Ex libris Guidonis Patini, Bellovaci, Doctoris Medici Parisiensis. 1627.
Spes mea Deus et Maria.

IOANNIS GORRAEI MEDICI PARISIENSIS OPERA.

Definitionum Medicarum libri XXIIII.

A IOANNE GORRÆO FILIO, LUDOVICI XIII. FRANCORVM ET NAVARRORVM REGIS Medico ordinario locupletati & accessione magna adaucti.

Accessio significatur his ad margines notulis „

NICANDRI THERIACA ET ALEXIPHARMACA CVM Interpretatione & Scholijs eiusdem I. GORRÆI Parisiensis.

HIPPOCRATIS LIBELLI DE GENITVRA, DE NATVRA PVERI, Iusiurandum, de Arte, de Prisca Medicina, de Medico, eodem I. GORRÆO Interprete cum Annotationibus & adiectis vnicuique libello breuibus Scholijs.

FORMVLÆ REMEDIORVM QVIBVS VVLGO MEDICI VTVNTVR Authore PETRO GORRÆO Bituricensi.

PARISIIS,
Apud SOCIETATEM MINIMAM.

M. DC XXII.

Cum Priuilegio Regis.

Carolus Gillot Doctor medicus Parisiensis 1759.

AD LVDOVICVM XIII. GALLIARVM REGEM CHRISTIANISSIMVM,

Ioannes Gorræus.

APVD Antiquissimos Persarum Reges hoc solemne fuit, vt quibus in Aula vitam degentibus, ea voluntas esset, is animus illorum sibi promereri gratiam, hoc illis nonnisi per munusculum aliquod liceret; res illa quidem, etsi barbaricæ originis, ad nostrorum tamen temporum præsentiam non illaudabiliter est delapsa, vt quæ cum gratæ voluntatis eximio, externóque specimine, profusiorem interioris animi, sinceræque fidei affectum repræsentet: Hoc ego ductus exemplo, & prisci moris æmulus, REX CHRISTIANISSIME, mea ad altare tuum appendo vota, & vt me, iam per decennium cum testificatione singularis obsequij tibi inseruientem, tui fauoris radio illustres, oro nunc supplex & obtestor: Offero, non quidem Gazophylacia, non Persarum opes (nam quid illa tibi Regi opulentissimo?) sed ex ingenioli mei fœtura leuidense profecto munusculum, verum si dicantis & consecrantis animum explorari iubeas, magnum & magnificum; quid enim sit cum cultu & affectione mea in te iusto cumulo in dies augescente comparandum? Hoc Definitionum Medicarum opus quod auus quondam meus inchoauerat, nunc multis à me partibus auctum & locupletatum tibi nuncupare audeo, Rarum illud quidem in Medicina scribendi genus, sed vtilitatis tãtæ atque dignitatis vt rerum pulcherrimarum, quas sinu suo Ars complectitur, condus promus sit, & clarissimũ exemplar; Non modo Medicis, sed & omnibus quos rerum præstantissimarum vbertas atque cognitio delectant, vtile atque periucundum: Illo sibi beneuolas doctorum virorum mentes parens olim meus deuinxit, illo se nunquam intermoritura fama, piæ, hominum memoriæ ac æternitati consecrauit: Et quid mihi fiat, vt parentis longe meritis impari, sic arte nullâ commendabili? In numinis nominisque tui splendore

gloriabor; & si mea me degenerem tenuitas arguit, hæc nostra tibi dicata nuncupatio gloriosius extollet atque commendabit: Neminem non immensa præter cæteras subit cura, vt quæ tibi dicantur, te digna sint, quia religiose adiri te tantum à salutantibus nemo nescit, hinc meas esse credent aliquid quisquilias; & si multa valde ideo pretiosa videntur quia sunt templis dicata, hæc & nostra fortean, quasi facinus palmariũ, in plurimorum existimatione, ore atque oculis versabuntur. Meæ itaque ignoscas audaciæ, & in beneficiorum tuorum erga me amplitudine causam agnoscas: Dicere enim possim, Quid ista legis, REX POTENTISSIME? Quid interpello? Cur hanc tibi opellam meam licentiore epistola nuncupo, si te in excelsissimo humani generis fastigio positum maiorem credidi quàm vt descensurum hûc putarem? hæc humili vulgo scripta sint, & rerum studiorumque otiosis; Non tibi Regni Gallici habenas hoc turbulento rerum statu moderanti; Non tibi in quem Gallia, tot iam clades perpessa, tot orba funeribus, inclinata & supplex recumbit; Alias verè curas hoc tempus à te postulat. Atque ô verè periucunda, qua fruebamur, pacis recordatio; illa concordes ciuiũ animos & in amoris parilitatem vinctos tenebat; Bellum discordes & intestinis odijs exagitatos variè impellit: illa sacræ Themidis iura inuiolata tuebatur, vnde tuta populo salus: hoc proculcato legum pudore, fas omne vertit atque nefas: illa triumphis erat innumeris præstantior, hoc Phalaride & Busiride crudelius: illa in te vnum populorum tuorum vota fœlicibus augurijs inclinabat; hoc distractas eorum mentes soli suæ ambitioni reddit obnoxias; illa denique suos aratro dignos honores seruabat, hoc abductis colonis, & conflatis in ensem falcibus arua reddit squallentia; Nec putemus Bellona plusculum sæuiente adhuc assurgere aureæ Cereris lætas & fœcundas segetes, quin dabit, vel inuita, spinas & tribulos, iracundiæ in nos diuinæ & amoris nullius signa haudquaquam fallacia. Quod si fortean tellus haud inarata manserit, effodietur tumulandis cadaueribus, ne quos superstites sors sua seruauerit, maligna pestilentiæ labes corrumpat & labefactet; frustrà tum ad ærarij tenuitatem tributa exquirat aliquis; frustrà ad bellorum assiduitatem vectigales pecunias. Sed nondum hæ tantæ animis cœlestibus iræ; Galliam suas velut delicias suo semper in sinu fouit Deus Opt. Max. Labentem sæpius erexit, caducam instaurauit, & extremum exhalantem spiritum, tanquam ex Orci faucibus HERRICO MAGNO duce quondam eripuit; Inde est quod in memoria & amore cunctorum viuit, in pectoribus omnium, in ore plurimorum, in statuarum diuturnitate; Ille sine contemptu facilis, sine terrore reuerendus; quem semper inuitum honor sequutus est; Cui amari, coli & diligi maius fuit imperio; hoc vno denique puniens inuidiam, quod tantum ei vita ad gloriam contulit, vt huic fortunæ, vel superbissimi liuor debeat inuidere. Neq; vero nos, HERRICI MAGNI GENEROSA PROLES, vel fallet præclaræ tuæ indolis captata dudum auspicia, vel

fient irrita, tibi nuncupata Francorum vota: iam pridem animi magnitudinem induisti, fortitudinem, iustitiam, clementiam, constantiam, morum integritatem, laudes omnes Regias, prima publici in te amoris libamina: Admotus Regni gubernaculis quoties coniuratos hostes profligasti? quoties nefarios facinorosorum hominum conatus perfregisti? quoties remotissimas gentes tua gestarum rerum gloria famaque perculit, dum triumphatis hostibus dedisti toties pacem Regno placidissimam? Repullulant tamen & nostra necdum satis ad cicatricem perducta recrudescunt vulnera, quibus qui Medicinam faciat solus ades, REX INVICTISSIME; Capesse afflictæ nauis gubernacula, illam idoneis commeatibus instrue, æquor tranquillum ingredere, luctantes ventos deuita, infidos & inertes nautas ablega, accerse strenuos remiges, qui bracchia non remittant, rudentes antennasque decenter aptent, vela secundis ventis obuertant, vt tuæ fœlicitatis aurâ liquidò fauente victor emineas, laturus grandia meritorum præmia: sed quis suæ nauigationis portum non in primis expendat, num ingressu facilis, num expeditio tuta, num illîc Syrtes & scopuli ad quos nauis allidat, aliorum toties naufraga? Quid quod iam tuæ fœlicitatis osores gloriantur, nescientes ambigua rerum mortalium in omnibus obuersari, & esse, vt infidos bellorum euentus, sic aleam mutabilem? Ignari sicut in ignibus auri integritatem, ita his exulceratissimis temporibus tuam spectari animi constantiam atque magnitudinem; Alexandrum in cœlum extulit ingens sui temporis bellorum apparatus; Cæsarem gesta toties bella condecorant, sed illi quoties ferocienti fortunæ animum submisere? Lugenda quidem est Rege sub optimo tanta seculi infœlicitas, & Regni tam funesti dolendæ vices Rege sub perfectissimo: dolendum anima legum viuente, leges intermori, & Traiano Imperante, ferro, flammis & coniuratis odijs sæuire Caligulas; Audendum tamen & triumphis tua cœlo æquanda virtus est, seruando ciues optimos, & (quod seculo tuo, quod virtutibus diuinis dignum est) populi Gallici securitatem procurando, constanti demum pace firmandam, quam non vitilitigator infirmet, non interpolator adulteret; nescius quam sæpe veterum iurgiorum sint difficiles exitus, & quam sæpe belli temporibus publicæ necessitates impossibilia persuadeant. Plura de te vellem, Plura de te deberem, Absit enim vt bono iustóque Principi paria faciamus, sed totius Galliæ testimonio tuarum virtutum præconia seruanda sunt, quorum insuper plus inerit animis quam vocibus explicari potest.

LECTORI BENEVOLO.

HIC habes, Lector beneuole, aui quondam mei Definitiones Medicas, sed euulgatæ iam pridem, quo nunc iure prodeant, accipe: Ille cum aliquando à primis studiorum suorum cunabulis sic Medicinæ operam nauaret vt omnium quæ legebat sibi commentarios reponeret, tandem consilium cepit, omnia in vnum volumen condere, & spectata operis dignitate Definitiones Medicas inscribere: rarum quidem illud, inquiebat, in Medicina scribendi genus, & à paucißimis, idque negligenter excultum, proptereaque apud multos gratiosius atque etiam fructuosius futurum: Ego paternis insistens vestigijs, cum hoc in opere, omnium quæ ad Artem Medicam pertinent, naturam, differentias & proprietates tam accurate explicatas viderem, nihil vt esset vtiliore excogitatum industria, nihil maiore elaboratum diligentia, Num ad perfectionem operis deessent nonnulla, peruestigare cœpi, quod ita esse cum animaduerterem, mea sic studia & curas omnes composui, vt hanc paternam hæreditatem conseruare non eniterer modo, sed maiorum bonorum accesione ampliorem atque locupletiorem redderem; Nec mea me fefellit opinio, siquidem à primis studiorum meorum primordijs legenti mihi occurrebant quamplurima quorum accesione in maiorem molem excrescere poterat opusculum non pœnitendum: Hæc demum singula, ne sedulo labori fructus aliquis deeßet, in classes idoneas apposite digessi, donec doctorum virorum hortatu ac precibus, vt illa Definitionibus Medicis attexerem, exurgeretque volumen vnum, acrius inuitari cœpi. Hoc igitur ita factum æqui bonique consule, Lector Beneuole, opus oculis fauentibus pellege, meque tui studiosißimum & amantißimum hilari vultu & exporrecta fronte suscipe: hæc mihi sola sit laborum merces, hoc ἰατρεῖον, Cur enim mihi in te perhumano, atque ad tua commoda propensius meditanti mihi succenseas? qui toties hæc scribens in sudata veste duraui, torpido gelu obrigui, lucernarum fuligines ebibi, non vt quæstum aliquem, sed vt me tuam duntaxat ambire & consequi gratiam velles aut patereris: Sed, inquies fortean, splendorem è ferrugine, vel laureolam, quod aiunt, quæris in mustaceo, vel illic quam bene nostra sit à te expetita, vel per nos collocata gratia, euoluas & explices: Quod doctis plerisque vsuuenisse comperimus, ipsum & auo meo contigit, inuenit scribendi operis rationem ac methodum, illam nobis insigniter excultam atque expolitam dedit, sed dum ad Polycleti morem in imper-

fecta tabula expectat hominum iudicia, viuos postmodum & extremos additurus colores, Non expectans mors praepropera, Gorraeum tollens, etiam illi sustulit contra iudiciorum varietates regressum ad veniam, veniut emendaturo quicquid desideraretur, atque nobis interim solum perficiundi operis desiderium reliquit, (si fas esset notae deterioris artificibus ipsum suo caelo vel penicillo committere, & non Apelli vel vni Lysippo Alexandrum pingere vel fingere liceret.) Huic igitur quasi anchorae annis plus viginti commendaui phaselum meum, & enauigans mare Medicinae vastißimum desideratas merces hunc in portum contuli: Hippocratem & Galenum, caeterosque Medicinae principes, & selectißimos Medicarum rerum scriptores studiosißime pellegi, hinc nouas & innumeras Definitiones paßim adieci; alias authoris, haud satis pro rei dignitate tractatas, fusius explicaui, obscuras illustraui, non haustas ex authorum fontibus, ad authorũ fontes recognoui; Non attacta, vel indicata perperam depromptarũ Definitionũ loca indicaui, Multorũ lites, prout res definita postulabat, diremi; dubias & controuersas stabiliui; Definitiones nonnullas accuratißime perscrutatus sum, quales fuère σατυρίασις, στόμαχος, σφάκελος, χλωρὸν, ψαθυρὸν, φαρμακοπώλης. ἔκστασις, εὔδιος, ὑδροῤῥεών, ἰχώρ, κοιλία, μύρον, ὀργᾶν, πόνος, πρόπομα, παρίσθμια *aliaque innumerae; deniq; Definitionum quarumdam, quia magni sunt in re Medica momenti, species & proprietates exquisiui, atque ordine litterario subieci; huius ordinis sunt,* ἄρτος, οἶνος, πνεῦμα, ὑποχόνδριον, οὖρον, ὑποχώρημα, γάλα, γλῶσσα, ἕλκος, ὀφθαλμὸς *Aliaq; plurima ad morborum tum* διαγνώσεις, *tum* προγνώσεις *vtilißima. Neque vero mihi fuit animus conuasare singula quae hoc in opus transferrem, sed ea duntaxat quae rei propositae conuenire videbantur; Non eradere ex opere visa quaedam nonnullis superuacanea, ne, quod ferunt, cornicum oculos configere, vel in patrem iniurius & iniquus viderer; Non denique plantas & stirpes omnes hîc aduocare consilium fuit, sed eas tantum, quarum iam facta mentio erat, paulisper ad polituram & repumicationem reuocare. Postremo, toto sparsim opere, noua quamplurima, atque hactenus haud satis explicata inserui, in quibus, si hallucinatum à me fuit, vt non auo meo tribuendum putes, sed mihi imputes, designauimus singula signatis ad marginem hunc in modum notulis ⁚, quas vbicumque videris toties factam operi acceßionem existimes: Ita opus quondam inchoatum, nunc parte dimidia auctum & locupletatum, non dubitaui hoc armorum procinctu, & turbulentis rebus in lucem committere. Verumenimuero quia facile his studijs insidiatur liuor, nec desunt qui obtrectatione alienae industriae sibi famam aucupentur, iam videre mihi videor plurimorum frontes obductas, transuersos oculos, renuentes aures, exhibilationes, multiformia ludibria, cachynnos vndequaque excitatos, omnia denique quasi ridiculi cuiusdam opusculi miseriam & infortunium plangentia, Nimirum esse corniculam Aesopicam dicet alius, Alius Cumanum Asellum Leonis gerentem exuuias, Alius male depexam atque detritam farraginem. Alius & fortean me vaticinari vetera, & ea percurrere quae semidoctis non*

ignota sunt; Vellem equidem, Lector beneuole, vt esset illa mihi ingenij fœcunditas quæ in proprijs non in alienis laudem quæreret, sed quia hominum vita breuis est, ars longa, non potuit mea adolescens ætas opus arduum & immensum sine aliorum inuentis exarasse; sed & mihi sequenti patris vestigia deflectere ac deuiare non licuit: ita quoque ferebat operis huius ratio atque conditio: Magnam, fateor, & potiorem accessionis nostræ partem ex veterum monumentis hausi, exscripsi vel ad verbum plurima, quorsum enim latere voluerim, ea quæ iam accurate scripserant in deterius immutando? Verum authores nominatim compellando in laudis & honoris partem vocaui, quia benignum & plenum ingenui pudoris esse existimaui, fateri per quos profeceris; Atque esse obnoxij profecto animi, & infœlicis ingenij deprehendi in furto malle, quam mutuum reddere: Atque hoc si non vbique fortean fuit à me præstitum, ita volui, nec sine causa factum puta: Quod si tam displicet in alienis hærere me toties, sciás velim, si te noua tantopere delectent, etiam hîc noua nos inculcasse plurima, sæpe discrepantes veterum sententias coniecturis nostris dirimentes, proferentes non quibusuis obuia, atque omnino multa hactenus inculta, salebrosa, & tanquam spinis horrida repastinatione diligenti castigantes: Is denique noster labor fuit, vt cuiuis alieni operis æstimatori candido satis placeat; tu quisquis es, siue maleuolus Diophontæa tabescas inuidia; siue beneuolus, tuo tamen sapidiori palato hæc insipida, & paulo minus accurata non arridere putes,

Si quid nouisti rectius istis,
Candidus imperti, si non, his vtere mecum.

ΣΙΜΩΝ ΒΑΛΔΙΧΙΟΣ

ἰατρὸς εἰς τὸν τῶν ἰατρῶν λαμπρότατον Γορραῖον.

Ὅσσ' ἔμαθεν Γορραῖος ἐν Ἱπποκράτους λαβυρίνθοις
Καὶ τοῦ Γαληνοῦ ἀχλυόεντα πάρος.
Οὐ γῇ κρύψας ἔσχε μόνος ταῦτ', ἀντιπελαργεῖν
Ἀλλὰ νέος δαπανῶν τοὺς προγόνους ἐθέλει.

ANAGRAMMA.

Ἰωάννης Γοραῖος

Ἴασιν γῇ ὅσαν ὄρω.
Medelam terræ quantam fero.

ET

Γαίης νόσον αἴρω
Terræ morbum tollo.

AVTHOR LOQVITVR.

Τεσσαρακοντούτης ΓΗ ΙΑΣΙΝ ΟΣΣΑΝ ΟΡΩ ζῶν
Ὧδε γραφῇ ταύτῃ, νεκρὸς ΓΑΙΗΣ ΝΟΣΟΝ ΑΙΡΩ
Πνεῦμα θεῷ ποιοῦντι, τὸ σῶμα καὶ ὄλβιον ἄλκαρ
Δόξα, τιμὴ, κράτος ἀθάνατον τ' ἄμφω ἀποδοῦναι.

Christ. Gorræus.

SVMMA PRIVILEGII A Christianissimo Galliarum Rege concessi.

VDOVICI XIII. Galliæ & Nauarræ Regis auctoritate sancitum est, atque patentibus Litteris cautum, ne quis in regno suo, aliisve locis ditioni suæ subjectis, intra proximos annos decem, à die impressionis primæ inchoandos, ac numerandos, excudat, vendat, excudendum, vendendúmque quouis modo & ratione conetur librum, qui inscribitur, IOANNIS GORRÆI *Medici Paris. Opera. Definitionum Medic. Lib.* XXIIII. A IOANNE GORRÆO FILIO, LVDOVICI XIII. *Franc. & Nauarr. Regis Medico ordinario locupletati et accessione magna adaucti, &c.* præter SEBASTIANVM CHAPPELET, IOSEPHVM COTTEREAV, ABRAHAMVM PACARD, IACOBVM QVESNEL, DIONYSIVM MOREAV, ET SAMVELEM THIBOVST, Bibliopolas Parisienses, aut illos, quibus ipsimet concesserint. Prohibitum insuper eadem auctoritate Regia omnibus suis subditis, eũdem librum extra regni sui limites imprimendum curare, vel quempiam, vbicumque fuerit, ad id agendum impellere, ac instigare, sine consensu dictorum SEBASTIANI CHAPPELET, IOSEPHI COTTEREAV, ABRAHAMI PACARD, IACOBI QVESNEL, DIONYSII MOREAV, ET SAMVELIS THIBOVST. Idque omne sub confiscatione librorum, alijsque pœnis originali Diplomate contra delinquentes expressis. Datum Parisijs, die duodecima Februarij, anno millesimo sexcentesimo vigesimo secundo.

De mandato Regis.

Signatum. LVSSON.

Ex Galeni Iſagoge & Paulo, ex quibus ſumantur.

PVLSVVM differentiæ decem.

1
- ταχύς. velox. qui pauco tempore multum ſpatij conficit, ſeu qui arteriam breui tempore multum diſtendit.
- σύμμετρος. mediocris, qui in motu medio modo ſe habet. Is autem naturalis eſt.
- βραδύς. tardus qui longo tempore parum ſpatij metitur, ſeu arteriam diſtendit.

Sumpta eſt hæc differentia ex tempore motus, ſiue ex qualitate motus, ſiue ex quantitate temporis, motus & ſpatij ſimul.

2
- μέγας. magnus qui longus, latus, & profundus ſimul eſt, ſeu per quem arteria in eas tres dimenſiones diſtenditur.
- σύμμετρος. mediocris. amborum medius, qui & naturalis eſt.
- μικρὸς. paruus. qui breuis, ſtrictus, humilíſque ſimul eſt

Sumpta eſt hæc differentia à quãtitate diaſtoles. Cum enim arteria, vt & corpus omne, tres habeat dimenſiones, longitudinem, latitudinem, & profunditatem, qui longitudine excedit, μακρὸς, hoc eſt longus, vt qui deficit, βραχὺς, hoc eſt breuis, dicitur: qui latitudine mediocritatem ſuperat, πλατὺς, hoc eſt latus, vt illi contrarius στενὸς, hoc eſt anguſtus vocatur: qui vero ſecundum profunditatem excedit, ὑψηλὸς, hoc eſt altus: qui deficit, ταπεινὸς, hoc eſt humilis, appellatur.

3
- σφοδρὸς. vehemens. qui diaſtole ſua medici tactum euertit, ſeu qui violenter impellit, & valenter ferit. Hic ſi non facile mutatur, naturalis eſt & moderatus.
- σύμμετρος. mediocris. qui nec tactum euertit, nec ab eo etiam euertitur. Non eſt ſecundum naturam, vt quidam putant, ſed præter naturam, vt languidus authore Galeno
- ἀμυδρὸς. languidus qui à tactu euertitur, aut qui tactum languide ferit.

Sumpta eſt hæc differentia à diaſtole, ſeu à qualitate occurſus & ictus arteriæ, ſeu à tono & vigore arteriæ in feriendo & diſtendendo.

4
- μαλακὸς. mollis cum arteria in occurſu, ſiue in diaſtole ſua ceu tenera ac carnoſior apparet.
- σύμμετρος. mediocris, inter mollem durumque medius, qui & naturalis eſt.
- σκληρὸς. durus. cum veluti ſiccior, & in modum corij rigidior arteria occurrit.

Sumpta eſt hæc differentia à conſiſtentia organi ſeu ſtatu corporis arteriæ, ſeu à qualitate tunicarum arteriæ.

5
- πλήρης. plenus qui arteriam in ſua diaſtole pleniorem repræſentat, & occurſum eius humiditate plenum.
- σύμμετρος. mediocris. inter plenum & vacuum medius, qui & naturalis eſt.
- κενὸς. vacuus. qui digitorum impreſſione conſidet, ſeu qui aeris modo arteriam excitat, vt digitorum impreſſione loci inanitas occurrat.

Hæc differentia ſumpta eſt à quantitate infuſionis humorum arteriæ, ſeu à contentis in capacitate arteriæ.

6
- θερμὸς calidus quando arteria calidior apparet quam partes vicinæ, vt in febre hectica.
- σύμμετρος. mediocris, ſeu temperatus, qui calidi frigidique medius eſt.
- ψυχρὸς. frigidus. in quo arteria frigidior ſentitur.

Hæc pulſus differentia impropria videtur, ſed quam tamen quidam addendam cenſuerunt, ſumptam à caliditate & frigiditate arteriæ, non minus quam quartam differentiam, ab eiuſdem humiditate & ſiccitate depromptam.

7
- πυκνὸς frequens. quando breue tempus eſt inter diaſtolen & ſyſtolen.
- σύμμετρος mediocris inter frequentem & rarum medius.
- ἀραιὸς. rarus. quãdo quietis tẽpus inter diaſtolen & ſyſtolen mediæ longũ eſt.

Sumpta eſt hæc differentia à tempore quietis, ſeu à quantitate temporis quietis.

8
- εὔρυθμος. qui rhythmum ſeruat proprium ætati, naturæ, ſexui, temporis anni, &c cuius aut in quo fit pulſus.
- ἄρρυθμος ἢ κακόρρυθμος.
  - παράρρυθμος. qui rhythmum vicinæ ætatis, naturæ, ſexus, temporis anni, &c proprium ſeruat.
  - ἑτερόρρυθμος. qui rhythmum remotioris alicuius ætatis, naturæ, ſexus, parti annis, &c. mutuatur.
  - ἔκρυθμος. qui nullius ætatis, naturæ, ſexus, partis anni aut reliquorum rhythmum ſeruat.

Sumpta hæc differentia eſt à rhythmo, id eſt modulo, menſura & proportione quadam. Eſt autem rhythmus proportio temporis motus, vt diaſtoles, ad tempus motus ſyſtoles: vel quietis, vt interioris, ad tempus quietis exterioris: vel motus, vt diaſtoles, ad tempus motus alterius: vel motus & quietis, vt diaſtoles & ſuæ quietis, ad tempus motus ſyſtoles & quietis ipſi ſuccedentis. Is quidem eſt in omni motu, ægre tamen noſcitur, niſi in vehementiſſimo.

9
- ὁμαλὴς. id eſt æqualis,
  - Abſolutè. Sic dicitur, in quo omnes pulſuum differentiæ pares manent.
  - Secundum quid: vt velocitatem, magnitudinem vel aliquam aliam differentiam, vnam, aut plures, non tamen omnes. Sic dicitur pulſus, in quo omnium inſequentium pulſuum par eſt celeritas, magnitudo, frequentia, &c. Dicitur etiam ἴσος.
- ἀνώμαλος. id eſt, inæqualis,
  - In pluribus pulſationibus magnitudine imparibus & inæqualib. apparens, qui συστηματικὸς dicitur, eſtque cognitu facilior.
    - διαλείπων deficiens quando non ſolum vno, ſed pluribus etiam magnis vnus minor apparet, atque interdum totus quoque motus aboletur.
    - παρεμπίπτων. coincidens. deficienti contrarius. in quo expectata quiete in medio tanquam ſuperuacuus aliquis pulſus incidit intercidens.
    - μύουρος ἢ μυείζων. quando primo ſecundus, ſecundo tertius, tertio quartus, quarto quintus, & ita deinceps, minor eſt.
      - μύουρος ἐκλείπων qui non ceſſat decreſcere atque minui, donec omnino aboleatur.
      - μύουρος παυόμενος ἐκλείπων. id eſt, ceſſans decreſcere.
        - Qui ex quo cœpit decreſcere, in priorem ſtatum non redit, ſed in qua primũ deſijt paruitate, eam perpetuo ſeruat. Caret autẽ proprio nomine.
        - Qui poſtquam decreuit, rurſus inaugeſcit, & redit in magnitudinẽ priori parem, maiorem, vel minorem. μύουρος παλινδρομῶν dicitur.
  - In vna pulſatione, ſeu diaſtole, quæ eſt cognitu difficilior.
    - In vna parte arteriæ. Hic autem in duobus tantum generibus, primo & tertio inuenitur, cum velocius & vehementius, vel contrà, circa vnum medici digitum moueri incipit arteria, & deſinit moueri tardius aut languidius, vel contra. In hoc autem pulſu motus inæqualis, in eadem parte arteriæ ſed non eodem tempore factus, vel eſt
      - συνεχὴς, id eſt, continuus & non intercifus.
        - ἀνισοταχὺς. impariter velox. Qui à velocitate in tarditatem trãſit, & contra.
        - ἀνισοσφοδρὸς. impariter vehemens. Qui à vehementia tranſit in languiditatem, aut contra.
      - διαλείπων. hoc eſt intercifus. Qui interciditur quiete, & poſt eam velocior euadit: hic proprio nomine δορκαδίζων, id eſt caprizans, dicitur. Vnicus pulſus eſt, non geminus, quod licet bis tactum feriat, id tamen in vna diaſtole fiat.
      - παλινδρομῶν. hoc eſt repetens. Qui repetit ac recurrit, & ſecundo tactum ferit poſt abſolutam diaſtolen, antequam ſyſtole abſoluta ſit. δίκροτος proprio nomine dicitur. Is non eſt pulſus vnus, vt putat Archigenes, ſed multiplex.
    - In diuerſis partibus arteriæ. Hic per omnia pulſuum genera inuenitur, ſed manifeſtior eſt in quantitate diaſtoles ſeu magnitudine. In hoc autem pulſu motus inæqualis varius eſt.
      - συνεχὴς. Qui continuus manet, æqualis vel inæqualis. Cuius plures ſunt differentiæ pro pulſus magnitudine, longa, breui, media. Nam ſi motus occurrit digitis duobus, ſex erunt neceſſario differentiæ: ſi tribus, viginti quatuor: ſi quatuor, 78. conſurgent.
      - διαλείπων. hoc eſt, intercifus aliqua ex parte, ſeu interruptus. Huius differentiæ primæ ſunt quatuor. Nam ſi motum ſentiat digitus primus & tertius, non 2 & 4, nouem erunt differentiæ: ſi vero 1, 3, 4, non etiam 2, aut 1, 2, 4, non etiam 3, differentiæ 27 erunt: ſi vero 1 & 4, non etiam 2 & 3. differentiæ 9 fient.
      - μύουρος καθ' ἓνα σφυγμόν. Si magnus apparet in parte arteriæ ſuperiori, paruus in inferiori iuxta ægri pollicem.
      - μύουρος τετευχὸς ἢ ἐπιτετευχὸς Si magnus circa duos medios digitos ſentitur, minor ſecundum extremos.
      - κυματώδης, vndoſus. In quo non tota ſimul diſtenditur arteria, ſed pars ſuperior & cordi vicinior primũ, deinde alia ſecundo digito tacta, mox alia tertio. poſtremo quarta, pollici ægri vicinior, motu manente continuo in modum vndarum ſeſe attollentium. Inæqualis eſt in magnitudine, vehementia, velocitate, conſenſu partium arteriæ. Ob id in eo, vt tribus ſequentibus, compoſita inæqualitas à Galeno dicitur.
      - σκωληκίζων. vermiculans. greſſui vermis ſimilis: cum ſcilicet vndoſus totus in paruitatem minuitur: hic paruus, languidus, frequens & non obſcure tardus eſt.
      - μυρμηκίζων. formicans, ſeu formicarum motui ſimilis: cum ſcilicet vermiculante imminuto, & multis motibus abolitis, pulſus fit minimus omnium, languidiſſimus, frequentiſſimus, nec tamen velox, vt putauit Archigenes. Hic rudes fugit, nullum tunc eſſe arbitrantes. Cæterum tres prædictos pulſus diſtinguit quantitas & magnitudo non qualitas.
      - ἑκτικός. febri hecticæ, phthiſi & empyemati proprius. Hic nullam magnam mutationem ſuſtinet, ſed vt febris ipſa perpetuo ſimilis manet.
      - σπασμώδης. conuulſorius. In quo vtrinque ab extremis retrahi, tendi & conuelli videtur arteria, inſtar chordæ tenſæ, & in quo, vt in vibrato, à ſuo ſitu traducta eſt arteria.
      - κλονώδης. vibratus. In quo maior diaſtole eſt, & arteriæ quædam partes ſurſum, aliæ deorſum eodem tempore feruntur, inſtar iaculorum valida manu emiſſorum, arteria tamen nec retrahi, nec conuelli videtur.
      - ἐμπρίων. ſerratus. Cum alia pars arteriæ elata diſtentaque alia minus, ob inæqualem ex phlegmone duritiem videtur eſſe. Vibrati quiddam ſimile habet. Velox eſt frequens, non ſemper magnus.

10
- τεταγμένος. ordinatus. hic in ſingulis pulſuũ generibus inuenitur.
  - Abſolute, quando ſemper eſt ordo certus circuituum, parium, magnitudine, velocitate, frequentia, &c. Vt ſi duo pulſus magni fiant, deinde duo parui, iterum duo magni, deinde duo parui & ſic deinceps, eiuſmodi pulſus inæqualis eſt, ordinatus ex toto ſeu abſolute. Similiter & in alijs generibus.
  - Secundum periodos & circuitus, quia ordinem continuum non ſeruat, nec habet omnes periodos pares, ſed per quendam numerum: vt ſi duo magni pulſus fiãt & duo parui, deinde tres magni & tres parui, poſtea quatuor magni & totidem parui: deinde ceu rurſus incipientes duo magni & duo parui, poſt tres magni & tres parui, atque ſimiliter deinceps. Sic enim primo circuitui quartus eſt ſimilis, & ſecundo quintus, & tertio ſextus. Hic pulſus ordine participat in omnibus ſimiliter periodis, inordinatione in ſingulis. Ob id Paulus hunc pulſum ſpeciem facit inordinati.
- ἄτακτος. inordinatus. ex toto ſeu abſolute tantum dicitur, vt qui nullam prorſus circuitus formam ſeruet, ſed præter paritatis corruptionem ordinem quoque periodorum ſimiliter inæqualium corrumpat.

Præter has decem differentias adduntur à Galeno duæ, quæ ſumuntur
- A ſitu arteriæ { ſurſum, deorſum, / prorſum, retrorſum, / dextrorſum, ſiniſtrorſum. } traductæ.
- A motu arteriæ, cuius pars vna prius, altera poſterius in eodem pulſu diſtenditur, ſicut in vndoſo & vibrato.

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. A.

Βάπτιστος simpliciter, vel ἀβάπτιστος τρυπάνη. Est terebra chirurgica supra cuius mucronem circulus quidam latus parum extans circumcurrit. Hic prohibet ne terebra, dum agitur, altiùs descendat quam par sit, & subiectas partes violet. Nam quod mergi non possit, hoc est, tota in cauitatem subiectam descendere, ab argumento ἀβάπτιστος dicitur, quasi immersabilis per metaphoram. Eam Chirurgi, quo minus vsquã aberrent, rupto potissimum pericranio adhibēt, eoque non admodum quidem perrupto & imbecillo, sed firmiore, vt terebræ ipsius circumactum & appressionem ferre possit. Quamobrem complures id genus præparatas habent ad omnem caluariæ crassitudinem, sicut declarat Galenus extremo libro sexto de morbis curandis.

Ἀβούτονον, ἢ

Ἀβρότονον. herba est duorum generum. Fœmina, quæ montanum abrotonum est, quadam arboris specie fruticat, folijs albicantibus, & circum ramulos, absinthij Seriphij modo minutim incisis floribus referta est, in fastigio comantibus auri fulgore corymbis. Si æstate nata est, suauiter olet, cum grauitate quadam & amaro gustu. Alterum mas vocatur, quod campestre abrotonum est, sarmentosum, gracilibus ramulis vt absinthium. Vtrumque immortali coma viret, atque vt frigore, sic sole nimio, propter infirmitatem suam, læditur. Tertio ordine calefacit & siccat, digerit etiam & incîdit, sed κακοστόμαχον est, hoc est, stomacho ingratum. Nicandri interpres scripsit ἀβρότονον sic dictum esse, quod conspectu tenerum molle ac delicatum habeatur: aut quod difficilem halitum prospiret.

Ἀβροτονίτης οἶνος. Vinum ex Abrotono factitium, de quo in voce οἶνος, vbi insigniores vinorum differentiæ expositæ fuerunt alphabetica seriè.

Ἀβροτόνινον ἔλαιον, & Ἀβροτόνινον μύρον, id est vnguentum ex abrotono, & oleum abrotoninum, de quibus Diosc. l. 1. c. 6.

Ἀβυρτάκη. Apud Athenæum l. 3. Barbarum ὑπότριμμα & edullium fuisse videtur, siue Persici inuenti cibus quem acrimonia commendabat, fiebatque ex succo virentiũ herbarum, porris scilicet cardamo, granis mali punici, & eiusmodi alijs, quibus inerat τὸ δριμὺ, id est acre quiddam: huic affinis fuit cibus alius, quem νεοδάρτην vocauere; ἀβυρτάκην Lucianus καρυκείαις annumerat; dicitur & ἀβύρτακος.

Ἀγαθιδὲς. sic dici à nonnullis τὸ σάμψυχον, Dioscorides author est.

Ἀγάθιον. Pastillus est, glomus siue glomer, id est globus factus ex staminibus, quæ στήματα vocantur, talem autem globum, ex staminibus ac filis factum, ita efformari vult Paulus Ægin. l. 2. c. 58. vt ad sedem aptus sit, & appositus prohibere possit, ne tam frequens contingat egerendi cupiditas: meminit & illius l. 5. c. 41. in fine.

Ἀγαθὸν significat apud Hippocratem idem quod idoneum, certum, stabile, verum, & perpetuum, vt author est Galenus comment. 2. in lib. de fracturis. Idem vero etiam testatum reliquit comment. 2. in lib. de articulis ἀγαθὸν apud veteres id omne dici solere, quod in suo genere primum est.

Insuper comm. In aphor. 25. l. 4. scripsit Ἀγαθὸν interdum apud Hippocr. non significare simpliciter bonum, sed esse idem quod melius: Ἀγαθῶς quoque pro καλῶς poni, sicque ab antiquis plerumque vsurpari scribitur comm. 2. in lib. de fracturis, vt ἐπιδεῖν ἀγαθῶς, ἀντὶ τοῦ (καλῶς) id est probe deligare: Erotian. etiam apud Hippocr. ἀγαθῶς interpretatur συμφερόντως, vtiliter cõmode: sed & apud Paul. l. 2. c. 7. ἀγαθῶς, idem quod salubriter Goupylo interprete.

Ἀγάλακτοι νομαὶ. Veteribus ante Galenum medicis dicebantur pascua, quæ animalibus in ijs vescentibus ad generationem lactis non erant idonea, vel quæ lac malum producerent, vt docet Gal. 5. de sanitate tuenda c. 7. & Erotianus in lexico Ἀγάλακτα exponit quasi πολυγάλακτα lacte abundantia, vt sit illi α ἐπιτατικὸν, sed apud Hippocr. lib. περὶ φύσ. παιδίου, dicitur γυνὴ ἀγάλακτος, mulier lacte carens, vel quæ minimum lactis habet.

Ἀγαλλὶς. ὑάκινθος, ἢ θρυαλλὶς, ἢ ἀναγαλλὶς. authore Hesychio.

Α'γάλλοχον. eſt lignum noſtro orbi tantùm nomine cognitum, quum, vt ſcribit Dioſcorides, ex Arabia atque India aduehatur, thyiæ ligno ſimile, varium punctis & maculoſum, odoratum, adſtringens & ſubamarum. Cute verius quàm cortice veſtitur, aliquantulum verſicolore. Colorem aloes videtur æmulari: vnde, vt arbitror, Ætius ξυλαλόην appellauit, quem ſequuta officinarum turba lignum aloes nunc vocat. Manditur, aut decocto os colluitur, commendandi halitus gratia. verum nunquam odoratius eſt, quã vbi marcidum computruit. Sunt autem eius genera quatuor, ἰνδικὸν, σαπφικὸν ex vrbe Sappho, σπὸν, ὑδὸν. Omnia excalfaciunt, ventrem ſiſtunt, & εὐςόμαχα ſunt. Annotant quidam à recentioribus medicis vocari ξυλαλόην.

Α'γαρικὸν. Agaricum. Eſt fungus albus, odoratus, antidotis efficax, in ſummis arboribus præſertim glandiferis naſcens, nocte relucens: hoc enim ſigno in tenebris decerpitur. Dioſcorides ſcripſit in arborum caudicibus naſci quadam putrilagine, ſed eſſe qui putent eſſe radicem ſtirpis cuiuſdam ſimilem laſerpitio, textu raro ac ſoluto, & ſuperficie minus compacta. Duo ſunt eius genera: fœmina; quæ præfertur, recto venarum diſcurſu & pectinum modo diuiſiones habens. mas rotundus eſt, vndique compactior & ſpiſſior. vtrique guſtus in initio dulcis, mox cum diffundi per os cœperit, amarus. Conſtat ſubſtantia aërea & terreſtri calore extenuata. Vim autem habet dirigendi, excalfaciendi, craſſa incidendi, & ſoluendi iecinoris obſtructiones. Purgat pituitam & bilem, ſed non acute, vt ait Aetius. Verum ſtomacho incommodum eſt, eo quod leue ſit & in ipſo ſupernatet. Gignitur in Sarmatiæ regione quæ Agaria dicitur, indeque nomen accepit. Ex ipſo Agarico emplaſtrum fit egregium occultos abſceſſus & omnem humiditatem reſorbens, cuius deſcriptio habetur apud Aetium lib. 15. cap. 19.

Ex commemoratis ſtatuere videtur auus meus, agaricum fungum eſſe, ſimul & radicem ambiguâ ſententiâ: Quanquam vero incertam, & ambiguam de agarico, ex opinione vulgi ſententiam protuliſſe dioſcor. videtur l. 3. c. 1. illud tamen radicem eſſe voluit, quem ſequutus eſt Gal. quamquam hic ita radicem agnoſcit, vt tamen intra terram latere cæterarum more ſed arborum caudicibus innaſci atque adhæreſcere fateatur: verius autem cum Plinio l. 25. c. 9. fungum appellaueris non quidem radicibus, ſed ipſis arborum truncis adnaſcentem, nec glandiferarum modo (quod voluiſſe Plinius videtur) ſed & coniferarum, nã & laricibus ſummis innaſcitur, illudque inter cætera hodie præfertur, cuius eſt apud nos vſus frequentiſſimus.

Sed & hîc notandum ſcribere authorem, eſſe Agaricum ſtomacho incommodum præ leuitate ſua, quod refragari tamen dioſcoridi videtur, qui loco cit. ipſum tanquam ſtomachicis vtile commendat, & Paul. l. 4. c. 7. haud eſſe ſtomacho valde noxium ſcripſit, verum dioſcoridi & Paulo reluctari videntur, Aetius Tetrabl. 1. ſerm. 3. c. 40. & Actuar. meth. medendi l. 5. c. 8. quas tueare partes, ipſe tecum lector perpende, nos cum Actuario Aetioque ſentimus.

Α'γασυλλὶς. eſt frutex cum radice ſua, è quo ſuccus diſtillat quem Ammoniacum ſeu guttam appellant.

Α'γγειολογία. eſt vaſorum in temporibus vel fronte, diſſectio. Raduntur primum pili ſi qui officiunt, mox aqua calida fouetur locus, vel ceruix modice deligatur, vt ſurſum feratur ſanguis & vaſa intumeſcant. quæ vbi iam oculis patent, id atramento notatur quod diſſecandum eſt, cutiſque ab vtraque rite parte tum ſiniſtræ manus chirurgi digitis, tum miniſtri leuatur. deinde ſuperficiaria ſectio in ipſam notam ſecundum longitudinem vaſis inducitur, rurſumque paulatim ſubiacentes cuti membranæ diſſecantur, donec vas ipſum nudum apparuerit: Tunc hamulis eleuatum & à membranis vicinis ſeparatum duplici filo, aut lino crudo, aut alio quodam valido per acum tranſmiſſo diductoque ſuſpenditur: poſtea vas medio inter vtrumq; filum ſpatio in rectum ſcalpello diuiditur. Cumque ſanguinis quantum ſatis eſt ex eo manarit, vtroque extremo, filis iam ante tranſmiſſis, arcte deligatur, ipſumque medium exciditur: poſtea vero linamenta inijcere, hapſum lanæ ex aqua frigida imponere, & deligare conuenit, ſequenti die vino & oleo irrigare, tertia vero ſoluere, & moderata perfuſione facta linamenta ex aqua mulſa indere, donec & fila & quod ex ipſo vaſe exciſum fuerat, deciderint. Adhibetur hæc diſſecandi ratio hemicranicis & ijs quibus oculi perpetuo illacrymant, aut quorum oculos longus aut etiam acutus dolor ex calida acrique fluxione infeſtat. In his enim omnes medici τὴν ἀγγειολογίαν commendarunt.

Α'γγεῖον φλεβῶδες. Vas venoſum, ſeu vena, ſanguinis conceptaculum: & ἀγγεῖον κυητήειον, vas geſtando fœtui inſtitutum apud Gal. pro matrice dicitur, & ἀγγεῖα ἰατρικὰ medicinales cucurbitulas apud Aphrod. 2. problem. Gaza interpretatus eſt.

Α'γγλιθες. dicuntur apud Hippocratem partes capitis allij. vulgo ſpicas vocant.

Α'γγος. conceptaculum. Habetur hoc nomen apud Hippocratem lib. 6. τὸν ἐπιδημιῶν, & ſignificat vterum. quanquam, vt inquit Galenus, eo nomine vterum deſignare non ſapit Hippocratis phraſim.

Α'γελαῖος ἄρτος. gregarius, & cibarius panis: vide ἄρτος, vbi panum differentiæ complures alphabetica ſerie explicantur.

Α'γὲς. τὸ. vide in dictione ἀγοστὸς.

Α'γήρατον. herba eſt fruticoſa, palmi longitudine, ſimplex & humilis, vmbellam gerens in qua flos aureus in modum ampullæ emicat, minor helichryſo. Origano ſimilis eſt, nec adhuc in ſeculi noſtri notitiam peruenit. Sic dicta eſt, quod flos eius diutiſſime in ſua coloris ſpecie conſeruetur, nec ſeneſcat.

Α'γήρατος. eſt lapidis ſpecies adſtringente & diſcuſſoria facultate præditi, ſutoribus olim noti Galeni tempore, quo illi, vt ait libro 6. τῶν κατὰ τόπους, ad expolienda muliebria calciamenta vtebantur.

Huius & meminit idem 9. de ſimpl. medic. facult. in lapidum cenſu: verum quis ille ſit hodie neſcitur, mirumque eſt Plinium eum non nouiſſe, neque quidquam apud alios de ipſo tradi, huic autem appellatio à ſplendore tributa videtur, quòdque diutiſſime integer maneat, non ſeneſcens nec marceſcens.

Α'γητὴρ ἱερὸς ὁ. Ea colli pars eſſe dicitur, quæ eſt inter σφαγὰς, & φάρυγγα à vehendo vt volunt nonnulli authore Polluce lib. 2.

» Ἀγκάλαι καὶ ἀγκαλίδες. eidem Polluci dicuntur, » quæ & illi παρώλενια, de quibus suo loco.

Ἀγκουεία. barbarum nomē est & ab Aetio primum vsurpatum in libello de alimentorum facultatibus quem ad Michaelem Regem conscripsit quo ille τὼ σικύαν, id est, cucumerem appellat.

» Apud Simeonem Sethi plurali mutero ἀγκούεια » legimus.

Ἀγκτῆρες. pars colli, vt ait Hesychius, per quam facillime quis suffocatur. Dicuntur etiam ἀγκτῆρες hamuli seu fibulæ, quibus vulnerum labra longe à se dissita coniunguntur, apud Gal. 1. meth. & Cels. l. 5. c. 26. quod opus ἀγκτηριασμὸς appellatur.

» Paulus autem l. 4. c. 1. luctæ genus, quo colla » mutuo petuntur ad strangulationem minandam » ἀγκτῆρας vocasse nōnullis videtur, sed corruptus » quorumdam iudicio is locus est, atque illic pro » voce ἀγκτῆρσι, legendum censent ἀλτῆρσι i. alteribus, quorum vsus in veterum exercitationibus » notissimus fuit.

Ἀγκύλη. est in poplite, cubito, digitis, aut alijs etiam partibus articuli contractio & curuatura, ab humoribus infarctis & neruorum quadam tensione proueniens. Nam & Cornelius Celsus lib. 5. cap. 18. in malagmate Eutyclei cicatrice contractos articulos τὰς ἀγκύλας interpretatur: & Aetius lib. 12. cap. 42. describens varia πρὸς ἀγκύλας μαλάγματα, ἀγκύλας exponit τὰς τῶν ἄρθρων κατοχὰς, id est, articulos stupore occupatos contractosque. Dicitur & ἀγκύλωσις Paulo Æginetæ lib. 4. c. 55. Huic contraria affectio ὀρθόκωλον nominatur vel ὀρθόκωλλον. Sunt etiam quibus placet ἀγκύλην poplitem significare, qui & καμπὴ & ἰγνύη seu ἰγνὺς appellatur.

» Vt notat Varinus, & Budæo τὰ ὄπισθεν τοῦ γόνατος, » sic vocantur: dicitur & ἀγκύκη Hesychio, ἡ καμπὴ » τοῦ ἀγκῶνος cubiti flexus.

Ἀγκυλιδωτόν. significat apud Hippocratem ἀγκύλην ἔχον, hoc est ansulatum, siue ansulam vel annulum habens: dictum est autem de curru.

» περὶ ἅρματος, sunt autem hæc postrema verba ex » Galeno desumpta, sed pro περὶ ἅρματος reponit » apud eundem H. Stepha. ex vet. codice περὶ κυρ» τώματος.

» Ἀγκύλιον τό. vitium quoddam in lingua quod » ἀγκύλη vocatur & ἀγκυλόγλωσσον. vide infra ἀγκυ» λόγλωσσον.

Ἀγκυλοβλέφαρον. est vitium in oculis in quo palpebræ vel inter se, vel cum alba aut nigra oculi parte concrescunt & cohærent. In causa vlcus est negligenter & imperite curatum. Sanescendo enim, quod diduci potuit & debuit, agglutinatur. Sed quod vnica dictione dixit Cornelius Celsus lib. 7. c. 7. duabus explicari potest, ἀγκύλωσις τοῦ βλεφάρου, vt vocauit Aetius, qui & πρόσφυσιν τοῦ βλεφάρου id vitij appellauit lib. 7. cap. 66. quo loco eius curationem persequitur.

» Dicitur autem etiam pro eodem ἀγκύλιον & ἀγ» κύλη.

Ἀγκυλόγλωσσον. est vitium linguæ, aut congenitum, membranis inferioribus, quæ linguam vinciunt, duriusculis & breuioribus à natura productis: aut agnatum, id est, accidentarium, cum vlcus sub lingua cicatricem duriorem contraxit. Hi magna cum difficultate loqui possunt, atque ob id à quibusdam μογιλάλοι cognominati sunt: sed maxime quibus à natura id vitij inest, qui primum quidem tarde verba exerunt, sed vbi loqui cœperint, sine offendiculo & festinanter loquuntur. impingunt tamen in difficilium vocabulolorum pronunciatione, vt in quibus r aut l aut c occurrunt. Hi sola manu curari possunt, sicut explicat Aetius lib. 8. cap. 38. Malum hoc filum vulgariter nuncupatur, eoque vinciri linguam putant, & præter naturam id adnatum sub lingua esse. quod tamen falso existimant. Neque enim morbus hic in incommoderatione numeri partium positus est, sed vel in membranarum naturali breuitate, vel in sicca earundem intemperie, vel in obstructione, quæ, perinde ac in neruorum distentionibus, membranas ipsas contrahunt, & linguam prohibent explicari.

Paulus hoc vitium etiam ἀγκύλιον appellat. l. 6. " c. 29. illius curationem chirurgicam docens. " Qui hoc vitio laborant dicuntur quoque ἀγκυ" λόγλωσσοι quos & appellari μογιλάλους quia μογις " διαλέγονται scripsit Aetius. "

Ἀγκυλοτόμον. est instrumentum chirurgicum, quo tollitur ἡ ἀγκύλωσις τῆς γλώττης, & membranæ quæ linguam vinciunt & contrahunt rescinduntur. Dicitur & masculino genere ἀγκυλοτόμος pro eo" dem, vt Budæus ex Ægineta docet. "

Ἀγκύλωσις. idem quod ἡ ἀγκύλη: de qua supra. Vide & ἀγκυλοβλέφαρον. "

Ἀγκυρα. significat hominis pudendum apud Epicharmum, vt scribit Hesychius.

Ἀγκυροειδής. est in scoptulo vtroque, & inferiore eius parte ἀπόφυσις exigua & acuta. Sic dicta est quod ad similitudinem anchoræ facta esse videatur. Eadem vero & κορακοειδὴς & σιγματοειδὴς ab Anatomicis appellatur, quod eius pars extrema velut cornicis rostrum foras promineat, quodque τοῦ C antiquæ Græcorum literæ similitudinem gerat.

Ἀγκυρομήλη significat apud Hippocratem idē quod ἄγκιστρον, hoc est, specium siue specillum hamatum, quo medici vulnera & vlcera pertentant. Vt exponunt Gal. & Frotian. apud Hippocr. "

Ἀγκών. Latinis cubitus vel cubitum dicitur. est autem locus vbi brachij ossa coniunguntur. Alij definiunt ἀγκῶνα esse ἀπόφυσιν maioris ossis quod πῆχυς appellatur. Galenus comment. primo εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν scribit cubiti eminentiam ἀγκῶνα à Græcis dici, & alio nomine ὠλέκρανον vocari. Idē quoque ait Hippocratem definire ἀγκῶνα id esse cui innitimur. Gaza apud Aristotelem lib. 1. cap. 15. de histor. animal. ἀγκῶνα lacertum vertit: quo loco Aristoteles ἀγκῶνα intelligit eam totius brachij partem, quæ ab humero est ad cubitum, quam partem Galenus aliquando βραχίονα vocauit, eodem cum toto membro nomine. Celsus autem humerum. vide χείρ.

Ἀγκὼν γλυκύς. dicitur ἀβρότονον teste Dioscoride, fortasse quod cubiti modo in terram se inflectit, vt scribit Virg. Marcellus.

Vel & videtur Diosc. γλυκὺν ἀγκῶνα nominasse, " respiciens ad historiam & vetus prouerbium; hi" storia sic habet. Lydia gens in libidinem effusis" sima mulieres ingenuas constuprare aliquandiu " impune solita erat quæsitis ad hoc flagitium ex" cultis hortis & amœnis, demum omphale fœ" mina cum haud magno negotio effœminatis il" lis, & luxu diffluentibus cœpisset imperitare, eos " cruciatibus variis affecit atque in vxores eorum " deseruijt: inclusas enim ijsdē in hortis, seruitijs " prostituit, vnde viridario nomen Glycys Ancon, " quasi si abrotono fortasse consitus is locus esset, "

» ſic referente Ruellio vis in Dioſcoridem com-
» mentarijs.

A'γλαΐα, nullius medicamenti nomen eſt authore Galeno lib.1. de Antidotis, theriaces compoſitionem ab Andromacho deſcriptam interpretanti, ſed illi thuris epitheton videtur eſſe. Verum ſi diligentius Andromachi ſenioris theriace expendatur, & conferatur cum theriace deſcripta ab Andromacho iuniore, cum hic piper album addat, quod in illo diſerte non exprimitur, atque in reliquis tamen omnibus conſentiant, merito aliquis exiſtimauerit eo nomine piper album ab Andromacho ſeniore ſignificari, atque ab eo fortaſſe ſic dictum fuiſſe à ſplendore & nitore quo præditũ eſt. Id enim ἀγλαΐα proprie ſignificat. Quam etiam rationem ſequutus Philo in ſui Philonij deſcriptione piper album πυρῶδες ἀγλαόν, hoc eſt igneum ſplendens, ænigmatice appellauit, ſicut ipſe Galenus lib.9. τ κατὰ τόπους interpretatur.

A'γλίθια καὶ.

A'γλῖθες. dicuntur grana, quibus allij caput compactum eſt: alliorum capita, ſeu nuclei.
» Dicuntur & ab Hippocr. δαπίδες catachreſticῶs
» quaſi magnæ lampades ardentes; Gal. in exeg.
» ἄγλιθες exponit, τὰ μόεια τȣ̃ σκορόδȣ τῆς κεφαλῆς,
» id eſt alliorum capitis partes, quæ dicuntur ſeg-
» menta, Latini quidam ſpicas vocant, Ægin.l.4.
» c.33. σκελίδας vocat, Gal. ſæpe πυρῶδας, Dioſcor.
» ῥάγας, Aetius vero ὄνυχας id eſt vngues, dicuntur
» & aliàs γελγῖδες & γέλγεις Theophraſto.
» A'γλίη. Gal. in exeg. vocum Hippocratis, appel-
» latur ἡ ἐν ὀφθαλμοῖς ὑπόλευκος οὐλὴ, ſubalba in ocu-
» lis cicatrix; & in coac. prænontio. οἱ λευκωπίζοντες
» ἐπίπαγοι. vt ibidem docet Gal. id eſt albeſcentes
» humores concreti.

A'γμὸς. idem eſt quod κάταγμα apud Hippocratem, qui tamen raro ἀγμὸς, ſæpe κάταγμα dicit. Vnde factum eſt, vt permulti librum Hippocratis de fracturis, non ita nominatum fuiſſe ab Hippocrate contendant.

A'γνος. vitex. frutex eſt ſic dictus, quod caſtitatem conſeruet ijs quibus eſtur, aut bibitur, aut ſubſternitur. Quamobrem in Theſmophorijs mulieres quibus ſua caſtitas curæ erat, folijs eius cubitus ſibi ſternebant, vt author eſt Dioſcorides li.1.c.135. Idem alio nomine λύγος dicitur propter virgarum eius inuictã fere flexibilitatem ad vinciendũ aptiſſimam. Latini vitice ob id appellant, alij ſalicem Amerinam, vel piper agreſte, vt prodidit Dioſcorides. ἀπὸ τȣ̃ ἄγνου Æſculapiũ ἀγνίτην dictum ferunt, quod, vt ſcribit Cælius, ſimulacrum eius ex vitice exciſum conformatumque eſſet. Eſt & quibuſdam ἀγνὸς rhamni cognomen, nimirum à virtutis ſimilitudine, quod venerem coerceat vt vitex.
» Ad temperamentum viticis quod ſpectat, non
» ſatis ſibi conſentire Gal. videtur, etenim 6. de
» ſimpl. medic. facult. ipſum calidum & ſiccum
» eſſe prodidit exceſſu tertio; contrà verò, 1. de
» aliment. facult. & 2. κτ̃ τπ. cap. 1. Refrigerare
» inquit: Galenum vero meo iudicio conciliabis,
» ſi refrigerandi vis folijs virentibus concedatur,
» humiditatis nimirum prædominantis ratione,
» maxime vero talem dixeris ſi illa cum auri fo-
» lijs calidiſſimis conferantur. Adde & illud, fo-
» lia viticis longe tenuiſſimarum eſſe partium, vn-
» de fit vt non ſecus, ac ea, quæ λεπτομερῆ dicuntur,
» vim eorum acuant & adaugeãt quibuſcum per-
miſcentur ſiue hæc calefaciant ſiue refrigerent. «

A'γονος. idem quod ἄγνος, hoc eſt vitex, de quo ſupra. Cauſa eſt quod ἄγνος veneri aduerſetur, & geniturãm extinguat, quæ γονὴ vel γόνος dicitur. Nam & ἄγνος à caſtitate ſic dictus eſt.

A'γονος. vocatur qui ſterilis eſt. «

A'γονοι ἡμέραι. Dies pares Hippocrati dicuntur in «
iudicandi ratione ſicut γόνιμοι impares, 2. Epid. «
ſect. 6. «

A'γονία. ſterilitas, ſiue vteri vitium concipiendi of- «
ficio dicati. ſterilitatis autem cauſæ multæ per- «
hibentur, tùm quæ viro, tum quæ mulieri con- «
tingunt: viri quidem ſteriles ſunt & infœcundi, «
qui ſunt impubes, vel ſenio confecti, quod his «
tenue & aquoſum languidumque ſit ſemen; «
etiam ſteriles ſunt, qui ſunt morbo graui diutur- «
noque confecti, vel qui ex principum partium «
vitio aliquo latenti male habent, illis enim vel «
ſemen non adeſt, vel eſt prorſus euanidum & in- «
fœcundum. mulierum vero quæ ita affectæ ſint «
ſterilitas, inde fit, vel quia viri ſemen vtero non «
concipitur, aut conceptum mox excidit, aut re- «
tentum, principum partium vitiis obrutum ex- «
tinguitur: Obſcœnarum vero partium vitia quæ «
ſterilitatem accerſunt, in viris quidem numeran- «
tur pudendi paralyſis & atonia, gonorrhœa, «
vaſorum ſpermaticorum obſtructio, coarctatio «
& contuſio, teſtium pudendique exilitas & quæ- «
uis mala conformatio, in mulieribus eadem at- «
que in viris, teſtium & ſpermaticorum vaſorum «
vitia, & oris vteri, ceruiciſve nimia amplitudo, «
vel anguſtia, obſtructio, obliquitas, peruerſio, «
hincque nata menſium ſuppreſſio: Adhæc vteri «
intemperies immodica, calidior, ſiccor, humidio- «
rue ſterilitatem facit: impedit etiã nimia coar- «
ctatio ab omento pingui, & vteri inflammatio, «
omnis denique illius affectus inſignior; denique «
ſæpe vſu venit, vt neuter coeuntium ſit ſterilis, «
ſed quia eorum ſunt inter ſe abhorrentes natu- «
ræ, nihil idcirco ex ſeſe, ex alijs vero generare «
poſſunt. «

A'γοραῖος ἄρτος. forenſis & venalitius panis, vide ἄρτος «
vbi inſignes aliquot panum differentiæ expli- «
cantur. «

A'γοστὸς. ſecundum quoſdam eſt τὸ ἐντὸς τ̃ χειρῶν, «
interior manuũ pars: alijs τὸ πλατὺ τῆς χειρὸς pal- «
ma, alijs τὸ ἄκρον τῆς χειρὸς, manus extrema pars, «
alijs ἀγκὼν, πῆχυς, ὠλέκρανον, cubitus vlna. «
Sed propriè ἄγος cubitum, τὸ δὲ ἀγὸς volam
ſignificare author eſt Heſychius: verum non totus cubitus ſic dicitur, ſed pars eius inferior, ſicut ſuperior ἐπίπηχυ nuncupatur. Ratio nominis eſt ἀπὸ τȣ̃ ἄγειν, ὡς ἀεὶ ἐφ' ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπαγόμεθά τι. hoc eſt, Dicitur ab agendo, quod ſemper ad nos ipſos aliquid adducamus.

A'γρία. ſpecies eſt ſcabiei, quæ cito ſerpit & exulcerationem prurientem concitat, certoque anni tempore reuertitur, aſperior omnibus alijs & curatu difficilior, quamobrem ἀγρία, id eſt fera, appellari meruit.

Forte is eſt affectus quem Heſychius ἀγριοψωρίαν «
vocat. «

A'γρία. ſic dicta fuit à quibuſdam ἡ ἑλξίνη, vt habetur apud Dioſcoridem.

A'γρία ſiue ἀρία, apud Theophraſtum arbor eſt ſempiternæ frondis, inter robur & ilicem media, quã Theodorus Gaza Latine aquifoliũ reddidit.

A'γριάκανθα. ſpina ſylueſtris, quæ denſis ſæuit aculeis.

Ἀγριάμπελος. siue diuisis nominibus ἀγρία ἄμπελος, vitis syluestris. Latini labruscam dicunt, propterea quod in marginibus terræ ceu labris quibusdam nascatur: duûm est generum. vnum, quod vuas ad maturitatem non perducit, sed ad florem tantum, qui Græcis οἰνάνθη dicitur, promouet. Alterum, quod vuas perficit paruis acinis, duorum etiam generum, albi & nigri. Folia, caules, & clauiculæ quibus repunt, vim habent cultæ viti similem.

Ἀγριάμπη. dicitur ἡ βρυωνία, vt ait Hesychius.

Ἀγριελαία. oleaster. Est syluestris olea, cui materies perpetua, spissa, crispa, teredinem non sentiens. Hanc alio nomine Græci κότινον appellant, alij Æthiopicam oleam. Eius folia adstringunt, sed præsertim earum succus affuso vino exceptus siccatusque.

Ἀγριοκοκκύμηλα. dicuntur pruna agrestia & syluestria apud Dioscor. l.1. c.175. quæ etiam προῦμνα dicuntur, his opponuntur satiua seu hortensia, quæ Græcis κοκκύμηλα appellantur.

Ἀγριοκάρδαμον. idem quod ἡ ἰβηρὶς βοτάνη, quam & λεπίδιον appellant, vt habetur apud Paulum lib. 3.cap.77.

Ἀγρικίναρα. dicitur à quibusdam ἡ ἄκανθα λευκή, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἀγριόμηλα. mala syluestria. Hæc vernis similia esse & adstringere Discorides prodidit.

Ἄγριον ἕλκος. ferum vel ferinum vlcus sic vocatur quod nulla ratione mitescit, quin potius efferatur & recrudescit, translatione à feris animantibus desumpta, quæ Græcis ἄγρια vocatur, & nulla quantumuis blandâ tractatione cicurari possunt, sic & significatu eodem ἀγρία ψώρα siue ἀγριοψωρία dicitur.

Ἀγριοστέφανος. dicitur ἡ ἄμμος herba, quæ alio nomine ἰξὰς nuncupatur.

Ἀγριορίγανος. origanum syluestre, alij πάνακες ἡράκλειον: alij κονίλην appellant. Folijs est origani, ramis tenuibus, semipedalibus, in quibus vmbellæ anethi insunt, flores candidi. radix tenuis & inutilis. Folia floresque eius cum vino poti valent contra venenatorum morsus.

Ἀγριοσέλινον. dicitur à quibusdam τὸ ἱπποσέλινον, apium syluestre, vt scribit Dioscor. l.3.c.78.

Ἀγριοψωρία. apud Hesychium, is est affectus, quem supra ἀγρίαν diximus appellari.

Ἄγριφος. Est genus quoddam oleæ syluestris, vt scribit Hesychius.

Ἄγροφον. significat apud Hippocratem montanum & syluestre.

Ἀγρυπνία. vigilia inter res non naturales dictas à medicis collocatur, id est eas quæ cum nobis à natura non insint, sed forinsecus adueniant, ita corporis constitutionem seruant incolumem, vel euertunt prout bene vel male adhibentur: definitur autem vigilia, sensus motio atque incitatio, sicut illius vinculũ & quasi carcer somnus est atque immobilitas: Gal.3. de causis puls. vigiliam definit dispositionem, quæ sensationem sequitur ex caloris innati motu ad sensoria, vnde vigilans externis partibus calidior esse dicitur, & internis frigidior 6. Epidem. tum enim sanguis & naturalis calor foras emergunt: fiunt autem vigiliæ, vt Gal. docet comm. in aph.3.l.2. propter calorem primæ partis sensitiuæ, vel ex sola eiusdem intemperatura, vel ex humoris vitiosi abundantia. Vt autem somno sic neque vigiliis sua deest vtilitas, mediocres enim prosunt, immodicæ nocent ex aphor. 3. li. 1. vniuersum enim corporis habitum exsiccant vt 7. Meth. Gal. ait; virtutem exoluunt non secus atque sensibiles euacuationes, vt comment. 1. in prorhet. idem docet; illas non modo morbi, sed & ciborum atque potionis manifesta cruditas consequitur; cerebri denique temperiem vigiliæ corrumpunt, dum illis ratione siccitatis delirium superuenit atque conuulsio, ex 7. aphor. comm. 18. Cæterum Ἀγρυπνίας voce solam significari immoderationem quidam voluerunt, vt inquit Gal. comment. in aphor. 3. l. 2. quod ipse tamen eo loci improbat: Ἀγρυπνίαι insuper apud Hippocr. dicuntur Celso c.1. l. 2. nocturnæ vigiliæ, ex aphor.24. & 31. l.3.

Ἀγρυπνίη βορβός. vigilia edax, vocatur Hippocrati quia vt inquit Gal. comm. 4. in 6. epid. vigilia corpus digerit atque dissoluit, cum videlicet natiuus calor exterius emicãs, secum haud exiguas corporeæ substantiæ particulas educit; apud eundem Hippocr. etiam ὕδωρ βορόν, id est aqua vorax appellatur, quod voraces & edaces homines efficiat, ciborúmque appetentiam excitet aphor. 18. l. 6. epid. sect. 4.

Ἄγρυπνον κῶμα. Coma vigil. vide κῶμα.

Ἀγρυπνίη ταραχώδης. Turbulenta vigilia qualem Gal. phreniticorum esse inquit comment. 1. in primum prorrhet. part. 6. Turbulenta vero dicitur quando per visiones vel exclamant vel exiliunt, vixque familiares agnoscunt.

Ἄγρωστις. gramen. Est herba quæ geniculatis ramulis per terram serpit, radicesque ab ijs geniculatas dulcesque emittit. folia habet dura, &, vt arundinis paruæ, lata, atque in tenuitatem cacuminata. bubus iumentisque pabularium, vnde αἰγικὸν quidam appellauere. Gramen in officinis nomẽ seruauit, rura & olitores dentem canis appellant. Radix eius decocta in vino torminibus, vrinæ difficultatibus, vlceribus vesicæ medetur, calculos frangit. Semen vehementius vrinam mouet, aluum vomitionesque sistit. Est & arundinaceum gramen priore multo maius, quod καλαμάγρωστις dicitur. Est etiam gramen aculeatum, quod κορωνόπους & δάκτυλος, à Latinis crus galli vocatur: de quibus vide suis locis.

Ἄγρωστις à quibusdam dicitur ἡ ἀμπελολεύκη, siue vitis alba, vt habetur apud Dioscoridem. Sed & Ἄγρωστις, siue gramen, nonnunquam pro cuiuscumq; herbæ folijs vsurpatur, ita apud Serenum Poetam c.1. tritæ gramina menthæ, atque alias sæpe, & apud Columellã de cultu hortorum, Serpentia gramina menthæ.

Ἀγυιὰ. significat apud Hippocratem τὴν ἀσθένειαν, hoc est imbecillitatem, & infirmitudinem, sicut Gallenus annotauit in explicatione vocum Hippocratis.

Sed illic editiones omnes habent cum accentu in antepenultima ἄγυια, ἀσθενῆ, imbecilla & infirma: ad imbecillitatem igitur significandam legendum ἄγυια, ex priuatione vel infirmitate τῶν γυίων, id est artuum siue membrorum.

Ἀγχίλωψ. est abscessus & collectio humoris lenti, & melli aut pulticulæ similis, inter maiorem oculi angulum & nares. Hic tunica vt plurimum continetur, nec infert dolorem, subito autem accipit incrementum. Idem abscessus si rumpatur exulcereturque, non amplius Ἀγχίλωψ dicitur, sed mutat nomen, & vocatur Αἰγίλωψ authore Paulo.

Dicitur autem Ἀγχίλωψ, vt docent nonnulli, ab ἄγχι, καὶ ὤψ, quia prope oculum oriatur.

Ἀγχόμενος. idem quod πνιγόμενος apud Hippocratem, id eſt qui ſuffocatur.

Ἀγχόνη. definitur à Polluce πυώδης ἀπόστασις, μεταξὺ ὑπογλωσσίδος καὶ ῥίζης γλώσσης. purulentus abceſſus inter hypoglottidem & linguæ radicem; Apud Dioſcor. libro ſexto capite vigeſ. tert. Ἀγχόνη. ſuffocationem, ſiue ſtrangulationem ſignificare videtur, qualis eſt in ſuſpendio, ſuſpendium vertit interpres, ſed perperam meo iudicio, Dioſcoridis hæc verba ſunt μύκητες ἐπιφέρουσι πνιγμοὺς ἐοικότας ἀγχόναις, id eſt fungi ſuffocationem inferunt ſimilem laqueo interclusis faucibus.

Ἀγχοῦσα. anchuſa. herba eſt cuius quatuor ſunt ſpecies & nomina: prima ὀνόκλεια, altera ὀνοχειλὲς ἢ ἀλκιβιάδιος, tertia λυκοψὶς ἢ λυκοψὸς, quarta quæ proprio nomine caret, ſed generis ſui nomine ἀγχοῦσα dicitur. Habet ὀνόκλεια folia lactucæ ſimilia, in acumen faſtigiata, hirſuta, aſpera, nigricantia, numeroſa, circum radicem quoquo verſus per terram ſparſa, ſpinoſaque: radicem craſſitudine digitali, & colore per æſtatem ſanguineo, quo non alius fucus melior, adeo vt ἀπὸ τῆς ἀγχούσης, verbum Græcis ἀγχουσίζεσθαι fucari ſignificet. dicitur etiam ἡ ὀνόκλεια, alio nomine κάλυξ, authore Dioſcoride. Radix eius adſtringendi vim habet, & deſiccandi: proinde valet ad alui profluuium. ὀνοχειλὲς autem, ſiue ἀλκιβιάδιος, ſolo folio differt à præcedente, quod ei breuius eſt, & minus amplum, cætero ſimilis & ſcabritia foliorum & tenuitate caulium, quibus in ſummis florem purpureum ad puniceum vergentem geſtat. Radices habet oblongas, rubras, & per meſſem ſanguineas. λυκοψὸς vero longioribus eſt, quam lactuca folijs, aſperioribus, latioribusque, à capite ad radicem recidentibus, caule longo, recto, hirſuto, in quo multa adnaſcuntur hirſuta, & magnitudine fere cubitali, in quibus flos paruus purpureúſque eſt. radicem habet rubentem. Adſtringit efficacius quam reliquæ, & eryſipelatis conuenit. Quarta vero anchuſæ ſpecies alijs breuior, ſimillima eſt ſecundæ, niſi quod minus & puniceum ſemen habet. eſtque tota amarior, & ob id lumbricis dicata. Dicta videtur ἀπὸ τοῦ ἄγχειν, quod habeat vim ſtrangulatoriam & ſuffocatoriam.

Ἀγωγή. apud Hippocr. ſignificat aëris ambientis conſtitutionem, vt annotauit Gal. cõm. 1. in l. 1. epidem. t. 8. Significat & τὴν δίαιταν, id eſt victus rationem apud eundẽ vt ἀναληπτικὴ ἀγωγὴ, victus ratio virium refocillatrix: de arborum quoque herbarúmq; cultura profertur apud Theopho. hiſtor. plant. l. 1. & apud Dioſcor. ἀγωγὴ ἐμμήνων meſtruorum eductio eſt, hinc εὐάγωγα apud eundem, quæ facile reijciuntur & excreantur; totum inſuper morbi decurſum abſolutámque curationem ſignificat, vt Caluus apud Hippocratem, interpretari viſus eſt, denique pro agendi & curandi ratione vſurpauit. Gal. τὴν ἀγωγὴν in 2. ad Glaucon.

Ἀγώνη. Hyoſcyamus, authore Heſychio.

Ἀγωνία. animi pathema eſt, compoſitum ex ira & timore, in illo inæquales ſunt ſpirituum & ſanguinis motus, pulſus quoque inæquales, vt notauit Gal. 2. de ſymptom. cauſ. c. 5.

Ἀγωνιστικὸν βοήθημα. dicitur Galeno comment. in aphor. 38. l. 6. remedium quod affectum quemuis è corpore funditus euellit: eius & ſignificati meminit lib. de totius morbi temporibus.

Ἀγωνιστικὴ κρίσις. quaſi conflictatoriam criſim dixeris, id eſt vehementem, quæ fit cum perturbatione magna, enitente natura ad victoriam de morbo conſequendam.

Ἀγωνιστικὸν ὕδωρ. frigidiſſima aqua, vt interpretatur Paulus Ægineta libr. 2. cap. 30. Aetius lib. 5. loquens περὶ τῶν ἐρυσιπελατωδῶν διαθέσεων, hoc eſt, de eryſipelatoſis affectibus, qui circum viſcera ſunt, ſcribit in morbi ipſius vigore vtendum eſſe frigida ἀγωνιστικῶς. ſic autem, inquit, dicere ſolemus, cum ſimul & frigidiſſimam & plurimam aquam in potu damus. Idem ait Galenus lib. περὶ μαρασμοῦ. Tractum id videtur ab athletis, qui poſt exercitationem aquam & affatim & frigidiſſimam bibere ſolebant.

Ἀγωνιστικῶς eodem ſenſu apud Trallian. ſub finem li. 12. reperio de aqua vſurpatum ſemel & affatim hauſta, verba illius ſunt ψυχρῷ δὲ κατὰ μὲν τὴν ἀκμὴν τοῦ νοσήματος χρηστέον ἀγωνιστικῶς· οὕτω δ' ὀνομάζειν εἰώθαμεν· ὅταν ἅπαξ τε καὶ ψυχρότατον καὶ πολὺ δώημεν. Id eſt frigida quidem vtendum ἀγωνιστικῶς in morbi vigore, ſic autem nominare ſolemus cum ſimul & multam & frigidiſſimam damus.

Ἀδάμας. eſt gemma pellucida, candidi coloris, genita ex ſucco non multum diſſimili ei ex quo fit cryſtallus, ſed validius frigore denſato minuſque claro, atque ob id iride & cryſtallo obſcurior & durior. Sic dicitur quod nec ferro nec igni domari poſſit, ſed contra cuncta fere atterat. Nam & adamantis rupti fragmentis in ferrum incluſis ſculptores duriſſimã quamque gemmam per facile excauant. Attamen tam ſingularis tamque indomita huius lapidis duritia calido hirci, leoniſue cruore ita molleſcit, vt rumpi queat, & liquido plumbo in ardentibus fornacibus ita incaleſcit, vt diſſoluatur. Idem vero vim magnetis hebetat, adeo vt iuxta ferrum poſitus, id magnetem ad ſe trahere non patiatur, aut ſi iam traxerit, ipſe contra retrahat. Dicitur adamas venena deprehendere, & irrita facere, & lymphationes etiam, ſi credimus, abigere. Quinetiam pauitantium animos, vt aiunt, à vano metu liberat, eamque ob cauſam anachiten à quibuſdam vocatum volunt.

Ἀδαξᾶσθαι. ſignificat apud Hippocratem mordeti cum pruritu.

Ἀδάρκη. eſt ſalſilago quædam ſeu ſpuma ſalſuginoſa concreta, & velut gelata, in humidis & paluſtribus locis per ſiccitates proueniẽs, atq; ipſis arundinibus & cremiis adhæreſcens. Colorem habet qualem flos Aſij lapidis. Tota vero forma ſimilis eſt halcyonio molli & foraminibus pleno, vt paluſtre halcyoniũ videri poſſit. Naſcitur in Cappadocia, vt ſcribit Dioſcorides l. 5. c. 137. Acerrimum eſt & calidiſſimum medicamẽtum, adeo vt nullius per ſe vſus in medicina ſit: ſed cum alijs permiſtum, quæ vim eius frangunt, extrinſecus corpori admoueri poteſt. Varie ſcribitur, vt video, ἀδάρκης Dioſcoridi, ἀδάρκιον & ἄδαρκος Galeno. Dicitur alio nomine καλαμόχνους, id eſt, calami ſeu arundinis lanugo propterea quod in arundinibus concretæ lanuginis modo inueniatur. Aetius lib. 3. cap. 180. περὶ δρώπακος, λιμνῆσις, inquit, ἡ καλουμένη ἀδάρκη, hoc eſt, quæ vocatur adarce: nec dubium eſt ſic dictam quod ἐν λίμναις, id eſt in lacubus, naſcatur. Sunt autem qui ἀδάρκην ab Hippocrate libr. de vlceribus ἐρχόμενον dici putent, quod ea plurima in

lacu Orchomenio nasci dicatur. Quam male περὶ ἀδάρκης senserit Plinius lib. 16. cap. 36. multi ante nos deprehenderunt.

Ἀδελφίζειν. Hippocrates vsurpare consueuit, vt lib. περὶ ἀγμῶν, de iis quæ inter se similia sunt & communicant & cognationem habent, vel eodem tendunt & commiscentur, maximam rerum similitudinem & cognationem eo nomine designans. Nihil enim similius, nihil cognatius, quam fratres inter se videntur.

„ Inde ἀδελφεὰ παθήματα, apud eundem dicuntur „ germanæ affectiones atque consimiles, hinc & „ Ἀδελφιξία & Ἀδέλφιξις. de partium coniunctio„ nibus similitudinibus atque communitatibus „ inter se apud Hippocr. lib. περὶ ἄρθρων enuntian„ tur. Galen. τὰς κοινωνίας, καὶ οἷον συγγενείας τῶν μορίων „ ὥσπερ καὶ ἀδελφότητας velut germanitates appellat.

Ἄδηκτα. sunt medicamenta mordacitatis & acrimoniæ expertia, quæ alio nomine etiam ἁπαλὰ vocantur. Sic autē dicuntur nō modo quod non mordeant partes quibus admouentur, sed etiam quod eas à morsu & acrimonia vindicent, quomodo etiam ἄφυτα & ἀφλέγματα intelliguntur. Illa Celsus Latine lenia appellauit. Est autem ab huiusmodi facultate collyriorū genus vnum ἄδηκτον vocatum duorum apud veteres generum. Aliud enim totum emplasticum est, terrea substantia constans, calidi & frigidi medium, vel modice in alterum inclinans, vt quod constat Samia terra, pompholyge & eius cinere lotis, spodio, plumbo vsto ac loto, amylo, cerussa lota, oui candido, lacte, gummi, tragacantha. Alterum vero exiguæ mordacitatis est particeps. quod mista habeat quædā modice adstringentia, vt rosas, thus, (quorum illæ parum adstringunt, hoc parū exterget, concoquit & dolores mitigat) crocum & myrrham. Sunt autem collyriorum, τῶν ἀδήκτων permultæ differentiæ: λιβιανά, κύκνοι, siue κυκνάρια, τεφρικά, σποδιακά, de quibus suo loco dicetur.

Ἄδηλα πεσόσκαμα. dicuntur ab Empiricis, quæ sensibus quidem vsurpari & cognosci possunt, sed nondum tamen apparuerunt, vt ait Galenus lib. de sectis.

„ Quasi dicas opportuna latentia.

Ἄδηλοι αἰτίαι. occultæ causæ apud Cœlium Au„ relianum lib. 1. τῶν χρον. c. 4.

Ἀδήμονες. ægri dicuntur, qui proiectis sunt viribus, „ seu qui præ fastidio, & quasi nimia dolorum „ satietate velut fatiscunt, vide infra vocem ἀδῶατοι.

Ἀδὴν ενος. glandula, est pars corporis simplex spon„ giæ modo mollis rara & friabilis. Authori de„ finitionum medicarum ἀδὴν est συστροφὴ τὶς ξηρὰ καὶ „ σαρκώδης quemadmodum hesychius quoque & „ Ethymologista ἀδένας appellant συστροφὰς σαρκώδεις „ περὶ τὸν τράχηλον, καὶ βουβῶνας, id est conuolutam „ carnis duritiem circa collum alas & inguina: „ Pollux l. 2. adenas vocat tumores, qui inter car„ nem & adipem consistunt maxime circa pubem „ axillas & mesenterium. Sed omnium pulcherri„ me, Aphrodis. Problem. 12. l. 2. explicat quid „ sint ἀδένες, sunt inquit corpora caua, rotunda, „ laxa inter amplas venas & arterias posita, cu„ neolorum modo, ne conceptacula ipsa humida, „ ex copia sanguinis, mutuo putrerent adhesu, & „ equidem eo ipso venarum humore nutriuntur, „ & inflammati inguina faciunt, & indurati scro„ phulas committunt; Latini Græcorum ἀδένας glandia vocauerunt, sic Plin. l. 16. c. 39. & 17. lib. „ c. 6. & l. 8. c. 50. de materia arborum quarun„ dam agens, quibusdam inesse tubera inquit, sicut „ in carne sunt glandia, atq; aliàs terræ adipem esse „ ait sicut in corporibus glandia, vnde ratiocinari „ facile est, Plinio in corporibus animantium, „ glandia vocari concretam & in seipsam conuo„ lutam, durioremque quam in reliquo corpore „ carnem. „

Est autē glandularū corporis genus geminum, sicut & vsus. Quædā enim densiores sunt & sicciores, carentque sensu & motu, & medijs sublimium vasorum diuisionibus interseruntur, veluti stabilimenta quædam, ne illa per amplas capacitates delata, suisque solis membranis munita, motibus violentis, tanquam rami à truncis diuellerentur. Huius generis sunt conarium, thymus, & quæ in collo, axillis, omento, mesaræo & inguinibus sunt. Aliæ vero raræ sunt & humidæ, & humore quodam albo viscosoque plenæ, quo vicinas partes humectant & irrigant: vt quæ sunt in mesenterio, intestina, quæ in faucibus & sub larynge, fauces & asperā arteriam. Hæ venas, arterias, & neruos habent, suntque alijs primi generis robustiores, nec tam facile, vt illæ fluxionibus tentantur. In earum numero etiam testes à Galeno censentur, vt & à nonnullis renes, ab alijs cerebrum ipsum, quia molle sit & friabile.

Ἀδηλως. hoc est ἀφροντίστως, negligenter & sine cura. δήλη enim βουλὴ & βούλευμα significat.

Ἀδηνοειδὴς πϱοστάτης. est glandulosum corpus ad vesicæ ceruicem situm, in quod vasa semen deferentia inseruntur, priusquam semen in meatum penis emittant. Hic autem πϱοστάτης vnicus est, & paulo supra ceruicem vesicæ positus totam ipsam amplectitur. Vsum hunc eo loci habet, vt & vasa omnia quæ feruntur in vesicæ corpus fulciat, & vrinæ seminisque meatum humiditate sua lubricum efficiat. Nomen hoc illi primum ab Herophilo inditum fuisse Galenus author est lib. 14. de vsu partium.

Sed nota, scribendum potius esse ἀδενοειδὴς, nam „ Ἀδὴν in declinatis, ac deriuatis à se, longam ver„ tit in breuem, sicque apud Ruffum ἀδενοειδῆ „ ἀγγεῖα scriptum legimus. „

Ἀδίαντον. herba est fere pedalis, folia habens mollissima, parua, in summo incisuris diuisa sicut coriandri, effigie filicis, & cauliculos ex quibus ea prodeunt admodum tenues, nigricantes, palmum altos, radicem autem superuacuam & tam paruam, vt possit nulla existimari, nec caulem nec florem nec semen ferentem. Perpetuo viret, nec folia in eo moriuntur. Nomen ab euentu duxit, quod folium eius perfusum aqua non madescat, sicco semper simile. Nam διαίνειν madescere est. Siccat & extenuat, in calore autem & frigore temperatum est. Diuersas habet appellationes tum Græcas tum Latinas: Gaza capillum Veneris interpretatus est: alijs cincinnalis, alijs terræ capillus, alijs supercilium terræ vocatur. Hallucinantur officinæ quæ diuersum longe ab adianto capillum Veneris ostendunt; cum idem esse bonarum literarum studiosis euidentius sit, quam vt debeat demonstrari. Duo eius genera Theophrastus statuit, candidum & nigrum: quorum hoc, quia valet ad frangendum calculum, potius quam quod in saxis nascere-tur, à Latinis saxifragū appellari credidit Plinius.

Ἀδιαπνευστία, symptoma est ex densitate spiramentorum natum, cum minus quam iustum sit excrementi per cutem effluit. Eius meminit Galenus lib. 11. methodi medendi.

Ἀδίαπνωτος. colici medicamenti nomen est, quod Galenus lib. 9. τῶν κατὰ τόπους dicit constare his. Sisonis, seminis hyoscyami, piperis albi, singulorum drach. xl. succi papaueris drach. xx. croci drach. vj. opobalsami drach. iij. melle exceptis. Nomen id habere videtur, quod ad omnem inflammationem efficax sit.

„ Ἀδιαῤῥοίη. exponitur ab Erotiano apud Hippocratē, ἡ τῶν διαῤῥεόντων παντελὴς ἐποχὴ, eorum quæ excernuntur, omnimoda retentio & inhibitio.

Ἀδίκη. sic dicitur à quibusdam ἡ ἀκαλήφη, id est vrtica, vt habetur apud Dioscoridem: non dubium quin à noxa & dolore, quem tangentibus excitat.

Ἀδύλιστος οἶνος. vinum non defæcatum, vel per saccum non percolatum. Id quod fieri solet in vinis conditis ad saporem, vel in alijs ad reprimendam eorum vehementiam.

„ Vide in voce οἶνος, vbi insigniores vinorum differentiæ explicantur.

Ἄδιψα. dicuntur medicamenta, quæ sitim obrepere prohibent, quæque sitim sedant siue bibantur, siue delingātur, siue ore cōtineantur. sicut ἄλιμα, quæ famem. quanquam etiam simpliciter quæ sitim non inferunt, ἄδιψα dici possunt. Ac quoniā præcipua sitis causa siccitas est, patet ea quæ sitim compescunt humida esse oportere: quib. si præterea frigiditas accedat, longe efficacius sitim extinguere valeant. Illa enim humiditatem diutius conseruat, nec eam, sicuti calor, absumit. Pleraque tamen etiam calida ad sitim sedandam faciunt, vt glycyrrhiza, quæ ideo ἄδιψος à Græcis dicta est, & piper in quibusdam, si ore contineantur: illa quod humidi lentique succi sit, hoc quia pituitam ex capite in os & fauces prolicit. Idem possunt etiam potiones frigidæ & eclegmata, quæ plurima describuntur à Galeno lib. 8. τῶν κατὰ τόπους: ex quibus vnum mox inferemus à facultate eiusmodi ἄδιψον appellatum.

Ἀδίψατον. Plinius scribit fruticem esse spinosum in Nisyro & Rhodiorum insulis, quem alij ἐρυσίσκηπτρον, alij δίψακον, alij διάχετον appellant.

„ Sed pro διάχετον, apud Dioscor. l. 1. c. 19. est διάξυλον, sed forte an legendum διάχυτον.

„ Ἀδιψία, sitis carentia quam esse frigiditatis signū docet Gal. Hippocratis autem celeberrima sententia est, Ἀδιψία inquit ἀνυπεύθυνός ἐστι, id est nō sitire innoxia res est, & quæ correctionem non requirit, quam sententiam etiam Plutarch. in libello de vtilitate ab amico capienda protulit, non solū (inquit) τὸ ἄδιψον, velut Hippocr. ait, sed silentiū quoque vbique innoxium est; ad eandem quoq; sententiā respexit Diosc. l. 5. vbi de facultate vinorum agens, ait, καὶ τὸ μὴ διψῆν ἐστὶ ἄριστον ἐστι παράγγελμα, non sitire optimum est præconium.

Ἄδιψος. palma Ægyptia. Est arbor magna, non recta, sed contorta, viridis, odore mali cotonei, folio simili myrto, fructu capparis, ad mandendum quidem inutili, sed grato odore, nullo intus ligno. Huius fructus qui paulo ante maturitatem collectus est, μυροβάλανος dicitur: qui vero maturus est & nigricans, φοινικοβάλανος. Theophrastus arborem hanc à fructu βάλανον, quasi glandem, appellauit. Vocatur autem ἄδιψος, quod fructus eius ante maturitatē decerptus, si gustetur, sitim arceat: vel quod ex huius fructu humidiore acerbo & adstringente expresso potus fit sitim extinguens, vt Solinus author est, qualis nobis ex pyris, pomis, & sorbis conficitur.

Ἄδιψος. dicitur à quibusdam ἡ γλυκύῤῥιζα, authoribus Theophrasto, Dioscoride, & Plinio, quod dulcis radicis succo sitis famesque sedetur. Vnde hydropicis eam multi dedere, ne sitirent.

Ἄδιψος. catapotij nomen ab Asclepiade compositi hunc in modū. Seminis cucumeris satiui drach. viij. seminis portulacæ drach. viij. tragacanthæ drach. iij. dissolue tragacantham ouorum crudorum recentium candido, & adde alijs optime tritis, omnibusque mistis catapotia forma, quæ in vmbra sicces. vnum sub lingua teneri iube, & liquorem inde solutum delingi. Refert Galenus lib. 8. τῶν κατὰ τόπους. „

Etiam ἄδιψα καταπότια quædam describit Trallian. lib. 7. „

Ἄδιψον. etiam silentium appellat Hippocr. de victus rat. in morb. acut. quasi sitim sedans. „

Ἀδρὰ δίαιτα. victus plenus. vide δίαιτα.

Ἀδράχνη. arbor est syluestris non procera, similis vnedoni, folio tantum minore, cortice nec scabro, nec squamoso, sed qui circumruptus videri possit, tam tristis est aspectu. fert fructum arbuto non dissimilem, viret perpetuo cacumine, cum tamen inferiora folia decidant: in montibus frequens nascitur.

Ἀδριανὸς οἶνος, vide in voce οἶνος, vbi insigniores vinorum differentiæ explicantur. „

Ἀδριανοῦ ἀντίδοτος. describitur ab Aetio lib. 13. facit ad colicos, stomachicos, hæmoptoicos & dysentericos, pluribusque alijs dotibus insignita est, quas eo loco Aetius recenset.

Ἀδρόβωλον. sic dicitur bdellij arboris lacryma, non Arabica quidem, quæ præstantissima est, sed Indica, quæ inquinata est, nigra, grandioribus glebis & conuoluta in offas, vnde illi τὸ ἀδροβώλου nomen.

Ἀδρομερῆ dicuntur, quæ crassis partibus constant, quæ & alio nomine παχυμερῆ vocantur, quibus opponuntur τὰ λεπτομερῆ. „

Ἀδρὸς σφυγμὸς. amplus pulsus. Est qui secundum arteriæ latitudinem & profunditatem auctus est. Differentia est pulsus sumpta à sola distantia. Est autem ei contrarius ἰσχνὸς, id est, gracilis pulsus.

„ Ἀδυναμία. impotentia, imbecillitas, virtuti opposita quæ δύναμις appellatur. Est vero imbecillitatis nomen, quid commune inane & confusum, nullum morbum distinctum, definitumq; significans, cum illa potius morbos alios comitetur: Gal. lib. de symptom. differentijs c. 4. definit ἀδύνατον siue imbecillum, quod vix, difficulter, & multo tempore agit, quod conuenire videtur, communi hominum notioni, qui vulgariter oculum crusue imbecillum appellant, quotiescumque oculus bene non videt, nec crus probe ambulat, vt autem δύναμις, est αἴτιον τῆς ἐνεργείας, causa actionis, illiusque propriū est, vt inquit Proclus ex Platone, τὸ σώζειν τὸ αὐτὴν ἔχον, conseruare id in quo est, ita quādo hæc non fiunt, tum ἀδυναμία locum habet: suntque sicut αἱ δυνάμεις, ita ἀδυναμίαι, vel in vitali potestate quæ ζωτικὴ appellatur in corde sita; vel in naturali, quæ φυσικὴ & in hepate est; vel in animali, quæ ψυχικὴ nuncupatur, in cerebro sedem habens: medici antiqui methodici, vt docet Gal. lib. de different. morbor. c. 5. appellare cōsueuerant ἀδυναμίας, intem-

species partium exiguas, & quæ multos laterent, si enim insignes essent & omnibus manifestæ, iam nō ἀδυναμίας, id est, imbecillitates sed proprio nomine morbos appellabant: contrà vero Galen. 4. de præsagiis ex pulsib. c. 11. inquirens quonammodo cognosci possit, partium facultatumque robur, vel imbecillitas, hoc ipsum refert in commodam temperiem, vel intemperiem corporum solidorum, eóque loci scribit, imbecillitates facultatis animalis comitari insignes cerebri intemperies, quo eodem sensu 11. meth. c. 20. partem vocat imbecillam, quæcumque vel natura, vel prægresso quouis morbo intēperatior euaserit, adeo vt ex Galeni disciplina in omnibus corporis partibus, haud sit alia statuenda imbecillitatis causa, quam insignis illarum intemperies, per quam actio læditur, quæ quidem actio læsa, symptoma est, ex morbo suo oriundum.

Ἀδύναμος οἶνος, vide in voce οἶνος, vbi insigniores aliquot vinorum differentiæ explicantur.

Ἀδύνατοι. dicūtur, qui ἀδύνμονες & ἄκρατοι, id est qui impotentes sunt motus, oppressa natura vel fatiscente; propriè vero de ægris dicitur, qui ex virtutis imbecillitate qua mouentur, proiecti iacent, nec possunt vel ægerrimè suo loco moueri: vniuersim vero de affectis viribus triplicis facultatis, qua corpus regitur, vitalis præsertim & naturalis, deinde animalis.

Ἀδώνιον. est abrotoni genus, quod in turbinibus cadorum aut testa viui radice comprehendit: in quem modum Adonidis hortos pangebant. Eius flos ἀνεμώνη dicitur, quod is non nisi spirante vento vel concutiente panditur.

Ἀειγλυκὲς seu ἀειγλυκὴς οἶνος. vide in dictione οἶνος vbi insignes aliquot vinorum differentiæ explicantur.

Ἀείζωον. semperuiuum, sedum. Herba est, cuius tres habentur apud Dioscoridem differentiæ. Maius, minus, & tertium, quod Græcis ἀνδράχνην ἀγρίαν, Latinis illecebram dici idem Dioscorides author est. Maius describitur caule cubiti altitudinem excedente, crassitudine pollicis, pingui, virenti, vallaris lactariæ (quæ χαρακίας τιθύμαλλος dicitur) modo insecto, folijs pinguibus, carnosis, pollicis magnitudine, linguæ similib. in cacumine, alijs in terram conuexis, alijs in capite stantibus, ita vt inuicem compacta suo ambitu cinctuque effigiem oculi imitentur: vnde & ζωόφθαλμος, & βούφθαλμος, Latinis oculis dictus est. Minus autem caules habet ab vna radice multos, exilia folia, rotunda, pinguia, mucronata, caulem in medio emicantem palmi altitudine ferentem vmbellam & florem herbaceum atque tenuem. Hæc duo sedi genera refrigerant tertio ordine, siccant etiam, & modice adstringunt. Tertium autem sedi genus folijs est pusillis, crassioribus, hirsutis, portulacæ proximis. Vim habet excalfactoriam, acrem, & exulcerantem.

Ἀειθαλές. dicitur à quibusdam τὸ ἀείζωον, siue sedum maius, quod perpetuo virenti fronde sit.

Ἀειπάθεια. dicitur quasi nunquam desinens affectio: est vero vocabulum eorum qui sanitatem latitudine carere existimabāt, eósque solos sanos esse, qui perfecta tantum illa, & absoluta fruerentur, reliquos quorum sanitas ab illa, vel minimûm deflecteret, morbosos esse; sed cum exquisita illa sanitas, si reperiri possit in aliquo vix momento duret, cogebantur in corporibus nostris ἀειπάθειαν agnoscere, quam sententiam, ceu falsam & absurdā reprehendit Gal. multis in locis, quamquam laudabilem si per ἀειπάθειαν, intellexissent eam perpetuam passionem, qua, vel in quantumlibet sano, humidum naturale à calore insito, perpetuo, & ad mortem vsque continenter afficitur.

Ἀείχρυσον. dicitur à quibusdam τὸ ἀείζωον, siue sedum maius, ab aureo perpetuoque seminis colore.

Ἀερίανον, nomen collyrij est apud Gal. 4. κατὰ τόπ. c. 7. ad epiphoras, & veteres recentésque oculorum affectiones, constat cerussa, cadmia vsta, & lota, stibio vsto & loto, thure, curis squamma, opio myrrha, & Gummi.

Ἀερῖτις. dicitur à quibusdam ἡ ἀναγαλλὶς authore Dioscoride: forte ea quæ cæruleum florem gerit.

Ἀερόμελι. mel aërium, quod nunc manna dicitur, de quo vide in dictione δροσόμελι.

Ἀετίτης. est lapis interdum candidus, alias gallæ colore, aliquando subrutilus, magnitudine fere mali Persici vel Punici, in vtero, quasi prægnans, arenam aut lapidem continens sonantem dum quatitur: Aiunt quidam etiam terram nonnunquam in eo contineri, eumque γαιώδη dici. in qua sententia est Plinius, qui gæodem in aetitis ponit. Nam quum materia & reliquis omnibus inter se similes existant, hoc solo discrimine differunt. Dicitur ἀετίτης à colore aquilæ candicante cauda, vt refert Plinius, vel quod in earum nidis reperiatur. Dicitur grauidis continere partus cum lubricæ sunt vuluæ & parum tenaces, sinistro brachio adalligatus: idem vero facilem partum efficere, si feminibus alligetur. quam tamē vim solis nido direptis inesse Plinius scribit. Omnes aetitæ exsiccant, quidam insuper adstringūt. γαιώδης ea purgat, quæ obscurant oculos.

Ἀετοί. id est Agnitas, Philistio Italus medicus sic appellabat venas quæ per tempora in caput ascendunt inquit Ruff.

Ἀετὸς. aquila herbæ cuiusdam nomen fuit apud Pamphilum herbarium, de qua Græcorum nulli quidquam esse proditū refert, verum scriptam se reperisse in libello quopiam ex ijs, qui inscribuntur Mercurio Ægyptio continente 36. sacras horoscoporum herbas, vt scripsit Gal. 6. de simpl. medicam. facultat. c. 1.

Ἀέτωμα. dicitur apud Hippocratem pars tecti in sublime erecta. & vt Galenus interpretatur, illud quod triangulari figura supra tectum eleuatum est.

Ἀζυγὲς ὀστοῦν. dicitur à Galeno os quod à cunei forma alio nomine σφηνοειδὴς appellatur de quo vide suo loco.

Ἀζυγὴς ἡ.

Ἄζυγος φλέψ. est propago vna ex vena cauæ superioris trunco exoriens parte dextra, & octo costis inferioribus inserta. Eam sub corde oriri semper à se obseruatum fuisse Galenus prodidit, cap. 2. lib. 5. de locis affectis, & ter initio lib. 2. περὶ διαίτης ὀξέων, & extremo lib. 3. de vsu partium, in ijs videlicet corporibus in quibus thorax longior erat. Nostro vero seculo propter thoracis breuitatem supra cor & pericardion exoritur, ad quintam plerumque thoracis vertebram. Capiunt ex ea nutrimentum tum costæ octo inferiores, tum earum spatia, ijsque propinqua dorsi medulla & thoracis membrana, &

qui spinæ eo loco inseruiunt musculi, eiusque rei gratia in octo pluresúe ramulos finditur. Ac cum natura omneis venas geminas creauerit, vnam dextram, alteram sinistram, hæc dextra tantum est, eamque ob causam ἄζυγὴς à Græcis & vulgo ab anatomicis vena sine pari dicta est. Verum natura ne sinistrum latus alimento suo defraudaret, in id interdum insignem ramum mittit, qui perinde in sinistrum, atque ipsa azygos in dextrum, sese explicat.

Ἄζυμος ἄρτος. vide ἄρτος, vbi ordine alphabetico insigniores aliquot panum differentiæ explicãtur.

Ἀηδία. cibi fastidium, quod ἀνορεξία proprie vocatur.

Ἀηδόνος. eo nomine vocari ab Archilocho pudendum muliebre tradit hesychius.

Ἀήρ. aer. Est corpus simplex calidum & humidum. Vnum est ex mundi elementis, ex quo non modo omnia componuntur, verum etiam conseruantur. Siquidem non modo corpori nostro circumfusus, sed inspiratus etiam magnam vim habet ad tuendam, vel corrumpendam sanitatem. Optimus enim eam conseruat, vitiosus corrũpit. Is autẽ optimus est, qui prorsus sit purus, cuiusmodi est qui neque stagnorũ, neq; paludum habitu, neq; maligna profundi cuiusdam specus exhalatione infectus est. Mal⁹ autẽ qui ex cloaca in quã magnæ vrbis aut exercitus sordes conuehuntur, vitium contraxit. Malus quoque, qui ex animaliũ aut olerũ putredine, aut fimo coinquinatus est, quique ob stagnũ aut flumen vicinum nebulosus redditur, quique etiam celsis vndique montibus cauo in loco conclusus nullis flatibus agitatur. Hic enim suffocans putrisque est, ei nimirum similis, qui in domibus quibusdam clausis est, in quibus ob putredinem, quia non difflantur, plurimus situs colligitur. Est autem omnis eiusmodi aer omnibus ætatibus noxius, vt contra, qui omnino purus est, omnibus ætatibus salubris. Reliquæ vero aëris differentiæ, quæ ex calore, frigore, siccitate, atque humiditate habentur, non eodem modo in omnibus hominibus se habent, sed corporibus quæ optimo temperamento sunt, etiam aer optime temperatus, saluberrimus est: in quibus vero aliqua qualitas exuperat, ijs vtilissimus ille censendus, in quo maxime contraria qualitas excedit, vt frigidus calidæ, calidus frigidæ, humidiori siccus, sicciori vero quam par sit, tanto humidior, quanto siccitas modum excedit. Eas omnes qualitates aer admittit pro aquarum, regionum, & aliarum rerum, quæ ipsum circumstant, differentijs, bauibus plerumque in contrarias naturæ suæ qualitates alteratur. Per se enim calidus humidusque est. humidus quidem simpliciter & κατ' ἐξοχὴν, siue absolute, calidus vero non item; quod ea qualitas in igne præpolleat.

Ἀὴρ insuper, sic docente Erotiano in suo lexico, vocatur spiritus noster, τὸ ἐν ἡμῖν πνεῦμα, aer quam efflamus; Graue olentem etiam expirationem per anum significat, eodem authore; Notatur etiam poni pro balnei parte, apud Galen. 1. ad Glaucon. his verbis ἐν τῷ ἀέρι τοῦ βαλανείου χρονίσαι.

Ἀθαλάσσιος, vel ἀθάλασσος οἶνος, vinum maris expers. vide οἶνος vbi insigniores aliquot vinorum differentiæ explicantur.

Ἀθανασία. est Antidotus quam describit Galenus lib. 8. τῶν κατὰ τόπους, hepaticis commoda, nephriticis & ictericis. Recipit hæc. Croci drach. ij. cinnamomi drach. j. nardi drach. ij. cassiæ, myrrhæ, iunci odorati, singulorum drach. j. Excipiuntur melle Attico. Mouet sudorem copiosum data fabæ Græcæ magnitudine.

Est & eiusdem nominis Antidotus alia quam Paulus lib. 7. cap. 10. ad Oribasium refert, præcedentem quidem omnem materiam, sed pondere inæquali complectens, & præterea opium. quam ille scribit dolorem lenire & pleuriticis conuenire, & veluti Philonium exhiberi.

Est etiam apud Galen. alia antidotus, Ἀθανασία quæ ad mithritatem refertur, cuius illic varias & discrepantes descriptiones affert, quam facere inquit, ad venena, omnium venenatorum morsus, & quibus cibus in ventriculo acescit, quique sanguinem reijciunt 2. de antid. c. 8. Præterea antiquas tusses: hepatis, lienis, vesicæ, & vteri morbos sanare, Myrepsus antidotos Athanasias plures describit sect. 1. de antidotis, Trallianus etiam libro octauo capite secundo hepaticum. Ἀθανασία nuncupatũ describit, ad nephriticos & ictericos vtile, constans croco, cinnamomo, nardo, cassia, myrrha & iunco odorato, melle attico exceptis: Ceterum ἀθανασία sic appellatur earum compositionum quælibet, ab immensa illius efficacia, quod videatur propemodum vsu suo homines reddere immortales.

Est etiam ἀθανασία collyrium ἄδηκτον, quod describitur ab Aetio lib. 7. c. περὶ τῶν ἀδήκτων καὶ λευκῶν κολλυρίων. hoc est, de morsus expertibus & albis collyrijs.

Ἀθέλγεται. idem quod παρεῖται καὶ διαλύεται, id est, remittitur & resoluitur, apud Hippocratem.

Ἀθέρωμα. est tumor concolor, doloris expers, in quo aliquid pulticulæ, quæ ἀθήρα vocatur, simile, tunica quadam membranosa concluditur, cũ quo simul aliquando lapidosa quædam duraque corpuscula & alia instar sulphuris ramenta reperiuntur. Interdum vero veluti mansa gallinarum officula. Aliquando vero quasi pilos crassissimo humori implicitos inuenisse se Leonidas prodidit: Philoxenus vero reperta à se animalia intra humorem condita, culicibus aut exiguis muscis similia. Est autem ἀθέρωμα oblongum, eminens, durumque, quod vt digitis non facile cedit propter humoris crassitiem, sic vbi cesserit, haud prompte reuertitur. quibus quidem notis distinguitur ἀπὸ τοῦ μελικηρίδος, quæ rotundior, humilior, latior, molliorque est, & facilius vt digitis cedit, sic postea recurrit.

Scribendũ vero est non ἀθέρωμα, sed ἀθήρωμα, deducitur enim ab ἀθήρα, quæ vox per η non ε scribitur apud Grecos omnes, est vero ἀθήρα pulticula liquidior, atq; hinc liquet quãtum sit hallucinatus Horatius quidam Limanus, qui librũ Galeni de tumoribus præter naturam in Latinum conuertens, aristæ aliquid simile in ipsis atheromatis inueniri dixit, ita exponens hæc Galeni verba cap. 6. libri laudati, ἀθέρι τι παραπλήσιον, eo motus, quod ἀθέρες apud Græcos summas, præsertimque hordei aristas, siue etiam ipsas prout aliqui volunt, reijculas spicas significent, qua de re verbum ἀθερίζειν ortum, quod pili facere ac nihili pendere significat, sed vult Gal. in atheromate ἀθήραν, id est pultem contineri, quam Dioscor. li. 2. c. 83. ex zea in tenuem pollinem redacta, & aqua demum sic decoquendo subacta, vt sorbitio liquidiori pulticulæ, (quam Græci πολτάριον vocant) similis eua-

dat, factam esse voluit de qua infra.

A'θήνα. est emplastrum laudatum ab Asclepiade, descriptum ab Oribasio, Aetio, & Paulo. Recipit autem Cadmiæ drach. xx. æris vsti, malicorij, gallarũ, aristolochiæ longæ & rotundæ, salis ammoniaci, squammæ æris, nitri, aluminis scissi, aluminis rotundi, iridis, misyos, atramenti sutorij, chalcitidis, æruginis, aloes, myrrhæ, thuris, ammoniaci thymiamatis, galbani, singulorum drach. xxx. ceræ, picis, singulorum drach. c. vel vt alij habent, cc. colophoniæ drach. cccc. olei sexuncem. Hoc quidem modo apud Oribasium habetur. Asclepiades autem habet aloes drach. xii. myrrhæ drach. xii. & ammoniaci thymiamatis drach. xvi. Arida ad solẽ æstiuum aliquot diebus teruntur. deinde ea quæ liquari possunt liquefacta adijciuntur & vniuntur. Magna vi pollet in capitis & neruorum vulneribus: & à Paulo lib. 4. inter ἔναιμα φάρμακα censetur.

Apud Gal. 2. κτ'. γένη c. 2. alia habetur descriptio huius emplastri, & lib. 6. eiusdem operis cap. 10. vbi emplastrum fuscum esse inquit ab Andromacho scriptum, cæterum pro Ἀθήνα, scribendum ἀθηνᾶ ex Aetio, & Paulo.

A'θήρ. vt inquit Galenus, significat apud Hippocratem, & quod in hordeo acutum est vt in lib. 2. de morbis; & eius partis summum quæ in cuspide sagittæ πώγων, hoc est barba, appellatur, vt lib. 5. τ͂ ἐπιδημιῶν.

Galli in sagitta (Barboleures) recte vocant, Celsus l. 7. c. 4. spicula, sed & eodem authore Gal. ἀθὴρ extremam menti partem significat.

A'θηνίππον. nomen est collyrij ad multa oculorum vitia perutilis apud Scribonium Largum, cuius compositio sic habet. Pompholygis lotæ * p. viii. æris vsti * p. viii. croci * p. iiii. myrrhæ * p. iii. nardi * p. vi. semis & victoriati. (vel vt Marcellus habet lib. 8. nardi spicæ * p. i. & pondus victoriati) lapidis hæmatitis * p. ii. & victoriati. piperis albi grana decem. opij * p. aut victoriati (vel vt Marcellus habet eodem loco) opij * p. i. & pondus vnius victoriati commis * p. x. Teritur vino Chio.

ἀθηνίππον πάγχρηστον. est collyrium apud Galenum lib. 4. τ͂ κτ' τόπους, sed à præcedenti omnino diuersum. Ex quo apparet τ͂ ἀθηνίππου nomen plerisque collyriis commune fuisse, sicut & ἀσκληπιοῦ.

Est vero hoc collyrium ex eorum genere, quæ διάσμυρνα vocãtur, alio quoque nomine εὐώδες appellatur, sed ἀθηνίππον malim, vt est apud Gal. l. 4. τῶν κτ' τοπ.

A'θήρα, & ἀθάρα atque etiam ἀθάρη; Budæo confirmante per η, vel α, & non per ε scribi, nisi η in ε secundum æolicos, atque ipsos etiam Doricos transmutatam velis ἀθέρα scribendo; sic vocatur pulticula liquidior & sorbilis, quam Dioscor. l. 2. c. 83. ex zea in tenuinem pollinem redacta, & aqua demum sic decoquẽdo subacta, vt sorbitio liquidiori pulticulæ (quod Græci πολτάριον vocant) similis euadat, factam esse voluit; Paul. l. 7. Dioscoridis verba transcribens, non ex zea modo, sed ex frumenti etiam farina fieri posse adiunxit. Quin & ex olyra Plin. l. 22. c. 25. vbi atharam vocat, alijque ex amylo vel milio fieri affirmant, addentibus quibusdam mel & ouum, alijs vero caseum aut lac, nonnullis autem, nostro etiam æuo, lac & butyrum, Est autem vox hæc Græcis quidem recepta, quam Plin. Ægyptiam esse dixit, vnde Hesychius ἀθήραν apud Ægyptios, esse scripsit edullum quoddam, ex tritico cum lacte cocto; & Gal. 2. ad Glaucon. inquit, multos Alexandriæ inter alia ἀθάραν edere, vnde clare liquet fuisse Ægyptium aliquod edullium.

A'θήρωμα. vide supra ἀθέρωμα: Rectius autem ἀθήρωμα legeris, est enim deriuatum ab ἀθήρα.

A'θήρα. athera, vel athara, vt legitur apud Plinium lib. 22. cap. 25. Est pulticula liquidior & sorbilis, ex tritico zeaue molitis inque tenuissimum pollinem redactis confecta, infantibus conueniens. Est autem sorbitio ex zea tenuissime, sicut scripsit Dioscorides, molita, quasi liquida pulticula, cataplasmatis efficax. Vox quidem hæc Græcis recepta, quam tamen Plinius Ægyptiam esse dixit. Ab ea, ἀθηρώματα nomen videntur accepisse, propterea quod in his quiddam pulticulæ huic simile contineatur.

A'θλητικὴ ἕξις. Athletica habitudo. Dicebatur olim carnosa, plena & robusta. Talis enim erat Athletarum. Eam autem non natura, sed summo studio comparabant & arte, quam γυμναστικὴν appellarunt. Huius enim finis fuit, ita curare corpora, vt multa solidaque carne & sanguinis tenacis atque optimi copia abundarent. Neque enim vires tantum, sed etiam molem pondusque corpori adijcere conabantur, vt hac etiam ratione aduersarium prosternerent: id quod fiebat multo tum cibo tum exercitio. Cibus autem erat, qui non facile difflueret & dissiparetur, sed valentis prorsus materiæ hoc est, crassus & viscosus, vt bubulæ & suillæ carnes, panis ex caseo, & illa, vt ait Galenus, publice laudata similago, & quæ ex ea fiunt bellaria, quæ ille lib. 5. sanit. tuendæ scripsit ab Athletis studio præparari, his ad ea quæ moliuntur apta. Panis eorum, peculiari vocabulo coliphium olim dictus est, ἀπὸ τ͂ κώλοις καὶ ἶφι, hoc est, à membrorum firmitudine. Sumebatur autem ab illis cibus nullo ordine, nullaque lege, vt sic facilius assuescerent omnia aduersa ferre. Itaque & crapulæ & somno intempestiue indulgebant, in puluere & cœno volutabantur, & ad omnia honesta naturæ munia inutiles, Epeo Homerico quam simillimi euadere nitebantur. Qui his artibus talem corporis habitum comparauerãt, Athletæ præstantissimi habebantur, ipsaque habitudo corporis ἀθλητικὴ ἕξις dicebatur. Factum tamen est postea, vt eo quoque nomine omnis corpulenta & firma habitudo vocaretur, etiam in ijs qui athleticam non exercerent. Inde apud Plautum pugilice, pancratice, atque athletice valere, pro optime & firmissime: & apud Celsum lib. 4. c. 6. athleticus victus pro valido & ad vires firmandas accommodato vsurpatur, quemadmodum Budæus in Pandect. annotauit. Cæterum athleticam illam habitudinem Hippocrates censet non esse secundum naturam, & ea meliorem esse salubrem. Namque propter vasorum plenitudinem proxima periculo est. Itaque neutra potius quam simpliciter salubris dici debet, propter imminens periculum, nisi κενεαγγείᾳ protinus soluatur: alias, vt scribit Galenus comment. in aphor. 3. lib. 1. inculpabilis est, quod Athletæ & bonis abundent humoribus, & vires habeant robustas. Eorum quoque sanguinem optimum esse, idem lib. de atra bile prodidit.

Sed & contra atleticam habitudinem. apud Galen. plura legeris, in oratione suasoria ad artes c. 6. & in vniuersum de eorũ habitudine, &

» agendi modis plura mercurial. in Gymnast.

Ἄθλιπτος εἰσβολή. incomprehensa inuasio febrilis
» dicitur, Gal. 3. de præsag. expulsib. vide εἰσβολή.

Ἀθλίπτος σημασία.

Ἄθροισμα. vocabulum est empiricę sectę proprium, de quo vide in dictione ἐμπειρική.

Ἀθρόον. quod adstrictum est, & in seipsum contractum. Contrarium est distracto atque disperso.

Ἀθρόως. Gal. 1. de causis symptom. sic interpreta-
» tur, vt idem sit quod τὸ κατὰ τὰ μεγάλα ἅμα καὶ τα-
» χέως, id est quod vehemens est & cito fit, illique
» opponitur ἠρέμα, καὶ κατὰ σμικρὸν lente & paulatim
» vt aphor. 36. l. 4. sect. 2. Coac. prænot. & τὸ βρα-
» χὺ i. sensim: idē Gal. 2. Aphoris. 18. docet, ἀθρόον
» dici, quod breui temporis spatio atque statim
» fit, sic in coacis prænot. dicuntur κόπρανα ἀθρόα,
» stercora affatim prodeuntia, & 30. Epid. ægro. 4.
» ἀθρόον κατὰ μικρὸν διαχώρημα, id est statim & breui tē-
» pore effusum, & 1. epid. in historia Sileni, οὔρησεν
» ἀθρόον, minxit affatim, denique ἀθρόον πολὺ sæpe
» coniungit Hippocr. vt in vxore Philini, cui κατὰ
» βραχὺ opponit.

Ἀθυμία. metus & tristitia, animi deiectio atque
» desperatio. vide δυσθυμία.

Ἀθώρηκτος; ὁ μὴ μεθύων apud Hippocr. non ebrius
» non temulentus, lib. περὶ ὀπικυήσιος, dictum παρὰ
» τὸ μὴ θωρήσσεσθαι.

Αἰγεάτης οἶνος. vide οἶνος, vbi insigniores vinorum
» differentiæ explicantur.

Αἰγείρινον. vnguentum populneum, quod ex vua quæ fructus eius est & βρύον dicitur, verno tempore conficitur, cum plurimum grauis est prægnansque resina. Est & nomen τοῦ ἀκόπου φαρμάκου, cuius descriptionem explicat Paulus lib. 7. c. 19.
» Dicitur & μυράκοπον recipitque nigræ populi
» fructus Resinam abiegnam strobilinam vel Te-
» rebinthinam atque oleum.

Αἴγειρος. populus. Arbor est duûm generum. vnum αἴγειρος λευκή, alterum αἴγειρος simpliciter dicitur. Vtrumque procerum, sine flore ligno æque candido, folio bicolore, crepitante, in iuuenta quidem circinatæ rotunditatis, in senecta vero anguloso, inferne herbaceo, superne candicante, pleno lanugine, quæ vt iulus euolat. Discrimen hoc est, quod nigræ populi caudex procerior læuiorque sit, albæ læuis & carnosus, nigræ etiam magis scaber, foliumque angustius quam albæ. Ad hæc nigra sterilis prorsus est. alba fert vuas, quas βρύα vocant, vnguentis aptas.

Non erit ἀπροσδιόνυσον. vnguenti populei, po-
» pulique temperaturam, qua de nonnulli certant
» paucis explicare. Populum arborem, vulgata
» Galeni interpretatio calidam statuit in ordine
» tertio: Græcus codex in primo; vulgatæ inter-
» pretationi fauent Serapion, Auicennas, & Ori-
» bas. 2. ad Eunap. & lib. 15. ad Iulianum Cæ-
» sarem; Codici Græco, Arabes multi, quos Sera-
» pion recenset, statuentes esse temperatæ calidi-
» tatis, cum frigiditate modica. vtrum sit verius
» haud facile dixeris, sed lectioni Græcæ potius
» tribuenda veritas videtur ex doctissimi Manar-
» di iudicio, cum & illi patrocinentur, Paulus Ga-
» leni Simia, Constantinus Monachus, & Græcus
» (quisquis ille fuerit) qui multorum capitum li-
» bri de simplicibus medicinis Galeni summas
» collegit, cum sit præterea arabica illa Galeni
» interpretatio, tot mendis fœde deturpata, tot
» erroribus cumulata, vt fidem exiguam mereri
» videatur, ipsaque Serapionem Auicennam atque
Oribasium in errorem impulisse, sed præ cæte- «
ris natura Populi perpensa hoc nos docere vide- «
tur, in qua non sapor, odor, vllaue qualitas est «
quæ præcellentis caloris, sed moderati potius «
argumenta præbeat; si igitur populi fructus «
primum caloris gradum non transcendunt, erit «
& populneum vnguētum frigidum iudicandum, «
in quo præter populi fructus & adipem modice «
calida, sint reliqua omnia frigida, & eorum pars «
bona ad supremos vsque ordines attollatur. «

Αἰγίδιον. est nomen collyrij, quo fluxiones commode sisti possunt, quod genus στατικὸν appellant. Descriptio habetur apud Aetium.

Tetrabl. 2. serm. 4. c. 113. & ipsum facere inquit «
ad suffusiones, oculos, purulentos, prolapsus & «
plurimos oculorum affectus, sed pro αἰγίδιον le- «
gendum existimo ὑγίδιον. «

Αἰγικόν. à quibusdam dicitur ἡ ἄγρωστις, authore Dioscor. quod capris grata sit pabulo.

Αἰγίλωψ. est apostema inter maiorem oculi angulū & nares, ruptum atque exulceratum (antequam enim disruptum exulceretur, ἀγχίλωψ vocatur authore Paulo) quod aliquando neglectum paruam fistulam aperit, per quam pituita assidue distillat, idque assidue male habet oculum. nonnunquam etiam exeso osse vsque ad nares penetrat, atque interdum naturam carcinomatis induit; Intentæ in eo venæ & recuruatæ sunt, color pallet, cutis dura est, & leni tactu irritatur, inflāmationemque in eas partes quæ coniunctæ sunt euocat, ipsique oculo propter viciniam frequenter damnum accersit, per naturale paruum foramen quod in angulo habetur, vt scripto prodidit Aetius. Ex his eos qui quasi carcinoma habent curare periculosum est, eos vero quibus ad nares tendit, superuacuum. neque enim sanescunt. at quibus id in angulo est, potest adhiberi curatio, quæ quanto angulo propius id foramen est, tanto difficilior est, quoniam perangustum est, in quo versari manus possit. Dicitur & abscessus is αἰγιλώπια. & ἀγχίλωψ à Gal. in Isagoge, vel medico c. 15. & in definitionibus medicis; is vero sic affectus appellatur, quia capris proprius est, ac fere perpetuus, legimus & pro eodē αἴγυλος ἕλκος.

Est & αἰγίλωψ auenæ genus vnum quod specialiter Latini festucam appellant: ea autem herba est, quæ non nisi post annum ex semine suo gignitur. folio est tritici, sed molliore, summo in capite semina bina ternaue rubra habet, ex quibus aristæ capillamenti modo prætenues prodeunt. Spica illi ante messem decidit, ita vt spicilegij tempore spica ipsa inanis & orba grano, vanescensque culmus, quasi festuca reperiatur: vnde inditum illi à Latinis festucæ nomen fuisse verisimile est: eamque ob id Virgilius poeta sterilem auenam appellasse videtur frugum pestes enumerans hoc versu:

Infelix lolium & steriles dominantur auenæ.

Sic autem fortasse dicta est Græcis, quod illita cum farina herba τῷ αἰγίλωπι oculorum vitio medeatur. vide βρόμος.

Est & αἰγίλωψ, authore Plinio arboris glandiferæ species, quæ fert panos arentes, muscoso villo canos, non in cortice modo, sed & è ramis dependentes cubitali magnitudine, odoratos.

Αἰγιλώπιον. forma diminutiua apud Dioscor. l. 2. «
dicitur pro αἰγίλωπι & αἰγίλωψ. «

Αἴγις. vox est quæ in coacis Hippocratis habetur «
aphor. 36. l. 1. sect. 2. pro certo quodam affectu, «
sed

sed qualis ille sit incertum: Hollerius suspicatur esse τάραξιν, quemdam oculi morbum, vel agitationem oculorum, qualem procellæ turbinesque terra marique commouent, aut concrementum quoddam, implexis ciliorum pilis lentore pituitæ, vel denique vlcuscula quædam, aut abcessus in oculorum angulis. alij pro (αἰγίδα) illic ἀγλίην reponunt, vel ἀγλίνη, de qua Gal. in exeg. qui ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ὑπόλευκον οὐλὴν interpretatur, id est subalbã in oculis cicatricem, vt in prorrhetico, καὶ τοὺς λευκαγχίζοντας ὑπαγέας, id est albescẽtes humores cõcretos, sicut in Coac. prænot. Hipp. 2. prorrhet, αἰγίδας, inter ἀχλύας & νεφέλας reponit, Caluus nõ inscite guttam albam ex rei similitudine expressit, quasi crassius illud excrementum, velut turbine quodam agitatum, vi in oculos irruat, & suo concremẽto ceu guttã paruam imprimat; quo alludunt, qui αἰγίδα oculorũ turbinem atque vertiginẽ interpretantur: αἰγὶς itaque esse videtur albicans quædã concretio, quæ ex vapore caliginoso, & crassiore quodã excremento, pupillæ inhæret, eiusque lumini officit, vox alioquin rara & insolens.

Αἰγλίη. dicitur apud Hippocratem in oculis albicãs cicatrix, vt in prorrhetico: & albescentes humores concreti, vt in Coacis prædictionibus.

Αἰγόκερας. sic dictum est antiquis fœnum Græcum, quod proprie τῆλις appellatur. scilicet à siliquarum figura, quas similes habet corniculis caprinis vel etiam bubulis. vnde & βούκερας quoque à Theophrasto cognominatur. Idem & Galenus annotauit in explicatione vocum Hippocratis.

Αἰγοπρόσωπον. genus collyrij, vide αἰγίδιον.

Αἰγύπτια καὶ φαγεδαινικὰ ἕλκεα. vlcerum quorumdam appellationes sunt de quibus in voce ἕλκος.

Αἰγυπτία nomen est medicamenti stomatici, quod habetur apud Paul, l.7.c.14. constat melle, oleo, resina Terebinthina & croco liquefactis in cacabo: illius vsus est in reliquiis inflãmationum sub finem discutiendis.

Est & Αἰγυπτία pessi nomen, cuius compositionem Paulus explicat l.7.c.24. constat melle, resina Terebinthina, butyro rosaceo vel susino, croco, quibus inflãmatio abest æruginẽ addunt.

Est etiam huius nominis Emplastrũ Cephalicum Andromachi quod describitur ab Aetio l.15. c. 13. constat, cera spuma argenti, Thymiamate, lana succida vsta, Aristolochia, thure, squamma æris, stomomate, myrrha, opopanace & oleo Sicyonio vel antiquo; eximiam habere inquit discutiendi & emolliendi vim, & vlcera maligna ad cicatricem perducendi. Describitur Paulo aliter à Gal. l.6. κατὰ γένη c.8. & 9. ex diuersis authoribus atque etiam cap. 12. ex Damocrate.

Αἰγυπτία, præterea nomen liquidi collyrij est apud Gal. 4. κατὰ τόπ. c.7. ad callos & oculorũ albuigines.

Est & αἰγυπτία, auricularis cuiusdam compositionis nomen, descriptæ à Gal. 3. κατὰ τόπ. c.1. Est & medicamenti nomen ad neruorum vulnera, quod à Gal. describitur 3. κατὰ γένη c.9. ibidemque ex variis authoribus multiplex.

Αἰγυπτία στυπτηρία. Ægyptium alumen, quod & σχιστὸν & τρίσχιστον appellatur.

Αἰγύπτιον ἔλαιον. Ægyptium oleum: maior vnguentorum, atque oleorum pars apud celebriores veterũ authores Ægyptiorum cognomina sibi vendicauit propter myrrhe copiam, Hippocrates, vt Galen. in exegesi scribit. quatuor eorũ genera recenset. vnũ αἰγύπτιον ἔλαιον, alterũ αἰγύπτιον ἔλαιον λευκόν. Tertium αἰγύπτιον μύρον λευκόν. Quartum αἰγύπτιον μύρον: de quibus hæc sunt tibi sigillatim notanda.

Αἰγύπτιον ἔλαιον. oleũ Ægyptium, scribit Gal. in exegesi, illud apud Hippocr. vocari quod veteres κίκι καὶ κίκινον appellabant.

Αἰγύπτιον ἔλαιον λευκόν. Ægyptium oleum album, significat id quod ex lilijs paratur, atque idem liliaceum & Susinum oleum nominatur, κρίνινον καὶ σούσινον, eo vtitur sępe Hippocr. l.1. περὶ γυναικ. & λευκὸν simpliciter dicitur lib.2.

Αἰγύπτιον μύρον λευκόν. Ægyptium vnguentum albũ, dici scribit Gal. apud Hippocr. quod & μενδήσιον vocatur, compositum ex lilijs & aromatibus: quamobrem vnguentum non oleum nuncupatur; idem vero & κρινόμυρον, καὶ σούσινον μύρον vocatur. eo sæpe vtitur Hippocr. in tota γυναικείων πραγματεία, & lib. de superfœtatione appellatur εὐῶδες, idem & μύρον λευκὸν simpliciter dicitur l.1. περὶ γυναικ. eo vero antiquitus mulieres vtebantur nimium cutis candorẽ occulere volentes. appellabant autem, etiam alio nomine παιδέρωτα, vt author est Pausanias. vide μενδήσιον.

Αἰγύπτιον μύρον. Ægyptium vnguẽtũ: hoc quid esset explicans Gal. ait, τὸ διὰ τῆς αἰγυπτίας μύρον ἀκάνθης τῶ ἀνθῶν, ὅπερ καὶ μετώπιον ὀνόμαζουσι id est quod è floribus Ægyptiæ spinæ constabat, appellatumque est metopiũ: sunt qui Hermolaum & Ruellium sequuti, Galenum erroris insimulent quod metopiũ idem fecerit cũ vnguento Ægyptio, propterea quod Didymus apud Athenæũ, vnguentum Ægyptiũ stactem faciat, metopiumque à Dioscor. & Paulo, valde ab Ægyptio diuersum ponatur; Sed meo quidem iudicio, stacte & vnguentum Ægyptiũ non parum inter se differũt: etenim vnguẽtum hoc ex pluribus commixtis, puta cinnamomo, myrrha & alijs constabat, vt patet ex Theoph. lib. περὶ ὀσμῶν. (de odoribus) erat vero stacte, vnguenti genus omnium simplicissimũ, vt ibid. docet Theoph. quam ex sola myrrha constitisse tradit Athæneus lib. 15. c.15. Dioscorides ipsius myrrhæ pinguitudinẽ fuisse scribit: neque contrarium innuit ipse Athenæi locus in 15. dipnosoph. vbi tantum asserere videtur Didymus, vnguentum Ægyptium fuisse ab Achæo pro stacte expositum, sed eo loci potius, interrogantis instar de illo ambigere videtur. Cęterum αἰγύπτιον μύρον apud Gal. 2. κατὰ τόπους μενδήσιον nominatur à regione in qua paratur, & ab authore Megaleum.

Αἰγώνυχον. dictum est τὸ λιθόσπερμον, authore Dioscoride, forte à seminis soliditate & duritia.

Seu quia vngulas caprinas duritię æmuletur.

Αἰδοῖον. penis, membrum virile, quod alio nomine etiam καυλὸς dicitur, vt scribit Galenus. Est pars viri exerta ex ossiũ pubis ligamentis nata, primũ concubitus organũ. Fit ex duobus ligamẽtis, raris, sanguine crasso & nigro plenis, tactu exquisito præditis, ex ossiũ pubis cõmissura prope totis prodeũtibus, superne vnitis inferne distãtib. quantum poro vretico perficiendo, cum cute & membrana carnosa sufficiat, donec in glandem, penis finem, desinant. Venas habet atq; arterias tum magnas, tum multas ab illis prodeũtes, quę os sacrũ præteruehuntur, neruos autem tum à sextæ coniugationis ramis, qui ad costarũ radices descendunt, tum ab infima spinali medulla.

Huic autem parti nomina multa & appellationes, Græcos indidisse legimus: πέος enim id

» est mentula vocatur: dixere & ἐσθὴν, id est penem » & caudam, vt & σώνιον Polluci, quasi hasta sit: » κορώνη etiam in oraculo, & καυλὸς apud Aristoph. » dixere & κάπρον & τύλον, id est callum, & κριθὴν, » Latini mutonē, vnde mutinati & καυλὸν id est caulem: hæc & pars ἀναγκαῖον dicta nimirum ad generis propagationem necessaria; sunt qui eam » σπίνος vocauerint, vnde deductum σπαμωρεῖν i. subagitare seu futuere; hinc Aristophanes in nebulis γυνὴ σπαμωρηθεῖσα χαίρει. Sunt etiam qui αἰδοῖον notent dici à Ruffo & Hippocr. i. γυναικεῖον, » pudendum muliebre totum cum exterioribus » quod Latinis cunnus est.

Αἰδοῖα. testiculos apud Aristotelem Gaza interpre- » tatus est.

Αἰδοῖκὰ φάρμακα. apud Paulum medicamenta dicū- » tur morbis inguinis medentia, sed & quæ pudē- » dis adnascuntur αἰδοῖκὰ ab ipso appellantur.

Αἰδοιπάλμος. in vulgari lex. morbus τῶν αἰδοίων, pudēn- » dorum qualis est satyriasis & priapismus.

Αἰδῶς. membrum genitale, inguen, eodem modo » quo Latini plurali numero verenda & pudenda » nominant, à pudore; ab Ouidio dicitur etiam » pars pudibunda.

Αἰεὶ. significat apud Hippocratem aliquando τὸ ἕως, id est, donec, sicut & apud plerosque veterum.

Αἰθάλικες. sunt, authore Galeno, ἐν γλώσσαις, in summa cute circuli quidam rubentes, ijs similes qui ab igne excitantur. sic dicti sunt ὑπὸ τοῦ αἴθειν. Sūt qui scribant per ναιθόλικας, quibus suffragatur author explicationis vocum Hippocratis.

» Alij rectius scribendum censent αἰθόλικες, sicut » magna scriptorum pars habet, Ethymologo au- » tem, Lexico veteri & Varino αἰθόλικες dicuntur » αἱ περὶ τὴν ἐπιφάνειαν φλυκτίδες in summa cute ex- » tantes pustulæ; vocantur nec non αἱμάλωπες vt » ait Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Αἰθαλικώδεα. Galenus, ἐν τῇ γλώσσαις αἱμάλωπα interpretatur.

Αἰθάλη. apud Hippocratem dicitur λιγνὺς, hoc est fumus & fuligo.

Αἰθεριώδες πνεῦμα. pro spiritu tenuissimo apud Gal. » 2. ad Glauconem.

Αἰθιοπικὴ ἐλαία. à quibusdam dicta est ἡ ἀγριελαία, id est, oleaster, sicut habetur apud Dioscoridem.

Αἰθιοπικὸν. aliquando dicitur absolute apud Hippocr. Tunc autem debet subintelligi κύμινον.

Αἰθιοπὶς. herba est folijs verbasco similibus, perquam hirsutis densisque, in orbem circa imam radicem sparsis, caule quadrangulo, aspero, crasso, arctio aut apiastro simili, multis alis concauo: Fert semen erui magnitudine, in singulis conceptaculis geminum. Radices habet ab eodem cespite numerosas, longas, crassas, & gustu glutinosas, quæ siccæ nigrescunt, itaque durantur, vt cornu possint videri.

Αἴθοπα οἶνον. quale Homerus vocet leges in voce » οἶνος, vbi ordine alphabetico insigniores aliquot » vinorum differentiæ explicantur.

Αἰθόλικες. vide paulo ante αἰθάλικες.

Αἱμάλωψ. est sugillatio in oculis, ex plaga aut ictu effuso sub contusum locū sanguine. Sic quidem Archigenes definiuit, qui etiā idē malū ὑπόσφαγμα appellauit apud Gal. 4. κατὰ τοπ. sic dicitur quasi αἷμα ἐν ὠπὶ: etiamsi in omni alia corporis parte nasci dicique possit. Siquidem Dioscorides etiā cruorem per adipem sparsum αἱμάλωπα nuncupauit, scribens lib. 2. cap. de hircino & ouillo seuo: τρίβεται κατ' ὀλίγον ὕδωρ ἐπιχέων, ἕως ἂν μηκέτι αἱμάλωψ ἐκκρίνηται. Hoc est, tere paulatim aquam affundens, donec ne amplius quidem cruentum virus excernatur.

Vel sanguinolentum quippiam, sic enim hūc « Dioscoridis locum Budæus interpretabatur. «

Galenus etiam ἐν ταῖς γλώσσαις annotauit αἱμάλωπας vocari rubentes quosdam in cute circulos, qui alio nomine αἰθάλικες dicuntur.

Præter significationes dictas, etiam Hippocr. « lib. de natura pueri αἱμάλωπας appellat, sangui- « nem in fœtus chorio circumfusum, qui ater est « atque fœculentus, & illi qui oculo contuso suf- « funditur similis, Tabum auus meus vertit scho- « lijs ad hunc locum libri Hippocratis. Cælius « Aurelianus l. 2. Tardarum passionum c. 14. san- « guinolenta phtisicorum sputa etiam αἱμάλωπα à « Græcis vocari ait. «

Αἱμαλωπὶς. sanguinis concrementum sic exponen- « te Ruellio, apud Diosc. l. 2. c. 95. vbi de medullis « animantium tractat. «

Αἷμα. sanguis. Duobus modis intelligitur: interdum sincerus & solus, ab alijsque humoribus secretus: interdum vero, & quidem frequentius, cæteros humores secum complexus, qualis fere aperta vena vel arteria excernitur, & dicitur omnes corporis partes gignere & nutrire, sanguineas scilicet, nullius interuentu sed primo & per se, spermaticas vero intercedente semine. Inest in eo sanguine pituita dulcis & semicocta, quæ postea concoctione in sanguinem transit: inest & bilis pallidæ aut flauæ, sed naturalis & benignæ portio, ac etiam humoris melancholici, vt constet partibus omnibus temperamento maxime varijs & quantitate. Sanguinis enim sinceri portio plurima deinde pituitæ & succi melancholici, bilis paucissima. Ex hoc sanguine, tanquam è penu, singulæ partes trahunt alimentum familiare, hoc est aliæ magis sanguineum, aliæ pituitosius, aliæ biliosius, aliæ magis terreum & melancholicum. Est autem sanguinis quidem materia chylus à ventriculo concoctus, causa autem effectrix tum natiuus calor, tum ipsa propria iecinoris caro, quam παρέγχυμα veteres medici appellarunt. Quem enim chylum ventriculus & venæ mesaraicæ præpararunt, iecur postea in sinum suum admittit, & in substantiā suā conuertere enititur, sibique prorsus similem reddere (hic enim vnus est omniū actionum naturalium scopus) non modo colore, sed etiā substantia. Quę quidē vbi ad mediocritatem est cōsequutus, tunc sanguis vere est, inter chylum & ipsum iecinoris parēchyma medius. Est igitur sanguinis vere effectrix causa iecinoris caro: sicut seminis testes, & lactis glandulæ in mammis reconditæ: sed non ea quidem nuda & sola, omnique ope destituta, verum calore natiuo prædita, quem omniū actionum naturalium authorem esse Hippocrates asseuerat. Hic autem cum temperatus sit & modice humidus, plerique putauerunt sanguinem quoque ab eo genitum, calidum humidumq; esse oportere. Hippocrates tamen sanguinem calidum natura non esse existimauit, quod in mortuo animali calorem non retineat, cum tamen alij humores temperamentum proprium etiam post mortem retineant. Est enim pituita semper frigida humida, bilis flaua, calida, sicca, humor melancholicus, frigidus, siccus. Ex quo apparet in viuo animali mistum aliquid esse san-

guini, cuius occasione calidus fit. Est autem id spiritus triplex, naturalis, vitalis, & animalis, & in eo spiritu ceu vehiculo & pabulo calor. Quãobrem sanguis, spiritus calorque natiuus simul moueri solent, nunc foris intro, vt initio accessionum, verecundiæ, per somnum, metum, mœrorem: nunc intus foras in augmento & statu accessionum, verecundię, vigilijs, gaudio, æstu, balneo, & id genus alijs: vnde fit, vt animalia sanguinea exanguibus sint calidiora, & partes corporis nostri quanto plus habent sanguinis, tanto plus habeat & caloris. Hęc quidem cum sit pręcipua sanguinis generandi causa, permulta tamen alia concurrunt, à quibus copiosior, purior, faciliusque vel contra prouenit: in primis quidem partium à quibus gignitur puritas aut impuritas, alimenti natura & quantitas, & naturarum proprietas quædam. Cęterum sanguis optimus & pulcherrimus, multum rubet, presertim in venis. Nam ab arterijs fluens flauior est, vti & calidior, cum in venis sit temperatior. Dulcis preterea est, vt qui fiat à calore tẽperato, & crassi ac tenuis medius. Est autem fibrarum plenus, ἶνας vocant, à quarum frigiditate ipsum coagulari scribunt Hippocrates lib. de carnibus, & Aristoteles lib. de histor. animal. vel hoc argumento, quod cui sanguini sunt hę fibræ vel ademptæ, vel à natura negatę, (vt damarum, ceruorum & camelorum sanguini) sanguis ille nunquam à frigido concrescet, cum tamen hepatis carni, sanguinis fonti, vti & pulmonum, lienis, atque renum fibrę nullæ sint, nec vllus è cæteris humoribus extra corpus concrescat. quo vno maxime indicio excretiones melancholici humoris à sanguine crasso & nigro discernuntur.

Αἷμα γενόσπικός. de sanguine mulierum menstruo eoque morboso protulit Aristoteles c. 19. l. 3. de histor. animal.

Αἷμα δράκοντος. sanguis draconis. vide κιννάβαρι.

Αἱματικὸς χυμός. sanguis est apud Trallianũ li. 12. c. 3.

Αἱματισμός. idẽ quod αἱμοῤῥαγία de qua suo loco.

Αἱματίτης. lapis est saturato colore niger & cinnabarin referens, glebę fere semper figura, sed aliquando vuarum modo efformatus, ex ramentis saxi rubri terræve, sicut & schistus lapis, concretus. Fit enim ex sedimine quod aqua abrasit à saxis terrisque rubris, vel hoc argumento, quod vbicunque αἱματίτης aut σχιστὸς reperiuntur, ibidem sint saxa rubra & terra eiusdem coloris. quomodo in Sinopide rubrica hæmatitem reperiri Dioscorides scribit. atque ideo vel affrictus ad cotem, vel in pila tritus succum remittit, vt & lapides omnes, qui eandem habent originis rationem. Quia vero is sanguineus ab hęmatite redditur, sic propterea dictum plerique volunt, inter quos est Aetius libr. 2. At Galenus quod lapis ipse sanguinei coloris sit, ita recte dictum putat Theophrastum sequutus: alij vero à propria vi nomen accepisse, quod sanguinem profluentem sistat. Adstringit enim & exsiccat, simulque calefacit atque extenuat. quibus facultatibus preditus multorum morborum pręstantissimum remedium est, siue succus eius cote exprimatur, siue ipse vstus in puluerem vertatur. Vrendi autem rationem Dioscorides l. 5. c. 44. prodidit.

Vritur scilicet, vt Phrigius lapis, dempto saltẽ vino: modus vstionis est vt modicę læuis fiat, & bullis quibusdam intumescat, idem lapis etiam αἱματίτης vocatur, vt tradit Nicandri scholiastes, nam & ἔαρ sanguinem significat.

Αἱματίτινον (alij αἱματινὸν legunt) collyrij nomen est ex lapide hematite factum, conueniẽs asperedini oculorum. describitur à Gal. l. 4. τῶν κτ' τοπ. c. 7. Recipit æs vstum & lotum, lapidem hęmatitem crocum, opium, & gummi aceto excepta.

Αἱμάτιον & αἱματία, ius nigrum vocatur, vt inquit Pollux l. 6. quasi sanguiculus, seu igne excoctus sanguis, sunt qui αἱμάτιον esse hœdi sanguinem putent pro cibo concinnatum, quod ὑποτρίμμα etiam dicatur, ac ὑπόσφαγμα: Erat vero & aliud ius album, de quo vt & iure nigro vide in voce ζωμός.

Αἱματίτιδες φλέβες, venę dicuntur sanguinem deferentes, vt ab arteriis distinguantur, quę spiritus vectores sunt, & φλέβες simpliciter dicũtur. huius appellationis meminit Hipp. l. de morbo sacro.

Αἱματίτις κονδύλωσις. vide κονδύλωσις.

Αἱματηρὰ ἢ αἱματώδης δυσεντερία. Sanguinea siue cruenta dysenteria. Vna est dysenteriæ differentia, in qua sanguis multus sincerusque excernitur. qua in re à reliquis differt, in quibus varia excrementa, biliosa, melancholica, & saniosa vacuantur. Galenus comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων annotauit eam non proprie dysenteriam esse, vt quę sæpe citra intestinorum exulcerationem accidat ob iecinoris imbecillitatẽ, aut intestinorum venis prę sanguinis copia fatiscẽtibus.

Quæ autẽ à iecoris imbecillitate est, ἡπατηρὰ proprie nuncupatur non αἱματηρά: cuius causa hepatis εὐτονία est, sua virtute sanguinem impellens ad intestina, quod his vocibus λαβρῶς καὶ ἰσχυρῶς, id est fortiter atque liberaliter expressit Hippocr. ac salutaris quidem illa dysenteria est, & periodica, purique sanguinis; vnde κατ' ἐξοχὴν dicitur αἱματώδης, καὶ αἱματηρά, talis est dysenteria epheborum & iuuenum quæ vere contingit, si forte careant hemorragiæ commodis à 18. ad 35. annum, quibus ætatibus fluit naturaliter sanguis è naribus: talis etiam dysenteria est eorum, qui ad curationem cruris perfracti, sic parte saucia collocantur, vt semper sit ἀνάῤῥοπος dum curantur, talis denique eorum est, qui altero crure sunt mutili, si nullam quotidiani victus partem deduxerint: hæ omnes dysenteriæ, naturæ ipsius merito non morbi contingunt, nulla in ijs vlceris suspicione, sed ex sola hepatis εὐρωστίᾳ, fortique naturæ contentione.

Αἱματοφλεβοϊσχέσιες. Eo nomine, inquit Galenus in interpretatione vocum Hippocratis, Dioscorides existimauit significari suppressiones supertumescentis sanguinis. Alij vero intelligunt eo nomine plenas sanguine & tumescentes venas.

Alij αἱματοφλοιβοισχέσιες legunt, alij αἱματοφλυζέσιες, huic quidem postremo, rectius conuenire videtur significatio secunda quam author dedit, sicut priori prima.

Διʼ Αἱμάτων. antidotus è sanguinibus, vtilis ad venenata omnia, lethaliaque medicamenta, describitur à Paulo l. 7. c. 11.

Αἱματώδες οὖρον. sanguinolenta vrina, vide οὖρον.

Αἱματῶδες ὑποχώρημα. deiectio cruenta, vide ὑποχώρημα.

Αἱμάτωσις & ἐξαιμάτωσις. sanguificatio quæ in hepate fit, est enim illud (inquit Hippoc. lib. de alimẽto, τῆς αἱματώσιος θησαυρισμός, & lib. 1. περὶ γυναικ. ἱμαλιὰν dicitur fõs & origo gratiosi humoris: al-

μάτων autẽ sic fieri existimamus; exugũt mesenterij venæ tenuiorem chyli portionẽ, quã præparant hepati, eamque ad Portæ truncum & radices, per hepatis corpus numerosâ serie sparsas, transportant: in illis venarum plexibus attenuatus, & leue quasi rudimentum, non coloris sed substantiæ & qualitatum adeptus sanguis, facile ob venarum tenuitatem (sunt enim tenuiores in hepate quam alibi vspiam venarum tunicæ) exudat, & per mediam visceris carnem transcolatur, quo carnis contactu statim & quasi momento ruborem consequitur: hinc aut per διαπήδησιν aut per eas anastomoses à recentioribus deprehensas in cauæ radices fertur, à quibus in truncum & ramos, tanquam per tubos & aquæductus in vniuersũ corpus excurrit.

Αἱμόδωρον. sic dicitur quod fœno Græco ab radice statim subnascitur, singulari caule, nec multum dissimili consurgens, verum multo breuiore.

Αἱμόκερχνον. significat apud Hippocratem quicquid in sanguinis profluuio inducit eam tussiendi cupiditatem, quam medici κέρχνον appellant. Est autem morsus quidam subasper irritans in aspera arteria. Erotianus vero dicit apud Hippocratem significare ea, quæ simul sanguinolenta sint & sicca. κέρχνον enim appellasse Atticos τὸ ξηρόν. Hesychius autem αἱμόκερχνα simpliciter exponit ἠχοῦντα.

Αἱμοπτυϊκοί, ἢ αἱμοπτοϊκοί. dicuntur qui sanguinem spuunt, ἀπὸ τοῦ πτύειν καὶ αἷμα, vnde patet rectius scribi in antepenultima per υ sicut apud Paulũ, quam per ο, vt est apud Diosc. & Gal. Sic autem in vniuersum vocantur, qui sanguinem quouis modo ex infernis partibus per os excernunt, quod multis modis accidit, ex gula siquidem & ventriculo vomitione reijcitur, ex gingiuis, lingua, & palato simplici exspuitione; ex faucibus & gurgulione screatu: ex gutture tussi parua; ex pulmone & thorace tussi validiore: verum medici αἱμοπτυϊκοὺς eos præcipue appellare videntur, qui sanguinem tussiendo, ex pulmone aut thorace per os educunt, qui frequens est affectus iuuenibus, vt habetur aphoris. 29. l. 3. Tribus autem potissimum de causis sanguis per os educitur; vel enim exesâ parte aliqua venosi generis, vel ruptâ, vel ore venæ alicuius patefacto: Primam διάβρωσιν. Secundam ῥῆξιν vel ῥηγμὸς χάσμον. Tertiam ἀναστόμωσιν Græci appellant, authore Celso l. 4. c. 4. An vero ex pulmone, vel thorace prodeat excretus sanguis, cognosces ex reiecti sanguinis qualitate & excretionis modo: etenim qui ex pulmone erumpit, flauus tenuis & spumosus apparet, vt ex Aphor. 13. lib. 5. patet, Qui spumantem sanguinem extussiunt, ijs expulmone eductio fit; ex thorace vero nigricans, grumosus, & cum dolore prodit, quamquam scribit Ægineta l. 3. c. 31. ex gutture etiam sanguinẽ spumosum prodire propter respirati aeris commercium, sed & ex pectore talis erumpit eadem de causa, vt docuit Auicenna, maximum autem ex pulmone educi indicium fuerit, si vna quæpiam pulmonis particula tussi excernatur, vt sæpenumero contingit.

Αἱμοῤῥαγία. sanguinis profluuium. Est sanguinis è vena vel arteria vacuatio, interdum critica, vt plurimum vero symptomatica. Ea autem tribus de causis contingere potest, tunica earum diuisa, aut reserato earum ore per ἀναστόμωσιν, aut transcolatus siue transmissus per διαπήδησιν. Diuiditur tunica vulnere, contusione, ruptione, erosione: ἀναστόμωσις accidit propter tum vasis imbecillitatem, tum sanguinis qui ad os eius impetu ruat copiam, adhæc acrem quampiam, quæ illi extrinsecus incidat qualitatem: διαπήδησις ex tunica quidem ipsa rarefacta, sanguine vero tenuato oritur: accidere præterea interim potest & ex gracilium vasorũ ore ad aperto. Cæterum à partib. fere omnibus profluere sanguis potest; narib. ore, thorace, pulmone, ventriculo, iecinore, intestinis, & hæmorrhoidibus: atque earũ partium ἡ αἱμοῤῥαγία dicitur, à quibus ille profluit. Verum apud Hippocratem cum simpliciter αἱμοῤῥαγία dicitur non addito partis nomine quæ sanguinem fundit, id modo sanguinis profluuium intelligitur quod è naribus manat, vt annotauit Galen. comm. 1. τῶν ἐπιδημιῶν. Cum autem τῆς αἱμοῤῥαγίας nomine omne sanguinis profluuium intelligi possit, id tamen propriè dicitur quod confertim fit, ἀπὸ τοῦ ῥαγῆναι, quod apud Hipp. significat ἀθρόως ὁρμᾶν hoc est, impetu & cõfertim prodire vt Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις explicauit.

Siquidem cum modicus sanguis sensimque effluit, consueuit Hippocr. ἔῤῥυσιν appellare, quãdo vero stillatim σταλαγμόν. Sed & notaueris, aliquando Hippocr. voci αἱμοῤῥαγίας addidisse ἐκ ῥινῶν, scilicet partis nomen, vt 1. Epidem. tempestate 3. & Aphor. 27. l. 3. Addam & hæc, sanguinem tribus dictis de causis, vel confertim vel paulatim erumpere, vase quidem eroso sensim educitur, nisi magna adeo sit iactura, vt etiam pars aliqua pulmonis, vel eius cartilaginis reijciatur, aut si casus ex alto, vel compressio, vel aliud quid eiusmodi grande superuenerit: rupto vero cumulatim prorumpit, vt in aperto quoque fieri solet: Paul. autem l. 3. c. 31. hac in re dissentire videtur à Gal. cum ait εἰ δὲ κατὰ διάβρωσιν οὐκ ἀθρόως, ἀλλὰ κατὰ βραχὺ τοῦ αἵματος ἀναγωγὴ γίνεται, id est, si per erosionem, non cumulate vel affatim, sed sensim fit sanguinis eductio. Gal. vero 4. de locis affect. inquit, αἱ δὲ ἐξ ἀναβρώσεως ἀθρόαι κενώσεις αἵματος ἐπὶ τε προηγουμέναις γίνονται βραχείαις πτύσεσιν καὶ τοῖς εἰς τὸν πνεύμονα δριμέσι ῥεύμασι id est quæ affatim fiunt sanguinis euacuationes ex eroso vase post pauca fiunt sputa, & acres in pulmonem fluxiones. quomodo igitur hæc cum Pauli verbis consentient, Ætius l. 8. hunc in modum controuersiam dirimit: quibus ex erosione venarum pulmonis, eductio sanguinis contingit, his per interualla modica sigillatim expuitur, mox subijcit, fieri etiam potest vt ex erosione sanguis aceruatim erumpat, cum enim præcedenti tempore paulatim quis expuerit sanguinem, nec diebus insequutis vel casus, vel alia quædam causa violenta superuenerit, sanguinis tamen eruptio multa prodierit, magnam subesse erosionem oportet, &c. Itaque primis diebus paulatim ex erosione sanguis reijcitur; Si acriores fluxus in pulmonem distillauerint quæ magnam erosionem pepererint, confertim prorumpit.

Αἱμόῤῥοια sanguinis profluuium apud Dioscor. & D. Matthæum c. 9. de Chananæa quę sanguinis profluuio laborabat.

Αἱμοῤῥοΐς. duo significat. scilicet ipsum sanguinis effluuium per venas quæ in ano sunt, vt scribit Galenus libr. de atra bile, vbi ait symptomati hæmorrhoidis nomen impositum: tum venam ipsam, quæ in ano est, dilatatam, sanguinemque

fundentem atræ bili mixtum. Sunt autem huius duæ summę differentiæ. Alia cœca est, alia aperta. Cœca dicitur tum quæ intra latet, nec videri potest, tum quæ conniuet, nec sanguinem vllum remittit; vt licet ex Paulo intelligere lib. 3. cap. 59. Similiter aperta duobus modis dici potest, vel quæ visu conspicua est, & tumet extra sedem, vel quæ sanguinem certis circuitibus fundit, quamuis in alto posita sit, & oculis non subiecta. Cœca ingentes dolores excitat. Aperta vt, si moderate quidem fluat, plerosque morbos curat & imminentes arcet; sic nimium sanguinem excernens cachexiam, hydropem, aliosque graues morbos parit. Sunt vero & aliæ τῶν αἱμορροΐδων differentiæ, quas definitionum medicarum author recenset. Differunt enim inter se magnitudine, numero, figura, quod basim vel angustam vel latam habeant: loco, quod aliæ in ano, aliæ in sphinctere consistant: ad hæc more, quod aliæ mites, aliæ vero malignæ sint. Vnde autem hæ venæ prodeant, an à caua vena, an ab altera quam portam appellant, video apud anatomiæ professores controuersum esse. eorum tamen melior pars in eam sententiam inclinat, vt venæ portæ rami sint, nec ad cauam pertineant. Ac quamuis eæ solæ venæ quæ in ano sunt sanguinem effundentes, αἱμορροΐδες proprie appellentur, attamen ad earum similitudinem etiam venæ quædam circa vteros mulierum sanguinem profundentes eodem nomine a medicis dicuntur. Easdem enim fere habent quas & aliæ differentias, & paria symptomata inducere solent. Consistunt autem illæ aut in osculo vteri, aut in collo, aut in ipso vtero, aut, quod raro accidit, in pudendo: easque si non tactu, certe per dioptram licet intueri. Et illæ quoque sua incommoda, sicut & superiores, habent.

Ceterum etiam αἱμορροΐδες nonnunquam sanguinem quacumque parte profluentem significant, vt prorrhet. 2. sic exponente Celso l. 2. c. 8. Gaza apud Aristotelem mariscas interpretatur: Est autem αἱμορραγίας vox amplior & generalior, quàm αἱμορροΐς, quanquam esse videntur vnius eiusdemque significationis.

Αἱμόρροις etiam serpentis quoddam genus est, sic dicti quod morsu sanguinem, sanguinisque profluuium excitet, ac dissolutis venarum commercijs, quicquid animæ est euocet per cruorem teste Solino.

Αἱμόρρους φλέβας vocat Hippocr. venas magnas & insignes; quæ sectæ sanguinem magna copia effundunt, quod ex paruis & exilibus venis euenire non consueuit authore Gal. comment. in lib. de fracturis t. 24

Αἱμόρροος & contracte Αἱμόρρους. mulier dicitur quæ menstrua patitur.

Αἱμοστατικά. Actuario 4. meth. c. 4. ea dicuntur medicamenta quæ vim habent sistendi sanguinis; qualia (inquit) sunt quæ ex succis Polygoni, plantaginis & hypocystidis, sigillo item Lemnio ac spodio, atque eiusmodi quæ cicatricem inducere, ac citra morsum siccare persuasum est, conficiuntur.

Αἱμοφόβοι. dicebantur inquit Galen. Therapeut. 9. imperiti medici, qui in morbis venæ sectionem reformidantes ab illa abstinebant, contra quos passim ille plura.

Αἱμωδία. dentium stupor. Sunt autem qui non simpliciter stuporem dentium, sed stuporem dentium à visu aut auditu excitatum interpretentur. cum videlicet ea, à quibus hi duo sensus abhorrent, percipiuntur: veluti cum limarum aut serræ attritus exauditur. Verum Galenus definit αἱμωδίαν esse affectum ori soli, nec tamen toti, sed dentibus gingiuisque accidentem ab acidis & acerbis cibis, eum oratione quidem explicare impossibile est, sed cum quis eiusmodi cibos manducauit, vt ijs dentes & gingiuæ male afficiantur, affectũ hunc in eo, & omnibus similem esse credimus, qualem in nobis ipsis experimur. Sunt autem qui τῆς αἱμωδίας nomine omnem simpliciter dolorem dentium intelligant.

Αἰνιάτης. dicitur apud Hippocratem qui est ab Æno ciuitate Thraciæ. eundem vero & αἰνιοτικὸν aliquando vocat.

Αἰολᾶσθαι. significat apud Hippocratem τὸ οἷον πλάζεσθαι καὶ πλανᾶσθαι, hoc est, quasi vagari & errare. Hac voce vtitur Hippocr. τῶν γυναικ. l. 2.

Αἶρα. lolium. herba est hordei effigie, folio angusto, pingui, & hispido, semine exili, in cortice aculeato, flore subpurpureo. Nascitur ex tritico & hordeo, corruptis vligine seminibus, aut imbre nimio dilutis. Calfacit & siccat tertio fere ordine. Fecit ex eo emplastrum nigrum Heras, valens ad fistulas, & alarum inguinumque abscessus. refertur ab Aetio lib. 15. cap. de emplastris emollientibus & discussorijs. Inde deductum est αἴρινον ἄλευρον, siue αἰρῶν ἄλευρον, hoc est, loliacea farina, apud Hippocratem.

Est autem lolium mali succi quod Galen. 1. de alimentorum facult. c. vlt. innuit verbis sequentibus: Cum (inquit) anni constitutio praua aliquando fuisset, Lolium affatim tritico innasci contigit, quod cum neque agricolæ accommodatis ad eam rem cribris exacte purgassent, neque pistores, quod paucus esset tritici prouentus, statim quidem multis caput dolere cœpit, ineunte vero æstate, in cute multorum qui comederant, vlcera aut aliud quoddam symptoma, quod succorum prauitatem indicaret est subnatum.

Αἵρεσις secta: omnium qui se medicos profitentur scopus vnus est idemque finis, sanitatem nimirum si adest conseruare, si non adest restituere: in hoc autem fine cum omnes consentiant, non tamen omnes in medijs ad eum finem, neque in remedijs ad sanitatem comparandam consensêre, alijs vno modo, alijs alio ad eorum inuentionem progredientibus, atque ex illa varietate, in hominum ingenijs, non solum in arte medica, verum in omni scientia exortæ sunt αἱ αἱρέσεις sectæ, quas Tullius familias appellat, ita vt aliud non sit ἡ αἵρεσις, quam multorum hominum consensus in quamplurimis dogmatis artificiose constructis, & ad vnum finem tendentibus: fuerũt autem in medicina sectæ celebres, Empiricorũ, Rationalium, atque Methodicorũ, sic ab eo medio & ratione, per quã vnaquæque remedia inuestigabat, denominatæ; de quibus suis locis plura leges; sunt autem qui sectã quartam addidêre, quã videtur inuenisse Agathinus Lacædemonius, vt Gal. docet in definitionibus medicis, ἐπισυνθετικὴν quasi supercõpositã dixeris nominatã; alij ἐκλεκτικὴν appellant, vel vt in alijs codicibus ἐκλεκτικὴν, id est electricem.

Αἰσχρομυθεῖν significat apud Hippoc. ἐν τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν, αἰσχρῶν καὶ ἀσελγῶν πραγμάτων μνημονεύειν, id est,

turpium impiarumque rerum meminiſſe, ſicut interpretatur Galenus comment. εἰς τὸ προῤῥητικόν.

Αἰσθανόμενοι. dicuntur qui ſenſuum beneficio fruũtur, bene ſentiunt, & eas actiones, quæ κατὰ προαίρεσιν fiunt, integris ſenſibus obeunt, mente conſtant, & ratione valent.

Αἴσθησις, καὶ αἰσθητικὴ δύναμις. Senſus & ſentiendi facultas: Tam inter ſe cognata ſunt facultas & actio, vt vix vnum ſine altero intelligi, vel bene explicari poſſit: vtriuſq; igitur rationẽ ſimul explicantes, Αἰσθητικὴν δύναμιν appellamus, vim illã & poteſtatẽ quã anima tanquã de ſinu ſuo promit, & ad munerum functiones profert, quæq; ſolis animantibus obtigit, id autem perinde eſt, atque ſi dixeris inſitam & vernaculam animæ proprietatem quæ ipſa quidem accidens eſt, ſed animæ intimum atque adeo inteſtinum, vt pleriſque illius eſſentia putetur, hinc non raro vnaquæque pars animæ, facultatis appellatione deſcribitur, ſed cui exquiſita nominum rerumque notio curæ fuerit, is non eſſentiæ animæ ſed viribus quæ ab illa dimanant, facultatis nomen aptabit: facultates autem animæ tres ſunt quæ ex operibus internoſcuntur, naturalis ſentiens & intelligens; opus vniuſcuiuſque effectione quadam completur & in lucem prodit, eaque effectio motio eſt efficientis; de naturali & intelligente alias & ſeorſim: Sentiens vero facultas eſt, quæ belluis præeſt, & eas non animatas modo, ſed & animalia efficit; illa in cerebri corpore tanquam in arce & propria ſede penitus inſedit, quod idcirco proprium ſentiendi inſtrumentum appellatur: ſentientis autem animæ facultates aliæ ſunt rationis participes; huius expertes aliæ, quæ ſenſus duntaxat impetu fruuntur; quæ autem brutis animantibus imperant, aliæ externa ſentiunt, aliæ loco mouent, aliæ cognoſcunt: Quæ demum externa ſentiũt quinque ſtatuuntur, cernendi, odorandi, audiendi, guſtandi atque tractandi: Quã videt animal, eã ipsã facultate nec audit nec odoratur, nec guſtat, nec tangit, tanta ſcilicet eſt inter eas diſtantia, quam & inſtrumentorum & obiectorum in quæ incumbunt varietas peperit; quocumque ſentimus, id, quemadmodum cæterorum corporum vnumquodque ex ſubiecta materia, & ſpecie conſtituitur, ſentiendi inſtrumentum tanquam materia eſt, ſenſus tanquam forma & ratio: eſt autem Αἴσθησις ſenſus, facultatis ſentientis opus, iſque vel exterior eſt vel interior: exterior, eſt potentia ſenſitiua in animato corpore, quæ ſpecies rerum ſenſibiliũ præſentes non abſentes percipit extrinſecus: ſic viſus ſpeciem albi, nigri, rubri non niſi præſentem & non abſentem oculis percipit; ſic auditus ſonum, cæterique ſimiliter ſenſus obiecta ſua; ad omnem autem ſenſum, exteriorem præſertim, neceſſe eſt concurrere obiectum, inſtrumentum, & vim ſentiendi, neque enim is vno duntaxat perficitur: eſt autem ſenſus partim actiua potentia, quia cum obiecto ſuo ſenſionẽ facit, partim potentia paſſiua, eo quod ab obiecto ſuo feriatur & moueatur, vt à colore feritur oculus & viſus: Sic obiectum excellens & exuperans corrumpit ſenſum, vt ab intuitu radiorum ſolarium corrumpitur vel hebetatur viſus, ſic & contra obiectum nimis deficiens immutat ſenſum, vt à viſibili nimis tenui hebetatur viſus debilitanturque oculi: ſic ab obiecto inconueniente & incommodo debilitatur ſenſus, vt candidus color niuis diſpergit viſum; ſonus inſuauis obtundit aures, grauis odor hebetat olfactum, vt diſtemperata qualitas tactũ lædit: Sed & hæc notanda ad operationem ſentiendi parum prodeſſe, vel organum ipſum, vel medium, vel obiectum, niſi inter vtrumque ſit quædam mutua & iuſta conſenſio ac proportio, nam alioqui ſenſus facile decipitur ab obiecto ſuo, & etiam omnino aberrat vt vel parum vel nihil ſentiat, quodquidem multifariam fieri cõtingit, nimirum ſi male ſit affectum organum, vt lingua febricitantis vel ægri & hebetes oculi, Sic ebrijs & furioſis pleraque duplicia videntur, quia oculorum acies, radij lumenque alienata mente & ſpiritu vrſino turbato deducitur huc illuc, vt ſinguli oculi ſeparatim videant propter oculorum diſcordiam; Quare & luſci, ne ebrij aut furioſi quidem facile duplicia vident, nam vtriuſque oculi radius ſemper in vnam ſpectat partem, & eam quidem obliquam: item ſi medium ſit impurum vel inæquale male iudicat ſenſus de obiectis, vt in tenebris non poteſt cerni color oculis, vt cœlo obducto, nubibus liquidis aut fumoſis, male videmus ſolis lucem, ſic etiam male de colore panni iudicamus ad candelã, vt & longinquius vidẽs arbores, iudicat eſſe animal, ſic lineas tenuiſſimas oculi, debiles ſonos aures vix queunt percipere; item ſi colores abſint tenui diſcrimine à contrarijs, vt ab albo & nigro vix differens difficillime deprehendas, ſic oportet eſſe eam quam dixi conſenſionem, atque proportionem obiecti medij & organi, quæ proportio per exuperantiam aut defectum vitiatur, ſed mediocre & analogum ſenſibile conſeruat & acuit ſenſum: Exteriores itaque ſenſus omnino quinque ſunt, tactus, viſus, auditus, guſtus & olfactus, de quibus ſuis locis: ſenſus autem princeps quem communem & intimum appellamus, eſt potentia ſenſitiua in animato corpore, quæ eorum ſenſibilium imagines, non ſolum præſentes, verum & abſentes contemplatur diſcernit, internoſcit & iudicat, ſic per memoriam, canis conſeruat ſpeciem eius hominis, à quo ſemel atque iterum ſit percuſſus, ſic per phantaſiam canis hero ſuo adulatur, ignotum vero allatrat: ita multo nobilior eſt ſenſus interior exteriore, tametſi abſque hoc, nihil admodum poſſit ſentire ſenſus interior, quia ſicut feneſtra immittit lumen ſolis, aut Lunæ in habitaculum, alioqui caliginoſum & opacum; ſic exteriores ſenſus, ſua per organa, immittunt ſpecies qualitatum, vel rerum ſenſibilium, ad ſenſum communem & reliquos interiores ſenſus: qui tres numero omnino ſunt, ſenſus ſcilicet communis, phantaſia, & memoria, qui homini cum belluis animantibus ſunt communes: & ſenſus quidem communis officia, atque operationes ſunt. Primum cognoſcere ac diſcernere, actus & operationes ſenſuum exteriorum. Secundo diſcernere & dijudicare obiecta exteriorum ſenſuum, præſentia vel abſentia, quantum inter ſe conueniant aut diſſentiãt, atque hinc etiam nomen habet, quod is communiter ſenſuum exteriorum officiis fungatur. Tertium illius officium eſt, cognoſcere & diiudicare proprie, ſenſibilia communia quæ ſeptem ſunt, magnitudo, numerus, corpus,

» motus, & tempus, locus, figura, hæc enim proprie cognoſcit ille & diiudicat, quæ tactus atque viſus non niſi improprie & mediis qualitatibus, aut coloribus apprehendit: Phantaſia eſt potentia ſenſitiua interior conſignans altius in ſeſe ſimulachra ſenſibilium præſentium, vel abſentium ex ijs confuſis & permiſtis, plerumque multa fingendo inducit, atque profert quæ ſub ſenſum non venerant, vt homines volantes, boues alatos, vnde cum in multa feratur nunquã ſenſu percepta, & quodammodo vim imitetur rationalẽ, ab Ariſtotele intelligentiæ larga appellatione comprehenditur; illius autem organum eſt medius cerebri ventriculus, paulo ſiccior anteriore, vt imagines receptas à ſenſu communi per neruos diutius retineat, ſicut cera ſicca durabilius retinet formas impreſſas: in hac phantaſia mire valent, ac agiles ſunt melancholici, cholerici, ſomniantes, furioſi, phrenitici, febricitantes, ebrij atque male grauiterque affecti: memoria autem potentia eſt ſenſitiua interior, conſeruans diutius longoque tempore ſimulachra obiectorum ſenſibilium atque ex illorum apprehenſione rem ipſam repræſentans, vt recte definiri poſſit memoria, rei abſentis per imaginis ſpectationem, cum temporis præteriti cognitione repræſentatio.

Αἰτία ἡ.

Αἴτιον. Cauſa. Multiplex ſemper habita eſt apud philoſophos & in varias ſpecies digeſta. De quibus tamen omnibus non eſt hic agendum, niſi quatenus earum cognitio diſtinctioque medicinæ conducit. Maxime quidem communis, & ab omnibus recepta cauſarum diuiſio eſt ſecundum quatuor hæc genera, materiam, formam, efficiens & finem: à quibus cauſa omnis materialis, formalis, efficiens, & finalis dicitur. Materia, quidem ſiue ſubiectum (neque enim refert vtro modo appelles; ſola enim ratione diſtinguntur, re ipſa eadem ſunt) humanum corpus eſt: forma, quandiu quidem homo ſanus eſt, probum temperamentum: cum vero ægrotat, ipſa morbi ſpecies in materiam ſiue ſubiectum impreſſa: vt calor præter naturam, formalis cauſa febris eſt. Efficiens autem, humor à quo morbus excitatur, aut intemperies, aut aliqua omnino incommoderationis ſolutæue continuitatis efficiens cauſa: finis vero in morbis, actio læſa. Interrogantibus enim nobis, quænam ſint febris tertianæ cauſæ, reſponderi poteſt, hepar quidem cauſam eſſe, tanquam ſubiectum, vel calorem acriorem, vt formam, vel bilis putredinem, vt efficientem, vel hominis ægri interitum, tanquam finem, ad quem morbi omnes, niſi curentur, ſpectant: Veruntamen duæ potiſſimum conſiderantur, non à medicis modo, ſed etiam à vulgo, efficiens & finis, ſed maxime quidem efficiens à medicis, apud quos tam late patet, vt reliquas generali quadam ſignificatione complectatur, & quæ de cauſis ſcripſerunt, omnia propemodum ad eam referantur. Ea namque ſola videtur corpus immutare, & ex ſano ægrum reddere. Definitur eſſe à qua aliquid fit, vel (vt ſcribit Ariſtot.) quæ primum mouet. Nos latius vſurpantes cauſam efficientem eſſe dicimus, non ſolum à qua primo fit motus, ſed ſimpliciter omnem, quæ rei efficiendæ præbet operam, ſiue primo & per ſe, ſiue ſecundo & per accidens, ſiue vt inſtrumentum; ſicut videtur ſentire Galenus li. 1. de loc. affect. Verbi gratia: iecinoris facultas cauſa eſt effectrix ſanguinis, ſimiliter & calor natiuus cauſa eſt eiuſdem efficiens; quamuis natura eo videatur vti tanquam inſtrumento in omnibus munijs obeundis. Cæterum huius generis cauſarum materiam, inquit Galenus, iuniorum medicorum probatiſſimi quatuor generibus complexi ſunt, eamque diſtinxerunt in ſumenda, facienda, educenda, & foris incidentia. His enim cauſarum generibus non modo cuſtodia ſanitatis perficitur, verũ morbi etiam omnes generationem acceptam ferunt. Ac ſumendorum quidem nomine cibus, potio, & ſi quid medicamentorum intro ſumitur, atque ipſe etiam aer inſpiratus intelligitur: faciendorum vero, frictio, ambulatio, vectio, equitatio, denique motus omnis: præterea ſomnus, vigilia, & venus: educendorum vero, omnia quæ in corpore continentur, quacunque ex parte ferantur. Ex foris incidentibus primus eſt circumdatus nobis aer, deinde quæcunque lauantium vngentiumque cuti propinquant. His enim omnibus alteratur immutaturque corpus, vel ad bonã vel ad aduerſam valetudinem. Verum eadem cauſarum genera dilucidius mihi videntur diſtinxiſſe, qui omnes in externas aut internas diuiſerunt. Eſt autem externa, quæ extra corpus poſita, ipſum bene maleue afficit. Hanc & euidentem appellat, quod omnis prope oculis conſpicua ſit, aut alio aliquo ſenſu pateat: Græci προκαταρκτικὴν ſiue προκατάρχουσαν αἰτίαν, aliquando πρόφασιν appellant. Eas medici in duo genera partiuntur, neceſſarias & non neceſſarias. Neceſſariæ quidem ſunt, quæ extrinſecus occurrẽtes neceſſario nobis ferendæ ſunt, quod nec eas fugere & declinare, nec ſine ijs viuere liceat, vt in vniuerſum aer, cibus, potus, motus, quies, quæ excernuntur, quæ retinentur, & plurimæ animi affectiones. Non neceſſariæ vero, quas vitare poſſumus, & ſine quibus vita poteſt ſeruari, vt hic aer, hic cibus, hic potus: equitatio, ambulatio, ſomnus poſt meridiem, hic vel ille animi affectus: ad hæc omnia quæ caſu aut fortuna contingunt. Interna vero cauſa dicitur, quæ intra corpus poſita ipſum bene vel male afficit. Afficit & in obſcuro poſita, & morbos continens cauſa dicitur, à Græcis autem προηγουμένη. Huius generis eſt humor redundans vel deficiens, probus aut vitioſus, qualitates ſimiliter modum ſeruantes vel excedentes. adhæc robur aut imbecillitas ſingularum partium. Sunt autem earum cauſarum duo genera. Vna eſt generis ſui nomine dicta προηγουμένη, altera vero continens & proxima, quam Gal. indifferenter vel συνεχῆ, vel προσεχῆ, vel συνεκτικὴν ſcribit appellari poſſe. Eſt autem προηγουμένη quæ cum ſit intra corpus, non tamen primo per ſe, ſiue immediate alicuius cauſa eſt, ſed alia cauſa intercedente. Continens vero cauſa eſt, ex qua primo & immediate aliquid fit. Sunt tamen qui hanc poſtremam internæ cauſæ diuiſionem in antecedentem & continentem, nugas eſſe putent, dicentes omnem internam cauſam ſimplicem eſſe, neque vllam continentem propriamque dici debere. In quo tamen, pace eorum, bonaque venia dixerim, errare mihi videntur. Nam quemadmodum in rebus externis vnius eiuſdemque operis poſſunt eſſe plures

causæ sese mutuo consequentes, sic & in interno corpore. Id quod exemplo plurium calculorum, quorum primus ab homine motus mouet secundum; secundus tertium atque ita deinceps; Gal. in lib. de sympt. differ. aperte declarauit, & multis alijs ex reb. iudicare licet. Ignis enim rarior intra tormentum bellicum accensus pilam æneam summa violentia impellit, hæc muros & arcem prosternit, quorum ruina melior firmiorque præsidij pars opprimitur, proinde reliqui arcem hosti dedunt. Obsessionis quidem finis (quem & effectum dicere possumus) deditio est. Huius proxima continensque causa (licet mihi, arbitror, hanc hypothesim fingere) militum qui arcem tueantur paucitas; paucitatis autem, ruina arcis quæ maximam militum partem oppressit, ruinæ vero, ictus quo pila ænea arcem verberauit, ictus autem causa fuit ignis intra tormentum spatijs nimium angustis conclusus. Hæ quidem deditionis causæ fuerunt, nec tamen omnes primo & per se, sed, vt ita dicam, mediatæ. Sic intra corpus res habet. Exempli gratia: crassus & viscosus humor obstructionem inducit, obstructio perspirationem cohibet, cohibita transpiratio putredinem excitat, putredo calorem præter naturam, hoc est, febrem accendit. Ex hac hypothesi sunt febris causæ quatuor ordine sese consequentes: è quibus proxima & coniuncta febris causa putredo est, prima autem & maxime remota, crassus & viscosus humor; omnes tamen internæ sunt. Itaque vt inter eas discrimen esset, veteres medici proximam causam continentem vocarunt, reliquas vero antecedentes, internas tamen & ipsas. Magna enim reuera inter eas differentia est. Non est igitur insectandus Auicennas, si coniunctam continentemque causam à reliquis antecedentibus distinxerit. In hoc enim & rationem & Galenum authorem secutus est, qui similiter eas distinxit cap. 5. lib. 1. de symp. causis, agens de ijs quæ in sensu tactus consistunt. Torporis, inquit, causa est vita deses, & succorum crassorum vel lentorum abundantia, quam internam esse non est dubium: continens vero, siue aliter eam appellare placet, est talis quispiam in neruo affectus, cuius occasione á principio ad ipsum virtus transmitti prohibetur. Idem explicans aphoris. 30. lib. 7. Fiunt, inquit, alui excrementa spumosa spirituoso humore ex capite ad ventriculum defluente: fiunt & vasis, quæ ad ipsum perueniunt, illum effundentibus. fieri potest aliquando & id ab ipso ventriculo, vnam habens causam continentem, quomodocumque excernatur aut fiat, antecedentes vero plures. Est autem huius pituitæ continens causa flatuosus spiritus, dum humori commiscetur, vehementem habens motum & inæqualem, ita vt & ipse disrumpatur, & pituitam frangat in multas ac paruas partes. Talis vero motus ipsius causa est, & propria natura, & caloris nonnumquam multitudo. Verum nullibi euidentius quam in libris de causis pulsuum. quas cum statuat triplices, externas, internas, & continentes: externas quidem hyemem, æstatem, cibum, potum, motum, quietem & similes: internas vero humorum crassitiem, copiam, acrimoniam: continentes vero, facultatem vitalem, vsum & instrumentum: manifesto continentes causas siue coniunctas siue cohærentes ab internis differre demonstrauit. Ex his ergo apparet triplices esse causas, euidentes, antecedentes, & continentes, quæ & ipsæ in antecedentium genere continentur. Nec est tamen necesse omnes in omnibus rebus haberi, cum sæpe vnius rei vna vel gemina tantum causa sit. Galenus in Arte parua omnes causas in tria genera partitus est, salubres, insalubres & neutras: salubres rursus diuidens in conseruatrices atque in effectrices sanitatis. Insalubres sunt morborum causæ, & ex eorum numero quæ præter naturam habentur. Diuiduntur & causæ aliter in duas differentias, vt alia per se, alia per accidens dicatur; per se quidem cum propria & insita facultate, nulliusque interuentu aliquid efficit. per accidens vero, quando non propria & ingenita vi, sed alio interueniente: vt aqua frigida corpori affusa per se & proxime refrigerat, per accidens autem calefacit, densata scilicet cute, & intus cohercito calore natiuo, & vires maiores colligente. Similiter scamonium per se corpus calefacit, sed quia bilem calidam expurgat, per accidens refrigerat. Est & alia causarum diuisio in tria genera, in eam per quam res est, in eam sine qua nō est, in eam per quam melius est. Ea per quam res est, primaria & principalis dicitur, atque eadem cum ipsa rei forma videtur esse, per quam, vt ait Aristoteles, vnumquodque est id quod est, & agit id quod agit. Præcipua quidem ignis actio est, ea quæ sunt eiusdem generis congregare, & separare quæ sunt genere diuersa: cuius actionis triplices sunt, de quibus nunc dicimus, causæ. Ac primaria quidem per quam id ipsum agit, eius calor est à quo, vt à præcipua vi, ignis simpliciter calidus dicitur: secunda vero causa, sine qua congregatio similium & separatio dissimilium non fieret, est ignis & eorum corporum contactus ad omnem actionem necessarius: tertia vero per quam melius actio illa perficitur, est ignis siccitas, raritas & tenuitas. Sic enim & quæ congregantur & quæ separantur, melius suis finibus terminantur, ipseque ignis altius penetrans, & in minimas portiones diuisus, in mixtionis intima subit, & omnia quæ congreganda segregandaue sunt, contingit. Sic quidem se habent omnes fere causarum differentiæ. qui plures desiderat, legat Aristotelem lib. 2. physic. Non est autem prætermittendum omnem causam ad aliquid dici; vt ait Galenus, scilicet ad effectum suum comparatam. Siquidem idem potest & causa & effectus dici, diuersis tantum rationibus. Prohibita transpiratio effectus est obstructionis: eadem vero causa est putredinis. Ex quo patet omnem causam in comparatione ad suum effectum dici.

Αἰτιολογική. pars est medicinæ quæ causarum differentias & vires expendit. Cum autem causæ duplices sint, vt docuit Galen. salubres & insalubres, quarum illæ ad tuendam sanitatem, hæ ad morbum gignendum plurimum habent momenti, non est dubium ambarum cognitionem ad eam medicinæ partem spectare, sed earum maxime à quibus morbi prodeunt: quam ob causam etiam à quibusdam παθολογική pars eadem dicta fuit. Eam in totum neglexerunt olim methodici, sed maximi semper fecere dogmatici Hippocratis vestigijs insistentes.

Αἰτώλιον. sic quondam apud Eboenses dictum est granum Gnidium.

Αἰων, ὁ βίος. apud Hippocr. vt docet Galenus in » exeg. & comment. 2. in lib. de fractur. vbi ille » τ αἰῶνα πάντα interpretatur, τ ὅλον βίον τοῦ ἀνθρώ- » που, id est totam hominis vitam sic Lucretius ex- » pelli æuo pro vita fungi dixit. Hac in significa- » tione Hippocr. lib. de hominis ætate dixit, τ » τοῦ ἀνθρώπου αἰῶνα ἑπταήμερον εἶναι, id est septem dia- » lem esse hominis vitam seu ætatem. Sed & αἰὼν » spinæ medullam significat apud Hippocr. vt in- » quit Erotian. in lexico suo.

Αἰώνιον. sic dictum est à quibusdam τὸ ἀείζωον, hoc est, sedum maius, quod fronde sempiternum sit, & perpetuo vireat.

Αἰώρα. gestatio. Est corporis exercitatio ex motu statuque composita. Nam cū aliæ omnes exercitationes corporis motione obeantur, sola gestatio ex motu & quiete mista videtur esse, quod permultæ corporis partes nullo per eam videantur motu exagitari, cum tamen totum corpus ab eo manifeste moueatur à quo gestatur. Quo fit vt hoc exercitationis genus vtilissimum lenissimumque sit, nullam corpori lassitudinem inducens, nec tamen minus commouens magnis exercitijs. Ea calor natiuus, vt & reliquis ventilatur & excitatur, dissipantur superflua, corporis habitus robustior euadit, omnisque ad obeundas actiones stupor excutitur. Cum autem multis modis gestari corpus possit, hi præcipui sunt: primus in lecto, eoque vel pensili, vel rotis subnixo: secundus in lectica, siue in ea homo desideat, siue decumbat: tertius in curru: quartus in naui, qui omnium vehementissimus est, & mutationes plurimas maximasque inducit. Præterea species est τ αἰωρῶν Escilatio Latinis dicta: hoc est pensilis quædam gestatio & agitatio corporis: qua per lusum veteres vtebantur ferijs Latinis, in memoriam & imaginem vitæ humanæ, in qua altissima interdum in infimum deijciuntur, infima in altum efferuntur & euehuntur. Siquidem homines eo lusus genere impositi transuerso tigno de arbore suspenso iactabantur, alternis in sublime euecti & depressi. Est etiam equitatio quædam species gestationis, verum minus propria, quoniam equitantes non equi modo, sed suo etiam motu manifesto exercitari videntur. Cæterum quibus corporibus affectionibusque singulæ gestationis species conueniant; Aetius l. 3. c. 6. explicauit.

» Dicitur autem etiam αἰώρημα & αἰώρησις: ge- » stationem vero illam pensilem, videtur adum- » brasse virgil. 2. Georg. his verbis, oscilla exalta » suspendunt mollia quercu, quod ille Romanos » Troianorum colonos fecisse dicit Græcorum » instituto & more, qui de arboribus molles sibi » Bacchanalibus suspendere sessiones, & gesta- » tiones soliti erant, quas αἰώρας appellabant, ita » oscilla virgilio dici videntur quædam, vt sic di- » xerim, suspendicula, quibus se in aere penden- » tes agitabant, quod est apud Græcos αἰωρεῖσθαι. » Cæterum pro αἰώρα, etiam ἐώρα scribi testatur » Eustathius à quo fieri dicit μετέωρος.

Ἀκαθαρσίη. vitiosorum humorū illuuiem, & purga- » tionis defectum significat Hippocr. 3. de mor- » bis & li. de fracturis: ἀκαθαρσίας autem ni fallor, » ad Galeni mentem, vertit Hermolaus putrila- » gines, immunditias enim ea vox proprie designat, quas eleganter, vt solet, maluit Hermo- " laus appellare putrilagines: sed & ἀκαθαρσία quo- " que de summa improbitate dicitur, vt impu- " rum hominem scelestum vocamus. "

Ἄκαιρα διαχωρήματα. Hippocrati dicuntur 3. Epi- " dem. importunæ & intempestiuæ deiectiones, " quæ nullum modum seruant, suntque immo- " dicæ; siquidem, ἄκαιρον est ὃ κτ̓ καιρὸν, sic ἄκαιροι " ἱδρῶτες 3. Epidem. dicuntur sudores intempe- " stiui. "

Ἄκαιροι πόνοι. dicuntur ab Hippocrate dolores, quos præsens eo temporis corporis dispositio non potest ferre vt annotat Galen. comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων. 4. comment.

Ἀκακαλίς. semen est fruticis in Ægypto nascentis, fructui tamaricis simile. nomen habere dicitur à nympha Acacali. Vt autem scribit Hesychius, ἀκακαλὶς est flos narcissi.

Ἀκακία. est spina fruticosa, magnitudine arboris, non recta, florem gerens candidum, & semen lupino simile in folliculis. tota excepto caudice aculeata est. Nascitur in Ægypto triplex, alba, nigra, & viridis. Acaciæ fructum Galen. lib. 1. τ κτ̓ τόπους, κεράτια ἀκάνθης appellari scribit, hoc est, siliquas spinæ, ad differentiam opinor siliquarum arboris ceratoniæ, quæ simpliciter κεράτια appellantur. Ex semine succus cum sponte, tum vi & compressu manat, qui siccatur in vmbra, & ex maturo semine niger, ex viridi subrufus euadit: optimus est prorsus leuis & modice rubens. Dicitur & ille ἀκακία, arboris suæ nomine. Est autem testibus Oribasio & Aetio ἀκακία arbor eadem cum spina Ægyptia, nisi quod acacia etiam alibi quam in Ægypto nascitur. Acacia adstringit, acerba & frigida est secundo gradu, sicca autem tertio. Verum quæ in officinis hodie acacia ostenditur, non est illa veterum, sed ex bacculis prunorum agrestium coctis succus expressus tessellatim confectus insolatusque, quem pro vera acacia minimo errore vsurpamus.

Arbos autem hæc, ἀκακία dicta simpliciter " ἀκάνθη, seu ἄκανθος, Theophr. lib. hist. 4. c. 3. " ex eo dicitur, quod tota aculeis horreat exce- " pto caudice: eidem lib. 9. cap. 1. cum adiuncto " ἀκάνθη αἰγυπτία cognominatur; Plinius etiam l. " 13. c. 9. spinam Ægyptiam vocauit. "

Ἀκαλήφη. vrtica, herba est genere duplex. Vna syluestris, quam fœminam vocant, asperior, latioribus nigrioribusque folijs, semine lini sed minore. Altera non æque aspera, minuto semine. vtrique semen copiosum est & nigrum. Syluestris rursus plures sunt differentiæ. Quæ cania dicitur, acrior est & caule mordaci & fimbriatis folijs: quæ vero odorem fundit, Herculana nominatur: quæ innoxia est morsu carens, anonium vocatur. Omnes tenuium partium sunt, & sine morsu desiccant. Sunt qui dictam velint ab acrimonia & vstione, quod ὃ καλὴν ἁφὴν habeat. Aliter etiam κνίδη appellatur, παρὰ τὸ κνίζειν, quod mordere significat.

Ἄκανθα ἢ ἄκανθος. herba est folijs lactucæ, multo latioribus & longioribus, erucæ modo diuisis, pinguibus, læuibus, nigricantibus. Caulem habet binum cubitorum, digitali crassitudine, læuem, prope verticem ex interuallis circundatum foliolis, ceu nucamenta quædam oblonga referentibus, spinosis, è quibus flos prodit albus, semen oblongum, luteum, caput thyrsi

specie: radices glutinosas, longas, rubentes, muscosas. Nascitur in hortis petrosis & riguis. Non esset in aculeatarum censu, nisi foliorum extrema per caulem in spinulas occallescerent. Hunc alij παιλεζῶντα, alij μελάμφυλλον vocant. Ea videtur esse quæ in officinis brancha vrsina dicitur. Vim habet discutiendi & siccandi.

» Hanc autem alij ἑρπάκανθον dixere, quod na-
» tura sua hæreat, nitatur, longiusque folijs suis
» serpat.

Cæterum ab acanthi similitudine tota etiam vertebrarum spinalis medullæ compages ἄκανθα dicta est, nec modo ipsa tota, sed singuli etiã vertebrarum processus in corporis posteriora exerti, & aculeo spinæque non dissimiles. Est & ἄκανθα peculiari nomine dicta pars ea τῆς κνήμης, quam proprie ἀντικνήμιον appellant, anterior scilicet tibiæ angulus, quia multum acutus sit.

Ἄκανθα ἀγρία. ἡ ἄκανθος ἄγριος. Acantus syluestris. Est planta scolymo similis, eiusdem cum superiore generis (hæc enim syluestris, illa satiua est) sed breuior & magis aculeata. Vires satiuæ consimiles habet.

Ἄκανθα λευκή. spina alba. Est frutex aculeatus, pruni magnitudine, cortice ligni candido; molli folio & chamæleonis albi simili, angustiore candidioreque, sub hirsuto, spinis infesto, flore albo odorato, acinis cum pubescunt viridibus, deinde per maturitatem rubris, myrti specie, ligneo intus nucleolo, hos vulgo senellas vocant, deturbando calculo efficaces. Radix eius siccat; & modice adstringit: semen tenue est & calidum.

» Dicitur alio nomine ἐρυσισκῆπτρον, vt habetur
» apud Diosc. forte propter aculeos & lento-
» rem quem habet vitilium modo.

Ἄκανθα Αἰγυπτία siue Ἀραβική. frutex est, qui, vt ait Dioscor. spinæ albæ similis esse creditur, valde siccat & astringit. vnde & sanguinem & alias defluxiones retinet.

Ἄκανθαι. Spinæ quoque appellantur, quales sunt
» in rubis seu vepribus, dicuntur etiam ἄκανθαι
» aculei qui circa rosam sunt, à Latinis itidem
» spinæ: Per catachresin etiam animalium quo-
» rumdam aculei ἄκανθαι vocantur: etiam meta-
» phoricῶs tribuitur ἄκανθα piscibus, illorum sci-
» licet aculeis quivulgo arrestes: apud Athenæum
» quoque pro spina dorsi ponitur. Proprie autem
» ἄκανθαν dici putarunt quidam sulcum ad lum-
» bos vsque, vocatum etiam ὑπόρραχιν; sed Gal.
» hæc nomina distinxit 12. de vsu partium, totam
» enim seriem vertebrarum, vt Camerarius scri-
» bit, ῥάχιν appellat, atque in illa exteriores vigin-
» ti processus, quasi munimenta quædam, hoc
» est προβλήματα illarum, ἀκάνθας: denique apud
» Pollu. primus primę vertebrę processus ἄκανθα
» vocatur, vt sequentes duo κωνόλοφα ab eodem
» nominantur.

Ἀκανθική. dicitur lacryma helxines herbæ iucundi saporis, quæ in huius summo vertice continetur. hanc non simpliciter ἀκανθικὴν, sed μαστίχην ἀκανθικὴν Plinius appellat lib. 21. c. 16.

Ἀκάνθιον. herba est similis albæ spinæ, folijs minoribus, per ambitum aculeatis & lanugine araneosa obductis, qua collecta depexaque vestes bombycinis similes texuntur. Diminutionis forma dicitur quasi spinula. Est enim albæ quidem spinæ proxima, sed vt dictum est, minoribus multo folijs.

Ἀκανθίς. dicitur à quibusdam ἡ ἄκανθα Αἰγυπτία, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἀκανθίων. terrestris erinaceus dictus est à Sorano, vt scribit Gal. lib. 1. τῶν κατὰ τόπους. propterea quod ἀκάνθαις, id est, spinis armatus sit.

Ἄκανθος. idem quod ἡ ἄκανθα, de qua supra.

Ἄκανος. herba est spinosa, breuis, latioribus, quam eryngij aculeis, capite magno, chamæleoni albo simili, eadem fere cũ acino herba, nisi quod acinos ocimastrum est, id est, syluestris ocimi genus. ἄκανος eryngio quibusdam, inter quos Aetius est, contribuitur. Proxime accedit ad eam, quæ vulgo Gallorum calcatrepa nominatur.

Ἄκαπνον. à quibusdam dicitur τὸ σάμψυχον, vt habetur apud Dioscoridem. Sed & ἄκαπνα Græci vocant omnia ligna arida.

Ἄκαπνον μέλι. mel fumi expers, apud ætium Tetrab. «
2. Sermo. 3. c. 24. sic forte an illud dicitur quod «
ex aluearijs promitur nulla arte paratum, nec «
igni admotum ne fumum redoleat. «

Ἀκάρνη. herba est cui spina est pro folio, vt inquit Theophrastus, cneco similis vrbano, colore tantum rufo, pingui succo, videtur genus quoddam esse atractylidis.

Apud Theoph. lib. 6. c. 3. & 4. legitur ἀκαρ- «
να; At lib. 1. cap. 16. ἀκορνα, quam posteriorem «
scripturam apud Plin. legimus, apud Hesych. «
ἀκορνά, ἀκανθῶδες φυτὸν, planta spinosa: est & «
ἄκαρνα, δάφνη Laurus. Vide infra ἀκορνά. «

Ἀκατάστατον. inconstans contrarium τῷ καθεστῶτι dicitur de anno & eius temporibus: Hippocrat.

Vide καθεστὸς. Ἀκατάστατον οὖρον. inconstans vri- «
na vide οὖρον. «

Ἀκατάστατος πυρετὸς. dicitur ab Hippocrate febris in qua nihil est καθεστηκὸς, id est, firmum certumque, nec vnam exquisite formam seruat; sicut interpretatur Galenus comment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Hippocr. etiam Aphor. 8. lib. 3. in vniuersum «
morbos omnes ἀκαταστάτους vocat qui sunt in- «
constantes & inordinati vide πυρετὸς. «

Ἀκεστὰ dicuntur ab Hippocrate τὰ ἰατὰ. hoc est, curabilia. ἄκος enim medicamentum significat.

Ἄκεσις, ἄκημα, ἄκεσμα, ἡ ἄκεσμος, ἡ ἄκος. sunt enim «
hæc synonima, sanatio medicatio medela: He- «
sychius ἀκέσματα exponit ἰάματα, & ἄκεσμον, θε- «
ράπειαν, ἰατρείαν: exponitur & ὑγίασμα sanitatis «
recuperatio, conualescentia: Ἀκεσίας apud Hip- «
pocr. exponit Erotian. ἰάσεις, hinc & deducta «
vox ἀκεστὴς medicus seu medicandi peritus. «

Ἀκεσίς. dicitur à medicis, vt scribit Plin. ea species chrysocollæ quæ medicinæ vsibus inseruit, factitia nimirum ex pueri vrina. Vide χρυσοκόλλα. Vide & Dioscor. lib. 5. cap. 48.

Ἀκεσορία. dicitur ars medica Apollonio 2. Argo- «
naut. & apud Hippocr. ἡ ἀκεσορεὶς medicarix. «

Ἀκεστρίδες. Hippocrat. dicuntur obsterices libel- «
lo de hominis ætate, quæ & ὀμφαλοτόμοι, id est, «
vmbilisecæ appellantur. «

Ἀκηρίδες. dicuntur Gal. comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον «
illæ medicamentorum compositiones quæ ce- «
ra carent. «

Ἄκηρος. emplastri nomen est à Galeno compositi, quod describitur à Paulo Æginetà libro 7. cap. 17. & ab ipso Galeno ad finem lib. 4. τῶν κατὰ γένη. valet ad vlcera maligna & vix sanabilia.

Habet Paulus pro ἄκηρον ἀλλέγατον.

Ἀκινησία. dicitur in pulsibus media quies, quam «

alijs etiam nominibus ἡσυχίαν & ἠρεμίαν medici appellant, vt ait Galenus l. 1. de differ. pulsuum.

A'κινος. herba est tenuibus siccisque surculis, ocimo similis, odorata, sed hirsutior, à quibusdam syluestre basilicum dicitur, à Latinis ocimastrum, quod plane ocimum imitetur. Mediocres adstringendi vires habet, ideo & alui profluijs, & ignibus sacris medetur.

A'κίς. vocatur ab Hippocr. ferrum sagittæ.

A'κμαστικὸς πυρετὸς. species est febris συνόχου, id est, continentis, genita ex humorum in caua vena putredine, vt ait Gal. lib. 2. de diff. febrium. Seruat autem perpetuo similem tenorem, neque crescens neque decrescens, sed in eodem semper vigore consistit: quamobrem alio etiam nomine ὁμότονον Græci appellauere, vt scripsit Gal. lib. 9. meth. med.

A'κμή. flos ipse ætatis, ætas integra & præcipuus corporis vigor. Translata inde vox est cum ad alia omnia, tum ad morbos. Sic enim medicis appellatur tempus morbi ordine tertium, in quo ille viget, summamque habet vehementiam. Duobus autem modis, vt & principium & incrementum, definiri potest, humoris concoctione & symptomatis. Priore quidem modo dicetur tempus id, in quo victrix natura materiam morbificam perfecte concoxit: altero autem, quæ magis frequens apud Galenum & medicos omneis definitio est, tempus totius morbi vehementissimum, in quo pleræque accessiones in statu eodem consistere videntur inter se prorsus similes, ipsaque pariter symptomata nec imminui nec crescere, vt non immerito tempus id à multis Status Latine appelletur. Est autem definitio hæc πάσων τῆς ἀκμῶν communis: illa his modo conuenit, eorumque morborum est, in quibus certa spes est salutis.

» Vt autem de significato vocis huius addam
» nonnulla, notandum Hippocr. lib. de vetere
» medicina, ἀκμὴν etiam vocasse, id quod in qua-
» que re summum est, hinc morbus dicitur ἀκμά-
» ζειν dum summe intenditur ac viget, quod & ἀν-
» θεῖν, quasi in flore esse dixit Hippocr. hinc ἀκμὴ
» τῶν γυμνασίων Galeno dicitur 2. de sanit. tuenda c.
» 12. summa exercitationis intentio, ac vigor.
» Budæus summum cuiusque rei incrementum
» ἀκμὴν vocat.
» A'κμὰς etiam dici τοὺς ἰόνθους, id est varos,
» quoniam tempore τῆς ἀκμῆς, id est florentis æta-
» tis in facie exoriantur, scribit Cassius problem.
» 33. Itidemque apud Aetium l. 8. c. 13. inscribitur
» περὶ ἰόνθων ἐν προσώπῳ, subiungiturque τινὲς δ' ἀκ-
» μὰς καλοῦσι, sic enim esse ibi reponendum pro vo-
» ce ἀκνὰς, nonnulli existimarunt.

A'κνη. est tuberculum paruum atque durum in facie, quod alio etiam nomine Græci ἴονθον Latini autem varum appellant. Sic appellatur quod non pruriat, nec ægrum ad se scabendum stimulet. Aetius lib. 8. cap. 13. ἴονθον atque ἄκνην idem esse scripto prodidit.

A'κνηστις. spina dorsi. Hunc in modũ dicta fuit, quod animal eam κνῆθειν, hoc est, scalpere, non possit. Proprie quidem in solis quadrupedibus est; vt tradit Iulius Pollux. Homerus tamen etiam in homine partem mediam illam, quæ inter metaphrenum & lumbos est, ἄκνηστιν dicitur vocasse. Est & herbæ nomen apud Nicandrum in Theriacis, quæ valet suffitu ad abigendos serpentes. Grecus Nicandri scholastes ambiguum id nomen esse dicit, quod aliquid interpretentur κνίδην alij σκύλλαν aut ἀκαλήφην: Tyrannio quidem σκύλλαν: Apollonius vero Memphites κένορον, quod alij κενήτρην appellant. Ego vrticam in eo opere interpretatus sum, vt dicta sit ἄκνηστις per contrarium sensum, quasi πολύκνηστις, quemadmodum & ἄξυλος ὕλη, ἡ πολύξυλος, appellatur, & ἄλοχος vxor dicta est.

A'κοή. auditus. Est sensus aeris ab auribus perceptus. Est enim proprium auditus sensibile sonus & vox, siue aer percussus, siue aeris quædam percussio, instar vndæ progrediens, & in cerebrum ascendens secundum nerui auditorij ductum. Hic enim vna cum dura cerebri membrana in auditus foramen incidit, cumque ea in latitudinem sese explicans, meatum sublinit. Est autem præcipuum audiendi instrumentum spiritus auditorius, pars ipsius animæ, vt & reliqui quibus sensus & reliquæ facultates constant: secundarium autem auris, & ea quibus ipsa componitur.

Est & ἀκοὴ, inquit Ruffus, aurium foramen "
per quod voces exaudimus. "

A'κόνη. apud Hippocratem in adiunctis libello de ratione victus, significat τὴν θυίαν, hoc est, mortarium; similiter & apud Theophrastum lib. de stirpibus 8.

Loco Hippocratis citato sunt qui θυίαν non "
mortarium sed arborem interpretentur. "
A'κόνη etiam à quibusdam, exponitur ex Iulio Pol- "
luce, Pila, hirci pars iuxta tempora, intellige "
autem hircum τράγον dixit Pollux, cauitatis eam "
partem, quæ subtemporum extremitate in in- "
teriorem neruum assurgit. ἀκόνη insuper cotem "
significat, inde φαρμακον δ' ἀκόνης ex cote, de cu- "
ius virtutibus Gal. 6. κτ' γένη c. 2. agit.

A'κόνιον. coticula, medicamenti genus, cum quis attrito ad cotem medicamento aliquo duro & solidiore, vt gemmis multis atque ebeno, collyria effingit, quibus vel in oculorum morbis, vel in alijs affectibus vtatur.

Non est autem adeo clara huius vocis inter- "
pretatio, quin in ea explicanda plerique doctis- "
simi Dioscoridis interpretes valde se torserint, "
Hermolaus enim Barbarus, Aconia medicis dici "
inquit, quæ in coticulis teruntur medicamen- "
ta, & recte quidem, sed qua forma illa sint non "
profert. Ruellius qui coticulæ vocem vsurpat, "
massam solidam, qua confricandi sint oculi, vi- "
detur intelligere; Cornarius puluillum attri- "
tione cotis paratum censet habendum esse pro "
aconio: in hac opinionũ varietate quid sit veri "
statuendum, haud ita liquido constare potest: "
hoc autem certum Græcorum nullum præter "
Dioscor. lib. 1. c. 130. & lib. 5. c. 144. hoc vsum "
fuisse vocabulo, sicut & proculdubio, ἀκόνιον ab "
ἀκόνη, quod Græcis cotem sonat, appellationem "
habere; at vero parandum esse ἀκόνιον, ex rei quæ "
dissolui possit attritione ad cotem, tum & ad "
eam rem opus esse affusione alicuius humoris, "
licet colligere ex ijs, quæ apud Gal. 6. simpl. & 4. "
κτ' τοπ. c. 4. de Ebeno & de hærmatite, (ex quo- "
rum vtroque aconia fieri affirmat Dioscor.) le- "
guntur. Succos igitur collectos ex lignis vel la- "
pidibus, affrictione ad cotem vnà cum affusio- "
ne humoris alicuius, vt aquæ albuminis ouo- "
rum, aut decocti cuiuspiam, ἀκόνια (quasi dicas "
coticularia medicamenta) à Dioscor. nuncu- "
pari, & ab eodem ad oculorum affectus com- "

» mendari, tùm nec ſiccos pulueres, nec maſſas » ſolidas, quas forte coticulas appellemus, hoc » nomine intelligendas eſſe affirmari mihi iure » videor cum nonnullis.

Ἀκόνιτον. herba eſt, genere duplex. Vnum eſt quod habet folia tria vel quatuor cyclamini vel cucumeris ſpecie, minora tamen & ſubhirſuta, caulem palmi altitudine, radicem incuruam & ſcorpionum caudæ ſimilem, atque alabaſtri modo reſplendeſcentem. Dicitur hoc peculiari nomine alijs παρδαλιαγχὲς, alijs κάμμορον, alijs θηλυφόνον, alijs μυοκτόνον, alijs θηρoφόνον. Alterius autem tria ſunt genera. Vno ferarum venatores vtuntur, quod κυνοκτόνον atque λυκοκτόνον appellant: duobus reliquis medici. E quibus tertium, quod Ponticum nominatur, folia habet platani, ſed magis inciſa, longiora, nigrioraque, caulem autem pediculo filicis ſimilem, nudum cubiti amplitudine, vel etiam maiorem, ſemen in ſiliquis quadantenus oblongis. Cæterum cuiuſnam temperamenti ſit aconitum, nondum à medicis definitum eſt. Veruntamen ſi, quæ ab eo excitantur, ſymptomata conſiderentur, vt capitis quam inducit grauitas, & vertigines, quodque humorem in oculis copioſum prolicit, & flatus plurimos excitat, qui hypochondria diſtendunt, & ructus crepituſque multos pariunt, quodque authore Dioſcor. miſcetur oculorum medicamentis ἀνωδύνοις, nemo dubitabit frigidum humidumque eſſe.

» Eam ob rem remediorum pars maxima quæ » contra aconitum à Nicandro & Dioſco. præci» piuntur maximam ſiccandi facultatem habent, » illis tamen qualitatibus non tam deleterium » eſt, quam vi totius ſubſtantiæ: Cæterum ἀκό» νιτον, vt ait author, à quibuſdam θηλυφόνον dictum » fuit, quod radix eius genitalibus omnium qua» drupedum fœminini ſexus indita, mortem eo » die inferat, vt Plinius voluit lib. 27. c. 2. licet » Theophr. lib. 9. c. 19. in genere, & citra ſexus » diſtinctionem, protulerit quadrupedem om» nem necari impoſita verendis radice, aut folio » intra eundem diem; alij quod feras ſeu belluas » alias, ſi ab eis edatur, occidat, θηρoφόνον cogno» minandum cenſent, vti μυοκτόνον, quoniam vt » Plinij verbis vtar lib. 27. c. 3. procul & è lon» ginquo mures odore necet: Quod autem ad » nominis Ethymon ſpectat diu inter authores » diſputatum fuit, vnde nomen adeptum eſſet, » tandemque potior pars Theophraſto adhæſit, » qui 9. hiſt. plantarũ, ſic ipſum vocatum ſcribit » ab aconis, Peryandinorum, ſiue Maryandino» rum pago ad Heracleam Ponti: Plinius loco » citato ἀπὸ τ̃ ἀκόνων, id eſt à cautibus appellatum » fuiſſe ſcripſit, in quibus nudis naſceretur, nullo » iuxta ne puluere quidem nutriente. Hinc Ouid. » 7. Metamorph. Quæ quia naſcuntur dura viua» cia caute Agreſtes aconita vocãt. Porro & aliam » ſed longe incertiorem ex aliorum ſententia no» minis rationem idem Plinius attulit. Quoniam » (inquit) aconito vis eadem in morte eſſet, quæ » cotibus in ferri acie deterenda, ſtatimque ad» mota velocitas ſentiretur: hoc præterea notan» dũ de nominis ethymo, Athenæo κώνειον & ἀκό» νιτον, idem extitiſſe, quemadmodum Stephanus » in lib. de vrbibus eum citans in voce ἀκόναι ſi» gnificare videtur; quo pacto Arabum quoque » errorem emendare poſſumus, qui κώνειον & ἀκό» νιτον forſan idem putantes, turdos ſiue ſturnos aconito veſci tradiderunt, cum non aconito ſed « cicuta (quæ κώνειον vocatur) eos nutriri Ga« lenus, alijque verius tradant; Sicut enim vulgo « hodie Toxici nomine genus veneni quoduis in« telligimus, ſic fortaſſis cicutam & aconitum ve« teres ἀδιαφόρως vſurparunt. Quomodo autem « aconitum homines interficiat, non fuit apud « veteres ſatis manifeſtum, ſed ex Theopompo « apud Antigonum in collectaneis Paradoxis col« ligere eſt, hoc facere, non qualitatum manife« ſtarũ diſſidio, ſed occulto potius quodam mo« do: etenim cum Agatharchus tyrannus multos « aconito tollere, ſed & latere cuperet, legimus, « cum primum res illa innotuit, Heracleotarum « plurimos non exiuiſſe domo priuſquam rutam « comediſſent, quaſi vi nulla, vel arte alia ſeſe tue« ri poſſent; vnde fit, vt hoc venenum, etiam « extimarum partium contactu iugulare potuiſſe « credederint nonnulli, cum Heracleotæ domo « egreſſi venenum illico formidarint, niſi ſit il« lud veriſſimile, Agatarchum, illo ſecreto com« ponendi aconiti modo ad interimendos Hera« cleotas vſum fuiſſe, cuius Theophr. 6. hiſtor. « plantarum c. 16. meminit, quando ſic compo« ni ait, vt quibuſdam ſtatis temporibus, veluti « duorum trium, ſexue menſium, aut vnius anni, « vel duorum ſpatio occidat, atque hinc eos infœ« liciſſime mori quibus longiori tempore corpus « conſumitur: fœlicius autem quibus citius; nec « vllam eius antidotum (addit ille) ſponte naſ« centem inueniri, ſed quædam auxilia illis qui « acceperunt, eſſe reperta, ſiquidem incolæ non« nullos melle, vino, & ſimilibus, ſed raro & cum « labore à morte reuocant.

Ἀκόνητον, idem quod ἀκονίατον, id eſt, nulla calce oblitum, & non picatum. Nam Dioſcorides de fuligine reſinæ agens, ἀκόνιτον, τουτέστιν ἀπίσσωτον, exponit: & quod habetur apud eundem libr. 2. de cantharidibus. ἀμβαλὼν εἰς ἀκόνιτον ἀγγεῖον. Plinius ſic vertit, Conduntur in vaſe fictili non picato. etiamſi κονία calcem non picem ſignificet.

Ἄκονος dicitur à quibuſdam ἄκινος, vt habetur apud Dioſcoridem. «

Ἀκοντικὸν. medicamenti nomen eſt apud Heſych. « forte an à ſanandis τ̃ ἀκόντων vulneribus ſic ap« pellati.

Ἀκοπὶς. eſt gemma guttis aureis ſtellata nitro ſimilis, pumicoſa, ita dicta, quod cum ea oleum ſubferuefactum perunctis laſſitudinem, ſi credimus, inquit Plinius, ſoluat.

Ἄκοπον. dicitur proprie medicamentum, quod omnem laſſitudinem ex multo & vehementi corporis motu exortam illitu leuat. Hæc prima fuit τ̃ ἀκόπυ ſignificatio. Sed vſus paulatim nomen id extendit etiam ad medicamenta ſimilem ſortita compoſitionem, quamuis alijs, quam tollendæ laſſitudini, commodis inſeruiant. Neque enim ad eam tantum, ſed ad dolorem etiam veterem in alto corpore deliteſcentem, vel ad motum ſenſumque difficilem, vel ad tenſionem ſcirroſque componuntur. Adhibentur & ijs, inquit Oribaſius, qui cum pinguedinem corpori inducere molliantur nihil tamen cibis, potibus, perfuſionibus, balneis, aliiſque id genus remedijs proficiunt. Quæ omnia vt ἄκοπα recte dici poſſint, ſatis eſt ſi humida ſiht conſiſtentia & τοῖς ἀκόποις ſimilia. Ea autem media eſt inter συγχρίσματα, & liquida cerata, tanto illis craſſior, quanto his liquidior eſt. Sunt autem τὰ ἄκοπα fere

fere omnia facultate duplicia, alia calefacientia, alia emollientia. Quæ calefaciunt, pipere, pyrethro, semine rorismarini, & similibus constant, valentque ad neruorum vitia, & perfrictiones magnas, quæ vix vllo calore superari possunt. Quæ emolliunt, durities, scirrhos, & infarctos articulorum sinus discutiunt, atque morbis adhibentur diutinis. Additur vero ab Oribasio tertia τῶν ἀκόπων differentia, eorum videlicet, quæ cutim scarificant. Cæterum miscentur aliquando calefacientia emollientibus, illinuntúrque commodissime diuturnis affectibus, quique ægre elidi possunt, & quibus sinapismus congruit. Miscentur & vnguenta quædam ad solã odoris suauitatem, & μυρόκοπα appellantur, eiusdem tamen cũ acopis generis & facultatis, & nihilo illis præstantiora, præter odoris gratiã.

» De acopis, & plurimis eorum differentijs atq; speciebus plura leges apud Gal. 7. κατὰ γένη c. 11. 12. 13. ex Asclepiade, Andromacho & alijs; apud Paul. l. 7. c. 19. apud Oribas. l. 3. synops. qui & eorum vsum docet lib. 10. collectaneo. c. 29. qualem hic author recenset; Acoporum autem appellationem Latini retinuerunt vt Celsus l. 5. c. 24. & Scribonius Largus composit. 156. & 161. Plinius ἄκοπα lassitudines soluentia aut leuantia dixit.

Α'κοπος. à quibusdam ἡ ἀνάγυρις dicitur auth. Plin.

Α'κορνα. herba est caule & foliis & lanugine spinosa, mordax & cui spina pro folio est, authore Theophrasto, similis cneco vrbano, colore flauo, succo pingui simillima τῇ ἀτρακτυλίδι, si candidior esset, & decerpta cute sanguineum cruorem funderet.

Α'κορον, vel ἡ ἄκορος. herba est iridis folio, sed angustiore, & radicibus non dissimilibus, verum implicatis, nec in rectum tendentibus, sed summo cespite obliquis, geniculis distinctis, albicantibus, gustu, acribus & odore non ingratis. Calfacit & siccat ordine tertio. Hic vere est doctissimorum iudicio κάλαμος ὁ ἀρωματικός. aliis vero potius galanga maior est siue crassior: cum tamen illa eiusdem plane generis cum minori videatur.

Α'κυτα. apud Hippocratem πεπληρωμένη, hoc est, repleta, vt exponit Galenus.

Α'κουστικὸν νεῦρον & ἀκουστικὸς πόρος. apud Alexandrum » Aphrodiseum, neruus auditorius, vel meatus auditorius: vide πόρος ἀκουστικός.

Α'κραίπαλα. dicuntur quæ ebrietatem fieri vetant, vel iam factam discutiunt. alio nomine ἀμέθυστα appellantur, de quibus ante dictum est.

Α'κράλεα. apud Hippocratem, τὰ ἄκρα, hoc est, summa & extrema.

Α'κρασία. intemperies, vide δυσκρασία.

Α'κρατα διαχωρήματα καὶ ἔμετοι. dicuntur apud Hippocratem deiectiones & vomitus, vnius tantum vacuati humoris speciem habentes, & aliis humoribus impermixti, sicut Galenus interpretatur comm. εἰς τὸ προῤῥητικόν. Maxime tamen ea quæ exquisite & sincere biliosa sunt, hoc nomine vocare solet, sicut annotauit idem Galenus comment. in librum primum τῶν ἐπιδημιῶν. Cum vero apud Hippocratem ἄκρητος στάξις legitur, nequaquam de rubente sanguine distillante, sed de nigro semper intelligitur, vt scribit etiam Galenus comment. 1. & 3. τῶν ἐπιδημιῶν.

» Sic quoque accipiendum quoties occurrit αἷμα ἄκρητον, illas autem ἀκράτους ἀποχωρήσεις, malas esse inquit Hipp. aphorismo 6. & 22. l. 7. vt quæ exustam esse atque consumptam natiuam omnem humiditatem à calore febrili demonstrent. vide infra ἄκρατον.

Α'κράτεια τοῦ σώματος. corporis ad motum impotentia dicitur in Coac. vt σκελέων τε καὶ χειρῶν ἀκρατέες lib. de arte, in quibus crurum ac manuum motiones inefficaces redduntur: est & ἀκράτεια (vt noster inquit author) cuiusque partis imbecillitas, sed propriè vitium stomachi non continentis quæ sumpserit.

Α'κρατὴς γλῶσσα. Hippocrati Aphor. 40. l. 7. dicitur lingua, non incontinens vt quidam voluerunt, sed quæ impotentia quadam ægrius mouetur, vt vocem articulatam & sermonem exprimat; vel quę immota est, & omnino resoluta, vt notat Gal. ad aphor. 40. l. 7. id vero vitij sæpe fit, quando humore nimio imbuta lingua est, vt in temulentis.

Α'κρατισμός, siue ἀκράτισμα, apud Athenæum l. 1. τὸ πρώϊνον ἔμβρωμα matutinus cibus appellatur seu ientaculum; origo vocis inde est, quia panis frusta & offulas ἐν τῷ ἀκράτῳ, id est vino mero intinctas veteres horis matutinis edebant vt idem docet: sic & Gal. lib. de curandi ratione per sanguinis missionem, & 5. de loc. affectis c. 5. Diodoro Grammatico suadet, vt ad roborandum stomachum, quouis mane ἀκρατίσματι, ientaculo, pane scilicet in vino subacerbo macerato vtatur, quo stomachi subsidio, vir ille annis 20. integra inculpatáq; valetudine vitam transegit; dicitur & hoc ἄριστον ab Homero, vt ibidem docet Athen. & Theon apud Plutarch. sympos. 8. Problem. 6. ait veteres, ἐργατικοὺς ἅμα καὶ σώφρονας ὄντας, consueuisse ἐσθίειν ἄρτον ἐν ἀκράτῳ, καὶ μηδὲν ἄλλο, id est laboriosos pariter & prudentes solitos esse panem comedere, vino meraco intinctum, nihilque præterea, sicut Theocriti quoque scholiastes annotat, ἀκρατισμὸν esse, cum πρωΐας ἔτι οὔσης, ὀλίγον τινὰ ἐσθίομεν ἄρτον, καὶ ἄκρατον οἶνον πίνομεν: id est existente adhuc matutino cum panem modicum manducamus & vinum meracum bibimus, deducitur vero ἀκρατισμὸς à voce ἄκρατος, quod propria primaque significatione merum siue meracum significat, sæpius nec adiecta, quidem voce οἶνος.

Α'κρατόμελι. idem quod τὸ οἰνόμελι. Latine mulsum.

Α'κρατον vel ἄκρητον. propria primaque significatione, merum siue meracum significat, vt ἄκρατος οἶνος, quanquam plurimùm vsurpatur ἄκρατος, omissa voce οἶνος: dicitur vero etiam ἄκρατον ὕδωρ apud Athen. l. 2. & apud Homer. ἄκρητον γάλα, hoc vero dici catachresticῶς est existimandum. Per translationem autem ἄκρατον, siue ionice ἄκρητον, duobus potissimum modis vsurpari legimus. Priore quidem quũ ἄκρητον dicitur generaliter quicquid est impermixtum, purum aut sincerũ: Posteriori modo vsurpatur, metaphorâ sumptâ à vino quum aqua temperatur, ita debilitatis illius & infractis viribus, & quasi vigore, quem dum merum est integrum habet, postquam vero dilutum, aliqua ex parte amittit. Quod vero ad primum illud significatum spectat, ἄκρατον dicitur Hippocrati humor omnis mixtionis expers, vel omne excrementum feruidum, crudumque quod suo sero dilutum non est, cuius generatio, vel partis alicuius vitio facta est, vel feruore & incẽdio febrili, ex hausta aquosa & serosa parte: interdum etiam simplicem & impermixtam substantiam sic appellat, vt pallidam bilem, purum ru-

» bentem & floridum sanguinem, sed rarissime,
» nam in Philisco passimque alibi Gal. ἄκρητον αἷ-
» μα, ἄμικτον seu male permixtum sanguinem in-
» terpretatur, κακόκρατον, crassum nigrum & pro-
» prij seri expertem, quia autem bilis inter omnes
» humores maxime aquea humiditate diluitur,
» cum cocta est atque naturalis, ac prima fere ac-
» cenditur in febre, generatúrque ex reliquis hu-
» moribus per incendium, idcirco Gal. per ἄκρητα
» biliosa meraca interpretatur.

Ἀκρατοποτεῖν. vinum meracum bibere apud Pau-
» lum l.1.c.100.

Ἄκρεα. in prorrhetico dicuntur extremæ corporis
» partes, hoc est pedes, manus, nares & aures. Ga-
» len. vocat τὰ ἄκρεα μόρια τῶν ζώων, ἄκρεα in-
» quam non ἄκρα.

Ἀκρέσπερον, hoc est, ἄκρας ἑσπέρας καὶ ἀρχομένης. Summa vespera, id est, prima & incipiente: apud Hippocratem & Nicandrum.

Ἀκρή. de summo & extremo naso dicitur apud
» Hippocr. 4. & 6. epid. σφαίριον Ruffo, & Polluci
» ἀκρορρίνιον dicitur, sic & ἀκρὴ γλῶσσα, extrema
» lingua, seu extremum linguæ dicitur ab Hip-
» pocr. in Coac. quod scilicet adiacet primoribus
» dentibus quod & προγλώσσιδα aliàs appellauit.

Ἄκρητον. idem quod ἄκρατον. supra.

Ἀκρητόχολος. qui bilem meram congerit, apud Hippocratem.

» Dicitur & ἀκρόχολος Galeno ἐν γλώσσαις.

Ἀκριβὴς. dicitur à Galeno quicquid in suo genere legitimum est & exquisitum, numerisque omnibus absolutum: vt ἀκριβὴς τριταῖος, febris tertiana, quæ veræ exquisitæque tertianæ notas omnes habet.

» Sic apud eundem, ἀκριβὴς ἐρυσίπελας, plenum iu-
» stumque, & method. 14. ἀκριβὴς δίαιτα, de qua
» suo loco in voce δίαιτα: quod vero ἀκριβὴς non
» est, νόθον Galenus appellat. Cæterum Ἀκριβὴς
» sic alij definiunt, quod tam subtiliter perpen-
» sum est vt non ampliatione egeat.

Ἀκρισία. duo significat apud Hippocratem & medicos, στέρησιν τῆς κρίσεως, hoc est, nullam omnino crisim, aut δυσκρισίαν ἢ μοχθηρὰν κρίσιν, id est, difficilem malamque crisim: vt annotat Galenus comment. 2. in lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν.

» Nulla autem fit crisis in duobus morborum
» generibus, primum in paruis morbis, quos na-
» tura facile superat sine certamine & perturba-
» tione critica, vel in longis, qui non valde natu-
» ram copia, aut malignitate materiæ irritant, qui
» nec celeriter mouentur: est & ἀκρισία in prauis
» ac malignis, in quibus coniuncta est virium in-
» firmitas, natura enim debilis certamen non ag-
» greditur, crisis vero non accidit sine perturbatio-
» ne, & certamine naturæ, atque in his ægri inter-
» dum sensim superata virtute intereunt, interdum
» in principio, multitudine materiæ, aut magnitu-
» dine phlegmones perimuntur: difficilis vero &
» mala fit crisis quando vel cum graui periculo, &
» ægrotantis molestia, vel cum exitio, atque vel in
» ipso certamine interficit, aut facta subito in de-
» terius mutatione, paulatim perniciem & interi-
» tum minatur.

Ἄκριτον πάχος. dicitur apud Hippocratē lib. de hebdomade, quasi ἀδιάκριτον, hoc est, immensum infinitumque spatium. loquitur autem de eo quod est extra mundum, vel infinito vel inani, quod cogitatione informari non potest.

» Gal. in exegesi. Henricus autem Steph. legit
» ἄκριτος πάχος.

Ἀκρόαπτις γλῶσσα. dicitur 7. epid. ἡ γλῶσσα lingua, «
ἢ οἷον ἄκρα ἑαυτῆς μὴ διαπτύσσει, hoc est, ἡ ἀδιαρθρω- «
τος ὑπὸ δυσκινησίας, inarticulata propter motus «
difficultatem, vt annotat Galen. in exegesi, sed «
notandum apud eum quosdam codices habere «
ἀκροαπτὴς, quosdam ἀκραπτὴς, alios ἀκρωπὴς, Hippo- «
cratis autem exemplaria habent ἄκρωπις. vide «
γλῶσσα ἀκρωπὴς. «

Ἀκροβυσία. idem quod ἀκροποσθία.

Ἀκρόδρυα. dicūtur fructus omnes arborei, sed proprie quæ lignosum putamen habent, vt malum Punicum castaneæ, pistacia, auellanæ, iuglandes: quod genus appellatione nucum apud Latinos continetur. eoque ἀπὸ τῶν ὀπωρῶν differre dicūtur, quod hæc exterius lignosi nihil habeant, vt pyra, mala, Damascena, pruna.

Vtrumque Genus Salgami nomine comple- «
ctuntur Latini, vnde Salgamarius originem «
duxit, vide ὀπώρα. «

Ἀκροθώρακες. Aristoteli in 3. problem. problem. 2. «
illi dicuntur, qui leniter inebriati delirant: quíue «
de rebus quidem iudicium ferre tentant, sed in «
iudicādo aberrant, quasi medij sint inter ebrios «
atque temulentos: sic Suidæ dicuntur ἀκρο- «
μεθύσοι & ἀκρατοπόται qui incipiunt inebriari & «
quibus pectus incalescit potu merariore, Ero- «
tian. in Onomastico, vbi θωρήξιν ab Hippocrate «
οἰνοποσίαν scripsit vocari, etiam vsque ad tempo- «
ra sua ἀκροθώρηκας eos appellatos subiungit, τοὺς «
μὴ ἐπὶ πλέον οἰνωμένους, qui non multum vino re- «
pleti essent, Plutarch. quoq; in 3. sympos. pro- «
blem. 8. Aristotelis sententiam examinās, idem «
quod id omnino sentire videtur, ἀκροθώρακας ni- «
mirum corpus non adeo dissolutū habere, vt & «
moueri & secundum ipsum aliquatenus opera- «
ri non valeant, sed eorum ratiocinandi vim mi- «
nime liberam esse, itaque non video cur Clemēs «
Alexandrinus in 2. pædagog. ἀκροθώρακας, mini- «
me rationem ac memoriā offensas gerere scri- «
bat, dum senibus Christianis vt vino vtantur, «
eo vsque indulget, quoad ἀκροθώρακος terminū «
non transgrediantur, vnde verum illius vocis «
vsum omnino ab ipso ignoratum esse perspici- «
tur, nisi corruptum esse textum iure quis opi- «
netur, vt eius authoris edita multa esse apud do- «
ctos cōstat: Ἀκροθώρακας exponit Budeus qui leni- «
ter appotī sūt, quasiq; pectore ten⁹ vino imbuti. «

Ἀκροκώθωνες, vel ἀκρατοκώθωνες. Athenæo lib. 11. di- «
cuntur οἱ πλέον ἄκρατον σπῶντες, qui merum libe- «
ralius hauriunt, videlicet ἐκ τοῦ κώθωνος quod po- «
culi genus est apud Laconas, Hesychius ἀκρο- «
θώρηκας appellat à meri potu. «

Ἀκροκώλια. in macellis & culinis, extremi sunt pe- «
des mactatarum victimarum, seu membrorum «
extremitates, aut edulli ex trunculis extremo- «
rum parata, qualia sunt pedes, aures, rostra, & si- «
milia, quæ edullia reponuntur inter cibos μυξώ- «
δεις, habentesque aliquid γλισχρὸν καὶ ὅλκιμον: Sicut «
autem pedes, sic ἀκροκώλια, alia vocāt ὑπόδια, alia «
ἐμπρόσθια, quorum Hippoc. meminit 3. de victu «
in acut. Celsus ἀκροκώλια trunculos appellauit, «
& Celsi imitatione Gaza apud Aristot. problem. «
sect. 23. quæst. 40. «

Ἀκρολίπαροι. apud Athenæum l. 9. ij. vocantur, quo- «
rum si faciem spectes, succulenti & pingues pu- «
tantur, quibus tamen, vt inquit idem, τὸ δὲ ἄλλο «
σῶμα ὑπόξυλον, hoc est, qui reliquo corpore ex- «
succi sunt, & macilenti, itaque ἀκρολίπαροι dicun- «
tur, quasi qui in summo pingues. «

Ἀκρομφάλιον. sic dicitur pars media vmbilici.

Ἀκρόπαθος. in summa parte affectus, apud Hippocratem li. περὶ ὀπικυήσιος. Apud eundem etiam in Prorrhetico καρκῖνοι ἀκρόπαθοι dicuntur, qui videntur in summa cute seu superficie corporis, quibus oppositi sunt οἱ κρυπτοὶ siue ὑποβρύχιοι καρκῖνοι.

Ἀκρόπλοα. significant apud Hippocr. ea, quæ superne, & tanquam in summo nauigãt & innatãt.

Ἀκροποσθία. præputium, cutis quæ glandem integit: dicitur & simplici vocabulo πόσθη. Verũ vt habetur apud Iulium Pollucem, ἀκροποσθία, siue ἀκροπόσθιον, non totum præputium significat, sed eam modo preputij cuticulæ partem quæ prominet, & vrinæ meatum integit. Cui etiam astipulatur Ruffus, definiens ἀκροπόσθιον, τὸ ἔσχατον τῆς πόσθης: id est, preputij extremum; dicitur & ἀκροβυστία.

Ἀκρορίνιον. tota nasi summitas est, quam supra diximus ἄκρην ab Hippocr. appellari. 4. & 6. Epid. & quam poetæ à rotunditate σφαῖρον appellant, inquiunt Ruffus & Pollux.

Ἀκροσαπὴς dicitur à Gal. in exegesi, τὸ ἐπιπολῆς, seu ἐπὶ βραχὺ (vt quædam melius habent exemplaria) μεταβεβληκὸς, id est quod in summo ac superficie, seu leuiter immutatum est, ac putredinem contraxit.

Ἀκροσπάθια. dicuntur hypochondria quod subijciantur costis, & velut in ipsarum extremitate posita sint, σπάθαι enim Polluci, vel costæ dicuntur vel ipsa costarum ossa.

Ἀκρόσπελος. dicitur à quibusdam βρόμος herba, siue auena.

Quædam exemplaria habent ἀτόσπελος.

Ἀκρόχειρ. dicitur ab Hippocrate totum id quod à cubito ad extremam vsque digitorum aciem est; χεὶρ enim ab eodem nuncupatur quicquid à scapulis ad extremos vsq; digitos habetur, quod in brachium, cubitum & extremam manum diuiditur.

Ἀκροχειρισμὸς, Ἀκροχειρίη, ἀκροχεῖριξ & ἀκροχείρησις. hæc enim Hippocrati synonima sunt: erat autem apud veteres luctæ genus in gymnasijs, quæ non toto collato corpore, sed consertis tantum summis manibus fiebat, à cubiti flexura scilicet vsque ad extremos digitos, vt ait Galen. l. 2. de sanit. tuenda. Hac in lucta olim Sostratum Pancratiastem maximam laudem consecutum legimus apud Pausaniã, & idcirco ἀκροχειριστὴν, κατ' ἐξοχὴν vocatum, cum aduersariorum summas manus tam fortiter apprehenderet, vt non prius eos dimitteret quam elisis digitis dolore confectos intelligeret; valetudinis autem studiosos etiam huic exercitationi operã nauasse Galen. & Ægineta asserunt, Hippocratem siue Polybium secuti, qui in libris de diæta, ἀκροχειρισμὸν varijs corporis affectionibus commendauit, huius autem vocis origo inde est, nimirum veteribus Græcis in frequenti vsu fuit, totum id quod à scapulis ad extremos vsque digitos est χεῖρα nominare; quicquid vero patet intra iuncturam & digitos, quod speciali nomine χεὶρ appellatur, ἀκροχεῖρα & ἀκρόχειρον dicere, sępe etiam ἄκραν χεῖρα vt lib. 1. de fracturis apud Hippocratem.

Ἀκροχλίαρον τὸ τέσιν, ἄκρως χλιαρὸν. id est, summe tepidum, apud Hippocratem περὶ διαίτης ὀξέων. Est autem summe tepidum quod inter frigidum calidumque exquisite medium est.

Ἀκροχορδὼν. est verruca dolens quæ sub cute coit durior & paulo asperior, callosa & plerumque teres, coloris eiusdem, infra tenuis, ad cutem latior, fabæ fere magnitudine, pueros maxime infestans. Vix vna tantum eodem tempore nascitur, sed fere plures, eæque nonnunquam subito desinunt, nonnunquam mediocrem inflammationem concitant: sunt quæ etiam in pus vertantur. Dicitur hoc nomine propterea quod, vt ait Aetius, similis sit vertice suo resectæ chordæ secundum extremitatem; vel sicut existimat Celsus, quod in imo vsque adeo sit angusta, vt pendêre videatur. Tota enim foras prominet, adeo vt excisa nullam radiculam relinquat. Vnde & verruca pensilis à nonnullis Latine vertitur, quod basi angustiore prædita videatur pendere, summæ chordæ similis. In eo differt ἀπὸ τῆς μυρμηκίας. quod cum vtrumque vitium cutis excrescẽtia sit in tuberculi modum, hæc tamen preterquam quod similem formicæ mordentis sensum inducit, basim etiam habeat latiorem, & nigro colore prædita sit, atque, vbi à chirurgo tollitur, sanguinem fundat copiosiorem, quam eius magnitudo ferre videatur.

Ἀκρόψιλον. significat apud Hippocratem nudum, quasi τὸ ἐπὶ τοῦ ἄκρου ψιλὸν. id est, summa in parte tenue, vel nudum.

Ἀκρωλένια. Polluci τὰ ἄκρα τῆς ὠλένης, summa seu extrema cubiti dicuntur.

Ἀκρώμιον. est omoplatæ in superiori eius fine in rectum tendens ἀπόφυσις, per quam scapula ipsa clauiculę copulatur. In hunc vsum à natura producta est, quo & firmior ea copula esset, quam veluti vallum quoddam sic ἀπόφυσις illa contegit, simulque prohiberet, ne sursum brachij caput excideret. Definitur etiam à Galeno in libro περὶ ἄρθρων, spina in dorso omoplatæ (quæ ipsam omnium maxime facit inæqualem & gibbam) elata, progressa, dilatataque. Item omoplatæ ἀκρώμιον vocatur, qua ipsa claui committitur. Alijs ἀκρώμιον dicitur os cartilagineum clauem cum omoplata connectens, ligamentis mẽbranosis ab ipso exortis. Quod quidem plerique hominis proprium esse asserunt, inque hominibus solis deprehendi, alioque nomine καταπλεῖδα appellant. Id primis annis cartilago est, deinde vero ętatis aut temperamenti siccioris occasione in os degenerat. quo fit vt acromium ipsum Hippocrati os, Galeno cartilago dicatur. Quidam anatomes periti definiunt ἀκρώμιον esse τὴν σύνταξιν summi humeri cum clauicula, vt memoriæ prodidit Galenus in lib. de ossibus.

Ἀκρωτὴς. dicitur lingua ab Hippocrate lib. 7. τῶν ἐπιδημιῶν, tanquam sua ipsius extrema non informans, hoc est, inarticulata propter motus difficultatem, vt annotat Galenus in explicatione vocum Hippocratis.

Vide supra ἀκροαπλὴς vel ἀκροατὴς.

Ἀκρωτήρια dicuntur extremę partes, siue extremitates corporis, τὰ ἄκρα vel τὰ ἀκρεῖα. atque eo nomine Gal. comm. in aphor. 1. l. 7. nares aures, pedes & extremas manus complectitur, vt & comm. 2. in libr. de victus rat. in acut. & comm. ad aphor. 26. lib. 7. hoc & nomine Aristoteles, vt ait Budeus, vocat extremam digitorum partem, sub vnguibus latentem, & extremas ossium partes.

Ἀκρωτήρια. dicuntur proprie maiores & extremę corporis partes. Eo nomine Aristoteles appellat extremam partem digitorum sub vnguibus latentem, & extremam partem ossium.

Ἀκρωτηριασμὸς. est extremarum corporis partium, videlicet manuum, aut pedum, vel putrescentium, vel quarum ossa perierunt, per serram dissectio. Namque vbi summæ partes, vt manus, aut pes, computruerunt, vel earum ossa contabuerunt siue ab externa causa disrupta, siue ab interno affectu putrescentia, quoniam inutilia redduntur, & noxam vicinis primum partibus, deinde vniuerso corpori inferunt, necesse est eos serrula præcidere. Verum prius necesse est corpora ossibus circumdata diuidere. Qua in re si quando metus est ab immodico sanguinis profluuio, recte consulit Leonides, non omnia primum corpora secanda, nisi ex toto putredine contabuerint, sed eam solum partem, vbi nec plures, neque grandiores esse venas aut arterias existimamus: quas tunc deuitare oportet, deinde os protinus serra præscindendum, & panniculus lineus partibus sectis circumponendus, ne serra per ipsa tracta dolores excitet. Atque tūc reliqua parte vasisque excisis ferramenta candentia vasis inijcienda, sanguinisque profluuio suppresso, linamentis insertis & conuenienti deligatura adhibita, medicamentis vtendum quæ pus moueant.

» Quod autem ad vocis huius etymon spectat, » sunt qui putent ἀκρωτηριασμὸν & ἀκρωτηριάζειν, de » aurium mutilatione proprie intelligi, quasi vi- » delicet vox ὦτα hoc in verbo inclusa sit, sed hoc » perperam, cum ἀκρωτήρια nihilo magis aurium, » quam nasi manuum vel pedum ἄκρα dicantur, » non est enim vox hæc composita.

Ἀκταία. legitur apud Plinium, & describitur ab eo graui foliorū odore, caulibus anisi geniculatis, semine nigro, vt hederæ, baccis mollibus. Sic dicta videtur quasi sambucea, id est, τῇ ἀκτῇ similis. Potest ea esse quæ Gallis dicitur hyeblum, quod est longe humilius sambuco, magisque herbaceo generi assignandum.

Ἀκτὴ. sambucus frutex est duorum generum. Vnū arborescit, surculos habens arundini similes, rotundos, cauos, albescentes, proceros, & fere sine nodis: folia autem iuglandis tria vel quatuor ex interuallis circa ramos exeuntia, odore graui, incisuris pluribus. In ramis siue caulibus vmbellas fert floris albi, mox acinos terebintho similes, ex nigro purpureos, racemosos, succo plenos vinososque. Radices agit tellure summa, nec multas nec grandes. Alterum autem genus est herbę quàm arbori similius, & breuius, humi iacens, caule quadrangulo, geniculato, densis articulis, folijs amygdalæ, per ambitum sectis, longioribus tamen & graueolentibus, quæ per interualla ex singulis geniculis pennata exeunt. Vmbellam in summo fert sambuco similem, floresque similiter & fructum. Græci vocant χαμαιάκτην, & Latini peculiari nomine ebulum. Vtrumque genus refrigerantis est, & siccantis facultatis.

» Apud Dioscor. & Aetium est ἀκτὴ, apud Gal. » & Paulum ἄκτη.

Ἀκτίνη. dicitur à quibusdam τὸ βούνιον, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἄκτιον. acinus siue fructus sambuci.

Ἄκτος οἶνος. vide οἶνος, vbi ordine alphabetico insi- » gniores vinorum differentiæ explicantur.

Ἄκυλος. glans ilicis. ὁ τῆς πρίνου καρπὸς, vt ait Hesychius. nam βάλανος, siue glans, proprie robori apud Græcos & Latinos tribuitur.

Ἄκυρον. dicitur à quibusdam τὸ ἄλισμα, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἀλάβαστρον. est vasculum ex læui & lubrica materia efformatum, seruandis odoribus maxime conueniens, quod vt plurimum ex solidissimo & frigidissimo lapide conficeretur. Id quia propter læuorem suum non facile posset teneri manibus, sed dilaberetur, hoc nomen sortitum est ἀπὸ τοῦ α, στερητικοῦ μορίου, καὶ τοῦ λαβεῖν.

Ἀλαβαστρίτης. est species marmoris, sic dicti quod ex eo ἀλάβαστρα vascula maxime conficerentur: neque enim lapidis quem alabastrum vocant, id primum nomē fuit, sed quoniam ex eo alabastra fierent, inde vocari cœptus est: cum prius, vt scribit Dioscorides, ὄνυξ diceretur. Vim habet in medicina: namque vstus alabastrites si resina vel pice excipitur, duritias discutit: si cera, ventriculi dolores mitigat, sine his gingiuas reprimit cum sale fossili, grauitates oris & dentium extenuat.

Ἀλαβανδικὸς λίθος, ἢ Ἀλαβανδηνός, est lapis subniger & flauus, vt inquit Aetius, sed qui tamen magis ad purpureum inclinet. Pellucet quasi segmentis quibusdam aut fissuris discriminatus. Tritus pilos nigros efficit.

Apud Stephanum legitur Ἀλαβανδιακὸς, & « ἀλαβανδηνὸς per η apud Aetium. «

Ἀλαία φθίσις. dicitur apud Hippocratem libr. de locis in homine, corruptio, tanquam cæca & inuisibilis.

Ait Galen. ἐν γλώσσαις. hîc tamen post (ἀλαία) « tollendam existimo vocem φθίσις, est enim inter- « pretamentum, vt docet Gal. ibidem. «

Ἀλαλία. appellatur motus linguæ læsio, atque paralysis cuius contrarium est εὐλαλία, καὶ ὀρθοέπεια.

Ἀλαμπὴς πυρετός. febris non micās apud Aretæum l. 2. de diuturnis c. 9. id est interius demersa, exterius non apparens.

Ἀλαὸς. τυφλὸς. id est, cæcus, apud Hippocratem.

Ἀλάπατον. dicitur à Theocrito τὸ ὀξυλάπαθον ab effectu, quoniam aluum exinaniat. Attici enim ἀλάπαξα inanitiones appellant.

Inde dictam herbam λάπαθον, nuncupatam « scribit Suidas quia sit λαπακτικὸν γαστρὸς κενωτικόν. «

Ἀλαπτὴς significat apud Hippocratem eum qui sit ex Alaptis. Sunt autē Alaptæ opidum Thraciæ.

Ἀλάστορες. dicūtur apud Hippocratem tum facinorosi homines, qui talia perpetrant, ob quæ cruciari mereantur: tum demones ipsi eorum vindices.

Ἀλάτιον. medicamentum ex sale confectum purgandi vim habens. Constat vt plurimum magna salis portione, semine apij, spica nardi, aniso, silphio, pulegio, petroselino, pipere, cumino, zingibere, scammonia, vel epithymo, vel lathyridibus pro specie vacuandi humoris. Vsus eius est aut cum cibis, sicut salis, aut mane etiam aliquo liquore dilutus ieiunis certa mensura exhiberi potest. Huius confectionis formulas aliquot habent Paulus lib. 7. cap. 5. & Aetius lib. 3. cap. 108.

Qui plura, & varijs modis concinnata refert, « quæque humores purgent, & quæ conueniant « Arthriticis, vertiginosis & Epilepticis, quæque « tertianam, quotidianā & quartanā sanent: Tral- « lian. l. 11. c. 1. nonnulla quoq; habet arthriticorū « doloribus accōmodata; & li. 3. c. 6. alia surditati, « & mensibus mouendis, & lib. 12. c. 7. quotidianę « curandæ idonea. «

Α'λβάνος, seu ἀλβάτης οἶνος. vide οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ explicantur.

Α'λβυλα. albula, Balnea erant aquæ aluminosæ in Italia, eáque astringentia, quorum passim Gal. meminit, vt 8. meth. & 1. de simpl. facult. quęque ad vlcera & fluxiones valere inquit.

Α'λγήματα. dicuntur sæpe apud Hippocratem τὰ νοσήματα, hoc est morbi. & ἀλγεῖν similiter ægrotare, & ex morbo pati.

Α'λεάζειν. significat apud Hippocratem idem quod θερμαίνειν, id est, calefacere.

Α'λείας, τος, τὸ, farina frumenti proprie appellatur, vt ἄλφιτον hordei: pro ἄλειας tamen dicitur sæpe τὸ ἄλευρον, ita tamen vt illud sit longe quam hoc vsitatius.

Α'λειμμα. vnguenti nomen est sic temperati, vt in oleo liquores tãtum aliqui, aut etiam adipes vel medullæ remistæ sint, & inde exactam olei spissitudinem acquirat. Id genus etiam simplici vocabulo μύρον appellatur. Si vero cera aut resina aut aliquid eiusmodi addatur, vt medicamentum ipsum crassitudine τῷ ἀκόπῳ simile euadat, cõposito nomine μυρακοπον nuncupatur.

Α'λεῖον ὕδωρ. dicitur apud Hippocratem aqua conferto imbre collecta. ἀλεῖον enim idem quod confertum congregatum.

Α'λειφα. apud Hippocratem oleum vel adeps.

Α'λείπτης. ὁ Ab Aristotele 2. Ethicor. c. 6. & à Paulo Ægineta ἰατραλείπτης, & à Latinis vt Celso alipta. Non is videtur alius fuisse, quam qui Gymnastes in Gymnasijs dicebatur. is autem erat magister exercitationum omnium, qui earum vires, & facultates ad sanitatem proficuas apprime callens, illas quomodo fieri deberent, quamdiu, & quæ quibus conuenirent, tam Athletas quam cæteros exercitatores edocebat, quia vel medicus esset, vel medico par in multis, vt ex Platone 11. de legib. colligitur; Sic & Celso l. 2. c. 1. dum dicit hominem sanum nullis sese legibus obligare debere, neque medico, neque alipta egere, non alium quam Gymnastam intelligi voluit; necnon etiam Tullius in Epist. quadam ad Lentulum, in qua sic scriptum legimus: sed vellem non solum salutis meæ, quemadmodum medici, sed etiam vt aliptę, virium & coloris rationem habere voluissent: vnde fit vt Clemens Alexandrinus Stromat. 6. sanitatem per medicinam, bonam vero corporis habitudinem per alipticam comparari dixerit, quãquam etiam aliquando pro vnctore ipso, vel pro vnctorum magistro aliptam accipi scio, vt apud Plutarch. in lib. de tuenda valetudine, & Celium Aurelian. sępius legere est, quo in significato Hippocratem ἐξαλείπτην potius dicere voluisse notat Gal. in exegesi.

Α'λειπτήριον. Locus erat in Gymnasijs, in quo vngebantur qui luctaturi erant, ἐλαιοθέσιον Græcis vocatur, à Cecilio Plinio vnctuarium.

Αλειπτική. vngendi ratio dicitur, quæ luctaturis solemnis erat, nimirum Luctaturi apodyterium ingrediebantur, & vngebantur, atque ita vncti, ad locum vbi puluis erat venientes illo conspergebantur, sicque deinceps ad exercitationes diuersas diuersi prodibant: postquam vero sese ad lubitum exercuissent, iterum ad vnctuarium reuertentes, ibi à mediastinis & reunctoribus, ferreis strigilibus detergebantur, in qua detersione, oleum puluis & sudor quę deradebantur, simul mixta in vsum medicum asseruabantur, idque ab Atticis κονίσαλος, ab alijs vero πάτος vocabatur, vt ex Dioscor. Gal. Aetio & Plinio facillime confirmari potest: tametsi Auicenna libr. 2. mentionem etiam faciat sudoris sicci Athletarum, quem puto illum fuisse cui neque oleum, neque puluis inerant; postquam detersi erant, iterum diligentiores aliqui, valetudinis aut deliciarum gratia vngebantur, & nonnunquam inuncti balnea ingrediebantur, sed & postea egressi, denuo vngebantur, modo oleo simplici, modo varijs odoribus condito, modo diapasmate ad coercendos sudores, vt scribit Plinius: fuit & aliud mixturæ genus postremo inuentum, ex oleo, puluere & cera compositum, quo vngebantur, atque illud ceroma vocat Plinius, quo iuuentutem Romanam corpora exercendo, vires animorum amisisse dicit: Scribit idem Plin. oleum in Gymnasijs condiri odoribus sed vilissimis consueuisse: non solum autem antè exercitationes vngebantur, sed & post illas, atque post balnea, infinita prope variorum odoribus conditorum vnguentorum genera legimus adhibita, quæ soli lasciuię atque libidini inseruirent. Quo autem fine Gymnasia adeuntes vngerentur & puluere aspergerentur, varia varij authores tradunt: Hippocr. quidem 3. de dięta, terrarum puluerem oleo admisceri solitum scribit, vt suo frigore & siccitate olei ęstum & humiditatem temperaret: vel puluere conspergebantur, vt corpora fortiora redderentur, sicut censuisse videtur Lucan. de Hercule & anteo sermonem faciens: ego vero cum Luciano existimo potissimum vsum pulueris extitisse, nec oleo manus perfusę luctatorum laberentur, neve sudore diffluerent, aut venti rarefacta corpora subirent: Oleo vero exercitatores vngebantur ad arcenda frigora & leuandas lassitudines: Gal. 6. de sanit. tuend. cap. vlt. existimauit oleum, tam ad exoluendam præteritam lassitudinem & futuram mitigandam, quam ad præparandam ad motus, conduxisse, quibus ceram additam cum eodem opinor, vt oleum fluxile diutius adhæresceret: Quæ vero post balnea, vnctiones adhibebantur, nemo dubitat inseruisse ne humiditas in balneis acquisita euanesceret, névè reseratis balnei calore meatibus, natiuus calor expiraret, quanquam etiam delicatiores aliqui post balnea, voluptatis & lasciuiæ gratia, odoriferis vnguentis vngebantur, aut siccis diapasmatis ad sudorem immodicum comprimendum, vt scribit Plin.

Α'λειφαρ, τος, ἢ Α'λειφα. apud Hippocr. oleum vel adeps dicitur, significat etiam vnguentum: Eustath. ἄλειφαρ quiddam inquit esse suaueolens quo vngimur, aut τὸ ἐλαιῶδες τῆς πιμελῆς, dicitur & ἀλοιφή.

Α'λεκτορεία. lapis est, qui in ventriculo & iecinore galli gallinacei aliquando reperitur. Habet vt plurimum figuram lupini, magnitudinem eiusdem aut fabæ. colorem modo in cinereo candidum, modo fuscum, sed dilutum: interdum vero crystallina specie est, sed coloris obscuri, fibrasque interdum habet subrubras.

Forsan autem legendum Α'λεκτέειος; apud Plinium enim Alectoria est fœmininum, subaudito substantiuo Gemma.

Α'λεκτορόλοφος. crista. Herba est folio gallinaceæ

cristæ simili, caule tenui, & semine nigro in siliquis. A solo Plinio sic describitur, à reliquis veteribus silentio prætermissa.

Ἀλεξανδρείνη ἔμπλαστρος. Alexandrinum emplastrum viride ad extrahendum. Recipit aluminis scissilis P. * VIII. salis ammoniaci P. * VIII. squamæ æris P. * XVI. myrrhæ, thuris, singulorum P. * XVIII. ceræ P. * CL. resinæ Colophoniæ aut pineæ P. * CC. olei heminam, aceti sextarium. Refertur à Corn. Celso libr. 5. capite 19.

Ἀλεξάνδρου βασιλέως κολλούριον. est siccum collyrium magnæ aduersus cicatrices atque albugines vtilitatis. Constat croco, spica Celtica, & terra ampelitide. Refertur ab Aetio lib. 7.

Ἀλεξητήριον. est antidotus & amuletum fascinationum & veneni cuiuscunque siue intro sumpti, siue morsu infusi. Placuit tamen quibusdam, vt ait Galenus, ea tantum ἀλεξητήρια nuncupari, quæ venenatarum bestiarum ictibus medentur: eoque differre ἀπὸ τῶν ἀλεξιφαρμάκων. Sed hoc discrimen nihil Galen. æstimat. Ego potius id inter ea, si quid differant, interesse crediderim, quod τὸ ἀλεξιφάρμακον intro sumitur, ἀλεξητήριον foris imponitur, nō veneni modo causa, verum etiam depellendæ fascinationis, vt quæ collo appenduntur. Verum apud Hippocratem ἀλεξητήριον simpliciter significat τὸ βοήθημα, id est, remedium. ἀλέξασθαι enim idem quod βοηθεῖν.

Ἀλεξιφάρμακον. proprie dicitur medicamētum quod deleterijs pharmacis medetur non extrinsecus quidem corpori impositum, vt quod ἀλεξητήριον nominatur, sed intro sumptum. Quæ tamen duo vocabula sunt qui confundant, nec putent differre. Dicuntur ἀπὸ τοῦ ἀλέξειν, quod à veneni noxa vendicent. quomodo & amuleta Latinis ab amoliendo.

» Ambo autem illa communi nomine antidota dicuntur à Gal. qui discrimen hoc quod attulimus inter alexipharmaca & alexiteria parui fecit: ἀλεξητήρια vero siue Ἀλεξιφάρμακα, naturam habent mediam inter corpora perpetientia & medicamenta deleteria, vt videlicet, eadem sit proportio corporis ad facultatem alexiteriam, quæ illius ad deleteriam; & rursus eadem deleterij ad alexiterium, quæ alexiterij ad corpus: ea propter propemodum omnia quæ deleterijs aduersantur, si largius sumpta fuerint, grauiter animantis corpus oblædunt: est præterea alexiteriorum natura duplex, siquidem eorum quædam alterant deleterij medicamenti vim in corpore, alia euacuant; Quæ alterant, hoc præstant, vel vna qualitate, aut duarum coniugatione; vel tota substantia. Quæ vero euacuant, hoc agunt totius substantiæ similitudine, & subtilium partium caliditate, hæc docet Galn. 5. de simpl. medic. facult. c. 18.

Ἀλεότης. apud Hippocratem ἄθροισις, id est, collectio & congregatio. vnde ὕδωρ ἀλεόν aqua dicitur ab eodem conferto imbre collecta.

Ἀλέουσιν, ἀθροίζουσιν, apud Hippocratem.

Ἄλευρον. vide ἄλφιτα: hac autem voce omnis in » vniuersum farina intelligitur.

Ἄλευρον. vide ἄλφιτα.

Ἀλέως, ἀθρόως. apud Hippocratem confertim & cumulatim.

Ἅλη. idem quod ἀλύκη, de qua postea.

Ἄλημον ἔλαιον. idem est quod τὸ ἀμυγδάλινον ἔλαιον, vt scribit Aetius lib. 7. cap. 69.

Ἀλής. έος. condensus, confertus, coaceruatus. vox frequentissima apud Hippocratem.

Vt in lib. de diæta in morb. acut. & I. γυναικ. & lib. I. de morb. Aliquando ei adiungit ἀθρόον, vel συχνόν vt in Coacis. prænotionibus.

Ἀληθέωσι. πλανῶσι. hoc est, decipiant, apud Hippoc.

Ἀλητοειδὲς ὑποχώρημα vide ὑποχώρημα.

Ἀλθαία. ibiscus. Genus est syluestris maluæ, habet folia grandiora, &, vt cyclaminus, rotunda, lanuginosa, florem rosaceum, caulem binum cubitorum, radicem lentam, viscosam & intus candidam. Vis eius discutit, laxat, inflammationem abigit, lenit & phymata concoquit. Radix autem, & semen reliqua quidem intensa habet, verum exterit etiam vitiligines abstergitque. præcipue autem semen calculos confringit. In summa valet ad plurima, sicut Dioscorides prodidit. estque eius vsus in medicina tantus, vt inde nomen habuerit, quod inter primas sit vtilis, & pluribus polleat remedijs, ob quæ à quibusdam etiam ἀριστάλθαια dicitur. ἄλθος enim remedium & ἀλθαίνειν mederi significat. Ex ea emplastrum Poletes faciebat eximij vsus, quod refertur ab Aetio lib. 15. cap. de emplastris emollientibus & discussorijs.

Hoc & medicamentum δι' ἀλθαίας describit Trallian. libr. II. c. I. & commendat ad podagricos, viscera indurata, & morbos ex intempestiuo frigidorum vsu oborientes.

Ἀλθεῖν, ὑγιάζειν. id est, curare & sanare, apud Hippocratem. dicitur & ἀλθίσκειν.

Ἄλθεξις, ἴασις. sanatio, apud Hippocratem.

Sed apud eundem & Gal. in basilica edit. pro ἄλθεξις legitur Ἄλθαξις. itemque ξυναλθάσσεται sect. 2. lib. περὶ ἀγμῶν, aphor. 12. alibi etiam tamen per ε, quomodo & apud Erotianum legimus.

Ἀλτῆρες siue Ἀλτῆρες. fuit apud veteres quoddam exercitationis genus disco simile, quod in palæstra actitari solitum scribit Galen. huius exercitij Gymnastici instrumenta, fuisse videntur massæ lapideæ vel metallicæ, ansa vel manubrio addito, quo commode leuari possent ab Athletis, vnde & ἁλτῆρες dicti; nec dissimiles fuere fortasse ijs, quibus hodie publice ponderum loco vtimur, nec assentiuntur quidam Budæo, qui in Pandect. dixit ἁλτῆρας fuisse pilas siue massulas plumbeas, quibus vtraque manu se librabant qui certabant halmate id est saltu vt certius assilirent: Galenus autem 5. & 6. de sanit. tuenda halteres reponit inter exercitia quibus supernæ partes exercentur, ideoque in quodam qui acri calidoque semine abundabat, & ijs qui imbecillis sunt cruribus eam exercitationem laudat, quem secutus Alexander Trallian. In curando priapismo illam quoque commendauit, quod animaduerteret ipsam, non modo ad retundendum infirmandumque semen, verum etiam ad materiam in diuersum trahendam, spiritusque flatulentos digerendos conducere: Aretæus antiquus author, in capitis dolore ἁλτήρων βολὴν præcipit: Paul. etiam Ægin. lib. 4. c. I. valide exerceri consulens Elephanticos, illis saltum, halteres, & follis vsum præscribit: Cætius Aurel. lib. 4. chronic. c. 2. scribit arthriticis conuenire ceram digitis emolliendā dare, vel manipulos tenendos quos palæstritæ halteras appellant; sed de hoc exercitij genere, quibus instrumentis fieret, quo-

modo & quem ob finem docuit fuse Mercurialis in arte gymnastica.

Ἀλθεία. vsus τῶν ἀλθήων apud Galen. 2. de sanit. tuend.

Ἀλίβαντας, Graeci mortuos appellant, quasi ἄνευ λιβάδος, nihil humecti in se habētes, vt pote tùm caloris abitione, cùm frigore rigentes, vt scripsit Gal. 1. de temper. c. 3. Secus autem Ethymolog. ἀλίβαντας dici ait τοὺς διὰ πενίαν ἀτάφους, & τοὺς ἐν θαλάσσῃ τελευτήσαντας, id est propter egestatem sepulturæ expertes, & in mari vita functos.

Ἀλιευτικόν. est emplastri nomen, quod duplex habetur apud Aetium libr. 15. cap. de emplastris discussorijs & attractorijs.

Ἀλικάκαβος. est solani genus hoc priuatim nomine donatum, quod est frutex surculosus verius quā herba, folijs solano satiuo similibus sed latioribus, caule postquam increuit, prono & inclinato in terram. semine in folliculis rotundis ad speciem vesicarum (vnde & φυσαλὶς siue vesicaria nominatur, etiamsi Plinius scripserit sic dictam, quoniam ad vesicæ calculos valeat) orbiculato, singulari quale cerasium, rubenti & leni, & acinis vuarum simili, flore hederaceo, sanguineo, radice, cum siccescit, albicante. Officinæ alcaquengi vocant. Scripsit etiam Dioscorides halicacabi nomine alterum solanum τὸ μανικὸν nūcupari. Verum halicacabus & vesicaria vera est, quæ à nobis descripta est, vt inquit Galenus. Vim habet hortēsis solani, sed cibis inutilis est. regium morbum purgat semine poto, & vrinam pellit. Fit ex eo pastillus ad omnem eminentiam, rimas pudendi, condylomata, verrucas & alia multa perutilis: quem describit Aetius lib. 14. cap. 3.

Ἄλιμα φάρμακα. Plutarch. In symposio septem sapientum ea appellari tradit, quæ famem obrepere prohibent, hinc ἄλιμος. herba quam gustantes famescere nesciunt.

Ἄλιμος. est frutex similis Rhamno sine spinis, folijs oleæ, sed latioribus, sepimento vallari idoneus: θάμνον φραγμίτην, ex eo quod ἐν παρὰ θαλασσίοις καὶ φραγμοῖς φύεται vocat Diosc. lib. 1. c. 121. vbi masculino genere vtitur, dicitur enim etiam neutro ἄλιμον, sicut apud Suidam legitur, quo authore est & ἄλιμον βοτάνη δενδρώδης παρὰ θάλασσαν. Theoph. neutro genere ἄλιμον vocat hist. plant. lib. 4. c. 20. & de caus. plant. lib. 5. c. 22. Plin. aureonem seu auronem Latine vocari scribit li. 17. c. 24. duobus autem modis scribitur, modo nude, mirabili (vt ait Solinus in Polyhistore c. 16.) effectu quod admorsa ea herba, fames interdiu nulla sentiatur, ab α priuatiua particula, & λιμὸς quasi famem arceat, eius enim folia decocta in cibos admittuntur; modo cum aspirationis nota scribitur, non tantum, quia in maritimis nascatur hic frutex vt quidam voluēre, nempe ἀπὸ τῆς ἁλὸς, sed etiam quia testibus Galeno, Paulo, & Aetio gustu sit ἁλυκὸς, hoc est sapore salso, qua quidem ratione alio etiam nomine ab Aetio ἁλμυρὶς dicitur: inde & nomen habere testatur Plin. lib. 22. c. 22. vnde patet eos manifesto falli qui ἄλιμον citra aspirationem scribendum putant: tu vide num Solini ἄλιμος à Dioscoridis Halimo planta diuersa sit: valet autem Halimi radix ad conuulsa, rupta, tormina, dragmæ pondere in aqua mulsa pota, & lactis similiter vbertatem facit.

Ἄλιμον etiam à quibusdam vocari τὸ ἄρον Dioscorides author est, forte quod τὸ ἄρον & folijs & radice edendo sit, & famem cohibeat.

Ἀλίνιτρον. est succi cuiusdam concreti species, acris, subamari, salsi, rari, tenuis, leuis, & aerei, qui facillime in puluerem solui potest, & ignem concipere, inque flammam mutari. Ex eo tormētarius puluis ad excutiendos globos ferreos apparatur. Conficitur vel ex terra quadam, qualis est in Saxoniæ campis, in aceruos condita & sarmentis contecta quo facilius putrescat. vel ex eo veluti flore & polline, quem tum in cellis vinarijs, tum in locis opacis gipsati maxime parietes exudant. Vbique fere salpetrum appellatur. Abstergit & vires non valde à nitro dissidentes possidet, etiamsi ab amaro & vero illo nitro multum differat.

Ἀλιξ. Paulo & recentioribus Græcis dicitur alica quæ alio nomine χόνδρος.

Ἀλίπαινα. sunt medicamenta, vt ait Celsus, quæ cruentis protinus vulneribus inijciuntur, quæ ἔναιμα Græcis vocantur. Hæc enim reprimunt inflammationem, nisi magna vis eam cogit, atq; illius quoque impetum minuunt, tum glutināt vulnera quæ id patiuntur, & cicatricem ijsdem inducunt. Constant autem ex medicamētis non pinguibus, ideoque ἀλίπαινα nominantur, ἀπὸ τοῦ λιπαίνειν καὶ α μορίου στερητικοῦ: hoc est, à pinguitudine, & α priuatiua particula. Dicuntur ab Aetio ἀλίπαντα ab eadem origine l. 13. c. 126.

Ἀλιπάσματα. dicuntur quæ ad sudores inunguntur, sicut διαπάσματα quæ sicca insperguntur, vide διαπάσματα.

Ἀλις. significat ἀθρόον. hoc est, vniuersim & cumulatè. sicut Galenus interpretatur comment. εἰς τὸ προῤῥητικόν.

Ἄλισμα. est herba cui folia sunt plantaginis, sed angustiora, & in terram reflexa, caulis tenuis, simplex, & rudis fistulæ instar, cubito maior, capitibus thyrsi, flos albus, tenuis & aliquatenus pallidus, radices tenues, vt veratri nigri, acres, odoratæ, modicè pingues. A quibusdam δαμασώνιον, ab omnibus plantago aquatica vocatur. Sistit aluum & tormina: tumores illita mitigat, estque optimum leporis marini, ranarum rubetarum, & opij alexipharmacum.

Ἄλιτις. sic à quibusdam dictam fuisse τὴν ἐλξίνην, Dioscorides author est.

Sed apud illum est ἐλῖτις.

Ἀλίφλοιος arbor est glandifera, cortice & caudice crassissimo, & plerumque cauato fungosoque. Sola corde carere dicitur. nec alia putrescit in eo genere, etiam cum viuit. Pessima carboni & materiæ. breui putrefit, idcirco ædificijs damnatur. Sic dicitur quasi salsicortex. amara enim esse perhibetur.

Ἀλκαρ. βοήθημα, id est, remedium apud Hippocr.

Ἀλκέα. est species syluestris malue, cuius folia verbenacæ similia sunt, eoque modo quo illa diuisa, caules autem terni aut quaterni, cortice canabino vestiti, flos paruus, rosæ similis: radices albæ, obliquæ, quinque aut sex, cubitales. vulgo bismalua syluestris dicitur. vsus radicis alceę ex vino vel ex aqua dysentericis, aluo citæ, ruptis, conuulsis. Ἀλκέα etiam dicitur à quibusdam τὸ ἄλισμα, vt habetur apud Dioscoridem capite περὶ ἀλίσματος.

Ἀλκιβιάδιος. est secūda species anchusæ, quę & alio nomine ὀνοχειλὴς dicitur. Sic vocatam putant

quod ea Alcibiades ad formæ venustatem vti solitus esset. Vide in dictione ἀγχούσῃ.

Ἀλκίβιον. idem quo ἔχιον, authore Nicādro in Theriacis. sic autem dictum est ab Alcibio eius inuentore, qui cum à vipera ictus fuisset, eius herbæ succo remedium adeptus est.

Ἀλεξητήρια. pharmaca composita in Theriacis appellat Nicander tanquam ἀποσοβητήρια, id est, ἀποκρουστικά, & morborum amuleta.

Ἁλκυόνιον. est spuma maris concreta admistis sordibus tenuissimis. Id ex auibus quas Græci ἀλκυόνας, Latini Halcedones vocant, hac de causa nomen inuenit, quod ex eo mari innatāte nidos fingunt & construunt. Eius, vt Dioscoridi & Galeno placuit, quinque sunt genera. Primum est figura spongiæ simile, sed spissum & graue, quod putidos olet pisces, & copiosum in littoribus inuenitur: alterum figura longiuscula, foraminibus plenum, læue, odore algæ simile: tertium ad vermiculi figuram propius accedit, & ad purpuræ colorem, sed est molle: id Milesium nominant: quartum lanis pinguitudine sordidis est simile, foraminibus plenum, læue: quintum quia leue, simile fungi videtur esse, intus quia asperum, pumicis: quod acre est, sed odore caret. Plurimum, vt Dioscorides scribit, in Besbico Propontidis insula nascitur: atque id patrio nomine ἁλὸς ἄχνην, id est, maris spumam, appellant. Hoc nomen nunc omne halcyonium obtinet, excepto subrotundo, quod ex figura pilam marinam solemus nominare. Vltimum genus non modo, vt reliqua, abstergit, & per halitum digerit, sed quoniam calidissimum cutem corrodit & pilos absumit. Theophrastus halcyonium pumicem esse scribit. Primum & secundum quia exterunt & inducunt læuorem, ijs mulieres contra lentigines, impetigines, lepras, vitiligines, nigredines, vultusque & reliqui corporis maculas vtuntur: tertium vtile vrinæ, angustijs & arenis in vesica concrescentibus, & renum doloribus, & aquis cutem subeuntibus. Crematur in fornace cum sale coniectum in fictile crudum, donec fictile coctum fuerit: lauatur autem Cadmiæ modo.

Ἀλλαντοειδής. Est tunica fœtus, inter chorion & amnion media, tenuis, infirma & angusta, fœtum tantum medium ambiens. Vna est è tribus illis membranis fœtum inuoluentibus, sed tenuis & infirma, vt quæ gignatur ex serosiore & muliebri semine, imbecillo & pauco. Angusta autem est, fasciæque modo infantem cingit: neque enim eum totum comprehendit, sed à mucronata cartilagine ad ilia vsque tantum extenditur, & ab vno vteri cornu ad alterum vsque porrigitur. Duabus autem tunicis constat, quarum vna chorio, altera amnio adhæret. Inter eas vrina fœtus continetur: vracus enim à vesicæ fundo in partem eius ampliorem inseritur, vrinamque ibi effundit, ipse postea per allantoidem tunicam diffusus, inque eam degenerans. Commodum enim naturæ visum est vrinam illam tam acrem vt nares allantoidem secantium feriat, eisque horrorem inducat, longius à fœtu in huius membranæ spacium abducere. Sic dicta est quod ἀλλᾶντι, hoc est farcimini, similis sit. Quod non ita intelligendum est, quasi re aliqua plena sit concisis carnibus simili, quibus intestina farciri solent (est enim allantoides inanis potius quam plena, præsertim qua amnio inhæret, nisi si quando magna vrinæ copia fit, quæ cornibus allantoidis iam repletis in partem eius ampliorem regurgitet) sed quod intestino cuidam similis videatur, ex quo farcimina fieri consueuêre. Est enim figura longa, angusta, rotunda, extremis partibus in vteri cornua subeuntibus, paulatim gracilescens, donec in mucronem desinat.

Sed hanc tunicam non in humano fœtu, sed “
brutis duntaxat reperiri, & intestino cuidam “
laxiori vtrimque contracto esse similem, scri- “
psit Ioannes Riolan. Anatomicus æui nostri di- “
ligentissimus, atque peritissimus. “

Ἀλλογνοῶν. παραφρονῶν, hoc est desipiens, apud Hippocr. quasi ἄλλα γινώσκων παρὰ τὰ ὄντα. id est, alia percipiens quam quæ sunt. Idem etiam ab Hippocr. ἀλλοφρονήσας dicitur.

Ἀλλοιοτροπεῖται. τρέπεται ποικίλως. hoc est, vertitur varie apud Hippocratem.

Manu scriptus codex habet ἀλλοιοτροπεῖ, quod “
verius est, & apud Hippocr. ἀλλοιοτροπέει, in lib. “
περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν.

Ἀλλοίωσις. alteratio. Est immutatio eius quæ præfuit qualitatis in contrariam qualitatem, vt cū aliquid ex frigido calidum, aut ex austero dulce fit. Quod si alteratio motus est, motus autem omnis in ipso fieri esse suum obtinet, patet interea dum noua qualitas inducitur, alterationem esse: posteaquam vero inducta est, & in subiecto corpore remanet, non amplius alterationem, sed διάθεσιν, hoc est, affectum siue affectionem, nuncupari. Alteratur enim is qui nigresit, vel qui calescit: alteratus vero est qui iam nigrefactus est, vel incaluit. Itaque alteratio, generatio est qualitatis. Nec vero si depositionem vel mutationem eius, quod prius fuit, dicas, id pugnet cum eo quod nunc dixi, alterationem generationem esse qualitatis, cum ambo in idem recidant. Nam & quæ prior in corpore qualitas fuit, mutatur, & nunc noua gignitur. Verum quoties cuiuspiam, quod substantia non fit, generationem esse dicimus, non idem eo sermone significamus, sicut cum absolute generationem proferimus. Nam quæ absolute generatio nominatur, via est in substantiam: quæ vero huius vel illius generatio dicitur, via est in illius (vt ita loquar) entiam siue subsistentiam. Neque enim aliud est alteratio, quam rei affectæ assimilatio ad efficientem. Nam quicquid agit, nititur id in quod agit sibi assimilare, siue à primis qualitatibus, siue à secundis ipse motus fiat. Siquidem ab his qualitatum differentijs duplices in genere alterationes Gal. constituit, alias specificas, quæ proprie & primario dicuntur alterationes, alias vero quæ contrahunt, vel contendunt, vel quomodolibet aliter afficiunt corporis nostri particulas, quæ sane potius per abusionem quam proprie & primum alterationes nuncupantur. Ac specificæ quidem alterationes dicuntur, quæ ex specie aliam speciem inducunt, vt cum ex pane, ptisana, lente, sanguis, pituita, bilis flaua, & atra, atque ex his postea adeps, os, neruus, caro, arteria, vena, generantur, nutriuntur, & augentur. Siquidem dum in ventre venisque cibus concoquitur, easque quas exposui mutationes perpetitur, tota sua substantia alteratur, veteremque naturam exuit, in aliam transiens speciem. Itaque non modo cibi concoctio, siue

in ventriculo siue in venis & iecinore fiat, sed & assimilatio & nutritio species sunt alterationis, non etiam generatio, quam verius constare ex alteratione formationeque, quam alterationem esse dixerimus. At vero omnes eiusmodi in aliam essentiæ speciem alterationes mutationesque non aliunde, quam à caliditate, frigiditate, humiditate, & siccitate proficiscuntur, citra quas nihil potest ex specie in speciem commutari. Atque hac ratione & primæ & elementariæ & specificæ qualitates appellantur. Quæ autem ab alijs contingunt alterationes, veluti quæ secando, aut contundendo, aut segregata coarctando perficiuntur, nihil prorsus ex propria natura in aliam cõuertunt, propterea quod à secundis qualitatibus multo infirmioribus proficiscuntur.

Ἀλλοιωτικὴ δύναμις. Alteratrix facultas. Est facultas naturalis attractum alimentum parti quæ alitur assimilans. Siquidem demonstrauit Galen. in qualibet parte quatuor generatim esse facultates. quarum prima attractrix est, quæ peculiares parti succos & appetit & attrahit: alteram deinde esse alteratricem eius alimenti quod attractum est, eoque in opere alimentum mox futurum apponi, agglutinari, assimilari: atque huic alias duas postea deseruire, vnam quæ alimentum retineat, donec concoctio nutritioque peracta sit, alteram vero quæ expellat quod per concoctionem tanquam inutile secretum est. Itaque alteratrices facultates in omni animalis genere tot membratim erunt, quot habet in se elementares particulas alterandi facultate præditas. Habet enim vnaquæque particula similaris suam vim alteratricem, quæ ex menstruo matris sanguine eam particulam generauit. Dicitur autem ea generaliter quidem alteratrix, siue concoctrix, membratim vero assimilatrix & nutritoria. qua quidem vigente valenteque nutritio cuiusque partis optime procedit, infirma vero atque afflicta in atrophiam necessario incurritur. Porro alteratrix facultas ab insito cuilibet parti temperamento opus suum peragit: ac calida quidem humorem biliosum atque melancholicum gignit, frigida vero aquosum & pituitosum.

Ἀλλόκοτον. Vox est per metathesim producta ex ἀλλότοκον, cuius significatio ad id omne protenditur, quod inusitatũ est & inauditũ, diuersum denique & abhorrens ab vsu communi, sic 1. γυναικ. vsurpauit Hippocr. loquens de muliere prægnante, quæ ἱμείρεται ἀλλοκότων ἀεὶ βρωμάτων, id est, quæ alienos semper cibos appetit, alienos intellige, non, vt exposuere nonnulli, qui sint de mensa aliorum, vt Terentius ait in Eunucho, sed absurdos & inusitatos.

Nec & assentimur Galeno, ἀλλόκοτον explicanti ἀσαφές, καὶ ἄγνωστον, partum obscurum, & ignotum, qui fortassis non certo cuiquam viro tribui possit, sed Erotiano potius ἀλλόκοτον exponenti ἐξηλλαγμένον, vt hac voce cibos intelligamus, non vsque adeo vsitatos, sed ab vsu communi abhorrentes.

Ἀλλοφάσσειν. verbum est non admodum vsitatum sed tamen vsurpatum ab Hippocrate. Significat autem vel παραφρονεῖν, id est, delirare, vel μεταρρίπτειν ἑαυτὸν καὶ ἀσᾶσθαι, id est, corporis inquietudine vexari. dicitur ἐκ τοῦ ἄλλοτε φάσκειν ἄλλα. nam qui delirant, varia & aliena, nec inter se cohærentia loquuntur. vel, vt plerique volunt, ἀπὸ τοῦ μεταβάλλειν ἄλλοτε εἰς ἄλλο σχήματα τὰ φάη. Id est, quod oculos in alias subinde figuras conuertant: id quod etiam delirantium proprium est. vt annotauit Galenus comment. in Prognosticum.

Ἀλλοφάσσοντες. παραφρονέοντες. παραφρονέοντες. hoc est, delirantes, apud Hippocr. Dicuntur & ab eodem ἀλλοφρονήσαντες, & ἀλλογνοοῦντες.

Et 2. Epid. διαλεγομένοις ἀλλοχόες, aliena loquentes ac fundentes vocat, ceu qui nec mente nec verbis sibi constent.

Ἄλμα. significat apud Hippocr. primum motum seu primam fœtus in vtero agitationem authore Hesychio, quem motum idem Hippocr. per vocem, ἀσπαρίζειν, expressit libr. de natura pueri.

Ἁλμάδες. dicuntur proprie oliuæ muria conditæ, sicut κολυμβάδες, quæ in oleo suo puræ innatant: quæ tamen nomina Græci per sæpe confundunt.

Sed nec desunt, qui ἁλμάδας ἐλαίας simpliciter exponant conditaneas, vel condititias, vt & alij qui interpretentur, oliuas cum sinapi conditas, sic duas expositiones in vnam confundentes, nam apud Hesych. legimus, ἁλμάδες, κολυμβάδες, ἐλαῖαι, καὶ αἱ ἐκ σινάπιος γογγυλίδες.

Ἁλμαία. idem quod ἅλμη, id est muria, apud Dioscor. sunt qui ἁλμαίας apud eundem Salgama interpretentur.

Ἅλμη. Muria: nihil est aliud quam aqua salsa, quæ arte paratur; tam autem diuersis modis illa tẽperari potest, vt pro varietate tres eius summæ differentiæ emergant. Prima est muriæ multum dilutæ, vt in quam caseus etiam mollior demergitur, & in quam sal coniectus adhuc liquescit: ea dicitur ὠμοτέρη & γλυκεῖα 1. γυναικ. & Latine cruda, vt habetur apud Columellam: constabat autem ex aqua cœlesti, vel fontana, sale & melle vna maceratis, qua solùm in vindemijs vina condiebant, vt fierent defæcatiora atque delicatiora, quod Græcorum ac Romanorum moris fuit, scilicet mustum cum aqua maris, aut muria ad tertias decocta, certâ mensura miscebant, vt docet Columella lib. 3. & Cato de re Rustica c. 104. & 105. vnde & Constantinus in Geoponico, torcularia marina aqua eluere & irrigare suadet: altera muriæ species erat, qua veteres ad oleũ, radicũ, pomorum, salgamorumque omnium condituram vtebantur, Græci ἅλμην σακτικὴν vel σακτὴν, id est muriam, vel salsilaginem stillatitiam, & liquidam siue percolatam, & à fæcibus depuratam appellarunt; Columella aridam, cuius faciendæ methodum docet lib. 13. c. 6. atque hæc εὔκρατος ἅλμη, id est bene temperata dicitur Gal. 1. κτ' τόπ. c. 7. & 4. simpl. & Columellæ, nimirum in qua nec sal iniectus amplius liquefieret, nec caseus, aut ouum, vel alia demergi possint, sed innatent quæ sunt muriæ maturitatis indicia. Vnde matura eidem Columellæ vocatur, quasi iusto salis pondere confecta: hæc autem ex sale candido fiebat, vt docet Cato de re Rustica cap. 88. Tertia muriæ species dicitur, quum salgamis, carnibus, ac piscibus sale sicco maceratis, ex illorum madore sal tabescit, liquamen; vnde Hesych. ait ἅλμη τῶν ἰχθύων ζωμός: hæc tam salsa muria est, vt salis permultum, aquæ minimum in ea sit, & ἄκρατος à Græcis vocatur, Gal. 4. simplic. δεινῶς ἁλμυρά, valde amara siue salsa:

in eam sal ingestus nō liquescit, nec minuitur, sed integer in sporta permanet, Galeno teste, quod esse tamen experimentum maturæ muriæ etiam perhibet Columella: hoc muriæ genus tertium. Celsus locis aliquot muriam duram appellat, vt lib. 4. c. 9. & 15. ex eo scilicet, quod aqua, in ipsum salem vim suam exercere amplius non possit, quod liquida tamen aqua, & non indurata faceret, salem colliquando. Plin. libr. 31. c. 6. duram non appellat, sed certam mensuram salis exprimit in aquam mergendi, quo dura aut moderata reddatur: hanc eandem Archigenes, citante Gal. libr. 1. κτ̃ τόπ. c. 7. ἄκρατον appellauit, atque inter remedia recensuit quæ Phteiriasi conueniunt: Postremo etiam ex Scalligero notabis in Festum scribente, salem quoque durum ἅλμην veteribus nonnunquam appellari: muria autem omnis salis effectus præbet, & aquæ marinæ, siquidem abstergit, siccat, dysentericis infunditur, & vetustis coxendicum doloribus, atque ad fotus aquæ marinæ vsum præstat, liuida fotu discutiens, vt præscribit Archigenes apud Gal. 5. κτ̃ τόπ. has muriæ dotes confirmant Dioscor. lib. 5. c. 82. Gal. 11. de simpl. medic. facult. c. vlt. & Paul. lib. 7. c. 3.

Ἁλμυρὰξ. ἄχνς. est nitri species, quæ sua sponte ex terra efflorescit, & extra terrā reperitur, vel in conuallibus & campis, vel in lacu. Eo per æstatem canescunt conualles apud Medos, vt Plinius scribit. Sic autem dicitur partim ex sapore quem habet subsalsum, partim ex eo quod è terra erumpit. Vide νίτρον.

Ἁλμυρὶς dicitur ab Aetio ἄλιμος, quia salsum olus sit & maritimum, de quo vide suo loco. est & ἁλμυρὶς cuiusdam generis brassicæ nomen, vt tradit Athenæus, quæ ganeæ nata primatum sibi vendicauit.

Ἁλμυρὸν. idem quod salsum de quo plura in voce ἁλυκόν.

Ἁλμυρώδης πυρετὸς. salsa siue salsuginosa febris. Est differentia febris apud Hippocrat. lib. 6. τ̃ ἐπιδημιῶν. vnde autem hæc sumpta sit, non liquido apparet. Potest quidem ita dici à sapore humorum in quibus febris accenditur, accidente propinquissimo, salsaque vocari febris, quæ à salsa pituita nascitur, qualis est causus hybernus Hippocrati lib. 3. περὶ διαίτης ὀξέων. Sed cum Galenus locum hunc enarrans dicat ab Hippocrate tactus notas, non gustus differentias explicari, debet eo quidem authore, salsa febris vocari, quæ salis modo cutem ægri, aut manum medici pruritu magno mordeat. Id quod accidit dum fuliginosa & multum vsta excrementa per corporis habitum & cutem feruntur, vt in pruritus causis docetur à Galeno.

Ἁλμυρῶδες δέρμα. Aphor. 12. libr. 6. Epid. sect. 6. dicitur cutis salsuginosa, quæ velut pruritum quemdam excitat, scabráque est: & in Coac. prænot. dicitur κοιλίη ταραχώδης ἁλμυρώδεα τρόπον, aluus perturbata salsuginis in modum, id est salsuginosa multa & mordacia excernens, ceu salsam pituitam.

Ἀλόγως. idem quod παραλόγως, de quo suo loco: Galeno idem quod ἀσήμως, ἀκρίτως, καὶ μὴ κτ̃ λόγον, & comm. 2. in prorrhet. ἀλόγως λύεσθαι dicuntur, quæ non solum cum nullo artis, aut naturæ auxilio leuant, sed etiam, cum hoc factum quidem est verum non pro dignitate vel magnitudine morbi; Sed & ea dicuntur fieri ἀλόγως, quæ præter rationem leuant, eoque nomine valde suspecta.

Ἀλόη. herba est folijs scillæ similibus, pinguibus, crassis, modice latis, rotundis & retrorsum repandis. Illa vtrinque sunt ex obliquo spinosa, & longioribus interuallis striata, breuia, curta, atque in spinulas retusas truncasque desinunt. Caulem habet non dissimilem antherico, in quo, flos albus, & semen asphodelo simile. Radix ei vna est, ceu palus in terram adactus. Odorem emittit grauem; gustuque amarissima est. Succum fundit qui eodem cum planta sua nomine ἀλόη dicitur. Vnum arenosum, qui purissimi fæx est, & ab officinis caballinum dicitur forte quia veterinarijs medicamentis conuenit. alterum vero iecinoris modo coactum, quem succotrinum illæ appellant.

Aloe modice calfacit, spissat, densat, aluum soluit, & bilem detrahit. Efficaciorem esse, si pota ea sumatur cibus, Plinius affirmat. Paulus mane tradendam præcipit, noxæ taxans eos qui vesperi propinant, aut secundum cibum.

De aloes facultatibus, sitne, ἀναστομωτικὴ vel στυπτικὴ, video esse apud plerosque controuersum: & Græci quidem cum Arabibus hac de re certant; Serapio Mesues & Auicenna, ipsam aperire orificia venarum, indéque sanguinem elicere asseuerant, atque cum illis recentiorum nonnulli, Montuus Scalliger in exercita. Sarracenus & alij: Diosc. vero lib. 3. c. 24. & Gal. 6. de simpl. medic. facult. & 5. meth. c. 4. aloem habere astringendi vim, ani venas occludere, & Hæmorroidas sistere affirmant, idem & Plinius confirmat lib. 27. c. 1. idem & Auicennas ipse pluribus in locis; ego neutros male sentire in animum induco meum; Græcorum quidem authoritati ratio & experientia suffragantur, à quibus liquido docemur, sistere aloem, non modo erumpentes ex hemorroidibus sanguinis eruptiones, sed etiam sanguinis execrationes, nec non & alia quæuis sanguinis profluuia, vti conceptis verbis docuit Dioscor. loco citato. Sed neque Arabes eandem venas hemorroidum reserare, atque adeo hæmorroidibus, sedique plurimum nocere perperam scripto prodiderunt: siquidem vt nihil, Galeno teste 3. de temperam. sumptum & admotum vires habet easdem: sic & aloe pro varia vtendi ratione diuersos, planeque contrarios sortitur effectus, atque vt myrrha vteri venas aperit, ea tamen scissis apposita sanguinis fluxionem cohibet; vt & Cepe comesum non lædit, impositum vero cuti pustulas ciet; ita aloe foris adhibita, qua pollet emplastica, & sarcotica facultate, fluentem vndecumq; sanguinem sistit atque cohibet; intro vero sumpta, hemorroidas recludit, siue totius substantiæ facultate, seu ex accidenti, vel propter mordacitatem humorum quos educit, vel ob amarorem insignem, substantiæ crassiori coniunctum, cuius quidem ope vasorum oscula reserat, & facultatem expultricem irritat. Sed (inquies) controuersiam illa plene non dirimit explicatio quando quidem loco cit. scribit Dioscorid. etiam potam aloem sanguinis excreationes compescere, idipsum docuit Auicen. cap. de sanguinis sputo, hoc & idem loco cit. Plin. & Gal. 5. meth. Responderi potest. In aloe dupli-

cem substantiam contineri, vnam quidem terrenam & crassiorem, alteram vero tenuiorem, atque ex illa substantiæ diuersitate fieri, vt aloe sanguinis quidem excreationes astringendo sistat, ipsarum vero hemorroidum oscula recludat: siquidem ad partes respirationi dicatas, tãquam propiores, terrestres illius, astringentesque portiones facile deducuntur ab ipsa tenui substantia, in qua amaritudo sita est: contrà vero ad venas ani, ceu nimium remotas, illius quidem tenuiores partes sat facile, terrestres vero difficilius perueniunt: Tale porro quiddam etiam de Centaurij maioris radice proditum est à Gal. 7. simpl. dum ab ea scribit tam diuersos, planeque contrarios produci effectus, vt & sanguinem spuentibus adstringendo prosit, & vteri vasa potenter aperiat: sed hanc controuersiam si pluribus exagitatam voles, lege Manardum epist. 3. l. 12. Fuschium lib. 1. paradox. c. 1. Montuum in Dialex. & Scalliger. exercit. 160.

Ἀλόη Γαλλική. sic à quibusdam dicitur ἡ γεντιανή, vt habetur apud Dioscor. forte propter radicis amaritudinem, propter quam etiam Ἀλοΐτις ab alijs vocata est.

Ἀλοηδάριον. est medicina ad ventrem soluendum. aloen habens, nec eam quidam solam, sed pluribus alijs medicamentis admistam. Eiusmodi compositiones multas describit Aetius ex Oribasio & Philagrio lib. 3. c. 101. & sequentibus vsque ad c. 107. Est autem hoc nomen à recentioribus medicis vsurpatum.

Ἁλὸς ἄνθος. flos salis, quid sit non satis certum est. Dioscorides scribit eum flumine Nilo defluere, & lacubus tamen quibusdam innatare: crocei coloris esse, & odore ingrato, ceu gari: interdum longe magis virus olere, gustuque mordaciorem & pinguiter lentum esse. Verũ Georgius Agricola hunc non florem salis, sed florem maris appellat, & hunc quidem humidum, pinguem, croceum, nihilque aliud quam semen balænarum esse dicit: illum vero tanquam fauillam tenuissimum, leuissimum, & candidissimum esse. Quid tamen vtrumque sit, non definit.

Ἁλὸς ἄχνη, salis spuma. Est spumosi maris lanugo siue ramentum, in exilibus petris inuentum, vt scribit Dioscorides. Nam cum mare feruet æstu, spumas agit, easque ad littora & scopulos appellit. hæ autem abscissæ & in illis depositæ atque exsiccatæ, nonnullis in locis in salem conuertuntur, quem Plinius spumam vocat. Nec tamen vere spuma dici potest, sed vel sicca maris spuma, vel etiam rectius sal è marina spuma genitus dicetur. Est autem natiui salis species ad mare geniti, quomodo etiam in fontibus vel in fluuijs quibusdam sponte naturæ nascitur.

Gaza ἁλὸς ἄχνην, aridum maris florem interpretatur, Virgil. salsam asperginem vocauit: Quod si de flore salis & salis spuma plura rescire velis, lege Vallerij cordi tractatum in lib. de fossilibus, vbi rem hanc totam docte exagitat, ibidemque Gesnerus.

Ἀλουσία, & Ἀλουτία. Græcis medicis appellatur totius corporis illuuies, & τὸ ἀλουτεῖν plane opponitur τῷ λουτεῖν, deque totius corporis illuuie, & à balneis abstinentia vsurpatur, vt à Gal. in consilio pro puero Epileptico, & ab Hipp. 1. γυναικείων.

Dicitur & ἁλὸς ἄχνη patrio nomine in Propontide genus vnum Alcyonij, vt ait Dioscorides. Id quia leue est, simile fungi videtur esse, intus, quia asperum, pumicis. acre est, sed odore vacat. Nunc tamen hoc nomine omne alcyonium indifferenter appellatur, excepto subrotundo, quod ex figura pilam marinam mercatores vocant.

Ἅλς ἁλός. sal. quid sit notum est. Omnis aut natura gignitur, aut factitius est. Qui per se nascitur, reperitur in terra, vel extra terram. Ille vel cæditur in montibus, vel è terra effoditur, vel sub arenis inuenitur. hic aut in fonte, aut in fluuio aut in lacu nascitur, summa aqua calore solis siccata & in salem conuersa. Sed & in mari sal quidam sponte prouenit tenuis, circum scopulos concrescens, quem ἁλὸς ἄχνην nominant, de quo proxime diximus. Qui autẽ factitius est, vel ex aquis marinis, vel ex salsis fontanis aut putealibus excoquitur, vel conficitur ex sui generis lixiuio. Cæterum sales omnes adstringunt, exterunt, repurgant, reprimunt, extenuant, siccant, & crustas vrendo inducunt, alij magis, alij minus: fossilis namque magis adstringit, quod partes habeat crassiores, vt quæ affusa aqua minime liquescant. Omnes præterea exedentia atque excrescentia compescunt. Clysteribus vtiliter miscentur, viresque multas & maximas possident, quas scripto Dioscorides explicauit. Cum autem plures sint salis differentiæ præter supradictas, eas consequenter exponam, quæ frequentius legentibus occurrunt, & habentur in vsu.

Ἀμμωνιακὸς. arenarius. Sub arenis inter Ægyptum & Arabiam, in regione Cyrenaica, in sitientibus Aphricæ locis inuenitur, vt author est Plinius. qui omnis cum ἀμμωνιακὸς dici possit, Cyrenaicus tamen id nomen pro suo vindicauit. Species est salis sponte nascentis, qui inter omnes maxime laudatur, si modo findi facile possit, & in recta segmenta diduci.

Plinius colore similem dicit alumini scissili, longis glebis neque pellucidis, qui autem pro Ammoniaco nunc habetur, non res naturæ est, sed arte paratur, in vsum potius argentariorum, quam medicorum.

Δωδεκάθεος. nomen est salis mixti & compositi ex hyssopi triente, pulegij quadrante, cumini sextante, ammij vncia vna, salis torrefacti vncijs triginta contusis & cribratis. quidam origani sextantem adijciunt. Aetius spicæ nardi vnciam vnam semper addidit, & hyeme præterea piperis vnciam vnam. Valet ad concoctionem alimenti, soluit obstructiones venarum mesaraicarum, pituitam è thorace expurgat, visum acuit, sed maxime facit ad capitis leuitatem, si quis eo assidue vtatur.

Duodecumanum vertit Cornar. quanquam hic à 12. Deorum magnorum potentia appellatus esse videri potest.

Ἡδυσμένος. condimentarius. fiebat mistis sali quibusdam aromatis, & seminibus odoriferis, siue ad sanitatis vsum, siue ad voluptatem, quo magis cibus saperet.

Θηριακὸς. theriacus. Salis compositio est ex viperis, quæ ad hunc modum fiebat. In vas fictile luto etiam extrinsecus oblitum viperæ quatuor viuæ conijciuntur. super eas inijcitur salis ammoniaci vel communis modius Italicus, hoc est, libræ viginti. postea superadduntur pastilli hoc modo apparati. Radicis gentianæ libra vna

semis, coma centaurij minoris, seminis cardamomi, marrubij, singulorum vnciæ sex, scordij montani, apij, chamædryos, seminis rutæ hortensis, singulorum libra vna. hæc modice contusa melle Attico vniuntur, & in pastillos efformantur. Eorum selibra in ollam vacuam vna cum viperis inijcitur, reliquum sali superadditur vna cum quinque scillis teneris & recentibus minutim concisis: ac tandem fictili ignis subijcitur. Sic autem debet obturari, vt tribus quatuorue foraminibus operculum ipsius pertusum sit, per quæ vbi vapor non iam crassus & turbidus, sed tenuis potius flammula efferri videtur, certum erit indicium perfectæ vstionis. Martianus præter pastillos alterum etiam salis modium Italicum, hoc est, alteras salis libras viginti, addit. Olla ab igne exempta, eam tota die nocteque refrigerato. deinde apertos exemptosque carbones diligenter tundito, & cum hisce misturis incernito. Seminis rutæ syluestris, hyssopi, singulorum vnciæ nouem. seminis fœniculi, nardi Gallicæ, stachyos, singulorum vnciæ sex. petroselini Macedonici vnciæ quatuor. summitatum origani, summitatum thymi, singulorum vnciæ nouem. vuæ amomi, hormini seminis torrefacti, singulorum vnciæ tres. baccarum iuniperi, piperis albi, piperis nigri, fœniculi, singulorum libræ duæ. radicis laserpitij vnciæ decem. seminis coriandri, zinziberis, seminis vel radicis satyrij, pulegij, seselis, seminis tordyli montani, menthæ, singulorum vnciæ sex. cassiæ fistulæ vnc. II. cinamomi vnc. vna. Hæc omnia contusa cribrantur & miscentur, deinde vitreis vasculis reponuntur loco sicco, quibus vti ante diē quadragesimum non oportet. Ego vero, inquit Galenus libr. ad Pisonem, viperas non vro, sed pastillos theriacos sumo, qui quatuor viperas capiant, hoc est, vt ait Martianus, pastillorum siccorum sextantem fere & vnciæ dimidium, atque ijs ammisceo, quæ cum viperis cremantur, vt vstione, quam habent, amarulentiam deponant: atque hoc modo longe præstantissimos sales theriacos conficio. Valent maxime ad curandos affectus qui summa in cute oriuntur, leucas, lepras, impetigines, phthiriasin. mouent namque sudorem copiosum, quo omnia excrementa sub cute latentia expelluntur.

» Sales hi Theriaci describuntur à Gal. lib. de
» Theriaca ad Pisonem, verum moneo esse cor-
» ruptissimam de his Galeni lectionem, sed quæ
» restitui possit ex Aetij sermone 13. cap. 97. vnde
» etiam Paulo quis opem ferre possit, qui eos ad
» finem l. 7. descriptos habet.

Ἰαμβλιχοῦ. Iamblichi. Est salis compositi genus, hunc in modum. Salis ammoniaci libra vna, salis Cappadocici vnc. VI. piperis vnc. III. zinziberis vnc. III. seminis cnici scrupuli XVIII. seminis erucæ scrupuli XVI. ammij scrupuli XVIII. hyssopi scrup. XVIII. silphij scrup. vnus. cacuminum thymi, phylli, seminis apij, petroselini, singulorum scrupuli XVIII. origani vnc. vna contunduntur atque cribrantur. Dimidium cochlearium ieiunis cum ouis sorbilibus, aut cum aliquo liquore exhiberi potest: nec est hoc salis genere quicquam efficacius ad concoquendos crudos humores. ventrem etiam citra molestiam parum mouet.

» Ex Suida legendum videtur. Ἰαμβλίχου.

Ἰνδικός. Indicus. Definitur à Paulo Aegineta, χροίᾳ μὲν καὶ συστάσει ὅμοιος τῷ κοινῷ ἁλὶ, γεύσει δὲ μελιτώδης. Hoc est, colore quidem & consistentia similis sali communi, sed gustu melleus. Hic ergo non aliud est quam saccharum, quod etiam Dioscorides sali comparauit. Neque enim concretione modo sali similis est, sed & candore, & friabilitate, & eliquatione, si humido diluatur.

Quid per salem indum intelligant Arabes nō «
facile quispiam iudicauerit; Auicenna l. 2. colore «
nigrum esse inquit, propria nigredine, non ac- «
quisititia, sed lib. 4. Paulum secutus, dicit esse in «
colore salis, & dulcedine mellis, vt hinc videre «
sit, multiplicem esse apud illum huius vocis ac- «
ceptionem: Plinius meminit cuiusdam salis, qui «
in india ex oromeno monte exciditur; nūc ven- «
dunt officinæ pro sale indo, metæ forma, nigri- «
cantis in albo salis glebulas: hunc autem salem «
fortiorem esse omnibus ait Mesue, Dioscorides «
vero Ammoniacum præfert. «

Ναθαρτικός. purgatorius. Hic sal non vnus est, sed multiplex. alius enim purgandæ bili, alius pituitę conuenit, alius denique ad alios morbos præparatur. Aliquot eius descriptiones habentur apud Aetium libro tertio cap. 108.

Παρθικός. sal. naphticus: illius non meminit «
Dioscor. Galen. l. 4. & 9. de simpl. medic. facult. «
salem, vocatum Sodominium, fieri dicit in mari «
Palestinæ, Syriæ, mortuo vocato, in quo etiam «
plurima asphaltus gignitur, id est bitumen: est «
autem Naphta, bituminis species, à qua sal Na- «
pthicus: Plin. quoque lib. 3. in Babylone fieri sal «
dicit, detracto prius bitumine. «

Πολήτου. Poletis. est salis confectio, quę recipit salis splendidissimi drach. CXLIIII. floris chamæmeli aridi & contusi, conyzæ tenuis, calaminthæ montanæ, radicis eryngij montani, origani, silphij, piperis, singulorum vnc. IIII. omnia contunduntur & cribrantur. Hoc salis genus ventrem emollit, pituitam à capite dissoluit, & neruorum distentionibus percommodum est.

Forsan autem scribendum πόλητος, à nomina- «
tiuo Πόλης, qui apud Paul. & Suidam legitur, «
nisi forte malis Πωλίτου, Politi, vt est apud Ni- «
colaum Myrepsum. «

Ex sale emplastrum fit, quod δι' ἁλῶν appellatur Scribonio Largo: idque duplex, album & nigrum. Hoc recipit salis marini, cerussæ, olei veteris paria pondera: coquitur cum oleo cerussa, donec coeant, postea sal admiscetur: illud salis marini & cerussæ recipit pondo libram: olei autem veteris triplex adijcitur. Facit ad omnem duritiem, & diutinum dolorem, & ducit sudores. idem vlcera vetera & callosa renouat, & facilius alijs medicamentis, quæ hoc pollicentur, cogit cicatricem ducere.

Ἀλσίνη. herba est minoribus quam helxine folijs, nec tantum hirsutis, similibus musculorum auribus (vnde Græci μυὸς ὦτα, Itali muris auriculam vocant) cauliculis teretibus, articulosis, è quorum geniculis exiles ramuli procedunt, flore paruo, candido, foris herbaceo. Nascitur in lucis, vnde illi nomen: ἄλσος enim lucum significat. Refrigerat & humectat, ideoque ad feruentes inflammationes conuenit.

Ἀλτῆρες. vide supra. Ἁλθῆρες.

Ἀλύκη. dicitur ab Hippocr. quam plerique alij ἄλυω appellant. Est autem anxietas quædam nō ægris

modo

modo, verumetiam sanis accidens: his quidem nulla vnquam in re conquiescentibus, sed subinde res nouas agentibus, vt quos protinus cuiusque rei fastidium capiat: illis vero nullum accubitum perferentibus, sed modo hoc, interdum illo habitu varie iacentibus, & cunctis alijs in rebus anxijs & morosis. Prouenit hoc ab ore ventriculi certo quodam humoris vitio infestato, qui multus quidem non est, nec in ipso ventriculi spatio innatat, sed ipsius tunicis impactus est. Dicitur ἡ ἀλύκη ἀπὸ τοῦ ἀλύειν, quod significat languere præ consilij inopia, & errabunda atque incerta mente affici, angique animo, interdum etiam oberrare, & temere expatiari, & apud Galen. ἀσαφεστέρως, vt annotauit Budæus.

Quia vero ἀλύκη, & ἀλυσμὸς, eandem habere significationem videntur, idcirco plura leges in voce ἄλυσ siue ἀλυσμός.

Ἀλύζει. exponit Galen. in exegesi ἀπορεῖ, ῥιπτάζεται id est, animo est perplexo, modo huc illucque se iactans, additque futurum quoque ἀλύξειν eandem habere significationem; attamen codices quidam, ἀλυκτεῖ habent pro ἀλύζει.

Ἀλυζόμενον πνεῦμα, vide πνεῦμα.

Ἀλυκόν. salsum. Est terreum, graue, & calidũ, amaro proximum, sed minus quam hoc siccatum extenuatumque. hinc digerit, extenuat, deterget: illinc astringit & densat, vtroque siccat, & corpora à putrilagine vindicat. Ac quia alia alijs magis sunt salsa, patet vires etiam ijs inæquales esse, atque in genere etiam salis eum qui durior, densior terrestriorque sit, qualis fere est vniuersus fossilis, minus calidum esse, minusque tenuium partium: qui vero facile rumpatur laxusque sit, tenuiorem simul & calidiorem esse: in quo genere est & subamarus, mediam quodammodo naturam inter salem durum & aphronitrum obtinens.

De saporis salsi salsedinisque generatione hæc addemus. Salsus sapor (inquit Plato in Timæo) is est, qui linguæ hærens lenius, quam quæ amara sunt, sine amaritudine & asperitate, linguam ipsam abstergit, abluitque, ob id amaro nitrosoque temperatior est, nobisque magis amicus: Aristoteles 2. metheor. c. 3. salsedinem, halituum humidorum cum sicco mistione quadam certa, & determinata prouenire inquit, ipsumque quod salsum est, velut excrementum quoddam esse minime concoctum, nec à natura euictum, ob idque minime alendo esse, sed pro condimento tantum cibis apponi, propterea vrina sudorque salsa sunt, quod à calore natiuo probe elaborata non sint. Salsus ergo sapor, secundum naturam fit à calore non admodum acri, sed qui tamen sensim, multoque tempore, terrenas partes, quæ sunt in aqueo humido exurit atque siccat, hinc in sapore salso siccitas maior quam calor deprehenditur: Alius etiam salsus sapor, arte præsertim Chymica profertur, ex siccissima planeque terrena materia, quã acerrimus calor extreme tum exussit, tum assauit, nullumque corpus est in rerum natura, ex quo calcem, & proprium salem non eliciant Chymistæ, atque omnis eiusmodi impensè calidus est, ac in plerisque causticus, quique pro cauteriis vsurpetur: sed & insuper hoc notandum, quod memorat Theophrast. 6. de caus. plant. c. 14. quod cum cæteri sapores omnes in plantis & fructibus fieri soleant, nunquam tamen quod salsum est in ijs inueniri: Causam vero esse, quod salsum nullam alimoniam, nullamque generationem præstare possit, quin ex illo potius generandi facultas impeditur, sicut & alendi: quod enim salsum, minime est cibo idoneum, & à nullo hauritur: quin & ea quæ in mari nascuntur, haud sine dulcedine aliqua proueniunt, atque consistunt, quod si plantis quibusdam salsugo insit, per summa tantum ὡς ἐπιπολαίως, seu in superficie consistit, nec à radicibus trahitur.

Ἀλυπία. doloris seu tristitiæ carentia, vide νηπενθές.

Ἀλυπιάς. est turbith candidum, secundum Actuarium. alterum enim turpeton, siue turbith, est pityusæ radix, quæ officinis dicitur esula. Aetius lib. 12. cap. de medicamentis purgantibus ad arthritidem accommodatis, ἀλυπιάδα interpretatur chamelæam. Non est autem dubium quin Actuarius sic ἄλυπον appellet: de quo mox.

Ἄλυπον. herba est surculosa, subrubens gracilibus ramulis, folijs tenuibus, flore molli, leui, & copioso, radice simili betæ, tenui, referta acri succo, semine epithymi. Radix eius linguam vehemẽter mordet, & accendit caput. Actuarius ἀλυπιάδα vocat, hoc est, turbith candidum. Semen eius atrã bilem expurgat. qua vacuata quoniam mœror animi discutitur, herba ipsa nomen inde videtur accepisse. verum intestina leuiter exulcerat.

Ἀλυσμός. inquietudo summa, cum æger nullo loco consistere & quiescere potest, sed subinde decubitum mutat, vt scribit Galenus comment. εἰς τὸ προγνωστικόν. idem est quod ἀλύκη. de qua supra. Erotianus ἀλυσμὸν exponit ἀπορίαν, ἀμηχανίαν.

Fit vero ἀλυσμὸς à voce, ἀλύειν, quod est ἐν ἄλῃ δυσφορεῖν, in anxietate moleste iactari, multarum rerum satagere, studiaque sua subinde ad res nouas conuertere, earum fastidio quæ prius placuerant, hinc translata est vox ad ægros, qui ad punctum temporis quæsitos fastidiunt nouos iacendi habitus: huius autem fastidii, quod in Alysmo cernitur, duplex causa est, vna quidem stomachi proritatio, atque morsus à feritate humoris cum æstu, non tamen multi, neque vsquequaque aluum replẽtis, sed in eius tunicis stabulantis: Altera est virtutis oppressio à corporis grauitate, vt illi fastidio nulla sit collocatio gratiosa: causæ vero vtriusque signa syllogistica, sunt, prioris quidem nauseabunda proritatio, vnde ναυτιώδης vocatur: Alterius autem crebra iactatio, moræ impatiens, sineque nausea, atque is ἀνέμετος dicitur; vtraque vero Alysmi causa fastidiosum parit habitum decumbendi, cernitur que in artubus quoquo versum subinde iactatis, atque nudatis, tametsi præcipua iactandi causa, virtus languida est & oppressa; nudandi autem febris ardens, & lypuria.

Ἄλυσσον. Tam variæ sunt & discrepantes, quæ ab authoribus assignantur, Alyssi descriptiones, vt quæ nam ea vere planta sit haud facile diiudices: siquidem Dioscoridis descriptio libr. 3. cap. 105. satis est manca, vt & aliæ pleræque. Gal. 2. de antidot. Alysson herbam esse inquit marrubio similẽ, sed asperiorem, magisque spinosã, circa suas pilulas, seu verticillos, (σφαίρια nominat)

flore interim in cæruleum inclinante; Aetius l. 1. vnam & eandem ait existimari cum Heraclea Sideritide, quæ secus vias vbique nascitur, flore purpurascente, folijsque crassioribus: Aut si τραχύτερα, pro παχύτερα legere mauis, asperioribus: Rursumque l. 6. c. 24. Sideritidem Heracleam ab alysso minime differre palam indicat, vti & Paul. l. 5. c. 3. sed Plin. l. 24. c. 11. esse putat, quam officinæ Rubiam minorem appellant: Auicen. denique l. 2. c. 1. eam facit lilio proximam, Ruellius arbitratur propius accedere ad eam, quam rusticam Cannabim vocant herbarij, quæ cum de alysso tam dubia & incerta sint, frustra illius tam præclaræ vires traduntur, seu quæ non solum gustata, sed visa etiam, vel tacta, sine febre singultus, virulentosque rabidi canis morsus (vnde illi nomen) confestim curet; cum melle confusa, & faciei illita, lentigines detergeat, & tam præclarum sit contra fascinationes hominum, pecorisque morbos amuletum, vt hac domi suspensâ, aut circa caules, septaque consita, aut collo alligata, pecoris morbos amoliatur.

Ἀλυχὴ. vide supra Ἀλύκη.

Ἄλφιτα. non solum sic dicuntur apud Hippocr. ex hordeis farinæ, sed & ex aliis leguminibus. Siquidem libr. 1. de morbis mulierum ἄλφιτα πύρινα, hoc est, farinæ triticeæ, dicuntur. & libro 2. de morbis, maior mentio fit lentium & eruorum siccatorum. Omnis ergo grani mediocri magnitudine moliti fragmenta, ἄλφιτα vocantur. Nam maiora fragmenta κρίμνα, hoc est, crassiores farinæ, minora autem ἄλευρα, hoc est, tenuiores farinæ, nominantur. Ac quoniam ex iis farinis polenta efficitur, eam Greci eodem nomine ἄλφιτον appellarunt. Fiebat autem, vt scribit Galen. lib. 1. de aliment. laudatissima ex recenti hordeo mediocriter frixo, quanquam & ex aliis etiam pararetur. Eam quidam, vt idem refert, sapa & vino dulci mulsoque mistis, nonnunquam sola etiam aqua conspersam, æstate duabus tribusue ante balneum horis per sanitatem olim bibebant, sentiebantque sitim eo potu leuari. Sed tamen cum vino austero pota ventrem desiccabat. Quædam etiam gentes pro pane ea vtebantur, & mediocre quidem alimentum corporibus præstabat.

Veteres etiam militibus ἄλφιτον ad vescendum dabant vt inquit Gal. loco cit.

Ἄλφιτα πρoκώνια. Hippoc. 2. περὶ γυναικ. farinã ex hordeo recẽti & tenero significant, sic dictam, quod ex hordeo fieret priusquam in conos componeretur, Conus enim quidam in areis erigebatur, maxime in locis pluuiosis, lignum nempe rectũ, circa quod componebantur, & adornabantur fructus in coni figuram: Scribit etiam Galenus προκώνια ἄλφιτα quosdam accipere, pro farina facta ex hordeo non tosto.

Ἀλφιτηδὸν κάταγμα. differentia est fracturæ ossis in multas tenues partes comminuti, farinæ instar à qua similitudine nomen illi inditum est. Vide κάταγμα.

Ἄλφιτον. quanquam Græcorum vulgo quamlibet farinam significat, Hippocrates tamen & medici proprie sic appellant hordei tosti siue fricti farinam, quæ Latinis polenta dicitur.

Quod tamen hordeum priusquam torreretur, soleue exsiccaretur, aliquoties aqua aspergebatur, quemadmodũ ex Plinii verbis lib. 22. cap. 25. colligere licet; Galen. ex optimo, & recenti, seu adhuc viridi hordeo, mediocriter frixo, laudatissimam simul, & suaueolentissimam polentam parari tradidit: Cæterum ex polenta humido aliquo (aqua nimirum, melle, sapa, aut horum simul aliquot) permixtâ & subactâ maza fieri solebat Hippocrati μᾶζα dicta, vti è cruda hordeacea, ac interdum etiam alia quapiam farina ex hydrelæo soluta; quæ Græcis ὠμὴ λύσις dicta est, quanquam quibusdam ὠμὴ λύσις mistura est æqualis fœni græci, seminis lini & farinæ hordei.

Ἀλφὸς. vitiligo. Est vitiosa macula & fœda in corporis cute apparens, & ex malo corporis habitu excitata, sed sine manifesta cutis asperitate, sine squammis, sine exulceratione. His enim notis à psora, lichene, & lepra, cæterisque huius generis tumoribus distinguitur. Dicitur ex eo quod colorem cutis immutet. immutare enim apud veteres ἀλφαίνειν dicebatur. Est autem ἀλφὸς non totius quidem carnis affectio, sicut cancer & elephas, sed summæ modo carnis cutisque ab improbo sanguine, alias pituitoso, alias autem melancholico proueniens, qui cum probe adhæreat affectæ parti, non tamen illi assimilari potest. Eius tres species sunt: ἀλφὸς, μέλας, λεύκη. Ἀλφὸς, quod generis sui nomen retinet, vocatur vbi color albus est, fere subasper, & non continuus, vt quædam quasi guttæ dispersæ esse videantur. interdum vero latius, & cum quibusdam intermissionibus serpit, summam tantũ cutem afficit, eaque veluti squammis quibusdam respersa est. oritur ex pituitoso sanguine. Μέλας colore ab hoc differt, quia niger est, & vmbræ similis, vt qui ab atro humore excitetur. Λεύκη habet quiddam simile alpho, sed magis albida est & altius descendit, vt maximam etiam partem subiectæ carnis occupet. Prouenit à pituita lenta & viscosa, quæ cum propter naturam suam, tum ob imbecillitatem partis affectæ nequit carni assimilari & rubra euadere: itaque & qui in ea pili sunt, albi euadunt, & lanugini similes. Omnia hæc serpunt, sed in aliis celerius, in aliis tardius. Ἀλφὸς & μέλας in quibusdam variis temporibus & oriuntur & desinunt, & curationem non difficillimam recipiunt: λεύκη quem occupauit, non facile dimittit, præsertim si locus ante pilosus, glaber euaserit. tunc enim vix vnquam sanescit, ac si quid ei vitio demptum est, tamen non ex toto sanus color redditur. Vtrum autem aliquod horum sanabile sit, an non sit, experimento facili colligitur. Incidi enim cutis debet, aut acu pungi. si sanguis exit, quod fere fit in duobus prioribus, remedio locus est: si humor albidus, sanari non potest.

Ἀλχυμία. ars esse dicitur, quæ docet ex omni rerum genere calcem, & proprium salem elicere, alii hac voce, apud Arabes significari volunt artis Chymicæ præstantiam, quasi prior huius vocis syllaba sit ὀπτατική; sunt & qui aiunt ita dictam, quasi ἁλὸς χυμείαν, quia finis eius scientiæ proximus sit, sal illud θαυματουργὸν de cunctis rebus extrahere, sed Ciniflonum hoc recens commentum est, parum salsum & omnino falsum. De alchymia siue chymia plura dicemus in voce χυμία.

Ἀλώπεκες. dicuntur musculi dorsi inferiores dorsum mouentes, ad lumbos siti, qui alijs etiã no-

minibus ψόαι & νευρομῆτραι appellantur.

Budæus sic dici inquit partes quasdam carnium musculosas circa clunes; Alij ex Polluce interpretantur interiores lumborum musculos, licet Clearchus exteriores spinæ musculos ita vocauerit apud Athen. l.9.

Ἀλωπεκία. est capitis affectus, quo capilli toto capite primum extenuantur, deinde decidũt propter redundantis humoris malignitatem. Sola figura differt ab ophiasi: vtrumque enim malum à vitioso humore excitatur, à quo capilli facile corrumpuntur. hic autem vel pituitosus, vel biliosus, vel ater esse potest, id quod capillis nudata cutis ostendit. Dicunt simile quiddam vulpibus accidere, atque inde ἀλωπεκίαν ἀπὸ τῶν ἀλωπέκων dictam esse. Sunt tamen qui à proprietate vrinæ animalis hoc nomen sumptum velint: namque vbi vulpis lotium affusum fuerit, dicunt è vestigio infructuosum effici locum, arescentibus herbis, nec succrescentibus nouis. Celsus morbum hunc aream appellat.

Lib.6. cap.4. Definitionũ medicarum author, aliam quamdam hoc in morbo similitudinis rationem attulisse videtur, quoniam scilicet (inquit) vulpis pilos, colore aureos, flauosve, repræsentare capilli hoc morbo affecti videantur: sed in Syluanio definitionum interprete hic error fuit, qui pro χρονίζουσι αἱ τρίχες, id est, sic diu perdurantes capilli, legit, χρυσίζουσι, id est auri colorem referentes, quem & Syluanij errorem sequutus est Vetus Oribasij interpres, procul ab Oribasij mente & consilio.

Ἀλωπεκίαι. plurali numero apud Dioscor. leguntur l.1. c.79. vbi de Auellanis loquens, ait ἀλωπεκίας ἐπιχρισθέντα δασύνει, exponunt interpretes capillorũ defluuia, sed quare plurali numero vsus est Dioscor. potius quam singulari? malim ergo per ἀλωπεκίας significare loca glabra in capite, vel barba, quanquam etiam loca glabra in quauis parte corporis fortassis non male intellexeris.

Ἀλωπέκουρος. herba est tota specie similis tritico, sed folio, vt vult Theoph. latiore, spinosa vt plantago, verum hirsutior & lanuginosior, florem non vt illa, particulatim edens, sed per totam spicam frumenti modo sparsum. Nomen inde habet, quod non dissimilis sit vulpium caudis. Sunt qui vulgo virgam pastoris appellari contendant: alij id esse quod rura caudatum frumentum dicunt.

Ἅλως. sic dicitur iridis circulus, oculi candido proximus: limbus pupillæ, nebuloso circa solem aut lunam circulo persimilis.

Ἀμαζόνιος, siue.

Ἀμαζόνων τροχίσκος. est nomen pastilli qui recipit seminis apij, anisi, singulorum drach. VI. comæ absinthij drach. IIII. myrrhæ, piperis, opij, castorei, singulorum drach. II. cinnamomi drach. VI. aqua subiguntur, & redigũtur in pastillos, quorum ad summum drachma vna exhibetur. facit ad vehementes stomachi subuersiones & vomitus, vbi serosi humores in ventriculi tunicas recepti sunt. Scribit autem Galenus se myrrham non miscere, propter vim eius medicamentosam, eiusque loco piperis duplum adijcere, vt in vniuersum piperis drach. IIII. sint. Datur ex vino diluto aut ex aqua.

Ἀμαλδύνεται. verbum est Hippocrati familiare, significans idem quod ἀφανίζεται καὶ ἀμαυροῦται, hoc est, offuscatur & obscuratur, velut in secundo de morbis mulierum.

Ἀμαλῶς. apud Hippocrat. idem quod ἁπαλῶς, id est, molliter, vel moderate. significat & facile apud eundem, vt lib.1. & 2. de morbis.

Vbi tamen in vulgatis lectionibus habetur ὁμαλῶς, sed male, hanc vero, quæ in authore nostro est, interpretationem habet Gal. in exegesi.

Ἀμαμηλίς. est mespili genus authore Gal. apud Hippocratem, plurimum nascentis in Italia. idemque dicit esse cum eo quod Dioscoridi ἐπιμηλὶς dicitur, quamuis sunt, inquit, qui ἀμαμηλίδας & ἀπομηλίδας dicant poma esse syluestria atque exigua. Verum Pamphilus ἀπομηλίδα pyri genus arbitratur, quod ἀμαμηλίδα quidam vocant, alij ὁμομηλίδα, frequentem in Ionia & biferam, fructu pyri, sed sui generis prædulci, & sine nucleis ac prælato pyris.

Cæterum scribendũm ἀμαμηλὶς, & ὁμομηλὶς, quippe que dicuntur, παρὰ τὸ ἅμα, siue ὁμοῦ μήλῳ ἀνθεῖν, id est, ex eo quod vna cum malo floreant, vt Pausanias apud Eustath. testatur, qui tamen ficus speciem esse vult: Apud Hesych. vero ἀμαμηλὸς legitur pro ἀμαμηλὶς, nisi forte scribendum ἀμάμηλις, vt apud Eustath. est ex Pausania.

Ἀμάμυξ. dicitur vitis aut vuæ genus: authore Hesychio.

Ἀμανῖται. species fungi, si recte coquatur, innocẽtis, vt ait Gal. Huic inter fungos secundum bonitatis locum Paulus assignat.

Horũ mentio fit apud Dioscor. Oribas. Paul. Nicol. Myrepsum, non solum ὡς βρωσίμων, & eduliũ, sed etiam ὡς φθαρτικῶν, & exitialium, fortean vero sic vocantur quod in Amano maxime proueniant.

Ἀμαξῖτις. sic dicitur à quibusdam ἡ ἄγρωστις, hoc est, gramen, quod iugo carpentisque seruientia iumenta eo passim vescantur, sicut habetur apud Dioscoridem.

Ἀμάρακος. Cum sampsucho vnum idemque esse videtur, ac nomine tantum discrepare ex Dioscor. l.3. quippe, quod Sampsuchum Syri, Ægyptij, ac plerique Græci nominabant, Cyziceni ac Siculi Amaracum appellare consueuerant, sic apud Theoph. Pollucem, & Plinium, Sampsuchum & Amaracus eiusdem plantæ, nimirum maioranæ nostræ diuersa sunt nomina; Verum Gal. Paul. & Aetius, de iisdem tanquam diuersis plantis diuersa fecere capita, iisdemque diuersas vires assignauerunt, Nec tamẽ apud illos (quod voluere nonnulli) Amaracus marum est, veluti patet ex Gal. qui libr. 1. de antidot. in parando amaracino, ab vnguentariis sui temporis, amaraci loco, marum falsò & perperam suppositum fuisse commemorat, quod amaracum odore lõge superaret: est vero apud eos potius Parthenium, quod amaracum quoque quibusdam dici solitum proprio capite testatur Dioscorides. quod spectat ad huius vocis Ethymon, fuisse fertur Amaracus Cynaræ Regis Cyprij puer, qui casu lapsus dum ferret vnguenta, fregit alabastrum, deinde cum dolore nimio contabuisset, versus est in Sampsuchum, quæ ex eius nomine cœpta est Amaracus appellari.

Ἀμαράκινον μύρον. Amaracinum vnguentum. Id fiebat olim in Cyzico longe præstantissimum ex omphacino & balanino oleo spissamentis è xylobalsamo, iunco odorato, & calamo factis, conditisque amaraci, costi, amomi, nardi, casiæ, carpobalsami, & myrrhæ odoribus. Aliqui, quo pretiosius esset, cinnamomum addebant. Mel autem & vinum etiam adhibebatur,

hoc in vasorum illitionem, illud ad cogendas tusorum aromatum offas. Non est dubium sic dictum esse ab amaraco, quod idem prorsus cum sampsucho est, etiamsi sampsuchinum ab amaracino distinxerit Dioscorides. Hoc enim nõ ob id factum est, quod diuersas esse herbas iudicaret, sed propter varietatem regionum hoc vnguentum temperantium. Nam sampsuchinum dicebatur quod vbique fere ex sampsucho apparabatur: amaracinum vero proprie quod in Cyzico fiebat, vbi τὸ σάμψυχον vernacula lingua ἀμάρακον vocatum fuisse Dioscorides author est.

» Sed & Pli. l. 21. c. 22. illa duo cõfudisse videtur. Itaque quamuis etiam id sampsuchinum recte vocari posset, patriam tamen illi nomenclaturam Dioscorides tribuit. Præter odoris gratiam vim quoque habet rarefaciendi & discutiendi, & cœcas hæmorrhoidas aperiendi, vt à Galeno scriptum est.

Ἀμάραντος. Amarantus. herba est radice fulua, bulbosa, ferulaceo caule, pedali altitudine, folijs ocymo longioribus, spica purpurea verius quã flore, inodora. Sic dicitur quia non marcescit. decerptus enim asseruatur, & cũ defecere cuncti flores, madefactum aqua reuiuiscit, & collectum furnique tepore siccatum recõditur ad coronarios hyemis vsus, nec nitorem gratiamque coloris amittit. Siluit de eo priuatim Dioscorides. Gal. heliochrysi nomine exprimit. Dicitur etiã à quibusdam hoc nomine ἡ χρυσοκόμη, vt author est Dioscorides. Sic dicitur etiam τὸ ἑλίχρυσον, quod alij χρυσάνθεμον appellant, vt idem scripto testatus est.

Ἀμαρυγαὶ. hoc nomine quidam oculos, quidam supercilia intelligunt.

» Sed & à Polluce sic videntur appellari rugæ,
» quæ in frontis cute sunt, quæ & στολίδες vocan-
» tur.

Ἀμαρύγματα. idem quod μαρμαρυγαὶ Cælio Aure-
» liano l. 1 τῶν χρον. c. 4. qua voce, quædam marmo-
» rum maculis similia intelliguntur, vt exponit
» ibidem.

» Ἀμαυρὸν πνεῦμα. vide πνεῦμα.

Ἀμαύρωσις. est absolutum visus impedimentum nullo manifesto affectu in oculo apparente, sed pupilla plane pura atque incolumi. Quibusdam vitium hoc paulatim conflatur, alijs confertim accidit, vt minimum aut nihil prorsus videant. Si paulatim ἀμαύρωσις conflata est, causas habet easdem quas etiam ἡ ἀμβλυωπία: si vero repente vnoque impetu incidit, in causa est nerui visiui obstructio, à crassis & viscosis humoribus subito illapsis, aut eiusdem nerui resolutio. habet & plures alias latentes & internas causas, habet etiam externas: vt frequentes cruditates, crapulas, insolationẽ, capitis inustionem, atque ardorem aut refrigerationem, aut multam lectionem à cibo, aut balnei vsum post cibum, vomitiones, & concubitus immoderatos intempestiuosque, spiritus violentam cohibitionem, à quibus omnibus caput valde repletur. Hęc quidem atque his similia si minora imbecillioraque sint, ἀμβλυωπίαν: si vero & magnitudo & vehementia ipsis accesserit, ἀμαύρωσιν efficiunt. Sunt enim hi duo affectus ab ijsdem causis, & sola maioris minorisque ratione ab inuicem differunt.

» Gal. comment. 2. in prorrhet. ἀμαύρωσιν aliter
» videtur describere: illa (inquit) est obscura, &
imbecilla instrumentorum sensatio, sine vlla «
turbulentiæ & caliginis apparitione, in eo affe- «
ctu, ait, nihil in oculi humido præter naturam «
apparet, sed in illo perijt splendor ille, qui in «
acute videntib. oculis inest, sed tum illi potius «
hebetesque & imbecilli sunt, mortuorum, aut «
morientium oculis similes; tales sunt etiam in «
illis quos extrema senectus occupat. «

Ἄμβαρ. Ambarum. nomen est barbarum, sed tamen à quibusdam recentioribus Græcis vsurpatum. Est odoramenti genus, de quo variæ sunt sententiæ. Alij tradunt in maris profundo, veluti fungum, concrescere & procellis in littus eijci, aut deuorari à pisce quodam, in cuius corpore postea reperitur. Alij putant ipsum è fontibus quibusdam scaturire, bituminis modo aut sulphuris. Tria eius produntur genera, fuluum, subalbidum, atrum. Calfacit & siccat. Cerebrũ & cor olfactu roborat: senibus & natura frigidis opem mirifice præstat.

Ἄμβη. dicitur à Galeno in comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων totum id lignum, quod ab Hippocrate eodem loco describitur, quinos vel quaternos digitos latum, crassum vero binos aut minus, longum cubitos duos vel paulo breuius, quod ab altero extremo rotundum sit, angustum & tenue, in summo autem capitulum habeat rotũdum ac modice cauum quod parũ ab vna parte extet. Quo tamen loco Hippoc. non totum quidem id lignum, sicut Galen. sed eius extremo super impositum capitulum rotundum, ac leuiter cauum ἄμβην appellat, videlicet quia simile sit labro, quod Græci ἄμβωνα nuncupant. Vtitur ea spatha siue ligno Hippocrat. ad reponendum humeri caput quod exciderit. Sunt qui crepidinem interpretentur. Idem Galen. in interpretatione vocum Hippocr. ἄμβην explicat ὀφρυώδη ἐπανάστασιν, hoc est, altiorem eminentiam.

Ἀμβλίσκειν. exponit Budæus ὠμοτοκεῖν, id est abor- «
tum parere, alij ἀμβλώσκειν legunt. «

Ἀμβλυωπία. Est hebetudo visus, sine manifesto oculi affectu. Si quidẽ nullo in tunicis oculi vitio apparente, nec pupilla ampliore aut adstrictiore, aut aliud quicquam, quod videri queat, perpessa, visio tamen obscurior fit. Ex quo patet vitium internum esse & altius reconditum, aut in alteratione quadam spirituum, humorum, tunicarumve consistere. Id quod pluribus de causis modisque fieri potest: vt, crassitie, penuria & imbecillitate spiritus visiui, corrugatione & densitate tunicæ, obstructione à crasso & viscoso humore alicubi impacto, cuiusmodi sæpe contingunt ex longo morbo, mœrore magno, & senectute, alijsque praeterea causis omnibus, à quibus τὴν ἀμαύρωσιν oriri annotauimus. Sunt enim communes vtriusque affectionis causæ, eo tantum differentes, quod τῆς ἀμβλυωπίας causæ imbecilliores quam alterius habeantur.

Etiam Hippocrati ἀμβλυωγμὸς, & ἀμβλυωσμὸς «
dicitur, & ἀμβλύτης Aretæo. «

Ἀμβλυωσμὸς. significat apud Hippoc. tum abortum, παρὰ τὸ ἀμβλώσκειν, hoc est, abortire, tũ affectum oculi, quem ἀμβλυωπίαν, diximus appellari.

Ἀμβλυωπότερα. dicuntur apud Hippocratem obtusius siue obscurius videntia.

Ἀμβλωθρίδιον φάρμακον. medicamentum quo abortus procuratur, seu ad fœtum elidendum vt loquitur Celsus, & simpliciter ἀμβλωθρίδιον idem quod ἄμβλωμα.

Ἀμβλωμα ἡ.

Ἀμβλωσις. Abortus. Eſt immatura & violenta fœtus excretio. Siquidem vterus, vel humorum pondere quos ſupra vires continet, oppreſſus, vel demorſus humore in eum effuſo, ruptis ijs, in quibus continebatur membranis, vel propter fœtum putrem & ſanioſum irritatus, aut alia de cauſa extra ipſum poſita diuexatus, vt febre vehementi, alui profluuio, ſanguinis immodica vacuatione, ſaltu, clamore, ira, triſtitia, timore, victu parciore, aut medicamentis abortum prouocantibus, fœtum immaturum, ante legitimum pariendi tempus, cogitur emittere, & corrumpere. Ex quo quidem Hippocr. viſitato vocabulo ἀποφθορὰν ſolet appellare, vt annotat Galenus.

» Eſt autem ἄμβλωσις dictio Atticorum propria, » vt notauit Gal. 6. Epid. t. 2. Eſt & ἄμβλωσις apud » Theoph. excæcatio oculorum in vitibus, vt ex» ponit Budæus; alij hebetationem vocant.

Ἀμβλωσῶ, & ἐξαμβλωσῶ. idem quod ἀμβλίσκειν ſupra.

Ἀμβλοθριδιον. Amblothriæum vertit Latinus inter» pres apud Aretæ. l. 2. de acut. c. 11. quid illud ve» ro ſit quære dum inquit ille, vuluæ ſtrangulatus » ex amblotthriæi ſubiectione excitari.

Ἀμβλωτικά. dicuntur medicamenta quæ abortum mouent, quæ & φθόρια.

Ἀμβροσία. frutex eſt tenuis & puſillus, ramoſus, trium fere palmorum, folijs paruis circa imum caulem, rutæ ſimilibus. In ramulis ſemina quaſi racemuli dependent, qui nunquam florem pariunt, odore ſuaui & vinoſo: qua de cauſa βότρυς à quibuſdam dicta eſt, & a ruſticis vinoſa herba appellatur. dicitur etiam ab alijs ἀρτεμισία. Sed & ἀμβροσίαν dici à quibuſdam τὸ ἀείζωον ſiue ſedum maius Dioſcorides author eſt, à foliorum immortalitate, quod ſemper vireat. Quibuſdam etiam ἀμβροσία dicitur alterum genus τῆς ἀρτεμισίας, vt ait Ruellius. Ἀμβροσίαν etiam à Cappadocibus vocari botryn Dioſcorides author eſt.

Ἀμβροσία. etiam nomen eſt malagmatis contra fe» bres efficacis, cuius deſcriptio habetur apud » Paul. l. 7. c. 18. ab eo non diſſimilis multum eſt, » ἡ ἀμβροσία ἔμπλαστρος, apud Aet. l. 14. c. 2. ad ſedis » mitigandas inflammationes: eſt & antidoti no» men quam Zopyrus Ptolomeo regi compo» ſuit cuius deſcriptio habetur apud Cornel. Cel» ſum l. 5. c. 23. quam & ad venena exhiberi inquit. » Eſt & alia Antidoti, eius nominis deſcriptio » apud Gal. 2. de antid. c. 8. quæ ad Philippum Ma» cedonem refertur, & c. 10. eiuſdem libri, quæ » etiam dicitur ἱερά, id eſt ſacra, & ad Archiuium » authorem refertur: eſt & potionis nomen qua » ſe vti ad phtiſicos Gal. ſcribit c. 3. l. 7. κατὰ τόπ. & » l. 4. de loc. affect. facit & ad febres per circui» tum repetentes; hanc & appellari alio nomine » μινοδώρειον inquit ibidem.

Ἀμέθυσα. ſunt medicamenta quibus cauetur vel diſcutitur ebrietas. Id quod agunt vel ſiccando ventriculum, vel os illius adſtringendo & corroborando, vel ſublatos è vino vapores repellendo, refrigerando, denſando, vel eos cerebrum iam occupantes digerendo, & per cranij ſuturas euocando. Ideoque ex ijs alia ante potum præſumuntur, alia iam contracta ebrietate conueniunt. Ventriculum ſiccat, aſtringit, & confirmat abſinthij potus ante cibum: item myrti floris, & myrrhæ, & rutæ tritorum ex aqua, vt refert Galen. ex Archigene lib. 2. τῶν κατὰ τόπους. Adhæc amara amygdala, quibus ſenis quiniſue ante cibum deuoratis, quidam medicus, vt refert Plutarchus, apud Druſum Tiberij Cæſaris filium, nemini conceſſit in bibendi certamine. Fumos vini repellunt, reſtringunt, & denſant frigida poſt epulas epota, vti & cruda braſſica & lactuca: eos autem è capite euocant atque digerunt florum amethyſti herbæ odor, corona è croco, vel ex ramulis aiugæ, aliaque permulta quæ vapores calefaciunt, extenuant & deſiccant, & præterea calorem natiuum languentem, & vino propemodum obrutum ſepultumque excitant. Hic enim reuocatus illam temulentæ mentis caliginem, quam cruditas inuexit, facillime diſcutit. Dicuntur etiam ἀκραιπαλα: de quo ſupra.

Ἀμέθυσος herbæ nomen eſt & gemmæ, quas ita appellatas eſſe quidam volunt, quod aduerſus ebrietatem pollere & temulentiæ aduerſari arbitrentur. Quod vt verum quidem ſit, vtraque tamen à colore id nomen ſibi potuit adſciuiſſe. Ac de gemma quidem ſatis conuenit, eſt enim purpurei coloris: Amethyſti autem herbæ folium meracioris vini colorem æmulatur.

Hoc docuit Plin. l. 37. c. 9. vbi cauſam nomi- " nis afferri dicit, quod vſque ad vini colorem ac- " cedens, priuſquam eum deguſtet, in violam de- " ſinat, fulgorque quidam in illa ſit purpuræ, " non ex toto igneus, ſed in vini colorem deficiēs. " idem Plin. eodem libro cap. 7. de carbunculis " agens, optimos Amethyſtizontas eſſe ait, hoc " eſt, quorum extremus igniculus in Amethyſti " violam exeat: ipſeque adeo Plutarchus hoc vo- " cis ethymon probans, hallucinari eos inquit, " qui Amethyſtum nominari inde putant, quod " ebrietatem diſcutiat. "

Ἀμελξίνη. ſic dicta eſt à quibuſdam ἡ ἐλξίνη: vt habetur apud Dioſcoridem.

Ἀμενηνόν. hoc eſt, imbecillum & infirmum: apud Hippocratem.

Ἀμέριμνον. dicitur à nonnullis τὸ ἀείζωον, ſiue ſedum maius.

Ἀμέρδων. apud Hippocr. ἀφαιρῶν καὶ λαμβάνων, hoc eſt, auferens & accipiens.

Ἀμῇ. dicitur ab Hippocr. ἀντὶ τοῦ κατά τινα τρόπον, ἔκ τινος μέρους, μετρίως. hoc eſt, quodammodo, aliqua ex parte mediocriter.

Ἀμίαντος. eſt lapis foſſilis, plerumque albus, ſed interdum cinereus, vel rufus, vel ferreus, pexis mulierum crinibus aſſimilis, qui eo ſciſſo intus apparent. Is in ignem coniectus nec abſumitur, nec inquinatur, ſed ſplendidior etiam euadit, eamque ob cauſam ἀμίαντον dictum eſſe quidam volunt. fiunt ex eo thryallides, quæ lucernis inditæ non extinguntur, quamdiu aliquid olei ſupereſt: vnde ipſum ἄσβεστον quidam appellarunt. Manibus netur, pectitur, texitur, vt linum, ideoque à quibuſdam Græcorum λίνον ἀσβέστινον, à Plinio linum viuum vocatur, & ex eo telæ fiunt, quæ ignibus iniectæ ardent quidem, ſed flammis inuictæ ſplendeſcentes inde magis exeunt, quam poſſent aquis. Non valde differt ab alumine ſciſſo, niſi quod hoc adſtringit, ille parum pungit linguam, minime vero adſtringit.

Ἀμιναῖος οἶνος. vide οἶνος, vbi ordine alphabetico in- " ſigniores vinorum differentiæ explicantur. "

Ἀμιννία. ſpecies eſt τῆς σμύρνης, id eſt myrrhæ, cuius in illitionibus aliquoties mentio fit à Gal. 5. κατὰ τόπ. ſed male illic ἀμιναία, pro μινναία, ſcriptum

leges, qui error non in Galeno tantum passim, sed & Aetio Paulo, atque alijs Grecis medicis inoleuit: apud Diosco. l.1.c.78. Ἀμινέα scriptū sine dipthongo, & duplici ν, prō quo Plinius habet Minea, lib.12.c.16. Rectius vero, vno ν, & cum dipthongo scribi Hesych. docet, μιναῖα autem σμύρνη à loco vbi nascitur appellata est myrrha, vt Gal. 1. de antidot. testatur, eandem esse Troglodyticam ac minneam prodens, quas tamen Dioscor. & Plin. esse distinctas tradunt.

Ἀμιναῖα σαφυλή. vua Aminæa, apud Dioscor.l.5.c.6. vuas aridas austeras & acerbas sic vocari, scribit Gal.6. κτ τόπ. c.1. Aetius συφέσας πὰς Ἀμιναίας exponit; illarum autem mustum ad stomaticum parandum, ibidem laudat Gal. porro huius nominis obscura ratio est, quam tamen aut à loco, aut ab inuentore primum deductam esse putant nonnulli, postea ad austera omnia translatam.

Ἀμιναῖος οἶνος. Aminæum uinum, quod in Aminæo Italiæ oppido in Campania nascitur. Id duplex apud Galenum legitur fuisse libr. 12. methodi medendi, videlicet Aminæum Neapolitanum, & Aminæum Siculum: illud sic dictum quod in locis Neapoli vicinis gigneretur (erat autem aquosæ substantiæ) hoc vero, quod ea Campaniæ ora, quæ Siciliam respicit, proueniret, austerum quidem illud & mediocriter album crassumque, & ob id ad digestionem per corpus minime idoneum, sed cum inueterasset stomacho vtile. Id vini genus Virgilius in Georgicis firmissimum appellauit. In eius inopia factitium Aminæum apparabatur, sicut ex Didymo refert Constantinus Cæsar lib. de agricultura 8. cap. 21.

Ἅμμα. Est nodus fasciarum, cum ambo capita implicata inter se vinciuntur, vel alterum scinditur, vel tertio, cum extrinsecus ad continēdum adijcitur, id quod καταλημμα appellatur. Annotat Gal. comment. 2. εἰς τὸ κτ ἰητρεῖον.

Ἅμμα ἡράκλειον. nodus Herculeus. laquei genus est, valens vbi æqualiter partes aliquas intendere consilium est. Describitur ab Oribasio lib. de laqueis.

Ἄμμι. notum est etiam officinis, semen exile, multo minus cumino, origanum resipiens. A Romanis cuminum Alexandrinum dicitur à quibusdam Æthiopicum, ab alijs vt Hippoc. regium. vis ei ex calfactoria, feruens & exsiccans.

Ἄμμιον. minium. Duplex est. Vnum natiuum, compactum, lapidisque modo solidum. quod Plinius nunc venam minij, nunc minium appellat. Vitruuius ἄνθρακα dici scribit: Theophrastus λιθώδη, vt & Plinius lapidem, appellat. Est autem, vt ait Vitruuius, gleba prunæ similis subrufo colore, habens circa se rubrum puluerem. Quæ cum foditur, ex plagis ferramentorum crebras emittit lacrymas argenti viui, quæ à fossoribus statim colliguntur. Plinius ab eius vomica liquorem æternum profluere scripsit, qui argentum viuum appelletur. Est enim vena minij argento viuo plena, adeo vt cum ea lauatur, protinus atque humore perfusa est, pars eius in argentum viuum mutetur: quod tamen postea siccatum tritumque, ad pristinum colorem redit. Alterum vero minij genus factitium est, ex ea ipsa minij vena, quam ἄνθρακα diximus appellari, lota, trita, cribroq; secreta & excocta. Sic enim optimum purissimumque ἄμμιον fit: sic dictum quasi arenula, non atrum iam vt ἄνθραξ, sed rubrum, magno in pretio apud veteres habitum, quo non solum pictores vsi sunt, sed etiam Romani, qui eo & Iouis faciem festis diebus, & triumphantium corpora illinebant. Sed nunc fieri desijt, quod Chymistę cinnabarin in eius locum substituerunt ex argento viuo & sulphure concinnatum: adeo vt quidam minium & cinnabarin eadem esse crediderim.

Ἀμμοχωσία. remedij genus exsiccando corpori idoneum, eo super arenam decumbente, & arena desuper aggesta. Oportet autem eam calentissimam esse, & marinam, si eius copia adsit. Fluuiatilis enim humectior est. Est autem & sal ad eam rem quam arena efficacior, præstatque in eo tenui substrato decumbere. Oportet autem eum non minus tribus palmis altum esse. alioqui vis eius facile difflatur. Potest eadem quæ & ἡλίωσις, id est, insolatio, de qua suo loco. Vide Oribasium libr.10. cap.8. collect. medic.

Qui hoc ex arena fomētum, accommodatum inquit esse Cœliacis asthmaticis, podagricis, cachecticis, hydropicis, omnibus denique quos diuturnus morbus vexat, & omnes præter infantes ad huiusce fomenti vsum aptos esse, & administrari debere diebus æstatis calidissimis, in ortu solis, in littore, in arena feruidissima, in qua foueæ fuerint profunde excauatæ, in ijs cōuolutus æger, recumbat capite tecto & immuni à solis radiis, posito ante oculos operimento aliquo, & applicita faciei spongia, aqua frigida imbuta: hæc Oribasius qui & illic alia nonnulla: huius etiam ἀμμοχωσίας meminit Aetius sermon. 3. Tetrab.1. ca.9. ex quo quæ hîc in authore habentur fuere desumpta: huius & Celsus meminit in hydropicorum curatione l.3.ca.21. Dioscor.l.5.c.167. arenam littoralem sole feruefactā resiccare ait hydropicorum corpora, si capite tenus vndique ea obruantur: hac ἀμμοχωσία vsus est Gal. in vxore Boethi, fluxu muliebri laborante, vt scripsit lib. de præcognitione ad Posthumum; eodem remedij genere vsum Sextum Pomponium refert Plin.l.22.c.25. vt se à podagræ dolore liberaret, Mersit (inquit) in triticum sese supra genua, leuatusque siccatis pedibus mirum in modum, atque hoc deinceps remedio vsus est: Pro ἀμμοχωσία legit Henr. Steph. ἀμμοχωσία pro quo etiam dicitur ψαμμισμός.

Ἀμμώδης οὖρον. sabulosa vrina. vide οὖρον.

Ἀμμωνιακόν. succus est ferulæ (quam cum radice sua ἀγασυλλίδα Dioscorides tradit appellari) in Libya nascentis, qui resinæ aut gummi modo in arenas distillat, & concretus inter eas inuenitur. Eius genera duo sunt. Vnum maxime coloratum, ligni & arenarum expers, thuri simile, minutis glebis, densum sine sordibus, odore castorei, gustu amaro. id à fragmentis in quæ diuiditur nuncupatur θραυστόν siue θραῦσμα, quasi frustum aut friatura. Alterum autem est lapidosius & terrosum plenumque calculis, quod φύραμα, quasi commixtionem, nominant. ἀμμωνιακὸν Latinis gutta appellatur. Sūt qui ἀμμωνιακὸν θυμίαμα vocare malint, quod inter odoramenta sit, atque ad odorem vaporetur. Nec vero τὸ ἀμμωνιακὸν nomine succus hic siue gutta sola intelligitur, verum salis etiam species eodem designatur nomine. Sed sal quidem ammoniacus dicitur, quod sub arenis concrescat & in-

ueniatur: succus autem hic, quia in arenosa Libya ad templum Iouis Hammonis reperiatur. quo tamen nomine non modo succus ille dicitur qui in Libya ad Hammonem distillat, verum is etiam, qui in Libya ad Cirenem nascitur. Huic enim duplex naturale solum Dioscorides tribuit. Est autem hammoniacum præditum maxima emolliendi facultate, adeo vt scirrhos tophosque discutiat. Præterea calfacit & attrahit, lienemque drachmæ pondere haustum absumere dicitur.

Ἀμμώνιον κολλύριον. est collyrium maximæ commoditatis in multis oculorum morbis, quod alio nomine ὑγίειον appellatur. Refertur ab Aetio lib. 7. inter τὰ νάρδινα καὶ τὰ διοδίνα κολλύρια.

Ἄμνιος. est membrana fœtui proxima, ipsum totum à vertice ad imos pedes inuoluens. Inter eam fœtumque excrementi vtrumque genus, quod ex singulis partibus per concoctionem secedit, sudor videlicet & quæ proprio nomine caret veluti sordes colligitur, inque ea apparet sub aquæ specie, quod in aquam eiusmodi excrementa frigidæ membranæ contactu facile resoluantur. Est autem is humor, siue sudor sit, siue vrina, siue aliud quippiam vrinæ affine, albus & sine fœtore, atque tam mitis & innoxius, vt fœtus cutem, quam continenter tangit, nullo modo violet. Multus autem, toto quo geritur fœtus tempore, colligitur, triplo scilicet quam vrina copiosior, eamque membranam propterea permultum distendit. Quamobrem ne rumperetur, simulque perferre posset fœtus validiores motus artuumque iactationes, facta est à natura tenuis quidem, sed crassior & robustior τῇ ἀλλαντοειδεῖ. Sicut autem ea totum fœtum inuoluit, ita vndique à chorio comprehenditur, totaque illi annexa est, nisi qua parte Allantoides, longa & angusta membrana, intercedit. Sic quidem περὶ τοῦ ἀμνίου Galeno visum est.

Ἄμνιος χιτών. à Ruffo appellatur, sed Pollux, He-
» sychio, & Eustath. ἀμνίον proparoxytonως, sub-
» stantiuum, & genere neutro; illam autem qui-
» dam ab ἀμνὸς, ab eius videl. mollitie seu teneri-
» tudine, alij à μένος deduxerunt (vnde & ipsum
» ἀμνὸς quidam deriuant, vt sit quasi τὸ ἄνευ μένος.

Ἀμοίη. legitur à quibusdam apud Hippocratem ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον, comment. 3. significat, sicut Dioscorides aliquando interpretatus est, idem quod mediocris. verum Galenus eo loco non ἀμοίη, sed ἀλλοίη legit.

Ἀμόλυντον φάρμακον. Galeno ad Glaucon. dicitur
» medicamentum, quod manus non inquinat.

Ἀμόργη. amurca. Est expressæ oliuæ sidens recrementum. Calfacit & siccat secundo ordine, eoque intenso: hac enim ratione vlcera in siccis quidem corporibus curat, in alijs autem intendit irritatque. Transtulit autem Hippocrates etiam τὸ ἀμόργης nomen ad iecinoris vitiosos humores, Aphor. 45. lib. 7. eo significans crudam iecinoris putrilaginem, vt eo loco Galenus annotauit.

» Censet autem Henr. Steph. esse potius scri-
» bendum ἀμοργὴ, quia hæc scriptura frequen-
» tior est & melior, vt, per quam discrimen po-
» natur cũ ἀμόργη, herbã seu coloris genus quod-
» dam significante; Cæterum ἀμόργη etiam olei
» fæcem retrimentum, aut subsidens crassa-
» mentum significat, sicut notauit Erotian. In le-
xico Hippocratis, Et Hesychio ἀμοργὴ, τρυγία «
ἐλαίου, fæx olei: apud Aristotelem etiam scriptum «
repereris ἀμόργης. «

Ἀμορίτης ἄρτος. panis ex similagine cocta cum mel- «
le, Panis mellitus & dulciarius. «

Ἀμπελῖτις γῆ. est terra duriuscula, nigra, piceæ longos carbones referens, assulatim scissilis, æquabili splendore, quæ detrita accepto oleo statim eliquescit. Ea autẽ non videtur aliud esse quam bitumen fossile, seu carbo fossilis. Plinius eam bitumini simillimam scribit, Posidonius bituminosam appellat. Quia vero talis est, accenditur & ardet. Galen. eam non tam terram esse dicit, quam ad lapidis naturam accedere. Dioscorid. inter terræ species recenset, nec dubium quin hic molliorem, ille duriorem viderit. Dicitur alio nomine φαρμακῖτις. Vtrumque autem ab eadem forte causa inditum est. Valet enim contra innascentes vitibus vermes, quos κάμπας vocant, gemmasque earum erodentes. Vim dissipandi, siccandi & refrigerandi habet: ad καλλιβλέφαρα additur, estque tingendis capillis idonea.

Ἀμπελολεύκη. vitis alba. Est vitis species radicem habens prægrandem, raphani similitudine, ex qua caules asparago similes exeunt, longi & exilibus internodijs geniculati, in altum scandentes, seque fruticibus capreolis suis innectentes. folia habet pampinosa, fructum rubentem dependentem in racemis. Tota satiuæ viti similis est folijs, sarmentis, pampinis, nisi hirsutiora essent. Alio nomine à Græcis βρυωνία dicitur, quo etiam omnes officinæ & herbarij appellant. Vulgus colubrinam vocat. Eius germina vrinam mouent, radix abstergit, tenuis natura & mediocriter calida: vnde fit vt lienes etiam potu consumat.

Ἀμπελόπρασον. est herba caulem habens bicubitalem, folia porracea, sed angustiora, florem candidum, radicem bulbosam. Prouenit in vinetis, vnde à natalibus ἀμπελόπρασον, quasi vitigineum porrum nominatur. Gal. agreste porrum esse prodidit. Stomacho inimicum est, acerrimum calidissimumq; in summo ordine. quamobrem etiam exulcerat, inciditque, & viscerum meatus recludit.

Gal. l. 2. de alimentorum facultatibus c. vlti- «
mo, ἀμπελόπρασον à porris tantum dissidere in- «
quit, quantum in alijs omnibus congeneribus «
agrestia á domesticis. «

Ἄμπελος. vitis quæ & ἄμπελος οἰνόφορος, hoc est vitis vinifera, appellatur. Est frutex multiplici cortice cinctus, qui radicis speciem gerat, caudice contorto, flagellis longe lateque vagantibus sarmentis, lata fronde lasciuientibus, longis pediculis pendente, neruosa corticosaque. Flos fructum ambit lanugineus, vua compluribus acinis aceruata, seminibus tunica clausis. carnosa ei medulla, frequentes pãpini, quibus suopte ingenio caduca colligetur. Plura eius esse genera & totidem quot soli affirmãtur. Vitis racemi & germina abstergendi facultate pollẽt & nonnihil adstringens habent: folia refrigerant & adstringunt, ideoque stomachi ardori, dysenteriæ, & sanguinis excreationi medentur. Vide οἶνος.

Ἄμπελος ἀγρία. duplicẽ habet apud Græcos significationem. Nunc enim vitem syluestrem significat, viti satiuæ congenerem, habitu tantum

diuersam, vt quæ sola consitionis priuatione à reliquo vitium genere differat. Hæc peculiari nomine à Latinis labrusca dicitur, quod in marginibus terræ, ceu labris quibusdam nascatur. Sunt autem duo eius genera. Alterum quod vuas ad maturitatem non perducit, sed ad florem tantum, quem οἰνάνθην vocant, promouet: alterum quod vuas perficit paruis acinis, duorum etiam generum, albi & nigri. Significat vero ἄμπελος ἀγρία & herbam palmites longos ex se mittentem, lignosos, asperos, rimoso cortice, folia autem solano hortensi similia, sed latiora longioráque, florem vero crinitum, muscosum, & fructum exiguis vuis similem (à quo vitis nomen accepit, licet alterius à vite generis sit, sola viticularum & racemosi fructus, quem profert, similitudine inter vites numerata) qui vbi maturus est, rubet, rotunda acinorum facie. Eius radici vis excalfactoria & acris est, vt ad vsum psilothri veniat.

Ἄμπελος μέλαινα. vitis nigra. Est vitis species caules habens & folia hederæ, (in quo à vite candida, quæ ἀμπελολεύκη dicitur, discrepat (vel verius smilaci similia maiora tamen, fructum racemosum in vuis dependentem, qui per initia viridis est, postea nigricat, eoque à vitis albæ fructu differt: radicem vero foris atram, intus buxei coloris. Propinquas arbores clauiculis suis comprehendit & scandit. Hanc alio nomine Græci βρυωνίαν, sicut & vitem albam, Latini autem vuã taminiam appellant, authore Dioscoride. Potest eadem quæ & ἡ ἀμπελολεύκη, sed inefficacius.

Ἄμπελος Χειρωνία. eadem est quæ & ἄμπελος μέλαινα. Sic autem dicta est, quod Chironijs vlceribus & in gangrænam transeuntibus remedio sit. qua ratione non ἡ μέλαινα modo, verum ἡ λευκὴ ἄμπελος etiam dici χειρωνία potest, quod authoribus Dioscoride & Galeno vtrique eadem sit facultas.

Ἄμπωτις. verbum est ab Hippocr. vsurpatũ, significans idem quod ἡ ἀνάπωσις. Proprie quidem est reciprocatio aquæ cum post exundationem aqua ad mare reuertitur & littora destituit, ita vt mare eam quodammodo rebibere videatur: Latini æstus recessum, vel maris reciprocationem dicere possunt. Hippocrat. autem eam vocem ad corporis humores transtulit, itaque appellauit τὴν εἰς βάθος μετάστασιν τῶν ὑγρῶν, hoc est, humoris reuocationem ab externis partibus ad internas.

Ἀμυγδαλῆ. amygdalus. Arbor est singulari radice, prægrandi & alte defixa, caudice procero, summatim compluribus ramis brachiato, folijs salici similibus, prælongis, flore foliato, candido, & in quibusdam subrufo, succo pingui turgens, & lacrymam plorans, quæ statim concrescit in gummi. fert nuces quæ à multis amygdalæ nuces, & Græcæ nuces dicuntur, gemino protectas operimento, puluinati primum calycis, mox lignei putaminis, cui solidus subest nucleus, acriore etiam obductus callo. Harum duo sunt genera, vnum amarum, alterum dulce. Vocatam à Græcis ἀμυγδαλῆν Herodianus Alexandrinus prodidit, quod post viride putamen, alterum quod subest, multis scateat rimosis scarificationibus, quas Græci ἀμυχὰς appellant. Est enim ἀμυχὴ ἕλκος ἐπιπόλαιον, hoc est, vlcus superficiale, vt interpretatur Hesychius. Habent autem amygdala quæ amara sunt, extenuandi vim, viscosos crassosque humores altius hærentes euellunt, & cutis vitia abstergunt, & ipsa similiter arbor: dulcia vero moderato calore prædita sunt.

Sed & amygdalas amaras ebrietatem arcere testatur Diosc. l. 1. cap. 76. cuius effectus causa est, amaritudinis vis exsiccans, & humorem discutiens, vt docet Plutarch. in sympos. quæst. 6. l. 1. quo quidem loco refert apud Drusum Tyberij Cęsaris filium, medicum quemdam, qui alios omnes subinde bibendo vincere solitus erat, antequam potaret quinque sexue amygdalas amaras edentem, fuisse deprehensum, ac deinceps id facere prohibitum, à vino facillime superatum fuisse, imò ne tantillum quidem ad compotationem perferendam valuisse, idem ex Plutarch. repetit Athenæ. l. 2. Græci autem Ἀμυγδαλῆν, & Ἀμυγδαλὸν indifferenter scribunt, vt ait Gal. 2. de facult. alim. c. 29.

Ἀμυγδαλοειδής. dicitur à quibusdam primum genus tithymalli, qui proprie χαρακίας dicitur, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἀμυδρὸς σφυγμός. languidus pulsus. Est, vt ait Paulus, pulsus differentia sumpta à robore vitalis virtutis, cum pulsus languide & debiliter digitos tangentis ferit, & à tactu potius euertitur: cuius causa est pulsifica facultas valde imbecilla. Vide σφοδρὸς σφυγμός.

Ἀμυθάονος φάρμακον. nomen est medicamenti compositi, quod Paulus inter emplastra, Aetius inter malagmata recenset. Describitur autem ab ijs impari quidẽ simplicium tum numero tum pondere, ita tamen vt vnum illud Ἀμυθάονος φάρμακον ab illis descriptum esse videatur, valens ad præcordiorum tensionem, articulos contractos conuulsosque, ad digerendum, discutiendum, & extrahendum. Sed & eo Paulus vtitur lib. 4. cap. 32. ad scirrhos aliosque duros tumores emolliendos.

Ἀμυκτικά. medicamenta Cælio Aurel. l. 2. τῶν χρον. c. 6. dici videntur, arteriaca, id est quæ partes voci inseruientes male affectas, maleque constitutas exercent, seu quæ arterias vocis instrumenta lædunt, quia nimirum constant ex acribus, vellicantibus, & lacerantibus: verba illius hæc sunt loco cit: adhibenda etiam arteriaca medicamenta, & quæ partes in passione constitutas exerceant à Græcis ἀμυκτικὰ appellata: Tagaultius ἀμυκτικὰ vocat quæ illita exulcerant.

Ἄμυλον. nomen est medicamenti compositi ex omni quidem tritico ac siligine, sed potissimum trimestri. Compositionis autem ratio hæc est. Purgatur trimestre triticum, & madescit aqua dulci quinquies in die mutata, & si quidem fieri potest, nocte. Cum tenerescere inceperit, aqua sensim, & sine agitatione effunditur, ne quid simul cum ea cremoris effluat. Vbi vero mollissimum euasisse videbitur, mutata aqua pedibus calcari debet, atque rursus infusa teri, tum demum enatantes ibi furfures eximendi, reliquumque percolandum, & quamprimum in tegulis nouis sub ardentissimo sole siccandum, ne, si paulisper madidum relinquatur, acorem contrahat. Vim habet refrigerandi mediocriter & siccandi. Valet ad sanguinis excreationes, lenitque faucium vitia. Fit vero & ex zea ἄμυλον, vno alteroue die macerata & elota, & manibus, vt in confectione panis fit, subacta pressaque,

& feruentiſſimo in ſole, vt ante retulimus, exſiccata. Verum id vt in reliqua vita vtiliſſimum fuerit, nullius tamen eſt in medicina vſus. Dicitur ἄμυλον quod χωρὶς μύλου, id eſt, ſine mola paretur. Officinis hodie amydum dicitur.

A'μυος. muſculis carens, ſeu in quo muſculi non ſunt, vel in quo ſunt quidem, ſed prorſus non apparent, ſic enim Gal. apud Hippocr. ἄσαρκον καὶ ἄμυον exponens, dicit ἄμυον eſſe, ἐν ᾧ παντὶ πάσιν ἀφανεῖς εἰσὶν αἱ περιγραφαὶ τῶν μυῶν. In quo plane ſunt inconſpicua muſculorum lineamenta.

A'μυστὶ. ſignificat apud Hippocratem ἀθρόως, hoc eſt, confertim & ſimul, quaſi ἄνευ τοῦ μῦσαι τοῖς χείλεσι.

Ita Heſych. ἄμυστιν exponit, ἀθρόαν πόσιν; & Suidas τὴν ἀπνευστὶ πόσιν; & ἄμυστις, ιος, largum hauſtum ſignificat, quum nimirum non compreſſis labris ſorbillatur, ſed hiante ore, patenteque rictu merum ingurgitatur.

A'μυχὴ. Heſychio & Varino ἕλκος ἐπιπόλαιον, id eſt, vlcus ſuperficiarium ſignificat, inde apud Hippocr. in Coac. ἀμυχώδεα ἐξανθίσματα, puſtularum eruptiones dicuntur, velut ſumma cute leuiter lacerata, aut vellicata: Sunt enim ἀμυχαὶ leues cutis lacerationes, inciſuræ, & exulcerationes, velut quæ ſcarificatu fiunt, quas ἐπιπολαίας & λεπτὰς interdum Gal. vt quæ per ſumma leues fiant, vocat; interdum quoque βαθείας καὶ μακρὰς, altas & longas, nonnunquam etiam τὰς διὰ μέσου τῶν ἀμφοτέρων, intermedias.

A'μυχώδης. ſimilis ταῖς ἀμυχαῖς: in quo cutis veluti carpta ac vellicata tanquam vnguibus videtur: apud Hippocr.

A'μφημερινὸς πυρετὸς. vel vt quidam ἀφημέρινος, ſed minus recte, Quotidiana febris dicitur, quæ quoniam ab authore noſtro paulo breuius enucleatur, eam paulo latius, ex Galeni & aliorum ſcriptis explicare, conſilium eſt igitur ἀμφημερινὸς πυρετὸς cum ſimpliciter effertur apud Græcos, quotidianam intermittentem ſignificat; alteram enim diſtinctionis gratia, cum additione ἀμφημερινὸν συνεχῆ illi vocant, vt annotauit Gal. libr. 2. de differ. Febr. c. 7. eſt autem quotidiana febris à pituitæ putredine, ſingulis diebus acceſſionem habens repetentem, præcipue circa veſperam & nocte, hoc enim potiſſimum tempore pituitam moueri in corpore medici crediderunt, atque hinc illam νυκτερινὸν vocauit Hippocr. 3. Epid. ſect. 3. Excitatur vero à cauſis omnibus, pituitæ copiam in corpore gignentibus, vt otio, crapula, ſatietate, ſomno nimio, cibis pituitoſis, in homine frigidi ac humidi temperamenti: iuuenem enim (inquit Gal. 1. ad Glaucon. bilioſa ſiccaque tēperatura hac febre correptum nunquam vidi) ætate, anni tempore, aeris conſtitutione, loco, frigidis & humidis: Cumulatur autem & putret pituita, cùm in toto corporis habitu, tum maxime, circa Meſenterium, pancreas & vicina loca, ſed præſertim circa ventriculum, qui cum ſit pituitæ procreandæ officina, hac in febre affici fere ſolet, vt ſcripſit Gal. libr. 1. ad Glaucon. c. 5. & in libello de typis; idem tamen etiam hepar affici ſcripſit 2. de criſib. c. 5. Acceſſio non repente, vt in alijs intermittentibus febribus, ſed ſenſim inuadit, cum partium externarum ſola refrigeratione, aliquando tamen cum horrore, ſi à pituita ſalſa ſit febris, tunc etiam præcordia contra habitum naturalem intumeſcunt, & diſtenduntur, vt ait Gal. 2. de criſib. c. 5. Pulſus paruus, ſubmiſſus, languidus, inæqualis; vomitus interdum pituitoſus, finito frigore increſcit febris, ſed paulatim & lente ad vigorem vſque: Per id tempus eſt, os ventriculi imbecillum, deiecta appetentia, Calor ſentitur prima admotione manus, hebes, halituoſus, ac vaporoſus, & quem aſſimilat Gal. 2. de different. feb. c. 4. igni fumido ex lignis viridibus accenſo; Si tamen paulo diutius manum admoueris, paulatim mordacitas huic aduenit, vt tradit Gal. 1. ad Glaucon. c. 7. contrario plane modo quàm in tertiana fiat, in qua primo acer calor ſentitur, mox remittitur; inæqualis etiam in quotidiana ſentitur calor, modo calore, modo frigore per vices corpus ferentibus, adeo vt per colatorium quoddam, ſeu cribrum, calor ipſe percolari videatur, vt loquitur Gal. 2. de differ. febr. c. 9. quod fit (inquit ille) propter pituitæ lentorem & craſſitiem, per quam fit, vt difficile expiret pars illa quam putredo occupauit, reliqua frigida manet & craſſior, eodem fere modo quo in Epiala, nulla autem, durante febrili calore, reſpirandi difficultas adeſt, nulla corporis iactatio, nec nudatio, nulla ſitis aut exigua, Pulſus tamen crebrior celerior & maior euadit, quàm initio acceſſionis, atque idem magis, quam in cæteris intermittentibus, inæqualis; ſic quidem ſe habet quotidianæ acceſſionis vigor, poſt quem declinatio aduenit, lento admodum gradu procedens, (pituita enim accenſa difficulter exhalat & diſſoluitur, & nullo cum ſudore, præſertim primis acceſſionibus deinceps vero, attenuato videlicet humore erumpit, ſed paucus, vt ait Gal. 2. de criſib. cap. 5. adeo vt ipſemet lib. 1. ad Glaucon. nullum in febris huius declinatione ſudorem agnouerit, ſic quidem ceſſat huius febris paroxyſmus, qui longus eſſe conſueuit, cum ob difficilem pituitæ accenſionem, tum propter eiuſdem accenſæ difficilem diſſolutionem atque exhalationem, adeo vt plurimum horis 18. detineat; finito paroxyſmo incipit ἀπυρεξία, non vt in tertiana intermittente ſyncera, & quæ ad integritatem perueniat, ſed quæ humoris putrefacti ſeruet adhuc veſtigium, quamquam licet admodum raro, ſecus contingit ex Gal. lib. 2. de different. febr. c. 4. quod propter humoris pituitoſi craſſitiem, & lentorem fieri veriſſimile eſt, qui non facile totus ſudoribus, & inſenſibili tranſpiratione vacuari poteſt: Sequenti die repetit acceſſio, eâdem horâ, aut prius vel tardius, eaque longior aut breuior, vehementior aut leuior, pro cauſarum, quæ ſuis locis explicantur, varietate, atque ſingulis diebus id fiet, quamdiu materiæ febrem facientis aliquid reſtabit, & putridi caloris veſtigium, ceu ſeminium in foco febris ſupererit: Longa quidem febris eſt, nec ſine periculo, ait Gal. lib. 1. ad Glaucon. nam ex illa habitus corporis refrigeratur, Calor natiuus extinguitur, atque hinc magnus fit excrementorum prouentus in corpore, quæ à natura coqui & vinci non poſſunt, ſiquidem cum longas acceſſiones habeat, atque eas haudquaquam, vt dictum eſt, ad integritatem deſinentes, naturæ breuiſſimum tempus relinquitur, quò humorum contumacium coctioni, corpori alendo, reſarciendiſque viribus vacare poſſit, itaque toto morbi decur-

» cursu deiectiones sunt pituitosæ, crudæ, liquidæ, vrinæ crudæ, tenues & albæ, præsertim initio (postea enim coctâ aliquantulum materiâ euadunt rubræ, crassæ, & turbidæ) totius corporis habitus subtumidus, cum colore albo & pallido, etiam in accessionibus, ex Gal. 2. de crisib. c. 5. Subtumida facies & laxa, totius corporis grauitas, lienis interdum durities: Quod si longius perdurarit febris, tremulæ, veternosæque cataphoræ superueniunt, thoracis, ῥευματισμοὶ, & παρεγχύσεις ὑδερικοὶ, id est superfusiones hydropicæ, vt scribit Gal. lib. de typis: Sic quidem se habent quotidianæ febris circuitus singula tempora, si febris ipsa ἀκριβὴς, id est exquisita fuerit, Alias enim, si pituitæ alter humor misceatur, fiet notha, & non legitima quotidiana, eâ proportione cum alia febre intermittente confusâ, quâ fuerit cum alio humore permixta: itaq; nec illa, quæ per singula paroxysmi tempora descripsimus, habebit syncera, sed cum alijs aliarum febriũ permixta, sed te in intermittentium exquisitarum natura dignoscenda exerceri par est, hinc enim facile postea in confusarum dignotionem peruenies.

Ἀμφημερινὸς συνεχὴς. Quotidiana continua, Sic enim dicitur cum adiectione, ad differentiam intermittentis, quæ ἀμφημερινὸς simpliciter vocatur, alij μεθημερινὸν, alij καθημερινὸν nuncuparunt, quãquam hoc postremum nomen apud nullum autorem idoneum reperitur, inquit Gal. 2. de different. febr. c. 7. febris autem est à pituita, in maioribus vasis, quæ inter alas sunt & inguina putrescente, quotidie exacerbationem habens & remissionem, Similia habens omnino symptomata, quæ antea intermittenti quotidianæ inesse diximus, atque in hoc tantum discrepans, quod cum externarum partiũ frigore non incipiat exacerbatio, nec eundem focum febris habeat. Raro contingit hæc febris, atque ex earum genere esse censetur quæ ἠπίαλοι dicuntur, de quibus suo loco.

Ἀμφίβιον. à quibusdam dicitur ἡ ἀλόη, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἀμφιβληστροειδὴς. Est tunica oculi semicircularis, in posteriore eius parte sita, non membranea quidem, vti cæteræ, sed mollis & mucori narium similis, producta ex ipsa nerui optici substantia dilatata, mollioreque reddita qua oculũ pertingit. Eam si totam exemptam coacerues & colligas, cerebrum tibi apparebit, vel aliquid etiam cerebro mollius. Quidam tunicæ nomine ob id eam non dignantur. Galen. tamen lib. 7. placit. Hippocr. & Plat. tunicam appellauit. Non est autem integra, nec totum oculum inuoluit, sed vitreum humorem, cui contigua est, à posteriori tantũ parte circundat, nec vltra mediã oculi partẽ progreditur. Sic dicta est à retis similitudine, quod Græcis ἀμφίβληστρον dicitur, nõ quod plexum eius referat, cum vndique sibi continua sit, sed quoniam eius formam, quæ dimidiati globi tantum est, gerat, quodque, vt illud ab vno baculo dependet, ita hæc ab optico neruo, à quo originem ducit, tanquam à suo manubrio pendere videatur, multis venis & arterijs intertexta.

Ἀμφιβράγχια. loca dicuntur circum tonsillas, Galen. enim in lexico Hippocr. ἀμφιβραγχίων exponit, τῶν περὶ τὰ παρίσθμια τόπων, quia βράγχια fauces dicuntur.

Ἀμφιδέξιον. vocatur ab Hippocrate mulier quæ vtraque manu tanquam dextra vtitur, quasi vtrinque dextra. talis est & apud poëtam περιδέξιος. Sic & Hipponax dixit: ἀμφιδέξιος γὰρ εἰμὶ, καὶ οὐχ ἁμαρτάνω: hoc est, ἀμφιδέξιος enim sum, nec delinquo. Huic opponitur ἀμφαρίστερος. Errant qui interpretãtur ἀμφιδέξιον eam quæ in dextra vteri parte concepta gestataque fuerit.

Quanquam huius etiam meminit explicationis Gal. in aphor. & in exegesi, qui & tradit quosdam ἀμφιδέξιον. de hermaphroditis intellexisse, quam opinionem vt ridiculam explodit. «

Ἀμφίδεον, & τὰ ἀμφίδεα, & Hesychio ἀμφιδέαι. armillæ dicuntur siue annuli, id est orbiculi, quibus manus, vel pedes, bracchia aut tibiæ circumligantur, ceu catenæ: Gal. in lexico Hippoc. ἀμφίδεα appellari scribit, τὰ γυναικεῖα ψέλλια, armillas muliebres, nimirum ἀπὸ τοῦ περιλαμβάνειν ἐν κύκλῳ, καὶ οἷον ἀμφιδεῖν, quod in orbem bracchia circumdent aut circumligent, & ab his metaphorice ἀμφίδεον Hippocrati dici, τὸ τοῦ στόμα τῆς μήτρας τὸ ἐν κύκλῳ ἄκρον, osculi matricis extremitatem rotundam, quam cucurbitæ labris assimilem esse ait, insuper eo loci scribens, λέγω Hippocrati esse, τὰ ἄκρα τοῦ στόματος τῆς ὑστέρας, extremam vteri osculi oram, alioque vocabulo ab eo nominata ἀμφίδεα, ex translatione dici ascribens, à vestimentorũ oris & fimbrijs, Sed & ὅταν quum apud eundem Hippocratẽ, Galen. exposuisset, τῇ περὶ τὸ στόμα τῆς μήτρας ἑλικοειδεῖ ἐπαναστάσει, id est flexuosæ circa vteri osculum extuberãtiæ, subiungit, hoc ipsum ab eo vocari ἀμφίδεον & λέγονς apud Erotian. vero scriptum est ἀμφίδιον pro Ἀμφίδεον & esse ait τὸ περὶξ τοῦ τῆς μήτρας τραχήλου, circumferentiam colli matricis. «

Ἀμφίδεον. quoque legit Ruffus, sic nominatum scribens à circularibus seu orbicularibus ferramentis, quibus aratra præfiguntur, sed alteram scripturam Galen. confirmat cum παρὰ τὸ ἀμφιδεῖν à circumligando deductum nomen tradit, proprie enim ἀμφίδεα & ἀμφιδέαι, dicuntur circuli, orbes, annuli ex ære & ferro, nec non armillæ, vt quæ bracchijs vel tibijs circumdentur. «

Ἀμφίκαυσις. hordeum Montanum, ἡ ὀρεινὴ κριθὴ Ethymologo dicitur, quam sua ætate εὔσταν nominatam fuisse dicit; Comicos vero ἀμφίκαυσιν vocare, τὸ αἰδοῖον ἀπὸ τοῦ περικεκαῦσθαι, Eustath. quoque τὸ γυναικεῖον μόριον, sic vocari ait, addens Cratinum τὸ ὄσφυν ita vocare. «

Ἀμφικέφαλον. sic femoris os appellat Aristoles, quod vtraque sui parte veluti duo capita habeat. «

Ἀμφιμήτριον σημεῖον. dicitur ab Hippocr. τὸ δηλωτικὸν περὶ τὰς μήτρας διαθέσεων, id est signum quod affectionum vuluæ significatiuum est l. 2. Epid. vt Gal. exponit ἐν γλώσσαις. Similiter Hesych. exponit τὸ σημαντικὸν τῶν περὶ τὰς μήτρας παθῶν: quod autem hîc notauit noster author hãc vsurpari vocẽ 2. Epid. vitium inquit esse manifestum fœsius, neque quidquam tale illic legi, verum in 6. Epid. illîc insuper voce corrupta, & pro ἀμφιδμητον legendum esse ἀμφιμήτριον. «

Ἀμφορεὺς. amphora. Est liquoris tantum mensura, apud Romanos quidem vrnas duas capiens, siue sextarios octo & quadraginta (quæ alio nomine dicta est quadrantal, à figura quadrata. erat enim pedis quadrati & cubica) apud Atticos vero capacior, vt quæ præterea vrnam contineret. Dicta est ab Atticis peculiari nomine μετρητὴς: quod

nomen si quando sine adiuncto occurrit apud Græcos authores, Atticam Amphoram intelligere oportet. Cum enim de Italica siue Romana agitur, quæ non paulo minor est, ἰταλικὴν adiungunt. Quemadmodum Latini contra Metretam Atticam dicunt, vt à Romana distinguant, quam simplici amphoræ vocabulo designat. Dicitur & ab alijs pari modo vsque κεράμιον, à Latinis autem cadus. Vide μετρητής.

Ἀμωμίς. frutex est idem fere cum amomo, nisi ea minus venosa, durior, & flore origani esset, sine odore & sine fructu. Ex ea adulteratur amomum.

Ἄμωμον. frutex est pusillus, palmi fere altitudine, vite quidem alba minor, sed folijs illi similis, venosus, odoratus, ramulis duriusculis, colore subflauo, baccis inter se racematim cohærentibus in modum vuæ, flore purpureo & æmulo candidæ violæ. Indicæ viticulæ genus est è ligno se conuoluens in vuæ modum. Calfacit & siccat perinde atque acorus.

Ἀμῶς. quodammodo, aliqua ex parte, mediocriter. Dicitur & ἀμῆ apud Hippocr.

Ἀνὰ. præpositio cum accusatiuo iuncta, significat
» apud medicos æqualem quamdam distributio-
» nem, vbi de medicamentorum compositioni-
» bus agunt, sic apud Dioscor. lib. 2. c. 91. ἀσπα-
» λάθου τε καὶ ξυλοβαλσάμου ἀνὰ ὁλκὴν μίαν, μίξον δὲ καὶ κιν-
» ναμώμου, καὶ καρδαμώμου, καὶ νάρδου ἀνὰ οὐγκίαν μίαν, as-
» palathi & xylobalsami singulorum dragmam
» vnam, misce vero Cynnamomi, Cardamomi
» & Nardi, singulorum vnicam vnam. Sic apud
» eundem ἀνὰ δραχμὰς ιβ, id est, singulorũ drag-
» mas 12. vsi etiam sunt hac præpositione Euange-
» listæ, vt Matthæus c. 20. ἀνὰ δηνάριον ἔλαβον, ac-
» ceperunt singuli denariũ, & Lucas 9. & Ioãnis 2.

Ἀνάβασις. significat idem quod ἐπίδοσις siue αὔξησις, id est, augmentum siue incrementum tam morbi totius quam singularum accessionum. Vide αὔξησις.

Ἀνάβασις. est etiam stirpis nomen, quam caucum
» & ephedram appellant, ephedram quidem
» quia scandere solet arbores, & ex ramis propen-
» dere folio nullo, cirris numerosa, qui sunt iunci
» geniculati, radice pallida; à reptili fruticum
» scansu nomen istud adepta est, Græcis ἵππουρις,
» siue equisetum appellatur authore Plinio.

Ἀναβατικὸς πυρετὸς, qui & ἐπακμαστικὸς, id est, increscens dicitur, est secunda febris synochæ differentia, quæ à principio vsque ad finem crisimque paulatim augetur, & veluti assurgit, vt ait Galen. lib. 2. de differentijs febrium.

Ἀναβροχισμὸς. est genus curationis chirurgicæ conueniens pilis palpebrarum vel reflexis oculum versus, vel longitudine sua oculum infestantibus. Fit autem ad hunc modum. Acus ab interna palpebræ parte transmittitur ad externam, immisso prius in acus foramen vtroque extremo tenuissimi alicuius fili. tum demum palpebræ pilo infestãte & noxio immisso in reliquam mediamque fili partem, quę hiat diductaque est, veluti laqueus quidam infestum palpebræ pilum comprehendat: apprehenso autem eo traijcienda penitus est acus per palpebram, simulque palpebræ pilus adducendus, vt per extimam palpebræ superficiem exeat, vlcereque postea consolidato non amplius in oculum feratur. Id genus curationis Latine dici potest infibulatio per acum vel illaqueatio. Dicitur enim ἀπὸ τοῦ βρόχου, id est, à laqueo. Qui Paulum verterunt, male interpretati sunt euulsionem, cum tali curandi genere pilus non euellatur.

Hoc autem pilare malum, cui ἀναβροχισμὸς «
debetur, docente Paulo lib. 6. c. 13. Hippocrati «
dicitur τρίχωσις & τριχίασις; Ἀναβρογχισμὸς au- «
tem ab alijs scribitur, sic apud Galen. reperies «
in fine lib. 4. comment. in Hippocr. de victus «
rat. in acutis. «

Ἀνάβρωσις, erosio, quæ & διάβρωσις dicitur. «

Ἀναγαλλὶς. est frutex paruus non altior palmo, tener, folijs in quadrangulo caule pusillis, subrotundis, in terra iacentibus, ad helxines folia accedentibus, semine rotundo, flore alias phœniceo, alias cæruleo. Duo eius genera statuuntur, flore tantum distantia. Nam quæ cæruleo flore est, fœmina dicitur, mas quæ phœniceo. Vulgo morsus gallinæ appellatur. Vtraque valde abstergit, subcalida est & attrahit. Succus naribus instillatus caput purgat.

Ἀναγαργαλικτὰ. medicamenta dicuntur, quibus «
colluitur: Gargarismi, Hippocrati lib. 2. περὶ «
παθῶν, dicuntur ἀναγαργαρειστὰ, Galeno vero ἀνα- «
κογχυλισμοί. «

Ἀναγκάζειν. apud Hippocr. de ossibus vsurpatur, «
quæ semel suo loco mota per vim restituuntur, «
dicitur etiam καταναγκάζειν. «

Ἀνάγκη. Idem est quod βία apud Hippocr. inquit «
Erotianus, ita lib. περὶ ἀγμῶν, τὰς ἰσχυρὰς ἀντιτάσεις, «
id est, vehementes artuum distensiones ἀνάγκας «
vocat, vt ipsarum vim atque violentiam signi- «
ficet, vt ibidem notat Gal. Sed & ἀνάγκαν Bac- «
chilides poëta appellabat τῶν φρενῶν ἔκστασιν, cum «
epoto liberalius vino homo suæ spontis non est, «
neque sanæ mentis, hanc necessitatem vocat «
γλυκεῖαν. «

Ἀναγκαῖον. membrum virile, quasi quod sit neces- «
sitatis cuiusdam signum, Suida & Eustathio. «

Ἀναγκαῖον πόμα. anancææ potionis genus, cuius tri- «
stis necessitas est: Plautus in Rudente, Perij «
potando, opinor, Neptunus magnis poculis «
hac nocte eum inuitauit, Credo hercle anan- «
cæo datum quod biberet; alludit his verbis poë- «
ta, vel ad sorbitionem cicutæ, necessariam & «
fatalem sontibus in Græciæ aliquot vrbibus, «
vel ad haustum illum è flumine Lethæo, qui ne- «
mini mortalium nõ est necessarius: erat & aliud «
ἀναγκαῖον πόμα in legibus Atheniensium de quo «
Plato lib. 8. de legibus. «

Ἀναγκοφαγία. hac voce vsus est Aristoteles Politi- «
cor. 8. c. 3. significare volens cibum eorum qui «
athleticè exercebantur, sed & aliquando βιαῖον «
τροφὴν violentum alimentum vocauit, quasi plus- «
quam ferre possent, edere cogerẽtur; hac etiam «
voce vtitur Clemens Alexandrin. lib. 2. pæda- «
gog. c. 1. «

Ἀναγνῶναι. significat apud Hippocrat. μεταπεῖσαι καὶ «
μεταδιδάξαι, id est sententiam mutare, & vetera «
dediscentem noua discere. «

Ἀνάγνωσις. dicitur peculiari nomine pars ea pro- «
gnoseωs, quæ præteritorum est, vide πρόγνωσις. «

Ἀναγραφαὶ. sunt medicamentorum descriptiones, «
& præscriptiones quædam, quas sibi compara- «
tas medicum habere vult Hippocr. lib. περὶ εὐσχη- «
μοσύνης. «

Ἀνάγυρις. frutex est arborescens, per quam graui odore si commoueatur, folijs virgisque viticis, flore brassicæ. semen gerit in corniculis oblongis. simile renibus, varium, subrotundum, so-

lidum, quod durescit vua maturescente. Humi iacet anagyris maluæ modo, vnde & malua terrestris à quibusdam nuncupatur. Calfacit & discutit semen, tenuius est, & vomitum ciet.

Ἀναγωγὴ. appellatur ab Aretæo lib. 2. acut. morb. c. 2. sanguinis sursum eductio, vel reiectio ex inferioribus, puta à pectore, visceribusque ibi latentibus, pulmone, aspera arteria, locisque spinæ finitimis, ascensionis ac viæ per quam fertur nomen habens, hæc Aretæus: sed & ἀναγωγὴ pro anacatharsi vsurpatur, quæ pulmonum propria est expurgatio, vt palam fit ex illo aphor. Qui sanguinem spumosum expuunt, τοῖσι ἐκ τοῦ πνεύμονος ἡ ἀναγωγὴ γίνεται, id est, ijs ex pulmone eductio fit.

Ἀναδενδράς. vitis arbustiua, quæ & δενδρῖτις appellatur.

Ἀναδενδρομαλάχη. vocatur à Gal. ἡ ἀλθαία, quasi arborea siue arborescens malua.

Ἀναδίπλωσις. reduplicatio. Est in accessione febrili horroris per longiora interualla ingeminatio: dicitur & ἐπανάληψις. fit hoc symptoma in febribus præsertim semitertianis, in quibus ter vt plurimum vel quater etiam repetit. In causa est humoris inæqualitas, qui cum partim πικρόχολος acrisque sit, partim vero φλεγματώδης, putrescens inæquales etiam motus habet. Sunt autem eius interualla, vt dictum est, longiora. Nam qui breuioribus interuallis excitatur, non dicitur proprie Ἀναδίπλωσις, sed ἀνώμαλός τε καὶ φρικώδης κίνησις, hoc est inæqualis & horrificus motus: cuiusmodi accidit per febres quas Hippocrates lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν appellat φρικώδεις, vt comment. 1. Galenus annotauit.

Ἀνάδοσις, digestio seu distributio alimenti, cum à ventriculo in venas transit. dicitur & διάδοσις, nisi quod hanc quidam interpretantur translationem alimenti à venis maioribus in simplicia, & pene inuisibilia vasa, quasi traditionem vel porrectionem dicas.

Ἀνάδρομοι ἰχθύες. ex piscibus fluuiatilibus quidam sic vocantur, quod ex mari in fluuios conscendant, ait Trallian. 1. li. c. 15. quorum vsum suadet Epilepticis.

Ἀναθερμαινόμενοι. dicuntur apud Hippocratem οἱ ἀναπυρέττοντες, id est, febricitantes: sicut interpretatur Galen. comm. εἰς τὸ προῤῥητικόν.

Ad prognosim illam, οἱ ἐκ καταψύξεος ἱδρῶτες, ἀναθερμαινόμενοι κακὸν, id est, qui ex perfrigeratione sudantes incandescunt æstu, malum, quamuis verbum ἀναθερμαίνεσθαι sexcenties apud Hippocr. legatur, intelligaturque de calore partium quæ perfrixerunt, iuxta illud prorrhetici, αἱ ἐκ ῥίγεως καταψύξιες μὴ ἀναθερμαινόμεναι, κακὸν, id est, qui ex rigore perfrigerati denuo non incalescunt, male sunt: & Gal. quidem loco cit. verbum ἀναθερμαίνεσθαι, docet ambigue dici de calore naturali redeunte post refrigerationem, quod salutare est (nisi enim rediret, absoluta calidi natiui extinctio inde significaretur,) Et de febre recrudescente, post remissionem aliquam & sudorem, quod imperfectæ crisis, malignique morbi indiciū est, nec non morbi longi, in quo quæ iudicare nata sunt non iudicant, & in quo materiæ copia, vel maligna qualitas adest, sicut in Pythodoro, Eoque genere febrium, quæ ἱδρώδεις Epidem. 7. describuntur, οὐ περιεψύχοντο (inquit) παντάπασι, μετὰ γὰρ ἱδρῶτα πάλιν ἐπεθερμαίνοντο Non perfrigerabantur omnino, etenim post sudorem rursum æstu incandescebant. Denique etiam ἀναθερμαίνεσθαι exponit Gal. in febrilem accessionem redire quod ἐπιπαροξύνεσθαι vocat.

Ἀνάθρεψις. instauratio, renutritio, quam in extenuatione curanda procuramus, de qua plura Gal. comm. 3. in 6. Epid. tex. 29. vide ἀνάληψις infra.

Ἀναθυμίασις. exhalatio dicitur, qua flatus vapor & humor comprehenditur, videturque esse genus ad omnia corpora quæ sursum ab imis feruntur: eius autem species duæ sunt apud Aristotelē in metheoris, altera humida altera sicca; humidam vocat ἀτμώδη, siccam vero καπνώδη. Negatque sicco generi esse commune nomen à Græcis positum, fumum vero eius esse speciem: est autem fortasse λιγνὺς, quæ Galeno frequens vox est, genus ad siccas illas exhalationes; est enim λιγνὺς vapor corporis siccioris vt, καπνὸς siccissimi: Galen. in 3. de loc. affect. vtitur καπνῷ, ἀπὸ τῆς ἀναθυμιάσεως τῶν χυμῶν cuiuscumque modi; omnino autem subtiliores partes à crassioribus emissas appellat Aristoteles καπνὸν, λιγνὺν, κνίσσαν, ἀτμίδα, πνεῦμα, ἀναθυμίασιν; Ἀτμὶς autē humidæ exhalationis & cuiuscumque ascendentis humiditatis nomen est, Latinam appellationem non habens: Gal. in 1. de simpl. medic. facult. ἀτμὸν quoque vocat: illius species duæ sunt, aquea & aerea; aquea duplex, Ros & pruina: aerea similiter, vna nebula, & ea quam caliginem appellamus.

Ἀναισθησία. sensus priuatio, quæ duplex est, fit enim aliquando occupata, aut aliter læsa mente, de qua sic Hippocr. in Aphorismis. Qui parte aliqua dolentes, dolorem non sentiunt iis mens ægrotat. Alia vero motricis & sensificæ facultatis læsionem sequitur, vt in torpore grauiore, vel neruo densiori reddito à frigida intemperie, vel compresso, vt à ligatura, ictu, tumore circumdante, aut obstructo à crassis viscidisque humoribus, vel extincto sensu, & partis insito calore, vt in Gangræna & νεκρώσει, vel quia non amplius mittitur spiritus animalis à cerebro, propter penuriam aut pituitæ diffusionem in principium neruorum: in hac sensus priuatione compuncta pars non sentit, aut ægre, quoniam corpus resoluitur, in illa maximè, quia animus læditur.

Ἀναΐσσοντες πρὸς χεῖρα. dicuntur ad manum resilientes: Ἀναΐσσειν, vel ἀναΐσσειν exilire significat, & ad medici tangentis manum subsultare, quod est, vel dissilire motu quodā conuulsiuo, vel attolli ac deprimi palpitatorio, quorum motuū vterque à tremore differt; vel & ἀναΐσσειν dicuntur, qui velut à tonitru, somno excitantur, omnibusque artubus contremiscunt, subsultim mouentur, nec vllo stant loco, metu perculsi; qualem fuisse accepimus mulierem Thasiam δυσαίνων, quæ à menstruorum suppressione, febrem habuit conuulsionibus crebram: nemo autem facile intelliget quos appellet Hippocr. ἀναΐσσοντας πρὸς χεῖρα, nisi qui prius in ægris id diligenter obseruauerit: eiusmodi autē vitium aliquādo adeo manifestum est, vt coniecto oculo in manum ægri, videas quasi intremiscentem reuelli, & aliquando contingenti manum id deprehenditur: atque is motus tremulus, ac resultans ex tremore & cōuulsione, mistus est, propterea σπασμοτρομώδης, & σπασμότρομος ab authore prorrhetici vocatur:

vocatur, distinguiturque à tremore, siquidem deposita manu & subnixa, tremor conquiescit, non σπασμότρομος: Periculosa autem admodum est eiusmodi tremula reuulsio, quam fere dementia sequitur, vt in Thasia muliere, sæpe conuulsio & mors, multoque magis si acuta febris sit, si maligna, si multa antecessit vacuatio: Si enim oppressa natura præ humoris copia contingat, non hoc adeo lethale putandum est, plus humore madentibus quam resiccatis neruis: sunt autem quibus etiam integre valentibus familiaris hæc sit affectio, quod est ad prognosim sedulo cognoscendum: si de hoc deprauato motu plura voles, vide in voce σπασμοτρομώδης.

Ἀναπολόγητα. dicuntur ea (inquit Budæus) quorum sunt occultæ & abditæ causæ, vt in affectibus quibusdam alijsque plurimis contingit.

Ἀνακαβέα. dicitur ἡ λωτὸς Græcorum vulgo, vt Aetius author est.

Ἀνακάθαρσις. dici solet ab Hippocrate humorum qui pleuritidem excitarunt, per sputa euacuatio, vt annotauit Galenus in aphoris. 8. lib. 5.

Et ἀνακαθάρσεις sæpius ab Hippoc. vocantur ἀναπτύσεις.

Ἀνακαθαρτικὸν φάρμακον. repurgans medicamentum. Vide ἐκκαθαρτικόν.

Ἀνακαλευμένῳ. id est, ἀναμιμνησκομένῳ. reminiscenti, apud Hippocratem lib. 1. Epidemiῶν, vt annotauit Galenus.

Ἀνακαλέμενον πνεῦμα. vide πνεῦμα.

Ἀνακάμψερως. herbæ nomen, quę è terra etiam euulsa viuit, vt ait Hesychius. meminit & eius Plinius lib. 24. cap. 17.

Ἀνακαπνίσματα suffimenta. vide θυμιάματα.

Ἀνάκαρ. significat apud Hippocratem εἰς τὸ ἄνω μέρος, hoc est, in superiorem partem: vt ὄπικαρ in inferiorem.

Ἀνακάρδιον ἢ Ἀνάκαρδος, arbor est Indica, fructu auiculæ corculo non dissimili (vnde nomen putatur inditum) rubente intus cruore, quo veluti sanguine scatet. Tertia classe excalfacit & reficcat. Dicitur ad memoriam quam maxime conferre. Duplex habetur apud Paulum δι' ἀνακαρδίων confectio, quarum vtramque θεοδώρητον dicit appellari, numerosiore quidem materia & ponderibus valde differentibus ab ea quam Mesues describit, sed viribus non multum dispar.

Huius quoque compositionis Trallianus meminit l. 7. cap. 10. quam inquit cardialgijs plurimum conferre: Sunt autem qui fructus tantum prædictæ arboris ἀνακάρδια nominari dicant à recentioribus apud Græcos medicis, quod cordis figuram coloremque æmulentur, atque ita potius accepit Paulus in confectione δι' ἀνακαρδίων; memorantur & à Nicolao Myrepso aliquot ἀνακάρδιοι ἀντίδοτοι.

Ἀνακηκίουσιν. hoc est, resiliunt, apud Hippocratem.

Ἀνάκλασις & ἀνακεκλασμένοι. vide infra vocem κατάκλασις.

Ἀνακλίσεις. Hippocrati dicuntur ægrorum decubitus, quos à medico diligenter obseruari præcipit ad morbi prognosim, de quibus sic ille in prorrhetico; decumbentem (inquit) ægrotum à medico deprehendi conuenit in latus dextrum, aut sinistrum, Manus, collum, & crura modice inflexa habentem, sicut & corpus totum, ita enim sanorum plurimi decumbunt: optimi autem sunt decubitus qui sanorum decubitibus similes existunt, at vero supinum iacere, manus, collum & crura extenta habere, minus bonum est; si vero etiam pronus fiat, & de lecto ad pedes delabatur, magis horrendum est, si vero nudos quoque pedes habere comperiatur, haud magnopere calidos, & manus, collum & crura inæqualiter disiecta, atque nuda, malum est; anxietatem enim significat: Lethale est etiam hiantem semper dormire, & crura supini iacentis valde incuruata esse ac complicata, si quis etiam in ventrem decumbat non assuetus, delirium enim significat, erectum autem sedere velle ægrum in morbi vigore, in morbis omnibus acutis malum est, pessimum autem in peripneumonicis.

Ἀνακογχυλίζειν. idem quod τὸ γαργαρίζειν, vt sępe apud Galenum legitur. dicitur etiam ἀνακογχυλιάζειν. quæ verba factitia quibusdam videntur esse à sono, qui fit inter gargarizandum. Paulus libr. 3. cap. 5. κόψας, σήσας, μίξας, ἐν ἡλίῳ κογχυλίαζε, id est tunde, cribra, misce, & in sole gargarizato. Idem cap. 18. eiusdem libri, ὠφελεῖ δὲ καὶ ἀνακογχυλισμὸς διὰ τῶν δριμέων. hoc est, auxiliatur etiam gargarizatio per acria facta.

Ἀνακογχυλιασμὸς apud Athen. l. 5. scriptum habetur, gargarizationem seu gargarizatum Plinius appellauit.

Ἀνακολλήματα. agglutinamenta. Sunt medicamenta quæ in affectibus oculorum fronti agglutinantur, ex ijs composita quæ obstruendi, opplendi, glutinandi, adstringendi, refrigerandi, aut siccandi facultatem possident. cuiusmodi sunt farinæ pollen, manna, terra Samia, myrrha, cochleæ, acacia, opium cum candido oui liquore. Adhibentur cum fluxio per exteriora fertur. Cum enim per venas arteriasque intra caluariam conditas decurrit humor, ea nullo vsu applicantur. Author Paulus lib. 7. cap. 16.

Qui multas eorum differentias illic describit.

Ἀνακοιλιασμός. vox à Diocle vsurpata, referente Cæl. Aureliano lib. 2. τῶν χρον. cap. vlt. qua voce intelligere videtur medicamenti genus quoddam, quod à pulmone affecto humorem detrahit & deducit.

Ἀνακομίζεσθαι. proprie reduci, reuehi, atque deportari significat, hanc vero vocem vsurpauit Hippocr. in aphorismis, pro reductione in pristinum statum, metaphora à messibus desumpta, quæ cum feruntur in aream, aut horreum ἀνακομίζεσθαι dicuntur: Est autem inter vocem hanc, & ἀναλαμβάνεσθαι proportio quædam & similitudo, Resumi namque dicuntur corpora quæ recreantur, postquam morbis defuncta sunt, sic ἀνακομίσασθαι exponit Budæus animum recipere ex deliquio, hinc ἀνακομισθέντα σώματα vocat Gal. ἀναλαμβανόμενα, ἀναφέροντα, id est quæ à longa infirmitate recreantur, & Ἀνακομιδὰς Hippocrates in Coacis, illos, qui à morbis reualescunt.

Ἀνακυρίωσις. vox apud Hippocratem, medici grauitatem atque authoritatem designans, cuius ille ingressu ad ægrum, meminisse vult medicum, libr. περὶ εὐσχημοσύνης, nisi potius actiue sit accipienda vox illa pro authoritatis conciliatione.

Ἀνακωχή. intermissio, dilatio, apud Hippocr.

Ἀνακτόρειον. à quibusdam dicitur ἡ ἀρτεμισία, authore Dioscor. qui etiam τὸ ξιφίον sic dici prodidit.

Ἀνακῶς. φυλακτικῶς. hoc est caute vel apte ad custodiendum: apud Hippocr.

Ἀναλδὴς. significat apud Hippocr. quod non alitur nec augetur.

Ἀναλαμβάνειν. significatione actiua vsurpatur nonnunquam, aliàs & neutrâ; actiuâ quidem, vt ἀναλαμβάνειν τὴν ἰσχὺν, vel τὴν δύναμιν, resumere vires & robur, vt apud Latinos sæpe, & apud Gal. ἀναλαβεῖν τὴν ἐξ ἀρχῆς ἕξιν, id est, recuperare vires pristinas, inde ἀναλαβόντες, & ἀναλαμβάνοντες, dicuntur ægri qui conualuerunt, & quasi sese recollegerunt, colligere enim se Tull. lib. 1. de deuinat. dixit, quod Græci ἀναλαμβάνειν ἑαυτόν: atque vocem hanc ille quidem ad animum trãsferens 4. Tusculana, quid est (inquit) seipsum colligere, nisi dissipatas animi partes, rursus in locum suum cõgerere, id est ἀναλαμβάνειν: Significatione vero neutra, atque absolute, verbum hoc etiam à medicis vsurpatur, sic apud Galen. ὁ ἀναλαμβάνων dicitur qui se recolligit à morbo, dicitur & ipse medicus ἀναλαμβάνειν, id est recreare & refocillare ægrotantes, sic apud Dioscor. ἀναλάβεσθαι τοὺς ἀσθενεῖς: insuper in medicorum compositionibus, etiam verbum, ἀναλαμβάνειν vsurpatur, quando scilicet res contusæ, aliquo liquore coguntur, inquit Budæus, quod Latini excipere dicunt, quia ἐκλαμβάνειν Græci vt ἀναλαμβάνειν dicunt; huius significationis exẽpla multa habet Budæus, ex Celso l. 7. Dioscor. l. 3. c. 154. & l. 1. c. 134. petita.

Ἀναλαμβάνοντες, & Ἀναλαμβανόμενοι. dicuntur ἀνακομιζόμενοι, ἐκ τῆς νόσου ἀναφέροντες, ἀπὸ τῆς ἀσθενείας ῥαΐζοντες, id est qui à morbo illiusque infirmitate conualescunt.

Ἀναληπτικὰ φάρμακα. dicuntur quæ sunt recreandis viribus dicata.

Ἀναληπτικὴ ἀγωγή. apud Gal. & ἀνάληψις renutritio, seu, vt interpretatur Budæus, ratio victus corporis recreatrix, vel virium refocillatrix.

Ἀνάληψις. Est pars artis medicinæ, in naturalem habitum restituens eos qui è morbo conualescunt. Ea quodammodo media est inter tuendæ sanitatis rationem, & curandi methodum. Siquidem conualescentibus nec vlla præter naturam causa aut affectio superest, nec tamen tam firma adhuc constansque sanitas, quin multa quotidie incidant, de quibus merito querantur, quæque dubiam adhuc & quasi vacillantem valetudinem facillime euertant. Itaque in illis non modo præsentem statum conseruare oportet proprijs τῆς ὑγιεινῆς præceptis, verum vitia etiam quæ leuissimam ob causam emergunt, emendare: quod opus est τῆς θεραπευτικῆς, à qua hoc vno tantum videtur differre, quod hæc magnis excessibus à naturali habitu medeatur, ἀναληπτικὴ vero parua vitia corrigat. Eius autẽ duæ maximæ sunt partes, vt ait Galenus, Alimenta & Exercitatio: illa quidem quæ robur quod deest suppleant, quodque vacuatum est atque dissipatum resarciant: hæc vero vt euacuet purgetque humorem & concoquat excrementa. Quibus addi etiam debet eorum abstinentia quæ sanitatem offendunt, algor, æstus, lassitudo, cruditas, ebrietas, vigiliæ, tristitia, ira, & reliqui animi affectus.

Ἀνάληψις. significat etiam apud Hippocratem membri alicuius suspensionem, veluti brachij, quod, si læsum est, vbi deligatum erit, collocatur in mitella, quæ à cubito ad manum excipiens ipsum sustineat. Quod autẽ in brachio ἀνάληψις est, id in cute δέσις apud eundem dicitur, vt annotauit Galenus comm. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Ἀνάλμυρον. insulsum, non salsum, apud Hippocr.

Ἀναλογισμός. est ratio quæ ab euidenti rei obscuræ cognitionem adfert. Ea fit ex comparatione & perceptione causarum iuuantium per similitudines. Sic namque quod iuuare solet, ἀναλογισμῷ colligitur, quando causa quidem occulta est, nec vlla eius habetur obseruatio, sed affectus quam simillimus ex casibus est. Quia enim causa ignoratur, nec potest propterea colligi per indicationem quod remedium possit conducere, nullaque adhuc facta est obseruatio, cogimur ad simile intuentes, transgredi ad simile. Itaque ἀναλογισμὸς per transitum ad simile fit. Eo namque vtentes, à similibus ad similia transimus, aliter tamen quam Empirici, qui à simili transitum ab auxiliis ad auxilia, aut ab affectibus ad affectus fieri affirmant, vt docet Galen. in lib. ad Thrasybulum. Est autem ἀναλογισμὸς ratiocinatio Dogmaticorum propria, sicut ἐπιλογισμὸς Empiricorum. Hi namque euidentibus, illi ratione magis nituntur. Atque vt illi inter se, sic eorum etiam rationes differunt. Est enim Empirica ratio euidentium rerum, Dogmatica vero occultarum.

Ἀναλογιστικοὶ ijdem qui & δογματικοὶ de quibus vide suo loco.

Ἄναλτον. idem apud Hippocratem, quod ἀνάλμυρον, hoc est, salis expers. Erotianus exponit ἄναλτον ἄλφιτον apud Hippocratem τὸ μικρὸν ἢ ἀναυξές. quomodo Hesychius quoque hanc vocem accipi testatur, deriuans παρὰ τὴν ἄλσιν. Galenus autem τὸ χωρὶς ἁλῶν ἢ οὐχ ἁλμυρόν. hoc est salis expers & salsugine nulla præditum: sicut & testatur Suidas.

Ἀναμνηστικὰ σημεῖα. signa dicuntur, quæ præteritam corporis constitutionem in memoriam reuocant, vide σημεῖον.

Ἀναμνησκόντων ἔργα. vide ἔργον.

Ἀνανδριεῖς. euirati dicuntur, & effœminati apud Hippocr. lib. de aere aq. & loc. qui apud Scythas ἐυνουχίαι.

Ἀναξαρεῖς. quartum genus rumicis, quod & ὀξαλὶς dicitur.

Apud Dioscor. Paris. & Colon. Edit. habent ἀναξυρεῖς.

Ἀνάπαλιν. è contrario, ex aduersa parte, & è directo significat, est enim vox hæc contraria, τῷ κατ' ἴξιν, quod significat è regione, & τὴν ἰθυωρίαν: sunt autem hæ voces apud Hippocr. celebratissimæ, in humorum transmutationibus, & effluxibus, in naturæ namque motibus semper spectandam esse docet ἰθυωρίαν, directionem, rectũ partis situm, & τὸ κατ' ἴξιν, è contra ea quæ ἀνάπαλιν, id est ex opposito, & ex aduersa parte fiunt, perpetuo damnantur: sic in sanguinis profluuio, τὰ ἀνάπαλιν αἱμορραγέοντα damnat Hipp. in Coac. & in abcessuum doctrina, τὰ ἐπὶ τὰ ἀναντία ῥέποντα, l. 2. Epid. id est quæ in contrarium vergunt: horum vero alia laudantur, alia improbantur, experientia potius quam ratione vlla: oportere enim sanguinem critice effundi ex ea nare, quæ è directo parti laboranti respondet sic liene inflammato è sinistra nare, hepate è dextra: sinistris contrà è sinistra, res est experientia diuturna tam comprobata, vt indubitata medicis omnibus habeatur tanquam maior sit, & fœlicior naturæ contentio, in meatuum rectitudine, & ἰθυωρία, quam in ijs quæ fiũt ἀνάπαλιν, quasi tùm natura symptomaticὼs agat, inordinatum & effrænem materiæ motum moderari non ido-

nea, dum à viſcere in oppoſitũ viſcus tranſmeat.

Ἀναπτύεσθαι. ſignificat apud Hippocratem pus aliqua in parte collectum digeri atque diſcuti, ſicut annotauit Galenus comm. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Qui ἐκδιαπυΐσκεσθαι, καὶ διαφορεῖσθαι exponit.

Ἀναπλάξεις. apud Hippocr. idem quod διαπλάξεις, id eſt illitiones ſiue inunctiones.

Ἀνάπλευσις ὀστέου. oſſis fluctuatio, ac velut enatatio dicitur ab Hippocr. in Coac. prænot. id quod aliquando contingit, reuera loco motis oſſibus, atque ita extantibus nonnunquam accremento quodam, vt os, amplius quam pro natura euadat; vel per ἀνάπλευσιν illic intelligit Hippocr. cauum relictum exempto oſſe; fit autem aliquando vt quemadmodum acris fluxio, dentes ſæpius excauat, exedit, putrefacitque, ac nonnunquam ab alueolis exturbat, interdumque etiam oſſa maxillæ ſuperioris, licet duriſſima, corrumpit adeo, vt ſquammulæ decidant, ita quoque per rimulas ac ſuturas oſſium, poteſt ſerpere roſio, adeo vt ipſa inter ſe diſiungantur, fluctuent, ac veluti dehiſcant, quod per vocem ἀνάπλευσις ſignificaſſe videtur Hippocr. Sic 4. Epid. de vlcere exedente, indeque corruptis dentibus, & tandem excidentibus, οἱ ὀδόντες ἀνέπλεον, dixit Hippocr. vbi quidam tamen, ſed male quorundam iudicio, ἀνέπεσον pro ἀνέπλεον legunt; Cornarius ὀστέου ἀνάπλευσιν, oſſis eductionem dixit, quod os pure eroſum, & imbutum decidat, & deſquammetur, ſic & Paul. lib. 6. c. 107. ἀναπλεῖν dixit de oſſis ſquammula ab oſſe reſoluenda, & emerſura, ὀστέου λεπίδωσιν & ψίλωσιν vocauit Hippocr. lib. de fracturis.

Ἀναπνοή. reſpiratio. Eſt aeris inſpiratio atque expiratio. Motus eſt ex duobus motibus contrarijs compoſitus, & gemina inter eos quiete, ad eundem prorſus modum, quo & pulſus. Eorum vno aer in pulmonem trahitur, thorace dilatato: altero ex pulmone redit, eodem ſubſidente & compreſſo. ille τῇ διαστολῇ, hic τῇ συστολῇ proportione reſpondet, non aliter quam tota reſpiratio cum ipſo pulſu magna ſimilitudine conuenit. Cum enim vnius eiuſdemque vſus cauſa reſpiratio & pulſus dati ſint animantibus, æquũ fuit ſimilibus vtrumque perfici partibus, paribuſque inſtrumentis pares ſimileſque actiones abſolui. Sunt autem in eum finem vſumque à natura comparata, vt calor cordis perpetuo aeris attractu ventiletur, puruſque conſeruetur. Id quod pulſus quidem arteriarum dilatatione compreſſioneque facile præſtat: quę, cum ſe expandunt, omni ex parte per corporis ſpiracula aerem ambientem attrahunt: cum vero conſidunt, fumida & halituoſa excrementa ex humorum & ſpirituum vſtione nata expellunt: reſpiratio vero, aeris inſpiratu expiratuque. Nam quia maior eſt cordis flamma quam vt poſſit arteriarum pulſu temperari, aliam præſtandi refrigerij rationem natura per reſpirationem machinata eſt, vt flagrante & æſtuante corde animalis facultas thoracem & diaphragma viciſſim attolleret atque deprimeret. Sic enim fit, vt dilatato thorace pulmones vna attollantur diducanturque, & aerem proximum follis inſtar intra ſe pertrahant, depreſſo autem ijdem ſimul ſummittantur, aeremque antea attractum cumque eo fuliginem omnem exprimant. Iis igitur alternis motibus duobus, inſpiratione expirationeque reſpiratio peragitur. Inſpiratio totum pulmonem aere implet, qui cordi non tantum refrigerium, verum etiam nutrimentum præbet, in pulmone primum elaboratus, deinde in ſiniſtrum cordis ventriculum trãſmiſſus, miſtuſque ſanguinis vapori qui ex dextro ventriculo ſuggeritur, & demum vi cordis inſita conuerſus in vitalem ſpiritum. Ac quoniam, vt in cibis & potibus, ſic etiam in ſpiritibus nihil tam ſimile eſt nutriendo corpori, quod non multa in ſe contineat ſuperflua, & ad alendum inepta, quicquid fumoſi excrementi poſt eiuſmodi ſpiritus concoctionem genitum eſt, id omne è ſiniſtro cordis ventriculo per eius ſyſtolen in aſperas arterias depulſum tandem expiratione reijcitur. Hic quidem reſpirationis vſus eſt, à pulſus vſu nulla in re differens, niſi quod illa ab animali facultate, hic à vitali manat; hic vno tenore continuus perſeuerat, neque arbitrij noſtri eſt; illa vero cum homini libet, ceſſat, & in noſtra poteſtate poſita videtur, ſiue eam crebriorem aut rariorem, velociorem aut tardiorem, maiorem aut minorem facere volumus. Verumtamen quia eam in totum cohibere non poſſumus, ſed omnino ad eam perinde atque ad vrinæ & ſtercoris excretionem neceſſitate quadam naturæ impellimur. Quo fit vt libera & voluntaria abſolute dici non poſſit, ſicut ambulatio & locutio, quod nobis inuitis facultas animalis ad reſpirationem compellatur, & neceſſitati potius quam voluntati obtemperare cogatur. Nec tamen propterea inter voluntarios motus referenda non eſt. Eſt enim ſolius facultatis animalis opus, idque muſculorum beneficio. vnde & à voluntate arbitrioque noſtro fieri recte dici poteſt, non eo quidem prorſus libero, ſed ſi dicere licet, coacto. Mouens enim illa & voluntaria facultas ardoris & æſtus in corde accenſi magnitudine percita atque ſtimulata, per muſculos thoracem, ſimulque conſequutione quadam pulmones diſtendit, quo aere impleantur, rurſumque contrahit, quo eũdem poſtea excludant. Ac ſi parua quidem liberaque reſpiratio fieri debet, ſolum diaphragma ſufficit: ſin autem maior fieri, præter ipſum thoracis etiam muſculi concurrunt: quorum alij inſpirationem, alij expirationem adiuuant, ſicut ſuis locis dicetur. Quod ſi maxima reſpiratione opus eſt, accedunt etiam qui in epigaſtrio ſiti ſunt muſculi: eſtque ille ſummus in edenda reſpiratione naturæ conatus.

Ἀναπνοὴ κλαυθμώδης. Hippocrati in aphoriſmis vocatur luctuoſa reſpiratio, qualis plorantium & querulorum vox eſt, non ſolũ acuta, ſed offenſans & tremula; hęc ſæpe infantibus accidit dum quo tempore plorant, inſpirare videntur, inſpiratione interruptâ, ſtante interim thorace, deinde rurſus id quod deeſt adijciente, quod Hippo. in Epid. in hũc modum explicuit διπλῆ εἴσω ἐπανάκλησις, οἷον ἐπιπνέουσιν, duplex intro reuocatio, veluti inſpirationẽ ingeminantibus, quod & πνεῦμα ἀνακαλεύμενον alias appellat, de quo ſuo loco, hoc autem cõtingit inquit Gal. comm. in aphor. 54. l. 6. nonnunquã potẽtia fatigata, quomodo enim iumenta ſubinde reſtitãt oneris grauitate preſſa, infirma ætate, viribus, vel malignitate viæ: ita reſpirationis opifici, & inſtrumentis euenit; nonnunquam id accidit ex duritie inſtrumentorum, nonnunquam vero (ait) ambabus cauſis ſimul concurrentibus, ſed & aliquando

propter aliquam musculorum pectoris similem conuulsioni dispositionem, quacumque vero de causa fiat, in acuto morbo contingens, non est bona.

Ἄναρθροι. Hippocrati dicuntur libr. de aere aq. & locis, qui carnosi & pingues sunt, adeo vt non distinctis vel apparentibus articulis sint donati, sed præ crassitie informes, quibus ἰσχνὸς, & διηρθρωμένος, graciles & articulis probe distinctos opponit: his & opponuntur ἀρθρώδεις, vt docet Budæus: sed & ἄναρθρος hesychio, metaphoricῶς ἄτονον ἀσθενῆ, id est debilem & eneruem significat.

Ἄναρμα. vocabant Asclepiades, & Heraclides, teste Gal. 1. de morbor. differet. corpuscula quædam è quibus, tanquam ex elementis, animantium corpora concreta esse statuebant; Democritus & Epicurus ἄτομα id est insectilia vocarunt.

Ἀνάρραφη τῶν βλεφάρων. dicitur sutura palpebrarum sursum versus, quæ quomodo facienda sit docet Aetius tetrabl. 2. sermon. 3. c. 69.

Ἀνάρρινον. Idem quod τὸ ἀντίρρινον.

Ἀνάρρινον, per nares rediens, apud Hippocratem. Sunt tamen qui diuidant, sc[ri]bentes ἀνὰ ῥινὸν, hoc est, per cutem.

Ἀνασάρκα. vel diuisis nominibu[s ἀν]ὰ σάρκα. species est hydropis, in quo aqua pe[r v]niuersam carnem diffusa est.

Dicitur & ὑποσάρκα Hippocrati & Diocli; Heraclidi Tarentino κατασάρκα, vt ait Cælius Aurel. l. 3. c. 8. dicitur etiam ὑποσάρκιος, vel potius ὑποσαρκίδιος, & σαρκίτης & λευκοφλεγματίας vide suo loco ὕδρωψ.

Ἀνάσταλσις. cibi substractio dicitur, hac vsus est voce Herodotus medicus apud Aetium l. 5. c. 129. etsi apud illum mendose legatur ἀνασείσεις.

Ἀναστοιχείωσις. resolutio corporis in sua elementa. Gal. l. de sympt. causis videtur ἀναστοιχείωσιν, ἀνάλυσιν, & σύντηξιν idem existimare.

Ἀναστόμωσις. est osculi venæ aut arteriæ apertio, ex qua sequitur sanguinis profluuium. Ab eiusmodi causa plerumque per nares & anum, aliquando vero à pulmonibus & ventriculo sanguis reijcitur. Sunt autem τῆς ἀναστομώσεως tres in vniuersum causæ. Vna vasis imbecillitas, præ qua ne minimum quidem sanguinis ad ipsum ruentis impetum potest sustinere: altera sanguinis, qui eius osculum impetit, copia: tertia acris aut quomodolibet maligna, quæ vasis ori extrinsecus incidit, qualitas, sicut docuit Galen. libr. 5. meth. med.

Notandum insuper est ἀναστομώσεως vocem, pluries apud Galenum vsurpari pro ablatione obstructionis, adeo vt male prorsus atque infœliciter Gaza apud Theophr. 3. de caus. plantar. c. 25. ἀναστόμωσιν infarctionem verterit, inde ἀναστόμωσις restitutum ciborum appetitum significat, qui sequi videtur oris ventriculi & vasorum ad apertionem, quo sensu scribit Athenæus veteres esitare solitos oliuas, quas ἁλμάδας vocarent πρὸς ἀναστόμωσιν, hoc eodem sensu apud Atheneum interpretatur doctissimus Dalechampius τὰ εἰς ἀναστόμωσιν βρώματα, Alimenta quæ ad restituendam ὄρεξιν deperditam conducunt, Ἀναστόμωσιν latine osculationem, & ἀναστομωτικὰ osculantia quidam dixere, sic Cælius Aurel. l. 2. τῶν χρον. c. 10.

Ἀναστομωτικὸν. est medicamentum quod ora venarum & arteriarum aperiendi vim habet, calidũ, acre, mordax, crassarum partium & terrenum. vt cyclaminus, allium, porrum. huic oppositum est τὸ στυπτικόν.

Dicitur autem etiam ἀναστομωτήριον pro ἀναστομωτικὸν, sic apud Hipp. de nat. mulieb. ὑστέρας ἀναστομωτήριον, τὸ αὐτὸ καὶ καθαρτικὸν legimus, id est vteros aperiens, idemque purgans.

Ἀναστρέφεσθαι. apud medicos vsurpatur in ijs quæ coquuntur & è liquidis crassiora euadunt: & significat densare inspissareque. dicitur & συστρέφεσθαι. vnde συστροφαὶ ab Hippocr. appellantur φύματα καὶ σκληρίαι, hoc est tubercula & durities, vt Galen. ἐν τῇ τῶν γλωττῶν ἐξηγήσει interpretatur.

Ἀναστρέφοντες λόγοι, vide ἀντιστρέφοντες λόγοι.

Ἀνατεταραγμένον οὖρον, vrina returbata vide οὖρον.

Ἀνατολὴ. Polluci dicitur, τὸ πρὸς τῇ ῥιζονυχίᾳ λευκὸν, quod album est in vnguium radicibus.

Ἀνατομὴ & Ἀνατομία. est corporis præcipue humani dissectio, per quam vniuscuiusque partis substantia, situs, figura, magnitudo, connexio & vsus intelliguntur: hæc autem medicinæ pars antiquissima est: Chalcidius comment. in Timæum Platonis, anatomes inuentionem Alchmæoni, Platonis ætate philosopho eminentissimo, & Pythagoræ discipulo acceptam refert, post Alchmęonem vixit Herophilus, quem Gal. vt anatomicum præstantem prædicat, Marinum Philosophum & medicum pari laude cumulās, qui suis temporibus inter omnes primus, & solus de anatomia quædam ediderat, vt 2. de administrat. Anatom. testatur. Quin & Democritus Hippocrati coæuus, iam animalium dissectionibus vacabat, & vniuersa Homeri poesis elegantioribus artis anatomicæ flosculis abundat: est & anatomia citra controuersiam aprime vtilis atque necessaria, per illam enim pars affecta corporis innotescit, morborum atque criseῶn prædictiones atque præsagia certo instituuntur, morbi interni externique recta medicatione sanatur: in Chirurgico vero opere, est in primis & quam maxime necessaria, partium enim natura cognita, situs, atque connexio, chirurgi operantis manum apprimè dirigunt, quibus illi incognitis, sicut in prognostico, ita in curandi ratione ac remediorum idoneorum inuentione, & adhibendis parti vinculis longe aberrabit: Sed & sicut opifex debet subiectum circa quod versatur cognoscere, sic chirurgus corporis humani partes, quæ sunt, vt affectionis ita rectæ curationis indices; hinc factum vt prisci medici liberos suos, domesticis corporum dissectionibus exercuerint, & omnibus medicinæ partibus doctrinam anatomicam inseruerint.

Ἀνάτρησις. perforatio, vnum est ex vltimis remedijs quæ comitialibus morbis adhibentur, apud Trallian. l. 1. c. de Epilepsia, Testæ terebrationẽ vocauit Cælius Aurel. hęc vero vltima remedia ex Celsi l. 5. sũt, Arteriarũ sectio, occipitij incisio, adustio, & perforatio, sed notabis apud Trallian. loco citato, malè scribi ἀναρτήσεως pro ἀνατρήσεως.

Ἀνάτριψις. significat frictionem, non eam tantum, sicut nonnulli existimarunt, quæ ab inferiori parte sursum procedit: quod τρῖψις frictionem, ἀνὰ sursum significet, sed vniuersum frictionis genus. Id quod ex multis Hippocr. locis perspicuum esse potest, vt annotauit Galen. comm. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. & comm. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον. Neq; enim refert ἀνάτριψιν dicas an τρῖψιν, etiamsi τῆς ἀνατρίψεως nomẽ apud veteres vsitatius

sit quam τῆς τείψεως. vt scripsit Gal. l. 2. sanitatis tuendæ Vide τείψις.

Α᾽νατροπὴ. sic medici veteres vocabãt affectus quosdam ventriculi, nempe ἀνορεξίαν, & ναυτιώδη διάθεσιν, vt ait Gal. l. 8. c. τόπ. c. 1.

Α᾽ναυδία & ἀναυδὴ. est fandi seu loquendi impotentia; nomen est Galeno, necdum satis vsitatum, nec tritum, illud enim præfatione quadam emollit, cum ait comment. in histor. 3. lib. 3. Epidem. τὴν ἀφωνίαν grauiorem esse ὡς ἄν εἴποι τις, ἀναυδίας: vt autem ἀφωνία vocis priuationem significat, sic ἀναυδὴ siue ἀναυδία sermonis; veteres enim τὴν αὐδὴν sermonem, & solam hominis vocem articulatam dixerunt, qua neque vox neque sonus, vt flentis, clamantis, sibilantis, tussientis comprehenditur: hic est enim ἄφωνος non ἄναυδος: Sic Hippocr. in historia Pithyonis cum ἄναυδος scripsisset, statim subiecit ἄφωνος, quod vitium priore deterius est; iam vero cum alia sint vocalia instrumenta, alia dialectica, atque inter dialectica, principem locum lingua teneat, ἀναυδία paralyticæ linguæ erit symptoma, ἀφωνία vero ἐσχάτης νεκρώσεως ἐστὶ γνώρισμα, τῆ οὕτως ἐχόντων, id est caloris pene emortui signum est in ijs qui sic afficiũtur, hinc enim significatio fit collapsæ potentiæ animalis, peneque extincti caloris vitalis, vnde vocalia instrumenta motu priuantur, materiaque vocalis non sufficit ad vocem edendam: Sed ἀναυδία etiam quædam est à deprauata voluntate, & melancholia, vt in melancholica ἐκστάσει quæ σιγῶσα, id est silens vocatur, in qua æger non loquitur, cum tamen loqui possit: in vniuersum autem imbecillitas facultatis animalis, materiæ vocalis interceptio, linguæ resolutio, & deprauata voluntas, silentij causæ sunt, quocumque vero modo fiat signum pessimum est, interdumque pro causæ magnitudine, & difficultate lethale.

Α᾽ναυδος. Hippocrati dicitur, Galeno interprete, διαλέγεσθαι ἀδύνατος, ἀδιάλεκτος, ἄλογος, sermonis impotens, qui loqui non potest, sicut ἄφωνος ὁ φωνεῖν μὴ δυνάμενος, vnde liquet maius vitium esse ἄφωνον quam ἄναυδον, qui enim ἄφωνος idem & ἄναυδος, non è contra.

Α᾽ναύδως. sine voce. sunt tamen qui apud Hippocr. interpretati sint ἀλόγως, id est temere, vt annotat Gal. comment. εἰς τὸ προῤῥητικόν. Idem in explicatione vocum Hippocr. scribit ἄναυδον ab eo dici τῇ διαλέγεσθαι ἀδύνατον, hoc est, qui bene & apte verba facere nequit: ἄφωνον autem, qui omnino vocem emittere non potest. In tertio τῆ ἐπιδημιῶν vtrumq; deinceps de Pythione dictum est.

Α᾽ναφαλαντίασις. caluities, & quidem proprie quæ est in supercilijs, superciliorum glabrities, ita enim Aristoteles libr. 3. de histor. animal. cap. 11. ἡ μὲν οὖν κατὰ κορυφὴν λειότης, φαλακρότης καλεῖται, ἡ δὲ κατὰ τὰς ὀφρύας, ἀναφαλαντίασις: vbi Gaza salitium interpretatur, sed tantisper inquit, dum melius vocabulum inuenerit; dicitur & ἀναφαλάντωμα pro eodem.

Α᾽ναφέρειν. scribit Gal. in exegesi, significare apud Hippocr. τὸ ὑπολύζειν ἀναπνέοντα, inter respirandum subinde singultire, vt in primo de morbis minore: dicitur & de pueris, qui postquam flere desierunt, spiritum in nares retrahunt Galeni verba loco cit. hæc sunt ἀναφέρειν δηλοῖ ποτὲ, καὶ τὸ ὑπολύζειν ἀναπνέοντα, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νούσων τῷ μικροτέρῳ, καὶ ἀναφέρειν, ὥσπερ τὰ παιδία τὰ πεπαυμένα κλαίοντα, καὶ εἰς τὰς ῥῖνας ἀνέλκοντα τὸ πνεῦμα, τοῦτο ταὐτὸν ἐστὶ τὸ πνεῦμα προσαπτόμενον ἐν τῇ ἔξω φορῇ ἐμπίπτειν τῇ διπλῇ εἴσω ἐπαναλήψει: qua oratione vult Galen. ἀναφέρειν dici de reuocato celerius spiritu, idque proponit in lugentibus pueris, qui bis foras sæpe spiritum reuocant, & naribus trahunt, ac in medijs lachrimis, speciem quandam singultus eo genere spirationis referunt: atque ex aduerso poni, alteri vitio respirationis, cum duplex intro spiritus accidit reuocatio: sed sunt qui hanc vocis significationem parum probent, quia illis valde suspecti libri sunt de morbis, qui apud Hippocr. circumferuntur, & ignorent quisnam sit liber ille primus de morbis minor, neque ἀναφέρειν in tota eorum librorum περὶ νούσων tractatione ea notione reperiri, quanquam libr. 4. sæpe reperitur, sed alio sensu, quo nimirum pati ac sufferre significat, itaque ἀναφέρειν siue ἐπαναφέρειν interpretantur vt Coaca prima, iterum atque iterum velut resurgere, & recolligere sese, quod illud ἐπὶ ostendit, sicut in illo ἐπιῤῥιγέειν quod est crebro rigere: nam & ἀναφέρειν apud Hippocr. vsurpatum reperitur de ijs, qui periculo defunguntur & restituti viuunt, testis illa præceptoris sententia aphor. 43. libr. 2. τῶν ἀπαγχομένων καὶ καταλυομένων, μήπω δὲ τεθνηκότων, οὐκ ἀναφέρουσιν, οἷς ἂν ἀφρὸς ᾖ περὶ στόμα, id est eorum qui strangulando exoluuntur necdum mortui sunt, illi demum non sibi restituuntur, quibus fuerit circa os spuma, hoc Celsus ad vitam redire dixit. l. 2. c. 8. & l. 2. περὶ γυναικ; idem Hippocrates αἱ γεραίτεραι, inquit, οὐ δύνανται ἀναφέρειν ἀλλ᾽ ἀπόλλυνται ὑπὸ ἀσθενείης i. seniores sese recolligere non possunt, sed pre infirmitate virium pereunt: ita & l. 4. de morb. ἀναφέρεσθαι pro ἀναφέρειν ponitur & refici recrearique significat.

Α᾽ναφορὰ αἵματος. sanguinis sursum sublati per os reiectio.

Α᾽ναφορικοί; huius vocis anceps atque dubia significatio est, quæ si ex vi nominis æstimetur, esse nihil aliud videbitur, quam si ex infernis partibus, sursum reijcientes, dixeris: Dioscor. l. 2. de materia medica, eos intelligere videtur, interprete Cornario, qui sanguinem ex infernis partibus sublatum, per os reijciunt, vbi Scyllam assatam, delinctam cum melle, ἀναφορικοῖς conferre ait: Marcell. tamen Virgil. loco Dioscoridis citato, hanc vocem simpliciter ad ægram difficilemque reiectionem contraxit, Paul. Æginetam secutus qui l. 3. c. 28. in arteriacis affectibus, simpliciter eos intelligere videtur, sic exponente Goupylo illius interprete, qui ægre reijciunt: & sane his absolute positis vocibus, ἀναγωγὴ, ἀνάπτυσις, ἀναφορὰ, citraque adiectionem vllam, solent Græci, non tam sanguinis reiectiones intelligere, quam quorumuis præter naturam, in pectore, aut pulmonibus contentorum humorum, purulentæque illuuiei, quæ per os educi debeant, adeo vt quos l. 2. τῆ εὐπορ. & in libris de materia medica, passim ἀναφορικοὺς Dioscor. appellat, merito vitiosa reijcientes interpretur Hermolaus Barbarus, melius sane quam Cornarius, authoris mentem assequutus; quæ quamquam sic habent, non me tamen fugit plerosque authores, vocem hanc ad cruenta sputa significanda vsurpasse; sic Serapio ad saniei reiectionem ex pectore eam contraxit, sed & αἵματος vocabulũ etiam plerique huic voci adiecerunt: Quantum vero ab hæmoptoicis differant Anaphorici docet vel ipsum pharmacorum, quæ adhibentur, discrimen.

Ἀναφώνησις. vociferatio. Est vehementior exclamatio, pectus & vocis organa exercens, inque ijs calorem natiuum excitans, corporis solidas partes corroborans, excrementa attenuans & repurgans. Hæc fere ei succedunt commoda. Itaque anhelosis, recta ceruice spirantibus, tabidis, purulentisque conuenientissima est, ac veteribus pectoris & dorsi doloribus, raucitatique, quam humiditas excitauit, medetur. ad hæc febribus quartanis. lentum enim & concretum humorem dissipat, & ventriculi humiditatem, quam priuatim quartana solet inducere, expellit. Cæterum qui eo exercitationis genere vti cupit, aluum prius exonerare, deinde infernas partes sensim fricare, postea deambulare & moderate primum loqui, mox paulatim vocem intendere, postremo vociferari & exclamare debet. Sic plurimo aere inspirato pectus distenditur, corporis meatus aperiuntur, totaque corporis moles intenditur. inde sputa multa prodeunt, pituitosa vacuantur, calor accenditur. Verum diligenter cauere oportet, ne crudi aut corrupti humores in corpore redundent, neue caput infirmum sit, aut male affectum, ne tanta vocis contentione repleatur vaporibus & offendatur. Ea quidem ex Antyllo omnes fere posteriores medici decerpserunt: permulta vero etiam alia Oribasius lib. 6. collectorum medicinalium.

Cælius Aurelian. lib. 1. τῶν χρον. c. 1. ἀναφώνησιν vocis exercitium dixit, hæc eadem interdum ἀνάγνωσις & ab Aretæo φωνασκίη vocatur: cuius exercitationis si commoda & incommoda scire voles, quantique fuerit vsus apud veteres, docebit te doctissimus Mercurialis 3. art. Gymnast. c. 7. & lib. 6. c. 5. qui hæc fuse & amplissime enarrauit.

Ἀναχελύζεσθαι. ructare apud Hippocr. hoc est, διὰ τῆς χέλυος, τουτέστι τοῦ στήθους, τὴν ἀναφορὰν τῶν ἐρυγμάτων ποιεῖσθαι. Ructus enim fit, eius materia humoreque per chelym, hoc est pectus, in os sublatis. Annotat Nicandri interpres in Alexipharmaca.

Ἀνάχρεμψις. Hesychio Ἀνάβηξις, screatus: Galenus interpretatur κάθαρσιν διὰ φάρυγγος, purgationem per fauces, addit Philotheus, & per asperam arteriam. Proprie tamen, dicitur de eo perstrepente conatu, qui fit dum è faucibus, aliquid renitens expurgare nitimur, in quo vt docuit Gal. 4. de loc. affect. differt ἀπὸ τοῦ ἀποπτύσματος à sputo, quo simpliciter, quæ in ore sunt exspuuntur Hippocr. tamen Aphor. 47. l. 4. & 7. aphor. 65. ἀπόχρεμψιν, quæ est idem quod ἀνάχρεμψις, generaliter sumpsit tam pro screatu quam pro exspuitione simplici: est autem vox hæc fictitia ab obstrepero & aspero sono qui fit in screatu, sic & vox screatus apud Latinos.

Ἀναψύχειν. duo significat, Refrigerare, & recreare seu reficere: hesychius idem esse inquit quod ῥιπίζειν, euentilare, & ἀναψυχὴν interpretatur παραμυθίαν id est solatium: hinc metaphora quadam eleganti Galen. apud Hippocr. lib. de fracturis, ἀναψύχειν ἐπὶ τοῦ γυμνοῦσθαι, id est nudari dici scribit, hoc est detracto vinculo fracturis idoneo, in vlceris curationem incumbere, quod ἀναψύχεσθαι τὸ ἕλκος dicitur lib. de fracturis, ceu relaxatis vinculis, & expurgato pure nutriatur vlcus & recreetur sicut & illi perfrigeratione accedente, quando nudatur; hinc Erotianus ἀναψύχειν, γυμνοῦν, hoc est nudare exponit.

Ἄνδηρον. dicitur à nonnullis τὸ στῆθος χειρός. hoc est ea pars manus quæ post cauam eius partem ante metacarpium iacet.

Ἀνδράχνη. portulaca herba est duûm generum. Vna in hortis emicat, cauliculis teretibus, in altum erectis, lente vergentibus in puniceum, folijs pinguibus, à tergo candidis, gustu subsulso, semine nigro, in herbaceis calycibus collecto: altera sua sponte in vitibus nascitur, & ternis quaternisue coliculis in terra sessilibus serpit, cultaque latius euagatur folio carnoso, verum turbinatiore, cætera priori consimilis. Vulgus Gallicum has tum porcellinam tum porpierum appellat. Refrigerat tertio excessu, humectat secundo. quamobrem causo laborantes ventriculo imposita iuuat, & fluxiones repellit. lentore suo stuporem ex acidis contractum corrigit, ob adstrictionem vero intestinorum torminibus & alui profluuijs medetur. Est autē & alia quædam ascititia portulacæ species quam ἀνδράχνην ἀγρίαν appellant, sed eiusdem cum τῷ ἀειζώῳ, id est, sedo, generis. est enim tertia eius species, Dicitur & hoc nomine à quibusdam ἡ πεπλὶς siue πέπλιον, vt vocauit Hippocrates.

Ἀνδρογονία. dicitur apud Hippocr. Per viros generis successio.

Ἀνδρόγυνοι. vide Ἑρμαφρόδιτον. Sunt autem inquit, Plin. l. 8. Ἀνδρόγυναι populi in Affrica vtriusque naturæ, inter se vicibus coeuntes, quibus dextra mamma virilis erat, sinistra muliebris, hi aliter γύνανδροι vocātur & ἑρμαφρόδιτοι, ab Hermaphrodito Mercurij & Veneris filio, qui cum nympha Salmacide confusum sexum habuisse fertur: Ἀνδρόγυνοι, etiam appellantur, quibus excisa sunt genitalia, qui & ἀπόκοποι & γυννίδες, & ἡμιγυναῖκες & ἡμίανδροι dicuntur.

Ἀνδραποδοκάπηλοι, & Ἀνδροκάπηλοι mãgones de quibus pluribus in locis Gal. sic vero dicebātur antiquitus, illi qui infātes in canistris, pueros, puellas, seruos, Eunuchos, aliosq; homines, non libidinis ergo vt lenones, sed alterius cuiusdā operis gratia venales habebant; hi autem quo vendibilior merx foret, totis viribus corporum pulchritudini studebant, vnde apud Gal. legimus eos consueuisse facies puerorum succo ptisanæ, farina fabacea, nonnunquam nitro, quæ detergerent & lucidiores redderent, abluere, nonnumquā emaciatorum nates virgis percutere, atque picare, quo habitiora & crassiora corpora euaderent; aliquando puellarum costas arctissimis fascijs constringere, vt pectoris amplitudo, simulque coxarum altitudo, latitudóve (qui solet esse mulierum decor) augerentur, quandoque varijs modis pilos è genis, alijsque partibus vellere, quo iuniores atque venustiores, qui erant vendendi, apparerent; illis olim Romanorum Ædiliū edicto cautum fuit, vt titulos singulis seruis venalibus adscriberent, quo emptor recte intelligere posset, quid morbi vitijve cuique seruo inesset, atque inde seruos vitiosos aut morbosos posse andrapodocapelo venditori redhiberi, statuerunt veteres Iurisconsulti.

Ἀνδρόσαιμον. frutex est hyperico similis, gracilibus festucis, rubentibus ramis, folijs effigie quidem rutæ, sed duplo triploue maioribus, & cum teruntur, succo sanguineo manantibus complures alas habet in cacumine, vtrinque expansas pinnatasque, circa quas flores pusilli, lutei, & in calyculis semen veluti nigri papaueris, lineis

diſtinctum. Eius ſemen purgat, folia deſiccant. Galen. τὸ ἀνδρόσαιμον duplex ſtatuit: vnum, ἄσκυρον ſiue ἀσκυροειδὲς (nam reuera τὸ ἀνδρόσαιμον differt ἀπὸ τοῦ ἀσκύρου, etiamſi multa habeat τῷ ἀσκύρῳ ſimillima) alterum Διονυσιακὸν eſt: quorum tamen vtrique pares vires tribuit. Dicitur ἀνδρόσαιμον quod eius folia confricata digitis ſimilem humano ſanguini liquorem remittant. Vocatur etiam à quibuſdam hyperici flos luteus leucoio ſimilis, qui digitis attritus, ſanguineum ſuccum remittit: qua ex cauſa ἀνδρόσαιμον cognominatur.

Ἀνδρόσαιμον etiam à quibuſdam dicta eſt ἡ ἀτρακτυλὶς, authore Dioſc. quod vbi adoleuit, ſi ramulus vel folium ab ea auellatur, profluit è vulnere cruentus humor: eamque ob cauſam etiam φόνος à Theophraſto dicta eſt.

Ἀνδρόσακες. eſt herba alba, amara, ſine folijs, folliculos in capitulis continens, & in ijs ſemen. Naſcitur in maritimis Hiſtriæ. Acris eſt, diſcutit, exſiccat, & ſuo ſemine vrinam hydropicis mouet. Podagris vtiliter illinitur. Viris remedia ſuo nomine pollicetur, quaſi ἀνδρὶ ἄκος φέρουσα, hoc eſt, homini remedium adferens.

Ἀνδροῦσθαι, καὶ Ἀνδρωθῆναι. apud Hippocr. lib. de arte ſignificat in virum euadere, & virilem ætatem attingere, etiam cum viro coniungi, & cum viro concumbere lib. περὶ παρθενίων, vnde ἠνδρωμέναι γυναῖκες dicuntur quæ nupſerunt, & viro iunctæ ſunt.

Ἀνδρώνιον, ſiue Ἀνδρωνος τροχίσκος. nomen eſt paſtilli ab Androne medico compoſiti, quem Paulus inter vehementia medicamenta recenſet, & τῷ ἀνθρακι imponit lib. 4. c. 25. Eodem etiam vtitur ad herpetem eiuſdem lib. c. 20. Conſtat his, vt ipſe ſcribit, Squamæ æris drach. XII. æris vſti, ſalis ammoniaci, aluminis rotundi, æruginis raſæ, thuris, ſingulorum drach. VIII. Excipienda ſunt vino ſufficienti. Deſcribitur & à Corn. Celſo Ἀνδρώνιον, pari quidem facultate, ſed diuerſa paulo materia. Ait enim ex his conſtare, Alumine ſciſſili, ſquama æris rubri, atramento ſutorio, galla, myrrha, miſy, quæ per ſe cõtrita miſtaque, rurſus paulatim adiecto vino auſtero teruntur, donec his mellis craſſitudo ſit. Aetius Ἀνδρώνιον paſtillum deſcribit lib. 14. multum ab his differentem, & materia & ponderibus.

Quem valere inquit ad vlcera fluida, tonſillarum fluxiones, inflammatas Columellas, & extrinſecus ſub mentũ illini: facere etiam ad pterygia oculorum, & glandularum circa inguina inflammationes incipientes, & callos fiſtularum exterere; ipſum etiam ad ruptos inteſtinorum abceſſus infundit per clyſterem; ſi febris quidẽ adſit cum aquæ cyathis octo, ſi non adſit, cum vino: Habetur & alia paſtilli Andronij deſcriptio, ſed diuerſa apud Gal. l. 5. κατὰ γένη. c. 11. & alia etiam c. 12. eiuſdem libri.

Ἀνεβήξατο. tuſſiendo expuit, apud Hippocratem.

Ἀνειλήματα. οἱ στρόφοι, hoc eſt, tormina apud Hippocratem.

Ἀνειλιχθῶσι. id eſt, ſurſum verterint & conuoluerint, apud Hippocr.

Sed exponenda vox hæc videtur paſſiue non actiue.

Ἀνειρυσθῶσι. euulſi fuerint. apud Hippocratem.

Ἀνεκθερμαντος ῥῖγος. Rigor dicitur qui diutiſſime perdurat, & à quo nullo modo vel ægre corpus incaleſcit, vt docet Gal. l. 6. Epid. comment. 1. part. 9. fit vero talis rigor vt plurimùm à frigidiſſima pituita, qualis vitrea eſt, interdum ex atra bile.

Ἀνελκόμενον πνεῦμα. vide πνεῦμα.

Ἀνεμίη. hac voce vim & lationis impetum ſignificat Hippocr. 2. Epidem. vbi ſpiritus motione quadam totum corpus pererrare dicitur, ſubuentaneos flatus dixit Fœſius, quando ſcilicet venæ, ſanguinis plenitudine diſtentæ facile rumpuntur, cui affectioni phlebotomiam eo loci præſcribit Hippocr. ſed de huius vocis interpretamento plura in ſequenti voce ἀνεμοῦσθαι.

Ἀνεμόσφορος. dicitur à quibuſdam τὸ βούνιον, vt habetur apud Dioſcoridem.

Ἀνεμοῦσθαι. apud Hippocr. pro ἐμπνευματοῦσθαι vſurpari ſcribit Galen. in exeg. vocũ Hippocr. ita vt ἀνεμίη, de qua ſupra, idem ſit quod ἐμπνευμάτωσις, quæ flatuoſo ſpiritu, ſub cute vel membranis, cum oſſa tũ muſculos veſtientibus oberrãte fit, propterea neceſſe nõ fuit Cornario ἀνεμίην interpretari vẽtoſitatem flatuoſã, ſed cogitare decuit Hippoc. ſect. 5. l. 2. Epid. improprie vocẽ ἀνεμίης traduxiſſe ad venarum & arteriarum quæ in capite ſunt, oppletionem, quæ efferueſcente ſanguine inducitur, qualis in dolore capitis ab æſtu, & diarijs febribus ab eadem cauſa natis, percipitur, vt docuit Gal. ad finem libr. 1. de differ. febr. Itaque ſic habeto, ἀνεμίης nomine indicari dolorem capitis, qui venis & arterijs ſpiritu & vapore plurimo diſtentis inuadit, quem (ſi verbum verbo reddere velis) ſubuentaneum appoſite nominaueris, appellatione ducta à turbulento aeris motu, circa terram vltro citroque commeantis, quem ſiue ἄνεμον ſiue πνεῦμα voces nihil errabis.

Ἀνεμώνη. herba eſt duplex: vna ſylueſtris, altera in cultis naſcitur. Sed & huius plures ſpecies. aut enim phœniceum florem habet, aut candidum, aut lacteum, folia coriandro ſimilia, ſed tenuioribus prope terram inciſuris. Cauliculi exiles & lanuginoſi, ſuper quos flores exeunt vt papaueris, & in medio capitula coloris nigri aut cærulei. Radix oleæ magnitudine eſt, aut paulo etiam grandior, & geniculis quibuſdam diſtinguitur. Sylueſtri vero amplitudo per omnia maior eſt, folia latiora dura oráque, caput oblongius, flos puniceus, tenuia & multa radicum capillamenta. flos nunquam ſe aperit, niſi vento ſpirante, vnde & nomen accepit. Ob eandem etiam cauſam flos adonij herbæ, quæ abrotoni genus eſt, ἀνεμώνη dicitur.

Ouid 10. Metamorph. ſic de flore anemones.

Namque male hærentem & nimia leuitate caducum, excutiunt ijdem qui præſtant nomina venti, Marcellus Virgil. ſuis in Dioſcoridem commentarijs libr. 2. cap. de anemone, docet nomen Anemones fuiſſe vagum, communéque multis quondam & plantis & floribus, fuiſſéque ab antiquioribus, diuiſum totum hoc genus in coronariãs, ſcilicet & medicas anemonas.

Vim autẽ habet omnis anemone acrẽ abſterſoriã attractoriã, anaſtomoticam, pituitam euocat, lepras tollit appoſita, & lac in mãmas prolicit. Ex ea emplaſtrum fit quod διὰ ἀνεμώνης dicitur, emolliens, diſcutiens, contrahens, ſiccans, ac dolorem mitigans. Deſcribitur ab Aetio lib. 15. c. de emplaſtris cruentorum vulnerum glutinatorijs.

Ἄνεος. ſignificat apud Hippocratem tum mutum,

tum mente perculsum.

Ἀνεῤῥίκτων. ἀδιασείστων, hoc est, inconcussorum, apud Hippocratem.

Vide ἄρτος ἀνέρεικτος & infra ἀνηείκτῳ.

Ἄνεσις. remissio, idem quod ἡ παρακμή: ab Aetio definitur lib. 5. cap. 9. particularis exacerbationis temporaria quies symptomatum corpori coincidentium; quæ eodem authore duplex est, alia enim syncera, quæ interuallum dicitur, sicut in ijs morbis, qui per circuitum quemdam exacerbant, velut in tertiana, quartana, quotidiana, capitis dolore, morbo comitiali, arthritide & similibus, in quibus quies adest exacerbantium symptomatum: Alia insincera est & non pura, quæ innotescit ex symptomatum diminutione, quemadmodum in continuis maxime febribus contingit, illis enim ante absolutã morbi solutionem non contingit pura remissio, declinationem enim prioris posterior exacerbatio excipit.

Ἀνεσπασμένον πνεῦμα. vide πνεῦμα.

Ἀνεσπασμένον ὑποχόνδριον vide ὑποχόνδριον.

Ἀνεσπραμμένα. hoc est, perturbata, apud Hippocratem. dicitur autem de vrinis.

Ἀνεύρυσμα. est tumor tactu blandus, cedensque digitis, à sanguine & spiritu ab arteria aut vena profusis excitatus. Profunditur autem sanguis ille duobus modis. ab interna quidem causa, vase per ἀναστόμωσιν adaperto, ab externa vero, vase intus rupto, cute integra manente: id quod accidit in gutture (vnde βρογχοκήλη oritur) in pectore, in inguinibus, in articulis, tum propter vehementem spiritus compressionem, quo distenta vasa disrumpuntur, tum propter fortiorem motum, vel vase vnà cum superposita cute diuiso, siue casu, siue chirurgi venam secantis imperitia, vbi pro vena arteriam vulnerarit. Nam si, antequam arteria coalescat, aut cicatricem admittat, vel carne contegatur, exterior cutis cicatricem duxerit, ἀνεύρυσμα vitari non potest. Sanguis enim & spiritus paulatim excreti sub cute colliguntur, tumoremque illic excitant interdum magnum, alias paruum, pro spatij in quod exciderint amplitudine, sed eiusdem cum reliqua cute coloris, & nullo cum dolore. Mollis ille est, & spongiæ instar laxus, ceditque digitis, quorum appressione facile intro se recipit, maxime in mento, atque vbi sine vulnere ἀνεύρυσμα constiterit. Nam quod vulnere, & cute postea coalescente factum est, non perinde molle est quoniam plus in eo sanguinis quam spiritus affusum sit, qui in grumos coiens tumorem digito minus cedentem reddit: qui tamen si intra vas etiam videatur reuerti, nec strepitum nec sonum edit, quemadmodum illud quod per arteriæ anastomosin prodijt, in quo plurimum spirituosi sanguinis inest. Hoc enim discrimine duæ illæ ἀνευρύσματος causæ distinguuntur. Cui & alia accedit differẽtia, quod natum ex anastomosi prolixius profundiusque fit: quod autem à vulnerato vase est, magis rotundum fit, & minus alte descendat. Cæterum quum ἀνεύρυσμα omne non nisi difficillimam curationem admittat, nullam prorsus recipere dicuntur, quæ gutturi & capiti obuenerint. Siquidem per sectionem sanguis affatim erumpit, & vna vitalis spiritus, vt æger sæpe in medicorum manibus deficiat. Dicitur ἀνεύρυσμα ἀπὸ τοῦ ἀνὰ καὶ εὐρύνειν, non autem ἀπὸ τοῦ νεύρου & α priuatiua particula, sicut quidam male existimarunt, vertentes Latine eneruationem.

Ἀνήθινον ἔλαιον. anethinum oleum. Est oleum ex anetho confectum, quod in duplici vase coquendum esse Galenus consulit lib. 4. sanitatis tuendæ. Tale autem calidum est in primo gradu & vere anodynum, rarefaciens, discutiens, dissoluens & euacuans.

Ἀνηθίνη. ἡ. malagmatis, vel epithematis nomen est descripti à Paulo l. 7. c. 18.

Ἀνηθίτης οἶνος. vinum anethinum siue ex anetho factitium; anethi maturi, recentis, cribratique drach. IX. in linteolo colligatis, & in musti amphoram demersis. Somnificum hoc est, mouet vrinam, & cibos concoquit.

Ἄνηθον. anethum. frutex est sesquicubitali proceritate, multicaulis, ramosus, exilitate folij in staminis prope modum extenuata, luteolo flosculo, semine lato & quasi foliato, radice lignosa, neque adeo prolixa, neque multis subnixa fibris, vmbella fœniculi, cui cognatum genus videri potest. Calfacit secundo ordine intenso, siccat initio secundi ordinis. somnum conciliat.

Ἀνήνιος. ἄνευ ἀνίας. illæsus & carens molestia, apud Hippocr.

Ἀνηείκτῳ. non diuiso in minuta, sed ex farinæ crassioribus partibus composito, apud Hippocratem. vt exponit Gal. in exeg.

Idem quod ἀνέρεικτος supra, id est ὁ μὴ ἐρεικτός, siue ἐρειγμένος, qui fresus fractusque non est, mola nimirum aut pistillo: & apud Hippocr. lib. περὶ παθῶν legitur ἀνέρεικτος ἄρτος, qui nimirum est ex tritico seu frumento ἀνερείκτῳ, ideoque ei opponitur ibidem ἄρτος ὁ καθαρὸς τῶν ἀλεύρων, qui è pura farina est: itaque in lexico Galeni legendum ἀνερείκτων (vel ἀνερέκτων) ἀδιασείστων, inconcussorum non cribratorum, non perpurgatorum incerniculo: ex consequente enim ἀνέρεικτος intelligitur non cribratus perpurgatusque incerniculo, quia cribrari nequit, quod fresum fractumque non est mola, vel pistillo.

Ἀνθέλιξ. pars auriculæ opposita τῇ ἕλικι. Cum ergo ἕλιξ in auricula dicatur extrema eius ora, ἀνθέλιξ erit ea auriculæ portio media, quæ extat, & cauitatem eius attollit. Est autem in medio τοῦ ἀνθέλικος cauum, quod κόγχην vocant.

Ἀνθέμη. dicitur à nonnullis ὁ ἀμάρακος, authore Hesychio.

Ἀνθεμίς. herba est topiaria, trium generum, palmi altitudine, surculosa, cauliculis exilibus, folijs angustis & minutis, luteo semine, capitellis primum virentibus, mox luteis, quæ per ambitum circundantur flosculis vel melinis, vel candidis, vel purpureis. Nam solo flore tria eius genera distinguuntur, tametsi eum qui colossinus est, foliorum fruticisque amplitudine maiusculum esse volunt, atque proprie ἠράνθεμον appellari. Vulgo camomilla dicitur. Calfacit & siccat primo ordine: præterea facultate tenui, discussoria, laxanti & odorata constat.

Ἀνθεμίς. à quibusdam dicitur ἡ ἀργεμώνη, vt habetur apud Dioscor.

Ἀνθέμιον ἢ ἄνθεμον.

Sed & ἄνθεμον Latinis nigella dicitur exponente Gaza, & ἄνθεμον φυλλῶδες, nigella foliosa apud eundem, Plinius quoque huius herbæ nomen agnoscit, sed tamen Anthemum lib. 3. cap. 28. aliter describit, quam Theophr. l. 7. cap. 13. quod enim Theophrastus eo loco Anthemo

adscribit, id Plinius l. 21. c. 17. Anthemidi tribuit.

Α'νθερεὼν. mentum, ὁ ὑπὸ τὸ γένειον τόπος, seu faciei pars in qua barba nascitur, & quasi effloreſcit, παρὰ τὸ ἐκεῖ ἐξανθεῖν τὰς τρίχας, vt cùm alij Grammatici & lexicographi tradunt, tùm Pollux lib. 2. scribit enim τὸ ὑπὸ γένυι σαρκῶδες, ἀνθερεῶνα nominari, ἀπὸ τοῦ τρίχας ἀνθεῖν, quod ibi pili effloreſcant: Suidæ ἀνθερεὼν etiam λάρυγξ dicitur, quo cum facit Cœlius quoque Aurelian. sic scribens Chronic. lib. 1. c. 3. Ex vtraque parte gutturis quam Græci ἀνθερεῶνα vocant, nos rumam: & acutor. morb. li. 3. c. 3. Gutturis vel tonsillarum vicinitati quam Græci ἀνθερεῶνα vocant: Nonnus etiam pro ore posuit καταχρηστικῶς.

Idem Suidas ἀνθερεῶνα eam esse partem inquit quæ mento subest, carnosa videlicet, & quæ λευκανία dicitur alio nomine.

Α'νθέρικος. asphodeli fructus, & secundum alios asphodeli caulis, hoc enim in dubio ponit Eustath. & quidem pro asphodeli caule & scapo vsurpasse legimus Hippocr. In Coac. prænot. dum asphodeli caulem mandi iubet ad explorandam Caluariæ fracturam; similiter eiusmodi caulem vocauere Theophrastus, & fere Græci princepsque Pythagoras, & illum quidem cubitalem, & sæpe duûm cubitorum, sic referente Plinio libr. 21. c. 17. Dioscoridi ἀνθέρικος etiam Asphodeli flos dicitur, vt & cæteris Græcis, Varino & Hesychio, qui ἀνθέρικον non solum esse dicit τοῦ ἀσφοδέλου καρπὸν, sed & βοτάνης εἶδος, herbæ speciem quam quidam eiusmodi esse tradiderunt, vt manibus velli sicut linum necesse habeat, quod meti non queat, deque ea factum esse prouerbium ἀνθέρικον θερίζειν: Cæterum pro ἀνθέρικος etiam ἀνθέριξ dicitur eodem pene significato; dequo in sequentibus.

Α'νθέριξ. viciſsim apud authores nonnullos vsurpari legimus pro ἀνθέρικος; siquidem ἀνθέρικα Hesychius, Theocritus & Herodotus, authore Suida, vocant Asphodeli caules, qui & Hesychius, ἀνθέρικα non solum esse dicit τοῦ Α'σφοδέλου καρπὸν, sed & illud iam à me supra commemoratum τῆς βοτάνης εἶδος: Theocriti quoq; Scholiastes Α'νθέρικα ἀσφοδέλου καυλὸν esse dicit, ἀνθέρικον vero καρπὸν. Idill. 1. idem & Hesiodi Scholiastes: Porro Α'νθέριξ etiam ariſtam significat, partem scilicet in spica primam summamque, summum, vt vertit Erasmus, spicarum fastigium, τὰ τῶν σταχύων ἄκρα, & τὰ ἐν τοῖς στάχυσι κέντρα vocauit Hesychius.

Α'νθήλη. est flos cannæ quæ calamus phragmites dicitur, qui in lanuginem pappum vocatam euadit. Hunc maxime vitandum esse monet Galen. quod si in aures forte incidat, adeo tenaciter adhæreat, vt auelli non posſit, & sæpe surditatem inuehat.

Hæc autem ἀνθήλη apud Dioscor. lib. 3. dicitur ἄνθος ἐκπαππούμενον, id est, flos euadens in lanuginem pappum vocatam, à quibusdam paniculа exponitur, & esse dicitur in frugibus quibusdam, vt milio & panico, sicut & in plantis nonnullis lanosus flos quidam quasi in summa arundine per Autumnum floret.

Α'νθηρά. est genus aridi medicamenti ex metallicis præsertim compositi, quæ & florido colore sunt, & eundem medicamento magna ex parte inducunt. Eiusmodi multa medicamenta à Scribonio Largo ad gingiuarum fluorem, à Galen. ad dentium dolorē & oris vlcera, à Celso etiam lib. 6. cap. 11. & à Paulo Ægineta describuntur. In quibus etsi pleraque præter metallica continentur, metallica tamen eorum pars maxima sunt, vt chalcitis, alumen sciſsile, & præcipue sandaracha, quam in omnibus Antheris admistam inuenies. Et ab ea forte Α'νθηρὰ dici potuit. siquidem τὸ ἀνθηρὸν Hesychius τὴν σανδαράχην interpretatur. Itaque putare τὴν ἀνθηρὰν à floribus rosarum dictam esse, sicut putauit Manardus, vanum est. Plerasque enim eiusmodi compositiones videre licet, in quibus nihil rosarum habetur, neque à quoquam partem vllam rosæ ἀνθηρὰν dictam esse reperies.

Sic quidem Aetius lib. 8. Α'νθηρὰν compositionem habet, quâ ad putrefacta & abceſsus gingiuarum sicca vti iubet, ad crustas vero cum melle, & in ipsa quidem compositione rosas addi posse ait, sed non recipit, sicut etiam Gal. eandem referens lib. 6. κατὰ τόπ. cap. 2. adeo vt Α'νθηρὰ παρὰ τῶν ἀνθῶν τῶν ῥόδων, appellata videri nequeat, cum rosarum flores pro vtentis arbitrio, vel admitti vel relinqui posſint, Paulus quidem lib. 7. cap. 13. pharmacum. Α'νθηρὸν habet pene idem quod Aetius, additisque rosarum floribus: E contrà Galen. lib. 5. τῶν κατὰ γένη c. 13. inter arida ab Andromacho prodita, recenset duas Antheras compositiones, alteram qua se vti dicit. alteram Magni medici, sed in neutrâ rosarum flores admiscentur, vnde palam fit hæc medicamenta, non à rosarum floribus ἀνθηρὰ, id est florida esse nuncupata, sed à florido colore quem præ se ferunt, maxime ex sandaracha, quam omnes omnium antherarum descriptiones admixtam habent.

Sunt autem omnes αἱ ἀνθηραὶ aridæ, & instar pulueris vlceribus siccandis olim aspergebantur, non ijs modo quæ in ore essent, sed aliarum etiam partium, & dentium doloribus, & oculorum fluxionibus. Aliquando vero melle, vel vino, vel mulso excipiebantur, miscebantur, & illinebantur, vt docet Galen. libr. 5. methodi medendi, de vlcerum oris curatione differens. Nec tamen inde colligi potest structuram earum non siccam fuisse. Geminus enim erat τῶν ἀνθηρῶν vsus, modo siccarum, modo cum aliquo liquore mistarum, cum tamen sicca semper specie construerentur & siccæ reponerentur.

Α'νθηρά. Ocularij medicamenti nomen est quod oculis illinitur, describitur à Gal. 4. κατὰ τόπ. c. 7.

Α'νθηρός. ἐξέρυθρος. hoc est valde rubens Hippocrati in prorrhet. sect. 2. & in Coac. quod fieri inquit Gal. capite calidorum humorum copia repleto; & apud eundem 6. Epidem. ἀνθηρὰ πτύσματα, τὰ ἐρυθρὰ καὶ ὕφαιμα dici scribit Gal. sputa rubra & sub cruenta, quæ in pleuriticis & peripneumonicis cernuntur, vt inquit libr. de rat. vict. in morb. acutis.

Α'νθινὸν ἔλαιον. oleum liliaceum apud Hippocrat. quod & susinum vocatur.

Vt exponit Gal. in exegesi vocum Hippocratis.

Α'νθινον μύρον. Vnguentum apud Hippocratem, quod & susinū & liliaceum vocatur, differtque ab oleo liliaceo varia aromatum mistura.

Gal. in exegesi: videtur autem ἄνθινον μύρον dici posse, inquit Hermolaus, omne vnguentum quod ex floribus componitur, Lilio, narcisso, rosa & iride.

Α'νθινὸς οἶνος. vide οἶνος vbi insigniores vinorum dif-

» ferentiæ explicantur: Sed hîc notandum quod » etsi in Græcis editionibus legatur ἀνθίνης οἶνος, vt » ὀξίνης οἶνος, posse tamen legi ἄνθινος, vt apud He- » sych. & Suidam proparoxitonως, nam & Hip- » pocr. ἄνθινον κυκεῶνα dixit 2. de morbis. Sed & » scribitur ἀνθεινὸς per ει vt ὑγιεινὸς.

Ἄνθος. Græcis vetustioribus simpliciter florem si- » gnificat, Posteriores autem, nimirum Actua- » rius, & Nicolaus, haud dubie Rorismarini co- » ronarij florem, κατ᾽ ἐξοχὴν ita nominarunt, hinc » apud Nicolaum Antidotus διʼ ἀνθῶν, quæ sic ap- » pellatur à Rorismarini coronarij floribus, Sed » ἄνθος non modo florem Hippocrates appellat; » quin & interdum semina vt l. 2. περὶ γυναικ.; & in » Coacis prænotionibus Ἄνθεα vocat τὰ ἐρυθήματα » rubores, & similiter pro æris flore apud eundem » crebro vsurpatur.

Ἄνθος χαλκοῦ. vide χαλκοῦ ἄνθος.

Ἄνθος χροιᾶς. flos coloris, hoc est viuidus color & » sanguineus, apud Trallian. lib. 12. c. 4. quem, » dũ deperditur, notam inquit esse hecticæ febris » in marasmodem transeuntis.

Ἀνθοσμίας οἶνος. vinum vocatur cui floribus iniectis » odor conciliatus est, ex ἄνθος & ὀσμὴ, vide in vo- » ce οἶνος vbi insignes vinorum differentiæ expli- » cantur.

Ἀνθοῦντες. Hippocr. idem quod ἀκμάζοντες, inquit » Erotian. à verbo ἀνθεῖν, quod eleganti transla- » tione nihil aliud quam morbi vigorem statum- » que significat, in quo vis morbi maxime emicat, » quod ἀκμάζειν dicit Hipp. atq; ἐκλάμπειν, cum vi- » gor ipse maxime elucet, quo etiam referri pos- » sunt non aliena admodũ translatione, αἱ τῶν νηπίων » ἐκλάμψιες, puerorum effulgescentiæ in 6. Epid. » sic etiam legimus lib. 2. Epidem. περὶ τὰς ἀρχὰς » σκεπτέον τῶν νόσων, εἰ αὐτίκα ἀνθεῖ, circa principia mor- » borum considerandum si statim vigent, atque » huius vocis idem vsus passim apud Hippocra- » tem reperitur.

Ἀνθράκιον. carbunculus, & vt apud Latinos, sic » apud Græcos, interdum gemma per hoc no- » men diminutiui forma positum significatur.

Ἀνθρακίτης. lapis ἀστός: sic dictus quod extincti carbonis speciem referat.

Ἀνθράκωσις. carbunculatio, tumor est qui non mo- » do corneæ adnasci solet, & adnatæ membranæ » communicari, sed ipsis etiam palpebris, Celsus » Carbunculum vocat lib. 6. cap. 6. Apud Paul. » sic dicitur ὁ ἄνθραξ τοῦ ὀφθαλμοῦ, qui alias oculi » bulbo, alias palpebræ accidit, maligna vlcera- » tione quæ interdum perambulat; Aetius Te- » trab. 2. serm. 3. c. 30. ex oculi carbunculo sequi » inflammationes ait, atque dolores graues, adeo » vt oculos sibi deuri putent; ex illo insuper ef- » fluere acre quiddam & mordax, quod crustam » inducit, morbumque vicinis locis infert, atque » ille ibidem plura.

Ἄνθραξ. carbunculus. Est vlcus crustosum à san- guine in atram bilem conuerso & inferuescente excitatum, & à pustula ambustis consimili, vel sine hac etiam incipiens. Inter initia qui hoc ma- lo laborant, particulam omnino scabunt, vnde pustulæ nunc plures nunc vna erumpunt, milij seminis modo exiles, quibus ruptis crusta su- perinducitur, velut à candenti ferro, modo ci- nerea, interdum nigra, simulque cum ima radi- ce adhærens & quodammodo affixa, non sine rosione: reliqua autem caro circumposita ma- gno feruore prædita est & nigrescit, atque instar bituminis & picis resplendet: id quod exquisitæ atræ bilis indicium est. febris longe vehemen- tior quam ab igne sacro excitatur. Cæterum qui ἄνθρακες iuxta carnem consistunt, cito abolen- tur: qui vero membranas neruosque occu- pãt, diutius permanent, luemque subiectis cor- poribus impertiunt. Nam qui in capite consi- stunt, collum, ceruicem, pectus, brachia aut alas in consensum adducunt: qui vero sunt in pudendis, crura inguinaque simul afficiunt: ali- quæ vero partes etiam suppurantur, & dolo- rem sentiunt maiorem quam pro ratione exigui affectus.

Cæterum videntur vocati à Romanis, siue « Latinis carbunculi, à Græcorum anthracibus « nonnihil dissidere. Celsus enim lib. 5. c. 28. hunc « sensu destitutum esse affectum, morbumue, si- « ue affectam partem ait; Galenus autem 2. ad « Glaucon. efferuescentem, grauemque dolorem « inferre voluit: Celsus in illo nonnunquam hor- « rorem, aut febrem oriri, vel vtrumque scribit, « his innuens haud quaquam semper adesse fe- « brem, Galenus vero 14. meth. c. 10. & lib. de « atra bile c. 4. sic affectos necessario febricitare « inquit, Sed & te fortean magis, hac in re anci- « pitem Plinius reddiderit, qui lib. 26. c. 1. hunc « nasci inquit in occultis corporum partibus, & « plerumque sub lingua, duritie rubentem varijs « modis, sed nigricantem, capite alias lucido, non « intumescentem, sine dolore, sine prurito, sine « alio quam somni indicio, quo grauatos triduo « aufert, qui & aliquando horrorem afferat, cir- « cáque pustulas paruas, rarius feriens stoma- « chum, faucésque cum inuaserit citissime exa- « nimans. hæc Plinius; in exterioribus tamen par- « tibus gigni carbunculum Hippocrates 2. Epid. « Gal. 14. meth. c. 10. & 2. ad Glaucon. 1. & 6. « Aphor. 45. & de tumorib. præt. nat. c. 7. & 1. « de temper. c. 4. & lib. de atra bile c. 4. & Pau- « lus lib. 4. c. 25. & Aet. lib. 14. c. 59. Cæterique « deinceps medicis Græci tradiderunt: Sed & in « Carbunculo dolorem grauem, & pruritum « adesse Gal. pluribus in locis asseruit: atque eun- « dem in tumorum numerum refert, quem Pli- « nius non intumescere dixit; Sed & dubitandi « ansam præbet, quod Marcellus Romanus, Pli- « nij æmulus, in lib. suo de medicam. c. 7. velut « ab anthrace diuersum carbunculum distinguit: « hos autem nodos sic fortean soluere possimus, « si dixerimus, Celsum & Plinium, nõ ipsum ge- « nerice dictum anthracem intellexisse, sed mali- « gniorem quamdam anthracis speciem, atque « ceu ex venenoso sanguine genitam, quæ destru- « cta quidem partis affectæ essentia, temperieque « sensum quoque abolere consueuerit, id quod in « Gangrænam prius, deinceps vero in sphacelum « conuersa phlegmone, atque etiam Cancer in- « terdum efficere solent. «

Ἄνθραξ. dicitur minij vena, siue gleba ex qua mi- nium conficitur, ferreo vel magis subrufo colo- re, habens circa se rubrum puluerem. Cum fo- ditur, vt ait Vitruuius, ex plagis ferramentorum crebras emittit lacrymas argenti viui, quæ à fos- soribus statim colliguntur. Significat enim ἄν- θραξ gemmæ genus nobilissimæ, quam Plinius carbunculum, vulgus à rubore & fulgore præ- stanti Rubinum vocat. vt scribit Georg. Agri- cola. Vide ἄμμιον.

Ἄνθραξ. quoque vitium, morbumue quemdam si- «

» gnificat, qui vitibus nonnunquam, alijsque ar- » boribus contingit, dum syderis feruore, quod » Caniculam appellamus, velut quodam vredinis » carbone exuruntur, vnde carbunculare seu car- » bunculari dicuntur, vt docet Plin. lib. 18. c. 28. » & lib. 12. c. 7. & lib. 17. c. 4. vbi syderationem » vocat & Indorum lingua aborsum appellari ait.

Ἄνθραξ λιθώδης ἢ ὀρυκτός. carbo lapideus siue fossilis: non videtur aliud esse quam γῆ ἀμπελῖτις siue φαρμακῖτις, siue fossile bitumen. eruitur enim è terra niger & exiguis piceæ, carbonibus similis, quales se ex Cœlesyria plurimos asportasse Gal. memoriæ prodidit.

Ἀνθρίσκος. herba. Eadem erat, inquit Plinius, quæ & scandix, si tenuiora folia & odoratiora haberet.

Ἀνθρωπόμορφος. sic dicta est à Pythagora mandragoras, cuius radicem hominis effigiem repræsentare falso creditum est.

Ἄνθρωπος. homo. Quid sit, notum ex philosophis qui accuratissime eum sunt contemplati. Nominis ratio multiplex traditur, alij διὰ τὸ ἔναρθρον ἔχειν φωνὴν quod articulata voce vtatur: alij ἀπὸ τοῦ ἀθρεῖν, τουτέστι λογίζεσθαι, ἅπερ ὄπωπε. quod alia animalia nihil animaduertant nec considerent. Alij ἀπὸ τοῦ ἄνω ἀθρεῖν τουτέστιν ὁρᾶν. alij vero ἀπὸ τοῦ ἄνω ῥέπειν, quod vultus ad sydera erectos tollat.

» Quod tamen hominis proprium non esse » vult Galen. est & ἡ Ἄνθρωπος mulier Græcis.

Ἀνθρώπου. nomen est cerati quod vlcera vetera & maligna oborta in tibijs solum per se adhibitum ad cicatricem perducit. Recipit autem sandycis lib. 1. olei dulcis lib. 11. coquuntur donec non amplius inquinent. Refertur ab Aetio lib. 15.

Ἀνθύλλιον ἢ

Ἀνθυλλίς. herba est duûm generum. vna folijs & ramis lenticulæ similis, palmi altitudine, ramis rectis, folijs mollibus, radice tenui, oblonga salsuginosis & apricis nascente, gustu subsalso. Altera est chamæpity similis ramos & folia, sed asperior, hirsutior, breuior: flore purpureo, odoris admodum grauis, radice erratici intybi. Vtraque vlcera persiccat, sed hæc quam illa efficacius abstergit, & tenuior est, quare etiam comitialibus competit.

Ἀνθύλλιον. dicitur à quibusdam ἡ ἀλσίνη, authore Dioscoride.

Ἀνιέμενοι. Galeno dicuntur 7. κατὰ τόπ. c. 5. Cornario » interprete, ijdem qui παρετοὶ & παραλυτικοὶ, » qui tales ex diuturna podagra, aut Ischiade & ar- » thritide euadunt, cuius vocis significationem » innotescere ait ex lib. 9. c. 10. Aetij.

Ἀνίκητον. est nomen emplastri, sic dicti quasi sit in- » exuperabile, propter multas & admirandas eius » virtutes, ad Critonem authorem refertur: est » autem duplex: vnum ad achoras, quod refertur » à Gal. 1. τῶν κατὰ τόπ. c. 8. aliud vero polychreston, » habeturque apud eundem lib. 6. τῶν κατὰ γέν. c. 2. » hoc idem describitur ab Aetio lib. 15. c. 6. à prio- » re omnino diuersum: est etiam eiusdem nomi- » nis emplastrum βάρβαρον, quod describitur à » Gal. 2. κατὰ γέν. c. 22. pluribus constans, & à prio- » ribus illis omnino diuersum.

Ἀνίκητον. etiam à quibusdam dicitur τὸ ἄνηθον, vt habetur apud Dioscor. communi omnibus alijs (vt ait Virg. Marcellus) quæ cibi appetentiam faciunt, appellatione.

» Hoc & docuit Plinius lib. 20. cap. 17. apud » quem ἀνίκητον, exponit Dalechamp. quasi medicamentis alijs omnibus præcellens. «

Ἀνισίτης οἶνος. vinum ex aniso factitium: quo modo & ex anetho conficitur, vt supra retulimus. sedat dysuriam, & visceribus commodum putatur, vt refert Constantinus Cæsar lib. 8. c. 4.

Ἄνισον. herba est Græcis, Latinis & Gallis anisi nomine cognita, caule, folio, flore, muscario fœniculo par, nisi quod multo minor est. Calfacit & siccat tertio ordine: hinc vrinam mouet & flatus discutit.

Anisum à dulcedine γλυκάνισον etiam nomi- « nari ait Theocriti scholiastes, Cæterum autho- « re Suida scribitur etiam τὸ ἄννηθον & τὸ ἄννησον « διὰ δύο ν, καὶ δύο η. «

Ἀνισοταχὴς σφυγμός. Est pulsus inæqualis in vna arteriæ pulsatione vnaque arteriæ parte, qui continuus manet, neque transit à celeritate in tarditatem nec contra.

Ἄνοια. amentia. ἀφροσύνη. Est ratiocinatricis functionis abolitio & veluti paralysis. Fit à causis omnibus cerebrum impense refrigerantibus, & ab ipsa etiam naturali conformatione cerebri imbecilliore. Differt ἀπὸ τῆς μωρώσεως, quod hæc diminutio tantum sit illius facultatis, nec causas habeat tam vehementes. Differt quoque ἀπὸ τῆς παραφροσύνης, quæ non abolitio quidem est & deperditio ratiocinatricis potentiæ, sed deprauata tantum motio.

Ἀνόμοια. dicuntur Hippocr. aph. 6. lib. 6. Epid. « sect. 2. dissimilia, hoc est humores præter natu- « ram qui in membris generantur, & ab eorum « natura sunt alieni, quos sursum sublatos solue- « re, Si vero deorsum repant, sursum reuellere « consulit Hippocr. «

Ἀνομοιομερῆ. partes dissimilares, siue dissimiles. Definiũtur ab Aristotele esse partes, quæ cũ ex simplicibus cõponantur, in alias partes dissimiles nõ, in similes diuiduntur. Veluti manus in manus non potest diuidi, neq; facies in facies, sed manus in ea quæ ab ipsa diuersæ sunt naturæ & nominis. Dicuntur autem alijs nominibus ἑτερογενῆ καὶ ὀργανικὰ μόρια seu μέρη. id est, alterius generis & instrumentales: de quibus vide suo loco.

Ἀνοργισμένον. significat apud Hippocr. remollitum. vt explicat Gal. ἐν ταῖς γλώτταις.

Sed cum augmento scribendum ἀνωργισμένον, « vt omnes Hippocratici lexici editiones habent. «

Ἀνορεξία. inappetentia, σιτίων ἀποστροφὴ, hoc est, ciborum auersio, vt ait Paulus lib. 3. cap. 37. fit à contrarijs causis, à quibus appetitus excitatur, quod vel perierit sensus suctionis venarum, vel quod nulla amplius fiat exuctio, vel quod corpori nulla accidat vacuatio. Fit etiam sæpe vel ab immodico ventris & intestinorum profluuio, vel ob biliosi humoris, tenacis, acris, & porracei delationem in ventriculum, vel pharmaci potionem, vel immodicam sanguinis detractionem, vel, quæ maxima inappetentiæ causa est, propter caliditatem, quæ solidas corporis partes laxando exoluit, & ad attractionem imbecilliores reddit.

Ἀνορεξία autem non modo pro morbi symptoma- « te, sed & pro defectu appetentiæ in bene pastis « sumitur, sicut ἀποσιτία semper pro auersione ci- « bi, quæ est morbi symptoma, Ἀσιτία vero pro « abstinẽtia à cibo siue sit volũtaria siue à morbo. «

Ἀνταπόδοσις. vocem Ἀνταποδόσεως & ἀνταποδίδοσθαι « eleganter vsurpauit Hippocr. 1. γυναικ. pro va- « cuatione per compensationem, quando scilicet «

paucisſimus ille ſanguis, qui ab vniuerſo mulieris prægnantis corpore in vterum iam concepto ſemine ſecedit, in partu diebus 30. vel 40. regeritur, & euacuatur & quaſi ἀνταποδόσει quadam compenſatur per puerperiale profluuium.

Ἀνταποδόσιες ἐφόδων πρὸς ἀλλήλας aphor. 12. libr. 1. dicuntur ſuccedentes ſibi inuicem circuituum reciprocationes, viciſſitudines & ſucceſſiua incrementa.

Ἀνταχάτης. eſt ſuccinum, vel lapis alterius coloris bituminoſus, qui cum vritur myrrham redolet, vt ſcribit Georgius Agricola.

Ἀντένδειξις. contraindicatio, vel indicationis contradictio Gal. 9. meth. c. 7. Eſt &, vt ita dicã, obnunciatio, hoc eſt rei apparatæ diſceſſio, inquit Budæus, conſilij capti & agitati diremptio, vt comitia dirimebantur obnunciatione augurum, auſpicia occentu ſoricum: Quod autem contraindicationem exiſtimant nonnulli, aliud nihil eſſe, quam impedimentum eius quod ab indicatione monſtratur, exempli gratia; Si cui contingit ex plenitudine morbus, natura cauſæ indicat euacuationẽ, virtus tamen debilis id auxiliũ impedit, hoc illi impedimentũ contraindicationem appellant: Sed meo iudicio aberrant, aliud enim contraindicare eſt, aliud impedire, non enim re vera contraindicatio illud eſt quod impedit, ſed id quod contrarium innuit vel indicat ei, quod ab indicatione monſtratur; verbi gratia, deſignat indicatio ſanguinem eſſe mittendum, illi indicationi vera tantum erit contraindicatio quæ repletionẽ alimenti ſeu refectionem indicabit, cõtraria enim ſunt replere & vacuare; denique tota contraindicationis natura ſtat in eo, quod omnino contrarium eſt ei, quod ab indicatione proponitur, vt ſi indicatio refrigerationem proponat, contraindicatio calefactionem; ſicque de alijs, inter quæ vera contrarietas eſt: inter vacuationem autem & virtutem nulla eſt contrarietas, licet virtus vacuationem impediat.

Ἀντενδεικνύμενα. contraindicantia, vide συνενδεικνύμενα.

Ἀντέρως. lapis qui proprio nomine ἀμέθυσος appellatur.

Ἀντιάγχη. hoc nomine vocantur inueterati faucium tumores qui diſcuti non poſſunt, ſic exponitur in vulgari lex. ex Vlpiano. ff. de ædil. edicto. Sed & ἀντιάγχη eſt quaſi dixeris obluctans obſiſtenſque præfocatio.

Ἀντιάδες. ſunt glandulæ duæ valde fungoſæ & ſpongioſæ, paulo ſupra laryngem ſitæ, & vtroque in latere ſingulæ, ſaliuam copioſam continentes, qua & aſpera arteria & ſtomachus & tota ipſa oris amplitudo humectatur. Eædem alio nomine παρίσθμια appellantur. multi tonſillas, & fauces verterunt: multi quatuor enumerant, binas quidem ad linguæ radicem, vtrinque ſingulas, binas vero penitiores, quas Pollux μῆλα vocari tradit. vulgus amygdalas nuncupat. Significant autem Ἀντιάδες non modo glandulas ipſas, ſed etiam earum morbum. Nam ſicut οἱ ἀδένες indurati χοιράδες nuncupantur, ſic etiam τὰ παρίσθμια, hoc eſt, tonſillæ, vel ſupra naturalem modum auctæ, vel quaſi deſiccatæ, cibi potuſque & ſpiritus iter impedientes, è regione vtrinque ſibi inuicem oppoſitæ (vnde nomen habent) Ἀντιάδες dicuntur, vt ſcribit Paulus lib. 6. cap. 30. Sunt autem qui diſtinguant inter ἀντιάδας & παρίσθμια, vocantes proprie ἀντιάδας inflammationem ipſarum tonſillarum, παρίσθμια vero inflammationem earum, quæ prope tõſillas ſunt, partium. At Celſus ἀντιάδας tonſillas quæ poſt inflammationes induruêre, à Græcis vocari ſcribit.

Dicitur autem etiam in ſingulari numero Ἀντιὰς, ab Ægineta lib. 3. c. 26. & eſſe inquit ὄγκον σκληρώδη τῶν παρισθμίων, id eſt tõſillarum tumorem durum Ἀντιάδες vero dictæ ſunt inquit Ruffus, ἀπὸ τοῦ κατὰ τὴν διάνοιξιν τοῦ στόματος ἀλλήλαις ἐναντίας φαίνεσθαι, καὶ μάλιστα ὅταν φλεγμαίνωσι: id eſt quoniam ore aperto inter ſe contrariæ videntur, præſertim cum inflammatione tentantur.

Ἀντιβαλλόμενα φάρμακα, vel Ἀντεμβαλλόμενα: appellantur quaſi ſuccedanea, vel inuicem ſuccedentia, quæ aliorum, facultate ſimilium, penuria ſupponi poſſunt medici conſilio; Quæ autem eiuſmodi ſint docuit Paulus lib. 7. c. vltimo, Noſtræ ætatis medici quid pro quo dicunt.

Ἀντίδοτα. veteribus medicis ea medicamenta dicuntur quæ deleteriorum vires totius ſubſtantiæ diſſidio ſic immutant & obtundunt, vt ne minimum quidem, nos deinceps queant offendere: Horum autem alia, hauſtum vel iniectum venenum, aut etiam deleterium medicamentum, totius ſubſtantiæ contrarietate frangunt, obtundunt, aut prorſus extingunt, vt citri ſemen; ad hoc genus pertinent quæcumque peſtilentes, alioſque Epidemios morbos profligant, aut arcent vt Mitridatium; Alia virulentarum beſtiarum ictibus medentur, vt alyſſum & pimpinella rabidi canis; horum ampla tractatio eſt & medendo vis eximia: iuniores autem medici vt docet Gal. 2. de antid. c. 6. non ea modo quæ aduerſus deleteria medicamenta, quæque ad morſus ictuſque venenatos exhibentur, Antidotos appellant, ſed etiam quæ contra malas corporis affectiones, præſertimque diuturnas valent, ex viſcere aliquo vel abceſſu conſurgentes, vt quæ, velut Celſus ait lib. 5. c. 23. recte quidem dentur colliſis corporibus, vel per ictus, vel vbi ex alto deciderunt, vel in viſcerum, laterum, faucium, interiorúmque partium doloribus, vel ad vires quoque roborandas, & ad expurgandos humores, perinde ac pulueres, ex his enim fiunt vel melle vel paſſo exceptis: Sunt autem nonnulla ad omnes hos vſus ferè accommoda, inter quæ Theriace primas tenet: Conficiendæ autem Antidoti hæc ſumma ratio eſt; vt tritorum medicamentorum, ſiue puluerum confuſorum vnciæ tres, exempli gratia, in libras mellis ſingulas paulatim inſpergantur, paulatimque ligneo pilo permiſceantur, dum vbique ſubſtantiarum quædam ſit æquabilitas: hac componendi forma ſimplicium vires integræ perſiſtunt admodum efficaces, probeque fermentantur & diutiſſime conſeruari poſſunt; nunc vero medici iuniores in Antidoti vicem ad ægrotantium gratiam, electuarium formæ ſolidioris ſubſtituerunt, idque ſaccharo concinnatum, ſed commodo & effectu minore, neque enim ſimplicium æque validæ vires manent, neque par eſt fermentatio, neque conſeruatio: ab hoc autem Antidoti nomine, tam aſſumpta interius quam exterius admota ſignificante, Barbari libros ſuos in quibus omnium medicamentorum compoſitio docetur, Antidotaria inſcripſerunt: Sunt autem τῶν Ἀντιδότων innumeræ differentiæ,

ferentiæ, quas hîc longum esset percensere, earum nonnullas & celebratiores, suis hoc in opere locis sparsas, descriptasque inuenies: Quod si nosse cupis singulas, vide Gal.1. & 2. de antidot. Trallian.lib.4.5.8.10.11.& 12. Aetium tetrab.4. serm.1. Paulum l.7. Oribas.3.synops. Mesuei librum de Antidotis, & Nicolai Myrepsi sectionem de antidotis, vbi omnes fuse & amplissime describit, suisque commentarijs Fuschius illustrat.

Ἀντικάρδιον. sic dicitur cauum illud quod sub pectore est, carneum, molleque ad os ventris. Vocatur etiam σφαγή. Rufus cauitatem eam pectoris, quæ est ad clauiculas, tradit ab Homero dici λευκανίην, à medicis vero ἀντικάρδιον καὶ σφαγήν.

Ἀντικνήμιον. dicitur ab anatomicis anterior & nuda tibiæ portio & sola fere cute contecta, in quam musculorum tibiam mouentium tendines inseruntur. Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν scribit ἀντικνήμιον esse tibiæ mediam & anteriorem partem, quæ minime carnosa est, & per vniuersam tibiam à summo ad imum in longitudinem fertur, atque in his qui graciles sunt, conspicitur. Sic autem dicta est, vt plerique volunt, quod contraria sit parti tibiæ insigniori, quam Galen. γαστροκνημίαν, Latini suram appellant: vel, vt ego iudico, quod sit veluti frons τῆς κνήμης. Eadem vero pars, quia multum acuta est, etiam à quibusdam ἄκανθα vocatur. Gaza apud Aristot. ἀντικνήμιον ocream vertit: Celsus tibiam appellat.

Ἀντικόντωσις. significat apud Hippoc. τὴν διὰ τοῦ κοντοῦ ἀντέρεισιν. hoc est, renixum eum qui conto fit aut remo.

Lib. de articul. & aliquanto post, pro ἀντικόντωσι χρῆσθαι, dicit ἀντὶ τῆς τοῦ μηροῦ ἐπιλαβῆς ὑπὸ τὴν μασχάλην, τὴν κατὰ τὸ σιναρὸν σκέλος ὑποτιθέμενον σκίπωνα ἀντερείδειν, corpus fulcire scipione axillis supposito, ea parte qua crus est læsum: Rectè itaque Gal. in suo Lexico Hippocr. cum ἀντικόντωσις exposuisset τῆς διὰ κοντοῦ ἀντερείσεως, subiungit. ὅσπερ καὶ σκίμπων καλεῖται, vel potius σκίπων, scipio, & fulcrum corporis in incessu.

Ἀντικρουστικά. vide infra ἀποκρουστικά.

Ἀντικυρικόν. dicitur à quibusdam ὁ ἐλλέβορος, quod in Anticyra gignatur: à quibusdam vero σησαμοειδὲς τὸ μέγα, vt habetur apud Dioscor.

Ἀντίληψις. in deligandi ratione dicitur apud Hippocratem apprehensio, & vinculorum in partem contrariam aut sanam inuolutio, aut appensio, & veluti occupatio quædam ne in superiorem partem aut inferiorem elabantur, sed firmius contineantur, vt in humeri deligatione, ea quæ per alteram alam fit vinculi circumductio, aut inguine laborante, ea quæ fit ad alterum ilium.

Ἀντιλόβιον ἢ

Ἀντιλοβίς. dicitur pars illa exigua in auricula, quæ infimæ auriculæ, quam λοβὸν appellant, superposita est. Rufus scribit ἀντιλοβίδα vocari τὸ τῆς ἕλικος τέλος τὸ ἐπιβραχύ. hoc est extremum & perbreuem finem partis eius auriculæ, quam ἕλικα appellãt. Vt autem nomen ipsum indicat, ἀντιλόβιον oppositum est τῷ λοβῷ.

Ἀντίμηλον. sic dicitur à quibusdam ὁ μανδραγόρας, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἀντιπάθεια. repugnantia dicitur quæ intercedit inter res aliquas ob contrariam affectionem, vt inter ignem & aquam; vis quoque obsistendi, seu auxiliandi quam habet res aliqua per contrariam affectionem: est autem ἀντιπάθεια, contrarium τῆς συμπαθείας, hanc consensionem Latini, & recte interpretari videntur, Ἀντιπάθειαν vero dissensionem, sed minus recte, neque plene, inquit doctissimus Scalliger; aliud enim est dissentire, aliud cõtra sentire; Sic apud Aristotelem nõ eadem sunt contrarium & diuersum, Plumbum si non trahitur à magnete dissensio est, Græcisque hoc ἀλλοφρονεῖν & ἀλλοπαθεῖν dicitur, si qua vero magnetis species ferrum abigit, id antipatheia est: sic rem acutius consideranti Græcæ voces minus satisfacere videntur: quibusdam magis placuit συμπάθειαν interpretari assensum quã consensum, & in ἀντιπαθείας voce & συμπαθείας existimauere quidam, τὸ ἀντὶ non tam contrarium significare quam vicissitudinem, & τὸ συν non tam participationem affectus in vtroque, quam naturæ necessitudinem, quasi & dicatur in antipathia τὸ ἀντὶ, etiam significare aliquid actionis, videlicet in resistentia, quodcumque enim habet cum alio materiam primam communem, agendo etiam patitur: vide συμπάθεια.

Ἀντιπαθές. est species corallij nigri, secundum Dioscor. arboris figura, magisque ramosi, & vires easdem quas & corallium habentis. Adstringit enim & refrigerat mediocriter. Georgius Agricola scribit non aliud videri, quam hæmatitem nigrum.

Ἀντίρρινον. herba est caule & folijs anagallidi similis, ideoque syluestris anagallis vocata. Semen habet vituli narium simile: vnde & nomen inditum fuit. Alij ἀνάρρινον appellant. Vires habet mixtas. discutit enim & refrigerat. Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις scribit ab Hippocr. eo nomine appellari herbam, quæ βούκρανον & λυχνὶς ἀγρία vocatur. Dictum est & eo nomine τὸ ἱπποβούγλωσσον, sicut habetur apud Dioscoridem.

Ἀντισκόροδον. dicitur allium prægrande, quod & allium vlpicum appellatur.

Dicitur etiam ἀφροσκόροδον, quod tritum cum oleo & aceto spumam multam generet.

Ἀντίσπασις. reuulsio. Est humoris fluentis attractio in partem contrariam. Adhibetur proprie humori fluenti, vt eius cursum in oppositum reuocet. Qui enim parti ægræ iam impactus est, is deriuari, non reuelli dicitur, quod non nisi per propinquas affectæ sedi partes vacuari possit. Reuulsio autem in partem fit contrariam, & longe ab affecta distantem, vt ab inferiori ad superiorem, à dextera ad sinistram, ab anteriore ad posteriorem, ab interna ad externam, & è contrario. Tot enim sunt positionum contrariæ differentiæ, à quibus solis reuellendi indicatio peti debet. Quanquam præterea alia quędam ea in re spectare oportet, non quod reuulsionis substantiam constituant, sed faciliorem certe & tutiorem reuulsionem efficiant. Ea sunt meatuum ductuumque aptitudo, per quos ab vna parte in aliam humor transferri possit, & partium nobilitas vel ignobilitas, sensibilitas aut insensibilitas, robur aut imbecillitas. Siquidem à parte nobili ad ignobilem, à sensibili ad insensibilem, non autem è contrario transferendus humor est: aut si de ijs partes ambigant, ab imbecilla perpetuo in robustam. Sunt autem reuulsoria præsidia quamplurima, vt vincula quidem artuum, cum humores in thoracem & ventrem feruntur: vomitus, vbi inferiora petunt: acres clysteres, si vomitus infestent;

vrinæ, ſudores aluique deiectiones, ſiue ad ſuperiora, ſiue ad inferiora humorum impetus feratur. Item cucurbitula mammis appoſita, ſi menſtrua immoderate profluant, eademque affixa hypochondrijs, ſi ſanguinis è naribus effluuium ſiſtendum eſt. Ad hæc acria medicamenta artubus illita, ſi humores ad caput & viſcera decumbant, ſicut ſe factitaſſe Oribaſius prodidit, qui cruri, in quod humor confluxerat, adhibito repellente medicamento, eoque ita deligato vt ab infima eius parte cœpta deligatio perpetuo arctior ad inguina vſque procederet: alteri medicamentum calidum & attrahens illeuit, itaque fluxionem commutauit, & in alterum crus tranſtulit, Timocratis cuiuſdam exemplum ſequutus, qui, cum iuuenis quidam non mediocre pondus ex agro in vrbem dextra manu tuliſſet, & ingentem in ea tumorem ob id concitaſſet, ſuaſiſſe fertur, vt pari pondere ſiniſtra geſtato, tantundem itineris conficeret. ita enim fore, vt quemadmodum euentus demonſtrauit, dextræ manus tumor euaneſceret.

Notandum vero Hippocr. lib. 6. Epid. generalius ſumpſiſſe ἀντισπάσεως nomen: Oculis (inquit) fluxione laborantibus confert ἀντισπᾶν εἰς φάρυγγα, at hoc potius dici debet παροχέτευσις, deriuatio, vt docet Gal. l. 5. method.

Ἀντίσποδα. dicuntur medicamenta quæ eadem cum τῷ σποδῷ, quod & σποδὸς dicitur, facultate pollent: quæque ſpodij penuria in eius locum ſubſtitui poſſunt. de quibus Dioſcorides libr. 5. agẽs de pompholyge cuius ſpecies ſpodium eſt.

Dicitur & ἀντισπόδιον pro eodem apud Gal. dicitur & ἀντίσποδον.

Ἀντίστερνον. dorſum, quod tamen proprio nomine νῶτον vocant. de quo vide ſuo loco. ſic autem à quibuſdam dictum eſt quod τῷ στέρνῳ, hoc eſt pectori, oppoſitum ſit.

Ἀντίστροφοι. coſtæ quædam ſic vocantur quaſi retortæ à Polluce, vide πλευραί.

Ἀντίτραγος. eſt pars craſſior τῆς ἀνθέλικος, oppoſita τῷ τράγῳ. Sic quidem eam definit Ruffus. Ergo cum τράγος dicatur eminentia auriculæ vergens ad tempora, & poſita ex aduerſo τῆς κόγχης, patet ἀντίτραγον dici eam partem τῆς ἀνθέλικος quæ craſſior eſt, & è regione τοῦ τράγου, aduerſa in parte poſita eſt.

Ἀντίτυπον. renitens. Species eſt duri. de qua vide in dictione Σκληρόν.

Proprie vero dicitur de vtre, veſica, aut re quapiam ſimili, adeo humore plena, ſpiritu vel re quauis alia, vt tenſa duriorque ſeipſa euadat, tũc enim mauult Galen. appellare ἀντίτυπον, quam σκληρὸν 3. de ſimpl. medic. facult.

Ἀντιφάρμακον. idem quod ἀλεξιφάρμακον, & ἀλεξητήριον, hoc eſt pharmacum & remedium quod cõtra venena ſumitur, aut geſtatur, ſeu quod venenis reſiſtit, vt ſunt antidota & amuleta.

Ἀντίχειρ. pollex. Eſt digitus primus à carpo ſiue brachiali incipiens, eique per diarthroſim inſertus, reliquis quatuor digitis multo inferior, & illius non recta, ſed ex obliquo oppoſitus. Sic à Græcis videtur dictus, vt ſcribit Galenus, quod ſolus ipſe tantum valeat polleatque quantum reliqui quatuor. Latine promanus dici poſſit. Siquidem manus actiones omnes per eum habet firmiores, eo ſolo tantum roboris præbente, quantum reliqui digiti ſimul iuncti: eaſque omnes ęque ceſſare & aboleri neceſſe eſt, ſiue ipſe ſolus, ſiue alij deſint. itaque à pollendo etiam pollicem Latini appellauere. Sunt autem qui ἀντίχειρα dictum velint, quod cæteris digitis oppoſitus ſit, ex aduerſo ſitus. Dicitur & μέγας propter magnitudinem ſeu præſtantiam.

Ἀντύλιον. nomen eſt malagmatis valde adſtringentis cuius deſcriptio habetur apud Paulum libr. 7.

Sed ſcribe ἀντύλλιον ab Antyllo medico, cuius mentio fit infra in voce διάπασμα.

Ἀνυγραίνεσθαι. aqueſcere apud Theophr. de cauſ. plant. c. 22. diciturque de ſuccorum vitio, qui vltra ætatem ſuam ſeruati vitiantur: Scilicet ex vino fit vappa, quoties vetuſtate aut alio incommodo exhalat vigor ille igneus, incommodum intelligo, veluti cum dolia non ſunt obturata, vel quia minus plena.

Ἀνώδυνον. Eſt medicamentum mediocriter calidum, dolorem deliniens. Eiuſmodi quidem eſt quod proprie ἀνώδυνον dicitur, calore ſcilicet ita temperatum, vt calori noſtro natiuo quam ſimillimum ſit, vel ſaltem intra primum ordinem excalfaciat. Tale namque eſſe oportet, vt demulceat deliniatque quodammodo exaſperatas corporis noſtri partes, dulcique ſenſu, quem mouet, earum veluti triſtitiam moleſtumque ſenſum aboleat. Itaque proxime ad naturam τοῦ γλυκέος, hoc eſt, dulcis accedit, de quo ſuo loco dicemus. Sed & tenuium partium eſſe conuenit, nihilque habere adſtrictionis, vt vna pariter euacuet, digerat, rarefaciat, extenuet, concoquat, atque æquabile reddat quicquid in partibus dolore vexatis humorum eſt acrium, aut lentorum, aut craſſorum, aut multorum tenuibus ſpiramentis infarctorum, vel quicquid vaporoſi, aut craſſi, aut admodum frigidi ſpiritus particulæ dolenti inhæſit, impactumque eſt.

Huic quidem anodynorum generi ſecundum proxime adhæret, quod equidem contra doloris cauſam è directo pugnare conſpicitur, nam aut euacuat digeritque quod in parte eſt contentum, aut qualitate certat aduerſus vniuſcuiuſque qualitatis exceſſum, frigidam calefaciendo, calidam refrigerãdo, ac ſi venenoſa & mala qualitate dolorem excitauerit, eam pari ratione compeſcendo: quæ omnia apertiſſimis verbis vna ſententia complexus eſt Hippocr. 6. Epid. dum inquit, in doloribus proximum ventrem purgare, & ſanguinis ventrem reſcindere, vſtio, ſectio, calefactio, refrigeratio, ſternutatio, ſtirpium ſucci in quibus vim habent, & Cyceonis mixtura, maleficorum autem lac, allium, vinum ferueſactum, acetum, ſal: quibus verbis, inquit Galen. in comment. remedia enumerat leuibus & ſæuiſſimis doloribus ſuccurrentia: Tertium vero genus continet id, quod licet anodynum dicatur, reuera tale non eſt, cuiuſmodi ſunt medicamenta omnia narcotica appellata, quæ partium ſtupore & ſenſus priuatione dolorem perſentiri vetant, non tamen auferunt vt reliqua anodyna. Ex his conſtat trium eſſe generum anodyna, quædam enim ſunt quæ cauſam auferunt; quædam quæ patientem particulam diſponunt, ęquabilemque reddunt ad minus patiendum; alia quidem quæ organũ ſubiectumq; ſenſus priuatione, ineptius ad ſentiendum efficiunt:

» anodyna indoloria vocat Aurelian. 2. τ̃ χρον. c. 4.

Ἀνωμαλία. inæqualitas. Eſt ſenſus humoris pauci & minime acris, per corporis habitum, ante febrem leuiter moti. Symptoma eſt ante acceſſionem febrilem exoriens, ſicut rigor & horror. Pertinet quidem ad facultatem animalem motricem, eſtque vnum ex motibus voluntarijs deprauatis: ſenſus tamen magis videtur eſſe quam motus, quod humor à quo gignitur, vel non moueri, quemadmodum in pruritu & laſſitudine vlceroſa, vel minimum moueri ſentiatur. Eſt autem ſenſus quidam profundus in tota corporis mole, ceu diſperſæ per eam cuiuſdam rei à natura alienæ. Id autem quod diſperſum eſt, aliquando quidem veluti ſubcalidum eſſe videtur, aliquando mordax citra dolorem, aliquando vtroque modo afficiens, aut ſine ijs leuiter omnes carnes diſtendens. Eſt autem humor qui eum ſenſum inuehit, excrementoſus quidem, ſed multo paucior, minuſque mordax quam in rigore aut horrore, & ad cuius vacuationem facultas expultrix non magnopere concitetur: in corporis habitu, ſicut & is à quo rigor horrorque fiunt, continetur, & febrem fere ſemper præcedit, quanquam, perinde atque rigor, ex praua victus ratione citra febrem accidere poſſit.

» Fit vero inæqualitas illa per ſuppurationem phlegmones, per feruorem putreſcentium humorum, caloriſque natiui extinctionem, & in hemitritæis & epialis febribus, in quibus multi humores in aluo putreſcunt; in ſemitertianis enim ἀνωμαλῶς ἀνάβασις dicitur, cum per reduplicationem, aut per inæqualitatem, quæ fit breuioribus interuallis in acceſſionis incremento, modo incaleſcit æger, modo perhorreſcit ob humoris billioſi & pituitoſi inæquales motus: in hepialis autem Gal. ſcribit, frigoris & caloris ſenſum eodem tempore, eademque parte contingere, à pituita vitrea & acida quæ moderate aut dimidio ſui putret, ac parte quidem putrente calorem, integrâ vero frigus adfert: eiuſmodi febres omnes ab Hippocr. in Coacis appellantur ἀνωμαλῶς χλιαινόμενοι, id eſt quæ inæqualiter incaleſcunt, vt viciſſim perfrigeſcat & incaleſcat æger.

Ἀνώμαλος σφυγμός. inæqualis pulſus. Eſt pulſus in quo vel nullæ, vel non omnes pulſuum differentiæ pares manent. Si nullę, ſimpliciter & abſolute inæqualis eſt: ſi non omnes, idem quatenus quidem non omnes, ſecundum quid inæqualis, quatenus vero aliquæ pares manent, æqualis ſecundum quid dici poteſt. Nam abſolute æqualem pulſum dicas & inæqualem, an aliquo in genere, multum refert. quod abſolute inæqualis, neque magnitudinem, neque velocitatem, neque aliam vllam differentiam parem ſeruet: ille vero qui in vna aut pluribus tantum inæqualis eſt, atque in cæteris paritatem ſeruat, non ſimpliciter, ſed certa aliqua differentia aut pluribus inæqualis dicatur, cum in reliquis æqualitatem retineat. Fit autem pulſus ſimpliciter inæqualis duobus modis, vno quidem in pluribus pulſationibus imparibus & inæqualibus, altero vero in vna pulſatione. Ille συστηματικὸς dicitur, eſtque cognitu multo facilior, ſpecies autem habet διαλείποντα, παρεμπίπτοντα, μύουρον, ſiue μυουρίζοντα. Qui vero in vna pulſatione ſeu diaſtole inæqualis eſt, cognitu longe difficilior eſt. fitque biſariam, in vna arteriæ parte, aut diuerſis eius partibus. ſed illa quidem inæqualitas in duabus tantum pulſuum differentijs, velocitate ſcilicet & vehementia, earumque contrarijs inuenitur, cum velocius aut vehementius circa vnum medici digitum moueri cœperit arteria, & in tarditatem aut languorem deſinit, vel contra: Eius ſpecies ſunt δορκαδίζων & δίκροτος. Quæ vero in diuerſis arteriæ partibus eſt, per omnia pulſuum genera inuenitur, quanquam in quantitate, ſiue magnitudine diaſtoles manifeſtius percipiatur. Sunt autem plures eius differentiæ, μύουρος κατὰ μίαν πληγὴν, ἐπινενευκώς τε καὶ περινενευκὼς, κυματώδης, σκωληκίζων, μυρμηκίζων, ἐκτικὸς, σπασμώδης, κλονώδης, καὶ ἐμπορίων. De quibus omnibus ſuis locis videndum. Vide & tabulam in dictione σφυγμός.

Ἄγωνις. eſt planta fruticoſa ramos gerens dodrante maiores, frequentibus geniculis cinctos, cauis alarum multis, capitibus rotundis, folijs lenticulæ, puſillis, ad rutæ aut pratenſis latifolia accedentibus, ſubhirſutis, odoratis, non iniucunde olentibus. Radix illi candida eſt vltro citroque vaga. Toto caule foliata eſt in modum coronæ. Cenſetur inter aculeatas plantas. Namque inter folia nocentes & mucronatæ cuſpidis aculeos, quaſi ſpicula in ramis habet. Muria condîtur antequã ſpinoſa fiat, eſtque cibis gratiſſima, illiſque os mirum in modum commendat quibus anima fœtet. ἄνωνις Dioſcoridi dicitur: Theophraſtus & Galenus ὄνωνιν appellare maluerunt. Eſt calida facultate & extenuante, præſertim eius radix, quæ tertio fere gradu calefacere proditur. Cortex extergit & incidit. quamobrem vrinam ducit, calculos conterit, cruſtas rumpit, & dentium dolores mitigat.

Ἀνώνυμος. arbor quæ & εὐώνυμος dicitur, de qua vide ſuo loco.

Ἀνωργισμένον. vide ſupra ἀνοργισμένον, ſunt qui ἀνοργασμένον in Galeno legant. Ἀνωργισμένον autem τὸ σῶμα dicitur apud Hippocr. libr. περὶ τῶν ἐνθὸς παθῶν corpus preparatum & emollitum, aut ad medicamentorum potionem præparatũ; præparatur autẽ ſi præhumectetur vt pharmacis obediat quod προοργῆναι dicit Hippocr. loco citato.

Ἀνωτερικά. ea dicuntur quæ ſurſum humores impellunt, contraria τοῖς ὑπηλάτοις quæ deorſum Aurel. l. 4. τ̃ χρον. c. 3.

Ἀξούγγιον. axungia. Eſt ſuillus adeps inueteratus dictus Latinis axungia, quod axibus rotarum inungendis accommodus ſit. Receptum tamen eſt & à Græcis hoc nomen etiam tempore Galeni, vt ſcribit lib. 7. τ̃ κατὰ γένη, vbi enarrat emplaſtrum Mnaſæi.

Ἄξων. nomen fuit ſecundæ vertebræ colli apud veteres medicos, quod ſuper eam prima vertebra, veluti ſuper axem vertatur, vnde ἐπιστροφεὺς etiam dicta eſt.

Sunt etiam ἄξονες inſtrumenta quædam Chirurgica de quibus in voce ὀνίσκος.

Ἀορτή. dicta eſt ab Ariſtotele lib. 3. de partibus animalium arteria magna, quæ à ſiniſtro cordis ſinu exoritur, quam ille minorem venam vocauit, eam cum vena caua comparans. Sic autem appellata fuit, quod ἀορτὴ apud Græcos ἀγγεῖον, hoc eſt, vas, ſignificet. Eſt enim, vt eodem loco Ariſtoteles ſcribit, ſanguinis conceptaculum. Vide ἀρτηρία.

Sed & ἀορταὶ, Ἀορτραὶ, Ἀορτρείδες, & Ἀορτρὰ Hipp.

l. de locis in hom. pulmonũ brõchia sunt, nimirũ cartilaginosæ propagines ab arteria aspera in totum pulmonem distributæ, vt illi alioqui spongioso & molli, firmamento essent, sicut docet Pollux l.2. quod & lib. de locis in homine Hippocrates innuit his verbis, ἀορτέαι (sic enim Iones efferunt) αἱ συνέχουσι τὸν πλεύμονα καὶ τὸν βρόγχον, id est quæ continent pulmonem & guttur: vide ἄορθρον in sequenti. Arteria autem hæc magna, παχεῖα & μεγάλη, pulsatilis neruus, Arabum doctoribus arteria audax dicitur, Aristoteli νευρωδεστάτη. Est vero arterijs omnibus nomen inditum παρὰ τὸ ἀέρα τηρεῖν, quod est aerem ducere, vel παρὰ τὸ αἴρεσθαι id est attollere, cuius præteritum perfectum in tertia persona habet ἦρται, vnde & per pleonasmum ἀορτὴ vel ἀωρτή: quamquam autem arterijs omnibus est commune nomen Aorta, ei tamen κατ' ἐξοχὴν tribuitur quam hîc definimus.

Α'ορτρον. dicitur apud Hippocr. vt docet Gal. in exegesi τὸ ἀπηρτημένον τοῦ πνεύμονος μέρος ἑκατέρωθεν. id est pars pulmonis vtrimque suspensa & separata, quam & ἀορτῆρ à Dioscoride appellatam fuisse ibidem Gal. ait; quam pulmonis partem, si inflammatione tentetur, distendi atque inflari, & in costas & latera incumbere docet Hippocr. in Coacis, vnde liquet non de aortis, sed de pulmonis fibra intelligendam esse vocem ἄορτρον, vt recte docet Hollerius. Sic lib.2. de morb. (qui Galeno liber primus de morbis maior dicitur) ἀορτρα τοῦ πλεύμονος ἀπαδέντα describuntur, atque etiam curatio edocetur, siue pars illa vtrinque suspensa per se, siue ambæ simul distendantur & reuellantur: sunt qui, ἄορται & ἀορτραί, hoc eodem significato apud Hippocr. vsurpari velint.

Α'παγμα vocatur à iunioribus, vt scribit Galen. comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον, quod ab Hippocrate ἀπόκλασμα dicitur. Est autem fractura totius ossis secundum ipsius crassitiem, iuxta ipsum articulum, ita vt plurimum ossa ab inuicem disiungantur. Idem Galen. libr. 6. meth. med. scribit τοῦ ἀπάγματος nomen solis medicis proprium esse, & plebi inusitatum, solere autem ita nominari, quoties ossis finis, qua parte maxime cum alio committitur, abruptus est.

Hæ caulatim, Græce καυληδὸν factæ fracturæ à recentioribus nuncupantur, vt comm. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον c.31. idem Gal. ait.

Α'παλλάσσειν. significat proprie vacuare, deinde, quod ad vacuationem consequitur, subsidere & mollius effici, vt annotat Galen. comment. εἰς τὸ προρρητικόν.

Part.75. Cæterum hæc quidem vocis scriptura extat apud Gal. comment. in prorrhet. lib. 4. sub finem, sed fortean scribendum ἀλαπάσσειν, cum Hesychius etiam exponat ἀλαπάξαι, non modo πορθῆσαι vastare, sed etiam ἐκκενῶσαι euacuare, exinanire, Α'παλλάσσειν autem apud cæteros authores longe diuersas habet significationes.

Α'παλὰ ὠά. Cælio Aurel. l. 4. τῶν χρον. c. 3. dicuntur quæ nobis *œufs mollets*.

Α'παλὸν κολλύριον. Idem quod ἄδηκτον. lene & mite collyrium. vide ἄδηκτον.

Α'παλὸς οἶνος. vide in dictione οἶνος, vbi insigniores vinorum differentiæ explicantur.

Α'παλὸς σφυγμός. mollis pulsus appellatur qui duro est contrarius, vt pote qui remissam mollemque habeat arteriam, & spiritum intra se exolutum, & mitiorem ictum ex Gal. in definit. medicis.

Α'παλὸν φάρμακον lene & mite medicamentum, quale ex oui luteo & rosaceo cerato confici potest, & oculorum inflammationibus adhibetur, aut sedandis aliarum partium doloribus.

Dicuntur etiam eiuscemodi medicamenta ἄδηκτα vide ἄδηκτα.

Α'παλόσαρκος. appellatur ab Hippocr. 1. γυναικ. qui carne teneriore prẽditus est, quales mulieres sũt.

Α'παλωομένη γλῶσσα. lingua mollis & tenera, vide γλῶσσα.

Α'πανθρωπίαι. Auersationes hominum, qui melancholicorum affectus est; dicũtur & μισανθρωπίαι, cum quis solitudines quærit & consuetudinem hominum auersatur, qualis eorum dementia est, qui suis æqualibus familiariter vti nolunt quod sibi soli placeant, elati fastidio & contumacia, sed illi potissimum ad solitudinem viam affectãt vitandæ societatis causa, qui vultu sunt mœsto & demisso, quem πρόσωπον κατηφὲς Græci vocant, ac si male sibi conscij essent, atque vt ita dicam rerum quodammodo infœliciter & male gestarum; sed & hæc affectio nonnullis contingit, quasi in se diuini nescio quid & heroicam quandam naturam esse opinentur: huius autem affectatæ solitudinis causa, est praua opinio quæ sola cadit in mentem, & falsa inhumani hominis persuasio, qui procul ab omni societate suum cor edit: de his sic scripsit Hippocr. in Coacis, Mœrores (inquit) cum silentio, & auersationes hominum leniter eos interficiunt ex vitæ suæ desperatione.

Α'παράχυτος οἶνος. vide οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ explicantur.

Α'πάρθρωσις. idem est apud Hippocratem quod ἡ διάρθρωσις, vt annotat Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Α'παρίνη. herba est ramosa, quadrangula, asperis, folijs, in orbem per interualla circumpositis, vt in rubia, flore candido, semine albo, duro, rotundo, concauo, vmbilici effigie, à qua ὀμφαλόκαρπον etiam dici putatur Dioscoridi. Alij φιλάνθρωπον appellant, quia velut amici solent, commeantium lacinijs adhæreat. Officinæ aspergulam, rura Gallica grateronem vocant. Α'παρίνη quoque dicitur à quibusdam τὸ ἀρκεῖον, id est, personata, vt author est Dioscorides.

Multa de hac Theophr. histor. plant. l.7. c.4. Dioscor. l.3. c.92. Plin. l.27. c.5. qui quam Theophr. loco iam citato ἀπαρίνην vocat, l.21. c.17. Latino vocabulo appellat lappam, eandem tamen lappam annumerans frugum morbis l. 18. c.17.

Α'παρτί. apud Atticos & Hippoc. significat idem quod ἀπηρτισμένως, id est, perfecte exquisite & absolute, vt interpretatur Gal. comment. 2. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Α'παρτίως. idem quod ἀπαρτὶ apud Hippoc.

Α'παυδῆσαι. interpretatur apud Hippocr. Erotianus ἄφωνον γίνεσθαι mutum fieri.

Α'πεβράσσετο. extussiuit. habetur hoc verbum apud Hippoc. lib.5. τῶν ἐπιδημιῶν, sicut legebat Dioscor. cum tamen eodem loco omnes fere legant ἀπεβήσσετο, vt scribit Gal. ἐν τῇ ἐξηγήσει τῶν γλωττῶν.

Α'πειρος. ἀήθης. apud Hippoc. insuetus, vt interpretatur Galen. comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Α'πελος dicitur τὸ ἕλκος καὶ τραῦμα vlcus & vulnus, παρὰ τὸ μὴ προσπελάζειν τὴν σάρκα, ἀλλὰ διῃρῆσθαι, quod non vnione iungatur sed separetur caro,

» quemadmodum ἕλκος quoque denominatum » παρὰ τὸ ἑλκῦσθαι τὴν σάρκα ἐκ τῆς τομῆς quod per » sectionem distrahatur caro, vel & ἄπλος, signifi- » cat τὸ ἀθεράπευτον incurabile, hæc Etymol. sic » & Eustath. διότι δὲ τὰ παρελκυσθέντα οὐ πελάζει, διὰ » τοῦτο ἐτόλμησέ τις καὶ ἄπλος τὸ ἕλκος εἰπεῖν διὰ στέρησιν » τοῦ πελάζειν. quoniam protracta seu distracta non » approximantur, idcirco ausus quidam est vlcus » appellare ἄπλος ab vnionis priuatione.

Ἄπλον nomen est emplastri καταγματικοῦ id est » ad fracturas idonei, describitur à Gal. 2. κατὰ γένη » c.17. sic dicitur quasi hiulcis conueniens.

Ἄπεπτος. incoctilis, vox excludens actum om- » nem coctionis, tum etiam potestatem, est enim » in habitu priuationis, aliud enim est ἄπεπτος in- » coctus, aliud ἀπέπαντος, sed semper est ἐν τῇ μο- » λώσει.

» ἡ διʼ ἀπεράνου. diaperanu: Medicamentum est » quod Ægin. lib. 3. cap. 23. adhiberi præcipit dis- » cutiendis parotidibus, earumque doloribus le- » niendis, cuius tamen compositionem docet.

Ἀπείραστον ἕλκος. dicitur authore Galen. libr. 2. τῶν κατὰ γένη, vlcus quod non est magnum, nec vlli grauiori noxæ coniunctum, hoc est, quod nec vitiosi humoris influxu impetitur, nec sordidum, nec inflammatum est, nec in circumposita carne intemperiem vllam habet. Sic dicitur ἀπὸ τῆς περιστάσεως, quæ apud Græcos afflictionem, periculum & cladem significat.

Ἀπέριττα σιτία. dicuntur alimenta quæ minimum habent excrementi, vt syluestrium animalium caro, & eorum quæ siccioribus locis victitant. Eius generis & colla & caudæ & alæ animalium censentur. Opposita sunt τοῖς περιττωματικοῖς.

Ἀπειροσεία ας, ἡ. Natura dicitur superfluitatis im- » munis puraque recrementorum, φύσις περιττώ- » ματος οὐκ ἔχουσα. sic enim quidam reponunt pro » ἀπειρσία apud Theophr. libr. 2. de caus. plant. » cap. 12.

Ἀπέῤῥωγε. τουτέστιν ἀπόλλυται, id est, perijt, vt interpretatur Galenus comment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Ἀπηρχθῇ. ἀποκλεισθῇ, apud Hippocrat. exclusus sit.

Ἀπευθυσμένον ἔντερον. Rectum intestinum. Est intestinum crassum, ordine à ventriculo sextum, & ab ano primum, nullis gyris, sed recta in anum descendens. Eius ora inferior à musculis in orbem circunfusis σφίγγεται, hoc est constringitur, (vnde & σφιγκτὴρ dicta est) vt intus detineat excrementum, vetetque ne præpropere effluat. Postea vero quam plurimum congestum graue animali esse cœperit, tunc foras agi sinit, nec reluctatur septo transuerso, & musculis abdominis excrementa foras propellentibus. Id intestinum vulgus longanionem vocat, Hippocr. ἀρχὸν, hoc est, principium vel princeps appellauit: eiusque duas partes constituit: ἐσφιγμένον, hoc est, adstrictum, qua parte musculus σφιγκτὴρ collocatus est: & χαλαρὸν, id est laxum, qua latius est, nec vllo musculo comprimitur.

Ἀπεψία. symptoma est alteratricis facultatis, quando cibum omnino non concoquit. Proprie enim significat abolitam concoctionem, absolutamque cruditatem, alimento nulla sui parte in chylum mutato alteratoque. Id quod euenit ventriculi facultate coctrice læsa, extremeque imbecilla, & plane victa, tum propter insignem aliquam intemperiem actiuarum qualitatum, aut longiorem passiuarum, (humida enim intemperies ventriculi, vt in hydrope: & sicca, vt in senectute & tabe, non nisi longo tempore concoctionem abolent) tum propter morbum aliquem ventriculi organicum, vt erysipelas, plegmonem, & scirrhum, siue is simplex sit, siue cum intemperie coniunctus, tum propter tantam alimenti copiam, vt eam ventriculus ferendo coquendoque non sit. Ac quanquam ἡ ἀπεψία sic proprie dicatur, aliquando tamen concoctionis deprauationem, significat, per quam alimenta in alienam qualitatem mutantur. Sed maior quidem perspicuitas foret, si sola concoctionis priuatio abolitioque ἀπεψία vocaretur, δυσπεψία autem ea quæ deprauata est. Verum, vt Plato ait, multi res ipsas non cognoscentes alijs nullum omnino nomen imposuerunt, alijs vero inepta nomina indiderunt.

Ἀπεψία κνισώδης, ἢ καπνώδης, cruditas nidorulenta « seu fumosa. «

Ἀπηνής. blandum & mite apud Hippocr. quodque, cum sumitur, nullam inducit molestiam. Contrarium est τῷ προσηνεῖ, sicut annotat Gal. comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Nota hic ἀπηνὴς male exponi, cum sit dicen- « dum potius immite & inclemens. «

Ἀπήχημα est species fracturæ cranij à recentioribus introducta, quam definiunt esse fracturam caluariæ, in parte ei quæ percussa est contraria factam. Soranus enim, cuius scripta de vulneribus capitis adhuc extant, voluit sicut in vitro, ita in caluaria ictu vnius partis, non eam modo quæ icta est, sed etiam contrariam findi posse. Quam tamen sententiam Paulus non probat, existimans fieri non posse, vt pars ictui opposita findatur, nec iudicans idem in hominis caluaria fieri, quod illi in vitreis vasculis euenire docent. Illa siquidem, quia vacua sint, aduersa in parte frangi prodidit: caluariam autem hominis vndique plenam & alioqui validam existere. Eorum autem errori causam hanc fuisse tradit, quod cum pluribus locis caput percussum fuerit, & vna tantum parte plaga sese prodat ostendatque, in contraria autem nullum plagæ vestigium relictum sit, in ea tamen paulo post abscessus oriatur, qui incisus rimam fracturamque patefaciat. Nos quidem Paulo facile subscribimus, præsertim cum eidem Galenus fauere videatur, qui libro nono de vsu partium prodidit caluariam non factam fuisse solidam & sine suturis, ne percussa vna parte magna ossis portio violaretur, quod omnino futurum esset, si solida fuisset. Efficiunt igitur suturæ, vt ictus vna in parte acceptus, alteram quæ vltra suturam est non violet, sed noxa terminetur ad ipsam suturam. Qui fracturæ istam speciem inuexerunt, ἀπήχημα ἀπὸ τοῦ ἤχους nuncupauêre. Illa enim aeris, à quo sonus fit, repercussio, causa est, cur in aduersa ictus parte vitrea vasa confringantur. Alicubi tamen ἀπόχημα, alibi ἀποκόπημα dici reperias, sed librariorum, vt iudicio errore. Neque enim ἀποκοπὴ aut ἀποκόπημα id significat, sed est alia fracturæ ossis species, de qua vide in dictione ἀπόθραυσις.

Ἀπιλλῆσθαι. συγκλεῖσθαι, conclusus est, apud Hippocr. ἴλλειν namque claudere significat.

Ἀπίνθιον. veteribus dictum fuit absinthium, quod « propter eximiam amaritudinem potari non pos- « sit quasi impotabile. «

Ἄπιος. proprie pyrum significat. Sed & hoc nomine herba quædam dicitur ramulos duos siue tres iunceos spargens, tenues, rubentes, qui paulum se attollunt, folijs rutæ longioribus atque angustioribus, semine paruo, radice hastulæ regiæ, pyrorum specie turbinata, tantum rotundiore, succosa. habet extra cortices nigros, intra candidum corpus. Dicitur ἄπιος. herba hęc à pyri similitudine quod in radicula extrema dependet. Ἄπιος. sic dicitur à quibusdam ἀχιοσέφαιος & ἰσχάς.

Ἀπίτης οἶνος. vide in dictione οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ explicantur.

Ἁπλοῦν ἕλκος. simplex vlcus, continui solum diuortium est; vlcus autem simplex à Gal. vocatur quod solum consistit, id est, cui nec vllus affectus alius nec symptoma vllum coniungitur: simplex igitur non erit, si quæ exulcerata est particula, vel fluxione vexetur, vel malo succo vitiosa sit, vel omnino extra naturalem temperiem fuerit, vel vlla cauitas adsit, vel si aliqua cutis amissio contigerit.

Ἁπλὸς πυρετὸς. simplex febris opponitur τῷ συνθέτῳ vide συνθετοὶ πυρετοί.

Ἁπλὸν φάρμακον. medicamentum simplex dicitur à medicis, non quod ex similaribus constat partibus, sed quod cuiusmodi est tale à natura existit, neque quidquam ex industria nostra accepit, vt docet Gal. l. 5. de simpl. medic. facult. c. 1. huic opponitur συνθετὸν φάρμακον.

Ἁπλόφυλλον: à quibusdam dicitur τὸ ἄλυσσον, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἄπνοια. Est resolutio instrumentorum quibus respiratio efficitur. sic autem à symptomate dicta est, quod eam resolutionem spirandi priuatio consequatur. Quod tamen non ita accipi debet, quasi spiratio in totum abolita sit (neque enim manere posset vita) sed quod tam exigua sit, vt sensibus nulla deprehendatur, quemadmodum accidit in vteri strangulatu, apoplexia, & lethargo.

Quemadmodum etiam Aristoteles initio libr. de histor. animal. appellat nonnullas aues ἄποδας, quæ habent pedes paruissimos, neque enim ipsi nota fuit, manucodiata vocata, auis peregrina, & noui orbis, quæ pedibus orbata est.

Ἄπνους Gal. 6. de loc. affect. c. 5. meminit libri Heraclidis Pontici, qui ἄπνους inscriptus erat, in quo vt videre fuit, affectiones explanabat, quibus ægri absq; respiratione, pulsu, alioue vllo motu reddebantur: hac igitur voce ab Hippocrate intellectum existimo, morbum quem vteri præfocationem vocamus, aliumue ipsi affectum simile: Quid porro esset ἄπνους Empedoclis, quo ille, sicut Laertius & Suidas narrant, dicebat hominem sine pulsu & respiratione triginta dies seruari à quoquam explicatum non inuenio.

Ἀπόβατον. dicitur fructus, τοῦ βάτου, qui & βάτινον, siue βάτις appellatur Gallice framboscia.

Ἀποβρασσεῖν. significat veluti per æstum eijci atque expui, & de maris spuma dicitur, recteque ab Hippocr. ad seminis euacuationem refertur, quod non vnico impetu effunditur, sed secunda atque tertia agitatione & eiaculatione emittitur, ac velut iterum tertioque ebullit, neque vnico æstu, sed secundo & tertio velut efferuescendo aut ebulliendo expellitur: huius significationis author ille est lib. περὶ φύσ. παιδίου.

Ἀπόβρεγμα. dilutum, sic vocamus humorem in quo aliquid maduerit, aut maceratum per aliquot horas sit, recentiores medici infusionem vocant vt Rhei. agarici, cotoneorum.

Ἀπογλαύκωσις. idem quod γλαύκωμα.

Ἀπόγονα. fœcunda apud Hippocr. quidam tamen ἄγονα, hoc est infœcunda, interpretantur, vt scribit Galen. in linguis Hippocratis.

Ἀποδακρυτικὰ sunt medicamenta lacrymas mouentia, & postea expresso vacuatoque oculorum humore superfluo, ipsas etiam supprimentia, & oculos exsiccantia. Latine dici possunt delacrymatiua. Nam & Columella & Plinius delacrymare & delacrymationē ea significatione dicũt.

Eiusmodi sunt quæ recenset Aetius tetrab. 1. serm. 3. c. 138. succus vuæ acerbæ, Lactucæ Syluestris, acori, Chelidoniæ, Camædryos, Centaurij, Ceparum, Anagallidis, Ellebori, aliaque multa quæ apud eum videris.

Ἀποδυτήριον. Locus erat in balneis quasi dicas exutorium, qui pro denudandis hominibus, qui vel exerceri, vel lauari, vel vtrumq; agere volebant inseruiebat; à Gal. etiam γυμνασήριον, ab alijs Coryceum vocatur, frigidarium seu tepidarium Latini dixere: tepebat enim ibi aer, qua de re, & vsu tepidarij, vide in voce βαλανεῖον.

Ἀπόζεμα. quasi ἀφέψημα, id est feruefactum seu elixatum, est decoctio ex folijs floribus, radicibus, fructibus, seminibus, lignis, & corticibus leuiter facta ad humorum concoctionem seu preparationem, interdum ad euacuationem, nonnunquam ad vtrumque; miscentur autem ea tali proportione, vt radices non excedant vncias iiij. vel quinque, folia manipulos quinque, semina dragmas quinque vel sex, flores pugillos quatuor vel quinque, fructus drag. tres, aquæ vel vini mensura libras quatuor, omnia decoquuntur in olla vitreata ad mediæ vel tertiæ partis consumptionem, postea colantur, adiecto quandoque, saporis gratia, melle aut saccharo, quod quando fit, libra vna decocti, sacchari vel mellis selibra suffunditur; quandoque etiam aromatis condiuntur, & acuitur libra vna decocti, aromatum dragmis duabus adiectis: instituuntur autem apozemata ad tres quatuorue doses, vix enim per dies aliquot asseruantur, solent etiam pro qualibet dosi decocti, admiscere medici syrupi conuenientis vnciā j. à syrupis sola coctione differunt, vnde & syrupi longi à medicis quibusdam nuncupantur.

Ἀποζεσμένος οἶνος. vinum feruefactum, quale hoc sit vide in voce οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ explicantur.

Ἀποθάρματα. ea sic medicamenta vocantur quæ grauidis mulieribus ad perdendum foetum propinantur, quæ Plin. lib. 28. c. 7. videtur abortiua appellasse: etenim apud veteres licebat foetus nondum animatos interimere, vt se fecisse in illa psaltria testatur ~~Hippocrat. libr. de genitura;~~ vbi vero animati essent minime licebat.

Ἀποθεραπευτικὴ. est ratio curãdi corpora post exercitationem, humectando & emolliendo solidas partes, quæque in meatibus continentur, euaporando. Peragitur ea potissimum per frictionem. Latine recuratoriam vocare licet.

Ἀποθεραπεία. est finis perfectæ exercitationis. Est autem ea genere duplex. altera quidem exercitationis ceu pars, altera vero eius ceu species. Quæ

ceu pars exercitationis est, definitur à Galeno. Postrema pars exercitationis probe peractæ. Ea duplici consilio suscipitur. tum vt excrementa quæcunque excalfacta & extenuata per exercitationem in corpore adhuc manent, prorsus eijciantur: tum vt corpus à lassitudine tutum reddat. Porro excrementa eijciuntur frictionibus cuique corpori conuenientibus, quæ per alios administrantur, simulque ipsarum quæ fricantur partium tensione & spiritus cohibitione. Lassitudo vero tollitur tum frictione tum vnctione ex oleo. Sic enim & solidæ partes emolliuntur, & quæ in meatibus hæserunt resoluuntur in vaporem. Tollitur vero aliquando & balneo, cuius vis ἐν τῇ ἀποθεραπείᾳ non est minima. Est autem frictio huius apotherapiæ præcipua pars, eamque ob causam recentioribus gymnastarum, vt ait Galenus, vocatur apotherapia ea frictionum portio, quæ post exercitationem adhibetur. Verum apotherapia quæ exercitationis ceu species est, vel in ipsa media exercitatione adhibetur, vel post absolutam exercitationem. In media quidem exercitatione, quo vitari possint obstructiones. Siquidem inter ipsam exercitationem, spiritus cohibitionem interponunt optimi gymnastæ, atque etiam frictionem, simul hominem, cum lassitudo incipit, recreantes, simul cutis meatus paulatim expurgantes, quo videlicet perspirabile, simulque purum corpus ad subsequentes labores sit, cum alioqui verendum sit, ne si nihil tale gymnasta prouiderit, obstruat potius meatus quam expurget. Peracta vero exercitatione apotherapia potest, etiam ceu species exercitationis adhiberi in qua motus sint quantitate mediocres, & qualitate tardiores ijs qui in ipsa exercitatione fiebant, idque cum frequenti interposita quiete, qua vtique fricare hominem oportet pluribus simul contrectantibus, quo nec refrigescat pars vlla, & ocyssime excrementa digerantur. In hoc igitur differre inter se videntur αἱ ἀποθεραπεῖαι. quod ea quæ ceu pars exercitationis est, frictiones motusque alios moderatos habeat & remissos, qui in apotherapia exercitatione multo sunt vehementiores, adeo vt ipsa non tam exercitationis remedium, quam exercitatio esse videatur. Quanquam autem τῆς ἀποθεραπείας nomen proprie dicatur de ea curandi ratione quæ post exercitationem adhibetur, conuenit tamen & omni quæ quamlibet lassitudinem tollit, viresque reparat quacunque tandem ex causa dissolutas. Id quod patet ex Gal. in libris sanit. tuendæ, qui veneri non minus quam exercitationi apotherapiam suam præscribit.

Hoc insuper adnotandum Græcos medicos Ἀποθεραπείαν vocare, non solum curationem illam quæ post exercitationem ad cauendam lassitudinem adhibetur: Sed etiam post remedia quælibet vehementiora, vsum minorum quæ irritatam à præcedentibus naturam mitigent, ac leniant, aut imminẽs ab eis periculum auertant, cuius significati exemplum Dioscor. habet 2. εὐπορ.

Ἀπόθλιμμα. idem quod πίεσμα siue ἐκπίεσμα. interdum quidem expressæ rei retrimentum, quod & μάγμα appellatur, aliquando vero succum ipsum ab aliqua re expressum, adeo vt in hac ambiguitate rei ipsius vsum intueri oporteat.

Vide suo loco βαλάνου πίεσμα, quod cum voce ἀπόθλιμμα idem est, illic exempla videbis diuersæ significationis huius vocabuli.

Ἀπόθραυσις. est detractio partis ossis disrupta superficie, sic vt quod aufertur supernatet. Dicitur alio nomine ἀποκοπή. Differentia vna est fracturæ ossis, quæ κατ' ἀπόθραυσιν κάταγμα dicitur. De qua vide κάταγμα.

Ἄποιον. insipidum. Id dicitur quod nulla insigni qualitate præditum est. subfrigidium est & gustu aquosum. Nam & inter aquas ea maxime commendatur quæ ἄποιος est, & omnis qualitatis expers.

Cibos etiam ἀποίους medici appellant, qui nullam habent eminentem qualitatem, quæ aluum ad excretionem irritet, aut ipsam excernere prohibeat, vt interpretatur Gal. 1. de aliment. facult. c. 1. & 23. qui & eos ὑδατώδεις dici scribit c. 1. eiusdem libri.

Ἀποκαρτερέοντες. Hippocrati dicuntur lib. de victus rat. in morb. acut. qui seipsos fame & inedia conficiunt, vitamque finiunt, inde ἀποκαρτέρησις.

Ἀποκεκριμένος. κεχωρισμένος. separatus, apud Hippoc.

Eximius selectus, vnde apud Hippocr. lib. de natura humana ἀποκεκριμέναι ὀδύναι dicuntur dolores eximij, Cornarius ἀποκεκρυμμέναι legit & occultos interpretatur.

Ἀποκεκριμένον νόσημα. apud Platonem 3. de republ. significare videtur morbosam affectionem quæ certam aliquam corporis sedem, eamque maxime externam occuparet, nec abs re, siquidem dum valet natura facile humores peccantes si qui forte subsunt, secernere & ad extimam fere cutim tanquam excrementorum omnium receptaculum, & corporis totius emissarium seponere consueuit, id vero est medicis ἀποκρίνειν, nam & vis naturæ expultrix quæ illud molitur, ijsdem ἀποκριτικὴ δύναμις appellatur: hanc ipsam autem esse apud Platon. ἀποκεκριμένου significationem, vel illud satis indicat, quod in hac orationis serie, οἱ νόσημά τι ἀποκεκριμένον ἔχοντες ἐν αὐτοῖς, palam opponuntur τοῖς εἴσω διὰ παντὸς νενοσηκόσι σώμασι, alioqui νόσημα ἀποκεκριμένον interpretari quis posset morbum quem non desidia aut intemperantia, sed ipsa νοσερὴ ἀπόκρισις ab Hippocr. dicta, id est aeri inspersa morbida exhalatio cuiuis ineuitabilis inuexisset.

Ἀπόκλασμα. dicitur apud Hippocr. ossium abruptio, quæ prope articulum, per totam ossis crassitudinem fit, ita vt fracti ossis partes plurimum à se inuicem distent. Recentiores medici ἄπαγμα nuncuparunt, authore Gal. comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Ἀποκναίειν. significat apud Hippocrat. præcipue quidem abradere, aliquando vero corrumpere & extenuare.

Ἀποκογχύζειν. concha excipere, aut in concham testamue reponere.

Ἀποκοπή. species est fracturæ ossis, quam supra ἀπόθραυσιν diximus appellari.

Sed & ἀποκοπὴν φωνῆς vocis amputationem Cœlius Aurelian. appellauit lib. 2. τῶν χρον. c. 6. quam fieri ait ex clamore nimio aut frigore, aut ardore siue exustione faucibus exasperatis, vel etiam timore nimio, cuius ibidem curationem docet: ἀποκοπὴν φωνῆς abcissam vocem vel suppressam Celsus dixit, teste Budæo, Marcell. Virgil. retusam apud Dioscor. lib. 3. cap. de tragacantha, id est amissam, vel quæ extremam raucedinem significet: Dioscor. de crambe loquens

» lib.2. c.146. διαμασσώμενα τὰ φύλλα, inquit, φωνῆς
» ἀποκοπὴν καθίςησι τοῦ χυλοῦ καταπινομένου. id eſt com-
» manſa eius folia, ita vt deglutiatur ſuccus, vo-
» cem interceptam reſtituunt.

Α᾽ποκόπημα. vide in dictione Α᾽πήχημα.

Α᾽ποκρατεῖν. coercere, retinere: vt apud Dioſcor. de ſymphyto, καὶ ἐντεροκήλας ἀποκρατεῖ καταπλασσόμενον. hoc eſt, enterocelas illitu cohibet. & apud Aetium lib. 9. c. 35. τὸ χολῶδες μετὰ τὸν ἀθροισμὸν ἀποκρατούμενον μεγάλως βλάπτει. hoc eſt, bilioſum, poſtquam coaceruatum fuerit, retentum maxime offendit. Dicitur in eadem ſignificatione ἐπικρατεῖν à Galeno.

Α᾽πόκρισις. ſecretio, eſt excretio humoris cuiuſcum-
» que è corpore, Hippocrati ἔκκρισις, & τὰ ἀποκρι-
» νόμενα quæ excernuntur, & Α᾽πόκρισις νοσερὴ apud
» Hippocratem lib. de natura humana appellatur
» morbida excretio, exhalatio, ſeu morboſa quæ-
» dam qualitas aeri impreſſà, ex qua morbi in om-
» nes lethaliter graſſantur, quaſi morborum ſit
» ſeminarium quoddam, hancque ἀπόκρισιν, eſſe
» Gal. ait ἀναθυμιάσιν ἰδιότητι μᾶλλον τῆς οὐσίας, οὐχ
» ἁπλῇ ποιότητι λυμαινομένην potius ſubſtantiæ pro-
» prietate quam ſimplici qualitate infeſtã, quam
» idem Hippocr. ῥεῦσιν, hoc eſt aeris influxum vo-
» cat, & μιάσματα ſeu aeris inquinamenta lib. περὶ
» φυσῶν.

Α᾽ποκριτικὴ δύναμις. expultrix facultas. Eſt facultas naturalis qua ſingulæ partes ſuperuacua excernunt. Nam cum cibo corpus ali reficique oporteat, nec talis prorſus haberi poſſit, qui nihil omnino habeat diſſimile noſtrę ſubſtantiæ, ideo gigni excrementa neceſſe eſt, & vim aliquam nobis ineſſe, quæ ea à probo alimento ſecreta expellat. Ea ineſt ſingulis partibus, eiuſque cauſa meatus cuique conuenientes natura molita eſt, per quos ea commode deduci poſſit atque vacuari. Vtitur autem natura in eam rem fibrarum ſeu villorum tranſuerſorum miniſterio. Per eos enim expellit, ſicut per rectos attrahit. Eſt autem facultas hæc, in corpore bene habente, ordine quarta, ſuoque munere poſt concoctricem fungitur. Primum enim attrahi alimentum oportet, deinde retineri, atque ita concoqui: tum demum, ſi quid ſuperfluum eſt, excerni. Eſt enim ea naturalis vacuatio quæ concoctioni ſuccedit, eoque diſtinguitur à ſymptomatica ſiue morboſa, per quam crudorum vacuatio fieri ſolet. Sed quoniam quamdiu concoctio fit, tandiu etiam retineri alimentum neceſſe eſt, & æquali omnino tempore retentricis concoctricíſque actio durat, videtur ſæpe numero expultrix tam coniuncta eſſe retentrici, vt vna alteri cedat. Quandiu enim retineri aliquid opus eſt, non excitatur ad actionem expellendi vis: & vbi retinendi facultas ab opere ceſſat, protinus mouetur expultrix: contraque vbi expultrix ad opus proritatur, mox retentrix cedit, & ab opere deſiſtit. Quæ enim earum debilior eſt, alteri cedit robuſtiori. Quanquam autem ipſe excrementorum prouentus, ſatis per ſe ſit ad excitandam eam facultatem tanquam alienorum expultricem, ſæpe tamen etiam in ſanis corporibus & ſecundum naturam ſe habentibus eorum copia aut acrimonia aut etiam dolore commouetur. Nam in eum vſum bilem flauam natura excernit per inteſtina, vt ea inde irritata facilius ſtercora deijciant. Verum eam acrimoniam in excretionibus naturalibus mediocrem omnino eſſe oportet. Vbi enim vrget vehementius, ſymptomaticas potius excretiones concitat. Facultas ἀποκριτικὴ dicitur etiam à Gal. προωστικὴ lib. 3. facul. natur. Dicitur & διακριτικὴ, quod bonum à malo ſeparare videatur, vt apparet ex eodem in lib. de ſymptomatum differentijs, vbi ſymptomata functionis naturalis perſequitur. de qua tamen vide ſuo loco.

Α᾽ποκρουστικὰ φάρμακα. Repellentia ſiue repercutientia medicamenta. Sic dicuntur quæ in altum occurrentes ſibi humores repellunt. Contraria ſunt attrahentibus, vt quæ ex alto vehementius euocent. Itaque cum attrahentibus eſſentia ſit calida & tenuium partium, repellentibus frigida eſt, & craſſarum partium. Attrahit enim perpetuo calidum, & repellit frigidum. Verum quod cũ caliditate coniunctã habet partium tenuitatem, attrahit vehementius: quod vero cum frigiditate partium craſſitiem, eiuſmodi eſt adſtringens, id maiorem vim propellendi habet. Eſt autem ab actionis vehementia τοῖς ἀποκρουστικοῖς nomen impoſitum. Itaque proprie ea repellunt quæ adſtringunt, quanquam non ea quidem ſolum, ſed etiam quæ ſine adſtrictione refrigerant, vt ſcribit Gal. lib. 14. meth. med.

Α᾽πόκυνον. eſt frutex virgis longis conſtans, graueolentibus, lentis vitilium modo, fructu fere inuictis, folio hederæ, molliore tamen & per extremum acutiore, lento, graui odore, luteo liquore pleno. Siliquas gerit, ceu fabarum, folliculari ſpecie, digiti longitudine protenſas, in quibus ſemen eſt album, durum, paruum. Folia eius cum adipe in panes coacta, canes, lupos, vulpes, pantheras enecant in cibo data: atque ab his animalibus peculiaria habet nomina, ſed valde vſitato apud Latinos nomine braſſica canina appellatur, ſicut à Galeno κυνοκράμβη. Dicitur ſicca eſſe citra ſiccitatem, & propterea emplaſtri modo impoſitam diſcutiendi vim habere: verum non minus homini malefica & exitialis, quam reliquis animalibus eſt.

Α᾽πολελαμμέναι κοιλίαι id eſt, ἐπεχόμεναι. alui ſuppreſſæ apud Hippocr. dicuntur in Prorrhetico. & eodem in libro ἀπολελαμμένοι σίτων, dicuntur οἱ ἀνόρεκτοι, vt plærique interpretantur, quaſi à cibo ſecluſi. Nonnulli vero eos intelligunt quibus aluus adſtricta eſt, de quibus etiam eandem vocem vſurpaſſe Hippocr. videtur ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, Author Gal. commẽt. εἰς τὸ προῤῥητικόν. Participium hoc eſt à themate ἀπολαμβάνω, frequens apud Hippocratem. Exponitur tamen diuerſis modis. Bacchius enim exponit πλήρεις ὄντες: Epicles autem, τροφῆς γέμοντες. Annotauit idem & Erotianus.

Mirum autem ſubit Caluum ἀπολελαμμένην «
κοιλίην, ventrem ſolutum expoſuiſſe in prorrhe- «
tico, repugnante communi dictionis notione, & «
locutionis proprietate, & Galeni explicatione, «
ita vt aliam lectionem ſecutus ille videatur. «

Α᾽πόληψις οὔρου. dici conſueuit, inquit Gal. comment. «
4. de victu acutor, vel cum non effatu digna, vel «
nullo pacto emittitur vrina, ita in Coacis κύστις «
dicitur ἀποληφθεῖσα veſica intercepta, id eſt quæ «
vrinæ curſum intercipit: non eſt autem noua «
nec inaudita ſignificatio τῆς ἀπολήψεως αὐτὶ τῆς ἐπισχέ- «
σεως: Sic enim apud Hippocr. ſæpe legitur κοιλία «
ἀποληφθεῖσα ἢ ἀπολελαμμένη, quæ nihil infra tranſ- «
mittit, tametſi verbum ἀπολαμβάνειν proprie ac- «
commodatur ijs quæ vel in via ſubſiſtunt, vel «

retrahuntur, Sic enim dici reperio ἀπόληψιν τ͂ ἀναδόσεως, de chylo cui ad iecur iter est interclusum, inflammato ieiuno, vel oppilatis venis qua itur ad hepar; Sic etiam apud Hippocr. locus est περὶ ἀπολήψεως τ͂ πνευμάτων ἀνὰ τὰς φλέβας 4. acutor, id est de spiritus interceptione, quam Galen. ἀσφυξίαν interpretatur, & arteriarum κατάκλισιν καὶ ἡσυχίαν inclinationem & quietem; illud autem retracti humoris est de suo cursu quod legitur apud eundem lib. περὶ χυμῶν, τὰ ἐκκεχυμένα, μὴ εἴσω ἀπολαμβάνειν, id est quæ foras effusa sunt initio retrahere non oportet.

Ἀπόληψις τ͂ φλεβῶν. apud Hippocratem, venarum repletio & copia, vt interpretatur Galen. comment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Ἀπόλινον. à Syris dicitur ὁ Κνίδιος κόκκος, qui thymelææ semen est, vt habetur apud Dioscor. sicut ab alijs λίνον: cuius ipse rationem hanc adfert, quod frutex qui illum producit, similis sit naturâ satiuo lino.

Ἀπολίνωσις. appellatur Paulo quidam curandæ fistulæ modus qui per lini aut fili deligationem fit, eamque ex Hippocr. celebrat in ijs qui sectionem metuunt, illam quoque Celsus elegantissimis verbis describit lib. 7. cap. 4. huius etiam meminisse videtur Medici author, eamque in primis Hippocrati attribuit: Curationis autem hæc summa est, vt linum in fistulam immissum, connexis capitibus sæpius ductum, paulatim cutem quæ supra fistulam est incidat, quod alij scalpello supra specillum in fistulam inditum ducto fieri volunt: Post sectionem vero recentiores chirurgi ferro candente callum absumũt, aut pyroticum adhibent, eamque in rem puluere asphodeli vel arsenico vtuntur; Auicennas quoque hydargirum sublimatum admouet: hanc quoque lini deductionem Chirurgi recentiores celebrant, eaque callum exterunt, & cutim quæ supra fistulam est incidunt, aut falce fistulis secandis accommodata amputant, δρέπανον συριγγότομον vocat Paulus, eiusque rei meminisse videtur: Linum autem crudum, vt fit firmius magisque deficcet, quintuplex vsurpat Hippocrat. Celsus duplex triplexue, sic tortum vt vnitas facta sit, quem etiam imitantur Chirurgi recentiores, nisi quod linum byssinum aut sericum, quod minus putrescit, adhibent, quam ob rem seta equina linum obuoluit Hippocrates.

Ἀπολογισμός. mentis alienatio dicitur Hesychio.

Ἀπόμελι. est potio dulcis, fauis multa aqua dilutis incoctisque. Curam omnem eius conficiendi hanc breuiter esse dixit Galen. vt nec fauus admodum sit vitiosus, coquaturque bene in fontana aqua, quæ & pura sit, & dulcis. Oportet enim, inquit, expresso à fauis melle eatenus in aqua coquere, quoad nulla inde spuma existat. Verum paulo exquisitius hunc in modum compositionem eius Aetius explicauit. A fauis, inquit, candidis & pellucido melle plenis mel manibus exprimitur, optima fontis aqua permiscetur. Si mel quod districtum manauit, crassius apparebit, quaternæ aquæ partes ad mellis singulas adijciuntur: sin liquidius profluxit, ternæ. Paulus tamen sine discrimine ternas aquæ partes & dimidiam miscet. Si aridiores sunt faui, dissecantur, & manibus subacti distringuntur. Hæc in olla noua in qua prius inferbuerit aqua, vt qualitas terrestris eluatur, igni lucido, nec fumoso decoquuntur, detersa iugiter spuma vel cera quæ summatim enatat. Vbi nihil amplius erit spumæ, & octaua aut septima circiter pars modi totius absumpta fuerit, reliqua refrigerari perfecte finitur. Die sequẽti tollitur quod supra innatat. Reliquum reponitur in vas testaceum, & reconditur in cella vinaria. Galenus annotauit comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν, ab Hippocrate & plerisque alijs τὸ ἀπόμελι alio nomine vocari ὀξύγλυκυ siue ὀξυγλυκὺς, & fieri à quibusdam ex melle & aceto, ab alijs vero ex fauis & aceto simul incoctis. Huius enim duplicem facit differentiam. Alterum, inquit, dulce est, alterum magis acidum est. Atque id rursus geminum est. aut enim ex melle constat & aceto, aut ex fauis & aceto. Nos, inquit Galenus, ex fauis conficimus, acetum melli adijcientes, postea incoquentes, donec eorum qualitates in vnitatem coierint, atque aceti vis frangatur. De apomelite hæc fere medici prodiderunt, extergendi & incidendi vi præditum esse, biliosa per aluum ducere, vrinam mouere, sed tamen calidis & siccis naturis aduersari, morbis etiã calidis & præcordiorum inflammationibus, sitim non sedare, imo vero augere. Dandum autem esse ante sorbitiones, quod à cibo noceat. Medium autem apomeli esse inter mulsam & oxymeli Galen. lib. 8. meth. med. prodidit.

Cæterum de apomelite plura Oribas. Collect. lib. 5. c. 17.

Ἀπομηλὶς. idem quod ἀμαμηλὶς. de quo supra.

Ἀπομυλλαίνας. hoc est protendens labra compressim, vt interpretatur Galenus in explicatione vocum Hippocratis.

Sunt qui ἀπομυλλαίνας malint cũ duplici λλ, vt μύλλος apud Hesych. & Eustath. vnde hoc deriuatum est.

Ἄπονα. dicuntur medicamenta quæ dolorem & lassitudinem leuant, quæ proprijs nominibus ἀνώδυνα ἢ ἄκοπα appellantur, de quibus suis locis.

Ἀπονενοημένως ἔχειν. 3. Epid. dixit Hippocr. & esse vult. Gal. affectatum loquendi genus, quo extremum & deploratum ciborum fastidium, summaque appetentiæ deiectio significatur, Ἀπονενοημένως, ἀνηπτήτως interpretatur Gal. in exeg, cui opponitur σιτίοισι πᾶσι ἡδέως ἔχειν 1. Epid. bene & suauiter habere se ad cibos; & quia proiecta profligataque appetentia, certissimum est indicium desperatæ facultatis naturalis, inde ἀπονενοημένοι desperati & deplorati vocantur.

Ἀπονεύρωσις. est neruosum quid, tenue & latum, ex musculo exoriens. Neruus quidem non est, sed corpus inter ligamentum atque neruum naturâ medium, latum semper & aliquando tam tenue vt membrana videri posset, nisi fibris quibusdam intercurrentibus ab ea distingueretur. E musculo ducit originem, vel potius, vt quibusdã anatomes peritis visũ est, extremitas est musculi (in eam enim musculus desinit) alibi magis, alibi minus neruosa. Has enim duas differentias faciũt τ͂ ἀπονευρώσεως, hanc σαρκώδη, illam νευρώδη ἀπονεύρωσιν appellantes. Dici etiam eo nomine ab Hippocr. τὸν τένοντα, hoc est tendinem, scribit Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Sed & apud Gal. pro coitione multorum neruorum vsurpatur.

A'πονίη. doloris carentiam significat Aretæo lib. 2. acutor. c. 1.

A'πόξις. vocatur ab Hippocrate pars quælibet corporis quæ in extremitate tenuatur, sicut brachium iuxta brachiale, & crus iuxta pedem, vt annotat Galen. comment. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

A'ποξύσματα. ramenta. quæ ab intestinis per δυσεντερίας abraduntur humoris acrimonia, quæ strigmenta quidam appellant.

A'ποπάλλεσθαι. verbum est apud Hippocr. interdum quidem actiuæ significationis, vt lib. 1. de morbis mulierum, interdum passiuæ, vt in lib. de natura humana, significat autem expellere vel expelli.

A'ποπάλλησις. ἀπόπαλσις. id est, expulsio: apud Hippocr. ἀπὸ τοῦ ἀποπάλλεσθαι.

A'ποπάτημα, & ἀπόπατος exponit Erotian. ἀφόδευσιν, secessum scilicet ad exonerandam aluum, & deiectiones ipsas, & crebra dictio est apud Hippocra. vt 2. prorrhet. & lib. de arte, & Dioscor. lib. 3. c. 98.

A'ποπληξία. est obstructio principij communis neruorum, sensum motumque omnibus corporis partibus repente adimens, & principes actiones offendens. Eius repentina quidem accessio significat humorem plane frigidum, crassum aut viscosum replere & obstruere præcipuos cerebri ventriculos, non autem propter totius eius substantiæ intemperiem excitari. Est enim vitiosus humor sola eius causa, in cerebro citra putredinem citraque febrem consistens, pituitosus præsertim, aliquando vero & melancholicus, de quo scripsit in aphorismis Hippocrat. Apoplexias maxime excitari à quadragesimo anno vsque ad sexagesimum. Hic humor non modo principes cerebri ventriculos affatim implet, sed cerebri etiam corpus imbuit, vt nullus vel perexiguus spiritus animalis in neruos subeat. Qua quidem in re ἀπὸ τῆς ἐπιληψίας differt, in qua non abolitus sed deprauatus tantum facultatis animalis motus est, atque similiter ἀπὸ τῆς ἡμιπληξίας, siue παραλύσεως, quæ non toto cerebro obstructo, sed altera tantum eius parte gignuntur. Cæterum quamuis in apoplexia motum omnem perire diximus, seruatur tamen necessario aliqua ex parte respiratio, in quam totis viribus natura enititur, omnesque suos conatus intendit, verum difficulter admodum procedit, tantoque difficilius, quanto obstructio maior existit. quo vno argumento periculi magnitudinem intelligimus, & à caro atque catalepsi discernimus, in quibus libera solet esse respiratio. Senes maxime tentantur apoplexia, idque per hyemem: sed & iuniores aliquando, qui cibo & vino immodice indulgentes cerebrum assiduis cruditatibus frigidius & imbecillius reddiderunt. Non facile seruatur qui in hunc morbum inciderint, cum sit & natura magnus & valde acutus, aut si bona aliqua fortuna eos periculo subtraxerit, longis tamen morbis conflictantur & languent, vel toto corpore, vel aliqua omnino parte resoluti, aut etiam mente capti. Sed fere fit vt sublata apoplexia dimidij corporis resolutio succedat, quam Græci ἡμιπληξίαν siue παράλυσιν vocauere. Sic quidem habet vniuersalis apoplexia, totum corpus sensu motuque priuans. Cui similis affectio si vnã aliquam partem occupet, illius partis ἀποπληξία dicetur. Scripsit enim Hippocrat. ἀπόπληκτον αὐτῷ τὸ σκέλος ἐγένετο, hoc est sensu motuque carens illi crus euaserat.

Siue vt exponit Aretæus lib. 1. de diuturn. c. 7. νεκρῶδες, ἀχρεῖον, καὶ ἀναλθές, id est, mortuo simile, inutile & insanabile, quod enim in toto corpore est apoplexia vehemens, illud in crure paraplegiam vocat Hippocr. qui & aphor. 40. lib. 7. dixit ἀποπληκτοντι τοῦ σώματος eodem sensu, & Aphor. 56. lib. 6. Ἀποπληξίην τοῦ σώματος: Cæterum apoplexiam nonnunquam ἀφωνίαν vocat Hippocrates, id est vocis priuationem, non simplicem quidem, sed cum sensus ac motus priuatione coniunctam: duplex autem esse apoplexia dicitur, fortis vna, & altera debilis, quæ distinguntur maiore & minore spirandi difficultate; nam etsi in apoplexia motus sensusque derepẽte deperdantur, manet tamen adhuc aliqua respiratio cum thoracis motu coniuncta: Ratio vero nominis est ἀπὸ τοῦ ἀποπλήττειν. id est à percutiendo, quod ea qui laborant veluti de cœlo percussi videantur.

A'πόπτυσις. vide πτύσις.

A'πόπτυσμα. sputum idem quod πτύσμα, de quo suo loco.

A'πορέγει. προτείνει, hoc est, porrigit: apud Hippocrat. ἐν τὸ περὶ ἀγμῶν. quo tamen in loco varie ab interpretibus exponitur, vt ibi annotat Galen. comment. 1.

A'πορίη. angustiam significat, ac veluti desperationem, qua ægri ob pestiferos, & malignos succos animum despondent, & interdum in deliquium cadunt, ad animi passionem vox hæc refertur, dum dubitat æger in quam figuram corporis atque decubitus sese commutet.

A'πορον νόσημα. libro de morbo sacro Hippocrati dicitur morbus ambiguus, & qui dubiam vitæ spem facit, & 4. de morb. apud eundem ἄπορον πῦρ, febris appellatur, quæ dubia est & periculi plena.

A'πόρροιαι. medicis dicuntur corporis defluxus, nunc in hanc, nunc in illam partem, quales experiri sæpe solent, qui calido humidoque temperamento sunt, quinetiam Plato semen, spinalis medullæ ἀπόρροιαν appellauit.

A'ποσαείς. ἀποσβεσθείς, id est, extinctus, apud Hippocratem.

A'ποσιτία. fastidium ciborum & inappetentia dicitur, ita tamen vt aliquid assumatur, quod docet Gal. 1. de causis sympt. Grauidarum accidentia enumerans. Gal. apud Hippocr. aphor. 17. lib. 4. interpretatur ἀνορεξίαν, quãquam ἀνορεξία & ἀποσιτία differunt, illa enim morbi symptoma est, & appetẽtiæ defectus in sanis ac bene pastis, ἀποσιτία vero semper pro auersione cibi sumitur morbi symptomate, estque hæc potius species ἀνορεξίας: Sed & ἀποσιτία ab ἀσιτία differt, vt infra legere est in voce ἀπόσιτοι, quod ἀσιτία abstinentia sit à cibo omnimode, atque voluntaria sit, non autem sicut illa, morbi alicuius symptoma: Ciborum autem fastidium symptoma est facultatis ventriculi in qua inest appetitus: duobus illa modis oritur: nam interdum primario afficitur ventriculus, vt cum crudo humore scatet qui appetitum tollit, sicut acidus famelicos homines reddit, salsus siticulosos, dulcis

» somniculosos; aut quadam concocti alimenti » corruptela opprimitur; aut cibum adhuc incoctum continet; interdum vero per consensum » opprimitur, aut à defluxione è cerebro, aut ab » humoris copia, in venis coaceruata, ex qua tenue quoddam serum in ventriculum confluit, » atque os ipsius exquisitissimo inter omnes partes sensu præditum offendit, vnde nausea, inappetētia, cordis dolor; Aut valide affecto hepate, » quod est principium tum nutricis, tum naturalis appellatæ animæ, qua affecta graues prehendunt inappetentiæ, vt mori potius æger velit » quam aliquid gustare: Vt autem paucis inappetentiæ causas omnes complectar, totidem eius » causæ sunt, quot ad famem coire necessum est; » Minima inanitio, vt in frigido sicco habitu senum: Languidus venarum suctus, vt resoluta » aut imbecilla facultate nutrice hepatis: Laxatio » ventriculi ab humore calido in ipsum effuso; extinctus suctionis sensus in ore ventriculi, vt in » moribundis; & deprauatus animalis appetitus, » vt in phreniticis: est vero hoc symptoma terrificum, quoniam ventriculi facultatem ὀρεκτικὴν » in vitio esse denuntiat, vel eiusdem νέκρωσιν vt in » Pario: Hæc sola post multas acrisias ab irrito » erethismo, Darium quemdam Thasium 120. » die vita defungi fecit, & 3. Epidem. Cibi fastidium terrificis omnibus signorum generibus » anteponendum duxit in febre trytæophya, cum » multa, inquit, & varia iniudicato fierent, peius » nihil fuit quam à cibis abhorrere; è contrario » vero theorema illud summus dictator dedit, in » omni morbo mente esse solida, & ad ea quæ offeruntur bene habere bonum, vbi Gal. adiecit » μέγιστον, vnde fit vt 1. Epid. vnicum perutile maximumque eorum quæ tunc apparuere signorum, quodque plurimos ab interitu vindicauit, » illud certe fuerit, quibus in stranguriam conuersio facta est, pauloque post addit, quia cibos suauiter degustabant.

Ἀποσιτικὰ. dicuntur apud Hippocr. ea quæ fastidium cibi, & inappetentiam faciunt.

Ἀπόσιτοι. dicuntur ab Hippocr. οἱ ἀνόρεκτοι, id est, inappetentes & qui oblatos cibos propter morbum fastidiunt. Qui autem appetentia carentes, sani tamen eos non sumunt, ἀσίτους Græci appellant, vt author est Galen. comment. in librum primum τῶν ἐπιδημιῶν.

» Notandum vero aliquando authores, alterum pro altero vsurpare: τοῖς ἀποσίτοις, opponuntur εὔσιτοι.

Ἀποσκεπαρνισμὸς. est species vna fracturæ cranij, quam tertiam constituit Galenus, cum ipsum finditur, osque rumpitur, & à reliquo osse discedit, sic vt in eo teli vestigiū relinquatur. Hoc leui telo fit & acuto, quod interdum summam partem, interdum alte os diuidit, nonnunquam ita vt testam resoluat, perinde ac si ascia ligni fragmentum abscindatur, præsertim si ictus à latere fuerit. Ideoque à quadam similitudine ἀποσκεπαρνισμὸν iuniores appellarunt. siquidem σκέπαρνος asciam significat.

Ἀπόσκημμα ἢ

Ἀπόσκηψις. quid sit aperte Galenus declarat. lib. 2. ad Glauconem, dicens sic vocari eum affectum, quando humores aliqui, qui priùs in aliqua parte molesti erant, ea relicta in alteram transeunt.

» Dicitur etiam μετάστασις & ἀπόστασις, de quibus infra: Ἀπόσκηψις etiam idem quod ἀποσχάσις, καὶ « ἐγχάραξις, id est scarificatio Hippocrati lib. 1. de « morbis, vt annotauit Gal. in exegesi. «

Ἀποσμιλαίνειν. significat apud Hippocr. in acutum fingi siue in acutam figuram duci, vt annotat Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ἀπόσπασμα. dicitur omnis solutio continui quæ organicis partibus accidit. sic enim vnico vocabulo appellatur, quod nullum in similaribus est, in quibus continui diuisiones diuersa nomina sortiuntur, vt scribit Galen. in lib. de constitut. artis medicæ. Idem autem initio li. 4. meth. med. dicit ἀπόσπασμα significare continui solutionem, quæ ligamentis accidit vt ῥῆγμα & θλάσμα, quæ in vasis musculisque ex violento ictu vel graui casu, vel alio quopiam valente motu excitatur. Hippocrates autem ἀπόσπασμα appellat cum abruptis ijs quæ ossa inter se connectunt, ipsa quæ prius iungebantur, plurimum ab inuicem dehiscunt. sicut annotat Galen. comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Ἀποσπογγισμὸς. est spongiæ vel siccæ, vel aqua perfusæ admotio. Eam scripsit Archigenes adhiberi, cum in reliquis corporis partibus, tum in facie. in illis quidem ad detergendum, vel sordes adhærentes, vel saniem, vel sanguinem, vel pus, vel ipsa etiam medicamenta, vel ad sedandos dolores, quos morsus aut pruritus excitarit: in hac autem, vt renouemus & suscitemus languescentes spiritus, velut in animi defectibus contingit, quibus opitulamur æstate quidem affusa frigida, hyeme autem egelida, perinde atque per vigorem ingentis causi, in quo non modo faciem, verum etiam pectus per spongiam perfundendum esse Archigenes præcipit, secus ac in principio aut incremento accessionis: in eo enim non per spongiam, sed per odoramenta ægri refocillari solent.

Ἀπόσταξις, sanguinis è naribus stillationem Hippocrati significat, & pro στάξει id est, sanguinis stilla ponitur, fereque in iudicationis ratione subsistens, vt fatiscentis naturæ est indicium, ita non leue periculum denuntiat vt scribit Galen. comment. 4. in lib. de rat. vict. in acutis, & comment. 2. in lib. 1. Epid. & comm. 3. in prorrhetic. Sed & ἀπόσταξις aliquando apud Hippocr. quamcumque sanguinis è naribus fluxionem significat, interdum quoque simpliciter defluxionem ac distillationem. « « « « « « « « « « «

Ἀπόστασις. abcessus, idem quod ἀπόστημα: est autem vox illa multiplex: Ἀποστάσεως enim quoddam genus est quod κατ' ἔκρουν, ἢ κατ' ἐκροὴν, ἢ κατ' ἔκκρισιν dicitur, id est κένωσιν, cum morbus excretione quadam, aut per effluxum veluti per quædam emissaria soluitur, ceu per dysenterias, alui profluuia, perirrhœas, strangurias, hæmorragias, & cætera corporis emissaria: Aliud ἀποστάσεως Genus κατ' ἀπόθεσιν vocatur id est per decubitum seu repositionem, vbi scilicet humor loco aliquo commotus in alium transponitur: Sunt autem illi qui per ἀπόθεσιν fiunt, alijs dignitate longe inferiores, vt in quibus effundant se & restagnent humores in abiectas corporis partes, quia per libera effluuia expurgari nequeunt, velut in coxendicum & articulorum abcessibus euenit, qui quod in morbis diuturnis maxime fiant, frigidam & crassam materiam præ se ferunt, atque adeo potius concoctionem longam & solutionem lentam, quam humorum effluuium expe- « « « « « « « « « « « « « « « « « « «

ctant: Qui vero κατ' ἔκροιαν abceſſus fiunt plerumque bono ſunt, & plurimos à præſentiſſimo diſcrimine liberant, vt ſcribit Hippocr. 2. Epid. plurimis adductis exemplis: Cæterum etiam ἀπόστασιν appellat quibuſdam in locis Hippocr. vt 2. Epid. t. 21. ſicut notat Galen. vnius morbi in alterum μετάστασιν, id eſt tranſitum & receſſum quemdam, vt ἀποστάσιες εἰς τεταρταίους digreſſiones ſeu tranſitiones in quartanas fiebant quaſi διαδοχαὶ, viciſſitudines ac ſucceſſiones: hanc ἀπόστασιν etiam μετάπτωσιν medici appellant, ſed Gal. comment. in 4. de Diæta in acut. μετάστασιν diſtinguit ab ἀποστάσει, quia cum illic humores locum tantum mutent, alia exoriuntur ſymptomata, nouique labores exiſtunt in parte excipiente, in qua tempus aliud exigitur, ad mali coctionem; in abceſſu autem critico æger à moleſtijs liberatur; Sic inter ſe hæc differre videntur vniuerſali & ſingulari notione, vt ἀπόστασις Generalius quiddam ſit, quanquam interdum ἀποστάσεις & μεταστάσεις coniungit Hippocr. vt lib. de victu in acut. Sed qui per μετάστασιν fiunt abceſſus illi proprie dici videntur qui κατ' ἀπόθεσιν fiunt: Porro τῆς ἀποστάσεως nomen Hippocr. vſurpat non modo in abceſſibus eiuſmodi, ſed etiã in fracturis, in quibus quia quæ fracta ſunt ἀφίστανται ἀλλήλων, hoc eſt ab inuicem diſcedunt, merito affectus ipſe ἀπόστασις vocatur; Sed Galen. non ἀπόστασιν, ſed vſitato nomine λύσιν τῆς συνεχείας id eſt continui ſolutionem appellat: Denique etiam ἀποστάσεις vocat Galen. 5. de ſimplic. medic. facultatibus, medicamentorum ordines ſiue gradus quibus à temperatis abſcedunt, quaſi diſtantias ſiue abceſſus dixeris.

Ἀπόστασις δακρυώδης. lachrymalis abceſſus dicitur Hippocrati in Coac. ſiue lachrimatio quæ obſeſſis copia aut vitio materiæ oculorum angulis accidit.

Ἀπόστημα. Latinis dicitur abſceſſus, vt ait Celſus. Eſt autem tumor omnis, qui digeri non potuit, in ſuppurationem conuerſus, non tam perfecte quidem vt pus iam factum ſit, ſed vt vitari non poſſit. Namque vbi perfectum eſt, non ſimpliciter ἀπόστημα, ſed πεπεμμένον ἀπόστημα, hoc eſt coctum appellatur à medicis. Dicitur τὸ ἀπόστημα, vt ſcribit Galen. ad Glauconem, ἀπὸ τοῦ ἀφίστασθαι, quod abſcedere ſignificat. Partes enim quæ humorem præter naturam in ſe recepere, reſoluuntur à ſe inuicem, & quæ prius contigua erant, diſparantur. Naſcitur fere omne ἀπόστημα ex phlegmone ſiue vera ſit, ſiue ἐρυσιπελατώδης, vel ex eryſipelate phlegmonode. Verumtamen vt Gal. ait, aliquando etiam conſiſtit nullo eiuſmodi affectu præcedente. Nam, ſtatim, inquit, ab initio vel humor aliquis ſuperuacuus, vel ſpiritus vaporoſus aut ipſa in parte, quæ affecta eſt, genitus, aut alicunde decumbens, ſicut accidit ἐν τοῖς ἀποσκήμμασιν, colligitur certo in loco, qui putreſcens vicina tandem corpora excoriat atque ab inuicem dirimit, atque vt alias ſpecie alius eſt, ſic aliquando variorum tum humorum tum ſolidorum corporum figuras exprimit. Atque inde duæ ſummæ τῶν ἀποστημάτων differentiæ deſumuntur. Alia enim ſimpliciter ἀποστήματα ſunt, & tunica carent: alia tunicam habent, in qua corporum quorundam ſpecies & formæ continentur, inſtar lapidum, arenarum, teſtarum, lignorum, carbonum, luti, fæcis, amurcæ, & multorum aliorum, quæ in tres diduci ſpecies ſolent, ἀθηρώματα, στεατώματα, & μελικηρίδας. Signa omnium communia ſunt igneus loci feruor, tumor eminens ruberque magis ſolito & durus cum dolore punctorio, pulſu, & grauitate, vt aliquid ex ipſa parte pendere videatur. Paulus Ægineta lib. 4. definit ἀπόστημα eſſe carnium ſiue carnoſarum partium, muſculorum, venarum, & arteriarum corruptionem atque immutationem. Nec vero prætermittendum eſt, quod, ſicut τῇ φλεγμονῇ aut alio tumori τὸ ἀπόστημα, ita τῷ ἀποστήματι κόλπος, hoc eſt ſinus, ſuccedit. Quamdiu enim humor in medio carnoſarum partium ſpatio conſiſtit & putreſcit, nec pars ipſa affecta aperta eſt, Græcis ἀφεστάναι dicitur, id eſt, abſcedere, ipſumque vitium ἀπόστημα nominatur: verum ſi qua aperiatur, vt humor qui intus continetur exitum habeat, vitium non iam amplius ἀπόστημα, ſed κόλπος, hoc eſt ſinus, appellatur, vt annotauit Galen. comment. 2. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Ἀποστήματα. quoque vocantur ἐμπυήματα ſub ſepto tranſuerſo, dum ſe intus occultant, vt inquit Gal. in Iſagoge: Cæterum notandum eſt ἀποστήματος voce multo largius Rhaſem atque Auicennam, cæteroſque poſt ipſos Arabes vti quam Græcos, nomen enim hoc vſurpant pro quolibet præter naturam tumore, cui mala qualitas & continui ſolutio connectuntur, adeo vt, ad carnis incrementum, additionemúe, formicas & acrochordones extendatur, quamobrem & proprie dicta phlegmone, Eryſipelas, herpes, Gangræna, ſphacelus, cæterique demum id genus tumores, ab Arabum Principe, cæteriſque, in apoſtematum catalogo numerantur, vt œdemata quoque & ſcirrhi, quin & ipſi quoque dracunculi, Secus vero à Græcis.

Ἀπόστημα Ἀξιόλογον, in Coac. ſeu Ἀξιόλογος ἀπόστασις. Gal. 3. de criſib. c. 2. dicitur abceſſus effatu dignus, & qui morbi magnitudini aut dignitati reſpondeat, qualem in bonis eſſe paſſim docet Hippocr. ſic. 1. & 2. Epidem. eos abceſſus probat qui ἀξίως τῆς περιβολῆς, ἢ ἐκ κρίσεως τῶν νοσημάτων fiunt; è contra vero eos damnat, qui vel minores ſunt tanquam nihil iuuantes, vel maiores quam qui ferri poſſint.

Ἀποστηματίαι. Græcis dicuntur inquit Aretæus 1. de diuturnis c. 9. qui pus in regione pectoris, aut inferius ſub ſepto tranſuerſo deliteſcens per aluum deijciunt, ſicut è contra ἐμπύους qui illud ipſum per os excernunt.

Ἀποστηρίγματα. Id eſt, firmamenta, videtur Hippocr. appellare quæcunque ſine vinculo ægræ parti vniuerſæ ſuperdantur, aut à ſiniſtra vel dextra parte, aut à ſuperiori vel inferiori, ſicut annotat Gal. comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Ἀπόσκηψις. ἀπόσχασις, id eſt ſcarificatio, apud Hipp. lib. 1. de morbis.

Ἀποσκληρωύει. σκελετεύει. apud Hippocr. exſiccat, indurat, ſceletum facit.

Ἀποσπαρθάζουσι. palpitant, ſaliunt, pulſant, libr. 2. de morbis apud Hippocratem.

Ἀποστρακὸς ὀστέον. Hippocrati lib. de vulner. cap. os in teſtulam abiens ac verſum dicitur, quodque teſtula ſua ac ſquamma ab integro oſſe dimittitur, quod præſtatur medicamentis exſiccantibus & aridis cephalicis, quæ non ſolum capitis oſſibus nudatis eximie conferunt, ſed etiam aliarum partium vt ſcribit Gal. lib. 8. τῶν κατὰ τόπους.

Ἀποσύρματα. abraſa, ſiue abraſiones. Sic dicitur ſolutæ

lutæ continuatis species fere superficiaria, abrasa scilicet cute & interdum suspensa & nigrescente. Gallicum vulgus cutis deflorationes appellat.

Α᾽πόχασις, ἢ Α᾽ποχασμὸς. idem quod καταχασμὸς siue ἐγχάραξις, scarificationem significat, & leuem summæ cutis incisuram: sed & Α᾽πόχασις de venæ sectione vsurpatur, qualis est ἀπόχασις βραχίονος bis vsurpata 5. Epid. & semel 7. Epidem. ἀποχᾶν siue ἀποχάσαι Hesych. exponit φλεβοτομῆσαι, eodem & sensu Hipp. 2. de morb. & 10. Epidem. vide ἐγχάραξις.

Α᾽πόσφαγμα. fœculenta colatura apud Hippocr. quæ & ὑπόσφαγμα dicitur.

Α᾽ποτέλεσμα. exitus sine euentu morbi cuiusuis dici videtur Cælio Aurel. lib. 2. τῶν χρον cap. 12. & κτ᾽. Α᾽ποτέλεσμα μέγα νόσημα appellatur morbus effectu vel reipsa magnus, vt punctura in neruo aut musculo, ea enim aspectu exigua est, sed virtute magna; Sic morbus κατ᾽ φαντασίαν μέγα id est specie magnus vocatur, vt vulnus quod in carnosis partibus magnum spatium obsidet, hæc Gal. in defin. medic.

Α᾽πότηξις. destillatio quæ fit humore liquefacto, seu affectio, qua semper aliquid à corpore abscedit & eliquatur.

Α᾽ποτρόπαια. proprie dicuntur amuleta, quæ appensa alligataque incantamenta magica & venenorum insidias arcent, aut inefficaces reddunt. Pertinent autem etiam hæc ad medicinam, vt testatur Gal. nec sunt à ratione aliena, vti περιάμματα ab Archigene prodita, & à Galeno explosa damnataque.

Α᾽ποφθορά. apud Hippoc. significat abortum, quem Attici ἀμβλωσιν appellant, vt annotat Gal. comment. 1. in lib. τῶν ἐπιδημιῶν.

Α᾽ποφθορά. siue διαφθορά. abortum vocat Hippocr. & ἀποφθείρειν & διαφθείρειν de fœturæ corruptione, quod & ille ἐκτιτρώσκειν vocauit, attici ἀμβλώσκειν, & Α᾽ποφθορά. Α᾽μβλωσις abortus, inquit Gal. comment. 1. in 6. Epid. t. 2. quam & ille lib. περὶ γυναικ. τρωσμὸν appellauit.

Α᾽ποφθάρματα. medicamentum abortum faciens 5. Epid. quæ abortiua vocat Plin. lib. 28. cap. 7. etiam ἀποφθάρματα fœtus abortiuos dici in Epid. notarunt nonnulli, vide supra ἀποφθάρματα.

Α᾽ποφλεγματισμοί. Sunt medicamenta quæ vel gargarizata, vel cōmanducata, vel palato illita pituitam è capite in os eliciunt. Sunt autem omnia eiusmodi calidæ & acris facultatis, per quam pituitam partim eliquantia, partim attrahentia, partim etiam facultatem, quæ in cerebro est, alieni expultricem irritantia, actionem suam perficiunt. Fertur autem stillatque eo pacto pituita cum à toto cerebro, tum maxime ex prioribus eius ventriculis in eam cauitatem, quam ab vsu χόανην, quasi infundibulum appellant: atque inde per palatum in os decidit atque excernitur.

Α᾽πόφυσις. Est pars ossis extuberans. In hoc enim differt, ἀπὸ τῆς ἐπιφύσιος, quod hæc veluti quiddam sit ossi adnatum, nec tamen sit ossis cui adnatum est portio: ἀπόφυσις vero pars sit totius ossis productior & eminens, nihilque à reliquo osse differens, quam quod tuberculi seu gibbi instar ex osse procedit. Ea autem in quibusdam ossibus simplex est, vt in radio; in alijs multiplex, vt in vtraque parte brachij, cubiti, femoris, tibiæ, in gena inferna, sphenoide, occipite, osse frontis, temporum, omoplata, & vertebris omnibus. Vsus autem varius est, alibi ad tutandas articulorum insertiones, alibi ad firmanda capita musculorum, vel ad munimentum neruorum & reliquorum vasorum, vt docuit Galen. Qui Græca in Latinum verterunt, ἀπόφυσιν processum, excessum, explantationem, additamentum subinde interpretantur. Dicitur & alio nomine in quibusdam ossibus ἔκφυσις.

Est autem ἀπόφυσις in ossibus duorum generum Galeno, nam aliquando in acutum definit & dicitur tunc κορώνη seu κορώνιον; aliquando in rotundum, & vocatur ἀπόφυσις κονδυλώδης, cuius extrema pars extuberans dicitur κεφαλὴ caput. Reliqua vero inter ipsum caput & os, αὐχὴν. id est ceruix, de quibus suis locis.

Α᾽πόχρεμμα. vide in dictione ἀπόχυμα.

Α᾽ποχρέμψις idem quod ἀνάχρεμψις screatus, nam modo hac modo illa voce vtitur Hippocr. pro quo & ἀπόχρεμμα dicitur: vide ἀνάχρεμψις.

Α᾽ποχυλίσματα. appellantur à Græcis condititi quidam succi ex herbis & fructibus.

Α᾽πόχυμα. Zopissæ genus est, quod fit derasa à nauibus resina vna cum cera. Aetius resinam vna cum cera à nauibus abrasam interpretatur. Quidam vero resinam è picea intelligunt. Oribasius hoc modo præparat: Picis aridæ libram vnam, picis liquidæ, ceræ singulorum vncias quatuor, resinæ pinus vncias sex. Omnia liquata & excolata in peluim aquæ marinæ vel communis plenam conijciuntur, & manibus, pastilli in modum, subiguntur. Magnam habet vim emolliendi.

Α᾽ποψοφέειν. apud Hippoc. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, ἀντὶ τοῦ φύσας περιϊέναι. hoc est, pedere, sicut explicat Gal. comment. 3.

Α᾽πρακτα μορία. apud Ægin. lib. 3. cap. 58. quod inscribitur περὶ ἀπράκτων μορίων, dicuntur particulæ inefficaces, id est genitales partes ad venerem impotentes; hîc enim μόρια pro genitalibus vsurpantur, qui hoc (inquit) vitio laborant non ruunt in venerem, eoque animum perdunt, causa vero est partium resolutio, vel seminis inopia.

Α᾽πτεσθαι. tentari & lædi, apud Hippocr. vnde apud eundem ἡ ἅψις τῶν φρενῶν significat mentis læsionem & offensam, vt annotauit Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Α᾽πτισος κριθή. dicitur apud Hippoc. hordeum integrum, siue in integras farinas diuisum, siue imperfecte fractum, & à quo pars furfuracea secreta non est, vt explicat Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Α᾽πτυστος πλευρῖτις, est pleuritis, in qua nihil spuitur, sed tussis inanis est & sicca. Id accidit, quod humores crassi & lenti pulmonis fibris cartilaginosis, quas βρόγχους appellant, firmiter impacti sint.

Hæ quoque pleuritides ξηραὶ id est siccæ, sæpe coniunctim ξηραὶ καὶ ἄπτυστοι appellantur quod earum causa siccitas sit.

Α᾽πυρεξία. vacuitas à febre. Dicitur id temporis interuallum quod est inter duas accessiones vacuum liberumque à febre. A Celso integritas Latine dicitur.

Propria autem hæc est intermittentium febrium, vt παρακμὴ continuarum: nec vero ἀπυρεξία sic est intelligenda vt per eam corpus in pristinum statum qui ante febrem erat, omnino reuertatur, nā per eam retinet adhuc quoddam

febrilis caloris vestigium, tum in pulsu cum in vrinis, in quotidiana quidem magis tum in quartana, in tertiana vero adeo exiguum vt vix percipi possit.

Ἀπύρετος Ἀντίδοτος. eius meminit Gal. 8. κατὰ τόπ. c. 4. nec eam tamen describit.

Ἀπύρετος & Ἄπυρος. dicitur Hippocrati qui febris expers est.

Ἀπύρηνον. Est alterum genus mali punici, cui lignosus nucleus non est, sed candidior est natura, & blandiores acini, minusque amari, distincti membranis. dicitur ἀπὸ τοῦ πυρῆνος, quod nucleum lignosum significat.

Ἀπυρομήλη. significat apud Hippocr. specillū quod acumen non habet, hoc est, τὴν μηλωτρίδα, siue auricularium specillum.

Ἄπυρον. ignem non expertum, non vstum. Dicitur & Plinio hoc nomine alumen viuum.

Ἀραβικὸς λίθος. lapis Arabicus. Est marmor album, maculoso ebori simile: sic dicitur quod reperiatur in Arabia. Is lapis tritus illitu hæmorrhoides exsiccat, cinisque eius dentifricio optimus est.

Ἄραβις. herbæ nomen est ad cubiti altitudinem assurgentis. tenues spargit ramos, & ex vtroque latere folia, ceu lepidij, sed molliora & candidiora. In cacumine vero sambuci vmbellam gerit, candidos flores habentem. A quibusdam δράβη etiam dicitur.

Ἄραδος. Galen. comment. 4. περὶ διαίτης ὀξέων textu 94. docet significare ταραχήν τινα, καὶ οἷον μάχην ἐν τῇ γαστρὶ γινομένην ἐκ τῶν διαφόρων ταῖς δυνάμεσι σιτίων id est perturbationem quamdam, & veluti pugnam quæ in ventriculo oritur è cibis diuersarum qualitatum. & comment. 1. τὴν ἐν τῷ πέπτεσθαι γινομένην ταραχὴν, cum nimirum cibi dum concoquuntur in stomacho turbas dant & tumultuantur, aut cum murmure agitantur: Sed ἄραδος proprie, inquit Hesych. motus & palpitatio est cordis ex Gymnasticis exercitijs, seu cordis pulsus post vehemens exercitium: Erotian. in Lexico Hippocr. dici tradit ταραχώδη κίνησιν καὶ σάλον, vicinam porro significationem habet cum ἄραδος Ἄραβος & ambo ab ἀράσσω deriuata videntur, significareque strepitum seu crepitum eorum quæ inter se colliduntur.

Ἀραιά significauit apud veteres, vt scripsit Ruffus, ventrem & vniuersa intestina. quanquam Hesychius tenuia tantum intestina interpretatus sit. Pro intestinis vsurpasse videtur Nicander in Theriacis, loquens de viperæ fœtibus: ---- διὰ μήτρος ἀραιὴν, Γαστέρ' ἀναβρώσαντες, ἀμήτορες ἐξεγένοντο. hoc est, -- per intestina parentis Rosa aluo emergunt in lucem matre carentes. Inde nunc etiam μεσάραιον appellatur, quod idem est atque τὸ μεσεντέριον.

Ἀραιόν. rarum. Proprie quidem dicitur quod meatus, quos Græci πόρους vocant, magnos per totum obtinet: sicut è diuerso Densum, quod eosdem paruos. At per metaphoram siue abusum, siue quocunque alio genere appellasse libet, de laxo [illegible]ctoq; hæc ipsa vocabula dici audias. hac enim ratione & aerem & ignem raros dicimus, aquam & terram densas: scilicet ad elementa ipsa trāslatis appellationibus, quæ tamen & vnita sunt, & ex similaribus natura partibus constant. nec vllos eiusmodi meatus obtinent. Rarum ergo est, cuius partes spatijs inanibus interceptæ sūt. Inane autem id appello, quod aere plenum sit. Id autem corpus spatijs multis distinctum facilius quam spissum accenditur, etiamsi, quod ad caliditatis & frigiditatis attinet temperiem, similiter illis sit affectum. Nam qui in ijs spatijs continetur aer, cum sit ad patiendum promptissimus, primo statim ignis occursu accenditur atque inflammatur, vna vero secum corpus vniuersum accendit, vnamquamque eius partem nimirum occupans.

Ἀραιὸν autem in 5. de loc. affect. Gal. opposuit τῷ συχνῷ non τῷ πυκνῷ, sicut & in libris de pulsibus: at in 6. constituitur aduersus τὸ πυκνὸν οὐσία τῶν χιτώνων ἀραιὰ καὶ λεπτή: manifesta vero significatione primo de simplicibus vsurpatur pro eo quod est denso contrarium; sic ἀραιὰ terra id est laxa non compacta: licentius in hyla Theocritus ἀραιὰν φωνὴν pro exili dixit: & ad rari significationem Aristoteles accommodatè ὀδόντας ἀραιοὺς appellauit situm dentium innuens, sicut dixit Galenus σφυγμὸν ἀραιὸν, cuius interualla magna sunt.

Ἀραιὰ ἀλγήματα. dolores lenes & per interualla, non continui sed intermittentes dicūtur in Coacis, sic enim exponit Erotian. τὰ ἐκ διαστήματος, καὶ μὴ ἐπιτεχωοντα, qui ex interuallis affligunt neque continenter vrgent, Galen. ὀδύνην διὰ χρόνου exponit & τῷ συνεχεῖ opponit.

Ἀραιοσαρκότεροι. appellatur qui rariore corporis textura præditus est, qualia esse mulierum corpora dixit Hippocr. huic oppositum στερεοσαρκότερος.

Ἀραιὸς σφυγμός. pulsus rarus. quando quietis tempus inter diastolen & systolen medium longum est: vel cuius media quies longo durat tempore. oppositus est τῷ πυκνῷ, sumptaque est hæc differentia à tempore quietis, seu à quantitate temporis quietis. Proprius est imbecillæ facultatis, vsusque deficientis.

Ἀραιὸν πνεῦμα. est spiritus qui longo tempore trahitur, apud Hippocr. l. 1. τῶν ἐπιδημ. Accidit mente captis, qui quodammodo obliti respirare, tam raras respirationes efficiunt.

Ἀραιοσύγκριτοι. dicuntur quibus libera corporis trāspiratio est. Alio nomine εὐδιάπνευστοι appellantur. Nomen inditum à corporis raritate, quæ plurimum valet ad transpiratum.

Vide εὐδιάπνευστοι: sed ἀραιοσυγκρίτους vocant Methodici, qui corpora animantium ex corpusculis & meatibus esse concreta arbitrantur, quæ ob id συγκρίματα illis dicta sunt, hoc est concretiones & miscellæ, vt testatur Galen. l. 5. de simpl. medic. facult. cap. 24. hinc eos qui rariorem concretionem sunt sortiti ἀραιοσυγκρίτους vocabant.

Ἀραιώματα. apud Æginetam lib. 15. c. 15. appellantur corporis raritates, quæ eiusdem cauitatibus seu cauis locis ac partibus opponuntur, ita cauitates cum raritatibus connectit. lib. 3. cap. 70.

Ἀραιωτικὰ φάρμακα. relaxantia medicamenta. Sic dicuntur quæ meatus cutis aperiunt. Eiusmodi autem calida sint oportet & tenuium partium, minimeque desiccantia, quod aliter substantiam nec diffundere, nec laxare possint. Ad hoc autem consequitur, vt & pori dilatentur. Id quod præstare nequeunt tum valde calida, tum multū exsiccantia: illa quidem, quod acria sint atque horrores moueant, hęc autem quia sensilia corpora colliquant, quorum neutrum sine dolore fieri potest. At quæ citra molestiam excalfaciunt, ea sola omnium sunt rarefacientia. Siquidem rare-

factio dilatatioque voluptatis, non etiam doloris opus est. Vt enim dolor comprimit, ita voluptas expandit. Contraria ijs sunt τὰ συνακτικά, hoc est, condensantia de quibus suo loco agetur. Differunt ἀπὸ τῶν ἀνασομωτικῶν, quod hæc vasorum oscula, illa cutis meatus aperiunt, & præterea propria substantia, vt docet Gal. l. 5. simpl. medic.

Ἀρακίδνα. planta est Ægypto peculiaris & cibis idonea, nec folium, nec herbam vllam aut quicquam aliud simile supra terram habens, sed geminum & vtraque parte fructum ferens: ex quo etiam ἀμφίκαρπος cognominata fuit. Similis est τῷ ἀρακοειδεῖ.

Ἀρακίς. idem quod ἄρακος apud Hippocr. Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις scribit ab eo sic vocari tritica legumina, & ἄρακον legumen esse.

Ἄρακος, vt Theophrasto placet, in lente exit, res scabra & dura. Galeni pater agriculturæ studiosus, cum per senectam ruri degeret, inuenit ἄρακον quodam degenerationis argumento durum atque rotundum innasci lenti, cibo tamen damnatum. Eius semen Galenus tradit cicerculæ proximum, eamque reliqua facie tam æmulari, vt multi idem esse genus existiment, cum & vsu & viribus consentiant. Hesychius interpretatur τὸ ἄρακον, ὄσπριόν τι τὸ δ' αὐτὸ καὶ λάθυρον. hoc est, legumen aliquod, quod & λάθυρον appellant. cum quo etiam Gal. comment. lib. 1. de alimentis ex quorundam sententia scribit ἄρακον esse agreste quiddam, rotũdum ac durum, eruo minus, quod inter Cereales fructus reperitur, & abijci solet. Dicit autem fieri ex fabis degenerantibus, non aliter quam αἰγίλωψ ex hordeo, ὀροβάγχη ex eruo degenerante proueniunt.

» Idem l. 1. de aliment. facult. c. 17. in legumi-
» num censu ponit, capite autem 27. quod περὶ
» ἀράκων inscripsit, docet σπέρμα hoc, esse παρα-
» πλήσιον τῷ τῶν λαθύρων, imò esse qui putent hoc
» ipsum non esse diuersum & aliud ab illo, cum
» vsum & vim habeat eandem quam οἱ λάθυροι,
» nisi quod durius sit & coctu difficilius, ideoque
» & in ventriculo concoquatur ægrius: ex ἄρακος
» autem hæc diminutiua leguntur apud Gal. Ἀρά-
» κιον, Ἀρακίσκος, nec non ἀρακίς.

Ἀρακοειδής. planta est quæ nec folium, nec herbam vllam, nec quicquam aliud simile supra terram habet, sed fructum in radice fert, non ea quidem quæ carnosa est, & simplex altius infigitur, sed fibris quas per summa cespitum agit. Sic dicitur quia τῷ ἀράκῳ similis sit.

Ἀραφοκέφαλοι. Herodoto appellantur, quorum ca-
» pita sine suturis sunt, qualia reperiri frequenter
» scribit in calidis regionibus, cuiusmodi etiam
» quædam senum capita apparent, quę longò tem-
» poris tractu suturas perdidere.

» Ἀραχνιώδης θρίξ. vide in voce θρίξ.

Ἀραχνοειδής. est tunica humoris crystallini, semicircularis tantum, ipsum dimidium ab anteriori duntaxat parte ambiens. Nulla enim parte posteriorem crystallini humoris sedem contingit, sed ab anteriore humori ipsi crystallino proxima est tenuis & admodum pellucida & venulis intertexta, aranearum telæ non dissimilis, vnde nomen accepit. Præterea substantia non multum à cornu aliena est firmitate, duritie, tenuitate, leuitate, perspicuitate: nec tamen κερατοειδὴς illi nomen est, sed alteri tunicæ, de qua vide suo loco. vide etiam ὀφθαλμός. Legitur vero & in lib. Defin. Med. ἀραχνοειδὴς σφυγμὸς, hoc est pulsus araneæ speciem referens, hoc est paruus, & qui breuis auræ impulsu mouetur.

Ἀρβύλη. apud Hippocratem libr. de articulis est calceamenti genus, quod arcte pedem vniuersum & exquisite vsque ad talos complectitur, vt annotat Galen. comment. 4. in eundem librum. Idem ἐν ταῖς γλώσσαις explicat ἀρβύλας, ὑποδήματα τὰ βαθέα, hoc est, calceos altos & profundos.

Ἄργεμα ἢ

Ἄργεμον. Est oculi vlcusculum, quod in iridis circulo nascitur, partem quidem aliquam candidi, partem vero etiam nigri comprehendens. Id extra quidem iridem rubicundum, intra vero candidum apparet. Per ipsum tunica vniformis aliquando procidit, si profundius sordidiusque euaserit.

Qui hoc vitio laborant Græcis dicuntur ἐπάργεμοι vt ait Pollux libr. 2. hinc ἐπάργεμα ὄμματα "
Hesych. appellat oculos qui ab albuginibus omnino sunt excæcati: Ἄργεμον exponit Erotian. "
apud Hippocratem oculi affectum ex albore "
quodam contractum, indeque nomen deductum, & Ἀργέματα Hesychio λευκώματα dicuntur, denique Polluci libr. 2. Ἄργεμον etiam dicitur album illud quod supra vnguem est τὰ μὲν "
(inquit) ὑπὸ τῷ ὄνυχι κρυπτὰ, τὰ δ' ἄνωθεν ἄργεμοι λέγουσιν. "

Ἀργεμώνη. herba est similis papaueri syluestri folijs anemonæ diuisis, florem habens puniceum, caput colo papaueris quod rhœas dicitur, duntaxat longiore, supernis partibus fuso in maiorem latitudinem, radicem rotundam, succum colore croceo, sapore acrem.

Ab effectu nomen habet Argemone scilicet "
quod albugines & oculorum vitia quæ vocant "
Ἄργεμα & nubeculas abigat; vel forsitan quod "
venenis & serpentibus aduersetur, cum sit Arges Hippocrati nomen anguis vt Galeno placet "
in exeg. apud Hesych. & Gal. scripum ἀργεμόνη "
in penultima breui. "

Ἀργέστερον. apud Hippocr. libro de fracturis, significat durum & insuaue, quod nihil cedat. vt auctor est Gal. comment. 2. in eundem librum.

Ἄργης. serpentis nomen apud Hippocratem.

Vt docet Galenus in Lexico suo. "

Ἄργιλλος. argilla: terra est candida: vnde & nomen habet, & creta figularis appellatur.

Habetur ἀργίλη apud Gal. ἐν γλώσσαις, vbi ait sic "
dici apud Hippocr. κεραμίτιδα γῆν. "

Ἄργιον. dicitur à nonnullis τὸ ἀδίαντον, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἀργυρῖτις. species vna est lithargiri, siue spumæ argenti, sic dicta vel à materia, quod ex argento, hoc est mistura plumbi & argenti fieret, vt scribit Plinius, vel à colore tantum, quod instar argenti candida esset, vt ait Dioscorides, etiamsi forte argenti nihil haberet: siquidem eam, quæ ex argento conficeretur tradit Καλαβρῖτιν appellari: potest enim illi color candidus citra argenti immixtionem induci à coctura non vehementi, veluti quæ maiorem vim ignium passa est, fuluum auri colorem contrahit, atque ab eo χρυσῖτις nuncupatur: vel eo modo quem scriptum prodidit Dioscorides, docens ex eo manifeste argyritidi colorem album arte potius conci-

liari, quam argenti mistura. Vide λιθάργυρος.

Ἀργυρῖτις γῆ argentea terra. Est quæ ex argenti metallis sumitur, non habens quidem per se totam immistum argentum, sed paruas argenti portiones, paruis sui particulis immistas.

Ἀργυρίου ἄνθος. Argenti spuma seu flos dicitur, quo
» vtitur Hippocr. ad vteri vlcera cum vino & aqua
» subluenda lib. de nat. muliebri.

Ἀργυροβόφημα. species est edullij è lacte confecti, vt habetur apud Galen. περὶ εὐχυμ. καὶ κακοχυμ.

Ἀργυροφόρος. antidoti nomen apud Nicol. sic dictæ
» propter eius præstantiam, quod scilicet sit sum-
» ptuosa & haud mediocrem pecuniæ collatio-
» nem exigat.

Ἄρδας. dicitur apud Hippocr. sordes quædam & impuritas. Apud Hesych. est Ἄρδα. Apud eundem, itemque apud Erotianum, est etiam Ἀρβαλος eadem significatione. vnde ἀρδαλῶσαι, τὸ ῥυπαίνειν, id est, fœdare, vel sordere.

Ἀρετὴ. nomen est τροχίσκου ab Andromacho compositi ad rimas & condylomata. Refertur ab Aetio lib. 14. cap. 3.
» Et à Gal. l. 5. κατὰ γένη c. 11. sed paulo aliter, est
» & eius nominis emplastrum Epuloticum descri-
» ptum ab eodem 2. κατὰ γένη c. 15.

Ἀρθρικὸν. significat apud Hippocr. id quod articulis quadrat & conuenit.

Ἀρθρῖτις. articularis morbus. Est articuli tumor dolorificus, quem fluxio in eum decumbens excitauit. Aliqui inflammationem esse definiunt, sed male, quod aliquando plus œdematis aut alterius tumoris sit quam phlegmones, pro humoris varietate, ex quo fit vt multiplex sit arthritidis tumor, variaque adiuncta habeat symptomata. Si namque sanguis in vitio est, calor & rubor adest, propria tumorum τῶν φλεγμονωδῶν symptomata: si pituita, œdematosus apparet, citra ruborem & calorem: ita si bilis alterutra tumorem crearit, sua quamque symptomata comitantur, sicut celeberrimi medici accuratissime distinxerunt. Nec est quod quisquam obijciat sanguinem non posse videri materiam arthritidis, quod in articulo collectus phlegmonen non excitet; quæ in pus vnquam conuerti visa sit. Neque enim necesse est omnem sanguinis affluxum phlegmonen concitare, nisi in musculum aut carnem fiat, nec potest effusus sanguis in pus mutari, nisi loci calore suppuratio iuuetur. Id quod in articulo membranoso, exangui, frigido contingere non potest. Quamobrem nulla arthritis proprie phlegmone dici potest, sed aliqua merito tumor plegmonodes censeri, propter multorum symptomatum concursum, quæ sũt veris phlegmonis peculiaria. Vanum quoque est putare à pituita non fieri arthritidem, quod per cachexias pituitosus humor decumbens in crura non efficiat arthritidẽ. Nisi enim intra ipsum articulum humor descenderit, quantumuis per vniuersam carnem partesque circumpositas diffusus sit, arthritis non erit. Patet ergo tum ex ijs, tum ex ipso nominis etymo, ipsum articulum, quod Græci ἄρθρον vocãt, arthritidis sedem esse, quæ primum & per se in eo morbi genere laboret. Quo tamen nomine non ipsum modo ossis, quod inseritur, caput, nec alterius ossis κοτύλην intelligo, sed & ligamenta & membranas & tendones, & quicquid ad articuli structuram firmitatemque natura comparauit. Siquidem per arthritidas eæ partes non sunt à morbo immunes, cum etiam in longius dissitas, vt musculos cutemque affectionis labes perueniat. Id quod vel magnitudine fluxionis contingit, quæ in loco proprie affecto contineri non potest; vel maiore externarum quam internarum partium imbecillitate. Quod facile quiuis intelliget, si duas esse causas omnis arthritidis secum reputauerit, articuli imbecillitatẽ, & superfluum humorem. Ac imbecillitas quidem vel vitio erroreque vitæ contracta est, vt per immoderatos labores, frigus vehemens, immodicam venerem, quæq; naturalem articulorum compagem relaxant: vel natiua est, atque congenita, qualis esse solet ijs qui parentibus articulari morbo obnoxijs nati sunt, aut articulos eorumque spatia laxiora habẽt, proindeque humorẽ aduentitium prompte admittunt, qui altera arthritidis causa existit. Sed vnde humor ille sit, & qua via ad articulum male affectum perueniat, à quibusdam in dubium reuocari video. Nec tamen illis assentior, qui omnem eum humorem à capite ferri putant, & sub cute per summa corporis in extimas partes influere. Primum enim quis concedat à solo pericranio fluxionem fieri, cum apud medicos receptum sit & axiomatis fidem habeat, robustas partes excrementa sua in debiliores deponere? Hæc autem depositio transmissioque fluxionis species quædã est. Deinde vero si demus (quod certe verissimum est) maximam fluxionum partem à cerebro descendere, quid opus est insuetũ quoddam iter comminisci, spretis ijs vasis, quibus ceu canalibus, fluxus & refluxus humorum natura fieri consueuere? Verisimilius mihi quidem videtur humorem in articulos non modo secundum membranas neruosque defluere, sed per venas etiam perque arterias, per quas alimẽtum ad omnes partes peruenit, non minus vitiosi succi quam boni capaces, & plærunque eo refertas, quem in articulos eius copia aut mala qualitate irritati deponunt, si eum à se illi repellere nõ queunt. Ex ijs patet arthritidis duas esse causas, articuli imbecillitatem & vitiosum humorem, esseque ambarum concursum in gignenda arthritide necessariũ, quod neutra seorsim arthritidem creare valeat. Quare non omnis articulorum dolor ἀρθρῖτις dici potest, veluti qui per siccas temporum constitutiones humiditate articulorum consumpta aliquando exoritur: patetque Hipp. ἀρθρίτιδος nomine abusum aphoris. 16. lib. 3. vbi scribit eam per siccitates fieri. Est enim necessarius affluxus humoris ad morbi articularis generationem, alioqui difficilis quidem articuli motus, atque forte dolor propter siccitatem futurus est qui tamen ἀρθρῖτις non erit, nisi quis omnem articulorum dolorẽ ita velit appellare. Ipse namque Hippoc. l. 2. τῶν ἐπιδημιῶν eos qui per famem leguminibus vescebantur, genuum quidem dolorem perpessos fuisse prodidit, quos tamen ἀρθριτικοὺς non vocauit. Hic igitur humor si in aliquem articulum decumbat, seseq; in eius spatia, ligamenta, tendines ita insinuet, vt eorum distentione & calore præter naturam concepto dolorem pariat, eius articuli morbum gignit qui ab affecta parte nomẽ accipit: vt in pedes decumbens, ποδάγραν, in manus χειράγραν, in coxã ἰσχιάδα. Si vero in multos simul articulos incidat, tunc vere & proprie ἀρθρῖτις nuncupatur. Medicorum

tamen veterum plerique non tam de nominibus soliciti ἀρτρίτιδα etiam interdum vocāt vnius modo articuli affectionem, qualis ante exposita est.

Ἄρθρον. Articulus. Est naturalis ossium σύνταξις, vti definit Gal. lib. de Ossibus. vel, est ossium coniunctio ad motum comparata. Verum ab Hippocrate ἄρθρον fere semper nuncupatur alterius cohærentium ossium finis rotūdus in ossis propinqui cauitatem insertus: definiturque ἄρθρον esse ossis caput, siue ossis processus, qui in alterius ossis cauitatem inseritur. Id enim os quod inseritur, ἄρθρον, cauum autem quod recipit, κοτύλη vel γλήνη ab Hippocrate dicitur, vt annotauit Gal. comment. 2. in librum de fracturis.

Metaphoricῶs autem etiam dicitur ἄρθρον de voce, vt ἄρθρον τῆς φωνῆς ποιεῖν vocis articulum formare, id est distinctionem & explanationem apud Aristotelem 4. de hist. animal: Ἄρθρα artus etiam nonnulli dixere, vt cum Quintus Cicero Epicharmea ἄρθρα φρενῶν, interpretatus fuit neruos & artus sapientiæ: Sed & insuper naturam equæ Herodotus indicauit, vt author est Camerarius, appellatione τῶν ἄρθρων in Thalia, quod membrum hoc sine obscœnitate, suo nomine minus exprimi posse videatur, & generis appellatione notari soleat: dicitur autem τὸ ἄρθρον, vt tradit Græcus Ethymologicus, παρὰ τὸ αἴρω quod est eleuo & attollo, quoniam ab articulis portamur ac mouemur, vel, vt inquit Meletius lib. de natura hominis διὰ τὸ ἀρηρέναι ἀλλήλοις, quod concordi quadam copula inuicem firmentur & consentiant.

Ἀρθρωδία. est διάρθρωσις, in qua ossis cauitas articulum excipiens superficiaria est, caputque quod in eam inseritur, humile atque depressum. Eius exempla plurima habentur in corpore, vt in occipite cum prima colli vertebra. in gena inferna cum osse lithoide. in radio, cum carpo. in astragalo cum scaphoide. in digitis pedū cum pedio. in digitis manuum cum metacarpio. in costis cum vertebris earumque apophysibus transuersis. & in clauicula cum pectore: cuius motus quamuis sit exiguus atque obscurus, potius tamen ad diarthrosim quam ad synarthrosim referri debet, vt quibusdam anatomis peritis viris placuit: quia non sit necesse in omni diarthrosi motionem æque validam euidentemque esse, sed in ea quoque, vt & in alijs rerum differentijs, aliquod sit secundum magis & minus discrimen.

Ἀρθρωδίαν Gallici chirurgi vocant *ioincture par impression.*

Ἄρια, siue ἀχρία, apud Theophrastum, arbor est perpetuę frondis, inter robur & ilicem media: quam Theodorus Latine aquifolium reddidit.

Ἀρικύμων. dicitur apud Hippocratem mulier quæ cito prægnans est.

Ἀριοβαρζάνιος. nomen est emplastri, quo Paulus parotidas iam induratas emollit. lib. 3. cap. 23. Describitur ab eodem libr. 7. c. 17. & plenissime à Gal. lib. 1. τῶν κατὰ τόπους.

Immo libr. 1. τῶν κατὰ γένη, cap. 16. qui λευκὸν Ἀριοβαρζάνιον appellat, & valere inquit ad κακοήθη, pascentia & contumacia vlcera, & vniuersim ad vlcus omne, atque sine morsu discutere: describitur & hoc emplastrum commendaturque à Tralliano ad schirrosos affect. l. 3. c. 7.

Ἄρις ἢ

Ἀρίσαρον. Est herba pusilla, eiusdem fere cum aro generis, radice acri, bulbosa, & oliuæ magnitudine. verum vt aro acrior est, sic eo minor est: vt non abs re dubitauerit Barbarus in Plinianis castigationibus, num hæc herba ἄρις ab Hippocrate dicta sit diminutiua forma, quasi aron paruum. Est autem ἄρις apud Hippocratem non tantum herba, sed & instrumenti cuiusdam nomen.

Apud Gal. in Lexico scriptum oxytonως ἀρίς.

Ἀριούσιος οἶνος. vide in dictione οἶνος, vbi insigniores vinorum differentiæ explicantur.

Ἀρισαλθαία. dicitur à quibusdam ἡ ἀλθαία, ab effectus prestantia cōduplicato nomine. Idem enim duo nomina significat ex quibus hoc vnum factum est.

Ἀριστερὰ χείρ. sinistra manus dicitur, quæ & σκαιὰ, λαιὰ, εὐώνυμος.

Ἀριστηταί. edaces siue lurcones Hippocrati dicuntur libr. de aere aq. & loc. à verbo ἀριστάω id est prandeo, vnde pransiculantes dici possunt, quòd vitio verteretur antiquis si prandium vberius fuisset, cum cœna semper ob lotiones soleret esse lautior: Ἀριστηταὶ igitur dicentur qui non cœna modo lauta vtebantur, sed etiam prandio, quapropter voraces lurcones & gulosi & comessatores dici poterunt.

Ἀριστολοχία. herba est trium generum. Rotunda, quæ fœmina dicitur, tuberibus radicum rapi modo orbiculatis, multis ab vna radice germinibus, prælongisque palmitibus, folijs hederæ subrotundis, cum acrimonia odoratis & mollibus, floribus candidis pilei similitudine, in quibus quod rubrum est grauiter olet: malum terræ à Latinis dicitur.

Quod tuberibus radicum rotundis ea conspiciatur, ac radix in globum rapi modo rotundetur.

Altera longa est, mascula vocata, nonnullis δακτυλῖτις, radice longiore, procerioribus folijs, exilibus ramulis & dodrantalibus, flore purpureo, graue virus olente, qui dehiscens in pyri similitudinem turbinatur. Tertia longa etiam est, κληματῖτις dicta, quasi sarmentaria, ramulos habens tenues, folia subrotunda, sedo minori similia, florem rutaceum, radices longissimæ tenuitatis, crassum atque odoratum corticem. Est & quæ πιστολοχία vocatur quarti generis, tenuior quam proxime dicta, densis radicum capillamentis (quam ob id πολύρριζον cognominant) iunci plenioris crassitudine. Est autem omnis ἀριστολοχία calida, tenuis, abstergens, amara & subacris, ad medicinas vtilissima. Sed rotunda tenuior & in omnibus efficacior est: κληματῖτις odorata quidem, sed imbecillior: longa vero media harum est, sed non minus calida quam rotunda. Nominatur à Græcis ἡ ἀριστολοχία, quia sit ταῖς λοχούσαις ἀρίστη, hoc est, parturientibus optima & salubris.

Et Plin. lib. 25. c. 28. inter nobilissimas (inquit) nomen aristolochiæ, grauidæ dedisse videntur, quoniam esset ἀρίστη λεχούσαις: sed lege λοχευούσαις, quæ vox puerperas, aut certe parturientes verius denotat quam grauidas, quamuis etiam parturientes grauidas adhuc esse minime negamus, Tantum vero abest vt grauidis reliquo gestationis tempore opituletur Aristolochia, vt è contra maxime noceat, quandoquidem è locis muliebribus, menses secūdas & partus emortuos extrahēdi vim habet, myrrha & pipere addi-

tis, pota vel subdita, vt ipse docet Plin. in calce l. 26. & ipse Dioscor. quare in nominis assignatione & erroribus parum sibi constare Plin. videtur; vel & aristolochia sic vocatur ab inuentore vt Cic. ait: Ex duabus aristolochijs emplastrum fit celebre quod à Gal. describitur libr. 5. τῶν κατὰ γένη c. 9.

Ἄρεσον. prandium Grammatici à temporis incertitudine sic vocatum arbitrantur ceu ἀόριστον id est indefinitum. In symposiacis Plutarch. ἄρισον & ἀκράτισμα idem fere arbitratur, quod ipsum & Athenæus facit: Sed à meracius potandi consuetudine ἀκράτισμα inflecti coniectat, quoniam panis buccellam mero tingerent, illud autem διὰ τὴν ἑωθινὴν ὥραν, id est, à matutina hora, nam & Eumæum scribit Homer. ἀρισον id est prandium parasse, ἅμ' ἠοῖ φαινομένῃ id est sese promente aurora: Commeminit vocabuli & rei histor. 4. Theucid. Philemon vsos veteres scribit, acratismate, aristo, hesperismate, deipno: sunt qui malint ἄρισον quasi ῥᾷσον appellari, id est ex obuijs nec anxie comparatum, vnde & seorsim fere prandere veteribus fuit moris, inde & fortean apud Athenæum dicti monophagi: dici etiam à nobis prandium sic existimauere nonnulli à temporis qualitate, ἔνδιον enim significare meridianum, cum & à prandio interquiescere ἐνδιάζειν vocent, vel quod illud sumerent πρὶν ἐνδεεῖς γένωνται, priusquam indigentia premerentur: hinc eorum argui inscitia potest, qui prandia in vsu fuisse veteribus abnuunt, nam vt Iuuenalem taceam in cuius satyra legimus, hæc inter nautas & prandet & errat: Macrobius Saturnal. 3. imperatum (inquit) vt patentibus ianuis pransitaretur & cœnitaretur: Plinius Cæcilius post cibum sępe quem interdiu leuem & facilem more veterum sumebat, æstate iacebat in sole: Valer. l. 2. prandere & cœnare in propatulo verecundia non erat: Plin. quoque lib. 33. Q. Ælium in fictilibus prandisse scribit, & l. 7. Decimum Saupheium scribam mortuum cum domi pranderet; Cicero pro Cluentio, Quum eius in nuptijs more Larinatium multitudo hominum pranderet; & infra, cum ad illud prandium crudior venisset; Scribit tamen Pollio Trebellius prandium dici quod πρὸς τὸν ἄρεα, id est ad bellum milites paret à cunctis iniri solitum; cuius rei hoc sit argumentum, quod à discinctis cum imperatore cœnaretur, esse enim prandium militare verbum plerique astruunt.

Ἀρεισοφάνειον. Nomen est emplastri emollientis, quod constat picis libris quatuor, apochymatis libris duabus, ceræ libra vna, opopanacis vncia vna, aceti hemina.

Habetur apud Paul. Ægin. l. 7. c. 17.

Ἄρκειον. herba est palustris, latis folijs, vt personæ loco esse possint: ideoque eam Latini personatam appellarunt. Sunt autem eius folia cucurbitæ similia, sed maiora, duriora, nigriora, & hirsutiora. caulis subcandidus, quanquam etiam interdum nullus reperiatur. radix magna, intus candida, foris nigra. officinæ lappam maiorem appellant. vires habet discutiendi, siccandi & adstringendi. A plærisque ἄρκτιον scribitur.

Ἀρκευθίς, siue

Ἄρκευθος. Iuniperus. Arbor est duorum generum. Altera maior est, altera minor. vtraque cortice est membraneo, & qui sponte rumpitur, materie fulua, odorata, ex qua manat liquor thuris odorem atque colorem æmulans: coma viret perpetua, sine flore, cæruleis baccis: in summa pene cedro similis est tum effigie tum natura, nisi quod iunipero folium simplicius ac mollius assignatur, cedro autem acutum, spinosum, durum. Iuniperus baccam gerit quæ eodem cum sua arbore nomine ἄρκευθος & ἀρκευθὶς appellatur, nigram, rotundam, gustu adstringentem, acerbam, ingustabilem. ea modice calefacit & adstringit. Concrescit & in iunipero humor ad lacrymæ modum, qui calore duratus coit in gummi, quod Vernix dicitur, calfaciens & exsiccans secũdo excessu, & nonnihil amaritudinis habẽs.

Iuniperos autem inde vocari autumant nonnulli, quod iuniores & nouellos fructus pariant, sola enim fere arborum, fœtus suos in biennium prorogat, qui ne quidem maturescant nouis superuenientibus vel & ἄρκευθος Iuniperus vocatur παρὰ τὸ τὴν ἄρσιν κεύθειν. id est βλάβην, eius enim odorem reptilia omnia auersantur.

Ἄρκτειον. arction, alij potius arcturum vocant: Latini personatam appellant. herba est similis verbasco folijs, nisi quod hirsutiora rotundioraque sunt, radice tenera, dulci albaque, caule molli, longo, semine cumini paruo. Vis eius est tenuis, siccans, & mediocriter adstringens. Herbarij lappam minorem vocant.

Diosc. l. 4. c. 106. ἄρκτιον habet, eamque ἀρκτοῦρον ab alijs vocari tradit, vide Gal. simpl. 6. & Plin. l. 27. c. 5.

Ἅρμα, siue ἁρμάτιον. est collyrium τραχωματικὸν id est ad asperitatem palpebrarum efficax, habet enim vim extersoriam, descriptionem eius habent Gal. l. 4. de compos. medic. secundum locos c. 7. Aetius l. 7, c. 110. vbi ὀπτοβαφὲς alio nomine vocari scribit, atque etiam εὔτονον ab efficaciæ pertinacia, Paul. l. 7. c. 16.

Scribonius eandem. Recipit autem æris vsti, corticis thuris arboris, guttæ Ammoniaci, gummi, singulorum partes æquales. Sunt vero qui æruginis rasæ quartam singulorum portionem adijciant. Sic dicitur, quia ex quatuor rebus, vt quadrigia equis, constat, & celeres effectus habet. Eo Ptolemæum regem vsum esse omnes prodidere. Verum & huius nominis aliæ duæ cõpositiones habentur apud Aetium, ex pluribus medicamentis confectæ, sed consimilis fere facultatis.

Ἀρμενία βῶλος. Armenia gleba. Est terra quæ ex Armenia confini Cappadociæ affertur, pallido colore, spissior & grauior Samio astere, minusque aerea, specie lapidis, sed mollis, & friabilis. Prædita est vi maxima siccandi, ideoque torminibus, profluuijs ventris, sanguinis reiectioni, distillationibus, oris vlceribus, tabi, & pestilentiæ medetur.

Actuario sæpe dicitur Ἀρμένικον πῆλον, lutum Armenicum: vide Ἀρμενία γῆ.

Ἀρμένια ἢ Ἀρμενιακά. sunt mala ex genere Persicorũ, sed Persicis præstãtiora, vt quæ nec corrũpãtur, nec acescant in ventriculo veluti Persica, de quibus Gal. multa l. 2. de alim. facult. A Latinis præcocia proprie dicuntur. Galli abricotz appellãt,

Ἀρμένιον, Ἀρμενιακόν, ἢ

Ἀρμένιος λίθος. est lapis læuis & cæruleus, non calculosus, vt qui arena adulteratur, & qui facile teri potest. Multa cũ κυανῷ similia habet, differt tamen ab eo, primum loco in quo gignitur. (hic enim ex Armenia, vt nomen indicat, defertur,)

hic multis in locis inuenitur, præterea sapore, quod κύανος multo sit acrior magisque adstringens, vt crustas etiam ignis modo inducat. Sed & lapidi Armenio vis est purgandi melancholicum humorem, cietque vomitus. Eo pictores vtuntur, quamobrem ab Aetio appellatur ἀρμενιακὸν τὸ τῶν ζωγράφων. hoc est, pictorum Armeniacum.

» Cæterum hic lapis esse dicitur ab authore
» colore cæruleo ex Dioscor. sententia cap. 105.
» lib. 5. Sed Plinius lib. 35. c. 6. maxime virere in-
» quit communicato colore cum cæruleo. Me-
» suæus lapidem Armenium eligit colore inter vi-
» ridem & obscurum terreum indumque medio,
» maculis tùm viridibus tùm nigris distinctum.
» Theophilus libro de vrinis flammeum illi colo-
» rem tribuit, φοινικοῦν à Galen. vocatum vt ipse
» vult, vsq; adeo de Armenij colore variæ sunt au-
» thorum discrepantesque sententiæ, quoniam
» fortassis Armenij nomine alij aliud intellexere:
» Siquidem Dioscorides Armenij nomine medi-
» camentum designauit, quod quidem ex Arme-
» nio seu Amurtheo lapide contrito atque mace-
» rato parabatur, quoque pictores vti solitos Ae-
» tius testatur: at Plin. & Mesuæus de lapide ipso
» Armenio verba fecere, quiquidem vere coloris
» est virentis, inclinantis in cæruleum: hic ipse
» porro est, quem æque atque veratrum album, ad
» bilem atram seu vomitione vacuandam, seu per
» aluum deijciendam valere testantur inter Græ-
» cos Alexander Trallianus, & Aetius, itemque
» Actuarius, qui tamen æque ac Aetius, Armenia-
» cum pictorium cum Armenio lapide confudis-
» se videntur: Mesuæus ex Tralliani sententia il-
» lius vsum veratro ipso tutiorem affirmat: Paulo
» aluum quidem purgat sed stomacho noxius est;
» Sed & lapidem Armenium facile friabilem esse
» dixit Mesuæus, quanquam Stephanus lib. de
» vrbibus duritiem illi tantam tribuit, vt in eo si-
» gilla sculpi & cælari queant: Cæterum pilula-
» rum ex lapide Armeniaco descriptionẽ earum-
» que vsum ad melancholicos affectus te docebit
» Trallian. lib. 1. c. vltimo.

Ἄρμενον. idem est quod ὄργανον Hippocrati, vt cum
» dicit ἄρμενα μηχανᾶσθαι & παρασκευάζειν, intelli-
» gens non solum σμίλας, τρύπανα, ἄγκιστρα, ξυστῆρας,
» μηνιγγοφύλακας, sed etiam τρόχους, λεκάνας, πυέλους,
» & si quæ alia instrumenta aut vasa, Chirurgo ad
» curanda corpora necessaria sunt.

Ἄρμη. significat apud Hippocr. suturã capitis, quæ à reliquis ῥαφὴ dicitur. Significat etiam πᾶσαν σύνοδον τραυμάτων, teste Erotiano: qui ipsum παρὰ τὸ ἡρμόσθαι deriuatum ait. Hesychio vero ἄρμη est non solum σύνοδος, σώματος ἁρμογὴ, commissura, corporis compages, sed etiam ἦχος τόνος καὶ φωνή.

Ἀρμοῖ. apud Hippocratem, statim. Est autem vox Dorica.

Ἁρμογὴ. in Definitionibus Medicis est ossium com-
» missura, quæ natura non mouentur.

Ἁρμός. dicitur spatium quod est inter dentes, seu caro inter dentes media. Poll.

» Sed & apud eundem, Ἁρμὸς significat tam
» summi humeri, quam cubiti articulum seu
» compagem.

Ἁρμονία. species est συναρθρώσεως. Est autem ossium compositio secundum lineam simplicem & rectam, non autem, vt in sutura, an fractuosam, ossa coniungens. Eo modo omnia genæ superioris ossa, & pars occipitis infima & ossa nasi, carpi, tarsi, secum connectuntur. Galen. ad finem comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον scribit capitis ossa, vbi se tangunt, proprie dici ἁρμονίας, sed translato vocabulo ῥαφὰς appellari. Caluariæ enim ossa, ait, inter se ἥρμοσται, id est, committuntur: atque idcirco ipsorum contactus κατ' ἁρμονίαν committi merito dicuntur: verum à similitudine eorum quæ suuntur, ῥαφαὶ nuncupantur.

Ἁρμονία. est medicamenti nomen in catapotia coacti, & perutilis ad sistendas distillationes. habe-
tur autem apud Galen. lib. 7. τῶν κατὰ τόπους. cap. 2. «
& apud Aetium, lib. 8. cap. 55. «

Ἁρμονία. est medicamentum ἀνώδυνον βηχικόν. hoc est ad tussim comparatum doloris expers. cuius descriptio est apud Aetium libr. 8. Est etiam ἁρμονία emplastri nomen quod describitur ab Aetio.

Ἀρναβὼ. barbarum nomen est significans odoramenti genus quoddam.

Ἀρνίον. plantago. quasi agnina herba. Sunt enim plantaginis folia linguæ pecorum similia. ob quam causam etiam προβάτιον appellatur.

Apud Dioscor. in nothis est ἀρνειον & προβά- «
τειον per dypthongum ει. «

Ἀρνόγλωσσον. herba plantago dicta Latinis. Ratio nominis est, quod plantaginis folia agninæ linguæ similima sint.

Ἄρον. authore Plinio, genus est bulbi nascentis in Ægypto, scyllæ proximum magnitudine, folijs lapathi, caule recto, duûm cubitorum, baculi crassitudine, radice mollioris naturæ, quæ edatur & cruda. Est autem Dioscoridi ἄρον herba quæ folia emittit dracunculi, sed minora & paucioribus respersa maculis, quam quidam pedem vituli, alij serpentariam minorem, alij sacerdotis virile, officinæ arum appellant.

Ἅρπαξ. dicitur à quibusdam τὸ ἤλεκτρον siue succinum, quod affrictu calefactum paleas, & res alias leues ad se trahat, & retineat.

Ἁρποκράτιον. nomen est Collyrij apud Galen. 4. κατὰ «
τόπ. c. 7. ex genere eorum quæ Theodotia di- «
cuntur. «

Ἄρρεν. dicitur pars illa vertebrę quę prominet & suf- «
fulcit, sicut qui sinus vertebræ hanc prominen- «
tem è directo suscipit, θῆλυ, id est, femella Pol- «
luci dicitur lib. 2. «

Ἀρρενικὸν. dicebatur à veteribus ante Gal. medicis «
Græcis auripigmentum, quod suo, inquit, æuo «
ἀρσενικὸν dicebatur, vt scribit 4. κατὰ τόπους, Sed & «
Attico more ab Hippocr. ἀρρενικὸν vocatur, si- «
cut eodem nomine thus masculinum significa- «
tur, vt notauit Fuschius apud Nicolaum. «

Ἀρρενογόνον. species est herbæ, quam φύλλον peculiari vocabulo appellant, vt author est Theophrastus lib. 9. de plantarum historia, & Dioscorides lib. 3. quæ pro fructu ferat racemosum quiddam deflorentibus oleis non dissimile. Ruellius vero etiam τοῦ κραταιογόνου speciem facit τὸ ἀρρενογόνον. Non est dubium sic vocari, quod potum masculini sexus facere partus prodatur, vt scripsit Crateuas.

Sed & apud anatomicos testiculus dexter ἀρ- «
ρενογόνος, id est mares generans, ceu sinister θη- «
λυγόνος, fœmellas, appellatur. «

Ἄρρητοι ἰδιότητες. dicuntur indiuiduales proprietates «
inexplicabiles, seu quarum ratio reddi nequit, «
vide ἰδιότητες ἄρρητοι. & ἰδιοσυγκρασία. vbi plura. «

Ἄρροια. suppressio menstruorum apud Hippocr.

Ἀῤῥυθμος σφυγμὸς. pulsus arrythmus. Dicitur & κακόῤῥυθμος. Est pulsus differentia in qua non omni quidē rhythmo pulsus caret (siquidem hoc fieri non potest) sed malo rhythmo ferit, nec rhythmum seruat proprium ætati, naturæ, parti anni, & reliquis quæ pulsus peculiares habent: contrarius est τῷ εὐρύθμῳ, qui rhythmum seruat cuiusque proprium. Sunt autem tres ἀῤῥύθμου differentiæ, παράῤῥυθμος, ἑτερόῤῥυθμος, ἔκρυθμος, prout scilicet plus minusve rhythmus seruatur. Qui enim parum recedit à suo rhythmo, sed eum seruat, qui naturæ, ætati, parti anni, loci, & reliquorum proprius est, παράῤῥυθμος vocatur: qui vero plus abest à suo, & remotioris alicuius naturæ, ætatis, & reliquorum rhythmum habet, ἑτερόῤῥυθμος: qui vero tam longe abest, vt nullius omnino rhythmum retineat, ἔκρυθμος nuncupatur. de quibus vide suis locis.

Ἀῤῥώστημα. infirmitas appellatur à Gal. in Defini-
» tion. Medicis, seu morbus qui inueterauit, ha-
» betque multam imbecillitatem coniunctam,
» item & exiguus morbus de viribus nonnihil de-
» trahens, dicitur & ἀῤῥωστία.

Ἀρσενικόν. auripigmentum. Est succus quidam intra terram concretus, sandarachæ affinis: in ijsdem enim metallis ambo fere semper nascuntur, & vterque vim ignis expertus esse & quodammodo vstus videtur. Pingue quiddam etiam vterque habet, sed magis auripigmentum quam sandaracha. Sunt autem auripigmenti duo genera. vnum naturale, alterum factitium. Natiuum triplex est, vnum auri colore, quod multis tenuibus crustis squammatim cōpactis constat, & finditur vt lapis specularis, & omnium habetur præstantissimum, si impermixtum fuerit: alterum magis aureo colore micat, sed pulueris modo solutum est, & secundum bonitatis locum tenet: tertium colore accedit ad sandaracham, & simile est glebæ, sed reliquis duobus vilius. Factitij duo genera sunt, quorum vtrumque quidem splendet, sed alterum album est, venis subluteis aut subrubris distinctum: alterum vero luteum, venis nigris, subrufis, plus minusue luteis maculosum. Vtrumque ex crustis auripigmenti fossilis conficitur, quibus tantundem salis fossilis adiectum sit. Hæc trita in duobus fictilibus vasis, patellarum instar latis, nec admodum profundis, intus plumbo illitis, foris luto obturatis, coquuntur vsque dum totum auripigmentum in sublime sublatum superiori vasi adhæserit: deinde iterum ac sæpius teritur, & coquitur donec candidum fiat. Auripigmento sapor acris est, adstringit, erodit, crustas cum vehementi vredine & violento morsu excitat. Vtuntur eo pictores & bibliopolę etiam in pingendis librorum frontibus, à quo pingendi vsu non est dubium Latinos illi nomen indidisse.

Ἀρσενογόνον. Idem quod ἀῤῥενογόνον. de quo supra.

Ἀρσενόθηλυς. Attice pro ἀῤῥενόθηλυς dicitur: Hermo-
» laus Barbarus suis castigationibus in Plin. lib.
» 7. c. 3. annotat Theodorum Gazam ἀῤῥενοθήλεις
» apud Aristotelem vertisse masculofœmineos,
» sic autem à Philosopho vocari animalia quæ ip-
» sa se ineunt, vt inter pisces trochus.

Ἄρσην. mandragoras albus, qui & mas dicitur: vt legitur apud Dioscor.

Ἀρουσιὸς οἶνος. vide οἶνος vbi insigniores vinorum dif-
» ferentiæ explicantur.

Ἀρτάβη. nomen est mensuræ Ægyptiæ, septem modios continentis.

Ἀρτεμίδιον. à quibusdam dicitur ὁ δίκταμνος, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἀρτεμισία. artemisia. Est herba ramosa in maritimis magna ex parte nascens, absinthij modo fruticosa, maioribus & pinguioribus folijs ramisque. Huius duo genera sunt, vnum habitius folijs virgiisque latioribus: alterum tenuius, flore paruo, tenui, candido, graueolente, qui æstate erumpit. Sunt vero qui in mediterraneis herbulam nasci tradant tenuibus cirris, simplici paruoque admodum caule, flore copioso, cerei vel flaui coloris, exili, odoratiorem superiore, quam ἀρτεμισίαν μονόκλωνον, id est vnicaulem, cognominant, ad differentiam superioris, quæ cognomento πολύκλωνος appellatur. Ruellius author est tria apud nos inueniri artemisiæ genera. vnum absinthij modo fruticosum, maioribus folijs pinguibusque, subter cæsijs, super ex nigro virescentibus, crebro resectis, plusquam cubitali altitudine, flore albo, tenui, odorato, semine rotundo & racemoso, eamque à Gallis armoisiam vocari: alterum latioribus folijs tenerioribusque non fere alibi quam maritimis nascentem, & marinam cognominari: tertium simplici caule consurgere, folijs minutim scissis, colore subpallido, flore luteo, odore non ingrato, gustu amaro, & vulgo Athanasiam dici, nō consentiente tamen Matthiolo, qui hallucinatum hac in re credit Ruellium. Præter hæc haberi etiam aliud artemisiæ genus, quæ minutis & tenuibus folijs circa riuulos aggeresque, item frumentaceis agris, floribus & folijs odorem sampsuchi referentibus, vulgo diui Ioannis herba nominetur. Multi τῆς ἀρτεμισίας dictam putant ab Artemide, quoniam priuatim medeatur fœminarum morbis, quibus Artemis, hoc est Diana, præest, menses, secundas, fœtusque trahens, & præter hæc eiusdem partis præclusionibus inflammationibusque opem ferens. Vim habet secundo in ordine calefaciendi, siccandi in primo, & tenui substantia prædita est, eoque renum calculos comminuit. Sic etiam βότρυν dictam fuisse à Cappadocibus, Dioscorides author est.

Ἀρτεμώνη. dicitur à quibusdam altera τῆς ἀργεμώνης species, quæ & Artemonia dicitur & Arsela, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἀρτεμώνιον. collyrij nomen est, quo Galenus scribit Bassum sodalem suum vsum fuisse ad multa oculorum vitia. Describitur ab eo libr. 4. τῶν κατὰ τόποις.

Ἀρτηρία. arteria. De pluribus hoc nomen dicitur. vsurpatum autem primum est, vt ait Galenus, de fistula siue canna quæ ex ore in pulmones descendit, à qua ad pulsatiles venas, quæ prius æque atque aliæ omnes, venæ appellabantur, τῆς ἀρτηρίας nomen translatum est: quæ tamen vt ab illa distinguerentur, ἀρτηρίαι simpliciter, vel ἀρτηρίαι λεῖαι, id est læues, dictæ sunt; illa autem cum adiuncto ἀρτηρία τραχεῖα, hoc est, arteria aspera, propterea quod ex partibus cartilaginosis, quæ βρόγχια appellantur, duris & asperis magna ex parte constituta sit. Antiquis tamen tam Græcis quam Latinis τῆς ἀρτηρίας nomen in venis illis pulsatilibus serius receptum fuit: quippe qui longo tempore tum arterias tum venas, illi τῶν φλεβῶν, hi autem venarum nomine comprehen-

derint. Est autem ἡ ἀρτηρία, vas membraneum, teres & cauum, duplicique compactum tunica, quo vitalis spiritus & tenuissimus calidissimusque sanguis per corpus vniuersum pulsu distribuitur. Aulus Gellius lib. 8. cap. 10. ante Galeni ætatem sic definiuit: esse conceptaculum spiritus naturalis misti confusique cum sanguine, in quo plus spiritus est, minus sanguinis. Quam ob causam ἡ ἀρτηρία dici potuit, παρὰ τὸ τὸν ἀέρα τηρεῖν, id est, quod aerem siue spiritum conseruet atque contineat: qui quoniam magno calore præditus est & valde subtilis, magnaque vi arteriam in qua conclusus est, impellit, geminam tunicam sortita est, quarum exterior fibris plurimis rectis & aliquot obliquis intertexta, crassitiem firmitatemque tunicæ venarum parem habet: interior vero quintuplo fere durior, firmior, crassiorque est (vnde à quibusdam χονδρώδης, quasi cartilaginis æmula nuncupatur) fibras quamplurimas, easque tantum transuersas habet, quibus sanguinem vitalemque spiritum à corde attractum in membra citissime transmittat. Nec vero sanguinis spiritusque tantum causa tam robustam arteriam natura perfecit, verum etiam quod eam assidue constringi dilatarique pulsando oporteat. Prodit ex sinistro cordis ventriculo per basim mediã, & mox egressa pericardium in ramos duos diuiditur inæquales, quorum vnus sursum, alter deorsum fertur. Qui ascendit, minor est, à quo vtrinque duo surculi magni prodeunt, quorum vnus tendit in bracchium, alter (καρωτίδα vocant) secundum iugulum cerebrum petit. Qui autem descendit, maior est. Is circa quintam thoracis vertebram reflectitur, & spinali medullæ innixus, secundum eius longitudinem descendit in crura, in duas partes perinde atque vena caua diuisus. Cæterum vterque magnæ arteriæ ramus medijs itineribus permultas emittit propagines in singulas corporis partes paribus venis fere semper coniugatas.

Cæterum Ruffus Ephesius tradit arterias à vetustis Græcis non modo φλέβας, id est, venas vocatas fuisse, sed etiam ἀορτὰς & πνευματικὰ ἀγγεῖα, id est, spirabilia vasa, & σήραγγας cauernas, & κενώματα inanitates & νεῦρα neruos: arteriæ insuper à Græcorum nonnullis διχίτωνες dictæ quia duplici tunica constant.

Ἀρτηρίαι ἀποπληκτικαὶ, siue καρωτίδες, siue ληθαργικαί. Sunt rami duo arteriæ magnæ, qui sub clauicula diuisi iuxta asperam arteriam, vna cum vena iugulari in caput feruntur. Diuiduntur autem & hi in duas partes, vnam externam, quæ minor est, alteram vero internam; quæ maior. Hæc sparsis quamplurimis ramusculis in fauces, laryngem & linguam, cranium subit, emittens etiam propagines quasdam in nasum, oculum & crassiorem meningem. Reliqua autem eius portio in osse sphenoide, inter ἀποφύσεις κλινοειδεῖς, retium in modum sibi incumbentium varie complicata, facit πλέγμα δικτυοειδὲς, hoc est plexum retiformem: deinde in tenuem meningem & membranam χοροειδῆ dictam varia distributione absumitur. Sic autem à veteribus medicis eiusmodi arteriæ dictæ sunt, quod vinculo exceptæ apoplexiam, carum, & lethargum inducant.

Cæterum nostro seculo (inquit Ruffus) non arteriarum sed neruorum sensoriorum adiacentium hoc vitium esse compertum est, quare si nomen mutare volueris nihil peccati admiseris.

Ἀρτηρία μεγάλη. arteria magna. Dicitur ea quæ oritur à sinistro sinu cordis. Ac quamuis omnes ab eadem origine sint, ea tamen sola magna appellatur quæ in ipso corporis trunco, inter iugulum & os sacrum continetur, sicut & magna vena. Dicitur ab Aristotele ἀορτή. de qua suo loco.

Ἀρτηρία στεφανιαία. arteria coronalis. Dicitur arteriæ magnæ ramus, qui venæ coniunctus, quæ ob id στεφανιαία quoque appellatur, superficiem cordis coronæ modo ambit.

Ἀρτηρία τραχεῖα. arteria aspera. Hæc sola quondam dicebatur arteria, quod aerem cõtineret: postea vero ad læuium differentiam aspera dicta est, propter substantiæ inæqualitatem. Est autem velut canalis quidam magnus, quo aer in pulmonem inuehitur, qui caudicis instar secundum ceruicis longitudinem ex faucibus deorsum recta protensus frequentes ramos per pulmonem diffundit: larynge, cartilaginibus, & membranis constat. Cartilagines autem Græcam C literam referunt, quæ ob id dicuntur σιγμοειδεῖς, à quibus arteria ipsa aspera & inæqualis euadit. Earum pars crassior foras vergit, tenuior & finis vterque intro, qua œsophagum tangit, ne cibo deglutiendo officiant. Hæ membrana, perinde atque ossa, vestiuntur, & ab ea tum per suos fines secum, tum per sua latera vicinis cartilaginibus colligantur. Tota vero arteria tunicis duabus integitur, intus quidem densa & dura, fibris vbique rectis contexta, cum tunica oris & œsophagi interiore continua, & oblito pingui humore perpetuo madida: foris vero molli & tenui, neruos recurrentes colligante. Larynx vero asperæ arteriæ principium vocatur, faucibus continuum & tribus constans cartilaginibus. de quo vide suo loco.

Ἀρτηρία φλεβώδης. arteria venosa. Est vas ex sinistro cordis ventriculo exoriens, ore rotundo & admodum patenti, quod in ipso fere ortu in duos ramos diuiditur. Eorum dexter sub basi cordis productus & in cordis inuolucrum subiens, in dextrum pulmonem multifidus spargitur, sinister vero in sinistram pulmonis partem multis propaginibus inseritur. Ambo pleni sunt aeris, quem è pulmonibus in cor transferunt. Itaque ab vsu, quem cum reliquis arterijs communem habet, arteriæ nomen inditum est: à substantia autem, quia venæ corpus & tunicam habet, venosa appellatur.

Ἀρτηριακή, dicitur à recentioribus medicis, vt ait Galen. τὸ τῆς ἀρτηρίας τραχείας φάρμακον, hoc est arteriæ asperæ medicamentum, non addito vel τῆς ἀντιδότου nomine, vel alio quopiam. quanquam non proprie ipsius asperæ arteriæ medela sit ἡ ἀρτηριακή, sed eius præsertim membranæ, quæ extremis ipsius musculis, atque adeo toti ipsi arteriæ interius obducitur. Nam quæ illi quouis modo affectæ medentur ἀρτηριακὰ communi appellatione dicuntur. Afficitur autem hæc membrana vel nimia humiditate, vel asperitate, vel exulceratione, vel inflammatione, sicut aliquando per magnas vociferationes accidit. Itaque pro affectionum diuersitate, non est dubium quin τῶν ἀρτηριακῶν multiplex genus sit & varijs medicamentis constet. Quæ tamen omnia in tres summas differentias Gal. redegit lib.

7. τῶν κατὰ τόπους. quarum prima, ipso authore, omnis acrimoniæ expers,& meatus exacte obturat, læuigans asperitates, constans fere his, tragacantha, gummi, astere Samio, amylo. Eiusdem generis est & ex alica tragoque probe decoctis sorbitio: item lac, dulciarij panes, oua sorbilia, nuces pineæ madefactæ, sesama, & sapa, quæ σίραιον atque ἕψημα appellatur. Altera huic contraria est, non parum habens mordacis acrimoniæ, partem etiam sanam exasperans, cuius materia est mel, resina terebinthina, amygdalæ amaræ, brassica, porri cocti, farina erui, hormini semen, iridis radix & panacis. Media autem inter eas est lenis,& citra acrimoniam extergentis facultatis, vt quæ constat passo theræo, butyro, sorbitione ex amygdalis, sorbitione item lactis & mellis simul diutius incoctis, adiecto amylo, aut siligine si amylum deest. Sed de his apud Gal. lib. 7. τῶν κατὰ τόπους,& apud Aetium lib. 8. multo plura legi discique possunt.

Ἀρτηριακὸν πάθος. idem quod βράγχος, id est raucitas, vt scribit Paulus lib. 3. cap. 28.

Ἀρτηριακὸς, βραγχώδης. raucus. Est enim raucitas proprius asperæ arteriæ affectus.

Ἀρτηριοτομία. arteriæ dissectio. Est remedij genus quod arteria secta adhibetur. Id in longis oculorum defluxionibus, maximis doloribus, vt hemicranicis & veteri cephalalgia, vertiginosis, oculorum staphylomatis & procidentijs,& grauibus reliqui corporis morbis commodissime vsurpatur. Ac quum permultæ sint arteriæ in toto corpore, nullibi tamen commodius quam in capite secantur, idque duobus locis, in temporibus & post aures. Secuit & Gal. in manu inter indicem & pollicem, somnio admonitus. Nec alibi quidem sectam fuisse arteriam ad sanitatis vsum apud medicos animaduertes. Vitatur enim quantum fieri potest arteriæ sectio, præsertim si maior existat, quoniam haud temere sanguinis inde profluuium sistitur, ac vt res optime cadat, ad cicatricem perducta diuisione, tamen aneurysmatis periculum vix prohiberi potest. Quocirca non nisi in magnis morbis atque doloribus, & in quibus varia auxiliorum genera tentata nihil profuerunt, arteria secanda suscipitur, nec ijs quidem sine discrimine omnibus, sed quos calidus, tenuis & spirituosus sanguis excitauit. Huius autem hoc vnum & maxime euidēs signum est, quod dolor quidam pungens sentitur certo quodam in loco, tanquam in affecti loci centro fixus, qui sensim expanditur, & in partes centrum circumstantes cum tensionis sensu vndique diffunditur: sic enim commode proxima arteria inciditur, si modo parua fuerit. In manu quidem, illa quæ inter indicem pollicemque sita est, ad veteres iecinoris & diaphragmatis dolores: in temporibus autem, sistendis fluxionibus calidi & spirituosi humoris dilabentis in oculos: post aures vero, aduersus scotomiam & longos capitis dolores, quos tenuis pariter & spirituosus humor facit. Cæterum arteria aliquando phlebotomo vt vena aperitur, interdum candenti ferro aduritur, interdum tota transuersim scinditur. Sed priore quidem modo sãguinis spirituosi vacuationem tantum molimur, reliquis autem non eam solum, verum viam quoque fluenti humori intercludimus, ne de cætero hac possit deferri. Cum autem dissectio arteriarum omnium communis sit, vbicunque eæ sitæ sint, eius tamen modo secandæ rationem quæ post aures est, Aetius lib. 7. & Paulus lib. 6. ex Seueri commentarijs explicarunt.

Ἀρτηριώδης φλέψ. arterialis vena. Est vas quod à dextro cordis ventriculo exoriens, sanguinem ab eo elaboratum, in pulmonem defert, in duos truncos scissum, quorum dexter in dextros pulmonis lobos, sinister in sinistros, infinitis propemodum sectionibus digeritur. Hoc quia sanguinem continens venæ munere fungitur, Venam: quoniam vero tunicam, velut arteria, valde densam habet, Arterialē siue vt alij loquuntur Arteriosam anatomici nuncuparunt.

Ἀρτίζωα. dicuntur ab Hippocr. τὰ ὀλιγοχρόνια, hoc est paruo tempore viuentia.

Ἀρτίσκοι. appellantur à Galeno οἱ τροχίσκοι, à panis exigui figura. Sed κατ' ἐξοχὴν dicuntur ij qui viperæ carnibus cum pane mistis coctisque præparantur, quos & θηριακοὺς vocant. Viperæ carnes repurgatæ in aqua elixantur, dum prorsus coctæ sint, inditur autem statim in aquam anethum. Post coctionem spinæ à carne separantur, ipsaque caro pani sicco ad læuorem trito miscetur, qui purissimus sit, & probe coctus cum modico salis & fermenti: deinde exigui panes formantur, qui in loco calido & sicco exsiccantur, atque ita ad vsum reponuntur. Author Gal. lib. 11. de simpl. medic.

Cap. 2. horum etiam præparationem docuit Paul. lib. 7. cap. 11.

Ἀρτίσκοι σκιλλιτικοί. pastilli scyllini, qui sic parantur: Scylla luto aut crusta ex panificio & opere pistorio oblita modice torretur, inde carnis ipsius partis duæ, cum vna erui farinæ capiuntur, simulque læuigantur & finguntur pastilli: Author Paul. lib. 7. c. 11. & Gal. 1. de antid. c. 9. & Aet. sermo. 1. tetrab. 4. c. 88.

Ἀρτίστομα. omni ex parte plana & æqualia, apud Hippocratem.

Ἀρτίως. apud Hippocrat. idem quod τὸ ἀπαρτὶ, quo etiam vocabulo Hippocrat. vsus est. Significabat autem illis temporibus idem quod perfecte, cumulate & sufficienter, vt Galen. annotauit.

Ἀρτολάγανον. panis genus delicatum, apud Athenæum lib. 3. Plinius quoque Artolaganos esse dicit panes à delicijs appellatos, idemque Cicero dicit, dediscendæ tibi sunt sportellæ & Artolagani tui.

Ἀρτόμελι. dicitur panis genus quod antiquitus erat in vsu, fiebatque admixto melle, siccandi vim habens: ex illo cataplasma concinnat ad præcordiorum inflammationes Aet. tetrab. 1. serm. 3. c. 178. vbi iubet pridiani panis medullam manibus conteri, & vbi velut similago dispersa fuerit, mel in olla calefieri, sicque tertium panem inspergi & coqui ad moderatam compagem, deinde oleum moderatum adijci & vnita imponi.

Ἄρτος. panis, aut pastillus dicitur Hippocrati, massa scilicet quædam, ex qualibet materia calida linteo inclusa, ad vterorum fomentum efficta & apposita, siue ex sale fiat, siue ex milio, arena, cupressi aut cedri ramentis, vel eorum quolibet, vt ex Celso patet lib. 2. c. 7.

Ἄρτος. Panis. Est cibus ex frumentaceis molitis, aqua maceratis coctisque apparatus. Eius plures habentur differentiæ, pro materiæ diuersitate & cocturæ modo, quibus sua nomina dedit

antiquitas. Nos ex his præcipua ex Athenæi Sympoſiacis excerpſimus, multa conſulto prætereuntes, quæ vel ex ipſo etymo protinus intelliguntur, vel rariſſime apud authores occurrunt.

Α᾿γελαῖος. gregarius & cibarius Latinis dictus, cuius Cicero Tuſc. 5. meminit de Ptolemæo ſcribens. Cui quum peragranti Ægyptum comitibus non conſequutis cibarius in caſa panis datus eſſet, nihil viſum eſt illo pane iucundius. idem etiam ἀγοραῖος, id eſt forenſis & venalitius, dicitur. Galli groſſum panem, & panem biſum appellant.

Hunc Gal. 1. de aliment. facult. reponit inter panum ῥυπαρῶν, id eſt ſordidorum genera, qui ſcilicet infirmius parciuſque alimentum exhibent, Feſtus Pompeius aceroſum nominat, qui ſeruorũ olim cibus erat, ſicut è contrà teſte Iuuenale Satyr. 5. Qui tener ac niueus mollique ſiligine factus erat, ſeruabatur Domino.

Α᾿γοραῖος. idem qui ſupra ἀγελαῖος: forenſem autem panem & venalitium ſignificat, qui fuit teſte Athenæo, Athenis eximius.

Α᾿ζυμος. panis dicitur qui ſine fermento eſt, quales Hebræi ſeptem diebus in feſto azymorum edebant, & illos de placentarum ſenſu fuiſſe bellaria, quæ Græci πέμματα vocant ſuſpicor, panes ſcilicet abſque fermento dulciarios, ex farina tritici, caſeo & melle in clibano, ſub teſtaceo cooperculo coctos, vnde Gal. lib. 1. de alimentor. facultat. Quæcumque, inquit, azymorum πέμματα in clibano coxerint, exempta ſtatim in mel calidum conijciunt, vt penitus melle imbuantur; & hæc inquit de placentarum genere ſunt: & lib. de boni & mali ſucci cibis, omne, inquit, ex tritico piſtorium ſine fermento opus, πέμμα dictum, præcipue addito caſeo, lentos craſſoſque humores generat: illud quoque τῶν πεμμάτων genus veteres rei agrariæ ſcriptores libum vocabant, cuius compoſitionis exemplar Marcus Cato ſcripſit de re ruſtica cap. 75. Nec Hebræi tantum paſcha celebraturi, ſed etiam in pagis Græcorum agricolæ ſacris operaturi, pane azymo veſcebantur, vt 1. de aliment. facultat. id fieri ſolitum innuit Gal. circa Pergamum: Panis autem Α᾿ζυμος ægre concoquitur, & tarde ſubit in venas, eaſque obſtruit, quanquam corpus impinguat ſi bene digeratur, quo & athletæ propterea ſaginabantur; omnes etiam panes azymos venerem torpentem excitare ſcripſit in Geoponico Didymus.

Α᾿μοραίτης ἄρτος. panis ex ſimilagine cocta cum melle, Panis mellitus & dulciarius: eſt enim ἀμόρα Heſychio σεμίδαλις ἑφθὴ σὺν μέλιτι, ſimilago cocta cum melle, vt Athen. quoque lib. 14. ἀμόρας dici ſcribit μελιτώματα, ſeu μελιτώματα πεπεμμένα, opus piſtorium ex melle, placentas aut panes mellitos.

Α᾿νέρεικτος ἄρτος. apud Hippocr. libr. περὶ παθῶν panis dicitur, qui eſt ex tritico ſeu frumento ἀνερείκτῳ, id eſt, non freſo fractoque mola vel piſtillo, eique ibidem opponitur ἄρτος ὁ καθαρὸς τῶν ἀλεύρων, id eſt, qui è pura farina fit, dicitur autem pura farina quæ incerniculo ſeu cribro purgata eſt, & à furfuribus ſecreta.

Α᾿υτοπυρίτης, ἢ Α᾿υτόπυρος. Interpretatur Celſus panem cui nihil furfuris ademptum eſt, Gal. lib. 2. de aliment. & lib. 1. cap. 2. panem αὐτόπυρον dici tradidit quod ὅλος αὐτὸς ὁ πυρὸς, id eſt, in quo ipſum triticum totum nulla ſui parte ablata in panificum cedit, atque ex omnibus farinæ ſuæ partibus citra vllam detractionem conſtat, furfure tantum leuiter ſuccreto, ita vt inter furfuraceum & ſimilagineum medius ſit: fieri autem ſolet, vt ipſe ſcripſit, quoties triticũ generoſum non eſt: Generoſum autẽ vocatur quod ſimilaginis plus habet quam furfuris. Eundem vero etiam συγκομιστὸν appellari ſcribit libr. 2. de diæta in acut. vt & Dioſcor. ob farinæ cum furfuribus commixtionem, quaſi qui omnia ſecum ferat, quippe cui nihil ſit ademptum: Vocat & Gal. 1. de aliment. facult. μέσον, quia tertium in alendo locum obtinet, ceu apud eundem σιλιγνίτης panis primum, σεμιδαλίτης ſecundum obtinere dicitur.

Α᾿χυρώδης. aceroſus, qui etiam paleas habet, vel ſolis fere paleis conſtat, quæ Græci ἄχυρα dicunt.

γυρίτης, qui ex polline factus eſt, quem infirmiſſimum eſſe Corn. Celſus ſcripto prodidit: minus enim alit, ſpiritum creat, nec ægre membratim digeritur: ſiccatus tamen opplet, atque difficilius in corpus permeat.

Δίφθος. idem forte qui & ναυτικὸς appellatur.

Διπυρίτης, ſiue δίπυρος ἄρτος. panis dicitur qui bis ignem expertus eſt, & ſecundo aſſatus ac recoctus, delicatum autem panis genus eſt Athenæo lib. 3. Hippocrates lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν, hunc in aqua intercute exhibet, atque inde conijectari licet pro biſcocto accipiendum eſſe, δίφθος is quoque dicitur.

Δίωλος ἄρτος. panis recens exponitur Caluo apud Hippocr. lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν.

Ε᾿γκρυφίης, ſiue ἐγκρυφίας. occultatitius ſiue ſub cineritius panis appellatur, quod ſub cineribus tectus aſſetur, omnium panum quod ad coquendi rationem attinet, deterrimus ſicciſſimuſque eſt, minimumque nutrit, vt tradit Gal. 1. de aliment. facult. c. 2. Erotianus in onomaſtico ἄρτον ἐγκρυφίαν, ab Atticis appellatum inquit eſſe panem, ex pinguibus palmulis farina & aqua confectum, nec non in calido cinere coctum, quem etiam σποδίτην vocatum dicit, quanquam hæc poſtrema Erotiani verba ſuſpecta habet Hieronymus Mercurialis in varijs lectionibus, cum eorum temporum ſcriptor nullus hoc nomen vſurparit; hunc ἄρτον ἐγκρυφίαν Athenæus lib. 3. ab Atticis ἀπανθρακίδα etiam dici teſtatur, διὰ τὸ ἐπ᾽ ἀνθράκων γίνεσθαι, quod ſub carbonibus fiat.

Ε᾿ξοπτός. panis exaſſatus qui plurimum ſiccat, illo vtitur Hippocr. in dyſenteria 7. Epid. huic ὠμὸς, id eſt, crudus opponitur ab Hippocrat. lib. de veteri medicina.

Ε᾿σχαρίτης. craticularis ſiue in craticula coctus, is duplex erat, alius quidã vulgaris, alius Rhodius qui non ſimplex erat, panis, ſed μιτρόειος ἄρτος καὶ πλακοῦντος vt eleganter Pollux ſcribit, erat enim conditus μειλίγμασιν, id eſt, mellitis rebuſque alijs dulcibus, & olim ſub finem cœnæ conuiuijs apponi ſolitus, & intingi paſſo vſque ad ebrietatem legitimam; hic & inuoluebatur, atque ita vt calebat intortus, Athenis maxime placebat: nomen autem ἐσχαρίτης ἄρτος ex eo inuenit, quod in foco nudo torreretur, non vt ἐγκρυφίας cineribus tectus, vel vt doctis quibuſdam placet, quod craticulæ coquendus imponeretur: hunc Lynceus apud Athenæum vocat διάχρυσον, inſolenti voce id eſt omnino bonum; Ga-

leno verò deterrimus esse censetur, vt qui assando admodum inæqualiter se habeat, partibus externis supra modum exassatis, internis vero crudis. Solebat autem hic panis ita comedi, vt hodie estur qui in Gallijs vocatur *oublies*: panificij genus quod à tenuitate & candore nebulas vocamus, ita vt illa vnum idemque fuisse iure existimare quis possit, cum quæ de escharite dicuntur, sic obelijs nostris conueniant nihil vt queat magis.

ζυμίτης. fermentatus. cui modicum fermenti inditum est. Hic & νασὸς dicitur, quanquam νασὸς plerisque placentæ genus sit.

Sed etiam ζυμίτην Athenæ.lib.3. ἀποπυρίαν appellari tradit, & torreri super pruna, vnde & illum idem vocauit ἐπανθρακίδα.

Ἰπνίτης. furnaceus, aut in furno coctus: Sunt qui ex Gal.lib. 1. de alimentis c. 2. velint panes κλιβανίτας Galeni, esse furnaceos nostros; ἰπνίτας vero eos qui in paruis coquuntur furnis; Quam etiam sententiam multi deinceps, nec infimi ordinis authores diserte tenuerunt, verum tamen rem contrario modo sese habere, videlicet ἰπνίτας in furnis magnis, κλιβανίτας sub testis, aut furnis portatilibus coctos panes fuisse, illîc Galeni verba demonstrant, quando is panes ἰπνίτας idcirco inferiores clibanitis indicat, quod illi non æque extrinsecus atque intrinsecus coquantur, vt pani nostris furnis assato euenire ob immoderatum laterum feruorem quotidie obseruatur; hi vero non minus intimas quam extimas partes assatas habeant, cum parui furni blandiorem quemdam calorem ob eorum tenuitatem acquirãt, cuius merito panis coctura exactior perficitur; Quam & sententiam Hippocr. expressit scribens 2. de diæta, clibanitas panes siccissimos esse ob testæ, humiditatem vniuersam exugentis, calorem; ἰπνίτας autem quos rectè furnaceos transtulit Cornarius, plus nutrire quam verubus aut craticulis coctos, quod minus ab igne quàm illi vrantur.

Καθαρός. purus, ille sic panis vocatur, qui ex pura farina fit, cui συγκομιστὸς & αὐτόπυρος, quibus nihil ademptum est opponũtur, velut & qui ῥυπαρὸς, Ἀχυρώδης, & πιτυρώδης nuncupatur, de quibus suis locis.

Κλιβανίτης, ἢ κριβανίτης. (quod enim κλίβανον Græcorum vulgus Attici κρίβανον appellãt, Varroni textuaceus panis vocatur, quod in textu calido coqueretur, textum autem Latini, quod Græci κλίβανον dixere, Artopta Varroni apud Nonium est: est autem κλίβανος, instrumentum ex ferro aut opere figlino aliaue materia confectũ, sub quo non solum panis, sed aliud quiduis coqui potest, Campanam Galli vocant quod ad eam figuram proxime accedat; differt à furno tum quia mobile est, tũ quia minus, aliáque insuper materia constet; hac sub cocula coctum panem, author Moreti describit, hic duobus versibus,

Infert inde foco, (Scybale mundauerat aptum
Arte locum,) testisque tegens superaggerat ignes.

errant autem vt supra diximus, qui clibanitem, panem furnaceum interpretãtur, cum hic ἰπνίτης propriè vocetur, & illo deterior habeatur, quam vtriusq; differentiam notarunt Aetius serm. 9. c. 30. Plin. lib. 20. c. 9. de Scylla loquens, Athen. lib. 3. Columella lib. 12. c. 15. Constantinus Cæsar. lib. 2. c. 31. & Gal. lib. 1. de antidot. in pastillis Theriacis, Quare 8. meth. cum Gal. ait, καὶ μὲν δὴ καὶ οἱ κριβανῖται τῶν ἄρτων ἀγαθὸν ἔδεσμα; hoc est, Quin etiam qui in clibano cocti sunt panes, boni cibi sunt, de ijs panibus, qui sub clibano cocti sunt intelligi debet, non de panibus in furno coctis, vt perperam interpretatus est Linacer. Cæterum qui sub clibano coquitur panis, Galeno lib. 1. de aliment. facult. magis probatur quam qui in furno; Qui enim in clibano, illi æqualiter assantur, inquit, atque hic coctionis modus olim fuisse videtur vsitatissimus in omnibus rebus, atque hunc Gal. præfert in multis rebus, vt in coctione Scyllæ lib. de Theriaca ad Pisonem c. 13. Scyllam, inquit, coques in furno quod vocant, vel ἐν τοῖς κάκκαβοις in quibus panes assantur, quo æqualiter assetur, nam quod hîc κάκκαβον dicit nihil aliud esse credo quã κλίβανον, inuenio tamen lib. 1. de antid. c. 8. veluti contrarium locum, vbi in viperinorum pastillorum compositione, eligit panẽ coctum in furno non in clibano, cum tamen κλιβανίτης, reliquis longe viribus præstet, & in sanitatis vsu præferatur, si eius coquendi rationem spectemus; nam si bono frumento constat, probum creat succum, stomacho perplacet, ac facile concoquitur ad distributionem promptus, quando neque ventrem coercet, neq, firmat, neque spiritu distendit vt apud Athenæum libr. 3. narrat Diphilus, qui & hunc καμινίτην nominat, appellatur & τεφρίτης quasi cineritium dixeris, ex illius coquendi ratione.

Κρίθινος. hordeaceus. fragilior est & parum nutrit.

De illo, eiusque facultatibus, & parandi modo Gal. agit 1. de aliment. facult. c. 10.

Ναστὸς. idem quod ζυμίτης apud Athenæ. lib. 3. id est, compactus, solidus, densus, durus, ναστὸν quoque vocarunt, vt notat Dalechampius, è melle, vuis passis & aromatibus confectum.

Ναυτικὸς. nauticus. dicitur qui vetus est & siccus, fortasse biscoctus qui δίπυρος dicitur.

ξηρὸς κεκαυμένος ἄρτος. Aetio & Paulo is panis dicitur quẽ Andromachus apud Gal. 9. κατὰ τόπ. in Pharmaco dysenterijs commodo, & Aptha nuncupato, Alexandrinum appellauit, & quem nauticum interpretatur Cornarius, siue biscoctum, nautis sic nuncupatum: est enim is vehementer siccus, ob duplicem videlicet cocturam, cuius beneficio etiam à carie & mucore illæsus per multum tempus asseruatur.

Ὀβελίας, ἢ Ὀβελίας. panis dicitur, vel quia tostus & assatus in veruculis, τοῖς ὀβέλοις, id est, tabulis ferreis, veruculorum virgulis lineatim scalptis, vulgo *gauffres, oublies*; vel & referente Athenæo lib. 3. ideo dicitur, quod obolo væniret: Ab illo ὀβελιαφόροι apud eundem vocabantur, qui panes illos super humeris in pompa gestarent.

Ὀξυλιπής. acidus. cui exiguum aceti affusum est. Ventrem sistit, idque magis, quo plus habet aceti. Hunc Gal. lib. 8. meth. med. & post eum Aetius lib. 5. febre diaria laborantibus exhibent, quibus venter profluit.

Ὅμορος ἄρτος apud Athenæum l. 3. Auth. autem Hesych. ὅμορα, vel ὅμωρα dixerũt similaginẽ cum melle & Sesamo coctã, inde & panes quosdam ὁμορείτας vocarunt, quorum meminit idem Hesych. dicitur & ἀμορείτης ἄρτος vide supra suo loco.

Πασπαλίτης

Παιπαλίτης ἄρτος. dicitur apud Hippoc. panis ex farina milij subtilis, vt notauit Gal. in exegesi.

Πιτυρίτης, siue πιτυρώδης. furfuraceus dicitur, qui post excussam tenuissimam farinam ex reliquo conficitur, furfuris enim habet plurimum, & minus purioris farinæ, ideo parum alit, & ventrem excrementis multis replet, & facile etiam subsidet, & quia furfur habet nonnihil facultatis detersoriæ, idcirco irritatis intestinis cito deijcitur, proinde & pauco fermento & leui subactione opus habet, & coctionem breuiorem postulat, contrà vero qui sunt puri, multo fermento, multa subactione, & longa coctione opus habent, vt docet Gal. 1. de aliment. facult. cap. 2. Πιτυρώδει contrarius est panis purissimus, quippe qui plurimum alat, & parum excrementi relinquat, & omnium tardissime deijciatur Inter vtrumque medius est αὐτόπυρος siue συγκομιστὸς, qui ex tosto tritico, nulla vel furfuris, vel farinæ adepta parte fit; πιτυρίτης vero seu & πιτυρίας dicitur à furfuribus, quos πίτυρα καὶ ἀφαιρήματα Græci vocant, Latini canicas & apludas, & in canum fere gratiam panis hic confici solet, inde Pacuuius canicaceum hunc à canum cibo appellauit, vt notat festus, vnde hic omnium panis sordidissimus, infirmissimusque fuit, quippe qui minimum nutriret, φαυλότερον Pollux lib. 6. c. 11. vocauit, Terentius atrum, quippe qui ex solis propemodum furfuribus constet: Tullius cibarium panem, quem & Apulei. lib. 3. βρωτίμιω, Plautus sordidum: inter cibarium autem & sordidum non videtur distinguere Apuleius lib. 6.

Πεπλυμένος, ἢ πλυτός. elotus, is minime omnium nutrit & obstruit, succum enim gignit minime crassum, & lentum, vt qui ex terrestri aereus sit factus, vt ex eius leuitate apparet, Gal. 1. de aliment. facult. cap. 4. Paul. Ægin. libr. 1. parum alimenti præstare ipsum inquit, sicut & amylum.

Ῥυπαρὸς sordidus: panum ῥυπαρῶν duo genera facere videtur. Gal. 1. de aliment. facult. quorum qui minus sordidus est, excussa mollissima purissimaque farina fit, & Athenæo ἀγελαῖος quasi gregarius, Celso Latinisque alijs cibarius, seu ater dicitur, de quo supra in voce ἀγελαῖος: Sordidus alter à Galeno πιτυρώδης dicitur, de quo paulo ante: Sordidi vero siue ῥυπαροὶ appellantur, quod infirmius, parciusque cæteris alimentum exhibeant; Inter sordidos is & adnumerandus videtur qui olim ex polline frumenti tenuissimo, ad molæ parietem adhærescente, indeque multis cũ sordibus deterso, vt verius pulueris quam farinæ nomen mereretur, confiebat.

Σεμιδαλίτης. Similagineus, siue qui ex similagine sola constat, quæ farina tenuis quidem est, sed siligine impurior, vt pote ex qua non omnes, sed crassiores tantum furfures excussi secretique sunt, σεμίδαλις Græcis, Latinis simila seu similago, & σεμιδαλίτης ἄρτος Latinis secundarius dictus, quippe qui in alendo secundum bonitatis gradum inter panes teneat, vt Gal. 1. de aliment. facult. & Paul. docuere: Quid σεμίδαλις vide suo loco.

Σιλιγνίτης, Siligineus is est qui ex purissima & tenuissima tritici parte fit, quæque ab omnibus furfuribus exacte repurgata est, & Latinis siligo dicitur; ex illa farinæ portione confectus panis σιλιγνίτης dicitur, Latinis siligineus seu primarius, interdum etiam vti Athenæo καθαρὸς quasi purus, eumque scribit Paul. esse τροφιμώτατον τῶν ἄρτων illi primam in alendo laudem assignans, atque ante illum Gal. 1. de aliment. facult. est enim firmissima omnium siligo, deinde simila vt tradit Celsus, & ex siligine inquit Plin. lautissimus panis pistrinarum opera laudatissima, summa enim laus panis, siliginis bonitate & cribri tenuitate: quid autem σίλιγνις siligo, vide suo loco.

Σποδίτης ἄρτος. panis subcineritius, vt refert Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Συγκομιστὸς. panis est, quem alio nomine Gal. 2. de diæta in acut. & 2. ad Glaucon. αὐτόπυρον appellari scribit, quod ex omnibus farinæ suæ partibus citra detractionem vllam constet, mediumque esse inter furfuraceum & similagineum; quod quidem si verum est, illi equidem male mihi sentire videntur, qui συγκομιστὸν panem furfuraceum interpretantur, alioque nomine πιτυρίαν dici volunt; dictus est autem συγκομιστὸς quasi confusaneus, quia castratus non est, sed omnia simul tulit, furfures, vtriculos, & similam: Tertium illi bonitatis locum in alendo tribuit Gal. 1. de aliment. facult. Paulus, & Cornel. Celsus; Græcis is interdum μέσος vocatur, quasi qui medium bonitatis locum inter quinque panum genera à Galen. 1. de aliment. facult. recensita obtineat; illum Hippocr. lib. de diæta, acutor. & lib. de veteri medicina opponit τῷ καθαρῷ; vnde intelligi potest eum panem purum non esse, vt Gal. comment. 2. annotauit: Quia autem ἐν τῷ συγκομιστῷ ἄρτῳ omnes simul farinæ colliguntur, & non secernuntur, factum est vt apud Hippoc. συγκομιστοὶ appellentur sordidi homines, vt scribit Gal. in lexico.

Τύρτα. panis genus apud quosdam de quo vide suo loco.

Χονδρίτης. ex alica siue zea factus. Hic stomacho grauis esse perhibetur & concoctu difficilis, vt, qui eo vtantur, non diu fruantur prospera valetudine.

Ἀρτύματα, καὶ Ἀρτύσεις. condimenta sic dicuntur, & quæ liquoribus quibusdam, vt aceto & sapa, alijsque condimentis induntur aromata, siue semina odorata; huius generis sunt, quæ recenset Athenæus l. 2. ex Antiphane, vna passa, defrutum, sal, Laserpitium, caseus, thymus, sesamum, cuminum, origanum, herbæ tenellæ, acetum, oliuæ, Laser, oua, nasturtium; vide ἔμβαμμα, sæpe enim aliud pro alio vsurpatur.

Ἀρυταινοειδὴς. Est vna è tribus laryngis cartilaginibus mobilis & in angustum valde transitum desinens. Os eius superius illis vasorum osculis respondet, quibus aqua lauaturis affunditur, cuiusmodi vasa Græci ἀρυταίνας appellant. Author Gal. lib. 7. de vsu partium. vide λάρυγξ.

Ἀρχαγάθου ἔμπλαστρος. Est emplastrum λιπαρὸν, hoc est de genere lenium, quod ad authorem Archagathum refertur, capitque misyos cocti, æris vsti, singulorum P. * IIII. cerussæ coctæ P. * VIII. resinæ terebinthinæ P. * X. spumæ argenti P. * VI. Author. Celsus lib. 5. c. 19.

Ἀρχαία φύσις. Hippocrati lib. de nat. pueri, & 10. γυναικ., appellatur primigenia & peculiaris cuiusque natura, sic vocata quod in corpore humano nulla sit prior, neque vetustior; hæc illa est quæ sui conseruatrix sedula, ciet omnes

» motus ordinatios, per se, suaque sponte, & sine
» alterius industria.

Α᾽ρχέζωσις. à quibusdam dicitur ἡ ἀμπελολεύκη, id est vitis alba, authoribus Dioscoride & Plinio.

Α᾽ρχή. principium. Dicuntur, inquit Aristoteles, principia, quæ cum non sint ex alijs neque ex alterutris, ex ipsis tamen omnia fiunt. Ea omnium rerum naturalium gemina sunt, materia & forma: eaque ab elementis distingui manifestum est, quod hæc etiã principijs illis constet, quodque principia minime corporea sint, neque seorsim possint subsistere: elementa autem tum corporea sunt, tum per se solaque consistunt. Sed cum eiusmodi sint quæ physici considerant principia, hoc est, incorporea, omniumque simplicissima, medici paulo latius eorum nomen extendunt, principia appellantes quę materiæ formæque rationem in nobis obtinent, quamuis & hæc corporea sint, & per se consistere videantur. Sic semen & sanguinem menstruum principia corporis nostri statuunt, quod hic ceu materia quædam sit, illud autem velut opifex quidam formam partibus omnibus præstet. Ex quo apparet nec similares nec dissimilares corporis nostri partes principia recte vocari posse, quod nullæ alijs eiusdem generis subiectæ sint, ceu materia formæ, sed omnes in suo genere corpus integrum æque constituant. Quoniam autem eiusmodi de quibus ante dictum est principia & ordine & tempore præcedunt ea quorum principia sunt, factum est vt omnium rerum initia, & à quibus singulæ incipiunt, earum principia dicantur. Inde namque ad ipsos morbos translata vox est, in quibus principium dicitur pars ea morbi, quæ in singulis tempore & ordine prima est. Eius differentiam medici triplicem faciunt, sed omnem tamen à sensibili functionum læsione auspicantur. Non enim protinus atque quis aut de lassitudine aut de capitis dolore, aut de fastidio queritur, censendum est eum morbo laborare, donec corporis sui cõtinuitatem quodammodo dissolutam esse sentiat, seque in tantum opprimi, vt iam non sufficiat obeundis muneribus suis, sed in lecto decumbere cogatur. Ac primo quidem proprieque principium dicitur punctum illud temporis in quo cœpit quis ægrotare. Id indiuisibile est & momentaneum, sineque vlla latitudine: Altera significatione principium vocatur quod latitudinem habet, atque aliquo vel horarum vel etiã dierũ spacio, pro morbi breuitate vel longitudine, definitũ est. Id autem vt plurimum tertio die circumscribi solet. Verum ea circũscriptio inartificiosa est, atque ideo à vulgo potius quam à medicis principij nomen ea significatione vsurpatur. At vero tertium significatum artificiosum plane est & medicum. Habet enim latitudinem coctionis signis definitam, si ab humore morbus est, aut symptomatum intensione & acerbitate sola, si eum intemperies sine humore excitauit, aut aliquãdo vtrisque, si morbus compositus est. Itaque febris principium esse dicetur, quandiu humor in quo febris, crudus est. Cum enim coctionis signa quædam apparere incipiunt, principium desinit, & morbus augeri incipit. Huius autẽ coctionis signa in vasis quidem ex vrinis, in ventriculo autem ex deiectionibus sumenda sunt, sicut & eius quæ in respiratorijs instrumentis fit ex sputo. Sic phlegmones principium est, quando pars sanguine impletur: ophthalmiæ, cum humor copiosus, tenuis, incoctus defluit: vlceris, quandiu sanies aquosa, tenuis & incocta manat: catarrhi à cerebro per palatum & nares, cum humor multus, aquosus, tenuis, acer stillat. Similiter autem aliorum morborum qui consistunt in intemperie simplici, composita, sola, cũ humore, totius, partis, æquali aut inæquali, principia signis cuique proprijs distingui debent. Vt autem hæc totius morbi principia sunt, sic & singulæ accessiones sua habent principia, quæ non dissimili modo atque illa vniuersalia distinguere definireque oportet.

Α᾽ρχίατρος. medicorum principem, & quasi excellentissimum exposuerunt Galeni, aliorumque medicinæ scriptorum interpretes; sed Α᾽ρχίατρος proprie Imperatoris, Principisue, atque eius familiæ medicum significat, vt abunde docuit doctissimus Mercurialis in varijs lectionibus; illorum autem munus erat, principis personæ primũ, deinde aulæ omni, postremo cunctis pauperibus, arte propria Romæ operã suam præstare, quorũ Archiatrorum princeps quidã senior, prudentia & doctrina præstantior eligebatur, cuius sententia & authoritate, omnes de re medica obortæ dissensiones statim dirimebãtur, isq; Comes vocabatur, vt ex Cassiodoro ad Valẽt. patet. «

Α᾽ρχιγένους κολλύριον. Archigenis collyrium. valet ad oculorum albugines, quas etiam vna illitione discutit. Facit & mirifice ad veterem ophthalmiam. Describitur ab Aetio lib. 7. cap. de remediis cicatricum & albuginum.

Α᾽ρχέγονον οὐσίαν. sic primigeniam substantiam nostram appellat Gal. comment. in aphor. 15. lib. 1. quæ completur ab his tribus, spiritu, sanguine, & seminali humiditate.

Α᾽ρχός. anus, podex. ἕδρα. sedes. Significat & ἀρχὸς intestinum rectum (quod ἀπευθυσμένον vsitato nomine dicitur) διὰ τὸ δοκεῖν ἀρχὴν εἶναι τῶν ἐντέρων, id est, quod origo sit intestinorum, siue primum ex intestinis locum occupet, si ab infernis numerare placet. verum alij ἀρχὸν apud Galenum principes vertunt, vt ille qui libellum de dissectione vuluæ transtulit in Latinum: quasi id inter omnia intestina maxime insigne sit. Vide ἀπευθυσμένον.

Α᾽ρώματα. dicuntur certarum herbarum fructus odoris & saporis admodum grati, quorum vsus est vel ad calfaciendum ventriculum (sunt enim omnia aromata calida) vel ad appetentiam excitandam, vel ad ducendos menses, vel ad pleraque alia, nisi capitis grauitatem, vt scripto prodidit Hippocrates, inducerent. Sunt autem ex his præcipua, spica nardi, amomum, calamus aromaticus, iris, ladanum, malabathri folium, styrax, bdellium, opobalsamum, carpobalsamum, xylobalsamum, cinnamomum, nux myrepsica, zinziber.

« Aromata autẽ ex eo nomen inuenerunt, quod
« prisci his solis, antequam pecudes immolari cõ-
« suetudo esset, in re diuina vterentur, ab ἀράομαι,
« quod ionũ lingua idem est quod precor: Appel-
« lantur à Latinis interdũ odores in plurali nume-
« ro, sic Plinius, sicut (inquit) odoribus cõstãt, quæ
« διαπάσματα vocantur, interdũ etiam odoramẽta.

Α᾽ρωματικὴ ἀντίδοτος. Habetur apud Aetium libr. 13. ex descriptione Galli, quam scribit valere ad inueteratas oris ventriculi affectiones, & hepaticis prodesse.

Ἀρωματικόν. nomen collyrij quod ex Demosthene Aetius describit lib. 7. Cap. 109. attenuat autem & discutit oculi humores, facitque ad impura vlcera: describitur ab eodem authore aliud, eodem lib. cap. iij. non multū à priore differens, ἐνστακτὸν id est instillatitium appellatum: est etiam ἀρωματικὸν κολλύριον duplex apud Gal. κτ̀ τόπ. c. 7. ab illis parum diuersum: nomen insuper est malagmatis, ad hepaticos & stomachicos, quod à Gal. describitur 8. κτ̀ τόπ. estque illud ibidem multiplex.

Ἀρωματίτης οἶνος. vide οἶνος, vbi insigniores vinorum differentiæ explicantur.

Ἀρωματίτης. est gemma ex bitumine conflata in lapidis modum, quæ myrrham colore & odore refert, vnde nomen reperit, ob id etiam reginis frequentata. In Arabia traditur gigni, & in Ægypto circa Pisas.

Sed nota scribendum esse ἀρωματίτης, vt αἱματίτης, hinc enim apud Plin. legitur aromatites.

Ἀρωνία. sic dictum est à quibusdam primum mespili genus à Dioscor. descriptum.

Ἀσαπτῶς. apud Hippoc. significat idē quod ἀπέπτως, vt interpretatur Galen. in comment. περὶ διαίτης ὀξέων. Sic ἄσηπτον.

Ἆσαι. dicuntur Hippocrati stomachi fastidia, interdum & nauseæ, sed vide infra ἄση.

Ἄσαρον. perpensa. Herba est nardi vi prædita, & ideo à plerisque nardus syluestris dicta. folijs hederæ, sed minoribus & rotundioribus, flore inter folia iuxta radicem erumpente, purpureo, bene olente, cytino hyoscyami simili, in quo semen acinosum, angulatis cauliculis, subasperis ac solutis. Radices multas habet geniculatas, tenues, obliquas, similes gramini, odoratas.

Asarum autem, coronariam herbam appellasse visus est Dioscor. l. 1. c. 9. sed illa Dioscoridis verba spuria existimanda sunt, cum in vetustis exemplaribus quibusdam, neque Aldino codice extent, sed & tantum abest vt Asarum herba sit coronaria, quin ex eo potius vocitatum scribit Plin. quod in coronis non addatur; quanquam eius Ethymi ratio mihi non satis probatur; sed potius asarum ita appellatum videtur ἀπὸ τοῦ α. στερητικοῦ καὶ σαρῶ, τουτέστι σαρώθρου, quod scopis non adderetur, scopis inquam seu manualibus, quas serta flosculosue dicunt seu lustralibus, quæ essent olim euerrēdis Deorum aris dicatæ, quales ex verbena, verbasco, similibusque plantis comosis simul atque firmioribus colligebantur: Asarum autem Dioscoridis sunt qui cum Bacchari vnum & idem esse dicant, inducti ex affinitate Gallici nominis Bacchar, pro quo nunc per syllabarum metathesim Cabaret dicunt, sed falluntur ij meo iudicio magnopere, cum Dioscor. duobus diuersis capitibus, de asaro & Bacchari, siue πάγχαει agat, ac dissimiles tùm notas, tùm vires, locisque diuersis vtrique adscribat: esse & discrimen inter vtrumque testatur Pli. lib. 26. c. 6. hoc quoque diuersa apud Dioscor. Paul. & Oribas. descriptio per se satis indicat, Galenus tamen, illiusque exemplo Aetius pro Bacchari Asarum accepisse videntur, vt qui nulla Baccharis facta mentione asaro vires acori tribuerint, quæ quidem, Bacchari potius quam asaro si quis diligentius aduertat, conuenire videbuntur.

Ἀσαφεῖς, ἢ Ἀσαφῶς λῆρες φρενιτικοί. dicuntur Hippocrati qui tam delirant obscure, vt vulgo, & imperitis artis, atque inexercitatis, non sit conspicuum delirium, multa enim loquuntur ægri quæ cohærent, sed gestu quodam, intuitu, alijsque signis delirium produnt, atque re vera ex obscuro eiusmodi delirio multi in vehementem insaniam transeunt; vel cum Hippocrate φρενιτικοὶ ἀσαφεῖς dicuntur, qui lenta & obscura cataphora correpti delirant, perinde ac si δυσγνώστους dixisset hoc est cognitu difficiles non plebeijs modo, sed etiam medicorum plurimis, vt author est Gal. comm. in prorrheticum: alij denique ἀσαφεῖς interpretantur, quibus adeo obscura vox est vt vix exaudiantur, virtute languida, læsis instrumentis, quæ φωνητικὰ id est vocalia appellant, sed non inde delirium portenditur, Ἀσάφεια vero hæc, siue obscuritas in loquendo, fit, vel propter instrumentorum voci inseruiētium offensionem, quam ex neruorum vitio contraxerunt, vel propter mentem læsam, vt docuit Gal. comment. 2. in prorrhet. part. 3.

Ἀσαφὴς γλῶσσα. lingua obscura, vide γλῶσσα.

Ἄσβεστος. inextinctus. vt κονία ἄσβεστος, calx inextincta ac viua. sæpe tamen substantiue dicitur, & simpliciter prolatum calcem ipsam significat. sic enim κατ' ἐξοχὴν dicitur quæ viua est, non addito τῆς τιτάνου nomine, quomodo simpliciter χεστὴν καὶ τερμινθίνην dicimus sine addito.

Ἄσημον πνεῦμα. vide πνεῦμα.

Ἄσηπτον. incoctum. Sic enim veteres vocare consueuerant quod postea medici ἄπεπτον dixerunt: atque in ea significatione intelligendum est quod scribitur ab Hippocrate de lienteria lib. περὶ παθῶν, τὰ σιτία διαχωρέει ἄσηπτα, ὑγρά. ὀδύνη οὐ κινέει, λεπτύνεται δὲ τὸ σῶμα. hoc est, cibi excernuntur incocti, humidi: dolor non mouetur, extenuatur tamen corpus. Id autem profectum esse videtur ab opinione Empedoclis, qui concoctionem ciborum putrefactione fieri contendebat, quod alimenta in ventriculo saporis odorisque gratiam amitterent.

Ἀσθενὴς, & Ἀσθένεια. non proprium valetudinis alicuius, aut mali genus significant, sed vel per se, vel ex valetudine relictam corporis infirmitatem, qua legitimæ naturæ operationes impediūtur, aut parum fœliciter saltem explentur: est enim Ἀσθενὴς Græcis, Latinis vero infirmum quod robore suo caret.

Ἀσθενὲς σιτίον, vel ἔδεσμα. Imbecillus cibus; is autem Galeno dicitur comment. 5. in 6. Epid. part. 21. qui parum alimenti corpori exhibet, cuiusmodi olera sunt, & plurimi arborum fructus, quibus qui vescuntur, eos vitam habere breuem dixit Hippocr. 6. Epid. quod ipsa nimirum celeriter à corpore euacuentur; Sic & 1. de diæta in acut. Hippoc. ptisanam dixit ἀσθενεστάτην, infirmissimam, quæ vt interpretatur Gal. paucum corpori alimentum præstat, vel nullam habet qualitatem vehementem, vt vel neruos, vel mentem feriat, quomodo acetum & vinum: & commēt. 4. in 6. Epid. Galen. ἀσθενῆ σιτία appellat cibos, quicumque nec odorem validum spirant, neque gustui vehementem vllā qualitatem acoris, dulcedinis, salsuginis, amaritudinis, astrictionis, acrimoniæq; repræsentant, sed mediocri dulcedine, aut mediocri astrictione gustū afficiūt, hos & cibos; frigidos inquit esse Hippoc. 6. Epid. vt fortes seu valentes calidos; & frigidos quidem, siue ob suam ipsorū temperaturā, siue ob affectus quos in nobis creant, vt docet Gal. in commēt. 4. hinc & in sensum δίαιτα ἀσθενὴς, imbecillis victus ta-

» tio, & imbecillas exercitationes appellat Hipp. » eo loci, quæ nimirum ex debilibus motionibus » constant.

Ἄσθμα. est obstructio pulmonis frequentem & difficilem sine febre respirationem inducens, qualem hi habent qui velociter cucurrerunt. Quo quidem affectu qui laborant, quoniam suffocationis metu recto pectore & ceruice spirare coguntur, ὀρθοπνοϊκοὶ appellantur: eandemque ob causam recto fere thorace in lecto decumbunt. Minus est enim quod inspirant quam pro vsu respirationis, quamuis thorax plurimum ipsis dilatetur. Ex quo perspicuum est, intus pulmones præter naturam coarctari: id quod ægri ipsi non obscure percipiunt. Ac cum pluribus de causis coarctatio talis contingat, istæ duæ causæ videntur asthmaticos facere, scilicet humoris crassi & lenti copia infarcti in bronchia pulmonis, aut crudum aliquod tuberculum in pulmonibus genitum. Ac cum multæ sint spirandi difficultates, eam solum consueuit Hippocr. ἄσθμα appellare (vt autor est Galen. comment. aphor. 46. libr. 6.) in qua multum creber anhelitus est, cum tamen Hippocr. posteriores medici affectionem quamcunque pectoris diuturnam, simpliciter ἄσθμα nuncuparint, suoque tempore respirationem quæ in cursu & vehementi exercitatione fit, ἄσθμα vulgo vocari solitam esse scribat. Cæterum morbus hic nomen habet à symptomate: neque enim anhelatio ipsa morbus est, sed morbi symptoma. Namque fistularum & cauitatum pulmonis angustia, ipse morbus est. Similiter & τῆς ὀρθοπνοίας nomen à symptomate est.

Ἄσιος λίθος. Asius lapis. Est lapis colore pumicis vel tophi candido, venis in profundo luteis, laxus, leuis, mollis, friabilis. In eius superficie insidet quiddam simile tenuissimo pollini, qui parietibus molendinorum inhæret, quod Asiæ petræ florem appellant: qui partim albus est, partim similis pumici in luteum vergenti, linguæque admotus mordet eam leniter, & gustatum salsedine commouet. Dioscorides ἁλμυρίδα, hoc est salsuginem, appellat, eamque Gal. lib. 9. simpl. medic. conijcit oriri ex rore marino, qui primum in lapide insideat, deinde à sole siccetur, vt hoc modo & lapidis & maris naturæ particeps sit. Ipsum autem lapidem quidam ex Cadmia partim constare credunt, quod carnem consumat, & corpora defunctorum, vt testatur Plinius, condita in eo absumi constet intra quadragesimum diem, exceptis dentibus. Quamobrem alio nomine à quibusdam σαρκόφαγος dictus est, quanquam Plinius sarcophagum atque Asium separare videtur. Vis est lapidi siccandi, digerendi, humentes carnes liquefaciendi, erodendi. sed tamen ad hæc omnia magis efficax flos eius est, qui cum talis sit, attamen non vehementer mordet nec adstringit, sed est partium inter omnia terrestria tenuissimarum. Dicitur Asius, vt quidam volunt, quod in Asia nascatur, & simplici σ scribitur: alij vero geminato σσ scribunt, vt ait Gal. ab Asso oppido in quo nascitur, quod Plinius Troadi, alij Mysiæ adscribunt.

Ἀσιτεῖν. est cibum fastidire & inappetentem esse. significat etiam simpliciter abstinere à cibo, & vti inedia. Annotat autem Galen. τοὺς ἀσίτους aliquando idem significare quod τοὺς ἀποσίτους, id est, ciborum fastidio laborantes. vide ἀπόσιτοι.

Sic & ἀσιτία, ciborum in totum abstinentiam nonnunquam significat, Nonnunquam & inediam, sic in Apostol. actis, c. 27. πολλῆς δ' ἀσιτίας ὑπαρχούσης. vide ἀποσιτία.

Ἀσκαρίδες. ascarides. Sunt tenues quidam lumbrici, vermibus assimiles, qui in parte potissimum inferiore crassi intestini gignuntur, & in extremo longanone, atque sphincteris initio consistunt, vehementem pruritum ijs in locis excitantes.

Hic autem vt & cæteris lumbricorum speciebus materiam suppeditant, cruditas & crapula, deinde eorum vsus quæ facile putrescunt, vt lactis, casei, fructuumque dulcium & fugacium: Pueri autem quã adulti ascaridibus multo sæpius affligantur, quod illorum calor humidior sit, confertioreque halitu perfundantur, quod & fit in illis multo maior ingluuies, vnde cruditas maior, sæpe tamen etiam in adultis horum multitudine fœces consperguntur, Plurimi etiam apparent in iumentis male cibum concoquentibus: id quod excrementorum fœtore deprehenditur; cæterum ἀσκαρίδες quoque animaduertêre nonnulli interdum ab ano pruritu quodam emergere, hincque in femora natesque quoquouersum serpere.

Ἀσκαρίζειν. apud Hippocr. fœtus dicitur cum primum in matris vtero moueri incipit, quem primum motum etiam ἅλμα vocauit Hippocrates.

Ἀσκαρώδεες. in Coacis Hippocrati dicuntur qui lumbricos ascarides colligunt.

Ἀσχίς. sic dictum est à quibusdam helleborum album, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἀσκίτης. est abdominis ex subdito aquoso serosoque humore distentio: hic, non vt leucophlegmatias ex sola partium nutrientium refrigeratione, nec ex sola cruditate ortum ducit, sed maxime ex soluta continuitate partium, aut vasorũ, quibus humores contineri solent, haud enim aliter tanta fieri collectio prẹter naturam illic fieri posset, vnde hallucinari ij mihi videntur qui putant per angustos, cæcosque poros serosum humorem transferri in capacitatem abdominis, hac enim ratione Ascites peræque omnes inuaderet, & distribuendis humoribus videretur natura inutiliter vias, ductusque tam multos destinasse: Ascites autem ijs fere superuenit, qui ruptâ vel exesâ viscerum vena, cruentis vomitionibus aut deiectionibus opportuni sunt; his etiam superuenit qui viscerum errore, ictero diu tentantur, & quibus lien, vel iecur, vel mesenterium veteri scirrho obduruit: fit præterea ascites ex iecoris aut lienis vulnere exiguo, quod nõ alte penetrauit, sed summam dũtaxat extimamque faciem attigit: oritur & ex vlcere, quod fere ab illorum suppurante phlegmone atque vacuata relinquitur; Ascites autem ideo vocatur quod humor inter peritonæum & intestina velut in vtre quodam colligatur, vide ὕδρωψ.

Ἀσκληπιάδου τροχίσκος. pastillus Asclepiadis, commodus dysentericis. vide Aetium lib. 9.

Ἀσκληπιάδου χείρ. nomen est cerati podagrici, quod describitur ab Aetio lib. 12.

Ἀσκληπιάς. herba hederæ similis: vnde κίσσιον & κισσόφυλλον dicta est. nascitur in montibus, radice numerosa tenui, odorata, flore graueolenti, semine securidacæ, cuius tamen nullũm se periculum fecisse Gal. prodidit.

Ἀσκληπιάς. collyrium est, quod habet, papaueris lacrymæ ℞. ✱ 11. sagapeni, opopanacis, singulorum

℞. * III. æruginis ℞. * IIII. cumini ℞. * VIII. piperis ℞. **. II. Cadmiæ elotæ, cerussæ, singulorum ℞. ** VI. cauas cicatrices probe explet. Author Cor. Celsus, lib. 6. cap. 6.

Collyrium aliud ἀσκληπιάδειον dictum, & ad Paccium authorem relatum, vtileque ad multas oculorum affectiones describitur à Galen. 4. κτ' τόπ. cap. 7.

Ἀσκληπιὸν. species vna panacis, quam sic dictam volunt, quod Æsculapius filiam Panaciam nominauerit.

Ἀσκληπιὸς τετράχοκος. pastilli nomen, cuius descriptio habetur apud Aetium lib. 14.

Ἀσκληπιὸς. nomen est smegmatis aridi, cuius compositio describitur à Paulo Æginetа lib. 7. c. 13.

Est & nomen collyrij quod describitur à lib. 4. τ̃ κατὰ τόπους, à quo non valde discrepat collyrium quod à Scribonio Largo describitur, quod dicit ab alijs ἀθήνιππον, ab alijs διάσμυρνον, ab alijs εὐώδης nuncupari. Habetur & apud Marcellum medicum, ex quo forte Scribonij descriptio emendari potest.

Ἀσκληπιὸς. Æsculapius malagmatis nomen apud Gal. lib. 7. τ̃ κτ' γένη. quod valet ad dolorem summouendum & tensionem.

Ἀσκὸς. apud Hippoc. figlina olla, quam & πνειατὸν (seu πνειατὸν κέραμον) & φακὸν nominant.

Ἀσκυροειδὲς ἢ

Ἄσκυρον. hyperici genus est, magnitudine distans, fruticosius, maiores habens ramos, surculosiores, rubentesque, folia tenuia, flores luteos, & fructum resinosum, hyperico non absimilem, cuius attritu digiti fere cruentantur. qua de causa ἀνδρόσαιμον vocauere.

Vt testatur Dioscor. l. 3. c. 172. vbi latius ipsum describit.

Ἄσκυρος. dicitur à quibusdam ἡ ἀτρακτυλὶς, authore Dioscoride.

Ἀσπάλαθος. est frutex lignosus surculosusque multis spinis horrens, grauis, detracto cortice rubens, aut in purpuram vergens, densus, odoratus, gustatu amarus, flore rosæ. Est & alterum genus candidum, lignosum, sine odore, quod deterius habetur. Illum Ruellius existimat id esse quod officinæ vocant lignum Rhodium, quem tamen in hoc Matthiolus vehementer reprehendit.

Hinc patet de aspalatho authores inuicem dissentire, quod vt clarius adhuc innotescat, Plin. l. 12. c. 24. aspalathi nomine spinam candidam describit, magnitudine arboris modicæ, flore rosæ, & non quidem lignum vti Dioscor. sed radicem ad vnguenta expeti scribit: idem Plinius à Dioscor. discrepat dum subdit, probationem eius esse in colore ruffo vel igneo, tactu spisso, & odore castorei, cum tamen ipse deinceps l. 24. c. 13. optimam aspalathum asserat, rubentem, & in purpuram vergentem, detracto cortice, nascique tradat pluribus locis, sed non vbique odoratam: dissentit & à Dioscor. Auicennas, dum aspalathum describit arborem crassam quæ spinas grandes habeat: Radicem autem nigram dum Hippocrat. 2. γυναικ. appellat, Galenus radicem aspalathi innui & significari inquit, Plato etiam & Theocritus spinosam esse plantam testantur, ille enim lib. 10. de republ. refert tyrannos aspalathi spinis apud Inferos laniari: Cæterum Grammatici Græci aspalathum vocatam suspicantur, quod eius spinæ cum aliquem pupugerunt vix euellantur, vt Theocriti scholiastes annotauit, Asphalatus autē calefacit & astringit.

Ἀσπάραγος. dicitur quod primum in lucem prodit oleris germē, priusquam in folia explicetur, siue recentissimus turio qui edendo est. quo nomine betæ, lactucæ, bliti, atriplicis, maluæ, rapi, sinapis, chamædaphnes, brassicę, nasturcij, bryoniæ, pyrethri, radiculæ primi cauliculorum partus comprehenduntur.

Vt scripsit Gal. 2. de aliment. facult. c. 58. omnes denique herbas λαχανώδεις. scribit ποιεῖτόν τινα ποιεῖν χαυλὸν πρὶν ἐγκαρπεῖν. illis omnibus asparagis Paul. Ægineta veterum authoritate & Galeni iudicio fœtus caput 75. libri primi dicauit.

Est etiam ἀσπάραγος peculiariter herba vulgo nota, præsertim qui altilis est, in fruticis modum ramos plures emittens, cacumine in torulos turbinato, caule exili in spinosam aristam fastigiato, folijs fœniculi, longis, numerosis, radice rotunda, grandi, spongiam habente. Alius est atque isto prior, syluestris, πετραῖος dictus, & ἕλειος, quē Attici ὄρμινον, Latini corrudam appellant. In calore & frigore temperatus est: abstergit, renum & iecoris obstructiones aperit, vrinas mouet & venerem. Attici Ἀσφάραγον dicunt.

Meminit Theophr. & alius Asparagi, quem in τ̃ ἀκανθινῶν id est spinosorum censu ponit, & quidem eorum quæ ἁπλῶς εἰσιν ἄκανθαι, οὐδὲ φύλλον ἔχουσιν, οὐδὲν παρὰ τὴν ἄκανθαν, id est quæ absolute & simpliciter spinæ sunt, neque folium habetur, aliudque nihil præter spinam, vt plenius apud eum videbis histor. plantar. l. 1. c. 16. & l. 6. c. 1. & 3. vnde & Plin. l. 21. c. 15. in totum (inquit) spina est asparagus, nullum enim folium habet.

Ἀσπίδιον. dictum est à veteribus τὸ ἄλυσσον, quod fructum ferat duplicium scutorum effigie. Sic etiā dici τὴν ἀτρακτυλίδα, Dioscorides author est.

Ἀσπὶς. Fera est veneno perniciosissima. cuius tres differentiæ describuntur, de quibus vide apud Aetium libr. 13. & Nicandri Theriaca quę nos versibus Latinis aliquando reddidimus. Ex ijs emplastrum veteribus conficiebatur quod δι' ἀσπίδων vocabant, discutiens valentissime strumas aliasque durities, & ad podagras vtile per dolorum remissiones adhibitum, cuius compositio ab ipso Aetio explicatur lib. 15.

Ἀσπλήνιον ἢ Ἄσπληνον. herba est in parietibus saxisque siliceis nascens, nec caulem nec florem nec semen ferens, sed folia filiculæ modo diuisa, subter subflaua hirsutaque, superne coloris herbacei. Sic dicitur quod eius folia in aceto feruefacta & per quadraginta dies pota, lienem, vt ait Dioscorides, absumant.

Vnde Plin. l. 27. c. 5. huius foliorum iure in aceto decocto, per dies 40. poto lienem absumi ait: Nicolaus Myrepsus quoque eam ob rem σπληνοδιάπανον nominauit; alio nomine σπλήνιον dicitur, & ἡμιόνιον, & σκολοπένδρειον vt testatur Diosc. l. 3. c. 151. necnō & Plin. 1. loco citato. Totus officinarum & herbariorum chorus ceterach appellat.

Ἄσπληνον. etiam dicitur medicamentum ad curanda lienis vitia idoneum.

Ἄση, vel ἆση. Gal. interprete l. de victus rat. in acut. est ῥιπτασμὸς τοῦ σώματος ἀσωμένου, καὶ δυσφορέοντος ἐν τῇ κατακλίσει, καὶ μεταβάλλοντος ἑαυτὸν, vbi videlicet corpus ęstuās, & omnia fastidiens, ægerrime fert decubitum, & seipsum subinde trāsmutat, quomodo in Chartade 7. Ep. ἄσῃ πλείω καὶ ἀλυσμὸς

ῥιπτασμὸς πολὺς, καὶ ἐπὶ τὰ δεξία, καὶ ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ μεταρρίπτων ἑωυτὸν, οὐδένα χρόνον ἀτρεμίζειν δυνατὸς ἦν. Multa anxietas, inquietudo, & corporis iactatio, modo in dextram partem, modo in sinistram seipsum euibrans, nec vllo loco poterat quiescere: illa autem ἄση siue anxietas, duplex est, alia critica quæ in perturbatione fit, antecedente repentinam motionem, iactantur enim ægri, sese erigunt, delirant, & exæstuant grauius solito, imminente crisi, nulloque periculo si inde excretio vel abceſſus consequatur: altera symptomatica est, eaque iterum duplex, nam interdum os ventriculi à prauis mordetur humoribus, & his euenire solet potiſſimum, quibus in ore ventriculi propria quædam molesti humoris qualitas continetur; huius proprium signum est nausea ἀνεμέτως sine vomitu, sunt enim authore Galen. perpetuo ναυτιώδεις, quod in Chartade 7. Epidem. dixit Hippocr. ἄση περὶ τὴν καρδίαν, καὶ ἀσώδη γλῶσσαν, quæ omnes cibos repudiet, vel quæ perpetuo moueatur, hanc & nauseam siue fastidium in vxore Dromeadis notauit Hippocr. erat enim (inquit) ἀσώδης ἀλύουσα, id est fastidio, & inquiete afflicta, atq; inde πυρετοὶ ἀσώδεις vocantur, in quibus eiusmodi nausea grauis est, & ea veluti satietate torquetur æger, vt venter disrumpi videatur, ex quo δυσφορία καὶ ῥιπτασμός. Huius nauseæ symptomaticæ, & quæ ἀνεμέτως fit, causa interdum est intempestiue exhibitus cibus de qua Hippocr. 2. de diæta in acut. & 4. neque hæc ἄση valde mala est, sicut nec ea quæ apparet in acceſſionum vigore, vomitu enim aut deiectione conquiescit: Sed alia quædam symptomatica est, eaque pernitiosiſſima, de qua audiendus Hippocr. in Coacis dum inquit, eas quæ cum perfrigeratione incidunt anxietates esse pessimas, excitantur enim vi atque malignitate febris, vel ab acri malignaque materia quæ turget æstu, [?]eruetque circa præcordia, vel ab inflammatione insigni alicuius visceris & erysipelate, vnde & febris ἀσώδης pernitiosiſſima cum extremorum perfrigeratione, certiſſimo indicio pereuntis naturæ: vel & excitantur anxietates illæ ab infirmitate virium, quæ corporis onus aut vim morbi amplius ferre non potest, adeo vt omnino malignus ille morbus putandus sit, in quo ἄση illa perpetuo viget, id quod in Epidem. sæpius annotare licet vt in Philisco, Sileno, Erasmo, Chartade, Critone, Dromeadis vxore, atque alijs quam plurimis.

A voce ἄση deriuatum ἀσώδης, qua voce designat sæpe eos Hippocr. quibus læso ventriculo nausea est, & assidua vomendi cupiditas, ἐμετικοὺς appellant: Sed & eos qui corpore anguntur & inquietudine laborant, quod vel oppressa virtute fit à corporis mole, vel ore ventriculi demorso à vitioso humore: hinc & est.

Ἀσῶδες καῦμα. æstus fastidiosus apud Hippocr. in prorrhet. hinc &

Ἀσώδης ἔμετος. vomitus fastidiosus, qui fit ex humore tùm bilioso tùm mordenti vt docet Gal. comment. 1. in prorrhet. part. 17. inde & 8. κατὰ τόπ. dicuntur esse quædam ἀσώδεις διαθέσεις. denique & inde fit

Ἀσᾶσθαι. Inquietum esse, ἀλύειν, μεταρρίπτειν ἑαυτὸν, vt exponit Galenus comm. 1. εἰς τὸ προγνωστικόν. Idem vero ἐν ταῖς γλώσσαις adnotauit ἀσᾶσθαι, significare apud Hippocratem τό τε πνίγεσθαι, hoc est ardere (vbi quidam codices habent πληροῦσθαι, id est repleri) vt lib. 1. de morbis mulierum, καὶ τὸ προσκόρως καὶ ἐπαχθῶς διατίθεσθαι, hoc est fastidio & molestia affectum esse.

Similiter ijs qui pre satietate graues sunt ac nauseant.

Ἀσώδης πυρετός. dicitur ab Hippocrate febris in qua æger irrequietus est, & implacide molesteque habet, sicut exponit Gal. comment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Ἀσκός. concauum auris, intra quod sordes cumulantur, Polluce authore. Sic dicitur etiam cancrorum quoddam genus Aristoteli & Plinio.

Ἀσταφίς. vua passa appellatur Aetio tetrabl. 1. serm. 1. de quarum facultatibus ibidem vide, vide & infra in voce σταφυλή.

Ἀσταφὶς ἀγρία. idem quod σταφὶς ἀγρία. de qua vide suo loco.

Ἀστερίας. Est gemma fossilis admodum dura, dimidiati globi figura, propter quam alius scripsit eam similem esse pupillæ, alius Lunæ plenæ, alius Solis orbi: stellarum quæ radios iaciunt nigros pleniſſima, ex quo nomen videtur accepisse. quanquam Plinius sic dictam putet quod cõtraria soli regerat candicãtes radios, cum tamen id ei commune sit cum reliquis gemmis translucidis. Transfundit autem lucem illam, inquit Plinius, cum inclinatione, velut intus ambulantem ex alio atque alio reddens, non diſſimiliter ac carbunculus. Color illi candidus est, eadem lux candida, quibus quidem notis præfertur. Nam quæ cæruleo colore radiat, deterior est, vocaturque ceraunia. Nascitur in India & Carmania. Eadem ἄστριος, ἀστρίτης & ἀστρόβολος etiam appellatur.

Ἀστειακή. sic dictum fuit à quibusdam τὸ διακάδιον. sed perperam, meo quidem iudicio. Erroris, vt puto, fuit occasio, quod apud authores ἀστειακή pro ἀρτηριακή legerint, quod genus est omnium eiusmodi compositionum: vt videre licet apud Galenum lib. 7. τῶν κατὰ τόπους.

Ἀστέιον ἢ

Ἀστεῖσκος. dicitur authore Dioscoride ὁ ἀστὴρ ἀττικός, de quo postea.

Ἀστήρ. nomen est multorum medicamentorum. sic enim dicitur pastillus quidam, quem geminum reperio: vnum quidem apud Galen. l. 7. τῶν κατὰ τόπους descriptum ex Andromacho, maximi, vt refert, in medicina vsus, præsertim ad sistendum dolorem: alterum vero apud Paulum lib. 7.

Dicitur & eo nomine stomachicum quoddam medicamentum, quod & duplex habetur apud Galen. lib. 8. τῶν κατὰ τόπους, vbi dicuntur ἀστὴρ στομαχικὸς & ἀστὴρ ἀνίκητος, descriptus & ipse ab Aetio lib. 9. cap. περὶ ναυτίας

Item collyrij nomen est quod varium inuenitur, cuius generis est ἀστὴρ Μάγνου duobus modis descriptus ab Aetio & Paulo, & ἀστὴρ ἀνίκητος, diuersus apud Gal. lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, & apud Aetium lib. 7.

Ἀστήρ. etiam dicitur terra Samia, vt scribit Corn. Celsus in collyrio Philetis, sed frequenter cum adiectione, vt Σάμιος ἀστὴρ apud Galen. in lib. simp. medic. vel γῆ ἀστὴρ, vt apud Paulum & Aetium in descriptione præcedentium collyriorum, à qua terra collyrijs (eam namque recipiunt) inditum nomen esse crederem si & pastilli & stomachica medicamenta eo nomine donata, quorum supra mentionem fecimus, eam

similiter admitterent. Vide σάμιος ἀστήρ.

Ἀστὴρ, Ἀττικὸς. est herba cauliculo lignoso, florem in cacumine habens purpureum vel luteum, & in ambitu diuisum anthemidis modo capitulum, folia quæ caulem ambiunt stellæ modo radiata, oblonga, hirsuta. Nascitur inter petras solo aspero. A stellæ similitudine, ἀστὴρ, quod autem in Atheniensi agro optima & frequens nasceretur, Ἀττικὸς cognominata est. Eadem ab vsu βουβώνιον, & à Romanis inguinalis dicitur, quoniam doloris inguinum præsentaneum remedium est. Multi credunt esse eam herbam quæ vulgo aspergula minor vocatur. Est & alius aster, vt scribit Ruellius, nunc vulgo stella dictus, folio fere vitis, seu maluæ potius erraticæ, ad radicem maiore, pluribus sed minoribus incisuris. florem fert in modum stellæ, in luteo viridem, pusillum & herbæ suæ similem. hanc ille scribit ad herniam puerorum commendari, quia adstringat, sed sibi compertum non esse quænam veteribus fuerit.

Ἀστραγάλη. scribit Hesychius sic vocari τὴν τῆς ἱερᾶς ῥίζαν. hoc est hieræ radicem.

Ἀστραγαλίτις. dicitur à quibusdam ἶρις, quam aliqui ἰλλυρικὴν appellant, vt habetur apud Galen. lib. 1. τῶν κατὰ τόπους, vbi recenset medicamenta quæ Soranus ad alopecias conscripsit. Sic autem dicta videtur, quod radice sua referat astragalum: quemadmodum & ῥαφανῖτις dicta est à similitudidine raphani. Habet enim astragalus radicem raphano similem, vt propterea recte ῥαφανῖτις atque ἀστραγαλῖτις iris eadem esse existimetur.

Ἀστράγαλος. talus. Est ossiculum prope quadratum, intra infimos tibiæ & suræ processus comprehensum. Sic autem comprehenditur, vt neque videri neque tangi possit. Constat quatuor lateribus, dextro, sinistro, anteriore & posteriore, à quibus ipsum τετράεδρον quidam vocarunt, quamuis Oribasius & Ruffus partem eius superiorem ita appellent. Est autem pars ea superior in medio caua, vtrinque superciliosa, trochleæ subsimilis, rotunda magis: inferior autem valde est inæqualis. ter namque gibbosa, bis cauata est: vtraque autem cartilagine incrustatur. Hesychius interpretatur ἀστράγαλον τὸν σφόνδυλον, καὶ τὸ ὑποκάτω τοῖς σκέλεσι. hoc est vertebram, & partem cruri subiectam, eam scilicet qua pueri ludunt. à qua nō cubi tesseræue genus illud ludi dictum est, sed tali, quibus Ganymedem & Cupidinem Apollonius finxit in cœlo colludentes, & Polycletus pueros duos nudos, qui ἀστραγαλίζοντες appellati sunt. Est etiam ἀστράγαλος frutex paruus breuisque per terram sparsus, ramo & folio ciceris, flore purpureo paruo, radice rotunda, raphani modo prælonga, quæ adnatas alias appendices habet nigras, præduras, veluti cornua inter se implicatas, gustu adstringentes. Hunc cicerculam esse diceres nisi radix tanta subesset: proinde rura Gallica montanum vel rusticum cicer nominant: à Latinis talus, glandula & ficus terræ dicitur. non est dubium ἀστραγάλου nomen illi inditum fuisse propter radicem rotundam duramque, & ob id animalium talo similem. Adstringit & siccat.

Ἀστράγαλος. frutex est paruus, folijs & ramis ciceri similis, flore purpureo paruo, radice rotunda, raphani modo grandi, quæ adnatas appendices firmas habet, nigras, præduras, veluti cornua inter se implicatas, gustu adstringentes. Sic quidem Dioscor. astragalum depinxit, multo aliter quam Plinius lib. 26. c. 8. Adstringit & non instrenue desiccat.

Sed & ἀστραγάλους Homerus vertebras appellauit vt notauit Pollux lib. 2.

Ἀστερίτης. gemma quæ & ἀστερίας dicitur. de qua vide suo loco.

Ἀστροβλὴς, seu Ἀστρόβλητος. syderatus. sydere afflatus & perculsus. ἀπόπληκτος

Sic læsas arbores ἀστρόβλητα δένδρα καὶ σφακελίζοντα Græci vocant, inde

Ἀστροβολισμός. syderatio, communis arborum morbus Plinio esse dicitur lib. 17. c. 24. quem Theophr. 5. de caus. plant. c. 10. fieri tradit δι' ἀσθένειαν, ὅταν ἡ γῆ ξηρανθῇ, καὶ μὴ ἔχωσιν ἕλκειν ὑγρότητα, id est, propter infirmitatem quando terra exaruit, neque possunt arbores humorem allicere, quapropter, ait, plurima pereunt sub sydus: fit & syderatio, vt ait ibidem, ictu iniurioso & vulnere, nam ea quoque ratione nouellæ plantæ & surculi infirmiora fiunt: hoc & arborum vitium vocat ἀστροβολησίαν Theophr. lib. 5. de caus. plant. c. 11. Appellatur & σφακελισμὸς siue σφάκελος. Nam vt ibidem Theophr. inquit, ἔνιοι τὸ ἀστροβολεῖσθαι σφακελίζειν καλοῦσι: inde μεταφορικῶς ἀστροβολισμὸς de morbo quouis dicitur, quando scilicet aut corpus exarescit, fitque tabidum; aut quando quis fit velut attonitus, quod dixit Plin. li. 2. c. 41. afflari sydere, quod in coniunctione Saturni cum Venere in virgine fieri Astrologi tradunt.

Ἀστυλίς. Planta est Hesychio vnde viscum nascitur, sed & Pythagoricis etiam dicitur lactucæ genus rotundum ac minimæ radicis & latis folijs: eam Athenæus à Pythagora εὐνοῦχον seu εὐνύχιον appellatam scribit, id est, spadoniam quod veneri refragetur, vt Plin. etiam loquitur de ea scribens lib. 19. c. 8. sed habet astylida quum tamen apud Athenæum l. 2. ἀστυτίδα legamus, & rectius, nam quo sensu ἄστυτος apud Eubulum Comicum sic illud ἀστυτίς, nimirum dicuntur ex α priuante & στύεσθαι, quod est prurire coeundi desiderio, vt ἀστυτὶς sit ἡ στερίσκουσα τοῦ στύεσθαι & ἄστυτος ὁ στύειν ἀδύνατος, qui intendere priapum nequit vt Eustath. exponit, qui & apud Xenarchum ἄστυτον οἶκον dici tradit τὸν μὴ ἔχοντα ἄνδρα, seu ἄκαρπον, ἄγονον.

Ἀσύλα. herba quæ à Romanis ferus oculus dicitur, authore Plinio.

Ἀσύλληπτος. ea dicitur quæ concipere nequit, & apud Dioscor. lib. 1. c. 136. ἀσυλληψία priuatio est facultatis concipiendi quam ille ibidem à salice & salicis semine induci tradit, vnde & ὠλεσίκαρπον quasi frugiperdam Homerus appellauit.

Ἀσύμπτωτον. plenum, quod non est contractum nec concidit.

Ita 2. κατὰ τόπ. dicitur πρόσωπον ἀσύμπτωτον faciēs incontracta, minimḗque arefacta, quam signum inquit esse capitis ex frigiditate dolentis, opponitur τῷ συμπεπτωκότι καὶ τῷ προσπεπτωκότι.

Ἀσφήμων. Genus est τῆς κασίας de quo vide in voce κασία.

Ἀσφάλτιον, siue.

Ἀσφαλτίτης. secundum Archigenem trifolij genus est maiore folio quo vtūtur coronarij. Dioscorides tamen scripsit simpliciter sic vocatum fuisse τρίφυλλον, hoc est trifolium.

Ἀσφαλτῖτις. sic à quibusdam dicitur proprio nomi-

ne postrema è lumborum vertebris.

Ἀπὸ τῆς ἀσφαλείας, hoc est à securitate vt est verisimile quia ossi firmissimo incumbat.

Ἄσφαλτος. bitumen. Est pinguis & oleosus succus plurima aerea & ignea substantia temperatus, leuis & flammam promptissime concipiens. Duûm generum est, vnum liquidum, alterum fossile. Liquidum ceu spuma quædam est aquis innatans, præsertim in mari mortuo, in quo optimum colligitur, cuius probatio est, vt purpuræ modo splendeat, sitque ponderosum ac validum odorem vibret. Id molle quidem est dum innatat, postea vero resiccatum pice sicca durius euadit. Innatat vero & fontibus quibusdam tam crassum, vt limus possit videri. & sæpe quidem in ipso vase diu asseruatum, per se inspissatur, vel coquitur in cacabis æneis aut ferreis. quod cùm fit, solet quidem accendi, sed lineo panno aquis madido restinguitur. Fossile vero siccum è terra eruitur, lapidum aut carbonū modo nigrum, splendensque picis instar. Sunt autem bituminum variæ admodum differentiæ, & multa earum nomina, quod varium multis in regionibus proueniat. Hinc etiam factum est, vt de eo plurimi diuersa scripserint. Nam liquidum quidem alij ἔλαιον, quia olei simile vt propter pinguitudinem: alij quod effluat è saxis, πετρέλαιον appellarunt. alij, vt in Babylone, νάφθαν, alij κάφουραν, vt quibusdam placet. alij πισάσφαλτον. fossile vero alij γαγάτην, alij σαμοθράκιον ἢ θράκιον λίθον, alij ἄνθρακα ὀρυκτὸν, id est fossilem carbonem, alij ἀμπελῖτιν γῆν siue φαρμακῖτιν, alij vero ἤλεκτρον, id est succinum. de quibus vide suis locis. Cæterum omne bitumen in tertio ordine calidum & siccum est, atque tenuissimum: ideoque ignem facillime concipit, nec facile restinguitur: præterea vero in medicina discutiendi, glutinandi & emolliendi vires habet. Estque ceratis atque malagmatibus conficiendis aptissimum, & emplastris, quæ tum Barbara, tum ἔναιμα siue cruenta appellantur.

Ἀσφάραγος. apud Atticos dicitur ὁ ἀσπάραγος, de quo vide suo loco. significat etiam φάρυγγα ἢ βρόγχον, id est guttur faucesque, vt scriptum est apud Hesychium.

Ἀσφόδελος. hastula regia. herba est folijs porro similibus, scapo læui florem gerente cacuminibus: ἀνθέρικον vocant. radices longæ, rotundæ, glandibus similes, gustu acri. Eius præcipue radix est extergentis & digerentis facultatis, præsertim vero vstæ cinis, proindeque alopecias sanat. Officinæ aphrodilum vocant.

Ἀσφυξία. Est priuatio siue defectio pulsus in toto animali. Cum enim nulla vsquam arteria videtur moueri, atque hoc per totum animal accidit, proprie ἀσφυξία dicitur. neque enim vni parti competit. Quæ tamen, si rem ad veritatem exigas, in corpus viuum nunquam incidit, in quo vna cum arterijs cor nunquam moueri desinit, verum sæpe tam exilis est, à contrarijs naturæ causis, aut tam occultus, propter multa corpora arterijs obiecta, vt deprehendi omnino non possit, sicut in mulieribus hystericis. Quod si in quibusdam arteriæ moueri videantur, in alijs vero immobiles sint, iam non ἀσφυξία erit, sed differentiæ species in longitudine pulsus, vt annotauit Galen. lib. 1. de præsag. ex pulsibus.

Ἀσφυξίαν Cæl Aurelian. lib. 4. τῶν χρον. c. 3. pulsus paruitatem vel amputationem vocauit.

Ἄσφυκτος. qui sine pulsu est.

Ἀσώδης vide in voce ἄση.

Ἀσώδης γλῶσσα vide γλῶσσα.

Ἄτακτος. nomen est compositi medicamenti ad podagram vtilis, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. c. 11.

Appellatio autem huic medicamento imposita esse ex eo videtur, quod extra omnem aleam posita in nullum ordinem redigi se patiatur, illius ad instar qui de se dixit ἐν κατασιωπακτός εἰμι.

Ἄτακτος σφυγμός. inordinatus pulsus. Est pulsus inæqualis in pluribus pulsationibus magnitudine, velocitate, frequentia, vehementia, aut aliter imparibus, nullam prorsus circuitus formam retinens. Huic contrarius est ordinatus: qui, quoniam omnes inæquales sunt, in eo differunt, quod hic paritatem certis circuitibus tueatur, ille confusus vndequaque fit. Sed cum ordinatus & absolute & secundum quid dicatur, inordinatus tamen ex toto seu absolute tantum dicitur, vt qui nullum prorsus circuituum ordinem conseruet, sed præter paritatis corruptionem, ordinem quoque periodorum similiter inæqualium corrumpit. Ab ijsdem causis inducitur à quibus & inæqualitas, sed semper firma fixaque est ordinatis, instabilis autem & non fixa inordinatis. Itaque cum & ordo & æqualitas admodum amica sint naturæ, patet magnam esse in inordinato pulsu naturæ offensam, quod in eo ambo sint deprauata: in ordinato vero qui inæqualis est, alterum.

Ἀτέλυμνος. prunus arbor. Huius meminit Nicander inter cerussæ alexipharmaca. quē locum, vt reliqua omnia, Dioscorides prosa oratione reddens, videtur prunum transtulisse.

Ἀτέραχον. nomen Collyrij est quod describitur à Gal. 4. κτ τόπ. c. 7.

Ἀτενὲς θρασύ. audax apud Hippocrat. sicut interpretatur Gal. comment. εἰς τὸ προῤῥητικόν.

Ἀτενὴς ὀφθαλμὸς, ἢ ἀτενέως ἐκλάμπων, vide in voce ὀφθαλμος.

Ἀτέραμνα dicuntur apud Hippocr. dura & quæ magna cū difficultate coquuntur, quæ vox de leguminibus seu cerealibus seminibus proprie dici consueuit, vt Gal. notauit lib. de succorum vitio & bonitate cap. 5. & Theoph. 8. de histor. plantar. his verbis τὸ δὲ τέραμον καὶ ἀτέραμον λέγεται ἐπὶ ὀσπρείων μόνον: Aristoteles ὕδωρ ἀτέραμνον pro cruda aqua dixit 4. de gener. animal. his verbis ἀτέραμνα ὕδατα καὶ ψυχρὰ, τὰ μὲν ἀτεκνίαν ποιεῖ, τὰ δὲ θηλυγονίαν, id est, aqua cruda & frigida partim sterilitatem, partim fœmellarum procreationem efficit: & lib. de aere aq. & loc. apud Hippocratem, ἀτέραμνα ὕδατα vocantur, quæ duobus modis tales intelligi & dici possunt. Sunt enim indomitæ & crudæ aquæ, vel ratione externæ actionis tùm solis tùm agitationis, dicuntur enim ab eodem Hippocr. aquæ coctæ in quibus Sol actioni radiorum suorum partes separauit terrestres à subtilibus, crudæ contrà quæ ab ijsdem radijs non fuerunt segregatæ; indomitæ quoque ἀτέραμνα dicuntur illæ quæ difficulter possunt à calore ventriculi euinci propter earum crassitiem, frigiditatem terreasque multas partes admixtas: insuper ἀτέραμνος κοιλία, ab Hippocrate ibidem vsurpatur de ventre crudo & duro qualem septentrionalium esse ait: est autem τῷ ἀτεράμνῳ contrariū τέραμον vt ex Theoph.

loco laudato patet, quare magno certe errore Plin. lib. 18. c. 17. Teramnum & Atheramnum herbarum esse nomina putauit quod iam olim Leonicenus animaduertit, atque apud eum Teramona & Ateramona, legumina, faba & Lens intelligenda sunt, quæ Theoph. c. 13. & 14. lib. 4. de caus. plant. coquibilia & coctu difficilia esse dicit.

Ἀτλαύπονη

Ἄτλας. est vltima colli vertebra, dorso scilicet proxima. Sic dicta est tum quod reliquos colli articulos sustineat, tum quod ferendis oneribus potissimum laboret. Sunt tamen qui commutato ordine primam vertebram sic vocari putent.

Ἀτόκιον. medicamentum quod sterilitatem affert, & concipiendi facultatem adimit.

Apud Hippocr. 1. γυναικ. Hermolaus passim apud Dioscor. ἀτόκιον abortiuum exponit, melius vero Marcellus Virgil. sterilitatem inducens.

Ἄτοκος. Hippocr. dicitur lib. 6. Epid. mulier non ea quæ vt concipiat minus apta est, sed vidua quæ vti rebus venereis nolit, atque ita se factură constituerit vt interpretatur Galen. in comment. Ἄτοκος etiam sterilem significat, & Iurisconsulto ἄτοκα χρήματα steriles nummi, id est, ociosa pecunia vocatur.

Ἄτομον. sic dictum fuisse à quibusdam helleborum album habetur apud Dioscor. vbi tamen ἔκτομον legendum arbitror, quod Hippocr. non alio fere nomine appellarit helleborum ipsum, præcipueque nigrum.

Ἀτονία ὀφθαλμῶν. oculorum debilitas, quando illi scilicet neque album, neque splendidum, neque igneum videre sustinent, sed ex quauis occasione visum continent & lachrymantur præsertim inter legendum; differunt autem hi ἀπὸ τῶν ῥοιαδικῶν à fluentibus, propter carunculæ naturalis circa magnum angulum decrementum, fluentes enim hoc modo, etiam citra aliquam externam causam lachrimantur, hi vero occasione aliqua oblata; Aetius tetrab. lib. 2. sermon. 3. cap. 44.

Ἄτονον. infirmum, imbecillum. Scribonius Largus in descriptione hieræ scribit ἄτονον dici vitium stomachi, quod cum siccitate & ardore eius, & irrequiebili inextinguibilique siti consistit, Sic autem vocari ait, quod exsiccet omnem stomachi humorem.

Ἄτος. dicitur à nonnullis τὸ βούνιον, vt habetur apud Dioscor.

Ἄτρακτος. significat apud Hippocr. non modo fusum, sed lignum etiam sagittæ.

Ἀτρακτυλὶς. herba est spinosa, duûm generum. vna est cnico similis, à plærisque ἀγρία κνῖκος dicta, vt author est Hesych. atque ab officinis etiam syluestris cartamus dicitur. Altera hirsuta est, & carduus benedictus ab officinis omnibus & vulgo nominatur. Dicta est hoc nomine, quoniam eius scapo longo læuique rusticæ mulieres sibi fusos conficiunt. Facultatem habet desiccandi & modice digerendi.

Apud Dioscor. autem & Theocrit. idyll. 4. cum gemino λλ scribitur Ἀτρακτυλλὶς.

Ἀτράφαξις. atriplex. herba est quæ radice vna cohæret in altum descendente, non glabra, sed fibris quibusdam capillata, caulem fundens ramis brachiatum, quibus foliatum semen & obductum cortice promitur, racematim congestum, colore in luteum elanguescente & auri æmulo, ex quo alio nomine χρυσολάχανον, id est aureum olus, appellari Dioscor. scripsit, etiamsi Plinius seorsum de vtroque disseruit, tanquam χρυσολάχανον prorsus ab atriplice dissideat. Hoc olus ordine primo frigidum, & secundo humidum esse Gal. testatur, tepentem itaque sortiri calorem & aqueum minimeque terrenum perinde vt maluæ, & ventrem similiter permeare ob lubricitatem. Est autem atriplex duûm generum, vna hortensis, altera syluestris: illa humidior frigidiorque, hæc sponte nascens, & ab hortensi non nisi natalibus differens. Certum est nec eandem esse atriplicem cum spinachijs nostris, nec tamen multum ab ijs dissidere.

Ἀτράφαξιν. autem Hippocr. Ἀδράφαξιν appellat, Hesych. ἀδράφαξυν, quia ἀδρῶς αὔξει, id est, statim in amplitudinem adolescit, Siquidem octaua die à satu prosilit confestimque incremento proficere conspicitur: & fidem celeris augmenti facit, ereptum in confinio cæteris herbis alimentum, ac ne in hortis quidem iuxta eum nasci quidquã tradunt, nisi languidum, Atticis tamen δ litteram in τ mutare frequenter amantibus ἀτράφαξις dicitur.

Ἄτρητοι. dicuntur tam viri quam mulieres quibus anus aut genitalia perforata non sunt, siue id ex natura sit, siue ex morbo acciderit, carne vel membrana supercrescente & meatum obstruente.

Ἀτρήτους. clausas Auicenna vocat, est & quando μύσιν appellant Græci.

Ἀτροφία. est tabis species, inquit Celsus, in qua corpus non alitur, & naturaliter semper aliquibus decedentibus, nullis vero in eorum locum subeuntibus summa macies oritur: vel, est nutritionis defectus ex quo corpus emaciatur. Symptoma est functionis naturalis, alimentum male trahentis, vel retinentis, vel concoquentis, vel superflua male expellentis: vnde sequitur nutritio debilis, & à perfecta assimilatione deficiens. Ea autem accidit aliquando corpori vniuerso, interdum vero vni tantum particulæ. Itaque quicquid nutrimentum non sentit, necesse est vel vnius facultatis vitio id patiatur, vel plurium. Nam siue minus quam par sit trahatur alimentum, siue non trahatur prorsus, siue perperam trahatur, atrophia succedit; similiter si retentrix facultas male contineat alimentum, quantumuis probe attractum, atrophiam inducet. Quod si facultatibus ijs legitime suo munere functis, vis concoctrix τῇ ἀπεψίᾳ laboret, quacunque id ex causa fiat, corpus similiter ali desinet, fietque atrophia, vel saltem ἡ κακοτροφία, atque inde κακοχυμία, alimento corrupto versoque in alienam qualitatem. Postremo vero expultrix male munere suo fungens accersit atrophiã, aliquando parcius quam deceat expellens superflua, alias autem immoderatius. Si namque parcius excrementa propellantur, mox corpus totum vel pars aliqua excrementis varijs redundabit, à quibus vasorum obstructiones factæ non alimentis modo & calori natiuo influenti à corde viam præcludent, vt fit in ischiade, sed naturali etiam partium temperie vitiata, calidam & siccam intemperiem inducent, ex qua alimentum prodire necesse est biliosum, acre, tenue, non facile parti adhærescens quæ nutriri debet, & mox per cutem euanescens. Quod si

immoderatius expultrix facultas agat, idque vel propter vim retentricem grauatam, vel propter excrementorum copiam aut acrimoniam, vel propter propriam sui ipsius imbecillitatem, per quam id etiam quod vtile est profundit per aluum, vrinas, sudores, aut alio quouis modo, tandem alimenti probi materiæque defectu corpus cibum non sentiet & ἄτροφον euadet, sicut Galeno visum est in libr. de caus. sympt. vbi à morbis inductam maciem τῆς ἀτροφίας nomine comprehendit. Sed magnis quidem & acutis morbis velociter, mitioribus autem & diuturnis sensim succedit. Quæ autem causæ atrophiam in toto corpore, eædem in singulis partibus eam inuehere possunt, sed maxime in oculo. vnde ἀτροφία dicitur affectus oculi, quo totus oculus minor, humilior, obscuriorque redditur. Talis autem maxime euadit ex vehementi capitis dolore, & per febres acutas, ad hæc incisione & perforatione caluariæ, sed maxime ex ipsius oculi siccitate. Differt autem eius ἀτροφία ab eiusdem φθίσει, quod hæc pupillam solam angustiorem, obscuriorem & rugosiorem efficiat, illa vero oculum vniuersum.

Ἄτροφον. vocatur non modo quod nullius nutri-
» menti est, sed & quod exigui, sic enim & corpo-
» ra ἄτροφα dicimus, non quod penitus non nu-
» triantur (quomodo enim viuerent) sed quia vix
» & non plene ac recte nutriuntur.

Ἄτροφοι. dicuntur, vt ait Plinius lib. 22. cap. 25. qui cibum non sentiunt, id est qui non aluntur. Idem vero lib. 28. cap. 9. ἀτρόφους interpretatur eos qui ab imbecillitate vires recolligunt. Sic enim de lacte scribit. Et bibitur ab imbecillitate vires recolligentibus, quos ἀτρόφους vocant.

Ἄτταλος. nomen est emplastri quod habet Squamæ æris P. * VI. fuliginis P. * XV. ammoniaci tantundem, resinæ terebinthinæ liquidæ P. * XXV. seui taurini tantundem, aceti heminas tres, olei sextarium. Recenset & Gal. lib. I. τῶν κατὰ γένη aliud Attalicum emplastrum, quod thus & piper continet, ab hoc diuersum.

Ἀτταλική. nomen est antidoti ad stomachicos & cibum fastidientes, cholericos, cœliacos & dysentericos vtilis: cuius compositio habetur apud Galenum lib. septimo τῶν κατὰ τόπους.

Ἄτυποι. dicuntur qui non satis expedito linguæ ple-
» tro vtuntur, quasi non satis verba exprimentes
» conformantesque: Item qui decenti iustaque
» membrorum forma destituti, quasi monstrosi
» sunt.

Ἄυανσις. dicitur authore Galeno in stirpibus, quod in animalibus γῆρας. fit enim vtrumque ab immodica siccitate.

Αὐαντή. morbus quidam desiccans sic ab Hippocrate nuncupatus. quidam legunt ἀναφή.

Αὐγίτης. gemma quæ & Callais siue Calais alio nomine dicitur.

Αὐδή. non omne quod κατὰ προαίρεσιν per os animan-
» tis emittitur veteres sic vocauerunt, verum so-
» lam hominis vocem qua inter nos colloqui-
» mur, Sermonem Latini appellant hinc ἄναυδος
» apud Hippocr. ὁ διαλέγεσθαι ἀδυνατος.

Αὐθήμερον φάρμακον. dicitur medicamentum quod eadem die, qua adhibitum est, medetur aut iuuat. Eius generis duo habentur apud Galenum libro 9. τῶν κατὰ τόπους ad lienis affectus. Et ab Aetio lib. 10. describitur φοινιγμὸς quidam Asclepiadis αὐθήμερος ad splenem scirrhosum.

Αὐθωρὸν φάρμακον. eadem ratione qua & αὐθήμερον dictum. quod scilicet eadem hora medeatur.

Αὐλίσκος. apud Cæl. Aurelian. acutor. lib. 3. fistu- “
lam significat, quæ in vesicam immittitur, Ca- “
theterem vocat 1. de morbis. “

Αὐλός. fistulam significat, sed pro vterorum fora- “
mine & sinu pudoris sumitur apud Hippocra- “
tem. “

Αὔξη. siue

Αὔξησις, auctio. augmentum, incrementum. Est partium corporis solidarum ampliatio in longum, latum, & profundum. Est actio seu opus naturæ, ab eius facultate auctrice profectum, quam nulla ars imitari potest, quod sit solius naturæ proprium munus. Eius autem materia qua eiusmodi incrementum perficit, humidum est primigenium quod & radicale appellant, singulis corporibus ab ipsis naturæ primordijs insitum. ex quo vt vnumquodque primum existit, ita postea augetur. quod quia non aliter quam calor natiuus, pabulo indiget quo conseruetur, ideo corporis incrementum sine alimento magnum esse nequit. Breui namque humidum illud naturale exarescat necesse est, nisi subinde humore aduentitio instauretur: Est igitur ijs quæ augentur necessaria nutritio, quod nihil tam sit illi aduersum quam siccitas, sicut è contrario alijs naturæ functionibus obeundis nihil magis est contrarium humiditate. Siquidem ad incrementum cuiusque corporis necesse est idipsum distendi in tres dimensiones, continuitate sua seruata minimeque diuulsa. Ergo quod augetur, humidum sit oportet, non siccum, quoniam sicca corpora minime sequacia sint, nec facile extendi possint. Solius autem naturæ opus est corpus, quod continuitatem suam & speciem quam prius habuit vniuersam seruet, in omnem partem extendere. Itaque si humidorũ corporũ auctio est, patet eam non esse in animãtium corporibus perpetuam, sed tamdiu fieri, quandiu corpora humida fuerint, hoc est, ab eo tempore quo animal editum in lucem est, vsque ad ætatis vigorem. Eo namque toto tempore auctrix virtus dominatur, habetque auxiliatrices & veluti ministras alteratricem atque nutricem. Inclinante autem ætate, quoque propius ad senectutem corpus accedit, cessat ab opere, propter partium solidarum siccitatem. Siquidem primum intra vterum alteratrix & formatrix facultas componendo fingendoque fœtui præcellunt, & primas partes sustinent, postea vero vbi perfectam magnitudinem corpus adeptum est, alteratrici atque nutrici inseruiunt. Est enim formatricis, seu generatricis facultatis opus cõgruam speciem formamque fingere & perficere, auctricis vero in omnem partem proferre quæ perfectam formam habent genitaque sunt. Quippe augetur id quod est, gignitur id quod non est. Sunt autem solidæ corporis partes quæ augentur, arteriæ, venæ, nerui, ossa, cartilagines, membranæ, ligamenta, tunicæ, & si quæ præterea eiusmodi sunt particulæ elementares, similares, & simplices dictæ, non etiam caro, adeps aut humor. quæ quamuis supra modum increuerint, vt in athletico habitu cernere est, veram tamen auctionem non admittunt, de qua in præsentiarum agimus.

Est & αὔξησις tempus morbi medium inter eius principium & statum, quo morbus ipse in-

grauescit, quod alijs nominibus ἀνάβασις & ἐπίδοσις appellatur. Id non est facile in vniuersum definire: siquidem singuli morbi suum habent, ijque cæteris manifestius, quos humor excitauit. Nam in eo quem crudus & putris humor parit, veluti in febre putrida, obscura eiusdem concoctio vt principio finem adfert, ita augmenti initium est: eadem vero vbi manifesta esse cœperit, augmenti finis est, & status initium. Similiter in phlegmone quando sanguinis influxus cessat, & sanguis putrere incipit, & calor accendi, & pars multum distendi, augmentum phlegmones est, donec pus manifesto appareat. Sic in omni distillatione, quando humor minor & crassior influere incipit, augmenti initium est. Itaque in crudis morbis totum id tempus quo ab obscura concoctione ad manifestã morbus progreditur, augmentum dicitur. Hoc enim tempore symptomata ingrauescunt, & accessiones, quas fere omnes eiusmodi morbi habent, non modo anticipant, sed longiores etiam & vehementiores & maligniores euadũt. Neque enim, vt scribit Galen. sola anticipatio augmenti signum est, vt quæ ob morbi proprietatem sæpe contingat, sed plusquam proportio exigit anticipare. adiuncta simul longitudine & vehementia. vide χαιρός.

Αὖον. definitur Polluci ἀπόστασις ἐπὶ τὴν ἔκφυσιν τοῦ στομάχου κατὰ τὸ ἄνω τοῦ φάρυγγος μέρος κνισμώδης πρὶν ῥαγῆναι. abcessus ad ventriculi exortum iuxta superiorem pharyngis partem, isque pruriginosus antequam rumpatur.

Αὐστηρὸν. austerum. Id dicitur quod modice adstringit. Sola enim adstringendi imbecillitate differunt austera ab acerbis, quæ στρυφνὰ appellantur. Cum enim adstringẽs commune genus sit acerbi & austeri, acerbum magis, austerum minus adstringit. Itaque pro adstrictionis ratione licet & de singulorum substantia iudicare: cum enim adstringens facultate frigidum sit & terrenum, perspicuum est austera, quoniam minus adstringunt, minus etiam terrena frigidaque esse. Plus enim aquei humoris habent quam acerba: ex quo plerique definierunt austerum nihil aliud esse quam acerbum humore exolutum. id quod etiam sensu licet iudicare. Acerba enim sentiuntur stipare, contrahere, & contactam nostri partem ex omni parte atque æqualiter introrsum pellere, nec tamen ipsa intro ferri, & se in corpus nostrum insinuare: austera vero etiam in profundum subire videntur, atque ideo asperum quendam & inæqualem mouere sensum, tanquam resiccantia & humorem omnem corporum sensibilium depascentia. Sunt autem in austerorum genere, alumen, malicorium, cytini, galla, præsertim quæ matura est (siquidem immatura magis acerba quam austera est) præterea fructus plurimi, quorum alij natura tales sunt, vt malum, pyrum, punicum: alij vero propterea quod nondum maturi sunt. In illis enim per initia acerbitas præpollet, deinde austeritas, postea dulcedo sentitur.

Αὐστηρὸς οἶνος. vide in voce οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ explicantur.

Αὐτίτης. dicitur apud Hippocratem, vinum huius anni, quasi αὐτοετίτης, sicut & idem οἶνον πέρσινον appellat, quasi πέρυσιν, hoc est περυσινόν.

Scribe περυσινὸν ab aduerbio πέρυσι quo tamen significatur anno superiore proximo.

Vide & in voce οἶνος vbi ordine Alphabetico insigniores vinorum differentiæ explicantur.

Αὐτίκα. hæc vox significat Hippocrati idem quod statim & trium dierum spatium, hoc est primam morbi accessionem, vt Aphor. 6. sect. 1. hic verbis, quando morbus peracutus fuerit αὐτίκα statim extremos habet labores, & Aphor. 11. eiusdem sect. qui sic habet, Si laterali morbo incipiente sputum αὐτίκα, id est, statim appareat, illic αὐτίκα idem quod spacium trium dierum significat vt docet Gal. lib. 1. de crisib. c. 7. quo in loco ex Hippocratis sententia dicit αὐτίκα idẽ significare quod ἀμέλει, id est, sine mora, quam primùm, sicut & dum inquit, Signa decretoria non appareant αὐτίκα, id est, in morbi principio.

Sed & αὐτίκα sæpe Galen. de quatuor primis diebus interpretatur præsertim, vbi de sputorum coctione & cruditate agit in pleuritide.

Αὐτόδρομον, αὐτοκίνητον. id est, quod per se mouetur, apud Hippocr. lib. περὶ ἑβδομάδων.

Αὐτόματον. spontaneum: definit αὐτόματα Gal. ἃ μὴ γινόμενα οὐ χωρὶς αἰτίας, ἀλλὰ χωρὶς τῆς ἡμῶν αἰτίας, quæ non quidem sine causa fiunt, sed quod causa nostra non fit; Aliter quoque ἄνευ φανερῆς αἰτίας, τουτέστι μηδεμίας αἰτίας ἀπὸ τοῦ ταυροῦ γινομένης, ἀλλὰ προνοίᾳ φύσεως, id est, quod sine euidente causa fit, hoc est nulla medici subministrata ope, sed naturæ pronidentia. Aphor. 78. sect. 4. vbi de mictione sanguinis agit ταυτομάτου, non modo id significat quod sine causa externa fit, sed & id quod ἐξαίφνης, id est, repente vt docuit Galen. in commentario. Apud Aristotelem αὐτόματον id quoque significat quod in vanum fit, nimirum nullo proposito fine mouente, quemadmodum quæ à casu fiunt, ex αὐτὸ & μάτην, id est, ipsum ac vanum & frustra: Ei autem quod ἀπὸ ταυτομάτου dicitur, opponitur id quod κατὰ λογισμὸν αἴτιον, id est, causa cum ratione dicitur: opponitur & id quod κατὰ προαίρεσιν fit, Cor enim & cerebrum sponte moueri dicimus, oculos vero & artus κατὰ προαίρεσιν, quia arbitrio nostro quiescunt & mouentur: Sed & ταραχὴν τῆς κοιλίης ἀπὸ ταυτομάτου γινομένην, perturbationem ventris spontaneam, opponit Hippocr. ei quæ à medicamento fit & excitatur: & αὐτόματα κενοῦσθαι ἐκ τοῦ σώματος, sponte è corpore euacuari dicimus, quæcumque sine aliqua medici opera excernuntur, Nonnunquam ea quæ corpus nostrum regit potentia sic ipsa expurgante, nonnunquam ex irritamento aliquo, vel quia à vasis non continentur, huic αὐτόματος κένωσις, spontina euacuatio Galeno dicitur comment. in Aphor. 2. lib. 4. inde & αὐτόματα ἕλκη vlcera vocantur quæ ex mordente humore oriuntur libr. 14. meth. med. Quin & Hesych. αὐτοματητὰ dixit de spontaneo semine, quod scilicet cogitatione aut memoria veneris sponte erumpit.

Αὐτοπυρίτης, ἢ αὐτόπυρος ἄρτος. vide ἄρτος vbi insigniores panum differentiæ explicantur.

Αὐτόρρυτος. dicitur resinæ species quæ sponte profluit, in Laconia & Cilicia optima proueniens.

Αὐτοσχέδιον. vocabulum est Empiricorũ proprium, quo artis suæ speciem vnam designabant. Eo namque vocabant experimentum, ad quod capiendũ dedita opera venissent, siue per somnia, siue aliter admoniti. Vide in dictione ἐμπειρική.

Αὐτοτελῆ. Galeno dicuntur causæ quæ ipsæ tantum & per se finem & euentum faciunt, opponunturque concausis quæ Græcis συναίτια di-

» cuntur, quæ solæ, priuatim atque per se nihil
» præstare possunt, sed alijs coniunctæ.

Αὐτοψία. vocabulum est Empiricæ sectæ proprium, quo significabant memoriam eorum omnium quæ frequenter & eodem modo visa essent.

» Quam etiam vocabant ἐμπειρίαν. Quod ve-
» ro ad nomen attinet, αὐτόπτην quidem apud
» Græcos legimus, αὐτοψίαν nequaquam. Vide
» ἐμπειρική.

Αὐχὴν. ceruix, collum. Galenus comment. in Prognosticum author est Hippocratem αὐχένα τὸν τράχηλον indifferenter appellare: de quo vide in dictione τράχηλος. Trāsfertur autem hoc nomen etiam ad ossa, in quibus αὐχένες vocantur tenues ossium ἀποφύσεις, hoc est, processus in caput crassum ac rotundum desinentes. Hos à similitudine quam cum proprie dicta ceruice habent, sic vocatos esse non est dubium: vt enim ceruix gracilis est, & caput crassum rotundumque sustinet, sic illi tenues in crassum & rotundum corpus extuberant. alioqui si non in rotundum aliquod, sed in acutum desinant, iam non αὐχένες, sed κορῶναι vel κορωνὰ appellantur, vt scripto reliquit Gal. lib. de ossibus. quanquam non hi modo qui in capita ita protuberant, sed qui latiores etiam redditi sinum constituunt, cui aliud os coarctatur, αὐχένες dicuntur, sicut in scapula conspicitur, cuius arctior pars ante sinum cui humerus inarticulatur posita, ceruicis nomine ab Anatomicis donata est.

Αὐχὴν. quoque dici aiunt, Pollux & Ruffus de
» media & angusta particula vesicæ fellis, nec non
» & de matricis extremitate quæ τὸ ἄκρον Polluci
» dicitur, sicut & eidem τράχηλος.

Αὐχμὸς. squallor. Proprie significat temporis constitutionem extreme siccam. Hippocr. tamen abusus est, quodammodo eo nomine libr. 1. τῶν ἐπιδημιῶν, vbi eam aeris constitutionem quæ plus quidem æquo sicca fuit, nec tamen absolute, non valde vsitato nomine αὐχμὸν appellauit, vt annotauit Galenus comment. in eundem librum.

» tex. 4. Hoc quoque nomine significatur mor-
» bus plantarum apud Theoph. l. 5. de caus. plan-
» tar. c. 11. cuius causas inquit esse tum alimenti
» inopiam, dum ex solis ardore radices exuruntur,
» neque humorem transmittere queunt; tùm
» aquæ penuriam vnde squallent.

Αὐχμηρὸς σφυγμὸς. aridus pulsus vocatur, cum ve-
» lut absumptus humor est, & siccæ aereæque
» exhalationi admixtus vt docet Galen. in Defini-
» tion. Medicis.

Αὐχμηρὸς ὀφθαλμὸς. squallēs oculus vide ὀφθαλμὸς.

Ἀφαίρημα. dicitur tertium genus alicæ grandissimum, vt ait Plinius. vide χόνδρος.

Ἀφάκη. aphace. herba est nascens in aruis, folio tenui, paulo altior lenticula, & maiores siliquas ferens, in quibus terna aut quaterna semina sunt nigriora & minora lenticula. Omnibus notis videtur consentire cum ea quam rura nostra vocant agrestem viciam. Galen. aphaces seminum figuram dixit non esse rotundam veluti fabarum, sed aliquanto latiorem, quo modo lentium. & hanc vna cum ipsis siliquis atque integra planta à rusticis reponi, vt brutis pecudibus sint pabulo, & vt per famem etiam hominum alimoniæ inseruiant: verum non insuauia modo esse, sed concoctu etiam difficilia, atque aluum inhibere & succum melancholicum gignere. Est autem aphace sicca in tertio gradu, & calida in primo, atque adstringit vt lenticula.

Ἀφανίζειν, & Ἀφανίζεσθαι, & Ἀφανισθῆναι. euanes- «
cere, quod de tumore quouis aut abcessu dici- «
tur quando ἐξαίφνης παύεται, cito atque derepen- «
te desistit: Contingit vero id interdum propter «
humoris tenuitatem, & partis laxitatem, aeris- «
que nos circumdantis caliditatem, adhibiti de- «
nique medicamenti potestatem & vires ægri in- «
firmas: Si enim omnia illa concurrant, moles «
præter naturam cito discutietur, sed plerumque «
hæc euanescere contingit transmeantibus com- «
mittentibus ea humoribus, vel in eandem se- «
dem vnde commota sunt (quod proprie appel- «
lat Hippocr. παλινδρομεῖν retrocedere) aut ad «
aliquam aliam sedem in corporis profundo si- «
tam & collocatam vt docuit Gal. comment. 2. «
in prognost. part. 68. vnde vox illa semper ac- «
commodatur leuationi tùm insidiosæ, tùm & «
falsò creditæ, sicut παύεσθαι, παύειν, & παῦλα veræ «
leuationi, quæ fit εὐσήμως καὶ κατὰ λόγον: verum in- «
ter ἀφανίζεσθαι & καταμωλύεσθαι, quorum vtrum- «
que dicitur de ijs quæ tum insidiose tum falso «
leuantur, hanc differentiam constituit Galenus, «
quod illud fit repentinæ subitæque leuationis, «
hoc vero tardæ & lentæ: atque hæc Galeni di- «
stinctio legitur comment. ad prorrhet. 76. sect. «
31. ad illam sententiam, quam tamen Galeni co- «
dex Græcus ad Hippocratis opera distinctam «
non habet, sed commentarijs litteris minutio- «
ribus excusam, in eoque confusam, hæc vero «
sic habet, τὰ ἐπώδυνα, ἀκρίτως καταμωλυνθέντα «
φλαῦρα, id est, quæ dolorifica sine crisi residunt «
(loquitur autem de parotidibus) praua sunt. «

Ἀφασσόμενα. ψηλαφούμενα. hoc est confricata, apud Hippocr.

Ἄφεδρος. dicitur Dioscor. lib. 2. c. 85. menstrua mu- «
lierum purgatio; & 2. τῶν εὐπορίστων. Dioscoridis c. «
102. Alij ἄφεδρον concubitum interpretantur, «
alij puerperium, vel purgationem à partu, alij «
Generaliore significato sanguinis effluxum ab «
vtero. «

Ἄφεσις. membrorum exolutionem, relaxationem ac «
veluti languorem significat Hippocrati 3. Epid. «
vbi Gal. in eius libri comm. ἄφεσιν τὴν οἷον ἔκλυ- «
σίν τε καὶ πάρεσιν ἁπάντων τῶν μορίων τοῦ σώματος expo- «
nit, ὅταν ὁμοίως τοῖς παραλελυμένοις ἐρριμμένα φαίνε- «
ται, ceu exolutionem resolutionemque omnium «
corporis partium, quæ perinde ac resolutis pro- «
iectæ ac iacentes videntur, Latinus interpres «
languorem vertit. «

Ἀφεστῶτα, τὰ, ab Hippocrate appellantur omnia, «
quæcumque quando corpus secundum natu- «
ram sese habet, vel vnita aliquibus partibus «
sunt, vel eas attingunt; cum vero præter natu- «
ram affectum est, vnionem vel contactum non «
amplius seruant Galen. comment. 2. εἰς τὸ κατ' «
ἰητρεῖον. «

Ἀφὴ. ἅμμα. apud Hippocr. hoc est vinculum, παρὰ
τὸ ἅψαι. hoc est à vinciendo.

Ἀφὴ. sensus tactus qui manus ministerio fit: Signi- «
ficat etiam generalius manuum functionem, sic «
cum vehemens morbi impetus adeo vires pro- «
sternit vt manus nihil sustinere queāt, manuum «
functio dum recuperatur, dicimur ex Platone in «
Axiocho συνειλέχθαι τὰς ἁφάς. «

Ἀφήσαντα. ψηλαφήσαντα. id est, quæ fricauit vel contrectauit, apud Hippocr.

Ἀφθαι.

Ἄφθαι. sunt in oris superficie vlcera maligna & serpentia, ignea quadam caliditate prædita, quæ precipue teneros adhuc pueros exercent, & sæpe consumunt. Interdum vero etiam viris & mulieribus accidunt, sed in his idem periculum non est. Hæc vlcera à gingiuis incipiunt, deinde palatum totumque os occupant, tum ad vuam faucesque descendunt: quibus obsessis, non facile fit, vt puer conualescat. Sunt autem modo subalbida, modo subrubra, modo nigra velut eschara: pessima & maxime lethalia sunt quæ nigra sunt. Quanquam vero nomen hoc proprie de vlceribus oris dicatur, aliquando tamen & in aliarum partium vlceribus vsurpatur, veluti testium, vt videre est apud Galenum libro 9. τῶν κατὰ τόπους, & apud Paulum libr. 3. cap. 54. qui ἀφθῶντας διδύμους curant, hoc est, testes veluti aphthis exulceratos. Hippocrates quoque de fistula pulmonis dixit libr. 2. de morbis, ἢν ἀφθήσῃ ἡ σύριγξ τοῦ πνεύμονος, πυρετὸς ἴσχει βληχρός. hoc est, si vlcere laboret pulmonis fistula, febris lenta detinet.

Sed & 1. γυναικ. ἄφθαι dicuntur pudendi muliebris vlcuscula, quæ puellus in partu ex vtero egrediens facit, epidermide derasa. Cæterum Aretæ l. 1. passion. acutar. c. 9. ἄφθας vocat vlcera caua, lata, pinguia, quodam concreto humore albo aut liuido aut nigro sordentia, quod si (inquit) sordes illa altius descenderit, affectus ille Græcis ἐσχάρα dicitur.

Ἄφθαι. etiam nomen est ἐμπλάστρου descripti à Gal. lib. 9. τῶν κατὰ τόπους, quo se vsum testatur, quodq; idem est, paucis admodum variantibus, cum pastillo qui ab Aetio & Paulo διὰ φύλλων appellatur, propterea quod subere constet.

Ἄφθηρός. is dicitur qui ἄφθας patitur.

Inde & ἀφθῶντα παιδία & παιδάρια, pro pueris aphta vlcere laborantibus Græcis medicis frequenter dicuntur.

Ἀφθώδεα στόματα. serpentis oris vlcera ex Celso, quæ fiunt ex biliosο, feruidiore, & maligno acrioreque succo in fauces irrumpente, hinc & ἀφθώδεα ῥεύματα in Coacis dicuntur, quæ in prægnantibus periculosa esse inquit ibidem Hippocr.

Ἀφιδρωτήρια. interpretatur Goupylus apud Æginet. quæ desudationes mouent.

Ἄφλεβον σῶμα. 1. de sanit. tuenda corpus vocatur ἔχον φλέβας στενὰς καὶ ἀδήλους, id est, quod non venis quidem caret, sed quod angustas & parum eminentes venas minusque conspicuas obtinet, vt è contra φλεβώδες appellatur quod amplas & admodum prominentes & conspicuas habet quorum primum frigidæ, alterum calidæ naturæ est indicium, Galen. 2. de temperam. cap. 5. authore.

Ἀφλέγμαντα. appellantur tum partes inflammationis expertes, tum & inflammationem arcentia medicamenta, pro eodem ἀφλέγμαντον vsurpauit Aristoteles problem. sect. 1. problem. 33. inde & ἀφλεγμασία ardoris carentia.

Ἀφλετῆρες. dicuntur οἱ μαστοὶ καὶ αἱ θηλαὶ, vt ait Hesychius, hoc est vbera & mammæ.

Ἄφοδος. apud Hippoc. significat τὸ ἀποπάτημα, id est stercus, vt annotat Galenus comment. 2. περὶ τῆς διαίτης ὀξέων.

Similiter apud Diosc. lib. 2. cap. 98. & Hesych. Sed & per ἀφόδους Hippoc. libro de humoribus intelligere videtur ea spatia quæ vasa circumdant, easque cutis partes in quas sanguis ex vasis effunditur, & secedit, aut carnis laxitates, (τὰ τῆς σαρκὸς ἀραιώματα) sed & per τὰς ἀφόδους Hippocrat. eo loci intelligere videtur ipsum in prædictas partes secedentem & secretum sanguinem.

Ἀφορισμός. Est sententia quæ omnes rei proprietates breuissimis verbis complectitur. Est autem ea scribendi ratio & ad primam institutionem, & ad illa quæ quis didicit retinenda, & quorum oblitus fuerit, postea in memoriam reuocanda maxime vtilis, ijsque valde conueniens qui breui tempore longam artem docere cupiũt. Summa enim rerum capita, atque in paucis verbis vim maximam continẽt, ita tamen vt in pluribus singulorum aphorismorum fidem probari satis sit.

Ἀφορμή. occasio. Dici solet ab Hippocrate & ab omnibus fere antiquis medicis, omnis materia rei ἀφ᾽ ἧς ὁρμὴ γίνεται, hoc est, à qua motus initium fit ad sequentes actiones, siue pecuniæ, siue aliud quiddam quod possides, siue potentia quędam sit, siue locus, siue fides, siue actio, siue causa, siue, vt vno verbo complectar, aliud quiduis. Sunt tamen qui existimauerint ab Hippocrate ἀφορμὰς dici, locos prius affectos, ex quibus alij postea afficiuntur, idque ex ijs dictis Hippocratis ostendi quæ habentur libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, in hunc modum, τὰς ἀφορμὰς ὁκόθεν ἤρξατο κάμνειν, σκεπτέον. hoc est, occasiones vnde ægrotare cœpit, considerandæ. quæ tamen significatio cum particulare quid designet, sub illa vniuersali facile continebitur. Nam & historici & philosophi ἀφορμὰς dixerunt hominum actiones, quod de illis etiam disputandi occasionem præbeant. similiter & eo loco Hippocrates ἀφορμὴν appellauit, vndecunque morbus initium duxerit. Nec morbis tantum ea vox conuenit, sed omnibus etiam omnium hominum actionibus, sicut Galenus annotauit comment. 3. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν.

Ἄφορος. sterilis mulier dicitur & infœcunda apud Hippocr. 1. γυναικ. vocem tamen hanc insolenti quadam significatione protulisse videtur Hippocr. 1. γυναικ. his verbis Ἄφορος (inquit) ἡ νοῦσος οὐ πάνυ, vbi Cornarius & Caluus perperam sterilem morbum interpretati sunt, quasi qui mulierem sterilem faceret & infœcundam, sed melius fortean, quia morbus non fit valde difficilis, sed fere moderatus, non grauis aut molestus, sed potius tolerabilis, hinc rectius Cordæus ἄφορον intolerabilem interpretari visus est.

Ἀφρα. emplastrum est Melinum quod ad Diaphantem refertur, emolliens & attrahens, ipsum Gal. describit 2. κατὰ γένη. c. 7.

Ἀφραίνει. desipit, non est mentis compos, apud Hippocratem.

Ἀφρόγαλα. quid illud fit proprie, non Galenus, vel quiuis alius medicus Græcus explicatum nobis reliquit, sicut neque rei medicæ scriptores illius vsquam meminerunt, spumam autem lactis significare videtur, hoc est concretionem lacti ad spumæ instar superstantem, & pingue illud ac opimum quod etiam ἐπίπαγος appellari potest, quodque Nicander in Alexipharm. ad Ixiæ venenum in potu probat. Sed & per ἀφρόγαλα nõnulli lac spumosum significari tradũt, videlicet ex multa cõcussione adeo spumescẽs red-

» ditum vt fere nihil nisi spuma videri queat, sic
» enim in quibusdam locis conquassare solent, &
» scribit Plin l.11.c.41. Barbaras gentes consuésse
» lac in iucũdum acorem condensare, & butyrum
» pingue quod spuma lactis esset, his verbis oxy-
» gala & aphrogala intelligens, quod postremum
» remedium fuit aduersus calidam ventriculi in-
» temperiem præstantissimum, & edullium inter
» laudatos cibos à Romanis plurimi æstimatum,
» & niue refrigerari solitum, vt Galen. 7. meth.
» narrat, etiamnum hodie apud multos inter
» suauissima edullia sub nomine capitis lactis ha-
» betur.

Ἀφροδίσια. res venereæ dicuntur, vnde ἀφροδισιάζειν
» venerem exercere, & ἀφροδισιάζεσθαι muliebria pa-
» ti apud Athenæum.

Ἀφροδισιάς. dicitur τὸ ἄκορον. Apuleius Latine Veneriam reddidit.

Ἀφροδισιακὸν κλειδίον. nomẽ est trochisci apud Galenum lib. 7. τῶν κατὰ τόπους vtilis ad hæmoptoicos, cœliacos, dysentericos, & eos qui stomachi fluxionibus laborant. describitur & à Paulo Ægineta lib. 7. cap. 12.
» Apud quem ἀφροδισιαστικὸν vocatur.

Ἀφροδισιεὺς οἶνος. vide οἶνος vbi insigniores vinorum
» differentiæ explicantur.

Ἀφροδιτάριον. nomen est aridi medicamenti, quod constat thure, squama æris, malo Punico, amylo, cerusa pari pondere inter se mixtis. Eo Paulus vtitur ad implenda caua vlcera quæ pura sunt, lib. 4. cap. 40.

Ἀφροδιτάριον etiam collyrij nomen est, quod describitur à Galeno lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, & ad Philotam authorem refertur.
» Vsus est eo Gal. in maximis epiphoris.

Ἀφροδίτη. emplastrum est ad multa commodum quod geminum ab Aetio describitur lib. 15.
» Cap. 14. emollit & discutit strumas, fistulas
» & sinus glutinat.

Ἀφροδίτης λουτρὸν. sic dictus à quibusdam ὁ δίψακος, vt habetur apud Dioscor.

Ἀφρόλιτρον. aphrolitrum, hoc est spuma litri. medicamentum est metallicum exiccatorium, instar triticeæ farinæ album solutumque & molle, tantum differens ab aphronitro, quantum hoc à sale distat: est enim aphronitrum medium aphrolitri atque salis. Itaque quamuis aphrolitrum vim habeat detergendi, & digerendi, quæ ex eius amaritudine, quam solam fere insignem possidet, manifesto deprehenditur, vim tamen contrahendi, vti sal, non habet.

Ἀφρὸν. emplastrum est cephalicum apud Aetium lib. 15. quod alio nomine Barbarum Heræ Cappadocis inscribitur. Est autem ad multa efficacissimum.

Ἀφρόνιτρον. aphronitrum. Species est nitri quod in speluncis nascitur & colligitur molle, laxum, cãdidius, atque similius spumæ, compactum tamen congelatumque, non autem in farinæ modum solutum, sicut τὸ ἀφρόλιτρον. In speluncarum cameris vel pendens, stiriarum instar, concrescit, vel excidens liquidum adhuc in terram defertur, ijs quas dixi qualitatibus preditum, ex quibus apparet ἀφρόνιτρον multo esse tenuius τῷ νίτρῳ. Prægnantibus enim, vt ait Plinius, sed nondum parientibus nitrarijs, spuma colligitur, estque ob tenuitatem suam τὸ ἀφρόνιτρον præuius & in summum emergens, simulque concrescens humor. Huiusmodi quidem est natiuum ἀφρόνιτρον. Præterea vero quoddam factitium est nitri genus, præsertim in Ægypto ex Nili aquis, quæ nitrosæ sunt, in nitrarias infusis. Hæ sunt ad Naucratim, Nitrias & Memphim. In his, velut in salinis quod tenuissimum leuissimumque est spumæ modo supernatat, & colligitur, atque distinctis separatisque vocabulis ἀφρὸς νίτρου, id est spuma nitri, proprie appellatur. Neque enim idem est ἀφρόνιτρον & ἀφρὸς νίτρου. Illud enim nitri genus fossile est, hic vero nitrum factitium, quamuis Dioscorides vtrumque sub nomine ἀφροῦ τοῦ νίτρου videatur comprehendere, solaque bonitate alterum ab altero discernere, primas Lydio, quod ἀφρόνιτρον est, ex Philadelphia Lydiæ oriundum: secundas Ægyptio, quod est ἀφρὸς τοῦ νίτρου, tribuens. Est autem ἀφρόνιτρον subtilium partium, amarum & abstergens: desiccat vt sal, sed vim adstringendi non habet, vt scripsit Galenus lib. secundo τῶν κατὰ γένη. vide νίτρον.

Ἀφρὸς. Spumam Latini vocant. Est substantia aerea, aquea, tenuis alba & rara. Habet autem plurimum aerem, & humore siue aqua copiosiorem, quo alba est, tenuis atque rara. Est autem huius duplex generatio. vel enim à modico calore nascitur, vt in biliosis & ijs qui vehementer igne calefiunt: vel in ijs quæ flatu agitantur humidis. Horum primum caliditatis exuperãtis nota est: secundum vero, instrumentorum angustiam & flatuosi spiritus interclusi, viamque haudquaquam liberam habentis, agitationem denotat. Ab hisce autem duabus causis, frigore scilicet & calore, spumam oriri, indicio sunt tum venti in aquis ipsis spumam concitantes, tum efferuescens ea quæ est in lebete caliditas. Cæterum Galenus comment. in eum aphorism. Qui strangulantur ac dissoluuntur, nondum vero mortui sunt, non referuntur quibus spuma circa os fuerit: scribit, spumæ generationem ex duarum substantiarum mistione confici: altera spirituosa, altera humida. fieri autem earum mistionem ambabus in multas partes perfractis, multisque mutuo complexu paruis ampullis ab ipsis effectis. Cum vero tenacem habuerit is qui perfringitur humor consistentiam, quo spiritum complectente ampullas contingit generari: non facile dissolubilis, sed stabilis spuma perficitur, qualis maxime currentibus equis, vel apris ira percitis, circa os aggregatur. Ambarum vero substantiarum confractum ac mistionem facit nonnunquam quidem motus violentus vel vtriusque vel alterius tantum, nonnunquam vero & fortis calor. Sic quidem tutius est dicere spumam duabus de causis generari: in mari quidem impetuosis ventis agitato, ob impulsionis vehementiam: in lebetibus vero efferuescentibus, ob vim caloris. Sic & in corporibus animalium cum adsunt ex morbo comitiali conuulsiones, vehementia motuum solet spumam generare, in apris vero calor, in cursibus autem equorum, vtraque causa vigorem habet. Nam cum non continue per respirationes aer intro atque extra feratur, saliua in ipsis extenuatur, & aliquid etiam ex pulmone instar vaporis effertur, quod saliuæ miscetur ac circumplicatur: vnde factam spumæ substantiam augeri contingit. Non prodit autem spuma ex ventri-

culo, sed ex pulmone atque cerebro. Sanguis enim qui è pulmone educitur, spumosus est, similis visceri: spuma autem quæ vna cum sanguine educitur, subito simul & cum tussi educitur. Ex cerebro autem prodire spumam, testis est Hippocratis aphor. 30. libri septimi, quo scribit, quibus in alui profluuijs excrementa spumosa sunt, ijs ex capite pituitam defluere. Quanquam fiunt aliquando alui excrementa spumosa spirituoso humore ex capite ad ventriculum defluente, vel vasis quæ ad ipsum perueniunt, illum effundentibus.

Ἀφροσέληνος. lapis est quem aliqui σεληνίτην appellant, quod imaginem Lunæ repræsentet, velut in speculo. ob quod etiam ab Aetio διαφανὲς dicitur & σφεκλάειον, corrupto vocabulo quasi specularium vt apud Galenum est, creditur comitiali morbo vexatos iuuare.

Ἀφροσκόροδον. est allij prægrandis genus, sic dictum quod eo trito in oleo & aceto mirum in modum excrescat spuma. dicitur & ἀντισκόροδον.
» Vel & ab Aphrorum gente appellationem
» sibi vendicauit quod & Columella testatur &
» Plinius; vel à spuma vt author ait, quam ἄφρον
» Græci vocant vt innuere videntur Theophr. 7.
» histor. plantar. & Plinius.

Ἀφροῦντα. spumantia, bullas, excitantia, apud Hippocr.

Ἀφρώδης μήκων. spumosum papauer, quod & Herculeum appellatur. Quidam vero etiam τὸν πέπλον hoc nomine appellant, vt scripsit Galenus.

Ἀφρώδεα ὑποχωρήματα. excrementa spumosa: hæc
» vero talia aliquando fiunt, spirituoso humore
» ad ventriculum delabente; nonnunquam & à
» vasis quæ ipsum permeant, illum effundenti-
» bus: fiunt & talia pituita è cerebro defluente vt
» ait Hippocr. aphor. 30. l. 7. quippe dum fla-
» tuosus spiritus huic commiscetur vehementem
» habens motum & inæqualem adeo vt & ipse dis-
» rumpatur, tum quidem pituitam frangit in
» multas ac paruas partes, talis vero motus ipsius
» causa est, & propria natura & caloris nonnun-
» quam multitudo: Sic in ijs quæ elixantur appa-
» ret spuma, maximéque cum tenacem habuerint
» naturam atque in mari violentis ventis agitato
» hæc Gal. comm. in aphor. 30. l. 7.

Ἀφύει. ἀπολευκαίνεται. id est dealbatur, & colorem aphyæ habet, apud Hippocr.
» Lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν; & γυναικ. l. 2. idem
» τὸ χρῶμα ἀφυῶδες appellat aphyæ piscis modo albidum colorem, seu qui aphyam refert.

Ἀφυῶδες. quod aphyæ colore simile est, apud Hippocr.

Ἄφυσος, ἢ ἀφύσητος. expers flatuum, seu nullos ge-
» nerans flatus vt ἄφυσος δίαιτα apud Galen. lib.
» 1. cap. 6. τῶν κατὰ τόπ. Cui opponitur ἡ φυσώδης:
» sicut etiam ab eodem comment. 3. in l. 3. Epi-
» dem. τὸ πνευματῶδες: verum ἄφυσα dicuntur
» non solum flatus expertia, & flatus non gene-
» rantia, sed etiam quæ flatus generatos discu-
» tiunt propelluntque, seu vt Celsus loquitur
» inflationes leuantia, vt ἄλιμα non solum ea quæ
» famem non generant sed etiam quæ tollunt, iti-
» demque ἄδιψα, ἄκοπα & ἀφλέγμαντα; eo & signi-
» ficato σπέρματα ἄφυσα vsurpauit Aetius l. 10. c. 21.
» qualia sunt quædam vrinam mouentia semina vt
» testatur Cels. l. 2. c. 26.

Ἀφωνία. vocis priuatio, interpretes vocis interce- «
ptionem appellant, Cælius Aurelian. Afer qui «
lasciuiam & verborum medicorum luxuriem «
amauit, silentium appellauit: Gal. comm. in lib. «
de rat. vict. in acut. & 5. aphor. 5. & 6. aphor. «
51. ἀφωνίαν apud Hippocrat. duo significare «
inquit, interdum puram & solam vocis pri- «
uationem, nonnunquam epilepsiam, apople- «
xiam, catalepsim, syncopem, cardiacam, aliosque id genus affectus, in quibus non solius vo- «
cis, sed sensus motusque voluntarij priuatio «
est: Est autem ἀφωνία paralysis instrumento- «
rum quibus vox fingitur: fit autem peculiari «
vitio partium vocalium, eorum neruorum «
maxime qui inde φωνητικοὶ dicuntur, ac tum «
quidem vt nullum sonum vocalem edant, ni- «
hilominus corpus mouent, sentiunt, & animo «
concepta signis enuntiant: fit quoque læsa & «
cerebri parte vnde sexta neruorum coniuga- «
tio nascitur, & vocales nerui deducuntur: Sed «
& omnes fere anatomiæ professores, in vtro- «
que latere vnum esse neruum soporarijs arte- «
rijs inhærescentem existimant, quem si la- «
queo intercipias aut disseces, animal confestim «
mutum reddetur, vt libello de neruorum dis- «
sectione à Galeno proditum est: fit & non- «
nunquam ἀφωνία, violato toto cerebro, quod «
humorum copia tantopere premitur, vt non «
diffluat spiritus, quia & illud refrigeratur su- «
pra modum; quia denique in eo venæ & arte- «
riæ intercipiuntur, vt voluit Hippocrat. sed «
& aliquando extrema caloris extinctio dissolu- «
tioque spiritus ἀφωνίαν efficit, quod contingit «
moribundis; nonnunquam adeo fit vox obscu- «
ra & infirma vt vix exaudiatur, prostratis scili- «
cet ægri viribus & fatiscente natura; nonnun- «
quam fracta & interrupta: est & ἀφωνία quæ- «
dam σπασμώδης, quæ pernitiosa est, minus ma- «
lum est ἀφωνία in angina, & quandocumque «
à solo instrumentorum vocalium vitio pro- «
cedit: accessio vero grauis mali est, si cum mu- «
titate, modo totius corporis conuulsio, modo «
spiritalis instrumenti aut alterius partis inci- «
dit: quam sit autem grauis & pernitiosa ἀφω- «
νία, ex quamplurimis apud Hippocrat. histo- «
rijs intelligas licet, sic Philini vxor 17. die «
ἄφωνος, 20. obijt: Silenus 7. & 8. ἄφωνος, «
11. expirauit; Philiscus 5. ἄφωνος, 6. mor- «
tuus. Pithyoni ἀφωνία frequens, 10. mors; Phre- «
niticus 2. die ἄφωνος, 4. obijt; atque vt in ma- «
lis alijs, quo tardius vox redditur, eo deterior «
affectio est. «

Ἄφωνος. mutus: communi quidem significatione is dicitur, qui vocem edere non potest, quacunque tandem de causa id contingat. Verum Hippocrates ἐκ τῆς ἀφωνίας, hoc est vocis priuatione, tanquam notissimo symptomate nominat innuitque illos, qui ne alium quidem motum vllum τῶν κατὰ προαίρεσιν, hoc est eorum quæ ex voluntate fiunt, retinent, nec quicquam omnino sentiunt, sed iacent eodem modo quo apoplectici, sine sensu pariter & motu. Est enim vox actionum omnium præcipua, quæ ἐκ τῆς προαιρέσεως proficiscuntur, ex cuius noxa voluit Hippocrat. κατ' ἐξοχὴν reliquarum quoque actionum quæ fiunt κατὰ προαίρεσιν offensionem significari. Sed offensis quidem ijs non semper sensus perit. quamobrem scriptum ab eo est,

ἀφώνους αἰσθανομένους συμβαίνει γίνεσθαι. hoc est, voce priuati aliquando sentiunt. Interdum vero sensus vna cum motu aboletur, quo mali genere laborantes ἀποπληκτικοὺς καὶ καρωμένους appellant. dicitur enim κάρος propriè toto in corpore repentina sensus atque motus priuatio. De his qui hoc modo ἄφωνοι euaserunt, cum multa scripta sunt apud Hippocratem, tum maximè aphoris.5. lib.5. & aphor.51. lib.6. & aphor.58. lib.7. vt in eorum commentariis Galen. annotauit.

Ἀχάειον κολλούριον. duplex habetur apud Aetium, vtrumque ἐρικηρὸν, & de genere collyriorum τῶν στατικῶν. Est & aliud ξηροκολλύριον ἀχάειον apud Galen. lib. 4. τῶν κατὰ τόπους ex Asclepiade perinde atque quæ habentur apud Aetium στατικὸν. valet enim ad sistendam fluxionem, constans adstringentibus & refrigerantibus. Veruntamen ἐρικηρὸν non est, quia erices fructum non recipiat, cuius loco rosas habet.

Sunt & alia duo ἀχάεια κολλύρια, ex genere τῶν θεοδοτίων κολλυρίων, quorum vnum habetur apud Celsum lib. 6. quod verius inter collyria τρυγώδη & πλάδεια censeri debet. Namque inflammationibus oculorum protinus medetur, & multam continet acaciam. Alterum ad Antiochum refertur, & describitur à Marcello lib.8.

Est & ἀχάειος antidoti nomen quam describit Aetius lib.13. cap.109. & Marcellus similiter, qui mox vbi ea exhibita sit, mercedem ab ægro petendam consulit. Namque multi, inquit, qui cito curati sunt, ingrati extitere, ideoque antidotus ipsa ἀχάειος, quasi sine gratia, nuncupatur. Recipit autẽ, Casiæ, myrrhæ, piperis albi, piperis nigri, castorij, galbani, styracis, croci, costi, opij, spicæ nardi, singulorum par pondus, mellis quantum satis est. Datur magnitudine fabæ. facit ad omnia diuturni temporis purulenta in thorace, & ad hepaticos cum aqua mulsa, & ad colicos eodem modo, ad splenicos cum aceto mulso.

Ἀχάτης. est gemma quæ ex Siciliæ fluuio eiusdem nominis, apud quem primum reperta, nomen inuenit, varia non solum coloribus, sed etiam rerum imaginibus quas repræsentat, non ab artifice aliquo depictas, sed ab ipsa natura formatas: ita enim discurrunt venæ & maculæ, vt modo palumbum exprimant, quam φασσαχάτην appellant: modo cornu, quam κεραχάτην: modo arbusculam vnam, duas, pluresue, vt interdum nemus appareat, quam δενδραχάτην: nunc vero essseda, flumina, volucrum quoque species & iumentorum atque etiam hominum: quo sane modo in achate Pyrrhi regis Epirotarum nouem Musæ & Apollo citharam tenens spectabantur, non arte, sed sponte naturæ, ita discurrentibus, vt scribit Plinius, maculis, vt Musis quoque singulis sua redderentur insignia. Id genus achatas maxime fert India. Color illis est aut niger, aut fuscus, aut cinereus, aut similis corallio, limitum floribus, pelli hiænæ, pelli leonis, pelli pantheræ. illam λεόντιον & λεοντοδέρα, hanc παρδάλιον vocant. Per eos vero colores, potissimum qui primi dicti sunt, interdum venæ albæ transeunt, λευκαχάτην vocant: interdum sanguineæ, quam αἱμαχάτην: alias sardæ modo rubentes, quam σαρδαχάτην nuncupant. Quanquam vero è Siciliæ fluuio nomen dicuntur accepisse, attamen in multis etiam alijs regionibus reperiuntur, vt annotauit Plinius. Nomen apud Gallos retinet, qui eam vnius literæ immutatione, agathe appellant. Ex achate, eo præsertim qui λεόντιος appellatur, fit emplastrum quod διʼ ἀχάτου appellatur, efficax aduersus ictus ferarum venenatarum, tumores duros, liuores & strumas discutit, concoquit, suppurat & rumpit abscessus. Describitur ab Aetio lib. 15.

Ἀχερδὸς. ἡ. genus est fruticis syluestris, exigui alimenti & praui succi: vt habetur apud Gal. libr. 2. aliment. facult.

Ἀχερωΐς. dicitur populus nigra, vt author est Aristoteles: secundum Pausaniam vero candida, cui etiam interpres Homeri adstipulatur duobus locis, Iliados ν, & π. exponens λεύκην, quam tamen alios fagi speciem censere scribit. Idem ἀχερωΐδα scribit appellari, quod ex Acheronte inferorum fluuio Hercules post Cerberi victoriam reuertens, eam reportarit.

Ἀχίλλειαι, ab Hippocrate, &

Ἀχιλληΐς, à Theophrasto, dicitur hordei genus cui spica folio per quam proxima est, amplitudinis & crassitudinis maioris, ab Achille quodam sic nuncupatum, quem agricolam fuisse dicunt, vt annotat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ἀχίλλειος. mazę genus quæ ex hordeo, cui ἀχιλληΐς nomen est, constare dicitur.

Ἀχίλλειος. Achillea. Herba est fruticosa, scapos habens dodrantales aut maiores ad fusorum effigiem, & circa eos folia pusilla, incisuris præcincta densis ex obliquo, segmentis coriandro non dissimilibus, subsalso gustu, subfuluo colore, odore multo nec insuaui, sed medicato, vmbella in cacumine rotunda, floribus candidis, purpureis, & aurum æmulantibus. Species quarta sideritidis dici potest. nam & eam ἀχίλλειον σιδηρῖτιν. Dioscorides dicit appellari. Dicta autem est ἀχίλλειος quoniam inuenerit eam Achilles discipulis Chironis, qua vulneribus mederetur. Facultatis est adstrictoriæ. Dioscorides à Latinis quibusdam supercilium terræ dici testatur, & ab alijs mille folium, quod nomen etiam Galli videntur retinuisse.

Ἀχίλλειον. genus spongiarum tenue densumque, ex quo penicilli commode fiunt, sic dictum quod eo Achilles in curandis vulneribus quondam vti solitus sit.

Ἀχλὺς, & ἀχλη. propriè significat inquit Galen. comment. 2. in lib. 1. prorrhet. partis 11. θολώδη ἀέρος ἐν τῷ μεταξὺ νέφους τε καὶ ὁμίχλης, ἔχουσαν τὸ πάχος, ὡς ὁμίχλης μὲν μᾶλλον πεπιλῆσθαι, νέφους δὲ ἧττον. Id est aeris perturbationem cum medium habet inter nubem & nebulam crassamentum, ita vt quam nebula quidem magis concreuerit minus vero quam nubes, Latini interpretes caliginem reddunt: à cuius similitudine ἀχλὺς dicitur morbi quoddam πάθος in quo nimirum διά τινος ἀχλύος οἴονται βλέπειν, quoque significatur superficiaria & tenuis exulceratio totum fere oculi nigrum comprehendẽs, aeri caliginoso assimilis, & coloris cærulei: Gal. in libello qui introductio, seu Medicus inscribitur, non definit esse exulcerationem, sed cicatriculã à superficiaria exulceratione contractam: illa autem caligo sicut aeri, ita & oculo cõtingit, spiritus quippe internus naturam gerit aeris externi, vtq; ille impurus est, nebulosus, caliginosus & perturbatus, sic vbi sese in corpus

» insinuat, talem spiritum efficit qualis ipse est:
» hoc & oculi vitium Erotianus ἀμαύρωσιν appel-
» lat, καὶ σκοτίαν περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς; sed Gal. com-
» ment. 2. prorrhet. part. 2. ἀμαυρούμενον genus
» facit ἀχλυώδους ὄψεως, etenim in vtroque affe-
» ctu obscure cernit æger, verum in ἀμαυρώσει
» (hebetudinem visus, recentiores guttam sere-
» nam, cum morbus est per se non febris sympto-
» ma appellant) nihil turbulenti aut caliginosi ob-
» uersatur ob oculos; est enim ἀμαύρωσις vt ibi-
» dem scribit Galen. obscura imbecillaque in-
» strumentorum sensio, sine turbidæ imaginis con-
» spectu, in qua oculi mortuorum aut morien-
» tium similes cernuntur, aut eorum qui ad extre-
» mam senectutem peruenerunt, peculiari oculo-
» rum vitio aut etiam cerebri & facultatum: at in
» caligine quam ἀχλὺν vocat Hippocr. præter vi-
» sionis hebetudinem, ægri se veluti per caligi-
» nem quandam, mediam inter nubem & nebu-
» lam cernere putant, citra tamen vllius humoris
» concretionem præter naturam, nisi quod humi-
» dum in pupilla obscuritate quadam suffusum ac
» caliginosum cernitur, quod sanitatis tempore lu-
» cidum ac nitidum esse solet.

Ἀχλὺς. præter enarratam significationem etiam
» ad vterum metaphoricῶς transfertur lib. 2. περὶ
» γυναικ. vbi ἀχλὺς τῆς μήτρης significat crassum
» quemdam aerem, vel vaporem vtero inclu-
» sum.

Ἀχλυώδης ὄψις & ἀχλυώδες ὄμμα. & τὸ ἀχλυῶδες
» τῶν ὀφθαλμῶν, synonima sunt, & turbulen-
» tum visum seu caliginosum significant, vel ex
» vapore tetro crassoque halitu, vel ab humore à
» cerebro per neruum opticum in oculos irruen-
» te, vnde fiunt oculi ἀχλυώδεις, quorum nitor
» ille purus & pellucidus splendor corrumpitur;
» quomodo nube atque caligine aeris splendor,
» hæc autem in morbis affectio mala esse solet,
» teste Hippocr. in prorrhet. ὄμμα ἀμαυρούμενον
» (inquit) καὶ ἀχλυῶδες κακὸν, scilicet purior spi-
» ritus humorque purior vegetiorem & niten-
» tem magis oculum facit, vtroque vero pertur-
» bato atque dissoluto iners languet, hebescit ob-
» scuraturque oculi acies, quod vi acutorum mor-
» borum contingere sæpe solet; è contrà ab
» Hippocr. perpetuo in oculo laudatur λαμπρὸν
» lucidum, damnatur ἀλαμπὲς, in laude est καθαρὸν
» purum, in vitio ἐρυθραινόμενον, πελιαινόμενον, με-
» λαινόμενον quia sic oculos commaculent: Proba-
» tur αἴθριον serenū, vituperatur ἀχλυῶδες & ἀμαυ-
» ρούμενον, quod illa mœrore morbo longaque cura
» tabescentibus moribundis, ac iam mortuis adesse
» se soleant.

Ἀχλυώδεις νότοι. apud Hippocr. in aphor. explicat
» Galen. in comment. οἱ ἀχλυώδη τὴν ὄψιν ποιοῦντες
» idem Galen. comment. 1. in 2. Epid. author
» est ἀχλυώδεας ab Hippocr. dici propter caligi-
» nem quæ nostris oculis offunditur, non propter
» aeris caliginem.

» Ἀχλυώδεις πυρετοί. vide πυρετός.

Ἄχνη est argenti spumæ tenuissima quædam portio,
vt annotat Galenus lib. 1. τῶν κατὰ γένη.

» Est & ἄχνη tenuis quædam sordes in oculis
» resiccata, lanugini aut aspergini aquarum spu-
» mæque assimilis, quæ in morbis acutissimis
» contingit, cum magna resiccatione & virium
» imbecillitate, vt scribit Galenus. Sic πεπηγὸς
» ἄχνη κακὸν in oculis dicitur apud Hippocr. in

Coac. atque hinc simile est quod ἐπάχνους ἔχον- «
τα ὄμματα phreniticis tribuuntur in prorrhe- «
tico.

Ἀχράς. pyraster seu pyrus syluestris. Arbor est ra-
mosa surculosaque, caudice rimoso & hiulco
fere cortice, folio circinato, floribus foliatis, fru-
ctu quoque turbinato, sed cumprimis acerbo &
gustu adstringente. Pyrum eius non nisi tardis-
sime maturescit. magis autem quam reliqua py-
ra adstringit & desiccat, ὄγχνη, dicitur à Theo-
phrasto.

Dicitur & ἀχροκοκκιμήλεα & πρόυμνος. «

Ἀχροια. pallor quem οἷον σῆψίν τινα εἶναι χρωτὸς, id «
est velut putredinem quandam per summa cor- «
poris esse, quem & induci inquit Aristoteles ab «
excrementis corporis quibusdam, humidis & «
putrescentibus sectione vlt. problem. 3. 4. hanc «
& vocem Paulus vsurpauit plura enumerans lib. «
10. huius mali remedia. «

Ἄχροον ἔρον. vide ἔρον. «

Ἄχυ. species est τῆς κασίας nascentis in Arabia,
quæ & δαφνίτις dicitur: de qua vide in dictione
κασία.

Ἀχυρώδης ἄρτος. acerosus panis. vide ἄρτος.

Vbi ordine alphabetico insigniores panum «
differentiæ explicantur. «

Ἀχύμωτος κοιλία. apud Paul. lib. 2. cap. 13. aluum «
significat humoris expertem, vt Latine reddi- «
dit Leonicenus, quam tamen interpretatio- «
nem haud probat Goupylus, addens hac voce «
significari aluū, ex qua humiditas chili & aquo- «
sitas, non fit per venas mesarraicas iecori distri- «
buta, vt fere idem sit quod aluus liquida & «
aquosa, cum enim ἀνάδοσις minus perfecte in- «
tegreque in ventre peragitur, excrementa te- «
nuia liquida & aquosa permanent: est igitur «
ἀχύμωτον id quod Galen. libr. 8. κατὰ τόπ. ἀνεκ- «
χύμωτον appellat his verbis, ὅταν μὲν οὖν ἕλ- «
κειν ἐκ τῆς κοιλίας τε, καὶ τῶν ἐντέρων τὴν τροφὴν ἀτο- «
νήσῃ τὸ ἧπαρ, ὑγρὰ καὶ ἀνεκχύμωτα ἐκκρίνεται διὰ τῆς «
ἕδρας, id est, cum igitur alimentum ex ventri- «
culo & intestinis iecur præ debilitate nequiue- «
rit attrahere, liquida & non exsuccata per «
aluum excernuntur: ex hisce verbis liquet hanc «
non intelligi vocem debere pro ἀχύλωτον, aut «
ἀχυλοποιηθὲν sicut nonnulli exposuêre, deiectio «
enim liquida & tenuis esse potest, etiam si ven- «
ter suo bene perfunctus sit munere: Cæte- «
rum ἀχυμωτὸν contrarium esse videtur verbo «
συνεστικός. «

Ἀχῶρες. dicuntur à Celso manantia capitis vlce-
ra. Sunt autem tumores præter naturam in ip-
sa capitis cute excitati, tenuissimis foraminibus
eam exulcerantes & saniem viscosam lentam-
que effundentes. Oriuntur hi plærumque fur-
furibus præcedentibus, & ferme etiam scabie,
vt Crito scripsit. Non vnus humor eos gignit,
sed alias biliosus, alias melancholicus, maxi-
ma autem ex parte nitrosa & salsa pituita.
Sunt autem οἱ ἀχῶρες τῷ κηρίῳ, id est fauo, non
multum absimiles, nisi quod hic maiora habet
foramina, humore melleo referta, illi autem
perexigua.

Quamobrem habere nomen à consequen- «
tibus symptomatis Gal. ait 1. κατὰ τόπ. cap. 10. «
nimirum quod tenuibus foraminibus cutis in «
achoribus erodatur, & quod illi tenuem in se hu- «
morem modiceq; viscosū contineant: hoc vero «

» postremum Alexand. Trall. l.1.c. 8. sic declarat
» dicens, achor est vitium quod in capitis superfi-
» cie oboritur exigua habens foramina, ἐξ ὧν ἔξεισιν
» ὑγρὸν, ἰχῶρι παραπλήσιον, διὰ τοῦτο καὶ ἀχὼρ τὸ πάθος
» καλεῖται, ab ichore igitur mutato ι. in α achor
» Alexandro sic docente nuncupatus fuit, atque
» ab hoc secundo symptomate vocis originem
» duci potius existimasse Galen. videtur, quod
» scilicet non amplum locum achores occupent,
» sed angustis spatijs conclusi tenuem etiam hu-
» morem contineant, ἀπὸ τοῦ χώρου καὶ α στερητικοῦ
» μορίου.

Α'ψινθάτον. genus est potionis ad ventriculum accommodatæ. fit autem ad varios vsus, vt ad ventriculi robur, ad flatus, ad emolliendam aluum, ad purgandum. Nec est dubium sic dictam primum fuisse quod magna ex parte absinthio constaret. Postea vero etiam sine absinthio ex vino, melle, mastiche, & alijs aliquot aromatis composita est, addito etiam vbi purgare expedit, agarico, aloe, scammonia aut epithymo, prout corporis affectus & humor vitiosus postulat. A recentioribus dictum etiam fuit conditum huiusmodi potionis genus. Habentur apud Aetium compositiones aliquot eiusmodi lib. 3. cap. 69. 70.71. & lib. 9. in curatione alui adstrictæ, & ad finem libri vltimi. vbi obseruandum nullam ex ijs esse quæ ad aluum emolliendam mastichen non recipiat, vt ipse Aetius scribit lib. extremo.

Α'ψινθίτης οἶνος. vinum ex absinthio factitium, vtile stomacho, hepati & renibus. Eius vero faciendi ratio multum euariat. Nam differentes compositiones describit Dioscorides lib. 5. c. 54. Item Columella lib. 12. c. 35. & Constantinus Cæsar lib. 8. cap. 20.

Α'ψινθίτης οἶνος. vide οἶνος vbi insigniores vinorum
» differentiæ explicantur.

Α'ψίνθιον. absinthium. multiplex est. vnum vulgare, Gallorum vulgo aluyna dictum, quod est frutex insigni amarore præditus caule ramoso, foliis incanis, multipliciter sectis, aureo flore, partu rotundo, racematim cohærente. Id quia à Ponto veniret cæteris præstantius, Ponticum veteribus dictum fuit. minus calfacit & extenuat cæteris, sed æque reficcat, magisque adstringit, proindeque stomacho conuenientius est, ipsum roborans. Aliud genus est, marinum quod σερίφιον vocant. herba fruticosa, prætenuibus cirris, paruo similis abrotono, exiguo semine, prægnansque, subamara, stomacho inimica, graui odore, linguam adstringens & leniter excalfaciens: inuenitur maxime secus mare in littoribus. Huius semen est quod vulgus barbotinam vel mortem vermium vel semen contra lumbricos vocat. Tertium genus est quod Santonicum dicitur, gentili regionis, vbi prouenit, vocabulo, fruticosis caulibus, lentis, tenuibus, folio Pontici siue vulgaris absinthij, sed longe pluribus segmentis digesto, candicante, aureo flore, copioso semine, mitiore multo amaritudine. Id autem stomacho dicitur aduersari. Sunt qui ἀψίνθιον vocatum dicant ἀπὸ τοῦ ἅψασθαι, quod est tangere, sed per contrarium sensum, quod nullum animal ob eximiam amaritudinem ipsum attingat. Id etiam veteres Græci ἀπίνθιον, conformi etymo, quasi impotabilem, dixerunt.

Sed & propter summam illũ amaritudinem «
βαθύπικρον nomen inuenisse videtur, de cuius ge- «
neribus multa Dioscor. l.3.c.25.26.27. Plin. lib. «
27.c.7. Ait & Stephanus scribi hanc vocem non «
per ι solum, sed & per υ. ἀψύνθιον. Absinthij autem «
vocem Latini sæpe vsurparunt pro re quæ pa- «
rum allatura sit voluptatis non tamen propter «
commoditatem respuenda, sic verebatur Fabius «
Quintilianus ne liber suus parum mellis, & ab- «
sinthij multum habere videretur, essetque salu- «
brior studijs quam dulcior. «

Α'ψίνθιον. etiam à quibusdam dicitur τὸ ἀβρότονον, vt author est Dioscorides, forte ob amaritudinem quam similem absinthio habet, eandemque ob causam etiam ἀψινθιόμηνον à nonnullis dicitur, vt idem Dioscorides scripsit.

Α'ψίρροον. retrorsum fluens, apud Hippocratem.

Α'ψις φρενῶν. dicitur ab Hippocr. ἡ παραφροσύνη, vt interpretatur Gal. comm. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων. quasi tactam mentem, id est læsam, dicas.

Α'ψικορία. fastidium, seu auiditas eius qui rem cuius «
auidus fuit statim fastidit, apud Plutarchum. «

Α'ψυδρακίωτος. is à Dioscor. vocatur qui pustulis il- «
lis quæ ψυδράκια dicuntur non infestatur. «

Α'ψυχία. apud Hippoc. in Prorrhetico dicta est ἀντὶ τῆς λειποψυχίας, vt eodem loco exponit Gal. & in interpretatione linguarum Hippocratis.

Et ὑπερβάλλουσα ἀψυχία à Paulo lib. 2. c. 51. «
vocatur excellens illa & insignis animi defectio «
quæ boulimia laborantes consequitur, quan- «
quam apud Paulum loco citato legunt non- «
nulli ὑπερβάλλουσαν ἀτροφίαν sed minus bene. «

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. B.

Βαάρας. radix quædã apud Iosephum de captiuitate Iudaica, nomen habens loci in quo nascitur, cuius mirabilem naturã ipse Iosephus describit, & ex eo Leonicenus in libris de varia historia, suppresso tamen nomine.

Βάδρυα. dicuntur apud Athenæum quæ à Galen. βράβυλα, pruna scilicet, vt putant, Damascena.

Βαθμίδες. sunt bases quædam ac sinus in brachij siue humeri osse, vtrinque singulæ, in quas cum extenditur flectiturque tota manus, vlnæ ipsius κορῶναι, siue processus, ingrediuntur. Conditæ eæ sunt à natura ne vel præter modum flecteretur cubitus, vel tantum etiam extenderetur & in posteriorem partem recederet, quantum modo adducitur in anteriorem. Siquidem in anteriori humeri sede & in posteriori similiter sinus cauus habetur, singulos vlnæ processus excipiens, sic quidem vt anterior sinus priorem vlnæ processum intra se recipiat, quando cubitus extreme flectitur: posteriorem vero posterior, si cubitus extendatur. Neque enim aliud sunt βαθμίδες quam summæ extensionis inflexionisque termini. Proprie autem in brachio, siue humero dicuntur. Veruntamen ab Hippocr. non hi modo, sed cæteri omnes sinus in quibus recipiuntur ossium tubera siue processus, eo nomine appellantur, sicut annotauit Galen. commentario 1. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Βαθμὶς etiam apud Pollucem definitur συμβολὴ τοῦ πήχεως πρὸς βραχίονα cubiti ad brachium commissura.

Βάθρον. scamnum. Recentiores medici, inquit Ruffus, sic appellarunt organum quod Hippocrates multis in locis ξύλον, in quibusdam etiam χεδίαν vocauit: eoque affixis cruribus & pro organo & pro scamno vsi sunt. Struitur autem hunc in modum: Paratur lignum sex cubitos longum, latum duos, nouem digitorum crassitudine, resupinaturque, & quatuor alia ligna pedem longa extremis partibus rotunda, duo scilicet & duo cum eius extremis iunguntur. huiusmodi ligna, quæ φλιαὶ ab Hippocrate vocantur, in latitudine peruijs foraminibus pertunduntur, quibus continentur penetrantes axes, in medio clauos habentes, & in extantibus capitibus manubriola ductaria ad conuertendum. Totum lignum in medio vsque ad alteram partem quatuor digitorum spatio iniecto caua habet, quorum altitudo pariter & latitudo tres digitos æquet. Caua hæc Hippocrates καπέτοις nuncupauit. Medium præterea lignum alte in quadratam figuram excauatur, quo scalmus demittitur, qui πειαπίσκος vocatur. Alias item habet φλιὰς in medio ad similitudinem literæ non inutiliter adiectas. Structura igitur Pasicrate authore huiusmodi est.

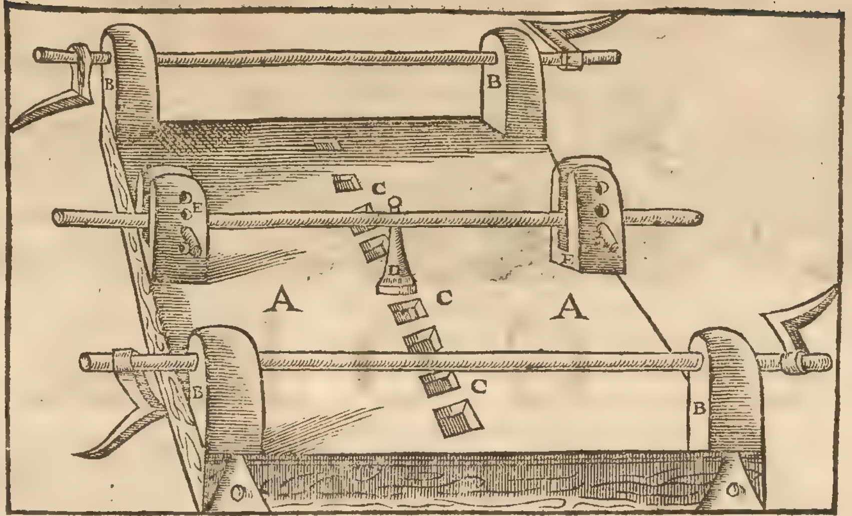
A. lignum quadrangulum sex cubitorum, latitudine bicubitali, crassitudine dodrantali.

B. postes breues axes habentes.

C. fossulæ.

D. lignum teres in medio cauo infixum.

B. postes pedales, lignum transuersum, tanquam scalæ gradum continentes.

Βαϑόπικρον. dicitur hoc nomine à nonnullis τὸ ἀψίνθιον, vt habetur apud Dioscoridem. nec dubium quin ob insignem qua præditum est amaritudinem.

Legunt alij βαρυπικρον, vide ἀβρότονον.

Βάϑυς. casei nomen est præstantissimi, qui Romæ olim apud diuites celebrabatur, cuius & meminit Gal. 3. de aliment. facult. c. 17.

Βάϊον. proprie dicitur palmæ termes cum suo fructu auulsus, παρὰ τὸ βίᾳ τίλλεσϑαι, hoc est, quod vi auellatur. Est & βάϊον malagmatis nomen, quod describitur à Paulo Ægineta lib. 7. cap. 18.

Βαίτον. herba est similis dictamno vel pulegio, vt scribit Hesychius.

Βάκανον. apud Alexand. Trallian. & P. Ægin. dicitur in veteri lexi. esse raphani id est brassicæ semen, seu ἡ πνεύμη: est & διὰ βακάνου medicamentum quoddam hepaticum quod à Nicolao describitur, & à Trallian. lib. 8. cap. 2. ad iecoris lenisque obstructiones efficax: describitur à Paulo lib. 7. c. 11.

Βάκχαρις. Est herba fruticosa, generis coronarij, folio aspero, magnitudine inter violam & verbascum, anguloso caule, cubitali altitudine, subscabro, circa quem caudiculi agnascentis modo sobolis funduntur, floribus in purpura candicantibus, radice veratri nigri, cui inest odor cinnamomo proximus, gracili solo, nec humido proueniens. officinæ eam non nouere. Rura alicubi Diuæ Mariæ chirothecas appellant.

Plin. lib. 26. c. 6. à quibusdam errore falso Barbaricam appellari scribit, qui & ex eius radice fieri solita vnguenta apud antiquos refert, sicut & Dioscor. lib. 3. c. 51. fuisse olim vnguentis expetitam docet quod odoris fragrantia cynnamomum referret: hoc & vnguentum ab Hippocr. βάκχαριν vocari commemorat Gal. in exeg. Hesych. quoque non solum herbam, sed etiam vnguentum quod inde fit βάκκαριν dici scribit, verum addit βάκκαριν quosdam dictum velle τὸ ἀπὸ μυρσίνης μύρον, alios vero μύρον λύδιον vt Gal. in lexic. Hippocr. esse & vero ξηρὸν διάπασμα τὸ ἀπὸ τῆς ῥίζης: Hippocr. ex quorumdam iudicio oleum seu vnguentum illud non βάκκαριν vocat herbæ nomine, sed βακκάρειον siue βακχάρειον ἔλαιον, nomine inde deriuato, vt in lib. de nat. mulier. & τῶν γυναικ. lib. 2. Porro quod ad scripturam attinet, nota apud Hesych. Athen. & Plin. scribi per duplex κ: apud Dioscor. per κχ, & apud Galen. in lexico βάχαρις sine κ. Sunt autem qui βάκχαριν cum Asaro Dioscoridis esse vnũ idemque contendant, cum tamen duobus diuersis capitibus de illis agat Dioscorides, vtrique dissimiles tùm notas, tùm vires, tum & natales adscribens. Ego Baccharim Asarum Crateuæ potius esse crediderim. vide ἄσαρον supra, vbi plura de hac controuersia.

Βαλανεῖον. balineum, siue balneum. Id dicitur quod sudandi, lauandi, detergendique corporis vsibus est deputatum. Cum simpliciter dicitur, dulcis aquæ intelligendum est. Constabat veteribus ex quatuor partibus varia facultate præditis: siquidem primum ingredientes in aere versabantur calido: postea in aquam calidam descendebant: mox ab hac egressi in frigidam: postremo sudorem detergebant. Primam partem Celsus Laconicum, Vitruuius ὑπόκαυστον, alij θερμαλακτήριον appellant, vt ait Galen. quod in ea corpus præmolliri soleret. In hac enim parte qui lauari debent, primum versabantur, antequam lauacrum ingrederentur. Constabat solo aere eoque triplici, primum tepido, deinde mediocriter calido, postea multum calido. Sic enim sensim blandeque corpus incalescit, meatus aperiuntur, densatæ partes densatique humores liquantur atque funduntur, contenta sub cute vacuantur, calor, vapores, humores & excrementa foras vacuantur: hæc enim commoda ex ea prima balnei parte proueniunt. Ab ea in secundam ibatur, via quam fieri poterat breuissima: tepidarium & calidarium Vitruuius vocat. Constabat tribus aquæ solijs: primum tepidæ, secundum mediocriter calentis, tertium calidæ erat. Huius opus est per se quidem calefacere, humectare, vias aperire, densata fundere, laxare, euocare, mollire, lenire, coquere, somnum conciliare, per accidens vero refrigerare, eductis fuliginosis excrementis & foras euocato calore febrili (quanquam & per se refrigerare possit, propter aquam quæ potestate frigida est) exiccare, euacuare, discutere flatus, digerere per halitum & corpus extenuare, pro modo scilicet caloris & temporis, quo quis in eiusmodi solijs diuersatur. Cæterum hæc ampla esse expedit. Siquidem in amplo solio membra liberius expanduntur, corpusque facilius volutatur. in quo tamen nec moueri vehementer vtile est, nec vociferari, ne nimio clamore fluxio in thoracem prouocetur, præsertim phthisicis & quibus imbecillum pectus est: sed habitum corpo-

ris in eo decentem & compositum esse oportet, quam incuruato corpore & partibus musculi conuexarum quidem partium tenduntur, concauarum autem comprimuntur: ex quo & pori clauduntur & corpus molliri lenirique prohibetur. Tertia vero balnei pars, quæ Vitruuio frigidarium dicitur, cōstabat similiter tribus aquæ solijs, quorum primum aquam mediocriter calentem, secundum tepidam, tertium frigidam contineret. Per has enim aquarum differentias transeundum erat, præsertim ægro, qui subitas mutationes ferre non potest, vt sani: hi enim celeriter statimque à calida in frigidam deducendi sunt, si eorum natura, vires, & consuetudo permittant. Ab ea corpus refrigeratur, cutis cogitur, meatus clauduntur & densantur, calor, spiritus & humores introrsum repelluntur, atque immoderatum substantiæ effluuium comprimitur, totumque adeo corpus per accidens calidius redditur, clausis videlicet meatibus, ne calor tam natiuus quam ex calidæ lauatione ascitus expiret. Demum vero quarta balnei parte exiccabatur corporis mador, sordes strigili vel pannis asperis detergebantur, cutis fricabatur, & oleo aliquo conueniente inungebatur. Sic quidem se habebant quatuor balnei partes, quas domos aliqui appellant. in quas tamen omneis nec necesse fuit semper ingredi, nec similiter singulas earum differentias experiri, nec eodem semper modo, sed his atque illis aliquando plus, aliquando minus vtendum pro natura, viribus, ætate & habitu lauantis, & pro temporis aerisque constitutione. Vt enim balneo quibusdam in totum vti non licet, sic multis satis est vnam vel alteram balnei partem experiri, & alias fugere. Pleno ventre plenisque intestinis nemo balneo se tuto committat, quod sic facile iecur noxam contraheret, humorque crudus in totum corpus raperetur, vt nec in principio aut augmento morbi, propter carnis cutisque constipationem & humoris cruditatem, nec in copia crudorum succorum maioribus in venis scatente, nec imbecilla parte aliqua principe, vt ventriculo, iecinore, liene & pulmonibus, quod à balneo fusos humores magno sanitatis detrimento exciperent. Ad eundem modum à prima balnei parte abstinere debent quibus calida & sicca intemperies est, siue naturalis, siue morbifica, fueritque ijs abunde in secunda balnei parte lauari: quam quidem sicut calidæ & siccæ naturæ appetunt, sic fugere debent humidæ & calidæ, & qui similibus morbis laborant. Tertiam calidæ & siccæ naturæ & affectus consimiles exposcunt, dehortantur autem frigidæ & humidæ naturæ, morbi eiusdem generis, sanguinis paucitas, carnis nuditas, & corporis gracilitas. Propter quæ quanquam in hecticis à frigida periculum impendet, tamen quoniam in ijs agentem aliquid vel periclitari oportet, præstat nos ad summam illā hecticorum intemperiem attentos, eos ducere in frigidam, quam eius incommoda metuentes, ab ea arcere: neque enim ex frigida lauatione error mortiferus est aut immedicabilis. Hæc quidem de dulcis aquæ balneo dicta sint. Præter id balnea quædam sunt medicamentosa, eaque vel naturalia sunt, vel arte præparantur. Naturalia quidem nitrosa, salsa, aluminosa, bituminosa, sulphurea, & quæ ferri ærisque vim obtinent: arte vero parantur si in aqua dulci calamintha, amaracum, hyssopum, lauri baccæ, rosmarinus, lapis pyrites, sal, fex vini vsta, nitrum, pumex, sinapi, vua Taminia, coccus Cnidius & alia his similia mista fuerint. Hæc autem talia facultatibus esse, qualia sunt ea ex quibus constant, neminem latet. proindeque singulorum vires suis quæque locis requirendæ sunt.

Quod si quis de balneis plura volet legat Langium epist. 50. & 51. vbi de veteri balnearum fabrica & vsu agitur, de calefactionis aquæ balneorumque varijs modis, vbi nec non explicantur hypocausta, apodyteria, pilæ, piscinæ, baptisteria. vnguentorum in ijs vsus, nec non strigmentorum & oleorum vsus in balneis: hæc aliaque complura ad balnea spectantia tractat Mercurial. in arte Gynmastica: Præterea de balnei virtutibus atque facultatibus abunde Gal. comment. 3. de victu acutorum: Oribas. ex Gal. collectan. lib. 10. c. 1. 2. 3. 4.

Quod autem spectat ad vocis huius originem sunt qui balneū à Græcis dici interpretātur παρὰ τὸ ἀποβάλλειν τὰς ἀνίας, à tristitiæ videlicet lassitudinumque repulsu, Sed hoc etymon rationibus nonnullis Grammaticorum quidam renuunt, quia si verum id esset scribendum fuerat per ι non ει, idcirco fieri ἀπὸ τῶν βαλάνων magis probant quoniam balanos succendere moris fuerit veteribus, παρὰ τὸ τὰς βαλάνους αὔειν, Epaphroditus αὔειν exurere interpretatur; Sed & Suidas veteres glandibus vesci solitos scribit, Cortices vero igni alimenta præbuisse.

Βαλανεῖα αὐτοφυῆ. Balnea naturalia dicuntur, quorum differentias & vsus recenset Paul. lib. 1. c. 52.

Βαλάνινον ἔλαιον. oleum ex glande vnguentaria siue myrobalano confectum. Conficitur autem, vt scribit Dioscorides, eodem modo quo amygdalinum. Vim habet aluum soluendi, repurgandi maculas, lentigines, varos, aurium dolorem, sonos tinnitusque sedandi, si cum adipe anserino instilletur. sed stomacho aduersum est.

Βάλανος. glans. proprie intelligitur fructus roboris, quercus, esculi, cerri, ilicis, suberis. Hæ namque arbores glandes proprie dictas ferunt. Sunt autem earum permulta genera, non specie tantum differentia, sed etiam sexu, sapore, colore, figura & magnitudine. Suum proprie cibus est, nec nisi in annonæ magna inopia arefactas glandes moli in farinam, spissarique in panis vsum constat. Capitis enim dolorem & flatus in cibum sumptæ pariunt, & difficilime cōcoquuntur & in venas transeunt. Decoctum tamen earum conuenit dysentericis, cœliacis, sanguinem excreantibus, tritæque in pesso fœminis fluxione vuluæ laborantibus commodo subijciuntur, & crudas inflammationes illitu leniunt. Dioscorides iligneas quercinis anteponit.

Βάλανος. glans, pars penis. Est extremi penis carnosa substantia in glandis similitudinem facta, vtrumque penis meatum, quem natura vrinæ & seminis communem effecit, complectens & ambiens. Hac autem parte meatus ille parum amplior est, quam reliquo ipsius ductu, tandemque in extremo arctior denuo euadit, quo videlicet longiore seminis mora maior in concubitu voluptas excitaretur. Ex quo tamen simul fit, vt & gonorrhœa laborantibus & calculosis summus ea parte dolor sentiatur. Vrina enim acris ea parte copiosior affluens, tanto maiorem acri-

moniæ sensum inuehit, quando ibi diutius constiterit. Siquidem fieri non potest, vt in ea cauitate conclusa, tota confertim simulque erumpat, propter meatus in extrema glande angustiam.

Βάλανος. glans. remedij genus. Est medicamentum quod in glandis formam effictum, sedi imponitur ad deijciendam aluum. Eius varius vsus est. aliquando propter imbecillitatem ægri qui clysterem non potest admittere, interdum vero quod excrementa in ipso recto intestino sint, præsertim vero in febribus magnis & ardentibus & quibus humor sursum repit, in quibus clysteres indere nociuum est. Expedit autem glandibus vti tum in frigidis capitis affectibus, cataphora, & delirio, tum in quibus immissus clyster non reuertitur. Cæterum parantur varia ex materia, melle cocto, resina, pice, cera, bitumine, ficu pingui, radice panacis, & herbarum folijs intritis, vel salis etiam grumo: hæc vel per se & sincera, vel cum alijs confusa adhiberi possunt.

» Hinc βαλανίζω, glandem sedi subijcio: notandum vero hac glandis voce pro remedio vsurpata, collyrij voce abusum fuisse Columellam lib. 6. cap. 6. Cœliumque Aurelianum βάλανον collyrium transtulisse, id est, glandem quæ podici subijcitur, vt tradunt vulgaria Lexica.

Βάλανος Αἰγυπτία, ἡ αἰθιοπικὴ ἢ ἀραβικὴ. ijs nominibus dicta fuit à veteribus ἡ μυρεψικὴ de qua paulo postea.

Βάλανος Διός. glans Iouis. sic dicitur castanea, quæ in glandium quoque genere continetur. eadem alio nomine βάλανος σαρδιανὴ appellatur: vide Διὸς βάλανος.

Βάλανος εὐβοϊκὴ nux castanea.

Βάλανος μυρεψικὴ. glans vnguentaria. Est fructus arboris myricæ similis, magnitudine auellanæ nucis, cuius nucleus Græcarum nucum more tritus, humorem reddit, quo, vice olei, preciosa vnguenta compinguntur. Nascitur in Æthiopia, Æypto, Arabia, & Petra oppido iuxta Iudæam: à quo βάλανος αἰθιοπικὴ, θηβαϊκὴ, ἀραβικὴ πετραία, συειακὴ καὶ Αἰγυπτία dicta est. Plinius & Aetius μυρεβάλανον appellant. Præfertur plena, recens, candida, quæ facile delibretur. Eius caro drachmæ pondere vomitoria est, aluum largiter subducit & iecur lienemque expurgat. carnis succus multum calidus est, cortex autē plurimum adstringit. Sunt qui putent eandem esse, aut nō longe dissimilem à nuce quæ vulgo muscata dicitur. Quos vereor ne vna hæc res redarguat, quod veteres glandem vnguentariam prodiderint vomitiones mouere, quas nobis nux muscata videtur sistere: aluum resoluere, quam nostra nux confirmat: & stomacho non eam modo aduersari, sed & eius oleum, quo nihil nunc habemus stomacho gratius.

Βάλανος σαρδιανὴ. nux castanea, ideo dicta quod à Sardibus primum venerit. eadem dicitur βάλανος εὐβοϊκὴ.

Βαλάνου πίεσμα. glandis vnguentariæ succus, vt quidam volunt, vel eiusdem glandis expressæ retrimentum.

» Quanquam πιέσματος vox non retrimenta tantum à succo expresso, cuiuscumq; tandē rei reliqua, sed etiam ipsum succū sæpenumero, Græcis medicis significet, quemadmodum etiam ἐκπίεσμα, itemque ἀπόθλιμμα modo pro retrimentis modo pro succis accipiuntur, adeo vt hoc in ambiguo significatu, rei ipsius vsum intueri oporteat ad veram significationem dignoscendam: ita pro retrimentis sumit Galen. 1. κτ' τόπ. in smegmatum vsu quæ affricari extersionis gratia debent; & lib. 2. in Epithemate Chariclis, ad veterem capitis dolorem ἰρίνου μύρου πίεσμα accipiendum pro vnguenti irini fæce, quæ alias μάγμα vocatur vt etiam Plin. testatur, ita & Aetius serm. 13. cap. 128. Sed & myrobalani μάγμα Cels. lib. 6. c. 5. appellat τὸ πίεσμα τῆς μυροβαλάνου, ita denique Aetius serm. 13. c. 21. de retrimentis expressorum fraxini foliorum vsurpauit: Pro succo autem vocem πιέσματος Dioscor. vsurpat lib. 1. de baccis lauri; Ita Gal. libr. 2. κτ' τόπ. ex Archigene, pro capite rigando δαφνίδων ἐκπίεσμα habet, & lib. 3. in aurium inflammatione ex Apollonio; Sic eodem libro ad aurium dolores, Archigenes pro succo & oleo ex Amygdalis amaris expresso vsurpauit, vt & Dioscor. lib. 1. de malo punico: his in omnibus locis vsus ipse indicat voce πιέσματος seu ἀποθλίμματος modo succum intelligi oportere, modo retrimenta à succo expresso.

» διαβαλανίου. collyrium vlceribus oculorum efficax describitur à Celso li. 6. c. 6.

Βάλανοι φοινίκων. fructus palmularum, qui composita voce φοινικοβάλανοι dicuntur & δάκτυλοι.

Βαλαύστιον. Hesychio est mali punici species cuius florem esse medicinæ vtilem tradit: Dioscor. vero & Plinius non ipsum malum punicum sic vocari tradunt, sed eius florem & quidem syluestris, lib. 13. c. 19. & lib. 23. c. 6. cuius floris tria reperiuntur genera coloribus distincta, candidum, fuluum, rosaceum: Cæterum tùm cytini, tùm balaustij nomina aliter ac Dioscorides, Plinius accepit lib. 23. c. 6. Siquidem tam Latinæ quam syluestris punicæ florere incipientis (desinentis legendum esse suspicatur Cornarius) primum partum, cytinum vocare videtur; Balaustium vero flosculū vtriusque, antequam malum prodeat in ipso erumpētem cytmo: ex balaustio autem succus exprimitur hypocistidis modo. Astringit vehementer, siccat ordine tertio & refrigerat: ideo fluentem sistit sanguinem. vide κύτινος.

Βαλβίς. κοιλότης παραμήκης, hoc est, concauitas oblonga, apud Hippocr.

Βαλία Hesychio ὀφθαλμία dicitur.

Βαλίς. dicitur à quibusdam σίκυς ἄγριος, hoc est, cucumis anguinus, vt habetur apud Dioscoridem.

Βαλλωτή. ballote. Herba est caulibus quadrangulis, nigricantibus, hirsutis fere ab vna radice numerosis, folio marrubij sed maiore, pene rotundo, piloso, cingente per intercapedines caulem, apiastri similitudine, graueolente, orbiculato florum ambitu, qui candidi in rotæ speciem scapos verticillatim obducunt. Dicitur alio nomine μελανόφυλλον & μελαμπράσιον, siue πράσιον μέλαν, vt ait Plinius lib. 5. cap. 4. Officinæ omnes marrubiastrum aut nigrum marrubium appellant.

Βαλλοῖος. qui est ex Valœa vrbe Macedoniæ, apud Hippocr.

» Apud Stephanum vrbs ista Macedoniæ βαλλοιὸν est, & cuius βαλλοιεύς.

Βαλσαμίνη. dicitur à quibusdam τὸ βούφθαλμον, vt habetur apud Dioscor.

Βάλσαμον. τό. Hesychius esse dicit ἀρωματικὸν ἄνθος:

est tamen potius liquor Aromaticus quam flos, vt fusius docent Theophr. histor. plant. lib. 9. c. 6. Dioscor. lib. 1. c. 18. Plin. lib. 12. c. 25. Gal. de antidot. lib. 1. Strabo Georgic. lib. 16. Iustin. histor. lib. 26. & Pausanias in Boeoticis. Sed & ipsa planta aromaticum istum & fragrantissimum liquorem fundens, βάλσαμον nominatur vt Diosc. loco citato docet. est vero frutex, vel vt idē ait, arbuscula magnitudine albæ violæ aut Pyxacanthæ, vel sicut ait Aetius binûm cubitorū, folio rutæ proximo sed cādidiore & perpetuo virēte in Iudæa solū quadam conualle & Ægypto nascens. Cæterū postea propagata est & plurimis locis sata ex quo Romani Iudęa potiti sunt. Huius autem arboris magnitudinem & formam, alij aliter exprimere conati sunt, vt in tanta varietate certi vix quicquam pronunciare possimus: ac Pausanias quidem in Beotticis nasci prodidit in Arabia, magnitudine fruticis, myrtifolijs, sampsuchi herbæ: Solinus in polyhist. similes vitibus stirpes esse prodidit: at Plin. l. 12. 35. c. Balsami arbusculā viti quā myrto similiorē esse voluit, huic folium esse rutæ proximum, proceritate intra bina cubita subsistere: Theophrast. vero 9. histor. plant. cap. 6. magnæ Punicæ malo similem esse dixit, folio rutæ proximo, fructu Terebinthi: Monardes item Hispalensis huius ætatis medicus libr. de simplicibus medicamentis ex occidentali India delatis, arborem esse asserit malo Punica maiorem sed folio vrticæ, Strabo libr. 16. Geograph. author est Cytiso & Terebintho persimilem esse: Iustin. historicus libr. 36. pineis arboribus formam similem habere, nisi quod sit humilis magis, & in vinearum morem excolatur; Dioscor. lib. 1. c. 18. magnitudine Lycio seu pyxiacanthæ similem esse tradit, nam ἀντὶ τῆ λευκοΐη, λυκίῳ legendum videtur, itemque ἀντὶ πυρακάνθης, πυξακάνθης; est autem Lycium vnum & idem cum spina buxea vt idem ipse Dioscorides testatur c. de Lycio; Ex balsami autem cortice gutta manat quæ ὀποβάλσαμον vocatur: eius autem surculus ξυλοβάλσαμον dicitur, de quibus vide suis locis: Balsamum autem desiccat & excalfacit secundo excessu; est & tenuium partium & odoratum.

Βαλσαμέλαιον. est succus balsami oleo persimilis, qui ex eo imis partibus crebra scarificatione vulnerato emanabat. Idem cum opobalsamo est, vt scribit Simeon.

Βαλσαμώδης. cognomentum est τῆ κασίας, vt inquit Plinius, quæ balsami odore est, sed amara, ideoque vtilior medicis, sicut nigra vnguentis.

Βάμμα. idem quod ἔμβαμμα, intinctus, id est, liquor in quo panem vel obsonia intingimus: Scholiastes Nicandri putat sic vocari omne ὑγρόν. atque si solum & sine adiectione ponatur significare acetum: diminutiua voce dicitur βαμμάτιον apud Athen. lib. 9.

Βαπτιστήρια. dicebantur olim in domus secretiore parte veluti lacus quidam ex ligno, lapide, marmore, aut alia materia in quibus lauabantur: duorum erant generum, alia dicebantur frigidaria, alia calidaria; in illis lauabantur frigida, in his calida: fiebant interdum capacissima, adeo vt in his natari posset. vide Vitruuium, & Plin. iuniorem in epistola ad Gallum.

Βαπτὸς. lapis est seu gemma bituminosa, molli odore prædita. Sic dicitur ex tinctura, quanquam Plinius non explicat quo colore fuerit tincta. Sunt qui existiment anchusæ radice intinctam fuisse.

Βάρβαρα. barbara. dicuntur (inquit Gal.) à recentioribus medicis emplastra quæ bitumine constant. Est enim generis nomen, non particularis alicuius medicamenti. Siquidem multa compositione inter se admodum differentia barbara appellantur. Eorum vero plæraque etiam nigra dicta fuere, videlicet à colore bituminis. Quoniā autem bitumen glutinandi vim habet, cruentisque vulneribus conuenit, quæ ἔναιμα appellantur, ideo sæpe ἔναιμα βάρβαρα, hoc est, barbara cruentis vulneribus conuenientia, dicuntur à medicis, vt à Gal. lib. 5. meth. med. in sistendo sanguine è pulmone erumpente.

Multæ autem barbarorum emplastrorum descriptiones habentur apud Gal. 2. κτ γένη. c. 22. Cur autem sic dicta sint fatetur Gal. se ignorare 2. ad Glauconem.

Βαρβαρικὸν. nomen est medicamenti acopi ad coxendicum dolores efficacis, quod etiam δι᾽ εὐφορβίȣ dicitur. huius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 19.

Βάρβιλος. dicitur proprie arbor ex osse persicæ enata, vt annotat Constantinus Cæsar. lib. agricult. 10. cap. 13.

Apud Eustath. legitur neutro genere βάρβιλον, quo nomine à quibusdam dici scribit τὸν τῆ κρανείας καρπὸν fructum corni arboris, quem ab alijs nominari ait πίλαξιν, ab alijs μάξαιον.

Βαρεῖα σπλῆνες. lienis grauitates Hippocrati dicuntur lib. de victus rat. in morb. acutis, id est, splenis tumores ac inflammationes grauitatis sensum aut grauem dolorem inferentes.

Βάρηκες. Etymologo sunt τὰ ἕλκα τῶ ὀδόντων, sed addenti quosdam exponere σιαγόνας, alios τὰ ἐν τοῖς ὀδȣ̃σιν ἀπὸ τῆ τροφῆς ἐγκαταλείμματα, id est Gingiuas, malas, vel quæ ex cibo sumpto dentibus inhærent.

Βαρυκοΐα. id est, grauis seu diminuta auditio, vt παρακοὴ seu παράκȣσις deprauata: habetur hæc vox aphor. 17. lib. 3. hinc apud eundem βαρυήκοοι νότοι, austri (ab effectu) auditum obtundentes & hebetantes.

Βαρυφροσύνη. status est mentis grauiter affectæ & curis atque molestijs velut grauatæ.

Βασάλτης. est lapis multangularis, colore ferri & durissimus, vt non facile vulnerari secariue possit.

Βάσανος. dicitur à quibusdam coticula lapis, quod aurum ipsi attritum colore, tanquam trutina, examinetur.

Lapis index, lapis Heraclius seu Lydius ait Plin. lib. 5. 8.

Βασίλειον. est collyrium σμηκτικὸν ad principia suffusionum, omnem visus hebetudinem & cicatrices efficax, descriptio habetur apud Aetium lib. 7.

Βασιλίδιον. est collyrium ψωρικὸν, diuersum à superiori. describitur à Galeno lib. 4. τῶ κτ τόπȣς.

Βασιλικὴ. huius nominis antidotus describitur à Gal. 2. de antidot. ca. 11. faciens aduersus canis rabidi morsum.

Βασιλικὸν. est emplastrum, quod & τετραφάρμακον dicitur à Gal. Aetio & Paulo, quia constat quatuor simplicibus medicamentis, paribus scilicet portionibus ceræ, resinæ colophoniæ, picis & seui taurini simul mistis coctisque. Vim habet maturandi abscessus & ad suppurationem per-

ducendi. Est & huius nominis emplastrum nigrum & iisdem fere viribus præditũ apud Cor. Celsum lib. 5. cap. 19. habens, Panacis P. * I. galbani P. * II. picis & resinæ, singulorum P. * X. olei dimidium cyathum. Habentur & apud Scribonium Largum duo emplastra, vnum Tryphonis nigrum quod βασιλικὸν dicit appellari, recipiens Picis Brutiæ * P. XL. resinæ * P. XL. galbani * P. II. olei cyprei, * P. sescunciam cum olei communis * P. IX. Alterum emplastrum Aristi chirurgi, similiter nigrum, quod τετραφάρμακον nuncupat, eodem prorsus modo descriptum quo habetur apud Galen. Aetium, Paulumque. Ex quo apparet βασιλικὸν illud celebre, ab Aristo chirurgo profectum inuentumque esse.

Βασιλικὸν. recentioribus qui de re herbaria scripserunt dicitur τὸ ὤκιμον, atque apud omnes fere iam receptum hoc nomen est, vt Galli quoque lingua vernacula sic appellent. Rationem Psellus addit, quod ocimum mediocrem possidet calorem, capiti cordique odoratu salutare.

Βασιλικὸν etiam est genus vnum Satyrij, folijs nigra plumbagine maculosis, & reliqua superficie cynosorchi simile, cui radix subest lutea, ac instar manus effigie ramosa. Officinæ Christi palmam appellant. Eius vsus esse perhibetur ad erugandam cutem & neruorum dolores, & contra noxia medicamenta.

Βασιλικὸν. apud Hippocratem plærique interpretantur τὸ ἄμμι.

Βασιλικὸν ἄγριον. dicitur à quibusdam ἄκινος, vt habetur apud Dioscoridem.

Βασιλικὸν. etiam nomen est Collyrij ad incipientem suffusionem & omnem visus hebetudinem optimi, quod describitur à Galen. lib. 4. κτ͂ τόπ. cap. 7.

Βασιλικὸν. etiam nomen est malagmatis, stomachicis & hepaticis vtilis, descripti à Galen. 8. κτ͂ τόπ. c. 5.

Βασιλὶς. liquidi collyrij nomen est ad oculorum suffusiones, hoc ἀναληπτικὴν quasi reparatricem appellari scribit Galen. qui describit 4. κτ͂ τόπ. cap. 7.

Βάσις. appellatur inferior & posterior cerebri pars ex qua παρεγκεφαλὶς oritur inquit Ruffus: Quin & βάσις apud medicos in medicamento composito pars illa dicitur, quæ præcipua est & vnde manat actio, quæque cæterorum quæ adijciuntur, ceu columna est fulcimentum atque fundamentum.

Βάσκανος ὀφθαλμὸς quid vide in ὀφθαλμός.

Βάτινα. dicuntur à Gal. 6. κτ͂ τόπ. mora τῆς χαμαιβάτου, id est, Rubi quasi dicas rubina, eodem plane modo sicut συκάμινα appellantur vera mora, vtraque appellatione à plantis suis deducta; βάτινα enim ἀπὸ βάτων dicuntur de qua voce infra; Athenæus βάτια appellat: hæc autẽ magis quam mora astringunt, & si quis largius ijs vescatur capitis dolorem stomachique adferunt, vt docet Gal. lib. 2. de aliment. facult. c. 13.

Βάτις. idem quod βάτινον. fructus rubi, moro rubro, fragi similitudine, suauissimi gustus, quam vulgus Gallicum framboisciam vocat. dicitur & ὑποβάτον.

Βάτος. rubus. planta est vulgaris notitiæ, vt ait Dioscorides, & spinis horrens, sed multo maioribus quam rubus Idæus, qui etiam sine spinis inuenitur: cum tamen ambo eadem præstare videantur. Folia, germina, flos, fructus, & radix non obscure adstringunt, sed folia plurimum habent aqueæ substantiæ, parum vero adstrictionis.

Βατράχιον. ranunculus. herba est cuius multa produntur genera, de quibus apud rei herbariæ scriptores.

Sic vero appellari tradunt quod limitibus humidis, opacisque marginibus ranarum more lætetur: Sed & apud Chymistas βατράχιον vocatur quiddam ex latice diuino computrescente prouenĭens in auri confectione, specie ranunculi, cui veneno vis tanta inest, vti halitu etiamnum perimat, illud ab effectu Chrysocollam etiam nuncuparunt. Fuit & βατράχιον coloris species quo ante inuentas personas faciem inungebant, vt tradit Aristoph. Scholiastes, vnde & batrachis inter floridi coloris enumeratur indumenta.

Βατραχίτης. gemma est cuius tres species produntur. prima ranæ colore ex quo nomen habet, secunda eboris, tertia quæ è nigro rubet: quæ duæ quamuis ranæ colorem non habent, tamen quia in eadem Copto, in qua prima, nascuntur, eodem cum prima nomine donatæ sunt.

Βάτραχος. est tumor phlegmonodes partium quæ sub lingua sunt, sed maxime venarum, pueros præsertim infestans.

Quem morbum interpretes modo ranam, modo ranunculum vocant: Aetio lib. 8. c. 39. ὑπογλώσσιος βάτραχος nominatur.

Βδέλλα. hirudo sanguisuga. Nomen est animalis à quo præsidium in arte medica petitur quod sanguinem exhauriat: hirudo autem non cutem modo verum altius quoque, si ea tenella vt pueris & infantibus sit penetrat: illa exhausta, exinanitaque & accurate præparata, auidius tutiusque sugit, ferequecontinenter, donec copia turgescat, saturaque procidat: Plerumque etiam ea sublata sanguis confertim profluit, si præsertim in prominentem venam fuerit infixa, ac tum scalpelli, & phlebotomiæ vicem supplet; ita quidem ex hemorroide tam copiosum interdum sanguinem euocat, vt emplasticis astringentibusque medicamentis sit opus, & puerorũ cubito infixa phlebotomiam exæquet: Quæcumque sic è vena caua haurit, pro vniuersali euacuatione habenda est; Quæ vero duriusculæ cuti, aut ei parti cui nulla sit amplior vena subiecta, ad hærescit, quam solum partem attigerit, euacuat, aut certe minimũ è vicinis, nihil vero prorsus ex alto vel ex distantiore loco prolicit; Quocirca ijs duntaxat partium vitijs exugendis adhibetur quæ in summa sunt cute, vt scabiei, vitiligini, impetigini, pano, nasi facieique rubori, & Elephanticorum tuberculis; vniuersim vero cum sanguis aliqua in parte ita inhæsit, vt nec secta vena nec medicamento reuelli possit, qua & ratione adhibentur scarificatio & cucurbitulæ. Præter significationem prædictam etiam βδέλλαν significare Hippocrati aliquando venam varicosam censuit Dioscor. lib. 2. c. 36. vt Gal. refert, sed certe locus ille Hippocratis 2. prorrhetici in quo τ͂ βδέλλας mentionem facit multum abest vt Dioscoridi faueat, cum illic potius hirudinem significet.

Βδελυγμὸν. apud Hippocr. lib. de fistulis, tetrum fœtorem significat & execrandum: Sic Hesych. βδελυγμίαις, δυσωδίαις exponit: intelligitur autem grauis ille fœtor qui ex ventris recrementis & alui

alui solutione expirant, βδελύσσεσθαι enim κενοῦσθαι τὴν κοιλίαν significat Hesychio: Aut hac voce intelligit Hippocr. execrandum illum fœtorem qui ex saniei corruptela & varia putrilagine qua manant fistulæ, efflatur.

Βδέλλιον. arbor est nigra, oleæ magnitudine, folio roboris, fructu caprifici, nec insuaui. Manat ex ea humor eiusdem cum sua arbore nominis, cuius duo genera fecit Gal. Vnum Scythicum, alterum Arabicum. Scythicum nigrius resinosiusque, Arabicum translucidius & siccius: esse autem debet amarum gustu, simile ceræ, vel taurino glutini, translucidum, interius pingue, si digitis subigatur, lentescens, humano vngui colore simile, sine ligno, sine sordibus, & cum incenditur, odoratum. id Arabicum dicitur. Alterum genus sordidum est, nigricans, grandioribus glebis, & conuolutum in offas. id ἁδρόβωλον vocant, & aduehitur ex India. Vtrumque excalfacit & vim habet emolliendi duritias & discutiendi aquas atque aquosos ramices. Sed priuatim Arabicum vrinas mouet & calculos frangit.

Βελένιον. sic Perseam in Perside venenatam appellat author librorum de plantis, qui Aristotelis nomen præ se ferunt, siue à sagittis nomine ducto, siue ab Apolline qui quondam Gallis Belis dictus; Si à sagittis τοξικὸν Græcum fuerit; Aristoteles venenum hoc à Celtis parari solitum ξενικὸν vocat; Galen. libro de Theriaca ad Pisonem ἐλένιον, pro quo lege βελένιον: idem scribit Dalmatis & Dacis plantam esse, cuius succo sagittas suas efficiant lethales: tingunt & Galli sagittas suas helleboro, vt docuit Plin. lib. 25. cap. 5.

Βελενίτης. est lapis qui τοῦ βέλους, id est sagittæ, effigiem repræsentat. eo hodie quidam pro lyncurio vtuntur. Similis est succino colore, & pellucet, & paleas aliasque res minutas tanquam succinum ad se allicit. Si vratur, candidus euadit, vel ex candido cinereus. Si confricetur, olet aliquando cornu bouis limatum aut vstum. Diuersa illi magnitudo est. sed vt plurimum quidem digiti longitudinem & crassitiem æquat. reperitur vero interdum sesquipedalis, brachij crassitudine. Omnibus figura est sagittæ ex ampla radice desinentis in tenuissimam aciem, atque in intimo corpore aurea quædam armatura interdum est, in alijs autem terra, aut arena, aut alius etiam lapis: quæ omnia in acutum æque atque βελενίτης ipse turbinata sunt. Verum lapis qui in eo est aurei coloris armatura tectus, plærumque constat ex crustis, tanquam membranis quibusdam, primo latis, mox magis atque magis strictis. Exiccat, sanat vulnera, frangit calculos.

Βελόδακος, à quibusdam dicitur ὁ δίκταμνος, vt habetur apud Dioscoridem, quod tradant vulneratis capris mederi dictamnum, à pastu eius statim decidentibus telis, quasi telorum remedium.

Βελονοειδής. est processus vnus ossis λιθοειδοῦς, ab inferiori eius parte exoriens, solidus, oblongus, & subtilis instar styli, graphij vel acus, quem proinde totidem nominibus veteres appellarunt, στυλοειδῆ, γραφιοειδῆ & βελονοειδῆ. Sunt etiam qui à gallinacei calcaris similitudine πλῆκτρον vocent.

Βελοτόκον. à quibusdam dicitur ὁ δίκταμνος, vt habetur apud Dioscoridem, quod & sagittarum & partuum remedium sit.

Βελουλκόν. est ferramentum extrahendis telis accommodatum. quod Celsus lib. 7. ad authorem Dioclem refert. Est autem lamina vel ferrea, vel ænea, etiam ab altero capite duos vtrinque deorsum conuersos vncos habens, & altero duplicata lateribus, leuiterque extrema in eam partem inclinata quæ perforata est.

De illo vide Cels. l. 6. cap. 26. Paul. l. 6. cap. 88. ex illo deductum βελουλκία, ας, teli infixi extractio, cuius tres ex Homero species tradit Eustath. Iliad. δ', ἐκτομὴν cum telum educitur discissa latius carne; διωσμὸν cum protruditur & propellitur, & ἐξολκὴν cum extrahitur.

Βεμβίξ. exercitationis genus erat quoddam apud veteres idem, vel saltem prope accedens ad illud trochi vel turbinis genus, quem loro, baculo alligato emissum pueri nostri in orbem rotare faciunt, & deinde plagis rotatum impellunt certatim, quem pulchre describit Virgil. 7. Æneidos; Aretæus lib. 1. in curatione Epilepsiæ, solam eius vertiginis inspectionem, quam facit βεμβὶξ, epilepsiam inducere monuit.

Βρεδρίας. est nomen ξηρομύρου, hoc est, vnguenti sicci, ex pluribus aromatis compositi citra liquoris vllius admixtionem, cuius descriptio habetur apud Aetium libro vltimo, haud longe à fine.

Βρενίκιον. nitrum est tenuium partium: valens maxime ad vulnera neruorum.

Βήξ. tussis. Est efflatio vehemens quâ quicquid spirandi instrumentis molestum est, natura expellere conatur. Motus est deprauatus actionis animalis motricis, vt & sternutamentum, & pandiculatio, & horror, totúsque præter naturam; ex eorum symptomatum genere in quibus causa aliqua quæ præter naturam est, ad tales actiones eam extimulat. Cuius tamen expellendi modus à reliquis diuersus est. Cùm enim reliquæ partes id quod noxium est sui contractione expellere conētur, asperę autem arteriæ duriores sint, quàm vt contrahi constringique possint, circa id quod intra se continent, natura spiritum concitato impetu foras excludit, quo ipse plurimus celerriméque foras actus, vnà quicquid est molestum propellat. Motus autem hic per eadem omnino instrumenta fit, per quæ magnę & vehementes etiam spiritus expulsiones, quas Græci ἐκφυσήσεις vocant, hoc est, efflationes: in quarum genere tussis est, vt quæ nòn aliud sit, quàm vehemens efflatio sæpius repetita, si primo conatu causa depulsa non est: siquidem pro eius magnitudine tusses vehementes aut exiguæ, frequentes aut raræ mouentur. Excrementa námque crassa lentáque multùm, aut valde tenuia & aquosa, quæ ab ipso spiritu comprehendi nequeunt, difficillimè tussiendo reijciuntur. similiter calida atque frigida siue asperam arteriam mordeant, siue tantùm obstruant. adhæc rodentes humores vel in ipsis arterijs collecti, vt in tabe, peripneumonia, pleuritide: vel à capite defluentes, vt in catarrho. Cibus etiam & potus in asperam arteriam deerrans, atque morbi partium tum respirationi inseruientium, tum vnà cum ijs motarum, veluti diaphragmatis, iecinoris, lienis atque stomachi tumores, magnam tussim inducunt, sicut è contrario eædem causæ pauciores aut minores exiguam tussim, vel tantùm κέρχνον mouent, velut & intemperies frigida inæqualis partium respirationi dicatarum, per quam nihil tussiendo expuitur, tussisque tam exigua mouetur, vt sola spiritus

cohibitione (niſi admodum magna ſit) ſupprimi curarique poſſit, aucto per eam calore, & ſpiritu cohibito in omnes etiã arctiſſimos meatus ſubeunte, quibus duobus remediis ea intemperies tollitur. Hæc autem tuſſis ſcreatui non abſimilis eſt. Per eam enim muſculi thoracis, vt ſcribit Galenus, concutiuntur, vt ea quæ carnibus ſuis moleſta ſunt, in pulmonum arterias expellant. & ad horroris rigoriſque genus pertinere videtur, niſi quod hæc citiùs ſentitur, ob motum perpetuum inſtrumentorum thoracis.

Βῆχες ξηραί. ſiccæ tuſſes, illæ apud Hippoc. dicuntur quibus nihil expuitur inquit Gal. in aphor. 54. l. 4. fiunt autem aliquando ob intemperiem inſtrumentorum quæ reſpirationi inſeruiunt; aliquando faucium aſperitate: vel aliquando tenui & pauco humore diſtillante vt docet Gal. ibidem, vel quod lẽti ſint & craſſi humores pulmonis fibris infixi, comm. 1. in 1. Epid. vbi & cauſas illas fuſius exponit.

Βήρυλλος. herbæ cuiuſdam nomen eſt, vt ait Heſychius: forte ea quam officinæ berulam appellãt, quæ proprijs nominibus ſion ſeu lauer dicitur.

βήρυλλος. beryllus. gemma eſt ex puro liquidoque ſucco nata, tranſlucida, colore viridi, ſed multum diluto, vt aliquando alterius coloris eſſe videatur: ex quo octo eius genera ſtatuuntur. Qui vere βήρυλλος dicitur, viriditatem puri maris imitatur. proximus, cuius fulgor in aureum vergit colorem, χρυσοβήρυλλος nuncupatur. tertio locò eſt χρυσόπρασος, facto ex auro & porri ſucco nomine, pallidior ſuperiore. quarto ὑακινθίζων, quia colòre ſimilis ſit hyacintho. quinto ἀερώδης: ſexto, κήρινος: ſeptimo, ἐλαιώδης: vltimo, κρυστάλλινος. Sic dicti à coloris ſimilitudine. Omnibus autem facile color hebeſcit ni ſurdus & euanidus repercuſſu angulorum excitetur. Qua de cauſa ſexangulam figuram illis dant artifices, atque cylindros ex ijs faciunt magis quam gemmas. Sed & ipſe cylindri modo teres naſcitur.

Βηρύτιον. eſt nomen medicamenti ophthalmici ſiue collyrij, quo Berytius quidam ad maximas epiphoras vtebatur, quodque deſcribitur à Galeno lib. 4. τῶν κατὰ τόπους. Eſt & paſtilli nomen ad dyſentericos perutilis, quod habetur lib. 9. τῶν κατὰ τόπους.

Βήσασα. dicitur à Syris ruta ſylueſtris, quam alij etiã ἅρμαλα, Cappadoces μῶλυ appellant, propter quandam quam habet cum τῷ μῶλυ ſimilitudinem: vtraque enim radicem habet nigram & florem lacteum ſecundum Aſclepiadem: cuius verba Galenus citat lib. 9. τῶν κατὰ τόπους: βήσασα eſt ſemen rutæ ſylueſtris, quæ in Syria naſcitur, & vernaculo nomine ab illis ἅρμαλα appellatur. Calefacit tertio gradu, tenuis ſubſtantiæ eſt, diſcutit & vrinam promouet. Apud Dioſcor. legitur βησασᾶ.

Inde autem orta eſt compoſitio ϛομαχικὴ ἡ διὰ τοῦ βησασὰ dicta, quæ deſcribitur à Paulo l. 7. c. 14. & à Gal. 6. κατὰ τόπους.

Βησσατικὴ. quæ eſt ex Beſſis in Thracia, apud Hippocratem.

Βηχικόν. Eſt medicamentorum genus ad leniendam & ſedandam tuſſim præparatum, nec tuſſi tamen tantum conducens, ſed ijs etiam qui ſanguinem reijciunt, & qui præterea in tabem inciderunt, quique thorace, pulmone, aſpera arteria aut alia quadam parte interna laborant. Pro diuerſitate autem affectionum, varia materia conſtant, alias quidem ſtyrace & croco, quæ concoquendi vim habent: alias vero aliis, interdum calefacientibus, aliquando cum exigua adſtrictione aromaticis & ſiccantibus, aliquando ſeminibus quæ nobis in frequenti vſu ſunt, vt aniſi, apij, fœniculi, dauci, ſeſeleos, ex quibus non modo obtunditur medicamentorum vehementia & ingratus ſapor, verum vrinæ etiam commouentur: aliquando vero aſperitates delinientibus, vt tragacantha, radice dulci, & dulci vino. Sæpe autem etiam καρωτικά, hoc eſt ſtupefacientia, remiſcentur, quæ tabidis commodiſſime poſſunt exhiberi. Verum facultatem illam ſtupefacientem exiguam prorſus in his eſſe oportet, nec tantam quidem quanta in colicis medicamentis habetur. In his enim vehemens eſſe & exuperare ſolet, eamque inducit refrigerantium medicamentorum copia, cuiuſmodi eſt ſemen hyoſcyami, & cicutæ, ſuccus papaueris & cortex mandragoræ: ac tantam quidem adhibere propter colici doloris magnitudinem neceſſe eſt. Qua fere ſola in re τὰ βηχικὰ ἀπὸ τῶν ἰδίως κωλικῶν, hoc eſt, bechica ab ijs, quæ proprie colica dicuntur, videntur diſcrepare.

Τῶν βηχικῶν autem plures differentias vide apud Trallia. toto lib. Cæterum vox hæc non tantum de medicamento dicitur tuſſim leniente ac ſedante, ſed & pro eo quod tuſſim prouocat vt docuit Gal. 5. de ſimplic. medic. facultatibus.

Βήχιον. tuſſilago. folia illi ſunt maiuſcula quam hederæ, ſex aut ſeptem à radice, ſubalbida à terra; ſuperne virentia, in plures angulos exeuntia: caulis palmum altus, flos luteus. vere prodit, quo vna cum caule confeſtim exuitur. Inde nonnulli his vacare exiſtimarunt. Radix tenuis eſt. naſcitur in amœnis & riguis. Eſt modice acris, vt ſine moleſtia noxaque omnes thoracis abſceſſus credatur rumpere. Nomen illi inde datum eſt quod tuſſim ſedet. Dicitur & alio nomine ἡ χαμαιλεύκη. dicitur & à quibuſdam hoc nomine ὁ ἐλελίσφακος, id eſt, ſaluia, ſicut habetur apud Dioſcoridem.

Βίαιον. eſt vini ſpecies de quo vide in voce οἶνος, vbi ordine Alphabetico vinorum inſigniores differentiæ explicantur.

Βίβλινος οἶνος. vinum biblinum, vide in voce οἶνος vbi inſigniores vinorum differentiæ explicantur.

Βιθυνὸς. nomen eſt emplaſtri ad hydropem efficacis, cuius deſcriptio habetur apud Galenum l. 9. τῶν κατὰ τόπους.

Βιθυνὸς etiam dicitur paſtillus quidam deſcriptus ab Aetio libr. 14. & à Paulo libr. 7. Valet ad vlcera contumacia, vt legitur apud Galenum libro nono De ſimplicium medicamentorum facult.

Βίκινος οἶνος. vide in voce οἶνος vbi inſigniores vinorum differentiæ explicantur.

Βισιμὸς. antidoti cuiuſdam nomen eſt apud Aretæ. 2. de curat. acut. cap. 8. quam in comminuendis renum calculis commendat.

Βλαβεραί. humidæ & mucoſæ apud Hippocratem.

Βλαισὸς. blæſus, varus, valgus. Sic à plæriſque vocatur cui membra reſoluta ſunt, hoc eſt, παραλυτικός. Dicitur & cui lingua impedita eſt, & literam aliquam exprimere non poteſt, qui proprie ψελλός, id eſt balbus, appellatur. Refertur etiam ad alia membra, vt manus, pedes, brachia, vt

gressum habet mancum vel deprauatum, cuique suræ sunt in diuersum actæ, qui proprie à Latinis valgus & varus nuncupatur. Quod vitij genus Alexandr. Aphrod. in probl. ex imbecillitate fieri scribit. Quum enim, inquit, eorum partes inferiores nequeant sustinere superiores, facile peruertuntur, indeque vitium, quod pedum blæsitatem vocamus, prouenit.

Gal. lib. de caussis morborum βλαισὸν, inquit, dicitur τὸ ἐπὶ τὰ ἐκτὸς ῥέπον, ῥαιβὸν δὲ τὸ ἐπὶ τ' ἀναντία. ita vt quibus rectiora sunt crura quam ordo naturæ postulet, dicantur βλαισοὶ: fiunt autem hæc conformationis vitia ex intempestiuo & vehementiori motu puerorum, talis enim labefactat artus & in quam minime est oportunum partem circumagunt, crura enim ex ipsa corporum incumbentium grauitate, aut ad exteriora, aut ad interiora vertuntur, prout fit prima τῆς κνήμης inclinatio: à voce βλαισὸς deductum βλαίσωσις 3. de vsu part. c. 9. ei opponitur ὁ ῥαιβός.

Βλακεύειν. ὀλιγωρεῖν vilipendere, contemnere, apud Hippocratem.

Βλαστήματα. pro papularum eruptionibus & exanthematis sumi videntur 4. Epid. fortassis etiam apud eundem pro inguinum tumoribus vsurpantur, qui viscerum impuritatem & redundantem superfluitatem arguunt, eruptionem quoque pustulosam aut pustulam significat lib. περὶ χυμῶν apud Hippocratem.

Βλαστοὶ. dicuntur productiones quædam cum scilicet planta ipsa fructum parat producere, Gal. 2. de aliment. facult. c. 60.

Βλέννα. mucus, frigidus humidusque succus: quem omnes homines φλέγμα vocant, vt scribit Gal. lib. 2. de facult. natur. Sic Hippoc. crassiorem pituitam vocare consueuit, qualis è cerebro per palatum & nares descendit.

Vt sub finem libelli περὶ διαίτης ὑγιεινῆς, & l. 2. de morbis, verbum ibi non βλέννα scriptum est, sed βλαίννα, vt vicissim apud eum βλεσὸς legitur multis in locis pro βλαισὸς, vt apud Gal. & Aristotelem & alios scribitur: sed & βλαιννώδης apud Hippocr. 2. de morbis scriptum legitur pro βλεννώδης: ad hæc βλενώδης & βλένος cum vnico ν scripta reperiuntur pro βλεννώδης & βλέννος, velut apud Aristotelem histor. animal. lib. 8. vbi & nota hoc βλένος siue βλέννος vsurpari pro βλέννα: vox autem hæc βλεννώδης, peculiariter de homine ignauo, & stulto seu segni & fatuo dicitur, vt Festus ex Plauto refert, quin & Hesych. βλεννὸν exponit νωθῆ μωρόν. Cæterum pro βλέννα dicitur alio nomine μύξα de qua vide suo loco.

Βλέφαρα. palpebræ, genæ Plinio. Sunt partes membranosæ, pilis ornatæ, supra infraque oculos ambientes & claudentes. Hæ cum duæ in vtroque oculo habeantur, inferior & superior, sibi tamen coniunctæ sunt & continuæ, & ab vno principio proficiscuntur, scilicet à membrana caluariam succingente: nec tamen hac simplici membrana constant, sed præterea cute atque cartilagine quæ ταρσὸς dicitur, non modo simul vnitis, sed cum alba etiam oculi tunica. Palpebra inferior immobilis est, superior sola attollitur & demittitur, idque duorum obliquorum musculorum beneficio, quorum vnus à nasi finibus oritur, & in dimidiam cartilaginis eius quam ταρσὸν diximus vocari, partem sibi propinquam inseritur. Hic palpebram sursum mouet, alter vero ei oppositus totum minorem oculi angulum complectitur, quodammodo factus semicircularis. Oritur namque à medio inferioris palpebræ, & per minorem oculi angulum circumductus, superiorem palpebram petit, inque reliquam tarsi dimidiam partem implantatur. Is deorsum palpebram trahit. Sic quidem Gal. visum fuit ad finem lib. 10. de vsu partium, quanquam idem initio lib. 3. de locis affect. videatur sentire geminis musculis palpebram descendere, oculumque claudi, & ab alio quem ipse non describit (is forte à musculosa cute frontis superciliorum nascitur) sursum attolli. Cæterum palpebra vtraque pilos habet oris extremis insertos, & sibi semper æquales, quod cartilagini inserti sint, à qua non potest copiosum alimentum eorum incremento suppeditari. faciuntque non modo ad ornatum, sed etiam ad securitatem βλεφαρίδες & cilia appellantur. Dicitur βλέφαρον παρὰ τὸ φάρος εἶναι τοῦ βλέφους, hoc est, quod oculi sit indumentum. vnde poeta quidam Græcus non illepide ὀμματόφυλλον appellauit, perinde ac si oculi folium diceres. Cicero lib. 2. de natura deorum palpebras tegumenta oculorum vocauit.

Βλεφαροσυμφυῆ. Commissæ palpebræ, hic vero morbus fit quando scilicet cum inferiori cilio superior palpebra coalescit: Plura de illo Paulus l. 6. c. 15. vbi curationem eius chirurgicam tradit.

Βλέφαρα τραχέα. aspera palpebræ, quæ sic dicuntur cum euersæ sanguinolentiores apparent, & magis asperæ carnosæque, & fici acinis similes vt docet Gal. in Isagoge.

Βλέφαρα vero παχέα. id est crassæ appellantur, quando euersæ, duriores ijs quæ naturaliter se habent existunt, & scabris magis carnosæ vt ait ibidem Galen.

Βλεφαρίδες. cilia. Celsus non aliter quam pilos palpebrarum dicit. Plinius etiam palpebras vocat. Sunt pili ad extremum vtriusque palpebræ ambitum siti, vide supra βλέφαρα.

Hos pilos Cicero vallū vocat, vt & Gal. χάρακα, & Pollux lib. 2. Βλεφαρίδες, inquit, dicuntur αἱ ἐκπεφυκυῖαι τῶν βλεφάρων τρίχες, οὐ κόσμον τοῖς ὀφθαλμοῖς μόνον ἀλλὰ καὶ κατὰ χρείαν ἔχουσαι τὴν προσβολὴν ὡς τὰ προσπίπτοντα λυπηρὰ ἀποστέργειν, καὶ τὰς ὄψεις κατευθύνουσαι μὴ ἐῶσαι πλανᾶσθαι, id est pili ex palpebris crescentes, non modo ornatus oculorum, sed & necessariam habentes prominentiam vt res nociuas incidentes arceant, & oculorum radios dirigentes non aberrare sinant: Sed & βλεφαρὶς Aristoteli palpebram significat vt 4. de part. animal. & l. 11. & in 1. de histor. animal. vbi ait nō coire scissam βλεφαρίδα id est palpebram: de βλεφαρίδων autem vsu, & quæ animalia βλεφαρίδας habeant, quæ vero non, si scire desideres habet Camerar. ex Polluce, alijsque multis scriptoribus.

Βλεφαρικά. Collyria palpebraria vocat Aurelian. l. 4. c. 2. tardarum passionum, siccosque pulueres qui palpebris adhibentur.

Βλεφαροξυστόν. instrumentum chirurgicum radendis, vellendis, concinnandisque palpebris aptum.

Βλητρισμός. corporis iactationem incontinentiam inquietudinem significat, quæ & ῥιπτασμός. ἀπορία, ἄση, δυσφορία, ἄλυσις, ἀλυσμὸς & ἀλύκη dicitur: est vero βλητρισμὸς antiqua dictio, & aliquoties Hippocrati vsurpata, vt ægro 8. & 12. lib. 3. Epid. Aretæus hac voce vtitur pro ægri inæquali motu & inordinato, cum veluti volutatur & iactatur, cap. 1. lib. 1. de morbor. acutor.

curat. de phreniticis loquens: oritur autem hæc affectio ex efferuescente, & putri humore, ex agitato in primis venis quæ sunt circa ventrem & hypochondria, vnde fit stomachi vitium & vellicatio, totiusque corporis motus inquies vt onus hoc depellat, quale quid in pestilentibus & malignis febribus contingit, in quibus ægri pessime conflictantur.

Βλητός. ictus, syderatus, aut sydere afflatus, aut ex plaga liuidus, παρὰ τὸ βάλλεσθαι id est iciri: ἀστρόβλητος de cœlo tactus, diuina virgula ictus, qualis eorum à morte color quos fulgor absumpsit, qualis & color vitium, quas gelu rigentes adhuc, summo mane intempestiuus solis radius, nulla ne leuissima quidem aura commoto aere prehendit, dictum vitium σφακελισμὸς, carbunculatio Gazæ, radicatio apud Theophr. 5. de causis: Veteres autem vt docet Hippocrat. 1. de diæta acutor. pleuriticos βλητοὺς dictos scribit, tum quod ὑπὸ ῥέγχους καὶ ὀρθοπνοίης, id est stertore & spiratione sublimi repente suffocati pereant, tum quia illi totum latus in quo inflammatio delitescebat, tanquam ex plaga liuidum habeant velut diuerberati, qui enim sanguis sub cute ob dolorem peruenerat, in morte refrigeratus liuorem contrahit; atque hinc fortasse teli nomen petitum videtur, & à Q. Sereno in lateris morbis annumeratum his verbis:

Est & vis morbi quod telum commemoratur,
Cum subito dolor insanus furit incitus ictu.

Varinus quoque βλητοὺς antiquis dictos scribit, ὅσοι ἀπὸ ὀξέων νοσημάτων αἰφνιδίως ἐτελεύτων, quicumque ex acutis morbis derepente vitam finierunt: atque ex ea opinione pendet quod existimauere veteres venenatos esse, pleuritide sublatos vt scribit Aurelian. cap. 16. libr. 2. acutor. cum illis expirantibus sæpe latus aut nigrum, aut liuidum compertum sit; at βλητοὶ libr. 2. & 3. de morbis apud Hippocr. describuntur qui cum capitis stupore ac velut attoniti, stupefactis sensibus tanquam syderati concidunt ac derepente moriuntur, & inter impuri cerebri vitia annumerantur: Stephanus Atheniensis lib. 1. prognost. tradit etiam eos qui peste intereunt βλητοὺς vocari, quod in illis prædicta liuoris macula appareat; addo etiam strangulatos sic vocari in quibus propter respirationis difficultatem venæ adeo tumidæ redduntur, vt ex inflammatione disrumpantur, fiatque profusio sanguinis in cutem vnde refrigeratio & liuor.

Βλῆτρον. filix. Refertur à Nicandro in Theriacis inter remedia quæ suffitu serpentes abigunt. Græcus scholiastes πτέριν, hoc est filicem, interpretatur, quam alio etiam nomine βλάχνον appellant. Nicander autem πολυσχιδῆ vocat, hoc est, multifidam, quod etiam vrticæ conuenit.

Βληχρόν. leguminis quoddam genus apud Hippocratem. quod & βλῆχον scribitur teste Galeno.

Βλῆχρος. à quibusdam dicitur ὁ γλήχων, vt habetur apud Dioscoridem.

Βληχρὸς ξηρὸς πυρετός. pusilla sicca febris. Est differentia febris apud Hippocrat. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, opposita τῷ φρικώδει πυρετῷ, hoc est ardenti febri, cum ad manum quidem calor debilis est & pusillus, penitusque lentus, vt in hepialis febribus & diarijs multis & plurimis pestilentibus, intus tamen plurima apparet siccitas ex linguæ scabritie, siti, magna, inquietudine totius corporis, vigilijs & reliquis symptomatis, febris malignitatem indicantibus, quibus hoc febrium genus à mitibus differt quas Hippocr. φρικώδεας & εὐήθεις appellare consueuit. Itaque apud Hippocrat. meo quidem iudicio, tum libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, tum lib. 1. de diff. febr. cap. 1. debet legi βληχρὸς-ξηρὸς coniunctim, vt his duobus nominibus vnum febrium, quod modo exposuimus, genus designetur.

Βλήχων ἡ

Βληχώνιον. sic à nonnullis dicitur ὁ γλήχων, hoc, est, pulegium, quoniam pecus eo dum floret gestato, balatu compleatur.

Attice βληχὼ dicitur vt & γληχὼ inde βληχωνίας κυκεῶν apud Aristophanem in Pace, potio, dicitur cui pulegium admixtum est, quam cardiacis doloribus medelã esse ait: βλήχων insuper ab Aristophane dicitur τὸ ἐφήβαιον teste Hesychio & Suida.

Βλιχῶδες. apud Hippocrat. Suidas interpretatur λελεπισμένον καὶ καθαρὸν, decorticatum & purum, Erotian. habet γλιχῶδες, annotatque quosdam etiam scribere γλισχρῶδες.

Βλίτον. blitum. Est olus radice contra cæterorum fere olerum morem multiplici, prolixa, nec in rectum tendente, betaceis folijs, sine acrimonia fatuis, semine corticeo, racematim singulis ramis insidente. Ad id proxime accedit quod rubens olus, vel poretta rubẽs dicitur. Est fere qualitatis expers, lentum humidum & aquosius reliquis oleribus, & in medio boni malique succi.

Apud Suidam scribitur βλίτον, apud Dioscor. βλῆτον, & apud Theophr. βλῆτον, sed hæ duæ posteriores scripturæ esse videntur mendosæ. Nomen autem ex eo βλίτον traxit quod iners & fatuũ sit olus, sine sapore aut acrimonia vlla, hinc βλίτας pro stolidis Græci dixerũt; alij à stupore ex Græco appellatum volunt, quod ab ijs βλὰξ dicatur stupidus, quod nomen adhuc in vulgus nostrum manauit, socordes ignauosque homines bliteros vel potius bliteos Græca imitatione nominans, sic quoque Plautus in Truculento bliteam meretricem appellauit.

Βοάνθεμον. idem quod τὸ βούφθαλμον apud Hippocr. quod & alio nomine χρυσάνθεμον appellatur.

Βοήθημα. pro medicamento sumitur apud Gal. ad Glaucon.

Βοηθηματικὰ σημεῖα. à Galeno dicuntur in definit. medic. auxiliaria signa quæ nos curationis admonent in ipsis obseruatæ.

Βόθριον. Est vlcus corneæ tunicæ cauum, angustum, purum, puncturæ rotundæ simile. Sic dictum est à cauitate, quasi fossula. βόθρος enim foueã significat. Differt ἀπὸ τοῦ κοιλώματος, quod hoc amplius & rotundius sit bothrio, sed minus rotundum. Est & βόθριον, authore Galeno, cuiusque dentis alueolus & cauitas.

Βοθροῦσθαι. apud Galen. tumor dicitur, cum pressus digito in modum scrobis relinquit cauum & lacunosum vestigium.

Βόλβιον seu βολβίον. paruus bulbus: Legitur etiã apud Hipp. γυναικ. l. 2. βολβίον vna cum sua expositione, teste Gal. ἐγγλώσσαις qui perperam quosdam interpretatos esse dicit νάρκισσον διὰ τοῦ βολβόν.

Βολβίτιον. Est genus quoddam paruorum polyporũ, apud Hippocratem, quod & βομβύλιον à multis vocatur.

Βολβός. Bulbus. Notior visus est Discoridi quã vt debuerit depingi. Est autem capite ex pluribus

nucleis coagmentato, vertice fibris cristato, ceruice tenui, tota radice corticosa, foris squamosis membranis tunicata, fronde cepitia, terete, inani, angusta, in mucronem desinente, cauliculo dodrantali, in cuius fastigio flos emicat purpureus. Cepæ modo tunicati sunt bulbi, cumque ijs capilli velluntur, aut cum vertex præciditur, nonnihil lactis remittunt. Hi quod appetentiam excitent, appetitus à rusticis appellantur. Prouocant quoque & semen & venerem. Sunt namque acres, & crassum succum flatumque generant.

Atque ab antiquis nihil aliud in bulbis laudatur, ferebantque in hortis hoc olus potius irritamenti veneris causa quam cibi necessarij, hoc indicant in antiquis Græcorum Comœdijs sales & dicteria in theatris iactata, quale illud est βολβῶν χύτραν καταφαγών, id est pleno bulborum fictili satur contra salaciores dictum; & contra veneris impotentes, οὐδὲν σ' ὀνήσει βολβὸς ἂν μὴ ἄλευρ' ἔχῃς, id est nihil tibi proderit bulbus nisi farinam habueris: Sesami enim farina caseo melle & aceto ad cibum bulbi condiebātur, quia per se amari nec in cibis grati sunt; de illis Columella, viros acuunt (inquit) armantque puellas: hinc & pluribus in locis eos salaces vocauit Martialis, & eandem ob causam edēdos in nuptijs iussit Varro: & Pythagoras tanti fecit bulbos præsertim Megarenses, vt de ipsis & viribus eorum in vsu medico volumen condiderit. Quod vero ad vocis significationem spectat, Celsus l. 2. etiam bulbos innuit vocari omnia olera capitata, vel quorum radices esui dātur, quin & omnes etiam radices rotundæ & tunicatæ, vt lilij, croci, squillæ & similes aliæ, βολβοὶ dicuntur apud Dioscor. l. 1. c. 124. βολβοὺς καλάμου Marcellus oculos vocat, quo nomine veteres in radice dixerunt eam partem, vnde soboles quotannis nascitur; βολβὸν etiam ὀφθαλμοῦ Ægineta dixit lib. 6. cap. 17. de pterygio.

Βολχὸν. appellant quidam τὸ βδέλλιον, sicut habetur apud Dioscoridem.

Βωλῖται seu βωλῖτες. boleti fungorum species quædam, vide infra ad vocem μύκητες.

Βόμβος. crepitus, sic dicitur flatulenti spiritus per anum excretio cum sono facta, proportione respondens τῇ ἐρυγῇ qui est eiusdem flatus per os excretio; Proprie vero βόμβος Græcis dicitur excretio illa flatuosi spiritus cum sonitu puro, resonanti, & aereo, nam qui cum humiditate quadam editur βορβορυγμὸς proprie dicitur: Galen. inter βορβορυγμὸν & βόμβον quem appellat καθαρὸν, εὔηχον καὶ ἀερώδη, purum resonantem & aereum, medium genus ponit, eius qui cum stridore editur, quem vult fieri ab instrumentorum angustia & flatuoso spiritu cum pauca humiditate, vt docet 3. de causis symptom. flatus autem illi si in ventre maneant, affectum generant qui Græcis proprie ἐμπνευμάτωσις καὶ ἐμφύσημα dicitur, symptomata ventriculi non solum, sed & totius ventris inferioris, non potentis spiritum redundantem & nebulosum expellere, atque ea de causa fiunt coli dolores & στρόφοι à Græcis dicti.

Βορβορυγμὸς. est flatus ab intestinis crassis erumpens cum sonitu quodam humoris. Cum enim humor intra intestina continetur, cuius expulsionem natura molitur, huiusmodi murmur editur, ex quo flatum in humore versari facile queat intelligi. Flatus namque siccior cum sono prodiens, βόμβος nuncupatur. Galen. comm. aphor. 73. lib. 4. definit βορβορυγμὸν, sonitum spiritus qui nec magnus sit nec multus, sed cum modica quadam humiditate deorsum descendit.

Hinc apud Hippocr. ὑποχόνδρια βορβορύζοντα dicuntur de obmurmurantibus crepitantibusque hypochondrijs, & aphor. 27. l. 2. Coacar. prænot. Hippocrates vsurpauit βορβορύζειν καὶ ὑποβορβορύζειν, in sonitu qui lethali signo auditur, dū ægri potum deglutiunt; Sed & hanc vocem notabis ad vteros quoque accommodari sic Hippoc. l. 1. τῶν γυναικ. βορβορύζουσιν αἱ μῆτραι dixit, quod in illis sonus strepitusque quidam obaudiatur ei persimilis quem edunt, qui per cœnum (quod βόρβορος Græcis dicitur) incedunt, siue equitent illi quidem, siue suis pedibus cœnum exagitent, siue etiam ambulando ipsum conculcent, atque ita βορβορυγμὸς vox esse videtur fictitia, sonique species flatus & humoris signum.

Βορβορώδης οὖρον. vide οὖρον.

Βορρᾶς. Boreas. Aquilo. Est ventus, inquit Hippocr. ab Vrsis & Ripheis montibus spirans, frigidus, siccus, serenus, minimeque putrefaciens. Hippocrati adstipulatur Aristot. lib. de mundo, scribēs ventos qui ab Vrsa spirant, βορέας appellari. Galenus vero Boream vna cum Euro & Subsolano ab ortu flare scribit libr. 5. meth. med. Tabias describens. Ortum autem intelligere oportet æstiuum.

Ventus autem ille, inquit Gal. comment. in aphor. 17. l. 3. omnes corporis consumit superfluitates, & robur adijcit ipsis instrumentis, ex eo quod astringit & in vnum cogit, densando substantiam, propterea que in corpore omnia meliora fiunt, siue naturales siue animales functiones spectemus; sed & aluum cohibet, mordet oculos, & præcedentes pectoris dolores exacerbat, sed hæc parua mala sunt, inquit ibidem Galenus.

Βορὸς. dicitur ὁ πολλὰ δυνάμενος ἐσθίειν inquit Galenus, vorace Latine dixeris, hinc Hippocrati 6. Epid. ὕδωρ dicitur βορὸν, & ἀγρυπνίη βορὸς, quod Galenus interpretatur ex efficientia, faciunt enim aquæ & vigiliæ homines voraces.

Βοσκάς. Picis siccæ alterum genus, quod visci modo lentum est.

Βότραχος, apud Hippocratem αὐτὶ τοῦ βάτραχος: παρὰ τὸ βοὴν τραχεῖαν ἔχειν. id est, quod vocem asperam habeat.

Βοστρυχίτης. sic dicitur à quibusdam ὁ ἀμίαντος lapis.

Βοτάνη. herba seu gramen, inde βοτανικὸς, & βοτανικὴ πραγματεία apud Diosc. in præfat. lib. 1. est herbarum tractatio seu doctrina, atque ibidem βοτανικὰ φάρμακα medicamenta ex herbis confecta.

Βοτανικὸν. Emplastri nomen est cuius meminit Paulus lib. 4. c. 22. Describitur autem apud eundem lib. 7. cap. 17.

Et φάρμακον διὰ βοτανῶν, ex herbis compositum de quo Gal. l. 3. κατὰ γένη. c. 7. & l. 6. c. 2. plura.

Βοτρυίτης καδμία. Species est cadmiæ vstæ, quæ in editioribus domorum, in quibus vritur, partibus colligitur. Nam quæ in inferioribus legitur, πλακῖτις vocatur. Illa partium est tenuiorum, hæc vero crassiorum. vide καδμία.

Βότρυς. herba est fruticosa, lutea tota, & in multas alas sparsa. semen circa totos ramulos prouenit. folia cichorio similia. tota suauem odorem spirat: quare vestimentis interponitur. A Cappadocibus ἀμβροσίαν vocari author est

Dioſcorides, forte quod florem emittat odore ſuaui & vinoſo. Vocari etiam ab iiſdem ἀρτεμισίαν docet.

Huius autem vocis originem & rationem docet Plinius l. 27. c. 4. de ambroſia loquens, circa imum caulem (inquit) in ramulis ſemen eſt, vuis dependentibus, odore vinoſo, qua de cauſa βότρυς à quibuſdam vocatur. Marcellus vero à quibuſdam ſic vocatam tradit, nõ quod vuarum acinis aliquid ſimile habeat, ſed quod plura eius ſemina totis caulibus ſic confecta prodeant, vt racemi in vua imaginem faciant.

Βότρυς ἐξ ἡλίῳ. vua inſolata paſſa dicitur 7. Epidem.

Βυβάλιος. σίκυς ἄγριος. hoc eſt, cucumis ſylueſtris, ſiue anguinus, apud Hippocratem atque Dioſcoridem.

Et apud Gal. in lexic. Hipp. ſignificat & pudendum muliebre teſte Heſychio.

Βυβαστικὸν ἕλκος. vlcus præhumidum, quod pueris maxime in ſuperficie oritur, vt ſcribit Aetius l. 4. cap. 21.

Βυβὼν. inguen. ſunt qui definiant eſſe femoris cum iſchio iuncturam: alij, eſſe locum ad latera pubis, vbi femur & coxendix coeunt: alij verò, eſſe glandulas in inguinibus vtrobique ſitas: hæc enim magna vena arteriáque cùm ferantur in crura, earum ſecuritati natura prouidens, multas ibi magnáſque glandulas inſeruit, quæ eſſent eius diuiſionis ſtabilimentum, & aduerſus externas iniurias operimentum. Cùm autem glandulæ omnes propter ſui imbecillitatem omniũ maximè opportunæ ſint fluxionib. potiſſimùm tamen illæ quæ ſitæ ſunt ad inguina, quod præter natiuam imbecillitatem accedat etiam motus huius partis, in qua ſitæ ſunt, vehemens; ſitus decliuis; & redundans iis in partibus ſemper humiditas, quorum occaſione promptè incurrunt in tumores, quos eodem cum ipſa parte nomine βυβῶνας nuncupant. Quod nomen quanquam propriè iis quadrat qui in inguinibus conſiſtunt, vſurpatur tamen etiam in iis, qui in alia quauis parte corporis oriuntur, vt in axillis & collo.

Aliquando etiam in cubiti flexu, inquit Galenus.

Tumores autem quibus eæ laborant, multiplices ſunt, omnes tamen propemodum φλεγμονώδεις. Fiunt omnes ſummis duabus de cauſis, vna quidem euidente & externa, altera verò interna. Cauſa euidens eſt vlcus & contuſio, quorum alterum ſi caput perpeſſum fuerit, bubonem in collo creat: ſi manus aut brachium, in axilla: quemadmodum ſi pes dolore tentatur, in inguine eum concitat, quod ſanguinem vnà cum ſpiritu ad partem affectam transmiſſum à natura, vel pręe dolore ab ea attractum glãdulæ in diuiſionibus magnorum vaſorum iis in locis collocatæ intercipiant & combibant, itaque in tumorem attollantur. Verum eiuſmodi bubones magna ex parte innoxii ſunt, febreſque non alias excitant quàm diarias. Cauſa autem bubonum interna & latens eſt vel viſcerum internorũ prauus quidam affectus, vel magna, venenata, peſtilénſque putredo, vnde pernicioſi quoque bubones oriuntur, in quorum genere & à venere natos colloco, à quibus non diaria, ſed ſæpe febris putrida malignáque gignitur. Ex aph. 55. lib. 4.

Vere autem & ineunte æſtate maximè pueris adoleſcentibus eiuſmodi tubercula in inguinibus commouentur, quæ dolorem quidem adferunt, ſed tamen ſalutaria ſunt; virginibus quoque ſuppreſſis menſibus id interdum ſine periculo contingit; βυβῶνα autem ſunt qui dictum velint ἀπὸ τοῦ ἐπαίρεσθαι καὶ μεγάλως βαίνειν εἰς οἴδημα, quia aſſurgit & in magnum tumorem attollitur.

Βυβωνιᾷν. à voce βυβὼν deductum apud Pollucem, id eſt inguine tumere.

Βυβώνιον. ſic dictus eſt à quibuſdã ὁ ἀστὴρ ἀττικὸς, itemque herba quædam in vepribus, vt ait Plinius, paſſim naſcens, quam vt proſit inguinibus, in manu tantum habendam eſſe ſcribit. Ob id à Latinis tum aſter Atticus, tum herba inguinalis vocatur, quod non modo illitu ſed contactu etiã bubonibus vtrumque auxilio eſſe credatur.

Βυβωνοκήλη. Celſus l. 7. c. 24. inguinis ramicem nuncupat, quanquam diuerſus eſt ſpecie morbus βυβωνοκήλη Celſi, à βυβωνοκήλη Galeni, Pauli, Aetii, cæterorumque qui Galenum ſequũtur: Celſus enim loco cit. c. 18. venarum arteriarumque dilatationem atque intumeſcentiam, quæ fit in inguinibus, βυβωνοκήλην vocat, ceu quæ in teſtibus aut ſcroto fit κιρσοκήλην: Galenus autem non venarum ſed peritonæi & obliquorum muſculorum affectum circa inguina eſſe voluit lib. de tumor. præt. natur. c. 19. quem deinde ſequuti sũt Paul. l. 3. c. 53. & l. 6. c. 66. & Aetius l. 14. c. 24. & 23. & Paulus quidem prolapſum eſſe inquit inteſtini, vel omenti in inguen, ſic tamen vt in ipſo inguine conſiſtat nec deſcendat in ſcrotum, eſtque illud morbi genus in vitioſa partium cõformatione, ſcilicet rupto vel extenſo peritonæo: Cæterũ generantur & in mulieribus bubonocelæ, ſeu inguinis ramices, ait Aetius, lib. 16. ca. 101. circa dextrum maxime pudendi ſinum, prominetque his tumor durus, obmurmurans ac premens, præſertim vbi mulieres crura dilatauerint aut ſupinæ decubuerint.

Βούγλωσσον. bugloſſum, lingua bouis. Eſt herba verbaſco ſimilis, foliis in terram ſparſis, nigrioribus, aſperis, bubulas imitantibus linguas, flore cæruleo, ſpecioſo, caule pedali, ramoſo. Officinis dicitur borrago. Calida eſt & humida, & in vinis iniecta lætitiæ atque hilaritatis cauſa eſſe creditur. Fit διὰ βουγλώσσου emplaſtrum ad multa vtile Pollete authore, quod ab Aetio deſcribitur lib. 15.

Βυκέλατον. Eſt medicamentum in panis formam concinnatum, purgandi vim habens. Id Paulus ita deſcribit: Scammoniæ toſtæ vncia, piperis, ſeminis, apii, ſingulorum ſcrupulum vnũ, fœniculi, aniſi, ſingulorum vncia vna, mellis libra vna. Torrentur mediocriter, & pondere vnciæ dantur in condito. Aetius vero libr. 3. cap. 100. ſcammoniam cum iis quæ vitium eius emendant, cumque fermento coquit in clibano & artiſcos efficit, bilem ſine moleſtia purgantes. Ratio qua Paulus eos parat, non videtur valde diuerſa ab electuariis ſolidis, quæ vulgo apud pharmacopolas noſtros apparantur, purgandi vim habentia, vt quod diacarthamu & diaphœnicon appellatur. Eſt autem βυκκέλατον vox barbara, & recentioribus tantum Græcis vſurpata. quidam Latine buccellam purgatoriam reddiderunt, quod videatur dici ἀπὸ τοῦ ἐλαύνειν.

Sed & βυκέλλατος (ſic enim ſcribitur apud Paul. l. 7. c. 5.) panis quondam erat militaris, paruus, eo nomine vocatus quod buccella parua ſit.

Βούκερας ἡ

Βούκερως. dicitur Hippocrati & Theophrasto fœnum Græcum. quanquam hac voce etiam anagallidem aliquos appellasse Gal. in interpretatione vocum Hippocratis author est.

Βουκεράνιον. dicitur à quibusdam ἡ ἄμπελος μέλαινα, hoc est vitis nigra, authore Dioscoride: scribit autem Gal. etiam τὸ ἀντίῤῥινον sic appellari.

Βουλάπαθον. idem quod ἱππολάπαθον.

Βουλιμία ἡ

Βούλιμος. est ingens fames à vehementi refrigeratione oris ventriculi contracta. Famem quidem ingentem esse, ipsa nominis ratio ostendit. Eam autem inducit indigentia quædam in ore ventriculi percepta, quam vehemens eius refrigeratio excitauit. Perseuerat quidem toto morbi spatio ea refrigeratio, quæ sicut initio famem inducit, ita non multo postea ciborum fastidium summamque inappetentiam gignit, cum tanta stomachi imbecillitate, vt animi defectus viriumque exolutiones tam crebro incidant, vt merito affectionem istam definire possis, esse exolutionem oris ventriculi ab eius refrigeratione, indigentia, & imbecillitate profectam. Symptoma est male affecti oris ventriculi, quo primum quidem ægri expleri cibis nequeunt, paulo vero postea destituuntur prorsus appetentia, animo linquuntur, viribus deficiunt, exoluuntur, decolores sunt, torquentur stomacho, refrigerantur corde & extremis partibus, pulsusque habent admodum obscuros. Causa huius fere sola est frigus externum, à quo tantopere refrigeratur os ventriculi, vt ea quæ diximus symptomata consequantur. Ex quibus apparet βούλιμον proprie non esse id quod nomen ipsum sonat; ingentem scilicet famem, quæ quamuis principio fuerit, paulo tamen postea nulla prorsus est, & in totum, languente nimium ventriculo, & pene extincto eius calore, aboletur. In eo namque differt ὁ βούλιμος ἀπὸ τῆς κυνώδους ὀρέξεως, hoc est, bulimus à canina appetentia, quod in canina appetentia cibus perpetuo appetitur, nec vnquam ventriculus expleri potest. Quanquam & alijs quibusdam inter se distinguantur, maxime quod Galen. authore comment. aphor. 1. lib. 2. bulimus magis specialis particularisque sit, canina autem appetentia generalior sit, siue vniuersalior. Quod non est ita accipiendum, quasi de genere proprie dicto à logicis, & specie illi subiecta dictum sit, vt cum animal homine vniuersalius dicitur, sed quod bulimi causæ possint caninam etiam appetentiam mouere, cum è contrario causæ appetentiæ caninæ non sint etiam causæ bulimi. Siquidem bulimi vna tãtùm causa proditur, frigus nempe externum famem ingentem adferens: canina vero appetentia, non ab eo modo frigore, sed ab acido etiam humore impacto ori ventriculi gignitur. Itaque illum aphor. Hippocratis si quis de bulimo tantum intelligat, videbitur Hippocrates id tantum dicere, quod meri potio intemperiem frigidam (à qua bulimus nascitur) persanet, cum non eam modo, sed humoris etiam acidi in os ventriculi affluxum curet, à quibus duobus canina inducitur appetentia. Præterea vero inter se differunt quod in appetitu canino propter insatiabilem ingluuiem vomitiones perpetuæ infestent, bulimus autem sine vomitu sit.

" Vide ὄρεξις κυνώδης: dicitur autem βούλιμος quasi πολὺς λιμὸς multa fames, Plutarch. enim in "
sympos. scribit idem significare apud Græcos "
βοῦ, quod πολὺ, quomodo bumastos, vua apud "
Plin. mammarum modo tumens, & βούπαις puer "
solito grandior aut voracior, aliaque eiusmodi "
plurima. "

Βουλιμώδης seu βουλιμιώδης. Idem quod βούλιμος "
& βουλιμία: atque apud D. Hieronymum com- "
ment. in Iobi cap. 3. vox ea legitur vbi sic ille: "
Inter cæteros cruciatus hanc illi diabolus infir- "
mitatem inflixit quam medici βουλιμιώδης appel- "
lant, quæ infirmitas talem habere pœnam dici- "
tur, vt ante cibum torqueatur ægrotus, & sint ei "
post cibum indesinentes dolores. "

Βουνιὰς ἢ βούνιον. est napi altera species, olim omnibus, nunc paucis nota. Eius radix dicitur in altum valde crescere, & in rotundum extuberare: vnde nomen Græci indiderunt, qui βουνοὺς appellant colles & loca verrucosa. Vim habet aduersus venena, vnde & Theriacæ admiscetur. Apud Athenæum non aliud est quam rapum masculum, quod alij ῥάφυν, alij ῥάπυν vocant.

Βούνιον. sic à quibusdam vocatum fuisse τὸ περιστερεῶνα Dioscorides author est.

Βούπλευρον. est olus sponte nascens, caule cubitali, folijs multis longisque muscario anethi.

Βούπρηστις. buprestis. Est animal quoddam cantharidi & specie & viribus adsimile, vt ait Gal. vel, vt Plinius, scarabæo longipedi. Nicander quoque & Dioscorides buprestidem manifeste inter animalia recensent. Plinius tamen Dioscoridis opinor (vt videre est apud Galen. libr. de vocum Hippocr. interpretatione) authoritatem sequutus, alterius buprestidis mentionem facit, quam & oleris genus dicit, & boum venenum appellat, scribitque ea degustata boues dissilire, & à veteribus contra eam remedia, tanquam contra venenum, prodita fuisse: tribuens huic suo oleri eadem omnino quæ veteres Græci animali. Idem scripsit & etymologici author, nisi quod in hoc nomine βοῦ non animalis speciem, sed magnitudinẽ significare arbitratur. dicitur enim ἀπὸ τοῦ βοῦ καὶ πρήθειν, quod & inflammare & inflare significat. Plinius hoc verbum in buprestide accepit pro inflammare, scribens aperte buprestidem haustam ita inflammare vt rumpat, nisi vt opinor, mendosus sit codex, & legendum sit, Ita inflat vt rumpat. Siquidem non inflammationi, sed potius inflationi succedit ruptio, & Dioscorides magnos tumores à buprestide, non autem inflammationes scribit excitari. Cæterum de hoc veneni genere vide Nicandrum in Alexipharmacis, & quæ de eo ibi annotauimus.

Βουσέλινον. vnum genus est τοῦ σελίνου, differens breuitate caulis à satiuo & radicis colore rufo.

Βούσυκα. dicuntur grandiores & fatuæ ficus, quas nostri mariscas ficus appellant.

Βούτομος. est frutex palustris, caule admodum læui folio arundinis, angulari, fructu nigro, mali amplitudine, sexu duplici: sic forte dictus est quod commodissime secetur boum pabulo. Herbarij & officinæ vocant iuncum cabacinum, propterea quod ad vitilium nexus vtilis sit.

Βούτυρον. butyrum. Est lactis substantia pinguis, ab ipso multa agitatione secreta. Sunt qui definiant non substantiam quidem pinguem lactis, sed id esse quod ex pingui lactis substantia conficitur. Attamen reuera butyrum est ipsum pingue lactis, cui non aliud quicquam additum sit, sed

ſola præparatione, hoc eſt, agitatione, à lacte ſecretum. Poſteaquam enim lac diutiſſime agitatum eſt, quicquid in eo pingue continetur, id ſupernatat, deinde colligitur, abluitur, reponitur. Itaque optimum butyrũ eſt pinguiſſimum, quale ex lacte bubulo copioſiſſimum elicitur, ex quo κατ' ἐξοχὴν nomen habet: ſic enim dicitur non hoc tantum, ſed omne etiam quod ex quocunq; lacte manat. Dioſcorides ex ouillo probatiſſimum fieri ſcribit: quod ſibi mirum eſſe Galenus prodidit, exiſtimans è bubulo confici longe præſtantius, vt nomen omni butyro dare meruerit. Butyrum recens quidem vel maxime temperatum eſt: nam vetuſtate calidius & tenuius euadit. Vſum habet tum alimenti tum medicamenti. nam & olei vice obſonijs adhibetur: & concoquendi paulumque etiam digerendi vim habet, proindeque lenit inflammationes, laxat, emollit, & dolores mitigat. Confert etiam promouendo è pulmone ſputo, ſiue ſolum, ſiue alijs miſtum, quæ pulmone laborantibus conueniunt.

Non fuerit ἀπροσδιόνυσον hîc nonnulla de βουτύρῳ adnectere, ipſum nimirum ab Hecatæo apud Athenæ. lib. 10. appellari ἔλαιον ἀπὸ γάλακτος vt notarunt interpretes; Sed cur Hecatæus oleum appellet quòd cæteri omnes butyrum haud quaquam explicant, quin imò illud perperam interpretantur, vertentes oleum quod à lacte ſeparatur, non eſt enim, ἀπὸ, eo loci nota differentiæ, ſed potius naturam declarans vnde hoc oleũ fiat, ceu cum dicimus οἶνος γίνεται ἀπὸ τῶν βοτρύων: obſeruent igitur ſtudioſi, Græcis antiquiſſimis Latiniſq; , nullum aliud pingue curãdo corpori aut parandis cibis in vſu fuiſſe præter oleum, quod proprie ita dicitur quia ex oliuis exprimitur, Butyri rem nomenque diu ignorarunt Græci nec Latini minus, non enim adhuc nouerant, diuerſas ſubſtantias in lacte comprehenſas ſeparare; Butyri autem nomen didicerunt Græci, vt etiam ex Ariſtotele conſtat, à vicinis populis, qui etiam rationem illius conficiendi ipſos docuerunt: Qui Thraciam, Pœoniam, Scythiam, aliaſque nationes barbaras adierant, cum earum ὀρειήγησιν ederent, primi id nomen in Græciam inuexerunt, Sed propriam appellationem eius pinguis ſubſtantiæ quæ habetur in lacte, ſola Hebræa lingua nouit, Græca Latinaque nullam habent: Quemadmodum igitur primi Græcorum quibus ſaccharum eſt cognitum, propter ſaporis & vſus ſimilitudinem mel arũdinaceum appellarunt, ſic butyrum qui nouere primi oleum ex lacte nuncuparunt, vt apud Athenæ. Hecatæus; Plinius oleoſum eſſe natura ſcribit & Barbararum gentium; etiam Galen. ἐλαιῶδές τι εἶναι butyrum, Auguſtinus oleum ex adipibus in Epiſtola ad Deo gratias; Poſſunt, inquit, tales putare, oleum ex adipibus non debere natare ſuper aquam, ſicut quod ex oliua eſt, quoniam longe eſt vtriuſque origo diſſimilis, quando illud ex ligno, hoc ex carne profluxerit; Similiter Hippocr. ſuillam pinguedinem, ſiue vt loquitur Erotian. τὸ ὕειον στέαρ, appellat ἔλαιον ὗος; Sed obtinuit apud Græcos Romanoſque butyri appellatio, quæ inde orta eſt quia fere ex vaccarum lacte, non ouium aut caprarum fit butyrum, vnde illi nomen quia plurimum è bubulo; tamen & ex ouillo, caprillo, atque etiam equino & aſinino cogi butyrum à nonnullis nemo dubitat, quod & docuit Dioſcor. lib. 2. c. 81. quin & butyrum Scythas ex equino lacte factitare ſolitos ſcripſit Hippocr. 4. de morbis. Etſi videtur Gal. id ignoraſſe lib. 3. de ſimpl. medic. facult. c. de butyro: notandum autem cum apud veteres varia butyri genera fuerint, ea pharmaci potius loco, apud nobiles præſertim, in vſu fuiſſe quam cibi, vt non immerito Plinius butyrum Gentium Barbararum laudatiſſimum cibum, quique diuites à plebe diſcerneret appellarit, ex quo cõijcere poſſumus varium fuiſſe apud Romanos olim butyri vſum in cibis; hacque ratione factum puto, vt Athenæus qui in ſuo conuiuio nullum cibi genus prætcrijt, butyri nunquam mentionem fecerit. Cæterum dicitur & genere maſculino βούτυρος vt docet Gal. 7. κατὰ τόπ. c. 1.

Βούφθαλμος. boaria, ſiue bouis oculus. Eſt herba cauliculis teneris ac ſubtenuibus, folijs fœniculi, floribus luteis maioribus quam anthemidis, qui ſimiles ſint oculis, vt nomen ipſum oſtendit: hi & acres ſunt & valde digerunt, adeo vt durities ſanent, cerato miſti. Sunt etiam ijdem Actuario teſte cardiaci. Galenus herbam hanc pares cum tuſſilagine vires habere ad vlcera cruenta annotauit comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Putatur eſſe cotula non fœtida vulgo dicta.

βούφθαλμον. eandem eſſe cum chryſanthemo Dioſcoridis quidam volunt.

βούφθαλμον. etiam dicitur à quibuſdam τὸ ἀείζωον, ſiue ſedum maius, à rotunditate ſua, quod bouis oculum imitetur.

Βράβυλα. Gal. de aliment. & 6. κατὰ τόπ. cap. 1. inter plantarum ſylueſtrium fructus, corna, mora rubi, Cynoſbata & memecyla recenſet, quos omnes pauci nutrimẽti & ſucci maligni eſſe ait, prunelles fortean Gallice dixeris: Scholiaſtes Theocriti Idyll. 7. cõmunia pruna ſeu Damaſcena interpretatur, vt & Suidas: Eadem dicuntur Athenæo μάδρυα & βάδρυα: Sunt autem qui putent βράβυλα fructum eſſe τῶ ποτηρίου. Plin. lib. 27. c. 12. & 8. brabylum plantis annumerat, & herbam eſſe credidit, quam ſpiſſandi vim habere inquit cotonei mali modo, ſed deceptum Plinium arbitror dum herbam pro fructu capit, qui illi error contigit male intellecto Dioſcor. apud quem fructus τῶ ποτηρίου, βράβυλα eſſe cenſentur, hæc enim inter fructus non vero herbas à Galeno locis citatis reponuntur, à quo etiam inter ϛομαχικὰ φάρμακα reponuntur.

Βράγχος. raucitas. Eſt vox obſcura, eius inſtrumentis diſtillatione imbutis proueniens. Symptoma eſt laborantium faucium, cuius cauſa eſt vel natura humidior pulmonum aſperæque arteriæ temperies, vel humor ſuperfluus à cerebro ſtillans, fauces & vocis inſtrumenta plus æquo humectans. Ideo namque obſcura vox redditur (quæ perſæpe etiam interciditur copioſius affluentibus excrementis, ſi qui laborant, vehementius vel acutius loqui conentur) quod vocis inſtrumenta nimio humore madeant. Vt enim ſicca corpora ſonora claraque ſunt, ita quę præ humiditate flacceſcunt, ſonum edunt obſcurum. Quapropter natura vocalia organa ſicciora effecit, potiſſimum autem aſperam arteriam atque epiglottida, quod clara vox obſcuræ longe præſtaret. Attamen nimia quoque faucium aſperitas quæ plærumque clamore contrahitur, raucam vocem facit. ex quo intelligi-

mus siccitatem, si modum excedat, raucedinis esse interdum causam, vocemque claram & sonoram effici à siccitate moderata.

A voce βράγχος deductum βραγχᾶν apud Polluc. lib. 2. Sed & βράγχον, id est raucedinem, suum quemdam esse morbum tradit Aristoteles 8. de histor. animal. c. 21. quo maxime fauces maxillæque inflammantur.

Βραγχώδεες φωναί. voces raucæ dicuntur 1. Epide. irrigatis nimirum vocis instrumentis ab ea quæ deorsum fertur humiditate: βραγχωδέστατα ὕδατα libr. de aere aq. & loc. aquæ sunt quæ maxime raucos faciunt, & raucitatem excitant, quales sunt glaciatæ & niuosæ & frigidissimæ; & τοὺς βραγχαλέους, id est, raucedinosos vocat lib. de rat. vict. in acutis.

Βραδυπεψία. tarda concoctio. Est imbecilla & imperfecta cibi concoctio. Symptoma est laborantis ventriculi & non nisi tarde alimentum concoquentis. Causa est caloris natiui imbecillitas, propter quam ventriculus vel non probe cibum vndique amplectitur, vel non vsque ad consummatam concoctionem, vel quod ambo hæc simul incidant. Nec tamen ex eo cibi in alienam qualitatem mutantur (id enim deprauata concoctione contingeret, quã ἀπεψίαν siue δυσπεψίαν appellant) cũ etiam Gal. l. 3. de sympt. causis duplicem concoctionis deprauationem constituit, & alteram eius speciem βραδυπεψίαν facit, Illic deprauatam intelligit, non quæ vitium à natura alienum cibis inuehit, sed multo generaliori significatu, quæ à perfecta concoctione quouis modo desciuit.

Βραδύπορα. ea alimenta appellantur quæ tardi transitus sunt, vt omnia liborum & plantarum genera, fabæ frictæ, oua assata, omne illud denique quod crassum ac nouum. Aetius tetrab. 1. serm. 2. c. 262.

Βραδὺς σφυγμός. tardus pulsus. Dicitur qui longo tempore parum spatij conficit, seu qui longo tempore arteriam parum distendit. Oppositus est τῷ ταχεῖ. Quæ duo vnam pulsus differentiam constituunt, sumptam ex tempore motus, siue ex qualitate motus, seu potius ex quantitate temporis motus & spatij simul. Est autem pulsus tardus peculiaris imbecillæ facultati, & caloris defectui seu refrigerationi, & præterea duritiei instrumentorum, sicut velox contrarijs de causis prouenit. Itaque tardus pulsus facultatis imbecillitatem significat, sicut celeritas robur, etiamsi Galen. lib. 1. de causis pulsuum scripserit celeritatem non magis à robore quam ab imbecillitate proficisci facultatis, & neutrum necessario sequi. Eodem enim modo de tarditate etiam iudicandum videtur: sublato enim pulsuum vsu, & arteria duriore facta, etiamsi facultas robusta sit, pulsus tamen tardus fiet, quod facultas quamuis robusta, nequeat arteriam duriorem breui tempore multum distendere. Verumtamen hic pulsus non erit simpliciter & absolute tardus, quoniam, vt idem postea eodem libro prodidit, exacte certe tardi pulsus nunquam fiant, si valida facultas est, etiamsi vsus permultum sit remissus. Est autem vsus remissioni, seu quod idem est, defectui refrigerationique caloris maxime propria tarditas, præsertim si arteria durior est quam vt facile distendi possit.

Βράθυς. sabina. est frutex topiarius, perpetuo virens, patulo fastigio, iuniperi similitudine, folio aspero, odore non iniucundo. Græci duo eius genera faciunt, vnum tamarici folio simile, alterum cupresso. nomen retinet in officinis. Tertio ordine calfacit & exiccat, acris est, digerit, tenuissimarum partium est, & non modo menses, verum etiam sanguinem per vrinas mouet.

Græcis etiam alio nomine βάραθρον, βάρον, βάρυτον, dicitur, vt scribit Dioscor. lib. 1. c. 104.

Βρέσμα. piperis genus. est inane & leue.

Βραχίων. brachium. Est os magnum medium inter humerum & cubitum. Id crure & tibia exceptis, omnium maximum est, figura, vt crus, ante & foris gibba, quo firmius esset, intus autem & posteriore parte sima, quo melius quæ libuerit, apprehendat, nisi forte fasciarum compressu per infantiam, aut alio errore deprauata fuerit. Articulatur autem & cum omoplata & cum cubito per diarthrosim. Pars eius quæ ad humerum est, epiphysim habet ad instar prægrandis capitis, ceruici paruæ adnatam. Est autem ea epiphysis bifida, & in duos veluti condylos dissecta. Desinit quoque ima sui parte in aliud magnum caput. Latescit enim hac parte brachium, & multa capita quæ condylos vocant, habet, quorum minimum in medio collocatum est. Ex magnis vero alijs duobus quod internum, seu posterius est idemque maius, cum nullo osse ζυναρθροῦται, externum vero illi oppositum cum radio διαρθροῦται. Inter hæc duo capita siue condylos cauitas trochleæ similis est, circa quam cubitus mouetur. Eam γιγγλυμοειδῆ libro περὶ ἀγμῶν Hippocrates appellat. Vbi autem ea desinit, aliæ duæ cauitates à lateribus se ostendunt, quas anatomici βαθμίδας peculiari nomine nuncuparunt. Hæ excipiunt cubiti apophyses κορωνοειδεῖς, anterior scilicet anteriorem cum cubitus inflectitur, posterior vero posteriorem cum extenditur. Sic quidem habet brachij descriptio, quod à Galeno comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων definitur esse pars manus inter duos articulos sita. duos autem articulos intelligi vult, & eum qui ad latum scapularum os, & eum qui ad cubitum est. Idem autem aliquãdo totum ipsum membrum à summo humeri articulo ad extremam vsque manum, eodem nomine βραχίονα appellat, pariterque Celsus & Gaza brachium. Certe ab Aristotele βραχίων totum id membrum aperte vocatur, de hist. animal. lib. 1. cap. 15. Sunt autem & qui βραχίονα dici existiment ab Hippocr. medium os inter duos illos articulos: alij vero, vt annotat Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν, non os ipsum, sed totam eam partem, quæ inter duos illos continetur articulos, quod consueuerint omnes homines ita loqui, Ille in capite plagam accepit, ille in brachio vel in cruribus, cum tamen os non sit læsum, sed vel neruus vel musculus, vel vena vel arteria, vel forte sola cutis. Vide χείρ.

Βραχύπνους. proprie is dicitur qui parum spirat & longioribus interuallis, id est paruo raroque spiritu, quemadmodũ vbi iam calor extinguitur, & frigidum ore ac naribus expiratur: In Pythionis historia habetur vox illa, βραχύπνους, inquit, ἐπὶ χρόνον πυκνῶ parum & longioribus interuallis spirans in multum tempus: in Dealcis vxore βραχύπνους similiter; Igitur βραχύπνους dici-

Βράθυς

» tur ceu μικρὸν ἀναπνέων, eodem modo quo βραχυ-
» πόται phrenitici dicuntur, qui parum bibunt
» magnoque interiecto spatio. Qui enim assidue
» potant sed modicum, hunc non βραχυπότην, sed
» μετὰ βραχὺ πίνοντα dices, vt docet Gal. comment.
» 3. in lib. 3. Epid. verum etiam βραχύπνοος aliter di-
» citur, de illo scilicet qui spirat διὰ βραχέα, id est,
» breuibus interuallis, quod recte πυκνόπνουν καὶ πυκνὰ
» dixeris, sic vsurpatum legimus aphor. 6. part.
» 2. 6. Epidem. vbi de oscitatione, oscitationis, in-
» quit, cura continentis μακρόπνοος, id est spiritus ex
» longo interuallo ductus, eorum qui non spirant
» aut raro βραχύπνοος, id est crebro repetitus.

Βραχυπόται In Coacis, & sæpe alias ab Hippocrate
» de phreniticis dictum quasi sitis expertes, ceu
» rarius & per multa interualla bibentes, tanquam
» omnino potionem respuentes: Cælius Aure-
» lian. lib. 3. acutor. cap. 15. hoc inde fieri inquit,
» quod fastidio possessi non solum cibum, verum
» etiam potum refugiant, vel quod imaginatione
» læsa accipiendum potum non existiment, vel
» suspicione ob delirium affecti, admixta liquori
» venena putent: Cælius Aurelianus loco citato
» disputans & inquirens, sitne hydrophobia affe-
» ctus nouus vel vetustus, existimat Hippocratem
» in prorrhet. nomine (βραχυπόται) eos intellexis-
» se, qui rabie canina detinentur, atque aquam ti-
» ment, eo quod eo loci Hippocr. illos non mo-
» do βραχυπότας inquit esse, sed & pauidos & quo-
» libet strepitu perculsos tremere, vt contingere
» solet in rabie tentatis; sed hoc perperam opina-
» tur, cum neque Hippocratis, neque Aristotelis
» ætate nota fuerit hydrophobia: huius ergo sym-
» ptomatis in phreniticis duæ causæ perhibentur,
» obliuio mente læsa, & spiritibus in affectam par-
» tem distractis, per aphorismum. Qui aliqua cor-
» poris parte dolentes dolorem fere non sentiunt
» ijs mens ægrotat: Altera est extinctio facultatis
» sensitiuæ & appetitiuæ in ore ventriculi, per re-
» solutionem humidi primigenij à calore febri-
» li; hoc lethale semper, illud vt plurimum,
» quippe cum in summa humoris inopia & calo-
» ris copia non bibant, humidum alens minime
» distribuitur, neque ex eo succus exprimitur, sed
» celerrime ac magis vruntur humores, donec ex-
» hausto tandem humido primigenio, tum potio-
» nis defectu, tum febrili incendio, partes neruo-
» sæ conuellantur, aut propter summam faculta-
» tis animalis infirmitatem in tremorem incurrãt,
» quæ duo phrenitidis vehementissimæ finiunt
» modum, nam etiam sine phrenitide, abstinen-
» tiam à potione, in siccitate & ardore, hecticæ
» marasmi causam esse Gal. docet.

Βρέγμα. synciput. Est pars anterior capitis supra frõtem sita, & à lateribus ad tempora vsque protensa. Ea constat duobus ossibus propemodum quadratis, quorum vnum dextrum, alterum sinistrum est. Ambo autem parte quidem posteriore, lateribus suturæ λαμβδοειδοῦς, anteriore vero sutura coronali, à lateribus προσκολλήμασι, siue suturis λεπιδοειδέσι, superiore denique ea sutura terminantur quæ vtrique communis est, & secundum longitudinem capitis recta procedit, ὀβελιαίαν nominant, constant, vt & reliqua fere omnia cranij ossa, duabus squamis, inter quas valde fistulosa raraque apparent, nisi qua temporum ossibus coniunguntur: hic enim tenuissima quidem sunt, sed solida & minime fistulosa. Nec frustra quidem ossa huiusmodi natura machinata est, quod toto vitæ decursu tenuia & halituosa cerebri excrementa maxime per synciput difflari oportebat. Est enim cerebrum ea cranij parte quam reliquis copiosius. Sunt qui βρέγμα ἀπὸ τοῦ βρέχειν dictum esse putent, quod hæc pars capitis humidissima mollissimaque sit, præsertim infantibus. Ex quo forte etiam obstetrices partem eam fontem capitis appellant.

Sed & sunt qui nomen βρέγματος apud Dios- «
cor. lib. 2. cap. 104. interpretentur de peponis «
summa parte, alij qui pro cortice seu corio acci- «
piant; sed illic cum Ruellio ἀντὶ τοῦ βρέγμα, legen- «
dum potius suspicor ξέσμα seu ξύσμα, quemad- «
modum habetur capite de cucurbita, quo loco «
etiam cucurbitæ ramenta strigmentaúe ad eun- «
dem infantium affectum Dioscor. accommo- «
dauit. «

Βρεταννική. britanica, siue betonica. herba est folio rumicis syluestris sed nigriore & pilosiore. gustus adstringentis, caule non magno, radice breui, tenui. Sunt qui putent esse lapathum acutum, sunt qui bistortam vulgo nominent. Adstringendi & glutinandi vim habet.

Βρέφος. infans. sic dictus παρὰ τὸ δεῖσθαι φορβῆς, id est, quod egeat alimento.

Inquit Ruffus; sic dictus ex τ mutato in β in- «
quit Eustath. verissimili quadam ductus conie- «
ctura. hanc & vocem pro mulæ partu vsurpauit «
Herodot. in Thalia. «

Βρέχεσθαι. madescere. hoc est, extima tantum superficie madefieri, haud etiam in altum humorem penetrare: vt author est Galen. lib. 9. de simpl. medic.

Βρῶμα. significat apud Hippocr. vt lib. de morbis maiore, id quod cum tussi expuitur, & screatu eijcitur, & βρήσσειν cum tussi expuere. quidam βῆγμα, sine ρ scribunt. Galen.

Βρίζα. Cum Gal. Thraciam & Macedoniam peragraret, segetem multis in aruis offendit non spica modo, sed & culmo quoque toto tiphæ simillimam, consulensque rusticos ac rogans, quodnam illi esset apud eos nomen, stirpem totam semenque βρίζαν vocari responderunt.

Βρόγχοι. arteria cartilaginosa: apud Hippocr.

Βρόγχια. dicuntur asperæ arteriæ cartilagines pene circulares in totum pulmonem diuisæ. Figuram ait Galen. 4. de locis affectis, literæ C referunt. hæ cum in medio crassiores sint, extremis partibus attenuantur, & tandem in membranam degenerant, qua parte œsophagum respiciunt eique incumbunt, eandemque constructionem per totum pulmonem sparsæ habent. membranas plures sortitæ sunt: vnam quidem propriam, quomodo & ossa omnia & præter eam alias duas, vnam internam, crassam & validam, sed tenuem, alteram externam, propriæ membranæ pertinacissime connatam, quibus omnibus cartilagines illæ sibi inuicem connectuntur. Dicta sunt βρόγχια diminutionis forma ἀπὸ τοῦ βρόγχου, quod asperam arteriam significat.

Βρογχοκήλη. est tumor magnus & rotundus in gutture, aut aspera arteria exoriẽs. Vtrumque enim βρόγχος significat. Est autem duplex eius differentia. nam vel adipe tumet, sicut στεάτωμα, vel partium illarum dilatatione accidit, vt plærisque puerperis, cum propter vehementissimos dolores spiritum violenter continuerint. Est vero hæc incurabilis, quemadmodum & quæ in scirrhum durata est.

Dicitur etiam βρόγχεων aut βρογχεῶνα apud Hippocratem.

Βρόγχος. dicta est à Ruffo & plærisque medicis aspera arteria, propterea quod maxima ex parte cartilaginibus constet quæ βρόγχια appellantur. Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων scripsit Hippocr. βρόγχον appellasse vel totam asperam arteriam, vel guttur duntaxat, nec tamen ipse definiuit vtrum appellarit. ex quo patet vtrumque eo nomine significari. Quod autem βρόγχου κεφαλὴ, hoc est bronchi caput, aliquando dicitur, certum est αὐτὴ τοῦ λάρυγγος dictum esse.

Βρόμιον. nomen est medicamenti acopi quod describitur à Paulo lib. 7. cap. 19. Describit & Aetius lib. 15. emplastra duo βρόμια vocata, emolliendi vi prædita.

Βρόμος. auena, vel potius auenæ species. herba est folio & stipula tritici geniculata, dependentibus in cacumine paruulis veluti locustis, quibus semen inclusum est, non vt τῇ αἰγίλωπι deciduum, radice numerosa: tanquam syluestre triticum est, inter vitia segetum. Est enim primum omniũ frumenti vitium, & hordeum in eam degenerat, sic vt ipsa frumenti sit instar. Est autem βρόμος auenæ species, videturque nostra vulgaris esse auena, iumentorum pabulo nobilis. Altera enim eius species αἰγίλωψ appellatur, festuca Latinis dicta & Gallis auron. τοῦ βρόμου semen inter legumina censetur Galeno, idque illitum desiccat & digerit mediocriter & sine morsu, temperiem autem habet paulo frigidiorem. Nonnihil etiam adstringit. Sunt qui scribant βρῶμον per ω.

Βρύηον. sic dicitur à quibusdam τὸ ἀείζωον, siue sedum minus, authore Dioscor.

Βρυγμός. stridor dentium, apud Hippocratem: & βρύχειν, seu βρύκειν, stridere dentibus.

Βρυγμός. definitur à Galeno in exeg. vocum Hippocr. ὁ ἀπὸ τῶν ὀδόντων συγκρουομένων ψόφος, id est, dentium collisorum stridor siue strepitus, & βρύχειν seu βρύκειν stridere dentibus: Galen. autem initio lib. 2. de symptom. caus. & comment. 6. in aphor. 35. stridorem dentium definit deprauatum motum inuoluntarium, seu conuulsionem masticatoriorum musculorũ, vulsorum & reductorum ad propria capita, ad eum scilicet modum quo secundum naturam mouebantur, priore illa definitione sumpta ab effectis, posteriore à causa efficiente: is βρυγμὸς ὀδόντων etiam πρίσις Hippocrati dicitur.

Βρύον. muscus. hoc est, substantia quædam capillata, villosa, viridis, germinationis modo circa cortices arborum concrescens. Laudatur maxime qui in cedro, deinde qui in populo alba & quercu prouenit, præsertim qui odoratior est. Alio nomine σπλάγχνον vocari Dioscorides author est. Habet vim adstringendi.

Βρύον θαλάσσιον. alga, siue muscus marinus. Est marina herba in lapidibus & testaceis nascens lactucæ folijs, rugosa, veluti contracta, sine cauleab ima radice exeuntibus folijs. Præcipua ei spissandi siccandique vis.

Βρύον. etiam dicitur herba alia, quam Latini lupum salictarium, officinæ lupulum appellant, forte quod huic herbæ folia sint bryoniæ similia.

Βρύον etiam dicitur à quibusdam λειχὴν herba, quæ super saxa nascitur & rorulentis petris adhærescit.

Βρύον quoque dicitur vua, hoc est fructus populi albæ, ex quo populneum vnguentum conficitur.

Βρύον etiam dicitur à Democrito ἡ κάγχρυς, sicut habetur apud Dioscor.

Βρύτια. vuæ σταφυλαί. Sed potius τὰ στέμφυλα λείψανα τῆς ἐκθλιβείσης σταφυλῆς vt testatur Galen. lib. 2. de aliment. facult. cap. 8. Id est solidæ expressarum vuarum reliquiæ, quas Latini vinacea nominant & vinaceos, quas etiam στέμφυλα suo tempore vocata fuisse scribit Gal. libri citati c. 9. Sunt & qui βρύτια allij genus esse putent teste Hesychio.

Βρυτιανὸς οἶνος. vide οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ recensentur.

Βρῦτον. est potionis genus ex hordeo, quod Aristoteles πῖνον vocauit. Eo qui temulenti sunt non in omnem partem, inquit, corruunt, vt cæteri, sed retrorsum duntaxat & supini. Hellanicus ex obriza βρῦτον fieri commemorat. fit & ex milio, vt Athenæus author est.

Qui & τὸ βρῦτον κρίθινον οἶνον à nonnullis vocari ait, qui & ibidē hūc κρίθινον οἶνον vocari dicit πῖνον: Eustath. vero inter hæc illud esse discriminis ait, quod τὸ πῖνον fiat ex hordeo, ὁ βρῦτος vero ex radicibus etiam: Cæterum notandum quod pro vocibus (ex obriza) quas hîc noster habet author, legere est apud Athenæ. lib. 9. ex ῥιζῶν ex radicibus.

Βρυτὸς οἶνος. vide οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ explicantur.

Βρυώδης. id dicitur (inquit Galenus libr. 3. meth. med.) quod molle nimium est, & algæ, quæ βρύον dicitur, ritu fragile. Sic quidem Linacer interpretatus est. quanquam fragile dici non debuit, quod musci siue algæ mollis & cedentis proprium non sit frangi, sed potius algæ ritu cedens. Nam & huic Galenus eo loco durum & premens opponit.

Idem Gal. apud Glaucon. lib. 1. βρυώδη καὶ διαρρέουσαν σάρκα eos habere inquit, qui facile afficiuntur medicamentis, vel sanguinis missione.

Βρυωνία. bryonia. Est quæ alio nomine ἀμπελολεύκη, hoc est vitis alba, dicitur, siue ψίλωθρον, vt ait Galenus lib. 6. simplicium medic. Inde factum est vt & bryonia nigra dicatur vitis nigra, apud Dioscoridem.

Lib. 4. c. 185. qui & vitem albam à nonnullis etiam ὀφιοστάφυλον vocari tradit, sicut & Plin. lib. 23. c. 1. forsitan autem βρυωνία dicitur, quoniam (vt ἡ ἀγρία ἄμπελος apud Dioscor. quam Crateuas quoque βρυωνίαν appellat) fert αὐτοὺς ὡς τρίχας βρυώδεις: Rursum Dioscor. lib. 3. c. 140. tradit τὸ φύλλον siue ἐλαιόφυλλον à nonnullis βρυωνίαν vocari, & quod in eius genere θηλυγόνον vocatur, φύεσθαι ἐν πέτραις ὥσπερεὶ βρύον, vnde & nomen ei impositum videtur, Plin. vero aliam etiam bryoniam memorat lib. 24. c. 9.

Βρυωνία ἀγρία. dicitur à quibusdam ἡ χαμαιπίτυς, vt habetur apud Dioscoridem.

Βρώματα seu ἐμβρώματα ὀδόντων. dicuntur apud Dioscoridem cauernæ, seu caua dentium à quacumque causa ij arrosi fuerint; Ita & apud eundem lib. 2. c. 36. τῶν κυάμων βρώματα, vocantur fabarum caua quæ oculis patent, quoties illæ à curculionibus arrosæ fuerint.

Βρώματα etiam dicuntur τὰ σιτία, id est, cibi vt docet Gal. ex Hippocr. 1. de aliment. facult. c. 1.

Βύβλινος οἶνος. vide οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ explicantur.

Βύζην. ἀθρόως ἢ πυκνῶς, apud Hippocratem.

Βυώη. est hordeum madefactum quod germen emisit, & deinde vna cum enatis ligulis tostum est, vt scripsit Aetius lib. 10. cap. 29. Ex quo apparet βυώω id esse aut non longe diuersum ab eo potionis genere quod zythum & vulgo bieram appellant.

» Coctores Ceruisiarij hordeum ita preparatum » maltiam vocant, ex quo τὸν ζεῦτον seu τὸν ζύτον » aut τὸ πῖνον coquunt quod bieram vulgo nomi- » nant, vnde apparet βυώην idem esse cum illa; aut » non longe dissimilem.

Βύσσος. byssus. Est lini genus tenuissimum & nobilissimum, nascens in India & Ægypto, ex quo pretiosissimæ vestes olim contexebantur.

» Teste enim Plin. lib. 19. cap. 1. asbestino lino » principatus in toto orbe datur; proximus byssi- » no, mulierum maxime delicijs circa Elim in » Achaia genito.

Βωλίτης. boletus. fungi genus est sic dictum vel quod conuolutum sit & quasi glebosum (vuam enim, vt scribit Plinius, terra prius gignit, ipsum postea in volua, ceu in ouo est luteum) vel à colore τῆ βώλου, hoc est, rubricæ illius qua pictores aurum operibus suis inducunt. Huic Paulus primum bonitatis locum inter fungos assignat, quod ab eo solo nemo adhuc dicatur interijsse, quemadmodum Galenus scribit lib. περὶ εὐχυμίας. succum tamen gignit pituitosum & frigidum, à quo periculosa multa symptomata possunt excitari. Vide μύκητες.

Cæterum non est scribendum βωλίτης vt in au- « thore nostro scribitur, sed βωλίτης per η in fine. «

Βῶλος Ἀρμενία. apud medicos Gleba Armenia, seu « bolus Armenia, lapis colore pallidus, friabilis « veluti calix & Aster, inquit Aetius. lib. 2. c. 12. « cuius virtutem exsiccantem esse ait, ob idque « vtilem dysentericis fluxionibus, sanguinis spu- « to, destillationi, oris vlceribus cum putredine, « ægre spirantibus, tabidis, & in pestilenti cœli « statu. «

IO. GORRÆI

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

ΤΟ. Γ.

Αἰγεία. ſpecies eſt myrrhæ, pinguiſſima, læto & pingui ſolo naſcens, quæ copioſam ſudat ſtacten: authore Dioſcoride.

Γαγάτης. gagates. Eſt lapis ex liquido bitumine, vel ex ſucco pingui & bituminoſo concretus, qui igni admotus, ardet atque bituminis odorem reddit. Sunt autem qui dicant nihil aliud eſſe quam bitumen durum & politum. niger eſt plærumque & ſqualidus. cruſtoſus, per quam leuis, vim habet emolliendi & diſcutiendi, trahit ad ſe paleas, pilos, feſtucas veluti ſuccinum. Dioſcorides author eſt eum naſci in Lycia (male enim pro Lycia Ciliciam vertit Ruellius) qua influens amnis in mare effunditur proxime oppidum quod Plagiopolis dicitur, atque inde nomen habere. Namque & locus & amnis in cuius faucibus inuenitur, Gagas vocatur. Quem fluuium quamuis Galenus nauicula vectus, tota Lyciæ ora perluſtrata ſtudio rerum quæ illic naſcerentur cognoſcendarum ſcribit lib. 9. ſimplicium medicamentorum ſe non vidiſſe (id quod Ruellio forte Ciliciam pro Lycia reddendi occaſionem dedit) tamen Gagam oppidum in Lycia fuiſſe ſcriptores memoriæ prodiderunt, idque Alexandrum in primo rerum Lyciacarum libro, antiquum murum vocaſſe Stephanus author eſt: quare ſimul cum deſerto oppido paruus amnis nomen mutaſſe potuit. Plinius etiam in oppidis Lyciæ numerat Gagen. Quod oppidum quoniam, vt ſcribit Nicandri interpres Gange & Gangis vocabatur, Gagatem ipſe Nicander in theriacis ἐγγάγγιδα πέτρην, & Strabo Gangitim appellauit. Idem vero etiam Obſidianus lapis vocatur, quod in Æthiopia inuentus ſit ab Obſidio, ex quo fiunt gemmæ quæ Obſidianæ nominantur. Gallico vocabulo getz dicitur.

Sed Gagatem pro Aetite lapide accepiſſe videtur Plin. l. 11. c. 2. his verbis, Aquilarũ generi inædificatur nido lapis Aetites quem alij dixere Gagatem, verum illi inter ſe diuerſi ſunt, vt res ipſa docet, & teſtantur Dioſc. & Galen. Seruius Aquilas incubantes Gagatem ſibi ſubijcere tradit refrigerationis cauſa, ne immenſo calore oua percoquant, ſed Gagatem à lapide non ſatis Plinius diſtinxit.

Γαγγαμὼν. ſic à pleriſque appellatum eſt omentum, quia propter varium venarum atque arteriarum textum, reti quod Græce γάγγαμον dicitur, ſimile videatur. Alijs autem qui circa vmbilicum cernitur, quaſi neruorum quidam contextus γαγγαμὼν vocatur.

Latini Sagenam vocant, quod in modum ſagenæ aut retis factus ſit ille neruorum contextus, vide ἐπίπλοον.

Γαγγίτης. idem quod γαγάτης. de quo ſupra. Eſt & cognomen cuiuſdam generis nardi Indicæ ſic dictæ à Gange fluuio circa quem naſcitur, quæ etiam γαγγικὴ appellatur, de qua vide in dictione νάρδος.

Γαγγλίον. eſt nerui nodoſa & renitẽs contractio nullo præter naturam colore, doloris expers. In multis corporis partibus accidere poteſt, ſed in manibus & talis frequenter, rarius in cubito & capite oritur. His fere notis deprehenditur: tumor eſt paruus, inæqualis, nullo præter naturam colore doloriſque expers, niſi valide comprimatur. Verum ne tum quidem vehemens, ſed ſtupidus dolor mouetur. Plærumque ex plaga, aut laſſitudine, raro ſponte prouenit, nec in alto, ſed ſub cute radices agit, neque in orbem vel ad anteriora poſterioraque transferri poteſt, ſicut meliceriдes & atheromata, ſed ſi vim facias, ad latera tantum, hoc eſt, ad dextram vel ſiniſtram pro nerui ſitu, moueri & flecti poteſt.

Galen. comment. 2. in lib. de articulis Gan-

» glia circa cartilagines & neruos ex eorum alimento concrescere scribit, & ex glutinoso & mucoso humore oriri: & γάγγλιον Pollux lib. 4. definit ἀπόστημα ἄπονον ὑπὸ λευκῷ καὶ νευρώδει χιτῶνι; Ἔνεστι δ' αὐτῷ ὑγρὸν ἀθηρῶδες, ἢ τρίχα, ἢ ἑλμινθία, γίνεται δ' περὶ ἄρθρα καὶ περὶ τὴν κεφαλὴν, id est, apostema non molestum sub alba illa & neruosa tunicula, inest huic humor tumidus, pili, aut lumbriculi, sed etiam circa articulos & caput exoritur. Similiter Celsus l.7.cap.9. ganglia seu meliceridas & atheromata inter capitis tubercula reponit: Gal. Paulus, Aetius, & omnes Arabes potius inter neruorum articulorumque affectus; ita & Hesychio νεύρου συστροφὴ esse dicitur: qui γαγγάλιον vocat: Hermolaus suis in Plin. glossematis gangilion & gangilium.

Γάγγραινα. est partis alicuius mortificatio & extinctio proueniens à magnitudine inflammationis quæ neque digeri, neque in pus mutari potuit, sibique coniunctas partes in affectionis consortium pertrahens, nec ab ossibus quidem abstinens, quæ vitioso humore perfusa imbutaque, quo caro circumposita madet, putrescunt emoriunturque. Non est autem γάγγραινα perfecta νέκρωσις, sed adhuc fit, sic tamen vt nisi opportune succurratur, non modo pars ipsa quæ laborat, sed & aliæ vicinæ partes, ipseque totus homo denique intereat. Cum vero sensum affectæ partes penitus amiserunt, iam non γάγγραινα, sed σφάκελος appellatur. Est enim per gangrænam via ad sphacelum, qui perfecta νέκρωσις est. Verum, vt ait Gal. comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων, abutimur interdum vicinorum affectuum nominibus ad eos significandos ad quos proxime accedunt, quanquam nondum ex toto ipsorum speciem & naturam habeant. Sic namque & Hippoc. ingentem inflammationem cum non amplius suũ colorem tuetur doloríque est, interdum γάγγραιναν appellauit. Sic videtur γαγγραινώσεις φλεβῶν dixisse lib. de fract. cum propter inflammationis magnitudinem videntur venæ liuentes & nigræ propter contentum in ijs sanguinem. quo tamen loco Galen. νεκρώσεις interpretatur.

» De gangræna si plura requiras consule Gal. comm.7. in aph. Hipp. sect.7. part. 50. de tumorib. c.8. Æginet. l.4.c.9. Actuar. περὶ διαγνώσεως παθῶν l.2.c.30. Celsum l.5.c.26. Etymologus γάγγραιναν esse inquit πάθος διαβρωτικὸν σαρκῶν. deriuatũ esse tradens ex γράω significante ἐσθίω per diplasiasmum.

Γαγγραινικαὶ νομαί. apud Diosc. l.2.c. 119. nomæ quæ » in gangrænã euaserũt, seu depascentes gãgrænę.

Γαγγραινοῦσθαι, & γαγγραίνωσις. in eo à γάγγραινα differunt, quod hæc perfectam absolutamque νέκρωσιν carnis significet, illa μελασμὸν id est nigredinem & inchoatam corruptionem; eodem plane modo σφάκελος & σφακελισμὸς inter se distinguuntur.

Γαιώδης. est lapis de genere Aetitarum, etiãsi Diosc. περὶ ἀετίτου καὶ γαιώδους separatim disserit. Terram intra se complectitur, vt plurimum quidem candidam, sed aliquando pallidam, aliquando luteã, solaque figura ἀπὸ τοῦ βελενίτου differt: hic enim instar sagittæ oblongus est, γαιώδης vero rotundus. Muscus qui ei adhærescit, olet violam. Hic lapis adstringit, siccat, caligines oculorum discutit, & illitus ex aqua testium mammarumque inflammationes sedat.

Γάλα. lac. Est benignum corporis excrementũ sanguine è rubro in candidum mutato in mammis redundans ad fœtus nutrimẽtum. Sanguis enim in fœmina quidem superfluus & inutilis, nec tamen alia re quam copia molestus, deponitur apud mammas tum per venas quæ ab vtero ascendunt, tum per eas quæ à propaginibus venæ cauæ descendunt, vbi vi mammarũ & glandularum in album è rubro vertitur, & lactis naturam nomenque accipit, nõ dissimili modo quo idem facultate testium peculiari in semen transmutatur. Dum enim glandulæ illum sibi assimilare conantur, non modo dealbant, sed frigidius etiam efficiunt, sic tamẽ vt facile à fœtu concoqui possit, ad cuius nutritionem comparatum est. Itaq; nulli fere animalium lac fieri solet antequam vterum ferat, nisi forte (quod Hipp. annotauit, & ipse aliquando vidi accidisse mulieri, cui nec grauidæ, nec puerperæ tãta lactis copia in mammis succreuerat, vt satis alieno fœtui alẽdo esset) menstruæ purgationes defecerint. Hæ namq; si in vbera se conferant, nec in habitum corporis regurgitent, aut alio per venas ferãtur, vertũtur in lactis speciem nulla in re mulieri molestæ. Sed nec dum vterum ferunt animalia, nec statim à partu lac vtile omne est ad fœtus nutrimentum. Nam & cum fieri incipit, ad speciem puris densatur, & primũ à partu spissitudinem & concretionem quandam spongiosam habet, quod recẽs natis exhibere incommodũ est. Hoc Latini colostram siue colostrum, & qui ex eius suctu male affecti sunt pueri, colostratos appellant. Nomen quo vitium hoc lactis significent Græci propriũ non habent. Eo autem è mammis vacuato, lac optimum succedit, quod veluti sanguis ex quo gignitur, purũ syncerumque est, nec amaritudinis, nec acrimoniæ, nec aciditatis, nec salsedinis particeps, non graueolens, sed vel modice odorum, vel saltem odoris expers, gustu etiã suaue & parum dulce, adhæc album & æquale, atque inter liquidum spissumque medium, ita tamen vt in vnguem instillatum non diffluat: de quo cum dico, optimi lactis & à bene sano animali prodeũtis notas explico. Cæterum lac omne quanquam similare videatur, partes tamen multum dissimiles habet. Constat enim tribus substãtijs, crassa, ex qua caseus cõficitur, pingui, ex qua butyrum, aquea, quam Græci ὀρὸν siue ὀῤῥὸν, Latini serum nuncupant, quæ pro specie animaliũ, proque fœminarum temperamento, inæqualibus omnino portionibus confusæ sunt. In animalibus enim alias alia exuperat. Lac quidẽ in hominibus haud longe ab earũ mediocritate abest. Huic proximũ caprinum est, Crassius hoc ouillũ. Crassissimum & pinguissimum bubulũ. Tenuissimum cameli est, mox equæ, tum asinæ. Sus crudum & aqueũ habet. Itaque ex his caseus effici non potest. Sũt enim serosiora, quam vt possint coagulo concrescere. Est & lac vernum æstiuo aquosius dilutiusque. Nec vero dubiũ est quin pro varia temperie & mistura diuersas adeptum sit facultates. Quod serosius est, magis refrigerat & extergit & aluum subducit, quod est pinguius, magis cõcoquit & laxat; quod crassius est, aluum sistit, obstruit & emplasticum est. Lac autem generatim omne boni succi est, corpus alit, aluũ emollit, è viridi præsertim pabulo: stomachum & intestina inflatione vexat, sed minus caprinum, quoniam

pecus, hoc adſtringentibus pabulis magna ex parte veſcitur. Inde ſtomacho acommodatiſſimum reddi ſolet. Ouillum autem dulce, craſſum,& præpingue, non vſque adeo vtile ſtomacho, Bubulum tamen, aſininum, & equinum, ventri magis idonea, ſed ipſum turbant. Ventrem adſtringit lac omne decoctum, præcipueque candentibus calculis marinis exuſtum: ſicque vlceroſas ventris fluxiones adiuuat. Vtile eſt & contra roſiones vſtioneſque ab exitialibus medicamentis factas, vt à cantharidibus, ſalamandra & reliquis venenis. Lac autem omne reſpuendum eſt ſplenicis, hepaticis, comitialibus, vertiginoſis, & neruorum vitio laborantibus, febriculoſis & capite dolentibus, niſi ſi quis interdum purgationis gratia ὀῤῥὸν bibat.

» Cæterum ſi de lactis natura, differentijs & vſu plura voles, conſule Galenum cùm multis operum ſuorum locis tum maxime tertio de alimentor. facultat. c. 15. Dioſcor. idem l. 2. & Aetium tetrab. 1. ſerm. 2.

Γάλα ἐμπηκτὸν. apud Paul. l. 5. cap. 57. dicitur interprete Marcello lac cui coagulum ſit admixtum; ſed rectius Goupylus exponit, intus hoc eſt in corpore congelatum, illic enim aliquando coit in grumos, & denſatur adeo vt reſpirationem impediat, & repentinam ſtrangulationem minetur; huic vero ſymptomati quî ſit occurrendum docet ibidem Paul. & Dioſcor. in Alexipharm. c. 26.

Γάλα καθαρτικὸν. lac purgatorium, quonam pacto tale parari poſſit docet Aetius l. 3. in lactis aſinini vel caprini hemina ſcammoniæ ſcrupulos duos miſcet quo bilem purgat: aut cnici granorum internam partem inijcit, quo pituitam euacuat. Sic enim optime falluntur qui metuunt purgari, propterea quod ab his non immutatur lactis color.

Ὀξύγαλα. hoc eſt lac acidum. fit certa quadam lactis præparatione, per quam ſola caſeoſa ſubſtantia relinquitur, eaque ipſa non eiuſdem omnino naturæ cuius ab initio fuit, verum ad frigidiorem ſtatum deflexa.

Vt ægerrime nec niſi à ventriculo valde calido concoquatur, neque enim calidam & acrem ſeri qualitatem retinet, neque pinguem & calidam butyri, ſed ſola craſſiore ſubſtantia conſtat quæ in caſeum abit, ὀξυγαλάκτικον appellatum, cuius Gal. meminit 3. de aliment. facult. c. 17. id genus hodie Galli iunceam videntur appellare: de illo ſcribit Plin. lib. 11. c. 41. dum inquit barbaras gentes conſuêſſe lac in iucundum acorem condenſare: eſt autem ὀξύγαλα valde frigidũ craſſum & concoctu difficile: de illo plura Gal. 3. de aliment. facult. c. 16. & Aet. tetrab. 1. ſerm. 2. c. 98.

Ὀῤῥὸς, qui & ὀῤῥὸς γάλακτος, ſerum vel àqua lactis, τὸ ὑδατῶδες καὶ τὸ ὑφιστάμενον τοῦ γάλακτος inquit Heſych. Erotian. in lexico Hippocratis inquit id totum eſſe ſeri quod ſupereminet caſeo, vt vere ſerum ſit pars illa lactis, quæ mixta eſt ex aqua & butyro: de ſeri autem temperamento medici controuertunt, Galen. 4. de ſimplic. medicam. facultat. cap. 17. frigidum & humidum eſſe ſcribit, & 3. de aliment. facult. c. 17. ipſum facit caloris alicuius particeps: è contrà Meſues l. de ſimplicib. c. 9. calidum ſiccumque eſſe docet, ſimiliter & calidum Auicennas, ſic-cum ſit nec ne haud aperte innuens: & hanc quidem controuerſiam ego ſic dirimi & componi poſſe crediderim; ſerum quidem à butyro & caſeo perfecte integreque ſeiunctum, quia tum ceu aqua pura ſit refrigerare: ſi vero imperfecte, ſitque adhuc illi permixta portio butyroſa, calefacere; quo ſenſu duplici loquutos eſſe Galenum & Arabes haud immerito exiſtimare debemus, eſſeque inter ſe minime diſcordes: Inſuper addubitant quoque nonnulli ſintne vſi veteres ſero lactis tanquam purgante medicamento, vel duntaxat alterante, cum enim eſſe illud videatur aqua pura, immo ab Ariſtotele 4. metheor. inter aquas primo fere loco reponatur, iure quis alterandi cauſa aſſumptum fuiſſe crediderit, ſed illorum tamen ſententia eſſe mihi potior videtur, qui illius vſum apud veteres purgationis gratia inſtitutum fuiſſe cenſent, cum enim eo tempore blandis illis medicamentis aluum ſubducentibus, nobiſque iam aſſuetis & vſitatis carerent; & cogerentur vti validioribus, tum temporis nihil illis fuit ſero facilius, ſiue aſſumeretur ſeu facilis ex illo ſequeretur alui ſubductio; Raro quidem per ſe atque ſolitarie aſſumptum purgat; verum illo triplici modo vtebantur, primùm quidem mel & ſal admiſcentes, deinde illo abunde & affatim hauſto & aſſumpto vt purgationis loco eſſet, atque inde non ſolum apud Paul. & Aetium ad vſque vncias quinquaginta exhibetur, ſed & Hippocr. 2. Epid. ad octo heminas, id eſt vncias circiter octoginta ægris exhibuit ad aquarum medicatarum modum: denique ſerum catarthicum reddebant nutrito animali herbis purgantibus, ceu tithymalo & elaterio, quomodo & lacte purgatorio vtebantur vt ex Hippocr. conſtat, & Gal. 6. Epidem. comm. 5. & de aliment. facult. c. 15. vbi ſcribit medicos veteres vſos eſſe lacte ad purgandum propter ſerum, modo melle admixto modo ſolo ſed copioſo, modo ex capris elicito quæ paſtæ eſſent herbis purgantibus, velut cucumere aſinino & ſcammoneo. Quomodo autem ſerum lactis à Dioſcor. Galeno & Paulo paretur, vide infra in voce γάλα ὀῤῥὸν quo nomine non lac quidem ipſum, ſed ſerum eius verius appellandum venit.

Γάλα πεπυρωμένον. lac excoctum & incenſum vocatur, quod ad internas omnes exulcerationes præcipueque ad bilioſas acres & mordaces inteſtinorum fluxiones vtiliſſimum eſſe docent Dioſcor. l. 2. c. 75. Gal. 3. de aliment. facult. Paul. l. 1. c. 87. & Aetius tetrab. 1. ſerm. 2. c. 95. qui ad eum vſum, illius duplicem coquendi parandique modum tradunt; aut enim diutius cocto lacte ſerum abſumitur, vel ignitis ſilicibus iniectis: & in coctione quidem lactis lentâ atque diuturnâ vidẽdum ne aduratur aut in caſeum coaleſcat, quod optime fiet, ſi leniter ipſum coquamus, & ferula leui tenuique agitando, id quod ollæ labro adhæſerit cum ſpongia munda auferamus, ne lac reliquum corrumpat, Tantiſper autem coqui illud debet, dũ æquabiliter craſſius dulciuſque crudo euaſerit: Per Silices vero ſic paratur: Lac præcoquitur donec plurima humiditas conſumatur, deinde ſilices igniti in ipſum immittũtur, ad ſerũ cõſumendũ, vel & ferri laminæ, ferreiq; orbiculi efficaciore virtute, eſt enim ferrũ aſtrictoriæ facultatis particeps: hoc modo paratũ lac nõ modo

non ſubducit aluum. verum etiam ſiſtit: Lac eiuſmodi Dioſcor. τὸ γάλα διαπύροις κόχλαξιν ἑψημένον, & τοῖς κόχλαξιν ἑψηθὲν vocat; & Cælius Aurel. l. 3. cap. 3. Diacochlacon: huius coquendi modum & vtilitates illic recenſens; Sunt autem Cochlacæ Feſto lapides ex flumine rotundi ad cochlearum ſimilitudinem: Sed & γάλα πεπυρωμένον etiam ſimpliciter ſumi poteſt lac coctum aut præcoctum, vt dimidia aut tertia pars remaneat, γάλα ἑφθὸν dicitur Hippocrati eoque ventrem eluit in dyſenteria lib. περὶ παθῶν.

Γρωτόγαλα. fit illud ex lacte quod ſtatim à partu mulctum, & cinere calido modice tepefactum citra coagulum ſtatim concreſcit: id veteres Comici vt Galen. ſcribit 3. de aliment. facult. c. 16. πυελάτην, in Aſia πυείεφθον appellabant: hoc autem purum lac eſt, nihil alienæ qualitatis admixtum habens, attamen addendum cum melle conſulit Aetius, alias concretu difficilius eſt & craſſioris ſucci, tardiuſque in venas ſubit: vide πρωτόγαλα ad litteram π.

Γάλα πηκτὸν alia eſt lactis preparatio, cum per coagulum, melle admiſto, lac cogitur. medici γάλα πηκτὸν, Aetius πηκτὴν appellat. Sic enim ſerum lactis à craſſiore parte ſecedit. Id vario modo ſumi ſolet. Alij tantum quòd concretum eſt, ſumunt: hoc autem tribus conſtat, caſeoſa lactis ſubſtantia, calida igneaque coaguli virtute, & melle. Alij cum eo ſerum ſimul hauriunt, idque vel nihil dementes, vel alterum altero largius. Habet id facultatem ſubducendæ alui, ſed magis minuſque, prout plus minuſve ſeri habet, cui ad deiiciendam aluum præcipua vis eſt.

Eſt autem γάλα σχιστὸν, hoc eſt lac ſciſſile, à quo dirempta ſecretaque eſt ſeroſa portio. Verumtamen non lac quidem ipſum, ſed ſerum eius hoc nomine verius appellandum venit. Eius enim cauſa medici τοῦ σχιστοῦ γάλακτος meminerunt, quod valeat ad ſubducendam aluum. Eſt autem huius conficiendi ratio hæc, quam ſcripto prodidit Dioſcor. Lac fictili nouo ferueat, ramoque ficulneo recenti moueatur, inſperſis, poſtquam bis aut ter efferbuerit, totidem aceti mulſi cyathis quot ſunt heminæ lactis. Ita enim ſereſcens liquidum ab eo diuiditur quod in caſeum concreuit. A quo non diſcrepat Paulus, niſi quod videtur mel aut acetum mulſum admiſcere ſero lactis poſteaquam à caſeo diſceſſerit, & non ante eorum ſeparationem, vt videtur velle Dioſcorides. Verum τὴν σχίσιν ταύτην, hoc eſt, ſciſſionem hanc, moliendam eſſe citra coagulum oxymelite frigido in lac valde feruens inſtillato, docet Galen. libr. 3. de aliment. facultat. Idem etiam mulſo effici, interdum etiam citra vllam liquoris inſtillationem vaſe gelidam aquam continente in lac demiſſo ipſum ſcindi ſepararique. Quod autem ipſe præcipit lac ficulneo ramo agitandum, duplicem habet cauſam, authore Columella lib. 8. tum vt quod in lacte caſei eſt, citius denſetur, tum vt iucundiſſime ſapiat. Datur ſubducendi ventris cauſa ætate quidem florentibus ad duos ſextarios, iunioribus non minus ſextario, vt ait Paulus. Verum ſecundum Dioſcoridem bibitur heminis per interualla ſingulis, vſque ad quinas, ita vt intercedentibus ſpatijs potantes ambulent.

Dicitur autem ἀπὸ τοῦ σχίζειν quod ſcindere & diuidere ſignificat: at vero cum eo modo σχιστὸν γάλα dicatur qui expoſitus eſt, fuere tamen vt refert Galen. lib. 10. de ſimplic. medicam. qui ita vocauerint lac quod calculis marinis ignitis, aut ferro candenti immiſſo incraſſatur, alui profluuijs & dyſenterijs vtile, quodque πεπυρωμένον γάλα dicitur: hoc σχιστὸν γάλα quomodo paretur ad dyſentericos fuſe docet Trallian. l. 8. c. 8. de dyſenteria rheumatica. vide σχιστὸν γάλα.

Οἰόγαλα. Lac ouis permiſtum interpretatur Cornar. apud Galen. 8. κατὰ τόπ. cibumque eſſe dicit dyſenterijs commodum, & commendatum tum ab Aetio lib. 9. cap. 45. tum Paulo lib. 3. c. 42. ad acredinem humorum temperandam, præter nutrimentum quod ex illo abunde corpori accedit, idcirco etiam ceu refocillandis proſtratis viribus conuenientiſſimum ab eodem Aetio l. 11. c. 18. præſcribitur.

Γάλαγγα. radicis nomen eſt de qua nihil à veteribus ſcriptum eſſe comperimus: innotuit tantum ex Mauritanorum commentarijs, qui duplicem eam ſtatuere, vnam maiorem, alteram minorem. Minor tenuis eſt, intra extraque purpureo colore rufeſcens, geniculata, internodijs reflexa, odorata, ſapore valde acri & piperis gingiberiſque modo linguam vrente, odore formaque cypero ſimilis, & credita à quibuſdam eadem cum cypero Babylonico. At maior, tametſi longe craſſior ſit, viribus tamen infirmior eſt & colore dilutior minuſque odorata. Calefacit & ſiccat ordine tertio.

Γαλακτίδης. dicitur ὁ τιθύμαλλος, vt ait Aetius.

Verum pro his vocibus rectius fortaſſe legeris; γαλακτίδες dicuntur tithymali; Sic enim apud Aetium legimus lib. 1. τιθύμαλοι παντες, ἢ γαλακτίδες, cuius ſingularis nominatiuus eſt γαλακτὶς, ita ſcribit Plin. l. 26. c. 8. Tithymalum à Latinis herbam lactariam & lactucam caprinam fuiſſe nominatum.

Γαλακτίτης. eſt lapis ex ſaxo calcario naſcens, ſicut & μελιτίτης, cui & in reliquis notis valde ſimilis eſt, cinereo colore, qui cum coti atteritur ſuccum reddit lacteum & dulcem, ex quo nomen ſuum accepit. Singulis fere annis capit incrementum, quo fit vt aliquando magnitudine pueri caput exæquet. Caloris aliquid habet atque abſtergit, ad oculorum fluxiones & vlcera inungitur. Oportet autem in aqua tritum pyxide plumbea recōdere, propter vim glutinis quod ei obhæret. Idem mulieres lacte copioſo implet ſi tritus poſt balneum cum aqua aut vino dulci bibatur.

Γαλακτοποσία. lactis potio apud Paul. libr. 1. cap. 8.

Γαλακτῶδες. apud medicos abſolute dictum idem ſignificat quod tepidum atque egelidum, quod in modum lactis neque calidum, neque frigidum eſt: ſic Galen. 7. methodi χλιαρὰ ἐδέσματα medicis appellari ſolita inquit, quæ lactis modo tepeant; ſic apud Aetium lib. 9. cap. 6. μελίκρατον γαλακτῶδες τῇ ἀφῇ dixit quod lactei teporis eſſe tactu deprehēditur, hoc eſt quod calidum neque frigidum eſſe tactus ipſe iudicat: hoc eodem ſignificato κρᾶμα γαλακτῶδες appellauit Dioſcor. lib. 4. cap. de betonica, id eſt vinum dilutum tepidum, ſic frequentiſſime vſurpat Aetius vt l. 8. c. 68. & lib. 9. cap. de cardiacis, & eodem lib. cap. 49. & libr. 12. cap. 48.

» & ibidem cap. 36. ad eundem modum vbique
» in Græcis medicis γαλακτώδης vox accipienda vi-
» detur; ita Paul. l. 2. c. 42. poscam id est oxycra-
» tum appellauit γαλακτῶδη id est tepidum, ita
» denique & ὕδωρ γαλακτῶδες plerisque in locis
» Dioscor. appellauit, vt lib. 3. c. de aloe, vbi Mar-
» cellus & Andreas Lacuna ὕδατος γαλακτώδους no-
» mine serum lactis, ὀῤῥὸν γάλακτος interpretati
» sunt, sed male, serum enim lactis nemo vnquam
» animaduertit aquam dictum fuisse, aquam lacto-
» sam vertit Cornarius vt à sero lactis distingueret:
& vbique inquam sic accipienda vox est (γαλακτώ-
» δες) nisi per adiectionem aliarum vocum alia
» significatio indicetur, vt apud Gal. 9. simpl. me-
» dic. de lapidibus spongiarum, verum & à colore
» γαλακτῶδες οὖρον dicitur vrina lacti similis.

» Γαλακτῶδες ὑποχώρημα. vide ὑποχώρημα.

Γαλακτώδης οἶνος. vide in voce οἶνος vbi insigniores
» vinorum differentiæ explicantur.

Γάλαξ. idem quod γλαύξ. de quo postea.

Γαλαξίας. lapis qui & μόροχθος & λευκογραφὶς dicitur, de quo vide μόροχθος.

Γαλάπιον. idem quod γάλιον, de quo vide suo loco.

Γαλάτη. dicitur à quibusdam ὁ ἀσφάραγος frutex paruus, vt habetur apud Dioscor.

» Sed pro γαλάτη apud Dioscor. Paris. & Co-
» lon. edit. habent γατάλης.

Γαλίδραγον. est apud Xenocratem herba leucacantho similis, palustris & spinosa caule ferulaceo & alto, cui summo in capite inhæret quiddam simile ouo. Ad eam proxime ἡ δίψακος accedit.

Γαλεόβδολον. herba ἡ γαλίοψις, vt habetur apud Dioscoridem.

Γαλλωη. fuit olim primum nomen τῆς θηριακῆς. Sic enim ab Andromacho & alijs qui ipsum ætate anteibant appellabatur, cum videlicet viperæ carnes nondum admistas haberet. Eas primus Andromachus Neronis tempore creditur addidisse, & à Critone postea eam ob causam θηριακὴν fuisse nuncupatam. Est autem dicta γαλήνη, vt ait Galenus, quia corporibus tanquam aliqua morborum tempestate vexatis tranquillitatem & veluti serenitatem inducit.

Γαληνικόν. à Tralliano l. 7. c. 12. vocatur Galeni ceratum, quod ibidem describit.

Γαλήνιον. nomen est malagmatis cuius compositionem habet Paulus lib. 7. cap. 18.

Γαλιάγκωνες. dicuntur ab Hippocrate, vt scribit Galen. qui ob humeri caput in alam prolapsum dũ adhuc crescebant humerum breuiorem habent. Huius autem rei ille duplicem causam assignat, vel quod dum in vtero sunt, humeri luxentur, vel quod post ortum tenera adhuc ætate iuxta humeri caput in intimis partibus alteque suppurationes oriuntur, siue secentur, siue vrantur, siue per se pus aperiatur, sicut ab eo scriptum est ἐν τῷ περὶ ἄρθρων. Idem vero ἐν τῇ τῶν γλωσσῶν ἐξηγήσει scribit sic appellari eos qui paruum & gracile habent brachium, partes autem circa cubitum tumentiores in modum mustellæ quam γαλῆν appellãt, à qua deductum hoc nomen esse videtur.

» Dubitat enim Gal. comm. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρ.
» an à similitudine τῶν γαλῶν id est mustellarum
» quasi mustellanei ita dicti sint, an alia quauis de
» causa.

Γάλιον, ἢ γαλάπιον. herba est rectos stantesque ramos habens & folia aparinæ similia, florem in cacumine luteum, densum, exilem, numerosum, odore grato, qui ambustis emplastri modo impositus medetur, & sanguinis è naribus profluuia sistit: nomen accepit quod coagulandi lactis vim habeat. Rura Gallica minus muschetum vocant.

Γαλίοψις. frutex est totus caule & folijs vrticæ similis, nisi quod folia maiorem habent læuorem, & trita pergrauem odorem reddunt. flores habet tenues & purpureos. Totus frutex vim habet emolliendi si ex aceto tepidus emplastri modo imponatur, aut in fotu adhibeatur. Dicitur & γαλεόβδολον. Putatur ea esse quam officinæ agripalmam dicunt.

Γάλλος, gallus. Nomen est δρώπακος ab Oribasio compositi, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. c. 19. & apud Aetium libri 3. cap. 180. περὶ δρωπάκων.

Γαμφηλή. à quibusdam dicitur σιαγὼν καὶ γένυς, hoc est maxilla.

Γαμψὸς. καμπὰς ἔχων τινάς. curuus, vel curuaturas habens, apud Hippocr.

Γαργαρεὼν Curculio: Particula est oris, solius hominis propria; quamuis enim etiam quibusdam auibus, quæ loqui docentur hæc insit, non vsque tamen adeo exquisita & perfecta vt hominibus necessario loquuturis inest: est autem caro fungosa oblonga à palato iuxta narium meatus in os propendens, superiori quidem parte latior, inferiori vero in modum pyramidis acuta, venulas quasdam ex vasis, palati tunicam adeuntibus in suiipsius medio assumens, quamobrem ab Hippocr. 2. de morb. ἐπιφλεβὸς vocatur: & quoniam superius amplior, inferius angustior visitur, idcirco ex recentiorib. nonnulli infundibulum vocarunt; à vetustioribus autem Græcis oblongam eam esse perpendentibus κίων id est columna dicta est: à nonnullis vero posterioribus Græcis non κίων, sed distinctionis & clarioris doctrinæ gratia κιονὶς id est columella, ob columnæ quidem, sua oblonga figura similitudinem nominata fuit, proprium vero eius nomen γαργαρεὼν est Latine Gurgulio, quamuis id nomen vetustioribus Latinis, guttur potius exterius, cum asperæ arteriæ, quæ ad iugulum vsque tangitur conspiciturque portione, interdum præ se ferat vt patet apud Varron. l. 2. de re rust. c. 3. Sed ne quidem in Gargareonis voce æquiuocatio deest cum Aristoteles hac voce 1. de histor. anim. c. 11. laryngem potius gutturue intellexisse videatur, illique proprium huius partis nomen vnum dũtaxat sit scil. κίων: aliqui vuulam vocarunt seu σταφυλὴν, sicut inter alios Ruffus Ephesius & Hipp. lib περὶ παθῶν, sed refutantur à Gal. 6. κατὰ τόπ. c. 3. qui σταφυλὴν non particulæ huius nomen esse sed affectionem quãdam statuit, quemadmodum κίων κιονὶς & ἱμὰς pariter sunt huius partis affectiones quædam præter naturam, de quibus vide suis locis: Gargareonis autem nomen, deductum à sono est quem facit pars ea dum liquore contrectatur, vnde vox γαργαρίζειν deriuata. Quod vero ad huius partis vsum spectat, Ruffus Ephes. l. 2. onomast. scribit hanc partem esse pene nullius vsus, eo quod illâ integre pleneque abcissa nulla actio lædatur, cum tamen contrariũ nos experientia doceat, in ijs præsertim quib. illa à morbo ~~Gallico~~ absumpta fuit in quibus vox & sermo manifeste vitiantur: Sed & Alexander Aphrodis. 2. probl. 3. eos quibus pars illa abcissa est tabidos fieri docet; sapientissime autem Galen. 11. de vsu part. c. 11. huius partis tres vsus

proponit. Primus quidem est quoniam ipsa voci ad magnitudinem atque modulationem, elegãtiamue confert, vt sermonem facturo animali mirum in modum opituletur, tam ingredientem quam egredientem aerem incidens, eiusque violentiam frangens; argumento est turpissima illorum, qui vel præcisam, vel ~~Gallico~~ aut quouis alio vlcere, erosam hanc partem habent, loquela, ex isto ad vocis modulationem vsu pars illa πλῆκτρον à quibusdam nuncupata fuit. Secundus vsus est ad aeris attractionem, ne scilicet nimium frigidus ad pulmonem appellat, quamobrem illi quibus ad basim vsq; amputatus Gargareon fuit, non modò deterius perspicuè sunt locuti, verùm etiam frigidiorem senserunt respirationem, adeo vt pulmone ac thorace refrigeratis nonnulli vitam cum morte commutarint: Tertius demum eiusdem particulæ vsus homini, est ad aeris in pulmonem inspirando descendentis expurgationem, cùm pulueris plurimum sibi applicet, qui alioquin in laryngem gutturue insimul cum aere fuerat assumendus, cuius rei argumentum maximum est quod frequenter accidit, tùm ijs qui in puluere multo luctantur, tùm ijs qui iter eiusmodi permeant: emungunt enim hi paulo post atque expuunt, puluerem excreantes qui scilicet in Gargareone, & palato restiterat.

Γαργαρίζειν. idem quod ἀνακογχυλίζειν. ceu ἀνακογχυλιάζειν, vtrumque factitium vocabulum à sono qui gargarisando editur, inde & γαργαρισμὸς qui species est τοῦ ἀποφλεγματισμοῦ, cuius vsus est in capitis affectibus, faucium & oris, cum scilicet pituitam ex cerebro elicere, vel faucium & oris tumores inhibere vel discutere, vel vlcera detergere, & consolidare volumus.

Γάρον. garum. Est liquamen seu sanies piscium sale conditorum & maceratorum. Primum factum est è garo pisce, vnde & nomen habet. Deinde ex scombro, intestinis eorum cæterisque quę abijcienda essent sale maceratis. Postremo & priuatim, vt ait Plinius, ex inutili quodam pisciculo minimoque cœpit confici, & ex qualibet etiam materia diuersis modis præparari. Verum Dioscorides non è salsis modo piscibus, sed animalium etiam carnibus garum fieri solitum scribit. At nemo veterum, vt plærumque fit in re nota, certam eius confectionem docuit. Diuersum enim esse à muria seu salsugine piscium intelligi potest ex Galen. libro 11. de simpl. medic. facult. & Martialis etiam Xenijs, de garo & muria. Nouimus quidem nunc thynnum, scombrum, aliosque ex quibus conficiebatur pisces, confectionem vero non facile aliquis ostendat, quibus additis saporibus & qua muria condiretur, & quæ tam diligens purgatio & lotura eius esset, vt sordidum alioqui & fœculentum poculum grato sapore bibi potuerit: nam & Galen. gari dulcis meminit. idemque scripsit plurimum facere ad delectationem. Sed longo post tempore Constantinus Cæsar extremo lib. 20. de agricultura aliquot quidem parandi gari rationes memoriæ prodidit, de quibus tamen dubitari adhuc potest, sintne illæ eædem, quæ superioribus seculis fuêre. Intestina, inquit, piscium inijciuntur in vas & saliuntur, parui item pisciculi, maxime atherinæ, aut exigui mulli, aut mænulæ, aut lycostomi, aut si qui alij parui habeantur, omnes similiter saliuntur, & in sole inueterantur, frequenterque versantur. Postquam vero per calorem fuerunt inueterati, garum ex ipsis hoc modo tollitur. Cophinus longus imponitur in vas plenum prædictorum piscium, influitque garum in cophinum, atque sic per cophinum percolatum suscipitur. Reliquum vero retrimentum alex efficitur. Hæc quidem potuit esse simplex gari conditura, præter quam fuisse alias satis indicant variæ gari differentiæ & nomina: vt Carthaginense, Hispanum, sociorum, nigrum, αἱμάτιον, πρωτεῖον, οἰνόγαρον, ὀξύγαρον. Ac Carthaginense quidem & Hispanum dictum est quod è finibus Carthaginis & Hispaniæ laudatissimum deferretur. Sociorum vero, quod ganeones & gulæ dediti sociatim eo vterentur, & ob præcipuam quæ inter socios eo vescentes caperetur voluptatem. Nigrum vero & fœcosum & αἱμάτιον, hoc est sanguineum, quod veluti fœx esset piscium, quodque eorum cruor ad confectionem eius adhiberetur. Fiebat autem αἱμάτιον præstantissimum hunc in modum. Intestina thynni cum branchijs cruoreque ac sanguine accipiuntur, aspergiturque salis quod satis est, & in vase sinuntur. Post menses autem duos vas ipsum perforatur, effluitque garum quod αἱμάτιον dicitur. Id credo esse quod Paulus Ægineta γάρον πρωτεῖον, hoc est garum primarium siue excellens, appellat. Quod vero οἰνόγαρον atque ὀξύγαρον appellatur, iam simplex non est, sed illud quidem vino mistum est, hoc vero aceto cōditum. Similiter & ὑδρόγαρον, quod aqua dilutum est, de quibus apud Aetium libr. 3. cap. 84. 85. 86. qui libr. eiusdem cap. 82. descriptionem etiam τοῦ γάρου καθαρτικοῦ explicauit. Cæterum garum, vt scribit Gal. facultatem habet multum calidam & siccam, ac proinde ex eo quidam vsi sunt ad vlcera putrescentia. habet & vim ex se soluendi, vt idem scripsit lib. 2. de aliment. facult.

Sed de Garo plura Cornar. κτ' τόπ. Langius epist. 59. & Marcell. l. 2. commentariorum in Dioscor. Scallig. exercit. 303. & Turneb. aduers. lib. 10. c. 12.

Γαστήρ. venter, ventriculus. Sunt qui eo nomine designari dicant totam eam regionem quæ septo transuerso, hypochondrijs & pube circunscribitur, quã ego potius στομάχιον vocari arbitror: γαστέρα autem peculiari nomine Galen. ventriculum appellat in quem cibi ingeruntur & concoquuntur. De qua nos etiam hîc sub eo nomine dicemus, non tamen repudiata priori significatione qua aliquando γαστὴρ ἀντὶ τοῦ στομαχίου sumitur. Est autem pars membranosa, caua, rotunda, oblonga, duabus tunicis constans & œsophago continua, ciborum receptaculum. Nec vero tantum in homine, sed etiam in animalibus, in quam partem cibum ea recipiunt, ventriculus nominatur. Incipit à mucronata cartilagine, situsque est medius exactè inter dextram & sinistram partem, & vtrinque duo habet viscera, dextro quidem latere iecur, cuius fibris tãquam digitis comprehenditur, in sinistro vero lienem inferius protensum. Rotundus est vbique in figura oblonga, vt inflatus ostendit. Est autem œsophago continuus & substantia similis. Duabus enim tunicis etiam componitur, interna neruosa, crassa, externa carnosa, minus tamen quam œsophagus, quarum illa rectis fibris superne deorsum procurrentibus intertexitur.

hæc vero transuersis, vtraque autem obliquis, sed paucis. Habet præterea tertiam tunicam à peritonæo, qua illud phrenas subtegit, omnium crassissimam, epiploi anterioris procreatricem. Est autem ventriculo os geminum, vnum supernum quod στόμαχος proprie dicitur & στόμα τῆς γαστρὸς, amplius & maxime sentiens propter neruos quibus præditum est, infernum autem angustius quod πυλωρὸς appellatur. Venas habet multiplices, sed præcipue propagines duas paruas à vena porta proficiscentes, & in ipsum varia serie distributas quæ γαστρικαὶ possunt appellari. Nec tamen ambæ ab eodem loco manant: vna enim ex venæ portæ trunco oritur, quæ pyloro, & posteriori ventriculo illi propinquo distribuitur. Altera vero ex eiusdem venæ portæ trunco splenico proficiscitur, & gibbæ ventriculi dextræ inseritur. Arterias vero habet ab arteria quæ secundum lumbos fertur, neruos autem duos insignes à sexta coniugatione, qui per ipsum sparsi præsertimque os eius & partes alias ori vicinas, sensum ventriculo exquisitissimum inuehunt, quo & indigentiam & rosionem persentiscit.

Γαστὴρ. etiam sæpe pro vtero sumitur quomodo » semper Hippocr. cum significare vult mulierem » vtero ferre vel concepisse, ἐν γαστρὶ φερούσας » scribit, quod genus loquutionis est Hippocra- » ti familiarissimum.

Γαστὴρ. sic dicta est rapa apud Lacedæmonios, vt scribit Athenæus.

Γαστρώδεις. dicuntur illi quos infestant vermes ἕλμινθες » dicti vt ait Hesychius.

» Γαστρικὰ φάρμακα. vterina medicamenta.

Γαστροκνημία. sura. posterior tibiæ pars carnosa. sic dicitur quoniam veluti tibiæ venter est: siquidem extuberat, propter musculorum eam tibiæ sedem occupantium crassitiem. Ea vni homini inesse dicitur, cum reliqua omnia animalia crura habeant sine suris. Dicitur & γαστροκνήμιον.

Γαστρορραφία. est ratio suendi abdominis vulnerati, » posteaquam partes internæ in suum locum sunt » repositæ. vide Galen. 6. meth. & Paul. lib. 6. » c. 52.

Γαυριανὸς οἶνος. vide in voce οἶνος vbi insigniores vi- » norum differentiæ explicantur.

Γαυσὸν. apud Hippoc. Gibbum obtortum & incur- » uum significat κυρτὸν καὶ διεστραμμένον: annotat au- » tem Gal. vocem illam non esse vsitatam Græ- » cis, ideoque ambiguum esse debeatne ὀξυτονεῖσθαι » an προπερισπᾶσθαι; quosdam enim dicere προπε- » ρισπᾶσθαι secundum analogiam vt κραῦσος γαῦρος » μαῦρος; Alios autem ὀξυτονεῖσθαι quoniam omnia » bisyllaba quæ πάθος denotant oxytonως profe- » runtur, vt χωλὸς λοξὸς, στρεβλὸς, κυρτὸς, βλαισὸς, » ῥαιβὸς; nec vero bisyllaba tantum, sed etiam om- » nia fere τὰ κατὰ πάθη λεγόμενα, velut ἀφθεντικὸς, πλευ- » ριτικὸς, ἠπατικὸς & similia: ipse vero non referre » ait vtro accentu proferatur.

Γεθυλλὶς. sunt qui existiment porrum capitatum ita appellari, alij γήθυον ita vocant.

» Nota scribendum fuisse γηθυλλὶς & γήθυον co- » lumna sequenti, & infra suo loco reponendum, » sic enim scribi debere docet Alphabetica series » apud Hesych. & Suidam.

Γήθυον. herba est ceparum generis, pene sine capite, ceruicis tantum longæ. sæpius resecatur, vt porrum. Didymus dicitur γήθυον simile fecisse τῷ ἀμπελοπράσῳ. Sunt qui alio nomine γηθυλλίδα tradant vocari. Plinius scribit à Latinis pallacanam nominari.

Γ
είσον ἢ

Γείσωμα. Pars quæ in supercilijs prominet, velut imbricamentum quoddam aliorsum humores deriuans. Gaza grundam vocat. Sunt autem grundæ & suggrundia tecti partes prominentes, quibus stillicidia arcentur à parietibus. Aliqui γεῖσον, simplici σ scribunt.

Γελασινοὶ ὀδόντες. sic dicuntur dentes quatuor medij « anteriores qui per risum patent, τομεῖς alio no- « mine vocantur & διχαστῆρες atque etiam κτένες, « vide τομεῖς: γελασινοὶ autem vocatur ait Pollux ὅτι « γυμνοῦνται γελώντων, sunt qui scribant γελασῖνοι. «

Vocatur & γελασινὸς cauum illud quod in media bucca per risum apparet: de quo intelligendus est versiculus ille Martialis: Nec grata est facies cui gelasinus abest. quanquam sunt qui interpretentur eam faciem deformem videri, cui desunt dentes anteriores γελασινοὶ dicti.

Γελασῖνοι. etiam dicuntur rugæ, & veluti sulculi qui « à ridentibus in ore fiunt: hoc autem fuit De- « mocriti cognomentum perpetuo risu insectan- « tis hominum vanitatem. «

Γελγὶς, ἰδος, alij caput seu nucleus, alij aut spica, al- « lij vt Plin. & Columella vocant, alio nomine « ἄγλις de quo supra. «

Γέλως. risus. Est motus ex contractione labiorum & expiratione intercisa, sonora, hilaritatem declarans. Motum quidem esse, nemo ambigit, uerum ad quam facultatem pertineat, iure potest dubitari. Nam cum ipse nota sit hilaritatis, eaque inter animi affectus censeri debeat, qui omnes sine cõtrouersia facultatem θυμοειδῆ pertinent, non immerito ipse quoque risus eiusdem facultatis functio videri poterit. Cum enim contrariorum eadem sit ratio & disciplina, & tristitia quæ hilaritati aduersa est, eiusque propriæ notæ, vt contractio caloris ad interna, extremorum frigiditas, faciei pallor, pulsus paruus, languidus, tardus, rarus, & reliqua quæ eam comitantur, opera sint facultatis eius animosæ quam in corde medici collocarunt, pariter hilaritas cum suis notis tota facultatis erit animosæ & vitalis. Verum ea est animi pathematum conditio, vt protinus atque in corde concepta fuerint, reliquas simul facultates afficiant, atque in ijs affectionis suæ notas excitent. Sic quidem timentes corripiuntur totius corporis tremore: gaudentes gestiunt: irati extra se sunt & mentis impotes, qui non iam θυμοειδοῦς, sed animalis facultatis motus existunt. Quo fit vt quæ affectus animi consequuntur symptomata, non sint omnia eius facultatis, ad quam ij primo & per se pertinent, sed in alijs etiam corporis partibus eorum signa manifesto appareant. Ergo cum in corde concepta est hilaritas, mox indicibili quodam modo mouetur & veluti gestit copiaque spirituum luxuriat. Hi in pulmonem effusi eam intercisam sonoramque expirationem faciunt quæ risus dicitur. Ac quoniam mutuus est & promptissimus omnium facultatũ inter se consensus, cerebrum quoque voluptatis quæ cordi inest particeps, eam quasi cordi congratulans, labiorum contractione, motu sibi proprio testatur. Quem tamen motum cur potius quam alium quemuis in risu delegerit, nemo plane est qui se scire possit profiteri. Satis est intelligere eo motu naturam voluisse prodere conceptam

in animo cuiusque hilaritatem. Est autem ea labiorum contractio compressioque æquabilis, & in moderato quidem risu modica, amplior autem in profusiore, & aliquando tanta vt dentes denudet atque deformitatem inducat. Quia tamen ea plane naturalis est, risu sedato protinus ad se labra orisque habitus redit, longe dissimilis ab ea contractione quam aliqua præter naturam causa expressit. Itaque ea labiorum contractio, quæ Sardoæ herbæ crociue potu, aut præcordiorum inflammatione prouenit, non nisi καταχρηστικῶς risus nomen accepit. Tunc enim ita labra conuelluntur, vt risus speciem quandam & similitudinem præbeant. Iam quod pertinet ad eum sonum qui ridendo editur, is in vocalibus instrumentis perficitur. Eius materia est spiritus multus, tenuis, calidus è corde prodiens & in pulmones effusus. Quibus enim eiusmodi spiritus suppetit, ij ad risum solent esse propensissimi: sicut è contrario quibus paucus est & crassior & frigidior spiritus, vt plurimum ridere non possunt. Ea quidem causa est cur frigido siccoque homines præditi temperamento, vt senes & melancholici, ad hæc ægri aut qui tenui sunt valetudine, nunquam aut admodum raro ridere videantur: cur etiam qui litterarum studijs auidius incumbunt, prorsus ἀγέλαστοι reddantur. Non enim habent spirituum eiusmodi prouentum, qui confertim è corde erumpere possit eamque concitare expirationem, quæ in se diuisa & intercise prodiens singulis sui partibus atq; sectionibus sonum edat. Siquidem non erumpit in risu ἀθρόως ille spiritus, sed diuisim & per incisiones, vt non vna, sed quodammodo multiplex expiratio illa videatur. Ea sæpe tanta est, vt nimia spirituum exolutione syncopas & vitæ periculum prouocet. Tantos quidem in corde motus concitat hilaritas. Sic autem appello affectum animi, non à serijs quidem rebus pacato tranquilloque motu profectum (id enim gaudium potius dicendum est, quo multi pij bonique viri, & senes & philosophi & omnis generis homines citra risum perfruuntur) sed potius à placidis & ludicris effuse manantem. Talis hilaritas sensibus maxime hauritur, perque eos in cor progreditur aut eius, quæ alias sensibus percepta est voluptatis recordatione redintegratur atque innouatur. Quo fit vt non auditu modo visuque rerum ludicrarum sed alarum etiam plantæque pedum leni contactu, quem titillationem vocant, in risum solui possimus. sed & sani & qui per morbum desipiunt, sola eiusdem voluptatis quam aliquando senserint recordatione persæpe rident. Quem risum verum esse & naturalem non dubitârim asseuerare. Est enim hilaritatis animi index cum ea cõtractione labiorum & sono quibus ante risum constare definiuimus. Quæ quidem duo semper in risu concurrunt numeris suis omnibus absoluto atque perfecto, alias quidem moderatius, alias vero profusius, quod Latini proprio nomine cachinnum vocant, pro ridentis natura, sicut antè à nobis dictum est: quorum alterum si desit (deest autem aliquando sonus ille, præsertim in modestioribus naturis) is non plene vereque ridere, sed potius subridere dicetur.

Γεμωνὶς. idem quod ἀετίτης. lapidis nomen est, sic dicti quoniam quasi prægnans sit, id quod etiam aetitæ proprium est.

Γενειάς. lanugo prima. sic dicitur & fasciæ circuitus qui sub mento circumagitur, vt habetur apud Galen. lib. de fascijs.

Γένειον. mentum. Est pars prior genæ inferioris in acumen subrotundum tendens: posterior namque mandibula appellatur. Ea in parte duo ossa genæ inferioris suturâ iunguntur, in pueris manifesta, quæ ita progressu ætatis coalescit, vt tandem symphysi vniantur, & nulla fere vi, coctione aut putredine separari possint. Ruffus author est eandem partem ἀνθερεῶνα etiam dici, eamque definit esse τὸ ἀπόξυ τῆς κάτω γνάθου: id est, quod inferiori in maxilla in acutum desinit. Ab alijs etiam ὀξύγνυς vocatur, teste Polluce.

Γενναῖον. apud Athenæum lib. 14. Quæstioni ab Vlpiano propositæ quid appellet Plato γενναίαν σταφυλὴν, & γενναῖα σῦκα, bifariam respondet Masurius; Prior responsio est γενναῖα λέγει τὰ εὐγενῆ ὁ φιλόσοφος: vult Masurius γενναῖα dici omnia quæcumque in suo genere excellunt, atque ita generosas ficus & generosas vuas esse appellatas à Platone: hãc interpretationem, quanquam non improbent nonnulli, illis tamen rectius placet his vocibus magnitudinem rei indicari. Eustath. post allatum hunc Athenæi locum, fortassis (inquit) magna vua est quæ Platoni dicitur γενναία σταφυλὴ, sicut dixit Comicus γενναῖον κρέας pro ἁδρὸν κόμμα, Gallice dixeris *vne bonne piece de chair*, atque idem ego cum Eustathio facile sentio, neque mihi dubium γενναίας μάζας in 2. de republ. esse grandem mazam, sicut apud Satyricum vegrandis polenta: Neque probo alteram interpretationem quæ adijcitur à Masurio, ἢ τὰ ἐπιγεννώμενα, id est, vuas & ficus quæ post insitionem nascantur: Aliam insuper huius vocis γενναίας σταφυλῆς interpretationem ex doctissimo Mercuriali videbis infra in voce σταφυλὴ εὐγενής.

Γεντιανή. gentiana. herba est folijs iuxta radicem erumpentibus, iuglandis vel plantaginis similibus, subrubris, parum dissectis, caule cauo & leui, geniculato & ex interuallis maioribus foliato, binûm fere cubitorum. semine in calycibus lato, sine pondere, radice longæ aristolochiæ crassa, amara quæ proinde obstructiones soluit, abstergit, extenuat, purgat. Nomen habet à Gẽtio Illyriorum rege, qui primus eam reperisse dicitur. Retinet autem ipsum in officinis.

Γένος. genus. Id nomen scripsit Galenus comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων se obseruasse apud veteres Græcos aliquando in ijs vsurpari, quæ ὁμωνύμως dicuntur, quæ vnum quidem habent significatum, sed ex eius diuisione in plures differentias deducuntur, de quo dicere sæpius consueuimus genericas eius rei differentias esse vel duas, vel tres, vel quotquot esse possunt. Indifferenter tamen genus pro specie, differentia, formaque dicitur.

Γένυς. gena. Significat maxillam tam superiorem quam inferiorem: additur autem ad distinctionem ἡ ἄνω vel ἡ κάτω. Dicitur & alio nomine γνάθος, sed ambigua pariter significatione. Distinguit tamen Aristot. de histor. animal. lib. 1. cap. 61. scribens, ἔπι σιαγόνες δύο. τούτων τὸ πρόσθιον γένειον, τὸ δ' ὀπίσθιον, γένυς. hoc est, interprete Gaza. Est præterea maxilla duplex. cuius prior pars mentum, posterior mandibula est. Sed nos nostram diuisionem sequamur. Dicitur ἡ ἄνω γένυς, hoc est gena superior, pars faciei, frõti proxime

subiecta, auribus vtrinque, ab imo autem gingiuis terminata. Non vnico osse, sed pluribus, solidis, duris & leuibus constat, de quorum numero non bene conuenit inter anatomiæ professores, quod aliqui suturas, in ijs valde obscuras neglexerint, nec duxerint ossa ijs esse separanda. At qui scrupulosius ea diuiserunt, omnia enumerant quatuordecim, ab vtroque scilicet latere septem: quorum tria situ & magnitudine differentia ossi frontis contigua sunt, quartum nasi pars est, quintum, quod valde longum est, dentes priores quos τομεῖς & διχαστῆρας vocant, complectitur, sextum omnium maximum dentes cæteros continet latere suo sitos, septimum vero, quod minimum est, in intimo palato ad eius foramina reconditur. Sic quidem se habet gena superior. At inferior, quæ ἡ κάτω γένυς dicitur, est pars faciei infima & mobilis, dentes inferiores continens. Constat osse non simplici, vt plærique putant, sed gemino, sicut Hippocrati & Galeno visum est, quorum distinctio medio in mento est, vbi sutura apparet, in pueris quidem euidenter, in adultioribus autem paulo obscurius, quæ tamen etiam in prouectis coctura fatiscit. Aliter namque ea duo ossa separari vix possunt, adeo inter se τῇ συμφύσει coaluerunt. Non est igitur os illud simplex & vnum, sed geminum, & vtrumque quidem durum & solidum, quod ea ex quibus constat gena, sola mobilis sit, & in manducando plurimum laboret. Vtriusque ossis partes extremæ quasi bicornes sunt propter duas ἀποφύσεις, hoc est processus, qui ab ijs oriuntur. Alter processus infra latior, vertice ipso tenuatur (quod genus à scriptoribus anatomes κορώνη vocatur) longiusque procedens sub osse iugali subit, & temporum musculis excepto ab ijs tendine, alligatur. Alter breuior & rotundior, & in eo sinu qui iuxta foramina auris est, in osse temporum iuxta processum μαστοειδῆ cardinis modo versatur, ibique huc & illuc se inclinans maxillę facultatem motus præstat. Sub his processibus vtrinque vnum foramen est, per quod portio nerui à tertia coniugatione, itemque vena & arteria ad dentes fertur, quibus & sensus & alimentum ipsis suppetat, cuius gratia non modo inferior, sed superior etiam gena sinum possedit medulla refertum.

Γεραίτεροι. seniores. maiores natu. sic dicuntur ab Hippocrate non qui simpliciter senes sunt, sed in collatione & comparatione ad eos qui trigesimum annum excesserunt. Qui enim ab ea ætate ad senectam vsque annis excedunt, hi per comparationem seniores ab eo appellantur, sicut Galen. comment. 3. εἰς τὸ προγνωστικὸν annotauit.

Γεραίδρυον. dicitur vetus quæcunque arbor. Græci enim δρυὸς vocabulo lignum omne significant.

Γεράνιον. herba est duorum generum. vnum folio anemones, sed longiori diuisura, radice fere orbiculata & dulci, cacumine gruini rostri (ex quo nomen habet) figura quod in mucronem acuminatur, vnde pastoris acus vulgo dicitur. Alterum folijs maluæ paulo candidioribus, caule lanuginoso, flosculo purpureo. Vbique per Galliam pes columbinus appellatur. Nullius sunt in medicina vsus, authore Dioscoride.

Γεράνιον. emplastrum est sic dictum quod præter cætera gruis pennas vstas recipiat. Tribuitur Polleti. Habetur eius descriptio apud Aetium, Lib. 15. cap. 14. mollit, attenuat & terget. "

Γερανὶς. est vinculi genus ad humerum excidentem aut iugulum fractum ab Hippocrate, vel, vt alijs placet, à Perigene inuentum: sic autem per similitudinem appellatum est.

Γεράνιδα ἐπίδεσιν, id est, gruinam deligationem appellauit Paul. lib. 6. c. 99. à volatus gruum ordine sic dictam, hunc enim refert dum humerum scapulas ac pectus comprehendit & litteram ὑψιλὸν repræsentat, quæ & ipsa ex gruum volatu reperta est per Palamedem vt Philostratus in heroïcis testatur. " " " " " " "

Γερανογέρων. sic dicitur à quibusdam τὸ γεράνιον, vt habetur apud Dioscor.

Γεροντοπώγων. herba est quæ inter saxa gignitur, longa barba, folijs instar capillorum prælongis, flore luteo, qui in volucres barbulas euanescit, quas pueri barbas Dei nuncupant. Lacte manat & radice amara est, eoque à tragopogone differt.

Γεῦσις. gustus. Est sensus saporis. Nec vero sensus ipse solum, sed etiam vis ipsa gustandi ita appellatur, sicut ὄσφρησις, hoc est odoratus, non solum odoris sensus, sed etiam ea facultas, cuius odorandi officium est. Huius autem tum sensus, tum facultatis præcipuum instrumentum lingua est, quam ob id natura & mollem esse voluit, & mollibus neruis donauit. Humor enim ad gustum omnino necessarius est, inque eo rationem obtinet causæ non eius modo per quam gustus melior fit, sed eius etiam sine qua fieri prorsus nequit. Idcirco quæ dura sunt nullumque humorem ex se remittunt, nullo modo gustum afficiunt, nec lingua etiam ipsa scabra & arida, vt per febres fit, de saporibus recte iudicare potest. Itaque natura neruos illos valde molles esse voluit, quos in linguæ superficiem & tunicam ad gustum diffudit. Hi maxima portio sunt tertiæ coniugationis à cerebro prodeuntis, quæ tota ob id à Galeno gustatoria nuncupatur: & cuius etiam nerui propter insignem mollitiem simpliciter νεῦρα μαλακὰ, id est nerui molles, appellantur. Adeo necesse est quicquid gustum mouet, molle humidumque esse, aut facile in ore liquari posse, vt saccharum & sal. Cæterum quoniam ex illa eadem tertia coniugatione propagines quædam neruorum in labia, gingiuas & dentes excurrunt, ideo in his quoque partibus vis aliqua inest saporum discretrix, sed quæ multum linguæ cedat. An vero & palato, vt poëtæ loquuntur, vis ea insit necne, ignoro, quod nec legerim id scriptum à Galen. nec palatum eiusmodi coniugationis particeps esse ab anatomicis annotatum sit. His igitur instrumentis cerebrum anteriore sui parte sapores Græci χυμοὺς, καὶ γευστικὰς δυνάμεις ἢ ποιότητας, hoc est sapores, & gustatorias facultates siue qualitates vocant, dijudicat, non quidem propter se, sed ventriculi causa, quod ad delectum ciborum, saporum genera maxime pertineant. Sunt autem omnes gustus differentiæ octo, αὐστηρότης, στρυφνότης, πικρότης ἁλυκότης, δριμύτης, ὀξύτης, γλυκύτης, λιπαρότης. id est austeritas, acerbitas, amaritudo, salsedo, acrimonia, aciditas, dulcedo, pinguitudo. Alij, inquit Galenus, septem modo enumerant, alij vero his quoque pauciores. Qui septem statuunt αὐστηρότητα καὶ στρυφνότητα, hoc est austeritatem & acerbitatem, vnum genus faciunt, quod non differant specie, sed intensione sola. vtraque enim adstringit, illa ma-

gis, hæc minus. Itaque ambæ ſub adſtrictione, quam στύψιν vocant, comprehenduntur, quam propterea Galen. in comment. in lib. de nat. hum. inter guſtabiles qualitates recenſet. Qui pauciores numerant., ſimiliter ſub vno genere πικρότητα, ἁλυκότητα, δριμύτητα. hoc eſt amaritudinem, ſalſedinem, acrimoniam, comprehendunt, quod amarus ex nitroſi proueniat intenſione, ſalſus vero aut nitroſo imbecillior, aut præterea adſtrictionis aliquid aſſumere videatur. Sed de ſingulis ſuo loco, quæ à nobis ſcripta ſunt, requirantur. vide χυμός.

Γεῦσις. dicitur ab anatomicis quibuſdam pars ea linguæ quæ ad fauces eſt, in qua guſtus ſenſum maiorem ineſſe putant, vt habetur apud Iulium Pollucem.

Hæc & alio nomine κεφαλίνη dicitur.

Γεύματα. cibos appellat Hippocr. vt 1. Epid. γεύμασι, πᾶσι ἡδέως ἔχειν, quod in aphoriſmis dixit, εὖ ἔχειν πρὸς τὰς προσφοράς. bene ſe habere ad oblata.

Γῆ. terra. Cuius eſſe tria ſumma genera inquit Galen. 9. de ſimpl. medic. facult. cap. 2. Siquidem vnum illius genus lapis eſt; Alterum corpus metallicum; Tertium vero terra quæ colitur: Sed terram omnes homines familiari vſurpatione illam ſubſtantiam ſolum nominant, quæ liquore ſubacta lutum euadit, vt ibidem ait Gal. & Aet. tetrab. 1. ſerm. 2. c. 1. & cuius in medicina vſus ſit, atque ſiccandi facultas, refrigerandi, meatuſque obducendi. Verum vt ſunt terrarum differentiæ multæ, ita hæc vel illa alio atque alio modo preparata, ad diuerſa vtilis euadit; aliquando autem lotione mundatur ac depuratur; Aqua enim primum ſubigitur, quæ nullam habeat medicamentoſæ qualitatis ſuſpicionem, dein vbi lutum reſedit, effūditur aqua ſupernatans, poſtremo quod in fundo erat ſegregatur à lapidoſis atq; arenoſis omnibus; ſic terra Lemnia parari ſolet: Aliquando vero etiam terra à medicis vritur vt docet Aet. loco cit. cap. 11. ad vſum vlcerum quæ leniter reſiccari oportet; vſta illa tenuiorum partium & acrior euadit; quod ſi vſta poſtmodum lauetur, ita acrimoniam in aquam deponit, atque tenuitate ſeruata tum potentius exſiccat, vlceribuſque magis idonea eſt: Sequuntur celebriores quædam terrarum differentiæ ex Dioſcor. lib. 5. ex Galen. 9. de ſimpl. medic. facult. & Aetio tetrab. 1. ſermone 2. de ſumptæ.

Γῆ ἀμπελῖτις. Gal. eam plurimum à terris alijs differre & prope ad lapidis eſſentiam accedere ſcribit: nōnulli eſſe carbonē foſſilem exiſtimauere, Plin. facit bitumini ſimillimam: hæc autem nomen obtinuit non quod ferendis vitibus apta ſit vt exiſtimauere quidam, ſed quod ea circumlita vitibus, interimat naſcentes in ea vermiculos quos σκνῖπας vinitores vocant, inquiunt Gal. 9. de ſimplic. & Dioſcor. lib. 5. nempe ſi in vitibus ipſorum oculorum radici vti voluit Gal. aut potius quemadmodum Aetius ipſarum vitium radicibus illinatur. Sed & φαρμακῖτις alio nomine dicta eſt ex eorumdem ſententia, quod terris alijs efficaciorem vim medicamentoſam obtineat; ſiccandi ſcilicet atque diſcutiendi.

Γῆ Ἀρμενία. vide ſupra βῶλος Ἀρμενία.

Γῆ ἐρετριὰς ἢ ἐρετρεία. terra Eretria aut rubrica, cuius facultatem aſtringentem eſſe & refrigerantem ac leniter emollientem dicit Dioſcor. caua itidem explere, vulneraque cruenta glutinare: hac & pectus illinit Hippocr. ad pus explorandum quonam loco deliteſcat lib. 3. de morbis.

Γῆ κεραμικὴ ἢ κεραμῖτις. terra figularis aut figulina, dicitur, ἡ ἄργιλλη apud Hippocr. vt notauit Galen. in exegeſi quam inter refrigerantia collocat Hippocr. 3. de morbis.

Γῆ κρητική. terra Cretica quam Samiæ, Cimoliæ & Chiæ conſimilem eſſe inquit Gal. loco cit. eſſeque admodum imbecillam, habentem multum ſubſtantiæ aereæ, ineſſe tamen ei vim extergendi, ita vt per illam argentea vaſa ſordida ſplendorem recuperent.

Γῆ κιμωλία. terra Cimolia ſeu Creta, à Cimolo vna è Cicladum inſulis ſic denominata, duplex illa eſt, alba, & ad purpuriſſum inclinans; albam Hippoc. ob vim abſtergendi quâ pollet σμηκτίδα γῆν appellat, ſiquidem Erotian. & Gal. ἐν γλώσσ. σμηκτίδα ſeu σμηκτρίδα γῆν, τὴν κιμωλίαν exponunt; Theophr. eandem forte πλυντρίδα γῆν nominat quippe qua fullones in detergēdis, eluendis atque poliendis veſtibus ceu ſmegmate vterentur: Galen. Cimoliam mixtæ facultatis eſſe tradit, habere ſcilicet refrigerantem & repulſoriam, & modicam diſcuſſoriam, atque iuxta naturā eorum quæ ipſi admiſcentur, dictarum alterutram demonſtrare: optimam eſſe quæ ad purpureum inclinat docuit Dioſcorides.

Γῆ λημνία, ἢ σφραγίς. Terra Lemnia, Sigillum Lemnium, Sphragis Lemnia, cuius pro lotione diuerſa, ita quoque differentes eſſe facultates tradit Galen. Eaque ſe ſemper vſum fœliciter & magno cum fructu in malignis & putredinoſis vlceribus ſcribit Aetius tetrab. 1. ſerm. 2. c. 6. modo aceto acerrimo diſſolutâ, modo vino dilutâ.

Γῆ μηλία. Terra melia quam colore imitari cineream Eretriam ſcripſit Dioſcor. & habere vim à luminoſam detergentem, ob idque mundum corpus & probe coloratum reddere, vitiligines ac lepras exterere.

Γῆ μίλτος. id eſt rubrica, vim habet aſtringendi, meatus obducendi & reſiccandi, hinc & emplaſtris admiſcetur, ac paſtillis ſiue trochiſcis ſiccantibus & aſtringentibus. Primas omnium obtinere ſinopicam appellatam tradit Aetius, & eam quæ denſa eſt, grauis, & colore iecinoris vnicolor, & quæ diluta in multum ſuccum diffunditur.

Γῆ πνιγῖτις. hanc colore quodammodo ſimilem eſſe Erethriæ docet Dioſcor. hancque ſi quis manus admoneat, refrigerantem eſſe, tactuque linguæ adeo glutinoſam, vt penſilis hæreat, & habere vires Cimoliæ pares, paulo tamen infirmiores.

Γῆ Σαμία. terra Samia cuius duo eſſe genera docet Dioſcor. aliud quod κολλύριον vocant, aliud quod Aſter dicitur, vires illam habere Erethriæ conſimiles ait, & facultatem mitigatoriam, & moderate refrigerantem, vt inde ad ſputa ſanguinis ſiſtenda conferat, inflammationes mitiget, vlcera leniat, & contra venenatorum morſus & exitialia medicamenta pota è vino auxilietur.

Γῆ σελινουσία. vim habet moderatè detergentem, quapropter aliquæ fœminæ, inquit Aetius, ad faciem illâ ſicut & Chiâ vtuntur; non eſt caliditatis neque frigiditatis manifeſte particeps: Ea autem inquit Dioſcor. maxime laudatur quæ vehementer reſplendet candidáque eſt ac friabilis, quæque facillime in ſuccum reſoluitur,

» cum primum humore diluitur.

Γῆ χία. terra Chia. Easdem quas Samia & Selinu-
» sia vires habet, Eligi debet candicans & ad ci-
» nereum colorem vergens.

Γῆ σμηκτὶς, seu σμηκτικὴ. terræ genus detergendi fa-
» cultate constans, Gal. in exeg. γῆ σμηκτίδι, τῇ κι-
» μωλίᾳ exponit: vide γῆ κιμωλία supra.

Γῆ φαρμακῖτις. vide supra γῆ ἀμπελῖτις.

Γῆ χαλκίτιδι. Gal. in exegesi vocum Hippocr. Chal-
» citidem significari scribit.

Γῆ ψιλὴ. terra nuda apud Hippocr. lib. de aere aq. &
» loc. cui γῆ δασεῖα opponitur, id est, densa & ar-
» boribus consita.

Γῆρας. senectus. Est temperamentum corporis frigidum & siccum annorum multitudinis ratione proueniens. Sic quidem senectutem Gal. lib. 5. sanit. tuend. definiuit, non veritus eam temperamentum dicere, quod potius videtur adiunctum quid esse senectuti quā generis rationem obtinere. Dicetur forte aptius esse, Vitæ portio eo constans temperamento. Omnes siquidem vitam per ætates distinxerunt, earumque singulis sua temperamenta præscripserunt, annorum spatijs diuersa. Ita namque fert naturæ conditio, vt corpus humanum nequeat diu eodem in statu esse, quod sit omni genito corpori corruptelæ interitusque connata necessitas. Cum enim ita nati simus, vt in naturæ nostræ primordijs calidum frigido, humidum sicco præpolleat, constetque nobis ex humida substantia geniture origo, quam tamen humidam perpetuo seruari conueniens non erat, quod ex ea nerui, arteriæ, ossa, cartilagines & alia id genus fieri deberent, natura statim in generationis initio ignem terramque copiosius admiscuit, quæ non torrerent quidem vrerentue, sed tamen abunde siccarent. Quæ tamen à paruis initijs eo tandem progrediuntur, vt omnibus iam partibus supra modum siccescentibus non solum cuiusque officium minus probe administretur, sed etiam corpus ipsum macilentius graciliusque quam ante reddatur. Ergo vltra siccatum, non macilentius modo, verum etiam rugosum efficitur. Artus quoque ipsi inualidi, atque ad motus suos incerti inconstantesque redduntur. Affectio hæc in animalibus γῆρας dicitur, ei quæ in stirpibus φαυανσις Græce vocatur, proportione respondens. Est enim & illa stirpis senium, siccitatis excessu proueniens. Absumpto autem eo humido quod & insitum, & radicale, & primigenium nuncupant, necesse certe est corpus frigidius reddi tum quod terrena portio iam exuperet, res omnino frigida & sicca, tum quod natiuus calor vna pereat, qui totus in eo humoris genere consistit. Itaque natiuo calore humoreque destitutum corpus imbecillum euadat necesse est, maleque concoquat, & excrementa quam plurima colligat: à quibus senectus humida esse potest videri, cum tamen solidarum partium temperamento sicca sit. Sed cum multas ob causas refrigerari siccarique corpora hominum possint, eam solam veri proprieque dicti senij agnoscimus, quæ ætatis decursu annorumque numero prouenit. Ea namque senij est propria, qua senium est: aliæ autem, vt vitæ exercitium victusque ratio siccior, vel morbus, vel solicitudo, vel mœror, vel alia id genus immoderatius siccantia, frigidum quidem siccumque temperamentum inducunt, sed quod improprie, nec simpliciter senium nuncupari potest, sed vel senium ex morbo, vti primum Philippus appellasse dicitur, vel ex mœrore, vel ex alio quopiam. Id enim proprie est, sicut diximus, quod annorum multitudinis ratione prouenit. Incipit autem, vt visum est pluribus, peractis annis quadraginta nouem, quo tempore ἡ παρακμὴ desinit, quemadmodum Galen. comment. aphor. 30. lib. 3. annotauit. A quo tamen quoniam siccitas corporis indies magis magisque ~~inua~~lescit ad extremum vsque vitæ curriculum, idcirco Galen. totam senectutem in treis partes diuisit, primam statuens τῶν ὠμογερόντων, id est, eorum qui cruda viridique adhuc senecta sunt, quique adhuc obire ciuilia negotia possunt: secundam autem cui apte nomen ipsum senij conuenit, & proprie γῆρας ἡ γεροντικὴ dicitur: tertiam autem decrepitam, ad quam qui peruenit, Græce πέμπελον nominant, quod ipsi pompa funebris iam paretur.

Est autem τὸ γῆρας ait Aristoteles sect. 14. pro- «
blem. 7. σήπεδών τις, id est, putredo quædam. «

Γῆρας τὸ ἐκ νόσου. dicitur à Galen. inquit Budæus cum «
in tabem æger ex febre hectica incidit, ita vt si- «
milis sit seni iam debili & arido. «

Γῆρας. etiam dicitur in serpentibus exuuium illud «
quod ineunte potissimum vere cum è latibulis «
egrediuntur, atque etiam Autumno, deponunt; «
vocaturque senecta anguium: ea autem nihil «
est quam crassissimus quidam lentor ex diutur- «
na latitandi mora contractus, quod potius lon- «
gitudine temporis quam senescentis ætatis vitio «
prouenit, inquit Galen. lib. 2. de Theriaca ad «
Pison. c. 13. Aristoteles 8. de histor. animal. c. «
17. cutim vltimam esse inquit, & primi ortus «
operculum quod deponunt nonnulla ex ijs ani- «
malibus, quæ conduntur; quæ vero animalia «
γῆρας illud exuere soleant, docet ibidem Aristo- «
teles. «

Γηροκομικὴ. est artis medicæ portio quæ præest senum sanitati tuendæ. Incertum an ad ὑγιεινὴν an ad θεραπευτικὴν pertineat. Est enim senectus non exacta plane sanitas, sed vel morbi & sanitatis affectio quædam media, vel omnino eius generis non est quæ firma constansque sit, quam καθ' ἕξιν appellant, sed potius fallax & incerta, quæ κατὰ σχέσιν dicitur. Plures tamen salubris medicinæ partem esse volunt.

Cuius opus est obsistere & prohibere quam «
maxime fieri potest ne cor adeo exsiccetur vt «
tandem agere desinat, ait Galen. libr. de Ma- «
rasmo. «

Γήχυτον. exterior pars terræ quæ mollis est & minime lapidosa, apud Hippocr.

Γῆς ἔντερα. terræ intestina. Ita medici & in primis «
Græci vocant, quos Plinius vermes terrenos ap- «
pellat, alij lumbricos: Apud Athenæ. lib. 7. οἱ «
ἴυλοι etiam dicuntur γαιηφάγοι, ἔντερα γαίης. «

Γίγαρτον. acini vinacei lignum seu nucleus, id est, «
quod in acino vinaceo lignosum, osseumue aut «
lapidosum est, vt in cerasis, prunis, oliuis: «
officinis γίγαρτα, Arilli dicuntur quasi ariduli, «
quod sicci sint nullumque succum præbeant, «
astringentis vero sunt facultatis: hoc & nomine «
(γίγαρτον,) significatur τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον vt no- «
uit scholiastes quidam Aristophanis in Achar- «
nis. «

Γιγγίδιον. gingidium. Syrium quidem nomen est, sed tamen à Græcis & Latinis receptum pro her-

ba sylueſtri paſtinacæ ſimili, tenuiore tantum & amariore, radice parua, candicante, ſubamara. Venit in cibos crudum coctúmue, magna ſtomachi voluptate. Proxime accedit ad chærefolium, vel potius idem cum eo eſt. Temperatum eſt calore & frigore, ſiccat ſecundo ordine, non parum adſtringit. Dioſcorides etiam author eſt, ſic à quibuſdam τὸ λεπίδιον appellatum.

Γίγγλυμος. Heſychio dicitur ὁ στρεφόμενος γόμφος ἐπὶ τῶν
» θυρῶν, Cardo portæ qui cum ipſa porta vertitur,
» vel potius ferramenta illa duo quæ per commiſ-
» ſuram inter ſe coeuntia, clauo traiecto portam
» ſuſtinent, & in quibus ipſa ceu cardinibus ver-
» titur; inde ad διάρθρωσιν medicorum hæc transla-
» ta vox eſt, cenſeturque tertia ſpecies διαρθρώσεως per quam oſſa ſeſe inuicem ingredientia ita ſecum coniunguntur, vt vnius caput in alterius cauitatem condatur, & viciſſim huius caput in illius ſinum excipiatur. Eſt enim hæc διάρθρωσις plæriſque oſtiorum cardinibus ſimilis, in quibus ferramentis vtriuſque (quod proprie à Græcis γίγγλυμος appellatur) tum eius quod parieti infixum eſt, tum alterius quod oſtio adhæret, pectines mutuo implexu ſeſe ſubeunt. Quæ quidem compoſitionis ratio non videtur ἀπὸ τῆς ῥαφῆς, id eſt à ſutura, valde differre. In quibus vero oſtijs clauus craſſior parieti affixus oſtij verticillum ſubit, non γίγγλυμος, ſed verius γόμφωσις dicitur. Plura autem oſſa in corpore τῷ γιγγλύμῳ connectuntur, vt cubitus cum brachio, crus cum tibia, tibia cum aſtragalo, aſtragalus cum pterna, vertebræ ſimiliter inuicem, quanquam vt Galen. ait, in his quædam ſit differentia. Siquidem media in ſibi tum ſubiectam, tum ſupra poſitam ſubit. Ob id Hippocr. περὶ ἄρθρων vertebras parte poſteriore γιγγλυμωειδέας, hoc eſt per ginglymon iunctas, eſſe ſcribit, ſeu, vt eo loco interpretatur Gal. ſtructuram habere ginglymo quodammodo ſimilem, vt oſtendat in ijs verum non eſſe ginglymon, quia non ſit in eodem mutuus oſſium duorum ingreſſus. Secundum vero eandem ſpeciem τῆς διαρθρώσεως Hippocr. in libr. περὶ ἀγμῶν imum humeri caput γιγγλυμοειδὲς appellauit, de quo vide Galen, comment. 1. in eum librum.

» Gallico idiomate *Enclaueure* vocatur.

Γίζι. vox barbara apud Galen. lib. 1. de antidotis. Eſt autem caſiæ vna ſpecies, quæ apud eundem lib. 3. τῶν κατὰ τόπους, ζίγκερος, & à Dioſcoride ζίγιρ dicitur. Vocatur autem, vt hic ait, eo nomine caſia nigra & purpuram colore referens, craſſaque.

Γλαμυρός. γληνώδης καὶ ὑγρός. hoc eſt lippus & humidus, apud Hippocr. Dicuntur enim γλάμαι, ſiue γλῆμαι, oculorum vitia, quæ etiam Latini glamas vocant.

Γλάμαι ſiue γλῆμαι. oculorum vitia quæ etiam Lati-
» ni Glamas vocant; dicuntur & feſto Gramiæ,
» Nonio oculorum pituitæ: inde eſt γλαμᾶν quod
» Heſych. λημᾶν exponit, & γλαμῶντες itidem λη-
» μῶντες: eſt vero ἡ λήμη oculorum ſordes & pitui-
» ta, inde & γλαμυρός, γληνώδης καὶ ὑγρός hoc eſt lip-
» pus & humidus apud Hippocr. 2, de morb. mu-
» lier. ſeu qui oculorum ſordibus & pituita labo-
» rat vt Gal. in lexico Hippocr. exponit.

Γλάξ. idem quod γλαὺξ, nomine à lacte indito.
» Vide γλαύξ.

Γλαύκιον. eſt humilis herba, denſis folijs fere corniculati papaueris, minoribus tamen ſordidioribuſque, odoris tetri, guſtus amari, cum adſtrictione. Granum habet crocei coloris, quod in olla fictili luto circumlitum in clibanis Parthi calefaciunt, deinde exempto ſuccum exprimũt, qui eodem nomine γλαύκιον appellatur. Officinis memitha dicitur. Ex eo medici collyrium temperant, quod διὰ γλαυκίου, ſiue διαγλαύκιον nominatur: de quo vide ſuo loco. Miſtura glaucij eſt ex aquea terreaque ſubſtantia, ideoque refrigerat. Habet etiam vim adſtringendi.

Γλαυκὸν οὖρον. vrina glauca, cornu pellucido ſimilis. Ea ex albarũ genere eſt, media inter lacteam & charopam. Prima enim inter albas eſt aquoſa, ſiue cryſtallina: ſecunda, lactea: tertia, glauca: deinde charopos, vt habetur apud Actuar. περὶ οὔρων lib. 1. c. 8.

Vide in voce οὖρον vbi vrinarum differentiæ «
quædam recenſentur. «

Γλαύκωμα ἢ

Γλαύκωσις. à vulgo glaucedo dicitur, à Plin. perpetuo glaucoma, ſeruato Græco nomine. Duobus modis accipitur, vt ſcribit Aetius. Proprie quidem eſt, tranſmutatio humoris cryſtallini in glauceum. Cuius rei cauſam Ruffus, vt habetur apud Paulum libr. 3. humiditatem ſtatuit. ſed ego quidem locum eum mendoſum eſſe iudico, & non ὑγρότητος ſed ξηρότητος legendum, quod nemo veterum, quod ſciam, cauſam glaucomatis in humiditate poſuerit: etiamſi non diffitear fieri poſſe, vt viridis aliquis humor cryſtallino permiſtus eius albedinẽ ſplendoremq; offuſcet atque obtenebret. Sic enim glaucus color fieri dicitur, viridi & albo ſimul miſtis. Verumtamen Galenus non videtur aliam cauſam glaucomatis quam ſiccitatem agnoſcere, qui & lib. 10. de vſu partium deffinit γλαύκωσιν εἶναι ξηρότητα καὶ πῆξιν τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ. hoc eſt, glaucoma eſſe ſiccitatem & concretionem cryſtallini humoris. & alibi cauſam reddens, cur Hippocr. ſcripſerit glaucomata ſenibus fieri, immodicam inſtrumentorum ſiccitatem cauſatur. Improprie vero glaucoma, authore Aetio, dicitur id oculi vitium quod orta prius ſuffuſione, & humore circa pupillam valde concreto reſiccatoque contractum eſt. In qua quidem ſignificatione veteres τὸ γλαύκωμα vſurpaſſe teſtis eſt Ruffus, qui ſcripſit γλαύκωμα atque ὑπόχυμα idem mali genus à veteribus eſſe creditum, à ſolis tantum neotericis fuiſſe diſtincta, à qua ſententia Gal. non videtur eſſe alienus comment. aphor. 31. lib. 3. ſcribens τὰ γλαυκώματα ἔχειν ἰδέαν τῶν ὑποχυμάτων, hoc eſt, glaucomata ſuffuſionibus ſimilia videri, & eandem referre ſpeciem. Ex quo tamen non ſequitur illa eadem eſſe. Suffuſio enim eſt extranei humoris & aliunde influentis concretio: glaucoma vero ipſius humoris cryſtallini reſiccatio denſatioque. Præterea non omnes ſuffuſiones tantæ ſunt, vt toti pupillæ prætendantur, & viſum ex toto adimant: glaucoma vero cryſtallini vniuerſi eſt, atque ſiccitas eſt per ipſum totum ex æquo diffuſa, & ex ſiccitate concretio. Adhæc plæreque ſuffuſiones curationem recipiunt, cum tamen nullum glaucoma, vt Ruffus ait, curetur, vti nec vllus alius morbus ab immodica ſiccitate contractus.

Hîc adnotandum feſtiuẽ Plautum in Milite «
γλαύκωμα errorem veluti cæcutientis & caligãtis «
oculi

» oculi dixisse his verbis, & nos facetis fabricis & » doctis dolis Glaucoma ob oculos obijciemus, » eumque ita faciemus vt quod viderit nō viderit.

Γλαυκίδιον. nomen est collyrij ex ijs quæ διάσμυρνα » dicuntur, describitur à Gal. l.4. κτ' τόπ. c.7.

Γλαύξ. herba est folijs cytisi aut lenticulæ, quæ auersa candicant, superne virent, ramis è terra quinis senisue, palmeis, tenuibus ab radice, floribus albis violæ, sed minoribus & purpureis. Eam Plinius scripsit εὐγάλακτον antiquis dictam fuisse. Vocatur eadem & γλαξ & γάλαξ, à lacte. Cocta enim in sorbitione similaginis, ad excitandam vbertatem lactis valere proditur, ex quo intelligitur calidam quodammodo humidamque esse.

Γλεῖνος. est genus aceris campestre, præcipuo candore ac crispum. Sunt qui Gallicam interpretentur, vt Theodorus Gaza. Scriptum reperitur etiam γλῖνος.

Γλεῦκος. mustum. Est succus vuarum recens expressus. Crudus is est, flatuosus, concoctu difficilis, & crudum succum, etiam si coquatur, gignit. Vnum hoc in se boni continet quod aluū emolliat & relaxet: quod nisi contingat, tanto magis noxius euadit. Calefacit primo ordine præsertim qui ex medijs vuis expressus fuerit, hoc est, neque acidis neque austeris, neque dulcibus, ideoque inflammationum mitigatorium est: & ab antiquis ad oris phlegmonas parabatur illitionis genus, quæ διάχρισος στομαχικὴ, ἢ ἡ διάγλευκους dicebatur, vt est apud Aet. l.8. c.45.

» Et apud Paul. l.7. cap.14. huius confectionis » διαγλεύκους ceu stomachici medicamenti etiam » meminit Gal. 6. κτ' τόπ. c.1.

Γλεύκινον. musteum vnguentum. Pluribus modis paratum fuit à medicis, vt docet Gal. lib.7. τ' κτ' γένη. Sed quod simplex est, vt scribit Dioscorides, constat omphacino oleo, iunco odorato, calamo, Celtica nardo, spatha, aspalatho, sertula campana, costo & musto, circundatis interim vinaceis vasi, quod aromata, vinum & oleum conceperat. Tricenis diebus bis in die mouetur: postea expressum oleum reconditur. Inter acopa à Galen. numeratur & relaxantia. Itaque ijs quos vehemens lassitudo infestat, est vtile. Calfacit, emollit, remittit, horroribus & neruorum vuluæque vitijs auxiliatur, estque omni acopo iuuantius, vt ait Dioscorides, quod emolliat.

Γλῆμη. pleonasmo τοῦ γ. pro λῆμη dicitur, id est lip- » pitudo seu oculorum vitium quum pituita labo- » rant & sordidi sunt, vide λήμη.

Γλήνη. pupilla oculi. cauitas ipsa oculi.

» Secundum Pollucem vero est, ἡ τῆς κόρης αὐ- » γὴ: sed & interdum γλήνη pro toto oculo accipi- » tur.

Ab ea voce facta etiam metaphora est ad alias ossium cauitates. Siquidem apud Hippoc. γλήνη significat cauitatem ossis in quam alterum os inseritur, quæ & κοτύλη appellatur. Inter quæ tamen posteriores medici distinxerunt. Nam authore Gal. lib. de ossibus, ex cauitatibus ossium capita suscipientibus quæ profundior est, κοτύλη dicitur: quæ vero superficiaria, vt ambigere possis an cauitas sit necne, γλήνη nominatur. Id vero quoniam in latitudine quadam dicitur, idcirco γληνοειδὴς appellatur sinus qui obscurus est & leuiter cauus. Nec tamen sinus γληνοειδὴς & γλήνη differunt, sed idem sunt omnino. Eiusmodi sinus cum multis in locis corporis, tum in prima ceruicis vertebra apparēt gemini, excipientes duo capita secūdæ vertebræ.

Γλήχων. pulegium. Herba est fruticosa, semipedali altitudine, folijs sampsuchi, surculis per interualla purpureo flore coronatis, vnde multis pulegium regale nominatur. Alterum genus est flore candido, cui magna cum nepeta & mentha societas. Multum excalfacit & extenuat. Si à pecore gustetur, balatum illico dicitur concitare, ex quo quasi βλήχων vocatur. Pulegium autem Latini appellant quod recens incensum pulices enecet.

Γλήχων ἀγρία. dicitur à quibusdam ὁ δίκταμνος, vt author est Dioscorides: forte quod hic folia & vires pulegio similes habeat.

Γληχωνίτης οἶνος. vinum ex pulegio factitium. Eius compositio habetur apud Dioscoridem libr.5. apud Columellam lib.12. cap.35. apud Constant. Cæsarem lib.8. cap. 7.

Vide in voce οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ explicantur. «

Γλίσχρον. Glutinosum viscosum & tenax Hesychio, & Ethymologo κολλῶδες, & τὸ ἔγκολλον, καὶ μὴ διασπώμενον, glutinis modo cohærens nec distrahi se sinens: Sic Hippocr. 4. de morb. γλίσχρον definit in quo ἕπεται τὸ ἕτερον διὰ τοῦ ἑτέρου, id est vna pars aliam per aliam sequitur, id est quod si trahitur suam quam longissime seruat continuitatem, nec rumpitur facile vt oleum mel & adeps: eiuscemodi etiam vrina fuit, quam in Laryssa Theophorbi filius calculo vesicæ laborans reddebat. 5. Epid. quod erat certum & minime fallax eius affectionis indicium: huius & conditionis est phlegma quod esse γλισχρότατον ait Hippocr. libr. de nat. hominis sicut & μέλαιναν χολὴν ibidem, quam τῶν ἐν τῷ σώματι ἐνεόντων χυμῶν γλισχρότατον esse docet: atque sic quidem in humoribus vox illa vsurpatur, illique opponitur τὸ ῥυπτικὸν quasi detersiuum dicas Galen. authore 11. meth. med. in solidis vero γλισχρὸν dicitur id quod est fractu contumax, humore videlicet multo, & qui tensioni cedit, terrenas partes glutinante, sicut in salice & corijs, huic contrarium est τὸ κραυρὸν quod plerique friabile interpretantur, quodque alijs nominibus ψαθυρὸν & θραυστὸν Græcis dicitur. «

Γλοιάζειν. τὸ ἐπιμύοντας παραδινεῖν τοὺς ὀφθαλμοὺς, hoc est, conniuentes oculos versare apud Hippocratem. vnde & γλοιωδῶς idem quod νυκταστικῶς, hoc est, oscitanter, & quasi dormitanter.

Γλοιοὶ. sordes siue strigmenta, quæ Dioscor. & Galen. etiam ῥύπον appellant: fuere autem quondam magni in medicina vsus, nunc prorsus neglecta: erant autem strigmenta illa trium generum, balneorum, palestræ, parietum atque statuarum Gymnasiorum: Quæ balneorum erant, ex sudore oleo & sordibus in balneo defrictis ab hominibus constabant: quæ palæstræ, ex ijsdem rebus componebantur, accedente insuper puluere, qui partim ab olei illitione luctaturis inspergebatur, atque affricabatur, partim à luctantibus in arena mutuo manibus ingestus, itemque ex lucta excitatus corporibus inhærebat; Prior puluis πάτος & Atticis κονίστρα vocabatur authore Galeno: eiusque affrictus, aliquando solius, aliquando præmissa olei illitione, densandi ac corroborandi corporis per oleum emolliti gratia fiebat, velut 2. & 3. de sanitate tuend. Gal. tradit, « « « « « « « « « « « « « « « « « « «

quanquam & ob emendandam gracilitatem crura puluere conspergere & affuso oleo confricare, eiusdem operis li. 5. doceat sed ita, vt is puluis tenuis & pinguis sit, atque κονὶν λιπαρὰν appellat, in quo videlicet nihil asperi neque acris insit, quin & refrigerandi & sudoris reprimendi causa idem puluis adhibebatur, cùm vim habeat obducendi meatus, refrigerandi ac repellendi, vt 8. simpl. medic. Galen. testatur: At vero puluis qui in arena iam à luctantibus mutuo ingerebatur, sicut prædicta commoditate non carebat, sic officij ergo non inspergebatur, sed moleste & insidiose Gallorum more euerrebatur, ad visum videlicet præpediẽdum, & velut Anacharsis apud Lucianum de Gymnasijs loquens arbitratur, vt facilius alterum alter prehenderet, arena & puluere lubricitatem ceromatis & olei eximente. At vero strigmentorum tertium genus erat parietum atque statuarum in Gymnasijs, quæ sordes sunt ex oleo magna sui parte constantes, quæ ex materia cui inhærent aliquid assumunt, velut æruginem ex statuis æreis; his enim itemque parietibus, oleum quo se oblinebant palæstritæ, inter illinendum inspergebatur, quanquam etiam statuas quasdam fuisse in Gymnasijs itemque vasa ærea, quæ oleum ipsum quo se luctaturi oblinerent, continerent, ex Paulo lib. 7. apparet, has sordes discussorias esse & resiccantes moderate ac mollientes, eamque ob rem & tubercula cruda discutere inquit, inde & Archigenes apud Galen. κϛ' τόπ. eas cum calce ad discutiendas parotidas probat: Porro γλοιὸς non solum strigmenta significat, sed etiam vt nonnullis doctis visum, viscum, magnâ tamen rerum differentiâ, quanquam etiam viscum διαφορεῖν καὶ συμπέττειν φύματα καὶ παρωτίδας Dioscor. tradit.

Γλούτια. sunt corpora duo dura in cerebro eminentia, ad latera meatus illius sita, qui à tertio ventriculo in quartum, siue in cerebellum ducit. Producta sunt ex cerebri substantia duriore, supraque & ante conarium sustinent, posterius vero epiphysim σκωληκοειδῆ. inter latus dextrum & sinistrum constituunt meatum, qui à medio ventre ad postremum fertur. Eorum autem vsus est, ne meatus ille à supernis cerebri partibus comprimatur & intercludatur. Sic dicta sunt quod his natium quædam similitudo sit: nam perinde ac nates prominent, seque contingunt. vocantur autem & à quibusdam διδύμια siue δίδυμοι. Quidam vero ea parte qua conarium contingunt, διδύμια, conario ipso penem repræsentante, altera vero qua ipsum conarium non est, γλούτια, hoc est, clunes natesque, appellant.

Cæterum apud Oribasium inuenies γλουτία Collectaneor. libr. 24. cap. 1. & melius iudicio meo, solent enim diminutiua ista παροξύνεσθαι.

Γλουτοὶ. Nates, dicuntur carnes in summa femoris parte protuberantes quæ sedentibus puluini vicem præstant, vnde ἑφέδρανα alio nomine Polluci vocantur: clunes Latinis, veterum Græcorum imitatione qui κλόνας vocarunt.

Γλουτὸς. dicitur apophysis externa eademque maior ossis femoris, quam & τροχαντῆρα μέγαν appellant. Ea in femoris superiori ceruice exterius apparet, ampla multumque gibbosa. Sic autem dicta est, vel à similitudine quam habet cum natibus, vel quod musculi quibus nates constant, ei præcipue inserantur.

Γλυκεῖα, καὶ γλυκέρρατος. absolute & subaudito substãtiuo dicitur ἡ γλυκύρριζα teste Hesych. nec non Theophr. histor, plant. l. 9. c. 13. prædulcis enim est vt Plin. quoque prodidit l. 25. c. 8.

Γλυκὺ. dulce. saporis genus est. Sic autem dicitur quod veluti subungit, replet, mitigat exasperatas & quasi erosas linguæ partes, & eas cum manifesta delectatione contingit. Quicquid enim dulce est, moderato calore aqueam humiditatem, si quæ prius inerat, veluti in fructibus acidis, concoquit, sed ita tamen, vt omnem non absumat. Illa autem concoctione tali paulo crassior euadit atque pinguior, & propterea si lingua exasperata est, eam lenit & veluti inungit, quod propter mediocrem crassitiem & pinguedinem non facile diffluat, neque absumatur, sed diutius inhæreat. Quia vero à moderato calore eiusmodi est, id etiam modice calidum sit oportet, & non longe supra calorem nostrum. Quare sicut aqua calida refrigeratis voluptati est, hactenus scilicet eos excalefaciens dum concretas in ijs frigore particulas fundat, non tamen soluat aut secet distrahatue continuum: sic omne edulium dulce delectationem linguæ parit, calidum quidem, non eo excessu vt lædat & molestum sit, sed consistens inter limites fundentis, læuigantis & mollientis: sin ab eo abest delectatio, iam non dulce, sed pingue appellatur. Quoniam igitur dulce in medio fere omnium qualitatum consistit, quæ in lingua fuerint exasperata, lenit: quæ vero præter naturam coierint, aut fusa laxaue fuerint, partim contrahit, partim laxat, omniaque quàm maxime ad naturæ statum reducit. Itaque quicquid eiusmodi est, inquit Plato, iucundum suaueque & cognatum est omnibus, violentarumque passionum remedium ac medela, nominaturque dulce. Quod autem eiusmodi est, calidum humidumque moderate est, & naturæ tam familiare, vt solum aptum sit corpori nutriendo. Solis namque dulcibus nutritio perficitur, veraque ea sententia est, si nutrimentum in tertia sui significatione sumatur. Vt enim à calore solis concocti fructus dulces euadunt, sic à natiuo corporum calore quod concoquitur, exuit omnes alias qualitates, dulcemque adsciscit, si modo optimum & euchymum alimentum futurum est. Quicquid enim nutrit, plus minusue dulce est. Hæc quidem propria est τοῦ γλυκέως, significatio, sed à qua discedit ea, qua dulce dicitur id quod ἄποιον quidem est, & qualitatis expers, sed quod tempore dulcem eam qualitatem facile potest assumere. Sic enim aqua optima dulcis dici potest, quam tamen saporis, vt & aliarum qualitatum, expertem esse oportet. Sic etiam pituita γλυκεῖα καὶ ἄποιος, hoc est, dulcis & insipida, vocari potest, vt Galenus initio libri de atra bile prodidit.

Theophr. 6. de caus. plant. c. 13. dulcis saporis species facit, melleum, vinosum, lacteum, & aquosum quibus pinguem addunt nonnulli.

Γλυκὺ. passum. Vini genus dulce, quod Plinius aliquoties non passum, sed simpliciter dulce vocat, Græcorum imitatione. Olim in Italia fræquens, nunc prorsus neglectum. Non est autem prorsus idem γλυκὺ quod οἶνος γλυκύς. Vinũ enim dulce dicitur cuicunque dulcedo aliqua inest, eiusque multa sunt genera tam natiui quam factitij. γλυκὺ vero, siue passum, vnum modo vini

genus dicitur, quod vuis aut sole siccatis in area, aut in sarmento torrefactis exprimitur, nimirum propter eximiam saporis qualitatem. Cuius tamen aliquot etiam differentias Dioscorides enumerat, Creticum, pramnium, protropum, sireon siue hepsema, quod decocto fit musto, sicut Columella parandum docet lib.12.cap.39. post traditam aliam c.27. vini dulcis faciendi rationem. Item quod à nigro colore μελαμψίθιον appellatur. Numerantur & à Galeno alia quædam genera, vt Hispanum, Scybelite, Theræum. Omne eiusmodi vinum multum alit, pulsus reuocat, adstringit, venenis medetur.

Γλυκύ. etiam medicamenti cuiusdam nomen est
» est apud Trallian. l.7.c.10. cuius descriptionem
» ac facultates recenset.

Γλυκέα ἕλκη. vlcera quædam narium hoc nomine à
» Paulo appellantur l.3.c.24.
» Sed & τὰ γλυκέα Græci fella vocant, vt
» etiam Lugdunenses hodie fel vocant *le doux*:
» Aurelian. c.1.l.3. τῶν χρονίων, multa (inquit) con-
» trariæ interpretationis vocabulum sumpserunt,
» vt fella quæ γλυκέα vocant quasi dulcia, cum sint
» amarissima: idem docet Plin. l.27. cap.10. qui &
» holosteon herbam inquit esse sine duritie ex ad-
» uerso à Græcis sic appellatam sicuti fel dulce.

Γλυκύμη βοτάνη. sic dicitur ἡ γλυκύῤῥιζα apud Hip-
» poc. vt Gal. in exeg. annotauit: Apud Hipp. in li.
» de superfœtat. legitur γλυκυσίδης non γλυκύμη.

Γλυκύμηλα pomum dulce quod alio nomine μελί-
» μηλον dicitur vide μελίμηλον.

Γλυκύῤῥιζα. dulcis radix. frutex est ramos spargens bicubitales, folijs lentisci densis, pinguibus, tactuque gummosis, flore hyacinthi, fructu pilularum platani magnitudinis asperiore tantum, atque rubescentes lenticulæ valuulas referente, radicibus prælongis, buxeo colore, gentianę modo flauescentibus, sapore dulci, quadamtenus subacerbo. Actuario neutro genere sæpe γλυκύῤῥιζον, & Galeno lib. 7. τῶν κατὰ τόπους absolute γλυκεῖα dicitur. modice humida est, simulque natura humana frigidior.
» Dicitur ea Dioscoridi, Plinio, & Theoph.
» ἄδιψος quod sitim sedet, atque etiam apud Dios-
» cor. γλυκύφυτον: dicitur etiam apud Theoph. l.9.
» c.13. εὐθυγλυκεῖα sed non sine mendi suspicione,
» dicitur & γλυκύμη βοτάνη apud Hippocr. vt supra
» annotatum: nomen autem habet quod magnam
» gustanti dulcedinem repræsentet, Latini eorum
» imitatione, & veluti verbum verbo reddentes
» dulcem radicem nuncuparunt, Scythicā Theo-
» phrast. appellauit, nondum facta vocabuli re-
» centioris adoptione, quod Scythæ ad abigen-
» dam famem illa vescantur, si quidem hoc exiguo
» victu, sæpe dies duodecim esuritionis incommo-
» da propulsant.

Γλυκὺς ἀλκών. Sic dictum fuisse à quibusdam τὸ ἀ-
κέρωτον Dioscorides author est.
» Sed & vide suo loco ἀκέρωτον vbi cur sic
» vocetur fusius explicatum leges.

Γλυκυσίδη. sic à quibusdam dicta est pæonia, quod acinos mali Punici similes habere videatur. σίδην enim malum Punicum Bœoti appellant.
» Apud Paul. libr. 3. cap. 13. dicitur γλυκυσίς,
» ιδος.

Γλυκύτης. dulcedo. Ex ijs quæ supra dicta sunt περὶ τοῦ γλυκέος, hoc est, de dulci, apparet esse gustabilem qualitatem quæ cum voluptate linguam lenit & subungit: eamque similiter à moderato calore prouenire in corpore mediocriter calido & humido, & omnium quæ nutriunt communem esse: recipit autem plus & minus.

Γλυκύφυτον. sic à quibusdam dicitur ἡ γλυκύῤῥιζα, vt habetur apud Dioscoridem.

Γλύκωνος ἔμπλαστρος. Glyconis emplastrum. Describitur à Scribonio Largo, vocaturque ab eodem ἶσις. Est & apud eundem aliud τοῦ γλύκωνος emplastrum nigrum, quod inter Barbara numeratur.

Γλῶσσα ἡ

Γλῶττα. lingua. Est pars fungosa, medio in ore posita, sermonis & gustus præcipuum instrumentum. Rara quidem est supra reliquos omnes musculos laxaque, quo facilior gustus esset. Pluribus struitur musculis, omni fibrarum genere varie admodum intertextis; præter reliquorum musculorum sortem: quorum alij πλάγιοι, alij λοξοί, alij εὐθεῖς, alij ἐγκάρσιοι, hoc est, subrecti, obliqui, recti, transuersi à Gal. appellantur: quos omnes quidam decem, quidam nouem tantum statuunt. In causa est musculus vnus quidem, sed bifidus à Gal. dictus lib. de musc. dissect. Nec tamen de alijs bene conuenit inter anatomicos, vt idem scripsit lib. de fœt. format. Cæterū lingua ad radicem, vbi ossi ὑοειδεῖ quasi basi innititur, lata amplaq; est. κεφαλίνην eam partem Græci dixerunt, atque etiam χύσιν vt habetur apud Pollucem. desinit autem in angustum, obtusum tenuemque mucronem qui προγλωσσὶς appellatur. Mediam linea quædam dirimit, vt & ipsa, quemadmodum reliqua sensuum instrumenta, gemina foret. Integitur duplici membrana, vna quidem interiore & musculis omnibus communi, altera vero externa & prætenui, quæ eadem continuaque est cum interna stomachi tunica. Venas præterea duas maiusculas, totidemque arterias habet, & duo neruorum coniugia, vnum durius à septima coniugatione, quod in musculos eius distributum, eam admodum mobilem volubilemque reddit, alterum vero mollius à tertia. Ea enim maxima sui parte in linguæ tunicam distribuitur gustus gratia, ob idque tota illa coniugatio à Galeno gustatoria dicitur. Sic quidem instructa lingua explanatæ distinctæque vocis fictrix atque moderatrix est, & sapores præcipue dijudicat, eximio gustandi sensu prædita.

Est autem lingua non φωνητικὸν sed διαλεκτικὸν «
instrumentum, id est vocis explanatorium vt «
ait Gal. comment. 1. in 1. prorrhet. fuit autem «
illa pro φωνῆ aliquando posita, vt Epid. histor. «
13. quod miror nec à Galeno nec ab Erotiano, «
nec à concinnatore œconomiæ Hippocraticæ «
fuisse animaduersum. «

Γλῶσσα. insuper Galeno dicitur vocabulum obso- «
letum, sic enim ille interpretationem vocum «
obscuriorum & obsoletarum Hippocratis, id «
est quæ in vsu esse desierunt γλωσσῶν ἐξήγη- «
σιν appellat; illic tamen in angustum nimis «
contraxisse videtur vocis huius significatio- «
nem, cum inter voces, quas habet hæc ἐξήγη- «
σις, plæræque sint quæ obsoletæ non sunt, ita «
vt cum Aristotele commodius exponi pos- «
se videantur γλῶσσαι, τὰ ξενικὰ ὀνόματα pere- «
grina vocabula, sic enim ille libro de «
Poetica, ξενικὸν δὲ λέγω γλῶτταν καὶ μεταφορὰν, «

» vel cum Fabio interpretemur licet secretiores linguas quas glossemata etiam appellat Varronis imitatione libr. 6. de lingua Latina; hinc factum opinor, vt plerique etiam ex politiobus γλώσσας pro interpretatione qualibet accipiant.

» Est autem lingua eiusmodi, vt ex illius qualitatibus atque actionibus argumenta multa petantur ad cognoscendum & prædicendum quid cuique euenturum sit in morbis acutis, linguæ enim coloratio, vt scripsit Galen. humores denunciat quorum magisterio corpus tenetur, est enim axioma illud Hippocratis γλῶσσα ὁμόχροος τῇσι προστάσεσι, διὸ περ ταύτῃ γινώσκομεν τοὺς χυμούς, id est lingua prostasibus est concolor, propterea que ab ea humores innotescunt, vbi Galen. τὰς προστάσεις interpretatur partes quæ cum lingua commercium habent, cuiusmodi sunt pulmo ventriculus, venæ hypoglottides, cerebrum quoque ipsum, quinetiam à matrice lingua ipsa fucatur, præter hæc aliunde nusquam.

Γλῶσσα ἀκρατής. ab Hippocrat. aphor. 4. lib. 7. dicitur lingua, non incontinens quidem vt nonnulli voluerunt, sed quæ impotentia quadam ægrius mouetur, vt vocem articulatam & sermonem exprimat, ἤτοι ἀσθενικῶς inquit Gal. ἢ ἀκίνητος, ἢ παραλελυμένη παντάπασιν: id vero vitij contingit lingua humore nimio imbibita vide supra ἀκρατὴς γλῶσσα.

Γλῶσσα ἄκρη. extrema lingua seu extremum linguæ dicitur ab Hippocr. in Coacis, quod adiacet primorib. dentibus quod & προγλώσσιδα alias appellat.

Γλῶσσα ἀκροπὴς. dictio hæc inter obscuras Hippoc. voces reponitur & habetur 7. Epid. pro qua in exegesi ἀκρατὴς & ἀκροατὴς legitur: Galenus autem in exeg. Hippocratis locum 7. Epidem. subindicans ἀκροπὶς γλῶσσα (inquit) οὕτως εἴρηται ἐν τῷ ἑβδόμῳ τῶν ἐπιδημιῶν, ἡ οἷον ἄκρα ἑαυτῆς μὴ διαπτύσσουσα, τουτέστιν ἡ ἀδιάρθρωτος ὑπὸ δυσκινησίας, qua dictione lingua quæ vocem articulatam efformare non potest, & ad motionem est impotens indicatur, non secus ac ἀκρατὴς γλῶσσα Hippocrati dicitur aphoris. 40. libr. 7. ideoque exemplaria nonnulla legunt ἀκρατὴς in exegesi.

Γλῶσσα ἁπαλυνομένη. lingua mollis atque tenera dicitur ab Hippocr. in Coac. quæ humectatione lenis est & emollescit, ceu quando os saliuatione tenui plenum est prompteque adfuturus vomitus prænuntiatur, vel & eodem modo dici videtur quo ἁπαλὸς σφυγμὸς, id est quæ vel laxam mollemque habet substantiam, calorem ac spiritum intra se exolutum, & motum imbecilliorem ab humore multo à cerebro vel neruo, è coniugatione 7. prodeunte.

Γλῶσσα ἀσαφής. lingua obscura dicitur quando vix exauditur æger dum loquitur, quod naturæ potius infirmitate quam ex ariditate contingit, id vero scripsit Hippocr. in Prodomi filio 7. Epidem. Sed & ἀσαφὴς γλῶσσα lib. 1. περὶ γυναικ. dicitur lingua non clara nec expedita.

Γλῶσσα ἀσώδης. lingua nauseabunda atque fastidiosa dicitur Hippocrati in Coacis, idque similitudine quadam atque metaphora ab æstuantibus atque nauseabundis ægris: ἄση enim nausea quædam est & fastidium ciborum, quale esse solet in ijs qui præ satietate & copia nihil appetunt & cibos auersantur.

Γλῶσσα αὖαι ἀπὸ ἐγκαύσιος λιγνυώδεος id est aridæ ab interni incendij fuligine, αὖαι enim dixit Hippocr. aphor. 13. sect. 5. lib. 6. Epidem. ξηρὰς ἱκανῶς valde siccas, quomodo lib. περὶ χυμῶν, αὐασμὸν corporis squallorem appellauit.

Γλῶσσα δασεῖα. ab Hippocr. in Coac. dicitur lingua ex resiccatione densa & aspera, quanquam eo loci Gal. pro δασεῖαι, τραχεῖαι legit id est asperæ: & in prorrhet. δασεῖαι γλῶσσαι καὶ καταξηροι iungũtur, vbi vox κατάξηροι siccitatem immoderatam significat, quod τὸ κατ' ostendit vnde colligit Galenus non bene densam linguam dici κατάξηρον nam cum lingua natiuam & congenitam humiditatem habeat, tum à vasis tum à glandulis, primus quidem (inquit) ipsius defectus densam δασεῖαν linguam facit, maior vero asperam; immoderatior adhuc siccitas eam perrumpit & hiulcam reddit, sed madentem non secus quam pingue solum diuturni squalores, propter imbrium defectum & solis ardorem. Lingua itaque κατάξηρος valde sicca in secundo gradu continetur & principio tertij, densa vero in primo; Sicca enim non habet humoris copiam, siccissima nullum nisi fortasse primigenium; densa vero in poris adhuc aliquem retinet quo partes vniuntur, & internum vacuum quod est in laxitate repletur, ob easque causas pro densa lingua, scribendum fuisse videtur aspera: dici tamen potest δασὺ etiam pro aspero sumi ab Hippocr. & libr. de articulis δασὺ πνεῦμα asperam respiratione intellexit interprete Galeno. hæc autem lingua nonnisi in febribus ardentibus conspicua fit, & in phrenitide propter viciniam ac societatem cum cerebro in quo bilis æstuat, & calor extraneus feruet.

Γλῶσσαι ἐρυθραὶ linguæ rubræ quæ à sanguine tales fieri dicuntur, sicut χλωραὶ à bile, λευκαὶ à pituita, μέλαιναι ab atra bile: Linguæ autem rubræ multis peripneumonicis accidere solent, quia peripneumoniæ materia fere sanguis est: vide γλῶσσα περιπλευμονική. multis quoque maligna lethali & acuta febre tentatis lingua rubra est.

Γλῶσσα κατάξηρος. vide γλῶσσα δασεῖα.

Γλῶσσα καυσώδης. lingua æstuans, æstuosa, ardens; ea vero 3. περὶ νούσων describitur hoc modo in morbo qui καυσώδης vocatur ἡ γλῶσσα (inquit) τρέφεται, τὸ δὲ χρῶμα αὐτῆς τὸν μὲν πρῶτον χρόνον οἷόν περ εἴωθε ξηρὴ δὲ σφόδρα, προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου σκληρύνεται, καὶ τραχύνεται, καὶ παχύνεται, καὶ ἐπιμελαίνεται. id est lingua inhorrescit eiusque color primo quidem tempore qualis esse consueuit, valde tamen sicca est, procedente vero tempore induratur, exasperatur, crassescit, & tandem nigrescit.

Γλῶσσα λιγνυώδης. lingua fuliginosa dicitur ab Hippocr. in Coacis, Erotiano μέλαινα καὶ τεφρώδης, ὀνόμαζει δὲ inquit παρὰ τὴν λιγνύν, ἥτις ἐστὶ καπνώδης αἰθάλη, γίνεται δὲ τοιαύτη διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν φλόγωσιν: fuliginosa autem vt fit id per febres potissimum accidit, quæ ignis instar sanguinem adurentes, fumo magis quam vapori halitum similem reddunt, quo & sputa interdum colocantur, hoc vero fit multo minore periculo quam ab atra bile, sic in virgine in Larissa causo laborante, à phletora cui nulla malignitas co-

niuncta erat, scribit Hippocr. linguam fuliginosam apparuisse nullo periculi metu.

Γλῶσσα μέλαινα, ἢ σφοδρῶς μελαινομένη, ἢ μελαίνουσα apud Hippocr. in Coac. lingua nigra seu vehementer nigricans appellatur, ex atræ bilis fuligine & interni ardoris incendio.

Γλῶσσαι ὁμόχροι. id est vincenti materiæ quæ videlicet morbum fouet concolores ab Hippocrate dicuntur, ita nigræ ab atra bile, rubræ à sanguine, albæ à pituita, flauæ seu ex pallore albicantes à bile esse dicuntur.

Γλῶσσα περιπνευμονική: Linguam περιπνευμονικὴν sæpius dixit Hippocr. quam interpretari videtur in Cydis filio γλῶσσα οἵη ἐπὶ τοῖσι περιπνευμονικοῖσιν ὠχρόλευκος ex pallore albicans, quanquam rubentes linguas in peripneumonicis multis conspeximus: libro περὶ κρισίμων peripneumonicis (inquit) γλῶσσα ξανθὴ, προϊόντος δὲ χρόνου μελαίνεται, eodem modo 3. περὶ νούσων: verum cœlo calidiore sanguis tenuis flauus qualis in pulmonibus inest, accedente febre cum visceris inflammatione facile in bilem vertitur: Nostro cœlo frigido & humido sanguis humidior est, & pleuritides atque peripneumoniæ magna ex parte, eo excalfacto sanguine apud nos gignuntur, quæ res efficit vt sæpenumero lingua pulmonarijs rubescat.

Γλῶσσα πεφρικυῖα, ἢ φρικώδης. lingua horrida, inhorrescens seu rigidiuscula dicitur ab Hippocrat. quanquam parum vsitata voce, nam inhorrescere totius quidem corporis dicitur concussio quædam, media inter rigorem & frigus: in lingua vero nõ consueuit vsurpari; ac horror quidẽ fit in febribus quæ mista materia, frigida & calida generãtur quales ἡμιτριταῖοι & quæ φρικώδεις appellãtur effusa ergo tenuiore parte & veluti sero sãguinis in linguæ corpus, horror fit, sicuti excurrẽte è venis in reliquũ corpus idem concitatur, qua notione etiam πέφρικε ἡ γλῶσσα scribitur ab Hipp. l. 3. de morb. in febre ardente, itaque lingua φρικώδης vel πεφρικυῖα nihil aliud est quam aspera, cuius asperitas in minutissima inæqualitate consistit vt explicat Gal. comm. ad part. 18. sect. 3. 9. Epidem. atque eam minutissimam inæqualitatem comparat mari cum primum flante zephiro pristinam sui æquoris in tranquillitate positam læuitatem amittit ac veluti perhorrescere incipit.

Γλῶσσα πεφρυγμένη. lingua dicitur quæ ex resiccatione atque consumptione perusta euasit & quam asperrima, glandularum saliuam affundentium & venarum hypoglottidum nimia siccitate.

Γλῶσσα ῥηγνυμένη. lingua hiulca & dehiscens dicitur ab Hippocr. quam facit magna vis effumantis incendij; Primum enim inhorrescit lingua & resiccatur, deinde exasperatur, postea hiulca redditur, dein liuescit ac nigricat, qui sunt in febribus ardentibus symptomatum gradus quos exprimit Gal. comm. 1. in prorrhet & Hipp. 3. de morbis.

Γλῶσσα τραχεῖα. lingua aspera quæ ex resiccatione talis facta est vi ardoris febrilis.

Γλῶσσα τρομώδης. lingua tremula dicitur, id est quæ contremiscit dum exeritur aut vocem efformat sermocinando; id vero contingit propter animalis facultatis & tonicæ infirmitatem, cuius causa triplex, oppressio, resolutio, & animi grauior affectus, inde 1. prorrhet. 20. affirmat Hippoc. tremulam linguam signum esse non constantis mentis, quanquam haud proprium inquit Galen. nec perpetuum, sed & γλῶσσαι τρομώδεις in Coac. erupturæ alui & humescentis significationem præbere dicuntur, nimirum commota per tremorem & concussionem materia in neruos à qua aliquãdo excretio aliqua per aluum se qui potest, si enim linguæ tremor à sola sit neruorum imbecillitate nihil est quod inde liquidior aluus euadat.

Γλῶσσα ὑπότραυλος. in vitijs linguæ quæ à siccitate fiunt ab Hippocr. reponitur, & notatur in Pythodoro, Andrea, & Eratolai filio, ὑπότραυλος γλῶσσα ὑπὸ ξηρότητος, præ siccitate aliquantulum balbutiens, quia quod magna longaque siti detentis accidit præ siccitate idem & febricitantibus.

Γλῶσσα χλωρή. linguam luteam vel pallidam vel æruginosam vel virulentam vel & herbaceam varij varie interpretantur, quia de significatione τοῦ χλωροῦ inter eos non satis constat, vide vocem χλωρὸν vbi plura leges.

Γλῶσσα χολώδης. lingua biliosa. id est bile tincta.

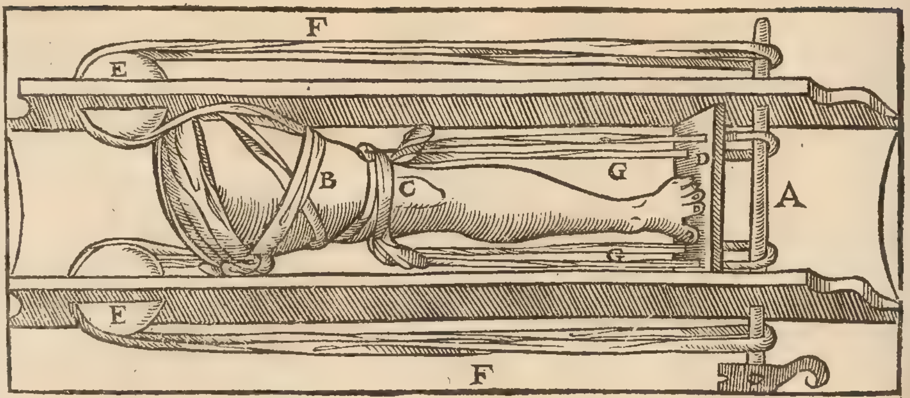
Γλῶσσα ὠχρόλευκος ex pallido albicans, aut cum albedine flauescens, qualem esse inquit pulmonum inflammatione laborantium Hippocr. lib. 3. de morbis & lib. περὶ κρισίμων, deinde flauescentem & temporis progressu nigrescentem sicut in Coacis prænot. λευκὴν καὶ τρηχεῖαν.

Γλωσσαλγία. linguæ dolor siue morbus & apud Pollucem γλωσσαλγία & γλωσσαλγεῖν exponitur ἐπὶ τῶν κατὰ γλῶσσαν ἑλκῶν de linguæ vlceribus.

Γλωσσοκόμιον, ἢ

Γλωσσόκομον, ἢ γλωττοκόμιον, & γλωσσοκομεῖον cum Ei nomen est Atticum, vt scribit Gal. comm. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων, & proprie significat arculam, in qua homines recondunt res preciosas, & quam multi iter facientes portant. est autem oblonga & angusta. Ab eius similitudine medici Hippoc. posteriores (nam Hippocratem id genus instrumenti non nouisse Galen. author est) machinam quandã chirurgicã, fracto femori vel cruri, vbi callus circũdatur, accommodatã γλωσσόκομον nominarunt. Est autẽ machina caua, oblonga, & ad femoris proportionem arcta, superna parte trochleas vtrinque singulas habẽs ad latera sitas, & inferna parte trãsuersum axem, ad quem alligati laquei contrarium nixtum toti membro gemina tensione efficiunt. Sic autẽ habet eius descriptio.

V. axis, ad quem laqueorũ habena siue appẽdices relegãtur.
B. laqueus superior.
C. laqueus inferior.
D. pars inferior glossocom.
E. trochlea.
F. habenæ siue appẽdices laquei superioris μεταληπτικὴν tẽsionem efficientes.
G. appendices laquei inferioris tensionem εὐθύπορον efficientes.

Id habet, vt ex figura supradicta patet, ab ima parte axem, ad quem extremi laquei in diuersa extendentes deligantur. Itaque si femori cruríque aptandum est, inijciuntur laquei extremis partibus ossis fracti, fiuntque ex duabus appendicibus siue habenis, sic vt quatuor vterque capita habeat, bina à dextra parte, totidem à sinistra. Ex ijs capitibus quæ inferioris laquei sunt, per foramina facta in inferiori parte glossocomi ad axem duci debent, quæ verò superioris, primò procedere ad superiora, deinde ipsa quoque per latera glossocomi perforata traijci, quibus foraminibus trochleæ inclusæ sint. Vtrinque autem ab exteriori parte glossocomi superioris laquei capita ferenda sunt ad axem. His enim ita constitutis, vna axis conuersio, pariter ambos laqueos & quatuor appendices extendit, sed contrario prorsus nixu. Nam qui ad inferiora fracti ossis alligatur laqueus, os ipsum deorsum versus extendit, qui verò ad superiora religatus est, sursum os adducit. Earum tensionum altera, quæ vtique membrum tendit in directum, Græcè εὐθύπορος, id est, in directum procedens nominatur: quæ vero prius sursum, mox deorsum agitur, μεταληπτικὴ, quasi translatiuam dixeris: siquidem per trochleas quæ in lateribus glossocomi sunt positæ, circumactio siue reflexus, siue translatio fit à superioribus partibus ad inferiores. Licet porro, vbi crus sic extensum est, in posterum quotidie hanc laqueorum in diuersas partes intentionem corrigere, valentius vel lenius extendendo. Sic quidem Gal. γλωσσοκόμιον suum descripsit tum comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν, tum lib. 6. meth. med. vbi etiam docuit licere & σωλῆνα vocare eiusmodi machinam. & cum adiectione σωλῆνα μηχανικὸν, aut γλωσσόκομον μηχανικόν. Habetur apud Oribasium in lib. de machinamentis etiam aliud glottocomum, quod ad Nymphodorum authorem refertur, sed æquilaterum, non oblongum est.

» Dicitur etiam γλωσσοκομεῖον de pudendo mu-
» liebri in epigrammatis vt tradit vetus lexicum.

Γλωσσοκάτοχον. organum appellant medici compara-
» tum ad linguam continendam vt docuit Came-
» rarius.

Γνάθος. gena. maxilla. bucca. proprie dicitur ea pars faciei quæ τοῖς μήλοις subiecta est. Significat autem quemadmodum & ἡ γένυς, tam supernam quam infernam genam. Siquidem apud Hippoc. γνάθον & γένυν confundi annotauit Gal. comm. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. vide γένυς.

Γναφάλιον. herba est folijs cãdidis & mollibus, quorum pro tomento vsus esse potest: inde γναφάλιον dicta est quasi tomentitia. Nam & Dioscorides folia dictamni, quod mollia sint, γναφαλώδη, hoc est, tomentitia & lanea, appellauit: & pars cucurbitæ interior, quæ eius semen complectitur, ab Aetio dicitur γναφαλλώδης, propter candorem & mollitiem.

Γναφάλλιον autem Dioscorides centunculum vocari Romæ prodidit & centuncularem herbam. Est enim centonibus cum tomento maxima cognatio. Aliqui. vt Plin. ait, χαμαίζηλον vocarunt. Sunt qui eam esse putent quæ vulgo cruciata dicitur.

Γνήσιον. legitimum. verũ. Quæ vox proprie ad morborum species pertinet: nec eam alijs in rebus cum Hipp. tum alij præstantes medici vsurpare consueuerunt. Quare nec de sudoribus, nec deiectionibus, nec alijs eiusmodi recte dicitur, vt annotauit Gal. comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Γνήσιαι etiam πλευραὶ dicuntur costę veræ & legiti- «
mæ apud Polluc. quæ spurijs Græce νόθαι oppo- «
nuntur. vide πλευραί. «

Γνώριμα παιδία. vulgares fœtus & vulgo cogniti di- «
cuntur, id est populares quique cõmuni aut ma- «
xime vsitato ac familiari partionis tempore con- «
tingunt, hoc est nonimestres lib. περὶ ἑπταμήνου. «

Γνωρίσματα. signa dicuntur quæ incipientem affe- «
ctum significant. «

Γόγγρος. dicitur vitium quoddam arborum præci- «
pue oleæ authore Theophr. histor. plant. l. 1. c. 13. «
hoc est eminẽtia quædam rotunda in truncis ar- «
borum, à cuius similitudine dicitur etiam «

Γόγγρων, vel potius γογγρώνη. (nam 6. Epid. ita scriptũ «
legimus) ἡ βρογχοκήλη id est gutturis tumor, ve- «
luti cum Hippocr. Epid. l. 6. dicit τὸ ψυχρὸν esse «
συστρεπτικὸν ideoque inuehere φήρεα & γογγρώνας, vbi «
Galen. annotat videri sibi Hippocratem φήρεα «
appellasse τὰς προμηκεστέρας ἐν τοῖς νευρώδεσι μορίοις «
τάσεις; γογγρώνας autem τὰς στρογγυλοτέρας: id est phe- «
rea oblongiores tensiones in neruosis partibus, «
rotũdiores autem gongronas; mox γογγρώνας esse «
dicit τὰς περιφερεστέρας ἐξοχὰς μετὰ σκληρότητος, «
οἷαί περ εἰσὶν αἱ γινόμεναι ποτὶ τῶν δένδρων ἐπιφύσεις ἃς «
καλοῦσι γόγγρους id est rotundiores cum duritia ex- «
cessus, quales in quibusdam arboribus appendi- «
ces sunt quas gongros vocant comment. 3. in 6. «
Epid. t. 14. allatoque illo Theophrasti loco «
cuius supra facta mentio est, addit esse quos- «
dam qui suo etiam tempore audierint Thessa- «
los eiusmodi σκληρότητας ὅταν ἐν τραχήλῳ συστῶσι «
quando in collo fuerint, γογγρώνας nomina- «
re: in Lexico etiam suo Galen. γόγγρωνα exponit «

» βρογχοκήλην, nominatam sic esse addens ἀπὸ τ̃ ἐν
» τοῖς πρέμνοις τ̃ δένδρων ἐπιγινομένων στρογγύλων ἐξοχῶν,
» ab adnatis nouellarum arborum rotundis qui-
» busdam eminentijs, vbi itidem verba Theo-
» phrasti citat, Sed suspectum videtur illud γόγγρω-
» να cum apud Hippocr. sit γογγρῶναι, & legatur
» apud Hesych. quoque γογγρώνη quod esse dicit
» ἀπόστημα ἐν φάρυγγι. abcessum in pharynge.

Γόγγρων, vel potius Γογγρώνη. ἡ βρογχοκήλη, hoc est, gulæ tumor apud Hippocr. Sunt enim γόγγροι proprie eminentiæ quædam rotundæ in truncis arborum. In qua significatione etiam vsurpauit Theophrastus libr. de plantis, scribens, ἔνια δὲ καὶ ἴσχει τοὺς καλουμένους ὑπό τινων γόγγρους, ἢ ἀνάλογον, οἷον ἡ ἐλαία hoc est, aliqua vero etiam habent vocatos à quibusdam gongros, aut aliquid simile, veluti oliua.

Γογγύλη, ἡ

γογγυλὶς. rapum. rapa. duorum generum est. vnum satiuum, alterum syluestre. satiuum duplex traditur, aut enim in latitudinem finditur, aut in rotunditatem glomeratur, syluestre in longitudinem excurrit, proprie autem γογγύλη vocatur quod rotundum est.

Γογγυλίδια. dicuntur apud Hippocr. τὰ σμικρὰ σφαίρια ὥσπερεὶ καταπότια, hoc est, globuli, orbiculiue quasi catapotia.

» Apud Hippocr. autem γογγυλίδας inuenio lib.
» περὶ τ̃ ἐντὸς παθῶν, vbi scribit καὶ γογγυλίδας διέφθας
» ποιέων, habet tamen & Galen. γογγυλίδια; dicun-
» tur autem inquit Erotian. ἀπὸ τ̃ κατὰ τὸ σχῆμα ὁμοιό-
» τητος. ab ea quæ secundum figuram est similitu-
» dine.

Γομφίασις. affectio est dentium vel gingiuarum: alius molarium, alius maxillarum à dentitione dolores interpretatur, alij aliter γομφίασιν siue γομφιασμὸν vocantes, vt habetur apud Hesychium, dentium σωθλασμὸν, ἢ σύντριμμα, ἢ αἱμωδιασμὸν, hoc est confractionem, stridorem, aut stuporem. Sunt autem qui eo nomine non aliud intelligant quam dentium compages. Ad eam affectionem Dioscorides decoctum cornu ceruini commendauit, scribens ipsum παρηγορεῖν τὰς γομφιάσεις. hoc est, affectiones dentium mitigare. id quod videtur de dolore intelligendum, ad quem proprie videtur τὸ παρηγορεῖν pertinere. alioquin per γομφίασιν dentium mobilitatem, eorum præsertim qui γόμφιοι dicuntur, & per γόμφωσιν iuncti sunt articulatique, non absurde dici posse crederem.

» Sed & legitur γομφιασμὸς in antiquis Græco-
» rum lexicis vt notauit Marcellus Virgilius; si-
» cut & γόμφωσις & ἐγγόμφωσις pro γομφίασις à non-
» nullis.

Γόμφιοι. clauales, seu molares dentes. Sunt dentes asperi, inæquales, ampli, lati, molendis atterendisque cibis comparati, à caninis ad extremam vsque mandibulam pluribus radicibus affixi. Dicuntur γόμφιοι quod clauorum modo genis infigantur. Vnde & γόμφωσις species τ̃ συναρθρώσεως dentium fere propria, de qua mox dicetur. Ijdem etiam μύλαι fœminino genere à Galeno appellantur, & masculino μύλοι ab Aristotele & Ruffo. Sunt autem molis quibus cereales fruges in farinam vertuntur, non solum vsu similes sed figura etiam asperiore, inæquali & lata, præsertim qua parte sibi occurrunt, & cibos comminuunt. Altera vero parte qua in genas inserti sunt, πολύρριζοι, hoc est, multifidi, sunt, sed vario modo. Genæ namque superiori tribus, inferiori duabus radicibus adhærescunt, interdum tamen pluribus vel paucioribus. In quo tamen obseruatum est superiorum dentium plures semper esse & firmiores radices. Sunt autem molares dentes vt plurimum viginti, quini scilicet in vna quaque parte. In quorum genere etiam censentur qui omnium nouissimi oriuntur, quos Græci σωφρονιστῆρας, Latini genuinos vocant. vide ὀδόντες.

Γόμφωσις. est species τ̃ συναρθρώσεως: dicitur, vt ait Galen. cum os ossi claui modo infigitur. Idem quoque eam diffinit esse συνάρθρωσιν κατ' ἔμπηξιν. Verum talis ossium συνάρθρωσις ambigua est & prope ad σύμφυσιν accedit, cum scilicet quippiam tam exactè infixum est, vt ne tantillum quidem loco moueri possit, sicut habet in dentibus, quos tamen per γόμφωσιν iunctos esse, non autem alueolis suis adnatos indicio est quòd vel sponte decidant vel eruantur. Per γόμφωσιν quoque iuncta quædam ossa dici possunt in carpo, metacarpo, tarso, pedio & alijs quibusdam partibus, synarthroses enarthrosi & arthrodiæ similes, sola motuum magnitudine ab ea differentes.

Γονὴ. genitura. eadem & semen dicitur. Idem enim est γονὴ καὶ σπέρμα: ratione fortasse differre videbuntur. Aristoteles apertè distinxit libr. 1. de generatione animalium, his verbis: Genitura id vocatur quod à generante proueniens causa est, quæ prima obtinet principium generationis, videlicet in ijs quæ coite natura voluit. Semen autem est quod ex ambobus coëuntibus illis originem trahit, quale semen plantarum omnium est, & animalium nonnullorum, in quibus sexus distinctus non est, velut id quod ex mare & fœmina primùm miscetur, quasi conceptus quidam aut animal. Quibus verbis Aristoteles significat genituram esse causam principiúmque generationis proueniens à perfectis animalibus quæ naturâ coëunt, semen verò tantùm plantarum esse & animalium imperfectorum: deinde quòd genitura sit ens naturale imperfectum, principium tantum alterum generationis obtinens, semen vero ens aliquod sit perfectum, ex duobus rerum naturalium principijs constans, cuiusmodi est nux, triticum, hordeum, & alia semina eiusdem generis, quæ quidem perfecta sunt, non minus quam ipsum animal perfectum est. De qua Aristotelis sententia abundè diximus in annotationibus nostris quas in libr. Hippocratis de genitura dudum edidimus. Verum Hippocrates, sicut Galen. annotat, non ipsum modo semen recens emissum, vel in suis vasis contentum, sed quamdiu à concepto etiam fœtu species seminis adhuc apparet, siue per abortum, siue per dissectionem, γονὴν appellat, nondum illi tribuens fœtus nomen, vt libr. de natura pueri, vbi exponit quæ ancillæ suæ, die à conceptu sexto, acciderint.

Γοναὶ etiam ab Hippocrate appellari partes naturales quæ generationi inseruiunt, author est Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

In fœminis scilicet μήτραν, in viris τὰ σπερματικὰ «
μόρια. «

Γονὴ quoque nomen est pessi ad conceptum perutilis, qui describitur à Paulo lib. 6. c. 24.

Γονιμὸς ἡμέρα. id est, περιττὴ vt exponit Erotianus hoc est impar, imparibus enim diebus præcipuam vim inesse ad morbos iudicandos voluit Hippocrates: Translata autem videri possit,metaphora à fœtibus qui γόνιμοι ab Hippocrat. dicuntur, quando legitimo & partui apto tempore in lucem eduntur vt 7. & 9. mense, qui γόνιμα τέκνα ἢ παιδία, καὶ βιώσιμα appellantur ab eodem; ita & γόνιμον μῆνα, τὸν περιττὸν καλεῖ, inquit Erotian. id est, imparem & à Ruffo φλέβες γόνιμοι vasa spermatica dicuntur.

Γονοειδὲς ἐναιώρημα. dicitur apud Hippocratem quod in vrina pendet geniture simile. Species est τοῦ ἐναιωρήματος genituram referentis, hoc est crassioris, candidioris, rotundioris,magisque compacti. vide νεφέλη.

Γονοειδὲς ἔρον. exponit Erotian. τὸ λευκὸν, καὶ παχὺ καὶ ὅμοιον γόνῳ τούτεστι σπέρματι, id est, album crassum & semini simile. vide ἔρον vbi plura.

Γονοειδὲς ὑποχώρημα vide ὑποχώρημα.

Γονόῤῥοια. est inuita & nimia citra venerem seminis profusio,citra libidinis insomnia, citra colis tentiginem leui quodam aut nullo oblectationis sensu, titillatuúe facta: Sed & gonorrhoeæ species quædam est cum occasione minima semen emittitur, vt in eo qui sola clysteris perfusione semen eiaculari consueuerat, sed etiam quemdam se vidisse testatur Fernelius, qui longa gonorrhoeæ consuetudine, per insomnia atque etiam cogitatione sola purum sanguinem non minori voluptate quam semen effunderet; Malum quidem est gonorrhoea mulieribus perinde atque viris commune: est autem in hac semen crudum,aquosum,liquidum ac tenue,nec prorsus album: effluuij causa est spermaticarum partium infirmitas, qua vel non concoqui vel non retineri semen potest, tantisper dum coquatur atque crassescat; Quamobrem frequens ijs esse solet qui impuberes nec dum matura ætate, veneri sese petulantius addixerunt, nã imbecillę partes euadunt in quas longa consuetudine humores abundantius confluunt: Quum per insomnia libidinis, aut in attenta rei venereæ cogitatione semen affatim procidit, non vt in vera gonorrhoea crudum id & aquosum ac sine sensu, sed magna vtique voluptate effunditur, verum in mulieribus cum partium obscoenarum odaxismo quodam, pruritu atq; titillatione: huius effluentis seminis causa est vel exuperãtia vel calor, & acrimonia naturam proritans, vel ingens partium spermaticarum robur, hoc argumento quod voluptate iucunda id semper promanat. Cæterum inuasit hoc seculo in humanum genus ex lue venerea vitium quoddam gonorrhoeæ finitimum,quod idcirco fœdam virulentámque gonorrheam appellamus. Principio virus album aut subcitrinum è vasis spermaticis sine sensu excidit, vigilanti pariter atque dormienti, Eius causa est vasorum spermaticorum atque testium imbecillitas, non illa quidem simplex sed ex venenata lue contracta, hæc enim efficit vt quicquid in ijs vasis colligitur, in tetrum fœdúmque virus facessat, quod deinceps contagione alium quemuis contaminat, Tempore virus hoc putret & acrimoniam adsciscit, ductum penis in transitu exedit, & exulcerat;factum vero iam vlcus esse esse ostendit exortus dolor, qui & in tentigine quasi funem peni subtendit, & in emictione tanquam in dysuria acrius stimulat, vt idcircò multi in calculi vesicæ suspicionem venerint, sed hęc proprijs affectuũ signis haud difficile sit internoscere: Tam alte interdum excauatur vlcus vt foras emergat in penis summam cutem: hoc virulẽto fluore præter rationem suppresso, intus plerumque colligitur abcessus, alias quidem circa testiculum in epididymide, aliàs in perinæo, qui rupta apertaúe cute materiam fundit: Gonorrhæa autem modo viros sed & mulieres, imo etiam frequentius exercet, quod harum semẽ vt pote crudius ac dilutius minus subsistat. Profluit autem citra vllam veneris titillationem, nec assiduo, nec quotidie, vt in vterino fluore, sed quibusdam interuallis, non ab vteri capacitate, sed à vasis spermaticis in vteri ceruicem, estque id album, serosum, omnis expers graueoẽltiæ, & acrimoniæ,ac omnino paucum: huius eadem causa est quæ virilis gonorrhoeæ: hac autem multo crebrior est virulenta gonorrhæa quam impura venus infligit, sicut in viris dictum. Quod per hanc excidit continenter assiduoque fertur vt in vterino fluore; est tamen crassius multo, atque modo album, modo flauum aut virescẽs, odore graui molestum, acre & exedens, ac proinde raro deprehenditur citra pudendi vlcus; at nondum his notis certo possit ab vterino fluore internosci, sed hinc maxime, quod non vt ille ab vtero, sed à vasis spermaticis prodeat, quodque prorumpentibus mensibus non desinat, sed cum his & mox ab ijs similiter persistat, vterinus vero fluor cesset in mensium eruptione & aliquanto post tempore.

Γόνος. idem quod ἡ γονή. sic enim appellare solebat Xenocrates, vt refert Galenus.

Genituram enim & semen significat. Vnde ἔκγονοι & ἀπόγονοι dicti ait Budæus ex Aristotele. Sed & γόνος Hippocrati pro pudendo virili sumitur libro περὶ ὑγρῶν χρήσιος.

Γόνος ἡράκλειος. sic à quibusdam dictum est helleborum album, vt habetur apud Dioscor.

Γόνυ. genu. est femoris & tibiæ dearticulatio. In hac cum, sicut in alijs omnibus, sinum quẽdam esse oporteat, qui prominens alterius caput excipiat, caputque hoc tam rotundum esse debeat, vt apte & sine vlla molestia in cauitatem eam inseritur, femoris extremitas inseritur, eamque tibiæ caput excipit. Tibia enim cum femori subiecta sit, duo eius capita duobus sinibus suis, qui neruo & cartilagineo discrimine apte distinguuntur, admittit. Est autem ea dearticulatio omnium expeditissima iustissimaque, vt scripsit Hippocr. lib. de fracturis, præterea firmissima, magnoque naturæ artificio comparata, vt quæ in ea epiphyses & cauitates ita construxit & ad amussim fabricata est, vt neque laxior sit epiphyseon in cauitates ingressus, neque etiam adstrictior. Continentur autẽ & firmantur extrinsecus supercilijs quibusdam ipsorum ossium & ligamentis, alijs quidem in profũdo positis, alijs autem in circuitu totam dearticulationem comprehendentibus. Quo vero firmior etiam fieret, eam anteriore parte rotula seu patella, quam μύλην & ἐπιγονατίδα appellant, muniuit, quæ prohibeat ne femur curuatis aut per decliue currentibus loco excidat & dilabatur.

Γόνυ. etiam in arundine dicitur voce translatitia apud Polluc. & Theoph. lib. 1. de histor. plant. cap. 13.

Γοργονίας. dicitur à quibusdam corallium, propterea quod quam primum vbi ex alto in aerem profertur solet lapidescere. Nam & Gorgonas in lapides versas fingunt poetæ.

» Legendum puto γοργόνιος, Plinius enim fœmi-
» nino genere Gorgoniam dicit subaudito gem-
» mæ nomine.

Γορδύλιον ἢ

Γόρδυλον. dicitur apud Paulum quod alij τορδύλιον appellant: nisi mendosus est codex. Est autem seseli, vel eius semen.

Γοσσύπιον. frutex est exiguus, laniger, palmæ folio, similem barbatæ nuci gerens fructum, cuius in exteriori bombyce lanugo netur in linum candidissimum mollissimumque, quod cotonium vulgo dicimus, & lanuginem ipsam cotonum.

Γουναλγέες. genuum dolore conflictati dicuntur,
» quales quos ὀροφαγέοντες, id est, eruo vescentes
» vocat Hippocr. 6. Epid. sect. 4. aphor. 11.
» Γραῖα. vide infra γραῦς.

Γράμμα. scripulum. Est vigesima & quarta pars vnciæ. Tot namq; scripula sunt in vna vncia. Eamque ob causam, vt Fannius scribit, ponderis id genus Græci γράμμα dixerunt, quod vncia in tot huius generis pondera diuideretur, quot essent apud Græcos litteræ, quæ illi γράμματα vocant. Fannij versus sic habent:

Vncia fit drachmis bis quatuor. vnde putandum,
Grammata dicta, quod hæc viginti quatuor in se
Vncia habet. tot enim formis vox Græca notatur,
Horis quot mundus peragit noctemque diemque.

Qua in re Latini Græcos imitati à scribendo primo scriptulum, deinde scripulum dixerunt. Qui scripulum dicunt, sine authore & ratione sic dicere videntur. Eius nota apud Latinos fuit F. Apud Græcos veteres raro in vsu fuit, sed eius loco fere semper διώβολον, vel ὀβολὼ δύο dixerunt. Quem loquendi modum etiam Plinius nō mutauit, cum haberet scripulum, quo alias vtitur, & dimidium scripulum posset dicere.

Γραμμὴ κυκλοτερὴς. dicitur circulus pupillam ambiens, qui alio nomine ἶρις appellatur.

Γράσις. dicitur à quibusdam hordeacea farrago, quanquam & multi non indocte semiaridum fœnum interpretentur. Reperitur & κράσις.

Γραῦς. dicitur pellicula illa quæ lacti aut iusculo refrigerato superinducitur. Est enim veluti rugosa cutis, qualem vetulæ habent.

» Teste Gal. comment. 2. in prognost. Dicitur
» etiam pellis vmbilicū ambiens quod corrugata
» senectutis indicium sit, vt Pollux scribit: dicitur
» quoque γραῦς de melle, vt scribit Eustath. Eodem
» nomine etiam significari aiunt, alarum fœtorem:
» sed & γραῦς de pinguedine quæ vrinis innatat, di-
» citur, quā colliquationis signum esse inquit Hip-
» pocr. ex Galeni loco cit. & 4. de sanit. tuenda c.
» 4. λιπαρότητας ἄνω ἐφισαμένας ἀραχνοειδέας pinguedi-
» ne ad modum araneæ supra stātes appellat Hip-
» pocr. in prognost. hoc & in significato vsurpa-
» uit Aristoteles lib. de generat. animal. cap. 4.
» dum cutim carne siccescente sic effici tradit, vt
» in polentis fit ἡ καλουμένη γραῦς.

Γραφιοειδὴς. dicitur apophysis ossis petrosi, quæ alio nomine στυλοειδὴς & βελονοειδὴς vocatur. vide in dictione βελονοειδὴς.

Γραφίσκος διοκλέος. ferramenti chirurgici genus est, telis è corpore extrahendis accommodatum: sic dictum quoniam authorem Dioclem habet, qui inter priscos maximosque medicos habitus est. Lamina vel ferrea, vel ænea etiam ab altero capite duos vtrimque deorsum conuersos vncos habet, ab altero duplicata lateribus, leniterque extrema in eam partem inclinata, quæ sinuata est: insuper ibi etiam parte inclinata, quæ perforata est. Hæc iuxta telum transuersa demittitur, deinde vbi ad imum mucronem ventum est, paulum torquetur, vt telum foramine suo excipiat. Cum in cauo mucro est, illico duo digiti subiecti partis alterius vncis, simul & ferramentum id extrahunt & telum. Descriptio hæc habetur apud Celsum lib. 7. c. 5.

Γριφώμενα. Galen. in exeg. apud Hippocr. ἐπανειλούμενα exponit, Hesych. & Ethymol. τὰ συνειλούμενα, τὰ σπασμωδῶς συμπαθοῦντα seu ἐγγίζοντα: «
hinc & ἀλγήματα περὶ ὑποχόνδριον γριφώμενα apud «
Hippocr. in 1. prorrhet. aph. 8. Galen. in comment. 3. interpretatur inuolutos dolores, & circum præcordia implicatos & irretitos ac sese reuoluentes, deducta voce ἀπὸ τοῦ γρίφου quæ rete piscatorium significat, quanquā Gal. loco citato γρῖπον, non γρῖφον ait significare rete piscatorium ideoque γριπώμενα legendum, idem tamen Gal. in exeg. γρῖφον pro rete piscatorio scribit, γρῖφον etiam antiqui pro eo quod obscurum est inuolutum ac tortuosum dixere. «

Γρωνόν. dicitur à quibusdam σίκυς ἄγριος. vt habetur apud Dioscoridem.

Γρύπωσις. Cæl. Aurelian. lib. 2. τῶν χρον. c. 14. appellari ait à Græcis, quando in phtisi laborantibus digitorum summitates crassescunt obuncatis vnguibus. «

Γυῖον. exponit Galen. apud Hippocr. comment. ad aphor. 26. sect. 4. libr. 6. Epid. ὅλον τὸ σῶμα totum corpus: atque γυῖον corpus significare aut membrum corporis & de pedibus ac manibus dici apud Homer. est valde vsitatum: Erotian. vero γυῖον apud Hippocr. proprie de musculis dici scribit, vt præsertim lib. de articulis, & lib. de hominis ætate τὰ γυῖα bracchia & manus significare Lalamantius interpres ait. «

Γύης. ου. in corpore humano dicitur teretum colli ossiculorum ceu vertebrarum coetus, vt Camerar. interpretatur apud Polluc. τὸ τῶν σπονδύλων, ἢ στροφέων τοῦ τραχήλου σύστημα quod Hesychius τὴν τῶν ἀστραγάλων σύνθεσιν vocat. «

Γυιῶ. ἀπογυιῶ. χαταλύω τὴν δύναμιν. hoc est, eneruo, & vires exoluo, apud Hippocr. vt exponit Galen. comment. περὶ διαίτης ὀξέων. significat etiam γυιοῦσθαι apud eundem idem quod ἐλάττονα γίνεσθαι. hoc est, decurtari, vt interpretatur Gal. comment. 3. in lib. de artic. ac quanquam γυῖα proprie maiora membra dicantur, vt pedes manusque, de reliquis tamen omnibus partibus dicitur.

Γυμνάσιον. exercitatio. duplicem habet significationem: vnam communem, qua dicitur omnis motus vehementior anhelitum immutans. Terminus enim vehementiæ est anhelitus alteratio; quando in quibus nulla fit anhelitus mutatio, has nondum exercitationes vocamus. Quod si quis magis minusue, celerius aut crebrius iam ex motu aliquo respirare cogitur, huic certe tantus motus exercitatio fuerit. Ea quidem communiter exercitatio vocatur, significans idem quod πόνος, id est, labor: quippe cum & qui fodiunt, & qui metunt, & qui equitant, non laborent modo, sed etiam exercitentur, communi saltem exercitationis appellatione. Proprie

vero exercitatio appellatur quæ eo loco suscipitur quem Græci γυμνάσιον appellant. Is locus erat in publico quodam vrbis loco extructus, quo vngendi, fricandi, luctaturi, discum iacturi, aut tale quippiam facturi confluebant: cui qui præerat, γυμναστὴς vocabatur. Callebat enim omnia exercitationum genera, earumque vsum & modum nouerat. Sunt autem exercitationum tria saltem prima genera, vtique quot motionum differentiæ: quippe aut à nobis ipsis mouemur, aut ab alijs, aut à medicamentis. duæ priores sanis & ægris communes sunt, tertia species nequaquam ad sanos pertinet. Ab alio quidem motus fit nauigatione, equitatione, vectione. A nobis ipsis mouemur cursu, ἐκπλεθρισμῷ, πιτυλισμῷ, saltu, disci iactu, lusu coryci pilæque seu magnæ seu paruæ. Mistus vero ex ambobus motus est equitatio violentior, lucta, pugilatus, ὁπλομαχία, σκιομαχία, ἀκροχειρισμὸς, & plæraque alia eiusdem generis exercitia. sed in his quoque complures differentiæ inueniuntur: nam quædam aut violentæ sunt grauesque ac robustæ, aut leues, celeres & concitatæ, aut pariter violentæ & celeres. Quædam enim lente motis fiunt, quædam ocyssime agitatis, & quædam robore ac nixu adhibitis, quædam sine his, adhęc quædam cum robore pariter & celeritate, quædam languide. Ac quod violenter quidem sine velocitate exercetur, εὔτονον, id est, valens, vocatur: quod violenter & cum celeritate, σφοδρὸν, id est vehemens. Violenter autem robusteue dicere nihil referat: sed tarda quidem exercitatio, vt scribitur apud Hippocr. libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, pinguefacit: velox autem carnes & adipem detrahit, succorumque abundantiam minuit. Præterea aliam partem aliæ alijs magis fatigant: quippe itatio cursusque crurum exercitationes sunt. Acrochirismi & sciomachiæ brachiorum & manuum propriæ. Lumborum autem assidue se inclinare, ac rursus reuocare: item alteres attollere. Thoracis vero & pulmonis maximæ respirationes propriæ exercitationes sunt. Totius vero corporis est paruæ pilæ lusus. Cæterum hæc ipsa exercitationum genera aut priuato, aut publico in loco obeuntur. In illo quidem magna ex parte nulla adhibita gymnastæ cura industriaque, quippe quæ sæpius non exercitationis causa, sed necessarij operis, vel etiã meditationis vsurpentur. Nam cum fodit quis, aut remigat, aut arat, aut metit, cum domos ædificat, seu ferrariam ærariamue factitat, aut alia quæcunque homines, vel opifices vel non opifices in vita vsus causa exercent, facit, operis potius causa quam exercitationis ea facit, ideoque perpetuum diem ea obit, neque vnquam, ne post cibum quidem intermittit, adeo vt plerumque inter causas insalubres huiusmodi exercitatio habeatur. At quæ publico in loco suscipitur, cui peritus gymnastes præfectus est, salubris semper est, & maxima artis tuendæ sanitatis portio, vt quæ non alio tempore quam ante cibum obeatur, & præparato semper corpore, seruetque perpetuo modum, & vocatam ἀποθεραπείαν. Itaque simplex vniusque modi exercitatio ea est quam quisque priuatim vsurpat: quam vero gymnastes moderatur, tribus vtique partibus constat, videlicet præparatione, ipsa exercitatione, & apotherapia. Præparatio perficitur frictionibus & inunctione. Sic enim calefactis & præmollitis solidis partibus, adhæc vero humoribus tenuatis, & exiguis meatibus laxatis nullum periculum nec rumpendi alicuius, nec obstruendi exercitatio impendet: quibus quidem vitandis eiusmodi præparatio adhibetur. Vt autem hæc fiant, oportet linteolo totum corpus mediocriter fricando prius calfacere, mox oleo fricare. Eiusmodi frictionem τρῖψιν παρασκευάζουσαν Galen. appellat. Ab ea dandum se exercitationi, quam pro ratione corporis, naturæ, sexus, ætatis, virium & temporis anni constitutionisque præsentis oportet esse vel violentam, vel celerem, vel remissam: item longam vel breuem, assiduam vel interpolatam, & quæ vel totum corpus æqualiter, vel aliam quamuis partem egregie præter cæteras fatiget. Tum demũ τῇ ἀποθεραπείᾳ vtendum, quæ constat frictionibus & motibus alijs, sed multo magis moderatis & remissioribus quam per ipsam exercitationem, sicut ante in dictione ἀποθεραπεία ostendimus. In hunc modum peracta exercitatio optima est & saluberrima, quod eam duo maxima commoda sequantur, excrementorum inanitio, & εὐεξία, id est, commoda solidarum corporis partium habitudo. Nam quoniam vehementior motus exercitatio est, necesse quidem est tria hæc ab ea perfici in corpore exercitando, membrorum duritiem ex mutuo ipsorum attritu, genuini caloris augmentum, & spiritus citatiorem motum. Sequuntur vero hæc reliqua omnia priuatim commoda, quæ corpus exercitijs accepta refert, vtique ex membrorum duritia, tum vt minus ex labore afficiantur, tum ad actionis robur: ex calore, tum deducendorum in corpus validum attractum, tum immutationem magis expeditam, tum nutritionem magis fœlicem, tũ vt singulæ corporis partes sint (vt ita dicam) perfusæ. Cuius fusionis beneficio & solida mollescere, & humida tenuari, & exiguos corporis meatus laxiores fieri accidit. At ex spiritus valentiore impetu & purgari hos omnes meatus necesse est, & excrementa expelli.

Γυμναστική. gymnastica. Est pars medicinæ sanitatem exercitatione conseruans. Pertinet ad ὑγιεινήν. Eo autem nomine intelligere oportet eam quæ modum in exercitatione adhibet, & quæ scopum habeat tantum exercere corpus quantum confert ad tuẽdam valetudinem. Est etiam alia gymnastica vitiosa, Athletis propria, nomine quidem suo insignis, sed extra naturæ limites progressa, quæ non optimum finem habet, sed molem corpori adijcere, qua aduersarij prosternantur in certaminibus. Quorum quidem habitum etiamsi Hippocrates summum bonitatis attingere dicat, non est tamen simpliciter bonus, sed vt ait Plato lib. 3. de republ. vituperandus, vt inutilis ad omnia ciuilia negotia, quemadmodum suo loco annotauimus.

Γυμνόκριθον. hordeum nudum. Cereale semen est in Cappadocia proueniens, vt scribit Oribasius lib. 1. collect. medicinal. c. 1. forte id hordeum quod decorticatum nascitur, & quod vulgo hordeum mundatum appellatur.

Γυναικάνθη. sic dicitur à quibusdam ἡ βρυωνία, hoc est vitis alba, teste Plinio.

Γυναικεῖα, τὰ, id est, muliebria cõmuni voce dicũtur « τὰ τῶν γυναικῶν ἴδια παθήματα, ἢ διαθέσεις, id est mu- « lierum affectiones propriæ, quæ tantum in eas « merito sexus incidunt, ceu purgatio menstrua, «

conceptio, grauiditas, partus, puerperia siue τὰ λοχία, & quæ sunt eiusmodi: Sed tamen κυρίως κατ᾽ ἐξοχὴν dici reperio τὰ γυναικεῖα pro ijs quibus fœminæ ipsa purgantur per naturalia, & καθάρσεις nominantur, siue illa sint menstrua siue puerperia; Testis illa sententia præceptoris aphor. 8. sect. 5. γυναικείων ἀγωγὸν ἡ ἐν ἀρώμασι πυρίη. vbi Galen. hæc scripsit quæ annotaui, quod & ex historia Phætusæ apud Hippocr. colligere est, quæ cum ex mœrore ob mariti exilium menstrualis non esset, nulla ope nec vlla industria potuit γυναικωθῆναι, id est, ad eam muliebritatem redire quæ est in menstruis: omnia denique quæ vterina sunt, tam incommoda quā commoda, quæ cernuntur in excrementis hystericis, in actionibus κατὰ λόγον, ἢ παρὰ λόγον, id est, naturæ merito vel immerito, tum in qualitate ipsius matricis, id est, in complexione, temperamento, habitu, colore, caracthere & mole, omnia inquam nomine τῶν γυναικείων continentur apud Hippocr. in libris περὶ τῶν γυναικείων, id est, de rebus & morbis mulierum proprijs: hæc autem γυναικεῖα siue muliebria dicuntur, quod in illis partibus fixa sint aut per eas ferantur, quæ ipsam muliebritatem constituunt: Cæterum etiam τὰ γυναικεῖα apud Hippocr. absolute de partibus muliebribus dicuntur vt 1. Epidem. in Philini & Epicratis vxore, γυναικείων, inquit, πόνοι vbi Galen. subaudit μορίων id est partium.

Γυναικωθῆναι. interpretatur Galen. perduci ad eum statum vbi menstruæ purgationes prorumpunt; hac vtitur voce Hippocr. 6. Epidem. vbi narrat extitisse illis temporibus mulierem quamdam nomine Phaetusam, quæ cum restibilis olim fuisset fœcunditatis, ac illi menstrua quam optime respondissent, præ summo mœrore quem ex mariti concepit exilio, ante diem desijt esse menstrualis, & cum bene illi ciendis menstruis medicatum fuisset nunquam potuisse tamen γυναικωθῆναι, id est mulierescere, vel ad muliebrem naturā redire quæ est in menstrua purgatione: γυναικωθῆναι tamen alij interpretantur loco Hippocr. citato emolliri & effœminari, cui ibidem ἀνδρωθῆναι, id est, in virum euadere & hirsutum reddi opposuisse videtur Hippocrates.

Γυναικεῖον, dicitur à quibusdam τὸ στίβι, id est, stibium, quod eo mulieres decoris causa cilia illinerent. vide στίμμι.

Γυναῖδρες. idem qui ἀνδρόγυνοι de quibus suo loco.

Γυναικομύσταξ. pudendi muliebris pilus appellatur.

Γυναικομαστόν. est mammarum muliebrium summum incrementum: non est ea affectio præter naturam, sed aucta prouenit pinguedine mammarum.

Γυναικομαστοί. etiam ij appellantur, quibus mammæ fœminarum modo turgescunt, vt ait Paul. lib. 6. c. 46. vbi & curandi methodus traditur.

Γυνή. mulier: Etiamsi vox hæc per υ vbique scripta reperiatur, nobis tamen est suspicio, eaque maxime verissimilis γυναῖκας παρὰ τὸ γείνασθαι dictas esse, quamuis etiam huic etymo videatur verbi notatio deductioque repugnare, hoc vero verbum æque mulieribus ac viris conuenire potest, etiamque sæpenumero pro parere legimus vsurpatum apud veteres, vt sæpe in lib. Hippocr. περὶ γυναικ; quemadmodum vice verba τεκεῖν comment. 2. ad sententiam 7. ex libr. περὶ ἀφόρων pro γονᾶν positum reperies, vt censeamus illas hoc nomen solas demereri, quæ & eo venerint ætatis vt iam periodice eis ferantur menses, quæque etiam operam suam liberis dent & generationi; neque igitur inter mulieres, vnquam virgines recensebuntur, non in γυναικῶν censu eas pariter vnquam esse habendas iudicabimus, quę etsi periodicè menstrua patiantur & suis etiam sint locatæ viris, degunt sine omni venere & illorum non perfruuntur consuetudine.

Γῦρις. pollen ex farina, qui vt scribit Paulus, amylo virtute respondet.

Apud alios γύρις scribitur: inde ἡ διὰ γύρεως emplastrum ex polline farinaceo à Paulo describitur lib. 7. c. 17. & à Trallian. lib. 3. c. 7. qui ipsum commendat ad suppurationes promouendas.

Γυρίτης ἄρτος. vide ἄρτος vbi panum insignes differentiæ explicantur.

Γύψος. gypsum. Id dicitur quod ex lapidibus totis & ambustis exprimitur. Cognata calci res est. Plura eius genera. Nam è lapide coquitur, & è terra foditur, & è summa tellure colligitur, vt habetur apud Plin. Adstringit, glutinat, sanguinis profluuia & sudores compescit, sed potum strangulat.

Vt refert Dioscor. in Alexipharm. c. 24. dum scilicet intra ventriculum lapidescit, idem & Paul. 5. c. 59.

Γυψώδης οἶνος. vide οἶνος vbi Alphabetica serie insigniores quædam vinorum differentiæ explicantur.

Γωνίωσις. sic Archigenes non male appellauit, authore Galeno, speciem quandam pulsus, qui non toto arteriæ circulo, sed eius angulo tantum ferit. fit propter maximam imbecillitatem facultatis quę attollere onus nequit. Tunc enim flexum in alto quendam pulsus repræsentat, non circuli figuram: quem quidem flexum Archigenes γωνίωσιν nuncupauit. Nam altitudo arteriæ non vt circuli iam figura, sed vt vertex trianguli mouet tactum. Id quod magis etiam ei accidit horrescenti & rigenti præ frigore, vt quomodolibet aliter induratæ. Itaque initio grauium accessionum & cum frigore inuadentium talem pulsum cernere est, non in his tamen omnibus vel solis, vt quidam putant. Nam si propter duritiem arteria ægre flecti possit, facultasque imbecilla grauetur vtrinque, perdit circuli veluti circumferentiam. refert autem verticem trianguli, quod propter duritiem arteria nequeat paulatim flecti, & ad profunditatem vtrinque inclinari, sed vibretur potius quam flectatur.

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. Δ.

Αιτίδες dicuntur quidem proprie magnæ lampades & ardẽtes. Per metaphoram vero ſic vocatur caput allij, eo quod multis ſpicis in modum lampadum compactum ſit, ſicut annotauit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Δάκαρ. genus Caſſiæ quoddam ab Arabibus ſic di-
» ctæ pro quo Ruell. habet darca apud Dioſcor.
» lib.1.c.12. Probat vero etiam Hermolaus illud
» δάρκα vt pote quod in antiquis codicibus lega-
» tur: vide κασία.

Δάκνηρόν. Collyrij nomen quaſi mordicans dicatur,
» deſcribitur à Trallian. lib.2.c.5.ad viſum acuen-
» dum vtile.

Τὸ Δακνῶδες. mordacitas. Eſt tangibilis qualitas, quæ in corpus ſubiens exaſperat, & punctionis ſenſum inducit. Qualitas eſt tactus propria, non guſtus. Quod autem lingua aliquando dijudicetur, non fit proprio linguæ ſenſu, ſed communi, quoniam, vt reliqua corpora ſenſilia, tactus ſenſu prædita ſit. Quippe ſi in aliam quamuis carnem cute nudatam inieceris quod mordicat, & illam ſane non minus quam linguam mordebit. Eſt autem mordicatio tribus iſtis ſaporibus, acido, amaro & acri communis: ſed acido quidem, vt frigido ſimul & ſubtili, amaro vero & acri, vt calidis, mordacitas ineſt. Siquidem tam ea quæ frigida ſunt quam quæ calida, ſi cutem penetrent, & in ſenſibiles partes per carnem diſperſas ſubeant, mordicationis ſenſum inuehũt, diſpari tamen, vt docuit Galenus, modo. frigidum namque non niſi in raris corporibus, qualia ſunt vulnerata omnia, oculi, os, nares & venter, mordicat: calidum vero in ſolidioribus. Ac frigidum quidem ſpiramenta cuncta ſubiens omnes circumquaque partes amplectitur, contrahit, condenſat, & à continuis auellit, vnde moleſtus mordacitatis ſenſus exoritur: calidum vero in duriora etiam corpora ſubiens, ea diſſoluit, fundit, colliquat, itaque earum continuitatem multo quam frigidum celerius diuellit, ſecat, diſtrahit, vnde mordax neceſſario ſentitur, velut aqua feruens atque ipſe ignis. Nec tamen quicquid calidum aut frigidum eſt, mordax apparet, niſi etiam conuellat & violenter condenſet. Sic vtriuſque immoderatius aucti communis eſt mordicatio. Quoniam autem quicquid mordicat in profũdum ſubire & penetrare debet, ideo neceſſe eſt, vel id quod mordicat tenuis eſſe ſubſtantiæ, vel quod mordetur tam rarum eſſe, vt intra ſe facile admittat quod mordicandi vim obtinet, vel vtrumque, tum quod mordet, tum quod mordetur, rara tenuique ſubſtantia præditum eſſe. Calida quidem quæ mordicant aut amara aut acria ſunt, & omnia tenuium partium quadamtenus exiſtunt. in quorum tamen genere non quo quicquid tenuius eſt, idem etiam magis mordicet neceſſe eſt: quin potius magis mordicat quod craſſius eſt, minus autem eſt mordax quod eſt tenuius. Frigida vero, cum & ipſa mordeant, vt Hippocrat. dixit, dubitari tamen poteſt an tenuium partium ea eſſe oporteat. Quippe acetum & Boreas mordent forte propter partium tenuitatem, quæ tamen niui & aquæ frigidæ non minus mordacibus haud quaquam ineſt, vt docuit Galen. libr. 1. de ſimpl. medic. oſtendens non omne quod mordax eſt, idem etiam tenue eſſe oportere. Hoc autem inter ea diſcriminis eſt, quod frigida tenuium partium dura etiam ſolidaque corpora mordicent, quæ vero craſſarum ſunt partium, ea modo quæ ſunt vlcerata aut rariora. Cæterùm non eſt idem ſenſus omnium quæ mordicant. Eorum enim quatuor diſcrimina in maioris & minoris collatione Galen. docuit in lib. de multitud. Primus, inquit, gradus eorum eſt quæ mordendo pruritum mouent, vt ſcilla. Secundus eorum quæ vehementius id agunt, vt cepa. Pluſculum enim ſi corpus noſtrum eiuſmodi medicamentis aſſueſcat, vlcerabitur. Sunt præterea quæ hoc magis

acria

acria sunt, atque vbi vlceratis præsertim admouentur, horrorem pariunt: vel, si acriora sint, etiā rigorem. His vero respondent, inquit, quatuor humorum in nobis mordacium differentiæ. Sūt enim ex ipsis mordaces, qui mediocriter mordent, ijs vero mordaciores, qui vlcerosum inuehunt sensum, qui acrius ijs mordent, horrorem, qui maxime, ij rigorem mouent.

Δακνώδης πυρετός. mordax febris. Est differentia febris sumpta ab ipsa caloris essentia, vel ab eo quod illi maxime proprium est. Siquidem omnis & prope solus calor, & semper, vel mordax est, hoc est, acrimonia pungens atque rodens, vel mitis, vel medius. Mordax itaque febris est, quæ medici manum perpetuo & æqualiter mordet, hoc est, à quo tempore manus admoueri cœpit, donec auferatur, acrem semper calorem exhibet tactui. Debet autem manus ipsa, si modo mordacem febrem recte iudicatura est, media esse duræ & mollis, calidæ & frigidæ, & potissimum imponi thoraci summo. Putris enim materia mordacis febris per cutem erumpens ita eam acrimonia sua pungit & vellicat, vt diu ferre contactum non possit. Eiusmodi sunt omnes biliosæ, cum omni tempore, tum potissimum in statu. Est autem mordacitatis ratio triplex, prima à caloris intensione, secunda à celeri motu, tertia à materia in qua calor accēditur. Calor enim in subiecto sicco, vt in bile flaua, est acrior quam in humido, vt in pituita, aut in vaporoso & spirituoso, quemadmodum in febre diaria se habet.

Δακρύδιον. est lacryma scammonij, quam radice sua vulnerata fundit. Sic dicta est quasi lacrymula κατ' ἐξοχήν. Ea nitida est, rara, fistulis tenuibus, fungosa, leuis, taurino glutini colore simillima, linguam non vehementer vrit, linguæ tactu albescit. Coquitur in cotoneo malo: sic minus stomachum offendit. Circa Canis ortū excipitur. Vis bimæ, nec ante, nec postea est, vt quidam scripserunt. Corrupto vocabulo medici nunc diagredion appellant.

Δάκρυον. lacryma. Est humor ex oculis distillans. Cuius rei multæ sunt causæ, atque inter se etiam contrariæ: nam & præ nimia lætitia & præ nimio dolore æque lacrymæ excutiuntur. Ad hæc fumus & alia lacrymas mouent. Id quod diuersis accidit rationibus. Quas vt intelligamus, sciendum est ad singulos oculos quatuor inesse glandulas. in vtroque scilicet angulo geminas, vnam infra, alteram vero supra, quæ humiditate à cerebro delabente replentur, eaque oculos humectant, ne nimio motu exiccati deteriores euadāt. Ab his dolor, cui vis inest meatus refrigerandi atque adstringendi, spissitudine meatuum, humorem quem illæ continent, exprimit, pariterque commiseratio & tristitia: lætitia vero humorem ex laxitate meatuum effundit, in naturis præsertim humidioribus atque rarioribus. Nam quicunque arctioribus constant meatibus, lacrymam neutra de causa mittere consueuere. Similiter fumus & alia & reliqua acria oculos mordentia eum humorem eliciūt. Sed præterea in ijs animi affectionibus perturbationibusque inordinati quidam motus spirituum fiunt, à quibus humores quoque commouentur & diffluunt, tanta aliquando copia vt ijs excipiendis oculi non sufficiant, sed per nares etiam decurrant ijs qui flent vehementius. Atque hæ quidem lacrymæ ἑκούσιαι, hoc est, spontaneæ, dicuntur, quasi nobis volentibus obortæ, etiamsi eas aliqua vis & causa præter naturam expresserit. Sic enim vocantur quæ à causa externa manifestaque fiunt. Aliæ vero dicuntur ἀκούσιαι, id est, inuitæ, vt quæ per morbos fiunt, veluti per lippitudinem, aut fluxionem è capite decumbentem, aut imbecillitatem retentricis facultatis, quas malas & exitiales esse Hippocr. lib. 1. prognost. declarauit. Inuitæ autem dicuntur ad aliarum differentiam. Nec tamen omnes eiusmodi lacrymæ perpetuo malæ sunt, sed aliquæ interdum crisim per sanguinis profluuium è naribus præsagiunt, vt in acutis febribus præsertimque ardentibus, quemadmodum scripsit Hippocr. si modo largius ex oculis dimanent, nec circa eos in spumæ modum inarescant. Tales enim malas esse idem Hippocr. docuit, vt quæ & maximum incendium, & vires perexiguas esse significent. Cum autem lacryma proprie hominis dicatur, per metaphoram tamen designat etiam aqueum illum succum & liquorem qui ex planta siue vulnerata, siue etiam integra sponte sua defluit, siue in gummi humor ille concrescat siue in resinam liquescat propter oleosam quæ in eo est substantiam.

Vt docet Theophr. libr. 9. histor. plant. cap. 1.

Δακρυώδης ἕλκος. lacrymosum vlcus. Sic per metaphoram vlcus dicitur, ex quo sanies quædam tenuis & cruda emanat, perinde atque ex oculis lacrymæ, quādo inflammatione laborant. Vsurpatum ab Hippocrate lib. de fractur.

Δακτύλιον. sic dicitur à quibusdam τὸ σκαμμώνιον.

Δακτύλιος. ὁ σφιγκτὴρ καὶ ἡ ἕδρα. podex. Sunt autem qui rectum intestinum eo nomine intelligant.

Δακτύλιος. dicitur ab Hippocr. aliquando ὁ κύκλος καὶ τροχίσκος, hoc est, circulus, pastillus siue orbiculus quo in medicina vtimur.

Δακτυλῖτις. vocatur à quibusdam aristolochia longa, quę mascula dicitur, quod radix illi sit digitali crassitudine, aut quatuor digitos longa.

Δακτυλοδόχμη. mensura est apud Græcos qua rerum demetiuntur interualla, quam & illi simpliciter δοχμὴν nominant. vide suo loco.

Δάκτυλοι. digiti. sunt partes manuum & pedum extremæ, vnguibus firmatæ, oblongæ, teretes, & singulæ ternis ossibus constantes. Vtraque in manu & vtroque similiter in pede quini habentur, & tales vt descripti sunt, exceptis pedum pollicibus, qui duobus tantum ossibus componuntur. sunt autem digiti manus hi: μέγας, qui & ἀντίχειρ, λιχανὸς, μέσος, παράμεσος, μικρός. singuli terna ossa continent, mutuo sibi colligata & ordine sibi succedentia velut in acie: vnde & φάλαγγες à Græcis appellantur. Ab alijs autem σκυταλίδες, à turma equitum, quam Græci σκυτάλην nuncupant. Latini communi vocabulo digitorum internodia dicere possunt. Græci vero etiam eorum singula suis nominibus distinxerunt à quibus primi articuli metacarpio proximi, προκόνδυλοι, medij κόνδυλοι, postremi μετακόνδυλοι appellantur, & ab his vnguium principia seu radices ῥιζωνυχίαι, extremi deinde digitorum fines ῥᾶγες καὶ κορυφαὶ, vt scriptum est à Ruffo in partium hominis nomenclatura. Porro ima digitorum ossa metacapio per diarthrosin alligantur, excepto pollice, cuius os infimum non metacarpio, sed carpo per diarthrosin copulatur. Ex quo quidam censent os illud non ad pollicem, sed ad

metacarpium pertinere, ipſumque pollicem, vti & eos qui ſunt in pedibus, duobus tantum oſſibus conſtare.

Δάκτυλος. digitus. minima menſura eſt earum quibus rerum interualla dimetimur. Hæc autem non ſecundum digiti longitudinem, ſed ſecundum eius latitudinem ſiue craſſitudinem accipi debet. Hac ſæpe Dioſcorides vtitur, vt de anchuſa ſcribens, δακτύλου τὸ πάχος, hoc eſt, digiti craſſitudine. & de bunio, καυλὸν ἀνίησι τετράγωνον ἐυμήκη, πάχος δακτυλαῖον. hoc eſt, caulem emittit quadratum, oblongum, digitali craſſitudine. Quoniam vero indice & infami & medico pollex plenior & craſſior eſt, minimus exilior & tenuior, differentiam quæ eſt in herbarum radicibus & caulibus, etiam his duobus digitis explanauit. Vt de radice eryngij, δακτύλου τοῦ μεγάλου τὸ πάχος. hoc eſt, digiti magni craſſitie. & de ſpinæ albæ caule: καυλὸν ὑπὲρ δύο πήχεις, δακτύλου τοῦ μεγάλου ἢ καὶ μείζονος πάχος. hoc eſt, caulem ſupra bina cubita altum, maioris digiti aut etiam amplioris craſſitudine. De radice inulæ Ægyptiæ, πάχος δακτύλου μικροῦ. Et pluribus in locis ſimiliter, in quorum nõnullis & διδακτύλου & τειδακτύλου menſuram inuenies.

Δάκτυλοι. dicuntur palmæ fructus, quos Græci alio nomine φοινικοβαλάνους, Latini palmulas, Franci dattas vocant.

» Sic autem dicuntur à ſimilitudine, in palmæ » enim cortice nõnulla viſuntur aſpera & inæqua- » lia, quæ ſimilitudine ſua palmam manus referunt » ex qua digiti oriuntur.

Δακτύλους etiam Marcellus notat dictum aliquando » de certa hominum ſpecie qui prælonga gracili- » tate curuati, humanis digitis ſimiles eſſent.

Δάκτυλος. Graminis aculeati nomen eſt, quod etiam κορωνόπους dicitur. Eius tria genera ſtatuuntur. Vnum cui in cacumine aculei ſunt, plurimum quini: quod ab aculeorum, quaſi digitorum, numero δάκτυλον appellant. Alterum ἀειζώου ſimile, δάκτυλον etiam dictum, quia ad reduuias optimũ ſit, & digitis medeatur. Tertium genus τοῦ δακτύλου tenuius naſcitur in parietinis & tegulis, cui cauſtica vis ineſt.

Δαμασώνιον. dicitur à quibuſdam herba illa quæ ab » alijs ἄλισμα teſte Dioſcor. l. 3. c. 169. vbi ἄκυρον » quoque & λύρον nominari tradit, idem & Plin. l. » 25. c. 10.

Δανάη. ſic dicitur à quibuſdam ἡ δάφνη Ἀλεξανδρεία, hoc eſt, laurus Alexandrina: vt habetur apud Dioſcoridem, l. 3. c. 147.

Δανάου ξηροκολλύριον. Deſcribitur ab Aetio lib. 7. c. περὶ ξηροκολλυρίων.

Δάρατος & δαρὸς à Nicandro ἐν γλώσσαις dicitur ὁ » ἄζυμος ἄρτος teſte Athen. l. 3. id eſt panis non fer- » mentatus. Vide ἄρτος ἄζυμος.

» Δάρκα. vide ſupra δάκαρ.

Δαρτὸς. vna eſt è quatuor membranis quæ teſtes inuoluunt. Earũ prima & intima ἐπιδιδυμὶς eſt: poſt eam ἐρυθροειδής: tertia δαρτὸς, carnoſa, erythroide multo valentior: quarta & extima ſcrotum eſt.

» Vide Paulum l. 6. c. 61. de darto, ſic & Celſ. li. » 7. c. 18. hæ autem tunica conteguntur tenui, ner- » uoſa, ſine ſanguine, alba, quæ ἐρυθροειδὴς à Græcis » nominatur: ſuper eam valentior tunica eſt, quæ » interiori vehementer ima parte adhæret, δαρτὸν » Græci vocant.

Δασεῖς. Capillati dicuntur & quibus capillitium aut » pilus adeſt aphor. 34. lib. 6. & φαλακροῖς caluis aut glabris opponuntur, δασὺ enim ac λάσιον proprie « hirtum ſignificant & τὸ τετειχωμένον; δασὺ & ψιλὸν « ſic opponuntur vt λεῖον & τραχὺ; in libris medi- « corum δασυντικὰ ἀλωπεκίας medicamenta dicuntur « quæ pilos generant in capite depilato & glabro. «

Δασὺ πνεῦμα. ſpiritus aſper. Sic à quibuſdam appellatur, qui cum ſono ducitur tum ob anguſtiam loci quo ille redditur, tum propter humoris multitudinem, vt annotat Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Vide & in voce πνεῦμα vbi plura. «

Δασεῖα γλῶσσα. vide in voce γλῶσσα. «

Δασὺ, ἡ δεδασυμμένον ἧρον. vide ἧρον. «

Δάσυμμα. oculi vitium idem quod τράχωμα, vt ſcripſit Aetius lib. 7.

Δαύκιον ἢ

Δαῦκος. herba eſt trium generum. Creticum fœniculi ſimilitudine, minoribus folijs & candioribus, caule ſemipedali, capitibus rotundis, vt coriandri. flos albus, ſemen album, acre, hirſutum & odoratum. radix craſſitudine digitali & longitudine dodrantali. Nomen retinet in officinis. Latinis Gallica paſtinaca dicitur, vulgo ſylueſtris carota. Alterum vbique prouenit, apio ſimile, feruens, acre, odoratum, radice digitali craſſitudine, bipalmum longa. Tertium paſtinacę non diſſimile, opacante faſtigium anethi vmbella, ſemine oblongo, & odoratu graui, ſapore vt cuminum, acri. Gal. & Paulus daucum nihil aliud eſſe voluerunt quam ſtaphylinum ſylueſtrem. Omnium generum ſemen calfacit & extenuat, vrinas & menſes mouet. Dioſcorides ſcribit τὴν χωνκαλίδα à quibuſdam δαῦκον ἄγριον fuiſſe appellatam. Reperitur & δαῦχος, vt teſtatur ſchol. Nicandri.

Δάφνη. laurus. Eſt arbor læui cortice & tenui, radicibus obliquis, inęqualibus, perpetua coma, caudice procero, pingui ſucco ſcatente, nodis perquam paucis. Geminam Dioſcorides ſtatuit, vnam tenui folio, alteram latiore. Deſiccat laurus & calfacit vehementer. Eius fructus δαφνὶς appellatur.

Cæterum obſeruauit Athenæus ſolitos vete- « res lauri folia comedere inter bellaria; opinio au- « tem antiquorum fuit ad valetudinis conſerua- « tionem plurimum conducere & vt loquitur au- « thor γεωπονικῶν in 11. ὑγείας εἶναι ἐργαστικήν, ex eo mos « iſte inſtitutus, ſed aliæ fuiſſe videntur cauſæ cur « lauri folia manderent, quod indicaſſe his verſi- « bus videtur Martial. «

Fœtere multo Myrtale ſolet vino «
Sed fallat vt nos folia deuorat lauri «

Videtur autem vox δάφνη dicta quaſi δαοφωνὴ « quod inter vrendum ſonitum elidat. «

Δάφνη Ἀλεξανδρεία. laurus Alexandrina. herba eſt folio myrti ſylueſtris, molliore, candidiore, maiore, ſeminis inter folia magnitudine ciceris rubri. ramos ſpargit à terra dodrantales, eoque ampliores, radice myrti ſylueſtris, maiore, odorata, teneriore. Dicitur alijs nominibus δάφνη ἰδαία καὶ σαμοθρακικὴ & ὑπόγλωττιον: vulgo vuluaria & Bonifacia dicitur. Calida eſt, acris & ſubamara.

Dicta autem ſic videtur quoniam ex ea Ale- « xander coronas geſtare ſolebat. «

Δαφνὶς. ſic dicitur bacca ſeu fructus lauri arboris.

Theoph. hiſtor. plant. l. 1. c. 18. & Dioſc. l. 1. c. « 50. inde factũ emplaſtri nomen διὰ δαφνίδων dicti, « deſcriptiq; à Celſo l. 5. c. 19. ad extrahẽdũ ceu quę «

» ἐπισπαστικὰ vocantur, idonei, quia lauri baccas habet, inde nomen obtinuit duplexque ab eodem recensetur.

Δαφνῖτις. vocatur planta quæ alio nomine δάφνη Ἀλεξάνδρεια teste Plin. l. 15. c. vlt. quoniam videlicet figuram aliquam laurinæ arboris præfert: δαφνῖτιν etiam scribit Diosc. l. 1. cap. 12. vocari Cassiam quamdam in Arabia nascentem ab Alexandrinis mercatoribus: quippe δηκτικὴν ἐν τῇ γεύσει, καὶ σύμφυσιν μετὰ πολλῆς πυρώσεως vt folium & bacca lauri, quamobrem & Daphnoeidem eam appellari à mangonib. testatur Plinius: Sed & δαφνῖτις etiã dicitur à quibusdã ἡ χαμαιδάφνη vt habetur apud Dioscoridem.

Δαφνῖτις etiam dicitur à quibusdam ἡ χαμαιδάφνη, vt habetur apud Dioscoridem.

Δαφνοειδὲς. frutex est ramosus, crassiore ac molliore quam laurus folio, floribus candidis, baccis è nigro rufis. Eius folia os ac fauces accendũt. Non aliud est quam syluestris laurus. Herbarij laureolam vocant.

Δαφνοειδὴς etiam dicitur ἡ κληματίς. de qua suo loco dicetur.

» Δαφνόκοκκος. lauri baccæ dicuntur Trallian. l. 1. cap. 15.

Δεινὸς ἰδεῖν πυρετός. grauis aspectu febris. Est differentia febris apud Hippoc. l. 9. τῶν ἐπιδημιῶν. Eam aliqui hecticam interpretantur, quæ in solidis partibus accensa, carnosum genus vbi iam populata consumpsit, & multo celerius spirituosum, corpus strigosum & aspectu terribile reddit, quod præter cutim & ossa nihil amplius supersit, præsertim si est hectica marasmodes. Ob id homines ita emaciati, vulgo mortes vocantur, & nos, dum occurrunt, mortis modo terrent. Verum id summæ emaciationis symptoma longis etiam morbis contingit & omni atrophiæ. Visu quoque terribiles sunt febres quædam pestilentes & malignæ, & omnes phreniticorum febres, quibus oculi cæsij & minaces & toruá tuentes, & qui si à nobis spectentur, nos terreãt, quia intẽti, fixi & velut minarum pleni sunt. Pestilẽtes quoque cum phlyctænis aspectu graues sunt. Gal. tamen hecticam febrem apud Hippoc. intelligit.

Δεινόσμος. dicitur à quibusdam ἡ κόνυζα, vt habetur apud Diosc. non dubium quin à grauitate odoris.

Δειρή. ὁ αὐχὴν καὶ ὁ τράχηλος. collum seu ceruix. proprie tamen sic dicitur pars colli anterior, per synecdochen autem totũ collum significat. Hinc ὑποδειρὶς dicta est vltima colli anterioris pars, quæ monilibus cingitur, & περιδέραιον totus ille colli ambitus apud Pollucem.

Δεῖπνον quod Galeni & nostra tempestate cœnam » significat, ἄριστον siue prandium vetustissimis temporib. designabat vt Gal. & Erotian. docuerunt, quasi id esset μεθ' ὃ δεῖ πονεῖν, id est post quod laborare oportet: vel & δεῖπνον dicitur ὅτι τὸν πόνον διαπαύει quia pausam laboribus facit, vel δεῖπνον ὥσπερ διαπεπονημένον, id est elaboratum solicitiusque appositum.

Δεκάμυρον. malagma Oribasij, sic dictum quod ex decem aromatum generibus paretur. Refertur eius compositio ab Aetio & Paulo, sed deprauatis Pauli, vti iudico, exemplaribus, pro nardo enim nardinum vnguentum reponi debet, vt habetur apud Aetium, & pro libris tribus ceræ, sexcunx. alioqui iam non malagma erit sed emplastrum.

Δελτοειδὴς μῦς. sic dicitur musculus qui brachium ad superiora adducit, propterea quod triangularis videatur, & in Δ similitudinem efformatus. Cuius basis intelligi potest à media clauicula ad extremam vsque scapulam secundum humeri longitudinem, à quibus scilicet partibus ducit originem: latera vero, hinc quidem internum à clauicula, inde vero externum ab ima scapula ad medium vsque brachium, quo loco huius musculi veluti vertex est. Is musculus multum carnosus est & in longum valde exporrectus, totumque humeri ad scapulam articulum, quem ὦμον vocant, integit, vnde & ἐπωμὶς alio nomine appellatur, quasi humero instratus & superpositus.

Δέλφαξ, ακος, pudendum muliebre in Hesychio. "

Δελφινιὰς ἢ δελφίνιον. herba est cui rami ab vna radice dodrãtum binum, vel etiam maiores, circa quos folia pusilla, tenuia, diuisa, oblonga, delphini effigie. quanquam alij non folijs, sed siliquis repãdis Delphinum referre prodant. qua similitudine quidam inducti, delphinium senam esse Mauritanis dictam existimarunt. Flos illi violæ albæ in purpuram vergens, semen in valuulis milio simile. Romani buccinum teste Dioscoride, vocauerunt. Herbarij quidam filium ante patrem appellant, quod siliquam & in eam semen ante floris exitum ostendat.

Δελφὺς. vterus. sic dictus quasi ἀδελφοποιὸς. Siquidem ἀδελφοὶ dicuntur fratres ex eodem vtero procreati, quasi vterini.

Δενδρίτης. dicitur à quibusdam τὸ κοράλλιον, quod etiam alio nomine λιθόδενδρον appellatur.

Δενδρολίβανος. thus arbor. quæ & simplici nomine λίβανος appellatur, de qua vide suo loco.

At in vet. lex. δενδρολίβανος est Rosmarinus coronaria apud Actuarium. "

Δενδρομαλάχη. althæa, siue ibiscus. Maluæ agrestis species: quam etiam ἀνδρομαλάχην Galenus appellat. "

Δένδρον. arborem solemus appellare quicquid ab radice statim, simplici caudice bracchiatum, ramis surculosum, dissolutuque contumax assurgit, quemadmodum olea ficus & vitis conspiciuntur, sic vero à frutice arbor dissidet vt frutex ab herba de quibus suis locis. "

Δεξαμενή. labrum, lauacrum, solium aquæ calidæ, in quo qui lauantur, etiam innatare possunt. dicitur alijs nominibus ἔμβασις & κολυμβήθρα & μάκρα. "

Δέρμα. cutis. Est membrana omnium amplissima, partium subiectarum tegumentum, munimentum, ornamentum. Quia membrana est, ex eo intelligitur simplicem esse, planam, tenuem, albam, neruosam, atque ob id sentientem. Siquidem per cutem dispersi nerui dant illi sensum, verumtamen sentit solum, non etiam motum habet volũtarium. Oritur ab extremitatibus vasorum per subiectam carnem dispersorum: hæ namque dilatatæ coniunctæque, in cutem degenerant: quo fit vt à subiecta carne sine summo dolore separari non possit. Ac quanquam ex carne, venulis & alicubi arteriolis composita sit, ex neruis tamen præcipue conflatur, nec tamen nerui prorsus naturam retinet, sed inter neruum carnemque quodammodo media est. Nec vero solum omnium corporis partium, sed etiam vniuersæ, quæ generationi corruptionique subijcitur, substantiæ media est: quod enim in duritia & mollitie, & in calore ac frigore similiter medium omnium particularum sortita sit, ex eius, quam

dixi substantia maxime intelligitur. Est enim veluti sanguine præditus neruus, qui sit inter carnem & neruum quiddam plane medium, & ijs ambobus secum mistis conflatum. Est enim neruus durus, exãguis & frigidus: caro mollis, multi sanguinis & calida: media inter vtrumque est cutis, nec dura & plane exanguis vt neruus, nec mollis & sanguine abundans vt caro. Est igitur cutis extremorum media calidi, frigidi, humidi & sicci: præsertim autem manus, in qua tanquam temperatissima, perfecta tangendi potestas sita est. sic quidem vera cutis habet. Cæterum ab eius excremento alia cutis producitur ἐπιδερμὶς dicta, ei toti supertensa, sensuque destituta, & quæ sæpe citra dolorem facile ab ea separatur: de qua vide suo loco.

» Dicitur autem δέρμα παρὰ τὸ δέρεσθαι inquit Gal. l. 2. de vsu part. quia cutis tota excoriari facile possit & separari à subiectis sibi partibus, præterquam aliquibus in locis, nempe in vola manus, planta pedis, in fronte & facie propter tendinum & musculorum in eas partes deriuationem.

Δερματώδης μῆνιγξ. ἡ σκληρὰ ἢ παχεῖα, hoc est, dura & crassa cerebri membrana, ossi caluæ adhærens, sic dicta quasi coriacea.

Δεσμίδιον. significat fasciculum, vt est apud Scribonium Largum, siue manipulum, vt est apud Celsum, cuiusuis rei quam medici nec metiuntur nec ponderant, sed manus complexu sumunt. Neque vero δεσμίδιον modo dicunt, sed etiam δεσμίδιον χειροπληθὲς, id est, fasciculum quantum manu licet comprehendere.

Δευτερία. lora. vinum secundarium. Est potionis genus quod fit maceratis aqua vinaceis. Ab Atticis sic vocabatur. Græcorum vulgus τρύγα, Asiatici στεμφυλίτην temporibus Galeni appellabant, vt scripsit lib. 2. de aliment. facult. Coniectis, inquit, in parua dolia vinaceis tantum aquæ super affundunt, quoad omnia permadeant. quod vbi satisfactum videtur, in dolij fundo foramen aperiunt, vbi dilutum effluat, idque pro vino bibũt. Affundunt autem aquam moderatam, quo lora neque parcior sit neque aquosior. Deinde rursum aliam aquam, parciorem tamen priore affundunt vinaceis, ita vt id quoque in potu sit tolerabile, quod quidam Attici proprie δευτερίαν nominari volunt. Vtraque capiti dolorem adfert, nisi quis dilutiores ipsas bibat, sed prior magis caput ferit. Commodum hoc habent quod cito per vrinas reddãtur, in quo tamen magnum est pro vuarum specie discrimen. Dioscorides scribit δευτερίαν ab alijs πότιμον appellari, & fieri solitam adiectis metretis tribus aquæ in vinacea quibus triginta vini metretæ extractæ fuerint, calcatis vinaceis, & expresso decocto ad tertias partes, & additis in singulos congios modi eius qui remansit binis salis sextarijs: post hyemem transfundi in vasa, & ea intra annum vtendum, quod celeriter exolescat. Conuenit, inquit, ægris quibus timemus noxam vini, coacti sæpe desiderijs eorum obtemperare: item à longa valetudine se recolligentibus. Parem fere eius conficiendæ rationem describit Columella lib. 12. cap. 40. nisi quod simul spumas defruti siue sapæ & fœcem ex lacu confundit & permiscet, eamque in tritam macerari vna nocte sinit, postero die pedibus proculcat, & sic permistam prælo subijcit. Scribit præterea & patrem suum ex aqua vetere eam facere solitum, & nonnunquam plus biennio innoxiam asseruasse. Plinius lib. 14. cap. 10. scribit non posse iure dici vina, quæ Græci δευτερίας appellant, Cato & Latini loram, sed tamen inter vina operaria numerari: tria eorum genera esse decima parte aquæ addita quæ musti expressa sit, & ita nocte & die maceratis vinaceis, rursusque prælo subiectis: alterum quomodo Græci factitauere, tertia parte eius quod expressum sit addita aquæ, expressoque decocto ad tertias partes: tertium esse fecibus vini expressum, quod fecatum Cato appellabat. Nulli autem ex his plus quam anno vsum esse.

« Vide in voce οἶνος vbi serie alphabetica insigniores vinorum differentiæ explicantur, sed δευτερίας dicitur genere masculino, subintelligitur enim substantiuum οἶνος sicque Dioscor. l. 5. manifeste ὁ κατεργασμένος δευτερίας. dicitur autem δευτερίας vt αὐθοσμίας.

Δευτέριον. secundæ. fœtus in vtero velamentum, quod & χόριον appellatur, vt scribit Paulus lib. 6. cap. 75.

« Verum ibi Basil. editio habet δεύτερον, vt & Aldina paulo post: atque adeo & Dioscor. δεύτερ. dicit non δευτέρια, vt l. 3. c. 69. atque alias.

« Δευτεροπάθεια. idem quod συμπάθεια.

« Δήκοκτα decocta, subaudi aqua, legitur aliquoties apud Galen. & recentiores Græcos: est vero vox Latina in Græcam linguam translata sicut & alia pleraque vt οὔγγια, φελιάτα μύρα: hæc autem erat aqua quæ semel cocta aut calefacta, niue refrigerata exhibebatur sitis arcendæ causa, & quam Gal. 7. meth. curandæ ventriculi imbecillitati ex intemperie calida exhibebat: Quod autem eiusmodi decoctæ vsus Romæ fuerit Plin. l. 31. c. 3. ostendit, Neronis (inquit) inuentum est, aquam decoquere vitroque demissam in niues refrigerare, ita voluptas frigoris contingit sine vitijs niuis: hunc morem insecuta ætas Romæ obseruauit, adeo vt Neronis decocta ab omnibus celebraretur, vnde Iuuenal. satyra 5.

Cum stomachus domini feruet, potuq; ciboque.
Frigidior Geticis petitur decocta priuinis.

Martial. quoque in apophoretis.

Spoletina bibis, vel Marsis condita cellis,
Quo tibi decoctæ nobile frigus aquæ?

Linacer autem Galeni interpres non intellexit quæ esset quam Romani decoctam vocarent, δήκοκταν enim apud illum 7. Methodi biscoctam vertit, quasi hæc vox idem, quod δίσεφθον significaret, & quasi ex δὶς Græca, & κόκτα Latina voce composita esset, sed turpiter lapsus est, nam nullius illîc aquæ biscoctæ Galen. mentionem facit, sed tãtum eius quæ semel decocta aut præcalfacta est, ac rursus per niuem refrigerata.

Δηλητήριον. deleterium. Est medicamentum quod totius naturæ suæ contrarietate corpus animalis corrumpit. Id genere duplex est: vnum quod omnino corpori contrarium est, & nulla qualitate à corpore alterari potest. eiusmodi est papaueris succus, siquidem nulla substantiæ suæ mutata parte, sed tota seruata integra, corpus nostrum afficit: neque enim in eum quicquam agere, ne vna quidem qualitate potest, multo minus tota sua substantia possit. Alterum genus est eorum, quæ ex nostro calore momentum aliquod mutationis accipiunt, ac deinde in multifarias alterationes vertuntur, quibus corrumpi

naturam nostram accidit. sunt autem hæc genere duplicia: alia potestate calida, vt quæ corporis naturam rodunt, putrefaciunt & liquant: alia vero frigida sunt, vt cicuta, hyoscyamus, mandragora. hæc enim omnia calido corpori applicata & mutationis momentum aliquod hinc adepta, partim eorum ad summam caliditatem, partim perueniunt ad putredinem, partim in cor delata calorem natiuum suo frigore extingunt. hæc autem & δηλητήρια & φθαρτικὰ & φθορποιὰ appellantur.

» Atque Aristoteli θανατήφορα. Hippocr. 6. Epid. δηλητήριον appellat κακοῦργον: in iuramento vero θανάσιμον: his autem contraria dicuntur ἀλεξιτήρια & ἀλεξιφάρμακα. obiter & hoc adnotandum Gal. comm. 7. in 6. epid. t. 5. deleteria definire, quæ nullo vnquam tempore, neque ægrotis hominibus neque valentibus opem ferunt, ita neque aconitum neque argentum viuum neque argenti spuma neque lepus marinus in corpus ingesta vllum nobis adferunt emolumentum, sicuti neque alia pleraque.

Δημήτρια σπέρματα. Cerealia semina. sunt quæ alio nomine dicuntur ὄσπρεια, & à quibusdam etiam χέδροπα. scilicet omnia ex quibus confici panis potest, vel vicem panis supplere, siue manu legantur, quæ proprie Græcis χέδροπα, Latinis legumina appellantur: siue falce putentur, vt triticum, hordeum, lens, faba, lupinus, cicercula, panicum, milium, pisum, fœnum Græcum, auena, tipha, cicer & alia id genus.

Δημήτρειαι. sic dictum fuisse à quibusdam τὸν περιστερεῶνα, Dioscor. author est.

Διὰ τῶν αὐτῶν. Phrasis est Hippocr. valde vsitata » præcipue libris Epidem. vbi ijdem perseuerant casus, aut eadem affligunt symptomata, velut in in prorrhet. διὰ τῶν αὐτῶν ἰόντες dicuntur quibus eadem perseuerarunt vbi morbus diutius traxit.

» Διὰ βατίνων. confectio ex moris rubi.

Διαβήτης. est subita potus omnis per vrinas cum magna siti profusio. Proprie pertinet hic affectus ad renes: Gal. vero etiam huius participem quodammodo vesicam facit, scribens hunc renum vesicæque affectum similem esse ventriculi intestinorumque læuitati. Consentit quidem quodammodo vesica, & copia vrinæ premitur, at nec ipse morbus, nec morbi causa est in vesica, sed in solis renibus. Est autem attrahendæ vrinæ inexplebilis cupiditas, & eius retinendæ impotentia. Attractionem tantam excitat vel calida & sicca renum intemperies, vel humor biliosus, acris, salsus, & renes assidue irritans, inque ipso renũ corpore impactus, vel, vt ait Aretæus, morbus aliquis acutus in renes firmatus, & per crisim malignitatem suam in eos deponens, vel venenum aliquod deleterium, ex eorum genere quæ vesicam & renes infestant, quale id est quod à Dipsade funditur. Hæc enim omnia sitim ingentem mouent, ob quam assidue æger bibit. Potum autem hunc auide renes attrahunt, antequam etiam in ventriculo cõcoquatur, sed eum propter imbecillitatem non retinent, sed talem effundunt qualis sumptus est. Qua in re diabetes appetentiæ caninæ persimilis est quam ὄρεξιν κυνώδη vocant. Nec vero id solum quod bibitur protinus crudum meijtur, sed humor etiam copiosus à renibus colliquato corpore trahitur, in eoque diabetem proprie consistere Aretæus arbitratur, definiens esse σαρκῶν καὶ μελῶν ἐς οὖρον σύντηξιν, hoc est carnium & membrorum in vrinam colliquationem, ob quam & summa totius corporis macies est, & copiosior multo vrina redditur quam potus sit. Diuturna quidem est huius morbi creatio, & longo tempore parturitur, sed breuis hominis vita est, in quo malum hoc perfectum fuerit. Velox enim est colliquatio, & cum dolore laborantes meiunt, vt scribit Aretæus. Viscera, vt idem ait, ipsis vri videntur, omnia fastidiunt, animo sunt dubio, saliuam habent albam & spumantem, præcordia grauia. Quod si amplius increscat morbus, calor mordax in visceribus sentitur, abdomen corrugatur, venæ intumescunt, fit tabes. Quod si vel modico tempore à meiendo abstinuerint, tument lũbi, testes & ilia. Rarum id prorsus mali genus, & à Galeno bis tantum visum. Eo autem nomine appellatur, quod humor corporis nullo in loco consistat, sed subinde de loco in locum διαβαίνει, hoc est pertransit, non aliter quam aqua per siphonem quem διαβήτην vocant mechanici, vt scribit Columella lib. 3. cap. 10. Alij alijs nominibus eum appellarunt.

Gal. l. 1. de crisib. vocat ὕδερον εἰς ἀμίδα, lib. 6. de « loc. aff. cap. 3. διψακον, vocabat antiquus quidam « διάρροιαν εἰς οὖρα ait lib. 1. de cris. c. 12. Latini nulli « peculiare nomen dederunt. «

Διαβορβορύζων ὑποχόνδριον. vide ὑποχόνδριον. «

Διαβρόχους ὑστέρας. vteros appellauit Hipp. 1. γυναικ. « qui nimio humore redundant, quique, vt aiunt, hac illacque perfluunt, quos ad conceptionis facilitatem ibidem tantisper exsiccari iubet, dum humoris reliquiæ attamen semper supersint, ne videlicet nimium exarescant. «

Διάβρωσις. erosio dicitur & ἀνάβρωσις. Est autẽ exulceratio à re acri & mordaci facta. Si intrinsecus ab ipso animali prouenit, vitiosi succi soboles est, sin extrinsecus, aut à valentibus medicamentis fit, aut ab igni. Hæc ab effectu διαβρωτικὰ appellantur, media quodammodo inter ἐκφρακτικὰ καὶ καυστικὰ, hoc est extergentia & adurentia. Sunt enim extergentibus valentiora, vrentibus autem debiliora & periculosa minus, vt scribit Galenus libr. 1. τῶν κατὰ τόπους. Huius generis sunt auripigmẽtum, sandaracha, Asiæ petræ flos, & misy.

Διαγλαύκιον. collyrij nomen est, quod à Scribonio Largo describitur hunc in modum: Croci P. v. sarcocollæ P. x. glaucij succi P. xx. tragacanthi P. v. opij P. v. Scribit autem Largus se opium adiecisse, cum in veterum compositione non esset. Non est dubium à succo glaucij sic dictum esse.

Διάγνωσις. dicitur proprie cognitio rerum præsentium, opponiturque τῇ προγνώσει quæ est futurorum prænotio. «

Διαγνωστικὰ σημεῖα. signa demonstratiua dicũtur quæ præsentem corporis affectum indicant, dicuntur etiam δηλωτικὰ vide σημεῖον. «

Διαδαφνίδων seu Διὰ δαφνίδων. Emplastri nomen est nobilis & perutilis ad extrahendum. Recipit, vt refert Celsus, Resinæ terebinthinæ P. xx. nitri, ceræ, picis aridæ, baccarum lauri, singulorum P. xxx. olei paulum. Sic appellatur quia lauri baccas contineat.

Διαδέξιες. dicuntur apud Hipp. migrationes humoris de parte in partem, siue humoris alicuius exceptiones. Sic enim aliquando humor de parte in partem transfertur, vt à iecore in lienem &

contra. Huius generis sunt abscessus omnes critici.

Διάδοσις. digestio seu distributio alimenti, cum per venas maiores in minimas ipsumque corporis habitum transit. dicitur & ἀνάδοσις.

Διάζωμα. septum transuersum, à Gaza apud Aristotelem dicitur cinctus & præcordia. Proprio & vsitato nomine διάφραγμα appellatur. vide suo loco.

Διαζωστήρ. sic à quibusdam peculiari nomine vocatur duodecima dorsi vertebra. A cinctu sic dicta est, quod per eam partem cingimur.

Διάθεσις, affectio. Dicitur ab Aristotele qualitas esse facile mobilis à subiecto. venit ἀπὸ τοῦ διακεῖσθαι, quod significat affectum & dispositum & constitutum esse, atque tam in bonum quam in malum vsurpatur, & in alijs etiam quam in homine. Nam & cantus & harmoniæ & orationis & dictionis διάθεσις quædam videtur esse, pertinetq; τὸ διαθέσεως nomen ad omnes pariter, tum qui sani, tum qui ægri sunt, tum qui neutro modo se habent. Siquidem omnes quodammodo διάκεινται. Itaque ἡ διάθεσις commune nomen est, & morbi & omnium symptomatum & causarum morbificarum: eorum enim vnumquodque διάθεσις est, non autem è contrario omnis διάθεσις aliquid eorum. Siquidem omnem motum, omnesque adeo sensuum alterationes in se comprehendit, non ægris modo, sed sanis etiam contingentes. In visu quidem eas quæ ab albo, nigro, flauo, & cæteris coloribus fiunt: in tactu, quæ à calido, frigido, humido, sicco, molli, duro, cæterisque id genus: & ad eundem modum in singulis reliquorum sensuum. At hæ omnes alterationes reuera πάθη sunt, id est passiones. Itaque πάθος καὶ διάθεσις idem quodammodo videntur. Atque idem certe sunt, soloque motu inter se differunt. Nam dum mutatur & alteratur quippiam, πάθος fit, vt cum incalescit aut cum refrigeratur, à calore vel frigore proculdubio patitur: vbi vero motus desiit & iam incaluit aut refrixit, aut nigredo vel albedo inducta est, διάθεσις existit. Græci tamen, vt ait Galenus etiam manentem διάθεσιν, sedato iam motu, πάθος solent appellare, sicuti & causam non eam tantum quæ facit, sed eam etiam quæ iam fecit: quanquam neque hæc simpliciter causa est, nec ἡ διάθεσις quæ manet, simpliciter πάθος dicenda sit.

Διαθέσμοις. διαφύσεις, apud Hippocr. vt interpretatur Erotianus.

Δίαυθρος διαφανής. apud Hippoc. hoc est transparens, lib. 2. de morbis muliebr.

Διαίσσον πόνος. dolor pertundens, & vehemētissimus,
» non autem heterocranijs solum, verum & ce-
» phalæis quoque accidit, interdum hic à parte
» primario affecta, ceu à radice subito in vicinas
» profertur Æginet. l. 2. c. 39.

Δίαιτα. victus ratio. Est certa vitæ institutio quam quis sequitur in rerum omnium vsu. Neque enim solo cibo & potione constat, verum etiam omnibus alijs, vt ocio, exercitatione, balneo, venere, somno, vigilijs, & alijs omnibus quæ quouis modo fiunt in corporibus humanis, vt scribit Gal. comm. 3. in lib. 3. epid. Hæc enim omnia qui ita moderatur vt bene habeat, bona victus ratione: qui verò peius ex his habet, mala vti dicitur. Sed hæc δίαιτα iure dici non debet. Pertinet enim hoc nomen propriè ad eam quæ bona est, cuius instituendæ disciplina διαιτητική dicta est, non leuissima pars artis medicæ. Est autem duabus eius partibus communis, tum illi quæ sanitatem tuetur, tum alteri quæ morbos curat. Nam & sani & ægri suam habent diætaticen. In sanis quidem permagni est momenti (imò verò tota ipsa ὑγιεινὴ est) non modò ad conseruandam sanitatem, sed etiam ad bonos mores faciens. Siquidem praua victus ratio & mores bonos corrumpit, & semina morborum in corporibus spargit, quæ postea tum ex seipsis, tum ab ambientis aeris temperamento principium mutationis adepta, grauissimos morbos pariunt. Cæterum, non est simplex & vnius modi sanorum diæta, sed tam multiplex, quàm sunt & variæ temperamentorum differentiæ & aeris constitutiones, qui in victus ratione legitimè instituenda magnam sibi partem vendicat. Sunt tamen in ea duo hæc potissimum præcepta, in quibus tota fere vertitur: integram sanitatem similibus esse conseruandam, inclinatam autem, & in vitium prope ruentem, modico contrariorū vsu retinendā esse. Est autem diætatice morborū curationis pars maxima, quæ victus eam rationē instituit & ordinat, quæ & vires sustētet, & morbum oppugnet. In qua rectè instituenda ad multa attentum esse oportet. Nam & morbi speciem & eius accessiones & tempora & ægri naturam & consuetudinem & vires præsentes, adhæc anni tempora & constitutiones considerare conuenit. Inde varia τῆς διαίτης nomina, λεπτὴ ἀκριβὴς, ἐσχάτως λεπτὴ, λεπτοτάτη, σμικρὸν ἁδροτέρα, ἁδρὰ: de quibus Hippoc. & Galen. lib. 1. aphor. 4. & 5. Item λεπτύνουσα καὶ παχύνουσα, hoc est, extenuans & incrassans: de quibus apud Gal. lib. de sanit. tuenda, & lib. 7. meth. med. & lib. de victu attenuante. Est autem hæc diæta proprie θεραπευτική, à qua diuersa tantum est alia quæ dicitur ἀναληπτική. nam differunt inter se θεραπεία καὶ ἀνάληψις. Hæc conualescentibus à morbo conuenit, in quibus, quia nulla præter naturam causa superest, neque affectio morbosa, sed infirma tantum sanitas, aut parua admodum vitia quæ per imbecillitatem vitari vix possunt, ea diæta vtendum, quæ robur quod deest suppleat, quodque vacuatum est atque dissipatum resarciat, simulque concoquat, euacuet purgetque excrementa, & ab his abstineat quę sanitatem sæpe labefactant, cuiusmodi sunt algor, æstus, lassitudo, cruditas, ebrietas, vigilię, iracundia & reliqui animi affectus: hæc enim omnia τῆς διαίτης nomine comprehendi ante diximus.

Δίαιτα ἁδρά. victus plenus Galeno appellatur qualis «
qui per oua fit, alicam, pisces, & alia eiusmodi «
comment. in aphor. 4. «

Δίαιτα ἀκριβὴς. hoc est σκεθρὰ, etenim inquit Gal. «
comment. 1. in lib. περὶ ἀγμῶν, τὸ ἀκριβὲς ὑπὸ τῶν «
ἰώνων καλεῖται σκεθρόν. «

Δίαιτα ἀσθενής. eas appellat Hippocr. ἤτοι τὰς δι' ἀσθενῶν «
ἐπιτηδευμάτων, ἐδεσμάτων τε καὶ πομάτων, ἢ τὰς ἀσθε- «
νὲς ἐργαζομένας τὸ ζῶον inquit Galen. comm. 4. in «
6. Epid. quæ vel ab imbecillis cibis & potibus «
promanant vel quæ animal reddunt imbecillum «
& infirmum vide supra ἀσθενὴς. «

Δίαιτα λεπτὴ, καὶ ἀκριβὴς. victus tenuis dicitur qui per «
pauca aut parū enutriētia edullia procedit, qualis «
est ptisanæ succus comm. in aph. 4. lib. 1. & λεπτὴ «
ἐσχάτως appellatur, vt docet ibid. Gal. qui in sūmo «

» tenuis est qui per solā incediam,vel melicratum
» vsque ad iudicationem procedit; sed & λεπτοτάτη
» ἐσχάτως alia quædam victus ratio dicitur quando
» integra seruatur inedia.

Διαιτητική. medicinæ pars, quæ docet victus ordinandi artem. Hanc Gal. libr. ad Thrasybulum Homeri temporibus nullam fuisse existimat,ipseque Plato philosophus antiquos Asclepiadas hac medicinæ parte non admodum vsos esse asseuerat. Tanta illis temporibus erat in cibo abstinentia. Sed cum ars ea ad tuendam sanitatem proprie pertineat, alia tamen est διαιτητική quæ ab omnibus pars τῆς θεραπευτικῆς esse censetur,docetque quæ cuique morbo ratio victus quadret. Eius autem exactam notitiam non ipse modo morbus eiusue causa, sed vires etiam eius qui ægrotat, & natura & consuetudo, & ætas & anni tempus, & cætera eiusmodi præstant. Pars ea τῆς θεραπευτικῆς longe nobilissima est, de qua tribus libris Hippocr. accuratissime disseruit.

» Διακαὲς τό. ardor perurens Galeno dicitur.

Διὰ καλαμίνθης. genus est medicamenti compositi apud Galen. 4. de sanit. tuenda c.7. cuius ibidem præparationem docet.

» Διακαρυῶν. vide in voce κάρυον.

Διάκενα, vocantur inquit Galen. 3. de different. pul-
» suum corpora fistulas multas inanes habentia,
» vulgo cauernosa vt spongiam atque pumicem,
» ad τῶν κενῶν, id est, vacuorum differentiam.

Διακίνημα. dicitur apud Hippocr. cum ossa non toto quidem loco mota sunt (id namque ὀλίσθημα appellat) sed cum paulum exciderunt, vt annotat Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν, & 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

» Dicitur alio nomine παρ᾽ ἄρθρημα. de quo suo
» loco.

Διακνίει. apud Hippocrat. idem quod ἀποκναίει. Dicitur & διακναίει, vt annotat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Διακοπή. dicitur ab Hippocrate vulnus omne quod alte descendit impactumque est. Scribit tamen Galen. proprie eo nomine significari apud medicos solutam in osse capitis continuitatem ab aliquo acuto occursante atque abscindente, vocarique alijs nominibus ἐκκοπὴν & ἕδραν.

» Sed & διακόμματα dicuntur prorrhet. 2. quæ
» aliàs διακοπαὶ dissectiones & præcisiones: discis-
» sa dici possunt quæ magnas habent dissectiones:
» discissa vocat Celsus c. 26. lib. 5. 25. libr. & 4.
» lib. 8.

Διακόπτων σφυγμός. intercisus pulsus. hic proprio nomine δορκαδίζων vocatur, de quo vide suo loco.

Διακριτικὴ δύναμις. secretrix vel discretrix facultas. Ea tanquam quinta facultas inter naturales à plerisque ponitur, qui Galenum culpæ insimulant quasi eam non nouerit. Aiunt enim hanc esse facultatem à reliquis omnino diuersam quæ bonum à malo secernat, separet, & quodammodo dijudicet, eamque diuersam esse ab expultrice, quod prius malū à bono secerni oporteat quam vacuari. Eius enim facultatis beneficio, vt aiunt, renes serum à sanguine secernunt, lien melancholicum succum, & natura singularum partium non tantum in alendo corpore, sed per morborum etiam crises vtilia à superuacuis, & maligna à benignis primum secernit, & postea vacuat atque expellit. Certe Galen. facultatem hanc non videtur à reliquis distinxisse. Ipse quidem nomen hoc in libro de symptomatum differentijs vsurpauit, vbi ea persequitur quæ ad functionem naturalem pertinent: verum illic eam ἀντὶ τῆς ἀποκριτικῆς, hoc est pro expultrice, accipit. Ait enim in regio morbo naturalis coloris mutationem fieri, sed eam nisi alteratricis venarum virtutis vitiū sit, τῆς διακριτικῆς ἐνεργείας, hoc est discretricis actionis, symptoma esse. siquidem excretio secretione quadā fit. Nec tamen eiusmodi secretio propriæ cuiusdam facultatis est opus, sed vel ad attractricem aut retentricē sequitur, aut mistum quid est ex actione retentricis atque expultricis. Bilis enim aut seri à sanguine secretio nihil est aliud quam rei conuenientis & familiaris attractio. Eam autem necessario sequitur secretio: nam simul atque attrahitur, secerni quoque & separari oportet ab eo à quo attrahitur, alioqui non iam serum aut bilem, sed totum ipsum sanguinem attrahi oporteret. Similiter in mittendo sanguine secretio etiam fieri manifesto cernitur: primum enim natura si sit robusta nec ab aliquo impedita, vitioso sanguine sese exonerat, deinde bonum quoq; profundit coacta, nec tamē id opus secretricis facultatis est, sed partim retentricis, partim expultricis. Siquidem naturâ superuacuum expellente & vtile bonumque retinente, eiusmodi secretionem fieri contingit, quæ tamen non vnius facultatis, sed duarum opus est. atque idem de reliquis quoque motibus iudicandum, per quos natura inter bonum & malum distinguere videtur. Hi namque alicuius à Gal. commemoratæ facultatis omnino motus sunt.

Διάκροκα. sunt collyria arida, ophthalmiæ principio conuenientia. sic dicuntur quod croco constent. Inter quæ hoc vnum præcipuum habetur quod ab Aetio & Paulo Ægineta describitur. Recipit autem sarcocollæ drach. VIII. croci drach. IIII. glaucij drach. IIII. vt scriptum inuenitur apud Paulum. Aetius habet glaucij drach. XXIII. Omnia sicca læuigantur: deinde gummi drach. IIII. tragacanthi drach. II. adijciuntur, atque in collyrij formam rediguntur. Id autem eadem die fieri oportet. Nam collyria diu in mortario manentia nigrescunt & vires immutant. Est alterū ab hoc diuersum διάκροκον, quod habetur apud Celsum ad caligationem oculorum, quæ propter lippitudinem oritur.

Διακωδιῶν. confectio ex capitibus papaueris de qua «
Gal. 7. κατὰ τόπ. vide & in voce κώδεια. «

Διάλειμμα. integritas, intermissio. Dicitur quidem in febribus ἀπυρεξία, in alijs vero morbis, vt cephalæa, epilepsia, podagra, simpliciter διάλειμμα, ἀπὸ τοῦ διαλείπειν, hoc est ab intermittendo. significat autem apud Hippocratem εἰλικρινῆ ἄνεσιν, hoc est remissionem puram & synceram, vt aphor. 43. libro 4. febres quæcunque non intermittentes tertia die fortiores fiunt, magis periculosæ: si vero quouis modo intermiserint, periculum abesse significatur, sic enim in comment. Galen. explicat. Idem vero initio comment. 3. in lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν scribit intermissionem bifariam dici, primum quidem de ijs febribus quæ accessionem perpetuam non habent, deinde vero de ijs quarum accessio non soluitur integre, etiamsi insignes subeat mutationes, & post principium, augmentum, atque vigorem manifestam habeat remissionem.

Διαλείπειν. quod dicatur ab Hippocrate de febribus quæ εἰς ἀπυρεξίαν desinunt, annotauit Galen.

comment. in aphor. 43. l. 4. Verumtamen apud veteres bifariam dictum fuisse, idem explicauit comment. 3. in lib. 1. τ῀ ἐπιδημιῶν: interdum quidem de ijs febribus solis quæ perpetuam accessionem non habent, interdum vero de ijs, quarum non recedit accessio, sed insignes faciunt mutationes singularum accessionum, in principium, incrementum, vigorem & declinationem. Sed iuniores quosdam medicos eas quæ non magnam mutationem habent, appellare συνόχους: eas autem συνεχεῖς dicere solas, quæ non veniunt ad integritatem, & intermittunt post singulas accessiones: easdem autem vocari ab antiquis continuas, interim intermittẽtes quod scilicet inter continuas & integre desinentes mediæ sint: proinde eas vbi cum synochis conferuntur, intermittentes appellari: cum ijs vero quæ ad integritatem perueniunt, continuas.

Διαλείπων πυρετός. febris intermittens. Est febris putrida quæ vicissim soluitur & repetit. Gignitur omnis ex humore putrescente, non quidem vbique, sed in habitu corporis & minoribus venis, eoque differt à continua, cuius materia in vasis maioribus continetur. Discrimen enim à loco est. Putret autem triplex tantum humor, pituita, bilis flaua, bilis atra. Inde tres sunt omnes intermittentium febrium differentiæ materia differentes, quotidiana, tertiana, quartana. Quotidianam pituita, tertianã bilis flaua, quartanam bilis atra gignit putrens & per habitum corporis delata. Quod quamuis apud multos fide careat, verissimum tamen esse ex ijs intelliges quæ scripta sunt à Galeno extremo lib. 2. de differen. febrium: ea enim huius rei abunde fidem faciunt: ac si breui charta tota ea demonstratio comprehendi potuisset, eam hîc inseruissem, sed longior est, & nemo non habet librum eum Galeni in manibus. Humor ille quisquis sit, colligitur primum in toto habitu, aut totius habitus parte aliqua, vt in ventriculo, iecinore, liene, cerebro etiam quandoque, aut pulmone, aut corde, aut renibus, aut vtero: cumque propter partis intemperiem aut imbecillitatem concoqui nequeat, pro bono & vtili vitiosus & nocens euadit & putredinem concipit. Inde facultas expultrix irritata, ipsum tanquam alienum & noxium expellit. Expulsus autem & delatus per sensibiles corporis partes, vel frigus vel horrorem, vel rigorem excitat, pro varia humoris natura. Pituita enim suo contactu, & quia frigiditate vel alterationem subitam mouet, vel continuum diuellit, transiens per partes sentientes, primum frigus, deinde etiam horrificum frigus, vbi paulo plus incaluit, excitat. Bilis quia pungit & rodit, & calorem natiuum cum sanguine & spiritu intro reuocat, horrorem: melancholicus vero humor rigorem inducit. Deinde vero in corpus reuocato & accenso & concepto per putredinem calore febris accenditur (si modo humor tantus est, vt qui ex eius putredine accenditur calor cordi communicari possit) nec desinit, donec vniuersus ille humor, qui putruit, absumptus sit & in cinerem versus, quemadmodum & ignis ardere non cessat quamdiu humor aliquis in ligno superest. Est enim caloris febrilis ad putrentem humorem eadem fere ratio, quæ & ignis ad ligna. Ex ipsis enim lignis, dum alterantur, generatur ignis, nec tamen perpetua est hæc alteratio, sed finem habet vbi consumptus in totum fuerit natiuus lignorum liquor & in cinerem redactus. Sic in putri humore calor accenditur, & tamdiu perseuerat, donec omnino fuerit assatus, aut è corpore quouis modo vacuatus. Nam si intro pellitur in carnem interiorem, & versus ventriculum, intestina aut renes, vomitu, aut deiectione, aut vrinis finiet accessionem: aut si ad cutim, quod fere fit, pellitur, madore aut sudore tandem dissipatus accessioni finem facit & intermissionem febris adfert: siquidem integre vacuetur, puram & integram: sin minus, dubiam, & in qua manifestum ἐμπύρευμα relinquetur. Oportet autẽ vt febris intermittat, tantum humoris post singulas accessiones excerni, quantum per ipsam accessionem computruit. Nam si vel propter ægri corporis densitatem, aut errorem aliquem totus humor, aut bona eius portio in corpore retineatur, pro eius copia accessio ipsa vel grauior, vel mitior diutissime, & sæpe ad alteram accessionem perseuerabit. Hæc quidem intermissionis, quam διάλειμμα medici appellant, causa est, eiusque, vt suo loco dictum est, geminæ. Verumtamen soluta ea accessione, factaque intermissione, altera nihilominus accessio vel secundo die, vel tertio, vel quarto repetit, posteaquam scilicet humor talis tantusque in caloris febrilis foco denuo coaceruatus est, vt eum partis natura amplius ferre patique nequeat, sed iam putrere & calere incipientem à se depellere conetur. Tamdiu autem circuitus iste accessionum perseuerat, quamdiu ipsa putredinis causa in parte febrem fouente residet, proque eius causæ magnitudine magna putredo magnaque accessio excitatur. Ac pituita quidem, quia cruda semicoctaque est, facile in ventriculo aut alia parte gignitur & colligitur, ideoque quotidianas gignit accessiones, post vigesimam quartam horam recurrentes, vel eo etiam celerius quo crudior fuerit. Bilis flaua, si exquisita est, quia longiore eget tempore ad sui perfectionem, tertio quoque die colligitur, & redundat in iecinore, nec citius, nisi pallidior, crudior, frigidiorque sit, & pituitæ particeps. Bilis quoque atra si naturalis exquisitaque est, quia longiori tempore à liene trahitur & in eo coaceruatur, aut si vstione fit, tardius omnino eam gigni oportet quam flauam bilem, quarto quoque die accessiones mouet, vel celerius etiam, prout magis ad flauæ bilis naturam accedit. Hinc fiunt accessionum anticipationes. Quod si horum trium humorum singuli naturæ modum excesserint, vt pituita quidem ad flauam bilem magis accedat, bilis flaua ad atram, atra autem crassior sit quam naturæ eius modus & ratio ferat, aut magis vsta sit, ipsaque putredinis causa parua sit, nec valde offensa sit & irritata facultas expultrix, tardiores fient accessiones, & ab atra etiam bile fortasse quintanæ, septimanæ & nonanæ febres, quas lib. 1. τ῀ ἐπιδημιῶν Hippocr. commemorat.

Cæterum διαλείποντα πυρετὸν antiqui etiam interdum appellabant eam febrem quæ à recentioribus συνεχὴς dicta fuit, id est, quæ licet non desinat in ἀπυρεξίαν, remissionem tamen habet, & insignes facit mutationes singularum accessionum in initium, augmentum vigorem & declinationem vt annotauit Galen. comment. 3. lib. 1. Epid.

Διαλείπων σφυγμός. pulſus deficiens ſiue intermittēs. Eſt pulſus inæqualis in pluribus pulſationibus, in quo non ſolum vno, ſed pluribus etiam magnis vnus minor apparet, atque interdum totus quoque motus aboletur. Huic contrarius eſt ὁ παρεμπίπτων, in quo expectata quiete, in medio tanquam ſuperuacuus aliquis pulſus incidit. fit ab imbecillitate facultatis pulſificæ. Differt ἀπὸ τῆς ἀσφυξίας. quod hæc vt ſenſus ipſe indicat, ſit veluti defectus totius functionis, ille vero dimidiatæ tantum priuatio.

Διαλίβανος. collyrij nomen eſt digerendo puri, quod
» in oculis eſt, aptiſſimum, quale pus in Hypopuo
» eſt Gal. 14. meth. cap. vlt.

Διαλελυμένοι. diſſoluti, exoluti, de ægris dictum, qui
» ex extrema virium imbecillitate deiecti iacent,
» quæ figura proiecti cadaueris peculiaris eſt, licet-
» que ex morientibus permultos ita iacentes quo-
» tidie videre, hos διαλελυμένους & corpora ἔκλυτα καὶ
» πάρετα appellat Hippocr. 6. epid. 1.

Διάλυσις. ſic dicitur à quibuſdam σύνδεσις ἡρακλεία, vt habetur apud Paulum lib. 5. c. 3.

Διαμάσημα. vocatur id quod in ore manditur maſti-
» catorium practici appellant.

Διάμηλον. vel διὰ μήλων. Genus eſt compoſiti me-
» dicamenti ex malis cydonijs apud Gal. 6. de ſa-
» nit. tuenda, & l. 8. κατὰ τόπ. c. 4.

Διαμότωσις. eſt linamentorum in vlceris cauitatem inſertio.

Διάμωρον. diamorum, confectio eſt quæ ex moris
» fit, de qua Gal. 6. κατὰ τόπ. plura.

Διάντιος. perpetuus apud Hippoc. lib. de articul. Sic autem appellat τοὺς τείνοντας ſiue τόνους, quaſi à ſuperiore parte deorſum magna longitudine protenſos, vt annotat Galen. comment. 3.

» Cæterum pro διάντιος ſcribendum διαντῶος,
» vt non modo apud Hippocr. Sed etiam apud
» Diodor. & Suidam legimus, ſignificatque ab
» vno extremo ad alterum pertranſiens.

Διαναγκασμός. organum ſignificat, quo vi adhibita,
» membri alicuius reſtitutio cogitur apud Hipp.
» l. de articulis, quanquam & exemplaria quædam
» διαναγκάζοντα nominant; βάθρον ἢ ξύλον Paulus
» vocat, cuius vt loco cit. κατασκευὴν Hippocrates,
» ſic ille ex hoc Hippocratis loco καταρτισμὸν opti-
» me deſcribit: huius & meminit Oribaſ. lib. de
» machinamentis c. 35.

Διαπάσματα. id dicitur quod inane non eſt nec teneram fungoſamque medullam habet, ſed lignoſa ſoliditate durum eſt. Eo nomine ἀσπάλαθον à Syris vocatum fuiſſe, habetur apud Dioſcoridem.

Διαπάσματα. dicuntur aſpergines medicamenti alicuius ſicci & in puluerem triti. fiunt ad varios vſus. Plinius quædam ad cohercēdos ſudores, & vt à balneis inareſcant corpora parari ſcribit ex roſis libro 21. cap. 19. diapaſmata, inquit, ex roſis fiunt ad ſudores coercendos, ita vt à balneis inareſcant corporibus, deinde frigida abluantur. id quod Dioſcorides Grece dixit, χρῶνται δὲ καὶ πλείους ἐν διαπάσμασι καὶ συγχρίσμασι μετὰ τὸ λουτρὸν, καὶ μετὰ τὸ ξηρανθῆναι ἀποκλύονται ψυχρῷ. hoc eſt, vtuntur vero etiam plures in diapaſmatis & ſynchriſmatis poſt balneum, & poſtquam reſiccati fuerint, frigida abluuntur. Idem Plinius lib. 13. c. 2. Siccis, inquit, odoribus conſtant quæ διαπάσματα vocantur. De his & Martialis lib. 1.

Quid quod olet grauius miſtum diapaſmate virus?

Diapaſma enim dixit ſiccos odores qui in paſtillos inſpergebantur. Verumtamen non eum modo vſum præſtabant, nec ex medicamentis vnius generis componebantur. Siquidem totis corporibus vel eorum partibus fouendis, ſiccandis, laxandis, adſtringendis, molliendis, durandis, & odorandis aliquando inſpergebantur. id quod ſatis euidenter docet Paulus Aegineta lib. 7. c. 13. καταπάσματα appellans, quæ omnino eadem ſunt atque διαπάσματα. Dicitur autem διάπασμα non id modo quod corpori ſiccum inſpergitur, verum etiam quod in potum inditur, & inſperſum potui bibitur. Nam & huius exempla quædam habentur apud Gal. vt libro 9. τῶν κατὰ τόπους: anchuſam tenuiſſime tritam cum aqua potabili bibendam dato. Et, ſtruthij cochlearium cum melle dato. Nam ipſe medicamenta hæc καταπαστὰ, ſiue (quod idem eſt) διαπάσματα appellat. Refert tamen Oribaſius ex Antyllo ἐμπάσματα, καταπάσματα & διαπάσματα differre: quod ἐμπάσματα compeſcendis ſudoribus aut alia corporis per halitum digeſtione adhibeantur, aut ad ſummam cutim ſcarificandum, aut commouendum pruritum: καταπάσματα vero vlceribus ſuperponantur: διαπάσματα vero ad odoris gratiam apparentur, & alis atque feminibus ad ſummouendam graueolentiam illinantur.

Sic διαπάσματα odorati puluiſculi diceban- «
tur quibus lecti cubiculares & diſcubitorij con- «
ſpergebantur delicatorum, vnde & nomen, nec «
in diem erant, ſed ſtatim ad vſum adhibebantur, vide καταπάσματα.

Διαπεπλεγμένα σκέλεα. hoc eſt, diuulſa longoque in- «
teruallo à ſe inuicem diſtantia crura. Id partici- «
pium, vt ait Galen. comment. in prognoſticum, etiam διὰ τοῦ χ διαπεπληχμένα. ſcribi poteſt.

Διαπεπλῆσθαι. ſignificat apud Hippocratem diuaricari & cruribus diductis iacere: quod etiam ab eo ἐκπεπλῆσθαι dicitur. Græci enim πληγάδα, ſiue (quod idem eſt) πληχάδα appellant, quod inter vtrumque crus ſpatium eſt, vt ſcribit Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Διαπήγματα. tranſuerſaria. pars ſunt inſtrumentorum, quæ ad crurum laterumque compaginem fiunt: ad quem vſum primo præcipueque deſtinantur. Huc accedit quod machinationes quoque ſuſtinent, vt puta trochleas, cubitos, atque alia quædam.

Διαπήδησις. eſt ſolutæ cōtinuitatis ſpecies, per quam ſanguis veluti tranſcolatus ſiue ſudoris modo tranſmiſſus effluit. Id autem duabus de cauſis contingere poteſt. Nam vel vaſorum tunica ipſa rarefacta, ſanguine vero tenuato oritur: vel accidit interdum ex gracilium vaſorum ore adaperto. Non eſt autem hæc ſanguinis effuſio qualis per anaſtomoſin, in qua tum maiorum venarum arteriarumque ora aperiuntur, tum ſanguis impetu & copia erūpit. Siquidem per διαπήδησιν veluti tranſcolatur ſiue ſudoris modo tranſmittitur, perque carnem ſub cute diffunditur in modum τῶν ἐκχυμωμάτων, temporiſque progreſſu liueſcit & ater euadit, paruis grumulis ex diſperſo in multas cutis partes ſāguine coactis. Nec vero proprie ſanguis eſt qui per διαπήδησιν effunditur, ſed ſeri potius ſpecies, vt ſcribit Gal. in lib. de ſympt. cauſ. Eumque in modum ex iecinoris renumque debilitate meijtur, ac ſæpe per aluum deijcitur ſanguinolentum ſerum. Itaque τῆς διαπηδήσεως præcipua cauſa eſt ſanguis ſeroſus,

tenuis & calidus effluens per vasorum tunicas rarefactas, eoque proprie differt ab anastomosi. Quod si contigerit aliquando etiam διαπήδησις apertis vasorum osculis, vasa quidem omnino exigua sunt, & ex quibus sanguis impetu & copiosus emanare non potest.

» Διαπήδησιν vocat Aurelian.c. 10. l. 2. Tardar. pass. » expressionem siue sudationem.

Διάπλασις. dicitur à chirurgis fracti ossis compositio eiusmodi, vt comminuti ossis extrema se contingant, omnesque eius partes sibi ex aduerso collocentur, & in pristinam vnitatem reducantur, vt annotat Gal. comm. 1. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Διαπλάττειν. illinere, inungere. Inde διαπλάσματα vnctiones aut fomenta, quibus totum corpus oblinitur. Significat & membra fracta componere; atque in pristinam formam restituere, vt, cum scribit Gal. comm. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν: ὅπως ἀεὶ φυλάττοιτο τῶν διαπλασθέντων ἡ θέσις. hoc est, vt semper conseruetur fractorum membrorum compositio.

Διαπνοὴ. difflatio, perspiratio, transpiratio. Est totius corporis veluti respiratio quædam per cutem. Est enim species quædam respirationis quæ ἀναπνοὴ dicitur. Itaque vt hæc duplici motu constat, vno quo aer frigidus attrahitur, altero quo fuliginosa excrementa vacuantur, sic duplici modo ipsa διαπνοὴ efficitur, & animalium corpora difflantur. vno quidem, effusis ad exteriora vaporosis & fuliginosis superfluitatibus, altero vero attracta refrigerante ac ventilante natiuum calorem aerea substantia. Hi autem motus quoniam obscuri sunt, ipsum ideo opus à medicis λόγῳ θεωρητὴ διαπνοὴ, & ἄδηλος αἰσθήσει διαπνοὴ, hoc est, perspiratio quæ ratione comprehendatur, & transpiratio sensu imperceptibilis, appellatur. Hæc corporibus omnibus toto vitæ curriculo inest, eiusque author est calor natiuus, etiamsi varia sit pro discrimine ætatum, anni temporum, studiorum, & totius, vt breuiter dicam, diætæ. In quibus tamen differentijs cōmune hoc inest, quod calidioribus temporibus, regionibus, ætatibus, naturis, diætis, non parua substātiæ nostræ portio per διαπνοὴν exhalet, vt contra in frigidioribus pauca propter cutis adstrictionem. Est autem necessaria difflatio ad corrigendam qualitatem & intemperiem quæ retentis fuliginosis & acribus excrementis necessario excitatur: eoque fit vt quibus suppressa est, eos febres facilè corripiant.

» Est vero & altera διαπνοῆς species à Gal. explicata comment. in aphor. 15. l. 1. quæ non à calore interno & natiuo fit, sed ab externo; atque per hanc non tantum quæ in corpore superflua sunt, sed omnia euacuat æquabiliter, materiam inutilem & vtilem, quæ in corpore continetur secundum naturam digerens: Reperitur & in plantis διαπνοὴ quanquam illæ non spirant, omne enim viuens διαπνεῖται, siquidem calor vitalis in multis refrigeratione indiget, in omnibus instauratione, instauratur autem calore cœlesti circumfuso qui sese induit in omnia, is est Anaxagoræ νοῦς aut eius minister: Hippocr. quoque in omnia diffusum agnoscit: inde & Theophr. 5. de causis plantar. ἐκπνεῖσθαι dixit de arbore moriēte, sicut & διαπνεῖσθαι de ea quæ exsuccatur, dum enim vi frigoris naturalis calor exigitur, simul item humor exprimitur & expirat.

Διαπνεόμενος. apud Gal. is dicitur qui sudoribus exhauritur & resoluitur referente Budæo.

Διαπορήματα. anxietates dicūtur, videlicet æstuationes, inquietæ corporis iactationes, ἀπορίαν exponit Galen.

Διαπτερώσεις. διακαθάρσεις ὤτων. hoc est aurium purgationes, apud Hippoc. quod pennis interdum aures repurgemus.

Διαπύημα. dicitur apud Hippocratem, cum aliquo præter naturam tumore concocto pus vniuersum collectum est: significat idem quod ἐμπύημα. atque διαπυΐσκειν idem quod ἐμπυΐσκειν.

Διαπυητικὸν φάρμακον. suppuratorium medicamentum. Id dicitur quod calore & humore temperatum, porosque obstruens, pus mouet. Est enim suppuratorij medicamenti effectus, puris generatio. At pus caloris natiui opus est, qui quanto fuerit vegetior, tanto præstantius pus efficit. Itaque quæ puri gignendo conueniunt, ea proxime oportet ad caloris nostri substantiam accedere, eumque quoad fieri poterit augere. Quemadmodum enim alterationes quæ secundum naturam ab innato calore fiunt, à simili calore externo iuuantur, etiam in suppurationibus vsu venit. Sunt autem naturâ modice calida & humida calori natiuo proxima, & proinde aptissima ad iuuandam concoctionem quam natiuus calor molietur. Ex quibus perspicuum est suppuratorium medicamentum, cum similem naturali temperaturam habeat, eius substantiam tueri potius quam immutare. Itaque in mouendo pure, humor quidem alteratur, aut si qua caro contusa est: alia vero omnia, quæ secundum naturam sunt, substantiam suam conseruant. Tale igitur debet esse medicamentum quod ad pus mouendum adhibetur, qualis est in naturis temperatis natiuus calor. At vero quæcunque hoc modo temperata sunt, rarefaciunt, emolliunt, laxant, nec halituosa modo excrementa, aut tenuiorem humoris partem, sed ipsum etiā natiuum calorem euocant & dissipant, atque ex accidenti refrigerant. Ex quo liquido apparet emplasticum esse oportere medicamētum quod exacte suppuratorium est, vt præclusis meatibus, natiuus calor intus contineatur, in quo concoquentis naturæ robur inest. Ita substantia quidem caloris augebitur, neque intendetur qualitas, porisque obstructis nulla difflatio fiet vel insiti humoris, vel halituosorum excrementorum, vt inde metui possit partis affectæ siccitas. Quæ enim ita detergent aut calefaciunt cataplasmata vt etiam exiccent, pus mouere nullo modo possunt. Nam quæ detergent quidem, etiamsi non multum calefaciant, quia tamen obstructione liberant & reserant meatus, faciunt vt vna quoque caloris pars euolet: quæ vero plurimū calefaciunt, non parum caloris foras euocant, & eum qui superest acriorem reddunt. Ex quo fit vt natiui caloris substantia imminuatur, & eius qualitas intendatur. quorum tamen neutrum in pure mouendo fieri expedit, sed potius halituosum & calidum spiritum contineri quamplurimum, & ad vnguem caliditate symmetrum. Sic enim vbi aliquid coquere consilium est, melius perficitur coctio. Genus autem concoctionis est ea quæ fit in pus conuersio, quam quæ præstant medicamenta, à medicis etiam πεπτικὰ vocata sunt.

Διάπυρον. consiligo. sic dicta Græce quod inter triticum & siliginem nascatur.

Διαῤῥοῶν. medicamentum ex granatorum succo vocatur.

Διάρθρωσις. dicitur aliquando generatim omnis ossium compositio ad motum voluntarium comparata, quomodo sæpe à Galeno vsurpatur libr. de vsu partium & commentariis in libros Hippocratis: sed nonnunquam speciatim sumitur, estque altera τῆς ἄρθρου, id est, articulationis differentia, quam diffinit Galen. esse σύνθεσιν siue σύνταξιν, hoc est, commissuram ossium inter se motum euidentem habentium. Eam alio nomine Hippocr. προσάρθρωσιν appellat. Est autem ea ossium connexio omnino laxior, sic vt euidens, facilis magnusque motus sit, cuiusmodi in cruribus, brachiis, manibus & pedibus habetur. Huius tres differentias Galen. ait, ἐνάρθρωσιν, ἀρθρωδίαν, γίγγλυμον.

Διαπνοάς. exponit Erotian. τὰς τῶν ἐπιδέσμων διαπνοάς, καὶ τὰ μεταξὺ τούτων διαστήματα, εἴρηται δὲ παρὰ τὴν ῥῆσιν, εἴτις ἐστὶν εἶδος ἀναπνοῆς id est vinculorum velut quasdam interspirationes & intermissa spatia.

Διαῤῥέπειν. dicitur apud Hippocrat. de his qui cum altero crure breuiore sint, siue huic siue alteri innitantur, in illud quoque totum corpus inclinant. significat enim mutare corpus modo à recto habitu & qui sine inclinatione est in affectū crus inclinando, & rursum ab ea inclinatione attolli in crus sanum & erigi, vt annotat Galenus comment. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Διάῤῥοδα κολούεια. sunt certæ collyriorum species ex rosis compositæ. Eorum multæ etiam differentiæ sunt: διάῤῥοδον Nili omnium celeberrimum, διάῤῥοδον τὸ διὰ τῶν ὠβ, quod alio nomine χλωρὸν appellatur: διάῤῥοδον λευκὸν, ἐλπίδιον, κρόκινον, ὡραῖον.

» Quorum compositiones habetur apud Gal. l.4. κτ' τόπ. c.7. Aetium lib.7. cap.108. & Paul. Ægin. l.7. c.16.

Διάῤῥοια. est alui profluuium absque intestinorum exulceratione, quo vel pituita, vel bilis altera, syncera aut inuicem mista vacuatur. In causa sunt humoris copia & cruditas, quæ aut in toto corpore aut in certa quadam parte sedem habet: ventriculus enim multitudine grauatus quam vel ipse colligit, vel ex alijs sese in eum exonerantibus suscipit, aut maligna aliqua qualitate irritatus quam cruditas (sic autem nunc appello concoctionis deprauationem, quæ proprie δυσπεψία dicitur) inuexit, τῇ διαῤῥοίᾳ infestatur: maxime quidem, si orificium eius supernæque partes valentes sint, inferiores autem & πυλωρὸς languidæ. Nam si contra acciderit, vomitiones ἀντὶ τῆς διαῤῥοίας citabuntur, vt docet Gal. lib. 3. de fac. nat. Quemadmodum autem ex ventriculo in intestina materia diarrhœæ fluit, sic etiam per venas mesaraicas in eadem portio ipsius defertur. Cæterum humorum cruditatem cum vitiosi cibi potusque, aeris intemperies, insuetum ocium, cutis adstrictio, tum etiam febres longæ aut acutæ moliuntur, quæ & humores & ipsum corporis habitum vitiant, vt inde facile diarrhœa excitetur. Verum sicut ea febribus quandoque succedit, sic illas vtique non minime proritat ex desurgendi frequentia. Quod si etiam rosio aut dolor aut calor immodicus (quæ pro qualitate humoris fluentis sentiuntur) in ventre atque intestinis sit, huic certe vel longe magis affectio febrilis increscit: sed nec solæ febres diarrhœam mouent, verumetiam venena sumpta, & purgantia medicamenta, quæ intemperiem in iecinore, ventriculo aut intestinis reliquerint. Quæ quamdiu manebit, aluus descendet, perque eam corrupti & putres humores, non vnius quidem generis, sed varij pro ciborum differentijs & ægrotantis intemperatura vacuabuntur.

Διάῤῥοια εἰς οὖρα. profluuium vrinæ. Vide διαβήτης.

Διάσμυρνα. sunt collyriorum species, quorum plures habentur differentiæ. Duas describit Galen. lib.4. τῶν κτ' τόπους, γλαυκιδιον, καὶ ἐξ αἱματίτου. Aliquot etiam Aetius, vt εὐῶδες, ἀσκληπιάδειον, ἰσόφωτον, διόνυσος. Habet & Scribonius Largus collyrium διασμύρνης descriptum, quod alio nomine ἀθλώπιτον & εὐῶδες appellari dicit.

De quo vide in dictione Ἀθλώπιτον, insuper Gal. 1. κτ' τόπ. c. 8. σμῆγμα Critonis describit valens ad achoras διάσμυρνον nuncupatum. Aliud quoque est διάσμυρνον dictum ἀπολοφώνιον quasi mortem differens, malagmatis species, describitur à Gal. 7. κτ' γένη ex Asclepiade; collyrij quoque species quod & τὸ κλαυδιακὸν Paulo dicitur, describiturque l.7. c.16. Non est autem dubium omnia sic vocari quod myrrha constent.

Διάστημα. interstitium, interuallum. Dicitur apud Hippocr. cum ossa, quæ citra commissuram naturaliter se contingunt, affectu aliquo diducuntur & diuelluntur. Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις interpretatur διάστημα corporum ipsorum compositionem lanis similem.

Διαστήματα quoque poni videntur pro eo temporis spatio quo medicus ab ægro discedit, donec eum reuisat, & pro medici absentia lib. περὶ εὐσχημοσ. apud Hippocr.

Διάστασις. idem quod διάστημα, definitionum medicarum author διάστασιν appellat deductionem mutuam ossium quæ per suturam & coalitum iuncta sunt: & διαστάσεις χειρῶν manuum distensiones dicuntur quales in conuulsionibus contingunt, dum principio neruorum læso functio vitiatur, vt in catalepsi, epilepsia & apoplexia. Sed & φλεβῶν διαστάσεις dicuntur venarum distensiones ac amplitudines Aretæo c. 2. l. 2. de causis & signis morborum acutorum.

Διαστολεὺς εως, instrumenti chirurgici nomē est, quo vtuntur in ægrotantis ore deducendo, aut matrice, vel alijs quæ συμμύοντα volunt διαστέλλειν, alio nomine διαστομωτρὶς μήλη dicitur à διαστομόω significante idem quod διαστέλλω.

Διαστολή. diastole. Est motus cordis & arteriæ quo dilatatur in longum, altum & latum. Pars enim pulsus est, cor atque arteriam à corde proficiscentem attollentis & velut explicantis: illud quidem vt à pulmone aerem frigidum attrahat, quo contemperetur & alatur, hanc vero vt spiritum vitalem intromittat, quo per singulas partes postea diffuso calorem natiuum earum augeat atque tueatur.

Διαστολὰς etiam Empirici appellare consueuerant, eos sermones, qui quod proprium est à communi separant distinguuntque, quos etiam διορισμοὺς aliquando appellabant vt notat Gal. comm. 1. in l. de diæta acut. t. 18.

Διαστομωτρὶς. Gal. in exeg. vocum Hipp. μήλην τὴν διαστέλλουσαν specillum dilatatorium exponit, proprie specillum quo os clausum deducitur atque aperitur.

Διαστομωτρὶς. ſpecillum dilatatorium, apud Hippocratem, vt annotat Galenus ἐν τῶ γλώσσαις.

Διάστρεμμα. ſpecies eſt luxationis, qua non ea modo quæ iuxta articulum neruoſa ſunt, ſed & ipſe articulus leuiter deprauatur, ſuaque ſede commouetur. Nam ſi ipſo articulo illæſo, neruoſa tantum reſoluantur, id quod præſertim accidit cum ambulando veſtigium fallit, στρέμμα appellatur, ſicut annotat Galen. comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Διαστροφὴ ſpecies eſt luxationis qua non ſolum articulus, ſed & ea quæ articulos connectunt neruoſa corpora leuiter deprauantur, & ſede ſua dimouentur: Quin & διεστραμμένα dicuntur quæcumque peruertuntur, & vitiato naturali ordine, præpoſterum aut peruerſum occupant, vt ne id ſolis articulis attribuas ſicut videre eſt apud Gal. initio comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον: qui & ad aphor. 35. l. 4. ἀποτρέφηται exponit de omni, quæ eſt ad id quod præter naturam euerſione: fiūt autem illæ partium peruerſiones inquit idem ad aphor. 49. & 35. l. 4. dum tenduntur & contrahuntur ij qui ad eas feruntur nerui, quod propter inflammationes, duros tumores ſiccitates & frigiditates immodicas contingit.

Διασφαγὴ. dicitur hiatus ille qui cernitur in iugulo ſeu gutture diſſecto, & generaliter quiuis hiatus, quodlibet interſtitium.

Διασφύξιες φλεβῶν. venarum ac arteriarum pulſationes Hippocrati dicuntur lib. de alimento, quæ per reciprocum diaſtoles & ſyſtoles motum pulſum conſtituunt ad aerem expellendum & recipiendum.

Διάτασις. eſt diſtentio ſeu tractus corporum ad inferna loca & ſuperna teſte Galen. in definit. medic.

Διατελέος. ſignificat apud Hippocr. διαπαντὸς τοῦ χρόνου, id eſt perpetuo. Attica lingua διατέλους, ſeu διὰ τέλους, dicit.

Sic interpretatur Galen. comm. 2. in libr. de rat. vict. in morb. acut. & comment. 4. in eundem lib. & l. 2. περὶ διαπνοίας, & comm. 3. in libr. 1. Epid. eſt autem hæc Hippocrati dictio familiaris.

Διατεσσάρων. nomen eſt potionis, quam antiqui ad coxendicis dolorem inſtituerunt continuandam toto anno. Sic dicta eſt quod quatuor medicamentorum generibus conſtet hunc in modum: Chamædryos pondo, gentianæ vnciæ nouem, ariſtolochiæ rotundæ vnciæ nouem, rutæ ſeminis ſicci ſextarius. Hæc tuſa dantur quotidie ad annum ieiuno ex duobus aquæ frigidæ cyathis. Author Paulus lib. 3. c. 77.

Διάτριτος. tridui inedia. Inuentum eſt Empiricorum, primumque à Theſſalo excogitatum. Totum autem erat in victus ratione, quam ita inſtituebant in omnibus ægris, vt primum in quarto die ipſos cibarent, poſt in ſexto, mox in octauo, deinde in decimo. Prima quidem cibatio poſt primam diatriton, reliquæ alternis diebus. Sed nugas eas & deliramenta Galen. multis in locis ridet.

Videtur autem διάτριτος illa non eſſe inuentum Theſſali, eſſeque multo antiquior Hippocrate vt patet ex lib. 2. de diæta in acutis, vbi ſic Hippocr. medicos (ait) contra quam oportet agere ſcio, nempe omnes languentes per initia morborum duos vel tres vel etiam plures dies inedia ſiccare, atque ita tum ſorbitiones tum potus exhibere, idque forſan quod magnæ corporis mutationi magnam quampiam obijcere mutationem ipſis decens eſſe videatur: ab illa autem diatrito, ſeu tridui inedia, qui illam ſiue ægris imperarent διατριτάριοι dicebantur, διάτριτος etiam Budæo vocatur acceſſio morbi ſeu febris tertio die.

Διὰ τῶν σπερμάτων. medicamenti genus eſt è ſeminib. factum, vnde illi nomen Anodynum eſt & narcoticum, quippe quod, inquit Gal. 5. method. c. 13. ſomnum conciliet, & ſenſum doloris leuet: ſiccandi quoque vim habet vnde Gal. 5. meth. c. 9. ſolemne ſibi fuiſſe inquit in pectore perforato illo ſemper vti.

Διὰ τριῶν πεπέρεων. antidotus eſt ex tribus piperibus, quam dupliciter parare Gal. ſolebat, vt ſcriptum reliquit 8. meth. & 4. de ſanit. tuenda: alia enim erat ſimpliciſſima ex tribus piperibus Aniſo Cretico, thymo Attico & zinzibere; alia compoſita; teſtatur enim ibidem Gal. ætatis ſuæ medicos, Amnium, Seſeli Lybiſticum, helenium, Nardum Spicam & id genus alia immiſcere cōſueuiſſe, ſed hæc potius (inquit) medicamento ſunt ſubſtrahenda; atque illud ijſdem penitus per omnia verbis refert Aet. l. 9. c. 24. Sed Paulus in ponderibus multum variat l. 7. c. 11. Scribitur etiam ab eodem ex duplici pipere medicamentum longe diuerſiſſimum: hanc autem antidotum eſſe apprime vtilem inquit Gal. ſtomachicis cibos non digerentibus, omni imbecillitati ventriculi ex frigida intemperie, humori pituitoſo qui in eo ſtabulatur excutiendo, & aduerſus febrium rigores.

Διαφανὴς. perſpicuum atque pellucidum ſignificat, ſic ſæpe apud Hippocr. διαφανέα οὖρα, id eſt λευκὰ καὶ λεπτὰ dicuntur, & διαφανέα ὦτα aures pellucidæ inter lethales faciei notas, id eſt ex ſiccitate tabefactæ & excarnes, & διαφανέες φλέβες venæ dicuntur apud Hippocr. manifeſtæ, apparentes, & quæ ſanguine plenæ ſunt atque turgidæ: Præter eam ſignificationem, etiam διαφανὴς candens & ignitum ſignificat, & Galenus διαφανῆ, ἱκανῶς διάπυρα abunde ignita Hippocrati vocari ſcribit, vt interpretatur Gal. comm. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων, quo loco conſulit Hippocr. ferramenta quæ ad alam admouentur candentia eſſe oportere: idem Hippocr. περὶ αἱμορροΐδων, διαφανέα τὰ σιδήρια, candentia ferramenta vocat quibus hemorroidas inuri iubet, quæ διάπυρα καυτήρια ignita cauteria exponit Erotianus.

Διαφανὴς οὖρον. vide οὖρον.

Διαφανέα ὦτα. aures pellucidæ vide οὖς, auris, vbi plura.

Διαφανὴς λίθος. dicitur à Romanis lapis ſpecularis, vt ſcribit Gal. libr. 4. τῶν κατὰ γένη. Leuiter & ſine morſu exiccat. Itaque vlceribus ægre quidem cicatricem, admittentibus conducit non item malignis & rebellibus.

Διαφθείρειν, ἐνδιαφθείρειν, & ἀποφθείρειν. in vniuerſum rem quamlibet vitiare & labefactare ſignificant: medicis tamen etiam fœtum immaturum quauis de cauſa perdere extinguereque deſignant & foras eijcere, quod abortire & abortiri Latini vocant, Græci ἐκτιτρώσκειν, ἀμβλοῦν, ἀμβλίσκειν, ἀμβλώσκειν & ὠμοτοκεῖν, quæ poſteriora ab illis priorib. duobus, διαφθείρειν dico & ἐνδιαφθείρειν, prioris tantum poſteriorisque ratione differunt, cum ad fœtus internecionem eiuſdem foras cōſequatur eiectio: διαφθείρειν autem apud Ariſtotelem

» telem 3. de histor. anim. c. 1. Gaza castrare expo- » nit, quod ibidem fieri duobus modis inquit, vel » quando testes adhuc nouellos frangũt, aut adul- » tos iam firmosque excidunt.

Διαφθορά. corruptela: cacochymia dicitur, sed ea tã- » tum quæ deterior est, Galen. enim comment. in » 17. aphor. l. 2. hanc solam humoris corruptelam » διαφθορὰν vocari ait, quæ tam magna est, vt non » possit iterum per naturæ concoctionem ad pri- » stinam humoris bonitatem redire: διαφθορὰ quo- » que abortionem significat, estque nomen gene- » rallius quam ἔκρυσις, effluxio, quæ fit ante 7. diẽ » & ἐκτρωσμὸς quæ incipit intra 40.

» Διαφθορὰ προσώπου. faciei corruptio, vide προσω- » πον.

Διαφλύξιες. ὑπερέκλυσις, hoc est effusiones, apud Hip- pocr. vt Gal. explicat ἐν ταῖς γλώσσαις.

Διαφλύοντα. humectantia apud Hippocratem.

Διαφλυχθεῖσα. perfusa & humectata, apud Hippo- cratem.

Διαφορά. differentia. Est qua quid ab aliquo differt. Gal. author est maiores Græce solitos appellare διαφορὰς, εἴδη, τρόποις, ἰδέας, γένη: eaque omnia pro vna eademque re vsurpasse.

Διαφόρησις. digestio, euaporatio, discussio: Est humo- rum qui in parte aliqua continentur per meatus insensibiles eductio.

» Tullius epist. 13. l. 16. ad Tironem scribens » διαφόρησιν pro aeris captatione post longum mor- » bum scite vsurpasse videtur: siquidem Tiro vi » morbi pene cõsumptus, iamque ex illo vix emer- » gens cum rus profectus esset recreationis ergo, » ad illum subinde Tullius scribens, tibi (inquit) » διαφόρησιν gaudeo profuisse, id est meliori esse te » nunc loco, & valetudinis firmiore statu, ac eius » conditione propter iucunditatem & suauitatem » summam, quam tu ipse perceperis inter deam- » bulandum & rusticandum, idipsum est quod vul- » go & vernacule Galli vsurpant aerem capere & » foris leuiter deambulare, inde scilicet hæc est si- » gnificatio deducta, quod in ipsa quæ ruri fit iu- » cunda deambulatione, aeris bonitate nouantur » spiritus & recreantur qui in totum corpus diffusi » vitiosos humores discutiunt.

Διαφόρησις ἄδηλος. disiectionem occultam vertit Au- » relianus c. 32. l. 2. acut. morborum.

Διαφορητικὰ φάρμακα. medicamenta dicuntur per » halitum discutientia quæ scilicet humores in ali- » qua parte contentos per meatus insensibiles » educunt.

Ea proxima sunt attrahentibus: siquidem vi- cinæ sibi virtutes sunt, eorum quæ in alto latent attractrix. & attractorum digestrix. Nam quæ trahunt, etiam nonnihil omnino discutiunt, & quæ discutiunt pariter trahunt. Omnia in vni- uersum desiccant, idque duplici ratione, aut hu- mores ebibentia cum poris quibusdam insunt, aut totam partem alterantia.

Διαφορητικὸς ἱδρώς. is sudor appellatur qui à resolu- tione fit proprij vltimique alimenti solidarum partium, aut earumdem colliquatione & disso- luta natura, & διαφοροῦμαι immodico sudore ex- haurior & resoluor vt exponit Budæus, inde & εὐδιαφόρητοι dicuntur apud eundem οἱ ῥαδίως διαπνεόμενοι, id est quibus facile succi perspirabili cute digeruntur, quibus contrarij sunt δυσδιαφό- ρητοι.

Διάφραγμα, septum transuersum. Est musculus ro- tundus obliquus, caput in medio habens, & fines vndique thoraci interno adnexos, liberæ respira- tionis instrumentum. Hic nec situ nec forma vl- li alteri musculo respondet: siquidem in medio caput principiumve habet, ex quo fibræ, instar linearum à centro ad circunferentiam excurren- tium, in eas partes proficiscuntur in quas ipse in- seritur. Est autem suo capite membraneus, inde- que paulatim carnosior efficitur. Totus admo- dum obliquus est, siquidem ante pectoris ossi, iuxta mucronatæ cartilaginis radicem adhærens, per spuriarum costarum extrema in lũbos dua- bus aponeurosibus longius protenditur, itaque à prioribus partibus deorsum ad posteriora ver- git. Duabus membranis tegitur, vna inferiore, à peritonæo, altera superiore à tunica costas suc- cingente. Est enim medius inter partes alimento seruientes quas peritonæum continet, & inter spiritus organa quæ tunica succingente conclu- duntur, eamque ob rem iure διάφραγμα nomina- tur, quod eas partes διαφράττει, id est discludit, quasi septum quoddam medium. Eundem vero φρένας veteres appellarunt, quia (vt aliqui putant) eo inflammatione affecto mens lædatur. Nam multi quidem varios ob morbos delirare solent, sed quæ eo affecto incidunt deliria, non multum distant à phrenitide. Nulla enim pars cerebro subdita præter septum transuersum perpetuum delirium excitat. Itaque maximus illi videtur esse cum mente consensus, & ad eam septum transuersum aliquid conferre. Latini præcordia, vt ait Plinius appellauerunt, quia cordi præten- dantur.

Dicitur etiam Græcis διάζωμα, Aristoteles « appellauit, ὑπόζωμα nescius hanc partem magnæ « in animalibus & necessariæ vtilitati vt scribit « Gal. 5. de loc. aff. esse deputatam. «

Dicitur etiam & in naribus διάφραγμα quod narium meatus diuidit: κίων & φυλὶς à quibus- dam dicitur.

Διαφραδὴς. σαφὴς. apud Hippocratem, hoc est mani- festum.

Διαφράττοντες ὑμένες. dicuntur membranæ illæ, quæ totum thoracis spacium à iugulo ad septum vs- que in duos sinus, dextrum sinistrumque, diui- dunt: vulgo mediastinum vocatur.

Διαφρεὺς. spumans apud Hippocr.

Διάφυσις. dicitur ab Hippocr. in commissura genu corpus quoddam νευροχονδρῶδες, quod in media commissura eminet, & processus femoris, qui in tibiam inseruntur, distinguit, vt annotat Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Sed & διαφύσεις dicuntur ab Hippocr. verte- « brarum interstitia aut rimæ, cauites paruæ ac « superficiariæ, sinusque vertebrarum corpori- « bus incisi ad apophyseωn transuersarum radi- « ces; in quas costarum principium tuberculoso « quodam capite & rotundo inseritur: eo quoque « nomine duplices illi sinus in quibus duplicem « dearticulationem costæ faciunt dicuntur. «

Διαχάλασις τῆς ῥαφῆς. quasi suturæ resolutionem dixe- « ris apud Hippoc. lib. de vulnerib. capitis: ea vero « suturarum capitis affectio est, quando scilicet ad « eundem modum finduntur & dehiscunt, vt præ- « ter rimam quæ in osse fit, suturæ nexus ille dis- « soluatur quo vna ossis pars alteri inseritur. «

Διαχαλκίτεως. emplastri nomen est, quod aliter Græ- « cis φοινίκινον, nunc vulgo Pharmacopœorum «

Diapalma appellatur, vide φοινίκινον, & in voce χαλκῖτις.

Διαχελιδόνιον. medicamentum dicitur ex hirundinibus confectum apud Aretæ. 1. de curat. acut. c. 7. quod in anginæ curatione admoueri præcipit: describitur & à Gal. 6. κτ̀ τόπ. ex Asclepiade & Harpocrate.

Διαχειρισμοί. dicuntur medicamentorum dispensationes, administrationes & præparationes 2. Epidem. compositiones vulgo dicimus, quæ manuum tractationes exigunt.

Διαχριστόν. medicamentum dicitur quod palato, Columellæ, & narium foraminibus applicatur, ab illinendo sic dictum, cuius vsus est vt humorem è capite per os eliciat, sicut ἔρρινον per nares: διαχριστὰ στομαχικὰ, id est illitiones multæ stomachicæ à Gal. 6. κτ̀ τόπ. c. 1. describuntur.

Διαχυλῶν. emplastrum est, cuius variæ habentur in myropolijs descriptiones.

Ipsum describit Gal. ex Democrate l. 7. κτ̀ γέν. c. 10. eius nominis collyrium habetur apud Gal. 4. κτ̀ τόπ. c. 7. ad sedandos oculorum dolores: est quoque ὁ διὰ τ̃ χυλῶν pastilli nomen ad nomas & scabiosos affectus à Galeno descripti. 5. κτ̀ γέν. c. 11.

Διάχυσις. liquefactio. Est corporis sicci ad humidius alteratio. Contraria est τῇ πήξει, hoc est, coagulationi siue concretioni. Fit per humectationem: tunc enim quæ sicca erant & terminata, incipiũt diffluere & liquari, quod opus humidi est. Humiditas autem inducitur, vel nouo humore superinducto, vel resolutione quadam partium aquearum, quæ ante in corpore latebant compressæ & constipatæ, vel per dissolutionem partium terrestrium prius in vnum coactarum: quemadmodum Aristot. l. 4. τ̃ μετεώρων demonstrauit.

Διάχυσις etiam, & διάχυτον, dictum est à quibusdam τὸ δελφίνιον, vt habetur apud Dioscoridem.

Sed & διάχυσιν Cælius Aurelian. animi laxationem & quasi diffusionem appellauit, quam de risu verba faciens in atrophiæ curatione post cibum commendauit; & quando similiter in capitis dolore adhibendam præcepit, ne à mentis intensione caput impleatur lib. 1. τ̃ χρονίων c. 1.

Διάχυτος οἶνος. vide in dictione οἶνος vbi ordine alphabetico insigniores vinorum differentiæ explicantur.

Διαχωρήματα solet appellare Hippocr. ea quæ per aluum deijciuntur, vt etiam ὑποχωρήματα vt notat Gal. in aphor. 67. l. 7.

Διαχώρησις. quæ & διαχώρημα, idem quod ἔκκρισις, id est excretio seu vacuatio. Dicitur de omni humore, quacumque corporis parte prodeat.

Vt in illo aphor. 18. l. 2. τ̃ τρεφόντων ἀθρόως καὶ ταχέως, ταχεῖαι καὶ αἱ διαχωρήσιες γίνονται: vbi διαχωρήσιες idem quod ἀναλώσιες, id est consumptiones: atque in eo differt διαχώρησις ἀπὸ τ̃ ὑποχωρήσεως quæ tantum excrementorum alui est, vt notauit Gal. comm. in aphor. 18. lib. 2. verum & διαχωρήσεως nomen frequenter vsurpatur pro alui deiectione.

Διδυμαία. nomen est malagmatis ad ischiadicos & plæraque alia mala vtilis, cuius descriptio habetur apud Galenum c. 2. lib. 10. τ̃ κτ̀ τόπ.

Valet ad ischiadicos, attritos neruorum affectus per consensum, duritíes, malignas cicatrices: facit & ad luxata, collisa, & mammarum affectiones malignas.

Δίδυμη. radix herbæ apud Hippocratem, quæ & ὄρχις nominatur. author est Galenus ἐν τ̃ γλώσσαις.

Traditur enim herba illa habere radicem βολβοειδῆ, διπλῆν, ὄρχεσιν ὁμοίαν, vnde & δίδυμος seu διδύμιον vocatur.

Δίδυμοι. dicũtur proprie fratres vno partu editi. Dicuntur & testes honestiore, vt ait Galen. vocabulo: de quibus vide ὄρχεις.

Hinc & illud est in Græcis relatum monumentis; Didymon tibicen in adulterio deprehensus ἐκ τοῦ ὀνόματος ἐκρεμάσθη ex nomine suspensus est, pro ἐκ τῶν διδύμων è testibus: Testes autem Auicenna similitudine quadam etiam oua vocare solet: Sed & in cerebro δίδυμοι siue διδύμια dicuntur de quibus supra in dictione γλουτία.

Διεβλήθησαν. decepti sunt, apud Hippoc. in qua significatione etiam Euripides vsurpauit in Hippolyto, teste Erotiano.

Διέξοδος. idem significat quod κένωσις, id est vacuatio, apud Hippoc. lib. 1. epidemiω̃n.

Διεστηκότα ἕλκη. vide ἕλκη. vide & Gal. comment. in aphor. 33. l. 7.

Δίεφθος ἄρτος. vide ἄρτος vbi celebriores panum differentiæ explicantur.

Διιπέτης. διαυγὴς καὶ καθαρός, apud Hippoc.

Et διιπέτης γόνος Hippocrati dicitur genitura, quæ ex internis aut supernis potius partibus tanquam cœlitus decidit, quæque fluit è pudendis muliebrib. instar quasi torrentis; est enim διιπετὴς epithetum torrentium Homero frequens, vel διιπετὴς vocatur è cerebro suprema mentis arce tanquam à Ioue descendens: Cæterum pro διιπέτης scribe διιπετὴς cum Hesychio, pro quo & διοπετὴς inuenitur.

Διῖσαι. significat concutere, apud Hippoc. libr. 2. de morbis mulierum. significat etiam transcolare & diuidere: author Galen. ἐν τ̃ γλώσσαις.

Διίδρως. Galen. in lexico Hipp. exponit νοτερὰ καὶ διιδροῦσα humecta & persudans, vbi etiam nota participium διιδροῦσα à verbo διιδρόω significante persudo, vt apud Hippocr. de locis in homine ἐῶντι διιδρώσῃ ἤν τε διιδρώσῃ.

Δίκαιος. apud Hippocratem idem quod ὁμαλῶς & ἴσως id est pariter & æqualiter apud quem τὸ δίκαιον multa significat, vt annotauit Erotianus: imprimis quidem εὔλογον, hoc est rationabile. alias vero ὅμοιον hoc est simile. vt libro de articul. vbi scribit, ἐπειδὴ δίκαιον ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι τό τε ἄλλο σῶμα καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὰ σκέλεα. hoc est, quoniam simile habent homines tum corpus reliquum, tum manus & crura. alias autem ἴσον καὶ συμφέρον hoc est, æquabile, & conueniens siue conducibile, vbi scribit, παμπολὺ κράτιστος ἐμβολῆς ὤμου, δικαιότατον μὲν μοχλεύειν, ἢν μοῦνον ἐσώτερον τῆς κεφαλῆς ᾖ τοῦ βραχίονος. δικαιότατον δὲ δι' ἀντιρροπίην ἀσφαλείης ἐστί. hoc est, permultum potest ad humeri iniectionem, ęquabile quidem fuerit ad naturalem situm reducere, si solum extra caput brachij fuerit: sed conducibile id fuerit, quo tutius os collocetur. alias solum τὸ συμφέρον. hoc est conducibile. vt lib. de fract. ἐχρῆν τὸν ἰητρὸν, τῶν ἐκπτωσίων καὶ καταγμάτων ὡς ἰθυτάτας τὰς κατατάσιας ποιεῖσθαι. αὕτη γὰρ ἡ δικαιοτάτη φύσις, ὥσπερ νόμος δίκαιος. hoc est, oportebat medicum luxationum & fracturarum quam maxime legitimas facere compositiones. hæc enim est iustissima natura, quemadmodum & lex iusta est. Et lib. de artic. de coxa scribens, τί γὰρ δικαίη μόχλευσις ἂν κινήσειε:

αὐτὴ τῆς ἰσχύος. μόνον γὰρ τὸ δίκαιον, εὔλογόν ἐστι καὶ ἁπλοῦν καὶ ἰσχυρὸν, καὶ συμφέρον. hoc est, quid enim iusta membrorum compositio non mouerit? pro robusta & forti. Id enim duntaxat quod iustum est, rationabile est, & simplex, & forte, & conueniens.

Δικέντητον. est collyrium calidum & acre, ciens lacrymas. Eo Paulus vtitur ἐν τῇ ξηροφθαλμίᾳ καὶ τῇ σκληροφθαλμίᾳ lib. 3. describitur ab Aetio hoc modo: Æruginis, misyos, succi papaueris, singulorum oboli tres, gummi drach. IIII. Excipiuntur aqua pluuia.

Δίκλειδος. dicitur apud Hippocr. bipartitus, vt possit inferiore parte clausa, superpositam aperire. Author Gal. ἐν ταῖς γλώτταις.

» Sed δικλειδὸς apud Hippoc. inuenio genitiuo
» casu positum lib. de artic. ὑπὲρ δικλειδὸς θύρης super
» bifore ianua.

Δίκοκκος. dicitur à quibusdam ἡ ζειά, quod duplici grano prædita sit.

» Δίκοκτα. vide δίκοκτα.

Δίκρανα. τὰ διῃρημένα εἰς δύο, καὶ οἷον δίχηλα καὶ δικόρυφα; hoc est, diuisa in duas partes, & quasi bifida & bicipitia: apud Hippocratem.

» Vt exponit Erotian. ex lib. περὶ τόπων τῶν κατ' ἀν-
» θρωπον: sed apud Hippocr. δίκραιον & δίκραια legi-
» tur, vt & apud Galen. in exeg. legendum existi-
» mo.

Δίκροτος σφυγμός. est pulsus inæqualis in vna arteriæ pulsatione & vna arteriæ parte, qui post absolutam diastolen, antequam perfecte contrahatur, secundo tactum ferit. Huius exemplum haberi potest ex malleis incudem percutientibus, & postea resilientibus, vt voluit Archigenes, qui etiam pulsum hunc non vnum, sed geminum esse existimauit. Talis fit nonnunquam propter inæqualem cordis intemperiem, propter quam inter se contendunt calidæ partes cum frigidis, vt subsistere interim necesse habeant calidæ retentæ à frigidis, interim celerius frigidæ moueri à calidis attractæ. Fit etiam & cum collectus est in multis eius partibus ingens fuliginosorum excrementorum aceruus: si namque vna contingat vt cordis partes quædam sint præcalidæ, aliæ fumosa fuligine præfocentur, ad contrarios prosilient motus, vt alteræ distentionem moliantur, alteræ vero ad superfluitatum expulsionem confidant. ex qua lucta tres numero pulsus huius differentiæ existunt, vt docet Gal. lib. 2. de præsag. ex pulsib.

Δίκροος & per contractionem δίκρους: item δικρόος &
» per contractionem δικροῦς, τὸ οἷον δίκρανον ἢ διοσχιδὲς,
» hoc est veluti biceps siue bifidum apud Hippoc.
» in Coac. aphor. 1. l. 2. sect. 2. vt Galen. ἐν γλώσσαις
» exponit, apud quem paroxytonos scriptum δί-
» κροου: estque in lingua δίκροου linea illa media quæ
» ipsam in duas partes diuidit.

Δίκταμνος. dictamnum. Est herba in Creta nascens, ramis prætenuis, acris, læuis, pulegio similis, sed maioribus folijs, sine caule, sine flore, sine semine, radice tenui & superuacua. Est & ψευδοδίκταμνος, quasi dicas dictamnum illegitimum, multis in terris nascens, ante dicto simile, sed minus quam illud acre, & viribus ignauius. Tertium etiam genus adijcit Dioscor. quod è Creta similiter affertur, folijs sisymbrij, ramis maioribus, flore syluestris origani, nigro mollique: odor foliorum inter sisymbrium & saluiam iucundissimus. Efficax ad eadem est, sed minus nares ferit. Dictamnum vires habet pulegij, sed multo efficaciores. partus eijcit, impactos aculeos illitu extrahit, lienem imminuit, venenatis morsibus remedio est. Sunt qui agreste pulegium appellent, Galli hortense zinziber, quod æstuosa vi statim os adurat & linguam vellicet.

Illum cerui primum monstrauere, telo vul- «
nerati, pastuque eius herbæ eiecto, inde δορκίδιον «
quasi Ceruariam Græci cognominarunt, à quo «
etiam affectu βελόακος id est telorum remedium «
dixerunt, quod Virgil. 12. Æneid. testatur dum «
inquit. «

Non illa feris incognita capris «
Gramina, cum tergo volucres hæsere sagittæ. «

Hinc & quidā βελότοκον quod infixa spicula quasi «
partu quodam excluderet: huius quoque rei me- «
minerunt Theoph. histor. plant. l. 9. c. 16. & ex il- «
lo Plin. l. 8. c. 27. nec non Dioscor. libr. 3. cap. 37. «
qui & ἄγριαν γλήχωνα id est syluestre pulegiū eam «
nominari tradit, vtpote ὁμοίαν γλήχωνι, cuius rei «
quoque Theophr. & Plin. meminerunt, Galli «
hortense zinziber appellant quod æstuosa vi sta- «
tim os adurat & linguam vellicet; Artemidion «
quoque nonnulli vocant à venatrice Diana: Sed «
notandum Theophrast. sine ν dicere τὸ δίκταμον; «
Dioscoridem cum ν τὴν δίκταμνον foemin. genere; «
Alexandrum Aphrodiseum τὸ δίκταμνον neutro; «
apud Latinos quoque diuersis modis scriptum «
enuntiatumque reperitur, dictamum apud Pli- «
nium, apud quem tamen & dictamnum scribunt «
nonnulli. «

Δικτυοειδὲς πλέγμα. retiformis plexus. Est multiplex implicatio contextusque ramorum arteriæ soporalis ad basim cerebri, in quo spiritus animalis ex vitali elaboratur. Arteria enim ea, quam Græci καρωτίδα vocant, posteaquam ramo interno & maiore per obliquum foramen ossis λιθοειδὲς intra cranium penetrauit, in duos ramos nō obscure diuiditur, qui deinde in alios atque alios sibi mutuo incumbentes retium in modum per areā temere iacentium simulque congestorum, ad latera τῶν κλινοειδῶν ἀποφύσεων in eo osse quod σφηνοειδὲς dicitur, sub crassa meninge, varie inter se complicantur. Illic enim non exiguum spatium est, in quo natura veluti thalamum quendam huic arteriarum contextui instrauit, quem à retium, vt dictum est, similitudine δικτυοειδῆ medici veteres cognominarunt. Hic quia mortuo homine, calore spirituque exolutis, & tam exilibus arterijs in se confidentibus non facile videri potest, multis calumniæ aduersus celeberrimos medicos occasionem præbuit, tanquam nullus omnino esset, sed merum commentum. Verum si secta eo loco crassa meninge à qua hic plexus tegitur, carotidem in collo inflaueris, manifesto ipsum deprehendes. tunc enim arterias ita sibi implicatas flatu plenas dissilire animaduertes, & ab ijs, si quo loco violatæ fuerint, sanguinem vibrari. Cæterum hæ omnes arteriolæ postea in vnum truncum redeunt, suo quæque latere, & crassa meninge pertusa in cerebrum & eius membranas infinitis prope ramis disperguntur: quorum alterum si lubet perinde atque inferiorem calamo inflare, videbis & totum eum arteriarum chorum flatu intumescere, excitari & assurgere, ipsumque flatum ad inferiorem vsque carotidem

descendere. Præcipuus huius vsus est spiritum animalem percoquere atque elaborare. Vt enim semini per multos gyros & anfractus ad testiculos via est, & lacti per longissima vasa ad mammas, vt illic diutius immorata absolutam concoctionem adipiscerentur: ita cum à corde ad cerebrum via nimium breuis videretur, plexum hūc veluti labyrinthum quendam natura contexuit, in quo mora longiore vitalis spiritus purior, tenuior, similiorque animali spiritui euaderet, antequam in cerebri, vbi perficitur, ventriculos intromitteretur.

Δῖνος. vertigo. Est affectus quo caput circumagi videtur. In quo si præterea tenebræ oculis obuersentur, σκοτόδινος, quasi tenebricosa vertigo appellatur. vide σκότωμα.

Διοξίππου ἔμπλαστρος. describitur à Corn. Celso libro 5. cap. 19.

Διόκλειον. nomen est collyrij apud Gal. l. 4. κατὰ τόπ. c. 7. vtilis ad suppuratos oculos, eorum epiphoras, vlcera & pustulas.

Διονυσία. sic vocata est hedera à Baccho, qui primus eam ex India in Græciam asportauit.

Διονυσία. sic à quibusdam ἡ χαμαιπίτυς dicta est.

Διονυσία. emplastrum est Heræ Cappadocis, vt ait Aetius, à quo bis describitur lib. 15. valens mirum in modum ad abscessus & ad mammas & ad inguina, vim habens attrahendi & per latentes meatus discutiendi. Recipit ceræ, terebinthinæ, mannę thuris, spumę nitri, olei veteris singulorū sexuncem, misyos crudi vnciam vnam, aquæ pileariorum quantum sufficit. Spumam nitri & misy cum aqua terito, & cum oleo eoquito: ceræ vero cum oleo liquatæ terebinthinam adijcito, & paulatim ad compagem coquito, vt manus non inquinet, & ablatis ab igne mannam thuris inspergito, & assidue agitando frigefacito, & ad reliqua prius trita ammisceto residuum lixiuij paulatim instillando, donec totum fuerit absumptum.

» Describitur & à Paulo l. 4. c. 18. & à Gal. 6. » κατὰ γένη c. 16.

Διονυσιακόν. est vel vitis vel hedera, vt scribit Galen. lib. 1. τῶν κατὰ τόπους, exponens Ruffi Ephesij versus. vtraque enim Baccho sacra est, qui à Poetis Διόνυσος appellatur.

Διονυσιάς. dicitur à quibusdam τὸ ἀνδρόσαιμον: vel, vt Galeno placet, alterum genus est τοῦ ἀνδροσαίμου.

» Forsitā quia folia eius trita οἰνώδη χυλὸν ἀφίησι.

Διονυσίου κολλύριον. Dionysij collyrium, describitur à Corn. Celso lib. 6. cap. 6. Feruntur etiam Dionysij nomine emplastra duo, vnum nigrum, alterum rubrum, quorum descriptiones habentur apud Scribonium Largum.

Διονυσίσκοι. sunt osseæ eminentiæ quæ prope tempora nascuntur. dicuntur & κέρατα, hoc est cornua, detorto à cornigeris animalibus nomine. Author. definit. medic. inter affectus præter naturam enumerat. Sic dicuntur à Baccho quem poetæ cornutum fingunt.

Διόνυσος. collyrium apud Aetium lib. 7. quod & inter διάσμυρνα, & inter χλωρὰ collocari potest. Nam & myrrham continet, & vino Chio læuigatur. Non dissimilem ab eo compositionem Paulus recitat libr. 7. titulo malabathrini collyrij & isothei.

Διόπτης. templi curator apud Hippocr. quod quæ in eo sunt, inspiciat & curet. Dictio Attica est, à multis etiam vsurpata.

Nonnulli scribendum censent δίοπος in eo Galeni loco qui est ἐν ταῖς γλώσσαις à quo hæc desumpta sunt, quia sic habeat Erotian. quin & Hesych. & Suidas, à quibus exponitur etiam inspector, præfectus, à voce διοπτεύω, vnde & διόπτης apud Hesych. reperitur.

Διόπτρα, & διοπτήρ. instrumentum est chirurgicum crure triplici præditum, quod vulgo speculum matricis dicitur, cuius ope naturalibus dilatatis latentes in vtero morbi conspiciuntur, sicut & κατόπτηρ dicitur quo anus diducitur.

Διόπτειον. vocat Paul. l. 6. c. 78. ex Leonide instrumentum ad sedem diducendam aptatum quod ἑδροδιαστολεὺς dicitur, eo quod ad dilatandum sinum muliebrem vtebantur.

Διοπτισμός. Paulo dicitur modus aptandi illius instrumenti quod supra διόπτραν appellari diximus.

Διορθοῦσθαι. est quæcunque aliquo modo excedunt, in naturalem & moderatum statum restituere. dicitur & ἐπανορθοῦσθαι. Erotianus διορθοῦν interpretatur διατυποῦν.

Quod est efformare, effingere, quo verbo sæpe vtitur Hippocr. lib. de artic. in nasi fracti restitutione: διορθοῦσθαι ossa dirigi dixit Cels. lib. 8. c. 10. inde deductum διόρθωσις id est membri fracti correctio aut directio, cum ea scilicet quæ aliquo modo excedunt in naturalem & moderatum statum restituuntur.

Διόῤῥωσις, & διόρωσις exponitur à Galen. in exegesi μεταβολὴ εἰς τὸ ὀῤῥῶδες καὶ ὑδατῶδες, id est mutatio in serum & aquam, vnde διοῤῥοῦσθαι quod & διιχρέειν & διιχρεῖσθαι dicitur Hippocrati, id est saniosum aut serosum fieri, sic & διικρηθεῖσα ἡ γονὴ saniosa genitura dicitur quæ nimio sero diffluit, quæque est irrita & inutilis, ceu oua quæ hyponemia dicuntur, de quibus etiam διιχρεῖσθαι dicitur.

Διὸς ἄνθος. Plinius florem Iouis interpretatur. Est autem æstiuus, sine odore soloque purpureo colore commendatur. rustici cocolurdas vocant.

Διὸς βάλανος. Iouis glans. Latinis dicitur castanea. Est arbor iuglandi non dissimilis, folio tantum venosiore & fimbriato, nuce intus solida & plurimum plana, triplici tegminis ambitu septa, membrana primum amara, mox lento cortice, demum echinato calyce. Plura quidem sunt eius genera, sed duo præcipua. vnum altile, multo maiore corporis tuberculo, Galli maronem vocant: aliud longe minus & veluti ferum. Galenus castaneam non esse mali succi scripsit, crassum tamen succum generat, ægre concoquitur, & flatum excitat, ventremque adstringit, eodem authore.

Græci alio nomine σαρδιανὴν βάλανον appellant quod Sardibus eæ prouenere primum: Gal. l. 2. c. 28. de aliment. λόπιμον βάλανον vocat, Nicander λόπιμον κάρυον.

Διόσκουροι. dicuntur à quibusdam αἱ παρωτίδες, vt habetur in libello definitionum medicarum.

Quasi salutares, ita enim Cassius parotides vocabat quo nomine Castor & Pollux nautis affulgent, & procellas turbines ac tempestates leniunt, quasi τοῦ Διὸς κόροι: illæ autem solæ sunt parotides διόσκουροι quæ periculi metu liberant,

quæ moderatæ sunt, sine dolore & integris viribus erumpũt; præterea quę die critico, antegressis coctionis signis, tum in toto venoso genere tum in parte, quæq; ad suppurationem sine molestia ducuntur aut facile resoluuntur; aut citra hæc superueniente biliosorum excrementorum excretione per aluum, vel vrinas materiam morbificam expurgant, ac symptomatum omnium remissionem adferunt.

Διοσπολιτικόν. nomen est compositi medicamenti, cuius compositionem Galen. geminam recenset lib. 4. sanit. tuendæ: aliàs ex paribus omnibus, cumino, pipere, ruta, nitro: potestque ita magis vetrem soluere, præsertim si crassius apparatum est: aliàs cum reliquorum pari pondere miscetur nitri dimidium. Facit ad flatus discutiendos, & ad dissecandum humores crassos, & ad cruditatem quæ in primis venis continetur. Paulus libr. 7. præparat. ex cumini aceto madefacti torrefactique vncia vna, piperis, zinziberis, singulorum vncijs duabus, rutæ viridis sesquuncia, nitri drachmis duabus & dimidia. quæ omnia melle excipienda sunt.

Inde autem sic forteã appellatur quod Diospoli primum inuentum sit aut fieri solitum: est autem Διὸς πόλις vrbs magna Ægyptiæ Thebaidis, cuius ciues διοσπολῖται dicebantur, & inde διοσπολιτικός. Diospolitici autem medicamenti varias ex diuersis authorib. descriptiones adfert, & inter se confert Cornarius in comment. ad Paul. Æginetam: Paulus ipse l. 7. cap. 11. appellat διοσπολίτην.

Διόσπυρον. nomen est arboris apud Theophrastum: quam nonnulli contendunt eam esse quæ appellatur Iouis barba; & quam alij διόσπυρον malunt vocare.

Διόσπυρον. sic dicitur à quibusdam τὸ λιθόσπερμον. Alijs sic dicitur arbor quædam quæ vocatur Iouis barba, quæ in siccis nascitur folio argenteo, & in rotunditatem spissa.

Theophr. histor. plantar. l. 3. c. 13. genus esse cerasi inquit, seu fructus ceraso similis, Meminit quoque Gal. huius fructus l. 2. de aliment. cap. 8. vbi ipsum numerat inter fructus syluestrium arborum.

Διοσπώγων. Iouis barba. dicitur à quibusdam ἡ χρυσοκόμη, vt habetur apud Dioscor.

Διουρητικὰ φάρμακα. medicamenta vrinam mouentia. Ea duũm sunt generum. Aliqua enim mediocriter id præstant, vt ἐκκαθαρτικὰ, hoc est, poros expurgantia medicamenta, quia calida sint, tenuiumque partium: alia vero vehementius, vt quæ plurimam mouent vrinam. Hæc prioribus acriora sunt, multoque magis siccant & excalfaciunt: cuius generis sunt semen apij, petroselini, fœniculi, dauci, smyrnij, & quæcunque lac augent & menses mouent, quod ab his sanguis non modo extenuetur, sed fundatur etiam atque secernatur. Siquidem quò facile ad se attrahant renes quod in sanguine aqueum, tenue & serosum est, hæc duo moliri oportet, primum totius sanguinis fusionem, deinde segregationem, quorum neutrum absque valido calore fieri potest. Calori autem adiunctam esse oportet siccitatem, quod humiditas acrimoniam retundat inciendis vrinis necessariam.

Dicuntur etiam οὐρητικὰ à Gal. 5. de simpl. medic. facult. c. 20. diurinalia à Cælio Aurel. passim vocantur & mictualia.

Διπλόη. dicitur ossis caluariæ duplicata lamina, & interior eius pars laxa & rara, cauernosa & mollissima, qua ossa inter se connectuntur, Barbari recentiores Caluariæ tabulaturam appellant, alij duplicationem.

Διπλωμα. vas duplex. Id quod patet ex scriptis Galeni libro septimo τῶν κατὰ τόπους. vbi Critonis arteriacas describit. Eas enim ipse ἐν διπλώματι coquendas præcipit, quomodo vnguentarij vnguenta sua præparare solent, in magnum lebetem calidam aquam infundentes, & in eum alterum statuentes, qui medicamentum quod coqui debet contineat, deinde suppositis carbonibus aut lignis quæ fumum non faciant, ignem accendentes. Idem habet libro etiam quinto, vbi coquendi olei lentiscini rationem instituit. Verum non semper ab eo δίπλωμα dicitur, sed aliquando διπλοῦν ἀγγεῖον. & διπλοῦν σκεῦος, hoc est, duplex vas & instrumentum: quo nihil est in officinis pharmacopœorum vsitatius, à quibus & duplex vas & balneum Marię appellatur. Nec caret quidem magna ratione eiusmodi decoctio: impedit enim ne ignis violentia dissipentur eorum vires quæ coquere volumus. Minus enim aqua feruens agit quam vel ignis vel calor siccus. Quare mitiora quidem fiunt quæ ita decoquuntur, etiãsi minus diu duratura videantur.

Δίπλωμα conduplicatum vasculum sæpe exponit Cornarius, verum etiam διπλώματα vocantur lintea complicata quibus dropax impingitur, dicuntur & πτύγματα.

Δίπνοα τρώματα. apud Hesych. bispira vulnera dicuntur quæ ad vacuum penetrant & transadiguntur, & quæ ceu per oscula duo respirant vt interpretatur Gal. in exegesi.

Διπρόσωπον. emplastri genus est à duplici facie seu colore sic dictum. vide δίχρωμον.

Διπύρηνον. instrumentum chirurgicum, hoc est, specillum duas cuspides seu capitula habens. πυρῆνα enim Græci extremum specilli summũque cuspidem appellant. dicitur tam singulari numero quam plurali, aliquando absolute, aliquando cum addito διπύρηνος μήλη.

Διπυρίτης ὁ

Δίπυρος ἄρτος. vide ἄρτος vbi insigniores panum differentiæ explicantur.

Διρκαία. dicitur à quibusdam ἡ κιρκαία, vt habetur apud Dioscor.

Δίσεφθος κράμβη. brassica biscocta dicebatur veterib. medicis, cum ipsa aquæ prius mediocriter incocta, & aqua tota ex lebete effusa, alia rursus affunditur pura & calida, in qua rursus brassica coquitur, donec tenera & flaccida euaserit; hũc coctionis modum ad sistendam aluũ excogitarunt, prima enim illius decoctio aluũ mouet vt docet Gal. c. 1. l. 1. de alimẽt. facult. & l. 2. c. de brassica.

Δισκοειδὲς ὑγρόν. idem quod τὸ κρυσταλλοειδές, vt habetur apud Aetium lib. 7. c. 1.

Διστιχίασις διστιχίασις. affectus est palpebrarum, videlicet cum sub ordine naturali pilorum palpebræ alius ordo pilorũ præter naturam succrescit. hic oculorum membranas pungit, & fluxiones in oculum excitat. Oritur ex humoris cuiusdam in eam partem defluxu, qui copiosus quidem, sed rosionis & acrimoniæ expers fit. Nam acrior aut magis salsus, aut alio quodammodo rodens, spatio temporis etiã naturales palpebrę pilos corrũpit. dicitur & τριχίασις hic affectus: sed τριχίασις generalior est, φαλάγγωσιν etiam comprehendens.

Hunc διστιχιασίως affectum per διπλᾶς τριχὰς expressisse Dioscor. videtur l.4.c.110. dicitur & διτειχίασις.

Διτειχίασις: idem quod ἡ διστιχίασις, vt habetur ἐν τῇ εἰσαγωγῇ.

Διφρυγὲς..diphryges. Est perfecti æris veluti fex subsidens & cohærens imæ fornacũ parti: tanquam vstorum in foco lignorum cinis ablato ære visitur. Enumerantur eius genera quatuor, quæ omnia constant ex materia, seu lapide æroso torrefacto, vel etiam cremato, aut excocto. Primum fit è luto quod è specu quodam Cypri sublatum primo arefit sole, mox circundatum sarmentis vritur, atque ex eo διφρυγὲς, hoc est, bis crematum, vocatur, nempe solis ardore & ignis calore. Id in sola Cypro fieri Dioscorides tradit. Alterum est veluti sedimentum quoddam & fex æris excocti: quod postquam æs affluxit in catinum, remanet in fundo fornacis: hoc Galenus in Cypro proiectum inuenit in spatio intermedio inter ædes ante metallum extructas & vicum eis subiectum, quod post cadmiam inuentum præfectus metalli inutile esse dixit, atque idcirco nõ aliter quam cinerem lignorum in foco vstorum proijci. Tertium fit ex pyrite æroso, per aliquot dies in calcis modum cocto vsque dum rubricæ colorem contrahat. Quartum fit ex lapidis proprie dicti orbibus; qui si fuerint ex pyrite excocti, eos bis aut ad summum ter torrere satis est: sin ex lapide fossili, is quamuis multoties siue in area siue in fornace excoctus, tamen vix diphrygis naturam assequitur. Omne diphryges saporem habet æris, itaque mistis etiam viribus præditum est: nam modice & adstringit & acre est, vt æs vstum: vehementer siccat, ideo vlceribus rebellibus multum prodest. Præstãtissimum habetur quod ad purpuram inclinat: deterius cinereum est vel fuscum. secundi generis nigricat. habet & aliquod colorem rubricæ, pro quo ochram vstam quondam vendi solitam Dioscorides author est. At diphryges madefactum, vel æris colorem contrahit, vel cæruleum euadit.

Δίχαλκον. pondus duorum æreolorum, hoc est tertia pars oboli: siquidem obolus ἓξ χαλκοῦς, hoc est sex æreola, continet. Proinde male apud Paulum Æginetam scriptum est extremo cap.29.l.3. ἐλατηρίου δίχαλκον. ὅ ἐστιν ἡμιωβόλιον: elaterij dichalcon, quod est semiobolus. Siquidem ἡμιωβόλιον continet τρεῖς χαλκοῦς.

Διχαστῆρες. vocantur in vtroque ordine quatuor dentes anteriores, quod cibum diuidant, qui eandem etiam ob causam τομεῖς appellantur. vide τομεῖς.

Græci alio nomine γελασίνους & κτένας vocant, sic vero appellantur ὅτι διχάζουσι τὸ προσπεσὸν inquit Pollux l.2.

Δίχρωμον. est genus medicamenti cui geminus color inest. neque enim particularis alicuius medicamenti nomen est, sed multorum quæ duplici colore prædita sunt. Horum autem colorum rationem Galenus explicat l.2. ad Glauconem, de sinu disserens. Ex lithargyro, inquit, & ærugine plurimum decoctis emplastra fiũt κιῤῥὰ ἢ φαιὰ dicta. His vero, statim vbi reposita sunt, quædam extrinsecus supereminentia fusca concrescit, sub qua pars medicamenti profundior plusquam ab initio fulua apparet, atque idcirco eiusmodi emplastra δίχρωμα & διπρόσωπα appellantur.

His oppositi sunt ὁμόχροα quæ vnius coloris sunt.

Δίχρωμον. etiam à quibusdam dictum fuisse τὸν παριστεφεῶνα, Dioscor. author est.

Δίψα. sitis. est frigidi humidique appetentia. Ea autem duplex est, vna naturalis, altera animalis, sicut & ipsa ciborum appetentia. Illa quidem naturali quadam inclinatione frigidam humidamque substantiam desiderat, quam in dissipatæ locum substituat, non aliter quam ciborum appetentia calidam siccamque substantiam exposcit. Cum enim corpora nostra quatuor elementis constent, eaque expediat in eodem temperamento, quantum fieri potest, conseruare, natura cibi potionisque appetentiam nobis indidit, vt illo quidem, quicquid calidæ siccæque substantiæ dissipatum est, restitueretur: hac vero quod frigidi humidique effluxit, sarciretur. Animalis autem sitis est, cum ventriculus exugi se sentiens potum desiderat. Ad eam vero tot prorsus symptomata eodemque ordine concurrunt, quot & in ciborum appetentia Galenus constituit, de quibus vide ὄρεξις. Quinetiam quot circa cibos symptomata, totidem etiam in siti spectari Galen. libro 1. de symp. causis ostendit. Aliquando enim quædã priuatio sitis est, hoc est, nulla prorsus sitis, cum corpus vel propter excessum humoris & frigoris potum penitus non expetit, vel ventriculus affectionem suam sitimque non sentit. Aliquando vero minor quam deceat sitis est, cum eadem ipsa remissiora sunt. Interdum autem etiam vitiosa est, habetque se ad portionem cum ea quæ alimentum vitiosum appetit, alias quidem immodice potum affectans, si in ipsis ventriculi tunicis malus aliquis succus salsus aut biliosus continetur, aut naturale humidum in eo veluti feruet, vt per febres ardentes accidit, alias vero prauum & à natura abhorrentem, pro ratione vitiosi succi in ventriculo & corpore redundantis. His accedunt & aliæ causæ inexplebilis sitis, vt à vipera, aqua marina, medicamentis, & alijs eiusmodi, quæ Galenus recenset.

Δίψα ἐπιπόλαιος. sitis superficiaria. Dicitur apud Hippocrat. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, valde exigua, quæ nec à toto corpore, nec ex magno vẽtriculi affectu excitata est, sed arescentibus aut incalescentibus locis illis per quos ab ore in ventriculum humor delabitur.

Hæc autem duplex est, vna vigilantibus accidit, & somno tollitur, humectatis scilicet partibus per sanguinis impulsum ad interiora qui in somno fit: altera à somno excitatis adest, calefactis nimirum dictis partibus ex vapore eleuato, dum cibi coquuntur, maxime si vinum vetus & meracum ingestum fit: Sed hæc per vigiliã euanescit, ventriculo scilicet mundato & nullos amplius vapores suppeditante, sicque calore illarum partium euanescente: hæc Gal. comm.4. in 6. Epid. t.23.

Δίψα νωδύκου. sitis intensa & vehemens. vide νωδύκου.

Διψακὸς. à quibusdam dictus est morbus renũ, quem διαβήτην appellant, propter vehementem sitim qua eo affecti torquentur.

Teste Trallian. l.9. cap.8. perinde vt à dipsade serpente icti vt tradit Aretæus: vide διαβήτης.

Δίψακος. herba est aculeata, binum fere cubitorum, folijs lactucæ prælongis, geniculata, hispida, torulos habens in quibus ros aut pluuius humor subsistit: vnde nomen videtur traxisse. Latini labrum Veneris propterea appellant: herbarij virga pastoris; vulgo pectorius cardo dicitur. Eius

radix secundo ordine exiccat, & nonnihil abstergit.

» Sed & δίψακον nonnulli ὀνοκάρδιον quasi asini corculum dixerunt vt refert Ruellius, Notandum autem hanc vocem vt herbam designat apud Diosc. & Galen. proparoxytonως scribi, apud Aetium & Paulum oxytonῶς.

Διώβολον. pondus est duorum obolorum, siue scripuli vnius. γράμμα enim, hoc est scripulum, duos obolos pondere efficit. dicitur & diuisis nominibus ὀβολοὶ δύο. Ex eo fit διωβολαῖος: vt apud Gal. ὕδατι ἀναπλάττε τροχίσκους διωβολαίους. id est, ex aqua formato pastillos pondere duorum obolorum.

Δίωνος κολλύριον. habetur apud Aetium lib.7.c.29.

Διωστήρ. Chirurgicum instrumentum est quo in vulnus immisso telũ expellitur & extruditur Paul. lib.6. cap 88.

Δογματικοί. dicuntur qui ratione duce inueniunt remedia, ex quibus perfici possit morborum curatio. Ijdem alio nomine λογικοί, & aliquando μεθοδικοί, quod methodo remedia conquirant, appellantur, vt scribit Gal. initio lib.3. meth. med. Diuersi tamen sunt à methodicis proprie dictis. Cum enim ambo remedia per rationem & methodum inuestiganda censerent, in eo tamen differebant, quod Methodici communia tantum quædam dogmata, quæ κοινότητας vocabant, consideranda dicerent: Dogmatici vero non ea tantum, sed multo etiam plura in morborum curationibus spectanda esse arbitrarentur. Neque enim curationis indicationes ab ipso tantum affectu petendas censent, verum etiam ab ægrotantis viribus, natura, ætate, sexu, habitu, consuetudine, anni tempore, cœli statu, regione: omniaque salubria, insalubria & neutra diligenter contemplatur, nihilque omnino negligi volunt quod ad curationem pertinere possit. Præterea vero rerum etiam vsum atque experientiam adhibent, quam tamen negant inueniendis remedijs solam sufficere. Eorum princeps fuit Hippocrates, quem sequutus est Diocles, Praxagoras, Chrysippus, Herophilus, Erasistratus, Asclepiades & Galenus, qui sectam eam constituerũt, non à Methodicis modo, vt dictum est, verum etiam ab Empiricis valde diuersam. Siquidem Empirici res tantum euidentes consectabantur, & ijs tantum credebant quæ vel sensui paterent, vel memoriæ per sensum mandata essent: Dogmatici vero præter hæc, illis quoque fidem habebant, quæ ex naturali rerum consequentia per rationem acquiri solent. Itaque Dogmatici rationes suas, quod rerum essent occultarum, ἀναλογισμοὺς: suas vero Empirici, quod essent euidentium, ἐπιλογισμοὺς appellabant.

Δοθιὴν furunculus. Id nomen, ait Galenus, nec locum affectum repræsentat, nec causam quæ ipsum efficit. Significat autem tumorem ἀποστηματώδη, ex crassis humoribus in carnosis plerumque partibus consistentem, mitem quidem cum solam cutem occupat, sed peruicacem & malignum vbi subter actis radicibus erumpit. Galen. lib. 5. τῶν κατὰ τόπους geminam eius differentiam facit, alios dicens esse duros, varis similes, & qui concoctionem vix admittãt: alios vero esse φλεγμονώδεις & magnos, qui febrem etiam aliquando excitent, & in pus vertantur. Hi corpora paulatim conficiunt, & mortiferi sunt. Nascuntur futunculi passim & in quacunque parte.

Δοθιῶν. emplastri nomen est, quod à Paulo lib. 7. describitur. dicitur & δοθιηνικὸν medicamentum valens aduersus δοθιῆνας, cuius meminit Paulus l. 4. cap. 23.

Δοῖδυξ. cochleare, de quo vide in dictione κοχλιάριον. significat & radium siue pistillum quo aliquid in mortario tunditur.

“ Quod alio nomine κερκὶς, atque etiam τριβίδιον, & ὕπερος à Græcis medicis appellatur. “

Δόλιχοι. appellantur, vt ait Galenus lib. 1. de alimentorum facultat. semina plantæ hortensis, quæ alij λοβοὺς, alij φασιόλους appellant. Nec vero semen ipsum modo, sed & ipsa planta sic dicitur. Verũ, vt idem eodem loco scribit ex dictis Hippocrat. in libro, de ratione victus, dolichi videntur esse cicerculæ & phaseoli: & Diocles eos similiter pro phaseolis videtur accepisse. Idem sentit & Aetius libr. 1. addens etiam quod ab aliquibus smilax hortensis appellentur. Galenus lib. de euchym. & cacochym. scribit dolichos cicerculis meliores esse, sed deteriores faba, piso & lentibus. Suidas proparoxytonως δόλιχον vocari hoc legumen tradit.

Δονακῖτις. dicitur à quibusdam ἡ ἄκανθα λευκή, hoc est spina alba, vt habetur apud Dioscorid. forte quod inani & concauo caule arundini similis sit.

Δόναξ. species est τοῦ καλάμου, id est, arundinis eius quæ apud amnes nascitur crassa & concaua, quam alio nomine κύπριον κάλαμον vocari Dioscorides scribit. Galli rosetum nominant.

Δοράκια μῆλα. mala doracia. Genus sunt præcocis siue Armeniaci mali, præstãtiora Persicis, vt quæ nec acescant nec corrumpantur. Paulus scribit ea mala nuncupari etiam Armenia. In Geoponicis inuenies scriptum δωρακινά.

Δορκαδίζων σφυγμὸς. caprizans pulsus. Est motus inæqualis in vna pulsatione vnaque arteriæ parte, qui interciditur quiete, & post eam velocior euadit. sumpta est similitudo à capra, quæ post primum saltum in aere adhuc suspensa manet, & denuo velut ex insperato, multo velocius resilit. Vnicus est pulsus. Quamuis enim bis tactum feriat, hoc tamen in vna diastole fit, ex mutuo certamine duarum inter se facultatũ, tum eius quæ cor dilatat, tum alterius quæ contrahit. Oritur autem ea concertatio vel ex inæquali cordis aut arteriarum intemperie, frigidis partibus calidas moueri & plene dilatari vetantibus, vel calidis frigidas ad motum compellentibus: vel propter ingentem fuliginosorum excrementorum copiam, cum præcalida cordis intemperie, sicut Galenus libr. 2. de præsag. ex pulsibus explicauit.

Δορκίδιον. sic dicitur à quibusdam δίκταμνος, vt habetur, apud Dioscoridem. Ratio est quod ceruæ vulneratæ dictamnum primum ostenderũt, quibus eo pastis tela statim decidunt.

Δόρπος. cœna apud Hippocr. quæ vesperi fiebat dicitur, παρὰ τὸ δόρυ παύειν, quod qui cœnaturi essent, debebant hasta abstinere. Nam quod nos ἄριστον vocamus, veteres δεῖπνον dicebant, μεθ' ὃ δεῖ πονεῖν.

Δορύκνιον. dicitur à Crateua frutex fere cubitalis, similis oleæ recens enatæ quæ modo surrexit in vimen. Dioscorides τὸ δορύκνιον idem esse cum solano furioso, in prœmio lib. 6. prodidit: similiter & Plinius, qui præterea δορύκνιον vocari dixit quod olim eius succo lancearum, quæ δόρατα

dicuntur, cuſpides tingerentur inficerenturque: Demophon autem, quod ad inferendum mortem pares τῷ δόρατι vires habeat. Eſt enim venenum, de quo Theophraſtus ſcripſit eum qui drachmę pondere biberit, ſibi placere, ac ſe pulcherrimum exiſtimare, mente iam tentari cœpta: qui vero duplicato pondere, magis inſanire, ſpectris animo obſeruantibus: ſi vero triplicato, perfecte & iugiter inſanire: quod ſi quid ponderi adijciatur, repente mori. Colore & guſtu lactis eſt, & temperie frigidum, naturaque ſomniferum.

Quaquidem qualitate inſaniam excitare non poteſt, quam intemperies veneno contraria parere conſueuit, vnde liquet id veneni genus vel diſſimiles partes continere, vel occulta quadam proprietate hoc efficere. Cæterum quæ dorycnij hauſtum ſequantur ſymptomata tradit Dioſcor. Alexipharm. c. 6. & Nicander in alexiphar. & aui mei, authoris noſtri in ea annotationes.

Δόσις. vox eſt apud medicos ſolemnis pro certa quadam medicamenti menſura, ex qua fit vt aſſumptum ſuas probe atque conuenienter edat actiones, quæ doſis ſi plus æquo minuatur vel intendatur, illas etiam vel diminute vel cum exuperantia producet, quorum vtrumque à certa medicamenti ratione eſt alienum; hæc autem iuſta atque definita medicamenti doſis vix inueniri poteſt in tanta medicamentorũ varietate & corporum diſſimilitudine, tamque varia, ætatum, tempeſtatum, regionum, locorum, morborum & humorum euacuandorum ratione; ſed de ea quicquid eſt nobis notum, hoc nos obſeruatio primum longa docuit, atque ſubinde auxit ratio atque confirmauit, hocque ſolum inquit eſſe Gal. quod artem medicam ςοχαστικὴν id eſt coniecturalem facit.

Δοχμὴ. palmus. Menſura eſt apud Græcos qua rerum dimetiuntur interualla. ſic dicta eſt ἀπὸ τοῦ δέχεσθαι. Conſtat ex quatuor digitis. de qua ſic Iulius Pollux, δοχμὴ δ', συγκλεισθέντες οἱ τέσσαρες δάκτυλοι. Eos autem tranſuerſos intelligere oportet. Eadem menſura & δακτυλοδόχμη & παλαιστὴ & δῶρον dicitur.

Δράβη. eſt herba cubitalis, gracilibus virgulis, folijs lepidij, ſed tenerioribus candidioribuſque, in cacumine ſambuci gerens vmbellam, in qua candidi flores emicant. Dicitur alio nomine ἀράβις. Alij orientale naſturcium, alij Babylonium vocant. ſemen eius piperis vicem ſupplet.

Δραγμὶς ἰδίως. pugillus quantum ſcilicet tribus digitis comprehenditur.

Δράκαινος. ſic dictum fuiſſe à quibuſdam τὸ ἐρυθρόδανον Dioſcorides author eſt.

Δρακόντιον. dracunculus. herba eſt ſimplici caule, bicubitali, læui glabroque, baculi craſſitudine, verſicoloribus anguis maculis variegato, purpureis etiam intercurſantibus lituris, ita vt plane ſerpẽtis habitum coloremque referre videatur. Fructus illi in vertice eſt, vuarum modo collectus, herbaceo primum colore, deinde cum maturuit luteo, deinceps tanquam lingua concauo foliorum ſinu, ceu rictu quodam ſerpentis exeritur, & quaſi ſpectabili hiantis draconis forma medijs è faucibus emicat, vnde & nomen habet. Ea eſt quam officinæ herbam ſerpentariam nominant. Calefacit & tenuium partium eſt, acre, & amarum, leuiterque adſtringit. Itaque maxime viſcera expurgat, craſſos & lentos ſuccos extenuans. Ex ea ſanguinem Draconis in India colligi Aetius ſcribit libr. 15. c. 12. in deſcriptione emplaſtri quod πορφύρα inſcribitur.

Δρακόντιον. dracunculus. Malum eſt cutis, vt ſcribit Introductionis ſeu Medici author, varici ſimile, magnumque dolorem, dum paulum prominens mouetur, concitans. Aetius autem ex Leonida dracunculum lumbrico ſimilem eſſe dicit, interdum magnum, aliàs paruum reperiri, & frequentius quidem in cruribus, aliquando vero & in brachiorum muſculis oriri & conſiſtere: naſci autem in Æthiopia atque India maxime pueris, lumbricis latis non abſimilem, mouerique ſub cute ſine moleſtia, verum temporis progreſſu circa dracunculi extremitatem ſuppurationem fieri, cuteque aperta dracunculum caput exerere. quem ſi quis tentet attrahere, dolorem ingentem moueri, præſertim ſi eum abrumpi contigerit: quod enim intus relinquitur, acerbiſſimos dolores excitare: proinde vt ne intro animal recurrat, valido filo brachium conſtringi oportere, idque quotidie agendum eſſe, vt dracunculus paulatim progrediẽs integer excludatur. Verum Soranus, vt refert ex eo Paulus Ægineta, nõ exiſtimat animal eſſe, ſed neruoſam quandam ſubſtantiam, quæ opinionem motus ſolum præbeat. Sed quid reuera ſit, nemo medicorum explicare poteſt qui Europam incolunt: poſſe tamen animal eſſe ratio nobis dictat, cum non modo in ventriculo atque inteſtinis creari, verum etiam ex cute erumpere, tum pediculos, tum maiora quandoque animalia compertiſſimum habeamus ex hiſtorijs.

Gal. 6. de loc. affect. de his, velut quos non viderit, & qui his quæ de illis produntur nõ multum fidei habeat ſic ſcribit: in quodam Arabiæ loco, in tibijs, velut tradunt, naſcuntur qui appellantur dracunculi, neruoſi quidem natura, ſed lumbricis & colore & craſſitudine ſimiles; Qui igitur dicerent ſe vidiſſe hos multos audiui, verum cum ipſe non viderim, coniectare non poſſum, neque de generatione ipſorum, neque de ſubſtantia quidquam exacte; doctiſſimus Manardus hunc eſſe morbum frequentem inquit in India & Ægypto, & appellari à quibuſdam venam ciuilem, ab halyabbate venam ſanioſam, à ſanguine atræ bilis naturam habente; vel ab exuſta & valde ſicca pituita: de his dracunculis vide Aetium lib. 14. c. 85. meminit & Theophr. l. 9. in fine.

Δρακοντίδας appellat Hippoc. inquit Ruffus venas à corde illico naſcentes.

Δράκων. laquei nomen ab Oribaſio deſcripti ad talum ſuo loco motum. Dicuntur vero eodem authore & dracones in machinamentis, qui in vicem manubrioli ductarij fabricantur.

Δραπτά. diuulſa, dilacerata, apud Hippocratem. Homerus ea ſignificatione δαρδάπτειν dicit.

Δραχμὴ. drachma. nomen eſt ponderis, menſuræ & nummi. Pondus non vnum vbique fuit, Ægyptia obolum pendit, ſcribente Cleopatra, δραχμὴ δὲ καὶ ἄλλη ὁμωνύμως καλεῖται αἰγυπτιακὴ ἥτις ἕκτον μέρος ἐστὶ τῆς ἀττικῆς δραχμῆς, ἄγουσα ὀβολὸν α'. hoc eſt, drachma autem etiam alia conſimili ſignificatione vocatur Ægyptiaca, quæ ſexta pars eſt Atticæ drachmæ, pendens obolum vnum. Attica ſex obolorum fuit, vt & ex ſententia nunc citata palam eſt, & ex Cleopatræ verbis quæ ſic

habent: ἡ δραχμὴ ἔχει γράμματα γ'. ὀβολοὺς ς'. θέρμους θ'. κεράτια ιη'. χαλκοῦς μη'. hoc est, drachma habet scripula tria, obolos sex, lupinos nouem, siliquas octodecim, æreola quadraginta octo. Id etiam testatur Plinius scribens, Drachma Attica (fere enim Attica obseruatione medici vtuntur) denarij argentei pondus habet, eademque sex obolos pondere efficit. Ergo apparet drachmam medicam eiusdem cum Attica ponderis esse. Mensuralis porro drachma etiam vnciæ octaua pars fuit, & nonagesima sexta libræ, & in Romanorum cornibus, vt scribit Galenus, lineis intersectis distinguebatur. Cæterum δραχμὴ etiam nummus fuit pendens drachmam vnam. Is fere argenteus fuit, sicut apud Romanos denarius, de quo Suidas scribit, δραχμὴ δὲ, ὁλκὴ νομίσματος ἀργυρέου. hoc est, Drachma autem pondus denarij argentei. Et Fannius.

In scripulis ternis drachmam, quo pondere doctis.

Argenti facilis signatur pondus Athenis.

Atque etiam Alexarchus apud Athenæum mutato more loquendi τὴν δραχμὴν ἀργυρίδα nuncupauit. Verum hanc argenteam drachmam Galen. eandem cum denario Romano statuit lib. 8. τῶν κατὰ τόπους. Quod si verum est, septem drachmæ argenteæ vnciam constituunt, cum iuxta Celsum lib. 5. cap. 17. & Scribonium Largum in libri sui procœmio, in vncia pondus septē denariorum fit. Verum ea paulo leuior est denario, vt suo loco diximus. Fuit & aurea drachma, quam δραχμὴν χρυσῆν Hesychius & Suidas nominant. Dicta est ἡ δραχμὴ, vt Iulius Pollux scribit, quod sit quasi manipulus obolorum, quem δραχμὴν vocant ἀπὸ τοῦ δράττεσθαι, quod comprehendere, pugnumque implere significat.

» Δρέπανον συεγγότομον. Dicitur Paulo instrumentum Chirurgicum in falcis modum secandis fistulis accommodatum.

Δριμὺ. acre. id dicitur quod linguam mordet, & cum multa caliditate erodit: sunt enim omnia acria valde calida & tenuium partium. proinde vehementer calfaciunt, incidunt, digerunt, aperiunt, purgant, irritant atque ad excretionem impellunt.

Δριμύτης. acrimonia. qualitas est gustatilis, iisdem facultatibus prædita quibus supra acre pollere dictum est.

» Δριμύτης quoque pro asperitate, acerbitate & vehementia ponitur, sic apud Gal. δριμύτης πυρετοῦ.

» Δριμὺς οἶνος vide οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ explicantur.

Δριμυφαγία. acrium esus. Vtitur ea voce Dioscorides aliquot locis, vtūtur & reliqui medici. Marcellus interpretatur vomitionem ciborum acremento quæsitam. In quo tamen non videtur vim huius verbi plane assequutus. Neque enim acres cibi citandis modo vomitionibus conducunt, sed ad alia etiam plæraque vtiles sunt, vt ad calfaciendum, aperiendum, incidendum, digerendum. Hæc enim per se præstare possunt cibi acres, vomitiones non item: quas etsi radicula, eruca, salsamentum vetus, origanus viridis, cepæ, porrum & alia quædam acria prouocent, non tamen quicquid habet acrimoniam, protinus vomitorium est. Itaque quod περὶ ὠμοταρίχου scripsit Dioscorides, εἰς τὰς δριμυφαγίας μάλιστα ἁρμόζειν, hoc est, ad acrium esus præcipue quadrare, intelligendum accommodari maxime & conuenire, quoties cibis acrioribus opus est, siue ad ciendos vomitus, siue ad calfaciendum, siue ad incidendum, siue ad aliud quiduis quod per acres cibos quæritur.

Cæterum salsorum acriorumque id genus ciborum esum Græcis olim δριμυφαγίαν dictum fuisse, satis patet tum ex ipsius vocis etymo, tum ex Aureliani testimonio, quiquidem l. 3. tardar. pass. c. 2. de stomachicorum curatione agens, adhibenda (inquit) in illis est recorporatio quam Græci μετασυγκριτικὴν vocāt ex acriori cibo quem Græci δριμυφαγίαν appellant, itemque l. 1. cap. 1. Quibus diebus salsum damus Græci δριμυφαγίαν appellant: ibidem & sæpius habetur, eoque sensu vox δριμυφαγίας quam passim Aurelianus cōmendat ad morborum curationes: aliam vero fuisse à vomitione δριμυφαγίαν, vel ille vnus Pauli locus l. 4. rei medicæ, de elephanticorum curatione abunde testatur, δριμυφαγήσαντες δὲ ἐξεμέτωσαν, ἀπὸ τε ῥαφανίδων, καὶ σιτίων, hoc est, assumptis acribus cieatur vomitus, scilicet radicula & cibis eiusmodi: idem Paulus laborantibus ex vteri cancro non vomitu sed acrium esu interdicens scribit: φυλαττομένας δριμυφαγίας καὶ τροφῆς πλῆθος: cum Marcelli interpretatione superius allata consentire visus est Cornarius, sed vterque δριμυφαγίας significationem nimium coangustātes, atque restringentes, dum ad particularem effectum eumque minime necessarium transferunt. «

Δρόσατον. vox hæc Nicolao peculiaris est à nullo alio quod sciam Græcorum vsurpata; significat autem idem illi quod Serapium Actuario & nostris syrupus, id quod ex Nicolao patet pluribus in locis, sed potissimū in antidoto 149. quę pleres archontica appellatur, nam vbi in ea legitur σαχάρεως καὶ δροσάτου τῶν ῥόδων, Latini codices habent sacchari & syrupi rosarum, habet etiam Nicolaus peculiarem de drosatis sectionem, vnde omnibus palam fiet illi δρόσατον non aliud esse quam serapium. «

Δροσόμελι. mel roscidum, quod & ἀερόμελι, id est, mel aerium, appellatur. Venit hoc ex aere Vergiliarum exortu vel per Caniculam sublucanis temporibus, siue ille sit cœli sudor, siue syderum saliua, siue purgantis se aeris succus, siue aquæ sit liquor, siue naturæ, cum prima aurora locis quibus prouenire solet, folia arborum herbarumq; melle roscida inueniuntur. Quod si qui matutino sub diuo fuere, vnctas hoc liquore vestes, capillumque concretum sentiunt. Hoc tanquam ros è cœlo cadens, dum venit, obuio terræ halitu concrescens in mellitos grumos coit, qui herbis, arboribus & lapidibus interdum inuenitur hærere. Id manna ab Arabibus appellatur, vt ex ipso Galeno patet, cuius hæc sunt verba capite de melle: In foliis, inquit, stirpium adnascitur quidpiam, quod nec eorum succus, nec fructus, nec pars existimari possit, sed rorulentum quiddam, nec tamen continenter neq; copiosè pronasci soleat. Nec me præterit per æstatem in arborum, fruticum, herbarumq; foliis plurimum fuisse inuentum, sic vt à ludentibus rusticis Iuppiter diceretur melle pluisse. Præcesserat tum nox frigidior, pridie calida siccaque cœli conditio diluxerat. Quapropter inter rerum naturæ peritos conueniebat, halitus quos terra vel aqua prospirasset, extenuatos & excoctos, nocturni frigoris beneficio coaluisse. Id in regione nostra

rarius euenit, in Libano monte quotannis, adeo vt extensis pellibus arbores succutiant, receptoque quod profluit, ollas & fictilia compleant. priuatoque nomine vocant δροσόμελι, id est, roscidum mel, & etiam ἀερόμελι, id est, mel aerium. Hæc Galenus.

Δρυόπτερις. filicula. herbula est in vetustorum roborum musco nascens, filici similis, multo minore foliorum incisura, radicibus inuicem implexis, hirsutis, gustu acerbo in dulcedinem vergente. Vis ei septica est, & caustica. proinde pilis glabram cutem efficit.

Apud Dioscor. Gal. & Paul. scribitur δρυοπτερὶς ὀξυτόνως, itemque θηλυπτερὶς, attamen non πτερὶς modo legimus, sed etiam πτέρις & quidem frequentius.

Δρυόφονον. olus est syluestre filici simile, ramis sesquipedalibus, flore sambuci lacteo, semine gustu mordaci, quo vice piperis rustici vtuntur. Officinæ nemoralem myrtum vocant.

Δρύπεπης. drupus, hoc est, maturus & primum nigrescens. dicitur proprie de fructibus non oleæ modo, sed reliquarum etiam arborum maturis & adultis, & iam ex arbore casuris ἀπὸ τοῦ πίπτω καὶ δρῦς.

Δρῦς. hoc nomine Græci omne genus arboris omneque lignum comprehendunt. nam quod Gallicum vulgus chesnam vocat, Græci δρῦν ἀγρίαν, Latini robur appellant. Habet autem omnis quercus vim adstringendi.

Δρώπαξ. dropax. Medicamenti forma est, interdum liquidioris in modum malagmatis, interdum siccioris, emplastri modo, prout vsus exigit. Eadem materia, inquit Paulus, constat, qua & acopa & emplastra. Est autem dropax alius simplex, alius compositus. Simplex is est qui & πίττωσις, hoc est picatio, appellatur. Pix arida cum exiguo oleo liquatur, deinde dum calet cuti illinitur, & prærasis locis agglutinatur, & antequam omnino refrigescat, auellitur. Deinde rursus ad ignem calfacta reponitur, & similiter priusquam frigescat, auellitur, & tertio quartoque, vel sæpius etiā id repetitur. Conuenit frequentibus vomitionibus, & cruditatibus, & cœliacis affectionibus, & reliquis partibus alimentum non sentientibus. Maxime vero ante sinapismum adhibetur ad corporis præparationem, & post sinapismum etiam, vt reliquiæ morbi euellantur. Dropax vero compositus est, cui præterea adiiciuntur alia ad diuersos vsus, vt ad excitandum calorem piper, pyrethrum, semen rosmarini, bitumen: ad desiccandum vero, sulphur viuum, sal, cinis sarmentorum: ad lancinandum vero, limnestis quę & adarce vocatur, aut euphorbium. Hæc enim trita liquefactæ pici insperguntur, aut alia etiam eiusdem facultatis. Si vires ægri imbecillæ sunt, liquidior fieri debet in formam malagmatis, & præradi pili in loco cui adhibebitur, & paulatim postea auelli. Sin valentes sunt, emplastri modo præparandus est, & non derasis pilis admouendus, confertimque auellendus, nisi forte capiti aut mento, aut pubi applicandus esset. Sic enim plus habet efficaciæ, spiritumque remissum magis firmare potest, & ad superficiem reuocare, humoresque attrahere & discutere. Sed & medicamenta depilatoria, ψίλωθρα proprie dicta, dropaces appellantur, vt constat ex versibus Martialis qui habentur lib. 10.

Lenis dropace tu quotidiano.

Hirsutis ego cruribus genisque.

Forte quod sola pice constarent in oleo liquata, quemadmodum & dropaces.

Idem & Martial. l. 3.

Psilothro faciémque lauas et dropace caluam,

Sic etiam videntur intelligenda hæc apud Suidam πολλοὺς ὁρῶ διὰ τὴν ὑγίειαν ἐπὶ τὸ ξυρὸν καὶ δρώπακα καταφεύγοντας: id est multos video sanitatis gratia ad nouaculam & dropacem confugere: vnde δρωπακίζειν dicitur τὸ μετ᾽ ἀλοιφῆς τινος χρίειν τὸ σῶμα πρὸς ψίλωσιν τῶν τῆς σαρκὸς τριχῶν, καὶ μικρὰν τινὰ κένωσιν τῶν ταύτῃ προσγινομένων αἰτιῶν teste eodem Suida: id est cum adipe aliquo corp. inungere ad depilationem seu auulsionem pilorum qui in cute sunt. Demonax apud Lucian. δρωπακισθῆναι τότε αὐτὸν κέλευσον, id est dropace illini iubebis, obliquo scommate mordens proconsulem quēdam qui erat τῶν πιττουμένων τὰ σκέλη τὸ σῶμα ὅλον, depilata habens membra & corpus vniuersum, suam illi sic molliciem exprobrans, vnde clarum est δρωπακίζειν & πιττοῦν idem esse hoc est agglutinatione picis calidæ euellere pilos & deglabrare cutem, vt ethymol. quoque δρωπακίζεσθαι idem esse dicit quod πιττοῦσθαι hoc est τὸ τὰς τρίχας τοῦ παντὸς σώματος μαδᾶν χρίσμασι, corporis vniuersi pilos vnguentis illinere. ac forsitan est παρὰ τὸ δρέπειν dictus ὁ δρώπαξ quoniam eo veluti δρέπονται & euelluntur pili: de dropacis autem medicamenti forma plura leges apud Aetium l. 3. c. 190. & Paul. l. 7. c. 19. dropacum quoque differentias nonnullas recenset Oribasius l. 3. synopseos.

Δρωπακισμός. apud Dioscor. l. 7. c. 4. dropacis applicatio dicitur.

Δρωπακιστὰ φάρμακα dicuntur vel dropaces, vel quæ dropacum modo illinuntur. appellantur eadem πιττωτὰ à Galeno comment. 3. εἰς τὸ κατ᾽ ἰητρεῖον, aphor. 32.

Δρώπαξ. ὁ γάλλος Oribasij describitur à Paul. l. 7. c. 19.

Δύναμις. facultas. potentia. Est causa à qua actio procedit. Sed cum causa ad aliquid dicatur (est enim eius vnius quod ab ea fit, reliquorum nullius) planum est facultatem quoque in relatione ad aliquid dici. Ac quo ad agentis causæ substātiam ignoramus, facultatem eam siue potentiam appellamus, in venis quidem sanguificam, in ventriculo concoctricem, in corde pulsificam, & in singulis reliquarum particularum propriam quandam eius quam edunt actionis, siue etiam operis (primum enim actionis ipsius facultas est causa, deinde etiam operis ex accidēti quodam) effectricem. Itaque si certa ratione & via quot & quæ facultates sint inuenturi sumus, inuestigare eas ab ipsis operibus oportet. Singula namque opera ab aliqua procedunt actione, hanc vero omnino aliqua præcedit causa, quam facultatem vocamus. Ergo cum variæ admodum sint actionum differentiæ, multiplices quoque facultates statuere necesse est, quas tamen medici in homine ad tria summa genera reuocarunt, aliam vitalem, aliam animalem, aliam naturalem appellantes. Si quidem sub earum aliqua alias omnes particulares comprehendunt. Sub vitali quidem pulsificam & irascibilem quam θυμοειδῆ & παθητικὴν appellant, cuius tot etiam habentur differentiæ quot & animi passionum. Sub animali vero, sensificam, motricem & principem: sub sensifica, visoriam, auditoriā, odoratoriam,

guſtatoriam,tactricem,adhæc vigilãdi dormiendique facultatem quæ ad primum & communem omnium ſenſum pertinet : ſub principe, imaginatricem, ratiocinatricem & memoratiuam: ſub naturali vero, concupiſcibilem & nutritoriam:atque ſub his rurſus attractricem, retentricem,concoctricem,expultricem, generatricem, auctricem & reliquas quæ pertinent vel ad generis propagationem,vel ad indiuidui conſeruationem, vt ſanguificam oſſificam, neruificam,ſpermaticam & alias cuiuſuis particulę formatrices, vel totius etiam fœtus opifices. Sic quidem ſe habent tres in hominum corporibus facultates, quas quidem vt operibus, ſic etiam ſubſtantia,inſtrumentis & ſedibus natura ſeiunxit. Hæ diuerſi inter ſe generis gubernant animal, toti corpori ex ſuo quodam veluti fonte quæque diſtributæ. Eas Plato animas vocat,propriam cuiuſque ſubſtantiam inueniens, quæ, vt ait Galenus, tum in ſpiritu, tum in ſolidorum corporum temperamento conſiſtit. Eſt autem earum vna,ad nutriendum animal neceſſaria, ac cum ſtirpibus communis, quæ iecur veluti pro fonte habet, canales vero ab hoc in totum corpus ſparſos, ipſas venas. Hanc ſeu appetitricem, ſeu naturalem,ſeu altricem voces,nihil intereſt, veluti nec ſi animam aut facultatem. Altera eſt quæ non modo vt ſtirpibus aut vita præditis, ſed etiam vt animalibus anima ;eſt inſita. Hæc ſedem in corde habet, ipſo quoque inſiti caloris quodam ceu fonte. Ab hoc fonte canales arterię ſunt: vocaturque hæc multis ſane nominibus: nam & facultas ſiue virtus vitalis,& facultas ſiue virtus animoſa,& anima vitalis,& anima animoſa dicitur. Tertia anima ſiue facultas ratiocinatrix in cerebro domicilium habet: ea voluntariis actionibus vna cum ſenſibus præſidet. Vtitur & hæc particulis quibuſdam ceu canalibus,nempe ipſis neruis, ſenſum motumq; per hos in totum animal tranſmittens. Ergo has facultates ſeruare,nihil plane eſt aliud quam vitam ſeruare. Siquidem qualibet earum amiſſa, neceſſe eſt reliquas quoque perire. Sic enim inter ſe cohærẽt, vt altera alteri ſubſidio ſit & mutua ope conſiſtant: quanquam fieri aliquando poſſit, vt vna alterius affectionem non ſentiat. Ortu quidem ipſo prima eſt naturalis,deinde vitalis, poſtrema animalis: nobilitate & principatu prima eſt animalis, ab hac vitalis, poſtea naturalis. In actionum autem & vitæ neceſſitate omnium prima eſt vitalis, quod ex ea ſpiritus & vis influat vitæ in partes omnes,ſiue illæ moueri,ſiue ſentire,ſiue nutriri debeant, atque per eam caloris innati (à quo omnium partium functiones proficiſcuntur) temperies in ſingulis partibus. Cæterum præter facultates iam commemoratas alias quoque in medicamentis medici vſurpant, à quibus ſingula ſuas actiones obeunt. quæ cum ſint admodum differentes, in quatuor tamen ſumma genera ab iis reuocantur, quas appellant primas, ſecundas, tertias, quartas. Nec vero intereſt facultates an qualitates dicas:ipſa enim facultas reuera eſt qualitas,ſola ratione ab ea differens;quando qualitas per ſe dicitur, facultas vero quatenus ad aliquid refertur. Prima quidem dicitur quæ reliquarum communis eſt tanquam baſis,excepta ea quæ à cæca proprietate eſt: ex ipſis elementis nullius interuentu prodit, ipſiſq; omnium maxime tribuitur. Generatim quidem eſt calfaciendi,refrigerandi,humectandi, ſiccãdi, tum ſimplex tũ per horum cõiugationem compoſita:particulatim vero efficiẽdi id ipſũ in principio,medio, fine ordinis primi, ſecundi, tertij, quarti.ac primo quidem ordine,obſcure:ſecundo,manifeſte: tertio,vehementer: quarto,ſumme facultas ea tactum noſtrum guſtatumque afficit, idque in horum ſingulorum ordinum principio,medio, fine. Facultas ſecunda eſt, quæ primas facultates ſimplices, vel coniugatas nullius alterius interuẽtu ſequitur, vt facultas molliendi vim humidam primo ſequitur: durandi, ſiccam:rarefaciendi,atrahendi,aperiendi,tenuãdi,calidam: denſandi, repellendi, claudendi, incraſſandi,frigidam. Vires & qualitates ſecundas in acerbis,auſteris,acidis,dulcibus,ſalſis,amaris, acribus, digerentibus, adſtringentibus, contrahentibus, repellentibus, ex alto trahentibus,referantibus, ſenſum ſtupefacientibus conſtituit Gal. lib. 5. τῶν κτ' τόπυς. Facultates autem tertiæ ſunt quæ vlterius procedendo prope particulatim appellantur,vt σαρκωτικὴ,κολλητικὴ, ἐπουλωτικὴ,διουρητικὴ,ἐμετικὴ,ἐκκοπρωτικὴ, ἔρρινος, ἀποφλεγματικὴ,menſes ciendi aut ſiſtendi facultas, ſeminis generatrix vel extinctrix, prouocandi, reprimendi. Hæ magna ex parte primas ſimul & ſecundas ſequuntur,vt ſarcoticum, ſiccum primo gradu & detergens: colleticum ſiccans & adſtringens: epuloticum ſiccans ſecundo gradu & valenter adſtringens. Eſt tamen quando in nullam præcedentium reiicere poſſis hanc tertiam. vomitorium enim aliquando eſt, vt bulbus vomitorius,nux vomica,agaricus & helleborus albus,non ob aliquam primam vel ſecundam qualitatem, ſed quia vel ſubſtantiæ ſuæ raritate innatant,vel ſtomacho ſua ſubſtantia ſunt contraria. Facultates vero quartæ ſunt cũ magis etiam procedendo, ad particulares peruenitur facultates, quæ à partibus nomen accipiunt, vt cephalica, cardiaca, ſtomatica, ſtomachica, hepatica, ſplenica: vel à morbis partium, iſchiadica, nephritica,podagrica,colica,pleuritica: vel ab effectis,bechica,calculos frangentia, colletica,epulotica,cathæretica,cathartica,carnem ſuper oſſa nuda creantia,fœtum corrumpentia,fœtum extrahentia, ad chœradas diſcutiendas, ad epilepſiam, ſpaſmum, & alia prope infinita ſimiliter dicuntur. Tamen ſarcotica, colletica, epulotica inter tertias numerantur à Galeno lib. 6. τῶν κτ' γένη & aliæ ex tertiis eadem ratione inter quartas accenſeri poſſunt, vt lac,ſemen, menſes,vrinas, ſudores reſpicientia. Reuera enim quædam horum ambigunt,& vtrique generi vicina ſunt. Ob id Auerroes 5. coll. cap. vltimo tertiam & quartam in vnam miſcet. Alij vero quatuor hæc facultatum genera aliter diſtinguunt,vt primę ſint calfactrix, refrigeratrix, humectatrix, ſiccatrix: ſecundæ,quæ primos effectus primarum ſequũtur,vt vis aperiendi,claudendi, erodens, glutinatoria:tertiæ,quibus medicamenti vnam partem magis quam aliam reſpiciunt: quartæ,quæ ſunt à virtute & forma occulta ſeu ſpecifica, vt purgatrix,theriaca, alexipharmaca: quibus οὐρητικὴν & ἱδρωτικὴν mirum eſt per hos adiungi,cum manifeſtam cauſam habere videantur.

Δύναμις. accipitur aliquando pro ipſa medicamenti compoſitione & ſtructura,quod ſæpe occurrit apud Galenum in libr. τῶν κτ' γένη, vt τετραφάρμακος δύναμις,hoc eſt, medicamentum tetrapharmacum.

Δυνάμει εἶναι. poteſtate eſſe. Quod quale dicitur tale nondum eſt, ſed poteſt eſſe tale, hoc eſſe poteſtate dicimus. Hominem, verbi gratia, qui modo natus fuit, rationalem, & auem volatilem: ſcilicet quod eorum vnumquodque futurum eſt, ſi nihil id extrinſecus impediat, hoc ceu iam ſit appellantes: vnde arbitror hæc eſſe poteſtate non actu dicimus. Perfectum namque eſt ac iam præſens ipſa energia, ſiue quod actu eſt: quod vero poteſtate eſt, imperfectum & adhuc futurum, & vt fiat quidem id quod dicitur, veluti habile, non tamen adhuc ſubſiſtens. Ac maxime quidem proprie ſola ea poteſtate eſſe dicimus, in quibus natura ipſa ſuopte impetu ad abſolutionem venit, præterea quæcunque fientium, vt ſic dicam, continentes materiæ ſunt. Dicitur autem poteſtate eſſe etiam quod ei quod ex accidēti dicitur eſt ex aduerſo poſitum, vt ſi quis carnoſi iuuenis in frigida lauationem corpus eius ex accidenti, non ex propria poteſtate calefacere dicat.

Δυνάμεια. vocant medici ſyluam & materiam medicinalem qualis eſt à Dioſcor. & alijs conſcripta.

Δυς. apud Hippocr. in compoſitione aliquid de priuatione in totum minuit vt in voce δύσκωφοι id eſt ſurdaſtri, quanquam hac in voce τὸ δυς ſignificationē augere potius quam minuere videtur (vt in voce δυσάνιος) vt eos intelligas qui valde obſurduerunt: aliquando δυς male ſignificat, vt in (δυσώδης) male olens, interdum difficultatem oſtendit vt in voce δυσεκθερμαίνεσθαι, δύσκριτον autem & quod male & quod ægre atque periculoſe iudicatur.

Δυσαισθησία. difficilis ſenſus vel prorſus nullus. ſic δυσκινησία non modo difficultatem motionis, ſed etiam immobilitatem ſignificat.

Inter morbos à Gal. ponitur vt ἀναισθησία quę omnimoda eſt ſenſus priuatio.

Δυσάνιος, δυσήνιος, & δυσάνιης: vetus hæc dictio eſt & & plane Hippocratica quæ Hippoc. lib. 3. τῶν Epidem. anxium, moroſum, moleſtum, triſtem & eum qui fere ſemper angitur ſignificat; & δυσάνιης dicitur Gal. in exeg. ex Critia quicumq; propter parua triſtatur, & propter magna magis vel diutius quam alij homines; quam ex Critia expoſitionem repetit Gal. comm. in ægrum 11. libr. 3. Epid. vbi de muliere quæ in Thaſo quam δυσάνιον appellat Hippocrat. Et eam innui ſcribit Galen. in comment. quæ ex longo mœrore diu triſtis & anxia perſeuerarit, nec ad animi æquitatem aut ſecuritatem reuocari potuerit, atque hac ratione δυσάνιης & δυσάνιος idem eſſe Galeno videntur: Heſych. etiam voci δυσήνιος eam dat ſignificationem quam voci δυσάνιος ipſe Galen. δυσήνιοι enim Heſychio dicuntur ἐπὶ μικροῖς ὀργιζόμενοι, ἀπειθεῖς, δυσαγωγοί, ἐπὶ πολὺ σκυθρωποί quæ & expoſitio cum Erotiani interpretatione conuenit: exponit enim Erotian. δυσήνιος, ὁ δυσθύμως, καὶ δυσκόλως τὰς αἰτίας φερόντας, id eſt, quæ cum vi magna & difficulter admodum fert ea quæ ipſam contriſtant: atque δυσήνιος Genitiuum facit Erotian. in lexico, Galenus vero nominatiuum ſicut & Heſychius, rectiuſque meo quidem iudicio, Sed nec Erotianum ſic ſcripſiſſe exiſtimem: Cæterum Gal. voci δυσήνιος contrariam dat ſignificationem voci δυσάνιος: eſt enim ſecundum illum δυσήνιος ὁ μὴ εὐκόλως αἰδούμενος, ſed τὸ (μὴ) hic redūdare recte opinatur Henricus Steph. Itemque ὁ δυσκαλίνωτος qui frenari, aut habenis retineri non poteſt, atque in hac poſteriori ſignificatione deducitur ab ἡνία, id eſt, frenum aut lorum: in illa autem priore ab ἀνία quod prius α in η mutauerit ſi δυσήνιος legamus, ſed manſerit immutatum ſi δυσάνιος.

Δυσαρεστεῖν. non hilariter affectum eſſe, implacide ſe habere, vt ægroti qui in lecto acquieſcere nequeunt & iactantur, & δυσάρεστος moroſus: his opponuntur εὐαρεστεῖν & εὐαρέστησις, id eſt, placabilitas, animus non æger, & placide compoſita mente, vt notauit Galen. ex Hippocrat. hinc & δυσαρέστησις diſplicentia, quam ſæpe vocem vſurpauit Cælius Aurelian. vt libr. 5. τῶν χρον. cap. 10. & 12. Eaque ægrotantis affectio dicitur, qua illi cuncta diſplicent cum inæqualitate febribus vicina.

Δυσδιαφόρητος. Galeno dicitur cui ſucci perſpirabili cute difficulter digeruntur.

Δυσελκής. is in quo vlcera ægre ſaneſcunt. quique laborat vlceribus curatu difficilibus. eiuſmodi ſunt corpora mollia & humida, & quæ aqua inter cutem laborant. ei opponitur εὐελκής. Item δυσελκὲς ἕλκος dicitur vlcus malignum & curatu difficile.

Δυσελκίαι. difficiles vlcerum curationes dicuntur in corporibus mollibus & humidis, aut aqua intercutem laborantibus apud Hippocr.

Δυσεντερία. eſt exulceratio inteſtinorum, deiectiones ramentoſas, cruentas & dolorificas inducēs, Latini inteſtinorum tormina appellant. Exulcerationis cauſa eſt bilis mordax tum flaua, tum atra, ſed hæc lethalem excitat dyſenteriam, vt ſcribit Hippo. quod vlcera quæ ab ea facta ſunt, difficillime ſanentur. Morbus quidem ipſe exulceratio eſt, ſymptomata autem plurima, in primis quidem ipſius bilioſi humoris per initia excretio varia, mucoſa & pinguis. deinde vero tunicæ inteſtinorum internæ abraſio, per quam prodeunt membranoſa quædam corpora, quæ ipſorum inteſtinorum particulæ ſunt: poſtea vero cruenta deiectio ſequitur, & vlcerum interdum cruſtulæ quæ ἐσχάραι appellantur, & puris non raro magna quantitas: quo quidem tēpore affectus ipſe iam proprie dyſenteria eſt. Conſiſtit autem illa interdum in craſſis, aliquando in tenuibus inteſtinis, id quod & ex cruore & ex ipſis ramentis diiudicatur. Nam ſi & cruor & ramenta ita miſta ſunt reliquis excrementis, vt vniuerſa miſceantur vniuerſis, in ſuperioribus: ſi vero ſupernatant, in inferioribus inteſtinis vlcus eſſe oſtenditur. Talis quidem proprie dicta dyſenteria eſt, nomen habens à læſa particula, quam ſolam plærique dyſenteriam nominandam cenſent. Alij vero, inter quos ipſe etiam Hippocrates eſt, dyſenteriam interdum appellant non ipſam modo exulcerationem inteſtinorum, verum omnem etiam cruoris per inteſtina vacuationem: quo quidem modo morbi nomen ſymptomati tribuunt, vt annotauit Galenus comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων, aphoriſ. 40. Sunt autem excretionis ſanguinis per inteſtina ſine vlcere tres modi: vnus propter boni ſanguinis copiam in toto corpore aucti, qui ex venarum orificijs in inteſtina apertis effunditur, eo tantum differēs ab hæmorrhoidum profluuio, quod in hoc venæ ani duntaxat, in illo autem ſecundum totam inteſtinorum longitudinem, perque omnes eorum anfractus, longeque ab-

ab ano venæ aperiantur. Talis δυσεντερία αἱματώδης appellatur, acciditque potissimum ijs quibus aliquod membrum excisum est, aut intermissa exercitatio. Secundus est cum propter iecinoris imbecillitatem aquosus sanguis deijcitur, loturæ carnium persimilis: quod enim imbecilla sit vis eius retentrix atque alteratrix, sanguis eiusmodi excernitur. vocatur autem ea δυσεντερία ἡπατηρά. Tertius est cum sanguis propter bilis flauæ vel atræ permistionem acrior venarum orificia aperit, & per intestina fertur. hæc proprio nomine caret, & à Paulo comprehenditur sub ea dysenteriæ specie quã αἱματηρὰν vocãt: distinguitur vero à Gal. l. 3. de causis sympt. illam propter sanguinis copiam, hanc propter acrimoniam effici asserenti. Itaque quatuor sunt in vniuersum dysenteriæ: vna vere & proprie dicta, tres vero improprie à symptomate, quod omnium commune symptoma sit sanguinis per aluũ excretio.

» Sed & ῥευματικὴν quandam dysenteriam des-
» cribit Trallian. lib. 8. c. 8. id est humorum ex me-
» saraicis venis ad intestina cursum, nam ciborum
» (inquit) ingestorum chylus (hoc est cremor) dũ
» in sanguinem ibi mutatur, ad intestina refundi-
» tur, atque ita vna cum bile mixtus excernitur, nec
» potest ob huius acrimoniam in ventre retineri,
» sed ab intestinis foras propellitur: huius autem
» reumaticæ dysenteriæ causas inquit esse, acrium
» & variorum humorum per aluum excretionem,
» sitim magnam, corporis colliquationem, cibi fa-
» stidium, ventris & intestinorum rosiones, quod
» si hæc diutius perseuerent, exulcerationem inte-
» stinorum tandem fieri inquit, quæ proprie dy-
» senteria dicitur, de qua postea peculiare caput in-
» stituit.

Δυσεπούλωτα. dicuntur vlcera quæ vix cicatricem recipiunt. Nec vero cacoethe eam etiam admittunt: differunt tamen inter se, quod vlcera quæ ex humorum cõfluxu vel multorum vel acrium oriuntur, si locus ipse affectus eiusmodi dispositionem non contraxerit, vt quod ad ipsum influit bonum probumque corrumpat, δυσεπούλωτα appellantur: si vero locus affectus ad eam dispositionem iam peruenerit, vt corrumpat quicquid influit, κακοήθη dicuntur. Eadem & δυσεπούλωτα nominantur, & δυσέπουλα à Philopono.

Δυσήνιος. vide supra δυσάνιος.

Δυσηκοΐα. grauis auditus dicitur Paulo l. 3. c. 23.

Δυσθανατοι. dicuntur apud Hippocr. in prognostico tum qui tarde & paulatim, tum qui cum dolore moriuntur.

» Gal. comm. 2. in 1. prorrhet. part. 20.

Δυσθυμίη. metus & mœstitia, animi deiectio atque
» desperatio dicitur, Hippocrati in aphoris. & Epi-
» dem. quam in Coac. ἀθυμίαν appellat, & esse in-
» quit tum melancholiæ tum & exitij argumen-
» tum. Nam in statu & tempestate Aquilonia 1.
» Epid. inter signa lethalia φόβοι (inquit) δυσθυμίαι,
» ἄκρεα ὑπόψυχρα, timores, mœstitiæ, extrema sub-
» frigida. Et in Euryanactis filia δυσθυμίη ἀνελπίστως
» desperatus mœror, & ἄκρεα ψυχρὰ annotantur
» mortua quidem illa: Delirij etiam meminit me-
» lancholici, σιγῶσα (inquit) οὐδὲν διελέγετο Silens ne-
» quicquã loquebatur. Taciturnitas enim comes
» est melancholici delirij vt ἀθυμία, nam in histo-
» ria mulieris Thasiæ sub finem ἄθυμος (inquit)
» τὰ περὶ τὴν γνώμην μελαγχολικά: & in Coacis ἀθυμία
» in conuulsionem desinere sæpe dicitur, siue id vi

fiat morbi, violato neruorum principio ex acri- «
monia mordente, siue aliunde, conuulsione mo- «
ta, sicut ex suppressa vacuatione, quod mulieri «
illi contingit cuius morbum describit 3. Epid. cui «
statim prima nocte φόβοι, λόγοι πολλοί, δυσθυμίη, ὑπό- «
θυμοι πολλοί, in fine historiæ ἔρα μέλαινα, κατὰ περὶ «
κρίσιν, γυναικεῖα πολλὰ κατῆλθεν muliebria multa des- «
cenderunt; fit autem δυσθυμία exusto sanguine «
crassiore & flaua bile, quanquam & in materia «
melancholica contrahitur qualitas quædã inef- «
fabilis quæ miris spectris animum perturbat, siue «
ea cerebri substantiæ imbibatur, siue in venas re- «
pat aut fumos emittat, qui velut tenebris offusis «
animam terreant. «

Δυσκοίλιοι. Paulo dicuntur quibus difficulter aluus «
it. «

Δυσκοιτεῖν. apud Hippocratem est implacide & moleste decumbere, vt annotat Gal. comm. 2. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Δυσκολαίνουσα οὔρησις. mictio difficilis; vocem autem «
hanc nouam esse atque obscuram ait Gal. com- «
ment. 3. in prorrhet. δυσκολαίνουσαν enim alij inter- «
pretantur eam quæ cum dolore fit, alij eam quæ «
retinetur, alij eam quæ ægre fit, & eam quę cõ- «
tinue, & eam quæ in stranguria fieri solet, alij «
denique eam quæ præpotenter mordet. «

Δύσκολον. vox quam sæpe vsurpat Hippocr. in mor- «
borum prognosi, & de illis quæ difficilia quidem «
cæterum periculo vacant nec sunt lethalia; & vbi «
δύσκολον scribit, addit aliquando οὐ μὴν ὀλέθριον; ali- «
quando ἔχει τι δύσκολον vbi periculum imminet & «
difficultas morbi: Est igitur id δύσκολον inter du- «
biam spem & certum metum, vel vt Galenus in- «
terpretatur in prorrhet. quod minatur pericu- «
lum spem tamen salutis non adimit, videtur- «
vox hæc per ταπείνωσιν ab Hippocrate pro- «
ferri. «

Δυσκρασία. intemperies. Est mistio inæqualis quatuor primarum qualitatum: vbi enim illæ ita coierint vt earum pares sint portiones viresque, temperamẽtum emergit exquisitissimum, quod cæterorum omnium norma est. Ab eo quodcunque descifcit, intemperies dicitur: tunc enim aliqua qualitas exuperet necesse est, aut etiam duæ. Itaque cum quatuor sint ex quibus temperamentum illud exquisitissimum, & vt ita dicam temperatissimum absoluitur, singulorum excessu simplices quatuor intemperaturæ fiunt, calida, frigida, humida, sicca: & totidem compositæ, calida humida, calida sicca, frigida humida, frigida sicca. Nec vero singularum modus vnus est & vna ratio, sed immensa omnino latitudo, adeo vt intemperaturarum infinitæ propemodum habeantur differentiæ. Nec tamen omnes eiusmodi intemperies morbosæ sunt, sed plurimæ contra salubres, quę videlicet intra limites sanitatis consistunt. Quum enim omnis actio à partis temperamento proficiscatur, & varij prorsus generis actiones esse oporteat, multiplices quoque temperaturas esse oportuit, quæ non simpliciter, sed ad iustitiam temperamenta appellantur. Non aliud autem ad iustitiam significat, quam prout cuique parti expedit. Itaque in singulis partibus primarum qualitatum etiam inæqualis mistio, quoniam secundum naturam est, non dicitur intemperies, etiamsi reuera intemperies fit, sed temperamentum, quandiu scilicet naturæ modum non excedit: cum

vero excessit plane absoluteque, intemperies est, & iam morbus aut morbi causa euadit. Est & prę-ter istas alia intemperiei differentia, per quam æqualis aut inæqualis dicitur. Æqualis quidem est quæ in omnibus intemperanter affecti corporis partibus æqualiter solaque inest. Ea enim ita inducitur, & occupat corpus, vt depulsa naturali temperie, sola in corpore dominetur: neque enim ea in fieri est, vt aiunt, sed in facto esse. Itaque in habitum transit, & euadit veluti altera natura acquisititia & priori contraria, neque vllo dolore molesta est. Eiusmodi intemperies in febre hectica esse perhibetur. Sicut autem in toto corpore, sic & in vna certa parte corporis contrahi potest. Intemperies vero inæqualis dicitur, cum idem corpus simul & calidius & frigidius, aut humidius simulque siccius quam pro naturali habitu redditur. Ea in fieri est, eamque ob rem dolore non vacat, & alias in toto animalis corpore fit, alias in vna qualibet parte, idque vel cum fluxione vel absque materiæ affluxu, quemadmodum Galen. libello de inæquali intemperie quando singulæ corporis partes non sunt similiter intemperatæ, sed varias sortitæ sũt intemperaturas. cumque corpus totum intemperatum sit, non tamen vnica intemperies dominatur in toto corpore, sed plures in singulis partibus.

Δύσκριτος νόσος. Mali iudicij morbus appellatur qui cum grauibus periculosisque symptomatis iudicatur, vel imperfecte, ita vt postea recidiuam faciat, κακόκριτον interpretatur Gal. aphor. 8. l. 3. & comment. in aphor. 29. l. 4. quo in loco vt etiam aphor. sequente idem esse scribit quod δύσλυτος id est solutu difficilis: ἄκριτον interpretatur Gal. part. 35. comment. 2. prorrhet: huic vero opponitur εὔκριτος aphor. 12. libr. 1. seu εὐκρινὴς aphor. 8. lib. 3.

Δυσουρία. est vrinæ difficilis & cum dolore excretio. Sæpe quidem ambo hæc symptomata in dysuria concurrunt, vt ea difficulter & cum dolore reddatur. nec tamen in dysuria semper coniuncta esse oportet, sed si alterum modo adsit, dysuria recte dicitur. Ea namque manifesto distinxit Gal. comment. aphor. 48. libr. 7. duas dysuriæ species constituens, vnam τὴν μετ' ὀδύνης, hoc est, quæ cum dolore: alterum, τὴν μετὰ δυσχερείας, ὡς μόγις ἐνεργεῖν τὴν κύστιν: hoc est, quæ cum difficultate, vt vix ipsa vesica opus suum peragat. Illius causas recenset inflammationem, abscessum, exulcerationem, inæqualem intemperiem, & spiritum flatulentum: huius vero aut facultatis imbecillitatem, aut tumorem præter naturam. Ab his enim causis fit, vt cum meiere æger cupiat, non statim vrinæ excretio sequatur, sed magno cum conatu atque etiam aliquando dolore. Iis autem duobus exceptis symptomatis, vrina naturalem excretionis modum seruat, neque intercise fluens, neque guttatim neque maturius quã naturæ conueniat. Hæc enim symptomata alijs nominibus appellantur.

Δυσπεψία. est deprauata alimenti concoctio, siue alimenti corruptela. symptoma est actionis naturalis coctricis deprauatæ: quam libuit eo nomine appellare, sicut debilem, βραδυπεψίαν, prorsusque abolitam, ἀπεψίαν. Deprauatur autem, cum alimenta in qualitatẽ à natura alienam alterantur. Ea gemina statuitur, κνισσώδης & ὀξώδης, hoc est, nidorosa & acida: hæc frigidis, illa calidis de causis prouenit. Intemperies ventriculi calida, eiusque morbi organici calidi, excrementum calidum & biliosum in eo redundans, cibi potusque calidiores, nidorosam gignunt: ea ructibus facile deprehenditur. Non est autem vnius generis, sed quilibet cibus id nidoris genus reddit quod naturæ suæ proprium est, alius virulentum quid, alius cœni fœtorem, alius piscium, alius ouorum putidorum aut alterius absurdæ quæque dici vix potest, putredinis nidorem ructu gustuque refert. Contra vero frigidæ ventriculi affectiones, excrementum pituitosum & frigidum in eo redundans, cibus potusque frigidior & natura pituitosus, τὴν ὀξώδη inducunt, quæ ructibus similiter dignoscitur. Nec tamen ructibus eas ciborum corruptiones perpetuo licet deprehendere, quod, vt scribit Galen. si cibi calidiores fuerint aut flatulenti, & calori frigiditas quædam aliunde accesserit, vapore spirituque ventriculus repletur, qui neque nidorem neque acorem vllum sapiat.

Δύσπνοια. spirandi difficultas. symptoma est læsæ respirationis, commune orthopnoicis, pleuriticis, peripneumonicis, synanchicis, & alijs plærisque male affectis, à quo ægri δυσπνοϊκοὶ appellantur. Galen. tamen lib. 7. τῶν κατὰ τόπους. sic eos simpliciter scribit à veteribus vocatos quibus bronchia pulmonis crassis & viscosis humoribus sunt obstructa, & in quibus medicamenta præterquam quod incidunt atque attenuant, humectandi etiam facultate prædita esse oportet. Aetius addit sic proprie dici qui febris omnino expertes sunt, nec grauitatem pondusque sentiunt, nec febricitantium in morem calidum spirant. Celsus ab orthopnoicis qui & asthmatici dicuntur, sola causæ magnitudine distinguit, dyspnœam scribens esse spirãdi difficultatem, non omnem quidem, sed eam quæ modica est, neque ex toto strangulat. Nam cum vehementior est, vt spirare æger sine sono & anhelatione non possit, ἄσθμα appellari.

Δύσπνοον, ἡ δύσπνοια. apud Hippocratem.

Δυσεπουλωτικὴ. emplastri nomen est quod à Galeno describitur lib. 5. τῶν κατὰ γένη.

Δύσριγοι. dicuntur qui inalgescunt perpetuo: Pollux l. 4. τοὺς ἀεὶ ῥιγοῦντας tradit ab antiquis nominatos fuisse ῥιγοσίβιας, ab hominibus sui temporis δυσρίγους; Latini alsiosos vocant qui facile læduntur à frigore, eiusque sunt impatientes.

Δυστοκία. difficilis partus dicitur apud Paul. libr. 3. cap. 76.

Δυσφόρητος ὄγκος. Gal. in 2. ad Glaucon. dicitur tumor qui non facile resoluitur.

Δυσφορία. dicitur molestia incredibilis & anxietudo quæ cernitur in iacendi habitu inquieto, cum ægra difficilique admodum tolerantia symptomatum omnium quæ à febribus vel à viscerum phlegmone inferuntur, nam tum efferũtur fastidio & contumacia in eos qui præsto sunt, intus incendio conflagrãtes cum inexplebili siti, iactatione varia sursum deorsum, dextrorsum & è cõtra, omnis figuræ loci situsque impatiẽtes, more eorum quos in secũda valetudine tædet subinde earum rerum quæ prius placuerant: δυσφορεῖν vocat in prognost. Hippoc. δυσπετέως φέρειν τὴν νόσον, quam facit coitio malorum, sitis, vigiliæ, doloris æstus, & vbi acris materia in medio corpore

» stomacho & visceribus feruet; idem interdum » efficit virium imbecillitas quæ morbum non fe- » rat, & æstus quidam, sacer ignis aut inflammatio » conclusa in præcordijs: minus formidabilis ca- » sus est, si mollitie, consuetudine, vigore febris » perturbatione critica, dolore grauius excrucian- » te accedit: est ergo δυσφορία mala tum vt signum, » quia ea quæ dicta sunt indicat, tum vt causa quia » virtutem exoluit & coctionem materiæ prohi- » bet: inde Philiscus in lienis inflammatione 3. die » noctu δύσφορος, & 4. nox δυσφορωτέρη, sic enim pari » die qui ægro acerbior erat proritatis omnibus » huicque coniuncta extremarum partium refri- » geratione, 6. mortuus est; idem Sileno contigit » in præcordiorum inflammatione, nam statim 2. » nox δυσφορωτέρη & 6. πολὺς βληστρισμὸς, quo nomi- » ne sæpe δυσφορίαν significat: obijt 11. In herophon- » te εὐφορίαν ceu signum bonum annotauit, ille » etiamsi mala signa accidissent conualuit: in hepa- » te vulnerato 5. Epid. ἄλυσμος inquit δυσφορεῖν, pau- » lo post obijt: in Erasino cui mors 5. contigit sæ- » pius δυσφορίαν inculcat. Est igitur graue malum » δυσφορία cuius nomine continentur omnia no- » mina quibus fastidia cordis & corporis explican- » tur, ἄση, ἄλυσμος, ἀπορία, ῥιπτασμὸς, ἀδημονία, βλη- » στρισμὸς, μετεωρισμὸς: ad δυσφορίαν etiam referri de- » bet, quod quidam citra occasionem vllã è lecto » surgere & lectum commutare volunt, quod » etiam vulgus existimat esse certissimum mortis » indicium.

Δυσφορίη πνεύματος. spirandi labor & difficultas in apo- » plecticis dicitur cum magna spirandi molestia la- » borant, & magna cum violentia spiritum trahũt.

Δυσώδης. graueolens. de quo vide ὀσφρησις. Est & no- men malagmatis ad pleuritidem vtilis: est & ἄκο- πον medicamentum. Vtriusque descriptio habe- tur apud Paulum libro 7.

» Malagmatis quidem ca. 18. acopi vero c. 19. » huius & acopi descriptio habetur apud Gal. 7. κτ' » γένη c. 12. & 13.

Δυσωδία. graueolentia dicitur & odor malus, cuius » causam Aristoteles inquit esse ἀπεψίαν τινὰ περι- » ττώματος id est cruditatem quamdam excremen- ti, hinc flatus ructusque crudorum fœdius olenti » plura hac de re idem sect. 13. problem. 5. & se- » ctione tota.

Δωδεκαδάκτυλον. principium est intestinorũ ab imo ventriculi orificio exoriens. Id sub sede ventri- culi posteriore, secũdum dextram spinæ partem deorsum exporrigitur, sine vllo anfractu, quo det locum quibusdam partibus quas natura inter ventriculum & ieiunum intestinum collocauit, duodecim digitorum longitudinem vt pluri- mum æquat, ob idque δωδεκαδάκτυλον ab Hero- philo primum appellatum est. Sunt qui ipsum intestini nomine non dignentur, sed ἔκφυσιν modo appellent, vel cum addito ἔκφυσιν δωδεκαδάκτυλον. In id meatus inseritur à vesicula bilem conti- nente, per quem ea in ipsum expurgatur.

Δωδεκάθεον φάρμακον. nomen compositi ex duode- cim rebus medicamenti, cuius descriptio habe- tur apud Paulum lib. 7.

Δωδεκάθεος. herba cui folia septem lactucis similia exeunt à radice lutea. Eam quidam putant esse Moly Homericum.

Δωδεκάθεος ἅλς. nomen salis è multis compositi, de quo ante in dictione ἅλς.

Δωρὶς. sic dicta est à quibusdam ἡ ψευδάγχουσα, vt ha- betur apud Dioscoridem.

Δῶρον. palmus. mensura est apud Græcos qua re- rum interualla metiuntur. Est autem quatuor digitorum: sic dicta est ἀπὸ τοῦ τὰ πλεῖστα διὰ τῆς χει- ρὸς ἡμᾶς δωρεῖσθαι, ἀφ' ἧς μετρεῖται ἡ παλαιστή. Id est, ab eo quod manu plurimas res demus, quas me- timur palmum. Eadem alijs nominibus παλαιστὴ & δοχμὴ dicitur. vide in dictione δοχμή. Ab eo fit δίδωρον, πεντάδωρον, πεντάδωρον, & alia quæ passim apud authores occurrunt, & apud Plinium le- guntur li. 35. c. 14. vbi scribitur δίδωρον lateris ge- nus esse sesquipede longum. Sed aduerte num legendum sit semipede, cum manifesto δῶρον pal- mum esse dicat. Sic enim recte lateris illud ge- nus δίδωρον vocabitur, hoc est, duorum palmo- rum, quæ dimidij pedis mensura est, cum ipse quatuor palmis constet.

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. E.

Ἔαρ. ver. eſt anni tempus primum & omnibus qualitatibus tēperatū, ab æquinoctio quod hyemem ſequitur incipiens, & Vergiliarū matutino exortu deſinens. Nam cum ſinguli anni ætatem ſuā peragant, & quatuor ætatum ſpatia percurrant, vt initio quidem augeantur & pubeſcant, poſtea in vigore ſint, exinde declinent, poſtremo, emoriantur, haud abſurde vernum tempus prima anni ætas cenſebitur, quo annus per hyemis intemperiem pene extinctus & demortuus, quaſi reduce vita repueraſcit. & exerendis virgultis, floribus foliiſque depromēdis, maxima rerum omnium amœnitate & ſuauitate iuuenum more luxuriat. In cauſa Sol eſt, cuius acceſſione deceſſioneque quadripartito anni tempora diſtinguntur. Cum enim peracta hyeme ad nos rediens noctis diei que pares horas facit, placidiſſimo tēperatiſſimoque ſydere terras illuſtrat. Tum calor vigorque omnibus redit, animalia atque omnia è terra vireſcentia maritantur, geſtit natura ſemina accipere & ſeſe aperit, à quo Aprilem menſem quaſi Aperilem dictum aliqui exiſtimauere: atque ille animam infert ſatis omnibus. Tunc enim genitalibus terræ locis animantur ſemina. Eo tempore Fauonius mundi ſpiritus, ζέφυρος Græcis dictus, primum flare incipit, genitalis prorſus ventus, à fouendo dictus, vt multis viſum eſt, ab occaſu æquinoctiali ver inchoans. Vt autem ille eſt leniſſimus, ſic ver talem in modū afficit, vt nemo de eius frigore vel calore vel humiditate vel ſiccitate queri poſſit: eſt enim in eo quatuor harum qualitatum mixtionis æqualitas, quæ & mediam in eo temperaturam & ſalubritatem conciliat. Ver autem durat donec Vergiliæ matutino oriantur. Earum enim is exortus, æſtatis principium eſt. Itaque cum hoc tempore apud nos æquinoctium quinto idus Martij peragatur, & Vergiliarum ortus matutinus ſeptimo, octauo vel decimo die Maij fieri inſueuerit, patet totum vernum tempus dierum fere ſexaginta eſſe.

Ἔαρ etiam ſanguinem ſignificare quod verno tēpore is abundet, ſcribit Suidas, ſed & apud Nicādrum in Alexipharm. pro pinguedine vſurpatur.

Ἑβδομαῖος πυρετὸς. ſeptimana febris, ita appellatur quod 7. quoque die repetat, illius meminit Hipp. lib. 1. Epid. vt etiam ἐνναταίαι nonanæ, ſcribens has eſſe longas ſed non lethales, hos tamen circuitus in febribus, ſe nunquam obſeruaſſe ſcribit Gal. ſed quintanam tantum licet obſcure, ſuccenſetque Hippocrati quod cūm multa alia communia præcepta priuatis exemplis plana fecerit, idem tamen officij ſui immemor in hac re non præſtitit.

Ἔβενος. ebenus. arbor eſt plærumque tenuis & frequentior, vimine raro, in craſſitudinem caudicis extuberata, hiulco cortice & admodum reticulato, dehiſcentibus venis, adeo vt per ipſos ſinus pars intima vix tenui libro contegatur. Lignum omne atque mediale eadem ferme & facie & nitore qui eſt in lapide gagate. Duo ſunt eius genera. Rarum id quod melius, arboreū, trunco enodi, materie nigri ſplendoris, ac vel ſine arte protinus iucundi. Alterum cytiſi modo fruticat, nodoſum & candidis tænijs vitiatum. Naſcitur in India atque Æthiopia. Tam graue eſt, vt aquis innatare non poſſit, ſed protinus demergatur. Dioſcorides Æthiopicum laudauit magno ſplēdore, cornus expoliti nitore, citra læuorem prædenſa materie, ſi frangatur guſtu mordaci, odore cum vritur iucundo, citra fumi tædium. Ebenus caliginem oculorum diſcutit, contra veteres fluxiones & puſtulas pollet. Huius ſpeciem eſſe Gaiacum Ruellius ſcripto prodidit.

De ebeno plura leges apud Dioſc. lib. 1. c. 130. Gal. in ſimpl. medic. Plin. l. 12. c. 4. apud Latinos autē interdū cū aſpiratione ſcriptum reperitur.

Ε'ξενότειχον. dicitur à quibusdam τὸ ἀδίαντον, vt habetur apud Dioscoridem.

Ε'ξίσκος. est ἡ μαλάχη, quæ & althæa, inquit Suidas. Galenus dicit esse μαλάχην ἀγρίαν.
» Simpl. medic. lib. 6. Dioscor. appellat ἰβίσκον
» per ι. vt Plin. quoque & Virgil. hibiscum præfi-
» xa etiam aspiratione.

Ε'ξημαλάχθη. ἐμαλάχθη. mollificatus est, mollis factus est, apud Hippoc.

Ε'γγαστρίμυθοι. dicuntur apud Hippocratem qui clauso ore loquuntur, quia videantur ex ventre loqui.
» Vt explicat Gal. in exeg. qualis erat Pythia
» illa Delphica quæ tripodi diductis cruribus insi-
» dens, terræ anhelitum hauriebat, quo mente in-
» citata & furens oracula edebat: qualis & Pytho-
» nica illa mulier 1. Reg. c. 28. Quæ in Saulis gra-
» tiam Samuelem iam vita functum excitauit, &
» ἐγγαστρίμυθος γυνὴ dicitur: qualis & puella illa quæ
» Pythonis afflatu vaticinabatur Actor. 16. quam
» D. Augustinus ventriloquam fuisse scribit lib. de
» doctrina Christ. c. 23. & crebra quidem in sacris
» litteris hæc dictio est, qua diuinaculi & vaticinia
» captantes significantur, qui & ἐγγαστρῖται & εὐρυ-
» κλεῖται dicti fuere ab Eurycle quodam qui hoc di-
» uinationis genus exercuit: Hippocr. 5. & 7. Epid.
» hanc vocem vsurpauit in muliere quadam angi-
» nosa, strepitum quemdam aut sonum ex pectore
» & thorace editum designans, ex plurimo spiritu
» crasso & viscido sputo permixto, qualis in fatidi-
» cis illis atque diuinaculis & obsessis exaudiri so-
» let: Cæterum ἐγγαστρίμυθοι etiam γαστριμάντεις & στερ-
» νομάντεις dicti sunt, quasi ex ventre aut pectore
» vocem ducentes; Plutarcho πυθῶνες ab oraculi
» solius prærogatiua; ab Hippocr. 5. Epid. ἀπὸ στέρνου
» φθεγγόμενοι; idem Plutarch. ἀπὸ στόματος in com-
» mentario quem inscripsit à caussa quare oracula
» desiere.

Ε'γγενής. congenitum, proprium apud Hippocratem.

Ε'γγίσωμα. Est cranij fissura, in qua os affectum loco naturali dimouetur & desidet, atque ad inferiorem cerebri membranam pertingit, quam etiam vrget premitque. Est autem in eo fissuræ genere omnino ossis fragmentum grandius. Nam si os in plura fragmenta perruptum est, ἐκπίεσμα appellatur. sic dicitur ἀπὸ τοῦ ἐγγὺς, id est, prope, quod os fractum ad subiectam membranam appropinquet.
» Ε'γγίσωμα quidem per ι. scriptum apud Paul. sed
» rectius per ει apud Gal. in definit. medic. & l. 6.
» methodi, ducta metaphora ab ædificijs quibus
» proprie γεῖσα siue γεῖσσα tribuuntur & καμάραι.

Ε'γγόμφωσις. dicitur compages dentium quæ & γομ-
» φίασις quoniam videlicet dentes gingiuis veluti
» γόμφοι & claui impacti sunt serie quadam conti-
» nua. vide γομφίασις.

Ε'γγώνιον σχῆμα. dicitur vbi cubitus cum bracchio ad
» rectum angulum figuratur, quæ media est ad
» summam extensionem & inflexionem figura &
» doloris expers, vt docet Gal. comm. εἰς τὸ κατ' ἰη-
» τρεῖον, & l. 2. de motu muscul. & comm. 1. in lib.
» de fracturis.

Ε'γέρσεις, & ἐπεγέρσεις. dicũtur ægrorum per somnum
» expergefactiones, inde in Coacis ἐγέρσεις ταραχώ-
» δεις turbulentæ à somno excitationes dicuntur,
» & ab eo damnantur ceu delirij & phrenitidis in-
» dices.

Ε'γκαθηρά. piscis sale conditus à Trallian. l. 12. c. 7. ap-
» pellatur, quo se audacter vsum inquit in quodam quotidiana febre laborāte & pituitosa euomēte. «

Ε'γκάθισμα. est sessio in aqua medicata ab imis pedibus vel feminibus vsque ad vmbilicum, ita vt supernæ partes non madescant. Quod quidem auxilij genus cum plærisque morbis conueniat, ijs tamen solis adhibetur qui partes intra peritonœum conclusas infestant. Itaque inflammatis renibus sedere conuenit in decocto fœnugræci, maluę hortensis ac syluestris & seminis lini: in calculosis affectibus conuenit ἐγκάθισμα, in ijsdem propter inflammationem, & præterea artemisiæ decocto & rosmarini & petroselini & spicæ nardi, quibus etiam in vesicæ morbo vtendum est adiecta ruta. Ad vterum vero artemisiæ decocto, saluiæ, lauri & similium. Ad sedem, meliloti, papaueris & rosarũ. Ad hæmorrhoidas & fluxiones vteri, plantaginis, polygoni, malicorij, rosarum, ruborum, & eorum quæ similes vires habent. Ad vulnera vero ex quibus neruorum distentio timeri potest, aqua & oleo. Quod si ad alios præterea affectus conuenire potest, id accidit vel ob balnei penuriam, vel ob imbecillitatem ægroti, qui totius balnei vsum non possit admittere, vel ob supernæ alicuius partis debilitatem, vel affectionem cui aquæ perfusio inutilis sit, aut aliquod aliud impedimentum. Cæterum qui in talibus decoctis sessuri sunt, omnes sunt illinendi & immergendi in aquam vsque ad infimum vmbilicum. Oportet autem partes quæ non madefient prius inungere, sed præsertim caput quod tegi debet ne repleatur. Qui medicinam nunc faciunt, id genus remedij semicupium appellant.

Ε'γκάθισμα etiam remedij nomen esse videtur apud «
Galen. 5. κατὰ γένη. cap. 13. quasi quod insessu cu- «
ret hemorroidas sic nuncupati: ex Phanio ipsum «
describit. «

Ε'γκάμψει. innixu, apud Hippocr.

Ε'γκάς. ἐν βάθει. in profundo, apud Hippoc.

Ε'γκανθίς. proprie quidem dicitur oculorum angulus, tum maior qui naso est proximus & proprio nomine ῥωτὴρ dicitur, tum minor qui est ad tempora, vocaturque παρωπίας. Inde vero eius etiam morbo inditum nomen est, & significat tuberculum quod in angulo minore nascitur carne naturaliter excrescente, & palpebras haud facile diduci patitur. Id sicut aliquando succedit oculorum pterygijs, ita si vel à pharmacis nimium imminuatur, vel ab imperito chirurgo sic tollatur, vt vna cum carne præter naturam aucta ipse etiam oculi angulus excindatur, in alium affectum degenerat qui ῥοιὰς appellatur. Malum hoc in canibus frequens est, & homines minus corripit, sed eos magis qui in mari versantur. Cuius duæ differentiæ obseruantur: siquidem aliquando hoc carnis incrementum benignum est, tenerum, laxum & sine dolore, quod medicamentis siccis consumendum est: aliquando vero malignum, durum, inæquale & cum dolore punctorio, quod manu curare & scalpro euellere oportet.

Ε'γκαρ. genere masculino plurimum quidem, sed & «
neutro quandoque dicitur à veterum plerisque, «
vt apud Lycophronem Cerebrum; sic apud Ho- «
mer. Iliad. 1. legimus, vt in Symposiacis re- «
fert Plutarch. τῶ δ' μὴν ἔγκαφος ἴσω, id est ęque «
ipsum honoro ac cerebrum, ipsum enim «
in cibis tanquam rem prorsus sacram «

auersabantur veteres perinde ac ominosum opinati, præcipueq; Athenienses, hinc & Atheniēsis Apollodorus nemini veterum opinatur cerebri nomen admissum in libris, proindeque in Thracinijs Sophoclem λευκὸν μυελὸν id est albam medullam dicere maluisse, qua tamen in re longe falli Apollodorum amplius curosiusque thesauros veteres peruoluēti certo certius liquebit.

Ε'γκάρδιον. est medium cuiusque rei, interna pars & medulla cuiusque ligni. dicitur alio nomine ἐντεριώνη.

Dicitur & ἐγκάρδιον pars in qua cor residet, sunt & qui hac voce internam cuiuslibet rei partem significari velint.

Ε'γκαρπος. metaphoricōs de muliere grauida dicitur in cuius vtero fœtus est, velut fructus in arbore vt notauit Suidas.

Ε'γκατα, τὰ, intestina seu viscera appellantur, tum piscium tum quadrupedum ab Homero.

Ε'γκαταλιμπανόμενα. dicuntur quæ relinquuntur in morbis, & quæ vt inquit Hippocr. in aphorism. recidiuas facere consueuerunt: ea vero duorum sunt generum: Primum quidem materia quædam ab imperfecto iudicio relicta, quæ putredinem parit & febrem intermissam denuo excitat, deinde νοσώδης διάθεσις aut πυρετώδης, dispositio quædam relicta vnde facile ignem concipiat vel incolumis materia: externæ causæ sunt plenior cibus & intempestiuus, animi pathemata, loci commutatio, cœli iniuria, venus & alia id genus: ac recidiuæ certo fiunt, vbi nondum maturata materia vel excretio aliqua fit vel abcessus; Sic enim febris aliquādo intermittit, sed paulo post redit, fiunt quoq; vbi diebus non criticis ea commouetur, excretio, & abcessus vt in Epidemijs docuit Hippocrates.

Ε'γκατάσκηψις. dicitur cum morbus inuadit & in aliquam corporis partem vel corpus totum decumbit.

Ε'γκαυμα. inustio, pustula ex vstione contracta.

Ε'γκαυμα. est vlcus in oculo quod à febre vt plurimum cum crusta impura in nigro aut albo oritur. Ac in nigro quidem dum fit, sæpe profundum est, ac fere semper in ipsa expurgatione, maior tunicarum erosio contingit, adeo vt humores paulatim diffluant, & totus oculus effundatur. author Aetius lib. 7. cap. 26. Id oculi vlcus ἐπίκαυμα Paulus Ægineta appellauit, à quo tamen diuersum Aetius scribit, quod ipse ἐπίκαυμα nominat.

Ε'γκαυσις. dicitur proprie medicis ex sole æstiuo circa caput facta ac perseuerans caliditas ex Gal. 2. κτ' τόπ. & apud eundem οἱ ἐγκαυθέντες à Sole exusti dicuntur, & ἐγκεκαυμένος; & apud Paul. libr. 1. c. 4. inscribitur περὶ τῶ ἐγκεκαυμένων de exustis à sole, & l. 3. c. 4. inscribitur περὶ τῶ περὶ ἔγκαυσιν κεφαλαλγούντων. de capitis dolore laborantibus ab insolatione.

Ε'γκεκαυμένοι. οἱ ἐνηρεικότες καὶ γρυποί. hoc est, innitentes, incumbentes & adunci, apud Hippocr. dictum est autem de vnguibus.

Ε'γκέλσαι. apud Hippocr. significat τὸ οἷον ἐνερεῖσαι, id est, insidere & quasi inhærere, vt interpretatur Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἀρθρῶν.

Ε'γκέφαλος. cerebrum. Est pars capitis mollis, alba flexuosa, facultatis animalis principium. Medullę quidem similitudinem gerit, imo vero medulla etiam à quibusdam dictum est: per multum tamen ab ossium medulla differt, quod nec liquefieri nec absumi, vt illa, possit. Non est omnibus sui partibus æquabiliter molle, sed extimis quidem & anterioribus humidius est: intimis autem posticisque, quoque magis ad posteriora tendit, siccius, coactius, densiusque. Totum in duas partes diuiditur, anteriorem & posteriorem: quarum illa ἐγκέφαλος, totius nomine, hæc παρεγκεφαλὶς appellatur. Rursus anterior duplex statuitur, dextra & sinistra, duosque sinus seu vētres habet, dextrum & sinistrum, qui à corpore calloso, quod τυλοειδὲς dicitur, dirimuntur. Hi posteriore sui parte in tertium sinum mediocrē sub psalloide concurrunt, à quo meatus est longus, τοῖς γλουτίοις subditus, qui in sinum alium quartum, omnium postremum minimumque inter cerebelli basim spinalemque medullam situm, incidit. Istis quatuor maxime ventriculis spiritus animalis continetur, diffusus nihilominus per totam cerebri & cerebelli & spinalis medullæ substantiam, cuius opus est mouere, sentire & principibus actionibus defungi. Eum in subiectas partes cerebrum per neruos mittit, quos à seipso producit, molles quidem & ad sensum comparatos ex anterioribus humidioribusque sui partibus, duros autem qui motionibus deseruiant, ex siccioribus, maximeque cerebello.

Ε'γκέφαλος etiam in palma arbore dicitur suprema eius pars quæ olim esui erat, vt docet Galen. l. 4. cap. 15. de simpl. medic. facult. & l. 8. eiusdem operis cap. περὶ φοίνικος, & lib. 2. de aliment. facultat. c. 39. & Theophr. 1. de causis plant. c. 2. vnde notandus venit Philostrati interpres, nam vbi apud Philostratum scriptum Græce, τὰ δὲ ἐμὰ σιτία λάχανα, καὶ φοινίκων ἐγκέφαλοι, καὶ καρπὸς τῶ φοινίκων, id est cibus meus est olus, & palmarum cerebrū, atque earumdem fructus, interpres de palmarum cerebro tacuit, puta quia inusitatum videbatur dici in palma cerebrum, etiamsi vel commeminit, illius Xenophon ἀναβάσεως 2. vbi ait milites Græcos Cyro perempto, cum quo expeditionem inierant aduersus Artaxerxem, tunc gustasse primum ἐγκέφαλον τῶ φοίνικος ac plerosque demiratos fuisse in voluptatis specie inusitatā propriamque: Strabonis interpres l. 15. palmæ ἐγκέφαλον pro medulla putauit accipiendum, ἐγκάρδιον Dioscor. appellauit.

Ε'γκισσεύεσθαι. apud Hippoc. significat ἑλίσσεσθαι δίκην κισσοῦ. hoc est, hederæ modo conuolui atque implicari.

Lib. de natur. ossium, vtitur & Galen. hoc verbo in lib. περὶ ὀστέων.

Ε'γκλυσμα, idem quod ἔνεμα, κλύσμα, κλυσμὸς, & κλυστήρ. vide suis locis.

Ε'γκοίλια. dicuntur insidētia costis viscera à Polluce.

Ε'γκοπή. incisio. Dicitur proprie in capitis ossibus, inquit Galen. soluta continuitas ab aliquo acuto occursante & abscindente. Vocatur alijs nominibus διακοπὴ & ἕδρα.

Ε'γκρὶς. placentæ genus. farina bene subacta in oleo primum coquitur, mox mel adijcitur. ταγηνίαν Pollux vocauit, quod patinis fere frigatur.

Hesychio dicitur πέμμα ἐλαίῳ ἑψόμενον καὶ μελιτώμενον. libum quod in oleo incoquitur & melle indulcatur, idem & Athen. docet l. 14.

Ε'γκρανίον. idem quod παρεγκεφαλὶς id est cerebellū, vide παρεγκεφαλίς. dicitur & ἔγκρανις & ἐγκρανον Gal. 8. de vsu part. c. 11.

Ε'γκρυφίας. genus panis, qui & ἀγοραῖος, id est, forēsis

& venalitius dicebatur, quod in foro vendendus proponeretur.

» Atque etiam ἀγελαῖος, id est gregarius: vide » ἀγελαῖος ἄρτος, vide etiam ἐγκρυφίας in dictione ἄρτος » vbi insigniores panum differentiæ recensentur.

Ἐγυν. dicta est à quibusdam ἡ ἰσάτις, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἐγρήγορσις. ἡ ἐγρήγορσις, vigilantia, apud Hippocratem.

Ἐγχαλινωται. χαλινοῖς ἐμφρῶς ἀφίκεται. veluti frenis cinctus est, apud Hippocratem.

Ἐγχάραξις. scarificatio. Est cutis & subiectæ etiam carnis per scalpellum dissectio multis foraminibus. Differt ἀπὸ τῆς φλεβοτομίας, quod hæc vno vulnere venam aperiat, illa multis vulneribus cutem carnemque diuidat. Diuisio autem ipsa cum multas habere possit differentias, in treis tamen referri potest secundum Galenum li.2.ad Glauconem: aut enim tenuis & superficiaria est, aut è contrario magna & profundior: aut longitudine & profunditate inter eas media. Quibus omnibus Galenus se vsum fuisse prodidit in abscessuum curatione. Quæ in superficie fiunt, non attrahunt è longinquo, non reuellunt, non deriuant, sed in summa modo cute hærentem rem qua vlcuscula facta sunt, educunt, nec magnis morbis opitulantur. Quæ longæ sunt & profundæ, plurimum sanguinis exhauriunt (cuius rei Oribasius testis locuples est, qui scarificato sibi crure, cum pestilentia laboraret, duas fere sanguinis libras inde detraxit) adeo vt animi deliquium aliquando inducant, & è partibus etiam remotissimis, vt à capite in crura, à crure in manum reuellunt: & quia in carnem altius adactæ sunt, propriam curationem in modum vulnerum efflagitant. Quæ ambarum mediæ sunt, earum pariter incommoda declinant, ideoque alijs præferri debent, si quando scarificationis vsus inciderit. Ea autem tribus de causis suscipitur, ad reuulsionem, ad deriuationem, ad vacuationem humoris tum corpore toto redundantis, tum ea in parte quæ scarificari debet, impacti. Quæ omnia quamuis per phlebotomiam consequamur, quia tamen (vt ex Apollonio refert Oribasius) multum nocere solet corporibus venæ sectio sæpius repetita, ideo ea omissa tutius est scarificationes moliri, quod ea citra validam totius molis corporeæ commotionem, eadem quæ & venæ sectio commoda præstare valeat. Itaque si crura fluxione vexentur, si phlegmone laborent, manus scarificare conueniet, vt è contrario crura, si manus male affectæ fuerint: similiter si dextrum crus doleat aut dextra manus, sinistrum crus aut sinistram manum scarificare poterimus, quod reuulsio non tantum à summo deorsum, aut ab imo sursum, verum etiam à dextris ad sinistra, & contra fieri recte possit, vti & secundum alias situs differentias. Isto quidem modo mihi magis libet Galeni locum qui habetur libro 13. meth. meden. intelligere, quam nimis dura interpretatione τὸ λοιπὸν, hoc est reliquum, interpretari reliquam manum. Crus enim alterum Galenus mihi videtur intelligere, geminamque reuulsionis speciem ijs verbis indicasse, vnam quæ fiat à summo ad imum, cum manu laborante scarificamus crura, alteram vero quæ fieri possit à dextris ad sinistra, vt cum crure vno laborante, alterum scarificatur. Siquidem Galenus generalem reuellendi methodum eo loco explicans, eam duobus reuulsionum adductis exemplis patefecit. Adde quod scarificatio quæ reuulsionis gratia instituitur aut vacuationis è toto corpore, haud temere alijs in partibus quam in cruribus vsurpata est à veteribus medicis. Quæ namque alijs in partibus adhibetur, non solet reuulsionis causa fieri, sed vt quicquid ijs inhæsit humoris, vacuetur: proindeque eo loco Galenum recte interpretabitur, qui laborante vno crure, alterum scarificandum esse intelliget, quo reuelli possit humor qui in crus affectum influit. De quo tamen quisque, vt volet, statuat sentiatque. Similiter si humorem deriuare volumus, aut eum qui parte aliqua inhæret, vacuare, scarificationibus vtemur, præsertim si acris est, si rodens, si virulentus, vel nimius, qui vel maligna qualitate, vel sui copia calorem partis natiuum obruat. Nec minor est etiam scarificationis vsus in tollenda plenitudine, siue eam consuetæ excretionis suppressio, vt menstruorum aut hæmorrhoidum, siue otium, siue alia quæuis causa induxerit. Cæterum, vt monet Antyllus, pars quæ scarificari debet, prius, si fieri potest, lauanda est: sin minus, aqua tepida quousque rubescat perfundenda est; aut spongijs fouenda, aut soli igniue exponenda. Incisiones etiam faciendæ in cruribus, abdomine, thorace, dorso, ceruice κατ' εὐθυωρίαν, in capite secundum capillorum positionem, in fronte autem per transuersum. Debent etiam magnitudine inter se æquales esse, & paribus distare interuallis. Scarificationis autem principium idem consulit ab infernis partibus sumendum esse: sic enim fieri, vt sanguis ad superficiarias partes decurrens eam non obscuret quæ postea scarificanda venit. Præterea vero scarificationem non κατὰ πληγὴν, ἀλλὰ κατ' συρμὸν, hoc est, non punctim, sed cæsim faciendam esse, quod ita minus doloris moueat.

Cæterum ἀπόχασμος, κατάχασμος, ἀπόχασις, « cum ἐγχαράξει synonima sunt: ἀπόσκηψις quoque « in eadem significatione sumitur Hippocrati lib. « 1. de morbis.

Ἐγχονδρον. grumosum, granulosum, micas frequentes habens, cuiusmodi mannam & thus esse oportere Dioscorides scripsit. Hermolaus cartilagineum interpretatus est, quod à multis non probatur.

Ἐγχρίμπτειν, seu ἐγχρίπτειν. appropinquare & attin- « gere: vtitur autem hac voce Hippocr. cum par- « tes ossium, quæ conformantur ad propriam se- « dem aguntur & se mutuo allidunt, vt notat Ga- « len. comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἀγμ. f. 1. & comment. « 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. inquit solitum Hippocratem « vsurpare ἐπὶ τῶν ἐρειδόντων εἰς ἄλληλα, hoc est de ijs « quorum alterum alteri inhæret. «

Ἐγχρίσις. linimentum, inunctio, vide συγχρίσματα. «

Ἐγχριστον. idem quod ἔγχρισις: ἔγχριστα Græci vocant « ait Cels. lib. 5. c. 24. liquida quæ illinuntur. «

Ἐγχύλισις. apud Theophr. 6. de caus. plant. suc- « corum expressio appellatur quæ trifariam fit in- « quit doctissimus Scalliger: Primum quidem « per expressionem, vt in vino & oleo, & hoc est « χωρίζειν separare: Secundo per affusionem, in « aquam enim abit fructuum sapor qua ipsos ma- « ceramus: Tertio denique per corruptionem ve- « lut in zytho sapor hordei. «

Ἐγχυμα. infusio. Species altera est τῆς πλήθους, hoc est, plenitudinis & copiæ humorum, ea videlicet

quam locus continens metitur. Cum enim duplex sit omnis multitudo, vna ad vires, altera ad vasa, illam τὸ πρὸς δύναμιν, hanc τὸ κατὰ τὸ ἔγχυμα πλῆθος appellant. Siquidem vasis tantum humoris affusum videtur, quantum ipsa capere & continere possunt. Non ad animantes modo pertinet, sicut ea quæ ad vires dicitur, verum etiam ad inanimata etiam ænea ferreaque: quod hæc quoque concluso in ijs copiosiore spiritu, rumpantur.

Apud medicos vero etiam ἐγχύματα dicuntur liquida medicamenta quæ guttatim in dolentes aures vel oculos instillantur: Sunt & ἐγχύματα & ἔγχυτα medicamenta quæ in thoracem ad pus eliciendum infunduntur, aut ex infuso adhibentur.

Ἐγχύμωμα, ἐγχύμωσις & ἐκχύμωσις diuersos affectus tametsi non omni ratione contrarios ostendunt, ἐκχύμωσις enim extra venas factam sanguinis effusionem significat; ἐγχύμωσις vero intus factam in venulis ipsis atque arteriolis innati caloris, spirituumúe ac sanguinis fusionem; qua videlicet ob iram, animique excandescentiam vel aliam quamlibet occasionem venulæ atque arteriolæ in extremis corporis partibus existentes pleniores redduntur, corpusque coloratius euadit, quemadmodum aliquando scripsit Hippocr. 2. Epid. sect. 4. ἐπιτηδεύειν ὀξυθυμίην ἐμποιέειν, καὶ χρώματος ἀναλήψιος ἕνεκα καὶ ἐγχυμώσιος, id est, curare vt in animi excandescentiam inducatur & tum vt coloris reuocationem acquirat, tum vt sanguis effundatur, nam vt ait Galen. ἡ ὀξυθυμίη natiuum calorem excitat & accendit: & effunditur quidem non extra venas cum præter naturalis ille affectus à medico curandus quidem non inducendus sit, verum in vasa ipsa: est ergo ἐγχύμωμα siue ἐγχύμωσις affectio secundum naturam, differtque propterea ἀπὸ τῆς ἐκχυμώματος quod præter naturam est, & de quo plura infra in ἐκχυμώσις.

Ἕδρα. sedes. anus. podex. dicitur & Græcis alio nomine δακτύλιος & πρωκτός. Est meatus ventris inferior, continendis transmittendisque excrementis destinatus. Cum enim venter totus peritonæo vndique conclusus sit, duo tamen in eo sunt meatus, superior quidem ad stomachum, πυλωρὸς dictus: inferior vero hic de quo nunc nobis sermo est ad rectum intestinum cuius oræ vltimæ incumbit. Est autem instrumentum vacuandis excrementis comparatum. Cuius generis instrumenta cum sint duplicia, alijs excrementorum effluuium intempestiuum cohibentibus, alijs vero tempestiuum incitantibus, ea quidem ne intempestiue & præpropere labantur, musculi sedem ipsam constituentes non sinunt. Sunt autem duo ad sedem musculi, quorum vnus rotundus est, solutus, & sine pari siue opposito musculo. per transuersum ipsi circunfusus, adeo vt rectum intestinum exacte & firmiter occludat, & excrementa intus contineat. Substantiam habet labiorum parti vltimæ similem, mediam scilicet inter cutem & musculum, eundemque quem & musculus vsum præbet, præterquam quod actionis robore multum illi musculus præstat. Eum anatomici σφιγκτῆρα appellant, quod anum adstringat: qua in re musculo vesicæ similis est. In eo perinde atque in musculo vesicæ plurimi errarunt, quasi ad excretionem superfluitatum conditus esset, neque perpenderunt quod eo resoluto tantum foras excrementa prodeant, nobis etiam inuitis. Itaq; musculus hic nihil agit ad excretionẽ, sed ijs etiam reluctatur qui eam moliuntur, nec nisi onere vel acrimonia vel alia causa irritatus relaxatur, adeo vt transmittendis potius quã expellendis excrementis inseruire videatur. Hic autem sicut proprium & à musculis diuersum motum, ita & formam diuersam possedit. Est enim contractis crumenis similis & rugosus, vnde etiam anum Latini dixere, quemadmodum quibusdam placere video: quanquam alij quasi annulum sic dictum fuisse contendant, quod δακτύλιος à Græcis appelletur. Alter vero sedis musculus est geminus vel etiam tergeminus (eum namque in duos vel tres diuidere possis) qui oblique supra rotundum musculum situs, sedem sursum retrahit. Quo fit vt si quando resoluatur aut reddatur imbecillior, sedem ipsam prociduam & prolabentem, vt in magnis contentionibus corporis fieri aliquando solet, sursum retrahere & reuocare non possit, sed ea omnino euersa maneat, nisi manu reponatur.

Ἕδρα. apud Hippocr. libr. de vuln. capitis, est ossis fracturæ species eiusmodi vt in eo teli vestigium remaneat, atque appareat qua telum impactum fuit. Quem quidem affectum à telo acuto fieri necesse est. Author Gal. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν. Idem vero scribit in libr. de causis morborum eo nomine peculiariter designari solutam in ossibus capitis continuitatem ab aliquo acuto occursante atque abscindente, vocarique etiam ἐγκοπὴν & διακοπὴν, vt habetur apud Hippo. libr. de vuln. c. Cum vero idem scribit ἐν τῷ μοχλικῷ, καταναγκάσαι δὲ τὰ ὑπερέχοντα ἐς ἕδρην πτέρνῃ ἢ θέναρι: hoc est, reducere vero quæ supereminẽt, in sedem calce aut palma: significat τὸν οἰκεῖον τόπον, hoc est, locum naturalem & proprium.

Ἑδραῖος ὕπνος. apud Hippocr. quidam βαθὺν exponunt in hoc aphor. ὕπνος ἑδραῖος ὀρθῷ νυσταγμός. id est, quæ stanti adest somnolentorum nictatio somnum profundum facit. Sed Gal. ἑδραῖον esse mauult τῶν καθημένων, dictum ἀπὸ τῆς ἕδρας: Sic & ἑδραῖος κοιμηθῆναι apud Hipp. exponunt βαθέως.

Ἑδρικὰ φάρμακα. apud medicos pharmaca sedi accommoda dicũtur, & ἑδρικὰ ἕλκη apud Ægin. sedis vlcera lib. 3. cap. 59.

Ἑδροδιαστολεύς. instrumentum est chirurgicum ad anum aperiendam: est enim sedes aliquãdo tam inflammata & angustata, vt per ipsam alui recrementa non transmittantur.

Ἐδωδός. appellatur qui multum comedit apud Hippocr. libr. de aere aq. & loc. qui βορὸς interdum Græcis vocatur & πολύφαγος.

Ἐέργαται. ἐναπολαμβάνονται. comprehendunt, constringunt, apud Hippocratem.

Ἐζυμωμένα ἔργα. vide ἔργον & ζύμωσις.

Ἐζυμωμένον ὑποχώρημα. vide ὑποχώρημα.

Ἐθέλειν. dixit Hippocrates ἀντὶ τοῦ δύνασθαι. id est, Velle, pro Posse. quemadmodum etiam Homerus, Οὐδ' ἔθελε προρέειν: hoc est, neque poterat profluere: Iliad. φ'. sicut annotauit Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ἔθος. cõsuetudo. Est natura lõgo rei cuiuslibet vsu acquisita. Alij alterã, hoc est secundariã, naturã esse diffiniũt: sic enim frequẽti vsu rei cuius. natura ei assuescit, vt eã, perinde ac si naturalis esset amplectatur. Cæterũ ea contrahi potest in omnibus rerũ non naturaliũ differentijs, aere, cibo,

potu, motu, quiete, somno, vigilia, excretis, retentis, & passionibus animi. Earum. n. rerum tantum consuetudo esse dicitur, in qua tantum vsus valet, vt rei, etiam naturæ contrariæ, consuetudo nonnunquam inducatur. Itaque si consuetudo transit in naturam, patet vim eius non esse minimam tum in tuenda sanitate, tum in depellendo morbo, & magnam siue salubris victus inueniendi, siue ægrorum curationis ex consuetudine sumi indicationem. Siquidem ea singulorum corporum naturam euidentius quam reliqua omnia ostendit. Si namque omnes temperamentorum notas in vnum colligas, hæ longissime absunt, vt parem ei quam consuetudo præstat faciant fidem: quando, si quis per sanitatem frigidam perpetuo biberit, nulla in re iecinore, ventriculo, renibus aut alijs visceribus offensis, planum est ex eo, non consultis etiam alijs signis, valida sanaque illi esse hæc viscera. Nec vero non offenditur solum aut defatigatur consuetudine, verum etiam impense delectatur natura, adeo vt ea quibus longo tempore assueuimus, etsi deteriora sunt, insuetis tamen minus molesta esse soleant, quemadmodum Hippocrates prodidit. Ipse etiam inter maxime necessarios scopos curationis eam constituit, eique secundam à natura indicationis vim assignauit: primum quidem naturam ipsam inspiciendam seruandamque vel etiam restituendam esse docens, nisi quatenus pro cuiusque consuetudine variandum sit.

» Quin etiam quantas vires habeat consuetudo
» in assumendis sæpius venenis & citra noxam do-
» cuit Theoph. lib. 9. histor. c. 18.

Ἔθραυσεν. pupugit, stimulauit, apud Hippocratem.
» In quibusdam codicibus melius legitur ἔθρασ-
» σεν, θραύω enim à quo ἔθραυσεν non pungo sed
» frango significat: at ἐνθράσσει postea explicat Ga-
» len. ἐν γλώσσαις, νύττει, id est pungit, θράσσεται idem
» quod νύσσεται.

Εἶαρ. Nicandro in Alexipharm. sanguis dicitur quo-
» niam vere plurimum exundat.

» Εἴδη. dicuntur Paulo & Actuario Aromata.

Εἶδος. species. pars quæ generi subijcitur, quæ alijs nominibus διαφορὰ & τρόπος à medicis dicitur, vt scripsit Galen. comment. 1. εἰς τὸ κατ᾽ ἰητρεῖον. Dicitur etiam εἶδος corporis natura & temperamentum, ab eo qui edidit quæ in extremo libro de natura humana habentur, vt Gal. in comment. annotauit.

Εἰλάμιδες. membranæ quibus cerebrum inuoluitur, quæ proprio nomine μήνιγγες vocantur.
» Teste Polluce, qui & dictas vult διότι περὶ μυελὸν
» εἱλοῦνται, quod circum medullam conuoluantur.

Εἰλεὸν. est intestinum ordine à ventriculo tertium. Incipit vbi ieiunum desinit: eo scilicet loco, in quo chylus iam crassior effectus incipit consistere: chylus enim admodum liquidus è ventriculo prodiens facile per ecphysim & ieiunum intestinum effluit: exuctus vero à venis quæ ieiunum circunstant, attractaque liquidiore eius parte, paulo crassior redditur, & in ileo diutius cunctatur, præsertim obtusa iam bilis acrimonia in ecphysim excretæ, ileoque ab ea minus demorso atque irritato. Inde igitur ileon incipiens, desinit vbi crassa intestina incipiunt; quorum primum ileoque vicinum τυφλὸν, hoc est cœcum, appellatur. Dictum est εἰλεὸν à multis anfractibus & circunuolutionibus, atque ab eo morbus qui εἰλεὸς vocatur. Idem vero & λεπτὸν hoc est tenue, simpliciter dicitur; nomine duobus etiam prioribus communi.

Εἰλεὸς. est intestini tenuis ἄνω εἴλησις, id est sursum re- «
uolutio, qua nec aluus nec spiritus infra trans- «
mittitur, sed contrà cibus & stercus, cum inue- «
terauerit affectus, per os redduntur: præceps au- «
tem ille morbus est & periculosus admodum vt «
docet Hippocr. lib. περὶ παθῶν; diximus esse affe- «
ctionem intestini tenuis, quanquam nihil vetat «
etiam in crassiore intestino obstructionem eiusmodi fieri vt scribit Galen. comment. 2. in lib. 3. τῶν Epid. hæc tamen minus acuta, dolorifica, periculosaque est quam ea quæ in tenuibus consistit. Id quod forte fuit in causa, cur Diocles Carystius vt scribit Celsus plenioris intestini morbum εἰλεὸν nominarit, quanquam, vt idem ait, mutata est postea nominis significatio, & tenuioris intestini morbus εἰλεὸς cœpit vocari, qui ante χορδαψὸς dicebatur: εἴλησις vero illa intesti- «
norum contra naturam, quæ est in motu peri- «
staltico intestinorum, contraria est naturali, cum «
scilicet intestina fibris rotundis circumcirca sese «
colligunt inferne sursum, nec id naturaliter vt «
fit superne deorsum: est enim peristaltica vis in- «
testinorum, qua transmittuntur infra humores «
flatus & fœces, atque id naturaliter fit. Secus in «
Ileo, cuius quidem vitio cibus & fœces non per- «
meant, sed primum in aluo subsistunt, mox re- «
meant sursum, vt etiam per os reddantur, estque «
talis ἄνω εἴλησις fundamentum ilei. huius autem «
morbi symptomata mortifera recenset Hippo. «
in historia illius quæ apud Tisamenum decum- «
bebat hist. 6. part. 2. 3. Epid. Apud Tisamenum «
(inquit) decumbebat mulier quam vix tolera- «
bilia ileosa continuo inuaserunt: vomitiones «
multæ; impotentia continendi quæ biberat: cir- «
ca hypochondria sæui dolores; tum infra cru- «
ciatus ad aluum; assidua scilicet tormina: nulla «
sitis erat, sed æstu incandescebat: extimæ partes «
frigidæ exactum ad morbum; summa mulieris «
anxietudo; somni vacuitas, vrinæ paucæ ac te- «
nues: deiectiones crudæ ac tenues; Seruari non «
potuit, nec potis fuit quidquã opis adferri, pro- «
indeque tali sorte interijt: horum autem commemoratorum symptomatum vnum tantum est huic morbo proprium & inseparabile, quod nihil ad inferiora descendat, nisi forte liquida quædam pauca & serosa: vomitus non semper adest, sed morbo tantum exitiali; Quod si vehementius æger laboret, stercus in os vsque ascendit & singultus oritur.

Eius autem reuolutionis in ileo causa est, vel al- «
terutrius intestini, vel vtriusque inflammatio, «
cuius argumenta leguntur in prædicta historia «
ileosæ mulieris: Tum, crassioris præsertim inte- «
stini firmiter fixa oppilatio, cuius causæ sunt vt «
lib. περὶ παθῶν docet Hippocr. perusti stercoris co- «
pia quæ subsistit in intestino ac pituita inuolui- «
tur, eorumque duorum cumulata congerie clau- «
sum intestinum circumtenditur & intumescit, «
nec vllum eorum quæ sumuntur per os medica- «
mentum æger excipit, sed sursum vomendo red- «
dit, nec eorum quæ conuenienter subijciuntur «
vllum clysterem admittit, ait Hippocr. «

Sed & cruditates continua ciborum corruptio lethalia medicamenta, Enterocele, colicus affectus & aliquando stercoris nimia reficcatio obstructionis in intestino sæpe causæ esse solent.

vnde obstructa intestina, cum appetant à se expellere quod nocet, quodque iam longo tempore cœpit esse molestum, concitant violentius noxiam materiam, & in partes superiores contra naturam propellunt: Εἰλεὸς autem nomen habet à parte affecta quæ εἰλεὸς dicitur hoc est intestinum tenue, vel à symptomate vt scribit Galen. 2. meth. quod per ipsum intestina εἰλεῖσθαι, hoc est conuolui videantur, vnde & quidam Latine voluulum dixere: vocatur & aliàs χορδαψὸς quod qui manū dolenti loco admouerit τῆς χορδῆς ἅπτεσθαι, hoc est chordam attingere videatur propter partis affectæ tensionem. Cælius Aurel. 3. acut. cap. 17. appellat tormentum acutum, & sic vocari ait quod intestina torqueantur ob spiritus exitum negatum, atque ob dolorem propter quem ægrotantes in sese conuoluuntur & arcuantur, vnde & forsan Hippocr. speciem huius affectus quemdam vocat voluulum arcuatum: Stimachus apud eundem Cælium narrat quosdam Pythagoricos vocasse φραγμὸν, id est, sepimentum quasi in ipsis intestinis fiat veluti sepimentum.

Εἰλιώδης (scribitur & ἰλιώδης apud Paul.) τοῦ στομάχου διάθεσιν interpretatur Paul. lib. 3. cap. 37. vehementem & conuulsorium dolorem, ἰσχυρὰν καὶ σπασμώδη ὀδύνην, & εἰλιώδεις ἐμέτους & ἀναγωγὰς vomitus vehemētiores & periculosiores appellant Græci quales in ileo cernuntur.

Εἰλήματα apud Hippocr. intestinorum conuolutiones atque inuolucra vocantur.

Εἰλικρινὲς σῶμα. corpus integrum Celso dicitur libr. 2. c. 3. quando à febre liberum euasit.

Εἶλιξ & ἕλιξ. dicitur extrema auriculæ ora, sicut ἀντέλιξ illi pars opposita, cuius in medio cauitas est quam κόγχην appellant.

Εἶρος. vocabulum est ab Hippocr. vsurpatum de quo sic scribit Erotianus, alios quidem existimasse sic dici σχηματισμὸν & circumscriptionem tumoris scirrhosi in liene consistentis: alios vero malam totius corporis affectionem interpretatos esse, sed neutros rectè sentire, quod εἶρος febris species sit.

Εἰρύαται. hoc est, ἕλκεται, apud Hippocratem in prorrhetico.

Εἰσβολὴ. dicitur in accessione primus eius insultus primaque aggressio. Est autem, vt ait Gal. libr. de morb. temporib. tempus indiuisibile & exactè primum à quo ipsa accessio incipit. dicitur alio nomine ἐπισημασία. vide suo loco.

Εἴσπνοη. inspiratio. Est pars respirationis qua aer intra pulmonem per os & nares trahitur ad cordis refrigerium. Is enim præcipuus est & necessarius inspirationis vsus, cui & alius accedit, nimirum spiritus vitalis nutritio. Siquidem attracti per inspirationem aeris calidior, tenuior, puriorque portio in eius nutrimentum cedit, primum quidem in pulmonis carne elaborata, deinde vero in sinistro cordis ventriculo percocta & confusa sanguinis vapori, qui ex dextro ventriculo proficiscitur. Sunt autem inspirationis multa instrumēta, os, nares & aspera arteria eiusq; bronchia per pulmonis substantiam diffusa, per quæ spiritus intromittitur, pulmo, qui aerem continet non suis modo maioribus spatijs, sed etiam minimis (est enim eam ob causam factus à natura spongiosus, mollis & aerius) adeo vt totus spiritu plenus distendatur, & præterea diaphragma & thorax & thoracis externi musculi. Cum enim inspiratio voluntarius motus sit, aut omnino mistus ex naturali & volūtario motus, eam quidem musculi, vt efficiant oportet, quos natura plurimos pulmoni circumposuit. Nec tamen omnes omnem inspirationem edunt. Siquidem modica est inspiratio, ad eam satis est vnum diaphragma, quod deorsum descendens satis magnum pulmonibus spatiū concedit quo se dilatent & aerem sufficientem excipiant. Sin autem magna debet fieri inspiratio, præter diaphragma, quod est præcipuus respirationis musculus, thorax etiam modice attollitur & dilatatur eorum musculorum ope qui inter costas interius conditi sunt. Verum per maximam inspirationem præter diaphragma & eos musculos accedunt & ij qui thoraci extrinsecus incumbunt, ab humeris ad partes thoracis superiores deriuati, & octo insuper musculi epigastrij quorum omnium concursu thorax quam maxime fieri potest distenditur: cui quidem maximæ inspirationi contraria est maxima expiratio quam proprie ἐκφύσησιν appellant. Cæterum de musculis id vnum scire oportet, eos qui inspirationem absoluunt quatuor esse, duos internos & duos externos: ex internis quidem vnum qui ex clauicula in primæ costæ cartilaginem ad sternon vsque protenditur, alterum vero qui ex omoplatæ basi ad costarum nouem superiorū ossa procedit. Externorum vero vnum, qui ex vertebris ceruicis in quatuor costas superiores inseritur, alterum vero qui ex spinis lumborum & metaphreni in quatuor costas inferiores peruenit. Quibus quidem distinctis, facile iam erit loca plæraque Galeni de respiratione intelligere.

Ἑκαταίου ἔμπλαστρος. emplastrū est ab Hecatæo compositum, præditum vi extrahendi. Recipit galbani P. XIIII. picis P. XVI. ceræ & resinæ terebinthinæ, singulorum P. XVIII. quibus paucum vnguenti irini miscetur.

Ἑκατόμβη. nomē collyrij quod huiusmodi est. Cadmiæ vstæ lotæque, æris cremati & eloti, singulorum drach. VIII. stimmios combusti, acaciæ rubentis, gummi, singulorum drach. XV. aloes, gallæ, æruginis vermicularis, castorij, lycij, spicæ nardi, croci, opij, myrrhæ, cerussæ, ebeni ramenti, chalcitidis, singulorum drach. I. rosarum drach. LX. aqua pluuia teruntur. Detergendi vim habet, & crassas oculorum cicatrices extenuat.

Describitur etiam hoc Collyrium à Tralliano sed diuerso modo l. 2. c. 6.

Ἑκατοντάδραχμον. nomen est viridis emplastri ab Andromacho compositi hunc in modum: Ammoniaci thymiamatis drach. V. III. squamæ æris drach. XII. pollinis thuris drach. XVI. resinæ pinus drach. XII. adipis vitulini drach. XIIII. terebinthinæ drach. VIII. ceræ drach. XXX. acetum quantum satis est. Hoc magna vulnera glutinat, sordida vlcera exterget, crassa ipsorum labia deterit, sinus contrahit, discutit & repellit, & cauis vlceribus inditum ea carne implet: sic dicitur quod centum drachmis constet. Aetius.

Describitur etiam sed aliter à Gal. lib. 2. κατὰ τόπ. c. 2.

Ἑκατονταμίγματος. antidotus centena dicta quam describit Gal. 2. de antid. c. 9. quam & ad venena plurimum valere scribit.

Ἑκατοντάρχιον. species est τῶν στατικῶν collyriorum: sic dicitur quod vniuersa ei⁹ structura sit drachmarū

centum. Recipit aut æris drach. XII. cadmiæ drach. XV. myrrhæ drach. IIII. acaciæ drach. XXXII. opij drach. IIII. gummi drach. XXXII. croci drach. I. Excipitur aqua; valet ad sistendam fluxionem, præsertim vbi affectio ad concoctionem peruenit. Aetius.

E'κβόλια φάρμακα. sunt medicamenta quæ abortum faciunt, quæ & φθόρια appellantur. Eadem & fœtus demortuos extrahunt.

E'κβεβρώματα. sunt papulæ ardentes & feruidæ, quæ alio nomine ἐκζέματα dicuntur, diuersæ ἀπὸ τῶν ἐξανθημάτων.

E'κβάλλει. ἐκβάλλει, eijcit, expellit, apud Hippocr.

E'κβυρσώματα. dicuntur à medicis recentioribus τὰ ἐξέχοντα ἄρθρα, hoc est, articuli excedentes, vt annotauit Galen. comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

E'κδεξιν. διαδοχὴν, successionem, apud Hippocr.

E'κδόρια, dicuntur medicamenta quæ vrendi vi prædita cutem abradunt & exulcerant, ἀπὸ τοῦ ἐκδέρεσθαι, quasi excoriantia. qualia ex cantharidibus apparari possunt, vt habetur apud Dioscoridem lib. 5. περὶ ἀμμίου, quod ille eiusmodi medicamentis resistere prodidit.

» Sic lichenum ἐκδόρια ἔμπλαστρα multa, hoc est
» exulceratoria describuntur à Galen. 5. κατὰ τόπ.
» cap. 7.

E'κζέματα. sunt pustulæ ardentes & feruidæ, dolorem cientes, citra saniem. Ingens enim feruor omnem materiam absumit. Dicuntur & ἐκζέσματα.

» Paul. lib. 4. cap. 10. πειζέματα vel & πειζέσμα-
» τα nuncupauit, quasi vehementer feruentia; aliàs
» & ἐκβεβρώματα vt loco cit. quidam & ἐκζέσματα,
» ἱδρῶα, id est, sudamina interpretantur, siue su-
» dorum papulas; esseque volunt ab illis quam
» minimum diffidentia, proximéque ad Celsi
» exanthemata accedere, quæ pustulis ex sudore
» factis assimilantur, quæ dum biliosi cuiusdam
» ichoris feruore iam extra erumpunt, plurimæ in-
» simul emergere consueuerunt.

E'κθηλύνειν. effœminare, χαυνοῦν, corpus molle & laxum reddere, ac proinde imbecillius facere. sic lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν Hippocrates τῶν σκελέων ἐκθήλυνσιν intellexit. non enim aliud hoc nomine quam crurum imbecillitatem designauit. sunt enim mulieres natura viris molliores & laxiores, & propterea imbecilliores.

» Sic etiam aphor. 16. libr. 5. dixit Hippocrat.
» ἐκθήλυνσιν σαρκῶν, quam Gal. ἀτονίαν interpreta-
» tur hoc est imbecillitatem, metaphora à fœmi-
» nis desumpta quæ sunt maribus imbecilliores:
» cum autem Epidem. 6. τῶν σκελέων ἐκθηλύνσιας dixit
» Hippocr. ibi Galenus fatetur ingenue se non as-
» sequi posse an ἐκθηλύνσιας appellare voluerit
» solas ἀσθενείας, an quibus ἀτροφία coniuncta esse
» soleat: Erotianum tamen videmus ἐκθήλυνσιν
» exponere ἔκτηξιν, item & ἰσχνότητα & ἰσχνασίαν: Sed
» & Hippocr. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον ἐκθήλυνσιν ad deliga-
» tionem in fractis transtulisse videtur, quam re-
» missam seu mollem fieri ait ex linteorum quæ
» circumijciuntur multitudine, vt notat Gal. com-
» ment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον. textu 6.

E'κθλιμμα. exulceratio quæ in summa cute ex compressu nascitur: sic enim appellat Hippocr. vt annotat. Gal. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

» E'κθλιμμός ὀφθαλμοῦ. vide ὀφθαλμός.

E'κθύματα. papulæ per cutem erumpentes, sic dictæ ἀπὸ τοῦ ἐκθύειν, quod significat ἐξορμᾶν, hoc est, impetu ferri & erumpere. Ortum habent ab humoribus superfluis & tenuibus. Ideo in cute leuiter extuberant, quod tenues humores exulcerationem potius quam tumorem creent. Dicuntur & alio nomine, vt ego arbitror, ἐξανθήματα: neque enim harum vocum discrimen vllum comperi. Eius generis sunt tum quæ per febres ardentes exeunt, tum variolæ vulgo dictæ & morbilli. Vide ἐξανθήματα.

E'κκαθαρτικόν. dicitur medicamentum acre & partium per adustionem tenuium, poros omnes corporis expurgans: idem alio nomine etiam ἐκφρακτικὸν appellatur, hoc est, obstructiones tollens. Contrarium est emplastico: nam neque viscosum est, neque mordacitatis expers, sed nitrosum & subtile. Eiusdem est generis cum τῷ ῥυπτικῷ: differt tantum per magis & minus. Nam quæ in superficie sordem auferunt, siue in cute siue in vlceribus, ῥυπτικὰ dicuntur: quæ vero poros etiam expurgant, subtiliorum sunt partium & maioris energiæ. Sunt autem ea facultate duplicia, tum nitrosa, tum amara. Nitrosa quidem cutis extimæ poros expurgant: amara vero, præsertim si adiuncta est aliqua adstrictio, meatus minores, cuiusmodi sunt in cute, purgare non possunt: maiores vero meatus qui sunt in alto corpore, purgare abstergereque possunt. Nam foris meatuum exiguitas prius ab adstrictione medicamenti occlusa, quam probe queat repurgari, non admittit in altum abstergentem facultatem. Ergo ἐκκαθαρτικὰ sunt omnia nitrosa & amara: cuiusmodi sunt per se nitrum, aphronitrum, abrotonum: similiter & erui & lupinorum farina, maxime si amara fuerint, & amigdala amara, & vrticæ semen, & iris: vim enim habent crassos lentosque humores extenuandi in thorace, pulmone & iecinore, sed maiorem capparis cortex, radix tamaricis, scolopendrion, scilla & asplenos, vt quæ maiores etiam lienis obstructiones expurgent.

E'κκαύλημα. dicitur Hippocrati scapus silphij siue laserpitij, quem ipse alio nomine καυλὸν appellat.

E'κκολύψας. ἀπολεπίσας. qui corticem detraxit, apud Hippocrat.

E'κκοπεύς. instrumentum excisorium apud Paul. «
lib. 6. «

E'κκοπή. excisio. Est caluariæ fissura cum ossis offensi ruptura, vt ait Paulus lib. 6. c. 90.

E'κκοπρωτικά. dicuntur medicamenta imbecillia, quæ mouendi tantum stercoris, & ea quæ in spatijs intestinorum continentur deijciendi vim habent, non etiam ex alto attrahendi & vacuandi humoris. In eo genere Gal. aloen collocauit. dicuntur ἀπὸ τῆς κόπρου.

E'κκρισις αἵματος. excretio sanguinis dicitur, differt- «
que à sanguinis ἀναγωγῇ, id est, sursum eductio- «
ne: hæc enim vel à pulmone vel ab aspera arte- «
ria prouenit; illa à stomacho, sanguisque appa- «
ret nigrior; Sed qui à thorace reijcitur, flauus «
magis est atque spumans: deinde hic cum tussi, «
ille citra tussim exspuitur, sæpenumero etiam à «
capite per palati foramina in os defertur sanguis, «
præbetque τῆς ἀναγωγῆς φαντασίαν id est, eductio- «
nis falsam imaginem: hæc Galen. in Isagoge. «

E'κλάκτισμα, vel ἐκλάκτισμος. dicitur anxietas in qua «
pueri exiliunt & calcitrant propter membrana- «
rum cerebri morsum ab humore acri, vel dolo- «
ris asperitatem, vel incipientem iam conuulsio- «
nem, hac vsus est voce Hippoc. l. 3. Coac. aphor. «

35. & in pueris vsurpauit, ἀντὶ τοῦ ῥιπτασμοῦ, scilicet quia pueris peculiare est in morbis à pedibus ῥιπτάζεσθαι; pro ἐκλακτίζειν vsurpato in Coac. dixit in prognost. ἐκπλαγῆναι & κλαυθμυρίζειν, quod est perterreri, lugere aut plorare, vel vt Galen. exponit φοβηθῆναι σφοδρῶς.

Ἔκλαμψις. effulgescentia dicitur ab Hippocr. lib. 6. Epid. de puerorum calore, quando consumpta humoris exuperantis in eis portione iam opera sua manifestius edit, trāslatione deducta à flamma extrinseca, quæ quādo materiam vicit, eamque sibi omnem assimilauit, effulget manifestaque omnibus redditur, cum prius humidam materiam exsiccans occultaretur, vt ait Gal. comment. 1. in 6. Epid. t. 5. Cæterum etiam ἐκλάμψιας morbo comitiali omnes tribuunt, deque eo significari volunt, & ætatis mutatione, quæ pubertatis tempore in pueris emicat, elucet, ac veluti flamma quædam resplendet, quod in illa adultiores pleniores atque vegetiores euadant, viribus ingenioque præstantiores.

Ἐκλαπήσεται. ἀντὶ τοῦ ἐκλυφήσεται καὶ ἐκλυθήσεται, vt annotauit Erotianus, qui se primum dicit eius vocis interpretem extitisse.

Ἔκλειγμα ἢ

Ἐκλεικτὸν. est medicamentum quod ori inditum sensim liquefit & deglutitur. datur ad pectoris & pulmonis vitia. vocatur & alio nomine ἀρτηριακόν. Verum etiam ἐκλείγματος nomen tribuit medicamentis, quæ deuorantur ad lumbricos lib. 4. cap. 57. dicitur ἀπὸ τοῦ λείχειν, id est, à lingendo.

Ἐκλείπων σφυγμὸς. à Gal. in Definit. Med. deficiens pulsus dicitur, definiturque in quo arteria non modo duabus in pulsationibus, sed etiam tribus aut pluribus immota manet; vel is dicitur qui à magnitudine vehementiaque exorsus magis ac magis subinde minuitur, qui dum nullam habet amplius magnitudinem μειούζων nuncupatur, vbi verò diminutus fit & minor redditus, atque ad minus semper vergens, deficiens ἐκλείπων appellatur.

Ἐκλευκισμένος. ὁ ὑπόγειος, subterrestris, qui desijt albus esse, apud Hippocr.

Ἔκλευκοι. dicuntur Hippocrati exalbidi, qui pituita plurima redundant & pituitoso sunt habitu.

Ἔκλευκοι ὑποχώρημα. vide ὑποχώρημα.

Ἐκλούεσθω. περικλυζέσθω. apud Hippocratem, hoc est proluatur.

Ἐκλυόμενοι. dicuntur qui animo deficiunt aphor. 41. lib. 2.

Ἔκλυσις. est facultatum vitalium repentina debilitatio, qua quidē cor exiguo velut filo pendere creditur languescente vita, Gallice *foiblesse*, illa si pulsu concidente lapsum quoque habet virium animalitatis & citra sudorem λειποθυμία & λειποψυχία; Si cum sudore præsertim frigido σύγκοπή nominatur, Gallice *defaillance*: vide Galen. ad Glauc. 1. & comment. ad aphor. 41. 2. vbi συγκόπτειν circumloquendo Hippocra. extulit ἐκλύεσθαι ἰσχυρῶς, id est, vehementer exolui: Aetius tamen li. 5. λειποθυμίαν & ἔκλυσιν confundit: Hippocrates distinxit accuratius vt in illo aphor. A tuberculi introrsum eruptione, ἔκλυσις, ἔμετος, καὶ λειποψυχίη, vbi Galen. ἔκλυσιν virium debilitationem interpretatur à dissipatione spiritus vitalis, quæ fit simul cum immoderata excretione: Generallius tamen interdum pro summa virium infirmitate vsurpatur, id est, nō quæ fit per virium oppressionem, sed cum virtus nec suo officio satis esse, nec causæ externæ resistere potest, vel resolutis spiritibus à morbi diuturnitate, aut symptomatum magnitudine vt in dolore & vigilijs, quæ non minus vires frangunt quam sensibiles euacuationes: vel immoderata vacuatione vt sanguinis; vel venenata quadam qualitate vt in morbis pestilentibus; nam Galen. in prorhet. μετ' ἐκλύσεως idem significare scribit quod περιεξαδυνατησάντων, in qua dictione notat propositionem περὶ significare magnitudinem quamdam in virtutis infirmitate. Sed & sunt qui ἐκλύσιας, vt notauit Hollerius, leuiora animi deliquia appellent vt à syncope distinguant. Ἐκλύονται autem in Coacis sunt qui ambiguum verbum esse dicant, & veteribus Hippocratis interpretibus ἐκλυόμενα dici ἐκκρινόμενα, quæ excernuntur: Galen. hepaticum verbum esse scribit, exolutionemque esse symptoma quod immoderatas excretiones sequitur non vero retentiones, vt 2. Epidem.

Ἔκμαγμα. συνεστραμμένον φύραμα καὶ κροκόμαγμα. massa subacta apud Hippocr. lib. περὶ ἀφόρων.

Ἐκμαίνειν. vehementer furere, apud Hippocratem in prorrhet.

Ἐκμάξαι. formare. apud Hippocrat. libr. περὶ ἀφόρων, δακτύλῳ ἐκμάξαι, τουτέστιν εἰς τὸ κυκλίσκον ἀναπλάσαι trochiscos fingere. Significat etiam ἐκθλίψαι, hoc est exprimere apud Hippocr. libr. 1. de morbis maiore, de spongia & mercuriali & sambuci folijs.

Ἐκματεύεσθαι. ἀναζητεῖν. inquirere & inuestigare, apud Hippocratem.

Ἐκμίνεται. inquinantur, ἀποκρίνονται τὸ σπέρμα, apud Hippocr. hoc est, semen eijciunt & excernunt.

Sed nota pro ἐκμίνεται esse scribendum ex veteri codice, & ex Henr. Steph. ἐκμιαίνεται, ὑποκρίνει τὸ σπέρμα, vt ἐκμιαίνεσθαι proprie sit excretione semiṇis se inquinare.

Ἐκνεφίας ὄμβρος. imber cum sole factus apud Hippocrat.

Ἐκνεφίας πυρετὸς. febris humida simulque inflammatoria, apud Hippocr. sicut & ἥλιος ἐκνεφίας dicitur quando imber æstuosus est.

Ἔκνυξεν. ἐψόφει. strepebat, apud Hippocratem.

Ἐκνύπη. ἐξηπλωμένη. explicata, explanata, apud Hippocratem.

Ἐκπεπιεσμένον ἕλκος. vide ἕλκος suo loco.

Ἐκπεπλῆσθαι. diuaricari & diductis cruribus iacere. μεταφορικῶς vero etiam Hippocrat. libr. de fract. ἐκπεπλησμένον ἕλκος dixit, hoc est digrediens, diductum, & cuius labra expansa diductaque sunt, translatione sumpta à cruribus per gressum diuaricatis.

Ἐκπεπταμένα. expansa. vsurpatur hoc verbum ab Hippocrate in vulneribus quæ præter quā quod distant amplius quam par sit, vtrisque labris expansa atque aperta inter se sunt: id quod ex vehementi inflammatione euenire interdum conspicitur. Cum enim caro ad multam vsque altitudinem diuisa, & musculus per transuersum sectus fuerit, conglutinatio autem & consolidatio fuerit impedita, tum inflammatio superuenerit, ex qua cutis distēta vtrimque labrum sibi annexum retraxerit, vtraque in parte ἐκπεπταμένον, id est expansum, os vulneris redditur. Annotat Gal. comment. 2. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Ἐκπίεσμα. est fractura caluariæ in multas partes, in qua profundius fracta ossicula descendunt, & membranam

membranam cerebri comprimunt.

Sic enim Gal. in definitionibus medicis quæ illi adſcribuntur: Paulus autē l. 6.c.90. ἐκπίεσμα ſpeciē facit τῶν τῆς κεφαλῆς καταγμάτων id eſt fracturarum capitis ſic definiens ἐκπίεσμα ἐστὶ πολυμερὴς τοῦ ὀστέου διαίρεσις μετὰ τοῦ τὰ κατεαγότα ὀστέα ὑποκεχωρηκέναι κάτω πρὸς τὴν μήνιγγα. id eſt in multas partes caluariæ effractio eſt, in qua profundius oſſa deſcenderint, & cerebri membranam contactu ſuo premant.

Ε'κπίεσμα. inſuper apud medicos ſignificat id quod expreſſum eſt, ſuccum ſeu liquorem expreſſum, ſic Gal. l. 2. de loc. affect. σταφυλίδων ἐκπίεσμα dixit, pro quo Dioſcor. πίεσμα: eſt & ἐκπίεσμα retrimētum rei cuiuſque, ſeu reliquiæ ſucci expreſſi, fœx & veluti ſtercus ſucci expreſſi, idem quod πίεσμα, ἀποπίεσμα, μάγμα: nec id tantum, ſed etiam ſæpenumero ſuccum ipſum ſignificat, vt cum apud Dioſc. lib. 4. c. 160. de glande vnguentaria dicitur μυροβαλάνου ἐκπίεσμα, quod & ἀπόθλιμμα & μάγμα appellatur: Celſ. l. 6. c. 5. Myrobalani magma dixit; Ruell. loco Dioſcoridis citato, tuſæ & expreſſæ Myrobalani ſuccum; quanquam alij tuſæ & expreſſæ recrementum, ſeu quod ex tuſa expreſſaque ſupereſt, dixerunt.

Ε'κπιεσμός. eſt totius oculi prolapſus extra cauitatem ſuam. Sic enim oculi aliquando exprimuntur, vt prominentes permaneant. Auicenna oculi exitum & egreſſionem vocat. Differt ἀπὸ τῆς προπτώσεως, hoc eſt à procidentia, quod in hac vuea tantum tunica, in illa totus oculus foras erumpat. Id malum intellexit Celſus, cum ait, nonnunquam ingentem inflammationem tanto impetu erumpere, vt oculos ſua ſede propellat. Contingit & his qui ſtrangulātur, vt ſcribit Aetius, & in athleticis certaminibus, & fœminis quæ in partu præ dolore vehementius diſtenduntur, aut ex magnis fluxionibus quæ à capite impetu deſcendunt: vide πρόπτωσις.

Ε'κπλαγῆναι. vehementer & ad ſtuporem vſq; metuere, apud Hippoc. vt annotat Galen. comm. in prognoſt.

Ε'κπλεθρίζειν. dicebantur qui ſe curſu exercebant, ita vt prorſum retrorſumque viciſſim, idque ſæpe in vtramque partem ſine vllo ad latera flexu curſitarent, vnoquoque curſu breue quiddam de ſpatio dementes, quo ad tandem in vnico greſſu conſiſterent, vel vt dixit clarius Auicenna donec in fine illius in medio ſtetiſſent: à Gal. 2. de ſanit. tuenda, inter exercitationes citra robur & violentiam celeres hæc reponitur, & peculiariter crura & pedes exercere dicitur, thoracem quoque non parum fatigat, haud ſecus capitibus male affectis valde nocere creditur, vtpote quæ ex iugibus illis reuerſionibus quaſique circuitionibus facillime tum vertiginoſas, tum apoplecticas affectiones incurrere queant: ἐκπλεθρίζειν autem dicebantur, quia ἐκπλέθρῳ hoc eſt ſexta diei parte talis exercitatio fieri ſolita erat, qua de ſi plura voles lege Mercurial. in Gymnaſticis.

Ε'κπληξις. timor ſubitus & vehemens. huic contraria eſt voluptas maxima, quam περιχάρειαν, quaſi exceſſum gaudij, appellant. Author medicarum definitionum dicit eſſe mentis abalienationem quæ ex repentina aliqua perturbatione extrinſecus prouenit. Multi ſyderationem & tabem interpretantur: Gal. comm. aph. 14. lib. 7. ἔκπληξιν eſſe ſcripſit, cum quis ex morbo nec loquitur nec quicquā agit, ſed apertis oculis quietus manet, veluti præ timore attonitus. quo loco obſtupeſcentia ab interprete vertitur.

Ε'κπληξις. inſuper affectio quædam eſſe dicitur arboribus contingens à Theophr. l. 4. c. 17. Tabem interpretatus eſt Daniel Heinſius interpres, quā modo frigore, modo gelu inuehi ſcribit Theophr. brumali tempore, adeo vt quibus illa arboribus contigerit vix regerminent.

Ε'κπνοή. expiratio. Eſt motus reſpirationis quo ſpiritus foras fertur. Conſtat enim reſpiratio geminis partibus ſeu motibus ſibi contrarijs, vno quo ſpiritus intro ſubit, & εἰσπνοὴ appellatur: altero quo ſpiritus è pulmonibus redit, qui contrario etiā nomine ἐκπνοὴ dicitur. Ea ſolius ſepti tranſuerſi, quod φρένας appellant, opus eſt, quemadmodum & inſpiratio, vt ſcribit Galen. libr. 2. de motu muſcul. neque ab vllo thoracis muſculo perficitur. Sed nec constricto quidem pectore fit, vt nec inſpiratio eo dilatato, ſi modo ſine vi foras ſpiritus feratur aut trahatur, ſicut ſe aliquando Romæ in celebri virorum doctorum cœtu demonſtraſſe Galen. prodidit lib. de præcognitione. Itaque quod ipſe ſcribit tum lib. 4. de locis affect. expirationem fieri ab vniuerſis muſculis thoracem contrahentibus, tum in libello de cauſis reſpirationis, internos qui circum coſtas ſunt muſculos expirationem perficere, non eſt de ſimplici expiratione intelligendum, ſed de violentiore, qualis per febres fit & apoplexias & poſt magnam exercitationem. Tunc enim magna violentaque expiratio eſt ἐκφύσησις proprie dicta, à muſculis tum intercoſtalibus, tum ijs qui ex ſcapulis & dorſo ad thoracem feruntur, facta. Maximam enim inſpirationem externi, maximam vero expirationem interni intercoſtales abſoluunt, ex coſtæ ſuperno latere in ſuprapoſitæ latus infernum oblique inſerti. Eſt autem expirationis vſus aerem, qui præcedente inſpiratione attractus fuerat refrigerandi cordis gratia, foras expellere, vt alteri frigido aeri rurſum inſpirando locum faciat. Siquidem aer per expirationem nihilo fere paucior redditur, quam qui per inſpirationem attractus eſt. Quo in opere contingit etiam permulta ſimul fuliginoſa excrementa quæ à ſanguinis vſtione in corde & pulmonibus redundant, vacuari. Ipſe enim aeris motus & impetus, multa eorum quæ per ſe tranſire nequeunt, vna ſecum trahit rapitque.

Ε'κπτωμα ἢ

Ε'κπτωσις. luxatio, hoc eſt, oſſium è propria ſede exceſſus ſine fractione. Nec vero id modo ſignificat, ſed etiam ἐξάρθρησιν ſiue ἐξάρθρωμα apud Hippocratem, vt Galen. annotauit initio comment. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Eſt autem duplex omnis luxationis differentia, vna ſurſum, cum à muſculorum contentione articulus ad ſupernum locum trahitur: altera extrorſum, cum in partem anteriorem aut poſteriorem, dextram aut ſiniſtram emotus tranſit. Omnis autem eiuſmodi luxatio aut ſimplex eſt aut compoſita. Simplex quidem eſt cum luxationi nihil inſuper acceſſit, non vlcus, non oſſis denudatio aut fractio. Compoſita vero eſt cum præter luxationem aliquid eorum acceſſit. Cauſa vero omnis luxationis duplex, externa, vis omnis quæ articulum loco mouere poteſt: interna, defluxio humoris

articulum præ copia vel mollitie loco propellentis.

Ἐκπυηθῆναι. ſuppurari duobus modis apud Hippocr. vſurpatur; vno modo proprie ſignificans in pus verti; alio modo latius, ita vt omnem ſanguinis corruptelam comprehendat, quomodo vſurpatum eſt ab Hippocr. aphor. 20. l. 6. vt author eſt Gal. eo loci.

Ἐκπύημα. dicitur ab Hippocrat. vniuerſi puris collectio tumore aliquo qui præter naturam eſt concocto: & ἐκπυΐσκειν ad ſuppurationem perducere.

Ἐκπυητικὰ φάρμακα. ſeu ἐκπυήκοντα. ſuppurantia medicamenta. vide διαπυητικόν.

Ἐκρήγματι ἀποσχίσμασι ῥακῶν, ſciſſuris pannorum apud Hippocratem.

Ἐκροαί. Hippocrati dicuntur 2. Epid. emiſſaria, effluuia, aut ſpiracula, & ductus quidam per quos velut quaſdam deſtinatas à natura vias humores effluunt, & morbos eluunt: eoſdem ductus ibidem Hippoc. ex tranſlatione ἐκτροπὰς vocat, hoc eſt diuerticula, diuortia, ac veluti ſubterfugia per quæ humores ſeſe inſinuent & ſubeant.

Ἔκρυθμος σφυγμός. pulſus ecrhythmus. Eſt pulſus arrhythmus, qui nullius ætatis, naturæ, temporis aut reliquorum rhythmum retinet, vel, vt ait Paulus qui omnem prorſus eurhythmiam euertit. Tertia ſpecies eſt pulſus arrhythmi. de quo vide ἄρρυθμος.

Ἐκρύσεις. effluxiones. Ariſtot. l. 7. de hiſtor. animal. ſcripſit ſic vocari eas conceptus corruptiones, quæ intra ſeptimum diem fiunt, abortiones vero ἐκτρωσμοὺς vſque ad diem quadrageſimum appellari.

Ἐκσάρκωμα. non aliud eſt quam ὑπερσάρκωσις, hoc eſt carnis excreſcentia.

Ἐκσυγγροῦνται. ἀναστομοῦνται. aperiuntur, apud Hippocratem.

Ἔκστασις. & ἐκστῆναι. ſignificant proprie extractionem mentis extra naturam & conſtantiam ſuam, vt amplius non ſit apud ſe, nec ad ſe redire poſſit, vel eggreſſionem à natura ſua, cum à poteſtate eximi incipit vi morbi: illud ergo τὸ ἐκ nota eſt formæ ad priuationem, vt cum dicimus ex homine cadauer, & στάσις conſtantiam mentis indicat: eſt autem ἐκστάσεως triplex diſtinctio: vna ſtuporis qua ſtupent attoniti, manentque immoti, vulgo dicuntur (rauis) à noſtratibus exceſſus, eſtque priuatio officiorum animæ, ſentientis, mouentis & intelligentis, immoti manent ac potius rigent, transfixi non ſentiunt, apertis oculis nihil vident, nihil audiunt, perculſis ſcilicet ſpiritibus ac receptis in intimos cordis ſinus: Talis quodammodo eſt affectus eorum quos 1. Eudemiorum Ariſtoteles appellat νυμφολήπτους, cuius rei cauſam pie admodum & conuenienter Sacroſanctis libris noſtris ad Deum refert, ἐπιπνοίᾳ inquit τινὶ δαιμονίᾳ ἐνθουσιάζουσιν, inſpiratione quadam diuina animantur, idcirco eos ibidem θεολήπτους vocat quaſi à Deo captos: Altera ἐκστάσεως diſtinctio, ſilentij eſt & quietis, quam ἔκστασιν σιγῶσαν appellat in Coacis Hippocrates, καὶ ἀσαφώδη id eſt obſcuram & cum ſilentio, quæ melancholici vitij, aut ægri in veternum inclinantis indicium eſt; in illa ſilent ægri cum tamen loqui poſſint, nec exiliunt, nec vociferantur, nugantur aut clamant, ita vt vix eos deſipere credas, agnoſcuntur tamen ex feroci oculorum intuitu fixoque, manuum geſticulatione, alij ſque id genus indicijs: ſed & in ea latenter obmurmurant, quos tamen tacere ait Hippocr. in prorrhet. hinc Galen. ἐν γλώσσαις hanc vocem (σιγῇ) id eſt cum ſilentio opponi inquit dictioni μετὰ θορύβου id eſt cum tumultu: huius vero ἐκστάσεως duæ eſſe cauſæ perhibentur, languens virtus, & ἑκτικὴ διάθεσις, hectica temperies, quando nimirum ab humore bilioſo, & intemperie calida ſicca, adeo cerebri ſubſtantia inficitur, vt morbus efficiatur cerebro hecticus, haud ſecus atque in febribus hecticis non amplius humorum putredo cauſa eſt, ſed partiũ ſolidarum facta & abſoluta alteratio, aut ſicut in lanis quas colore aliquo ita fucant, vt vis medicamenti concepta nulla lotione poſſit elui, καὶ ἡ τοιαύτη τοίνυν οἷον βαφὴ τοῦ ἐγκεφάλου τὴν παραφροσύνην ἑκτικὴν ἔχει, hoc eſt talis veluti cerebri tinctura, dementiam hecticam habet: vocatur autem ἔκστασις quia cerebrum non iam amplius alteratur, ſed aliud factum eſt à ſeipſo, vt ἔκστασις in plantis apud Theophraſt. egreſſionem ſignificat è natura ſpeciei: Vicina autem eſt hæc ἐκστάσεως affectio ei quæ dicitur τυφωμανία, vel potius eadem eſt; quanquam autem ea eſſe dicitur σιγῶσα vel cum ſilentio, aliquando tamen etiam cum loquacitate eſt & voce integra, coeuntque hæc nonnunquam in eodem ægro, vt in Dealcis vxore, ἢ λόγοι πολλοί, ἢ σιγῶσα, aut multa loquebatur aut ſilebat, & primis diebus ἀεὶ σιγῶσα, viceſimo λόγοι πολλοὶ & rurſum ἄφωνος; Similiter nono πολλὰ παρέλεγε καὶ πάλιν σιγῶσα; 21. deobijt: idem & legas in vxore Theodori quæ tandem interijt: Tertia ἐκστάσεως differentia furoris eſt & rabiei, quæ quidem phrenitica nominatur, & quidem ἔκστασις & ἐκστῆναι dicuntur apud Hippocr. de continua & vehemente inſania, de vehementi motione & aberratione mentis, eadem prorſus ſignificatione qua μανίαν & μανῆναι vſurpat, vt annotauit Galen. initio comment. 3, in lib. 3. Epidem. & comment. 1. in prorrhet. fitque à flaua bile vſta, per cerebrum diffuſa, & vigilias habet coniunctas, atque ideo comati contrariam eſſe ſcribit Gal. In hanc ex ſecunda ſæpe fit ἐπίδοσις vt notauit Hippoc. in Coacis; cuius & exemplum legitur in Dealcis vxore quæ morbum egit vſque ad vitæ finem quem attulit dies 21. partim cum ſilentio melancholico, partim cum multa nugarum garrulitate phrenitica, & ex hac rurſum in ſecundam fit commutatio, vi bilis atque impetu langueſcente, & calore feruenteque ſpiritu tandem torpeſcentibus vnde quieta bilis deſidet, fitque σιγῶσα ἔκστασις: Triplex autem illa ἐκστάσεως diſtinctio à nobis commemorata ſic nominari poterit, ἔκστασις ἁπλῶς dicta, ἔκστασις σιγῶσα, καὶ ἔκστασις φρενιτική.

Ἐκστατικὴ δύναμις. dicitur facultas quæ vim habet ab alienandi animum, qualis eſt in hyoſcyamo, coriandro viridi & ephemero.

Ἐκστόφια dicuntur medicamenta hæmorrhoidibus cæcis extrahendis aperiendiſque conuenientia, quo poſtea facilius medicamenta adhiberi poſſint. Eiuſmodi aliquot Galen. recenſet lib. 9. τῶν κατὰ τόπους.

Ἐκτείνων πνεῦμα. vide πνεῦμα.

Ἐκτεθηλυσμένον πτιλόν. vide πτιλόν.

Ἐκτεύς. menſura Attica, octo chænicas capiens. ſic dictus eſt quod ſit ſextarius medimni. Budæus de aſſe interpretatur modium.

Ε'κτικὸς. hectica. Geminam habet significationem. Vna quidem dicitur, omnis febris solutu difficilis, siue sit pituitosa, siue melancholica. Opposita est τῇ σχετικῇ, hoc est, febri solutu facili. Vt enim σχέσις qualitas est à subiecto facile mobilis, ἕξις vero ægre mobilis: sic σχετικὴ & ἑκτικὴ inuicem opponuntur, vt scribit Gal. lib. 8.meth.medendi. Altera vero significatione speciatim magis dicitur quę & putridæ & diariæ opposita sit. Retinet tamen eãdem nominis rationem: sicut enim ἕξις ægre separatur à subiecto, sic hectica curatu difficillima est, vel ἑκτικὴ dicitur quod in habitu corporis, quem ἕξιν appellant, tanquam in subiecto consistat. Est enim hectica febris calor præter naturam in solidis partibus accensus. Hæc cum vnicam habeat accessionem ab initio ad finem vsque & mortem, diuiditur tamen in tres species à varia corporis dispositione sumptas. Prima est hectica tantum, in qua corpus cordis & cæteræ partes solidæ iam primum sunt incensæ: duratque hæc species quamdiu in corpore cordis & alijs partibus solidis humor substantificus & radicalis, terreas ipsius partes glutinans, adhuc multus superest, ipsum calorem igneum nutriens & fouens, quomodo oleum, ceráq; sepum & similiter pinguia in ellychnio flammam alunt. Hæc cognitu difficillima est, curatu vero facillima. Altera extrema est μαρασμώδης dicta, quod marasmum calidum siccum habeat adiunctum: sic autem dicitur cum humor ille omnino absumptus est, partesque omnes solidæ non solum corpus cordis, velut vstæ sunt & versæ in cinerem, vt putrefacta & vsta omnia, qualeque exustum est ellychnium, quod nullius olei affusione non amplius ardet: sic enim absumpto humido substantifico, calor natiuus extinguitur, nec potest instaurari. Ob id hæc vt nullius visum & tactum latere potest, sic nunquam curationem recipit, & hanc à marasmo simplici, qui solius siccitatis excessu prouenit, & composito, frigido sicco senib. familiari, & quibusdam etiam pueris hydrope, lumbricis vel aliter atrophia sine febre laborantibus, separat Galen.lib.1.de differ. feb. qui tamen nomine marasmi alterius compositi, id est calidi sicci, hecticæ istam speciem comprehendit lib. de marasmo, atque etiam aliquando marasmum pro hectica marasmode accipit, vt quandoque marasmi nomen minus late pateat qnam lib. de marasmo. Tertia hecticæ species inter has media est, nũc illi, nunc isti propior, vt satis magnam latitudinem obtineat, vti etiam extremæ duæ. Maioris enim & minoris ratione omnes hæ tantum differunt. Cum autem siccitas sit triplex, vna sanguinis penuria, in proprijs cuiusque particulæ exilibus venis & arterijs: altera ex absumpta omnino humiditate propria in omnibus animalis partibus contenta, & roris modo sparsa, ipsas nutriente, quæ solo alimento instauratur: tertia ex solida similarium partium substantia siccata, hecticæ tres species in his duabus postremis videntur esse, aut fortasse verius in solo humore substantifico & radicali siue tertio. Cæterum hectica febris magna ex parte & frequentissime sequitur febres ardentes, biliosas & æstiuas, non etiam hybernas & pituitosas, cum ea laborantes calidi sicci, à causa calida sicca, in aere calido sicco, calidiores & sicciores euaserunt, vel ex longiore ieiunio, vel victu tenui, & eo calido sicco, nec frigida humida ab his tempestiue sumpta sunt vel admota. Interdum in homine calido & sicco nascitur à causis calidis & siccis, ira, mœrore, cura, vigilijs, æstu. Interdum à phthisi & dysenteria & lienteria & principum viscerum alijs morbis, ex quibus alimentum vel non retentum vel male coctum vel vitiatum partes solidas non humectat, quæ propterea alimento destitutæ, & calorem acriorem & febrilem concipientes resiccantur & incalescunt. Has tamen febres non proprie hecticas, sed potius symptomaticas quidam censent esse. Signa autem triplicis hecticæ à Galeno tradita sunt lib. 1. de differ. febrium, inter quæ maxima sunt oculi caui, squalor & siccitas totius corporis, sed maxime frontis, collapsa tempora, venter inferior extenuatus, & præcordia versus thoracem vehementer contracta, pulsus tenuis, durus, debilis, frequens, calor tangenti primum quidem mitis, sed postea acer & rodens: nec tamen æger se febricitare sentit, non quidem ob caloris exiguitatem, vt qui mordax sit & medico molestus, sed quia alteratio illa diutina & paulatim facta est, non autem affatim, quodque hectica intemperies omnino æqualis sit. Habet & hoc hectica proprium quod sumpto semper alimento in ea calor augetur, & pulsus maior & velocior fit, quamdiu cor ab alimento humectatum, intemperatum minus est, ob idque robustius euasit, & ad motus magis expeditum: quod quidem febris hecticæ maximum, indubitatum, & inseparabile argumentum habetur.

Cur id fiat Gal. comm. 2. in lib. prognost. explicat vbi agit de notis suppurationis exemplo calcis; quemadmodum enim huic cum affunditur aqua statim exardescit, sic solidæ corporis partes cibi madore perfusæ: eodem etiã in loco Galen. hoc accidere omnibus hectica febre prehensis inquit, vt noctu febris increscat, nõ morbi ratione, sed ex accidenti, nec inde tamen paroxysmos habere hecticam febrem putandum; itaque ad differẽtiam accessionum quæ in febribus intermittentibus contingunt, dicitur illa exacerbatio ἄθλιπτος ἐπισημασία, id est sine calore & molestia, quia nempe non fiat cũ horrore, nec inæqualitate caloris, & cæteris molestijs intermittentium febrium accessioni cõsuetis: Notat prętereà Gal. digitos quamuis per omnes morbos refrigerentur, calidos tamen in omnibus febribus hecticis permanere, præcipue extrema sui parte, eaque interna, qua scilicet sunt carnosiores, vbi enim plus humiditatis ibi etiam plus caloris necessario in ijs febribus inest: Cæterum notandum sæpe iungi putridam febrem cum hectica quod ex vtriusq; signis seorsim traditis cognosces, ex eo vero potissimum, si alicuius accessionis signa appareant; ea enim exquisita hectica censenda est, quę nullum particularis accessionis aut initium aut incrementum aut vigorem aut remissionẽ habet, vt ait Gal. lib. de marasmo: Sic quæ Erysipelata aut phlegmonas internę alicuius partis consequitur hecticam simplicem non esse vult Gal. loco cit. interdũ etiã intermittentẽ cũ hectica cõiunctã vidit Gal. vt scribit l.1. Epid. com. 3. & Hipp. l. eodẽ quintanã febrem ante tabẽ & iã tabidis superuenire scribit, eosq; perimere, & certe omnis putrida cũ hectica periculosa est, quia pugnãt inter se curationis indicationes.

Ε'κτικὴ δυσκρασία. habitualis intemperies dicitur Galeno comment. in aphor. 12. l. 4. quæ ipso ha-

» bitu corporis læſo perficitur.

Ἑκτικὸς σφυγμός. hecticus pulſus. Eſt ſpecies inæqualis pulſus in vna pulſatione & diuerſis arteriæ partibus, confinis formicanti, qui Græcis μυρμηκίζων dicitur, ſed eo adhuc minor. Phthiſi, empyemati,& febri hecticæ proprius eſt,& ſicut hæc,ita nec ipſe magnam vllam mutationem ſuſtinet,ſed perpetuo ſimilis manet; hoc eſt gracilis & paruus,quia propter ſiccitatem in longum & latum diduci nequit arteria: & debilis, ob facultatis vitalis imbecillitatem, & præterea frequens: quia cum propter auctum calorem pulſus velox eſſe deberet, nec tamen talis eſſe hecticis poſſit propter virium infirmitatem,neceſſe ſit frequentia magnitudinem & velocitatem ſuppleri.

Ἐκπλωτικά.appellantur ea medicamenta quæ callos » detrahunt.

Ἔκτομον. dicitur Galeno ἐν γλώσσαις veratrum nigrũ, » ex qua quidem Galeni expoſitione pro ἔκσομον re- » ſtituas licet ἔκτομον l.4.apud Dioſc,c,146. pro ἔκ- » τομον alij ἔντομον legunt.

Ἔκτοσθεν. apud Hippocratem aliquando non ſignificat extra,quæ loci differentia eſt, ſed præter: in qua ſignificatione & à Demoſthene & alijs rhetoribus vſurpatur, cum dicunt aliquid ἔκτοσθεν τοῦ πράγματος, hoc eſt extra rem, ſiue præter rem dictum factumue eſſe,vt annotat Galenus comm. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Ἔκτρεψις. ægroti inclinatio ad latera, ſiue ſit totius corporis, ſiue eius partis duntaxat quæ ægra eſt, vt annotat Gal.comment.1.εἰς τ' κατ' ἰητρεῖον, & ἐν ταῖς γλώτταις.

Ἐκτροπαί. dicuntur Hippocrati diuortia aut diuer- » ticula, per quæ humores abſcedunt & veluti » cuniculis actis quoſdam in ſinus ſe recipiunt.

Ἐκτρόπιον. eſt affectus inferioris palpebræ oculum contegentis, ita inuerſæ & retractæ deorſum, vt parum ſurſum attollatur,ſed pendeat & hiet,neque ex toto oculum integat. Quod vitium ſi palpebræ ſuperiori acciderit, λαγώφθαλμον dicitur: ſed tamen λαγώφθαλμον naturaliter contingere poteſt, ἐκτρόπιον vero non niſi à cauſa præter naturam, vt cicatrice, carnis excreſcentia; relaxatione, à medicamento, ſutura vel vſtione inartificioſa,interdum etiam ſenectute.

» Quanquam ſolius inferioris palpebræ affe- » ctus hîc eſſe dicitur ἐκτρόπιον vt Græci exiſtima- » runt, Paulus ſcilicet l.6.c.10.& 12. Celſus etiam » l.7.c.7. notandum tamen de ſuperioris quoque » inuerſione dici,quo modo ſimpliciter intellexiſ- » ſe videtur author introductorij & definit. medi- » carum qui ἐκτρόπιον abſolute palpebrarum vi- » tium appellarunt, nihil interea de lagophtalmo » exprimentes. dicitur vero ἐκτρόπιον à voce τροπή id » eſt conuerſio, & ἐκ extra quaſi ſit ad exteriora » conuerſio.

Ἐκτρωσμός. abortio, non omnis quidem, Ariſtotele authore, ſed quæ ad diem vſque quadrageſimum fit: quemadmodum ἔκρυσις quæ intra diem ſeptimum contingit, de qua vide paulo ante.

Ἐκφέρειν, fœminæ dicuntur quæ vterum ad exactos » menſes perferunt, vt notauit Budæus ex Ariſto- » tele 7. de hiſtor.animal.& mulieres εὐεκφόροι quę » facile ferunt.

Ἐκφλυνδάνει.ἐξορμᾷ,ἐκβράζει.ἐκφλύει.erumpit;expellit, ebullit,apud Hippocratem.

Vt refert Galen.in exegeſi, pro quo apud ipſum Hipp.ſcriptum eſt ἐκφλυνδάνῃ.vt in lib. περὶ τῶν « ἐντὸς παθῶν,his verbis, καὶ ἕλκεα ἀπὸ τῆς ὀσφύος ἐκφλυν- « δάνῃ;idem & aliquanto poſt. «

Ἐκφλεγματοῦσθαι.in phlegmata cõuerti apud Hippoc. « de victu in acut. τὰ μὲν γὰρ πικρὰ inquit διαλύεται καὶ « ἐκφλεγματοῦται. quæ amara ſunt diſſoluuntur & « pituiteſcunt. «

Ἐκφρακτικά. dicuntur medicamenta quæ pororum obſtructiones expurgant, facultate nitroſa & amara: dicuntur alio nomine ἐκκαθαρτικά, de quibus ſupra.

Contraria hic ſunt ἐμπλαστικὰ & ἐμφρακτικά: eſt « porro hoc verbale à verbo ἐκφράττω ſignificante « idem quod ἀποφράττω, id eſt obſtructione libero « ſeu obſtructiones amoueo, cui & oppoſitum ἐμ- « φράττω. «

Ἔκφραξις. quaſi dicas reclufio cui contraria ἔμφραξις. «

Ἐκφύσησις. efflatio ſiue exufflatio. Eſt, vt ait Galenus lib. 2. de motu muſculorum, ἀθρόα τοῦ πνεύματος ἔξω φορά, hoc eſt, expiratio, confertim facta. Eius opifices ſunt muſculi omnes intus inter coſtas ſiti, adiuti etiam ijs qui ad thoracem perueniunt ex ſcapulis & dorſo, atque alijs etiam magnis qui in epigaſtrio habentur: efflationis enim gratia eos factos eſſe Galen. docuit lib. 4. de vſu partium. Propria eſt vocis materia, neque vox citra eam fieri poteſt. Differt à ſimplici expiratione tum violentia, tum muſculis à quibus efficitur. Nam & paulatim expiratio fit, & à ſolo ſepto tranſuerſo. Gal.lib.4.loc.affect. duplicem ſtatuit τὴν ἐκφύσησιν, vnam ἄψοφον, alteram ψοφώδη, de voce verba faciens.

Id eſt aliam ſine ſtrepitu,aliam cum ſtrepitu, « quã poſtremam ἐκπνοὴν ῥοιζώδη vocat, quæ & illi « βίαιος & μεγάλη ἐκπνοὴ dicitur, cuius ὄργανον eſt pe- « ctus & pulmones. vide in dictione ἐκπνοή. «

Ἔκφυσις. eſt inteſtinum à ventriculo primum. Id ventriculo coniunctum eſt, nec protinus in circumuolutiones reflectitur, prius quã ijs locum præbuerit quæ in medio inter ventriculum & ieiunum ſpatio locati neceſſe erat. Itaque cum inteſtinorum propria videatur eſſe circumuolutio, quidam ipſam ἔκφυσιν non dignantur inteſtini nomine, ſed vel ſimpliciter ἔκφυσιν, vel ἔκφυσιν δωδεκαδάκτυλον, vel etiam abſolute δωδεκαδάκτυλον appellant, quod duodecim fere digitorum longitudinem æquet. Sunt vero qui non totum eum proceſſum ἔκφυσιν appellandum cenſent, ſed ipſius tantum orificium quo dependet à ventriculo. Cæterum ad hoc inteſtinum meatus defertur, qui bilem ipſam ex hepate in ipſum dimittit.

Ἔκφυσις. in oſſe dicitur idem quod ἀπόφυσις.

Ἐκχύμωμα. ἢ

Ἐκχύμωσις. ſugillatio. eſt ſanguinis ſub cutem per grumos effuſio. Cutis affectio eſt, eius cauſa, vt plurimum contuſio carnis eſt,à qua cum exiguæ venæ diuortium perpeſſæ fuerint, ſanguis per diapedeſim profunditur, & ſub integra cute colligitur per grumos. Inde tumor excitatur tactu mollis & cedens,& magna ex parte indolens,niſi quatenus ex contuſione dolor eſt, & principio quidem rubens, deinde progreſſu temporis liuidus & niger. Ac cum in phlegmone quoque ſanguis è vaſis effundatur, diſtinguit tamen phlegmonem ab ecchymoſi Galen.aphoriſ.20. ſect. 6. quod in phlegmone ſanguis per muſculorum cauitates ſola ratione contemplabiles ſecundum minimas ſui partes effunditur:in ecchy-

mosi vero in spatia effluit quæ venis circumiacent.

Quoniam vero effluentem sanguinem loca circum venam excipiunt atque vbi exceperunt, talem qualis à principio erat minime conseruãt: hinc ἐκχυμώματος duas species penes colorum diuersitatem posuit Galen. libr. de tumor. præter nat. cap. 11. & 10. simpl. medic. c. 9. Quarum alteram senibus quidem, quoties illorum venæ contusæ aut alia quapiam ex causa reseratæ sunt, familiarem ac maxime contingentem peculiari nomenclatura μελάσματα, id est nigrores appellat, nigra enim ob atri humoris melancholicique sanguinis effusionem affecta pars euadit; Alteram vero (quæ scilicet medium colorem inter rubrum atque nigrum obtinuit) proprie πελιδνὰ seu liuida & liuores: Ἐκχυμώσεως autem species pro affectarum partium diuersitate à Paulo libr. 4. cap. 30. tres numerantur. Prima est τὰ καλούμενα ὑπώπια, id est quæ vocantur subocularia, nonnulli sugillata appellant, dicitur & τὸ ὑπώπιον de quo suo loco: Secunda est ὑπόσφαγμα de qua & suo loco; Tertia à Paulo relata ea est quæ sub vnguibus fit, cum nimirum sub illis, à ruptis contusione venulis resiliens sanguis congregatur, rubrum ab initio, dein vero liuidum ac denique nigrum ipsum vnguem efficiens. Non autem in his modo partibus facie inquam oculis & vnguibus, affectus hic aduenire potest, verum & in qualibet corporis particula, adeo vt tot numerari species secundum affectam partem queant, quot sedes membraue corporis existunt: inde fit vt Hippocr. aliquando generallius ἐκχύμωσιν siue ἐκχύμωμα appellet effusionem omnem sanguinis è vena, & inanitionem, quam alio etiam nomine κένωσιν vocat vt Galen. annotauit comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων: differt autem ἐκχύμωμα ab ἰσχύμωμα: quo de affectu plura suo loco.

Ἐκχύμωτον. Galeno vox est lib. 8. κατὰ τόπ. vsurpata quasi dicas exsuccatum, sed & hoc plus significat, chylum scilicet à iecore attractum, ita vt pars liquidior sit distributa, siccior veluti recrementum relicta; dicimus ita chylum ἐκχύμωτον cum & ventriculus probe concoxerit, & iecur attraxerit; vbi vero ille quidem concoxerit, iecur autem attrahendi vim habeat infirmam ἀνεκχύμωτα & liquida excernuntur.

Ἐλαία. olea. Arbor est saligneis fere frondibus & perpetuis, angustis, quæ tam breui innituntur pediculo, vt quasi defixæ cohærẽant: floribus pusillis quidem, sed foliatis, fructum ambientibus, baccis maturitate nigrantibus. Huic supina foliorum, contra quam cæterarum, candicant magis quam prona, minusque sunt læuia, vertunturque mox post æstiuum solstitium. Viuax est & diutissime durat. fructus eius ἐλαία eodem nomine dicitur, cuius succus oleum est, ἔλαιον Græcis vocatum.

Ἐλαία. oliua. est fructus oleæ. Constat tribus partibus, nucleo, carne, & amurca, quæ sanies eius est amara: succus eius oleum est. Traduntur autem oliuarum multa genera, sed præcipua decem: pausia, algiana, liciniana, sergia, næuia, culminia, regia, murtea, orchis & circites, seu potius cercites. Sunt & inter eas particulares quædam differentiæ: κολυμβάδες vocantur, quæ oleo suo puræ, hoc est sine accersita commendatione, innatant, & velut vrinabundæ fluitant, eædem etiam ἁλμάδες, hoc est muria conditæ, aliquando dicũtur. νηκτίδες etiam dicuntur Iulio Polluci, quoniam enatent. Dicuntur & aliquæ πιτυρίδες, hoc est furfuraceæ, quæ antequam omnino maturescant, decerpuntur & condiuntur. sic dictæ à colore. nondum enim nigræ sunt.

Propterea que λευκαὶ id est albæ dicuntur, quæ scilicet mediæ sunt inter virides & maturas seu nigras: harum meminit Aetius l. 6. c. 45. Gal. lib. 5. τῶν κατὰ τόπους Plin. lib. 23. cap. 3. Cels. libr. 4. c. 20. necnon Oribas. l. 7. qui omnes illis pro stomacho alijsue partibus astringendis vtuntur, & Plinius oliuas albas stomacho vtiliores, ventri minus scriptum reliquit. Sunt & oliuę quę apud Athenienses στέμφυλα dicebantur, quas aliter πεπεμμένας vocabant, Aristoteles θλασταὶ, Cœl. Aurelianus 4. Chronic. cap. 5. fractas nuncupauit: Quædam insuper δρυπεπεῖς dicuntur à Romanis drupæ, quas Paul. lib. 1. c. 8. esse inquit χαλκοστομάχους, καὶ λιπαρᾶς χυμῶ γεννητικάς; Eædem videntur quæ κολυμβάδες: à Paulo libr. 7. cap. 5. oliuæ quædam καθαρτικαὶ describuntur: quænam vero sint oliuæ Premadiæ apud Nicandrum in Alexiph. aduersus Cerussæ venenum commendatæ, nondum mihi quidquam certi compertum.

Ἐλαιόγαρον. ferculi quoddam genus erat delicati, quod Sybariticũ missum in cœnis appellabant, vt Hermolaus ex Spartiano refert.

Ἔλαιον. oleum. Est succus ab olea expressus, is proprie & simpliciter oleum dicitur. Humidum est & moderate calidum, idque tanto magis quanto dulcius fuerit: tale fit potissimum ex oliuis quas δρυπεπεῖς, hoc est drupas, vocant, siue maturas. Quod enim ὠμοτριβὲς & ὀμφάκινον nuncupatur, ex vuis scilicet immaturis expressum, id quantum in se habet adstrictionis, tantum etiam illi inest frigiditatis. Quanto autem quodque vetustius fuerit, tanto etiam euadit calidius & tenuius. Habet præterea mitigandi laxandique facultatem. Ab eius similitudine succus omnis oleosus ex fructu quouis expressus oleum vocatur, adiecto fructus ex quo prodijt nomine, vt oleum ricininum, amygdalinum, caryinum, laurinum, terebinthinum, nec pauca præter hæc ex fructibus expressa omnia, sed tantum inter se facultatibus discrepantia, quantum & fructus ipsi ab inuicem dissident. Sunt etiam ab his alia oleorum genera, quę æquiuoce cum ipsis dicuntur vnguentis, vt rosaceum, melinum, liliacæum, & quæcunque id genus floribus, fructibus, germinibus, folijs in oleo maceratis conficiuntur.

Oleorum differentias atque compositionem si videre voles pete ex Dioscor. l. 1. Aet. tetrab. 1. serm. 1. Æginet. l. 7. c. 20. Gal. 2. de simpl. medic. & Mesueo quæ singula hîc nimis longum esset recensere.

Ἔλαιον etiam à quibusdam dictus est ὁ ἄσφαλτος, hoc est bitumen liquidum, quia maxime propter pinguedinem olei simile sit, vel quod eo ad lucernarum lumina antiqui præsertim in Sicilia vterentur.

Ἔλαιον etiam apud Hippocr. interdum pinguedinem & adipem significat cùm pluribus in locis, tum lib. 1. περὶ γυναικ. vbi ἔλαιον ὕειον sæpe ponitur pro ὕειον στέαρ, id est adipe suillo vt notat Erotianus.

Ἔλαιον μηδικόν. olei Medici meminit Solinus cap. 24. quod oleum incendiarium nominat,

quod vt ait quadam inficitur herba, etsi etiam naturale quoddam est, non tantum artificiosum & factitium; hoc genere olei pellicem suam est vlta Medea; Talis erat circa Babyloniam Naphta: erat etiam, vt reor, vel arte parabatur in Media, vnde & Medicum vocabatur oleum: huius vero olei incendium aqua non restingui potest, sed pulueris iactu, inquit idem Solinus.

Ἔλαιον ῥόδινον. oleum rosaceum, id est, quod aromatibus conditum non est, apud Hippoc. vt annotat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις. vide ῥόδινον.

Ἔλαιον σπανόν. quoniam hoc oleum haud ita apud authores vulgatum est, sed fit apud Galen. frequens illius mentio, quale sit & quomodo paretur hîc adnotandum. Constantin. in Geoponic. libr. 9. illud ita confici iubet, vt oleo ab amurca defœcato & feruenti, triplum aquæ tepidæ vnà cum sale contuso inijciatur, vt exacte commisceantur, diuque agitata stent tanto temporis interuallo, donec aqua vna cum sale in amurcæ locum subsederit, tandem oleum supernatans lebete vel cochleari excipito, quo exhausto iterum affusa aqua tepida bene commisceto, & quicquid olei puri, postquam aqua pessum iuerit, supernatat, vasculo excipito, Postea succum de folijs aut tenerioribus olearum surculis (quos Græci θάλλους vocant) expressum, vt oleum acuitatem & amaritudinem acquirat, quibus stypticitas interna subire poterit, illi addas, & si hoc tibi paratum defuerit, & in oleo veteri virescentes olearum thalos decoxeris, ijs expressis oleum spano vel etiam omphacino succedaneum habebis.

Ἐλαιόμελι. genus quoddam resinæ Palmyris Syriæ familiare. Id ex vetustis arborum caudicibus manat pingue, vnguinosum, crassius melle, resina tenuius, perinde quasi nunc è lapidibus quibusdam, quod πετρέλαιον nominant. Iis quibus insederit, hæret admodum pertinaciter, atque, si edatur, marcore consumit & viribus destituit, veternumque inducit.

Hermolaus Barbar. suis in Dioscor. l. 1. commentarijs ἐλαιόμελι esse idem existimat quod manna, de quo in sacris litteris, atque ab illo tantum differre, quod ἐλαιόμελι in vsum medicinæ tantum veniat, manna vero etiam mandi potuerit.

Ἐλαιώδη οὖρα, ἐλαιοφανῆ, & ἐλαιόχροα. appellantur vrinæ oleaceæ, vel quæ olei similitudinē habēt, vel quæ oleosi coloris sunt Aretæo l. 1. περὶ οὔρων cap. 8. vide οὖρον.

Ἐλαιοστάφυλος. est fructus vitis in oleā insitæ, vtriusque fere parentis naturam retinens.

Ἐλαιόφυλλον. herba est quæ φύλλον dicitur quod in saxosis nascitur.

Ἐλάτη. abies. Arbor est procera & recta, semper virens, pino non dissimilis, radice neruosa, singulari, hirsuta, caudice rotundo, folijs pinnatis & insectis, summo mucrone rigentibus, flore croceo. Duûm generum est: mas & fœmina. mari pungentiora, acutiora, & magis flexa folia sunt: fœmina materie constat molliore, candidiore, operibusque faciliore, & caudicem prolixiorem habet, qui mari versicolor, latior atque durior est; præterea maris nucibus pauci quidem nuclei parte priori insunt, sed fœminæ nucibus nulli omnino. à Gallis & sapinus & anetum dicitur. Sed nec Dioscorides nec Galenus huius arboris meminerunt. Præparatur autem ex abietino semine medicamentum ἄκοπον, hunc in modum: Abietis semen septembri potissimum mense collectum conijcias in oleum quando voles, permittasque macerari aut trium aut quatuor mensium spatio, prius tamen contusum. Quantitas eorum talis esto: seminis eius modium Italicum in viginti quinque heminas siue libras olei conijcies: vbi satis semen erit maceratum, ipsum abijcies, humidum vero quod superest, linteo percolabis: postea ceræ quatuor libras inijcito, resinæ abietinæ libræ vnius partem vnam, siue drach. XXXII. resinæ etiam pineæ tantundem: aut si harum copia non sit, terebinthinæ. Concoquas postea in vase duplici, aut igni lento. Valet ad eos qui in carne & tota corporis mole succos congesserunt, vt eos concoquant & digerant. valet ad omnem lassitudinem seu spōte ortam, seu alia quauis ratione contractam. Author Galen. lib. 4. sanitatis tuendæ.

Ελάτη. insuper Galeno dicitur summus palmulæ cortex, seu corticosum id quod in summa palmula enascitur, quod & σπάθιον Archigenes vocauit; appellatur & σπάθη, quod & Dioscor. περικάλυμμα id est operimentum fructus palmæ recentis, & adhuc florentis esse dicit: Galen. vero 8. simpl. ἀμφίεσμα hoc est indumentum seu tectorium vocat, quo loco ἀφέψημα deprauate legitur: Porro non solum hic summus palmulæ cortex ἐλάτη appellatur apud Dioscor. sed fructus quoque ipse eo cortice inclusus, ὁ περιεχόμενος ὑπ' αὐτῆς καρπὸς inquit Dioscor. sed & alia ab his diuersa significatione ἐλάτης vocem vsurpauit Galen. loco cit. dum τὸ ἁπαλὸν ἐκβλάστημα τοῦ φοίνικος hoc est palmæ tenellum germen esse voluit cum quo idem sentit Hesych. ἐλάτην explicans φοίνικος τὴν πρώτην ἔκφυσιν.

Ἐλατήριον. Elaterium est succus ex fructu cucumeris agrestis expressus & in orbiculos coactus vt tradit Dioscor. lib. 4. cap. 155. attamen elaterium fieri succo expresso è semine cucumeris syluestris nominatim scripsit Plin. lib. 20. cap. 1. Eodem loco pro cultello arundinem ad incidendos cucumeres desiderat: eius conficiendi rationem Dioscor. loco cit. explicauit, cuius mentem non satis videtur assequutus Plinius, sed neque inter interpretes quotquot mihi legere contigit, consensus est, de hac elaterij præparandi ratione, vt facile fuerit ei animaduertere, qui varias eorum interpretationes inter se contulerit: qui vero apud Mesuæum extat elaterij parandi modus, plane mācus atque concisus est, vt vix certi quidquam elici possit: nec vero ex fructu tantum & semine fit, sed etiam expressis radicibus & folijs quibus tamen vis inest imbecillior: eligi autem debet, inquit Dioscor. quod in candido leuiter humectum est, sine pondere, sine scabritie, gustu amarissimo, quodque lucernarum luminibus obiectum facile ignem concipiat: at Paul. lib. 7. cap. de simpl. medic. purgantibus præfert τὸ πρασίζον, hoc est porraceum quod nominatim Dioscorid. & Plin. improbauerunt: Cordus Pauli sententiam magis probat, quippe qui vix credat elaterij succum, quantumuis diligenti insolatione, ad illum candorem seu etiam pallorem peruenire posse: improbatur verò elaterium ex Dioscor. quod asperum, turbulētum, herbaceum, aspectu medio inter eruū & cinerē, quod & pōderosum est: de elaterij tū ætate, cū etiā tēpestiuitate, grauissimorū

authorum variæ sunt discrepantésque sententiæ; siquidem Theophr. lib. 9. histor. c.14. nullum ex medicamentis longiori æuo durare, & quo vetustius eo melius esse scribit, durationis causam in humoris copia collocans, quin & addit ducentis annis seruatum quondam elaterium fuisse, cuius tamen excellentes vires medicus quidam haud insolens neque mendax fœliciter expertus fuerit; Theophrasto Plinius astipulatur lib. 20. cap.1. prætereaq; à trimatu esse tempestiuum eius vsum scribit, at Ægineta elaterium laudat μὴ παλαιότερον ἐνιαυτοῦ non anno vetustius, nisi forte (quod ego suspicor) pro παλαιότερον, νεώτερον, id est, recentius legendum videtur. Mesuæus vero asserit ipsum triennio seruari, & post semestre vsurpandum: Ab his porro omnibus Dioscor. (cui tamen plurimum tribuimus) manifesto dissentit, dum à bimatu ad decennium, purgationibus accommodatum esse scribit: Ab Aetio elaterium inter venena collocatur quod ὑπερκαθάρσεις inducat: Ciet autem menses & fœtum interimit appositum, ceu alia amara omnia & subtilium partium, præsertim si calida sint, cuiusmodi est elaterium: summe quidē amarum est & secundo ordine excalfacit, habet & vim digerendi. Gaza apud Theophrast. ἐλατήριον agitatorium interpretatus est commouet enim vehementer corpus, sed hoc Latinis incertius quam si simpliciter elaterium dixisset.

Ἐλατήριον. non tantum succus sed & ipse cucumis à quibusdam dicitur vt habetur apud Dioscor. Sed & ex Galen. ἐν γλώσσαις non tantum quod ex cucumere agresti fit medicamentum, sed & quicquid aluum inferiorem expurgat ἐλατήριον appellatur. quod & docet comment. 5. in lib. 6. Epid. Et lib. de rat. vict. in morb. acut. φάρμακα ἐλατήρια sumi videntur pro medicamentis aluum vtcumque subducentibus, κοινῶς τὰ τὴν κάτω κοιλίαν καθαίροντα exponit Erotianus.

Ἐλατίνη. herba est folijs helxinæ minoribus rotundioribusque, pilosis, tenuibus, & semipedalibus ramulis, quinis senisue, ab radice statim foliosis, gustu adstringentibus. Vulgus campestre rapistrum vocat.

Est & alia quæ elatine pampinaria dicitur, huic similis quam nostrates pimpinellam aut potius pampinulam dicunt.

Ἐλαφόβοσκον. herba est quæ caulem emittit fœniculo vel rosmarino similem, angulosum, folijs latitudine digitorum duûm, prælongis, infractis & aliquatenus asperis, propagines multæ vmbellas anethi subluteas sustinent: ipsum quoque semen anetho simile est, radice tres digitos longa, vnius crassitudine, candida, prædulci, esculenta. Officinæ & herbarij gratiam Dei vocant. Excalfacit & deficcat tertio ordine.

Ἐλαφόβοσκον. etiam à quibusdam dictum esse τὸ ἐλελίσφακον, Dioscorides author est.

Ἐλεόβριζον. Hesychio est κύπειρος, hoc est Cyperus, forsan quia in paludibus radices agit. est enim Cyperus ex iuncorū genere, qui palustres sunt.

Ἐλεφάντεια. id est agrestia, apud Hippocrat. vt scribit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ἐλελίσφακον. saluia. Est frutex oblongus, surculosus, quadrangulas habens & candidas virgas, folia cotonei mali effigie, longiora, scabriora, paulo callosiora, extritarum quoque vestium similitudine hirsuta & incana, vehementer odorata, sed virosa, semine syluestris hormini in summis caulibus. Plinius elelisphacon in censu frugum inter lentis species retulit syluestris. Nunc tamen nihil est commune lentis & saluiæ, facileque fieri potuit vt Plinius ἐλελίσφακον ἀντὶ τοῦ ἐλεφάκου ceperit. Est autem dicta ἐλελίσφακος quasi tabida herba. est namque saluia squalida & scabra, ac retorrida semper & exsucca apparet.

Est & alterum saluiæ agrestis genus quod σφάκελον vocant, breuiori & læuiori folio. vulgus francam saluiam appellat. Euidenter vtraque excalfacit & leuiter subastringit.

Ἐλειόχρυσον. vide ἑλίχρυσον.

Ἑλένιον. herba est folio verbasci angustioris, asperiore, oblongo. Caulem quibusdam in locis non emittit, radice subcandida vel subrufa, odorata, subacri, vegeta, magna, tactu molli. Romani inulam dicunt, vulgus enulam campanam.

De duplici huius herbæ genere vide apud Dioscord. lib. 1. cap. 27. & 28. sic vero vocatur quoniam eam fertur Helena σπεῖραι περὶ τοὺς ὄφεις ὅπως βοσκόμενοι ἀναιρεθῶσι vt author est Hesych. at Plinio teste lib. 21. cap. 10. quod ex Helenæ lachrymis nata dicatur, quādo scilicet addit Ethymol. ἐπὶ Κανώβῳ τῷ κυβερνήτῃ Μενέλαος ἐδάκρυσεν ὑπὸ αἱμορροΐδων ἀποθανόντι. id est, mortem luxit Menelaus Canobi gubernatoris ex hemorroidibus intereuntis.

Ἐλεοσέλινον. est herba humidis locis nascens, apio satiuo maior, folio rariore, cætera prorsus apio consimilis, odore, sapore, figura, viribus. Homerus Iliados β'. ἐλεόθρεπτον, quasi dicas in palude nutritum, vocauit. Gaza Latine paludapium reddidit.

Theophr. ἕλειον σέλινον appellat: Perperam vero apud Dioscorid. lib. 3. cap. 75. scribitur ἐλαιοσέλινον.

Ἐλεφαντίασις ἡ

Ἐλέφας. est extuberatio melancholica & contagiosa, totum corpus in speciem elephantis immutans. Totus hic morbus sub tumorum genere continetur. Non est autem tumor vnus, sed multiplex & inæqualis, & per vniuersum corpus huc illuc dispersus, intus à visceribus facto initio, & progressu vsque ad extimam cutem continuato. Pares enim in internis visceribus tumores excitantur, qui & exterius apparent. Siquidem, vt scripsit Archigenes, non est existimandum tum gigni morbum cum ad cutem tumores erumpunt, sed potius perfici, atque inde euenire vt morbus hic curatu difficillimus sit, quod principio, quia latet, nulla medicina reprimitur, sed vires in interno corpore acquirit maiores, quam vt possit postea superari. Siquidem vitiosus humor ipsum creat, qui malignitatem hanc non in summo corpore acquirit, sed in internis visceribus concipit. Prima enim mali labes in iecinore & liene residet, atque inde vitium serpit. Humor autem qui morbum parit, melancholicus est, plus minusue, siue fecis instar accumulatus, siue bile vsta genitus, siue syncerus, siue sanguini, aut bili, aut pituitæ mistus. Nam pro misturæ modo variæ elephantiasis differentiæ existunt. aliæ, vt vocat Paulus, ὑπέρυθροι, hoc est subrubicundæ, à sanguine melancholico & limoso, quæ mitiores vel minus malignæ sunt: aliæ ἔκλευκοι, id est albæ, à melancholico humore cum pituita misto, vel ipsa etiam pituita crassa, salsa, nitrosa & acri: talis namque genere atra

bilis est, eiusdemque naturæ particeps, quod propter ingentem crassitiem, acrimoniam & salsuginem non parum sicca sit: aliæ vero malignæ & pessimæ, ex humorum adustione genitæ, per quas & corpus vniuersum scatet vlceribus, & extrema etiam decidunt. Et has quidem tres elephantiæ differentias plærique statuerunt pro varietate humoris & coloris. Humores eiusmodi tā sunt maligni, vt vere inter venenatos habeantur, & contagione etiam sanos inficiant, non aliter quam pestilentia & venerea lues. Verum incurritur in eum morbum magna ex parte ex elephantico parentum semine, vel ex victus ratione gignendis ijs humoribus congruente, præsertim quibus suppressi menses, aut varices vel diuturnæ hæmorrhoides cohibitæ. Hos autem humores in præcipuis visceribus noxios natura, sicut solet in omnibus morbis venenatis & pestilentibus, ita in hoc ad cutem propellere aggreditur, id quod aliqua quidem ex parte præstat, verum humor propter crassitiem sub ea hæret, variosque toto corpore tumores pro sui copia excitat, itaque corporis vniuersi figuram immutat, vt verius elephantis quam hominis esse videatur. Quam quidem morbi cum elephante similitudinem Aretæus lib. 2. de diuturnis morbis elegantissime persequutus est, in hanc fere sententiam: Elephanti tum morbo tum feræ multa sunt & specie & colore, & magnitudine & victu communia. Vt elephas nulli alteri animali similis est, sic neque hic morbus alteri morbo. Elephas omnia animalia magnitudine & crassitie superat: omnis niger est, tenebricoso colore, morti & nocti similis, facie est fœda & informi, collo perbreui, auribus magnis, latis & alarum similibus: corium habet asperum & crassissimum, prætumidis fissuris inæquale & velut angustis longisque fossis inaratum, scissuris alijs cauis & transuersis intercursantibus, alijs etiam obliquis & valde profundis: ac cum reliquis animantibus natura pilos aut setas dederit, hic solus habet lanuginem. Sic & morbus iste magnitudinem habet, non tantum quia genere magnus sit, sed quod eo laborantes euadant seipsis maiores & crassiores, totumque corpus in tumorem attollitur. Tumores diuersi erumpunt, nondum quidem continui, sed crassi & asperi. Finditur autem tumorum interstitium, vt elephantis corium. Venæ latæ sunt, non sanguinis redundantia, sed propter cutis crassitiem. Non multo post corpus æqualiter intumescit. Pili vbique moriuntur, in manibus, femoribus, tibijs, pube, mento & capite, & caluities vel canities præmature aduenit. In capitis cute rimæ frequentes, profundæ, asperæ. Tumores in facie duri, acuti, albo sæpe fastigio, basi viridiore. Pulsus pusilli, graues, tardi, tanquam per cœnum vix se mouentes. Lingua grandinosis varis exasperatur, impetigines summos digitos infestant, genua pruriunt, & cum voluptate scalpuntur. Rubent malæ cum modico tumore; supercilia prominent, glabra, deorsum versus pondere vergentia. Color liuidus aut ater est. Nares cum atris tumoribus salebrosæ sunt, labia crassa prominent. Aures etiam consueto grandiores videntur. Totum corpus rugis asperis exaratur, & alte descendunt scissuræ velut nigri in corio sulci. Morbo vero aucto tumores vlcerosi fiunt, vlceraque fœtida & insanabilia oriuntur, membraque ipsa hominem morte præueniunt, excidunturque de corpore nasus, digiti, pedes, genitalia & totæ manus. Neque enim hæc labes prius perimit, & à turpi vita sæuisq; cruciatibus hominem liberat, quam membratim totus dilaceratus sit. estque admodum longæua, quemadmodum & elephas animal. Hæc & alia plura Aretæus edisserit, ex quibus manifesto constat veteres huic morbo nomen ab elephantis similitudine indidisse. Idem vero scribit etiam λέοντα καὶ λεόντιον appellatum fuisse propter extremarum frontis rugarum similitudinem cū leonibus aut ijs qui irascūtur. Archigenes, vt habetur apud Aetium, λεοντίασιν appellari scripsit, quum frons ægrorum cum quodam tumore relaxatur perinde ac cutis flexilis superciliorum leonis. Dicitur & σατυρίασις tum à genarum rubore, & facie Satyris persimili, tum propter inexplebilem & impudentem coeundi libidinem. vocarūt & veteres morbum hunc ἡράκλειον, hoc est Herculeum, quod nullus eo maior sit & violentior. nam præter ea symptomata quæ ex Aretæo recensui, morbo ingrauescente primum quidem stupet cutis, deinde sensum prorsus amittit, vt ne acu quidem compuncti dolorem sentiant, aut feruente aqua affusa vrantur: estque, vt ait Paulus, velut cancer quidam totius corporis, qui nullam omnino admittat curationē. Hic morbus vere est qui vulgo lepra appellatur, cuius quatuor differentias recensent, alopeciam, tiriam, leoninam & elephanticam, nominum istorum rationem non intelligentes.

Insuper notandum elephantiam vocare Arabes diuersum quemdam à lepra affectum, pedum scilicet quemdam tumorē à varicibus obortum, cuius causa sit humor pituitosus viscidus, modo ater & melancholicus, cuius vitio atque multitudine pes, & crura mirum in modum intumescant, qualis sæpenumero pedum tumor videtur in pauperculis illis mendicantibus, in quibus cutis præ humoris multitudine & malignitate, vt quæ tantum distendi nequeat, discinditur & crepat deformitate magna: hoc vero nomine is tumor vocatur, quod in illo (inquiunt) pedis figura fit elephantinæ similis; de hoc affectu plura apud Rasem 12. contin. cap. 2. & 9. ad Almans. cap. 93. & lib. diuis. cap. 107. & Auicennam 22. fen. 3. tractat. 1. cap. 16. 17. 18. & Auenzoar. 2. Theisur. tract. 7. cap. 26.

Ἐλεφαντῖνος, emplastri nomen est, quod habet cerussæ P. XXX. ceræ P. XLX. olei heminam, aquæ sextarium. Est autem compositio ea percandida, ideoque elephantina nominatur. Habetur apud Aetium gemina.

Describitur & à Celso lib. 5. cap. 19.

Ἐλεσχηνευσάμην. ἐπὶ πλεῖστον διελέχθην. multum disserui, apud Hippocr.

Scribendum ἐλεσχηνευσάμην à verbo λεσχηνεύεσθαι quod est sermocinari, disserere; In manuscripto codice est ἐλυχνευσάμην quod lucubrandi habet significationem.

Ἐλιθηρειάζω. ἠλιάζω. insoletur, apud Hippocr.

Ἐλινύειν. cessare & toto corpore quiescere. dicitur de ijs qui ex motu & actione ad ocium & segnitiem transeunt, apud Hippocr. περὶ διαίτης ὀξέων, vt comment. 2. Galenus annotauit: cui Hippocrates opponit γυμνάζεσθαι. Apud Hesych. scribitur non tantum ἐλινύειν, sed etiam ἐλλινύειν: verum male, vt opinor.

Galen. comment. 1. in lib. 6. Epid. ἐλινύειν exponit, ἡσυχίαν ἄγειν in quiete esse.

Ε'λιθερές. τὸ ὡς ἀπὸ ἡλίου θερμόν. quod ceu à sole calidum est, apud Hippocr.

Sed pro ἐλιθερὲς & ἐλιθερεῖσθαι quæ hîc habentur, apud Hesychium habes εἰληθερὲς & εἰληθερεῖσθαι, deriuata ab εἵλη, quod est calor solaris, & θέρεσθαι calefieri seu torrefieri, itemque apud Suidam.

Ε'λικοειδὴς χιτών. testium tunica propria est à Paulo lib. 6. cap. 62. sic nuncupata quasi capreolaris: at nulla est eiusmodi tunica testium inquit Cornar. verũ vasa seminaria ἑλικοειδῶς, id est, pãpiniformiter ad testes feruntur, & hinc vitium falsæ appellationis processit, itaque pro ἑλικοειδὴς reponit Cornar. apud Paulum ἐρυθροειδὴς.

Ε'λιξ. capreolus vitis vel hederæ. Sic etiam dicitur tertia hederæ species, quam Latini helicem vocant, quasi clauiculam: sterilis est, tenuibus viticulis, breuibus angulosisque & concinnioribus folijs. Significat & ἕλιξ extremam auriculæ oram, siue, vt Ruffus ait, τὸ συμπληρῶν τὴν περιφέρειαν τῶν ὤτων. hoc est quod complet circumferentiam aurium. Inde ἀνθέλικα appellant oppositam illi partem, τὸ ἐν μέσῳ ὑπεραῖρον τὴν κοιλότητα, siue παρὰ τὴν κοιλότητα: id est, quod in medio iuxta cauitatem eminet. Cauitatem autem illam quæ in medio est, κόγχην vocant. Dicuntur etiam ἕλικες anfractus & conuolutiones intestinorum.

Ε'λίχρυσον. herba est cauliculo tenui, virenti, erecto & duro, folijs angustis ex interuallis, abrotono similibus, comis aureæ lucis in orbem (vnde quidam ἠλιόχρυσον eam appellant) vmbella rotunda, aridis corymbis dependentibus, radice exili. Dicitur alijs nominibus & χρυσάνθεμον & ἀμάραντον. Proxime videtur accedere ad eam quam officinæ cotulam maiorem vocant.

Hoc Elychrisi flore coronari Deorum simulachra solere ait Dioscorid. & Plin. lib. 21. cap. 11. hoc coronare se magos ait; si & vnguenta sumantur ex auro quod apyron vocant, ad gratiam quoque vitæ gloriamque pertinere arbitrantur, hoc & idem Theoph. hist. plant. lib. 9. c. 21. alijs ἐλειόχρυσον dicitur: Theocr. Dioscor. & Nicandro ἑλίχρυσον; Nota & apud Suidam Hesych. & alios nonnullos tenui spiritu legi ἑλίχρυσος.

Ε'λκος. multa habet significata, quandoque enim Hippocr. generatim sumit, cum inquit omnem morbum esse vlcus lib. de fractur. & 4. de morb. neque enim vt arbitror tum fortasse distincta fuerant nomina τραύματος, ῥήγματος, θλάσεως, ῥώγμης, ῥήξεως & reliqua quibus recentiores medici solutæ continuitatis differentias distinxerunt: Sumitur aliquando solum pro solutione continuitatis cuiuscumque generis, nempe pro vlceribus omnibus tam quæ à causa interna fiunt, quam quæ ab externa, & peculiari τραύματος nomine comprehẽduntur vt per totũ lib. περὶ ἑλκῶν, vbi non vlcera modo nobis dicta curare docet, sed etiam vulnera à causa externa excitata, & alibi sæpe vt 2. prorrhet. contrahitur tamen à Gal. ad sola vlcera vera lib. de constitutione artis, ad omnem quacumque in parte solutionẽ continui ex erosione factam, præter eam quæ in osse fit & τερηδὼν vocatur: At longe maior est huius nominis contractio quæ tradita est à Galen. 1. de differ. morbor. & in lib. meth. med. vbi ad solutionem continuitatis quæ fit in carne contrahitur, qua ratione τὰ ἕλκεα carnis calamitates & vitia appellauit Hippocr. libro περὶ ἰατρεῖ, dicit enim τὰ ἕλκεα τῆς σαρκὸς ξυμφοραί: Vlcera autem late sumpto nomine multas differentias veras habent, multas quoque quæ minime tales sunt, sed ex alijs fiunt dispositionibus cum vlceribus complicatis: Propriæ vero differentiæ sunt quæ ab ipsa vlceris substantia accipiuntur, non ab affectu alio qui possit per se consistere: ex figura rectum, obliquum, circulare: ex quantitate, magnum, & paruum; ex dimensionibus longũ, breue, latum, angustum, sublime, superficiale, profundum: ex tempore recens, vel cruentum, & multi pauciúe temporis; ab exterioribus alijs apparens vel non apparens, in toto vel in parte: ex loco in extremo musculi, vel medio: Simplex, crudum, callosum; Auicennæ ostracinum fistulosum, cuniculosum, profundum; Quædam computantur à multis pro differentijs quæ non sunt differentiæ, sed alterius dispositionis complicationes, sicut phlegmonωdes, erysipelatodes, Carcinodes, νομώδης, κακοήθης, aliæque eiusmodi plurimæ quæ sequuntur.

Ε'λκος ἄγριον. vlcus ferum vide ἄγριον ἕλκος.

Ε'λκεα αἰγύπτια, καὶ συριακά. sic vocantur fœda quædam tonsillarum vlcera in Syria & Ægypto frequentia: illis qui hæc patiuntur pallida seu liuida facies adest, febres acutæ, sitis, vt igne accensi videantur; potum veriti dolores non admittunt; Tristantur enim cum tonsillæ comprimuntur, aut potus in nares resilit, miserrimus denique mortis modus illis accedit: hæc vlcera eleganter & copiose describit Aretæus lib. 1. acutor. c. 9.

Ε'λκος ἀπείρατον. vide ἀπείρατον ἕλκος.

Ε'λκος ἁπλοῦν, vide ἁπλοῦν ἕλκος.

Ε'λκος ἀφρώδης. exponit Pollux ᾧ ἐπανθεῖ λευκότης τὶς ἢ μελανία. In quo efflorescit albedo quædam vel nigredo.

Ε'λκος δακρυῶδες. vide δακρυῶδες ἕλκος.

Ε'λκος ἐκπεπταμένον. vlcus dicitur quod habet euersa labra atque protuberantia, veluti materia ad ea ipsa expressa, & per deligationem ex ipsa inflammatione coacta, ideoque vt euertantur necesse est quod ἐκτρέπεσθαι τὰ χείλη dixit Galenus.

Ε'λκος ἔναιμον. cruentum & recens vlcus, sic dicitur confestim vbi illatum est, & nondum ex toto siccum sed sanguine & cruore adhuc stillans, quodque cõniungi sibi labra tantum postulat, omnis adhuc expers alterius symptomatis.

Ε'λκος καθαρόν. purum hoc est non sordidum, non putre, nec mucosum apud Hippocr 1. γυναικ.

Ε'λκος κακοῆθες. id est, male morigeratum, vel mali moris malignumúe dicitur, quod cum omnia diligẽter & recte feceris non tamen curatur, quia scilicet, vt inquit, Galen. in loco vlcus patiente adest malignitas sanari ipsum prohibens, atque in eo differt à Rheumatico quod influxum malorum humorum aliunde recipit; Celsus primam Carcinomatis speciem hoc nomine appellauit.

Ε'λκος καρκινῶδες. cancrosum quod cancrum sapit vide καρκῖνος.

Ε'λκος μελικηρῶδες. à mellei humoris similitudine sic dictum, appellatur & τὸ γλυκύ, id est dulce, & συριστὶ Α'ναλεία, id est, Syriace Analia. Aetius serm. 4. tetrabl. 1. c. 23.

Ε'λκη μεμυκότα. dicuntur Dioscoridi obducta cicatrice vlcera & coalescentia.

Ε'λκος μυκονοειδὲς exponit Erotian. apud Hippocrat. ex quorumdam sententia κάθυγρον καὶ μυξῶδες humidum & mucosum.

Ἕλκος περιμάδαρον. vlcus circumquaque glabrum &
» depile dicitur.

Ἕλκος περιτετριχωμένον, dicitur Polluci οὗ τὸ ὑγρὸν φθεί-
» ρει τὰς τρίχας πιτυρώδεσιν ἐοικὸς, συνίσταται δὲ ὅπου τρίχες.
» Cuius humor vel humiditas corrumpit pi-
» los furfuribus similis, consistit vero vbi pili sunt.

Ἕλκος σφυγμῶδες, καὶ πυρετῶδες. vlcus pulsans & febri-
» le, hoc est inflammatione tentatum dicitur
» apud Hippocr. vt & πυρετῶδες quod igneum fer-
» uorem ex inflammatione concepit.

Ἕλκος τηλέφιον. species est phagedænæ, ita vero vo-
» catur quod Telephus eo fuerit vexatus, estque
» eiusmodi vlcus antiquum & δυσεπούλωτον.

Ἕλκος ὑπερσαρκοῦν. apud Pollucem dicitur quod car-
» nem habet superfluam, Auicenna carnem addi-
» tam super vulnera dixit.

Ἕλκος ὑπόνομον. dicitur Polluci quod βάθος ἔχει καὶ
» κόλπους profunditatem & sinus.

» Ἕλκος χειρώνιον. vide χειρώνιον ἕλκος.

Ἑλκτικὰ φάρμακα. attrahentia medicamenta, quæ & ἐπισπαστικὰ appellantur. Sunt medicamenta calida & tenuium partium, quæ humores ex profundo in superficiem proliciunt. Attrahit enim perpetuo calidum, nec quicquam est trahendi facultate præditum inter medicamẽta quod calidum non sit. Verum quod cum caliditate coniunctam habet partium tenuitatem, trahit vehementius. Est autem duplex attrahentium essentia: alia enim sponte nascitur, vt dictamni, propoleos, thapsiæ, sagapeni, vt succorum Cyrenaici & Medici: alia vero ex putrescente & acescente materia est, & fermenti & psorici. Quod si fimi quoque ex putrefactione generantur, omnes vtique attrahendi facultate pollent. In his tamen non parum est discriminis: nam columbinus admodum attrahit. Ex æquo autem vtrimque ab hoc recedunt, ad calidius quidem anserinus, ad frigidius vero gallinaceus: hoc etiã magis vincuntur humanus & suillus. At canum stercus simile est medicamentis extergentibus, maxime si vescantur ossibus. Nec vero valde à se inuicẽ differunt τὰ ἑλκτικὰ δὲ τὰ διαφορητικὰ φάρμακα, hoc est, attrahentia & discutientia medimenta. etenim virtutes sibi vicinæ sunt eorum quæ in alto latent attractrix, & attractorum digestrix. Nam quæ trahunt, etiam nonnihil omnino discutiunt: & quæ discutiunt, pariter trahunt. verum in digerentibus medicamentis discussoria virtus, in attrahentibus attractrix præpollet: atq; ab ea hæc quidem ἑλκτικὰ, illa vero διαφορητικὰ appellantur.

Est & aliud medicamentorum attrahentium genus, quod qualitatis familiaritate attrahit: id quod non est aliud quam totius substantiæ similitudine. Huiusmodi sunt omnia purgantia medicamenta & quædam alexiteria: virtus enim illorum purgatoria pars est, seu species facultatis attractricis: sed calida vt sint id genus omnia necesse est. Nam inter ea quæ essentijs similia sunt, quod calidius est, id potentius attrahit, vtpote quod similitudini coniunctum habeat auxiliarium calorem. Siquidem cum id duabus causis attrahat, vehementius trahet quam quod vna duntaxat attrahit.

Ἑλκτικὴ δύναμις. attractrix facultas. Est prima facultatum naturalium, qua singulæ partes sibi conueniens nutrimentum adducunt. Nam cum sint quatuor facultates quibus natura regitur, attractrix, retentrix, alteratrix & expultrix, ociosæ sint oportet postremæ tres, si desit nutrimentum in quo occupentur. Itaque primum attrahi nutrimentum oportet: id quod euidẽter in ventriculo cernitur, quod est primum concoctionis instrumentum, cibos per magnam famem semesos è faucibus ita rapiente, vt manu celerius & violentius vix rapi possint. Neque enim suo pondere cibi in ventriculum deuoluuntur, sed ab insita ventriculo facultate, quomodocunque situm corpus sit, attrahuntur. Verumtamen nõ omneis cibos indifferenter attrahit, sed naturæ tantum suæ familiares & consentaneos. Hanc autem attractionem præcedit appetentia, pro cuius modo, cibus auidius vel languidius à ventriculo attrahitur. Cæterum sicut ventriculus vim suam tractricem cibi possidet, ita in cæteris partibus facultatem conuenientis, siue alimenti, siue alterius rei attractricem inesse existimãdum est, venis quidem & iecinori chyli ad se trahendi, vesiculæ fellis trahendæ bilis, lieni trahendi humoris melancholici, renibus trahendi seri & vrinæ, testiculis & vtero trahendi seminis, pulmoni non sanguinis solum, sed etiam aeris, & reliquis similiter partibus attrahendi aliud quo delectantur, & frui possunt: nulla enim pars est quæ eiusmodi facultate careat. Est autem ea vis à tota substantia & naturali proprietate cuiusque partis, à qua & magnes ferrum & succinum paleas, & medicamenta purgantia humorem sibi familiarem attrahunt: ita tamen vt in eo opere natura villis ceu fibris rectis tanquam adminiculis vtatur: siquidem fibris rectis attrahit, sicut transuersis expellit. Porro nihil refert ἐπισπαστικὴν aut ἑλκτικὴν aut ἑλκυστικὴν δύναμιν dicas, vt nec Latine attrahentem ne an attractoriam facultatem.

Ἑλκύδριον. vlcusculum. sic dicitur omne vlcus paruum, nec eo nomine certa vlla species vlceris designatur.

Vt ex Galen. colligere licet 1. κατὰ τόπ. cap. vlt. «
hanc tamen deinceps vocem Alexander lib. 1. c. «
7. Paul. lib. 3. cap. 3. & Aetius lib. 6. c. 70. ad «
vlcera quædam transtulerũt papillis similia, den- «
saque, & rubra, à quibus sanies ichorosue eli- «
quantur & defluunt; hinc Græcis θηλαὶ, id est, pa- «
pillæ, quia mammarum papillis similia sunt vo- «
cantur. Cels. lib. 5. cap. 28. huiusmodi affectum «
Græco nomini respondente Latina dictione vl- «
cuscula nuncupant, pustulæ speciem esse suppo- «
nens, Nonnunquam, inquit, maiores pustulæ, «
liuidæ aut pallidæ aut nigræ, aut aliter colore na- «
turali mutato, subestque his humor, vbi hæ «
sunt, infra quasi exulcerata caro apparet ἑλκύδρια «
Græce nominantur. «
Cæterum reperitur & ἑλκύδιον sine ρ vt apud «
Plutarch. in quæstion. Græcan. sed hîc fides «
exemplarium suspecta esse queat. «

Ἕλκυσμα. dicitur scoria siue recrementum argenti, ijsdem fere viribus, quibus & ἡ μολύβδαινα, præditum, vt habetur apud Dioscor.

Ἑλκυστήρ. instrumentum ferreum est extrahendo «
fœtui accommodatum. Ἑλκυστήρων autem duplex «
genus est primum eorum qui punctim impacti «
in rem obiectam in ea manent, incurui scilicet, «
simplices & soli, sibi toti per se cohærentes, hoc «
est sine aliorum & interiectione & fabrica, vt tũ «
ἑλκυστῆρες non constent pluribus partibus quæ se- «
cerni salte quẽant sine fractione; Ἑλκυστῆρες con- «
tra alij obtusa habent extrema quibus Chirurgi «

obiectum corpus Embryonis, aut quiduis aliud prehendant, recti sunt aut incurui non simplices, sed suis partibus per quamdam copulam coniunctis inter se cohærentes & coagmentati, in quas possint disiungi diuidiq; facile & sine fractione; in horum numero πίεϛον recensemus: Alterius vero generis ὄνυξ, vnguis, siue hamus erit, cuius meminit Hippo. & quem ad extrahendum Embryonem mortuum vsurpari voluit lib. de super fœtat. vnde etiam in sua exegesi Galen. ἑλκυστῆρα interpretatur ἐμβρυουλκὸν, id est, organum extrahendo Embryoni aptum, denique quicquid manu trahitur inter medendum in genere ἑλκυστῆρ appellari potest, cuius amplitudine & ὄνυχα & πίεϛον contineri putamus; Sed non adeo late ἐμβρυουλκὸς, nec ἐμβρυοθλάστης diffunditur quum soli sit dicatum vtrumque extrahendo fœtui organum.

Ἑλκυστικὴ δύναμις. attractiua facultas, eadem quæ ἑλκτικὴ de qua supra.

Ἕλκωμα ἢ ἕλκωσις, authori Definitionum Medicarum esse dicitur corneæ ruptio, quam vel ictus vel insignis inflammatio attulit.

Ἑλμαδικὸν. nomen est emplastri emollientis & discutientis abscessus etiam in pus transmutatos. Descriptio eius habetur apud Aetium lib. 15.

Ἑλλεβορίνη. sic dicta est à quibusdam ἡ ἐπιπακτὶς.

Teste Dioscor. libr. 4. cap. 109. & Plin. lib. 29. cap. 9. est vero frutex quidam paruulus, folijs minutissimis, vtilis potu contra venena lethalia.

Ἑλλεβορισμός. potio, seu purgatio, quæ fit helleboro, quæ quam multis modis paretur docuit Paul. li. 7. c. 10. & Aetius tetrab. 1. serm. 3.

Ἑλλέβορος. elleborum, veratrum. Planta est duorum generum, vnum album, alterum nigrum. Album folio est plantaginis aut betæ syluestris, sed breuiore, & nigriore, rubescente. Caulem habet canum, quadrantalem, tunicis conuolutum cum arescere cœpit. Radicibus nititur multis, tenuibus ab oblongo & exiguo capite exeuntibus, ceparum modo fibratis. Optimum habetur candidum, friabile, carnosum, modice extentum, nec tamen iunci modo mucronatum, quod frangēdo puluerem emittit & tenuem habet medullam. de quo cum scribitur aliquem elleborum sumpsisse, intelligendum est. Hunc enim simpliciter elleborum nominare consueuerūt. Nigrum autem folia habet viridia, platani similia, minora, folijs sphondylij proxima, subaspera, nigriora, pluribus diuisuris incisa, caulem asperum, flores purpureos, candidos, racematim cohærentes, semen cnici: quod in Anticyra σησαμοειδὲς vocabant, quo deiectiones olim moliebantur. Radicibus cohæret nigris, tenuibus, à capitulo cepæ simili confibratis. Sic dicitur παρὰ τὸ ἑλεῖν τῇ βορᾷ, quod esu perimat, vtpote θανάσιμον φάρμακον. Eligi debet corpulentum & plenum, in quo tenuis sit medulla, acre gustu feruensque: vtriusque coloris discrimen non in semine, neque in virgultis, sed in radice apparet. Candido vomitiones cientur, eoque stomachum & ventrem superiorem purgat. Nigro aluus inferior diluitur. vtriusque periculosa sumptio: vtrumque calfacit & siccat tertio ordine: item acre est & abstersorium.

De hellebori duplici genere plura leges apud Dioscor. lib. 4. cap. 150. & 151. Theophr. histor. plant. lib. 9. cap. 11. Plin. lib. 23. c. 3. & Aet. tetrab. 1. serm. 3. 121. μελαμπόδιον à nonnullis vocatur quod Melampodem inuentorem habeat.

Ἑλληνικόν τινα. emplastri nomen cuius duæ habentur descriptiones apud Gal. lib. 6. τῶν κατὰ γένη, vna Andromachi, altera Heræ.

Ἔλλοβα. Theophrastus appellat siliquata, hoc est λοβοὺς, siue siliquas habentia, vt lentes, fabæ lupini, dolichi.

Vt ait Galen. c. 1. lib. 2. de aliment. facult. & ἔλλοβος καρπὸς fructus qui siliqua continetur, & τὰ ἐλλοβώδη apud Theoph. histor. plant. lib. 8. quæ sunt ex genere τῶν ἐλλόβων, id est, quæ siliquantur vt inquit Plin.

Ἔλυτρα. dicuntur apud Hippocrat. velamenta spinalis medullæ: quorum duo interiora sunt deducta à membrana quæ cerebrum inuoluit, reliquum vero exterius vertebras omnes complectens, à caluaria, qua cum prima vertebra committitur: author Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ἐλλύχνιον. ellychnium, quod apud antiquos certū quoddā materiæ gen⁹ fuit quod εἰς τοὺς λύχνους, id est, ad funiculos lucernarum, aptissimum erat. Id quod ex Galeno apparet qui eiusmodi ellychnio etiam spongiæ loco vti iubet lib. 14. meth. med. præsertim mollissimo, quale, inquit, est Tarsense. cui etiam vis inest, vt ait lib. 13. vlcera quæ supercrescunt submittendi. verum quale hoc ellychnium fuerit, non cōstat mihi, nec Plinius prodidit, cum tamen multorum aliorum ellychniorum mentionem faciat, vt eius quod ex vua ricini fiebat, præcipuæ claritatis, præterea papyracei, & alterius ex phlomide compositi. quam ob id λυχνῖτιν appellant.

Ἐλλύχνιον ταρσικόν. ellychnium Tarsense: illud quale fuerit non satis constare inquit author noster, in expositione τοῦ ἐλλυχνίου. nec mirum quidem ab omnibus fere ignorari, cum & res & nomen hodie perierint: Quorumdam quidem ellychniorum Plinius meminit, vt lib. 23. cap. 4. ellychnia claritatis præcipuę ex vua ricini fieri tradit, & lib. 28. cap. 11. ellychnij papyracei meminit, & libr. 25. cap. 10. alterius ex phlomide, quæ ideo lychnitis ab alijs tryallis vocatur, quam esse ait folijs crassis pinguibus & ad lucernarum lumina aptis, quæ verba ex Dioscor. transtulit; libro denique 35. cap. 15. quarto sulphuris generi vsum ad ellychnia conficienda maxime esse dicit: Ellychniorum vero Tarsensium nusquam meminit, forte quod nondum Romæ in vsu fuerint, Solus Galen. in lib. 13. meth. modum quo ad cicatricem ducuntur vlcera docens, eorum meminit, vt & 14. eiusdem operis, vbi œdematis curandi rationem tradens spongiam posca madidam probat, eaque deficiente ellychnium Tarsense substituendum monet: an ergo ellychnia Tarsensia, quod opinatur Cornarius, ex fungorum terrestrium genere fuerunt, qui erant tūm funiculis lucernarum apti, tūm spongiarum maxime nouarum loco vsurpati? suas ille sub finem commentariorum in 3. κατὰ τόπ. coniecturas fusius exponit & cōfirmat: an vero illa fuere ex lignorum quorumdam genere, quod ξυλὸν Græcis, à Latinis gossypium nuncupatur, lucernis accendendis apud veteres vsitatum, vt censet doctissimus Mercurialis, fusiúsque exponit lib. 3. variar. lect. cap. 17. in re tam incerta quid sequendum ipse lector viderit.

Ἐλλυχνωτόν. linamenti genus apud chirurgos, sic

dictum, vel quod in ellychnij formam componeretur: vel, quod verius eſt, ex eadem materia conſtaret ex qua ellychnia olim fiebant, quibus vis erat, ait Galen. ad ſupercreſcentia vlcera non mediocris.

Ἕλμινθες. lumbrici. Sic dicuntur animalia quædam longiuſcula in ventre genita. Ea ex omnibus corporis partibus maxime inteſtina occupant, nec alibi naſci videntur. Quod ſi quæ interdum ex auribus, aut veſica aut ſordidis vlceribus prodeant, admodum exigua ſunt, & σκώληκες, non etiam ἕλμινθες appellantur. Sunt autem tres vniuerſæ lumbricorum differentiæ. Prima teretum ſecundum craſſitiem, ſecunda latorum, tertia aſcaridum. Teretes (quos ἕλμινθας στρογγύλας, hoc eſt, lumbricos teretes ſeu rotundos, vocant) alijs frequentiores eſſe ſolent. creantur plerumque in ſuperioribus gracilibuſque inteſtinis, & ſuperiorem ventriculum ſubeunt, ideoque frequenter per os reijciuntur atque etiam per nares. hoc genus infãtibus peculiare eſt, & plurima ex parte cũ febricula. Latus vero lumbricus (ἕλμινθα πλατεῖαν vocant) mutatio eſt, ſi ita dicere liceat, membranæ interioris tenuium inteſtinorum in corpus quoddam viuum & animalis modo mobile, quod ſæpe totum redditur longitudine incredibili aut in partes diſſolutum. Nunc in ijs qui febri carent abundat, nunc febricitantibus accidit, ex longo morbo continuas ſtomachi roſiones inferens, ac impotentem ciborum cupiditatem. Nam quod animatum euaſit, in inteſtinis obiectum rapit alimentum, vt alio ſtatim opus ſit, & niſi aſſumpſerit, inteſtina rodantur. Certiſſimum eius indicium eſt, ſi cum recrementis nonnulla ſemini cucurbitæ ſimilia excernantur. Talia enim ab ijs gigni Ariſtoteles author eſt lib. 5. de hiſt. anim. cap. 19. Hi lumbrici etiam à medicis κειρίαι appellantur, hoc eſt inſtitæ, à ſimilitudine quam ad inſtitas habent. Vocantur etiam ταινίαι, quod inſtar faſciarum ſint lati ac longi. Aſcarides autem exigui ſunt & tenues ſimulque teretes, vermibus ſimiles. Hi reperiuntur in extremo longanone & muſculi ſphincteris initio, vehementem horum locorum pruritum excitantes. Omnes lumbrici in inteſtinis naſcuntur ex craſſa lentaque pituita frequẽtibus cruditatibus collecta. Animantur autem à plurimo calore natiuo. Itaque pueri quam adulti lumbricis ſunt magis obnoxij.

» Cæterum apud Hippocr. 1. Epidem. reperio
» etiam ἕλμιγγες duplici γ quaſi à nominatiuo ſin-
» gulari ἕλμιγξ.

» Ἑλμίνθιον. lumbriculus apud Hippocr. 4. Epid.

Ἑλξίνη. planta fruticoſa eſt folijs hederæ, minoribus, ramulis exilibus, quibus complectitur quodcunque contigerit. cognomento κισσάμπελος dicitur, quaſi vitis hederacea. poteſt videri ſpecies conuoluuli. ſic dicitur quod facile adhæreſcat rei cuilibet.

» Vel ſic dicta à trahendo, quoniam prætereun-
» tium veſtes attrahit teſte Dioſcor. lib. 4. cap. 86.
» in officinijs parietaria appellatur; Auicennas her-
» bam qua vitrum abſtergitur nominauit, vt quam
» in extergẽdis vitris eſſe accõmodatiſſimam om-
» nes teſtãtur veteres, atq; in primis Gal. 6. de ſim-
» pl. medic. facult. Nec certe aliunde vrceolaris,
» ſeu vt vulgo vocatur vitriola, dici cœpit, niſi
» quod extergẽdis vrceolis vaſiſque vitreis experi-
» mento eſſe efficax inuenta ſit; illam vt ait Plin.

lib. 22. c. 17. aliqui perdicium vocant, quoniam «
ea præcipue veſcantur perdices, aliqui ſideritim «
nonnulli Parthenium, quorum poſteriorum «
duorum nominum meminit & Dioſcor. lib. 4. c. «
86. & Gal. 6. ſimpl. «

Ἕλξις. Attractio; quinque omnio fit modis, calo- «
re, dolore, ſiccitate, ſubſtantiæ ſimilitudine, & «
fuga vacui: Calorem attrahere nulli dubium eſt, «
quamquam Aſclepiades calorem non attrahere, «
ſed ad partem calidam humores confluere dice- «
bat vt ſcripſit Galen. Sed non eſt hoc adeo in do- «
lore manifeſtum, & medici quidem ſolum quo- «
tidie idipſum fieri in corporibus noſtris expe- «
riuntur, dum partem dolentem illico phlegmo- «
nem pati animaduertunt; huius attractionis cau- «
ſam hanc reddit Gal. eſt, inquit, in corpore no- «
ſtro facultas expultrix, quæ tunc munere ſuo «
fungitur cum triſte aliquid ſentit, ex ijs vero quæ «
illam contriſtant cenſetur quæ dolorem excitat «
cauſa, quæcumque illa ſit: hanc igitur extrude- «
re dum properat phlegmonem interdum in par- «
ticula concitat, cum enim primis ſuis conatibus «
nihil profert, vehementius aggreſſa quod infe- «
ſtat expellere, ſanguinis aliquid & ſpiritus, ex «
partibus ſuperpoſitis in afflictam ſimul expri- «
mit: hæc Galen. meth. med. eadem etiam fere «
habentur comment. in aphor. 53. lib. 5. hæc, in- «
quit, communis quædam ratio eſt, vt quam in «
partem natura aliquid violenter expellit, illic «
ſanguinis & ſpirituum motus fiat, quibus veluti «
inſtrumentis quibuſdam vſa per vim propellit ea «
quæ moleſtiam exhibent; hac ſiquidem ratio- «
ne dolentibus partibus ſuperueniunt inflamma- «
tiones, doloris cauſam excernere & propulſa- «
re, enitente & properante natura, quæ vt id præ- «
ſtet ſanguine & ſpiritu locum dolentem implet: «
ex ijs quidem liquido apparet fluxionem à dolo- «
re nõ omnino per attractionem fieri, ſed cauſam «
incipere quidem ab ea parte quæ affligitur, at «
quicquid eſt fluxionis id ſupra poſitas partes im- «
mittere, eaſque non omnes, ſed illas tantum quæ «
doloris moleſtiam ſentiunt, nihilominus tamen «
referri ad attractionem, quia promanat fluxio- «
nis cauſa ab ea quæ affligitur parte, quod ſecus «
fit in alijs fluxionibus quæ partis mittentis & de- «
trudentis vi atque robore fieri creduntur; itaque «
quo maior erit dolor, quia latius ſe vndequaque «
expandit in partes vicinas, eo etiam maior erit «
fluxio: Tertio attrahunt ea quæ ſicca ſunt & ra- «
ra, vt ligna ſicca, ripæ fluuiorum, Calx in aquam «
immiſſa, ita vt tota in aquam non mergatur, hęc «
enim omnia humorem ex eo attrahere perſpici- «
tur quod altius humectentur, quam quâ humo- «
rem tangunt: Subſtantiæ ſimilitudo non mini- «
mum etiam poteſt in attractione: Sic medica- «
menta trahunt humores in corpore ſibi familia- «
res & ſimiles, ſic ſingulæ corporis partes ſibi cõ- «
ueniens alimentum & ſuæ ſubſtantiæ ſimile, ſic «
magnes ferrum, ſic ambra paleam, & medica- «
menta quædam ſurculos, quædam telorum cuſ- «
pides, quædam etiam venena; Sic vult Galen. «
ſemen maris vim habere, peculiarem attrahendi «
ad ſe ſanguinis materni quantum illi ſatis eſt; Ad «
hanc etiam cauſam refert furtum Agricolarum «
Aſiæ in tritico lib. de loc. affect. quanquam for- «
taſſe rectius ad ſiccitatem referretur. Supereſt «
quinta attractionis cauſa, fuga vacui, quæ in cor- «
dis & arteriarum motu perſpicitur manifeſte; «
hæc enim non alia ratione aerẽ dilatata trahunt, «
ſic

» sic fit respiratio, sic actio cucurbitularum, denique innumera in natura rerum miracula, vt ita dicam, propter hanc attractionis causam fiunt, Galen. vocat attractionem quæ fit successione ad id quod vacuatur: hac vero attractionis specie primum leuiora & tenuiora trahuntur, eaque ex propinquo, quemadmodum etiam & in ea quæ fit per calorem & dolorem, at vero quæ fit per similitudinem substantiæ etiam grauia tum & crassa attrahuntur, eaque etiam ex longinquo: Cæterum male sentiunt qui à vacuo motum fieri docet, quomodo enim talem motum adferat vacuum si nihil est; melius itaque dixeris à natura cieri motum metu vacui, causa vero cur natura non ferat vacuum alterius est loci atque disputationis.

Ἔλυμος. panicum. Est semen frumentaceum milio simile, denis cum minimum folijs luxurians, culmo pene in surculum extenuato, nutante, rubido panicularum fastigio, prædensis aceruato granis, alias purpureis, alias rufis, nigris alias, item & candidis. Eodem modo quo & milium in panes subigitur, eosdemque habet vsus. minus tamen & nutrit & stringit. A quibusdam μελίνη dicitur, vt scripsit Dioscorides.

Ἔλυτρα. τὰ σκεπάσματα id est velamenta apud Hippocr. & τὰ ἐνειλήματα ἢ καλύμματα inuolucra & integumenta exponit Hesych. sic sane pellicula, illa qua oculus integitur ἔλυτρον dicitur, tradit enim Pollux libr. 2. ἔλυτρα vocari partes illas ex quibus enascuntur αἱ βλεφαρίδες: & lib. de articul. Hippocrates, sic annotante Galen. ita vocat μήνιγγας καὶ χιτῶνας; itidem in insectis volatilibus ἔλυτρον dicitur crusta illa quæ pennis superuenit, easque veluti vagina claudit, authore Aristot. hist. anim. lib. 4. necnon seminum folliculi seu vtriculi ἔλυτρα vocantur, quoniam hisce velut inuolucris integuntur, authore Dioscor. lib. 2. cap. 111. & lib. 4. cap. 167. Plinius lib. 27. cap. 11. tuniculas appellat: scribendum autem ἔλυτρον cum simplici λ non duplici quia fit ab ἐλύω, inuoluo, implico.

Ἐμβάμματα. intinctus, condimenta, hoc est, liquores in quos cibos intingimus ad saporis commendationem & gulæ irritamentum: vt garum, sapa, acetum. Latini etiam embammatis nomen vsurparunt, vt apud Columellam lib. 12. cap. 55. Hoc sinapi ad embammata non solum idoneo, sed etiam specioso vteris, ἐμβάπτειν enim intingere est. Dicuntur & alio nomine ἀρτύματα.
» De quibus suo loco vide: ἔμβαμμα quoque ad stomachum perfrigeratum habet Trallian. l. 7. c. 12. & l. 8. c. 7. ad alui profluuia.

Ἔμβασις. soliū aquæ calidæ ab inscensu & descensu, alias labrum ac lauacrum & piscina, atque vulgo medicorum etiam Tina appellatur, nimirum vas in quo aliquis desidens lauari potest, qualia etiā hodie in balnearum ædibus habentur, Græci etiam κολυμβήθραν vocant ab innatando, quanquam hæc longior & spatiosior piscina fuerit, & τῷ πυέλῳ μικρῷ id est alueolo vel solio paruo opponitur à Gal. qui alias etiam δεξαμενὴν & μακρὰν appellat pro quo μάκτραν dicunt & legunt nonnulli, sed meo iudicio minus bene.

Ἐμβάφιον. ἐξυβάφιον, hoc est acetabulum, apud Hippocratem.

Ἐμβολή. iniectio, scilicet compositionis medicamētorum formula, quæ vel epithema est, vel ad epithematis modum confecta, cuius aliquot differentiæ à Paulo recensentur l. 7. c. 18.

Ἔμβρεγμα ἢ

Ἐμβροχή. auxilij genus, cum locis affectis liquore aliquo humectatis perfusisque lanam deinceps aut linteum eodem liquore imbutum imponimus. Differt ἀπὸ τῆς καταιονήσεως, quod hæc τῆς ἐμβροχῆς pars & principium tantum sit, cum ἡ ἐμβροχὴ præter τὴν καταιόνησιν adhibeat loco affecto remedium quod perpetuo insideat. Minus virium habet quam cataplasma: sed tamen vbi commode aptari id non potest, vt in capite, ibi ἡ ἐμβροχὴ apte adhibetur, & illis similiter qui propter imbecillitatem ferre non possunt cataplasmatum grauitatem: item præcordijs inflammatis, per initia morborum, quo tempore intempestiuus est cataplasmatum vsus: præterea fracturis & contusionibus, cum emplasticis vti non licet.

Ἐμβρυοθλάστης. vncus ceu spiculum ad educendos fœtus mortuos præsertim in vet. lexico. Sciendum tamen est hoc instrumentum (quod æneum spiculum Tertullian. vocat in lib. de anima.) non ab educendo fœtu, sed à confringendo seu contundendo vocari, eoque respexisse puto Tertullianum cum de infanticidij officio sic nominatum scribit, & addit, vtique viuentis infantis peremptorium, quæ quidem refragantur ijs qui ἐμβρυοθλάστου vsum, ad educendos præsertim fœtus mortuos fuisse volunt: hoc idem instrumentum aliàs vocatur πίεστρον Hippocrati, vt ait Galen. ἐν γλώσσαις, item ὄνυξ, ἑλκυστής, nec non ἐμβρυουλκός.

Ἐμβρύων, vel ἔμβρυον. sic dicitur Hippocrati & Galeno fœtus in vtero, trium partium principum conformationem manifestam iam adeptus, crurum vero & bracchiorum aliarumque partium obscuriorem, sed tantum lineamenta quædam rudia & adumbratam figurationem; nam Gal. ex Hippocratis doctrina totam fœtus gestationem in 4. tempora diuisit: Primum est, cum adhuc species seminis apparet, idque primis diebus & dicitur γονή: Secundum est cum sanguine repletum est semen, tresque partes principes, licet indistinctam adhuc habeant & informem coagulationem, iam tamen concretionem quamdam & notabilem magnitudinem obtinēt, ita vt substantia fœtus carnea iam, non autem amplius spermatica appareat, & tunc dicitur Græcis κύημα, duobus nimirum primis mensibus ex Gal. l. 1. de causis symptomatum, vide κύημα suo loco; quod si iam trium partium principum, (vt dictum ab initio est) manifesta elucescit conformatio, dicitur ἔμβρυον παρὰ τὸ βρύειν ἔσω, id est quod in vtero lateat: Quartum denique & vltimum tempus est, cum iam artuum omnium est manifesta distinctio, iamque incipit moueri fœtus in vtero quod ἀσκαρίζειν vocauit Hippoc. sicut hunc primum infantis motum ἅλμα; atque hoc tempus comprehēdit totum illud interstitium quod est à tertio mense ad partum, diciturque tum Hippocrati παιδίον infans; Notat Marcellus ἔμβρυον dici quod à prægnante in vtero geritur, & quamdiu geritur, à medicis tamen strictius vt dictum est vsurpatur.

Ἐμβρυοτομία. dicitur Paulo l. 6. c. 74. vmbilici sectio in fœtu recens in lucem edito, quæ quomodo recte fiat ibidem docet.

Ἐμβρυουλκία. appellatur extractio infantis mortui

ex vtero, apud Paul. lib. 3. cap. 76. quæ quomodo ope chirurgica fiat idem docuit lib. 6. c. 74.

Ἐμβρυουλκός. Vncus est ferreus ad extrahendum fœtum mortuum, Hippocrati ἑλκυστὴς dicitur, πίεστρον, ὄνυξ, & ἐμβρυοθλάστης de quibus suis locis.

Ἐμετική. dicitur illa ἀγωγὴ siue ratio, quæ in rebus & modis vomitum parantibus collocata est, sicut διαιτητικὴ ea dicitur à Græcis medicinæ pars quæ in rebus ad humanum victum spectantibus sita est, & κενωτικὴ quæ ad exinanitiones pertinet: hac autem vsus est voce Cicero in epist. vltima lib. 13. ad Atticum de Cæsare loquens, his verbis, vnctus est, accubuit, ἐμετικὴν agebat, itaque & edit, & bibit ἀδεῶς & iucunde, quibus verbis eius diei rationem exponit in qua is secundum multorum consuetudinem vomere destinauerat, atque ob id ἀδεῶς, id est sine timore & iucunde ederat biberatque, vt (quod erat medicorum præceptum) varij generis potu, ciboque repletus posset dum iret dormitum vomere, ita namque locus ille, ἐμετικὴν agebat, intelligi meo iudicio debet.

Ἐμετήρια. vomitoria Dioscoridi dicuntur & ἐμετικά.

Ἔμετος. vomitus: duplex est huius vocis acceptio. Primo quidem & proprie de ijs dicitur quæ per gulam & os è ventre repurgantur: improprie vero ab Hippocr. dicitur de sanguine qui è pulmonibus largior reijcitur, sic aphor. 13. lib. 5. ὁκόσοι αἷμα ἀφρῶδες ἐμέουσι, τούτοισιν ἐκ τοῦ πλεύμονος ἡ τοιαύτη ἀναγωγὴ γίνεται, quicumque spumosum sanguinem euomunt, illis è pulmone talis fit eductio, quanquam alij ἀναπτύουσι legunt pro ἐμέουσι. Eodem & significato vsurpatur, pluribus apud ipsum locis, vt aphor. 37. l. 7. vbi etiam scripsit Galen. eo verbo quæcumque ex aspera arteria & pulmone educuntur per tussim comprehendi, vt ἐμέειν pro ἀναβήσσειν aut ἀνάγεσθαι ponatur; id autem populari vsu qui vomitiones quoque appellat largas subitasque reiectiones sanguinis ex ore, at consueuit Hippocrates vti vocibus ex populari consuetudine: Vomitus vero qui sic proprie & maxime nuncupatur, esse dicitur eorum quæ intus ventriculum male habent per os exclusio, estque symptoma male affecti ventriculi, quemadmodum & diarrhœa, differentia tantum in eo est, quod vomitio superioris partis ventriculi male affectæ simptoma sit, diarrhœa autem inferioris: sicut enim vbi in imis partibus ventriculus vel multitudinis pondere, vel mordentis humoris acrimonia offenditur, ac firmæ partes sunt quæ circa stomachum habentur, diarrhœæ citantur: ita cum eius os sic afficitur, si cæteræ partes sunt valentes vomitiones cientur.

Est autem vomitionis causa multiplex vna ventriculi imbecillitas, tantaque dissolutio, vt neque cibum amplexari neque continere possit, nascitur hæc inde, quod cibus purior nullo humore vitioso permistus redditur: imbecillitas porro, vel ab intemperie præsertimque humida proficiscitur, quæ & dissolutionem prænuntiat, vel à lubrico & pingui læuore, quo omnia qualia assumpta sunt remeant, vel ab aliena qualitate, qualis præsertim est venenata ac pestilens, qua afflati fere assiduo vomunt; Altera causa est res quæuis præter naturam lacessens ventriculum & irritans, id autem efficit modo copia vt cibus copiosior ingestus naturæ grauis; modo acrimonia vt bilis; modo lentor vt pituita; modo aliena & externa qualitas vt corruptus putrescensque cibus: hæc etiam causarum vitia nonnunquam in ventriculo gignuntur, vt cum crudior cibus permanens in pituitam facessit, aut cum exustus vertitur in bilem, aut cum in externam alienamque substantiam corrumpitur, nonnunquam vitium ex alijs sedibus eo confluit, ceu è iecore, liene, mesenterio, intestinis, cerebro, vniuerso denique corpore per iecoris venas.

Ἐμετώδεως. in modum τῶν ἐμέτων. Hippocrat. in prorrh. 1. τὰ ἐν ὀξέσι ἐμετωδέως ἑλκόμενα φλαῦρα, quæ in morbis acutis cum vomitu vel nausea trahuntur praua.

Ἐμίαι. Galen. in lexico Hippocr. exponit ἔμετοι vomitus Atticum esse vocabulum docẽs, sed Henricus Steph. putat scribendum ἐμεσίαι, quod ita scriptum legatur apud Hippocr. l. 2. de morbis, ἢν ἐμεσίαι μὲν ἔχωσιν ἐμεσάτω. si vomitus quidem detineant vomat.

Ἔμμηνα. menstruæ mulierum purgationes. vide καταμήνια.

Sic ἔμμηνοι καθάρσεις etiam apud medicos mẽstruæ purgationes, quæ & ἐμμήνια dicuntur Diosc. l. 3. c. 4. & 36.

Ἔμμοτον. est medicamentum liquidum quod linteolis conceptis exceptum intra vlcera eiusque sinus reconditur. Liquatur etiam aliquando in eam rem, vt penitius subeat. Sic dicitur quod ἐν τοῖς μοτοῖς adhibeatur, ipsa enim linamenta μοτοὶ & μοτὰ appellantur. Ab hoc medicamentorum genere ἔμμοτοι dicuntur, apud Hippocratem lib. περὶ ἄρθρων, qui vlcere cauo laborant, quod curationem διὰ τῶν μοτῶν, hoc est per linamenta, desiderent, vt annotat Gal. comment. 3.

Ab alijs ἔμμοτοι dicuntur quibus μότοι & penicilli inditi sunt.

Ἐμπάσματα. inspergines. medicamenta arida quæ cuti insperguntur, vt immoderati sudores, aut alia per halitum digestio cohibeatur, aut vt cutis extrema scarificetur, aut pruritus excitetur. Sic quidem Oribasius l. 10. collectaneorũ medicinalium, qui etiam ab his διαπάσματα differre scribit, quod hæc ad suauitatem tantum odoris alis, inguinibus, pedibusque adhibeantur.

Ἐμπειρία καὶ

Ἐμπειρική. est altera è primæ medicinæ sectis. Eius author primus Serapion extitit qui naturę cognitionem, rationalemque disciplinam nihil ad medicinam pertinere professus, in vsu & experimentis eam posuit. Quem Apollodorus & Glaucias & aliquanto post Heraclides Tarentinus & aliqui non mediocres viri sequuti, ex ipsa professione se ἐμπειρικοὺς appellauerunt. Erant autem τῆς ἐμπειρικῆς genera tria, περιπτωτικόν, αὐτοσχέδιον, & μιμητικόν. Primum quidem dicebatur cum aliquid experirentur, in quod forte fortuna, nihil tale cogitantes, incidissent. Secundum cum ad alicuius rei experientiam dedita opera venirent, siue per somnia, siue aliter admoniti. Tertiũ vero cum ea quæ prosunt vel nocent, siue natura, siue fortuna, siue aliquo consilio, in morbis ijsdem experirentur, alios, qui eadem prius

experti essent, imitantes. Quicquid autem iuuat aut nocet, hoc est causarum omne genus, dicebant vel naturale, vel fortuitum esse, vocantes naturale quod casu fieret, neque haberet manifestam causam: fortuitum vero, quod sine electione quidem nostra fieret, sed euidentem causam haberet. Tribus autem his theorematis vtebantur, τηρήσει, ἱστορίᾳ, τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει. Appellabant τήρησιν quicquid aliquando obseruassent, quorum cum magnam habebant copiam, eam omnem ἄθροισμα nuncupabant, atque id rursus αὐτοψίαν quæ est eorum memoria quæ frequenter & eodem modo visa sunt. quæ cum didicissent, eam ἱστορίαν appellabant. Qua in re diligenter considerabant quæcunque simul acciderent symptomata, eorumque omnium obseruationem συνδρομὴν appellabant, hoc est, concursum & congeriem symptomatum omnium quę in affecto essent loco. Quod si in morbos nondum visos inciderent, aut eo loci essent vbi inuentorum auxiliorum facultas non suppeteret, transibant ad consimile, quod μετάβασιν τοῦ ὁμοίου vocabant, eamque triplicem statuebant, de affectu in affectum, de loco ad locum, de remedio ad remedium. Eam autem obseruationem quam per illam τοῦ ὁμοίου μετάβασιν habebant, τριβικὴν πεῖραν appellabant.

» Quod exercitatum in arte oporteat esse eum
» à quo quidpiam hoc pacto inueniendum sit.

Ἐμπειρικὸς ἰατρὸς. is dicitur Galen. comm. l. 1. τὸ κατ᾽ ἰη-
» τρεῖον, qui experientia sola nititur, & comment.
» 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων Empiricos quosdam taxat
» qui Hippocratem ἐμπειρικὸν vocare audebant.

Ἔμπετρον. herba est nascens in montibus & maritimis, salso gustu. Romanis saxifraga dicitur. Est & alia eiusdem nominis quam Latini calcifragam appellant.

Ἐμπιεσμένον ὀστέον. dicitur Hippocrati medium
» os desidens, id est quod intro cedit & deprimi-
» tur, & sub graui ac retuso telo, interdumque
» etiam acuto id accidit; Galen. libro de caus.
» morbor. ἔνθλασιν, hoc est contusionem appel-
» lat vbi scilicet concauitas aliqua ex collidentis
» corporis ictu inducta apparet, sed eam sub θλά-
» σεως nomine cæteri comprehendunt & Ga-
» len. 6. meth. Paulus & author definit. medica-
» rum.

» Ἐμπυωθὲν γάλα. vide γάλα.

Ἐμπλαστικά. Dicuntur medicamenta quæ poris corporis illita tenaciter hærent. Sunt autem eiusmodi glutinosa, terrea, & minime acria, sed gustu potius aquosa. Nam si qualem tibi sensum præbet aqua omnis plane qualitatis expers, talem in re sicca & terrea inuenias, ea vtique calore & frigore temperata est, aut paulo certe frigidior. Itaque consistentiam siccam habeat & terrestris sit, citraque morsum desiccet necesse est, atque si meatibus corporis illinatur, difficulter inde euelli & elui poterit. Eius generis medicamenta sunt plurima, si exquisite sint lota, vt amylum, pompholyx, cerussa, calx, cadmia, pinearum vesca pars aqua macerata. Verum quædam eorum non solum terrea sunt, sed natura etiam aquea, quædam etiam aeris non parum habent, tenacia tamen sunt omnia, atque ideo emplastica. Duplex enim est emplasticorum natura, altera exquisite terrea & sicca, altera tenax omnino: mista vero ex aqua & terra, & plærumque etiam aere, vt oleum dulce salis expers. Oui quoque album ex iisdem quodammodo mistum est, magis tamen terreum est quam oleum. Quinetiam caseosa lactis pars emplastica est, tenerque ac recens caseus, & suilla pinguedo, & cæteri quoque adipes qui nondum acrimoniam contraxerunt, eoque magis quo sicciores magisque terrei fuerint. Eadem medicamenta etiam ἐμφρακτικὰ appellantur. His contraria sunt ὀκκαθαρτικὰ, quæ & ἐκφρακτικὰ vocant.

Ἐμπλαστικῶν autem vox deducta est ab ἐμπλάττω id «
est illino, & infarcio, ideo ἐμπλάττειν obstruere «
locum significat & implere hinc ἐμπλαστικὰ di- «
cuntur quæ vim habent obstruendi meatus cu- «
tis, & corporis quasi tectoria, & ad illitum «
comparata. Significat etiam ἐμπλάττω cutem «
restituo; item & locum vlceratum intego, & «
in integrum restituo; Significat etiam ἐμπλάττω «
subigo. & versando mollio, vt notauit Budæus, «
& ἐμπλάσσειν τὰ φάρμακα apud Hippocr. lib. de «
vlcerib. interpretatur V. Vidius inducere em- «
plastra. «

Ἐμπλαστὸν. pharmacum dicitur quod imponi solet «
vulneribus cum præmollitum est, differtque ἀπὸ «
τοῦ ἐμμότου, καὶ τοῦ κηρωτοειδοῦς, vt notauit Budæus ex «
Galeno. «

Ἔμπλαστρος. emplastrum. medicamentum in massam coactum quod præmollitum vulneribus imponitur. Differt à malagmate, quod hoc magis è floribus eorumque etiam surculis fiat, emplastrum vero sicut & pastillus, magis ex metallicis paretur. Deinde malagma contusum abunde mollescit: nam super integram cutem iniicitur, laboriose vero conteruntur ea ex quibus emplastra pastillique fiunt, ne vulnera lædant cum imposita sunt. Inter emplastrum vero & pastillum hoc interest, quod emplastrum vtique liquati aliquid accipit, in pastillo tantum arida medicamenta aliquo humore iunguntur. Tum emplastrum hoc modo fit: arida medicamenta per se teruntur, deinde mistis his instillatur aut acetum, aut si quis alius non pinguis humor accessurus est, & ea rursus ex eo teruntur, ea vero quæ liquari possunt, ad ignem simul liquantur, & si quid olei misceri debet, tum infunditur. Interdum etiam aridum aliquid ex oleo prius coquitur: vbi facta sunt quæ separatim fieri debuerunt, tum omnia simul miscentur. At pastilli hæc ratio est: arida medicamenta contrita, humore non pingui aut vino vel aceto coquuntur, & rursus cocta inarescunt, atque vbi vtendum est, eiusdem generis humore diluuntur. Tum emplastrum imponitur: pastillus illinitur, aut alicui molliori aut cerato miscetur. Sic quidem distinxit Celsus lib. 5. cap. 17. Sunt autem multæ & variæ emplastrorum differentię: quædam cruentis vulneribus conueniunt, eaque agglutinant & fracturis accommodantur; alia maturant, discutiunt, attrahunt, sinus implent, reficcant, cicatricem inducunt, leniunt. quas vniuersas varietates varia simplicium medicamentorum natura misturaque distinguit. Sumuntur & à coloribus. vide alia λευκὰ, hoc est alba, appellantur, quorum magna pars cerussam habet: alia μέλανα, hoc est nigra, vt quæ pice, resina & bitumine constant: alia χλωρὰ, id est viridia, ex ærugine, chalcanto, squama æris: alia ἐρυθρὰ, id est rubra, vt ex minio, siue rubrica Sinopide: alia μήλινα, hoc est colore mali cotonei, qualia parantur ex ærugine moderate cocta, aut ex varia mistura,

neque enim omnia μήλινα ærugine constant) medicamentorum: alia vero δίχρωμα siue διαφέροντα, hoc est, duplicis coloris siue aspectus, vt quum ærugo plurimum coquitur: alia autem κιῤῥὰ, hoc est fulua, propter nimiam æruginis coctionem, vt ostendit Galen. lib. 2. τῶν κτ γένη.

» De quibus vide in μηλίνη ἔμπλαστρος: Cæ-
» terum si multas atque varias illas emplastrorum
» differentias atque descriptiones videre voles, le-
» ge Aetium tetrab. 4. serm. 2. qui etiam emplastra
» aliquot purgatoria recenset tetrab. 1. serm. 3. c.
» 135. vide & Trallian. l. 4. cap. 2. Paul. lib. 7. cap.
» 17. & Oribas. l. 3. synops. qui & l. 2. synops. cap.
» 60. emplastra quædam à latitudine πλατύσματα
» nuncupata esse inquit, vide & Celsum lib. 5. cap.
» 19. qui plura describit, dictum est autem ἔμπλα-
» στρον ἀπὸ τοῦ ἐμπλάττειν cuius significata supra attu-
» limus. Cæterum ἔμπλαστρος, pro ἔμπλαστρος σκευα-
» σία dici putatur, seu ἔμπλαστρος δύναμις, sed inue-
» nitur tamen substantiue positum ἔμπλαστρος, vt
» apud Dioscor. ἔμπλαστρος κεφαλικὴ, & ἐμπλάστροις
» φοινικοῖς apud eundem.

Εμπλαστρῶδες φάρμακον appellatur medicamentum
» emplastri figuram habens apud Paul. l. 7. c. vlt.
» & ἐμπλαστρώδης σύστασις apud Gal. & apud Diosc.
» ἐμπλαστρῶδες κατάπλασμα id est quod emplastri
» modo illinitur.

E'μπλαστῶδες. medicamentum dicitur quod in mas-
» sæ formam coactum commode ita per se impo-
» ni potest, aut etiam in malagmatis formam dilui,
» & liquoribus additis resolui: atque hæc est pro-
» pria emplasti medicamenti forma, & inde appel-
» latio, quam tamen adiecta littera ρ, non ἔμπλαστον
» sed ἔμπλαστρον tum Græci tum Latini per vsum
» inualescentem appellare cœperunt, vt Gal. lib. 1.
» τῶν κτ γένη ostendit.

E'μπλην. πλησίον. prope, apud Hippocratem.

E'μπνευματώσις. inflatio. idem quod ἐμφύσημα. de quo postea.

E'μπρίων σφυγμὸς. pulsus serratus, seu serratilis. Est pulsus inæqualis in vna pulsatione & diuersis partibus arteriæ, in quo pars alia arteriæ magis elata distentaque, alia minus, videtur. fit ob inæqualem arteriæ duritiem, ex phlegmone præsertim contractam. sic enim fit vt pars alia attolli, alia non attolli videatur, quod durior sit minus apta distentioni. Habet quiddam vibrati simile & celer quidem est & frequens, non tamen semper magnus. Proprius est omnis magnæ inflammationis.

E'μπροσθότονος. est perpetua totius corporis conuulsio in partem anteriorem. Species est τοῦ τετάνου sic à symptomate appellata, quod qui ea laborant, inclinantur in anteriora, nec se erigere valent. Est autem totius corporis conuulsio, non solius ceruicis. ex quo constat non modo ceruicis musculos, sed omnes etiam qui tota in spina habentur affici, & proinde hunc affectum ad neruorum, qui corpus in partem anteriorem inflectunt, principium pertinere. Quanquam fieri interdum possit, vt ijs non affectis, sed oppositis potius resolutis id mali genus excitetur. Ac si totius quidem corporis est, ἐμπροσθότονος simpliciter appellatur: si vero certarum quarundam partium, non simpliciter, sed addito eius partis nomine quæ ita distenditur, vt ceruicis, vel maxillæ, vel lumborum. Oritur ab humore in neruis refrigeratio. Pelops causam tribuit musculis repletis spiritu & aere crasso nebulosoque, quem impense frigidum & concretum, eoque ad motum contumacem affirmabat. vide ὀπισθότονος.

E'μπτυσις. expuitio, differt ab ἀναχρέμψει, id est, »
screatu. «

E'μπύημα. dici potest in omni corporis parte facta puris collectio, siue illud in inflammata parte adhuc contineatur, siue abscessus ruptus sit: alij non omnem quidem puris collectionem, sed eam modo quæ in internis visceribus facta sit, ita appellandam censent. Rursus alij nec eam quidem omnem, sed vbi inter thoracem & pulmonem pus effusum est. quæ quidem magis propria magisque vsitata est τοῦ ἐμπυήματος significatio. Symptoma est peripneumoniæ vel pleuritidis, si digeri vel per sputa vacuari non potuit. Succedit etiam interdum anginæ, vt habetur apud Hippoc. aphor. 10. lib. 5. Rupto namque inferne abscessu, pus in vacuum thoracis locum effunditur, ibique fluctuationis cuiusdam sensum mouet, cum æger è latere in latus conuertitur, inde vero per occultos meatus in aluum, intestina vesicamque subit, vel aliquando ad cutem erumpit, sibique foras viam vno aut pluribus vlceribus aperit. Cæterum non semper inflammationi succedit empyema, sed quandoque nulla febre præcedente serosus aut pituitosus humor ex reliquo corpore eo loci delapsus putrescit, & empyema mouet, vt Aetius scriptis annotauit.

Dicitur etiam διαπύημα vt videbis suo lo- «
co. «

E'μπυϊκὸς ἡ

E'μπυος. ὁ ἐμπύημα ἔχων. suppuratus, purulentus, quacunque corporis parte pus collectũ sit. Verumtamen medici, vt ait Galen. in prognost. solent eos solos vel præcipue ἐμπύους nominare, qui in thorace aut pulmonibus hoc modo affecti sunt.

Comment. 2. in prognost. part. 60. & in «
aphor. 27. lib. 6. & in aphor. 44. lib. 7. Sed & «
Aretæo lib. 1. de diuturnis c. 9. ἔμπυοι dicuntur, «
qui pus in regione pectoris delitescens, aut infe- «
rius sub septo transuerso per os eijciunt; quod si «
hoc per aluum pus deijciant ἀποστηματίας vocari à «
Græcis tradit. «

E'μπυηματικοὶ Tralliano dicuntur lib. 7. cap. 2. qui «
ἔμπυοι. «

E'μπύοις μοτοῖς. linamenta concerpta & conuoluta, quæ vulneribus induntur ad purgandam saniem, vel λημνίσκοις, apud Hippocr.

E'μπύρευμα. reliquiæ caloris febrilis post solutam accessionem. Dispositio quædam est neutra, mediaque inter febrem, & febris intermissionem. Propria est intermittentium febrium & putridarum, in quibus soluta accessione superest tamen nonnihil caloris vel in ipsis humoribus putrentibus relicti, vel in solidis etiam partibus impressi. Huic contraria est ἀπυρεξία. vide διάλειμμα.

Præterea ἐμπύρευμα definit Aetius tetrabl. 1. «
serm. 2. c. 1. igniculum quemdam tenuium par- «
tium qui deustis inest, quemque per loturam «
vsta deponunt, quo per aquam decedente, quod «
reliquum est vsti, substantia terrea frigida fit quę «
citra mordacitatem siccare potest, aqua vero in «
qua lotum medicamentum est, calidam vim te- «
nuium partium acquisiuit: quod spectat ad deu- «
storum temperiem qua de controuertunt non- «
nulli, quidam (addit ille) opinantur, omnia vsta «

» frigidiora seipsis euadere, quidam è contrà calo-
» rem in vstis augeri putant; vtrique autem errãt;
» acria igitur quidem omnia vsta multum de calore suo perdunt, quæ vero talia non sunt vsta caliditatem acquirunt, nullum autem vstum frigidum penitus euadit propter igniculum illum prædictum quem possident, & Aristoteles 2. metheor. c. 3. omnia quæcumque ignita fuerunt habere potentiâ caliditatem in seipsis ait, vt videre licet in calce, cinere, & subsidentia animalium, tum sicca tum humida, quod & idem affirmat Galen. 9. de simpl. medic. facult. eamque ob rem cap. 6. l. de caus. symptom. atram bilem quamquam natura sua frigidam & terrestrem, quia ex sanguine adusto gignitur, caloris non esse expertem inquit, æque ac cinerem & acetum.

Ἐμυκώθη. significat apud Hippocratem συνέμυσεν, id est conclusit, vt Dioscorides interpretatur. vel, adnata habuit humore plena, in morem fungorum, sicut interpretantur plurimi.

Ἐμυλήθη. κατεμαράνθη. contabuit, apud Hippocratem.

Ἐμυλώθη. ἐσκληρώθη. induruit, apud Hippocratem.

Ἐμφράγματα sunt obturamenta, sepimenta, & impe-
» dimenta quando nimirum fœtus in pedes proce-
» dens viam sibi in partu obstruit.

Ἐμφρακτικὸν. Medicamentum quod poros suo lentore obstruit. ἐμπλαστικὸν etiam appellatur. Huic contrarium est τὸ ἐκφρακτικὸν: sed hoc quidem modo sumptum ἐμφρακτικὸν tantum lentore suo obstruit. Verum aliquando sumitur generalius, vt eo etiam nomine comprehendantur quæ copia vel crassitie obstruunt.

Ἔμφραξις. obstructio. Est stipatio meatuum aut cauitatum naturalium ex abundantia aut vitiosa qualitate succorum. Speciem στεγνώσεως, hoc est stipationis, esse Galenus lib. 10. meth. med. prodidit, sicut & πυκνότητα. Est autem obstructio morbus organicus, pertinetque ad formam organicæ partis corruptam, amissis videlicet meatibus aut cauitatibus parti alicui debitis, vel propter vitiosam qualitatem, quod ij nimium lenti vel crassi sint. Hæ enim duæ esse possunt obstructionis causæ, quæ morbus est instrumentalis eorum quæ obstructa sunt corporum. Hanc symptomata multa consequuntur, & maxime quidem ipsa transpirationis retentio, atque rursus putredo, aliorum morborum antecedens quædam causa.

Ἐμφύσημα inflatio. Est spiritus flatuosi collectio in inanibus corporum spatijs. Eius principium, inquit Gal. male concoctus cibus est, à calore videlicet debili, & à quo flatus excitati resolui nequeunt. Hi quidem collecti alias sub cute, alias sub membranis quæ ossibus circundantur, aut musculos viscerumue aliquod includunt, ἐμφυσήματα generant. Colligitur vero non parum aliquãdo etiam in ventriculo & intestinis, itemque in medio spatio horum & peritonæi. Gal. duabus differentijs omnem inflationem complexus est: aut enim in maioribus cauitatibus continetur, aut in minimis spatijs, quæ non licet sensibus vsurpare, sed sola ratione comprehendi possunt. Cuius generis tumores, vt scribit, aliquando extitere, quibus dissectis nullum pus inuentum est, sed spiritus tantum, qui per totam carnem minimis portionibus disseminatus esset. Cæterum differt inflatio ab œdemate, quod & pressa digitis non retinet vestigium, & sonitum veluti tympanum reddit, itemque quod in cauitate sensibili subinde continetur, atque hac nonnũquam maxima. Hæc affectio non solum ἐμφύσημα, sed ἐμπνευμάτωσις & πνευμάτωσις dicitur. Hæc enim nomina medicos confudisse apparet, neque rationem habuerunt in maioribus ne an in minimis spatijs spiritus conclusus esset, vt illud ἐμφύσημα, hoc vero ἐμπνευμάτωσιν appellarent. Quæ enim in ventriculo & intestinis & medio eorum & peritonæi spatio nascitur, eam Galenus lib. 14. meth. med. ἐμφύσημα vocat, eandemque ἐμπνευμάτωσιν appellat postremo libro de symptomatũ causis. Cum autem ἐμφύσημα omnium partium communis affectio sit, in oculo tamen proprie dicitur quum ille absque manifesta causa intumescens, decoloratior, pituitosior & multum pruriginosus fit cum fluxione, vt Aetius ex Demosthene recitat. Contingit autem, vt idem ait, plærumque senioribus, pruritu ab angulo qui ad nasum est incipiente, velut si quis à musca aut culice sit commorsus. estque hæc affectio per æstatem frequẽs.

Ἔναιμον ἕλκος. vide ἕλκος ἔναιμον. «

Ἔναιμον φάρμακον. cruentum medicamentum. Id dicitur vt ait Galen. initio comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν, quod cruento vulneri inijcitur vt primum illatum est, & nondum ex toto siccum, sed adhuc cruentum, hoc est cum cruor qui αἷμα dicitur, ex cute ipsa vulnerata, vel etiam ex carne in roris speciem distillat. His emplastris, inquit Celsus, nulla maiorem vsum præstant. Nam reprimunt inflammationem, nisi magna vis eam cogit, atque illius impetum minuunt: tum glutinant vlcera, & cicatricem ijsdem inducũt. Constant autem, inquit, ex medicamentis non pinguibus, ideoque ἀλίπαινα nominãtur. Quæ enim huius generis sunt, siccare debent, & citra abstersionem leniter adstringere. hæc maxime ex bitumine componuntur, cumque varij sint generis, duo tamen habentur præstantissima, vnum βάρβαρον, alterum κυζικηνὸν appellatum. hoc tamen paulo plus quam cruenta exiccat, ideoque nisi diluatur nocet magis quam prosit, contrahens membra atque dolorem inducens. Cæterum τὸ ἔναιμον φάρμακον etiam à quibusdam κολλητικὸν nominatur, vt scribit Galenus. de quo vide suo loco.

Ἔναιμον etiam dicitur medicamentum sanguinem «
supprimens Aristoteli sect. 1. probl. 33. vbi quæ- «
rit quænam sit virtus medicamenti sanguinem «
supprimentis. «

Ἐναιώρημα. est portio vrinæ crassa candidaque in eius medio sublimis. Partem quidem vrinæ esse patet ex eo quod omnes vias emensa sit, & mutationes sortita quas & vrina, attracta primum per emulgentes venas à renibus, deinde demissa in vesicam, & concoctionem ijs in locis sortita non aliter quam vrina. Sed nulla etiam vrina est, quæ eam non habeat vel secretam vel in se confusam, quemadmodum etiam hypostasim, de qua suo loco dicemus. Differt autem ab ea sola crassitie & grauitate. vnde fit vt hypostasis matulæ fundum petat, enæorema autem in media vrina pẽdulum sit, aut si forte exquisite medium non est, paulo magis deorsum quam sursum vergat. Est enim corpus vrina paulo crassius & grauius, multo tamen leuius quam hypostasis. Ac quanquam quod optimum est, eo loco situm esse oporteat & in imum magis inclinare (quanto

enim magis deorsum subsidet, tanto melius haberi Galen. author est) sæpe tamen in aduersa valetudine supra medium fertur, atq; ipsi etiam vrinæ supernatat, pendetque in ea, veluti nubes in aere, propter flatuum copiam, atq; ab ea similitudine ab Hippoc. etiam νεφέλη nominatur.

Hinc in prognost. νεφέλας ἐμφερομένας pro ijs sublimamentis, quæ mediam vrinæ regionem petunt sumit.

Sic enim putauit Galen. ἐναιώρημα & νεφέλην apud Hippocrat. idem significare: quanquam ipse comment. 2. in prognost. dubitare videatur num Hippocrates τὸ ἐναιώρημα genus faciat τῆς νεφέλης καὶ τοῦ γονοειδοῦς ἐναιωρήματος. ita vt duæ enæorematis species sint, vna nubeculæ similis, altera genituræ. Cæterum quod pertinet ad colorem quem candidum esse decet, eius ratio posita est in perfecta concoctione, quemadmodum color albus lactis, seminis, atque ipsius etiam sedimenti, sicut suo loco dicetur. vide ὑπόστασις.

Cæterum etiam ἐναιώρημα non raro apud Hippoc. pro hypostasi vsurpatur; sic in Philisco legimus, Enæorema rotundum torosum: in alijs biliosum nubeculosum, conglomeratum, nigrum: in alijs album, æquale & læue; Gaza autem ἐναιώρημα sublimamentum interpretatus est, quæ per vrinam feruntur, in eaque appendent significans, Celsus ex Hippocr. suspensas nubeculas appellauit.

Ἐναιώρημα γονοειδὲς. dicitur ab Hippoc. sublimamẽtum genitali semini simile, id est velut grumosum & grandinosum, quod multam pituitam vitream, crudam, viscidam & frigidam, confertam & flatulentam indicat quale Philisco contigit 1. Epidem. quod perpetui sudores frigidi comprobarunt: hoc & idem Philistæ accidit ægro 4. l. 3. Epidem. qui ex multa confertaque, & cruda materia febre assidua laborauit, in quo ἐναιώρημα γονοειδὲς extulit Hipp. idem quoq; visum est in ęgro 3. l. 3. Epid. qui ex febre acutissima laborabat à pituita cruda vitrea admodum incensa, quæ plurimos admixtos flatus habebat. Erat & τὸ οὐρούμενον γονοειδὲς in Theodori vxore l. 7. Epid. ex crebris conuulsionibus tremoribus & sudoribus frigidis ex magna cruditate laborante.

Ἐναιώρημα μετέωρον. sublimamentum sublime, quod mentis emotionem significare scribit Galen. comm. 3. in l. 3. Epidem. tale vero fit à flatibus qui sursum materiam exagitant & impellunt; hoc & idem ἐναιώρημα διεσπαρμένον, vel διεσπασμένον dicitur in ægro 4. lib. 3. Epidem. & in ægro 10. lib. 1.

Ἐναιωρεύμενοι ὀφθαλμοὶ. Sublimes oculi, instabiles, & cõtinuo motu agitati apud Hippoc. in prognost. dicuntur, quos lib. 1. Epid. appellat ἐνδεδινημένους intus circumagitatos: Tales autem fiunt delirantibus, interdum & oculorum tremorem significant, vtrimque lethali signo; Sine morbo autem quibus à natura id vitij inest oculis, affectus eiusmodi ἵππος vocatur quod signum animi esse inconstantis creditur: in prorrhet. 2. sect. 2. & libr. 6. Epidem. ἐναιωρευμένοις ὀφθαλμοῖς opponuntur οἱ πεπηγότες, id est concreti & immobiles, qui etiam inter signa lethalia collocantur: fit enim ista immobilitas ob musculorum oculi vel resolutionem, vel tetanum vt fit in catoche.

Ἐναντίον. contrarium, aliter Aristoteli, aliter alijs definitur. Hi enim non in corporum modo qualitate, sed etiam in quantitate & loco contrarietatem constituunt, quam vtique Aristoteles oppositionem vocat, non contrarietatem. Neque enim magnum paruo vult esse contrarium, sed in eo quod ad aliquid dicitur oppositum: neque multum pauco, sed nec rarum denso, neque relaxatum contracto, neque ipsi quod secundum naturam est, id quod præter naturam est, vt nec summum imo, dextrum sinistro, anterius posteriori. Verum Hippocrati omnia id genus contrariorum habent appellationem, sicuti etiam Platoni, qui generationes ex contrarijs esse dicit. sed nec Aristoteles suam ipsius legem in nominibus seruat, quo loco principia eorũ quæ natura reguntur, materiam, formam & priuationem statuit; itaque nihil interest in medicina dicas, contraria contrariorum esse remedia, vel opposita sibi inuicem esse remedia. Siquidem copiam sanat vacuatio, defectum nutrimenta, in summa quod exuperat, ablatio, quod deficiens est, adiectio. Cum vero dicantur contraria quæ sub vno genere plurimum inter se distant, non tantum extrema extremis, sed medio etiam contraria sunt. Itaque si intellexerimus in vno quoque genere quod mediocre siue medium est, infinita quædam contrariarum rerum multitudo inuenietur, quæ maioris minorisque ratione inter se dissideant. Hæc enim quamuis à se non distent longissime, contrariorum tamen nomine censentur ab Hippocrate.

Ἐνάρεες siue Ἐνάριες. euirati dicuntur, quem Scytharum morbum fuisse declarat copiose Hippocr. lib. de aere aq. & locis, & Herodotus in Clio, qui etiam Scytharum vates vtpote castratos, sic appellatos esse in Melpomene meminit.

Ἐναργῆ ἐνύπνια. Conspicua insomnia dicuntur ab Hippocr. in Coacis; id est placida & tranquilla, cum quæ per somnum repræsentantur species & simulachra confuse non miscentur, sed simplicia apprehenduntur, qualia per vigilias à sensibus exterioribus apprehenduntur, ita vt à somno excitatis horum sit facilis recordatio; opponuntur autem hæc perturbatis, tumultuosis, aut turbulentis, in quibus Chymeræ, hypocentauri, & similia per somnum videri videntur, quorum post somnum nulla omnino aut exigua sit recordatio. fiunt hæc ab immodica frigiditate & humiditate, illa vero à puriore, tenuiore, calidiore sicciore que materia: hæc pituitosis naturis, & intemperanter viuentibus, & morbis frigidis, vt Comate, Lethargo; illa vero in naturis siccis & parce viuentibus, melancholicis, & morbis calidis siccis, vt in phrenitide: Hollerius ἐνύπνια ἐναργῆ interpretatur in phreniticis, quæ dormientibus prætenduntur & excitatos somno exturbant, cogũtque vt sui insomnij indicia quædam, vel gestu vel sermone exponant: Sed & phreniticis vigilãtibus, inquit, multa offeruntur, aut recens excitatis somno quæ abigi iubent, aut quibus etiam delectantur.

Ἐνάρθρωσις. species est τῆς διαρθρώσεως. Dicitur autem cum cauitas articulum excipiens admodum profunda est, caputque quod in eam inseritur, oblõgum. Eius pauca sunt exempla, vt cruris cum ischio, & forte tali cum osse nauis speciem referente.

Gallice *emboiture* vocatur.

Ἐναυλίν. pro pudendorum sinu sumitur apud Hippocr. l. 2. περὶ γυναικ.

Ἔνδειξις. indicatio. Est significatio eius quod fieri in singulis rebus debet, sumpta à propria cuiusque rei natura. Cum enim in singulis rerum generibus quæri possit, quid sequẽdum quidue fugiendum sit, eius cognitio ab ipsa rei de qua quæritur natura peruestiganda est, quodque illa faciendum insinuauerit id eius indicatio dicitur. Vt si quæratur de sanitate quid sentiendũ sit, primum perpendere oportet sanitatis naturam, quæ quia bona omnibus mortalibus videtur, facit vt iudicemus eam à nobis seruandam esse. quamobrem sui custodia, sanitatis indicatio est. Idem vero & in morbo agendum, qui quoniam totus præter naturam est & toto genere malus, indicat & ostẽdit se tollendum esse. Itaque quemadmodum duo sunt summa rerum omnium genera bonum & malum, ita duæ sunt primæ & generales indicationes Custodia & Ablatio, illa quidem boni, hæc vero mali. Singula enim de seipsis alterum eorum necessario indicant: quicquid enim est, aut secundum naturam, aut contra naturam, aut medium est, quod non naturale solent appellare. Quod secundum naturam est, vel est sanitas ipsa, vel vires nostri corporis triplices, vel causæ sanitatis, ad quas temperies, ætas consuetudo & ambiens aer referuntur, vel sanitatis effectus, hoc est, actiones omnes quæ secundum naturam fiunt. Hæc autem omnia custodiam sui medicis omnibus indicant: quemadmodum quod contra naturam est, sui ablationem. Id autem est, aut morbus ipse, aut causa morbi, aut symptoma. Est autem ea prima & communissima indicatio & idiotas etiam non latens, quæ quid agendum sit declarat à qua aliæ sunt magis speciales indicationes, quare illæ fierine possit quod prima indicauit, aliæ vero quibus remedijs, ostendunt. Hæc autem nihil aliud sunt quam rei propositæ argumenta à quibuslibet rebus desumpta, quæ ad eius cognitionem conferre possunt. Vt si quæratur de morbo an curari possit, indicatio siue argumentum primum petendum est ab experientia, deinde vero à ratione: illud Empiricorum proprium est, & τήρησις καὶ σημεῖον vocatur: hoc proprie ἔνδειξις est, nec aliud quam ἡ ἀκολουθία λογική, hoc est, consequentia ratione inuenta ductaque, diciturque alio nomine τεκμήριον Petitur autem quadrifariam, à substantia totius aut partis affectæ, ab actione partis læsæ, ab vsu, à situ partis. A substãtia quidem petitur argumentum hoc modo: nam si eius temperies æqualiter vitiata est, indicat id non posse præstari quo tendimus: contra vero si inæqualiter vitiata est, aut si solida aliqua substantia perierit, indicat ipsa se non posse reparari: si vero carnosa aut spiritalis, posse. Ab actione autem partis læsæ in hunc modum. Nam ea tum per quam vita est, tum sine qua esse non potest, tum per quam conseruatur si perierit, certum est argumentum morbũ eum cuius vitio perierit non posse curari: si vero per quam melior vita est perierit, spem esse curationis. Similiter pars ea cuius vsus ad vitam necessarius est si perierit, indicat morbum esse incurabilem: contra vero cuius nõ necessarius est vsus. A situ quoque partis idem indicatur. Nam si ita sita est vt medicamenta ad eam pertingere nequeant, argumentum est præstari id non posse quo tendimus, sicut econtra præstari posse si medicamenta ad eam deduci valeant. Similiter vero de alia quæstione statuendum, qua quæritur quibus remedijs præstari possit quod speratur. Argumenta enim petuntur & à rebus secundum naturam, & ab ijs quæ sunt præter naturã. Quæ enim secundum naturam sunt, vt sanitas, vires & causæ omnes salubres, ad sui custodiam similia sibi adhiberi postulant: quæ vero sunt præter naturam, remedium insinuant contrariæ cũ morbo facultatis, vt qualitas contrariam qualitatem, repletio vacuationem, & præterea definitum certa quantitate & numero. Sed quantitatem quidem metiri oportet tum ex morbo, tum ex natura. Morbus enim indicat medicamentum tanto excessu contrario à natura deficiens, quanto ipse naturæ modum excessit, vt si morbus primo ordine sit calidus, medicamentum indicat adhibẽdum primo etiam ordine refrigerans. Natura vero multiplices variasque deligendi medicamenti indicationes præbet. Spectare enim oportet, & totius corporis & partis affectæ naturam. Totius autem natura partim à naturali temperamento, partim à viribus nostrum corpus dispensantibus æstimanda. Ac temperies quidem medicamẽta indicat cum totius temperie æquali mensura esse oportere. Vires autem si robustæ fuerint, valida medicamenta: si imbecillæ, mitiora indicant. Similiter & partis affectæ natura distinguenda est: nam pars similaris in corpore quidem temperato, si medij est cum ipso corpore temperamenti, indicat remedium tantum esse oportere, quantum soli morbo debetur: sin autem medij non est temperamenti, indicat medicamentum plus quam morbus ipse exposcat ea qualitate intendendum, quatenus plus minusue à mediocritate temperamenti recessit: verbi gratia, glandulosa pars minime siccans medicamentum indicat, carnosa parum siccans, venosa non multum, arteriosa magis, membranosa & neruosa amplius, musculosa medio modo inter carnosam & neruosam, cartilaginosa multo magis, ossea vero quod maxime deficcet medicamentum indicat. Eadem vero similaris pars in corpore intemperato, si quidem ambo, pars videlicet & corpus totidem contrarijs gradibus recesserunt à sua temperie, indicat medicamentum tantum esse exhibendum quantum parti debetur temperatæ, quantum scilicet morbus ipse solus postulat: si vero pars sola in medio est temperamento, indicat eatenus intendendas esse vires medicamenti, quatenus corpus ad intemperiem deflexit: sin autem & pars & corpus imparibus gradibus contrarijs recesserunt à sua temperie, tunc quot gradibus vnum alterum excedit, totidem gradibus vires medicamentorum augendas esse ostendit. Pars vero organica, tum ex sua figura, tum ex positu suo remediorum genera modumque indicat, sicut Galenus extremo lib. 7. meth. medendi demonstrauit. Sed hæ quidem simplices sunt indicationes, præter quas aliæ etiam habentur compositæ genere similiter triplices: aliæ enim quid agendum sit, aliæ an præstari possit, aliæ quibus auxilijs præstari possit, ostendunt. Quid vero agendum sit, in compositis indicationibus non alia methodo inuenitur quam in simplicibus, quod compositi cum alijs affectibus non indicẽt aliud esse agendum quam si simplices per se subsisterent. An vero præstari possit, indicari potest, vel æstimatis per se singulis affectibus, qui si curari non possunt, nec ipsi quidem cum alijs cõpositi curationem vnquam

admittent: vel affectuum inter ſe collatione. Si namque inter ſe contrarij ſint, aut ſi eorum vnus alteri noceat, difficiliorem, prolixiorem aut periculoſam omnino curationem indicant: ſi vero indifferentes ſint, vt ſibi mutuo nec proſint nec noceant, prolixiorem: ſi vero alter alteri auxilio ſit, faciliorem pollicentur. Quibus autem auxilijs præſtari poſſit, inuenietur non aliter quam ſi ſimplex eſſet indicatio, ſiue remedij genus, ſiue qua menſura, aut quam ſæpe ſit exhibendum requiratur. Verum in remediorum ordine diſcrimen eſt, & cui primo cui ſecundo medendum ſit inueſtigandum. Affectus quidem in ordine promiſcui, quorum nullus altero prior eſt, nullum ordinem exhibendi medicamenti definitum indicant: in quibus vero ordo aliquis eſt, etiam medicamenta certo ordine ſibi adhiberi poſtulant. Id autem indicabitur à cauſa eius quod poſt futurum eſt, id eſt, cuius curatio eſt cauſa curationis alterius: hoc enim prius remedia ſibi adhibenda eſſe poſtulat ab eo quod obtinet rationem cauſæ ſine qua non: hoc enim ante alia medicamentum requirit ab eo quod magis vrget: ſiquidē id prius ſibi medendū eſſe indicat. Hæ quidē fere præcipuæ ſunt indicationes quæ in morborū curationibus ſpectari ſolent. Nec tamen tantum in medicinæ parte therapeutica indicationibus locus eſt, ſed in ſanitate etiam conſeruanda, & in re breuiter omni de quá trium earum quæſtionū aliqua quas explicauimus inſtitui poteſt.

Ἐνδεδινημένοι ὀφθαλμοὶ. ſunt intro conuoluti oculi ſeu
» intus conuerſi, obtorti, intus agitati.

Ἐνδίαιον. inquit lib. 5. lineum filum eſt quod medi-
» ci in extremo clyſterio relinquunt per quod κλυσ-
» μὸς inijcitur; Sic & Græci foramen vocant in
» naui per quod emittitur ſentina; vnde & per trāſ-
» lationem, vt opinor, medici in clyſterio, id eſt,
» inſtrumento quo aluus perluitur ſic vocarunt;
» Aliud enim ἔνεμα quam clyſter & clyſterium; il-
» lud id quod inijcitur; hoc inſtrumentum quod
» inijcit.

Ἐνδήμιος ἢ

Ἔνδημος νόσος. morbus patrius, vernaculus, & regioni ſeu populo alicui familiaris. Hic in regione aliqua frequens eſt & perpetuus, omneſque ex æquo corripit, quod cauſam habeat omnibus cōmunem. Altera eſt communis morbi qnem πάνδημον appellant differentia. De hoc morborum genere agitur apud Hippocratem lib. de aere, locis & aquis.

» Ἐνδιαφθείρειν. vide ſupra διαφθείρειν.

Ἐνδοιαστῶς ἔχειν. & ἐνδοιαστὰ νοσήματα. de ijs dicuntur
» qui ad morbum aliquem dubie ſe habent, in eo-
» que ambigunt, qui etiamſi ſuſpecti ſunt, non-
» dum tamen plane ſunt confirmati, quales erant
» 1. Epidem. quibus tabes antea ſuſpecta fuerat,
» poſteaque tandem confirmata, hæc autem phra-
» ſis eſt Hippocrati admodum familiaris.

Ἐνδοῦναι. concedere, hoc verbum de morbis & ſym-
» ptomatis efferre ſolet Hippocr. ſic ſæpe, conce-
» dit inflammatio aut tumor aut dolor: Sed &
» concedere vrinam dixit Hippocrat. in prognoſt.
» quod nō ſatis probare Gal. videtur in comment.
» niſi, inquit, metaphoricως vox hæc à prædictis
» ad vrinam fuerit ab Hippocr. tranſlata, vt quem-
» admodum dici ſolet concedit dolor aut tumor,
» quia in melius mutantur, ita concedit vrina, quia
» cum eſſet ſuppreſſa, vbi exierit facit in melius
» mutationem.

Ἔνεμα. infuſum. quod per inferna in aluum infunditur. ἔκλυσμα, κλυστὴρ. venit ἀπὸ τοῦ ἐνίημι, quod infundere ſignificat.

Ἐνέοντα. dicuntur humores qui in corpore inſunt & «
continentur: Hippocr. autem 1. de morbis nomi- «
ne τῶν ἐνεόντων ἐν τῷ σώματι ea quæ in corpore ſuper- «
uacanea ſunt intellexit; dum ab illis vel ἀπὸ τῶν «
ἔξωθεν ſolutionem continui fieri ſcribit.

Ἐνεοὶ. vocantur à Græcis, inquit Galenus comment. 4. εἰς τὸ κατ᾽ ἰητρεῖον, qui ab ortu ſurdi ſunt, ſimulque indiſtincte loquuntur. Vnde quidem apud Hippocratem ἐνεὸν metaphorice interpretantur inefficax & inutile. vt enim illi obeundis vitæ munijs prorſus inutiles ſunt, ſic quicquid non iuuat, ἐνεὸν ab Hippocr. dici exiſtimant.

Ἐνέργεια. actio. motus eſt partium actiuus. vel, actio eſt agentis motus. vel, actio motus eſt actiuus, qui à ſe editur. hoc enim pacto plæræque actiones excluduntur, quæ verius paſſiones nominari debent, quales quibuſdam partibus accidunt, cum ab alijs mouentur. Siquidem crurum brachiorumque oſſibus motus ineſt paſſiuus potius quam actiuus, qui fit à muſculis ea mouentibus. Qui tamen & geminam quoque rationem habent. Nam ſi ipſum primum mouens, quod eſt princeps animæ facultas, reſpexeris, muſculi rationem inſtrumenti habebunt: ſin autem oſſa quæ ab ipſis mouentur, rationem habebūt agentis. Poſſidet autem omnis actio, vt & paſſio, in ipſo fieri eſſentiam ſuam. Quamdiu enim fit, actio dicitur: cum facta eſt, iam non actio, ſed ἔργον, id eſt opus. Siquidem caro non eſt naturæ actio, ſed opus: quanquam recte etiam loquentibus actionem quidem licet opus quoddam naturæ appellare, ceu digeſtionem, concoctionem, ſanguificationem: non tamen contra licet opus actionem omnino nūcupare. Patet enim alterum eorum nominum bifariam dici, alterum non item. Habet vero omnis actio in animantis corpore peculiarem aliquam partem per quam perficitur, nec pars vlla eſt in animalis corpore quæ careat ſua actione, verum primarias quidem actiones corpora ſimilaria, ſecundarias autem organicæ partes, ſed vtraſque quidem (ſi modo integræ & inculpatæ fuerint) à proba & naturali qualitatum temperie perficiunt. Actio namque proba eſſe non poteſt ſine corporis naturali affectu, vt nec vitioſa, niſi cum corpus fuerit vitio affectum. Sicut autem probitas actionis, ſanitas, ita actionis vitium morbus dici poteſt. Itaque habent ſingulæ partes animalis ſuam propriamque actionem, quæ quamuis partis eius cuius actio eſt, vſus etiam eſſe poſſit videri (viſio enim actio eſt oculi, nec alium ab oculo vſum expoſcimus) idem tamen non eſt, ſed ab eo differt, quod actio, vti diximus, motus ſit actiuus, vſus vero nihil aliud ſit quam quæ vulgo dicitur εὐχρηστία, id eſt, ad agendum apitudo, quodq; vſus actionem quidem dignitate præcellat, actio vero conſtructione & generatione præcedat, vt in lib. de vſu partium docuit Galen. Sunt autem omnium actionum duæ ſummæ differentiæ, alteræ animales, alteræ naturales. Animales triplices, ſenſitiuæ, motiuæ & rectrices, ſiue principes, quas præcipuas obtinet ea quæ à pueritia ad remiſſionem vſque ſuccedit ætas. Naturales vero, quæ & corporales à Galen. dicuntur lib. 6. ſanitatis tuendæ, plurimas, quarum tum cor, tum iecur principia exiſtunt, in pueritia præcipue vigen-

tes. Alij vero treis summas actionum differen-
tias constituunt à tribus partibus desumptas quę
sunt in toto corpore nobilissimæ: animales, quæ
cerebri sint, vitales, quæ cordis, naturales vero
quæ iecinoris, vocabulis tantum à prioribus dis-
sidentes.

E'νέργεια. id est actu, aliquid esse dicitur quod ὄντως,
id est reuera, tale est quale esse dicitur, vt ignis
calidus, nix alba, homo niger qui reuera niger
est, & calidus qui calet: dicitur autem relatiue
πρὸς τὸ δυνάμει εἶναι, id est, ad id quod potestate ta-
le est.

E'νερευθὴς & ἐρευθής. Græcis diuersa significant Athe-
» næus lib. 1. sanguinem è vino vetere fieri ait non
» ἐρευθῆ, id est rubrum, sed ἐνερευθῆ, id est rubenti af-
» finem, siue è flauo rubrum. Itaque voce ἐνερευθὴς
» remissa rubedo intelligitur, quem esse colorem
» optimi sanguinis sunt è medicis qui scribant vt
» Actuar. lib. de vrinis cap. 4. Celsus contra san-
» guinem semper laudat qui rubet & pellucet;
» Aristoteles in sano corpore ἐρυθρὸν, Auicenna ru-
» beum esse pronuntiant. Porro verum esse quod
» de differentia vocum ἐνερευθὴς & ἐρευθὴς diximus,
» neque aliter ista exponi debere, vel vnus hic
» Dioscoridis locus euincat, scribentis lib. 7. de ve-
» neno araneorum, ὁ τόπος, ait, ἐνερευθὴς φαίνεται, quod
» statim ipse interpretatur μετρίως ὑπέρυθρος, vt val-
» de dilutam rubedinē habeamus intelligere, quæ
» non sit ἐρυθρὸν sed ὑπέρυθρον, & id quoque μετρίως,
» ideo ait Nicāder vix in cute apparere vulnus ara-
» nei; ita semper accipere debes apud Dioscorid.
» Galen. & omnio vbicumque occurrit vox ἐνερευ-
» θὴς, quamquam pauci obseruarunt quam vim
» particula ἐν habeat in hac dictione & similibus;
» neque enim otiosa est, neque vt putant multi si-
» gnificationem intendit, sed minuit potius idque
» significat quod diximus: in 2. methodi ceu affi-
» nes colores ponuntur ἐνερευθὴς, & λευκὸς ἀκριβῶς:
» ex Theone Gymnasta scribit idem ὑγιεινῶν lib. 2.
» τὴν ὀλίγην τρῖψιν, ἐνερευθῆ πρὸς ὀλίγον χρόνον τὴν ἐπιφά-
» νειαν ποιεῖν, modicam frictionem modice ruben-
» tem ad breue tempus cutem reddere, ἐνερευθῆ hoc
» est ἐρευθός τι ἔχουσαν vt loquitur Galen. alibi de re
» eadem: hoc in sensu Dioscor. hanc vocem intel-
» lexit lib. 3. de onosmate loquens, & lib. 4. de si-
» deritidis folijs: Cicero Attico, Angebar quod
» Tiro ἐνερευθέστερον te sibi esse visum dixerat, sic acci-
» pe hanc particulam in omnibus similibus voci-
» bus vt ἔνκιρρος, ἐμπόρφυρος, ἔγχλωρος, & similibus
» apud Dioscor.

E'ναλλάξιμα ἄρθρα. articuli dicuntur inuicem ceden-
» tes, & inter se alternati, sic vocantur vertebra-
» rum articuli.

» Τὸ τῶν ἐνθεαστικῶν πάθος. affectus eorum quos qua-
» si numine obsessos & diuinaculos dixeris; Esse
» melancholiæ species censeri potest, hi namque
» à maiore aliqua vi afflari videntur, & futura præ-
» uidere, ceu nituntur vates quidam; alij ea quæ
» nihil formidolosi ostentant, expauescunt, & te-
» mere conuelluntur, animum ita despondent &
» hominum commercia fugitant, ægritudo vero
» aut in risum aut in feritatem desinit inquit Actua.
» lib. 1. περὶ διαγνώσεως παθῶν c. 53.

E'νθεν καὶ E'νθεν. voces quæ sæpe apud Hippo. repe-
» riuntur, & hinc inde significant, pro à superiore
» & inferiore parte, antiquo loquendi modo, ple-
» rumque enim vsurpantur cum de partibus quæ
» à latere sunt sermo fit, his quippe vocibus Græ-
» ci ad latitudinem significandam vti consueue-

runt, hæc Galen. comment. in lib. περὶ ἀγμ. & «
comment. 3. «

E'νθετα. medicamenta dicuntur quæ naribus impo- «
nuntur ad compescendam hemorragiam. «

E'νθερμος φύσις. Calida natura, sic consueuit Hippocr. «
ates appellare hominem qui non ingenito calo- «
re, sed acri & mordaci abundat, quem aduenti- «
tium & non secundum naturam esse arbitratur «
Galen. comment. 4. lib. 6. Epid. sic etiam θερ- «
μοκοιλίους vocat quibus in ventriculo calor multus «
est, non ille quidem insitus sed acer & mordax, «
vt ait Gal. eodem com. est enim Hippocrati du- «
plex θερμόν. «

E'νθλάσει. infringit, apud Hippocr.

E'νθλασις. species est θλάσεως, nam cum θλάσις dica- «
tur solutio continuitatis in carne, ita vt partis «
affectæ externa superficies integra maneat, in «
profundo autem sint multæ & paruæ diuisiones, «
ἔνθλασις dicitur tunc solum cum aliqua cauitas à «
collidentis corporis ictu inducta appareat, vt «
scripsit Galen. lib. de causis morborum. «

E'νθουσιασμός. fanatica perculsio seu afflatio numinis.
Est veluti cum quidam mente in sacris faciendis
capiuntur, si qua viderint, aut si tympana vel ti-
bias vel signa audierint, vt legitur apud autho-
rem τῶν ὅρων ἰατρικῶν.

E'νθρυσκον. inter olera syluestria à Theophrasto po-
nitur. Athenæus & Plinius anthriscon malue-
runt appellare.

E'νθράσσει. ἔγκειμενον νύττει. instans pungit apud Hip-
pocrat.

E'νιαύσιον. annuum. Vt annuus morbus. Id dicitur
vel quod vno anno à prima sua origine soluitur,
vel quod annorum numeris iudicatur: quemad-
modum & quædam septem annorum spatio fi-
niuntur, sicut ab Hippocr. in aphoris. scribitur,
pueris plærosque morbos desinere, alios quidem
quadraginta diebus, alios septem mensibus, alios
annis septem, alios vero cum ad pubertatem ve-
nerint. Author Galen. comment. in lib. de nat.
hum.

E'νιαυτός. annus. est temporis spatium quo Sol à pun-
cto vno zodiaci digressus in idem reuertitur. Id
trecentis sexaginta quinque diebus & sex horis,
excepta fere centesima vnius diei parte, peragi-
tur. Ac sex quidem horæ quarto quoque anno
diem vnum efficientes eodem intercalātur. Nec
dubium quin post annum quemque circiter cen-
tesimum, dies vnus eximi debuerit. Quod quia
à temporibus vsque Iulij Cæsarij neglectum est,
solstitia æquinoctiaque quindecim vel sedecim
diebus celerius apud nos hodie contingunt, vt
patet cum ex multis, tum maxime ex Columella
lib. 11. cap. 2. Nec me mouet quo minus ita sen-
tiam, Galeni authoritas, scribentis lib. 3. τῶν προ-
γνωστικῶν, annum non trecentorum & sexaginta
quinq; dierum tantūmodo esse, sed etiam quar-
tæ partis diei, & præterea fere centesimæ. Siqui-
dem malo hac in re cum astrologis sentire & scri-
bere rationi consentanea, quam Galenum imi-
tari, si modo hic locus integer est, & mendo va-
cat. Eo autem curriculo cum sol nunquam eo-
dem in loco consistat, sed varie nobis illuceat
propius ad nos accedens, vel longius à nobis di-
grediens, etiam vario modo afficit atque immu-
tat aerem. Cuius quidem mutationis, cum sint
quatuor magnæ siue generales differentiæ (tot
enim modis inter se coeunt quatuor qualitates)
ideo totum annum in quatuor partes genere siue

ſpecies differentes, quas Græci χωρὰς, interdum ſimpliciter ὥρας, aliquando ὥρας τοῦ ἔτους, Latini anni tempora appellant, veteres diuiſere, ver æſtatem, autumnum & hyemem eas nominantes. Quorum etiam ſingulas differentias ſi in magis & minus ſeces, particularia quædam tempora conſtitues, ſed nominibus carentia, præter æſtatis particularia tempora, cuius medium ὥρα κατ' ἐξοχὴν, poſtremum ὀπώρα nominatur. A quibus inducti quidam annum in ſeptem partes diuiſerunt, æſtatem ſecantes in duas, hyemem vero in tres, vt ſcripſit Galen. Ac primam quidem earum, ver appellabant, ab æquinoctio verno vſque ad Vergiliarum ortum, ipſumque indiuiſum propter paruitatem relinquebant: ſecundam vero, æſtatem, vſque ad Canis exortum: tertiam, ὀπώραν: quartam, φθινόπωρον, hoc eſt autumnum: quintam σπορητὸν, id eſt ſementem: ſextam, hyemem, eo nomine tempus id proprie intelligentes quod ſub ſolſtitium eſt: extremam vero, φυταλιὰν, quod inſerendis arboribus opportuna ſit. Qua quidem diuiſione ver & autumnum integra ſinebant, propter temporis quod continent breuitatem: æſtatem vero in duas partes, hyemem autem in tres diuidebant. Attamen Hippocrates annum quadrifariam tantum partitus eſt, pro ratione, vti dixi, temperamentorum. Nec tamen tam firma rataque ſemper eſt partiũ anni temperies, quin perſæpe propter aliorum haud ignobilium quidem ſyderum ortus, occaſus & coniunctiones euariet. Sed hãc quidem qui ſeruarit, καθεστῶτα ἐνιαυτὸν, id eſt, conſtantem annum. qui vero non ſeruauerit, ἀκατάστατον, hoc eſt inconſtantem, Hippocrat. appellat. ſi enim, inquit, pro ratione facta fuerint ſigna quæ diximus in ortu & occaſu ſyderum, & in autumno ſi aquæ deſcenderint, & hyems mediocritatem ſeruauerit, neque valde ſerena neque frigore excedens, & vere aquæ euenerint tempeſtiuæ & æſtate, par eſt annum fore ſaluberrimum.

Ἔγκαυμα. idem quod ἐπίκαυμα, oculorum ſcilicet vl-
» cus ſordidum & impurum, vide ἐπίκαυμα vbi
» plura.

Ἐνναταῖος πυρετός. febris nonana, id eſt nono die re-
» petens; illius meminit Hippocr. libr. I. Epid. vt
» etiam πεμπταίου, & ἑβδομαίου, id eſt, quintanæ & ſe-
» ptimanæ; Sed quintanam obſeruaſſe ſe ſcribit
» Galen. idq; obſcure; Septimanam autem & no-
» nanam nunquam, ideoque ſuccenſet Hippocra-
» ti, quod cum multa communia præcepta priua-
» tis exemplis explicauerit, idem quoque in hac re
» officij ſui immemor non præſtiterit; Sed Hippo-
» cratem eiuſmodi circuitus obſeruaſſe patet ex
» eo, quod ibidem earum naturam explicans, ſep-
» timanas & nonanas longas eſſe inquit, verum nõ
» lethales, nonanam inſuper ſeptimana eſſe lon-
» giorem ſcribens, monens præterea medicum, vt
» quibus illæ circuitibus iudicentur diligenter
» conſideret: Galen. tamen comment. 3. in lib. 3.
» Epidem. hæc in lib. I. Epidem. ab aliquo inſerta
» fuiſſe ſuſpicatur: verum febres quaſdam eſſe quę
» per longum adeo tempus repetant mirum eſſe
» debet, ſi modo verum ſit quaſdam ſingulis annis
» certo tantum die repetere, quod de Antipatro
» Sidonio Poëta narrat, Valer. Max. lib. I. cap. 8.
» & Plin. lib. 7. cap. 51. qui omnibus annis eo tan-
» tum die quo genitus erat febre corripiebatur,
» cumque ad vltimam perueniſſet ætatem natali
» illo ſuo, circuitu morbi conſumptus eſt; huiuſ-
» modi autem febres agnoſcunt Razes & Auicen-
» na, fierique aiunt à materia melancholica, pauca
» & craſſa admodum, quam deuſta craſſior pituita
» generauit.

Ἐνναφάρμακος. peſſi nomen eſt qui ad vteri & ſedis inflammationes conuenit. habet autem adipis anſerini & bubuli, ceræ albæ, terebinthinæ, butyri, medullæ ceruinæ, mellis olei roſacei & cicini, pares portiones. Hæc omnia recentia ſimul liquefiunt & vniuntur. Eſt & emplaſtri genus, quod Aetius li. 15. dicit eſſe Hori Mendeſij. Recipit autem adipis anſerini, vitulini, butyri, medullæ ceruinæ, ceræ, terebinthinæ, olei roſacei, cicini, mellis, ſingulorum æquas portiones, ſimul omnia liquefiunt & vniuntur. ſuppurat, laxat, & præcipue neruis per conſenſum affectis conducit: ex eo etiam peſſus fieri poteſt. Aliud eiuſdem nominis emplaſtrum deſcribitur à Celſo ad pus mouendum & purgandum valens, nouem ſcilicet ſimplicibus medicamentis compoſitum, cera, melle, ſeuo, reſina terebinthina, myrrha, roſa, medulla vel ceruina, vel vitulina vel bubula, hyſſopo, butyro, omnibus pari pondere inter ſe miſtis.

» Eſt etiam antidotus eius nominis valens ad-
» uerſus morſum viperæ, quæ ad Heraclidem Ta-
» rentinum refertur apud Galen. lib. 2. cap. 14. de
» antidotis: Nomen etiam eſt medicamenti ad vi-
» tia ani vtilis; iiſdem fere conſtans quibus ſupe-
» riora; deſcribitur à Gal. lib. 9. κατὰ τόπ. c. 6.

Ἐννεάφυλλον. herba nouem folia longa habens, cauſticæ naturæ. In lumborum doloribus & coxendicum imponitur vtiliſſime, lana circundata ne vrat latus: continuo enim puſtulas excitat.

» Τὰ Ἐνόδια. acceſſiones epilepticas appellaſſe
» Theophr. videtur lib. de ſudoribus, appellatio-
» ne ex Lunæ cognomine deſumpta; quorumdam
» enim ſententia fuit, Lunæ mutationibus acceſ-
» ſiones epilepticas commoueri; alijs vero Luna-
» ticum morbum Epilepſiam nominari placuit,
» quia Luna ſilente natos potiſſimum corripere
» videretur; nõnulli etiam Lunatici morbi nomen
» ex eo inueniſſe tradunt, quod maleficis homini-
» bus vlciſcendorum ſcelerum cauſa à Luna im-
» mitti putaretur; Sed & inter nomina varia Lunæ
» impoſita, etiam ab Orpheo in hymnis ἐνοδία co-
» gnominatur, & in Græcorum quoque epigram-
» matis ἐνόδιος; huic τῶν ἐνοδίων interpretationi au-
» thoritatem addit Hippocr. in lib. de morbo ſa-
» cro vel quiſquis eius libri author extitit, in quo
» varia nomina commemorans à quibus nefarij
» quidam homines morbum comitialem immit-
» ti, proptereaque expiatione tolli oportere im-
» peritæ multitudini ſuadere nitebãtur, ἐνοδίας, in-
» quit, προσκειται ἢ προσονυμίη. Sed & fortean Theo-
» phr. lib. citato τῶν ἐνοδίων nomine tubercula & vl-
» cuſcula quædam deſignare videtur, quæ ex iti-
» nere, vbi excrementorum eſt redundantia, in
» cruribus erumpere conſueuerunt.

Ἐνορμῶντα. impetum facientia. Sic dicti ſunt ſpiritus ab Hippocrate, aptiſſima prorſus appellatione & rei naturam omnino exprimente. Eſt enim ſpiritus omnium quæ sũt in corpore leuiſſimum tenuiſſimumque, non tam aerea quam ætherea ſubſtantia præditus, ex qua non modo celerrime mouetur, ſed etiam in omnia corpora ſubit & commeat. Triplex autem cum ſit, naturalis, vitalis & animalis, omnes ab ijs facultatũ omnium

actiones perficiuntur, & quo singuli sunt, vt ita dicam, habitiores, firmiores, largiores, tenuiores, calidiores, eo plures & vehementiores & celeriores, & crebriores impetus motusque cient in suo quique genere. Itaque cum pro ætate, sexu, temperamentis, partibus anni, ratione victus & reliquis circumstantijs magna sit spirituum differentia, inæquales quoque ab ijs in corporibus motus excitari oportet. Sunt tamen omnes, vti & spiritus, genere triplices, quot scilicet sunt facultates ad quas motus omnes referuntur. Naturalis spiritus à iecinore prodiens, atque à solido eius corpore suam viam roburque sortitus, natiuoque calore comitatus, instrumentum est cuius opera functiones omnes naturales perficiuntur cum magna etiam vehementia, toto corpore trahendo, distribuendo, exernendoque quicquid corpori officit. Vitalis autem quantos motus cieat, præter gloriæ, honorum, vindictæ & aliorum eiusmodi magnam cupiditatem aliosque animi affectus, ostendunt etiam cordis & arteriarum pulsus magni, vehementes, celeres, crebri, ab ipso quidem corpore cordis, seu facultate ipsi insita profecti, sed spirituum ministerio absoluti & continuati. Cerebrum autem per spiritus animales impetus edit omnium vehementissimos in omni sensuum genere, sed maxime quidem dum partem aliquam pro volũtate mouet, multoque adhuc magis cum tam repente dormientibus, timentibus, animo deficientibus, in cerebrum tam cito recurrit, aut à cerebro in membra omnia, dicto citius euolat expergefactus, metu solutus, reuocatus, & per neruorum spiracula sensum fugientia penetrans atque permeans. Verum, sicut initio proposuimus, tanti impetus non à sola spirituum copia, sed à caloris etiam robore, eorumdem tenuitate & subiecti ipsius corporis raritate plurimum adiuuantur. Siquidem pueris, adolescentibus & ætate florentibus, quia omnes eiusmodi causæ concurrunt, magno quoque impetu spiritus in ijs aguntur, ætate declinantibus minore, quod eæ causæ multo sint in ijs remissiores, minimo vero senibus præsertim decrepitis. vide πνεῦμα.

Ἐγούλιον. caro gingiuarum interna, vt scribit Pollux. quæ enim externa est, οὖλον proprie dicitur: quæ vero inter dentes ipsos media est, ἁρμὸς.

Ἐνουρῶντες. dicuntur quasi ἐν τῇ κλίνῃ aut ἐν τοῖς στρώμασιν οὐρῶντες, id est, lectos & strata permingentes, quæ affectio maxime pueris contingere solet vt Paul. refert lib. 3. c. 45. & Diogenes Cyni. de seipso confitebatur, vt refert Laertius, nam cum quidam ipsi exprobrasset, quod aliquando falsam monetam signasset, Diogenes per adolescentiæ prætextum crimen excusans, καὶ γὰρ ἐνούρουν καὶ τότε ἀλλὰ νῦν οὔ, inquit hoc est, tũ sane etiam stratum permingebam, sed nunc non item: ad hanc autem affectionem naturalia quædam auxilia Paulus refert, quæ ex occulta quadam naturæ proprietate conducunt, non ex qualitate aliqua temperamenti.

Ἔνρυθμος σφυγμὸς. pulsus enrythmus. Est octaua pulsus differẽtia à Galeno explicata. Sic autem pulsus omnis dici potest: omnis enim pulsus rhythmum omnino aliquem habet. Sed qui naturalem & optimum seruat, εὔρυθμος dicitur, vnusque est & indiuisus: qui vero non seruat, ἄρρυθμος, in tres diuisus differentias. Itaque ἔνρυθμος genus est commune τοῦ εὐρύθμου καὶ τοῦ ἀρρύθμου.

Ἐνστακτον. collyrij genus, sic dicti quod oculis instillaretur liquidum. Eius multæ sunt apud Aetium differentiæ. Habetur & collyrium apud Galen. ἔνστακτον appellatum lib. 4. τῶν κατὰ τόπους. Paulus Ægineta στακτικὸν appellat.

Lib. 7. cap. 16. vbi eodem fere modo describitur, sed diuerso pondere, addito insuper etiam croco.

Ἔνστασις. obscuræ significationis vox est quæ apud Plutarch. habetur in lib. de præceptis sanitatis, vbi monet eos qui ægrotos inuisunt vt diligenter ab ipsis causas ægritudinis inquirant, μὴ σοφιστικῶς, μηδὲ περιέργως, ἐνστάσεις καὶ παρεμπτώσεις καὶ κοινότητας λαλοῦντα; Quid vero ἐνστάσεις obscurum esset & mendo scatere locus ille videretur, nisi eum Nicasius Ellebodius integrum esse monuisset, docens Asclepiadem (qui Democritum secutus, morbos ex atomorum in vacuos meatus ingressu, obstructione gigni docuit) huiusmodi ingressum infixionemúe ἔνστασιν appellasse: Quod primum ex Celso colligitur qui in prœmio librorum suorum tradit Asclepiadem contendisse fieri ægritudines, vbi manantia corpuscula per inuisibilia foramina subsistendo iter claudunt; deinde ex Cælio Aurel. qui in prœmio libri de acutis passion. Ait Asclepiadem definiuisse phrenitim esse corpusculorum stationem siue obstructionem in cerebri membranis: Galen. vsus est ea voce lib. 6. aphor. 31. his verbis, ἐφ' ὧν ἐστὶν ἔνστασις αἵματος παχέος ἐν τοῖς τῶν ὀφθαλμῶν φλεβίοις, à quibus concretio fit sanguinis crassi in oculorum venis exilibus: apertissime autem omnium quid proprie esset ἔνστασις declarauit Cassius Medicus, quem ideo Asclepiadis fuisse sectatorem cõuincitur, quia eam vocem frequẽtissime vsurpauit: is enim problem. 79. quærens cur in dolore capitis tinnitus fiant, ita respondet ὅτι τὸ ἀκουστικὸν πνεῦμα κραδαίνεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως τῆς περὶ τὰ μέρη συστάσης, ἔνστασις δὲ ἐστὶν ὄγκος ἐν λόγῳ θεωρητοῖς ἀραιώμασι διὰ σφήνωσιν. id est, quoniam spiritus auditorius ab obstaculo, ijs in partibus hærente percellitur. porro obstaculum illud est coagmentum quoddam in insensibilibus poris ex obstructione natum.

Ἐντατικὰ. ea medicamenta Græci vocant quæ sunt ad venerem stimulandam vtilia, vt inquit Paulus lib. 7. cap. 17. περὶ τῶν ἀπερέκτων μορίων; Affricanus in Astrosophistis, citante fulgentio Placiade, vocat στύδας ἀπὸ τοῦ στύειν, id est ἐντείνειν, ad quod verbum allusit qui apud Comicum ἀστύνακτα se vocauit, ὅτι στύειν οὐκ ἠδύνατο, arrigere non poterat, & qui apud Athenæum dixit, Dianam μισεῖν τὰ στύματα odisse pudendi distensionem ac venerem: Ἐντατικὰ vero dicuntur quasi intensoria, estque ἐντατικὸν emplastri nomen apud Paul. loco cit. constans magna ex parte ijs quæ penem possunt intendere, ceu Satyrio, pudendo ceruino, scinci cauda, semine erucæ, pyrethri, rorismarini, ouis passerum troglodytarum, & stellionibus transmarinis, exceptis oleo Laurino vel irino & resina Terebinthina.

Ἔντερα. intestina. Sunt corpora membranosa, caua, rotunda, ab imo ventriculo ad anum vsque protensa, distribuendi in iecur chyli & continendi expellendique stercoris instrumẽta. Eorum substantia nõ multum à ventriculo diuersa est. Sunt autem illis duplices tunicæ propriæ, partim vt expultrice vi maiore pollerent, partim vero naturæ quadam prouidentia, vt si interior aliquo

morbo putrescat vel exulceretur, exterior salua sit, ne chylus effluat. Est autem interna carnosior, externa vero membranosior. Vtraque fibras fere tantum circulares siue transuersas habet ad chyli & stercoris expulsionem, alicubi tamen & rectas, ad earum firmitatem, quod periculum esset transuersas à se inuicem diuelli, nisi à rectis veluti ab aliquo ligamento extrinsecus cōtinerentur. Ac tunicis quidē his intestina à ventriculo differunt, quod huius interior tunica, contra quam intestinorum membranosior est, rectisque fibris intertexta. Præter eas vero duas proprias, etiam tunicam habēt tertiam à peritonæo duabus illis circundatam. Sunt autem intestinorum duæ summæ differentiæ. alia enim tenuia sunt, eaque superiora, ἔκφυσις, νῆστις, εἰλεὸν ἢ λεπτὸν: hoc est, ecphysis, ieiunum, ileon seu tenue. alia vero crassa & inferiora totidem, τυφλὸν, κῶλον, ἀπευθυσμένον: cæcum: colon & rectum. Illa quidem chyli à ventriculo cocti in hepar distribuendi instrumenta: hæc vero stercori colligendo magis destinata, quanquam ex his quoque chylus aliquis in iecur perferatur. In id autem vena porta sobole numerosissima in partem eorum simam (nam cum permulti in ijs sint gyri atque anfractus, necessario pars eorum altera gibba, altera caua existit) inseritur, chylum vndique exugens. Verum is suctus potissimum in tenuibus intestinis perficitur: iam enim ex chylo stercus fieri formarique incipit, vbi ad cæcum intestinū peruenit: quod quia terrestrius acriusque cunctando morandoque efficitur, ideo inferiora intestina, quibus continetur, carnosiora minusque sensibilia natura perfecit & magis sinuosa atque anfractuosa, ne nimium frequenter & cumulatim fierent excretiones. Cæterum præter venas etiam arteriæ quamplurimæ ad intestina perueniunt à maioris trunco, qui lumbis insidet, profectæ, & nerui insuper à ramo sextæ coniugationis, qui ab ea per costarum radices ad partes ventris inferni dimittitur. Sunt autem omnia intestina sex numero, hoc ordine sese consequentia, sumpto à superis partibus initio: ἔκφυσις, quæ & δωδεκαδάκτυλον dicitur, νῆστις, λεπτὸν, quod & εἰλεὸν vocant: τυφλὸν, κῶλον, ἀπευθυσμένον, hoc est, duodenum, ieiunum, tenue, cæcum, colum, rectum: de quibus vide suis locis. Hic omittendum non est quod annotat Galen. comment. 4. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, cum τὸ ἔντερον singulari numero dicitur apud Hippocratem, alios τὸ κῶλον interpretari, alios vero cœcum: illud quidem κατ᾽ ἐξοχὴν, propter magnitudinem, hoc vero quod solum ex intestinis in scrotum descendit & ἐντεροκήλην committit.

Ἔντερα γῆς. intestina terræ, sic lumbrici vocantur à
» Græcis vt ab Athenæo lib. 7. eo quod in terra ge-
» nerentur, & in ea quasi immobiles viuant, quod-
» que aliorum animalium modo non incedant, sed
» in seipsis & circa seipsos quodāmodo moueātur.

Ἐντεριώνη. pars interna cuiusque rei, siue medulla sit, siue nucleus, siue ossiculum. alio nomine ἐγκάρδιον appellatur.
» Sic 8. κατὰ τόπ. cap. 9. apud Galen. ἐντεριώνην Ar-
» chigenes pro nucleo siue ossiculo palmæ dixit, sic
» ἐντεριώνη & σικύου & κολοκυνθίδος & σκίλλης nomina-
» tur, quam aliqui medullam exposuerunt; Dios-
» corid. etiam medullam herbæ quæ δίψακος voca-
» tur, appellauit ἐντεριώνην.

Ἐντεροεπιπλοκήλη. est tumor scroti, intestino & omēto in ipsum simul deuolutis. Tumor est compositus, vt scribit Galen. lib. de tum. præter nat.

Ἐντεροκήλη. est tumor scroti, delapso in id intestino. Accidit magna ex parte laxato, nonnunquam vero & abrupto eo meatu qui à peritonæo ad testiculos pertingit. Sic enim ad ipsum meatum aut ad tunicam quę ἐρυθροειδὴς dicitur, intestinum delabitur. Id autem fere cæcum est: Græci τυφλὸν vocant. facile enim, cum omni vinculo solutum sit, descendit in scrotum, quoniam solum hoc intestinum solutum sit, cum reliqua omnia lactibus alligentur, vt scribit Galen. comment. 4. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν.

Ἐντερόμφαλοι. quibus intestina ad vmbilicum procedunt, ipsumque extuberare faciunt. species vna est τῶν ἐξομφάλων, vt habetur ἐν τῷ ἰατρῷ. vide ἐξόμφαλος.

Ἐντοσθίδια. appellantur ab Hippocr. lib. de superfœ- «
tat. Embryonis interanea omnia tā superni quā «
inferni ventris; apud Pollucem lib. 2. scribitur «
ἐντοσθίδια, exponitque quæ intra pectus sunt, siue «
pectoris partes internas, nam quod medicis iu- «
nioribus στέρνον vocatur, idem quoque est στῆθος «
apud Hippocrat. vt declarauit Galen. os scilicet «
medium in quod costæ antrorsum sese insinuant. «

Ἐντριχώματα. sic à quibusdam dicuntur οἱ ταρσοὶ, hoc est, extremi palpebrarum ambitus, vnde excrescunt cilia.

Ἐντύπωσις. humeri acetabulum. Articulus humeri cum brachio, sicut habetur apud Iulium Pollucem, qui alio nomine ὠμοκοτύλην scribit vocari.

Ἐνύπνιον. insomnium. Affectio est sensus communis
& proprie quidem phantasiæ: est enim somnium «
apprehensio phantasmatum facta inter dor- «
miendum, & phantasmata vocantur imagines, «
simulachra, & species rerum per phantasiam «
conceptæ, ad similitudinem specierum externe «
sensibilium, nam huiusmodi species pleræque à «
vigilantibus conceptæ, in phantasia relucent, si- «
cut imago in speculo aut in aqua liquida; Sicut «
aqua turbata reddit quoque turbatam & insta- «
bilem speciem intuenti, sic spiritu ac meatu sen- «
sitiuo per somnum obstructo & oppleto, phan- «
tasia refert dormienti confusas species plerum- «
que in somno, quarum possumus raro aut vix ad- «
modum recordari; purior tamen ac syncerior «
dormientis phantasia, sæpe puriores etiam me- «
liusq; distinctas species, hoc est expressiora som- «
nia concipit & fingit, memoriæque commendat «
vt euigilans meminisse queat. Est autem som- «
nij causa efficiens duplex, interna & externa: in- «
terna, causa est vel anima ipsa vel corpus; mens »
enim sæpissime dormiente corpore & cessante «
sensu, recogitat ea quæ vigilando conceperit & «
appetiuerit aut metuerit; corporis deinde diuer- «
sa complexio, immittit varias somniorum spe- «
cies ac simulachra, à quibus & medici naturam «
corporis, & morbi causas conjectant in ægro- »
tantibus, habentq; ista somnia pro signis & pro- «
gnosticis: Sic cholericus ignea & præcipitia; me- «
lancholicus monstruosa & horribilia; Phlegma- «
ticus aquea & pigra; Sanguineus amœna somnia «
somniat: externæ autem causæ sunt variæ, vt cœ- «
li influxus, elementi circumstantia, necessitatis «
quoque aut casus fortuiti occasio, sic famelicus «
somniat cibum, ebrius humida; Sic canes, & «
aliæ quædam bestiæ, somniant; Quin & Deus, «
Angelique boni ac mali somnia immittunt ho- «
minibus, vt est apud Homer. 2. Iliad. & Virgil. »

2. Æneid.

» 2. Æneid. Talia ſunt in ſacris litteris ſomnia Ioſeph, Pharaonis, Danielis, & ſimilia.

E'νύπνια ἐναργῆ. vide ἐναργῆ ἐνύπνια.

E'νωσις. vnitas, Tertia virtus eſt quæ requiritur ad perfectam & abſolutam ſanitatem tam ſimilarium, quam diſſimilarium partium, appellat eandem Gal. συνέχειαν continuitatem, pro eodem ſumens hæc duo nomina cap. 8. artis paruæ & libr. de morborum cauſis.

E'ξάγιον. ponderis nomen eſt, quo vtitur Actuarius in aurea antidoto Alexandri. Pendet autem quatuor ſcripula: Latini ſextulam appellant.

» Alicubi σάγιον & ſtagium reperitur pro ἐξάγιον errore nato ex compendio ſcripturæ, cũ enim hæc nota ς, ſignificet ἐξ ſolebant σάγιον ſcribere pro ἐξάγιον ex quo omiſſo ſpiritu perperam factum σάγιον & ſtagium.

E'ξαιμάτωσις. dicitur alimenti alteratio & in ſanguinem conuerſio, quæ principaliſſima eſt hepatis facultas quam αἱματοποιητικὴν Gal. vocat: hæc hepatis actio ſi læſa ſit & offenſa ἀποτυχίαν, & βλάβην ἐξαιματώσεως appellare ſolent, hoc eſt fruſtratam & læſam ſanguificationis facultatem: quin & idem malum ἐξυδάτωσιν vocant, hoc eſt commutationem in aquoſum humorem, & ex hoc ipſo aqua intercus fere conſequitur, quanquam proprie hepatica hæc ipſa ſit affectio, & in ipſa ſanguinolentus humor per aluum excernatur, cuius imaginem Galen. ad carnium recens mactatæ victimæ loturam comparat, vt ἐξαιμάτωσις etiam videri queat hoc ipſum ſymptoma ſignificare, ſanguinis videlicet per anum excretionem, quomodo ſane aliquot locis Aetius vſurpauit, cum prima ἐξαιματώσις fruſtrata, alteram ἐξαιμάτωσιν inducat.

E'ξαιθριάζειν. exponere ſub dio, quem eſſe tertium modum refrigerandi medicamenta inquit Galen. 2. κτ' τόπους. hinc οἶνος ἐξαιθριασμένος apud Hippocratem 1. γυναικ. de quo vide in voce οἶνος vbi inſigniores vinorum differentiæ explicantur.

E'ξαλείπτης. κονιάτης. χρίστης. illitor, vnctor, apud Hippocratem.

E'ξαλίζοιτο. ἐκκενοῖτο, euacuaretur, apud Hippocratem.

E'ξανεμοῦσθαι. Ariſtoteli Gaza interprete euentari eſt, quod cadit in equas cum equiunt, id eſt libidine ſua percitæ in omnem partem curſitant & quoquouerſum currendo concipiunt: Locum legite lib. 6. de hiſt. anim. cap. 18. Sed apud Hippocr. 1. γυναικ. vterum ἐξανεμοῦσθαι exponunt interpretes diſtendi flatulento ſpiritu ex reſolutione humoris pituitoſi: Sed & vocem hanc vſurpauit Ariſtoteles 10. de hiſtor. anim. cap. 3. & matricis affectionem eſſe inquit mulierib. cauendam: Scalliger fruſtrari dixit, quod & vitium fieri ait Ariſtoteles, vbi in coitu neque proijciunt quidquam, neque concipiunt, cuius rei cauſam inquit eſſe matricis ariditatem qua ſubinde intumeſcre ſolent; Sed & ἐξανεμοῦσθαι à Theophr. lib. 7. hiſtor. cap. 10. vſurpatum legimus de tritico atque hordeo, quando ſcilicet aut iam florentia perflantur, aut flore dimiſſo protinus infirma à flatibus concutiuntur, quo vtroque modo intereunt: hanc vocem cum Gaza Daniel Heinſius Theophraſti interpres euentari dixit.

E'ξανθήματα. papulæ. Sunt eruptiones leues humorum per cutem; ſed illæ diuerſorum omnino generum ſunt. Nam & φλυκταίνας & ψυδράκια & ἐπινυκτίδας & λειχῆνας & alia multa tumorum genera comprehendunt. Earum autem quædam in altum attolluntur & extuberant, à calidiore videlicet humore genitæ: quædam depreſſæ ſunt & latæ, nec cutem fere excedunt. Præterea aliæ toto prope corpore efflorefcunt, vt quæ per malignas & peſtilentes febres oriuntur, & quæ per Gallicum morbum erumpunt, & variolæ vulgo dictæ & morbilli: aliæ in parte tãtum aliqua conſiſtunt, vt capite, facie, quas omnium maligniſſimas Herodotus medicus dixit, circa labia & naſum, quales fiunt in febrium declinationibus. Sunt & earum ex colore differentię plures. Quoniam enim omnis humor in cutem poteſt erumpere, idcirco & rubræ & pallidæ & flauæ, nonnunquam vero & nigræ, & liuidæ apparent. Pro materia vero vnde naſcuntur varias habent appellationes. Alias enim feruentes papulas, alias nigras medici nuncupant: ipſeque Plinius eas quæ à pituitoſo humore fiunt, pituitæ eruptiones vocat. Præterea & papularum quædam ſine dolore, ſine pruritu, ſine vlcere ſunt: aliæ pruritum inducunt tantum, vt ſcalpendi continuo labore vigiliæ ſuccedant. Aliæ vero exulcerantur, & aliquando ad quandam carbunculorum ſpeciem accedunt, quas ἀγρίας, hoc eſt feras, Celſus ſcribit, à Gręcis appellari: in ijs enim cutis plurimum exaſperatur, vlceraturque ac vehementius eroditur & rubet: interdum etiam pilos remittit: quod papularum genus plærique λειχῆνας, hoc eſt impetiginem, interpretantur.

Cæterum etiam ἐξανθήματα, ἐξανθίσματα dicuntur & ἐξανθήσεις: dicuntur & alias ἐκθύματα ab Hippocrat. 3. Epid. ſect. 3. textu 51. id eſt impetuoſæ feruidæque eruptiones, παρὰ τὸ ἐκθύειν ὅπερ ἐστιν ἐξορμᾷν, vti Gal. ibidem ait comment. 3. id eſt impetuoſe erumpere, quamuis nonnulli ab exãthematibus ecthymata differre putent, ſed immerito, vide ἐκθύματα ſupra. «

E'ξαντης. ὑγιής, ſanus, apud Hippoc.

E'ξάραγμα. σύντριμμα. confractio, colliſio, apud Hippocratem, vt Galenus exponit.

E'ξαρθρεῖν. vide ὀλισθαίνειν.

E'ξάρθρημα. luxatio. Eſt poſitio articuli deprauata & præter naturam. Ea fieri poteſt ſurſum, deorſum, intro, foras, ante, retro. Sex enim iſtis differentijs in articulo oſſa à ſua ſede tranſponi poſſunt. Eſt autem luxatio morbus oſſis, non qua os pars ſimilaris eſt, ſed quod partis organicæ portio ſit. Sic enim & in multis alijs, partium organicarum morbi partibus ſimilaribus per accidẽs tribuuntur, & contra ſimilarium morbi organicis. Sunt autem qui per ἐξάρθρημα. non omnem luxationem intelligant, ſed eam tantum in qua totus articulus à ſua ſede omnino receſſit. Nam paruam luxationem παράρθρημα vocari contendunt. vide ὀλισθαίνειν

E'ξαρθρους. Hippocrates appellauit eos quibus articuli naturaliter extant & prominent, vt annotat Galen. comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

E'ξάρθρωμα ſiue ἐξάρθρωσις, dicitur ab Hipp. cũ os citra fracturã ſuo loco mouetur. quod malũ etiam alio nomine ἔκπτωμα atque ἔκπτωσις appellatur.

E'ξαρμα. tumor dicitur in altum ſublatus idem quod ἔπαρμα. «

E'ξαρύεται. ἐκκενοῦται. ἐκθλίβεται. euacuatur, exprimitur, apud Hipp. Quidã vero interpretãtur ἐξόρμηται καὶ ἀπειλῶ ποιεῖται, hoc eſt, aggreditur & minatur.

Ε'ξάρυσις. ἀπάντλησις. exhauſtio, apud Hippocratem.

Ε'ξασίας ἢ ἐξάσις, quidam apud Hippocrat. interpretantur lina eminentia in oris linteorum ſciſſorum, & à vilibus pannis fila. Galeno autem etiam antequam ſcindantur, extantia eodem modo videtur Hippocrates appellare. Idem Galenus annotat ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον, in ijs fieri ἐξάσιας quæ texuntur interdum de induſtria, interdum autem contra voluntatem noſtram. Sed obſeruandum vulgatas editiones & Hippocr. & Galeni habere ibi ἐξεσίας.

Ε'ξαφάρμακον cerati nomen ad perniones deſcripti à Paulo l.3.c.79.

Ε'ξεντερισμένον. emedullatum ſeu exinanitum, ſic
» apud Dioſcor. ἐξεντερίζεται ἐλλέβορος, id eſt ex helle-
» boro medulla eximitur, hoc eſt emedullatur: in
» vulgatis lex. annotatur ex Galen. καρδάμωμον
» ἐξεντερισμένον, lib. 7. de compoſit. medic. in con-
» fectione Pamphili: itidem pro emedullatum ex
» Plinio; ſed Scribonium Largum & Marcellum
» Empiricum, naſturtium inanimatum & Cachry
» inanimatum (ita enim legi debere) vocare quod
» ſit ἐξεντερισμένον, videlicet exinanitum, cui oppo-
» ni animatum id eſt integrum & plenum: Sic &
» glicyrriſam Galeno dici ἐξεντερισμένην pro eo
» quod alibi, 2. nimirum de antidotis, dixit χωρὶς
» τῆς ἐντεριώνης ſine interna quauis parte.

Ε'ξέρυθρον. valde rubens, apud Hippocratem in prorrhet. vt Galenus interpretatur. Annotauit autem Erotianus à quibuſdam ἐξέρυθρον intelligi τὸ ἔξω γινόμενον ἔρευθος, hoc eſt, ruborem exterius factum: inque ea ſententia fuiſſe Philonidem Siculum.

Ε'ξέρυθροι πυρετοί. febres valde rubræ Hippocrati di-
» cuntur libr. 6. Epid. quæcumque à ſanguine
» fiunt, ſynochi videlicet, quemadmodum οἱ ἔξω-
» χροι pallidæ quæ à bilis exuperantia fiunt.

Ε'ξεχέβρογχοι. gutturoſi, apud Hippocr. lib. 2. de artic. id eſt, qui guttura habent in anteriorem partem protuberantia, βρόγχον enim ipſe appellat vel totam aſperam arteriam, vel fauces duntaxat.
» Vt notat Gal. comm. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρ. t. 8.

Ε'ξεχέγλουτοι. dicuntur qui prominentibus ſunt nati-
» bus, aut quibus clunes in exteriorem partem
» prominent lib. de arte.

Ε'ξηπτισμένος οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores vinorum
» differentiæ explicantur.

Ε'ξηκοντάρχιον. ſpecies collyriorum τῶν στατικῶν, ſic dicta quod vniuerſa eius ſtructura ſit drachmarum ſexaginta, ſicut ἑκατοντάρχιον, quod ſit drachmarum centum.

Ε'ξηθισμένον. τουτέστι διὰ τοῦ ἠθείου ἠθημένον. hoc eſt, panno vili colatum, apud Hippocrat. Eſt autem ἤτριον tenue quoddam & ruſticum ſubtegmen.

Ε'ξιπωτικὰ φάρμακα, eadem ſunt quæ & διαφορητικά, de quibus vide ſuo loco.
» Et lib. 7. κατὰ γένη Galenus ἐξιπωτικὰ ſignificare
» inquit ea medicamenta quæ ſenſim humores di-
» ſcutiunt & depaſcuntur.

Ε'ξις. habitus varia ſignificat. Primum quidem eo nomine in re omni vti ſolemus quę ſtabilis eſt & ægre mouetur à ſubiecto. quomodo & Ariſtoteles vſurpauit in logicis, diſtinguens ἀπὸ τῆς διαθέσεως, id eſt à diſpoſitione. hic comparatur à multa longaque διαθέσει. Proinde ſecundum eam ſignificationem id quod eſt ἐν δυσλύτῳ διαθέσει, ſiue ſanitas, ſiue morbus, ſiue aliud quodlibet, κατ' ἕξιν διακεῖσθαι dicitur, vt ſcribit Galen. lib. 2. meth. med. Huic contrarium eſt κατὰ σχέσιν, ſiue ἐν σχέσει, vt idem initio lib. 8. docet, idem ſignificans quod ſimpliciter ἐν τῇ διαθέσει. Sic autem ſimpliciter dictus habitus neque bonum neque malum ſignificat: ſed eum in hominis valetudine deſignare volentes, illum εὐεξίαν, hunc καχεξίαν nuncupamus. Sunt enim hæ duæ τῆς ἕξεως differentiæ, medicis ſupra cæteras vſurpatæ. Hippocrates vero ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων etiam ἕξιν vocauit αὐτὴν τοῦ σώματος τὴν κατασκευήν, hoc eſt, ipſius corporis conſtitutionem, per quam vel raro aut denſo corpore, vel gracili aut obeſo, vel aliter quis dicitur, ſicut Galen. comm. 2. annotauit: quam tamen idem Hippocrat. etiam σχέσιν ἐν τῷ περὶ ἄρθρων appellat, duo hæc nomina confundens, vt habetur apud Galen. comment. 1. Idem Galen. libro de arte medica ſcripſit totius corporis habitum de his maxime partibus dici, quæ primæ intuentibus obijciuntur, cuiuſmodi ſunt muſculi oſſa omnia cingentes, ex ſimplici primaque carne, & fibris, quas ipſa conueſtit, conſtantes, quod quidem non eſt aliud quam ipſa κατασκευὴ τοῦ σώματος, hoc eſt, conſtitutio corporis: cui proprie competit raritas, denſitas, gracilitas & obeſitas. Verum Galenus ſcribens de his maxime partibus habitum dici quæ ſunt oculis peruiæ, intellexit proculdubio & alias quaſdam particulas eſſe, oculis licet non obuias, quæ habitus nomine comprehendantur. Eæ nimirum ſunt omnia etiam interna viſcera, cor, pulmones, ventriculus, iecur, lien, renes & reliqua omnia, præter contenta & impetum facientia. Siquidem τῶν ἰσχόντων, hoc eſt continentium, nomine intelliguntur. In hac ſignificatione accipienda ſunt quæ dicuntur à medicis febres intermittentes gigni humoribus in habitu corporis putrentibus. Neque enim hi in extima modo carne putrent, ſed in intimis etiam viſceribus, ventriculo, iecinore & liene, quæ non minus quam muſculi, habitus nomine deſignantur. Similiter cum dicitur tertiam febrium ſpeciem quæ ἑκτικὴ dicitur, corporis habitum occupare: ſiquidem ea conſiſtit in his omnibus partibus quas ſolidas nuncupant, & quæ ἴσχοντα ab Hippocr. nuncupantur, pluresque earum differentias pro locorum affectorum varietate, vt vētriculi, iecinoris, pulmonis, pectoris, meſaræi, ieiuni, coli, vteri, renum & ſepti etiam tranſuerſi, Galen. lib. 10. methodi medēdi annotauit. Quare nemo veteres medicos cauilletur dicentes febrem intermittentem in habitu corporis gigni, quod illæ in ventriculo, iecinore, meſenterio atque alibi naſcantur: quaſi vero hæ quoque partes habitus nomine non cōprehendantur. Quod attinet ad febrem hecticam, non eſt neceſſe ſic dictam eſſe intelligere quod habitum corporis occupet. fieri enim poteſt vt illi nomen hoc inditum ſit ſecundum primam τῆς ἕξεως ſignificationem, quaſi ſit ἐν τῇ ἕξει, non vt aliæ febres ἐν σχέσει. Significat & ἕξις apud Hippocrat. ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον, τὴν ἐν τῷ μετὰ τὴν ἐπίδεσιν χρόνῳ κατάστασιν τῶν ἐπιδεδεμένων, hoc eſt, poſt deligationis tempus membrorum deligatorum collocationem, vt comm. 3. Gal. annotauit.

Sed & præter iam commemoratas ſignifica- «
tiones ἕξις partium quoque ſtructuram & com- «
poſitionem ſignificat ait Gal. comm. 2. de victu «
acutor. tex. 31. & 47. «

Ε'ξίσωσθαι. dicitur πυρεκτικὸν ἐσφυγμῶς, ait Galen. «

comm. 3. in prorrhet. part. 6. & ἐξίστασθαι μελαγχολικῶς prorrhet. 1. vehementem ac furiosam mentis insaniam significare Galen. ait, hoc idem Plautus in Amphitr. expressit his verbis, atra bili percita est, Nulla res tam delirantes homines concinnat cito: de voce autem hac plura vide in ἔκστασις.

Ἐξίσχια ἄρθρα. exorti & prominentes articuli Hippocrati dicuntur in mochlico: eos qui hoc patiuntur ἐξάρθρους quoque vocat lib. de arte; Sed & ἐξίσχιοι eidem dicuntur quibus coxa eminet & nates rotundæ extant.

Ἐξίσχοντες ὀφθαλμοὶ oculi tumidi & exerti dicuntur in prognostico.

Ἐξολισθμός. trãslatio ossis ex superficie in profundũ.

Ἐξόμφαλος. dicitur cui vmbilicus indecore prominet, ipsumque malum ἐξόμφαλον πάθος vocatur: alij rupturam, alij egressionem vmbilici vocant. Accidit, inquit Paulus, vel peritonæo ea parte rupto, ac procidente omento aut intestino: interim colluuie ociosi & inutilis humoris sub vmbilico contracta, interim carne subnata, aliquando sanguine irrumpente propter venæ aut arteriæ rupturam, vt in aneurysmatis, interdum non sanguine, sed spiritu solum irruente. Si omentum procidit, circa vmbilicum tumor concolor, mollis tactu, indolens & inæqualis apparet. Si intestinum, præter hæc tumor magis inæqualis est digitis cedens & euanescens aliquando cum strepitu, balneisque & distentionibus magis increscit. Humorem denotat mollis tumor qui compressu non cedit nec decrescit, neque tamen augetur. Si præter superiora signa liuidior tumor est & durior, adnatæ illic carnis signum est. Introductorij author tres tantum causas videtur nouisse, scribens omnes ἐξομφάλους tribus differentijs comprehendi, alios appellans πνευματομφάλους, alios ἐντερομφάλους, alios ὑδρομφάλους. Non est autem malum hoc peritonæi solius, sed oportet omnino transuersorum quoque musculorum epigastrij nerueas appẽdices affectas esse.

Cæterum hunc affectum appellat Paulus l. 3. c. 51. πρόπτωσιν ὀμφαλοῦ, id est procidentiam vmbilici, & τῶν ὀμφαλῶν ἐξοχὴν vmbilicorum eminentiam ibidem: Nonnunquam & ἐξόμφαλον πάθος vt lib. 6. c. 51. quasi dicat exumbilicarem affectum: Rases eminentiam vmbilici & rupturam circa ipsum, nonnunquam egressionem, interdum & exitum vmbilici: Auicenna vmbilici augmentum: Haliabbas vmbilici acumen: Celsus l. 6. c. 17. vmbilicum prominentem & quidem vt l. 7. c. 14. indecore, & in his quidem omnibus affectibus commune est vmbilicum prominere.

Ἐξόμφαλα παιδία, ἐξόμφαλα βρέφη pueri dicuntur quibus excidunt vmbilici apud Aetium libr. 4. c. 26. quasi exumbilicatos dixeris.

Ἐξονειρώττειν 6. Epid. sect. 8. t. 51. dixit Hippocr. pro in somnis genituram emittere cum dixit σάτυρος ἐξονείρωσσε πλεονάκις. & lib. etiam περὶ γονῆς & 5. problem. 31. Aristoteli ἐξονειρωκτικοὶ siue ἐξονειρωτικοὶ dicuntur qui in eiusmodi nocturnas incidunt pollutiones; cuius rei ibidem causam docet nimirum cur illæ potius per somnium fiant, quam vigilantibus & interdiu, causamque in seminis naturam refert, quæ cùm calida sit & humida eo tempore, ita & in ea hominis conditione potissimum abundabit atque effluet in qua hominis corpus magis ad talem calidam & humidam cõditionem accedit: cum enim per somnum spiritus & calor ad interna retrahãtur, efficitur vt seminalis materia adaugeatur, hincque nocturnæ per somnum pollutioni occasio manifesta præbetur, potissimum in ijs qui ad hoc natura sunt propensi. vide ὀνειρωγμός.

Ἐξόστωσις. ossis eminentia & extuberatio, quacunque corporis parte præter naturam contigerit. Peculiari tamen nomine ossium tubera quæ in genis contingunt, σατυριασμοὶ appellantur.

Authore Gal. l. de tumoribus præter natur. c. 15. similitudine à Satyris, cornua circa tempora habentibus desumpta; vel quia eiusmodi ossium temporalium, vel genarum eminentia in elephãticis sæpe contingere consueuit, quæ σατυρίασις vocatur & σατυρισμός.

Non dubium est autem eius tumoris qui præter naturam est materiam crassam esse & melancholicam, sunt autem huiusmodi tumores Gallico morbo laborantibus frequentes.

Ἔξουρα. εἰς στενὸν συνηγμένα. in angustum contracta, apud Hippoc. quæ & μύουρα dicuntur.

Inquit Gal. in lexico Hipp. vtitur porro hac voce Hipp. l. 2. γυναικ. dicũtur & eidẽ Hipp. ἔπακρα.

Ἐξοχάς. est in ano genitum tuberculum quod callũ nondum contraxit. si namque iam contraxit, κονδύλωμα vocatur. Dicitur & ἐξοχή.

Paul. l. 3. c. 59. ἐξοχάδων & ἐποχάδων vocem pro ani excrescentijs vsurpauit, sic & Nicolaus ea voce eminentias, & præsertim hemorroidum intellexit, vt ex vnguento 56. intelligere est.

Ἐξοχή. idem quod supra ἐξοχάς.

Ἐξόφθαλμος. is dicitur qui oculis est prominentibus, hunc Xenophon de forma equi loquẽs opponit τῷ κοιλοφθάλμῳ.

Ἐξυδάτωσις. idem quod ἡ ἀποτυχία τῆς αἱματώσεως; id est, frustrata sanguificatio. sanguinis enim loco humor aquosus reponitur, vnde prompte aqua inter cutem emergit.

Τὰ ἐξυγραινόμενα. vide ἀποχώρημα.

Ἐξωπτος ἄρτος. panis exassatus, vide ἄρτος vbi panum aliquot insignes differentiæ explicantur.

Ἐπαγκυλωτός. laquei species apud Oribasiũ, quo sin⁹ super sinũ inijcitur, faciens ad corpora figuranda.

Ἐπαγώγια. dicuntur membrorum genitalium præputia, sed male tantum affecta: videlicet curta & quæ facile reduci non possunt, siue à natura, siue ex circumcisione. sic enim vsurpat Dioscor. cap. περὶ θαψίας & περὶ ἁλός. Quæ autem naturaliter se habent, πόσθαι vocantur. Dicta sunt autem ἐπαγώγια quod ducantur & reducantur.

Ego autem ἐπαγώγιον dictum crediderim ἀπὸ τοῦ ἐπάγεσθαι quod sit idem cum ἐπισπᾶσθαι, quo vtitur Paulus hac ipsa de re loquens, cum dicit περιτετμημένος τις ἐκλήθη μὴ ἐπισπάσθω τὴν ἀκροβυστίαν 1. Corinth. c. 7. id est circũcisus aliquis vocatus est non adducat sibi præputium, vel ne attrahẽdum sibi curet Chirurgi manu, cute nimirum ferro adducta vt glandem rursus operiat.

Ἐπακμαστικὸς πυρετός. species vna est febriũ quas συνόχους appellant, quæ cum vnam quidem à principio ad finem vsque accessionem habeat, non tamen eodem tenore perseuerat, sed assurgit atque inualescit. Dicitur & ἀναβατικὸς alio nomine.

Ἔπακρα. τὰ εἰς στενὸν τελευτῶντα. in angustum desinentia apud Hippocratem, quæ etiam ἔξουρα ab eodem dicuntur.

Ἐπαμώων. ἐπιπάσσων, inspergens: apud Hippocratem. additur autem ad denotandam vehementiam.

E'παναδιδοὺς πυρετός. increſcens, reſurgens febris. Eſt differentia febris apud Hippocrat. libro 6. τῶν ἐπιδημιῶν, ſumpta à caloris motu, cui ipſe ὀξέω, id eſt acutam, oppoſuit. ſic dicitur cuius calor initio minus mordax poſtea aſſurgit, manumque admotam mordet. Huius generis ſunt pituitoſæ febres. Nam quum primum medicus manum thoraci admouerit, illæ nec mordent, nec tactum calore ſuo feriunt, quod materia frigida humida igni contraria, non facile accendatur. Manu autem diutius immorãte & calorem paulatim fouente atque excitante, calor accenſæ iam materię mordax effluuio fumidi excrementi manum mordet. Nec tamen iſta febrium differentia à motu caloris ita ſumitur, quin & febris eſſentiæ, id eſt, calori intenſiori, & materiæ in qua calor accenditur, aliquid ſuæ generationis debeat.

E'παναιώρημα. exponit Erotianus ἐπινέφελον τὸ ἐφιστάμενον τοῖς οὔροις καὶ τοῖς διαχωρήμασι καὶ οἷον ἐπικεχράμενον, ποικίλῳ χρώματι κεχρησμένον, νεφέλας γὰρ ἰδίως καλεῖ τὰς τοιαύτας ἐφιστάσεις. Nubeculam in vrinis & deiectionibus ſubſidentem atque velut ſuſpenſam, colore variegatam, nubes enim proprie vocat Hippoc. eiuſmodi ſubſidentias.

E'παναδίπλωσις, ſiue

E'πανάληψις. idem quod ἀναδίπλωσις in febribus Galeno authore comm. 2. in libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. vide ἀναδίπλωσις.

E'πανάληψις. etiam medicorum vox eſt cum defuncta ſcilicet morbis corpora inſtaurantur atque redintegrantur cibo, ἀπὸ τοῦ ἐπαναλαμβάνειν dicta. vide ſupra ἀναληπτικά.

E'πανάστασις. erumpentes eminentiæ dicuntur & velut aſſurgentes tumores & puſtularum eruptiones. Dicuntur & ἐπαναστήματα, & Galeno συκώδεις ἐπαναστάσεις, ficoſæ eruptiones 5. κατὰ τόπ. cap. 3.

E'πανενέγκαντες. ab ἐπαναφέρειν quod iterum atque iterum velut reſurgere ſignificat, quod illud ἐπὶ oſtendit, ſicut in illo ἐπιῤῥιγέειν quod eſt crebro rigere; nam ἀναφέρειν verbum vſurpatum reperio ab Hippoc. de ijs qui periculo defunguntur & reſtituti viuunt.

E'πάνθισμα ἀφρῶδες. ſpumoſus veluti flos dicitur qui in bilioſis deiectionibus ſæpe ſuperne incumbit, Hippoc. in 1. prorrhet. part. 21. & in ſanguine qui è pulmone educitur quem ἀφρῶδες αἷμα vocat idem in Coacis.

E'πανθισμός. id eſt effloreſcentia, omnium primus (inquit Ruffus) Dionyſius Oxymachi filius nomen hoc adinuenit, aitque Eudemus ἐπανθισμὸν venam appellari: Sed mihi quidem Dionyſius rem venæ ſimilem ἐπανθισμὸν, non idem tamen venam atque ἐπανθισμὸν, ſed quoddam aliud aduentitium ſanguinis receptaculum vocaſſe viſus eſt: idque ipſe ita eſſe teſtatus eſt eodem loco, ſæpius φλέβα, ἐπανθισμὸν & ἀρτηρίας inculcans & repetens, neque enim ſi rem eandem φλέβα & ἐπανθισμὸν putaret ita vnquam locutus eſſet, nam etſi nihil aliud ἐπανθισμὸς quã φλὲψ eſt, nihilominus ipſe aliter ſenſit atq; appellauit: hæc Ruffus.

E'πανιόντα νοσήματα. eadem quæ Galeno ἐπανερχόμενα, ſic morbos appellans qui parum quidem remittuntur moderatioreſque fiunt, ſed rurſus acceſſione repetunt, vt docet comment. 3. in prorrhet. part. 2.

E'πανορθοῦσθαι. ſignificat apud medicos, quæcunque aliquo modo excedunt, in ſtatum naturalem reſtituere, vt hiantia coniungere, quæ abſceſſerunt propellere, peruerſa dirigere. dicitur & διορθοῦσθαι.

E'πάντλημα, καὶ ἐπάντλησις. dicitur apud medicos perfuſio alicuius liquoris, fotum vel fomentum appellare poſſis: eſſe autem idem videtur quod πυρίαμα. dicitur etiam καταντλήμα & κατάντλησις ab ἐπαντλεῖν quod ἐπιβρέχειν & καταιονᾶν irrigare ſignificat.

E'πάργεμα ὄμματα. interpretatur Heſych. oculos qui à leucomatis prorſus excæcati ſunt, aut alio quouis modo nihil vident.

E'πάργεμοι. Polluci dicuntur qui oculi vlcuſculo quod ἄργεμον dicitur laborant. vide ἄργεμον.

E'πάρματα. vocantur ab Hippoc. tumores præter naturam qui ſecundum aures ægrotantibus exoriuntur. Ea etiam οἰδήματα communi ſignificatione appellat. Recentiores proprio nomine παρωτίδας nuncuparunt.

Dicuntur & ἐπάρσεις Hippocrati qui vtroque nomine etiam generalliter omnem ſignificari tumorem tradit. interdum apud illud reperias ἐπάρματα cum adiectione τὰ παρ' οὖς, aut κατὰ τὰ ὦτα, vt in Epidem. & Coacis.

E'παυξὴς νόσος. increſcens morbus. Dicitur apud Hippoc. qui procedente tempore augetur, ſemperque, niſi prius ſoluatur, labitur in peius: vt podagra, arthritis, nephritis, epilepſia, melancholia: increſcunt enim vna cum ætate. Sabinus vero ἐπαυξεῖς νόσους interpretatus eſt morbos pueriles, qui vna cum ipſis pueris creſcunt donec ad venerem apti ſint, vt ſcribit Galenus comment. 5. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν.

E'παφαίρεσις. repetita ſanguinis miſſio dicitur apud Galen. lib. de curandi ratione per ſanguinis miſſionem, quæ tum fieri debet cum per virium imbecillitatem nequit vniuerſa euacuatio compleri, tum enim partitione vti cogimur, quæ fit modicis interuallis, atque dum vel diſſoluto vinculo, vel digito indito vulneri intermittitur tantiſper, dum alimentis idoneis reſtituantur vires: interdum autem hora vna, interdum etiam plures ad virium inſtaurationem neceſſariæ ſunt, optimum autem eſt non vltra diem prorogare, ac bis ſanguinem ſi vires ſinunt eodem die mittere, idque in morbis vniuerſalibus & (niſi quid aliud vetat) antequam putredo aut alia mala inualeſcant, quantum expedit educere: Cæterum in affectibus partium omnibus, præſertimque in phlegmonis, partitas euacuationes oportet longiore interuallo ſeiungi, atque repetitam, vel in diem poſterum, vel in perẽdinum differri, vt hoc temporis ſpatio corrupti humores ex affecta ſede remigrent in venas exhauſtas, quos exinde altera ſectio promptius eripiet, pars enim laborans ſenſim vno alteroue die humores ſuos eò depoſuit, qui corrupti cum ſint illic relinqui non debent, etiamſi dolores conquieuerint; at vero venenatam malignamque inflammationem, vt peſtilentem bubonem, vel carbunculum, neceſſe eſt eo ipſo die feſtinanter iterata vacuatione demoliri, ne peſtilens contagio diutius hæreat in venis. Neque tamen confidentius atque audacius crebrior venæ ſectio adeunda, non parum enim ſpiritus caloriſque demit, ac in ſenectutem immaturam, & hanc morbis grauioribus obnoxiam præcipitat, cuiuſmodi ſunt cachexia, hydrops, arthritis, apoplexia, impenſius enim refrigerato natiuo calore, humidoque primigenio imminuto, viſcera langueſcunt, cruditas dominatur, quæ tot malorum cauſa ſitatque origo.

Ἐπαφάσῃ τῷ δακτύλῳ. contigeris digito. ἀντὶ τοῦ ἐφάψῃ. apud Hippocr. dicitur autem παρὰ τὸ ἐπαφᾶσθαι, vt annotat Erotianus.

Ἔπαφρα. τὰ διάλευκα καὶ οἷον ἀφρώδη, apud Hippocratem.

» Id est alba atque velut spumosa: Gal. initio
» comment. 3. prorrhet. 1. tradit quosdam Hippo-
» cratis enarratores apud Hippocr. ἔπαφρα inter-
» pretari τὰ τὸν ἀφρὸν ἄνωθεν ἐποχούμενον ἔχοντα, seu ἐφ'
» ὧν ὁ ἀφρὸς φαίνεται, id est quæ spumam sursum ve-
» ctam habent, seu in quibus spuma apparet, nimi-
» rum cum prorrhet. l. 1. dicit κοιλίη δ' ἔπαφρα χολώ-
» δεα διεξέρχεται, aluus spumosa biliosa effundit:
» in solis autem febribus ad instar ignis vrentibus
» spumosum deijci inquit ibidem Galenus.

Ἐπηλυγάζονται τὰ ἐπιμήνια. hoc est, impediuntur menstrua. ἀντὶ τοῦ ἐμποδίζονται apud Hippoc. ἠλύγη enim apud Atticos idem quod ἡ σκιά, vt annotat Erotianus.

» Ἐπιάλης Hesychio teste ἐφιάλτης.

Ἐπιβολή. teste Cæl. Aureliano dicitur affectus qui
» alio nomine ἐφιάλτης de quo suo loco; Sed & τὰς
» ἐπιβολὰς apud Galen. vbi dicit τοῦ κροτάφου ὀστοῦ λε-
» πιδώδεις ἔχον ἐπιβολὰς os temporis squammosas
» habens commissuras, ait Budæus exponi posse
» coagmenta vel commissuras: idem Budæus rur-
» sum ἐπιβολὰς in dicto Galeni loco appellat appli-
» camenta squammatim incumbentia, seu in mo-
» dum squammarum insidentia, nam quod Celsus
» dixit inferiora ossa superioribus leniter insident,
» id Græcis esse ἐπιβάλλειν.

Ἐπιβολὶς scribit Pollux hoc vocari nomine τὸ τῆς
» ἕλικος τέλος τὸ ἐπίβραχυ, hoc est extremum & per-
» breuem finem partis eius auriculæ quæ ἕλιξ dici-
» tur. vide ἕλιξ.

Ἐπιγάστριον. abdomen. Est pars humani corporis, inquit Celsus, quæ à coxis & pube sursum versus ad præcordia peruenit, ab exteriori parte, euidenti cute: ab interiori, leui membrana inclusa quæ omento iungitur, περιτόναιος autem à Græcis nominatur. Sic quidem ille libro 4. cap. 1. quid abdomen sit, diffiniuit. Alij vero multo aliter ἐπιγάστριον interpretantur, sic appellantes eam tantum partem quæ supra vmbilicum est, quæque iecindri & lieni incumbit, decepti vel nominis etymologia (γαστὴρ namque ventriculum significat) quasi sic dicatur id quod ventriculo insidet, vel male intellecto Galeno comment. in aphor. 35. libr. 2. Nam cum Galenus initio eius commentarij statuisset τὸ ἐπιγάστριον commune nomen omnium partium quæ in imo ventre cõtinentur, conclusit circa finem εἰς τρία ταῦτα διαιρεῖσθαι τὸ σύμπαν, ὑποχόνδρειον, τὰ περὶ τὸν ὀμφαλὸν, καὶ τὸ ἦτρον. hoc est, in treis partes omnem eam regionem (epigastrium intelligens) diuidi, in hypochondrium, in partes vmbilico circumpositas, & in ventrem infimum. Est enim hypochondrium pars superior epigastrij. Itaque relicta ea interpretatione nostram sequamur, qua dicitur τὸ ἐπιγάστριον tota ea caro quæ ab imis costis ad pubem vsque protenditur, quasi ἐπὶ τῇ γαστρὶ κειμένη, propterea quod ventri incumbat. Constat ea octo musculis, quorum quatuor obliqui sunt, duo recti & duo transuersim siti. Sunt autem obliqui omnium primi discissa cute statim obuij, quorum duo priores è costis profecti in pubis ossa oblique inseruntur, reliqui vero contrario fibrarum situ ab ilium osse exorti in extremas nothas costas feruntur. Hi autem quatuor musculi tum qui ab ilibus ad costas, tum à costis ad ilia ducuntur, Græcorum literam χ referunt, eodem modo sese intersecantes. Secundum eos recti apparent, toti carnosi, à pectore vsque ad pubis ossa per medium ventrem extensi, atque ab his transuersi, qui à notharum costarum finibus exorti illos medios angulis rectis diuidunt. Ac cum recti quidem prorsus carnosi sint à prima origine ad finem vsque, reliqui qua rectos non contingunt, sunt quidem pariter carnei: qua vero eos attingunt, in membranosas ἀπονευρώσεις mutantur. Valent autem hæ musculorum differentiæ non modo ad attractionem, retentionem expulsionemque excrementorum, verum etiam ad efflationes conducunt, vocemque acutam & magnam, præterea ad vomendum meiendumque inferiore præsertim sui parte, qua vesicæ incumbunt. Cæterum nemo Galenum reprehendat, si horum octo musculorum ordinem aliquot in locis ratione optima mutauerit. Siquidem lib. 6. meth. med. & lib. 5. administ. anatom. eo ordine describit quo nos supra explicauimus, naturę videlicet ordinem sequutus. Idem vero lib. 5. cap. 6. de loc. affect. primos recenset rectos, quanquam primos non appellet, vt clarius explicaret reliquos treis ordine legitimo descriptos qua rectos attingunt, in aponeuroses commutari: similiter lib. 5. de vsu partium rectos primos describit, quorum comparatione transuersi primum, deinde obliqui, ex angulorum cum rectis musculis varietate appellantur, vt lib. 2. sanitatis tuendæ de frictionũ differentiis agens Gal. explicauit. Rectum namque & natura & dignitate prius est transuerso, & transuersum obliquo: neque transuersum aut obliquum nisi per rectum definiri possunt. Quare eo ordine modoque musculos epigastrij describens Gal. ordinem doctrinæ secutus videtur.

Ἐπιγέννημα. idem quod σύμπτωμα. quanquam aliqui ita distinxerint, vt symptoma esset quicquid prę ter naturam animali accidit: ἐπιγέννημα vero non omne, sed quod solos morbos necessario sequitur.

Hoc vocabulum parum est in vsu apud Græ- «
cos ait Gal. lib. de different. symptom. Ab illo «
factum ἐπιγίνεσθαι, quod apud medicos de sym- «
ptomatis dicitur, quæ ipsius morbi augescen- «
tis ratione accidere solent ait Galen. aphoris. «
35. lib. 6. Μεταπίπτειν verò cùm soluto priore af- «
fectu alter nouus incidit, vt notat Gal. in aphor. «
11. l. 7. «

Ἐπιγλουτὶς. femoris & natis pars exterior apud Aristot. histor. animal. lib. 1. c. 14. ὑπογλουτὶς autem caro sub natibus ad femur depressa.

Ἐπιγλωσσὶς ἡ

Ἐπιγλωττὶς. ligula. Est membrana cartilaginosa, rotunditatis oblongę, laryngis meatui superposita. Eius substantia cartilago est, eaque prætenuis, quod eam & attolli & collabi crebro oporteat. Quo enim tempore animal respirat, attollitur, vt viam aeri faciat: cum autem quiduis transglutit, laryngi accumbit, ne id in pulmones decidat. Quod enim transglutitur, ceu primum ipsius radici incidens, post autem dorso inuectum, inclinare ipsam cogit & collabi. Rotunda autem est & magnitudine paulo maior laryngis orificio, vt velut operculum quoddam totam laryngem exacte claudat. Vergit autem ad stomachum, positionemque habet tertiæ car-

tilagini aritænoidi contrariam, vt quæ ex aduerso etiam loco exoriatur.

» Plin.l.21.c.37. Græcam hanc vocem minorem linguam interpretatur; κλείθρον etiam ab Hippocrate eam appellari notat Camerarius, & à Cicerone operculum asperæ arteriæ; Macrob. Saturnal. l.7.c.15. Hippocratem imitatus scribit impositam esse arte quadam & ope naturæ quasi claustrum mutuum vtriusque fistulæ.

Ε'πιγονατὶς ἡ

Ε'πιγουνίς. mola, patella. Est os cartilaginosum, latum, rotundum, intus læue & cauum, toti genu suprapositum. Duabus constat substantijs, vna ossea, interiore, altera cartilaginea, quæ exterior superficiariaque est, sic vt cartilagine quodammodo incrustatum videatur interna præsertim parte qua articulum respicit. Verum à lateribus asperum est, quo commodius ei tendines tibiam extendentes ipsumque femori atque tibiæ alligantes aptarentur: propter quos etiam ijs locis cartilaginosum videri cum Galeno possit, maxime in iuuenum corporibus: at grādioribus, abrasis cultello aut coctura abscedentibus tendinibus, manifesto osseum apparet. Contegit femoris tibiæque articulum, alioqui nimis patentem, prohibetq; ne antrorsum luxetur. formam prope orbicularem habet, fastigio ad tibiam acuto. Vmbonem imitatur, medio corpore crassiore, orisque tenuibus.

» Cæterum etiam ἐπιγουνίδα dicunt nonnulli vt docet Gal. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον l.14. estque ἐπιγουνὶς idem quod ἐπιγονατὶς vt tradit Pollux, quæ & apud eundem κόγχη dicitur & κόγχος, μύλη & ἐπιμυλὶς secundum Hippocratem, & secundum Hipponactem μυλακρὶς vt ait idem Pollux: ἐπιγουνὶς autem etiam pro genu exponitur à Cicerone, & ἐπιγουνίδες appellantur à Ruffo musculi genubus inhærentes, & apud Pollucem ἐπιγουνὶς dicitur musculus circa genu.

Ε'πιδερμίς. est cuticula sensu destituta & toti veræ cuti supertensa. Sensu differt à vera cute: hæc enim à neruorum extremitatibus dilatatis fit, ἐπιδερμὶς vero à cutis excremento prouenit. Itaque vel sensu caret, vel exigui admodum sensus est, proindeque citra dolorem facile à subiecta cute separatur. Sic dicitur quod supra cutem nascitur, quodque eius veluti quædam efflorescentia sit, sicut τὸ ἐπίθυμον τοῦ θύμου, καὶ τὸ ἐπίθυμβρον τῆς θύμβρας.

» Non autem ἐπιδερμὶς cuticulam tantum, quanquam id proprie significat, sed etiam sub ea cutem veram comprehendit, in qua potius quam in Epidermide pilorum radices sitæ sunt, authore Hippocrate in lib. περὶ φυσ. παιδίου.

Ε'πιδεὶς authore Polluce l.2. dicitur τὸ ἐν μέσῳ σχίσματι σκαιῶν σαρκίον, Caruncula illa quæ in media » muliebris pudendis fissura subsultat: quæ eodem » teste & νύμφη dicitur & μύρτον & κλειτορὶς atque » illa vbi multo magis increuit κέρκος & κέρκωσις, id » est cauda. vide νύμφη.

Ε'πίδεσις. apud Gal. lib.5. meth. est deligationis genus quæ vas aliquod non circumplectitur vt vinculum, sed ex parte suo complexu committit quodammodo vulneratæ partis labra dissidentia. Vide Galen. comment. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον t.1. & 2. vbi illius quædam differentiæ habentur.

Ε'πίδεσμος. dicitur ab Hippocrate fascia summa, quæ primæ superinijcitur: quæ enim proxime partem affectam contingit, ὑποδεσμὶς ab eo vocatur.

Ε'πιδηλὸς ἡμέρα. index dies. Est quartus dies cuiusq; septimanæ, indicans qualis futurus sit septimus. Nam cum iudicia soleāt à natura fieri dierū hebdomadibus, sicut à Galeno demonstratum est in libris de diebus criticis, eaque nisi concocto humore fieri non possint (nulla enim crudi humoris excretio critica est) vt crisim concoctio præcedat omnino necesse est, quoque perfectior cōcoctio fuerit, eo crisim meliorem fore. Itaque vbi concoctionis signa videri incipiunt, spes est propediem futuram crisim: vt si quarto appareant futuram septimo: si vndecimo, futuram decimoquarto: si decimo & septimo, futuram vigesimo, atque ita deinceps alijs septimanis, quemadmodum prodidit Hippocr. aph.24. lib.2. vbi quod de duabus septimanis dictum est quasi sub exemplo de alijs intelligendum nobis reliquit. Itaque in præsagienda crisi, qualis sit cuiusque septimanæ dies quartus, diligenter considerandum est, quem ea de causa θεωρητὸν Hippocr. appellauit: designat enim qualis futuris sit proximus ab eo septimus. Si namque quarto die cuiusque septimanæ signa mortifera appareant, certa pernicies septimo expectanda: contra si illo die salutifera signa se prodant, salus die septimo promittitur. Quod cum in omnibus morbis verum sit, in acutis tamen omnium manifestissime deprehenditur, in quibus mutationes maiores magisque subitæ contingunt. Adeo verum est quod scripsit Hippocrates, septenorum semper quartum diem esse indicem. Quod si fuerit aliter aliquando obseruatum, sciendum id non ex ipsius diei natura, sed alia de causa contigisse. Ex sua namque natura, hoc est, si nihil rarum magnumque vel extrinsecus, vel ex ipsa morbi specie moreque, vel etiam ægrotantis habitu acciderit, quartus omnino septimum qualis futurus sit, declarat, sicut Galen. de diebus criticis lib.1. cap.11. apertissime demonstrauit.

Ε'πιδημικὴ ἡ

Ε'πιδήμιος, ἡ ἐπίδημος νόσος. est morbus communis & à communi causa natus, non tamen patrius & familiaris, sed potius externus & aduentitius. in hoc enim differt ἀπὸ τοῦ ἐνδημίου. Nam vterq; cum πάνδημος, hoc est, communis sit, hic tamen familiaris est alicui regioni & quodammodo vernaculus: ille vero non assuetus, sed à communi causa & insolita natus. habet autem duas differentias: quod alius λοιμώδης est siue pestilens, alius vero mitior, quem generis videlicet nomine ἐπίδημον ἢ ἐπιδήμιον vocari scribit Gal. comment. 1. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, aphor. 9. Sed satius fuerit omnes eas morborum differentias in tabula sub oculos ponere, quemadmodum Galenus distinxit.

Morborum alij

Σποραδικοί. hoc est, dispersi, qui singulos separatim corripiunt. Sunt plures simul morbi vagantes & genere diuersi, quorum alius alium inuadit. Non ab aere, sed à ratione victus nascuntur, quam singuli habent propriam & peculiarem.

Κοινοὶ ἢ πάγκοινοι. hoc est, communes. Sunt certi morbi & singulares qui alicubi vagantur, & multos æque simul corripiunt. Vt autem omnibus sunt communes, sic & causam habent communem, vt aerem quem omnes pariter inspiramus, vel aquæ malæ potum, vel cibum etiam aliquando à cœli intemperie, aut alia de causa vitiatum, aut grauem terræ que exhalationem, vel simile quid, quod vitari nullo modo potest.

- Ἐνδήμιοι ἢ ἐνδήμοι. hoc est, patrij, vernaculi & alicui regioni familiares. Hi in aliqua regione frequentes sunt & perpetui, & omnes ex æquo corripiunt, ob causam quæ omnium communis est. De his agitur ab Hippocrate lib. de aere, locis & aquis.
- Ἐπίδημοι ἢ ἐπιδήμιοι. communes quidem morbi, & à communi causa nati, non tamen patrij & familiares, sed potius externi & aduentitij.
  - Λοιμώδεις. pestilentes. Hi sunt contagiosi & omnium perniciosissimi.
  - Μὴ λοιμώδεις. non pestilentes, sed pestilentibus mitiores. Carent proprio nomine, quanquam Galenus quasi oblitus eorum quæ in proœmio l. 1. Epid. scripserat, asserit alibi eos qui pestiferi non sunt vocari ἐπιδήμους, mutuato scilicet generis nomine, vt plerisque alijs accidit rerum differentijs.

Ἐπιδιδυμίς. est propria & intima testium tunica & illis omni ex parte contigua, dura, crassa & admodum valida. Eius supernæ parti vena atque arteria, sanguinem spiritumque testi deferentia, inseruntur, & multi ab ijs ramuli intra testis corpus peruadunt. Huic alia tunica superposita est, ἐρυθροειδὴς dicta, non eam modo, verum totum etiam testem comprehendens. Dicitur ἐπιδιδυμίς, quod testiculis quos διδύμους vocant, superinducta fit. Male quidā eo nomine testiculi quoddam caput & veluti efflorescentiam significari putant, nominibus manifesto abutentes (id enim παραστάτης vocatur) & ob id in errorem lapsi, quod existiment τὴν ἐπιδιδυμίδα eadem ratione dici, qua τὸ ἐπίθυμον καὶ τὸ ἐπίθυμβρον.

Verumtamen etiam Galen. libr. 1. de semine ἐπιδιδυμίδα esse ait μόριον ἐπικείμενον κατὰ κεφαλὴν ὄρχεως particulam testiculorum capiti adiacentem. Necnon in lex. Hipp. annotat idē μήτραν esse χάλυμμα καὶ οἷον ἔλυτρόν τι quæ ἐπιδιδυμὶς vocetur, esse autē κιρσώδη τινὰ ὄγκον κατὰ τὴν κορυφὴν ἐπικείμενον τῷ διδύμῳ. vuluā esse operculum & velut inuolucrum quod ἐπιδιδυμὶς vocetur, esse vero varicosum tumorem adiacentem testiculorum velut apici.

Ἐπίδοσις. incrementum. vide αὔξησις.

Ἐπιεικές. apud Hippocratem significat verisimile & probabile, vt annotat Gal. comment. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Ἐπιεικέως. significat apud Hippocrat. modice, hoc est, neque perfecte siue omnino vehementer, neque ex toto, sed mediocriter, vt annotat Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Idem præterea author est ἐπιεικῶς in symptomatis vsurpari quæ nec multum spei, nec multum etiam timoris habent.

Sed quodammodo in medio sunt, comment. 3. in prorrhet. part. 67. hoc & sensu hominem ἐπιεικῆ appellamus qui neque summo iure, neque summa licentia vtitur; ita in luxatis articulis quod neque indulgentius neque maiore vi repositum est, sed moderata contentione, ἐπιεικέως reponi dixit Hippocrat. & 3. prorrhet. 64. surdis ἐπιεικῶς parotides fiunt, id est Galeno interprete, Si surditas accidat parotidas fore mediocriter spera, id est moderatas, quæ nec maiores sint quam sustineri queāt, nec minores quam morbo conueniant: Sic & morbus ἐπιεικὴς vocatur qui neq; omnino leuis est neque violentus; Vno verbo τὸ ἐπιεικῶς est inter τὸ σφοδρῶς, ἰσχυρῶς, νεανικῶς, & τὸ ἐπιπολαίως.

Ἐπίθεμα. nihil aliud est quam compositio quædam ex aquis stillatitijs, alijsue liquoribus & speciebus, in quibus pannus mundus vel spongia imbuta, expressaque parti inducitur; nonnunquam etiam pulueres, aliaque simplicia sacculo includuntur qui tepentibus aquis insperſi imponuntur; veteres hæc vocabant μαλάγματα, Recentioribus irrigationes seu irrorationes dicūtur; ἐπιθέματα autem καθαρτικὰ pleraque describuntur ab Aetio lib. 3. cap. 135. & epithemata dysenterica quædam tetrabl. 3. serm. 1. cap. 50. vide μάλαγμα.

Ἐπιθυμίς. à quibusdam dicitur ὁ θύμος, vt habetur apud Dioscoridem.

Ἐπιθυμητικὴ δύναμις. concupiscibilis, appetitrix facultas, quæ & φυσικὴ & θρεπτικὴ appellatur. Est pars animæ irrationalis, cibū, potionem, & omnis generis voluptates appetens. Eius principium iecur est secundum Hippocratem & Platonem, non cor vt Aristoteles existimauit, in quo irascibilis potentiæ sedes est, à concupiscibili tam diuersa, vt eam nunquam adiuuet, sed vna cum ratione repugnantem sæpe habeat. Vbi namque pars ea animæ concupiuit, ratio primū de concupiscentia iudicat. quæ si appetitū sequatur, sponte vna cum ratione accedit etiam irascibilis; sin autem concupiscentiæ aduersetur, continuo etiā insurgit in eā irascibilis, socia rationis & adiutrix.

E'πίθυμον. flos est è thymo duriore satureiæ simili. Capitula habet tenuia, & leuia, & in eis caudiculas quasi capillamenta. Ea vero capillamenta non in thymo solo, sed & in Thymbra, stœbe, lino, hyssopo, vrtica, polio, genista, Chamedry, & compluribus alijs plantis reperiri certum est; verum quod thymo innascitur peculiariter ἐπίθυμον dicitur, vti quod Thymbræ ἐπιθυμβρον; quod stœbe ἐπιστοίβη: ista vero capillamenta sine radice nasci idcirco scribit Plin. quod nullam euidentem radicem habeat, vti neque viscum quod arboribus innascitur; habet autem Epithymum Thymi facultatem, ad omnia tamen est efficacius, exsiccat, & calefacit ordine tertio, humorem expurgat melancholicum, qua vero dosi varij varie sentiunt: Dioscor. cum Galen. lib. 14. meth. illius dragmas quatuor ex aqua mulsa vel sero propinat; Aetius quoque lib. 3. cap. 29. adultis epithymi contusi & cribrati scrupulos 12. cũ passo & aceto mulso ac modico sale exhibet; Auicenna ad 4. aureos progreditur. Cæteri vel ampliore vel parciore dosi ipsum exhibent, & Paul. quidem lib. 4. cap. 26. ad cancrum Epithymum quatuor dragmarum & dimidiæ pondere ex sero vel mulsa porrigit; Libro vero 7. eiusdem dragmas quinque tritas dari scribit ex seri lactis hemina; Oribas. Collectan. lib. 7. c. 27. senas dragmas dare non veretur; Ruffus item in libro de medicamentis dragmas sex & amplius ex vino dulci, Plin. quoque lib. 26. cap. 28. Epitymum aluum soluere testatur à quatuor dragmis ad sex; Mesueus dragmas 7. exhiberi posse tradit: At Actuar. method. lib. 5. idem quod Aetius refert, sed tantum quinque mentionem facit, & ipse Oribas. lib. 1. περὶ εὐπορ. de euacuationibus agens quæ sanis conueniunt binas tantum dragmas in oxymelite propinari voluit, similiterque synops. lib. 1. cap. 17. eiusdem triti & cribrati binas vult exhiberi dragmas ex vino dulci, aut plus eo, cum melle sale admisto.

E'πικανθίδες. oculorum ambo anguli, qui & ἐπικανθίδες & κανθοὶ vocantur. vide ἐπικανθίς.

E'πίκαιρος. maior & grandior apud Hippocratem, & qui vim in re quacũque magnam habet: quemadmodum nerui qui non longe distant à spinæ medulla & maxime pleni sunt, dicuntur ab eo ἐπικαιρότατοι, sicut annotat Galen. comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων, & comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Sic lib. 2. de Diæta in acut. t. 51. ἕλκος ἐπίκαιρον vlcus appellat magnum & insigne, quod propter loci naturam tale est vt exponit Galenus.

E'πικαταίονησις, vel καταίονημα. irrigatio dicitur, illa quas ob causas vtamur docet Aet. tetrab. 1. serm. 3. c. 172. vide infra καταίονησις.

E'πικαταγγίσαι. ex vno vase in aliud transferre. dicitur & καταγγίσαι. Nam τὸ ἀγγίσαι significat euacuare.

E'πίκαυμα. dicitur à Galen. ἐν τῇ εἰσαγωγῇ, exulceratio tuniculæ in superficie inustæ, vel etiam profundius: quod vlceris genus Scribonius Largus vstionem appellat, alij etiam inustionem. Sed aduertendum est duo vlcerum genera hoc vno nomine apud Paulum & Aetium designari. Scribit enim Paulus ἐπίκαυμα vlcus esse oculi sordidum, impurum, crustosum, quod dum repurgatur, sæpe humores oculi effluunt. Id vero ab Aetio non ἐπίκαυμα sed ἔγκαυμα appellatur. Vocat enim ἐπίκαυμα vlcus superficiarium, cũ videlicet nigrum oculi in superficie exasperatum inustum fuerit, & coloris cinerei euaserit, cuius vlceris non meminit Paulus.

E'πικεράς. fœnum græcum apud Hippocr. Dicitur & αἰγόκερας siue αἰγόκερως.

Alijs nominibus dicitur τῆλις, καλλίκερας, βούκερας.

E'πικεραστικόν. vocari potest, quicquid paulatim bonum succum sufficit in locum mali vitiosique succi paulatim vacuati. In hac enim significatione Galen. ἐπίκρασιν vsurpauit. Proprie vero dicitur medicamentum temperãs & obtundens malignitatem vel morsum humorum in aliqua parte contentorum, veluti vua passa mordentes mediocriter stomachum humores obtundit apud Galen. lib. 2. de alimentis. Idem medicamentorum genus etiam κατακεραστικὸν appellatur. Vide ἐπίκρασις.

E'πίκνησις. dicitur scarificatio, scalptura siue incisio quæ per summas partes fit.

E'πικοιλίς. cilium vt interpretatur Gaza, quo nomine veteres extremum ambitum genæ superioris designarunt.

E'πικοίμασις. in partem decubitus aut dormitio dicitur.

E'πίκρασις. est ratio curandæ cacochymiæ, seu potius, vt ait Galen. cacochymiæ curatio, per quam vt scribit lib. 9. meth. paulatim vacuatur quod vitiosum est, inque locum eius paulatim quod bonum est reponitur. Est enim in vniuersum duplex omnis curationis ratio. Aut enim in totum summouetur vitium, si & vires valent & humor concoctus se facile educi patitur: aut si vires imbecillæ sunt, vt confertim factam vacuationem admittere nequeant, vel humor propter cruditatem non sit futurus obediens medicamento, tunc vbi eum attemperaueris, tenuaueris, mitificaueris, paulatim educere oportebit, inque locum eius benigniores sufficere. Quanquam non est necesse ἐπικράσει vacuatione perfici. Nam quę etiam in corpore manent, alterari mitigariq; possunt, permissa soli naturæ vacuatione, quæ eorum partem vel conuertat in corporis alimentũ, vel per aluum, vrinas, sudorem aut aliter expurget. Hæc quidem curandi ratio proprie ἐπίκρασις appellatur. Atque in eo sensu accipiendum est quod scribit Galenus de vinis fuluis li. 12. meth. ἐπικεραστικοὶ δ' εἰσὶ καὶ θρεπτικοί. Id enim postea interpretatur, dicens, τρέφουσι δ' μᾶλλον, καὶ κακοχυμίαν ἐπανορθοῦνται. hoc est, magis autem nutriunt, & humoris vitium emendant. Quod non videtur Linacer animaduertisse, de mixtione non de hac quam tractamus ἐπικράσει interpretatus.

E'πικρατητικὴ δύναμις. facultas coercendæ ac retinendæ alui, vt apud Galen. lib. 11. simpl. medic. vbi de iure gallinarum & gallorum loquitur: ἔχει μὲν τ' ἀλεκτορίδων ἁπλῶς ζωμὸς ἐπικρατητικῆς ἐστὶ δυνάμεως, ὥσπερ ὁ τ' παλαιῶν ἀλεκτρυόνων ὑπακτικῆς. hoc est, gallinarum autem simplex ius facultatem habet retinendæ alui, sicut veterum gallorum sistendi. Quam sententiam ita Paulus refert. lib. 7. Vt manifeste appareat, legendum esse apud Galen. ἐπικρατητικῆς, non autem ἐπικεραστικῆς.

E'πικρατεῖν. Galeno idem aliquando significat quod ἀποκρατεῖν, id est, coercere & retinere vide ἀποκρατεῖν.

E'πικτήνιον. ἐπίσιον. pars muliebris quæ pubes dicitur, apud Hippocratem.

Dicitur quoque locus supra pubem, sed & supra κτένα, id est, pubem lanugo quædam solet subnasci quæ hæc ratione ἐπικτήνιον primaria, si-

» gnificatione iure nuncupatur ; ita idem ipſum
» nomen villi ſortiuntur, qui dũ apparatur crudum
» linum pectine, pectini adhæreſcentes, remanent
» molliuſculi apud Hippoc. 1. γυναικ. & Galen. ἐν
» γλώσσαις.

Ἐπικύημα. eſt fœtus alter grauida iam muliere conceptus. Id quod fit, vt ſcripſit Hippocrates, cum fœtu iam concepto non clauditur exacte vterus, ſed ſemen aliud etiam poſtea intro admittit.
» Superfœtatum dicitur à Plin. quaſi quod ſuper
» vterum concipitur à voce ἐπικυΐσκω.

Ἐπιλάμψιες. habetur hoc nomen apud Hippocratem lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. Id nonnulli interpretantur mutationem temperamenti ad calidius & ſiccius: hoc enim ætatis progreſſu velut flamma effulget. Alij vero interpretantur corporum perfectionem, quod iuuenes per ætatem euadant carnoſiores, magis adulti, colore formaque gratiores, & viribus ingenioque præſtantiores, vt quodammodo fulgere videantur. Verum eo loco alij non ἐπιλάμψιες, ſed ἐπιλήψιες ſcribunt, aut ἐπιλάμψιας αὐτὶ τῶν ἐπιληψέων interpretantur, vt annotat Gal. comment. 1. in eum librum.

Ἐπιληψία. comitialis morbus. Eſt conuulſio totius corporis non perpetua, cum mentis & ſenſuum oblæſione. Eam moleſtæ rei ſenſus inuehit, & cerebro noxiæ tum quantitate tum qualitate. Quantitas quidem cerebro grauis eſt, eiuſque vim expultricem excitat, conſiſtitque in humore vel pituitoſo vel melancholico, ſed fere ſemper frigido, craſſo & viſcoſo. Quem tamen non adeo multum eſſe oportet vt penitus obſtruat, vimque ipſius cerebri exuperet, alioqui non epilepſiam ſed apoplexiam potius pareret, ſed quantitate mediocrem, vt ad eius depulſionem, quam natura totius corporis cõcuſſu molitur, cerebro vires adhuc ſuppetant. Qualitas vero maligna & venenata, & virtuti animali infeſta eſt, ſiue à veneno ſumpto, ſiue ab vlcere cacoethe cerebri, vel ſubiectarum partium, ſiue ab alia affectione, vt ventriculi cruditate & largo meri potu proficiſcatur. Itaque vbi eorum aliquid in cerebro præter naturam fuerit, ipſum mouendi ſentiendique principium in ſeſe recurrit & contrahitur, atque ita totius corporis conuulſionem inducit. quinetiam eam à ſe amoliri contendit, crebra & inæquali cerebri totiuſque corporis concuſſione. Apparent enim manifeſto in eo morbo hæc duo ſymptomata, conuulſio concuſſioque tanta, vt ſpumam etiam eliciat. Valido in motu humor qui in cerebro continetur exagitatus, non aliter quam oui candidum, ſpumam creat. Sunt autem (quanquam loci affecti nullum ſignum apparet) cerebri ventriculi, anterior maxime & poſterior, huius mali ſedes, in quibus ſpiritus gignitur atque continetur, primum animæ inſtrumentum, tum in ſenſilibus actionibus omnibus, tum in ijs quæ à conſilio & voluntate prodeunt. Spiritus igitur cum laboret & veluti attonitus in depellenda morbi cauſa verſetur, alias interim functiones deſerat neceſſe eſt. Quare non imaginari, non ratiocinari, non meminiſſe poteſt. Et quia ſe fere totum in ſuos ventriculos tanquam in arcem recipit (quod & ſpiritui vitali caloríque accidit, ſi quid cordi moleſtum eſt. tunc enim in cordis ventres ſpiritus calorque vitalis ſe recipiunt, reliquis partibus calore deſtitutis & frigentibus) idcirco ægri neque vident neque audiunt, neque aliter omnino ſentire poſſunt, ſed facultate priſtina deſtituti muſculi vrinam, ſtercus, & ſemen quaſi reſoluti profundũt. Horũ enim ſymptomatum ego potius eam cauſam eſſe exiſtimo, quam cerebri ventriculorum obſtructionem. Nam preterquam quod non eſt, tanta ventriculorum obſtructio (qualis in apoplexia eſſe perhibetur) vt curſum prorſus intercipiat ſpiritus animalis, certum etiam eſt eam nõ eſſe communem omnis epilepſiæ. Tres enim cum ſint, authore Galeno, comitialis morbi differentiæ, vna omnium frequentiſſima cerebri propria eſt, hoc eſt, ab humore in ipſo cerebro genito aut cumulato: altera ab ore ventriculi, affectu ſcilicet ab eo ad cerebrum per conſenſum aſcendente: tertia vero à quauis alia parte, à qua affectus ipſe incipiens, ſentiente ægro ad cerebrũ vſque conſcendit. Ac primam quidem Galenus docuit à craſſo viſcoſoque humore fieri ventriculos obſtruente atque impediente ne ſpiritus animalis, qui in ijs continetur, inde exire poſſit. Quod quidem vt in ea ſpecie verum ſit, in reliquis tamen duabus verum eſſe nequit. Quandoquidem neque ab ore ventriculi, neque ab alijs partibus, vt vtero, & (quod ſe in duobus vidiſſe Galenus ſcripſit) crure, talis humor ſurſum ferri poteſt (hic enim præter naturam motus eſſet) ſed vel vapor, vel tenuis & ſpiritalis quædam ſubſtantia, vaporis in modum ſurſum aſcendens, vel nuda quædam qualitas, alteratis per continuationem partibus cerebrum petens, quemadmodum Pelopem præceptorem ſuum diſſerentem Galenus ſe audiuiſſe prodidit, epilepticæ conuulſionis, reliquorumque ſymptomatum cauſa eſt. Ea igitur cum obſtruere ventriculos non poſſit, conuulſionem tamen & concuſſionẽ vehementem totius corporis nihilominus inducat, patet ea ſymptomata ab obſtructione non fieri, ſed à rei triſtis & infeſtæ ſenſu, facultate animali in ſuum principium ſe recipiente, quodque nocet à ſe depellere tentãte. Eorum autem quæ nocent, ſicut initio propoſuimus, duplex eſt differentia. Aliud enim copia, aliud qualitate nocuum eſt. Sed copiam quidem in epilepſia non oportet eſſe tantam, vt prorſus obſtruat, & vim cerebri expultricem exuperet, ſed mediocrem, vt in eam natura valeat inſurgere. Virtus enim propter copiam nimium oppreſſa, & veluti coarctata, non habet ſpatium quo ſe moueat, inſurgatque ad excutiendum humorem totius cerebri ventriculis infarctum. Ob id namque in apoplexia concuſſio illa corporis exagitatioque fieri nequit, futura alioqui, ſi minus eſſet humoris. Eſt enim hoc precipuum inter apoplexiam epilepſiamque diſcrimen, quod & inter paralyſim tremoremque eſſe animaduertitur. In hoc enim tremor epilepſiæ quodammodo ſimilis eſt, ſicut paralyſis apoplexiæ. Ergo vt tremoris cauſa non eſt obſtructio, ſed ſuperfluus tantum humor naturæ grauis, & grauitate duntaxat non etiam obſtructione, ſicut in paralyſi, motũ conatuſq; naturæ impediens, ita in epilepſia iudicare licet, humorem qui copia ſua cerebro nocet, non ea ratione epilepſiam aliaque eius ſymptomata excitare, quod obſtruat, ſed tantum quod grauis & moleſtus cerebro exiſtat. eoque fieri vt inde concitata facultas animalis in ſuum principium ſe recipiat, quo tota in eius depulſionem poſtea incumbat. Non eſt igitur omnis epilepſiæ cauſa obſtructio, ſed quemadmodum ſingultum, inquit Ga-

lenus, generari aliquando cernimus, sic etiam epilepsiam quandoque fieri putādum est. Si Galenus piper plus æquo edisset, ilico singultu se correptum fuisse memoriæ prodidit. Proinde existimauit similem quemdam in cerebro motum fieri posse, qualis aliquando stomacho singultiente accidit, atque acrem quoque humorem non modo singultum, verum etiam conuulsionem per vniuersum corpus excitare, ipsumque neruorū principium, quo à se expellat quicquid molestiam exhibet, isto motu concuti. Motus hic vniuersalis quidem diuturnus est, vt qui à pueritia maxime incipiens (qua de causa, opinor, Hippocrates lib. de aere, loc. & aquis, πάθος παιδίων, hoc est, puerilem morbum appellauit) fere semper consenescat: particularibus vero accessionibus, inter acutos, qui sine febre sunt, à Gal. numeratur. Eundem morbum veteres νόσον μεγάλην & ἡρακλείαν & ἱερὰν, hoc est, morbum magnum, Herculeum & sacrum vocarunt, ijs nominibus eius magnitudinem designantes. Latini comitialem dixerunt, quod in comitijs & hominum frequentia maxime inuadat.

» Plato in Timæo νόσημα ἱερᾶς φύσεως, id est, mor-
» bum sacræ naturæ appellauit; & quo sensu Græ-
» ci μεγάλην νόσον hunc appellarunt, hoc & nostrates
» morbum altum vocare solent; Cur & ἱερὰ νόσος
» dicatur, afferuntur aliæ rationes ab Aretæo, vt
» coniecturæ tamen, Trallianus vero sic nomina-
» tum scribit hunc morbum διὰ τὸ ἱερὸν καὶ τίμιον εἶναι
» τὸ ἐγκέφαλον, quod sit crebrum sacrum atque ho-
» noratum: Idem cur epilepsia dicatur rationem
» reddens, postquam epilepticos nec audire, nec
» videre, nec intelligere, sed omnium sensuum fa-
» cultate destitutos iacere dixit nihil differentes à
» mortuis, subiungit, διὰ τοῦτο καὶ ἐπιληψίαν τὸ πάθος
» ἐκάλεσαν, διὰ τὸ ἐπιλαμβάνεσθαι καὶ κρατεῖσθαι αὐτῶν
» τὰς αἰσθήσεις: hunc idcirco morbum epilepsiam
» vocarunt quod ab illo sensus corripiantur & vin-
» cantur; denique quod ad varias eius appellatio-
» nes spectat, etiam à Plauto in Captiuis epilepsia
» dicitur morbus qui insputatur vt censuere non-
» nulli, fulti authoritate Plinij, qui lib. 10. ca. 23. &
» lib. 28. cap. 3. id disertissimis verbis monstrare
» videtur: Cæterum hoc insuper de epilepsia ad-
» notandum Aristotelem 31. parte problem. 27. &
» 28. minime verum dixisse dum solum hominem
» epilepsia prehendi inquit, siquidem Hippocrat.
» lib. de sacro morbo demonstrans eam non im-
» mitti à Deo, vt existimabant plerique, id probat
» quia pecudes & præsertim capræ ea frequentissi-
» me corrupiantur, illarum siquidem mortuarum
» capita si incidantur, humore aquoso male olen-
» te plena inueniri: idem quoque in problematis
» Plutarchus asseruit, referens sacerdotes propter
» hunc morbum à caprinis carnibus abstinuisse:
» Immo & Absyrthus etiam equos hoc corripi
» morbo dixit, quanquam eum σφακελισμὸν vocat:
» Sunt & qui referant feles & Graculos & accipi-
» tres: Plin. vero lib. 10. cap. 13. manifesto errore
» inquit inter animalia solam coturnicem epilepsia
» tentari; nisi dicamus; in homine morbum comi-
» tialem haud esse eiusdem generis, sed alterius si-
» milis: Doctissimus Dalechampius canes &
» arietem hoc morbo interemptos se vidisse com-
» memorat.

Ἐπιλογισμός. est communis ratio & omnium assensu comprobata, vt definit Galen. vel est ratio apparens nec recedens ab his quæ manifesta sunt, sed illa semper vsurpans, vt idem ait libr. de sectis. Huiusmodi rationes multæ habentur apud Hippocratem in prognost. vt quæ à facie ægri & signis alijs euidentibus sumuntur.

Ἐπιμήδιον. vindicta Romanis. caulis est non magnus, hederæ folijs denis vel duodenis, neque florem neque fructum ferens, radice tenui, nigra, graui odore, gustu fatuo. Refrigerat & humectat.

Vide Dioscor. lib. 4. c. 19. Galen. simplic. 6. «
Plin. li. 27. c. 9. nam epimenidium perperam pro «
epimedium apud eum legi existimatur. «

Ἐπιμηλίς. est alterum genus mespili, vt ait Dioscorides, in Italia nascens, quod à rusticis, vt scribit Galenus, vnedo vocatur, & plurimum in Calabria nascitur. Est autem arbor mali similitudine, folio tantum minor, ferens pomum rotundum esculentumque, adstringens & tarde maturescens. Dicitur à quibusdam alio nomine σητάνιον. Galenus quoque author est eandem etiam ἀμαμηλίδα dici.

Ἐπιμήνια. idem quod καταμήνια de quo suo loco. «

Ἐπιμυλὶς. ἢ ἐπιγονατὶς. vide supra ἐπιγονατίς. »

Ἐπινενευκὼς σφυγμός. annuens siue innuens pulsus dicitur à Latinis interpretibus. Idem vero & ἀφινενευκὼς ab Archigene dictus est. Species est pulsus inæqualis in vna pulsatione & diuersis arteriæ partibus, quoties pulsus magnus circa duos medici digitos medios sentitur, minor autem ab extremis. Sic enim appellauit Archigenes, volens indicare diastoles breuitatem cum vtriusque extremi quadam ἐπινεύσει, hoc est, inclinatione. Neque enim vt præcisis affatim, sed veluti inflexis vtrinque partibus in breue contrahitur, fitque μύουρος, hoc est, decurtatus magnitudine, secundum extremam vtramque sui partem. Hic pulsus proprius est marcescētium ex inflammatione quæ discussa non sit, nulli eorum conueniēs qui aliam ob causam in marasmū inciderint, vt scripsit Galen. in Isagoge pulsuum. vide μύουρος.

Ἐπινέφελον ἔστιν ἢ ἐναιώρημα. vide νεφέλη.

Ἐπινυκτίς. pustula est, vt ait Celsus, pessima colore vel subliuida, vel subnigra, vel alba, suo videlicet humori similis, circa quam vehemens inflammatio est: & cum adaperta est, sanies inde defluit & reperitur intus exulceratio mucosa. Dolor in ea supra magnitudinem eius est: neque enim ea faba maior est. Oritur in eminentibus partibus, suaque sponte erumpit, & fere noctu, vnde nomen quoq; ei ἐπινυκτὶς impositum est, sicut etiā placet Galeno. Scribunt autem Paulus & Aetius eam nō magnopere per diem excruciare, sed noctu grauissimum ciere dolorem atque inde nomen habere. Vera autem est vtraque ratio: nam qua hora orta est, eadē exacerbari verisimile est. In reliquis cum Celso consentiunt, scribentes ἐπινυκτίδας vlcuscula esse sponte erumpentia, phlyctænis similia, subrubra, ex quibus ruptis sanies cruenta effluit. Nec obest quod ille pustulas, hi vlcuscula dixerint: sunt enim & ipsæ pustulæ vlcuscula: nec similiter quod Celsus varij coloris, hi subrubra dixerint, quoniam sub istis & subliuida & subnigra comprehēduntur. Omnis enim sanguis etiam biliosus (à quo subrubrū illum colorem fieri verisimile est propter dolorum vehementiam, quod à bile dolor omnium vehementissimus sit) sub cutem effusus, facile in eos colores mutatur. Qui enim ab atra bile talis est, non habet fere magnum dolorē adiunctum,

quantum inuehunt epinyctides. An vero & albæ tantum inferre valeant, dubitari potest, nec de eo tantum, sed an albæ etiam omnino sint, præsertim cum scribat Celsus circa eas vehemētem inflammationem esse. Preterea tum hi, tum Celsus saniem ijs ruptis emanare scribunt, nec illi negant in fundo vlcerum mucosum quid reperiri. Quod vero bilis mista sanguini dolorem non moueat nisi cum mouetur, quodque noctu interdum moueri soleat, declarant & febris tertianæ & hemicraniæ accessiones aliquando per noctem contingentes statis periodis.

» Plin. ἐπινυκτίδας pustulas liuentes ac noctibus
» inquietantes appellat.

Ε'πινώτιον. scapula. ἡ ὠμοπλάτη.

Ε'πίπαγος. dicitur Dioscor. lib. 1. cap. 182. succus qui
» inciso arboris cortice manans concrescit & con-
» gelat; dicitur & in rebus quæ coquuntur, ipso-
» que adeo lacte id quod superstat & innatat, ceu
» & id quod ex casei coagmento resultat, quod λί-
» πος ἐπιγινόμενον ἐπὶ τοῦ τυροῦ τοῦ ἐν τοῖς κεραμίοις συγκει-
» μένου pinguitudinem caseo suprastantem in fictili-
» bus vasis existenti, dixit Galen. 3. κτ' τόπ. c. 1. dici-
» tur & ἐπίπαγος apud Paul. lib. 4. cap. 53. crusta, id
» est, eschara quæ medicamento aut cauterio in-
» ducta est, id est ἐπιπηγνυμένη.

Ε'πιπακτίς. frutex est pusillus, exiguis folijs. Valet aduersus venena & iecinoris vitijs vtilissima est. alio nomine ἑλλέβορίνη. dicitur.

Ε'πιπαστὰ φάρμακα. medicamenta quæ insperguntur. dicuntur & καταπαστὰ, de quibus vide suo loco.

Ε'πίπεδον. sic dicitur ἄκινος authore Plinio. Hanc Hippocrates lib. περὶ ἑλκῶν aduersus tumores & inflammationes commendauit. refrigerat enim & modice adstringit. Sunt tamen qui eo nomine ἀείζωον intelligāt, quod πετροφυὲς à quibusdam dici Dioscorides scripserit.

Ε'πιπεφυκὼς χιτών. adnata tunica. Est tunica oculi extima orta ex pericranio, oculum continens & vicinis partibus alligans. Sic dicta est quod alijs quæ oculum constituunt tunicis forinsecus sit adnata. Ea oculum vniuersum non complectitur, sed à lateribus tantum, adhærescens corneæ tunicæ eamque complectens, ad iridem vsque progreditur. quo cum peruenerit, summa tenuitate euanescit, nec ad pupillam vsque extenditur, ne visioni officiat, vulgus coniunctiuam appellat. Vocatur autem à Græcis & περιόστεος & περικράνιος ὑμήν. vt scribit Galenus.

Ε'πίπηχυ. pars cubiti superior, sicut ἀγκὼν inferior.

Ε'πίπλασμα. idem quod κατάπλασμα de quo suo loco.

Ε'πιπλεκόμενοι πυρετοί. febres implicitæ: apud Galen.
» lib. 2. de crisib. & lib. 1. de different. febrium, sic
» dicitur species compositarum febrium, quando
» ita simul miscentur, vt tamen vnaquæque seor-
» sim consistat, & essentiam suam habeat, ita vt di-
» uersis horis incipiant, & diuersis desinant, licet
» accessionum singularum partes quædam in idem
» tempus concurrant; de his & illarum differentijs
» vide plura in voce σύνθετοι πυρετοὶ, vbi omnes
» compositarum febrium differentias explicui-
» mus.

Ε'πιπλοκή. dicitur mixtio febrium implicitarum quę
» supra exposita est.

Ε'πιπλοκήλη. est delapsus omenti in scrotum. Morbi genus est in situ præter naturam. Est autem herniæ species, cuius cum sint plures differentiæ, hæc ab ipsa parte quæ excidit & tumorem facit sortita nomen est. Descendit autem id rupto laxatoue peritonæo, sicut & intestinum, præsertim quibus longius fuerit: multis enim breuius est.

Ε'πιπλοόμφαλον. Galeno dicitur in Definit. Medicis «
quando omentum in vmbilicum decurrit. «

Ε'πίπλοον ἢ

Ε'πίπλουν. omentum. Est pars membranosa, dupla, pluribus neruis, arterijs venisque intertexta, intestinis incumbens. Id secto peritonæo primum venit in conspectum, ac primo quidem obtutu nuda simplexque membrana apparet: sin totum eius corpus contempleris, multis præterea venis, arterijs, neruis, plurimoq; etiam adipe eam constare deprehendes. Ac venas quidem habet ab ea magna τῇ ἐπὶ ταῖς πύλαις, quam portam vocant. arterias vero ab illa arteria quæ secundum lumbos descendit: neruos autem à sexta cerebri coniugatione, eiusque ramis qui in iecur, lienem & ventriculum feruntur. Ad quorum vasorum tutelam natura illi glandulosum corpus, καλλίκρεας & πάγκρεας dictum, inseruit, inferiori eius membranæ ad fundum ventriculi innatum, vt illorum diuaricatio securior redderetur. Ita instructum omentum reti non est absimile, proindeque & γαγγαμὼν & σαγήνη à plerisque dictum fuit. Nascitur à peritonæo, duplumque est, tunicis videlicet duabus constans densis, tenuibus, sibique incumbentibus, nec vsquam secum vnitis, ex quo peræ aut marsupio Galenus ipsum comparauit. Dorso ad vndecimam thoracis vertebram, & iecinoris cauo, & ventriculi fundo, & duodeno intestino, & lieni & colo ligamentis adhæret, reliquis autem intestinis prætenditur & quodammodo ἐπιπλέει, hoc est, innatat: vnde & nomen habet. Vsus eius maximus est vt ventriculum, cuius fundo incumbit, foueat, innatumque calorem etiam per inediam tueatur, deinde vero vt venæ portæ ramos quoquo versus protensos, sibique implexos fulciat, & arterias pariter neruosque proximis ipsi partibus inserendos tuto deducat.

Ε'πιπλοκομίσται. omēti gestores, scilicet quibus omentum in scroti meatum incidit authore Gal. administrat. anatom. lib. 6. c. 5.

Ε'πιπνεῖν. superinspirare seu inspirationem ingemi- «
nare. «

Ε'πιπλάζων. significat apud Hippocrat. idem quod πλεονάζων, hoc est, redundans, vel quod syncerum est alijsque impermistum, vt annotat Galenus comment. in librum de natura humana.

Sed & ἐπιπλάζειν 1. Epidem. eleganter dixit «
Hippocr. de humoribus ex magna redundantia «
fluitantibus, & per summa apparentibus ac ex- «
tantibus quod copiæ plenioris nota est. «

Ε'πιπόλαιον τραῦμα. vulnus dicitur quod in superficie «
tantum corporis alicuius extat, non autem in ip- «
sius corporis profundum penetrat; Sic ἐπιπόλαιος «
ὕπνος apud Dioscor. Cui opponitur βαθὺς; & δί- «
ψα ἐπιπόλαιος, & ἐπιπολαιότερον ὀστὸν apud Hippocr. «
os dicitur quod minus profundum est, sed in su- «
perficie extat; & ἐπιπόλαιος ἔμετος apud Diosco. «
lib. 3. cap. 67. id est in superficie, vel ex summo «
stomacho exurgēs vomitio, vt exponit Marcell. «
vel leuis vomitio vt alij, vel vomitio eorum quæ «
in summo ventriculo fluitant vt Sarracenus; vel «
vomitio quæ in promptu paratoque est, & fre- «
quentia in familiarem quamdam consuetudi- «
nem abijt, vt Moibanus ad εὐπόριστα Dioscoridis «
notauit. «

Ἐπίπονον ἔργον. Vide ἔργον.

Ἐπιτόνως significat apud Hippocrat. idem quod ἀσυμφόρως. vt annotat Galen. comment. εἰς τὸ ά τ῀ ἐπιδημιῶν.

Id est, de ijs dicitur quæ implacide & intoleranter affligunt, quibus opponit Hippocr. ὀρθοστάδην νοσεῖν.

Ἐπιπυρέξαντες. insuper febrientes dicuntur, hanc autem vocem Hippocr. in Coac. lib. 3. aphor. 20. de illis protulit non quibus febris augetur, sed quibus illa quæ desierat redit, τὸ ἐπὶ significante iteratam febris accessionem & recidiuam, vt docuit Gal. 1. prorrhet. 1.

Ἐπιπωρώματα. sunt tophi aut calli tophacei in artubus enati qui πῶροι dicuntur, & ἐπιπώρωσις callosa durities apud Aretæum.

Ἐπισαρκίδιος. sic quidam legunt libr. 4. de Diæta in acut. pro hydropis specie quæ ἀνάσαρκα dicitur, alij legunt ὑποσαρκίδιος.

Ἐπίσιον. pubes. pecten. Idem quod ἥβη καὶ ἐφήβαιον. alij aqualiculũ interpretantur. scribitur & ἐπίσειον.

Ἐπισημασία. dicitur ipsum principium siue insultus accessionis febrilis, in quo ægri solent horrere, refrigerari, oscitare, pandiculari, dormitare, aut alia quædam his similia pati. Est autem insultus accessionis, vt explicat Galen. lib. de morb. temporib. tempus indiuisibile, exacte iam primum, quo ista fore quæ retuli, solent oboriri: horum si quod ægri senserint, iam accessionẽ adesse, quasi eo signo præsentiunt, eamque ob causam tempus id ἐπισημασία, hoc est, significatio, nominatur. dicitur autem & εἰσβολὴ παροξυσμοῦ. Ac eiusmodi quidem accessionis significatio, quæ scilicet cum talibus signis inuadit, simpliciter ἐπισημασία appellatur, estque febrium putridarum propria. Verum habent & suam ἐπισημασίαν hecticæ febres, sed ab illa differentem: ea autem est vna fere hora vel duabus post assumptum cibum, quo tempore qui hectica febre laborantem tetigerint, quandam febris veluti accessionem deprehendent, calorem & pulsuum magnitudinem atque celeritatem intendi sentientes, nec quicquam tamen eorum obseruantes accidisse, quæ solent in putridis febribus euenire, hoc est, non horrorem, non extremitatum refrigerationem, non dormitationem, non aliquam pigritiam aut aliquam omnino inæqualitatem in calore aut pulsu, sed neque paruitatem neque debilitatem, neque aliud quid simile. Ideo hæc quia ἐπισημασία non est, non absolute, sed cum addito, ἐπισημασία ἄδηλιστος nominatur, quod careat ijs angustijs molestijsque, quibus alij grauiter premuntur per initia accessionum. Est autem hæc febrium hecticarum propria, vt docet Galen. lib. 1. de differentijs febrium c. 9.

Ἐπισκληρεῖς. induratis apud Hippocr.

Ἐπισκύνιον. vocatur extrema frõtis ruga, quam oculis superinducimus, quoties attentius aliquid cogitamus, aut erubescimus, vt scripsit Ruffus. Sunt autem qui partem eam carnosam quæ supercilijs subiecta est, ἐπισκύνιον appellent. Nicandri Græcus scholiastes, in Theriacis ἐπισκύνιον interpretatur τὸ ἐπάνω τ῀ ὀφρύων, hoc est superciliorum extremum. Id quod Nicander simplici nomine σκύνιον dixit. Gaza supercilium interdum apud Aristot. vertit.

Obiter adnotandum quod apud Xenophontem legimus κομμοῦν περὶ τὸ ἐπισκύνιον Geometriam exercere in supercilijs pro fuco dictum.

Ἐπισπαστικὸν φάρμακον. attrahens medicamentum, quod alijs etiam nominibus ἑλκτικὸν καὶ ἐξιπωτικὸν appellatur. de quo vide in dictione ἑλκτικὰ φάρμακα. Sunt autem multa eius generis medicamenta, quorum nonnulla habentur apud Galen. lib. 6. τ῀ κτ̀ γένη. & apud Scribonium Largum certũ quoddam emplastri genus ἐπισπαστικὸν ab eo appellatum nomine sui generis, quod aperit & educit pus, aut si quid aliud subest.

Ἐπισπαστικαὶ καὶ διαφορητικαὶ ἔμπλαστροι. dicuntur emplastra ad extrahendum & discutiendum, quibus scilicet virtutes sunt ea quæ in alto latent attrahendi, & attracta digerendi. Constant autem inquit Galen. 6. κτ̀ γένη. cap. 13. ex simplicibus medicamẽtis quæ humorum superfluitates ex profundo in cutem extimam possunt attrahere & attractas digerere.

Ἐπίσταξις. dicitur Hippocrati repetita sanguinis è naribus stillatio.

Ἐπίστασις. dicitur apud Hippocr. aphor. 34. & 35. lib. 7. id quod insidet & supernatat vrinæ, siue bulla, siue pinguedo, siue quid aliud.

Ἐπίσχημος. cunctatrix, cogitabunda, hæsitans, apud Hippocratem.

Ἐπιστροφεύς. primæ vertebræ nomen fuit apud antiquos medicos. Nam ea super secundam vertitur, veluti super axem quendam. quam ob causam etiam hæc ἄξων à veteribus dicta est.

Ἐπισχίον. os transuersum & latum in imo ventre quod pubi subiacet & munit intestina: Latine pecten & os pubis dicitur.

Ἐπισχόντες. dicuntur quibus accessio febrilis subsistit, cunctatur, inhibetur aut differtur.

Ἐπισχνὸς ὀφθαλμός. oculus puluisculosus, puluerulentus qualem phreniticos habere ait Hippocr. 1. prorrhet. p. 17.

Ἐπίτασις. dicitur ab Hippocrat. ἡ ἀρχὴ τοῦ παροξυσμοῦ, hoc est initium accessionis, vt annotat Gal. comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Sed vocis huius significationem videtur aperuisse Cæl. Aurelian. lib. 4. τ῀ χρον. c. 3. dum inquit, Cum adhuc noua vel emergens fuerit passio nec plurimi temporis sed in superpositione constituta quam Græci ἐπίτασιν vocant, erit eo tempore, & cætera.

Ἐπιτηδεύματα. Latinis proprie vitæ instituta appellantur, vitæ rationes & studia Galen. vero 3. de symptomatum causis, ἐπιτηδεύματα vocat, equitationes piscationes, Venerea, Balnea, deambulationes, nauigationes, venationes, & simpliciter omnia in quibus aliquid corpore efficimus.

Ἐπιτίθεσθαι ἡ γαστήρ. dicitur fluxa aluus quæ non sinit quiescere, hinc dictum elegantissime ab Athenæo lib. 8. de Diogene, Cynico, quod ὠμὸν πολύποδα καταφαγὼν ἐπιθεμένης αὐτῷ τ῀ γαστρὸς ἀπέθανε, polypodem crudum cum comedisset hinc aluo superurgente interijt, quem Laertius dixit χολερικῶς ληφθῆναι: Censorinus quoque in choleram solutus est, inquit, vimque illius morbi appositissimo verbo author expressit, ἐπιθεμένης τ῀ γαστρός: Est vero ἐπιτίθεσθαι instare & persequi aliquem atque vrgere, idiomate nostro vulgari dicimus, *donner la chasse*.

Ἐπίτοκος. illa dicitur quæ sub tempus partus existit interprete Budæo.

Ἐπίτρητον. sic dicitur à quibusdam ἡ ἄχυρος.

Ἐπὶ τρίων. ossis nomen est apud Ruffum, illi suræ ossi super impositum, quod à figura κυβοειδὲς, id est cubicum nominatur.

Ἐπιφάνεια

E'πφαίνεια χρωστικὸν. apud Dioſcorid. lib. 2. cap.
» 172. dicitur de ardoribus peruſta corporis ſu-
» perficie ; ſeu de febris ardore , æſtuque in-
» feſtata ſumma cute quàm à ſucco cucurbi-
» tæ emendari inquit Dioſcor. & Plin. lib. 20.
» cap. 3.

E'πφαινόμενα σημεῖα dicuntur ſigna quæ vnà ſta-
» tim cum morbo non apparent , ſed ipſi ſu-
» perueniunt vt ſputum pleuritidi : Sunt au-
» tem ea triplicia , alia enim ſunt ſalutis aut
» mortis , alia coctionis aut cruditatis , alia ſunt
» κρίσιμα.

» Verum & ἐπιφαινόμενα peculiari nomine
» intelligi poſſunt menſtrua , aut ea quæ toto
» geſtationis tempore in vterum gerentibus ap-
» parent , vt menſtruæ purgationes , aut depra-
» uata appetentia , vt aphoriſ. 7. lib. Epid.
» ſect. 8. τὰ ἐπιφαινόμενα ἐν οἷσι μηνὶ γίνεται , quæ
» geſtationis tempore apparent in quos men-
» ſes incidant , videndum : ſic & lib. 4. E-
» pidem. ἐρυθρὰ ἐπιφαινόμενα menſtrua vocan-
» tur.

E'πίφλεβοι. dicuntur venoſi , id eſt quibus con-
» ſpicuæ venæ ſunt & eminentes , quippe quæ
» ſanguine plenæ , & carnium ipſas contegen-
» tium paucitate nudæ appareant vt docet
» Gal. comm. 4. in 6. Epid. t. 25.

E'πιφλογίσματα. dicuntur ab Hippocrat. apho-
riſ. 23. lib. 5. ardores & feruores alicuius par-
tis , velut à flamma vſtæ propter exuperan-
tem humorum caliditatem. Idem proſus eo
nomine ſignificatur quod τῆς φλεγμονῆς , quo
veteres omnem ardorem etiam citra tumo-
rem notabant. Dicitur & Hippocrati φλεγ-
μασίη.

E'πιφορά. defluxionis impetus dicitur vt verte-
» runt nonnulli , id eſt omnium humorum ad
» quaſcumque corporis partes validior influ-
» xus & impetus , propter eaque partium no-
» mina ad quas eiuſmodi fluxiones fiunt adijci
» ſæpe ſolent ; ſic Plinius epiphoras vteri , ven-
» tris teſtium & oculorum ſæpe vocat : verum
» de oculis ſæpe atque ſimpliciter epiphora di-
» citur , fluxionem ſignificans in oculos irruen-
» tem , ſic Plinius ſexcentis in locis epiphoram
» eam quæ in oculis fit intellexit , atque ocu-
» los eiuſmodi affectos lachrymoſos vocat &
» lachrimantes , atque epiphoras delachrima-
» tiones ; Paulus tamen lib. 3. vbi de oculo-
» rum epiphoris agit non ſimpliciter ἐπιφορὰς,
» ſed τὰς τῶν ῥευμάτων ἐπιφορὰς dixit , & Galen.
» lib. 4. τῶν κατὰ τόπους deſcribens Nectarium Mar-
» ci dicit πρὸς ἐπιφορὰς ῥεύματος λεπτοῦ efficax eſ-
» ſe : introductionis author quoties vnà cum
» ingenti oculorum phlegmone humoris etiam
» copia influxerit , epiphoram nominari vo-
» luit ; Sed & lachrimarum quoque copiam
» immodicam , etiam ſine phlegmone atque tu-
» more vllo , epiphoram recte nominare poſ-
» ſimus , ſic enim plerique morboſas lachry-
» mas nuncuparunt , & ex oculis acriorem co-
» pioſioremque pituitæ curſum delabentem vt
» Galen. 4. κατὰ τόπ. cap. 5. Trallian. lib. 2. cap.
» 1. Paul. lib. 3. cap. 22. Largus cap. 19. vſ-
» que ad 27. ſæpe , Celſus lib. 6. cap. 6. Co-
» lumella lib. 7. cap. 17. & Plinius libr. 20.
» cap. 13.

E'πίφοροι. dicuntur apud Hippocr. in prorrhet.
quæ vel proxime abſunt à partu mulieres »
grauidæ , vel quæ vt agri reſtibiles ſunt fru- «
ctuoſæ , vel etiam quibus eſt crebra viciſſi- «
tudo concipiendi & abortiendi , vt notat Ga- «
len. in comment. 3. prorrhet. part. 11. vt «
quibus mucore ſunt obſiti cotyledones , alio- «
qui ſolidæ ac ſucci plenæ , nam illæ trimeſtres «
fœtus abortiunt , nouos ſubinde concepturæ ; «
E'πίφοροι autem opponuntur ἄφοροι id eſt ſte- «
riles , per impotentiam excipiendi & conci- «
piendi ſemen virile. Talis mulier dicitur etiam «
Hippocrati ἀφικύμων. «

E'πίφυσις. eſt vnitio oſſis cum altero oſſe , quaſi
os alterum oſſi innatum ſit. In epiphyſi enim
oſſa in ſe mutuo ſubeunt , quo ſecurius vnian-
tur , & fere ad oſſis alterius finem portio hæc
maioris oſſis per epiphyſim agglutinatur ,
tanquam natura ſui oblita os breuius fecerit ,
quod deinde epiphyſi addita perficiat atque
producat. Quo in opere naturam ars fabri-
lis videtur imitari , quæ breuius lignum alte-
rius adiectione ceu epiphyſi auget. Appa-
ret manifeſtius epiphyſis in infantibus , non
oſſis , ſed cartilaginis ſpecie. Tempore au-
tem in os dureſcit , adeo vt ſenibus commiſ-
ſura quandoque nulla appareat , niſi eam in-
terdum vis aliqua detegat & ſeparet. Eſt ve-
ro epiphyſis oſſibus quibuſdam vnica , alijs
duplex , triplex quibuſdam , aliquando qua-
druplex vel etiam quintuplex. Vſus epiphy-
ſeos eſt , vt ſcribit Galenus , non tantum quod
medullam in magnis & raris oſſibus operit ,
ſed quod tutam etiam articulationem reddit ,
quod per epiphyſim os dilatatum in magnas ,
ſæpe etiam multas apophyſes , tutam magis
diarthroſim efficiat , dum pluribus partibus os
vtrumque committitur : quomodo colum-
narum baſes & epiſtylia amplificantur ad ſu-
ſtinendi ſecuritatem. Nam ſi anguſta &
acuta his partibus eſſent oſſa , ac veluti pun-
cto ſeſe tangentia , fallax omnino & pericu-
loſa eſſet diarthroſis. Ne vero os propter
epiphyſeos amplitudinem eſſet oneri , rari-
tate & cauernulis amplioribus & pluribus
ſuccum illum medulloſum ad ſui nutritio-
nem continentibus , natura prouidit. Cæ-
terum quod ἐπίφυσις differat ἀπὸ τῆς ἀποφύσιος
Galen. libr. de oſſibus annotauit ſcribens
ἀπόφυσιν totius oſſis partem eſſe , ἐπίφυσιν ve-
ro non eſſe partem oſſis , ſed aliquid oſſi ad-
natum.

E'πιχλιαίνεσθαι. idem quod ἐπιπυρετεύειν apud «
Hippocrat. in prorrhet. Galeno interprete , «
atque de non acuta & calida ſed de leui febre «
dicitur , cuius proprium eſt humorem com- «
mouere ac ducere ſurſum in caput non diſcu- «
tere : ſed & Hippocrati ſubinde incaleſcere & «
intepeſcere ſignificat. Vt 6. Epid. ſect. 7. «
aphor. 2. & 4. Epidem. & in Coac. Sumi- «
tur & hoc verbum pro calore in tumo- «
ribus præter naturam intepeſcente , ac ve- «
luti ſubſidente , ſic enim 2. Epidem. ἧσσον «
δὲ τοῦτο καὶ ἐπιχλιαίνετο , de tumore ad aures «
ſuborto qui tamen minor erat & quaſi reſide- «
bat. «

E'πίχνουν. ἐπίπαχον. χνοῶδες. concretum , lanugino-
ſum , apud Hippoc.

Apud quem ſæpe legimus ἐπίχνουν ἔχοντα «

» ὄμματα, de oculis puluere & sorde, ac ve-
» lut lanugine obsitis atque squallidis, Ga-
len. ὀφθαλμοὺς τοῦ κονιορτοῦ χνοῦ μεστοὺς oculos pul-
» uere aut lanugine plenos exponit.

E'πιχορδίς. lactes siue Mesenterium apud Græcos
» veteres significat, neruos scilicet interiacen-
» tes, vascula, & membranas quæ intestinorum
» stabilimenta & fulcimina sunt vt docet Aretę.
» l.2. de acut. c. 6.

E'πιχώρειον νόσημα. appellatur morbus patrius, ver-
» naculus plebi communis.

E'π' ὀλίγον vsurpare consueuit Hippocrat. de
» ijs quæ sensim fiunt & pauco tempore, &
» breui durant, sic in Coac. οὖρα ἐπ' ὀλίγον πε-
» πεπανόμενα, vrinæ paruo tempore conco-
» ctæ.

E'πομφάλιον. medicamentum vmbilicale dicitur,
» seu quod vmbilico illitum aluum subdu-
» cit, cuius vsus est cum ægrotans sua spon-
» te renuit expurgans medicamentum deuo-
» rare, aut neque deuoratum retinere, vel
» quouis pacto assumere quidquam per os non
» potest: eiusmodi vero ἐπομφάλια medicamen-
» ta suas virtutes cordi & pulmoni communi-
» cant, atque per vmbilici arterias eorum
» etiam vis trahitur qua humores agitantur,
» qui postmodum naturam ipsam irritant, &
» ad expulsionem commouentur. Plura au-
» tem eiusmodi recensetur à veteribus, quem-
» admodum refert Aetius libr. 1. tetrab. ser-
» mon. 3. capit. 135. & Paul. libr. 7. cap.
» 9. Sunt autem illa plurimis ex vsu, pue-
» ris nimirum & fœminis quibus Mercuria-
» lis & cycla trita cum butyro vaccino &
» oleo violarum frixa plurimum prodest, sicut
» succus earumdem herbarum cum butyro
» & oleo amygdalarum dulcium in vnguen-
» ti formam redactus, alia eiusmodi plu-
» rima sunt, veluti medulla colocynthidis,
» semen erucæ, ruta syluestris elaterium,
» granum cnidium, nitrum rubrum atque alia
» complura.

E'πορεξάμεναι ἐπεκταθεῖσαι. extensæ apud Hippocratem.

E'πόχιον. palmes ex quo nascitur quippiam, vt ex colocynthide, apud Hippoc.

E'πουλίς. est tuberculum & carnis excrescentia in gingiuis proueniens & ad intimos molares dentes pertinens. Oritur ex inflammatione, febreque interdum, & dolorem habet adiunctum, eumque aliquando tantum vt æger os aperire nequeat. Quanquam autem Paulus libr. 3. scripserit intimi molaris affectum esse, generalius tamen dicit libr. 6. carnis esse excrescentiam iuxta dentium aliquem in gingiuis exorientem.
» Vide παρουλὶς vbi plura.

E'πουλωτικὴ δύναμις, cicatricem inducens facultas dicitur & συνουλωτική.

E'πουλωτικὸν φάρμακον. est medicamentum valde siccum & adstringens, vlceri cicatricem inducens. Nam quia cutis carne ipsa siccior densiorque est, qui carnem cuti persimilem reddere cupiet, eam necesse est contrahat, constringat, constipet, denset, præterea siccet & calli instar induret, quippe cum cutis velut in callum durata caro sit. Hæc quidem est medicamenti quod cicatricem inducit summa, verum ea non satisfacit ad intelligendam plane eius naturam. Nam & glutinatorium medicamentum, quod κολλητικὸν dicitur, tum siccat, tum etiam adstringit. At in glutinatione vlcerum siccandum modo est quod affluit, quo videlicet affecta pars superuacuis vacet: in cicatrice vero ducenda, non modo quod affluit, verum etiam humor qui in ipsa carne continetur est consumendus. Itaque multo siccius est quod cicatricem inducit, quam quod agglutinat, quando glutinaturo vnum id propositum est, vt eius quod secundum naturam est redundantiam consumat: qui cicatricem inducet, non hoc modo, verumetiam vt eius naturalem humiditatem absumat. Sunt autem huius generis medicamentorum multi gradus, pro diuersa corporum natura & partium: galla immatura, mali corium, Ægyptiæ spinæ fructus, modice siccantia sunt: chalcitis, æs vstum, æris squamma, misy, scissum alumen, multo his valentiora sunt: misy quidem & chalcitis præcipue, mitior autem æris squamma, atque etiam hoc mitius æs vstum. Talia quidem sunt ἐπουλωτικὰ φάρμακα, cicatricem primario proprieque inducentia. Nam sunt & alia quæ per accidens & secundario id possint, veluti καθαιρετικὰ, si ad exactum pulueris læuorem redacta per specilli cuspidem carnem leniter contingant: & ea quæ absque adstrictione desiccandi vim habent mordacitatis expertem. Nam & hæc quoque ex accidente ἐπουλωτικὰ sunt, vt myrrha, lithargyrus, ostreum & diphryges combusta: nam & hæc sæpe cicatricem inducunt illita.

E'πταμηνιαῖοι. septimestres partus dicuntur sic «
Cicero Attico l. 10. Tullia mea peperit pue- «
rum ἑπταμηνιαῖον. «

E'πτάπλευρον. dicitur à quibusdam τὸ ἀρνόγλωσσον hoc est plantago, vt habetur apud Dioscoridem: ratio est vel quod septem crassioribus fibris quasi costis in dorso per longitudinem folia eius distincta sint, ob quam causam etiam à plerisque πολύνευρον appellat: vel quod maior folijs septenis, laterum modo includitur. Graiorum imitatione septineruia dici potest. Verum Paulo Æginetæ ἑπτάπλευρον alia videtur herba quam plantago, id quod aperte in emplastro cui nomen est βοτανικὸν, aduersus collectiones inuento demonstrauit: quippe in quod tres quærantur herbæ, plantago ternis vncijs, heptapleuron senis, leoneuron quoque ternis.

E'πταφάρμακον. medicamentum laxans, suppurans, carnemque gignens. sic dictum quod septem pharmaca admittat, cerussæ bessem, spumæ argenti trientem, ceræ, picis, colophoniæ, adipis taurini, thuris, singulorum sextantem, vt habetur apud Aetium libr. 15. cap. 22.

E'πτάφυλλον. herba est quinquefolio similis nisi septem haberet folia. Ea vtrinque lanuginosa sunt. Florem habet luteum, radicem puniceam & intortam. Officinæ bistortam vocant.

E'πτοημένοι. non paralytici dicuntur neque attoniti,

» hoc est apoplectici velut in toxico apud Dios-
» coridem Marcellus exposuit, Neque tabefacti,
» velut Manardus; neque hectici aut phthisici velut
» idem Manardus ex Auicenna profert, sed stupi-
» di & dubiæ ac vacillantis rationis, vt apud Ae-
» tium serm.13.c.70. vertit Cornar. à verbo πτοέο-
» μαι quod est consternor & præ timore stu-
» peo.

Ἐπώδης. δυσώδης καὶ οἷον ἐπόζον. fœtens, male olens, apud Hippocr.

Ἐποξεστέρη. τῷ ὄξει πλείονι κεχρημένη. multo vtens aceto, apud Hippocr.

Ἐπωμίς. dicitur à Galeno comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων, pars humeri superior quæ ad ceruicem vsque porrigitur. Ruffus definit esse partem eam quæ à tendine ad humeros pertingit. Hanc autem quidam musculum esse interpretantur, articulo humeri superiniectum & brachium sursum mouentem, quem etiam veteres δελτοειδῆ appellarunt. Id quod ego magis arbitror quam dicere ossis portionem esse, cum Galenus nullam eius ossis mentionem fecerit lib. de ossibus, neque ab acromio distinxerit.

Ἐρανθεμὶς ἡ

Ἐράνθεμον dicitur ἡ ἀνθεμὶς, quod vere floreat: tametsi non omnia anthemidis genera quidam censent hoc nomine appellanda, sed propriè illud modo cui flos colossinus est, foliorum fruticisque amplitudine maiusculum.

» Sed nota scribendum ἠράνθεμις & ἠράνθε-
» μον, ac suo loco reponendum ab ἦρ ver & ἀνθέω
» floreo, ab ἔαρ enim scribendum esset ἐαράνθεμον.

Ἐρανός. lapillus quidam qui in Euphrate reperitur. Quidam turcicam vulgo dictam esse putant.

Ἐργασία τροφῆς, quæ & κατεργασία dicitur hoc est τὸ τῆς
» & εἰργασμένη τροφὴ καὶ κατειργασμένη cibus confectus,
» & κατεργάζομαι conficio & concoquo, & εὐκατέρ-
» γαστος concoctu facilis. hæc Budæus ex Aristotele
» Galeno & Theoph. notauit.

Ἐργασίμη. Species est myrrhæ, omnium deterrimæ. pingui caret, cano situ obducta est, acris, ad gummi imaginem vergens, vt scribit Dioscorides.

Ἐρέβινθος. cicer. Est legumen radice surculosa, eademque altissima, caule lignoso, obliquo, folijs circinatis, siliqua rotunda, semine vario, tum colore, tum sapore, tum forma. Eius genera sunt arietinum, κριὸς à Græcis dictum, quod arietino capiti simile sit, Columbinum idemque Venerium, erui similitudine, ὀροβιαῖον ob id appellatum, à Columella punicum. Ijs generibus syluestre adijcitur à Dioscoride, Galeno, Pauloque, cuius vis alia duo excedat. ὀροβίας calidior arietino, subamarusque vt eruum, vnde nomen. In columbino & orobiæon & syluestre contineri putamus. Est autem cicer copiosi nutrimenti aluo mouendæ habile, ciendæ vrinæ idoneum, lacti & semini generando aptum, prolicit vero & menses. Sed arietinum cæteris efficacius vrinam prouocat, eiusque decoctum renum calculos confringit. Cæterum ὀροβιαῖον eadem vi pollet, puta attrahendi, digerendi, incidendi, extergendi. Sunt enim calidi & modice sicci, participes item sunt amaritudinis, per quam viscera expurgant.

Ἐρέβινθος. dicitur etiam pudendum virile. quomodo apud Aristoph explicat eius scholiastes.

Ἐρεγμός. simpliciter quidem & absolute, faba fresa fractaque: vt sit ἐρεγμὸς in faba quod πτισάνη in hordeo, & χόνδρος in alica. Quod si faba molam experta sit & in farinam redacta, iam non ἐρεγμὸς, sed vel κυάμινον ἄλευρον vel ἄλευρον ἐρέγμινον dicitur. Quamuis autem de faba sæpissime ἐρεγμὸς vsurpetur, obseruatum tamen est etiam de alijs leguminibus, itemque radicibus eodem modo fractis dici, non simpliciter quidem sed nomine ipsorum apposito, vt κριθῆς ἐρεγμὸς, ἴρεως aut πτισάνης aut ὀρόβου ἐρεγμός. Non est idem quod ἔτνος, neque quod λέκιθος. Nam ἐρεγμὸς, vt dictum est, fabam ipsam aut aliud leguminum genus fresum fractumque significat, sed crudum adhuc incoctumque, ἔτνος vero & λέκιθος, ipsum iam elixatum ita vt mandi possit. Dicitur ἐρεγμὸς ἀπὸ τοῦ ἐρείκειν, vt ait Galen. quod frangere significat. Alicubi ἐριγμὸς inuenitur scriptum ἀπὸ τοῦ ἐρίκειν, quod idem est.

Ἐρεθισμός. dicitur quodcumque naturæ irritamen- «
tum atque proritatio, qua sollicitata ad actiones «
obeundas excitatur; illam autem inferunt τὰ ἐρε- «
θιστικὰ quæ in offensionem & molestiam veniunt «
vel vniuersi corporis, vel partium eius quarum- «
dam, idque ἀπὸ τῶν ἔξωθεν vel ἀπὸ τῶν ἐνεόντων id «
est intus vel extrinsecus: τὰ ἔξωθεν sunt diæta «
spiritus & pharmaca; ac spiritus quidem vt tem- «
pestas aquilonia, horrifera tussifica & ragadi- «
bus fœta; diæta autem vt vinum acidum, pyra «
acerba, denique fortes cibi & fortia vina, quæ «
perturbationem illis adferunt qui calidiore sunt «
aluo: de Pharmacis autem notum est illud in «
aphorismis τὰ κρινόμενα καὶ τὰ κεκριμένα ἀρτίως μή- «
τε κινεῖν, μήτε νεωτεροποιέειν μήτε φαρμακείῃσιν, μήτ' «
ἄλλοισι ἐρεθισμοῖσι χρῆσθαι, ἀλλ' ἐᾶν. Id est quæ iu- «
dicantur & iudicata sunt integre, illa nec moue- «
re oportet, nec innouare, aut pharmacia, aut pro- «
ritatione alia sed relinquenda, huiusmodi vero «
sunt omnia quæcumque foris & intus abraden- «
do, mordendo, atque exasperando molesta sunt: «
Sed ἐρεθισμοὶ qui veniunt ἀπὸ τῶν ἐνεόντων sunt tus- «
ses ferinæ itemque siccæ, leuiter irritantes, lum- «
brici, tormina, pruritus & quæ sunt eiusmodi, «
quæ omnia Hippocrat. ἐρεθιστικὰ vocauit ἐν τῷ «
περὶ διαίτης ὀξέων sicut Galen. comment. 3. anno- «
tauit. «

Ἐρεῖσμα & ἐρεῖγμα faba siue alia legumina fresa & «
confracta Hippocrat. dicuntur 2. γυναικ. & in «
Coac. «

Ἐρείκη. vide ἐρίκη paulo post. «

Ἐρείκια. Græcis appellata esse eadem quæ ἰτεία tra- «
dit Galen. ἐν γλώσσαις, nimirum παρὰ τὸ ἐρείκειν «
id est ab eo quod forabilia & εὔθραυστα vt ipse ait «
reddantur: Sunt & qui putent ἰτεῖον Galeno di- «
ci aliquid eiusmodi quale quod vulgo appella- «
mus Marzepain. «

Ἐρεισμα. idem quod ἕρμασμα, hoc est, partis ægræ fulcimentum per fasciam & vinculum, vt ait Galenus.

Vide ἕρμασμα paulo post, dicitur & ἕρυμα Hip- «
pocrati. «

Ἐρετεία γῆ ἡ

Ἐρετριάς. Eretria siue Eretriensis terra. Regionis & loci è quo effoditur nomen habet: sic enim dicitur ab vrbe Eubœæ Eretria, sita prope Chalcidem. Ea est modice pinguis, sed densane an rara fuerit non facile sciri potest, quod nihil ea de re veteres prodiderint. Sunt autem ipsi duæ colorum differentiæ: alia enim candida, alia cinerea est. Illa pictores, hac medici vtuntur, præsertim vero admodum molli, & quæ per æramenta tractim si ducatur, lineam violaceam refert,

Extergendi vim habet valentem, ſed citra morſum, maxime ſi elota ſit. Quod ſi vratur, ſubtilitatem & acrimoniam acquirit, & vim etiam digerendi. Sin poſt vſtionem lauetur, depoſita acrimonia & retenta tenuitate, deſiccantior euadit. Quo autem modo eam tum lauare tum vrere oporteat Dioſcorides exponit lib. 5.

Ἐρευγὴ, ἐρύγιον, ἀπόβλημα. ructus, reiectio, apud Hippocratem.

» Vide ἐρύγη infra.

Ἔρευξις. ſic dicitur Hippocr. lib. 6. τῶν ἐπιδημ. ἡ ἐρύγη, » hoc eſt ructus ἀπὸ τοῦ ἐρεύγεσθαι quo loco Hippo- » cratis pro quauis excrementorum expulſione & » reiectione ſumi videtur, ſiue quod ex vno eructa- » tionis vel euacuationi genere reliquas intelli- » gat, ſiue quod ἔρευξις Hippocrati nõ modo quam- » cumque flatuoſi ſpiritus vndecumque prodeat » vacuationem ſignificat, (quo ſignificato tuſſis » ſternutatio ſingultus ructus & crepitus ἐρεύξεις » vocabuntur,) ſed etiam quamuis humorum ex- » cretionem vt ſcribit Gal. comment. 2. in 6. Epid. » qua & tranſlatione ſcribitur in prorrhet. περὶ οὖς τι » ἐρεύγεσθαι abceſſum ad aures eructare, hoc eſt reij- » cere & effundere; ſic quoque & ἐρυγγάνει in exeg. » Galenus ἀποβάλλει explicat vt & ἐρευγὴν ἀπό- » βλημα. & Homerus ipſe dum ait ἐρευγομένης ἁλὸς » ἔξω loquens de mari quod omnia extra ſe reij- » cit.

Ἐρειγμός. vide ἐρειγμός.

Ἐρείκη. erice. Eſt arbor fruticoſa bis anno florens, prima videlicet & vltima ſylueſtrium. Plinius ait non multum à myrice differre, colore roſmarini & pene folio: multo tamen quam myrice minor eſt. Athenienſes τὴν ἐρίκην authore Plinio appellant tetradicem: vel, vt habetur apud Theophraſtum, niſi mendoſus ſit codex, tetralicem. Eubœi ſiſaron, vel, vt Varro habet, ſiſaram. Veſcuntur apes eius flore, vnde mel ἐρεικαῖον vocatum, ſylueſtre improbum & ſimile arenoſo faciunt. ἐρίκη vi pollet diſcutiente citra roſionem, ſed flore eius potiſſimum & folijs vtendum. Sũt qui putent eſſe eam quam officinæ geniſtellam nuncupant. Sunt qui ἐρείκη per diphthongum ſcribant quod ab ἐρείκω deducatur.

Ἐρεικηρὸν. ſpecies eſt collyriorum τῶν ςατικῶν, cuius aliquot differentias Aetius recenſet. Non dubium eſt ſic vocari à fructu erices quem recipiunt, quem Galenus lib. 4. τῶν κατὰ τόπ. inter mediocriter adſtringentia enumerat.

Ἐρεικίδες. αἱ ἀδερμέρως διηρημέναι κριθαί. hoc eſt, hordea, in craſſiores portiones diuiſa, apud Hippocrat. quidam bifariam diuiſa interpretantur. Nam & ἐρειγμὸν, quod bifariam diuiſum ſit, vocari aiunt. Galeno tamen vtrumque dictum videtur ἀπὸ τοῦ ἐρείκειν, quod non ſignificat bifariam diuidere, ſed frangere ſimpliciter. vnde & placentæ quoddam genus ἐρείκιον vocatur quod facile frangatur. Sunt qui ἐρικίδας per diphthongum ſcribere malint.

Ἐρινεοὶ. à quibuſdam dicuntur οἱ ὄλυνθοι, id eſt, groſſi, de quibus vide in dictione ὄλυνθοι.

Ἐρινεὸς. caprificus. qui & ἐρινός.

Ἔρινος. herba eſt folijs ocimi, ſed minoribus, parte ſuperna diuiſis, quinis ſeniſue, dodrantalibus ſurculis, flore candido, ſemine nigro & acerbo: in cuius folijs & caulibus lacteus ſuccus continetur. Quam autem Dioſcorides ἔρινον appellauit, Galen. ἔχινον vocat, qui τοῦ ἐρίνου non meminit, vti nec ille τοῦ ἐχίνου: in reliquis eadem dicentes. ſeparauit tamen eas Paulus, & de vtraque ſeorſum egit. Quia autem ἔρινος ocimi ſimilitudine ſit, ab aliquibus ὠκιμοειδὴς dictus eſt, & à Romanis ocimum aquaticum, propterea quod apud fontes & fluuios naſcitur. Herbarij herbam lactis & ocimum aquatile appellant.

Ἐρινός. caprificus. Eſt ficus ſylueſtris generis, nunquam matureſcens, carpenſque muros ac parietinas: longe validior eſt quam ficus & nodoſior, nullis fere vitijs obnoxia. Eſt & fico multo viuacior. Habet & vires multo etiamnum efficaciores. Dicitur & ἐρινεός.

Ἐρίξ. dicitur apud Hippocr. de iecinore, vt ait Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις. ſcriptum tamen eſt in plurimis θρίξ. ſignificat autem partem hepatis ſuperiorem qua eius fibræ à ſe inuicem diuiduntur.

Ἔριον. lana magni, eſt in medicina vſus. Eius duæ differentiæ ſunt, pura & ſordida. pura dicitur quę lota eſt: ſordida vero, illota, quam Græci ἔριον ῥυπαρὸν & οἰσυπηρὸν, Hippocrates vero πινόεν καὶ πινῶδες appellant. eſt autem πῖνος idem quod ῥύπος.

Ἔρια κεκαυμένα. lanæ vſtæ dicuntur, vrendarum autem modum & vſtarum vtilitatem exponit Dioſcor. l. 2. c. 83. & Aet. tetrab. 1. ſerm. 2. c. 159. & ἔρια οἰσυπηρὰ lanæ molles & ſuccidæ dicuntur, collo fœminibuſque laudatiſſimæ, de quibus Dioſcor. lib. 2. c. 82. quarum & virtutes recenſet Aet. tetrab. 1. ſerm. 2. c. 159. « « « « « « «

Ἐριοφόρον. eſt bulbi genus authore Theophraſto, circa ripas amnium naſcens, cuius inter ſummum corticem partemque eam quæ edendo eſt, lanea continetur materia, ex qua mappæ veſteſque quondam conficiebantur. Nomen ex eo accepit quod lanam ferat.

Ἐρίσιμον. vide ἐρύσιμον.

Ἐριφίας. herba eſt ſeptem lanuginoſis ramulis apij modo foliata purpureo flore & perenni, ſemine fabaceo, totidem radiculis, quot ramis. Hãc magi prodidere in auena ſcarabæum habere ſurſum deorſumque decurrentem, cum ſono hædi, vnde nomen accepit, ſimulque nihil ea eſſe ad vocem præſtantius.

Ἔρμασμα. dicitur ab Hippoc. partis ægræ fulcimentum chirurgi induſtria adhibitum, iniecta faſcia & vinculo: quod conuenit ijs modo partibus quę mouentur. Differt ἀπὸ τοῦ ςηρίγματος, id eſt, à firmamento, quod hoc & ſine vinculo & partibus illis quarum motus neceſſarius eſt, à quo ceſſatio non eſt in nobis, adhibetur. dicitur autem alio nomine ἔρεισμα, vt annotat Galenus comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Cæterum ἑρμάσματα & ςηρίγματα poni ſæpe in eadem ſignificatione teſtatur Galen. loco cit. habere tamen, ſi vis verborum expẽdatur, aliquam inter ſe differentiam, & ςηρίγματα eſſe ὅσα τῆς ἐπιδέσεως ἔξωθεν ἐστιν quæcumque extra deligationem ſunt. At vero ἑρμάσματα eſſe τὰ κατ' αὐτὴν ἐκείνην. vide plura ibidem: eſt autem ἔρμασμα à verbo ἑρμάζειν quod idem enarrator apud Hippocrat. ἐρείδειν καὶ ςηρίζειν exponit, ab eodem eſt & ἑρμασμὸς quo vtitur in libr. περὶ ἄρθρων. « « « « « « « « « «

Ἑρμαφρόδιτον. eſt vitioſa membrorum genitalium conformatio, præter legitimum pudendum, alterius etiam ſexus pudendo apparente. Huius vitij quatuor differentias eſſe Leonides memoriæ prodidit, tres quidem in viris, vnam in mulieribus. In viris quidem alias iuxta τὸ περίναιον, alias in medio ſcroto pudendum muliebre pilo-

ſum apparet,alias vero,quæ tertia differentia eſt, per idipſum quod in medio ſcroto pudendi formam habet, vrina emittitur: in mulieribus autem ſupra pudendum, iuxta pubem virile frequenter genitale reperitur,tribus quibuſdam extantib. corporibus, vno tanquam cole, duobus autem veluti teſticulis. Sed fere fit vt è duobus pudendis alterum iners ſit & inualidum, nec niſi rariſſime vtrumque ad venerem idoneum habetur. Pluribus vero etiam vtrumq; imperfectum eſt,vt nec maris nec fœminæ opus exercere poſſint, id quod Auſonius Poeta hoc epigrammate ſignificauit.

Mercurio genitore ſatus,genitrice Cythere,
Nominis vt miſti,ſic corporis Hermaphroditus,
Concretus ſexu,ſed non perfectus vtroque,
Ambigua Veneris, neutro potiundus amori.

Nomen huic malo datum eſt ab Hermaphrodito quem Mercurij & Veneris filiū fuiſſe & ἀνδρόγυνον, hoc eſt,virum & mulierem, perhibent. A quo qui vtrumque ſimiliter ſexum habent, ἑρμαφρόδιτοι καὶ ἀνδρόγυνοι appellantur.

» Atque etiam γυνάνδροι, Plin. l. 7. cap. 3. eos
» olim in prodigijs habitos fuiſſe inquit, ſuo vero
» tempore in delicijs; hos & διφυεῖς & ἀνδρόθηλυας
» & ἀρσενόθηλυας vocari tradit; hos & Pollux con-
» cubinos vocauit, eoſdem & γυννίδας Græci vo-
» carunt, Suidas ἑρμαφρόδιτον dici ait τὸν ἀμφότερα
» ἔχοντα τὰ μόρια, ἀῤῥένων καὶ θηλειῶν, vel αἰσχρῶς καὶ πο-
» ιοῦντα καὶ πάσχοντα. id eſt vel qui vtraſque partes ha-
» bet tum maris tum fœminæ, vel qui turpiter &
» agit & patitur.

Ἑρμησία. compoſitionis cuiuſdam nomen eſt, qua magos quondam vſos eſſe perhibent ad liberos generandos pulchros bonoſque. Conſtabat nucleis pineæ nucis tritis cum melle,myrrha,croco & palmeo vino, atque ita admixto lacte bibere iubebant: ſimiliter & à conceptu puerperas partum enutrientes. Sic fieri conſtantes animo & forma excellentes atque bonos alumnos pollicebantur.

Ἑρμοδάκτυλος. à recentioribus Græcis dicitur bulbi genus, quod folijs emicat pinguiuſculis, caule ſemipedali,flore croci,candido,qui autumni exitu erumpat,radice bulbacea,forinſecus nigra,intus alba, lacteo dulcique ſucco plena. hæc lethifera pruritum exterius ciens, interius vellicans, cum graui ſtomachi exæſtuatione,miſtum cruorem ſtrigmentis in aluum depellens. Eius duo genera Actuarius dicit eſſe, candidum & purpureum, quæ veterum κολχικὸν & ἐφήμερον eſſe plærique exiſtimant. Aſſeuerat tamen Ruellius τὸ ἐφήμερον Hermodactylum non eſſe ex quo catapotia illa aduerſus arthritidem tantopere commendantur.

» Purgantium quoque medicamentorum ex
» Hermodactylo deſcriptiones aliquot vide apud
» Trallian. l. 11. cap. 1. quibus in ingentibus arthri-
» ticorum doloribus ceu eximijs anodynis vteba-
» tur,apud Paul. l. 7. c. 5. deſcribitur etiam ἡ δι' ἑρ-
» μοδακτύλων ποδαγρική.

Ἑρμοδάκτυλος dicitur à quibuſdam τὸ πεντάφυλλον, vt habetur apud Dioſcor.

Ἑρμοκλίμαξ. medicamenti compoſiti nomen eſt a-
» pud Nicolaum, cuius appellationis rationem
» ibidem docet. huius & meminit Trallian. lib. 1.
» cap. 15. in epilepſiæ curatione, antidotum vocat
» quam refocillare vires ait, & extenuare ſi quid
» meatibus inſideat, quam & varia mixtura con-
ſtare & ægre comparari ait. «

Ἑρμόλαοι. ſunt ſpecies collyriorum τῶν σταλτικῶν, hoc eſt, reprimentium ſiſtentiumque fluxiones. Eorum autem alter magnus,alter paruus dicitur. Paruus recipit Cadmiæ vnc. I. croci drach. IIII. myrrhæ drach. IIII. aloes drach. VIII. acaciæ drach. VIII. gummi drach. VIII. nam male apud Aetium legitur κόμμι < κ'. pro < η'. quorſum enim tanta gummi copia? excipiuntur aqua pluuia. Magnus autem habet hoc modo: Cadmiæ vnc. VIII. ſpicæ nardi ſeſquiunciam, æris ſeſquiunciam,croci vnc. IIII. aloes vnc. VIII. lycij Indici vnc. II. acaciæ vnc. VI. opij vnc. IIII. zinziberis vnc. IIII. tragacanthi vnc. I. gummi vnc. VI. excipiuntur aqua Aetius.

Ἑρμοῦ πόα. vocatur à multis eo nomine ἡ λινόζωστις, quam Latini vocant Mercurialem, propterea quod eam à Mercurio inuentam perhibent.

Ἑρμῶνος κολλύριον. eſt collyriū quod refertur ad Hermonem authorem, cuius deſcriptio habetur apud Corn. Celſum lib. 6.

Τῶν ἑρπυλλῶν voce plantæ quælibet intelliguntur quę «
ramis quodammodo bracchiatæ ſpectantur, «
nempe arbores frutices & ipſa quoque virgulta. «

Ἑρπάκανθος. dicitur à quibuſdam ἄκανθος, vt habetur apud Dioſc. quod natura ſua hæreat, nitatur, longiuſque folijs ſuis ſerpat.

Ἑρπετά. pediculi capitis & reliqui corporis.

Ἕρπης. herpes. Eſt tumor exulcerans à flaua bile ſyncera proueniens. Sunt autem tres eius differentiæ. Nam ſi bilis ſubſtantia craſſior eſt atque acrior,totam cutem vſque ad carnem ſubiectam exulcerat,& dicitur ἕρπης ἐσθιόμενος: qui vlcus inęquale eſt, vt ait Corn. Celſus, cœno ſimile, cui multus humor glutinoſus ineſt, odor intollerabilis, maiorque quam pro modo vlceris inflammatio. ſic dictum à Græcis quia celeriter ſerpendo penetrandoque vſque ad oſſa corpus vorat. Quod ſi bilis tenuior eſt & minus acris, ſuperficiem ſolum velut inurit,appellaturque ſimpliciter ἕρπης eodem cum ſuo genere nomine, citra cognominis adiectionem. Sin autem bilis ipſa tenuior, & minus tum acris tum calida eſt, puſtulas exiguas multaſque per ſummam cutem excitat, κέγχροις, hoc eſt, milio ſimiles, atque ob id ἕρπης κεγχρίας dicitur,quem Latini miliarem interpretantur. Idem vero etiam ἕρπης φλυκταινώδης nuncupatur à puſtulis ſuis indito nomine. Cæterum ἕρπητα à Latinis zonam vocatum fuiſſe aliquot locis apud Scribonium Largum intelligitur, vt capite 62. Eſt autem zona ignis ſacri ſpecies quæ medium hominem ambit cingitque. dicitur alio nomine ζωστήρ.

Ἕρπυλλος, καὶ τὸ ἕρπυλλον, ſerpyllū herba de qua Dioſ- «
cor. l. 3. c. 46. Græcis autem & Latinis à ſerpen- «
do dicitur vt author eſt Varro vna littera com- «
mutata: Nicander in Theriacis νομαῖον appellat, «
ſignificans ipſum cōtinue in anteriorem partem «
progredi, eorum animalium more quæ per agros «
paſcuntur, aut vlcerum quæ etiam in noſtris cor- «
poribus ſerpunt: Pulchre etiam φιλόζωον appel- «
lat quod vitam ſuam amare videatur, ideoque «
ſeipſum noua perpetuo ſobole & propagatione «
conſeruet, ſiquidem qua terræ parte folia eius «
adhæſerint in ea radices agunt. eaque ob id ῥιζο- «
βόλον ibidem appellauit. «

Ἕρπυλλος ἀγρία. ſerpyllum ſylueſtre. Sic à quibuſdā vocatum fuiſſe σισύμβριον, Dioſcorides author eſt. quod de primo eius genere intelligi debet.

Ἑρπυστικὰ τὰ, in Coac. αὐτὶ τ̃ ἑρπητωδέων ponuntur, & » eorum quidem κεγχρίων, ἢ φλυκταινωδέων, quæ » sunt phymata bilis flauæ tenuioris.

Ἑρπυστικὸν ἕλκος. definitur Polluci quod ἐνοχλεῖ μὲν » πρεσβυτῶν κνήμαις καὶ ποσὶ (ἔσθ' ὅτε δὴ καὶ χερσὶ καὶ μη- » ροῖς) ἔστι δὲ ὑποπέλιδνον, καὶ νέμεται καὶ φλεγμαίνει. id » est quod senum suras molestat & pedes, non- » nunquam etiam manus & femora, est vero il- » lud subliuidum & depascitur & exurit.

Ἔρρινον. medicamentum quod naribus purgando capiti infunditur. Quicquid autem eam habet facultatem, extergēs & acre sit oportet: sic enim & commodissime attrahit, & vim expultricem irritat. Eiusmodi est betæ succus, cuminum, medulla cucumeris syluestris, melanthium, cyclaminum, sal ammoniacus, nitrum, iris sicca, veratrum, staphis agria cum oleo aut vnguento, aut lacte aut alio liquore excepta, & naribus inuncta, tum in puluerem trita tenuissimum & per arundinem insufflata. Quod vbi actum est, æger deorsum pronuere debet, quo videlicet coactus humor distillet.

Ἔρριψις. prostratio & deiectio corporis. Signum est extremæ imbecillitatis. Nam stare aut sedere aut surgere non posse, graue quidem est: at tanquam mortuum & inanimatum corpus deorsum ferri, & à culcitra sublabi ad pedes, longe grauissimum. Neque enim id accidit nisi omni robore prorsus & soluto & perdito. Talem quidem iacentis habitum Hippoc. lib. περὶ χυμῶν ἔρριψιν appellauit.

» Cæterum pro ἔρριψις potius scribendum ἔρει- » ψις ab ἐρείπω, quod est decido, delabor vt liquet » ex Erotiano.

Ἐρυγγάνει. reijcit. apud Hippocr. teste Galeno. vel Eructat.

» Vide supra in voce ἐρευξις.

Ἐρύγγιον. cardui nomen qui ex rei natura nomen » creditur contraxisse ab eructatu quem Græci » ἐρυγὴν dicunt, nam si qua forsan capella caulem » Eryngij morsu sectum ore sustulerit, totus sta- » tim grex velut attonitus subsistit, relictoque » pascendi studio, rei nouæ spectaculo captus, non » prius herbam mirari desinit quam raptum cau- » lem eructarit, aut pastor prorsus abstulerit, id » quod Aristoteles in nouo grege præsertim » vsu venire prodidit, post eum Plutarch. idem » refert & Græci complures: hanc à capitulo- » rum numero centumcapita cœperunt omnes » appellare.

Ἐρυγὴ. ructus. Est excretio flatulenti spiritus, à ventriculo per os erumpentis. Symptoma est quod ad motum quidem facultatis expultricis pertinet, sensu tamen percipitur & cum voluntario communicat, non aliter quam horror, rigor, pruritus, tussis, sternutamentum, oscitatio, pandiculatio, singultus, vomitus. Quos motus quamuis sola natura, hoc est facultas nostrum corpus regens, edat, ea tamen à causa aliqua morbifera cogitur: ob id symptomatis præter naturam annumerantur, quia causæ præter naturam cogunt eam ad eiusmodi motus ciendos, vt quod noxium & superuacuum est, à se depellat. Itaque si quando in ventriculo collectus est halituosus quidam spiritus & flatus, eiusque excretionem per os natura moliatur, ructus fit: quemadmodum si per sedem excernatur, crepitus aut silens flatus. Is autem gignitur, & ab humore vel cibo manat propter eius inconcoctionem, quod ventriculus humori ciboue concoquendo par esse non potuerit, siue ex cibi ingesti humorisque natura, illæso manente ventriculo, siue à ventriculi imbecillitate, rem concoctu facilem non valentis concoquere. Eam autem imbecillitatem calida aut frigida intemperies excitat, tum per se tum cum humoris affluxu. Sed calida quidem nidorosos & fumosos edit ructus, frigida vero acidos, quos proprio nomine ὀξυρεγμίας appellant.

Ἐρυγὴ κνισσώδης. ructus nidorosus Tralliano. »

Ἐρυγὴ ὀξώδης. ructus acidus. vide ὀξυρεγμία. vide & » Trallian. lib. 12. c. 1. »

Ἐρυγματώδης νόσος. morbus ructuum effectiuus & flatuosus, apud Hippocr.

Ἔρύθημα. idem quod ἔρευθος designat Hippocrati, & » de rubore dicitur qui faciem aut malas occupat » magnique febrilis incendij signum est, sangui- » ne feruido cum spiritu ad superiora prorepente; » etiam ἐρυθήματα in Coac. significare videntur » οἰδήματα φλεγμονώδεα, id est tumores inflammato- » rios, quos & τὰ παρ' οὖς ἐρυθήματα illic vocat, id » est rubras parotides. seu pone aures suffusos ru- » bores, vt & idem vocat 3. progn. inflammatio- » nes τὰ ἐρυθήματα, & 6. τῶν Epid. κυναγχικὸν ἐρύ- » θημα, est enim rubor signum phlegmones pa- » thognomonicum: & in Coac. τὰ κατ' ῥῖνας ἐρυθή- » ματα exponit doctissimus Duretus crebram suf- » fusionem, quæ non assurgit in molem tuberculi » phlegmonosi, sed potius refert ἐκχύμωσιν id est » suffusionem quamdam erysipelatosam alibi di- » ctam ἄνθος; ista κατ' ῥῖνας ἐρυθήματα esse signa pro- » fusioris alui ait idem Hippocr. in Coac. denique » & ἐρυθήματα pestilente cœlo in morbis popu- » lariter grassantibus passim animaduertuntur, & » venenatæ materiæ indicia præ se ferunt, eaque » in febribus valde suspecta habet Hippocr. velut » in fullone Syrio ac Pherecide, & Euphranoris » filio videre licet 7. Epidem. ipsaque alias vocat » ἐξανθήματα οἷα ἀπὸ κωνώπων, id est velut Culi- » licum morbus atque puncturas toto corpore » enascentes, quas & in Coac. appellat φλυκταίνας » ἐξερυθρὰς ὑποπελίους. pustulas rubentes in cutis » superficie. »

Ἐρύθειον. nomen est malagmatis, cuius compositio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 18.

Ἐρυθρόδανον. rubia. Herba est caule anguloso, geniculato, aspero, folijs circa articulos per interualla stellæ modo radiatis, semine primum herboso, mox rubro, denique nigro, semper rotundo, radice rubra, tantæ altitudinis vt raro tota queat effodi: hac tinguntur lanæ pellesque, & ob eam causam rubia tinctorum in officinis dicitur.

Dicitur etiam ἐρευθέδανον, & ἐρευθόδανον. »

Ἐρυθροειδὴς. tunica testium & vasorum spermaticorum, vbi extra ventrem processere: quādiu enim intra ventrem sunt, eorum tunica, quod illic nihil habeat eximium, nullo proprio donatur nomine: posteaquam vero extra ventrem processit, quia rubet, ἐρυθροειδὴς incipit appellari. Rubet autem tum à colore rubro musculi testium gracilis, tum à vasis multis quibus implexa est. Epiphysis est peritonæi, testemque totum eiusque proximam tunicam ἐπιδιδυμὶς dictam inuoluit, præsertim in viris: ea namque mulieribus vel nulla est, vel tam exigua & obscura, vt oculis videri non possit.

Ἐρυθρός. à quibusdam dicitur ὁ ῥοῦς, quem vulgo sumach appellant.

Ἐρυθρὸς οἶνος. vide in dictione οἶνος vbi Alphabetico
» ordine insigniores vinorum differentiæ explican-
» tur.

» Ἐρυθρὸν, ἐξερυθρὸν, & ὑπέρυθρον οὖρον vide οὖρον.

Ἐρυθρόπελας. idẽ quod ἐρυσίπελας, & definitur à Pol-
» luc. μώλωψ ἐρυθρὸς, ἐπίπονος, ἔμπυρος, ἔσθ' ὅτε καὶ φλυκ-
» ταινώδης. Cutis sugillatio rubra dolorifica, ignea
» nonnunquam & pustulas ciens.

Ἐρυθροῦ στέαρ. τὸ ἔναιμον. apud Hippocr. hoc est adeps cruentus & sanguinolentus.

Ἐρυθρόχλωροι. appellantur ab Hippocr. 6. Epid. palli-
» de rubri, id est, qui multam pallidam bilem cum
» sanguine commixtam habent.

Ἔρυμα. στήριγμα. apud Hippocratem, hoc est firmamentum, quod & ἔρεισμα.

Ἐρυσίβη. Rubigo; Hesychio νόσος τις ἀέρος τοῖς φυτοῖς
» καὶ καρποῖς ἐπιγινομένη, aeris morbus quidam plantis
» atque fructibus superueniens. Theophr. de cau-
» sis plantar. lib. 4. cap. 15. & cap. 27. lib. 3. esse di-
» cit σῆψίν τινα τοῦ ἐφισταμένου ὑγροῦ, id est, humoris resi-
» dentis putredinem quamdam, maximeque infe-
» stare τὰ σιτώδη καὶ τὰ χέδροπα in locis κοίλοις καὶ δρο-
» σοβόλοις, id est, cauis & rorulentis superueniente
» sole rori; Vnde Plinius lib. 18. cap. 17. Cœleste
» frugum vinearumque malum nullo minus no-
» xium est rubigo, frequentissima hæc in roscido
» tractu conuallibusque.

Ἐρυσιθάλη. herba est folijs acanthi, flore luteo.

Ἐρύσιμον. irio. Est legumen Cereale quod culmo consurgit ferulaceo, in lori modum flexili lentoque, folijs erucæ syluestris, floribus luteis. In cacumine siliquas gerit graciles & corniculatas, in quibus semina continentur parua, nasturtij specie, gustu ardenti. Sunt qui existiment frumentum Turcicum esse.

» A Theophr. lib. 2. de caus. plantar. c. 17. nu-
» meratur inter ea semina quæ λιπαρὰ sunt καὶ πολυ-
» χύματα vt milium, sesamum, papauer, cuminum:
» Paul. lib. 1. ipsum numerat inter olera quæ vene-
» rem excitant.

Ἐρυσίπελας. erysipelas. Est tumor præter naturam in cute à sanguine & flaua bile calidioribus, vel à sanguine feruente tenuique proueniens. Continetur in genere tumorum præter naturam: sed tumor ad solam cutim pertinet, nec subiectas cuti partes inuadit. Cutim appello tum hanc externam quæ omnium partium commune est tegumẽtum, tum membranosam & tenuem, quæ singulis internarum est circundata. Habet quidem doloris aliquid, sed longe moderatius quam phlegmone, neque, vt illa, pulsat, premit aut distendit. Verum multo calidior est & aspectu flauior, & si tetigeris, sanguis facile refluit, rursusque affluit valde tenuis & rubens. Tale quidem est proprie dictum erysipelas & exquisitum. Fit à flaua bile, non syncera quidem & secreta à sanguine (nam pro erysipelate herpes facile fieret) sed sanguini calidiori mista, vel sanguine quidẽ, sed feruido & tenuissimo, vt scripsit Galen. lib. 2. ad Glauconem. Ergo exquisiti erysipelatis causa sanguis est, non simpliciter quidem dictus sanguis, hoc est, & qualitatibus & substantia moderatus, qualis in carnem effusus phlegmonem gignit, sed vel flaua bile mistus, vel feruens & tenuis. Talis autem biliosus vtiq; fuerit, aut etiam potentia bilis, iisdem fere quibus illa qualitatibus præditus, nec viribus longe impar. Itaque cum Galenus scribit, id quod facit multis in locis, erysipelas flauæ bilis aut biliosæ fluxionis sobolem esse, non oportet eam puram & ab omni sanguine secretam intelligere, vt quæ herpetem non erysipelas excitet, sed sanguini calidiori mistam: vel sanguinem feruidum & tenuissimum, vt qui proxime ad bilem accedat, neque aliud vnquam tumoris genus quam erysipelas committat, si in sola cute hæserit. Neque vero propterea ita genitum erysipelas exquisitum nõ est: siquidem non ab ipsa materia exquisitum aut non exquisitum erysipelas dicitur, vt quam habere possit cũ multis alijs morbis communem, sed ab ipsa tumoris specie & natura. Itaque exquisitum est, quod non est alterius tumoris particeps: non exquisitum, in quo tumoris alterius generis notæ cõfusæ sunt & permistæ. Vbi enim rerum species distinctæ sunt, exquisitæ & legitimæ dicuntur. Si quod igitur erysipelas ita in cute consistit, vt tangenti calidum appareat, intuenti flauum aut rubens, sed rubore multo viuidiore magisque splendenti quam naturalis mediusque sanguis, adhæc cum paruo dolore, sine pulsu, sine distentione, sine renixu, sine laxitate & mollitie, sineque duritie, exquisitum censendum est & alteri tumori impermistum. Verum si non cutim modo, sed carnem etiam subiectam fluxio inuasit, tumorque occupat, si dolor pulsatorius est, si humor non plane tenuis, sed crassior est, si color vere ruber, sicuti cum notis erysipelatis mista sunt phlegmones symptomata, ita erysipelas hoc non dicitur exquisitum & simplex, sed ἐρυσίπελας φλεγμονῶδες, si modo propria erysipelatis symptomata præualeant. Si enim contra phlegmones signa potiora fuerint, φλεγμονὴ ἐρυσιπελατώδης appellabitur. Quod si neutrius luculenter vincant sed paria cernantur, duo affectus misti esse dicentur, phlegmone scilicet & erysipelas. Similiter si vna cum erysipelate mista esse videãtur propria œdematis symptomata, non simpliciter dicetur, sed ἐρυσίπελας οἰδηματῶδες: atque ad eundem modum σκιρρῶδες, si tumoris scirrhosi notæ quædã propriæ simul insint. Cæterum tam exquisitum quam non exquisitum erysipelas duplicem præterea habet differentiam. Nam vel absque exulceratione, vel vna cum hac incidit. Nec tamen quod cũ ea est, herpes est, quod bilis quæ herpetem committit, tenuior sit & syncera: quæ vero erysipelas, paulo crassior & semper alteri humori confusa. Non ignoro quidem Paulum lib. 4. cap. 21. erysipelatis duas apud Galen. significationes annotasse, vnam, vt ait, propriam, alteram vero communem: quas ego peritioribus relinquo diiudicandas.

Cæterum de notatione nominis sunt hæc ad- «
notanda: dici nimirum ἐρυσίπελας quasi ἐρυσίμῳ πέ- «
λας per syncopem, id est erysimo vicinũ, vt quod «
instar erysimi cutim comburat & quamdam illi «
mordicationem inducat, est enim erysimi semen «
vt Galen. ait 6. simplic. facultate gustuque ig- «
neum; Sed & sunt qui ἐρυσίπελας dictum putent «
quasi ἐρυσιβόπελας per syncopem, est autem ἐρυσί- «
βη, idem quod rubigo, vt affectum æruginis in- «
star erodentem præsertim quoties exulceratum «
est præseferat; Sunt & Græcorum nonnulli qui «
quasi ἐρυθρόπελας dictũ putent, quoniam scilicet «
prope ad rubrum accedit, flauus enim color ex- «
quisite ruber non est, sed illi proximus: demum «
ex etymologico magno ἐρυσίπελας quoniam ad «
vicina trahitur deductum esse volũt nonnulli ab «
ἐρύω, id est, traho & πέλας prope, quasi vicinas «

partes depascens: hinc Celsus ipsum inter cancri species numerare videtur lib. 5. cap. 26. Latini etiam sacrum ignem, vulgi superstitio ignem S. Antonij appellat.

Ἐρυσισκηπτρον. dicitur à nonnullis ὁ ἀσπάλαθος, vt habetur apud Dioscoridem, dicitur & à quibusdam ἡ ἄκανθα λευκὴ eodem authore, forte propter aculeos & vitilium modo lentorē quem habet. dicitur & à nonnullis chamæleo albus, vt habetur apud eundem. Dicitur & à quibusdam ὁ κύπειρος, vt habetur apud eundem, & confirmat etiam Hesychius in suo lexico.

Ἐρυσίσκηπτρον. autē ea fuisse videtur ἀσπάλαθος in quam iris incubuerat, cum opinio esset arcu cœlesti innitente odoratiorē reddi, sed & alias stirpes omnes: Hesychius ita sacrā omnēm herbā appellat in quam iris innixa fuerat, itaque appellatum esse videtur tanquam ἐρυσίσκηπτρον quod nimirū irim eliciat, quo ab ea tanquā de cœlo tangatur, odoratiores autem reddi solitas plantas in quas arcus cœlestis innixus esset Aristoteles & Theophrast. prodiderunt, quod tamen opinione potius valuisse quam re & veritate constare crediderim: Plutarch. in symposio vsque adeo per hominum animos hanc opinionem peruasisse ostendit vt sacerdotes irim precibus elicere solerent ad odoris commendationem arboribus quærendam.

Ἐσφάσας. εἰς τὸ ἔσω χαλάσας ὥστε ματεῦσαι, hoc est, intime & penitius relaxans vel diducens, vt aliquid inuestigetur, apud Hippocratem.

ἡ Ἔσδρα. Esdræ antidotus apud veteres celebris. Cuius compositionem præparationem & vsum multiplicem quia longior est repetes ex Aetio li. 13. cap. 101. hanc & describit Paul. lib. 7. c. 11.

Τὰ ἐσθιόμενα, & τὰ ἐδεστὰ interpretatur Galen. περὶ τροφῆς 1. de aliment. facult. c. 1.

Ἐσθιόμενος. est herpes vna cum cute carnem pariter exedens: fit à bile magis vsta & paulo crassiore. vide ἕρπης.

Ἐσκολιωμένος σφυγμὸς. Gal. in Definit. Medicis obliquatus pulsus dicitur, isque est qui non recte constituta arteria præter suum positum efficitur.

Ἐσμάσσεσθαι. alte inquirere & inuestigare, apud Hippocratem, vt annotat Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Duo autem reperiuntur apud Hippocr. verba significato & sono affinia, ἐσμάσσεσθαι scilicet & ἐσματεύεσθαι, Prius significat immittere, immissum admouere, nimirum explorandi causa, vnde aoristus ἐσμασάμενος apud Erotian. quod exponitur ἐμβαλών: Posterius simplici τ. scribendum à ματεύεσθαι quod est inquirere, vt sit immisso digito perquirere vel explorare. Priore vtitur περὶ ἄρθρων, sect. 2. aphor. 24. πυκνὰ παρὰ τὴν γλῶσσαν ἐσμάσσεσθαι χρή: Posteriore apho. 43. ἐσματευόμενον ἐς τοὺς μυκτῆρας digito in nares immisso perquirentem vt Hesych. etiam exponit ἐρευνῶντα, ζητοῦντα.

Ἑσπερικὸν μῆλον. malum citrium, vt habetur apud Athenæum.

Ἑσπερίς. herba est generis violarum, ramosa, cubitali caule, exili folio quasi brassicæ longo latoque, aspera lanugine, canescenti, ambitu rariuscule laciniato, flore quadrifolio, non vnius coloris: nam alij purpurei sunt, alij niuei: foliaceum semen tenuibus siliquis teretibusque continetur. Noctu fragrātius spirare quam interdiu dicitur, vnde illi nomen hesperidi. Rustici girofleam vocant.

Ἑσπέρισμα. vespernam ficto vocabulo Plautus efformauit pro cœna significanda.

Ἑστία. nomen nobilis apud veteres emplastri, quod sic dictum est, quia ex Græci nominis literarum calculo quæ in ἑστία continentur, indicetur ipsum DXVI. constare. Refertur ad Necepsonem regem. Conducit omni vulnerum generi. descriptio eius habetur apud Aetium lib. 15. c. 12.

Ἑστία. etiam dicitur focus in febribus lib. 11. meth. med. pars scilicet illa quam obstructio aut putredo aut phlegmone obsideat, à quibus postea cordi communicato affectu oritur febris, sumpta ex ædium nostrarum focis similitudine: nam quemadmodum in foco ignis accenditur quo postea ea quæ admouentur prope omnia calefiant; Sic etiam in nostris corporibus aliquādo in vna parte congeritur præter naturam calor, à quo deinceps totum corpus calefactum febricitat; focus eiusmodi in febribus symptomaticis vulgo dictis manifeste percipitur, nā exempli gratia in pleuritide focus πλευρὰ est; in peripneumonia pulmo, in phrenitide cerebrum; in inguinum tumoribus ipsum inguen, & sic in reliquarum partium inflammationibus à quibus febres excitantur: nec vero symptomaticarum tantum, sed & omnium aliarum quæ ex putredine accenduntur febrium suus est focus, siue sint continuæ siue intermittentes, nam continuarum præterquam quod focus generalliter contineri debet in vasis maioribus, quæ sunt inter alas & inguina tamen non raro fit vt ipsorum vasorum maiorum pars aliqua potissimum ab humore putrido obsideatur quæ tunc febris focus dicitur; Sic in causo vasa præcipue quæ circa cor, obsidentur humore bilioso & feruenti, interdum vasa quæ circa ventriculum & hepar, atque idem fieri posse in febribus alijs continuis existimare par est vt aliàs ipse truncus venæ cauæ, aliàs quidam eius insigniores rami focum febris contineant, hinc fit vt non raro in emisso è secta vena sanguine magna insit varietas, eius portione vna pura, altera impura sæpenumero existente, atque in illa foci varietate oritur varietas symptomatum in ipsis cōtinuis febribus, vt aliàs dolor lumborum grauissimus infestet, aliàs ceruicis, aliàs capitis, aliàs sitis immensa, aliàs nausea frequēs aut aliud quid simile: In intermittentibus similiter focus dicitur pars ea in qua vitiosus humor febrem accendens congeritur: in Tertiana quidem vt plurimum iecur; in quartana lien; in quotidiana os ventriculi, ac etiam totus ipse ventriculus; hæc enim in harum febrium singulis fere affici solent vt scripsit Galen. lib. 2. de arte ad Glauconem: Non raro etiam harum focus & sedes est mesenterium, epiploon, intestinorum anfractus, in quibus prout varius est humor qui putrescit, sic etiam variæ fiunt febrium intermittentium species; neque vero hîc nouum aliquid & inauditum dicere mihi videor, vbique enim Gal. dum de febribus intermittentibus ex professo disputat, earum sedem ponit in parte aliqua corporis, ita esse quiuis manifeste intelliget qui legerit extremum caput lib. 2. de different. febr. & lib. 11. meth. med. vnde hūc ego locum præsertim proferam: Ergo ab his, inquit, medicis exercitemur in eo febrium genere quod ex putredine nascitur, & quoniam putredo vel in omnibus æqualiter consistit vasis, vel in maximis & maxime principalibus, vel in vna quapiam particula, quæ vel

phlegmonem in se habet vel citra phlegmonem, veluti in foco quodam principium febris in se continet; in singulis his differētijs seorsum exercitari conueniet: hæc Galen. qui generalem febrium putridarum diuisionem proponens, manifeste intermittentes complexus esse videtur sub ea putredine quæ in parte aliqua citra phlegmonem continetur. Per partem autem intelligere cerebrum, iecur, pulmonem lienem, ventriculum, renes, nec non mescenterium, totum lib. 11. legenti manifestum est: Cæterum in hecticis etiam febribus focum Galen. appellat eam partem quæ prius suis solidis particulis immodice calfacta, postea cor ipsum similiter calfaciendo febrem hecticam gignit, atque sic aliquando harum febrium focus est iecur, interdum septum transuersum, à quo se hecticas febres excitatas vidisse scripsit Galen. 11. meth. Notandum præterea in quibusdam febribus, non vnum tantum focum, sed etiam duos aut plures esse, ita vt diuersis in locis putrescant humores varij; hinc fiunt aliquãdo febres inordinatæ & erraticæ, hinc etiam duplices & triplices tertianæ, quartanæ, atque hinc etiam in ijsdem prædictiones fallaces cum vno euicto & domito humore alius nouus in nouo foco putrescere incipit, qui postea vrinas crudiores demonstrat.

Ἐσφηκωμένα. συνδεδεμένα, συνεσφιγμένα. colligata, constricta, apud Hippocr.

Ἐσχάρα. crusta. dicitur ea proprie quæ ab ardente ferro aut medicamento caustico inducta est. Eius generatio, inquit Galenus, ex subiectis circumpositisque corporibus, vt sic dicam, semiustis, sic vt cuiusmodi rem in hyemem extinctos hos carbones parant, eiusmodi ipsæ crustæ carnis exustæ sint reliquiæ. Quare quãtum particulæ adustum ad crustam est, tantum ipsi de naturali carne deperditur. Sic vero dicitur & ea quæ sponte sua vlceribus cauis accrescit crassa nigraque. Nam quæ leuior est, non ἐσχάρα, sed ἐφελκὶς appellatur. Sed & aliam τῆς ἐσχάρας significationem scripsit Aretæ. lib. 1. de acut. pass. cap. 9. vlcera, inquit, pestifera, lata, caua, pinguia, quodam concreto humore albo aut liuido aut nigro sordētia ἄφθαι Græcis dicuntur; quod si concreta illa sordes altius descenderit, affectus ille ἐσχάρη, id est, crusta dicitur; hanc comitatur rubor igneus & inflammatio & venarum dolor, sicut in carbunculo exanthemata quæ in vnum coalescunt & inde latum vlcus efficitur, hæc Aretæus: Sed & Eustathius male (quoscumque authores sequutus sit) dixit ἐσχάρας esse caua vlcera, cum sint potius crustæ quæ vlceribus cauis accrescunt.

Ἐσχάρα. pudendum etiam muliebre eidem Eustathio dicitur, scholiasti vero Aristophanis illius tantum τὰ χείλη, id est labra, plurali numero ἐσχάραι vocantur.

Ἐσχαρίτης ἄρτος. Vide ἄρτος vbi Alphabeti ordine panum insignes aliquot differentiæ explicantur.

Ἐσχαρωτικὸν φάρμακον. crustificum, seu crustam inducens medicamentum. Est autem duplex τὸ ἐσχαρωτικόν, ignitum ferramentum, & crustificum medicamentum: hoc autem calidum & siccum est quarto gradu, crassæ essentiæ & dolorificum: id carnes colliquat & adurit, sicque crustam facit. Eius vsus in primis necessarius est, vbi ex erosione putrescẽtis alicuius profluuium sanguinis excitatur, atque vbi quod computruit sublatum est, ad adurendam ipsius veluti radicem. Est autem incrustantium medicamentorum materia non vtique solus calor, sed cum quo adstringendi facultas sit coniuncta, qualis in chalcitide & misy & atramento sutorio, siue vstis, siue inustis. Quæ vero ex calce non extincta conficiuntur, ea vtique valentiora sunt: cæterum calx adstringendi vim non habet. Excidunt igitur citius quæ ab his fiunt crustæ, hærent autem corporibus diutius quæ ab adstringentibus: quod vtique longe est vtilius in profluuio sanguinis, quãdo ita prius nascitur in imo earum caro, efficiturque profluenti vasi velut operculum quoddam: vnde nec nosmet præcipites esse ad crustas, vbi hæmorrhagiæ periculum imminet, detrahendas oportet, nisi in illis tantum affectibus in quibus propter putredinem candens ferrum admouere coacti sumus, Tunc enim celerrime crustam excidere expedit.

Ἔσχατα. extrema. Sic dicuntur τὰ κῶλα, hoc est manus pedesque, apud Hippocrat. significat vero etiam τὸ ἔσχατον apud eundem vigorem seu statum morbi: vt aphor. 7. l. 1. quo ait peracutum morbum extremos labores statim habere, hoc est accessiones & symptomata. id enim nihil aliud est, quam morbum in vigore esse, sicut Galen. extremo lib. 1. de diebus decretorijs interpretatur. Et comment. in aphor. 6. lib. ἔσχατα, τὰ μέγιστα de morbis extremis profert, id est, vltra quos non sint alij; & sequente aphor. ἐσχάτως πόνους exponit μεγίστους.

Ἐσχατόγηροι. Galen. comment. in aphor. 13. lib. 1. dicuntur qui extremam agunt senectutem, alio nomine πέμπελοι Latinis silicernia.

Ἐσχέρα, πλησίον. prope. apud Hippocratem.

Ἐτεόκριθον. genus hordei, quod nunquam rubigine vitiatur, quoniam incuruum nascatur.

Ἑτεροκρανία. idem quod ἡ ἡμικρανία.

Ἑτερογενὲς μέρος. pars dissimilaris appellatur, cui opponitur ὁ μοιομερές. Vide μέρος.

Ἑτεροκεφαλᾶν. altera capitis parte laborare vt in hemicranicis apud Pollucem.

Ἑτεροκρανία. dicitur ὁ κόπων παρὰ τὸ ἕτερον τοῦ κρανίου μέρος τινὸς ἕπεται cum alteram cranij seu capitis partem dolor tentat, dextram vel sinistram: dicitur & ἡ μικρανία. Gal. in Isag. & Definit. Medicis.

Ἑτερόῤῥεπέες. dicuntur apud Hippocratem ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, dies magnas in vtrumque, hoc est tum ad salutem tum ad mortem, vires habentes. Siquidem insignes ab his mutationes contingunt. Eiusmodi quidem sunt dies impares.

Ἑτερόῤῥυθμος σφυγμός. est pulsus qui rhythmum remotioris alicuius ætatis, naturæ, sexus, partis anni, & reliquorum quæ peculiares pulsus habent, proprium mutuatur. Species est τοῦ ἀῤῥύθμου, vt qui nullius proprium rhythmum conseruet. Cuius etiam cum species sit ὁ παράῤῥυθμος, ab eo tamen differt, quod hic propinquæ vicinæque ætatis, naturæ & reliquorum proprium rhythmum habeat, ille vero multum ab ijs remotæ. vide ἄῤῥυθμος.

Ἐτησίαι. Etesiæ. Anniuersarij venti, qui circa decimum vel duodecimum diem à Caniculæ ortu flare incipiunt, vsque ad Arcturi exortum, hoc est vsque ad æstatis finem. Qui eos antecedunt venti, πρόδρομοι appellantur. Eos autem Canis ortus dirimit.

Ἔτνος. puls ex leguminibus, seu pulmentariũ edulliumúe ex leguminibus confectum, fractis concisisue; Gal. enim in lib. περὶ εὐχυμίας καὶ κακοχυμίας

tradit ἔτνος sese & alios medicos nominare τὸ ἐκ τῶν ἑψηθέντων ὀσπρείων τε καὶ χεδρόπων σκευαζόμενον, sic sane apud eundem Galen. legimus, κυάμινον ἔτνος; apud Hippocr. φάκινος ἔτνος. Itaque ex omni leguminũ genere, faba, lente, panico, milio, auena, frumento ἔτνος fieri potest, sicut ex eorumdem farina λέκιθος, sic enim Galen. distinxit libro citat. ca. 5. nimis igitur restringit vocabuli huius significationem scholiastes Aristophanis dum ἔτνος esse dicit εἶδος ἀθάρας ἀπὸ φασηλίων; & alibi ἔτνος vocari τὴν ἀθάραν καὶ τὸ πίσινον ἀφέψημα seu ἕψημα, nec enim ex phaseolis duntaxat & pisis fit, sed ex alijs etiam, vt dixi, leguminibus. Porro pro ἔτνος etiam ἐτνήρες ἕψημα dicitur quasi simile τῷ ἔτνει, aut quod est ἐξ ἔτνους apud Athenæum. vide λέκιθος.

Ε᾽τος. annus vide ἐνιαυτός.

Ε᾽τυμόδρυς. sic dicta est apud Macedonas quercus, quæ dulcem glandem produceret, quasi veriquercus.

Ε᾽υαιμία. illa tum adesse dicitur quando sanguis, qui ex 4. humorum naturalium æqualitate constat & qualitate & quantitate, vt in lib. de plenitud. testis est Galen. naturalis existit, atque adeo excessus omnis expers: differt autem à πολυαιμία quod in hac humores omnes ex æquo, seruata tamen qualitatis mediocritate, supra veterem proportionẽ & naturæ congruentem crescant & augeantur, vt bonis Athletarum habitibus contingit, atque hæc etiam πλῆθος & πληθώρα vocatur.

Ε᾽υαναπόδοτος. dicitur cibus qui facile in stomacho digeritur.

Ε᾽αυθις ἕξις. vide ἕξις.

Ε᾽υαναλήπτα. dicuntur Hippocrati quæ facile emendabilem noxam habent.

Ε᾽υανάσφαλτοι. dicuntur qui facile ex morbis resurgunt, atque conualescunt Hippocrat. lib. περὶ τροφῆς.

Ε᾽υάφιον. medicamenti nomen conuenientis ad hæmorrhoidas, cuius Nicomedes medicus author fuit, sic dictum à lenitudine. describitur à Galen. lib. 9. τῶν κατὰ τόπους.

Ε᾽υάνθεμον. sic videtur ab Hippoc. dici ἡ ἀνθεμίς.

Ε᾽υγάλακτον. sic à quibusdam dicta fuit ἡ γλαὺξ, vt habetur apud Plinium.

Ε᾽υδιαιον. Hesych. à nonnullis vocari ait metaphoricῶς muliebre pudendum.

Ε᾽υδιάπνευστοι. dicuntur ij quibus libera corporis transpiratio est, quod hominum genus nec assidue ægrotat, nec longo tempore, quod excrementa vsta & fuliginis speciem præ se ferentia facile per halitum digerantur. Id quod Hippocrates testatus est his verbis: Laxitas corporis ad transpiratum, quibus plura per cutim feruntur, salubrius: quibus pauciora, minus salubre. Patet autem ijs raram esse cutim, ideoque eosdem aliqui tum medicorum tum gymnastarum ἀραιοσυγκρίτους appellarunt.

Ε᾽υδιος. quid vox hæc significet multi controuertunt, & hac quidem de re plurimũ inter se digladiantur Leonicenus & Manardus. vsurpatur autem vox illa ab Hippocr. lib. de aere aquis & locis cum describit anni bene constituti rationem his verbis: si, inquit, secundum rationem fiant signa in astris Occidentibus & Orientibus & in autumno pluuiæ fiant, καὶ ὁ χειμὼν μέτριος, μήτε λίην εὔδιος, μήτε ὑπερβάλλων τὸν καιρὸν τῷ ψύχει, id est, & hiems sit moderata, neque valde tepens & clemens, neque etiam nimium frigida, annum saluberrimum fore verisimile est; illic εὔδιον χειμῶνα interpretor cum Theodoro Gaza hiemem tepidam ceu miti calore præditam, Gallice dicimus *vn temps doux*, atque ita interpretandum esse docetur quod τῷ εὐδίῳ statim opponit Hippoc. ὑπερβάλλοντα τῷ ψύχει: atque sic manifeste vocem (εὔδιος) Galen. vsurpare videtur aphor. 12. lib. 3. neque interpretatio hæc bonorum authorum exemplo destituta est, sic enim Budæus apud Theophr. εὐδίαν interpretatur temporis clementiam, & Plinius apud Aristotelem de apibus loquentem, mitiorem diem: Reperitur præterea hæc vox εὔδιος apud Hippocr. aphor. 12. lib. 3. in cuius interpretatione mire se torquent interpretes, sed verisimile est hanc vocem textui Hippocratis insertam fuisse à quodam qui in Galeni commentarijs eam legerat; Nam Cornel. Celsus lib. 2. cap. 1. hunc aphorismum conuertens eam omisit, nec Aristoteles problem. 9. lib. 1. hæc Hippocratis verba explicans, eius meminit, atque ipse Galen. comment. in aphor. 13. lib. eiusdem vbi aphorismum 12. repetit, vocẽ istam non addit, quæ omnia efficiunt vt cum doctissimo Manardo credam eam vocem fuisse insertam, quod siquis tamen inserendam esse contenderit, ego non magnopere repugnauerim, modo pro tempore miti hanc vocem ab Hippocr. vsurpari credat, neque enim χειμῶνα νότιον καὶ εὔδιον simul dixisse omnino superuacaneum fuerit: Nam quia constitutio νότιος, id est, austrina interdum frigidiuscula est, additur εὔδιος vt significetur austrina constitutio humida & calida, sic ab Hippocr. 2. Epid. sect. 3. aphor. 1. simul coniunguntur ἐγχώρει, inquit, ὁ χείμων νότιος εὔδιος.

Ε᾽υέκφορος. Aristoteli dicitur mulier quæ vterum ad exactos menses profert & maturum parit.

Ε᾽υελκεῖς. dicuntur homines quibus facile sanescunt vlcera, quibus opponuntur δυσελκεῖς: vtrorumque mentio fit à Galeno libro sexto meth. med.

Ευεμές. dicitur quod facile vomitiones facit Dioscorid. lib. 6. cap. de calce sandaracha & auripigmento, vbi notabis male illic legi εὐμενές.

Ευεξία. bonus habitus. Species est τῆς ἕξεως, hoc est habitus: sed de bono tantum dicitur. malus enim καχεξία vocatur. Est autem duplex ἡ εὐεξία. vna est ἡ ἁπλῶς εὐεξία, quæ in optima corporis constitutione deprehenditur: altera vero, οὐχ ἁπλῶς, sed μετὰ προσθήκης εὐεξία, quam habent singulæ corporum naturæ propriam, & in comparatione dictam. Itaque ἡ ἁπλῶς εὐεξία nihil aliud est quam τῆς ὑγιεινῆς ἕξεως ἡ τελειότης. hoc est, perfectissima & absolutissima sanitas. quam sequuntur necessario, bona omnium partium temperies, actionum robur, euchymia, & præterea sanguinis, carnis, totiusque corporeæ molis symmetria. Et quia species & ipsa τῆς ἕξεως est, non facile à causis insalubribus offenditur, sed firma constansq; in corporibus perseuerat. Quæ autem ab hac deficit, modo nondum vitiosa sit, non iam εὐεξία, sed ab omnibus ὑγίεια, hoc est sanitas, nuncupatur, quæ eadem est cum τῇ μετὰ προσθήκης εὐεξίᾳ. Tũc enim non simpliciter, sed huius vel illius εὐεξία dicetur. Sic ἡ τῶν ἀθλητῶν εὐεξία non simpliciter dicitur, quoniam optima non est, quam periculo proximam esse Hippocr. pronunciauit, & negauit naturâ esse comparatam: nam vt reliqua habeat optima, attamen sanguis & præcipue carnosum genus in ea supra modum excreuit.

Ευεξία γυμναστική. exercitatorum bonus habitus ap-

pellatur apud Hippocr. qualis est eorum quibus hoc est totius vitæ institutum assiduam operã dare exercitationibus vt alios deijciãt qualis Athletarum Galen. comment. in aphor. 3. lib. 1.

Εὔζωμον ῥ

Εὔζωμος. sic dicta est eruca propter suauitatem, quasi iuribus grata.

Sed & semen generare creditur, & coeundi appetitum excitare ait Galen. 2. de aliment. facult. cap. 53. Erucam autem Latinis dictam volunt nonnulli quod erodat, & sane si eam degustaueris os & linguam satis acriter vellicabit: alij sic nominatam putant quod vrendi licentiam nanciscatur quasi dicas vrucam, nec desunt qui cum illa edendo sit, esucam primum, dein facta s. in r. conuersione vt fit in plerisque erucam postmodum fuisse dictam contendant.

Εὐήθης. facilis, simplex, εὐτρεπής, id est, qui facile ad bonum vergit vt interpretatur Galen. lib 2. de Diæta in morbis acut. quales sunt ij quos vulgus bonos homines vocat, qui etiam ἁπλοϊκοὶ & ἀφελεῖς nominantur, quasi simplices & deceptu faciles, quemadmodum & Terent. in Andria Imperitos rerum vocat, Reuera autem εὐήθης dicitur qui bonis moribus est præditus, & εὐηθείαν, id est simplicitatem, ceu mentem bonis & pulchris moribus instructam comitantur probitas, morum compositio, decus & concinnitas inquit Plato 3. de republ. Ab illo significato translata vox εὐήθης ad affectionem moribus bonis præditam, id est, eam quæ nihil habet malignitatis, sed facile soluitur, & cui opponitur κακοήθης, hinc εὐηθέστατοι πυρετοὶ simplicissimæ febres, id est, placidissimæ & mitissimæ apud Hippocr. 3. progn. dicuntur exponente Galeno; & 2. de victu acutor. ἕλκος εὐῆθες dicitur quod simplex & paruum est, vel propter loci naturam quæ vilis & abiecta est, vel propter sectionem ipsam paruam factam vt ibidem Galen. exponit, Annotauit tamen Galen. comment. 3. in lib. 1. prorrhet. εὐηθέστερον aliquando significare τὸ κακοηθέστερον & multos veterum eo verbo vsos in hac significatione quamquam etiam significet τὸ εὐτρεπον.

Εὐθενία. ἡ ἔμφυτος τοῦ σώματος ἕξις. ingenitus corporis habitus, apud Hippocrat. vnde & annus εὐθενής vocatur, ὁ εὐφορίας ἀπεργαστικὸς, hoc est, fertilis & fœcundus.

Εὐθυγλυκεῖα. sic à quibusdam dicitur ἡ γλυκύῤῥιζα, vt habetur apud Theophrastum lib. 9. cap. 13. sed non sine mendi suspicione.

Εὔθυωτα. dicuntur quæ in rectum è curuo reduci possunt. vide καμπτά.

Εὐθύντηρος τάσις. tensio recta siue in rectum procedens, quæ vtique membrum quod fractum est, tendit in directum. de qua Galenus lib. 6. meth. med. in glossocomi mentione, vide γλωσσοκόμιον.

Εὐθυωρεία. rectitudo, rectus trames, recta via. Non est aliud quam directio quædam meatuum per quos humorum deductiones commode fieri possunt. Hippocrates peculiari nomine ἴξιν vocauit.

Εὐκάρδιον. εὐστόμαχον. apud Hippocr.

Εὐκοιλία. aluus bona dicitur Dioscor. lib. 1. cap. 157. de Cerasijs, quæ si recentia sumantur aluum bonam facere ait, id est, neque tardiorem neque citatiorem, idemque passim toto opere aliquid ait εὐκοίλιον esse, & hoc illud ué λυειν, μαλάττειν, & ὑπάγειν γαστέρα quorum omnium vna & eadem ratio est.

Εὐκρασία. bona probaque temperies, quæ ex optima & conuenienti mistura calidi, frigidi, humidi & sicci prouenit. Illa sua cuique est, ex quo patet magnam esse eius latitudinem. Ea proprie partium similarium est, & prima est omnis earum functionis causa. Hanc qui adeptus est, εὔκρατος, hoc est optime temperatus, dicitur.

Εὔκρατον ὕδωρ. id est, χλιαρόν.

Εὐκρατώτατος ἄνθρωπος. optime temperatus homo dicitur quum corpore apparet exacte medius inter omnia extreme disposita corpora, in gracilitate & crassitudine, mollitie & duritie, in summa is esse dicitur qui animales & naturales actiones inculpabiles habuerit inquit Aetius lib. 4. cap. 53.

Εὔκριτος νόσος. dicitur morbus boni iudicij qui etiam εὐκρινὴς Hippocr. aphor. 8. lib. 3. opponitur huic δύσκριτος seu κακόκριτος.

Εὐλαί. vermes dicuntur & præsertim qui in corpore ex vulnere aut vlcere nascuntur.

Εὔλυτος κοιλίη. aluus facilis apud Hippocr. & εὐλυσία κοιλίας apud Tull. epist. famil. l. 16. epist. 18. quam illic ad sanitatem tuendam requiri ait.

Εὐνή. non solum significat cubile, sed & coitum apud Hippocr. vt libr. 2. de morbis mulierum: καὶ ἄχθη τὰ σφοδρότατα εὐνῇ, id est, coitu vehementissime offenditur.

Εὐνοῦχον. sic lactucam quamdam τὴν ἐκ φύσεως πλατύφυλλον, καὶ πεταλὴν, καὶ ἄκαυλον à mulieribus ἀστύτιδα, & εὐνοῦχον à Pythagoreis vocari ex Athenæo tradit Eustath. eo quod frequens lactucarum esus ad venerem inhabiles reddat, vnde & exosam veneri herbam esse & Adonidem quod ad lactucam confugisset, ab apro interemptum: hoc etiam lactucæ genus dicitur εὐνοῦχον quasi spadonium.

Εὐνοῦχος. is est qui Latinis castratus dicitur, & maxime proprie Eunuchus vocatur cui ante pubertatem membra virilia execta sunt, nec solum testes, sed etiam totus coles ipse, aut qui naturaliter sine testibus est progenitus; est hoc vero nomen tanquam si dicas lecticustodem propterea quod ad obseruandam mulierum pudicitiam adhibebantur παρὰ τὸ εὐνὴν ἔχειν, vt sit hoc nomen quasi pallium vt tegatur iniuria naturæ facta vt ait doctissimus Scaliger, qui & aliam tradit huius vocis originem, venerea, inquit, à priscis amentiam appellatam fuisse constat ex Aristophane, à quibus cum putarent Eunuchos abstinere, contrarijs vocibus compositis fecere nomen εὖ νοῦν ἔχειν. Aristoteles in 4. sectione haud vere castratos sed natura effœminatos ita videtur appellare, θαλαμηπόλους quasi cubicularios alij vocarunt: Eorum autem modi multi sunt, quippe alij natura tales sunt, alij arte, vel morbo aut alio euentu: Eorum rursus alij ἐκτομίαι dicuntur παρὰ τὸ ἐκτέμνειν quibus scilicet exempti testes sunt & execti; Alij Spadones (σπάδων Græcis) παρὰ τὸ σπᾶν quibus ij sunt extracti, alij θλιβίαι παρὰ τὸ θλίβειν quibus contusi, & affine huic θλᾶν frangere à quo θλαδίαι: omnium autem exectorum animantium vox in fœminam mutatur: Spadones insuper varicibus omnino vacant vel minus habent quam cæteri; Cruribus insuper putridis vlcerosisque fiunt; Calui insuper effici nequeunt, quorum omnium rationes docet Aristoteles sect. 10. problem. Sed neque Hippocratis ætate podagra laborabant, inde cõqueritur Seneca

» quod suis temporibus Eunuchi mendacem fecerint Hippocr. quod & tum caluescerent, & arthritici fierent ex intemperato viuendi genere; Quæsitum autem est apud Iureconsultos an lege liceret eis vxorem ducere: Terentiana meretricula mulierum maximos esse amatores ait, sed nihil posse: Cæterum intendi eis neruum irritis flatibus palam est ex Turcarum maleficio, vnde coeunt certe nonnulli etiam valide tametsi nihil emittant, quæ causa fuit vt Asianorum immanis Barbaria progressus faceret in crudelitate, exectos namq; pueros cum fœminis custodes adhibuissent, eosque adultos postea cum illis in adulterio deprehendissent, flagitium illud à quibusdam commissum in illis quidem mortis supplicio vlti sunt, in alijs totius virilitatis amputatione.

in Eunucho.

» Eunuchorum autem varias appellationes has legi, scilicet non modo εὐνοῦχοι vocantur, sed & σπάδωνες, θλαδίαι, θλιβίαι, ἀπόκοποι, ἐκτομίαι, ἀνανδρεῖς, ἡμίανδροι, ἡμιγυναῖκες, ἀνδρόγυνοι, γυννίδες, & χλοῦναι, & Ἄττεις, & Asiatica ac Bythina voce γάλλοι ab Atte qui versus in furorē deuoluit ipse acuto sibi pondera silice, vt legitur in Catulli carmine; idem vitium hominum dicitur λοιμὸς τῆς φύσεως, σπίλος πολιτείας, naturæ pestis, ciuitatis labes, ἀμφίβολα πρόσωπα περιφέρων personas ambiguas gerens, πλάσμα γενοτευμένον, & apud Catullum Notha mulier; dicuntur ijdem Ἄθηλοι καὶ ἄανδροι, neque viri neq; mulieres, σιδηροκοπτίδοκοι ferro multati, γυναικομανεῖς, & θηλυμανεῖς mulierosi, etenim perhibentur esse maximi amatores mulierum vt & Terentiana Pythias ait, itemque σαλμακίδες dicuntur, vt in Ennianoversu Salmacida spolia à fonte Salmacidos, hoc & insuper de voce εὐνοῦχος adnotandum venit, illam de rebus alijs metaphoricōs plerumque vsurpari, Sic Plinius aliquando Laurus spadoniæ meminit, idem lib. 12. cap. 14. à conditione castrati seminis mala quædam à Belgis Spadonia appellari docet, sed & lactucam quamdam vt supra annotatum in voce εὐνοῦχον; Sic & Theophr. hist. plant. lib. 4, cap. 12. scribit arundines non habentes τὴν αὐθήλην, vocari εὐνουχίας, sed & surculos qui nihil afferunt Columella spadones nominari author est.

Εὐνουχοειδέστατοι τῶν Ἀνθρώπων. dicuntur Schythæ » Hippocrati lib. de aere aq. & loc. id est, maxime effœminati & euirati, omniumque hominum minimè ad coitum valentes.

Εὐνουχισμός. Eunuchos faciendi ratio dicitur à Paulo » lib. 6. cap. 68. quam esse duplicem inquit, nimirum vel testium contusione facta, vel eorumdem excisione, quem vtrumque modum eo loco describit: fuit autem olim εὐνουχισμὸς Elephantiaseos remedium.

» Εὔολκος. de illius significato vide in voce ὁλκός.

Εὐοργητότερα. εὐτροπώτερα. εὐηθέστερα. hoc est, moribus melioribus seu facilioribus, apud Hippocr. ὀργαὶ enim dicuntur οἱ τρόποι, & iræ inter mores censentur.

Εὔοχον. epitheton vinculi apud Hippocratem ἐν τῷ περὶ ἄρθρων, quasi dicas gestabile. sic autem vinculum vocat, quod bene gestat & sustinet, hoc est firmiter, & sine vlla compressione continet.

Εὐπατόριον. est herba fruticosa surculosaque vnicum efferens caulem, tenuem, lignosum, subrectum, nigricantem, hirsutum, cubitalem & aliquando ampliorem, folio per interualla inciso & magna ex parte quinquepartito: semine leuiter plumoso, è medio caule prosiliente. A rege sic nuncupatum esse multorum opinio est: alij ἡπατόριον καὶ ἡπατίτην appellant. videtur ea esse quæ in officinis agrimonia dicitur. Quod enim in illis eupatorium vocatur, sunt qui putent esse τὸ ὑδροπίπερι, siue piper aquosum.

Nomen inuenit à Mitriditate cognomento Eupatoris, vnde & Plin. lib. 25. ca. 6. de herbis loquens à Mitridate inuentis, Eupatoris, inquit, Regiam authoritatem habet, de hac autē Dioscorid. lib. 4. cap. 41. reijciens eos qui hanc eandem cum artemisia esse existimant, seu cum Argemone vt quidam existimant. »

Εὐπέταλος. dicitur à quibusdam τὸ δαφνοειδὲς, vt habetur apud Dioscorid.

Εὐπετέως. facile & prompte, apud Hippocr.

Εὔπνοια. spirandi facilitas. respiratio quæ secundum naturam fit, apud Hippocr. vt annotauit Galen. in prognost.

Part. 25. id est, quæ naturali modo obitur, nec à naturali abscedit in expiratione, inspiratione, quiete, motu, dilatatione, compressione.

Εὔπνουν. σῶμα. idem quod εὐδιάπνευστον, de quo sic Aristoteles sect. 38. problem. 4. Corpus, inquit, cui secundam valetudinem cōciliamus non densum sed rarum reddendum est, nam vt vrbes locusque qui placide aspiratur (hinc enim mare salubre est) ita etiam corpus quod facile transpirat, illo salubrius degit quod contrario modo se habet, aut enim nullum recrementum existet, aut quod extiterit quam primum vt excernatur danda opera est, corpusque est semper ita regendum vt simul atque excrementum admisit, habeat qua parte illud excernat, sitque motui deditum non quieti, Quod enim manet putrescit modo aquæ immotæ, putrescens vero morbum committit, at quod excernitur antequam vitietur decedit; hoc igitur vt corpore denso nunquam contingit (fit enim prope vt inuisibilia foramina claudantur) sic raro solutoque accedat necesse est. hæc ille.

Εὐπορία. expeditio, promptitudo, facilitas, apud Hippocratem.

Εὐπόριστα. φάρμακα. dicuntur medicis medicamenta paratu facilia de quibus librum scripsit Oribas. atque etiam extat de ijs Dioscorides opus.

Εὔρειος. sic à nonnullis dictus est lapis Iudaicus, quasi facile fluens, quod vrinam mouere & calculos frangere dicatur.

Εὔρουν τὸ σῶμα. corpus fluidum aut fluxum aut meabile, tale autem corpus est omnibus meatibus reseratis, & humoribus extenuatis, & incisis, si quis fuerit in corpore humor crassus & glutinosus, vt exponit Galen. comment. in aphoris. 9. lib. 2.

Εὐρυθμίη. τῶν χειρῶν. manuum agilitas atque promptitudo est Hippocr. lib. περὶ εὐσχημοσύνης, quando nimirum Chirurgus composite & expedite instrumentis ad artem accommodatis vtitur: esse & εὐρυθμία in pulsu dicitur, vide in sequentibus εὔρυθμος σφυγμός.

Εὔρυθμος σφυγμός. pulsus eurhythmus. Est pulsus eurhythmus, seruans rhythmum proprium ætati, naturæ, temperamento, parti anni & reliquis omnibus circumstantijs. Nam cum suus sit cuique ætati naturalis pulsus, qui rhythmum seruat ætatis, εὔρυθμος vocatur: vt qui eum labefactat, ἄρρυθμος. Idem de naturis ac anni temporibus & locis

locis omnibusque alijs statuẽdum, quod horum
singulis certus quidam rhythmus sit, qui serua-
tus εὔρυθμον pulsum facit. Eum autem qualis sit
Galen. lib. 3. de pulsuum causis in singulis gene-
ribus sigillatim explicauit. vide ῥυθμὸς.

Εὐρυτική. iũci genus, cui⁹ semine somnũ allici dicũt.

Εὐρυχωρία. sinus, cauitas & spatium internum.

Εὐρώς. caries, situs, putredo εὐρωτιᾷν Gaza apud Ari-
stotelem exponit vermiculari, atque Dioscori-
des εὐρωτιῶσαν ἀποφθορὰν, quę situm sentiunt, quæ-
que nimis inueterarunt & m[illegible]dolent.

Εὔσαρκος. homo bene habitus, optime compositus.
Linacer apud Galenum quadratum interpreta-
tur. Is porro est quem nec gracilem dicere nec
crassum possis, sed nec calidum nec frigidũ, nec
alio quouis nomine ex his quæ excessum defe-
ctũue indicant appellare. Est enim eius habitudo
media, qui sicuti debitam partium conuenien-
tiam speciemque inculpatam habet, ita mediocri
& nullis vitijs obnoxio temperamento est.

» Accipitur etiam interdum hoc nomen pro
» crasso & pingui, opponiturque τῷ λεπτῷ aut ἰσχνῷ
» id est tenui, cum apud Gal. multis in locis, tum
» etiam apud Hippoc. aph. 7. l. 4. vbi δυσημέας μέσως
» εὐσάρκους, opponit ijs quos precedente aph. 6. eius-
» dem lib. dixerat τοὺς ἰσχνοὺς καὶ εὐημέας, id est difficile
» vomentes & mediocriter carnosos gracilibus &
» facile vomentibus: ab εὔσαρκος factum εὐσαρκία, &
» εὐσαρκόω verbum apud Gal. 14. meth.

Εὐσίνη. sic dicta est à quibusdam ἡ ἑλξίνη, vt habetur
apud Dioscoridem.

Εὐσιτία, καὶ ἔυσιτος. illa non est idem quod ὄρεξις id est
» naturalis appetentia, nam hæc integræ valetudi-
» nis signum est, quæ nihil relictum ostendit ne-
» que Empyreumatis, neque humoris morbifici,
» quemadmodum ἀνορεξία recidiuæ prænuntia est
» quam ἀποσιτίαν Hippocr. vocat, & cui contraria
» est εὐσιτία, id est vt interpretatur Philotheus ἡ
» πολλὴ τροφὴ multus cibus, velut Galen. ὄρεξις σφο-
» δροτέρα σιτίων appetentia vehementior ciborum:
» Hippocrati εὔσιτοι idem quod in aphorismis τρο-
» φὴν λαμβάνοντες, Galeno ὀρεγόμενοι τε καὶ τρεφόμενοι
» ἄχρι κόρου appetentes ac pasti adusque satietatem:
» damnat autem Hippocrat. in conualescentibus
» non ὄρεξιν appetentiam integram sed εὐσιτίαν im-
» moderatam cibi sumptionem; Contra vero pro-
» bat initio ἀσιτίαν non autem ἀποσιτίαν, cuius di-
» stinctionis ignoratione mirum est quam peccent
» multipliciter recentiores aphorismorum inter-
» pretes; ἀποσιτία perpetuo mala est ὄρεξις bona; ἀσι-
» τία in conualescentibus ambigit, εὐσιτία pericu-
» losa: in omnibus cibo non refici malum & reci-
» diuæ signum.

Εὐσταθὲς. significat apud Hippocr. valde mite & blã-
dum, quodque cito consistit, & veluti in æquili-
brio positum nihil habet periculi, vt interpreta-
tur Galenus.

» Et Εὐσταθέες νοῦσοι. dicuntur Hippocrati mor-
» bi constantes, certi, tempestiui qui facile consi-
» stunt.

Εὐστάθεια, & εὐσταθία. bona constitutio est, & bona
» habitudo, idem fere quod εὐεξία apud Plutarch.
» in præceptis sanitatis.

Εὔστακτον. Collyrij nomen apud Gal. quod Scribo-
» nio & Paulo στακτὸν dicitur, vide στακτὸν.

Εὔστομα. medici cibos vocant qui ori grati sunt, vt
» ἄστομα eos qui ingrati.

Εὐστόμαχα. ea medici vocant quæ ori ventriculi grata
» sunt & vtilia ipsumque corroborant, eadem εὐ-
καρδια dicuntur apud Hippoc. opponuntur his τὰ »
κακοστόμαχα de quibus suo loco. «

Εὐστομαχεια. dicitur ventriculi bona affectio, vt & sa- «
por stomacho gratus Diosc. l. 2. c. 19. de viperæ «
carnibus, vbi tamen nonnulli εὐστομίαν legunt. «

Εὔστρα. montanum hordeum, quod alio nomine ἀμ-
φίκαυσις appellatur.

Εὐσχημοσύνη. virtus quædam est quam in medico re- «
quirit Hippoc. libello περὶ εὐσχημοσύνης, ornatum «
decentem Cornarius exposuit; moderationem «
Scalliger; probitatem & honestatem Caluus & «
fuschius; elegantiam zuinggerus appositissime, «
hanc virtutem sub decoro Latini non male mihi «
comprehendere videntur, ille enim Hippocra- «
tis libellus videtur speciosum quemdam ac de- «
center compositum medici ornatum & habi- «
tum instruere. «

Εὔτονον. est collyrium βαλσαμωτικὸν Oribasij. describi-
tur ab Aetio. quod alijs etiam nominibus ἀρμά-
τιον & ὑποδοξαρὲς vocari scribit.

Vide ἀρμάτιον: est & aliud εὔτονον vocatum in «
genere aridorum medicamentorum cicatricem «
inducentium apud Gal. 5. κατὰ γένη c. 14. «

Εὔτονος κίνησις dicitur à Gal. motus qui violenter &
sine velocitate fit. nam qui cum violentia celeri-
tatem habet, σφοδρὸς appellatur; vt ait lib. 2. sanit.
tuendæ.

Εὐτραπελίη. virtus est quam lib. περὶ εὐσχημοσ. requirit
in medico Hipp. cui τὸ αὐστηρὸν ibidem opponitur, «
affabilitatem, facilitatem & popularitatem recte «
appellaueris. «

Εὐτραφὴς ἄνθρωπος. appellatur qui bene nutritus, id est «
bona habitudine & firma corporis valetudine «
præditus est. «

Εὔτρεπτος νοῦσος. idem quod εὐήθης & exponitur qui «
facile ad bonum vergit, hac dictione vsum Hip- «
pocratem, tum & veteres alios docet Galen. «
comm. 2. de victu acutor t. 40. «

Εὐφορβία, siue «

Εὐφόρβιον. est arbor ferulacea nascens in Aphrica,
succo madens acerrimo, lacteo, & valde ten-
uium partium. Ab incolis propter eximium eius
ardorem non sine metu legitur. Quapropter vẽ-
triculos ouium elutos, in quos succus profluat,
arbori adalligant, & eminus caulem contis inci-
dunt, confestimque è plaga tanquam è vase quo-
dam magna vis eius in subiectos ventres effun-
ditur. Huius autem succi duo sunt genera, vnum
orobi magnitudine, sarcocollæ modo transluci-
dum: alterum vitreo nitore, in ventriculis con-
crescens. Eligendum est translucens & acre: sed
difficile gustus experimentum, quia vel leni lin-
guæ tactu os accensum diu detineat, & admota
ori omnia euphorbium resipere faciat. Vim ha-
bet discutiendi suffusiones & sedandi coxarum
dolores, in odorifera potione haustus, aut cum
melle cocto. sic enim eius drachma vna epota, vt
scribit Paulus, pituitam, vel potius aquas extur-
bat atq; amolitur. Euphorbium Iuba Ptolemæi
pater appellauit nomine inuentoris medici sui &
fratris Musæ, à quo Cæsar Augustus conserua-
tus est, dicato illi priuatim volumine. Fit autem
ex eo ceratum ad neruos vulneratos optimum,
cuius descriptio habetur apud Aet. lib. 14.

Εὐφρασία. herba est hyssopo similis, cauliculis pur-
pureis, folio paruo & per ambitum serrato, flos-
culo albicante, quæ in opacis collibus nascitur.
De ea veteres nihil prodidere scripto, etsi Græcã
nomenclaturam præ se ferat. εὐφρόσυνον forte dici

debuit, quod faciat ad animi hilaritatem. Valet autem ad oculorum caligines & suffusiones.

Εὐφρόσυνον. dicitur à quibusdam τὸ βούγλωσσον, cui dos hæc præcipua traditur, quod in vinum coniectum animi voluptates augeat. Dicitur & eo nomine ἡ εὐφρασία.

Εὔχροια pulcher color rubeus atque floridus quem ἐρυθρὸν χρῶμα καὶ εὐανθὲς alijs locis Hippocr. appellauit; is vero viuidus color atque rubeus duplex est, alius enim naturalis qualis inest candidis puellis bene valentibus, alius saturatior atque aduentitius vbi illæ pudore suffunduntur, qui & cursu incalescentibus elucet, existitque vrgente accessione & calido sudore, phreniticis quibusdam catalepticis, criticis hemorragijs imminentibus, aut abcessibus interdum post aures, atque pulmonarijs, is in morbis color εὔχροια dicitur Hippocrati, fitque talis à vaporibus & humoribus & quando calor superiores partes petit.

Εὔχροον. nomen emplastri quod describitur à Scribonio Largo, & ab eo appellatur Tryphonis viride emplastrum. Est & huius nominis cataplasma quod habetur apud Gal. lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, oculis conueniens.

Sic dictum à coloris bonitate: describitur & aliud à Gal. lib. 5. κατὰ τόπ. c. 7. sic dictum emplastrum valens ad mentagram & lichenes, aliud quoque cruentis idoneum & epuloticum 5. κατὰ γένη c. 2. ex Hera.

Εὐχυλία. succi bonitas apud Hipp.

Εὔχυμον. dicitur alimentum quod boni succi est. Id autem duplex est, tum quod portionem quandam boni succi continet ad nutriendum habilis, sed plurimum habet recrementi, tum quod plurimum habet quod nutrire potest, minimum autem quod sit inutile, vt habetur apud Galen. l. 9. meth. med.

Huic opponitur τὸ κακόχυμον de quo suo loco, sed & Gal. comment. in aphor. 64. l. 5. εὔχυμα definit quæ post coctionem in bonum succum id est sanguinem mutantur, is enim humor est nobis amicus, dicuntur & εὔχυλα, quænam vero alia sint docuit Cels. l. 2. c. 20.

Εὔψυχος. dicitur iucundo & salubri expositus frigori, eaque significatione qua dicimus Gallice *vn lieu frais*.

Εὐώδης. bene olens, de quo vide ὄσφρησις. est & nomen malagmatis, quod habetur apud Paulum lib. 7. Item collyrium quod alio nomine ἀδιήγητον & διὰ σμύρνης appellatur, & à Scribonio Largo describitur.

Vide in dictione Ἀδιήγητον; aliud & habetur collyrium εὐῶδες dictum l. 4. κατὰ τόπ. cap. 7. atque ad Zosium authorem refertur: epithematis quoque cuiusdam εὐώδους dicti descriptiones vide, atque vires apud Trallian. lib. 8. cap. 2. vide & medicamentorum huius nominis, vtiliumque ad stomachi inflammationes à frigido humore ortas descriptiones aliquot apud eundem l. 7. c. 12.

Εὐώδη ὕδατα: aquæ odoratæ Hippoc. dicuntur lib. de aere aq. & loc. quæ laudantur tanquam salubres non quod illæ odoris boni aut mali participes esse debeant, sed quod ita odore carere debent vt elementi naturam referant, hocque modo fragrantes & odoratæ, id est gratæ etiam olfactui dicantur, quemadmodum dulces vocamus nō quæ dulci sapore præditæ sunt, sed quæ omni saporis genere carent.

Εὐωδία. suauis odor: omnis autem odorum suauitas ait Theoph. 6. de caus. plant. c. 6. πέψει γίγνεται καὶ κατεργασίᾳ confectione concoctioneque prouenit, siquidem quæ excocta fuerunt saporis odorisque sunt melioris quam crudiora.

Εὐώνυμος. est arbor Punicæ mali magnitudine atque folio eiusdem, maiori quam vinca peruinca, & vt Punica tenero: flore albo & violæ proximo, odore graui ac pestifero, folliculis sesami, in quibus acinus quadrangulus, solidus, pecori gustatu lethalis. [redacted]

Videtur per antiphrasim εὐώνυμος dicta, sunt etiam qui ἀνώνυμον vocēt à non habēdo nominē.

Ἐφέδρα. herba quam & caucum appellant.

Ἔφεδρα. οἱ γλουτοί. hoc est nates.

Quod super his homines sedeant.

Ἐφεδρον. herba quæ & ἵππουρις & ἀνάβασις dicitur. Sic vocatur ab insidendi natura. ascendit enim proximas arbores, & ijs insidens coma propendent iuncea. Vide ἀνάβασις.

Apud Dioscor. dicitur ἔφυδρον pro ἔφεδρον, sed non sine mendi suspicione.

Significat etiam ἔφυδρον apud Hippocr. sedem vel corpus aliud stabile, vt in eo desidere aliquis firmiter possit, vt exponit Gal. comm. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ἐφελκίς. crustula quæ vlceri obducitur. Dicitur tū de externis vlceribus, tum de internis: quandoque enim crustulæ eiusmodi & per tusses è pulmonibus, & per deiectiones ex intestinis vacuantur.

Si autem dicta crustula crassior sit & nigra, non iam ἐφελκὶς sed ἐσχάρα appellatur.

Ἐφεσία. nomen emplastri egregie resiccantis, quod & μάγος alio nomine dicitur. Eius descriptio habetur apud Aetium lib. 10. inter remedia hydropicorum.

Cap. 24. sinus & fistulas conglutinat & resiccat efficaciter, sed vide num sit legendum ἡφαιστία.

Ἐφήβαιον. pubes, pecten, id totum dicitur quod est ab hypogastrio vsque ad pudenda vt scribit Ruffus: etiam κῆπον veteres appellarunt tam fœminarum quam marium; sed & dicitur πέδιον, in fœminis præsertim; λειμῶνα vocauit Euripides in Cyclope, Scalliger κλειτόριον, βλῆκτον, εὐδιαῖον, χειμάῤῥουν, dicitur etiam ἥβη καὶ ἐπίσειον: hoc porro vocabulum Medicorum esse proprium inquit Pollux; & à Budæo ventrale vocatur, & pudendorum muliebrium velamentum id est quod τῇ ἥβῃ obtenditur seu prætenditur.

Ἐφηβία. pubertas. idem quod ἡ ἥβη. vide ἥβη.

Ἐφηλις. quid sit, ait Celsus l. 5. c. 5. à plærisq; ignoratur, cum nihil aliud sit nisi asperitas quædam & durities mali coloris. Prouenit potissimū in facie ex inflammatione aut ardore solis: præsertim vero, vt scripsit Crito, circa malas & nasum eiusmodi maculæ apparent, non quidem in alto fixæ, sed instar flosculorū productæ. Nomen inditum ἀπὸ τοῦ ἡλίου, non quod à sole tantum vitia illa in cute contrahantur, sed quod à reliquis inducta causis, similem asperitatem & colorem habeāt. Quæcunque enim causa ea excitarit, cutis ceu multo sole exusta, candorem & læuorem amittit, contrahitque nigritiem & aspredinem. Plinius aliquando discolorem à sole cutem, aliquādo à sole vsta, vel à sole adusta interpretatur, eoque vitio deformes solatos appellat. Alij vitia cutis simpliciter Latine reddunt.

Ἐφήμερον. ephemerum. Duplex est Dioscoridi &

Galeno, vnum quod irim syluestrem dixerunt, folijs & caule lilij, tenuibus, radice oblonga, vna, digitali crassitudine, saporis adstricti, odoris non ingrati, flore candido, amaro, semine vero molli. Ea videtur esse quam lilium conuallium, & rura muschetum appellant. Alterum vero deleterium & lethale est. Alij κολχικὸν, Romani bulbum agrestem vocant. flos illi croceo similis, subcandidus, caulis semipedalis, semen rufum, radix rotunda, foris è nigra rufescens, quæ desquamata intus albicet, teneraque ac lacte succosa, gustatu dulcis inuenitur, fungorum modo iugulat, bulbi similitudine inuitante. A quibusdam hermodactyli genus esse proditur. Verum Ruellius contendit hermodactylos è quibus catapotia tantopere commendantur ad podagras, non esse ephemeron, fretus authoritate Aetij & Pauli. Vtrique ephemero etsi nomen vnum est, diuersa tamen est nominis ratio: illud enim sic dicitur quod flos illi confestim deciduus, non longius vno aut altero die commoretur, aut decerpto longior vita quam dies, nullam enim ei vim mortiferam Dioscor. & Galen. tribuerunt: hoc vero ita vocatur, quod eodem die perimat. de hoc vide Nicandri Alexipharmaca, quæ nos aliquando versibus Latinis reddidimus.

Ε᾽φήμερον. dicitur à quibusdam κώνειον, id est cicuta, ab interitus celeritate, vt Phocion author est.

Ε᾽φήμερος πύρετος. (vel ἐφημερινὸς vt est apud Trallian. l. 12. ca. 1.) diaria febris in spiritibus accensa, cuius tota constitutio vnica accessio est horarum viginti quatuor. Hanc excitant causæ febribus alijs communes, præter putredinem: motus multus tum corporis tum animi, quies immodica, & omissa exercitationum consuetudo, suppressio calidi effluuij densata cute, obstructio mediocris à succo multo, crasso, lento si modo per initia recte tractetur, alioqui facile in putridam transit: præterea contactus calidæ substantiæ, satietas & ebrietas, cruditas, fames, & omnes animi affectus vehementes. Huius febris signa sunt in primis calor mitis & blandus, pulsus nullam habens inflammationis notam, nullamque omnino inæqualitatem in vna pulsatione, aut certe minimam: vrinæ omnino similes naturalibus, aut parum ab his mutatæ, bene coloratæ & rufæ, in quibus quod vel pendet vel subsidet, optimum est: adhæc facilitas tolerandi accessionem. Est enim hæc febris mitissima, quia calor illi vaporosus est, quibusdam primo manus occursu, alijs paulo postea. hæc quidem sunt diariæ febris signa communia. Singulæ autem quædam habent sibi propria, quæ naturam causarum sequuntur, à quibus sunt excitatæ.

Ε᾽φέσιον. emplastrum ephesinum quod à Celso lib. 5.
» c. 19. describitur aduersus morsus & recentiora
» quædam vulnera efficax.

Ε᾽φθότης. significat apud Hippocratem ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, exolutionem virium corporis ab humido calore inductam, quasi corporis quandam elixationem, vt Gal. in comment. annotauit.

» Sic ἑφθοὶ dicuntur libr. 4. Epidem. qui fe-
» bribus laborabant, quæ ob nimiam humidita-
» tis redundantiam corpus exolutum ac velut ex-
» coctum redderent; & faciei τὴν ἑφθότητα, id est ex-
» coctionem vere dixeris quam Galli appellant
» *face bousie*, qualis cernitur in Lethargicis.

Ε᾽φιάλτης. incubus. Est nocturna corporis oppressio & suffocatio. Quidam dæmonem esse putauerunt, aut externam quandam vim quæ quiescentes inuaderet, & pondere suo oppressos grauaret: ex quo nomen ἀπὸ τοῦ ἐφάλλεσθαι indiderunt, quod hoc malo correpti imaginentur se ab aliquo inuadi & violari. At dæmon non est, nec vis vlla externa, sed tota mali causa intra corpus est. Ea autem est non humor, sed crassus & frigidus vapor, vt scripsit Posidonius, ventriculos cerebri implens, & prohibens spiritus animales per neruos ferri. Per somnum tantum fit, eoque laborantes per ipsam accessionem eadem patiuntur quæ & apoplexia correpti, sed tamen mitiora. Quia enim vapor in causa est, non in totum opplentur ventriculi cerebri, nec tam difficulter excitantur qui eo laborant. Manent tamen aliquandiu immobiles: deinde vero multo labore & conatu tenuato discussoque spiritu, & meatibus obstructione solutis, derepente è somno excitantur. Læditur illis potissimum imaginatio: ex quo verisimile est in priori potissimum ventriculo morbum consistere. Ex his intelligi potest incubi differentia ab apoplexia & epilepsia. Præludium tamen procemiumque eorum morborum est, atque etiam insaniæ. Diuturnior enim & frequenter repetens, crudo humore in ventriculis cerebri paulatim cumulato, in eos facile degenerat. Præcedunt incubum suffocatio, vocis amissio, grauitas & immobilitas, & hæc rursus crapulæ & cruditates ex quibus crassus ille frigidusque vapor suscitatur. Proinde quidam morbum hunc recte quidem, sed imperfecte definierunt, τὴν εἰς κεφαλὴν ἀνατρέχουσαν ἀναθυμίασιν ἐξ ἀδδηφαγίας καὶ ἀπεψίας, hoc est, vaporum in caput discursum ex nimio cibo & cruditate. Themison vero à suffocatione πνιγαλίωνα appellauit.

In epistolis, vel & πνιγάλμωνα: ab Aurel. lib. 1. «
τῶν χρον. cap. 3. ἐπιβολὴ: Dioscor. lib. 3. cap. 134. «
πνιγμὸν ὑπὸ ἐφιαλτῶν vocat: Plinius modo suppres- «
siones, modo noctis ludibria; Sed & ἐφιάλτην lu- «
dibria faunorum idem vocauit lib. 25. c. 4. quod «
fauni veterum opinione dormientibus ista ho- «
minibus visa immittere crederentur; Neque «
sane omnino videtur contemnenda veterum «
Theologorum authoritas, omniumque gen- «
tium communis ille consensus de incubo & suc- «
cubo, cui etiam attestatur experientia, & in pri- «
mitiuæ Ecclesiæ historijs sæpe legimus catechu- «
menos huiusmodi dæmonum ludibrijs vexari «
solitos, ita quoque apud D. Augustinum de in- «
cubis & succubis l. 15. de ciuitate Dei, vt hinc fe- «
re cogamur fateri, incubum alium arte dæmo- «
nis induci, alium corporis morbum esse: cæterũ «
de isto affectu nullibi apud Gal. fieri mentionem «
inueneris nisi in libello de vtilitate respirationis, «
qui inter spurios censetur, illic scribit esse ephial- «
ten epilepsiam quamdam quæ fit in somno. «

Ε᾽φιάλτιον. antiquis vocata est pæonia, vt quæ aduersus ἐφιάλτην, hoc est suppressiones incuborum nocturnas, valeret.

Ε᾽φιαλτίαν vocat Aetius tetrab. 1. serm. 1. «

Ε᾽φίδρωσις. duo significat, vel sudoris circa thoracem & caput exortum, vel in vniuerso corpore sudoris prouentum qui & paucus sit & inutilis: cumque eo nomine frequenter prorrhetici autor vtatur, non liquet tamen vtro modo τὴν ἐφίδρωσιν intellexerit, vt annotat Gal. in comment.

» Apud Hippocratem sæpe reperias hanc vocem cum adiectione μικρὸν aut σμικρὰ, vt in Epid. σμικρὰ ἐφίδρωσεν, & alibi μικρὸν ἐφιδρῶντες: est autem ἐφίδρωσις apud Hippocr. mali semper iudicij, quia vel oppressam copia naturam, vel imbecillitatem virium indicat, & quæ subinde excitatur ἐφίδρωσις, inutilem conatum naturæ denunciat; quomodo qui ex onere graui procidit, dum incumbens pōdus enititur reijcere, & in id vtrūque exurgens statim recidit, imbecillior factus grauius opprimitur; ita natura copia materiæ adobruta, dum aliquid conatur, paucum quid ac tenue diffluit, sed statim concidens debilior fit, quod si toto corpore eiusmodi subsudatio est, copia materiæ vel infirmitas retentricis ostenditur qua parte existit, itaque deterior, vbi parte nobiliore emanat, capite & thorace: adolescentulus 3. Epid. σμικρὰ ἐφίδρωσεν 2. die, obijt 7. Et Silenus 6. περὶ κεφαλὴν σμικρὰ ἐφίδρωσεν mortuus 11.

Ἔφλυζον. ἐχαλάσθησαν. apud Hippocratem, diffusi sunt & dispersi.

Ἔφοδος. dici solet proprie de hostibus aut latronibus. Sed ab his Hippocrates transtulit ad dies criticos, appellans ἐφόδων τὰς τῶν κρισίμων ἡμερῶν περιόδους, hoc est periodos dierum criticorum. vt annotat Galen. comment. in prognost.

» Hac & voce Hippocr. aphor. 2. sect. 5. lib. 6. Epid. vtitur, atque intelligit naturæ vias ac veluti motiones atque impetus ad obeundas functiones, aut appetitiones naturales quibus ad agendum aut mouendum impellimur, citra disciplinam vllam & absque doctore.

Ἐφύδρον. sic dicta est à quibusdam ἡ ἵππουρις, vt habetur apud Dioscoridem, nisi ἔφεδρον legendum sit.

Ἔχει. apud Hippocr. lib. 2. πύρετος ἔχει interpretatur Galen. κατέληψε hoc est prehendit, ita vt corpus integrum nunquam dimittat.

Ἐχέκολλον. dicitur medicamentum glutinosum & tenax, quod affectæ parti appositum extrinsecus firmiter adhæret, vt ipsum vinculo contineri nō necesse sit. Idem distrahendo plurimum extendi potest.

Ἔχεται. Sequitur pro appetit & affectat & coniectat. quæ sane omnia vim eam habent, vt significent quænam vires & quæ opera eius sint de quo dicitur. Appello autem opera nunc, non operationes, sed effecta, sicut ædificatoris domus, fabri lectica, textoris vestis est. Galen. comment. 2. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Ἐχέτλωσις. ἡ λευκὴ βρυωνία, hoc est alba bryonia, apud Hippocratem.

» In codicibus alijs est ἐχέτρωσις vt l. 1. de morb. mulier. & lib. de nat. mulieb. forsitan à cohibendis vulneribus.

Ἐχῖνος. non recensetur vel à Galeno, vel à Ruffo inter partes corporis humani. Eustathius tamen in Odiss. σ' scribit partem ventris esse, sicut & τὸ ἤνυστρον, Nicander in Theriacis:

Ἢ ἐλάφου νηδὺν, τὴν δὴ καλέουσιν ἐχῖνον,
Ἄλλοι δ' ἐγκατόεντα κεκρύφαλον.

Dicitur autem à multis eo nomine designari sinum illum ventris in ruminantibus animalibus qui parte interiore asper est, cancellatus, crustatus, & magnitudine reticuli. Hermolaus omasum interpretatur. Vocatur & ἐχῖνος in stirpibus quicquid numerosa congerie aculeorum stipatur, siue tegmen, siue caput, siue cacumen, ab erinacei marini similitudine.

Dicitur & à Galeno ἐχῖνος herba, quæ alio nomine ἔειος, aliquibus ὠκιμοειδὴς, Romanis ocimum aquaticum appellatur. Significat etiam ἐχῖνος ollam magnam multumque patentem apud Hippocratem vt annotauit Erotianus.

Ἔχιον. herba est cui folia prælonga, hirsuta aliquantum tenuia, anchusæ proxima, sed minora, subrubra, pinguia, & spinulis horridula. cauliculi exiles & numerosi, quibus minuta vtrinque folia, expansa, pinnata, nigra, in summo caule minuscula, flores secundum folia purpurei, in quibus semina insident viperarum capitulis similia, à quibus nomen videtur habuisse. Auxiliatur vero etiam demorsis à serpentibus, cum vino pota. Sunt qui anchusæ speciem eam esse dicant quam ὀνοκλεάδιον appellant. Nicander etiam ἔχιν in Theriacis vocauit.

Ab effectu ita appellari videtur quod viperarum morsibus medeatur, siue epota siue etiam vulneri admota. «

Ἔχις. species vna τῆς κληματίδος apud Plinium.

Ἐχόμενος. κατεχόμενος. βιαζόμενος, qui detinetur & cogitur: apud Hippoc. aph. 16. lib. 6. vt in comment. Galen. annotauit.

Ἐχυνάδιον. sic dicitur flos cnici, vt tradit Hermol. in Dioscor.

Ἐψηλὸν. genus piscium apud Hippoc.

Sed ἑψητὸν melius legitur quam ἐψηλὸν: verum & dici mauult Henricus Steph. ἑψητὸς aut ἑψητοὶ, nam ἑψητὸς vt tradit Athen. libr. 7. περὶ τῶν λεπτῶν ἰχθυδίων, quos pisciculos minutos Terent. in Andria actu 2. scena 2. appellauit. Sed & ἑψητὸς aliquando generaliter de omnibus minutis piscibus dici non de certa quadam specie suspicatur Henr. Stephanus, appellari vero ἑψητὸς quod solerent ἕψεσθαι non autem ὀπτᾶσθαι: Sed etiam ἑψητὸς vt ex antiquis authoribus docet Eustath. vocatur edullium quoddam ex minutis piscibus, videlicet ex ἀφύης aut ἀθερίνης, vel τριγλίδων, seu σηπιδίων & καρκινιδίων. «

Ἕψημα. ἡ ἑψητὸν. sapa, defrutum. Vinum ad tertiam mensuræ partem vel dimidiam etiam decoctum. vt apud Dioscoridem cap. de nitro, lib. 5. ἐν περιοσσοῦ τὸ νίτρον καὶ στρόφους παύει λεανθὲν μετὰ κυμίνου, καὶ ποθὲν μετ' ὑδρομέλιτος ἢ μετ' ἑψήματος, ἢ τινὸς τῶν διαφορεῖν δυναμένων πνεύματα. hoc est, Præterea nitrum tormina sedat, si tritum cum cumino bibatur in hydromelite, aut sapa, aut aliquibus quæ inflationes discutere possunt. σίραιον etiam id Græci appellant. Nec tamen ἕψημα pro sapa semper vsurpatur, sed aliquando simpliciter pro decocto & coctura, vt apud Galen. lib. 2. τῶν κατὰ τόπους, cum ait ἑψήματος ἐν ἀρχῇ, ἀλλ' ὅταν ἤδη πως βρύωνται τακερά. hoc est, non statim coctionis initio, sed postquam coctione iam quodammodo intabuerint. Vide σίραιον.

Ἑψήματα etiam vocabant veteres cocta olera aut legumina vel alia absque carne, hoc & idem Galen. vocat ζωμὸν sed cum adiectione λευκὸν, id est ius album, in quo scilicet vel olera tantum, vel etiam pisces cocti fuissent, at non item in quo carnes: non autem olerum tantum fiebant ἑψήματα vt ex Aristotele patet 1. de partib. animal. alibi idem docet vocata esse ἑψήματα, quibus, cum frigefiunt, superficies in tenuem crustam concrescit, vt de generat. animal. l. 11. «

E'ψησις. elixatio. Est coctio indefiniti humoris facta à calore humido. Genere quidem πέψις est. fit ab humido calore: quæ enim elixantur, & ab aqua calida, & in calore humido concoquuntur. Perficitur autem eiusmodi concoctio, definito eo humore qui indefinitus, hoc est, flatuosus vel aquosus, mistus erat reliquo humori. Est autem elixatio eorum proprie quæ possunt elixari. Non est autem elixabile tum in quo nihil humoris inest vt lapis, tum in quo aliquis quidem est, sed propter densitatem superari & excerni non potest, vt lignum: sed id cui humor inest ab humido calore passibilis. Quod si alia elixari dicantur, id non proprie sed per metaphoram & similitudinem quandam dicitur. Sic enim aurum elixum esse dicitur, cum ignis vi humorem alienum remiserit. Dicitur similiter & lac & mustum elixum esse non proprie, sed metaphora & similitudine quadam, quum flatus aut aquosus humor discussus concoctusque est, etiamsi eorum concoctio propius quam auri & ligni & similium accedat ad veram elixationem. Nec tamen proprie elixari dicuntur, quod neque lac neque mustum dum coquuntur, posita sint in humore calido, neque ab eo concoquatur illorum humiditas, sed ignis vasi in quo continētur circumfusus eorum humiditatem concoquat. Est autem elixis proprium vt seipsis sicciora euadant: humor enim qui circumstat, propter calorem attrahit ad se rei elixæ humiditatem, eaque facile sequitur propter pororum laxitatem, contra quam in ijs quæ assantur, in quibus conclusi & conniuentes ab ignis calore pori humorem intus continent. Quo fit vt elixa proprio humore destituta, sicciora intus sint assis: foris autem alieno humore madeant. Elixa tamen nutrimētum humidius præbent quam assa, præsertim si in aqua dulci elixa sunt: omnes enim qualitates quæ initio sibi inerant deponunt, ita vt tandem ἄποια & aquosa euadant & aquæ qualitatibus prædita.

E'ωλακρέα. carnes hac voce Græci appellare consueuerunt quasi biduanas vel triduanas dixeris, & ἑωλίζειν ita ante putrefacere est, hinc edullium summe recens ἀπὸ ἐσχάρας προσωλισμένον id est parum adputrefactum mortificatumque dicitur; dicuntur & hæ carnes ψαθυραὶ & ψαδυραί, dicuntur & πηκταί, eæ nimirum carnes quæ diem vnum vel duos à iugulato animali asseruantur, Gallice *mortifiees*, Galen. comment 3. in prorrhet. partic. 24. qui eas opponi inquit τοῖς σκληροῖς καὶ ἰνώδεσι καὶ δυσδιαλύτοις καὶ δυσμασσήτοις. Vituperantur autem vt plurimum ἕωλοι cibi, quanquam memini Hippocratem. in lib. περὶ παθῶν præcipere quibusdam ægris, vt vtantur cibis ἑώλοις καὶ ψυχροῖσι: dicitur autem ἕωλον παρὰ τὴν ἕω quod significat ἡμέραν vt & Suidas ἕωλον esse tradit τὸ εἰς τὴν ἕω (diei videlicet sequentis) λειπόμενον χθεσινὸν ψυχρόν.

IO· GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO· Z·

» Zό διὰ τῶν ζ. medicamentum ex
» rebus 7. conſtans podagræ
» & coxendicum doloribus ac-
» commodatum: deſcribitur à
» Paulo lib.7.c.11.

Ζάδυεα. barbarum nomē eſt, ſed tamen à Græcis recentioribus vſurpatum. Eſt autem radix teres, ariſtolochiæ non abſimilis, ſapore & colore gingiberis, quæ ex India ad nos defertur. valet aduerſus peſtilentiam.

Ζάδωρ. idem quod ζάδυεα, vt author eſt Aetius.

Ζακελτὶς. ſic voluit Nicander rapam appellari. Alij vero non rapam, ſed cucubitam ita dici arbitrantur. Reperitur & ζεκελτὶς.

Ζάλεια. dicta eſt à quibuſdam ἡ δάφνη ἀλεξάνδρεια, vt habetur apud Dioſcor.

Ζέα ἢ

Ζειὰ. frumenti genus eſt tritico ſimillimum, radice multiplici & alba, culmo numeroſo, ſed tritico fuſcius & minus. Duæ ſunt eius differentiæ, vna ſimplicis grani, altera gemini, duabus tunicis inuoluti, quæ ob id δίκοκκος cognominatur. Ex zea olim fiebat alica, ſicuti far ex frumento: neque eſt aſſentiendum Aſclepiadæ, qui authore Gal. cap.3. lib.9. τῶν κτ̀ τόπ. far & zeam idem eſſe exiſtimauit. Siquidem τὴν ζειὰν Latini non far ipſum, ſed ſemen ex quo parabatur, à frugis præſtantia appellarunt.

Ζέα quoque idem quod ὄλυρα eſt inquit Heſych. vt
» & Galen. quoque Ζειὰς apud Hippocratem ex-
» ponit ὀλύρας, id eſt ſiliginem in exegeſi.
» Ζεκελτὶς. idem quod Ζακελτὶς. de quo ſupra.

Ζεαὶ ἀντὶ τῆ ὀλύρας, hoc eſt, pro ſiligine, vſurpauit Hippocrates, vt ſcripſit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ζεόπυρον ἢ

Ζειόπυρον. frumenti genus, mediæ inter zeam & triticum naturæ: naſcitur in Bithynia.
» Vt ait Gal. 1. de aliment. facult. c.13.

Διὰ ζεμάτων. Collyrij nomen eſt quod habetur apud Paulum lib.7. cap.16.
» Sic dictum eſt quia ex decoctis conſtet.

ZZ. duplex, apud medicos veteres τὴν σμύρνην, hoc eſt, myrrham deſignabat, vt annotauit Hermolaus Barbarus l.1. corollariorum, propterea, quod ζμύρνη perinde atque σμύρνη diceretur. Nunc tamen vulgo per duplex ζζ. omnes zinziberi intelligunt, magno & periculoſo errore.

Atque hic error de zinzibere frequens valde eſt in medicis Græcis omnibus quorum imitatione Marcus Cato & Plin. zmurnam ſcripſerunt vt in vetuſtiſſimis codicibus legimus: occaſio vero erroris inde eſt, quod Græcis non modo σμύρνη ſed etiā ζμύρνη ſcribatur, de qua re in vocaliū iudicio apud Lucianum cōqueritur littera 6. quod patienter tulerit, neq; vnquam litteræ Z exprobauerit quod abſtulerit ſibi Ζμάραγδον, & ademerit ζμύρναν, & cū ita ζμύρνα pro σμύρνα ſcriberetur, factum eſt poſtea vt compendij gratia per duo ZZ. denotaretur ζμύρνα; quod compendium ignorantes ad id diſpendij deuenerunt, vt myrrham per ZZ. notatam, pro Ζιγγιβέρεως voce agnouerint, atque ita zinziberi pro myrrha ſuppoſuerint.

Ζεστολουσία. feruentis aquæ lauatio dicitur Gal. 3. de ſanit. tuenda c. 8.

Ζεὺς Iuppiter, paſtilli cuiuſdam nomen eſt ad dyſentericos, deſcribitur à Gal. 10. κτ̀ τόπ. c. 3.

Ζεφύρια ὠά. ſic dicūtur oua ſubuentanea & irrita quæ ſine coitu pariuntur, alio nomine ὑπηνέμια dicta vide ὠὸν.

Ζίβεθον. eſt ſordes animantis odoratiſſima, ex eius genitalibus locis deprompta. Nonnulli è recentioribus Græcis hoc animalis genus ζαπέτιον vocant, vulgus noſtrum hodie ſiuettam nominat.

Ζίγγιβερ ἢ ζιγγίβερι. zinziber. planta eſt in Arabia Troglodytica magna ex parte naſcens: qua virente ad multa, perinde atque nos ruta, vtuntur. Radices habet cyperi modo paruas, candicantes, odoratas, & piperis ſapore. Impenſe calefacit: nec viribus diſſimilis eſt piperi, vt ſcribit Dioſcor.

Ζίγειρ ἢ

Ζίγιρ. eſt ſpecies caſiæ purpurei coloris craſſiore ſat-

mento, roſam ſpirans, & præcipui in medicina vſus vide κασία.

» Hanc Caſſiæ ſpeciem ſeu potius pro bonitatis » ratione differentiam ab incolis ſic appellari Gal. » aſſerit libr. 5. κτ͂ τόπ. quamquam pro eo ibidem » habent codices nonnulli ζίγηρρον; Libro vero de » Theriaca ad Piſonem ait ζίγγιβερ nominari, ſed » mendum vtrobiq; ſubeſſe mihi facile ſit veriſſi- » mile quoniam lib. de antid. 1. c. 13. quo loco ex » profeſſo de Caſſiæ generibus agere videtur, ean- » dem illam vocat γίζι nomine diſſyllabo & τετρασ- » ςαμμάτῳ, Arianus γίζιρ nominat, Aetius ὄζην, Pli- » nius Balſamodem.

Ζιζάνιον. ſic dicitur à quibuſdam ἡ αἶρα, hoc eſt, lolium.

» Suidæ ἡ ἐν τῷ σίτῳ αἶρα, ethymologo τὸ αἶσυ » πορεῖς συμπεφυόμενον τῷ σίτῳ: Legitur hoc voca- » bulum apud Euangeliſtas in nouo Teſtamento, » & apud Theologos, & quidem in plurali nume- » ro vt τὰ ζιζάνια σπείρειν apud Gregorium, alibi » non memini me legere.

Ζίζιφος. arbor eſt flore oleæ, ſed magis odorato, cuius fructus corni baccis ſimilior eſt quam malis. Eſt duûm generum, vt ſcribit Columella, vna rutila, altera candida: omnibus officinis iuiuba dicitur.

Ζμύρνη. idem quod σμύρνη myrrha, vide ſupra in » ΣΣ.

» Ζοφῶδες οὖρον. vide in voce οὖρον.

Ζυγία. carpinus. arbor procera: ſic dicta quod ex ea iumentis iuga optima fiant, quia, vt ſcribit Vitruuius, fragilis non eſt, ſed habet vtiliſſimam tractabilitatem. Galli charme vocant.

» Etiam ſic appellatur aceris reſina apud Paul. li. » 4. cap. 4. memini me quoque alicubi ζυγίας δά- » κρυον legiſſe in his quæ margini Aetij aſcripta eſ- » ſent.

Ζυγὶς. eſt ſerpyllum ſylueſtre, quod rectum exilibus ramulis & longis attollitur, folijs rutæ, oblongioribus & anguſtioribus, flore guſtu acri, odore iucundo.

Ζύγωμα. os iugale, iugamentum. Eſt os ex duabus, vna oſſis temporalis, altera oſſis paruum oculi angulum conſtituentis apophyſibus, inter oculum & aurem coeuntibus conglutinatum. Nec vero intereſt apophyſeſne an ecphyſes dicantur. harum quidem poſterior, à capitis oſſe quod iuxta aurem eſt: anterior vero ab oſſe quod ad paruum oculi angulum eſt, procedit, iunguntur autem in medio ſutura obliqua. Ob id ζύγωμα ſiue συζυγῶδες, quaſi coniugale & ex duobus coniugatum, vocatur. Eſt autem ſolidum & durum in lapidis modum, medullæ expers, & foris quidem gibbum: intus vero cauum, quod muſculum temporalem quem ſubiectum habet, & cui velut propugnaculum obiectum eſt, contineret & ab externis iniurijs vindicaret. Siquidem ſub hoc oſſe muſculus ille magna ex parte deliteſcit.

» Iſtud & os à Polluce lib. 2. καρκίνος vocatur à » ſimilitudine cancrorum fluuiatilium, Galeno » etiam ζυγοειδὲς. dicitur.

Ζύθος. zythum eſt potus qui fit ex hordeo aqua ma- » cerato reſolutoque in liquorem vino ſimilem » qui propterea οἶνος κρίθινος, hoc eſt vinum hor- » deaceum à quibuſdam dictus fuit: non autem » ſimpliciter ex hordeo preparatur velut innuere » videtur Dioſcorid. ſed ex hordeo poſtquam » äqua maceratum intumuerit, germinaque ſeu li- » gulas emiſerit, torrefacto, quomodo bynem preparari docuit Aetius: Theophr. 6. de cauſ. « plantar. cap. 15. ζύθον ſeu ζῦθος ſcribit ex hordeo « ſimul & tritico fieri; Bauari alijque decocto lu- « puli hordeum macerant atque ſic bieram vo- « cant, Latinorum nonnulli Cereuiſiam, alijs « vero vocibus Græcis βρῦτος, βρῦτον, βρύτιον, βυὼν, « βυνεὺς, πῖνος ſeu πῖνον, & periphraſticῶs, κρίθινος « οἶνος. Inebriat autem zythum perinde ac vinum, « & acris guſtu eſt ex putrilagine quam ipſa præpa- « ratione concepit. Dioſcorides ſcripto prodidit « eum vrinam ciere, renes & neruos tentare, « membranis præſertim cerebrum veſtientibus « officere, inflammationem parere, vitioſum ſuccum creare & elephantiaſim gignere, quod po- « ſtremum quomodo ab illo fieri poſſit iure quis « dubitet, cum neque hordeum id efficiat, atque « lupulum dent medici ad ſanguinis defœcatio- « nem: Porro ſunt & qui ζῦθος ſcribant circumfle- « xo ῦ ex Galeno edocti; apud Theophr. loco cit. « per η ſcriptum legimus ζῆθος; eſt vero non tan- « tum maſculini generis ὁ ζύθος, ſed & neutrius τὸ « ζύθος, vt apud Plutarch. legere eſt ſic annotante « Henrico Stephano. «

Ζυμάτης ἄρτος. vide ἄρτος vbi Alphabetica ſerie inſi- « gniores panum differentiæ explicantur. «

Ζύμη ἡ

Ζύμωμα. fermentum. Eſt farina ſubacta, quæ acorem contraxit. Subigitur aqua priuſquam addatur ſal, & quia non perfecte coquitur, putreſcit, caloremque & acrimoniam à putredine concipit, vt & alia quæ putreſcunt omnia. Simul autem & tenuitatem partium & aciditatem acquirit, quemadmodum acetum quod putreſcente vino tale euadit. Ergo quanto vetuſtius fermentum fuerit, tanto eſt præſtantius. Sic enim calidius acrius, & tenuius eſt, magiſque ea quæ in alto fixa ſunt attrahit & diſcutit. Miſcetur ob id panificijs, leuioremque panem & concoctu digeſtuque faciliorem exhibet. miſcetur & medicamentis extrahentibus & digerentibus, atque etiam ſuppurantibus.

Ζύμωσις. fermentatio, vt Plato definiuit, eſt τῆς γεώδους οὐσίας ὁμοῦ κίνησις καὶ ἀέρωσις. hoc eſt, terrenæ ſubſtantiæ motus ſimul & in aerem reſolutio. Eſt enim motus fermenti vi factus in terreno craſſoque corpore, quo in tumorem leuem attollitur, conceptoque aere diſtenditur, inflatur, & quodammodo ebullit. Id quod fermentum farinæ triticeæ ſubactæ inditum, euidenter præſtat, & in multis rebus tum ſimplicibus tum compoſitis quæ per ſe eam vim fermenti acquirunt, manifeſto cernitur. Ipſe enim vini feruor in dolio, & ſolidiorum medicamentorum vt Mithridatij, theriaces & conſeruarum, vt appellant pharmacopolæ, ebullitio (neque enim Plato inter ζέσιν & ζύμωσιν diſtinxit, vtrumque eadem definitione comprehendens) quædam fermentatio eſt, etiamſi inde acida non fiant, vt nec ipſe panis fermentatus. Idem effectus & in atra bile apparet, quæ incendio bilis flauæ genita, terram in quam effuſa fuerit, abradit, & partes quæ raduntur omnes in altum attollit. Eſt enim is humor aceto ſimillimus, ex quo in terram effuſo idem omnino fieri apparet, eumque propterea veteres humorem acidum nominauerunt, æque vt pallidæ bilis, amarum. Ab eadem cauſa etiam οὖρα ἐζυμωμένα, hoc eſt, vrinæ fermentatæ, dicuntur ab Hippocrate, vt annotat Galen. comment.

2. in lib. 1. prorrhet. Sicut enim in terram acetum acre effusum protinus intumescēs quasdam terræ partes sursum simul attollit, fitque compositum quoddam ex terrestri substantia, aceti humiditate, & vaporoso spiritu, aut quemadmodum effusa in terram atra bile, aut in feruente musto, motio quædam spirituosa manifesto assurgit, aut sicut in panibus quotidie misto farinæ subactæ fermento & mediocriter macerato fermentatio fieri cernitur, fusa simul & intumescente quæ fermentatur substantia: sic & in vrinis aliquando crassis multum spissisq; leuis quidam feruor per agitationem excitatur, motisque & rarefactis spiritibus in ea conclusis, in maiorem quam cum primum excretæ fuerant, tumorem attolluntur.

Ζύμωσις ἥπατος. iecinoris tumor œdematosus, apud Hippocr. vt annotauit Erotianus.

» Credibile autem est exhaustis pene facultatibus, & extincto prope calore natiuo magnam iecoris contrahi intemperiem, vnde cessantibus facultatis naturalis officijs crudi humoris & flatuum collecta abundantia hepar intumescat, Quod in dies videre est in ijs qui à pure in thoracem collecto & tabe consumuntur, hac phrasi quamquam insolente vtitur Hippocr. 4. Epid. qua voce sunt & qui hepatis feruorem & ebullitionem intelligant, qua & fere notione ἐζυμωμένα ὕδατα in prorrhet. & ἐζυμωμένα διαχωρήματα in Coacis dicuntur.

Ζωή. vita. Est coniunctio animæ & corporis. Hæc enim coniunctio cùm primùm in vtero cœpit, & quamdiu durat post ortum, homo viuit, adeo vt vita aliquot locis à Galeno dicatur actio animæ primaria. Continetur autem ea coniunctio vno calore natiuo, quo quidem vt præsente viuimus, sic extincto morimur. Quamdiu enim vel scintillula huius caloris erit in corpore, vita erit, vitæque functiones, licet aliquando valde obscuræ, perseuerabunt. Quod autem eo quasi vinculo vita constet, mors ipsa ostendit, quam omnes Philosophi caloris huius extinctionem esse prodiderunt. Vita igitur consistit in calore, non eo quidem elementari, sed diuiniore, vt suo loco dicetur, ita tamen vt non sit censendus opifex omnium functionum, atque causa per quam omnia in corporibus nostris perficiantur (id enim animæ proprium est) sed tanquam instrumentum animæ eiusque facultatum, sine quo nihil prorsus agere valeant. Abundat ille vigétque potissimum in corde, à quo tanquam è fonte quodam in omne corpus diffunditur. Ex quo patet vitam in corde tanquam in penu conditam, in omne tempus eius beneficio distribui, quod propterea primum viuit postremúmque moritur, sedémque in medio habet corpore, quo vitam, calore suo per arterias diffuso, in omnibus particulis tueatur.

Ζωμός. ius. ius esculentum, liquor eorum quæ cocta sunt adiectis condimentis: ex quo ζωμοποιὸν vocatur à Dioscoride quicquid gratiam iuribus conciliat, seu quod gratiam in iuribus habet. Cū autem plura sint condimentorum genera, duo tamen apud veteres maxime celebria fuerunt, ius album, & ius nigrum. Illud ζωμὸς ὁ λευκὸς dicebatur: fuit autem conditurę genus coquendis edendisque non piscibus modo, sed Gallorum etiam testiculis & columbarum pullis alijsque carnibus dicatum. Erat quidem, vt scribit Galen. cocturæ genus præstantissimum, atque hunc in modum apparabatur. Copiosa aqua primum inijciebatur, deinde olei quod satis esset affundebatur, cum pauco anethi & porri: postea cum pisces semicocti erant, salis tantum aspergebatur, quod totum ius salsum non redderet: eratque præparatio eiusmodi etiam ægrotis accommoda, nec eo quidem modo coctas carnes Galenus, vel in febre, vel in dolore capitis ex ebrietate contracto exhibere dubitauit. Tale quidem fuit ius album antiquis, sed simplex. Siquidem alias cum garo & vino, aut alia quadam superuacua conditura, cuiusmodi καρυκείαν Græci vocant, præparabatur, sed minus salubriter. Dicitur autem ius album ad nigri differentiam, cuius tamen parandi quænam fuerit ratio, ignorare me profiteor. Nigritiem enim potest contrahere varia mistura & multa præsertim sapa, sicut Galenus comment. 1. in lib. 1. prorrhet. annotauit. Eo vtebantur senes Lacedæmonij, vt refert Plutarchus in Apophthegm.

Eratque in eorum mensa illud præcipuum vt « senes eo cibo acquiescerēt plerumque, nec aliud « obsonium desiderarent vt ibidem Plutarch. & « Tullius 5. Tusculana docent; à Græcis αἱματία « vocabatur vnde suspicari est sanguine cocto vel « incocto atrum colorem iuris illius redditum fuisse, « cuiusmodi esse ius botulorum videmus, pro « hoc iure nigro vide αἱματία, vide & χόλιν, vbi plura leges. «

Ζώνη. dicitur pars ea corporis qua cingimur apud Hippocrat. quanquam sunt qui τὴν ὀσφὺν interpretentur, vt annotauit Erotianus.

Est & ζώνη ignis sacer, siue herpetis species, sic dicti quod medium quodammodo cingat & complectatur hominem, vt author est Scribonius Largus cap. 62. scribens medicamentum Andronis facere ad carbunculos & ad ignem sacrum & ad zonam quam Græci ἕρπητα dicunt. Sed magis vsitato nomine ζωστὴρ appellatur. C. Plinius Secundus in lib. 3. quem scripsit de medicina, ait τὴν ζώνην à quibusdam circinum appellari, fierique hunc in modum: vesicæ tanquam combustæ exeunt & crepant, primum paucæ, deinde cito multiplicantur, quæ si hominem cinxerint, occidunt.

Ζωνῖτις. species τῆς καδμίας, quæ in fornacibus legitur zonarum similis.

Ζωόφθαλμον. dicitur à nonnullis τὸ ἀείζωον siue sedum maius, apud Dioscoridem, ab oculorum animalis similitudine.

Ζωόγονον σπέρμα. apud Aretæum appellatur semen genitale cui opponitur ἄγονον. «

Ζώπισσα. est pix cum cera derasa nauibus maritimis, quam aliqui ἀπόχυμα vocant. Ea dissipandi naturam habet, quoniam marino sale macerata sit. Sunt autem qui pineam resinam hoc nomine appellarint.

Ζώπυρος. nomen est antidoti quam dicitur Zopyrus regi Ptolemæo composuisse atque Ambrosiam nominasse, vt scribit Celsus lib. 5. cap. 23. valens ad colicos dolores & alui inflationes & incipientes hydropas & venena. Describitur à Corn. Celso atque à Paulo Ægineta eodem prorsus modo, ac ne ponderibus quidem medicamentorum, nisi admodum paucis immutatis. Habetur & apud Aetium ζωπύρειος ἀντίδοτος, eadem quoque omnino materia constans sed diuersis mensuris. Describit & Scribonius Largus antidotum

quandam Zopyri ad lethalia venena & omnem ſerpentis ictum efficacem, ſed plurimum diuerſam à ſuperiore.

„ Eſt etiam Ζωπύρειος ἀντίδοτος lib. 2. de antidot. apud Galen. cap. 1. Alia inſuper ſic dicta cap. 8. libri eiuſdem quæ dicitur à zopyro ad Mitridatem miſſa, & à Mitridate in morte condemnatis experta aduerſus venenorum hauſtum: Aliam præterea eiuſdem nominis deſcribit idem Galen. vlt. capite eiuſdem lib. 2. de antidot. vſuſque multiplicis ad affectus diuerſos.

Ζώπυρον. vocant nonnulli herbam quæ κλινοπόδιον dicitur.

Ζωόφυτα. dicuntur quæ natura quadam media ſunt „ inter plantam & animal, vt vrtica ſpongia.

Ζωστήρ. eſt ignis ſacer qui medium hominem ambit cingitque, Scribonius Largus eum alio nomine, ſed parum differente, ζώνην appellat c. 62.

Ζωστήρ. à quibuſdam dicitur ſpecies vna fuci marini, cui folium latum virideque eſt, ob id πράσιον etiam nominatur.

Ζωτικὴ δύναμις. eſt facultas vitæ conſeruatrix. Nam cum vita non aliud ſit quam copula animæ & corporis, eaque vno calore natiuo contineatur, merito ea facultas vitæ conſeruatrix haberi debet, cui à natura caloris huius gignendi, continendi, partibuſque omnibus impertiendi, cura commiſſa fuit. Eam facultatem medici vitalem appellarunt, multo præſtantiore nomine quam reliquas facultates, quæ quamuis tam ſint ad vitam neceſſariæ, vt ſine ipſis ea nullo modo conſtare poſſit, prærogatiuam tamen eam habet vitalis vt per eam vita conſiſtat. Siquidem calorem natiuum, quo vno viuimus, ſola moderatur. Cuius rei cauſa in corde reſidet, viſcere nobiliſſimo: quod propterea omnium in corpore primum vita fruitur & poſtremum viuere deſinit, ſitumque eſt medio in corpore, vt quoquouerſum calorem ſuum in omne corpus effudat. Neque enim ſatis naturæ viſum eſt natiuum calorem ſingulis partibus in ipſa prima conformatione indidiſſe, qui fixus à medicis dicitur: ſed quoniam multis de cauſis alterari, imminui, digeri extinguique poteſt, eum perpetua alterius caloris ὁμογενοῦς acceſſione refici atque inſtaurari oportuit. Quod quidem munus facultatis vitalis proprium eſt. Eo autem vt defungeretur natura, cor condidit huius caloris ſedem, in cuius ventriculo maxime ſiniſtro tanquam in fornace coqueretur. Materia eius pabulumque ſanguis eſt atque ſanguinis vapor quem dexter cordis ſinus ſuppeditat, qui poſtea perenni cordis motu elaboratus & calidior tenuiorque effectus, vitalis ſpiritus nomen accipit, non tam iam pabulum caloris illius natiui quam vehiculum. Calor namque natiuus duobus ijs comitibus in ſingulas corporis partes per arterias decurrit, earumque perpetua pulſatione calorem ipſis à natura inſitum temperat atque refocillat. Idem enim præſtat vniuerſo corpori arteriarum motus, quod cordi reſpiratio, quæ aeris inſpiratu non modo calorem in corde alioqui exardeſcentem, leniter ventilat, ſed etiam adauget, expiratione vero fuliginoſis excrementis liberat. Itaque cum facultatis vitalis munus proprium præcipuumque ſit vitæ cōſeruatio caloris natiui beneficio: vel, ſi mauis, caloris natiui, quo vno vita continetur, generatio & cuſtodia: præſtari autem id non poſſit abſque cordis & arteriarum pulſu, vt qui eo in opere habeat rationem cauſæ per quā vita calorque natiuus conſeruentur: conſentaneum eſt vim quoque pulſificam facultatis vitalis functionem eſſe: neque enim pulſus aliud eſt quam caloris natiui motus. Sed nec minus inter eiuſdem facultatis actiones annumeranda ſunt animi pathemata, quæ & ipſa motus ſunt natiui caloris, ſed diuerſi à pulſu generis. In pulſu namque tum in ipſo corde motus fit, tum per arterias: per animi vero pathemata non in corde modo cientur caloris motus, ſed per vniuerſum etiam corporis habitum ſentiuntur. Siquidē in mœrore & metu, adhæc iræ & verecundiæ initio calor natiuus intro cum ſpiritu & ſanguine recurrit: contra in gaudio, ira, & verecundia iam vigente, ad cutem cum ſpiritu & ſanguine plurimus erumpit. Quorum quidem motuum concitandorū facultas θυμοειδὴς à Philoſophis appellata fuit. Ex quo patet facultatis vitalis geminam eſſe differentiam σφυγμικὴν & θυμοειδῆ. de quibus ſuis locis agetur.

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. H.

Ἥβη. pubertas. Tempus est ætatis quo lanugo circa pudenda oriri incipit. Id quia incerto fit tempore, vt ait Galenus comment. in aphor. 27. lib. 3. propter frigiditatem temperaturæ (calidi enim citius frigidi tardius pubescunt) idcirco pubertatis initium varium est, alijs in duodecimo, alijs vero à decimoquarto anno vel serius etiam pubescentibus. Sed cum omnes cum cæterarum rerum tum maxime ætatum mutationes annorum hebdomadibus contingant, initium pubertatis post annũ decimumquartum recte videtur à Galeno assignatum. Durat autem vsque ad vigesimum quintum, sicut Hippocratem sensisse Galenus scribit comment. in aphor. 7. lib. 5. qui de comitiali morbo editus est. Quanquam Modestinus iurisconsultus plenam pubertatem decem & octo annis definiat.

Ἥβη. pubes. pecten. est postrema pars hypogastrij siue aqualiculi, qua scilicet pili nascuntur. Dicitur alio nomine ἐφιβάιον & ἐπίσιον.

» Inde ἡβῶντες, id est, pubescentes dicti: Virgi-
» lio etiam pubentes herbæ, & caules pubentes
» ab illa foliorum lanugine sic dicti.

Ἥβης ὀστᾶ. ossa pubis, pecten. sunt apophyses ossis sacri tenues, perforatæ & in anteriora protensæ. Illæ inter se in extremo symphysi coniunguntur, præcipue in viris: in mulieribus autem laxius cohærent, quo facilius in partu diuelli possint.

Ἠγκίστρευται. implicatus est, apud Hippocr. ἀγκιστροειδῶς συμπέφυκεν, vt explicat Erotianus.

Ἤδη ἔτι δὲ. insuper, apud Hippocr.

Ἠδελφισμένα. dicuntur apud Hippocr. quæ inter se similia sunt & valde, quasi dicas, cognata. Namque inter cognatos non est maior propinquitas & affinitas quam fratrum: annotat Galen. comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Ἠδέλφισται. ὠκείωται, apud Hippocr. ἐν τῷ περὶ ἄρθρων, hoc est, affine cognatumq; est & maxime simile.

Ἠδελφισμένος ἰητρός. dicitur Hippocrati verus & genuinus medicus, ingenuus & liber, quem Plato lib. 1. cap. 8. de legibus ab illiberali & seruo distinguit.

Ἠδελφισμένως ἱμείρεσθαι. dicitur Hippocr. lib. 1. περὶ γυναικ. more grauidarum aliena concupiscere: ἠδέλφισται verbum est quo iterum tertioque vtitur Hippocr. in eodem lib. & quod Gal. in exeg. exposuit οἰκείωται, à quo cum qui post eum extitere minus recederent, de affinitate qua mulieres inter se iunguntur, voluerunt interpretari: Sed si vocis huius & significationis originem attentius meditemur, vox illa ἠδελφισμένος deriuanda est à voce δελφὺς, id est vterus, vnde ἀδελφοὶ fratres vocantur, vt iure ἠδελφισμένως ἱμείρεσθαι de prægnantium absurdo appetitu dici existimetur.

Ἤδη. etiamsi tempus plerumque denotet, sæpe tamen adijcitur ad aliquid comprobandum, & significat præsertim, apud Hippocrat. vt cum dicimus, καὶ διὰ τ' ἄλλα καὶ ἤδη διὰ τοῦτο: hoc est, & propter alia, & iam propter hoc annotat Galen. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Ἡδονή. voluptas, delectatio. Est sensus lenis in corpore motionis: eius fons & radix sensus est, sine quo nulla voluptas esse potest. Plato eam passionis nomine comprehendit, eo significans omnem motum qui fit ab altero in alterum. Epicurus & Zeno definierunt esse, ἔπαρσιν ἐφ' αἱρετῷ δοκοῦντι, hoc est, elationem ob rem quæ sequenda videatur. Pertinet ad facultatem irrationalem: siquidem ad voluptatem vis irrationalis omnes pertrahit, atque ad eam ex concupiscentia trahimur. Sensibus omnibus, vt & contrarius illi dolor, contingit, sed in oculis minus quam in cæteris, euidenter. in tactu autem & gustu maxime luculenter, ab ijs deinceps in odoratu & post hanc in auditu. Communis eius, vt & doloris causa est, naturæ ad se reditus vniuersim & celeriter factus. Quod enim sensim & paulatim fit sensum latet. Itaque eius quod periclitabatur diuelli, reditus ad naturam simul & celeriter fa-

fert. Idcirco oculis iucundissimum spectrum cæruleum est, sicut è diuerso grauissimum tristissimumque quod splendidum simulque album est, quemadmodum sol, sicut Galen. demonstrat li. 1. de causis symptom. medij vero colores medio etiam modo. In auditu similiter iucundissima vox est quæ lenissima tardissimaq; est & in ægris etiam parua & exilis, atque hac etiam magis quæ numerosa est. Est autem voluptas in hoc sensu quam in visu euidentior, propterea quod est sensu crassiore. sicut in odoratu adhuc manifestior est voluptas, propterea quod adhuc eius substantia est magis crassa: postea in gustu. Omnium autem maxima in tactu, dum ad naturalem statum reducimur. Proinde ijs quæ ipsum exasperant, vel concoquendis, vel difflandis, vel sensibiliter excernendis, quia ad naturam suam reuertitur, voluptatem percipit. Quinetiam qui lassitudine laborant, vbi molli frictione, vel in balneo loti, ab ijs quiescunt, euidentem sentiunt voluptatem. Nec vero solum lauando aut fricando voluptas comparatur, sed etiam in maioribus doloribus pertractatio quæ mollis, blanda & lenis sit, solatium quoddam non exiguum adfert. Cæterum in omni voluptate sensus, ad quem ea pertinet, sese totum comparat ad excipiendum id quod delectat, vt contra in dolore intro refugit, proindeque spiritus eo accurrit, & magna fit facultatis sensificæ relaxatio, expansis veluti vlnis rem gratam amplectentis. Sic fit vt plurimi maximo gaudio (περιχάρειαν Græci vocant, quasi gaudij quendam excessum, oppositum timori subito & vehementi, quem ijdem ἔκπληξιν nominant) repente interierint prorsus dissipatis spiritibus. Quanquam vero non semper voluptas iugulat, at certe facile resolubilem infirmumque spiritum reddit. Ex quo fit vt omnium maxime imbecilli euadant qui nimias voluptates consectantur.

» Cæterum etiam ἡδύνην vsurparunt quidam pro aceto; Patet apud Athenæum lib. 8. vbi de piscium condituris verba faciens quidam, pisces saxatiles optimos esse scribit τῇ ἡδύνῃ σκευασθέντας hoc est, vt interpretatur Casaubonus, simpliciter cum aceto paratos.

Ἡδὺ. vide paulo post ἡδύσματα.

Ἡδυντὴ πίσσα. pix odoribus condita, apud Hippocratem, coquitur autem cum aqua & aromatibus. Similiter apud eundem ἡδυντὸν στέαρ dicitur adeps in aqua & aromatibus coctus.

Ἡδύοσμον. herba est duûm generum apud Dioscoridem: vna satiua, altera syluestris est: illa mentha dicitur, nec à Dioscoride describitur, hæc vero menthastrum vocatur, seu mentha syluestris. Herba est sisymbrio procerior, folio hirsutiore, maiore & grauiori odore: maiores flosculos habet, coliculorum fastigia coronantes. Calfacit tertio ordine, habetque humorem semicoctum, cuius causa venerem stimulat.

» Galen. 6. κατὰ τόπ. ca. 1. mentham odoratam à veteribus ἡδύοσμον dici scribit: mentham κωκύτιδα νύμφην Oppian. vocat 3. ἁλιευτικῶν, quod Mintham Cocyti filiam Platonis amicam aduentanti Proserpinæ infensam & minitantem Ceres in καλὴν βοτάνην mutauit: improbam autem herbam vocat Oppiani interpres, quod ante coitum apposita mulierum genitalibus cōceptū impediat, vulneraque si inferatur curari prohibet, & lacti mixta, coagulum densari non patitur: Calfacit tertio ordine, habetq; humorem semicoctū, cuius causa venerem stimulat; Sed venerem excitet necne, dissidentibus inter se veterum authoritatibus iure controuertunt, & addubitant nonnulli: illam siquidem ad veneris voluptates commendat Dioscorid. lib. 3. cap. 40. & Galen. 6. simplic. venerem affirmat vsu menthæ excitari mediocriter, id quod & cæteris scribit accidere, calidis nimirum & siccis, quæ humiditate semicocta & flatuosa participant; Sed & eodem illud Aristotelis spectare videtur qui in problem. sect. 20. Causam inquirēs huius prouerbij, belli tempore mentham neque edito neque serito, hanc rationem reddere videtur quod quæ potissimum satiua est militum corpora refrigeret & euacuet, id quod coitus nimius & intempestiuus κατὰ συμβεβηκὸς efficere consueuit; nec secus Hippocr. 2. de Diæta de mentha verba faciens, quamquam eius etiam vsu tentiginem arceri velle videtur, Si quis (inquit) ea frequenter vtatur genitale ipsius semen ita colliquefiet vt effluat & arrigere prohibeatur, corpus denique reddatur imbecillum: Contra vero Plin. lib. 20. cap. 14. Resistere generationi mentha creditur, ait, cohibendo genituram densari; itemque Florentinus in Geoponicis lib. 12. ἡδύοσμον ἀνεπιτήδειον εἶναι πρὸς τὰ ἀφροδίσια, hoc est, mentham ineptam esse ad venerea tradidit: Sed his conciliandis contradictionibus non magnopere mihi laborandum videtur, quoniam etsi prima fronte inter se pugnare videantur, minime tamen repugnant: neque enim quidquam prohibet quominus mentha dum liquidum fluxileque semen reddit venerem stimulet, & eadem ipsa, huius, vt ita dicam, fluxibilitatis ratione conceptui & generationi resistat. Cæterum ad Auicennæ authoritatem respondere difficilius fortasse fuerit, qui mentham tradidit seminis exitum cohibere, dum semen incrassat & ipsa spermatica vasa roborat, attamen & hæc authoritas cum primis illis minime pugnabit, si verba ista, vti par est, de mentha sicca intelligas, cuius quidem vim quam recentis longe aliam esse quiuis facile iudicet. Sic & Oribasij locus lib. 9. synopseos quo asserit mentham æque ac rutam ijs vitandam quæ fœcundæ esse desiderant; de mentha sicca eaque fortassis etiam syluestri intelligendus est.

Ἡδυπνοΐς. genus est syluestris cichorij quod prodit latiore folio.

Ἡδύσαρον. securidaca. frutex est folia ferens ciceris, pusilla, folliculos modo corniculorum aduncos, semen complexos rufum, securiculæ ancipitis figura: à qua πελεκῖνος etiam dicta est inter hordeum triticumque prouenit.

Marcellus apud Dioscorid. à suauitate odoris sic nominatum refert. Vide Dioscorid. lib. 3. cap. 147. vbi ipsum dicit πικρὸν γευσαμένῳ.

Ἡδύσματα. dicuntur vnguenta ipsa quibus ad suauitatem odoris aromata adiuncta sunt. Alia nō vnguenta, sed aromata sic appellant, quibus odor vnguentis conciliatur, cuiusmodi sunt amaracus, costus, amomum, nardus, carpobalsamum & myrrha, vt patet ex Dioscoride in descriptione vnguenti amaracini: item coriandrum, mentha, apium, ruta, quæ etiam olera ementibus dari fuisse solita gratis præter legitimum pondus atque precium Galenus scribit. Cæterum vnguenta ea quæ ἡδύσματα vocabantur, succus tantum erant, hoc est, liquida, vt quæ solis fere constarent oleis eoque differebant ἀπὸ τῶν σμημάτων, vt

Plinius scribit, quod hæc corpus haberent, hoc est, solidiora essent: vtrisque tamen eadem odoris gratia. Dicuntur ἡδύσματα ἀπὸ τοῦ ἡδύνειν, quod est suauẽ & odorẽ gratum facere: vnde & ἡδύσματα generaliter dici possunt quæcunque rem aliquam iucundiorem gratioremque reddunt. in qua significatione Galenus lib. 3. de alimentis pinguedinem & adipem, carnium ἡδύσματα esse dixit. cibis enim suauitatem potius conciliant quam in alimentum vertantur.

Ἡδύσματα. etiam apud Hippocratem dici τὰ χλωρὰ καὶ ξηρὰ ἀρτύματα, vocemque Atticam esse, Erotianus annotauit. ex quo ipse lib. 2. τῶν γυναικείων, στέαρ ἡδὺ appellat τὸ ἠρτυμένον.

Ἡδύχροον. est magma per pastillos digestum, multis aromatis constans. Primum ab Andromacho inuentum descriptumque proditur. Eius compositio refertur à Galeno lib. 1. de antidotis, & lib. de Theriaca ad Pisonem. Describitur & à Paulo & Aetio. Non habet postremum locum in Theriaces compositione, vt cui præter alia & saporis & odoris suauitatem conciliet. Nec verò Theriacæ tantum conuenit, sed vnguenti etiam loco vsurpatum fuit, & ozænis odoris gratia illitum à Galeno, qui resiccando etiam per odorem pulmoni à se exhibitum fuisse prodidit lib. 4. de locis affectis.

» Hedychroi autem descriptiones quantum varient non in ponderibus solum, sed etiam in ipsis rebus apud Aetium, Galen. & Paulum docuit Cornar. suis in Paulum commentarijs.

Ἠθμοειδὲς ὀστοῦν. sic dicitur os illud quod ad summam nasi radicem intus fixum hæret tenue & latum, & magno illi foramini oppositum quo è cerebro in nares excrementa descendunt. Ratio nominis est quod cribri modo (ἠθμὸν Græci vocant) pertusum sit pluribus locis. Alij spongiæ idipsum conferunt, & σπογγοειδὲς nuncupant.

» Dicuntur & Paulo πόροι ἠθμοειδεῖς.

Ἠθμὸς. dicitur à quibusdam pars nasi superior, quæ supercilijs proxime subiacet.

» Vnde & ossa ἠθμοειδῆ dicta sunt.

Ἦθος τῆς νόσου. mos morbi qui & τρόπος modus dicitur: » hæc autem voce malignitatem & benignitatem » comprehendimus & Galen. quidem 3. de cris. c. » 4. In morbo quatuor considerat à se inuicem di- » stincta, speciem, motum, magnitudinem & mo- » rem; Species inquit ex proprijs accidentibus co- » gnoscitur, vt febris tertiana, quotidiana, quarta- » na & reliquæ, ex signis cuique illarum proprijs » dignoscuntur; magnitudo ex eorumdem acci- » dentium quantitate; motus ex tempore partium » accessionis; mos verò ex superuenientibus acci- » dentibus, nam multos magnos morbos & qui » celerius mouentur reperias qui tamen periculosi » & maligni non sunt, sicut contra paruos & debi- » les, qui tamen sint maligni; Ex his dicitur mor- » bus alius εὐήθης, alius κακοήθης; εὐήθης quidem vt » ex: gratia pleuritis, si sputum cito & facile edu- » catur, si facilis respiratio, & similia accidentia mi- » tia sint; κακοήθης è contra.

Ἥκιστα. Galen. 3. de acut. notat non significare οὐδα- » μῶς, id est, nullo modo vt plerique putarunt sed » ἐλάχιστον, id est minimum, & lib. 4. t. 95. dicit si- » gnificare contrarium τῷ μάλιστα.

Ἠλεκτρώδης λαμπρὰ καὶ στίλβοντα hoc est, lucida & splendens. dicitur ab Hippocrate de alui deiectione, παρὰ τὸ ἤλεκτρον, hoc est, ab electro & succino: vt annotat Erotianus.

Ἤλεκτρον. succinum. Est succus quidam pinguis, oleosus & leuis, qui in lapidem mollem concreuit, ignem flammamque facile concipiens. Sed cuius generis succus ille sit, plurimum variant authorum sententiæ. Multi dixerunt esse arborum succum, ex arboribus littori vicinis stillantem in fluuios & mare: qui cum sit genere triplex, lacryma scilicet, gummi, & resina, Aristoteles succinum lacrymam esse scripsit, nec tamen definiuit cuius sit arboris: multi vero populi esse censuerunt, cuius opinionis & Dioscorides meminit, scribens lib. 1. quosdam existimare lacrymam populorum quæ in Padum amnem defluat, durari ac coire in succinum. Quæ opinio vel potius fabula vnde profecta sit, Plinius explicat. Idem vero narrat Poëtas aliquos fuisse qui dicerent esse gummi, sed nec eos qui id senserint, nec arborem ipsam ex qua funditur, nominat. Ipse vero pineæ succum esse arbitratur: alij vero cedrinæ. verum alij nec quæ succi species sit, nec quæ arbor eum exudet speciatim explicarunt, contenti in genere dixisse, succum esse arboris: inter quos plurimi fuerunt authores Græci, & è Latinis Cornel. Tacitus. Sunt & qui succinum terræ succum siue sudorem esse dixerint, & crediderint solis radios circa occasum vehemẽtiores in terram actos pinguem sudorem ex ea elicere è quo fiat succinum: alij etiam è limo terræ gigni prodiderunt: alij cõcreti maris purgamentum esse. Adeo multum pugnant inter se veterum sententiæ. Nouissime vero Georgius Agricola vir doctissimus & acerrimi iudicij, repudiatis veterum sententijs, scripsit succinum esse bitumen fossile quod in lapidem mutatum sit, quoniam omnes bituminis proprietates habeat. Cæterũ omnes consentiunt succinum in littoribus maris colligi: præsertim ad septentrionem, atque tempestatibus in littora eijci. verum è terra quidem, quæ sub mari est, oriri Serapio prodidit, non aliter ac fungi oriuntur ex ea quæ eminet è mari, ipsumque fluctibus & tempestatibus è natali solo erutum ad littora impelli. Cæteri vero omnes non nasci in mari, sed è fontibus in mare influere sentiunt, ibique durari. Non est autem succino color vnus: aliud candidum est, quod habetur præstantissimum: aliud fuluum & perspicuum instar vitri, quod Genus Græci nuncupant ὕαλον: aliud nigrum, quod est deterrimum. Omne admoto igne accenditur & ardet, vt reliqua bituminis genera, affrictuque calefactũm plumas, paleas, resque alias leues ac minutas, tanquam magnes ferrum, ad se trahit & retinet, eamque ob rem Græcorum quidam ἅρπαγα ipsum appellarunt. Præbet multiplicem vsum. eius ramenta in suffitus cedunt quibus fœtidus & pestilens aer corrigatur: est enim odoris iucundi. Illinendi vim obtinet, atque ob id potum sistit sanguinem vndecunque profluentem, & vomitus & alui profluuia & catarrhos. Et quia odorum est, cordi amicum esse, eiusque tremori mederi creditur. Cæterum non in Oceano modo, sed etiam in mari Mediterraneo colligitur, quod tamen ad nos adferri negant, dicentes in eius locum substitui factitium ex benzoo, cera candida noua, carie fraxini & arborum musco, vel ex styrace, ladano, & ramentis xylaloes: ad vtramque vero compositionem addi muscum vel zibetum, atque omnia cum aqua rosacea cõmisceri: facile tamen fraudem deprehendi, quod natiuum non tam cito atq; factitium aquis mollescat.

lescat. Mauri atque Arabes ambram citrinam & caraben appellant.

» Διὰ ἠλέκτρου pastillus ad alui profluuia efficax qui
» describitur à Tralliano l.8. c. 8.

» Ἠλεκτρώδης ὑποχώρημα. vide ὑποχώρημα.

Ἡλιάνθη. herba est folio myrti in Themiscyra regione & Ciliciæ montibus maritimis proueniens. Ea scribunt quidam cum adipe leonino decocta, addito croco & vino palmeo, perungi solitos Magos & Persarũ reges ad conciliandã corporis gratiã, ideoq; eandẽ ἡλιοκαλλίδα nominatã fuisse.

Ἡλιακόν. genus τοῦ κύφεως, quod & κῦφι μέγα vocatur, ex rebus triginta sex constans. Eius compositio habetur apud Paulum lib.7.c.22.

Ἡλικία. ætas. Est annorum decursus corporis temperamentum immutans. Ita namque fert naturæ conditio, vt corpus humanum nequeat diu eodem in statu perseuerare, quod fit omni genito corpori corruptelæ interitusque connata necessitas. Cum enim ita nati simus vt in naturæ nostrę primordijs calidum frigido, humidum sicco præpolleat, constetque nobis ex humida substantia genituræ origo, quam tamen humidam perpetuo seruari conueniens non erat, quod ex ea solidæ partes fieri deberent, natura statim in generationis initio ignem terramque copiosius admiscuit, quę non torrerent quidem vrerentue, sed tamen abunde siccarent. Id quidem in causa est cur progressu temporis temperamentorum mutationes contingant, quæ non aliud reuera sunt quam ætates: Ab hoc enim primum cogitur paulumque concrescit quod in vtero conceptum est, mox siccius redditum veluti lineamenta quædam & rudimenta cuiusque membri obtinet: vlterius vero etiam siccescens, non lineamenta rudimentaue modo, sed etiam exactam vniuscuiusque speciem ostendit: iam vero in lucem editum & magnitudine proficit, & tum siccius tum valentius seipso semper efficitur; donec ad summũ incrementũ sit peruentum: tum vero & incrementum omne sistitur, ossibus nimirum ipsis per siccitatem non vltra sequacibus, & sanguinis spiritusque vasa spiritus ipsius flatu in latum aguntur: cuncta denique membra non solum robusta fiunt, sed etiam vires suas summas obtinent. In eo vero quod sequitur tempore, omnibus iam partibus supra iustum siccescentibus, non solum cuiusque officium minus probe administratur, sed etiam corpus ipsum macilentius graciliusque quam ante redditur, & postea etiam rugosum euadit. Quo vbi peruentum est, summa artuum atque viscerum imbecillitas seniumque oritur. Talis quidem in genere est totius vitæ decursus omnes temperamentorũ mutationes ætatumque differentias cõplectens. Hæ autem quamuis nisi annorum spatijs certis contingere non possint, sed eas necessario annis metiri definireque oporteat, non facile tamen est id exacte præstare, certosq; fines statuere sed tantũ in latitudine quadam. Nam prout calidior, frigidior, humidior aut siccior aliquis est; etiam celerius aut tardius vel pubescit vel senex est. Earum namque qualitatum temperaturis ætates distinguuntur. Itaque vt quatuor sunt temperamẽtorum differentiæ, quas homo toto vitæ suæ spatio sustinet, ita par est quatuor ætates esse illis respõdentes. Primum enim vbi natus est homo eum calidũ & humidum esse constat, deinde calidum & siccum fieri, postea siccum & frigidũ euadere, tandem vero frigidum humidũque effici, & per eas quatuor temperies decurrere, perinde atque annum per sua tempora eandem quoq; tẽperaturam sortita. Quod enim in anno tempus, id in vita hominis ætas est, non eadem modo temperie prædita, sed humoribus etiam & reliquis plærisq; affectionibus. Habent autem & ætates sua nomina, veluti anni tempora: quarũ prima dicitur ἡ τῶν παίδων, id est pueritia, veri admodũ similis & abũdãs sanguine: quæ tamdiu dicitur, quãdiu corpus calidum & humidum existit. Eam autem medicarum diffinitionum author τὴν τῶν νέων appellat, id est iuuentutem, pueros cum iuuenibus confundens. Secunda autem, ἡ τῶν μειρακίων ἢ ἀκμαζόντων, id est, adolescentia, siue florens & virilis ætas: quæ durat cũ calor & siccitas exuperant, æstati simillima, in qua, vt in hac quoq; multa bile corpus scatet. Tertia, ἡ τῶν παρακμαζόντων, quos etiam μέσους Græci appellant, id est, decrescens siue inclinans ætas: quæ est cum frigiditas & siccitas corpus occupat, autumno nõ dissimilis tum temperie tum humoris melancholici prouentu. Quarta est τὸ γῆρας, id est, senectus, frigida & humida instar hyemis, propter abundantis in ea pituitæ copiam. In quo tamen nemo me criminetur si senectutem frigido & humido, non autem sicco definiui. Ego enim Galenũ sequutus sum sic ætates distinguẽtem l. 8. de placitis Hippoc. & Platon. & in comment. quos scripsit in lib. περὶ διαίτης ὑγιεινῆς. Verũ alijs aliter ętates distinguere placuit, maxime per septimanas, quod eo fere numero natura magnas mutationes efficere consueuerit. Nec tamen de earum nominibus, vel quo temporis spatio circunscribi debeant satis conuenit. Omnes primã statuũt τὴν τῶν παίδων, hoc est puerorũ: cui duas septimanas tribuũt, videlicet vsq; ad decimũquartũ annũ. Ab eo incipit ἡ ἥβη, id est, pubertas, & secũdũ Hipp. sententiã vsque ad annũ vigesimũ quintũ extẽditur, vt annotat Gal. comm. in aph. 7. l. 5. quo tamẽ in tempore τὴν τῶν μειρακίων ἡλικίαν, id est adolescentiã, cõtineri idẽ Gal. author est comm. in aph. 29. l. 3. scribẽs τὴν τῶν μειρακίων mediam esse inter τὴν ἥβην καὶ τὴν ἀκμὴν, id est, inter pubertatem & florẽtem ætatem. Quod si verum est, pubertas erit ab anno decimoquarto vsque ad annum decimumoctauum, spatio videlicet dimidiæ septimanæ: ab anno autem decimooctauo vsque ad vigesimumquintum adolescentia, vt scriptum reliquit Galen. comment. in aphor. 9. lib. 6. Itaque pubertatis nomine adolescentiam comprehendere Hippocrat. videtur. Ab anno autem quinto & vigesimo ἡ τῶν ἀκμαζόντων καὶ νεανίσκων ἡλικία, id est florens & iuuenilis ætas, incipiens, quinta septimana terminatur, id est, anno trigesimo quinto. Ab hoc postea ἡ παρακμὴ, id est, ætas declinans, incipit, iuuentuti ad ferendos labores multum impar, & ad duas sequentes septimanas extenditur, vt docet Galen. comment. in aph. 30. lib. 3. Ea igitur est à trigesimoquinto anno vsque ad quadragesimum nonum. Inde succedit senectus, quam triplicem Galen. esse docet extremo quinto libro de sanitate tuenda: cuius primam partem τῶν ὠμογερόντων appellat, id est eorum, qui cruda viridique adhuc senecta sunt, propterea quod nondum habent sensum senectę manifestum, sed adhuc ciuilia negotia obire possunt. Nec vero sola senectus trifariam ita diuidi

intelligenda est, sed & reliquæ perinde ætates, vt prima pars viridis sit, deinde adulta, postea præceps. Ætatem M. Varro diuisit in infantiam, pueritiam, adolescentiam, iuuentam, senectam. Author est Aulus Gellius li. 10. cap. 28. Seruium Tullium Regem, cum census faciendi gratia illas quinque classes populi Romani instrueret, eam rationem sequutum, vt pueros esse existimaret, qui minores essent annis septemdecim: inde ab anno decimoseptimo quos idoneos iam esse reipublicæ arbitraretur, milites scripsit, eosque ad annum quadragesimumsextum iuniores dixit, supraque eum numerum seniores appellauit.

Ἡλιοχαλὶς. nomen est compositi medicamenti aridi, quod vel maximas carnis excrescentias vsque ad penitiora adurit. Habet autem auripigmenti libram vnam, calcis viuæ drachmas duas. Aqua læuigantur per dies caniculæ, deinde siccantur.

Ἡλιοχαλλὶς. herba quæ & ἠλιανθὴ dicta fuit: de qua supra.

Ἡλιόπυς. idem quod τὸ ἡλιοτρόπιον maius, sicut habetur apud Dioscoridem.

Ἡλιόστροφον. sic à quibusdam dictum est τὸ ἡλιοτρόπιον μέγα, hoc est, heliotropium maius: vt Dioscorides scribit. Plinius tamen heliostrophion & tricoccon genera facit duo heliotropij.

» Vt autem ἡλιότροπον & ἡλιοτρόπιον, sic ἡλιόστροφον & ἡλιοστρόφιον Græci dicunt vt apud Dioscor. & » Apuleium videre est, quorum ille ἡλιότροπον fœ» minino etiam genere vsurpat; hic & maluam er» raticam ἡλιόστροφον à Græcis nominari docet.

Ἡλιοτρόπιον. solaris herba Celso dicitur: cuius duo genera, maius & minus, describuntur à Diosc. in fine lib. 4. Gustu est adstringenti, cum quadam leuiuscula amaritudine.

» Nomen autem habet vt testatur Dioscor. » l. 4. c. penult. ἀπὸ τοῦ συμπεριτρέπεσθαι τὰ φύλλα τῇ » τοῦ ἡλίου κλίσει, itidem & Plin. inquit lib. 2. cap. 41. » abeuntem solem intueri semper, omnibusque » horis cum eo verti vel nubilo obumbrante, & » lib. 22. cap. 21. heliotropij (inquit) miraculum » sæpius diximus cum sole se circumagentis » etiam nubilo die, tantus syderis amor est, noctu » veluti desiderio contrahi cæruleum florem: à Ni» candro vocatur ἠελίοιο τροπαῖς ἰσώνυμον ἔρνος.

Ἡλιοτρόπιον. est & gemmæ nomen apud Plin. lib. » 27. cap. 10. sic dictæ quia iniecta in vas aqua ple» num fulgorem solis accedentem percussu san» guineo mutat, atque extra aquam speculi modo » solem accipit.

Ἡλῖτις. est species squammæ æris, sic dicta quasi clauaris. vide χαλκοῦ λεπὶς.

Ἡλίωσις. insolatio. Est corporis in sole apricatio. Remedij genus est veteribus medicis vsurpatum varijs modis & ad varios affectus: alij enim vncti, alij non vncti, alij decumbentes aut iacentes super multiplici strato, alij stantes aut deambulantes solis radijs exponebantur: ex quo ista fere commoda consequebantur, corporis perspiratio vberior, sudores, alui adstrictio, adipis consumptio, tumorum laxorum, maximeque hydropicorum depressio, totius corporis exiccatio, respiratio facilior, omnisq; superflui humoris absũptio. Proinde eo remedio iuuabantur hydropici, ischiadici, nephritici, paralytici, elephantici, cœliaci, fœminæ hystericæ & alba vteri fluxione laborantes: adhæc cephalalgici, præmissa per aluum vacuatione. Quæ quidem omnia ex Antylli libris Aetius plenius explicauit.

Ἡλίωσιν autem solis feruorem torridum Aure- » lian. vocat lib. 3. τῶν χρον. c. 5. & l. 4. cap. 2. solica- » tionem. »

Ἧλος. clauus. Est callosum tuberculum, album, rotundum, capiti clauorum simile. Prouenit toto corpore, sed pedum plantis digitisque potissimũ, nascitur frequens & in calcaneis, præcipue tamen ex contuso, quamuis interdum aliter, doloremque etiamsi non alias, tamen ingredieti mouet. Sed & in summis manuum digitis sæpissime oriri solet. Accidit & oculis: sic autem vocãtur callosa in eorum albo tubercula, vt ait Celsus lib. 7. Aetius agens de staphylomate scribit ἧλον in oculo appellari postquam staphyloma maximum euaserit, adeo vt palpebras excedat, & indurauerit, cornea tunica vndiq; callosa euadente. Cæterum clauus omnis dictus est à figuræ similitudine. Nec vero in homine tantum, sed olea etiam ἧλος dicitur, ceu quædam solis inustio qua infestatur, quam, vt scribit Plinius, quidam fungum malunt appellare, alij patellam, quæ Græcis λοπὰς etiam dicatur.

Ἥλωσις. Hippocrati vocatur palpebræ euersio, fitque vtroque musculorum conuulso partemque tarsi continuam ad seipsum trahente, hanc & palpebræ figuram Hippocr. καμπύλον, id est curuam ac reflexam appellauit vt docet Galen. 10. de vsu part. c. 9.

Ἡμέρα. dies. Duobus modis potest intelligi. Vno spatium id modo quod est à Solis ortu vsque ad occasum, quo quidem à nocte distinguitur. Est autem duodecim quidem semper horarum sed inæqualium, prout dies longiores sunt aut breuiores, alioqui si in horas æquales diuisus fuerit, in ipsis tantum æquinoctijs duodecim horarum erit: alijs autem temporibus plurium omnino erit vel etiam pauciorum. Altero vero totum id temporis spatium dicitur, quod est ab vno Solis ortu vsque ad alterum proxime sequentem. Is vero etiam noctem simul comprehendit, eumque à se intelligi plærisque in locis Galenus professus est. Est autem horarum viginti quatuor æquinoctialium. Hic quandam cum toto anno similitudinem habere dicitur, in quatuor partes similiter diuisus. Tempus namque matutinum humidum calidumque perhibetur, perinde atque ver, vt ex Antyllo Oribasius scripto prodidit: meridies æstati comparatur: pars quæ ad occasum spectat, autumno, vt & noctis prima pars, quæque circa vesperam est, occasui similis: mediæ autem noctis tempus, hyemi. Eo namque tempore, quemadmodum & per hyemem, Sol plurimum abest à nobis. Quamobrem vtroque tempore corporum perspiratio æque intercipitur, & fluxiones doloresque maxime recurrunt & vrgent. Vltima vero noctis pars ad auroram spectans, propterea quod matutino tempori propinqua est, eiusdem cum eo particeps est temperamenti.

Ἡμέρα κρίσιμος. vide κρίσιμος ἡμέρα.

Ἡμερινὸς πυρετὸς. diurna febris dicitur Hippocrat. « lib. 3. Epid. ea quæ interdiu inuadit, opponitur- « que νυκτερινῷ, id est nocturnæ, has Hippocrat. « esse ait longissimas vt etiam sint nocturnis lon- « giores & in nonnullis ad tabem vergant. «

Ἡμερὶς. quercus placida, Roboris genus est, trunco

neque erecto, neque læui, neque excelſo, ſed caudice in orbem comoſo, contorto, ſinuoſoque.

Ἡμεροκαλλὶς. herba eſt folio & caule lilio ſimilibus, herbacei coloris vt porrum. flores in caule per ſingulos exortus, terni aut quaterni erumpunt, lilij diuiſura, quoties dehiſcere cœperunt. colore perquam pallido. radix magna eſt atque bulboſa. Leuiter digerentem facultatem habet, & cum hoc repulſorium quiddam. noſtri lilium agreſte, vel lilium marinum nominant.

Ἡμίδραχμον. pondus duarum drachmarum. vide δραχμή.

Ἡμίεκτον. τὸ ἥμισυ τοῦ ἑκτέως. hoc eſt, menſura chœnicas quatuor capiens. Pars eſt duodecima medimni Attici.

Ἡμικεραύνιος. faſciæ nomen ad dorſi & pectoris deligationem. refertur à Galeno lib. de faſcijs ſub nomine Appollonij iunioris.

» Ἡμικοτύλιον. vide τέταρτον.

Ἡμικρανία. hemcirania. Eſt morbus mediæ partis capitis ſummo cum dolore: hic modo dextram, modo ſiniſtram partem occupat, & ad ſuturam vſque protenditur. Ea enim dolorum interſtitium eſt. Per circuitus plerunque reuertitur, vel quotidianos, vel tertianos, ac quibuſdam extra caluariam, quibuſdam in profundo capitis, plurimis circa temporum muſculos, vel altius etiam conſiſtit. Dolores autem aliquando tam ſunt vehementes, vt ne manum quidem ferant, affecto ſcilicet pericranio & cute non experte morbi. Cauſa doloris tanti eſt vaporum, aut humorum, aut vtrorumque, vel multorum, vel calidorum, vel frigidorum, vel acrium ſalſorumque influxus ſiue per venas, ſiue per arterias. Affluunt autem hi vel quod à cerebro eiuſque membranis foras pellantur tanquam redundantes aut vitioſi, vel quod à ſubiectis partibus ſurſum mittantur. Ac vapores quidem tenſiuis doloribus afficiunt: bilioſa excrementa mordaces inducũt: plenitudo grauitatis ſenſum adfert: rubor & calor calidos humores ſignificant.

» Dicitur & ἑτεροκρανία, & apud Trallian. l. 1. c.
» 12. τὸ ἡμίκρανον: & apud Aetium l. 6. c. 49. πάθος
» ἡμικρανικὸν, Oribaſ. ἡμίκραιραν appellat in titulo c. 3.
» l. 4. ad Eunapium, & Suidæ ἡμίκραιρα exponitur τὸ
» ἥμισυ τῆς κεφαλῆς dimidia pars capitis.

Ἡμικρανικὰ φάρμακα. dicuntur medicamenta topica, curandis hemicranijs conuenientia. Ea non ſunt vnius generis: alia enim magis, alia minus calida ſunt: omnia tamen calida eſſe oportet, multum quidem, vbi non eſt multus calor, moderatius vero, ſi multa caliditas in dolore percipitur: tunc enim ad reprimendum caloris exceſſum, calidis pharmacis aliquid refrigerans miſcendum eſt. Omnia etiam aliquid habere oportet quod firmitatem & robur addat, quod adſtringentem ſcilicet habeat facultatem. Porro eorum materia plurima eſt apud Galen. libr. 2. τῶν κατὰ τόπ.

Ἡμιμοίριον. τὸ ἥμισυ τῆς δραχμῆς. dimidia drachma, apud Hippoc. vt interpretatur Erotian.

Ἡμιμοχθηρὰ μεταβολή. ea mutatio dicitur quæ fit in
» puris ex ſanguine generatione, & ea quidem mix-
» ta atque media ex ea quæ à natura & preter natu-
» ram ſit lib. 5. de ſimplic. medic. facult. vt & com-
» ment. ad aphor. 47. l. 2.

Ἡμίξεστον. idem quod ἡ κοτύλη. propterea quod ξέστης capit duas κοτύλας. vide κοτύλη.

» Hæc vox legitur apud Dioſc. l. 1. c. 14.

Ἡμιοβόλιον ἤ

Ἡμιόβολον. pondus eſt dimidij oboli, ſiue duodecima pars drachmæ. drachma enim ſex obolos habet. frequentius occurrit ἡμιωβόλιον.

Ἡμιόνιον. herba quæ & ἄσπληνον & σκολοπένδρειον appellatur.

Ἡμιονῖτις. herba quam ἀσπλήνιον plærique vocant, alij τεύκριον, alij etiam ἡμιόνιον.

Dicitur & ἡμιονῖτις. de qua vide Dioſc. l. 3. c. 152. “
& Gal. τῶν κατὰ τόπ. c. 8. “

Ἡμίοπον. ἥμισυ. dimidium, apud Hippoc.

Ἡμιπληγία ἤ

Ἡμιπληξία. dicitur paralyſis dimidij fere corporis, quæ apoplexiæ ſuccedit. Eadem videri poteſt cum παραπληγία ſiue παραπληξία, de quibus vide ſuis locis.

Ἡμίτονος. deligaturæ nomen apud Hippoc. vt annotauit Erotianus.

Ἡμιτριταῖος πυρετὸς. ſemitertiana febris. Eſt febris continua, ex quotidiana & tertiana febre, quarum vna continua, altera intermittens ſit, confuſis genita & cum horrore inuadens. Continuam quidem eſſe Galenus ex Hippocrate docet, atque in eo Archigenem & Agathinum reprehẽdit, quorum ille ſemitertianam in febrium intermittentium numero poſuit; hic vero in eodem genere cum tertiana locauit, & ſola acceſſionis vehementia ab ea differre exiſtimauit. In eodem errore eſt & Celſus lib. 3. cap. 3. Nec tamen ex eo continuarum genere eſt, in quibus humor intra venas maiores putret, & vna tantum à principio ad finem vſque acceſſio perſeuerat, ſed vt vel ex ipſo nomine ſemitertianæ intelligi poteſt, reduplicationes habet tertio quoque die, non quales quidem habet tertiana, ſed dimidia ex parte ſimiles. Nam tertianæ confuſa quotidiana, acceſſionis tertianæ verum typum neceſſario immutat. Cum autem quatuor modis hæ febres miſceri poſſint, vel ambæ intermittentes, vel ambæ continuæ, vel vna earum intermittens, altera continua, ambarum intermittentium miſtio, quia & febrem omnino parit intermittentem, non poteſt ſemitertianam, quam continuam eſſe oportet, gignere: ambæ continuæ, continuam quidem efficiunt, ſed ſine horrore (quo tamen Hippocrates hemitritæon maxime definiuit) quod omnis febris continua nullum per ſe rigorem vel horrorem parit. Itaque alteram earum intermittere, alteram continuam eſſe oportet. Nec vero intereſt vtra continua ſit aut intermittens. Vtroque enim modo & continuitatem ſeruabit, & miſta ſimul bile & pituita cum horrore prehendet. Sed accidit multo frequentius vt quotidiana continua & tertiana intermittens febrem hanc conſtituant quã contra: eo quod facilius ſit quotidianam fieri cõtinuam quam tertianam, cuius etiam exquiſitæ acceſſiones longiores eſſe ſoleãt quam tertianæ. Horror autem non quotidie, ſed alternis tantum diebus inuadere debet, quibus ſcilicet tertianæ & quotidianæ acceſſiones ſimul concurrunt & confunduntur. diebus autem alijs medijs & paribus refrigeratio ſola incidit, quam febris quotidiana proprie accerſit. Ab eo horrore Hippocrates hemitritæon horridam febrem (Græce φρικώδη πυρετὸν) appellauit. Itaque cum eiuſmodi febrium miſtio ſemitertianam pariat, duoque ſint omnino modi quibus miſceri ſecũ poſſint, duæ pariter erunt hemitritæi differentiæ. Nam ſi

æquales ſint vtriuſque febris vires, nec bilis pituitæ, aut contra pituita bili præualeat, hemitritæus fiet exquiſitus, qui nõ aliud eſt, quam æqualis earum febrium compoſitio, per quam æqualis quoque humorum pugna euadit. Sic enim & bilis celeritatem cohibet pituita, ac rurſus pituitæ tarditatem atque hebetudinem excitat bilis. Cumque proprium ſit tertianæ febris rigorem mouere, quotidianæ vero refrigerationem, miſta ex vtraque æqualiter febris horrorem neceſſario afferet, rem quidem rigore minorem, maiorem autem refrigeratione, tantoque hac ipſa maiorem, quantum à rigore magnitudine ſuperatur. Vt enim extremi humores æqualiter confuſi ſunt, ſic horror pariter medius inter rigorem & refrigerationem naſcetur. Quare non temere febris hæc hemitritæos, hoc eſt, ſemitertiana, dicta eſt. Nam ex quotidiana continua, & tertiana intermittente tota eius natura confuſa, dimidiam partem vtramque ex ijs febribus retinet, non rigoris modo & refrigerationis, ſed etiam reliquorum vtriuſque febris ſymptomatum. Sin autem magnitudine vehementiaque impares febres ſunt quæ hemitritæon gignunt, non iam exquiſitus erit; ſed ei magis affinis quæ in miſtione præpollebit, ideoque & propria eius febris ſymptomata in ipſa miſtione magis erunt conſpicua. Nec vero ſatis eſt febres eas miſtas complicataſque eſſe, ſed ita confuſas eſſe oportet, vt vtriuſque acceſſio eodem tempore inuadat. Id quod & perpetuum eſſe poteſt, acceſſionibus eundem ſemper ordinem ſeruantibus, & poteſt non eſſe perpetuum, ſed ſemel tantum aut bis terue in earum febrium complexu contingere pro acceſſionum acceleratione vel retardatione. Quo quidem caſu non tota ea febrium complexio hemitritæus erit, ſed eius modo acceſſiones illæ hemitriteæ vocabuntur quæ ſimul concurrent, eademque hora inuadent.

» Hemitritæus alias habet acceſſiones confuſas, id eſt quæ eadem hora ſimul prehendant, alius habet implicitas, id eſt quæ diuerſis horis: illa autem hemitritæus quæ ſuas acceſſiones confuſas habet, nomen hemitritæi proprie meretur vt ait Galen. lib. 2. de different. febr. itaque hemitritæus interdum ex genere confuſarum, interdum ex genere implicitarum eſt febrium: Semitertiana autem tantum abeſt vt dimidia ſit tertiana, vel multitudine ſymptomatum, vel viribus, vel horum tota conditione, vt longe etiã ſit tertiana deterior, ita vt potius huius illa, quam hæc illius eſſe dimidia videatur: Quamobrem non venit mihi in mentem inquit Gal. l. 1. Epid. comment. 3. qua re adducti huic febri tale nomen impoſuerunt primi nominis authores, potuerunt tamen hi cum febris tertiana habeat vt & tertio quoque die inuadat, & ad integritatem veniat, quod ſemitertiana alterum habeat de his, alterum non habeat, ita vocabulum inſtituiſſe, habet enim vt 3. quoque die inuadat, vt autem ad integritatem veniat non item; Potuerunt præterea quod & acceſſione careat cum rigore incipiente, ad hæc cum non finiatur excretione, aut quod diem ſecundum non habeat integrum, hãc tamen nominis rationem approbat Gal. 2. de different. febr. & lib. de typis; cæterum longa hæc febris eſt atque lethalis authore Hippoc. 1. Epid. Romæ frequentem fuiſſe ſuo tempore ſcribit Gal. Vide φρικώδης πυρετός.

Ἡμιτύβιον. lintei craſſioris pars, apud Hippocratem.

Ἡμιωβόλιον. pondus dimidij oboli, ſiue duodecima pars drachmæ. Sunt enim ſex in drachma oboli.

Ἧναι. κόψαι. hoc eſt, cædere vel tundere: & ἠνίων. κεκομμένων, apud Hippocratem, vt tradit Gal. ἐν τῶν γλώτταις.

Ἤνυστρον. eſt ventris ſinus in quadrupedibus abomaſum dicitur. Hic venter eſt magnitudine amplior omaſo, quod ἐχῖνον vocant, forma oblongior, cancellis intus & cruſtis multis, magnis & leuibus inornatus. Ab eo proxime inteſtinum ſequitur.

Vide Ariſtotelem de partib. animal. l. 3. c. 14. & hiſtor. animal. l. 2. c. 17. «

Ἠοίας. τὰς πρωΐας matutinas horas, apud Hippocratem.

Ἧπαρ. iecur. Eſt viſcus natura primum, facultatis naturalis ſedes & principium. Nam cum corpus humanum tribus principijs gubernetur, hepar omnium quaſi quoddam fundamentum exiſtit, ſine quo alia eſſe non poſſunt, cum tamen ipſum ſine alijs initio conſiſtat. Eſt enim ſedes animæ vegetabilis, qua primum animal præditum eſſe neceſſe eſt in modum plantarum, ſicut Galen. lib. de formatione demonſtrauit. Oritur autem affuſo ſanguine craſſiore & concreſcente fere ſexta die à concepto ſemine. Itaque non modo ſanguinis ſubſtantiæ ſimile eſt, ſed eius etiam qualitates retinet: calidum enim humidumque eſt. Vt autem ex ſanguine gignitur, ſic & gignendi ſanguinis vim poſſidet, quod inſitum ſit vnicuique parti cuiuſmodi ipſa eſt, tale quid etiam creare. Ea namque naturali propenſione iecur chylum quem intra ſe recepit, in ſanguinem conuertit: non eum quidem tantum quo ſe ipſum alat, ſed qui etiam alendo vniuerſo corpore vtilis ſit & plane neceſſarius. Talis autẽ bonus ſanguis & vitio carens fuerit: quem vt efficiat, neceſſe eſt inſitas eſſe iecinori quatuor facultates, vnam materiæ eius attractricem ex qua ſanguis generetur, alteram eiuſdem retentricem, tertiam vero concoctricem, tum demum abſoluta concoctione, eorum expultricem quæ tanquam aliena concoctionem adipiſci non potuere. His quatuor facultatibus primo & per ſe iecur præditum eſt, tanquam naturalium operum principium, quæ in ſolido eius corpore ſedem habent, atque ab eo vim omnem accipiunt. Eas functiones cum per ſe exerceat, ſpiritu tamen, quem per ſe ipſum gignit, caloreque tanquam inſtrumentis vtitur, ſicut ἐνορμῶντα explicantes diximus, ex quibus non modo perficit hęc opera, ſed eandem quoque facultatem reliquis omnibus corporis partibus impertit. Quæcunq; enim nutriuntur & augentur, ij ſdem præditas eſſe oportet facultatibus quas à iecinore tanquam à fonte hauriunt. Itaque cum iecur venarum & nutritionis principium ſit, eſt & concupiſcibilis facultatis, quæ nobis non cum brutis modo, verum etiã cum plantis cõmunis eſt. Proindeq; iecinoris facultatem plantæ quodammodo ſimilẽ dicit Gal. l. de plac. Hipp. & Plat. Ipſum enim iecur plantæ, venæ autẽ meſaraicæ radicibus reſpondẽt. Omnes autẽ in vnã conueniũt, quę vena porta dicitur, à qua & ortũ habẽt, chylũ ab inteſtinis deferẽtes. Inſeritur autẽ ea vena in partem cauã iecinoris, quã & ſimã nuncupant: inde chylus in partem gibbam ſiue cõuexam peruenit, in

propria iecinoris caro reſidet (eam παρέγχυμα Eraſiſtratus appellaſſe traditur) quæ primum eſt ſanguinis generandi principium. Ibi autem ſanguis genitus in aliam maximam venam, quam cauam vocant, recipitur, ex ijſdem ſedibus prodeuntem & ſubiectam venam portam ſuo orificio prope oſculantem, quæ eum in omnes corporis partes vehat. Quod vt fieret commodius, natura iecur fere medium collocauit: ſiquidem ſima parte ventriculo incumbit, gibba vero ſeptum tranſuerſum attingit. Eſt autem iecur lobis nunc nullis, nunc duobus aut tribus, nunc quatuor, etiam quinque Hippocrati præditum, nobis plurimum quatuor, magnis duobus & paruis totidem, in carne ſua continentibus vim ſanguinis effectricem. Cæterum ſanguis quem iecur facit, multis de cauſis craſſus eſt, & ad obſtructiones facilis. quare ad eas vitandas natura ſimæ eius parti, quod in ea craſſior ſit magiſque fecutentus, arterias inſeruit quæ inſiti caloris ſymmetriam in toto viſcere conſeruarent: nullas autem gibbæ dedit, quod ex diaphragmatis vicinia motus illi eſſet continuus. Ambit autem totum viſcus membrana neruulo prædita, qui propago eſt nerui à ſexta coniugatione venientis.

» Hepar autem πολυαίματον vocabat Empedo-
» cles vt ait Plutarch. 5. ſympoſ. 8. quia abundat
» ſanguine, & Aretæus 2. de curat. acut. c. 6. ἧπαρ
» eſſe inquit ὁκοῖον αἵματος πάγος, velut ſanguinem
» gelatum, illius Gibba ſiue conuexa, Polluci l. 2.
» κυρτὰ dicuntur, quæ vero inferius ſub ventriculo,
» σιμὰ: Porro τράπεζα, πύλαι, μάχαιρα, ὄνυξ nomina
» ſunt partium quarumdam iecoris aruſpicibus
» olim nota & vſitata, quæ & in hominis iecore
» etiam habentur inquit Ruffus, ſed obſcuræ ſunt
» & non conſpicuæ & inutiles ad medicinam, de
» duobus prioribus meminit Nicander in Theria-
» cis.

Ἡπατικὴ δυσεντερία. ſic dicitur vnum dyſenteriæ genus, quo aquoſus ſanguis excernitur, ei aquæ perſimilis in qua caro recens cæſa lota ſit. Prouenit à retentrice vel alteratrice iecinoris facultate imbecilla vide δυσεντερία.

Ἡπατικά. medicamenta à Trallian. l. 9. c. 3. vocan-
» tur non modo ea quæ diſſipare ſed etiam repri-
» mere iecoris tumorem poſſunt; dicuntur & ἡπα-
» τικά.

Ἡπατικοί. Generaliter quidem dici poſſunt omnes qui ex iecinore quouis modo affecto laborant: nunquam tamen tam late eius vocis ſignificationem medici extenderunt, ſed veteres quidem ſic appellarunt eos qui propter iecinoris inflammationem febricitarent, vt & pleuriticos & peripneumonicos qui lateris aut pulmonis phlegmone vexantur. Recentiores vero non ita, ſed ſi tumor aliquis in hepate eſt, hepatis inflammationem, vel abſceſſum, vel ſcirrhum, vel aliter morbum ipſum appellant, non autem hepaticam affectionem: cum vero citra manifeſtum aliquod iecinoris malum imbecillitas ſola acciderit, tunc ægrum hepaticum appellant. Hanc ergo imbecillitatem ex qua hepatici dicuntur, ſola intemperies prouocat, eaque omnis generis, calida, frigida, humida, ſicca, propter quam facultas eius alteratrix ad tantā imbecillitatem peruenit, vt quæ prius ex proba temperie ſanguinē probū gignebat, tunc ab ea deficiēs ſanguinem crudū & ſemicoctū reponat, & aquæ modo liquidum in qua recens mactatæ carnes ablutæ fuerint. Is propter facultatis etiam retentricis debilitatem è iecinore excidit & per inteſtina excernitur, eamque dyſenteriæ ſpeciem facit quam proprie ἡπατηρὰν appellant. Singulæ autem intemperies ſua habent ſymptomata, calida quidem ingens cibi faſtidium, ſitim vehementem, febrim inſignem & vitioſorum humorum vomitum: frigida vero omnia contraria. Commune vero omnium eſt, ſanguinis aquoſi & ſemicocti excretio, ne quis putet à calida intemperie ſuperaſſari humores & reddi non modo nigriores fæcique ſimiles, ſed etiam craſſiores. Id enim verum quidem eſt iecinori contingere cum ſola intemperie calida citra imbecillitatem laborat, cumque morbus nondum iecinoris ſubſtantiam affecit: verum hepatica hæc affectio, non ad ſolam intemperiem, ſed ad iecinoris ſubſtantiam pertinet, quæ propter intemperiem quamcunque longo iam tempore contractam, imbecillitatem contraxerit: ſanguinem enim & humores ſuperaſſare, intemperati quidem caloris exceſſu, ſed nondum prorſus imbecilli iecinoris eſt.

Ἡπατικὸν πάθος. morbus hepaticus Celſo, morbus «
hepatarius Plauto. «

Ἡπατῖτις. dicitur iecoris phlegmone vt notat Gal. 1. «
Epid. comment. 3. part. 4. «

Ἡπατῖτις φλέψ. iecoraria vena. Sic dici ab Hippocrate venam cauam Gal. annotauit lib. de format. fœtus, & comm. in lib. de nat. hominis. vide φλέψ.

Ἡπατῖτις. ſic à quibuſdam dici τὸ εὐπατόριον, Dioſcorides author eſt.

Ἡπειρωτικὰ μῆλα. mala Epirotica quæ Dioſc. Ro- «
manis orbiculata dici ait l. 1. c. 162. «

Ἡπίαλος πυρετός. Epiala febris. Species eſt febris quotidianæ continuæ. Inter continuas quidem eam recenſet Gal. comment. 1. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. De genere autem quotidianarum eſſe, non poteſt eſſe obſcurum, quod à pituita vitrea & acida oriatur. Nam vbi ea moderate, aut potius dimidio ſui putret, febrim excitat epialam. in ea autem quæuis pars corporis, eodem tempore, totaque febris conſtitutione febrim & rigorem ſentit: febrim quidem à portione vitreæ pituitæ incenſa & putrente, frigus vero à reliqua eius parte non putrente nec incenſa, ſed frigida manente. Siquidem non putris pituitæ pars per omnes venas vel vniuerſum corpus diſperſa rigorem concitat: quæ vero iam putruit, febrem accendit, non aliter quam ſi pituita vitrea & bilis flaua ſimul abundarent & per partes ſentientes mouerentur. frigoris ergo caloriſque ſenſus in epiala febre eodem tempore, eademque parte contingit, eoque à lipyrijs & reliquis febribus differt, in quibus vel interna vruntur, cum extima frigeant, vel ardor ſummus in viſceribus eſt, cum extremæ partes algeant. Nam quod in his maioribus portionibus accidit, hoc in epialis contingit exiguis portionibus, eoque vniuerſum corpus pariter ambo perſentiſcit. Huiuſmodi febris genus Græci medici ἠπίαλον proprie dixerunt: putauitque Archigenes nulli vnquam alteri rei id nomen accommodatum fuiſſe. Verumtamen & Attici, vt Galenus & Heſychius ſcripſerunt, ita vocarunt τὸ πρὸ τοῦ πυρετοῦ ῥῖγος, hoc eſt, rigorem qui febrem antecedit: eoque nomine καὶ οἱ ψυχροὶ nuncupabantur, vt non ſit quærēda alia ratio huius nominis, quam quod hæc febris perpetuo frigida ſit. Quidam tamen aiunt ſic vocatam hanc febrem ἀπὸ τοῦ ἠπίου καὶ

ἁλός: quod mare in summa etiam tranquillitate perpetuo agitetur. vel παρὰ τὸ ἠπίως ἀλεαίνειν, quod molliter & moderate incalescat.

Ἠπιαλώδης πυρετὸς. ὁ μετὰ φρίκης καὶ ῥίγους γινόμενος: hoc est, febris quæ cum horrore & rigore inuadit: apud Hippoc. vt annotauit Erotianus.

» Ἠπίολιον. dicitur leuis Epialæ febris accessio.

Ἡρακλεία νόσος. Herculeus morbus. sic dicta est ab Hippocrate & veteribus ἡ ἐπιληψία, non quod Hercules, vt ait Galen. eo morbo laborarit, sed vt eo nomine ipsius magnitudinem καὶ τὸ δυσκαταμάχητον, hoc est, eius vim indomitam atque insuperabilem, designarent. Aristot. tamen problematum sectione 30. scripsit Herculem reuera eo morbo laborasse. Sunt autem qui eo nomine apud Hippocratem τὴν μανίαν interpretentur, quod eo morbi genere Hercules è priscis Heroibus solus laborasse dicatur. Aretæus etiam elephantiasim Herculeum morbum dictam fuisse à veteribus prodidit, quod vehemens magnaque sit, & nullo remedio superari possit.

Ἡράκλεια. sic dicta fuit à plærisque ἡ ἐλξίνη: & à quibusdam ἡ σιδηρῖτις, vt habetur apud Diosc.
» Lib. 4. c. 33. & 35. qui & τὸ λιθόσπερμον à non-
» nullis ἡράκλειαν nominari tradit l. 3. c. 158.

Ἡράκλειον. sic dicitur à quibusdam τὸ ἀβρότονον, vt habetur apud Dioscoridem. Fortasse ab Heraclea Ponti ciuitate, in qua, totoque eius agro, abrotonum plurimum atque probatissimum nascitur.

Ἡράκλειον ἅμμα. Herculeum vinculũ describit Ori-
» bas. & ἡρακλειωτικὸν ἅμμα de quo Athenagoras in
» apologia.

Ἡράκλειον κολλύριον. Collyrium à Tralliano sic voca-
» tum describitur l. 2. c. 5. oculorum cauis vlceri-
» bus conueniens.

Ἡράκλειος λίθος. lapis qui & μαγνῆτις dicitur.
» Ab alijs vocatus sideritis teste Plin. lib. 36.
» cap. 16. Hesych. tamen negat ἡρακλείαν λίθον &
» μαγνῆτιν esse eandem, & à Sophocle λυδίαν λίθον
» nominari dicẽs, id est lydium lapidem, quia He-
» racleę vrbe Lydiaca reperiatur vnde & ἡρακλεῶ-
» τιν λίθον vocari; Theophr. sane, Heracleo & Ly-
» dio lapidi eandem vim tribuit probandi videlicet
» auri, vnde indicem Ouidius appellat; hanc &
» magneti vim Euripides ascribit: itaque non vi-
» detur absurdum dicere heracleum & magnetem
» lapidem, vel saltem eadem vi pollere, attrahen-
» di videlicet ferri & auri argentique probandi.

Ἡράκλειον πάθος. morbus Herculeus, vide ἡρακλεία
» νόσος.

Ἡρακλεία μήκων. Herculeum papauer cuius meminit
» Theoph. histor. plant. l. 9. c. 13.

Ἡράκλειον πάνακες. herbæ nomen ex panacis genere
» ab Hercule inuenti, quod vocant nonnulli ori-
» ganum heracleoticum syluestre, quoniam est
» origano simile, teste Plin. l. 25. c. 4. vide & eun-
» dem l. 26. c. 14. & l. 20. c. 17. & Theophr. histor.
» plant. l. 9. c. 12.

Ἡρακλέους ξηρόν. medicamenti nomen siccantis, & carnem quæ supercrescit exedentis. recipit autem squammæ æris, misyos, chalcitidis vstæ, atramenti sutorij, aluminis scissi æquas portiones, vt refert Aetius.

Ἡρακλῆς. nomen collyrij fistularis, & quod ægilopas radicitus tollere dicitur. Descriptio eius habetur apud Aetium lib. 14. c. 55.
» Est & ἡρακλῆς aridi medicamenti nomen ad
» sanguinis eruptiones vtilis describitur à Gal. 5.
κατὰ γένη. cap. vltimo.

Ἡράνθεμον. est genus anthemidis ad calculos efficacissimum. florem habet purpureum: cuius amplitudo maiuscula est.

Ἠραχνίωκεν. tenuibus & multis venulis instar telæ aranearum implicauit, apud Hippocr.

Ἤρκησεν. ἐβοήθησεν, apud Hippocrat. vt annotauit Erotianus: hoc est, profuit & auxilium tulit.

Ἠρεμαῖον πῦρ. tranquillus & quietus ignis, de febre «
lenta apud Hippocr. 1. γυναικ. «

Ἡρμάσθαι. ἐρηρεῖσθαι ἢ ἡρμόσθαι ἢ στηρίχθαι. firmatum innixumque esse vel aptatum, apud Hippocrat. sic dicitur ἀπὸ τῶν ἑρμάτων, τουτέστι τῶν ἐρεισμάτων: quo nomine Homerus vsus est Iliad. β΄, ὑπὸ δ᾽ ἥρεον ἕρματα νηῶν.

Ἡρματισμένη. firmata, subnixa. Dicitur ἀπὸ τοῦ ἑρματίζεσθαι, quod & ἑρμάζεσθαι.

Ἠριγέρων. senecio, herba est cauliculo cubitali, subrubro, folijs continuis, per extremitates erucæ modo diuisis, sed minoribus multo. luteis floribus, qui celeriter dissecti vanescunt in pappos. Nomen sibi vendicauit, quod flores capillorum ritu canescant, radice superuacua. Nascitur maxime in macerijs & circum oppida. Facultatem mistam habet refrigerandi & modice digerendi.

Ἠρίγιον. dictum fuisse à quibusdam eo nomine τὸ ἀριστερεῶνα, habetur apud Diosc.

Ἤρυγγη ἢ

Ἠρύγγιον. Eryngium herba est ex genere τῶν ἀκανθοφύλλων id est quæ aculeos habet teste Theoph. hist. plant. l. 6. c. 1. vbi ἠρίγγιον scriptum est, apud Hesych. vero ἠρύγιον: Dioscor. quoq; ἐκ τῶν ἀκανθωδῶν esse dicit qui ipsum latius describit l. 3. c. 24. sic Plin. l. 22. c. 7. & clara in primis aculeatarum erynge est siue eryngion contra serpentes & venenata omnia nascens, alio nomine μυρακανθαν dici aiunt, vt pote quod habeat folia aculeata & spinosa simul ac ἀρωματίζοντα τῇ γεύσει gustu aromatica, ad hæc radicẽ quoque εὐώδη καὶ ἀρωματίζουσαν vt eam ob rem non immerito vnguentis expetatur. Trium porro generum esse dicitur marinum montanum & vulgare; quod vulgare album esse ferunt & à multitudine capitulorũ horrentium spinis Cẽtum capita vocari Latinis; Nicander λευκάδα ἤρυγγον appellat in Theriacis vbi nota ἤρυγγον ab eo appellari nõ ἠρύγγιον vel ἠρύγγη, quibus in locis annotat quoque Scholiast. ἤρυγγον esse λάχανον ἀκανθῶδες & ξοτάνην φύλλα ἀκανθώδη ἔχουσαν: Hesych. vero ἠρύγγιον esse dicit λεπτὸν τι κάρφος ἀκανθῶδες, ὃ καὶ ἐπὶ τοὺς σωροὺς εἰώθασιν ἐπιτιθέναι τοῦ σίτου, forsitan vt mures & auiculæ spinosis aculeatisq; folijs ipsius inde arceantur. Rursum Scholiastes Nicandri, Nicandri ἤρυγγον & ἤρυγγον Aristotelis idem esse censet, Aristotelis inquam de quo hæc scribit hist. anim. l. 9. c. 3. τῶν δ᾽ αἰγῶν ὅταν τις μιᾶς λάβηται τὸ ἄκρον τοῦ ἠρύγγου (ἔστι δ᾽ οἷον θρὶξ) αἱ ἄλλαι ἑστᾶσιν, ὥσπερ μεμωρωμέναι καὶ βλέπουσιν εἰς ἐκείνην id est caprarum ex grege si quis vnam villo mento dependente quem aruncum vocant, apprehenderit, cæteræ stant velut stupidæ, suos in vnam illam oculos conijcientes; sed fallitur non enim herbam ibi ab Aristotele intelligi, sed villũ quẽdã caprarum satis clare indicant verba illa ὅταν τις μιᾶς λάβηται τὸ ἄκρον τοῦ ἠρύγγου, & hæc, ἔστι δ᾽ οἷον θρίξ, vnde & Plin. lib. 8. c. 50. dependet omnium mento villus quem aruncum vocant, hoc si quis apprehensam ex grege vnam trahat cæteræ stupentes spectãt, vt ἤρυγγος sit quas Martialis vocat barbas, incanaque menta Cinyphij, vete-

» res Latini spirillum authore Paulo & Festo; ve-
» rumtamen & Plin. loco citat. subiungit id etiam
» euenire cum quamdam herbam aliqua ex eis mo-
» morderit, cui opinioni etiam astipulatur Plu-
» tarch. sympos. lib. 7. probl. 2. & in lib. de sera nu-
» minis vindicta, non itaque mirum Nicandri
» quoque Scholiastem putasse Nicandri ἠρύγγῳ
» hanc vim inesse, sed eam cum Aristoteles ἠρύγγῳ
» confundere non debuit.

» Porro quod ad eryngium herbam spectat, illa cum adoleuit, complures in ea ramulorum striæ rubent, in quorum summitatibus globosa capitula, durarum & acutissimarum spinarum ambitu stellatim circumuallantur. quorum color alias viridis, alias albus, interdum cæruleus inuenitur. Radix oblonga, lata, foris nigra, interne candida, pollicis crassitudine, odorata: vulgus centum capita appellat. Calfacit modicum, sed valde siccat. Meminit eryngij cuiusdam montani Aetius lib. 6. cap. 16. cui folia, inquit, angusta & minora, flores autem aurei & oculis similes.

Ἠρύγγιον. etiam à quibusdam dictam esse aloen, author est Dioscorides, forte à spinis quæ sunt vtrique communes. In reliquis enim nullam prorsus similitudinem habent.

Ἡρωϊκὸν πάθος. affectio heroïca melancholia di-
» tur à Gellio noctium Attic. lib. 18. cap.
» 7. cuius hæc sunt verba: Scitote intempe-
» riem istam quæ melancholia dicitur non paruis
» nec abiectis ingenijs accidere, ἀλλ' εἶναι σχεδόν τι
» τὸ πάθος τοῦτο ἡρωϊκόν, & veritates plerumque for-
» titer dicere, sed respectum non habere, μήτε καιροῦ,
» μήτε μέτρου.

Ἠθας. ἠθήσας. apud Hippocratem, teste Galeno: id est, Qui percolauit.

Ἡσυχία. quies. ocium. Est cessatio à motu. Ergo cum corpus aliquod ab ijs sub quibus ante fuit in nullo immutatur, quiescere dicitur: vt si in aliquo ab ijs recedit, secundum illud id moueri. Itaque cum multis modis corpus à statu in quo erat recedere possit, multisque modis moueri dicatur, totidem modis dicetur quiescere, vbi moueri desierit: neque enim quies aliud est quam motus priuatio. Quare vt contrarium contrario, ita quies motui semper succedit, cuiuscumque generis motus ille sit qui præcesserit. Itaque cum omnis motus apud medicos genere duplex sit, in qualitate & loco, vel ex ijs duobus compositus, patet quietem quoque geminam esse, & sicut omnibus ijs motibus communis est prioris status immutatio, ita è diuerso quietibus prioris status conseruationem. Cumque natura certa quadam contrariorum moderatione vitam nostram contineri voluerit, patet etiam quietem omnium quæ in nobis mouentur, esse communem. Proinde factum est vt somnus (qui non est aliud quam facultatis animalis quies) vigilijs interponeretur, interque vehementes corporis motus atque exercitationes, mediam quietem interuenire oporteat. Neque enim parua eius vis est in tuenda valetudine, vt quæ spiritus instaurando, calorem natiuum augendo, & lassitudinem tollendo vitam retineat. Sed cum ea inter causas salubres censeatur, quarum recto vsu bene nobis est, deprauato autem male, modus quoque in ea non minus quam in omni motu tenendus est. Quies enim tum quæ infra modum est, tum quæ eum excedit, mala est. Ex quo patet omnem quietem in relatione dici ad suum motum, vt quantus is fuerit, tantam quoque illam esse conueniat. Quiete namque parciore refici corpus nequit, immodica vero nimio redundat humore, vel etiam (quod fieri posse Galenus comment. 3. in lib. 7. τῶν ἐπιδημ. annotauit) interdum contabescit. Quorum quidem vtrumque non propria vi & natura quietis, sed ex accidenti contingit. Quies enim nihil reuera est, vti nec tenebræ, nec cæcitas, nec silentium, sed mera priuatio. Quamobrem nulla eius actio per se esse potest, sed ex accidenti tantum, quod vel incommoda nimiæ exercitationis quiete & remissione tempestiua declinentur, vel abundanti ocio exercitationis commodis priuemur & tandem torpeamus. Itaque quies ex accidenti refrigerat & humectat, corpus replet excrementis, neruos debilitat, effœminat, omniumque partium actiones deteriores reddit. Quamquam autem quies ex eorum genere videatur esse quæ in nostra potestate posita sunt, attamen ita comparatum est à natura, vt inter duos motus contrarios eam mediam interponi necesse sit, quod non ferat contrariorum ratio, vt secum vniri continuarique possint. Nam prius contrarium motum natura ordiri non potest, quam priorem sedauerit: atqui sedare, subsistere est & quiescere. Exprimit ergo necessitas quoddam esse tempus inter duos contrarios motus quo quies agatur. Id quod in pulsu (qui cordis & arteriarum motus est) liquido obseruatur duobus motibus inter se contrarijs constante, quorum vterque quietem suam habet. Cum enim facta arteriæ dilatatione facultas pulsifica non possit eam comprimere nisi à dilatando cessauerit, nec similiter absoluta arteriæ contractione eam denuo explicare, nisi contrahendi finem fecerit, constat geminam esse in singulis pulsibus quietem, vnã post peractam diastolen quæ externa siue supera alteram post systolen, quæ interna quies siue inferior appellatur. Earum vtraque pars pulsus à medicis censetur, non proprie quidem & per se vt diastole atque systole, qui vere motus sunt, sed per accidens potius, quod reuera nihil sint, sed cessatio tantum priuatioque motus. Conferunt tamen & illæ plurimum tum ad pulsuum cognitionem, tum ad præsagiendum ex pulsibus, sicut postea in explicatione τοῦ σφυγμοῦ dicemus.

Ἤτριον. Scholiastes Nicandri dici tradit τὸ ἧπαρ, & «
ἤτριον apud Trallianum vertit interpres suminalem placentam: apud Galen. autem pannosam «
& laceram vestem significare videtur vt cum ἐξη- «
τριασμένον apud Hippocr. esse dicit τὸ διὰ ἠτρίου ἠθη- »
μένον, percolatum & transmissum per pannum. «

Ἦτρον. exponit proprie Galen. imum ventrem seu «
regionem imam ventris quæ vmbilicum & pu- «
denda interiacet; Sic & Suidas vocat τὸ ὑπὸ τὸν «
ὀμφαλὸν μέρος, vt & Pollux li. 2. ἦτρον καὶ ὑπογάστριον «
vocari scribit omne illud quod sub vmbilico est «
vsque ad pilos, qui supra pudenda sunt, vt idem «
sit quod ἐφήβαιον: Rectius itaque à Marcello red- «
ditur imus venter quam ab Hermolao, pubes, «
quæ est ἥβη: à voce ἦτρον τὰ ἤτραια & ἤτριαια dicun- «
tur, id est, ea quæ ad τὸ ἦτρον pertinent. «

Ἡφαιστίας. emplastri nomen ad inducendam cicatricem optimi. Parabatur ex testa ea maxime quæ in fornacibus vsta esset, eo quod desiccandi abstergendique vim maiorem haberet.

Ἠών. definitur à Polluce lib. 2. πᾶσα ἡ τῶν ὀφθαλμῶν «
» περιγραφή, id est, totus oculorum ambitus. «

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. Θ.

Ἀΐς. eſt ceratum quo faciei rubor conciliatur, quod conſtat croci, erythrodani radicis, fuci, thuris, myrrhæ, ſingulorum drachmis II. Quæ omnia adipe vitulino & maſtichino oleo excipiuntur. author Paulus libro 3. cap. 25.

» Scribendum θαΐς ex Paulo, apud quem Ceratum non θαΐς dicitur, ſed κηρωτὴ θαΐδος Ceratum Thaidis.

Eſt & θαΐς vinculi genus quod capiti adhibetur, vbi ſummum caput & quod inter ipſum frontemque eſt vincire conuenit. Cuius generis tres differentias recenſet Galen. lib. de faſcijs. Nec vero dubium eſt ſic ab elegantia appellari, quod vel Thaidem deceant.

Θαλάμαι. dicitur in naribus pars ea quæ aliter μυκτῆρες dicta eſt, aliàs vero ὀχετεύματα, ſed & θαλάμας, » eſt, forulos vt vertit Cornar. ſiue cauernulas appellauit Hippocr. in oſſibus cauitates, vt πτώλας in carnibus.

Θάλαμος. ea cauitas appellatur in qua reſidet oculus » ex vetere onomaſtico,

» Θάλασσα. aqua marina, aqua ſalſa apud Dioſcor.

Θαλασσηρόν. eſt collyrium Hermophili accommodum ſuffuſionibus & hebetudini viſus. Deſcriptio eius habetur apud Galenum, Aetium & Paulum in hunc modum: Cadmiæ drach. XVI. æruginis drach. IIII. atramenti Indici drach. XVI. piperis albi drach. VIII. liquoris Medici drach. IIII. opobalſami drach. IIII. gummi drach. XI. vel XII. aqua adijcitur, quæ pro diuerſis affectibus varie temperatur. facit ad omnem viſus hebetudinem & incipientes ſuffuſiones, habetque odorem quam gratiſſimum.

» Θαλασσηρός. Paulo vocatur l. 3. c. 22. & Trallian. » lib. 2. c. 5.

Θαλασσία. dicitur à quibuſdam τὸ ἀνδρόσακες, vt habetur apud Dioſcor.

Θαλασσίτης οἶνος, ſiue θαλάττιος, ſiue τεθαλασσωμένος. eſt vinum mari miſtum ſiue cui aqua marina addita eſt. Cuius miſcendi rationem Dioſcorides variam fuiſſe ſcribit lib. 5. & Columella lib. 12. cap. 25. latius explicat. Ex quo facile apparet vinum marinum fieri non modo affuſa maris aqua, ſed etiam muria, vt in Mediterraneis regionibus, quo non eſt facilis aquæ marinæ inuectio. Quod poſtremum vini conditi genus ſi quis non marinum, ſed ſalſum appellari malit, parum quidem arbitror intereſſe. Equidem mihi videtur vtrumque & ſalſum & marinum vinum dici poſſe. Certe Celſus ſemper vinum ſalſum, nunquam marinum nominat: id quod ex duobus maxime locis intelligi poteſt: primum ex lib. 3. in morbi regij curatione, deinde ex cap. 6. lib. 1. vbi negat inter ſolutæ alui remedia ſalſum homini bibendum vinum. His enim in locis manifeſte per ſalſum vinum marinum intellexit, vt qui eaſdem vires ſalſo tribuat quas Dioſcorides marino. Nec eſt qui aliquam inter ea differentiam apud veteres annotarit. Græcorum inuentum fuiſſe conſtat. Sic enim non fortia quidem & nobilia vina, ſed imbecilla, vt ait Galen. lib. 12. meth. med. condiebant, ſiue vt gratiam illis conciliarent, ſiue vt illis præcox vetuſtas accerſeretur. Cæterum vini ſalſi ſeptẽ genera Plinius enumerat, biæum quod fit ſiccatis in ſole vuis & affuſa aqua marina largiore: leucochrum quod fit eodem vino in album muſtum tranſlato. quæ quidem duo vini genera ſunt Græcis propria. In alijs autem gentibus ſimili modo factum vinum τεθαλασσωμένον dicit appellari. Quartum genus thalaſſiten vocat, vaſis muſti deiectis in mare, quo præcox fiat vetuſtas. Ex quo loco manifeſtum eſt quam differentiam ponat inter τεθαλασσωμένον & θαλασσίτην οἶνον. Quintum eſt Coum, cuius etiam concinnandi rationem Conſtantinus Cæſar explicat Agriculturæ lib. 8. c. 23. Poſtea Rhodium Coo ſimile: vltimum Photineum ſalſius Coo. Omnia autem eiuſmodi vina aluum ſubducunt & ſtomacho aduerſantur authore Galen. lib. 12. meth. quo loco recenſet vina quæ ſtomachum

roborant & digestionem alimenti in corpus iu-
uant.
» Dicitur & θαλασσίας, itemque ὁ διὰ θαλάσσης οἶνος,
» cui opponitur οἶνος ἀθάλασσος.
Θαλασσοκράμβη. brassica marina quæ vulgo soldanel-
» la dicitur, species τῆς κράμβης.
Θαλασσόμελι. est compositio quædam constans æquis
portionibus maris, mellis & aquæ pluuiæ defe-
catis, & in picato vase per canis æstum insolatis.
Sunt autem qui decoctæ maris aquæ partibus
duabus vnam mellis adijciunt, & vase condunt.
Vtrumque vim habet purgatoriam, sed hoc mul-
to imbecilliorem.
» Est vero θαλασσόμελι ad purgādum marina aqua
» leuius & mitius, hæc enim quamuis bilem & pi-
» tuitam trahat, acris tamen & noxia stomacho est,
» vnde Plin. hæc verba profert, aqua maris bibitur
» quamuis non sine iniuria stomachi ad purganda
» corpora, de Thalassomelite vero sic inquit, pro-
» dest ad purgationes maxime sine stomachi vexa-
» tione, & sapore grato & odore.
Θαλερόν. θερμὸν ὡς ἀπὸ ἡλίου. hoc est calidum ceu à so-
le, apud Hippocrat. dicitur ἀπὸ θέρεσθαι, inquit
Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις. Alij tamen interpretantur
quasi θάλλον, id est, germinans vt annotat idem
Galen. lib. 1. Prorrhet. comment. 3. Vide infra
θολερόν.
Θάλικτρον. herba est cuius folia coriādri similia sunt,
cauliculus rutæ crassitudine, in quo summa fo-
lia consistunt. Nascitur maxime in campestribus.
Omnia fere paria habet cum ea herba quam
nunc argentinam appellant.
» De illa Dioscor. lib. 4. cap. 98. apud Galenum
» vero lib. 6. de simpl. facultat. reperio θαλίκτρον vt
» apud Paul. quoque lib. 7. & Plin. lib. 27. cap. 3.
» Thalietrum, apud Oribas. vtramque scripturam.
Θαλλία. siue
Θαλλός. dicitur germen omne, sed præcipue & κατ'
ἐξοχὴν oliuæ: vt apud Paulum libro 3. c. 66. ἀφε-
ψήματα σιδίων, ῥόδων, θαλλίας, κυπαρίσσου. Sunt autem
in olea summi ramorum coliculi teneriores, nec
à folijs sua mollitie magnopere diuersi. Attamen
Festus θαλλίαν cepæ folliculum priuatim intelle-
xit.
» Διὰ θαλλίας. collyrij nomen est cuius meminit
» Paul. lib. 3. cap. 22. ad oculorum procidentias,
» describitur ab eodem lib. 7. cap. 16. sic vero dici-
» tur quasi constans ex oleæ turiorum succo.
Θαλπίδη. sic dicta fuit à quibusdam ἡ ἴτεις, sicut habe-
tur apud Dioscoridem, vbi quidam codices ha-
bent θαλπίδη.
Θάμνος. frutex, sic vocamus quod ab radice, caudice
» multiplici, ramosumque sese profert, qua nobis
» appellatione rubus, hedera, paliurus continetur;
» frutices autem nonnulli, vetustate præsertim in
» arbores degenerant, vt vitex hedera paliurus: est
» & frutex vt Latinorū quidam sentiunt, qui ad iu-
» stam arboris magnitudinem non assurgit, vt ait
» Valla lib. 4. & statura similis est multis herbis sed
» non demoritur nec velut herba perarescit, ve-
» rum perennis edurat: Inter frutices quoque est
» soboles illa arborum & plantula.
Θάνατος. mors, est copulæ animi & corporis dissolu-
tio. Opposita est vitæ, quæ cum calore natiuo
contineatur, sicut ante diximus, eiusdem priua-
tione mors recte definiri videtur, sicut fecit Ari-
stoteles, mortem dicens esse caloris extinctio-
nem. Siquidem calori illi quo vita constat, cum
elementaris non sit, sed plane diuinus & cœlestis,
nullum frigus opponitur, sed ipsa tantum caloris
priuatio, quemadmodum luci tenebræ, visioni
cæcitas, & motui quies.
Θανατῶδες. lethale. Dicitur ab Hippocrate tum de
ijs quæ necessario mortem afferunt, tum de ijs
quæ magna ex parte.
Vt author est Galen. comment. in aphor. 18. «
lib. 6. comment. in aphor. 2. lib. 5. vbi de voce «
θανάσιμον idem dicit Galen. «
Θαυμαστός. sic à quibusdam ἡ ἴρις dicta est, quod ma-
gna florum varietate, sicut arcus quidam cœle-
stis, sui admirationem præbeat.
Θαψία. planta est in Thapso primum inuenta, tota
natura ferulæ similis, cuius radix & incisa lacte
manat, & contusa succo vehementer acri, cali-
do, humido qui eodem cum sua planta nomine
θαψία vocatur. Romani ferulaginem & ferulam
syluestrem nuncupant.
Sunt qui lignum Scythicum esse dicant buxei «
seu aurei coloris, nonnulli Guaiacum indicum, «
denominatum & ipsum à Thapso vna ex Spora- «
dibus insulis quod ibi primum à Crateua reper- «
tum fuerit teste Scholiaste Nicandri, qui eius suc- «
cum esse dicit χλωερὸν ideoque eos qui volunt «
videri χλωεροὶ καὶ νοσώδεις, ταύτην περιχρίεσθαι τὸ πρόσω- «
πον: Paul. libr. 3. cap. 2. tradit tinctores Thapso «
vti, & à Romanis vocari herbam rubiam & au- «
reo colore splendere. Asclepiades vero esse dicit «
herbam quamdam qua tinguntur τὰ κροκοειδῆ: θά- «
ψος, vt Theocrati, Scholiastes scribit est τὸ κοινῶς «
λεγόμενον χρυσόξυλον, ὥσπερ τὰ ἔρια βάπτουσι, καὶ ποιοῦσι «
μήλινα, καὶ τὰς τρίχας ξανθίζουσι quam facultatem «
Tapsiæ inesse nemo adhuc comperit, ea enim «
herba vt Theophr. ait πελιώματα μὲν ἐξαιρεῖ, ὑπώ- «
πια δὲ ποιεῖ ἔκλευκα, quod sic ab eo dictum interpre- «
tor vt Tapsia sugillata quidem tollat sed cum eo «
vt νεκρῶδές τι relinquat; nam & Plutarch. in Pho- «
cione θάψινον αὐτὸ τὸ νεκρῶδες vsurpauit, hæc Gou- «
pyl. in Trallian. qui & addit Trallian. & Ægin. «
non tam alienos in re medica fuisse vt scripserint «
Tapsum eam esse herbam quæ à Romanis rubia «
tinctorum, à Græcis ἐρυθρόδανον dicitur: an vero «
θάψος eadem sit cum θαψία non constat. «
Θεῖον. sulfur. Est succus terræ pinguis & purior, vi
caloris ex ipsa expressus, siccatus & concretus.
non aliud est quam terra vel terræ pinguedo te-
nuis, calida, ignea, calore siccata. Chymistæ de-
finiunt esse vaporem terræ calidum & siccum,
qui causa sit & pater metallorū. Alterū enim &
fœmininum principium metallorum argento vi-
uo tribuunt. Tale autem est fossile & natiuum,
quod Latini sulfur viuum appellant, Græci ἄπυ-
ρον, quod Celsus interpretatur ignem non ex-
pertum. Reperitur vt plurimum in locis ardenti-
bus, vt in insulis Æolijs & Phlegræis campis in-
ter Puteolos & Neapolim, quam planiciem sul-
furosam Græci ἡφαίστου ἀγορὰν appellarunt, figura-
que est fere semper glebosa, rarissimeque in sti-
riarum modum de speluncis vel cuniculis depen-
det. Præterea transllucet, resplendet, viret, pin-
gueque est: cuiusmodi reliquis omnibus præfer-
tur, & à medicis in vsum expetitur. Est autem
aliud sulfuris genus factitium quod varijs modis
paratur. Nam aut ex aquis coquitur, aut ex gle-
ba effossa, & in vasis cocta perficitur igni, aut ex
pyrite in ollis cocto stillat. Fit etiam ex sulfure
& squama ferri simul coctis & in vrceos transfu-
sis, quod, quia equorum scabiem sanat, caballi-
num nominant. Non omne vnius est coloris,

Aliud enim est luteum, aliud cinereum, aliud rufum. Sapore est subpingui, odore graui, fulminis & fulguris, cumque vritur, nares ferit aura acri & ignea. Omne rarum leueque est & tenuium partium, trahendique vim possidet, estque temperamenti calidi. Valet maxime ad morsus venenatorum animalium, si & siccum ictui inspergatur, & cum saliua mistum. Cum resina autem terebinthina aut melle psoras & lepras optime extergit sanatque.

Θεῖον. diuinum. Dicitur quod est à Deo, vel à cœlo, quodque vt Deus magnum est aut excellens aut admirabile, aut incomprehensibile, hoc est, cuius causam non sensu modo sed ne cogitatione quidē assequi possumus. Ea significatione intelligi debet id quod in morbis diuinum esse Hippocr. dixit: quamquam in eo explicando variæ fuerint, vt scribit Galen. interpretum sententiæ. Sed omnibus refutatis ipse suam dicit, non aliud esse id diuinum, quam ambientis nos aeris constitutionem. Verum ea cum possit esse multiplex, quam proprie intelligat, non explicauit. Primarum quidem qualitatum temperamētum non est verisimile Hippocratē intellexisse, quod illud non dicam medicis, sed idiotis etiam notum sit, id autem diuinum cuius notitiam Hippocrates haberi vult, à doctissimis tantum medicis cognoscatur. Itaque aliud quid latentius cognituque difficilius intelligit, quod certe si temperamentum non est, qualitas quædam siue constitutio sit oportet, non primis qualitatibus, sed proprietate totius substantiæ nobis infensa, quam in lib. de natura humana νοσηρὴν τοῦ ἀέρος ἀπόκρισιν appellauit. Eam Galenus comment. 2. expirationem siue exhalationem interpretatur, quæ magis proprietate totius substantiæ quam qualitate corpora offendat, cuius curationem recte tradiderit Hippocrates positam in loci mutatione, & exiguæ inspirationis vsu. Hæc autem aeris insalubris proprietas, vel à specu, vel à cloacis, vel à cadaueribus putrentibus, vel ab ipsis etiam astris aliquando esse dicitur. Ex ea omnes fere morbi epidemici prodeunt, quorum τὴν φορὰν considerandam esse Hippocr. præcepit: verumtamen non in solo aere diuinum illud esse potest, sed in alimentis etiam, vt in semiputri tritico, & aquis vitiosis, alijsque eiusmodi.

Θελπίδη. sic dicta fuit ἡ ἴρις à quibusdam, vt habetur apud Dioscor. vbi tamen quidam malunt θαλπίδη, παρὰ τὸ θάλπειν.

Θέναρ. vola manus. palma. Pars manus interior à magno digito ad indicem, vel, vt alij, spatium quod est à digitis ad carpum. Sic quidem plærisque visum fuit: Galenus autem comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων dicit θέναρ appellari palmæ partes magis eminentes, ἀπὸ τοῦ θείνειν, hoc est à percutiendo. Nam quod percutimus, partibus illis eminentioribus percutimus. Alij vero, vt idem scripsit, non omnes eminentes palmæ partes sic appellant, sed eas tantum quæ pollici subijciuntur. Rufus ἐν τῷ περὶ τῶν ἀνθρώπου μορίων, scribit vocari θέναρ spatium illud carnosum medium inter indicem & pollicem. ὑπόθεναρ autem partem quatuor digitis subiectam: videri tamen sibi θέναρ ab Hippocr. nuncupari totam eam partem manus quæ lata est, hoc est palmam. Aristoteles totam eam manus partem, quæ est à carpo vsq; ad quinque digitos, θέναρ, hoc est palmam, vocat: quæ cum duabus etiam partibus constet, internam quidem quæ carnosa est, & scissuris vitæ indicibus distincta, θέναρ σαρκῶδες nuncupat: externam vero, quæ neruosa est, & quinque ossibus constat ad digitos tendentibus, proprio nomine carere dicit: iuniores tamen alij μετακάρπιον, alij ὀπισθέναρ appellarunt.

Θεοδότια. sunt collyria multorum generum. Eorum enim plures differentias recenset Aetius lib. 7. sic autem dicuntur ab eorum authore Theodotio. nam & θεοδοτίου κολλύριον describit Celsus & Paulus paucis admodum immutatis, quod à quibusdam Celsus scribit ἀχάριστον appellari. Verum sicut plures eorum differentiæ sunt, ita diuersæ facultates: alia extergent, alia desiccant, alia corroborant, alia vero repercutiunt & poros obstruunt, vt ea quibus Paulus vtitur aduersus φλύκταιναν oculorum.

Θεοδότιον μέγα, Theodotium magnum collyrium describit Trallian. lib. 2. c. 6. «

Θεοδώρητος. est antidoti nomen quæ διὰ ἀνακαρδίων dicitur ad frigidas capitis affectiones, omniaque pectoris vitia, atque ad eos qui vix sese ex morbo recipiunt, multosq; alios morbos perutilis. Huius geminam compositionem describit Paulus lib. 7. cap. 11. quibus tertiam ex aceto mulso addit Aetius lib. 13. quo loco pluribus verbis agit de hac antidoto.

Θεοῦ χείρ. est nomen antidoti ex hircino sanguine præparatæ, quæ nephriticis calculosisque præsenti remedio est. Habetur apud Aetium lib. 11.

Θεοφίλιον. est collyrium τραχωματικὸν, describitur apud Aetium lib. 7.

Θεραπεία. curatio dicitur in qua medici spectatur officiū, est enim illud curare apposite ad sanandū: Est autē curatio duobus modis sic dicta, proprie & communiter: Propriè dicitur quæ morbo iam facto curando tollendóque intenta solùm est, cuiusmodi est diariarum atq; hecticarum febrium. Earum enim vera & propria curatio est. Siquidem maximè propria in soluendo morbo intelligitur curatio. Verùm per abusionem etiam siue communiter, siue impropriè curatio appellatur, mistum genus tum ex vera curatione, tum prouisione quam προφυλακὴν appellant, quæ propriè non ad θεραπευτικὴν sed ad ὑγιεινὴν pertinet. Eiusmodi est febrium curatio, quæ ex putrescentibus excitatur humoribus. Siquidem ea προφυλακὴν quoque sibi adiunxit: cuius officium est causam, quæ morbum creat, adimere.

Sed & etiam Galen. comment. in aphor. 38. «
lib. 6. θεραπεύειν, inquit, esse eam adhibere pro- «
uidentiam quæ passioni congruit, hoc est ipsam «
mollire & mitiorem facere, Sicut in occultis can- «
cris cùm præcipuè adest exulceratio, tunc enim «
ait necessarium esse, vt non aliud agamus, saltem «
ἰχῶρας in his abluamus humido aliquo vtentes, »
quod neque putrefacere neque irritare partem «
patientem sit aptum, curam hanc palliatiuam «
vocant Barbari: Sed & à Theophr. 1. de caus. «
plant. θεραπεία dicitur opera quæcumque exco- «
lendis plantis impenditur, atque idem 5. de caus. «
plantar. cap. 24. τὴν θεραπείαν distinguit πρὸς τὴν «
ἰατρείαν; θεραπείαν cultum tantùm dicit, id est, ope- «
ram qua obsecundamur naturæ plantarum, ἰατρείαν cùm aliquid facimus quo auertantur noxia, «
aut vitia tollantur; Et tamen θεραπεία tam est »
προφυλακτικὴ quam ἀφαιρετικὴ: Quin accuratiores «
ita existimarunt vocem Syram esse, prima sylla- «
ba (θε) adiectitia, ῥαφὴ namq; Syris est medicina, «

hoc vt placet, ita placet etiam τὸ (θε) nutiquam otiosum esse, sed in eo mysterio diuinitatem quandam indicare, quasi θεραπεία, idem quod est in diuino nomine Raphael.

Θεράπευμα. dicitur id quod ad sanandum proponitur hinc quoque θεραπευτὴρ vel θεραπευτὴς medicus appellatur.

Θεραπευτική. pars est medicinæ quæ curandi rationem docet, quasi curatrix dicta quæ vtique ab ea quæ pure sincereque προφυλακτικὴ dicitur, in eo distincta est, quod sub hac iam sensibiliter ex ipsa causa morbus est genitus, in prophylactice vero est futurus. Cæterum τῆς θεραπευτικῆς tres sunt partes ad morborum absolutam curationem necessariæ, διαιτητικὴ, φαρμακευτικὴ, χειρουργικὴ: quarum prima victus rationem ægrotis conuenientem, altera medicamenta præscribit, tertia vero manum, si opus est, adhibet.

Θέριστρον. locus ad æstiuandum commodus, & in quo æstate habitare conducit, apud Hippocratem. sunt tamen qui θέντρον scribant. Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Θεινὸν. nomen collyrij quod describitur à Gal. lib. τῶν κατὰ τόποις.

Θερμαινόμενος. apud Hippocrat. vsurpatur in his qui mediocri febre correpti sunt vt interpretatur Galen. alioquin cum febrem validam significare vult, πῦρ dicit comment. 1. in 3. Epidem. t. 5. & comment. 3. in 1. Epid. t. 29.

Θερμαὶ. Thermæ aquæ dicuntur calidæ potabiles naturaliter prouenie̅tes & è terræ visceribus scaturientes, quamquam sueuit Thermarum nomen frequentius ad balnea transferri: Thermarum autem multa sunt & varia genera.

Θερμανθῆναι. febricitare, apud Hippocratem lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν, vt Galenus annotauit in comment.

Quamquam verbum θερμαίνεσθαι, & θερμὴ secundum naturam dicuntur.

Θερμασία. calor non idem quod πνεῦμα vt zeno inquiebat, πνεῦμα enim est quod spirando trahimus, θερμασία vero spiritus elisio, Ruffus: Sed & θερμασία Hippocrati nonnunquam febris vocatur.

Θερμάσματα. dicuntur Hippocrati τὰ θερμαίνοντα τὸ σῶμα κατὰ ὁντινοῦν τρόπον, vt scribit Galen. comment. 2. in lib. de rat. vict. in acut. quæ & tentationis gratia, & doloris leuandi ergo in morbo laterali adhibenda esse consulit Hippocr. lib. de rat. vict. in acut. Alias vocat Hippocrat. ὑγρὰς πυρίας, & χλιάσματα fotus humidos seu fomenta.

Θερμὴ. febris, apud Hippocratem, pro quo & θερμωλή.

Sed & de calore natiuo θερμὴ dicitur apud eundem, vt ex aphor. 14. sect. 1. patet τὰ αὐξανόμενα (inquit) πλείστην ἔχει τὴν ἔμφυτον θέρμην. Id est, quæ crescunt corpora plurimum habent caloris innati.

Θερμημερίαι. dicuntur Hippocrati calidiorum dierum tepores qui vere contingunt.

Θερμὸν. calidum. Duo significat, qualitatem & substantiam: illam quidem vt cum dicimus ignem calidum, aut ferrum, aut piper. intelligimus enim calore seu caliditate præditum. Id quod tribus modis accipi potest: absolute seu simpliciter, vt quando ignis elementum calidum dicitur, quod summum calorem possideat: in excessu, vt ferrum candens, piper, leo, canis, quoniam plus caloris habeant quam frigoris: in comparatione, vt cum homo homine, leo leone calidior dicitur. Aliquando vero significat calidam substantiam, vt annotat Galenus comment. in aphor. 4. lib. 1. & comment. 4. in lib. 6. τῶν ἐπιδημ. atque etiam aeream, aqueam & bene temperatam, quemadmodum idem in comm. eiusdem aphor. annotauit. Talis autem substantia calida non est aliud, vt idem alibi scribit, quam calidum innatum cuius vi omnium animantium vitam natura moderatur. Est enim aut anima, aut primum aut præcipuum animæ instrumentum, quo omnia quæ sunt ad viuendum necessaria, administrat. Id non est nuda aliqua aut elementaris qualitas, non ignis aut aliquid quod ab igne originem ducat, substantia cœlitus in viuentia corpora delapsa, & aliquid proportione respondens elemento stellarum, sicut Aristoteles de generat. animal. lib. 2. cap. 3. explicauit. Itaque quoniam elementare non est, sed plane cœleste & diuinum, nullum habet contrarium, non aquam, non terram, aut aliquid quod ab ijs originem ducat. Sui ipsius priuatio opposita tantum illi est, sicut lumini tenebræ, & visioni cæcitas: proindeque vt eo vita, sic eiusdem extinctione mors ab Aristotele definita fuit. Eo omnis generatio perficitur: eo omnia vitam adipiscuntur & conseruant, eo ratiocinamur, sentimus, mouemur, nutrimur, crescimus, non vt opifice quidem harum omnium functionum, sed tanquam instrumento animæ eiusque facultatum, siue quo eæ non possunt eiusmodi res præstare. Ex his patet illic animam vitamque esse, vbicumque calor ille natiuus fuerit. Est autem inæqualiter in singulis corporis partibus dispersus. In corde enim viget & flagra̅tissimus est: in ventriculo & præcordijs multo moderatior: in capite & cerebro præsertim adhuc eo minor: in ossibus perexiguus, prout natura vnicuique particulæ expedire iudicauit. His fixus insitusque dicitur, hoc est à natura in prima conformatione singulis partibus certa mensura modoque inditus, qui earum velut forma quædam atque anima esset, & illis vitale principium roburque impertiretur. Residet ille maxime in partium singularum spirituosa substantia, & humido substantifico pingui, crasso, lento, multo, nec facile putrescenti in corporibus præsertim sanis, & quæ non facile in morbos incidunt. In tali namq; humido calor ille singulis partibus insitus diutissime conseruatur. qui tamen nisi subinde noui alterius caloris accessione instauraretur, paruo te̅poris spatio marcesceret atque extingueretur. Proinde natura calorem vocatu̅ à medicis fluentem in corde tanquam in penu collocauit, qui ab eo per arterias cum spiritu & sanguine suis vehiculis & pabulis continenter depromitur,ferturque in singulas partes, vt earum calore̅ natiuum fixum insitumque foueat atque instauret. Ille in mœrore, metu, verecundiæ initio, frigore, accessionum principijs & somno intro cum sanguine & spiritu in cor recurrit, ob idque per eos affectus cutis & subditæ illi partes frigent & pallent: contra in gaudio, verecundia iam vigente, statu accessionum, vigilia, ad cutim copiosior effunditur cum spiritu & sanguine, à quibus calor, rubor, tumor & nitor inducitur.

Θερμὸν. etiam calidam, siue aquam calidam frequenter medici appellant, & quam antiqui potabant, & qua vsos fuisse veteres in conuiuijs voluerunt nonnulli, vt ex Philone & ex Polluce lib. 9. c. 6. constat, atque posterioribus sæculis frequentior calidæ potus fuisse inuenitur, ita vt in conuiuijs

» aquæ calidæ atque frigidæ minister haberetur, vt » scribit, Iuuenal. Satyra 7. Caldæ autem nomine » eam aquam intelligendam esse existimo, quam » arte nulla (vt sæpe moris erat) refrigerabant, sed » quæ qualis suapte natura erat potaturis porrige- » batur, Calefacta enim aqua potius concitat vo- » mitum quam aut voluptatem aut commodum » adferat: Communem vero aquam potando cali- » dam idcirco dictam puto, vt eam à frigefacta ni- » uibus, vel alio ingenio conuiuis inter potandum, » & ministris inter seruiendum distinguere liceret.

Θερμοκοιλίοι. dicuntur qui ventriculum habent cali- » dum, ceu quibus in ventriculo abundat calor, non » ille quidem quem ἔμφυτον vocant, sed acer & » mordax, sicut etiam ἔνθερμον φύσιν, naturam quæ » non ingenito calore, sed acri abundat, vt Galen. » docet comment. 4. lib. 6. Epid. Geminum enim » in animalium corpore calidum agnouit Hippocr. » vnum ἔμφυτον, id est insitum appellat, essentiam » in sanguine, sanguineisque visceribus repositam » habens, alterum acre mordax & igneum, sub quo » genere febris est. Galen. part. 25. comment. 4. » lib. 6. Epid.

Θερμοπώλιον. sic taberna vocabatur, vbi confectæ dul- » cesque potiones vænibant quas calidas bibebant, » vnde & nomen.

Θερμὸς σφυγμός. calidus pulsus. In quo arteria calidior apparet quam partes vicinæ, sicut in febre hectica euenit. Neque tamen ἐκτικὸς est, quod hic sub differentia pulsus inæqualis comprehendatur, ille vero aliam quandam speciem constituat. Huic oppositus est ψυχρός. Hæc quidem differentia inter primas & simplices numeratur, sumptaque est à qualitate arteriæ, impropria tamen videtur: verum addendam quidam censuerunt, non minus quam eam quæ mollitie & duritie arteriæ definitur.

Θέρμος. lupinus. pondus est duas oboli tertias partes pendens. Etenim cum obolus pendat grana duodecim, lupinus pendet grana octo. de hoc scribit Cleopatra: ὀβολὸς ἔχει θέρμον α S. id est, obolus habet lupinum vnum & dimidium. Diuiditur autẽ lupinus εἰς δύο κεράτια, id est in duas siliquas, siue in grana octo. eadem Cleopatra docet his verbis, θέρμος ἔχει κεράτια β'.

» Est & θέρμος lupinus leguminis genus, de quo » vide Galen. lib. 1. de aliment. facult. c. 25. Theo- » phr. histor. plant. lib. 8. cap. 7. Dioscor. lib. 2. c. » 132. & Plin. lib. 18. cap. 14. sunt qui λυπινάριον vo- » cent.

Θερμωλή. ὁ πυρετός, apud Hippocr.

Θέρος. æstas. Est tempus anni calidum & siccum, Virgiliarum matutino exortu incipiens & Arcturo oriente desinens. Illa ex ætatibus quidem mediæ & florenti, ex diei partibus, meridiei, ex humoribus flauæ bili, ex elementis igni respondet. Est enim ex suapte æstimata natura, non ex alterius comparatione, calida & sicca temperie, si modo exquisite suam naturam seruauerit. Est autem sol caloris eius causa, qui ad verticem nostrũ quam fieri potest proxime accedens, diemque faciẽs longiorem, aerem nos ambientem excalfacit. Itaque cum Virgiliæ circiter octauum diem Maij exoriri consueuerint, Arcturi autem ortus fere secundo Septembris die contingat, palam est totum ęstatis tempus quatuor paulo minus mensium esse. Quod quidem spatium etiam antiqui in duas partes diuiserunt, primam appellãtes proprie æstatem, ab eius initio vsque ad exortum Caniculæ, alteram vero ὀπώραν, à Canicula ad finem vsque æstatis. At vero è Græcis etiam aliqui totam æstatem in treis portiones partiti sunt, quarum primam totius nomine θέρος, mediam ὥραν per excellentiam, in qua maturescentes fructus ὡραῖοι dicuntur, tertiam vero ὀπώραν nuncuparunt.

Θεσπανὴ ἡ

Θεσπεσιανή. confectionis nomen authore Apollonio, cuius descriptio habetur apud Galen. lib. 7. τῶν κατὰ τόπους. Conuenit tussientibus, phthisicis, sanguinem reijcientibus, valetque ad omnes internos pectoris abscessus. Describitur etiam ab Aetio lib. 8.

Θεωρητὴ ἡ

Θεωρητικὴ ἡμέρα. contemplabilis dies: hoc est, ex cuius diligenti obseruatione quando & qualis futura sit crisis intelligitur. Is autem cuiusque septimanæ quartus est, qui si manifesta concoctionis signa proferat, ostendit proximum ab eo septimum diem finem morbo salutarem allaturum, vt qui contra signa edit maligna, mortem prænunciat. vide ἐπίδηλος ἡμέρα.

Θεωροί. dicuntur apud Hippocrat. qui Deorum oracula sciscitatum mittebantur, vt annotauit Erotianus.

Θηβαΐς ἔμπλαστρος. emplastrum est aduersus achoras efficax: cuius descriptio habetur apud Gal. lib. 1. τῶν κατὰ τόπους.

Θήλη. papilla. Est mammæ capitulum, vnde extrahitur lac. Hæc media in mamma protuberat. Substantia constat ad penem proxime accedente. Est enim illi neruea quodammodo cutis spongiosam intus substantiam continens, quæ dirigi ac vicissim laxari non minus quam penis potest. Habet autem tenues & conspicuos meatus, fibræ prorsus ac nerui modo albicantes, qui venarum surculi sunt, multiplici serie per glandulosam mammarum substantiam excurrentium, ex quibus lac effunditur. Cæterum papillam ambit circulus quidam subniger, qui φῶς appellatur.

Θηλὴν. insuper vocat Pollux τὸ ἄκρον τῶν μαστῶν, id « est, summũ mammillarũ quod vulgo ῥάξ dicitur « inquit Eustath. Sed & θηλαί, Hesychio authore, « sunt non solum τῶν μαστῶν τὰ ἄκρα, sed etiam τῶν χειλῶν τὰ ἐκφυόμενα: deriuantur autem à voce θη- « λή, θηλάζω lacto, & θηλάστρια seu γυνὴ θηλάζουσα nu- « trix, & θηλαζόμενον, & γάλα θηλαζόμενον lac exu- « ctum. «

Θηλοπεδευθεῖσα σταφυλή. vua passa extra vitem, hoc est vua sole siccata, nõ quidem in vite, sed postquam è vite detracta fuerit, & loco calorifico exposita, quod tum in cratibus tum super cannas commode fieri posse ostendit Columella lib. 12. quo nomine etiam ea potest intelligi quæ sarmentis suis adhuc hærens & pendula, in vmbra sub tecto siccatur. Vtitur sæpe Dioscor. eo vocabulo, Ruellius vuam sole siccatam in area exponit, Marcellus vuam in cratibus siccatam. Est autem θηλόπεδον locus in quo vuæ siccantur, dictus ἀπὸ τοῦ θέρεσθαι ἐν τῷ ἡλίῳ καὶ τῷ πέδῳ, hoc est, quod siccatæ sint in sole & solo. Quæ vua passa simpliciter dicitur, hoc est, quæ in vite adhuc manens à sole siccata est, πανθεῖσα σταφυλή nominatur.

Deriuatur autem vox illa à verbo θηλοπεδεύειν, « id est, in loco solis calori exposito, & ad insolan- « dum apto exsiccare, insolare, εἰς ἥλιον ἢ ἐν τῷ θη- « λοπέδῳ ψύξαι, καὶ ξηρᾶναι, verum, notabis pro voci- « bus θηλοπεδευθεῖσα & θηλόπεδον quæ hîc habentur, « rectius

» rectius eſſe ſcribendum per θειλοπεδιύθειον & θει-
» λόπεδον vt ex Heſych. & Suida patet; Sed & ipſa
» vocis origo ſic ſcribendum docet, nam θειλόπεδον
» eſt πέδον ὑπὸ τῆς εἵλης θερμαινόμενον, ſolum quod à
» ſolis calore torretur.

Θῆλυ. femella ſic dicitur apud Pollucem ſinus ver-
» tebræ qui alterius vicinæ partem prominentem
» ſuſcipit ſicut hæc ἄῤῥεν id eſt maſculus vocatur.

Θηλυγόνον. herba oleæ folio, quæ fœminei ſexus fœtum edere dicitur. Altera eſt ſpecies τοῦ φύλλου: de qua ſuo loco.

Θηλυκρανία. cornus fœmina. ſic enim cõpoſito nomine dicitur à Theophraſto, quaſi fœminicornus.

Θηλυπτερὶς. filix fœmina. herba eſt folijs filicis, ſurculoſis, altioribus, & quæ non ſingulari, vt illa pediculo fulciantur: radicibus longis, pluribus, obliquis, quæ ex nigro in luteum flaueſcunt: aliquæ etiamnum rubræ inueniuntur. Vim ſiccandi & amaram poſſidet, & modice conſtringit.

Θηλυπτερὶς. dicta fuit à quibuſdam eo nomine ἡ θαψία, ſicut habetur apud Dioſcor.

Θηλυφθόρειον. ſic dictum eſſe à quibuſdam τὸ ἀβρότονον, ſcripſit Dioſcorides.

Θηλυφόνον. dictum ſic eſt à quibuſdã τὸ ἀκόνιτον, quod, vt Theophraſtus & Plinius ſcribunt, radix eius genitalibus omnium quadrupedum fœminini ſexus indita, mortem eodem die inferat.

» Eoque modo interemptas à Calphurnio Be-
» ſtia dormiẽtes vxores proditur. Sunt autem qui-
» bus hæc vox corrupta videatur, & aconitum non
» θηλυφόνον, ſed θηριοφόνον dici, quod feras ſi ab his
» guſtetur, occidat. verum illi apte vtraque ap-
» pellatio congruit; de hoc aconito vide Dioſcor.
» lib. 4. c. 77. & Plin. l. 27. c. 3. & 2. atque idem l. 25.
» cap. 10. θηλυφόνον à nonnullis ſcorpion vocari ait
» propter ſimilitudinem radicis, quod & Theophr.
» teſtatur hiſtor. plant. l. 9. c. 19.

Θημὼν ὁ σωρὸς, cumulus, aceruus, apud Hipp.

Θῆξις. ſutura, modus vnus eſt adducendi labra hiantis nimium vulneris, cum per acum eorum oræ propius coniunguntur. Dicitur & κατὰ θῆξιν, hoc eſt, per acum ſiue per punctionem. ἀπὸ τοῦ θήγειν, quod acuere & acu transfigere ſignificat. Itaque errant qui θίξιν per ι ſcribunt, quo nomine contactus deſignatur. Quamuis enim per ſuturam ora vulnerum ita adduci poſſunt, vt ſe contingant, id tamen pluribus modis fieri poteſt, vt per ἀγκτηρασμὸν atque συρράψιν.
» Vt docuit Gal. τῶν κατὰ τόπ. l. 2.

Θηραῖος οἶνος. vide οἶνος vbi ordine alphabetico inſi-
» gniores vinorum differentiæ explicantur.

Θηριακὰ. theriaca. Dicuntur proprie medicamenta quę venenatorum animalium morſus depellunt. Eo ab Alexipharmacis putantur differre, quod hæc venenis intro ſumptis, illa venenis à morſu animalium intro ſubeuntibus medeantur, vt licet videre ex Nicandro qui vtraque duobus libris elegantiſſime proſequutus eſt. Cæterum geminam τῶν θηριακῶν differentiam facere videtur: vnam eorum quibus animalium morſus præcauetur, ſiue ſuffitu, ſiue inſtratu, ſiue illitu: alteram vero quibus morſus ipſe curatur & innocuus euadit. Dicta ſunt θηριακὰ ἀπὸ τῶν θηρίων, hoc eſt, à feris & venenatis animalibus, non autem ab vlla certa eorum ſpecie: quanquam vipera, quæ proprio nomine ἔχιδνα ſiue ἔχις vocatur, à Græcis θηρίον κατ' ἐξοχὴν appelletur, vt & leo θὴρ aliquando.

Θηριακὴ. theriace. Eſt antidotus aduerſus venena omnia efficax. Ac quanquam omne quod eam habet facultatem θηριακὴ vocari poſſit (nam & alium ruſticorum theriacen Galenus appellat) hoc tamen nomen præcipue obtinuit celeberrimum illud medicamentum ex ſimplicibus plurimis & viperarum carne compoſitum, valens ad venena omnis generis, ſiue morſu ſiue potu in corpus peruaderent. Nam cum antiqui crebro in venena inciderent, & animaduerterent ſe nec ſerpentium ictus euadere, nec venenorum inſidias vitare facile poſſe, ſimulque conſiderarent naturas hominum tantopere ab inuicem differentes, vt quod vni prodeſt alteri ſæpe non conferat, hoc medicamentum multiplex & exquiſite compoſitum excogitarunt, quod omnibus aduerſus hęc mala præſentaneo eſſet remedio. Nec tamen adeo vetus eſt eius inuentio, ſed Neronis fere temporibus. Tunc autem inter medicos celeberrimus erat Andromacus, qui medicis conſultantibus inter ſe quomodo hæc antidotus maxime præſentanea euaderet, primus excogitauit viperas addere. Itaque theriacæ compoſitio quæ ad Andromachum refertur, antiquiſſima eſt & Galeno iudice optima. Eam autem ipſe verſibus deſcripſit quos Neroni dicauit, & quos Galenus libello ſuo de Theriaca ad Piſonem inſeruit. Eſt autem eiuſmodi. Paſtillorum ſcillinorum drach. XLVIII. paſtillorum viperinorum drach. XXIIII. piperis longi drach. XXIIII. ſucci papaueris drach. XXIIII. magmatis hedychroi drach. XXIIII. roſarum ſiccarum, iridis Illyricæ, radicis dulcis, ſeminis napi ſylueſtris, ſcordij, liquoris balſami, cinnamomi, agarici, ſingulorum drach. XII. myrrhę, coſti, croci, caſiæ, nardi, florum iunci rotundi odorati, thuris, piperis nigri, dictamni, marrubij, rhei, ſtœchadis, petroſelini Macedonici, calaminthæ, terebinthinæ, zinziberis, radicum quinquefolij, ſingulorum drach. VI. polij, chamæpityos, ſtyracis, racemorum amomi, mei, nardi Gallicæ, ſigilli Lemnij, phu Pontici, chamædryos, foliorum malabathri, chalcitidis aſſæ, gentianæ, aniſi, ſucci hypociſthidis, carpobalſami, gummi, ſeminum fœniculi, cardamomi, ſeſeleos, acaciæ, thlaſpeos, hyperici, ſagapeni, ammeos, ſingulorum drach. IIII. caſtorei, ariſtolochiæ tenuis, ſeminum dauci, bituminis Iudaici, ſucci panacis, centaurij tenuis. galbani, ſingulorum drach. II. mellis lib. X. vini Falerni quantum ſufficere videbitur, hæc quidem Theriaca fuit Andromachi, eum in modum à Galeno deſcripta lib. ad Piſonem. Cæterum hanc antidotum Andromachus non appellauit θηριακὴν, ſed γαλήνην, quaſi dicas ſerenam, atque alijs etiam duobus nominibus ἵλαρὴν & ἥδιον. Poſtea vero Crito & qui eum ſequuti ſunt, θηριακὴν vocarunt, quia viperæ carnes reciperet. Eius compoſitionem Aetius exactiſſime perſequitur. Ad huius autem exemplum plærique alias antidotos aduerſus venena valentes compoſuere, quas appellarunt ſimiliter θηριακὰς. Sunt autem hæ fere quæ ſequuntur, ab authoribus, aut alijs quibuſdam nobilibus viris nuncupatæ.

Θηριακὴ Αἰλίου Γάλλου. Theriaca Ælii Galli, quam ipſe ex Arabia rediens dicitur Cæſari obtuliſſe, quod per eam plæroſque ſeruaſſet. Recipit autem, Radicis vitis albæ drach. XVI. ſeminis trifolii, opopanacis, ſingulorum drach. VIII. ariſto-

lochiæ tenuis drach. XII. radicis libanotidis, iridis Illyricæ, zinziberis, opij, singulorum drach. VIII. seminis rutæ syluestris drach. XII. cumini Æthiopici drach. XVI. myrrhæ, casiæ, castorij, seseleos, radices eryngij, serpylli, succi Cyrenaici, singulorum drach. VI. Medicæ drach. XII. sagapeni drach. VI. croci drach. V. farinæ erui drach. XXIIII. hæc cum aqua in pastillos trium obolorum rediguntur, & ex vino dantur.

Θηριακὴ Ἀντιόχου Φιλομήτορος. constabat istis, Radicum mei, serpylli, opopanacis, singulorũ drach. II. seminis trifolij drach. I. anisi, fœniculi, ammeos, seminis apij, singulorum acetabulo vno. farinæ erui tenuissimæ acetabulis duobus, vino antiquo quantum satis esset ad commiscendum, vt rotulæ hinc fieri possent, quæ in vmbra siccatę ex tribus vini cyathis trium obolorum pondere exhibebantur. Eam Eudemus versibus conscripsit, qui à Galeno citantur lib. 2. de Antidotis.

Θηριακὴ Δαμοκράτους. Theriaca Damocratis, qui medicus optimus cum esset, versibus iambicis eam descripsit, qui à Galeno referuntur lib. I. de Antidotis. medicamenta prorsus eadem continet quæ & Andromachi Theriaca, sed in põdere discrepat. Nam quorum Andromachus quatuor drachmas accipit, hic duas sumit, & rursus quorum Andromachus duas, ipse quatuor immittit, idquod in multis medicamentorum generibus licet obseruare. Refertur & ab Aetio lib. 13.

Θηριακὴ Δημητρίου. Theriaca Demetrij. Hic ætate Galeni Cæsarum fuit archiatros, qui cum in theriaces compositione Andromachum reliquis in rebus sequeretur, pondere tantum pastillorum scillinorum differebat leui prorsus discrimine. Nam Andromachus XLVIII. drachmas cum immitteret, ipse XLVI. tantum admiscebat.

Θηριακὴ Εὐκλείδου. Theriaca Euclidis cognomine Palatiani. Habet illa: Castorij drach. VI. opopanacis, sagapeni, seseleos, cachryos, chamædryos, chamæpityos, marubij, singulorum drach. XVI. styracis, bituminis Iudaici, myrrhæ, singulorum drach. VII. succi papaueris drach. VIII. mellis libram vnam: datur cum succo fraxini, vel cum vino drachma vna, vel plus etiam si lubet: prodest & quartanarijs.

Θηριακὴ Ζήνωνος. Theriaca Zenonis Laodicei: habet autem cardamomi demptis inuolucris, serpylli, seminis apij, radicis vitis albæ, seminis trifolij, anisi, petroselini, radicis & seminis fœniculi, ammeos, aristolochiæ tenuis, farinæ erui, opopanacis, singulorum pondus æquale. Separatim primo quæque contundi debent, tum misceri, & vino affuso subigi, indeque formandi pastilli, & in vmbra siccandi.

Θηριακὴ Μιθριδάτου. Theriaca Mithridatis. Est antidotus alio nomine Μιθριδάτιος appellata, quod rex Mithridates ea semper vsus esset, vt se à venenis tutum præstaret. Itaque à Romanis obsessus, bis epoto veneno cum mori non posset, seipsum gladio interemit. Constat permultorum medicamentorum mistura, & describitur à Galeno libr. 2. περὶ ἀντιδότων. Ea est quam nescio quomodo Aetius theriacan Andromachi appellet: nam quam Aetius describit, istam manifesto continet, parumque habet similitudinis cum illa Andromachi theriaca quæ superius descripta est, & quam Galenus cæteris prefert.

Θηριακοὶ ἅλες. Theriaci sales hi quales fuerint, supra à nobis dictum est in dictione ἅλς.

Θηριακοὶ ἄρτισκοι ἢ τροχίσκοι. Theriaci panes seu pastilli. Sunt pastilli ex viperæ carnibus confecti, ad theriaces præparationem. fiunt hoc modo: Viperæ fœminæ capiuntur desinente vere. Earum capita & caudæ amputantur, excoriantur, & diligenter repurgantur. Carnes ipsæ bis terque in aqua lauantur, postea in ollam puram inijciuntur cum aqua sufficienti, ac anethi viridis fasciculo, coquuntur subiectis lignis vitis, donec carnes à spinis discedant & penitus separentur. Eas tunc manibus diligenter exprimere oportet, & in mortario tenuissime terere, semper aliquid iusculi in quo decoctæ sunt, paulatim instillando. Deinde panis purissimi recentis, aridi, contusi, cribratique quarta carnium pars addatur, vel, quod minimum, quinta: rursus paulatim iusculi aliquid affundendo. Omnia simul terantur & exactissime vniantur, indeque formentur pastilli mediocres, tenues, modico opobalsamo in his formandis adhibito, qui postea in vmbra siccentur. Inde opobalsamo optimo oblinantur, & in vitreo vase asseruentur, & si quid puluerulenti & albi in ijs propter situm appareat, id deinceps linteo extergeatur.

Θηριακή. nomen etiam est emplastri ex centaurio, quod laudat Oribasius, & facit ad neruorum & musculorum vulnera & puncturas, ad ferarum etiam & canis rabiosi morsus. Refertur ab Aetio lib. 15.

Θήειος οἶνος. vide οἶνος vbi alphabetico ordine insigniores vinorum differentiæ exponuntur.

Θηρίον. significat apud Hippocrat. tum lumbricum, tum vlcus ἄγριον, vt explicat Galenus ἐν τῇ ἐξηγήσει τ γλωσσῶν.

Vtque patet ex Hippocr. lib. de loc. in homine, & lib. περὶ χυμῶν, & in Coac. & aphor. 6. sect. 6. libr. 6. Epid. Sic & Dioscor. θηρία lumbricos appellat, proprio vero significato apud medicos θηρία dicuntur bestiæ venenatæ quæ ictu morsúue venenum relinquunt, inde θηριόδηγμα de serpentis morsu dicitur apud Diosc. & apud Gal. θηριοτρόφος, qui serpentibus vescitur. Sed & apud Hipp. lib. περὶ σαρκῶν accipitur θηρίον pro bruto quolibet animante.

Θηριονάρκη. frutex est folijs subherbaceis, flore roseo, sic dictus quod serpentibus admotus torporem inferat.

Θηριοφόνον. sic dictum est à quibusdam τὸ ἀκόνιτον, quod feras, si ab ijs edatur, occidat.

Θηριῶδες. ferinum, Galen. comment. 2. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν interpretatur χηλώδες, hoc est malignum: quanquam alij, vt ait Hippocr. interpretes non simpliciter τὸ χηλῶδες significare dicunt, sed alii quidem πλὼ φθόιν, quod qui eo morbo laborant propter vnguium curuitatem feris similes esse videantur: alij θηρίωμα vocari dicunt proprie pulmonis vlcus. alij vero, vt priore commentario Galenus scripsit, eo nomine τὰς ἀσκαρίδας καὶ τὰς ἕλμινθας intelligunt: alij elephantem, alij cancrum. Galeni tamen sententia est eo nomine μᾶ τὸ χηλῶδες designari.

Erotianus τὸ θηριῶδες explicans ex aph. 13. lib. 6. Epid. sect. 1. scribit quibusdam videri Hippocr. hanc dictionem ad vlcera maligna referre quæ θηριώματα vocantur, & τεθηριωμένα ἕλκη:

» Sed & θηριώδης de Autumno dicitur apud Hip-
» pocr. in quo propter aeris inæqualitatem vlcera
» eiusmodi, & desipientiæ ferinæ, & tusses, & me-
» lancholiæ vehementes ab atra & retorrida bile
» fiunt.

Θηριώδης βὴξ. tussis ferina malignaque dicitur Hipp.
» aph. 11. sect. 2. l. 6. Epid. vbi scribit Gal. interpre-
» tes huiusmodi tussim intelligere siccam, quæ ad
» os ventriculi, lumbricis sursum repentibus & il-
» lud lancinantibus excitatur, quosdam etiam ad
» tabidorum tussim referre quoniam illis sicut fe-
» ris vngues incuruantur.

Θηριώδης παραφροσύνη. ferina insania. Dicitur ab Hippocrate ea per quam aliquis discurrit, calcibus dentibusque petit, & sibi ab omnibus fieri insidias putat, vt annotauit Galen. comm. in Prorrhet. Idem paulo post, ait, θηριώδης παραφρονούσας appellat, quando ij qui μελαγχολικῶς insaniunt, in obuios quosque desæuiunt: eo nomine vehementem melancholiam significans.

Θηριώδεα παραχρέοντα etiam dicuntur in prorrh.

Θηριώδης δίαιτα. ferinus victus Hippocrati dicitur
» cum brutis communis, quo priscis sæculis ho-
» mines vtebantur lib. de vetere medicina.

Θηριώδεες. ægri dicuntur 4. Epidem. qui lumbricis
» vexantur, aut febribus quæ lumbricos gignunt.

Θηρίωμα. genus vlceris teterrimi, quod idem esse cum carcinomate multorum opinio est. De eo Celsus libro quinto prodidit, vlcus esse tum per se nascens, tum vlceri ex alia causa facto interdum superueniens. Color ei liuidus est vel niger, odor fœdus, multus & muci similis humor. Idipsum neque tactum neque medicamentum sentit, prurigine tantum mouetur, ac circa dolor est & inflammatio, interdum etiam febris oritur. Nonnunquam ex vlcere sanguis erumpit: ad id quoque malum serpit. quæ omnia sæpe intenduntur, fitque ex his vlcus quod ἕρπητα ἐσθιόμενον, hoc est herpetem exedentem, Græci vocant. Galenus comment. 2. in lib. 6. τῶν ἐπιδημ. scribit aliquos existimare θηρίωμα proprie dici vlcus quod in pulmone est. Author autem Introductorij seu Medici scribit quamlibet corporis partem theriomate impeti.

» Eiusmodi in tibijs vlcus malignum lupum
» vocant: denique definitur à Polluce θηρίωμα vlcus
» περὶ αἰδοῖον αἰδοῖα, ἔστι δ' ὅτε καὶ περὶ δακτύλους καὶ ἀλλα-
» χοῦ, αἷμα πολὺ καὶ μέλαν καὶ δυσώδες ἀφιὲν μετὰ μελα-
» νίας, τὴν σάρκα αὐτοῦ ἐσθίον. Id est vlcus circa homi-
» num pudenda, accidit & quandoque in digitis &
» alibi, cruorem multum, nigricantem & fœtidum
» exudans, cum nigrore carnem depascens.

Θλαδίας. eunuchus factus κατὰ θλάσιν, hoc est per compressionem, ad hunc modum: Pueri adhuc infantes in aquæ calidæ solium collocantur, deinde vbi eorum corpora eodem solio fuerint relaxata, digitis testiculi comprimuntur, vsque dum aboleantur & euanescant, & dissoluti non amplius ad tactum sublabantur. Ex Paulo lib. 6. c. 68. Reperitur & θλαδίας pro eodem.

» Atque etiam θλιβίας Hesychio.

Θλάσις, ἡ

Θλάσμα. contusio, collisio, dicitur proprie soluta in
» carne & musculo continuitas, cum graue & du-
» rum aliquid deciderit in corpus à quo externa
» quidem superficies integra & in suo statu per-
» manet, sed in profundo multæ sunt & paruæ di-
» uisiones: quod si concauitas aliqua à colliden-
» tis corporis ictu inducta remanere appareat ἐν-

θλασιν appellat Gal. lib. de morbor. causis: in os- «
se etiam videtur aliquando euenire, sed in pue- «
ris maxime, oportet enim in sese cogi id os quod «
colliditur, atque ita molle euadere vt perfecte «
durum non fit: Hippocr. autem φλάσμα dixit io- «
nice pro θλάσμα vt notauit Gal. comm. 3. εἰς τὸ «
κατ' ἰητρεῖον. «

Θλάσις etiam numeratur inter fracturæ cranij differentias, quamquam fractura cranij non est, nec fractura quidem simpliciter, sed ossis caluariæ in anteriorem partem impulsio & veluti inflexio, cauitatem tantum non etiam vnitatis solutionem in caluaria efficiens, vt licet in plumbeis & æneis vasis videre si foris illidantur.

Θλάσις etiam dicitur in auribus Ægin. libr. 3. cap. «
23. «

Θλάσις quoque dicitur apud Hippocrat. ὁ ἐμβρυοθλά- «
στης, qui & πιεστὴρ dicitur lib. 1. de morb. authore «
Gal. in exeg. «

Θλάσπι, ἢ θλασπίδιον. Thlaspi, nomen herbulæ est «
ex eo sic dictæ, quoniam semen habet veluti ἐν- «
τεθλασμένον teste Dioscor. libr. 2. cap. 186. vbi & «
aliud à Crateua θλάσπι commemorari ait, non- «
nullis dictum περσικὸν σίνηπι, proculdubio quo- «
niam eius, vt prioris, semen est δριμύ, & θερμαντι- «
κὸν: Plinius quoque duorum generum θλάσπι «
esse tradit, ac prius inter alia esse ait cauliculo «
semipedali non sine ramis, peltarum specie, se- «
mine incluso, lenticulæ effigie, nisi quod infrin- «
gitur vnde nomen: Alterum thlaspi etiam ip- «
se dicit ab aliquibus persicum sinapi vocari; «
idem & θλάσπις dicitur Paulo libr. 7. qui ait «
esse σπέρμα δριμύ: Hippocrat. θλασπίσιος dixit «
ἀντὶ τοῦ θλάσπεως, vt est in lexico Galen. alioqui «
sunt & qui θλασπίδιον vocent per diminutio- «
nem. «

Θλιβίας. idem qui θλαδίας ceu θλασίας de quo pau- «
lo ante. «

Θλίψις σφυγμοῦ compressio pulsus: cum incipiente paroxysmo pulsus admodum paruus & inæqualis est. Proprium est putridæ febris.

Θολερὸν πνεῦμα. quid significet apud authorẽ Prorrhetici incertum est. Alij putarunt dici spiritum plenum vaporis, qui expiratur: alij spiritum graueolentem, alij raucum, alij perturbatum, tanquam eo nomine difficilis respiratio intelligatur. Plærique vero non θολερὸν sed θαλερὸν per α scribunt, quasi θάλλον καὶ ἀκμάζον, id est florentem & vigentem, siue magnum atque vehementem. Verum Hippocrates nullo in libro, qui suus legitimusque sit, visus est vel spiritum vel quiduis aliud θολερὸν nominasse, vt scripsit Gal. comm. εἰς τὸ προρρητικόν.

Θολερὸν πτύελον. sputum cœnosum & graueolens «
exponit Cordæus apud Hippocr. 1. γυναικ. vt «
& similiter ἱμάτια θολερὰ apud eundem. «

Θολερὰ οὖρα. vrinæ turbidæ atque returbatæ, vide in «
voce οὖρον. «

Θόλος. vinculi genus est quod caluariæ adhibetur, vbi summum caput & quod inter ipsum frontemque est, vincire conuenit, cuius inijciendi rationem Galenus explicat lib. de fascijs.

Θορὴ, idem quod θορὸς. id est semen genitu-
ra. «

Θορὸς. semen genitale & geniturам significat, Ga- «
lenus comment. in extremam partem libr. 1. «
prognost. θορὸν & σπέρμα à quibusdam distingui «
innuit, adeo vt θορὸς semen ipsum & seminis «

excretionem indicet παρὰ τὸ θορῶ, τὸ ὁρμῶ: σπέρμα vero vim semini insitam non ipsam seminis substantiam: ita & hesych. θορὴν ἔκκρισιν τοῦ σπέρματος exponit; Aristoteles semen piscium peculiari vocabulo θορὸν appellat, in quibusdam codicibus vt apud Aristotelem legitur θορὸς accentu in penultima, quo modo scriptum significare ait Nicandri Scholiastes initorem & admissarium.

Θορυβὸς. quid apud Hippocr. significet video esse apud interpretes controuersum: Nam Gal. vult esse commune quoddam accidens cunctarum affectionum quæ periculosæ sunt, quæque tam ægrum ipsum quam medicum sollicitum tenet, & Stephanus Atheniensis quasi Galenum interpretans dicit θορυβὸν esse τοῦ κάμνοντος δυσφορίαν, inquietudinem ægrotantis, atque medici certamen, & inquietudinem circa agenda; verum alij recentiores significare putant ipsum delirium, alij corporis mentisque perturbationem; alij denique animi perturbationem, quæ ægro & illis qui adsunt accidere consueuit, vbi perturbationis criticæ casus sese offerunt, adeo vt illis θορυβὸς aliud non sit quam ταραχή.

Θάσιος οἶνος. vide in voce οἶνος vbi vinorum differentiæ celebriores explicantur.

Θραμβὶς. sic dictum esse à Pythagora τὸ σάμψυχον, Dioscor. author est.

Θρᾶνος. sedes vtrinque peruia, apud Hippocratem.

Θράσσεται. pungitur, stimulatur, mouetur, pellitur, apud Hippoc. Sunt autem qui θράττειν ἀντὶ τοῦ μαίνεσθαι interpretati sunt, vt annotauit Erotianus.

Θραῦσμα. species vna ammoniaci, quod in minutas glebas veluti in frusta fractum sit & diuisum, vel facile friatur. vide ἀμμωνιακόν.

Θραυστὸν. friabile. Id dicitur quod in quasuis sine discrimine, & plures duabus partes diuidi & comminui potest. In quo differt ἀπὸ τοῦ κατακτῶν, quæ non nisi in magnas partes diuidi separarique possunt. Quanquam fieri interdum possit, vt idem κατακτὸν & θραυστὸν existat: fictile enim vtrumque perpetitur. Distinguuntur autem ab inuicem, sicut scripsit Aristoteles. quod quæcunque ita concreuere vt multis scateant poris alternatim dispositis, θραυστὰ sint: quæ vero eos longe porrectos habent, κατακτά: quæ vero vtrosque sortita sunt, vtramque nacta sint conditionem. Dicitur & θραυστὸν alijs nominibus ψαθυρὸν & κραυρόν. Gal. lib. 3. de aliment. facult. definit id esse quod nihil in se lentoris neque pinguedinis continet, opponitque τῷ γλίσχρῳ.

Θρεπτικὴ δύναμις. altrix seu nutrix facultas. Est vis naturæ quæ appositum alimentum in corporis substantiam conuertit & assimilat. Cum enim corporis nostri substantia assidue defluat, neque tamen eam præpropere absumi & consenescere patiantur alimenta, natura facultatem altricem adhibuit cuius munere aliquatenus id quod perijt restitueretur. Est autem opus eius perpetuum, videlicet à prima conformatione ad mortem vsque, nec vnquam in corpore ociosa manet. Ex quo necessitas eius intelligitur, & supra auctricem præstãtia, quæ vsque ad vigorem ætatis solum progreditur. Neque enim auctrix sine nutrice quicquam potest, vt nec formatrix sine vtraque. Verum vt nutrix auctrici atque formatrici inseruit, ita quatuor aliæ facultates nutrici auxilio sunt, attractrix, retentrix, cõcoctrix, & expultrix, quarũ ministerio, alimenti assimilatio, quæ nutricis facultatis opus est, perficitur.

Θρέψις. nutritio. Est eius quod nutrit ad id quod nutritur perfecta assimilatio: vel, est alimenti in corporis substantiam conuersio. Est actio naturæ ex principibus primisque ordine tertia, qua scilicet molitur, vt omnes animalis, primum quidem formati, deinde vero in lucem editi, & ad perfectam magnitudinem perducti partes quantum fieri potest, perdurent. Siquidem frustra genitum animal sit, nisi & ad perfectam magnitudinem perducatur, & diutius perduret, quorum neutrum sine alimento affluente adhærenteque fieri nequit. Nam & nutritio auctioni famulatur, neque aliter inanitionis illud genus quod fit naturali substantia nostra assidue defluente, quodque nutritioni ex aduerso oppositum est, resarciri potest. Est igitur nutritionis materia alimentum, quod cum corporis eius quod nutritur omni parti affigitur, actio quidem ipsa nutritio dicitur, causa vero huius ipsa facultas. In quo opere alterationem quidem interuenire necesse est (est enim nutritio alterationis species) sed non talem qualis erat in generatione. Ibi namque quod os non erat, postea factum est os: in nutritione vero ei quod iam factum est, id quod affluit efficitur simile, vt non immerito alteratio illa nominetur generatio, hæc vero assimilatio. Cum ergo nutritio sine alimento perfici non possit, ipsumque assimilari oporteat, necesse omnino est ipsum prius attrahi, retineri, concoqui & ab excrementis repurgari, vt deinde apponi, postea agglutinari siue adhærere, & postremo assimilari possit. Est enim assimilatio omnis concoctionis finis, & summa totius functionis naturalis perfectio.

Θριδακίας. mandagoras fœmina quæ nigricat, & est folijs angustioribus & minoribus quam lactuca, à cuius tamen similitudine nomen habet.

Θριδακίνη seu θριδακίσκη. lactuca syluestris est teste Galen. l. 2. τῶν κατὰ τόπ. c. 1. & l. 1. τῶν κατὰ γένη c. 4. & 2. de facult. aliment. c. 40. hortensis enim siue satiua θρίδαξ vocatur vt idem author est 2. κατὰ τόπ. c. 1. Syluestris vero dicitur quod in vijs nascatur & locis fossarum eminentioribus, & preterea herbosis aquosisque ac plerisque incultis: à voce θριδακίνη est diminutiuum θριδακινὶς, id est lactucula apud Athenæum lib. 2.

Θρίδαξ. lactuca hortensis siue satiua vocatur: planta admodum salubris quam vsque adeo priscis Romanis fuisse commẽdatam post Diuum Augustum per eam sanitati restitutum ferunt, vt seruari etiam in hybernos menses ex oxymelite repertum sit; Illam ex oleribus solam in homine temperato euchymam esse dixit Galen. id est, bonum succum gignere, & optimum corpori alimentum sufficere, atque vespere in cœna vel hora somni coctam & commansam sibi vnicum fuisse ad vigilias immodicas alexipharmacum & remedium, illam veteres initio mensæ primisue epulis non vt solemus esitabant, sed postremis vt Martialis elegantissimo disticho prodidit.

Claudere quæ cœnas lactuca solebat auorum,
Dic mihi cur nostras inchoat illa dapes.

Illam autem ἀκραιπάλην Ruffus Ephes. vocauit quod crapulam arceat, & omnem capitis noxam à vino contractam excutiat; admonent insuper Græci Geoponici assiduum lactucarum esum cane peius & angue ijs fugiendum esse qui procreandis liberis operam dare solent, quod illa fœcunditatẽ non modo minuat, sed quod postea

„ sustulerint partus, velut amentes, inepti, ac stupidià progenitorum ingenio degenerent, vnde lactucam εὐνοῦχον Pythagorici vocauere: appellatur & ἀσύτις quasi Eunuchos reddens propter ipsius ψυχτικὴν facultatem, in qua Callimachus allegoricōs scripsit venerem Amasium suum Adonim abscondisse, ὅτι ἀσθενεῖς εἰσὶ πρὸς τὰ ἀφροδίσια οἱ συνεχῶς χρώμενοι θρίδαξι quod sint ad venerem imbecilles, qui lactucis continue vescuntur: hāc quoque Eubulus apud Athenæum νεκύων βρῶμα, id est mortuorum cibum vocat, quæ superstitiosa opinio adeo in animis hominum inueterauit vt adusque Augustum Principem multis religio esset vesci lactucis teste Plinio.

Θρὶξ. pilus. capillus. Est pars corporis tenuis, longa, flexilis, sicca, ex cute erumpens. Gal. pilos, vt & vngues, enumerat inter corporis partes in arte parua, quamuis eos excludat è quadruplici illa partium differentia quam eo libro constituit, propterea quod gubernationem nullam habeāt. Non enim corporis substantiam constituunt. quare neque sunt principia virtutum, neque principijs subseruiunt, nec ingenitas ex se vires obtinent, nec ab alijs vires mutuantur. Nō enim sensum, motum, aut vitam habent, neque attrahendi, continendi & concoquendi facultatem, neque eas vires alijs suppeditant, sed solum generantur, ac crescunt, non in omnem dimensionem, quemadmodum reliquæ partes corporis, sed in longitudinem solum. Generantur autem ex crassis & fuliginosis vaporibus, qui dum per angustos cutis meatus à calore foras propelluntur, illis inhærent tamdiu, vt facile interim siccari vtique possint & pilus fieri. Inde mox alius similiter è profundo suscitatus à calore pellitur, qui in priorem meatibus adhuc hærentem, cutique non aliter quam gingiuis dētes infixum, impingit, adiungitur, agglutinatur, & illum, vt clauus clauum, trudit: rursus alius atque alius succedunt. Sic fit pilus maior aut minor, crassus aut exilis, passus aut crispus, niger aut alio colore præditus, prout calor, humor, & cutis pori se habent. Hæc enim tria ad pilorum generationem concurrunt, ac vt varia esse possunt, sic varij ex illis pili prodeunt. In calore quidem differentia hæc est, quod imbecillus nullum pilum producit, quippe qui materiam, ex qua pili ortum habent, siccare non possit, nec cutem similiter cui illi inhærere debent. Mediocris siccat quidem, sed pilum tenuem & passum gignit: magnus resiccat vehementer & efficit duriorem. Ab humore autem pilorum discrimen est, quoniam à pituitoso albi, à bilioso flaui, à melancholico nigri prodeunt. Iam quod ad cutem pertinet, eam siccam esse decet & raram: siccam quidem, propterea quod in molliore & humidiore cute excrementa citissime effluant, nec satis diu meatibus hærent, quodque viæ per quas humor ille fuliginosus exit, eo abscedente protinus conniuent & abolentur: raram vero, quoniam densior non est humori fuliginique peruia. Sed tamen in his quoq; moderationem quandam esse oportet. Si ad hæc quæ dicta sunt attente quis aduertat, reperiet certas causas, cur quibusdam partibus pili nascantur, alijs nulli sint, aliquibus, vt superciliijs & palpebris, sint quidem, sed eundem semper modum seruent: in capite vero plurimi longissimique oriantur. Ac cum plurimæ corporis partes pilos habeant, alios ad venustatem ornatumque, alios vero etiam ad vsum: qui sunt in capite, κατ' ἐξοχὴν τρίχες appellantur, à Latinis capilli, quasi capitis pili: de quibus hic dicere eorumque nomenclaturas & synonyma referre non erit prorsus inutile nec iniucundum. Ἀπὸ τῶν τριχῶν dicitur τρίχωσις & τρίχωμα, quod capillitium significat. vocatur etiam κόμη, coma, ἀπὸ τοῦ κομεῖν, quod comere & ornare significat. Κέρας quoque apud antiquos τρίχα significauit, authore Plutarcho, cuius indicium est κείρεσθαι, quod tondere significat: vnde κεροπλάστης, qui in exornanda coma occupatur, apud Archilochum. atque vt Suidas refert, κέρας οἱ παλαιοὶ τὴν τρίχωσιν ἐκάλουν. Κίκιννος, cincinnus, capillus intortus, βοτρυοειδὴς à Phauorino dicitur, quod sit botro similis & instar racemi pendulus. πλοκαμὸς & ὁ πλόκος & ἡ πλοκὰς, cincinnus vel cirrus: πλοκαμὶς autem, capillorum nodus, παρὰ τὸ πλέκεσθαι. & πλοχμὸς, coma, quam veteres alebant & Dijs consecrabant. Eadem σκόλλυς & σειρὰ τριχῶν apud Iulium Pollucem dicitur. θρεπτήριος capillus in honorem Deorum resectus, apud Cœlium libr. 4. cap. 23. κόρσας etiam capillos quidam dixere, vt author est Pollux. Cirros eadem ratione Latini ἀπὸ τοῦ κείρειν, hoc est à tondendo, videntur dixisse βόστρυξ & ὁ βόστρυχος, plexa cæsaries dicitur & capillus muliebris. ἕλικες, capilli crispi dicti sunt, ἀπὸ τοῦ ἑλίσσεσθαι: quanquam propriè dicantur de clauiculis siue de capreolis vitium aut hederæ. Οὖλας Attici crispos capillos appellarunt: vnde οὐλότριχος & οὐλόθριξ, qui crispis est capillis, quem Archilochus τρίχυλον per inuersionem vocauit. ἔθειραι apud Homerum capilli dicuntur, ἀπὸ τοῦ ἐθειράζειν, quod comere siue comam nutrire significat: vel παρὰ τὸ ἐξ ἔθους εἴρεσθαι, ὃ ἐστι πλέκεσθαι, vt explicat eius interpres. φόβαι interdum dicuntur, παρὰ τὸ φοβερὺς εἶναι τοὺς κομῶντας. atque etiam σμήριγγες, ἀπὸ τοῦ μείρειν, hoc est à diuidendo, quod in multas tenues particulas sint discreti, litera σ per πλεονασμὸν addita. χαίτη seta, proprie porcorum, tamen & de homine dicitur: vnde Celsus libro 2. seorsum pectus pro piloso vsurpat. Gaza apud Aristotelem χαίτην & λοφίαν capronas vertit, quo nomine Nonius Marcellus comas vocari scribit quæ sunt ante frontem, quasi dicas à capite pronas. λάχνη lana & pilus interdum dicitur ex intensiua particula λα, & χνοῦς lanugo, vt volunt etymologici authores. λύσωμα nuncupauit Aristoteles discrimen & æquamentum capillorum, vt interpretatur Gaza. Κρωβύλος ἐστὶ πλέγμα τριχῶν εἰς ὀξὺ λῆγον: sed dicitur proprie de viris. κόρυμβος vero in mulieribus est velut flagellum crinium. σκόρπιος autem in pueris appellatur.

Θρὶξ. præter communem significationem dicitur etiam apud sacrificos venula angusta, recta, nigra in parte sima iecinoris dextro lobo apparens, vt scribit Gal. ἐν τῇ ἐξηγήσει τῶν γλωσσῶν.

Scriptum autem reperitur in multis codicibus θρὶξ, seu vt Henric. Stephanus legit τρὶξ. „

Θρόμβος. grumus. Proprie quidem significat continuæ rei fragmentum & frustum. Inde ad lac & sanguinem medicis translata vox est, qui θρόμβωσιν dixerunt, in lacte quidem, quoties à puerperio fœminis lac fluere desinēs in mammis densatur, & in exigua frusta concrescit: in sanguine vero, cum à venis suis effusus, & in vicina spacia abscedens, siue per diapedesin, siue eroso

vel rupto quomodolibet vase similiter coit atque condensatur, non in vesica modo verum etiã in stomacho, in renibus, in intestinis, in vtero, in naso, in omni denique corporis cauitate. In qua quoniam præter naturam inest, calorem natiuum amittit, indeque niger euadit & cogitur, tandemque putrescit, vt & reliqua omnia quæ extra naturalem locum sita sunt.

Θρόμβωσις. est sanguinis affectio, quando is collisa venarum tunica ab aliquo graui corpore cõtundente effusus in carnem & receptus locis quæ circum venam sunt, nigrescit. A qua sanguinis affectione factum est, vt θρόμβος iam sanguis dicatur & sit, quemadmodum annotat Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Θρόμβωσις etiam dicitur in lacte cum à puerperio » mulieribus in mammis densatur, & in exigua » frusta concrescit: Generali vero significato θρόμ- » βωσις concretio vocatur qua nimirum aliquid » glaciatur & in grumos coit.

Θρόνος Μαρκέλλιος. trochisci nomen est, cuius descriptio habetur, apud Paulum lib. 7. cap. 12. & apud Aetium lib. 9.

Θρυαλλίς. vnum genus est phlomidis, siue verbasci fœminæ, quod & alio nomine λυχνῖτις vocatur, folijs ternis aut cumplurimum quaternis, crassis, pinguibus, ad lucernarum lumina aptis.

Θρύον. iuncus, vlua. sic etiam vocant aliqui fruticis genus, quem & στρύχνον μανικὸν appellant.

Θρύορος. sic dictum est à quibusdam solanum furiosum.

» Vesicariæ species apud Theoph. hist. plãt. l. 9.

Θρύαφος. sic dicitur à nonnullis ἡ αἶρα, hoc est lolium authore Dioscoride.

Θυαὶ. sic dicitur apud quosdam ἡ ἀρτεμισία, sicut testatur Dioscorides.

Θυήματα. dicuntur apud Hippoc. θυμιάματα καὶ ἀρώματα, hoc est suffitus & odoramenta.

» Pro θυήματα vero dicuntur & θύματα & θυώ- » ματα, quæ Hesychio & Erotiano ἀρώματα dicun- » tur, vide θυμίαμα.

Θυία. arbor est quam Theophr. syluestrẽ, perpetuis frondibus virentem, nec ramis, caudice, frondibus syluestri cupresso dissimilem describit. Putant aliqui eam esse quam Plinius l. 13. trogeten dicit ab alijs vocari. Dicitur & θυεία & θύα & θύον. Hermolaus thyam cedrum alterius generis esse prodidit, ex qua cedrinę mensæ fiebant. At θυεία, siue θυία, mortarium est, seu pila in qua tunduntur pharmaca & huius generis alia.

Θυΐτης. Thyites lapis. colore subuiridis, vt Iaspis quem vocant. Omnium fere lapidum valentissimam vim habet, soluitur hic in succum colore lacteum, gustu vero acrem. & proinde illum nemo ocularibus miscet medicamentis, nec fluxiones repercutientibus, vel vlcera sanantibus, sed tantum ad purgãdum & abstergendum quæ pupillam offuscant absque phlegmone: ex quibus sunt cicatrices recentes, quas attenuare potest, sed & oculorum vngues, (πτερύγια Græci vocant) vtique si non admodum duri fuerint.

Θυλακῖτις νάρδος. sic dicitur mõtana nardus in Cilicia & Syria proueniens, propterea quod ex ijs locis à mercatoribus in Græciam sacculis conclusa venalis deferretur. θύλαξ enim sacculum ex corio factum vtrumque significat: & θυλακοφόρους Hesychius interpretatur θυλάκοις περιφέροντας τὰ ἀρώματα καὶ πήραις: hoc est, sacculis & peris circumferentes aromata. Nicander in Alexipharmacis de pharici sumpti curatione, νάρδον θυλακόεσσαν dixit. Eandem ob causam etiam πηρῖτις à Galeno appellatur. vide νάρδος.

Θύματα. θυμιάματα, apud Hippocratem.

Θύμβρα. satureia & cunila. Est herba pedali altitudine, fruticosa, surculosis vtrimque coliculis, folio hyssopi, flosculis per interualla ex purpura candicantibus, odore saporeque gratissimo, sed hæc hortensis est. Quæ vero in asperis & saxosis nascitur, thymo similior est quam hyssopo, sed minor atque tenerior, ferens spicam floris plenam, coloris herbacei. Hæc medicinæ vtilior, illa cibis gratior: in tertio ordine calefacit & desiccat, atque glutinosos crassosque humores incidit.

De Thymbra Dioscor. l. 3. c. 45. & Plin. l. 19. « cap. 8. vbi eam à Latinorum nonnullis Cunilam « vocatam esse ait, subiungens, hæc apud nos ha- « bet vocabulum, & aliud, Satureia dicta in condi- « mentario genere, Columella tamen lib. 9. cap. 4. « inter Thymbram & cunilam seu satureiam di- « stinguit; dicitur porro hæc θύμβρα etiam θυμβρά- « ῖα ab Hippocr. teste Gal. & θύμβρον à Theophr. « histor. plant. l. 7. c. 1. vbi tamen & fœmin. genere « θύμβρα habetur, Aetius plurali etiam numero τὰ « θύμβρα dicit vt Martial. improba nec prosunt « iam satureia tibi: θύμβρα autem soli natalis ap- « pellationem retinet: Est enim si Stephano cre- « dimus Thymbra oppidum in quo templum Ap- « pollini sacrum, à quo Thymbræi retulit co- « gnomentum: denique à Thymbra quæ acrimo- « niam gustui refert Thymbrophagi quasi acriuo- « ræ dicti, qui non nisi quibusdam acrementis pa- « latum titillent. «

Θυμβραία. idem quod ἡ θύμβρα, apud Hippocratem.

Θυμελαία. est frutex cuius rami tenues, speciosi, cubitorum binûm assurgunt. Ipse similis chamelææ, folijs angustioribus, pinguioribus, gummosis si mordeantur glutinosisque, flores albi & inter eos semen quale myrti, exiguum, rotundum, initio virescens, postmodum rubens, foris durum nigrumque, intus albet, &, vt Plinius tradit, in quo nascitur granum Gnidion, quod aliqui λίνον vocãt. Herbarij thymelæam nunc oliuellam nunc linum syluestre vocitant. Calefacit & siccat ordine tertio.

Θυμίαμα. suffimentum. suffitio. Est res odorata, quæ ignibus iniecta gratum nidorem exhalat. vt sunt thus, myrrha, styrax, & quæcunque calidam habent temperaturam, suntque satis odorata. Dictum ita volunt quasi θυμοῦ ἴαμα, quoniam languescens animus suffitu eiusmodi recreetur. Sed non desunt qui à thyo odorifera herba deductum velint: vt neque qui ἀπὸ τοῦ θύειν, hoc est à sacrificando, quoniam odores Dijs suffiebantur. De eo aphorismus celebris habetur apud Hippocratem, suffitus aromatum muliebria ducere, & ad plæraque alia vtiles esse. nisi grauitatem capitis inducerent.

Sunt autem quibus θυμίαμα pro genere capi- « tur, ab alijs pro styrace tantum, sic vulgus quo- « que thus, speciem ipsam, incensum, cum tamen « æque cætera eundem vsum præstent: habe- « mus & in titulis hymnorum qui attribuun- « tur Orpheo θυμίαμα pro suffitus certa specie: « formantur autem ad vsum medicum suffimenta « tribus fere modis, aut enim in pulueres redigun- « tur qui carbonibus ignitis insperguntur, aut « pulueres succo liquoreue aliquo vel resina, «

potissimum Terebynthina subacti in pastillos siue placentulas coguntur, qui carbonibus impositi sensim in halitus resoluuntur, aut in oblongas pyramidales columellas tribus pedunculis innitentes formantur, qui incensi ardent tantisper, donec conflagrent, halitus gratissimi odoris expirantes, illa vulgus trochiscos, hæc candelas odoratas nominat; Quod autem ad eorum vsum spectat, illa mulierum suffocationibus adhibentur, morbis comitialibus, capitis doloribus, orthopnoicis, Asthmaticis, ijs qui defluxionibus vexantur, ijs denique qui canina conuulsione tenentur vt docet Oribas. Collectan. 10. cap. 9. qui suffimentorū materias memoratis affectibus cōuenientes illîc edocet, ceu & apud Aetium tetrab. 4. serm. 4. cap. 122. suffumigiorum insignes preparationes videre potes.

Θυμιάματα ῥόδινον. & κρινάτα, id est, rosatum & irinum à Paulo describuntur lib. 7. c. 22.

Θύμιον. sic à quibusdam dicitur. ὁ σμίλαξ, hoc est taxus, vt habetur apud Aetium lib. 13. c. 64.

Θύμιον. etiam idem est quod θύμος, id est, carnosum tuberculum, de quo paulo post: Et apud Hippoc.

Θύμια. dicuntur carnosa quædam germina aut tubercula quæ in pudendis ano, glande & præputio gignuntur.

Θυμοειδὴς δύναμις. animosa seu irascibilis facultas. Est cordi vis insita, qua motus in nobis gignit & animi perturbationes. Sunt autem illæ variæ & prope sibi contrariæ pro diuersitate causarum à quibus proficiscuntur. Causas enim triplices habēt: primam quidem, rem animo obiectam, siue præsens sit, siue expectetur, siue in memoriam redeat: secundam, rationis phantasiam, hoc est, impressam in animo eius rei opinionem & æstimationem: tertiam vero cordis robur, quo vel vehemētius vel languidius commouetur. Quanti enim ratiocinandi facultas obiectam rem fecerit & æstimauerit, tantum vis illa animosa concitatur. Nascuntur igitur animi motus ex rebus æstimatis opinatisque tam bonis quàm malis, vtrisque tam præsentibus quam futuris atque etiam præteritis. Ex bonis æstimatis præsentibus quam futuris atque etiam præteritis. Ex bonis æstimatis, præsentibus quidem lætitia, inuidia, maleuolentia: ex futuris libido siue cupiditas, excandescentia, odium, inimicitiæ, audacia, confidentia, temeritas, libertatis, potentiæ & honoris appetentia: ex præteritis eorumdem recordatio. Ex mali autem opinione præsentis quidem animi ægritudo, misericordia, mœror, tristitia: ex futuri vero timor, terror, pauor, conturbatio, desperatio, pudor, pigritia & id genus alia. Eiusmodi quidem species rationi primum obijciuntur, deinde animosæ facultati; quæ tantum mouetur quantum id quod obijcitur ratio esse duxerit, & cordis virtus ferre potest. Expendere enim fugiendane an amplectenda species sit quæ obijcitur, ratiocinantis facultatis est munus: eam vero fugere vel amplecti, animosæ. Cum igitur non omnes eadem polleant ratione, sed alij res quales sint æstiment, alij non quales, sed meliores aut deteriores, maiores aut minores quam sint, præterea in alijs vehementior sit vis animosa, in alijs minus prompta, fit vt non eodem modo omnes concitentur, sed alij celerius, alij tardius, alij vehementius, alij leuius. Cum enim eiusmodi causæ varie facultatem afficiant, diuersa motionum genera esse oportet, quæ Græci nō θυμοὺς, sed ψυχῆς παθήματα, hoc est, animi affectus & passiones appellarunt, quod necesse sit animæ facultates φανταστικὴν καὶ λογιστικὴν ad hos motus concurrere, etiamsi proprie ad animosam cordis facultatem pertineant, & in corde peragantur.

Θυμοξάλμη. confectionis medicæ nomen est apud Dioscor. sic dictæ quod ex thymo aceto sale pulegio, & ruta constaret lib. 5. c. 24.

Θυμός. iracundia. vnde θυμοειδὴς δύναμις, facultas animosa & irascibilis. In qua significatione etiam Latini animos vsurparunt. Significat & θυμὸς apud Hippocratem τὴν προθυμίαν, hoc est cupiditatem aliquid agendi, vt annotauit Galenus comment. εἰς τὸ προγνωστικόν.

Θύμος. thymum. est frutex surculosus & dodrantalis, folijs canis, exilibus, multis, immortalibus, flosculis ex purpura candicantibus, suauissimi odoris, capitellis specie complicatarum formicarum, radice lignosa. Calefacit & desiccat tertio ordine, & glutinosos crassosque humores incîdit: menses, partus & secundas pellit. Cum sale & aceto potum pituitam per aluum detrahit.

Θύμος. autem ab excitando quod θύειν dicunt nomen inuenit; alijs hoc potius etymon placet, θύμος quasi θύαιμος, id est, sanguinem impellens, nec desunt insuper qui ab thyo odorifera herba deductum velint.

Θύμος. à nonnullis dicitur τὸ ἄφυ, vt habetur apud Dioscoridem.

Θύμος. est glandulosa illa substantia, quæ in iugulo ad os summum pectoris consistit tanquam fultura & substructio vasorum eo loci diuisorum, eiusdem fere atque τὸ πάγκρεας generis, nisi quod hoc mollius, rubētius & carni similius est. Hæc in nuper natis animantibus ob vasorum mollitiem & imbecillitatem est maxima: in crescentibus autem, quia vasa per siccitatem sunt firmiora, decrescit, ita vt vix eius vestigium in iuuenibus appareat.

Θύμος. est tuberculum carnosum quod super corpus quasi verrucula eminet, ad cutē tenue, supra latius, subrubrum & in summo perasperū, oblongum, interdum rubens, interdum candidum, magna ex parte sine dolore. Idque summum colorem floris thymi repræsentat, vnde ei nomen est, ibique facile finditur & cruentatur, nonnūquam aliquantum sanguinis fundit, fereque circa magnitudinem fabæ Ægyptiæ est, raro maius, interdum perexiguum: modo vnum, interdum plura nascuntur, vel in sede, vel medijs femoribus, vel talis, vel palmis, vel inferioribus pedum partibus. Pessima tamen in obscœnis sunt, quæ nunc solam glandem, nunc colem, aliquando præputium occupant: quandoque etiam in facie consistunt. Quod paruum est proprie θύμος dicitur, vel θύμον, vel θύμιον, vt habetur apud Corn. Celsum lib. 5. quod vero magnitudine excedit σῦκον, id est ficus, appellatur. Cæterum thymorum alij mites facilesque, alij maligni sunt. Illi magis carnosi sunt, inæquales, asperi, candidi aut subrubri, doloris expertes: hi vero duriores, asperiores, maiores, feculenti, liuidi, cum dolore punctorio, qui tum maxime mouetur cum manu tractantur, aut medicamenta adhibentur, nec facile curantur, nisi tota parte in qua nati sunt execta.

Θύμου. τὰ ἀπὸ τῶν Θύμων. hoc est à Thymis oriundi, apud Hippocratem. Sunt autem Θύμοι populi Thraciæ.

Θύον. arbor quam Theophrastus vel cupresso simi-

lem, vel cupressum esse syluestrem existimat libro 5. cap. 5. de plantarum historia. dicitur & θυία, & θύεια, & θύα.

» Vide θυΐα paulo ante; Cæterum reperitur apud » Athenæum θῦον pro θύον pro thya arbore seu materia odorata.

Θυρεοειδὴς χόνδρος. scutiformis cartilago. Est laringis cartilago prima & anterior, & quæ velut scutum quoddam alijs præposita est. Nec vero vsum modo scuti habet, sed etiam formam. vide λάρυγξ.

Θυρεειδὲς. sic dicitur à quibusdam ossis pubis foramen, quod in eo osse tam magnum est, vt τῆς θύρας, hoc est hostij, instar videatur.

Θυρσίον. sic à quibusdam dicitur ὁ θύμος, vt habetur apud Dioscor.

» Apud quē scribitur θύρσιον proparoxytonῶς, qui » non thymū modo, sed & catanancen hoc voca- » ri nomine à nōnullis docet; Apuleius vero etiam « plantaginem siue arnoglossum sic appellari ait, » At θυρσίτης dicitur à quibusdam ocymastrum teste » Dioscor.

Θυώματα. à Græcis vocantur vnguenta, non illa qui- » dem quæ ex floribus sed quæ ex aromatis fiebant, » quo vnguenti genere Homerus Iunonis corpus » τεθυωμένον, id est, delibutum fuisse inquit: vide » θύημα.

Θώραξ. pectus. sic dicta est à veteribus pars ea corporis quæ à collo ad pudenda vsque trunca pertendit, vt definit Aristoteles lib. 1. de histor. animal. cap. 7. Sed & Hippocrates libro περὶ τέχνης, his verbis: ὃ, τε γὰρ θώραξ καλεόμενος, ἐν ᾧ τὸ ἧπαρ στεγάζεται: hoc est, thorax vocatus in quo hepar contegitur: manifesto indicat thoracis nomine ventrem etiam contineri, dictumque quondam fuisse thoracem totum illum truncum qui est inter alas & inguina. Verum à recentioribus medicis & Galeno pars ea thorax dicitur, quæ collo subiecta vtrinque costis clauditur. Quantum enim costæ ab anteriore posterioreque parte, & infra supraque continent, θώραξ appellatur, ἀπὸ τοῦ θορῶ, hoc est salio, propter continuum cordis motum: vel παρὰ τὸ θεῖον ὠρεῖν, quod scilicet mentem, diuinam nostri partem, contineat & seruet. Latini proprie pectus vocant. Quinque ei partes assignantur, in quas diuiditur, στέρνον, νῶτον, πλευραὶ, κλεῖδες, ὠμοπλάται. Dicitur autem στέρνον pars eius anterior in quam costæ conueniunt, pluribus quidem & numero incertis ossibus composita vt plærisque visum est, sed si Galeno credimus, septenis. νῶτον, dorsum Latini vocant, quod duodenis vertebris compactum est. πλευραὶ, hoc est costæ, bis totidem numero attribuuntur, quot illis in dorso vertebræ respondent, quibus vt parte postica inarticulantur: sic antica priori illi thoracis parti quam στέρνον diximus nominari: κλεῖδες autem gemina illa ossa vocantur quæ collo proxime subiecta sunt, alterius à costis & originis & figuræ. ὠμοπλάται vero duo similiter ossa, quæ à tergo vtrinque sita prominent. Nec me quidem latet Galenum libro de ossibus de thorace dissentem ab eo τὰς κλεῖδας & ὠμοπλάτας distinxisse, seorsimque de ijs egisse, quasi thoracis partes non essent: sed quia manifesto videantur trunco illo quem descripsimus contineri, non est dissentaneum eas inter eius partes haberi.

Θώραξ. etiam est vinculi nomen quod pectori adhibetur, vbi medium pectus, vel dorsum, vel latera, seu thoracem volumus deligare, cuius inijciendi rationem Galenus explicat lib. de fascijs.

Θωρῆξαι, οἰνοποτῆσαι apud Hippocratem exponit Ero- « tian. sed & armari seu loricari significat: Atqui in « hoc quidem vocabulo ceu ambiguo eleganter « lusit quidam apud Aristoph. in Acharn. qui cum « miles à puero afferri sibi iussisset θώρακα πολεμιστήριον, « dicens ἐν τῷ δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους θωρήξομαι: ipse « subijcit, Ἔξαιρε παῖ θώρακα κἀμοὶ τὸν χοᾶ, addens, « ἐν τῷ δὲ πρὸς τοὺς συμπότας θωρήξομαι, illo contra « compotores armabor, vel contra compotores « potando quasi armabor, vt sit & ὁπλισθήσομαι & « μεθυσθήσομαι: est itaque θωρήσσειν poculo ceu θώρακι « se contra compotorem loricare, vel vt alij thoracem « munire & armare, vini videlicet calore; « Et Phauorinus θωρήσσειν λέγεται τὸ μεθύειν, inquit, « διὰ τὸ θερμαίνειν τὸ στῆθος, ἢ θώρακα πληρῶσαι, ἢ διὰ τὸ « μάχιμον τῶν μεθυόντων, hoc est, θωρήσσειν dicitur inebriari, « quod excalfaciat pectus, aut thoracem re- « pleat, aut quia pugnaces sint ebrij: hinc factum « vt Hippocr. lib. de victu in acut. θωρησσομένους & » ὑδροποτοῦντας opponat, quasi sit θωρήξασθαι ἀκρατοποτεῖν; « ex illa voce deductum θώρηξις quod οἰνοποσίαν « καὶ ἀκρατοποσίαν, id est, vini meracioris potio- « nem significat, vt placet omnibus qui Hippocr. « aphor. 21. lib. 2. λίμον θώρηξις λύει, hoc est famem « thorexis soluit, interpretati sunt. Galen. ἐν ταῖς « γλώσσαις, οἴνωσιν & μέθην explicat, hoc est vini po- « tionem & ebrietatem: ab illis quoque vocibus « deductum ἀκροθώρηξ, vel ἀκροθώραξ, quod leuiter « appotum esse, seu quasi pectore tenus vino « imbutum significat authore Budæo; sed de vocis « huius significato plura leges suo loco. «

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. I.

" Ἴ Αμα. medicamentum, remedium, item & sanatio pro quo Ionice ἴημα.

Ἰαμβλιχοῦ ἅλες. sales Iamblichi. Genus est salis ex multis rerum generibus compositi, cui vis maxima crudos humores concoquendi. vide in dictione ἅλς. Compositionem eius fecit Iamblichus.

" Scribe ἰαμβλίχου ex Suida.

Ἰασιώνη. est olus syluestre, humi serpens, copioso lacte succulentum, flore candido, folio vno, sed ita implicato vt plura videantur, foris margine in angulos exeunte. Plinius florem eius Concilium ait appellari. Putatur non multum ab ea dissidere quam Gallicum vulgus liseronem vocat.

" Sed scribendum videtur per ω. ἰασιώνη vt legere
" est apud Theophr. lib. 1. cap. 21. qui hoc olus nu-
" merat inter τὰ μονόφυλλα διαγραφὴν ἔχοντα μόνον τῶν
" πλειόνων.

Ἰάσμη, & ἰάσμινον μύρον. dictum vnguentum quod-
" dam in Perside, confieri solitum ex violæ albæ
" floribus in Sesaminum oleum coniectis, vt tradit
" Dioscor. lib. 1. cap. 74. quod tamen caput in
" nonnullis editionibus desideratur: vide ibi corol-
" larium Hermolai & annotationes Marcelli qui
" facto à violis nomine quasi violationem appella-
" ri posse ait.

Ἴασπις. gemma est, sed multorum generũ. Est enim ei tanta coloris varietas vt vno nomine diuersas gemmarum species videatur complecti. Alia viret, smaragdique colore est, quæ si per transuersum linea vna alba cingatur γραμματίας dicitur: sin pluribus, πολύγραμμος: alia glauco pingui est similis, id est, viridis lacte suffusa: alia in viridi pallet, callaidi similis, quam Dioscorides τερεβινθίζουσαν vocari scribit: alia vt cœlum serenum cœrulea est: alia cœlo autumnali matutino similis, id est, cœrulea lacte suffusa, quam ex veteribus quidam ἀερίζουσαν, iuniores Turcicam vocarũt: alia purpurea: alia rosea est; alia ex purpura cœrulea: alia crystallina est, pituitæ similis: alia saturo iecinoris colore est, distincta lineis concoloribus: alia veluti fumo infecta est, καπνίας ob id dicta. Omnis quidem mirifice nitet & sæpius non translucet, atque in eo differt à gemmis perspicuis quarum speciem gerit, quæ si interdum pellucent, at totæ perraro: aut si totæ nonnunquam, longe tamen ipsis præstant gemmæ quarum sunt assimiles.

Ἰατραλείπτης. ου. medicus reunctor siue vnguentarius qui vnguentis & perfrictionibus corporis morbos curat. Quæ quidem curandi professio ἰατραλειπτικὴ dicta est, & primũ, vt refert Plinius, instituta à Prodico Selymbriæ nato, discipulo Æsculapij.

Olim vero medicina in profligandis tantum "
morbis & salutis restitutione censebatur; in va- "
letudinis conseruatione & virium amplificatione "
παιδοτρίβαι & aliptæ, id est vnctores, occupati erãt; "
Illi quoque quorum officium ex vnctore & me- "
dico conflatum & mixtum erat; vel potius qui "
medicorum erant vnctores ἰατραλεῖπται dicti vt "
Celsus vocat; Etiam nonnulli longos morbos "
aliptarum officio attribuerunt vt Cœlius Aure- "
lian. scribit, ideo Tullius, vellem, inquit, vt non "
solum salutis meæ quemadmodum medici, sed "
etiam vt ἀλεῖπται virium & coloris rationem ha- "
bere voluissent, quibus verbis analepticem, qua "
è morbis sese recreant & reficiunt ægri aliptis tri- "
buere videtur; Iatraleiptas Plinius lib. 29. cap. 1. "
vnctores medicorum, & mediastinos eorum ser- "
uosque dicit: Cels. lib. 1. cap. 1. medicum ab ia- "
traleipta distinxit, Sanus inquit homo neque me- "
dico neque iatraleipta indigere debet, vide ἀλεί- "
πτης. "

Ἰατρεῖα, τα, plurali numero merces vocatur quæ da- "
tur medico Polluci lib. 6. σῶστρα καὶ σωτήρια etiam "
dicuntur apud eundem, eadem ἴατρα etiam vo- "
cantur Hesychio, scribit enim ἴατρα, μισθοὶ θεραπείας. "

Ἰατρεῖον. medici vel potius Chirurgi officina dicitur "
quæ & medicina vocatur à Plauto. "

Ἰατρική. Medicina. Eſt adiectio & detractio. Sic eam Hippocrates lib. περὶ φυσῶν definiuit, quod & explicauit, addens detractionem quidem ſuperantium, additionem autem deficientium intelligi, quod contrariorum contraria remedia ſint, eumque optimum medicum haberi, qui hoc optime præſtare poſſit, quique ab eo plurimum abeſt, plurimum quoque abeſſe ab arte medica. Ea quidem definitio ſumpta eſt à medicinæ officio, fine & partibus. Eſt enim medicinæ officium quod in corporibus deeſt ſarcire, & quod ſuperat detrahere. Id quod etiam ad eius finem pertinet, quæ eſt aduerſæ valetudinis emendatio. Sed & totius medicinæ capita complectitur, quæ Galenus quatuor rerum generibus contineri ſcripſit, aſſumenda, facienda, foris incidentia & excernenda, quæ corpori recte adhibita adijciunt quod deeſt, quodque ſuperuacuum eſt detrahunt. Galenus vero medicinam aliter definiuit, Herophilum authorem ſequutus: eſſe ſcientiã ſalubrium, inſalubrium, & neutrorum. In qua definitione ſcientiæ nomen non proprie, ſed communiter vſurpauit, pro ea cognitione quæ multis animi perceptionibus, vſu & exercitatione conquiſitis, & in vnum finem vitæ vtilem ſpectantibus conſtat. Qua quidẽ ſignificatione omnes artes ſcientiæ dici poſſunt, omneſque periti artifices, artis ſuæ ſcientes. At ſcientia quæ proprie dicitur, ex certis indubitatiſque principijs comparatur. Huius generis proculdubio medicina non eſt, quod talibus non innitatur principijs. Pars namque ea medicinæ quæ σημειωτική dicitur, pene tota coniecturis conſtat, media, vt Galenus ait, inter exactam notitiam & abſolutam ignorantiam: ideoque artificioſa dicitur. Αἰτιολογικὴ autẽ atque θεραπευτική, quanquam principijs quibuſdam vtantur ex rerum naturalium ſcientia depromptis, & ad exquiſitas ſcientias propius videantur accedere, permulta tamen tractant quæ niſi artificioſa coniectura aſſequi nullo modo poſſunt. Itaque medicina ſcientia eſt non proprie, ſed communiter lateque ſumpto nomine, ſalubrium, inſalubrium & neutrorum. Quæ tria quomodo intelligenda ſint, Galenus initio artis paruæ abunde explicauit, ſuiſque locis à nobis exponentur. Talis autem ſcientia quomodo comparetur, non bene inter profeſſores medicinæ olim conuenit. Quidam enim exiſtimarunt vnam experientiam ſatis eſſe ad perfectam medicinæ cognitionem, qui ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας ἐμπειρικοὺς ſe nominarunt: de quibus ante diximus. Alij vero particularium rerum inſpectionem, vt eius qui morbo laboraret temperamenti, ætatis, habitus, naturæ, conſuetudinis, reliquorumque omnium exactam conſiderationem nihil ad medicinam conferre profeſſi, nimium compendiaria methodo artem concludentes, ſoliſque contenti communitatibus quas κοινότητας appellarunt, μεθοδικοὶ dicti fuere. Alij vero præter eos fuere qui ſe λογικοὺς & δογματικοὺς nominarunt, qui corporum naturam exacte noſcendam cenſent, omnium ſignorum vires, cauſarum differentias, potionum, ciborum, aeris reliquarumque circumſtantiarum facultates expendunt, atq; ab omnibus quæ ſpectari poſſunt, curationis indicationes inueſtigant. Cuius ſectæ author fuit Hippocrates Cous, qui reliquos omnes fama ſui nominis & dignitate antecellit. Ab ijs tota medicina in quinque partes diſtributa eſt, φυσιολογικὴν, ὑγιεινὴν, αἰτιολογικὴν, σημειωτικὴν, θεραπευτικὴν: quas omnes ſtudioſe medico perdiſcendas tenendaſque opinabantur, cum tamen earum alias Empirici, alias Methodici in totum negligerent. Ex quibus patet medicinam quã Dogmatici ſectati ſunt, omnium prope rerum ſcientiam & cognitionem complecti, veriſſimeque dictum ab Hippocrate fuiſſe artem medendi longam eſſe. Si enim cauſarum omnium tam ſalubrium quam inſalubrium atq; etiam neutrorum notitiam requirit, ſi nihil omnino negligendum cenſet quod ad remediorum indicationem conferre poſſit, nihil medicũ latere debet, ſed aſtrologiæ, Geometriæ, omniumque Mathematum peritum eſſe oportet, & omnium regionũ, aquarum, animantium, herbarum, metallorum naturas exploratas habere, vt intelligat quæ ſint homini expetenda vel fugienda, vt non vitare modo morbum poſſit, ſed ſi forte in eum inciderit, curare.

Ἰατρός. eſt vir bonus, medicinæ peritus. Bonus quidem vt ſit, Hippocratis iuſiurandum exigit, ipſaque artis profeſſio & humaniorum litterarum ſtudia quæ colit, ipſum ad virtutem inſtituunt, qua vbi ſtimulari cœpit, nullis parcit laboribus, nihil recuſat ſubire quo perueniat ad agnitionem veritatis, nihilque habet prius ægrotantium ſalute: quam vt conſequatur, omnem quantam poteſt adhibet diligentiam, & legendo, percunctando, conquirendo ſtudet medicinæ peritus eſſe, vt ægrotos valeat à morbis vindicare. Hoc enim proprium eius munus eſt & finis, nullumque alium qua medicus eſt, ſibi proponit. Si namque alia de cauſa medicinam exercet, vt lucri vel honoris & gloriæ cauſa, vel vt fruatur conceſſa ſibi legibus immunitate ac reipublicæ vacatione: is non ſimpliciter medicus, ſed ſumpto à fine cognomine medicus ambitioſus, glorioſus, quæſtuoſus aut aliter appellabitur. Qui vere dicitur medicus, benignitatè atque humanitate ad medendum incitatur. Eſt autem proprium medici officium morbos curare, non etiam ſanitatem tueri, cuius conſeruandæ, rationem qui profitetur, non proprie ἰατρὸς, ſed ὑγιεινὸς appellandus venit. Attamen per abuſum receptum eſt vt is quoque ἰατρὸς vocetur, propterea quod cum vna ſit ars quæ corpori tuẽdo præſideat, vnicum ei proprium nomen inditum non eſt, quemadmodum Galen. lib. 1. de ſanitate tuenda annotauit.

Ἰατρὸς. digiti nomen quem Latini quoque medicum vocant, quod vno fere conſenſu homines ori, oculis, vitijſque leuioribus vel ſaliua vel medicamento delinendis eum ceu puriorem adhibeant. Is minimo proximus eſt, nec plurimum inquinari ſolet rebus quas ſolemus duobus tribuſue primis digitis apprehendere.

Ἰϐηρία ἡ

Ἴϐηρις. herba eſt folia habens naſturcij, vere virentiora, caulem cubitalem aut minorem, æſtate lacteum florem, radices duas naſturcio ſimiles, calfacientes & adurentes. Hanc alij, vt Galenus, λεπίδιον, alij ἀγριοκάρδαμον appellant, vt ſcribit Paulus lib. 3. cap. 77. aſſerens apud ſuos fruticoſam naſci ſimilibus lauri folijs & multo amplioribus, perutilem ad coxendicum dolorem. alij καρδαμαντικὴν, vt Dioſcorides, appellant. Aetius etiam καρδαμίνην vocari tradit lib. 12. cap. 2. ſcribens eam odore, ſapore & figura ſimilem cardamo videri, multaque de eius facultate differens. Ac tantam quidem habet cum cardamo ſimilitudinem, vt

ἰσχὶς dicatur à quibusdam τὸ κάρδαμον, ſicut ſcriptum eſt à Dioſcoride.

Ἴβισκος. dicitur à quibuſdam ἡ ἀλθαία, vt habetur apud Dioſcoridem. Apud Galen. eſt ἐβίσκος.

» Vt & apud Suidam, Plinius cum Dioſcor. hi-
» biſcum præfixa aſpirationis nota dixit.

Ἴγη. herbæ nomen apud Hippocr. ſed quænam ea ſit, incertum eſt: forte ἰσάτις ἡ ἀγρία, quam à quibuſdam ἴγυλω vocari Dioſcorides prodidit.

Ἰγνὺς ἢ ἰγνύα & Ionice Ἰγνύη. poples. τὸ ὄπισθεν τοῦ γόνατος, ἐν ᾧ κάμπτομεν τὸ γόνυ: hoc eſt, pars ea quæ retro genu eſt, in quam ipſum genu inflectimus, vel, vt ait Ruffus, ἡ σύγκαμψις τοῦ γόνατος: hoc eſt, ea pars in quam genu inflectimus & incuruamus: qui neutro genere ἰγνύον appellat. Valla apud Homerum Iliad. ν'. ſuram interpretatur, quæ tamen proprio nomine γαστροκνημία vocatur.

Ἰγνύης φλέψ. vena poplitis. Eſt vena vna in poplite ex duobus ramis venæ quæ in crura deſcēdit vnitis conflata. Ea ſurculis aliquot in cruris partem poſteriorem ſparſis, per medium poplitem delapſa nunc in ſuram abſumitur, nunc ad calcem vſque deſcendit, nunc venis malleoli aucta ſecundum eum in pedem varie diffunditur.

Ἰδαία ῥίζα. radix eſt è qua prodeunt folia ruſco ſimilia: adhærent ijs veluti exigui pampini, in quibus flos eſt. Guſtu acerbo eſt & adſtringente.

» Plinius Idæam herbam vocat lib. 27. c. 11.

Ἰδαία δάφνη. Idæa Laurus quam nonnulli Alexandri-
» nam vocant teſte Dioſcorid. lib. 4. cap. 147. &
» & Plin. lib. 5. cap. vlt. quoniam plurimum in
» Ida prouenit.

Ἰδαῖοι δάκτυλοι. ſunt qui radicem pæoniæ ſic vocent, vt ſcribit Dioſcor.

Ἰδιοπάθεια. propria & primaria affectio, ſiue affectus contra naturam parti inſidens eique proprius. Sic dicitur quando cauſa affectus & diſpoſitio in ipſa parte hærent. Sic caput in lethargo primario affectu laborare dicitur, larynx in angina, pulmo in peripneumonia, pleura in pleuritide, ventriculus in lienteria. Quod aliter laborat, κατὰ συμπάθειαν laborare dicitur.

Ἰδιοσυγκρασία. corporum proprietas & cuiuſlibet peculiaris temperatura.

» Quæ licet incomprehenſibilis & ineffabilis me-
» dico ſit, eſt tamen adeo ad medendum neceſſaria
» vt ſine illius cognitione, certa medendi ratio con-
» ſtare non poſſit, ſi quidem curatur non homo
» vniuerſalis & communis, ſed ipſa indiuidua di-
» uerſo temperamento, diuerſaque natura prædi-
» ta, quæ quia certo ſciri non poteſt, ideo redditur
» medicus ſuis in operibus coniecturalis, præcipue
» in medicamenti quantitate præſcribenda. Ego
» (inquit Galen.) ſi cuiuſque priuatam naturam
» explorare ad vnguem poſſem qualem fuiſſe Æſ-
» culapium concipio, talem me eſſe putarem, ſed
» quia hoc fieri non poteſt, certe vt quoad homini
» licet quam proxime accedamus tentandum eſt,
» hic enim demum optimus cuiuſque particularis
» affectus medicus futurus eſt qui iam methodum
» comparauit, ex qua dignoſcere naturas poſſit, &
» coniectura conſequi quæ ſunt cuiuſque propria
» remedia; idcirco Hippocr. illius ægri faciem op-
» timam eſſe inquit quæ ipſi ſano ſimillima eſt.

Ἰδιότητες ἄρρητοι. proprietates occultæ, latentes ſiue
» ineffabiles dicuntur, qualis eſt magnetis ad fer-
» rum trahendum, Acus ferreæ ad polum conuer-
» ſio in pixide nauigatoria, ſtruthionis ad ferri com-
» minutionem atque confectionem, aliorumque
» eiuſmodi plurimorū, ceu vniuerſum purgantium
» genus, quas proprietates non à materia eſſe, non
» à temperamento, ſed à forma totaue ſubſtantia
» copioſiſſime & elegantiſſime docet Fernel. 2. de
» abditis rerum cauſis c. 17. & 18.

Ἰδνοῦται. λοξοῦται, συνιζάνει. obliquatur & in ſe reſidet, apud Hippocr. ſimiliter apud eundem ἰδνώθη dictum ἀντὶ τοῦ συνεκάμφθη, quomodo etiam Homerus dixit Iliad. β. πληγῆς. δ' ἰδνώθη.

Ἵδρῶα, τά. ſic dicuntur ab Hippocrate aphor. 21. lib. 3. puſtulæ quædam genitalium partium, ſummam cutem occupantes & exulcerantes. Oriuntur, vt ipſum oſtendit nomen, ab earum partium ſudore bilioſo & mordaci, qui perfacile ijs in partibus putreſcens pruriginem mouet, cutemque velut vlceribus exaſperat.

» Cæterum apud Galen. quidem & Hippocr. re-
» peries ſcribi ἵδρωα proparoxytonῶς, apud Pollu-
» cem vero παροξυτόνως ſcriptum ἱδρῶα, quæ eſſe di-
» cit θερινὰ ἐξανθήματα; Celſus autem ἵδρωα inter-
» pretatur apud Hippocr. quicquid ſudore homi-
» nem reſoluit.

Ἱδρωτήρης. ſudorifica febris; ſic vero olim fuit ſu-
» dor ille Britannicus vocatus, qui in Britannica in-
» ſula ſiue Anglia anno 1486. graſſari cœpit popu-
» lariter, quæ febres poſtea inferiorem Germa-
» niam, Galliam, Belgicam, Hollandiam, Zelan-
» diam, Flandriam & Brabantiam ab Anno Chri-
» ſti 1525. vel 1529. vſque in annum 1530. atque Au-
» tumno potiſſimum peruagatæ ſunt, harum tanta
» fuit truculentia vt vix centeſimus quiſque vale-
» tudinem recuperaret, aut ſi qui euaderent, in
» morbum bis terque relapſi, tandem concide-
» rent, ſic referente Polydoro Virgilio in Chroni-
» cis Angliæ; Correpti languore ſtatim diſſolue-
» bantur, animi deliquio cum enormi virium ia-
» ctura, & continuo cardiaco concidebant, effre-
» nis accedebat inquietudo, & æſtuans capitis do-
» lor, cum ſiti, pulſu, crebro & inæquali, decum-
» bentes confeſtim ſudore diffluebant putido, vt
» intra horas 24. vita cederent, qui præſertim ne-
» que ſudores prolicerent neque cardiacis ſe mu-
» nirent; hanc febrem ſudorificam fugiſſe priſcos,
» ſunt qui aſſerant, alij ad febris cardiacæ familiam
» ablegant quam ex aphor. lib. 4. aphor. 65. deſcri-
» bit Holler. lib. 2. de morbis internis; alij ad eas
» febres referunt quæ à Galen. libro aduerſus Ly-
» cum cap. 2. ἠλώδεις ſiue τυφώδεις appellantur; ab
» Hippocr. lib. 6. Epidem. comment. 1. part. 29.
» γνωπώδεις & ἱδρώδεις.

Ἱδρώς. ſudor. eſt humidum tertiæ concoctionis excrementum per cutem in aquæ ſpeciem erumpens. In ſingulis enim animalis partibus ex ipſo, vnde aluntur, ſucco duplex excrementorum genus naſcitur. Aliud quidem ſeu ſemicoctæ quædam reliquiæ, quæ aſſimilari nutriendæ parti nequiuerunt, quod ſiccum dici poteſt earum partium excrementum: aliud vero quod ante tranſmittendi alimenti fuit vehiculum, nunc functum officio, humidum tenueque exiſtit, quale nimirum ſeroſum illud quod vrinam vocant, quod ex venis & arterijs in veſicam defluit. Verum huic excremento nullus certus à natura præſcriptus meatus eſt. Expellitur tamen partim actum per ipſa molliora corpora, quæ fluentis eius violentiæ cedunt, potiſſimum cum à ſpiritu maiore impetu irruente impellitur: partim etiam per exiguos omnes corporeæ molis meatus quos πόρους vocant, quorum non modo reliquum corpus

vniuersum, sed etiam tota cutis plena est. Ac cum tenuissimum quidem sit huiusmodi excrementum, facile sane eijcitur, partim in speciem halitus ab insito calore solutum, & per transpirationem vacuatum: partim violento motu confertim in aquæ speciem erumpens. Appellant autem medici quod ita excernitur, sudorem: quod aliter erumpit, non sudor, sed ὑγρανσις & ὑγρασία & δίεσις, hoc est, mador, à plærisque appellatur. Est autem eiusmodi humoris excretio secundum naturam non minus quam vrinæ & aliorum excrementorum. Neque Diocli possum assentiri, qui subtilius de sudore disserens, omnem præter naturam esse affirmabat, quod indicium esset calidi innati minus valentis, quod quanto valentius fuerit, tanto magis difflatio sensum fugiat, quodque omnibus quæ ad corpus pertinent recte administratis, & alimento à natura optime concocto, nullus vnquam sensibilis humor per cutem excerneretur & sponte naturæ manaret; alia autem sudorũ genera, quæ à balneis, sole aut exercitatione fiunt, à causis violentis originem habeant, sicut Galenus comment. in aphor. 15. lib. 1. recitat. Sudoris ergo materia est humor tenuis & serosus alimento permistus, quo id facilius exiguas & capillorum modo tenues venas subeat, atque ab his in partes quæ eo ali debent, sese insinuet: estque eiusdem prorsus cum vrina generis, in eo tantum ab illa differens, quod vrina quidem ad vesicam, hæc longius in corporis habitum deferatur, magisque propterea concocta sit, quod ad cutem vsque peruenerit, permeatis omnibus quæ intersunt partibus magno calore præditis. Quo fit plærumque vt si copiosior vrina sit, exigua aut pene nulla sit sudoris materia: aut contra si ea nequeat vel insensili transpiratu vacuari, aut per poros confertim erumpere, refeatur in venas per quas in habitũ corporis delata fuerat, & vrinæ vim atque copiam maiorem efficiat. Ergo non procedit à visceribus materia sudoris, nisi forte id communi ea ratione fieri intelligatur, qua iecur omnium humorum, qui per corpus feruntur, officina esse proditur. Cæterum causa sudoris efficiens calor est, non ille quidem acris, qui siccandi vim habeat, sed humidus, qui per habitum corporis diffusus, sudorum materiam calefaciat, fundat, attenuet, cutemque simul emolliat & relaxet. Proinde pueris & adolescentibus & alijs in quibus multum est huiusmodi caloris, sudores perfacile mouentur: siccioribus autem siue per ætatem, siue per morbũ, vt hecticis & quibus iecur vel lien inaruit, nulli omnino fiunt, vt nec ijs quibus habitus corporis refrigeratus est, veluti hydropicis. Hi namque propter huius caloris imbecillitatem maximam sudare nullo modo possunt, etiamsi vniuerso corpori humor abunde suppetat. Duabus ijs sudorum causis etiam cutis raritas accedat oportet, vt causa sine qua sudores erumpere non possunt: qui enim cute sunt densa & dura, inepti sunt ad sudandum. His ita definitis facile iam erit sudorum differentias explicare. Petuntur eæ à multis causis, variæque habentur pro hominum temperaturis & ætatibus, ambiente aere, ratione victus & corporum affectionibus. Qui secundum naturam se habet sudor, particeps est salsuginis & amaritudinis, atque, vt vrina, modice pallet. Cui hæc infra modum contigerint, vel materiæ frigiditas vel caloris natiui imbecillitas designatur. cui vero supra modum, cõtraria. Is calidus etiam sit oportet, quod frigidus vel humoris frigiditatem vel caloris natiui extinctionem significet. Præterea vero alius aquosus est & sine vllo lentore, qualis beneualentium vt plurimum est: alius autem viscosus vel à permistione viscosæ cuiusdam materiæ cum seroso humore, vel à resolutione proprij vltimique alimenti singularum partium, aut earumdem colliquatione: cuiusmodi accidit tum hecticis, tum paulo ante mortem, qui διαφορητικὸς à medicis appellatur. Ad hæc alius multus, alius paucus est: ille quidem vel à copia & tenuitate humoris vel à facultatis retentricis imbecillitate, colliquato corporis habitu dissolutaque natura, vel à viribus robustis, vt qui per crises accidit & post balneum & modicam exercitationem: hic vero vel propter excrementum paucum, lentum, crassum, vel propter meatuum constipationem quam aut succi multi, crassi, lentique, aut atrophia, refrigeratio, mollities, siccitas, & adstringentia induxerint, vel propter facultatis in carne expultricis infirmitatem: alius etiam mitis suauisque: alius acer fœtidusque est pro materiæ qualitate quã natura sudoribus excludit. Est & sudoris differentia propter loca ex quibus ille erumpit: alius namque ab vniuerso corpore dimanat, alius à certis quibusdam partibus, qui ex Hippocratis sententia, qua parte corporis sit, ibi morbum esse ostendit. Verum præ cæteris spectanda est ea sudoris differentia qua alius criticus, alius symptomaticus esse dicitur. Critici quidem duo maxime indicia Hippocr. lib. prognost. prodidit, vnum quidem si die decretorio fiat, alterum vero si morbum perfecte tollat. Itaque quemadmodum idem aphor. 36. lib. 4. prodidit, sudores qui euenerint tertio, quinto, septimo, nono, vndecimo, decimoquarto, decimoseptimo, vigesimoprimo, vigesimoseptimo, trigesimoprimo & trigesimo quarto die febris, boni sunt quod ij morbos iudicare soleant non omnes quidem sed præcipue acutos, quorum terminus quadragesimus dies esse proditur. Longi namque morbi propter humoris à quo gignuntur frigiditatem atque crassitiem, tum propter caloris natiui post tam lõgum temporis tractum imbecillitatem, sudoribus iudicari non possunt. Quod si præterea sudor morbum perfecte tollat, sic omnium optimus ille censebitur. Cum morbum dico, singulas etiam cuiusque morbi accessiones intelligo, quæ sua tempora suasque crises habent non aliter quam totus ipse morbus. Id autem sudore præstari non potest, nisi is & calidus sit, & è toto corpore erumpat, si modo morbum corporis esse vniuersi intelligamus, cum morbus qui partem tantum aliquam occupat, eiusdem partis sudatione leuari plane possit, atque in totum discuti. Sunt autem sudoris critici argumenta, sicut Galenus lib. 3. de crisibus ostendit, delirium increscente accessione, partium extimarum calor & rubor, vapor quidam calidus per cutem erumpens qui ante non fuerat, tum pulsus vndosus & valde mollis. Ex his iam facile liquet quibus notis symptomaticus sudor designetur: habet enim omnes critico aduersas. Itaque criticus ille est qui fit die critico, posteaquam signa concoctionis visa iam fuerint, quique calidus & ab vniuerso corpore prodiens ægrum à morbo prorsus vindicat, censendus symptomaticus est qui ante diem decretorium & nõdum visis signis

concoctionis exit, legitimum tempus anteuertens propter humoris copiam & acrimoniam, quibus natura infestari atque irritari solet, vel ob imbecillitatem retentricis facultatis, quique nõ à toto corpore fertur, nec morbum leuiorem efficit, qui non tam ἱδρὼς quam ἐφίδρωσις ab Hippocrate appellatur.

Ἱδρὼς ξηρός. sudor siccus vide ξηρός.

Ἱδρῶτες κεγχροειδεῖς. sudores miliares dicuntur, milio assimiles quos malos esse testatur Hippocr. in prognost. nimirum quia in sudore miliari calor est imbecillis, & quia in illo materia non euacuatur, quæ etiam viscida est cum fiat ex colliquatione humidi iam distributi quod ros vocatur.

Ἱδρῶτες κατὰ σταλαγμὸν καὶ ἀτμίζοντες apud Hippocr. in prognost. dicuntur sudores cum guttis fluentes & diuaporantes quos cieri à calore robusto ait, ideoque bonos esse.

Ἱδροῦν συγκοπτικῶς. sudare ad syncopem dixit Paul. l. 2. c. 4. id vero nihil est aliud quam nimia corporis imbecillitas quod stomacho languenti immodico sudore digeritur.

Ἱερὰ. est medicamenti compositio, sic κατ᾽ ἐξοχὴν appellati. Ea autem varia fuit & à multis diuersimode descripta, vt patet ex sequentibus.

Temporibus autem Galeni cum ἱερὰ dicebatur absolute, intelligebatur ἱερὰ διὰ κολοκυνθίδος, vt notat Gal. l. 8. κατὰ τόπ. c. 2.

Ἱερὰ Ἀντιόχου. Hæc descripta est à Pacchio Antiocho auditore Philenidis Catinensis, à quo non inuenta quidem dicitur sed præcipue vsu illustrata. Vixit autem sub Tiberio Cæsare, cui libello post mortem euulgato compositionem eam manifestauit, ex qua magnos quæstus fecerat. Habet autem illa, stœchados, chamædryos, quæ herba similia quercus folia habet, agarici, medullæ cucurbitæ syluestris quam κολοκυνθίδα appellant, marrubij, singulorum drachmas decem, opopanacis, sagapeni, petroselini, terræ mali, id est, aristolochiæ sarmentariæ, piperis albi, singulorum drachmas quinque. cinamomi, spicæ nardi, myrrhæ folij siue troglodytidis, croci, singulorum drachmas quatuor. In vnum omnia ponderata contunduntur & cribrantur. præterea opopanaces & sagapenum: hæc enim mortario teruntur adiecto melle tenui, id est, quam liquidissimo, deinde cæteris miscentur: quæ & ipsa recipere debent tantum mellis quantum satis erit ad comprehendenda & continenda ea. Reponitur medicamentum vase vitreo. Sic quidem describit eam Scribonius Largus ipsius Antiochi contemporaneus, nec differt à Paulo & Aetio, nisi quod hi omittunt marrubium quod ille addidit. Dicitur hæc à quibusdam ἱερὰ πικρὰ propter amaritudinem, à quibusdam ἱερὰ διὰ κολοκυνθίδος, vt idem Scribonius author est, qui eam multis verbis commendat. Hanc tempore suo simpliciter ἱερὰν à medicis vocatam fuisse Galenus author est lib. 8. τῶν κατὰ τόπους.

Ἱερὰ Ἀνδρομάχου. ea est hieræ compositio quæ & ἱερὰ πικρὰ & ἱερὰ δι᾽ ἀλόης appellatur: de qua paulo post.

Ἱερὰ Ἀντιπάτρου. describitur à Galeno lib. 8. τῶν κατὰ τόπους, citaturque ab eo ex libris Andromachi, qua ille ad stomachicos vtebatur. Habet autem hæc, aloes drachmas quatuor, masticheS drachmas duas, asari drachmas quatuor, rosarum siccarum, iunci odorati, mei, phu, casiæ, singulorum semunciam.

Ἱερὰ Ἀρχιγένους. refertur ad Archigenem. Cuius cum variæ ferantur compositiones, magis tamen placet quæ habetur apud Aetium. Recipit autem, vt ipse refert ex Archigene, medullæ colocynthidis vncias & dimidiam, chamædryos, agarici, marrubij, stœchados, singulorum drachmas decem. opopanacis, sagapeni, singulorum vnciam vnam. petroselini, aristolochiæ rotundæ, piperis albi, singulorum drachmas quinque, cinnamomi, spicæ nardi, myrrhæ troglodytidis, polij, croci, pulegij, singulorum drachmas quatuor. Excipiuntur melle despumato ad sordium crassitiem, & vitreo vase reponuntur. Summa dosis drachmæ quatuor, vel, vt in alijs Archigenis exẽplaribus animaduersum est, drachmæ tres cum mulsa, adiecto modico sale. Paulus quidem Ægineta eam compositionem describens cum Aetio numero simplicium medicamentorum consentit, trium pondera duntaxat variat. Sed Paulus manifesto mihi videtur errare, quod secundum eius descriptionem, hiera Archigenis eadem prorsus esset cum hiera Antiochi si ab illa solum polium demas, à quo tamen palam est non desumi inter eas differentiam. Differunt enim tantum ab inuicem pondere purgantium medicamentorum, quod longe maius est in hiera Archigenis quam Antiochi, vt ijs notum esse potest qui animaduerterint quamobrem hæc imbecillius, illa vero valentius purgat.

Ἱερὰ Γαληνοῦ. ea est quam πικρὰν & τὴν δι᾽ ἀλόης ἱερὰν appellant.

Ἱερὰ Θεμίσωνος. refertur à Galeno ex lib. Andromachi. Recipit, Aloes drach. centum, mastiches, croci, nardi Indicæ, cinnamomi, carpobalsami, asari, singulorum vnciam vnam. Tunduntur & angustissimo cribro excernuntur, atque arida, vt ne transpirent, seruantur.

Ἱερὰ Ἰούστου. describitur à Paulo & ab Aetio, pari quidem simplicium numero (nisi quod Paulus nihil piperis tum albi tum communis, nihilque casiæ adijcit) sed inæquali põdere epithymi. Hic enim pondus eius facit vnciarum quatuor & dimidiæ: Paulus autem drachmarum duodecim, hoc est, vncię vnius & dimidiæ. Est autem facile commissus error in Aetio à librario per incuriam verticem τοῦ α nimium attollẽti, vt non tam α quam δ esse videretur. Itaque facile Paulo assentior. Sic autem habet: Epithymi drachmæ duodecim, marrubij, stœchados, chamædryos, hellebori nigri corticis, scammoniæ, agarici, piperis albi, piperis communis, piperis longi, scillæ tostę, singulorum drachmæ sedecim. colocynthidos medullæ, euphorbii, aloes, croci, gentianæ, petroselini seminis, ammoniaci thymiamatis, sagapeni, singulorum drach. VIII. opopanacis, polij, cinnamomi, casiæ, myrrhæ troglodytidis, spicæ, nardi, iunci odorati floris, pulegij, singulorum drachm. IIII. aristolochiæ longæ & rotundæ, singulorum drach. II. Excipiuntur melle despumato. Dosis est scrupulorum duorũ aut trium, aut quatuor, aut drachmæ vnius & semis. Sic enim scribendum est apud Aetium ∠ α. S. non autem ∠ δ. Nam quis ferat drach. IIII. & dimidiam, cum helleborus, scammonia, agaricum & colocynthis sexta fere pars sint totius medicamẽti; Apud Oribasium habetur alia hieræ Iusti descriptio in hunc modum: Colocynthidis interioris

denarij 24. stœchados, chamædryos, piperis albi, piperis nigri, agarici, veratri nigri, scammoneæ, singulorum denarij 13. ammoniaci, thymi, croci, euphorbij, singulorum denarij 8. myrrhæ denarij 4. scillæ tostæ denarij 6. aliqui addunt casiæ denarios 4. & spicæ nardij denarios 8. mellis quod satis est.

Ἱερὰ διὰ κολοκυνθίδος. eadem est quæ & hiera Antiochi.

Ἱερὰ πικρά. sic proprie dicitur quæ ex aloe paratur, quæ etiam & πικρὰ simpliciter tempore Galeni appellata est. Eius triplicem fuisse compositionem Gal. docet lib. 8. τῶν κατὰ τόπους. Vna quidem fuit Andromachi ad hunc modum: floris iunci odorati, xylobalsami, mastiches, croci, nardi Indice, asari, cinnamomi, singulorũ drach. VI. aloes lotæ drachmæ centum. simul trita repone, præbe ieiunis cochlearia duo: alij vinum præbent cum aquæ frigidæ cyathis quatuor, aut calidæ. Altera vero fuit ad centum drachmas aloes, singulorum aliorum drachm. VIII. admistis. Tertia fuit eorum qui in octoginta aloes drachmas, sex aliorum addunt. Sunt & aliæ quædam particulares differentiæ: alij florem iunci odorati apponunt, alij sine eo conficiunt: alij vt Andromachus ipsam aloen lotam, alij illotam adijciunt, prout magis minusue purgare aut calefacere siccareque est animus. scribit etiam Galen. lib. 2. τῶν κατὰ τόπους se quandoque picram ex nonaginta drachmis confecisse, nonnunquam etiam & modum croci vna drachma minorem imposuisse. Quidam totum medicamentum melle despumato excipiunt: fitque ita durabilius, sed minus ventrem roborat, magis vero deijcit. Galen. lib. 7. Method.

Ἱερὰ Λογαδίου. hæc ad Logadium nescio quem refertur. Habetur eius descriptio apud Aet. lib. 3. cap. 111. Alia etiam habetur apud vulgus aromatariorum, multum ab ea differens.

Ἱερὰ Ῥούφου. hæc quoque diuersis modis describitur ab Oribasio, Paulo, Aetio & Pharmacopolis nostris.

Sunt & aliæ multæ τῶν ἱερῶν differentiæ: quæ tamen ad duas omnes referuntur, videlicet εἰς τὴν διὰ ἀλόης, vel εἰς τὴν διὰ κολοκυνθίδος. Sunt autem ambarum effectus varij: illa maxime ventriculo, hæc capiti & vniuerso etiam corpori purgando conuenit. Quanquam & singulæ alijs etiam vsibus priuatim inseruiant.

Ἱερὰ ἔμπλαστρος. sacrum emplastrũ ex Vulcani tem- » plo in memphi describitur à Galen. 5. κατὰ γένη c. 2. » vtile ad multa.

Ἱερὰ νόσος. sacer morbus sic à veteribus dicta fuit » epilepsia, vel quod à Luna hunc morbum im- » mitti flagitiosi homines existimauerint; vel pro- » pter eius magnitudinem vt ait Gal. omne enim » magnum apud antiquos ἱερὸν dici consueuit, aut » quod non humana ope tolli queat, sed diuina, aut » quoniam tum à dæmone correptus homo videa- » tur vt scribit Aretę. l. 1. de diuturnis c. 4. vel quod » cerebrum prehendat, quod est sacrum & hono- » ratum inquit Trallian. lib. 1. c. 15. vel quia sacram » contaminet animam inquit Aurelian. l. 1. τῶν χρο- » νίων cap. 4. siue quod diuinitus putetur immissus. » Sed & apud Athenæum l. 7. legeris ἱερὰς νόσους quę » non medicorum more loquutum fuisse ait Do- » ctissimus Casaubonus, qui sacrum morbum no- » runt vnicum nimirum epilepsiam, verum loquu- » tum esse vt elegantiores Græcorum quibus ma- « gna res omnis & vehemens ἱερὰ dicitur vt scribit « Plutarchus vt Athenæo ἱεραὶ νόσοι sint qui Plu- « tarcho ἀπηγορευμέναι id est desperati morbi vocan- « tur.

Ἱερακίας ὁ.

Ἱεράκιον. herba est caule subrubro, aspero, intus cauo, folijs per interualla rariuscule scissis per ambitum more sonchi, floribus luteis in oblongis capitulis. frequens est in pratis. Rustici cichoream luteam appellant à florum colore: hæc quidem maior est hieracias. Est & minor, cauliculis viridibus & coloris herbacei, quem intubum syluestre rustici vocant. Dicitur ἱερακίας ἀπὸ τοῦ ἱέρακος, quod accipitres scalpendo eam, succoque oculos tingendo obscuritati visus medeantur. Succus ei candidus, valens ad oculorum epiphoras & caligines.

Suspectum autem est ἱερακίας masculinũ, cum « Plin. fœminino genere hieraciam lactucã dicat « l. 20. c. 7. apud Dioscor. & Apuleium est ἱεράκιον. «

Ἱεράκιον κολλούριον. est collyrium ad obscurum visum & scabras affectiones. describitur apud Galenum lib. 4. τῶν κατὰ τόπους.

Vide & Plin. l. 34. c. 11. Nomen etiam est ma- « lagmatis ad hepaticos stomachicos, & viscerum « dolores, describitur à Gal. l. 8. κατὰ τόπ. c. 5. «

Ἱερακίτης. hieracites. Plinius in gemmis, Galenus & Paulus inter lapides numerant. Is alternat totus, miluinis nigricans veluti plumis. sic dictus est ἀπὸ τοῦ ἱέρακος. est enim similis specie & colore accipitrum mollioribus pennis quæ ipsis sunt in pectore. Dicitur dextro femori alligatus sistere sanguinem ex hæmorrhoidibus manantem, eiusque rei se fecisse periculum Galenus testatur.

Ἱέρακος κολλούριον. Hieracis collyrium, quod ad asperitudinem oculorum prodest, & describitur à Corn. Celso. Sunt & alia præterea quæ describuntur à Galeno lib. 4. τῶν κατὰ τόπους in eundem vsum, à quibus etiam differt aliud collyriũ eiusdem nominis, cuius facit Plinius mentionem lib. 34. c. 11. Est & eiusdem authoris pastillus apud Galenum lib. 5. τῶν κατὰ γένη.

Ἱέραξ. accipiter. Est fasciæ circumductio naso dicata, cuius treis differentias Galenus explicat lib. de fascijs, vnam ex tribus alteram ex binis fasciolis, tertiam quam ad Menecratem authorem refert. Nomen videtur inditum quod huiusmodi fasciarum contextus accipitrem referat capistro suo obuelatum.

Ἱερατικὸν κῦφι. cyphi sacrificulorum, quod videlicet illi dijs adolebant.

Huius meminit Gal. l. 8. κατὰ τόπ. cap. 5. in des- « criptione malagmatis ἱερατικοῦ. «

Ἱερατικὸν μάλαγμα. describitur à Galen. lib. 8. τῶν κατὰ « τόπ. cap. 5. ad stomachicos, hepaticos, & visce- « rum dolores: ieratici huius meminit Trallian. « l. 7. c. 12. «

Ἱερὰ σῦριγξ. sacra fistula, à Polluce dicuntur illi mea- « tus vertebrarum per quos medulla extenditur, « dicitur & σωλὴν ab eodem. «

Ἱεροβοτάνη. verbenaca, sic dicta quod vsum habeat pręcipuum in lustrationibus suspensa vel alligata. dicitur & περιστερεών. Dioscorides cincinnalem à Romanis vocari author est, ab alijs crista gallinacea vel exupera dicitur. Hæc ramulos emittit cubitales aut maiusculos, angulosos, in quibus ex interuallis folia quercus, sed minora, angustioraq; eiusdẽ diuisuris in ambitu, colore aliquatenus cęsio. radix longa tenuis. flores purpurei,

gracilesDeficcat vehementer difcutit,corroborat.

Disiunctim etiam dicitur ἱερὰ βοτάνη,id eſt ſacra herba quæ quidem etiam pro ſaluia ſumi ſolet, vt tradit Aëtius lib. 1. Cæterum Liuio, Neuio,Seruio, Turnebo, Verbenæ, non herbæ priuatum aliquod genus dicuntur, ſed rami, virgæ, frondes. omnium ſacrarum arborum, vt lauri, oliuæ, myrthi, quin etiam herbas ex puro loco decerptas quibus feſtis diebus aræ coronantur.

Ἱερὸν. ſacrum. de huius vocis ſignificato vide ἱερὴ νόσος.

Ἱερὸν ὀστοῦν. vide ὀστοῦν vbi de oſſe ſacro.

Ἱερὸν καθαρτήριον. medicamentum purgatorium nomine ſacrum, quod exhiberi præcipit Aretæus apoplecticis 1. de curat.acutor.c.4. ipſum autem ibidem inquit & ſenſum, & caput, & neruos repurgare; hieram autem intelligit quam ſub finẽ ſeptimi capitis inquit eſſe ποικίλον καὶ θερμὸν φάρμακον. varium & calidum medicamentum.

Ἰητρεῖον. κ, τὸ dictum pro ἰατρεῖον: ab Hippocrate liber quidam inſcriptus eſt κατ᾽ ἰητρεῖον, vel potius duo libri, quoniam in ijs περὶ τῶν κατ᾽ ἰητρεῖον πρασσομένων ὁ λόγος αὐτῷ γίνεται teſte Galeno qui alibi dicit rectius & melius inſcriptos fuiſſe περὶ τῶν κατ᾽ ἰητρεῖον: ſed poſtea liber ille Hippocratis in duos fuit diuiſus, & prior inſcriptus περὶ ἀγμῶν, poſterior περὶ ἄρθρων teſte eodem: eſt autem ἰητρεῖον ſiue ἰατρεῖον officina medici, ſeu potius chirurgi: in hoc vero eiuſdem Hippocratis Epidem. l. 1. τὰ δὲ ἄλλα ὁκόσα κατ᾽ ἰητρεῖον αὐὸ ... : annotat idem Galen. duplicem reperiri ſcripturam: quoſdam enim codices habere per ο ἰητρεῖον, quoſdam ἰητρείην, priore ſcriptura ſignificante τὰ κατ᾽ τὸ ἰητρεῖον πραττόμενα, poſteriore autem τὰ κατ᾽ τὴν ἰατρικὴν ὅλην.

Ἰθαγενὲς. γνήσιον. apud Hippocratem, hoc eſt, legitimum & minime fucatum.

Ἰθυθήειον. ſic dictus eſt à quibuſdam ὁ κισσὸς, vt habetur apud Dioſcoridem.

Ἰκέσιος. emplaſtrum eſt polychreſtum quod deſcribitur à Gal.l.5.c.2. τῶν κατὰ γένη, & c. 3. aliud ἰκέσιον deſcriptum vide c.5.& 6. eiuſdem libri.

Ἰκμάδα. innatam cuiuſque partis humiditatem vocat Gal.lib.de marcore.

Ἴκταρ. apud Hippocrat. lib. 2. de morbis mulierum ſignificat τὸ γυναικὸς αἰδοῖον, hoc eſt, muliebre pudendum,apud Atticos aduerbium eſt ſignificans idem quod ἐγγύς. Qua ſignificatione vſurpatum fuiſſe ab Hippocrate Erotianus annotauit, ſcribens aliquos eius vocis ignoratione in eius locum ἴκμαρ ſubſtituiſſe.

Ἴκτερος. icterus.morbus regius ſeu arquatus. Eſt effuſio biliofi humoris in corpus vniuerſum. Redundat enim bilis toto corpore,nec vlla omnino pars eſt in quam diffuſa non ſit, ſolis aliquando exceptis inteſtinis. Id quod contingit propter cauſarum diuerſitatem à quibus icterus gignitur. Aliquando enim fit ab obſtructione illius veſicæ quæ bilem excipit. Tunc autem bilis non patentibus illis meatibus per quos ſecerni atque vacuari debet, regurgitat in iecur & venas, & ſanguini permiſta effunditur in vniuerſum habitum.Inde tota cutis flaueſcit aureo colore,ſed in primis oculi, in quibus vitioſus color propter ingenitum illis candorem magis conſpicuus eſt. Et quia deſtinatis à natura locis non poteſt excerni, maxima ſui parte propellitur à natura in renes vna cum vrina, eamque colore ſuo inficit, & craſſam impuramque reddit: è contrario autem inteſtina bile vacua ſunt, & eorum excrementa candida, deijciendi autem cupiditas nulla vel ſegnis admodum. Alia icteri ſpecies eſt quam nulla parit obſtructio, ſed vel calida & ſicca totius corporis, maximeque hepatis intemperies, vel facultatis ſecretricis imbecillitas: illa quidem quod multam bilem gignat toto corpore, hæc vero quod genitam ſecernere à ſanguine non poſſit. Ea hoc vno argumento maxime deprehenditur, quod inteſtina & quæ in his continentur excrementa multa bile, perinde atque reliquæ corporis partes, perfuſa ſint. Ad hanc ſpeciem referri poteſt is icterus qui à venenatorum morſibus aut potu pharmacorum deleteriorum ſolet contingere, quique naſcitur ab omni alio iecinoris vitio quo ſanguis deprauatur,& flauus, vel porraceus,vel pallidus, vel plumbeus euadit, ſiue id inflammatio fit,ſiue durities,ſiue compoſitus ex vtroque morbus. Tertia autẽ icteri ſpecies eſt,qui fit per morborum bilioſorum criſes. Natura enim aliquando bilem quæ morbum fecit, ad cutem propellit, vnde color bilioſus vniuerſo corpori inducitur. Cæterum quæ dicta ſunt omnia,communia ſunt tam flauo quam nigro ictero:niſi quod icterus niger non fit obſtructione illius veſiculæ bilem continentis, ſed lienis,quodque in eo non flaua bilis, ſed nigra effuſa fit in corpus, & proinde color non flauus ſed niger appareat. Ferunt hunc morbum icterum vocatum à muſtela quæ ἴκτις dicitur, quod ea oculos aurei coloris habeat.

Alij Regium morbum dictum putant, molliter hic quoniam celſa curandus in aula ait Serenus,vita nempe plane regia, id eſt voluptuoſa & curis vacua: Sed Varro quia curabatur mulſa, quæ olim erat in delicijs Regum,inde regium dictum exiſtimat; ἴκτερος vero vocatum inde nonnulli exiſtimant ab aue quadam quæ ἴκτερος appellatur, à Græcis χαραδριὸς, Latinis Galgula,cuius auis hoc eſſe proprium ferũt vt quotieſcumque intueatur ictericos intra ſe morbum attrahat & curet: Plutarch. 5. ſympoſ. 7. multa de aue præclara narrat, atque inter cætera hanc ſtatim atque animaduerterit quemdam ictericum, oculos ab ipſo auertere, non quaſi inuideat huic egregio remedio, ſed quia oculi ipſius valde offenduntur, vnde colligit Plut. faſcinationes quæ fiunt per oculos maxime veras & naturales eſſe.

Ἰλάμων. collyrij nomen, quod aptum & idoneum leniendo oculorum dolori, quod & ſtupefaciẽdi vim habet, huius meminit Paulus l.3.c.22.

Ἰλεώδεις ἔμετοι, & ἀναστροφαί, vehementiores & perículoſiores vomitus ſic Græci appellant, quales nimirum in ileo morbo, quem volulum vocant, reperiuntur.

Ἴλιγγος. Tenebricoſa vertigo dicitur quæ fit quando humor cũ ſpiritu craſſo in capite mouetur, atq; idcirco epilepſiam præcedit, atque apoplexiam teſte Gal.comm.in aph.17.l.3.vocatur & σκότωσις à Grecis, vel σκοτοδίνησις, σκότωμα, & σκοτόδινος, quibus in affectibus perturbatis conuolutiſque ſpiritibus in capite omnia circumagi, & tenebræ oculis offundi videntur: dicitur & ἴλιξ inuenitur que vox hec ſcripta per ι, per ει, per λ ſimplex, & duplex λλ, hinc oriuntur.

Ἰλιγγώδεες πυρετοί. apud Hippoc. in Coacis dicuntur in quibus ἄτακτος κίνησις τοῦ φυσώδεος πνεύματος, ἢ κατὰ τὴν κεφαλὴν, ἔχοντες τοπικὴν

» φύσιον, ἢ κατώσιν ἀναφερομένη, idque ſtatim ab initio,
» vel poſt initia, ſed diutius vrgens atque vehemē-
» tius; huius autem vitij nomen ab aquarum con-
» uolutione deductum eſt, vt ait Aphrodiſæus.

Ἰλλαίνειν, διαστρέφειν τοὺς ὀφθαλμοὺς interpretatur Ga-
» len. in exeg. quod eſt peruerſis & obtortis eſſe
» oculis, eſtque illud proprium Hippocratis voca-
» bulum vt teſtatur Pollux l. 2. Eſt & ὀφθαλμῶν ἴλλω-
» σις, ὀφθαλμῶν διαστροφὴ in prorrhet. & lib. 1. περὶ
» γυναικείων ἰλλώδη ὄμματα diſtortos oculos vocat;
» Celſ. c. 6. l. 2. ἰλλαίνειν peruerti dixit, atque hęc ipſa
» inter perturbationes criticas accenſenda exiſti-
» mat Galenus.

Ἰλλάμβωνος κολλύριον. deſcribitur à Paulo eoque ipſe vtitur ad oculorum vlcera lib. 3. c. 22. vim habet leniendi & concoquendi, ſed non eſt diutius eo vtendum, quod valde narcoticum ſit.

Ἱμὰς affectus eſt curculionis, cum lōgior, gracilior, ſicciorque euaſerit: talis enim loro non inepte comparari poteſt. Differt ἀπὸ τῆς κιονίδος, quod in hac curculio non extenuatus ſit, ſed craſſitiem ex fluxione maiorem vt plurimum adeptus. Prouenit, inquit Aetius, cum ex ſuffitu nimium igneſcit: tunc enim gracileſcit & ſecundum omnem dimenſionem comminuitur.

» Vide κίων: dicitur & ἱμάντωσις vt & ἱμάντιον
» Aretæo l. 1. c. 8. membranarum ab vtraque par-
» te Columellæ adiacentium affectus, quæ veluti
» ſquammæ latæ aut veſpertilionum alæ conſpi-
» ciuntur: id genus morbi lorum vocatur, loris
» enim ſimiles ſunt membranarum in latum expli-
» cationes: ait Aretæus.

Ἱμερωθεῖσαι. αὐδεὶ μιγεῖσαι, hoc eſt, cum viro miſtæ, apud Hippocr.

Ἰνδαῖον. nomen collyrij, cuius deſcriptio habetur apud Aetium lib. 7.

» Cap. 113. facit ad viſus hebetudinem, & ad
» exterendas oculorum cicatrices.

Ἰνδική. emplaſtri nomen eſt vtilis ad vlcera quæ ſer-
» pendo depaſcunt & ſanguinis ſputum, deſcribi-
» tur à Paulo l. 7. c. 17.

Ἰνδικόν. coloris genus eſt. cuius duæ differentiæ à Dioſcoride aſſignantur. vna ſua ſponte naſcitur tanquam ſpuma, germinatione Indicis arundinibus exiens. Alterum infectoriæ dant officinæ, & eſt ſpuma purpurea innatans cortinis, quam detractam artifices ſiccant. Optimum exiſtimatur quod cærulei ſpeciem præbet, ſuccum ſuum ſorbet, & leue. Inter medicamenta eſt quæ leniter adſtringunt, & inflammationes tumoreſque rumpunt. purgat & reprimit vlcera.

» Sed & ἰνδικὸν à Perſis vocatur piper, vt do-
» cuit Hippoc. lib. 2. τῶν γυναικ. Dioſcorides vero
» iunior (inquit Gal. in exeg.) eſſe dicit plantam in
» India aſſimilem piperi, eiuſque fructum vocari
» μυρτιδανὸν eo quod myrto ſimilis ſit: alij τὸ ζιγγίβε-
» ρι appellant ἰνδικὸν, ait Galen. ibidem, decepti &
» in errorem impulſi ex eo quod zingiber radicem
» eſſe piperis opinentur, ſed diuerſas eſſe plantas
» zingiberis & piperis Dioſcor. ſenior clare ſatis
» explicauit l. 2. c. 189. & 190. vbi & ipſe piper eſſe
» dicit arborem in india naſcentem.

Ἰνδὸν πάσμα, ἢ σμῆγμα. id eſt ſmegma aut puluis in-
» dicus cuius deſcriptionem & virtutes recenſet
» Trallian. in podagricorum tophis l. 11.

Ἰνέει euacuat apud Hippocratem. Sic Ἰνεῖται, euacuatur, apud eundem. Apud Heſych. vero ἰνᾶσθαι legitur, quod itidem interpretatur ἐκκενοῦσθαι. Hinc ἰνηθμὸς, de quo infra ſuo loco.

Ἶνες. villi. fibræ. ſunt fila quædam oblonga, gracilia, alba, ſolida, valida, omnis generis partibus inſerta. Cum autem fibrarum multiplex ſit differentia, præcipua tamen eſt quod aliæ neruoſæ ſint & ſentientes, aliæ prodeant à ligamentis in fila tenuiſſima deductis ſenſus expertes. Alia quoque à ſitu ſumitur, à quo fibræ aliæ rectæ, aliæ tranſuerſæ, aliæ obliquæ dicuntur. Rectæ vocantur quæ ſecundum corporis, cui inſunt, longitudinem feruntur: tranſuerſæ, quę rectas interſecāt ad angulos rectos æquales: obliquæ, quæ medio inter eas ſitu vtraſque (ſi modo eidem parti inſunt: nam ſæpe vnicum genus vni parti ineſt) interſecant ad angulos inæquales, vnum acutum & alterum obtuſum. Propria fibrarum actio eſt ipſarum in ſe contractio, quæ quidem pro vario fibrarum ſitu opus quoq; varium exercet. Nam rectæ attrahunt, tranſuerſæ expellunt, obliquæ retinent, præſertim alijs duobus fibrarum generibus adiutæ. Retentio enim firmiſſima eſt omnibus fibris ſimul contractis circa id quod continetur. Sic cor fibris, quæ ſunt illi quam muſculis multo duriores & valentiores, rectis quidem per diaſtolen attrahit, tranſuerſis per ſyſtolen expellit, omnibus ſimul contractis, ſed præcipue obliquis, quieſcit & attractis fruitur. Muſculis vnum modo fibrarum genus ineſt, vel rectum, vel tranſuerſum, vel obliquum, quod ſinguli muſculi motus ſingulos & ſimplices per ſe & primò edant. Ad hæc muſculorū fibræ ſunt neruorum & ligamentorum partes: cordi autem, œſophago, ventriculo, inteſtinis, veſicæ vtrique & vtero propria eſt & innata fibrarum ſpecies. Inſunt autem fibræ omnibus partibus, animalibus, vitalibus & naturalibus, per quas ſingulæ muneribus ſuis defunguntur. Quinetiam cutis tota fibris multis à partium ſubiectarū neruis prodeūtibus plena eſt, per quas cum partibus ipſis connectitur & ſentit. Sanguini quoque fibras ineſſe, & ob earum frigiditatem ipſum coagulari Hippocrates & Ariſtoteles teſtantur, vel hoc argumēto, quod cui ſanguini ſunt hæ fibræ vel ademptæ, vel à natura negatæ, vt damis, ceruis & camelis, ille nunquam frigore poſſit concreſcere. Ac quāuis hepatis carni, quæ ſanguinis fons eſt, vti & pulmonum & lienis & renū, fibrę deſunt, attamen ad trahendum, retinendum atque expellendum fibrarum vaſis ſuis inſertarum miniſterio vtuntur. Et ijs quidem pariter meninges coſtaſque ſuccingens membrana & peritonæū, quæque ab ijs naſcūtur, carent: quæ tamen cum vicinis partibus vinculis partim fibroſis & neruoſis, partim etiā membranoſis alligantur. Aliud autem ab ijs eſt fibrarū genus, quæ velut capilli in renibus præcalidis ab humore craſſo gigni ſolēt, & per vrinas excerni, de quibus ſcripſit Hipp. aph. 75. lib. 4. quæ tamen propter ſimilitudinem fibrarum nomine donantur. Sic quidem ſe habēt ἶνες in homine. Trāsfertur autem hæc vox ad inanimata, vt herbas, in quarum folijs à tergo, non aliter quam in hominis dorſo, ſpina à reliquo folio veluti coſta & puluinus eminet: diuiſiones enim eas interſectioneſque Græci ἶνας vocant. Plinius aliquando fibras, aliquando neruos, aliquando dorſum, aliquando venas appellauit.

Galen. ἶνα vocat etiam lineolam illam quæ "
litteram θ. per tranſuerſum ſecat initio comm. "
in Epidem. lib. 6. "

Ἰνηθμός. euacuatio, apud Hippocr. ἀπὸ τοῦ ἰνεῖν quod

vacuare & deplere significat: ex quo ὑπερίνησις ipsi Hippocr. est immodica vacuatio à medicamento purgante.

Ἴντυβος. intybus nomen est Latinum à Græcis vsur-
» patum, est autem oleris genus facultatem habēs
» lactucis similem, sed non adeo suaue ait Gal. l.2.
» de aliment. facult. c.41.

Ἰνίον. occiput. Est os cranij posterius, sutura τῇ λαμβδοειδεῖ terminatum. Quinque videtur lateribus constare. Est autem valde inæquale: siquidem parte postica admodum crassum est, inferna qua musculos excipit aut emittit, asperum, tenue, solidum. Duæ illi sunt acutæ apophyses, quæ in cauitates duas primæ vertebræ inseruntur. Intus quidem læue, minimeque asperum est: infernis autem partibus, & vbi non minimam capitis basis portionem constituit, valde asperum & inæquale, vt commodius inde ligamenta & musculi nascerentur, quibus caput collumque vel extenderetur, vel flecteretur. Sic quidem medici anatomes periti ἰνίον describunt. Verum à quibusdam grammaticis ἰνίον definitur tendo ceruicis, quo concidente ad inferiora & contracto ad humeros ἰδνῶσθαι, hoc est incuruari, dicitur qui id patitur. Plærisque placet ἰνίον sic dictum esse, διὰ τὸ νευρῶδες εἶναι, quia neruosum sit: quod Græcis ἶνες nerui dicantur à capite in collum descendentes, quos alij τένοντας vocant. Homeri interpres explicans hunc versum Iliados ε,

Βεβλήκει κεφαλῆς κατ' ἰνίον ὀξέϊ δουρί:

scribit ita dici τὸ κοῖλον τοῦ τένοντος, ἢ διὰ τὸ νευρῶδες εἶναι, ἢ πλατὺ καὶ παχὺ νεῦρον τὸ καθῆκον ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἐπὶ τὸν αὐχένα. hoc est, cauitatem tenontis, aut quia neruosa sit, aut acutus & latus neruus qui descendit à capite in collum.

» Ἴνιω. exponit Hesych. pupillam oculi.

Ἰξάλη. τὸ δέρμα, pellis, apud Hippocratem l. de fract. siue ea capræ tantum, siue alterius animalis intelligatur: proprie tamen capræ, vel capri.
» Eustathius dicit scribendum esse ἰξαλῆ cir-
» cumflexe contractum, scilicet ex ἰξαλέη, alij au-
» tem legendum censent ἰσάλη de quo suo loco.

Ἰξίαι. varices sic dicuntur ab Aristotele οἱ κιρσοὶ, quod
» enim Hippocrates Galenus cæterique medici
» κιρσὸν vocant, hoc Aristoteles 3. de histor. animal.
» c.11. & c.19. & 4. probl. probl. 22. & 10. particula
» probl. 30. & Plutarchus in vita Caij, Marij ἰξίαν
» appellarunt vt voluere nonnulli, indeque factum
» vt Marcellus Virgilius lib.4. cap.114. Cæliusque
» Rhodig. l.3. c.14. ille quidem ex propria opinio-
» ne, hic vero ex aliorum sententia differentiam in-
» ter κιρσὸν & ἰξίαν posuerint, credimus enim nos
» (inquit Marcellus) ex ijs quæ obseruata in anti-
» quis scriptoribus à nobis fuerunt, medicorum
» vocem esse κιρσὸν, qua totum hoc genus toto cor-
» pore dilatantium se venarum complectuntur,
» ἰξίαν autem aliorum scriptorum, qua in cruribus
» tantum factas easdem dilatationes indicant; ve-
» rum huius differentiæ non hæc satis idonea fides
» est: varices enim quascumque etiam ab Hippoc.
» ἰξίας vocari author est Gal. in exeg. & quemad-
» modum κιρσὸς simpliciter venarum in scroto
» eiusque tunicis tumorem & dilatationem signi-
» ficat, & interdum earum venarum tumorem quę
» circa testiculos sunt, ita & ἰξία.

Ἰξίας. dicitur chamæleo, vt patet ex Scribonio Largo, vbi de venenis agit, similiter ex Hesychio. Verum non omnis chamæleo est, sed qui viscum fert, cuiusmodi habetur qui in Creta prouenit, quem Theophrastus lacrymam reddere scripto testatus est. Dioscorides autem ad radices eius profundi viscum quibusdam in locis affirmat, quo mulieres vtantur pro mastiche. Itaque non omnis chamæleo, sed qui viscum remittit, ἰξίας dicitur. Quod discrimen intelligens Nicander, cum in Alexipharmacis vlophoni veneni quod omnium consensu chamæleo cēsetur, meminit, adiecta nota ἐλόφονον ἰξιόεν, quasi viscosum, dixit, quod idem erat atque ἰξίαν dicere. Non est igitur idem chamæleo & ἰξίας: hoc speciei, illud generis rationem habet. Ac cum chamæleonem veteres in duo genera distinxerint, albū & nigrum, & videatur Dioscorides ἰξίαν speciē albi facere (quod tamen mirum est, cum album bibi posse constet, ἰξίαν vero lōge perniciosissimum esse venenum) attamen patet ex eorum dictis chamæleonem ixiam, multum esse differentis naturæ à chamæleone viscum non ferente. Nam qui viscum non fert, si albus quidem est, non est venenatus, quod Dioscorides, Galenus & Plinius eum propinent aduersus interaneorum animalia, hydropas & dysuriam: si vero niger est, venenatam quidem & lethiferam radicem habeat, authore Galeno, qui propterea suadet tantum ea foris vtendum esse aduersus scabiem, impetiginem & vitiliginem, sed longe varijs ab ixia modis nocentem, multumque diuersa symptomata inuehentem, & notas similiter differentes, & alia quoque remedia poscentem: testis Paulus Ægineta, qui seorsum de ixia deq; chamæleone scripsit, quod differant tum symptomatis, tum curatione. Ex eo enim iudicari potest Dioscor. in procemio libri sexti, venena in suas quæque classes digerentem, non temere chamæleonem & ixiam inter radices separatim recensuisse. Cæterum dicitur ἰξίας ἀπὸ τοῦ ἰξοῦ, hoc est, à visco, quasi viscaria planta. Namque visco redundat tam tenaci & pernicioso, vt non nisi interaneorum conglutinatu interitum adferre videatur. Nam, vt cecinit Nicander in Alexipharmacis,

——— stupet attonitus qui viscum exhausit, & ambo
In cæco obstructi conniuent ventre meatus
Potus atque cibi, flatus vbi carcere clausi
Dant strepitum, & circum spatiis voluuntur iniquis:
Horrisono veluti cœlum tonat omne fragore,
Aut celeres duris illisæ rupibus vndæ
Clamorē attollunt inter caua saxa, fremuntque:

Quo quidem in carmine ἰξίαν viscum Latine reddidimus Plinium sequuti: sic enim ab eo multis in locis dicitur, qui è Græcis authoribus omnia fere conuertens, ad viscum remedia attulit quæ Græci omnes aduersus ixiam. Nec tamen visci nomine apud eum intelligi debet id quod aucupes in captandis auibus vsurpant, sed quod veteres ἰξίαν vocasse diximus. Siquidem viscum illud aucupatorium vt nemo inter venena numerauit, sic nullus est qui ixiam non scripserit venenum esse. Attamen magna vtriusque similitudine effectum est, vt Plinius ἰξίας viscum redderet. Nam sicuti viscum cuiusque rei cui hæserit tenax est, ita si deuoretur ἰξίαν, omnia glutinat interanea, omnesq; contrahit & colligat excrementorum exitus. Miror tamen Plinium maluisse viscum quā ixiam dicere, cum nec ipse à Græcis vocibus tātopere abhorreat, nec Scribonius Largus eo antiquior libris suis ixiæ nomen inserere dubitarit.

Ἴξις. dictio eſt Hippocratis propria. ſignificat autem magna ex parte εὐθυωρίαν, id eſt, rectum tramitem, vt annotauit Gal. interdum vero φορὰν id eſt, lationem, καὶ ἄφιξιν. Verum rectitudo ipſa, inquit Gal. comment. 3. in lib. de fracturis, non per longitudinem modo corporis, ſed per latitudinem etiam intelligitur, vt quæ non aliud ſit quã directio quædam meatuum per quos humorum deductiones commode fieri poſſunt. Eos autem non vnius generis natura fecit, ſed multiformes, alios ſecundum longitudinem, alios ſecundum latitudinem corporis, alios vero ab anterioribus ad poſteriora tendentes.

» Sed præter eam ſignificationem τὸ κατ' ἴξιν vſurpatum legitur ad perpendiculum, vt l. 3. περὶ ἀγμῶν, βάλλεται μὲν οὖν χρὴ τὸ ὀθόνιον κατὰ τὴν ἴξιν τοῦ ἕλκεος, quo loco reprehendit Hippocrates ſuæ tempeſtatis chirurgos qui faſcias iniiciebant hinc inde, ἔνθεν καὶ ἔνθεν, quæ voces Galeno viſæ ſunt proprie ad indicandam rationem adhibendi laminam plumbeam, non hinc inde, ſed ad perpendiculum ſuper tumore; Laudantur autem perpetuo ab Hippoc. quæcumque feruntur κατ' ἴξιν, ſiquidem tum natura duce, καὶ τῆς ἐκκρίσεως λόγῳ feruntur, atque id longo vſu medendi expertum, & ab Hipp. comprobatum, ac velut auguſtiſſima lege ſancitum, cũ ait κατ' ἴξιν, καὶ πλευρέων ὀδύνη, καὶ ὑποχονδρίων συντάσιες, καὶ σπληνὸς ἐπάρσιες, καὶ ἐκ ῥινῶν ῥύσιες: Sic lib. 2. & 6. Epidem. pleuritico vena ſecatur κατ' ἴξιν, abceſſus naſcitur in crure κατ' ἴξιν; in phlegmone ſyſtrophica hepatis hemorragia cietur κατ' ἴξιν, abceſſus naſcitur & erumpit κατ' ἴξιν; & 6. Epid. herophonti lien intumuit, inde bubo ſiniſter, mox in crure κατ' ἴξιν facto abceſſu præter ſpem conualuit, & hiſtor. 9. 3. Epid. in heropyto crebra fuit viciſſitudo ſurditatis & doloris in Iſchio dextro; atque ita comparatum fuit, & res tulit, vt febris ingraueſceret cum ſurditate, quoties dolor Iſchii quieſcebat; ipſa vero miteſceret cum Iſchii dolor vrgeret, ex illis conſtat liquido, omnia quæ inferne ſurſum, aut ſuperne deorſum feruntur κατ' ἴξιν, eo viam affectare vbi conſiſtunt, aut vnde exitum habent, ſiquidem natura duce καὶ τῆς ἐκκρίσεως λόγῳ ferantur non autem orgaſmo; conſtat ex illis quoque in eiuſmodi rebus imitandam naturam, ſiquidem ait præceptor ἀκτέα ᾗ ῥέπει, ducendum quâ vergunt: ſicut autem laudantur quæ fiunt κατ' ἴξιν, ſic damnantur quæ ἀνάπαλιν, id eſt è diuerſo feruntur, ita in Coacis inquit τὸ ἀνάπαλιν αἱμοῤῥαγέειν πονηρὸν, vt in liene magno è dextris, ſunt enim vt dextra dextris, ſic ſiniſtra ſiniſtris ὁμόφυλα, καὶ συμπρόσφυτα id eſt conſocialia inquit Hippocr. eſtque maior vis poſita in forti contentione naturæ, & partis obſeſſæ ad faciendum & ad propulſandum κατ' ἴξιν, quam in venarum ductu & ſitu.

Ἰξός. viſcum. optimum eſt recens, intus porraceum, extra fuluum, quod aſperi nihil aut furfuroſi conceperit. fit acinis in quercu naſcentibus buxeo fruticis folio. Contuſum acinum lauãt, & poſtea in aqua decoquunt. Sunt qui commanducando ipſum efficiant. Gignitur quoque in malo, pyro & plæriſque alijs arboribus. quinetiam inuenitur in quorundam fruticum radicibus. Emollit, diſcutit, extrahit. Ex plurima aerea & aquea calida pauciſſima terrena ſubſtantia conſtat.

» Gignitur quoque viſcum in alijs pleriſque arboribus, veluti pyro, malo, cerro, terebintho, ilice, pruno, caſtanea, ſorbo, larice, abiete, pino, ac ipſa quoque olea, ſaltem in Palæſtinæ regione, ſi quibuſdam fides habetur qui eo loco viſcũ in olea rubentibus baccis, naſci retulerunt. Cæterum quamuis Theophraſt. ipſumque ſequutus Plin. viſcum naſci prodiderint ex ipſius acinorum ſemine per aluos reddito, turdorũ palumborum cęterarumque id genus auicularum, poſtquam acinorum, baccarumue pulpam intra ſuos ventriculos concoxere; verior nihilominus videtur eruditiſſimi Scalligeri ſententia, quiquidem in exotericis aduerſus Cardanum exercitationibus eundem fruticem ſponte naturæ potius ex aliqua arborum quibus innaſcatur portione, ſeu potius ex ipſarum arborum vitali excremento gigni retulit: haud ſecus atque belluarum cornua ex ipſorum oſſium internis primordijs pullulare conſueuerunt, eoque reſpiciẽs Poeta quidam viſcum quercus ſudorẽ eſſe prodidit: Emollit autem viſcum diſcutit, extrahit, ex plurima aerea, & aquea calida pauciſſima terrena ſubſtantia conſtans.

Ἰξύη ἡ

Ἰξὺς. lumbi, ilia. Sed tamen de huius nominis ſignificatione ambigitur. alij, vt ait Gal. intellexerunt τὰ τῶν λαγόνων ὀστᾶ, hoc eſt, lumborum oſſa: alij vero τὸ ὑπεράνω αὐτῶν, hoc eſt, partem eis ſuperiorem. Galenus vero in eius nominis explicatione dubius eſt. Nam ex Homero quidem ſcribit videri ſibi eam partem deſignari quæ inter thoracis & ilium oſſa media eſt, ex Hippocrate vero in lib. de fracturis, eo nomine ipſa ilium oſſa intelligi.

Ἴον. late patet hoc nomen, deque multis floribus dicitur. ſignificat ſæpe violam non omnem quidem, ſed præſertim nigram & purpuream, ad hęc flores omnes iaſminos, calathianam, & quam Græci φλόγα. Plinius flammeam vocat, pluresque alios qui figura, quantitate, foliorum poſitura, aliaque eiuſcemodi ratione aliqua proprie dictis violis ſimiles ſunt. Sed ἴον μέλαν proprie veteres vſurparunt pro viola purpurea quam Latini vocant. quod folium habet minus quam hedera, tenuius & nigrius, nec multo diſſimile. cui cauliculus à radice medius prodit, in quo floſculus ſuauiſſime olens, purpureus. Opacis & aſperis naſcitur. Aqueã & ſubfrigidam ſubſtantiã poſſidet.

Ἴονθος. varus. Eſt tumor paruus & durus in faciei cute: gignitur ex craſſo ſucco, nullius ſeroſæ tenuitatis participe: eam ob rem pruriginoſus non eſt, neque ad ſcalpendum inuitat. Ex ijs quæ ſcribuntur à Paulo lib. 3. c. 25. apparet duplex eſſe vari genus: vnum duriorem & veluti calloſum, alterum vero minus durum. Aetius ſcribit ἴονθον alio nomine ἄκνην vocari.

Cur vero eiuſmodi tubercula in facie maxime oriri ſoleãt quærit Ariſtoteles ſect. 36. probl. 3. an quia (inquit) locus ille rarus atque humidus eſt vt ex pilorum eruptione & ſentiendi potentia patet? eſt autem ἴονθος vt definit ὥσπερ ἐξάνθημα ὑγρότητος τινος ἀπέπτου, id eſt humoris cuiuſdam incocti efflorescentia & eruptio; ἴονθους vero Græci appellant inquit Rhodig. l. 24. quoniam inſtar ὄνθου id eſt fimi, faciei dehoneſtamento ſint, vel vt ſentiunt alij, quoniam in ætatis flore, qui Græcis ἄνθος vocatur, protuberare incipiunt: Sed & ἴονθος primus pilorum exortus ſeu lanugo dicitur, & ἴονθους, id eſt, varos Græci ἀκμὰς vocarunt teſte Aetio lib. 8. cap. 13. quoniam circa ætatis florem erumpere ſolent, quanquam loco

Aetij citato ἄκνας legunt nonnulli; Hermolao ſuis in Plinium gloſſematis ἀκμὰς legente: ex Rhodigino inſuper loco citato hoc adnotare operæpretium eſt, Siculos conſueuiſſe ἰόνθυς, qui ſeſe in naſo oſtentant, ψεύςας appellare, id eſt vanos mendaceſque, quia id genus homines per ea naturæ indicia plane ſignificarentur.

Ἰόντα ὑποχωρήματα. euntia excrementa dicuntur Hippocr. aphor. 21. lib. 4. quæ vel per totum morbum, vel longum ipſius tempus deijciuntur, quæ enim aliquo tantum tempore prodeunt non ἰόντα, ſed ἐπιφανέντα, id eſt, ſuperuenientia, aut ἐλθόντα, id eſt, deiecta dicerentur vt ait Gal. in commentario.

Ἰὸς. rubigo cuiuſque metalli, vt apud Dioſcoridem ἰὸς σιδήρου, rubigo ferri, ferrugo Plinio.

Ἰὸς. ærugo ſiue æruca. Eſt ſuccus concretus ex liquore cum ~~æris metallo~~ miſto. Duplex autem ærugo eſt, natiua & factitia. Natiuam Dioſcorides ſcribit in metallis ærarijs gigni duobus modis. Aut enim ex lapidibus quibuſdam nonnihil æris habentibus eﬄoreſcit & abraditur (ex quo ἰὸν ξυστὸν, id eſt æruginem raſilem, Græci appellant) pauca quidem illa, ſed optima: aut ex ſpecu quodam deſtillat per caniculæ ardores, copioſa & grati coloris, ſed vitioſa, quod lapides multos collegerit. Eſt & tertia natiuæ æruginis differentia, foſſilis videlicet quam à ſimilitudine vermium σκωληκίαν Græci, hoc eſt vermicularem, quod in vermiculorum ſpeciem ſe contrahat, appellant, quam Dioſcorides in medicina cæteris prætulit. Factitiæ autem æruginis tria ſimiliter genera ſunt. aut enim abraditur ab ære, quæ ἰὸς ξυστὸς, hoc eſt ærugo raſilis, vocatur: idque pluribus modis quos deſcribit Dioſcorides, aut in vermes formatur, eodem quo ille etiam recenſet modo; aut in mortario æreo efficitur veteri ex vrina, quam aliqui chryſocollam ab effectu nuncupant, quod aurifices ea ſola aurum cum auro conglutinent. Ærugini ſuus eſt color in cæruleo ſubcandidus, ſapor acris, facultas adurens, digerens, liquans non teneram modo, ſed etiam duram carnem. Carnem ſuperexcreſcẽtem minuit, erodit, ſiccat & adſtringit, eaque omnia vehementiſſimè agit non vſta, mitius autem ſi vratur. Ad emplaſtra conuenit maxime, in aceto quam acerrimo diebus pluſculis macerata & poſtea in læuorem redacta.

Cæterum ἀπὸ τοῦ ἰοῦ fit ἰώδης, æruginoſus. quo nomine medici ſpeciem vnam bilis acerrimæ, erodentis & maligniſſimæ deſignant, quam Galenus mediam ſtatuit inter bilioſum humorem & atrum, & fieri, cum flaua bilis ſupra modum exaſſatur; nondum tamen in atram conuerſa eſt. Eius indicium eſt viridis color, ſicut niger vel atræ bilis, vel ſanguinis aliquo in loco peruſti. Eam ipſe Galenus ſpecie talem eſſe prodidit, ac ſi quis optimam æruginem aqua perfunderet ad defruti craſſitiem.

Ἰκωώδης. confectionis cuiuſdam nomen eſt dolorem ſedantis apud Galen. 7. κατὰ τόπ. Eſt autem appellatio hæc Latina à Græcis medicis Romæ degentibus in vſum aſſumpta.

Ἰοσάκχαρ. Saccharum violaceum apud Actuarium de compoſition. medicam. ex violarum, ſucco & ſacchar. confectum, lentoſque ait humores expurgare, ac bilis acrimoniam obtundere.

Ἰουδαϊκὸς λίθος. Iudaicus lapis. Eſt lapis glandis effigie, candidus, ſcita admodum configuratione, à cuius obtuſiore parte ad acutiorem procedunt eminentes lineæ æqualiter inter ſe diſtantes, quaſi de induſtria detornatæ. Sic dictus eſt quia in Iudæa naſcitur: qua de cauſa etiam Syriacus vocatur ab Aetio. Idem à ſimilitudine τηκόλιθος atque οὐρήσιος, quia comminuat calculos, atque per vrinam facile eﬄuat.

Ἰουδαίου ἔμπλαστρος. emplaſtrum eſt quo nomine obſeruaui duo vocari: vnum cuius mentionem facit Cor. Celſus lib. 5. cap. 19. quod dicit fracto capiti accommodatum eſſe: alterum quod deſcribitur ab Aetio lib. 15. repurgans carnemque gignens.

Ἴουλος. iulus. Id dicitur quod in auellana nuce coryloue compactili callo racematim cohæret, & veluti prælongus vermis ſingulari pediculo penſile nititur.

Vt ſcribit Theophr. 3. de hiſtor. plant. c. 7. vbi plura leges.

Dicuntur etiam ἴουλοι, vt ſcribit Ruffus, αἱ παρὰ τοὺς κροτάφους τῶν τριχῶν ἐκφύσεις: hoc eſt, pilorum circum tempora exortus. quanquam non eos modo pilos, ſed qui in mento etiam lanuginis inſtar primi erumpunt, eo nomine plærique intelligant.

Ἰπνίτης ἄρτος. vide ἄρτος.

Ἶπος. ἡ πίσις. apud Hippocratem ἐν τῷ μοχλικῷ. id eſt, potio.

Sed pro ἡ πόσις exiſtimo legendum ἴπωσις preſſio ſeu preſſura; aliàs pro muſcipula reperitur vſurpatum ἶπος, nec non pro inſtrumento quodam fullonum & tortorum.

Ἱππάκη. Hippace: Caſeus dicitur equinus, eratque Scytharum familiaris cibus de quo egit Hippoc. libr. de aere aq. & loc. itemque 4. de morb. nec non & illius coætaneus Herodotus hiſtor. ſuæ li. 4. Damaſcenus apud Stobæum victum γαλακτοφάγοις, hoc eſt Scythis, equarum tantum lacte conſtitiſſe ſcribit vnde caſeos efficerent, vt ita eo tum potu, tum cibo vterentur: Theophr. lib. 9. hiſtor. plant. cap. 13. Scythas Hippaces cibo narrat famem ſolitos depellere, vti & ſitim radice Scythica ſeu glicirriza retenta in ore, ita vt ſolis iſtis in duodenos dies ſeſe ſuſtentarent; Sed Plin. lib. 25. cap. 8. Theophraſti mentem non ſatis aſſequutus, locum iſtum ita peruertit, vt hippacem ſiue hippicem apud Scythas herbam eſſe voluerit, quæ non in hominibus modo, ſed & in equis eundem illum præſtaret effectum, atque illius exemplo in eumdem raptus errorem Gaza hippacem Theophraſti, herbam equeſtrem interpretatus eſt: huius autem hippaces conficiendæ Hippocr. loco citato rationem dedit his verbis; Lac Scythæ vaſis ligneis inijciẽtes conquaſſant, quaſſatum ſpumeſcit atque diſſeparatur, & id quod ſuperficiei ſupernatat butyrum appellant, veluti leue quoddam, Quod autem infra ſubſidet graue ſegregantes, exſiccant, & poſtquam concreuerit hippacem vocant: non deſunt autem qui hippacem equinum coagulum appellarint, vt author eſt Dioſcor. lib. 2. c. 80.

Ἱππική. herba eſſe Plinio videtur lib. 25. cap. 8. quam in ore habentes famem ſitimque non ſentire, & ob id Scythas illâ, etiam in duodenos dies durare in fame, ſitique ait: an vero hippice Plinij eadem ſit cum ea cuius meminit Theophr. lib. 9. cap. 13. vt ſupra diximus, & vt crediſiſſe videntur Hermolaus & Gaza; an vero caſeus equinus, ſicut Turnebus ſuis annotationibus in librum

Theophrasti de odoribus in eo Plinium reprehendens existimauit haud dicere facile est: Ruellius contendit nō radicem aut herbam, sed equinum caseum ea voce designari, quam tamen ἱππάκην quidam scribunt, vide ἱππάκη.

Ἵππο. vox plantis multis præposita inuenitur, vt quando hippoglosson dicimus, hippolapathon, hipposelinon, hippomanes, hippomarathrum, hippophaes, aliáque eiusmodi plurima, nō quod eiusmodi res aliquid equis conueniens in sese habeant, vel necessarium, vt credidisse videtur Gaza qui hipposelinon equapium interpretatus est, vt & Plin. lib. 20. cap. 12. hippophyen & hippophæstum inde nomen habere voluit quod equorum naturæ accommodatæ esse videantur: Sed eiusmodi plantæ sic vocantur, quod grandes sint, atque suis congeneribus comparatæ eas longo interuallo superent; ab equo eiusque magnitudine, suæ quoque altitudinis ac proceritatis nomen trahentes: atque hanc Græcorum vocem (hippo) proceriorem habitum & maiorem altitudinem significare satis innuere videtur Æschylus in Tragœdijs, qui ad augendam rerum, & carminis sui maiestatem hippaetos, hippalectryonas, aliaque eiusmodi multa finxit, grandes aquilas grandesque Gallos hîc vocibus significans, & Aristophanes similiter in ranis ῥήματα ἱππόκρημνα, verba rupium modo grandia vocauit, & ῥήματα ἱπποβάμονα, id est, voces equestres & ideo grandes, ob id scilicet quod qui vehuntur equis altius se à terra extollunt. Eodem sensu videntur Galli vsurpare, *parler à cheual.*

Ἱππογλώσσιον. frutex est qui alio nomine laurus Alexandrina aut Idæa dicitur.

Ἱππόγλωσσον. frutex est paruus, folia habens figura myrti syluestris & gracilioris, coma spinosa, & in ijs ceu ligulas, folio paruo de folijs exeunte.

Ἱππολάπαθον. species est oleris, folijs valde magnis in paludibus (vt ait Dioscorides) nascens. easdem habet vires cum rumice.

Ἱππολάπαθον. quasi grande lapathum vide supra ἵππο præponi solitum à Græcis, vbi rei altitudinem significare volunt.

Ἱπποδαμάντιος οἶνος. vide οἶνος vbi ordine Alphabetico insigniores vinorum differentiæ explicantur.

Ἱππομανὲς. frutex est alio nomine ἀπόκυνον & κυνοκράμβη dictus, equis præsertim si eo vescantur, lethalis, de quo Theocritus ἐν τῇ φαρμακευτρίᾳ ita cecinit:

Ἱππομανὲς φυτόν ἐστι παρ' Ἀρκάσι· τῷ δ' ἐπὶ πᾶσαι
Καὶ πῶλοι μαίνονται ἀν' ὤρεα, καὶ θοαὶ ἵπποι

Sunt vero qui existiment virus quoque defluens ab equarum inguinibus, quo tempore amoris insania concitantur, eo nomine vocari. quæ quidem fuit Virgilij sententia lib. 3. Georg.

Hinc demum hippomanes, vero quod nomine dicunt.
Pastores, lentum distillat ab inguine virus.

Alij vero ἱππομανὲς intelligunt non eum modo, quem equæ amore furentes emittunt è genitalibus locis humorem, sicut scripsit Aristoteles lib. 6. capit. 18. de histor. animal. sed aliquid etiam quod narratur fronti nascentis pulli inhærere, minus carica parua, specie latiusculum, orbiculatum, nigrum, quod equæ postea perlambentes abstergentesque abrodunt. Id carunculam esse quidam scripserunt, nullius quidem in medicina vsus, ad incantamenta autē & amatoria expetitā. Vt 6. de histor. animal. c. 22. & 18. Aristoteles docuit, Quod & Virgilium innuisse legimus cum ait 3. Georg.

Quæritur & nascentis equi, &c.
Atque subdit,
Quod sæpe malæ legere nouercæ,
Miscueruntque herbas & non innoxia verba.

Ælianus etiam πώλιον dicit ait. Vocem autem ἱππομανεῖν ab equa translatam fuisse pro conuitio in mulieres libidinosas, ἀκολάστως πρὸς τὸ ἀφροδισιάζεσθαι docuit Aristoteles 6. de hist. animal. c. 18.

Ἱππομάραθρον. fœniculum syluestre, satiuo grandius, semen ferens vt canchry, radice odorata. Constat à magnitudine sic appellatum esse.

Hæc eadem herba diuisa voce ἵππειον μάραθρον vocatur à Nicandro in Theriacis, id est, fœniculum equinum.

Ἵππος. est oculorum affectio, sed insita & naturalis, per quam nunquam illi conquiescunt, sed tremule subinde nictant, semper instabiles. hanc oculorum affectionem Galen. comment. 1. εἰς τὸ προγνωστικὸν comparat stridori dentium naturali & congenito, patetq; ex eo non esse morbū, præsertim cum nemo medicorum eius meminerit.

Quod si in morbis talis oculorum motus & instabilitas superuenerit, non iam ἵππον sed ὀφθαλμοὺς ἐναιωρευμένους appellat Hippocr. ἵππον autem nictationē perpetuam Philarcus appellauit quam Plin. lib. 7. cap. 2. equi effigiem interpretatur, dum ait, habere quosdam in oculis equi effigiem, sed deceptum arbitror Plinium nomine τοῦ ἵππου, quæ vox & equum animal, & ingenitum oculi vitium nunc explicatum significat. ἵππος etiam Hesychio de hominis pudendo dicitur.

Ἱπποσέλινον. olus atrum. Est apium multo maius hortensi apio cum caule tum folijs. Natura illi myrrhæ similis est, ideoque à quibusdam σμύρνιον dictum est.

Equapium vertit Gaza, sic vero appellatur vel ob magnitudinem, vel propter equorum stranguriam. Vide Theophr. histor. plant. lib. 7. c. 6. & Dioscor. lib. 3. cap. 76. vide & supra pro vocis origine in dictione (hippo) præponi solita à Græcis in quibusdam quorum magnitudinem significare volunt.

Ἵππουρις. equisetum. herba est cui cauliculi inanes, geniculati in se fracti, rubescentes, scabri, & iuncea circa eos folia, crebra, exilia. Attollitur in sublime, vicinos arborum caudices scandens, obuolutumque dependet, comis multis nigris, vt equorum cauda, à qua similitudine caudam equinam vulgo appellant. Radicem habet lignosam & duram. Altera ἵππουρις est caule recto, cubitali, inani, comis per interualla breuioribus, candidioribus & mollioribus. Adstringit, & valenter sineque morsu deficcat.

Ἵππουρις. etiam apud Hippocr. 7. Epid. significare videtur diuturnam quamdam in inguina & partes genitales fluxionem, aut imbecillitatem ex perpetua in equo insessione.

Ἱπποφαὲς. frutex est quo vtuntur fullones concinnandis vestibus. dicitur alio nomine ἱπποφαὲς atque ἱππόφυες. Vocatum est etiam à quibusdam eo nomine τὸ ἱππόφαιστον. Romani lappaginem & lappulam dixerunt.

Plinius etiam hippophyes nominat scribens eam herbam accommodatam esse debere naturæ equorum, atque inde nomē accepisse, sed in origine vocis fallitur vt supra annotauimus in dictio-

» ne (hippo) præponi ſolita à Græcis in quibuſ-
» dam quorum altitudinem atque magnitudinem
» ſignificare volunt.

Ἱπποφεως. ſic dicitur τὸ ἱπποφαὲς: præterea carduus & τὸ σύζον, vt annotat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ἱππώνη. nomen eſt malagmatis cuius Philagrius author perhibetur. Deſcriptio habetur apud Aetium lib. 12.

Ἶρις. iris: herba eſt folia ferens gladioli, ſed maiora, latiora, pinguiora. flores in ſummitate cuiuſque caulis æqualibus inter ſe ſpatijs diſtant, incurui, varij. ſiquidem candidi, pallentes, lutei, purpurei aut cærulei conſpiciuntur: qua diuerſi coloris ſpecie, quædam cæleſtis arcus imago in cauo calyculi ſinu repræſentatur. Radices ſubiacent geniculatæ, ſolidæ, odoratæ: quæ fruſtatim diſſectæ in vmbra ſiccantur, & traiectæ lino reconduntur. Melior eſt Illyrica & Macedonica, præſertim quæ mutila fere & denſa conſtat radice, frangenti contumax, ſubrufo colore, guſtu amaro, odore per quam grato & ſyncero, ita vt nullum prorſus ſitum redoleat: quæ dum tunditur, ſternutamenta mouet. Duo in vniuerſum iridis genera produntur, ſatiua & ſylueſtris. Illa cultu vegetior grandiorque euadit, at viribus imbecillior: hæc, duorum eſt generum: altera ſatiuæ & vulgari ſimilis, folijs tamen, flore, caule radiceque paulo minoribus: altera, folijs gladioli longioribus, radice tenui, lignoſa, geniculata, ſubrufa, inodoraque, caule breui, flore cæteris longe minori, odore Armeniaci mali. Iris excalfacit ordine ſecundo completo, vel tertio inchoante, & pariter ſiccat. Officinis ſuam appellationem retinuit. herbarij cœleſte lilium malunt vocare. rura noſtra partim flammam, partim glaiutum, quaſi dicas gladiolum, quod folium in gladij ſpeciem mucronatim exeat.

Ἶρις. dicitur circulus pupillam ambiens, inter eam & album oculi medius, quo vniuerſæ oculi tunicæ inter ſe committuntur. Inditum nomen ab arcus cœleſtis ſimilitudine. dicitur aliter στεφάνη καὶ στέφανος. vide στεφάνη. Huius partes quæ pupillæ proximæ ſunt nigræ, πτεσαὶ dicuntur: circulus vero qui candido proximus eſt, ἅλως.

Ἶρις. nomen eſt paſtilli croco, myrrha & alumine conſtantis, vt refert Aetius ex Herodoto lib. 5. cap. 129.

Ἶρις. etiam gemmæ nomen quæ non eſt aliud quam cryſtallus candida, lympida, ſexangula, quæ expoſita ſolis radijs per rimam aut alter ſubeuntibus, angulorũ repercuſſu arcus cœleſtis ſpeciem in proximis parietibus imprimit. Sed & ipſa in ſe arcus ipſius imaginem habere videtur in vno altero ſui angulo, ſi luci obuerſa conſpiciatur.

Ἶρις ἄγριος: dicitur à quibuſdam τὸ ἀκόνιτον, vt ſcribit Aetius lib. 13. c. de aconito.

Ἰσάλην, διφθέραν, δέρμα. id eſt, pellem, corium. Ita apud Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις: apud Erotianum rectius ἰξάλην. nam ἰξάλη ſiue (vt Euſtath. mauult) ἰξαλῆ dicitur ἰξάλης αἰγὸς δέρμα, pellis capri ad inituram apti, ſeu (vt Erot. exponit) τελείου, adulti.

Ἰσάτις. glaſtum. herba eſt fruticoſa, duûm fere cubitorum & ampliorem caulem gerẽs: folia plantagini ſimilia, ſed pinguiora nigrioraque. Verum ea quidem ἰσάτις ſatiua eſt, qua infectores lanarum vtuntur, vt cœruleum inducant colorem. Sylueſtris non multum ab ea diſſimilis eſt, ſed folia habet maiora lactucaceis, caules tenuiores, multifidos, quadamtenus rubentes, è quorum cacuminibus folliculi numeroſi, linguæ ſpeciem repræſentantes dependent, in quibus ſemen: flore præterea gracili, luteo. Ambæ vires eaſdem habent. Illita folia tumores omnes diſcutiũt, cruenta vulnera glutinant, ſanguinis profluuia ſiſtunt, ignem ſacrum, phagedænas, putreſcentia vlcera & quæ ſerpunt, ſanant. Galli guadum vel gualdum appellant.

Hinc Galeno ἰσατώδης dicitur, id eſt fuſca, ſeu «
quæ iſatim ſiue Glaſtum colore ſuo refert, Gal. «
enim τὴν φαιὰν χολὴν tradit vocari ἰσατώδη. «

Ἰσηνύσαι. ἰσάζουσαι, μεσήλικες ἐοῦσαι, hoc eſt, æquales mediæ ætatis, apud Hippocr.

Ἰσθμός. τὸ μεταξὺ τοῦ στόματός τε καὶ τοῦ στομάχου μόριον. vt ait Galenus, hoc eſt, pars inter os & gulam media. Sic autem dicta eſt per metaphoram, quod iſthmus proprie ſignificet anguſtum quendam terræ tractum inter duo maria. Idem in li. de muſculorum diſſectione ἰσθμὸν vocari dicit præuium quendam locum, gulæ gutturique communem, in quem vtriuſque oſculum aſcendit, nominiſque rationem aſſignat, quod is anguſtus oblonguſque ſit. Sic idem erunt, ἰσθμὸς καὶ ἡ φάρυγξ, quam Galen. interpretatur τὴν προκειμένην εὐρυχωρίαν στομάχου τε καὶ λάρυγγος: hoc eſt, quæ inter ſtomachum & laryngem interiacet latitudinem.

Ἴσικος. iſicium. Eſt edulij genus ex carne diligenter intrita & minutiſſime inciſa, quod nunc per ſe, nunc reticulo aut omento circundatũ, alijs etiam iunctis rebus & aromatibus aliquando, in ſartagine cum adipe aut oleo butyroue frigebatur. fiebat ex diuerſa materia, ſicut Apicius docet lib. 2. cap. 1. Verum ægre id genus carnis concoquitur, quod ſua leuitate fluitet in ventriculo, vt habetur apud Alex. Aphrodiſ. probl. 22. lib. 1. Author eſt Macrob. libr. 7. Saturnal. iſicium dici, quod ab inſectione inſicium dictum erat: amiſſione enim litteræ, poſtea quod nunc habet nomen obtinuiſſe. Gaza tamen apud Alex. inſicium vertit. Videntur autem & Græci ex Latino nomine ſuum feciſſe.

Cum nonniſi apud recentiores hoc vocabu- «
lum inueniatur, Aphrodiſeum, Trallian. & Athe- «
neum lib. 9. atque adeo peregrinum eſſe vocabu- «
lum ex eo patet, quod ibi dicat quidã ſeſe propter «
Vlpianum ὀνοματοθήραν vereri vti eo vocabulo. «
Ex iſiciorum autem generibus ſunt ſalciciæ no- «
ſtræ non multum nomine differentes; Erat quo- «
que ijs ſimile pharmacũ adeo Imperatori Adria- «
no charum, quod ex Phaſiano ſumine perna & «
cruſtulo compoſitum fuiſſe narrat Spartianus; «
horum quoque ſimilitudinem quamdam refe- «
runt botargæ quorum inuentorem extitiſſe He- «
liogabalum meminit Lampridius. «

Ἴσιον. herba eſt, ſed quæ ſit incertum eſt, niſi quod Aetius lib. 12. capite de medicamentis purgantibus ad arthritidem interpretatur ἴσιον chamæleonta nigrum.

Ἶσις. eſt emplaſtrum ad cruenta vulnera efficax, præſertim capitis, ad glutinandum, carnem inducendum, purgandum, & reliqua multa, vt habetur apud Aetium lib. 15. quo loco deſcriptionem eius habet, & dicit à quibuſdam referri ad Hermonem ſacerdotem, & appellari Hermonis viride. Habetur & apud Scribonium Largum cap. 206. (ſed viride Glyconis nominat) diuerſa quidem ratione compoſitum quam ſit ab Aetio & Paulo, ſed magna ex parte ijſdem medicamentis conſtans. Eſt & ἶσις alterum emplaſtrũ quod Epigono

inſcribitur apud Aetium eodem loco. Eſt igitur huius nominis emplaſtrum triplex, ἶσις Γλύκωνος, ἶσις Ἑρμωνος, ἶσις Ἐπηγόνου.

» Priori quod ad hermionem refertur omnino ſimile, niſi quod præterea radicem dracunculi recipit; Eius habetur etiam deſcriptio apud Paulum lib. 7. cap. 17. apud Galen. 2. κτ γένη. c. 2. habetur etiam emplaſtrum dictum iſis Epigoni, ſed diuerſa deſcriptione; & lib. 4. eiuſdem operis c. 13. habetur ἶσις cephalica ad curatu difficilia vlcera & ad cruenta; Lib. 5. eiuſdem operis cap. 2. habetur etiam alia ἶσις Epigoni, de aliis etiam eiuſdem nominis emplaſtris, vide cap. 3. libr. 5. κτ γένη.

Ἰσκαι. ſunt ſpongioſa quædam corpora in quercubus & corylis naſcentia, quibus eſcharotica vis ineſt, & vtuntur barbari vice cauterij. Author Paulus lib. 6. cap. 49.

» Sed & Trallian. ἴσκας à barbaris vocatas ait, qua voce vetus interpres ſignificari ait cauteria quæ eſcæ ab edendo & conſumendo dicuntur, Trallianus enim Latinas voces, & ſi Græcis abundat, nimis ambitioſe interim vſurpat, vt & libro eodem φαινέντατον αὐτὶ τοῦ ψυχειδέντος.

Ἰσόθεον. eſt collyrium διάφμυγον ad multa vtile, cuius variæ reperiuntur deſcriptiones: vna habetur apud Aetium lib. 7. qui ipſum alio nomine ἰσόφωτον ſcribit appellari: altera apud Paulum libr. 7. multum & materia & ponderibus differens ab ea quæ Aetij eſt, quam ipſe μαλαβάθρινον appellat, propterea quod malabathri portionem recipiat.

Eſt & ἰσόθεος antidoti nomen quæ deſcribitur apud Galenum libr. 7. τῶ κτ τόπους, ex Andromacho.

Eſt & ἰσόθεος nomen βηχικοῦ φαρμάκου, cuius deſcriptio eſt apud Aet. lib. 8.

Eſt etiam ἰσόθεος nomen κωλικῆς ἀντιδότου, quæ ad Nicoſtratum refertur, & deſcribitur ab Aetio capite περὶ αὐτιδότων ἀνωδύνων κωλικῶν.

Eſt & ἰσόθεον vnguentum ἰσχιαδικὸν, hoc eſt, ad coxendicis dolorem efficax. deſcriptio habetur apud Aetium lib. 12. cap. 5.

Ἰσοετὴς. teſte Plinio lib. 25. c. 13. dicitur à quibuſdam aeizoon ſeu ſemperuiuum minus, proculdubio quod per totum annum ſit ſui ſimile, hoc eſt virens, vnde tam Græcis quam Latinis nomen habet.

Ἰσοκιννάμωμον. cognominant mangones caſiã quamdam teſte Plin. 12. cap. 20. forſan quod Cinnamomo æquippolleat, ſcribit enim Dioſcor. lib. 1. cap. 12. caſiam duplo pondere medicamentis mixtam, Cinnamomi vicem ſupplere ſi ipſum deſit.

Ἰσοκράτης οἶνος. vinum pariter ſeu æqualiter temperatum ὁ ἴσως κεκραμένος; hac vtitur voce Hippoc. lib. 2. de morbis: vide οἶνος. Vbi vinorum inſignes quædam differentiæ explicantur.

Ἰσόπυρον. eſt herba in cuius ſummo cacumine capitula ſunt tenuia, plena ſeminis exigui, quæ guſtu melanthium ſapiunt, folia velut aniſi: aliqui vocant φασίολον, quoniam in ſummo caule folium eius in modum pampinorum phaſioli torquetur. Spiſſandi & cohibendi naturam habet, valetque in primis ad vitia pectoris.

» Dioſcor. lib. 4. cap. 121. & Plin. lib. 27. cap. 11. & Galen. 6. de ſimplic. facult. illius meminêre, ſed nominis rationem nemo ex ipſis exponit.

Ἰσόῤῥοπον μόριον. membrum illud dicitur Hippocrati, quod forma eſt cylindro quam ſimillimum. voco autem cylindrum non quo pueri ludunt, ſed figuram eam quæ columnarum ſcapi præditi ſunt, cuius pars nulla in neutram partem magis propendet, vt annotat Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ἴσος. genere neutro. herba eſt cuius Theophraſtus duo genera deſcribit, vnum nigrum, flore & fructu nigro, alterum candidum, iiſdem ſcilicet candidis: quanquam & medio, inquit, colore fructus quandoque cernuntur, & flores in purpuram inclinantes, virgis & folio tenuioribus atque lenioribus. Itaque tria eius genera recte conſtitui poſſunt, an ſit idem cum τῷ ἰσῶ, non ſatis animaduerſum eſt.

Ἰσοσταθμος, eſt nomen βηχικοῦ φαρμάκου, cuius deſcriptio eſt apud Aetium lib. 8.

Ἰσόφωτον. vide ἰσόθεον.

Ἰσόχρυσον. collyrij nomen, quaſi dicas auro compar, ad multas oculorum affectiones. deſcribitur à Galeno lib. 4. τῶ κτ τόπους.

Ἱστορία. eſt ἡ τῶ πεπειραμένων πολλάκις κτ ταυτὰ διήγησις, hoc eſt, eorum quæ ſæpius iiſdem de rebus experta ſunt, enarratio, vt ait Galenus in libello de optima ſecta. Eſt autem vocabulum Empiricæ ſectæ proprium, de quo vide in dictione ἐμπειρία.

Nam quod aliquis obſeruauerat remedium, « αὐτοψία dicebatur; Ei autem qui ab altero obſer- « uatum didicerat ἱστορία. «

Ἰσχαιμον. medicamentum ſanguinem ſiſtens, paulo diuerſum eſt ἀπὸ τοῦ ἐναίμου. hoc enim non ſanguinem modo ſupprimit, ſed & inflammationem arcet: illud vero rationem tantum habet ſiſtendi ſanguinis. Huius cum aliquot formulæ deſcriptæ ſint apud Galenum lib. 5. τῶ κτ γένη, omnes conſtare reperias vrentibus cruſtamque inducentibus medicamentis.

Ἴσχαιμον. herbæ nomen eſt milio ſimilis, per terram ſerpentis, foliis aſperis & lanuginoſis. ſupprimit ſanguinem vndecunque ruentem, vnde & nomen habet. aliquid milium agreſte putant nominari.

Ἰσχαλέαι. ἰσχναὶ, hoc eſt tenues, apud Hippocr. Similiter ἰσχαλέον, tenue.

Ἰσχάς. carica, proprie dicitur ficus arida. quamuis aliquando ἰσχάδας tum recentes, tum veteres dici inuenias.

Apud antiquos ἰσχάς etiam de oleis ſiue oliuis " dicebatur. "

Ἰσχάς. etiam alio nomine dicitur à quibuſdam ἡ ἄμπελος herba, propterea quod radicis ſuæ extremum in ficus effigiem turbinatum habeat. dicitur & alio nomine ἀγριοστάφανος.

Ἴσχειν. συλλαμβάνειν. apud Hippocratem. hoc eſt, comprehendere.

Ἰσχιάς. eſt arthritis coxendicis. nomen habet à parte læſa. Os enim quod femoris caput excipit, ἰσχίον, id eſt coxa, appellatur. Species eſt arthritidis coxæ articulum occupantis. Antecedit & quaſi auſpicatur hoc malum aliquando quidem vicinorũ muſculorum dolor & maxime lumborum: aliquando vero ab ipſa iunctura initium fit affectionis. Iam vero quandoque etiam contingit vt vertebræ dolore fere ſublato, circa poplitem ſolum afflictio hæreat, aliis autem iuxta talum. quibuſdam vero totũ crus æqualiter dolore affligitur: multis item circa inguina dolor figitur, & tum quidem veſica ipſa moleſtiam tranſſumens, vrinæ difficultatem inducit, & tunc maxime totum crus à coxendicibus vſque ad calcaneum dolorem perfert, & non ſolum ſi ipſum crus moueatur conuulſiones infert, verum etiam ſi aliqua alia corporis pars agi-

tetur. Raro tumor ineſt conſpicuus, rarius calor aut rubor, quod malum intimas articuli partes occupet. Generant hanc affectionem multæ cruditates, venus immodica, deambulationes concitatiores, hæmorrhoides ſuppreſſæ, vomendi conſuetudo intermiſſa, & purgationes menſtruæ aut aliæ familiares excretiones impeditæ, neglectæque ſolitæ exercitationes.

Ἰσχιαδικός. dicitur qui eiuſmodi arthritide laborat, pro quo etiam reperitur ἰσχιακὸς apud Athen. lib. 14.

Ἰσχίον. aliquando ſignificat ligamentum ipſum quo femur coxendicis acetabulo colligatur, vt ſcribit Pollux: interdum vero ipſum articulum. Sed & ἰσχία dicuntur à quibuſdam partes carnoſæ ex vtroque ſacri oſſis latere, quæ & σκαφία à Græcis, à Latinis clunes, vt arbitror, appellantur.

Ἰσχίου ὀστοῦν. os coxendicis. Eſt apophyſis oſſis ſacri, ad coxendicis acetabulum vndique pertinens. Habet enim os ſacrum, vt ſcribit Galenus, tres ἀποφύσεις rectas, hanc quæ τῶν ἰσχίων, aliam quæ τῶν λαγόνων, tertiam quæ τῆς ἥβης dicitur: Ruffus tamen totum illud os ἰσχίον vocat, forte à primaria iſchij actione. Nec tamen dubium eſt os ſacrum diuerſis ſui partibus diuerſa etiam ſortitum eſſe nomina. Ea quidem parte qua femoris caput ei inſeritur, ἰσχίον vocatum eſt. Id quod Homerus etiam teſtatur Iliad. ε. hoc verſu:

Τῷ βάλεν Αἰνείαο κατ' ἰσχίον, ἔνθά τε μηρὸς
Ἰσχίῳ ἐνστρέφεται. κοτύλην δέ τε μιν καλέουσι.

Quo loco interpres ait, ἰσχίον τὸ ὑπὸ τὴν ὀσφὺν ὀστέον, εἰς ὃ ἔγκειται τὸ ἱερὸν ὀστοῦν. hoc eſt, iſchion appellant os quod infra lumbos eſt, cui incumbit os ſacrum. Suidas autem ſcribit, ἰσχίον, τὸ κοῖλον τοῦ γλουτοῦ, ἐν ᾧ ἡ κοτύλη στρέφεται. hoc eſt, iſchion vocari cauam partem femoris, in qua caput ipſius voluitur. De homine tantum dicitur authore Ariſtotele lib. 4. c. 10. de hiſt. animal. vbi habet: ἰσχία δ' ἔχει τῶν τετραπόδων οὐδέν: παρὰ τὸ ἴσχειν καθημένους, quod ſedentes ſuſtineat. Iulius Pollux appellat ἰσχία carnoſas poſt lumbos vtrinque eminentias, his verbis: ἰσχία μέν ἐστιν αἱ ἑκατέρωθεν μετὰ τὴν ὀσφὺν σαρκώδεις προβολαί. hoc eſt, iſchia quidem ſunt vtrinque poſt lumbos carnoſæ eminentiæ. Idem pro neruo interpretatur, ſcribens: καλεῖται δὲ καὶ τὸ νεῦρον τὸ συνέχον τὴν κοτύλην πρὸς τὸν μηρὸν, ἰσχίον. ὁμώνυμον δέ ἐστιν καὶ τὸ ἄρθρον. hoc eſt, iſchion autem appellatur etiam neruus qui detinet ad crus os ſacrum: cui conſimilem habet ſignificationem etiam articulus.

Ἰσχνός. gracilis. qui longo & tenui corpore eſt, & minime carnoſo. Talis autem eſt vel natura, vel præter naturam. Qui natura eiuſmodi eſt, calido omnino ſiccoque temperamento eſt, latas habet venas in quibus copia ſanguinis eſt: qui vero non eſt talis natura, is gracilitatem ex longa aliqua conſuetudine contraxit, vt multa tolerantia, curis, vigilijs, exercitationibus, vacuationibus & tenui victu. manent tamen in eo venæ anguſtæ, natiui habitus indices.

Huic opponitur ſæpiſſime apud Galen. εὔσαρκος: ἰσχνὸν apud Hippocr. Galenus interpretatur vt ſit idem quod τὸ μηδὲν ἔνδηλον ἔχειν, nihil habere conſpicui, conſpicuum autem definitur calore, colore, tumore, ſed tumore magis: & comment. 4. de victu acutor. t. 31. ἰσχνὸν tumenti præter naturam opponi Galenus ait.

Ἰσχνὸς σφυγμός. gracilis pulſus. Sic dicitur qui fit ſecundum ſolam arteriæ longitudinem, cum nulla manifeſta latitudine & profunditate. Huic cõtrarius eſt pulſus ἁδρὸς cui latitudo & profunditas magnę ſunt. Cauſa pulſus gracilis eſt arteriæ ſiccitas & conſumptio carnis circumſtantis.

Ἰσχνοφωνία. hæſitantia linguæ dicitur, quod eſſe inquit in problem. Ariſtoteles pronuntiationis vitium ἀπὸ τοῦ μὴ δύνασθαι ταχὺ συνάψαι τὴν ἑτέραν συλλαβὴν πρὸς τὴν ἑτέραν. id eſt, quo ſyllaba ſyllabæ cito copulari non poteſt, illîc docẽs quomodo ἀπὸ τῆς τραυλότητος καὶ τῆς ψελλότητος blæſitate & balbutie differat, vbi etiam quærit cur pueri magis quam viri ſint ἰσχνόφωνοι reſpondens pueros τῆς γλώττης ἧττον κρατεῖν τῶν ἀνδρῶν, ὥσπερ καὶ τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν, pueros voce minus valere quam viros, ſicut & manibus pedibuſque. Locus eſt problem. ſect. 11. quæſt. 30. indicat igitur ἰσχνοφώνους & ἰσχνοφωνίαν dici παρὰ τὸ ἴσχεσθαι τοῦ φωνεῖν ἐν τῷ διαλέγεσθαι ait Budæus qui & ἰσχοφώνους fortean legi poſſe ait, vt enim ἴσχουροι & ἰσχουρία ab vrinæ ſuppreſſione dicũtur, ſic ἰσχόφωνοι quibus vox ſupprimitur & ſiſtitur inter loquendum: Heſych. quoque ἰσχνόφωνος exponit non ſolum λεπτόφωνος, ſed etiam ἐπεχόμενος τὴν φωνὴν, cui vocis curſus ob linguæ vitium ſiſtitur & inhibetur, alludens ad etymon, quod Ariſtoteles rurſum clarius explicat problem. ſect. 11. quæſt. 35. Ibi enim quærens διὰ τί οἱ ἰσχνόφωνοι οὐ δύνανται διαλέγεσθαι μικρὸν loqui nequeant voce ſubmiſſa, reſpondet ἢ ὅτι ἴσχονται τοῦ φωνεῖν ἐμποδίζοντός τινος. an quod offenſaculo quodam vox ſiſtitur retineturque. Quibus mox ſubiungit, μὴ ἐμποδίζοντος τε τὴν κίνησιν μηδενὸς, καὶ ἐμποδίζοντος, βιάσασθαι δεῖ, re nulla motum inhibente, cumque impedit & inhibet, enitendum omnino eſt: vbi aperte indicat ſe ἰσχνοφώνους eos intelligere qui lingua hæſitant non qui ſunt voce exili, atque ita accipiendum etiam quod de Demoſthene Plutarchus refert & Cicero 1. de orato. In eo tantum ſtudium fuiſſe & laborem vt primum impedimẽta naturæ diligentia induſtriáque ſuperarit, quumque ita balbus eſſet vt eius ipſius artis cui ſtuderet, primam litteram non poſſet dicere, perfecit meditando vt nemo planius eo loquutus eſſe putaretur: hoc autem ἰσχνοφωνίας vitium in infantes, mulieres, ſenes & ebrioſos cadit ob nimiam ab humoris inundatione & frigidi ſtupiditate ad motum ignauiam. Quanquam autem de vocis huius ſignificato hæc ſic habent, ἰσχνοφωνία tamen etiam de vocis exilitate & gracilitate dicitur vt Heſych. notauit: Et Galen. comment. 2. in lib. 1. Epidem. ſcribit τοὺς ἰσχνοφώνους fieri ob vitium congenitũ muſculorum qui laryngem mouent, eaque in re differre ἀπὸ τῶν λεπτοφώνων quod hi tales propter anguſtiam aſperæ arteriæ & laryngis euadant, vtroſque tamen huiuſmodi eſſe à prima conformatione ob imbecillitatem innati caloris; vt autem ἰσχνόφωνοι fiunt propter vitioſam ab initio conformationem muſculorum laryngem mouentium, ſic οἱ τραυλοὶ à vitio & nimia aſperitate inſtrumentorum vocalium euadunt τραχύφωνοι.

Ἰσχόμενα. contenta. Dicuntur ab Hippocrate ſect. 8. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, humores in ſolidarum partium (quæ ab eodem ἴσχοντα vocantur) ſpatijs & cauitatibus concluſi: qui tamen non hac tantum ratione contineri dicuntur, ſed quod etiam ab ipſis ſolidis partibus regantur & gubernentur. Quod enim ij gignantur, quodque vſibus corporis inſeruiant, id habent à ſolidis partibus.

Ἴσχοντα. continentia. Verbum eſt Hippocratis ſect. 8. libri 6. τῶν ἐπιδημ. quo ſignificat in primis corpus ſolidum cordis, arteriarum, & aliarum partium ſimiliter cauarum & aliquid ſuo in ſinu concluden-

tium. Sic autem solidas partes vocauit, quod sint totius naturæ & eorum quæ ἰσχόμενα καὶ ἐνορμοῦντα appellat, bases, radices & fundamenta. Nam in ipsis singulis substantia inest triplex, vere solida, & ipsam ambiens, muniens, fouensque carnosa, & per vtramque sparsa spirituosa, in quarum trium substantiarum, & maxime in solidæ quantitate idonea, & iusta qualitate seu temperamento, vitæ primum robur & firmitas residet. Hæc ob id omnium maxime continet ac regit reliquas duas, & huius præcipue beneficio corpora solida dicuntur ἴσχοντα ab Hippocrate, à quibus singularum partium actiones proficiscuntur. Nam ventriculi solidum corpus trahit, retinet, coquit, expellit, calore suo & spiritu adiutum. Eadem hepatis solidum corpus præstat, suis duabus alijs substantijs similiter adiutum. Pari ratione & reliquæ partes. Ex quibus fit vt Hippocrates optimo iure corpora solida continentia vocauerit, non aliter quam fæcem vini, vinosam & spirituosam eius substantiam fouere & continere videmus. Neque enim continere tantum significat loco aliquo & spatio concludere, sed etiam regere, moderari & gubernare, quo modo & præceptor discipulos, & imperator milites continere dicitur.

Ἰσχουρία. est vrinæ in vesica suppressio. Morbus est vesicæ proprius, cuius causæ geminæ statuuntur; vna quidem imbecillitas vesicæ, non potentis vrinam per contractionem foras excernere, nata vel ex intemperie, vel morbo organico, vel solutione continui; vel neglecta meiendi occasione, vt vrgentibus negotijs, aut in concionibus, aut senatu, aut foro, aut conuiuio, indéque velut euersa expultrice ob copiam vrinæ immodicam, aut meatu ita conniuente, vt nihil per eum exire possit. Repleta enim tensáque vesica, quantum ipsa distenditur, tanto meatus eius arctior angustiórque euadit. altera verò, angustia & conniuentia meatus vrinarij collique vesicæ, vel obstructi à grumo, pure crasso, lapide, topho, tuberculo meatui innato, vel clausi ob tumorem præter naturã, vt phlegmonem, scirrhum, aut alium aliquem mole sua meatum opprimentem, vel multam siccitatem à febribus ardentissimis siccissimisque contractam. Hæc quamquam propriè ἰσχουρία dicatur, vulgus tamen medicorum non secus ἰσχουρίαν illud quoque symptoma appellat, cùm vrina in vesicam omnino non venit renum vitio. Nota tamen est amborum affectuum differentia. Siquidem vera ἰσχουρία vesicæ morbus est vrinâ plenæ: hic autem affectus est renum aut vreterum, vacuáque est omni vrina vesica, & nihil omnino in se continet.

Ἰσχυρὰ ποτὰ, καὶ βρωτά. fortes cibi & potus dicuntur
» Hippocrati non qui multum nutriunt, sed qui
» acrẽ vim habent, vt cepe, allia, & vinum vetustis-
» simum, atque id genus alia naturalem temperiem
» augentia vt docuit Galen. part. 24. comment. 5.
» lib. 6. Epid.

Ἰταλικὸν. est nomen emplastri, quod sic fit authore Paulo: erinei, id est syluestris ficus, tenerum corticem proijcito, ceræ rufæ quantum satis est in oleo liquefacito: sic enim ἔμμοτον medicamentum efficitur. Vim habet purgandorum sordidorum vlcerum & inducendi carnem, atque in eum vsum Paulus ipsum adhibet lib. 4. c. 40.

Ἰτέα. salix. est arbor contorto & breui caudice assurgens, ramis longis è trunco extremo velut à capite prodeuntibus, lentis, flexibilibus, folijs longis, subtus incanis, superne virentibus, flore seu nucamento squamatim compactili, lanuginoso, propendente, fructu qui facile ante maturitatem euanescat. Aquosis lætatur, etsi vitam agat ancipitem. lentissima est & frigidissima. Eius folia, semen, cortex & succus adstringunt & exiccant citra rosionem: sed cortex paulo siccior est, cuius perusti cinis vehementer desiccat, vt clauos & myrmecias cum aceto exterat.

Facere quoque aduersus intemperantiam libi- «
dinis folia salicis contrita & pota docuit Plin. lib. «
24. cap. 9. quod tamen ipsius semini tribuit lib. «
16. cap. 26. sterilitatem inducere asseuerans: inde «
fieri potuit vt salicem ὠλεσίκαρπον, hoc est, frugi- «
perdam appellauerit Homerus, non tantum quod «
ocyssime suum semen amittat antequam omnino «
maturitatem sentiat vt voluit Theophr. & Plin. «
lib. 16. cap. 26. & lib. 24. cap. 9. sed & quod viri «
semen ita infœcundum reddat, vt à fœmina non «
concipiatur, nam & metaphoricῶs semen huma- «
num καρπὸς dici potest, haud secus ac mulierem «
grauidam ἔγκαρπον, & venerem fœcundam, εὔκαρ- «
πον dixere. Porro & à salicibus fit medicamentum «
διὰ ἰτεῶν nuncupatum, quod commendat Tral- «
lian. lib. 7. c. 1. in sanguinem spuentibus. «

Ἴτριον. dulciaria liba apud Galen. interpretatus est «
Cornar. alij πεμμάτια & τραγήματα, hoc est, placen- «
tulas & bellaria, quidam etiam διὰ σησάμου καὶ μέλιτος «
γινόμενα addunt, id est, placentulas ex sesamo & «
melle paratas, quamquam non ex his solum para- «
ri solita fuisse τὰ ἴτρια, vel ex eo constat, quod «
Dioscorid. lib. 4. papauer erraticum in mellita & «
dulciaria, ἴτρια videlicet, addi scribat. Hoc genus «
edullij hodie etiam passim in Sicilia & in Calabria «
conficitur & Copettæ nuncupantur vt Græcis «
κοπταί: ἴτριον festus suminale libum appellauit. Om- «
nia denique liborum genera ex melle siue saccha- «
ro præparata in quæ & nuces pineæ & amygdalæ «
adduntur, itemque semina aliqua siue cucumeris, «
siue cucurbitæ, siue papaueris, aut sesami, ἰτρίων «
appellatione venire existimat Cornarius, qui & «
hæc liba siue dulciarios panes, corrupta ex massa «
panis voce marzepanes appellari addit, maxime «
cum prædictæ res cum saccharo & non cum mel- «
le in formam panis coactæ torrentur, à qua præ- «
paratione cum friabiles fiant ipsi panes, ἐρείκια etiã «
Græcis appellata esse eadem quæ ἴτρια Galen. in «
exeg. tradit, nimirum παρὰ τὸ ἐρείκειν, id est, ab eo «
quod friabilia & εὔθρυπτα, vt ipse ait, reddantur: «
At vero Galen. duplicem ἰτρίων speciem 1. de ali- «
ment. facult. cap. 4. facit, atque alteram ῥυήματα «
vocari & præstantiorem esse, vt pote cum melle «
præparatam dicit; Alteram vero λάχανα appella- «
tam, deteriorem esse, crassique succi, ac tarde «
commeantis, nimirum ex similagine constan- «
tem, cui tamen etiam mel aliquando adijcere- «
tur. «

Ἰχθύες πετραῖοι. pisces saxatiles appellantur, quod in «
Petris stabulentur, vt merulæ, turdi, melanuria, «
quos & Galen. 3. de aliment. facult. recenset & «
perspicue ita definit, Scaros cottyphos, cichlas, «
iulidas, percas, phycidas; alimonia ex ipsis non «
modo concoctu facilis est, sed humanis quoque «
corporibus saluberrima, sanguinem enim consti- «
tutione substantiæ mediocrem generant; Obid «
Athen. lib. 8. Dymnosop. ex Diphili medici com- «
mentarijs inquit; τῶν θαλασσίων ἰχθύων οἱ μὲν πετραῖοι «
εἰσὶν εὔφθαρτοι, εὔχυλοι, σμηκτικοὶ, κοῦφοι, ὀλιγότροφοι: «
οἱ δὲ πελάγιοι εἰσὶ δύσφθαρτοι: ex marinis piscibus sa- «
xatiles facile corrumpi, bonum succum gignere, «
detergere,

detergere, leues esse ventriculo & parum nutrire: Pelagios autem corrumpi difficilius, & Paulo post ait τὰ δὲ χαλικώδεα πετραῖα τοῖς τε σώμασιν ἡμῶν, ξηράν τε διδῶσι τροφὴν, εὐογκία δ' ἐστὶ καὶ τρόφιμα, καὶ πέπτεται ταχέως καὶ οὐκ ἐγκαταλείπει περιττώματα πολλά: qui pisces vocantur saxatiles nostris corporibus alimentum siccum præbent, molem corporis augent, largius nutriunt, ocyus coquuntur nec excrementa multa relinquunt: hos idcirco Galen. in esculento piscium iure albo elixatos, marasmo aut syncope ex spirituum inopia languentibus & lassitudine vlcerosa defessis, salutares esse statuit, nec illorum esum febre vel pleuritide laborantibus in morbi statu denegauit.

Ἰχθύη. squamæ marinæ pellis arida. Potest etiam ferreum vnguem significare, quo in extractione sectioneque fœtus vtimur, propter squamarum piscis similitudinem.

Ἰχθυήματα. dicuntur apud Hippocrat. λεπίσματα φλοιῶν, hoc est corticum fragmenta, lib. περὶ ἑλκῶν, quæ etiam ab alijs πλεκώματα, hoc est præsegmina, vocantur.

Ἰχθυόθηρος. nomen est primæ cyclamini, authore Dioscor. vt autem scribit Plinius, tertiæ: quam sibi monstratam asserit vno omnino folio, radice ramosa, qua pisces necabantur. sic enim è piscium venatu dicta est.

Ἰχθυοκόλλα. est glutinum piscis qui eodem nomine ἰχθυοκόλλα appellatur, quod alij ex eius corio, alij ex ventre putant fieri. Dioscorides scribit esse vêtrem piscis cetacei: qualis puto est quem vulgus moruam appellat, è cuius glutinoso ventre & corio glutinum fieri inter omnes conuenit. vnde verisimile est piscem illum ἰχθυοκόλλαν fuisse olim dictum.

Ἴχνος. dicitur cutis quæ pedi subiecta est, authore Galeno comm. 2. in lib. Hippocr. de fracturis.

Ἰχώρ. frequenter in oris medicorum ἰχῶρες versari nemo ignorat, atqui sint pauci omnino intelligunt: Homerus 5. Iliad. ichorem esse Deorum sanguinem voluisse visus est, qui cum nec pane nec vino nigro vescantur vt homines, idcirco sanguinem humanum non gignunt, sed ichorem: Hippocrat. 2. Epidem. circa principium: 4. de ratione vict. t. 1. 6. Epidem. comment. 2. t. 38. ichores (vt sentit Galen. in ijs commentarijs) appellauit aquosas atque tenues humiditates à corpore emanantes, quæ prout à varijs humoribus secernuntur, sic varias qualitates & appellationes habent, dum alij biliosi ichores, alij pituitosi, alij melancholici vocantur. Sic Hippocratis sententiam æmulatus Plato in Timæo, dixit, ichorem sanguinis esse blandum serum, & ex Diocle Paul. lib. 1. cap. 100. sub æquinoctium vernum γλυκεῖς ἰχῶρας τοῦ αἵματος, hoc est, dulces sanguinis ichores, & circa Virgiliarum exortum πικροὺς ἰχῶρας augeri scribit: Galen. 6. de sanit. tuenda ψυχρῶν καὶ φλεγματωδῶν ἰχώρων meminit, & Hippocr. lib. 4. de rat. vict. in morb. acut. δριμέας καὶ χολώδεας ἰχῶρας, id est, acres & biliosos ichores dixit, de quibus Galen. ait ὅτι δ' ἰχῶρας ὀνομάζει τὰς λεπτὰς ὑγρότητας, εὔδηλον: humoris autem melancholici serum ἄγριον, id est ferum esse, scribit Plato in Timæo: Atque ex illis omnino constat ichores nihil esse aliud quam tenuiorem atque aquosiorem partem vniuscuiusque humoris; sicut enim in lacte adest serum, quod nihil aliud habetur quam pars ea lactis humidior quæ in Caseum vel butyrum verti non potuit; pariter etiam in sanguine, atque alijs humoribus tam sanguini mixtis, quam separatis reperitur pars quædam aquosior quæ in humoris substantiam verti non potuit, exactè sero proportione respondens, & ichor vocatur, qui eiusdem facultatis est semper, cum eo cuius est proprius humor, vt Galen. 4. acutor. 1. 6. Epidem. comment. 2. & 2. de element. nec non Paul. li. 1. cap. 100. ex Dioclis sententia clarissime censuerunt, neque solum eiusdem facultatis sunt ichores, verum etiam prout vnà cum sanguine alius vel alius humor abundat magis, sic etiam illius ichor copiosior extat: Aristoteles autem lib. 3. de histor. animal. cap. 19. & 2. de partib. animal. cap. 4. vnum solum ichorum genus videtur agnouisse, atque ipsum aliud esse voluisse quam sanguinem imperfectũ, vel in serum conuersum, esse inquiens partẽ sanguinis aqueam, vel nondum coctam, vel corruptam, vnde 4. metheor. c. 7. ichorosum sanguinem non coagulari dixit, quod eiusmodi sanguis sit pituita & aqua, cum neque coctus neque à natura superatus fuerit, & c. 10. ichorem veluti serum, vinum lixiuium, & alia eiusmodi aqueæ naturæ esse statuit: atque à medicis nulla alia in re circa ichores dissentire videtur, quã quod in humoribus, alijs ab ipso sanguine, similes ichores haberi, non monstrauerit conspicue atque dilucide; & quanquam medici ichores in sanguine verti negant, idem quoque censuisse Aristotelem existimare possumus in illis qui per sãguinis corruptionem fiunt: Celsus vero li. 5. 27. ichorem appellauit speciem saniei tenuem, subalbidam, ex malo vlcere emanantem, maximeque vbi neruo læso inflammatio sequuta est: & Gal. 3. de sanitate tuenda, Quin & (ait) in vlceribus, excrementum tenue ichor appellatur, quod vero crassum ῥύπος, id est sordes. Sed & dicitur ἰχὼρ in inanimatis, ceu in lignis ardentibus exudans humor, vt apud Dioscor. lib. 1. de corno. ὁ δὲ (inquit) τῶν χλωρῶν φύλλων (alij ξύλων legunt & melius) καιομένων ἰχὼρ ἁρμόζει πρὸς λειχῆνας καταχριόμενος, hoc est, sanies quam virentia folia torrendo resudarunt, impetigini conuenienter illinitur; quo loco non inepte verti potest sanies, etiamsi Plinius eum explicans sudorem verterit lib. 23. cap. 8. Dioscoridem quasi imitatus Aetius, Cochlearum mucum & ipse ichorem nuncupauit; Pollux lib. 4. onomast. cap. 25. vbi de morbis corporis totius loquitur, ichorem videtur appellasse morbum quemdam capitis vlcerosum, sed ibi inesse mendum nonnulli iure suspicantur, & pro ἰχὼρ; legendum ἀχὼρ, Denique Phauorinus ichorem esse dixit αἷμα πεπηγὸς, sed errans turpiter, non est enim ichor sanguis coagulatus, sed illa pars potius humiditatis tenuis, quæ à sanguine coagulato separatur: Cæterum ex prædictis illis haud dubium est quid ἰχὼρ apud Græcos significet; sed quomodo Latine dici debeat paulo magis incertũ est, alij enim serosos humores alij tenues, alij vero saniem interpretãtur, Plinium vbique imitantes; Quidam vt Celsus ipsum sanguinem: Ego vero sic dijudicandũ censeo, vt quãdiu intra corpus quidem ἰχὼρ, tum aquosa vel

serosa humiditas, siue sanguinis siue alterius humoris Latine reddi possit; nam & ipse Galen. eosdem ichores nunc pituitosos, nunc biliosos χύμους, id est humores appellat; vbi vero extra corpus viuum vel mortuum eruperit, sanies appellari debeat; sic Plin. lib. 15. cap. 3, amurcam oliuæ saniem esse dixit, & lib. 28. cap. 11. inassati iecinoris saniem vocauit, eum humorem significans, qui à iecinore, pulmone, vel parte alia dum assatur, emanat, id quod aliàs cruorem appellauit vt & Cels. lib. 6. cap. 6. ita & apud Galen. vt supra diximus tenue in vlceribus excrementum non absurde sanies exponitur, & in capitis vitijs quæ ἀχῶρες vocantur, ἰχῶρες non absurde sanies verti possunt.

Ἰχωροειδὲς αἷμα. dicitur Aristoteli qui totus fere tenuis atque incoctus existit, ita vt nulla eius pars coaguletur 4. metheor. cap. 7. Sed & saniosus sanguis ita vocatur, qua voce Galen. comment. 2. sect. 2. lib. 6. Epidem. non simpliciter tenuem & aquosum sanguinem interpretatur, sed eum qui venenosa aliqua & maligna facultate præditus sit, vel qui in seipso prauam atque tenuem humiditatem continet, non aqueam & morsu carentem, sed mordacem & erodentem.

Ἰώδης ἔμετος. æruginosus vomitus qui talis est, inquit Galen.) qualis quæ vera ærugo nominatur, floridissimus, sicuti si quis optimam æruginem aqua perfunderet, adeo vt ex eorum vnione talis substantia resultaret quæ defruti crassitiem repræsentaret comment. in aphor. 1. lib. 5.

Ἰωνία. dicitur à quibusdam ἡ χαμαιπίτυς, id est aiuga.

Vt est apud Dioscor. lib. 3. cap. 175.

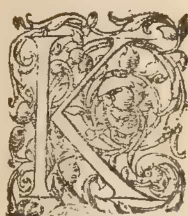
Ἰώδης ἔμπλαστρος. æruginosum emplastrum authoris Mantiæ ad ægre sanabilia vlcera. describitur Galen. 4. κατὰ γένη cap. vltimo.

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. K.

Α'γκαμον. eſt lacryma Arabicæ arboris, myrrhæ quodammodo ſimilis & viroſi guſtus, qua ad ſuffitus antiqui vtebantur. Actuarius ſæpe laccam vocat, cum tamen lacca Dioſcoridi gummi ſit, & odore careat.

Κάγκανον. vel eſt cacalia, vel illi tam ſimilis eſt, vt ſub eodem capite vtramque Galen. comprehenderit in lib. de ſimpl. med. facult. vide κακαλία.

» Vide & Aet. lib. 1. Oribaſ. collect. medic. li. » 15. pro quo apud Paul. ſcriptũ κάκανον, ſed reclamante ſerie Alphabetica; eum enim ſcripſiſſe » κάγκανον per γκ, Oribaſium autem cum Galen. » κάνκανον per νκ ordo Alphabeticus docet, apud » Aetium vero extra ſeriem poſitum in fine τοῦ κ̃.

Κάγχρυ ἢ

Κάγχρυς. proprie quidem & peculiariter dicitur ſemen ſeu fructus roſmarini, cui vis ineſt repurgãdi, diſcutiendi & calefaciendi. Dicuntur tamen & κάγχρυες quędam peculiaria parturientis arboris initia, quæ nec fructum nec florem proprie dixeris. Plinius vocat pilulas in medicina vrendi vim habentes: ſuntque ſublonga panicularum modo nucamenta quæ ſquamatim cõpacta propendent è ramis, veluti quidam foliorum conceptus, quibus arbores intumeſcunt grauidæ, germina parere geſtientes. Ea videntur quædam pineæ nucis rudimenta, ſed habitu multo longiore turbinantur. Creſcunt hyeme, vere dehiſcunt in flaueſcentes ſquamulas, & prodeunte folio caduca pereunt. Talia in larice, picea, platano, iuglande, tilia, abiete & alijs permultis videre licet. τὰς κάγχρυς plurali numero Galenus interpretatur πεφρυγμένας κριθὰς, id eſt toſta hordea. Oribaſius lib. collectorum 4. dicit κάχρυδα (ſic enim apud eum legitur ſine γ) vocari ſorbitionem ex hordeo toſto confectam, eamque ita fieri vt in ſemichœnice heminæ ſex aquæ inſint. ſed infirmiſſimam quidẽ eſſe ſcribit: ſi vero bis coquatur vt crepet, fieri præſtantiorem. Cæterum in melioribus exemplaribus Græcis κάγχρυ ſcriptum ſemper obſeruaui διὰ τοῦ γ, licet plærique ſine eo κάχρυ ſcribant.

Καδμία. cadmia. Duplex eſt, natiua & factitia. Natiua foſſilis eſt & gemina reperitur, vna pura & expers metalli, ex qua cũ ære miſta orichalcum efficitur (æri enim aureum colorem inducit) altera vero metallica, hoc eſt metalli fertilis, quã Plinius dicit lapidem eſſe ærosum, atque ex ea fieri æs, quamquã ex ea non æs ſolum, ſed etiam argẽtum fiat, & interdũ æs pariter & argentum. Reperitur ſæpe in ærarijs metallis, ſed ſæpius in argentarijs, atque etiam proprias habet venas. Cadmiam hanc Galenus ſe in montibus & riuis Cypri iuxta metallum inueniſſe ſcribit. Color ei niger, aut fuſcus, aut cinereus: ſpecies ſimiliter formaque diuerſa. Nam alia vuæ ſimilis eſt, alia teſtæ, alia ex cruſtis videtur conſtare. Factitia vero cadmia in fornacibus perficitur, in quibus excoquuntur metalla. Ea enim materiæ metallicæ pars eſt, quã interea dum vena excoquitur flammarum & flatuum vis egerit. Quãquam autem excoctis venis auri, argenti & plumbi nigri prodeat, tamen optima in ærarijs fornacibus fit, & quidẽ ex pyrite & cadmia foſſili, quam metallicam ſupra vocauimus. Nã ex reliquis æris venis pauca & nõ bona oritur, adeo vt ex pyrite, in quo ineſt plumbũ nigrũ & argentũ, melior fiat. Sunt autem huius cadmiæ quatuor ſpecies, ſed plura nomina. Etenim cũ craſſa materię pars egeritur, ea poſt diphryges parietibus fornacũ inſidẽs, in corpus cõcreſcit. Quæ pars egeſta, ſi multã fuerit, cruſta fit craſſior: ſin pauca, tenuior. Quot autem vicibus excoctio fit in fornacibus, tot oriuntur cruſtæ. Quæ cum craſſæ concreuerint, fornaces citius erũt purgandæ: cum tenues, tardius. Atq; hæc cadmia à Græcis, quibus hæ cõcretiones cruſtarũ ſimiles viſæ ſunt, vocata fuit πλακῖτις, quibus zonarum, ζωνῖτις: quibus venarũ onychis, ob diuerſos colores ὀνυχῖτις. Nam fracta intus videtur habere cinereas & candidas venas, cum in ſuperficie plęrumque ſit cœrulęa. In ijſdem autem fornacum locis humilioribus ex craſſa materia fit altera cadmiæ ſpecies, quæ

quia terrena & dura est. ὀστρακῖτις à testa nominatur. At tenuis materiæ pars egesta, propter leuitatem magis in sublime fertur, & altioribus fornacum locis insidet, ibique similiter in corpus concrescit, cuius superficies, quod vuarum speciem gerat, βοτρυῖτις vocatur. Ea etiam densa est, sed leuior infima, grauior suprema, colore spodio similis. fracta intus cinerem habere & æruginosa esse solet. Postremo vero tenuissima materiæ pars egesta propter maximam leuitatem fertur etiam altius cum fumo, vnde καπνῖτις nuncupatur. Ea est, vt ipse Plinius scribit, in ipso fornacum ore, qua flammæ eluctantur, exusta & similis fauillæ. Sic quidem se habent cadmiæ differentiæ. Cæterum omnis cadmia desiccandi vim habet, sed longe maximam quæ in fornacibus gignitur. Contra vero fossilis maiorem erodendi vim habet, vt vdas fossorum manus & pedes exedat. Est autem omni animalium generi venenum lethale, ea præsertim quã chymistæ sublimatam nominant: siquidem illi cadmiam perinde atque argentum viuum in sui generis vas imponunt, vt calore ignis in sublime feratur. Inde enim corpus nigrum, vel fuscum, vel cinereum euadit, quod ab illis cadmia sublimata nuncupatur. Fit ex cadmia emplastrum, quod διὰ καδμίας dicitur, descriptum à Scribonio Largo, optimum ad inducẽdam cicatricem.

» Aet. & Paul. καδμία legunt, Dioscor. & Gal.
» καδμεία per dypthongum.

Καθαίρειν. significat apud Hippocrat. idem quod τὸ φαρμακεύειν, hoc est, medicamento purgante vacuare: cum tamen simpliciter significare possit detrahere aut repurgare, secundum quam significationem καθαρτικὰ φάρμακα dicta sunt.

» Sic & ab Hippocrat. 1. γυναικ. καθαίρειν tribu-
» tum pessarijs fuit, quæ expurgandi vterum vi
» pollent.

Καθαίρεσις. detractio. hoc nomen ab Hippocrate vsurpatum est lib. 6. τῶν ἐπιδημ. quo loco Galenus scribit euacuationem esse corporis, quæ citra purgationem aut sanguinis missionem facta sit, ac dici quidem magis solere de solidis partibus, interdum vero etiam de humoribus. Itaque in eo manifeste differt ἡ καθαίρεσις ἀπὸ τῆς καθάρσεως, quod hæc proprie humorum sit à purgante medicamento, illa autem carnis præsertim & adipis, & ex consequenti succorum in corpore redundantium facta ab exercitatione, inedia, vigilijs & alijs eiusmodi quæ molem corporibus detrahere possunt.

Καθαιρετικὰ φάρμακα. sunt medicamenta quæ carnem supercrescentem tollunt, eamque ad modum statumque naturalem reducunt. Ea genere quidem & facultate σηπτικὰ, hoc est putrefacientia sunt, sed multo tamen ijs imbecilliora. Siquidem extimam modo superficiem quam contigerint, detrahunt: in altum vero subire & penitius ferri non possunt, mediam inter ea quæ valenter detergent & cicatricem inducunt sortita conditionem. Huius generis est Asiæ petræ flos, testacea omnia vsta, vterque herinaceus cum toto corpore exustus, diphryges, flos æris, & æs vstum non lotum.

Καθαπτόμενοι. οἱ σφοδρῶς αἰσθανόμενοι. hoc est, qui vehementer sentiunt, apud Hippocr. sicut Galenus explicat ἐν ταῖς γλώσσαις. siue παραπτόμενοι, hoc est perturbati, vt idem annotauit comment. in Prorrhet.

Κάθαρμα. recrementum dicitur, quod in purgatione reijcitur & expurgatur, inde homines per «
summam contumeliam καθάρματα Greci solent «
appellare quos Q. Curtius lib. 10. purgamenta «
vocat, vt enim purgamenta & sordes foras eij- «
ciuntur ex ædibus, sic homines illos vrbe eiectos «
in exilium, purgamenta eleganter vocauit Cur- «
tius loco citato. «

Καθαρμὸς. idem quod κάθαρσις: Sed & καθαρμοὶ ex- «
piationes aut expiamenta significare videntur «
Hippocrati lib. de morbo sacro. «

Καθαρὸν ὑποχώρημα. vide ὑποχώρημα. «

Καθαρότης ὀφθαλμῶν. oculorum puritas vide ὀφθαλ- «
μός. «

Κάθαρσις. purgatio. Geminam habet apud Hippocratem & medicos significationem. vnam generalem, qua dicitur esse humorum qui sua qualitate molesti sunt, vacuatio, vt definit Galenus comment. in aphor. 3. lib. 1. Sic purgationis nomine omnis vacuatio humoris designatur non à medicamentis modo, sed à natura etiam facta, vt Galenus annotauit comment. 4. in lib. 5. Epidem. Thucydides vero etiam vacuationes quæ à natura symptomatice fiunt, morbi ratione καθάρσεις atque ἀνακαθάρσεις appellauit. Cum vero purgatio simpliciter dicitur esse vacuatio vitiosi humoris, nec locus per quem eiusmodi vacuatio fit, designatur, non ea tantũ quæ per aluum fit, sed etiam quæ per vomitum, per vrinas, per sudorem, per tussim efficitur, purgationis nomine intelligi potest. Quam credo rationem sequutus Hippocr. vacuationem eam quæ pleuriticis per sputa fit, κάθαρσιν & ἀνακάθαρσιν appellare consueuit, vt docet Gal. comment. in aph. 8. lib. 5. & præter eum veteres quoque vacuationem eam, quæ tum menstruo circuitu mulieribus peragitur, tum quæ partui succedit, non solum ἔκκρισιν αἵματος & κένωσιν, verum etiam κάθαρσιν nuncuparũt, vt annotauit Gal. lib. de atra bile, & comm. 3. in lib. 3. Epid. Quanquam menstruam illam purgationem plurali numero καθάρσεις frequentius videatur Hippocrates dicere, vt aphor. 60. & 61. lib. 5. Sic autem veteribus libuit appellare, propterea quod meliorem sanguinis partem fœtus attrahens & absumens, deteriorem relinquat, quæ cum postea vacuetur, quia vitio nõ caret, merito purgari dicitur. Purgationem enim, vt author est Galenus, vocat Hippocrates, humorum vitiosorum vacuationẽ. Altera vero purgationis significatio particularis est magisq; propria, quæ definiri potest, esse humoris vitiosi per medicamentum vacuatio. Hæc propriè ab Hippocrate dicta est φαρμακεία, vt scripsit Gal. comment. in hunc aphorismum: οἱ εὖ τὰ σώματα ἔχοντες, φαρμακεύεσθαι ἐργώδεες. hoc est, qui bene corpore se habent, difficulter ferũt medicationes. fit enim ope purgantis medicamenti. Sic etiam visum est Aristoteli probl. 42. sect. 1. his verbis: τὰ φάρμακα ὅταν εἰς τὴν κοιλίαν εἰσέλθωσι καὶ διαχυθῶσι, φέρονται κατὰ τοὺς πόρους ἡ τροφὴ πρὸς τὰς φλέβας. οὐ πεφθέντα δὲ, ἀλλὰ κρατήσαντα, ἐκπίπτει φέροντα ἐμπόδια αὐτοῖς. καὶ καλεῖται τοῦτο κάθαρσις. hoc est, medicamenta quando in ventrẽ ingressa sunt & diffusa, feruntur in venas per eosdem meatus, per quos etiam alimentum fertur. quæ si concoctionem non fuerint adepta, sed eam euicerint, tollunt ea quæ sibi sunt impedimento. atque id purgatio appellatur. Cuius quidem pugationis duplex potissimum differentia habetur, vna

per superiora, altera per inferiora. Per hãc quam uis præcipue alui deiectio intelligatur, attamen & vrinæ & menstruorum per medicamenta prouocatio designari potest, quod per eas partes non minus quam per aluum medicamenta humores attrahant & euacuent: per illum vero vomitus significatur. De his multa apud Hippocr. tum lib. περὶ τ̃ διαίτης ὀξέων, tum primis ferè aphorismis lib. 4. Rursum autem harum vacuationum vtrumque genus duplex est: nam vel ex vniuerso corpore, vel ex certa quadam parte purgatio ipsa procedit. Omne certe medicamento purgante peragitur. Cuius cum sit etiam triplex differentia (totidem namque sunt noxiorum humorum species) triplices quoq; purgationes erunt, vna quæ bilem flauam, altera quæ bilem atram, tertia quæ pituitam euacuat. Quod qua ratione fiat, vide in dictione καθαρτικὸν φάρμακον.

καθαρτικὸν φάρμακον. purgans medicamentum. Duobus modis dicitur, vno omnium communi quæ quouis modo excrementa expurgant: altero, quo κ̃ ἐξοχὴν ea significat quæ aut per vomitũ, aut per alui deiectionem purgant. Illa indefinita & communi quadam facultate, & primis aliquãdo qualitatibus, vel per accidens etiam plærumque purgant: hæc vero per se, quia talia sint, & facultate familiarium succorum attractrice. Primi generis sunt quæcunque vel calfaciendo, vel humectando, vel crassa lentaque extenuando & obstructa soluendo vrinam mẽsesque mouent, aut ex pectore sputa eliciunt, aut aliud aliunde vacuant: secundi vero, quæ trahendi facultate vacuationem moliuntur siue per aluum, siue per vomitum, siue per vrinas, siue per vterum, seu alia quauis ex parte. Quæ enim vrinas mensesque mouent, aut sputa, tum quæ naribus purgandi gratia infunduntur, aut ore colluuntur, aut dentibus manduntur, si trahendi humoris vitiosi facultatem possident, eaque vacuationem perficiant, eiusdem sunt generis cum ijs quæ per vomitum aut per alui deiectionem trahendo purgant. Purgantis namq; medicamenti essentia naturaque in familiarium succorum attractione consistit, quam à totius substantiæ similitudine insitaque familiaritate adeptum est. Medicamentum enim (vt scribit Hippocrates) cum in corpus fuerit ingressum, primum quod omnium maxime sibi natura respondet atque simile est, deducit, deinde alia quoque trahit & purgat, in modum seminum & stirpiuum. Quæ vis cum purganti medicamento potestate insit, non exeritur tamen, neque in actum erumpit, priusquam à calore nostro excitetur. Dum enim ventriculi calore medicamentum teritur & calefit, eius facultas prius quasi sopita excitatur, viresque suas exerit, humorem eum attrahens qui sibi familiaritate substantiæ coniunctus est. Quare cum tres sint in hominum corporibus humorum differentiæ, ita medicamenta purgantia genere triplicia perhibentur, φλεγμαγωγὰ, χολαγωγὰ, μελαναγωγὰ, pro facultatibus quas habent trahendi pituitam aut bilem, tum flauam, tum atram: quamquam plæraque medicamenta habentur quæ non vnius modo, sed duorum atque etiam plurium trahendorum facultatem possident.

Sed & in vlceribus καθαρτικὸν φάρμακον illud est, quod vna cum eo quod exiccat quandam etiam abstergendi vim habet qua vlcera pura efficit, huiusmodi medicamenta ex squamma æris & ærugine componuntur. Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἀγμ. t. 3.

καθεκτικὴ δύναμις. retentrix facultas. Est vis quędam naturæ per quam tamdiu retinet attractum alimentum, donec perfecte concoctum sit. Subseruit facultas ista concoctioni, nihilque omnino coqui potest, nisi quod exacte retentum fuerit. Quod dixi exacte, & tempus & modum designat. Debet enim id quod coquitur, tanto tẽpore retineri, quanto concoctio peragitur: & præterea tam arcte à concoctionis organis comprehendi, vt nullum spatium vacuum relinquatur. Quamobrem ventriculus cibum optime concocturus eum debet omni ex parte ita complecti, vt nullo modo fluctuare possit, nullumque omnino spatium inter ipsum cibosque intercedat. Atque id reuera ventriculus toto concoctionis tempore præstat, vt qui non modo toto suo corpore cibis incumbit, verum etiam ora sua sic occludit, vt nihil omnino per ea elabi sinat, nisi vel copia, vel flatibus, vel mala aliqua qualitate ea recludere compellatur. Nec solus quidem ventriculus ea retinẽdi facultate pollet, sed omnes pariter corporis partes in quibus aliquid vel concoqui, vel aliter perfici debet, veluti venæ, iecur, habitus denique totius corporis, vbi tum chylum, tum sanguinẽ concoqui oportet atque alterari, ad hæc vterus cui fœtus perficiendi munus, quod concoctio quædam est, natura delegauit. Cæterum ea functio, in omnibus retinendi facultate præditis partibus, fibrarum obliquarum ministerio perficitur, quarum proprium est retinere, sicut rectarum attrahere, & transuersarum expellere, quanquam istis quoque plurimum adiuuetur.

καθεστηκυῖα ἡλικία. confirmata ceu constans ætas dicitur quæ inter perfectam adultamque ætatem atque senectutem est media, ita vt præcipitet iam ætas illa florida, nec dum tamen vllum adsit senectutis signum manifestum, Galeno comment. in aphor. 13. lib. 1. In hac constituti ætate καθεστηκότες dicuntur; hanc autem ætatem appellant nonnulli consistentem, sed male fortean, quoniam ætas consistẽdi est vigor ætatis qui ἀκμή. & ætas ἀκμάζουσα appellatur, Leonicenus in aphorismo citato ipsam appellauit constitutam ætatem, Fuschius constantem, alij fortean melius subsistentem, quoniam καθεστηκότες iam diminui incipiunt, & à vigore subsistere; Constat autem tales esse qui post 35. annũ statim sequuntur, aliquam in viribus patientes remissionem, etsi paruam vt dixit Gal. 6. de sanit. tuenda: hæc autem τ̃ καθεστηκότων ætas à 35. in 49. annum exextenditur apud Galen. 3. sect. aphor. comment. 30. Sed & subsistentem non consistentem hanc ætatem appellari debere, docet hoc vocabulum καθεστηκὸς à καθίστημι quod subsisto significat apud Hippocr. & Galen. vt in prædicto aphor. ita & Gal. 2. ad Glaucon. cap. de œdemate, frictio, inquit, sola cum oxyrrhodino, & nonnunquã cum sale & oleo καθίστησι τὸ πάθος, id est, passionẽ subsistere fecit, & in prognost. 27. Si febris, ait, perseuerans 20. diem transgreditur, & œdema μὴ καθισάμενον, hoc est non subsistat, in suppurationem vertetur.

Καθεστηκότες. ij dicuntur qui iam in explicata ætate sunt
» constituti, id est, medij inter senes & Iuuenes;
» Isti sunt qui ὠμογέροντες, hoc est crudi senes vo-
» cantur, non vt Fuschius existimauit, eos esse di-
» cens in comment. 13. 1. sect. aph. qui ab anno 50.
» ad 60. perdurant. Vide ὠμογέροντες.

Καθεστὸς. constans. quod suam naturam constanter seruat, & non immutatur. Dicitur ab Hippocrate de anni temporibus, vt καθεστὼς καιρὸς, anni tempus quod ordinate temperiem suam seruat. & καθεστὼς ἐνιαυτὸς, annus bene ordinatus & constans, in quo signa quæ syderum ortus & occasus consequi solent, recte procedunt: autumnus pluuiosus est, hyems mediocris, nec valde serena, nec supra modum frigida, pluuiæque vere & æstate tempestiue descendunt: talis autem annus vt constans est, sic futurus est saluberrimus. Contra autem ἀκατάστατον dicitur, quod in aliquo à constantis natura euariat. Nec vero dubium est quin de morbis etiam καθεστὸς dici possit, quos εὐσταθέας Hippocrates appellauit.

Καθετὴρ. catheter. Est instrumentum chirurgicum cauum & altera parte recuruum, quo vrina retenta elicitur & vesicæ vitia probantur. dicitur ἀπὸ τοῦ καθιέναι, id est, ab immittendo siue infundendo, quod eo instrumento in vesicam inijci solent quæ inijcere expediat, sicut Galen. tradit libr. 5. meth. med. quo loco καθετῆρας συνθετήτους dicit. Cæterum καθετὴρ ab Hippocrate non pro eo instrumento vsurpatur, sed pro linamento torto quod intra vlcera inditur, vt Galenus ἐν γλώτταις annotauit.

» Cæterum qui sit vtendi & applicandi cathe-
» teras modus, tum ad eluendam vesicam vlcera-
» tam, tum ad prolectandam suppressam in ipsa vri-
» nam, similitudine quadam ad syphonas instru-
» menta fusoria, quibus aqua hauriri & emitti in
» incendijs solet Paul. lib. 6. cap. 59. docet; legi-
» tur tamen illic συμφώνων corrupte pro σιφώνων.

Καθετηρισμὸς. est administrationis chirurgicæ ratio qua inijcimus per catheterem in vesicam id quod ad eius curationem conuenit: vel eximimus id quod impedit ne vrina reddatur, siue concretus intus sanguis sit, siue calculus, siue aliud quippiam, recto siphone immisso, quem Græci καθετῆρα vocant.

Καθημερινὸς πυρετὸς. dicta est (inquit Galen. lib. 2. de differ. febr. cap. 7.) à quibusdam medicis recentioribus febris quotidiana, quæ nullam habet intermissionem, ad differentiam τοῦ ἀμφημερινοῦ quæ quotidiana est intermittens. Verumtamen apud nullum, vt idem ait, idoneum authorem verbum hoc καθημερινὸς reperitur, sed omnes quod singulis diebus eodem modo fit, ἀμφημερινὸν appellant. Itaque eiusmodi quotidianam non intermittentem Galenus ἀμφημερινὸν συνεχῆ appellat, non καθημερινόν.

» Verum dicitur & hæc μεθημερινὸς Galen. com-
» ment. 3. in 1. Epidem. t. 5. hæc habenti: febrium
» (inquit) aut nocte quasdam intermittere aut in-
» terdiu, ex quibus quæ ad integritatem non desi-
» nunt, iuniores quidam medici μεθημερινὰς, vel
» καθημερινὰς, id est, diurnas vocant; Illas quæ desi-
» nunt ἀμφημερινὰς, id est, quotidianas, qua vo-
» cum arguta obseruatione vacabant maiores.

Κάθισμα. sessio. Vocabulum est medicum quod
» etiam ἐγκάθισμα Dioscoridi dicitur lib. 3.

Καθολικὸν. legitur hæc vox apud Galen. 1. de anti-
dotis initio; nam Græce legitur Euphrati Ca- «
tholico, atque hac voce significari voluit Rota «
medicinæ materiæ venditorem, id est pharma- «
copolam: at ignotum sane mihi est, vnde hæc «
acceperit, significat enim vel rationalem vt in «
Glossis, vel naturalem vt apud Lacones Hesy- «
chio authore, vel propinquum siue agnatum «
vt in eisdem glossis: Qui Catholicum vertunt «
vniuersalem, ij demonstrant se Græce nihil sci- «
re, at vero crediderim Euphrati illi cogno- «
men hoc Catholicum quacumque de causa in- «
ditum fuisse. «

Καθολκεὺς. appellatur fascia oblonga, quæ capitis totum vinculum quod περισκέπαστρον dicitur, continet, & prohibet ne ipsum vinculum diducatur. Author Galen. lib. de fascijs.

Καθυγραίνεσθαι. dictum ab Hippocrat. de profusiore «
aluo quæ crudis excrementis fertur, non sicut «
ὑγραίνεσθαι aphor. 20. 2. quod simplicem alui li- «
bertatem ostendit, sed vt 4. aphor. 27. & in pror- «
rhet. πυκνερεύεσθαι. «

Καθυλομανέειν. frondibus folijsque luxuriare & su- «
perflue abundare, inde metaphoricῶς dictum de «
muliebri libidine apud Hippocr. In Epistola ad «
Dionysium, habet, inquit, innatam natura mu- «
liebris lasciuiam, quasi nisi in dies resecetur, ve- «
lut arbores superuacuis frondibus & inutili fru- «
ticatione luxuriat. «

Καίκυβος οἶνος. vide οἶνος vbi ordine Alphabetico vi- «
norum insigniores differentiæ explicantur. «

Καίριον. apud Hippocratem lethale significat & de «
vulneribus dicitur quæ certissimam ac celerri- «
mam mortem afferunt. «

Καιρὸς. occasio & opportunitas rei cuiuslibet agendæ, quo modo apud Hippocr. καιρὸς ὀξὺς dictus est. Significat & apud eundem τὸ προσῆκον, vt cum ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων scribit καιροῦ μᾶλλον, ἀντὶ τοῦ μᾶλλον τοῦ προσήκοντος. quod familiare esse Hippocrati, Galen. eo loco annotauit, atque ab eodem interdum etiam vsurpari ἀντὶ τῆς ὠφελείας.

Καιρὸς. tempus. Dicitur proprie pars anni, quæ & ὥρα vocatur, de qua suo loco agemus. Dicitur & in morbis, spatium id temporis quo insignes in ijs mutationes fiunt. Habent enim & morbi sua tempora, à temporibus anni & ætatibus non valde dissentanea, insignioribus, vt & illa, mutationibus distincta, quæ quadruplices à medicis annotantur, à quibus totidem morborum tempora statuuntur, ἀρχὴ, principium: αὔξησις, augmentum siue incrementum, quod & ἀνάβασις & ἐπίδοσις vocatur: ἀκμὴ, vigor seu status: παρακμὴ, declinatio. Hæc quatuor tempora non modo in vniuerso morbo, sed in singulis etiam totius morbi accessionibus spectantur: illa vniuersalia, hæc particularia appellantur. Non est autem ea facile in singulis morbis definire, quia pro morborum, causarum, symptomatum, naturæ, virium & reliquarum circunstantiarum varietate varijs quoque spatijs signisque distinguntur. Summatim quidem & in genere circumscribi possunt, vt principium dicatur primus morbi motus: incremẽtum tempus id quo non modo ipse morbus, verum eius etiam symptomata grauiora fiunt: status autem in quo ea quodammodo consistunt, neq; augescentia, neque se remittentia: declinatio vero cũ primũ decrescere incipiunt, donec morbus ex toto desic-

rit. Particulatim vero in singulis morbis cuiusq; horum exordium finemque exprimere, & certos limites assignare non est facile, sed aliquot forte exempla hic proponere sufficiet, ex quibus ad reliquorum cognitionem veluti manu ducamur. Primum autem à febribus desumatur, in quibus plærique omnes, propter earum frequentiam, magis exercitati videntur, & in ijs temporum istorum differentias ex Galeni præcepto distinguamus. Ille ergo cum ea signis maxime cruditatis & cōcoctionis distingui scribat, febris principium est, quamdiu humor febrem pariens, crudus est: incrementum est, vbi ille concoqui cœperit: cum maxime concoquitur, & in eo natura valde laborat, status seu vigor est, tempus totius morbi vehementissimum: declinatio autem quando iam symptomata imminui, morbique causæ mitescere incipiunt. Itaque concoctio humorum obscura, principium: manifesta, incrementum: perfecta, statum: reditus ad naturalem habitum, declinationem distinguit, & proprijs veluti limitibus disterminat. Huius autem concoctionis propria signa, siquidem in vasis fiat, ex vrinis: si in ventriculo, ex deiectionibus: si in thorace aut pulmonibus, ex sputis sumenda. Sic quidem febris tempora distinguuntur. Ad eundem vero modum aliorum etiam morborum tempora siue illi in intemperie, siue in incommoderatione, siue in continui solutione consistant, signis cuique propriis distingui debent. Phlegmones enim principium est quamdiu pars inflammata sanguine repletur: incrementum, cum fluxio cessare, & sanguis in carnem effusus putrescere, inde que calor accendi, humor fundi, & pars, etiam si nihil amplius influat, distendi cœperit: vigor, dum pus conficitur, & pulsatio, dolor, febris, cæteraque symptomata summa sunt: declinatio vero cum pus effluit, aut digesto sanguine qui eo confluxerat, tensio minuitur & tumor incipit subsidere. Sic ophthalmiæ principium est, cum defluit in oculum humor copiosus, tenuis, incoctus: incrementum, cum idem paucus, crassior, & initium quoddam coctionis adeptus est: vigor, cum ille adhuc parcior est & crassior, & iam palpebras per somnum conglutinat: declinatio, cum nihil fere eius humoris superest. Vlceris similiter principium sanies aquosa, tenuis & incocta ex eo manans: incrementum eadem parcior crassiorque: vigorem pus tenue: declinationem pus album, crassum & paucum definit. Catarrhi à cerebro per palatum & nares principium est quamdiu humor multus, aquosus, tenuis, acer distillat: eiusmodi enim maxime crudus est: incrementum, cum & copia, & crassities & acrimonia minor est: vigor, cum eadem magis cocta & meliora: declinatio vero quando perfecte cōcocta & optima videntur. Ex ijs patet cruditatis & concoctionis signis quæ ab humorum qualitate & copia petuntur, quatuor illa tempora ab inuicem distingui: non in omnibus quidem morbis, sed ijs maxime qui à natura vincuntur. Hi namque soli quatuor ista temporum spatia emetiuntur, cum exitiales interdum in principio, sæpe in augmento, sæpissime in summo vigore ægros è medio tollant, quod nunquam in declinatione (quæ morborum non lethalium propria est) contingit. Ea nec certo dierum numero definiri possunt, nec semper inter se sunt æqualia, siue in morbis genere diuersis (sunt namque in breuibus & acutis in morbis breuiora quam in diuturnis) siue in ijs quæ sunt eiusdem generis, vt in duabus tertianis, siue in vno & simplici morbo consideremus. Aliorum enim principium longum est, cætera breuia, cōtra aliorum declinatio longissima videtur, interdum incrementum, alias vero summus vigor aut ex ijs plura, cum reliqua multo minus diuturna fuerint. Vt autem totus morbus, sic & singulę morborum accessiones quatuor ista percurrunt tempora, quorum & cognitionis & longitudinis ratio eodem prorsus modo ineunda est, quem ante in vniuerso morbo proposuimus. Ea exemplo à tertiana febre sumpto satis erit ob oculos ponere. Ergo principium accessionis tertianæ est cum quis primum inhorruit, riguit, refrixit, oscitauit, pandiculatus est, cœpitque omnino corpore cōmoueri, & à naturali habitu recedere: tunc autem arteria contrahitur & sanguis cum calore & spiritu ad interiora se recipit, pulsusque ob id durior minorque fit. Postea incrementum est calore sese exerente & per corporis habitum diffuso, ex quo pulsus maior, velocior frequentiorque euadit. Inde succedit summus vigor accessionis, tamdiu duraturus quamdiu calor eadem magnitudine & æqualis perseuerabit, pulsusque, quantum sensu iudicari potest, æque magnus, velox & frequens manebit. Vbi autem decrescere calor videbitur pulsusque in melius verti, declinatio est cui finem halitus fuliginosi per cutem erumpentes, vel sudores, vel aliæ excretiones imponunt. Hæc quidem accessionum tempora in febribus intermittentibus calore & pulsibus maxime definiuntur, verum in continuis quæ accessiones habent, etiamsi eadem tempora habeantur, & proportione quadam intermittentium febrium temporibus respondeant, eademque ratione distingui debeant, multo tamē sunt obscuriora, vt sæpe principium cum incremento coeat & confundatur: vigor tamen semper adest & declinatio quæ perdurat vsque ad principium sequentis accessionis.

Κακαγγελίη. κακοῤῥημοσύνη. maledicentia & procacitas, apud Hippocrat.

Κακαλία. est herba foliis grandibus & albis, è quibus medius caulis emicat, rectus, albus, florem ferens robori aut oleæ similem. Nascitur in montibus, alio nomine λεοντικὴ dicitur. Galenus κάσκανον vocauit, aut tam similem τῷ κασκάνῳ putauit, vt vtramque coniungeret, nec sibi de vtraque seorsum dicendum esse videretur: Paulus non κάσκανον vocat, sed τῷ κασκάνῳ similem facit. Et substantiæ crassæ, emplasticæ & modice exiccantis.

Κακαὶ κοιλίαι καὶ κάκισται. dicuntur Hippocrati alui male affectæ, multoque pessime in malignis morbis & febribus ad tertianarum naturam accedentibus 1. Epidem. cum alui excrementa deteriora sunt & maligniora, à quibus venter male afficitur, quod πονηρεύεσθαι κοιλίας sæpe dicit Hippocr.

Κάκηθες. apud Hippocr. τὸ κακόηθες.

Κακκὸς. Hesychio dicitur ὁ μικρὸς δάκτυλος.

Κακόηθες. malignum. Id dicitur quod à simplicium morborum consuetudine alienum, non facile curationem admittit. Siquidem τῷ κακοήθει Galen. lib. 1. c. 3. de crisibus opponit τὸ ἁπλοῦν: quod & εὔηθες ab Hippocrate dici idem multis locis

prodidit. Itaque vt simplex morbus causam habet simplicem & facilem, & symptomata non valde à morborum eiusdem generis more abhorrentia, & curationem non valde difficilem: sic κακοήθης habet malignam causam & multo deteriora symptomata, quam pro morbi specie, atque curationem similiter difficiliorem. Sunt autem hæ duæ differentiæ in omnibus prope morborum generibus, exceptis ephemeris febribus, & aliis quibusdam eiusmodi affectibus, in quibus non potest esse κακοήθεια, quin transeat in aliam morbi speciem, præsertim vero in ijs qui habent originem à putrilagine quadam & venenosa qualitate. Verum hæc κακοήθεια in vlceribus maxime spectatur, quæ κακοήθη tunc appellantur, cum tanta καχεξία partem exulceratam occupauit, vt bonum etiam alimētum quod in eam influit corrumpatur. Neque enim omnis humor putris & vitiosus inducit τὴν κακοήθειαν, sed is potius quem ἡ καχεξία deprauauit atque corrupit.

» Galen. part. 14. comment. 1. prorrh. 1. κακοή-
» θεις, inquit, morbi dicuntur qui periculum mi-
» nantes, spem tamen salutis non adimunt, & com-
» ment. 3. in 1. Epid. t. 1. definitur morbus κακοήθης
» qui licet recte omnia administrentur, nihilo ta-
» men mitior fiat.

Κακοήθες ἕλκος. vide ἕλκος.

Κακόκριτος νόσος. idem qui & δυσκριτὸς dicitur. vide
» suo loco.

Κακὸν. malum idem sæpe apud Hippocratem quod
» θανατώδες & θανάσιμον, consueuit siquidem Hip-
» pocr. inquit Galen. casus illos nominare quos
» lethum sæpe subsequitur, vt ratione tantum ma-
» ioris & minoris hæ voces κακὸν & θανάσιμον di-
» stingui videantur, maius tamen periculum indi-
» cari ex voce θανάσιμον quam ex voce κακὸν, com-
» ment. in aphor. 3. l. 5. Sed & sæpe apud Hippoc.
» in morborum funestorum præsagijs κάκιστα lege-
» ris, id est quibus ad ægri mala vix peius aliquid
» potest accedere, vel etiam quæ sunt eiusmodi vt
» nulla bonorum oppositione vinci se patiantur:
» sunt enim quædam κακὰ in ægris quæ à bonis
» vincuntur, sed illa demum κάκιστα nominantur
» merito, in quibus τὰ μὲν ὑπάρχοντα κακὰ & ἀσυμ-
» βεβηκότα καλὰ, id est omnia quæ adsunt mala, &
» ab ijs absunt bona: eorum contraria sunt ἄριστα
» cum scilicet καλὰ ὑπάρχοντα καὶ ἀσυμβεβηκότα κακὰ,
» sicut in optimo hypochondrio notauit Galen. 2.
» prognost.

Κανονίαι. vide infra κανονίαι. vbi plura.

Κακόρρυθμος σφυγμὸς. pulsus qui & ἄρρυθμος dicitur, de quo vide suo loco.

Κακοπαθεία. vexatio molesta apud Hippocr. lib. de
» octimestri partu, & κακοπαθοῦντα μόρια, apud
» Gal. partes affectæ & ægræ dicuntur.

Κακοσινώτατα. σπλαβέστατα, hoc est, nocentissima, apud Hippocr.

Κακόσιτος. Galeno is dicitur qui male pascitur, ceu
» qui ad cibos nauseat, nec esurit, nec cibos appe-
» tit, illi contrarius est φιλόσιτος.

Κακοστόμαχα. alimenta quæ vel stomachus respuit vel stomachum offendunt. Celsus à stomacho aliena dixit: cuiusmodi scribit esse omnia tepida, omnia salsa, omnia iurulenta, omnia prædulcia, omnia pinguia, item omnia quæ inflare consueuerunt, atque alia quæ inter coquendum ventriculo negotium facessunt, etiamsi ex his non nisi probus succus dimanet. Ex quibus intelligi potest non quicquid boni succi est, protinus stomacho conuenire: neque quicquid stomacho conuenit, protinus boni succi esse. Opposita illis sunt τὰ εὐστόμαχα.

Κακόχροι. vide λείφαιμοι, & κακοχροία malus color «
apud Galenum. «

Κακόχυμα. dicuntur alimenta malli succi. Ea sunt quæ sanguinem vel pituitosum, vel biliosum, vel melancholicum, aut alio quouis modo vitiosum gignunt. Inter quæ Celsus lib. 2. recenset omnia legumina, carnem omnem permacram, salsam: pisces quoque saxatiles, omnesque qui ex tenerrimo genere sunt, aut eos qui rursus nimium duri virosique sunt: item omnia salsa, acria, acida, acerba. De quibus etiam apud Galenum apertius in lib. de alimentorum facult. & lib. de euchym. & cacochym.

Dicuntur & κακόχυλα, his vero τὰ εὔχυμα op- «
ponuntur. «

Κακοχυμία. est redundantia vitiosi humoris in toto corpore. Oportet autem vnum aliquem esse malum humorem qui redundat: quoniam si pariter omnes redundarent, iam non κακοχυμία, sed πληθώρα esset. Hæc enim est copia omnium humorum æquabilis, illa vero, certi cuiusdam humoris vel serosi, vel biliosi, vel melancholici, qui vna cum sanguine mistus efficit vt iam non amplius sanguis, sed sanguis serosus, vel biliosus, vel melancholicus appelletur.

Quinetiam contentorum omnium intempe- «
ries, tum simplex tum coniugata, crassities & te- «
nuitas, durities & mollities, lentor & acrimonia, «
deinde putredo, & totius substantiæ corruptio «
cacochymiæ species sunt: contrahitur autem id «
vitij genus ab alimentis corruptis, & quorum «
vitiosa substantia est, cuiusmodi sunt frumenta, «
legumina, oua, pisces, carnes, & quæcumque ve- «
tustate aut negligentia corruptione quadam la- «
befactantur: contrahitur & à cibis quidem pro- «
bis, sed qui facile corrumpantur aut putrescant, «
quales sunt lac, horarij fructus & quicumque «
alieni vitiosique sunt succi, ex his quippe genitus «
sanguis tametsi concoctione crebram mutatio- «
nem subijt, pristinæ tamen conditionis, & eius «
à quo nascitur nonnihil etiamnum vbique reti- «
net: à cibis intempestiue aut ordine præpostero «
sumptis, vt cum priore nondum concocto alter «
ingeritur, aut cum duri concoctuque difficiles «
leuioribus præmittuntur, quorum infirma est «
substantia: corrumpuntur postremo ac putres- «
cunt humores interiorum partium, vt iecoris, «
ventriculi, omniumque viscerum affectione ma- «
la, hæc enim in alimenta concoctione imprimi- «
tur, quæ etiamsi purissima sint, contracta tamen «
labe inquinantur. «

Κάκτος. cardui genus est, quod statim ab radice caules repentes in terram mittit, folio lato atque spinoso: cactos caules eos appellant. Peculiarem cacton fuisse Siciliæ Theophrastus prodidit, sed inde nunc non modo in vniuersam Italiam, verum etiam in Galliam dimanauit propter magnam saporis suauitatem. scolymos alio nomine dicitur & cinara.

Vulgo dicuntur *artichaux*, quasi ἀρτυτικοὶ «
καυλοὶ, vt volunt nonnulli, qui & ἀρτυτικὰ ab «
Alex. Trallian. vocari edules istos caules tra- «
dunt. «

Καλαθιανὴ. munus autumni: violæ cæteræ, veris. Ea minuto est folio, violæ albæ non dissimili, in totum sine odore, calathi similitudine: ancholias Galli vocant.

Καλαμηδὸν κάταγμα. est fracturæ ossis differẽtia, quę & εἰς ὄνυχα dicitur. vide in dictione κάταγμα.

Καλαμίνθη, calamintha. Herba est trium generum apud Dioscoridem. Vna montes plus amat, folijs ocimi candicantibus, surculis angulosis, flore purpureo, quam nunc officinæ calamenthum vocant. Altera pulegio similis, quam ob id aliqui syluestre pulegium vocant, quoniam odorem eius æmuletur, aliqui vero nepetam. Tertia menthastri similitudine, longioribus folijs, caule & ramis quam superiora maioribus, quæ nunc officinis nepeta dicitur, & vulgo herba catorum. Est autem calamintha calida & sicca, vtrumque tertio ordine. Tenui est essentia, acris & amara. Ex ea medicamentum ὀξύπορον fit, quod διὰ καλαμίνθης dicitur, & à quibusdam πολυετὲς, id est, annosum, appellatur. Id in vniuersum corpus vsque ad cutem ipsam digeritur ac distribuitur, proindeque ijs conuenit quibus crudorum humorum copia in solidis animalis partibus consistit. Huius compositionem & vires Galenus lib. 4. sanitatis tuendæ multis verbis persequitur, similiter & Aetius lib. 9. agens de cruditate.

» Porro Calamintha dicitur, quasi vel bona
» vel vtilis mentha, namque suo nidore serpentes
» fugat vt ex Aristophane liquet, nisi quis putet
» ab κάλυ, id est ligno, quasi lignosam appellari
» mentham.

Καλαμίσκος. apud Aristophanem in Acharn. accipi-
» tur pro specillo, vel simili medicorum instrumẽ-
» to quo pharmaca in vlcera instillant.

Κάλαμος. arundo. frutex est aquaticus, caule geniculato, tereti ac fistuloso, in leue fastigium cacuminato, circa quod densius excrescit tomentum, folijs ex articulis alterno laterum gradu emergentibus. Gallis canna dicitur. Plures eius differentiæ traduntur à Dioscor. alius namque κάλαμος ναστὸς, id est, solidus farctusque dicitur, quod toto internodio concretus sit & plenus, qui & alio nomine à Theophrasto τοξικὸς dicitur, quod ex eo sagittæ factitari soleant: alius θῆλυς, id est, fœmina, quo tibiarum ligulas veteres componebant: alius συριγγίας, quia fistulis esset vtilissimus: alius κύπριος siue δόναξ, crassus, concauus, apud amnes nascens: alius φραγμίτης, id est, vallatorius, gracilis & candicans.

Κάλαμος ἀρωματικὸς, calamus seu iuncus odoratus. arũdini simillimus est aspectu, nempe multis geniculatus nodis, fuluus. cætero tactu mollis, & cum frangitur scissilis, intus arenosus, casiæ gustu, fragrantissimo odore, adeo vt locum in quo nascitur ingredienti spiritus suauissimus statim aspiret. Is est qui ab Hippocrate dicitur μυρεψικὸς, id est, vnguentarius, à Plutarcho Arabicus, à Celso Alexandrinus. Omnes officinæ calamum appellant. Leuiculam quandam adstrictionem & minimam acrimoniam possidet. magna ex parte essentia eius terrena est & aerea, in caliditatis frigiditatisque coniugatione temperata.

» Est vero duplex calamus aromaticus ratione
» soli natalis; alter Syriacus ad ripas lacus Gene-
» sarethi quem alij mare Galileæ, alij mare Tibe-
» riadis vocant, nascens, à vulgari nihil dissimilis,
» præterquam quod post 40. diem siccatus nõnihil
flagrat: alter indicus descriptus à Dioscor. olim, «
nuper à Garcia Lusitano, diuersissimus à Syria- «
co; ea calami genera plurimum inter se discre- «
pantia Plin. lib. 12. c. 22. ignoranter miscuit & «
confudit. «

Καλαμόχνος. sic dicta est ἡ ἀδάρκη, quasi arundinum lanugo, quod in arundinibus concretæ lanuginis modo inueniatur. vide ἀδάρκη.

Sed nota scribendum potius χαλαμόχνους, vt «
contractum ex χαλαμόχνοος, nam sic cætera etiam «
composita à χνόος siue χνοῦς efferuntur. «

Καλλείειον. sic dictum fuisse à quibusdam τὸ κρίνον, hoc est, lilium, habetur apud Dioscoridem.

A pulchritudine sic dictum. «

Κάλληοις. sic dictum fuisse à quibusdã τὸν περιστερεῶνα, Dioscor. author est.

Καλλίας. à quibusdam dicitur ἡ αἰθεμὶς, vt habetur apud Dioscor.

Καλλιβλέφαρον. dicitur medicamentum quod ad ornatum & venustatem palpebrarum facit. Itaque cum pluribus modis deformari palpebræ possint, patet non vnum esse genus τῶν καλλιβλεφάρων. Nam vel nimium pili excrescunt vel decidunt, vel malo colore aut ordine proueniunt. Quæ tamen omnia cum ab vna fere prima causa excitentur, humore scilicet redundante: excrescunt enim nimio, decidunt vt plurimum ab acri, candidi sunt à pituitoso, rufi ab humore congenere: ideo τὰ καλλιβλέφαρα magna ex parte constant medicamentis mediocriter desiccantibus & absumentibus humorem pilos vitiantem. Eo enim summoto natura ad proprias redit actiones, & pilos satis venustos per se producit. In eiusmodi medicamentorum genere est armeniacum, terra ampelitis, fuligo thuris, stibium, plumbumque vsta, squama æris & reliqua huiusmodi facultate siccante & acrimonia prædita. Marcellus Dioscoridis interpres καλλιβλέφαρα inquit vnica appellatione & malorum remedia & formæ lenocinium in palpebris Græcos appellasse, ideoque Plinium quale erat malum in quo remedio opus esset, sic eam vocem varie vertisse, modo glutinandis, modo replicandis, modo honestandis, modo circumliniendis palpebris dicentem. Hermolaus vero & Ruellius circumlitiones dicunt, quibus palpebras ornat, coloremque mentiuntur.

Καλλιελαία. olea satiua. sicut syluestris ἀγριελαία dicitur.

Καλλίκερως. dictum est fœnumgræcum ab eo qui αἰνιγματικῶς descripsit remedium ad caluescentes præter naturam lib. 1. τῶν κατὰ τόπους, vt Galenus eo loco explicat.

Καλλίκρεας. idem quod τὸ πάγκρεας.

Καλλίτριχον. species est adianti, sed candidioris maiorisque tum folijs tum frutice, vt iure videri possit trichomanes. Id quod apparet ex Plinio lib. 2. cap. 21. qui duo adianti genera faciens, candidius & nigrum breuiusque, maius polytrichum: alterum trichomanes vocari tradit, & rursus libri 25. capite 11. polytrichum à callitricho distare scribit, quod iuncos albos habeat, & folia plura maioraque, & fruticem item maiorem. Dicitur καλλίτριχον quod tingat capillos, eosque speciosiores reddat.

Archigenes, vt inquit Gal. l. 2. τῶν κατὰ τόπ. καλ- «
λίτριχον ab alijs τριχόμανες appellari dixit, ego ve- «
ro, ait Gal. eos qui de herbis scripserunt ἀδίαντον «
magis appellare καλλίτριχον scio, quam τριχόμανες. «

Καλλίφυτον. dicitur ab Hippoc. καλλίτειχον & ἀδίαντον, vt annotat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Καλλωπισμοὶ ac καλλωπίσματα artificia formæ dicuntur in quibus sunt medicationes faciei.

Καλούμενον. vocatum, & quod vocatur, & καλεῖσθαι vocari: has voces rebus quibusdam quandoque adijcit Hippoc. interdum quidem quod hæc appellatio rei de qua sermo est, Græcis omnibus nullo pacto vsitata sit: interdum vero quod improprie dicatur, & interdum quod artificiosum quiddam demonstret; sed & quandoque appellationem ex adiectione τοῦ καλουμένου vel damnauit, vel tanquam inusitatam indicauit, vt dum 3. de victu acutor. t. 24. habetur τὸ ὀξύμελι καλεύμενον. hæc Gal. comment. 3. in lib. de victus rat. in acutis atque alijs locis.

Κάλλινος οἶνος. vide in οἶνος vbi ordine alphabetico insignes vinorum differentiæ explicantur.

Κάλυξ. à Suida & Ethymologico exponitur ἄνθος ῥόδου μεμυκὸς, pro quo μεμυκὸς habet Hesych. τὸ μὴ ἐκπετασθὲν, Rursum & Suidas κάλυκας exponit ῥόδα κεκαλυμμένα vt secundum eos κάλυξ sit flos rosæ non expansus, seu rosa tumens nondum expansis folijs, à quibusdam bacca rosę dicitur: alijs rosæ calyculus.

Κάλυξ. appellatur etiam omnis folliculus seu putamen omne quo aliquid includitur vt in vulg. Lexicis habetur, in quibus legitur etiam calyces in floribus esse inuolucra, quibus dehiscentibus flores in sua folia se pandunt vt in rosis atque alijs.

Κάλυξ. etiam dicitur à quibusdam ἡ ἄγχουσα ὀνόκλεια vt habetur apud Dioscor. l. 4. c. 23.

Καλύμματα. polluci lib. 2. proprie dicuntur palpebræ quia oculos tegant.

Κάλχη. herbæ quoddam genus qua tingitur purpura.

Καμάρα. locus est ad auriculæ cauum cameratus atque inde sic dictus.

Καμάριον. ου. dicitur esse cerebri pars supra meatum communem fornicis modo superinducta, quæ & ψαλοειδὴς vel potius ψαλιδοειδὴς nominatur Gal. lib. de vsu partium.

Κάμαρος. sic dictum est quibusdam τὸ δελφίνιον, vt habetur apud Dioscor.

Καμάρωμα ἢ

Καμάρωσις. est fractura cranij, in qua os fractum cameræ modo vtrinque exurgit. Paulus lib. 6. cap. 90. dicit esse caluariæ diuisionem in qua os affectum in sublime tollitur: vel ex Galeni sententia, ossis ad interna recessum, & excauationem, quemadmodum in ecpiesmate: sic enim Galenum existimasse Paulus scripsit. Hæc quidem Paulus περὶ τῆς καμαρώσεως satis obscure prodidit, quod videatur contraria scribere, & dicere καμάρωσιν à Galeno vocari ossis ad interna recessum, cum tamen idem in camaromate partem exaltari dicat. Locus Galeni habetur lib. 6. methodi med. ad hunc modum: ἐγγεισώματα dicuntur quæ in medio sui membranæ innituntur: καμαρώματα vero, quæ eandem ipsam partem exaltatam habent. Cæterum qua primum ab integris fracturæ partibus diduci ægra cœpit, intro magis recedunt ac membranæ innituntur. Hæc Galenus: ex quibus apparet in camaromate ossis fracti extrema intus ad membranam vsque ferri & deorsum tendere, adeo vt ipsi membranæ innitantur: reliquam vero vtrinque adiacentem ossis partem in altum attolli & à subiecta membrana recedere, & proinde in camaromate geminam esse ossis eminentiam ad vulneris latera sitam. Vidius comment. in libr. de vulneribus capitis fingit sibi vulnus quod καμάρωσιν appellat, in quo pars fracta & ad interna recedat & postea attollatur, scribens euenire interdum vt os quod fractum deorsum compellitur simul cum telo sursum reuertatur attollaturque, atque id malum authore Galeno καμάρωσιν vocari.

Κάμμαρος ἢ

Κάμμορον. nomina sunt τοῦ ἀκονίτου. Ac cammori quidem cognomen manifestum est: sic enim recte dicitur aconitum, quod radicem modicam, inflexam & cammaro siue squillæ marinæ (est autem quædam cancrorum species) similem habeat. Id quod Dioscorides tertium aconiti genus facit. Verum τοῦ καμμόρου appellatio non tam est vsitata apud authores veteres, nisi forte apud Nicandrum ἐν τοῖς ἀλεξιφαρμάκοις, quo loco omnia eius exemplaria κάμμορον scriptum habent: quibus consentit & Dioscorides libro 6. & accedit etiam Nicandri vetus interpres, qui sic scribendum esse aperte innuit, explicans κάμμορον, τὸ κακῷ μόρῳ ἀναιροῦν, hoc est, sæua morte perimens. Galenus tamen ἐν ταῖς γλώσσαις scripsit κάμμορον vocari non tantum animal paruæ squillæ simile, sed etiam aconitum, quod illius radices sint huic animali similes: neutrum tamen horum intelligi posse apud Hippocratem lib. de locis hominis, vbi ad inflammationes assumendum cammoron dicit. Proinde Erotianus non solum ipsum animal κάμμορον, sed adhærentem ipsi muscum sic vocari scribit: Zeno autem Herophilius cicutam, Zeuxis vero medicinam refrigerantem, sicut annotauit Erotianus.

Καμπὴ. sic à quibusdam dicitur poples, qui ἰγνὺς proprio nomine appellatur.

Καμπὴ etiam pro articulo sumitur, item & pro nodo seu flexura digitorum.

Καμπτὰ. flexilia. dicuntur ea quorum longitudo ex circumferentia in rectum, & contra è recto in circumferentiam permutari potest. Eadem dicuntur εὐθυντὰ, sola ratione differunt. idem enim, quatenus ex curuo rectum fit, dicitur εὐθυντὸν: quatenus vero ex recto curuum, καμπτὸν vocatur.

Κάναβοι. per metaphoram à voce κάνναβις de qua infra, vocantur homines graciles & macilenti Polluci & hesychio.

Κάνδυλος. edullij genus fuit ex amylo, caseo, lacte & melle teste Polluce l. 6. vbi ipsum τοῖς ἡδύσμασιν annumerari posse scribit, vide καρύκη & ὑπότριμμα: apud Eustath. & Athenæum l. 12. legitur κάνδαυλος quod edullium fuisse quoddam apud Lydos scribit, & palato gratum, quod fieri solitum ait Hegesippus ἐξ ἑφθοῦ κρέως, καὶ κνήκου ἄρτου, καὶ φρυγίου τυροῦ, ἀνήθου τε καὶ ζωμοῦ πίονος. ex carne cocta, pane caseo, anetho & iure pingui.

Κάνναβις. est frutex virgulas althææ fundens nigriores, asperioresque ac minores, cubitali altitudine, folijs scabris & nigris, floribus modice rubentibus & similibus lychnidi, semine & radice althææ. Nata primum est in syluis, deinde vero in hortos translata cultaque, quæ satiua dicitur. Cannabis semen flatus extinguit, adeoque desiccat, vt si plusculum edatur, genituram absumat.

Κανθαρίδες. sunt animalia parua, varia, luteis lineis,

quas in pennis transuersas habent, promissoque corpore, crassæ ac blattarum modo præpingues. Huiusmodi enim præstantissimæ sunt ad medicinam. Mouent vrinam, & ex ijs caustica medicamenta apparantur: cæterum venenosæ sunt & erodendo interimunt. Appetunt autem præsertim vesicam eamque exulcerant, nisi quibusdam medicamentis misceantur quæ earum malignitatem retundant. E frumentis potissimum lectæ in fictili vase non picato contunduntur, & raro linteo obligato ore & deorsum conuerso suspenduntur super aceti feruentis quam acerrimi halitum, donec æstu exanimentur, postea lino transfixæ reponuntur.

» Verum quia hæc cantharidum non modo præparatio, sed & exhibitio apud medicinæ auctores varia reperitur, hęc ideo videtur à nobis fusius paulo exagitanda: quamobrem interius illæ quidem assumuntur atque exterius admouentur; exterius quidem medicamentis admixtæ, quæ sunt ad scabros vngues, & ad psoras ac lepras destinata, vt docet Gal. 11. de simpl. medic. facultatibus, quam ob rem illic cantharidas totas esse vsurpandas iubet Galen. fœlici in ijs malis successu, imo, non in eiusmodi tantum erosiuas & vstorias compositiones integras cantharidas se inijcere dicit, sed etiam in medicamẽta vrinam cientia, in quæ alij corpus tantum, alij pedes ac alas solum conijcere solent, vtrique ex Hippocratis sententia ad suam opinionem inducti: sunt autem Hippocratis verba hæc lib. 4. de diæta in acutis πῶμα ὑδρωπιῶντι, κανθαρίδας τρεῖς, ἀφελὼν τὴν κεφαλὴν ἑκάστης, καὶ πόδας καὶ πτερὰ τρίψας ἐν τρισὶ κυάθοις ὕδατος. τὰ σώματα potus hydropico, cantharides tres, caput auferẽs vniuscuiusque & pedes alasque, conterens ventres in tribus aquæ cyathis. Sed & quandoque Galen. ipse in eiusmodi medicamentis, seu in recensendo medicamento lichenum excoriatorio 4. κτ' τόπ. solos ventres admittit, sicut cum illo Aetius tetrabl. 1. serm. 2. c. 174. & id vel quia propter partium quibus adaptantur viciniam non tanta vis requiritur penetrandi, quantam nonnulli capiti, alis, pedibusque subesse suspicantur; vel potius quia pedum alarumque additione vis vesicas excitandi, qua ipsæ pollent, fortasse remittetur. Neque vero membrorum externorum perinde vt internorum læsio metuitur: quin & Hippocr. lib. de mulierum morbis ad procurandum menstruorum effluuium ex solo cantharidum corpore, addito thure & myrrha, pessaria conficere docet, atque de externo cantharidum vsu ita censendum: Si vero præparatę interius assumantur, haud ita tutus est illarum vsus, quoniam vel ipso teste Gal. interiora viscera, maxime vero vesicam (quãquam & sępe admota) exedendo, seu erodendo tandem interimunt, attamen si medicamentis vrinas mouentibus exigua quantitate admisceantur, tuto interdum vsurpari possunt, ac totæ quidem tutius quam ipsarum soli ventres, quantumuis varijs locis Hippocr. itemque Arabes omnes aliter sentire videantur: Sed & omnes fere nostrę tempestatis medici, qui passim in exhibendis Cantharidibus caput & alas abijcere docent ex Arabum consilio, quos errare omnes in primis Dioscor. docet lib. 2. cap. 53. qui alas cantharidum, earumdem maleficio aduersari inquit; docet & Plin. l. 19. c. 4. & l. 11. c. 35. vbi ait, venenum hoc remedia secum habet, alæ medentur, quibus dẽptis lethale est: docet & Gal. 11. de simpl. med. facult. sicut & in commẽt. 114. li. 4. de victu in acut. vbi inscitiã cuiusdã medici Hippocratẽ non recte intelligẽtis notat, qui hydropico corpora potius cantharidũ, quã caput pedes, & alas exhibere, non sine summo ægrotantis exitio voluit: hinc non defuere medici, qui abiecto illarum ventriculo solis pedibus & alis vtebantur, quas partes contra accepta earum corpora priuatim auxilio esse docuere Dioscor. Gal. Aetius, atque Plinius, Galenus vt dixi integras pharmacis miscuit: ex illis omnibus liquet, non inter antiquos medicos conuenisse in qua corporis earum parte virus illud lateret, vt inquit Plin. lib. 19. cap. 4. esse autem illas omnino exitiosas aliqua sui parte omnes docuere, adeo vt sit omnino interius illarum vsus reijciendus, cum præsertim alia multa sint medicamenta quibus sine noxa vrinam ciere nobis conceditur, curandumque vt ijs tantum admisceantur medicamentis quæ psoras & lepras sanant.

Medicamẽti τοῦ διὰ κανθαρίδων meminit Trallianus l. 11. quo quis exterius applicito in arthritide vtebatur.

Κανθός. angulus oculi. Est oculi pars communis superioris & inferioris palpebræ: vel, est extremum vtriusque palpebræ: habet autem vterque oculus angulum duplicem, vnum maiorem iuxta nares, alterum minorem iuxta tempora.

Hic proprio nomine Græcis dicitur παρωπίας, ille vero ῥαντὴρ, pro κανθὸς autem dicitur & ἴδκανθις: esse κανθὸν afrum & hispanicum vocabulum tradit fabius.

Κανονίας. ου. & in plurali κανονίαι apud Hippocr. dicuntur quibus ventres velut ad regulam exacti & directi sunt, Galeno interprete, ὀρθοὶ καὶ περισταλμένοι τὰς γαστέρας, quibus opponuntur ventriosi à Plauto, & ventrosi à Plinio, sicut & huiusmodi ventri opponitur planus venter ab Ouidio: Sed notandum perperam κακονίαι legi in vulgaribus exemplaribus, non ipsius Galeni solum, sed Erotiani etiam qui κακονίαι explicari dicit ab Epicle μακροὶ & εὐμεγέθεις, quum potius significentur hoc nomine λεπτοὶ καὶ ὀρθοί: author hic noster τοῦ κακονίαι mentionem facit, non τοῦ κανονίαι, sed pro hac lectione non illi assentiri videntur veteres codices; adde quod ὀρθότης optime conuenit κάνονι, κανόνα autem vocant regulam, vt κανονίας dicatur, qui regulæ modo rectus est & tenuis.

Κανωπικὸν. dicitur à quibusdam ἡ πιτύουσα, vt habetur apud Dioscor.

Κάνωπος. cortex sambuci. Paulus sambuci florem esse scripsit.

Apud Paul. neutro genere & penultima producta inuenio κάνωπον, sed expositione diuersa nam l. 7. c. 3. κάνωπον esse dicit sambuci florem, at c. 5. sambuci corticem.

Καντήριος. est trabs quæ ab vna columna in alteram transuersim pertingit. apud Hippocr. lib. de articulis.

Κάπετοι. vocantur ab Hippocrate ὀρύγματα, τάφροι, hoc est, caua quædam medio suo scamno posita, latitudine & altitudine trium fere digitorum. vide βάθρον.

Καπνέλαιον. quid sit, Galen. aperte docet lib. 3. τῶν κατὰ γένη. Resina enim quæ sponte profluit, quæ alijs αὐτόρρυτος, Lacedæmonijs προτόρρυτος dicitur: in Cilicia καπνέλαιον appellatur. Itaque non olei

genus est, quemadmodum ex ipso nomine videri poterat, sed resinæ, quam forte ita vocarunt à fumo quem edit igni admota: vel, quod est probabilius, quia liquidis omnibus resinis liquidior, calidior tenuiorque sit, proindeq; ad oleum magis accedat. differt ab oleo quod Aetius lib. I. καπνιστὸν nominat.

Καπνίας. species est, vt ait Aetius, lapidis Iaspidis qui valde turbido colore est.

Καπνίας οἶνος. apud Suidam quem fieri scribit Beneventi in Italia, vide οἶνος: & apud Theophr. hist.
» plant. l. 2. c. 4. καπνιὸς ἡ καπνίας ἄμπελος, vitis cap-
» nia ἐκ μέλανος βότρυος λευκόν, καὶ ἐκ λευκοῦ μέλανα φέ-
» ρει, & 5. de caus. plant. c. 3. huic nomen ex eo im-
» positum esse docet, quod τὸ χρῶμα τῶν βοτρύων
» οὔτε μέλαν οὔτε λευκὸν ἔχει, ἀλλὰ καπνῶδες, & Sui-
» das καπνίαν exponit τὴν μέλαιναν.

Κάπνιον. dicitur à quibusdam ὁ καπνός, vt ait Gal. de quo vide suo loco.

Καπνιστὸν ἔλαιον. fumosum oleum, seu suffumigabile. Est olei genus ex plærisque aromatis & oleo præparati, ita vt aromata ignem concipientia, fumo suo subiectum ipsis oleum imbuant, vimque suam in eo relinquant. Huius conficiendi rationem Aetius plane docuit libr. I. Differt ἀπὸ τοῦ καπνελαίου, de quo paulo supra dictum est.

Κάπνιστος. pastilli nomen à fumo sic vocati, & vtilis
» ad tussim continuam, describitur à Paulo lib. 3.
» cap. 28.

Καπνῖτις. est species vna τῆς καδμίας, quæ in fornacibus colligitur ex tenuissima materiæ quæ in illis vritur parte in sublime elata cum fumo, propter maximam sui leuitatem. Ea est, vt Plinius scribit, in ipso fornacum ore qua flammæ eluctantur, exusta & similis fauillæ. vide καδμία.

Καπνός. fumaria. herbula est fruticosa, prætenera, coriandri similis, folijs candidioribus, vndique numerosis, cinerei coloris, flore purpureo. Acris amaraque est, vrinas biliosas prouocat, iecinoris obstructioni & stomachi languori medetur. Sic vocata est quod succus eius oculis illitus, lacrymas eliciat. Alia eiusdem nominis describitur à Plinio, quæ vires easdem habere dicitur.

Καπνός. fumus, est exhalatio quæ excitatur ex mate-
» ria semiusta, sicut λιγνὺς proprie dicitur, quæ ex
» immodice assa vstaque excitatur, ita vt καπνὸς ex-
» citetur ex materia partim terrestri partim aquea,
» λιγνὺς vero ex terrestri tantum, vt vult Galen. 8.
» methodi. Sæpissime vero ipse hæc confundit, &
» pro eodem vsurpat αἰθαλῶδες περίττωμα, καὶ καπνῶ-
» δες, καὶ λιγνυώδη ἀναθυμίασιν libro de morborum
» caussis. vide λιγνύς.

Κάππαρις. capparis. frutex est senticosus & humilis, in orbem proserpens, caule breui, ramis in rosæ modum aculeatis, spinis aduncis hamatisque, folio circinato horriduloque, baccis oleæ, rotundis, quibus fatiscentibus emicat flos roseus, candidus, odoratus, qui postquam excussus decidit, glans extuberat oblonga, seminis acinosi plena, radice nigra, multiplici, lignosa. Cortex subrufus ac minime friabilis eam vestit. vulgo nomen retinet: aliqui Latinorum inturim vocant. Est autem capparis varijs facultatibus prædita. Cortex eius absterget, purgat, incidit, excalfacit, digerit, contrahit, densat, adstringit. Itaque ex cappari vulgo paratur oleum ad multa vtile. fit & è cappari emplastrum cuius descriptio habetur apud Aetium lib. 15.

Καπρεία. dicitur à quibusdam ἡ κάππαρις, sicut habetur apud Dioscor.

Κάπρος. Suidæ dicitur membrum viri genitale. «

Καρδαμαντική. dicitur à quibusdam τὸ καρδάμον vt habetur apud Dioscorid. ab alijs vero lepidium sylvestre. quod radix ei sit odore nasturcij: vel, vt apud Dioscor. legitur, radices binas habeat nasturcio similes.

Καρδαμίνη. dicitur à quibusdam τὸ σισύμβριον, vt Gal. ait, quoniam cardamo, hoc est, nasturcio, simile quiddam gustu præ se ferat. dicitur & eodem nomine herba ἰβηρὶς siue λεπίδιον, quod cardami, hoc est, nasturcij, odore, sapore & figura sit, vt scribit Aetius lib. 12. c. 2.

Et Oribas. collectan. med. l. 12. quapropter «
apud Dioscor. etiam l. 1. c. vlt. legendum ἴβηρις, «
ἤτοι καρδαμίνη, reponendo nimirum καρδαμίνη pro «
καρδαμαντική, vt habent vulgares editiones, vbi iti- «
dem subiungit eam habere τὰ φύλλα παρόμοια καρ- «
δάμῳ, radices etiam duas παρομοίας καρδάμῳ θερμαν- «
τικὰς καὶ καυστικάς: porro dicitur & pro καρδαμίνη «
καρδαμὶς apud Nicandrum in alexiph. & Plutarch. «
περὶ εὐθυμίας. «

Κάρδαμον. nasturcium. Est herba coliculo sesquipedali, lõge statim ab radice minutorum foliorum pediculo, floribus, albis, semine per ramorum latera copioso, firmo, calyculis orbicularibus contento, acri sapore: vulgus gallicum cressonem appellat. Huius semen vim habet adurendi, valenter crassos succos incidit. Caput tentare & ferire dicitur, atque ex eo κάρδαμον dictum quasi καρήδαμον.

Plin. tamen capitis dolores tollere scribit, & «
animum exacuere. «

Sunt è Græcis qui παρὰ τὸ κόρας μύειν, id est «
quod pupillas oculorum coeuntibus vna palpe- «
bris abscondat ita dici commemorent, nam lu- «
minibus admotum subinde cogit conniuere, & «
genam genæ committi à quo vt volunt euentu «
καρδαμύττειν verbum deriuant, quod conniuere «
lingua nostra dicimus; nec desunt è Latinis qui «
hoc olus dictum putent quod cordi commodum «
& vtile natura fecerit: Plinius autem l. 20. c. 13. «
nasturtium ait nomen accepisse à narium tor- «
mento, vt & Varro in Vopisco, Nasturtium (in- «
quit) nonne vides ideo dici quod nasum tor- «
queat? forsitan quoniam acrimoniæ vi singulari «
est præditum: vnde & κάρδαμον seu κάρδαμα βλέπειν «
apud Comicos pro δειμὺ βλέπειν, eorum scilicet «
more qui cardamum gustarunt; vel quorum «
oculis naribusue cardamum fuit admotum, & in- «
de (inquit rursum Plin.) vigoris significatio pro- «
uerbio id vocabulum vsurpaui veluti torporem «
excitantis. «

Καρδαμύσσειν. palpebras assidue mouere & claudere, oculis nictare. proprium Atticorum vocabulum est, vsurpatum ab Hippocrate. Sumptum à nasturcio est, quod κάρδαμον dicitur, quo si quis vtatur, assidue oculis conniuet. dicitur & σκαρδαμύσσειν. Author Erotianus.

Gal. comm. in 6. in Epid. σκαρδαμύσσειν inter- «
pretatur τὸν κλείσαντα τὰ βλέφαρα, διὰ ταχέων αὖ- «
θις ἀνοῖξαι, cum quis videlicet clausos oculos «
rursum celeriter aperit, idque subinde reuocat; «
eorũ scilicet instar qui præ infirmitate graui one- «
re premuntur: estq; is veluti tremor palpebrarũ «
ab oppressione cerebri, & naturę agitatione, qua- «
lis in insultu Epileptico interdum contingit, huic «
affectui, contrarius est ἀτενὴς, id est qui fixis est «
immotisque oculis ab immobilitate musculorũ. «

Καρδάμωμον

καρδάμωμον. est frutex amomo non dissimilis, odoratus, oblongo semine & anguloso: optimum quod non facile teritur, fractum, occlusum, odore nares feriens, gustu acri & subamaro. Plura eius traduntur genera, vnumq; eorum esse quod granum paradisi officinæ vocant. Est cardamomon facultatis admodum calidæ, sed adiunctam habet quandam amaritudinem qua deterget & lumbricos interficit.

καρδάμωμον. etiam dici à quibusdam τὸ γυρῖνον, Dioscorides author est.

Καρδία. cor. Est viscus carne dura, fibrosa, caua constans, principium vitalis facultatis. Sunt qui musculum esse definierint, verū & minus rubet quam musculus, & longe durius, spissius solidiusque est, multoq; aliter fibris intertextum: fibris namque validis & rectis caro eius circūfusa est (vnde & παρέγχυμα, nomine alijs quoq; visceribus communi, ab Erasistrato appellatur) à basi ipsius in mucronem tendentibus. Habet præterea & transuersas, in eas ad angulum rectū incidētes, & obliquas earum medias. Ac rectis quidem per diastolas è vena caua sanguinem per arteriam venosam attrahit: transuersis autē per systolas in venam arteriosam & arteriam magnam expellit, fuliginosumq; pariter excrementum in arteriam venosam: obliquis vero per quietes inter diastolen systolenque medias sanguine ex vena caua in ventriculū dextrum, & spiritu ex arteria venosa in sinistrum attracto retētoque perfruitur. Sunt namq; cordi duo ventriculi seu sinus, κοιλίαι Græcis dicti, carnis ipsius portione media ceu diaphragmate quodam distincti. Dexter multo amplior est, carne & parciore & molliore circumseptus: sinister vero multo angustior, vt qui carne tum largiore tum densiore contineatur. Vtriq; autem sua est auris neruosa, caua, ad ora vasorum materias in cor immittentium affixa, in quibus veluti in penu quodā sanguis & aer recōdita sunt. Has Græci ὦτα & ὑμένας ὠτώδεις appellant. Habet etiam vterq; sua vasa, dexter quidem venam tum cauā tum arteriosam, sinister autem arteriam tam magnā quam venosam, in quorum vasorum orificijs certæ quædā sunt membranarum epiphyses, quarum aliæ foris ortæ introrsum ferūtur (cuiusmodi tres habentur in venæ cauæ orificio, duæ autē in arteria venosa, omnes inæquales & veluti laceræ) aeri atque sanguini in cor immittēdo destinatæ: aliæ vero ab internis sedibus foras vergunt, tres quidē in magnæ arteriæ osculo, & totidem in vena arteriosa sitæ inter se æquales, per quas sanguis tum crassior ex dextro sinu in pulmones per venā arteriosam, tum spirituosus ex sinistro in magnā arteriam emittitur. Omniū autem orificiorum quæ in cor dehiscunt maximū est arteriæ magnæ, quod vt iuuenibus cartilaginosum est, ita natu grandioribus, præsertimq; senibus, osseum. Cordi porro sua est tunica, neruulū à sexto pari aut recurrēte sinistro sortita. Venam etiam à vena caua habet, antequā ea in dextrum ventriculum subeat, coronæ modo (στεφανιαία ob id dicitur) circa cordis basim implexā, & ramulis postea plurimis in cordis partem extimam distributam: duas item arteriolas inæquales ab aorta sub membranarū epiphysibus productas, &, vt vena coronaria, varie per summū viscus dispersas. Interna namque eius caro à sanguine in ventriculis cōtento abunde nutritur & tēperatur. Est autem cordis figura pyramidata, è lato in acutum tendens. Hunc in modū natura cor instruxit atque exornauit, vt fons & principium vitæ esset, & calorē natiuum, quo vno vita continetur, conseruaret. Ea vis cordi insita à medicis facultas vitalis nuncupatur. Itaque nulla pars in corpore corde vehemētius calet, non modo sua causa, sed vniuersi etiā corporis, cui perpetuo calorē suppeditare debet. Id quod præstat spiritum & sanguinem valde tenuem & calidū per arterias veluti per canales quosdā in omnes corporis particulas immittēs, quem è ventriculo suo sinistro depromit multo tenuiorem calidioremq; quam ante ex vena caua in dextrum admiserat. Verū cum mediocritate & temperatione quadā ipse etiam calor natiuus conseruari debeat, moderate refrigerari se postulat. Id quod duobus modis, proprie quidē aere frigido inspirato, per accidens vero fuliginosi excrementi vacuatione. Quorum vtrumq; cor pulsu consequitur, per diastolas quidem aerem frigidū attrahens, per systolas vero halitus fuliginosos exprimēs. Sed vt cordis calor respiratione refrigeratur, ita reliquæ partes corporis arteriarū pulsu, quæ in eum finem & vsum originem à corde ducunt, & vim pulsificam (cuius fons & principiū cor est) ab eo accipiunt. Præter eas facultas alia etiam cordi inest, quam veteres Philosophi θυμοειδῆ, Latini animosam & irascibilem appellant, quæ motus in nobis varios gignit, alios remissiores alios magis concitatos, prout ratiocinandi potentia res animo obiectas æstimauerit, sicut ante τὴν θυμοειδῆ δύναμιν explicantes annotauimus.

Καρδία. etiam dictū est à veteribus os ventriculi, propter affinitatem maximā quæ est illi cum corde, & mutuum consensum, vt longo sermone Galen. demonstrauit lib. 2. de placitis Hippoc. & Platonis. "

καρδία. quoq; à Theophrasto matrix seu medulla, & quasi cor arborum dicitur l. 3. c. 17. & passim; alio & nomine vocatur τὸ ἐγκάρδιον; interdum vero & ἐγκέφαλος cerebrum à Plinio. "

Καρδιακὰ φάρμακα. ea dicuntur quæ noxia omnia malignáque à corde propellunt, illiq; robur conciliant; eorum alia calida sunt, alia frigida. "

καρδιακαιόμενοι. Nicolao dicūtur antidoto. 317. qui ardore vētriculi propter bilis copiam vexantur: Gal. 8. κτ̀ τόπ. c. 3. ἐγκαυσιν τοῦ στομάχου hoc malum vocat. "

Καρδιακοί. dicuntur qui propter oris vētriculi languorem animo deficiunt & sudoribus resoluuntur. His pulsus densus est & obscurus, extremæ partes frigēt, sudores circa faciem & ad pectus vsq; glutinosi, odor corporis terrestris, pulsus circa cor vehementes & magni. Adhæc febris acuta, desperatio, angor animi & corporis iactatio. Est autem os ventriculi in his primario affectum: per consensum autem cor ipsū vehementer offenditur. Affectionem ipsam Celsus dicit nihil aliud esse quā nimiam imbecillitatem corporis, quod stomacho languente immodico sudore digeritur. Galenus huius affectionis genus statuit syncopen, non eam quidem, quæ corde primario affecto contingit, sed cardiacam, quæ vitio oris ventriculi fit (secundum antiquam τῆς καρδίας significationem) quam & stomachicam appellant.

Καρδιαλγία. est dolor & morsus oris ventriculi ab humoris acrimonia. Symptoma est non cordis quidem, hoc est, visceris huius quod vitæ pulsusque principiū est, sed oris ventriculi quod à veteribus καρδία dicebatur. Nec vero omnis oris ventriculi dolor καρδιαλγία appellatur, sed ille tātum quem humorū acrimonia irritando & mordendo excitat. Id quod fit in angoribus, vnde mœrore confecti bilem euomere consueuerunt. Neque dolore vexatis tātum, verumetiam ijs qui diutius paulo ieiunium tolerarint, accidit

vt morsus hos ventriculi sentiant, præsertim cũ vehementi aliqua exercitatione fatigati cibum nullum assumpserint. Siquidem & mœror & vehementior exercitatio facit vt flaua bilis in ventriculum confluat, à qua postea irritati & morsi homines cordis dolore prehenduntur.

Καρδίας παλμός. cordis palpitatio: ex ijs quæ in voce παλμὸς dicta sunt, manifesta est huius affectus definitio; Cum enim cor ex numero earũ partium sit quæ suapte natura distensionem admittunt, id est quę distendi ac dilatari possunt, certe cor palpitationem pati posse fit perspicuum. Nihil est autem aliud quã cordis ipsius diastole & systole præter naturam, nam cum pulsus in corde palpitationi similis videatur, ab illo tamẽ hæc differt quod sit præter naturam, & quod diastole & systole in ipsa sit vehemẽs & molesta celeriorque & crebrior. Eius autẽ eædem sunt causæ quæ & palpitationis, aliquãdo enim sanguinis copia aut alius quiuis humor in pericardio contentus palpitationem efficit, aliquãdo vero vapor crassus siue illic genitus, aut aliunde influẽs, nempe ex vtero, liene, vel hepate, vnde fit vt ictericis, splenicis melãcholicis fere omnibus, puellis cachexia laborantibus hic affectus esse soleat familiaris, vt & his qui ventriculo frigido & hepate calidiore sunt præditi, his enim omnibus multa fuliginosa excrementa, spirituosique vapores crassi in cor exhalãt per arterias & venas, quibus vel ipsum cor dilatatur & attollitur vehementius, non aliter quã in musculis dilatationem patientibus, donec vel omnino dissolutus sit, vel foras explosus, vel vis cordis expultrix tam irritata, vt aduersus rem sibi molestam crebris insultibus insurgat, non aliter quam in epilepsia crebro contingit; atque vis illa expultrix quãto validior in corde est, quam omnibus alijs corporis partibus, tanto huius etiam motus sunt conspicui, adeo vt interdum tanto impetu cor concutiatur, vt costas vicinas sua sede dimouisse & aneurismata excitasse litteris mandatum sit; atque hac de caussa venenum siue assumptum siue intus in corpore genitum cordis palpitationes facit; vermes non solum os ventriculi sed & cor ipsum vellicantes, vt scripsit Mesue, Calculus in corde, tuberculum & abcessus, tum cordis, tum venæ arteriosæ; Cæterum hic affectus ex eorum numero est qui per circuitus interdum repetunt, & omnino periculosus, adeo vt omnes & obnoxios Gal. viderit ante senectutẽ interemptos vt lib. 5. de loc. affect. c. 1. scripsit.

Καρδιωγμός. cordis morsus, seu rosio cordis, vel potius vẽtriculi. Est sensus quidã mordicationis in ventriculo ab humore acri os eius rodẽte & vellicante. Alij vero, vt scribit Gal. καρδιωγμὸν interpretãtur cordis (hoc est, visceris eius quod palpitat, & cor proprie dicitur) motũ quendã palpitationi similem. Itaq; his quidem authoribus καρδιωγμὸς ad cor pertinet, illis autẽ ad os ventriculi. quibus & videtur Galenus assentiri, scribẽs l. 3. de facul. nat. in ventre segregatricẽ expultricemq; alienorum vim per καρδιωγμοὺς manifeste indicari. Nondũ quidem scio à veteribus definitũ quomodo ab inuicem καρδιωγμὸς & καρδιαλγία differant. Nam vt scribit Gal. comm. in aph. 65. l. 4. plærique apud Hippocratẽ καρδιώσσειν & καρδιαλγεῖν pro eodem acceperunt, cũ tamen ipse li. 8. τῶν κατὰ τόπ. videatur ea diuersa esse dicere. Erotianus inter ea nõ distinguit, vtrũque eorum explicãs, τὸ μετὰ ναυτίας καὶ ὀδύνης ἀνιᾶσθαι τὸν στόμαχον: hoc est, cum nausea & dolore stomachum affici. Alteram autem τοῦ καρδιωγμοῦ differentiam constituit qua cor proprie dictum laborare potest, eamque definit παλμὸν ἀθρόως καὶ σφοδρῶς ἐν αὐτῷ γινόμενον. hoc est, palpitationem confertim & vehementer in ipso factam.

Καρδιώττειν. inquit Pollux lib. 2. dores dicunt pro eo quod Xenophon βουλιμιᾶν, id est, esurire dixit, sic Hesych. καρδιώττειν quibusdã significare ait δάκνεσθαι τὸν στόμαχον ὑπὸ λιμοῦ stomachum fame morderi; Eustat. τὸ καρδίαν ἀλγεῖν καὶ ναυτιᾶν explicat, id est, oris ventriculi dolore & fastidio tentari.

Καρηβάρεια, vel καρηβαρία. grauedo capitis dicitur, est enim capitis affectus non cerebri, κεφαλῆς βάρος vocat Hipp. vt in historia Metonis, quãdo cerebri mẽbranæ distenduntur, præsertim dura meninx à copia sãguinis, aut humoris crassi, aut lenti, aut spiritus flatulenti, & vaporis crassi: huius generis dolorẽ moueri austro flãte docet Hipp. in aph. quia sub illo vento caput multo humore aqueo & spiritu caliginoso repletur, vnde νότοι καρηβαρικοὶ ab codẽ dicuntur, & οἶνος καρηβαρικός vinũ dicitur quod cerebrũ pertũdit, vel cerebri grauedinem affert; Sed & καρηβαρία etiam de ebrietate dicitur, & καρῶσθαι & κεκαρωμένοι dicti ebrij, & κάρος à crapula capitis dolor.

Καρίκη. carica appellatur ficus, arida quæ aliàs quoque Græcis ἰσχὰς appellatur.

Καρικόν. medicamenti nomẽ est apud Hipp. libro de vlceribus, illud cathæreticũ est & sordida vlcera deterget carnesq; exedit: hoc duplex esse inquit liquidũm atque aridum; illud quidẽ paratur cedrino oleo subactum, aut ad sordes detergendas melle subactum, aridum vero liquoribus abiectis inspergitur; neutrum autem carycas recipit, neq; ex caricis nomen habet, sed è Carum gente, quibus in multo vsu fuit, appellatum esse videtur. Sunt qui καρυκὸν scribant & à nucibus nomen habere existiment cum tamen nuces nullas recipiat.

Καρκίνος. cancer. Est tumor malignus, inæqualis, durus, oris prætumidis, aspectu teter, liuidus & indolens, cancro similis. Ab atra bile gignitur. Sed cũ atræ bilis duæ sint differentiæ Galenus lib. 2. ad Glauconem scripsit ex melancholico excremẽto generari, quod fæci vinariç proportione respõdet, & à liene repurgatur. Id enim si in corpore redundauerit, sanguinẽ crassum, turbidum fæculentumq; reddit. quem si nec per hæmorrhoidas, nec per aluũ, nec aliter natura extra corpus depellit, aliquando in varices, aut in aliam quandã partem cæteris imbecilliorem: interdũ vero in vniuersam cutẽ (vnde elephas nascitur, quem aliqui cancrũ vniuersum vocari volũt) deponit. In quam autẽ partem decubuerit, venæ in ea manifesto apparent sanguine nigro & crasso plenæ atq; tumentes, itaque tumori circũpositæ, vt cancri animalis figuram referre videantur, Siquidẽ tumor ipse cancri corpus, venæ tumidæ crassæq; eiusdem pedes oculis repræsentãt. Quę quidem figura cum vbique cerni possit (oritur enim cãcer in omni corporis parte, atque in ipso etiam oculo) in mulierũ tamen mammis longe est euidẽtissima. Quamuis autẽ inde huic tumori nomen inditum fuisse plærique putent, potest tamen alia quædam similitudinis ratio assignari, quam Aetius ex Archigene & Leonida in librum vltimum transtulit. Sicut enim cancri animalia sunt aspera & dura, & si quid forcipibus suis ceperint haud facile dimittunt, ita tumor

ſtè & prominet & tactui renititur & ægre tractabilis eſt, atque vbi ſemel radices egerit, difficillime auelli tollique poteſt. Eſt enim malignus, ferus, proteruus & quē curatio manuumque vel blandiſſima tractatio efferare potius quam mitificare ſolet. Sed cum ſit duplex cancrorum differentia, quidam enim ſine vlcere, quidam cum vlcere conſiſtunt: qui ſine vlcere ſunt, à veteribus occulti fuere appellati, quamquam Philoxenus cancrum occultum priuatim vocarit qui in vtero atque inteſtinis eſſet. Eſt autem non vlceratus paulo mitior, qui namque vlcus habet, aſſidue erodit, nec ſiſti poteſt, & ſaniem peſſimam teterrimamque exudat.

» Denique cancrum ex feruente atra bile quæ
» ſcilicet ferbuit iam, atque feruoris vi genita eſt,
» ceſſante nihilominus feruore, aut ſaltem non
» adeo vigente vt febrem (perinde ac in anthrace
» cõſueuit) excitaret, cancrum fieri exiſtimamus.

Καρκίνος. cancer. Vinculi genus apud Galen. lib. de faſcijs, quod capiti conuenit: faſcia ſcilicet in plures partes ſciſſa. cancrorum pedum ſpeciem referentes. Sic etiam à veteribus dictum fuit os ζυγῶδες, vt habetur apud Pollucem.

Καρκίνοι κρυπτοὶ. cancri occulti & latentes dicuntur
» Hippocr. aphor. 38. lib. 6. qui non exulcerati
» ſunt, aut qui in profundo corporis latent, quam-
» quam apud Aet. cap. 43. lib. 4. tetrab. 4. pecu-
» liariter ſic appellari videntur qui vterum atque
» inteſtina infeſtant, quod etiam innuere videtur
» Paul. cap. 67. lib. 3. dum vteri cancris proprio
» quodam modo Hippocratis aphoriſmũ accom-
» modat, etſi is cancris in genere adhiberi poteſt.

Καρκίνοι etiam dicuntur oſſa duo iugalia quæ pro-
» pe tempore committuntur, quæ alio nomine
» Ζυγώματα, ait Pollux. li. 2. forsã quoniã ait com-
» mittuntur vt cancrorũ forcipes inter ſe coeunt.
» Ἀντίδοτος διὰ καρκίνων. antidotus vocatur è cancris
» parata ad demorſos à cane rabido, de qua men-
» tionem fecere, Dioſcorid. Galen. Paul. Aet. &
» Actuar. quæ omnes in cancrorum numero &
» proportione, tum etiam in eorumdem præpara-
» tione, tum denique in ipſius antidoti doſi, &
» vtendi modo plurimum variant.

Καρκινοῦν τοὺς δακτύλους. dicitur apud Athenæum li. 13.
» tibicen qui tibia canens, non ſolum curuat digi-
» tos, ſed etiã torquet flectitq; in obliquum, ſicut
» cancer pedes ſuos dũ ſe mouet; Græci de obli-
» quis hiſce motibus verbum καρκινοῦσθαι vſurpant.

Καρκινοῦσθαι. exponit Erotian. apud Hippocratē σκλη-
» ρύνεσθαι; ſæpe enim fit vt ex duritie, vterorum
» exempli gratia, facile ſit in cancrum trãſitus, ita
» enim Hippocr. lib. 2. περὶ γυναικ. γυναικὶ ὅταν ὑστέ-
» ραι σκληραὶ γένωνται, καὶ εἰς τὰ αἰδοῖα ἐξίσχωσι, καὶ οἱ βου-
» βῶνες σκληροὶ γίνονται, καὶ καῦμα ἐν τοῖσιν αἰδοίοισιν ἐνῇ,
» καρκινοῦσθαι ἄρχεται; id eſt, mulieri vbi vlceri indu-
» reſcunt, & in pudenda prominent, inguina in-
» durantur, & ardor in pudendis inſit, cancri ini-
» tia ſuſpecta ſunt: apud Theophr. vero 1. de
» cauſſis plant. cap. 13. καρκινοῦσθαι de arboribus di-
» citur, quæ ſparſis huc illuc radicibus quaſi can-
» criſſant, metaphora à carcinomate deducta; de-
» nique obſeruauere veteres dici καρκινοῦσθαι radi-
» cum fibras & fibrillas quæ contortis mutuiſque
» nexibus inuicem implicantur.

Καρκίνωμα. cancer. Idem prorſus quod καρκίνος, niſi quod mihi videntur Græci ſæpius in oculo καρκίνωμα, in reliquis corporis partibus καρκίνον dicere, quamuis etiam in oculo καρκίνον dixerit Aetius. Eſt autem in oculo affectus corneæ tunicæ, ad quam vndique venæ ſanguine plenæ & liuentes concurrunt, veluti in alijs reliqui corporis cancris.

Dolorque adeſt, diſtentio, rubor tunicarum, «
cruciatus punctorius ad vſque tempora ſi mo- «
ueantur ægri; de illo oculi carcinomate plura «
Paul. lib. 3. cap. 22. vbi illius curationem docet: «
Sed quod ſpectat ad τοῦ καρκίνου & τοῦ καρκινώματος «
differentiam hoc inſuper adnotandum, Latinos «
omnes excepto Celſo καρκίνωμα cancrum voca- «
re: Celſus enim Græcum nomen καρκίνωμα à «
Cancro tanquam diuerſum exiſtimans vtrum- «
que ſeorſum definiuit, Cancrum quidem vt ge- «
nus eſſe putans ad ſerpentia quędam vlcera, quæ «
præſertim ab ijs quæ extrinſecus incidunt, orta «
ſunt, vlceratum videlicet eryſipelas, vlcus ni- «
grum, & Gangrænã, ſub qua & ſphacelum ſy- «
derationemue ac ipſum quoque ab Auicenna «
dictum ἐσθιόμενον intellexit; καρκίνωμα vero (quem »
nos vna cum Græcis cancrum vocamus) tam «
cum vlcere quàm ſine illo tumorem accipiens. «

Καρναβάδιον. ſic dicitur Actuario quod eſt Serapioni doronicum.

Κάρεινον. putatur eſſe vox Latina, & à recentioribus «
medicis Grecis vſurpata pro eo quod veteres σί- «
ραιον & ἕψημα appellabant: Latina voce vſus eſt «
Palladius lib. 11. c. 18. vbi de defruti, carœni & «
ſapæ confectione agẽs ita ſcribit: defrutum ca- «
rœnum & ſapa vno genere conficiuntur ex mu- «
ſto, nam defrutum à deferuendo dictum, vbi ad «
ſpiſſitudinem fortiter deſpumauerit, efficitur: «
Carœnum cũ tertia perdita duæ partes reman- «
ſerint. Sapa vbi ad tertias redacta deſcenderit: «
Carœni etiam meminit Marcellus Empiricus «
c. 26. atque inter ea medicamenta quæ calculo- «
ſis & renum vitijs conferunt recenſet, vſuſq; eſt «
Nicolaus vt alias ſæpe, dictione non ita dudum «
Latina facta, ceu in antidoto Adriani, ipſum iſ- «
chiadicis & nephriticis præſcribẽs. Errat autem «
Antonius Muſa in ſuo ſyruporum examine qui «
Calenũ potius à Caleno oppido dici contendit; «
alij, quia tale genus vini primi Cares decoxere, «
inde Carœnum dictum putant. «

Κάρον ἢ κάρος. herba eſt valde nota. Omnibus carui dicitur. Eius ſemen tertio ordine ſiccat & calefacit & modice acre eſt, vt & planta. Habet autẽ quiddam aromaticum, & vſum aniſo, liguſtico, petroſelino & cymino parem. Si quis tamen eo copioſius vtatur, ſuccum aliquatenus vitioſum gignit, vt ſcribit Gal. lib. 2. de alimentis.

Κάρος. ſopor, ſeu ſopor cũ grauedine, marcor Celſo vt ait Budæus. Eſt paralyſis imaginatricis facultatis, ſenſum motumq; omnem, excepta reſpiratione, adimẽs. Huius cauſa, perinde ac multorum aliorum cerebri morborum, eſt craſſus aut viſcidus humor, qui vẽtrem præſertim anteriorẽ occupat. Ex quo Galenus κάρον facultatis imaginatricis ſymptoma eſſe dicit in lib. de ſympt. differ. Sed tamen & medius ventriculus ſæpe conſentit. Sequitur inde ſomnus profundus, oculis perpetuo clauſis, & omnis ſenſus atque motionis priuatio, excepta reſpiratione quæ ſola ſecundum naturam ſeruatur. Nec tamen ita perijt ſenſus, quin ſi pungantur, ſentiant; non tamen propterea vel loquũtur vel oculos aperiũt. Ex his patet in quo ὁ κάρος à reliquis cerebri morbis differat. Ac primum quidem ab apoplexia, quod in ea cerebri corpus magis affici ſoleat,

eiuſque pars tum anterior tum poſterior, ſenſuſque omnis vna cum reſpiratione aboleatur: in caro autem ventriculus eius anterior magis patiatur, nec in totum ſenſus videatur periiſſe, maneatque libera ſecundum naturam reſpiratio. quodque ſopore diſcuſſo bona valetudo magna ex parte conſequatur, cum apoplexiæ paralyſis ſæpiſſime ſuccedat. Ab epilepſia vero, quod hæc conuulſio ſit, & partē capitis vtramque, hoc eſt, anteriorem poſterioremque tentet, oculique aperti vt plurimum maneant: carus autem non habeat adiunctam conuulſionem, conſiſtat in parte capitis anteriore, perpetuoque per eum oculi claudantur. A catalepſi vero atque à catoche, quod his poſteriora cerebri magis afficiantur nec palpebræ claudantur, ſed maneant apertæ. A lethargo vero, quod febris carum præcedat, eadem lethargum conſequatur. Non enim ſolet putreſcere humor carum committens, ſicuti is qui lethargum parit, atque ex putredine febrem accendit. Adhæc carus multos morbos velut ſymptoma ſequitur. Nam & acceſſionibus quarundam febrium, & comitialibus morbis & cerebri compreſſionibus & fracto cranio, vel oblæſis meningibus ſuperuenit: lethargus autem per ſe vt plurimum conſiſtit. Galen. comment. 2. in lib. 1. Prorrhet. definit carum eſſe ſomnum longum, profundum, & à quo æger difficillime excitetur. Sunt etiam, inquit, qui vbi æger tum ſeſſu tum motu aliquantiſper priuatur, etiamſi ſtimules, ferias, inclames, carum appellent: qualis in quibuſdam viſitur, qui in temporibus vehementer percuſſi fuerint, atque in febrium etiam acceſſionibus.

Hæc vero vt diſtinctius intelligantur, dicimus tribus modis carum ſumi ab Hippocrat. & Galen. interdum pro ſomno profundo & excitatu difficili, à diuturnis vigilijs qui criticus dici ſolet, atque vtilis vt cauſa & ſignum, videre enim licet ægros quoſdam (vt ſcribit Galen.) tribus vel 4. continuis diebus vigiles permanere, quibus difficilis excitatu ſomnus ſuperueniens ac nocte die[illegible]ue perſeuerans magnum adferat auxilium; Sæpius quoque & in pueris ſomnum eiuſmodi ſuperuenientem non vno die ſolum, verum quoque & duobus ex ordine diebus magno ipſis eſſe commodo: Altero modo carus dicitur profundus ſomnus, ex humidi vtilis copia oppreſſo cerebro, vt in ebrietate, qui neque abſolute bonus neque malus dici poteſt, niſi adhibita diſtinctione quam Hippocrat. tradit in aphoriſmis; Si ebrius quiſpiam derepente obmuteſcat, conuulſus moritur niſi febre corripiatur, aut qua hora crapula ſoluitur, vocem reciperet: Tertius eſt carus morboſus qui proprie carus dicitur nimirum ſomnus profundus è quo ægri tametſi pungantur ſuſcitari non poſſunt, cum ſenſus & motus priuatione, rationis & memoriæ læſione; à copia materiæ frigidæ, aut craſſæ, & lentæ, ſine putredine, quæ anteriorem cerebri partem occupat; Aut à compreſſione ventriculorum cerebri, aut multo vapore prauo, aut inſigni refrigeratione, vt ex narcoticorum vſu, manente ſola reſpiratione libera ad differentiam apoplexiæ; ineſt & quibuſdam morbis maligna quædam qualitas vt peſtilenti morbo, cui & carbunculus & bubo cōiungitur, in quibus eiuſmodi morbus initio contingit, vt qualitas quædam maligna cauſa eſſe potius videatur quam materia; quod & contingit aliquando ferarum venenatarum morſu; fit & in febribus aucto malo ſigno, extincto nempe calore natiuo, vt Hermocrati lib. 3. Epid. nomen autē habet κάρος à κάρη quod eſt caput, vel à verbo καρόομαι aggrauor, vel capite ſum attonitus.

Κάρπασος. carpaſus: ex venenatorum medicamentorum numero eſt: Dioſcorid. enim lib. 6. cap. 13. τὸν τῆ καρπάσου ὀπὸν ποθέντα ſcribit κάρον ἀποφέρειν καὶ πνιγμὸν ὀξὺν; Itidemque Paul. lib. 5. cap. 43. ſed habens καρπησίας pro καρπάσου: Quem autē Dioſcorid. vocat καρπάσου ὀπὸν, Galen. & alij compoſita voce ὀποκάρπασον appellant. Galenus inquam cum alibi, tum lib. 1. de antidotis, & τῆ κϛ' τόπ. lib. 1. c. 3. ex Archigene.

• Καρπήσια. de hac Paulus lib. 5. cap. 44. dum tradit Carpeſiæ liquorem epotum ſoporem & ſtrangulatum præcipitem inducere, eodemque nos, remedio quo & cicutæ auxiliari: vide in præcedenti. κάρπασος.

Καρπήσιον. carpeſium. eſt feſtuca tenuis, ſurculis cinamomi ſimilis, odore τῶ φῶ ſed valentiore & magis aromatico. vires habet cinamomi, nec tamen tam tenuium partium eſt. namque ipſum duplo pondere pro cinamomo Galen. vſurpat, Serapio, Auicenna atque Arabes omnes cubebas eſſe dicunt. Verum Dioſcorides, Theophraſtus & Plinius nihil de eo habent ſcriptum. Sunt qui crediderint ὀξυμυρσίνην eſſe, quorum tamen errorem Hermolaus Barbarus & Nicolaus Leonicenus redarguunt.

Plura ſi requiras conſule Galenum ſimplic. medic. lib. 7. & de antidotis lib. 1. meminit & illius lib. 1. τῆ κϛ' τόπους.

Καρποβάλσαμον. eſt fructus arboris quæ βάλσαμον dicitur, parum oblongus, in medio latior, rubens, grauis, plenus, guſtu piperis & odoratus. In theriacam inditur authore Galeno.

Καρπός. carpus. brachiale. Eſt pars manus qua cubito per articulum coniungitur. Ariſtoteles lib. 1. de hiſtor. animal definit καρπὸν eſſe nodum quo cum brachio manus iungitur & coartatur, quo loco Gaza primus brachiale vertit. Celſus enim partem eam nullo proprio nomine appellat, ſed primam palmæ partem vocat, quam dicit ex multis minutiſque oſſibus conſtare, quorum numerus incertus ſit. Attamen Galen. octo oſſibus conſtare ſcribit, duris quidem omnibus & paruis & ſine medulla, differentibus autem non modo magnitudine, ſed etiam figura, ſitu & vſu. Omnia ligamentis nerueis & cartilagine inter ſe per ſynarthroſim conſtringuntur, non (vt quidam putant) per ſymphyſim. Sunt autem variæ & multiplicis figuræ: extra enim leuiter gibboſa, intus caua ſunt. Omnia duplici ordine digeſta ſunt, quorum primus is dicitur qui & ſuperior, tribuſq; conſtat oſſibus in condyli vnius longi formā coagmētatis, quæ in ſuperiori brachialis ſede ita ſecū iunguntur & protuberant, vt veluti vnum brachialis caput leue & cartilagine incruſtatum conſtituant. Inſeruntur autem in cauitatem tum radij, tum cubiti, & cum radio, cubito & ipſius apophyſi ſtyloide per diarthroſim articulantur, ad manus extremæ flexionem & extenſionem, & motus eiuſdem obliquos ab apophyſi ſtyloide iuuandos. Secundus ordo & inferior ſuis quatuor oſſibus metacarpio per ſynarthroſim articula-

tur. Octauum autem os quod restat, ambigit quodammodo inter vtrumque ordinem. nam & quarto secundi ordinis ossi velut inclinatum incumbit, & inuehitur etiam osse, quod sua glenoide cauitate, styloidem apophysim recipit.

» In hac etiam significatione cum apud Homer.
» & Hippocr. tùm apud alios reperio καρπὸς: hanc
» autem partem, inquit Camerarius, in significa-
» tione beneuolentiæ prehendere veteres sole-
» bant, vt Iliad. ω. patet, & indignante retrahere
» vt Odyss. β.

Καρπὸς. fructus. Est stirpium veluti soboles quædam. Idem reuera in multis quod semen, vt tritico, vicia, eruo, pisis, fabis: in his enim fructus à semine exiguum quid discrepat. Quod enim ex siliqua & semine compositum est, fructus est, cuius tamen substantiæ maxima pars in seminibus inest. In alijs vero paulo plus semen & fructus differũt. etenim fici fructus sunt ipsæ ficus: quod vero in eo κεγχραμὶς dicitur, semen est fici: sicut & acinus totius vitis est fructus, solum autem γίγαρτον, vitis est semen. Pari modo in pyris, malis, cucumeribus & id genus alijs. Porro differentiam aperte explicauit Aristoteles lib. 1. de generatione animalium: Fructus, inquit, dicitur quod ex alio est, semen autem ex hoc ipso aliud est. quasi semen à fructu secundum prius & posterius differat. Verbi gratia, pomum fructus ex arbore est, semen autem pomi ex eo ipso est, & quidem posterius fructu, hoc est, ipso pomo. Præterea & ratio inter vtrumque distinguit. Dicitur enim fructus quod ab alio est, semen vero ex quo aliud fit. Sed confunduntur magna ex parte, vt cum λευκοῖε καρπὸν tum Hippocrates tum Dioscorides violæ semen appellant, vt scripsit Galenus ἐν τῇ γλώσσαις.

Καρπόφυλλον. sic dicitur à quibusdam laurus Alexandrina.

Κάρτα. idem quod λίαν καὶ σφόδρα, apud Hippocratem.

Καρτακρόμμυα. sic appellat ceparum quoddam ge-
» nus Gal. lib. 12. meth.

Καρτερὰ δίψα. sitis vehemens dicitur & inexplebilis,
» vt exponit Galen. in exeg.

Καρυηδὸν κάταγμα. fracturæ ossis differentia, quæ & ἀλφιτηδὸν κάταγμα dicitur. vide κάταγμα.

Καρύϊνος οἶνος. vide οἶνος vbi vinorum differentiæ ex-
» plicantur.

Καρύκεια, ἡ καρύκη. species intriti seu conditurae ex
» varijs obsoniorum generibus, & edullium siue
» intritum fuisse Lydium ex sanguine varijsque
» rebus apparatum, eo pacto quo in pluribus Ita-
» liæ locis conficiuntur commixtum, Suidas, Ero-
» tianus, atque Galen. memoriæ mandarunt; cu-
» ius item mentionem fecit Plutarch. 4. sympos.
» probl. 1. Sanguinis autem colorem referebat
» ideoque αἱματίαν esse multi censuerunt: Vari-
» nus καρύκην dictam esse existimat, quod colo-
» rem nigrum referret, vnde καρυκοειδέα Galen. in
» exeg. ὕφαιμα, id est, subcruenta interpretatur,
» aut καρύκῃ ὅμοια, de excrementis loquens; Sic &
» καρυκώδη recrementa Actuario dicuntur, quæ
» deponuntur per aluum ab ijs qui taurinum san-
» guinem recentem biberunt, quod nigra sint,
» & sanguini torrefacto similia, aut etiam quod
» varijs condimentis è sanguine apparatis sint af-
» finia: Galen. 4. de sanit. tuenda καρυκείαν sumit
» pro varia mixtura & superflua conditura cuius
» etiam meminit libr. 2. de different. pulsuum,
vnde mirari subit cur Suidas καρυκείαν significa- «
re τῇ ζωμῶν ἡδύτητα, id est, iurium suauitatem scri- «
pserit: ab hac autem voce factum καρυκοποιεῖν «
quod est scita verborum varietate orationem «
excolere inquit Suidas. «

Καρυκὸν. medicamenti nomen apud Hippocratem quod ipse vlceribus admouet, ex nucibus & alijs quibusdam apparatum. Habetur apud eum lib. περὶ ἑλκῶν.

Pro καρυκὸν in Basil. editione est καρικὸν, vt «
& in Galeni lexico, nec vlla in eius composi- «
tione fit καρύων mentio, vide supra καρικὸν vbi «
plura. «

Κάρυον. nux. Dicitur omne pomum quod foris duro tegitur, & intus habet quod esui est. Eius plura sunt genera: βασιλικὸν, ποντικὸν ἢ ἡρακλεωτικὸν, μυριστικὸν.

Vocatur etiam κάρυον quod vulgo ὀστοῦν dici- «
tur nimirum ob similitudinem quam cum nuce «
habet; Plutarch. sympos. 3. quæst. 1. scribit ve- «
teres vocasse nucem κάρυον, quod spiritum «
quemdam grauem & soporosum inducat, sic- «
que illos lædat qui sub illa recumbunt, vt inde «
vel morbus κάρος, id est sopor ab arbore, vel ar- «
bor à morbo appellationem sumpserit. «

Κάρυον βασιλικὸν. nux iuglans, omnium notissima est, fructu multis inuolucris occultato, calloso primum herbaceoque cortice, hinc compactili carinarum loculo, mox tenui tunica crispi intus nuclei quadripartito digeruntur, lignea intercedente membrana.

Κάρυον εὐβοϊκὸν. nux Euboïca. Idem prorsus quod iuglans.

Κάρυον ἡρακλεωτικὸν. nux Heracliotica, quæ & λεπτὸν & ποντικὸν dicitur. nux auellana. Latini Prænestinam vocant. Hæc molli primum calyculo legitur, mox lignoso quidem sed fragili putamine, cui tenuis subest membrana rotundum operiens nucleum, in cuius vmbilico quasi peculiaris alter includitur nucleus.

Sic autem dicta est quod ex Heraclea Pontica «
in Græciam allata sit. «

Κάρυον λεπτὸν. quod & λεπτοκάρυον vno nomine dicitur. Idem quod ἡρακλεωτικὸν siue ποντικὸν. de quo supra.

Κάρυον μυριστικὸν. quod & composito nomine μοσχοκάρυον dicitur. est nux odorata quam nos moschatam dicimus.

Μυριστικὸν. autem appellant quasi vnguenta- «
riam dicas quod scilicet tota dum recens est suc- «
co pingui atque oleoso madeat, sic vt in vn- «
guentum exteri queat. «

Κάρυον περσικὸν. nux iuglans. Eam enim reges ex Perside transtulere: vnde & regiæ & Persicæ nomen habent.

Κάρυον ποντικὸν. nux auellana, quam & κάρυον ἡρακλεωτικὸν diximus appellari.

Sic dicta est quod ex Ponto in Græciã allata sit. «
Στομαχικὸν διὰ καρύων. Sthomachicum me- «
dicamentum ex nucibus, de quo vide Galen. 6. «
κατὰ τόπ. & Paul. lib. 7. cap. 14. Sed & composi- «
tionis διὰ καρύων descriptionem & vires apud «
Trallian. leges lib. 4. c. 1. «

Καρυόφυλλον. longe abest ab eo quod nomine videtur significare. Cum enim dicatur quasi nucis folium, eius tamen neque naturam neque formam omnino habet. Est enim arboris fructus, vt placet Aetio & Simeoni, vel potius flos, authore Paulo, arboris cuiusdã Indicę festucaceus,

in claui modum capitatus, niger, longus, acer, subamarus, odoratus, non ad obsonia modo, sed ad multa etiam medicamenta expetitus. Alij non flori modo & fructui, sed ipsi etiam frutici nomen hoc tribuunt qui depingitur sambuci forma, vel, vt alijs placet, buxi caudice, lauri folio, sed rotundiore.

Καθάρσιον ὑδραγωγὸν τὸ διὰ καρυοφύλλου. vide apud » Paul. lib. 7. c. 5.

Καρφάλεον. κατάξηρον. apud Hippocr.

Καρφολογεῖν. colligere festucas, verbum est de phreniticis dici solitum, vt habetur apud Gal. quemadmodum & κροκυδίζειν, quorum vtrumque imaginandi vi læsa prouenit.

Καρχήσιος βρόχος. carchesius laqueus. Deligaturæ genus est duabus habenis constans, vim habens æqualiter extendendi. Sic dicitur à fune qui in summo nauis malo habetur, quem Græci καρχήσιον appellant. Eius meminit Galen. comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Geminus describitur apud Oribasium lib. de laqueis, simplex & duplex.

Καρῶδες. ἡ καρηβαρία, ἡ τὸ καρωτικὸν, apud Hippocratem.

Καρωτίδες siue καρωτικαὶ ἀρτηρίαι. vide ἀρτηρία.

Καρωτικὰ, τά. appellantur sic medicamenta, quæ » soporem accersunt à Paul. lib. 3. c. 6.

Κασία ἢ Κασσία. casia. frutex est, sed multorum generum. vnum ἄχυ dicitur & δαφνῖτις, nascens in Arabia sarmento crassi corticis, folijs piperis. In quo genere optimum fuluescit: pulchri coloris est, & coralij æmulum, perquam angustum, longum crassum, fistulosum, gustu mordens, & cum aliquanto feruore adstringens, aromaticum vinoso odore. Aliud est quod ζίγιρ dicitur siue ζίγιρ, purpuræ nigrantis aspectu, crassiore sarmento, rosam spirans, præcipui in medicina vsus. Aetius ὄζιν appellat, alij βαλσαμώδη, vt habetur apud Plinium. Aliud vocatur βλαστὸς Μοσυλίτης, id est, germen Mosyleticum. Et hæc tria genera præcipue commendantur. Reliqua vilia sunt, inter quæ ἀσυφήλων dicitur nigrum, insuaue, cortice tenui & rimoso, & quod κιττὼ & δάκαρ seu (vt quidam veteres codices habent) δάρκα appellatur, vt scribit Dioscorides. Cæterum casia calfacit & siccat tertio ordine, partium tenuium est & leniter adstringit. Omnes eam officinæ ligneam vocant. Nunc nisi rarissime, ad nos non conuehitur.

Κασία συριγγώδης, casia fistularis, quæ ab Actuario κασία μέλαινα, id est, nigra, dicitur, ab alijs κάλαμος, id est arundo, seu potius Indica canna. est arbor magna, iuglandis folio, fistulis prælongis ac teretibus, vtrinque fastigiatis, colore rubro nigricantibus, duûm fere pedum proceritate, nigra intus carne gustu prædulci, plane medicato, ligneis distinguentibus membranis, ossibus siliquarum, intercursantibus laminis intus carnosis quas parietinæ discludunt. Ea & in India & in Ægypto nascitur. Ignota fuit Dioscoridis Plinijque & Galeni ætatibus. Nunc nobis familiarissima est, cuius concreto atramento frequenter vtimur ad deijciendam aluum ijs qui valentia medicamenta non ferunt.

Κασσίτιος οἶνος. forte vinum Syriacum, apud Hippoc. à monte Cassio, vt scribit Erotianus.

Κασσύτας. Syriaca vox est, sed recentioribus Græcis vsurpata pro herba quæ sine radice, folijs vidua, flore albo, semine scatens tenui, cirris purpureis proxima quæque veluti clauiculis implicat. officinæ cuscutam vocant.

Κάστανον. castanea. Idem quod Διὸς βάλανος ἢ σαρδιανή. vide Διὸς βάλανος.

Dicitur & λόπιμος. Castanea: Omnium autem τῶν βαλάνων esse Castaneam præstantissimam censet Galen. lib. 2. de facult. aliment. c. 38. dicitur quoque pro eo κασταναϊκὸν κάρυον, nux Castanaïca, quæ in ea Thessaliæ seu Ponti parte prouenit, quæ & κάστανον nominatur Theophr. hist. plant. lib. 4. cap. 10. Galen. vero lib. de boni & mali succi cibis, Castaneas inter arborum fructus, si modo in ventriculo probe concoquantur. (Ægre enim ob soliditatem substantiæ confici diutiusque hærere nec facile permeare queunt) etsi illæ crassi succi sunt, minime tamen improbi esse efficaciterque alere corpus tradit, præbere enim alimentum tum crassum tum dissolui maxime contumax, ab vberiore tamen earum vsu ideo abstinendum consulit nō solum quod crassum gignant succum, sed quod ægre concoqui, aluum cohibere atque astringere, inflammationes excitare suapte natura soleant. Libro vero de attenuante victus ratione quasi sui immemor oblitusque precedentium Castaneas siue elixentur, siue assentur, siue denique frigantur, semper esse prauas inquit, & multo magis si crudæ mandantur: hæc autem Galeni loca pugnantia apposite conciliaueris, si quando prauas esse dixit Castaneas libro de attenuante victus ratione, id referendum censueris, non ad succi quem in corpore gignunt prauitatem (nō enim prauum gignunt in corpore succum sed innoxium & probe valentem) sed magis ad id quod ægre ac difficulter conficiantur, & quod aluum astringant, quod inflammationes excitent: quæ omnia quouis ipsæ modo parentur, sed multo magis si crudæ sumantur, inferre natæ sunt, quorum merito prauas semper existere, iure dixisse est visus.

Καστόρειον, siue Καστόριον. castoreum. Testiculi castoris animalis quod fiber Latinis dicitur. Est autem ancipitis vitæ animal, & plærumque cum piscibus & cancris ex aqua victum capessit. Testes habet magni prorsus in medicina vsus, quos ab ipsis auelli & à sese abijci cum venatu vrgetur, vanum est. Siquidem tangi nequeunt, ita vt in sue, substricti. Eligi autem debent qui ex vno ortu connexi sunt (fieri enim non potest, vt gemini folliculi in vna membrana coniuncti reperiantur) liquore intus veluti cereo, odore graui & virus redolente, gustu acri, mordente ac friabili, naturalibus tunicis circundato. Pontici cæteris præferuntur. calefacit & siccat, habetque magnam partium tenuitatem. Itaque concoquit, discutit & suppressas vacuationes restituit.

De his Castoris testiculis hoc insuper notandum, quod etsi antiquitas vniuersa Castorium crediderit nihil aliud esse quam fibri testiculos, vt & hîc tradit author, esse tamen oculatissimos nonnullos qui obseruauerint testiculos à folliculis ijs qui in inguinibus vtrimque membrana sua conclusi, testium specie fallunt, quique verius Castorij nomine donantur, plane esse diuersos; folliculos autem eos, potius quam testiculos paruos spinæ adhærentes, à veteribus vsurpari solitos, vel ex eo patet quod scribit Dioscor. lib. 2. c. 26. diuisa pelle excipi liquorem

illum pelleum tantopere celebratum: testes vero non nisi aperto abdomine, remotisque cæteris visceribus spinæ adhærentes reperiantur, adde quod quæ à Diosc. legitimum Castoreum describente liquori tributa sunt, folliculorum quam testium liquori magis conuenire: Sed & ex aliorum potius quam sua ipsius sententia testes mihi appellasse Dioscor. videtur, quoniam & eos interdum non ὄρχεις sed φύσας hoc est testiculos nominat. Castoris autem testes ὀλοὺς vocauit Nicander in Theriacis, quasi mortiferos, & ipsi Castori perniciosos, quod eorum causa peti & occidi soleat.

Κάστωρ. sic quidam τὸ κρόκον appellant, vt habetur apud Dioscoridem.

Καταβλακεύουσι. καταλιγωρεῦσι. hoc est, paruipendunt, apud Hippoc.

Κατάβλημα. dicitur apud Hippocr. quicquid exterius parti superijcitur, siue fimbria siue aliud quid simile.

Καταβολὴ πυρετοῦ. accessio febrilis Galeno dicitur.

Κάταγμα. fractio. est solutio continuitatis in osse. Sicut enim in carne soluta continuitas ἕλκος dicitur, ita in osse κάταγμα. In cartilagine non habet proprium nomen, sed eam continuitatis solutionem Hippocr. abusus κατάγματος nomine appellauit, vt annotat Galenus comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Sunt autem κατάγματος plures differentiæ, ῥαφανηδὸν, quod est fractura ossis per eius crassitudinem transuersim facta. dicitur alijs nominibus σικυηδὸν & καυληδὸν, ex cucumerum & caulium fractorum similitudine. Aliud σχιδακηδὸν quod est ossis fractura oblonga. Aliud τὸ εἰς ὄνυχα quod est ossis fractura, secundum partem quidem aliquam recta, in extremo autem lunata. dicitur & alio nomine καλαμηδὸν. Aliud est ἀλφιτηδὸν, quod est ossis fractura in multas tenues partes, quod & à quibusdam καρυηδὸν dicitur. Aliud τὸ κατ' ἀπόθραυσιν καὶ κατ' ἀποκοπὴν, quod est ablatio partis ossis per summitatis rupturam, vt pars ea quæ ablata est superinnatet. Sunt etiam qui fracturæ cranij differentiam constituerint quam ἀπήχημα vocant, quæ fit quando percussa vna parte, ea finditur quæ contraria est.

Sed species solutionis continui in osse paucis hîc percurramus ex Hippocr. lib. de capitis vulneribus, sunt autē in vniuersū simplices tres, & duæ compositæ, quarum singulæ alias multas eiusdem generis suo ambitu comprehendunt: Prima ex simplicibus ῥωγμὴ rima seu fissio dicitur à graui telo ac retuso, hæcque fracturæ species cum tenuissima est, ac pili instar, sub aspectum vix cadens, τριχισμὸς à Paulo nominatur: altera est φλάσις à Galen. θλάσις dicta, collisio videlicet vel contusio, in qua os nec finditur nec deprimitur, sed in suo statu manet ait Hippocr. Tertia species ἕδρα dicitur Hippocr. quasi sedes, ab incisione relicto teli vestigio ex quo innotescit; hęc si alte os diuidat διακοπὴ vocatur, si excîdat nec separet ἐκκοπὴ: Sin testam tanquam asciam resoluat ἀποσκεπαρνισμὸς: Quarta est ἀπήχημα, siue ἀπόκομμα species τῆς ῥωγμῆς, quam & fracturæ differentiam τὴν ξυμφορὴν vocat Hippocr. lib. de vulner. capitis: Quinta denique species ἔσφλασις καὶ ἐγγίσωμα appellatur; cuius species sunt ἐκπίεσμα, & καμάρωσις: Possunt autem plures ex illis, aut etiam omnes simul iungi, rima, collisio, incisio, ἀπήχημα, depressio: ex quibus omnibus fracturæ generibus in vniuersū cognitu difficillimas esse constat simplices omnes præter incisionem quæ seruat teli vestigium, quanquam ne ipsa quidem circa suturas semper, nudato etiam osse manifesta sit; quod enim φλάσις id est collisio nusquam sensu pateat liquet, ῥωγμὴ vero interdum apparet, interdum plane latet, aut propter tenuitatem vt τριχισμὸς, aut propter locum vt ἀπήχημα: ἕδρα vero & ἔσφλασις oculis deprehenduntur, omnibus tamen præterquam ἐσφλάσει commune est, vt sensui non apparere possint, vbi circa suturas acciderint: commemoratas singulas fracturarum species vide suis locis fusius explicatas.

Καταγματικὰ φάρμακα. dicuntur medicamenta caluariæ fracturis accommodata. Sunt autem ea abstergendi, digerendi & siccandi potestate prædita, quibus plærique & paululum ex adstringentibus pharmacis admiscent. Sunt autem καταγματικὰ eadem fere cum κεφαλικοῖς, nisi quod hæc acrimoniam etiam quandam sortita sunt, vt ex alto in superficiem extimam non ossa modo, sed humorem etiam crassum & viscosum, si quis subest, vel omnino deprauatum attrahant: quanquam & hæc plerique etiam καταγματικὰ appellarint, vt scribit Galenus lib. 2. τῶν κατὰ γένη. quo loco ipse aliquot Andromachi καταγματικὰ describit & aliorum veterum medicorum.

Καταγυιοῖ. eneruat, debilitat, ad extremam imbecillitatem ducit apud Hippocratem.

Κατωκίζειν. τρέπειν ἢ ὁρμᾶν, hoc est, inuertere & erumpere: apud Hippocrat. vt annotat Erotianus.

Καταιόνησις. irrigatio. perfusio. Fit humore copioso in partem aliquam affuso. quo quidem remedij genere vtendum cum aliqua de causa balneo excludimur. Sed præsertim capiti adhibetur siue ad somnum conciliandum, siue ad compescendum delirium, siue ad soluendas conuulsiones: Archigenes namque proditur præceptorem suū Agathinum ex vigilijs delirantem, confestim delirio vigilijsque liberasse largiore oleo & calente capiti affuso. Id quod etiam præstari potest chamæmelo vel calycibus papaueris in oleo decoctis. Similiter in caninis conuulsionibus caput oleo sicyonio calente aut alio eiusdem facultatis perfundi irrigarique potest, sicut & aliæ corporis partes quas morbus aliquis occupat. Nam & podagrici & tremore laborantes & hepatici & splenici proprias habent & peculiares irrigationes. Cæterum ἡ καταιόνησις differt ἀπὸ τῆς ἐμβροχῆς, eo solo quod post τὴν καταιόνησιν in parte aliqua factam, eidem lanam aut linteū aut aliud quid superponimus, quod post τὴν ἐμβροχὴν non facimus.

Κατακαύματα ambusta, incendiosæ quædam pustulæ atque ambustiones in cute ex vstulatione enatæ aut humorum acrimonia cutem lancinante erumpentes.

Κατάκλασις. nomen in artubus frequens est apud Hippocr. quando iacente supino ægro videntur συγκεκαμμένα crura, ἢ διαπεπλεγμένα, id est contracta aut implexa: Sed & in Coacis de eo lassitudinis genere dicitur quod ὀστόκοπον appellant, in quo ægri quasi confractis ossibus dolentes iacent; Sed & in oculorum & palpebrarum peruersione κατάκλασιν vsurpauit, cum ait, ὀμμάτων θράσος παρακρουστικὸν, καὶ ῥίψεις αὐτέων, καὶ κατακλάσεις κακὸν, id est oculorum intuitus audax, phreniticus; sic & coniectus frequēs & contortio: vbi

sic Galen. ait, κατάκλασιν λέγει τῶν ὀφθαλμῶν ὅταν διαστρέφεται τὰ βλέφαρα, id est cum eorum palpebræ peruertuntur; quod in prognostico dixerat κάμπυλον βλέφαρον; Sed & prorrhetic. sect. 2. part. 52. pro κατάκλασις etiam habetur κατάκλεισις, vtrumque enim Gal. agnoscit, nullo inter hæc existente discrimine, seu oculum confractum siue clausum dixeris, quorum alterum pendet à robore & contentione partium oculos claudentium, alterum ab aperientium imbecillitate vt docet Galen. ibidem comment. 2. κατάκλασις etiam τῶν ἄρθρων aphor. 18. sect. 1. l. 6. Epid. dicitur de inflexis supra naturalem & mediocrem figuram articulis, aut nimium diductis, cum videlicet ægri supini iacent, vel bracchijs ceruice & cruribus extentis, vel ijsdem contractis & implexis, quæ modice reducta esse oportet, quorum illud fractarum virium & facultatis animalis resolutæ argumentum est, hoc vero conuulsionis & delirij: ab hac insuper voce etiam φωναὶ κατακλώμεναι in Coacis dicuntur, confractæ, peruersæ, interruptæ, hoc est, quæ faucibus hærent, in quibus materia vocalis quasi conglomerata subsistit, vnde & κατειλοῦσαι ab eodem vocantur, & καταπλαναυόμεναι id est διαστρεφομέναι, peruersæ, quales aliquando annotauit Hippocr. in tabidis, ex prolapsu catarrhi ferini materiæ vocali occurrentis, maximeque in tempestate pestifera, austrina, ventis placida & pluuiosa quæ caput repleti chore, hoc est, sero maligno & pituita salsa: huiusmodi sunt quas non inepte vulgus Gallicum quassas vocat, humiditate continenti riguas minime sonoras & claras; sed & per has voces, accisas, & admodum imbecillas recte intellexeris, imitatione Græcorum qui κατακλώμενα infirma omnia intelligunt, adeo vt sint illæ voces languidæ & obscuræ vt vix exaudiantur, & subinde intercidant, sic in fullone phrenitico apud Hippocr. notatur φωνὴ κεκλασμένη, σαφὴς δὲ, effracta vox sed quæ intelligeretur, vt in Nicoxeno φωνὴ κεκλασμένη ἔργον ἀκοῦσαι, σαφὴς δὲ, vox effracta quæ exaudiretur quidem sed ægre.

Κατακεκλιμένοι. ἔκλυτοι. hoc est, resoluti, languentes, deficientes apud Hippocratem, vt annotat Gal. comment. in prorrhet.

Κατακλεῖδες. dicuntur ossa cartilaginosa in commissura omoplatæ cum claui sita, vtrinque scilicet singula. Siquidem in ea commissura sæpe accumbit, sæpius media intercedit cartilago, vti in ea quæ claui est cum sterno iunctura, & ea quæ genæ inferiori cum osse temporali, & cruri cum tibia. Hanc porro cartilaginem osseam Galenus os propter duritiem appellat (quanquam ob tenuitatem sit multũ flexilis) & scribit in ea commissura, proter omoplatam & clauem, tertium os à quibusdam numerari, & in ipsis tantum hominibus Hippocratis testimonio deprehendi, qui eam homini propriam facit. hanc vero etiam ab aliquibus ἀκρώμιον vocari Galen. lib. de ossibus prodidit.

Κατακεραστικὸν. medicamentorum genus quod aliàs ἐπικεραστικὸν vocatur.

Κατακλινὴς. decumbens, idem quod κατακλιθεὶς, ἢ κλινηρὴς, ἢ κλινοπετὴς significat, quibus ἐγχειρίδιον ἐνοχλεῖσθαι opponitur.

Κατάκλισις. decubitus, quem in ægris à medico diligenter considerari vult Hippocr. qui tres illius figuras in Coacis describit, duas scilicet extremas prorsus absurdas & vitiosas: vnam quidem in excessu in qua supra modum membra contrahuntur; alteram in defectu in qua proijciuntur & extenduntur: inter has autem naturalis quædam & bene valentium propria est, in mediocritate vehementis contractionis & immodicæ proiectionis artuum & spinæ, qua figura etiam non cogitantes cubare solemus: extremas figuras Galenus vocat σχήματα ὑπερβολικὰ καὶ ἀτονίαν: mediam vero τὸ ὑγρὸν, quod totum corpus modice humidum significet, sine siccitate aut humiditate vlla præter naturam, sic enim in 1. prognost. dixit τὸ ξύμπαν σῶμα ὑγρὸν κείμενον, totum corpus humidum quasi molliter iacens deprehendi debere, id est media figura situm, & in latus firmatum; quod enim moderate humidum & sine dolore, tendi non debet, sed in medio contractionis siue flexus, & proiectionis siue longæ extensionis sese continet, ita vt in dextrum aut in sinistrum latus iaceat, collo, manibus, cruribusque parum reductis, & neque supra modum extensis neruis, neque nimium plexis, quorum hoc conuulsionem significat, illud resolutionem vel summam infirmitatẽ facultatis eius, quę corpus per musculos stabilit & firmat, in media ergo & naturali figura tria concurrere debent, decubitus in alterutrum latus, erectum ac constans corpus, non prolapsum ad pedes, & moderata totius corporis reductio, id est spinalis medullæ, cuius partes sunt ipsæ colli vertebræ, & quatuor artuum manuum videlicet & crurum: ex hac vero figura robur facultatis animalis significatur, proindeque Hippocrati saluberrima censetur.

Κατάκλυσμα. idem quod κλυστὴρ, apud Hippoc. lib. de salubri diæta.

Κατακλυσμὸς. aquarum illisio dicitur Cælio Aureliano l. 1. τῶν χρον. c. 1. ceu ex alto aquæ casus, quem in epilepsia curanda præcipit eiusdem lib. cap. 4. qua patientes partes percussæ (inquit) mutari cogantur, & l. 2. c. 1. de paralysi & c. 5. pro aurium dolore, capitis totius procurationem per κατακλυσμὸν procurat, id est illisionem aquarum supercadentium.

Κατακορὴς ὑποχώρημα. vide ὑποχώρημα.

Κατακορέως. ἱκανῶς καὶ ἀκράτως. vtroque enim modo Galen. explicat comment. περὶ διαίτης ὀξέων.

Κατακορὴς. vox est è media Hippocratis œconomia deprompta, cuius & videtur significatio ambigua: videtur autem proprie de colore dici eoque pleno atque saturo, id enim vox Græca indicat, cuius coloris contrarius sit dilutus qui coloris aliquid deposuit, quique remissus est ac lenior: inde κατακορὲς affectionis intensionem cui iungitur portendit, affatimque, & in plenum aliquid redundare significat, vnde & ad alia multa fuit subinde vox hæc translata; aliquando enim ἄκρατον id est syncerum significat, vt χολὴ κατακορὴς, bilis syncera, id est saturata & affatim colorata, sic enim (inquit Gal. in exeg.) vocat Hippocr. κατακορέα recrementa pura bilis, atque sic fere semper apud Hippocr. coloris biliosi intensionem significat; sed & sæpe κατακορέα χλώδεα coniungit, deiectiones in plenum & affatim biliosas significans; στήθεα quoque κατακορέα appellat pectora quæ huiusmodi humorem generant, quanquam ea voce hirsuta nonnulli interpretantur: Quin & eadem ratione κατακορέις vocat eos quicumque multa bile abundant quales sunt, πικρόχολοι, synceram quoque bilem κατακορέα χολὴν vocauit Aretæus in hepatis mor-

bis c.13.l.1. de morbis diuturnis & ἰκτερώδεας κατακορέως ex morbo regio largius coloratos eodem cap. vt & Hippocr. l. 4. Epid.& Coac. & κατακορέα οὖρα in ictericis apud eundem Aret. esse dicuntur. Pharmacum quoque κατακορὲς appellat Hipp. aut propter euacuatum ab ipso humorem, aut ob proprium suum colorem. Sed & 7. Epidem. βὴξ κατακορὴς vel quando (inquit) eiusmodi humor syncerus expuitur, vel cum est tussis intensa atque vehemens; vocat etiam sitim κατακορῆ quæ vel gignitur propter talem humorem aut quæ vehemens & intensa est vt explicat Gal. in exeg. sed & 7. Epid. κατακορὴς ὕπνος somnum profundum significat, & Dioscor. libr. 4. σανδαράχην κατακορῆ πυῤῥὰν, id est quæ ad satietatem ruffescit intellexit: alia multa eiusmodi exempla suppetunt quibus intelligere est vocem κατακορὴς intensiuam esse adiunctis rebus.

κατακόρη. tonsura per nouaculam, apud Hippocratem.

κατακρούειν. κατασχίζειν, hoc est, discindere: apud Hippocr. vt annotat Erotianus.

κατάληψις. affectus est cerebri. Prouenit à vehementi refrigeratione cum quadam siccitate, & posteriora cerebri potius occupat, cum in caro anterior pars magis laboret: in apoplexia vero & morbo comitiali vtraque, vt scribit Gal. lib. 4. de loc. affect. Manent autem per catalepsim palpebræ apertæ, quæ per carum clauduntur, seruaturque secundum naturam spiratio. Huius frigidus ac crassus aut omnino viscidus humor causa est, quanquam & stomachi vitio aliquando incidere possit. Paulus Ægineta lib. 3. c. 6. scribit affectum quem medici Galeno antiquiores κάτοχον appellarunt, eundem à recentioribus κατοχὴν & κατάληψιν postea vocatum esse. Dicitur ἀπὸ τοῦ καταλαμβάνειν, quod eo affectu detentus æger repente in illo permanet habitu in quo correptus est. vide κατοχή.

κατάληψις. vocabulum est Empiricorum, quo significant veram & perpetuam cognitionem, vt scribit Galenus libro περὶ αἱρέσεων. Sunt autem καταληψία, κατάληψις, καταληπτὸν, καταλαμβάνειν, nomina ex Stoicorum schola profecta, nec Attica, vt scribit Galen. initio libri περὶ ἀρίστης διδασκαλίας. & significat καταληπτὸν idem quod γνωστόν, hoc est notum.

κατάληψις τοῦ πνεύματος. cohibitio spiritus. Quatuor illa omnino fit modis ex Gal. in libello de dissectione vocalium instrumentorum: fit enim dum inspiramus, quando in agendo adhuc persistunt musculi thoracem dilatantes: Secundo modo quando dum expiramus in agendo persistunt musculi thoracem constringentes, ita vt alia pars spiritus reflecti, alia manere adhuc videatur: fit tertio modo in expirationis & inspirationis confinio, cum musculi qui inspirationem faciũt cessant, incipiunt autem qui exspirationem præbent: his autem omnibus modis musculi laryngis intrinseci quiescunt; Quartus modus alius est, fitque hoc modo: Musculis thoracem dilatantibus quamplurimum agimus multoque spiritu pulmonem replemus, deinde internos laryngis musculos intendimus, spiritusque transitum claudimus, tuncque ad inspirationis successionem actionem ducimus, thoraceque enixe constringimus, ac pulmonem haud inualide comprimimus; hanc spiritus cohibitionem quia versus ilia fit εἰς λαγόνας Gymnastici appellabant: iste autem quartus modus à prioribus differt, quod hi fiant musculis thoracis propriam actionem sine pugna & contentione perficientibus, ille vero fit per mutuam quandam concertationem inter musculos thoracem constringentes & eos qui laryngis capacitatem claudunt, dum illi extrudere foras spiritum, hi vero ipsum intus retinere volunt, atque hæc 4. spiritus cohibitio erat olim apotherapiæ pars, eoque consilio suscipiebatur, vt quicquid in corporis habitu ab exercitatione reliquum erat excrementorum, partim digereretur, partim vero violentius per cutem actum expelleretur; nam vt inquit Galen. lib. 2. de causis sympt. eiusmodi spiritus cohibitio calorem auget in instrumentis respirationis, sicque spiritus sub thorace violenter oppressus in omnes arctos meatus penetrat, omnia læuigat, & ad temperamenti æquabilitatem perducit, hincque fit vt tali cohibitione spiritus sanentur tusses ex refrigeratione instrumentorum respirationis factæ, item & singultus; sed interea dum spiritus cohibetur, diligenter notandum quod notat Galen. 3. de sanit. tuenda, vt nonnihil contrahantur abdominis musculi, vt excrementa vi cohibiti spiritus impulsa, deorsum ferantur, alioqui enim si tendantur ipsi abdominis musculi vniuersa excrementa ad caput feruntur, venæ superiores sanguine & flatu implentur, totumque caput oneratur, eodem modo vt in his qui tibias inflant aut acutam vocem edunt, ad varium autem excrementorum per spiritus cohibitionem expulsum habebant veteres ἅμματα id est fascias, quas modo ligabant circa ventrem, modo circa lumbos, nunc circa costas, aut alias partes: de hac spiritus cohibitione lege Gal. lib. de spirandi difficultate.

καταλυόμενοι. dicuntur quibus vita deficit quique iam morituri sunt apud Hippoc.

καταμήνιον αἷμα. menstruus sanguis. Est sanguis in muliere superfluus, alterum generationis principium. Sanguinem quidem esse ipse sensus iudicat, superfluum autem ipsa per singulos menses excretio ostendit. Quia enim fœmina humidior frigidiorque mare est, idcirco sanguine magis abundat, concoquens quidem alimentum quantum expedit, verumtamen propter caloris imbecillitatem non valens id quod redundat per halitum digerere. Proinde plus sanguinis quam illi sit ex vsu accumulat: cuius partem cum sibi concoxerit & assimilauerit, reliquam tanquam superfluam per vterum excernit. Videtur itaque id quod excernitur, eiusdem esse & substantiæ & qualitatis cum eo quod ipsa sibi reseruauit, & ad sui nutritionem vsurpauit, vt quod & ab eadem facultate, eodemque calore natiuo genitum sit, ijsdemque alimentis, & eodem postea calore regatur, & suis vsque ad excretionem venis locisque contineatur, in quibus vnumquodque optime conseruari solet. Quamobrem cum sanguis ille superfluus aut excrementosus dicitur, non ad qualitatem, sed ad quantitatem referendum est. Nam si quod illi vitium insit, idem & reliquo toti sanguini commune est, quale morbosa non fœminarum tantum, sed virorum etiam corpora conciliant atque contrahunt: proprium vero & peculiare nullum videtur possidere, excepto forte eo quod mox dicam. Certum est vteri in mulieribus permagnam esse vim, vt qui non modo morborum grauissimorum causa sit, sed totum

etiam corporis temperamentum immutare possit. Is si à suo temperamento recesserit, si vitiosos humores aut in acetabulis, aut in cornibus, aut inter tunicas, aut suo sinu collegerit, tunc sanguinem menstruum, eiusque maxime partem quæ primum ad eum peruenerit, inque eo diutius sederit, donec menstrui excernendi tempus aduenerit, eodem vitio inficit atque deprauat: vnde ea forte maleficia, quæ Plinius menstruo sanguini attribuit, consequuntur. Verum vitium hoc ex accidenti potius quam natura inest eiusmodi sanguini, qui alias in muliere bene sana omnis vitij expers gignitur, adeo vt alterum generationis nostræ principium existat. Est enim fœtus materia, atque etiam facultas perinde ac semen, sed tanto minorem vim & facultatem habens quam semen, quanto plus materiæ in formando fœtu subministrat. Nam vt docuit Gal. lib. 2. de semine, cum ex materia & facultate vnũquodque animal gignatur, & in semine & in mẽstruo sanguine vtrumque principium continetur, non æquis tamen viribus. Siquidem in semine effectiuum principium validissimum est, materiale paucissimum: contra vero in menstruo sanguine materia plurima, vis autem & facultas longe imbecillior est. Ab eo carnosæ partes & materiam & formam accipiunt, attracto semen fruitur, conceptus fœtus nutrimentum capessit, infans in lucem editus alitur. Est enim menstruo lac germanum, vnamque habent ambo substantiam. Sunt autem qui sanguinis menstrui duas vel plures etiam differẽtias, siue quod verius est, partes constituant, puriorem, fæculentam & mediam: puriori quidem beneficia illa omnia tribuentes quæ diximus; fæculentæ verò ea maleficia quæ vulgo recensentur. Cæterum menstrui nomen non à propria substantia, sed ab accidente inditum est, quod singulis mensibus eius excretionem natura moliatur. Nec tamen siue naturâ siue præter naturam supprimatur, ob id desinit menstruus sanguis dici. Huius autem periodi causam nemo vel ad vitiosam qualitatem, vel ad sanguinis redundantiam referendam arbitretur, sed aut in naturæ vim, quæ omnia certis legibus administrat, aut in sempiternos & immutabiles Lunæ cursus, quæ vt luminum varietate tum crescens, tum decrescens mensem dimetitur: sic hominis, maximeque fœminę, vt reliquorum etiam omnium humores, rata ordinis constantia regit atque moderatur.

Dicuntur & Hippocr. καταμήνια, & καθάρσεις ἔμμηνοι, & μῆνες, & ἔμμηνα & τὰ γυναικεῖα.

Καταμολυνέσθαι. sensim solui, vox hæc ab Hippocr. vsurpatur in ijs quæ tum insidiose, tum falsò leuantur, atque ab ἀφανίζεσθαι in eo differt quod hoc sit repentinæ & subitæ leuationis, καταμολυνέσθαι vero tardæ & lentæ; atque hæc Galeni distinctio legitur comment. ad illam sententiam quam tamen codex Græcus Galeni ad Hippocratis opera distinctam non habet, sed commentarij litteris minutioribus excusam in eoque confusam: est autem hæc, τὰ ἐπώδυνα ἀκρίτως καταμολυνθέντα φλαῦρα, id est quæ dolorifica sine crisi residunt (loquitur enim de parotidibus) mala sunt, sect. 3. 1. prorrhet. & ita vox ea apponitur abcessibus immaturis, qui paulatim subsidunt atque vanescunt; Sed & verbum μολυνέσθαι maribus nuper natis appositum legimus apud Hippocr. quod scilicet ipsos puellæ crescendi celeritate præcedant, quas tamen illi præcesserant dum essent in vtero: Hippocratis hæc verba sunt 6. Epid. part. 2. συνεκρίθη, συνέστη, θᾶσσον κινηθὲν ἐμολύνθη, καὶ βραδύτερον αὔξεται, καὶ ἐπὶ πλείω χρόνον, id est articulatum est, constitit, celerius motum comprimitur tardiusque augetur, & diutius. Cæterum pro καταμολυνέσθαι verius est καταμωλυνέσθαι, vel potius καταμωλύνεσθαι per ω, quomodo simplex μωλύεται apud Hesych. legimus, & μωλυόμενα apud Gal. sua serie alphabeti: est autem illi μωλύνεσθαι paulatim marcescere, huic senescere.

Καταμώσας. qui demittit aliquid causa inquirendi & inuestigandi: apud Hippocr.

Καταναγκάζεται. ἐκβιάζεται, apud Hippocratem. hoc est, vi cogitur & adigitur.

Et καταναγκάζειν apud Hippocr. dictum de ossibus quæ suo loco mota restituuntur.

Καταναγκη. herba est duûm generum, vna folio coronopi longo, radice iunci modo prætenui, capitulis senis septenisue, in quibus erui semẽ inest. Altera mali paruæ magnitudinem explet, radicem habet exiguæ oliuæ magnitudine: folia quoque oliuæ colore & figura, mollia, diuisa, humi inclinata: semen vt cicer, minutim in virgulis dependet, punicei coloris, multis foraminibus pertusum. Hanc quidam bistortam esse arbitrantur.

Καταναισιμοῦται. καταναλίσκεται, consumitur, apud Hippocr.

Katανοεῖν. καταφρονεῖν, hoc est, contemnere & despicere: apud Hippoc. vt annotat Gal. comment. in 3. τῶν ἐπιδημ.

Καταίτλημα, καὶ καταίτλησις. idem quod ἐπαίτλημα de quo vide suo loco: Cæterum passim quoque dicitur ὕδωρ vel ἔλαιον καταντλεῖσθαι, infundi fotus, gratia, id est illis foueri pars ægra.

Καταντύσεις. κατατείνεις, hoc est expedis vel contendis: apud Hippocratem, vt annotauit Erotianus.

Κάταξα. sericum crudum Aetio & Actuario: Est autem lanificium bombycis, sed antequam cortinas vel colorem experiatur. Officinæ seram crudam nominant.

Κάταξις. fractio. Est rei in magnas partes diuisio & separatio: θραῦσις vero est in quasuis partes sine discrimine, & plures duabus, vt distinxit Aristoteles.

Καταπάσματα ἢ

Καταπαστὰ φάρμακα. dicuntur medicamenta arida, ex sicco medicamentorum puluere conflata. Vt autem ipsa medicamenta viribus differẽtia sunt, sic variæ τῶν καταπασμάτων differẽtiæ. Alia enim ex aromatum puluere parantur, quæ ad gratiam cõparata sunt, & vestibus inspergi possunt. Alia vlceribus & cuti insperguntur, ad gignendam carnem, compescendam carnis excrescentiam, ducendam cicatricem, erodendum, vrendum, sanguinem sistendum. Cuti autem ad extergẽdum, repurgandum, attenuandum, discutiendum & ad plærosque alios vsus, vt docet Paulus lib. 7. cap. 13. quo loco in omnibus fere exemplaribus male legitur καταπλάσματα pro καταπάσματα. Eadem medicamenta inspersilia dicuntur à Græcis διαπάσματα, & πάσματα.

Et ἐπιπαστά: dicuntur etiam ξήρια & ξηρίφια & καταπαστὸν medicamenti nomen ad hæmoptoicos dictum, quia inspergitur; describitur à Gal. 7. κατὰ τόπ. cap. 4. vide διαπάσματα. Sciendum autem est vt καταπλάσσεσθαι interdũ pro καταπάσσεσθαι

perperam positum inuenitur vel vicissim; ita κα-τάπλασμα pro κατάπασμα, vel vicissim.

Καταπλασμὸς. dicitur Cæl. Aureliano post humeros atque colla deuexo ductu mitis & lenis defricatio, aut leuis deductio lib. 1. c. 5. Tardarum passionum.

Κατάπηροι. καταβεβλαμμένοι. læsi, mutilati, apud Hippocr.

Κατάπλασμα. est medicamentum molle & consistentia mediocre, quod repellendo, concoquendo, digerendo, resoluendo, laxando, vacuando, detergendo, calfaciendo, siccando dolorique sedando adhibetur. Quæ crassiora ficcioraque sunt, emplastra & cerata: quæ liquidiora, συγχρίσματα & vnguenta appellantur. Sunt autem variæ cataplasmatum vires & diuersi vsus, propterea quod valde differente materia componi possunt, & varijs partibus admoueri quæ peculiarem quandam habent indicationem. Cæterum ab antiquis magna ex parte ex melle parabantur, cui incocta essent vel mista medicamenta proposito conuenientia: sæpissime vero & ex pane, oleo & farina, de quo apud Galen. multa lib. 2. ad Glauconem.

Dicitur & ἐπίπλασμα Aretæo. 1. de curat. acut. c. 4.

Καταπιττοῦν. Græci vocant illita pice sibi pilos euellere, & apud Clementem Alexandrinum c. 3. l. 3. pædag. de Cynædorum impura infamique mollitie dicitur. Qui autem sic vulsi & glabri forent πιττοκοπούμενοι eidem dicuntur: Visco quoque pilos euelli solitos notauit Iuuenal: euirationem eam, pilorum vulsuram sunt qui vocauere: Sed hac de re plura leges infra in voce πίλωσις.

Κατάπληξις ὀμμάτων. & oculus καταπλήξ. 5. & 7. Epidem. dicuntur de stupidis, stupefactisue oculis, id est videndi actione priuatis, veluti quibus attonitis adest sentiendi impotentia.

Κατάποσις. deglutitio. Est cibi potionisque ab ore in ventriculum descensus. Actio est facultatis attractricis, quam vi fibrarũ rectarum agit, quas multas interna ventriculi tunica possidet, ad id munus natura comparatas. Id quod liquido cernitur deglutientibus nobis, larynge simul sublato sursumque in tantum currente, quantum gula deorsum trahitur. Cum autem completa iam deglutiendi functione laxauerit se gula, tunc luculenter descendere cernitur summa arteria: siquidem interna ventriculi tunica quæ rectas habet fibras, quæque tum gulam intrinsecus vestit, tum os ipsum, ea super internis summæ arteriæ partibus extenditur. quo fit, vt cum ipsa à ventriculo deorsum trahitur, simul etiam summa arteria necessario attrahatur.

Καταπότιον. pilula. Est medicamentum, vt ait Scribonius Largus, quod non diluitur, sed ita vt est deuoratur. Formatur fere in pilulas, quo facilius deuorari possit, & in ventriculo dilui, indeque transire in venas. Est autem vsus catapotiorum multiplex, maximus ad purgandum corpus humore excrementoso, plurimus ad distillationes & tussim aliasque thoracis affectiones. Parantur & ad sedandam sitim, quale id est, quod ἄδιψον à Galeno dicitur lib. 8. τῶν κτ̀ τόπ.

Quidam non solum pilulam, sed & pastillum ex Plinio interpretantur: at δίδοσθαι καταπότιον vertit Gaza apud Theoph. de cicuta lib. 9. cap. 8. hist. plant. potui datum; sic & Dioscor. dixit δίδοται ἢ κοιλιακοῖς καταπότιον, vbi quidam Græcam vocem retinendo (nam & in Latino sermone retinetur interdum) interpretatur Cœliacis catapotium est.

Καταπότρα, ας, apud Ægin. interpretatur Budæus faucium partem infimam, qua cibus deuoratur, qui & alio loco esse scribit partem gutturis equini. in hippiatria.

Καταπτόμενοι. apud Hippocr. Galenus interpretatur αἰσθανόμενοι σφοδρῶς. valde sentientes.

Κατάπτωσις. appellatur epilepticorum & apoplecticorum symptoma, quo repente in terram concidunt, vt ait Galenus lib. de totius morbi temporibus.

Καταρασμὸς τοῦ ἐδάφους. id est, purificatio pauimenti, vel καταρραντισμὸς id est irroratio vel conspersio eiusdem, vt apud Paul. potius legendum censet Cornarius ex Aetij l. 9. c. 1. dum scilicet pauimẽtum irroratur & folijs consternitur, myrti, platani, & quercus, maxime vero vitis atque etiam rosis, ad animam scilicet ex inualescente syncopes symptomate reuocandam, atque hæc omnia quæ ita adhibentur vocat Paul. ψυχαγωγίαν, ὅτι οἷον ἀνάγεται διὰ τούτων ἡ ψυχὴ ἐκ τῆς συγκοπῆς.

Καταρραγῇ κοιλία. ἀθρόως ἐκκριθῇ. hoc est, confertim & impetu excrementa profuderit aluus, abunde descenderit, annotat Galen. comment. in prorrhet.

Part. 58. id autem fit vel victrice natura criticè multitudinẽ per aluum excludente, vel, quod malum est, labefactatis viribus quæ retinent.

Καταρραφὴ τῶν βλεφάρων. futura palpebrarum deorsum versus: hæc quî fit facienda docet Aet. tetrab. 2. serm. 3. c. 70.

Κατάρροος ὁ.

Κατάρρους. catarrhus. Est descensus humoris è capite in os: sic enim proprie nominatur: quemadmodum cum in nares, κόρυζα: cum in fauces, βράγχος: cum in gurgulionem, σταφυλὴ & κίων appellatur. Nascitur eiusmodi distillatio à cerebri intemperie frigida & humida, & ab omnibus quæ replent caput.

Apud Hippocr. vero κάταρρος aliquando sumitur generalius, pro omni fluxione quæ ex capite per venas fertur in partes subiectas vt scribit Gal. comment. in aphor. 12. lib. 3. Causæ autem huius affectus sunt, ea omnia quæ humorem superuacuum in capite cumulant: Cumulatur autem, interdum vitio cerebri primario, quod quidem si intemperie frigida & humida laboret; ex alimento, etiam qualitate & quantitate laudabili multa excrementa generat, & genita præ imbecillitate concoquere & dissoluere non potest; Sin calidius existat, multos vapores instar cucurbitulæ attrahit ex subiectis partibus, qui in aquã postea conuertuntur: interdum vero causa est non in cerebro, sed in subiectis partibus, vt fere fit in his in quorum corpore, multus vaporosus, calidusque spiritus gignitur, aut quibus biliosa excrementa cumulantur in ore ventriculi, vt scriptum reliquit Gal. l. 3. de loc. affect. aut, quod multo frequentius est, quando iecur calidius est; in huiusmodi enim corporibus vapores multi sursum feruntur in caput, qui vel à cerebro imbecilliore quam vt copiam istam sustineat, in aquam conuertuntur, vel caliditate sua humores in cerebro contentos & concretos fundunt & liquant; eadem ratione aluus astrictior catharrorum causa non raro existit: excrementorũ etiam in capite prouentum non parum adiuuat meatus

quia cerebro ad palatum & nares angustior est, quam vt humor accumulatus vacuetur, cutis capitis densitas, & cranium suturas habens pauciores & astrictiores quam à natura comparatum sit, sic enim vapores aliàs hac via transpiraturi retinentur in capite; idem facit aeris constitutio austrina, cuius proprium est caput grauare, vt scripsit Hippoc. l. 3. aphor. Aer enim humidus & calidus prompte cerebrum natura sua humidum humectat & replet; adde quod per tales aeris status exigua fit per cutem insensibilis transpiratio, vt notat Gal. comm. 1. in lib. 1. Epid. atque his de causis cumulatur in capite humor superuacuus, vt plurimum quidem pituitosus, interdum vero biliosus & melancholicus, pro natura affecti corporis, ætate, regione, loco & similibus circunstantijs, atque hinc oriuntur catharri differentiæ, vt nimirum sit alius calidus, adeo vt loca per quæ fertur exulceret; alius frigidus, alius biliosus, pituitosus, melancholicus, sanguineus, quorum rursus singuli, varias etiam sortiuntur differentias pro varijs quatuor humorum differentijs: verũ ad catharri generationem non satis est cumulari in capite talem humorem excrementitium, nisi accedat eiusdem in partes subiectas delapsus: fit autem hic multis de causis, interdum enim pellitur robore facultatis expultricis lacessitæ copia aut acrimonia cumulati humoris, interdum vero sine facultatis expultricis auxilio sponte fluit, vel cum copiosior est, vel liquefactus & fusus calore solis, ignis, balnei, febris, vini generosi, aut alterius rei intro assumptæ, tegumentorum nimiorum capitis, motu & exercitatione intensiore, animi pathematis, hæc enim iactant & exagitãt humores vehementius; aliquando vero frigus fluxionem facit, dum cerebrum, præsertim si prius per calidam & humidam aeris cõstitutionem siue alia de caussa repletum fuerit, quasi manu quapiam extrinsecus apprehendens & comprimens, in eo contentas veluti in spongia humiditates exprimit; Sic flantibus aquilonibus crebræ tusses, ac omnis generis distillationes vt scripsit Hippoc. 3. aphoris. sic etiam ex temere admotis pleno capiti rebus frigidis, & astringentibus, ac repellentibus, atque alijs eiusmodi catharrus gignitur. Cæterum ex tali humorum in partes inferiores decubitu infiniti fere & graues morbi in nostris corporibus oriuntur, ijque varij pro varia subiectarum partium dispositione, fere enim si quæ pars imbecillior in corpore extiterit in hanc onus totum decumbet, atque etiam prout viam inuenerit humor faciliorem, alijs enim excrementa promptissime impetum faciunt, in os, nares, oculos, aures, dentes, vt pote partes cerebro propinquiores, fiuntque anginæ βράγχοι, κορύζαι, ὀφθαλμίαι, cæcitates, ὠταλγίαι, surditates dentium dolores, alijs in pulmone descendens humor, asthmata tusses, tabes, dyspnœas, peripneumonias facit, alijs in ventriculum & vicinas partes, cruditates alui profluuia, obstructiones, in artus arthritides, in neruos paralyses, tremores, atque alia quæ Galen. lib. 6. de sanit. tuenda fusius commemorat: quæ & fusius explicuimus in voce ῥεῦμα infra: vbi leges.

Καταρτισμὸς. est, inquit Gal. translatio ossium à sede non naturali in sedem naturalem.

Fit à voce καταρτίζειν quod reponere significat artus seu membra luxata apud Ægin. sic & Galli metaphoricῶs dicunt, *remettre vn homme*, pro commotum & immodice perturbatum sibi restituere.

Καταρχαὶ. significat apud Hippocr. non tantum per initia morbi, sed simpliciter primo, vt annotauit Gal. comm. 1. εἰς τῷ περὶ διαίτης ὀξέων.

Κατάσαρκα. hydropis species, quæ & ἀνάσαρκα, Heraclidi Tarentino, totius corporis inflatio siue humoris infusi perforatio dicitur vt inquit Cælius Aurelian. l. 3. τῶν χρον c. 8.

Κατασκευὴ, appellatur constitutio corporis & animi; corporis quidem apud Galen. sæpe; animi vero apud Platon l. 8. de repub. qui & κατασκευὴν pro vitæ & morum constitutione posuit.

Κατασκευὴ. etiam Galeno l. 3. salubrium absolutissima dicitur ac perfectissima exercitatio, quam per immodicos in certaminibus labores etiam totum diem aliquando continuatos præparato iam ad eam corpore obibant Athletæ.

Καταστα[λ]μὸς. destillatio Græcis dicitur authore Celso l. 4. c. 5.

Κατάστασις. constitutio. Apud Hippocratem eo nomine dicitur collocatio cuiusque rei in suam sedem, vt annotat Galenus comm. εἰς τὸ περὶ ἀέρων. Idem etiam sic solet vocare omnem cuiusque rei formam, vt scribit Gal. comm. 3. τῶν ἐπιδημ. sed peculiariter dicitur de aere & morbis. Ac in aere quidem dicitur ἡ παρὰ φύσιν ἐν τῷ περιέχοντι κρᾶσις, hoc est, aeris præter naturam temperies. Quæ enim secundum naturam est, ὥρα, hoc est anni tempus, dicitur, suntque eius quatuor omnes differentiæ proprijs temperamentis & nominibus designatæ: ver, æstas, autumnus, hyems; in quæ si aliqua præter naturam temperies inciderit, ea non iam ὥρα, sed κατάστασις proprie nuncupatur. In morbis vero κατάστασις vocatur quædam veluti forma morbi, secundum quam ex tantis & talibus constituitur vniuersalibus temporibus, seu qualiscunque ex totius morbi temporibus compositio, quemadmodum Galenus docuit libro primo τῶν κρισέων. Hæc autem non aliud est quam totius morbi duratio circumscripta temporibus quatuor, quæ totius morbi tempora seu vniuersalia appellamus.

Κατασταλτικὰ φάρμακα. medicamenta cohibentia, supprimentia, quæ etiam ἀνασταλτικὰ à voce καταστέλλειν, quod significat reprimere & supprimere tumentia vt notat Budæus ex Dioscor. eiusmodi vero sunt elaterium, squamma æris, Chrysocolla, & alia plura quæ κατασταλτικὰ τῶν ὑπερεχῶν Aetio esse dicuntur tetrabl. 1. sermon. 2. cap. 230.

Κατάστημα. τὸ οἷον κατάστειγμα καὶ ἀπόσκεμμα, hoc est, veluti quædam confirmatio & animaduersio, apud Hippoc. lib. 2. τῶν ἐπιδημιῶν, vt annotat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Sed nota hîc scribendum ἀπόσκημμα à verbo ἀποσκήπτειν, id est incumbere seu irruere.

Καταστῆναι. dictum ab Hippoc. 1. γυναικ. de vtero tumente, qui postmodum vna cum ventre subsidat atque hoc modo restituatur ipse sibi.

Καταστῆναι etiam τὸ σῶμα. dicitur corpus quod ad purgationem præparatur & componitur.

Καταστῆσαι. vocem vsurpare solent Græci qui Asiam incolunt, vt significent in suam sedem collocare: vnde mihi videtur Hippocr. ducere nomen καταστάσιος per σ. tertiam syllabam scribens, sicvt idem significet quod καθίδρυσις, quod vocabulum aliud nihil sibi vult quam aliquid in suam sedem

sedem collocare, quam rem κατάστασιν appellant.

Κατασχασμός. scarificatio. vide ἐσχάραξις.

Κατατείναι. verbum est ab Hippocrate vsurpatum, vt scribit Erotianus, οὐκ ἐπὶ τῆς τάσεως, ἀλλ' ἐπὶ τῆς καταθέσεως: hoc est, non pro tensione sed pro dispositione: vt quo loco scribit, τὸν δὲ ἄνθρωπον, πνεῖν γε τὴν ἐνδέχηται, πολλῷ θερμῷ λοῦσαι. καὶ ἔπειτα πρηνῆ κατατείνειν, iacentem atque decumbentem significat. deinde paulo post vbi scribit, ἔπειτα αἱ ἀρχαὶ πρὸς ξύλον ὑπερείδεσθαι πρὸς διδόασιν, ἁρμόζουσαι τὸ μῆκος τῷ ὑποτεταμένῳ, ὑπὸ τῷ ὑποκειμένῳ. Similiter libro de fracturis, vbi dicit, γνώμη δὲ αὐτῆς τὴν ἑαυτοῦ χεῖρα κατατείνας, ὡς ἐπιδέδεται τὸ σχῆμα, hoc est, eo habitu & figura componens, supinamque collocans. Neque enim toto eo loco κατατείνειν aliud significat quam κατατίθεσθαι: vt & alijs quibusdam locis κατάτασις ἀντὶ τῆς καταθέσεως ab eo dicta est.

Κατάτριψις τῶν ὀργάνων. instrumentorum attritus aut attritio dicitur, cum scilicet nimia siccitate instrumenta functionum languida exoluta & infirma euadunt, translatione à vestibus aut vasis sumpta.

Καταφορά. est magna & grauis somnolentia. Huius tamen Galen. lib. de comate duas facit differentias, vt probatissimos medicorum scriptum reliquisse asserit. Vnam somnolentā vocat, alteram simpliciter cataphoram, vel cataphoram non somnolentam. Cataphoram somnolentam vocat, in qua æger profundo & diuturno somno premitur. Alteram vero in qua ægri vigiles manent, cum ipsis diuersæ variæque imagines rerum semper succedant, quæ illorum mentem moueant interrumpantque somnum. Quamobrem insomnes quidem extant vt plurimum, de lecto autem surgere, vigilantiumque opera exercere nequeunt. Oculi namque eorum maxime grauantur, suntque adeo in somnum propensi, vt credere possis eos facile dormire posse. Verum non solum non dormiunt, sed etiam spem dormiendi nullam habent. Vtraque autem cataphora, tam ea quæ cum somno, quam ea quæ sine somno est, id habet commune, quod ægri oculos attollere nequeunt, summa grauedine detentos, & quasi ad ineundum somnum comparatos. Vtraque etiam fit grauato ob vtilis succi copiam cerebro, vt in ebriosis: interdum vero & propter pituitosum humorem, aut propter vehementem absque humore frigiditatem. Gal. lib. 13. meth. medendi videtur facere τὴν καταφορὰν genus quoddam omnium malorum quibus sine febre sopor quidam altus incidit, his verbis: ἐπιχειρεῖν χρὴ τέμνειν καὶ θερμῆναι προσήκει τὸ πάχος τοῦ λυποῦντος χυμοῦ, ὅστις ἄνευ μὲν τοῦ σήπεσθαι, καταφορὰς βαθείας ἐργάζεται χωρὶς πυρετῶν. ἃς ὀνομάζουσιν ἀποπληξίας καὶ κάρους καὶ κατοχάς. εἰ δὲ καὶ σήποιτό ποτε, μετὰ πυρετοῦ γίνεται τὰ τοιαῦτα. καὶ καλεῖται τὸ τοιοῦτο νόσημα λήθαργος. hoc est, vt conuertit Linacer, in contrarijs autem vicijs excitare, ac noxij humoris qui citra putredinem & citra febrem altos sopores inuehit, crassitudinem incidere atque excalfacere. tales nimirum impetus soporis, apoplexias & caros & catochas Græci vocant. Quod si aliquando humor putrescat, vtique cum febri incidunt ea genera: vocaturque morbus Græce lethargus. His enim verbis videtur velle, apoplexiam, carum & catochen, species esse cataphoræ.

Vox autem hæc deducitur ἀπὸ τοῦ καταφέρεσθαι, id est, vehementius obdormiscere vt notauit Budæus, significatque hoc verbum, subitam collapsionem vel delapsionem, cui verbo ἀναφέρειν & ἀναφέρεσθαι opponūtur, inde & καταφερὴς pronus, & καταφέρεια procliuitas.

Καταφορὰ κοιλίης. etiam de alui fluore profluuioque dicitur Hippocrat. 7. aphor. sect. atque vi dictionis expressa alui deductio, aut delatio dici potest cum quæ ventri molesta sunt deducuntur & vacuantur, non secus ac ὑποφοραὶ μακραὶ in Coacis prænotion. alui subductiones diuturnas indicant.

Καταφορικὸς ὕπνος. de graui & vehementi sopore dicitur.

Κατάφρακτα. deligaturæ nomen est, quæ ijs adhibetur quibus deligare iuxta iugulum conuenit latum os scapularum, pectus, dorsum aut latera. nomen illi inditum est à similitudine thoracis Romani quem cataphractam vocant. vt scribit Galen. lib. de fascijs.

Sed verius κατάφρακτος diceretur.

Καταφρονεῖν. κατανοεῖν. apud Hippocr.

Κατάχλοα. ἄγαν χλοώδη, valde virentia, apud Hippocratem.

Κατάχρισμα. vnguentum seu id quod inungitur Dioscor. lib. 2.

Κατειάδιον. prælongum instrumentum est, quod in nares immittitur, prouocandæ hæmorragias gratia in cura cephaleæ apud Aretæum lib. 1. de diuturn. curatione cap. 2.

Κατειλεῦσθαι φωναὶ, vel κατειλεύμεναι rectius vt docet Galen. comment. 3. in 3. Epidem. vel & κατιλλαινόμεναι multo adhuc rectius ibidem, & distortæ voces quasi occlusæ & coactæ, sic appellantur Galeno quasi quæ exire nequeant, vel & quæ quasi vinctæ, quod vocis vitium capitis destillationes comitari consueuit; Sed & non satis hanc in Hippocrate vocem probat Gal. de qua apud illum plura legeris.

Κατεπείγων πνεῦμα. vide πνεῦμα.

Κατεπλήσσετο, ἀποπληκτώδης ἐγένετο. stupidus atque attonitus euasit, apud Hippocr.

Κατεχόμενοι. idem quod κάτοχοι, catocho siue catalepsi laborantes, vt scribit Galen. lib. 4. de causis pulsuum.

Κατηβολῆσι. hoc est, circularibus principijs accessionum, apud Hippocr.

Κάτηγμα. ionice pro κάταγμα sæpe apud Hippocr.

Κατηισθέει. ἐσωφρόνει, ᾐσθάνετο; intelligebat, sentiebat, apud Hippocr.

Κατηπιδανόν. κατησθενηκός. infirmum, apud Hippoc. Nam & Homerus ἠπεδανὸν ἀντὶ τοῦ ἀσθενοῦς dixit Iliad. θ'.

Ἠπεδανὸς δέ νύ τοι θεράπων, βραδέες δέ τοι ἵπποι.

Κατιλλόμεναι. συνδεδεμέναι. id est, colligatæ, apud Hippocr.

Sed opinor scribendum κατιλλόμεναι, nam ἴλλειν est stringere, seu vt Suidas exponit cohibere, ἰάλλειν vero mittere.

Κατηπορήθη. ἠδυνατήθη, hoc est, non potuit. apud Hippocratem, vt annotauit Erotianus.

Κατήρτητο. ἐσωφρόνει. καθεστήκει. ad mentem redijt, sedatus est, apud Hippocr.

Κατισχόντες. continentes, sic dicuntur quibus aluus detinetur ac sistitur.

Κατονύεσθαι. idem quod ὀνεύεσθαι, apud Hippocr. hoc est, per axem extendere.

» Ὄνος enim siue ἄντονος axem apud Hipp. significat.

Κάτοξυ νόσημα. peracutus morbus. Is dicitur qui intra septimum diem iudicatur. Qui enim longius procedit, simpliciter acutus est. sunt autem duæ eius differentiæ: qui namque exacte peracutus est, quarto die soluitur: qui non exacte, ad septimum vsque producitur. Omnis ab initio maximos labores habet: in primos enim dies morbi vigor incidit, vel non longe post quartum differtur. Est autem gemina peracutorum morborum differentia. Alij velut vna quædam accessio sunt, nullo modo remittentes, alij vero vt scribit Galenus in aphor. 36. lib. 4. primam statim accessionem vehementissimam habent, & reliquas per diem tertium proportione respondendentes, sed quæ quartam rarissime excedant.

» Λείαν ὀξὺ. etiam vocat. Gal. comment. in aph. » 10. lib. 4.

Κατοπτὴρ. instrumentum chirurgicum apud Hippo. quod aliter ἑδροδιαστολεὺς dicitur à sede aperienda. sic & quod vteros muliebres diducit, διόπτρα vocatur. Erotianus τὴν μηλωτὴν interpretatur.

Κατορχίτης οἶνος. à nonnullis dicitur συκίτης οἶνος quo- » niam fit ex ficubus seu caricis, nam caricæ che- » lidoniæ macerantur & expresso inde succo per- » funduntur vinacea, è quibus deinde hic συκίτης » οἶνος elicitur, vt author est Dioscor. lib. 5. c. 41. » vide οἶνος vbi insigniores, aliquot vinorum dif- » ferentiæ explicantur.

Κατοχὴ ἢ

κάτοχος. est in somnum, sed sine somno & febre, propensio, per quam & oculi manent aperti & seruatur secundum naturam spiratio. Hic affectus cerebri posteriora magis occupat. Eo qui detinentur, κάτοχοι & κατεχόμενοι dicti sunt. Habent autem tensos apertosque oculos, non vt comatosi & cataphorici clausos. In his siquidẽ humiditas affectionis causa est, neruorum firmitatem roburque dissoluens: in illis vero propter siccitatem tensio oritur, vt annotat Galen. comment. 2. in lib. 1. prorrhet. quo loco hanc affectionem exemplo idem scite depingit. Quidam enim ex suis condiscipulis, cum assiduo disciplinarum studio se fatigaret, malo hoc correptus est: iacebat, inquit, veluti lignum prorsus inflexus rigidusque atque extensus, videbaturque oculis apertis nos ita intueri, vt ne conniueret quidem, nihil tamẽ loquebatur. Is quoque tempore eodem quæ loqueremur audiuisse se dicebat, quanquam non euidenter clareque; nonnulla item & memoria tenens referebat, præsentesq; omnes sese conspexisse, ita vt quorundam actiones recordatus exponeret, sed neque loqui tunc potuisse neq; membrum vllum mouere. Adeo varia erant & differentia huius ægri symptomata, vt partim somno premi, partim vigilare videri potuerit. Itaque composito quoque nomine à quibusdam ἄγρυπνον κῶμα appellatur, hoc est, sopor vigilans. Cuius vt symptomata, sic etiam causæ contrariæ esse dicuntur. Nam ex bilioso humore & pituitoso simul in cerebro redundantibus prouenit. Atq; vt mistam habet originem, sic nomine composito ἄγρυπνον κῶμα appellatur, mediaque affectio statuitur inter phrenitidem & lethargum, & species quædam delirij siue amentiæ esse, vt habetur apud Aetium. Sunt tamẽ qui κάτοχον & ἄγρυπνον κῶμα differre velint, dicentes τοῦ κατόχου non compositam, sed simplicẽ causam esse, frigidiorem scilicet sicciorem q; humorem obstruentẽ ventriculum posteriorem cerebri, quo detentus æger repẽte in illo permanet habitu quo correptus est, siue stans, siue sedens, oculis etiam vel clausis, vel apertis. Ego tamen multis apud Galen. locis κάτοχον, κατοχὴν, κατάληψιν & ἄγρυπνον κῶμα idem significare, & eiusdem affectus diuersa esse nomina deprehendi.

Eiusmodi autem hoc malum est vt rarissime « euadant ægri; hoc & genus morbi sunt qui κα- « τάληψιν vocent, vt Asclepiades: Quidam ἀφωνίαν « vt Diocles & Hippo. alij multis verbis circum- « scribunt appellantes τῶν φλεβῶν καὶ πνευμάτων ἀπόλη- « ψιν vt Hippocrates. «

Τὰ κάτοχα. apud Hippocrat. in prorrh. quidam interpretantur ea quæ morbum κατοχὴν vel κάτοχον dictum inferunt: alij vero morbos stabiles firmosque ac veluti hærentes, ἀπὸ τοῦ κατέχεσθαι.

Κάτοχοι. prominentes pinnæ quæ vertebris infiguntur: ἀπὸ τοῦ κατέχειν.

Pollux lib. 2. videtur κατόχους eas duntaxat pro- « minentes pinnas appellasse quæ in 2. vertebra « sunt: Sed & κάτοχοι dicuntur qui catocho affe- « ctu supra explicato detinentur, qui & κατεχόμενοι « vocantur apud antiquiores Græcos vt testatur « Paul. lib. 3. cap. 10. «

Κάτοχος. dicitur fascia longior quæ in orbem faciei & capiti circũdatur, vt περισκέπαστρον (quod operculum capitis est tribus fascijs constans) comprehendat contineatque, sicut docet Galen. lib. de fascijs.

Κατωμισμὸς. modus vnus est reponendi restituendique humeri prolapsi, quo super summum humerum alterius qui maior sit, hominem ægrum collocant, vt summo suo humero æger alà suspendatur, sicut aperte declarat Hippocr. lib. de articulis.

Inde κατωμίζειν, quod exponit Hippocrates « ὑποτεῖναι τὸν ὦμον τὸν ἑωυτοῦ ὑπὸ τὴν μασχάλην; Pau- « lus quoque lib. 6. c. 114. ὑποβάλλειν τῇ μασχάλῃ τὸν « ἑωυτοῦ ὦμον, qui hunc repositionis modum illîc « dilucide exponit. «

Κατωτερικὰ φάρμακα. dicũtur medicamenta deiectoria, quibus viscera vitioso succo referta expurgantur: Galen. lib. 7. Methodi sub finem. Proprio & vsitato nomine καθαρτικὰ appellantur.

Καυκαλὶς. caucalis. Est herba cauliculo dodrantali, interdum altiore, subhirsuto, folijs apio similibus, fœniculi modo per extrema multifidis hispidisque, vmbella in sũmo candida odorataque. Dioscorides & Galenus apud aliquos syluestre daucum tradũt nominari, non à similitudine, vt aliqui credunt, quasi rudimentũ quoddam esset nascentis dauci, sed quod & gustu & viribus id imitetur, cũ, vt inquit Galenus, eodẽ modo excalfaciat, exsiccet & propellat vrinã. Quod vero extremum folium in Gallinæ pedem conformatur, gallinaceum pedem, vt inquit Dioscor. appellarunt. Est & καυκαλὶς species quædam myrrhæ præter modum exoletæ, nigræ & retorridæ: vt author est Dioscor. cap. de myrrha.

78. li. 1. forsitan ita denominata παρὰ τὸ κεκαῦσθαι. «

Καυληδὸν κάταγμα. Est fractura ossis per transuersum facta, fracti ossis partes ita separans, vt è directo non iaceant, quemadmodum lib. 6. med. Gal. scribit. Idem vero & comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων: vbi, inquit, cõminuto osse nihil integrum relinquitur partibus inter se recedentibus, ita vt nullo pacto cohæreant, huiusmodi fractu-

tæ speciem recentiores medici καυληδὸν à fracti caulis similitudine appellant, imitati ea in voce Hippocratem, qui lib. de articulis de maxilla loquens scripsit ἢν δὲ κατεαγῇ ἡ γνάθος, ἢν μὲν μὴ ἀποκαυλισθῇ παντάπασιν, ἀλλὰ ξυνέχηται τὸ ὀστέον. hoc est, si vero maxilla rupta fuerit, si non prorsus quidem in caulis modum fracta sit, sed adhuc os continetur. Hoc enim in loco τὸ ἀποκαυλισθὲν manifesto opposuit τῷ συνέχει. Paulus Ægineta author est τὸ καυληδὸν κάταγμα dici etiam ῥαφανηδὸν & σικυηδὸν, à similitudine fractæ radiculæ & cucumeris.

Καυλίας. succus est ex plantarum caule promanans, » sicut qui ex earumdem radice, ῥιζίας dicitur, vt » docet Theophr. lib. hist. plant. c. 2.

Καυλὸς. caulis, quid sit in plantis & oleribus docet » Theophr. li. 1. hist. plant. c. 2. & li. 2. c. 2. dum id » esse inquit in quod defertur nutrimentum, at» que supra terram in altum surgens veluti virga: » ille si in styli modum sursum prorepat, aut in al» tum feratur, scapus Latinis nominari consue» uit, ducta à columnaribus scapis similitudine, » sic classicis authoribus scapus pro caule fre» quenter vsurpatur; idem quoque, quod in vir» gulæ modum vel teli rectitudinem consurgat, » Thyrsi nomen sibi vendicauit: Sed & auium » quoque pennis καυλοὶ tribuuntur. Sic enim Ari» stoteles lib. 2, de hist. anim. πτερὸν ἔχει καυλὸν ἅπαν» τα pennæ, inquit, omnes caulem habent.

Καυλὸς. etiam dicitur apud Hippocr. caulis silphij » velut κατ' ἐξοχὴν teste Gal. in exeg.

Dicitur & καυλὸς ab anatomicis pudendum virile, quod vulgo virgam appellant, Latini penem. vide αἰδοῖον. sic etiam ostium vteri vocatur in mulieribus.

Καυθμὸς. vredo, plantarum affectio quædam potius » quam morbus ait Theophr. lib. 4. c. 17. quod à » ventis nonnullis scribit contingere, sicut in » Chalcide Euboeæ ab olympia vento, qui arbo» res exurens tam aridas siccasque facit, vt ne sol » quidem tempusque longum reddere ita possint: » quibus vero plantis & arboribus plus minusue » id contingat Theophr. ibidem docet.

Καῦμα. æstus. sunt qui interpretentur apud Hippocratem febrem, quam & πῦρ appellauit, alij vero ambientis aeris feruorem, alij cauteria & escharas; quos omnes verum dicere annotat Gal. comment. in aphor. 13. lib. 7.

» Verum sunt etiam qui summum frigus cen» suerunt sic tam bene posse dici, quam recte ef» fectus eius καῦσις vocatur: hinc quorumdã stul» ta manauit sententia niuem calidam esse affir» mantium, quia dicatur pedes vrere, & pedum » perniones ἀποκαύματα, nam ita vocauit recentior » Græcia, quæ vetustiores χίμεθλα authore Suida; » proprie tamen καίειν ignis est, qui autem τὰ ψύ» χη, id est frigora, καίειν dicunt eos οὐκ ἀληθῆ λέγειν » ait Theophr. lib. de igne.

» Καυματώδης ἀπόχρεμμα. vide ἀπόχρεμμα.

Καυνιακή. nomen est emplastri epulotici, descripti » ab Andromacho & ad Thelephanem authorem » relati; refertur à Gal. 2. κατὰ γένη. c. 15.

Καῦσος. ardens febris. Est febris continua, tertio quoque die acerbior cum ardentissimo calore & siti immensa. Continuam dico quam Græci συνεχῆ, non quam σύνοχον appellant. Est enim ὁ καῦσος species febris τῆς συνεχοῦς, vt quæ habeat tertio quoque die exacerbationes, quas nullas habet σύνοχος, ab initio ad finem vnica accessione constans. Est autem ὁ καῦσος tertianæ febri intermittenti ὁμογενής, vt qui ab ijsdem causis eodem anni tempore, & ijsdem corporibus proueniat, à quibus & tertianæ febres excitari solent. In sola accessionum longitudine atque in rigore discrimen est. In tertiana intermittente primum rigor, deinde ἀπυρεξία est. Verum ardentis febris exacerbationes nullo cum rigore fiunt, nec vnquam integre soluuntur, sed modice tantum remittuntur, semperque noua prehendit priusquam prior resederit. Proueniunt enim in febribus intermittentibus rigores, quod per venas & per totum corpus humores ferantur: qui quoniam per ardentes febres immobiles sunt, & vna in parte collecti, ideo in ea nullum rigorem inducunt. Quemadmodum autem intermittentis tertianæ gemina differentia est, sic & τοῦ καύσου. Alius enim exquisitus est, vehemens & biliosus, alius nothus, mitior, & pituitosus. Legitimus est, qui ob solam flauam bilem manentem adhuc intra vasa, sine aliquo visceris affectu accenditur. Eius causa est, vt scribit Hippocrat. lib. περὶ διαίτης ὀξέων, sanies tenuis, quam ἰχῶρα vocat, acris & biliosa, à venis per æstatem siccatis attracta, & toto in corpore accensa, vel à partibus robustioribus depulsa in imbecilliorem. Neque enim biliosum humorem qui causum facit, colligi in toto corpore necessarium est, vt qui aliquando vel in ventriculo & maxime ipsius ore, vel in pulmonibus, vel parte sima iecinoris, vel ieiuno etiam intestino concludatur. Ac in his quidem locis putrescens, præter febrem, alia quoque multa symptomata generat, è quibus duo præcipue sunt παθογνωμονικά, hoc est, propria & perpetua, calor deurens & sitis inexplebilis, si in parte humor constiterit, à qua sitis solet excitari: alia vero, συνεδρεύοντα, hoc est, assidentia, vt lingua sicca, nigra & aspera, ventris dolor mordax, deiectio interdum liquida, pallida, vigiliæ, delirium, & alia plæraque quæ ab Hippocrate lib. 1. Epid. exponuntur.

« Sed alia quædam febris est quæ Hippocr. πυρικαὴς, id est, ardens dicitur lib. 6. Epidem. multum tamen distincta ab ea quæ καῦσος dicitur, καῦσος enim semper est morbus vere acutus, febris vero ardens haudquaquam, quoniam febris tertiana exquisita ex numero est ardentium, non tamen vere acutus morbus, quod careat periculo qui præcipuus est vere acutorum caracther.

« Καυστικὰ, τὰ, dicuntur morbi in quibus ardor, elucet, tùm etiam excrementa præcalida quorum vis est faciẽdi morbum acutum citissimæ crisis, valdeque periculosum si ardore conflagrent.

Καυστικὰ φάρμακα. adurentia medicamenta. sunt medicamenta calida & sicca quarto gradu, quæ extrinsecus imposita vrunt, subiectasque partes diducunt & aperiunt. Eadem & ἐσχαρωτικὰ appellantur, quod crustam vstis partibus inducant. Eorum materia sunt: lixiuium, calx viua, auripigmentum, sandaracha, sory, chalcitis, misy & alia id genus.

Καῦσις. apud Comicos pudẽdũ muliebre significat. «

Καυσώδης γλῶσσα. lingua æstuans. vide γλῶσσα. «

Καύσωμα. πύρωσις. inflammatio & ardor, apud Hippocr.

Καυτήριον. cauterium. Est quod vrendi vim habet. Vsurpatur tam pro medicamẽto quod potestate vrit, quam pro ferro candente; cuius vsus plæ-

rumque necessarius est, vel ad sistendum sanguinis profluuium, vndecunque manauerit, vel ad intercipiēdas defluxiones, vel ad ossa cariosa & maligna vlcera. Id ferrum καυτῆρα Hippocrates appellauit. Erat autem, vt scribit Galenus, æreus calamulus perforatus in fundo, per quem paruum ferrum adurens demissum adurebat.

Κάφουρα. camphora. Quid sit non satis constat, propterea quod longe post Dioscoridis, Plinij & Galeni sæcula inuenta sit. Aetius, Actuarius & Simeon & Arabes mentionem eius fecerunt. Ausi etiam ex his quidam sunt quid esset dicere, maxime Aetius in libro quem scripsit de facult. alimentorum: scilicet Camphoram esse gummi aut lacrymam arboris Indicæ valde patulæ, nascentis in montibus mari vicinis, cuius lignum sit album, ferulaceum, leue, intra cuius fungosam medullam camphora contineatur. Eius autem facultates idem Aetius describit, dicens maxime eam prodesse acutis morbis, & doloribus capitis à calore contractis: valere etiam cum ad omnium partium inflammationes, tum maxime iecinoris. Cæterum renes & vasa spermatica impense refrigerari, & in ijs genituram cogi. Nec tamen omnes eam affirmant arboris esse gummi, sed quidam ex ijs quasi dubiam rem proponunt. Alij vero, quibus nouissime accessit Georgius Agricola, Arabas & recentiores, Græcos male de camphora sentire dicunt, quod eam gummi aut lacrymam esse arbitrentur, sed bituminis speciem esse contendunt. Cuius quidem rei hæc fere sunt argumenta. primum quod mercatores interdum quasdam bituminis particulas simul cum camphora ab Indis ad nos apportent, deinde quod si linum xylinum aquis madidum, cum ex succino conficitur oleum, imponitur in operculum, fumum camphoram olentem emittit; vt non sine ratione dixerit Auicenna, in succino odoratam camphoræ vim inesse. Præterea non minus quam reliquum omne bitumen & facile ignem concipit & ardet. Ad hæc vero accedit Arabum quorundam authoritas, nempe quod Auerrois lib. 5. collig. dicat ambram, quam non est dubium in bituminis genere contineri, camphoræ speciem esse, quæ in fontibus marinis oritur: quodque Serapio scripserit camphoram copiosam gigni cum terra crebris motibus concutitur. Sic enim per terræ motus non aliter quam sulphur & reliquum bitumen profunditur. Est autem duplex camphora, vna natiua, altera factitia. Natiua non est coloris vnius: nam aut alba est & dilucida, habens maculas subrubras, aut alba & obscura, aut fusca est. Factitia autem omnis alba est. Vtraque autem acri & amaro sapore est, & odore iucundo. Factitia omnis fere est quæ ad nos defertur in pastillis, atque hoc modo parari dicitur: Bitumen Indicum, ex quo natiua efflorescit camphora, in vase subiectis carbonibus ardentibus coquitur, eiusque partes tenuissimæ in candidum colorem versæ in operculum feruntur, quod ipsis collectis eam quam videmus dat figuram. Quod si camphora bituminis genus est tenuissimum & subtilissimum, male iudicant qui eam in tertio gradu frigidam esse asserunt. Est enim bitumen calidum. Proinde rectius ille qui scripsit eam in secundo gradu esse calidam & siccam, præsertim vero factitiā, vt experientia docet & sapor cōprobat.

Καχεξία. malus habitus corporis. Species est τῆς ἕξεως, contraria τῇ εὐεξίᾳ. Est autem solidarum corporis partium deprauatio, qua alimentum omne corrumpunt. Habitus enim corporis ipsæ solidæ partes appellantur, quas continentia Hippocrates appellauit. hic vbi permultum recessit à naturali temperamento, tertiam alimenti concoctionem quæ in ipso, hoc est, in solidis partibus, peragi debet, male perficit, alimentum corrumpit, & in qualitatē à natura alienam deprauat. Inducitque cacochymiam (quam perpetuò illa coniunctam habet, cum econtrario non sit necesse, vbi cacochymia sit, illic esse protinus & cachexiam) atq; omne excrementi genus. Corrumpi enim potest alimentum non in aquam modo, vnde hydrops (quod vitij genus libr. 1. de aliment. facult. de lente agens, aqueam καχεξίαν appellat ad aliarum differentiam) sed & in bilem vtramque: ex quo interdum icteri, psora, lepra, elephantiasis, vitiligo: hi enim morbi à malo habitu proueniunt: quia vero corrupto alimento non potest probe nutriri corpus, fere fit, vt cachexiæ atrophia succedat: quare inductus Celsus li. 3. καχεξίαν definiuit esse tabis speciem vbi malus corporis habitus est, morbum per symptoma definiens. Est autem cachexia non vniuersi modo corporis vitium, sed & singularum partium: namque incolumi reliquo corpore cerebrum quibusdam melācholicis καχεκτικὸν est, & ex longa lippitudine, vt ait Galenus, oculis καχεξία inducitur. Ea euenit quoque iecinori, deq; ea præcipue medici egerunt, quod multorum morborum origo sit: siquidē de hac intelligendum est quod scripsit Paulus lib. 3. c. 47. τὴν ἀρχὴν τῶν ὑδρωπικῶν παθῶν, καχεξίαν καλεῖν εἰώθαμεν. hoc est, principium hydropicorū morborum, cachexiam vocare consueuimus. Solam enim iecinoris καχεξίαν intelligit. similiter & Aetius lib. 10. ex Archigene dicens καχεξίαν à Græcis appellari cum corporis habitus in aquositatem diffunditur. id enim & quæcumque postea dicit, ad eam modo καχεξίαν pertinent quæ iecur occupat. verum iecur tantæ est in corpore nobilitatis, vt malus eius habitus protinus in vniuersum corpus abeat, totique communicetur, & vniuersalem cachexiam inuehat.

Κάχλα. dicitur à quibusdam τὸ βούφθαλμον, vt habetur apud Dioscor.

Κάχληκες. lapides, silices dicti, quibus ignitis & in lac coniectis, quod in eo tenue est & serosum consumitur; vocantur & κόχλακες de quibus infra.

Κάχρυς. vide κάγχρυς. est autem legumen frumentaceum. Dicitur à quibusdam hordeum in furno tostum, vt facilius commoli possit & in farinam redigi. Significat etiam rorismarini semen apud Dioscoridem. Similiter & Theophrastus hist. plantarum lib. 9. cap. 12. scribit τῶν λιβανωτίδων duo esse genera. alterum ἄκαρπον, alterum κάρπιμον: & huius τὸν καρπὸν vocari κάχρυν. etiamsi nonnulli κάχρυν nominari volunt ipsam τὴν κάρπιμον λιβανωτίδα. vt & fructus & planta eodem nomine appellentur.

Καψικὸν. sic dictum est à recentioribus Græcis τὸ καρδάμωμον, quod in eo semina per ordinem digesta, quibusdam thecis inuoluentibus quasi capsis congerantur.

Κεάξαι. σχίσαι. apud Hippocrat. vt annotauit Ero-

tianus. hoc est, vincire & deligare.

Κεδοαι. apud Hippocr. ἀντὶ τ͂ χίσαι. hoc est, scindere & diuidere.

Κεγχραμίδες. dicuntur grana seu semina fici. Hæc sicca sunt & quodammodo adstringentia, deuorataque permeant non alterata, non in chylum versa, nulla denique in re immutata. qua in re similia sunt acinis vuarum.

» Κεγχραμίδες. autē sic vocantur ficus semina, quo-» niam milij granum, figura colore & magnitu-» dine referunt: Plin. l. 13. c. 7. κεγχραμίδας esse in-» quit ficum prædulcem sine granis interioribus, » vbi quæ grana interiora vocat, alibi appellat fru-» menta lib. 15. c. 19. Suidæ vero κεγχραμίδες sunt » non solum τ͂ σύκε, sed etiam τ͂ ἐλαιῶν οἱ πυρῆνες » nuclei seu officula oliuarum.

Κεγχρίας. miliaris. species est herpetis. sic dicitur à similitudine quam habet cum milio. Quippe non protinus vlcus facit, quemadmodum alter herpes, sed admodum exiguas pustulas ad speciem milij, quæ ipsæ interposito spatio in vlcus abeunt.

» Teste Oribas. ad Eunap. lib. 3. c. 48. vt Actuar. » quoque περὶ διαγνώσ. παθῶν lib. 2. c. 31. & Galeno » pluribus in locis. vide ἕρπης.

Κέγχρος. milium. Est frumenti genus stipula cubitali, geniculata, folio arundinaceo, semine in longis paniculis tereti & pendulo, radice numerosa altaque ac multiplici fruticante culmo. Eo, inquit Galenus, in panes abutuntur quibus cæterarum frugum inopia est: sed hi corpus parum alunt, atque etiam refrigerant, suntque natura siccissimi & friabiles. Sunt autem flatulenti & concoctu difficiles, prauumque succum gignunt. Cæterum milium primo ordine refrigerat, resiccat vero tertio exoluto, aut certe secundo intenso. Paululum etiam habet tenuitatis. Ventrem sistit, & sacculis impositum citra morsum desiccat.

Κέγχρος. à Strabone dicitur ὁ κέγχρος, id est, milium.

Κέδματα. dicuntur ab Hippocrat. ex defluxione diuturni affectus, cum in omnibus articulis, tum præcipue circa coxendicem. Affert Erotianus ex eodem Hippocrate, κέδματα appellari παλαιὰς χρονίας περὶ τὰ ἄρθρα διαθέσεις. hoc est, vetustas in articulis affectiones.

» Galen. comment. 5. lib. 6. Epid. notat eo nomi-» ne significari defluxiones in crura decumbentes, » & ex ipsis eas maxime, quæ primum articulum » vbi coxendix est occupant: vtitur autem Hipp. » ea dictione tum lib. 1. de morbis. & 7. Epid. & de » loc. in homine, cùm maxime lib. de aere aq. & » loc. vbi in κεδμάτων quoque curatione venas se-» cundum aures secare iubet.

Κεδματώδεα, τὰ, quæ ad τ͂ κεδμάτων naturam quam » proxime accedunt; Similia τοῖς κέδμασιν seu quæ » sunt ex genere τ͂ κεδμάτων: affert Erotian. ex » Hippocrate.

Κεδρία. idem quod κεδρεία, de quo postea. Nam apud Galenum & Paulum per ε scribitur, Apud Dioscoridem & alios fere omnes reperio scriptum per ι: apud Paulum rursum etiam κεδραία.

» Altera tamen scriptura per ι. melior videtur, » ac forsitan cum κεδρία subaudiri queat ῥητίνη aut » πίσσα.

Κεδρέλαιον. oleum cedrinum, quod fit ex malis cedri, vt Plinij verbis vtar. lib. 15. cap. 7. & lib. 16. c. Columella cedrium liquorem nominat, Galenus κεδρίαν vocat, viribus τῇ κεδρείᾳ mitiorem.

Κεδρελάτη. sic dicitur cedrus maior, cuius duæ etiam traduntur species. Quæ floret, sterilis est: fructifera, flore vidua, semine & cortice cupressi. Triplici dotatur fructu, iam maturo, adolescente & recens nato.

Κεδρεία. cedria. dicitur modo pix cedri, modo resina cedri, è magna cedro quæ κεδρελάτη vocatur, emanans, ita vt si proprie sit loquendum, nihil aliud sit quam cruda cedri lacryma. Hanc dicūt quidam è cedrio differre, quod κέδρειον liquidius sit & magis oleosum. Indifferenter tamen authores & cedriam & cedrium dicunt, & pro eodem κεδρέλαιον, κεδρείαν, κεδρίαν, κέδρειον vsurpant.

Κέδρειον μέλι. mel cedrinum, id est, quod ex cedris « roris modo defluit & colligitur, cuius magna « copia est in Libano monte, quodque corijs su- « per terram extensis, & excussis arboribus in « ollas atque fictilia excipitur, melque roscidum « & aerium vocari testatur Galen. 3. de aliment. « facult. «

Κέδρειον. est oleum quod è cedro nascitur, siue succus est cedri è tæda eius concisa furnis, qui primus aquæ modo fluxerit in canali. Namque sequens liquor iam pix, quam κεδρείαν vocant, non cedrium appellatur. Sed nunc pro resina, nunc pro sudore tædarum, nunc pro pice confundunt authores cedriam & cedrium indiscriminatim nominantes. Eo reliquæ res cum sunt vnctæ, vti etiam libri, quantum Vitruuio placet, à tineis & carie non læduntur. Huius tamen vsum Plinius damnat propter ancipitem naturam viuentia corrumpendi, & defuncta conseruandi, cum vitam auferat spirantibus, defunctisque pro vita sit. Cuius quidem diuersitatis rationem Ganus docet, quia tametsi adurat, ita vt ordine quarto calfacientiū censeri meruerit, inter omnia tamen erodentia medicamenta, infirmissimum sit. Proinde viuentibus ad motum vitali calore adiuncto acquirit vires & quasi accenditur, atque ita iugulat: sed defunctis additum, putrilaginem exterit & vitiosos humores depascit, quibus detractis corpora à labe corruptionis asserit.

Κεδρίς. cedrula. est frutex cedro similis, in Phrygia nascens authore Theophrasto. κεδρίδας autem Nicander, Galenus & Dioscorides fructus cedri appellant, quemadmodū δαφνίδες fructus lauri dicuntur. quibuscum sentit & Græcus Nicandri interpres in Theriacis, scribens etiam eos oleoso humore abundare, quo aduersus serpentes commodissime corpus perungitur. Minus hi vrunt quàm cedrus os gustantis, vt mādi quoque possint. Si tamen copiosius edantur, caput, vt ait Galenus, tentant, & dolorem creant, & interanea vellicatu torquent.

Κέδρος. cedrus. est arbor iunipero non absimilis, radicibus raris, per sūma terræ dispersis, folio duro, acuto mucrone, capillato, spinoso, pungēte, ramoso, ligno contorto, nodoso, frequentibus alis, medulla rubente, odorata, baccis myrti flauis, hilaribus, odoratis, esculentis, nouo fructu per autumnum cum anniculis pendente. Saxosis & frigidis locis gaudet, soluque consimile quærit. Nobis præterquam nomine omnino ignota est. Perpetua coma viret. Galenus duplicem esse scribit, alteram fruticosam iunipero adsimilem, alteram vero arborē non exiguam: vtramque vero & calidam & siccam esse tertio ordine.

Κέδρειον ἔλαιον. ἡ κεδρία, apud Hippocr.

Κεδρόμηλα. sunt mala quæ & Μηδικὰ vocantur: Latine Medica mala & Citria. In arbore crescunt omnibus anni temporibus pomifera, alijs deciduis, alijs subnascentibus.

» Si de hoc fructu, & ipsius arbore plura scire
» desideres disces ex Theophr. hist. plant. lib. 4. c.
» 4. Athen. lib. 3. Dioscor. lib. 1. c. 167. Plin. lib.
» 12. c. 3. Gal. simpl. medic. lib. 7. Palladio in Mar-
» tio tit. 10. Plinio rursum lib. 11. c. 33. & Virgil.
» Georgic. 2.

Κέδρωσις. sic dicta est à quibusdam ἡ ἀμπελολεύκη. hoc est, vitis alba.

» Quæ & βρυωνία & ὀφιοστάφυλον, testis Dioscor.
» lib. 4. c. 184. & Plin. lib. 23. c. 1.

Κειρίαι. fasciæ dicuntur, & à fasciarum similitudine
» sic medici τὰς πλατείας ἕλμινθας, id est, latos lum-
» bricos vocant, qui itidem ταινίαι dicuntur; à La-
» tinis etiam tæniæ, apud quos tamen alicubi scri-
» ptum Tineæ. vide ἕλμινθες.

Κεκράκται. φωνητικοί. hoc est, vocales, apud Hippocratem, ἀπὸ τοῦ κράζειν, hoc est, à clamando.

Κεκρύφαλος. dicuntur in animalibus quæ ruminant
» sinus ventris prope gulæ commissuram anne-
» xus, quem ex argumento κεκρύφαλον, id est, reti-
» culum vocant, quod sit similis plexis mulierum
» reticulis quos vittas & discriminalia appellant;
» hic autem κεκρύφαλος magnitudine multo minor
» est quam sit ἡ κοιλία μεγάλη, atque hunc ventrem
» in dictis animantibus excipit omasum dictum:
» hæc Aristoteles histor. animal. lib. 2. c. vlt. me-
» minit & de partib. anim. lib. 3. c. 13.

Κεκωμῶσθαι. ἐν κώματι εἶναι. hoc est, comate teneri, apud Hippocr.

Κενεαγγείη. vasorum inanitio. Id enim proprie & primum significat, eoque nomine Hippocrates omnem vacuationem appellat ab accidente, quod ab omni vacuatione vasa vacua reddi soleant. Quidā tamen ex interpretibus Hippocratis, vt refert Galenus, κενεαγγείην interpretantur τὴν φλεβοτομίαν: aliqui vero, inter quos ipse Galenus est cum plerisque in locis, tum comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, τὴν ἀσιτίαν, id est, inediam, tanquam nomine generis etiam in specie designanda omnes homines vti consueuerint.

» Et & lib. de artic. Hippocr. κενεαγγέειν vt & de
» victu in morbis acut. vsurpauit pro habere vasa
» vacua & inania, ἀσιτεῖν vt exposuit Galen. & in
» Coac. prænot. ἀδυνάτοι κενεαγγικῶς, id est, eorum
» more quibus vasa sunt vacua, & apud Hippocr.
» lib. de humidorum vsu τὰ κενεαγγικὰ πάθη idem
» quod κενεαγγεῖαι.

Κενεαλγικῶς. hæc vox habetur in Coac. vbi quid hac
» voce intelligat Hippocrat. parum liquere in-
» quit Holler. & κενεαλγίαν inde deductam vocem
» interpretatur, quasi inanem dolorem, atque
» iterum parum constare ait quid sit inanis dolor,
» nisi sit genus affectionis, in quo ægri quasi va-
» cuum esse anima & spiritu corpus queruntur,
» proprium animi deliquio spiritum exire di-
» cunt.

Κενέβρεια. morticinæ carnes. τὰ θνησίδια καὶ νεκριμαῖα κρέατα, apud Hippocr.

» Apud Erotianum scriptum per dipthongum
» κενέβρεια, qui non solum τὰ νεκριμαῖα κρέα, sed & τὴν
» ἀγορὰν ὅπου πωλεῖται τὰ τοιαῦτα, forum vbi hæc ven-
» duntur appellari ait νεκέβρεια.

Κενεών. vocatur pars ea corporis quæ inter thoracem est & os quod ad ilia pertinet. sic dicta est, quod inanis sit & desidat, vt annotauit Galenus commentar. 2. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον. Idem comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων scribit ilia ab Hippocrate vocari κενεῶνα, eamque regionem ab eo intelligi quæ est inter ossa coxarum & costas nothas, quę omnino sine osse est. Similiter comment. 2. εἰς τὸ προγνωστικὸν, vbi scribit Hippocratem, eas quæ in spatijs alui inanibus (Latini ilia vocant) continentur partes, vno communi vocabulo complexum esse. Has autem esse ieiunum, lactes tenuiaque intestina. Namque verisimile esse omnes eas partes ab Hippocrat. κενεῶνας appellari quæ inter extremam thoracis costam & coxendicis ossa continentur. Siquidem inanis tota ea regio videtur, si tam cum inferis quam cum superis partibus, vtrisque osseis conferatur. Alio nomine λαγόνες dici videntur.

Κενώσεις & κένωσις. vide ἀκινησις.

Κενὸς σφυγμὸς. pulsus vacuus. Qui digitorum impressione considet, seu qui aeris modo arteriam excitat, vt digitorum impressione loci inanitas occurrat. Contrarius est τῷ πλήρει. sumptaque est tota hæc differentia à quantitate infusionis humorum arteriæ, seu à contentis in capacitate arteriæ. vide Galenum lib. 4. de pulsuum dignotione.

Κενοῦσθαι. dicitur corpus cum ab humoribus expur- «
gatur. «

Κενταύρειον. Centaurium. herba est duorum generum: vnum maius, alterum minus dicitur. Est autem Centaurium maius folio nucis iuglandis oblongo, viridi brassicarum colore, serratis in ambitu, caule rumicis, binum ternumque cubitorum, agnatis multiplici sobole fruticantibus ab radice, in quibus capita ceu papauerum, è rotundis oblonga: flos in cœruleum inclinatus, semenque cnico simile, floccis inuolutum, vt in lanigeris solet floribus, radice vasta, solida, pōderosa bicubitalique, succo madida, acri cum adstrictione quadam, nec citra dulcedinem rubescente. hæc est quæ nunc ab officinis, quanquam falso nomine, Reuponticum nominatur. Est autem dictū Centaurium quod ipsum Chiron Centaurus inuenit: habet facultates contrarias: acris enim est eius radix simulque adstringens cum leui dulcedine. Itaque & menses & fœtum prouocat, & vlcera glutinat sanguinemque reijcientibus prodest. Atque etiam spirandi difficultati & inueteratæ tussi conuenit. Centauriū vero minus origani hypericiue simile est, caule sesquipalmum alto, fruticanti, anguloso, lychnidis floribus è puniceo purpuratis, folio rutæ, prælongo & minuto, partu triticeo, radice tenui, superuacua & prorsus inofficiosa, succo herbæ efficax. Id aliquid λιβάδιον vocant, quoniam secundum fontes nascitur: alij λιμνήσιον quod propter lacus in riguis vbertim proueniat. Latinis fel terræ propter amaritudinem summam, & febrifugia, officinis Centauria minor dicitur. In folijs eius vincit qualitas amara particeps cuiusdam adstrictionis. Itaque exiccant, & citra morsum. Glutinat vulnera, & vetusta includit cicatrice, sed & iecinoris obstructiones expedit, forisque impositum lienes emollit.

Κενταύρειος ῥίζα. sic dicta est à quibusdam ἡ γεντιανή, vt habetur apud Dioscoridem, forte propter radicis amaritudinem.

Κένωσις. vacuatio. Est humoris è corpore, aut aliqua eius parte detractio. Detractionem appello καθαίρεσιν, quæ quoniam tum de liquidis, tum de

solidis dicitur, recte genus vacuationis statui potest, vt quæ liquidorum tātum sit, vt scribit Gal. comm. 3. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. Itaque non omnium quæ in corpore continentur euacuatio proprie dicitur, sed humorum tantum. Spiritus enim proprie euacuatio non dicitur, sed vel διαφόρησις, vel λύσις, vel si lubet alio nomine appellare, quo ipsius resolutio dissipatioque significetur. Neque similiter si quid intus solidum contineatur, quod eximi debeat, vt ἀποσφάκελωμα, porus inutilis, ossium ruptorum fragmenta, id κενοῦσθαι dicetur, sed καθαίρεσθαι, hoc est, tolli aut auferri. Cum vero humores, de quibus proprie vacuatio vsurpatur, multiplices in corpore contineantur, & cuiuslibet eorum vacuatio possit contingere, attamen vt scribit Galen. in aphor. 17. sect. 2. Hippocrat. κένωσιν simpliciter dicere consueuit, quando æqualis fit omnium humorum vacuatio: κάθαρσιν vero quando ij vacuantur, qui vitiosam adepti sunt qualitatem. Sumptum tamen est à Galeno & posterioribus medicis vacuationis nomen generalius, vt quicquid siue naturæ spōte, siue arte medici ex toto corpore, vel aliqua parte quouis modo expellitur, vacuari dicatur. Cum quicquid dico, non spiritus, non flatus, non vllum excrementi genus, non denique fœtum ipsum excipio, quod ipse etiam partus, ipsaque lactis in mammis generatio, species quędam sint vacuationis, sicut Galenus lib. de venæ sectione aduersus Erasistratum prodidit. Ex quo apparet multas esse vacuationis differentias. Ab humore quidem, quod alia sit humorum omnium æquabilis vacuatio, quæ quidem exquisitissima fit per venæ sectionem, vt scribit Gal. comment. aph. 17. lib. 2. & secundum eam quæ per malleolorum scarificationem perficitur, vt ipse facere cōsueuerat, & quæ per exercitia, vel frictiones, vel balnea, & præterea ex accidenti per inediam. Neque enim per seipsam inedia euacuat, vt singula ante dicta, sed ratione trāspirationis. Nullo enim ingesto cibo in vacuati locum, tunc manifesto apparet facta vacuatio, quæ ante latens & cæca fuerat. Alia vero vnius tantum humoris fit, aut excrementi, vt pituitæ, aut bilis tum flauæ tum atræ purgatio; aut vrinæ, vel sputorum, vel aquarum in hydropicis prouocatio. Ab efficiente vero causa vacuationis, quod alia spontanea fit, quam αὐτόματον appellat Hippocrates, alia arte fiat. Illa rursus duplex, naturalis & præter naturam, vt est apud Galen. comment. aph. 2. lib. 4. Naturalis quæ à natura bene valente & munere suo optime fungente citra vim vllam perficitur. Nam quicquid superfluit aut vitiosum est, id omne per se reijcit deiectione, mictu, vomitu, sudore, tussi, screatu, & alijs id genus modis. Præter naturam vero, quæ vel retentricis facultatis imbecillitate fit, vel humorum copia, aut acrimonia eam etiam valentem irritante. Quod genus vacuationis etiam symptomaticum appellatur, & potest in omne genus vacuationis incidere. Per artem vero vacuatio fieri dicitur, cum natura vi aliqua externa solicitatur ad excretionem. Nam hæc quoque non minus quam reliquæ omnes, naturę opus est, sed pręsidijs externis coactæ & irritatæ. In id autem ars naturam sibi in eo maxime imitandam semper proponens, multa auxiliorum genera comparauit, venæ sectionem medicamenta, φλεγμαγωγά, χολαγωγά, μελαναγωγά, διουρητικά, & alia quæ venarum vteri, aut ani orificia aperiant, vel vomitiones etiam excitent. Similiter vero & à subiecto à quo aliquid vacuatur, duplex est vacuationis differentia. Aut enim illa à toto corpore proficiscitur, vocaturque à Galeno κοινή, hoc est, communis vacuatio, in lib. artis medicæ, vt quæ contingit per magnas & copiosas vomitiones, alui deiectiones, sudores & sanguinis effusiones: aut humoris est aliqua parte contenti, quæ ἰδία, hoc est, propria, vacuatio vocatur. Huius generis sunt apophlegmatismi, errhina, & per nares mediocris αἱμορραγία. His enim cerebrum ipsum vacuatur. Item vomitus mediocris & eorum modo quæ in ventriculo continentur, & balani atque clysteres intestina vacuantes. similiter menstrua naturali modo prodeuntia, & sanguinis per hæmorrhoidas moderata profusio. ad hæc scarificationes, hirudines, & quicquid etiam impactum in parte humorem potest reuellere. Quod enim à parte aliqua reuellitur, id ab ea vacuatur, etiamsi corpore non excesserit. Præterea vacuationum aliæ sub sensum cadunt, aliæ sensibus vsurpari non possunt. Sensibilis quidem est quæ fit venæ sectione, purgatione, sudore, apophlegmatismis, vomitionibus, clysteribus: sub sensum non venit quæ quotidie per τὴν ἄδηλον ἀναπνοὴν, hoc est, insensilem transpiratum, in nobis peragitur, & quam balnea, frictiones & medicamenta διαφορητικὰ cuti adhibita moliuntur. Hæc enim humores attenuant & per halitum digerunt, ac flatus similiter, qui quamuis generali vacuationis significato vacuari dicantur, magis tamen proprie ita dicuntur, si sensibiliter & cum sonitu erumpant. Sed & humoris repercussio quæ frigidis & adstringentibus medicamentis perficitur, species quædam vacuationis censeri potest, quod humorem loco pellat, partemque eo vacuam relinquat.

Κεραῖαι. cornua. Sunt duæ vteri apophyses exiguæ, à lateribus ad ilia, papillæ seu cornibus exorientibus similes quas ob id κεραίας Diocles appellauit. In hæc duo cornua semen muliebre excernitur, & contractæ allantoidis extremitates desinunt. Herophilus horum cornuum figuram dimidij circuli reuolutioni comparauit. Eudemus πλεκτάνας, id est, cirros, vocauit, à cirris polyporum similibus. Praxagoras & Philotimus κόλπους, id est sinus nuncuparunt: vnde & mulieris vterum δίκολπον dixerunt.

Dicuntur & Aristoteli lib. 3. de animal. κέρατα. «

Κεραῖτις. sic dictum est à quibusdam fœnumgræcum, quoniam fructum corniculis similem habeat: à quo etiam idem Hippocrates ἐπίκερας appellauit.

Κεράμιον. mensura est quæ Atticis μετρητής, Romanis cadus appellatur. vide in dictione μετρητής. Eius nota fuit apud Græcos κρ, cum μ desuper imposito.

Κεραμῖτις γῆ. apud Hippoc. dicitur ἡ ἄργιλλα. vide plura in voce γῆ. «

Κεραννύμενοι πυρετοί. febres confusæ dicuntur; inter febres compositas illæ, quæ ita simul componuntur & miscentur vt simul incipiant, simulque desinant, ita vt nulla seorsim internosci possit, sed signa sua confusa habeant, dicūtur Gal. 2. de crisib. cap. 7. δι' ὅλου κεραννύμενοι. Vide σύνθετοι πυρετοί, vbi latiuis omnes compositarum febrium species explicamus; earū autem febrium «

" compositio dicitur Galeno κρᾶσις lib.2.de differ.
" febr. c.8.

Κεράσαι. vinum aqua miſcere dicebant veteres ἀπὸ
" τοῦ κέρατος, id eſt cornu & crater, ſcilicet in boum
" cornibus potabant antiqui & ex illis confecta
" pocula ῥυτὰ dicebantur.

Κεράσβολον. dicitur à ruſticis ſemen quod ſerendo bubula cornua attingit, perque ea decidit in terram. Quod quidem genus ſeminis, fructum gignit ἀτεράμονα, vt ſcribit Plutarchus in Sympoſiacis, hoc eſt, rebellem nec coctiuum.

Κέρασμα. apud Hippocr. ſignificat aquæ mixturam, qua aquæ frigiditatem calidiore addita frangimus, vt annotat Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Κέρασος. ceraſus. Arbor eſt folio meſpili, prædurо, latiore: cortice læuiore, colore, craſſitudine tiliæ ſimilis, flore albo, pyri vel meſpili, pluribus floſculis racematim cõgeſto, fabaceo, fructu rubro, dioſpyri figura, magnitudine fabæ: quanquam acinus dioſpyro prædurus, ceraſo mollis. Fructus qui Græcis κεράσια, Latinis ceraſia vel ceraſa dicuntur, non ſemper paris & eiuſdem facultatis prouenit. Nam & in harum, ſicut etiam malolorum granatorum & malorum quibuſdam auſtera qualitas, in quibuſdam vero dulcis, nonnullis autem acida exuperat. Quinetiam ipſorum dulcium ea quæ nondum cocta ſunt ac matura, quædam admodum ſunt acerba, quædam ſimiliter moris acida. Sed in moris immaturis acida qualitas acerbam exuperat, in ceraſis non ſemper. Ergo quæ dulcia ſunt, magis quæ in inteſtinis ſunt, ſubducunt, ſed minus grata ſtomacho ſunt. Contra auſtera, acida pituitoſis excrementoſiſque ſtomachis ſunt apta. Siquidem magis quam auſtera deſiccant, & nonnihil etiam incidunt.

Κέρατα. cornua. Numerantur inter affectus præter naturam. ſunt autem duæ eminentiæ oſſeæ quæ prope tempora naſcuntur. dicuntur & διονυσίσκοι.
" Et Polluci τοῦ ἐιδεῖς ἐκφύσεις περὶ τὸ μέτωπον.
" Sed & Ariſtoteli 3. de hiſtor. animal. dicuntur ſic
" vteri extremitates duæ & quaſi cornua, quæ fre-
" quentius κεραῖαι vt ſupra dictum.

Κεράτια. Siliquæ, id eſt leguminum folliculi à cor-
" niculi ſimilitudine ſic dicti, accipitur etiam ſtri-
" ctius diciturque tam de arbore quadam pecu-
" liari quam de fructu, quanquam Galen. arbo-
" rem ipſam κερατωνίαν ſcribit nominari, cuius fru-
" ctus ſunt digitorum hominis longitudine, inte-
" rim falcata, pollicari latitudine, dulces, ſed con-
" coctu difficiles & mali ſucci, eas recentiores
" Græci ξυλοκέρατα vocant.

Κεράτιον. ſiue ſiliqua vocatur etiam fœnumgræcum
" vt Columella docet lib. 2. c. 11. de quibus ſiliquis
" quidam intelligi volunt dictum Lucæ cap. 15. de
" filio prodigo ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ
" τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι. id eſt & cupiebat
" implere ventrem ſuum de ſiliquis quas porci
" manducabant. Sed quid hîc vetet accipere pro
" leguminum folliculis, hoc eſt, ſiliquis (quas Plin.
" quoque pecorum pabulo gratiſſimas eſſe ſcri-
" bit) non video.

Κεράτιον. etiam ſiliqua Græca vocatur Columellæ
" lib. de arboribus cap. 25. quæ vt & ex eius verbis
" patet, alia non eſt quam quæ κερατωνία dicitur cu-
" ius fructus κεράτια: at quæ κεράτια ἀκάνθης dicun-
" tur ſignificant (vt ait Gal.) fructum acaciæ quam
ſpinam eſſe arboreſcentem Dioſcor. tradit: vet. "
lexic. interpretatur fructum acaciæ ſiliquatum, "
nam eius fructum ἐν λοβοῖς κεῖσθαι ſeu ἐν θυλάκοις "
συνεζευγμένοις, in folliculis quales ſunt & in ſiliqua, "
teſtantur Dioſcor. & Plinius. "

Κεράτιον. ſiliqua eſt dimidia pars lupini, pendens grana quatuor hordei: lupinus enim pondere ſuo octo grana hordei exæquat. Huius nota apud Græcos fuit k cuius apex inferior linea recta per obliquum ſectus eſſet, ε deſuper impoſito.

Διὰ κεράτος. collyrium oculorum inflamma- "
tionibus vtile, quod quia cornum habet ſic vo- "
catur. deſcribitur à Celſo l. 6. c. 6. "

Κερατοειδὴς χιτὼν ἢ ὑμήν. cornea tunica ſeu membrana. Eſt tunica oculi ſecunda, hoc eſt, proxime ſubiecta adnatæ tunicæ, quam ἐπιπεφυκότα appellant. Oritur à craſſa cerebri meninge, multo tamen quam ea euadit durior atque firmior, totumque oculum circumdat. Prætenditur enim humori cryſtallino veluti operimentum & propugnaculum aduerſus ea quæ extrinſecus poſſunt accidere. Ideoque non modo denſam, ſed etiam prætenuem, albam & pellucidam fieri oportuit, ne vllo pacto viſionem, humori cryſtallino (quod primum eſt viſus inſtrumentum) prætenſa impediret. Itaque non aliter quam cornu prætenue & quam accuratiſſime deraſum condita & humorem eum tuetur, & ſplendorem nihilominus tranſmittit. Græci etiam κερατοειδῆ appellarunt, ſiue propter firmitatem, ſiue quod per eam, qui illi adiacet internus humor, tanquam per cornu tranſluceat, ſiue quod cornus inſtar veluti in laminas diſſoluatur, vt ſcribit Rufus Epheſius. Pluribus enim ceu corticibus conſtare dicitur à Galeno lib. de oculis. Vt autem illa ſic compoſita aptiſſima eſt ad viſionem, ita cum eius pars, quæ pupillæ anteſtat, craſſior, aut ſpiſſior, aut humidior eſt facta, viſionem impedit: ſimiliter ſi colorem mutauit. Nam craſſior & ſpiſſior viſus hebetudinem creat: humidior non eam tantum, ſed etiam vt quaſi per caliginem, vel nebulam, vel halitum quempiam, vel fumum cernatur, efficit. Mutato autem eius colore, ſicut per regium morbum contingit, pro natura coloris error in viſu reſpondet. Rugatur & ipſa ijs qui ad extremum ſenium peruenerunt, tum propter ſenectę imbecillitatem, tum propter ſpiritus ſuperne affluentis penuriam. eoque fit vt ij, ſeruata etiam pupillæ magnitudine, imbecillius, aut nullo etiam modo videant.

Κερατοφύλαξ, herba eſt folijs ſeriphij, vel potius roſmarini aut lini quoque, capitulis arentibus, citris ſubluteis. Sic dicta eſt quia partem oculorum κερατοειδῆ, hoc eſt, corneam, defendat, ſalutique percuſſam reſtituat. A vulnerarijs cartophilago corrupte dicitur.

Κερατωνία. arbor eſt τῶν κερατίων, ſeu κεράτια ferens, "
de quibus ſupra, licet κεράτιον quoque ipſam dici "
vt & fructum quidam velint; Plin. & Columella "
ſiliquam appellant, hanc Heſychius falſo putat "
eſſe ficum Ægyptiam: huic autem Ceratoniæ "
arbori Gal. atque Aetius l. 1. vim ſiccandi atque "
aſtringendi ineſſe ſcribunt. "

Κερατωνία. dicitur, vt ſcribit Galenus, arbor ſiliquas ferens, quæ κεράτια appellantur. Cui & vim ſiccandi & adſtringendi ineſſe ſcribit.

Κεραυνία. ſic dicitur à quibuſdam τὸ ἀείζωον, ſiue ſedum minus, quod fulminibus aduerſari credatur,

necijs domum vnquam percuti, in cuius tegulis vireat.

Κεραύνιος. deligaturæ nomen est, quæ medio pectori & dorso deligandis conuenit. Galenus libro de fascijs duas eius differentias describit.

Κερκίς. radius. est os alterum cubiti superius, sed minus & breuius. Nam cum cubitus generatim dictus duobus ossibus constet, vno quidem inferiori & subiecto, sed grandiore, altero vero super insidente & breuiore, illud Græci πῆχυν, eodem cum tota parte nomine, hoc κερκίδα à figura rotarum paruarum radios imitante nuncuparunt. Iunguntur inuicem hæc duo ossa vtroque fine validis ligamentis, verum radij finis superior leuiter cauus externum brachij condylum amplectitur, hacque diarthrosi manus tota nunc in pronum, nunc in supinum adducitur. Est autem radius non rectus, sed in arcus modum inflexus adeo vt vtraque parte cubito coniunctus, in medio tamen dehiscat.

» Surã etiã κερκίδα herophilus appellauit inquit » Ruffus Ephesius: ad hæc Polluce authore κερκὶς » nominatur τὸ μεῖζον ὀστοῦν ὃ τὴν κνήμην φέρει, maius » illud os quod tibiam fert; vnde & παρακερκίδες » dicuntur τὰ μικρὰ ὀστᾶ quæ ab vtraque illius parte » sunt, alio nomine dicta περόναι fibulæ.

Κερκὶς. etiam idem est quod σπάθη, rudicula, qua aliquid agitatur in lebete vel olla dum coquitur, » apud Gal. κατὰ τόπ. vbi nonnulli esse volunt δοίδυκα, τριβεῖον, ὕπερον pistillum, cuius vsus potius » in pinsendis contundendisque quam in agitandis » pharmacis est, sic fere Plin. de psittaco, hæc cum » loqui discit, ferreo verberatur radio.

Κέρκος. cauda, dicitur in muliebri pudendo, qui affe- » ctus κέρκωσις apud Aetium vocatur de quo mox; » item & κέρκος pudendum virile dicitur Hesychio » vt Latinis cauda.

Κέρκωσις. cauda. morbus muliebris. Est autem carnosa quædam substantia, ab ore vteri incipiens, & muliebre pudendum replens, interim etiam foras caudæ modo procidens, vnde & nomen habet.

Κέρκα Polluci lib. 2. esse dicuntur duæ obliquæ as- » peritates ex septem illis quæ in dorso assurgunt.

Κερκωσιανὴ ἀντίδοτος. describitur à Gal. l. 7. κατὰ τόπ. c. 5. » ad phthisicos & suppuratos.

Κέρχαρα, siue κερχαλέα. Hesychio dicuntur ὀστέα καὶ » ῥίζαι ὀδόντων ossa & radices dentium.

Κερχάλεον, τοῦ κέρχνου ποιητικόν, hoc est, asperitatis effectiuum, vt annotat Galenus in interpretatione vocum Hippocratis.

» Sed apud Hippocr. l. 7. Epid. legitur κερχά- » λεον, & ἐν ἑξῆς κερχαλέη sine ν. apud Gal. ἐν γλώσσαις » legitur κερχαλαῖον, vbi notat sic etiam nominari » τὴν τραχύτητα τῆς φάρυγγος, & τὸν ἐν τῷ πνεύμονι ψό- » φον, vbi & verbum κέρχνεσθαι significare scribit » τὸ ἀνάλογον.

Κερχμοί. 7. Epid. sunt faucium stridulæ exaspera- » tiones, & rauci crepe rique sonitus qui in tussi » fiunt oppletis ac coarctatis spiritus instrumentis, » vt sane idem κερχμὸς quod κερχνὸς prope signifi- » care videatur, etsi tritum magis κέρχνος, raro enim » κερχμὸς apud Hipp. reperitur.

Κερχνασμοί. apud Gal. in exeg. dicuntur τὰ κερχνώδη » πάθεα, seu τὸ κέρχνεσθαι.

Κέρχνος. est leuis quædam ad tussiendum propensio, similitudinem cum nausea habet. Vt enim nausea vomitum præcedit, ita κέρχνος tussim. Itaque vt non semper post nauseam vomitus sequitur, ita neque post τὸν κέρχνον tussis propter causæ paruitatem. Nam sæpe ex parua faucium aspredine κέρχνος fit; sæpe vero ex tenui aliquo exiguoque prorsus humore, siue is à capite descendat, siue in asperis arterijs collectus sit. Hoc autem symptoma sic appellatur ἀπὸ τῆς κέγχρου. significat enim ἡ κέγχρος apud Ionas idem quod ἡ κέγχρος, id est milium. Itaque cum in faucibus asperitates quædam paruæ veluti granorum milij sentiuntur, id τὸν κέρχνον nominant, à quo κερχνώδης dicitur, quod fauces exasperat, & exiguam tussim mouet, vt annotat Gal. comm. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Alexander vero Trallian. κέρχνον vocat etiam » sonitum seu crepitum τοῦ κέρχνου præcedentis, hoc » est, quem edunt οἱ κέρχνοντες, quum asperitatem » quampiam in arteria, aut phlegma in pulmone » sentientes expellere illud nituntur; verum etiam » adiectiue accipitur hoc κέρχνος, vt ex Erotiano pa- » tet, nimirum pro (Siccus) is enim in suo lexico » Hippocr. quum αἱμόκερχνα esse dixisset τὰ μετὰ » τοῦ αἵματος εἶναι καὶ κατάξηρα, subiungit, nam κέρχνον » Attici vocabant τὸ ξηρόν: Galen. quoque in suo » lex. Hippocr. significare idem scribit quod κερ- » χνώδης seu κερχνάλεον, vel etiam asperum: Cæ- » terum κέρχνος fit vbi spiritus ab humore viscido » & crasso retento cohibitus ne exeat, cum eo col- » luctatur, atque in eo motu & colluctatione, is » sonitus asper & stridulus editur, qui veluti ster- » torem & fragorem quemdam æmulatur, vt ex » Gal. in exeg. & 3. de difficult. respir. patet & » comm. 3. in lib. de artic. ἀπὸ τοῦ ψόφου τοῦ συμβαί- » νοντος, ὅταν ἤτοι στενοχωρία, ἢ τις κατὰ τὰς ἀναπνευστικὰς » ὁδοὺς ἡ ὑγρότης πλείων, vt plurimum vero fit con- » currentibus his ambobus, id est angustia & hu- » more nimio occupante meatus respirationis. »

Κερχνώδη, siue κερχώδη. dicuntur quæ sic exasperata » sunt vt raucum creperumque sonum edant, à » voce κέρχειν & κέρχνος, quæ voces, inquit Galen. » comm. 3. in lib. Hipp. de articulis, fiunt è crepe- » ro illo sono quem edunt quibus in respiratorijs » meatibus est στενοχωρία ἢ ὑγρότης πλείων: & Hippo- » crati lib. de hum. vsu & Epid. 6. sect. 6. κερχνώδεα » πάθεα dicuntur quæ asperum raucumque & cre- » perum sonare arteriam faciunt: idem & lib. de » artic. βρώματα quædam κερχνώδεα appellat, quæ » sic dici Gal. annotat, ὅτι τραχύνοντα τὸν φάρυγγα » βηχέα βῆχα κινεῖ, hoc autem ἐπιδέδωκε τοῖς λιπα- » ροῖς καὶ ὀξέσι καὶ δριμέσι: Annotat autem Erotian. in » lexico Hippocratis pro κερχνώδη quosdam le- » gere καρυκώδη & κερχώδη, esse autem τὰ τραχείας » ἐπαναστάσεις ἔχοντα aspera, inæqualia, & apud atticos » κερχνώδη ἀγγεῖα dici τὰ τραχείας ἀνωμαλίας ἔχοντα » quæ asperas inæqualitates habent; denique & » Galen. comm. 3. in lib. de artic. κερχνώδεις siue » κερχώδεις fieri ait, quibus in pulmonibus adsunt » tubercula diuturna cruda & immatura, vnde vox » stridula nec sine sono redditur, & κερχνώδεις δύσ- » πνοοι lib. de artic. dicuntur qui cum stridulo sono » aut stertore anhelosi sunt & spiritum difficulter » trahunt. »

Κεστανὰ μῆλα. mala Cestiana, & κεστανὴ βάλανος pro » castanea ex Aetij serm. 8. c. 73. »

Κέστρον. Betonica. herba est caulem habens tenuem, cubiti altitudine vel maiorem, quadrangulum, folia longa & mollia, frondis quernæ modo in ambitu diuisa, ad radicem maiuscula, odore iucundo. In summis caulibus semen veluti satureiæ spicatum inest. Radices vt veratri exiles.

Vetones, vt Plinius tradit, in Hispania eam inuenere quæ in Gallia Betonica. dicitur in Italia serratula, Græcis κέςρον vel ψυχότροφον, quoniam frigidis locis reperiatur. Amariuscula est & subacris. Incidit, calculos in renibus rumpit, pulmonem, pectus & iecur expurgat, menses ciet, comitialibus prodest.

Κεφαλαία. est inueteratus & ægre cedens capitis dolor. Hic vel continuus est vel ex interuallis repetit & exacerbatur, suntque interualla vel ordinata vel inordinata. Intermittunt enim aliquando eiusmodi exacerbationes, velut in comitiali morbo, interceditque aliquando tempus quoddam dolore vacuum. Verum repetit facile & leui de causa proritatur dolor, adeo vt neque strepitus, neque vocem vehementiorem, neque splendorem, neque vini potum, neque odores quibus caput repletur ferre possint, neque item motum. Itaque in quiete & tenebris ægri ob dolorum magnitudinem decumbere cupiunt, quod tanquam à malleo caput sibi pertundi videatur. Quidam enim veluti contusionem quandam aut distensionem sentiunt, non paucis vere vsque ad oculorum radices dolor progreditur, quod signũ est cerebri membranas dolore affectas esse. Nã quandoque in pericranio tantum est, qui quidem ad oculos non peruenit, sed in superficie tantum hæret. Cæterum ex doloris qui in cephalæa sentitur vehementia & diuturnitate, debilitas magna per eam facile accedit, vt prompte ab omni re afficiatur, & in eo differt maxime à cephalalgia.

Κεφαλαλγία. est dolor capitis nec diuturnus nec vehemens, nec cum magna capitis imbecillitate coniunctus, sed qualis à crapula, à sole, à labore aut febribus excitari solet. Ea enim in re ἡ κεφαλαλγία differt ἀπὸ τῆς κεφαλαίας, quod hæc inueteratus & ægre cedens dolor sit, & propter coniunctam capitis imbecillitatem facile irritabilis: illa autem nihil horum sit, sed omnia habeat multo mitiora.

» Differentiam vtriusque exponit Aet. lib. 1. » cap. 2. de diuturnis affectibus, & Cels. lib. 4. c. 2. » Cephalalgiam autem barbaram sectantes me- » dicinam sodam vocare Arabum more solent.

Κεφαλή. caput. Appellatur id totum quod collo suprapositum est. Cuius pars quanquam facies tota existat, attamen duabus potissimum partibus constare dicitur, cranio & cerebro, in quorum alterutro si quis aut vulnus acceperit, aut sentiat dolorem, capite laborare dicitur. Ex quo fit, vt quæ cerebri aut cranij propria sunt, etiam toti capiti tribuantur. Est autem caput virtutis animalis domicilium, & sublime positum propter oculos, cùm nullius alterius sensus, & nullius denique principis actionis gratia ipsum in summo collocatum esse oporteat. Collo suprapositum est, eique gemina diarthrosi coniunctum, vna quidem qua processus duo occipitis; quorũ vnus dexter alter sinister est, cum duabus primæ vertebræ supernis cauitatibus articulantur: altera vero per quam accliuis & prælongus secundæ vertebræ processus quem ὀδόντα, hoc est, dentem Hippocrates, alij πυρηνοειδῆ nominarunt, cum prima vertebra & cum occipitis cauitate, inter duos illos occipitis processus iungitur: subit enim ille dens in cauitatem primæ vertebræ, & deinde in occipitis cauitatem inter dextrum sinistrumque eius processum mediam inseritur, & rotundo robustissimoque ligamento illic connectitur. sic fit vt circa ipsum dentem caput cum prima vertebra, non aliter quam ostiorum verticilla circa ipsos vectes, circumagatur. Hæc prima & præcipua est capitis diarthrosis & omnium etiam securissima, tribus scilicet ligamentis validis, & octo, vt scribit Galenus lib. 12. vs. part. musculis munita. Id quod non est temere à natura factum, quod sola hæc diarthrosis, non dico luxationem magnam, sed ne deflexionem quidem vel temporis momento ferre potest, quod animal repente motu omni & respiratione priuetur. Habet autem vtraque diarthrosis suum vsum. Nam cum sint duo tantum capitis motus, rectus, qui fit annuendo & renuendo, seu flectendo & extendendo, & obliquus quo caput in latera circumagitur (is enim quo in humeros caput inclinatur, vertebrarum totius colli, non autem capitis articulationum motus est) rectum quidem perficit illa diarthrosis vertebræ secundæ cum prima & cum occipite, per processum illum facta quem ὀδόντα diximus vocari: obliquum vero illa prima de qua diximus. Quod tamen non est ita accipiendum, vt non etiam iuuetur ille quidem prima, hic vero secunda diarthrosi: sunt enim sibi inuicem adminiculo. Cæterum quæ capitis figura sit, quæ magnitudo, quæ suturæ, ἐν τῷ κρανίῳ explicatur, quod ad ipsum proprie hæc pertineant: quæ vero sint functiones, ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, de quibus vide suis locis.

Κεφαλὴ etiam dicitur in ossibus, quod in illis extremum est crassius & rotundum, à similitudine quæ illi est cum vero capite. quamquam non sit necesse partem illam extremam ossis plane rotundam esse & capitis modo eminere, siquidem in illis etiam caput dicitur, quod cauitate glenoide depressum est, in modum capitis semiputati, quale in publicis sectionibus anatomici cerebrum ostensuri, serra diuisum exhibent.

Appellatur & κεφαλὴ testiculorum quod su- « pra est, sicut quod infra πυθμὴν, id est fundum vo- « catur inquit Ruffus: Sed & κεφαλὴ de summa « cordis parte dicitur apud Ruffum, sicut πυθμὴν de « infima & acuta: κεφαλὴ etiam musculis tribuitur, « dicũt enim anatomici caput musculi; sed & cras- « sissima summaque pars lienis κεφαλὴ vocatur « Ruffo Eph. & Polluci. «

Κεφαλικὰ φάρμακα. dicuntur medicamenta capitis fracturarum, quæ ad crassæ membranæ duplicaturam vsque peruenere. Emplastra sunt. Eorum virtus est, vt ossium squamas sursum attrahant, ac in pristinum locum reuocent, & fragmenta tum in capite, tum in aliijs corporis ossibus educant. Habent enim acrimoniam quandam, vt ex alto in superficiem extimam non ossa modo, sed ijs quoque multo magis humorem crassum aliquẽ & viscosum vel omnino deprauatum attrahant. Ea autem catagmaticis valentiora sunt. Siquidem cephalica abstergendi, digerendi, & siccandi facultate prædita sunt. horum materia est, iris Illyrica, erui farina, manna siue purgamentum thuris, aristolochia, panacis radicis cortex, cadmia elota, squamma æris: in summa omnia quæ extergere citra morsum possunt. Quibus plærique paululum ex adstringentibus admiscuerunt, tum vt quod partibus male affectis influit repelleretur, tum vt abstergentium facultatem in profundum vsque deduceret. Verum nisi adstringentia elaborentur tritura quo ad vsque

in puluerem redigantur, noxam magis quam præsidium afferunt ijs quæ trahendi vim obtinent. Optime autem elaborantur, si ex aceto acri læuia reddantur.

» Sed & κεφαλικὰ φάρμακα interdũ in genere ac-
» cipiuntur pro medicamentis omnibus capiti di-
» catis velut habetur apud Galen. in isagoge, ita
» vt quæ ad achoras capitis furfures, aliasque eru-
» ptiones conducunt, itemque quæ ad capitis do-
» lorem & ἑτεροκρανίαν aliosque capitis affectus ac-
» commodantur remedia, eo nomine compre-
» hendantur.

κεφαλικὸν. emplastrum à Celso l. 5. c. 19. describitur
» ex Philota.

Κεφαλίνη. vocatur ea linguæ pars, quæ est ad fauces, quam & γεῦσιν plerique nuncupant, quod in ea gustus putetur esse acutior.

κεφαλοειδὲς. κεφαλὴν ἔχον. hoc est capite præditum, apud Hippocr.

κεφαλόθλαστα, τὰ, dicuntur capitis contusiones, seu
» caput contusum, Theophr. l. 9. de histor. plant.
» cap. vltimo.

κεφαλωτὸν, sic à quibusdam dici τὸν θύμον, Dioscorides scribit: nec dubium quin à capitellis, quæ gerit specie complicatarum formicarum.

» Et πράσον κεφαλωτὸν apud Diosc. l. 2.

Κηκὶς. galla. Est pilula inæquali superficie, salebrosa, in glandiferis arboribus præter legitimum fructum proueniens. Eius multiplex differentia est, solida, perforata, nigra, candida, maior, minor. Omnis noctu semper vniuersa erumpit mense fere Iunio. Quæ glandem ferunt, omnes & gallam, sed quercus optimam. Earum aliqua ὀμφακῖτις appellatur, parua quidem sed tuberosa, solida, nullo foramine peruia. Est & alia grandior & fungosa, quam Galenus ὀνοκηκίδα, quasi asininam gallam, vocari scribit à rusticis, quod ignaua sit & minus efficax. quam tamen Galeni interpres οἰνοκηκίδα, quasi vinigallam, nominat: de quo vix certo quicquam statui potest. Cæterum galla, præsertim ὀμφακῖτις admodum acerba, terrena frigidaque est. quare desiccat, repercutit fluxiones, constringit contrahitque laxas partes. Desiccat autem tertio ordine, & refrigerat secundo.

Κήλη. dicitur apud veteres tumor omnis quacunque in parte fuerit, teste Aetio lib. 15. cap. 16. siue in scroto, vt quæ vocatur ἐντεροκήλη, siue in inguinibus, siue etiam in gutture: cuius generis sunt βουβωνοκήλη & βρογχοκήλη. Postea vero magis dici cœpit de scroti tumoribus, quod illi tum frequẽtiores sint, tum multo magis diuersorum generum. Recensentur autem hæc fere eius generis apud medicos, βουβωνοκήλη, ὀσχεοκήλη, ἐντεροκήλη, ἐπιπλοκήλη, ὑδροκήλη, πνευματοκήλη, σαρκοκήλη, κιρσοκήλη, prẹter alia quæ duobus generibus constant.

» De quibus omnibus vide suis locis, & apud
» Gal. lib. de tumoribus præter naturam c. 15.

Κημὸς. herba, vt Dioscorides ait, λεοντοπόδιον dicta. Nomẽ inditum à floris siue calycis figura, quod κημὸς Athenis pyxidiculam significaret, per quã suffragia in subiectum vasculum, quod cadiscum vocabant, demitti consueuerant. Marcellus vero aliam credidit nominis esse rationem, & λεοντοπόδιον κημὸν dictam quasi frenum. Est enim κημὸς inter cætera reticulatum aut ex viminibus textum freni genus, quo vt iumentorum ora vinciuntur, sic in amore amantium animi leontopodij radice corpori ad alligata, quam amorum veneficijs vtilem esse veteres crediderunt, retinerentur.

Κῆμος. dictus est à quibusdam hoc nomine ὁ κιωὸς, vt habetur apud Dioscor.

Κημὸς. etiam dicitur Polluci τῶν χειλέων τὸ μὲν περὶ τὸ «
ὅλον στόμα. «

Κηπαία. herba portulacæ similis, sed nigrioribus folijs, radice tenui. folia contra vesicæ scabiem vtiliter bibuntur, contraque vrinæ stillicidia.

Κῆπος. pubes & pecten mulieris apud Laertium. «

Κηρέλαιον. Ceratum medicamentum ex cera & oleo, «
cui & succus refrigerans affunditur apud Ori- «
bas. & Gal. 6. de sanit. tuenda cap. 14. & 7. κατὰ «
γένη c. 2. «

Κηρίαι. exponuntur ab Erotiano in Hipp. αἱ πλατεῖαι «
ἕλμινθες, id est lumbrici lati. «

Κηρίνη. emplastrum est Ctesiphontis summopere «
discutiens strumas, ganglia, parotidas, describi- «
tur à Gal. lib. 6. κατὰ γένη c. 16. «

Κήρινθον. cerinthe. herba folio candido, incuruo, capite concauo, mellis succum habente. est apibus gratissima, nomen habet à fauis.

Etiam sic dicitur σανδαράχη. «

Κηρίον. fauus. est tumor in cute consistens, eamque maioribus foraminibus perrodens, ex quibus humor melli similis excernitur. Itaque tum ob foraminum figuram, tum propter excreti humoris speciem κηρίον, hoc est fauus, appellatur, & alio nomine μελικηρὶς, vt scribit Aetius lib. 6. Differt foraminum magnitudine ἀπὸ τοῦ ἀχῶρος, qui vlceris etiam in cute genus est, sed minimis foraminibus præditum per quæ humor dimanat. Cęterum κηρίον frequenter in musculosis partibus, in articulis & plantis pedum oritur, sæpe etiam sextam colli vertebram occupat, & aliquando etiam costas inuadit. Si vero in capite generatur, primum reliquis partibus, deinde caluariæ etiam putredinem transmittit, vt sæpe dissecto pericranio os ipsum deradere conueniat. vide μελικηρὶς.

Κηρόπισσος. medicamentum ex cera & pice compo- «
situm. «

Κηρὸς. cera. Est expressorũ fauorum recrementum. Mediũ quodãmodo tenet calfacientiũ, refrigerantiũ, humectantiũ & desiccantium: habet vero quiddã etiã essentię crassæ atq; emplasticũ. quare non modo exiccat, sed per accidens etiam humectat, perspirationes prohibẽs: foris autem imposita debiliter cõcoquit. Retinet & paulum quiddam digerentis calidæque facultatis quæ melli inerat, præsertim noua: sed habet & quiddã acre & mordax, quod tamen facile aqua eluitur. Habet autem & pro fauorum viribus à quibus exprimitur varias facultates: siquidem ex præstantissimo melle cera præstantissima colligitur. Galen. l. 10. meth. med. vel albam Ponticam, vel eam quæ ex Atticis fit fauis, omnibus prætulit, etiamsi mel Ponticum venenatum esse veteres memoriæ prodiderint. Nihil enim intus & foris eandem habet facultatem. Itaque quamuis cera Pontica intro quidem sumpta potest offendere, exterius tamen quæ candida est, vim habet medicamentosam. Nam valde abstergit, propter amaritudinem quam ex absinthio contraxit, & quam nulla vnquam lotione deponit.

Κηρὸς τράκτος. cera alba, τρακτὸς vero appellatur «
quia tractu & tractatione eo deuenit vt alba eua- «
serit, quod quomodo faciẽdũ sit docet Diosc. l. 2. «

videtur itaque vox τρακτὸς à Latinis ſumpta eſſe, & Græcis vſurpata, ſicut etiam τρακταΐζω verbum exponunt Dictionarij Græci τὸ λευκαίνω καὶ κατασκευάζω, id eſt præparo & album facio; Aetius alicubi τράκτον habet, & in eodem medicamento Paulus λευκὸν dicit, & Ruffus Epheſ. aliquando κηρὸν τράκτον λευκότατον exponit vt dubium non ſit quin τράκτου voce alba cera ſignificetur.

Κηρυβίων. τῶν ἀχύρων καὶ πιτύρων. palearum & furfurum, apud Hippocratem, vt annotauit Erotianus, qui Atticam eſſe dictionem ſcribit.

Scriptura hæc quidem apud Erotian. eſt, ſed mendoſa, vera enim eſt κυρηβίων vt ex Heſych. Suida & Galeni lexico patet: in vulgari exemplari Hippocratis inuenies etiam κυβήεια 2. de diæta.

Κήρωμα. mixturæ genus erat ex oleo puluere atque cera, quo in palæſtris decertaturi vngebantur, atque illud Ceroma à Plinio vocatum inuenio lib. 28. cap. 9. quo iuuentutem Romanam corpora exercendo vires animorum amiſiſſe dicit: Sicut apud Martial. l. 4.

Seu lentum ceroma teris

et lib. 5.

Vara nec iniecto ceromate bracchia tendis

et lib. 7.

Et caſtigatum Lydiæ ceroma palæſtræ.

Κηρωτόν. ceratum vel cerotum. Eſt medicamenti genus ex oleis, gummis, ſuccis aliiſque liquoribus cera vnitis conſtans, & ſubſtantia medium inter emplaſtrum & vnguentum. Quamquam non perpetuo vna eius forma eſt: ſiquidem aliquando humidius, aliquando ſiccius fieri poteſt. Ac humidum quidem eſt, vt ait Galen. lib. 10. meth. medendi, ceratum roſaceum deſcribens, quod triplum aut quadruplum ad ceram oleum habet. Sic dictum eſt quod magna ex parte cera conſtet.

Plin. pluribus in locis κηρωτὴν ceram expoſuit cum ceratum potius vertere debuerit, ſicut l. 27. c. 7. de abſynth. & l. 22. c. 17. de helxines ſucco, vbi ille Cypriam ceram pro cyprio cerato dixit. Cæterum ceratorum differentias nonnullas vide apud Oribaſ. lib. 3. ſynopſ. p. 43. & κηρωτὴν διὰ στρουθίου ad podagricos apud Trallian. lib. 11. & κηρωτὴν διὰ θαψίας ad faciei ruborem conciliandum efficax apud Paul. l. 3. c. 25.

Κηρωτὴ ῥοδίνη. Ceratum roſaceum cuius compoſitionem & vſum ad capitis dolores ex inſolatu contractos docet Trallian. l. 1. c. 10.

Κηρωτομάλαγμα. dicuntur emplaſtra mediæ conſiſtentiæ inter cerata & emplaſtra, ita vt cerata quidem duriora ſint, emplaſtro vero proprie dicto minus.

Κιβώριον ἢ

Κιβώτιον. Nomen eſt Ægyptiæ fabæ, quaſi dicas arculam. ſic dicta eſt quoniam ſeratur ipſa, humenti glebæ mandata, & ita in aquam demiſſa. Author Dioſcorides cap. de Ægyptia faba.

Κίγκλισις, ἢ κιγκλισμός. Galeno & Erotiano in lexic. ad Hippocr. exponitur βραχεῖα καὶ συνεχὴς κίνησις, breuis & continuus motus: idem Galen. comm. 1. in lib. de artic. ait; vbi & rurſum κίγκλισιν ἢ κιγκλισμὸν exponit τὴν ἐπὶ βραχὺ γινομένην διακίνησιν, addens vti ſe ibi vocabulo τῆς διακινήσεως, quum Hippocr. quoque verbo διακινῆσαι vſus ſit ἐπὶ τῆς βραχείας κινήσεως: ita igitur dicitur crebra & leuis agitatio, ſuccuſſus. κιγκλισμὸς autem dicitur ait Erotian. & Galen. locis citatis ἀπὸ τοῦ κίγκλου ὀρνέου πολυκινήτου, id eſt aue quam motacillam vocant Latini, ab aſſidua caudæ agitatione; à Græcis autem etiam ἴυγξ & σεισοπυγὶς & κίναιδος dicitur.

Κίθαρος dicitur à quibuſdam ὁ κίσθος atque etiam ὁ κισσὸς, vt habetur apud Dioſc. Gal. vero ἐν ταῖς γλώσσαις. ſcripſit ab Hippocrate τὸ θώρακα, hoc eſt pectus, ſic appellari.

Dicitur & κιθάρα: κίθαρον autem à Dorenſibus pro κιθάραν dici notat Erotian. atque inferiorem thoracis partem ad vſque iugulum ea voce ſignificari.

Κίκι. ricinus. Dicitur & κρότων, & σήσαμον ἄγριον, & σέσελι κύπριον. Frutex eſt paruæ ficus magnitudine, folio platani, læuiore, nigriore, maiore, ramis & caudice arundinum modo concauis, ſemine vuarum aſpero quod purgatum effigiem ricini animalis repræſentat. Ex hoc premitur oleum quod κίκινον dicitur, cibis quidem fœdum, ſed lucernis emplaſtriſque vtile. Nec vero oleum tantum ad claritatem, ſed etiam eius medulla ad ellychnia præcipue commendatur. Eius fructus quemadmodum expurgat, detergit & digerit, ſic quoque folium, ſed vndequaque debilius: oleum autem quod ex ſemine conficitur, tum calidius eſt tum tenuiorum partium quam eſt oleum commune, ac proinde potentius quoque digerit. Cici recentiores herbarij catapuciã maiorem, vulgus Gallicum item, officinæ palmam Chriſti appellant, quod folium in humanæ manus effigiem articuletur.

Κίκινον ἔλαιον. cicinum ſeu ricinum oleum. Quomodo paretur docet Dioſcorides libr. 1. Id in Ægypto vetuſtiſſimum & fere primum fuit. Tenuius calidiuſque eſt communi oleo, & naturam habet ſabini inueterati, proinde potenter digerit, rarefacit & diſcutit.

Sed de hoc medico vſu cicini olei vide Plin. libr. 23. cap. 4. & Galen. libr. 7. de ſimplic. medic.

Κιμωλία γῆ. Cimolia terra. eſt terra modice pinguis, rara, mollis, candida: aut in candido purpurea. Cum ſub tactum cadit, frigida ſentitur. Galenus ſcribit eam ſiccare, refrigerare & parum quæ coierunt digerere, atque ita vtraque facultate agere, non aliter ac plurima medicamenta quæ digerunt & reprimunt. Eſt autem vt idem ſcribit paulo efficacior quam vel Chia vel Selinuſia, nec tamen mordet, ſed quia magis quam illæ abſtergit, ea fullones vtuntur. Ob vim abſtergendi qua pollet, σμηκτὶς etiam ſiue σμηκτρὶς dicta eſt. Olim adferebatur de Cimolo, vna Cycladum inſula. vulgo terra ſaponaria appellatur.

Κίναρα. carduus altilis, folijs albæ ſpinæ vel ſylueſtris cardui. caulibus altis, quorum ſummi vertices in ſquaroſum extuberant globum, corticoſis vnguibus turgentem, ſpiciſque ſquamatim compactilibus coagmentatum, quorum orbis exterior viret, interior niueo candore niteſcit. Hac ſtructili nucleorum ſerie piceam nucem videtur exprimere, quare & ſtrobilum Romanis dici Dioſcorides aſſeuerat. Flos purpureo rutilat colore, qui tandem euaneſcit in pappos. Caput vetuſtate diſſilit in corticeas laminas, ſemen oſtendens cnici figura. Eſt autem gratiſſima cibis cinara, & paſſim adhibetur conuiuijs, ſed melancholicum, vt ait Galenus, ſuccum gignit. Sunt qui σκόλυμον interpretentur. Paulus tamen &

Aetius

Aetius inter illa distinxerunt, cinaram nocere stomacho, scolymum eidem prodesse scribentes. Sed non aliud habetur discrimen quam quod scolymus ferus est & syluester: cinara vero edomita cultu, mitior & altilis, cuius cibus licet sit stomacho quodammodo grauis, non tamen in totum à scolymi natura viribusque degenerat. Cinaram nunc vulgus Gallicum articolem appellat.

» Sunt autem qui à Cinere Cinaram dictam au-
» tument, quo, vt Columella & Palladius aiunt,
» lætatur, sed horum sententiæ non astipulatur
» Ruellius, quod cinaræ vocabulum vt ait, è Græ-
» cia venerit in Latium, vetustissimi enim quique
» Græci tum Poëtæ tum Oratores Cinaræ spinæ
» meminerunt; Νευρὰς etiam vocatur quod ner-
» uulenta & torosa constet radice: φρύνιον quoque
» dicitur, à rubetis quibus aduersatur quas Græ-
» ci φρύνας vocant,

Κινεῖν. antiquitus pro purgare, vsurpari consueuit
» vt est apud Hippocr. in aphor. πέπονα φαρμακεύειν
» ἢ κινεῖν, & apud Aristotelem 3. Polit. c. 11.

Κίνησις. motus. Est prioris habitus immutatio. Ea dupliciter incidere potest, nempe aut in qualitate aut loco. Quæ in loco agitur mutatio, latio dicitur, quæ aliud non est quam prioris loci immutatio. Quæ in qualitate, alteratio, quæ non aliud est quā mutatio eius, quæ præfuit, qualitatis. Sed latio quidem motus tum actiuus tum passiuus esse potest, alteratio vero motus tantum passiuus est eius quod alteratur. Patitur namque quod alteratur. Actiuus autem motus is dicitur, qui à se editur, idemque prorsus est quod ipsa actio, velut volatio & incessus: illa enim animalis volatilis, hic vero gressilis actio est, pariterque motus. Similiter actiuus motus eius est, qui ex Gallia in Germaniam profectus est. Quippe motus actiue est, hoc est ex seipso, siue propria natura, siue ab interno motus principio. Passiuus vero motus ille dicitur, qui ab alio extrinsecus posito excitatur. Qui enim ab alio sic calefit aut refrigeratur, vt alteretur: aut sic agitur, vt locum mutet, id vtique non agit, sed patitur: sic qui ex Anglia in Galliam nauigauit, non ex seipso id egit, sed naui vectus est, & priorem habitum qui in loco positus erat, immutauit. Vterque motus in ipso fieri essentiam suam possidet. Dum enim quid alteratur, mouetur: cum à motu cessauerit, iam alteratum est, non autem amplius alteratur, id quod in loci mutatione pariter accidit. Habet vero & motus vterque geminas differētias: aut enim naturalis est, aut voluntarius. Naturali quidem motu ventriculus, intestina, venæ alimentum attrahunt, excrementa depellunt, cor atque arteriæ continenter pulsant: voluntarie autem musculi & nerui mouentur, atq; ab his corpus vniuersum. Cuius quidem motus variæ sunt etiam differentiæ. Alius velox est aut tardus, alius robustus aut imbecillus, alius vehemens aut leuis, sicut Galen. in lib. de sanit. tuenda demonstrauit. Est vero & apud physicos alia motus species quæ generatio dicitur, non tam in qualitatis quam substantiæ mutatione posita & consistens, sed quæ à medicis sub alteratione comprehenditur, qui in hoc rerum potius qualitates quā substantias intuentur. Sensibus namque magis patent alterationes quàm substantiarum immutationes, neq; hæ omnino sine illis fieri possunt. Medicis enim alimenti in chylum mutatio, chyli in sanguinem, sanguinis in propriam cuiusque partis substātiam, generatio physicis censetur: eam tamen medici alterationem nuncupant, quod formæ mutatio fieri nequeat sine euidenti multarum qualitatum alteratione. Quod si quis volet generationem corruptionemq; ab alteratione distinguere, motusque diuersos facere, quorum illi substantiam vel ex substantia sint, hæc vero ad qualitatem, triaque propterea motuum genera statuere, non sine ratione fecerit: quemadmodum & si motus speciem quandam ex alteratione locique mutatione compositam, cuiusmodi auctio diminutioque est, constituat, Galenum authorem sequetur, à quo etiam ista scripta sunt initio lib. 1. de facult. natural.

Κίνησις ἀκούσιος. motus non voluntarius dicitur apud «
Aristotelē, id est, qui cietur etiam animantibus «
inuitis, sunt eiusmodi aliquando tum qui à cor- «
de, tum qui à partibus pudendis proficiscuntur. «

Κίνησις τονικὸς. apud anatomicos motus tonicus dici- «
tur quando scilicet musculi extenduntur, tensi- «
que permanent, quo in statu etiamsi immobiles «
appareant, vtrimque tamen agunt pari conten- «
tione, multa siquidem citra motum esse viden- «
tur, eum locū obtinentia quæ nihilominus mo- «
uentur, sic aues in aere suspensas eodem loco «
stare credimus cum tamē ipsæ moueantur, nam «
si in eo loco mortuum auis corpus colloces sta- «
tim pondere suo in terrā decidet: quare quam «
immobilitatem esse putas, motus est ex duobus «
compositus, qui corpus in loca cōtraria possunt «
obducere, motusque tonicus nuncupatur, qui «
etiam in homine stante, & in medijs figuris tam «
moderatis, quam extremis manifeste deprehen- «
ditur. «

Κινητικὴ δύναμις. motrix facultas dicitur. «

Κιννάβαρι. cinnabaris. Græci neutro, Latini fœminino genere efferunt. Sed quid sit variant sententiæ. Dioscorides scribit quosdā cinnabarim eandem esse cū minio existimasse, alios vero sanguinem draconis, quod intento colore nec diluto prædita sit. Plinius dicit cinnabarim Indicū nomen esse, & sic appellari saniem draconis elisi elephantorum morientium pondere, permixto vtriusque animalis sanguine, neque alium esse colorem qui in picturis proprie sanguinem reddat: cui & Iulius Solinus in varia historiarum lectione, c. 28. assentitur. Contra vero medici fortiter reclamant, dicentes id commentū esse mercatorum. Leonicenus quiddam metallicum esse censet, forte quod eius mentio inter metalla à Dioscoride & Galeno facta sit, cum tamen ille quid cinnabaris sit taceat, quid non sit dicat. Aetius lib. 15. c. 12. in descriptione emplastri quod πορφύρεον appellat, scribit sanguinem Draconis in India ex herba Dracūculo dicta, colligi. Arabes succum esse volūt, vt Serapio ait c. de sang. Draconis, sideritidis Achilleæ, persuasus vna ratione, quod vis vtrique par sit in glutinandis vulneribus. Video doctiores in eam nunc ire sententiam, vt veram cinnabarim non aliud esse putent, quam gummi cuiusdam arboris in Africa nascentis, colore sanguinis, pellucidum, leue, & fractu minime contumax, fidem ijs habentes quæ Aloysius Cadamustus Venetus, nauigationis suæ libr. 1. cap. 4. scripsit in hunc modum: Est, inquit, in insula, cui nomen Portus sanctus, sanguis Draconis, qui lacryma

est arboris. Nam stato anni tempore arbores ferro sauciant, quæ vbi incisæ sunt, anno sequente gummi per incisiones emittunt. Id ahenis coctum defecatumque sanguis efficitur, quem Draconis appellant. Eius arbor producit fructum instar cerasi mense Martio, gustu eximio, coloris veneti. Sic ille. Quæ quidem omnia cum Dioscoridis cinnabari mire consentiunt. At vero cinnabarim minium esse Dioscorides aperte negat, dicēs minium in Hispanijs ex lapide quodam argenteæ arenæ permisto temperari solere, alioqui non dignosci. fornacibus autem in florentissimum flagrantissimumque colorem permutari: in metallis vero strangulantem halitum eructare. itaque incolas faciem vesicis obuelare, vt per illas spectent, ne respirando noxium aerem attrahant, & eo pictores ad sumptuosa parietum ornamenta vti. Cinnabarim vero ex Africa deferri, & magno constare, atque hactenus inueniri, vt vix versicoloribus pictorum lineis satisfaciat. Itaque cum minium venenum sit & cinnabaris vtilissima sit antidotis, vt scribit Plinius, patet non esse eandem cinnabarim cum minio. Verumtamen idem ipse Dioscorides cap. de argento viuo, minium etiam cinnabarim appellatum fuisse testatur. verba eius sic habent: ὑδράργυρος δὲ σκευάζεται ἀπὸ τοῦ ἀμμίου λεγομένου, καταχρηστικῶς δὲ καὶ τούτου κινναβάρεως λεγομένου. hoc est, argētum viuum fit ex minio, quod abusiue cinnabaris dicitur. Et subiungit, θέντες γὰρ ἐπὶ λοπάδος κεραμέας κόγχον σιδηροῦν ἔχοντα κιννάβαρι, &c. hoc est, patinis enim fictilibus imposita ferrea concha cinnabarim continente. vbi palam cinnabarim, pro minio dixit. eo quo patet minium quoque abusiue cinnabarim vocatum fuisse, sicut ante ἄμμιον explicantes annotauimus. Multis etiam hoc tempore placere video sanguinem Draconis nō aliud esse quàm cinnabarim, quod præter veterum quorundam opinionem quam Dioscorides magis explicat quàm refellit, vires etiam vtrique sint eædem ad constringendum cohibendumque sanguinem, & in picturis eodem modo, vt Dioscor. & Plinius tradiderunt, vsurpetur. An vero vt cinnabaris, ita & sanguis Draconis modice acrem facultatem habeat, peritiores viderint. Mihi quidem nulla eiusmodi vis in Draconis sanguine apparet, siue ita appellemus gummi illud Africæ arboris, de quo ante dictum est, siue illum factitium & ementitum, quem impostores ex hircino sanguine, rubrica sinopica vel potius fabrili, contusis lateribus & sorbis, diutius insolatis, concinnant. Tam quidem incertū est quid vera & naturalis cinnabaris apud antiquos fuerit. In veteris enim locum nunc successit factitia, quam chymistæ videntur casu inuenisse. Cum enim ad argentum viuum adijcerent sulfur, vt ex ijs efficerent aurum vel argentum, in hoc pigmenti genus forte inciderunt. Catinus in ardentes carbones imponitur, & in eum sulfuris triti pars vna conijcitur. ad quod, vbi cœpit lento igni liquescere, argenti viui duæ adijciuntur partes, atque rudiculis continenter & celeriter agitata commiscentur, donec nullum prorsus vestigium argenti viui supersit. Dein refrigeratum redigitur in puluerem, tum in vas oblongo collo, vel vitreum extrinsecus luto digiti crassitudine oblitum, vel in fictile intus plumbo lithargyroue obductum, inijcitur. quod vas, ore eius prius diligenter obturato, in fornaculam chymistarum collocatur, aut statuitur super ferreum tripodem, atque subiectis prunis lento igne coquitur, donec nullus amplius argenti viui motus auribus percipiatur. deinde vehementiore igne coquitur vsque dum fumus ruber exeat. Primo autem exit luteus, tum cœruleus, postremo ruber: igitur vas, posteaquam ruber ille fumus apparuerit, ab igne remouetur, & quamprimum fuerit refrigeratum, frangitur. sic minium siue cinnabaris efficitur. vulgo cinabrium appellant. Habet, vt ait Galen. modice acrem facultatem & adstrictionis quidpiam. Eius fumo per os, nares & anum in corpus admisso quidam Gallico morbo medentur. Ex cinnabari celebris quidā ophthalmicus Stolo Britannicus collyrium conficiebat κινναβάρειον dictum, ad corrosos oculorum angulos & lippitudines, cuius descriptio refertur à Galeno lib. 4. τῶν κατὰ τόπους.

Τὸ διὰ κινναβάρεως. medicamentum ex cinnabari, quod in arthriticorum tophis plurimum laudat Trallian. lib. 11. cap. 1. cuius descriptionem ibidem adfert.

Κιννάβαρις. sic dictum est à quibusdam τὸ ἐρυθρόδανον, vt habetur apud Dioscoridem, forte quod ex rubiæ tinctoriæ radicibus cinnabaris olim, vt & nunc sanguis Draconis, adulteraretur.

Κινναβάρειον. collyrij nomen apud Galen. 4. κατὰ τόπ. c. 7. vtilis ad corrosos oculorum angulos atque lippitudines.

Κιννάμωμον. cinnamomum. frutex est breuis, repressus, humilis, surculosus, duûm cubitorum altitudinem non excedens, arido similis, folio origani. gaudet siccitate, quum viret parum odoratum, sterilescens imbre. Dos omnis eius in cortice est. lignum ipsum quod ξυλοκιννάμωμον nominant, in fastidio est propter origani acrimoniam. Probatur quod in planis gignitur, colore torrido, nigricans variumque, surculis articulatis, & per internodia læuibus, quum rumpitur odoratum exhalans puluisculum. Species eius multas Dioscorides recenset, quæ gentilitium regionis in qua nascuntur nomen retinuerunt. Est autem cinnamomum summe tenuium partium, non summe tamen calidum, sed ex tertio ordine: nihil vero æque desiccat eorum, quæ pari cum illo sunt excalfaciendi facultate, propter tenuitatem scilicet essentiæ.

Plura de hoc aromate vide apud Theoph. hist. lib. 9. c. 5. Diosc. li. 1. c. 13. Galenum li. 1. de antidot. & simplic. med. lib. 7. in quo posteriore loco commemoratur ab eo & κινναμωμὶς, ibi enim quum τὸ κιννάμωμον esse docuisset ἄκρως λεπτομερὲς, & οὐδὲν οὕτω ξηραίνειν τῶν ἐξ ἴσου θερμαινόντων αὐτῷ, subiungit, τὴν κινναμωμίδα autem esse οἷον τῶν ἀσθενές τι κιννάμωμον & nonnullis vocari ψευδοκιννάμωμον quoniam videlicet verum cinnamomum sapore mentiatur; multa de hoc eodem aromate Plin. quoque lib. 12. c. 19.

Κιονίς. ad verbum Columellam sonat, est autem hæc carnosa quædam particula in summa oris parte suspensa, vocis plectrum: Recipit ea madorem à cerebro, quo superiores palati partes humectat. Aretæus lib. 1. de acut. cap. 8. Columellam neruum ait esse, sed humidum quia in humido loco situm: Est autem nomen à posterioribus, vt Galenus ait, medicis vsurpatum quo γαργαρεῶνα, id est, curgulionem significant cum prius diceretur κίων, Sumptum

est autem à naturali partis figura, quæ rotunda oblongaque dependens paruæ columnæ similitudinem habet: Nicandri Scholiastes in Theriacis κιονίδα interpretatur τὸν σφάκελον quod instar columnæ caput sustineat. Huius autem curgu-
» lionis male affecti vitia atque morbi sunt κίων, id
» est columna, σταφυλὴ, id est vua; ἱμὰς, id est lorum;
» κράσπεδον, Latino caremus vocabulo: de his vi-
» de suis locis, omnibus autem ipsis strangulatus
» accidit (inquit Aretæus) & ægre cibum po-
» tumque deuorant, tussis quoque omnibus ad-
» est, sed præcipue loro vexatis & craspedo, alia
» ibidem nonnulla leges.

Κιρκαία. circæa. herba est folia habens solano satiuo similia, sobole multiplici, flore nigro, pusillo, numeroso, paruo semine vt milij nascēte in quibusdam corniculis, radice semipedali, triplici ferme aut quadruplici, alba, odorata, gustus calidi. Radix ipsa in vino dulci pota, vt ait Dioscorides, secundas purgat: est enim boni odoris & calfactoria. semen autem eius in sorbitione exhibitum ad lactis generationem conducit.
» Hæc autem etiam διρκαία nominatur, inquit
» Diosc. lib. 3. c. 134. vbi descriptionem eius vide,
» itidemque apud Plin. lib. 27. c. 8. apud Gal. li. 7.
» simplic. & Paul. lib. 7. scriptum κιρκία per ι, sed
» altera scriptura huic præfertur.

Κιρκαίαν. etiam dictum esse τὸν μανδραγόραν, Dioscorides author est, nec dubium quin à Circe, quoniam eius radix amatorijs expetatur.

Κιῤῥόν. fuluum. sic dicitur quod ex igneo seu rufo pallet, vt scribit Galenus lib. 12. meth. med. Sic enim ait, de vinis edisserens: εἰ δὲ ἄλλως ἐθέλεις ὀνομάζειν τὸ κιῤῥὸν χρῶμα, δύναιο ἂν λέγειν πυῤῥὸν ὠχρόν. hoc est, si vero aliter velis fuluum colorem nominare, dicere poteris ruffum pallidum. Idem tamen tum eo loco, tum libro 5. sanit. tuend. videtur idem facere cū ξανθῷ, de vinis pariter agens his verbis: σκοπὸν ἔχων οἶνον κατὰ μὲν τὴν σύστασιν ἀεὶ τὸν λεπτότατον αἱρεῖσθαι. κατὰ δὲ τὴν χρόαν, ὃν Ἱπποκράτης εἴωθε κιῤῥὸν καλεῖν. δύναιτο δ' ἂν καὶ ξανθὸν ὀνομάζειν αὐτόν. hoc est, huc scilicet omni consilio vini pro senibus deligendi directo, vt in substantia sit tenuissimum, colore quod Hippocrates κιῤῥὸν, hoc est fuluum, appellare solet. poterat vero & ξανθὸν, id est, flauum, id appellare. Nec tamen reuera fuluum idem est cū flauo. Est enim fuluum inter album flauumque medium. Sic vina quæ principio alba sūt, vetustate fulua redduntur, & tandem flaua, vt scribit Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων. Dioscorides lib. 5. de vinis agens, scribit vinum κιῤῥὸν medium esse inter album & nigrum, & medias inter vtrumque vires habere. Quo loco varie vox ista vertitur ab interpretibus, Barbaro rubrum, Ruellio giluum, Marcello vermiculum vertente. Appellat autem vermiculum, coccinum, rutilum, siue rubens. Verumtamen κιῤῥὸν medium esse inter album & nigrum ita accipi debet, vt multo magis ad album quam ad nigrum inclinet, sicut rubrum quod magis ad nigrum vergit.

Κιῤῥὸς ἔμπλαστρος. dicitur qui est δίχρωμος. vide suo
» loco δίχρωμα, & Galen. 6. κατὰ γένη. c. 10.

Κιῤῥὸς οἶνος. vide in voce οἶνος vbi insigniores vino-
» rum differentiæ explicantur.

Κίρσιον. caulis est tener duorum cubitorum, triangulo similis. ab imo foliola rosæ speciem referentia, anguli spinosi, per interualla molles, folia buglosso similia, maiora, subcandida, modice hirsuta, partibus extremis aculeata, cacumen caulis orbiculatum, hispidum, in quo capitula purpurea, quæ soluuntur in lanugines.

Κιρσοειδής. id est varicosa, sic appellatur summa cerebri pars inquit Ruffus. «
«

Κιρσοκήλη. varicosus ramex. Est dilatatio seu amplificatio vasorum quæ testiculum nutriunt. Sic Paulus definiuit lib. 6. c. 64. Celsus lib. 7. c. 18. scribit integris tunicis ramicem innasci. κιρσοκήλην Græci appellant, cum venæ intumescunt. Hæ autem intortæ conglomeratæque ad superiorem partem, vel ipsum scrotum implent, vel mediam tunicam, vel imam: interdū etiam sub ima tunica circa ipsum testiculum (vt idem est author) neruumque eius increscunt. Ex quibus verbis Celsus quatuor huius morbi differentias pro locorum varietate cōstituit, quarum etiam & notas & curationem sigillatim persequitur. Itaque siue interiora, siue exteriora tumor iste occupet, à Celso κιρσοκήλη nuncupatur: num itē à Paulo, qui vasorum quidem in scroto aut dartis dilatationem, κιρσοὺς, hoc est varices, simplici vocabulo appellat: eorum vero quæ testiculum nutriunt, tumorem & conglomerationem, κιρσοκήλην ex veterum sententia. Meminit & Aetius τῆς κιρσοκήλης inter mulierum morbos, Aspasiam authorem sequutus, dicitque venarum esse dilatationem, varicibus crurum similem, inque pudendi alis nasci solere.

Κιρσός. varix. Est venæ dilatatio, seu vena dilatata. Id quod contingit venæ non etiam arteriæ, propter tunicæ mollitiem. Arteriæ namque tunicæ crassiores sunt atque robustiores. Distentionis causa est sanguis multus & crassus qui non facile cedit, sed cui contra cedere vena cogitur, præsertim vero flatulentus, qualis melancholicus est, proindeque ab eo varices vt plurimum fieri medici omnes prodiderunt. Fiunt tamen interdum à pituitoso atque à puro etiam sanguine, præsertim quidem in cruribus propter eiusmodi sanguinis grauitatem: aliquando vero etiam in temporibus & in ima parte ventris sub vmbilico, & circa testiculos & scrotum, atque in ipsis etiam inguinibus. Nascitur & in palpebris authore Aetio, atque, vt semel dicam, in omni parte quæ venas habeat, maxime si prona est, & longius dissita à fonte caloris natiui.

Notandum autem ex nonnullorum sententia »
eos qui in cruribus contingunt varices peculiari «
nomine ἰξίας vocari, de quibus vide suo loco: Ve- «
rum non tantum in prædictis partibus varices «
fiunt, verum etiam in pectore atque pulmone, «
quæ interdum magno hominum periculo rum- «
puntur, vt clare explicatum habemus ab Hipp. «
siue Polybio, in lib. 1. de morbis, vbi de empye- «
mate tractatur, & libr. de internis passionibus: «
Quo & Plaut. in mercatore alludens, Tua cauſ- «
sa, inquit, rupi ramices, iamdudū sputo sangui- «
nē, vbi ramicum voce nō genitalium varices in- «
telligendæ sunt, sed venæ pectoris latę, quas for- «
tasse sic nominat, quod populari ac rustico vo- «
cabulo quæque venæ amplæ vt varices nuncu- «
patæ etiam ramices vocarentur. «

Κιρσοτομία. varicum excisio, cuius operationem chi- «
rurgicam docet Paul. lib. 6. c. 82. «

Κίρων. Hesychio est ἀδύνατος πρὸς συνουσίαν καὶ ἀπεσκολυμμένος: Proprie vero ita nominari scribit τὸν σάτυρον καὶ ἐντεταμένον, τὸν γυναικίαν, καὶ μὴ δυνάμενον χρῆσθαι, hominē mulierosū qui ad venerē sit ineptus. «

Κίσθος. est frutex in saxis emicans, ramosus, frondosus, nec præaltus: folio circinatæ rotunditatis, hirsuto, gustu acerbo. Duo eius genera: flos masculo rosaceus, fœminæ albicans. Sub cistho ad radices nascitur ὑποκιστὶς, malo granato immaturo similis. cisthus adstringit & desiccat, sed præcipue flores secundo ordine absoluto. Est & aliud genus cisthi ladaniferæ, à quibusdam ledũ vel lada vocatum, frutice ab altero non abhorrente, nigrioribus tantum & longioribus folijs, quæ verno tempore quippiam pingue roscidum contrahunt. Est autem hic cisthus eiusdem cum superiore generis, sed quia nascitur in calidis regionibus, eximiam ac peculiarem digerentemque caliditatem nactus est. Ex eo ladanum prouenit quod est veluti eius gummi. Reperitur & κίστος atque ὑποκιστὶς: sed minus recte, vt Alphabetica apud Hesych. series ostendit.

» Κίσσα. vide infra κίττα.

Κισσάμπελος. in appendice Dioscor. lib. 4. c. 139. ἡ » ἑλξίνη dicitur vocari à quibusdam, digerendi facultatem habens; Nominis autem ratio hæc esse videtur quoniam vt Dioscor. tradit, in vineis præcipue crescit, & folia habet hederæ similia, nec non hederæ in modum αὐτῆς τὰ μικρὰ κλωνία περιπλέκεται ὅπῃ ἂν τύχοι.

Κισσάνθεμος. dicta est similiter à quibusdam ἡ ἑλξίνη, vt habetur apud Dioscor. ab alijs vero cyclaminus altera, vt idem author est.

» Lib. 2. c. 195. quam & κισσόφυλλον nominari tradit, quod, vt ipse ait, habeat φύλλα κισσῷ ἐοικότα, & hederæ modo περιελίσσεσθαι τοῖς παρακειμένοις δένδρεσιν ἑλικοειδῶς.

Κίσσαρος. affert Erotian. ex Hippocr. pro κισσὸς hedera. » Apud Diosco. vero lib. 1. c. 127. & Paulum li. 7. reperio τὸν κίστον à quibusdam appellari κίσσαρον, pro quo Gal. & Aetius rectius habent κίσθαρον per θ. seu deriuatum à voce κισθός.

Κίσσηρις. pumex. videtur dubitare Galenus in quo genere pumicem reponere oporteat, an inter metallica, an inter lapides. Lapidem esse omnibus fere placet, eumq; reperiri in locis qui olim arserunt, aut nunc etiam ardent, atque propter vstionem absumpto omni humore leuem atque fistulosum euasisse: neque enim à spongia multum distat, ideoque, vt Vitruuius author est, à quibusdam etiam spongia dictus est. Græci κισσήριδα ob fistulosas concauitates vocarunt, nomine sumpto à verme frumenta erodente, qui Græce κὶς nominatur. Vt enim is frumenta perforat, ita natura pumicem. Theophrastus vero etiam alcyonium, quod ex maris spuma concreuit, κισσήριδα appellat. Sunt autem varij pumices, nigri, cinerei, candidi, molles, duri: sed omnes rari & leues ob fistulas quæ aerem in se continent, eaque de causa omnes innatãt aquæ. Probatur, inquit Dioscorides, pumex qui leuissimus, fistulosus, scissilis est, nec in attritu arenosus. In medicinæ vsu cremari solet, rationemque idem ostendit. Adstringit, deterget, calfacit, reprimit, crustas inducit & depilat. Verum acrimoniam eam quam vstione acquisiuit, rursum lotione deponit.

Κίσσινον. nomen emplastri, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. c. 17.

» Vtile esse inquit ad neruorum vulnera.

Κίσσιον. sic dicitur à quibusdam ἡ ἀσκληπιάς, vt habetur apud Dioscor.

Κισσὸς. hedera. frutex est genere triplex: candidus, fructu candido: niger, nigro, aut croci æmulo: ἕλιξ, nullo fructu, sed albis viticulis, folijs paruis, angulosis & concinnioribus. Constat hedera contrarijs facultatibus, refrigerãs adstringensque, item calfaciens & acris, maximeque eius lacryma quæ inter ψίλωθρα numeratur.

« Athenienses autem antiquissimi duas litteras σ. & τ. promiscuo vsu alternabant, quare & κισσὸν & κιττὸν Græci dixere.

« Ἄλειμμα τὸ διὰ κισσοῦ. vnctio ab hedera sic dicta. qua vtitur Trallian. ceu topico medicamento in arthritide lib. 11. vbi descriptam leges.

Κισσόφυλλον. sic dicta est à quibusdam ἡ ἀσκληπιάς, vt habetur apud Diosc. non dubiũ quin à foliorũ hederæ similitudine. A qua etiam idem alteram cyclaminon cissophyllon cognominari scribit.

Κίστος. vide supra κίσθος.

Κίτρινον. nomen est malagmatis, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. c. 18.

Κίτριον. malũ Medicum, hoc est, fructus mali Medicæ. Sic enim, inquit Galenus, malum Medicũ appellatur ab ijs qui id agunt, vt quæ loquuntur nemo intelligat. ex quo apparet temporibus Galeni nouum nomen fuisse. Constat autem is fructus tribus partibus: acida quæ in medio ipsius sita est, carne quæ medium ipsum ambit, & cortice exteriore suaueolenti & aromatico. Eius semen resiccat & refrigerat tertio ordine: cortex desiccat quidem secundo excessu, habetque non parum acrimoniæ, non tamen frigidus est, sed aut temperatus aut paulo infra. Caro eius crassi succi est & pituitosa frigidaque. Nucleus qui in semine inuenitur amarus est, & digerendi siccandique facultatem obtinet, secundo fere ordine à temperatis recedens.

« Dicitur autem Athenæo ἐσπερικὸν μῆλον; Sed & κίτριον de ipsa arbore dicitur; interdum quoque peculiariter de mali citrei cortice vsurpatur vt in Aphrod. problem. li. 1. Compositio τὸ διὰ κιτρίου εὐστόμαχον apud Paulum habetur lib. 7. c. 5. & c. 11. alia quædam est pró tarde concoquentibus. de citrea autem malo plura leges apud Athen. lib. 3. vbi docet & quærit, an illius mentionem veteres fecerint.

Κίττα. symptoma est deprauatæ vitiosæq; appetentiæ, cum stomachus vitiosos & à natura alienos cibos cõcupiscit. Causa est vitiosum quoddam recrementum, ventriculi tunicis impactum, sed cuius vitiũ facile explicari non possit. Pro diuersis autem eius qualitatibus varia appetũtur, sed imprimis acida, acerba, atque etiam acria, & aliquando terra, testæ, carbones, panni veteres, putria coria & alia eiusmodi à natura abhorrentia. Maxime autẽ hoc malo mulieres grauidæ infestantur ad extremum vsq; secundum tertiumue mensem. Quarto namq; eo fere liberantur, partim vitioso humore per vomitũ vacuato, partim cõcocto atq; etiam absũpto crebris vomitionibus, fastidio & ciborũ quibus vitiũ ali debuisset abstinentia, quodque auctior eo tempore fœtus vna cum sanguine vitiosum pariter humorem attrahat atque conficiat. Verũtamen viros quoque idem affectus aliquando exercet, cum & ij vitiosum deprauatumque eiusmodi humorem in ventriculo collegerint. Vocatur hoc vitium à Græcis κίττα, vel à picæ varietate (est enim auis varia, nec sibi concolor, sed quæ alias plumas & pennas candido, alias nigro colore præferat) vel quod forte affectu consimili picam laborare

obseruatum sit. Cæterum quamuis κίτ/α picam auem significet, non tamen de affectione ista loquens picam recte vertere poteris, nisi quadam Græcorum imitatione, sine tamen idoneo authore, quod nemo vnquam Latine picam pro eo affectu dixerit. Plinius certe nunquam picam, sed grauidarum malaciam sæpe dixit. Quidam vero non picam, sed picationem interpretantur.

Notandum autem insuper est Scholiastem, Aristophanis aliam afferre nominis huius causam & originem, scribit enim τὴν κίτταν esse ὄρνεον ἀδηφάγον καὶ παμφάγον, πείεργον δὲ εἰς ἐπιθυμίαν, ipsum enim ἐπιθυμητικῶς ἔχειν τῶν ἀκροδρύων, ταχέως δυσαρεστεῖσθαι, ἐξ ὧν δ' ἂν ἐσθίοι, τούτων εὐθὺς κορεσθὲν, πάλιν ἑτέρων ἐπιθυμεῖν καὶ μεταβάσεις ποιεῖσθαι εἰς ἕκαστον τῶν δένδρων: Ita vt κίσσα dicatur cum mulieres alios atque alios cibos appetunt, & gustatos mox respuunt, cuiusmodi fastidium in quouis homine dicitur ἀψικορεία. Moschopulus vero quoniam hedera quæ κίσσος dicitur, συμπλέκεται ἀεὶ τοῖς παρακειμένοις, in mulieribus τὸ κιτ/ᾷν esse putauit inconsiderate τὸ μεθ' ἡδονῆς συλλαμβάνειν cum voluptate concipere.

κίτ/αροι. seu vt alijs placet τὰ κίτ/αρα nucamenta quædã sunt quæ è ramis arborum resinam fundentium callo squamatim compactili dependent, præterquam larici vt definit Ruellius.

κίτ/αρις. Attice à Theophrasto dicitur ἡ κίσσηρις.

κίτ/ω. nomen est barbarum apud Dioscor. significans genus vnum vilis casiæ.

κιχώριον. nomen est Ægyptium, vsurpatum tamen à Græcis. Est autem id herbæ genus quod Græci σέριν, Latini intubum erraticum vel ambubeiam appellant. Attamen Galenus lib. 8. τῶν κατὰ τόπους videtur discrimen ponere: cichoria, inquit, & seris cibarij generis existunt. Apud nos namque agrestes ijs coctis crudisque in cibo vtuntur. Quin & Erasistratus plurimum ea commendat in curatione affectionum ventris. Est autem horum olerum facultas subfrigida, subamara & modice adstringens, & propter has qualitates præstantissime medentur iecinori supra modum calido. Non enim solum moderate refrigerant: verum etiam quia adstringunt visceri robur addunt. Præterea commissuras osculorum venarum in sima visceris parte cum ijs quæ in gibba sunt extergent. Neque vero frigidas intemperies valde offendunt, veluti ea quæ frigido humore scatent citra adstrictionẽ aut amaritudinem. His quidem laudibus Galenus cichorium effert. Dioscorides alio nomine χονδρίλλην appellari tradit.

Dicitur & pro eo κιχώρη apud Theophr. hist. plant. lib. 7. c. 7. κιχόρα etiam Nicander vocat in Alexiph. legitur & κιχόρεια. Item & κιχορεία apud Polluc. lib. 6. c. 9. apud Græcos vero ab amaritudine picridis appellationem obtinuit, de qua sic Virgilius in Georg. & amaris intyba fibris.

κίων. dicitur Columella quæ pars est palati, quam sic describit Aretæ. 1. de acut. c. 8. Corpus solidum seu nerueum, in medio tonsillarum collocatum ex palato propendens; interdum vero, ait, sic dicitur affectus eiusdem partis, quando scilicet gurgulio præter naturam auctus & oblongior, tenuisque æquabiliter factus, κίονι, id est, columnæ similis euadit: inde & κιονὶς dicitur, hocque tantum interest inquit Galen. quod τὸν γαργαρεῶνα veteres κίονα, posteriores autem κιονίδα appellauerunt. Hæc autem palati pars tres affectus patitur ait ibid. Aretæus, Columellam prædictam, nec non σταφυλὴν, id est vuulam, quando illius summa pars tumet instar vuæ; Atque lorum vocatum Græcis ἱμὰς, quando scilicet instar corij & lori extenuatur de quibus suis locis: Quod autem hoc in affectu qui Columella dicitur Gurgulio æquabiliter auctus sit, in eo differt ἀπὸ τῆς σταφυλῆς, per quam curgulio ima tantum parte crassus rotundusque est; differt vero ab eo qui dicitur ἱμὰς, quod ex illo crassitiem ex fluxione maiorem vt plurimum adeptus sit curgulio, nec extenuatus sit, in hoc vero longior, gracilior sicciorque est.

κίων. sic ab anatomicis vocatur interseptum narium carnosum quod ad labrum vsque descendit, vt ait Ruffus.

Quod alio nomine στυλὶς & διάφραγμα dicitur: sic & Polluci quoque κίων est τῆς ῥινὸς διάφραγμα, καὶ στυλὶς, ὥσπερ τειχίον τὰ τρυπήματα διαιροῦν. Narum sepimentum & columna instar muri, foramina diuidens.

κίων. etiam, vt annotat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις, significat apud Hippocratem bestiolarum congregationem quæ triticum comedunt, quarum etiam vnaquæque κίων nuncupatur.

Addit etiam Galen. legi vocabulum hoc apud Hippocrat. sub finem lib. 2. γυναικ. Verum notandum est apud Hippocrat. illîc scribi non κίων paroxytonως, sed κιών oxytonως, ita enim ibi, ἢν κιὼν ἐν τοῖσιν αἰδοίοισιν ἐγγένηται, ὀδύνη ἴσχει. si bestiola in pudendis subnascatur, dolor detinet.

κλαγγώδη. vocabulum est vsurpatum ab Hippocrate, in cuius explicatione scribit Erotianus Demetrium existimasse sic dici oculos valde mobiles, sed eum grauiter aberrare, quod κλαγγὴ ad oculos non pertineat, cũ eo nomine certa quædam vocis species & ἐκφώνησις designetur, qualem maxime vomitus ἀσώδης cõcitat. Esse enim vocem quæ à graui tono inchoata in acutum desinit, vt in cantu plærumque fit. Bacchium autem interpretatum esse κλαγγώδη φωνὴν, τὴν συνεχῆ καὶ ἀδιάλειπτον, hoc est, cõtinuam & indefinentem: Appollonium autem intercisam, inæqualem & obscuram, eique maxime similem quam temulenti edunt.

κλαγγώδης. autem φωνὴ sæpe legitur apud Hippocr. Eaq; subrauca & acuta fere & sonora esse videtur, aliquando grauis, atque huiusmodi, si quis in fictile siccum aut cauum ædificium caput immittat atque inde loquatur, vulgo redeuntes animas mortuorum ea voce confingunt. In morbis autem acutis illa signum est exitiosum, sic in prorrhet. ὀξυφωνίη κλαγγώδης damnatur in vxore hermozygi: In Theodori filio in Epidem. ea vox notatur, vterque obijt: fit autem hæc non vt rauca madente multo interiore humore arteria, sed squallescente; Quod si squallor is augeatur iam fit κλαυθμώδης, appetente morte, & fere conuulsione, maxime earum partium quæ respirationi inseruiunt.

κλάδων. surculus, in plantis id dicitur quod ex ramis simplex & indiuiduum oritur ait Theophr.

κλαυδιακόν. nomen collyrij, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. c. 16.

κλαυθμυρίζειν. κλαίειν μετ' ἐπιτάσεως σφοδροτέρας, hoc

est flere magna spiritus contentione, apud Hippocrat. vt annotauit Galen. comment. progn. Inde κλαυθμώδεις ἀναπνοαὶ dicũtur etiam ab Hippocrat. ijs similes, quæ cum fletu fiunt, quasi suspiriosæ. quamquam Erotianus συνεχεῖς interpretatur, sumpta, vt ait, à flentibus pueris metaphora.

Κλαυθμώδης φωνὴ, ἢ ἀνάπνοη. luctuosa vox sic appel- » latur, & quasi suspiriosa, quia interrumpitur ceu in flentibus pueris, quia moratur in transitu inæqualiter, tum propter asperitatem organi, tum propter virtutis mouentis imbecillitatem: Oritur autem illa ex siccata interiore tunica asperæ arteriæ, quæ naturaliter leni humiditate irrigatur, & quasi æquatur, hinc enim vox fit primum asperior, deinde clangosa & canora, Tertio κλαυθμώδης luctuosa; itaque tanto difficilior est quam clangosa quanto maiorem indicat affectionem.

Κλειδίον ἀφροδισιακὸν. vel, vt habetur apud Paulum, ἀφροδισιαστικὸν, est pastillus cõueniens hæmoptoicis, cœliacis, dysentericis & quibus stomachus fluxione tentatur. Magnopere enim adstringit. » Habetur eius descriptio apud Galen. lib. 7. τῶν κατὰ τόπ. c. 4. & apud Paul. c. 12. lib. 7. eodẽ prorsus modo: habet & aliud κλειδίον Paul. eodem loco quod ad Oribasium refert, faciens ad dysentericos & cœliacos; aliud quoque κλειδίον ad dysentericos describit Gal. 9. κατὰ τόπ. c. 5.

Κλειδίον. etiam epithematis nomen est eiusdem omnino cum superiori pastillo facultatis. Id geminum describitur ab Aetio lib. 9. vnum Cyrilli, alterum Mnaseæ nomine. Vtrumque autem dysenteriæ adhibet.

Κλείοντα φάρμακα. eadem quæ σηγωτικὰ de quibus » suo loco.

Κλεὶς. est os tortuosum & inæquale, omoplatam cum sterno alligans. id geminum est, dextrum & sinistrum. Vtrumque à sterno vsque ad apophysim κορακοειδῆ in exteriora curuatur: ab ea, cõtra. Est enim recuruum & figuram S. Romanæ literæ imitatur. Fistulosum quoque est & crassitie inæquali præditum, parte quidem superiore qua sterno inarticulatur, crassius & rotundius, postea vero longe gracilius, adhuc tamen rotundũ: procedens vero quo propius lato scapularum ossi fit, eo plenius latiusque. Sic à Græcis dictum est παρὰ τὸ καταχλείεσθαι ὑπ᾽ αὐτῆς τὸν τε αὐχένα καὶ τὸν ὦμον, hoc est, quod ceruicem & humerum cõcludat: ex quo etiam Latine quidam clauem & clauiculam dixerunt. Siquidem clauis modo omoplatam cum sterno, & per illam brachium firmat atque connectit. Sunt qui iugulum à Latinis dici putent etymologia nixi, quod ea vox à iungendo profecta videatur. Certe Corn. Celsus iugulum liquido appellauit lib. 8. capite de iuguli fracti curatione. Iungitur autem summo quidem sterno per diarthrosim, omoplatæ vero per synarthrosim. Dicitur ab Hippocrate Ionica dialecto κληὶς, ab Aristotele autem σφαγὴ de histor. animal. lib. 1. c. 14.

Κλεὶς. etiam pecten appellatur, muliebris scilicet » pudendi id quod supra est; hoc triangulum est & imi ventris terminus, ab alijs ἐπίσειον vocatur, hæc Ruffus; Sed pro κλεὶς forte legendum κτεὶς.

Κλειτορὶς. particula quædam est in apice vuluæ in- » ter pterygomata, à Ruffo & Polluce sic nuncupata, appellatur & à Ruffo νύμφη, μύρτον, & ὑποδερμίς: sic vero appellatur ab obscœno verbo κλειτοριάζειν, quod est ἀκολάστως ταύτης τῆς σαρκὸς ἅπτεσθαι, id est, lasciuius hanc carunculam contrectare, vel vt interpretatur Laberius puellitari, quod & Polluci dicitur τὸ σκαλεύειν, καὶ μαλάσσειν τὴν κλειτορίδα: Columbo pars hæc dulcedo amoris dicitur, Gallis *la Landie*; Soranus in epistola nuper euulgata ad Cleopatram Landicam vocat; proprie autem virga muliebris dicitur, quia omnibus fere partibus constat quibus virile pudẽdum, vt docte fuseq; explicauit doctissimus Riolanus in Schola Anatomica. Reperitur & κλήτοεις, per η.

Κλεόνικον. idem quod κλινοπόδιον, de quo vide suo loco.

Κλέπτεται. παραλογίζεται. fallit, decipit, apud Hippo. vt lib. 5. τῶν ἐπιδημ. ἔκλεψαν δέ με τὴν γνώμην αἱ ῥαφαὶ, τοῦ βέλεος ἐν ἑαυταῖς τὸ σῖνος ἔχουσαι. hoc est, fefellerant autem animum meum suturæ, teli in se vestigium habentes.

Κλέωνος κολλύριον. Cleonis collyrium, ex genere τῶν ἁπαλῶν καὶ ἀδήκτων. hoc est mollium, & eorum quæ sine morsu sunt. describitur à Celso, ab Aetio & à Paulo eadem omnino materia, sed mensura inæquali.

A Celso quidem lib. 6. c. 6. apud Paul. li. 7. c. 16. »

Κλήθρη. arbor est, quam Gaza apud Theophrastum alnum vertit. Est autem arbor sterilis, caudice recto, ligno medullaque molli, adeo vt graciliores virgæ concauentur, folio pyri sed ampliore neruosioreque, cortice scabro rufoque intus, radice summa, nec maiore quam laurus. Nascitur in aquosis. Nec tamen omnem alnum sterilem esse Theophrastus prodidit, quandam fructiferam esse scribens, Aristotelem in eo sequutus, qui inter naturæ miracula retulit alnos in sola Creta non esse steriles. Ea semen autumno reddit. Materies alni ad naualia commendatur, & ædificiorum fundamenta palationibus fulcienda, in quibus permanet immortalis ad æternitatem.

Κλεῖθρον. in gula locus subtonsillis, apud Hippocratem, vt scribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. »

Κληὶς. Ionice apud Hippocr. pro κλεὶς.

Κλῆμα. dicitur ἡ πτύουσα à quibusdam, sicut habetur apud Dioscoridem.

Lib. 4. c. 166. at Plin. lib. 27. c. 11. à nonnullis » vocari scribit τὸ πολύγονον, herbam sanguinariam. »

Κληματὶς. herba est duorum generum. vna, quam δαφνοειδῆ & μυρσινοειδῆ & πολυγονοειδῆ cognominãt, sarmentis prælongis & in terram sparsis iunceæ crassitudinis, folijs lauri figura & colore, multo minoribus, obuia quæq; viticulis suis vinciens, atque ideo Latinis vincaperuinca appellata. Ea semper viret & pinguibus locis nascitur, sed in Ægypto præsertim, vnde clematis Ægyptia à Plinio cognominatur. κληματὶς altera ramos habet rubentes & viticosos, quibus proximis adhæret, folium vehementer acre & exulcerans, & omnia fere smilaci similia: ab officinis dicitur volubilis maior. hæ quidem duæ sunt præcipue τῆς κληματίδος species, quo nomine plures etiã aliæ stirpes designantur, communes videlicet quæ suis viticulis per terram serpunt, & cum possunt clauiculis propinquas stirpes scandunt. Est enim κλῆμα, vnde nomen habent, palmes, pampinus, sarmentum siue flagellum quo proxima quæque stirpes eiusmodi apprehendunt. Numeratur enim & κληματὶς tertia Plinio, qui

etiam tradit vnam clematidem alijs echitem, alijs laginen, alijs tenuem scammoniam; quod pedales & foliosos non dissimiles scammoniæ ramos, minora nigrioraque folia habet, cognominari.

κληματῖτις. dicta est tertia species aristolochiæ, quasi sarmentaria, quod eius radix longissima sit veluti vitium nouellarum. huius fructus putatur esse, qui vulgo Gallorum coccus Orientis appellatur, piscibus stupefaciendis efficax.

» Κλητορίς. vide supra κλειτορίς.

κλιβανίτης ἄρτος. vide ἄρτος vbi insigniores panum » differentiæ explicantur.

κλιβάδιοι. sic à quibusdam nominari τὴν ἐλξίνην her- » bam tradit Diosc. l. 4. c. 86.

Κλίδιον. Mnasæi Epithema hoc nomine donatum, » efficax ad alui profluuia; eius descriptionem re- » fert Trallian. l. 8. c. 7. & apud eundem pastillus » eiusdem nominis ad alui profluuia efficax, quem » describit eiusdem lib. c. 8. est & apud eundem » glandis nomen ad alui profluuia efficacis des- » criptæ l. 8. c. 9.

κλίμαξ. antidoti podagricæ nomen est descriptæ à » Trallian. l. 11. c. 1.

κλινική. Clinice, & κλινικός. medicus Clinicus: Me- » dicinam ab Hippocrate inuentam Plin. l. 29. c. 1. » clinicen vocat. & lib. 30. c. 10. in quartanis medi- » cinam Clinicen prope modum nihil tollere scri- » bit. Cæterum an Clinici quoque à Romanis di- » cerentur ægri decumbentes, sicut Plin. l. 25. c. 5. » [illegible]quibus visum est, sunt qui dubitent, ta- » metsi Cyprian. lib. 4. Epist. 7. paralyticum illum » à Christo ex diuturno morbo liberatum clini- » cum appellare videatur; atque D. Hieronymus » in epitaphio Paulinæ ad Eustochium manifeste » decumbentes vocat Clinicos; quod item her- » molaus Barbarus magni iudicij & raræ eru- » ditionis vir ex sacris biblijs probare nititur; » imò vero Cyprianus ibidem ait quosdam fuisse, » qui ludibrio, sed opprobrio quodam, Christianos » vocarent clinicos, miraturque vndenã ex Hipp. » aut Sorano id nomen eis tribuerent, vt his omni- » bus constare possit, post Plinij quidem ætatem » vocabulum clinicorum ipsis ægrotantibus esse » tributum, non autem eius temporibus: Hippo- » cratem quidem 1. de morbis, scio decumbentes » κλινοπετεῖς vocasse, & Plutarch. & Athenæum » κλινήρεις, at vbi κλινικοὺς dicant non memini me » legere.

κλινοειδεῖς. dicuntur tres apophyses quas os σφηνοει- δὴς intra cranium emittit. Sic vocatæ sunt quod lectum repræsentent. Earum vna postica est, quę superiorem, duæ autem anticæ ad neruorum opticorum exortum, quæ inferiorem lecti partem referunt.

κλινοπόδιον. frutex est folijs serpyllo similis, surculosus, pedis altitudine, floribus per interualla marrubij modo speciem pedum lecti præbentibus, vnde & nomen habuit. Nascitur in petrosis, proxime videtur accedere ad eam herbam, quam officinæ vocant montanum pulegium. vim habet calefaciendi, sed non tantam vt adurat, est & tenuis essentiæ. Tertio fere ordine tum excalfacit tum resiccat.

Κλισίη. ἡ κλίνη. apud Hippocrat.

κλισμὸς· κλίνη. hoc est lectus, apud Hippoc. lib. 2. de morbis mulierum.

» Κλιτόριον. idem quod κλειτορὶς de quo supra.

κλονώδης σφυγμός. vibratus pulsus. Est pulsus inæqualis in vna pulsatione & diuersis partibus arteriæ, in quo maior diastole est, & arteriæ quædam partes sursum, aliæ deorsum eodem tempore feruntur, instar iaculorum valida manu emissorum. Nec tamen in eo arteria vel retrahi vel conuelli videtur. Hic quanquam cum conuulsiuo pulsu conueniat in eo quod vnum locum arteria non tenet, sed sursum agitetur atq; deorsum naturali sede deserta, id tamen in vibrato quam in conuulsiuo manifestius multo apparet, magnaque frequenter in vibrato diastole est, parua semper in conuulsiuo. Hic pulsus perpetuo durus est, & propter duritiem vehemens. Fit autem cum valida est facultas, instrumentum durum & vrgens vsus, quorum vnum si absit, vibratus fieri non potest, sicut Gal. lib. 2. de causis pulsum demonstrauit.

κλύβατις. species est τῆς ἐλξίνης apud Nicandrum in Theriacis. Apud Diosc. est κλιβάδιον.

κλύδων. fluctuatio cum sonitu. symptoma est facultatis retentricis complectentisque alimentum. Causa eius est quod ventriculus cibos vel prorsus non complectatur vel debiliter, nihilque in eo continetur quod verti in flatum possit, vel cum vehementer perfrigeratus est. nam si quid in eo hæsit quod possit in flatum conuerti, flatus non κλύδωνας excitabit, nisi sit admodum refrigeratus. In flatulenta enim materia flatus fiunt à debili calore: à nullo autem calore nullus flatus est. Itaque rationabiliter ventris imbecilli symptoma creditur. Interim enim cum minimum ciborum assumpsimus, non fiunt eiusmodi fluctuationes, complectente prorsus eos ventre, ac vndique constringente. interim plenus cibo venter est, sonitus tamen fluctuantis in eo humoris veluti ex vacuo exaudiuntur. Cum enim pro sua natura se habet, ac constrictoria vi ritè vtitur, quamlibet exiguum sit quod in se continet, totum id vndique complexus, nullum vacuum relinquit locum. Cum imbecillus est, quacumque parte complecti exacte assumpta non valet, ibi laxum quoddam spatium efficiens permittit ea quæ in se continet humida, pro figurarum varietate ex alio loco in alium transire ac fluctuationum sonitus edere. Itaque qui hoc symptomate laborant, non possunt concoquere sufficienter, & eo diutius in eorum ventre grauitas manet quo tardius concoquunt.

κλύμενον. herba est caule fabaceo, quadrato, folijs plantaginis, folliculis supra caulem in sese inflexis vt in polyporum cirris. Sunt qui saponalem vocant.

Κλύσμα ἢ κλυσμὸς, ἢ κλυστὴρ ἢ κλυσμάτιον ἢ καὶ ἔγκλυσμα. Est medicamenti genus quod liquidum intra partem aliquam corporis iniicitur. Sic dicitur ab eluendo, sed priuatim κλυστὴρ etiam instrumentum ipsum significat quo medicamentum inijcitur. Id Galeno, vt multis apud eum locis videre licet, fuit vesica, cui cornea vel alterius materiæ fictula recta, & fracta ad finem annexa erat. Clysteris vsus præcipue inseruit intestinis, ijsque crassioribus: neque enim ad tenuia fere pertingit. Conuenit tamen & vtero & auribus & fistulosis sinuosisque vlceribus. Sed qui vtero adhibetur, peculiari nomine μητρεγχύτης dicitur. Est autem multiplex clysteris facultas. Intemperiem emendat contraria qualitate, deterget vlcera, siccat, conglutinat, mollit aluum, vim excretoriam sopitam irritat, vacuat omnis ge-

neris humores intestinis contentos, soluit flatus, sedat dolores, adstringit aluum, pro varia medicamentorum ex quibus constat facultate.

Cæterum quandoquidem ibidi aui tribuuntur clysteris inuentio non erit à proposito nostro alienum hic versus adnectere Georgij Pisidis, quibus clysterem clysmumque describit, & ibidem auem huius medicinalis purgatorij inuentricem; versus Pisidis Græcos Latinos fecit Federicus Morellus Græcarum litterarum professor Regius in Academia Parisiensi qui sic habent.

Quales at ibis atra doctores habet?
Quæ ipso Galeno in hoc videtur doctior,
Quod quando clausus est meatus infimus,
Incerta quo pacto reseret hanc ianuam,
Oblongum in obliquum latus collum exerit,
Siphunculi in modum suum rostrum struens.
Salsumque fundens visceri succum intimo
Sic arida his fluxio onera trudit foras,

Κλυστείδιον. instrumentum cuius meminit Paul. & cuius formam vario modo imaginari possumus: illo vehementissima fit impulsio, concurrētibus enim simul natura atque vi velocissimus motus fit, re graui sponte inferiora petente, & ad eadem vehementissime impulsa.

Κνέωρον. Latinis dicitur casia, vt ait Hyginus. frutex est coronarius, cuius duo genera, nigrum & candidum: hoc ramis permultis crassis, surculosisque ac lentis statim pene à terra fruticat, humilibus alioqui sed odoratis, folio tenui, oblongo, & quadamtenus oleagineo: nigrum procerius est, folio tamarici carnoso & inodoro, radix vtrique alte descendens. germinant post æquinoctium Autumni & diu florent. κνέωρον Galen. lib. 9. τῶν κτ᾽ τόπ. chamelæam vocari scribit: Dioscor. vero thymelæam. quanquam ipse scribat folia τῆς θυμελαίας priuatim κνέωρον appellari.

Κνίδιος οἶνος. vide οἶνος.

Κνήκιον. sic dici à quibusdam τὸ σύμφυχον, Dioscorides author est.

Κνῆκος. vide κνίκος. sunt enim qui per η malint scribere.

Κνήματα. ξύσματα. hoc est rasuræ, apud Hippocr. & κνῆσαι, τὸ ξύσαι, radere.

Κνήμη. crus, tibia. Ambiguæ est significationis. Interdum totam eam partem significat quæ inter astragalum genuque posita est, ossibus geminis constantem, quam crus Latini dicunt. Interdum vero id os peculiariter designat quod est eorum maximum, Latini tibiam vocant: nam quod minus est, περόνη, id est sura, appellatur. Sic πῆχυς modo vtrumque os cubiti, aliquando eorum longissimum significat, vt annotat Galen. comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Certum tamen est τὴν κνήμην partem esse τοῦ σκέλους, quod Galenus diuidit in tres partes, μηρὸν, κνήμην καὶ πόδα. Est autem os tibiæ crassissimum & interiori in parte situm, eique soli femur per diarthrosim articulatur. Nam περόνη tenuior multo est & exterius sita, nec tam alte assurgit, vt genu possit contingere. Inter se autem hæc duo ossa membranoso ligamento sursum deorsumque colligantur, in medio multum ab inuicem discedunt, vt se habet etiam in cubito & radio. Qua parte vero tibia cum femore copulatur, magnam habet epiphysim, & in ea cauitates duas, in quas duo femoris condyli inseruntur. Inter eas autem corpus quoddam νευροχονδρῶδες eminet, ipsas etiam cauitates adaugens, & inter duos illos femoris condylos attollitur. Habet autem & tibia inferiore in parte epiphysim interna in parte prominentem & gibbam, sicut & aliam περόνη externa in parte, quæ quidem duæ apophyses σφυρὰ, id est malleoli, proprie appellantur. Est autem tum tibiæ tum perones figura prope triangularis. Ac tibiæ quidem anterior angulus, quia multum acutus est, à quibusdam ἄκανθα; quia vero veluti frons est τῆς κνήμης, ἀντικνήμιον nominatur.

Sunt autem à voce κνήμη hæc deducta, παρακνήμιον, προκνήμιον, ἀντικνήμιον, & γαστροκνήμιον de quibus suis locis.

Κνῆσαι apud Hippocr. est. τὸ ξύσαι radere, vnde κνήματα, ξύσματα.

Κνηστέρα. apud Hippocratem significat pannum rarum quo aliquid percolatur, vt annotauit Erotianus.

Κνησμὸς. pruritus, prurigo. Est excrementi acris sub cute sensus sine asperitate & exulceratione. Sensus quidem est, non etiam motus, sicut & in plærisque alijs affectionibus contingit, vt in vlcerosa lassitudine & inæqualitate quæ febres aliquas antecedit. Humor enim immotus in cute vel subdita illi parte impactus, vt in psora lepraque, sensum talem doloris inuehit quem pruritum appellamus. Sed in psora lepraque valde crassum & nonnunquam lentum id genus excrementi est, adeo vt qui ijs malis laborat, nihil prorsus iuuetur, etiamsi sese totum scalpendo excoriauerit. in pruritu vero paucius tenuiusque est, nec tam tenue tamen quam in vlcerosa lassitudine. Acre autem fit id excrementum necesse est, in quo genere nitrosum, salsum amarumque continetur. Quod si vratur & melancholicus euadat, ex pruritu psoram, & ex hac lepram excitabit. Sic enim gradibus quibusdam tria hæc vitia gignuntur. sed in psora lepraque vel asperitas cutis est, vel exulceratio, atque ex ea vel furfures, vel squammæ etiam decidunt: in pruritu vero cutis læuitas est. Exercet autem eos potissimum qui sordidi sunt nec lauantur, eos item qui cruditate laborant, & vitiosis cibis aluntur, multoque magis scabiosos & leprosos. Est enim pruritus vnum ex præcipuis eorum symptomatis, sed multo in lepra quam in psora vehementius, adeo vt leprosi impatientia scabendi, cutem sibi plærumque dilacerent, & vlcera, pustulas atque etiam phlegmonas aliquando accersant. Significat & κνησμὸς, interprete Galeno, frictionem, motumque per vngues effectum: quod in prurientibus particulis animalia naturaliter faciunt. comment. 5. in lib. 6. Hippocratis de morbis vulgaribus.

Κνησμώδεα σώματα. in tabidis Hippocrati dicuntur, quod huiusmodi pruritus iam confirmatam cachexiam & succorum corruptelam indicet, aut certe morsus ille & vellicatio acrem distillationem in thoracem & cauitatem pectoris significet, & tabis rudimentum.

Κνῆστρον, τὸ κνέωρον. apud Hippocr. quod & θυμελαία à quibusdam dicitur, vt habetur apud Dioscor. Vsurpat & Hippocrates κνῆστρον ἀντὶ τῆς πυρεκτικῆς. Sic autem dicitur cultellus quidam quo caseus deraditur.

Κνίδιος κόκκος. cnidium granum. Est semen τῆς θυμελαίας myrti simile, paruum, rotundum, initio virescens, postea rubens, foris durum, nigrumque, intus candidum. Theophrastus ait maius pipere haberi, quod est longe validius. Detrahit per

aluum, bilem, pituitam & aquas, maxime si viginti granorum nuclei sumantur. Verum fauces adurunt: quare cum farina aut polenta, aut in acino vuæ inclusi aut melle cocto obducti dantur deuorandi. Tradit Dioscorides id à quibusdam ἀπόλινον, ab alijs λίνον appellari. Reperitur & κνίδιος sine diphthongo.

Κνιδέλαιον. oleum ex cocco cnidio præparatum, cui vis inest purgandi si bibatur. Author Dioscor. lib. 1.

Κνίδη. dicta est à quibusdam ἡ ἀκαλήφη. vt habetur apud Dioscoridem. ἀπὸ τοῦ κνίζειν, quod vrticæ proprium sit cum dolore pungere. Vide & Ἄκνηστις.

Κνίδιαι γνῶμαι. Cnidiæ sententiæ dicuntur apud Hippocr. initio lib. περὶ διαίτης ὀξέων. Gal. comment. in lib. 6. Epid. eas Euriphonti attribui ait; Videtur autem liber fuisse à Cnidijs medicis scriptus, in quo singulorum morborum symptomata eorumque causæ explicabantur, & curationis modus; erant autem Cnidij medici percelebres olim in asia ex Asclepiadarum genere, vt & Coi; ita vt inter eos æmulatio esset, vtri videlicet inuentorum multitudine reliquos superarent vt ait Galen. lib. 1. meth. cuius contentionis etiam testimonium euidens habetur ex initio lib. de diæta in acutis; Coi tamen semper primas tenuerunt, vt scribit Gal. deinde Cnidij, post eos vero qui in Italia vigebant inter quos fuerunt Philistion Pausanias Empedocles.

Κνιδώσεις. dicuntur ab Hippoc. puncturæ quædam & pruritus, quales ab vrtica, quam κνίδην vocant, excitantur.

Vt docet Galen. in exeg. seu qualis vrticæ, qui piscis dicitur, contactum sequitur. nam Plinius scribit, ei vim inesse pruritu mordacem eandemque quæ terrestri vrticæ, contactosque pisces, attrituque petræ scalpentes, pruritu ab ea inuadi.

Κνίκιον. dicitur à quibusdam τὸ τρίφυλλον, vt habetur apud Galenum.

Κνίκος. cnicus. herba est folio procero, scabro, diuiso, aculeato, cubitalibus cauliculis, quibus in summis capitula oliuæ magnitudine. flos croci, semen album, alioqui rufum, longum, angulosum. Differentia prima syluestris & satiuæ. Syluestrium duæ species, vna mitior est, simili caule, tantum rigido, quo pro colu antiqui vtebantur, exilis, quam quidam atractylida vocant, vt habetur apud Dioscoridem & Galenum: semen eius candidum, grande, amarum: nunc carduus benedictus & syluestris carthamus dicitur. Altera hirsutior, torosiore caule, & qui pene humi serpat, minuto semine. Satiua vero durior spinosiorq; est, & carthamus aut crocus hortēsis siue Sarracenus vocatur. Omnes diuulsis ramulis cruentum fundunt liquorem. Ex cnico vnum semen ad purgationes vsurpatur. Excalfacit tertio ordine, si quis foris eo vti volet. Sunt qui κνῆκον malint scribere. nam & in flore croceum colorem, & in semine candidum, κνηκὸν Græci appellant. vt scribit Hesychius.

Sed modo per η, modo per ι scriptum alibi pluries legeris, per η quidem apud Hesych. & Theophr. & Paul. Ægin. Per ι apud Dioscor. Aristotelem lib. 5. hist. animal. c. 19. Galen. de simpl. l. 7. Aetium l. 1. & Plin. quoque: sed series alphabetica, quæ apud Hesych. est, multum me mouet, vt præferendam censeam scripturam per η, præsertim cum apud alios quoque eam reperim.

Κνιπότης. κνισμὸς. hoc est pruritus, apud Hippoc. quidam autem τὴν ξηροφθαλμίαν eo nomine intellexerunt. vt scripsit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Κνῦμα. nomen creditur fictitium ad significandum certum quendam sonum aut strepitum. Vsurpatur & in ijs qui leuiter suspirant, & in ijs similiter qui prurigine vexantur. Vsus est ea voce Hippocrates.

Κνίσσα. nidor, de cœna opipara ac luculenta dicitur, inde τροφὴ ἄκνισσος apud Athenæum victus appellatur simplex ac tenuis, ac frugi hominum: hinc duplex fuit apud veteres parandi cibos modus, alterum simplicem vocabant & ἄνευ κνίσσης, alterum μετὰ κνίσσης.

Κνισσώδης ἀπεψία, ἢ καπνώδης. cruditas nidorulenta seu fumosa, & κνισσώδης ἐρύγη ructus nidorosus.

Κόγχη. vocatur ab anatomicis cauitas auriculæ ἡ ἀπὸ τῆς ἀνθέλικος. Ea namque anthelice clauditur, estque anthelix veluti ora τῆς κόγχης. Nomen à conchæ similitudine inditum est.

Κόγχην. etiam quidam vocant genu patellam, ἐπιγουνίδα ἢ ἐπιγονατίδα & μύλην proprie dictam. quam tamen alij masculino genere κόγχον appellant.

Κόγχη. mensura est liquidorum, apud Atticos, μύστρα duo continens, siue sex drach. ponderales.

Dicitur & κόγχος, & χήμη, vt Gal. notauit in exeg. nimirum quod tantum capit & continet quantum concha.

Significat & κόγχη, concham, testaceum animal.

Κόγχην etiam vsurpat Hippoc. pro figlino vase, vt annotauit Galen.

Ἐν γλώσσαις, conchæ in modum concauo & scutulato, dicitur & κόγχος.

Κογχίον. conchula. est concauitas illa quæ spectatur in auriculæ cartilagine, vt scripsit author introductorij siue medici. Dicitur & κόγχη de qua ante.

Κόγχον. vocat Hippocrat. τὴν χήμην, hoc est hiatulam. Dicitur etiam κόγχος τὸ κράνιον Lycophroni, hoc versu: Τυπεὶς σκεπάρνῳ κόγχον εὐθέτῳ μέσον.

Scil. à conchæ similitudine, eandem ob causam vmbonem clypei Polybius κόγχον appellat; necnon κόγχοι nominantur eodem modo τὰ ἔγκοιλα τῶν ὀφθαλμῶν, cauitates oculorum teste Polluce, eæ scilicet in quibus oculi latent, nam & sua figura concham repræsentant.

Κογχυλιάζειν, & κογχυλίζειν, & ἀνακογχυλιάζειν. verba fictitia sunt à sono ipso qui fit quando gargarisamus; sic & gargarisare fictitia vox est Latinis, itidem vt Græcis qui γαργαρίζειν dicunt, voce autem κογχυλιάζειν vsus est Paul. libr. 3. cap. 5. & cap. 18.

Κοῖλαι φλέβες. omnes magnæ venæ sic appellantur, verum postea inter medicos vsus obtinuit, vt ea vena quæ à iecore in renes propagines mittit, κοίλη, id est caua diceretur in qua Praxagoras initium esse febrium affirmauit, solamque eam κοίλην ipse nominauit: hæc Ruffus Ephesius.

Κοιλία. Aristoteli dicitur illa corporis cauitas in quā cibus deuoratur primaque concoctio peragitur, latius tamen patet hoc nomen, atque apud Hippocr. plura significat: scribit siquidem Erotianus apud illum hac voce quatuor significari. Primo totam latitudinem quæ subest sub septo trans-

uerſo; Secundo latitudinem thoracis; Tertio ventriculum; Poſtremo vulnerum cauitates. Circa quam ſententiam illud annotandum eſt Erotianum hac in re, & diminutum eſſe atque confuſum, addam & falſum; & diminutum quidem quia nonnulla propria ſignificata vocis huius omiſit, ſignificat enim & aluum & quamcumque cauitatem: confuſum quoniam nunquam pro thorace, vox hæc vſurpatur, niſi cum additione ἄνω; falſum quia talis dictio nunquam ſumitur per ſe pro vlcerum cauitatibus niſi in compoſitione, vt cum ὑπόκοιλα id eſt ſub caua vlcera dicimus: Quapropter vt rem fuſius atque clarius explicemus notum eſt apud Hippocrat. vel reperiri hanc dictionem ſine alterius vocis additione, vel ſimplicem reperiri quidem, ſed cum additione ἄνω & κάτω, vel compoſitam. Si primo modo ſumatur, ſimplex & per ſe, quatuor apud Hippocr. reperitur habere ſignificata: ſumitur enim quandoque pro cauitate omni in profundo poſita, vt cerebri cordis hepatis atque aliarum partium, quod teſtatur Philotheus comment. in aph. 15. ſect. 1. ſcribens, κοιλίας λέγει τὴν σιτοδόχον καὶ πᾶσαν κοιλότητα ἐν βάθει κειμένην, οἷον ἐγκεφάλου, καρδίας, ἥπατος, καὶ τῶν ἄλλων, hoc eſt cauitatē, dicit eam quæ cibos capit, & omnē cauitatem in profundo poſitam, vt cerebri, cordis, hepatis & aliorum; ſic & 6. epid. ſect. 6. part. 5. ait Hippoc. ὀδυνέων τὴν ἐγγύτητα κοιλίην καθαίρειν, αἵματος τε κοιλίην διαιρεῖν id eſt in doloribus proximum ventrem purgare oportet & ſanguinis ventrem reſcindere, quod proximam cauitatem & venam ſignificat; & 6. aph. 20. Si εἰς τὴν κοιλίην id eſt ventrem ſanguis præter naturam effunditur, vbi pro omni cauitate ſumi ſcribit in comment. Gal. ſic & cerebri cauernas, vulgo ventriculos appellari ait Ruffus; ſic & apud eundem κοιλίαι cordis ventriculi ſeu cauitates vocantur. Secundo ſumitur pro toto ventre inferiori infra diaphragma, vt 1. aphor. 2. in perturbationibus ventris, &c. & eiuſdem ſection. 15. ventres hieme atque vere calidiſſimi, & 6. ſect. aph. 7. dolores ventris ſublimes leuiores; vbi Galen. intelligit ventrem infra diaphragma; ſic & comment. ad aphor. 53. ſect. 7. κοιλίαν Galen. interpretatur: Tertio pro ventriculo ſumitur vt in lib. περὶ παθῶν, Corpus (ait) liqueſcit cum cibi per multum tempus ἐν τῇ κοιλίῃ non concoquuntur: & 1. de diæta, Plurimus (ait) humor ea in parte ineſt, quæ κοιλίη, venter appellatur; & paulo poſt, ventrem quidem maximum ſicco & humido promptuarium eſſe dicit, vt det omnibus, & ab omnibus accipiat: & 2. lib. de humorib. Quemadmodū terra (inquit) hieme ſtercorata calida eſt, ita etiam ἡ κοιλίη venter, quo in loco Galen. (ſi modo ea commentaria Galeni ſint quod haud ita facile affirmauerim) interpretatur ventriculum. Sumitur poſtremo κοιλία pro ſolo colo inteſtino, aut infernis inteſtinis craſſis vt etiam docet Galen. loco proxime citato, quomodo accepiſſe Hippocratem ſæpe legimus, vt lib. de dentitione, quibus ἡ κοιλίη, aluus multum profluit & 10. de morb. ἡ κοιλίη aluuſque turbata fuit, plurimiſque alijs in locis: Recentiores etiam pro vtero accipi quandoque crediderunt, hoc confirmantes Hippocr. authoritate 5. aphor. 59. ſed meo iudicio hoc illi perperam, nuſquam enim apud Hippocr. neque alium quemuis repereris κοιλίην pro vtero ſumi, niſi communi illa ſignificatione qua omnes in vniuerſum cauitates deſignat; Porro hanc quoque vocem legimus vſurpatam cum adiectione particularum ἄνω καὶ κάτω, ſupra & infra, atque hoc modo ſumitur, vel pro thorace ſupra diaphragma, vel pro inferiori ventre infra diaphragma ad pubem vſque, vt videre licet lib. περὶ παθῶν, & lib. de carnibus, & 3. de diæta, & 7. aphor. 38. atque alibi ſæpius, vnde fit error Erotiani manifeſtus, qui voluit dictionem hanc, ſine additione vlla thoracem ſignificare, cum illud tamen neque apud Hippocr. neque alium vllum authorem reperire cuiuis liceat, vt videre licet apud Ariſtotelem 1. probl. 42. Poſtremo dictio hæc ſimplex ſiue per ſe, ſiue cum additione nunquam pro cauitate vlcerum ſumitur vt credidit Erotian. quāquam id bene compoſita, vt lib. de vulnerib. & lib. de vlcerib. in voce ὑπόκοιλα vbi ſubcaua vlcera dicuntur.

Κοιλία ἀτέραμνος. indomitus venter Hippocrati dicitur lib. de aere aq. & loc. is ſcilicet qui non facile ſoluitur, nec ab emollientibus euincitur, ſed ſemper contentus ac ſiccus manet, cuique opponitur εὐεργέστερος.

Κοιλίη ἐζυμωμένη. lib. de veteri medicina Hipp. venter dicitur ceu fermentatus & ebulliens, id eſt in ciborum concoctione agitatus & velut efferueſcens, aut flatibus quodammodo diſtentus, & in tumorem ſublatus; in prorrhet. ἀπόζυμος γαστὴρ vocatur.

Κοιλίη ἠλεκτρώδης. apud Hippocr. 4. Epid. exponit Erotian. de excretione ſuccino ſimili, id eſt ſplendicante atque relucente.

Κοιλιακοί. dicuntur quibus excrementa læuia, humentia & ſemicocta, aluo continenter fluida redduntur aliquanto poſtquam aſſumpta fuerint tempore. Symptoma eſt facultatis ventriculi & inteſtinorum languentis & imbecillæ, vt perfecte coquere & digerere alimentum nequeant. Inde aſſidua deiectio ſequitur, quæ duabus potiſſimū notis à lientericorum deiectione diſcernitur. Siquidem lientericis alimenta prorſus cruda, protinus vt ſumpta ſunt inferne prodeunt, tāta tamque manifeſta cruditate, vt alimenti aſſumpti genus aperte cognoſcatur. Verum in cœliacis iam adepta ſunt aliquam coctionem, & diutius in ventriculo morantur, neque tam cito per aluum deſcendunt. Cruda tamen ſunt & aliquando fœtida & ſæpe animi deliquium inducunt, ſed non ſunt mordacia. Cauſa huius mali eſt aſſidua cibi corruptio & cibus cacochymus, ad hæc frigiditas, aut vehemens ardor, aut plagę ventri inflictę. Ex longis quoque morbis facile hic morbus contrahitur.

Dicitur & κοιλιακὴ διάθεσις, ἢ κοιλιακὸν πάθος, & κοιλιακὴ νόσος apud Aretæum, ventricularem Latine vertit illius interpres.

Κοιλιολυσία. ventris ſolutio ſeu reſolutio dicitur, hac vtitur voce Tullius in Epiſt. ad Attic.

Κοιλιδιᾶν. apud Pollucem ſcribitur κυλοιδιᾶν vide κοῖλον de quo mox.

Κοιλιωτικά. ventriflua ſeu quæ ventrem laxant medicamenta dicuntur Cæl. Aurel. lib. 1. τῶν χρον. cap. 5.

Κοῖλον. quamquam eo nomine cauitas omnis deſignari poſſit, attamen ſpecialiter κοῖλον vocatur τοῦ ἄνω βλεφάρου τὸ ἐπιπολῆς, hoc eſt ſuperioris palpebræ ſuperficies, ſicut ὑπόκοιλον pars inferior quæ ei reſpondet. Illud tum in aqua intercute, tum in alterius generis malo habitu, tum in diu-

turnis hæmorrhoidibus, & lógis mulierum profluuijs, & sæpe inchoantibus ophthalmijs intumescit, quod vbi accidit, κοιλοιδιᾶν dicuntur qui sic laborant, propterea quod τὸ κοῖλον οἴδημα sit, vt scripsit Ruffus ἐν τῷ περὶ ἀνθρώπ. μορίων. Sunt autem qui τὰ κοῖλα τῶν ὀφθαλμῶν interpretati sint, cauitates, quæ sub oculis vtraque nasi parte cernuntur, quæ tamen κανθοὶ melius dicerentur.

Κοῖλα etiam dicuntur Aristoteli 9. de partib. animal.
» κενεῶνες, id est Ilia seu caua lateris, & apud Pollu-
» cem κοῖλον χειρὸς, dicitur τὸ μέταξυ θέναρος, καὶ
» ὑποθέναρος καὶ στήθους; similiter κοῖλον ποδὸς ibid.

Κοιλοφθαλμία, & τὸ κοιλοφθαλμιᾶν. apud Pollucē di-
» cuntur de oculorum affectu, quo caui ex morbo
» aliquo redduntur, ceu resoluto spiritu in mœro-
» re confectis, quibusdam quoque vigilibus & fa-
» melicis; aut morbi longitudine confectis, id &
» in cadaueribus & iam diebus aliquot mortuis
» auibus, quadrupedibus & piscibus. Recens enim
» mortuis elucet etiamnum oculus, at paulatim
» euanescente spiritu, & humore marcescente
» caui oculi & obscuri fiunt, sed & musculis mo-
» uentibus & confirmantibus oculum, conta-
» bescentibus & ariditate contractis, neruis quo-
» que & membranis reuulsis ad principium idem
» effici potest.

Κοίλωμα. est vlcus in cornea oculi tunica rotundum & amplius latiusque bothrio, sed minus profundum. Nascitur circa irim.

Κοινὰ νοσήματα. communes morbi appellantur, quo-
» rum alij publici sunt quos ἐνδήμους vocant, alij
» vulgares, qui tum ἐπιδήμιοι tum ἐπιδήμιοι vocan-
» tur: horum qui pernitiosissimi sunt, pestilentes
» appellantur, qui perinde ac totum vulgarium
» morborum genus ex cœli statu proficiscūtur, vt
» docet Galen. comment. 1. in lib. 1. Epidem. vide
» πάνδημος.

Κοινότητες. communitates, hoc est, communes & vniuersales quædam notiones ex quibus Methodici omnem remediorum indicationem petendam censebant, neglectis reliquis omnibus indicationibus: tres autem in vniuersum statuebant, adstrictum, fluens & mixtum ex vtroque. Ac in adstricto quidem relaxandi, in fluente vero comprimendi indicationem desumebant, in mixtis vero ab eo quod magis vrgeret. vide in dictione μεθοδικοί.

» De his Gal. etiam plura lib. de optima secta
» ad Thrasib.

Κοινωνία. consortia, aut partium consensus, quos
» tribus modis fieri inquit Gal. aut propter vici-
» niam, vel propter familiaritatem generis, vel
» operis; Generis quidem vt neruosum neruoso,
» venosum venoso consentiat; operis, cum mam-
» mæ & thorax partibus genitalibus comm. 1. in
» 3. Epid. t. 4.

Κόκκαλος. ab Hippocrate libr. περὶ διαίτης ὀξέων significat nucem pineam, quæ ab antiquis medicis κῶνος, à recentioribus propemodum omnibus στρόβιλος dicta est, vt annotat Gal. comm. 4. in eum librum. Dioscorides tamen, vt scribit Galenus, eo nomine apud Hippocr. κόκκον κνίδιον, diminutiua forma intellexit.

» Itidem in lexico Hippoc. tradit Galen. κόκ-
» καλον à plerisque accipi τὸν πυρῆνα τοῦ στροβίλου nu-
» cleum nucis pineæ.

Κόκκος. granum vt apud Diosc. lib. 4. κόκκοι τῆς ῥοιᾶς,
» grana mali punici, vel etiam acini mali punici,
» quæ & γίγαρτα dicuntur.

Κόκκος βαφική. granum tinctorium, siue coccum infectorium. frutex est, vt ait Dioscor. surculosus, paruus, cui grana ceu lentes adhærent, quæ leguntur ad vsus reponunturque. Hæc κόκκοι βαφικαὶ dicuntur, attamen fruticem ipsum qui eiusmodi grana fert, Diosc. videtur κόκκον appellasse. Est autem ilex aquifolia, quæ solo cocco cunctis valde pretioso, omnes roboris dotes prouocat. Est enim illi color rubeus, qualis in rosa micat, imperatorijs tantum paludamentis apud antiquos dicatus. Galli squarlatum, Narbonenses vermilonum, officinæ grana tinctorum appellant. Adstringit, amarum est, & sine morsu siccat. Eius species vna est quam σκωλήκιον veteres vocarunt, quod celerrime in vermiculum se mutet, & in Attica fere atque Asia olim nascebatur.

Κόκκος etiam, vt inquit Dioscor. à veteribus granum dictum est quod nascebatur in Cilicia à quercubus, cochlearum siue limacum exilium similitudine, tingendi quoque vim sed minus insignem habens.

Κόκκος κνίδιος. Granum Cnidium. Sic dicitur semen thymelææ. id myrti in modum rotundum est, & inter initia viret, ac tandem rubescit. inuolucrum eius durum, foris nigrum, intus album. Granum Cnidium vim habet acrem & adurentem. purgat etiam bilem & aquas. Ex eo τὸ κνίδελαιον paratur, apud Dioscoridem lib. 1.

Cap. 44. vide & eundem l. 4. c. 173. Notan- «
dum autem deceptum fuisse Plin. l. 27. c. 9. dum «
granum Cnidium aluum sistere inquit contra ra- «
tionem & experientiam: etenim præter Hippoc. «
qui ipsum pro maximo cathartico vsurpauit, «
etiam Dioscor. eius vim purgatoriam magni fe- «
cit, qui semen Thymelææ granum Cnidium esse, «
& à Syris linum, vt quoque Plin. vocari scriptū «
reliquit, sed fortean vbi Plin. dicit (sistit aluum) «
restituendum est (ciet aluum) nam vix existi- «
mare quis possit Plinium adeo ignarum, vt quod «
de grano Cnidio in ore omnium versabatur ip- «
sum latuerit. «

Κόκκος κνίδειος, vt inquit Dioscor. dicitur à quibusdam chamæleo niger. hallucinantur tamen, inquit, qui coccon Cnidium fructum esse chamelææ existimant, decepti quadam foliorum similitudine.

Rursum κόκκος, & diminutiuum κοκκίον, «
etiam ad alia transferuntur, ita enim medici vo- «
cant pilulas quod granorum magnitudine fere «
sint, & rotundæ granorum instar: Alex. Trallian. «
ἢ καθαρσις ἢ διὰ τῶν κόκκων ἐχόντων τὴν κολοκυνθίδα, «
& alibi κοκκία βηχικὰ, pilulæ quæ tussi medentur; «
Eadem & καταπότια: hinc & κόκκοι διὰ κολοκυν- «
θίδος, Grana ex colocynthide Catapotia sunt «
Græcis sic dicta, quorū descriptionem vide apud «
Trallian. l. 1. c. 12. & 16. quæ hemicranicis ex fri- «
gida stomachi causa, & paralyticis plurimum «
conferre ait, quo in postremo capite huius virtu- «
tes recenset. «

Κοκκυμηλέα. prunus. arbor nota. Eius fructus ventrem subducit, recens quidem plus, aridus minus. Plurimæ sunt eius species, & valde inter se differentes.

Sed de huius arboris fructusque vi medica vi- «
de Diosc. l. 1. c. 175. Theoph. histor. plant. l. 4. c. 3. «
κοκκυμηλέαν quandam describit quam Plin. l. 13. c. «
10. prunum Ægyptiam vocat: idem Theoph. li. «
3. c. 16. cōmemorat & aliud genus τῆς κοκκυμηλέας, «

» pro quo apud Plin. reperio Coggygria l.13.c.22.
» Rursum Theophr. l.3.c.7. τὴν ἀποδιάδα esse dicit
» velut ἀγρίαν κοκκυμηλέαν primum syluaticam, cu-
» ius rei mentio fit etiam apud Athen. l. 2. fructus
» autem τῆς κοκκυμηλέας vocatur κοκκύμηλος, pru-
» num, quod Græci alio nomine δαμασκηνὸν nun-
» cupant: atque hæc olim pruna quæ in damasco
» vrbe Syriæ nascebantur præstantissima erant;
» deinceps quæ in hispania: illa aliquid astrictionis
» habebant, hæc nihil omnino. vide Gal. 2. de ali-
» ment. facult. c.31.

Κόκκυξ. est os in imo sacri ossis positum, tribus propriis partibus constans. Sunt autem partes illæ ossicula, etiamsi Galenus ita non audeat appellare, propterea quod pueris adhuc sunt cartilagines, quæ quamuis annorum spatijs osseæ euadant, in ambitu tamen & commissuris & fine adhuc cartilaginosæ permanent, vt & epiphyses omnes solent. Vniuntur autem inter se symphysi, quamquam coccygis tertium os (quod proprio nomine & σπονδύλιον & ὄρρος & ὀρροπύγιον appellatur) vt ossis sacri primum persæpe synarthrosi iungatur, & in ijs foramina intus ampliora, foris angustiora, vt in osse sacro, nisi quod ad coccygis ossis secundi cum tertio commissuram, pro foraminibus sutura tantum est. E coccyge tria neruorum paria prodeunt per eius foramina, non lateralia, sed antica & postica. Quorum prima coniugatio ex ea oritur parte, qua coccyx sacrum os attingit: secunda, vbi prima huius ossis pars cum secunda committitur: tertia, medio inter secundam & tertiam spatio.

Κόκκων. significat apud Hippoc. simpliciter τὸν κόκκον vulgo dictum, non Cnidium, quem tamen licet sine addito κόκκον nominare, vt scribit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Κολάσαι. apud Hippocratem lib. περὶ διαίτης ὀξέων significat καθελεῖν καὶ ταπεινῶσαι, hoc est imminuere, mitigare, castigare, retundere, vt annotat Galenus comment. 3. in eundem librum.

Κόλλα. gluten seu glutinum. alij ξυλοκόλλαν, alij ταυροκόλλαν appellant. Id dicitur quo sicca corpora secum vniuntur. Præstantissimum fit ex auribus taurorum & genitalibus. Fit & ex quibusuis pellibus inueteratis & decoctis. Rhodiacum cæteris prætulit Dioscorides: id candidum erat & translucens. Auro glutinum est santerna, ferro argilla, æris massis Cadmia, laminis alumen, stannum æramentis, stanno argentum, marmori & plumbo resina, plumbum nigrum albo, album sibi ipsi, vitro mastiche. Habetur & gluten librarium ex simila & polline, emplastica, vt ait Galenus, & concoquendi vi præditum quibuscumque ipsum partibus illinas.

Κολλάειον. sunt qui ita dictam putent τῆς ἀναγαλλίδα flore puniceo micantem, propter siccandorum vulnerum & glutinandorum facultatem, atque ita contendant legendum esse apud Paulum in ea compositione quam podagræ dicauit διακοχλαίου cognomine lib.7. cap.11. ideoque censent διακολλαείου appellandam esse.

Κολλητικὸν φάρμακον. glutinatorium medicamentum. Est quod coniungit & vnit diuisas partes vt in pristinam vnitatem reducantur. Quidam ἔναιμον & τραυματικὸν etiam appellant, quod cruentis & vulneribus adhibeatur. Verum non in cruentis modo protinus glutinandis eorum vsus est vbi sanguinem ex plaga adhuc profluentem spongia deterserimus, deinde suturis aut fibulis coarcta-uerimus, sed etiam in finibus veteribus cum ab omni inflammatione eos vindicauerimus, purosque medicamentis reddiderimus. Cæterum quod glutinandi facultatem habet, plus siccet quidem oportet quam quod carnem producit, nec tamen detergeat, nec expurget, sed contra prorsus substantiam omnem in idem cogat, cuiusmodi facultatem habent medicamenta ea quæ austera & adstringentia vocantur: hæc namque in idem cogendi ac stipandi, non detergendi neque purgandi facultatem habet. Eorum namque finis est, prohibere ne vlla inter coituras partes subnascatur humiditas. Est autem glutinantium materia diuersa pro corporum varietate quæ glutinari debent. Quæ ex argenti spuma, oleo & aceto præparantur, imbecillam mollemque carnem glutinant: quæ bitumine, ærugine, squamma, aloe & myrrha constant, robustam & duram.

Κόλλικες. à nullo fere Grammatico vox exposita: «
Galen. ex Hippocr. interpretatus est τροχίσκους, «
nonnulli pro glutinantibus quibusdam rebus «
vsurpant: apud Hippocr. vero per η scribitur, sed «
non solum ex Erotiano & ex Galeno, verum etiã «
ex aristophane scribi potius debet per ι vbi & «
scholiastes ait esse εἶδος ἄρτου τροφεροῦ, seu μικροὺς «
ἀρτίσκους: Cornarius in Æginetam scribens ait «
κόλλικες non esse alterius quam ῥυμμάτων ac ῥυπτόντων «
generis, velut Paul. aperte ostendit, naturam «
ipsorum declarans, nisi quod maioris atque minoris «
efficaciæ ratione hæc omnia inter se differunt, «
& formam quoque diuersam præferunt, «
κόλλικες enim pastillorum forma conflantur ac «
velut conglutinantur, sicut Hippocr. lib. de in- «
ternis affectionibus docet. «

Κολλούειον, est medicamentum oblongum, rotundum ex liquoribus, succis, seminibus, fructibus & metallicis ad varios vsus compositum, compactum cohærensque, in modum fere eius quod vulgus pharmacopolarum magdaleonem appellat. Sic enim olim reponebantur & asseruabantur collyria, cumque vtendi occasio esset, ea vel integra sicuti condita erant, adhibebantur in vsum, vel soluebantur in puluerem, qui aut siccus aut humore aliquo dilutus affectæ parti vel oblinebatur, vel linamento exceptus indebatur, vel suffitionibus aut alio modo inseruiebat. Namque τὸ κολλούειον antiquis figuratum fuisse & certam habuisse formam, ex veterum medicorum lectione cognoscitur, qui plæraque medicamenta in collyrij formam fingenda præcipiũt. Corn. Celsus libro 5. docens quomodo callum fistularum erodere oporteat: Satis (inquit) est vel papyrum intortam, vel aliquid ex penicillo in modum collyrij adstrictum medicamento Megetis illinere. Idemque non aliam fuisse eius figuram, quam quæ ante exposita est, paulo supra testatus fuerat, his verbis: Satis proficiet emplastrum, quod recentibus vulneribus imponitur, dum habeat vel salem, vel alumen, vel squamam æris, vel æruginem, vel ex metallicis aliquid: exque eo collyrium fieri debet altera parte tenuius, altera paulo plenius. idque ea parte qua tenuius est antecedente demitti oportet in fistulam, donec sanguis purus se ostendat. quæ in omnibus fistularum collyrijs perpetua sunt. Similiter Gal. lib. 3. τῶν κατὰ τόπ. differens de narium affectibus, docet ex certis medicamentis contusis læuigatisque collyriorum formas effingendas esse, quæ con-

gruam

gruam ad nares ægroti proportionem habeat, easque in naris affectæ meatum immittendas. Adhæc Oribasius collect. medic. lib. 10. c. 23. ex Antyllo collyrijs figuram tribuit caudæ muris similem, quatuorque digitorum longitudinem, & præterea soliditatem firmitatemque, vt oleo aliquo, non secus atque balani, inungi possint. Ac figuram quidem talem ijs fuisse, ipsa nominis ratio videtur ostendere. dictum enim τὸ κολλούριον videri potest, quasi κολοβὴ οὐρὰ, quia sit instar mutilatæ caudæ, vel quia rotundum sit. Si quidem κολουραίαν πέτραν dictã à Callimacho Suidas στρογγύλην interpretatur. Ex quo apparet κολούριον vnico λ & per diphthongũ principio scriptum fuisse. verum postea obtinuit vsus vt duplici λλ scriberetur, & apud Latinos inualuit, apud quos semper collyrium scriptum reperias. sunt autē ex Græcis qui κολύριον, sine diphthongo scribant. Sunt etiam qui malint κολλούριον dictum esse παρὰ τὸ κολλᾶν τὸν ῥοῦν: hoc est, quod comprimat fluxionem: alij vero παρὰ τὸ κωλύειν: vtrique credo existimantes, eam modo vnam esse collyriorum facultatem, ad sistendas fluxiones. Verumtamen non ad eam rem modo, sed ad omnes omnium partium affectiones quibus admoueri possunt, cōparata sunt à medicis collyria, diuersarum omnino facultatum: fistulis enim induntur alias ad conglutinandum, alias ad detergendum, alias vero ad exterendos earum callos, vt patet ex Aetio lib. 14. c. de fistulis. imponuntur & naribus ad polyporum & ozænarũ curationem, itemque auribus vlcere affectis, authore Galeno lib. 3. τῶν κατὰ τόπους. Adhibentur & vtero tum ad ciendas purgationes, & ad fœtum atque secundas expellendas, tum ad sistendum etiam immodicas sanguinis excretiones, aliosque vteri affectus medendos. Induntur & collyria in anum, quæ etiam glãdes appellat Aetius in cura dysenteriæ, quæ Scribonius Largus ad tenesmum effingit ad instar nuclei pinei, ex medicamentis adstringentibus vino austero vnitis. Item Columel. lib. 6. c. 6. ex salis sextante cum cepis decem contrito & admisto melle decocto collyria componit, quæ bouis cruditate laborantis aluo immittantur. Vtitur etiam collyrijs Aetius lib. 8. ad suffitiones, docens ex certis medicamentis collyria effingenda, quæ ad tussim & orthopnœam per infundibulum suffiri debet. Verum collyria in oculis præcipuum vsum habent, qui quanto sunt reliquis corporis partibus præstantiores, tanto magis medici veteres in eorum collyriis elaborarunt, & eorum copia quodammodo luserunt. Quorum cum plures reperiantur differentiæ, tres tantũ præcipuæ & summæ habentur. alia enim κολλύρια simpliciter, alia ξηροκολλύρια, alia ὑγροκολλύρια compositis nominibus vocantur. Differunt autem ab inuicem sola materia: siquidem quæ collyria simpliciter dicuntur, ex omni materia indifferenter constant, liquoribus, succis, seminibus, fructibus, stirpium & animalium particulis, aromatibus, metallicis, cuiuscumque ea sint facultatis. Atque vt omnem materiam comprehendunt, sic nullus morbus est qui eorum aliquo iuuari non possit. In quibus præparandis istud scire oportet, quod Celsus in Philonis collyrio, & Oribasius lib. 10. collect. monent, omnia medicamenta quæ collyrium constituunt, singula primũ per se terenda esse, metallica quidem longo tempore, succos autem exiguo, deinde mixta iterum, adiecta aqua (præsertim pluuiali, tum quod tenuis sit omniaque permeet, tum quod modice adstringat) aut vino aut alio liquore non copiose affuso ne metallica subsidant, aromata supernatent, verum paulatim, vt sordium modo teri possint. Quæ omnia postquam satis læuia euaserint, gummi adijciendum est, quod cum alias quasdam facultates habeat, hoc maxime præstat, vt vbi collyria facta inaruerunt, glutinata sint neque fricentur. Deinde vero in formam redacta, vasis maxime æreis vel vitreis reponenda sunt. Quum autem vsus postularit, ea vel integra, vt aliquando in sede, vtero & fistulis, apponuntur: vel humore aliquo diluuntur & affectæ parti delinuntur, quæ ex eo πλασθὲν à medicis aliquando vocata comperies. Quæ vero ξηροκολλύρια, hoc est, arida collyria, dicuntur, metallicis præsertim constant, seminibus, fructibus, aromatis & alia sicca materia, humore aliquo vel gummi collecta & cohærente. Ea vere parari debent, quod per æstatem nimia tritura portio eorum puluerulenta, quæ purissima est facile euaporet: per hyemem vero bene misceri simul nequeant, mistaque non bene secum vniantur & viribus contemperentur. Postea autem perinde ac alia reponuntur, sed maxime in æneo vase, quæ sunt oculorum gratia comparata (ea namque meliora ab ære fiunt) quibus non statim vti expedit, quod vetustate præstantiora reddantur. At ὑγροκολλύρια, hoc est, humida collyria, componuntur ex liquoribus, oleis, melle, animalium felle & alijs compluribus similiter humidis & varias etiam vires habentibus, quibus protinus vti licet, quoniam vetustate euanescunt. Habēt autem & horum collyriorum singula permultas differentias, quæ vt materia & viribus diuersis constant, sic varia sortita sunt nomina, μονήμερα, ἄδηκτα, στατικὰ, λιβιανὰ, τεφρὰ, σποδιακὰ, διάρροδα, διάσμυρνα, χλωρὰ, λευκὰ, διάκροκα, σίβια, νάρδινα, τραχωματικὰ, σμηκτικὰ, ἰσόθεα, θεοδότια & alia plæraque, quorum singula vt celebratiora sunt & à veteribus medicis vsurpata, passim hoc opere suis locis exponuntur.

Si collyriorum differentias omnes, species, ipsorumque descriptiones videre velis, lege Gal. 4. κατὰ τόπ. & Cornarij commentaria; Lege & Trallian. toto 2. libro, quo de oculorum affectibus agit, & Paul. lib. 7. c. 16. & Aetium tetrabl. 2. serm. 3. cap. 100. & seq. Oribas. 3. synops. & Cels. lib. 6. c. 6.

Κολλύραι. paruuli sunt panes mundi, sed & genus frictorũ farinaceorum, quæ vt lagana interdũ in sartagine frigãtur, interdũ per se cocta edantur, interdũ ex iure comedantur, vt tabellas paniceas in sorbitiuncula plerumq; esitamus; frigi solitas docēt Grammatici Græci, qui εἶδος πλακοῦντος interpretãtur, & κολλυρίζειν explicant λαλάγγας τηγανίζειν, id est, lagana in sartagine frigere, & κολλύρας exponunt λαλάγγια; in Plauto autem satis constat illud panificium etiam sumi ex iure, inquit enim: Tum nisi cremore crasso est ius collyricum.

Κολλύριον. Sic dicta est à quibusdã altera species Samiæ terræ, quod cōmodissimè oculorum collyrijs misceatur, vel ipsa per se collyrij vsu præstet. Est autem pinguis, rara, mollis, candida, in pingui dulcis, glutinosa, leuis. Eam Dioscorides τῷ ἀστέρι prætulit. Exsiccat, modice refrigerat, sanguinis

eruptiones compeſcit. vide ϰιμία γῆ.

κολόϐωμα. mutilum, ſiue curtum. Id dicitur à Græcis, quod in labijs, aut narium alis aut aure deficit. Huius generis ſunt & quas in maiore oculi angulo ῥοιάδας vocant, eo vtiq; vel impenſius extenuato minoreq; facto, vel prorſus abolito.

Κολοκασία. dicta eſt à quibuſdam faba Ægyptia: quamquam ſunt qui non totam plantam, ſed eius modo radices ſic dictas ab Alexādrinis fuiſſe exiſtiment. In Ægypto nobiliſſima eſt, eamque à Nilo metunt, caule cum coctus eſt araneoſo in mandendo, thyrſo autem qui inter folia emicat ſpectabili. Sunt qui eam κύαμον vocent. Dicitur & κολοκάσιον.

Κολοκάσιον. idem quod ἡ κολοκασία. ſic autem etiam à quibuſdam dictum fuiſſe τὸ ἄρον, Dioſcorides author eſt.

Κολοκύνθη. cucurbita. Eſt olus hortenſe cum cucumere ſatiuo floribus, folio reptantibuſque flagellis conueniens. Verum cucurbita ſublimitatis auidior eſt, ſcandens parietum aſpera in tectum vſque, dependente à tenui pediculo enormis ponderis fructu, coloris herbacei, pyri figura turbinato. Frigida & humida eſt, vtrumque ſecundo ordine. Galenus eam non damnat in cibis, quod, vt ait, non ſit mali ſucci, ſi optime prius cocta fuerit. Coquendi autem rationem ipſe explicauit lib.2. de aliment. facult.

» Apud Dioſcor. reperio etiam κολόκυνθα, ας, ἡ.
» lib. 2.c. 162. vbi medicas vires explicat, nec non
» lib. 4. c. 178. vbi & κολοκυνθίδα tradit à quibuſ-
» dam vocari κολόκυνθαν αἰγὸς cucurbitam capri-
» nam; ab alijs κολόκυνθαν Ἀλεξανδρίνην; à nonnul-
» lis σικύαν πικρὰν, cucumerem amarum, adducta ſi-
» mul horum nominum ratione.

Κολοκύνθη ἀγρία. ἡ κολοκυνθίς. apud Hippocratem.

Κολοκυνθίς. cucurbita ſylueſtris. frutex eſt cui palmites & folia per humum ſtrata repunt cucumeri ſatiuo ſimilia, diuiſuriſque ſciſſa. fructu in orbem circumacto & in mediocris globi ſpeciem glomerato, fungoſa candidaque intus medulla, ingenti amaritudine. Plena ipſa eſt nec inanis, minor quam ſatiua, primum herbacea, mox pallida. Vim habet purgandi maximam & valde ſubitam. Viridis ipſius ſuccus intritus iſchiadibus prodeſt.

» Καταπότια διὰ κολοκυνθίδος, quædam fiunt ad Pa-
» ralyticos commendata quæ deſcripta leges
» apud Trallian. lib.1.c. 16.

Κολουτέα. arbor eſt magna, fructum ferens in ſiliqua magnitudine lentis. folium habet fœnograeco non abſimile. Sunt qui eam à Mauritanis Sene vocari putent.

» Sed male meo iudicio : eſt enim ſenna herba
» purgatrice vi prædita, quæ & ſiliquatur, & qui-
» dem lunatis ſiliquis, quæ & ſingulis annis ſeritur
» & emoritur: Colutea vero arbor eſt ferens fru-
» ctus in ventoſis folliculis, & in plures annos du-
» rans de qua vide Theophr. lib.3.c. 17.

Κολοφωνία. dicta eſt antiquis reſina pinea, quod Colophone præcipua apportaretur. nam & ex Gallia & ex Tyrrhenia etiam adferebatur. Eadem quoque alio & ſimplici nomine φρυκτὴ dicebatur. Erat autem olim omnium fere reſinarum maxime parabilis & in penuria maſtiches ſubſtituebatur. Præter hanc autem quæ φρυκτὴ dicebatur, aliam inſuper fuiſſe colophoniam, Chiæ maſtichæ perſimilem & molliens aliquid habentem Gal. ſcribit lib.7. τῶν κατὰ γένη.

Κολοφωνία. à quibuſdam dicitur τὸ σκαμμώνιον, vt habetur apud Dioſcoridem.

Κόλπος. ſinus. ſignificat proprie ſpatium quoduis in corpore, ſed particulariter deſignat dextram aut ſiniſtram vteri partem, vt paſſim legitur apud Galenum lib. 14. vſus part. vt cum dicit; Homo geminus eſt dextris & ſiniſtris in toto corpore, & mammis & vteri ſinubus, vno dextro & altero ſiniſtro: hic enim pro vteri dimidio ſumitur. In qua etiam ſignificatione Praxagoras & Philotimus vterum muliebrem, δίκολπον, & animalium τῶν πολυτόκων, πολύκολπον vocarunt. Priuatim vero κόλποι dicuntur cornua vteri, præſertim in animalibus multiparis, quæ in cornibus fœtus ſuos continent, mulieribus non item: quoniam non in cornibus, ſed in vteri capacitate fœtum gerunt.

Pollux etiam lib.2. cordis ventres, κόλπους, ſi- «
nus appellat, vt Ariſtoteles θαλάμους lib. de ſenſu «
& ſenſili. Sed & in phlegmone κόλπος, eſſe dici- «
tur, Nam vt phlegmonem ſequitur ἀπόστημα «
ita etiam τῷ ἀποστήματι ſuccedit κόλπος, nā quam- «
diu humor in medio carnoſarum partium ſpatio «
conſiſtit & putret, nec pars affecta adhuc aper- «
ta eſt, pars Græcis ἀφιστάναι dicitur, id eſt, abſce- «
dere, & ipſe affectus ἀπόστημα, cum vero aperitur, «
ita vt humor qui intus continetur, exitum ha- «
beat, affectus non ἀπόστημα amplius ſed κόλπος «
vocatur, vt notat Gal. comment.2. εἰς τὸ κατ' ἰη- «
τρεῖον : Auicennæ interpretibus abſconſio & ca- «
uerna nuncupatur : denique etiam Pollux in «
mamma κόλπον eſſe docet, eſſeque idem quod «
ἄσκωμα, id eſt, ſinus & laxa vberis regio quæ lac «
continet. «

Κολυκέα. arbor eſt rara inuentu, circa Idam fere ſolam proueniens, fruticoſa, ramoſa, multis alis concaua, folio vlmi longiore, latifoliæ lauri proximo, ſed ampliuſculo & rotundiore, ſupra viridi, infra cano neruoſoque, & tenuibus neruulis fibriſque prædito, de medio callo in coſtarum ſpeciem adductis materie ſolida, cortice non læui & quaſi vitigineo. Radicibus per ſumma gracilibus & ſolutis, ſed fibratis & valde flauis. Sterilis eſt & flore vidua, ſurculos tamen gemmaſque circa folia pingues, læues, candidos, amentacea facie fundit. Præciſa vel ignibus exuſta, ab imis rediuiua reſurgit. Colycea alia eſt apud Theophraſtum, folio ſalicis, comoſa, in totumque ampla valuulis leguminum more non anguſtis, in quibus ſemen latum, paruum, durum non nimis nec abunde pro magnitudinis ratione frutificat. Hanc aliqui Plinio ſtaphylodendrum dici exiſtimant.

Apud Theophr. inuenio κολυτέα de priore c. «
17. li.3. de poſteriore eiuſdem lib. c.14. diuerſam «
ab his κολυτέαν facit eiuſdem lib. c. 17. «

Κολυμϐάδες. dicuntur oliuæ muria conditæ inque ea innatantes. Condiēdi rationē Conſtantinus Cæſar explicat lib. 9. c. 33. de agricult. Referuntur autem plures à Ruellio lib.1.c.104.

κολυμϐάδες autem alio nomine νηκτρίδες dicuntur «
Polluci quia innatent; Romanis drupæ: Cælius «
Aurelian. 4. Chronic. paſſ. c. 3. natantes voca- «
uit : vide ἐλαία. «

Κολυμϐήθρα. dicitur aquæ calidæ ſolium in quo ali- «
quis lauatur, alijs nominibus Græce μακρὰ, ἔμ- «
βασις, πύελος, & δεξαμενή. vide ἔμϐασις. «

Κολχικόν. colchicum herba quædam venenata «
apud Nicandrum & Dioſcorid. ſic dicta quod in «

» Colchorum maxime regione proueniat; alio » nomine ἐφήμερον vocatur & βολβὸς ἄγριος quod » bulbo ſatiuo ſimilis ſit,& vno die perimat, vide » Dioſcor.lib.c. 84.

Κομαγηνὸν. vide κομμαγηνὸν.

Κόμαρος. arbutus, vnedo. Species pomi agreſtis & inhonori, vt ait Plinius, vt cui nomen ex argumento ſit vnum tantum edendi. Appellant & Græci μιμαίκυλον, vt ſcribit Galenus. Eſt autem infenſum ſtomacho, & capitis dolorem mouet.

Κόμβους. dici ſcribit Heſych. ὀδόντας γομφίους molares » dentes, qui & κόμμοι.

Κόμη. ſic vocatum à quibuſdam τὸν τραγοπώγωνα. hoc eſt, barbulam hirci, ſcribit Dioſcor.

Κομήτης. ſic dicitur à quibuſdam ὁ τιθύμαλλος χαρακίας, vt habetur apud Dioſcor.

Κομμαγηνὸν. Comagenum. Vnguenti genus fuit apud antiquos, quod in Comagene Syriæ parte fiebat, à qua etiam ſic dictum fuit, itemque συριακόν. Sic enim Gal. lib. 2. τῶν κατὰ τόπους, Syriacum Archigenis vnguetum interpretatur, quod Comagenum ex Syria apportaretur. Fiebat autem vt docet Plinius, ex adipe anſerino cum cinnamo in vaſe æreo multa niue obruto, ac rigore gelido macerato: aut, vt idem poſtea ait, ex adipe anſeris cum cinnamo, caſia, pipere albo, herba quæ Comagene vocatur, obrutis niue vaſis odore iucundo. Vim habuit calfaciendi, relaxandi & emolliendi. Apud Gal.lib.5.ſanit.tuendæ, vbi de curatione τῆς ῥιγώσεως agitur, mentio fit vnguenti cuiuſdam comacini cui pares ille vires tribuit. Sed Comageni legendum eſſe exiſtimo, quod facilis lapſus ſit, quodque alibi nuſquam comacinum legatur.

Κόμμι. gummi. Exoticum quidem nomen eſt, à Græcis tamen vſurpatum. Eſt lacryma arborum quarūdam congelata ipſarum truncis. Speciem quidem reſinæ habet, differt tamen, quod gummi ſubſtantia aquea magis eſt, reſinæ vero oleaginoſa, proinde illud aqueis promptius miſcetur, oleaginoſis ægerrime, hæc è contrario: præterea reſina flammam facile concipit, gummi vero in igne crepitat. Sed cum multa ſint eius genera ex diuerſis arboribus prodeuntia, vt ceraſis, pinu, cupreſſo, hedera, pruno, amygdalis, iunipero, cum ſimpliciter κόμμι dicitur, id quod ex acacia ſpina prouenit intelligitur, in vermiculorum ſpeciem contractum, vitri modo pellucidum, purum, quod & gummi Arabicum, & à quibuſdam acanthinum appellatur. Naſcitur enim ex acantha, vt ſcripſit Dioſcorides primamque laudem apud antiquos meruit, quod & Plinius teſtatur ſcribens, Gummi optimum eſſe ex Ægyptia ſpina, vermiculatum, colore glauco, purum ſine cortice, dentibus adhærēs: Aetius vero κόμμι σκώληκος τὸ λευκὸν commendauit. Scribonius inter ocularia pharmaca gummi Alexandrinum probauit, & in hæmatino collyrio gummi Thebaicum laudatur. quæ omnia nihil aliud sūt quam ipſum gummi Arabicum. Vim habet refrigerandi & denſandi, ocularibus medicamentis & arteriacis commodiſſime miſcetur.

Κομμωτική. comptoria ars, quæ fuco aſcititiam pulchritudinem inducit. Eam medicinæ partem eſſe Galenus negat, ſed lenonum, mangonum & maleficorum hominum eſſe dicit, neque à viro bono & integro medico exercendam, niſi à regibus aut principibus coacto. Nam & ea apud quaſque laudatiſſimas gentes viris præcipue probroſa fuit. A Philippo Macedonum rege Plutarchus tradit quendam capillorum tinctura ſuperbientem ex ordine iudicum motum eſſe, hoc etiam addito apophthegmate: non ſperandam integritatem ab eo in gerendis rebus, qui etiam capillis fucum prætenderet, Ouidius quoque eam compturam execratur his verſibus:

Sint procul à nobis iuuenes, vt fœmina, compti,
Fine coli modico forma virilis amat.

Attamen veterum etiam plærique, vt refert Galenus, etiam honeſtiſſimi, huiuſmodi artem ſibi notam eſſe voluerunt. Sed & Archigenes vir doctrina & grauitate inſignis de ea ſcribere non eſt veritus. ſcripſit & Heraclides Tarentinus & Cleopatra etiam tum cum minus luxui & delicijs homines indulgerent. Et poſt eos omneis Crito, quem maiori venia dignum Galenus cenſet, quod in Imperatorijs ædibus medicinam exerceret. Cuius libri quamuis perierint, eorum tamen ſumma capita Galen. recenſet libr. 1. τῶν κατὰ τόπους. Nec vero tam tetricus & ſeuerus fuit Galenus, vt omnem prorſus ornatum è medicina ſummoueret. Recipit enim inter medicinæ partes τὴν κοσμητικὴν, hoc eſt exornatoriam, eamque medicinæ partem eſſe perhibet, vt quæ naturalem corporis pulchritudinem cuſtodiat atque tueatur, neque quicquam adſcititium inuehat. Additque verum ornatum capillorum & non fucatum non ſolum ad pulchritudinem, ſed etiam ad ipſarum partium robur & ſanitatem conferre.

Κομψευόμενος. πανουργευόμενος, apud Hippocr. Atticorum more, qui, τὴν πανουργίαν κομψείαν vocant, & τὸ στρεβλὸν, κομψὸν, vt annotauit Erotianus.

Κονδῖτον. conditum vide οἶνος vbi ordine Alphabetico omnes vinorum differentiæ explicantur.

Κονδείλλα. ſpecies eſt oleris frigidi quidem ſed amari, & acri in radice ſucco. Caulem, folia & flores habet cichorio ſimilia: qua ex cauſa nonnulli ſylueſtris intubi ſpeciem eſſe dixerunt: verum tenuior tota eſt, in cuius ramulis gummi maſtiches ſimillimum tuberculo fabæ inueniri ſolet. Reperitur hæc ſcriptura apud Plin. & Dioſcor. apud Gal.& alios χονδρίλλη, rectius, vt Alphabetica ſeries apud Heſych. indicat.

Κόνδυλοι. digitorum & brachiorum articuli & iuncturæ. Rufus autem in partium hominis nomenclatura ait κονδύλους dici medios digitorum articulos, à quibus προκόνδυλοι appellentur qui ante eos ſunt, proximi ſcilicet metacarpio: qui autem poſt eos habentur, μετακόνδυλοι, poſtremi videlicet.

Κονδυλώδης αἱμαῤῥοΐς: vocatur vena ſanguine fluens, « tuberoſa, aut tuberculoſam quandam habens « eminentiam lib.de hæmorroidibus, & hæmor- « rois intelligitur: lib.de hemorroidibus. «

Κονδυλώδης ἀπόφυσις. dicitur in oſſibus proceſſus « leuiter capitulatus & parum extuberans in mo- « dum nodorum, & tuberum quæ ſunt in articu- « lis digitorum qui Græcis κόνδυλοι dicuntur; hu- « ius duas partes ponit Gal. lib. de oſſibus: vnam « tenuem & oblongam, quæ dicitur αὐχὴν cer- « uix, alteram ipſius ceruicis extremum, craſ- « ſius & rotundum, diciturque κεφαλὴ caput; «

» opponitur autem κονδυλώδης ἀπόφυσις τῇ κορώνῃ
» quæ in finem acutum desinit. vide κορώνη.

Κονδύλωμα. est carnis excrescentia callosa in digitis manuum ac pedum, in sede item ac vteri ore coalescens. sic dicitur quod prominet in modum articuli quem κόνδυλον appellant. Sed hic affectus in sede præcipue oritur, ruga aliqua corporum in ano reduplicatorum insurgente ac præter naturam intumescente. Quum enim sinuosus sit anus, rugas coagmentatas habet: vbi vero amplius intumuerit, tunc fit condyloma. Et aliquando quidem citra inflammationem fit & molle est: quandoque vero cum inflammatione, tumque durum est & dolorificum.

» Si nondum tumor callum contraxit, dicitur
» ἐξοχὰς vel ἐξοχή; Pro varia etiam tumoris in ma-
» gnitudine & figura differentia, diuersa sortitur
» nomina, interdum enim σῦκον, interdum θύμος
» dicitur de quibus suis locis.

Κονία. generaliter dicitur aqua in qua cinis quicũ-
» que sit maceratus est, ac per rariora quædam
» corpora modice colata; Composita est eiusmo-
» di aqua ex contrariæ facultatis partibus, partim
» refrigerantibus, partim calidis, ex aqua scilicet
» & calidis acribusque cinerum partibus quæ in
» aquam longa maceratione transeunt, ita vt &
» generatione & facultate, aquæ marinæ & mu-
» riæ proportione respondeat vt docet Galen. 4.
» de simpl. medic. facultat. cap. 3. Hanc cineris
» lotionem lixiuium Latini appellant. Sed & κονία non modo lixiuium sed & calcem ceneremque significat; solet autem alijs adiungi, quæ ipsum qua de re intelligi debeat interpretentur vt κονία ἄσβεστος Calx viua, κονία ἀσβέστου lixiuium calcis; similiter κονία σακτὴ καὶ διηθημένη lixiuium stillatitium & excolatum, ex loto & percolato cinere factum, cuiuscumque generis ille sit, vitis, fici, mali, tithymalorum, lapidum partiumúe animalium. Lixiuij autem varia genera atque no-
» mina sunt; ex reliquijs enim quorumlibet cor-
» porum vstorum ablutis lixiuium fieri pótest, at-
» que quodcumque tandem lixiuium sit, eius ci-
» neris cuius lotura est, naturam adipiscitur, eius enim quod empyreuma seu igneam naturã habet acerrimam ipsum quoque acerrimum est, eius quod tale nõ est, etiam moderatius. Vt me-
» rito à Galen. reprehensus Dioscorides videatur
» qui omni lixiuio naturam astringentem tribuit,
» quum non omnis cinis hanc naturam habeat vt
» Gal. lib. 8. de simpl. medic. docet; κονίας autem
» tum vt calcem tum vt lixiuium significat hę dif-
» ferentiæ atque nomina sunt.

Κονία ἄσβεστος. Calx viua dicitur, cum ἄσβεστος per se
» calcem inextinctam significet.

Κονία ἀσβέστου. lixiuium calcis vocatur quando scili-
» cet horum duorum aliud in Nominatiuo, aliud
» in Genitiuo ponitur.

Κονία βαλανευτική. lixiuium balnearum quod ad pu-
» nicarum arborum rigationem probat Constan-
» tinus Cæsar lib. 10. c. 29.

Κονία πηλοποιητική. lixiuium est quo figuli vtuntur,
» & κονία σακτὴ τῶν πηλοποιῶν, id est, figulorum lixi-
» uium liquidum: idem quoque lixiuium 10. κατὰ
» τόπ. ὕδωρ πηλοποιητικὸν Galen. vocat; itidem & 4.
» κατὰ γέν, & sæpe alias, Galeno, Aetio, Pauloque
» hæc appellatio in vsu est: neque alia est σακτὴ τῶν
» πηλωπαιείων Aetio lib. 12. cap. 42. dicta, quam ἡ
» τῶν πηλοποιῶν Galeno vocata: Cæterum hîc adnotandum ex doctissimo Goupylo non πηλοποιητικὴ legendum per η in prima syllaba, sed πιλοποιητικὴ per ι; Quis enim, inquit, nisi in medicina « plane alienus, aquam ex qua figularis terra sub- « igitur (hoc enim voce πηλοποιητικὴ significari « volunt) τοῖς διαφορητικοῖς admiscuit; est igitur per « ι legendũ πιλοποιητικὴ κονία, vel πιλοποιητική, quæ « & ὕδωρ est πιλοποιικὸν, vel πιλοποιητικὸν, vel τῶν πιλοποιῶν, aqua qua πιλοποιοὶ vtuntur, qui cum οἰσυπηρὰς Lanas, id est, succidas tantum cogant, « (quæ enim sordibus repurgatæ sunt haud facile cogi possunt.) non est dubium quin illæ vim « aliquam in aqua relinquant quæ medicamentosa sit, vnde nomen τῆς κονίας eam inuenisse suspicandum; Nam vt aqua quæ per cinerem aut « calcem colata est, vim aliquam inde accipit, ita « ea qua lanæ succidæ abluuntur medicamentosa « est, adeoque inter κονιῶν, hoc est, lixiuiorum genera censetur, ex qua farinam hordeaceam recte Gal. coxit ad neruum punctum lib. 6. meth. « quam etiam magna ratione τοῖς διαφορητικοῖς admiscuit lib. 6. κατὰ γέν, & hanc κονίαν πιλοποιικὴν, id « est, lixiuium pileatorum siue eorum qui pileos « faciunt, seu aquam qua lanæ abluuntur, dum « spissantur, & ad pileos parantur, præscribit Æ- « gineta lib. 5. c. 56. ad eos qui coagulatũ lac sum- « pserunt; hanc & in emplastro ex lapide Asio ad- « mittit lib. 7. cap. 17. denique & antiquissimus « Pauli codex πιλοποιικὸν per ι scriptũ habet; scri- « pturæ huius restitutæ argumenta si videre voles, « habet Goupylus suis in Trallianum castigatio- « nibus: vide & infra in littera π. πιλοποιητικὴ κονία. «

Κονία πρωτόστακτος. quasi primariũ lixiuium dicitur, « ad quod parãdum calx ad cinerem alium quem- « cumque additur vt Paul. libr. 7. tradit, interim « ex sola fit calce; habet hoc lixiuium vrentem fa- « cultatem. «

Κονία σαπωναρικὴ. apud Paul. lib. 6. c. 9. esse videtur « lixiuium quod saponarijs in vsu existit, vel certe « quod cum sapone in vsum venit. «

Κονία σακτή. lixiuium liquidum ex quocumque ci- « nere factum, sic & de ficulneo cinere lixiuium « Aetius serm. 12. c. 27. σακτὴν appellat. «

Hæc sunt τῆς κονίας apud Græcos genera atque « nomina; Sed & apud Latinos scriptores lixiuij « vox alijs atque alijs dictionibus iuncta, diuersa significat, etenim apud Varronem Columellam, Plinium, fræquenter habetur cineris lixiuiæ, cineris lixiuij, è cinere lixiuium, pro simplici lixiuio; Sed & Plin. lib. 33. c. 7. lixiuium, id « est κονίαν cinerem simpliciter appellauit. «

Κόνις. lens, dis. Est veluti pediculorum ouum, pilis adhærens. Neque enim pediculi coeunt, vt parere ouum possint, neque ex eo pediculus vnquam excluditur. Signum tamen est morbi pedicularis. Ex eadem enim materia & lens & pediculus oriuntur, sed hic animatur, illa inanimis manet. Nam cum humor generandis pediculis accommodatus sub cute consistat, parte quadam animatur & pediculus fit: parte vero alia qua pili oriuntur, radicibus pilorum adhærens vna cum propria pilorum materia foras à calore pellitur & circum eam concrescit: aut pilorum materia vi foras erumpens, per medium eum fertur, & eum secum rapit. Lendes enim pilos circumstant, eidemque pilorum parti semper inhærent, quantumque ipsi pili augentur, à radice tantum recedunt.

Κονίσαλος. Atticis dicebatur puluis ille, qui lucta-
» turis poſt olei illitionem inſpergebatur & af-
» fricabatur, denſandi & roborandi corporis
» gratia, πάτος alio nomine Græcis vocatur vide ῥύπος.

Κονιστήριον. locus erat quidam in Gymnaſijs vbi aſ-
» ſeruari ſolitus erat puluis quo prius inuncti lu-
» ctaturi conſpergebantur.

» Κονιῶδες οὖρον vide οὖρον.

Κόνυζα. eſt fruticoſa planta duûm generum. vnum quod fœmina dicitur, minoris odoratiorisque: alterum quod mas, maioris, frutice altiore, latioribus folijs, odore grauiore. vtrique folia oleæ, ſed hirſuta & pinguia. Altitudo maiuſculæ cubitorum binûm, pedalis minori: flos quoque ſqualidus, colore luteo ac ſubrufo, qui in pappum & lanuginem abit, radicibus ſuperuacuis. Addit & Dioſcorides tertium genus conyzæ cui craſſior & mollior eſt caulis, folia mediæ inter maiorem & minorem amplitudinis, cæterum minime pinguia, odoris multo fœdioris. Reddit & Plinius quartam ſpeciem quam appellat ſatiuam, ſerpyllo ſimilem, è cunilagine montana factam. Cæterum κόνυζα tum maior, tum minor aſſimiles sũt, tum temperaturæ, tum facultatis, guſtu amaræ & acres, excalfaciuntque admodum luculenter. calfaciunt & exiccãt tertio ordine: genus vero tertium à Dioſcoride proditum in locis humidioribus proueniens, imbecillius eſt. Conyzam vulgo pulicariam, quod pulices necet, rura cimicariam appellant, quod folia cimicibus quibuſdam aut beſtiolis volucribus eis proximis frequenter onuſta reperiantur. Latinis cunilago dicitur.

Κονύλη. ſylueſtre origanum authore Dioſcoride & Galeno. Sic dictum putant, quod Conylos quidam homo eam inueniſſe proditur. vide ἀγριορίγανον.

» Sed pro κονύλη quod apud Dioſcorid. legimus,
» apud Nicandrum inuenitur κονίλη; itemque Cu-
» nila apud Plin. & Apuleium.

Κοπίσκος. ſpecies thuris in Arabia & Smilo naſcentis quod Indico minus multo & fuluius eſt. Ei ſecundum locum Dioſcorides aſſignat.

Κοπώδεες, & κοπώδεις πυρετοί. laborioſæ febres di-
» cuntur; quas autem ſic vocet Hippocr. incer-
» tum; an eas quæ ex vehementibus motibus ac-
» cenduntur; an eas quæ ſponte laſſitudinis ſen-
» ſum inferentes exoriuntur vt ſcribit Gal. com-
» ment. 2. libr. 6. Epid. t. 24. Earum autem du-
» plex genus eſſe videtur ex materiæ differentia,
» alijs enim bilis tenuis acriſque humor in corpus
» ſparſus eſt, alijs humor copia premens laſſitudi-
» nem inuehit, atque is ſæpe crudus eſt; adde ſi
» vis genus tertium quod permiſta vtraque mate-
» ria naſcitur, hinc apud Hippocr. in Coac. κοπώ-
» δεες ægri dicuntur, quibus ſcilicet ea corporis
» laſſitudo eſt vt vniuerſum corpus vel contuſum
» vel confractum videatur.

Κόπος. laſſitudo. Eſt corporis affectio, male actæ exercitationi ſuccedens. Habet enim ſuas leges exercitatio, ex quarum præſcripto intelligitur non modo quæ in ipſa exercitatione fieri debent, verum etiam quomodo ante ipſam corpus præparari debeat, tum quæ ſit poſt eam abſolutam apotherapiæ ratio. in quibus ſi quid peccatum ſit, laſſitudo maxima frequentiſſime conſequitur. Sunt autem qui eius notionem intelligentiamque accipiant, dum vſti extentique poſt exercitationem ſibi eſſe videntur, idque aut omnibus corporis partibus, aut ijs tantum quibus laborarint: quidam vero cum triſti moleſtoque ſenſu dum ſeſe mouent afficiuntur (quem alij indicibilem dixere, alij vlceroſum appellauere) nonnulli cum membra ceu contuſa & phlegmone obſeſſa ſentiunt. Si quid horum vel ſimplex, vel cum altero duorum aliorum coniugatum poſt exercitationem inciderit, κόπος Græce dicitur, hoc eſt laſſitudo. Itaque triplex in vniuerſum omnis laſſitudo eſt, ἑλκώδης, τονώδης, φλεγμονώδης. Quæ quidem corporum affectiones ſicut ab inuicem ſunt differentes, ſic varia etiam habent ſymptomata pathognomonica. In vlceroſa laſſitudine vlceris ſenſus, cum mouentur, ſe exhibet: in inflammatoria, inflammationis: in tenſiua, incendi tendique ſibi videntur qui laborant. Vlceroſa quidem oritur ab excrementorum tenuium copia & acrimonia, quos ipſa exercitatio nimia & celeres ac multi motus pariunt, eo excremento quod craſſius erat, fuſo & attenuato, nec tamen toto expulſo, aut adipe molliue carne liquata. Nec vero ſolus exercitationis exceſſus eam gignit, ſponte etiam aliquando prouenit, & maxime in ea incidit corpora quæ & mali ſucci ſunt & excrementis abundant. Succedit vero & recentibus cruditatibus. Qui ea laſſitudine laborant, ijs vlceris ſenſus, cum mouentur, adeſt, fatenturque inter mouendum dolere ſibi vlceris ritu, alij cutim tantum, alij ſubiectam etiam carnem. Neceſſe enim eſt abs tali humore ceu tenui atque acri in vacua ſpatiola effuſo, eaque replente, pungi & quaſi vulnerari cutem atque carnem, ſic vt etiam horror interim oboriatur, imo etiam quadamtenus concuſſio commotioque totius corporis inæqualis quod ῥῖγος dicitur, ſi modo is humor copioſus ſit multumque acris. Talis quidem eſt vlceroſa laſſitudo. Tenſiua vero à nullo quidem excremento gignitur de quo magnopere ſit curandum, ſed reſidet in muſculis & neruis ex nimia tenſione, quam exercitando admiſerunt, affectus quidam effectricis cauſæ poteſtatem teſtificans. Accidit namque in vehementi tenſione omnes muſculorum fibras contendi, non tamen ſimiliter omnes laſſari, ſed eas maxime quæ per longitudinem tenſionis porriguntur. Quippe quæ obliquiores quodammodo iacent, minus in directum aguntur. quare his nullum inſtat periculum. In ijs vero quæ immoderatius ſunt extentæ, ita vt parum à rumpendo abſint, relinquitur affectio quædam ſimilis ei quæ inter agendum fiebat. Quippe tendi adhuc videntur, cum tamen nulla iam tenſione vrgeantur. Incidit huiuſmodi laſſitudo ijs quibus ſalubris ſuccus eſt, poſt robuſtas potius quam celeres exercitationes, redditque laſſatos ipſos pigros admodum, ægreque flexibiles. Non tamen denſi horrenteſque apparent, cæterum contracti aridique. Tangentibus vero calidiores videntur, non ſolum ijs quos vlceroſa laſſitudo detinet, ſed etiam quam ipſimet, cum ſani eſſent. Tertia autem laſſitudinis differentia quæ φλεγμονώδης, hoc eſt, inflammatoria, ſeu inflammationi ſimilis, dicitur, in qua nimirũ ceu cõtuſas aut phlegmone obſeſſas partes ſentimus, tũ maxime ſolet incidere, cum

musculi nimium excalfacti attraxere quippiam ex circumfusis sibi excrementis. Ex vehementissimis nascitur motibus, solaq; supra naturalem habitum musculos attollit, sic vt phlegmone persimilis affectio sit. Itaque & leui tactu offenduntur, & calidiores apparent. Dolent vero etiam, si ipsi per se moueri conentur. Incidit hæc lassitudo ijs plurimum qui assueti exercitationibus non sunt. nam exercitari assuetis raro incidit, etiam ex vehementissimis plurimisque motibus. Sed putet fortasse quispiam lassitudinem hanc nec simplicem esse, nec à duabus iam traditis tertiam, sed ex his compositã, nec aliunde constantem quam ex neruosarum partium tensione & vlceris sensu. Calorem namque qui in eiusmodi lassitudine sentitur, in alijs quoque naturaliter inesse, veluti in memoratarum vtraque, nec tamen complendæ notionis substantiæue partem vllam esse. Verum illud huic vni præter cæteras egregie inest, nempe maior quã pro naturali habitu tumor, nec doloris ipse sensus idem in hac atque in tensiua lassitudine habetur. Quippe in illa tendi, in hac contusos esse vsque ad ossa neruos putant, qui ipsa laborant. Quare in his saltem proprium à reliquis duabus discrimen habet, nec est cõposita tantum. Præter has tres proprias lassitudinis differentias alia est, quæ ceu lassitudo sit, nonnullis imponit. Hæc incidit cum supra iustum musculi siccantur, sic vt squalens contractumque corpus appareat, atque ad motus quodammodo pigrum, non tamen ei vel vlceris, vel tensionis, vel phlegmones sensus inest: sed nec horrorem vllum doloremue, nec pigritiam ad motus ei similem infert quam lassitudines inuehũt, sed gracilitatem tantum ariditatemque facit. Incidit quidem hæc in corporibus boni succi & exercitationi assuetis, vbi immodice exercitata parum rite apotherapia sunt vsa. Quippe ita & digeruntur excrementa, & quæ tensa fuerant laxantur, nec aliud in corpore relinquitur præter siccitatem quam ex immodico motu contraxerunt. Hæ quidẽ sunt lassitudinis simplices quatuor differentiæ ab immodicis motibus genitæ, quibus aliæ totidem respondent sponte venientes, quas αὐτομάτοις κόποις Hippocrates appellauit, & dixit morborum esse prænuncias. Vt enim quæ immodicas exercitationes lassitudo excipit, sanorum symptoma est: ita quæ sine his consistit, morbosum. Ac lassitudo quidem vlcerosa spontanea eadem prorsus est cum ea quæ exercitationi superuenit, siue ipsum affectum, siue eius symptomata spectemus, causa tantum differt. Huius enim externa, illius interna causa est, acrimonia scilicet tenuis & calidi humoris corpus erodentis, stimulantis ac pungentis, qui imprudẽtibus nobis in corpore succreuit. Tensiua vero quoties sua sponte incidit, plethoris superuenit. Tertia vero quæ phlegmones sensum affert, ex ambobus oritur, tum nimia boni succi abundantia, tum acri illo & vitioso succo, non vtique in venis cum bono sanguine misto, sed ab his translato, atque in carnibus & ad cutem solo hærente.

Κοπρία. faui expressi apud Hippocr.

Κόπρος. stercus. Excrementum est siccum primæ concoctionis. Vbi enim ventriculus cibum concoxit, chylum omnem, hoc est, quicquid tenue liquidumque in eo est, venæ mesaraicæ tam quæ ventriculum ipsum circumstant, quam quarum orificia ad intestina pertinent, exugunt atque absorbent, donec nihil penitus liquoris supersit, siccumque euadat excrementum. Id autem à ventriculo profectum & per tenuia intestina dilabens, tandem in crassioribus subsistit & figuratur. ἀποπάτημα alio nomine nuncupant. Quod quamquam ob fœtorem abominandum sit, multos tamen vsus habet. Siquidẽ Asclepiades, cui cognomen fuit φαρμακῶν, ipsum multis sæpe affectibus accommodauit, non modo medicamentis quæ foris imponuntur cõmiscens, sed ijs quoque quæ intro per os sumuntur: habet autem omne vim vel maxime digerentem, nullum tamen omnino stercus refrigerat, sicut nec vllum humectat. Plures sunt eius differẽtiæ. Stercus hominis præsertim pueri, qui lupinis & pane optimo altus sit, reficcatum & in puluerem solutum & cum melle Attico ad læuorem tritum, anginas etiam ante missionẽ sanguinis persanat. Stercus canis durum, candidum & minime fœtens, reficcatum & ad læuorem redactum anginæ medetur & dysenteriæ & vlceribus extreme malignis. Stercus lupi candidius, quale vbi ossa ederint solent excernere, non modo potum ex vino albo sed etiam suspensum colicos iuuat, tum in paroxysmis tum in interuallis. Stercus caprinum, Græci σπύραθον proprie nominant, digerentis & acris facultatis est, scirrhis lienis & aliarum partium conuenit, & aquæ inter cutem, & alopecijs, & lepris, & psoris, & lichenibus, & parotidibus, & bubonibus. Est enim vis eius tum vsti tum non vsti abstersoria & valde digerens. Stercus bouis exiccat, atque etiam attrahit, valetque ad chœradas & tumores omnes scirrhosos ex aceto in cataplasmatis formam compositum. Stercus ouillũ ad acrochordonas, myrmecias, thymos, furunculos duros quos clauos nominant, vtiliter adhibetur aceto dilutum. Stercus columbinum valde excalfacit, & cum semine nasturcij contusum cribatumque siccum vice napyos conuenit ijs quæ rubificari debent, vt coxendici, hemicraniæ, scotomati, vertigini, cephalææ, doloribus lumborum inueteratis & podagricis ante tophorum generationem. Stercus gallinaceum columbino minus calidum est, valetq; ad eos qui ab esu fungorum suffocantur, tritum & inspersum tribus vel quatuor oxycrati aut oxymelitis cyathis: item ad colicos ex œnomelite aut vino aqua diluto. Stercus crocodilorum terrestrium absterget & desiccat, proinde cutem faciei intendit & splendidam reddit: ephelidas, vitiliginem & lichenas tollit. Aliorum animalium stercora fere inutilia sunt.

Κοπρειῶδες ὑποχώρημα, vide ὑποχώρημα.

Κοπτάριον ἢ κοπτὴ ἢ

κοπτόν. dicitur pharmacum ad placentulæ formam contundendo redactum. huius aliquot exempla habentur apud Galen. lib. 7. τῶν κατὰ τόπους. vt Seminis lini, vuæ passæ, ana sextarium vnum. nucum pinearum, nucũ Ponticarum, ana heminã vnam. piperis albi sextantem. myrrhæ, croci, ana vnicam vnam. mellis Attici libras IIII. contusa vt oportet tritaque reponito. Non valde abhorret hæc compositio ab ea quam vulgo mazapanem aut pastam regiam appellant. Conueniunt enim præcipue pectori, quamquam & aluo emolliendæ, adhibentur, vt scribit Dioscorides

lib.4.de cnico,& ad excitandam venerem lib. 2. de lino. Sic dictum est hoc medicamẽ quod non coqueretur sed tunderetur.

» Eius genera sunt copta Rhodia, sed ex re-
» bus vt apparet minime delicatis conflata, quan-
» doquidem Martialis eam famulo in pœnam
» edendam dari iubet in apophoretis; Cæterum
» etiam Coptæ meminerunt Alex. Trallian.& Ae-
» tius l.13.c.125.& Oribas. lib.3.synops. κοπτάριον
» purgans facit, è simila, nucleis pineis, diagredio,
» pipere, melle despumato, & alterum è simila,
» scammonio, nucleis pineis, pipere, melle: est &
» κοπτὸν malagmatis nomen vtilis ad stomachi du-
» ritiem & iecoris, describitur à Paulo l.7.cap.18.
» κοπτάρια etiam quædam βηχικὰ apud medicos ha-
» bentur de quibus vide Gal.7. κτ' τόπ.

Κοπτοπλάκους, οντος, idem quod κοπτὴ, placēta scilicet
» quædam ex contusa materia composita apud
» Athenæum l.14.

Κοραχίνη σφραγὶς. nomen est pastilli quem ex Asclepiade Gal. recitat lib.5. τ̃ κτ' τόπ.

Κορακῖνοι pisces erant ex quibus olim τάριχος fiebat. meminit Galen. 3. de aliment. facult. cap. 31.

Κορακοειδὴς ἀπόφυσις. est processus omoplatæ exiguus & acutus, ab interna eius parte exoriens. sic dictus est quod eius finis, vt cornicis rostrum foras inclinet. Dicitur & alio nomine ἀγκυροειδὴς, quod suo extremo anchoræ similis videatur.

Κοράλλιον ἢ

Κόραλλος. coralium. Est lapis in mari ex pingui succo arboris in modum concretus. Vt enim ex pingui succo qui in mare influit, ἤλεκτρον, hoc est succinum, nascitur, ex salso autem, qui maris est proprius, ἀλκυόνιον: ita ex eo qui in lapidem mutatur, κοράλλιον, siue, vt Theophrastus vocat, κουράλιον. alij λιθόδενδρον, alij δενδρίτην appellant. Nam, vt res ipsa demonstrat, frutex est sub aqua marina viridis & mollis, baccas habens similes cornis natiuis specie & magnitudine, item molles sed candidas, κοραλλίδας appellant: resectus autem statim in aere duratur, vt scite Ouidius his versibus declarauit:

Sic & coralium quo primum contingit auras
Tempore, durescit, mollis fuit herba sub vndis.

Quoniam vero, quam primum in aerem profertur, solet lapidescere, Gorgonia etiam nominatur vt ait Plinius, quod Gorgonas in lapides versas fingant Poetæ. Cæterum coralio non vnus color est, sicuti nec alijs lapidibus qui ex id genus succo concrescunt. Etenim si succus fuerit ruber, corallium rubrum nascitur. si candidus candidum, si niger nigrum, quod Dioscorides proprio nomine à quibusdam ἀντιπαθὲς vocari scribit: si denique subuiridis, subuiride. Attamen omne, priusquam retibus fuerit euulsum aut ferro præcisum, viride videtur esse. Interdum vero ramos gerit diuersi & varij coloris. Omne refrigerat, siccat & modice adstringit, vt egregium sit ad sanguinis profluuia medicamentum. Quoddam est durum, vt Gallicum: quoddam molle, vt Campanum. Omne cum decidit in terram, frangitur. Aliud præterea est solidum, aliud fistulosum, aliud scabrum. nascitur multis in locis.

» Διὰ κοραλλίου τροχίσκος. Pastillus ex corallijs
» ad dysentericos affectus, & alui profluuia efficax:
» describitur à Trallian. l.8.c.8.& l.11.c.1. antidoti
» quoque διὰ κοραλλίου l.3.c.78. securissimæ inquit
» longoque vsu probatissimæ ad artus multo san-
» guine infestatos: describitur & ab eodem l.7.cap.
» 11. Trochiscum quoque ὁ διὰ κοραλλίου dictum
» describit eiusdem lib.c.12.

Κοράλλιον. sunt qui sic vocari putent τὴν ἀναγαλλίδα. Et Paulus in compositione quam aduersus podagram instituit διακοράλλιον cognomine, ἀναγαλλίδα flore puniceo micantem κοράλλιον videtur appellasse, à qua nomen est inditum medicamento, non alia forte de causa, quam à similitudine floris anagallidis cum corallo rubro. Quanquam non desint qui existiment mendosa eo loco exemplaria esse, & scribendum κολλάριον non autem κοράλλιον: quoniam glutinandi facultatem ἡ ἀναγαλλὶς habeat authore Hippocr.& Gal.

Κοραλλὶς. bacca corallij. hanc Plinius, nescio quem authorem sequutus, in gemmarum numero posuit, & cerasum repræsentare dicit.

Κοράμβλη. à quibusdam dicitur ἡ κράμβη brassica, vt »
pote ἀμβλύνουσα τὰς κόρας: Aristophanis scholia- »
stes τὴν κράμβην apud Atticos κοράμβλην dici tra- »
dit, διὰ τὸ τὰς κόρας βλάπτειν. »

Κόραξ. pastillus perutilis ad putridorum vlcerum, præsertim pudendorum nomas, cuius descriptio bis habetur apud Aetium lib.14.

Κορδύνημα. ἡ καρηβαρία apud Hippocratem, vt interpretatur Erotianus, παρὰ τὸ κάρα δινεῖσθαι, hoc est, quod caput vellicet & contorqueat. scribitur & σκορδύνημα.

Κόρη. pupilla. Est minor oculi circulus intra iridem comprehensus per quem cernimus. Hic autem non aliud reuera est quam tunicæ quæ ῥαγοειδὴς dicitur, foramen, in eum vsum à natura factum, vt per ipsum res visibiles humori crystallino facilius paterent. Per pupillam enim cernimus, non quod ea sit præcipuum videndi instrumentum, sed quod spiritui visorio per eam via pateat, nec possit aliter visio fieri. Argumento sunt hypochymata. Est autem locus ille qui ad pupillam est, totus spiritu plenus & præterea cœruleo viridique colore aut alijs etiam præditus quibus & ipsa vuea, cuius ille pars quodammodo dici potest. Ruffus τὴν κόρην definit esse τὸ ἐν μέσῳ τοῦ ὀφθαλμοῦ βλεπόμενον: hoc est, quod in medio oculi inspicitur. scribitque eandem alio nomine ὄψιν vocari: γλήνην autem simulacrum quod in pupilla cernitur, quam tamen multi etiam pupillam interpretantur. Alio vero loco idem scripsit κόρας dici τὰς ὄψεις. γλήνας, τὰ μέσα τ̃ ὀφθαλμῶν δι' ὧν ὁρῶμεν. hoc est, glenas vocari quæ in medio oculo sunt, per quæ videmus. vel, vt alijs placet, τὴν ὄψιν μ̃, ὧ βλέπομεν. κόρην δ̀ κ̀ γλήνην, τὸ εἴδωλον τὸ ἐν τῇ ὄψει. visionem quidem id esse quo videmus: pupillam autem & glenen, simulacrum esse quod in ipsa visione est.

Κόρην. τὸ ὑπερικὸν apud Hippocr. vt scribit Gal. habet enim fructum κορίῳ similem.

Verum non κόρην, sed κόριν lege vt in κόρις »
videre est, sic enim per ι. scriptum est in vetere »
Hippocratici lexici codice. »

Κορήματα scopæ sunt quæ ex osiride fiunt: alij me- »
dicamenta ad exterendam læuigandamque cu- »
tem κορημάτων voce accipiunt, alij pupillaria me- »
dicamenta, alij smegmata simpliciter, Plinium »
in eo sequuti qui dixit, smegmata mulieribus fa- »
ciunt ex his, loquitur autem de osiridis ramulis: »
Cornarius vero suis comment. in Æginetam »
κορήματα neque ἀπὸ τ̃ κόρων, id est à pupillis di- »
cta putat, neque vlla medicamēta aut smegmata »

ea voce accipit, sed nomen verbale esse indicat, dictum à verbo κορεῖν, quod verrere ac purgare significat, intelligitq; per κορήματα scopas ac vericula exteriora, qualia hodie in vsu sunt ad vestimenta purganda.

Κόρημα. medicamentum quod cutim exterit & læuigat. Alias pro scopis ponitur: quo significatu & κόρινδρον dicitur.

Κορίαννον ἢ

Κόριον. coriandrum, frutex est caule exili, sesquicubitali, ramoso, folio adianti, rotundo capite, cicutæ odore graui, semine rotundo nudoque, radice lignosa, breui neque adeo fibrosa. Vetustiores Græci, inquit Galenus, κορίαννον nominabant, ac recentiores medici omnes κόριον appellant.

De Coriandri autem temperamento ac viribus magna est inter rei medicæ scriptores controuersia; etenim Simeon Sethi lib. de alimentis, sicut & Dioscor. illi refrigerandi vim tribuũt, sic & Plin. l. 20. c. 20. his etiamnum aperte subscribit Cels. l. 2. c. 27. dum ipsum inter refrigerantia olera recenset; Auicennas quoque alijque fere Arabes præter Auerroem in frigidorum simplicium numero Coriandrum reposuere: at Hippocr. è contra lib. de diæta calidum esse censuit, quo loco de semine tantummodo verba fieri nonnulli existimauerunt, Gal. quoque tum l. 7. simplic. tum lib. de attenuante victu calidum id esse indicauit, & acrius reprehendit Dioscoridem quod vim refrigerantem illi assignauerit, & indefinite protulerit erysipelatis conferre, quanquam exquisitum erysipelas eo curari minime potest, nisi forte sublata iam inflammatione, quo quidem tempore excalfacientia digerentiaque medicamenta exposcit: Sunt autem qui authores hos recte se conciliasse putent dum, quod citato loco visus est innuere Plinius, viridem herbam refrigerare, siccam calefacere inquiunt; at licet fortassis aliquatenus id verum sit, cũ vnius & eiusdem plantæ recentis ac siccæ vires nunquam sint plane eædem, certior tamen huiusce contradictionis solutio ex Galeno ipso petitur, qui quidem lib. 7. simpl. Coriandrum docuit ex contrarijs constare facultatibus, quippe quod plurimum quidem habeat essentiæ amaræ quæ tenuium sit partium ac terreæ, ac non parũ etiam aqueæ humiditatis obtineat, quæ tepentis sit facultatis, & his præterea adiunctum sit adstrictionis paululum: hoc cum ita sit mirum amplius videri non debet, si pro vario vtendi modo, varios Coriandrum proferat effectus, ideoque calefaciat, attenuet, incidat, astringat, reprimat, & refrigeret: atque ex tam varijs facultatibus ea omnia præstet quæ Dioscor. Coriandro tribuit. Sed præterea certum est si maiore copia sumptum sit, ab eo mentem non leui periculo tentari, & insaniam prouocari à temulentijs non abhorrentem: ideoque copiosiorem continuumque eius vsum vitandum esse. Nunc omnem eius noxam abigimus infuso eo in acetum & postea exiccato. Sic enim apparatum tantum abest vt mentem lædat, vt vix aliud præstantius remedium sit ad vapores repercutiendos qui in cerebrum referuntur: Credo autem non ab vlla quidem insigni qualitate Coriandri furorem illum animi exoriri, sed à naturalli potius quæ illi inest proprietate: Coriandrum autem crediderunt aliqui sic vocatum à cimicibus, quod folia & caules eos oleant; sunt qui ἀπὸ τῆς κόρης hoc est à pupilla dictum velint quasi coriamblon, id est hebetantem oculorum pupillas; Dioscorides enim hypericon scribit à quibusdam κόριον vocatum fuisse.

Κόριον ἔνυδρον. sic dictum est à quibusdam τὸ ἀδίαντον, vt habetur apud Dioscoridem.

Κόρις. frutex est folio ericæ, rubro, pinguiore ac minore, non altior dodrante, suauis, odoratus, acris. Aliqui hypericon vocant. Significat & cimicem.

Κορκορυγή. idem quod βορβορυγμὸς strepitum ventris ac tumultum significans, qualis exauditur circumagente se in intestinis spiritu, & cum spiritu excrementis alui ad exitum festinantibus, atque vt lepide in nebulis Aristophanes ait, sicut tonitrua fiunt, ita in homine κορκορυγαί, quod esse proprium & peculiare symptoma assumpti Ixiæ siue visci docuit Nicander, & Diosc. l. 6. cap. de Ixia.

Κορός. nouum & recens germen apud Hippocratem, quod ramis adnascitur.

Κόρος. ciborum repletionem significat apud Hipp. lib. περὶ διαίτης ὀξέων, vt comment. 4. Galenus annotauit.

Κόρσαι, κρόταφοι. hoc est tempora, sed & inquit Pollux τοὺς κροτάφους ἔνιοι κόρρας καλοῦσιν αὐτὶ τοῦ κόρσαι: κόρσαι dicuntur etiam ossa duo cranij, vtrimque singula ad aures sita, apud Ruffum & Pollucem.

Κόρυζα. grauedo. Est crudi humoris è capite in nares distillatio. Hic cerebri morbus est, præsertim verò priorum eius ventriculorum. Sunt enim eo humore referti plenique. est autem hic humor non qui propriè ὠμὸς siue crudus dicitur, sed qui ἄπεπτος, hoc est liquidus & tenuis. veruntamen non locorum modo qui ad nares habentur obstructio fit, sed etiam tum spiritui ipsi qui in ventriculis est, tum cerebro quod hos continet intemperies quędam accedit, qualis ab obstructione solet contingere. Causa eius est solis æstus, vini potus largior, balnea calidiora, perfusio capitis ex aqua calida, maximè si caput calidius existat, & cibus in ventre incoctus manens, neque per inferna descendens: his enim caput humorem superfluum colligit & repletur. Sed immodicè refrigeratum cerebrum coryzam creat. Sic enim caloris penuria malè concoquit alimentum, patiturque idem quod ventriculus diarrhœa laborans. Quod enim in ventre diarrhœa est ex mala concoctione, talis in cerebro est catarrhus & coryza: sed coryza quidem dicitur cùm in nares humor distillat, catarrhus verò cùm in os defluit per palatum Cornel. Celsus lib. 4. cap. 2. author est & distillationem & grauedinem κορύζας Hippocratem nominare.

Destillationem inquam omnem quocumque influat in nares, fauces, pulmonem: sic in Coacis dum ait Hippocr. Coryzas & sternutamenta in morbis pulmonum præcessisse aut consequi calamitosum, Coryzas voce non grauedinem intelligit sed catarrhum & ferinam destillationem à capite prolabentem, quæ homines tussiculosos facit atque raucos. Sed & κόρυζα pituitam, mucum narium, seu humorem crassiorem qui per nares destillat significat: Gal. commẽnt. in prognost. scribit τὸ διὰ τῶν ῥινῶν ἐκκρινόμενον ὑγρὸν λεπτὸν solere omnes veteres medicos appellare κόρυζαν.

de qua sic & Celſ. lib.4. c.2. deſtillat humor ex capite interdum in nares, quod leue eſt: interdum in fauces quod peius eſt: interdum etiam in pulmonem quod peſſimum eſt: aliud autem quamuis non multum diſtans malum grauedo eſt, hæc nares claudit, vocem obtundit, tuſſim ſiccam mouet, omnia iſta κορύζας Hippocr. nominauit. Nunc video apud Græcos in grauedine nomen hoc ſeruari; deſtillationes καταςάγμους appellari.

Κώρυκος, & κωρυκομαχία. Pilæ cuiuſdã luſus fuit apud veteres, Corycus enim inter pilæ genera fuit, licet Gal. Oribaſ. & Paul. ab illis ſecreuerint: fuit tamen meo iudicio vel pila, vel pilæ quid aſſimile, ſphæricum, ex materia coriacea, follem quidam appellant, ſed minus bene: de κωρυκομαχίας autem exercitatione verba fecit Hippocrat. ſiue Polybius ad attenuandum corpus, quemadmodum & eandem intellexit Aretæus vbi pro Elephanticorum exercitationibus κωρυκοβολίας probauit; de eodem quoque intellexiſſe Cæl. Aurelianum exiſtimo cum ad Polyſarchiam diminuendam commendauit.

Κόρυλος. arbor cuius fructus nux auellana & λεπτοκάρυον dicitur.

Κορυβαντιᾶν apud Plin. l.11. c.7. idem eſſe videtur quod patentibus oculis dormire, voce quidem obſcura vt illic ſubeſſe mendum nonnulli exiſtiment, & Corybantiare morbum imaginoſum vocant, vt & phrenitim, quo qui laborant aures putant ſibi perpetuis imaginibus, id eſt muſicis carminibus pertentari, & vigilijs, atque inſomnijs vexari; illi oculis patentibus dormiunt, eum morbum ſuperſtitioſa vetuſtas credidit Corybantibus immitti non ab ijs ſanari.

Κορυμβήθρα. dicitur à quibuſdam ὁ κισσός, vt habetur apud Dioſcor.

Lib.2. cap.210. proculdubio ex eo quod ferat corymbos.

Κορυμβία. edulij genus ex ferulæ caulibus, vel etiam racemis quos κορύμβους vocant decoctis, & muria melleque conditis.

Κορύμβιον. dicta eſt à nonnullis ἡ λυχνὶς ςεφανωματική, lychnis coronaria. vt habetur apud Dioſcor.

Κορῶναι. appellantur à quibuſdam ait Pollux τὸ πρὸς τῇ ἀκρωμίᾳ ἄρθρον, καὶ τὸ πρὸς τῷ ἀγκῶνι.

Κορυφή. vertex. Sunt autem qui eo nomine intelligant capitis partem inter ſynciput & occiput mediam & ſummam. Ea ςεφάνη proprie dicitur. Sunt vero qui partem eam capitis interpretentur, in qua capilli alij ad dextram, alij ad ſiniſtram inuertuntur, vt non ſit aliud κορυφὴ quam linea illa quæ capillos in duas partes diſtinguit. Vnde & δικόρυφοι, id eſt, biuertices, dicuntur, non ij quidem quibus os ſummum capitis geminum ſit, ſed illa potius linea diſcrimẽque capillorum. Ruffus κορυφὴν definit τὸ ἐν μέσῳ, καθ᾽ ὃ δὴ μάλιστα εἱλοῦνται αἱ τρίχες: id quod in medio eſt per quod maxime voluuntur capilli. Id quod etiam ſequuti Latini verticem dixerunt à vertendo, nimirum propter flexum capillorum, quod illic velut in gyrum ij vertantur. Quam etiam ob cauſam quidam ex Græcis ἑλιγμὸν & πόλον ἀπὸ τοῦ πολεῖν, hoc eſt à vertendo, eandem partem appellarunt, vt author eſt Pollux.

Κορυφαὶ etiam Ruffo dicuntur extremi digitorum fines, qui & alio nomine ῥᾶγες vocantur.

Κόρχορος. ſic à quibuſdam dicta eſt ἡ ἀναγαλλὶς, authoribus Dioſcoride & Plinio, quo nomine venit in adagium Græcis, κόρχορος ἐν λαχάνοις, quod eſt, Corchorus inter olera, transferturque ad frugales quoſdam & indignos qui ſua fortuna maiores ſibi quærant honores, & gloriam quam ſe deceat clariorem aucupentur, cum humilis nec palmum excedens herbula, inter grandiſſima quæque olera ſibi locum deſtinet & internaſci lætetur. Quamuis in alium ſenſum detorſerit Theophraſtus lib. 7. hiſtor. volens corchorum ob amaritudinem prouerbio dicatum eſſe, taxarique eos potius qui gratam voluptatem & ſuauiorem nonnullorum conſuetudinem qua frui poſſent, triſti vel amarulento conuentu turbant.

Κορώνη ἡ

Κορωνόν. eſt oſſis apophyſis in finem acutum deſinens, cuiuſmodi habetur vna vtrinque in oſſe genæ inferioris, tendinem à temporali muſculo deſcendentem excipiens. Sic autem dicitur, quia τῆς κορώνης, hoc eſt cornicis, roſtro ſimilis ſit. Quæ autem apophyſis in caput craſſum & rotundum deſinit, non κορώνη ſed αὐχὴν nominatur.

Vide num ſit melius ſic: Quæ autem apophyſis in caput craſſum & rotundum deſinit dicitur κονδυλώδης, nam videtur manifeſte Galen. in li. de oſſibus ponere ἀποφύσεως κονδυλώδους duas partes, vnam quam vocant αὐχένα, id eſt, ceruicem, aliam κεφαλὴν id eſt caput, quæ eſt ipſius ceruicis extremitas rotunda, ita vt αὐχὴν non ſit nomen totius apophyſeos, ſed partis tantum. Totam autem apophyſim cap. 8. quod agit de ſpondylis dorſi appellat κονδυλώδη Galen. vide paulo ante κονδυλώδης ἀπόφυσις: Sed & præter ſignificationem dictam capitis κορῶναι dicuntur δύο προσβολαὶ ὑπὸ τὴν παρεγκεφαλίδα, ἐνίζουσαι εἰς τὰς δύο κοιλότητας, τὰς ἐν τοῖς πλαγίοις τοῦ ὀπισθοφύους σπονδύλου teſte Polluce.

Κορώνις. aurium arcus dicitur in vetere onomaſtico.

Κορώνομος. medicorum vox eſt, ſignificans id quod κύβωλον & ab Hippocr. κύβιτον nominatur. Pollux lib. 2.

Κορωνόπους. herba eſt oblonga, per terram ſtrata, fiſſis folijs & aculeatis, radice gracili. Leonicenus capriolam vulgo dici cenſet, nonnũquam etiam ſanguinariam, quod naribus indita ſanguinem eliciat. Noſtri nunc olitores dentem canis vocant, quanquam eodem nomine gramen appellent. Sed coronopum quoque generibus graminis Plinius aſſignauit. falluntur qui coronopum coruinum pedem eſſe exiſtimãt. Pes enim coruinus exulcerandi vim habet maximam: coronopus autem eſtur, & adſtringit. Sic dictus eſt quod eius ſtylus è medijs folijs exurgens, in cornicis pedem conformatus articuletur, reliquam exhibens cruris effigiem.

Heſych. eam κορακόποδα etiam dici ſcribit; apud Paulum vero l.7. c.5. habetur compoſitio ad podagras ἡ διὰ τοῦ κορωνοπόδος inſcripta λυσόμαχος, & arthriticis vtilis: habetur & dicta compoſitio apud Trallian. l.11. c.1.

Κομμωτική. ars exornatoria. Pars eſt medicinæ, vt ait Galenus, quæ naturalem corporis pulchritudinem cuſtodit & tuetur, neque quicquam adſcititium inuehit, in quo ἀπὸ τῆς κομμωτικῆς differt eodem authore. de qua vide ſuo loco.

Κόσμος. dicitur ab Hippocrate ordo cum in re omni, tum maxime in diebus criticis. Vt enim τῆς ἀκοσμίας propria eſt ἡ ἀταξία: ſic etiam ἡ τάξις τοῦ κόσμου, vt annotat Galenus comment. εἰς τὸ προγνω-

σικόν. Dictio autem Attica est, secundum quos dicuntur κόσμιοι οἱ εὔτακτοι. καὶ κοσμηταὶ, οἱ τῆς ἐφήβων εὐταξίας προνοοῦντες. hoc est, κόσμιοι qui bene ordinati sunt: & κοσμηταὶ qui præerant ordinationi epheborum.

Κοσμοσάνδαλος. flos hyacinthi apud Hermionenses, vt refert Pausanias.

Κόστος. costus siue costum. frutex est in Arabia, India & Syria nascens, sed præcellit Arabicus, candidus, leuis, eximia odoris suauitate. Secundum locum sibi vendicat Indicus, leuis, vber, vt ferula niger. Tertius autem Syriacus est, grauis, colore buxeus & odore feriens. Optimus est recens, albus, abunde plenus, densus, aridus, à teredinibus non erosus, sine graueolentia gustu, calidus ac mordens. Modice amaram, plurimum autem acrem & calidam qualitatem facultatemque obtinet, adeo vt etiam exulceret. Solet eo corpus ex oleo confricari ante accessionem quibus per circuitum rigor inuadit: item resolutis & ischiadicis. vrinas mensesque prouocat, & propter amaritudinem lumbricos necat. Herbarij faciunt huic affinem nomine costum hortensem, quem vulgus coquum, alij Mariæ herbam appellant.

» Apud Hesych. oxytonως scriptum κοστὸς etiam » reperitur, ipsique dicitur esse εἶδος ἀρώματος: de » illo vide Theophr. hist. plant. lib. 9. cap. 7. & » Dioscor. l. 1. c. 15. & Plin. l. 12. c. 12.

Κότινος. oleaster, qui & ἀγριελαία dicitur, hoc est, syluestris olea.

» Sed & pro bacca oleastri accepisse videtur » Hippocr. 3. de morbis.

Κοτταβισμός. remedij nomen cuius mentio fit à Paulo Ægineta in curatione τῆς καχεξίας. Quale autem fuerit, non est facile dicere. Potest intelligi eo nomine aquæ superfusio, eo fere modo quo veteres Athenienses in illo conuiuali ludicro, qui κότταβος dicebatur, facere solebant, vt Athenæus & Suidas scriptis suis prodiderunt. Potest & κοτταβισμὸς simpliciter accipi ἀντὶ τοῦ ἀποσπογγισμοῦ, hoc est, ablutione detersioneque per spongiam facta authore Phauorino qui in lexico suo κοτταβίζειν ἀποσπογγίζειν interpretatur.

» Cæterum cum quid faciant κοτταβισμοὶ ad » mali corporis habitus emendationem à Paulo » commendati l. 3. c. 47. dici non possit, Cornarius » idcirco apud eum σιναπισμοὶ legendum putat pro » κοτταβισμοὶ, cum & facilis fuerit ab vna voce ad » alteram aberratio, & ea sit confinitas inter dro» paces & sinapismos, vt eodem cap. Paul. de his » agat, nimirum li. 7. c. 9. & Aetius lib. 10. c. 19. dro» paces nominare contentus, de sinapismis peni» tus tacuit, habet enim eadem verba quæ & Pau» lus, sola (κοτταβισμοὶ) voce excepta: Goupylus » eodem in Æginetam loco κοτταβισμοὺς aquæ su» perfusiones in partem interpretatur, vel ruboris » excitationem quo sanguis in exteriora eliciatur.

Κοτύλη. est mensura liquidorum apud Atticos capiens τέταρτα δύο, hoc est, quartaria duo, siue Italicas vncias nouem mensurales, quæ ad septem & dimidiam ponderales reducuntur, vt author est Galenus lib. τῶν κατὰ γένη. Alio nomine Græcis τρυβλίον dicitur & ἡμίξεστον, id est dimidius sextarius. Siquidem ὁ ξέστης duas κοτύλας continet. Sunt qui κοτύλην Latine heminam interpretentur. Et satis quidem bene, quia nulla sit Latinis mensura quæ propius ad κοτύλην accedat. Nec tamen eædem mensuræ sunt. Κοτύλη enim vncias Italicas nouem capit: vt diximus: hemina autem Romanorum vnam præterea continet. Verum aduertendum est, Romanos medicos alios τὴν κοτύλην aliquando pro libra vsurpasse, vt videre licet apud Galenum libr. 4. de tuenda sanitate, ἐμβαλέσθω δὲ εἰς τὰς εἴκοσι καὶ πέντε κοτύλας μόδιος ἰταλικὸς τοῦ σπέρματος τῆς ἐλάτης. ἔστω δὲ τῶν κοτυλῶν ἰταλικῶν, ἃς δὴ καὶ λίτρας ὀνομάζουσιν. hoc est, conijcies autem in quinque & viginti heminas seminis abietis modium Italicum. Esto autem & hemina ipsa Italica, quam vtique & libram nominant. alios vero minorem, alios etiam libra maiorem existimasse, sicut ex ipso Galen. apparet libro 6. τῶν κατὰ γένη. his verbis οἱ μὲν οὖν πλεῖστοι τῶν γραψάντων περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν, θ' φασὶν οὐγγιῶν τῆς ἐν τῇ ῥωμαϊκῆς λίτρας, τὴν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ἐν ταῖς φαρμακίτισι βίβλοις γεγραμμένην κοτύλην. ἄλλοι δὲ τῶν ιβ' φασὶν οὐγγιῶν ὑπ' αὐτῶν λέγεσθαι, καθάπερ ἐν ῥώμῃ τὴν λίτραν τοῦ ἐλαίου συνήθως ὀνομάζουσιν. ἤδη δέ τινος ἤκουσα λέγοντος ἑκκαίδεκα οὐγγίας ῥωμαϊκὰς ἔχειν τὴν ἐν ταῖς φαρμακίτισι βίβλοις γεγραμμένην ὑπὸ τῶν ἰατρῶν κοτύλην. hoc est, plurimi igitur qui conscripserunt de mensuris & de ponderibus, nouem dicunt vnciarum, quæ sunt in Romana libra, esse eam, quæ à medicis dicitur in libris de medicamentis, cotyle. Alij autem dicunt duodecim vnciarum ab ipsis dici, quemadmodum Romæ librã olei communiter appellant. Audiui vero etiam ex quodam dicente sedecim vncias Romanas continere eam quæ in libris de medicamentis dicitur à medicis cotyle. Significat autem proprie ἡ κοτύλη cauum.

Cauitatem enim omnem κοτύλην veteres vo« cabant, vt disertis verbis asserit Athenæ. lib. 11. ex « Apollodoro. «

Vnde & κοτύλην appellauerunt non modo vasis genus & mensuram, sed sinum etiam in quo caput femoris voluitur, & cauitatem manus quam volam Latini dicunt. Verum proprie ab anatomicis dicitur ἡ κοτύλη cauitas ossis profundior, in quam alterum os inseritur. Quæ vero non est tam profunda sed superficiaria, γλήνη ab Hippocrate appellatur.

Istas autem voces interdum Hippocrates « confundit. nam lib. 1. de artic. ascribit scapulis « κοτύλην. «

Sed & κοτύλη aridorum mensura fuit apud Atticos. Continebat autem ὀξύβαφα quatuor, siue vncias nouem mensurales. Eius nota fuit apud Græcos K, per cuius apicem inferiorem linea recta per obliquum ducta esset, o desuper imposito.

Κοτυληδὼν quoque idem quod κοτύλη, cauitas scili« cet omnis, & pro capite femoris apud Pollu« cem lib. 2. sumitur. «

Κοτυληδών. vmbilicus Veneris. herba est folium habens acetabuli figura, vnde & nomen, orbiculatum, & inevidenter concauum: cauliculo breui qui è medio prosilit, in quo & semen inest, radice oliuæ modo rotunda. Est & alterum τοῦ κοτυληδόνος genus quod ab alijs κυμβάλιον appellatur, pinguibus folijs latioribus, ligularum modo densis, circa radicem medium oculi ambitum describentibus, vt in maiori semperuiuo. adstringentis gustus. cauliculo tenui, in quo flores & semina hyperici, radice maiuscula. Est autẽ κοτυληδὼν mistæ facultatis, nẽpe humidæ, subfrigidę, & cuiusdã obscure adstringentis, & cũ ea leuiter amaræ. Quare refrigerat, repercutit, abstergit & discutit.

κοτυλίδων. quoque idem quod κοτύλη, cauitas scilicet omnis, & pro capite femoris apud Pollucem lib. 2. sumitur.

κοτυληδόνες. sunt ora venarum & arteriarum intra vterum eminentia & quodammodo nodosa, non multum ab hæmorrhoidibus ani dissimilia, aut τ̃ κοτυληδόνες herbæ folijs orbiculatis & parum concauis. Seruatur namque in medio ipsorum orificiorum parua cauitas in cotyles modum, per hæc sanguis menstruus vel vacuatur foras, vel in fœtum nutriendum transsumitur: siquidem apertis his effluit, sicut conniuentibus supprimitur. His etiam orificiis fœtuum secundę vtero inhærescunt, vasorum vteri finibus ita secundas subeuntibus atque illigantibus, vt eadem prorsus vteri & secundarum vasa esse videantur. Siquidem in quibus orificijs vteri vasa desinunt, ab ijsdem secũdarum vasa incipiunt: oribus enim inuicem vniuntur, venæ quidem venis, arteriæ autem arterijs, vt illæ sanguinem, istæ spiritum fœtui subministrent. Nec vero id tantum ea vasa præstant, sed etiam secũdas vtero ita colligant, vt fœtus haud temere excidat. Alij vero, vt refert Galen. nullas prorsus vtero mulieris κοτυληδόνας inesse crediderunt, quos tamen ipse & doctissimorum virorum testimonijs & ipsa anatomia reuincit. Insunt enim & mulieribus, quamuis minores quàm quæ in vaccis, capris, ceruis atque alijs eiusmodi animalibus apparent.
» Soranus autem, Erotianus, fallop. in obseruation. & Arantius lib. de fœtu humano in vtero humano cotyledonas reperiri pernegarunt, Aristoteles in solis cornutis animantibus eos admittit: Galen. è contra lib. de dissect. vuluæ, & lib. de semine disputat, ostenditque ex aliorum anatomicorum authoritate, Cotyledonas esse vasorum vteri apertiones, vel potius vasorum vteri & fœtus coalitum per anastomosin; Syluius in depulsione calumniarum Vesalij, Cotyledonas pertinaciter defendit, asseritque in muliere parturiente, aut recẽs enixa, aperte spectari: idem sentiunt Cornel. Gemma, Nicolaus Massa peritus sua ætate anatomicus & doctissimus Laurentius, has & agnouit Hippocr. aphor. 55. l. 5.

κοτυληδόνες etiam in polypode nominatæ fuerunt, » quasi quædam conceptaculorum fibræ, quæ propter implexionem etiam πλεκτάναι vocantur, vt » docuit Camerarius.

κοτυλίς. ἡ κοτύλη τοῦ ἰσχίου. hoc est, concauitas coxendicis, apud Hippocratem ἐν τῷ μοχλικῷ, & lib. 2. de morbis.

κουβαρίδες. apud Dioscor. l. 2. in titulo c. 37. dicun» tur quæ in textu ὄνοι ὑπὸ ταῖς ὑδρείαις aselli qui sub » aquarijs vasis stabulantur, Cutiones Marcello » Empirico: vide ὄνοι.

κουλεός. culeus. Est mensura liquoris tantum, omnium maxima qua Romani vsi sunt. Continebat viginti amphoras authore Plinio lib. 14. c. 4. Quando & postea sæpenumero septenos culeos singula iugera, hoc est amphoras centenas quadragenas, musti dedere. sic Plinius. Idem docet Rhemnius Fannius his versibus:

Est & bis decies quem conficit amphora nostris
Culeus. hoc nulla est maior mensura liquoris.

Ac quamquam iusta hæc esset culei mensura, vasa tamen quæ culei, propterea quod quam proxime ad eam mensuram accederent, vocabantur, plus minusue aliquando continebant, vt apud Catonem de re rustica capite 148. à quibus tamen veram culei mensuram æstimare non decet.

κουεῖτις. dictus fuit à quibusdam eo nomine ὁ πεισερεών, apud Dioscor.

κοῦρμι. genus est potionis, inquit Dioscorides, ex hordeo factæ, cuius potu sæpe pro vino veteres vsi sunt. Non videtur esse nomen Græcum, sed eius gentis in qua apparabatur: verum, vt idem ait, dolores capitis inducit, noxium humorem gignit, & neruorum vires resoluit.

Est vero Iberis Occidentalibus, & Britannis " vsitatum: Tale & zythum cæria, celia, ceruisia " authore Plinio. "

Κουρογονίη, siue θηλυγονίη. apud Hippocr. lib. περὶ γονῆς " pro puerorum generatione dicitur, κοῦροι enim " pueri dicuntur. "

Κουράλλιον. legunt quidam pro κοράλλιον, vt apud " Aret. lib. 2. de curat. acut. cap. 2. vide κοράλλιον. "

Κουστουμινάτον. Crustuminatum vide κρυστουμινάτον. "

κούφοι. quidam apud Hippoc. scribunt ἀντὶ τοῦ κωφοί. " vide suo loco. "

κοῦφον ὕδωρ. aqua leuis dicitur apud Hippoc. non ea " quæ pondere leuis est, sed quæ ventrem & hypo- " chondria cito assumpta permeat, sicque intelli- " gendus est aphor. 26. lib. 5. cum dixit Hippocr. " aquam quæ cito calefit, & cito refrigerat esse le- " uissimam. "

κουφοῦν. λύειν καὶ παύειν τὰς ὀδύνας, apud Hippoc. hoc est, soluere & sedare dolores.

κόχλαξ. idem quod κάχληξ, & χάλιξ, id est calculus " lapillus; proprie vero ita nominantur lapilli per- " petua in aquis volutatione attriti, quales in flu- " minum ripis & maris littoribus leguntur, vnda- " rum agitatione æstuque reiecti; Sunt qui silices " interpretentur, ceu apud Cels. l. 6. cap. de dẽtium " dolore, vbi præcipit in peluim candentes silices " demitti, hominemque cum hiante ore vaporem " excipere; & apud Paul. lib. 1. c. 88. & l. 3. cap. 42. " & l. 7. c. 3. vbi lactis parandi modum docet per " ignitos silices, & in lac iniectos, vt quod in eo te- " nue est & serosum exhauriatur & consumatur, " quem lactis coquendi modum docuerunt Paul. " locis cit. Galen. 10. simplic. Trallian. l. 12. c. 4. & " Cæl. Aurelianus l. τ̃ χρον. c. 3. de quo & nos plu- " ra in voce γάλα. "

Κόχλαξ. etiam Hippocrati lapis molaris dicitur, qui " & apud eundem λίθος μέλας. "

κοχλίαι. Limaces, Cochleæ, Cibus est vsitatus mul- " tis nationibus, vt olim etiam in Græcia: Cibus " quidem est coctu difficilis sed multum nutriens; " eas sic præparat Gal. 3. de aliment. facult. c. 3. vbi " primum in aqua elixauit, tum in aliam aquam " transfert in qua rursum elixat, tum demum con- " dit & tertio elixat, donec caro tota intabescat, sic " (inquit) præparata alimentum corpori præbent " non contemnendum. "

κοχλιάριον. cochlearium siue cochlear. Est liquoris mensura apud Romanos quartam cyathi partem capiens, sicut ex Columella patet lib. 12. cap. 21. Et ex eo molito post salituram musti cochlear cumulatum, vel simile genus poculi eius, quod est quarta pars cyathi, adijcitur ad binas vinas. Latini ligulam vocant à linguæ similitudine in cauum intra dentes palatum versus contractæ. Est & κοχλιάριον tum liquidorum, tum etiam aridorum apud Atticos mensura, omnium quod sciam minima, quartam & illa cyathi partem continens, siue drachmam vnam, scripulum

vnum, grana duo, & duas quintas grani.

Κοχλίας. appellatur Polluci τῶν ὤτων ἡ ἔξωθεν περιβολή. » aurium circuitus externus.

Κοχώνη. significat apud Hippocr. iuncturam coxendicis ad sedem. vocatur autem &. eo nomine toti circa sedem regio.

» Inquit Galen. in lex. Hippocr. Hesychius » κοχώνας esse dicit τὸ τῆς ῥάχεως πρὸς τῷ δακτυλίῳ spi- » næ dorsi eam partem quæ ad podicem est, seu τοῦ » ἱεροῦ ὀστέου τὰ ἑκατέρωθεν μέρη, afferens & κόχωνα pro » ἰσχία.

Κράδαι. συκῆς οἱ ἀκρέμονες. hoc est fici rami, apud Hippocr. vel etiam folia, vt annotauit Erotianus. Nec tamen fico soli, sed vlmo etiam, robori plātanoque gignuntur.

Κράδη etiam Suidæ & Hesychio pro ficu sumitur, » vt & apud Nicandrum pro ficu syluestri, sed & » Theoph. l. 4. c. 16. fici ramos κράδας vocat, & in- » de ramorum fici morbum quemdam, cum scili- » cet inarescunt κράδην vocari docet ibidem, Cra- » dationem vertit heinsius Theophrasti inter- » pres.

Κραίνουσι. κελεύουσι, βασιλεύουσιν. apud Hippoc. hoc est, dominantur & regunt.

Κραιπάλη Crapula, ἐξ οἴνου βλάβη τῆς κεφαλῆς omnis » noxa è vino contracta ait Galen. comment. in » aph. 5. l. 5. vel ὁ ἐκ πολλῆς οἰνώσεως παλμὸς inquit » Suidas; alij Cephalalgiam ex mero vocant, alij » ebrietatem ex pridiano die; Philumenus vt ha- » betur apud Aetium scripsit cruditates ex vino » multo obortas crapulas appellari, & Aristoteles » sect. 3. probl. 17. κραιπάλη, inquit, feruor quidam » est & indesinens inflammatio, quæ plus confli- » ctat quam ebrietas, quia mentem illa quatit & » alienat; Crapula autem mente sibi constante do- » lorem admouet, vt etiam qui febre vrgente lu- » dunt potius quam dolent, ijdem vbi leuati malo » fuere, atque ad se rediere, indolere occipiunt, hoc » enim idem in crapula quoque & in ebrietate » euenire solitum est: Plato in sympolio κραιπάλην » hesternam ingurgitationem appellat, Tertullia- » nus helucum, dum ait hederæ eam naturam esse » caput ab heluco defensare: ab hac voce nomen » habent medicamenta ἀκραίπαλα crapulam ar- » centia: dicitur vero κραιπάλη ἀπὸ τοῦ κάρηνον πάλλε- » σθαι quod temulentis cerebrum concutiatur.

Κρᾶμα. vinum dilutum & aqua temperatum, quomodo vti homines decet: dicitur ἀπὸ τοῦ κεράννυσθαι, quod miscere & temperare significat. Id videtur esse quod Celsus lib. 1. dilutam potionem appellauit.

» Dicitur etiam κρᾶμα de concretione & tem- » peratione corporum naturalium, seu ipso cor- » pore concreto aut massa corporis concreta.

Κράμβη. brassica. Est olus simplici & amplo stipite, leuiter rubenti, crasso folio, prægrandi, læuo, crispo, carnoso, ex cæsio candicante, in latus vtrimque diffuso, prominulis venarum thoris fruticante, patula cyma, flore tum luteo, tum albo. vulgo caulis dicitur, quoniam nulla fere herba caule sit amplior. Plura eius genera veteres statuerunt. Syluestre satiuo simile, sed candidius, hirsutiusque & amarum, vt ait Dioscorides. Ita marinum quod θαλασσοκράμβη dicitur, & vulgo soldana, à satiuo, vt idem ait, prorsus abhorrens, folio aristolochiæ, acre & in totum stomacho inimicum. Est & ἁλμυρὶς & λειόφυλλος & σελινοῦσα siue σελινοειδής. Ex multis authoribus constat quā nunc κράμβην dicimus, olim vocatam fuisse ῥάφανον, præsertim ex Aristotele lib. 5. de histor. animal. vbi de erucis in brassica nascentibus agit, his verbis: αἱ δὲ γίνονται ἐκ τῶν φύλλων τῶν χλωρῶν, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς ῥαφάνου, ἣν καλοῦσί τινες κράμβην. hoc est, hæ autem gignuntur ex folijs viridibus. præsertim autem rhaphani, quam quidam cramben vocant. Similiter ex Galeno lib. 2. de aliment. facult. sed suo tempore sic vocari desijsse. Cæterum brassica desiccat & cuiusdam acrimoniæ particeps est. habet & vim aliquam abstergendi.

Illius plurimas laudes si videre voles, lege Plin. lib. 19. cap. 8. & l. 20. c. 9. & Athenæ l. 9. & » Diosc. l. 2. c. 146. qui ab ea caueri ebrietatē om- » nes docent: vnde Græcis ἀκραίπαλος dicta fuit; » neque tantum post cibos sumpta crapulam dis- » cutit quod voluisse videtur Dioscor. sed & ante » eosdem ebrietatem præcauet, vti l. 20. c. 9. refert » Plin. & Cato de re rustica cap. 156. eam ob rem » etiam narrat Athenæ. l. 1. Ægyptijs ceu vino- » lentis fuisse olim id solemne vt ante cibum om- » nem, brassicam elixam in cœnis comederent; Sy- » baritæ quoque, vt idem refert ex Timæo, ante- » quam potarent, esu brassicæ sese muniebāt, qui- » bus cōsentanea sunt quæ de eadem à Theophra- » sto traduntur sub finem l. 4. de histor. stirpium: » idem Athenæ. l. 9. κράμβην appellat μάντιν, id est » diuinam quia sacra habetur; indeque apud Io- » nes præsertim in iureiurando etiam dicere soli- » tos, ναὶ μὰ τὴν κράμβην, exempla eius iuramenti » afferens ex Ananio, Telecide, Epicharmo Eupo- » lide: Cæterum quod ad vocis originem spectat » dici censetur quasi κορέμβην, vtpote quæ τὰς κό- » ρας & aciem oculorum hebetet atque obtun- » dat, attici quoque integro nomine κοράμβην pro- » tulerunt, alio sed potiore, vti existimant, Etymi » sensu quasi κόρῳ ἀμείβει, vel potius ἀντίβη, id est » crapulæ satietatique conueniat, nam vino aduer- » satur vt est inimica vitibus, Latinis autem brassi- » ca dicitur vt ait Varro, quasi præseca quod huius » scapus minutatim præsecetur. »

Κράμβη δίσεφθος. vide δίσεφθος κράμβη. »

Κραμβίον. τῆς κράμβης ἀφέψημα, id est, crambes deco- » ctum, apud Hippoc. Dicitur & eo nomine à quibusdam ἡ πίτυουσα, vt habetur apud Dioscoridem. Erotianus annotauit ab Hippocrate, vt & à Siculis, τὸ κάνειον sic vocari.

Κρανία. cornus. Est arbor duodecim fere cubitorum, cortice neruoso, tenui, caudice haud ita crasso; neque semper recto, atque etiam nodoso, sed ita solido, vt cornibus spissitate non absimilis respondeat, folio amygdali, sed crassiori pinguiorique, flore & fructu oleæ, dulci, grato odoratu, pluribus cornis singulari pediculo dependentibus. Talis quidem mas est. nam fœmina quæ Theophrasto θηλυκρανία dicitur, caudice fungoso & inutili virgulis instar amerinæ fruticat, autumnalibus baccis perquam acerbis & cunctis animantibus gustu intactis. Mas Gallis cornelia dicitur: fœmina dumetis & nemorib. familiaris, sed quod neglectas & ingustabiles ferat baccas, indignam quæ corni nomine vocaretur, rura putauerunt. Nam & maris fructus etsi esui aptus, tamen admodum acerbus est. valenter ventrem adstringit: sic, vt & mespila, & valde desiccat, ideoque maxima vulnera glutinare potest.

Scribitur & κρανεία & κρανία teste Suida. »

Κρανίον. cranium. calua. caluaria. Est os capitis crassum, rarum, rotundum, ossibus septem compactum suturisque distinctum, cerebrum cōtinens. Crassitudo

Craſſitudo quidem illi magna eſt, vt validum ſit, nec obnoxium externis iniurijs: ſolidum vero eſſe non expediebat, tum ne iuſto grauius euaderet, tum ne ineptum eſſet tranſmittendis cerebri excrementis. Itaque rarum & cauernoſum fieri oportuit. Idem vero ſi recte à natura conformatum eſt, rotundum quidem eſt, & ſphæræ ſimile; ita tamen vt ſphæram non omnibus numeris æquet. Siquidem oblongum eſt, & à lateribus quidem vtrinque parum depreſſum: anteriore autē ac poſteriore parte parumper extuberans & gibboſum, inferiore autem planum. Conſtat oſſibus ſeptem, quorum primum parteque anteriore ſitum, frontem conſtituit: μέτωπον Græci vocant. Id parte ſuperna, τῇ στεφανιαίᾳ ῥαφῇ, hoc eſt, ſutura coronali, quæ tranſuerſim ab vno temporum ad alterum excurrit, inferiore, oſſibus maxillæ ſuperioris, à lateribus vero oſſe τῷ σφηνοειδεῖ concluditur. Ac quanquam id os fere ſemper vnicum ſit, euenit tamen aliquando vt geminum ſit, recta ſutura quam ὀβελιαίαν vocant, ad naſum vſq; deſcēdente. Ab eo duo oſſa ſunt quæ βρέγμα, hoc eſt, ſynciput, componunt. diuiduntur & ab inuicem ſeparantur ſutura illa recta, quæ à poſteriore capitis parte in anteriorem per verticem procurrit: vtrumque autem terminatur anteriore quidem parte ſutura τῇ στεφανιαίᾳ, poſteriore autem ea ſutura quæ tranſuerſim in occipite ſita figuram Λ literæ repræſentat, & λαμβδοειδὴς ideo nuncupatur: inferiore vero ſuturis ijs quas λεπιδοειδεῖς appellant. Alia præterea duo ſunt oſſa τῶν κροτάφων, hoc eſt temporum, & ea quidem vtrinque ſingula, ad vtramque aurem ſita. Diſtinguuntur parte ſuperiore ſuturis ταῖς λεπιδοειδέσι: poſteriore, laterum τῆς λαμβδοειδοῦς appendicibus: anteriore, ſutura quæ oſſi τῷ σφηνοειδεῖ communis eſt. Sextum cranij os occiput conſtituit: ἰνίον Græci vocant, diſtinctum ſutura τῇ λαμβδοειδεῖ. Septimum autem σφηνοειδὲς eſt, quod in baſi poſitum, cunei modo (vnde & nomen inditum) inter omnia cranij oſſa genamq; ſupernam medium adigitur: omnia namque contingit. His ſeptem oſſibus addi etiam octauum poteſt ἠθμοειδὲς dictum, paruum, in frontis baſi poſitum, & multis, in cribri modum, pertuſum foraminibus. verum id frontis oſſi vel τῷ σφηνοειδεῖ accenſetur, etiamſi interdum, ſed maxime in pueris, ſeparari facile poſſit: ſimiliter & λιθοειδὲς à Galeno proprie vocatum, niſi pars oſſis temporum plæriſque videretur. Inſunt autem omnibus his oſſibus crebra foramina per quæ tū nerui è cranio prodeunt, tum venæ atque arteriæ intra ipſum admittuntur. Conſtant & propemodū omnia ſquamis duabus, quas διπλόας vocat Galenus. Ex his ſatis apparet quot qualeſque ſint in cranio ſuturæ. Tres eæ quidem ſunt maxime in cranio ſecundum naturam ſe habente: duæ quidem tranſuerſæ, quarum vna in ſyncipite, altera in occipite eſt, tertia vero quæ à media ſyncipitis ſutura ad mediam ſuturam occipitis ſecundum capitis longitudinem porrigitur. Anterior στεφανιαία dicitur, hoc eſt coronalis, quod ea capitis parte coronæ imponi ſoleant. Poſterior vero λαμβδοειδὴς, à literæ Græcæ ſimilitudine. Tertia vero quæ per verticē recta excurrit, ὀβελιαία atque ῥαβδοειδὴς, quod inſtar veru aut virgæ recta procedat. Hæ tres ſuturæ ita ſe habent, vt figuram literæ ⌶ referāt, ſicut ab Hippocrate proditum eſt in libello de vulneribus capitis, & à Galeno explicatum lib. 9. de vſu partium. Præter has aliæ geminæ ſunt à recta ſutura æquidiſtantes, quæ ſecundum capitis longitudinem à parte poſteriore in priorem ſuper aures procurrunt. Fiunt autem eæ duobus inter ſe cohærentibus oſſibus non per ſuturam quidem, quæ ſpecies eſt τῆς συναρθρώσεως, ſed veluti conglutinatione quadam. Siquidem ſincipitis os ſquamæ modo attenuatum ſenſim deſcendit, ſeſeq; in os ab auribus aſcendens inſinuat: ideoque eas nonnulli non ſimpliciter ſuturas, ſed vel ſuturas λεπιδοειδεῖς, vel προσκολλήματα λεπιδοειδῆ appellant. Sic quidem compoſitū conformatumque cranium cerebrum continet, eiuſque firmiſſimum munimentum eſt, vt quod non aliter quam galea, quæ κρανός Græcis dicitur, ab omnibus externis iniurijs ipſum tueatur.

Sophocles in electra κρανίον appellāt κεφαλῆς κύτος capitis vaſculū; Græci etiā nominarunt πίλον & κόγχον vt Lycophron, & σκαφίον Ariſtophanes, vbi vero quaſi in medio deprimitur μεσόκρανον, & κορυφὴν dixere, id eſt verticem.

Κραντῆρες. genuini dentes, qui omnium nouiſſimi naſcuntur, ſic dicti παρὰ τὸ κραίνειν καὶ ἀποπληρῶσαι τὴν ἡλικίαν. Iidem etiam σωφρονιστῆρες appellantur. de quibus vide ſuo loco.

Κρατῆρες legit Pollux lib. 2.

Κρᾶσις. temperamentum ſeu mixtio, ſiue potius ipſa miſtionis ratio: definitur vero temperamētum apud medicos, ex elementis quatuor ſeu ex calido, frigido, humido & ſicco ad obeūdas actiones conueniens miſtio; Seu concentus quidam quatuor qualitatū principum ex omnium elemētorū permiſtione: ex qua quidē permiſtione exurgunt nouem temperamentorū differentiæ, quorum vnum temperatum, alia octo intemperata ſunt: Temperatū ſiue εὔκρατον & σύμμετρον eſſe dicunt in quo elementorum & cōtrariorum æqua prorſus portio exiſtit, & æquale ad pōdus nuncupatur, quod nec haberi, nec in rerum naturæ ordinem (tanquam ſit repugnantia) admitti poſſe, magna contentione decertant Auicennas, Auerroes, & quicūq; in Arabum familiam ſe tradiderunt, cōtra Galeni ſententiam, qui haberi quidē, ſed momento exiguo durare aſſerit 1. de ſanit. tuenda: Aliud Temperatū vocatur ad iuſtitiam, quod in ſingulis generibus eſt, & à prioris perfectione, abſolutaq; illa & exquiſita miſtione paululum abeſt, & in quo ea contrariorū elementorū mediocritas conſiſtit, quæ tum animantis tum ſtirpis naturæ maxime conuenit, & hoc quidem non ſimpliciter tale eſſe dicitur, vt præcedēs, ſed in ſuo genere vel ſpecie: Quæ autē octo intemperata eſſe dicuntur eiuſmodi ſunt, quia à prædicta mediocritate recedūt, & ab eo contrariorū quod vincit ac ſuperat nomen ſortiuntur. Calidū enim vocatur in quo calidum elementum frigido præualet; frigidum in quo calido frigidū; idem ſtatuendū de humido & ſicco; atq; quod in vna tātū oppoſitione intemperatum eſt, ſimplex intēperatum dicitur: Cuius quidem 4. eſſe perhibentur differentiæ vel calidū duntaxat, vel frigidum, vel humidum, vel ſiccum. Quod ſi vero in vtraque oppoſitione alterū ſuperet, ſiue calidum vna cū humido, ſiue calidum ſimul cum ſicco: Siue frigidum ſimul cū humido; ſiue frigidum vna cum ſicco, ita pro vincente ſortietur id corpus appellationem; hæc itaque 4. temperamenta, compo-

» sita nominant, vt in vniuersum octo sint intem-
» peries, quatuor nimirum simplices & totidem
» compositæ.

Κρᾶσις. quoque in febribus compositis dicitur: ap-
» tatur etiam liquidis, vnde κρᾶμα vinum aquâ di-
» lutum vocatur.

Κρασπεδον. Aretæo acutorum morborum lib. 1. di-
» citur vuæ seu Columellæ affectus in tenuem &
» oblongam membranam desinentis, velut vrina-
» culum in extremis habens; κράσπεδον autem
» proprie montis radicem vel pedem significat;
» vestibus quoque tribuuntur κράσπεδα. Sic eni
» vocantur extremæ vestimentorum oræ.

Κραταιγὸς ἢ

Κραταιγών. arbor neque adeo magna neque valde crassa, materie versicolore, robusta, flaua, cortice læui, simplici, radice in profundum acta, folio mespili, sed promissiore amplioreque, fructu rotundo, qui maturescens siccatur atque nigrescit, gustu & succo mespilaceo. Quapropter syluestris mespilus, vt Theophrastus scribit, putatur esse. Quidam χαμαικέρασον intelligi posse crediderunt. Plinius in Italia dici aquifolium putat, quod quidem non aliud veteribus fuit quam ilex.

Κραταιγόνον ἢ

Κραταιογόνον. herba est folijs melampyro similibus, multis calamis ab vna radice emicantibus, multorumque geniculorum. semine milij. Nascitur in opacis & frutetosis. Eius fructus, vt ait Galenus, milio similis, acris gustanti est & vtenti frigidus.

» Quem à muliere epotum facere ipsam ἀῤῥε-
» νοτόκον inquit Dioscorid. lib. 3. c. 139. & Plin.
» lib. 27. cap. 8. quem si bibant, inquit, ante con-
» ceptum vir & mulier, virilis sexus futurum par-
» tum aiunt: Theoph. hist. plant. lib. 9. c. 19. κρα-
» ταιὸν etiam appellat, vt & Gal. & Dioscorides.

Κρατεραύχενες. dicuntur homines qui robustis sunt
» ceruicibus, quique ob duritiem magnitudinem-
» que ossium tales existunt: dicuntur & μακραύ-
» χενες longicolli comment. 1. in 6. Epid. t. 3.

Κράτος. sic dicitur à quibusdam ὁ ταρσὸς, hoc est, pars ea manus quæ sub digitis est.

Κραυγή. puerorum morbus quidam dicitur apud
» Hesych.

Κραῦρον. friabile. id dicitur quod nec lentoris nec pinguedinis quicquam habet. opponitur τῷ γλίσχρῳ. Dicitur & θραυστὸν & ψαθυρόν.

Κρέας. Caro differt à voce σὰρξ, Siquidem in Hip-
» pocratis doctrina, in viuis proprie habetur
» σὰρξ, vt de mortuis frequentius κρέας vsurpatur.

Κρέκη. nomen fictitium apud Hippocratem, dictum de molesto & odioso sono.

Κρέμα. ἀντὶ τοῦ κρέμασον. apud Hipp. hoc est, suspẽdito.

Κρεμαστῆρες. sunt musculi duo, vtrimque scilicet vnus, à quibus testes sursum trahuntur. Eorum vterque gracilis est & longus, & cum vasis spermaticis à musculis hypogastrij descendit ad ipsos testes, eos releuans. Contrarijs carent musculis qui contrarium motum efficiant: nullus enim est qui testes ad inferiora reuellat, quod satis sua grauitate ima petant, ægris præsertim & senibus. Errat Paulus lib. 6. c. 61. qui παραστάτας & κρεμαστῆρας idem putat.

Κρήγυον, ἀγαθὸν, apud Hippocratem, ἢ ἀληθὲς, vt apud Homerum.

Κρηθμόν. herbula est fruticosa & vndique foliosa, cubiti fere altitudine, folijs pinguibus, multis, albicantibus, vt portulacæ latioribus & longioribus, salso gustu, floribus candidis, semine ceu rosmarini odorato, molli, rotundo, quod siccatum rumpitur. Habet intus tritici modo nucleum. Radices digiti crassitudine tres aut quatuor, grati odoris & iucundi. Salsum est & modice amarum, itaque abstergit & siccat.

Nascitur in maritimis & petrosis: Pro eo apud «
Dioscorid. passim scriptum per ι κριθμὸν, vt & «
lib. 2. c. 157. vbi & κρίθαμον à nonnullis vocari «
tradit, fusius ipsum describens: scribendum ta- «
men esse per η colligitur ex Galen. simplic. me- «
dic. lib. 7. & præterea Hesychio: sed Galeno «
circumflectitur κρῆθμον: Hesych. vero oxyto- «
νῶς κρηθμὸν: à seminis autem sui figura nomen «
habet, quod intus tritici vel hordei figura est, «
quod κρίθην appellant; vel dicitur ἀπὸ τοῦ κρίνεσθαι, «
id est, secernendo, quod rupto seminis inuolu- «
cro, cerealem forma nucleũ ostentet, ex cussisq; «
flatu seminibus, à paleis aceribusq; secernatur. «

Κρημνοί. apud Hippocrat. dicuntur τὰ χείλη τῶν ἑλκῶν, hoc est, labra vlcerum, vt lib. de locis in homine. sic etiam vocantur πτερυγώματα, hoc est alæ, muliebris pudendi, vt annotat. Erot.

Κρηναῖον ὕδωρ, edullium τῇ κράσει atque temperie «
gelidum vel frigidum instar aquæ fontanæ ex «
Galen. & Aetio. «

Κρητική. dicitur tertium genus aristolochiæ quam «
proprie κληματῖτιν vocant.

Κρητικὴ γῆ. Cretica terra: creta. Species est terræ albæ, siccæ, macræ, leuis & extergentis. Talis quidem vt plurimum creta est. Euariat tamen aliquando, vt & nigricans, & viridis (quam Θεοδότιον quidam nominat, quod in Theodoti cuiusdam fundo id genus cretæ primum inuentum sit) reperiatur discurrẽtibus per eam lineis eiusmodi coloris. Est & in substantia discrimen: siquidem non semper macra, sed & aliquando modice pinguis est, vt apud quasdam gẽtes stercorandis agris inseruiat. Multum viribus superatur à Chia, Samia, Selinusia, Lemnia & Cimolia terra. Est enim admodum imbecilla, multum habens substantiæ aereæ. Ineſt tamen ei vis extergendi & citra morsum. Quam ob causam argentarij ea vtuntur ad vasorum splendorem, & proinde ἀργυρεῖτις, hoc est, argentaria, appellatur. Vsus eius in medicina fuerit ad ea omnia, ad quæ aliæ omnes sine morsu extergentes facultates valere possunt.

Κρητικὸς οἶνος. vide οἶνος.

Κρησέρα. Galen. in lexico Hippocr. κρησέραν eandem «
esse vult cum τῇ ἀλευρότησει, hoc est, μάρσιππον «
λινοῦν saccellum per quem farina purgatur: apud «
Erotian. scriptum κνησέρη à quo itidem esse dici- «
tur ῥάκος χονδρὸν καὶ ἀραιὸν, δι᾽ οὗ διηθοῦσί τινα ὡς δι᾽ ἠθμοῦ, «
pannus rarus per quem aliqua veluti per colum «
transfusa purgantur.

Κριβανίτης ἄρτος. idem qui & κλιβανίτης dicitur, de quo «
vide in voce ἄρτος vbi insigniores panum diffe- «
rentiæ explicantur. «

Κρίθαμον. sic dictum à quibusdam τὸ κριθμὸν fuisse «
scribit Dioscorides.

Κρίθη. hordeum. vulgo notum est. culmo tritici, fragiliore minorique, sed octonis geniculato articulis, simplici in stipula folio, & eo quidẽ scabro latoque, grana fere nuda longiore capillamẽto, mordaci arista striatim spicãtur, radice frequenti, coma fibrata. refrigerat, siccat, extergit. Ex eo saluberrima illa ptisana, & tot laudibus ab Hippocrate celebrata conficitur, refrigerandi detergendique facultate insignis.

pro qua paranda Galen. commen. 1. lib. de diæta in acutis hordeum eligēdum monet, quod dum coquitur plurimum intumescit, & succum plurimum reddit, plenum & non rugosum; Ex illo vero decorticato quod Suidas vocat κρίθην κεκομμένην, ptisana parabatur: hordeum autē hoc duplex est; aliud vnius grani duntaxat μονόκοκκον dictum; aliud duorum granorum, in spica videlicet δίκοκκον vocatum; Apud Hippocrat. autem lib. de morbis & Aristoph. inuenio probari solere olim ex hordeo Achilleio; Quid vero sit hordeum Achilleium Galen. declarauit in exeg. & Theoph. 3. de causis plant. c. 27. & 8. de hist. plant. cap. 4. dicentes fuisse hordeum & magnum & optimum, atque ita fuisse ab agricola quodam Babronio, cui nomen erat Achilles nuncupatum: Curiosam autem hordei præparādi rationem ex Pherecrate recitat Eustath. his verbis, τὰς κριθὰς δεῖ πτίσσειν, tundere, pinsere; φρύγειν Torrere; ἀποβράττειν, in cerniculo cribrare aut corbe; ἀνεῖν aqua rursum aspergere: Ἀλέσαι molere; μάξαι manu subigere: παραθεῖναι edendam apponere.

Κριθὴ. hordeum vel hordeolum. Est tuberculum paruum, oblongum, palpebræ cilio, qua pili sunt, adnascēs. Externum est & foris prominet, atque in eo, sicut Celsus ait, tunica quiddam quod difficulter maturescit, comprehensum est. Ex quo patet plurimum pituitæ in eo contineri, vel simplicis vtæque, vel cum alio humore mistæ. Sic dicitur ab hordei similitudine. Greci alio nomine ποσθίαν appellant, vt scribit Gal. extremo lib. 4. τ̃ κατὰ τόπους.

Vel plurali numero ποσθίας; sic enim & veterum Græcorum nonnulli vocauere vt ab isagoges authore c. 15. & Aetio lib. 7. c. 8. comprobatur: Cornarius, Aetij interpres Latine vertit (præputiolum) à similitudine, vt putauit, ad πόσθην, id est, præputium, pudendi virilis nomine deducto; Sed quam habeat cum præputio, vel ipso etiam pudendo similitudinem haud intelligo: fit vero potius ποσθία à nomine πόθος quod desiderium est, siquidem mulierum hæc vulgaris opinio est, propter prægnantium mulierum desideria hūc morbum aduenire, quoties, videlicet quidpiam desiderant, quod in alicuius alterius manibus sit, nisi enim desideranti grauidæ illud præbeatur hordeum illis adnasci aiunt. Cæterum introductorij author c. 15. non modo in externis palpebrarum partibus (vbi scilicet pili nascuntur) gigni hordeolum voluit, verum & in interna palpebræ regione iuxta coronam, id est, oculi iridem.

Κριθὴ. præterea pudendum virile significat apud Aristophanem in Pace.

A voce κριθὴ fit κριθίας, & κριθίασις, morbus quidam equorum apud Aristotelem 8. de histor. anim. c. 24. quem hordeationem appellauit Gaza & Ruellius, cuius morbi indicium Aristoteles inquit esse quod palatum molestet, & feruentius spiret equus quam pro consuetudine.

Κριθινὸς ἄρτος. panis hordeaceus, vide ἄρτος.

Κριθινὸς οἶνος. vide in dictione οἶνος.

Κριθμὸν. vide paulo ante κρηθμὸν.

Κρικοειδεῖς. appellantur sic cartilagines in pharinge existentes annuli modo compositæ, in eum vsum à natura datæ, vt firmus sit continuæ animantis respirationi meatus ne comprimatur; appellantur & κυκλοτερεῖς Galen. in isagoge: κρίκος autem annulus est siue circulus.

Κρίμνον. farina crassior, vt quæ per cribrum laxiora habens foramina transmissa est, Pollen autem, quæ per κρησέραν siue ἀλευρότησιν: Gal. enim in lex. Hippocr. κρίμνα vocari scribit τὰ ἁδρὰ ἄλφιτα τὰ ἁδρομερέστερα καὶ μέγιστα τῶν ἀλφίτων, quæ crassiorem in modum molita sunt; Sic idem simpl. medic. lib. 7. κρίμνον nominari scribit τὸ παχυμερὲς, τοῦτ' ἐστὶ τὸ ἐκ τῶν ζειῶν ἀλεύρου, vt & comment. 2. in prognost. t. 28. crassiorem farinam quæ effracto hordeo inuenitur grandiuscula, nec perfecte molita est, κρίμνον vocat; & rursus ibidem ἐν τοῖς ἀλφίτοις inquit τὸ μὴ καταθραυσθὲν εἰς ἄκρως λεπτὰ μόρια γίνεται κρίμνον; vt & Dioscorid. lib. 2. c. 12. κρίμνον esse tradit τὸ ἁδρότερον τῆς κατεργασίας τοῦ ἀλεύρου γινόμενον, ἔκ τε ζειᾶς καὶ πυροῦ, ἐξ οὗ ὁ πόλτος γίνεται, farinam è tritico zeaúe crassius confectam seu molitam è qua confici pultes solent: abunde autem alere, sed ægre confici, aluum vehementius astringere, si zea ex qua fit prius torreatur: Cum autem Hippocrat. dicit κρίμνον ἀλφίτου ἁδρὸν crassissimam farinam intelligit: fieri autem ex olyra crassiorem farinam, quam Græci κρίμνον vocitant idem Dioscor. author est.

Κρίθμον. herbula est fruticosa & vndique foliosa, cubiti fere altitudine, folijs pinguibus, numerosis, albicantibus veluti portulacæ, latioribus & longioribus, salso gustu. flores candidi sunt, & semen ceu rosmarini, odoratum, molle, rotundum, quod siccatum rumpitur. habet intus tritici modo nucleum, radices digiti crassitudine, tres aut quatuor, grati odoris & iucundi. Nascitur in maritimis & petrosis. Apud Hesychium est κρηθμὸν, apud Galenum κρῆθμον.

Κριμνώδης ὑπόστασις. dicitur farinæ crassiori similis: Fit autem, vt ait Galen. libr. 1. de crisib. aut propter vehementem colliquationem, aut calorem ardentem à quo sanguis aduratur. Itaque omnis eiusmodi hypostasis mala est, vt scribitur in prognost. Nam si per exitiales morbos inciderit, breui futuram mortem significat: si vero in morbis non mortiferis apparuerit, morbi longitudinem portendit, vt habetur aphor. 31. lib. 7. Sed plurimi quidem per eiusmodi morbos cito pereunt, aut si euadant diutissimè ægrotant. vide ὑπόστασις.

Vide & apud Galen. plura comment. 2. in prognost. p. 28.

Κριναίνθεμον. sic dictum esse à quibusdam τὸ κρίνον, hoc est lilium, Dioscorides author est.

Κρινόμυρον. vnguentum liliaceum quod & μύρσινον, & αἰγύπτιον μύρον λευκὸν & σούσινον μύρον. hoc est, Ægyptium vnguentum, album, & susinum vnguentum appellatur, vt author est Galenus in explicatione vocum Hippocratis. Constabat lilio & quibusdam aromatis, vnde vnguenti non etiam olei nomen habuit.

Vide μύρσινον & Αἰγύπτιον μύρον λευκόν.

Κρίνον, lilium. herba est caule simplici, tricubitali, comoso, folijs longis, satyrij effigie, ex herbaceo nitentibus, radice bulbosa, flore emaculati candoris, calathi forma, extrinsecus striato, resupinis per ambitum labris, luteis emicantibus ex fundo calycis apicibus, alterius quam flos odoris. λείριον, à quibusdam dicitur, vt scripsit Dioscorides. ex quo vnguentum fit λείριον siue σούσινον vocatum, discutiendi molliendique viribus

præditum, vuluæque duris tumoribus maxime conueniens.

Κιρρίων. trochiſci nomen eſt, cuius deſcriptio habetur apud Paulum lib. 7. c. 12. eo Paulus ſordida vlcera expurgat.

Κριός. genus ciceris quod arietinum dicitur, propterea quod arietino capiti ſimile ſit, vide ἐρέβινθος.

Κρίσις. criſis. iudicium. Tribus modis apud Hipp. ſumitur. Vno ſignificat ſimpliciter τὴν λύσιν, hoc eſt ſolutionem: vt quo prognoſtici loco ſcribit optimam vrinam eſſe, in qua per totum morbi curriculum, donec ipſe iudicatus ſit, ſubſidet album, læue & æquale. Neque enim aliter κρίνεσθαι illic interpretatur Galenus quam λύεσθαι, hoc eſt ſolui: vt nec alijs plæriſque locis, cum κρίνεσθαι in luxationibus vſurpat. vnde Corn. Celſus plæraq; ex Hippocrate in Latinum conuertens, κρίνεσθαι nunquam aliter vertit quam ſolui & finiri morbum. Eodē etiam modo ephemeræ & hecticæ febres dicuntur iudicari per abuſionem, vt ſcribit Galen. lib. 2. de criſibus, quod & ſine magna perturbatione & minime ſubita permutatione finiantur. Altera vero ſignificatione ἡ κρίσις eſt motus vehemens naturæ, ad rei cuiuſlibet moleſtæ depulſionem. Hæc quidem generalis eſt τῆς κρίσεως ſignificatio, ſecundum quam non modo morbi, ſed & conceptiones & abortiones & partus & omnino quæcunque magno naturæ conatu indigent, dicuntur iudicari. Sic enim viſum eſt Hippocrati libello περὶ ἑπταμήνου ſcribenti: ταῖς δὲ γυναιξὶν αἱ συλλήψιες τῶν ἐμβρύων, καὶ οἱ τρωσμοί τε καὶ οἱ τόκοι, ἐν τουτέῳ τῷ χρόνῳ ἐν ᾧπερ αἵ τε νοῦσοι καὶ αἱ ὑγίειαι καὶ οἱ θάνατοι κρίνονται τοῖσι σύμπασιν ἀνθρώποισι. ταῦτα δὲ πάντα, τὰ μὲν κατ' ἡμέρας, τὰ δὲ κατὰ μῆνα ἀποσημαίνει, τὰ δὲ κατὰ τεσσαρακοντάδας ἡμερῶν, τὰ δὲ κατ' ἐνιαυτόν. hoc eſt, mulieribus autē & fœtuum conceptiones & abortiones & partus eodem tempore iudicantur, quo & morbi & ſanitas & mors cunctis hominibus: ſed omnium iſtorum alia quidem diebus, alia menſibus, alia dierum quadragenarijs, alia vero annuo ſpatio videntur euenire. Ac Hippocrati quidem conſentanea ſcripſit Ariſtoteles libro 4. de generatione animalium cap. 10. his verbis: ratione optima tempora omnium & grauiditatum & generationum & vitarum, dimenſionem circuitibus ſibi expoſcunt recipere. Circuitum autem ſcribit ſe appellare diem, noctem, menſem, annum & tempora quæ ijs deſcribuntur, atque etiam Lunæ traiectiones. Verumtamen non omnis naturæ conatus ad vacuandum propulſandumque quicquid ei nociuum eſt, criſis dici debet, ne quotidianam excrementorum vacuationem criſim eſſe cogamur fateri: ſed is modo qui vehemens ſit, nec niſi certis dierum, hebdomadarum, menſium aut annorum periodis contingit. Nam cum authore Galeno, τῆς κρίσεως nomen à foro ad medicinam tranſlatum ſit (qua in re ego potius illi aſſentior, quam alijs qui κρίσιν excretionem vel naturæ conflictum interpretantur, quod κρίνειν καὶ κρίνεσθαι vtrumque aliquando ſignificet. Neque enim κρίσιν, non dico malam, ſed omnem quæ bona ſit, excretio ſequitur) quod perinde natura cum morbo decertet atque reus cum petitore. atque vt in foro alteram partem cauſa cadere neceſſe eſt, ita hic naturam aut vinci aut vincere oporteat: quemadmodum non de leuibus rebus, ſed grauioribus actiones inſtitui ſolent & iudicia exerceri, ſic non omnis naturæ motus, quo onus omne ſuperfluum à ſe deponat, criſis appellari debet, ſed magnus modo, & in quo natura videtur plurimum laborare. Talis quia maxime circa morbos apparet, atque in eius contemplatione medici præcipue verſantur, ideo τῆς κρίσεως nomen morborum tantum proprium videntur feciſſe, & ad eos retuliſſe omnia quæcunque de criſibus conſcripſerunt. Ex quorum ſentētia hæc breuiter de morborum criſi dicemus. Igitur criſis tertio ſuo ſignificatu varie à veteribus medicis definita fuit. Alij enim, vt ſcribit Galen. ſubitam in morbo mutationem, alij ad meliorem ſtatum inclinationem ſolam, alij eam quæ antecedit agitationem, alij integram omnem morbi ſolutionem, alij eam tantum quæ bona ſit, criſim dixerunt. Hippocr. vero, ſicut recitat Galen. appellat κρίσιν permutationem magnam in morbo repente factam: cuius ipſe quatuor differentias aſſignat lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν, ſcribens, ἐπὶ σωτηρίην ἢ ὄλεθρον, ἢ ῥοπὴν ἐπὶ τὸ ἄμεινον ἢ τὸ χεῖρον. hoc eſt, ad ſalutem aut mortem, vel inclinationem ad melius vel deterius. Siquidem per huiuſmodi mutationes nonnunquam ſubito integra ſanitas reſtituitur, aut moritur æger, aut lenior aut deterior morbus euadit. Addit vero Galen. initio lib. 3. de criſib. alias duas quas miſtas vocat, quum ſubita aliqua ad melius aut peius commutatione facta, deinceps morbus eodem tenore progreditur, donec æger vel conualuerit vel extinctus ſit. Earum duæ bonæ, duæ malæ dicuntur. Verum ea ſola quæ ſubitam affert ſanitatem ſimpliciter criſis appellatur: nam quæ mortem adfert, mala criſis eſt: aliæ non κρίσεις, ſed ſimpliciter λύσεις, vt ait Galenus, vel ἐλλιπεῖς κρίσεις vocantur. Omnibus diebus earum aliqua fieri poteſt, non tamen omnis omni die: nam bona, quam abſolute κρίσιν dicimus, ſeptimum, decimumquartum, vigeſimum, vigeſimumſeptimum, quartum & triceſimum, quadrageſimum, ſexageſimum, octogeſimum, centeſimum, centeſimum vigeſimum, qui dierum iudicantium poſtremus eſt, atque ad horum proportionem ſequentes poſtea menſes annoſque ſibi vendicat. Et hæc quidem dierum criticorum proportio, quod certo ordine cōſtet, κόσμος ab Hippocrate appellatur. Incidit vero & in alios aliquando dies, vt tertium, quintum, nonum, & alios quoſdam: verum hi multo frequentius aut imperfecte ad ſalutem, aut plane ad interitum iudicant. Mala vero fere in ſextum, octauum, decimum, duodecimum incidit: quorū omnium rationes Galenus in li. de diebus criticis explicauit. Cæterum cum hæc quatuor ſint κρίσεων genera, in ea tantum quæ optima eſt cognoſcenda definiendaque medici operam ſuam poſuerunt, quod ea agnita facile ſit imperfectas malaſque criſes dijudicare, quorum veſtigijs inſiſtentes, omnem eius naturam, vim, proprietates, differentiaſque paucis exponemus. Cum varij ſint morbi, ad eos tantum criſis pertinet, quos humor committit. Hic quia fere ſemper crudus eſt & qualitate vitioſus, niſi totus concoctus & mitificatus fuerit, ſanitas integre reſtitui nō poteſt. Cōcoctionem autem intelligere oportet, non conuerſionem in corporis ſubſtantiam, ſed moderationem quandam & alterationem malignæ

qualitatis in aliam benigniorem & naturæ minus molestam. Quia ergo ne sic quidem concoctus humor nutrire potest, sed naturæ onus est superfluum, eum natura è corpore expellat necesse est: id quod si paulatim & longiore spatio fiat, concoctio non crisis dicitur, morbusque ipse concoctione finiri, non crisi. Siquidem in crisi illam vacuationem sine mora & confertim fieri oportet. Itaque si, vt vniuersus humor subito vacuetur, necesse sit eum totum perfecte concoctum esse (cruda enim non facile expelluntur, naturæ contumaciter resistentia) patet optimam illam crisim non alio tempore quam in morbi vigore contingere, in quo solo humor perfecte concoqui solet. Cum autem vacuatio humoris duobus modis contingat, vno vere & proprie, humore è corpore depulso, & excreto: altero vero, eodem in alteram partem translato, vtroque modo fieri potest crisis, quorum illum κτ' ἔκκρισιν, hunc κτ' μετάστασιν, hoc est, per translationem siue per abscessum, nũcupant. Siquidem humores relicta parte in qua morbum excitabant, locum mutant & alio abscedunt. Quæ criseos ratio etiã κτ' ἀπόστημα appellatur. Sunt autem eius quæ κτ' ἔκκρισιν dicitur tot differentiæ, quot habẽtur & vacuationis, per aluum, per vrinas, per hæmorrhoidas, per vomitiones, per sputa, per profluuium sanguinis è naribus, quod proprie Græci αἱμοῤῥαγίαν nuncupant, per sudores. Nec tamen omnes ex æquo bonæ habentur. Nam longe melior perfectiorque est, quæ κτ' ἔκκρισιν fit, quam quæ κτ' μετάστασιν. Hæc enim magna ex parte imperfecta est, nec morbum plane soluit. Deinde vero quæ per inferiorem vacuationem contingit, melior quam quæ per superiorem. tum per quam noxius & redundans humor, melior est ea per quã alius humor vacuatur, tum quæ κτ' ἴξιν, vt ait Hippocrates, quam quæ aliter fit, tum quæ per meatus cõuenientes, ad hæc quæ antea die θεωρητικῷ indicata die decretorio obuenit. Fit autem in tam repentina mutatione magna in corpore agitatio perturbatioque, adeo vt præcipuũ fere futuræ crisis signum Hippocrates dicat noctem, quæ crisim præcedit, valde molestam delirijs, vigilijs, comate, doloribus, lacrymis, difficultate spirandi, tenebris ante oculos obortis, summa inquietudine & alijs id genus malis, quæ quidem sicut maxime sunt formidanda & plena periculi, si per initia morbi & ante humoris concoctionem appareant: ita in ipso vigore & post signa concoctionis tuto breuique futuram crisim pollicentur.

» Notandum insuper est crisim accipi pro im-
» mutatione morbi aut degeneratione in alium
» morbum, vt lib. περὶ παθῶν, κρίνεσθαι, inquit Hipp.
» ἐστιν ἐν τῇσι νόσοισιν, ὅταν αἱ νόσοι, ἢ αὔξονται, ἢ μαραί-
» νονται, ἢ μεταπίπτωσιν εἰς ἕτερον νόσημα, ἢ τελευτῶσιν,
» id est, iudicari in morbis dicitur, cum morbi au-
» gentur, minuuntur aut degenerãt in alium mor-
» bum aut terminantur: Quod autem author no-
» ster & Galen. inquiunt τῆς κρίσεως significationem
» fuisse à foro ad medicos translatam, fortean non
» satis belle congruit, cum multo magis sit ratio-
» ni consentaneum à re militari ipsam transfere,
» cum magna sit inter κρίσιν νόσου, & κρίσιν μάχης affi-
» nitas: vnde etiam sicut κρίνεσθαι exponitur decer-
» nere prælio, sic κρίσιμοι ἡμέραι dies decretorij.

Κρίσεις κακαὶ. Iudicationes malæ à Galen. dicuntur quæ cum naturalibus vacuationibus vel abcessi- «
bus factæ, non solum ægros nihil iuuerunt, ve- «
rum etiam deterius quam antea habere fecerunt «
comment. 2. in prorrhet. part. 59. «

Κρίσις etiam præter superius explicatas significationes sumitur aliquando apud Hippocratem pro ipsa accessione, vt aphor. 19. lib. 1. sicut Galenus & Philotheus in explicatione eius loci scripserunt.

Κρίσις à quibusdam vocatur medium spinæ foramen, quo omnes spinæ articuli sibi iunguntur, & spinæ medulla à cerebro descendit: magis vsitato nomine σωλὴν dicta. Iulius Pollux id spatium inter scapulas cauum, quod secundum longitudinem ad lumbos porrigitur, κρίσιν nuncupari scribit, dicens: τὸ μέσον κτ' μῆκος ἄχρις ὀσφύος, ἐν τῷ νώτῳ κοιλαινόμενον, κρίσις καλεῖται. hoc est, medium id secũdum longitudinem, quod excurrit vsque ad lumbos in dorso cauatum, crisis nuncupatur. forte quod dextram partem à sinistra διακρίνει, hoc est, discernit & disterminat.

Κρίσιμον. dicitur ab Hippocrate lib. περὶ διαίτης ὀξέων, τὸ κρίσιν ποιοῦν τῆς νοσήματος, hoc est, quod facit crisim morbi. quod idem est ac si dicas ὠφέλιμον, id est vtile, vt Galenus annotauit. vt autem idem scribit comment. in prorrheticum, κρίσιμον duobus modis accipitur apud Hippocr. vt signum, & vt causa per se τῆς κρίσεως. Signum quidem id dicitur, quod futuram crisim prænunciat. Eorum duplex est differentia: alia signa tantum sunt, alia non modo signorum, sed causarum etiam rationem habent. Signa tantum sunt, colli dolor, temporum grauitas, tenebræ oculis obuersantes, vertigines, capitis dolores, lacrymæ inuito obortæ, facies & oculi rubentes, labiorum motus, vigiliæ, somnus grauis, asthma, dyspnœa, præcordiorum retractio, stomachi fastidium, nausea, æstus, sitis ingens, rigor, cardialgia, molestus decubitus, lethargus, delirium, vociferatio. Signa vero & causæ sunt, vomitus, excremenra alui, copia vrinæ, sudores, sanguinis eruptiones, parotides, & abscessus quos ἀποστήματα vocant. Nam si quædam ex ijs die θεωρητικῷ apparuerint, eademque proximo die critico grauiora magisque euidentia sint, non est dubium eodem die futuram esse crisim. Qualis vero futura sit, ex alijs notis petendum, tum ijs quæ concoctionem cruditatemque significant, tum alijs quibusdam incertis & ambiguis quidem, sed magnam tamẽ vim habentibus, qualia sunt, mente constare, bene se habere ad ea quæ offeruntur, facile respirare, facile ferre morbum, pulsus bonus, facies sanis simillima, decens accubitus, totius corporis æqualitas, & alia de quibus ab Hippocrate scriptum est in prognosticis. Nam pro horum signorum viribus illa superiora bonam malamue crisim, & perfectam vel imperfectam fore ostendent. κρίσιμον autem vt causa, dicitur omnis vacuatio & abscessus per quem crisis ipsa perficitur, vt vacuatio per aluum, per hæmorroidas, per vomitiones, per sputa, per αἱμοῤῥαγίαν, per sudores. Omnes præterea abscessuum differentiæ, post aures, in alas, in inguina, in articulos, in cutem (est enim quidam icterus criticus) & in alias omnes corporis partes. Hæc quamuis κρίσιμα vt causæ proprie dicantur, signorum tamen etiam rationem quandam habent, sicut paulo ante diximus.

Κρίσιμος ἡμέρα. iudicatorius siue decretorius dies. Dicitur dies, in quo crisis morbi contingit. Itaque vt crisis omni die fieri potest, sic & omnis dies κρίσιμος esse potest. Nunc autem appello crisim omnem morbi solutionem, in qua quidem significatione etiam febris ephemeræ crisis est. Atque vt sunt multæ τῶν κρίσεων differentiæ, sic & dierum criticorum: alij enim κατ' ἐξοχὴν κρίσιμοι ἢ κριτικοὶ appellantur, in quos sæpissime & securissime crises incidunt. Alij mali sunt, in quibus magna ex parte fiunt crises malæ: alij vero medij & incidentes, quibus crises contingunt imperfectæ. Est autem omnium fortissimus perfectissimusque septenarius, & qui septenario concluditur, vt septimus, qui morborũ peracutorum terminus est, decimus quartus, qui morborum simpliciter acutorum, postea vigesimus, vigesimusseptimus, tricesimusquartus, quadragesimus, qui postremus est eorũ quibus solent acuti ex decidentia morbi iudicari: & post eum sexagesimus, octuagesimus, centesimus, vigesimus & centesimus, qui, vt Galenus scribit lib. 2. de diebus criticis, constituitur ab Hippocrate omnium dierũ criticorum finis supremus. Deinceps non diebus, sed mensibus & annis crises numerat. Et hi quidem dies quibus certa firmaque vis inest decernendi, κύριαι ἡμέραι, hoc est, principes dies, ab Hippocr. appellantur. Hi autem quamquam præcipui sunt inter criticos, sunt tamen & alij quidam quos παρεμπίπτοντας, hoc est incidentes, vocant, quibus & sua vis inest ad iudicandum, vt tertius, quintus, nonus. Hi omnes vere & proprie critici appellantur. Dicuntur autem & eo nomine aliquãdo illi dies qui singularum hebdomadarum medij sunt, easque in duas partes diuidunt, vt quartus, vndecimus, decimusseptimus & reliqui eodem modo, quod sæpe in eos crises bonæ incidant. Hi tamen proprio nomine non κρίσιμοι, sed ἐπίδηλοι & θεωρητικοί, hoc est, indices & contemplabiles, nuncupantur, quod maiorem vim & proprietatem habeant ad præsagiendam contemplandãque futuram crisim quam ad iudicãdum. Quarta autem criticorum dierum differentia est, in quibus vt plurimum mala crisis euenit. Hi fere à quarto pares sunt, vt sextus, octauus, decimus, duodecimus, decimussextus, decimusoctauus. Inter eos autem decimusquartus & vigesimus non numerantur, quod ille secundæ, hic tertiæ hebdomadæ terminus sit quæ impari numero concluduntur. Itaque reuera impares numeri sunt, sicut Galenus demonstrauit. Eorum vero pessimus est sextus, qui, quod eo plures pereant, tyranni nomen meruit.

Κρισιμώτερα. dicuntur ab Hippocrat. lib. περὶ διαίτης ὀξέων, omnia quæ magis ad crisim faciunt, eamque magis promouent, vt comment. 2. Galenus explicat.

Κριτικὸν. vnguenti nomen ad stigmata, describitur » à Paulo lib. 4. c. 7.

Κροκιδίζειν. verbum est, inquit Gal. ab omnibus medicis de phreniticis dici solitum. significat autem tomentum legere & euellere subtegmina: sicut καρφολογεῖν euellere festucas, vt annotat comment. 1. εἰς τὸ προγνωστικόν.

» Part. 25. Sed scribunt alij κροκυδίζειν, sic enim » apud Paul. lib. 2. c. 24. pro qua voce dixit Hip- » pocr. τὰς κροκύδας ἀπὸ τῶν ἱματίων ἀποτίλλειν, Celsus » floccos legere, fimbriasque deducere: id vero fit corporis humoribus ad caput exhalantibus, « quorum vapore purus ille humor inficitur, vn- « de prædictæ oriuntur imagines vt in suffusis, vbi « enim niger aliquis aut crassus ante stat, lumen « visorium prohibens foras excedere, pro humo- « ris subsistentis natura imagines generantur. «

Κροκὶς. tomentum, floccus siue hapsus lanæ quo medicamenta excipiuntur. Apud Aetium lib. 3. dicitur medicamenti genus προσθετὸν, quod tomento exceptum ano inditur vice glandis.

Κροκὺς per υ legitur apud Aet. serm. 3. tetrab. 1. « c. 161. de cuius vsu ibidem. «

Κροκοδείλιον. herba est chamæleontis nigri figura, radice longa, aliquatenus lata, gustu nasturcij, aspero, semine rotundo, clypeoli forma, duplici. Semen calefacit, digerit, exiccat, & acrimoniam habet. Galenus & Aetius etiam κροκοδειλιάδα appellant, eaque ad cephalæas vtuntur.

Κροκοδείλιον. etiam dici à quibusdam τὸν δίψακον, Dioscor. author est.

Κροκόμαγμα. est retrimentum crocini vnguenti. Sic autem dicitur quod expressis vnguenti crocini odoramentis & in formas digestis paretur. μάγματα enim appellantur quæ expressa aliqua materia supersunt crassa, fæculenta & lignosa. Ad differentiam autem additur materiæ nomen, vt κροκόμαγμα, ῥοδόμαγμα. Verum cum vnguentum pluribus modis præparetur, palam est varias etiam haberi crocomagmatis differẽtias. Vnam Dioscorides recenset, Paulus duas, Aetius item libro 6. quartam, ab alijs differentem quæ eadem est cum ea quam Galen. recenset lib. 2. de antidotis ex Damocrate, nisi quod amyli & gummi pondere variant. Optimi eas esse notas scripsit Dioscorides, vt odoratum sit, modice myrrham olens, graue, nigrum, ligni expers, læue, subamarum, quod madefactum croci colorem reddit, gustatumque vehementer dentes ac linguam inficit, aliquot in horas permanente colore, quale quondam fuit quod è Syria deportabatur. Hoc oculorum claritati plurimum conferre dicitur, caliginem discutere, vrinam ciere, excalfacere, concoquere, mollire & respondere aliquatenus croco, vtpote cuius plurima parte sit particeps.

Κρόκος. crocus, siue crocum. Herba est foliata pene in capillamenti exilitatem, cauliculo angusto & breui, florem producente cœrulei calycis in quo flammea croci stamina, radice bulbosa copiosaque & viuaci. Galli Mauritanos imitati saffranum appellant. Calfacit secundo ordine, primo exiccat, paulum etiam quiddam adstringens habet quod terreum frigidumque est. Cæterum ex croco hæc medicamenta conficiebantur, erantque medicis in vsu, quæ sequuntur.

Κρόκον. etiam oui luteum vocauit Alexand. Tral- « lianus. «

Κρόκινον μύρον. crocinum vnguentum siue ex croco paratum. Quomodo conficeretur Dioscorides explicauit lib. 1. Aliam vero eius compositionem, valde ab ea differentem Paulus recenset lib. 7. Dioscorides suo vires tribuit calfaciendi, somnum alliciendi, siue naribus admoueatur, siue illinatur, pus mouendi, vlcera purgandi, contra vuluæ duritias atque præclusiones, præterea concoquendi, emolliendi, humectandi & permulcendi.

Κρυκάδης κολλύριον. croceum collyrium. cuius triplicis mentionem facit Galenus lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, πακκιανοῦ, παιδικοῦ, λεοντείου.

Dicitur vero illud à Celso lib. 6. cap. 6. διὰ κρόκου.

Κροκώδης τροχίσκος. qui describitur à Paulo libr. 7. cap. 24.

Κροκώδης τροχίσκος. cuius compositio habetur apud Paulum & Aetium.

Κρόκος, herbæ genus. ἡ ἐχίδνιος βοτάνη, inquit Hesychius.

Κρόμμυον. cepa. Est olus folijs fere porraceis, intus concauis, caule tereti & rotundo, per cuius fastigium semen in orbem spargitur, radice capitata, pluribus cartilagineis compacta tunicis, quæ summatim prætenuibus rufisque vestitur membranis, nigricante vertice, à quo fibræ capillitij modo fruticāt, odore lacrymoso: plura sunt eius genera: excalfacit quarto ordine. Est autem crassarum partium, proinde flatuosa est & concoctu difficilis. Quod si tandem coquatur, malum succum gignit & valde acrem & qui facile febrem accendat. Itaque potius inter pharmaca quam inter alimenta censeri debet. Incidit enim & attenuat humores crassos, aperit obstructiones & hæmorrhoidas, & ex vtero strangulatas olfactu excitat.

Sic vero appellatur inquit Athenæ. lib. 9. ὅτι αὐτοῦ ὀσφραινόμενοι, ἢ ἐσθίοντες τὰς κόρας μύομεν, oculos enim claudere & emittere lachrymas cōsueuerunt qui ipsum naribus oculisque admouent: hoc & idem docet Aristoteles in problem. quod Etymon sequendo vnico potius μ scribendum esset, vt tum apud Homer. tum apud Xenophont. & Athen. scriptum legimus.

Κρομμυοξυρεγμία. dicitur acidus ructus qualis eorum qui cepas comederunt, seu acidus ructus ex ceparum esu.

Κροταφίτης μῦς. musculus temporalis dicitur qui ossa temporum à tota ipsorum cauitate exoriens contegit, innixus ossi iugali quo solo à cerebro & ipsius membranis dirimitur: est autem ille valde sensilis vt qui oblæsus conuulsionem & stupores inducat: motus autem duos habet, homini namque firmanti dentes, & os claudenti atque contrahenti tenditur, hianti vero laxatur: à partis nomine cui incumbit κροταφίτης dicitur, dicuntur enim κρόταφοι tempora.

Κρόνιον. sic dici à quibusdam τὸ δελφίνιον, author est Dioscorides.

Κρόταφοι. tempora. Sunt ossa duo cranij, vtrinque singula ad aures sita, trilatera, parte superiore suturis λεπιδοειδέσι, posteriore, laterum τῆς λαμβδοειδοῦς additamentis, anteriore sutura quæ cranio & ossi σφηνοειδεῖ communis est, terminata. Sunt autem omnium cranij ossium infirmissima, tum quod tenuissima sint, tū quod pertusa meatu auditorio & cauata partim ad genæ supernæ diarthrosim, partim ad venæ iugularis ramos intus & foris excipiendos. Non sunt vero simplicia sed multiformia. Namq; portio eius est os λιθοειδές, hoc est petrosum, quod protēsis suturę λαμβδοειδοῦς finibus terminatur, in eaque apophysis inest quā à styli scriptorij specie γραφιοειδῆ & στυλοειδῆ, ab acus autem similitudine βελονοειδῆ vocant: alij vero etiā πλῆκτρον, quod galli calcar referat. Sunt & in ijsdem ossibus geminæ apophyses, papillis mammarum præsertim vaccinarum similes, & ob id μαστοειδεῖς dictę, musculis inserendis seruientes, & cauæ atque extuberantes, quo aer amplis & anfractuosis earum cauitatibus conclusus magis resonaret auribus. Habent præterea aliam, quæ meatui auditorio dedicata est. Exit præterea & ab his apophysis vtrinque vna ad oculi angulum excurrens & dimidiam partem ossis constituens quod ζύγωμα nuncupatur.

Κρόταφον appellat Aristoteles partē oculos interiacentem aures que & verticem; dicitur κρόταφος quoniam κηρύσσει τὸν τάφον velut mortis pars hæc sit prænuntia, hinc Theocritus ἀπὸ κροτάφων πελόμεσθα πάντες γηραλέοι, id est ex temporibus omnes sumus senes.

Κρότων. Latinis ricinus. vtrumque à similitudine animalis canibus præcipue infesti. Olim apud Ægyptios dicebatur κίκι, de quo supra. dicuntur & κρότωνες apud Hippocr. cartilaginea pulmonis bronchia, vt libr. 1. de morbis. Dicitur κρότων & oleæ morbus, qui ceu quædam solis inustio est.

Etiam κροτώνη Hesychio dicitur, definiturque τὸ ἐπιγινόμενον τοῖς δένδροις, μάλιστα τῇ ἐλαίᾳ, meminitque etiam Theophr. hist. plant. lib. 1. cap. 13. addens à quibusdam nominari πρέμνον & γόγγρον.

Κρούνιον. medicamenti compositi nomen est quod vim habet vehementem mouendi vrinam. quare sic dictum est à torrentis similitudine. Eo quondam Esdras & Asclepiades vsi sunt. Compositio refertur ab Aetio libr. 12. vbi agit de ijs quæ ad ciendam vrinam hydropicis bibuntur.

Κρούσματα. plagæ vocantur ex percussione inflictæ.

Κρυστουμίνατον. crustuminatum. genus est potionis quæ ex crustuminis pyris præparatur in modum τοῦ ὑδρομήλου, vt docet Aetius extremo lib. 5. Vox Latina mere est quam recentiores Græci vsurparunt.

Κρυμώδης πυρετός. est species febris continuæ & ardentis accensæ ab erysipelate circum pulmonem consistente, quemadmodum scriptum est apud Aetium lib. 5. c. 89.

Κρυστάλλιον. sic dictum est à quibusdam τὸ ψύλλιον.

Κρυσταλλοειδὲς ὑγρόν. crystallinus humor. Est humor oculi duriusculus, purissimus & pellucidissimus. Sic dictus est à similitudine crystalli, siue eo nomine glaciem, siue crystallum proprie dictum intelligamus. Nam & mediocriter durus est, & exquisitissima præterea puritate, pelluciditate claritateque perspicuus. Est autem ei eiusmodi durities, vt per sectionem à cæteris oculi partibus solutus non defluat, sed instar molliusculæ ceræ per se consistat, suamque asseruet figuram. Nec vero eo durior humor vllus in oculo continetur. Candidissimus autem est & splendidissimus, quoniam sit primum videndi instrumentum. Solus enim à coloribus alteratur, & in eiusmodi corpore omnes colores facile citoque suscipiuntur & relucent, neque propter puritatem & coloris synceritatem vitiantur adulterantur que. Figuram habet rotundam sed depressam anteriori posteriorique parte & latiusculam, nec tam rotundam & protuberantem quàm à lateribus, & superna infernaque parte, quod ad perfectiorem visionem sic formatum esse expediret: figura enim exacte rotunda, paucioribus sui partibus, plana autem pluribus cum suis obiectis communicat. Situs est in medio oculo, estque eius veluti centrum, propter dignitatem & præ-

cipuum in videndo vsum. Nutritur humore vitreo quem habet à tergo, non per venam quidem, quæ nulla ineſt, ſed per διάδοσιν alimenti.
» Dictum & à figura eſt φακοειδὲς ὑγρὸν, quia ſit
» lenti ſimilis, rotundum ſcil. & oblongum. dici-
» tur etiam δισκοειδὲς.

Κρύςαλλος. cryſtallus. eſt ſuccus intra terram frigore concretus. Itaque ex marmorum ſaxorumue canalibus effoditur, vel venis fibriſque detectis: aliquando aratro excitatur & torrentibus defertur. Sunt qui dicant eſſe aquam cœleſtem gelu vehementiore duratam. Vim habet cryſtallus refrigerandi & ſiccandi atque etiam adſtringendi: ideoque dyſentericis in vino conducit.

Κρύψορχις. dicitur cum teſticulus aut teſticuli rece-
» dunt & occultantur Galen. in definit. medicis.

Κρύωξα. olus apio ſimile, apud Hippoc. naſcens iuxta mare, vt ſcribit Erotianus.

Κτείς. dicitur τὸ ἐφήβαιον, pubes; Ethymologo τὸ
» μόριον, τὸ αἰδοῖον, Cunnus ipſe pudendi muliebris
» ſinus, Latini etiam pectinem id vocant, ſic enim
» Iuuenalis.
» *Inguina traduntur medicis iam pectine nigro.*
» Vide ſupra κλεὶς pro quo ibi forte fuit repo-
» nendum κτεὶς.

Κτένες, dicuntur à quibuſdam dentes primores acuti, qui & διχαςῆρες & γελαςῖνοι vocantur. Sunt etiã qui κτένας vocent partem manus externam, τῷ θέναρι oppoſitam, quam propterea alij ὀπισθέναρ, alij προκάρπιον, alij δόρον appellant.

Κτηδόνες. vocat Theophraſt. in arboribus venarum
» curſus, ſeu venas atque diuiſiones pectinum mo-
» do diſcurrentes, vt interpretatur Marcell. Vir-
» gil. quæ intus in arbore id ſunt quod foris οἱ ὄζοι.
» Nec vero in arboribus ſolum κτηδόνες ſunt, ſed
» etiam in membranis & tunicis in corpore huma-
» no, cuius ſignificationis exemplum habes apud
» Hipp. lib. de corde vbi κτηδόνας vertit interpres
» ſtrias & ſegmenta, & Ruffus de partibus homi-
» nis l. 2. c. 3. ſcribit oculi χιτῶνα τὸν κερατοειδῆ ex eo
» ſic appellatum quoniam κέρατι παραπλησίως εἰς
» κτηδόνας ἀναλύεται, vbi interpres vertit fibras &
» filamenta: Cæterum etiam per ι. κτιδόνες ſcriptum
» repereris.

Κυαθίσκος. ſic dicitur chirurgici ſpecilli pars altera concaua, in parui cyathi modum, qua aliquid vel extrahi vel infundi poteſt.
» Adiecta autem illi voce μηλωτρὶς, priuatim
» quod auribus deſtinatum eſt ſpecillum ſignifi-
» cat, quod Latinis auriſcalpium vocatur; Celſus
» & Scribon. Largus ſpecillum auerſum vocant,
» vt & Marcellus Empiricus, auriſcalpio (inquit)
» auerſo quam partem κυαθίσκον Græci vocant.

Κύαθος. cyathus. Eſt & liquoris & rei aridæ communis menſura apud Rom. ligulas ſiue cochlearia quatuor continens. Erat autem ſextarij pars duodecima. apud Atticos autem & ipſe tam liquidorum quam aridorum menſura erat, capiẽs κόγχας II. ſiue μύςρα IIII. ſiue χήμας V. ſiue ſeſcunciam. id quod notum eſſe poteſt ex Gal. l. 2. τῶν κατὰ τόπους, c. 5. ſcribente è Critone remedia ad varos. Mellis, inquit, Attici cyathũ I. ſiue drach. XII. Apud Rom. quidem cyathi nota erat iſta, Cυ. apud Grecos vero κ per cuius apicem inferiorem linea recta per obliquum ducta eſſet, υ deſuper impoſito.

Κύαμος. faba. Eſt legumen valde aliquando procerum ſcapo recto, folio carnoſo, portulacæ ſimili, flore criſtato, verſicolore, hirto, ſiliqua plærumque ſemipedali, fructu intus lato humani vnguis effigie. Ea autem maior etiam eſt faba Ægyptia, quam alij Colocaſiam, alij Ponticam vocant, vt quæ calamo ſit quatuor cubitos longo, folioque latitudine concauitateque ſpectabili, ita vt aquam continere poſſit, & Alexandrinis poculorum & catinorũ vſum præbeat, qui adeo Nili ſui dotibus gaudent, vt implexis colocaſiæ folijs in variam ſpeciem vaſorum, potare gratiſſimum habeant. Ex ijs autem factum poculum Athenæus, Strabo, Heſychius κιβώριον dici teſtantur, Quo factum eſt, vt ſæpe apud medicos τῶ κυάμου nomen occurrat pro menſura, non quidem certa, ſed ſimpliciter rei alicuius menſurabilis capaci, quæ & κιβώριον & κιβώτιον vocata fuit, qua liquores metiuntur, vt apud Aetium, vbi de picra exhibenda ait, ἡ δόσις κοχλιάριον σὺν μελικράτου κυάμοις δ'. καὶ ἐπιῤῥοφείτω ὕδατος θερμοῦ κυάθους β'. hoc eſt, doſis cochlearium, cum aquæ mulſæ cyamis quatuor: & ſorbeat aquæ calidæ cyathos duos. Similiter apud Galen. lib. ad Pamphilianum de Theriaca, vbi ſcribit eam ex paſſo aut aqua mulſa exhibendam fabæ Ægyptiæ magnitudine.

Fabæ autem Ægyptiæ pondus, cuius frequẽ- «
tiſſima mentio à Galeno atque alijs Grȩcorum «
medicis habetur, qualenam fuerit, docuit Sora- «
dus Epheſ. 24. cap. ſuæ Iſagoges, vbi eam docet «
continuiſſe ſcrupulos duos quod ideo veriſſimile «
puto, quoniam ex Plinij loco nuper citato gra- «
num Ægyptiæ fabæ cæteris valde maius fuiſſe «
manifeſto colligitur, vt his rationibus nullam fi- «
dem habeam libro de ponderib. & menſuris Ga- «
leno falſo adſcripto, in quo legitur fabam Ægy- «
ptiam pependiſſe obolum & ſemis. De fabæ au- «
tem facultatibus quia author ne verbũ quidem, «
hoc nos adnotabimus cibum eſſe flatuoſum ad- «
modum, adeo vt neque ſi tribus coxeris diebus «
flatu carentes reddideris ait Gal. libr. 1. de diæta «
in acut. atque idcirco Pythagoreis interdictum «
putatur ne fabis veſcerentur, quia is cibus tran- «
quillitati mentis eſt valde contrarius, iubet vero «
nos Plato (inquit Tull.) ſic ad ſomnum pro- «
ficiſci, vt nihil ſit quod errorem animis perturba- «
tionemque afferat. «

Κύαμοι. etiam dicuntur teſticuli quod ſint εἰς τὸ «
κυεῖν δεινοὶ, καὶ αἴτιοι τοῦ κυεῖν. vide Gell. lib. 4. cap. «
11. vbi ad huius ſignificationis exemplum, quem- «
dam Empedoclis verſum profert, nonnullos ta- «
xans qui κυάμων voce legumina intelligerent «
non vero teſticulos ſeu rem veneream. «

Κύαμος. etiam in papilla dicitur quum in pubeſcen- «
tibus aliquantum creſcit & tumidior fit ait Eu- «
ſtathius, inde κυαμίζειν puellæ dicũtur cum mam- «
mæ fratrant, id eſt primum tument, hæc enim eſt «
verbi ſignificatio ſecundum Feſtum: hac vero «
voce Ariſtophan. maturitatem ætatis in mu- «
lieribus ſignificauit, teſtibus Polluce & Came- «
rario. Quin & Polluci quoque dicitur κύαμος «
prima ſub papillæ circulo lactis conſtitutio. «

Κύαμοι. etiam ab Aſianis dicebantur οἱ ὄνοι id eſt «
aſelli ſeu millepedæ vt ſcribit Galenus. «

Κύαμον. etiam Pythagoricis non legumen ſeu fa- «
bam, ſed ouum ſignificaſſe, quod quaſi κύησις, id «
eſt fœtura animalis eſſet, & conceptum eius in- «
tra ſe clauderet ſcribit Marcell. Virgil. in Dioſc. «
l. 2. c. 43. atque id voluiſſe Pythagoram dum iu- «
beret abſtinendum à fabis vbi pro (fabis) oũis «
reponit, nouo paradoxo, ſed nonnulla interim «

» pro ſuæ interpretationis fide ſcitu digna de ouis
» ad ferens: atque illud inter cætera quod illi fidem
» faciat ex Agellio notandum lib. 4. cap. 11. dixiſſe
» Ariſtoxenum Ariſtotelis auditorem diligentiſ-
» ſimum in libro quem de Pythagora reliquit, nul-
» lo ſæpius legumento Pythagoram vſum fuiſſe
» quam fabis, quoniam is cibus & ſubduceret ſen-
» ſim aluum & læuigaret: illud inſuper pro re pro-
» poſita notandum ex Marcelli loco citato fuiſſe
» hoc Pythagoræ decretum, compar cenſeri &
» æquale, κυάμους ἐσθίειν, κεφαλάς τε τοκήων, hoc eſt,
» illo interprete, comediſſe oua & parentum capi-
» ta, vbi multa de ouis philoſophatur.

Κύανος. cæruleus. lapis eſt, ſiue ſuccus in metallis concretus. Duplex eſt, natiuus & factitius. Natiuus foſſilis eſt, & in venis fibriſque ortus, aut per ſe reperitur ſabulo arenæue duræ ſimilis: aut abraditur à materia metallica, plærumque ſimilis arenæ. hic tantopere amat chryſocollam, tantaque illi naturæ familiaritate coniunctus eſt, vt hi duo ſucci concreti frequentiſſime ſimul nati vni eidemque glebæ metallicæ adhæreant, videaturque alter prope appoſitus alterum incluſum ſepire atque complecti. Factitij autem plures ſunt ſpecies, atque ex his aliquæ natiuo precioſiores, quarum præſtantiſſima fit hoc modo. In vaſculum quernum infundunt libras tres acerrimi aceti, in quo factitij ſalis ammoniaci in puluerem triti quadrans fuerit diſſolutus, atque in vaſculi medio bacillum ſtabiliunt, deque eo laminas argenteas rimulis plenas ſuſpendunt, vt modo non attingāt acetum: rimulas autem prius argento viuo oblinunt, deinde vaſculum operculo obturant, & fimo terraue obruunt. Poſt viginti dies vaſculum aperiunt, id quo laminæ veluti ſitu ſqualent, deradunt, atque vaſculum ſecundo tertioque fimo & terra obruunt, viciſſimque deradunt, vſque dum laminæ deficiant: tum nouas de bacillo ſuſpendunt, quę vbi etiam ipſæ fuerint vi aceti conſumptæ, id quod collectum eſt in catinum intus ſpuma argenti obductum inijciunt, ſubiectiſque carbonibus ardentibus paululum vrunt, mox ablatum & refrigeratum lauant aqua pura. Poſtquam vero omne ſubſederit, aquam effundentes in ſole exponunt vt ſiccetur, faciuntque hoc modo cæruleum longe præſtantiſſimum. Cæterum pictores tam natiuo quam factitio vtuntur, medici natiuo tantum, cui vis eſt reprimendi, erodendi, & exulcerandi.

Eſt & κύανος floris nomen in frumentario agro naſcentis, calice roſarum, ſed ſquaroſo atque triſti, plurimis ſtipantibus cœruleis barbulis: eo pueri ad coronas vtuntur.

Κύαρ. acus foramen: Hippocr. Anatomicis κύαρ eſt auriculæ foramen internum & penitius.

Κύβιον. genus ſalſamenti inter marina præſtantiſſimi
» quod ex Pelamide minore fiebat, alio nomine
» ὡραῖον: vide plura in dictione τάριχος.

Κύβιτον. τὸ ὠλέκρανον. os cubiti: Hippoc. quod & ἀγκὼν. Dioſcorides autem τὸν κόνδυλον τοῦ βραχίονος, iuncturam brachij, ſic nominari dixit, vt ſcribit Galen. At Bacchius, teſte Erotiano, interpretatus eſt κυβοειδὲς ὀστάριον καὶ τὴν πτέρναν, hoc eſt os cubicum & calcem: ſed longe plures τὸν ἀγκῶνα, id eſt cubitum.

Κυβοειδὲς ὀστοῦν. os cubicum. Eſt os vnum ex quatuor tarſi oſſibus, ſolum nomine donatum, cum reliqua tria careant nominibus. Id calci articulatur ipſamque excipit, cum reliqua tria tarſi oſſa ſcaphoidi coniuncta ſint. Sic dictum eſt quod cubo ſimile ſit. Verum lateribus omnibus eſt admodũ inæqualibus & fere aſperis, vt vix quicquam aliud quam latera ſex habeat cum cubo communia. Sed & internum eius latus geminum apparet. Eſt autem os κυβοειδὲς, vt & reliqua tarſi oſſa, intus cauum, foris gibbum.

Κυβοειδῆ. appellantur in auriculis ea quæ ab anterio- «
re parte in interiorem ſinum ſunt retruſa, & in «
ipſis ſummitatibus inflexa, vel intorta Galen. in «
Iſagoge: in quibuſdam vero codicibus legitur «
κυρτοειδῆ, id eſt curuiformia ſeu curuam formam «
habentia. «

Κύβοι. ſic à quibuſdam vocantur ſpinæ vertebræ & præſertim colli.

Κυδωνία. cotonea malus. Arbor eſt omnibus nota, malo vulgari haud quaquam abſimilis, ſed minor, folio anguſtiore, mala ferens varia, omnia adſtringendi vi prædita & ſtomacho vtilia. Quæ in eorum genere inciſuris criſpantur, colore ad aurum inclinato, χρυσόμηλα appellantur: quæ aurea mala dicta fuiſſe Maroni, multorum opinio eſt. Quæ vero minori amplitudine ſunt, & ſerotino prouentu odoratius vibrant, στρούθια nuncupantur à plurimis: cum tamen Aetio ſtruthia dicantur quæ magna ſunt & ſuauiora, minorique placent acerbitate. Ea cæteris præferuntur quæ chryſomela diximus vocari, deinde ſtruthea: poſtremo loco miluiana habentur, quæ notha plæriſque cenſentur, quod inſitione proueniāt. Omnia tenui pubeſcunt lanugine. Expetuntur in medicina ad varios vſus, quos notauit Dioſcorides. Fit ex ijs vinum, vt ipſe docuit, atque oleũ quod μήλινον appellatur: item τὸ διὰ κυδωνίων, ſiue κυδωνίατον dictum, carne cotoneorum & melle quondam, nunc autem ſaccharo conditum, quod tempore Galeni ex Iberia & Syria Romam conuehebatur. Nec vero minima cotoneorum laus eſt, quod in ijs ſcammonium præparandum eſſe Galen. lib. 1. de aliment. facult. docet, ne ſtomacho noceat.

Κυδωνία. herbæ nomẽ eſt apud Gal. lib. 1. τῶν κατὰ τόπους, qua Galenus odorata reddi medicamenta ſcribit. Sic videtur dicta à ſimilitudine odoris ad mala cotonea. Quæ ſit tamen incertum mihi eſt: niſi ea forte ſit quam Plinius à Gallis Halum vocari, à Venetis cotoneam ſcripſit.

Κυδωνιάτον. Cydoniatum, illius præparationem vi- «
de apud Aet. Tetrab. 2. ſerm. 1. c. 139.

Κυζικηνὸν. emplaſtri nomen apud Galenum lib. 4. τῶν «
κατὰ γένη. refertur & ab Aetio lib. 15. magnique omnino vſus ab eo eſſe proditur.

Κύημα. conceptus. ſic dicitur fœtus duobus primis menſibus, vt declarat Galenus his verbis lib. 1. de ſympt. cauſis: κατὰ μὲν τοὺς πρώτους δύο μῆνας ὀλίγον ἐπισπᾶται τοῦ αἵματος εἰς αὐτὸ τὸ ἔμβρυον, ὡς ἂν ἔτι μικρότατον ὑπάρχον. ὅπερ οὐδ' ἔμβρυον ἤδη πω καλεῖται κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ἀλλ' ἔτι κύημα. hoc eſt, primis quidem duobus menſibus attrahitur nonnihil ſanguinis ad ipſum fœtum, tanquam minor ſit: quoniam nondum quidem fœtus vocatur eo ipſo tempore, ſed adhuc conceptus. Quanquam autem κύημα animalium proprie ſit, in ijs tamen quæ florent pręſertimque in braſſica tum à Gręcis, tum à Latinis etiam authoribus vſurpatur. Cymata enim in ijs quaſi κυήματα vocarunt ſcaporum delicatiores tenerioreſq; coliculos quos appetente vere in prima florum germinatione & in ſumma ſtirpe hoc olus profert, diſcretis, verũ

clausis adhuc florum calycibus, quales quotannis videre licet, in quibus floris primum mox seminis fœtus clauderetur. Theophrastus l. 7. de plantis scribit à Græcis κύημα dici, in quo flos ac semen clauditur. Latini non tantum cymata neutro genere dicunt, sed etiam fœminino cymas.

» Vt Plin. lib. 19. c. 8. hos autem quos appel-
» lat author teneriores coliculos Galen. l. 10. κτ
» τόπ. ex Anthioco vocat πρωτοτόμους καυλοὺς, vt &
» Martialis:
» *Et faba fabrorum prototomique rudes:*
» Et alibi
» *Prototomis pudet heu, seruio cauliculis:*
» Marcell. c. 20. haplosiles caules vocat nimi-
» rum ἁπαλεῖς, atq; hoc decoctum prototomi caulis
» antipathῶs nephriticos sanare ex Anthioco testa-
» tur Gal. 10. κτ τόπ.

Κύημα ὑπηνέμιον. quod & ὑπηνέμιον, vt oua Gallina-
» rum infœcunda: fœtus euanidus, quæ & μύλαι di-
» ctæ id est molæ.

Κύθιον. nomen est collyrij quod à cinereo colore etiam τέφρειον dicitur. describitur à Cornelio Celso lib. 6. cap. 6.

Κυκεών. Hippocrati 6. Epid. mixta potio & confusa
» dicitur ex varijs alimentis cum vino, quæ alimen-
» tum & potum continet vt ex Galen. patet, mo-
» do namque mel, modo polenta, caseus, & oleum
» admiscebantur, omnia tamen cum vino appa-
» rabantur, vt hoc nomine omnes sorbitiones cō-
» tineantur quæ vinum habent: Erotian. apud
» Hippoc. κυκεῶνα πόμα μετ' ἀλφίτων τεταραγμένον di-
» ci contendit, & κυκᾶν, τὸ ταράττειν, quæ sane ac-
» ceptio apud Galen. præcipua esse videtur, & præ-
» cipuum dolorum remedium ac leuamentum:
» Cyceonis variam misturam indicat etiam Ho-
» mer. Iliad. λ. & Odyss. κ. vbi variam hanc po-
» tionem Vlyssis socijs Circen miscuisse scribit, &
» κίρκης κυκεὼν Circes poculum dicitur, cuius etiam
» meminit Plutarch. oratione 1. περὶ σαρκοφαγίας:
» huius quoque variam & confusam misturam
» describit Athen. l. 11. Dymnosoph: dicitur etiam
» κυκεὼν vt scribit Homeri scholiastes τὸ ἐξ οἴνου καὶ
» μέλιτος καὶ ἀλφίτων καὶ ὕδατος ἀναμεμιγμένον πόμα; idem
» & tradit Hesych. Hippoc. vero lib. 2. περὶ διαίτης
» κυκεῶνα ex aqua aut melle aut vino temperari si-
» gnificare videtur, & Gal. l. 1. de aliment. facult. in
» ptisanæ præparatione variam Cyceonis mistu-
» ram his verbis subindicat, ἔνιοι δὲ καὶ μέλι καὶ κύμι-
» νον ἅμα τούτοις ἐμβάλλουσιν, κυκεῶνα τινα μᾶλλον ἢ πτι-
» σάνην παρασκευάζοντες: hanc autem confusam po-
» tionis misturam Latini Cinnum appellant, vt
» tradit Nonius Marcellus ex M. Tullio lib. de
» oratore: vnde etiam concinnare dicitur: hunc &
» potum ex quinque rerum mixtura vino, melle,
» caseo, potenta, & olei modico concinnatum sunt
» qui pentaploa vocauere, calicem scilicet qui in-
» ter Atheniensium Ephebos, victori, qui alios ni-
» mirum cursu anteuerterat, dabatur, quem ipse
» petulans cum iuuenum choro saltans circum-
» ferret, vt apud Athen. lib. 11. legimus: Cæterum
» habet & Belgium suos Cyceonas, sorbitiuncu-
» las, vino, butyro, caseo & zytho temperatas, ad
» depellendam crapulam remedia: huiusmodi au-
» tem mixtiones inuenerunt homines, conspecti
» vinum sine cibo epotum partes dolentes lædere,
» tum inæqualem intemperiem inducendo, tum
» etiam replendo, quod cum cibo permixtum non
» facit, nam ex vtriusque mediocri mixtione,
æquabilis paulatim calefactio in partibus affe- «
ctis augescens sine multis vaporibus, refrige- «
rata calefacit, & intensa digerit, attenuatis his «
quæ prius aliquibus in locis ob crassitudinem in- «
hæserant, & continentibus ipsa corporibus ra- «
rioribus & laxioribus effectis, quodquidem à le- «
uiter calefacientibus fieri solet, Gal. lib. 6. Epid. «
comm. 6. ideo ab Hipp. inter remedia doloris «
capitis κυκεὼν numeratur interprete Gal. eodem «
in loco. «

Κυκλάμινος. herba est folijs hederæ purpureis, varijs, in quibus susque deque albicant maculæ, caule nudo, quaternos digitos æquante, floribus in eo purpureis, rosarum effigie, radice nigra & aliquātum lata, vt rapum videri possit. Exterget, incidit, aperit, attrahit, digerit. Est & altera κυκλάμινος, folijs & ipsa hederæ, sed minoribus, geniculatis caulibus crassisque circa vicinas arbores capreolorum modo se voluentibus, flore candido, odorato, acinis hederæ mollibus, lenti gustus, aliquantulum acris, radice superuacua. Priorem panem porcinum, alteram sigillum Mariæ vulgus, authore Ruellio, appellat. Præterea cyclaminum tertiam Plinius sibi demonstratam asserit cognomine chamæcisson, vno omnino folio, radice ramosa qua pisces necabantur, quod Dioscorides nomine tenus primæ cyclamino attribuit, ἰχθυόθηρον à piscium venatu appellans.

Cyclamino autem Græci nomen fecerunt «
circumactam in orbem eius circinationem con- «
templati, ἀπὸ τοῦ κύκλου. quasi ab orbe cyclami- «
num id est orbicularem dixerunt. «

Κυκλέοντα. περιελαύνοντα καὶ περιερχόμενον, hoc est, conuoluentem & circumuenientem: apud Hippocratem.

Κυκλίσκος. idem quod τροχίσκος. orbiculus, pastillus, de quo vide suo loco.

Κυκλίσκος. est scalper excisorius cauus. sic dictus est quod ima sui parte ad circuli figuram accedat. Eius vsus est in fracturis capitis potissimū, quum illæ vsque ad membranas peruenerunt: eo enim quod contusum est, excidi debet. Verumtamen quod per eos opus administratur, vitio quidem omnino non caret, cum quatiat immodice caput. Si tamen magnæ sint fracturæ, & ossa quæ fracta sunt vehementer mota, commodum est cyclisci vti. Sunt autem plures eorum differentiæ. Alij enim latiores, alij angustiores fieri possunt.

Κύκλοι προσώπου. τὰ μῆλα, hoc est malæ, apud Hippocratem.

Nam in malis orbicularis quædam rotundi- «
tas cernitur: Euripides autem in œdipo κύκλους «
vocat ipsos oculos. «

Κυκλοτερεῖς. appellantur eo nomine cartilagines quæ- «
dam τοῦ φάρυγγος in meatu faucium sitæ, annuli «
vel circuli modo compositæ: harum vsus est vt «
firmus continuæ animantis respirationi meatus «
maneat: appellantur & κρικοειδεῖς Galen. in Isa- «
goge. «

Κυκλώπιον. albugo oculi. totum illud dicitur quod in oculo albicat. Aristot. λευκὸν vocat. Dicitur etiā σφενδόνη per metaphoram, quod non aliter pupillam, quam pala annuli gemmam includat.

Dicitur etiam alio nomine λοξάς. «

Κυνάδεια siue

Κύκνοι. sunt collyria quædam ἄδηκτα multorum generum. Ex his enim alia dicuntur κύκνοι simpliciter, alia cum addito, vt κύκνος reginæ apud Gale-

num & Aetium. & κύκνος ex terra Samia apud Galenum libro quarto τῶν κτ' τόπους. κύκνος κιῤῥὸς & κύκνος λευκὸς apud Paulum Æginetam. nec dubium est à colore sic appellari. Præualebat enim in ijs amylum, & terra Samia & cerussa Rhodiaca. erant mordacitatis expertia, & longiori tempore affectæ partis vitiatum humorem consumebant. Eadem vero etiam λιβυανὰ dicebantur.

κύλα τὰ; Hesychio sunt τὰ ὑπὸ κάτω τῶν βλεφάρων
» κοιλώματα, id est cauitates oculorum quæ subsunt
» palpebris, quæ & κυλάδες dicuntur; inde factum
» κυλοιδιᾷν quod significat οἰδεῖν τὰ κύλα, oculis esse
» quasi natantibus, contracto vitio ex longo desi-
» derio atque vigilijs.

κυλιχνὶς, ίδος. pixis medicamentoria apud Athen.
» libr. 12.

κυλλὸν. dicitur apud Hippocratem crus varum, id est, in exteriorem partem luxatum vel conuersum, adeo vt suræ processus qui talum exterius complectitur, sine stabilimento vllo suspensus relinquatur: quamuis proprie mutilum & imperfectum significet, vt scribit Galen. lib. 3. de diebus criticis, dicens in ea significatione vulgo mensem κυλλὸν appellari qui diebus viginti nouem constet: alios autem perfectos, qui triginta habeant.

» Τοῖς κυλλοῖς βλαισοὶ opponuntur vt patet lib.
» de articulis.

κύλλωσις. significat apud Hippocratem distortionem cruris in exteriorem partem, vt Galenus annotauit comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Idem tamen comment. 3. dicit nonnullos de omni longorum membrorum distortione κύλλωσιν intelligendam censere, generaleque ei tribuere significatum. Alios vero eo nomine distortionem tantummodo intelligere, in qua in interiorem partem membrum inclinatur.

» Sed notandum in ijs Galeni locis manife-
» stum esse vitium, cum scilicet κυλλὸν vocari scri-
» bitur quando crus in interiorem partem incli-
» nat, vbi pro ἔξω, mendose εἴσω scriptum est
» quam tamen lectionem sequuti sunt omnes in-
» terpretes.

κυλοιδιᾷν. apud Pollucem scribitur, quod tamen
» alij scribunt κοιλιδιᾷν, de quo suo loco, & supra
» in κύλα.

κῦμα. nominatur Græcis brassicæ ἀσπάραγος, id est
» est germen, per contractionem nominis trisylla-
» bi κύημα, vt arbitratur Galen. l. 2. de aliment. fa-
» cult. c. 58. fœlici quadam translatione ventrem
» ferentibus fœminis ad brassicam quæ ineunte ve-
» re turgens succo & complurimum cymosa sobo-
» le grauida coliculos enititur: dicitur & κυμάτιον
» diminutiue quod Cymam Celsus & Plin. appel-
» lant, sed & recentes quorumdam olerum germi-
» natus, turionesue, velut armoraciorum, sinapis,
» naporum, rapi Cymę classicis authoribus vocan-
» tur Columella in hortorum cultu neutro gene-
» re cymata vocauit.

κυματώδης σφυγμὸς. vndosus pulsus. Est pulsus inæqualis in vna pulsatione & diuersis arteriæ partibus, in quo non tota simul distenditur arteria, sed pars post partem, in modum vndarum. Cum enim fluctuationis initiũ à supernis duci perspicuum sit, atque ad arteriæ fines terminari, pars arterię superior & cordi vicinior primum distenditur, deinde alia secundo digito tacta, mox alia tertio, postremo quarta pollici ægri vicinior, motu tamen manente continuo instar vndarum sese attollentium, secunda vnda priorem semper excipiẽte. Neque enim in hoc pulsu interruptus motus est, sed prioris partis arteriæ distentionem secundæ partis distentio ita consequitur, vt nulla pars à motu libera sit. Sunt autem vndosi pulsus variæ differentiæ, quod quibusdam recta, quibusdam in obliquum vndæ ferãtur, præterea in longum, latum & profundum. Cæterum cum vndoso pulsu coniuncta magnitudo est, quod si accedat paruitas, σκωληκίζων vocatur. Ambo enim cum in eodem genere positi sint, sola quantitate distinguuntur, causarumque magnitudine. Sunt autem eorum causæ, facultatis imbecillitas, vel copia humorum, vel summa organorum mollities. Nam cum à principio in singulas arterias permeans contentio pari firmitate totum vas attollere nequeat, quæ propinquior principi parti est, motum orditur primum, quæ remotior, serius. Minor tamen in vndoso pulsu imbecillitas, maiorque humorum abundantia, quam in vermiculante.

κυμβάλιον. est alterum genus τοῦ κοτυληδόνος, id est vmbilici Veneris, vt habetur apud Dioscor. vide κοτυληδών.

κύμβεον. dicitur à quibusdam τὸ σισύμβριον.

κύμινον. cuminum. frutex est vnicaulis, frequentibus ramulis, folio pene fœniculi, semine nudo, copioso & canaliculato, radice subrotunda, quasi bulbosa. Id autem satiuum cuminum est, cuius semen tertio ordine excalfacit, vrinam inde mouens & flatum extinguens. Est & alterum cumini genus quod sponte nascitur, & syluaticum vel agreste nuncupatur, frutice modico, caule palmum alto, prætenui, quaternis quinisue folijs veluti serratis, gingidij diuisura. Capitula in cacuminibus quina senaue sustinet, rotunda, mollia, paleaceum semen complexa. Acrius efficaciusque multo est quàm satiuum.

κύμινον αἰθιοπικὸν. Id dicitur quod in Æthiopia nascitur, ori valde gratum, primumque bonitatis locum in satiuo cumino obtinens. Id Hippocratem βασιλικὸν, hoc est regium, appellasse Dioscorides scribit: licet quidam τὸ ἄμμι interpretentur.

κύμινον θηβαϊκὸν. sic dicitur à quibusdam cuminum agreste.

Κύμινον λαγωοῦ. sic dictum fuisse à quibusdam τὸ λαγώποδα, Dioscor. author est.

κυνάγχη. angina. Est morbus acutus in gutture consistens cum angustiæ sensu & spirandi difficultate. Id quidem videtur τῆς κυνάγχης nomen apud Hippocratem significare, etiamsi nullus tumor in gutture appareat, sed sola spirandi difficultas, nullo existente vel in pectore, vel in pulmone vitio. Qua quidem in re differt anginæ concursus à peripneumonia & laterali morbo, atque ex eo quod angustiæ sensus in gutture est. Sic enim scribit ἐν τῷ προγνωστικῷ: angina periculosissima est, & celeriter enecat, si neque in faucibus, neque in ceruice quicquam apparet, si dolor vehemens est, si vix spiritus trahitur: etenim eodem die iugulat, licet interdum vsque ad alterum, aut tertium, aut etiam quartum diem protrahatur. Quæ vero in reliquis, non minore quidem dolore afficit: in faucibus vero tumorem ruboremque excitat. superiori non minus periculosa est, sed longius spatium habebit, præcipue si vehemens fuerit rubor. Sed tum præcipue malum

prolongatur, cum non solum fauces, sed ceruicem quoque rubor occupat. Maxime vero potest ab ea secunda valetudo contingere, si rubor simul & ceruicem & pectus comprehendat, neque ad interna reuertatur erysipelas. Igitur ex his verbis haud dubia coniectura est omnes affectus qui huic loco accidunt, si spirationem quoquo modo reddant deteriorem, ab Hippocrate κυνάγχας nominari, cum nondum curæ esset medicis vel κυνάγχην, vel συνάγχην scribere, multoque minus παρακυνάγχην vel παρασυνάγχην dicere. Hæc enim nomina à posterioribus medicis inuenta sunt, quibus totidem anginæ species designarent. Sunt autem hæ quatuor, quas hoc modo Paulus enumerat. Prima cum interni τῆς φάρυγγος, id est faucium, musculi inflammati sũt: voco autem fauces internum oris locum, vbi simul conueniunt gutturis gulæque extrema: atque hæc proprio nomine συνάγχη appellatur. Secunda, cum exteriores faucium musculi patiuntur inflammationem, quæ παρασυνάγχη dicitur. Tertia, quando interni musculi τῆς λάρυγγος, id est gutturis inflammantur, quæ peculiari nomine κυνάγχη vocatur. Quarta, cum externi eiusdem gutturis musculi laborant inflammatione: atque hæc παρακυνάγχη nominatur. In quibus quidem differentijs describendis libuit Paulum potius sequi quam Galenum. Est autem præter eas etiam quinta anginæ species, luxatis & prominentibus colli vertebris in anteriora, pueris præsertim ex casu eueniens & fere incurabilis. Itaque abscedentibus ad anteriora vertebris, locus quidem cauus in ea apparet, qui sine dolore non attingitur: musculi, qui cum ipsis communicant, intumescunt, atque interdum alij, tum qui proprij sunt gutturis & ipsum aperiunt, tum qui gulam gutturi coniungunt: aliquando vero obnascitur tuberculum, aut gula quoq; ipsa interdum vitiatur. Et hanc quidem anginæ speciem Hippocrates multis verbis lib. 2. τῶν ἐπιδημιῶν persequutus est, vt refert Gal. lib. 4. de locis affectis, deque ea aphorismum 35. lib. 4. conscripsit. Eam scribit Aetius proprie κυνάγχην à veteribus appellatam fuisse, quod lingua propter luxatum verticulum à sua radice mota, & proprijs sedibus excedente, factaque multum difficili respiratione, cogantur ægri, aperto semper ore hiare & respirare, & canum in morem linguam exerere. Est autem omnibus anginæ differentijs communis deglutiendi difficultas, adeo vt potus sæpe per nares remeet. Cæterum quæ de angina prodidit Corn. Celsus, non sunt valde cõsentanea ijs quæ modo retulimus, propterea consulto sunt à nobis prætermissa. habentur ea lib. 4. c. 4.

Interdum (inquit) neque rubor, neque tumor vllus apparet, sed corpus aridum est, vix spiritus trahitur, membra soluuntur, id συνάγχην vocant; interdum lingua faucesque cum rubore intumescunt, vox nihil significat, oculi vertuntur, facies pallet, singultus est, id ὡς συνάγχη vocatur: illa communia sunt, æger non cibum deuorare, non potionem potest, spiritus eius includitur; Leuius est vbi tumor tantummodo & rubor est, cætera non sequuntur id παρασυνάγχην appellãt: Porro notandum affectionem hãc etiam λυκάγχην vocari quod huic morbo lupi maxime sint obnoxij, sicut canes vt perhibet Aristoteles 8. de hist. anim. c. 22. dicitur & συνάγχη vel συάγχη, eo quod sues potissimum hac ægritudine laborent: Cæterum hunc eundem affectum esse puto quem Aristoteles eodem lib. c. 21. βράγχον appellat, Gaza raucedinem interpretatur, de qua Plautus in Trinummo vbi quidam persuadere volens, ne æger ægrum nescio quem emeret, dixit in eo sues angina acerrima perire: Scio hac de re & Aretæum & Cæl. Aurelian. & Celsum dissentire, sed de nominibus, vt frequenter Gal. monet, haud est disceptandum modo de re ipsa constet.

Κυνάγχης. sic dicitur à quibusdam τὸ ἀσέρινον, vt habetur apud Dioscor.

Κυνάνθρωπος, ἡ. morbus qui & λυκάνθρωπος appellatur siue λυκανθρωπία, de qua suo loco.

Κυνία. herba est cuius cauliculus duûm plærumque palmorum est, folia herbæ mercurialis aut hederæ, subcandida ex interuallis, semine apud folia paruo & rotundo. Græci alijs nominibus κυνοκράμβην & λινόζωστιν ἀγρίαν vocant: Officinæ nostræ syluestrem atriplicem, vt vult Ruellius. Sũt qui existiment syluestris esse bliti genus.

Κυνικὸς σπασμὸς. canina conuulsio. Est affectio musculorum maxillarium per quam os, nasus, oculus, atque adeo dimidia faciei pars in obliquum torquetur. Pertinet præcipue affectio hæc, vt ait Gal. ad musculum latum, quem μυώδες πλάτυσμα appellant. Celsus lib. 4. scribit κυνικὸν σπασμὸν non aliud esse quam distentionem oris. Hanc nonnunquam videas dici conuulsionem, nonnunquam vero paralysim. Sunt enim huius duæ causæ, spasmus & paralysis. Sed spasmus quidem eius partis quæ apparet distorta: paralysis autem partis oppositæ quæ videtur naturalem habitum seruare. Omnis enim pars quæ conuellitur, siue id ab inanitione perpetiatur, siue à repletione, sursum primum contrahitur, deinde secum connexarum quoque partium musculos attrahit. In paralysi vero aliter contingit. Siquidem propter musculorum resolutæ partis imbecillitatem impotentiamque, nerui qui in opposita habentur parte illis præualentes, perpetuam actionẽ exercent, ad principium suum recurrentes, neque ab ea desistunt, quod à neruis oppositis non reuocentur. Vbi enim neruorum quos aduersis in partibus numero, magnitudine & robore æquales natura inseruit, quædam ἀντίτασις & veluti æquilibrium est, si hi resoluantur, illos perpetuo solos agere oportet, atque ita ad originem suam recurrentes musculos etiam eo adducere.

Sed meminit Gal. morbi cuiusdam quem canem appellat, qui in quo morbi genere contineatur dubium est apud nonnullos: is enim 2. de differ. puls. c. 3. varias Canis nominis significationes proponens, inter cætera ait, quandoque morbum in facie significare: Scio apud Hesych. Phauorinum & alios morbi Canis vocati mentionem haberi, at quid sit à nemine adhuc explicatum iuueni, nisi κυνικὸν σπασμὸν ab alijs intellectum existimemus, quasi simul & Canis nominaretur.

Κυνόγλωσσον. lingua canina. herba est sine caule, humi strata, folijs latifoliæ plantaginis arctioribus, minoribus, lanuginosis: prouenit in sabuletis. Non est ea quæ officinis lingua canis vocatur.

Κυνόγλωσσον. etiam dici plantaginem quæ nomine peculiari ἀρνόγλωσσον vocatur, Dioscorides author est, non quod quæ vere κυνόγλωσσον dicitur, plantago sit, sed non dissimilem foliorum figuram habeat. Qua quidem appellatione minor potius quam maior intelligi debet, quod τῷ

κυνογλώσσῳ

κυνογλώσσῳ proprie dicto similior sit quàm maior.

Κυνοδέσμιον. dicitur vinculum quo mẽbri genitalis cuticula cum glande colligatur. Id etiam κυνὰ appellant. Latini canem aut caninum vinculum dicere possunt.

Κυνόδοντες. canini dentes. sunt dentes quatuor inter incisorios & molares singuli siti. duo superna in gena,& totidem in inferna sunt, singulares radices sortiti. Hi à basi rotunda in acutissimum mucronem fastigiati desinunt. valent ad ea frangenda quæ à primis dentibus incidi non possunt. Siquidem vt incisorum dentium munus est cibos molles diuidere, ita horum est duros valenter confringere. Sic dicti sunt etiã in homine, quod sint canum dentibus quam simillimi. vide in dictione ὀδόντες.

Κυνοειδὲς dicitur à quibusdam τὸ φύλλιον.

Κυνόζολον. dicitur à quibusdam chamæleo niger, vt habetur apud Dioscorid. propter grauitatem odoris.

» Quasi caninum virus olens.

Κυνοκάρδαμον. sic à quibusdam dici τὸ κάρδαμον, Dioscorides author est.

Κυνοκεφάλιον. dicitur à quibusdam τὸ φύλλιον.

Κυνοκράμβη. brassica canica. cauliculum binûm dodrantum altitudine emittit, mollem, subalbidum: folia mercuriali aut hederæ similia, certis interstitijs subalbida. semen folijs adhæret, paruum, rotundum. dicitur etiam à quibusdam τὸ ἀπόκυνον, vt scribit Dioscorides & Galenus. Dioscor. κυνίαν alio nomine vocari scripsit.

Κυνόκτονον. dicitur à quibusdam τὸ ἀκόνιτον, vt scribit Nicander in Alexipharmacis. Canes enim, si ab his edatur, interficit.

Κυνόλοφα, τὰ; dicuntur duæ illæ dorsi asperitates » quæ primam sequuntur Polluci lib.2.

Κυνόλυσσος. ab Andrea medico dictus morbus qui » ab alijs ὑδρόφοβος, quod ex rabie canina morbus » ille contingat.

Κυνόμαζον. dicitur à quibusdam chamæleo niger, vt habetur apud Dioscord.

» Sic vero vocatur quod in offa vel pulte necan- » dis canibus detur, ait Ruellius.

Κυνομόριον. dicitur à quibusdam ἡ ὀροβάγχη, vt habetur apud Dioscor.

» Sic vero appellatur à similitudine canini geni- » talis, non inconcinna repræsentatione, si quis- » piam enim contempletur herbam, quæ glabro » singularique caule prosiliens confertos inter se » flores & quasi in glomum collectos præmon- » strat, genitalis canini effigiem præstare animad- » uertet, quod in summo crassius & quasi tectum » galericulo cernitur.

Κυνόμορος. dicitur à quibusdam τὸ ἀπόκυνον, quod alio nomine κυνοκράμβη vocatur. Sic autem & Ephesius Rufus ęnigmatice appellauit τὸν κυνόσβατον, vt scripsit Galenus lib. 1. τῶν κατὰ τόπους.

Κυνόμορφος. sic quidam τὸ κρόνον appellant, vt habetur apud Dioscor.

Κυνόμυια. dicitur à quibusdam τὸ φύλλιον.

Κυνοπτικόν. collyrij nomen sic vocati quasi caninum » visum præstans, id est, optimum, describitur à » Tralliano lib.2.c.5.

Κυνόρροδον. species rosæ est, florem roseum ferentis, & spongiolas habens, quibus ὁ κυνόσβατος caret, atque ab eo distinguitur. Plinius author est florem lilij nascentis in Italia cynorrhodon vocari: quod & Hippocr. accepit cum rubentia cynorrhoda fœminarum purgationibus commendat in vino.

Κυνόσβατος. rubus caninus, vel sentis canis. est frutex multo amplior rubo, arboris instar, folijs longe quàm myrtus latioribus, aculeis circa virgas robustis, flore albo, fructu oblongo, simili nucleis oliuarum, & cum maturescit rubente, lanea intus natura. Columella sentem canis nominat: Galli vulgo englenterium vocant. Vim habet adstringendi, sed maxime fructus, qui κυνόσβατα appellantur.

Κυνόσβατος. dicitur à quibusdam cappatis, vt habetur apud Dioscor.

Κυνὸς ὄρχις. testiculus canis: dicitur & simpliciter ὄρχις,, de quo vide suo loco.

Κυνόσκεψ ᾠὰ. oua canicularia, quæ alio nomine dicuntur ξεῖνα, vide ᾠόν. «

Κυνώδης ὄρεξις. canina appetentia. vide ὄρεξις κυνώδης. «

Κύος. vide κύημα. «

Κυπαρισσίας. genus vnum est tithymali, caule palmeo aut etiam proceriusculo, subrubente, folijs pinus tenerioribus exilioribusque, omnino vt nouella pinus possit existimari: hic lacteo succo manat, cui eadem vis quæ & alijs tithymalis. κυπαρισσίαν vocant propter foliorum similitudinem, caule gemino aut triplici nascentem in campestribus.

Κυπάρισσος. cupressus. Est arbor procera. caudice oblongo & tereti, folio pini, sed magis carnoso, amaro, neque ita pungenti: fronde indecidua, odore vehementi. Semen comis innascitur prætenue, exile & quasi laricis fructui proximum, quod pilula sua fatiscente labitur. Nomen in officinis retinet, adstringit & resiccat, neque acrimoniæ & caloris expers est, sed ea prorsus habet moderatissima. Dioscorides refrigerandi vim illi tribuit.

Dicitur ἀπὸ τοῦ κύειν παρίσους τοὺς ἀκρεμόνας, id est, « à partu parilium ramulorum. «

Κύπερος ἢ

Κύπειρος. cyperus. Herba est folia ferens porraceis proxima, sed longiora & exiliora, caulem odorati iunci, cubitalem aut maiorem, angulosum, in cuius cacumine minuta folia cũ semine exoriuntur, radices cohærentes inter se oleis oblongis similes aut rotundas, nigro colore, suaui odore, amaro gustu. in officinis nomen retinet. Rura souchetum vocant. Corn. Celsus iuncum quadratum nominat. Eius radices magno in vsu sunt, calefacientes & exiccantes citra morsum. Habent & quippiam adstringens atq; incidens. Aliud præterea cyperi genus Dioscorides tradit in India nasci, gingiberis effigie, quod manducatum croci vim reddit, gustu amaro sentitur, & illitum præsentem psilothri vim exhibet. Id Ruellius contendit esse quod ab officinis terra merita appellatur.

Κυπερίς. dicitur authore Plinio cyperi radix quum oblonga est.

Κύπερος. cypirus dicitur à Plinio gladiolus, ac quãuis multi cyperum à cypiro non distinguant, vicinitate nominis fallente, nos, inquit, vtrumque distinguemus. Non tamen Græci videntur aliquam eius mentionem fecisse.

Κυπρίνη κηρωτή. Ceratum cyprinum Paulo dicitur « lib.3.c.29. de peripneumonia. «

Κύπρον. Cyprinum vnguentum appellatur Theo- «

» phr. in libr. de odoribus, ſolito illius more
» qui ſæpenumero vnguenta nomine eius
» materiæ quæ principatum in his habet, afficit:
» Sic & ibidem vnguentum è violis albis λευκόϊον,
» & φοίνικα, id eſt palmam, vnguentum palmeum,
» & κρίνον lilium pro κρίνινον μύρον appellat.

κύπρος. liguſtrum. Eſt arbor folijs oleæ latioribus, mollioribus, colore viridioribus, flore muſcaceo, candido, odorato, ſemine atro, non abſimili ſambucino acino, effigie coriandri. Arbor ipſa à Gallis vocatur trœna, in dumetis frequens. huius folia ſummaque germina vim quandam digerendi cum aquea ſubſtantia modice calida, habentque etiam adſtrictorium quiddam ex terrena & frigida ſubſtantia. Eius flos coquitur in oleo premiturque, fitque quod κύπρινον oleum vocatur, modica adſtringendi facultate, & maiore quadam vi calefaciendi præditum.

Κυπέλειον. antidotus quædam eſt bechica apud Ni-
» col. ſect.5.c.9. quam Gal. 7. κτ' τόπ. c. 2. ad ver-
» bum deſcribit; alij κοπτάριον legunt, ſed minus
» bene; nam ſic haud dubie vocarunt placentu-
» las Lunata & inflexa ſpecie confectas, κύπτω
» enim Græcis eſt incuruo & inflecto, hinc κυ-
» πτάρειον placentula curua & inflexa: Cæterum
» non eſſe κοπτάριον legendum in Nicolao, hinc
» conijcio, κοπτάριον enim diminutium à voce κο-
» πτὸν eſt, quod Græcis medicamentum ſignifi-
» cat, quod non coquitur ſed tunditur; Coqui
» vero lini ſemen cum melle in Nicolai antidoto
» manifeſtiſſimum eſt.

Κυρβασία. ἡ λεγομένη τιάρα. apud Hippocr. quam quidam pileum barbaricum dicunt.
» Vt exponit Gal. in exeg.

Κυρήβια. vide in Κυρείβια.
» Τὸ διὰ κυρηναϊκοῦ. medicamentum ex liquore
» Cyrenaico ad febrem quartanam, deſcribitur
» Paulo lib.7. c.5.

Κυρία ἡμέρα. dies dicitur ab Hippocrat. qui aliquid certo iudicat & decernit, & in quo iudicia rata firmaque ſunt.
» Alia vero notione lib. 1. περὶ γυναικ. dicuntur
» κυριώταται ἡμέραι, dies valde accommodati &
» opportuni ad conceptionem, nempe vbi fluere
» menſes deſierint, vt tum tempus ad congreſſum
» valde ſit opportunum, & ad periculum de con-
» ceptu faciendum.

Κυριακὸς τρόχισκος. paſtilli nomen eſt ad nomas & putredines vtilis, vt ſcribit Oribaſius. hic alio nomine ἀσκληπιὸς appellatur. Refertur ab Aetio.

Κυρείβια. Heſychio & Suidæ dicuntur τῶν κριθῶν ἀπο-
» βράσματα, hoc eſt, acera & glumæ hordei, quæ
» decidunt dum aqua maceratur, vel etiam quæ
» decidunt quum hordeum torretur in clibano
» aut ſole: A Suida non ſolum exponitur τὰ ἄχυ-
» ρα, ſed etiam τὰ πίτυρα, & quidem τῶν πυρῶν, vt
» hoc vocabulo tam hordei quam tritici purga-
» menta intelligantur, quæ tum decidunt dum
» vel aqua macerantur, vel torrentur ad ſolem
» aut in furno: Heſychio præterea ſic dicuntur fa-
» barum cortices & farina è milio, ſed huius po-
» ſtremæ ſignificationis Gal. nō meminit; is enim
» quum κυρήβια expoſuiſſet ἄχυρα, ſubiungit, ſi-
» gnificare etiam τὰ πίτυρα, & τὰ τῶν κριθῶν ἀπο-
» βράσματα: Galenus inquam apud Hippocr. qui
» hoc vocabulo vtitur, cum alibi tum libr. 2.
» γυναικ: Porro notandum vocabulum hoc varijs
» modis ſcriptum reperiri; apud Erotian. quidem
» tranſpoſitis vocalibus κυρύβια, exponitque ἄχυ- «
» ρα & πίτυρα; apud Pollucem κυρίβια exponen- «
» tem τῶν πυρῶν τὰ φαυλότατα, excrementa & pur- «
» gamenta tritici; Apud Galen. ἐν γλώσσαις, item- «
» que apud Heſych. & Suidam κυρήβια: apud Hip- «
» pocr. etiam κυβήεια 2. de diæta. «

Κυρκανᾶται. ταράττεται. hoc eſt turbatur, apud Hippocratem.

Κύρσανος. podex, apud Hippocr. teſte Galeno pro quo paulo infra κύσαρος.

Κυρτοειδής. ſic dicitur auricula parte ſui extrema, qua ab anteriore in poſterius vertitur, & quaſi reflectitur.

Κύρτωμα. Hippocrates in progn. appellauit οἴδημα, hoc eſt, tumorem omnem præter naturam, generali ſignificatione, ſicut Galenus comment. 2. annotauit.

Κύρτωσις. gibberoſitas, ſiue gibboſitas: eſt ſpinæ dorſi diſtortio in poſteriorem partem. Hæc & ὀπισθοκύφωσις appellatur, vel ſimplici etiam nomine κύφωσις, vt annotauit Galenus initio comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Oppoſita huic contortio dicitur λόρδωσις, ſpinæ vertebris in anteriorem partem conuerſis.

Κυσός. Heſychio πυγή, Nates & Podex. Item τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον, pudendum muliebre.
Sed pro κυσὸς legendum fortaſſe κύσθος, ſcribit «
enim Auſonius Epigr. 122. «
Dum Cyſthon coſtumque putat communis odoris. «
In quo alluſit inquit doctiſſimus Turnebus in «
aduerſarijs ad mulieris fortaſſis genitale, quod «
etiam Græcis dicitur κύσθος, cum alioqui etiam «
Cyſthos ſit frutex ex quo fiebant ſalgama, quæ «
non exhalant iucundum odorem cum ſalgama «
referant. «

Κύσαρος. podex apud Hippocrat. lib. de natura fœtus: ἐς τὸν κύσαρον ὁδὸς γίνεται ἀπὸ τῆς κοιλίης καὶ τῶν ἐντέρων ἔξω. hoc eſt, ad podicem via fit à ventre & inteſtinis extra. dicitur πρωκτὸς & ἕδρα.

Κύστιξ. κύστις σμικρά. hoc eſt, parua veſica, apud Hippocratem.

Κυστικαὶ φλέβες. dicuntur venæ gemellæ ſibique valde vicinæ quæ è trunco venæ portæ ceu propagines quædam exortæ, inſeruntur in collum & corpus veſicæ bilem continentis, quam κύστιν χοληδόχον appellant.

Κύστις. veſica. Eſt pars membranoſa, vrinam à renibus excipiens & foras excernens. Duabus cōſtat tunicis, vna propria & interna villis valde intertexta, intus rectis, foris tranſuerſis, medijs inter hos obliquis: altera vero exteriore, ex peritonæo pubis os intus veſtiente orta. Vtraque latiſſime diſtēdi, & rurſus in breuiſſimum ſpatium contrahi poteſt, eamque ob cauſam veſica à plæriſque neruoſa dicta eſt ex quadam ſimilitudine, vt & reliqua omnia alba & exanguia, quoniam plurimum extendi, rurſumque in ſe ipſa retrahi & ſubſidere videntur, quamuis ex nullo neruoſo corpore originem ducant, vt nec veſica ipſa, quæ neruulos tantum recipit partim à ramo ſextæ coniugationis, qui per coſtarum radices ad partes ventris inferni tendit, partim ex infima ſpinali medulla deriuatos. Præter hos autem neruos etiam venæ & arteriæ inter veſicæ tunicas à colli lateribus ad vſque fundum ſparſæ ſunt, à ramo per foramen oſſis pubis in crus deſcendēte. Illæ ſanguinem & ſpiritum veſicæ ſubminiſtrant, cū ipſa alioqui exā-guis ſit. Ex earum partium numero habetur,

quæ excrementorum sunt receptacula. Etenim in eam renes tanquam in lagenam vrinam deponunt per meatus οὐρητῆρας dictos, qui à renibus prodeuntes, obliquo itinere delati inter ipsius tunicas, paulo supra ipsius os inseruntur. Eam vbi continuerit donec vel quantitate vel qualitate molesta sit, excernit: in fœtu quidem quamdiu vtero continetur, per οὐραχὸν in cauitatem tunicæ allantoidis, editis autem in lucem foras per οὐρήθραν. In hos enim meatus vrina fertur è vesica per ipsius ceruicem, quam musculus ambit transuersis constans fibris, quibus vndequaque constrictis, vesicam claudit, ne vrina effluat.

» Verùm & κύστιος voce antiqui sæpe totum ventrem inferiorem intellexerunt, vnde ὑποκύστιον dictum; & Suidas κύστιν τὸ ἐφήβαιον, τὸ ὑπογάστριον, τὴν κοιλίαν, imum ventrem exponit quod ibi sita sit vesica, propriè tamen vesicam significat.

Κύστις χοληδόχος. folliculus fellis. vesica bilem continens. Est vesica in cauis iecinoris sita, inter venæ portæ & cauæ radices, bilem ex iecinore attrahens. Constat simplici tunica, villos habente intus rectos, nec ita multos, foris transuersos, & medios horũ obliquos. Ac rectis quidem bilem trahit ex hepate, obliquis retinet, transuersis vero expellit. A collo enim suo stomachos habet duos, vnum in hepar inter venæ portæ & cauę radices numerosis surculis distributũ, quibus bilem in se allicit: alterum vero raro geminum, sæpius simplicem in ecphysim delapsum, quod in ipsum & intestina bilem flauam expellit, euersa facile gemina membrana eius osculum in ecphysi claudente. Maximò illa hepatis lobo dimidia mergitur, reliquam simæ hepatis tunica tegit ad venæ portæ exortum, à qua venulas duas, quas κυστικὰς quibusdam appellare placuit, & à vicina hepatis simæ arteria arteriolas in imum vsque fundum admittit. Recipit vero etiam vna portionem quandam nerui qui à sexta coniugatione per costarum radices dextra parte ad patres ventris inferni peruenit.

Κύτινος. dicitur, vt Plinio placet, primus partus mali Punicæ florere incipientis. Dioscoridi flos est mali Punicæ, ipsius Punici inuolucrum, siue capitulum, quo flore decusso semen concipitur. In hoc ipso cytino flosculi sunt antequam scilicet malum ipsum prodeat erumpentes, quos balaustium vocat Plinius. Adstringit & siccat.

» Est tamen balaustium syluestris Punicæ flos vti satiuæ cytinus, vt tradit Galen. 6. simplic. Cornel. Celsus Cytinos eiusmodi tollendæ ὁμωνυμίας gratia, mali punici capitula nominare solitus est; Cæl. Aurelian. lib. 4. Tard. Passion. c. 3. & lib. 5. c. 2. Punici caducum quod Græci κύτινον ῥοᾶς appellant, cum Latinis ampullagium vocat.

Κύτινος. etiam similitudinis ratione transfertur ad hyoscyami flores, atque hypocistidem, hæc enim malo granato immaturo similis est, atque eam ob rem à nonnullis cytinum vocari docuit Dioscor. cap. de hypocistide. Transfertur & ad cætera id genus quæ figura Cytinum referre videntur: & hyoscyami quidem flores Cytinos vocari ex Dioscorid. patet lib. 1. cap. de hyoscyamo: Sunt & qui futura mori poma Cytinos dicant, quamquam alij ricinos non Cytinos vocant.

Κύτισος. cytisus. frutex est incanus totus, vt rhamnus, cubitalibus ramis, sæpe maioribus, circa quos folia fœnigræci aut loti trifoliæ, sed minora, dorso in medijs tumente. Odor erucæ si digitis terantur, commanducatis gustus ciceris recentis. vim habent digerendi, aqueæ & temperatæ mistam, sicut & maluæ. Cytisum Romani trifolium maius appellant.

Hæc alio nomine ἀρνόφυλλον vocatur authore Hesychio, sine dubio quod eius folio gaudeant agni, vnde Maro: «

Lupus ipse capellam, «
Florentem Cytisum sequitur lasciua capella. «

Κύτος τό: vocabulum generale est significans id omne quod cauum est; Sic apud Aristot. & Plat. κύτος τῆς κεφαλῆς κεινὸν, caua & inanis capitis cõcha, ἡ τριχωτὴ videlicet quæ capillis tegitur, quę & absolute κύτος vocatur teste Polluce: Corporis quoque truncus κύτος nominatur Aristoteli 1. de hist. animal. c. 7. «

Κῦφι. Ægyptium nomen est. eo thymiamatis compositio designabatur dicata Dijs, quam sacerdotes vespere quotidie cremabãt. Erat autem miscella, vt Plutarchus ait commentario de Iside & Oriside, propter quadratum numerum sedecim literis sacris contenta, ex melle, vino, vua passa, cypero, resina, seseli, aspalatho, myrrha, iunco, bryo, calamo, vtraque iunipero, lacaphtho, cardamomo, bitumine. Id autem κῦφι ἱερατικὸν hoc est sacerdotale seu sacrificum, appellabant. Dioscorides proximam condẽdi huius rationem explicauit, scribẽs & alias plærasq; eiusdem confectiones tradi. Neque enim religionis tantum causa, sed etiam ad sanitatẽ vsurpabantur. Siquidem valebant & ad conciliandũ odorem gratum, & naribus ab antiquis admouebantur, vt catharros concoquerent, soluerent obstructiones, purgarent cerebri ventriculos & morbis pestilentibus resisterent. Per os quoque assumebantur, vt pectori inhærentia concoquerent, & iecinoris frigiditatem emendarent. Ac quãquam permultæ ad eos vsus compositiones essent, duæ tamen præcipuè fuerunt cognomẽtis insignibus, & à Paulo & ab Aetio descriptæ, quarum vnam κῦφι ἡλιακὸν, siue τὸ διὰ τῶν λς´, hoc est Solare, siue ex triginta sex rebus cõpositum: alteram vero κῦφι σεληνιακὸν ἢ τὸ διὰ τῶν κη´, id est, Lunare, siue ex viginti & octo rebus apparatũ, vocabant. vel quod illud Soli, hoc Lunæ priuatim incenderetur & inseruiret, vel quod maximè probabile est, quia illud in Solis formam, hoc in Lunæ figuram effigiatum esset. Solebant enim antiqui thymiamata ista specie quadam effingere, quod & hodie in ijsdem videmus obseruari: formantur enim etiam nunc in auicularum modum quas cyprias auiculas, corrupto nomine pro cyphias vocant, vestigio tamen veteris nominis adhuc relucente.

Sunt autem præter iam enarratas aliæ pleræq; cypheos descriptiones, de quibus Gal. 2. de antidot. c. 2. 8. κατὰ τόπ. c. 5. & 7. Diosc. l. 1. c. 24. Paul. l. 7. c. 11. & 12. Aetius l. 7. c. 116. & tetrab. 4. serm. 1. & Oribas. li. 3. synops. nec non Plutarch. loco citato, qui & scribit solemnẽ illam cypheos cõpositionẽ fieri solitam non temere, sed recitatis dum seplasiarij componerent scripturis: esse autem κῦφι Hippocratis τετράγωνον contendit «

Ludouicus Sauotius libello proprio, vide πεντάγωνον.

Κυφοειδὴς. dicitur medicamentum in formam τοῦ κύφεως compositum. Idem tamen reuera est quod κῦφι. sed quia τὸ κῦφι proprie ad Deos & sacrificia pertinet, antiqui medici in eo superstitiosi, medicamenta, quorum vsum à Dijs ad homines transferebant, maluerunt κυφοειδῆ quam κῦφι appellare, vt Andromachus, cuius aliquot huius nominis compositiones referuntur à Galeno.

Lib. 8. κτ᾽ τόπ. c. 7. describitur & κυφοειδὴς antidotus ad frigidas iecoris intemperies à Trallian. li. 8. c. 4. sic dicta, vt & aliæ, quòd in formam τοῦ κύφεως componerentur.

Κύφων. pro σιωάγχη. positum reperitur.

Κυφώνιον. medicamenti cuiusdam sic vocati meminit Trallian. lib. 1. c. 12. vtilis ad capitis dolores à frigida intemperie ortos.

Κύφωσις. gibbositas. Est vitium in spina, cum eius vertebræ loco motæ sunt & in posteriorem partem conuertuntur. Sunt autem hæc tria vitia in spina, κύφωσις, λόρδωσις & σκολίωσις: quibus additur & σεῖσις. Galenus scribit Hippocratem κυφοὺς solitum nominare, quos omnes κυρτοὺς appellant. Est autem κύφωσις vitium spinæ quod à casu, ictu & tuberculis duris anteriorem thoracis partem distendẽtibus pulmonemque prementibus aliquando contingit, vt docet Gal. comment. eius aphor. quo scribit Hippocrates gibbos ex asthmate aut tussi factos ante pubertatem mori.

Qui 46. est lib. 6. vbi de κυφώσει plura, atque ibidem ὕβωσις quoque vocatur ὀπισθοκύφωσις.

Κυψέλη, ἢ κυψελίς. sic nominari tradit Hesychius auris cauum, nec vero tantum interius auris foramen significat, sed sordes etiam quæ in eo colliguntur, teste Polluce lib. 2. quo in significato vsurpauit vocem hãc Aphrodisæus in Problematis, nec non Cassius in medicis problematis, quærens cur aurium sordes (κυψέλαι) cum sua natura existant amaræ, dulcescant in defunctis. has autem sordes cerumina aut marmorata veteres vocabant.

Κύων. canis. canicula. Est sydus octodecim stellis refulgens canis similitudine, in cuius mandibula stella est quæ σείριος & προκύων quasi anticanis appellatur.

Κύων. κυνὸς. sic dicitur vinculum illud quo membri virilis cuticula glãdi colligatur. vocatur & κυνοδέσμιον, quasi caninum vinculum.

Sed & κύων etiam vsurpatur ab Hesychio pro membro virili, & ab Eustathio pro pudendo muliebri.

Κωβιός. dicitur à quibusdam ὁ πηδύμαλος χαραδρίας, vt habetur apud Dioscor.

Κωακαὶ προγνώσεις. sic suorum librorum quemdam inscripsit Hippocr. in quo sententiæ ad prognosim pertinentes continentur, quomodo Cnidij medici Cnidias sententias inscripsere.

Κώδεια, ἢ κωδία. hoc est, caput papaueris, frequenti in vsu apud medicos, ceu apud Dioscor. cum alibi, tum lib. 4. c. 64. & 65. Theophrastus κωδίαν tribuit etiam fabæ Ægyptiæ hist. plant. lib. 4. cap. 10. vt & Plin. libr. 18. cap. 12. Sed & Poëtæ inquit Pollux caput κώδειαν appellant, ἀπὸ τῆς τοῦ μήκωνος κεφαλῆς, ὀνομάσαντες: Eustath. autem per υ scribit κωδύας, & esse vult caput ciborij.

Τὸ διὰ κωδειῶν. celebre medicamentum quod ex capitibus papaueris fit. Cuius compositio varia fuit, non modo apud veteres sed etiam apud neotericos. Quidam enim ex veteribus, inquit Galenus, ad capita papaueris cxx. aquæ sextarios xx. infundendos censent, vt quælibet sextarij mẽsura sex papaueris capita recipiat. Quidam vero in LXXX. sextarios octingenta papaueris capita inijciunt, vt singuli sextarij capita decem accipiant. Quidam ita temperauerunt, vt sextario in vno octo capita miscerent. Alij vero in aquæ sextarios tres capita papaueris LXXX. conijciunt. Alij capita cxx. in eosdem tres sextarios addunt. Omnes fere aquam pluuiam deligebant, vt & papauer agreste & ἀφρῶδες dictum. Quibus quidem sigillatim expositis, Galenus eam quam maxime probat confectionem scripto prodidit, hunc in modum: Capita papaueris recentia minime aquosa octo nouemue in aquæ pluuiæ sextario vno macerata per vnum diem incoquuntur dum tabescant: deinde expresso liquore & excolato mellis optimi despumati dimidia aquæ mensura miscetur & coquitur ad compagem mellis Attici. Et hæc quidem simplex decoquendi ratio est. Præstat autem cum dulcis radiculæ vncia primum cocta, deinde madefacta in sapæ sextario rursus incoquere. valet ad viscerum inflammationes, deliria, vigilias & tussim. Alij vero simplici illa quidem & antiqua salubritate, quæ papauere & melle constabat, non contenti, multa præterea addiderunt, myrrham, crocum, hypocisthidem, acaciam, rhoẽm, melilotum, aliaque eiusmodi quæ vim adstringendæ alui & fluxionum haberent. Appellant id officinæ diacodion compositum, siue diacodion cum speciebus. Reperitur & κωδία, sine diphthongo.

Huius compositionis descriptionem & vires admirandas recenset fusissime Trallian. libr. 5. cap. 24. Huius & descriptionem habet Paul. lib. 7. c. 11. simplicis & compositi, & Oribas. in collectan. lib. 5. c. 18. 19. & lib. 4. de locor. affect. cur. c. 134. Galenus denique illius plures differentias ex veteribus recenset 7. κτ᾽ τόπ. inter arteriaca.

Κωθωνίσαι. inebriari apud Lacones, inde κωθωνισμὸν liberaliorem potum & pleniorem interpretatur Budæus, pro quo etiam κωθωνίη apud Aretæum idem significans, & κωθωνίζεσθαι αὐτὶ τοῦ μεθύσκεσθαι: Erat autem κώθων apud Lacones fictile poculum amplum & capax in exercitibus maxime vtile vt docuit Athenæ. lib. 11. & Plutarch. in Lycurgo, quo qui se compotando inuitabant κωθωνίζεσθαι & κωθωνίσαι dicebantur; κωθωνισμὸν copiose describit Pollux lib. 6. c. 18. de hac quoque voce & Cothone poculo Athenæ. lib. 11. plura.

Κῶλα. dicuntur in homine longiora maioraque membra à thorace separata, & quasi dependentia, vt brachia & pedes: verum Pollux κῶλον (quod & κώλυμα, inquit, vocatur) ex femore tantum & crure constare scribit.

Κωλικὰ φάρμακα. colica medicamenta, hoc est, ad sedandum coli dolorem comparata. Siquidem præter sedationem doloris vix aliud in colicis affectibus præstare possumus: idque satis esse Galenus initio libr. 6. de locis affectis scripto prodidit. Itaque colica medicamenta genere quidem ἀνώδυνα sunt, à communi tamẽ τῶν ἀνω-

-δίων forma differunt, quod quæ proprie colica appellantur, aromatis & odoratis ac vrinā cientibus seminibus mista sint, propterea quod stupefaciendi vim illis inesse oporteat. Constant enim magna ex parte, hyoscyami semine, & cicuta & papaueris succo, & cortice radicis mandragoræ. quibus in colico affectu vti cogimur ob magnitudinem doloris. hæc medicamenta etiam ἀντιδότους κωλικὰς medici appellant. Ac quanquam κωλικαὶ vocentur, non tamen ad coc licos tantum sed ad alios etiam morbos adhibentur sedandi doloris causa: quo factum est, inquit Galenus, vt antidotos omnes dolorem sedantes κωλικὰς veteres nuncuparint, appellatione videlicet ab affectu, qui maximos dolores habet, deducta.

Eiusmodi multa medicamenta describit Gal. 9. κτ' τόπ. c. 4. Inde & κωλικὴ ἀνίκητος apud Nicolaum, antidotus Colica inuincibilis appellata, constans ex refrigerantium medicamentorum stupefaciendi vim habentium copia, qualia supra memorata sunt, his enim in Colicis vt testis est Galen. lib. 7. de compos. medicament. c. 5. propter doloris magnitudinem vti coguntur: ἀνίκητος vero nuncupatur ab efficacia & victoria quam de affectu superato refert.

Κωλικὴ, ἢ κωλικὴ διάθεσις, ἢ κωλικός. dicitur Coli intestini dolor, quod cum amplum sit & laxum & multis anfractibus sinuosum, varias sane materias excipit, quarum exuperantia distorquetur, dolorque fit quem ab affecta sede Colicum nuncupamus; hæ autem materiæ sunt flatus crassior, humor aut lentus ac pituitosus, aut acer & mordax, & vere biliosus, qui interdum etiam inflammationem accersit, è qua pus in Colo fieri interdum solet; flatus in Colo intestino plurimus gigni cumularique solet: in quo sæpius rugire vel murmurare obauditur, neque enim aliud natura condidit flatus excipiendi receptaculum, quem tamen prima ventriculi coctio maxime progenuit: itaque flatus in hoc intestino copiosior congestus si propter obstructionem à duris resiccatisque fæcibus, alijs sue de causis erumpere nequeat, intestinum vi distendit atq; diuellit, magno certe & immani cruciatu, magnoque sensu doloris: hic flatulentus dolor vagus est & instabilis, inque varias ventris sedes se contorquet, sæpe obmurmurat, & arcte conclusus, nec ab ore nec ab aluo erumpit; hunc causæ flatus effectrices præcessere, à crassa lentaque & præsertim vitrea pituita, qua non modo huic intestino adhæreseit, sed & ipsum corradit, dilacerat, atque in id plerumque perforantis terebelli more se infigit; hic sæpe fixus est & alte excruciat, Nauseam & pituitæ vomitionem ciet, neque ructibus & flatibus emissis demulcetur, habuitq; originē à crapula & otio quæ cruditatem & crassum humorē progignūt; Ab acri vero erodenteque humore, aut etiam ab inflammatione quisquis ortus fuerit dolor Colicus, fixus etiam est, sed cum febricula, ardore, siti & vigilijs; irritatur esculentis poculentisque calidioribus, à quibus etiam sumpsit originem; atque hi quidem vere colici dolores facile mitescunt ceduntque iustis remedijs: Nephritici dolores in quibus nec arenula nec calculus exturbatur, sæpe colicorum specie eludunt: Alij insuper cruciatus quadam similitudine & vehementia colici nuncupantur, quibus tamen non in colo intestino sedes est, sed vel in peritonæo vel in membranis, quæ abdomini ventrisque partibus obtendūtur, hi sane grauissimi sunt & valde diuturni, ac neque clysteribus neque medicamentis, neque fomentis neque ijs remedijs, quibus qui vere sunt colici dolores, deliniri solent; Eorum materia vel flatus est tenuis, aut humor acerrimus & æruginosus mēbranarum spatijs conclusus, à quibus detrahi vix potest, succedunt diuturnis febribus, alijsque biliosis morbis, quorum est difficilis solutio, natura quippe crisim noxijque humoris depulsionem in aluum molita, quum nusquam vacuandi viam promptam & expeditam nanciscitur, illum è venis atque visceribus in membranas sæpe auertit, vbi dolores exurgunt priore morbo grauiores; inde sæpe obseruatum, continuas & tertianas, sæpius vero febres quartanas hisce doloribus finiuisse, qui diu circuitu certo exacuebantur, paremque accessionum ordinem retinebant. Cæterum nec ab Hippocr. nec ante Cornel. Celsum ab vllo alio veterum medicinæ scriptorum, Colicum dolorem nominatum habemus, imo Plin. lib. 26. c. 1. author est Tyberium Imperatorem omnium primum id genus morbi expertum esse, vnde mirantur complures quomodo Hippocratem, vel vulgatissimus morbus latere, vel frequentissimus eius ætate esse non potuerit: Res autem mea sententia ita sese habet, morbum quidem Colicum & fuisse & innotuisse antiquitus, sed ilei nomine esse vocatum; omnia enim intestinorum atque ventris tormina, vno fere ilei vocabulo significata apud antiquos medicos, intelligunt, qui in ipsorum monumentis voluendis diligenter sunt versati: facit autem comprobatam magis hanc nostram sententiam Celsi grauissimi scriptoris authoritas, qui lib. 4. c. 13. ita scribit, Diocles Carystius tenuioris intestini morbum χορδαψόν, plenioris εἰλεὸν nominauit; à plerisq; video nunc priorem illum εἰλεὸν, hunc κωλικὸν nominari.

Κωλίφιον. dicebatur panis quo olim vescebantur Athletæ, ἀπὸ τῶ κώλα κỳ ἶφι, à firmitudine mēbrorum, quod τὰ κῶλα, id est, membra artusque redderet ἶφια valida & robusta: vsus est eo nomine Iuuenal. tanquam Latino,

Luctantur pauca, comedunt colyphia paucæ;

Erat autem eiusmodi panis nō bene coctus, nec multum fermenti habebat ex Gal. lib. 1. de alimen. facult. c. 2. omnis enim eorum victus crassus erat & viscosus, quo non facile difflueret & dissiparetur ob continuum exercitiorum vsum.

Κῶλον. colon intestinū. Est intestinum crassum ordine à ventriculo quintum, inter cœcum & rectum mediū. Id dextra prius ilia præteruectum ad sinistrum renem emergit, perque ventriculi fundum & iecinoris cauum exporrectum descendit ad rectum intestinum. Abscedit longissime à centro mesenterij, quod non expediat venas mesaraicas valde exugere ea quæ continet excremēta: cæco autem, vt ait Galenus, ad portionem respondet. Sicut enim cœcum valde extuberat globosumque est, ita & colon tota sui longitudine multos habet medios globos, & veluti cellulas, exiguas quidē nec tantas quantum cœcum est (hoc enim totum veluti quidā venter est) sed ad portionē eius similitudinemque factas. In eo crassiores fæces diutius com-

morantur, donec excernendi tempus appetat. Itaque fit vt sæpe ab his male afficiatur, varijsque morbis tentetur, pro contenti excrementi qualitate.

Cæterũ pro scriptura vocis huius nonnulla notanda sunt: vulgari enim scribendi more κῶλον per ω legimus passim scriptũ, sed fortean melius per ο κόλον; Pollux enim à colo deriuata, scribit per ο, & lib. 2. c. 4. coli intestini dolores tantos esse scribit vt ab eo deriuẽtur κολάζεσθαι, pœnam luere, κόλασις pœna, & κολαστήρια carceres, διὰ τὸ φέρειν, inquit, τὸ ἐν αὐτῷ πάθος τοῖς σώμασιν ὀξείας τὰς ἀλγηδόνας: & Manuscriptus Pollucis codex legit colon per ο; Sed hæc scriptio est fortean necessaria vt distinctio fiat τοῦ κόλου intestini, ἀπὸ τοῦ κώλου à crure, quod etiam pro omnibus artubus vsurpatur; idem & sensisse videtur Scaliger cum in emendando Celso κολικὸν scriberet in margine c. 13. lib. 4. vt videbat scriptum in textu c. 14. confectio medicamenti quod κολικὸν nominatur inquit Celsus, vbi Constantinus non satis caute ω loco ο substituit, verum secutus est communem sic scribendi morem.

Κώλυμα. idem quod κῶλον apud Pollucem. Alias impedimentum significat.

Κωλωτοειδέα ὑποχωρήματα. excrementa stellionum aut lacertorum tunicis similia dicuntur, hoc est, variegata, & varijs quasi guttulis respersa lib. 4. Epid.

Κῶμα. marcor. veternus. Est deficiens & imbecillis motus facultatis imaginatricis à frigido & humido, magnam somni cupiditatem inducens. Apud Hippocratem duplex eius differentia legitur, vt annotauit Galenus: vnum enim somnolentum, alterum insomne statuit. medici ἄγρυπνον κῶμα, hoc est, vigilantem soporem, appellarunt: hoc phreniticis, alterum lethargicis proprium. Somnolentum dicitur in quo æger profundo & diuturno somno premitur; insomne in quo ægri vigiles manent, clausis tamẽ fere semper oculis nisi excitentur. Tunc enim oculos attollunt & tangentem respiciunt, libereque tum sentiunt tum mouentur, atque etiam desipiunt, quod ipsis variæ rerum imagines obuersentur, quæ illorum mentes mouent & somnum abrũpunt. Verum è lecto surgere & vigilãtium opera exercere nequeunt. Variæ, inquit Galenus, fuerunt interpretum Hippocratis sententiæ quid κῶμα apud eum significaret: alij εἰς ὕπνον καταφορὰν, alij somnum ipsum, alij somnolentam cataphoram interpretati sunt. Galenus initio comment. 1. εἰς τὸ προῤῥητικὸν scripsit se in libello περὶ κώματος pluribus testimonijs demonstrasse Hippocratem cataphoram omnem κῶμα appellare. Fuerunt qui τὸ κῶμα ἀπὸ τοῦ κωμάζειν veteribus dictum fuisse scripserint, quod est crapulæ & comessationibus indulgere: siue à communi vtrorumq; symptomate: nam tum ebriosi, tum qui comatis altera specie laborant, magna ex parte vigilant: siue quod οἱ κωμάζοντες omnium facillime in eum morbum incurrunt. Siquidem ex immodico vini potu, in primis contrahitur. Quam, vt verisimile est, sententiam sequutus Linacer, κῶμα vertit marcorem: marcere enim torpere significat atque languore & inertia teneri, præsertim cum Celsus de lethargo, in hoc, inquit, marcor & inexpugnabilis prope dormiendi necessitas. Erotianus κῶμα interpretatur τὸν ὕπνον, καὶ οἷον κοίμημα: & κωματώδεις τοὺς μὴ τῇ νωθρίᾳ ἐν καταφορᾷ ὄντας. hoc est, somnum & veluti torporem: & comatosos eos qui cum pigritia quadam magna & graui somnolentia premuntur.

Hippoc. tamen tum in Epid. tum in prorrhet. ista coniungit interdum, comatosus erat & insomnis: Cur vero interdum coniungantur causam refert Gal. lib. 1. prorrhet. part. 1. ad copiam sanguinis cui mixta sit bilis acris & mordens, Sanguis enim, inquit, copia facultatem cerebri grauat quidem; sed à bile vsque adeo irritatur vt somnus inhibeatur.

Κωνάριον. conarium. Est glandula in cerebro, à basi lata in mucronem fastigiata, gloutijs innixa. Glandulam esse non tantum substantia eius declarat, verum etiam vsus. Siquidem opplet firmatque diuisionem vasorum petẽtium plexum choroidẽ, & ventres anteriores, quæ fere glandularum omnium communis est vtilitas. Plærique eundem vsum etiam illi tribuêre in cerebro quem habet pylorus in ventriculo. Nam vt pyloron aiunt esse glandulam, prohibereq; ex ventriculo cibũ, priusquam coctus sit, in tenue intestinum transire, ad eũdem modum conarium in principio meatus positum custodem quendam esse aiunt, & velut œconomum esse quantum spiritus mitti oporteat. Quorũ tamen opinionem Galenus libr. 8. de vsu partium reprehẽdit. Est autẽ conarium figura cono, id est, nuci pineæ simile, vnde & nomen habet. Situm est ad principium meatus qui ventriculum medium cum posteriore coniungit, & gloutijs supra & ante sustinetur. Non est autem cerebri pars, neque ab internis partibus ventriculi, sed extrinsecus ipsi adhæret.

Κώνειον. cicuta. herba est caule geniculato vt fœniculi magnoque, folijs ferulæ, angustioribus, graueolentibus, cacumine ramoso & vmbellas sustinente, flore subcandido & semine candidiore aniso, radice concaua nec profunda. Dum pubescit, apio simillima est & pro eo nonnũquam fallit, lethali alentium periculo. Est enim lethale venenum propter refrigeratoriam vim quæ semini & folio magna inest, vt videre licet ex Alexipharmacis Nicandri quæ nos Latina fecimus. Recentiores tamen faciunt cicutæ duo genera, aquaticæ frigentis naturæ, terrestris calidæ, sed nullo idoneo authore. Cicutæ tamen vis est, si Celso credimus, exedendi corpora, vt forsitan seminibus & folijs frigida sit potestas, cauli feruida. Auerroes & Conciliator nullo habito discrimine, eam calidam & siccam tertio gradu scripsere, magno, vt mihi videtur, errore.

Sed hanc Auerrois & Conciliatoris sententiam doctissimus Scalliger cõprobare videtur, dum inquit Franciscum Trapolinum ex eius foliorum esu amentem sed sine sopore interijsse; animalia insuper quædam, primum quidẽ illius esu sopore capta, sed postea experrecta primum attonita fuisse diu, mox insano ac præcipiti cursu, eoq; vago, atque interdum vertiginoso sese proripuisse. In liguribus Taurinis eius radices pro delicijs haberi in acetarijs, vrinas etiam ciere valde admodum; alium & quemdam ex illa amentem factũ; multos alios vertigine & obliuione correptos; qui sopore fuerit extinctus se neminem vidisse. Errant autem Arabes qui κώνειον & ἀκόνιτον idem putãtes turdos siue sturnos aconito vesci tradiderunt, cum non aconito sed

» cicuta eos nutriri Gal. atque alij verius tradant,
» inde vero id factum, vt in multis Græciæ oppidis
» legitimus, vt ita dicam, & vſu multo cognitus
» veneni modus cicutæ propinatio fuerit, atque
» inde κώνειον ſimpliciter pro veneno & venenato
» poculo vſurparunt vt diſcere eſt ex Athen. lib. 3.
» Trita autem Cicuta, vt cæteri, ita Chij ad infe-
» rendam mortem vtebantur: at nunc inquit
» Theophr. hiſt. plant. l. 9. c. 17. terere nemo velit,
» ſed detracto tegmine, piſtam ſubinde in mor-
» tario tundunt, & prætenui cribro tranſmiſſam
» aqua inſperſam bibunt, atque ita obitus celer fa-
» cilisque euenit: Κώνειον autem dicitur inquit Gal.
» cap. 2. lib. quod animi mores corporis tempera-
» menta ſequuntur, deſumpto ab eo affectu nomi-
» ne quo ab ea afficitur corpus, etenim vertiginem
» excitat, caliginemque oculis offundit, quod an-
» tiqui Græci κωνῆσαι dicebant ἀντὶ τοῦ στρέψαι; di-
» citur alio nomine ἐφήμερον vt Phocion author eſt.

Κωνία. vinum picatum apud Hippocratem. Inijcitur cum cortice piceæ ſemihemina in vas figlinum, & aliqui quidem excolant poſtquam ebulliit, alij vero relinquunt, vt ſcribit Galenus ἐν τῇ γλώσσαις.

» Vide in voce οἶνος vbi inſigniores vinorum
» differentiæ exponuntur. Cæterum pro κωνία ſcri-
» bendum fortean κωνίας, ſcilicet οἶνος, vt & ἀνθο-
» σμίας, & ſimilia, fortean à piceæ conis ſeu nucleis.

Κωνοειδὴς ἀπόφυσις. proceſſus eſt ſecundæ vertebræ, ſic dictus à ſimilitudine nucis pineæ. alij πυρηνοειδῆ appellant, Hippocrates ὀδόντα vocauit. vide in dictione ὀδόντες.

Κῶνος. meta. inuerſus turbo. pyramis. Ex hac ſimilitudine pineam nucem ſignificat, quam Hippocrates κόκκαλον, recentiores medici στρόβιλον vocauere.

» Vt ſcribit Gal. comm. 4. in lib. περὶ διαίτ. ὀξέων;
» & recentiores medici Græci inter quos eſt Mi-
» repſus etiam κωνάριον. Idem Gale. in lexico Hip-
» pocr. ſcribit, ἐν ταῖς ἅλωσι, maxime vbi ſunt loca
» ἐπίμβεια, ſolere erigi palum ligneum, & ἐπὶ τούτῳ
» συντίθεσθαι τοὺς καρποὺς κωνοειδῶς, inde ſtruem illam
» κῶνον appellari, atque hinc ἄλφιτα προκώνια dici τὰ
» πρὸς τῆς τοῦ κώνου στάσεως, hoc eſt ἐκ τῶν νέων ἔτι καὶ
» ἁπαλῶν κριθῶν, farinam ex recenti adhuc hordeo,
» antequam in metam compoſitum fuerit; Sed &
» Dioſcor. prodidit hoc nomine etiam picem li-
» quidam à quibuſdam vocatam eſſe.

Κωνώπων ἀναδήγματα. culicum morſus dicuntur Hip-
» poc. de papulis & exanthematum genere quæ in
» populariter graſſantibus morbis, & febribus ar-
» dentibus frequentiſſime in cutem erumpunt.

Κῷος οἶνος. vide in voce οἶνος vbi inſigniores vinorum
» differentiæ exponuntur.

Κωπία. dicuntur coſtæ anguſtiores, ſicut πλάται quæ
» ſunt latiores.

Κωφοῖ. verbum eſt tertiæ perſonæ apud Hippocratem, ſignificans idem quod ἀμαυροῖ καὶ ἀμβλυώει. languefacit & retundit. ſunt qui ſcribant κυφοῖ, quod eſt Leuat.

Κωφὸς, ἀμαυρὸς καὶ ἀσθενὴς, hoc eſt, languidus & inualidus, apud Hippocr.

» Accipitur etiam pro ſurdo, nec non pro mu-
» to quoniam eſt τὸ ἄλαλον conſequens τοῦ κωφοῦ.

Κώφωσις. ſurditas. Eſt actio auditus abolita à cauſa aliqua præter naturam. Affectio eſt auditui oppoſita, vt habitui priuatio. Quare quæcunque auditum abolent, ea pariter ſurditatem inducunt. Ea autem genere duplicia ſunt, conſiſtuntque omnia aut in ipſa audiendi facultate, eiuſque primario inſtrumento quod eſt animalis ſpiritus in aurem affluens: aut in ipſis organis quæ natura ad audiendum comparauit. Ad primum genus pertinent cauſæ omnes quæ ipſum ſenſuum neruorumque principium, hoc eſt cerebrum, male habent, præſertim qua parte ex eo neruus auditorius producitur: cuiuſmodi ſunt intemperies aut vitioſus aliquis humor vel ſenſim in cerebro cumulatus, qui habitualem aliquando & incurabilem ſurditatem facit: vel confertim & ſubito in ipſum irrumpens, ſicuti per febres acutas accidit, de quo celebris habetur apud Hippocratē aphoriſmus: Quibus bilioſæ deiectiones, ſuperueniente ſurditate ceſſant, & quibus ſurditas ſuperuenientibus bilioſis deiectionibus ceſſat: item qui non multo poſtea ſcriptus eſt: Quibus in febribus aures obſurduerunt, ſanguis ex naribus fluens, aut aluus turbata ſoluit morbum. Pleno enim eiuſmodi humoribus cerebro, ijſq; ad aures maxime vergentibus, fieri non poteſt quin audiendi potentia vel hebetetur, vel etiam in totum auditu priuetur, & ipſe animalis ſpiritus impurior, craſſior & fæculentior redditus, ad audiēdum prorſum ineptus euadat. Poſſunt tamen & hæ ipſæ cauſæ organis auditus eſſe communes, & in ipſo auditorio neruo, præſertimq; meatu eius interno talem intemperiem tantamque obſtructionem excitare, vt nec ſonis in aures aditus pateat, nec interno ſpiritui in ipſum neruum via. Id quod etiam à ſorde, callo, aut alio tumore præter naturam meatum nerui auditorij occupante accidere poteſt. Hæ quidem cauſæ ſi magnæ ſunt, ſurditatem inducunt: ſin autem exiguæ, auditum vel obtuſiorem reddunt, vel deprauant, vel in eo dolorem etiam mouent. Sunt enim harum omnium affectionum communes cauſę, ſola magnitudine ab inuicem differentes. Præter quas tamen aliud quoddam diſcrimen afferri poteſt, quod læſis alijs inſtrumentis auditioni vſum aliquem præbentibus, ijs ſcilicet quæ aurem foris circunſtant, intemperie aut tumore præter naturam aut continua ſolutione, aboleri quidem in totum auditus, ſurditaſque fieri non poteſt, ſed tantum hebetari vel etiam deprauari. Quod autem ad dolorem attinet qui in auditus ſenſu aliquando mouetur, non eſt dubium quin à proprio ſenſibili fiat, vt voce aſpera, grauiſſima, maxima, celerrima, qualis ſonus eſt tonitrui, à quo ſæpenumero inductam eſſe ſurditatem animaduerſum eſt diuulſo audiendi inſtrumento, ſicut è contra vox leniſſima tardiſſimaque ſano auditui ſolet eſſe grata: fatigato autē gratior, ſi pręterea ſit perexigua, ægro vero longe gratiſſima, eaque etiam magis ipſum ſilentium.

Κώφωσιν, quamuis proprie ad auditū pertineat, Hippocrates tamen dixit de oculis ἀντὶ τοῦ παρεμποδισμοῦ, hoc eſt pro impedimento, ſicut annotauit Erotianus: vt & alio loco κωφώθη ipſe dixit ἀντὶ τοῦ ἐβλάβη καὶ παρεμποδίσθη: hoc eſt, læſus & impeditus eſt.

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO Λ.

ΑΒΗ. dicitur Hippocrati ἡ ἐπισημασία, principium inſultus febrilis, aut primus ſenſus vel prima ſignificatio acceſſionis, vt cum ægri horrent, refrigerantur, oſcitant, idque intermittentis proprium ſignum eſt, generalius tamen in hecticis ſumitur pro acceſſione, quam λῆψιν appellat Hippoc. lib. περὶ παθῶν: Ab hac voce λαβή, λαβόντες dicuntur in Coacis qui acceſſione prehenduntur, idque nec opinantes, & extra rationem circuitus: etiam de ijs vſurpatur qui febre corripiuntur continua, in qua interdum rigor, horror, refrigeratio primo ſtatum inſultu inuadit, ſed λαβὴ & λαβόντες de ea proprie febre dicuntur quæ per circuitus repetit vt explicat Gal. ἐν γλώσσαις.

Λάβρα ὕδατα. quæ vocat Hippocrates lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν, Galenus interpretatur ἐξαιφνίδια σφοδρά τε καὶ ὀλιγοχρόνια. hoc eſt, repentina, vehementia, & quæ parum durant.

Λάγανα. ſpecies eſt τῶν ἰτρίων, hoc eſt placentarum & bellariorum, ſed deterior, craſſique ſucci ac tarde commeantis, vt quæ ex ſimilagine conſtet. Quæ enim ex melle parabatur, ῥυήματα Græci vocant, multo erat præſtantior, ſicut ſcribit Galenus lib. 1. de aliment. facult. Vide ἴτρια.

Λαγνείη, καὶ λάγνευμα. rem veneream veneriſque vſum ſignificat Hippocrati, ceu quando aphor. 22. ſect. 5. lib. 6. epid. inquit, λαγνείην τῶν ἀπὸ φλέγματος νούσων ὠφέλιμον, id eſt veneris vſum morbis à pituita conferre, hoc & in ſenſu vſurpatur apud eundem libr. de natura pueri, & lib. de internis affectionibus ἀπέχεσθαι λαγνείης καὶ οἰνοφλυγίης, abſtinere à coitu & temulentia, & 2. de diæta λαγνείη inquit, id eſt, coitus extenuat, humectat, & calefacit: Nec tantum pro venere, ſed & pro ſemine vſurpatur; Sic Hippoc. lib. de natura pueri δίδυμα (inquit) γίνονται ἀφ' ἑνὸς λαγνεύματος οὕτως: ſic gemelli fiunt ab vno prodeunte ſemine; atque eodem libro de viro τῷ λαγνεύῃ πολλὰ, εὐρυτέρα γινόμενα τὰ φλέβια μᾶλλον ἐπάγει τὴν λαγνείην, id eſt τὸ σπέρμα, ſi ſæpe coitu vtatur venæ latiores redditæ plus ſeminis ad ſe trahunt, & Paulo ante dicit ἐν τῇ λαγνείῃ in ſeminis emiſſione: etiam Gal. ipſe in exeg. λαγνείην ſemen interpretatur: ipſe denique Ariſtoteles pro ſemine hanc vocem vſurpaſſe legitur, ſic enim 4. problem. ait τῇ λαγνείᾳ ὑπερβάλλει, id eſt genitali ſemine admodum abundat: verum notandum λαγνείην etiam à quibuſdam in malam partem accipi nimirum pro libidine immoderata quomodo Ariſtotelem intellexiſſe ferunt quærentem 4. problem. Cur re venerea vtentibus oculorum acumen offenditur; verum à nonnullis re accuratius penſitata exiſtimatum obſeruatumque Hippocratem hanc nunquam vocem, pro venere immoderata ſumpſiſſe, ideo neque Ariſtotelem loco proxime citato, neque 4. problem. 17. vbi Hippocratem ſequutus morbis quibuſdam à pituita conferre dixit coitum, vocem λαγνείης de venere immoderata intellexiſſe, Gazam reprehendentes qui locis apud Ariſtotelem citatis ſect. 1. ſcilicet 1. prob. 56. & 4. prob. 17. ſic verterit atque expoſuerit, inter quos eſt Mercurialis ipſe 1. Variar. lect. c. 17. & Marſilius Cagnatus vir doctiſſimus l. 1. variar. obſeru. c. 1. nec tamen omnino negantes apud claſſicos authores nonnullos in malam partem accipi, ſicut apud Philonem in vita Moſis lib. 3. quando ait οἰνοφλυγίαι καὶ ὀψοφαγίαι καὶ λαγνεῖαι καὶ ἄλλοι ἀπλήρωτοι ἐπιθυμίαι: Apud Xenophont. λαγνείᾳ δουλεύειν: & apud Suidam qui λάγνον ſignificare inquit πόρνον, αἰσχρὸν & καταφερῆ πρὸς τὰ ἀφροδίσια. hoc eſt ſcortatorem & turpiter in venerem pronum.

Λαγόνες. ilia pars inter coxas & pubem in imo ventre poſita: κενεῶνες alio nomine dicuntur.

Vide κενεών: dixit vero λαγὼν in ſingulari numero Ariſtoteles 1. de hiſt. anim. c. 13. & Athen. l. 8. Dymnoſop. videtur autem vox hæc à voce λαγαρὸς, id eſt laxus & vacuus deducta, vnde & κενεὼν dicitur, & λαπάρα ab eadem origine, &

» λάγανον placentæ aut libi genus quoddam à figuræ proprietate quod caua fingerentur Lagana.

Λαγόνων ὀστοῦ. os ilium. Est apophysis ossis sacri superna & ampla, continens intus ventris imi partem plurimam, tangensque ilia. Os enim sacrum tres apophyses rectas habet, vt ait Galenus, hoc est, nec deorsum nec sursum repentes, hanc quæ τῶν λαγόνων dicitur, aliam quæ dicitur τῶν ἰσχίων, & tertiam quæ τῆς ἥβης: hoc est, ilium, coxæ, & pubis. Tamen os totum sæpe os ilium vocamus, quod id inter cætera magnitudine & crassitie præpolleat, vt scapulam totam vocamus omoplatam quamuis id nomen sit proprie partis in scapula latissimæ.

Λαγωὸς θαλάσσιος. lepus marinus inter venena reponitur à Diosc. Alexiph. c. 30. cuius haustum sequuntur virosus quidam sapor qualis putentium piscium percipitur, ventris dolor, vrinæ suppressio, omnis generis piscium auersatio atque odiũ, & sudor graueolens, biliosus itidem vomitus & cruore mixtus, huius veneni remedia ibidem docet Dioscorides.

» Διὰ λαγωοῦ. medicamentum à lepore sic dictum, ad iecoris & lienis obstructiones efficax, quod describit Trallian. l. 8. c. 2.

Λαγώπους. lagopus, herba est nascens in segetibus, leporino pedi similis. nec plura antiqui de ea scripserunt, nisi quod pota sistit aluum, & ad alligata inguinum inflammationes discutit. Dicitur alio nomine λαγωοῦ κύμινον, vt habetur apud Dioscoridem.

Λαγώπυρον. sic Hippocrates τὸν λαγώποδα herbam nominauit, quasi leporis triticum, furfuribus cum inaruit simillimam, folio paruo quasi oleagineo, longiore tantum, cruentis vulneribus imponens.

Λαγώφθαλμοι. dicuntur quibus superior palpebra sursum reducta est, adeo vt oculum totum contegere non possit, sed per somnum etiam oculus apertus maneat, sicut & leporibus. Id vitij aliquando naturaliter prouenit: aliquando à causa præter naturam, vt vstione, cicatrice, sutura latiore & male facta: interdum etiam senectute. Idem si inferiori palpebræ contingat, ἐκτρόπιον appellatur.

» Hæc vero sic affectio vocatur à voce λαγὼς, lepus, & ὀφθαλμὸς oculus, quasi leporinus sit oculus, id est, adapertus in ijs qui hunc affectum patiuntur dum dormiunt, cuiusmodi in leporibus dormientibus esse solet ait Aetius lib. 7. cap. 73.

Λάδανον. ladanum. Est succus pinguis & roscidus cisthi, quem ladona Cypri vocant, folijs adhærescens. Huius colligendi ratio multiplex fuit: præcipua tamen ex capellis atque hircis: siquidem folia cisthi carpentes insidentem ijs succum villo barbarum & femorum abstergunt, qui suapte natura tenax & lentus facile sequitur visci modo ad contactum. Detractus hic postea expurgatur atque in offas conuolutus reponitur. Optimum prouenit in Arabia apud Nabathæos Syriæ conterminos. Recentiores ex authoribus στρόβον nominant. Est medicamentum præstantissimum, in secundo fere abscessu calidum, natura tenue, emolliens mediocriter, discutiens & concoquens: sed tamen habet etiam aliquam adstringendi vim.

» Fit ex illo τὸ διὰ λαδάνου, medicamentum ad capillos fluentes efficax descriptũ à Trall. l. 1. c. 2.

Λαθυρὶς. putatur à doctis esse cicercula, folio non rotundo vt plurima leguminum, sed oblongo. Caulis humi repit vt piso, quaterni & inæquales grano sunt anguli, vt ait Plinius. Galenus ochris & phaselis non longe dissimili natura constare prodidit, & Asiaticos suos eo cibo plurimum vti in modum τῆς φακοπτισάνης, Officinæ cataputiam vocant.

Vide num cicercula de qua author noster, sit λάθυρος, seu λάθυρον, & de qua Gal. l. 1. de alimẽt. facult. c. 26. λαθυρὶς enim aliud est, tithymali nempe species. «

Λαίλαπες. dicuntur à Græcis venti repente excitati & vehementes, maxime si pluuiam multam & subitam habeant vt annotauit Gal. comment. εἰς τὸ α. τῶν ἐπιδημιῶν. Erotianus interpretatur ὄμβρον μετὰ σφοδροῦ ἀνέμου γινόμενον: hoc est, pluuiam cum vehementi vento factam.

Λαιμαργία immodica abstinentia Cæl. Aureliano dicitur l. 1. τῶν χρον. c. 15. «

Λαιμός. gula, dicitur alijs nominibus στόμαχος, οἰσόφαγος, λευκανία.

Dicitur & λαῖμα pro eodem vt vult Aristophanis Scholiastes & Suidas. «

Λάκαφθον. quid sit incertũ est, nec sæpe etiam à medicis vsurpatur, à Paulo lib. 7. c. 22. numeratur inter species aromatum, è quibus κῦφι τὸ ἡλιακὸν componitur, esseque dicitur φλοιὸς πίτυος ἢ ἑτέρου τινὸς δένδρου. itaque apud Plutarch. etiam in lib. de Iside & osiride, vbi eiusdem Cypheos compositionem exponit, pro λαπάθου reponẽdum fuerit λακάφθου: Ruellius existimat esse Nascapthum siue narcapthum aromatis genus quod ex india deportabatur suffimentis optimum. «

Διὰ λάκκας. pretiosissimum medicamentum recentioribus Græcis dicitur, cui lacca à Barbaris dicta, Dioscoridi & Paulo καγκαμον nomen dedit. «

Λακκόπεδον. pars scroti laxior appellatur, à quibusdam ἀγχάδαιρον, ab Atheniensibus λακκοσχέας nominatur inquit Ruffus. «

Λακωνικὸν. pars fuit prima balnei apud antiquos quæ constabat calidi aeris tribus differentijs, & sola fere ex toto balneo nobis superest, testudo scilicet illa thermarum quæ igne concalefacta vaporem siccum continet, à quo sudor in corporibus mouetur. dicitur alio nomine ὑπόκαυστον, & πυριατήριον ξηρὸν, & θόλος ξηρὸς. Latini pariter Græcis Laconicum appellant.

Illius Columella meminit his verbis; Quotidianam cruditatem Laconicis excoquimus, & exusto sudore sitim quærimus; Laconici vero vsum his vocibus Græci significant πυριᾶσθαι ἐν διαπύροις τοίχοις, quasi dicas desudare intra ignitos parietes. «

Τὸ λαμβανόμενον. cibus, frequens medicis vsus huius vocis, vnde ἀναλαμβάνονται & ἀναληπτικὸν sæpius apud Hippocr. «

Λαμβδοειδὲς. dicitur os quod alio nomine ὑοειδὲς dicitur de quo vide suo loco. «

Λαμβδοειδὴς ῥαφή. sutura lamboides. est sutura transuersa in posteriore cranij parte, quam si à tergo spectes, figuram literæ Λ imitari videbitur. Illi ex omnibus suturis soli additamenta tribuuntur ab anatomicis. Sunt autem huius suturæ extremæ partes, quæ propter occipitij humiliora non amplius exactam suturæ compagem exprimunt, & versus capitis basim protenduntur, sensimque sibi mutuo appropinquant. Cæterum λαμβδοειδὴ

futuram Galenus deesse scribit quibus eminentia occipitis nulla est. vide κρανίον.

Λαμβδοειδὴς etiam appellatur ab Actuario diuisio venæ cauæ inferioris, qua in duo crura abit paulo supra initium ossis sacri, non dubium quin à forma literæ Λ. Eandem diuisionem Galen. lib. de anat. venarum elemento ν comparat.

Λαμπαὶ. appellantur bullæ quæ vrinæ superficiei in-» natant, sic dictæ, quod spumæ quæ in superficie » vini insidet, sint similes ait Actuar. l. 1. περὶ οὔρων. » cap. 28.

Λαμπάδια. dicuntur linamenta quæ vulneribus in-» duntur apud Aristoph. in Acharn.

Λαμπάς. sic dicta est à quibusdam ἡ λυχνὶς ἀγρία, vt habetur apud Dioscor.

Λαμπροὶ. dicuntur Hippocr. lib. de aere aq. & loc. » qui colore sunt vegeto, & bene habito, quibus » tacite lienosos, & ictero nigro laborantes vide-» tur opponere.

Λαμπρὸν αἷμα διαχωρεῖν. in Coacis exposuerit fortean » aliquis sanguinem lucidum, siue suaue rubentem » siue splendidum excernere, non tamen eo loci ea » cõuenit interpretatio, sed sanguis purus, nec pu-» rus quidem quasi segregatus à concretione hu-» mores alieni, sed purus inquam, id est non cruen-» tum quid, sed ipse larga copia cruor, Gallice dici-» mus, *ietter le sang tout clair*.

Λαμπτὴρ. apud Hippocratem lucerna, lampas. Apud Atticos etiam, vt scribit Galen. id significat in quo ligna vrebantur lumen præbentia. Sed & fax & lychnus eo nomine designatur, vt ipse explicat in lexico Hippocratis.

Λαμπρόφωνοι. appellantur lib. de aere aq. & locis » clara voce præditi.

Λαμπυρὰ. τὰ ἀφρώδη, hoc est spumosa, apud Hippocrat. Spuma enim quodammodo splendida est.

Λαμπώδης. apud Hippocrat. τὸ λαμπρὸν καὶ καθαρὸν, hoc est, splendidum & purum, vt interpretatus est Bacchius, non recte tamen Erotiani iudicio: λαμπὴ enim cum significet spumam vino innatantem, & veluti pingue quoddam glutinosum quod conditis oleis supernatat, λαμπώδης intelligere oportet in cuius summo innatat quippiam τῇ λαμπῇ simile.

Λαμψάνη. lampsana. olus est syluestre, cuius folia, inquit Dioscorides, caulesque coquuntur in cibo, & plus alit quam rumex, estque stomacho vtilius, prauum tamen, vt ait Galenus succum gignit. Illitum autem abstergendi digerendique facultatem possidet. Inter syluestres brassicas censetur, pedalis altitudinis, tribus hirsutis folijs napi similibus, nisi candidior esset flore. A Romanis napum syluestrem vocari Dioscorides scribit. Rura nostra sanuas albas, quasi syluestres napos vocant.

» Sic vero vocata lampsana est quod folijs » humum lambat ἀπὸ τοῦ λάψαι quod lambere est.

Λάπαθον. rumex. olus est multos habens caules, ramosum, radice singulari, alta, vt quæ nonnunquam descendat ad tria cubita, quæ tamen syluestri breuior esse consueuit. Cum perfecte adoleuit, figura betæ proximum est, & corpore carnoso atque madido. Multa eius genera produntur apud Dioscoridem, quorum quartum genus λάπαθον vocari prodidit.

Λάπαθον vero vocatur, quod ventrem euacuet & » emolliat; Ἀλάπαθον Theocritus vocauit ab effe-» ctu quod exinaniat, etenim Attici ἀλάπαξαι quæ nos inanitiones dicimus appellant, & λαπάττειν « vacuare vel exinanire Græci omnes dixerunt. «

Λαπάξη ἢ

Λαπαρὸν. dicitur pars ea corporis quæ posita est inter costas nothas & ossa quæ ad ilia pertinent. ratio nominis est, quod inanis sit & desideat. Proprie enim τὸ λαπαρὸν significat inane & vacuum, sicut λαπάξαι exinanire, vt apud Homerum:

Ἴλιον ἐξαλαπάξαι ἐυναιόμενον πτολίεθρον.

Sed & omne quod desidit, λαπαρὸν Græci appellant, translato vocabulo ab eo quod communiter accidit. Siquidem omne quod vacuum est, necessario desidit. Annotat Gal. comment. 2. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον. & similiter initio comment. 2. εἰς τὸ προγνωστικὸν, scribens eam partem omnino vacuam videri, si cum supernis infernisque partibus, vtrisque osseis cõferatur. Idem vero comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν scripsit, se de vocabulo τῆς λαπάρης dicere posse, adductum experimento & Hippocratis ac poetæ vsu, tum ipso morbo, eam significare partem quæ inter ossa pectoris, & quę proprie appellantur ossa ilium, est interiecta. Attamen idẽ comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων ait id quod inter ossa singularum costarum est, ab Hippocrate eo libro λαπαρὸν appellari, qua parte musculi sunt dicti μεσοπλεύριοι. Erotianus autem non quod inter costas medium est, sed ipsam costam λαπάρην dictam fuisse ab Hippocrate scripto prodidit. Verum Hippocrat. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν λαπαρὸν vsurpauit vt nomen adiectiuum dicens, ὀδύνην λαπαρὴν, id est, dolorem mollem & laxum: qui fit sine phlegmone & tensione.

Λαπαρῶς. κενῶς. τὸ γὰρ κενὸν ἐκ τοῦ λαπαροῦ σημαίνεται, vt scribit Galenus comment. εἰς τὸ γ' τῶν ἐπιδημιῶν.

Λαπάττειν, vel λαπάσσειν & λαπαχθῆναι pro quibus « & ἀπαλάσσειν dicitur, significant & vacuare τὸ κενοῦν, & ventris tumorem ad æqualitatem redi- « gere, quod Gal. in lib. 2. prognost. προστέλλειν τὰ τῆς « γαστρὸς οἰδήματα dixit, & λαπαχθῆναι inquit Gal. « in exeg. significat κυρίως μὲν κενωθῆναι, διὰ τοῦτο δὲ « τὸ μαλαχθῆναι, id est proprie quidem vacuare & « propterea mollire: oriuntur vero voces hæ ἀπὸ « τοῦ λαπάθου, hoc est à rumice, cui vis inest emol- « liendæ alui & laxandæ, potius vero λάπαθον ἀπὸ « τοῦ λαπάσσειν alij deriuant. «

Λάπη. pituita ex Hippocr. de morb. ἐμέει σίαλα καὶ « λάπην. «

Λάπτει. λαμβάνει, apud Hippocr. vt annotauit Erotianus.

Λάρυγξ. est finis superior asperę arteriæ, tribus constans cartilaginibus, præcipuum vocis instrumẽtum. Eandem autem partem etiam φάρυγγα appellari author est Gal. lib. 5. vsus part. cum tamen proprie, vt ait, pharynx ante laryngem consistat. Est autem larynx suprema arteriæ pars, seu principium faucibus continuum, seu asperæ arteriæ caput. Componitur ex tribus cartilaginibus. vna θυρεοειδὴς dicitur, quæ anterior veluti scutum quoddam alijs præposita est: alia ἀρυταινοειδὴς, ori vasis olearij adsimilis, cartilagines tamen duas sortita: tertia vero innominata, infima, os œnophori (quod brochum Galli vocant) referens: harum autem, ἀρυταινοειδὴς καὶ θυρεοειδὴς mobiles sunt, sola autem innominata immobilis est. Ob eam causam in ea firmantur aliarum duarum musculi. Nam cum duodecim sint musculi laryngis proprij, duo quidem prodeunt à thyreoide media interna in anteriorẽ arytænoidem

quam claudunt, duoque ſimiliter ab arytænoidis poſteriore baſi in eiuſdem baſim anteriorem quam comprimunt: reliqui vero octo omnes ab innominata, partim anteriore, partim poſteriore parte, partim etiam lateribus. Cæterum horum muſculorum beneficio totus larynx præcipuum vocis organum eſt, quam tamen acutam vel grauem præcipue facit arytænoides, adiuta cartilagine epiglottide, arytænoidem magis minuſue claudente, laxatis aut contractis duobus muſculis ipſam releuantibus, adiuta quoque gargareone, vocem ipſam plectri ritu modulante.

Λάρυγγα autem etiã φάρυγγα nominari ſcribit 5. de vſu part. Gal. cum tamen proprie teſte eodem pharynx ante laryngem cõſiſtat; Pollux quoque diſcrimen facit inter λάρυγγα & φάρυγγα, ſcribens τὸν φάρυγγα eſſe ςομάχου ἀρχὴν, ὡς βρόγχου λάρυγγα; & Thomas magiſter φάρυγγα quidem eſſe τὴν τῆς φωνῆς διέξοδον, λάρυγγα autem τὴν τῶν σιτίων εἴσοδον; Sed hoc diſcrimen non eſt perpetuum quum Ariſtoph. λάρυγγα appellet non ſolum cibi, ſed & vocis meatum in Equitibus: à voce λάρυγξ factum λαρυγγίζειν, quod (inquit Pollux) dixit Demoſthenes φαρυγγίζειν; & λαρυγγίζειν interpretantur alij τὸ πλατύνειν τὴν φωνὴν, καὶ μὴ κατὰ φύσιν φθέγγεσθαι, ἀλλ᾽ ἐπιτηδεύειν περιεργότερον τῷ λάρυγγι χρῆσθαι, quaſi latius diducto gutture vociferari & clamitare; inde & λαρυγγοτομία, quæ aſperæ arteriæ inciſio dicitur quæ quomodo fieri debeat docuit Paul. l.6.c.33.

Λάσιον. linteum apud Hippocr. forſitan villoſum & veluti hirtum.

Λάγανα. lagana, erant τῶν ἰτρίων ſpecies deterior, præſtantiorem enim ῥυήματα appellabant, vide ἴτρια.

Λάχανον. olus. ſic dicitur omnis herba ſatiua quæ edendo eſt. inter quas quoniam beta non poſtremum locum obtinet, factum eſt vt beta λάχανον κατ᾽ ἐξοχὴν ab Athenienſibus diceretur. Secundum quam ſignificationem Dioſcorides plãtaginis folium λαχανῶδες dixit, hoc eſt betaceum. Non enim olus intelligere potuit, cum in exprimenda ſimilitudine ſpeciatim loqui, non generatim, conueniat.

Λάχανον βασιλικὸν. olus regium. Hoc nomine quondam dictam fuiſſe artemiſiam Dioſcorides author eſt, & Græcorum exemplo Romanos herbam regiam appellaſſe.

Λάχνη. lanugo, pili lanuginis modo molles, herbarum etiam comas λάχνην vocauit Nicander in Alexiph.

Λέαινα. emplaſtri nomen, quod in leænæ modum malum penitus extirpat adhibitum iſchiadicis & hemicranicis. Deſcribitur ab Aetio lib. 12. inter epithemata & malagmata iſchiadicorum.

Huius & meminit Paul. lib.3.c.77. reponitque inter emplaſtra ἀνασκευαστικὰ id eſt reficientia, hoc & deſcribit lib.7. cap.17.

Λεαίνειν. apud medicos frequens pro diſſoluere ſicca liquidis, & philoſophus dentium molarium officium ait eſſe λεαίνειν, ab illo fit λεαντικὸν quod eſt apud Theophr. ſecunda ſaporum differentia.

Λεβηρὶς. exuuium ſiue ſenecta ſerpentis apud Hippocratem. quidam autem concham vacuam interpretantur. Erotianus ſimpliciter ὑμενῶδες ἀπόσυρμα, hoc eſt, membranoſam deſquamationem. alij vero animalis genus dicunt eo nomine ſignificari, paruo lepori ſimile, quod forte Galli liebre vocant.

Λέγνα. dicuntur per metaphoram extremitates oris vuluæ apud Hippocr. ſic enim proprie vocantur extremitates & oræ veſtimentorum. Eas ipſe etiam alibi ἀμφίδεα appellat.

Atque etiam ὄχθον vt annotauit Galen. ἐν γλώσσαις.

Λέγων. διακρίνων, καταριθμούμενος, apud Hippocratem. hoc eſt, dijudicans & dinumerans.

Λεῖα περυφησάμενα τῶν οὔρων. læuia contenta vrinarum, dicuntur quæ continua ſibi ſunt & coacta, tanquam vnum & continuum corpus, cuius partes non videantur eſſe veluti rugis inter ſe coniunctæ & conſtrictæ, neque à ſe inuicem diuulſæ Actuar. l. 1. περὶ οὔρων c.14.

Λεαῖνον φάρμακον. læuigans medicamentum dicitur, quod extima ſuperficie inæquales partes æquabiliter implet & læuigat, natura emplaſticis & glutinoſis finitimum eſt, huic opponitur τραχῦνον, vide Gal. comment. 2. in 6. Epid. t.4.

Λεβάδιον. Collyrij nomen cuius ad oculorum vlcera meminit Paul. l.3.c.22.

Λειεντερία. læuitas inteſtinorum. Eſt continua & æquabilis inteſtinorum ſuperficies, cibos incoctos elabi ſinens. Sic dicta eſt quaſi λειότης τῶν ἐντέρων, hoc eſt, læuitas inteſtinorum. Cæterum vt omnis læuitas, ita hæc geminam habet cauſam, vnam quidem cicatricem aliquam perpetuam, qualis etiam forinſecus in corporis cuticula contingit ex cicatrice ortam quam dyſenteria magna & profunda exulceratio inuexerit: alteram vero humorem quendam glutinoſum, internæ toti tunicæ inteſtinorum obductum. Siquidem ad vtramque cauſam lubricitas & continendi cibi impotentia conſequitur, qui proinde priuſquam concoctionem adeptus ſit, ex inteſtinis elabitur: retentio enim ſiccitate quadam & aſperitate partium continentium perficitur. Ad hæc duabus illis de cauſis, venarum, qui ad inteſtina pertinent meatus clauduntur, à cicatrice quidem conniuentes, à lento autem humore obſtructi: itaque cibi per corpus digeri non poſſunt, ſed per inteſtina neceſſario vacuantur. Eſt enim hoc lienteriæ præcipuum ſymptoma, cibi crudi per aluum excretio. Poſtea vero id ipſum ſymptoma morbi nomen promeruit omniſque eiuſmodi excretio lienteria dici cœpit, à quacunque cauſa nata eſſet. Oritur autem præter ſuperficiariam inteſtinorum exulcerationem & cicatrices à facultatis etiam cibum in ventriculo vel continentis vel concoquentis imbecillitate. Inde enim cibi crudi nulloque modo immutati deſcendunt, ſiue à dyſenteria, ſiue ab ileo aut diarrhœa, aut alia quacunque de cauſa imbecillitas ea prouenerit. Verum hæc lienteria (inquit Paulus) quam ventriculi imbecillitas accerſit, videtur cum cœliaca affectione confundi (in hac enim, quemadmodum & in lienteria, venter nequit præ imbecillitate cibos vel concoquere vel diſtribuere, cibique ideo læues, crudi & perliquidi redduntur, aluo omnino fluida) niſi quod lientericis celeriter quæ aſſumpta ſunt egeruntur, tamque intenſa eſt cruditas, vt alimenti aſſumpti genus aperte cognoſcatur, atque hac potiſſimum nota à cœliacis diſcernuntur. Ex quacunque autem cauſa liẽteria orta ſit, ægri cibum non ſentiunt, & in cachexiam incidunt, cruda aſſidue excernunt, colore ſubalbida, inæqualia atque aquoſiſſima, nullo prorſus ſanguine aut bile perfuſa. Ardor præterea tota præ-

cordia occupat, cibique faſtidium conſequitur.

Λειμώνιον. herba eſt folijs betæ, tenuioribus & longioribus, decem & ſæpe pluribus. caulem habet tenuem, rectum lilio æqualem, ſeminibus rubris ſcatentem, quæ guſtata adſtringunt. Naſcitur in pratis & paluſtribus. Eius ſemen, vtpote auſterum, cœliacis, dyſentericis & ſanguinem ſpuentibus cum vino exhibent.

Λεῖον. læue. Id dicitur quod continuum eſt nullaque ex parte diuulſum, ſed ſibi vndique cohærens æquabili ſuperficie. Contrarium eſt τῷ τραχεῖ, hoc eſt, aſpero. λεῖον etiam apud Hippocratem Galenus interpretatur ἄτειχον, comment. εἰς τὸ γ´ τ῀ ἐπιδημιῶν.

» Id eſt depile & glabrum: idem comment. 2. in » prognoſt. part. 21. λεῖον (inquit) redditur quic- » quid de corpore excernitur, aut quod æqualem » habeat concoctionem, adeo vt nulla eius pars » effugerit naturæ alterationem, aut propter ἰσχυρὰν » σύντηξιν id eſt vehementem conſumptionem, vt » nulla materiæ pars imperpeſſa fuerit.

Λειόποδες. planci. dicuntur apud Hippocratem quibus medius pes ab interiori parte non eſt cauus, ſed planus quaſi tabella quæ planca dicitur. Hi vitioſam habent pedis ſtructuram & valgis ſimilem. Annotat Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Λειότης. læuitas. morbus eſt primi generis in formatione conſiſtens. Fit à pingui & lento humore partem aliquam plus æquo madefaciente, aut à cicatrice. Contraria illi eſt τραχύτης.

Λειόφυλλος. ſpecies eſt braſſicæ apud Athenæum, quę ſic dicitur à læuore foliorum. hanc tradit vbique naſci, & nullam reſpuere regionem.

Λειπόδερμοι. dicuntur quibus præputium ex morbo vel ſectione deeſt, aut ita contractum eſt, vt glandem amplius tegere non poſſit. Romani apellas & recutitos vocarunt.

Λειποθυμία. defectus animi. quid proprie ſit, & quomodo differat tum à ſyncope, tũ à lipopſychia, non eſt exacte definitum à veteribus. Itaque in re ambigua ſi quid mihi licet ſtatuere, primum quidem videri poteſt ἡ λειποθυμία nomen accepiſſe ἀπὸ τοῦ θυμοῦ ἢ θυμοειδοῦς δυνάμεως, & proprie dici cœptam de defectione animoſæ facultatis. Quæ quoniam in corde ſedem habet, idcirco ἐν τῇ λειποθυμίᾳ cordis facultas præcipue laborat. Ergo ἡ λειποθυμία defectus eſt facultatis vitalis. Verum cum huius tanta ſit dignitas vt ea incolumi vita ſeruetur, deficiente vero vita pariter deficiat, & reliquæ facultates protinus cum ea concidant, quod non eſt aliud quam ſyncopen pati, neceſſe omnino eſt, quo diſcrimen inter ea ſeruetur, ſtatuere non tam magnas tamque vehementes eſſe defectionis cauſas in lypothymia, quàm ſunt in ſyncope: ideoque vt cætera quidem habeant inter ſe communia, vt cauſas quas Galen. lib. 1. ad Glauconem diligentiſſime perſequutus eſt, non tamen ita diſſipantur reſoluunturque per lipothymias ſpiritus & calor natiuus, quibus duobus tanquam vinculis vita noſtra continetur, vt mortis periculum, velut in ſyncope, immineat. Languent quidem ægri, pulſus deficit, & procedente malo nec mouentur nec ſentiunt; ſed citra ſudorem, qui veluti limes quidam lipothymias à ſyncopis diſterminat. Vbi enim is oritur, præterquam quod ſummam naturæ non valentis humorem corporibus ingenitum & radicalem continere, imbecillitatem ſignificat, ſolidas etiam partes eo expoliat, adeo vt omni virium ſubſtantia diſſipata nihil reliqui natura habeat, quo earum robur conſeruet, ſed vna cum ijs, ſi immodici ſunt, ipſe ſimul animus è corpore emigret. Habet igitur lipothymia & mitiores cauſas & minora ſymptomata quàm ſyncope. quo factum eſt, vt Galenus eodem in libro ſcripſerit à lipothymia ſyncopes initium fieri, vt quæ ſyncopen præcedere conſueuerit, tanquam leuior quidam affectus grauiorem. Id quod etiam patet ex libr. 12. meth. med. vbi ſcribit crudos humores ſi & copia ſua vires premant, & propter tum multitudinem, tum craſſitudinem exiguos animalis meatus obſtruant, iam multis nominibus exitialem affectum inducere, ac ſyncopæ opportunos reddere: quod ſi nec obſtruant nec onerent, ſyncopen eos quidem non inferre, ſed animi deliquia, quas lipopſychias vocant. Ex ijs enim intelligimus non eſſe tam magnam lipopſychiæ cauſam quàm ſyncopes, neque par periculum. Quanquam autem, vt initio propoſuimus, ex ipſo nominis etymo ἡ λειποθυμία ad vitalis facultatis defectum, vt & ἡ λειποψυχία animalis, pertinere videatur, attamen per eam facultatum omnium exolutio contingit, vt ſenſu motuque deſtituantur ægri non minus quam animo.

Λειποψυχία. idem quod ἡ λειποθυμία. niſi quod à defectu & exolutione animalis facultatis dicta eſt, notis ſcilicet eius exolutæ apparentibus, cum tamen ſit eadem ratio vtriuſque, quam ante diximus.

Λειπυρίας πυρετός. Eſt febris continua, in qua ſimul externa frigent, interna vruntur. Genere quidem putrida eſt, ſed cuius calor non ſit æquabiliter fuſus per vniuerſum corpus. Extrema enim per eam frigent, ſiue extremorum nomine pedes manuſque tantum intelligas, ſiue totius corporis eximiam cutim. Siquidem vtrumque aliquando accidit per febres lipyrias, adeo vt cum intus ipſa viſcera vrantur, venter tamen ipſeque etiam thorax frigida ad manum ſentiantur. Cæterum inæqualitas ea mala eſt ſi credimus Hippocrati lib. 2. prognoſt. non quidem in febrium intermittentium acceſſionibus, ſed in continuis & acutis febribus, cuiuſmodi lipyria eſt. Huius cauſam fere ſemper Galenus retulit ad magnitudinem phlegmones viſcera obſidentis. Ardoris namque vehementia ſanguinem, & quæ in eo continentur ſpiritum atque calorem ad ſe ex toto corpore inſtar cucurbitulæ attrahit, ideoque ſummæ corporis partes exangues redduntur & frigidæ. Aetius ab eryſipelate circum ventrem conſiſtente febrem lipyriam dictam accendi ſcripto prodidit, vt ab eo quod in iecinore creatum eſt, τυφώδη, & ab eo quod in pulmonibus, κρυμώδη. Diuerſi ab ea generis eſt quæ peſtilens & maligna dicitur, in qua quamuis extrema frigere ſoleant, non eſt tamen neceſſe interna aduri, propterea quod malignitatis & peſtilentię eſſentia non poſita ſit in calore, nec vlla alia qualitate, ſed in totius ſubſtantiæ contrarietate.

Inuenitur & ſcriptum λυπυρίας, ab anxie- « tate nimirum & moleſtia, ſcribitur & λιπυρίας. « Τὰ λειπυρικὰ. in Coacis febres Lipyriæ. «

Λείριον. lilium, ſeu lilij ſpecies, nam Dioſc. l. 3. c. 116. « ſcribit κρίνον τὸ βασιλικὸν à nonnullis vocari λεί- « ριον, cuius florem eſſe στεφανωματικὸν, & aſſumi « in

in coronamenta. Theoph. histor. plant. lib. 6. c. τὸν ναρκισσον vocari tradit λείριον à nonnullis, vt & Suidas scribit λείριον ab Atticis vocari τὸ ἄνθος τοῦ ναρκίσσου, florem narcissi; Theophr. tamen cap. vlt. manifestum discrimen inter λείριον & νάρκισσον ponit, Lexicographus λείρια vocari scribit non solum τὰ κρίνα lilia, sed generaliter etiam τὰ ἄνθη; itidemque Hesychius; Eustath. non solum λείριον esse speciem floris, ἴον secundum quosdam, secundum alios κρίνον, sed generaliter etiam πᾶν ἄνθος.

Λειφαιμοι. sic proprie dicuntur οἱ ἄχροοι, id est, decolores: sed non ij tantum, verum omnes quibus minus est sanguinis quàm oportet, ita vocantur, etiamsi colore nondum prorsus sint destituti. Eos vero qui aliam ob causam corpore sunt male affecto, κακόχροας medici vocant, vt scribit Galen. comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, quo loco eam vocem Hippocrates vsurpauit.

Λειχὴν. est summæ cutis asperitas cum leni pruritu. Deterior quidem est pruritu, vt qui sine asperitate sit, sed lenior quam psora aut lepra, adeo vt si ieiuna saliua quotidie defricetur, sanescat: increscẽs vero & extremam cutem in furfures resoluens, in psoram transit, atque inde in lepram, vbi pro furfuribus, pisciũ quasi squamulæ concrescunt. Gignitur, vt ait Galenus, ex misto quopiam humore, serosis nimirum ac tenuibus & acribus succis cum crassis permistis. Quare non in psoram modo, sed etiam in lepram degenerat, tanquam in peiores morbos vetustate discussis illis tenuibus aut vstione incrassatis, tuncque non solis valde siccantibus medicamentis, sicut per initia, sed præterea repurgãtibus etiam & extersorijs curari debet. Cæterum λειχῆνος nomine illum etiam impetiginosum morbũ, mentagram Romanis appellatum, sed multo magis ferum & agrestem ob id dictum, Plinius comprehendit, qui definitur ab eo non squamis, vt lepra, sed fœdo cutis furfure, totos primum vultus, deinde vero & colla pectusque & manus occupante, oculis tantum immunibus. Fuit autem, vt idem author est, nouus morbus, & ante Tyberij principatum penitus incognitus: nec vero in ijs tantum notis feritas eius erat, sed quod admodum contagiosus esset, soloque osculo vel contactu non humilem aut mediam plebem, sed solos proceres inuaderet. λειχῆνα omnes fere impetiginem interpretantur. Cornelius Celsus non ita, sed papulam videtur vocare, cuius duas, quas habet & lichen, differentias statuit, feram & mitiorem. Nam quæ ab eo describitur impetigo, sine dubio lepra est.

Videntur autem λειχῆνες appellati non quod linctura saliuæ humanæ curentur vt quidam opinati sunt, cum tamẽ res se non ait nisi in admodum leuibus habeat, sed ἀπὸ τοῦ λείχω, id est, lambo vt inquiunt Grammatici, quod scilicet lambendo serpant, sicut etiam in petris lichen herba solet; Latinis vero impetigo dicitur, quia vt Festus ait propinqua petit; & Quintus Serenus cap. 11. vitium, ait, quod ducit ab impete nomen, qua & ratione serpiginem quoque alij, nonnulli vero herpiginem appellant, Aetius appellat ὄγκον λειχηνώδη Tetrab. 2. serm. 4. cap. 16. vt & Galen. 5. κατὰ τόπ. cap. 5. Oribas. lib. 3. ad Eunap. c. 57. vocat λειχηνωδῶν ὄγκων πάθος: ab illo deriuatum λειχηνιᾶν, impetigine vexari apud Theophr. 5. de caus. plant. cap. 12. quem & esse oleæ morbum tradit ceu ficus scabiem: inde & λειχηνικὰ ἔμπλαστρα qualia describuntur à Galen. ad lichenes tum citra exulcerationem, tum cum exulceratione sanandos, 5. κατὰ τόπ. c. 7. & λειχηνικοὶ τροχίσκοι ibidem describuntur.

Λειχὴν. dicitur callus in equorum genibus & supra vngulas in flexu earum partium duratus.

Sic enim Dioscord. lib. 1. cap. 45. λειχῆνας ἵππων esse dicit τύλους κατὰ ἐπιγαφὴν ἐντετυλωμένους παρὰ τοῖς γόνασι, καὶ παρὰ ταῖς ὁπλαῖς, & Plin. lib. 28. c. 11. Equi lichenem vocat, & Cæl. Aurel. lib. 1. τῶν χρον. c. 4. sunt inquit squammulæ anteriorum crurum sub armorum partibus in ipsis animalibus natæ, has Græci lichenas vocant, nos vero impetigines siue hirundines: fertur autem hic callus comitialibus prodesse.

Λειχὴν. herbæ species quam aliqui βρύον appellant: saxis enim adhæret vt muscus. Sunt qui putent esse Hepaticam in offic. dictam. Exterit, purgat, siccat; refrigerat.

Nominis ratio esse videtur, quoniam vt tradit Dioscor. lib. 4. c. 53. λειχῆνας θεραπεύει.

Λέκιθος. à quibusquam dicitur quam Hippocrates ἀρακίδα appellauit: quidam vero λέκιθον ad pisum & aracum genus esse defendunt. Galenus apud Hippocr. pro lente cui detracta sunt putamina, videtur interpretari. Significat & pulmẽtarium ex leguminum farina, siue leguminũ lomentum elixatum. Tantum autem λέκιθος & ἔτνος inter se differunt, quantum ipsa leguminum farina ab ipsis leguminibus fresis differt. Itaque quoties κυάμινον ἔτνος dicitur, pro faba fresa elixata intelligitur: sed κυαμίνη λέκιθος, fabæ farinã elixatã significat. sic πισσάνης λέκιθος & ὀρόβινος λέκιθος, aliorumque leguminum dicitur.

Vide ἔτνος & ἐρεγμὸς; Cæterum dum prædictas habet significationes masculini generis est, fœminini vero quãdo oui luteum significat: Reperitur autem & λέκυθος per υ quæ scriptura cum Etymo conuenit, sicque oui luteum significari aiunt.

Λέκιθος. dicitur etiam oui luteum. de quo vide ᾠόν. Sunt & qui putamen interpretentur. At guttum olearium seu ampullam vocant λήκυθον.

Λέλαπες. à Gal. l. 1. Epid. comm. 2. dicuntur Græcis venti vehementes & repentini, præsertim qui sunt cum pluuia larga coniuncti.

Λέμμα, ἢ ἐπιδέρματις. apud Hipp. vt exponit Erot.

Λεοντίασις. dicta est à quibusdam ἡ ἐλεφαντίασις, vt habetur apud Aretæum & Aetium, propter rugarum extremi frontis similitudinem, quam elephantici cum leonibus habent.

Ab eo etiam dicta fuit λεόντιον καὶ λέων, vide ἐλεφαντίασις.

Λεοντάριον. nomen collyrij quod describitur à Gal. lib. 4. κατὰ τόπ. c. 7. sic dicebatur à Leonis imagine quæ illi imprimebatur.

Λεοντική. à quibusdam dicitur ἡ χαμαλέα. vt habetur apud Dioscor.

Λεόντιον. apud Aretæum idem quod λεοντίασις.

Λεοντοβόταινον. sic dicta fuit à quibusdam ἡ ὀροβάγχη.

Λεοντοπέταλον. herba est caule dodrantali aut altiori, plurimis alis concauo, in cuius cacumine semina parua duo aut tria in siliquis ciceris modo. flores habet anemonæ similes, punicei coloris, folia brassicæ, sed papaueris diuisura, radices nigras rapæ similes, strumosas. Calfacit & siccat ordine tertio.

Λεοντοπόδιον. herbula eſt duûm digitorum, folio anguſto, tres quatuorue digitos longo, hirſuto, & iuxta radicem caneſcente. In ſummo eius caule capitula quaſi perforata, flores nigri, ſemen vſque adeo ſpiſſa lanugine inuolutum, vt ſæpe fallat. Radice parua cohæret, quam tradunt appenſam ad amatoria prodeſſe. Ignota nunc eſt omnibus.

Λεπάδες. dicuntur apud Hippocratem petris adhærentes conchæ.

Λέπιμος ſiue λέπυιδος, idem quod λιπόδερμος Heſychio, vide ſupra.

Λεπίδιον. herba ea eſt quæ ἰβηρὶς appellatur Galeni Paulique teſtimonio, etiamſi de vtroque ſeorſim Dioſcorides diſſeruerit. Proditur fruticoſa, folijs lauri, ſed maioribus, acris, exulceratoria, & optima tollendo coxendicum dolori. Scribit autem Dioſcorides etiam hoc nomine τὸ γιγγίδιον à plæriſque vocatum fuiſſe.

» Lepidium autem ſuam vim ipſo vocabulo fatetur quod λεπίδας, id eſt, maculas in facie deleat & repurget ait Ruellius.

Λεπιδοειδεῖς. ſunt duæ lineæ in cranio, vtrimque ſingulæ, à recta ſutura quã ὀβελιαίαν dicunt æquidiſtantes: per capitis longitudinem à poſteriore parte in priorem ſuper aures feruntur. Fiunt autem duobus inter ſe cohærentibus oſſibus, non per ſuturam quidem, quæ ſpecies eſt συναρθρώσεως, ſed ſincipitis oſſe deſcendente, paulatim in ſquamæ ſpeciem attenuato, & in os ſubingrediente quod ab auribus aſcendit. Proindeque eas nonnulli non ſuturas ſimpliciter, ſed vel ſuturas λεπιδοειδεῖς, hoc eſt, ſquamarũ modo compactas, vel προσκολλήματα λεπιδοειδῆ vocant. Sunt autem hæ ſuturæ, inter oſſa temporum & os ſincipitis mediæ.

» Λεπιδόχαλκος. æris ſquamma Celſo dicitur lib. 2.

Λεπὶς. æris ſquama: ſic enim abſolute appellatur aliquando, quamquam & ferri ſquamam ſimiliter ſignificet. vide in dictione χαλκοῦ λεπὶς.

« Eſt & λεπὶς morbi genus quem porriginem Latini appellant, nam in porrigine inter pilos quædam quaſi ſquammulæ ſurgunt, & à cute reſoluuntur quæ interdum madent, multo ſæpius ſiccæ ſunt vt Celſus docet.

Λέπος. λέπισμα, apud Hippocratem, cortex & ſiliqua.

Λέπρα. Eſt aſperitas cutis profundior cum pruritu, eam in ſquamulas reſoluens. Eius cauſa melancholicus humor eſt multus, viſcoſus, craſſus, ſed tamen acris & immotus, ſub cute & ſubiecta carne latens; ſenſumque eum doloris excitans qui pruritus dicitur. Eſt enim pruritus à lepra, vt & à pſora, inſeparabilis, ſed tantus in lepra vt æger etiam vehementiſſime ſcabendo nullo modo iuuetur, ſed omnis potius generis vlcera & phlegmonas præterea accerſat. Humor autem ille terreſtris & ſiccus cutem exaſperat, ſed multo quam in pſora profundius, vt ſubiectæ quoque carnis partem aliquam occupet. Verum ea omnino perexigua eſt, adeo vt lepra ob id non deſinat ſolius cutius affectio dici. Ab eadem humoris qualitate & malignitate, piſcium inſtar, ſquamulæ, ex ſumma cute diſcedunt, materiam ſemper ſubminiſtrante colliquatione quadam ſubiectæ carnis & totius corporis facta à calore præter naturam. Squamulis autem illis inter cætera differt à pſora, quæ non ſquamulas, ſed furfuracea tantum corpora ex ſe remittit, vt quæ à minori gignatur intemperie & humore minus craſſo, terreſtri & maligno. Sunt enim hi duo affectus valde affines & congeneres, vt non aliud fere pſora ſit quàm mitior lepra. Eſt enim pſora ad lepram præuia, vt & lepra ad elephantiaſim, ſi magis humor vratur & malignior euadat, & morbus diutius perſeueret. Eſt igitur lepra inter pſoram atque elephantiaſim media, ſed ea tamen latitudine prædita, vt in quatuor diſtincta ſit differentias, ceu gradus quoſdam, prout magis minuſue humor vritur & malignus euadit. Prima minime mala eſt, rubet & ſimilitudine ſcabiem repræſentat: diſtat autem ab ea, quia magis exulcerata eſt, & puſtulas bullulaſque habet, ex quibus poſtea ſquamulæ reſoluuntur. Altera peior eſt, ſimilis papulæ fere, ſed aſperior, rubicundior, figuris varijs, ſquamulis ex ſumma cute diſcedentibus, roſione maiore, & celerius latiuſque procedente: rubrica cognominatur. Tertia craſſior eſt & durior & magis tumet, in ſumma cute finditur & vehementius rodit. Ipſa quoque ſquamoſa, ſed nigra procedit. In temporibus aut oritur aut deſinit: nigræ cognomen eſt. Quarta curationem omnino non recipit. ſubalbida eſt & recenti cicatrici ſimilis, ſquamulaſque habet pallidas, quaſdam ſubalbidas, quaſdam lenticulæ ſimiles, quibus demptis nonnunquam profluit ſanguis. Alioquin vero humor eius albidus eſt, cutis dura atque fiſſa eſt, proceditque latius.

« Atque hanc lepræ differentiam, ſi præſertim nulla adſit prurigo, nullæ ſquammulæ, nec eroſio; ſed læuiſſima cutis ſit, leucem Aetius vocauit l.13. c. vlt. quam & tum affinitatis tum albedinis ratione λέπραν Græcorum nonnulli vocauerunt; hinc & halyabbas lepram pro leuce ſumpſit; ſed & etiam D. Auguſtinus lepram coloris eſſe vitium credidit ſcribens ad Euangelium, quem à quodam vetuſtiore Græco hæc didiciſſe veriſſimile videtur.

Hæc omnia maxime genera oriuntur in pedibus & manibus, atque vngues quoque infeſtant. Commune etiam omnibus eſt quod ſquamulas remittant, à quibus ἡ λέπρα nomen factum eſſe putant. Sic enim dicitur quaſi λεπρὰ, id eſt, ſquamoſa, ἀπὸ τῆς λεπίδος, hoc eſt ſquama. Quanquam ſunt qui quartum lepræ genus ante expoſitum ſolum proprie eo nomine vocandum cenſent, propter albedinem: quod apud Græcos λεπρώσασθαι ſignificet idem quod λευκαίνεσθαι, hoc eſt dealbari. A Latinis, ἡ λέπρα dicitur impetigo, non ea quidem quæ λειχὴν dicitur & mentagra, ſed quæ à Cornel. Celſo deſcripta eſt li. 5. & in ſupradicta genera quatuor diſtincta: id quod multis euidentibus argumentis patere poteſt ſi quis diligenter velit attendere. Ab Auicenna dicitur Albaras nigra & impetigo excorticatiua, quod cutis per cortices ſquamaſque reſoluatur.

« Hoc autem corollarij loco inſuper addemus, exiſtimare nos lepram illam quam redemptor noſter miraculoſe ſanauit Matt. c. 8. Marc. 1. & Lucæ 5. & 16. non lepram Græcorum fuiſſe, ſed elephantiaſim & quam Arabes fere omnes præter halyabbatem, lepram nuncuparunt, parum namque differre Arabum atque Hebræorum idioma notum eſt.

Λεπρικὰ φάρμακα. dicuntur medicamenta lepris sa-
» nandis idonea.

Λεπρώδεσθαι. duo significat, τραχώδεσθαι καὶ λευκαίνεσθαι, hoc est, exasperari & albescere. Vtrumque sumptum ἀπὸ τῆς λέπρας, quod qui ea laborant vtrumque perpetiantur. Hinc & ἡ λέπρα dicitur generali quadam significatione ἡ ἐν τοῖς σώμασι παρὰ φύσιν λευκότης: hoc est, albedo quæ in corporibus est præter naturam: vt in Theriacis Græcus Nicandri interpres annotauit.

Λέπτα. minuta, minimum pondus est, ponderum
» omnium fundamentum, sunt autem septem
» λέπτα in χαλκῷ.

Λεπτοκάρυον, & diuisim λεπτὸν κάρυον, nux Auel-
» lana Dioscoridi dicitur libr. 1. capit. 180. di-
» citur & λεπτοκάρυον, κάρυον ἡρακλεωτικὸν & ποντικόν.

» Τὸ διὰ λεπτοκαρύων. medicamentum ex Auel-
» lanis, quod in tophis Arthriticorum dissoluen-
» dis plurimum laudat Trallian. lib. 11. c. 1. vbi il-
» lius descriptionem habet.

Λεπτομέρεια. tenuitas seu exilitas partium dicitur:
» & τὰ λεπτομερῆ dicuntur quæ celeriter & facile in
» tenues partes comminui possunt, quibus oppo-
» nuntur παχυμερῆ Galen. lib. 4. cap. 3. de simplic.
» medicam. facultatibus.

Λεπτὸν ἔντερον. tenue seu gracile intestinum. Dicitur superior intestinorum pars membranea, teres, à ventriculi fundo incipiens, & desinens qua cœcum incipit. Sic dicitur ad differentiam crassi intestini. Sunt enim intestinorum duæ summæ differentiæ, vna gracilium, altera crassorum: illa magis membranosa, hæc magis carnosa sunt. Diuiditur autem rursus tenue intestinum in tres partes, ecphysim, ieiunum & ileon. Verum postremum totius nomine etiam λεπτὸν absolute dicitur à Galeno lib. 5. vsus partium, de quo vide in dictione εἰλεόν.

Λεπτόν. Hippocrat. varie vsurpat, proprie quidem
» vt in aphoris. τὰ ἐν πολλῷ χρόνῳ λεπτυνόμενα σώματα: Aliquando ἀραιὸν intelligit vt libr. de locis
» in homine, id est, rarum vt Galen. ἐν ταῖς
» γλώσσαις interpretatus est; interdum & quod
» facile dissoluitur vt ὕπνοι λεπτοὶ leues somni; &
» λεπτοὶ πυρετοὶ leues febres quæ vehemētibus op-
» ponuntur, in qua significatione λεπτοὶ qui le-
» uiter febricitant in Coacis dicuntur, quomo-
» do & fortes febres & imbecillas dicimus,
» Nam λεπτύνω, ἀσθενῶ, & λεπτὸς ἀσθενὴς dicitur
» teste Phauorino; Sed & λεπτὸν οὖρον vrina te-
» nuis dicitur & crassæ opponitur: Sunt autem
« qui λεπτὸν pessime opponant τῷ πυκνῷ, cum ta-
» men τῷ πυκνῷ opponatur proprie τὸ ἀραιὸν; λε-
» πτὸν autem proprie contrarium est τῷ παχεῖ:
» Tenue namque aut accipitur à partium ratio-
» ne, aut ad superficiei modum; ita filum ex
» ære dicimus tenue quoad superficiem quæ in-
» ter extrema parua est: item Bracteam, at vtrum-
» que densum est; tenue vero opponitur cras-
» so cuius scilicet latera duarum dimensionum
» longe distant.

Λεπτόφυλλον. tertia τοῦ ἀειζώου, hoc est sedi species; quæ alio nomine ἀνδράχνη ἀγρία, Romanis Illecebra appellatur authore Dioscoride.

Λεπτόφωνοι. dicuntur qui exili voce sunt vide supra
» ἰσχνοφωνία.

Λεπτύνοντα. attenuantia. dicuntur tam cibi quam medicamenta, quæ acri & calida facultate prædita crassos succos tenuant & incidunt. Sunt autem ea longo vsu nobis nota, & ratione explorata. Nam olfactu & gustu satis instruimur ad eorum cognitionem. Quæcunque enim olfactui aut gustui aut vtrique simul acria & mordicantia & calida apparent, ea facultatem habere attenuandi atque incidendi certum est. Quæ etiam largius æquo sumpta, ventriculum mordent, & nauseam à cibo magnam inducunt, & halitus acres emittunt, non modo cum mandūtur, sed etiam postquam è corpore fuerint egesta. Ad hæc si quid olfactui odorē bonum inferens, aromatis speciem gustui repræsentet, id quoque calidum viribus esse oportet & attenuans, quamuis non perinde atque ea quæ mordicant & rodunt & insigniter calida sunt. Attenuant præterea & incidunt quæ saporem habent nitrosum aut salsum, nec minus quæ amara sunt, item quæ acida: vt acetum & quæ eo constant, alia quidem magis, alia vero minus. Multa enim attenuandi vim hebetant & imminuunt, vt oleum, cibi omnes aquei & mucosi, præterea olera plurima hortensia propter superfluam humiditatem. Ex quo patet attenuantia omnia, non calida modo sed sicca etiam facultate esse, & tāto magis attenuandi vi pollere, quāto fuerint sicciora, & ex ijs similiter quæ sicca non sunt, maturiora, alijs minus maturis, & quæ siccis locis proueniunt & montibus, ijs quæ in paludibus & campis crescunt. Cæterum primi inter attenuantia ordinis sunt allium, cæpa, nasturcium, porrum & sinapi: post illa autē smyrnium, pyrethrum, origanum, calaminthe, sisymbrium, pulegium, satureia, thymus. Quibus ordine proxima sunt capparis & terebinthi fructus: postea eruca, sium, apium, petroselinum, orminum, rhaphanus, brassica & beta.

Λεπτυσμός. extenuatio, gracilitas & macies corporis. Est, vt diffinit Galenus comment. 3. in libro sexto τῶν ἐπιδημιῶν, ὅλου τοῦ ὄγκου καθαίρεσίς τις καὶ σύμπτωσις ἢ συνίζησις. Id est, totius molis detractio & collapsus vel subsidentia, siue vtcumque ipsam nominare libuerit. Huius præcipuum signum est cutis laxitas, quod mangones etiam nouerūt, ex eo conijcientes, tum quæ corpora crassiora reddi non queant, tum quæ & quantum possint. Ipsam enim cutem summis digitis sursum trahentes, quantum ea recedit à carne subiecta, in tantum emaciata corpora refici & impleri posse sperant. Sunt autem extenuationis multæ causæ: alimenti penuria, exercitationes plures, vigilia, cogitationes, dolores, morbi colliquatiui & διαφορητικοί, euacuatio copiosa per aluum, per vomitum, per sudores & per sanguinis profluuium. His adde & ἀτροφίαν, eiusque omnes causas, de quibus suo loco dictum est. vide in dictione μαρασμός. Vide & Galenum in commēt. aphor. 7. lib. 2. quo scribit Hippocr. Quæ longo tempore extenuata sunt corpora, lente reficienda esse: quæ vero breui, breuiter. Et comment. in aphor. 28. lib. eiusdem.

Λεσχηνευομένου. ὁμιλοῦντος, hoc est, conuersantis, apud Hippocratem, vt interpretatur Erotianus.

Λέσβιος οἶνος. vide in voce οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ exponuntur.

Λευκαὶ ἔμπλαστροι. dicuntur emplastra quædam alba, lenia, fere non grauibus vulneribus accommodata, præcipueque senilibus. Quale quod habet, cerussæ ℞. xxxxII. seui vitulini curati & ceræ, singulorum ℞. XLVIII. olei heminas tres,

ex quibus ea cerussa coquitur. Author Celsus lib. 5. c.19.

Λευκάκανθα. frutex est radice cyperi, valida & amara. Is diuisis nominibus etiam ἄκανθα λευκὴ dicitur, de qua suo loco dictum est. Sic etiam vocatum à quibusdam φαλάγγιον siue φαλαγγίτην, Dioscorides author est.

Λευκάνθεμις ἢ λευκάνθεμον. sic à quibusdam dicta est ἡ ἀνθεμίς, vt Plinius testatur, non tamen omnis, sed illa modo cui flores candidi sunt. hæc reliquis vehementius vrinam ciet.

Λευκανία. ὁ στόμαχος καὶ ὁ οἰσοφάγος. sunt & qui αὐτὴ τῶ ἀνθερεῶνος, hoc est, pro mento, accipiant.

» Vide ἀνθερεὼν: Scribit vero Ruffus cauitatem eam pectoris quæ est ad clauiculas ab Homero dici λευκανίην: A medicis vero αὐτὴ κάρδιον καὶ σφαγὴν: Sed & λευκανία Ruffo appellatur carnosa pars quæ sub inferiore maxilla est; alij sic cauum iugulo proximum appellauerunt.

Λευκάς. herba duûm generum, montana & vrbana: sed quæ sit, nemo descripsit. Hermolaus & Ruellius scripsere herbam quandam esse in vinetis nascentem Mercuriali similem & congenerem, sed nullum, quod sciam, authorem sequuti.

Λευκὴ ῥίζα, ἡ τῆς δρακοντίας ῥίζα, apud Hippocr. hoc est, dracontij radix.

Λεύκη. vitiligo alba. Est cutis carnisque subiectæ præter naturam albedo. Neque enim ad solam cutem, sed ad subditam etiam carnem vitium hoc pertinet. Fit errore facultatis nutritoriæ, sanguinem pituitosum, lentum & viscosum gignentis. Nam cum tali sanguine caro diutius alta regenerataque fuerit, facillime albedo in alta carne contrahitur talemque habitum accipit, vt omnia facile in album conuertat, & nõ iam simpliciter caro, sed alba caro sit. Cum enim diutius ea affectio perseuerârit, caro quidem adhuc manet, mutatur tamen eius forma & in alteram speciem vertitur, mediam inter sanguineam carnem & exanguem, proq; naturali habitu cachexia inducitur. Sic quidem leuce carnis habitum transformat, cumque talis euasit, tota fit pituitosa albaque, nec magis nititur alimentum in rubram carnem vertere, quam polypodes & locustæ, ceteraque crustacea, exangui & alba carne prædita. Nec vero dubium est, quin sensus, præsertim autem tactus, in ea affectione obtusior fit, propter humoris frigiditatem & crassitiem qui cutem subiectamque carnem possedit. Id malum videtur esse quod vulgo nostri homines lepram albam vocant, quodque Auicenna albaras album nuncupauit. Differt autem ἀπὸ τῆς λέπρας καὶ ἐλέφαντος, quod hæc sint cum asperitate cutis, rosione, pruritu & squamulis: λεύκη vero cutim habeat læuem sine vlla aspredine & rosione. Nomen habet λεύκη vel ἀπὸ τῆς λευκότητος, vel à quadam similitudine cum populo arbore quam itidem λεύκην appellant. Vt enim folijs & cortice candida est, sic & cutis eius quem is morbus occupauit.

» Aristoteles autem problemat. sect. 10. hominem tantum pati vitiliginem inquit, Cætera animantia, nequaquam: Rursum vitiliginem pueros mulieresque minus habere quã viros, & in eo ipso fœminino sexu quæ prouecta ætate sunt, magis habere quam minores.

Λεύκη. populus alba. arbor est, notior quidem Dioscoridi quam vt ab eo describeretur. Theophrastus tamen eam descripsit lib. 3. c. 14. vide in dictione αἴγειρος.

Λεύκη. dicitur à quibusdam τὸ ἀνδρόσαιμον, vt habetur apud Dioscoridem. Mercurialis esset, nisi per medium folium huic alba linea transcurreret.

» Λεύκη. genus quoque est emplastri ἀνίκητον dictum ab efficacia & victoria quam de affectu superato refert; album à colore quem propter cerussam habet dicitur; de illo Gal. 7. κατὰ τόπ. c. 8. facere scribens ad humectos achoras, feruidas papulas & intertrigines: est & eius nominis antidotus ad morsum canis rabidi descripta à Galen. 2. de antid. c. 11. ad heram authorem refertur.

Λευκογραφίς. lapis est in Ægypto nascens, qui cum subuiridis appareat, tamen si ad cotem affricetur, aut asperius pallium, locum dealbat: eo etiam lintea illustriora redduntur. Author Aetius lib. 1.

Λευκόϊον. viola. quo nomine etsi candida proprie designari videatur, tamen & pro lutea & cœrulea & purpurea solet vsurpari. Est autem planta cubitali fere altitudine, ramosa, caule brassicæ exiliore, folio longo, molli, canescente, flore quadrifolio, non vnius coloris: nam alij purpurei sunt, alij niuei, alij lutei.

Λευκόϊον dicitur à quibusdam ὁ χάλκανθος, hoc est, atramentum sutorium, quod candidum est & albæ violæ simile.

» Λευκόϊον. etiam vnguentum è violis albis appellatur à Theoph. lib. de odorib. suo more qui sæpe vnguenta eius materiæ nomine quæ principatum in ijs habet afficit, vt & ibidem Cyprinum vnguentum κύπρον vocauit.

» Λευκὸν φλέγμα. alba pituita dicitur quæ in vasis & habitu corporis collecta λευκοφλεγματίαν facit, genus hydropis, vt in 7. aphor. vlt. & 29. ἐπὶ λευκῷ φλέγματι ὕδρωψ ἐπιγίνεται quamquam simpliciter per λευκὸν φλέγμα interdum λευκοφλεγματίαν intelligit, vt in aphor. ἢν ἐπὶ λευκοῦ φλέγματος ἐχομένῳ διάρροια ἐπιγένηται ἰσχυρὴ, λύει τὴν νοῦσον; his itaque vocibus λευκὸν φλέγμα & λευκοφλεγματία non semper eodem significatu vtitur Hippocr.

Λευκόπορον ἢ

Λευκόφαιον. vocatur hoc nomine glutinum auri cum ligno inducitur. Ex pluribus compositum est, Sinopidis Ponticæ selibra, silis lucidi pondo decem, & melini Græciensis duobus mistis tritisque vna per duodecim dies.

Λευκόπυρον. nomen malagmatis, quod habetur apud Galenum lib. 7. τῶν κατὰ γένη.

Λευκὸς οἶνος. vide οἶνος.

» Λευκοφλεγματίας. hydropis species qui & ἀνὰ σάρκα dicitur & σαρκίτης siue ὑποσαρκίδιος, & quem potius rudimentum hydropis quã hydropem esse censet Hippocr. cuiusque curatio vel sponte naturæ fiat vt lib. de morbis, in Coacis, & in aphorismis, scilicet diarrhoea superueniente, vel arte quam θεραπείαν dicit, pituita & aqua medicamento purgatis, & siccante multum ratione vitæ, vt libr. περὶ παθῶν: vbi & dubium mouet Galen. cur pituitam albam vocet Hippocr. cum alia pituitæ genera alba sint, & φλέγμα definiatur χυμὸς λευκὸς καὶ ψυχρός: Ac Galen. quidem dici putat vel simplici adiectione quomodo in lib. de articulis vertebras spinæ dicit, cum tamen non aliæ vertebræ sint quam in spina; sic & pituitam albam, cum non alia tamen sit pituita quam alba, vel vt ab alijs distinguatur quæ permistæ alijs humoribus co-

lorem mutent. Hippocrat. περὶ παθῶν aut Polybius, Hippocratis discipulus (alteri enim horum lib. περὶ παθῶν assignat Galen.) hoc modo καὶ λευκότερον μὲν οὐδὲν τοῦτο τοῦ ἄλλου ἢ φλέγματος, ὁ δὲ χρὼς φαίνεται λευκότερος; τὸ γὰρ αἷμα ὑπὸ πλήθους τοῦ φλέγματος ὑδαρέστερον γίνεται, καὶ οὐκ ἔνει ὁμοίως ἐν αὐτῷ τὸ εὔχροον, καὶ διὰ τοῦτο λευκότεροί τε φαίνονται, καὶ καλέεται ἡ νοῦσος φλέγμα λευκόν; Sed & λευκοφλεγματίας descriptionem ex Platone in Timæo hîc referre non fuerit superuacaneum; Sæpe (inquit) tenerioris recentisque carnis pars quædam simul cum aere colliquescit, deinde in ventum abit, & circumcluditur humiditate protinus circumfusa, fiuntque item ampullæ quæ singulatim propter exiguitatem oculis notari nequeunt: vnà autem omnes confertim copulatæ in grandiorem extant molem & conspiciuntur, coloremque ex spumæ generatione habent album: omnem hanc tenerioris carnis eliquationem quæ vna cum spiritu coaluit, quæ ex humiditate vento circumfusa tumescit, albam pituitam λευκὸν φλέγμα appellamus, & fit quidem, quando sanguis non cibis & potibus secundum naturam, sed ex contrarijs præter naturæ leges excrescit: denique Cælius Aurelian. libr. 3. τῶν χρον. cap. 8. in leucophlegmatia esse liquorem tanquam in papyro vel spõgia inter viarum raritatem insertum ait.

Λευκόφυλλον. est species τοῦ ἡδυσμένου, hoc est, vnguenti sicci, cuius vsus præcipuus ad collum & axillas est, quo illis odor gratus concilietur. Descriptio habetur apud Aetium extremo libro.

Λευκόχρους οἶνος. est species vini salsi, ex passis prius vuis, mox calcatis & aqua marina maceratis, deinde in album mustum coniectis, compositi.

Λεύκωμα. cicatrix oculorum altior magisq; profunda: nam quæ superficiaria est, νεφέλιον dicitur. Significat etiam album oui & oculorum albuginem apud Dioscor. idem quod λεύκωσις.

Λέχος. concubitus, propterea quod solitus sit in lecto perfici frequentius sicuti complures annotarunt, quamquam λέχειν decumbere peculiariter de puerperis etiam vsurpabatur, decet enim tunc temporis omnes fœminas lecto detineri iacentes.

Λέων. dicitur à quibusdam ἡ ἐλεφαντίασις, vt scripsit Aretæus: Archigenes, vt habetur apud Aetium, λεοντίασιν appellauit.

Λῆδον. Cysthi genus est, simili quo Cystus modo nascens, sed folijs longioribus & nigrioribus, quæ verno tempore quiddam pingue attrahunt; sed Plinius lib. 12. c. 17. herbam vocat & ladam & ledam; succum detersum & ladanum & ledanum. Sunt, inquit, qui herbam in Cypro ex qua fiat ladanum ledam appellent; & lib. 26. c. 8. lada appellatur herba ex qua ladanum fit in Cypro barbis caprarum adhærescens. vide supra λάδανον.

Λήθαργος, siue ληθαργία. est frigida & humida cerebri intemperies à pituita frigidiore & humidiore cerebrum madefaciente, febrem lentam, obliuionem, marcorē, & inexpugnabilem pene dormiendi necessitatem inducēs. Gignitur hoc vitium in capite in quo scilicet princeps animi pars residet, contrarium quodammodo secundum speciem phrenitidi, & ratiocinatrici animæ omnino noxam adfert. Ac humorem quidem à quo fit necesse est frigidum esse, quoniam memoria non nisi frigiditate offendi potest, quem simul humidum esse oportet: alioqui non iam λήθαργος, sed κατοχὴ siue κατάληψις excitatur, medius inter phrenitidem & lethargum affectus: quem tamen Alexander Trallianus breuitati consulens, magisque τῆς θεραπευτικῆς quam τῆς φυσιολογίας studiosus, sub lethargo comprehendit, & non legitime lethargum appellat. Quamuis autem humor iste natura sua frigidus sit, attamen in lethargico affectu semper putrescit & incalescit; febremque accendit, sed eam quidem omnino lentam non impense acrem & erodentem, propterea quod cum natura talis humor est, tum in parte frigida putrescit. Consequitur autem illa lethargum, vt veteres medici prodidêre, qua in re (præter alias differentias) ἀπὸ τοῦ κάρου ὁ λήθαργος discrepat: febris enim τὸν κάρον solet præcedere, eaque vehementior. Itaque sopores qui per febrium circuitus συμπτωματικῶς ægrotos premunt, magis καρωτικοὶ sunt quam ληθαργικοί. Est enim ὁ κάρος velut symptoma quoddam: λήθαργος per se consistit & cerebri actiones labefactat. Verũ quemadmodum sæpe ex morbo morbus nascitur, sic plærisque morbis lethargus succedit, sed sæpissime ex phrenitide impensius refrigerata nascitur: frequenter etiam in illum continens febris transit, morbique alij permulti, quibus immodica vacuatio contigit. Sunt autem lethargicorum quædam differentiæ. Alij vnam continuamque habent lethargi accessionem, alij per circuitus quosdam in somnum ruunt, & rursus reuocantur vt excitati audiant, moxque in somnum relabantur. Sunt autem omnes obliuiosi, stupidi, mente capti, crebro oscitant & hiant, ac sæpe hiante ore persistunt, velut os claudere obliti. Vrinam reddunt iumentorum lotio similem, ac sæpe in manus sumpta matula, eam se tenere non meminerunt.

Lethargum autem omnes Græcorum medicorum interpretes veternum Latina voce vocauerunt, sed minus rectè, cùm veternus non huiusmodi morbum certa quadam specialique significationē, sed ignauiam segnitiemque, aut torporem & otium, nec non somnolentiam, aut grauē aliquando somnum significet, & commune quiddam caro, comati, cataphoræ, torpori, atq; etiam fatuitati, nedum lethargo præse ferat; quas ob causas Celsus, Plin. Quintus Serenus & Priscianus Græco nomine propter Latini penuriam vti semper maluerunt: dictus autem hic morbus est, tum obliuionis tum desidiæ argumento, quasi obliuiosa desidia, seu desidiosa obliuio, λήθη enim obliuio est, & ἀργὸς iners dicitur ac deses, vnde morbum quoque pigrum Æmilius Macer nominauit c. 53. lib. de virtutibus herbarum.

Λήθη. obliuio. Est memoria abolita. Namque debilis, veluti torpor: deprauata autem, delirium memoriæ est. Causæ autem obliuionis plures statuuntur, succus frigidus & pituitosus in cerebro collectus, & ipsius corpus refrigerans. Morbi in abscessum declinantes, pestilentia, senectus, medicamenta frigida vel sumpta vel capiti admota; vt habetur apud Galenum extremo libro 2. de sympt. causis.

Λήμη. lippitudo & sordes oculorum; dicuntur & λημία, Celso lib. 6. c. 6. Lemia; apud Nonium dicitur Gramia vnde à Lucilio gramiosi oculi: excrementa autem illa sunt crudioris alimẽti &

semicocti aut pituita concreta; quorum est generatio triplex, vna instrumentis ipsis affectis, vt inflammatis oculis aut alio morbi genere laborantibus, tam propter humoris qui præter naturam est copiam, quam organa ipsa male affecta, alimēto ipsorum haud probe concocto, & tunc quidem nihil habet periculi: altera est vbi caput pituita plenum fuerit, cutis vero frigore astricta, vt in 2. statu 1. Epidem. in quo scribit ægros exercuisse λημίας ἐπιδημίας σμικρὰς, frigido enim statu humido & boreali, in capite pituita multa coaceruatur, cuius tenuis fluxio per angulos & poros quosdam tenuissimos irruit, qua exeunt ciliorum pili, astricta vero cute vt frigoris ob densitatem & moram concrescens lemas gignit: Tertia est ab imbecillitate naturalis quæ oculos moderatur facultatis, non qualibet sed tali ac tanta, vt ne modicum quidem oculi alimentorum concoquere possit; hanc à reliquis duabus discernimus, tum quia post tertium ac quartum diem, non ante, vi morbi incidit; tum quia simul concaui sunt oculi. Cum enim penuria, quam cauitas prodit manifesta sit, ad copiam causa referri nullo modo potest: Sola autem superest facultatis imbecillitas, & ea quidem non leuis, proindeque signum est prorsus lethale; hoc autem circa oculorum angulos concrescens excrementum in quibusdam animalibus vsque adeo induratur, vt in lapidis cuiusdam naturam concrescat, vt narrat Scribonius Largus de ceruis cap. 163. vbi scribit, in angulo oculi cerui inueniri sordes virosi odoris quas colligunt diligenter Siciliæ venatores & gestant in cincto aduersus serpentum ictus & morsus. sed & hoc loco non omittendum ex Plauto in Curculione, Scena, Date viam mihi, eleganter iocosaque & audaci translatione dixisse, famelici fauces lippire, ex eo credo, quod cum in fame os amarescat, saliuaque concretior reddatur, & hærescat faucibus, dentibus, palato, & arenosa etiam quædam ore patente fila lentore suo deducat, lippitudinem oculorum imitari videtur, os (inquit) amarum habeo, dentes plenos, lippiunt fauces fame; Sunt autem ab his vocibus deducta λημᾶν & γλημᾶν apud Pollucem.

Λημνίσκοι. lemnisci, siue fasciolæ dicuntur intortæ dependentes, quibus coronæ capiti quondam apponi solitæ subligari possent ne capite laberentur; vel potius vt aliquid ornamenti ijs adderetur; illæ vero fasciolæ ex varijs rebus fiebant, sed celebres erant ex tenuissimis philiris earum tunicarum, quæ inter corticem & lignum tiliæ inueniuntur: ad illarum autem similitudinem Celsus, Aet. Paul. alijque medici lemniscorum nomen indiderunt inuolucris quibusdam lineis, longis, retortis quibus in dilatandis vulnerum, nec non amplificandis aliquorum locorum angustis oris vtuntur; Sunt qui ex Catone turundam, ex Columella pannos interpretentur, melius ex Celso lib. 7. cap. 28. implicitum in longitudinem linamentum: Sunt autem ea ex genere τῶν ἐμμότων, seu πλατῶν vt Paul. vocat, siue πλαμάτων. vide μότος.

Λημνία γῆ. Lemnia terra. Legitur in Lemno insula, tumulo quodam prope Hephæstiada. Est terra pinguis, spissa, mollis, rubricæ colore, adstringens. De hac quæ scripta sunt à veteribus, videntur etiam nunc ei conuenire, quæ hodie ad nos defertur. Eam Galenus scripsit esse pinguem mollemque, dum ait sacerdotem pingue lutum eo vsque desiccare, dum mollis ceræ simillimum euadat. Spissam autem esse idem declarauit, dicens astera Samium ea leuiorem esse, cum Dioscorides ipsum astera spissum esse prodiderit. Rubricæ vero colore est, vt idem Galenus scribit: sed differt ab ea, quod hominis qui ipsam contrectat, manus, vt rubrica, non inquinet. Tres eius differentiæ traduntur. Terra sacra, quam nemo, inquit, Galenus, attingit præter vnum sacerdotem: altera rubrica, qua fabri vtuntur: tertia, qua fullones, propterea quod extergit. Prima vtuntur medici. Glutinosum quid habet, adstringit & citra mordacitatem resiccat. Hanc alij μίλτον λημνίαν, alij σφραγῖδα λημνίαν appellant, quod olim in ea Dianæ sigillum, quod creditur fuisse capræ effigies, imprimeretur: sicut hodie eius loco Turcicæ literæ, ex quo eam quidam σφραγῖδα αἰγὸς, hoc est sigillum capræ, appellauere, vt habetur apud Dioscor.

Ληνὸς. torcular. Nomen est profectum primum ab Herophilo, deinde vsurpatum ab anatomicis, quod designat locum quendam in capitis vertice vacuum, instar torcularis aut lacunæ, in quem coeuntes in vertice meningis duplicationes, sanguinem quasi in cisternam deducunt, atque inde velut ab arce quadam, omnibus subiectis partibus riuos mittunt, alios quidem in totum cerebellum, alios vero in partem anteriorem, tanquam vinum è torculari promentes.

Ληξιπυρετὰ φάρμακα. medicamenta dicuntur quæ febrem tollunt Marcell. capit. 16. Trallian. lib. 12. cap. 2.

Ληξιπύρετος ἀντίδοτος. apud Nicol. Myrepsum. est & ληξιπύρετος nomen confectionis arteriacæ, cuius sub nomine multæ habentur descriptiones apud Galen. libr. 7. κατὰ τόπ. est & ἀκόπου medicamenti nomen, descripti à Galen. ex Asclepiade 7. κατὰ γέν. cap. 12.

Λῆρος. significat apud Hippocratem multis in locis μετρίαν παρακοπὴν ἢ παραφροσύνην, hoc est, moderatam dementiam siue delirium: vt annotat Galenus initio comment. 3. in librum 3. τῶν ἐπιδημιῶν. similiter extremo lib. 3. περὶ δυσπνοίας, per παραλήρους eos significans qui leuiter desipiunt. Verum Aetius λῆρον videtur facere speciē quandam certam delirij, scribens lib. 6. λῆρον differre ἀπὸ τῆς μωρώσεως, quod μωρὸς consequentia dicit & facit, ληρώδης autem nullo consequio verba faciat, sed sine vlla connexione ex hoc transeat in aliud: quodque μώρωσις pueris præsertim & adolescentibus accidat, λῆρος autē senibus. Oritur cerebro frigidiore facto siue interna siue externa de causa.

Vide παραφροσύνη, vbi vocabula sunt omnia, quibus veteres Græci medici in designandis symptomatis principis animæ facultatis vtuntur.

Ληχμεῖον. ex Galen. in isag. appellari videtur locus in cerebri basi ex arterijs conflatus, ex quo principium sui exortus nerui capiunt.

Λιβάδιον. dicitur à quibusdam centaurium minus, quando secundum fontes nascitur.

Λιβανιὸς πεσσὸς. pessus libanius. celebris ad emolliendum scirrhosum vterū. Recipit ceræ albæ quadrantem. olei nardini, gleucini, susini, medullæ ceruinæ, adipis anserini, singulorum sextantem,

œſypi, butyri, nitri, ſingulorum drachm. IIII. his aliqui oui aſſati vitellum adijciunt.

Λιβάνιον. collyrij nomen eſt, cui Paulus lib. 3. cap. 22. vim tribuit leniendi, concoquendi & pus digerendi. Deſcriptio eius habetur apud eundem lib. 7. cap. 16. Cenſetur inter ἁπαλὰ καὶ ἄδηκτα, hoc eſt, inter lenia & morſu carentia collyria, itaque dicitur à thure quod recipit.

» Verum apud Paul. non λιβάνιον, ſed λιβυανὸν » legi debere cenſet author, vt videbis paulo poſt » in λιβυανὰ κολλύρια.

Λίβανος. thus. Arbor eſt Arabiæ familiaris & propria, ſed à nullo deſcripta, niſi quod Theophraſto & Plinio placuit eam lauro ſimilem eſſe. Ab ea manat lacryma pinguis quæ concreta denſatur, odorata, ſacrificijs dicata, quam Græci λιβανωτὸν, Latini arboris ſui nomine thus appellãt. Maſculum dicitur quod ex eo rotunditate guttæ pependit, vel cui teſtium ſpecies eſt, cum in hærente lacryma priore conſequuta alia ſe miſcuit, quod & mammoſum à ſimilitudine vocatur. Græci σαγονίαν & ἄτομον vocabant, ſicut minores guttas ὀροβίαν. Micas autem thuris concuſſu eliſas, mannam vocamus.

» De thuris cortice & manna, eiuſdemque fu- » ligine plura Dioſc. l. 1. c. 82. 83. 84. faciendæque » ex thure fuliginis modum, vt & ex myrrha & » ſtyrace docet Aetius tetrab. 1. ſerm. 1. in voce λι- » βανωτός.

Λιβανωτός. idem quod λίβανος. Aetio tetrabl. 1. » ſerm. 1.

Λιβανωτίς. roſmarinum. herba eſt duorum generum. vnum eſt fœcundum frugiferumque, cuius ſemen κάχρυς vocatur. folia fœniculi habet, craſſiora & latiora, in rotæ ſpeciem, humi ſparſa, iucunde olẽtia: caulem cubitali altitudine aut maiorem, multis concauum alis: in cacumine vmbellam, in qua ſemen copioſum, candidum, ſphondylio ſimile, rotundum, anguloſum, acre, reſinaceum, quod in mandendo linguam exurit. radix thus redolet, candida, prægrandis. Naſcitur in ſaxoſis & aſperis. Eſt & alterum genus quo coronarij vtuntur, quod ramos mittit tenues, & circa eos folia minuta, denſa, longa, exilia, ſubter incana, ſuperne virentia, grauiter odorata. Vtrumque excalfactoria vi præditum eſt.

Λιβανωτίς. dicta eſt à quibuſdam maſculæ conyzæ radix.

Λιβηρῷ. τῷ ὑγρῷ. hoc eſt, humido, apud Hippoc.

Λίβος. ſtillatio humoris ex oculis apud Hippoc. Dicitur ἀπὸ τοῦ λίβειν, quod proprie στάζειν, hoc eſt, ſtillare, ſignificat.

Λιβρόν. σκοτεινὸν καὶ μέλαν, hoc eſt, obſcurum & nigrum, apud Hippoc. vt annotat Erotianus.

Λιβυανὰ κολλύρια. Sic dicta ſunt (inquit Galenus) collyria ἄδηκτα, id eſt, mordacitatis expertia, quæque longiori tempore affectę partis vitiatum humorem conſumunt. Ea multorum ſunt generum, quæ partim à Gal. lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, partim ab Aetio lib. 7. deſcribuntur. Appellantur eadem & κύκνοι, ab albo colore, vt in quibus præualeat amylum & terra Samia ac ceruſſa Rhodiaca. Eſt & vnum apud Paulum Æginetam, ſed falſo inſcriptum λιβάνιον. debet enim ſcribi λιβυανόν. conſtat enim eadem materia qua & alia omnia λιβυανὰ appellata. præterea non reperias id nominis vnquam à medicis collyrio datum. Nam quod thure conſtat, non λιβάνιον, ſed διὰ λιβάνου, nuncupatur. Sed neque in eo thuris quicquam eſt.

Λιβιανὰ per duplex I. ſcriptum legimus apud Tral- « lian. lib. 2. c. 5. à quo ibidem deſcribitur λιβιανὸν « κολλύριον. «

Λιβυκόν. ſic quidam appellant ſylueſtrem aſparagum.

Λιβυστικόν. vocatur à Galeno vnius literæ mutatione quod alij λιγυστικὸν dicunt.

Λίβυον. dicitur à quibuſdam λωτὸς ἄγριος, authore Dioſcoride, quod plurima naſcatur in Libya.

Λιγγεύς. lynceus Collyrij nomen eſt deſcripti à Gal. « 4. κατὰ τόπ. cap. 7. vtilis ad oculorum affectiones « calloſas, cicatrices, & callos. «

Λιγγέειον. vide in Λυγκέειον.

Λιγνύς. fuligo. dicitur & ἀσβόλη. Eſt terreſtris tenuiumque partium ſubſtantia ſummis caminorum parietibus adhærens, ex multo rerum pinguium vſtarum halitu & vapore concreſcens: Vel, vt definit Galenus, eſt vapor terreſtris, ex materijs immodice aſſis vſtiſque. In hoc enim fuliginem differre ſcribit à fumo, quòd fumus miſtio ſit ex terreſtri aqueaque ſubſtantia materijs tantum ſemiuſtis. Cæterum differentiæ fuliginis multæ ſunt, pro varia materia ex qua colligitur: ex acriore enim & calidiore acrior calidiorque fuligo, ex mitiore mitior. In vſu habitæ medicis fuerunt, ex thure, terebinthina, myrrha, ſtyrace, pice liquida, cedro. Omnis exiccat, totaque natura terrena eſt, tenuiumq; partium, ſed modicum ignei caloris retinet qui materiam aduſſit. Ab eius ſimilitudine etiam in nobis fuligo fuliginoſuſque humor, aut vapor aut halitus dicitur, ex vſtione proueniens, quam calidior quidem ſicciorque intemperies inducit, motus vero multus & vehemens, vigiliæ, ira, dolor, cura, inediaque augent. Eiuſmodi excrementa medici λιγνυώδη vocarunt, parique ratione Hippocrates lib. 3. τῶν ἐπιδημιῶν, γλῶσσαν λιγνυώδη dixit, linguam halitibus ijs fuliginoſis obductam, nigramque in modum fuliginis.

Dicitur & λιγνὺς alijs nominibus, apud Hip- « pocrat. quidem ἀιθάλη, & apud Gal. αἰθαλῶδες « περίττωμα, ἢ καπνῶδες, καὶ λιγνυώδης ἀναθυμίασις. «

Λιγνυῶδες πνεῦμα. vide πνεῦμα. «

Λιγνυώδη περιττώματα. fuliginoſa excrementa, de quibus ſuperius in dictione λιγνύς.

Λιγνυώδης γλῶσσα. vide γλῶσσα. «

Λιγυστικόν. herba eſt cauliculum ferens anethi, geniculatum, tenuem & in circuitu folia ferulæ Campanæ, molliora, odorata, prope verticem graciliora & longe magis diuiſa: in cacumine muſcarium, in quo ſemen dependet nigrum, ſolidum, & oblongum, fœniculo proximum, guſtanti acre, & aroma olens. radix candida, Heracleotici panacis (ex quo alij πανάκειαν, alij πάνακες eam vocarunt) ſimilis, odorata. Radicis ſeminiſque vis excalfactoria & concoquens. Errant qui id eſſe cenſent, quod vulgo Leuiſticum dicitur, quod potius legitimum hippoſelinum eſt. Plurimum in Liguria naſcitur, in monte Apennino Alpibus contermino: vnde nomen traxit. Panaces ab incolis non abs re appellatur, quoniam & radice & caule Heracleotico panaci ſimile ſit, & viribus ijſdem præditum. Apud Galenum pro eodem λιβυστικόν.

Λιθάργυρος. argenti ſpuma. medicamentum eſt metallicum non ſponte quidem naſcens, ſed in ſecundis fornacibus emergens, dum plumbum vel

eius arena ab argento aut auro secernitur λιθάργυρον Græci appellarunt nomine ex argento & lapide composito, ortæ rei duritiem designantes: Latini vero argenti spumam, nascentis rei naturam magis explicantes, & coctura potius euentum contemplati, quæ ex plumbo & argento eam veluti recrementum spumam redderet. non quod ex argento solo eiusmodi spuma prodeat (siquidem spuma hæc plumbi maxima pars est, quod totum partim in spumam, partim in plumbaginem vertitur, cum de ipso argento nihil fere depereat) sed quod ex plumbo & argento nata fuerit apud antiquos frequentior quam vllum aliud lithargyri genus. Triplicem enim lithargyri differentiam Dioscorides exponit, vnam ex arena quam μολυβδῖτιν vocant, in fornacibus excocta donec perfecte igni incandescat, & tota versa sit partim in hanc spumam, partim in plumbaginem: alteram ex mistura plūbi & argenti, quam ἀργυρῖτιν nominant: tertiam ex mistura plumbi & auri, omnium optimam, quæ χρυσῖτις dicitur. Sunt autem hæc duo, non materiæ tantum, sed & colorum nomina: ἀργυρῖτις enim dicitur non tam quod facta sit ex argento, quam quod candida sit in modum argenti: & similiter χρυσῖτις tum quod ex auro prodierit, tum quod ab igne fuluum colorem contraxerit. Meminit præterea Plinius argenti spumæ quam stereotida, & alterius quam pneumenen appellat. Quibus tamen nominibus non alia quam quæ dicta est huius spumæ materia indicatur, sed spumæ tantum conformatio. Illa enim in solidiores massas, hæc in tubulos concreta intelligitur. Cæterum argenti spuma nec calida nec frigida nec humida manifesto est, sed exiguam habet siccandi vim in primo abscessu ab his, quæ ad amussim media sunt inter humida & sicca: nec similiter vis eius est obstruere, sicut nec aperire: item nec abstergere nec inquinare, sed paululum à medijs ad crassius quodammodo recessit. Quamobrem in varios vsus administratur & miscetur emplastris, vti docet Galen. lib. 1. τῶν κτ τόπους.

Λιθίασις. dicitur calculi generatio in vesica: quamuis ille etiam in renibus creari possit, nemo tamen λιθιᾶν & λιθιῶντας vsurpauit nisi de ijs quibus in vesica molestus est, vrinæ suppressionibus, vesicæ & imi ventris distentionibus, ardoribus vrinæ, & summis multis doloribus.

» Illo qui vexantur λιθιῶντες dicuntur, Latine
» Celso interprete Calculosi; eam quoque λιθία-
» σιν, λιθίδα dici reperio ab Hippocr. 4. Epid. περὶ
» νούσων, quanquam autem de vesicæ calculo po-
» tissimum & proprie λιθίασις vsurpatur, Galenus
» tamen initio libelli de renum affectuum digno-
» tione & curatione, λιθίασιν de calculo renum
» protulit, & passim in eo libello λιθιῶντας calculo
» renum laborantes appellat; sed hic liber an sit
» Galeni legitimus dubitatur.

Dicitur tamen etiam λιθίασις in oculis morbus exteriori palpebrarum parte, in quo alba quædam & crassa callis aut lapillis similia apparent oculum pungentia, vt scribit τῆς εἰσαγωγῆς author, apud quem tamen incertum est partene palpebrarum exteriori, an potius interiori insideant.

» Πωρίασιν author Isagoges cap. 15. vel & πώρω-
» σιν videtur appellasse: Similiter Aetius l. 7. c. 80
» Paulus vero cum nec de poriasi atque lithiasi vl-
libi mentionem fecerit, hanc sub grandine (χά- «
λαζα) comprehendisse verissimile est, quas ob «
res etiam definitionum authoris negligenda sen- «
tentia non est, cum de χάλαζα locutus subdit «
quamprimum, eadem quoque est λιθίασις: Por- «
ro Hippoc. 6. Epid. strabos fieri dixit λιθιῶντας, «
quo loco errarunt interpretes qui vitium oculi «
esse putarunt vesicæ vitium, nam & Aetius lib. 6. «
c. 2. scribit in lithiasi palpebras esse inuersas at- «
que tophis quibusdam obductas. «

Λιθόδενδρον. à nonnullis corallium dicitur vt scrip- «
sit Dioscor. quod illius proprium sit & velut «
quarto modo (vt scholæ loquuntur) aeri expo- «
situm lapidescere, cum mollis fuerit liquidis «
prius herba sub vndis; sed nec solum à frigore «
ambientis induratur, sed habet in se absconditam «
suæ indurationis energiam, quæ ab aere circum- «
stante affecta illam produxit. «

Λιθοειδές. petrosum. ossis nomen. sic dicitur pars ossis temporalis, protensis suturæ τῆς λαμβδοειδοῦς finibus terminata. In eo osse apophysis est στυλοειδής, quam Galenus βελονοειδῆ & γραφιοειδῆ appellat: & alia præterea quæ meatum auditorium continet. Sic dicta sunt quod petræ seu rupi videantur similia, non duritie modo, sed etiam specie.

Λιθόκολλα. glutinum quo lapides coniunguntur. cōflatur, inquit Dioscorides, ex marmore, lapide Pario & taurino glutine.

Λίθος. calculus. est crassi & glutinosi humoris coag- «
mentatio lapidosa, quæ cùm in alijs partibus for- «
mam obtinet calculi, tùm vero potissimum in «
vesica; Lapidosa autem coagmentatio in vesica «
duplicem habet matricem quod πρεσύπαρχον ve- «
teres nominarunt; vnam in rene, alteram in ipsa «
vesica: in rene quidem generatur calculus assi- «
duo appellentibus arenulis, inde crassescentibus «
& mutuo adhæsu inter se colligatis, quibus non «
cito exclusis corticatim crescit calculus, deinè «
renis substantia exturbatur in cauum, quumque «
euellitur renis partem cui adhærescebat sine do- «
loris sensu diuellens, & quasi lacerans saniem «
prolicit, quæ pariter cum vrina profunditur, eā- «
que crassam, turbidam, subnigramque reddit: «
Non multo post tempore is si exiguus est in ca- «
put vreteris se infert, ex quo magna vi, summo- «
que dolore nephritico in vesicam procidit; Si «
crassiusculus est aut salebrosus & asper in via «
diutius hæret & magno cruciatu vētrē dilacerat; «
Sed & nonnunquam in renis capacitate subsistit «
ac permanet cùm præ crassitie non satis lata illi «
est vreteris via, confirmatus tandem fere renis «
cauum implet consuetasque arenulas exire pro- «
hibet; Perfectum vero hunc in rene esse docent «
affectæ partis grauitas, ob quam vix spina dorsi «
inflectitur, nullo tumore foris conspicuo, obtu- «
sioris cuiusdam doloris sensus inest, præsertim «
cum aluo suppressa, ren ipse vel flatu vel fæce «
premitur, aut cum decubitus est in aduersum la- «
tus, aut cum vehementior est exercitatio: Ne- «
phriticus dolor ex interuallis citra calculi excre- «
tionem redit, per laborem & duram equitatio- «
nem vrina profluit cruenta, tum quippe calculus «
suo pondere & attritu renem contundit, & ple- «
rumque sine sensu dilacerat exulceratque, è quo «
sanguis cum vrina profunditur; cruris quod è di- «
recto affecti renis est torpor quibusdam inest «
molestus: efficientem autem calculi causam om- «
nes quidem profitentur esse renum calorem im- «

moderatum, qui humores perurens ſiccans & obdurans cogit in lapidem; Sed alia quædam ſtatuenda cauſa eſt efficacior, lõgeque crebrior, inſita ſcilicet renum arenoſa calculoſaque conſtitutio, quam quiſquis à parentibus contraxit vix vlla ratione calculi tormenta effugiet, quandoquidem hoc vitium omnium eſt maxime hæreditarium, vt non paucis pariter cum renibus calculus procreetur: Adiuuantium vero cauſarum præcipua eſt otium ſomnuſque diuturnus decubitu ſupino; atque hæc de renali calculo. Aliam autem calculi matricem eſſe in veſica diximus, in qua fit ipſa per ſe lapidoſa coagmentatio, quam vocat Hippocr. τὸ σωμάτωμα, quæ facilis eſt à glutinoſo & craſſo humore qui ſtabulatur & ſubſiſtit in veſica debili puerorum, vel hominum grandæuorum, aut certe ingraueſcentis ætatis: & in puerili quidem ætate cauſa τῶ σωμάτωματος copia eſt humoris craſſi ab edacitate, ipſaque vrina craſſa, quæ diutius in imbecilliore veſica ſubſiſtit, proptereaque recte conſulunt, qui pueros noctu excitant ad meiendum: in cæteris vero ætatibus σωμάτωματος cauſa eſt, vitæ genus omne, quod ſectantur voluptuariæ: & in Ephœbis quidem, iuuenibus, conſiſtentibus, & declinantibus ad 63. ætatis annum locum habere mihi præſertim videtur Fernelij ſententia, dum inquit, calculum omnem in veſicam concluſum rudimentum quoddam è renibus traxiſſe, è quibus per nephriticum dolorem excidens, ſi granduiſculus eſt in veſica aliquandiu hæret, ac plerumque ſubſiſtit, illicque aduectarum ſordium adhæſu coagmentatur, dum verus confirmatuſque lapis fiat; eo inſuper fultus argumento, quod in omnibus calculis quos ipſe fregit plurimos, nucleus quidam ſit ruber, quem corticatim pituita inuoluit: Sed eſſe poteſt in pueris hæc fallax Fernelij ſententia, vt & in grandæuis poſt 63. ætatis annum, Poteſt enim vrinæ craſſamentum illis in ætatibus habere in veſica initium concreſcendi & coagmentandi, vt innuere videtur Gal. comm. in 6. Epid. part. 3. & Hippocr. lib. 4. περὶ νόσων: Cæterum propria calculi veſicæ ſigna hæc fere ſunt, vaga quædam & oberrans circa pubem & perinæum titillatio, ſiquidem exiguus is & leuis etiamnum eſt, cum vero grandeſcit incumbentis grauitatis pondus percipitur, vt idcirco difficilis & doloris plenus per ſalebroſa locaſit inceſſus, mictio crebreſcit, adeo vt & tandem aſſiduo meiendum ſit, vixque poſſit vrina cohiberi. Quum meiendum eſt, vrinæ fluor repente intercipitur, obuiam quidem impulſo calculo, ſicque minime continuata ſed interciſa eſt mictio, ac tum dolor alias vniuerſum pudendi ductum, alias glandem ſolam affligit, iſque acerrimus ſub emictionis finem, quum calculus vrinæ curſu incitatus, quaſi proditurus veſicę ſphincterem violentius comprimit: Meiendi conatum comitatur deſidendi cupiditas, quod calculi magnitudo, è perinæo rectum inteſtinum vt veſicæ ceruicem extimulet; at vero nonnunquam ſummæ veſicæ adhæreſcens calculus, & quaſi ex illa propendens, vix vllum ex his ſignis manifeſte exhibet, & viſi ſunt qui nullo dolore illum diu geſtauerint: omnibus tamen hæc ſigna modo mitia ſunt & obſcura, modo ſæuiora, vrina alba craſſa atque turbida redditur, quum grandior calculus iam diu eſt in veſica detentus, in qua ſedimentum purulentum eſt aut narium mucori perſimile, cuiuſque lentore oblinitur obduciturque lapis, vnde illius aſperitas læuigatur minuſque moleſtiarum infertur, angulo lapidis hebetiore reddito, quaſi illud ad vitæ dulcedinem faciat, & natura inconſideratâ quadam & fortuita prudentia mucum ipſum ſuggerat vt innocentior calculus reddatur: ad extremum vero digitus in anum, aut certior catheter in veſicam immiſſus quod coniectura dubium incertumque fuerat explorabit, confirmabitque. Cæterum non modo in rene & veſica generari calculos & reperiri, ſed in alijſque pleriſque corporis partibus ex veterum monumentis docemur: Hollerius ſe calculos in capite obſeruaſſe ſcribit Scholio 450. Auicenna in gutture Fen. 9. 3. in calce capitis. 9. Auenzoar ſub lingua: Gal. 4. de loc. affect. cap. vlt. in pulmonibus, vt & Dodonæ. & Fernel. lib. 5. de partium morbis & ſympt. c. 10. & Trallian. l. 5. c. 3, Aretæ. l. 1c. . 12. in corde Hollerius: in hepate Beniuenius & Dodon. & Scalliger loco cit. & Mattheol. epiſt. 5. & Columbus: in meſenterio Duretus ſcholio 45. in Hollerium, & in folliculo fellis ibidem: atque Fernel. in liene: in vtero Hippocr. 5. Epid. in famula Dyſeridis, & Aetius lib. 16. c. 98. Duret. loco cit. & Gal. 6. de loc. aff. c. 2. in inteſtino plures quoque lapides obſeruarunt, vt Duret. ſcholio 52. in Holler. & alij, quanquam Gal. in 1. & 6. de loc. aff. c. 2. negauerit ſe vidiſſe: inſuper calculos in iuncturis ſæpiſſime videmus vt in podagricorum affectibus: in abceſſibus quoque, vt notarunt Rhaſis 10. contin. 2. & Galen. lib. de tumorib. præter nat. & 2. ad Glaucon. idem denique fuit in cæteris corporis partibus à nonnullis obſeruatum.

Λίθοι. etiam lapides minerales dicuntur, quorum omnes differentias atque facultates vide apud Dioſcor. lib. 5. cap. 141. vſque ad caput 170. & apud Aetium tetrab. 1. ſerm. 2. cap. 13. vſque ad cap. 39. quæ hîc longum eſſet nimis recenſere.

Λίθος μέλας. lapis molaris apud Hippocratem, quem κόχλακα appellant.

Λιθόσπερμον. folijs eſt oleæ longioribus & latioribus, mollioribus, (iacent humi quæ ab radice exiliunt) ramulis rectis, tenuibus, firmis, craſſitudine acuti iunci, lignoſis, in quorum cacumine bifidi exortus cauliculorum ſpeciem exhibent. folijs longis inter quæ paruum ſemen, rotundum, erui magnitudine, duritie lapidea. Naſcitur in aſperis & editis locis. Calidum & tenuium partium. Nomen accepit à ſeminis duritia.

Λιθοτόμος. dicitur calculum excindens Chirurgus, & λιθοτομία ars quæ hoc facere docet, cuius operationis modum tum eum qui minore fit apparatu, tum qui maiore in Chirurgorum libris leges.

Λιμαγχία. idem quod λιμοκτονίη de quo infra: inde λιμαγχικοὶ Epid. 2. dicuntur qui ſummam inediam ferunt velut qui fame necantur quos λειμαγχωθέντας vocat, eos ſignificans qui λιμαγχίᾳ torquentur: Aurelian. lib. 1. c. 5. τῶν χρονίων λιμαγχίαν omnimodam dixit abſtinentiam: dicitur & λιμαγχονεῖν quaſi dicas angina inediæ ſuffocare.

Λιμακέστεροι. λιμνώδεις καὶ κατάφυτοι καὶ ὁμαλοὶ τόποι, hoc eſt, paluſtres, & conſiti, & æquabiles loci. apud Hippoc. vt explicat Erotianus.

Λιμακώδεις. οἱ ὑγροὶ καὶ βοτανώδεις, hoc eſt, humidi & herboſi, apud Hippoc.

Λιμνήσιον. dicitur à quibusdam centaurium tam magnum quam minus, vt habetur apud Dioscoridem, quod propter lacus vbertim vtrunque prosiliat.

Λιμνῆσις. sic dicitur ἡ ἀδάρκη, vt scribit Aetius lib. 3. Dicitur & à nonnullis centaurium vtrumque, vt habetur apud Dioscor.

Λιμοκτονίη, ἀσιτία παντελής, hoc est, abstinentia omnimoda, vel certe ἡ ἐπὶ τοῖς πόμασι μόνοις δίαιτα: hoc est, victus ratio quæ fit solis potionibus: vt explicat Gal. Vsurpatur hoc nomen ab Hippoc. ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων.

» Comment. 4. t. 61. Ceu quæ per mulsam
» & ptisanæ cremorem multis diebus instituitur:
» Quin & l. 7. Epid. in Thyni filio febre ardente
» vehementer affecto, cum copiosa alui deiectio-
» ne, animi deliquio, multis sudoribus, infuso
» ptisanæ cremore enutrito ascripsit ἐλιμοκτονήθη;
» vsurpatur & ab eodem λιμοκτονίη lib. de diæta in
» acutis.

Λιμός. fames. Est, vt ait Galenus, πεῖνα εἰς ἄκρον ἥκουσα δι' ἀπορίαν σιτίων, hoc est, extrema fames à ciborum penuria: siue ea voluntarie, siue præter voluntatem feratur. Idem ergo genere λιμὸς καὶ πεῖνα, solaque magnitudine differunt. Est enim πεῖνα modicæ suctionis in ventriculo sensus, λιμὸς vero magnę & vehementis. Sic enim apud Hippocratem intelligitur tum eo aphorismo quo scribit, ὅκου λιμὸς, οὐ δεῖ πονέειν: vbi fames, laborandum non est: tum altero quia ita scriptus est, τοῖσι σώμασι τοῖσιν ὑγρὰς τὰς σάρκας ἔχουσι, δεῖ λιμὸν ἐμποιέειν. λιμὸς γὰρ ξηραίνει τὰ σώματα. hoc est, corporibus humidas carnes habentibus, famem adhibere oportet. fames enim exiccat corpora. His enim aphorismis ἀσιτίαν proprie significat, sicut & lib. 2. τῶν ἐπιδημιῶν, vbi ait, ἐν Αἴνῳ ὀσπριοφαγέοντες ἐν λιμῷ σκελέων ἀκρατέες ἐγένοντο. hoc est, in Æno qui legumina comederunt in fame, imbecillitate crurum laborarunt. Significat vero etiam apud Hippocratem vehementem & insatiabilem ciborum auiditatem, quæ κυνώδης ὄρεξις appellatur. vt aphor. 21. lib. 2. λιμὸν θώρηξις λύει. hoc est, famem thorexis soluit. Neque enim hæc secundum naturam, vt ait Galenus, fames est, sed morbosa, quam vini potus soluit.

Λιμώδης. μεγάλη τροφῆς ἀπορία, apud Hippocratem, magna prorsus ciborum inopia. Erotianus.

Λινόδρις. sic dicitur à quibusdam ἡ χαμαίδρυς, vt habetur apud Dioscoridem.

Λινόζωστις. Mercurialis. herba folijs ocimi, minoribus, helxinæ cognatis, ramulis duplici geniculorum nodo cinctis, alarum cauis multis, fructu in fœmina copioso, quandam racemorum speciem præbente: in mare è foliorum sinu dependente, paruo, rotundo, ceu binis testiculis vna cohærentibus, frutice dodrantali aut maiore. Vtraque olerum modo manditur ad ciendam aluum, & illita discutit.

» Dicitur hæc alio nomine Ἑρμοῦ πόα Mercurij
» herba quod à Mercurio inuenta sit.

Λίνον. linum. herba est vulgo nota, tenui dodrantalique auena, tamarisci folijs, flore cœruleo, specioso. Eius semen primo gradu calidum est, inter humectantia siccantiaque medium, ex quo propterea fiunt eclegmata extrahendis à pectore pituitis finiendisque tussibus cum melle ac pipere. Similiter & emplastrum quod ad Polletem refertur, ad pectoris affectiones & ad neruosarum partium inflammationes ac dolores. Describitur ab Aetio lib. 15. c. 14.

Λίνον à quibusdam dici τὸν κνίδειον κόκκον, habetur apud Dioscor. quoniam frutex ipse, qui granum cnidium profert, similis satiuo lino fit.

Λίπα, τὸ ἔλαιον, apud Hippoc. hoc est, oleum: in secundo de morbis mulierum.

Per apocopen autem dictum vult Suidas pro »
λιπαρὸν id est pingue, quomodo tum Poetæ cum »
prosæ scriptores sæpe vtuntur. »

Λιπᾶν. de morbo in fici radicibus dixit Theophr. c. »
12. l. 5. de caus. plant. hoc est humore nimio tur- »
gere, quando scilicet illæ largiore humoris copia »
distentæ putrescunt & arborem necant, vel ex- »
tincto calore suffocantur, quod lib. 17. c. 24. dixit »
laborare radicibus madidis; quo & in significa- »
to vocem κλαδᾶν idem vsurpauit cap. 16. l. 4. de »
hist. plantarum. »

Λιπαρὰ ἔμπλαστροι. lenia emplastra. dicuntur apud Celsum lib. 5. cap. 19. quæ medicamentis pinguibus constat, differentia in eo ἀπὸ τῶν ἀλιπαίνων, quę constant ex medicamentis non pinguibus. Plura vtriusque generis exempla Celsus eo loco recenset.

Plin. l. 33. c. 6. Græcam appellationem reti- »
nuit liparas vocans; alia quædam λιπαρὰ seu pin- »
guis compositio ad achoras, psydracia, papulas »
ferrudas, & intertrigines à Gal. describitur 1. κατὰ »
τόπ. cap. 8. aliæ pariter λιπαραὶ ad sedis seu ani »
affectus à Gal. describuntur 9. κατὰ τόπ. c. 6. »

Λιπαρόν. pingue. saporis genus est secundum Theophrastum, à Platone tamen de proprijs linguæ sensorijs differente prætermissum, quasi ad gustum nihil attineret. Sic autem dicitur quod vnguinis modo sublinit & replet, mitigatque exasperatas & quasi erosas linguæ partes, sed absque vlla delectatione. In hoc enim à dulci differt, quod manifesta cum suauitate idem præstat. Est vero fortassis & pingue ipsum dulce, aut certe ex dulcium genere sicut putarunt quidam qui pauciores quam octo gustus differentias esse contendunt. Succedit id saporis genus acerbo, vt scribit Gal. lib. 4. cap. 8. de simpl. medic. Cum enim corpus acerbum, quod terreum est & frigidum, tribus modis exoluatur, aut incalescens, aut humescens, aut vtrumque simul perpetiens: si incalescat duntaxat, solam acquiret dulcedinem, vt glandes & castaneæ: sin tantum humescat, austerum euadet aut acidum. si vero pariter humescat & calefiat, humiditate quidem aquea in dulcedinem, aerea vero transibit in pinguedinem: sicut accidit tum oleæ tum fructibus omnibus ex quibus oleum conficitur, qui exacte pingues sunt. Nam id genus omnia vetustate prorsum efficiuntur pinguia, quod in ijs aquea quidem & excrementitia humiditas digeratur, propria vero à calore natiuo elaboretur atque exacte concoquatur. Est autem pingue idem cum oleoso, vt & dulce idem cum melleo. vt non interfit pingue an ἐλαιώδης voces. Dicitur & πῖον, quanquam Gal. comm. 5. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν videatur τὸ πῖον genus constituere τοῦ λιπαροῦ καὶ τοῦ γλυκέος: quo loco scribit Hippocrates τὸ χολῶδες ὑπὸ τοῦ πίονος procreari.

Λιπαρότης, pinguitudo. Ex ijs quæ ante περὶ τοῦ λιπαροῦ dicta sunt, satis patet esse gustabilem qualitatem, quæ sine voluptate aut ea longe minori quam dulcia exhibent, linguam linit & subungit.

Valde affinis est dulcedini, de qua vide γλυκύτης. Dubito an apte Latine dici possit. Pinguedo enim & pinguitudo non sunt vera huius qualitatis nomina, sed potius substantiæ, quam πιμελὴν appellant.

Λιπαρὸν. herbæ nomen cuius meminit Aetius, Alexandria sic vocante, quanquam aliqui, inquit, cnestron nominant, ad vlcera capitis manantia vehementer vtilis. Nec indicat is author qualis ea sit, vtrum eandem cum thymelæa cneoroue, an diuersam putarit.

Λιπάσματα. vocant Greci quędam vnctioni accom- » modata à pinguitudine sic dicta vt ait Paul. l.3. » cap. 18.

Λίπος εος, pinguedo adeps idem cum eo τὸ λιπῶ- » δες.

» Λιπόδερμος. vide supra λειπόδερμος.

» Λιπυρίας. vide λειπυρίας.

Λείριον. lilium. Oleum autem ex eo aliqui λείρινον, cum litera ν scribunt, aliqui vero λείριον sine ν. vocatur autem non solum κρίνινον, id est, lilinum, sed susinum & anethinum. vt annotat Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις. Frequentius λείριον per diphthongum scribitur.

Λιτή. emplastri viridis nomen est apud Galen. 2. κατὰ » γένη c. 2. quod æruginem ceram & resinam reci- » pit; aliud etiam ex salicibus eiusdem nominis » descriptum à Gal. 5. κατὰ γένη c.3.

Λίτρα. libra. mensuræ & ponderis nomen fuit apud Romanos, sicut etiam nunc apud pharmacopolas, cuius ambiguitatem illi tollere volentes, libræ μέτρῳ ἢ σταθμῷ, id est, mensura aut pondo, adijciebant, sicut apud Plautum habetur: Et laserpitij libram pondo diluunt. & passim in libro Scribonij Largi. quod tamen non perpetuo faciunt, libram tantum aliquando dicentes vbi de pondere agitur. Libra autem tam mēsura quam pondus fuit vnciarum duodecim, quæ & ipsæ similiter in ponderibus & mensuris vsurpabantur, quarum etiam qui meminerunt authores, vt omnem dubitationem tollerent, ijs σταθμῷ ἢ μέτρῳ addiderunt, vt ex Galeno constare potest. l. 1. τῶν κατὰ γένη, vbi albi emplastri compositionem enarrat: λιθαργύρου μὲν καὶ ψιμμυθίου λίτρας ἑκατέρου σταθμῷ. δύο δὲ λιτρῶν ἐλαίου μέτρῳ. hoc est, lithargyri quidem & cerussę, libras vtriusque ponderales, duas autem libras olei mensurales. Verū id scire oportet, libram & vnciam mensuralem, atque adeo mensuram omnem certam atque immobilem semper fuisse, pondera autem rerum omnia fere varia esse, pro eorum quæ expenduntur varietate. Sciendum tamen est quod sicut Plinius pro mina vertit libram, quæ tamen quatuor drachmis est minor, ita Græci contra, nonnunquam centum drachmis libram non minam exprimūt, vbi quatuor drachmæ redundant. vnde Galenus lib. 6. τῶν κατὰ γένη scribit: ποτὲ μὲν γὰρ ἀντὶ τῆς λίτρας, ρ' δραχμὰς γράφουσιν αὐτοί. ποτὲ δὲ ἀντὶ τῆς μνᾶς. hoc est, aliquando quidem pro libra, centum drachmas ipsi scribunt: aliquando vero pro mina. Et similiter eiusdem operis lib. 1. ὥστε ἡ αὐτὴ ἀναλογία σώζεται μηδὲν μέγα διαφέροντος, εἴτε ταῖς ἑκατὸν δραχμαῖς τῶν μεταλλικῶν, εἴτε ταῖς ἐνενήκοντα ἓξ, αἱ δύο κοτύλαι τοῦ ἐλαίου μιγνύοιντο. hoc est, Itaque eadem proportio seruatur, cum parum à se inuicem dissideant, siue centum illis drachmis metallicis, siue illis nonaginta sex, duæ olei cotylæ misceantur. Sed quid dicemus ad Scribonium Largum? qui scribit: Quæ enim in libra denarij octoginta quatuor apud nos, quot drachmæ apud Græcos incurrunt. Largus plæraque medicamenta vertit ex Græcis, qui libræ vocabulo vsi sunt in suis compositionibus, diuidentes eam more Romano in duodecim vncias, vnciam vero in septem drachmas, denarios intelligentes. Itaque more illorum loquutus Scribonius videtur. alioqui libra drachmarum est sex & nonaginta.

Λιχανὸς. index. secundus est digitus pollici proximus. sic dicitur παρὰ τὸ λίαν χαίνειν, id est, quod longo spatio à pollice distet. hæc autem distantia λιχὰς ab eo digito appellatur, vt author est Pollux. Alio nomine δεικτικὸς vocatur, quod eo indicamus, exprobramus, minamur. Salutaris olim dictus est à Latinis, vel quod nisi visa & indicata salutemus, vel quia apud priscos eo digito ori admoto silentium, quo nihil ad salutem melius, indicebatur.

Λιχάς. mensura est apud Græcos qua rerum interualla metiuntur. Constat autem eo spatio quod inter pollicem & indicem est, cum quam maxime fieri potest distenduntur. Inquit enim Pollux: εἰ δὲ τὸν μέγαν δάκτυλον τῷ λιχανῷ ἀντιτείνας, (scilicet μετρεῖς) τὸ μέτρον λιχάς. hoc est, si vero magnum digitum indici opponens metiaris, mēsura λιχὰς dicetur. Est autem hæc mensura duorum palmorum & dimidij, siue decem digitorum.

Λίως. τελείως. hoc est perfecte, apud Hippoc. vt annotauit Erotianus.

Λόβιον. ὁ δόλιχος, qui & λοβὸς vocatur.

Sic gibba quoque hepatis pars vocatur quam « fibram nonnulli vocitant, hesychio τὸ ἄκρον τοῦ « ἥπατος. «

Λόβοι. Hesychio dicuntur & Suidæ τὰ ἄκρα πάντα « omnium rerum summitates, proprie vero τῶν « ὤτων τὰ κάτω, imæ auris partes carnosæ, quas fi- « bram vocat Gaza apud Aristotelem l. 1. c. 11. de « hist. animal. Ruffo sic appellatur aurium pars « pendula quam & solam auris particulam nomen « habere, cæteras nomine carere dixit Aristoteles, « quanquam medici illis etiam propria nomina « imposuerunt: dicuntur quoque λόβοι in hepate « & pulmone: ita enim apud Pollucem λόβοι ἡπατίαι, & λόβοι πνευμονίαι fibras exponunt Latini in- « terpretes. Sed & apud Galen. 4. κατὰ τόπ. extre- « mitates rosarum λοβοὺς Asclepiades appellauit, « quos ὄνυχας id est vngues Dioscor. appellat: Sūt « autem candidæ foliorum partes quibus detractis « rosæ ἀνυχισμέναι & ἐξωνυχισμέναι dicuntur quasi « exungues & resectis vnguibus: Præterea λοβὸς « dicitur τὸ ἀγγεῖον τοῦ ἐρεβίνθου, τοῦ κυάμου, & simi- « lium seminum hoc est siliqua seu folliculus quo « semen veluti vagina clauditur, frequens in hac « significatione apud Theophr. apud quem hinc « ἔλλοβα, & ἐλλοβοσπέρματα, & πολύλοβα nominan- « tur: denique λοβοὶ & φασίολοι siue φάσηλοι dicun- « tur quos antiqui, Hippocrates & Diocles δολί- « χους appellarunt: Dolichi seu phaseli inquit Ga- « len. de facult. aliment. l. 1. cap. 28. Item Aetius « lib. 1. in serie τοῦ δ. Qui nunc (inquit) ab omni- « bus nominantur λοβοὶ, ab antiquis vocabantur « δόλιχοι & φασίολοι, præ cæteris vero λοβοὶ appel- « lantur, quoniam plerumque & fructus & folli- « culus ipsius vna cocti comeduntur, non item alia « legumina; vide δόλιχοι, & Gal. lib. 2. de aliment. « facult. c. 28, «

Λοβός. τὸ λευκὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ. hoc est album oculi,

quod etiam alio nomine σφενδόνη dicitur & κυκλώπιον.

» Apud Pollucem & Nicandrum in theriacis » hoc in significato ponitur: Quidam & λογάδες » oculorum τοὺ κανθοὺς exponunt, quidam τὰς » ὄψεις.

Λογίατροι. dicuntur apud vulgus qui verbis tenus » medici sunt vt docet Gale. 8. meth. & qui in ob- » eundis operibus medicis ita se gerũt, sic enim vo- » cant eos multi ex doctis vt ait Gal. l. 3. Epid. part. » 1. comment. vlt.

Λογικὴ σκέψις. Logica quæstio & disceptatio Gale- » no passim dicitur, id est, ea quæ ad medendum » nihil adfert adiumenti, & quæ vsum transcendit, » qualis sit rei natura secundum propriam essen- » tiam indagans, eodem etiam modo apud Galen. » intelligendum λογικὸν θεώρημα.

Λογχῖτις. herba folijs porri similib. latiusculis & modice rubentibus, ad radicem plurimis & in terram conuexis, paucis in caule: flores in eo ceu galericulos habet, comicis personis similes paruam exerentibus linguam, nigros: siquidem minutulis ijs hiantibus albugo quædam inferiore labro prominens speciem linguæ repræsentat. Semen in inuolucro clausum, cum primum exit triangulum, simile cuspidi, vnde ducta est τῆ λογχίτιδος appellatio. Radices Gallicæ pastinacæ. Dicta quondam est à Romanis Veneria aut lanceola. Ab ea altera lonchitis est quam asperam cognominant, Romani longinam aut colubrinam, folijs scolopendrij, scabrioribus, amplioribus, diuisuris quoque maioribus: vulneraria herba, quæ plagis inflammationes abigit. Pota cum aceto lienem absumit, crediturque à multis esse scolopendria.

Λοιμός. pestilentia. Est morbus epidemius, contagiosus & omnium perniciosissimus. Est enim communis & è communi causa natus, non tamen patrius & familiaris, sed potius aduentitius. Verum contagiosus est & præsentis periculi, vt qui maligna & venenata putredine vitalem cordis facultatem substantiamque pessundet. Continens eius causa putredo est, tam spirituum quã humorum, non vulgaris quidem aliqua, & qualem reliquæ febres habere solent, sed venenata qualitate imbuta. Putredinem excitat interdum obstructio sola, interdum sine obstructione aer tota sua substantia putris & corruptus, sed maxime quidem si adiuncta sit obstructio. Sed vtrobique accedere oportet causam illam sine qua nõ, hoc est, afficiendi corporis præparationem, ex plethora vel cacochymia cum ocio, cibo & potu largo, crasso, lento, Venere immodica & intempestiua, vnde & cruditates plurimæ & obstructiones cumulantur. Putredo hęc humorum pestilentiæ continens causa, sæpe in nobis nascitur per se, sæpe ab aere vel calido humido, vel magis pestilente & putri. Putret autem aer tum qui conclusus non difflatur, tum qui inquinatur ab halitibus & vaporibus putridis, siue illi ex cloacis, barathris & specubus, siue ex lacubus & stagnis non motis nec difflatis, siue à mortuorum animalium insepultis cadaueribus excitentur, siue vllam aliam ob causam. An vero & corporum cœlestium influxus quidam (vt astrologi loquuntur) pestilentem reddant aerem, dubitare malim quàm credere, præsertim cum medico sensus magis sequenti, aeris mutationes pro omni sint Astrologia, vt ex Hippocrate conijcere licet lib. 3. aphor. initio prognost. & lib. de aere, locis & aquis. tametsi ibidem, vt locis aliquot alijs, quorundam syderum insignium ortus & occasus obseruari voluit, & post eum Galenus & Aetius libr. 3. quod circa hos magnæ in aere mutationes fiant. Nulla tamen ex his quas superior ætas commemorat, in pestilentem fuit conditionem. Porro aer ille siue putris, siue immoderate calidus & humidus, siue alio quouis modo vitiosus, inspirando attractus & in cerebrum cordisque ventriculum sinistrum receptus, in corpore excrementitio & perspiratu carente putredinis occasionem illico præbet spiritui primũ vitali & animali, deinde & humoribus contentis in vtroque cordis ventriculo, à quibus in reliquum corpus vitium facile serpit. Hinc grauissima illa pestilentiæ symptomata quæ Ruffus recenset, deliria, biliosi vomitus, præcordiorum contentiones, labores, sudores copiosi, extremorum frigiditas, alui profluuia biliosa, tenuia & flatulenta, vrinæ aquosæ, tenues, biliosæ, nigræ, in quibus pessima sunt quæ tum subsident, tum pendent, pectoris ardor, lingua torrida, siticulosa, remissa, vigiliæ, conuulsiones, syncopæ, & alia multa deterrima, pro natura corporum pestilentia affectorum & reliquis circumstantijs à quibus symptomata exoriri varia solent. Porro λοιμὸν dicere an λοιμώδη πυρετὸν siue νόσον, nihil interest. Non enim aliud febris pestilens est quam ipsa pestilentia.

Gal. in comment. 3. in lib. 3. Epid. partic. 57. « distinguere videtur pestilentem febrem ab ipsa « peste; morbos enim multos vno tempore fien- « tes si pernitiosi fuerint λοιμὸν appellant, vt λοιμὸς « aliud non sit quam ἐπιδήμια ὀλέθριος ait Galen. « comm. 1. de victu acut. t. 9. & certi morbi no- « men non est τὸ λοιμῶδες inquit Galen. sed qui- « cumque vno in loco morbus multos simul in- « uaserit simulque hoc habeat vt multos perimat, « pestis fit comm. 3. in 3. Epid. t. 20. «

Λοιμώδης πυρετός. pestilens febris. Idem quod λοιμός. de quo supra.

Λοιμὴν νεαρὴ. iuuenilis pestilentia, aut Iuuenilis te- « meritatis pestilentia, sic vocat Hippocrates ἐν « παραγγελίαις artis inexperientiam aut methodi « ignorationem quæ in tirones cadit. «

Λοπὰς, αδος. morbus quidam arborum est quem « Plin. patellam interpretatus est, Theophr. 5. de « caussis plant. cap. 12. pinguescere, vt qui ex ni- « mietate humoris soleat contingere, quod διὰ τὴν « πολυυδρίαν vocat, Heinsius Theophrasti inter- « pres hoc vitium Aulam vocauit quod Theophr. « l. 4. c. 16. ait contingere cum ad radicem quasi « glabratur ficus, ὥσπερ μαδᾷ, & λοπάδα ὥσπερ μάδησιν τ̃ ῥιζῶν vocat 5. de caus. c. 12. «

Λόπιμος. (scilicet βάλανος) castanea. vt patet ex Galeno lib. 2. cap. 38. de aliment. Eadem dicitur σαρδιανὴ βάλανος: à Nicandro λόπιμον κάρυον.

Λοπός. significat apud Hippocr. alutæ extimam partem quæ interiori fere semper durior densiorque est. Erotianus φλοιὸν ϗ λέπισμα interpretatur.

Λόρδωσις. vitium spinæ, cum eius vertebræ loco suo motæ sunt, & in priorem siue anteriorem partem conuersæ. Vel inclinatio seu incuruatio in anteriora, cum homo vitiosa dorsi spina semper capite prono est & cernuo. Sunt autem in spina hæc vitia, λόρδωσις, κύφωσις, σκολίωσις, σεισις, vt author est Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Erotianus

Erotianus apud Hippocr. λοφῶντων interpretatur τὸ ὑποθεσιμωμένον καὶ ἐναντίον τῷ κυρτῷ.

Vt etiam interpretatur Gal. comm. in aphor. 46. lib. 6. Epid.

Λοῦω. significat apud Hippocrat. non solum τὸ λούειν, hoc est lauare, sed etiam τὸ αἰονᾷν, hoc est aspergere, vt scribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις. qui λοῦσθαι quoque easdem habere significationes apud eundem tradit.

Λουτρὸν. idem quod βαλανεῖον, sed proprie hoc nomine appellatur secunda pars balnei quæ constabat aqua calida, vt ait Galen. 10. methodi, Calidam lauationem Vitruuius appellat, hanc puto Archigenem apud Galen. 8. κτ᾽ τόπ. vocasse ζεστὸν; alij voce λουτρὸν intelligunt locum in quo frigidæ aquæ lauacra, & præsertim piscina, alias baptisterium, à Plinio iuniore vocata pro natationis vsu erant.

Λουτρὸν. nomen est medicamenti ophthalmici quod ad Hermiam authorem refertur, cuius descriptio habetur apud Galenum lib. 4. τῶν κτ᾽ τόπους.

Λοφία. sic proprio nomine dicitur prima dorsi vertebra, sub atlante proxima: vocatur & à quibusdam λοφαδία.

Alijs ἀσφάλεια, id est, securitas.

Λόφος. idem prope quod λοφία seu λοφαδία; Proprie tamen sic dicitur in iuuencis ea pars colli cui iugum imponitur, vt Iliad. ψ. dicitur etiam de hominis collo vt Iliad. κ. de Vlysse & Diomede, Auibus etiam quibusdam tribuuntur λόφοι, qui sunt apices quidam in earum capitibus vt patet ex Aristotele lib. 9. hist. animal. c. 23.

Λοχεία, & λοχεύεσθαι. his vocibus significantur naturæ euentus, hominumque, & præsertim obstetricis ministeria, officiaque illa omnia quę iure humanitatis puerperis debentur & præstantur, eo vsque vt sellas in quibus ad faciliorē partum in puerperio mulieres constituuntur ab hoc ipso verbo λοχαίους Græci dixerint; dico autem euentus naturæ, dolores partus, partum ipsum, & post partum secundas, purgationesque alias omnes quæ tum fiunt, quas Gaza apud Aristotelem purgamēta vertit: hominum vero officia & ministeria appellat, auxilij opisque omnes genus, quod tūc obstetrices alijque omne parāt; Quin etiam quamdiu puerpera à partu in stratis quiescit, λοχεύεσθαι toto illo tempore dicitur, & obstetrix ex eo ministerio à Græcis ex eodē hoc verbo appellata est: Cæterum dicuntur & λόχια per ι, atque etiam apud Plutar. pro nixu vsurpantur qui in partu adhibetur: Polluci vero sic vocatur ἡ τοῦ τεκεῖν ἐπιμέλεια. vsurpatur etiam pro λόχευμα, id est, fœtu nixu edito.

Λυβιανὰ κολλύρια. sæpe occurrit pro Λιβυανὰ, quod vide supra. Sic Λυβικὸν pro Λιβυκὸν.

Λυγίσματα, & λυγισμοὶ artuum confractiones, contortiones atq; luxationes significant quas etiam medici σρέμματα appellare solent: Significat etiā λυγίζειν τὸ περὶ σρέφειν, κάμπτειν, intorquere: vtitur ijs vocibus Dioscor. & quidem li. 4. loquens de personata quam doloribus ex luxationibus articulorum obtortis vtilem esse inquit, & lib. 5. de cinere sarmentitio agens quem luxatis articulis & intortis prodesse ait Gal. 8. κτ᾽ τόπους, malagma Nilo inscriptum facere inquit πρὸς σρίμματα καὶ λυγίσματα, vbi vetus interpres per λυγίσματα singultum intellexisse videtur, similitudine vocum λυγμοῦ & λυγισμάτων deceptus.

Λυγκεὺς. collyrij nomen callos & cicatrices oculorum exterentis, visumque exacuentis. Descriptio eius habetur apud Galenum lib. 4. τῶν κτ᾽ τόπους. Habetur & apud Paulum lib. 7. c. 16. ex quo Galeni descriptio emendari debet.

Λυγκούριον. lingurium. idem plane quod τὸ ἤλεκτρον, id est succinum. sic autem dictum est, quod aliqui, cuius opinionis Demostratum authorem ferunt, crediderint succinum esse glaciatam lyncis vrinam. Multi tamen ex Arabibus videntur à succino distinxisse. Sunt vero qui dicant lingurium dictum esse quasi Ligurium, quod Theophrastus in libello de lapidibus inscripto in Liguria effodi prodiderit, & Strabo Ligures lingurio abundare dicat.

Λυγκούριον. autem ad euocandos calculos renū & vesicæ miram vim obtinere docet Aet. l. 11. c. 13. qui eo ad conterendos calculos vsus est: quem autem hodie sic appellant lapidem medici & officinæ, est Belemnites succini falerni colore qui etiam è terra effoditur, non tamen ex Lyncis vrina concrescit.

Λύγγοι, ὁ λυγμὸς. apud Hippocratem, teste Erotiano. Apud Galen. vero comment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, vbi legitur, τὰς λύγγας εἰώθασι καὶ λυγγοὺς ὀνομάζειν, pro λυγγοὺς forsan scribendum λυγμοὺς, παρὰ τὸ λύζειν.

Λυγγώδης πυρετὸς. singultuosa febris. Sic apud Hippocratem dicitur authore Galeno comment. 4. in libr. περὶ διαίτης ὀξέων, quæ à principio ad crisim vsque adiunctum habet singultū, sicut & σπασμώδης πάθος, hoc est, conuulsoria passio, apud authorem prorrhetici affectus dicitur qui ab initio aut non multo postquam fieri cœperit, conuulsionem accersit. Cui enim circa crisim tantum singultus oritur, qui acris & mordacis humoris vomitione statim leuatur, ea nequaquam singultuosa appellari debet. Quæ autem huius febris causa esse possit, intelliges si legeris quæ mox de singultu dicentur. Idem & λυγμώδης dicitur ab eodem: vt paulo ante, ὁκόταν σπασμώδης γένηται ἢ λυγμώδης. Illud à λὺγξ, hoc à λυγμὸς deriuatum, vnum idemque significantibus.

Fiunt huiusmodi singultuosæ febres vt plurimum inflammato ventriculo, tenui intestino, & hepate, vnde aphorismus, ab hepatis inflammatione singultus malum; atque vt plurimum omnes eiusmodi febres lethales sunt: accidit autem acri sanie lancinante os ventriculi, siue in ventriculi spatio, siue in eius tunicis contineatur, vel consortio neruorum qui ab hepate ad os ventriculi pertinent, vt videntur voluisse Hippocr. & Galen.

Λυγίζειν. apud Hippocrat. Contorquere, implicare, inflectere. ἀπὸ τῶν λύγων: propter eorum flexibilitatem.

Vide & λυγίσματα.

Λυγμὸς ἢ

Λὺγξ. singultus. Est motus conuulsiuus ventriculi vitium quod tunicis suis inest, expellere tentantis. Hic motus quidem est facultatis expultricis, sensu tamen percipitur & cum motu voluntario communicat. ideoq; à Galeno inter symptomata facultatis siue actionis animalis motricis numeratur. Ac quanquam sit naturæ solius, hoc est, facultatis corpus regentis, vt horror, sternutamentum, tussis, oscitatio, vomitus & ructus, attamen quia causa aliqua præter naturam est quæ naturam ad singultum excitat atque compellit, od id symptomatis præter naturam

annumeratur, vt & ea de quibus supra dictum est, quæ causam pariter aliquam habent morbiferam, per quam natura ad eiusmodi motus cogitur. Cum autem alij sint in ventriculo deprauati motus, vt ructus, nausea, vomitus, ab his hoc vno maxime differt singultus, quod illa nihil conuulsioni simile habeant, hic vero conuulsioni persimilis sit. Vt enim pars quæ cõuellitur, ad principium suum contrahitur, idque duabus omnino de causis, inanitione vel repletione patitur, ita ventriculus singultiendo contrahitur, & ab ijsdem, vt scripsit Hippocrat. causis quibus & conuulsio, excitatur. Veruntamen singultum conuulsionem dicere non licet, quoniam hæc solis accidit musculis (ventriculus autem nec ipse musculus est, nec os eius) sed veluti conuulsionem aut verius motum cõuulsiuum. Est autem, vt scribit Gal. facultatis tum retentricis tum expultricis commune symptoma: illius quidem, quod vẽtriculus dum singultit, praue & non naturaliter cibos complectitur: illius vero, propterea quod ad ipsam primum proprieque pertinet motus ille prauus, dum cupit quod molestum est expellere. Ex quibus Galeni verbis intelligimus singultum motum esse non simplicem, sed ex duobus contrarijs compositum, dilatatione scilicet & constrictione. Sicut enim fieri assolet in omnibus functionibus corporis, quæ magno conatu viribusque egent, ita in singultu ventriculus quo valentius possit vitium ad se excutere, primum se dilatat (quod dum agit, cibos deserit, nec naturaliter complectitur) deinde velut collectis viribus seipsum adstringit, magnaque totius sui corporis compressione singultum edit. Ex quibus apparet nõ eundem esse vomẽtibus & singultientibus motum, propterea quod nec idem sit affectus. Quippe in vomitionibus ea quæ in ventriculi capacitate sunt reijciuntur, non magno adeo conatu: in singultu vero, quæ in ipso ventriculi sunt corpore, simili tum affectu tum motu, qualem ij perpetiuntur qui ex intemperie tussiunt, omnibus nimirum ventriculi partibus id quod se contristat expellentibus. Est enim singultus virtutis expultricis validus motus, sicut & sternutamentum & tussis, vomituque multo validior, quod nisi magna vi eius causa, quæ penitius eius tunicis oriq; insedit excuti nõ possit, quemadmodum Galenus in comm. aphor. 39. lib. 5. demonstrauit, etiamsi contra visum sit Auicennæ. Cæterum quum singultus affectio ventriculi esse dicitur, non est ita intelligendum quasi ad totum ventriculum semper pertineat, cum sæpe os eius duntaxat afficiatur: aut solus etiam œsophagus qua proxime stomachum attingit. Siquidem horum trium corporum affectione singultum excitari proditum à Galeno fuisse video, ventriculi, stomachi & œsophagi, conante semper natura, quod penitius ijs in partibus impactum est, altiusque in earum tunicis insedit, exprimere atque abigere. Hæc quidem fuit Galeni de singultu sententia, in quam omnes postea medici descenderunt. An vero eadem Hippocrati fuerit, equidem dubito. Ille namque singultum non motum conuulsiuum, non veluti conuulsionem, sed conuulsionem esse existimauit, sicut Galen. comment. in aphor. 4. lib. 5. annotauit. Neque vero causa vlla est, quæ nos ab ea opinione reuocare debeat. Cum enim ventriculus, atque os eius maxime, magnorum neruorum sit particeps, non quo ille quidem moueatur, sed exquisitissime sentiat, si in eos causa aliqua præter naturam inciderit, quæ in alijs partibus neruos ita offendit, vt ad suum principium sese recipere cogantur, eadem in stomacho talem affectionem excitare potest, quæ & in alijs partibus excitatur. Est enim conuulsio omnium partium in quas nerui descendunt, propria, quæ vt in quibusdam partibus peculiaria sortitur nomina (in oculo enim στραβισμὸς, in mandibula τρισμὸς, in ore κυνικὸς σπασμὸς, in pudendo σατυρίασις appellatur) sic in ventriculo λύγξ vocata fuit. Feruntur autem illi in stomachum atque ventriculum à sexta cõiugatione insignes. & sicut scripsit Hippocr. lib. 2. epidemiῶn breuissimi. Hi quamuis vẽtriculum aut stomachum non moueant, quia tamen à cerebro (quod vt sensus, sic etiam motus principiũ est) oriuntur, à causa præter naturam offensi, in principium suum recurrere reuertique possunt, & secum partem in quam inserti sunt, conuellere. Neque enim ea coniugatio motionis expers est, sed multis diffusis ramulis in aliquos colli, & laryngis, & sterni, & costarũ musculos, deinde in laryngem recurrens ijs partibus sensum motumque conciliat. Quoties igitur tale ijs neruis qui ad stomachum à cerebro recta feruntur, vitium insederit, quale in alijs partibus conuulsionis excitandæ vim habet, id in stomacho proculdubio conuulsionem pariter inducet, quã proprio nomine singultũ omnes appellarunt. Etreuera si omnes omnium tã particularium quam vniuersalium conuulsionum causas, siue generales, siue speciales contemplemur, eædem singultus etiam causæ videbuntur. De illis quidem diserte pronunciauit Hippocrates aphor. 39. lib. 6. conuulsionem scribens fieri ex repletione vel inanitione, atque eodem modo singultum. Porro inanitionis nomine summam siccitatem denotari Galen. nos docuit, cuiusmodi ea est quam febres ardentes, purgationes, sanguinis excretiones, vigiliæ immodicæ inuexerũt, quæque etiam chordas potest abrumpere. Repletionis autem nomine non aliud hic intelligendum puto, quam humiditatem quandam superfluam atque à natura alienam. Ea namque siccitati siue inanitioni reuera opposita est. Quo fit vt eo aphorismo non aliud velit Hippocr. quam statuere omnem conuulsionem fieri vel ab aliquo humore vitioso, vel ab inanitione summaque siccitate. Repletio autem gemina est eodem Galeno authore, vna quidem ad vasa, altera vero ad vires: illa quidem, cum nerui adeo replentur, vt necessario contrahantur breuioresque fiant: hæc vero cum ipsi humore grauantur, non multo quidem, sed vitiosa qualitate prædito, quem cum auersentur & excutere cupiant ab eo demorsi, puncti & lacessiti, in principium suum recurrunt. Itaque repletionis nomine non summã modo plenitudinem, quæ ad vasa dicitur, Hippocrates intellexit, verũ acrem etiam aut serosum aut medicatum humorem neruos mordentem, à quo conuulsiones sæpissime oriri nemo est in arte medica vel tenuiter institutus atque versatus qui dubitet. Proinde miror quid Galeno venerit in mentem, dum ista scriberet libro 8. τῶν κατὰ τόπους, his verbis: Hippocrates quidem cõuulsionem fieri dixit ex reple-

tione & euacuatione, & additum est ad aphorismum ferme in omnibus exemplaribus. Sic autem & singultus. Ego vero in conuulsione (inquit idem) tertiam aliquam causam supra euacuationem & repletionem nondum reperi. Singultum etiam sine his fieri video, acribus humoribus aut serosis & medicatis stomachum mordentibus, quos vbi vomitu reiecerint, statim singultu liberantur. Quin & multi deuorato pharmaco ex tribus piperis generibus constante, si statim vinum insuper bibant, omnino singultiunt, ex quorum numero etiam ego sum. Amplius autem & cibo in mordacem qualitatem corrupto aliqui singultiunt, & quod à vomitu statim liberantur, omnibus notum est. Quidam etiam ex rigore oris vetris singultiunt. Verum pueros maxime frequenter singultire contingit, tum ob corruptionẽ alimenti in ventre, tum ob partis frigiditatem. An vero & ob nimiam euacuationem fiat singultus, veluti etiã conuulsio, dignum consideratione est. Hæc quidem Galenus, parum memor eorum quæ locis prope infinitis docuit, vt cõuulsiones interdum fieri demorso ore ventriculi ab acri aliquo humore: grammaticum quendam conuelli solitum aura quadam tenui à crure sursum ascendente: ab humore aut semine putri in vtero cũ distentiones neruorum tum conuulsiones oriri, & à veneno similiter mole, quidem exiguo, sed facultate maximo quẽ venenata animalia morsu infuderint. Sunt autem hæ causæ prorsus eædem cum tertijs illis causis, à quibus præter inanitionem atq; repletionem singultum fieri Galenus paulo supra scripsit sese obseruasse. Sed & ex frigore conuulsiones non minus quam singultus oriuntur. Id quod docet Hippocr. aphor. 17. lib. 5. & 18. atque etiam ipse Galenus prodidit commen. 3. in prognostica agens de conuulsione, quam scribit etiam sine febre in forti admodum frigore enasci. Hæc quidem qui diligentius expenderit, certo intelliget verissimam esse Hippocratis sententiam de causis conuulsionis atque singultus, & repletionem intelligendam non eam plenitudinem modo quæ ad vasa est, sed omnem vitiosi humoris affluxum à quo nerui offẽdi possunt. Iam quod pertinet ad alias causas, omnes quidem sunt singultui atque conuulsioni communes, adeo vt quæcumque de conuulsione dicta sunt, etiam de singultu cõmode intelligantur. Cum enim singultus genere conuulsio sit, eandem quam & illa habet tum causam, tum generationem, tum etiam significationem. Itaque vt conuulsio ex helleboro, ex vulnere, ex sanguinis multo profluuio, ex iecinoris inflammatione mala est, ita & singultus qui talibus de causis ortus erit, quemadmodum ex aphorismis Hippocratis & Galeni in eos commentarijs perspicere licet. Siquidem symptomaticus est omnis eiusmodi singultus, in alijs quidem summam siccitatem, in alijs vero humoris vitium cum magna stomachi & neruorum qui ad ipsum pertinẽt imbecillitate. A quo quidem symptomate λυγγώδη πυρετὸν, hoc est, singultuosam febrem, ab Hippocrate dictam fuisse legimus, sicut supra à nobis ostensum est. Fit autem singultus alias per ventriculi ἰδιοπάθειαν, alias vero per συμπάθειαν: vt in meningibus inflammatione laborantibus, aut intestinis, aut vtero, aut alijs quæ vspiam sint neruosis partibus, aut hepate inflammato prouenit. Sed cum maxima ex parte singultus omnis præter naturam sit, & malus aut lethalis, fieri tamen potest aliquando criticus, signis concoctionis manifesto iam apparentibus, crisimque vomitione mox futuram indicare; quod stomacho offenso natura in superiorem partem ducere videatur.

Λύγος. vitex. Est frutex in arborem assurgens, qui vt plurimum nascitur in fluminum ripis ac torrentium alueis, ramis prælongis, fractu peruicacibus, folijs oliuæ, sed mollioribus. Duo eius genera habentur: vnum album florem mittit cum purpureo, alterum tantum purpureum, & semen instar piperis. Calefacit & siccat tertio ordine. Tenuium est partium, flatusque ideo discutit. appellatur alio nomine ἄγνος, quasi castus. Creditur enim conferre ad castitatem non modo commanducatus potusque, verumetiam in cubile substratus. Dicitur autem λύγος à viminum & vinciendi vsu. Id enim Græcis λυγίζειν significat, quanquam λύγος vox est communis omnibus, quibus in rustico opere ad vincula vtimur: quales salices omnes sunt, genistæ, ericæ, vlmi, in quarum genere vitex etiam numeratur, ideoque communi illa appellatione etiam nominatur.

Λύεσθαι, & διαλύεσθαι. vide λύσις.

Λυκανθρωπία, siue ἡ λυκάνθρωπος. species est melancholiæ, qua qui laborant luporum de more nõctu domo egrediuntur, & donec illucescat circa mortuorum sepulchra versantur (quo loco visum mihi est annotare legendum esse apud Aetium, καὶ μέχρις ἡμέρας περὶ τὰ μνήματα μάλιστα διάγουσι. hoc est, & in diem vsque circa monumenta mortuorum versantur. vt patet ex Paulo, qui pro eo dixit διατρίβουσι.) Sunt autem eorum notæ istæ: facies pallida, oculi sicci & caui, visus hebes, lingua siccissima, saliua in ore nulla, sitis immodica, tibiæ perpetuo exulceratæ propter frequentes casus: atque vt canes mordent, ex quo arbitror morbum ipsum etiam κυνανθρωπίαν siue κυνάνθρωπον vocatum fuisse veteribus. Is traditur mense potissimum Februario inuadere.

Λυκάων. ἡ λυκανθρωπία. morbus scilicet supra descriptus.

Λύκιον. arbor est spinosa, ramis trium cubitorum aut longioribus, folijs buxi, densis, fructu piperis, nigro, læui, amaro densoque, cortice pallido, nõ dissimili lycio madefacto, radicibus multis, obliquis, lignosis. Nascitur plurimum in Cappadocia & Lycia. Dicitur alio nomine πυξάκανθα, quasi dixeris buxeam spinam: in officinis lycium dicitur. Facultatis est exiccatoriæ, constatque diuersis substantijs, vna quidem tenuium partium digerente & calida, altera terrestri, ex qua adstringendi vim habet. Paratur ex eo medicamentum quod λύκιον dicitur. id non est aliud quam succus eius coctione expressus extractusque. Extrahendi autem eam fuisse rationem Dioscorides docet: Coquebantur in aqua tusi rami cum radicibus æreo vase, sed ante permultos dies macerati, tum abiectis lignis iterum liquor, donec mellis crassitudo fieret. Alij vero, vt idem ait, lycium faciebãt semine eius expresso & insolato. Vim habebat digerendi & desiccandi non paruam, nempe secundo ordine, præterea abstergendi & contrahendi. Optimum erat quod vti poterat, restin-

ctumque rubentem ſpumam oſtendebat, glebis
extrinſecus nigris, intus cum fractum erat, rufis
odore minime viroſo, cum amaritudine adſtrin-
gens crocino colore, cuiuſmodi Indicum erat
cæteris præſtantius.

Λυκόδοντες. eſſe dicuntur Galeno 2. de vſu part. den-
» tes bini canini qui & κυνόδοντες dicuntur.

Λυκοκτόνον. ſic dicebatur τὸ ἀκόνιτον, quod lupos qui
id forte in cibo obiectum deuorarint interficiat.

Λύκος. nomen eſt paſtilli deſiccantis & adſtringen-
tis, ad dyſentericos comparati. Deſcriptio ha-
betur apud Aetium lib. 9. Dioſcorid. etiam au-
thor eſt ſic à quibuſdam araneum vocari, & ab
alijs ὁλκόν.

Λυκοσκυτάλιον. ſic dictũ eſt à quibuſdam τὸ σησαμοει-
δὲς μέγα, ſic habetur apud Dioſcoridem.

Λύκοψις. ſecundum Dioſcorid. vel λύκοψος, vt habe-
tur apud Galen. & Paulum, eſt quarta anchuſæ
ſpecies, de qua vide ἀγχοῦσα.

Λύματα. dicuntur Heſychio τὰ ῥυπάσματα τοῦ σώμα-
» τος, ſordes quæ detergentur è corpore: Sunt
» etiam ventris purgamenta Suidæ, & καθάρ-
» ματα, vt exponit apud Hippocrat. Erotianus, id
» eſt, purgamenta libro ſcilicet de glandulis,
» vbi fluxiones cerebri ſordes & purgamenta di-
» cuntur.

Λυπρά. nuda & arida loca apud Hippocr. vt expli-
cat Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

» Λυπυρίας πυρετός. vide λειπυρίας.

Λύχνον. ſic à quibuſdam dicitur τὸ ἄλισμα ſiue δαμα-
σώνιον, vt habetur apud Dioſcor.

Λυσιγυῖα. membrorum laxatio & diſſolutio Hipp.
» dicitur lib. de loc. in homine.

Λυσιμάχιον, ſiue Λυσιμάχειος βοτάνη. frutex eſt caules
emittens cubitales aut altiores, fruticoſos, te-
nues, prodeuntibus geniculatim folijs tenui-
bus, ſalicis figura, guſtu adſtringentibus, flore
rufo aut aureo. Gignitur in aquoſis & paluſtri-
bus. ſanguinis reiectionem ſupprimit. Superan-
tem habet adſtrictoriam facultatem.
» A Lyſimacho inuentore ſic vocatur vt teſta-
» tur Plin. 25. cap. 7. inuenit (inquit) Lyſima-
» chus herbam Lyſimachiam, quæ ab eo nomen
» retinet celebrata Eraſiſtrato, ibidem dicit vim
» eius tantam eſſe vt iumentis diſcordantibus iu-
» go impoſita aſperitatem cohibeat, vnde vide-
» tur innuere dictam παρὰ τὸ τὰς μάχας λύειν, quod
» pugnas dirimat.

Λυσιπόνιον. eſt nomen τοῦ ἀκόπου φαρμάκου, cuius deſcri-
ptio eſt apud Paulum lib. 7. c. 19.
» Nomen eſt etiam collyrij apud Galen. 4.
» κατὰ τόπ. c. 7. ſic vero dicuntur quaſi dolorem ſo-
» luentia.

Λύσιες. dicuntur apud Hippocr. interualla quibus
articuli ab inuicem diſiuncti ſunt, vt annotat
Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Λύειν. apud Hippocr. Galenus interpretatur ἐκθε-
» ραπεύειν τελέως τὸν ἄνθρωπον, tam perfecte homi-
» nem ſanare vt nihil reliquiarum ſuperſit: ſic
» in illa Hippocratis Coaca κεφαλαλγίαν λύει πύος
» διὰ ῥινῶν, Cephalalgiam tollit pus per nares: ſed
» non modo in bonam partem, verum & in ma-
» lam λύειν apud Græcos vſurpatur, veluti cum
» ſuccedentem, grauiorem morbum priorem
» ſoluere dixit Hippocrates: vide in ſequenti
» λύσις.

Λύσις. ſolutio proprie dicitur in morbis diuturnis,
» ſicut κρίσις in acutis, ita vt qui morbi paulatim
» abeunt, & ægrum ſenſim relinquunt, ſine vlla
agitatione, euacuatione aut abceſſu inſigni, il- «
li λύεσθαι non vero κρίνεσθαι dicantur; At vero quæ «
in eiſdem morbis diuturnis permutatio, eodem «
qui dictus eſt modo, nempe ſenſim & paulatim «
ad mortem ducit, μαρασμὸς dicitur lib. 3. de cri- «
ſib. c. 7. Aliquando vero λύσις generaliter dici- «
tur pro qualibet morbi ſolutione tam per cri- «
ſim quam alio modo: λύεσθαι autem atque δια- «
λύεσθαι præter dictam ſignificationem peculiari- «
ter quidem de ea relaxatione dicitur, quæ fit «
irrigatis neruis, & madentibus, flaccidis, at- «
que inde ineptis ad motum & ſenſum, vel cùm «
ſpiritum animalem non recipiunt vt in paraple- «
gijs vocatis & paralyſi; Communiter autem «
vbi ſoluitur continuitas partis, vt in conuul- «
ſis, laxatis, & loco motis diuiſiſque partibus. «

Λύσσα. rabies. proprie quidem de canibus dicitur,
ſignificat furorem illum in quem ſub Canicula
maxime aguntur, omniũ animalium ſoli, vt ſcri-
bit Galen. lib. 6. de locis affectis, differens de
vteri affectionibus. Transfertur tamen cum ad
homines tum ad reliqua animalia, quæ per con-
tagionem ex rabidi canis morſu mente abalie-
nantur & furorem pariter animo concipiunt. Id
quod plurimum euenit die poſt canis morſum
quadrageſimo, quemadmodum Dioſcorid. lib.
6. copioſiſſime explicauit. Eam affectionem in
homine ita cõtractam à venenata quadam qua-
litate, non μανίαν, non φρενῖτιδα, ſed λύσσαν perin-
de atque in cane medici appellarunt. obſerua-
tum autem fuit tantam eſſe eius veneni perni-
ciem, vt non morſu modo, verum ſolo etiam
contactu rabidi canis ſaliua rabiẽ excitare poſſit.
Interdum etiam inquinati & furore perciti oſ- «
culum contagione interficit; viſum quoque eſt «
ex ſtraminis in quod rabie perciti canes decu- «
buerant eſu, equos, boues, oues, & reliqua ani- «
malia, quæ ſtramentum deguſtaſſent rabiẽ, con- «
traxiſſe, tandemque perijſſe. Rabidus autem ca- «
nis toto corporis habitu atque temperamento «
immutatur, gracilis & ſiccus euadit, ſiticuloſus «
quidem eſt non tamen bibit, plerumq; anhelat, «
oculis rubentibus & inflammatis, aſpectu toruo «
& horrendo, cauda & auribus demiſſis, aperto «
ac ſpumante ore, lingua exerta, eaq; bilis colore «
infecta contractis naribus, è quibus ſæpe fluit «
mucus aliquis: Eſculenta & potulẽta auerſatur, «
ſed aquam omnium maxime, caput in alteru- «
trũ latus inclinat atq; deprimit, triſtis atque ſo- «
litarius oberrat, neque dominum agnoſcit: In «
obuios quoſque ſine latratu irruit, & æque feras «
homineſque, familiares & notos pariter atque «
ignotos mordet & dilaniat, atq; in id quodcum- «
que obuium eſt impetũ facit, modo huc atque «
illuc intempeſtiue atque inordinate citraque «
modum vagatur atque diſcurrit, deinde rurſus «
ſubito vel prorſus conſiſtit, vel ſegnius incedit, «
Suas enim morbus hic pro febris, quæ illi perpe- «
tuo ineſt, motu, exacerbationes habet, atq; in re- «
miſſione mutus fere & veluti ſomnolentus exi- «
ſtit. Reliqui canes ab eo diffugiunt, eique ſi re- «
pente fit obuiam cedunt & blandiuntur: Quod «
autẽ inquit Gal. ſoli cani rabiem competere, à «
quibuſdam minus probatur, quod nõ ſoli canes, «
ſed & quæcumque animalia ab ijs demorſa fue- «
rint rabie corripiãtur, ſicut ſimiæ, ſues, feles, bo- «
ues, oues, equi, muli, vulpes, lupi, quin vel ho- «
mo ipſe, vt euentus quotidiani docent contra «
Ariſtotelis, opinionem qui 8. de hiſtor. animal. «

cap. 22. scribit hominem inter cætera animalia à rabido cane commorsum neque rabie corripi, neque interire, adeo vt plerique deprauatum Aristotelis contextum existiment, alij in eo benigne interpretando se plurimum torqueant, alij denique quod Aristotelis tempore morbus hic in homine nondum innotuisset, vide ὑδροφοβία.

Porro λύσσα præter prædictam illam significationem etiam de impetu quodam furibundo dicitur vt Homer. Iliad. ι. de Hectore loquens κρατερὴ δ' ἑ λύσσα δέδυκεν. vnde &c.

Λυσσώδης. παρακοπτικὸν, hoc est, furibundum, apud Hippocr.

Λύσωμα τριχῶν. apud Aristotelem libr. 5. de histor. animal. Gaza æquamentum seu discrimen capillorum, id est, verticem interpretatur.

Λυτήρια σημεῖα. dicuntur ab Hippocrat. signa quæ morborum acutorum solutionem firmam præcedunt, non solum signi sed & causæ rationem obtinentia, cuiusmodi sunt excretio aliqua aut abcessus insignis, quibus non prægressis impossibile est morbos acutos perfecte solui, sed in his recidiua timenda est. Sed & eorum quædam sunt quæ signi tantum rationem obtinent, vt ἀλυσμὸς: aliaque quæ critica quidem sunt, sed ambiguo euentu.

Λύτρον. sic à quibusdam dictum esse τὴν λυσιμάχειον, Dioscorides prodidit.

Λύχνιον. nomen est medicamenti ad inunctionem oculorum. Describitur à Galeno libr. 4. τῶν κατὰ τόπους.

Λυχνὶς. herba est duûm generum, apud Dioscoridem. vna dicitur στεφανωματικὴ, hoc est, coronaria, Romani genicularem siue ballariam vocant, florem habens violæ albæ magnitudine, sed purpureum, neque vnquam excedens quinque folia: Plinius quodam loco flammeam cognominat, alibi rosam Græcam. Altera autem ἀγρία, hoc est, syluestris, vocatur, omni ex parte satiuæ similis, excepto natali solo: cùm enim illa in humidis locis proueniat, hæc in aridis nascitur. Calidum est & siccum eius semen tertio quodammodo ordine.

Λυχνὶς ἀγρία. dicta est à quibusdam τὸ ἱπτόγλωσσον, sicut habetur apud Dioscorid.

Λυχνῖτις. tertia species τῶν φλομίδων, hoc est, verbasci; folijs ternis aut cum plurimum quaternis, crassis, pinguibus, ad lucernarum lumina aptis: qua de causa θρυαλλὶς à quibusdam dicta est.

Λυώδης. Hippocrates vocauit τὸ παρακοπτικὸν, id est, insaniens vt ait Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις. Reperio & λυμώδεες hoc significatu apud Hippocr. circa finem lib. de artic, πυρετοὶ ὀξέες, λυμώδεες, γνῶμαι ἀπλόυθμοι, forsitan quoniam animum cum corpore dissoluunt, ideo sic dicuntur.

Λωτομήτρα. species loti satiuæ, semine simillimo porri.

Fit ex loto sata (ait Plin. lib. 22. c. 21.) ex cuius semine simili milio fiunt panes in Ægypto à pastoribus maxime, aqua vel lacte subacto.

Λωτὸς. & arboris & herbæ nomen est. Arbor quidem ipsa proprie valde magna est, folijs per ambitum serratis, fructu magnitudine fabæ, colore vario, vuarum modo maturescente, prædulci suaui, & stomacho salubri. Numerosa est in Pharide insula, ideo Lotophagia vocata. Herba autem triplex à Dioscoride statuitur, satiua, syluestris, Ægyptia. Satiua nascitur in viridarijs, caule tantum foliata. Syluestris, quam Romani trifolium minus vocant, assurgit caule bicubitali aut etiam altiore, alis pluribus concauo, folijs loti trifoliæ, semine fœnigræci, minutiore multo, medicati gustus. Ægyptia peculiaris est Ægypto, campis flumine inundatis proueniens, caule fabæ, flore paruo & candido simili hordeo, qui sole oriente patefieri traditur & occidente comprimi. Calycem habet papaueris capiti similem, in quo grana ceu milij, ex quibus siccatis fiunt in Ægypto panes.

Λωτὸς μέγας. dictus est à quibusdam ὁ κύτινος, vt habetur apud Dioscorid.

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. M.

MΑγδαλία. vulgus vocat emplaſtra in formam Cylindrorum reducta & efformata: Turunda vocat Cato de re Ruſtica c.157. vbi fortaſſis legendum eſt rotunda vel rutunda, vtrũque enim in vetuſtis libris legimus; hanc vocis ſignificationem innuere videtur Scribonius Largus qui ita ſcribit, emplaſtrum manibus ſubigetur & redactum in rotundas ampliores, quas magdalia dicunt, reponetur.

Μαγίδα. Galenus apud Hippocratem interpretatur τὸ, τε οἷον μάγμα καὶ φύραμα, καὶ τὴν χειροπληθῆ μαγδαλίαν. hoc eſt, vnguenti fæcem, & materiam, & purgamentum magnum.

Μάγμα. proprie quidem vnguenti fæx, quæ expreſſa reliqua liquidiori materia relinquitur. Ab eius vero ſimilitudine ipſum vnguentum & ſpiſſamentum omne, pauco liquore ſubactum, vt non diffluat, etiam μάγμα dicitur. ſic μάγμα ἡδυχρόου ab Andromacho primũ, deinde à reliquis medicis dictum eſt, non ab vllo quidem expreſſum, ſed per ſe ita comparatum.

Huius compoſitionem vide apud Galen. 1. de antid. c. 10.

Μάγνη λευκή. emplaſtri epulotici nomen apud Gal. 2. κτ' γέν. c. 14. vbi deſcribitur.

Μαγνῆτις. lapis qui etiam ἡράκλειος dicitur; dicitur & μάγνης & μαγνήτης: Nicander hunc lapidem ab inuentore ſic appellatum ſcribit in Ida repertum, clauis crepidarum & baculi cuſpide hærentibus quum armenta paſceret, trahitur enim ab hoc lapide ferrum domitrix rerum materia, adeo vt ad eum currat, & vbi propius venit aſſiſtat, teneatur & complexu hæreat, ob quam vim nominatur & λίθος ἡράκλειος, nec non σιδηρῖτις, quod ita ferrum ad ſe cogat, Heſych. etiam ἡρακλεῶτιν vocat, forſan quod Heracleæ repertа prædicetur; Dioſcord. lib. 5. c. 148. Magnetem lapidem eum probat qui τὸν σίδηρον εὐχερῶς ἕλκει, & τὴν χρόαν κυανίζει: Cæterum etiam μαγνησία λίθος, lapis magneſius vocatur teſte Plin. lib. 36. cap. 16. eoque vtitur Hippocr. ad purgandam pituitam lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν.

Μάγος. emplaſtri nomen quod quidem etiam ἠφαιστιάδα nuncuparunt, egregium prorſus ad ſinus & fiſtulas conglutinandas & reſiccãdas, ad hæc ad hydropicos & aquoſum ramicem. Deſcriptio eius habetur apud Aetium lib. 10. c. 24.

Μαγύδαρις. radix laſerpitij ſeu ſilphij authore Dioſcor. lib. 3. c. 94. Pollux vero lib. 6. c. 10. annonotat ſemen ſilphij vocari μαγύδαριν, radicem autem σίλφιον: Galen. ſilphij caulem ſic vocari ſcribit, quod & innuere Plin. videtur lib. 19. c. 3. verum etiam quibuſdam ſic libuit appellari alterum laſerpitij genus quod in Lybia naſcitur, radice ſilphio ſimili, minus craſſum, minuſque vehemens, fungoſum, ſine ſucco, cui ſit natura eadem quæ ſilphio vt docuit Plin. loco citat. & Theoph. hiſt. plant. lib. 6. c. 3.

Μαδάρωσις ἢ

Μαδαρότης. eſt defluuium pilorum ex palpebris. alio nomine μίλφωσις dicitur. fit ab acri fluxione.

Vt inquit Aet. lib. 7. c. 78. verum quidam μαδάρωσιν non potius pilorum defluuium è palpebris interpretantur, quam depilationem quamuis & quacumque parte fiat, deducta voce à verbo μαδᾶν quod eſt nimio humore diffluere, madere aut madidum eſſe: de μαδαρώσει plura apud Aetium lib. 7. c. 80. Paul. lib. 3. c. 22. & Actuar. περὶ διαγνώσ. παθῶν lib. 2. c. 7. Hippocr. hoc vitium φαλάκρωσιν vocat καταχρηστικῶς, cum φαλάκρωσις ſit propria capitis affectio, μαδάρωσις etiam aliarum corporis partium.

Μάδιλλον. dicitur hoc nomine à quibuſdam τὸ σέλλιον, vt author eſt Dioſcorides.

Μάδησις. idem quod μαδάρωσις, ſcribitur etiam μάδισις per ι & rectius: Apud Theophr. lib. 5. de cauſ. plant. cap. 12. μάδισις inter plantarum vitia recenſetur, quando nimirum propter nimiam

» humoris copiam cortex radicis defluit, vt in cor-
» pore humano cum pili decidunt à nimio & pra-
» uo humorum in partem defluxu; hoc & vitium
» λοπάδα idem Theophr. vocauit; hoc & sensu
» Hippocr. hanc vocem 2. γυναικ. vsurpauit dum
» ait καὶ ἣν μαδίσῃ, κύμινον ἔμπλασσε pro eo quod
» Paulo ante dixerat ἢν ῥέωσιν αἱ τρίχες, si defluant
» pili: Plin. l. 17. c. 24. fici radices madidas voca-
» uit, hoc vitio, id est imbrium copia nimia offen-
» sas: etiam Hesych. μαδῶσας exponens τὰς τρίχας
» ἀποβαλών.

Μαδιστήριον. Instrumentum est quo glabratur cutis: vel id quo cutis redditur læuis & depilis: quod Græci alio nomine τριχολαβίδα & τριχολάβιον vocant à pilorum prehensione. Latini Vulsellam siue Volsellam dicunt, itidem ab euulsione pilorum.

Μάδος. Hesychius exponit τὸ ψίλωθρον, medicamen-
» tum quo cutis deglabratur & depilis redditur,
» idem quod supra μαδιστήριον.

Μάδρυα. dicuntur ab Athenæo quæ à Galeno βράβυλα, pruna scilicet, vt putant, Damascena.

Μάζα. Latinum nomen non habet, nisi quis, vt Plinius, offam interpretetur. Sic autem appellari polentam hordeaceam quæ fit humido conspersa, Aetius author est, sed quæ videlicet mandatur cruda cum defruto, vel melle, vel alio huiusmodi. Multa eius genera & nomina produntur à Græcis. Cæterum μάζα apud Hippocratem significat farinam hordei tosti aliquo liquore subactam, siue oxymelite, siue mulsa, siue posca, siue aqua pura, vt annotauit Erotianus.

» Apud eundē tamen Hippoc. & libro prǽser-
» tim de antiqua medicina videtur sumi μᾶζα pro
» pane ex hordeo facto, in eo enim libro sæpissime
» μᾶζαν opponit τῷ ἄρτῳ, id est pani ex tritico facto,
» cum tamen manifeste Galen. μᾶζαν à pane hor-
» deaceo separet lib. 1. de aliment. facultat. cap. de
» maza, vbi ait ipsam ægrius panibus hordeaceis
» concoqui, & magis ventriculum flatibus im-
» plere, in eoque si diutius manserit turbationem
» excitare: Multa autem mazæ genera & nomina
» produntur à Græcis, & quorum varijs in locis
» meminit Hippocr. Si enim maza cum vino dul-
» ci, aut sapa, lacte, vel oleo diutius subigeretur, ea
» τριπτὴ Atticis appellabatur vt 2. περὶ διαίτης, vtque
» Gal. testatur l. 1. de aliment: Quæ vero sic para-
» ta non esset ἄτριπτος dicebatur, quæque apud
» Hippocratem multi vsus est: Rursus huius com-
» mixtionis ratione quæ ἄτριπτος, etiam ξηρὴ sicca
» vocabatur, vt altera φυρατὴ καὶ ὑγρὴ id est conspersa
» & humida, ἄτριπτος vilis erat & plebeia, τριπτὴ de-
» licatior & suauiter condita: est & μᾶζα quædam
» μαλθακὴ dicta Hippocrati lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν,
» id est mollis, in victu humido reposita; alia dicta
» προφυρηθεῖσα aut προφυρηθεῖσα. 2. περὶ διαίτης, id est
» quæ aliquanto prius subacta est, cuique ibidem
» τὴν αὐτόθεν φυρηθεῖσαν opponit, eam scilicet quę sta-
» tim vt subacta est exhibetur.

Μάζιον. parua maza Hippocrati dicitur lib. 1. περὶ
» γυναικ.

Μαῖα. obstetrix quæ & ὀμφαλότομος quasi vmbilise-
» cam dicas, quas & ἀκεστρίδας nominat Hippocr.
» lib. de hominis ætate.

Μαιμαίκυλον. fructus arbuti quam κόμαρον Græci vocant. Plinius lib. 15. cap. 24. vnedonem Latinis dici putat, eo nomine non fructum modo, verum ipsam etiam arborem diei scribens. Galenus tamen non comari, sed epimelidis arboris fructum vnedonem vocari prodidit. Vis eadem vtrique tribuitur, acerba, κακοστόμαχος & κεφαλαλγική.

Hæc autem vox varie scribitur: alij enim co- «
dices μαιμαίκυλον pro eo habent, alij μιμαίκυλον, «
alij μαιμάκυλον, alij aliter, cum vera scriptura sit «
μεμαίκυλον, vt Eustathius & Athenæus habent «
& alphabetica series lexici hesychiani confir- «
mat, in quo tamen sine dyphthongo est μιμά- «
κυλον. «

Μακεδονικόν. medicamenti nomen, cuius descriptio habetur apud Aetium libr. 15. in hunc modum: Ceræ, colophoniæ, picis, adipis taurini, thuris, æquales portiones. Liquabilibus liquatis & ab igne amotis thus inspergitur & infarcitur. Id medicamentum tetrapharmaco simile est, soloque thure ipsum superat, vt scripsit Gal. lib. 13. meth. med. Describitur & ab Aetio aliud Macedonicum Azanitæ, ad multa, vt ait, commodum & insigne.

Μάκερ. macer. Est cortex flauescens Dioscoridi, vel Plinio, rubens: nomine suæ arboris, sed nobis incognitæ, crassus, gustu perquàm adstringēs, vel, vt scribit Galenus, multum acerbus, cum leuicula quadam acrimonia, odoratus sicut pleraque alia aromata quæ ex India inuehuntur. Videtur mista constare essentia, plæraque terrena, frigida: paucula vero calida & tenuium partium. Siccat tertio ordine, in calore & frigore temperatus est. Non est dubium quin macis Arabum ab eo differat. Est enim extima membrana nucem moschatam vestiens, & diuerso temperamento prædita.

Μακρά. dicitur solium aquæ calidæ in quo quis la- «
uatur, quod alijs nominibus dicitur Græcis δεξα- «
μενή, ἔμβασις, κολυμβήθρα, & πύελος: Sed pro μα- «
κρὰ nonnulli scribi legique volunt μάκτρα, vt «
scriptum apud Agell. lib. 13. c. 24. & Pollucem. «
lib. 2. sed μακρὰ probatior lectio videtur, hæc- «
que appellatio figuram rei oblongioris re- «
ferre. «

Μακρόβιοι. dicuntur qui sunt longæuæ vitæ. Causas «
autem longæ breuisque vitæ hîc lubet paucis at- «
texere ex Aristotelis libello proprio: hæ autem «
esse perhibentur; Primæ qualitates in corpore «
animantis, atque earum dispositiones vel com- «
plexiones: Potissima vero causa vitæ in calido & «
humido posita est, sicut mortis in frigido sicco: «
atque in humido quidem bifariam est causa lon- «
gæ vitæ; Primum si humidum animalis primi- «
genium sit aereum, pinguiusculum, quod non «
haud facile putrescat aut desiccetur; Secundo si «
sit proportione copiosum, non immodicum, «
quod similiter non facile, neque cito inarescat, «
vnde magna corpora sunt plerumque paruis vi- «
uaciora, quippe quæ plus natiui humoris obti- «
neant: Sed & à calido quoque bifariam causa su- «
mitur longæuæ vitæ, si nimirum calidum sit pin- «
gue, non rarum, tenueque nimis; Secundo si ca- «
lidum sit humori admixtum proportione, quo «
humidum tamen sit, & ipsum firmius, corruptio- «
ni non statim obnoxium, humor quippe super- «
fluus, vt videre est in vlcerosis corporibus cali- «
dum natiuum obruit & extinguit, si sit ille præ- «
sertim tenuis & aqueus: Sed & calor nimius hu- «
midum non alimentare solum, verum & insitum «
atque primigenium absumit atque depascitur: «
itaque debent habere se inuicem proportione «
quadam decenti atque Geometrica calidum na- «

tiuum atque humidum primigenium: Porro omnium in homine causarum longæ vitæ prima indicanda est mens sana, curisque vacua, atque animus dolore liber, siquidem vt labor immodicus & fatigatio desiccat & arefacit corpora, ita multo maxime labor dolorque animi conficit absumitque corporis membra atque fomenta vitæ. Hinc Plautus, mœrore inquit maceror, marcesco, consenesco, & tabesco misco, ossa atque pellis sum misera macritudine. hoc autem inde euenit quod dolente anima, vitales quoque spiritus, vires motusque debilitantur, & naturalis calor remittitur, ac humor natiuus ita dilabitur & euanescit, dum fatigatam solicitudinibus animam tædet, pigetque suas vires intendere & exercere alacriter non in corpore solum rerum & ipso animo.

Μακροκέφαλοι. dicuntur lib. de aere aq. & loc. Hippocrati qui acuminato quasi capite & longo sunt præditi; acuminatum vero id dicitur & longum quod vtraque illa eminentiâ, quæ circa frontem est & occiput, caret, ita vt quod ab vtraque parte prominere debebat, superiores partes petat, neque compressionem multam ad latera habet, sed quasi rotundam & longam figuram: Macrocephalos vero eosdem esse existimem cum ijs de quibus 6. Epid. sect. 1. part. 3. fecit mentionem Hippocr. qui φοξοὶ dicuntur eo loco, qualem fuisse Thersitem illum, quotquot ad Troiam venerunt virorum longe turpissimum manifeste constat.

Μακρόπνοις. teste Galen. in exeg. dicitur ἤτοι μακρὸν ἀναπνέων, ἢ διὰ μακρὰ, qui videlicet aut multum semel respirat, vel è longioribus interuallis, vel cui eiusmodi respiratio est, in qua multum & ex longioribus interuallis respiratur; διὰ μακρὰ, quod in Coac. διὰ πολλοῦ dixit: in prognost. διὰ πολλοῦ χρόνου: hanc porro respirationem magnam efficiunt magna distensio partium thoracis, magna vis euntis redeuntisque spiritus, & per longiora interualla reuocati exclusique aeris: huic voci βραχύπνους opponitur de quo suo loco.

Μαλαβάθρινον. medicamenti nomen quod oculis dolore vexatis conuenit. Descriptio habetur apud Galen. lib. 4. τῶν κατὰ τόπ. & apud Paulum lib. 7. c. 16. qui scribit etiam ἰσόθεον à quibusdam dictum fuisse.

Μαλάβαθρον. arbitrantur aliqui esse Indici nardi folium, falsi quadam odoris cognatione. Permulta vero nardum olent, vt phu, asarum, niris, quæ multum ab eo differunt. Verum malabathrum folium sui generis est quod Indicæ gignunt paludes, lentis palustris modo innatans aquis sine radice. Id collectum statim lino transsuitur, & siccatum reconditur. Tradunt siccatis æstiuo feruore aquis humum aridis fruticibus vri, quod vbi non euenerit, ne amplius quidem renasci. Laudatur recens, ex candido nigricans, integrũ, nec fragile, odore caput feriens, quod diu insuaui odore permaneat, & nardum sapore imitetur, nullo salis gustu. Vt autem nardum odore, ita & viribus repræsentat.

Quanquam de malabathro sic agit author noster, quid tamen illud sit, res est valde perplexa & ancipitis iudicij, non enim esse indicæ nardi folium monet Dioscor. alij quidem sui generis folium quoddam esse censent, sed non quidem quod in Syria aut Ægypto, vti voluit Plin. sed in India ex arbore procera decerpatur; hinc Græcis interdum folium simpliciter & κατ' ἐξοχὴν dictum est, interdum cum adiuncto malabathri; alias etiam folium indicum à loco natali cognominatur, atque illud quodammodo mali medicæ folium repręsentare dicit Garcias ab horto: Sunt vero qui hoc indicum folium à malabathro differre putent, Actuarij authoritate ducti, qui in describendo hedychroi magmate vtrumque nominat: Porro malabathrum quidem ex candido nigricans laudatur vt ex Diosc. author noster ait, Plin. tamen l. 12. c. 25. minus probat candidum, rursumque, contra ac Dioscor. laudatius censet quod est quodam salis gustu: Garcias in illo nardi saporem non agnoscit: Dioscorides è contra & Gal. quique eum sequuti sunt omnes, nardo viribus simillimum esse dixerunt. Quod vero inquit Dioscor. malabathri folium collectum statim lino transsui & siccatum recondi, idem Garcias Malabathri folia, non quidem in hunc modum lineo filo transfigi, sed collecta in fasciculos colligari, & ita vænire scribit, atque ex eo fortasse Plin. lib. 12. c. 26. Malabathrum folio esse conuoluto inferebat. hinc liquet quam sit malabathri disquisitio anceps: insuper sunt qui malobathrum scribant, sic enim apud Plin. aliquot in locis scriptum reperies, quomodo & apud Arrianum & Horatium Carm. 2. ode 7.

Μάλαγμα. sic proprie vocant medici quod partes præter naturam induratas emollit. Temperamento id omne mediocriter calido præditum sit oportet, nec tamen manifeste aut siccet, aut humectet: sic enim partium induratarum, quibus admotum fuerit, veluti fusionem quandam molietur. Is enim est malagmatis vsus, vt quod in duris partibus concreuit, fundatur. Quod cum effectum fuerit: tum digerentibus medicamentis locus est, vt quod calore fusum fuerit, resoluatur. Verum nescio, inquit Galenus, qua ratione inducti Asclepiades & Andromachus omnia pharmaca quæ foris imponuntur, siue emolliant, siue adstringant, condensent, indurent, malagmata appellarunt. Quos postea sequuti alij medici, tres maxime eorum differentias, vt ex Antyllo refert Oribasius, statuerunt: alia ex quibusdam siccis radicibus, herbis, seminibus: alia ex metallicis aut ijs quæ metallicis proportione respondent: alia ex succis, sæuo, lacrymis, & ijs quidem omnibus diuersa facultate præditis. Sic fit vt μαλάγματα, ἔμπλαστρα, προχίσκοι confundantur inter quæ tamen Celsus libro 5. distinguit, scribens μαλάγματα maxime ex floribus eorumque etiam surculis parari, sed ἔμπλαστρα καὶ προχίσκους magis ex quibusdam metallicis fieri: deinde vero τὰ μαλάγματα contusa abunde mollescere, laboriose vero conteri ea ex quibus τὰ ἔμπλαστρα καὶ οἱ προχίσκοι componuntur, ne lædant vulnera cum imposita sunt. Est vero & malagmatum in ijs admouendis differentia: aut enim medijs corporis regionibus (quæ proprie ἐπιθέματα, inquit Paulus appellant) vt ventriculo, iecinori, lieni imponuntur: aut extremis partibus, vt capiti & articulis.

Sed plures malagmatum differentias si videre, voles leges apud Paul. l. 7. c. 18. & Gal. 8. κατ' τόπ. c. 5. & l. 10. & 9. & Cels. l. 5. c. 18.

Μάλαθρα. dicitur hoc nomine τὸ βδέλλιον, vt habetur apud Dioscor.

Μαλάκια. vocantur ab Hippocrate pisces spinam non habentes, vt polypus, loligo, sepia, vrtica.

Hæc vero & sanguine & visceribus carent. author Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μαλάκια. quoq; dicitur Plinio prægnātium mollities quędam & defectio, cum languentes modo hoc modo illud appetunt, adeo vt terram quoque vorare appetant nonnullæ, carbones etiam extinctos aut cimoliam ait Paul. l. 1. quæ etiam κίσσα vocatur: est & in stomacho malacia, id est debilitas vt apud Plin. l. 28. c. 7. & l. 23. c. 6. in Matthæi vero Euangelio interpretantur languorem qui sit leuior morbus ac lentior, non quidem lecto affligens, sed valetudini moramenta obiectans, & quo minus videantur sanitate inculpata, præpediens; Cæterum corrigendus obiter manifestarius error est in Senecæ Epistolarum lib. 9. vbi hæc: in ocio inconcusso iacere non est tranquillitas malicia est, repone malacia; Et apud Cæsarem l. 3. de bello Gallico malacia maris nominatur, pro tranquillitate ac veluti mollicie: fit vero malacia à voce μαλακὸς, mollis, & mœchum malacum Latine dici legimus in Plauti fabula: de Μαλάκια autem vt prægnantium affectus est, vide plura in voce κίσσα quæ pica dicitur.

Μαλακὸν. molle. Secundum Platonem definitur id esse quod cedit carni nostrę. At Aristoteles multo elimatius, qui non quod cedit vocat molle, sed ei addit quod in seipsum, vel quod loco non mouetur. Siue enim dicamus: Molle est quod in seipsum cedit: siue, Molle est quod cedit, nec de loco migrat: siue, Molle est quod cedit in seipsum, nec migrat: bene definierimus, quod duobus proprijs symptomatibus ob oculos ponamus molle. Nam tum in seipsum cedit, tum loco non mouetur: quorum vtrumque soli illi accidit. Cedere namque commune symptoma est mollis & imbecilli, at in seipsum, solius est mollis, vt non in seipsum, imbecilli tantum. Itemque vt in locum vicinum migratio, proprium infirmi est, ita non demigrare, vnius mollis. Proinde quod cedit in seipsum, nec migrat, omnes vocant molle, quemadmodum id quod eo illud adigit, durum. Dicitur autem molle tripliciter, sicut & durum: absolute seu in summo, vt aer & aqua mollis, terra dura: in victoria seu excessu, vt caro mollis, os durum: in collatione ad symmetrum sui generis aut speciei, vel quoduis obuium, vel seipsum dum habebat secundum naturam: in quo quidem significato non simpliciter molle, sed mollius aliquid esse dicitur. Inter secundas qualitates mollities habetur, & ab humiditate nascitur, adeo vt quicquid molle est, idem etiam humidum dici possit, etiamsi non sit necesse vt è contrario quod humidum est, id etiam molle existat. Id enim discriminis inter mollitiem humiditatemque esse Galenus docuit, quod mollities ipsorum corporum propria qualitas sit, humiditas vero qui in eo continentur humorum. Differentia tactu cognoscitur. Nam humiditas cum madore est, mollities sine hoc. quanquam est profecto & molle corpus humidum suis ipsius partibus.

Μαλακὸς οἶνος. vide οἶνος vbi vinorum insigniores quædam differentiæ explicantur.

Μαλακὸς σφυγμὸς mollis pulsus. Sic dicitur quem mollis arteria facit, seu in quo arteria digito occurrens, tenera ac carnosior sentitur. Huic contrarius est durus, cum siccior & in modum corij rigidior arteria occurrit. Sumpta est autem hæc tota differentia à consistentia instrumenti, seu statu corporis arteriæ, siue à qualitate tunicarum arteriæ. Est ergo causa mollis pulsus mollities, siue ea inducta sit à causis secundum naturam, vt cibo humido, balneo frequenti, somno multo, vita molli & delicata, voluptati ocioque dedita: siue etiam ab ijs quæ sunt præter naturam, vt comate, cataphora, lethargo, hydrope, œdemate & alijs id genus morbis.

Μαλακὸν ὕδωρ. aqua mollis Hippoc. lib. de aere aq. & loc. vide μαλθακὸν infra.

Μαλακόκισσος. quibusdam herba est virens, hederæ simillima, in riguis nascens, lenta atque mollis, quæ vbicunque loci fuerit inuenta, subesse aquā significat. creditur ea esse quam officinæ sigillum diuæ Mariæ vocant.

Μαλακόσαρκος. qui molli carne est, idem ac ἁπαλόσαρκος qui teneræ carnis est apud Gal.

Μαλακτὰ. mollificabilia. Sic dicuntur terrea, quæcumque concreuerunt. Sed non omnia quidem quæ concreuerunt, emolliri possunt. Nam cum ea genere duplicia sint, alia aquea, alia terrea, aquea non possunt μαλακτὰ dici: liquātur enim, non emolliuntur: exemplo est glacies. Quæ vero terrea sunt, si ita concretionem adepta sunt, vt nec eorum humor vniuersus, perinde vt in sale & nitro, inaruerit, nec in ijs pori inæqualiter se habuerint, vt in latere & in omni fictili, mollescere possunt, idque ab igne, vt ferrum, cornu & ligna quædam. vide τηκτὰ.

Μαλακτικὰ φάρμακα. emollientia. Dicuntur medicamenta quæ corpus durum in naturalem statum reducunt. Itaque quot modis durum corpus efficitur, tot fere sunt emollientium differentiæ. Nam quod siccitate durum euasit, humectando remollitur: quod vero copiosi vel superflui humoris affluxu, vacuando per frigida, calida, sicca. verumtamen sicuti hæc non proprie dura dicuntur, sic neque medicamenta emollientia proprie sunt quæ humectant vel euacuāt, sed peculiariter sic vocatur, quod ea emollit quæ congelatione indurauerunt, præsertim si in ijs contentus sit humor præter naturam, veluti in scirrhosis. Siquidem ea proprie dura nuncupantur. Ergo quæ vere emolliunt, calida esse oportet, secundo aut tertio ordine. Nam quæ minus calida sunt, ea potius in genere pus mouentium habentur: quæ vero sunt calidiora, potius digerendo vacuandoque indurant, quam emolliunt. Itaque facultas quoque emplastica in ijs inesse debet. Quod vero pertinet ad aliam primarum qualitatum coniugationem, minus sicca esse conuenit, sed primo ordine: quanquam si quis forte ea humida dicat, non repugnandum: nam parum absunt ab ijs quæ nec humectant nec desiccant. Medici præterea, vt scribit Galen. lib. τῶν κτ γένη, in huiusmodi pharmacis, quod emollientius est, pinguius appellare consueuerunt: hoc autem videlicet humidius quoque est. Cæterum velut in corporibus induratis non parua est maioris minorisque duritiei latitudo: sic & medicamentorum ea curantium non paruam esse latitudinem oportet, quam Galen. libr. 7. τῶν κτ γένη exponit.

Μαλάχη. malua. herba duorum generum, hortensis & syluestris. Illa sæpe grandescit in arborem, folijs amplis, circinatæ rotunditatis, rarioribus in ambitu segmentis. Caudex simplex, altus, à medio fere ad verticē floribus decoratus, breui

admodum pediculo dependentibus, qui venustate rosis nõ cedunt, sed odore carẽt. Funduntur inde rosæ à quibus plantam ipsam vulgus transmarinam rosam cœpit appellare. Eius folia cum sole circumagi traduntur, seque eodem inclinare quo sydus feratur. Syluestris autem folio est rotundo, pingui, paucis in ambitu segminibus intercepto, caule magno, purpureis floribus prædito, radice candida. In eo genere cui grande folium & radices albæ ἀλθαία vocatur, & à quibusdam ἀειμαλθαία ab effectus excellentia. Dicta creditur μαλάχη ab emolliendo ventre, hortensis præsertim, quæ vt est humidior syluestri, ita & imbecillior.

Sed adnotarunt quidam maiorem μαλόχην Græcis vocari (teste Plinio) in satiuis; alteram ab emolliendo ventre dictam putat μαλάχην; Athenæus longe aliter sentire videtur qui lib. 2. Dypnosoph. tradidit Atticos maluas μαλάχην appellasse, cæteros linguæ Græcæ authores potius μολόχην, sic enim cum in plerisque veterum monumentis, tum præsertim apud Antiphanem & in Epicharmo scriptum legebatur: Martialis:

Vtere lactucis & mollibus vtere maluis,
Nam faciem durum Phœbe cacantis habes.

Μαλδακόν. sic à quibusdam dicitur τὸ βδέλλιον authore Dioscoride. nisi forte μαλθακὸν scribendum sit: quo nomine donari potuit propter mollitiem.

Μαλθακόν. idem quod μαλακὸν molle: ab hac vero voce μαλθακὰ multa appellari legimus; Sic μαλθακαὶ πλευραὶ costæ molles dicuntur, illæ scilicet quæ spuriæ siue nothæ sunt, & μαλθακὰ σιτία cibi qui aluum emolliunt paruique nutrimenti sunt ab Hippoc. 1. γυναικ: & μαλθακὸν ἔτος mollis & lenis annus apud eundem ȝ Epid. hoc est ἄπνουν καὶ θερμὸν vt interpretatur Galen. id est sine flatu & calidum; μαλθακὸν quoque idem quod πρᾶον mite; sic in Coacis μαλθακοὶ πόνοι, dolores mites appellantur: nam & τὰ μαλθακὰ inter ἀνώδυνα numerantur, & φύματα μαλθακὰ sunt fere ἀνώδυνα, quemadmodum parotides Thasiorum quas idem 1. Epid. vocat ἐπάρματα χαῦνα, id est vt Gal. interpretatur μαλθακά, est enim consentaneum vt si in tensione doloris acerbitas posita sit, in mollitudine remissio eius consistat: insuper μαλθακὸς οἶνος, vinum molle ac lene Hippocrati vocatur Erotiano ἁπαλὸς, opponiturque generoso & potenti, illi quoque σκληρὸς opponitur, durum dixit Terent. nimirum austerum, asperum, & insuaue: ἐλλέβορος quoque μαλθακὸς, veratrum molle ac lene dicitur lib. de fractur. & μαλθακὸν πῦρ ignis leuis, & mollis lib. lib. περὶ ἑλκῶν; denique & μαλθακὸν ὕδωρ Hippocrati vocatur lib. de aere aq. & loc. Qua voce alij tenuem interpretantur, radijs solaribus illustratam, quæ cocta quasi à natura sit & veluti subacta; alij pigram & tardam exponunt. Gal. 4. in 6. Epid. 10. per molles aquas quandoque significari læues & optimas ait: insuper Cælio Aurel. lib. 4. ȝ χρον. c. 9. μαλθακοὶ à Græcis molles siue subacti vocantur, in quibus scilicet (ait) etiam pulso pudore libido indebitas partes obscœnis vsibus subiugauit, quæ malignæ ac fœdissimæ mentis passio est inquit idem.

Μαλθακώδη φάρμακα. lenia medicamenta, quæ Galeno interprete l. 4. ȝ κτ γλῶ olei naturam habent, cuiusmodi ait esse adipem, præsertim suillum, vrsinum, œsypum, resinas, butyrum, deinde ceram, quibus annumerauit etiam ceratum quod ex cera & oleo conficitur comm. 4. in lib. de artic. quæ omnia vlceribus inimica esse inquit lib. περὶ ἑλκῶν, hæc vero Gal. c. 1. l. 2. κτ γλῶ à malacticis etiam distinguere videtur.

Μαλθώδεα. dicuntur ab Hippocrate, μαλακτικὰ ἢ κηρώδη: hoc est, emollientia vel cerea. μάλθη enim ceram significat, eam præsertim quæ mollis est. Author Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μάλιστα. apud Hippocrat. multis in locis idem quod ὡς ἐπὶ τὸ πολύ: hoc est, vt plurimum. vt coniecturam eius rei, de qua dicitur, proxime ostendat. sicut ἐν τῷ περὶ ἄρθρων. Οὗτοι ἔν καὶ θνήσκουσι δεκαταῖοι μάλιστα. id est, circiter decimum diem: ita vt quamuis nono die vel vndecimo intereant, vera tamen oratio fit. quemadmodum Galenus in comment. annotauit. Eadem in significatione alij etiam Græci vsi sunt, apud quos μάλιστα significat idem quod sæpenumero.

Μαλοπῆ. malua maior, quæ & satiua est.

Μαμερτῖνος οἶνος. vide in dictione οἶνος vbi ordine alphabetico insigniores vinorum differentiæ explicantur.

Μαμιρᾶς. radicula tenuis & parua, foris subflaua, intus alba, dulcis, calamo aromatico similis, prędensis & extuberantibus nodis, quasi geniculis distincta, dulcis primum saporis, sed postea leuiter amari. Valet contra venenatorum morsus, oculorum cicatrices, & albugines exterit. Calfacit & siccat ordine tertio. Sunt qui doronicum apud officinas & herbarios vocari existiment: alij mannam esse volunt, nullam rationem, nullum authorem sequuti.

Dicitur autem etiam μαμιρὰ & μαμηρὰ, quod medicamenti genus est apud Actuar. Nicolaum Myrepsum & Paul. Ægin. qui eius meminit l. 3. c. 22. de cicatricibus & albuginibus; vide & eundem l. 7. in serie τοῦ μ.

Μανδραγόρας. planta est cuius duo genera statuũtur. Vnum nigricans, quod & fœmina, angustioribus & minoribus folijs quàm lactucæ, odore viroso & graui. Gerit mala vitellis oui similia, pallida, odorata, in quibus semen pyrorum. Radices habet magnas, binas ternasue, implicatas, extra nigras, intus albas. Alterum candidum est. hoc marem existimant, ingentibus folijs, latis, albentibus, læuibus. Mala huius duplo maiora quam fœminæ, croci colore, odorata. Radix quidem supradictæ similis, sed amplior & candidior. Refrigerat mandragoras ordine tertio. eius mala soporem grauem inducunt. A Romanis canina malus aut terrestris dicitur.

Est & tertia species quam μώριον appellant, propterea quod ἐσθιόμενα ἀπομωροῖ: verum etiam cæteris mandragoræ speciebus inest vis ναρκωτικὴ καὶ ὑπνωτικὴ, corporis sensuumque obstupefactrix & somnifica, vnde prouerbialiter μανδραγόραν ἐκπεπωκέναι dicuntur qui in rebus gerendis dormitant, & veterno quodam correpti sunt, Refrigerat enim mandragoras ordine tertio, eiusque mala soporem grauem inducunt, quæ insuper symptomata ex eius radicis & pomorum esu oriatur, atque remedia fusius leges apud Aetium, atque Dioscor. lib. 4. c. 76. & in Alexiph. c. 16. vide & Theophr. hist. plant. l. 6. c. 2. & Plin. l. 25. c. 13. Sed addendum his τὸν μανδραγόραν à Romanis etiam caninam malum seu terrestrem appellari, à Græcis ἀντίμηλον quod malum imitetur,

à Pythagora vero propter diuaricatas humano modo radices.

Ἀνθρωπόμορφον nominari, eamque ob rem & semihominis epitheton ei tribui à Columella lib. 10.

Μανία. furor. insania. Species est τῆς παραφροσύνης, vt scribit Galen. lib. de causis symptomatum. Est autem παραφροσύνη σφοδρὰ ἄνευ πυρετοῦ, hoc est, mentis abalienatio vehemens citra febrem Hippocrates etiam ἔκστασιν aliquando appellat. Habet autem magnitudinem & vehementiam, vt ferarum modo in eos insiliant qui imprudentius ipsis occurrerint, & vinciri propterea debeant. Quod autem delirium paruum miteque est, Hippocr. λῆρον. consueuit appellare. Fit autem citra febrem, nullaque alia re differt à phrenitide. Mētis siquidem vtraque noxa est: sed proprium est τῶν μαινομένων febre carere, vt febricitare τῶν φρενιτικῶν. Excitatur ab ijs causis quæ ἐν τῇ παραφροσύνῃ recitantur, cerebroque accidit vel per se, vel per consensum affecto. Nunquam pituitosus humor eam parit, sed eum acrem & mordacem omnino esse oportet, cuiusmodi est omnis flaua bilis, & aliquando melancholicus humor, si plurimum vstus est aut computruit. Fit etiam aliquando à copia sanguinis, vt Hippocrates aphor. 40. libri 5. scriptum reliquit, & Aetius ex Archigene & Posidonio recitat. Sed Galenus feruidiorem ipsum fieri oportere dixit. hi vero nonnunquam à sanguine copioso nec putrente, sed bene temperato, solaque copia, vt in temulentis, molesto, τὴν μανίαν oriri pronunciant: suaque illi signa symptomataque tribuunt, risum, vultum hilarem & perpetuum cantum. Verum generalius hi videntur vti nomine τῆς μανίας, & omnino ἀντὶ τῆς παραφροσύνης vsurpare, præter morem Hippocratis & Galeni, qui μανῆναι & ἐκμανῆναι non nisi in vehementi delirio ab acri & calido humore excitato vsurpant, & μανιώδεις παραφροσύνας appellant, τὰς σφοδρὰς διὰ τὴν κακοήθειαν τῆς μελαίνης χολῆς, vt habetur comm. 1. in Prorrhet. hoc est vehementes, propter malignitatem atræ bilis. Hippoc. certe vno tantum loco τὴν μανίαν non proprie pro eo delirij genere accipit, sed pro ea mentis abalienatione quæ proprie μελαγχολία appellatur. Is est aphor. 21. libr. 6. quo scribit τοῖσι μαινομένοισι κιρσῶν ἢ αἱμορροΐδων ἐπιγινομένων, τῆς μανίης λύσιν γίγνεσθαι. hoc est, insanientibus, si varices aut hæmorrhoides superuenerint, insaniæ solutionem significant. Hic enim aperte τὴν μελαγχολίαν proprie dictam intelligit, sicut in comm. Galen. annotauit.

Μανία ergo apud Hippoc. sumitur tribus modis, primo pro delirio sine febre vt 1. Epidemiōn part. 2. lib. 1. prorrhet. comm. 1. lib. 3. Epid. & lib. 3. de loc. aff. c. 5. Secundo pro quolibet magno delirio etiam cum febre, quomodo sumpsit Hippoc. pluribus in locis: Tertio pro melancholia vt loco hîc ab authore citato: Præterea μανία vt diuidit Plato, altera est diuinitus inspirata, quam ἐνθουσιασμὸν vocant, qualis vatibus & sybillis, furor ecce furor inquit Poeta; altera vitio corporis contrahitur de qua supra pluribus; Sed & præter significationes prædictas esse dicitur μανία vehemens desiderium cuiuscumque rei, vt productis aliquot exemplis docuit Casaubon. in commentarijs ad Athenæum, atque ita vox μανία dictionibus multis adiungi solita est à Græcis, quarum studium vehemens declarare vellent. Cæterum quam vim habeat τὸ μανία dum quosdam vocamus γυναικομανεῖς, ὀρνιθομανεῖς aut χρυσομανεῖς expendit Gal. lib. 4. de dogmatis Hippocr. & Platonis aduersus Chrisippum disputans, non abs re (inquit) posito μανίας nomine in talibus ceu peccantibus furiose (μανικῶς) & à veritate plurimum recedentibus; Sed & legimus veteres cum aliquid vehementer extollerent solitos tanquam exclamantes, orationi suæ vocem (μανία) inserere, vnde manarunt illæ locutiones, μανικὸν ὅσον μέγα; & insanum magnum molior negotium; hinc & apud Athen. l. 13. legimus quod cum hoc genus loquendi plurimum vsurparet Melitta mulier, ex eo cognomen illi fecerūt maniæ amatorum quidam; denique & id notandum quod ait Cælius Aurel. l. 1. τῶν χρον. c. 5. magnam scilicet Græcorum vetustatem, maniam vocasse quę nunc mantice dicta est.

Μάννα. mel roridum vel aerium dici potest. Est enim mellis species non ignota veteribus, Galeno, Plinio, Dioscoridi, sed mellis nomine & titulo comprehensa, ne quis eam ab Arabibus primum cognitam proditamque fuisse putet. Sic enim de ea scriptum reliquit Galenus: in folijs (inquit) stirpium adnascitur quippiam, quod nec eorum succus, nec fructus, nec pars existimari possit, seu rorulentum quiddam, nec tamen continenter, neque copiose prognasci soleat. Nec me præterit per æstatem in arborum, fruticum, herbarumque folijs plurimum fuisse inuentum, sic vt à ludentibus rusticis Iupiter diceretur melle pluisse. Præcesserat tum nox frigidior, pridie calida siccaque cœli conditio diluxerat. Quapropter inter naturæ rerum peritos conueniebat, halitus quos terra vel aqua prospirasset, extenuatos & excoctos, nocturni frigoris beneficio coaluisse. Id in regione nostra rarius euenit, in Libano mōte quotannis, adeo vt extensis pellibus arbores succutiant, receptoque quod profluit, ollas & fictilia compleant, priuatoque nomine vocant δροσόμελι, id est, roscidum mel, vt etiam ἀερόμελι, id est, mel aerium. Hæc Galenus. Mellis speciem esse ipsa dulcedo sufficienter testatur, quæ gustu prorsus mellea sentitur.

Itaque consulto fecerint rei medicæ studiosi vt si quando apud Gal. mentio fiat mellis aerei, δροσομέλιτος καὶ ἀερομέλιτος, pro ea mannam Arabum capiant; Perinde ac si mannæ vox apud eundem reperiatur pro ea thuris concussi elisas micas intelligant, quas μάνναν λιβάνου, ἢ λιβανωτοῦ appellat. Mannam autem Arabum & Galeni δροσόμελι mellis speciem esse, ipsa dulcedo sufficienter testatur, quæ gustu prorsus mellea sentitur, inde μελιτώδης χυλὸς ἐκ τοῦ ἀέρος, & ἀερόμελι & δροσόμελι vocatur: ab Hippocr. κέδρινον μέλι, forsan quod cedris insideat vt Theoph. hist. plant. l. 3. c. 9. scribit: Cels. Syriacum mel appellat, quod in Syria maxime proueniat, cuius regionis mons est Libanus supradictus, vide Aristotelem lib. 5. de hist. anim. c. 22. περὶ μέλιτος τοῦ πίπτοντος ἐκ τοῦ ἀέρος: vide & Plin. l. 11. c. 12. Concrescit autem maxime Vergiliarum exortu, vel sidere Syrio splendente; vim habet modicam ciendi aluum & flauam bilem pellendi, tutoque pueris & fœminis vterum gestantibus exhiberi potest. vide supra δροσόμελι.

Sed de μάννα siue μαν (quorum illud Chaldaicum hoc Hebraicum esse volunt) pauca hîc addere operæ pretium fuerit, quod Deus in de-

ſerto rotis inſtar de cœlo noctu mittebat, poſt ſolis exortum liqueſcens, erat ὡσεὶ σπέρμα κορίου λευκὸν, τὸ εἶδος αὐτοῦ ὡς εἶδος κρυστάλλου, id eſt veluti ſemen Coriandri album, Chryſtalli ſpecie, mane id ante ſolis ortum colligebant, mola aut piſtillo in mortario terebant, in olla coquebant, aut ex eo conficiebant ἐγκρυφίας placentas ſubcineritias; guſtu referebat ἐγκρίδα ἐν μέλιτι: Certam vero menſuram eius colligebant quod in craſtinum ſeruari non poſſet à putrefactione & vermiculatione: author præter Ioſeph. in antiquit. Iudaicis, Moſes Exodi. cap. 16. & Numer. c. 11. vide & Deuter. c. 8. & Ioſuæ c. 5. Dauid in Pſalmis appellat ἀγγέλων ἄρτον, panem Angelorum, Nonnius μελίρρυτον ἄρτον à mellea dulcedine.

Μάννα. præter ſignificationem ſuperius explicatam, etiam accipitur pro granis ſeu micis thuris concuſſu eliſis. Cum enim thus geſtatur, vehitur, agitur, aut quouis modo tractatur, multa ex eo fragmenta decidant neceſſe eſt, quæ mannam, inquit Galen. proprie appellant. Hanc nihil à thure differre aliqui exiſtimarunt, quos tamen Gal. reprehendit, quod hæc manna non ſolo thure, ſed eius etiam corticis fragmentis quibuſdam ſimul eliſis miſtiſque conſtet. Proinde differt à thure, quod propter corticis miſtionem thure ſit adſtringentior, thus autem ea magis emplaſticum. Sed exigua quidem differentia eſt, adeo vt Galenus lib. 5. meth. med. ſcribat ſe mannam pro thure interdum ſumere. Dicitur aliquando ſimpliciter ἡ μάννα, aliquando vero cum addito ἡ μάννα τοῦ λιβανωτοῦ.

Vide Galen. τῶν κατὰ τόπ. l. 4. & Dioſc. l. 1. c. 74. Scribonius Largus mannam thuris ſæpenumero thuris pollinem appellat, Paul. vero l. 3. c. 22. de cicatricibus & albuginibus oculorũ mannam etiam appellat μαννηρὰν, atque ita etiam Aet. vocat ſermon. 12. c. 44.

Μάννη. nomen eſt emplaſtri ad lichenas vtilis quod deſcribitur à Gal. l. 5. κατὰ τόπ. c. 7.

Μαννῶδες. 7. Epid. dicitur medicamentum ex thuris polline, aut manna thuris, aſtringens deſiccans, concoquens, & digerens, quod ad oris & gingiuarum tubercula imperat.

Μαντικὴ. ab Hippocrate appellatur οἰωνιστικὴ, hoc eſt, ars diuinandi quæ fit per aues. ἱεροσκοπίαν vero, θυτικὴν à plæriſque dictam, antiqui etiam alij ex eo vocant, quod ἱερεῖα, id eſt, hoſtias, inſpicientes, qui in ea ſcientia graues & præſtantes ſunt, ex ipſis ventura prænuncient. ἱερεῖα autem ſcimus appellari omnia quæ dijs ad honorem exhibebantur. quales ſunt quæ litantur victimæ. Eos vero qui ex auium volatu augurantur, quos οἰωνιστὰς & οἰωνοσκόπους appellant, μάντεις, id eſt, augures, appellauit Hippocrates. quanquam μάντεως nomen & μαντικῆς de omnibus quæ ita prædicant, artibus proferatur.

Μάντις. braſſica apud Nicandrum.

Μαραθίς. dictum eſt à quibuſdam ſylueſtre fœniculum, ſicut habetur apud Dioſcor.

Μάραθρον. fœniculum. Planta eſt ferulacei generis, caule geniculato, fungoſa medulla, læui cortice & herbaceo, folio abrotoni, ſed longiore mollioreque, iucundo odore, muſcario rotundo, amplo, luteo, in orbem radiatim circinato, in quo ſemen nudum dependet, radice candida, craſſa, longa, odorata. Excalfacit tertio exceſſu, ſiccat primo, proindeque lac generat, ſuffuſis auxilio eſt, vrinas menſeſque mouet. Eſt & ſylueſtre fœniculum, magnum, ſemen ferens ſimile cachryi. ἱππομάραθρον à Græcis vocatur, à Latinis fœniculum erraticum.

Dicitur vero μάραθρον ἀπὸ τοῦ μαίρειν, τουτέστι λαμπεῖν & ἀθρεῖν, vel & μάραθρον à Græcis vocatur inquit Ruell. à marceſſendo quod ad condienda plurima cum inaruerit ſit commendatiſſimum, fœniculum latius dici putant, quod ſatum magno cum fœnore ſemen reddat: hoc nobilitauere ſerpentes guſtatu ſenectam exuendo, oculorum aciem ſucco illius reficiendo; vnde intellectum eſt hominum quoque caliginem eo releuari: Cæcutientibus, vt Nicander tradit, anguibus cum vere ſuas ſpeluncas exeunt marathri ſucco acies oculorum hebetata reſtituitur.

Μαρασμὸς. marcor, tabes. Eſt immodica totius corporis ariditas & conſumptio. Quo fit vt facile morbus hic innoteſcat, oculorum ingenti cauitate veluti in foueis quibuſdam reconditorum, & vniuerſi corporis ſqualore, caloris vitalis flore deſtituti, cutis circa frontem ſiccitate & tenſione, palpebris inſtantibus & tanquam ſomno grauatis ab impotentia quadam vigilandi: ſunt & tempora collapſa atque caua. Breuiter totus homo non aliud eſt quam oſſa & cutis. In ventre nulla inteſtina, nulla viſcera ineſſe credas: adeo contracta ſunt præcordia & conſumpti ventris muſculi, vt nihil ex ijs præter fibras & cutem ſuperſit. Hæc autem ſymptomata aut adhuc fieri intelliguntur, aut iam plane facta abſolutaque eſſe. Inde duplex maraſmi differentia exiſtit, vnius quidem nondum perfecti, ſed adhuc ad maiorem conſumptionem tendentis: alterius vero iam plane conſummati. Hic prorſus immedicabilis eſt, illi remedia quædam poſſunt adhiberi. Eſt & gemina rurſus differentia. nam cum omnis maraſmus ex ſiccitate fiat, ea interdum calorem, interdum frigiditatem habet coniunctam. Ex quo fit vt maraſmus alius ſiccus & calidus ſit, alius ſiccus & frigidus. Qui calidus eſt, non aliud prorſus eſt, quàm febris hectica iam longe progreſſa ad ſolidam vſq; ſimilarium partium ſubſtantiam, appellaturque μαρασμώδης πυρετὸς. Hic ergo quatenus febris eſt, caloris eſt particeps. Frigidus vero maraſmus duplex eſt, vnus qui ſenium ex morbo dicitur, alter ipſa mera ſenectus. Neque enim ſenectus aliter definitur quam frigiditate & ſiccitate: ſed ſenectus quidem ipſa ætatis curſu prouenit, ſenium vero ex morbo non item, ſed præmature à violenta cauſa. Succedit autem febribus ardentibus & hecticis cum ſua ſponte, tum frigidorum vſu. Per ſe quidem, quod febris hectica non humidum modo primigenium, verum calorem etiam natiuum populetur & depaſcat, eoque pereũte cor etiam frigidius quàm ſecundum naturam reddi neceſſe ſit. Indicio eſt pulſus paruus & rarus, ſimiliter & reſpiratio parua, rara, atque etiam frigida. ex quibus manifeſtum eſt refrigeratum eſſe principium vitale. A frigidorum vero vſu aliquando ſenium ex morbo inducitur, quod medicus ſæpe cogatur febre hectica & maraſmode laborantem diu multumque refrigerare omni ciborum, potionis & remediorum genere, vt eum ab hectica febre, à qua præſentius periculum imminet, in ſenium ex morbo transferat. Nam cum hecticis ſpes tantum poſita ſit in conſeruando humido ſubſtantifico, & ijs arcendis quæ ipſum abſumunt, certe ſenium ex morbo hectica febre

tolerabilius

tolerabilius est, quod refrigerato principio vitali cordisque substantia humidi minus consumatur quam per hecticæ febris calorem. Itaque eam rationem Galen. libr. 10. meth. med. sequutus, cōsulit eum quem marasmus plane iam occupauit, non esse à medicis nisi cum præfatione sanandum, & in alterum transferendum marasmum qui senium ex morbo nominatur. Traditur & à Galen. alia marasmi differentia, in verum & non verum. Verus quidem est per quem omnes corporis solidæ partes similiter marcescunt, initio ab ipso corde facto: non verus autem, qui in certa quadam parte consistit, vt in ventriculo & iecinore, in quibus Galen. magna ex parte hecticas marasmodesque febres se contemplatum esse scribit. Superueniunt aliquando & pulmoni, sed rarius, tum propter eius humiditatem, tum quod spirando refrigeretur. Incidunt & pectori & mesaræo & ieiuno & colo, interim vero & vtero & renibus. In septo autem transuerso marasmum se nunquam vidisse Galenus scripto testatus est, sed hecticam sane febrem vidisse, & hanc semel quidem plane absolutam, sæpe vero citius interimētem quam plane esset completa, quod eam & spirandi difficultas & delirium excipiat.

» Sed & præter communem significationem su-
» pra expositam μαρασμὸς etiam Galeno dicitur 3.
» de crisib. c. 7. mutatio illa in morbis diuturnis
» quæ paulatim fit & tendit ad mortem sine vlla
» agitatione & perturbatione insigni, ita μαρασμὸν
» opponens τῇ λύσει: In libello autem περὶ μαρασμοῦ
» Galen. huius vocabuli significationem longius
» extendi ait, ad ea scilicet omnia quæ paulatim
» corrumpuntur: dicitur etiam μάρανσις idem quod
» μαρασμὸς: Nomen vero inuenit hic affectus à
» flammis marcescentibus quæ nutrimenti ino-
» pia extinguntur, inquit Galen. 4. de causis puls.
» cap. 9. inde μαραίνειν dicitur deficiente paula-
» tim & arescente humore extenuari, contrahi,
» & tabescere.

Μαρίσσει, ψοφεῖ. apud Hippocrat. vt interpretatur Erotianus. hoc est, obstrepit.

Μαρεωτικὸς οἶνος. vinum Mareoticum quondam
» celebre. vide οἶνος.

Μαρίλη. dicitur ab Hippocr. quam multi θερμοσποδιὰν, hoc est, cinerem calidum, vocant, vt annotauit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις. Sunt autem, inquit Erotianus, qui φρυγανώδεις καὶ μικροὺς ἄνθρακας, hoc est arentes & paruos carbones, interpretantur.

Μαρκέλλιον. Cerati nomen ad perniones descripti à
» Paulo lib. 3. 79.

Μαρκίατον. nomen est malagmatis ad articulorum dolores & resolutiones comparati. Describitur ab Aetio lib. 12. cap. 44. & apud Paulum lib. 7. cap. 18.

Μαρμαρυγαὶ. apud Hippoc. λαμπηδόνες πυκναὶ, καὶ οἷον ἀστραπαὶ πυκναὶ, αἰφνίδιοι, πυρώδεις. hoc est, splendores crebri, & veluti fulgura frequentia, subita & ardentia. Sunt autem nihil aliud quam splendores oculis obuersantes.

» Hinc μαρμαρυγώδεα ὄμματα apud Hippoc. fiunt
» autem μαρμαρυγαὶ, inquit Galen. comment. 2. de
» victu acut. t. 44. propter eam quæ à ventre est
» exhalationem euaporationemque, & propter
» sanguinis qui ad caput fertur abundantiam, alijs
» ἀμαρυγαὶ ἢ μαρμαρῖναι dicuntur & ἀμαρύγματα. Cæl.
» Aurelianus lib. 1. χρον. c. 2. μαρμαρυγὰς marmo-
» rum maculis similes tractus exposuisse videtur.

Μάρον. herba surculosa, flore origani, folijs multo «
candidioribus, flore odoratiore & natura sisym- «
brij, subadstringens & modice calfaciens. Sunt «
qui mentham syluestrem esse putent. «

Μαρέλια, vel μαιέλια. lactucarum species apud «
Psellum, & Simeonem Sethi, & Trallian. «
libr. 2. capit. 7. quas & θειδακίνας alij vocant, «
quamquam à Tralliano videntur distingui loco «
citato. «

Μάρσιππος. apud Alex. Trallian. pro sacculo poni- «
tur quo pars dolens fouetur. «

Μαρσὸς οἶνος. vide in dictione οἶνος vbi vinorum insi- «
gniores differentiæ exponuntur. «

Μαρώνη. sic dicitur à quibusdam Centaurium magnum, vt habetur apud Dioscor. quasi Maronia herba, à monte Thraciæ, quo loco probatum forte & copiosum nascitur Centaurium. Sic vero & πελεθρονιὰς nominatur, à monte Thessaliæ Centauris & Lapithis nobilitato.

Μάσθλης. τῆς θέρμης. id est, caliditatis, apud Hippocr. vt scribit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μασυάφιον ἢ

Μασυχὰς. nomen est thymiamatis, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 23. habetur & apud Aetium lib. 13. sed diuersa, ad suffitus tamen etiam comparata in modum τοῦ κύφεως. Ægyptium nomen videri potest.

Μάσσειν. significat apud Hippocr. miscere & subigere atque etiam exprimere, vt scribit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μασσητῆρες μύες. mansorij musculi. Sunt musculi duo (vtrinque scilicet vnus) bicipites & triangulares maxillam circumagentes. Habent enim singuli duo capita, quorum vnum exoriens ἀπὸ τοῦ μήλου, fibris in partem genæ infernæ posteriorem emissis eam mouet antrorsum, alterum autem à zygomate, fibris istas intersecantibus in similitudinem χ literæ, & in genam anteriorem immissis eam mouet retrorsum. At cum vtræque fibræ simul agunt, motu medio inferna ipsa gena tollitur. Tria vero singulorum latera sunt, quorum vnum versus zygomatis extremitatem porrigitur, aliud versus inferiorem mandibulam; reliquum vero ac tertium velut basis quædam prædictum vtrumque latus partibus maxillæ inferioris coniungens, secundum ipsius longitudinem extenditur. Cæterum hi musculi carnosam quoque maxillarum partem constituunt, suntque subter malas quam alibi neruosiores, quo loco habent velut verticem. A mandendo μασσητῆρες appellati sunt, etiamsi musculi quoque temporales ad mandendum plurimum conferant. Hi enim præstant, vt commissis inter se dentibus cibi comminuantur: illi vero fractum cibum læuigari, atque in minima conteri à molaribus faciunt. Hæc enim actio eorum propria est, non etiam temporalium, qui à superiori parte exorti sursum tantum maxillam adducunt, non tamen in latera mouent.

Μασσαλιωτικὸν medicamentum aridum, authore Demosthene Massiliota. Valet ad carbunculos. Describitur à Galeno libr. 5. τῶν κατὰ γένη, atque à Paulo lib. 7. c. 13.

Μᾶσσον. idem quod πλέον, id est, plus. apud Hippocrat. vt Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις explicauit. Bacchius tamen contrario sensu ἔλασσον, hoc est, minus, interpretatus est, sicut annotauit Erotianus.

Μαστίχη. mastiche. Est resina quā lentiscus in Chio

fere tantum fundit. Cum enim lentiscus resinam vbique sudet, in Chio tamen sola mastichen proprie dictam, quæ non est aliud quam lentisci resina optima tenuissimaque. Importatur quidem & ex India quadam è spina mastiche, item ex Arabia, Asia, Græciaque, sed omnibus præstat Chia. Cuius tamen etiam duo genera ibi proueniunt, nigra & candida. Nigram Ægyptiam, candidam Chiam vocari Galenus prodidit. Illa siccat magis & discutit minusque adstringit, hæc vero calfacit & siccat moderatius, primo, vt scribit Paulus, ordine. Est autem mistæ facultatis adstrictoriæ simul & emollientis, per quam stomachi, ventris, intestinorum, iecinoris inflammationibus recte adhibetur.

Μαστοειδὴς. mammillaris. est apophysis ossis temporalis, papillis mammarum, præsertim vaccinarum, simillis. Extuberat & cauus est, quo aer ampla & anfractuosa eius cauitate conclusus, magis resonet auribus. Inseruit inserendis musculis. Dicuntur & à quibusdam vteri cornua (κεραίας vocant) μαστοειδεῖς ἀποφύσεις propter similitudinem quam habent cum mammis.

Μαστός. mamma. dicitur & τιτθός. Est, vt ait Rufus ἐν τῷ στήθει σαρκώδης ὑπεροχή, hoc est, in pectore carnosa eminentia. Definitur autem pars ad latus pectoris, glandulosa, semicircularis, in cuius medio papilla protuberat, gignendi lactis vim à natura habens. Verum glandulosa illa substantiam admodum varia est. Viris namque (in quibus proprie μαζὸς dicitur, vt μαστὸς siue μασθὸς in mulieribus) calidioribus scilicet & siccioribus pene nulla est, eademque arida, vti etiam admodum puellis. Iuuenculis vero compactior est & duriuscula, vetulis vero flaccida. Eam autem multæ sed paruæ glandulæ constituunt, sibi mutuo incumbentes, & inter se commissæ adipis & fibrarum interuentu, quæ ex carnea membrana in cutem pertinent. Semicircularis illi est forma, non tam quo minus pateret iniurijs quam quo plus lactis contineret. Est enim rotundum omnium capacissimum. In eius medio θηλὴ, hoc est, papilla, veluti apex & tuberculum siue papula eminet, de qua suo loco dictum est, quam ambit circulus quidam subniger, qui φῶς dicitur. Sic quidē condita mamma aptissimum fit gignendi continendique lactis organum, quod quia è sanguine gignitur, idcirco natura venas magnas & frequentes mammis largita est, alias quidem externas, à ramo venæ cauæ axillam iam petentis descendentes: alias vero internas à vena caua pariter descendentes ex iugulo summoque sterno. Hæ partim absumuntur in mammas & musculos pectoris internos, partim vero ad xiphoidem cartilaginem & musculos rectos delapsæ, inque eos & vicinas partes distributæ, paulo supra vmbilicum, surculis aliquot suis occurrunt surculis totidem venarum epigastrij: indeque fit consensus ille mammarum cum vtero. Habent & hæ venæ arterias aliquot comites, sed perpaucas & graciles.

» Cæterum à mammarum quæ in pectore sunt
» similitudine, etiam excelsiores, telluris loci μα-
» στοὶ appellantur ait Celsus.

Μασχάλη ἢ

Μασχαλὶς. ala siue axilla. locus est sub humero concauus, multis glandulis scatens. Hic ad suscipienda pectoris excrementa creādamque phlegmonem valde opportunus est propter glandularum ἐλομαλίην, vt scribit Hippocrates lib. περὶ ἄρθρων. quo etiam loco ipse neruos sub alis existentes non communi vocabulo νεῦρα, sed τόνους ὁπηνάρους propter eorum firmitatem appellauit, vt illic Galenus annotauit.

Hoc & axillæ sensu de arboribus dici tradi- »
tur apud Theophr. histor. plant. lib. 3. & apud «
Hesych. μασχαλισθῆναι, exponitur ex axillis sus- «
pensum esse; μασχάλην autem etiam pro ramo di- «
xit Theophr. 1. de caus. plant. cap. 6. Ramos «
etiam alas vocauit Dioscorid. Alijs quoque «
herbis tribui μασχάλη dicitur, esseque cauus ille «
inter caulem & ramulos anfractus vnde sinua- «
tim noua proles egreditur, Latini similiter alas «
siue sinus appellant. «

Μασχαλιαία φλέψ. axillaris seu interna vena. Est ramus venæ cauæ magnus amplusque, qui ab ea antequam thorace excedat productus, per axillam in internam brachij sedem expanditur. Ex eo ἡ ἔσω φλέψ, id est, interna vena, vulgari & vsitato nomine à medicis omnibus appellatur. Eadem & ab Hippocr. & à Galeno lib. 2. περὶ διαίτης ὀξέων, ἡ κατ' ἀγκῶνα, & ἡ ἐν ἀγκῶνι φλέψ: & ab eodem Galeno in anatom. venar. ἡ διὰ τῆς μασχάλης, καὶ ἡ ἀπὸ τῆς μασχάλης. Multo maior ampliorque est quam humeraria, & in soboles longe numerosiores diuiditur. Huic per totum arteriam subijci, Paulus Ægineta scripsit lib. 6. c. περὶ φλεβοτομίας. per morbos qui infra iugulum consistunt, secatur in cubito, quod supra cubitum sub musculis delitescat: alioqui non est dubium quin sæpe altius eam secare vtilius foret.

Μασχαλιστήρ. sic vocatur à quibusdam proprio nomine secunda dorsi vertebra quæ τῇ λοφιᾷ subest.

Μάτος. ζήτησις. id est, quæstio, apud Hippocr. & ματεῖσθαι, τὸ ζητεῖν, vt scribit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις. itemque Erotianus.

Μαχαίρια. sunt ossa nucleorum Persicorum, sicut recitat Galenus ex Archigene lib. 5. τῶν κατὰ τόπους.

Μαχαιρὶς. gladiolus quo chirurgi vtuntur, apud Hipp. quem ille geminum facit, ὀξυβελῆ καὶ στηθοειδῆ siue γαστρώδη, hoc est, acutum & ventosum. Dicitur, & τὸ μαχαίριον. «

Μαχαιρίωνος φάρμακον. emplastrū est ad multa commodum. Recipit, Aristolochiæ rotundæ, galbani, æruginis rasæ, opopanacis, iridis Illyricæ, ammoniaci, thymiamatis, myrrhæ, ana drachmas octo. terebinthinæ, ceræ, olei omphacini, ana septuncem & vnciæ dimidium. Olei dimidium cum ærugine terendum, & reliquum cum cera & terebinthina coquēdum. opopanax cum aceto dissoluendus, tum demum omnia simul subigenda atque vnienda.

Μαχαιρώνιον. dicitur à quibusdam τὸ ξίφιον, vt author est Dioscor. quod & alio nomine φάσγανον eandem ob causam appellatur.

Μαχλοσύνη. dicitur impudicus quidam ardor »
libidinis, quem scribit Aretæus libr. 2. de «
acut. capit. vltimo mulieribus contingere hu- «
miditate multa diffluentibus, quamque effun- «
dere cupiant. «

Μεγαλεῖον. vnguentum est, quod ob singula- «
rem eius præstantiam, & vt Plin. loquitur «
propter gloriam ita esse dictum quibusdam pla- «
cet, quos reprehendunt alij ab inuentore Me- «
gallo sic vocatum perhibentes, scribendum- «
que esse μεγάλλιον; alio quoque nomine μυρσί- «
νιον vocatur teste Galen. 2. κατὰ τόπους. vtroque sci- «
licet nomine à Megallo qui ipsum composuit «

„ accepto, & ab illius quidem proprio nomine „ μεγαλεῖον vocatur lib. 1. cap. 69. à patria vero ip„ sius μυρσίνιον: Dioscorides vero diuersum à men„ desio existimasse videtur, scribens τὸ μεγαλεῖον „ suo tempore defecisse quo tamen vigebat Men„ desium.

Μέγα κολλύριον. est collyrium diarrhodon quod ad Diagoram refertur, atque alio nomine χλωρὸν siue τὸ διὰ τῶν ρόδ. appellatur, quoniam rosarum vncias 72. capiat. eius triplex compositio habetur apud Galen. lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, quæ & à Paulo & ab Aetio consimili materia referuntur. Sed aduerte in prima compositione quæ est apud Galen. croci drach. quadraginta contineri, iniusto & absurdo prorsus pondere.

Est & τὸ μέγα κολλύριον θεοδότιον, cuius descriptio refertur ab Aetio ad finem lib. 7.

„ Μέγα πνεῦμα. vide πνεῦμα.

Μεγάλη νόσος. dicta est à veteribus ἡ ἐπιληψία κατ' ἐξοχὴν, vt author est Galenus.

Μεγάλη φλέψ. magna vena. Sic vocata est à medicis vena quam anatomici portam appellant, sicut caua μεγίστη dicta est. vide φλέψ.

Μεγαλόκοιλοι. vocantur ventriosi 1. de aliment. fa„ cult. c. 1.

Μεγαλόσπλαγχνος. sic dicitur ὁ οἶνος. hoc est, vinum, apud Hippocrat. ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, quod Galenus interpretatur viscera in molem attollens, seu magna viscera faciens. Id quod ipse in primis tribuit vino dulci. Accipitur tamen aliquando etiam passiue, & significat hominem qui magna habet viscera, siue à natura, siue ex morbo, phlegmone, scirrho, œdemate.

„ Antiquis vero generositatis nomen erat, „ eosque μεγαλοσπλάγχνους vocabant qui magnis „ erant præditi visceribus, in ijsque corporis fa„ cultates omnes atque functiones pollere vi„ debant. Sic μεγαλόσπλαγχος Euripidi μεγαλόφρων „ vocatur.

Μέγας δάκτυλος. magnus digitus. Sic pollicē Hippocrates vocauit, vt scripto Galen. prodidit lib. 1. de vsu partium.

Μέγας σφυγμός. magnus pulsus. Est pulsus longus, latus, simulque profundus. Pulsuum differentia est sumpta à quantitate diastoles. Cum enim in longum latum & profundum arteria distenditur, pulsus magnus fit. Huic oppositus est paruus, id est, breuis, strictus & humilis simul, arteria in has tres dimensiones parum distenta. Dicitur autem reuera magnus pulsus ad aliquid, quemadmodū & moderatus. Est enim magnus moderato maior. Itaque non est simplex & vnus pulsus magnus, sed varius pro magnitudinis incremento. Talis autem euadit solo calore aucto, sed quo tempore nec facultas male affecta sit, nec instrumentum. Ex quo fit vt solius caloris excessum proprie significet, idque eo magis, quo secum habet annexam maiorem celeritatem & frequentiam. Hæc enim duo magnus pulsus secum solet adsciscere, sed primum quidem celeritatē, quando scilicet vsus in tantum auctus est, vt maximam distentionem superet. Tunc enim cum magnitudo nulla maior potest contingere, pulsu ad summum aucto, natura necessario inducit celeritatem quam potest maximam, quæ vbi etiam tanta est, vt augeri amplius nequeat, concitat simul cum celeritate frequentiam.

Μέγας τροχίσκος. pastillus magnus, sic dictus à simplicium medicamentorum copia quam recipit. Commodus est dysentericis. Prodest & ad caua crustosaque vlcera. Descriptio habetur apud Aetium lib. 9. c. 49.

Μέγεθος νόσου. magnitudo morbi. Dicitur etiam σφοδρότης, id est, vehementia. Id dicitur à quo magnum periculum ægro impēdet. Tribus autem modis æstimatur à Galeno, per læsæ partis aut actionis præstantiam, ex propria affectus essentia, ex facultate nostrum corpus gubernante. Partis aut actionis præstantia bifariam consideratur, vitæ scilicet aut sanitatis respectu. Itaque si cor offensum sit, si ventriculus, si iecur, si motus, cerebri actio, perierit, quia hæ partes earumque actiones ad vitam necessariæ sunt, non potest earum morbus non esse magnus: similiter si testiculi, si ren alter, si bilis vesicula, si sensus aliquis male affectus sit, quoniam, si non ad vitam, certe ad sanitatem partes illæ omnino necessariæ sunt. Propria vero morbi essentia duobus quoque modis spectatur, per se siue ex propria substantia, & ex declinatione à naturali habitu. Per se quidem siue propriæ substantiæ ratione, morbus omnis cacœthes, febris pestilens, semitertiana, causus, cholera & permulti alij magni sunt. nam tota substantia totoque genere siue Idea periculum ægris accersunt, non alia de causa, quam quia tales. Ratione vero declinationis à naturali habitu magnus est morbus, qui cum tota substantia totoque genere non sit magnus, tamen in tantum auctus est & recessit à naturali habitu, vt plenus sit periculi. Sic phlegmone quæ in non momentaneo etiam musculo permagnum spatiū occupat, & in immensum excreuit, magna est: sic febris cōtinua quæ multis gradibus recessit à mediocritate temperamenti. Ex facultate vero nostrum corpus gubernante, nerui punctura magnus est morbus, quod eo puncto sæuissima protinus symptomata facultatis animalis excitentur: item omnis morsus venenati animalis, quacumque corporis parte factus sit, magnus est, tum propter vitalem facultatem, in quam propterea syncopæ incidunt, tum propter naturalem, ex qua icteri, hydropes, sudores & grauissima omnino symptomata oriuntur. Itaq; ex facultate nostrum corpus gubernante, siue ex symptomatis magnum morbum censeri, idem est. Sed aliquando reperias Galenum ab idea magnitudinē distinguere specialiùs sumptam, aliquando magnitudinem intelligere, solam à naturali habitu declinationem & excessum, aliquando vero duobus tantum metiri magnitudinem, ratione scilicet propriæ substantiæ & declinationis à naturali habitu, aliquando vero, vt lib. 4. meth. medendi, tribus, propter partis affectæ præstantiam, propter affectus magnitudinem, & propter cacoethiam, quæ non mihi videtur aliud esse, quam propria cuiusque affectus substantia.

Μεγίστη φλέψ. maxima vena. Sic dicta est à Galeno vena caua, ex parte gibba hepatis nata, vt in anat. venarum & in libello de format. fœtus. vide φλέψ.

Μέδιμνος. medimnus, siue medimnum. Est mensura aridorum Attica, sed agricolis frequentior quam medicis ob magnitudinē. Continet chœnicas quadraginta octo, vt ait Suidas, hoc est, centū & octo libras mensurales, seu modios sex nō medicos quidē sed georgicos. Eius nota apud

Græcos fuit μ, cum ε desuper imposito.

Μεθημερινὸς πυρετός. sic à iunioribus medicis, ait Galen. dicta est febris quotidiana quæ ad integritatem non desinit. Eadem etiam καθημερινὸς dicta, fuit. Nam quæ perfecte desineret & integre, ἀμφημερινὸν appellarunt.

" Sed hanc argutam vocum obseruationem
" maiores neglexerunt vt ait Gal. li. 1. comment.
" 3. vide καθημερινὸς πυρετός.

Μεθοδικοί. medici methodicæ sectæ addicti, quam illi definiebant esse cognitionem apparentium communitatum ad sanitatis finem spectantium. Statuebant autem ad curationis indicationem nihil conferre cognitionem loci affecti, causæ, ætatis, regionis, anni temporis, cõsiderationem virium ægrotãtis aut naturæ aut habitudinis ipsius, neque consuetudinem, sed à solo morbo conuenientis remedij indicationem sumendam censebant, neque ab eo secundum speciem, sed ab eius communi & vniuersali notione, quam quidem appellabant κοινότητα, hoc est, communitatem, vt quę in singulis particularibus spectaretur. Constituebant autem in vniuersum treis κοινότητας: adstrictam, fluentem, & mixtã ex vtraque. Atque in adstricta quidem relaxandi, in fluente vero comprimendi indicationem sumebant, in mixtis vero, ab eo quod magis vrgeret. Præter hæc tria nihil medico considerandum iudicabant, quod ad remedij inuentionem pertinere videretur. Ecquid enim, aiunt, iuuat refrigerationes, æstus, ebrietates, cruditates, plenitudines, defectus, lassitudines, otia, ciborum qualitates, consuetudinum mutationes tam anxie rimari? Eane, contemptis ijs qui in corpore sunt affectibus, sananda suscipimus, quorũ nullum prorsus superest? Nam illa quidẽ abeunt: quod autem ab illis excitatum est, in corpore manet. Idipsum curare oportet. hoc enim morbus est. Considerandum est igitur qualisnam ille est. Si namque adstrictus est, laxare: si fluidus est, reprimere oportet, quacunque tandem ex causa vterque originem duxerit. Quid ergo iam causa valet, cum nec quod fluidum est laxari, nec quod adstrictum est adstringi vnquam debeat? Atque vt reliqua similiter expendamus, proponatur phlegmone, in qua cum adstrictionis vitium sit, non si æstate acciderit, relaxantia remedia postulat: hyeme autem alia, sed vtroque anni tempore ijsdem percuratur: nec puerili ætate relaxantibus, senili vero reprimentibus: nec in Ægypto quidem laxatorijs, Athenis autem comprimentibus. Similiter si phlegmonæ contraria fluida affectio statuatur, ea nunquam relaxantibus sed perpetuo adstrictorijs remedijs medicãda est, hyeme, æstate, vere, autumno, pueris, ætate florentibus, senibus, siue Thraciã, siue Scythiam, siue Æthiopiam incolãt. Itaq; si nihil horum ad curationem conducit, frustra in his omnibus studium ponitur. Quid vero corporis partes? nonne & hæ superuacaneæ sunt ad indicationem curationis? Vel audeat aliquis dicere phlegmonem in parte quidem neruosa relaxandam, sed in arteriosa, aut venosa, aut adiposa, aut carnosa adstringendam esse? Vel si aliqua sit in corporis quadam parte adstricta affectio, audeat dicere eam non esse comprimendam, vel quod fluidum dissolutumque est, constringendum non esse? quamobrem si partis natura non immutat curationis modum, sed auxiliorum inuentio ex ipso affectionis genere dependet, in vanum partis ipsius ratio habetur. His quidem atque alijs eiusmodi rationibus Methodici nullam rei cuiusuis habendam esse rationem existimant ad remediorum inuentionem, præterquam communitatum, vt appellabant, hoc est, notionum quarundam vniuersalium, quibus, sicut dictum est, adstrictum laxandum, solutum vero adstringendum esse indicari putant. Itaque ab ea methodo nimium compendiaria μεθοδικοὶ dicti fuere. Quorum princeps proditur Themison Laodiceus Syrus qui ab Asclepiade Rationali institutus, ad methodicæ sectæ inuentionem se contulit. Hinc est quod illum Galenus multis in locis communitatum repertorem nominat. Eam postea Thessalus Trallianus absoluit, contra quem Galen. tam acriter sæpe debacchatur.

Verum & huic methodicorum sectæ, vel ipse "
Aristoteles occasionẽ dedisse videtur, ille enim "
lib. 8. physic. auscultationum, ita inquit, ἐστὶ "
πάντων τῶν νοσημάτων ἀρχὴ πύκνωσις καὶ μάνωσις. "

Μείουρος σφυγμός. vide μύουρος.

Μειράκιον. adolescens. scilicet qui ætatem agit à decimo octauo anno, vsque ad vigesimum quintum, vt annotat Galenus comment. in aphoris. 9. lib. 5. hoc enim annorum spatio ἡ τῶν μειρακίων ἡλικία, hoc est adolescentia, definitur. Est autem media inter τὴν ἥβην καὶ τὴν ἀκμὴν, id est, pubertatem & florem ipsum ætatis, vt idem ait in aphor. 29. lib. 3. quibuscum multa habet communia, sed maxime quidem proprium in maribus sanguinis è naribus profluuium, quod à pubertate incipiens in adolescentia plurimum est, & ad virilem ætatẽ prouectis imminuitur. Cæterum quum à puberibus adolescentes euadunt, & semen & pili locis genitalibus erumpere incipiunt, testes subito increscunt, virginibus mammæ extuberant, & menses ferri incipiunt, & mares præsertim, vocem manifesto immutant, vt docet Galenus comment. 4. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. hæc ætas omnium optima est, & maxime apta ad omnem voluntariam actionem. vide in dictione ἡλικία.

Μελάγκρανις. species est palustris iunci fructum ferentis in modum vuarum cohærentium, in quibus cuspidatum semen clauditur. Sic dicitur à nigro cacuminis colore.

Μελάγχλωρος. trochisci nomen, cuius compositionem Paulus habet lib. 7. c. 12. eo Paulus vtitur ad expurgationem sordidorum vlcerum libri 4. cap. 41. Est & emplastri nomen apud Paulum descripti libri 7. c. 17.

Huius quoque nominis aliud à Galen. descri- "
bitur ad diuturna & vix sanabilia vlcera 4. τῶν κατὰ "
γένη. cap. 13. dicitur & μελάγχλωρος pro eo quod "
est μελάγχρους, id est, qui nigræ cutis est 6. Epid. "
sect. 2. t. 35. "

Μελαγχολία. Est desipientia sine febre, timorem & mœstitiam sine causa inducens. Species est τῆς παραφροσύνης. Habet enim deprauatam facultatis imaginatricis & ratiocinatricis motionẽ, multa vana animo voluens quæ metuat, magnumque inde mœrorem concipiens. Sunt enim timor & mœstitia duo perpetua communiaque omnium melancholia laborantium symptomata, vt habetur apud Hipp. aphor. 23. li. 6. In causa est humor melancholicus, qui, veluti externæ tenebræ omnibus pauorem inducunt, nisi

vel audaces admodum, vel Philosophiæ præceptis instructi confirmatique fuerint, ita colore suo atro & tenebris simili timorem parit & mœstitiam, multaque eiusmodi falsa animo repræsentat, quæ tamen vera ob facultatis ratiocinatricis deprauationem reputantur. A quibus si quis volet melancholicos distinguere, infinitas prope reperiet eorum differentias. Tot enim erunt quot etiam cogitationum & spectrorum animo obuersantium. Itaque non ex his, sed potius ex sedibus in quibus humor ille melancholicus & gignitur & redundat, medici melancholiæ species distinxerunt, quod sic ad curationem maxime pertineret. Quod quia tribus locis contingit, ideo tres in vniuersum melancholiæ differentiæ existunt. Siquidē ille gignitur & abundat vel in cerebro solo, vel in solis hypochondrijs, vel in vniuerso corpore. Qui in cerebro per se gignitur, & non aliunde in ipsum influit, melancholiæ eam speciem creat quæ primario & per se facta dicitur, alterato scilicet cerebri temperamento, & inde nato melancholico humore corpus eius replente. Quæ ex hypochondrijs humore eo scatentibus oritur, hypochondriaca & flatuosa appellatur, quod ex ijs, sed maxime sinistro, humor atque vapor cerebrum petant, quodque flatus plurimi in ventriculo, intestinis, abdomine, totoque etiam corpore moueantur. Ea omnium mitissima esse solet, secundum eam quæ totius corporis vitio prouenit. Pessima vero & fere incurabilis quæ ex priuato cerebri affectu oritur. Cum autem duæ sint potissimum humoris melancholici differētiæ, vnus frigidus & siccus, vinorum fæci respondens, alter calidior, acrior & vstione redditus ferocior, qui μέλαινα χολὴ proprie appellatur, ille morbum istum de quo agimus parit, ideoque febrem non habet: qui vero ab illo fit, non simpliciter μελαγχολία sed μελαγχολικὴ ἔκστασις, hoc est, φρενῖτις σὺν θειώδης, nuncupatur, febremque habet adiunctam tanquam phrenitidis & inflammationis cuiusdam particeps. vide παραφρενιτικὴν.

Μελαγχολίαν. Agellius πάθος ἡρωικὸν vocauit vide suo loco.

Μελαγχολικὸς χυμός. ater & melancholicus succus. Est humor omnis frigidus & siccus. Hic est naturalis & benignus, crassus, fæculentus & niger, sanguinique mistus ad corporis nutritionē. Siquidem habetur inter quatuor humores, ex quibus tanquam elementis constamus & nutrimur. Hic vinorum crassorum fæci similis est, & à liene attrahitur secerniturq; à sanguine. Quod namque in sanguine crassum nigrumque, velut fæx in dolio, subsidet, sic appellatur. Est autem mitis & placidus succus, nec habet aliquid acidi, acris aut erodentis, neque in terram effusus ebullit, neque eam fermenti & aceti modo attollit, neque teter est odore, neque erodit, neque vstus est, neque in perniciem semper excernitur quemadmodum ἡ μέλαινα χολὴ, id est, atra bilis exquisita, quæ omnia hæc maleficia præstat. In hoc enim μελαγχολικὸς χυμὸς differt ἀπὸ τῆς μελαίνης χολῆς, quod hæc præter naturam sit, & vsta ab immodico calore & valde maligna: ille vero limus sit sāguinis, ad corporis nutritionem comparatus. Huius substantia, quemadmodum & aliorum trium humorum in alimentis quidem continetur, producitur vero à temperatura siue totius corporis siue hepatis frigida sicca, qualis est æstate declinante & autumno, & ex alimentis similiter frigidis & siccis, alijsque omnibus sumendis, admouendis, faciendis, educendis, frigidum, siccum, crassumque succum gignentibus. Nam & ipse temperamento suo huiusmodi est. Verumtamen si diutius in corpore retinetur adeo vt incalescat & putrescat, facile in atram bilem exquisitam, quam μέλαιναν χολὴν vocari diximus, degenerat, & simile quiddam fæci vini vsti patitur, quæ cum ante vstionem frigida & sicca sit, post vstionem tam calida redditur, vt carnem vrat, liquet & corrumpat.

Sunt porro & μελαγχολικαὶ φύσεις & μελαγχολικοὶ homines (vt Gallice quoque dicimus, *vn homme melancholique*) in quibus dominatur ὁ μελαγχολικὸς χυμός, & qui facile in melancholiam incidunt, vel & obnoxij sunt, Latinis itidem melancholia: Rursum vt sunt μελαγχολικὰ πάθη, ita μελαγχολικαὶ ἐκστάσεις quæ ab humore melancholico proficiscuntur, vel melancholiam comitantur: Gal. comment. in prorrhet. exponens hæc verba Hippocratis, τοῖσι ἐξισταμένοισι μελαγχολικῶς οἷσι τρόμοι ἐπιγίνονται, κακοήθες, Μελαγχολικὴν inquit ἔκστασιν ἀκουστέον τὴν σφοδρὰν, καὶ θηριώδη; γίνεται δ' αὕτη διαβρεχθέντος τὸν ἐγκέφαλον ξανθῆς χολῆς ὀπτηθείσης. vbi nota etiam hoc aduerbium (μελαγχολικῶς,) est enim eo loci μελαγχολικῶς ἐξίστασθαι, quum alicui ex atra bile seu melancholico humore mens mouetur, quique dicitur tum μελαγχολικὴν ἔκστασιν pati.

Μέλαινα. sic dicitur ab Hippocrate morbus ex nigra bile conflatus, vt scripsit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ex Hippoc. lib. 2. de morbis vbi hæ voces μέλαινα νόσος leguntur.

Μέλαινα ἀείση καταγματική. emplastrum nigrum optimum catagmaticum, id est, ad capitis fracturas, describitur à Galen. 2. κατὰ γένη. c. 18.

Μέλαινα ῥίζα. sic dicitur ab Hippocrate aspalathi aromatici vocati radix, vt habetur apud Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μέλαινα χολή. atra bilis. sic proprie dicitur quæ talis exquisite est, hoc est, supra modum vsta, calida, sicca, acris, erodens, acerba, acida, splendens & terram fermenti & aceti acerrimi modo eleuans, eoque distincta ἀπὸ τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ. vide χολὴ μέλαινα.

Μελαῖνις. cum accentu circumflexo Dioscorides legendum putat, vt μελαῖνις capra, μελαῖνις vacca, & significari ait ex Melænis. ea autem vrbs est ad Crisæum campum sita ante Criphinum, pascua bona habens & lac bonum gignentia, vt inquit Dioscorides. Author Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μελάμπελος, sic dicta est à quibusdam ἡ ἑλξίνη, vt habetur apud Dioscor.

Μελάμπρασον. dicta est à quibusdam ἡ βαλλωτή, siue marrubium nigrum, vt Plinius tradit.

Sed potius μελαμπράσιον vt apud Plinium habetur, Dioscor. diuisim μέλαν πράσιον vocat.

Μελαμπόδιον. sic dictum est veteribus veratrum nigrum à Melampode vate, vel eiusdem nominis pastore, quod is cum animaduertisset eo purgari capras, dato postea lacte eius sanauit Prœtidas furentes.

Μελάμπυρον. herba est tripedanea, surculosa, folijs rubiæ pallidis, cui semen colli figura, oleosum. Tritici vitium esse Galenus scribit. Rustici camelinam vocant.

Μελάμφυλλον. dicitur ὁ ἄκανθος, authoribus Dioscoride & Plinio, nec dubium quin à nigro foliorum colore.

Μέλαν γραφικὸν ἢ

Μέλαν τὸ γράφικον. atramentum scriptorium, seu atramētum librarium: quid sit notum est. Dioscorides scribit ipsum colligi fuligine è tædis coacta, & in singulas libras gummis ternas fuliginis vncias adijci. Fieri etiam è resinarum & pictoria fuligine, assumi autem fuliginis minam, gummis sesquilibram, glutinis taurini, atramenti sutorij, singulorum sesquunciam. Ea de causa non est dubium quin erodendi vim habeat, valde desiccet, & multo magis si acetum habeat, quomodo apud nos præparari solet.

Μέλαν κύπριον. sic vocat Hippocrates Cyprium cinerem quo ad oculos vtimur, inquit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μελαναγωγὰ φάρμακα. medicamenta atrum humorem purgantia.

Μέλανα ὑποχωρήματα. nigræ deiectiones, à veteribus medicis (inquit Galenus comm. in aphor. 21. libro 4.) dicuntur, quæ nigra bilis exquisite non sunt. Nam illa nihil habent acris, nihil acidi, nihil erodentis, neque in terram effusa ebulliunt, terramque fermenti & aceti modo attollunt (quod atræ bili proprium est) sed sunt veluti sanguinis limus, fæci vinorum crassorum similis. Hunc, si in corpore redundat, expedit vacuari, eiusque excretionem non raro salubrem esse Galenus obseruauit, cum atræ bilis exquisitæ excretio Galeno semper visa sit perniciosa.

Vt ipse scribit lib. de atra bile: Sunt autem nigrarum excretionum tria genera, τὸ μέλαν αἷμα sanguis crassus, vt in quibusdam hepaticis: μελαγχολικὸς χυμὸς fæx ac sedimentum sanguinis vt in lienosis; Et ἡ μέλαινα χολὴ atra bilis: duo prima τῶν μελάνων nigrorum nomine comprehenduntur ab Hippocr. solusque sanguis crassus concrescit & in grumum vertitur, tum in corpore tum extra: Reliqua duo fusa, & liquida semper manent, verum atra bilis à succo melancholico differt generatione, substantia, & qualitatibus.

Μελάνδρυον. Plinio herba est in segete ac pratis nascens, flore albo, odorato. Dicitur & μελάνδρυον peculiari nomine medulla roboris. Est etiam τοῦ ταρίχου, hoc est salsamenti, nomen, quo cæteræ thynnorum partes præter ceruicem & ventrem sale conditæ designantur, vt scribit Oribasius lib. 2. sic autem vocantur, vt idem ait, quod sint similes nigrantibus quercus radicibus, appetitum autem excitant sinapi adiuncto; & quia sunt expertes pinguedinis, difficilius quam imus venter corrumpuntur. Plinius vero id salsamenti genus ex piscibus melandryis vocatis fieri docet, atque ita dici, quod quernis assulis simillima sint. Est autem μελάνδρυς thynni genus grandissimum, quod veluti in assulas dissectum ita condiri sale consueuerat.

Μελανέον. vox est ab Hippocrate vsurpata in prognostico, quam quidam coniunctim legunt ἀντὶ τοῦ μελανοῦν, quod significat denigrans: quidam diuisim, χλωρὸν ἢ μέλαν ἐὸν, ἀντὶ τοῦ ὄν.

Μελάνθεμον. sic dicitur à quibusdam ἡ ἀνθεμίς, vt habetur apud Dioscor. pro quo forte scribendum μηλάνθεμον, propterea quod mali odorem flores eius spirant.

Μελάνθιον. gith. frutex est exilibus surculis, sæpe binos dodrantes excedens, folijs vt senecionis, minutis, sed multo tenuioribus: capitulo in cacumine tenui, paruo, ceu papaueris, oblongo, intercursantibus intus membranis, quibus semen includitur nigrum, acre, odoratum, quod panibus inspergitur. Calfacit, siccat, tenuium est partium, flatus discutit, absterget atque incidit. Fit ex eo errhinum præstantissimum quod pituitam detrahit.

Μέλαν τὸ κύπριον. Cyprium cinerem, quo ad oculos vtimur explicat Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μελανόρριζον. sic vocatum fuisse elleborum nigrum Dioscorides author est: distinguitur enim ab albo radicis colore.

Μελαντηρία. dicitur etiam à Latinis melanteria: quidam tamen atramētum metallicum nominant. Succus est in metallis concrescens. Geminæ originis proditur à Dioscoride. Alia concrescit salis modo in fodinarum, vnde æs eruitur, cuniculis: alia vero in eorum locorum superficie, quæ terrena est. Omnis nigra est, etiamsi exiccata plærumque euadat cinerea, & eam commendet Dioscorides quæ sulphuris colorem trahit. Vim causticam eam obtinet quam & misy: valde adstringit, ita tamen vt omnia adstringentia tenuitate exuperet.

Μέλαν φάρμακον. nigrum medicamentum. quomodo autem paretur, Hippocrates docet in libro de vlceribus. Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Quamquam eo Hippocratis libro huius medicamenti incerta est & indefinita præparatio, nec satis expressa, vt eo nomine non admodum integer ille libellus videatur; describitur autem aliud μέλαν φάρμακον, in Nothis quæ libr. 1. περὶ γυναικ. adscripta sunt.

Μέλαν. etiam substantiuè accipitur vt τὸ μέλαν τοῦ ὀφθαλμοῦ nigrum oculi.

Μέλας. nomen est trochisci, cuius descriptio habetur apud Aetium lib. 5. Est & huius nominis emplastrum nigrum quod proprio nomine ἶσις appellatur, de quo suo loco dicetur.

Μέλας. Hippocrati simpliciter veratrum nigrum significat lib. de ratione victus in acutis.

Μέλας οἶνος. vide in voce οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ exponuntur.

Μέλας. etiam alphi, qui vitiligo alba est, species quædam videtur qui vitiligo nigra dicitur; Est enim Alphus duplex, candidus & niger, qui albus est ἀλφὸς simpliciter dicitur, qui niger ἀλφὸς μέλας.

Μελανίσιος οἶνος. vide οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ exponuntur.

Μελάσματα. nigrores: dicitur & μέλασμα à Polluce lib. 2. τὸ τῆς κόμης βάμμα, nigrum pigmentum, seu atramentum quo coma denigratur.

Μελεδαίνοντι. ἐπιμελουμένῳ. θεραπεύοντι, curam gerenti, curanti: μελεδὼν namque apud Hippocratem curam & solicitudinem significat, non autem tristitiam, quemadmodum apud Homerum, sicut scripsit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Et idem μελεδῶνας vocari inquit à Græcis τὰς λύπας, quasi τὰ μέλη ἔδουσας, id est, κατεσθιούσας quo pacto etiam Latini curas dictas volunt, quasi vrentes cor: & μελέδη cura est siue curatio, θεραπεία, vt apud Hippocrat. γυναικ. libr. 1.

Μελετᾶν. Hippocrates libr. 1. τῶν ἐπιδημιῶν vsurpauit ἀντὶ τοῦ ἀσκεῖν. vt Galenus comment. 2. annotauit. & μελέτην ἀντὶ τῆς ἐπιμελείας, hoc est diligētia,

pro conſuetudine Ionum, comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀσμῶν. Erotianus τὴν μελέτην interpretatur ἐνέργειαν, hoc eſt actionem.

Μέλι. mel. Eſt ſuccus dulcis, calidus & ſiccus in vētriculis apum elaboratus, & ore redditus. Ex matutino rore fieri, vt & cera ex floribus, proditur. Eſt autem initio vt aqua dilutum, & primis diebus feruet, vt muſta, ſeque purgat. Vigeſimo die craſſeſcit, mox obducitur tenui membrana, qua feruoris ipſius ſpuma concreſcit. Ipſum in ventriculis ſuis apes concipiunt ex frondibus & pabulis, odoratis maxime, & ſuauibus, quem poſtea elaboratum ore reuomunt, cera & propoli miſtum. Optimum eſt quod dulciſſimum eſt ſimulque acre, colore vero pallidum: conſiſtentia neque craſſum neque concretum neque valde dilutum, ſed pellucidum & vnitum in omni parte & tenax, ita vt ſi eius particulam digito ſuſtuleris & defluere permiſeris, ſibi ipſi continuum extendatur, & perinde ac viſcum non abſciſſum, non in particulas diſſectum deſcendat. Plures eius differentiæ cum ex plantis è quibus colligitur, tum à natali ſolo deſumptæ celebrantur à veteribus. Quod ex abſinthio apes colligunt, amarum gignitur. è rhodendro venenatum prouenit. ex cytiſo optimum quidem, ſed quod acrimonia careat, nimiaque dulcedine nauſeam facile concitet. Præcellit omnibus vbi thymi copia eſt, ita tamen vt thymum plane non redoleat, quod ipſum alienæ qualitatis prorſus expers eſſe oporteat. Atticum, quod Atticæ regionis eſt, præcipue ex Hymetto, omnium præſtantiſſimū, & Hymettium appellatur. Ab eo Calymnium quod ex Cycladibus affertur, & Hyblæum ſiue Symblium, quod ex Sicilia. Deinde Chium, Syrium, Scythicum, Siphnium. Id omne à veteribus bonum habitum eſt. Mel vero Colchicum, Heracleoticum ſiue Ponticum, quodque in Sardinia atque in Carnia Cretæ monte naſcitur (cuius generis eſt quod μαινόμενον appellatur ab inſania quam gignit) item Mileſium & quod in Marathone fit, viroſum creditum eſt. Narbonenſe atque Hiſpanum apud nos commendantur, cum reliqua nobis ſint incognita. Nam quod in Belgica naſcitur, frigidum, crudum excrementoſumque eſt, totumque coctione reſoluitur in ſpumam. Sed in quocunque tractu terna mellis faſtigia veteres ſtatuêre: ἀνθινὸν, quaſi dicas floridum, quod vere fit ex floribus conſtructo fauo: ὡραῖον, hoc eſt, æſtiuum, à tempeſtiuitate præcipua, ipſo Sirio ſplendente poſt ſolſtitium. Eſt autem id omne rutilum, vt diebus editum ſicciorib us. ἐρικαῖον, ſylueſtre & minime probatum, quod conuehitur poſt primos autumni imbres, cum erice ſola floret in ſyluis. Hæc Plinius. Quas quidem tres mellis differētias etſi Dioſcorides proprijs nominibus nō appellauit, deſignauit tamen, vernum, æſtiuum & hyemale appellans. A mellis huius ſimilitudine, etiam manna & ſaccharum inter mellis ſpecies numerata ſunt à veteribus. Et mannam quidem δροσόμελι & ἀερόμελι Galenus aperte nuncupauit, melliſque ſpeciem eſſe teſtatus eſt. Saccharum vero Dioſcorides ſub mellis titulo comprehendit, de quibus ſuis locis.

» Apud Athenæum mel Alcmā vocat ὠπώραν
» κηρίνην, ceræ vel cereum fructum: Epicharmus
» vero πόντον ὄρθριον, matutinum mare, quod dilu-
» culo, ſublucano tempore ex aere fluat: Quod
vero ſpectat ad mellis facultates, de quibus au- «
thor noſter ſiluit, hoc ſcire oportet; mel omne eo «
quod potentia calidum ſit, id habere commune «
vt inquit Galen. lib. de ſuccorum bonitate & vi- «
tio, vt facile in bilem vertatur in corporibus cali- «
dis, ideoque naturis quæ pituitoſiores ſunt, ci- «
bus eſt in primis accommodus, ſenilique ætati «
ſicut frigidis quoque morbis; cum autem te- «
nuium ſit partium inquit idem 3. de aliment. fa- «
cult. c. 39. acrimoniæ quiddam habeat neceſſe «
eſt, qua aluum ad excretionem proritet, hæc au- «
tem acrimonia ab eo tollitur, ſi coquendo cum «
aqua exquiſitè deſpumetur; Præterea exiguum «
nobis ex melle medicamentum accedit, ſi præ- «
ſertim in bilem faceſſat, tum enim plane nutri- «
tioni eſt ineptum; in calidis autem naturis prom- «
pte in bilem flauam degenerat. «

Μέλι ἄκαπνον. vide ἄκαπνον μέλι. «

Μελινδέα. dicitur ab Hipocrate de vino non eo tantum quod ſuaue eſt, ſed eo etiam quod eſt cum melle miſtum: quod & ipſe μελίχροον nominat: vt Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις annotauit.

Μελιηδὴς οἶνος. vide οἶνος.

Μελικηρὶς. Eſt apoſtema humorem melli ſimilem membrana concluſum habens. Species eſt apoſtematis, vt & ἀθέρωμα & στεάτωμα. Quorum hoc ab adipe, illud à pulticula intra membranam concluſa nomen habet. Sic & μελικηρὶς humorem continet melli Hymettio, vt ſcribit Galenus, ſimilem, eumque membrana comprehendit, qui ea ſecta non aliter quam mel è fauis diffluit. Sed dicitur eodem etiam nomine aliud vlceris genus quod proprie κηρίον appellatum eſt, vt habetur apud Aetium lib. 6. cap. 68. ſimiliter apud Celſum lib. 5. cap. 28. Neque enim dubium eſſe poteſt quin duæ illæ meliceridis ſpecies, quas Celſus deſcripſit, ſint ſpecies τοῦ κηρίου, non autem μελικηρίδος à nobis prius deſcriptæ, quæ apoſtema eſt quæque diſſecta cauitatem vnam habet, & intus vno loco atque ſpatio humorem ſuum continet, eumque non multis foraminibus, vt κηρίον ſed vno ore effundit, poſteaquam ferro aut medicamento aperta fuerit. Eſt igitur τῆς μελικηρίδος nomen æquiuocum, proprie quidem & frequentius tumorem prius definitum ſignificans, interdum vero vlceris illud genus quod κηρίον peculiari vocabulo diximus nuncupari, quodque à proprie dicta meliceride differt non modo notis prius explicatis, ſed etiam quod κηρίον non niſi piloſis locis, magiſque ad cutem, μελικηρὶς vero pro more reliquorum abceſſuum in omni muſculo poſſit excitari.

Μελικηρὸς. legitur apud ſolum Celſum lib. 5. cap. 28. pro vlceris genere quod non ſic, ſed μελικηρὶς ſolet vocari: & lib. 5. cap. 26. pro ſaniei ſpecie, quæ craſſior, glutinoſior, ſubalbida, melliſque albo ſubſimilis eſt, quamque ille ſcribit fieri ex malis vlceribus vbi nerui circa articulos læſi ſunt, & inter hæc loca maxime ex genibus. Sed nihil ſimile apud alios authores ſcriptum reperio, nec μελικηρὸν omnino dici animaduerti, vti neque μελικηρίαν, quemadmodum in quibuſdam Celſi codicibus reperitur.

Μελικηρώδες ἕλκος. vide ἕλκος ſuo loco.

Μελίκρατον. aqua mulſa. Eſt aqua melle miſta. Sed miſturæ ratio multiplex eſt, nec vna certaque tradi poteſt. Quoniam enim non admodum vtilis eſt ijs qui amaram bilem coaceruant, & facile in ijs vertitur in bilem, niſi prius per inteſtina aut

vesicam transeat, eiusmodi naturis dilutior dari debet, vt nec sitim adferat, nec bilem gignat. similiter ijs quibus viscera scirrho aut phlegmone, aut œdemate tentantur, aut aliquo morbo acuto laborant. Nam cùm mel in ijs tum propter moram quam in obstructis visceribus trahit, tum propter eorum ardorem protinus in bilem vertatur, eamque ob causam noceat, aqua autem tarde penetret, & nimis diu moretur in hypochōdrijs, ex vtrisque mistum melicratum idoneum redditur, ita temperatum melle & aqua, vt & facile distribuatur in corpus, & bilem non gignat nec sitim. Meracius vero exhibere conuenit, si alui deiectionem molimur.

» Parabatur autem vtrumque duobus modis, » crudum scilicet vel coctum; atque vtriusque » mentio non infrequens habetur apud scriptores, » tum medicos tum rusticos, & crudo quidem vti» mur cum aluum deijcere aut vomitionem inci» tare volumus, probe autem coctum valentius » alit: Crudi autem faciendi ratio non adeo expli» cata, verum vt colligitur ex Plinio l. 14. cap. 17. » Dioscor. Mesue atque alijs, fiebat ex tribus vel » pluribus aquæ fontanæ, aut cælestis veteris par» tibus, & vna mellis optimi, simul mixtis, diffusis, & insolatis: Coctum autem fiebat ad hunc modum: Primum multum aquæ melli indebatur (Paulus libr. 1. in octo partes aquæ vnam mellis miscet) deinde tantisper coquebatur quoad spumare desineret, spuma autem cum primū emer» gebat, tollebatur. Tum & aliquando faui mace» rabantur in vino, atque illud simpliciter μελίκρα» τον appellabatur, hoc δευτεραῖον, proportione res» pondens loræ: hinc Plinius mulsam vinum esse » scribit, immo scribit idem mulsam vetustate » vinum euadere, hodie etiamnum complures sunt » nationes quæ mulsa vtuntur loco vini vt Mosco» uitæ: Porro primum hoc genus melicrati adhuc » diuersimodè fiebat, atque in omnibus obserua» batur, vt aqua purissima caperetur, putealis Cæ» lestis vel fontana, & modo plus aquę miscebatur » quod μελίκρατον ὑδαρὲς appellabatur, nonnūquam » plus vini quod ἀκρατέστερον vocabatur: Conuenit autem coctum melicratum microsphyctis; tussientibus, peripneumonicis, & ijs qui immodico sudore digeruntur; est insuper sciendum μελίκρατον ἀπὸ τοῦ ὑδρομέλιτος sola vetustate differre, est enim melicratum aqua mulsa subita & recens, hoc est ex tempore parata; hydromeli autem inueterata & recondita, vide ὑδρόμελι: » Cæterum si de melicrati in morbis recta ratione » administrandi, deque facultatibus illius plura » videre volueris, lege Hippoc. 2. de victu in acut. » ex partitione Galeni: & ipsum Gal. comment. 3. » in dictum librum.

Μελίλωτος. sertula Campana, siue serta Campanica, herba est in Campania Italiæ laudatissima nascens. Tria eius produntur genera: vulgare, statim ab radice fruticosum, cubitale, flagellis exilibus, coma trifolij, minuta ac lente fimbriata, flosculo melino, odoris eiusdem cuius & herba, nempe suauis, tereti ac per ramos diffuso semine: alterum aspectu cano, croci odore ac flore, pinguissimis ac breuissimis folijs: tertium simile fœnogræco, folio raro, semine in lunata siliqua, glauco, rotundo, infra sinapis amplitudinem, flore luteo, odorato. Nascitur vbique, Græco nomine Gallis, nedum officinis, nobilior quàm Latino. Diuersis facultatibus pollet, adstringendi, discutiendi & concoquendi. Ex ea epithema ad hepaticos præparatur, cuius descriptio habetur apud Aet. lib. 10. cap. 6.

Melilotus autem inter herbas coronarias « apud veteres primas fere semper tenuit; cur ve- « ro ita esset, factum puto quoniam coronis ad se- « dādum ebrietatis feruorem institutis melilotum « miram operam præstabat, inde apud Athenæ. l. « 15. melilotum Cratinus ἀείφρουρον appellabat, id « est semper custodem, qua voce mea quidem sen- « tentia nihil aliud significare nobis voluit, quàm « quod illius herbæ potestate semper ab ebrietate « caput custodiretur. «

Μελιλώτινοι στέφανοι. apud Athen. lib. 15. videntur ap- « pellari omnia conuiuarum coronamenta, quippe « quæ ex meliloto contexta essent, quæque capiti « imposita ardentes febres maxime perfrigera- « rent. «

Διὰ Μελιλώτων. medicamentum ad stomachi in- « flammationes efficax, cuius descriptionem vide « apud Trallian. l. 7. cap. 12. hoc & commendatur « ab eodem ad pleuriticos dolores sedandos si ap- « plicetur lib. 6. capite vltimo. «

Μελίμηλον. pomum dulce. ventrem emollit, & ab eo animalia expellit: sed stomacho negotium exhibet. Idem γλυκύμηλον etiam vocatur. A sapore melleo sic dictum est. Sunt tamen qui non omne quod dulce est, sed quod natum sit ex malo inserta pyro syluestri aut cotoneo, sic appellent, ex qua miscella creari dicunt, quæ proprie Athenienses μελίμηλα, hoc est dulcia & mellita poma nominant.

Plin. l. 13. c. 14. μελίμηλα à celeritate mitescen- « di mustea appellauit. «

Μελίνη. leguminis genus simile milio, alio nomine « panicum, Græcis ἔλυμος, interdum à Theophr. « & alijs quibusdā dicitur, vt habetur apud Diosc. « l. 2. c. 120. & Gal. l. 5. de simplic. medicamentis: « Plin. lib. 22. c. 25. panicum à Diocle medico mel « frugum appellatum esse scribit, ad Etymon allu- « dente, hac enim voce μελίνη melleum quid signi- « ficatur; Pro eodem dicitur & μέλινος mascul. « gen. apud Theoph. hist. plant. l. 8. c. 1. Cæterum « in Aldino codice Græco scribitur μελίνη lib. 1. de « alim. facult. c. 15. «

Μελισσόφυλλον. herba est cauliculis & folijs ballotæ similibus, maioribus tantum tenuioribusque nec perinde hirsutis. ea citrum redolent: ex quo citraginem Romani vocauere, alij apiastrum: Galli melissam dicunt. vires easdem habet quas & marrubium, sed imbecilliores.

Μελισσόφυλλον. etiam à quibusdam τὸ σέλινον, hoc est apium, dici Dioscorides author est.

Μελίττια. herba est quam alij μελίτταιναν. alij μελισσόφυλλον vocant.

Μελιτάγρα. Gal. lib. 3. κατὰ τόπ. cap. 7. sic vocat eum « Romæ grassantem morbum Tyberij tempore « qui μελιτάγρα dicebatur, sed vide num illic sit le- « gendum μεντάγρα: qua de voce infra suo loco « plura. «

Μελιτηρόν. nomen est ξηρίου φαρμάκου, hoc est aridi medicamenti, cuius author dicitur Oribasius à Paulo lib. 7. cap. 13. Eo Paulus lib. 4. cap. 40. vtitur ad implenda caua vlcera quæ pura fuerint.

Μελιτισμοί. ita dicuntur sicut σιναπισμοί, nimirum « cum melle pars oblinitur velut sinapi. «

Μελιτίτης. est lapis dulci & mellito sapore præditus, sicut & galactites, sed plus quam hic caloris

habet, atque ideo magis etiam abstergit. Dicitur fieri ex ramentis saxi calcarij in lapidem concretis, vt & galactites. Colore ruffo flauoque est sicut chalcitis vsta & auripigmentum & sandaracha.

Μιλιτίτης οἶνος vide οἶνος, vbi insigniores vinorum dif- » ferentiæ exponuntur. Dicitur & μελίχροος οἶ- » νος.

Μελίχροον. vinum dicitur apud Hipp. lib. 1. de mor- » bis, non solum dulce, sed etiam mel habens ad- » mixtum.

Μελιτώματα. dicuntur confectiones ex melle. Apud » Ægin. l. 3. c. 6.

Μέλκα. Galen. lib. περὶ εὐχυμ. καὶ κακοχυμίας atque ex » illo Paul. l. 1. c. 37. Romanam esse vocem scripse- » runt, quanquam nec illud locis citatis satis aper- » tè, sed neque ex Latinis scriptoribus ante vel post » Galen. vllum legimus qui hanc vocem quouis » significato vsurparit, vt metam (edullij genus ex » lacte de quo Martial. l. 1. & 5.) pro melca legen- » dum addubitet. Cornar. Saxones & cæteri infe- » rioris Germaniæ incolæ lac simili nomine appel- » lant. Fuit autem melca Gal. authore 7. methodi » edullij quoddam genus apud Romanos laudati, » refrigerantisque & humectantis. fiebat autem ex » lacte vt Gal. loco cit. innuere videtur dum mel- » cam cum oxygalacte recenset, idem & Paul. ait » l. 3. c. 37. vbi illis qui ex calida intemperie cibum » fastidiunt, refrigerantes cibos exhiberi iubet, in- » ter quos melcam recenset, quam obsonium esse » ex lacte ipse exponit, idem testatur Constantinus Cæsar l. 18. de agricult. qui præterea docet melcam non aliud esse quàm lac repositum & reconditum in fictile nouum feruenti aceto prius perfusum atque imbutum, inde autem secretionem seri à crassiore lactis substantia fieri constat, quam per grumos concrescere verissimile est, eamque obsonij speciem fieri, quæ Parisijs *du laict caillé* dicitur. Paxamus sub finem lib. 18. » τῶν γεωπονικῶν melcam bonam fieri scribit si lac in » vasa quæ prius aceto bullierint, infundatur. Species igitur est τῶ ὀξυγάλακτος de quo suo loco.

» Μεμηκυσμένος τεταῖος. vide παρεκτείνων τέταιος.

Μεμιασμένος. μεμολυσμένος, hoc est fœdatus, apud Hippocr. sicut Galenus scripsit ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μεμιγμένον. collyrij nomen est quod habetur apud Celsum lib. 6. c. 6.

Μεμολυσμένους. quidam refrigeratos, quidam induratos & lapideos interpretantur apud Hippoc. vt refert Gale. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μεμυκότα ἕλκη. obducta cicatrice vlcera & coalescentia dicuntur.

Μεμύρυκεν. συνείλικεν, id est conuoluit, apud Hippoc. sumptum à lanis quæ nentur. Sic apud Galen. ἐν τῇ γλώσσαις. sed perperam. scribendum enim μεμήρυκεν, à verbo μηρύω.

Μεμωρωμένον, τὸ ἀναίσθητον, id est, sensu carens, apud Hippocr. vt scripsit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις. καὶ τὸ μώρωσιν ἐμποιοῦν τῇ διανοίᾳ, hoc est, quod stultitiam menti inuehit: vt explicat comment. εἰς τὸ προῤῥητικόν.

Μενδήσιος οἶνος, & Μενδήσιος. vide οἶνος vbi vinorum » insigniores differentiæ exponuntur.

Μενδήσιον. vnguenti genus est Ægypto peculiare, dictum à capro, qui ea Ægypti parte, vbi primum vnguentum istud repertum est, colebatur, quique μένδης vernaculo sermone dicebatur. Dictum est & Ægyptium vnguentum, vt habetur apud Galenum libr. 2. τῶν κατὰ τόπους. Dioscorides scribit constare balanino oleo, myrrha, casia & resina, similemque metopio vim obtinere, sed inferiorem multo. Cum Dioscoride consentit & Paulus Ægineta, qui eius compositionem apertius explicat; nisi quod ipsum inter malagmata recenset lib. 7. cap. 18.

Galen. alio nomine μεγαλεῖον vocat, licet » Dioscor. hæc duo nomina distinguat. vide supra » μεγαλεῖον. »

Μενοδότιος. potionis genus ad phthisicos quæ descri- » bitur à Galen. 7. κατὰ τόπ. cap. 3. etiam ambrosia » dicitur. »

Μεντάγρα. de hoc affectu tunc temporis nouo atque » grassante sic Plin. l. 26. c. 1. Sensit & facies ho- » minum nouos, omnique priore æuo incognitos, » non Italiæ modo, verum etiam vniuersæ prope » Europæ morbos, tunc quoque nec tota Italia, » nec per Illyricum, Galliasue, aut Hispanias ma- » gnopere vagatos, aut alibi quã Romæ circaque: » sine dolore quidem vllo aut sine pernitie vitæ, sed » tanta feritate vt quæcumque mors præferenda » esset: grauissimum ex his lichenas appellauere » Græco nomine; Latine quia ferè à mento orie- » batur, ioculari primum lasciuia (vt est procax na- » tura multorum in alienis miserijs) mox & vsur- » pato vocabulo mentagram, occupantem in mul- » tis totos vtique vultus, oculis tantum immuni- » bus, descendentem vero & in colla pectusque ac » manus fœdo cutis furfure: Postmodum addit: » non fuerat hæc lues apud maiores patresque no- » stros, & primum Tiberij Claudij Cæsaris prin- » cipatu medio irrepsit in Italiam: nec in ijs tantum » notis feritas eius erat, sed quod admodum con- » tagiosus esset, nec enim (ait) sensere id malum » fœminæ, aut seruitia, plebesque humilis, aut me- » dia, sed proceres veloci transitu, osculi maxime, » fœdiore multorum, qui perpeti medicinam tole- » rauerant, cicatrice quam morbo; causticis nam- » que curabatur, nec nisi vsque in ossa corpus exu- » stum esset, non rebellante tædio. Hactenus Pli- » nius ex quibus lichenem quemdam seu impeti- » ginosum morbum, eumque nouum fuisse appa- » ret, quicquid aduersus Plinium dicat Leonicenus » lib. suo de morbo Gallico, atque alij nonnulli: » Quod vero ad vocem hanc spectat, hanc apud » Gal. legimus l. 5. κατὰ τόπ. cap. 3. quanquam illic » deprauatus codex habet μελιτάγρας pro μεντάγρας; » componitur vero vox ex mento & ἀγρεύειν, quod » significat capere, seu nomine ἄγρα, quod scilicet » mentum caperet, atque similiter composita sunt » ποδάγρα & χειράγρα, quamquidem compositionis » nouitatem ac vitium aduertens Plin. ioculari » primum lasciuia mox vsurpato vocabulo men- » tagram nuncupauisse Romanos ait; Quod vero » idem inquit eum affectum oculos duntaxat im- » munes sui fecisse, Galen. 5. κατὰ τόπ. cap. 3. etiam » oculos eo prehensos ait, atque id quidem impos- » sibile non est, cum & ipsos oculos βόθριον, κοίλω- » μα, αἰγίλωπα, ἐπίκαυμα, πτερύγιον, ac plura præter hæc » oculos molestare soleant. »

Μερικὰ φάρμακα. medicamenta localia: quæ & τοπικὰ nominantur.

Μέρος. pars. Id dicitur quod totum complet atque integrat: vel, id in quod totũ diuiditur. Hæc quidem simplicissima est partis definitio. Est enim pars ex ijs quæ ad aliquid dicuntur: quippe pars totius integrique pars dicitur, æque profecto vt totum & integrum per relationem ad proprias partes nominatur. Quicquid ergo totum com-

plet atque integrat, id totius corporis quod complet particula siue pars nominatur. Patet autem eam cum toto vnitam coniunctamque esse oportere. Cum autem aliæ sint partis significationes, vt pro specie, proque differentia, de ea proprie agimus quæ totum integrat, vt ante diximus. Itaque cum totum quod medicus præsertim expendit & in suas partes diuidit, homo existat, partes proinde à medico dicentur quæ totum hominem componunt, quas tamen non tam μέρη quam μέλη, hoc est membra, priuatim quidam vocandas censent. Hinc quidem Hippocratis ὁλομελίη, hoc est, integra & absoluta totius corporis ex membris compago, siue natura, cuius ille ἐν τῷ περὶ ἄρθρων meminit. Verum cum nomen hominis æquiuocè dici possit, scilicet pro homine sano & vita fruente, proque humano corpore, siue ipsa corporea mole & structura, nulla habita vitæ ratione, primum id conuenit distinguere, quod diuersa sit ratio partium in homine sano aut ægro, viuente aut mortuo. Qui volet, ipsam tantum humani corporis formam & speciem contempletur, vt videtur fecisse Galenus lib. de vsu part. liceat tamen & totius hominis vita fruentis partes speculari, & eas reputare, quæ viuentem hominem componunt atque integrant, præsertim cùm omnium partium actio atque vsus ad vitam referatur. Sic autem quicquid in humano corpore inest, sine quo viuere aut bene viuere non licet, id corporis humani partem vocare possumus. Quod enim à toto demere non licet sine totius dissolutione, id merito totius pars dicetur. Itaque humores & spiritus, quod ijs demptis totus homo constare non possit, inter partes corporis humani annumerari quodammodo poterunt. Quod qui negant, humani tantum corporis speciem ipsam oculis subiectam intuentur, non etiam totum hominem, cuius non minima pars sanguis videri potest: de spiritu iudicium paulo difficilius est, quoniam totius corporis partes quoque corporeas esse oporteat. Sunt namque naturâ partes eiusdem cum toto suo generis. Freti tamen Hippocratis authoritate eos etiam inter partes corporis habere possumus, qui totum diuisit in continentia, contenta, & impetum facientia. Sed iam humoribus & spiritibus omissis reliquas partes contemplemur, quæ corporis omnis tum viuentis tum vita carentis communes sunt. Eas in duo summa genera medici distinxerunt, vt aliæ simplices, aliæ compositæ, siue, quod idem est, aliæ similares, aliæ dissimilares dicerentur. Similares, ὁμοιομερῆ dictæ à Græcis, in sibi similes perpetuo diuiduntur, paresque omnes tum toti tum inter se similes habent, vt os, cartilago, ligamentum, membrana, tendo, neruus, arteria, vena, caro, cutis: quibus adde si placet adipem, medullã, lac, semen & alia quæ sunt eiusmodi, si quicquid in corpore continetur, inter partes referri debeat. Eas Galenus propria hominis elementa quandoque nominat, alias prima corpora, quod scilicet ex ijs constent, quæ compositæ & dissimilares & organicæ nuncupantur. Compositarum autem maxima prorsus diuersitas est, & varia admodum ratio, siue ipsam compositionem spectemus, siue earum vsum atque actionem, quæ vtique ipsis propria est, & à qua organicæ appellantur. Nam quamuis omnes æque ex similaribus partibus conflatæ sint, ipsarum tamen aliæ ex seipsis etiam constituuntur, & sæpe organicam partem totius organi portionem quandam esse apparet. Sunt enim organicarum partium alia alijs magis composita. Quam rationem sequutus Galenus lib. de morb. differ. quatuor organicarum partium ordines siue differentias constituit, primo ordine eas collocans, quæ ex similaribus partibus coalescentibus vnius operationis gratia sunt compositæ, secundo vero quę ex his rursus componuntur, etsi vni totius instrumenti actioni quam maxime deseruiant. tertio autem quæ ijs adhuc magis compositæ sunt, demum quarto quæ totum ipsum organum comprehendunt. Verbi gratia, musculus, vena, arteria, neruus inter prima instrumenta connumerantur, digitus vero inter secunda, pes ex digitis constans inter tertia, postremo crus inter quarta, vt quod sit membrum summe absolutum. Pauca igitur eiusmodi sunt quarti generis instrumenta, caput, thorax, venter, duæ manus & totidem crura. Tertij generis aliquanto plura: ea autem sunt in quæ prima proxime resoluuntur. vt in capite cerebrum, oculi, os, aures: in thorace, pulmo, cor, diaphragma, & quo ea concluduntur, thorax: in ventre, ventriculus, iecur, lien, renes, intestina, vesica, vterus: in manu, humerus, brachium, manus: in crure, femur, tibia, pes. In secundo autem ordine permulta collocantur, ea scilicet in quæ tertij generis instrumenta proxime resoluuntur. Veruntamen difficillimum est vnicuique particulæ proprium ordinem assignare, præsertim in primis secundisque ordinibus. Quippe sunt aliqua quæ ambiguas vtrinque notas habent, vt videantur tum ad primum tum ad secundum ordinem pertinere: oculi enim, ne longius abeas, proximæ partes sunt humores & tunicæ. Sed hæ quo ordine locari debeant, incertum. Siquidem videntur simplicissimi generis esse, nec resolui posse in alias partes, proindeque primo ordine esse collocandæ: quia tamen partim ex meningibus, partim ex pericranio, partim vero & ex optico neruo coaluerunt, putare quis possit secundo ordini tribuendas esse. Verum in ijs omnibus diuidendis dijudicandisque poterit quis per ocium occupari. Ex his autem facile iam licet videre de quibus Galeni definitio intelligenda sit, qua instrumentum vocat quamlibet animalis partem quæ perfectam actionem edere potest. De ijs enim quæ ad tertium quartumque ordinem pertinent intelligi debet, non de ijs quæ ad primum secundumque referuntur: nec proinde debemus ex ea de omnium partium natura iudicare, atque ad eam, veluti ad regulam, earum examen reuocare. Sic quidem se habet partium in similares & dissimilares diuisio. Prætereà vero alia est à Galeno tradita in arte parua omnium partium communis, ad hunc modum: Partium, inquit, quadruplex est omnis differentia. Nam aliæ principia quædam sunt, aliæ ab his sunt ortæ: quædam nec aliarum gubernationi pręsunt, nec ab alijs gubernantur, vt quæ ingenitas vires habeant quibus reguntur, nonnullæ vero natiuas simul & aduentitias facultates habent. Talem quidem partium ab earum vsu & actione distinctionem Galenus tradidit. Pro cuius explicatione notandum est, singularum partium secundum naturam vsum aliquem esse, vsumque ad actionem referri: actionis autem causam facultatem dici, eamque nihil aliud esse quam vim aliquam parti insitam, per

quam agit id quod agere nata est. Adhæc notandum est gubernare siue regere, non aliud dici quam actionem aut opus edere per quod vita est, aut sine quo ea esse non potest: gubernari autem siue regi, esse ab aliquo primo & per se iuuari ad eam actionem seu opus. Iam ergo facile est videre quatuor illas principes partes à medicis celebratas, cerebrum, cor, iecur & testes, gubernare, non autem gubernari. Sunt enim earum opera toti corpori communia, tamque necessaria, vt per ea vita nostra sit, quæ tamen vt præstent, ne mutuis quidem operibus indigent. Cerebrum enim sine aliarum partium subsidio à propria atque insita facultate spiritum animalem gignit, cor vitalem, iecur sanguinem, testes semen. Quod si quis obijciat & cerebrum & cor & testes nutriri oportere, & proinde egere sanguine & ope iecinoris, satis illi fiet si intelligat cerebrum quidem beneficio iecinoris indigere ad sui conseruationem, nec eo tamen iuuari primo & per se ad opus quod agit. Siquidem nutritio non est causa per quam spiritus animalis gignatur, sed potius per quam cerebrum & eius actio conseruatur. Similiter autem de reliquis principibus partibus iudicandum. Ac quoniam eorum opus tam est ad vitam necessarium, vt toti fere corpori debeat communicari, idcirco secunda partium differentia constituta est, ab ijs scilicet ortarum ijsque ministrantium, per quas veluti per canales quosdam partes reliquæ principum beneficio fruerentur. Hæ sunt nerui, arteriæ, venæ, vasa spermatica, quæ reguntur quidem, non etiam regunt: præstant enim operam suam principibus partibus, estque earum opus pars quodammodo operis nobilium partium. Tertia vero differentia est earum quæ nec aliarum gubernationi præsunt, nec ab alijs gubernantur, quod scilicet earum actio nec communis toti corpori habeatur & ad sustinendam vitam necessaria, nec primo & per se egeat partium principum beneficio. Ad eam referuntur, os, ligamentum, membrana, glandulæ, pinguedo & caro simplex. Ossium quidem præcipuus vsus est partes sustinere & firmare, ligamentorum autem ea secum vincire atque continere. Quod quamuis corpori commodissimum sit, non tamen opus est toti commune, & ad vitam necessarium, vt eius causa ab ijs putetur corpus gubernari. Sed neque ad id iuuantur aliarum ope partium, vt quæ ingenitas vires habeant, à quibus munere suo fungantur. Quod enim os partem firmat, & ligamentum ossa coniungit, à se ipso habet, non autem qua nutriatur, vt ante de cerebro & corde diximus: est enim earum omnium eadem ratio. Quarta demum differentia est earum quæ natiuas simul & aduentitias facultates habent, cuiusmodi sunt pulmones, ventriculus, lien, renes, vesica. Quod enim earum vnaquæque actionem propriam edat, à se ipsa suoque natiuo temperamento habet, ita tamen vt principis alicuius partis subsidio indigeat. Quippe pulmones aerem expirant atque inspirant ab ingenita quadam facultate, quæ eorum temperamenti proprietatem consequitur, eaque propria est eorum actionis causa, ad eam tamen præterea vis quædam à cerebro accedit, quæ quamuis rationem causæ per quam respiratio est non habeat, obtinet tamen eius sine qua prorsus esse non potest. Est enim illi omnino necessarius thoracis motus. Idem de reliquis partibus iudicandum, quarum aliæ à corde, aliæ à iecinore influentem vim excipiunt, vt ad eas pertinentes nerui, venæ arteriæque declarant. Itaque eæ partim gubernant, vt quæ vsum habeant toti corpori communem, & sine quo vita esse non possit, partim etiam gubernantur, quod vim à principibus partibus manantem recipiant, sine qua opus suum perficere nequeunt. Sic quidem partium diuisionem à Galeno traditam multis explicatu difficilem interpretari visum est. Præterea vero aliæ quædam sunt earum diuisiones, vt in solidas & carnosas, sumpta ab earum substantia: sanguineas & spermaticas, à cuiusque origine, quod aliæ à sanguine, aliæ à semine gignantur.

Μεσοποτάμιον μύρον, species est œnantharij authore Possidonio, à quo hoc nomen adepta est. Describitur à Paulo lib. 7. cap. 21.

Μεσαραῖον. idem quod μεσεντέριον. Siquidem ἀραιὰ γαστὴρ καὶ λεπτὰ ἔντερα, inquit Hesychius, hoc est, venter & tenuia intestina. Dicitur & ἀραιὸν τὸ λεπτὸν καὶ στενόν, id est tenue & angustum. Itaque μεσαραῖον dicitur, quasi in medio intestinorum tenuium vel ventre positum, non autem à raritate, vt quidam existimarunt.

Μεσεντέριον. Est corpus membranosum in medio intestinorum situm, venæ portæ ramos connectens. Nam quo firmius esset, ex dura membraneaque substantia constituitur. Est autem illi gemina tunica, quarum vtraque à peritonęo iuxta lumbos exoritur & connascitur, nisi qua venas & arterias continent, aut qua adeps multus intercessit, aut qua ipsa intestina conuestiunt. Nam ecphysis à peritonæo, colon, qua fundum ventriculi superuehitur, ab epiploo posteriore vestitur. Illis autem in partibus intercedentia vasa, adeps & intestina, tunicas mesaræi connasci prohibent. Cæterum per eas venæ dispersæ sunt prope infinitæ, quibus tanquam manibus iecur succum ad se trahit, quem in sanguinem vertat, easque tunicæ illæ fulciunt, ne dum homo salit, aut cadit, aut vehementius feritur, contundantur aut disrumpantur. Nec vero mesenterium venas modo continet, verum etiam arterias à magnæ trunco, quæ secundum lumbos fertur: eas enim omnes simul amplectitur, conuestit & tuetur. Nec tamen eo contenta natura, ad maiorem horum vasorum munitionem adipem multum mesenterio indidit, præterque adipem glandulosum corpus, quod πάγκρεας vocant, machinata est, eoque medias eorum vasorum scissuras communiuit, ne propter infirmitatem motionibus violentis læderentur. Gaza mesenterium passim apud Aristotelem lactes interpretatur. Id quod ab eo nimis licenter factum esse Hermolaus Barbarus scribit Plinium secutus, qui lactes appellauit molliora intestina, quæ primum in homine & oue occurrant, per quæ cibus labitur. Sed Gazę Budęus patrocinatur. Siquidem lactes non tam intestina, quam pingue illud quod ea ambit, significant. Nostrates in piscibus lactantias vocant. Alio nomine μεσεντέριον à Gręcis μεσάραιον dicitur: vtroque nomine, vt scribit Gal. lib. 6. τῶν ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων, ab accidentibus ipsi indito: μεσεντερείῳ quidem à situ, μεσαραίῳ autem à peculiari substantia, quod & medium inter intestina situm est, & omnes venas ex iecore ad ipsum descendentes vna

cum vicinis arterijs & neruis in orbem complectitur, quemadmodum intestina singula.

» Dicitur & μεσοκῶλον ab Hippoc. vt infra vi-
» debis in μεσόκωλον.

» Μεσῆλιξ. qui mediæ est ætatis apud Hippocr.

Μεσὴν ὕλην. mediam materiam, hoc est cibum succi
» facilioris appellat Cæl. Aurel. τῶν χρον. lib. 1. cap. 1.
» puta, vt ibidem ait, turdos ficedulas, pullos co-
» lumbarum, & Gallinarum, & Celsus lib. 2. post
» ciborum valentissimorum, id est, in quibus plu-
» rimum alimenti est enumerationem, in media
» numerari materia (inquit) ex oleribus ea, quo-
» rum radices vel bulbos assumimus: qui cibi,
» potionesue, aut valentis aut mediæ, aut imbe-
» cillæ materiæ sint Celsus docuit l. 2. c. 18.

Μεσογείτης οἶνος. vide οἶνος: vbi insigniores vinorum
» differentiæ exponuntur.

Μεσόδμη. significat apud Hippocr. obstaculum trabis ligneæ, domum vnam in duas partes separantis, veluti columnam quandam in medio positam. Quidam autem & superpositum tectum μεσόδμην vocant, vt scripsit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μεσόκρανον. ἡ κορυφή. hoc est vertex.

Μεσοκώνιον. suffrago & tali pedis cum tibia compa-
» ges dicitur apud Hippoc.

Μεσόκωλον. nomen est ab Hippocrate vsurpatum l. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, quod Galenus mesenterium interpretatur, partis vocabulum pro toto accipiens. Sed proprie eo nomine videtur designari pars ea mesenterij, quæ crassis intestinis continua est, vt quæ pertinet ad tenuia intestina: posset, si vsus ferret, μεσονήστιον nuncupari. Et reuera sicut duæ summæ sunt intestinorum differentiæ, tenuium & crassorum, ita bipartitum videtur mesenterium, vt eius loci comment. Galenus ostendit.

Μεσόλευκον. sic dicta est à quibusdam ἡ λεύκη herba, quod per medium eius folium candida linea transcurrat.

Μεσομήρια. interfemina sic dicuntur, spatium sci-
» cet quod est inter femina seu femora Ruffo &
» Polluci.

Μεσομφάλιον. idem quod ὀμφαλὸς, vmbilicus.

Μεσοπλεύριοι μύες. sunt musculi inter medias costas siti. Hi numero sunt quadraginta quatuor, vtrinque videlicet duo & viginti. Horum autem vndecim interni, & totidem externi sunt, bini scilicet in singulis costarum interuallis, quæ vndecim in alterutro latere sunt. Externi quidem singuli in singulis costarum interuallis oriuntur, & fibras habent ex superiore costa in inferiorem oblique deductas. Interim vero contrario & oriuntur & procedunt modo, originem quidem ex inferiore costa ducentes, & oblique sursum in superiorem protensi, & externos vbique in χ literæ formam intersecantes. Cum autem eiusmodi fibras eoque modo protensas habere hi musculi dicuntur, intelligendum est de spuriarum quidem costarum interuallis totis: verarum autem costarum non totis, sed ad eam tantum costarum sedem vbi in cartilaginem degenerant. Siquidem inter verarum costarum cartilagines, vtrique musculi intercostales villorum situm prædicto contrarium sortiuntur, vt propterea vnus idemque musculus inter verarum costarum cartilagines situs, non vnus sed geminus plærisque existimatus fuerit. Cæterum vt gemina est musculorum intercostalium differentia, ita & geminus vsus. Externi thoracem dilatant ad inspirationem: interni vero eundem contrahunt ad expirationem.

Μέσος δάκτυλος. medius digitus. Hic habitus est apud veteres omnium despectissimus. Nam cum reliquis sit longior & in medio situs, velut deses & ignauus notatus est. Ideo prisci moris fuit, vt, si quos aliqua contumelia aut conuitio afficerēt, ijs medium digitum reliquis contractis protenderent: vnde Martialis:

Rideto, & digitum porrigito medium

Idem impudicus ab eo dicitur alio versu,

Ostendit digitum sed impudicum.

Et infamis apud Persium. Eadem ratione καταπύγων, quasi cinædus & scortum, ab Atheniensibus appellabatur. Similiter quidam ex Latinis verpum, à verrendo podice, eum nuncuparunt.

Μεσόφρυον. dicitur, authore Ruffo, pars ea quæ inter ambo supercilia media est, ad frontis finem supra nasum sita. Ea etiam μετώπιον dicitur. Vtrumque nomen à situ inditum. Martianus Capella lepide glabellam vocauit, quod ea pars glabra sit & depilis.

Μέσπιλον. mespilus. Arbor est mali vulgaris altitudine inferior, ramis in gyrum comosis, spinosisque, folio promisso, tenui & longo pediculo, flore subherbaceo, amygdalæ forma, fructu dum pubescit viridi & duro, vbi maturuit fuluo ac molli, circa verticem cristato, tribus quatuorue intus nucleis, radice numerosa, materie dura, solida, cariei minimum obnoxia. Plinius Theophrastum sequutus, tria eius genera recenset, anthedona, setaniam, & (quod degenerare tradit) Gallicum: intelligens forte quod apud nos inuenitur pumilum, cum veteres mespilo proceritatem tribuerint. Dioscorides duplici genere contentus est: quorum tamen primum longe discrepat à nostrate mespilo, crediturque à Matthiolo in Italia azarolo nominari. Serapio sorbum esse putauit. Mespilorum fructus admodum acerbus est, vixque edi potest, ventrem strenue coercens. Quia & in germinibus & folijs acerba hæc qualitas non pauca reperitur.

Alijs dicitur ἡ μεσπίλη, & volunt quidam hoc «
nomine arborem vocari, nomine vero τῆς μεσπί- «
λης fructum Mespili arboris. «

Μετὰ. præpositio est qua Hippocrates omnibus in libris ἐλλειπτικῶς vtitur Ionum more, vt Galenus annotauit εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, comment. 3.

Μεταβάσεις τῆς ὁμοίης. vide in dictione ἐμπειρική.

Μεταβολαὶ τῶν ὡρῶν. temporum mutationes dicuntur «
quæ bifariam possunt intelligi, scilicet aut tem- «
porum anni quatuor ad inuicem factas mutatio- «
nes, vt cum hiemem ver sequitur, vernum «
tempus excipit æstas, æstatem autumnus & hunc «
hiems; aut mutationes in vno eodemque tem- «
pore factas. «

Μετακάρπιον. post brachiale vulgo: latinis palma. Est pars summæ manus inter carpum & digitos sita. Ea Aristoteli, Ruffo & Celso quinque constat ossibus: Galeno autem quatuor. Verum illi tertium os pollicis metacarpio adscribunt: hic vero pollici, quem eodem modo quo & reliquos digitos tribus ossibus constare par est. Verum non sine ratione id os pollicis infimum tertiumque metacarpio annumeratur, propterea quod non aliter quam reliqua quatuor ossa metacarpij (nisi

quod

quod hæc per synarthrosim, illud verò per diarthrosim) carpo inarticulatur; cum tamen infima aliorum digitorum ossa metacarpio per diarthrosim alligentur, non etiam carpo. Sunt autem quatuor illa metacarpij ossa reliquis digitorum ossibus longiora, & magna ex parte teretia. Discedunt autem ab inuicem satis longis interuallis, in quibus plures musculi collocati sunt, qui digitos moueant. Cæterum metacarpij duæ sunt partes, interior & exterior. Interior, vt videtur Ruffo, θέναρ dicitur ab Hippocrate, ab alijs ὑποθέναρ: exterior vero ὀπισθέναρ.

Μετακέρασμα. τὸ γαλακτῶδες κρᾶμα. lactea commistio, apud Hippocr. περὶ διαίτης ὀξέων, vt annotauit Galenus ἐν τ῀ γλώσσαις.

Medium scilicet temperamentum inter calidum atque frigidum, & vt loquitur Plutarch. ψυχρ῀ κ῀ θερμ῀ κοινώνημα, & Athenienses vt refert Athenæus μετάκερας appellarunt aquam tepidam.

Μετακόνδυλοι. dicuntur, vt scribit Ruffus, postremi digitorũ articuli, vnguibus proximi. Nam medios digitorum articulos κονδύλους, ait vocari. Itaque quod his illi posteriores sint, μετακόνδυλοι appellantur, vt & primi προκόνδυλοι.

Dicuntur etiam μετακόνδυλοι, tubera in ea digiti iunctura quæ vicina est metacarpio, apud Pollucem.

Μεταληπτικὴ τάσις. est species vna tensionis quæ à superiori laqueo glossocomi perficitur, de qua vide in dictione γλωσσοκόμιον.

Μεταλλικά. dicuntur ea quæ in metallis generantur, siue sponte naturæ, siue per fornacem producantur. Omnia dicuntur duobus constare principijs, sulphure vt patre, & argento viuo vt matre (chymistæ spiritum fœtentem & aquam viuam seu siccam αἰνιγματικῶς appellant) vario modo secum mistis & in terræ visceribus cōcoctis. Perfectissimè quidem commista coctaque aurum gignunt, deinde argentum: quorum illud, maris, hoc fœminæ rationem habere dicitur. Contra vero si ipsa principia impura sint aut ἀναλόγως mista, si minus recte in parentis visceribus coquantur, aut affluente vitioso humore alantur, pro auro & argento cuprum, ferrũ, stannum aut plumbum procreabitur. Hæc sunt quæ metallica maiora appellantur à neotericis, omnia ductilia & liquabilia: quorum aurum & argentum, perfecta, reliqua quatuor imperfecta dicuntur. Ab ijs vero etiam alia sunt quæ media seu remota vocantur, nec habentur inter vere metallica, sed veluti oua quædam subuentanea aut molæ censentur, quod sulphure & argento viuo constent non exacte secũ mistis: vt sal ammoniacus, arsenicum, auripigmentum & sulphur quæ non tam metalla quam metallorum fumi vel spiritus dicuntur, propterea quod facile in spiritus & aerem vi ignis soluantur, & rubro aut albo colore corpora inficiant. Ab his præterea sunt alumen, vitriolum & alia plæraque quibus etiam accedit tertium genus metallicorum quæ ex illis homines conficiunt, velut est cerussa, ærugo, sandyx & istis similia.

Dicuntur vero μεταλλικὰ ἀπὸ τ῀ μεταλλᾷν, id est, ab inquirendo & perscrutando, vel ὅτι μετ᾽ ἄλλων, simul cum alijs, aut μετ᾽ ἄλλα post alia inueniãtur.

Μεταμάζιον. sine adiectione pectus appellatur, ceu apud Anacreontem in ea oda qua sibi Batillum depingi iubet, interdum tamen στῆθος μεταμάζιον dicitur, ea scilicet pectoris pars quæ inter mammas est in auibus.

Μεταποροποίησις. est exiguorũ meatuum status mutatio. Nomen est Methodicorum proprium, idem plane indicans potestate quod μετασύγκρισις, de qua vide paulo post.

Μεταποροποιῆσαι. meatuum statum transmutare. μετασυγκρίνειν.

Μεταποροποιητικὰ φάρμακα. eadem sunt quæ μετασυγκριτικὰ, de quibus paulo post.

Μετάπτωσις. permutatio dicitur symptomatum contrariorum, aut statim desinentium, siue transitus & transmutatio in aliam speciem. Sic dicuntur pleræque febres ἐκ μεταπτώσεως factæ, vt quæ ex acutis non acutæ fiunt, nec febres modo, sed etiam omnes alij morbi qui ex priore specie in aliam degenerant, & transeunt, ἐκ τ῀ μεταπτώσεως fieri dicuntur; Ceu quando exempli gratia, modo æger dolet, modo non dolet, aut sitit deinde non sitit, & delirat mox ad se redit, aut modo in extremis partibus vritur, modo summis frigidus apparet, idque vicissim & breui interuallo; huius autem μεταπτώσεως generalis causa est μετάῤῥυσις vt veteres medici docuerunt, id est, humorum transfluxus & vicissim facta migratio, modo in hanc modo in illam partem, vnde diuersa atque interdum contraria symptomata existunt, quæ tamen sunt ὁμογενῆ, quatenus significant migrationem illam siue μετάῤῥυσιν, vt ea quæ ostendunt μετάστασιν: hæc autem μετάπτωσις duplex est, vna ἐκ φαύλων εἰς ἐπιεικῆ, commutatio ex prauis symptomatis ad mitia & benigna, quæ fit duntaxat in principio morborum; cum humores nondum obfirmati sunt in aliqua parte, sed propter copiam & malignitatem, transfluunt modo in principem partem vbi grauia edunt symptomata; modo in aliam vbi mitescere videntur, quo tempore inuitant medicum ad vacuationem, alioqui admonent vires vinci à morbo; Altera est ἐκ μοχθηρῶν εἰς μοχθηρὰ, mutatio à prauis symptomatis ad praua & contraria, quæ iterum duplex est, nam interdum fit in eadem specie morbi vt in phrenitide; Et in eadem parte affecta vt in cerebro; interdum vero neque μετάῤῥυσις humorum neque putredinis iteratus feruor causa est, sed in mente læsa distracti spiritus, qui modo repræsentant imaginationi speciem sensibilis obiecti, quando valde vrget; modo non repræsentant, aliunde reuocati & immodice agitati; vtramque hoc aphorismo complexus est Hippocrat. qui sic habet, extremæ corporis partes si celeriter in vtramque conditionem permutentur, sitis quoque huiusmodi, malum: Priorem quidem exemplo partium extimarum; Posteriorem sitis exemplo.

Μετάῤῥυσις. est humorum transfluxus & vicissim facta migratio, modo in hanc modo in illam partem, dicitur & μετάῤῥοια.

Μετάρσιον. ὑψηλὸν, hoc est sublime, apud Hippocratem, vt annotauit Erotianus.

Et hoc quidem proprie; καταχρηστικῶς vero appellatur τὸ ἐπηρμένον εἰς ὄγκον, inquit idem Erotianus.

Μετάστασις. proprie dicitur quando alio morbo quiescente, translata alio materia nouum morbum excitat, quæ dicitur etiam ἀπόσκημμα καὶ ἀπόσκηψις: Largiore vero significato etiam

τὸ ἐπιγένημα significat, id est, quando ad morbum morbus accedit, vt in illo aphoris. in Coacis. Quæ peripnemoniæ ex transmutatione pleuritidis fiunt, minus periculosæ, vbi vtitur Hippocrates voce μεταστῆναι: denique etiam καταχρηστικῶς μετάστασις, de morbi solutione dicitur quomodo ab Hippocrat. vsurpatur aphor. 7. libr. 5. idemque in comment. Gal. docet.

Μετασύγκρισις. est exiguorum meatuum in naturalem statum mutatio. Nomen est à Methodicis, vt ait Galenus, nec clare nec prudenter vsurpatum, idem plane indicans potestate quod ἡ μεταποιησις. Cum ergo illi existimarent ex corpusculis & meatibus corpora nostra constare, & in exiguorum meatuum symmetria sanitatem, in ametria morbum constituerent, reditum ad pristinam meatuum symmetriam μετασύγκρισιν appellabant. Nam & ipsam meatuum compositionem σύγκριματα, & συγκρίνεσθαι τὰ σώματα καὶ διακρίνεσθαι, quasi misceri secernique corpora, dicebant.

Et μετασυγκρίνειν Dioscorides explicat μεταποιεῖν, id est, vt Cornel. Celsus lib. 2. cap. 17. vertit, habitum corporis mutare, cutemque relaxare & corruptum humorem euocare: Sed & Trallian. lib. 4. & Ægin. lib. 3. ἀντὶ τοῦ ἀναλαμβάνειν καὶ ἀναρρωννύειν vsurparunt: & curationem μετασυγκριτικὴν Cæl. Aurelian. recorporatiuam vt lib. 2. τῶν χρον. cap. 2. & sæpe alias vocauit.

Μετασυγκριτικὰ φάρμακα. nominantur quæ id quod supra diximus præstant, vno verbo quæ ex alto euocant, atque adeo meatuum corporis statum immutant, quomodo horum medicamentorum, huiusque vocis vim declarasse videtur Dioscorid. de tapsia loquens lib. 4. cap. 157. & Galen. luculenter lib. 7. simplic. capite de Calamintha, dum eam coxendicibus & Ischiadicis affectibus opitulari inquit, quod ea quæ in profundo hærent foras ad superficiem trahat, totumque adeo articulum excalfaciat, & cutem ipsam euidenter adurat, ita ἄκοπον quoddam μετασυγκριτικὸν vocatum vtile Ischiadicis, Arthriticis paralyticis &, tremulis describit Galen. 7. κατὰ γέν. c. 12. Hoc vero nomen à Methodicis quidem profectum, etiam celebres medici postea vsurparunt: hæc autem medicamenta quoniam primis quidem qualitatibus calefaciunt & exsiccant insigniter vt pene adurant, inde Plinius lib. 22. cap. 23. hoc remediorum genus licenter quidem cauteria vocauit, nempe quod admotum sua caliditate & insigni tenuitate humores ex alto euocet, cutisque poros reseret; Alij hæc ipsa medicamenta recorporatiua appellant, & μετασύγκρισιν recorparationem, pariter existimantes ea voce indicari quæ vires reficiunt corpusque reparant; verum hæc ipsa non μετασυγκριτικὰ sed ἀναληπτικὰ proprie dicuntur, est tamen ἀναληπτικὴ ἐπιμέλεια, id est, quæ ægros meliusculè iam habentes reficit, pars quædam μετασυγκριτικῆς apud Paul. lib. 3. c. 72. fuit enim in longis valetudinibus horum medicamentorum vsus ægro iam conualescente, & hæc μετασυγκριτικὴ θεράπεια vt supra diximus dicebatur, sicut videre est apud Galen. 2. κατὰ τόπ. Omnes autem inquit Oribas. Collectan. lib. 10. cap. 41. In omnibus diutissime inueteratis morbis cum cætera auxilia nihil profecerunt, metasyncritica remedia adhibere consueuerunt, atque ad eiusmodi remedia velut ad sacram anchoram confugiunt, vbi nimirum intemperies quædam humida & frigida, aut per se ipsa in partibus affectis inest, aut propter eiusmodi humorum frigiditatem fuerit exorta: Eius autem generis sunt tapsia authore Dioscorid. lib. 3. ca. 157. & sinapi & plerique dropaces, smegmata psilothra: Ad hæc varia gestationum genera, deambulationes, vociferatio, vnctiones, eucurbitulæ, vomitus à radicula. & alia quæ à Paulo Ægin. recensentur lib. 3. cap. 72. de fluxu muliebri.

Μεταυχένια. dicuntur Polluci obliquæ scapularum partes.

Μετάφρενον. quid proprie sit, non satis est à veteribus explicatum. Verisimile est ex ipso etymo, eam dorsi partem significari quæ ad septum transuersum sita est, quasi τὸ μετὰ τὰς φρένας. Sic enim veteres septum transuersum appellarunt. Ruffus in libello quem edidit de partium hominis nomenclatura, definit μετάφρενον esse τὸ μεταξὺ τοῦ νώτου καὶ ὀσφύος, κατὰ τὴν τῶν νεφρῶν πρόσφυσιν: id est, partem inter dorsum & lumbos mediam, qua renes adiacent. Nec tamen inter partes spinæ numerantur quam veteres totam diuiserunt in ceruicem, dorsum, lumbos & os sacrum.

Pollux libr. 2. μετάφρενον definit τὸ ὑπὸ τὰς ὠμοπλάτας μέχρι μέσου νώτου καὶ τὸ τῶν φρενῶν διάζωμα.

Μετεξέτεροι. idem quod ἔνιοι, apud Hippocratem ἐν τῷ περὶ ἄρθρων. Erotianus tamen ἐνίους interpretatur, citatque authorem Herodotum ἐν β' scribentem, τὰς ζωὰς μετεξέτεροι καλέουσιν.

Μετέωρον. sublime. quod nomen doloribus accommodauit Hippocr. aphor. 7. lib. 6. scribens, ἀλγήματα τὰ κατὰ τὴν κοιλίην μετέωρα: hoc est, dolores ventris sublimes. Sic autem dicuntur non in imo ventre conditi, sed qui externas partes, vt musculos epigastrij, exercent, & sunt positi extra peritonæum.

Vt notat Galen. in aphor. 7. lib. 6. hoc eodem sensu dixit Hippocr. in prorrhet. & in lib. τῶν ἐπιδημ. μετέωρον πνεῦμα de quo plura leges in voce πνεῦμα; dixit & μετέωρα ῥεύματα lib. de rat. vict. in morb. acut. Nimirum in altum sublatos ac pendentes humores, quasi nondum fixos stabiles aut congelatos, id est, euacuationi minime contumaces, sed habiles ac comparatos vt eo loci Galen. exponit; non absimili sensu libro de salubri diæta, τὰ μετεωριζόμενα vocantur humores sursum eleuati, exæstuantes & ebullientes quos κάτω ὑπάγειν suadet Hippocrat. Idem quoque aphoris. 73. libr. 4. & 64. lib. 5. ὑποχόνδρια μετέωρα dixit hoc est, vt interpretatur Galenus, inflata, & in maiorem molem sublata propter quamcumque causam, siue ob flatus, siue ob scirrhum, aut phlegmonem, aut alium quemuis tumorem de quo plura leges in voce ὑποχόνδρειον; Quanquam autem prædictis in locis dicitur vox μετέωρον de sublimi, siue eo quod in superficie est, Hippocrates tamen toto libello de aere aq. & loc. μετέωρον appellat quod in profundo est, sic enim eo libello μετέωρα ὕδατα interpretatur ἐκ βαθυτάτων πηγῶν. ex altissimis fontibus.

Μετέωρον πνεῦμα. vide πνεῦμα.

Μετέωρον ὑποχόνδρειον. vide ὑποχόνδρειον.

Μετεωρισμὸς. meteorismus, seu tumor aspectabilis,

qualis sæpe apud Hippocrat. esse dicitur hypochondriorum, ab inflatione, inflammatione vel scyrrho; est & μετεωρισμὸς idem cum ἄσῃ, ἀλυσμῷ, ῥύπλασμῷ, & ἀπορίᾳ: μετεωρισμὸς, insuper exponit Galen. in prognost. τὰς διαναστάσεις ægrorum exurrectiones, quando se erigunt & attollunt.

Μετόπωρον. autumnus. vide φθινόπωρον.

Μετρητὴς. metreta. cadus. Mensura est liquidorum apud Atticos maxima capiens χόας duodecim; siue libras mẽsurales centum & octo. Eam Fannius Atticam amphorã appellauit his versibus:

Attica præterea dicenda est amphora nobis,
Seu cadus. hanc facies; nostræ si adieceris vrnam.

Ex quibus apparet Atticam amphoram capere amphoram Romanam & vrnam, & Romanam ab Attica magnitudine differentem esse. Itaque qui accuratius scripserunt, non simpliciter μετρητὴν dixerunt, nisi cum Atticam intelligerent. cum enim Romanam intelligebant, Romanam vel Italicam addebant: sicut Dioscorides in descriptione vini scillitici, λαβὼν σκίλλης ἐντετμημένης καὶ κεκαθαρμένης μνᾶς γ', κάθες εἰς γλεύκους καλοῦ μετρητὴν ἰταλικὸν, καὶ μῆνας ἓξ ἔασον. hoc est, scillæ dissectæ & repurgatę tres minas in Italicam metretam musti demittito, & senos menses sinito: hic enim metretem Italicum appellauit amphoram Romanam. Idem & κεράμιον ἰταλικὸν dixit in vino absinthite. A Latinis metretem dici cadum ex Dioscoride & Plinio perspicuum est. Vbi namque apud Dioscoridem μετρητὴς legitur, Plinius cadum conuertit, vt quo loco Dioscorides vinum è labrusca factitium describit, qui totus locus à Plinio in Latinum versus est lib. 14. cap. 16. In quo tamen aduertendum est, non omnem amphoram cadum dici, sed Atticam modo, cum Plinius cadi nomen non soleat vsurpare, nisi Græca in sermonem Latinum transferens, vel de vinis Græcis loquens. Eadem mensura etiam alio nomine à Græcis κεράμιον appellatur, vt author est Hesychius: & σάμιος siue σαμίον, vt habetur apud Aristophanis interpretem in Ranis. Nec vero semper, vbi metretæ nomen apud authores occurrit, mensuram hanc modo isto definitam intelligere oportet, sed simpliciter aliquando vas magnæ cuiusdam capacitatis, nulla certa definitum mensura.

Eius nota fuit apud Græcos χρ cum μ. superposito.

Μέτρον. mensura. Est qua tum liquorum, vt olei, vini, aceti: tum rerum aridarum, vt frumenti & leguminum molem metimur. Verum non simplices, sed variæ olim fuerunt mensuræ, singulis videlicet nationibus suæ, sed nullæ tam secum congruentes quam Romanæ cum Græcis. Differunt tamẽ & illæ inter se plurimum, quod aliæ humidorum tantum, aliæ siccorum, aliæ amborum indifferenter existerent. Erant autem apud Romanos liquidorum mensuræ istæ: Culeus capiens amphoras viginti. Amphora vrnas duas. Vrna congios quatuor. Congius sextarios sex. Sextarius heminas duas. Hemina quartarios duos. Quartarius acetabula duo. Acetabulum sesquicyathum. Cyathus ligulas siue cochlearia quatuor. Ambiguæ autem siue communes tam liquidorum quam aridorum mensuræ erant: Libra, quæ siue mensura siue pondus esset, vncias duodecim continebat: & vncia, quæ duas semuncias: adhæc sextarius, qui libram & bessem, hoc est, vncias viginti mensurales, comprehendebat. Aridorum vero mensuræ istæ fuerunt: Modius capiens duos semodios: Semodius sextarios octo: Sextarius heminas duas: Hemina acetabula quatuor: Acetabulum sesquicyathum: Cyathus ligulas quatuor. Apud Græcos autem etiam diuersæ fuerunt. Siquidem aliæ Atticæ, aliæ Ephesiæ, aliæ Alexandrinæ: tum aliæ Medicæ, aliæ Georgicæ, aliæ etiam Hippiatricæ. Verum Atticæ & celebriores & frequentiores in authoribus occurrunt, præsertim autem in medicis, cum fere Attica obseruatione, vt scribit Plinius lib. 21. c. vltimo, medici vtantur. Itaque Atticæ siue medicæ mensuræ, sicut & Romanæ, duplices fuerunt, liquidorum & aridorum. Erant autem istæ liquorum: μετρητὴς, capiens χόας duodecim. χοῦς, capiens ξέστας sex. ξέστης, capiens κοτύλας duas. κοτύλη, capiens τέταρτα duo. τέταρτον, capiens ὀξύβαφα duo. ὀξύβαφον, capiens κύαθον vnum & dimidium. κύαθος, capiens κόγχας duas, siue μύστρα quatuor, aut χήμας quinque. χήμη, capiens κοχλιάρια duo. Rerum vero aridarum hæ quæ sequuntur: μέδιμνος, continens χοίνικας quadraginta octo. χοῖνιξ, tres κοτύλας aut ξέστην vnum & dimidium. ξέστης, duas κοτύλας. κοτύλη, quatuor ὀξύβαφα. ὀξύβαφον, sesquicyathum. κύαθος, decem κοχλιάρια. Atque hæ in vsu medicis maxime fuerunt. Præterea vero etiã rusticis peculiares quædam mensuræ fuerunt dictæ Georgicæ, & hæ duplices, liquorum scilicet & aridorum. Ac liquorum quidem istæ: μετρητὴς, capiens ἀμφορέας duos: ἀμφορεὺς, capiens χόας quatuor: χοῦς ξέστας nouem, siue κοτύλας duodecim: κοτύλη, ὀξύβαφα quatuor: ὀξύβαφον κύαθον vnum & dimidium: κύαθος vero, μύστρα quatuor. Quæ quidem omnes Georgicæ mensuræ videntur ad medicas proportionem habere sesquialteram, vt scriptum est à Georgio Agricola. Aridorum vero fuerunt hæ apud agricolas mensuræ. μέδιμνος, capiens ἡμιμεδίμνους duos, τριτέας tres, ἑκτέας sex, ἡμίεκτα duodecim, ἡμιδωδέκατα viginti quatuor, χοίνικας quadraginta octo: χοῖνιξ, capiens κοτύλας tres: κοτύλη, capiens ὀξύβαφα quatuor: ὀξύβαφον, cyathum vnum & dimidiũ: κύαθος μύστρα quatuor. Reliquas mẽsuras persequi inutile fuerit, nihil ad propositũ nobis scopum pertinẽtes.

De singulis vero prædictis vide suis locis.

Μετώπιον. à nonnullis dicitur galbanum, vt scribit Dioscorides: dicitur & eodem nomine, vt idem scribit lib. 1. vnguenti quoddam genus in Ægypto, quod ab Hippocrate αἰγύπτιον μύρον dicitur, vt scribit Galenus in explicatione vocum Hippocratis, atque sic appellatur propter galbani mistionem: nam lignum, inquit, in quo galbanum enascitur, metopium vocant. Est igitur metopium tum arboris tum succi ex ea manantis nomen.

Quale vero hoc vnguentum Dioscor. habet, totidem verbis ab Aetio 1. tetrab. serm. 1. describitur, itemq; à Nicol. myrepso sect. 16. At Paul. Ægin. li. 8. de re medica ingredientium pondera & mensuras adijcit: Cæterum non possum non illis assentiri qui hoc vnguentum illud ipsum esse asserunt quod ab Hippocrat. tum libr. de morbis muliebr. tum etiam alijs sexcentis locis μετώπιον seu νέτωπον nomine tantopere celebratur, quippe quod in vteri affectibus ad induratas vuluæ cotyledonas emolliendas,

obstructiones aperiendas, secundasque pellendas, plurimum ab ipso commendetur; Sed & quas vires μετωπίῳ suo adscripsit Hippoc. eodem plane spectare videntur, vt vnum idemque vnguentum fuisse iure quis dicat: Præter significationes prædictas, etiam metopij nomen oleo amygdalino tribuitur vt apud Hippocr. de locis in homine Caluo Interprete, etsi illic νετώπῳ vt & Cornar. legisse videtur, quam corruptam lectionem esse censet doctissimus Mercurialis & μετωπίῳ restituendum.

Ponitur etiam aliquando μετώπιον ἀντὶ τοῦ μετώπου, hoc est, pro fronte.

Aliquando idem significat quod μεσόφρυον, pars scilicet quæ inter duo supercilia media est ad frontis finē, supra nasum sita, vt exponit Pollux.

Μετωπὶς. splenium siue vinculum est ad frontis fracturam apud Hippoc. lib. de vulneribus capitis.

Μέτωπον. frons. Est pars faciei supra oculos sita & ad tempora vsque protensa, substantia musculosa & osse subiecto constās. Omnibus quidem frōtem supra oculos situm esse constat, & vtrinque ossa temporum desinere, verum quam altus sit, non item. Alijs enim frons tantum dicitur quantum inter supercilia & capillos patet pilis nudum. Alij vero totum id spatium quod ab oculis ad coronalem vsque suturam interiacet, frōtē appellant, quod totum illud os frontis nominetur. Id à superiore quidem parte sutura coronali, ab inferiore vero ea sutura quæ capiti cum gena superna communis est, à lateribus autem osse sphenoide terminatur. Non est autem vniusmodi, sed in superna oculorum regione, quam totam constituit, tenuissimum, duabus tamen squamis coagmentatum, ad supercilia & nares cauum, aere plenum, ad tempora tenue, solidum, in fronte crassius, densius ossibus bregmatis, prope quæ tenuius & ob raritatem infirmius quam in frōte. Ad concursum autem obelææ suturæ cum coronali mollissimum rarissimumque est, ceu corporis totius infumibulum, vt etiam pueris mandentibus & respirantibus diu mobile appareat. Est autem ei superposita substantia quædam musculosa, siue carnosa membrana dura & sicca ex multis carnosis fibris conflata, cutem habens ita secū vnitam, vt vna eademque sit amborum substantia. Pars enim substantiæ illius musculosæ superficiaria, ipsi cutis efficitur. Id quod nulla alia in parte totius corporis contingit, vt docet Gal. li. 11. de vsu partium. Itaque cutem ab ea eximere non licet, sicut ab alijs partibus, in quibus cutis à subiecta carne diuersam habet substātiam. Ob id sunt qui substantiam illam non musculum, non carnem, sed cutem musculosam appellent. Cæterum inter eam & os frontis tunica pericranios intercedit, vetans ne illa cranio adhærescat: neque enim adhærescere opportuit, propterea quod cranio immobili existente, ipsam moueri oculorum gratia conducebat. Itaque ea sola cutis motu voluntario prædita est, neque fere in toto corpore alia est, quæ osse suo quiescente moueatur. Græci περιμετωπίδιον & περιμετωπίδα peculiari vocabulo nuncupant, & quæ in ea rugæ fiunt, ῥυτίδας.

Μετόπωρον. metaphoricωs sic ea vocatur ætas quæ pubertatem seu iuuentam sequitur, quæque in virilem inclinat: est vero proprie μετόπωρον, tempus illud quod post Autumnum est, senescens Autumnus, & in Hiemem inclinans.

Μηδική. herba est folijs & caule trifolio pratensi similis, procedens vero folia contrahit, caules edens trifolij & siliquas corniculorum modo intortas, in quibus semen lentis magnitudine dependet. Galli grande treflon, quasi trifolium vocant; alij Burgundiense fœnum.

Μηδικόν. Collyrij nomen descripti à Trallian. li. 2. c. 1. vtilis ad oculorum epiphoras.

Μηδικὸν μῆλον. sic dicitur malum Citrium, quod in Media præstantissimum nascatur. arbor est pomifera omnibus anni temporibus, alijs pomis deciduis, alijs subnascentibus. malum oblongum est, rugosum, colore aurum imitans, cum grauitate odoratum, semen habet pyri.

Appellatur alio nomine κεδρόμηλον.

Μηδικὸς ὀπός. medicus succus, sic silphij succus vocatur authore Strabone, Cyrenaico non multum inferior nonnunquam & præstantior.

Μῆδον. medium. planta est folio iridis, caule tricubitali, in quo flos grandis, purpureus, rotundus: semen habet cnici, minutum: radicem dodrantalem, crassitudine baculi, gustu acerbo. Eius radix vires femini contrarias præ se ferre proditur: austera enim est & adstringens, cum semen tenuis incidentisque sit facultatis.

Μηκωφρόδιτον. μήκων ἀφρώδης. hoc est, papauer spumosum, commendatū ab Aetio in potu contra viperas, fortasse quia vomitionibus probetur.

Μήκων. papauer. herba est, cuius quatuor produntur differentiæ: vnum satiuum siue hortense est, quod θυλακῖτιν vocant, cuius tria obseruant genera: primum capitulo longo & semine candido, quod panibus sanitatis vsu inspergitur, vel tostum in secunda mensa bellarij modo editur: secundum cui caput insidens demissumque est, & semen nigrum, quod πιθῖτις vocatur & ῥοιάς, quoniam eius scapo lacteus succus emanat: tertium magis syluestre, multo hoc longius & productiore capitulo. Alterum genus papaueris erraticum est, quod ῥοιάδα proprie vocant, quia flos eius protinus decidit. Id in aruis cum hordeo nascitur folijs erucæ, aut origani, aut cichorij, aut thymi, sed longioribus, diuisis, scabris: iunceus ei caulis, rectus, cubitalis, asper, flos syluestris anemones, puniceus, interdum albus, oblongum caput, sed quam anemones minus: semen rufum, radix longa, subalbida, minoris digiti crassitudine, gustu amara. Tertium est quod κερατῖτις siue corniculatum dicitur, folio candido, hirsuto, verbasco simili, in ambitu syluestris papaueris more serrato, caule non dissimili, flore pallido, calyculo fœnigræci in corniculorum modum inflexo, semine papaueris pusillo nigroque, radice per summa cespitum nigra, crassa. Quartum ἀφρῶδες, hoc est, spumeum dictum est, folijs admodum paruis, radiculæ similibus, fructu inter ea candido. Totum colore candido spectatur & spumeum. vocatur ab alijs ἡράκλειον.

Vide Theoph. lib. 9. c. 13. Plin. lib. 20. c. 18. & & 19. lib. 19. c. 8. & Dioscor. lib. 4. c. 64. 65. 66. 67. à Nicandro ἡ μήκων dicitur κεβληγόνος, quoniam semen & veluti fœtū suum in capite fert, quod caput κεβλὴν vocare solent siue κωδίαν; Homerus κάρη etiam appellat Iliad. θ. & huius imitatione caput Virgil. Æneid. 9.

Lassoque papauero colla,
Demisere caput, pluuia cum forte grauantur.

» Dicitur autem μήκων, ἀ μὴ κονεῖν, hoc est, non mi-
» nistrando, quod suis fungi munijs eo vescentes
» non patiatur, si quidem vt Plutarch. scriptum
» reliquit, qui prodeuntem auram halitumúe cum
» legitur succus non animaduertunt, otio torpen-
» tes concidunt.

Μηκώνιον. succus papaueris, qui etiam ὄπιον alio nomine vocatur. Sunt tamen qui ea distinguant, Plinium sequuti qui lib. 20. c. 18. scriptum reliquit cum capita ipsa & folia papaueris decoquuntur, succum meconium vocari, multo opio ignauiorem. vide ὄπιον.

Μηκώνιον. etiam apud Hippocrat. significat τὸν πέπλον χαλούμενον, quem etiam μηκωνίτην appellat, vt annotauit Gal. ἐν τ̃ γλώσσαις.

» Sic Plin. lib. 27. c. 12. Peplos quam aliqui sy-
» cen, alij meconium ἀφρῶδες vocant; pro his
» Dioscor. lib. 4. c. 168. πέπλος. οἱ δὲ συκῆν, οἱ δὲ μή-
» κωνα ἀφρώδη καλοῦσι.

Μηκώνιον. insuper dicitur primum illud excremen-
» tū quod à pueris recens natis emittitur, colore
» sanguineum valde nigrum, & piceum, vt scribit
» Aristoteles c. 10. lib. 7. de hist. animal. Gaza pa-
» pauerculum appellauit, Gall. *le syrop de l'enfant*:
» Sic & Aet. serm. 4. tetrab. 1. c. 3. infantis recens
» nati anum digitis diduci iubet, eo enim modo ip-
» sum τὸ μηκώνιον λεγόμενον ἐκβάλλειν, Plin. lib. 28. c.
» 4. In ipso vtero emitti has sordes ab infante ait,
» Celsus l. 2. c. 29. fœdi odoris saniem appellauit.

Μηκωνίς. lactucæ atræ, amaræ & lactentis quoddam genus, sic dictum à copia lactis soporiferi, quo somnum inducit non aliter quam τὸ μηκώνιον. Quanquam enim omnes lactucæ somnum parere credantur, hoc tamen illa potissimum præstat. Apud antiquos Italiæ, inquit Plinius, solum hoc genus lactucarum meconidum fuit, à quibus omnes lactucæ nomen adeptæ sunt.
» Vide eundem Plin. lib. 19. c. 8. & lib. 20. c. 7.
» Gal. τ̃ κτ̃ τόπ. lib. 8. c. 4.

Μηκωνίτης. apud Aetium lib. 15. lactuca est quam supra μηκωνίδα diximus nominari.

Μῆλα. τὰ πρόβατα. hoc est oues, apud Hippocr. sicut Gal. ἐν τ̃ γλώσσαις annotauit.

Μῆλα. etiam vocat Pollux, tonsillas ceu glandu-
» las penitiores in intimo ore positas ad linguæ ra-
» dicem: Sic & Ruffus ita vocari ait carnosas
» quasdam & glandulosas partes vtrimque à fau-
» cium lateribus positas, quæ numero quatuor
» sunt, duæ in summo gutture vtrimque, duæ in
» ferius locatæ, vide Ἀντιάδες.
» Μῆλα. quoque genæ dicuntur. Vide μῆλα.
» Dicuntur & μῆλα labra, vnde verbum διαμη-
» λαίνειν quod labra mouere significat Polluci.

Μηλάπια. mala sunt, quæ & malorum & piro-
» rum speciem præse ferunt, vnde etiam nomen
» habent ex piris & pomis compositum, vt Pli-
» nius docuit lib. 13. c. 14. ἄπιος enim Græcis pi-
» rum sonat vt μῆλον malum: Ita & malorum ge-
» nus quoddam etiam nunc vulgus appellat,
» *Pommes, poires*: Atque hæc melapia Archige-
» nes apud Galen. 8. κτ̃ τόπους. c. 4. inter cibos sto-
» machicis commodos enumerat.

Μηλία. fraxinus. Arbor est procera, caudice tereti, læui cortice, spisso, tenui, rubro, ramis vtrimque pinnatis, folijs lauri, per ambitum leniter serratis, non sine quodam marginis vel cacuminis aculeato callo, porracei coloris, semine minuto folijs ipsis incluso, amaro, radice multa, crassa, & sublimi, Græci duo genera eius fecere, excelsum procerumque ligno candido, mollio-re, crispiore, neruoso, enodi: alterum humilius, scabriore, duriore, fusciore. Valla apud Homerum Iliad. ν. μηλίαν prunū reddidit, nescio quem authorem sequutus. Galli *fresnam* nominant.

Μήλη. specillum. instrumentum chirurgicum quo aliquid illinitur, vel finditur, vel extrahitur, vel infunditur. Quæ cum varia sint, eorum varietas adiuncto distinguitur. vt σπαθομήλη, specillum latū, sed potius specilli altera pars lata, instar spathæ siue gladij, quo chirurgi vel vnguenta diluunt, & miscent, vel ægris oblinunt, vel super alutam aut linamenta expandunt. id Hippocrates μήλην πλατεῖαν nuncupauit. μηλωτὶς vero, quod priuatim auribus repurgandis destinatum est, & quod quidam Hippocrati μήλην ἐξωτίδα dictum esse scripserunt. κυαθίσκος μήλης, specilli extremum cōcauum in formam τ̃ μηλωτίδος, quo aliquid vel extrahi, vt per auriscalpiū, vel etiam infundi potest. Nam cum specillum duobus extremis constet, alterum fere semper latum est, alterum vero diuersæ figuræ. Si concauum est, κυαθίσκος appellatur: si rotundum est, πυρὴν μήλης, hoc est, specilli nucleus: si fissum est, vt aliquid apprehendi & extrahi possit, ἄγρα nuncupatur. Celsus omnem eam partē vno nomine auersum specillum dicit. Quod vero priuatim vulneribus accommodatur specillum, Hippor. μήλην ἰσχυρὴν, hoc est, specillum vulnerarium, appellauit, sicut Gal. ἐν τ̃ γλώσσαις annotauit.

Μηλιάς, ἡ ἀπὸ Μήλης τ̃ νήσου. quæ est à Melo. Cognomen τ̃ χαλκίτιδος ἢ συπτηρίας apud Hippocratem. Eiusmodi enim alumen secundum Ægyptium valentissimum erat. Est autem Melus insula Coo proxima.

Μήλινα. duo emplastra describit Gal. 1. κτ̃ τόπ. c. 8. «
omnem fluxum resiccantia. «

Μηλίνη ἔμπλαστρος. melinum emplastrum. sic dictum à colore mali cotonei, cuiusmodi esse solet id in quo ærugo mediocriter coquitur, vt docet Galenus. Nam ex cruda viridis color, ex ea vero quæ plus æquo cocta est emplastrorum genus emergit quod & δίχρωμον, & διπρόσωπον, & ab alijs κιῤῥὸν vocatur. Verum plurima emplastra à veteribus μήλινα appellata æruginem non habent: itaque sic ea dicuntur vel quod ex varia mistura coctionisque modo prędita sunt eodem colore, vel quod vires habeant easdem, quas Galenus libro 2. τ̃ κτ̃ τόπους definit; vt non adeo magna vulnera glutinent, & vlceribus cicatricem obducant, quæ à medicis ἀπρίσωτα dicuntur, quæque ex rosaceo liquefacta, caua vlcera carne replent. Crito à coloris similitudine eadem emplastra πύξινα, hoc est, buxea, appellauit. Vt autem is inducatur, vbi bene solutis reliquis medicamentis cacabus ab igne eximendus est, immitti ærugo debet, & tantisper postea coquendum lentissimo igne, dum melinus color repræsentetur, sicut Menætus & Serapio docuerunt.

Μήλινον τρυφερὸν. Melinum delicatum, Collyrij no- «
men apud Galen. 4. κτ̃ τόπ. c. 7. vtilis ad ocu- «
lorum pustulas epiphoras inustiones & prola- «
psus. «

Μήλινον. aliud ἀτάραχον, à perturbationibus amolien- «
dis sic vocatum collyrium, vtile ad omnē ocu- «
lorum hebetudinē cicatrices & callos, describi- «
tur à Galen. 4. κτ̃ τόπ. c. 7. Μήλινον aliud ibidem «
describitur ex Lucio authore: Aliud insuper 8. «

» κγ' τόπ. cap. 5. atque aromaticum vocatum inter
» malagmata, hepaticis, stomachicis, ad præcor-
» dia distenta, & omnem neruorum per consen-
» sum affectiones vtile.

Μηλίτης οἶνος. vinum ex malis cotoneis, alio nomine
» Dioscor. lib. 5. c. 18. κυδωνίτης.

Μηλόκαρπον. cognomen est aristolochiæ longæ quæ mascula dicitur, propterea quod florem ferat, cum dehiscere cœperit, pyro similem.

Μηλόμελι. genus potionis est quod ex cotoneis ma-
» lis & melle fit, de quo Dioscor. lib. 5. c. 29. idem
» κυδωνόμελι vocatur vt ille ait.

Μῆλον. malum. Id est quod Galli quoque & Itali pomum vocant. cuius flores, folia & germina adstringunt. Plures eius species recenset Dioscorides: quas commemoratas ab eo videre licet lib. 1.

» Lib. 1. cap. 151. & sequentibus, ceu mala Pu-
» nica Cotonea, melimela Epirotica, quæ &
» Latine orbiculata, syluestria, Persica, Armenia-
» ca, medica; diuersa quoque malorum genera
» Plinius recenset l. 13. c. 11. 12. & 14. Columella li.
» 5. c. 10. & Gal. 2. de aliment. facult. c. 21. quorum
» pleraque & præcipua suis seorsim locis fuse ex-
» plicata inuenies: à malorum autem appellatio-
» ne remedia nonnulla sibi nomen quæsiuerunt,
» quod ex illis constent cuiusmodi sunt.
» Διὰ μήλων. medicamenti purgantis nomen ex
» malis cotoneis compositi, quod à Tralliano lib.
» 7. cap. 5. & 7. ad anorexiam commendatur: est
» etiam Stomachici medicamenti nomen Gale-
» no 6. κγ' τόπ. c. 1. Est & διὰ μήλων Epithematis
» nomen: malis constans quod à Trallian. li. 7. c.
» 14. laudatur ad hepaticas dysenterias vomitio-
» nes & eos qui cibum retinere nequeunt.

Μῆλον. mala. gena. Pars est faciei, inter nasum & aurem sub oculo leuiter eminens. Ea pilis nuda est, non modo propter os subiectum, sed etiam ad ornatum & decorem vultus, quodque natura voluerit eam esse sedem pudoris, ibique maxime ostendi ruborem. Sic dicta est à mali similitudine, siue rubeum mali colorem spectemus, siue rotunditatem, quam illi natura donauit, vt sic oculum ab externis iniurijs infra tutaretur: ideoque Hippocrat. libr. 1. de morbis non illepide malas κύκλους προσώπου appellauit, vt author est Galenus ἐν τῇ ἐξηγήσει. sub ea laxior pars est quæ bucca dicitur à Latinis, à Græcis autem παρειά, σιαγών, γνάθος, γένυς. Pollux etiam author est μῆλα vocari tonsillas duas penitiores, in intimo ore positas ad radicem linguæ.

» Pollux genas μῆλα vocatas ait παρὰ τὸ ἀνθεῖν ἐν
» ὥρᾳ, quod in ijs flos ætatis eluceat, vel quod in
» ijs lanugo velut efflorescat.

Μῆλον. est oculi procidentia iam inueterata, atque adeo aucta vt etiam palpebras excedat. Sic dicta à mali similitudine, quod ita protuberet oculus, vt malum exertum appareat. vide πρόπτωσις.

» Est enim hæc vna ex speciebus τῶν ὀφθαλμῶν προ-
» πτώσεων.

Μῆλον. præterea de puellæ mammis dicitur vt pote
» instar mali teretibus apud Aristophanem.

Μηλοπέπονες. melopepones. Species sunt cucumerum, qui cum magnitudinem excessere, pepones Plinio vocãtur: cum vero rotundi formam & effigiem mali referunt, tunc facto ex pepone & malo nomine, melopepones dicti sunt. neque enim aliud inter illa discrimen quam ex figura quondam fuit. Totum autẽ hoc genus in Martio & Aprili melones, quasi μήλωνας, à malorum figura Palladius appellat. Est vero eadem melopeponibus vis quæ & peponibus: de quibus vide suo loco.

Μηλοπλακοῦντιον. confectio quædam est ex malis cotoneis in vino coctis, adiecto postea melle, pipere, aniso, atque alijs pro arbitrio pharmacopœi, quæ deinde omnia mista instar semunciæ formantur, & cum lauri folijs componuntur. Species est cydoniati.

Gal. lib. 2. de aliment. facult. in Iberia inquit «
edullium componunt quod μηλοπλακοῦντα ap- «
pellant, quod adeo durat vt patinæ recentes ipso «
refertæ Romam afferãtur. Componitur autem «
ex melle & carne læuigata cocta cum melle; hu- «
ius quoque confectionis modum docuit Paul. «
lib. 7. c. 11. Laudari autem videtur à Gal. ad ven- «
triculi exoluti robur, & deiectam appetentiam. «

Μήλωθρον. sic dicitur ἡ ἀμπελολεύκη, id est, vitis alba, authore Dioscoride & Theophrasto: forte quod fructu eius ad concinnanda densandaque coria οἱ βυρσοδέψαι vterentur. Græci enim μήλωθρα dicunt τὰ βάμματα καὶ καλλωπίσματα, hoc est, infectiones & concinnationes. Eadem ratione etiam ψίλωθρον, eadem ἡ ἀμπελολεύκη vocata est. Apud Hesych. minus recte μήλωθρον scriptum est.

Μηλωτὴς ἡ

Μηλωτρὶς. specillum auricularium, quo ad repurgandas aures vtimur. vide μήλη.

Μὴν. mensis. Eius duo sunt genera, alius ciuilis, alius naturalis dictus est. Ciuilis mẽsis est numerus quidam dierum quos vnaquæq; ciuitas vel regio, suo instituto obseruat. Hic nusquam par erat, sed singulis gentibus sui menses fuerunt, vt ait Galenus. Naturalis autẽ est quem certo cursu solis vel lunæ metimur. Sunt enim eius species duæ, quod partim solis, partim lunæ esse dicatur. Secundum solem fit mensis, dũ sol vnumquodq; in zodiaco orbe signum percurrit. Quare cum duodecim in eo signa sint, totidẽ etiam in anno menses statuuntur, qui tamen nec peræque inter se pares esse, nec dies habere totos dicuntur. Quippe sol in aquario moratur dies vndetriginta, in pisce fere triginta, in ariete vnum & triginta, in geminis prope triginta duos, & sic in cæteris inæqualiter, sed vsque adeo non totos dies in singulis, vt annum suum, id est dies 365. & portionem nescio quam adhuc astrologis inexploratam in duodecim suos diuidat menses, sicut Iulius Cæsar partitus est, & nunc vbiq; obseruatur. At medici menses non solis, sed lunæ cursu metiuntur, secundũ quam mensis definitur spatium quod ab vno lunæ coitu cum sole vsque ad alterum intercedit. Idautem expletur diebus vndetriginta circiter & dimidiato, quibus adijci etiam quandam particulam, quæ sit totius diei quingentesima septuagesima sexta, demonstrauit Hipparchus, vt Galenus author est. Quod non ignorans Hippo. scripsit in lib. de septimestri partu, sexaginta diebus vno dempto quam proxime duos menses constare. Diuiditur autem is mensis in quatuor hebdomadas, quæ ceu tempora quædam partibus anni quatuor proportione respõdent, & paribus, vt ex Antyllo scripsit Oribasius, præditæ sunt temperamentis. Siquidẽ luna perinde atque sol cũ per zodiacum expatiatur, aerem va-

rie afficit. Ac prima quidem hebdomas incipit à nouilunio, & durat dum ea διχότομος, hoc est per medium secta, appareat, estque veri similis, aeremque calidissimum & humidissimum reddit, vnde humores nō aliter quam vere plærumque scaturiunt & impetu feruntur. Secunda ea desinente incipit, & ad plenilunium vsque procedit, æstati similis, vel eo argumento quod fructus quam maxime maturet. Hebdomas tertia est à plenilunio, donec luna in duas partes æqualiter diuisa sit: sicca & autumno similis perhibetur. Quarta vero quæ ab ea ad nouilunium est, hyemi comparatur. Harum autem hebdomadum singulas Hippocrates rursus in duas τετράδας diuidit, & hebdomadas quidem κρισιμαὶ, τετράδας vero θεωρητικαὶ pronunciat. De quibus vide in dictione κρίσιμος & θεωρητικὴ ἡμέρα.

Μηλιάνθης. sic à quibusdam vocari τὸ τρίφυλλον, Dioscorides author est.

Μηνιγγοφύλαξ. membranæ custos. Describitur à Corn. Celso lib. 8. c. 3. Lamina ænea, firma, paulum resima, ab exteriori parte læuis, qua chirurgi in vulneribus capitis vtuntur quoties excidendum os est & attollendum, metusque imminet ne in ipso opere cerebri membrana, negligentius & vltra quam res expostulat premendo, lædatur, ex quo sopores & graues inflammationes cum periculo mortis oriuntur. Ea de causa Græcis μηνιγγοφύλαξ, Celso membranæ custos appellatur. Huic autem simile quoddam ferramentum habent chirurgi nostri, quod vectem dicunt, cum eo attollant os quod fere totum excisum est & iam labat, non secus quam grandiores lapides vectibus impelluntur, quanquam eodem ferramento cerebri membranam custodiant. Est enim lamina ferrea angustior, ab ea parte qua os tangit aspera, ab altera læuis, non recta, sed media duobus locis recuruata.

Μῆνιγξ. meninx: communi quidem significatione » veteribus ante Galen. medicis sic appellabatur » membrana omnis: Postea vero solis cerebri » membranis fuit hæc appellatio tributa inquit » Galen. l. 9. de administ. anatom. cap. 2. Sunt autem hæ duæ, vna tenuis, altera crassa, vtraque intra cranium sita, maximi sensus, & cerebrum foris integens. Tenuis cerebrum omne cui cohæret, anticum scilicet geminum, & posticum continet, atque ab his omnibus ortam rhachitidem totam & neruos opticos & alios cerebrales vndique per cranium conuestit. Est autem pluribus venis & arterijs intertexta, quibus partes, quas integit, nutrit atque temperat: estque ea in re χορίῳ atque etiam μεσαραίῳ similis. Propterea etiam in cerebri mæandros altius insinuatur, & in ventres, ijsdem vasis intertexta, vbi membranam χοροειδῆ efficit. Crassa vero meninx cranio quidem contigua, sed ei non adhærescens, & cribri instar perforata, tenui propemodum toti circumposita, & cranio ad propulsandam eius duritiem & impressiones opposita, vasis etiam pluribus abundans, & qua cerebrum dextrum à sinistro, & vtrumque à postico cerebello diuidit, duplatæ similis, portiones sui multas & magnas tum in cranium, tum per cranij suturas in pericranium, & per ossa ethmoidea in nares, perque neruorum in cranio inferno foramina, neruis & toti rhachitidi vestiendæ & muniendæ impertitur. Ab ea pericranios membrana originem ducit, similiter & dura oculi tunica, quæ anteriore sui parte iam inde ab iride, fit κερατοειδής. Cæterum vtraque meninx à cerebro in totam spinam descendit, eamque conuestit & munit, & præter eam neruos quoque omnes tum à cerebro tum ab ipsa rhachitide exortos.

Dicuntur apud Græcos alio nomine ἐλα- «
μίδες. «

Μῆνιγξ. etiam significat ipsum cerebrum vt Hesy- «
chius annotauit, qua in significatione ipse quo- «
que Dioscor. videtur accepisse l. 2. scribens Gal- «
linę cerebrum in vino bibendum dari contra ser- «
pentum morsus. «

Μηνύειν. vel (vt quidam codices habent) μηνίειν. in Galeni Lexico exponitur μασᾶσθαι, ἐσθίειν, mandere, edere. perperam fortasse pro μινύθειν, vt sit comminuere dentibus. nam μηνίειν est irasci: at μηνύειν, indicare.

Μηνοδώρειος. nomen est arteriaci medicamenti ad «
tussim vtilis, alio nomine ἀμβρόσια dicitur, des- «
cribitur à Gal. l. 7. κτ' τόπ. cap. 3. appellationem «
vero habere videtur ab effectu, nimirum quod «
eo vtentibus vitam in multos menses producat, «
hoc enim μηνοδώρειος significare videtur, nisi quis «
hoc proprium authoris nomen esse velit. «

Μῆον. meon. meu. frutex est anetho folijs & caule similis, sed crassior: binûm ferme cubitorum altitudine attollitur, sparsis in obliquum rectumque radicibus lōgis, tenuibus, odoratis, linguam excalfacientibus. Calidum est tertio ordine, siccum secundo: ideoque vrinam ciet & menses: sed capitis dolorem mouet. Officinis anethum syluestre dicitur, ab alijs tortuosum.

Μηνιοχαίνη. nomen mulieris, apud Hippoc.

Sic quidem apud Erotian. scriptum legimus, «
apud Gal. vero quidam scribunt μυελοχαίνη vt sit «
ἡ μυρίοις χαίνουσα, siue χάσκουσα innumeris modis «
hians. «

Μηρός. femur. Est os omnium maximum, supra ischio, infra tibiæ articulatum. Vtraque autem parte per diarthrosim iungitur. Est autem huius forma eadem quæ & brachij. Ante enim & foris vtrumque est gibbum, intus & post cauum. Quæ cauitas vtrobique est ad apprehensionem, vt equitantes, nautæ, funirepi, sutores & alia plæraque ministeria comprobant: gibbositate autem cauitatem necessario sequente abusa est naturam ad dyspathiam. Tria autem id os habet capita, supernum vnum, inferna duo. A superni vertice ligamentum rotundum & robustum in basim τῆς κοτύλης & in latus infernum firmiter inseritur. Os autem femoris infirmum antequam in duo capita findatur, paulatim latescit & crassescit, vt basim aptam his capitibus præstare sufficiat. Est autem inter hæc duo inferna capita sinus atque interuallum, vnum ab anteriori parte, alterum à posteriori: sed anteriori quidem molæ tuberculum insidet, in posteriori vero ligamentum validissimum, neruus, vena, arteria, cruris totius maxima continentur. Cæterum in superiori femoris ceruice apophyses duæ sunt, vna externa, & omnium corporis processuum nulli alteri ossi commissorum facile maxima: altera interna multoque inferior, sed magnitudine nequaquam externæ comparanda. harum vtramque τροχαντῆρα appellant, quasi cursoriam, quod femoris motus cursusque per musculos his apophysibus insertos perficiantur: Verum externam quod ampla sit multumque gibbosa, quidam peculiari vocabulo γλουτὸν, id

est natem, appellarunt, siue à similitudine, siue quod musculi nates ipsas constituentes præcipue inserantur. Sunt qui μηρὸν verterunt crus: quo tamen nomine Celsus τὴν κνήμην proprie intelligit, scribens lib. 8. c. 1. crus ex duobus ossibus constare, ex tibia & sura. Idem autem femoris nomine manifesto τὸν μηρὸν intelligit, scribens tibię os cum femoris inferiore capite committi, sicut cum humero cubitum.

Hoc & os femoris ἀμφικέφαλον Aristoteles vocauit, quod vtraque sui parte quasi capita habere videatur.

Μήτρα. vterus. Est pars mulieris tunica constans velut ex duabus diuiduis coagmentata, concipiendi gerendique fœtus instrumentum. Illa fibras habet rectas intus, nec ita multas transuersas, foris paulo plures, obliquas, harum medias & plurimas & valentissimas. Et hæc quidem vteri propria est, eiusque naturam & substantiam constituit. Verum ad vteri perfectionem multa alia concurrunt, tunica altera, venæ, arteriæ, ambarum cotyledones, nerui, cornua, testes, & præter hæc omnia connexio cum partibus vicinis, situs, magnitudo, numerus, figura, adhæc vteri os & collum, & ipsius colli os seu pudendum, de quibus breuiter ordine dicemus. Tunica illa altera neruosa est, nascitur à peritonęo hypogastrij propinquo. in recens fœtis & parturientibus, vt & propria tunica, est tenuissima: in virginibus, sterilibus & parere cessantibus, crassissima. Venæ & arteriæ ad vterum feruntur duplices, primæ à spermaticis vasis, quæ mulieri vt viro nascuntur, dextra quidem à vena caua & aorta, paulo infra renalia: sinistra vero à renalibus, nisi quod arteria sæpe ab aorta exit. Hæc vasa ramulum valde flexuosum testibus largita, in vterum absumuntur, inter tunicas eius duas varie dispersa: secundæ vero à ramis vasorum quæ sunt ad os sacrum, per ossis pubis foramen in crus descendentibus prodeunt, & partim in vterum ascendunt, partim in eius collum descēdunt. Horum vasorum ora in internum vterum penetrantia κοτυληδόνες appellantur, de quibus suo loco diximus. Nerui in vterum distribuuntur quemadmodum & in viri penem à ramis sextæ coniugationis qui ad costas feruntur, & ab infima spina. Cornua κεραίας vocant. sunt duæ vteri apophyses exiguæ, à lateribus ad ilia, papillæ seu cornibus exorientibus similes, in quæ semen muliebre excernitur, & contractæ allantoidis extremitates desinunt. Testes vteri lateribus ad fundum adiacent, vtrinque vnus, multo minores virilibus, tecti tum peritonæo, vasa in hos ipsos cum sanguine seminali varicosius educente, tum epididymide propria tunica: sed erythroide & scroto & darto carent. A testibus vasa semen in vterum per cornua deferunt, initio ampla vt virilia, deinde angusta, rursus ad vterum laxata. Connexio vteri cum partibus vicinis maxima est per tunicam à peritonæo exortam, quæ vterum firmissime alligat ossi pubis, ilium, & sacro. per venas quoque & arterias pręcipue spermaticas & peritonæi apophysim eas deducentem magnis vasis alligatur, vt per neruos spinali medullæ: per quasdam quoque fibras tenues intestino recto: per alias vesicæ, sed plures & laxas: per vincula etiam laxa ossis pubis & sacri & lumborum musculis. Magnitudo mediocris vteri longa, vt plurimum est vndecim digitos, à fundo ad pudendum. Ad ilia autem præcipue cornibus extenditur. Distinguitur autem vterus sinu duplici, quem κόλπον appellant, dextro & sinistro, per illam tunicæ propriæ in medio glutinationem sutura quadam, qualis scroto inest, obscuriore tamen foris designatam. Vteri os in virginibus & vtero gerentibus & sterilibus & parere cessantibus est glandi virili persimile: parturientibus vero & recens enixis adeo extenditur & patet, vt nihil eius supersit, sed cauitas vna prope æqualis à fundo vteri ad pudendum appareat. Id os à conceptu multum contrahitur teste Hippocrate, mediocriter autem aperitur, dum semen recipit aut ipsum excernit vel menses.: idem os epiploon inter vesicam & vterum illapsum in valde obesis comprimit & conceptum impedit, vt scribit Hippocrates. Vteri collum est corpus musculosum carne dura & cartilaginosa constans, in annos semper magis durum & cartilaginosum euadens, ita vt vetulis iam sit simile summitati asperæ arteriæ, vt recte comparauit Herophilus. Colli autem vteri os, cunnus Latinis dicitur.

Cæterum vterus apud Græcos varijs nominibus appellatur, nunc δελφύς, nunc ὑστέρα, nunc μητρῷον χωρίον, quorum nominum explicationem tradit Oribas. l. 24. Collectan. & Moschio in harmon. Gynæciorum. Sed Aristoteles lib. 1. de hist. animal. c. 13. ὑστέραν vocat partem vuluæ interiorem, μήτραν vero ceruicem & ostium vteri: Cum vero vterus diuidatur in partem superiorem & inferiorem, id est fundum & ceruicem, aliæque eius internæ partes quædam sint, aliæ externæ, earum singularum appellationes minutius Oribas. & Moschio locis citatis recensent: & orificium quidem vteri externum πρόχειτος πόρος καὶ στόμα dicitur: ab eo quantum 7. vel 8. digitis reconditum est collum, Gr. τράχηλος, aditus fundi orificium internum, pars quæ illi adiacet αὐχὴν ceruix, omnis horum concursus χορίον, vbi autem dilatari in rotunditate incipit vterus, partes laterales ὦμοι nuncupantur, partes paulo superiores πλάγια, vbi vero rotunditas concluditur βάθος fundus, Media fere pars fundi superior & interior βάσις μεγίστη, omnis inanitas illa quæ in medio est γάστηρ, κόλπος venter seu conceptaculum appellatur: Quod autem vterus in dextras & sinistras partes dirimatur, inde δίκολπος quasi bis sinnatus vocatur; Papillares autem illæ apophyses quæ ad latera vtrimque versus ilia protuberant, & quas Herophilus dimidij circuli reuolutioni assimilabat Diocles κεραίας vocabat, Eudemus πλεκταίνας, cirros, Praxagoras & Philotimus κόλπους: fundi autem seu cauitatis vteri orificium internum & angustissimum Galenus balano comparauit ratione substantiæ crassæ solidæ, alij Tincæ pisci vel ori catulino simile faciunt, Galen. in exeg. tribus nominibus ipsum appellari inquit; in primis ἀμφίδιον à similitudine ferri rotundi quo terra proscinditur ex interpretatione Ruffi, vel vt Galeno placet, quod labri cucurbitulæ sit simile, λέγνον etiam dicitur ab extremitatibus indumentorum, nec non ὄσχιον à flexuosa extuberantia, ὄσχος enim & μόσχος palmites & clauiculas significant; μήτρα denique vterus nuncupatur inquit Aet. tetrab. 4. serm. 4. cap. 1. quod ex ipso velut à matre animantia cætera oriantur, & vt scribit Soranus ὅτι μήτηρ ἐστὶ τῶν ἐξ αὐτῆς γινομένων ἐμβρύων, ἢ

" ὅτι τοῖς ἔχουσι αὐτὴν μητέρας ποιεῖ.
" Non tantum autem μήτρα vterum significat, " sed & arborum medullam seu vitalem animam " authore Theophr. lib. 1. cap. 14. qui μήτραν esse " ait quod in medio ligni tertium à cortice conti- " netur, velut medulla in ossibus, vnde & medul- " lam nonnulli alij cor appellant: Cerealibus quo- " que μήτρα tribuitur ab eodem Theophr. l. 4. de " caus. plant. c. 12. Sed & μήτραι interdum τὰ ὕστε- " ρα Hippocrati dicuntur quæ latinis secundæ vt " lib. de natura muliebri; μήτρη etiam exponitur " Galeno operculum atque velut inuolucrum " quoddam quod ἐπιδιδυμὶς nominatur, est vero " quidã varicosus tumor testiculo circa verticem " incumbens. Denique, inquit Pollux, etiam τὴν " μήτραν vocat Hippoc. γονὴν, id est genitricem vt " in qua fœtus consistat, nutriatur, & in qua san- " guis menstruus congregetur.

Μητρέγχυται. instrumenta quibus in vterum medicamenta infunduntur clysteris modo.

Μητρῷον μορίον. vterus vocatur aph. 13. sect. 5. libr. 6. " Epid. quasi pars vterina.

Μητρομανία. vteri furor dicitur, vel inordinatus eius " motus apud Nicolaum sect. 1. de Antidotis " antidoto 218. p. 73.

Μῖγμα. mixtura dicitur atque proprie de illa quæ " medicamentorum est propria.

Μιγματοπώλης. dicitur qui medicamentorum mi- " sturas vendit Gal. l. 7. τῶν κατὰ τόπ. Pharmacopo- " lam vocamus.

Μιθριδάτιον. antidotus à Mithridate rege composita, qua se à venenis tutum seruauit. Verum eius variæ feruntur compositiones. Quintus Serenus Poeta simplicissimam descripsit, constantem rutæ folijs viginti, nucibus iuglandibus duabus, salis grumo vno cum caricis aliquot, vt his versibus cecinit:

Antidotus vero multis Mithridatia fertur
Consociata modis, sed Magnus scrinia regis
Cum raperet victor, vilem deprendit in illis
Synthesin, et vulgata satis medicamina risit:
Bis denum rutæ folium, salis et breue granum,
Iuglandesque duas, terno cum corpore ficus.
Hæc oriente die parco conspersa Lyæo
Sumebat, metuens dederat quod pocula matri.

Eadem etiam apud Plinium describi videtur lib. 23. cap. 8. Sed vt sunt hominum ingenia, quæ in aliorum inuentis minime possunt acquiescere, primæ huic compositioni magna postea miscella accessit, adeo vt permultæ eius nominis antidoti extiterint. Referuntur plures à Galeno ex varijs authoribus, Antipatro, Cleophante, Damocrate, Xenocrate, Andromacho. Alias Paulus & Aetius descripsere, valdeque ab his omnibus diuersas Arabes; & quas non sit facile intelligere. Adeo vt in tanta huius præstantissimę antidoti compositione nõ sit facile pharmacopœo deligere quam sibi concinnandam proponat. Optimæ habentur quas Galenus lib. 2. de Antidotis tum ad Andromachum, tum ad Antipatrum refert. Itaque eas tanquam synceriores atque vetustiores in vsum potius reuocandas censeo. Vocatæ sunt hæ simpliciter antidoti Mithridatiæ, aduersus multa venena efficacissimæ, & plus quam ipsa etiam Theriace valentes, sed sine viperarum carnibus (quibus solis Mithridatium videtur à theriaca differre) factæ, & propterea aduersus viperæ ictus non tam præsenti remedio. Quę tamen etiam postea addi cœperunt, vnde theriaca illa Mithridatios emersit quam Galenus ex Andromacho recitat, sic dicta quod viperæ carnes recipiat. Præter has etiam à Galeno lib. 7. τῶν κατὰ τόποις aliæ duæ μιθριδάτιοι ἀντίδοτοι, ἀρωματικὴ καὶ πυνάκεια, inter arteriaca medicamenta numerantur.

Μικρὸς σφυγμός. paruus pulsus. Est pulsus differentia sumpta à quantitate diastoles, magno pulsui opposita. Itaque cum magnus pulsus dicatur quando arteria tribus dimensionibus, hoc est longitudine, latitudine & profunditate naturalem habitum & mediocritatem excedit, palam est eum qui deficit, hoc est breuem, strictum, simulque humilem pulsum, paruum vocari. Dicitur autem ad aliquid, vt & moderatus: est enim paruus pulsus moderato minor. Talis euadit solo calore infra modum imminuto, fereque secum perpetuo annexam habet paruitatem & raritatem, velut & magnus frequentiam & celeritatem adsciscit. Diuerso tamen vterque modo. Siquidem aucto calore pulsus primum magnus euadit, postea celer, inde frequens. Imminuto autem atque refrigerato, primum raritas, secundum eam tarditas, postremo paruitas apparet, sicut Galenus lib. 1. de causis pulsuum demonstrauit. Hic pulsus proprie vsum deficientem significat, hoc est caloris, qui in corde & reliquo corpore est, refrigerationem & spiritus animalis consumptionem.

Vnica voce illi μικρόσφυκτοι dicuntur apud " Dioscor. l. 5. c. 17. "

Μικρόβιοι. dicuntur qui sunt breuioris vitæ, cuius " causas repetes in voce μακρόβιοι. "

Μιλήσιον. genus est alcyonij quod figura vermi simile est, purpurei coloris & compage substantiæ molli, omnium alcyoniorum tenuissimum.

Μίλτος. rubrica. Est terra rubens. Cuius tamen penes colorem tres produntur differentiæ, valde rubra, in rubro candida, & inter eas media. Omnis inuenitur aut in metallis auri, argenti, æris, ferri: aut non raro in proprijs venis. Omnium præstantissima censetur Sinopica, quæ ex Cappadocia in Sinopen Ponti vrbem venalis defertur, triplici quoque differentia. alia enim mollis, alia dura, alia mediocris est. Maxime probatur grauis, dẽsa, iecinori similis, calculorum expers, concolor, cum diluitur valde fusilis. Ea vel bolus Armenia est, vel proxime ad eam accedit non tantum notis omnibus, sed & viribus & natali etiam solo, quod Armenia sit Cappadociæ confinis. Post eam Dioscorides μίλτον τεκτονικὴν, hoc est rubricam fabrilem, recẽset, in omnibus sinopide inferiorem, qua fabri ad lineas protrahendas obductis ea funiculis vtuntur. Ea forte fuerit quam veterinarij pro bolo Armenia, & chirurgi plærique vulneribus cruentis adhibent. Ac quamuis duo ista tantum rubricæ genera Dioscorides exponat, sciendum tamen est omnem terram rubram, dici posse rubricam; vt Armeniam, Lemniam, Samiam, Alanam: atque eam omnes non tantum rubricæ nomine, verum etiã minij, veteres comprehendisse, adiecto semper gentis aut vsus cognomine.

Μίλφαι, ἡ. "

Μίλφωσις. Defluuium pilorum palpebræ, quod vi- " tium alio nomine μαδάρωσις dicitur. Nam Paul. " Ægin. l. 3. c. 22. & Actuar. lib. 2. περὶ διαγνώσ. παθ. " scribunt μαδάρωσιν siue μίλφωσιν esse ἀπόπτωσιν τῶν " τῶν βλεφάρων τριχῶν, idem Paul. μίλφας appellat & "

» & Gal. τῶ κτ̃ τόπ. l. 4. c. 5. Aetius τὴν μάλφωσιν esse
» ait πάθος τῶν ταρσῶν, in eoque τοὺς ταρσοὺς fieri
» ἐρυθρούς. ἐλκοῦσθαι μάλτῳ τῇ χειρία.

Μίμησις. imitatio. Tertium erat genus τῆς ἐμπειρίας, quo ea quæ aliquando profuissent vel nocuissent, siue naturâ, siue fortunâ, siue consilio oblata fuissent, rursus in experimentum ducebantur, aliorum qui ea prius experti essent imitatione. Ea quidem potissima pars medicinæ empiricorum fuit, eaque vna artem suam maxime constituerunt. Non enim bis tantum aut ter, sed sæpius id quod profuit imitati, idemque in ijsdem affectibus vt plurimum proficere inuenientes, ac eiusmodi memoriam θεώρημα vocantes, eam vnam artis partem maxime fidam ratamque habebant.

Μίνθα, seu μίνθη. mentha dicitur, quæ alio nomine
» ἡδύοσμος dicitur à suaui odore vt Dioscor. tradit
» lib. 3. c. 41. Plutarch. tamen sympos. lib. 8. cap.
» 9. discrimen facit inter μίνθην & ἡδύοσμον, indi-
» cans μίνθην esse degenerem ἡδύοσμον, seu vi-
» tium ἡδυόσμου, vt lolium est vitium tritici, vap-
» pa vini: de Mentha autem vide plura in voce ἡ-
» δύοσμος.

Μινναῖα σμύρνα. Myrrha Smyrnæa, sic à loco vbi
» nascitur nuncupata, vt lib. 1. de Antid. testatur
» Galen. eandem esse mynnæam ac Troglodyti-
» cam prodens, quo magis mirum est Dioscori-
» dem tradere Troglodyticam myrrham primas
» tenere, minnæam vero reprobam esse: Notan-
» dum autem pro μινναῖα non modo apud Gal. sed
» & Aet. & Paul. & Dioscoridem, aliosque Græ-
» cos medicos ἀμιναῖα sæpe legi & falso, Plinius
» certe l. 12. cap. 16. recte minnæam habet, idem &
» thus minnæum quod à minnæorum pago dictũ
» tradit eiusdem lib. c. 14. quæ lectio esse verissima
» hinc videtur quod Thus & Myrrha in ijsdem
» proueniant locis eodem teste.

Μινόσφαιρον. sic dicitur à quibusdam τὸ μαλάβαθρον.

Μινύειν. μασᾶσθαι. ἐσθίειν. hoc est mandere & edere, apud Hippocratem. In Galeni Lexico perperam est μιλύειν.

Μινυθήματα, τὰ, Hippocrati lib. κτ̃ ἰητρεῖον Galen. in-
» terprete dicuntur τὰ ἰσχνὰ καὶ ἄτροφα γινόμενα, id
» est partes ex diuturno vinculo aut quiete ema-
» ciatæ, extenuatæ & imminutæ, aut graciliores
» effectæ quas illic deligatione restaurari consulit
» Hippocr.

Μινυθώδες πνεῦμα. anhelitus paruus & rarus, hac de
» voce plura Gal. 2. de difficult. respirat. c. 5. & l. 3.
» c. 8. vide & in voce πνεῦμα.

Μιξαίθριον, aut μιξαιθρία. dicitur Hippocrati tempo-
» ris serenitas hiemalibus pluuijs permixta, seu
» temporis conditio in qua serenus aer interdum
» apparet, interdum pluuijs nubilosus.

Μίξις. mistio, antiqui Hippocratis interpretes, hac
» voce cum muliere congressum, seu coitum signi-
» ficari tradunt vt scribit Gal. 6. Epid.

Μισόδυλον. sic quidam τὸ ὤκιμον dictum volunt.

Μίσχος. pediculus in plantis, est id quo folium fru-
» ctus aut flos dependet vt definit Theophr. lib. 1.
» hist. cap. 3.

Μίσυ. Est succus in metallis concretus in glebæ formam vel pollinis aliquando, finitimus chalcitidi. Ex ea namque efflorescit, quamquam non ex ea tantum, sed ex sory etiam atque melanteria, omnique atramento sutorio. Nascitur in ijsdem metallis in quibus & chalcitis, atque in se inuicem aliquando temporis spatio transeunt, quemadmodum narrat Galen. chalcitidem per triginta prope annos domi suæ asseruatam, in misy versam se vidisse, crassis nimirum chalcitidis partibus attenuatis naturæ & temporis ope. Est enim misy partium multo quam chalcitis tenuiorum, alioquin genere cum ea cognatum. Dicitur & supra chalcitidem oriri, non aliter quam ærugo supra æs. Proindeque vires non admodum habet dissimiles. Calefacit, exiccat, acre est, erodit, adstringit, extergit, expurgat. Luteum est, & micas habet auri colore internitentes.

Μίτρη. dicitur apud Hippocr. tegmen vel tanquam inuolucrum quoddam, aut epididymis, quæ est varicosus quidam tumor, summo didymo insidens, author Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Sed nota in exemplaribus omnibus scribi μήτρη per η.

Μίτυς. sic vocatur primum operis apum fundamentum, ceu crusta parua, saporis amari quam sequitur πισσόκηρον, deinde πρόπολις, de quibus suis locis, Plinius id commosim videtur dicere lib. 11. cap. 7.

Μνᾶ. pondus est quod apud medicos vnciarum sedecim fuit. Id quod patet ex Dioscoride, qui sic scribit in libello de ponderibus & mensuris: ἡ μνᾶ κτ̃ τὴν ἰατρικὴν χρῆσιν ἄγει οὐγγίας ις´. τουτέστιν ὁλκὰς ρκη´. Id est Mina secundum medicorum vsum habet vncias sedecim, hoc est drachmas centum viginti octo. Verum ἡ ἀττικὴ μνᾶ multo leuior est Romana. nam centum modo drachmas pendit, vt ex Suida apparet, qui scribit ἑκατὸν δραχμαὶ ποιοῦσι μνᾶν. hoc est, centum drachmæ minam vnam efficiunt. Item ex Plinio, qui lib. 21. cap. vlt. Mna, inquit, quam nostri minam vocant, pendet drachmas Atticas centum. Quin etiam ex Fannio sic scribente:

Mnam vocitant, nostrique minam dixere priores:
Centum hæ sunt drachmæ.

Proinde quum Plinius verba Dioscoridis in Latinum vertens, μνᾶν libram reddit, proculdubio Atticam intelligit, ceu drachmis tantum quatuor differentem à libra Romana, quæ drachmarum est nonaginta sex. Sic quoque videtur vsus mina Philoxenus medicus, cuius emplastrum est apud Asclepiadem, vt scribit Galen. τῶ κτ̃ γένη libro 4. κηροῦ δραχμὰς ρ´. ὃ μνᾶν ἐπιγράφει. στέατος ταυρείου δραχμὰς ρ´. ῥητίνης τερμινθίνης δραχμὰς οε´. ὃ τρία τέταρτα ἐπιγράφει. hoc est, ceræ drachmas centum: quod minam inscribit. seui taurini drachmas centũ, resinæ terebinthinæ, drachmas septuaginta quinque: quod tria quaterna inscribit. Videtur autem Asclepiades hanc interpretationem per drachmas posuisse, cum Philoxenus scripserit minam, ne quis eum de Alexandrina aut alia putaret sensisse. Galenus vero cum Crito minam scripsisset, dubitat quamnam intelligat: locus est lib. 5. eiusdem operis, cum inquit: φαίνεται δὲ καὶ ἐν ἄλλοις ρ´ δραχμῶν βουλόμενος εἶναι τὴν μνᾶν. hoc est, apparet autem & in alijs centum drachmarum voluisse minam esse. Quoniam vero Romæ egisse Critonem constat, vt qui Cæsareus medicus fuerit, dubium est an cum drachmas scribit, vt alij, denarios intelligens, voluerit minam esse centum denariorum. Tunc enim ab Attica mina multum, à medica parum differret. Sic autem ait Galenus: διαπεφώνηται δὲ τοῖς περὶ τῶν σταθμῶν καὶ μέτρων γράψασιν, ὁ πόσος ἐστὶν ὁ δὲ

μνᾶς σταθμός. ἐνίων μὲν ἑκκαίδεκα λεγόντων οὐγγιῶν εἶναι τὴν μνᾶν, ἐνίων δὲ εἴκοσι. ἐνίων δὲ καὶ διοριζομένων, καὶ τὴν μὲν ἀλεξανδρειωτικὴν εἴκοσι φασκόντων εἶναι οὐγγιῶν, τὴν δὲ ἄλλην ἑκκαίδεκα. hoc eſt diſerte quidem ſcriptum eſt ab ijs qui de ponderibus & menſuris tradiderunt, quantum eſſet pondus minæ: alijs quidem dicentibus minam vnciarum eſſe ſedecim, alijs autem viginti: alijs vero etiam diſtinguentibus, & dicentibus Alexandriæ quidem haberi vnciarum viginti, alibi vero ſedecim. Idem vero etiam l. 1. dicit τινὲς μὲν εἴκοσι οὐγγίας ἔχειν φασὶ τὴν μνᾶν, ἔνιοι δὲ ἑκκαίδεκα. hoc eſt, alij quidem minam viginti vnciarum eſſe dicunt, alij vero ſedecim. Quod autem Alexandrina medicis in vſu fuerit, Galenus indicat, recenſens ex Aſclepiade emplaſtrum Moſchionis veteris medici ſic ſcribentis: λιθαργύρου μνᾶ μία. ἡ δὲ μνᾶ ἐπὶ τούτου τοῦ φαρμάκου ἔχει ὁλκὰς ρξ´. hoc eſt, lithargyri mina vna. Mina autem in hoc medicamento pendet vncias centum ſexaginta. Itaque Galen. addit: καὶ κατὰ τοῦτο τὸ φάρμακον καὶ κατὰ τὸ ἐφεξῆς αὐτῷ γεγραμμένον ρξ´ δραχμὰς φησὶν ἔχειν τὴν μνᾶν. εὔδηλον οὖν ὅτι ἀλεξανδρειωτικὴν λέγει μνᾶν, οὐγγίας κ´ ἔχουσαν. ὅπως ἑκάστη τῶν οὐγγιῶν ἔχῃ δραχμὰς η´. οὕτω γὰρ συμβήσεται τὰς ρξ´ δραχμὰς ἔχειν τὴν μνᾶν. hoc eſt, & ſecundum id medicamentum, atque aliud quod ab ipſo deſcribitur, centũ ſexaginta drachmas minam dicit continere. Itaque manifeſtum eſt Alexandrinam minam ipſum dicere habentem vncias viginti: ita vt ſingulę vnciæ pendeant drachmas octo. Sic enim fiet vt mina centum ſexaginta drachmas contineat. Hinc videmus medicis alijs in vſu fuiſſe Atticam minam, alijs quam nominant medicam, alijs Alexandrinam. Atticam potiſſimum his qui vel antequam populi Romani nomen & res florerent ſcripſerunt, vel in Græcia agentes Romana pondera ignorarunt. Alexandrinam vero his qui Alexandriæ medicinam exercuerunt. Medicam autem quibus res Romanæ non fuerunt ignotæ. Sed cum à Gal. nulla ratio ſit indicata, cur hæc mina conſtituta ſit, poterit forte ratio iſta afferri, quod medici qui Romæ egerunt, quia vterentur Romanis ponderibus, vtpóte libra, vncia, denario, quem drachmam appellare ſolent, & ſcirent Atticis minam eſſe centum drachmarum, ſcripſerunt quoque minam eſſe centum drachmarum, denarios intelligentes. Sic Crito videtur accepiſſe minam. Alij referentes ad drachmam Atticam qua denarius quinta parte grauior eſt ex Cleopatræ ſententia, drachmas inuenerunt Atticas centum viginti quinque tot denarios efficere: quæ drachmę in vncias collectæ conficiunt ſedecim minus tribus drachmis, quas non curarunt. Sic natam arbitror medicam minam, quæ eadem & centum ſit denariorũ, & drachmarum Atticarum centum viginti octo. Porro Alexandrinæ ratio eſt aut quod drachmas grauiores habuerint, ſi Polluci credimus, minas omnibus fuiſſe centum drachmarum, ipſas vero drachmas pro earum grauitate vel leuitate variaſſe: aut quod mina, ſi Pollucis ſententiam non probamus, plures apud eos quam centum drachmas habuerit. Itaque ſi grauiorem drachmam fuiſſe putauerimus, non ſemper quinque drachmæ Alexandrinæ efficient octo Atticas: habebit enim vna drachma Alexandrina ſeſquidrachmam Atticam & decimam ipſius partem. ſin mina plurium fuit drachmarum quam centum, nemo quot fuerit, niſi grauitate drachmæ prius cognita, ſcire poteſt. Illud nobis ſatis ſit, Alexandrinam minam drachmas Atticas pendere centum ſexaginta.

Μνασαίου φάρμακον. emplaſtrum eſt authore Mnaſea, ſecundo ordine remolliens. Conſtabat, vt ſcripſit Galenus lib. 1. τῶν κατὰ γένη, portionibus æqualibus ſpumæ argenti, adipis & olei. Atque ſic quidem Galenus. Mnaſæas vero, vt Paulus & Aetius prodidere, ceram, colophoniam reſinam & paſſum adijciebat, vel æqualibus, vt habet Aetius, portionibus, vel inæqualibus, vt Paulus. Eſt illi non modo emolliendi, ſed etiam diſcutiendi facultas.

Μνημονευτικὴ αἵρεσις. idem quod ἐμπειρικὴ vide ἐμπειρική.

Μογιλάλοι. qui difficulter ex aliquo linguæ morbo loquuntur, vt ij, quibus ab vlcere & cicatrice dura ſub lingua relicta lingua incuruatur & impeditur libera vocis prolatio. Dicuntur & ἀγκυλόγλωσσοι, niſi quod Aetius μογιλάλους videtur intelligere eos modo qui ex aliqua affectione impedite loquuntur: ἀγκυλογλώσσους vero tum hos, tum illos qui ex vtero & à natura id vitij habent.

Vide ἀγκυλόγλωσσον: vitium autem eiuſmodi vocatur μογιλαλία, quo nomine blæſitas, balbuties, linguæ hæſitantia & quæuis loquendi difficultas intelliguntur. huius autem cauſæ multæ ſunt, imbecillitas facultatis animalis mouentis linguam, Natio, Patria, mala conſuetudo, affectatio, morbus, & mala conformatio.

Μόδιος. modius. menſura ſedecim continens ſextarios.

Μοῖρα. apud Hippocr. duo ſignificat, nimirum partem quamcumque corporis humani, quæ omnis quidem ineſt in ſemine κατὰ δύναμιν; & fatalem viuendi & moriendi neceſſitatem quam τὴν πεπρωμένην μοῖραν appellat.

Μολοῦσαι, vox, in coacis de ijs dici videtur, quæ in altum procedunt & cuniculos agunt, in flexus & veluti ramulos ſeſe diſpergunt, quales fiſtulæ ſunt, de quibus hanc vocem protulit Hippocr. vt quæ ſanie ſuppreſſa aut corrupta vicinas partes inficiunt, cuniculos agunt, & multiplices ſinus habent.

Μολόχη. idem quod ἡ μαλάχη, hoc eſt malua. Alij non omne quidem maluæ genus, ſed ſatiuam modo ſic dictam volunt.

Μολοχίνη ἔμπλαστρος. deſcribitur à Galeno lib. 2. τῶν κατὰ γένη, cap. 2.

Μολύβδαινα. plumbago. Eſt medicamentum metallicum ex plumbo ferueſcente factum, cum iam idipſum ſuperior catinus combibit. non eſt idem cum ferri ſcoria, ſed multum ab ea differt. Siquidem ferri ſcoria fit tantum in primis fornacibus vbi plumbi lapis metallicus funditur. Eo namque probe fuſo artifices plumbum aqua frigida perfundunt quouſque ſcoriam deponat, denſam, fractu contumacem, colore in luteum vergente, & vitri ſplendorem præ ſe ferentem. Plũbago vero in ſecundis fornacibus excoquitur, neque aliud eſt quam puriſſimum plumbum, vſtione in cinerem redactum. Fit autem vel ex plumbeis laminis, vel ex lapide plumbario aut arena, vſque dum hæc tota verſa fuerint vel in lithargyrum vel in molybdænam. Non eſt vnius coloris. ſuprema eius pars colore propius ad ſpumam argenti accedit, infima ad cinerẽ, media ex vtriſque miſta eſt. Suprema bonitate præſtat,

aliquantulum splendet: cum in puluerem teritur, rutila: in oleo cocta iecoris colorem contrahit. Vires, vt ait Galenus, similes habet lithargyro, quod mediæ temperaturæ est: ab ipso tamen parum ad frigidum inclinat, neque abstergit, estque densarum magis partium: proinde ad reprimendas fluxiones apprime conducit.

Pro μολύβδαινα autem scribitur & μολίβδαινα per ι. sic & pro eodem dicitur μολυβδὶς & μολιβδὶς.

Μολύβδαινα. herba, inquit Plinius, vulgo nascens folio lapathi, crassa radice, hispida. Ea multis esse creditur maior persicaria, aut omnino nobis ignota est.

Μολυβδῖτις. plumbaris. species lithargyri. vide in dictione λιθάργυρος.

Μόλυβδος. plumbum præsertim nigrum: quod enim candidum est, Græci peculiari nomine κασσίτερον appellant.

Esse autem plumbum sua natura frigidum & siccum videtur, quia tamen agit in nos ratione partis cuiusdam, partim humidæ, partim tenuis & aereæ, quam in se habet, quæque facile à calore nostro alteratur, ipsum humectare potius quam siccare censemus, nisi fortassis vstum, quoniam pars illa tenuis & aerea vstione defecit, illud ipsum etiam esse plumbi temperamentum, frigidum scilicet & humidum Galen. asseruit 9. simplic. quanquam nonnullæ quas eo lo o sententiæ suæ rationes profert Gal. parum firmæ videntur vti recte monuit Fallop. li. de metallicis: illud si verum sit, vti certe est, minime profecto existimandum est plumbum adstringere, quantumuis hoc palam sonent verba Dioscor. l. 5. cap. 95. siquidem humiditas astrictionem impedit; Reperitur vero & μόλιβδος per ι itemque in deriuatis, sed & pro μόλυβδος reperitur μόλιβος, & μόλυβος sine δ. vt Iliad. δ & in Epigrammatis.

Μόλυβδος πεπλυμένος. plumbum elotum, huius lauandi modum & loti facultatis refert Dioscor. lib. 5. c. 95.

Μόλυβδος κεκαυμένος. Plumbum vstum, vrendi modum vstique vires recenset Dioscor. lib. 5. cap. 96.

Μολύβδου σκωρία: Scoria plumbi, parandæ modum huiusque facultates commemorat Dioscorides lib. 5. cap. 97.

Μολυβδοειδής. lapis plumbarius, sic dictus à plumbi similitudine, viribus ijsdem præditus, quibus & plumbi scoria siue recrementum. Quid vero sit, nemo veterum explicauit.

Μολυβδόχρωται. dicuntur plumbei coloris homines, quorum scilicet color ad nigrum ac liuidum vergit & declinat, vt ait Gal. 12. method.

Μόλυνσις. inquinatio dicitur ab interpretibus Aristotelis. Non est aliud quam inchoata tantum & non absoluta elixatio, cum humidum externum calidius quidem est quàm vt vllo modo mouere possit humidum, in eo quod elixatur contentum, sed tamen imbecillius quam vt perfecte concoquere possit, & ad æqualitatē reducere. Aristot. scribit lib. 4. τῶν μετεώρων, μόλυνσιν esse incoctionem contrariam elixationi. Itaque si elixatio est concoctio indefiniti humoris à circumfuso calore, μόλυνσις erit inconcoctio humoris in corpore indefiniti ob defectum caloris in circumfuso humido. Nec tamen propter caloris defectum putredinem induci est necesse, quod μόλυνσις ab alio quam putredo motu fiat. Defectus autem ille caloris prouenit, vel propter copiam frigiditatis quæ in humido est, hoc est, cum humidum quod circumfusum est rei quæ coquitur, frigiditatis plus habuerit quam caloris: vel propter copiam humoris, qui in eo est quod coquitur, tantam, vt à calore circumfusi humoris vinci & mitificari non possit.

Μολωύεσθαι. dicitur Hippocrati quod cito moueri & mutari desijt refrigeratumque est, vt explicat Galenus comment. 2. εἰς τὸ ϛ΄ τῶν ἐπιδημιῶν.

Scriptura hæc quidem est apud Gal. in commentario, sed scribendum per ω μωλωύεσθαι, vel μωλύεσθαι, vt est apud Hippocr. Quo de errore nos supra egimus in καταμωλωύεσθαι, vnde repetes vbi etiam de vocis huius explicatione plura.

Μονέντερον. dicitur magnum intestinum Colum quia neutra sui parte alijs intestinis adnexum est, sed intestinum per se est in hippiatria.

Μονδύλευσις, siue ὀνδύλευσις. ciborum paratura quædam est, sed qualis illa sit parum explicate docent Græci Grammatici; Hesych. ὀνδυλευμένον ἄρτυμα interpretatur τὸ διεσπασμένον, condimentum olei vel aceti, guttis irroratum; & κωλίαν μονδυλευτὴν Aristoph. schol. suo tempore numeratam fuisse ait inter καρύκας, seu καρυκεύματα; & μονδυλεύσεις siue ὀνδυλεύσεις Pollux vocatas fuisse scribit τὰς περιττὰς σκευασίας, nimis exquisitos & superfluos ciborum apparatus.

Μονοήμερα. sunt collyria quæ cum oui candido, aut muliebri lacte, aliquando vero etiam aqua simplici illita oculis inflammatione laborantibus eam statim mitigant. Constant magna ex parte ijs quæ mediocriter adstringunt, concoquunt & discutiunt. Cuiusmodi sunt acacia (quam quidem quæ habent collyria, τρυγώδη, hoc est fæculenta, appellantur) æris squamma, æs vstum, crocus, myrrha, lycium Indicum, castorium, thus. Verum in quibus adstringentia prædominantur, plurimo oui candido diluenda sunt, præsertim si quid ex metallicis complectantur. In quibus autem crocus, myrrha, castorium, thus, lycium præualent, in his parcius oui candidum commiscendum. Cæterum vitari oportet vsum τῶν μονοημέρων κολλυρίων in plenitudine totius corporis. Nam quia facultate frigida sunt, obstruunt dēsantque meatus, ac si copia humoris in oculis fuerit, in causa sunt plærumque vt tunica κερατοειδὴς rumpatur. Sunt autem dicta μονοήμερα, quod intra diem vnum curationem absoluant.

De his collyrijs & eorum quibusdam differentijs vide Trallian. l. 2. c. 1.

Μονόκλωνος. sic dicitur genus vnum artemisiæ quæ singularem ramum habet, ad alterius differentiam quæ πολύκλωνος appellatur.

Μονόμηλον. est collyrium μονοήμερον. sic dictum quod ex vnica specilli (quod μήλη Græce appellatur) inductione oculorum inflammationi medeatur. habet hunc in modum: Cadmiæ drach. XXIIII. æris drach. XII. chalcitidis tostæ drach. XII. opij drachm. XI. piperis grana XXIIII. Excipiuntur aqua; mel postremum adijcitur. Aetius.

Μονοσιτεῖν Μονοσιτία & μονοσίτης: has voces docti quidam viri idem significare censuerunt quod μονοφαγεῖν, sed falsi sunt opinione sua, μονόφαγοι enim sunt qui soli comedunt, vt illi Æginetæ de quibus Plutarch. in Græcis quæstionibus: & hominibus qui amicitiam cum nemine colerent μονοφαγίαν pro magno conuitio obijciebant: τὸ μονοσιτεῖν autem interpretamur, Semel de die cibum sumere,

sumere, & authorem habemus Hippocr. qui eo vocabulo aliter nunquam usus est, & quidem lib. de victu in acutis δὶς σιτέεσθαι τῆς ἡμέρης, & μονοσιτέειν, non semel opponuntur. Alibique apud eundem ceu in lib. de vetere medicina, τὸ μονοσιτέειν opponitur τῷ ἀριστᾶν, & quemadmodum ἀριστᾶν de prandio, ita μονοσιτέειν de cœna intelligi videtur, quod cœna antiquis pro una cibatione esset, quodque ea tantum uterentur, prandioque abstinerent, inde factum ut diuinus senex miro usus verborum compendio ἀριστᾶν posuerit pro bis de die vesci, & in libr. de aere loc. & aq. ἀεσιτάς edaces appellarit, quasi illi ab ipso ut intemperati damnentur qui tam in prandio quam in cœna escis impleri volunt: Μονοσιτοῦντας autem, siue eos qui in die semel tantum cibis vescuntur Aristoteles in physicis quæstionibus. ut refert Apollonius in mirabilibus historijs, esse inquit moribus amarulentioribus, quam eos qui bis, quoniam aucta in ipsis utraque bilis animum magnopere perturbat, eosque iracundos & melancholicos facit. Plinius quoque lib. 28. cap. 5. ex sententia Hippocratis tradit, non prandentium exta celerius senescere; Ante illum dixerat Celsus, Assuetis bis in die comedere, si semel solum cibis impleantur; aluum astringi; Ambos vero ex 2. de diæta Hippocrat. libro accepisse arbitror, ubi hæc leguntur; μονοσιτίη ἰσχναίνει, καὶ ξηραίνει, καὶ τὴν κοιλίην ἵστησι, διότι τῷ τῆς ψυχῆς θερμῷ, τὸ ὑγρὸν ἐκ τῆς σαρκὸς καταναλίσκεται· ἄριστον δὲ τ' ἐναντία διαπρήσσεται τῇ μονοσιτίῃ. id est, semel die sumptus cibus extenuat & siccat, aluumque sistit, quoniam animi calore, ventris & carnis humidum absumitur, prandium vero contraria efficit. Quo fit ut non omnibus tuto à medicis τὸ μονοσιτέειν præcipi credam, quemadmodum & inutile omnibus puto, si cibis quotidie repleri, (quod Plato in Syracusanis notauit) bis velint.

Μορέα. morus. Arbor est notissima, cuius fructus maturus quidem aluum subducit, & medicamentis stomaticis alijsque, quæ moderatam requirunt adstrictionem, utiliter miscetur: immaturus autem ubi exaruerit, perquam adstringens fit medicamentum, ex quo nobilis illa διὰ μόρων confectio.

Cæterum Hippocr. & Galenus mora quæ satis maturuerint, stomachum squallidum ac æstuosum consolari tradunt, præsertim si frigida, nec cum cæteris cibis, sed paulo ante sumantur, unde illa εὐστόμαχα esse constat, quanquam Dioscorides & ipsum sequutus Auicenna, non εὐστόμαχα, ut illi, sed κακοστόμαχα fecerint, hæc autem de moris nigris intelligenda sunt; etenim de moris albis à nullo fere antiquorum mentio facta habetur excepto Ouidio in fabula Pyrami & Thysbes, ubi eorum sanguine mora alba rubrum colorē contraxisse canens, videtur potius ulla candida inueniri negasse) ut facile est ex ipsis intelligere qui sciunt id arboris genus, ex insitione super albam populum facta emanasse, quę cum in Europa ac sub Romani Imperij ditione sero apparuerit, sicuti complures aliæ insitiones, non est mirum si pauca de ipsis ab authoribus memoriæ tradita legantur.

Διὰ μόρων. confectio ex moris ad tonsillarum, orisque inflammationes utilissima, siue illinatur, siue gargarizetur. Ea gemina prodita est: una simplex, altera composita. Simplicem Paulus descripsit hunc in modum: Mororum succi sextarij tres, prius excoquuntur dum tertia portio fuerit absumpta, adiectoque mellis sextario rursus incoquuntur ad mellis spissitudinem. Composita autem primum authorem habuit Eram, & refertur à Galeno lib. 5. τῶν κατὰ τόπους. Succi mororum heminas sex, ad strigmentitiam spissitudinem coquito. Deinde tritam croci drach. I. myrrhæ drach. II. omphacij drach. I. aluminis scissi obol. III. mellis heminam unam indito. Coctura fit usque ad compagem mellis. Ipse autem Eras aliter etiam præparauit, hoc modo, ut croci drachma dimidia inijciatur, & passi hemina una, & vini maris expertis austeri hemina una.

Μόριον. sæpe dicitur pars corporis seu membrum, gaudentque medici hac in significatione, nomine hoc magis quam nomine μέρος, unde etiam Galen. suos illos de fabrica corporis humani libros inscripsit περὶ χρείας τῶν ἐν ἀνθρώπου σώματι μορίων, dicens μορίων non μερῶν: Sed interpretes quidam (fortasse ne viderentur ignorare μόριον diminutiuam haberes formam) Particulas in multis medicorum Grecorum locis, non Partes interpretati sunt: in plerisque locis inquam, quibus tamen nihilo magis conueniebat, hæc appellatio Latina, quam si in illo Galeni librorum titulo μορίων aliquis interpretaretur Particularū: verū etiam μόριον particulariter de certa corporis parte seu certo membro dicitur, nimirum de eo quod mēbrum genitale seu virile appellamus, ut scribit Budæus, addens Æginetam nō raro sic uti ἀντὶ τοῦ αἰδοίου, atq; ex eo afferens in exemplum μόριον ἀπρεκτον. lib. 3. pro οὐχ ὁρμῶν πρὸς τὰ ἀφροδίσια, meminit etiam Suidas significationis huius, at vero Lucianum τὰ ἀνδρεῖα μόρια vocasse testiculos testatur idem Budæus.

Μόρια πεφυκότα. dicūtur genuinæ organiceque partes Gal. I. de simpl. facult. c. 18.

Μόροξος. lapis in Ægypto nascens, quem aliqui γαλακτίτην, nonnulli λευκογραφίδα nuncupant. Sic scriptum est apud Galen. li. 9. Simpl. med. ubi agit περὶ τοῦ γεωῦ. Apud eundem alibi, itemque apud Dioscorid. μόροχθος.

Μορόσυκος. ficus Ægyptia, quam alij συκόμορον appellant.

Μόροχθος. vide supra μόροξος.

Μοσυλίτης βλαστός. Gramen mosyleticum species est τῆς κασσίας, vide in dictione κασία.

Μοσχίωνος ἀρτηριακή. describitur à Galeno lib. 7. τῶν κατὰ τόπους.

Μοσχοκαρύδιον. vide μοσχοκάρυον.

Μοσχόμυρα, & μοσχέλαια. vocantur Paulo unguenta quæ μόσχον recipiunt.

Μοσχίωνος ἔμπλαστρος. describitur à Galeno lib. 2. τῶν κατὰ γένη. atque etiam ab Aetio lib. 14. inter emplastra cephalica, multisque ab eo laudibus ornatur.

Μοσχοκάρυον. nux moschata. dicitur & μοσχοκαρύδιον & μυρεψική, hoc est unguentaria, quod dum recens est, tota succo pingui & oleoso madeat, sic ut in unguentum exteri possit. Calfacit & siccat ordine secundo.

Μόσχος. est preciosissimum odoris genus quod ex umbilici animalis cuiusdam Indici vomica erumpit. De quo Aetius libr. περὶ τροφῶν δυνάμεως scripsit hunc in modū: Moschi diuersa sunt genera. Primatū tenet qui nascitur in ciuitate quadā dicta Toupat, quæ magis quam Chorasa ad Orientem spectat. Colore subflauo est. Eo de-

terior habetur qui ab India defertur, colore in nigritiem vergente. Sed & eo ignauior est qui à Senitis deportatur. Omnis in vmbilico cuiusdam animalis gignitur vno cornu præditi, maximi, capreæ similis. Siquidem cum Veneris stimulis agitur, ei vmbilicus intumescit congesto inibi crassiore sanguine: quo tempore & pabulo & potu fera abstinet, in terramque crebro voluitur, & vmbilicum exprimit sanguine refertum, qui post aliquod tempus concrescens, magnam odoris suauitatem adsciscit. Est autem calidus & siccus ordine tertio, ac partium tenuitate pollet. Imbecillas partes roborat, caput frigidum firmat, sed calidum offẽdit. Reuocat quos animus defecerit. Cardiacis affectibus opitulatur, quoniam cor confirmet, sed pallore vtentium membra decolorat. Probandi quibusdam ea est ratio: In peluim humore perfusam post examinatum trutina pondus immittunt, postea iterum æqua lance ponderant: si ad stateram reductum superferatur, syncerum & legitimum putant: sin degrauetur, spurium. Hæc Aetius.

» Nota hîc authorem dixisse Aetium pro Simeone Sethi, qui & Toupata & Sinis scripsit, pro toupat & Senitis quæ hîc scripta habentur.

Μοτὸν ἢ

Μοτὸς. linamẽtum seu linteum carptum quod vulneribus inditur. Sunt autem τῶ μοτῶν quinq; differentiæ, quas τῆς εἰσαγωγῆς author recenset, στρεπτὸς, ξυστὸς, πιλητὸς, ἐλλυχνωτὸς, πριαπισκωτὸς. hoc est tortile, rasile, concerptum, ellychnio pudendoque simile. Inseruiunt autem hæ linamentorum species vlceribus, vulneribus, & reliquis apertionibus corporis, seu sicca indantur, seu medicamentis, quæ ob id ἔμμοτα vocantur, oblita, quæ intromittere oporteat, vel ad sistẽdum sanguinem, vel ad detergendum, siccandum, exedendum. Indita vero sunt his differentijs nomina partim à formis ac figuris quibus effingũtur, partim à materia ex qua constant, στρεπτὸν, hoc est, tortile à forma nomen habet: ξυστὸν καὶ πιλητὸν, hoc est, rasile concerptumque, ab ipsa linteolorum materia: hoc quidem concerpta, illud vero derasa: quare etiam aliquando simpliciter ξύσμα ἢ τίλμα ὀθονίων, hoc est, rasura aut vulsura linteolorum, appellantur. ἐλλυχνιωτὸν vero dictum est, non quod ad lychni seu funiculi lucernarum similitudinem contorqueretur, sed quod ex ellychnio fieret. id quod ex Galeno apparet l. 13. meth. med. vbi ait: ἔξωθεν δ' ἀρκεῖ μοτὸς, ἤτοι ξηρὸς ἢ ἐξ οἴνου, καὶ μᾶλλον ὁ ἐκ τῶν μαλακῶν ἐλλυχνίων, οἷά περ ἐστὶ τὰ ταρσικά. hoc est, extrinsecus autem conuenit linamentum, vel siccum, vel ex vino, præsertim autẽ quod ex molli ellychnio est, cuiusmodi sunt tarsica. Subdit autem, eiusmodi linamenta etiam vim quandam habere ad supercrescentem vlcerum carnem consumendam. πριαπισκωτὸν autem vocatum fuit à pudendi humani similitudine. Verum præter hæc quinque linamentorum nomina, alia etiam apud veteres leguntur, vt apud Celsum λημνίσκος, quod ille in longitudinem implicitum linamentum interpretatur, & aliquando linamentum inuolutum & oblongum: & apud Aetium σφηνίσκος, quod linamentum significat ad cunei parui similitudinem intortum, vel quod cunei modo ea quæ coniunguntur & adhærescunt separet.

Μοσῶ τροχίσκος. pastillus apud veteres celebris, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. c. 12.

Μοχλεία. aut μόχλευσις. definitur ab authore Definit. Medicarum μεταγωγὴ ὀστοῦ, ἢ ὀστῶν, ἐκ τοῦ παρὰ φύσιν τόπου, εἰς τὸν κατὰ φύσιν, id est, ossis vel ossium à loco qui præter naturam sit ad naturalem reductio; μοχλεία vero dicitur quod organorum quorumdam vectibus circumactorum ope perficiatur, vel quod ossa vecte in suam sedem compellantur, vt docet Paul. lib. 6. c. 118. Inde liber Hippocratis μοχλικὸν inscriptus, in quo de ossium per molitionem impellendorum ratione tractat; scribitur autem μοχλία etiam per ι.

Μύαγρον. herba surculosa, tripedanea, folio rubiæ, pallido semine, fœnigræci figura, oleoso. Alio nomine μελάμπυρον vocatur, quasi nigrum triticum. Galli vocant cameliam vel camaminam.

Μυάκανθος. sic dicitur syluestris asparagus, qui & πετραῖος & corruda vocatur à Latinis.

Vt scribit Plin. lib. 19. cap. 8. A Theophr. vero histor. plantarum lib. 6. c. 4. numeratur inter suffrutices qui præter spinam folium habent, vt Ononis, tribulus.

Μύδησις. putredo. Vitium est omnium partium cõmune, quæ putrescentes humore aliquo madent & defluũt. venit ἀπὸ τοῦ μυδᾶν, quod grammatici & σήπεσθαι & διϋγραίνεσθαι interpretantur. adeo vt τῆς μυδήσεως nomen ijs competat quæ putrefacta liquescunt & stillant. Ac quãquam omnibus, sicut ἐν τῇ εἰσαγωγῇ habetur, partibus communis sit ἡ μύδησις, in oculis tamen ante omnia vsurpatur, eorumque præsertim palpebris, quæ adipe tumentes humorem assidue remittunt. Vsus est ea voce Dioscorides lib. 1. cap. de nardo, dicens eam conferre πρὸς τὰς ἐν ὀφθαλμοῖς μυδήσεις τῶν βλεφάρων. hoc est, aduersus putredines palpebrarum quæ sunt in oculis. Ruellius glabras oculorum genas interpretatus est, habita potius symptomatis ratione quam essẽtiæ morbi, propterea quod remedij causam statim subiungat Dioscorid. scribens, στύφουσαι καὶ δασύνουσαι τὰς βλεφαρίδας. hoc est, adstringentes & densantes palpebras. Nam cum propria τῆς μυδήσεως natura consistat in superfluo humore, facile fit vt inde pili defluant: eos autem nardus retinet adstringendo & densando, & proinde humorem illum superfluum atque vitiosum, in quo morbus positus est, siccando: Mallem dicere, superfluo humore redundantes palpebras.

Inde & apud Pollucem caro μυδῶσα dicitur hebes & fluxa, ex nimio humore contracta, indeque marcida & putris, qualis in vlcere inflammato colligitur, ὑγρὴν καὶ μυδῶσαν appellauit Hippocr. lib. de capitis vulneribus.

Μυδρίασις. morbus est pupillæ, quæ cum à naturali colore nihil euariet, multo tamen quam consueuit, latior est atque effusior, adeo vt aliquando ad iridis circulum pertingat. Eo malo visus quãdoque in totum adimitur, nonnunquam impeditur, vt omnia minora quam sint esse videantur, diffuso scilicet eo spiritu per quem videtur. Causa huius est humorũ influxus siue paulatim factus, siue repente coaceruatus, à quibus tunica ἡ ῥαγοειδὴς distenditur, & pupilla effunditur, atq; dilatatur, aciesque eius hebescit. Non multum à pupillæ resolutione morbus hic distat, & non nisi difficillime eliditur. Cum enim tunica ἡ ῥαγοειδὴς membranosa sit, vbi semel distenta fuerit, induratur, neque facile postea contrahi potest. Accidit præsertim pueris propter tunicarũ

mollitiem atque imbecillitatem. Sed & qui natura nigros oculos habent, magnis sunt pupillis, ideoque in hanc affectionem prompte incidunt. Eadem vero etiam πλατυκορία, hoc est, pupillæ dilatatio, appellatur. Cæterum μυδρίασις dicta est, vel ἀπὸ τοῦ ἀμυδρῶς ὁρᾷν, à visu obscuriore, quasi ἀμυδρίασις: vel ἀπὸ τοῦ μυδᾷν, τουτέστιν ὑγραίνεσθαι, quod pupilla superfluo redundet humore.
» De hac affectione Cels. lib. 6. c. 6. & Paul.
» lib. 3. c. 22.

Μυελὸς. medulla. Est substantia simplex, humida, pinguis, alba, sensus expers, in cauis ossibus contenta. Ipsa licet exanguis sit, ortum tamen habet ex sanguine in ipsas cauitates per venas illabente. Euadit autem candida & veluti spermatica, quod ab ossibus eiusmodi mutationem accipiat. Sic mammæ lac generant candidũ, & adenes humorem dealbãt quem intra se continent, testesque similiter. Est enim benignum ossium excrementum, quod illa intra suas cauitates reponunt, non tam vt excrementum, quam vt aliquando sibi vsui futurũ. Siquidem & proprium ossium nutrimentum est, & ossa motibus aut alijs de causis violentis incalescentia & arefacta reficit: tunc enim illa medullam suam veluti resorbent. Ex quo plane intelligitur medullam, quæ calore & siccitate ossium absumitur, eorundem frigiditate & humiditate fieri & coaceruari. Cuius rei hoc etiam argumentum est, quod corpora quæ multo sepo & pinguedine abundãt plus medullæ coaceruent quam sicca. Ob eam enim causam leo omnium animalium calidissimus siccissimusque, omnium ossium medulla carere creditur, quod sicut scripsit Aristoteles histor. animal. lib. 3. c. 7. ossa tam dura densaque habeat, vt attritu ignem, silicis modo, reddant: alia vero fortia ferociaque animalia pro caloris siccitatisque ratione, ossibus duris densisque esse, & parum medullæ continẽtibus. Hinc etiam factum arbitror, vt ossa digitorum quæ Galeni seculo solida & cauitatis medullæque sensui manifeste erant expertia, nunc propter corporum & ossium præsertim imbecillitatem & laxitatem, parum caua & nonnihil medullata videantur. Talis quidem medulla est proprie appellata. nam quæ spinalis dicitur, improprie dicta est.

Μυελὸς ἐγκεφαλίτης. medulla cerebralis. sic dictus est à quibusdam ὁ ἐγκέφαλος, id est, cerebrum, quod eius substantia, vt ait Plato, medullæ quædã species sit. Alij vero non ἐγκεφαλίτην, sed μυελὸν ἐγκεφάλου maluerunt appellare. vide ἐγκέφαλος.
» Sed & μυελὸς aliquando absolute positum inue-
» nitur pro cerebro; sic Plato in Timæo scriptum
» reliquit, medullam morbum omnium pericu-
» losissimum esse, vbi sub medullæ nomine cere-
» brum intellexit, quod & ex medullarum genere
» esse scribit Gal. 2. de temperam. & 2. de vsu part.

Μυελὸς ὀστίτης. ossalis medulla, id est, quæ in ossibus
» est, siue in magnis insit cauis vt in femore atque
» humero, siue in angustis foraminibus, seu cauer-
» nulis vt in costis ac iugulis ait Ruffus.

Μυελὸς ῥαχίτης. medulla spinalis. Est substantia medullosa, cerebro similis & cerebello continua, per rhachim totam descendens & neruorũ prope omnium principium. Hanc μυελὸν improprie veteres appellarunt: sola enim quæ in ossibus continetur sensus expers, proprie medulla dicitur, hæc vero improprie scilicet ob id solũ quod intra spondylos tanquam intra ossa contineatur, & substantia coloreque fit medullæ similis. Itaque medulla quidem dicta est propriæ substantiæ nomine, vt ait Galenus, hoc est, substantiæ similitudine (licet proprie dicta ossium medulla, sit dorsali medulla & cerebro humidior, mollior, dulcior, pinguior, iucundior) ad alterius autem differentiam ab alijs νωτιαῖος, alijs ῥαχίτης, alijs διαυχένιος, alijs ψοΐτης. Illa namque per ceruicem, dorsum, lumbosque descendit, & totam rhachim implet, semper seipsa & durior & minutior reddita. Oritur ex cerebri totius basi, eique corporis substantia similis est, & eiusdem cum eo generis, neruosque vt & cerebrum producit, donec velut effœta desinat in finem breuem, acutum, simplicem cũ coccyge. Nerui autem hi subiectas cerebro partes mouent & sentientes efficiunt. vt plane constet spinalem medullam partibus capiti subiectis tanquam cerebrum esse, & multa cum cerebro habere communia, substantiæ similitudinẽ, principium neruorum, sentiendi vim prope parem, & præterea meningas duas, vnam tenuem à tenui meninge cerebri ortã, quæ vasa ipsam nutritura colligat, & substantiam eius admodum mollem, cerebro tamen non paulo duriorem constringit, alteram crassam, à crassa similiter cerebri meninge prodeuntem, quæ tenuem ambit & munit contra spondylorum duritiem. Nec tamen propterea medullam hanc cum cerebro eandem esse censendum est: habet enim vtrumque quædam propria & discrepantia. Nam cum cerebrum pulset atque moueatur, quanquam osse immobili contineatur, medulla tamen non mouetur, tametsi à spondylis mobilibus continetur, nullũque habet medium interuallum, vt cerebrum, sed præter meningas duas, tertiã, qua cerebrum caret, tunicam neruosam, validam, crassam, asperam, humore circumfusam viscoso. Hæc non modo duas illas meningas, sed etiam spondylos & totam rhachitidem vestit, & contra motus violentos & iniurias alias omnes tum internas tum externas tuto communit. Nascitur autem ab osse occipitis, quo loco spondylis committitur, & ad imam vsque spinam, sicut & ipsæ meninges, excurrit.

Μυοκέφαλον. species est τῆς προπτώσεως: sic autem dicitur parua adhuc & incipiens, & capiti muscæ similis, vnde & nomen habet. Nam cum vlcera, quæ erosa vel rupta cornea tunica accidũt, profunda euaserint, portio vueæ excidit, quodque prolapsum est nigrum aut cæruleum apparet, in circuitu vero circa fundum eius partis quæ procidit, labra erosæ ruptæue corneæ candida apparent, eoque magis si quod prolapsum est induruerit, & corneæ tunicæ labra callum contraxerint. Cæterum prolabente vuea, pupilla omnino diuellitur, adeo vt vel nullo modo appareat, vel alio prorsus situ & figura. Et his quidem notis τὸ μυοκέφαλον ἀπὸ τῆς φλυκταίνης distinguitur.

Μυοχάνη. epitheton est hiantis apud Hippocrat. Si vero legas μυελοχάνην, significabit in millibus laxatam, vt annotat. Galen. in suo Lexico. Apud Erotianum est μυελοχάνη.

Μυίτης. sic dictum fuit à quibusdam τὸ θλάσπι, sicut legitur apud Dioscor.

Μυΐτης. dicitur à quibusdam ἡ χαμαιπίτυς, vt habetur apud Dioscor.

Μύκη. μύσις. præclusio, conniuentia, apud Hippoc. sicut Galen. annot. ἐν τ̃ γλώσσαις.

Μύκητες. fungi. Sunt corpora quædam spongiosa, leuia, mollia, intus & foris candida, è limo & acescente succo madentis terræ in ipso crepusculo excitata. Nicander eos ζυμώματα γαίης, hoc est, fermenta terræ, appellauit in Alexipharmacis, quæ nos aliquando versibus Latina fecimus. Est enim fermentum aciditatis cuiusdam frigidæ particeps, habetque tantam cum fungis naturæ similitudinem, vt si caudice populi nigræ iuxta terram conciso, aqua resolutũ infundatur, ilico fungi enascantur, quos αἰγειρίτας ab ipsa arbore appellāt. Est autem fungorum duplex differentia: aut enim edendo sunt, aut lethales. Inter illos præcipui sunt βωλῖται, hoc est boleti, deinde ἀμανῖται. Ab his numerantur, ægiritæ, laciniæ, & ab ouorum similitudine ouati, sicut & à spongia spongioli. Omnes tamen succum gignunt pituitosum, frigidũ, crassum, paruum & suffocantem, etiamsi quantumuis optime præparentur. Vitiantur autem multis de causis & euadunt venenati. Si enim rubiginosus clauus, si putridus aliquis pannus, si arbor noxia, si serpentis cauerna iuxta fuerit, & patescentes primum adhalauerit, perniciales fiunt. Namque strangulationes laqueis similes inducunt, & animi deliquia & sudores frigidos, aut choleram, sicut Galenus lib. de euchy. & cacochy. prodidit.

» Si plura de fungis requiras vide Dioscorid.
» lib. 4. cap. 83. Galen. 2. de aliment. facult. c. 69.
» Item & Plin. lib. 22. c. 23.

Cæterum ab horum fungorum similitudine ἐπιφύσεις, hoc est, adnata & excrescentiæ quædam, μύκητες siue fungi appellantur in vlceribus. Eas Galenus initio lib. 1. de locis affectis meningi læsæ fracto cranio accidere dicit, scribens ex his quæ adnascuntur rebus, sedis affectæ notas peti, quoniam res adnascentes essentiæ proprietatem obtineant: quemadmodum, inquit, fungi, si fracto capite meninx fuerit affecta. Quibus & consentiunt ea quæ ab Alex. Aphrodiseo scribuntur problem. 86. libro 2. fracto scilicet cranio humores affluere, qui ossis frigore condensati in speciem fungi concrescunt, superiori parte ampliusculi, infra vero prætenues. Idem tamen Galen. comment. 3. in lib. 3. τ̃ ἐπιδημιῶν videtur fungos communes facere omnibus partibus exulceratis, vt palpebris, pudendis & reliquis, humorum crassitie efficiente, inquit, excrescentias quas vulgo fungos vocant.

Μυκτῆρες. nares. proprie dicuntur concauæ nasi partes vtrimque positæ, quæ meatum præbent spiritui & odoribus. Verumtamen quandoque totum etiam id membrum μυκτὴρ à medicis vocatur.

» Dicuntur & μυξωτῆρες pro μυκτῆρες, à muco for-
» tassis qui per nares exit, Polluci θάλαμαι Aristo-
» teli ὀχετεύματα, ceu quædam vehicula.
» Μυκοειδὲς ἕλκος. vlcus mucosum. vide ἕλκος.
» Μυκτῶδες πνεῦμα. vide πνεῦμα.

Μύκων. Polluci dicitur pars auris, nimirum τὸ ὑπ̀
» τὴν ῥίζαν ὑπὸ τὸν λοβόν.

Μύλαι. fœminino genere dicuntur molares dentes à Gal. lib. de Ossib. & lib. 9. de vsu partium. Ab Aristot. vero lib. 2. de hist. animal. & à Ruffo li. de partium hominis nomencl. dicuntur μύλοι genere masculino. vide γόμφιοι: hoc enim nomine etiam vocantur.

Dicitur & in singulari de molari dente apud «
Gal. lib. 5. τ̃ κ̃ τόπ. & μύλαι apud Suidam gene- «
raliter de quibusuis dentibus vsurpantur. «

Μυλακρὶς. ἡ μύλη. hoc est mola, seu patella, de qua mox.

Μυλαλγία. apud Galen. interpretantur quidam ma- «
xillarum aut gingiuarum ex dentitione dolo- «
rem, alij potius interpretantur molarum seu in- «
timorum dētium dolorem ex defluxione oriun- «
dum non ex sola dentitione: dum autem μυλαλ- «
γίας nomen in Nicolao legimus censet Fuschius «
dictionem esse corruptam, & pro ea reponen- «
dum ἑλαλγία. «

Μύλη, & μυλίτης λίθος. mola & lapis molaris dicitur «
quibus frumentum molunt, illo lapide in curan- «
dis schirris vtitur Gal. defectu pyritis pro affe- «
ctarum partium fotu 2. ad Glaucon. c. 4. «

Μύλη. mola. Est os latum & rotundum toti genu suprapositum. Ob figuræ similitudinem sic dictum est. Siquidem, vt mola pistinensis, & rotundum est, & ab anteriore parte lateribusque asperum. A quibusdam & patella & rotula Latine vocatur. vide ἐπιγονατίς.

Μύλη. mola. Est caro informis & inutilis in muliebri vtero concepta. Ea interdum rudimentum cuiusdam formæ obtinet, sed inchoatum duntaxat. Cute vel membranis obducitur, intus venis abundat compluribus, sine ossibus, sine intestinis, sine visceribus. fit à semine imperfecto atque infœcundo, vt cui calor desit quantum adesse expedit ad fœtus conformationem, non tamen plane frigido humidoque, siquidem ex eo nihil omnino effici potest. Quo fit vt mulier sola citra viri congressum molam nõ gignat, quoniam eius semen frigidius atque humidius sit, sed semen viri præterea accedere oportet, naturali tamen frigidius, atque ob id infœcundam, nec eo vsque progredi valens, vt hominis formam effigiet: id enim vegeti caloris natiui spiritusque opus est. Sed non sic gallinæ. solæ namque sine coitu oua ὑπηνέμια, id est, subuentanea, concipiunt, quæ plane muliebri molæ respondent. In causa est siccior volucrum tēperatura, humoris frigidi redundantiam in semine absumens. Attamen mola, quamuis prorsus inutilis, concepti fœtus speciem per initia exhibet, menses sistit, nauseas & vomitiones excitat, vterum attollit. Postea vero naturam proritat ad sui excretionem. Id quod sæpe quadragesimo die, interdum autem tertio mense cõtingit, vel multo etiam serius, adeo vt pleræque nouem decemue menses, aliæ toto etiam vitæ spatio eam in vtero gestauerint. Alimentum namque per venas vteri non aliter quam fœtus attrahit, eoque nutritur & augetur, vita perinde atque planta prædita. Ab excretione vero puerperia citantur quæ λόχια vocant, lac in mammis colligitur, cæteraque contingunt vt in legitimo partu.

De mola sic scribit Plin. lib. 7. c. 5. quod caro «
sit informis & inanima, ferri ictum & aciem res- «
puens, quæ vt partus alias lethalis est, alias vnà «
senescens, aliquando aluo citatiore excidens, & «
simile quid viris in ventre gigni, quod vocant «
σκίῤῥον, molam molucrum vocauit Afranius. «

Μύλη. mola. herbæ nomen, cui Gal. lib. 7. medic. simpl. radicem paruo bulbo similem assignat, vimque tribuit, Dioscoridis fretus authoritate, laxiorem vterum comprimendi. An sit eadem cum τῷ μώλυ, nemo certo affirmare possit.

Μυλικὸν. medicamentum dentium dolores sedans, inditum in dentem vel oblitum. sic dictum est à dentibus molaribus.

» Sic μυλικὸν ἔμπλαστρος discribitur à Galen. 5. κτ
» τόπ. c. 9. quod in multis fuisse miraculo scribit:
» insuper molares aliæ multæ compositiones ibi-
» dem ex Andromacho recensentur.

Μυλοῦν. τυλοῦν, indurare apud Hippocratem: medici enim μύλον siue μύλην appellant scirrhum in vtero concretum, vt annotauit Erotianus.

Μυλόσαρξ. idem quod μύλη, caro scilicet illa infor-
» mis memorata, Hesychio, ἣν (inquit) κυοφορῦ-
» σαι ἀντ' ἐμβρύων φέρουσιν.

Μύξα, mucor, mucus. Dicitur ab Hippocrat. humor pituitosus, lentus & albus. Is in partibus exanguibus, ossibus & cartilaginibus colligi cõsueuit; cum ad eam imbecillitatem peruenerint, vt alimentum suum nequeant concoquere: sic enim veluti semicoctum quid relinquitur, non secus atque in oculis membranæ laborãtes sordem eam reponunt quam λήμην appellant. Nec tamen is humor qui μύξα dicitur, perpetuo contra naturam est. Siquidem in omnibus articulis mucosum quendam humorem videre licet, vt inde & motio promptior & articulus iniurijs minus esset obnoxius, quod quæ sicca sunt abrumpi in motionibus facile soleant. eamque ob causam vertebrarum vincula μυξώδη Hippocr. lib. de articulis appellauit. Sed contra naturam in iuncturis plærumque ille succrescit, de quo scriptus est aphor. penultimus sectionis sextæ, atque etiam in vtero, vnde aborsus sequitur, quemadmodum Aphor. 45. sect. 5. scriptum est. Quamuis autem humor ille qui μύξα vocatur eiusdem plane generis sit cum eo quem βλένναν ipse etiam Hippocr. appellare consueuit, differunt tamen, quod μύξα dicatur ille proprie qui est in articulis, aut in spatijs internis continetur: βλέννα vero, qui è cerebro per palatum & nares descendit. quanquam Galen. lib. 8. de vsu partium, quam antiqui βλένναν & κόρυζαν dixerunt, à iunioribus μύξαν vocari scripto prodiderit.

Μύξα. est etiam humor ille, & velut mucus qui in
» ostreis & testudinibus visitur, vnde μύξα κο-
» χλιῶν apud Galen. vsurpatur μύξα etiam de lu-
» cernæ ellychino.

Μύξα. prunorum species Galeno & Dioscoridi incognita, Actuario, Psello & Aetio frequens ad compescendas febres, leniendas pectoris asperitates, sedandas tusses & vrinæ difficultates, quas bilis aut æstus excitarit. Eius arboris ligno cortex dicitur esse albus, ramus virens, folio rotundo, amplo. fructus in racemo dulcis & candido lentore plenus cum interiore nucleo quasi oliuæ siccatur. Ex eo lentore mucoso videtur illi nomen inditum fuisse: sed per diminutionem etiam μυξάριον appellatur. vulgo sebesten dici videtur.

Μυξωτῆρες. idem quod μυκτῆρες. à muco, arbitror, qui per nares exit. Et nares Sophocles etiam μύξας appellauit.

» Dicuntur & Μυξητῆρες, vtraque enim scriptu-
» ra apud Galenum extat, sed illa prior multo cer-
» tior est, quum apud Pollucem quoque & Dios-
» coridem extet: In singulari autem μυξωτὴρ de na-
» so dicitur apud Hippocr. Sed & μύξας ab Atticis
» nares appellari inquit Ruffus, quo & in signifi-
» cato Sophocles vsurpauit.

Μυοκτόνον. cognomen τοῦ ἀκονίτου, quod mures, si ab ijs edatur, necet.

Μυόπτερον. dictum fuit à quibusdam τὸ θλάσπι, sicut habetur apud Dioscoridem.

Forsan vero scribendum, μυόπτερον à similitu- «
dine pinnarum muscæ. «

Μυὸς ὦτα. vel μυὸς ὠτίς. muris auricula, herba est caulibus pluribus ab vna radice, aliquatenus ab imo rubentibus & concauis, folijs angustis, oblongis, dorso acuto, elato, nigricantibus per interualla, assidue geminatis atque in mucronem desinentibus, & tenuibus cauliculis ex alarum sinu prodeuntibus, flosculo vt anagallidis cæruleo. radix digitali crassitudine, multis capillamẽtis fibrata. Sic dicta est quod folijs aures musculorum imitetur. Eadem ἀλσίνη vocatur, quod lucis opacisque gaudeat. Desiccat ordine secundo, nulla euidenti caliditate.

Μύουρον. sic dici à nonnullis τὸ σύμφυτον, Dioscorid. author est.

Et τὸ διὰ μυούρου. medicamentum ex myuro her- «
ba, cuius descriptionem & facultates refert «
Trallian. lib. 11. «

Μύουρος ἢ

Μυουρίζων σφυγμὸς. decurtatus, aut mutilus, aut decrescens pulsus. Est pulsus systematicus decrescens. Esse quidem systematicum palam est, siquidem in pluribus pulsationibus magnitudine imparibus inæqualis est. Decrescit autem, quod in eo secundus primo, tertius secundo, quartus tertio, quintus quarto minor euadat, & sic deinceps plurimi. sic dictus est à figuris quæ in acutum desinunt, vt ait Galenus, vel quod similitudinem referat caudæ muris, vel παρὰ τὸ μειοῦσθαι δίκην οὐρᾶς: hoc est, quod minuatur instar caudæ. vnde quidam μείουρον per diphthongum scribunt. Est autem pulsus μυούρου, hoc est, decrescentis, duplex differentia. Nam vel non cessat decrescere atque minui donec omnino aboleatur & desinat prorsus moueri, qui ἐκλείπων μύουρος appellatur: vel cessat decrescere & minui, qui etiam duas habet differentias. alius enim in qua desijt paruitate, hanc perpetuo seruat, alius vero rursus augescit, quem μύουρον παλινδρομοῦντα vocãt, & redit ad aliquam magnitudinem, eamque vel priori parem, vel maiorem, vel etiam minorem: ac nonnulli quidem qua ante proportione sunt imminuti, eadem rursus augẽtur, alij vero maioribus vel minoribus accessionibus vtuntur. Pulsus omnis μύουρος prouenit ab imbecillitate facultatis pulsificæ, quæ tanta est vt ei oneri sint admoti arteriæ digiti. Verum ea imbecillitas in eo qui μύουρος ἐκλείπων dicitur, maxima est, neque enim se recipit & recolligit, postea in eo qui in qua desijt paruitate hanc seruat, minor vero vbi magnitudinem recuperat. Cæterum aliæ etiam à prædictis pulsus differentiæ μύουροι à medicis appellantur. Vna est cum in vnica pulsatione & diuersis arteriæ partibus talis inæqualitas apparet, vt parte superiori arteriæ magnus, inferiori vero iuxta ægri pollicem paruus pulsus sentiatur, & hic μύουρος in vno pulsu dicitur. Altera vero est cũ in vno pulsu diuersisque arteriæ partibus inæqualitas sentitur, pulsu circa duos medici digitos medios magno, circa extremos vero minore apparente: hic ab Archigene μύουρος ἐπινενευκὼς siue περινενευκὼς dictus est, quo nomine voluit indicare eam quæ in diastole est breuitatem cũ vtriusque extremi quadam conniuentia. Neque enim omnino interciditur,

ſed veluti reflexis vtrimque partibus in breue contrahitur magnitudine, eſtque μύωψ ſecundum vtrumque extremum.

Μυοφόνον. dicitur Aconitum apud Theophr. lib. 6. » histor. plant. libr. 6. cap. 2. quoniam odore ſuo » mures necat.

Μυράκοπον. medicamenti genus ex acopi cum vnguento temperatura confectum. Id ergo ſicut acopo liquidius, ita vnguento craſſius eſt: recipit enim aut ceram aut reſinam, aut aliquid eiuſmodi, quorum nullum in vnguenta admittitur. Habet præterea μυράκοπον quandam odoris ſuauitatem, per quam præſtat acopis. Eius confectionis exempla habentur plæraque apud Galenum lib. 7. τ͂ κτ͂ γϑ͂ν.

Μυράκοπον. vnguẽtum populeum vocari tradit Ma» nard. Epiſt. 5. lib. 1. vide ſupra in voce αἰγείειον.
» Μυρεψικὴ βάλανος. vide βάλανος μυρεψική.

Μυρεψικά. apud Nicolaum exponit Fuſchius odora» menta, ſeu ſpecies odoratas, quas aromata vo» camus, quæ interpretatio ex Actuario ſatis li» quet, in quo ita legimus ſcriptũ, deinde ſublato » ab igni vaſe tuſæ & cribratæ ſpecies adduntur.

Μυρίκη. myrice, hoc eſt tamarice. Arbor eſt ſeu potius humilis frutex amerinæ ramis, folio anguſto, carnoſo & fere pinnato. Duo eius genera, ſylueſtris & ſatiua, illa omnino ſterilis, hæc fructum ferens gallæ ſimilem. Sylueſtrem Gallia bryariam vocat & tamaris. Vires habet incidendi extergendique, nec tamen manifeſte ſiccat, ſed adſtrictionem quoque nonnullam obtinet. qua de cauſa decoctum ipſius lienoſis prodeſt.

Μυρίνης οἶνος. Polluci lib. 6. c. 2. vocatur ὁ μύρῳ κεκρα» μένος, vinum vnguento miſtum ſeu conditum, » pro quo apud Ælianum μυρινίτης, de varia hiſto» ria, μύρῳ γὰρ οἶνον μιγνύντες οὕτως ἔπινον, καὶ ἐκαλεῖτο ὁ » οἶνος μυρινίτης; addit Pollux loco ſuperiore eſſe » qui μυρίνον οἶνον vocari dicant τὸν γλυκὺν οἶνον, vinũ » dulce, vt Heſych. quoq; μυρίνην, non ſolum πό» σιν ᾗ ἐπιχεῖτο μύρον ſed etiam, ποτὸν ἐσκευασμένον, at» que adeo videtur vinum fuiſſe non ſua natura » dulce, ſed arte confectum, vel vinum, vel alia » potio cui aut vnguenta aut alia dulcia mixta eſ» ſent: Sane vinum natiuum non fuiſſe ex Gellio » patet qui lib. 10. c. 23. cum dixiſſet mulieribus » Romæ & in Latio interdictum fuiſſe vſu vini, » ſubiungit, fere bibere ſolitas, lorani, paſſum, » murinam, & quæ id genus optant potu dulcia: » Nec non Plautus in Pſeudolo dicit. Quod ſi » opus eſt vt dulce promat indidem, ecquid ha» bet? rogas? Murinam, paſſum, defrutum, mel» linam; Et alibi, mittebant vinum pulchrum, » murinam; Præterea cum Heſych. duplici. ϱϱ. » μυῤῥίνην ſcribat, dicatque quoſdam ita vocare οἶ» νον μυῤῥίνην, videtur & tertiam expoſitionem in» dicare, nimirum μυῤῥίνην οἶνον, aut μυῤῥίνην πόσιν » dici, παρὰ τὴν μύῤῥαν à myrrha, vt ſit vinum myr» rha conditum, quod alias μυῤῥίτης, ſiue σμυρνίτης » οἶνος nominatur. Nec vana ea coniectura, quum » Plinij authoritate nitatur qui eius cum ſuperio» re mentionem facit ſic ſcribens lib. 14. cap. 13. » Laudatiſſima apud priſcos vina erant myrrhæ » odore condita, vt apparet in Plauti fabula quæ » Perſa inſcribitur, intelligens nimirum quam » Plautus murrhinam vocabat (ſic enim procul» dubio legebat non murinam) eam eſſe πόσιν » μυῤῥίνην, vinum ſeu potionem myrrhæ odore » conditam; Sed ſtatim ſubiungit & alteram ex» poſitionem, cuius author eſſet Dorſenius & approbator Scæuola, Lælius, Atteius Capito: « Quanquam, inquit, & in ea calamum addi iu« bet, ideo quidam aromatite delectatos maxi« me credunt, his verbis, declarans murinam « alios intelligere vini alteriuſue potionis genus « calamo ſacchariſero aut alijs aromatibus dulci« bus conditum. Quicquid ſit, ſi myrrhæ odore « conditum intelligamus, cum Heſychio ſcribe« mus potius μυῤῥίνην murrhinam, vel maſculino « genere accipientes pro μυῤῥίνην οἶνον, vel fœmini« no pro μυῤῥίνην πόσιν, vt apud Plin. quoque mur« rhina vaſa, & Propertium murrheus Onyx: ſed « vide & alia nonnulla in voce οἶνος ordine Alpha« beti. «

Μυρίνη. Heſychio, idem quod μυρσίνη myrtus, vide « infra. «

Μυριόμορφον. ſic dicitur à quibuſdam ἀχίλλειος σιδηρίτις, vt habetur apud Dioſcor.

Μυριόφυλλον. millefolium aut ſupercilium Veneris. Caulis eſt tener ſingulariſque, radice vna, folijs fœniculi, læuibus, plurimis, vnde & nomen accepit. præterea ſubrubicundus & quaſi arte expolitus. Exſiccat, adeo vt vulnera glutinet.

Μυρμηκία. formica. Eſt cutis excreſcentia exigua, calloſa & plærumque teres, baſi latiore craſſioreque. Hæc cũ reliqua omnia habeat cum acrochordone ſimilia, ſola baſi differt, quod ea acrochordoni anguſtior ſit, intantum vt pendere videatur inſtar ſummæ cordæ. Celſus μυρμηκία genere neutro vocans ſcripſit verrucis eſſe ſimilia (non diſtinguens verrucarum genus, ſed acrochordonas, vt arbitror, intelligens) humiliora thymio durioraque, quæ radices altius agunt maioremque dolorem mouent, infra lata, ſupra autem tenuia, minus ſanguinis mittunt (nã que acrochordon pro ſui magnitudine ſanguinem, ſi ſecetur, copioſum remittit) magnitudine vix vnquam lupini modum excedunt, & naſcuntur aut in palmis aut in inferioribus partibus pedum. Paulus vero totum corpus præſertimque manus myrmecijs infeſtari prodidit. Ea ſi vel deradantur, vel conſtringantur, vel aliter attrectentur, ſenſum mordentis formicæ inducunt. Inde illis inditum nomen eſt. Aetius vero addidit & coloris ſimilitudinem, eaque atro colore perinde ac formicas videri. Plærique τὴν μυρμηκίαν ſeſſilem verrucam, quod baſi ſuæ tota inſideat, dicũt, ad differentiam τ͂ ἀκροχορδόνος, quem penſilem verrucam interpretantur. Μυρμηκίαν etiam μυρμηκίασιν Aetius vocauit & « apud eundem lib. 12. c. 41. μυρμηκίζειν dicitur ita « affici, quaſi formicas repentes ſentias, quomo« do μυρμηκιᾷν quoque: ea videntur eſſe Plinij for« micationes lib. 28. c. 7. & lib. 30. c. 8. «

Μυρμηκίζων σφυγμός. formicans pulſus. Eſt pulſus inæqualis in vna pulſatione & diuerſis partibus arteriæ, formicarum motui ſimilis. Hic pulſus eſt omnium minimus, & cum motus multos amiſerit, in vnum eumque prorſus paruum deſinit. Quocirca nec inæqualem omnino dicas, quanquam eſſe ex genere inæqualium veriſimile eſt, ſed inæqualitas tã parua eſt, vt ſenſum fugiat. Nomen inditũ eſt, vt quidam volunt, quod perinde paruus ſit atq; formica: alij vero, quod eodem quo formica modo agatur, ſicut & δορκαδίζων & σκωληκίζων à motionis ſpecie appellantur. Sunt qui vtramque ob cauſam ſic nuncupatũ cenſeant. Vt vermiculans ab vndoſo paruitate differt, ſic formicans à vermiculante. Non

enim aliud est formicans pulsus, quam vermiculans imminutus: sicut vermiculans non aliud est, quam vndosus diminutus. Tres enim hos pulsus distinguit quantitas & magnitudo, non qualitas. Est autem formicans mire paruus. nec eo minor alius, iuxtaque languidissimus plane ac creberrimus, non tamen, vt Archigeni visum est, celer, sicut Galen. lib. 2. de pulsuum dignotione demonstrauit.

Μυροβάλανος. glans vnguentaria. De ea veteres & recentiores diuersa scripserunt: veteres fructum esse arboris tradidere, magnitudine auellanæ nucis, vel vt alij, magnitudine & aspectu capparis. stomacho aduersatur. Cum hydromelite pota carnis eius drachma vna est vomitoria. Sed cum oxycrato iecur & lienem purgat. Cum aceto, quo maxime ad agendum excitatur, lepras, psoras, lentes, vitiligines, pruritum exterget, hepati & lieni indurato illinitur. Apud antiquos cortex eius premebatur odoris gratia. nucleus authore Theophr. inutilis erat, caro autem ab aromatarijs expetebatur. Cum enim eius succus inodorus sit, omnibus suscipiendis odoribus aptissimus est, vt insipidum saporibus, & coloris expers coloribus. Id oleum balaninum Dioscoridi dicitur. Oleo expresso quod reliquum est magma terreum & amarum, incîdit, terget, contrahit, stipat, videturque id esse quod μυροβαλάνου πίεσμα Græci appellarunt, quo sæpe vtitur Galen. ad scirrhos. apud quem aliquando μυροβαλάνου tantum, aliquando μυροβαλάνου σαρκὸς, aliquando βαλάνου μυρεψικῆς leges: aliquando vero μυροβαλάνου ἄλευρον & μυροβαλάνου λεπύχανα & μυροβαλάνου λέπυρα κεκομμένα καὶ σεσησμένα. hoc est, myrobalani corticem cæsum & resectum. Cæterum veterum myrobalanorum tres præcipuas differentias Plinius recenset, Syriacam, quæ in Arabia proueniret, & erat candida, & à qua quod manabat oleum, optimum habebatur, quamuis paucum flueret. Thebaicam, nigram, quæ olei copia præferebatur. Tertiam Troglodyticam omnium vilissimam. At Arabes recentiores quinque generibus myrobalanos distinxerunt, quæ veteribus ignota fuisse putantur & prunorum generi potius quam balanorum, id est glandium, assignanda, & quæ non facultatibus modo, sed alia ex alijs etiam arboribus nasci putantur. Sunt autem hęc: Lutea, quę ex herbaceo colore flauescunt, spissa, ponderosa, exili nucleo, cute crassa. Refrigerant & bilem ducunt, vulgo citrina appellantur. Cærulea, quæ vulgus à colore Inda nominat, solida sine nucleis, oliuæ forma: atram bilem deijciunt, & exhilarant. Tertio ordine collocantur Cepula, cæteris ampliora grauioraque, ex fusco rufescentia, carnosa, phlegmagoga sunt, visum illustrant, coctionem iuuant, pectus purgant, hydropicis conferunt. Ab his Empelirica censentur, cute ossibus hærente, lapillorum pene figura. Ea pituitam trahunt, ventriculum purgant & roborant, appetentiam reuocant, vomitum sistũt. Ab Actuario ἐμπλιλὶξ & ἐμβελὶ dici videntur, vulgus Emblica vocat. Postrema sunt Beletzica, eadem quasi forma qua Empelitica, vulgus Bellitica appellat: iuuant empyos, hæmorrhoidas & capilli defluuium.

Μύρον. vnguentum. Est medicamentum liquidius quo externæ corporis partes inungi possunt. Constat medicamentis diuersi generis, vt liquoribus, adipibus, medullis. quæ si ita cum oleo misceantur, vt exactam olei spissitudinem acquirant, simplici vocabulo μύρα vel ἀλείμματα appellantur: sin autem ceram aut resinam, aut aliquid eiusmodi recipiant, & crassitie τοῖς ἀκόποις similia euadant, composito nomine μυράκοπα nuncupantur.

In vnguentis autem componendis oleorum & specierũ octupla, at oleorum & ceræ quadrupla seruatur proportio vt ℥. ij oleorum, ʒ ij vel ʒ iij puluerum, ceræ vncia semis misceantur: notandum autem μύρον omne vnguenti genus Græcis significare, quod verbum ridicule Grammatici deriuant à myrrha, nota ex Poetarum fabulis, vel insulsius παρὰ τὸ μύρεσθαι, hoc est gemere; alij μύρα quasi μωρὰ dicta putant vt & Chrisippus inquiebat, quod infatuati vino & crapula fere vti soleant vnguentis, etenim cum bellarijs & corollis vnguenta secundis mensis inferebantur, quod Socrates apud Xenophontem vt meretricium accusat: melius vero Athenæus lib. 15. voluit μύρον dici quasi μύῤῥον, ab Æolica voce μύῤῥα quæ myrrham significat, nam quia (inquit) pleraque vnguenta admixta myrrha componuntur, quædam etiam sola myrrha constant, vt stacte, vsus obtinuit vt ἀπὸ τῆς μύῤῥας omnia vnguenta μύρα nuncuparentur, neque dubitem μύρον vocem Homero & primis Græcorum incognitam tum primum Græciæ innotuisse, quãdo Asiaticorum vnguentorum primam notitiam habere cœperunt; & quanquam vocem μύρου non nouit Homerus, fuere tamen ipsi vnguenta notissima, ἔλαια appellans cum Epitheti adiectione, adeo vt male censuerit Plinius, qui Iliacis temporibus non viguisse vnguenta, nec thure supplicari solitum scripsit: fuere autem apud priscos vnguenta, partim ad luxum & delicias, partim ad medicinam, atque in delicijs quidem quod illa veteres tam potibus quam cibis admiscerent, vt testatur Theophr. lib. de odoribus, quod & Plinius Plutarch. & Athenæus tradiderunt, & Plinius quidem his verbis: at Hercule (ait) iam quidam in potu addunt, tantique amaritudo est vt odore prodigo fruantur ex vtraque parte corporis, nam prisci mixtum cum vino vnguentum, tantus erat eorum luxus, ebibebant: huius autem mixtionis ratio erat, quod vt musicis sonis cantibusque aures, spectaculis visum, edulijs palatum, sic & varijs vnguentorum atque florum odoribus nares delectare in conuiuiis studebant, quem tamen vsum non primis illis sæculis, quando nondum increuerat luxus, inuectum credimus, sed multo post Hippocratis tempora, apud quem de vnguentis variis sæpius quidem facta mentio inuenitur, sed medicinæ potius quam vllius libidinis loco; Ægyptij quippe omnium primi ob myrrhæ copiam inter alia medicamentorum genera, vnguentorũ mixtiones excogitarũt, adeo vt maior vnguentorum pars Ægyptiorũ nomina sibi vendicarit: verumtamen adeo & luxus illis temporibus inualuerat vt Plinius scripserit etiam Othonem monstrasse Neroni principi vestigia vnguentis tingere, quod & multo ante Athenis factitatum fuerat vt ex Athenæo liquet: Quin & Diogenes Cynicus aliquando vnguentatis incessit pedibus, quod diceret à capite in aerem dissipari odorem, à pedibus autem ad nares recta ferri; & in Plauti Aulularia Myrobathrarii esse videntur qui calceamenta muliebria

vnguentis vt odorata essent, imbuebant: Notandum autem in vnguentis tria præsertim spectari, oleum scilicet siue succum qui odorem combibit: στύμμα quod velut spissamentum est; & corpus quo oleum astringitur vt auidius odorem ducat & pertinacius retineat: Sic infectores lanam quam tincturi sunt, ante medicamentis astringunt vt colorem ducat, idque sufficere Cicero vocauit in Hortensio: hæc vero στύμματα fere constabant xylobalsamo, iunco, & calamo odoratis, & cæteris id genus: Tertium est ἥδυσμα tanquam scitamentum & condimentum quod post στύμμα additur, & cuius potissimum odore vnguentū commendari volunt, hæcque ἡδύσματα erant amomum, nardus, myrrha, costus, carpobalsamum: Quartus quoque nonnullis vnguentis adijcitur color vt Theophr. atque Plin. docuerunt, ad cuius gratiam interdum addebantur crocus, anchusa, Cynnabaris, quin & ipsam resinam coctam εἰς χρωματισμὸν τῶν μύρων, vti & ad crassamentum eorumdem Dioscorides vnice laudat, quanquam illam Plinius, sicut & Gummi adijci potius ad continendum odorem in corpore testatur: insuper sal ad conseruationem vnguentorum, ac eorum potissimum quæ vetustate meliora essent, solitus addi videtur, ne forte illa corrumperentur, aut quouis modo rancescerent. Fuere autem varia vnguentorum genera, apud Dioscor. quidem lib. 1. Rosaceum, elatinum, melanthinum aliaque complura quæ illic legere possis, & de quibus suis sigillatim locis actum est à nobis; hæc eadem aliaque plurima descripta leges apud Paul. lib. 7. cap. 20. & apud Athenæ. l. 15. vbi quæ præsertim essent in delicijs, multaque ad vnguentorum commendationem recenset; vide & Plin. l. 13. cap. 1. 2. & 3. vbi iam commemorata vnguentorum genera recensentur & illustrantur, & in vnguentis quanta olim luxuria fuerit enarratur.

Μυροθήκη, & Μυροθήκιον. vnguentorum apotheca seu repositorium, vel etiam vnguenti conditorium.

Μυροπισσόκηρον. medicamenti compositi nomen est alopecias sanantis, cuius meminit Soranus in pharmaci compositione quam citat Gal. lib. 1. τῶν κατὰ τόπους. Nec tamen quale idipsum fuerit, Galen. certo videtur scire, scribens se existimare picem fuisse & ceram vnguento quopiam, vt gleucino, laurino, nardino, lentiscino, cedrino, eliquatam.

Μυροπωλεῖον, siue μυροπώλιον. dicitur officina vnguentaria apud Aristoph. & Suidam, etiam Plauto Myropolion.

Μυροπώλης. à vendendis vnguentis sic dictus quo sæpe Gal. vocabulo vsus est, eiusque interpretes vnguentarium dixerunt: vnguentarium vero fuisse vnguentorum venditorem accipere est ex Varrone l. 7. de lingua lat: cum dicat vnguentariam tabernam vocatam quod in ea vænirent vnguenta, vt vina in vinaria: non erat autem idem qui Seplasiarius, hic enim emplastra & collyria conficiebat, & alia quæ medici mercarentur gratia valetudinis; illi vero in vnguentis tantum ad delicias & voluptatem occupabantur; hinc Lycurgus & Solon aliquando vnguenta & vnguentarios expulerunt, vt ex Seneca Plutarcho & Athenæo discere est, & M. Tullius lib. 1. de offic. vnguentarios inter eas artes reposuit quæ minime probantur, & ministræ sunt voluptatum: nostri vestro siue Aromatarij siue pharmacopolæ siue Seplasiarij à veteribus illis plurimum differunt, voluptati enim non inseruiunt sed valetudini.

Μύῤῥα. apud Hippocratem Æolico idiomate dicitur ἀντὶ τῆς σμύρνης, vt Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις annotauit.

Μυῤῥίς. herba est simillima cicutæ caulibus & folijs, radicem habet modice oblongam, teneram, rotundam, odoratam, cibo non insuauem. herbarijs & officinis cicutaria dicitur. Calfacit secundo ordine, & nonnihil etiam extenuat: Radix mensibus mouendis & humoribus è thorace pulmoneque repurgandis idonea est.

Μυῤῥίς. etiam à quibusdam dictum fuit τὸ γκέγγιον, vt habetur apud Dioscor.

Μυρσίνη. myrtus. Arbuscula est duorum generum: Vna, satiua, duplex, candida & nigra: altera syluestris. Satiua maior est, ramis flexilibus & lentis, rubro cortice, folijs longiusculis, perpetuoque virentibus, punicæ æmulis, quanquam in nigris nigriora, in cādidis candidiora spectentur: Flores omnibus insident candidi, odorati: ex quibus, præsertim in Ægypto, aqua manat odoris suauitate eximia. Satiuarum vtrumque genus baccas fert oblongas, agrestibus oleis quodammodo similes, multoque quam syluestris myrti maiores. Cæterum syluestris myrti nomine nō est intelligendus ruscus, qui & Diosc. & Plin. syluestris & acuta myrtus appellatur, sed vere syluestris myrtus, quæ sua sponte sine cultu oritur: in cuius genere alba quoque & nigra reperitur, ita tamen, vt alba pura non sit, sed in purpuram inclinet. Fuerunt & alia veteribus myrti genera, nobis quoque non ignota, Tarentinum & exoticum, quorum Plin. meminit lib. 15. c. 29. his verbis: Satiuarum genera topiarij faciunt, Tarentinam folio minuto, nostratem patulo, exoticam densissimo, senis foliorum versibus. Hæc non est in vsu, ramosa vtraque alia. Constat myrtus contrarijs substantijs. Vincit quidem in ea frigidum terrenum, habet vero etiam quiddam tenue calidum, vnde valenter desiccat. Ex ea paratur emplastrum quod μυρσίνατον vocant, cuius descriptio apud Paulum lib. 7. cap. 17.

Pro μυρσίνη autem etiam dicitur μύρτος apud Galen. Plutarch. & alios: Pro eodem atticè dicitur μυῤῥίνη. Item apud Hesych. dicitur μυρτία & μυρτὶς, idem quod μυρτὸς, & αἱ μυρτίδες idem quod μύρτα myrti baccæ.

Μυρσίνινον ἔλαιον. oleum confectum ex folijs myrti teneris apud Dioscor. libr. 1. cap. 49. & μυρσινίτης οἶνος vinum ex myrto apud eundem lib. 5. cap. 37.

Μυρσινοειδής. sic à quibusdam dicitur prima species τῆς κληματίδος, quod foliorum magnitudine myrto similis videatur. Eadem etiam δαφνοειδὴς appellatur.

Μυρτίδανον. appellatur Dioscoridi virgultum myrto adnascens, nodosum, inæquale, verrucosum, concolor, quod myrti caudicem perinde atque manus amplectitur. Adstringit vehementius myrto. Plinius quod syluestris myrti baccis factum est vinum, myrtidanum appellat. Earum libra in tribus musti congijs deferuescit, donec duo supersint. Galenus virgultum & sobolem myrti ab eius radice erumpentem μυρτίδανον appellauit: alij μυρτίδα. Idem vero ἐν ταῖς γλώσσαις scripsit plærosque apud Hippocrat. μυρτίδανον

piper dici existimasse, verum Hippocratem eo nomine fructum appellare eius plantæ, quem ab alijs piper nominari scribit.

„ Idem Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις in dictione ἴνδικον ait μυρτίδανον à quibusdam dici fructum cuiusdam stirpis in India nascentis, piperi similis, quæ dicatur μυρτίδανον à similitudine cum myrto, siue quia teste Plinio, myrti baccæ piperis vicem obtinebant apud antiquos antequam piper reperiretur.

Μύρτον, τό. fructus myrti dicitur ait Galen. lib. 2. „ de aliment. facult. cap. 18. valenter astringit non tamen pro ratione astrictionis frigidus est, simul enim cum astrictione acrimoniam habet admixtam: ab huius myrti baccæ similitudine

Μύρτον. sic à quibusdam dicitur in muliebri pudendo medio suborta veluti caruncula, quæ & νύμφη & κλειτορίς vocatur, atque vbi multo magis increuit, κέρκωσις.

Μυρτοχειλίδες. extremæ pudendi muliebris margines carnosæ, quæ etiam πτερυγώματα appellantur.

„ Vocantur & μυρτοχεῖλαι, nec non κρημνοὶ id est rupes vt tradunt Pollux lib. 1. & Ruffus ephes. qui & νύμφην vocari scribit, sicut τὰ ἑκατέρωθεν πτερυγώματα μυρτόχειλα.

Μῦς. musculus. lacertus. Est motus voluntarij instrumentum, prima simplicique carne & fibris constans. Propria enim musculorum substantia his duobus, carne & fibris, constituitur, vt scribit Gal. lib. art. med. Sunt autem fibræ positu simplices & secundum longitudinem vt plurimum exporrectæ. Idem vero initio comment. 1. in lib. de fract. ait corpus proprium musculi esse fibras à neruis & ligamentis prodeuntes, quas caro simplex cingit. Ob id Hippoc. eodem lib. musculos carnem appellauit. Quæ vero ad musculos vasa perueniunt, velut riui quidam sunt, qui non eorum substantiam complent, sed eis alimentum subministrant, vt nutriantur & viuant. Tres igitur tantum propriæ musculi partes sunt simplices, neruus, ligamentum (à quibus membrana musculos ambiens oritur) & caro simplex, ambobus in villos diuisis vndique circundata. Compositæ vero & totius musculi maximæ partes sunt, caput, quod & principium appellant, in quod neruus & ligamentum inseri solent, venter carnosus magis & musculum præcipue circumscribens, & finis ex quo tendo & aponeurosis oritur, atque in partes mouendas inseritur. Nec tamen facile est tres istas partes in quibusdam musculis discernere, vt sphinctere & intercostalibus. Est autem musculus instrumentum motus voluntarij, qui in eo perficitur à neruo in eius caput inserto, & in varias fibras diducto sparsoque per vniuersum musculi corpus. Siquidem his contractis in seipsas versus caput suum musculus mouet, quæ est propria musculi actio. Sic enim contractæ, partem in quam tendo inseritur, versus caput attrahunt, sed sæpe multum varie, pro vario fibrarum situ. Musculo prope omni aduersus alter musculus, contrariæ actionis author attributus est, vt flexori tensor, adductori abductor, leuatori depressor, clausori apertor. Pauci enim omnino sunt qui antagonista careant, vt sphincteres & diaphragma. Nec tamen numero, aut magnitudine, aut robore pares semper sunt musculi actionum contrariarum effectores, pro partis mouendæ pondere aut actionis vehementia. Sunt autem musculorum differentiæ plures: aliquæ ab ipsorum substãtia carnosa, neruosa, magis membranosa: aliæ à magnitudine, magnus, longus, latus: aliæ à numero partium, biceps, triceps, siue gemelli & trigemini: aliæ à figura, deltoides, rhomboides, scalenus: aliæ à partibus corporis, crotaphitæ, rhachitæ: aliæ à situ, anteriores, posteriores, interni, externi, recti, transuersi, obliqui: aliæ vero ab actione, vt sphincter & masseter, de quibus omnibus suis locis. Cæterum dictus est musculus, vel quod excoriatum murem forma imitetur, vel quod pisci (quod mihi videtur probabilius) quem musculum appellant similis sit. Dicitur alio nomine à Latinis lacertus, à quo lacertosus musculosum significat.

Μύες κατεαγότες. apud Hippocr. libr. de articulis quidam musculi appellantur, quod carum indicant tensi, aut alterationem quandam experti, illa vero tensio fit (inquit Galen. in comment.) filamentis quæ prius laxa erant, nunc omnibus secundum rectam lineam extensis; alteratio vero dum calefacti aut refrigerati, aut humectati, præter modum fuerint aut inflammationem vel erysipelas fuerint experti. „

Μυοτομή. musculorum sectio artificiosa siue anatomica.

Μύσις; vide στέγνωσις.

Μύσιος οἶνος. vide in dictione οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ explicantur.

Μύσταξ. pars est faciei quæ supra labra est & infra nares. sed & barba ibi exoriens eodem nomine dicitur.

„ Vnde Galli dicunt *moustaches*; pro eodem dicitur & μάσταξ vt Odyss. E.

Μυστὴλ. apud Aretæum 1. de curat. acutor. capite de apoplexia, videtur esse instrumentum quoddam aptum liquori infundendo in gulam apoplectici ægrotantis: est & apud eundem μυστὴλ, ponderis aut mensuræ cuiusdam nomen lib. 1. de curat. acutor. cap. vlt.

Μύσι. vide μίσυ.

Μυσήριον. antidoti nomen quæ & τετραφάρμακον dicitur, propterea quod ex quatuor rebus constet: Gentiana, aristolochia, baccis lauri & myrrha æquali pondere mistis. Commendatur ad arthritidem ex humore pituitoso contractam. Descriptio eius habetur apud Aetium lib. 12. cap. 47.

„ Alia est confectio sic dicta faciens ad sedandum dolorem, ad phtisicos, tussientes, cœliacos & dysentericos, quæ describitur à Galen. lib. 7. κτ' τόπ. cap. 5.

Μύστρον. mensura est liquorum apud Atticos, tres drachmas ponderales capiens siue cochlearia duo & dimidium, siue χήμην vnam & quartam ipsius partem. Eius nota apud Græcos fuit μ, cum υ desuper imposito.

„ Mystrum autem triplex fuit magnum videlicet paruum & mediocre: magnum capit dragmas tres & scrupulum vnum, paruum dragmas duas cum dimidia continet; Mediocre dragmas duas & totidem scrupulos, aliterque vocatur iustissimum mystrum.

Μυττωτὸν. Hesychio authore proprie dicitur, ὑπότριμμα διὰ σκορόδων intritum siue pulmentum ex allio, adhibitis & alijs condimentis: ipseque Aristoph. scholiastes esse scribit ὑπότριμμα διὰ σκορόδου; confici autem ex allio porro, caseo, ouo, oleo, aceto: Dioscorides quoque lib. 2. de allio μυττωτὸν vocari author est τὸ ἐκ σκορόδου καὶ τῆς μελαίνης ἐλαίας γινόμενον τρίμμα, intritum ex allio & nigra oliua compositum, quod in cibo mouet vrinam, ora venarum patefacit & hydropicis vtile est, hoc & idem Galen. ἐν γλώσσαις. Theophr. libr. 9. histor. cap. 6. masculino genere μυττωτὸν dicit; hoc obsonij genus Latini moretum dicerent inquit Aretæi interpres, qui & ipsum dysenteriam parere inquit. hanc & vocem vsurpat Hippocr. 2. epid. in fine ἣν δὲ ἐμέῃ (inquit) καὶ μὴ πίνῃ μυττωτὸν δεῖ μὴ δοῦναι πιεῖν; vtitur & in fine libelli de locis in homine: Erotianus μυττωτὸν ab alijs exponi ait placentas ex olere confectas, ab alijs τὸ λεγόμενον ζύθον; & dici ait παρὰ τὸ μυσσάττεσθαι τὴν δυσωδίαν, ὡς εἶναι μυσσωτὸν est enim gustanti aspernabile.

Μύτις. vocatur ab Hippocrate quod est in ore sepiæ atramentum, & piscis quidam, sicut Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μύτις nasus etiam dicitur, sed peculiariter in marinis piscibus, quemadmodum Aristoteles cum dixisset sepiam ἐν τῇ μυτίδι habere τὸν θορὸν semen genitale: hanc μύτιν paulo post μυκτῆρα appellat, addens etiam τὴν ῥῖνα non absurde vocari posse μύτιον, idem histor. animal. lib. 4. cap. 1. scribit nullum τῶν μαλακίων habere σπλάγχνον, viscus, sed quam vocant μύτιν, καὶ ἐπὶ ταύτῃ θορόν, atramentum. Apud Hesych. autem legitur μυττὶς gemino τ. & oxytonωs quod itidem esse dicit τὸ μέλαν τῆς σηπίας, ὅπερ ἐν τῷ στόματι ἔχουσα ἐκκρίνει, atramentum sepiæ quod in ore habet & excernit in metu.

Μυώδης πλάτυσμα. musculosa extensio, seu musculus latus. Est substantia tenuis & membranosa, faciem prope totam & totum collum tegens atque mouens. Huic originem dat membrana quædam neruosa toti nostræ cuti subnata, hic vt in fronte & capitis parte aliqua carnosior effecta. Prodit autem ab aurium radice, occipite, spinis omnibus ceruicis, spina omoplatæ, acromio, claui & sterno, totusque tenuissimus in faciei partes prope omnes fibris à tam diuersa origine varijs inseritur, easque ob id in omnem prope partem mouet. Nullus ab hoc musculo detinetur articulus, quoniam nec in articulum etiam inseritur, verum buccas & cutim, quibus coalescit, solas mouet. his in ijs qui spasmo corripiendi sunt, primus omnium intenditur, & qui κυνικοί, hoc est, canini, vocantur spasmi, huius præcipue musculi affectio sunt.

Μυωπία δὲ καὶ μυωπίασις. vide μύωψ sequens.

Μύωψ. is dicitur qui à primo ortu oculis propius admota videt eaque prope oculis contingit, & limis semiclusisque oculis aspicit, etiam si parua sint: remota vero, quamuis magna videre non potest. Vitium oculorum est congenitum ab imbecillitate spiritus visiui, eamque ob causam incurabile: eo differt ἀπὸ τοῦ νυκτάλωπος, qui non natura, sed ex morbo talis euasit. μύωπας Græci vocant quasi minus videntes, Latini lusciosos & luscitiosos & nuscitiosos appellant, vt Budæus annotauit. Affectio ipsa μυωπία nuncupatur, & aliquando μυωπίασις.

Extatque hoc posterius nomen apud definitionum medicarum authorem, qui sic definit Μυωπίασις (inquit) ἐστὶ διάθεσις ἐκ φύσεως δι' ἣν τὰ μὲν πλησίον ὁρῶμεν, τὰ δὲ πόρρωθεν, ἢ ἐπὶ βραχὺ, ἢ οὐδ' ὅλως: sic & Paul. Ægin. lib. 3. cap. 22. μυωπίαι inquit dicuntur, ἐκ φύσεως τὰ μὲν ἐγγὺς βλέποντες, τὰ δὲ ἐξ ἀποστάσεως οὐχ ὁρῶντες.

Μυχθώδεα, τὰ, dicuntur ἐξαναφέροντα πνεύματα suspiriosæ spirationes quæ foras educuntur.

Μῶλυ. frutex est folio graminis humi sparso: flore albæ violæ simili sed minore, lactei coloris, caule candido, quaternûm cubitorum, in cuius cacumine inest aliquid quod allij speciem referat. radix est oblonga, bulbosa. Hoc verum est moly, idem cum τῇ μύλῃ cuius Galenus libr. 7. simplic. medic. meminit. Ab eo diuersus est frutex ab vna radice complures virgas fundens, folijs multo longioribus & tenerioribus quam rutæ, graui odore, candido flore, capitellis amplioribus paulo quam satiuæ, tripliciter diuisis, in quibus semen triquetrum, subrufum & amarissimum sapore. Hoc quidem genus quidam nuncupant moly, vt Cappadoces & Galatæ, quoniam à vero moly non omnino discrepet eius facies, radice videlicet pulla & candido flore. Alij armela, Arabes harmel, Syri besasam, Græci πήγανον ἄγριον, hoc est syluestrem rutam, vocant. Eiusmodi est μῶλυ Homericum, ab eo decantatum Odyss. κ'.

Et à Mercurio Vlyssi traditum contra Circes venena & incantamenta.

Μώλυζα. apud Hippocratem significat allium, simplex caput habens & non diuisum in spicas, vt explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. Apud Erotianum μῶλυξ scribitur. Sunt qui τὸ μῶλυ, inquit Galenus, interpretentur.

Μωλυόμενα. dicuntur apud Hippocrat. τὰ κατὰ βραχὺ ἀπομαραινόμενα, hoc est, paulatim extabescentia, sicut Galenus annotauit ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μώμισκος. dens molaris, vel ea pars molarium dentium quæ gingiuis assidet vt definit Pollux libro secundo, τῶν μύλων τὸ μὲν πρὸς τῇ σαρκί.

Μῶρον. fructus arboris nomen quod Græcis alio nomine συκάμινον dicitur: Galen. libr. 2. de aliment. facult. cap. 11. videtur dicere μῶρον esse peculiare Atticorum vocabulum, συκάμινον vero omnium Græcorum commune: de eius facultate vide eo loco: Galenus cap. de βατίνοις abluenda censet mora priusquam edantur, ob astringendi vim quæ eis inest.

Μωρόσυκον, seu μορόσυκος. arbor est quæ & συκόμωρος vocatur.

Μώρωσις. fatuitas, stultitia, stoliditas. Est deficiens seu infirma motio facultatis ratiocinatricis. Ad eam quidem facultatem proprie pertinet fatuitas, non tamen reliquæ principis facultatis actiones integræ sunt, sed pariter imperfectæ: nam & parum apte imaginantur, nec probe meminisse solent fatui, quippe qui cerebrum non habere vulgo dicantur.

Atque ita rem se habere declarat Paulus Ægineta libr. 3. cap. 11. scribens dici μώρωσιν, cum & ratio & memoria male fuerint affecta, & ab iisdem causis eam fieri à quibus & memoriam & rationem lædi contingit. Similiter & Aetius ex Ruffo & Galeno scribit μώρωσιν esse, quando vna cum memoria etiam ratio perijt. Quibus quidem authoribus ἡ μώρωσις non est simplex affectus, sed rationis primum, deinde vero & memoriæ. Quæ eam inducunt, in Prorrhet. sect. 2. dicuntur μεμωρωμένα, hoc est, τὴν μώρωσιν ἐμποιοῦντα τῇ διανοίᾳ, sicut Galen. explicat. Eiusmodi sunt vel minus idonea decensque cerebri conformatio; vel frigida intemperies, aut frigidus aliquis & pituitosus humor in cerebro collectus, vel medicamenta quæ foris imposita caput modice refrigerant. Neque enim μωρώσεως causa tam vehemens magnaque est quam ἡ ἀνοίας, quæ eiusdem facultatis abolitionem priuationemque significat. Eo enim discrimine ἄνοια καὶ μώρωσις distinguuntur. Iam vero differt ἡ ἄνοια ἀπὸ τῆς παραφροσύνης, quod vt scribit Galenus, illa quidem abolitio sit, hæc vero functionis ratiocinatricis aut imaginatricis etiam deprauatio, quodque, vt ait Aetius, ἡ μώρωσις ἀκόλουθα λέγει καὶ πράττει: hoc est, stultitia consentanea dicit & facit: delirium autem, quod & λῆρος & παραφροσύνη vocatur, non seruata rerum consequentia, alium alij sermonem implicet qui nihil ad rem faciat. & delirium quidem vt plurimum senibus, μώρωσις autem & pueris & adolescentibus & reliquis ætatibus à morbo accidat.

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. N.

Ναξία. dicebatur apud veteres ἀμυγδαλῆ, vt ſcribit Athenæus, quod in Naxo inſula amygdalę præſtantiſſimæ naſcerentur.

Νάπυ. idem quod σίνηπι, ſic dictum quaſi νάφυ, vt interpretatur Athenæus, quoniam non ſine natura ſit, ſed acri & proinde incommoda donetur. addit, vel quod puſillo ſit corpore: ſicut ἀφυὲς Græci dicunt quod natura priuatum ſit, vnde piſcis ἀφύη denominatur. Alij νάπυ per priuationem, videlicet νήπιον, quaſi immite dici volunt, quoniam acrementi vehementis particeps ſit. Eſt enim feruidum ſinapis ſemen & acerrimum.

Νάρδινα κολλύρια. ſunt differentiæ quædam collyriorum, ſic dictæ quod nardo conſtent. Eorum vt diuerſi modi ſunt, ſic diuerſæ facultates, habentur quædam eorum formulæ apud Paulum & apud Aetium.

Νάρδινον. vnguentum, Theophraſto non è folio paratur quod foliatum dicitur, ſed è radice, nondum enim è folio facere vſitatum erat, quod ita poſtea receptum eſt, vt & è ſpica quod ſpicatum dicebatur: de Nardino vnguento, vide Dioſcor. l. 1. cap. 75. Plinius præter nardinum vnguentum commemorat etiam Nardinas coronas valde laudatas, nec non pira Nardina.

Ναρδίτης. ſic magis quam νάρδος vocatur nardus mōtana, quæ apud nos, inquit Galen. naſcitur, vt quæ multo ſit inferior Cretica, Celtica & Indica.

Νάρδον ἢ

Νάρδος. eſt frutex graui & craſſa radice, ſed breui ac nigra fragilique, quamuis pingui, ſitum redolente, vt cyperi aſpero ſapore, folio paruo denſoque, cacuminibus in ariſtas ſpicatis. Duo ſunt eius genera, vnum Indicum dicitur, alterum Syriacum, non quod in Syria proueniat, ſed quod montis, in quo ille naſcitur, altera pars Syriam, altera Indiam ſpectet: parte autem ea quæ ad Indiam vergit, quia Ganges fluit, quæ nardus circa eum naſcitur, γαγγίτις ſiue γαγγικὴ dicta eſt, procerior quidem reliquis propter loci humiditatem, ſed minus odora. Eſt & alia nardus ὀζαινῖτις vocata, quod virulentum expiret odorem. Dicitur etiam nardus alia σαμφαριτικὴ, à regione in qua oritur, pumilo frutice, grandi ſpica, candida, odore hircino, quod aliqui ψευδόναρδον eſſe ſuſpicati ſunt. Fuit etiam apud antiquos celeberrima νάρδος κελτικὴ (de qua inter ſe Ruellius & Marcellus diſſident, ſitne ea quam Latini ſaliuncam appellant) folijs longiuſculis, flaueſcentibus, flore luteo, naſcens in Liguriæ alpibus. Naſcitur autem cum ea ſemper herba quędam quæ τράγος, hoc eſt, hirculus, appellatur, à grauitate odoris, ſed ſine cauliculo eſt & candidior, minoribus folijs, radice neque amara neque odorata. Eſt & genus nardi montanæ, quæ aliquibus θυλακῖτις aut πεῖος, Galeno πυρῖτις appellatur. ramulis & folio eryngij, ſed minoribus, neque ſcabris & aculeatis, ſine caule, ſine flore, ſine ſemine, radice nigra, duobus aut pluribus haſtulæ regiæ bulbis, ſed gracilioribus & minoribus, cui vires cum Celtica pares ſunt.

Νάρδος ἀγρία. à quibuſdam dicitur τὸ ἄσαρον, vt Dioſcorides ſcripſit.

Ναρδοστάχυς. ſpica Nardi dicitur apud Trallian. lib. 11.

Ναρθηκία. dicitur apud Theophraſtum genus vnum ferulæ humilius.

Νάρθηξ. ferula. frutex eſt caule aſſurgens tricubitali vt plurimum, & multum leui, fungoſa medulla pleno, folio grandi, molli, multifido, caulem amplectente, vt in arundinibus. Duo ei genera Theophraſtus reddit, νάρθηκα vocat adſurgentem recte, ναρθηκίαν ſemper humilem, quæ ab aliquibus ferulago dicitur. Semen eius extenuat calfacitque, medulla viridis adhuc adſtringit.

Νάρθηκες dicuntur etiam ferulæ quæ firmamenta ſunt ac ſtabilimenta deligationis ait Galen. comm. 3.

commment.3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον: verum etiam Græcis medicis illud moris quondam fuit vt libros ſuos medicamentarios νάρθηκας & ναρθήκια inſcriberent. Sic Galen.6. κατὰ τόπ.c.1. Andromachum ex Cratippi fabula medicamentum quoddā deſcripſiſſe inquit: Eſt autem ferula, hoc eſt, νάρθηξ libri Critippi inſcriptio: Quo titulo etiam Heras lib. vnum conſcripſit cuius lib.1. κατὰ τόπ.c.1. Galenus meminit, deque eo etiam libr. 5. κατὰ γέν. cap. 3. teſtatur ὁ μὲν Ἥρας, inquit, ἓν βίβλιον ἐποιήσατο τῆς τῶν φαρμάκων συνθέσεως ἐπιγραφόμενον νάρθηκα; Quin & Sorani νάρθηκα citat Aetius libr. 8. cap. 44. Martialis denique in apophoretis ait,

Artis ebur medicæ Narthecia cernis habere.

Ναρθηκισμὸς. hac vtitur voce Dioſcorid. libr.1. περὶ εὐπορ. vbi Moibanus legendum cenſet συνηπισμὸς: ſed ναρθηκισμὸς legendum potius, eſt vero illa ἐπίκρουσις ſeu percuſſio quam τοῖς ἀνδραποδοκαπήλοις, hoc eſt, mancipiorum mangonibus vſitatam refert Galen. 14. meth. cap. 16. quoties gracilem attenuatam ue partem ἀναθρέψειν, & priſtino ſtatui reſtituere nitebantur; Sic vero dicta Dioſcoridi videtur loco citato quia per eam ναρθήκια, hoc eſt, ferulæ certo quodam modo partibus extenuatis incutiebantur.

Νάρκαφθον. ex India defertur corticoſum, ſimile ſycomori libro: quod iucundi odoris gratia ſuffitur. Vide & Νάσκαφθον.

Νάρκη ἡ

Νάρκωσις. torpor. ſtupor. Eſt ſenſus motuſque diminutus neruoſarū partium. Symptoma eſt tactus non exquiſiti in partibus ſenſu præditis, ſed debilis, cū motu pariter debili & languido. Galenus initio lib.2. de ſympt. cauſis inter deprauati motus ſymptomata recenſuit, quæ naturæ & morbo communia exiſtunt, hoc eſt, quæ citra naturæ operam fieri non poſſunt. Eſt enim ſtupor ex morbo & facultate miſtum ſymptoma, ita vt morbus quidem vrgeat, ſed facultas aliqua ex parte reluctetur. Quo fit vt quibus mēbrum aliquod ſtupidum eſt, ij quicquid tetigerint, obſcuro & hebeti ſenſu percipiant, neque perfecte & ſine dolore moueri poſſint. Si namque morbus virtutē prorſus ſuperet, nullo modo corpus vel partem eius ſtupore correptā ſuſtinere poterit: ſin virtus vincat, nulla in re laborabit. At ſi veluti pugna quædam ſit, mouebitur quidem membrum, ſed ægre, atque ſi iubeas vt cum læſum membrum extendunt, ipſum extenſum ſeruent, nequeunt: ſiquidē propter ſuſtinentis virtutis imbecillitatem, naturali pondere deorſum decidit. Vt autem in motu, ſic & in ſenſu media dubiaque affectio eſt, eo non prorſus extincto, ſed admodum obſcuro & hebeti. Ex quo patet ſtuporem ab apoplexia & paralyſis differre, in quibus propter cauſarum magnitudinem ſenſus motuſque in totum abolentur, cum in ſtupore aliqua tantum ex parte minuantur. Qua in re magna in exceſſu defectuque differentia eſt, pro cauſarum inæqualitate. Magna namque cauſa magnum ſtuporē, parua paruum, mediocris mediocrē mouet. Quamobrem non immerito dictus eſt via qua ad paralyſim itur, vel parua etiam paralyſis, propterea quod ſola cauſarum magnitudine differre videantur: Sunt autem corporis plures cauſæ. Ac in primis quidem refrigeratio ab intemperie aut frigidis medicamentis inducta: durities ac craſſities immodica ab alimento multo, craſſo, lento, aut frigore violento & adſtringente: aut vitæ ignauia, aut ſolitæ excretionis ſuppreſſione. Compreſſio ab aliquo corpore duro neruis extrinſecus appreſſo, vt vinculo, ſeſſione, innixu, compreſſu manuum, vicinæ partis phlegmone, ſcirrho, oſſe fracto vel luxato: adhæc obſtructio neruorum vndecumque inducta. Siquidem ob eas cauſas animalis facultas à cerebro in neruos tranſmitti ſolita per illos penetrare nequit conſtrictos, craſſos, preſſos, obſtructos, vt ſolis radij per aerem tenebroſum, caliginoſum, fumidum, & per aquam limoſam ſplendorem ſyncerum tranſmittere nequeunt. Eædem autem cauſæ, vt ante diximus, ſi maiores fuerint, pro ſtupore paralyſim excitant: vtriuſque enim cauſa continens eſt nerui affectus maior minorue ex harum cauſarum aliqua natus, animalem facultatem à cerebro in eum deſcendere impediens. Præter eas autem alia cauſa eſt, contactus videlicet torpedinis marinæ, quæ non tam earum cauſarum aliqua quam occulta quadam & indicibili proprietate ſtuporē tangentibus inducit, à quo effectu νάρκη pariter à Græcis, vt & torpedo à Latinis dicta eſt. Eſt autē torpor interdum totius corporis, hoc eſt, τῶν κώλων: interdum vero certę cuiuſdam partis, vt qui in ore & dentibus fit, quem peculiari nomine αἱμωδίαν nuncupant.

Sed & ad alia vox hæc transfertur nonnunquam. Ita Hippocr. 6. Epid. κοιλίης νάρκωσιν de alui ſegnitie in coquendi officio dixit, ſeu debilitate circa cibos coquendos, vt Gal. in commen. exponit; idem ναρκώδη ὀδύνην, id eſt, dolorem ſtupidum ſiue torpidum. authore Galen. per νάρκην expreſſit, cum ait νάρκη μηροῦ τοῦ κατ' ἴξιν, ſtupor femoris quod è directo eſt, vbi loquitur de renibus calculoſis; Idem quoque aphor. 16. lib. 6. γνώμης νάρκωσιν. torporem mentis vocauit, hoc eſt, ἀτονίαν vt Gal. exponit, reſoluta ſcilicet, inquit, vt neruorum, ita cerebri ſubſtantia: loquitur autem de aquæ calidæ incommodis, ſi quis ea diutius multumque vtatur: huc pertinet illa prognoſis νάρκη ἐς ἀμφότερα μεταπίπτουσα κακόν, ſtuporis vtrobique cita mutatio mala eſt, vbi notandum ſtuporem illum minime eſſe ad ſenſoria referendum, ſed ad ſenſionem ipſam quæ propria eſt τῆς φαντασίας, non ſolū in obiecto ſenſilium, ſed rerum expetēdarum, vt potionis & ſpiritus, atque repentina illa mutatio phantaſiæ ſtupidæ potiſſimum cernitur in ijs, quibus acuta febre correptis occupata delirio phantaſia, non ante percipit neceſſitatē rerū in febre expetēdarum, vt potionis & ſpiritus, quā incremēto neceſſitatis ipſa veterno ſuo excitetur ad percipiendū & ſentiendum vim cauſæ ſitiferæ, aut neceſſariæ ſpirationis.

Νάρκη. dicitur à quibuſdam Centaurium magnum, vt habetur apud Dioſcoridem. Quoniam vero Centaurium à quibuſdam dicta eſt Gentiana, quidam ipſam etiam Gentianam νάρκην vocarunt, vt ſcribit Dioſcorides.

Νάρκισσος. planta eſt cui folia porro ſimilia, tenuia multo minora & anguſtiora, caulis vacuus & ſine folijs ſupra

dodrantem attollitur: flos albus, intus croceus in quibusdam purpureus, radix intus alba, rotunda, bulbosa, semen velut in tunica nigrum, longum: Radix siccat vehementer, adeo vt maxima vulnera conglutinet, simul tamen abstergendi & attrahendi vim quamdam possidet.

Ναρκισσον. autẽ à νάρκη sic. vocari non à fabuloso puero Plinius lib. 21. c. 19. existimat, sed quod neruis inimicus sit & caput grauet: Plutarch. sympos. comment. 3. c. 1. Narcissum appellari scribit quod neruos hebetes, stupidamque grauitatem inferat, ideo & Sophocles magnorum Deorum, hoc est terrestrium vetus coronamentum vocauit, quod scilicet defuncti & morte torpidi flore torpido merito coronarentur.

Ναρκώδης ὀδύνη. stupidus dolor. vide ὀδύνη.

Ναρκωτικὰ φάρμακα. stupefacientia medicamenta. Sunt medicamenta frigida doloris sensum adimentia. Cum enim plures sint stuporis causæ, quas ante exposuimus, attamen medici in medicamentorum vsu ad mouendum stuporem sola frigida vsurpant, quæ calorem natiuum spiritumque (quibus duobus omnia vitæ munia peraguntur) vel extinguendo vel repellendo, partem cui fuerint admota, sensu priuant. Nam sine spiritu animali nihil omnino sentire potest. Id autem nõ omnia frigida præstare possunt, sed ea modo quæ quarto excessu eiusmodi sunt, vel vt minimum tertij refrigerantium ordinis medium superant, vt mandragoræ radix, alterci semen & papaueris succus. Itaque quam sit periculosus eorum vsus, nemo non intelligit, vt quæ partem cui admouentur, nisi diligenter medicus prouideat, mortificent. Quod ne accidat cõmodissime ijs calida quædam miscentur, quibus non modo tale periculum declinatur, verum etiam ipse affectus mitigatur, aut humores concoquuntur, discutiuntur, inciduntur, attenuantur, aut tota substantia alterantur, præterquam quod efficiunt vt vis etiam stupefacientium penitius subeat, quæ propter partium, quam frigida habent, crassitiem in summo tantum corpore subsisterent. Ex ijs ergo patet plures esse sopientium medicamentorum differentias: primum quidem quod alia simplicia sint, alia calidis mista: & horum rursum alia plus, alia minus calidorum medicamentorum continere. Omnia mitigando dolori adhibentur, si ex eo vires resoluuntur, atque inde vitæ periculum impendet. Interim enim dum doloris cessatio est, vires robur recolligent, quo & morbo resistere, & curationis spatio sufficere valeant. Est enim in vsu eiusmodi medicamentorum scopus & terminus, vt vires custodiantur, in quo consistere debet optimus medicus, qui vt crudelis est, si ægrum doloribus confici patiatur, nihilique eos faciat, ita si eius delicijs nimium indulgeat, & ad leuissimos dolores commoueatur, adulator habendus est. Ergo veluti in rebus omnibus, ita hic quoque consilium illud sapiẽtis, qui nequid nimis, dixit, complectemur. Quippe si remedijs morbi proprijs ægrum curatum iri speramus, abstinendum ab eiusmodi medicamentis est: sin ex vigilijs & viribus resoluendis discrimen est, ijs vti licet, quamuis enim certo constet corporis habitum nonnihil ex ijs lædendum, læsionem tamen quam mortem potius eligere oportet. Hac nimirũ persuasione Galenus, tametsi omnium maxime, vt scribit, ab vsu grauiter sopientium abhorrens, aliquando tamen ea colicis exhibuit. (Sunt autem hæc omnium valentissima, vimque stupefactoriam prædominantem habent, cum in alijs aromata, & odorata atque vrinam cientia semina plurima cõtineantur) & ijs qui vel oculorum, vel aurium, vel aliarum partium vehementissimo dolore cruciabantur, cumque æger ex tenui destillatione, vigilijs & vehemẽti tussi vrgeretur, facile noxam eorum, si quis semel esset vsus spatio emendatum iri ratus. Sed cum ea inter se dissideant, quæ plurimum sopientium in se habent, ea ad præsens quidem magis sunt efficacia, cæterum valentem & remedijs rebellem in ægrotantis corpore frigiditatem relinquunt. Quæ horum in se habent minus, calfacientium vero sibi admistorum plurimum, ea quanto sunt ad præsens minus efficacia, tanto in futurum minus sunt noxia. Omnia tamen id genus magis sunt salubria, si post annum à compositione sumantur. Philonis vero medicamẽtum etiam si duorum triumue aut quatuor annorum sit, multo sane est melius, sed nec inutile tamen sequentibus annis ad decimum vsque, sed tanto minus stupefacit, quanto est vetustius. Eorum vsus inquit Galenus, optimus est, vbi mordens humor est qui affligit. Cui vt aduersissima sunt quæ extenuant & calfaciunt, ita commodissima quæ eorum tenuitatem cogunt atque crassant, & præterea vehementem calorem refrigerant. Vbi vero crassi glutinosique humores exuperant, alienissima sunt quæ torporem inducunt, cauendusque magnopere in eiusmodi affectibus eorum vsus est, modo ne æger ex dolore periclitetur.

Νάσκαφθον ἢ νάρκαφθον. Inter aromata recensetur quæ ex India olim deportabantur, corticosum natura, & putaminibus arboris mori. nunc solo nomine nobis cognitum est. Paulus lacaphthi meminit inter ea quæ magnum cyphi heliacum dictum constituunt, & corticem piceæ vel alterius arboris existimat. Idem forte est cum nascaphtho.

Nec non λάκαφθον vocat Paul. lib. 7. cap. 22. idem & esse putatur νάρτη apud Theoph. hist. lib. 9. c. 7. & Sericatum apud Plin. lib. 12. c. 21. quæ cẽseri aiunt inter aromata & vnguẽtis admisceri.

Νασὸς. nomen est eius generis arundinum, ex quo sagittæ factitari solent, vt Dioscorides scribit.

Archigenes in suo de pulsibus libro ναστὸν pro pleno sumpsit inquit Galen. li. 4. de dignoscendis pulsibus.

Ναστὸς ἄρτος, siue πλακοῦς. panis è melle, vuis passis alijsque condimentis, densior autẽ constipatiorque is erat, nec quicquam inaninatis vel spongiosæ laxitatis habebat, sed in eo pasta & condimenta erant γεγαστωμένα; Athenæo ναστὸς est nõ solum εἶδος πλακοῦντος ἔχων ἔνδον καρύκειας, sed etiam ἄρτος ζυμίτης μέγας, vt Lycophron quoque panem simpliciter ναστὸν vocare dicitur sed sæpius de placenta illa.

Ναυσιώσεις. nauseationes, seu effusiones sanguinis è venis dicuntur Hippocrati, quas alibi ἐκχυμώσεις sugillationes vocauit, cum scilicet venæ more eorum qui nauseam patiuntur, sanguinem expuunt, & quasi euomunt, tũ ex propria imbecillitate quã ex inflammatione contraxerunt, tum ex ipsius sanguinis copia & prauitate, quem in eiusmodi affectionibus corrũpi est manifestum vt Gal. docet comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμ. t. 24.

Ναυτία. nausea. Est deprauatus motus facultatis expultricis, quo nititur per os excernere quæ ventriculo sunt molesta. Id quamuis præter naturam symptoma sit, tamen naturale dicitur à Galeno l. 5. de locis affectis, quod scilicet natura eò donauerit animalia, vt & tussi & sternutamento, quo noxia à se depelleret. Sed sternutamentum quidem cerebri est, tussis pulmonum, nausea vero pertinet ad ventriculum, nec eum quidem totum, sed partem eius superiorem, quemadmodum & vomitio, sicut suo loco dictũ est. Non est autem aliud nausea quam inanis quidam conatus vomendi: vbi enim ventriculus vel copia grauatur, vel qualitate mordacis cuiusdam rei offenditur, & eorum excretionem natura molitur, si partes imæ valent, superiores autem imbecilliores fuerint, primum ea vel eorum partem à fundo ventriculi ad stomachum vsque attollit, & vacuare per os nititur: quod si faciat, vomitio succedit: sin autem per imbecillitatem aut materiæ lentorem, crassitiem & contumaciam vomitio nulla fieri potest, manet quidem voluntas conatusque euomendi, sed plane irritus atque inanis. Hic nausea proprie dicitur, præceditque fere semper vomitum, sicut & tussim ὁ κέγχρος, sed non ita vt vomitus post nauseam perpetuò sequatur, maxime si causa parua est quæ nauseam excitauit. Ac quanquam nausea proprie ventriculi sit, attamen per metaphoram etiam de venis sanguinem fundentibus Hippocr. lib. περὶ ἀγμῶν, ναυσιῶσιν καὶ ναυτίαν dixit, cum illæ veluti nauseabundæ sanguinem expuunt & quodammodo vomunt. quod vitium idem paulo ante in venis ἐκχυμῶσιν appellauerat, vt annotauit Galenus comm. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Pro ναυτία autem etiam ναυσία dicitur, Ionum enim est vox ναυτία vt docet Galen. commen. 2. περὶ ἀγμ.

Ναυτιώδεις. Nauseabundi ægri dicuntur, qui duobus modis fiunt, aut enim moderatam nauseam statim vomitus sequitur, aut conturbatio multa & frequens, in qua vomitione nihil vel admodum paucum excernitur, quod symptoma in prorrheticis dicitur ἐμετώδεις ἑλκόμενον, quemadmodum in Coacis ἕλξις οἷον ἀπ' ἐμέτου, quod vomendo trahitur, aut tractus velut à vomitu. Rationem autem horum nominum ναυτία, ναυτιώδεις, ναυσιώδεις, & Nausea, nauseare tam Græcis quã Latinis nonnulli deductam volunt à nauibus & nauigatione, quod in mari frequentiores diuturniores & validiores ad vomitum conatus in plerisque fiant.

Ναυτικὸς ἄρτος. vide in dictione ἄρτος, vbi insigniores quæ occurrunt panis differentiæ ordine Alphabetico explicantur.

Νάφθα. naphtha. Est bituminis colamen & flos, coloris candidi. Itaque bitumine tenuior est, & ignem ad se, vel è longinquo celerius trahit. Plus enim in se igneæ substantiæ habet, quam reliqua bituminis genera. Eo vti ad lucernarum lumina olei vice, vetus est & multis in locis vsitatum, sicut in Sicilia in Agrigentino agro, vnde oleum Siculum dictum est. Est autem νάφθα Babylonicum nomen. Vis naphthæ eadem est quæ & omni bitumini, sed propter substantiæ tenuitatem efficacior.

Ardentem autem Napthæ seu Petrolei (sic enim nominat Nicolaus Alexandrinus) vim ignium naturæ cognatam ita exprimit Plutarch. in vita Alexandri, cognationem, inquit, habet cum igne tantam, vt priusquam flammam contingat, interfusum aera sæpenumero solo splendore circa flammam elucente accendat; Sic Strabo Geograph. lib. 15. Liquidum bitumen, inquit, quod & Naptha dicitur vim habet admirabilem. Si enim admoueatur igni ignem illico arripit. Quin si corpori Naptham admoueris illico inflammatur, quo loco velut & apud Oribas. Naptha & Aptha παρὰ τὸ ἅπτεσθαι quod accendi significat, sic dictum pro eodem accipiuntur.

Νεανίσκος. iuuenis. Is dicitur qui in florenti ætate est, quæ ἀκμὴ dicitur. Eadem enim est ἡ τῶν ἀκμαζόντων καὶ ἡ τῶν νεανίσκων ἡλικία. hoc est, florens & iuuenilis ætas. Terminatur, vt scribit Galenus in aph. 30. lib. 3. quinta septimana, id est, anno tricesimo quinto: incipit autem, vt idem annotauit in aphor. 9. lib. 5. ab anno vigesimo quinto, desinente scilicet adolescentia, quæ ἡ τῶν μειρακίων dicitur. Ea ætate quia corporis robur maximum est, ideo νεανικῶς dixit Hippocrates in Prorrhet. ἀντὶ τοῦ σφοδρῶς ἢ ἰσχυρῶς, vt Galen. comment. 1. annotauit.

Sic alias Hippocr. νεανικὰς αἱμοῤῥαγίας pro vehementibus sanguinis eruptionibus accepit, & in Coacis νεανικὴ περίψυξις, refrigeratio fortis, & 9. prorrhet. sect. 1. τὰ φρενιτικὰ νεανικῶς, id est, σφοδρῶς. vide ἡλικία.

Νεαπολίτου φάρμακον. capit stimmeos, cadmiæ, chalcitidis, misyos, xenici, singulorum pares portiones. minutim contunduntur, & melle respersa torrefiunt. Læuigata vsui sunt. vtitur eo Paulus πρὸς μικρόσεις τῶν βλεφάρων.

Νειαίρη. ἡ κάτω καὶ ἐσχάτη κοιλία: hoc est, venter inferior & postremus. quanquam Homerus Iliad. ε non dicit simpliciter νειαίρην, sed νειαίρην γαστέρα, eo versu.

Νειαίρῃ δ' ἐν γαστρὶ πάγη δολιχόσκιον ἔγχος. τουτέστι τῇ νεάτῃ, hoc est, postremo seu imo.

Νείλιον. nomen est malagmatis, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. c. 18.

Νέον. τὸ νέον. hoc est, nouum vel nuper, apud Hippocr. vt explicat Gal. ἐν τῶν γλώσσαις.

Νεκρῶδες πρόσωπον. facies cadauerosa vt apud Terent. vel mortuosa vt apud Cælium Aurelianum. vide πρόσωπον.

Νέκταρ. dicitur mulsi vini genus ex musto confecti quod alio nomine μελιτίτης vocatur: Festus Pomp. scribit νέκταρ Græcis esse id potionis genus quod Latini murinam vocant, dulcem & ipsam; Quidam dicunt fuisse vini genus in Lydiæ Olympo ex fauis permixtis & floribus odoratis concinnatum, vt tradit Athenæ. lib. 2. vide μελιτίτης οἶνος vbi nonnullæ eæque insigniorem vinorum differentiæ explicantur: à nectare autem medicamenta multa nomen habent vt ex sequentibus patet.

Νεκτάρεια Ἀντίδοτος. describitur à Gal. 8. κατὰ τόπ. c. 7. Ita dicta vel à nectare, vel ab helenio quod recipit, quod nectarium vocatur à nonnullis. hanc vero antidotum ad hepaticos & arcuato laborantes Archigenes apud Gal. 8. τῶν κατὰ τόπ. c. 7. commendabat.

Νεκτάρεον. poni pro ἡδὺ καὶ εὐῶδες author est Suidas.

Νεκτάρεον. Dioscor. lib. 5. c. 66. scribit τὸ ἑλένιον sic à nonnullis vocari: inde fit.

Νεκταρείτης οἶνος, ὁ ἐκ τοῦ ἑλενίου σκευαζόμενος, inquit Dioscorid. sic & Plin. libr. 14. cap. 16. inuenitur & nectarites ex herba quam alij helenion;

» alij medicã, alij ſymphytum, alij Idæam & Ore-
» ſtion, alij nectaream vocant vide οἶνος ſuo loco.

Νεκτάρειον ἔκλειγμα. colicis pleuriticis & dyſpnoicis
» perutile, deſcribitur à Gal. lib. 9. τῶ κτ̀ τόπ. vino
» dulci affuſo coquitur.

Νεκτάρειον. etiam nomen eſt Collyrij ad multa ocu-
» rum vitia vtilis apud Gal. lib. 4. κτ̀ τόπ. c. 7. quod
» ab alijs σφραγὶς, inquit, vocatur.

Νεόμενον. τὸ νηχόμενον καὶ τὸ παραγινόμενον. hoc eſt, natans & adueniens, apud Hippocratem lib. 1. τῶ γυναικείων, quorum alterum de chorio, alterum de fœtu dictum eſt, vt annotat Gal. ἐν τῶ γλώσσαις.

Νέος. Iuuenis, author Definitionum Medicarum
» τὴν τῶ νέων ἡλικίαν pueritiã interpretatur: Et aphor.
» 45. lib. 2. Hippocr. νέους appellat quos lib. 6. Epid.
» part. 1. aph. 4. appellauit νήπια: aphor. tamen 49.
» l. 2. νέους videtur intelligere adoleſcentes iuuenes.

Νεότης. Iuuentus.

Νευρὰς. frutex eſt puſillus in petris, ſimilis peplo ſed breuior, quãquam folio maiore. alio nomine παρωνυχία vocatur: νευρὰς vero dicitur, quod radica conſtet neruulenta & toroſa. Sunt & qui νευράδα τὸ ποτήριον appellent, vt author eſt Dioſc.

Νευρομῆτραι. dicuntur dorſi muſculi inferiores,
» qui alijs etiam nominibus dicuntur ψοαὶ, atque
» Ἀλώπεκες; Sunt qui νεφρομῆτραι legant ait Ruffus,
» & interpretentur renum matrices.

» Νευρὰς. idem quod νεῦρον.

Νέτωπον. inquit Heſych. eſt μύρον συντιθέμενον ἐκ
» πολλῶν μιγμάτων, varia & ſumptuoſa vnguenti
» quædam mixtura ex odoramentis confecta,
» qua vtitur Hippocrat. lib. περὶ ἐπικυήσιος, & libr.
» περὶ φύσεως γυναικ. ad induratas vuluæ cotyledo-
» nas emolliendas & obſtructas aperiendas, item-
» que ad ſecundas pellendas; ſed & in vteri ſur-
» ſum aſcenſu adhiberi præcipit quod odoratum
» eſſet, ac diuitum muliercularum ſumptuoſis vn-
» guentis non abſimile, quale erat ſpicatum, fo-
» liatum Romanorum, & Comagenum, aut Su-
» ſinum: idem autem quod μετώπιον eſſe videtur,
» quas enim vires & facultates adſcribit Dioſco-
» rides τῷ μετωπίῳ, eaſdem νετώπῳ ſuo Hippocrat.
» tribuit; hoc & inſuper Heſychij authoritate
» confirmari videtur.

Νεῦρον. neruus. Eſt pars ſimplex ſpermatica, exanguis, ſenſu tantum aut ſenſu & motu prædita. Vt enim arteria & vena, ſic neruus inter prima ac ſimpliciſſima humani corporis elemẽta cenſetur lib. 1. de elementis, & inter partes ſimilares numeratur. Fieri autem ex ſemine, non ex ſanguine, Galenus li. 1. de ſemine prodidit, & albus ipſe color neruorum arguit, quodque frigidus ſit & exãguis. Eraſiſtratus, vt habetur apud Galenum lib. de atra bile, ſcripſit, lentum & tractitium nec facilem excretu cibum eſſe à quo nerui aluntur, eiuſque ſententiam ſequutus Galenus comment. in aphor. 26. lib. 2. ait neruos nutriri ex frigidis & glutinoſis humoribus. Ex quo apparet neruos ſimili ſubſtantia cõſtare, humore ſcilicet mucoſo. Etenim ſi elixentur, ſi putreſcant, in eius generis humorem diſſoluuntur. Verum Galenus lib. de vſu partium ſcribit neruos duplici conſtare ſubſtantia, vt & cerebrum, alios quidem molliore, alios vero duriore. Inde neruorum duplex oritur differentia. Alij enim molles, alij duri ſunt. Quorum vt ſubſtantia, ſic opus diuerſum eſt: molles enim ad ſenſum, duri ad motum ſunt comparati. Vt autem magis minuſq; molles eſſe poſſunt aut duri, ſic magis minuſq; ad ſenſum aut motum valent. Quod tamẽ non ita accipi debet, quaſi duri nõ ſentiant. Omnis enim neruus ſenſu prẹditus eſt, & vbi neruus eſt, illic etiam ſenſum ineſſe oportet, licet magis obtuſum & hebetem à duro quã molliore neruo. Non tamen contra neceſſe eſt omnem neruum mouendi vi præditum eſſe. Itaque qui nerui mouent, ijdem prorſus ſentiunt, non autem è contrario qui ſentiunt, ijdem etiã mouent. Mollium principium eſt cerebrum, durorum ſpinalis medulla. Ab hoc principio ſinguli in ſuas ſedes à natura mittuntur, molles quidẽ in organa ſenſuum, duri vero in muſculos. Nullus eorũ ſimplex eſt & ἄζυγος, ſed omnes coniugati feruntur, ideoque ab anatomicis neruorum paria appellantur. Ac ſeptem quidem ex cerebro, triginta vero ex ſpinali medulla proficiſcuntur. Eorum qui ſunt à cerebro, primum par ſeu prima cõiugatio eſt neruorum opticorum, qui ſunt maximi, molliſſimi & caui meatu ſenſibili. Secunda eorum eſt qui mouent oculos. Sunt autem graciles, duri, multiplices: nam ramis ſeptem in totidem oculi muſculos abſumuntur. Tertia autẽ multiplex eſt, cuius portio prior multis propaginibus inſeritur in crotaphitas, maſſeteras, cutem faciei, dentes, gingiuas, muſculos labiorum & linguę tunicam ad ſaporum diſcretionem (ob id hæc tota Galeno guſtatoria dicitur) Poſterior autem portio, gracilior, durior alijs propaginibus fertur in crotaphitas, cutem frontis & faciei, muſculos labri inferni, pterygia & narium mẽbranas. Quarta dura & gracilis in palati tunicam abſumitur. Quinta duplex eſt, parte maiore inſeritur in meatum auditorium, in muſculum latum, in crotaphitas & maſſeteras omnes, minore vero in eoſdem maſſeteras abſumitur. Sexta omnium ramoſiſſima diſtribuitur ramulis quibuſdam in colli & laryngis muſculos, ſed fere tota in thoracem, vbi ramulos dat muſculis tribus à ſterno & vicina claui aſcendentibus, & ramum per coſtarũ radices demittit ad partes ventris inferni quem coſtalem vocamus, alterum ad muſculos laryngis recurrentem, tertium inſigniorem in ſtomachum & ventriculum qui ſtomachicus dicitur. Septima vero dura eſt & abſumitur in muſculos linguę, oſſis hyoidis & laryngis. Hæc autem ſeptem neruorum paria cranio excidunt per foramina, primum rotunda, ſecundum ſciſſa, tertium & quartum oblonga, quintum mediocria in oſſe auditorio, ſextũ maxima, ſeptimũ parua, occipitis maximo foramini iuncta. Quæ vero ex ſpinali medulla excidunt neruorum paria, inter ſpondylos excidunt, ita tamen vt ſuppoſito ſpondylo tribuantur. Primum enim thoracis par id dicitur quod inter ſeptimũ ceruicis & primum thoracis ſpõdylum excidit, & primum ſimiliter lumborum par quod inter primum lumborum & vltimum thoracis ſpondylum eſt, & primũ oſſis ſacri par quod eſt inter quintum lumborum ſpõdylum & primum oſſis ſacri. Sic primum par dicitur, quod per foramen poſticum, primo ſpondylo & occipiti commune egreditur. Hunc in modum prodeuntes nerui inſerũtur fere in vicinas partes, ne in longiore via periclitẽtur: quam ſi ingrediuntur, mire teguntur & muniuntur ad ſecuritatem. Hæc quidem de neruis proprie appellatis ſufficiant. Cæterum non omittendum eſt quod ſcribitur à Galeno initio li. 15. de vſu partium differente de

pudendi substantia, neruum tribus modis dici; vno quidem proprie genus illud totum quod à cerebro & spinali medulla est : altero id quod à musculis oritur & τένων, hoc est, tendo, ab Hippocrate dicitur : tertio autem quod Hippocrates σύνδεσμον, id est, ligamentum, medici vero post eum νεῦρον συνδετικὸν, id est, neruum colligãtem, nuncuparunt. Dictum est Græcis νεῦρον ἀπὸ τοῦ νεύειν quod nutare & flectere significat, vt scribit Gal. initio de motu musculorum.

Νεῦρον ἴναιμον. sic vocare Hippocr. τὴν φλέβα, testis » est Erotianus.

Νεῦρον. etiam obscœna notione de pene dicitur; » Sic apud Iuuenalem mensura incognita nerui, » & apud Hippocr. μωρὰ νεῦρα, quæ non possunt » ἐπαίρεσθαι. Et in prouerbio οὐδὲν σ' ὀνήσει βολβὸς ἂν » μὴ νεῦρ' ἔχῃς, ita interpretor in Theopompi Co- » mici versu, apud Pollucē ἄτονος, ἄνευρος, ἀσθενής, » hinc Aristophani νενευρῶσθαι pro στύειν : Propter au- » tem istam nerui significationem Comice loqui » Ruffinum censet doctissimus Hieronymus, at- » que hoc nomine dat illi pœnas Ruffinus Epis- » copus : dixerat Ruffinus, Quid tibi videtur, ha- » besne vltra aliquid quo neruos tuæ loquacitatis » intendas; Excipit Hieronymus; & indignaris si » putide te loqui arguam, cum Comœdiarum tur- » pitudines, & scortorum amatorumque ludicra; » scriptor Ecclesiasticus assumas. Totius repre- » hensionis cardo vertitur in ea notione vocis » neruus.

Νεῦρα παλινδρομοῦντα. nerui recurrentes. Sunt rami duo neruorum sextæ coniugationis, quorum dexter circum arteriam quæ axillam adit, sinister vero circum magnum arteriæ descendentis truncum obuolutus sursum reuertitur in laryngem. Oportuit enim laryngis quosdam musculos, quo vox ederetur, deorsum moueri, & ob id spiritum animalem ab inferioribus partibus sursum quodammodo ipsis deduci : neque fieri id aliter potuit quam demissis ad inferna neruis, posteaque recurrentibus. Quo autem firmi recurrerent, eos inniti corpori cuidā firmo & rotundo commodum fuit Itaque circum arteriam quidem axillarem dextram neruus ille dexter ad superiora reuersurus reflectitur : sinister vero quoniam circum sinistram ipsam arteriam axillarem commode inflecti non potuit (neque enim illa trāsuersim, vt dextra, sed oblique sursum in alam contendit) ideo in cauitatem thoracis cogitur descendere, & arteriæ magnæ truncum apprehendere, qui deorsum ad spinam proficiscitur. Sic vterque secundum latera asperæ arteriæ sursum redit, & inseritur in musculos laryngis ad edendam vocem. qua ex causa Galenus lib. 4. de locis affectis φωνητικοὺς maluit appellare : tam sunt enim ad vocem necessarij, vt secti vocem prorsus aboleant : refrigerati vero tantisper vocem impediant, donec calefacti naturalem temperiem recuperauerint.

Νεῦρα συνδετικά. Colligantes nerui : his vocibus » Paul. lib. 4. c. 56. vocat ipsa ligamenta quæ ossa » colligant; vocat vero neruos quod eos imiten- » tur, nam alij tres species enumerant, alios qui » sensum & motum præbent, alios qui motui tan- » tum inseruiūt vt tendines, alios qui osseam com- » pagem ligant & vinciunt.

Νευροχονδρώδης σύνδεσμος. est ligamenti genus durum, cartilaginosum, partim latum, partim rotundum. Medium [illegible] corpus est inter cartilaginem & ligamentum, hoc quidem durius, illa vero mollius. Itaque quod ad cartilaginis duritiem aliquomodo accedat, non sine causa cartilaginosum ligamentum dicitur, vt & neruosum, quod nerui rotundam figuram quadantenus imitetur. Neque enim latum est vt cartilago, neque plane rotundum vt neruus, sed mediæ cuiusdam figuræ. Eiusmodi habentur in articulo pternæ cum astragalo & vicinis partibus. Tale etiam in intimo sinu coxendicis visitur, valde quidem durum, quod principio tam latū est, vt pubis foramen etiam attingat, deinde paulatim contrahitur, rotundiusque factum inseritur in medium cruris caput.

Νευρώδης. neruosum. Est corpus spermaticum & exangue, ad nerui naturam similitudinemue accedens. Tria eius genera Galenus esse dicit initio lib. 15. de vsu part. & comment. 1. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. Vnum eorum quæ proprie nerui appellantur, & prodeunt ex cerebro aut spinali medulla. Secundū eorum quæ à musculis oriuntur & τένοντες ab Hippocrate appellantur, ab alijs autem ἀπονευρώσεις : siquidem neruosæ partes musculorum tendines vocãtur. Tertium vero eorum quæ συνδέσμους Hippocrates vocauit, recentiores autem medici νεῦρα συνδετικά, id est, neruos colligantes. At vero præter hæc genera etiam sedes, vterus, vesica & pudendum neruosa dicuntur, cum tamen nullo trium prædictorum generum contineantur, neque ex vllo istorum trium generum componantur, sed quod neruosorum corporum similitudinem gerant : siquidem latissime distenduntur, contraque in breuissimum spatium contrahuntur, quod nulli carnoso membro aut pingui accidit. Itaque partes illas neruosas ex quadam similitudine dicimus, vt & reliqua omnia alba & exangui materia prædita, quoniam plurimum extendi, rursumque in se ipsa retrahi & subsidere videantur, vt eo comment. Galenus annotauit.

Νευρότρωτος. in neruis vulneratus Paul. libr. 4. « cap. 54. «

Νεφέλη. nubes. nubecula. Id dicitur apud Hippocratem quod in vrinis pendet, eodem modo quo nubes in aere. Galenus ἐναιώρημα appellat comment. 2. εἰς τὸ προγνωστικόν, scribens νεφέλην καὶ ἐναιώρημα idem esse, aut νεφέλην speciem esse τοῦ ἐναιωρήματος. legitur enim apud Hippocr. duplex ἐναιώρημα, γονοειδὲς καὶ νεφελοειδὲς siue ἐπινέφελον : hoc est, genituræ, nubiq; simile : quorum illud crassius, candidius, compactius & rotundius est, hoc vero minus candidum, rarius magisque diffusum. Vt enim aer nubilosus dicitur non qui atris nubibus condensatus est & caliginosus, sed qui serenus purusque nubes aliquot per eum sparsas habet : sic οὖρον νεφελοειδὲς, siue ἐναιώρημα ἐπινέφελον, appellare Hippocrates videtur, quod nec colore est albū, nec etiam plane nigrum, sed ho[illegible] medium, vt docet Gal. comm. 1. εἰς τὸ γ' τῶν ἐπιδημιῶν. Cæterum id omne crudum esse & à flatuoso spiritu in altum efferri Galenus docuit. Quod perfecte concoctum, secretum, æquale, similareque est, id certe quoniam nihil flatus habet, in fundum vasis vrinarij descendit.

Νεφέλιον. nubecula. Est in nigro oculi exulceratio superficiaria ab humoris distillatione facta, caligine (ἀχλὺν dicunt) profundior, minor & candidior.

Νεφέλιον. quoque in vrina idem quod νεφέλη apud

» Aphrod. problem. lib. 2. νεφέλια insuper dicun-
» tur quæ in vnguium superficie nubecularum
» speciem repræsentant authore Polluce.

Νεφελοειδὲς οὖρον. nubilosa vrina, hoc est, vrina quæ albam nubeculam continet, vt annotat. Galen. comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων. vide νεφέλη. vide οὖρον.

Νεφρίτις. sic proprio nomine dicitur è lumborum vertebris prima, sicut postrema ἀσφαλίτις.

Νεφρίτις, dici quidem potest omnis affectus quo οἱ νεφροὶ, id est, renes, laborant, siue is similaris sit, siue organicus, siue communis.

» Hippocr. quadruplicem renum morbum con-
» stituit quos omnes vox νεφρῖτις complectitur: Et
» primus quidem est inflammati renis & calculo-
» si; Alter venarum ruptarum in renibus cum
» nimis repletæ fuerint, aut vim expertæ violenti
» laboris, vnde nascitur vlcus ἕμμοτον, id est, quod
» pariter cutim contra se afficit, cum sanguis me-
» iendo exiuit; Tertius est renum, rubram prolu-
» uiem fundentium instar cuiusdam ichoris assa-
» tarum carnium bubularum: Quartus est renum
» dolor qui occupat lũbos & ilia, similiter ijs quæ
» parturiunt. Νεφρῖτις autem proprie λιθίασις, id est,
» calculi morbus appellatur vt apud Gal. habetur
» initio libelli de renum affectus dignotione, quod
» & idem scribit comment. 3. in libr. 6. Epid. ne-
» que secus aphor. 11. lib. 6. νεφρῖτις pro renum cal-
» culo accipi videtur, Galenus tamen hoc etiam
» extendit nomen ad eos quibus renes vel inflam-
» mati vel exulcerati sunt.

» Νεφριτικὴ φθίσις. vide φθίσις.

» Τὰ νεφριτικά. Renum affectus, nempe inflam-
» mationem, abcessus, vlcera, calculos, & obstru-
» ctiones significant aphor. 6. libr. 6. & aphor. 4.
» sect. 8. lib. 6. Epid.

Νεφριτικὰ φάρμακα. dicuntur antidoti & compositiones quæ renibus affectis conueniunt. Est autem earum duplex differẽtia generalissima: quædam enim calculosos renes iuuant, quędam vero inflammatos & vlceratos, quæ etiam ad vesicam similiter conueniunt. Habent autem contrarias inter se facultates: quæ enim inflammationibus & vlceribus conueniunt, mitigatoria esse oportet, coniuncta tamen diureticis: quæ vero calculosis medentur, vnicam facultatem sortiuntur, quæ secare & extergere potest cum manifesta caliditate. Sunt autem talia fere omnia amara.

» Qualia quædam à Paulo describuntur lib. 7. c.
» 11. scilicet oxymel, phusca, conditum aliud ex
» sanguine hircino, ex cicadis, ex lithospermo, ex
» marrubij semine, ex lapide Iudaico, ex sylue-
» stris, maluæ semine, ex bellarijs.

Νεφροί. renes, sunt partes carnosæ, duræ, dẽsæ, concauæ, fibrarum expertes, vrinam à sanguine secernentes: hoc enim eorum munus est, humore seroso sanguinem repurgare. Qua ex re voluptatem potius quam alimentum capiunt: sanguinem enim ad sui nutritionem habent. Cæterum quo serum attrahant, duo vasa in singulos renes inseruntur, à vena caua vnum, & à subdita illi arteria alterum, maiora multo quam renum magnitudini conueniat: vulgo emulgentia vasa appellantur. Ipsum autem ijdem secernunt vase duro, crasso, ex ijsdem vasis conflato, in ipsam carnem vtrinq; diuiso, ramis primum binis deinde sextenis sæpius æqualibus, dimidio sui exteriore carni renum connatis, interiore liberis, tandem ad gibbæ renum partis medium coalescentibus. his vbi serũ secreuerint, ipsum denique expellunt in vesicam per vreteras numerose etiam in carnem renum diffissos, quos, vti & vasa, parte sua sima excipit. In omnibus prope ren dexter sinistro sublimior est. vterque membrana à peritonæo nascente inuoluitur, neruulumque gracilem recipit à ramis sextæ coniugationis qui costarum radicibus exporriguntur. Sunt autem renes praui succi, & concoctu difficiles & resipiunt nescio quid vrinæ, vt testatur Galenus lib. 3. de alimentis.

Νεοτρώτης. ὁ οὐ πρὸ πολλοῦ χρόνου ἐδηδοκώς. apud Hippoc. περὶ διαίτης ὀξέων. hoc est, qui non à multo ante tempore comedit.

Νεφρομήτραι. vide supra νευρομήτραι qui musculi lum- «
borum esse dicuntur. «

Νηδύια. τὰ ἔντερα, apud Hippocratem, id est, intestina.

Νηδυμα δίψα. sitis intensa & vehemens, inexhau- «
sta, profunda, & velut alte insidens, & quasi pe- «
netralis, cui ἐπιπολαῖος δίψα opponitur, quan- «
quam de illius vocis significato hærent interpre- «
tes, Potest enim à voce ἡδὺς deduci quæ suauem «
significat, vel à νη priuante particula & δύω subeo «
quasi quam subire nequeas, & vnde vix satiari «
possis, vel à νη particula augente significatio- «
nem vt sit sitis quæ penitus subierit hominem, «
vel à nomine νηδὺς quod ventrem significat, vt «
apud Homer. νήδυμος ὕπνος aut νηδύια quod est in- «
testina: Quia tamen in vocibus obscuris eligere «
oportet eam significationem vt Galen. scribit, «
quæ est Hippocrati familiaris, à ventre dedu- «
cere satius est, νηδὺς enim apud Hippocr. & ven- «
trẽ inferiorem significat, & cauitatem omnem «
vt docet Erotian. vtque legere est in lib. de arte, «
& lib. de aere aq. & loc. & τὰ περὶ νηδὺν, τὰ περὶ «
τὴν γαστέρα explicat Galen. comment. 4. in lib. de «
rat. victus in morb. acutis. «

Νηδὺς venter. quo nomine intelligitur omne concauum in modum ventris conceptaculum: quo humor alendis partibus idoneus continetur. vt patet ex Hippocrate lib. de aere, loc. & aq.

Idem libr. de arte νηδὺν sumit non solum pro «
omni cauitate in corpore insigni, vt ventriculo, «
vtero, thorace, & similibus, sed pro qualibet alia «
exigua etiam sensui non manifesta, ita vt inter «
duas partes natura disiunctas & non continuas «
sit νηδὺς, id est, cauitas, quæ, inquit, dum valet «
homo spiritu plena est, cum vero ægrotat inest «
ἰχὼρ, sanies, sed & vterum significat, vt & Lati- «
nis aluus de vtero dicitur. «

Νηκτρίδες. dicuntur oliuæ muria conditæ apud «
Pollucem quod scilicet innatent, quæ alio «
nomine κολυμβάδες dicuntur, de quibus vide suis «
locis. «

Νηπίλει. ἀδυνατεῖ. hoc est, impotens est, apud Hippocr. vt annotat Gal. ἐν τῇ γλώσσαις.

Νηπενθές. herba quæ vino infusa tristitiam discutit, & malorum omnium obliuionem inducit. Eam buglossum esse quidam existimant, alij helenium, quorũ opinio probabilior videtur. Nec enim aliud esse putatur, quod Helena apud Homerum Odyss. δ' in vinum coniecit quam helenium, ipsius nomine donatum.

Quod & νεκτάρεον appellari scribit Dios. vnde «
νεκταρείτης οἶνος, vinum ex helenio paratum, vnde «
illud Plinij de helenio li. 21. c. 21. Attribuũt hila- «
ritatis effectũ eidem potæ in vino, eumq; quem «
habuerit nepenthes illud prædicatũ ab Homero «

» quo tristitia omnis aboleatur: at nonnulli per
» νηπενθὲς illud, Helenæ iucundam narrationem
» intelligere malunt qua mœrorem discussit; vn-
» de & hoc dignum relatu est quod adnotatum
» reliquit Philostratus Antiphontem illum qui à
» persuadendi potentia Nestor cognominatus est,
» nepentheis auscultationes promittere solitum,
» quandoquidem nullus est tam atrox infestus-
» que dolor, cuius vellicationes ciuili eloquentia
» non lenire modo, sed excutere etiam posset, ex
» quo arbitror Plutarchum scribere ab Antiphō-
» te excogitatam τὴς ἀλυπίας τεχνὴν, artem aly-
» piæ, quæ vox tristitiæ carentiam significat.

Νήπιος. infans, sic dicitur fœtus ab eo tempore quo in vtero brachia cruraque fœtus distincta absolutaque cernuntur, vsque ad pubertatem. Itaque non tantum quum editum est in lucem, νήπιον vocatur, sed in ipso etiam vtero post corporis absolutionem, cum iam videlicet palpitare & moueri cœperit. dicitur etiam ab Hippocr. παιδίον.

» Gal. comment. 2. l. 3. epid. t. 7. & 7. appel-
» lant (inquit) νήπια pueros non ita pridem natos,
» & per metaphoram Hippocrates (inquit) vide-
» tur valde pusillos fœtus per abortum reiectos
» sic appellasse, bimestres puta, aut trimestres:
» Zeuxis tamen νήπια appellari ab Hippocr. vole-
» bat vsque ad pubertatem, cum tamen (inquit
» Galen.) comment. 1. in lib. 6. Epid. à partu vs-
» que ad 5. vel 6. annos plerique nunc ita appel-
» lare soleant.

Νήριον. nerium. Est frutex vulgaris notitiæ, quem Dioscorides ῥοδόδενδρον & ῥοδοδάφνην scribit vocari. vide ῥοδόδενδρον. Sic etiam à quibusdam dictum esse τὸ δαφνίον Dioscorides author est.

Νῆστις. ieiunum intestinum. Est intestinum ordine à ventriculo secundum, illic incipiens vbi primum, quod ἔκφυσις appellatur, in anfractus gyrosque conuolui cœperit. Sic dictum est quod semper inane sit, nec minimum quidem cibi in se contineat. Id primum quidem omnium (quidam enim ἔκφυσιν inter intestina non enumerant) chylum à ventriculo prodeuntem excipit, ex eoque primum hepar adhuc vacuum sursum alimentum attrahit, vasorum multorum orificijs in simam eius partem insertis. Itaque tum propter eorum multitudinem, tum propter hepatis viciniam, plurima & subita fit ex ieiuno distributio, nec diu chylus in eo morari potest, maxime chylo adhuc liquido facile effluente, & ieiuno etiam vehementius quam reliqua intestina eum propellente, quod ad ipsum bilis syncerior & acrior ab ecphysi confluat: his enim de causis fit vt ieiunum chylo vacuum semper reperiatur. verum non vt eius principium certum est (incipit enim vbi ἔκφυσις definit) sic & finis circumscribi designarique potest. Est enim cum eo quod illi succedit (λεπτὸν καὶ εἰλεὸν appellant) tam simile substantia & gyris, vt ab eo distingui non possit, à quo videtur tantum differre quod ieiunum vasis pluribus scateat, & inane sit. Vbi enim & rariora iam vasa cernuntur, & chylus minus diffluens factusque crassior consistere incipit, illic tertij intestini initium statui debet.

Νικάδειον. est genus collyrij nardini ex lacte præparati ad multa oculorum vitia perutilis. Eius descriptio habetur apud Aetium lib. 7. cap. vltimo.

Νικολάου φάρμακον, nomen est compositi medicamenti glutinatorij quo Paulus vtitur lib. 4. c. 37. ad conglutinanda vlcera.

Νίλου κολλύριον. est collyrium diarodon quod ad Nilum authorem refertur, omnium quæ vnquam composita sunt optimum & celeberrimum. Cæterum varijs modis ab authoribus describitur: id enim aliter Celsus, aliter Galenus, apud quem geminum est, aliter Aetius, aliter Paulus describunt: sed in materia fere omnes consentiunt, præter vnum Paulum qui nardum non habet, quam tamen omissam esse puto non Pauli iudicio sed librariorum negligentia.

Apud Galen. & Paul. est Νείλου per dyph- "
thongum. "

Νῆεις. vel, vt quidam codices habent, νῆεις. dicitur à quibusdam montana nardus, vt author est Dioscorides, quam & alio nomine θυλακῖτιν scribit appellari. vide νάρδος.

Νίτρον. nitrum. Est succus concretus sali finitimus. Perinde atque sal aut nascitur, aut conficitur. Nitrum quod nascitur, vel reperitur in terra vel extra terram. Quod in terra reperitur, aut cæditur aliorum fossilium modo, estque durum & spissum & lapidi similius: aut in speluncis colligitur, ex quorum cameris vel pendens stiriarum instar concreuit, vel excidens liquidum adhuc in terram defertur. Id vero est molle, laxum, candidius & similius spumæ. Vtrunque, hoc est, tam id quod effoditur quam quod in speluncis colligitur, vocatur à Græcis ἀφρόνιτρον, cum tamen molle modo ac spumæ similius sub hac voce subijci recte possit, durum ac spissum non possit: sed ipsi vnum ab altero non nominibus, sed sola bonitate & prauitate distinguunt. Quod vero extra terram reperitur, vel in conuallibus & campis, vel in lacu colligitur, atque sua sponte ex terra efflorescit, ἁλμυρίδα Græci appellant. Nitrum autem quod conficitur, varij generis est. Vnum fit in Ægypto ex Nili aquis, quæ nitrosæ sunt, in nitrarias infusis, in quibus quod leuissimum tenuissimumque est, spuma siue flos nitri appellatur, sed frequentius spuma, quam Græci diuisis vocabulis nominant ἀφρὸν νίτρου, vt distinguant à fossili, spumæ etiam simili, quod composita voce ἀφρόνιτρον dicitur. Dioscorides tamen tum aphronitrum tum spumam nitri ἀφρὸν νίτρου vocat, atque bonitate alterum ab altero discernit: primas enim tribuit Lydio, quod scilicet in Philadelphia Lydiæ effoditur & vere ἀφρόνιτρον dicitur, secundas Ægyptio, hoc est confecto in Ægypto, quod vere ἀφρὸς νίτρου dici debet. Alterum nitrum etiam hodie ex nitro fossili factitium est, quod Georg. Agric. chrysocollam, & Arabico nomine boracem esse existimat. Tertium fit ex quercu cremata aut robore. Non est autem nitrum vnius coloris, nec perspicuitatis nec saporis, nullumque omnino odoratum est, nisi calce inspersa adulteratum sit. Calidum est, deficcat atque digerit, & si intro sumatur, secat & extenuat crassos lentosque humores potentius multo quam sal, sed multo quam ἀφρόνιτρον imbecillius. Est enim salis & aphronitri medium. Si vero vratur, propius ad aphronitrum accedit.

Νίτρον Βερενίκιον. nitrum optimum & maxime molle ac tenuium partium, Galenus Berenicium & Berenicarium appellatum esse tradit (non autem, vt vertit Linacer lib. 6. sanit. tuendæ, Bernicarium) ab oppido Troglodytarum Berenice, vt opinor, appellatione ducta. Vnde quondā

in Ægyptum aduectum Plinium Ægyptium vocare existimo, & Galenum ἐν τῷ περὶ εὐπορίστων, Alexandrinum. Itaque multum errat Pandectarum author, qui nitrum Berenicium vernicem exponit, sic dictum, vt putat, quasi Bernicem. Vicinitate literarum deceptus est. Neque enim vernix vulgo dicta nitrum est, sed longe alterius generis.

Νομή. nome etiam à Plinio dicitur. Est vlcus putredinosum, quod vicinas partes serpendo depascitur. Putredinem autem acquirit vel diuturnitate temporis, quo omnia, quanquam initio εὐήθη sint, tandem κακοήθη redduntur, vel statim à principio, vt quod à venenatis animalibus factum est. Progressu quidem temporis & aphthæ & dysenteriҽ in nomas transeunt, vt scripsit Galenus ἐν τοῖς κατὰ τόπους. Sunt autem omnia eiusmodi vlcera ægre sanabilia, & vehementissimis prorsus medicamentis opus habent, adeo vt citra vstionem curari non possint. Dicitur affectus hic ἀπὸ τοῦ νέμεσθαι, quod pascere significat, propterea quod pergere pascẽdo id vitium ab ægris particulis ad eas quæ integræ sunt, soleat, atque harum semper aliquid ægri adijcere, ita vt non solum à substantia indicatæ rei, sed ab accessorio appellationem Græci indiderint.

Νομιμὴ ἐπίδεσις, legitima deligatio dicitur Hippo-
» crati lib. de artic.

Νόμος. lex. Quemadmodum in ciuitatibus leges sunt quæ quod agendum est præcipiunt, & vetant quod agi non debet: sic & in medicina νόμοι dicuntur præcepta, quæ certo & sine vlla coniectura aut ambiguitate aliquid esse agendum aut non agendum docent. Eo vocabulo Hippocrates & initio lib. περὶ γονῆς & ἐν τῷ περὶ ἀέρων & ἐν τῷ κατὰ ἰητρεῖον vsus est, vt Galenus annotauit. Inde apud Hippocratem νομίζεται dicitur ἀντὶ τοῦ εἴθισται, vt Galenus comment. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων annotauit. Et κατὰ νόμον fieri aliquid, quod est κατὰ τὸ πρὸς τῶν ἀνθρώπων νομιζόμενόν τε καὶ δοξαζόμενον, distinctum ἀπὸ τοῦ κατὰ φύσιν, quod est κατὰ τὴν τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν, vt scripsit Gal. comm. in lib. de nat. hum.

» Νοσάζων αἴτιον. apud Gal. dicitur causa morbi.

Νοσηματῶδες σῶμα. dicitur corpus ægrotationi ob-
» noxium & morbosum, hoc est ἐπίνοσον quod
» etiam νοσηματικὸν dicitur; Νοσηματῶδες etiam
» dicitur accidens quod ab ægrotatione manat vt
» ex Aristotele Budæus notauit, & Νοσηματῶδες
» ἔχειν apud Aristot. quod Polluci dicitur ἐπινό-
» σως ἔχειν.

Νόσος, νοῦσος, νόσημα, καὶ νόσευμα. Morbus. Est affectus præter naturam, actionem per se lædens. Sed quid sit affectus, ante dictum est in dictione διάθεσις. Præter naturam vel contra naturam dicere, nihil prorsus refert: vtrumque vno verbo παρὰ φύσιν Græci dicunt. Nam & fœdus ictericorum color, & lentigo, & alius quiuis etiam leuissimus affectus contra naturam est, nec tamen morbus dicitur, si propter sui exiguitatem non lædat actionem. Siquidem in omni morbo necesse est actionem lædi corporis aut alicuius partis, eamque læsionem tum sensibilem esse, tum per se, primo & proxime à morbo fieri, vt eo discrimine morbus à causa sua, suisque symptomatis distinguatur. Ac quoniam morbus omnis ei parti insidet cuius actionem primo & per se lædit, consentaneum est primas morborum differentias ex partium differentijs constitui. Itaque cum duplices sint, similares atque organicæ, duo pariter erunt summa morborum genera, intemperies & incommoderatio, quorum illud partis similaris, hoc autem organicæ proprium est. Nam intemperies naturale partis similaris temperamẽtum (per quod omnis actio inculpata editur) dissoluit: incommoderatio vero instrumenti symmetriam peruertit, sine qua actio fieri non potest, vel per quam melius fit aut conseruatur. His duobus tertium etiam genus additur vnitatis solutio, vtrique parti commune, quod ambas ad actionem vel vsum inter se coniungi & cohærere oporteat. Habent autem singula proprias differentias, non iam ex partium diuersitate, sed ex ipsa morborum substãtia depromptas. Siquidem intemperies, quam partis similaris morbum esse diximus, alia simplex, alia composita est: & vtriusque earum alia æqualis, alia inæqualis. Simplex sola primarum quatuor qualitatum est, eaque quadruplex, calida, vt febris, ambustio ab igne vel sole, calor immodicus à motu nimio, vel alia causa calfaciente: frigida, vt congelatio totius, vel partis à frigore vehementi, tanta sæpe vt pars demortua cadat, vel si in toto corpore est, homo moriatur, & qualis in apoplexia, epilepsia, tremore & spasmo esse consueuit: humida, vt in quibus partibus laxitas & mollities visu & tactu perceptibilis est, nulla foris affluente substãtia: sicca, perinde ac si pars salsa esset, vt marasmus totius vel partis, vt ossium velut in sabulum resolutorum. Composita vero duplex est: aut enim sola primarum quatuor qualitatum est, aut adiunctum habet materiæ affluxum. Illa calida humida, calida sicca, frigida humida, vel frigida sicca est, & difficulter admodum, vt & quatuor simplices, nisi magna sit, à medicis noscitur. Hæc vero, quæ similiter quadruplex est, neminem potest latere, quia tumorem præter naturam adiunctum habet, quadruplicis materiæ influxu differentem. Sunt autem eius differentiæ, phlegmone, erysipelas, œdema, scirrhus, aliquando simplices, aliquando vero inuicem inæqualiter misti, sed nomen à vincenti humore sumentes, ad quas etiam reducuntur strumæ, phymata, phygethla, lepra, psora, vitiligo, elephantia, & alia eiusmodi morborum genera: quæ quamuis similarium partium sint propria, per accidens tamen ad organicas referuntur, non ea modo, sed alij etiam similarium partium simplices morbi, si vnam instrumenti particulam infestarint. Vt ophthalmia tunicæ cohærẽtis phlegmone, eiusdem morbus proprie est: totius autem oculi, per accidens. & erosio ceratoidis tanta vt per eam excidat rhagoides, & ob id distorqueatur pupilla. Hi namque tres affectus oculi sunt pathemata, licet erosio ceratoidi, prolapsus rhagoidi, contortio pupillæ sit propria. Tales quidem sunt intemperiei differentiæ, à propria eius substantia sumptæ. Quæ & rursus suas peculiares sortitæ sunt differentias partim à causis suis, partim à symptomatis, partim ab alijs morborum adiunctis petitas. Siquidem variæ causæ varias gignũt morborum ex intemperie species, certoque constat plærosque morbos sola causarum varietate differre, sicut & multos solis symptomatis esse diuersos. Ab adiunctis similiter discrimen est. Sic autem voco breuitatem,

longitudinem, celeritatem, tarditatem, periculum, securitatem, adhæc morborum mores & & partium in quibus ij consistunt, differentias. Hinc morborum alij σποράδες, πάνδημοι, ἐνδήμιοι, ἐπιδήμιοι, λοιμώδεις, & si qui sunt alij: quos in dictione ἐπιδήμιοι tabula ante oculos proposuimus & explicauimus. Habet etiam suas differentias incommoderatio, quam organicæ partis morbum esse diximus, easque quadruplices. Vna conformationis, altera magnitudinis, tertia numeri, quarta situs vitium est, quarum etiam singulæ in alias diuiduntur. Nam conformationis vitium in figura, in cauitate & meatu, in asperitate atque læuitate potest esse. In figura quidem, vt in simis à natura, ictu, casu, in varis, vacijs, plancis in fractura male curata, in luxatione, in callo eminentiore innato articulis, & in reliquarum partium vitiosa figura. In cauitate vero & meatu, si debita multitudo aut magnitudo non seruatur: id quod contingit si meatus vel nimium patent, vel coalescunt, vel constipantur ab ijs quæ intus condita sunt, vel obstruuntur ab humoribus multis, crassis, lentis, vel comprimuntur à vicina parte humore vel flatu tumida, vel resident & contrahuntur, essentia ipsorum quibus ij insunt, siccata atque indurata. In asperitate autem & læuitate, quum ea quæ suapte natura aspera esse debent, læuitatem, contra quæ læuia asperitatem alicūde contraxerunt. Magnitudo autem organi vitiosa est, vel quod nimis aucta sit, vt in lingua magna, illæsa linguæ essentia, in carne vlceribus supercrescente, & corpore toto: vel quibusdam partibus, vt mammis, testibus, abdomine, pedibus adeo auctis vt actionem lædant (aliter enim morbus non esset, sed vel symptoma vel pathema tantum, vt dolor) verum nimia hæc magnitudo raro accidit post natiuitatem, particula suam figuram seruante. Vel vitiatur magnitudo, quod minor sit quam conueniat, vt in atrophia partis alicuius vel totius, id quod sæpe accidit post natiuitatem. Numeri vero morbus tum in exuperantia, tum in defectu consistit. Exuperantia vel est rei naturalis, vt sexti digiti, & tertii testiculi: vel est rei toto genere præter naturam, vel abscessuum & eorum quæ in abscessibus continentur, lumbricorum, calculi, grandinis & suffusionis in oculo, calli, verrucæ & aliorum eiusmodi, ex quibus quæ actionem primo impediunt, vt suffusio, sunt morbi: quæ vero non primo, sunt morbi causæ. Defectus autem solius rei naturalis est, siue ea ex toto, siue ex parte perierit: ex parte quidem, vt in partibus ex dimidio sectis, mutilatis, non formatis: ex toto autem, vt in ijs quę radicitus perierunt ossibus, digitis, membris, glandulis, gurgulione & cæteris partibus truncatis, exectis, putrefactis, aut non formatis. Ex quibus quæ actionem primo lædunt, sunt morbi: quæ vero partem actionis opificem refrigerant, vel ei non satis alimenti transmittunt, aut aliter afficiunt, sunt morbi causæ. Quædam autem & morbus sunt, & morbi causa, vt gurgulio exectus. Nam vocem lædit & thoracem refrigerat, in quibus morbum ad partem relictam, non ad deficientem referre oportet. Est etiam situs siue compositionis morbus duplex, quorum vnus in situ partium præter naturam consistit, sicut apparet, in omnibus herniarum speciebus & in articulorū luxatione: alter vero in connexu partium pręter naturam, quando vicinæ partes inter se non bene consentiunt, vt in vinculo linguæ & pudendi contingit, & in articulorum ligamentis laxis, intentis, ruptis, breuioribus, longioribus, & præter hæc in coalescentia labiorum, digitorum, palpebrarum, sedis vel pudendi muliebris, siue ab ortu, siue ab vlcere. Hæ quidem sunt differentię summæ morbi partis organicæ, eæque simplices. Coeunt autem aliquādo atque complicantur morbi simplices, vel secum, vt suffusio cum pterygio in oculo, magnitudo nimia & asperitas in lingua: vel cum alijs similarium partium morbis, vt luxatio cum phlegmone, quarum illa primo instrumenti, hæc similarium instrumenti partium morbus est primo: instrumenti autem non primo nec proprie, sed per accidens, quemadmodum supra dictum est. Cęterum in his proprijs organicarum partium differentijs id perpetuo tenendum est, prima instrumenta, vt musculum, venam, arteriam, ex partibus similaribus, secunda vero, vt digitum, ex primis, tertia autem, vt manum, thoracem, pedem, ex secundis, rectam vel vitiatam compositionem sortiri, & ex his quod sana sint vel ægra, obtinere. Restat iam tertium morbi genus, vtrique parti commune, id est vnitatis partium, quæ inter se cohærere debent ad actionem vel vsum, solutio. quæ duplex etiam ponitur, vna simplex, altera composita. Simplex in carne quidem τραῦμα, ἕλκος, ῥῆγμα, θλάσμα siue θλάσις, ἔνθλασις: in osse vero ῥωγμὴ, ῥῆξις, ἐκκοπὴ, διακοπὴ, ἕδρα: & in molli osse capitis θλάσμα, κάταγμα, τερηδὼν: in neruo autem σπασμός. Composita vero, cum duo morbi ad solutam continuitatem pertinentes secum coniunguntur, vt fractura cum vlcere, vlcus cum spasmo: vel cum morbus solutæ continuitatis cum alio morbo partium similarium vel organicarum complicatur, vt vlcus cum aliqua intemperie aut cum phlegmone aut erysipelate, aut alicuius partis sphacelo, aut amputatione, aut peruersione.

Νόσος σύντροφος. vide σύντροφος νόσος.

Νοσῶδες. morbosum. Pluribus modis dicitur apud Galenum initio artis paruæ. Dicitur enim vt corpus, vt causa, vt signum. Nam corpora quæ morbos continent, causæ quę hos tum efficiunt tum fouent, & signa quæ ipsos indicant, νοσώδη Græcis, nobis morbosa dicuntur. Ac corpus quidem morbosum dicitur multis modis. simpliciter quidem, quod ex ortu partibus simplicibus intemperatum, vel instrumentis male cōpactum, vel vtrumque est. vbi enim tanta est exuperantia ab ipso ortu contracta, vt actiones omnino imperfecte edantur, corpus simpliciter morbosum dicitur. In præsentia vero, siue nūc, corpus morbosum dicitur, quod eo tempore quo tale dicitur, ægrotat. Certum est autem, id, quo tempore morbosum dicitur, aut partibus simplicibus intemperatum, aut instrumentis male compositum, aut vtrumque esse. Morbosum vero semper est, quod ab ipso ortu, aut simplicibus primisque partibus, vel omnibus vel quibusdam vel principibus, vel omnibus vel quibusdam vel principibus intemperatissimum est, aut instrumentis pessime compositum, ijsque similiter vel omnibus, vel quibusdam, vel præcipuis. Magna autem ex parte morbosum corpus est, quod ab huius quidem vitio recedit,

nondum tamen medio constitutum est. Signa vero morbosa sunt quæ morbum præsentem significant, præteritum in memoriam reuocant, & futurum prædicunt. Causæ vero dicuntur, quæcunque has affectiones adaugent, aer, cibus & potus, motus & quies, somnus, vigilia, excreta, retenta, affectus animi.

Νοσοκόμιον. interpretatur D. Hieronymus languentium villam; & νοσοκόμοι qui illius præfecturam gerunt, & νοσοκομία ægrotorum curatio.

Νόπον. dicitur à quibusdam σίκυς ἄγριος siue cucumis anguinus, vt habetur apud Dioscoridem.

Νοτώδης πυρετός. humida febris. Est differentia febris apud Hippocr. lib. 6. epidemiων, sumpta à subiecto in quo calor febrilis accenditur. Id autem est humor, cuius quoniam variæ habentur in corpore differētiæ, ideo earum alias ἐξέρυθροις, alias ἐξώχρης, alias πελιὸς appellauit. Has febres practici humorales vocant.

» Sed est aliud genus febris quæ dicitur ὑγρὸς, de qua vide in dictione ὑγρὸς πυρετός.

Νότος. auster. ventus est meridie flans. Hic fere semper calidus est, nisi forte, quod rarum est, ineūte vere frigidus sit, vt scribit Galenus comment. 1. εἰς τὸ ά τῶ ἐπιδημιῶν, sed nunquam valde frigidus est. Magna etiam ex parte humidus est, & pluuias, vt scribit Hippocrat. continentes leuesque inducit. Talis autem si flarit diutius, caliginem in nobis inducit, dissoluit corpora, fundit humores, putredinem excitat & multorum morborum author est: veruntamen non semper humidus est: videtur enim, vt scribit Galenus comment. 3. εἰς τὸ γ' τῶ ἐπιδημιῶν, aliquando siccus esse, quem λευκόνοτον vulgus, Latini Caurum appellant. Homerus ἀργέστω νότον eam ob causam vocauit, quasi purum & cādidum austrum, quod imbribus careat. Id quod etiam indicauit Hippocrates libro 1. τῶ ἐπιδημιῶν, describens statum qui totus austrinus & squalidus fuit. Est autem is auster nonnunquam vehemens, nec latere potest dum spirat. Alius vero lenis est, cuius motum, vt ait Galenus, in aere & nubibus non sentias. Calidus autem semper est, cum Caurus interim frigidus sentiatur.

» Quoniam autem calida & humida est austri temperatura, ideo merito Hippocr. aphor. 5. l. 3. νότους appellat βαρυηκόους, ἀχλυώδεας, καρηβαρικοὺς, νωθροὺς, διαλυτικοὺς, vt fusius exponit in comment. Galenus: hunc vero ventum qui ab omnibus medicinæ authoribus calidus esse perhibetur, esse suapte natura frigidum contra receptam vulgo opinionem docet Valleriola enarrat. 1. lib. 5.

Νύφαρος, vel νύφαρον. appellatur Nymphæa quam in » hodiernum diem officinæ vnius syllabæ adiectione Nenupharum nuncupant: vox Græca apud Nicolaum reperitur.

Νοχελεῖς. videtur significare apud Hippoc. secundas » morantes aut tardantes.

Νύγμα. punctio. Est solutio continuitatis in carne, incidente aliquo acuto & tenui facta. dicitur & νύξις.

» Dicuntur & τὰ νύγματα in oculis puncturæ quales à stylo aut aliqua re consimili fiunt apud Aet. tetrab. 2. serm. 3. c. 21.

Νυγματικὴ ἔμπλαστρος. emplastrum sic vocatur quia » est puncturis accommodatum, vnum ex emplastris quæ vocauit Andromachus φαιὰ id est fusca, describitur à Gal. 6. κτ' γένη c. 10.

Νυγματώδης ὀδύνη. punctorius dolor. vide ὀδύνη.

Νυκταλωπίασις. est τῶ νυκταλώπων affectio, eorum « scilicet qui per diem clare vident, sed appropinquante nocte deterius cernunt Oribas. lib. 4. ad Eunap. cap. 17. quod πρὸς τοὺς νυκταλωπιῶντας inscribitur, vide in sequentibus Νυκτάλωψ.

Νυκτάλωψ. lusciosus dicitur is Plinio authore lib. « 28. c. 11. qui interdiu quidem videt, sed noctu vesperiue nihil, vel qui vt inquit Actuar. 2. meth. cap. 7. sole occiduó hebetius videt, noctu vero nihil. quod & docent Paul. c. 22. l. 3. & Aet. tetrab. 2. serm. 3. c. 46. at prorrhet. 2. Hippocrati νυκτάλωπες contra dicuntur qui noctu melius cernunt, interdiu vero deterius, & si Luna sileat nihil cernunt, qua notione etiam νυκτάλωπες Aetio dicuntur quod tamen rarum esse idem testatur Aetius, illud vero frequens & maxime vsitatum; accidit vero hoc vitium (vt scribit Aet.) propter aliquam capitis imbecillitatem, & maxime visiui spiritus crassitudinem; itemque reliquorum oculi humorum ac tunicarum, quod & in imbecillitatem oculorum refert Cels. lib. 6. c. 6. Cæterum νυκτάλωψ vitij quoque & affectionis nomen est, vt videre est apud Paul. c. 22. l. 3. & authorem definitionum medicarum, quod & νυκταλωπία & νυκταλωπίασις dicitur vt supra dictum à nobis: est autem vox hęc deducta quasi ὁ τῆ νυκτὸς ἀλαὸς, hoc est noctu cæcus, λάειν enim videre significat, huius originis author Gal. ἐν γλώσσαις: verum & aliam vocis huius originem habere videtur comment. 7. libr. 6. epid. qui nuper in lucem exijt sub Galeni nomine, quasi νυκτάλωψ ab ἀλώπηξ quod vulpē sonat, traxerit originem, illa siquidē simili affectu detinetur, diurno enim tēpore propter spiritus tenuitatem videre non posse docent, quod ille à à radijs solis fundatur ac discutiatur, noctu vero cernit quia spiritus factus fuit dēsior, quod autē vulpibus per diem contingit, id illis qui νυκτάλωπες sunt de nocte euenit, vt de die quidem videant, noctu vero nihil. vide μύωψ.

Νυκτερινὸς πυρετὸς. nocturna febris. Est febris quotidiana noctu accedens. Cūm enim, inquit Galenus, duę sint quotidianæ febris differētiæ, vna nocturnæ, altera diurnæ, illam νυκτερινὸν Hippocrates vocauit lib. 3. epid. sect. 3.

« Febris quæ sequitur suppurationes ex earum genere est, est enim interdiu leuior noctu increscit vt ait Hippocr. l. 2. prognost. & Gal. aphor. 42. lib. 1. quod & omnibus accidere solet qui hectica febre prehensi sunt, ait Galen. in comment. eiusdem quoque generis est quæ sequitur vlcera pulmonum seu tabem vt scripsit Galen. aphor. 12. lib. 1.

Νυκτερὶς. ἡ ἀναγαλλὶς, vt habetur apud Dioscor. Eam Aetius ad caligines oculorum commendauit, videturque multis αὐτὴ τῆ ἀναγαλλίδος accepisse.

Νυμφαία. herba est in paludibus & stagnantibus aquis nascens, folijs fabæ Ægyptiæ minoribus & longioribus, alijs in summa aqua, alijs demersis, pluribus ex radice eadem prodeuntibus: flore lilio simili, albo, & in medio crocos habente: cum defloruerit, vt rotundum malum, aut papaueris caput extuberat, nigro semine, denso, lato, lenti gustus. Caulis est læuis, niger, minime crassus, cichorio cognatus. radix nigra, scabra,

dauæ similis, quæ autumno secatur. Nym-
phææ nomen habuit, quoniam aquas amet.
Est & altera nymphæa, cuius flos βλέφαρα di-
citur, folijs ante dictæ, radice alba, scabra, flo-
re luteo, nitente, rosæ simili. Nymphæa vim
habet sine rosione siccandi, ventrem reprimit,
& genituram absumit. Quæ radicem albam
habet, valentior est: quæ vero nigram, deter-
soria quoque vi & exterente pollet.
» Notandum radici atque semini inesse vi-
» res refrigerandi simul atque exsiccandi, eas-
» que omnino quas Dioscor. lib. 3. cap. 148. re-
» censet: flos vero ipsaque folia humectandi re-
» frigerandique vim habent, quod præter expe-
» rientiam Arabum familia testatur.

Νύμφη. nympha. Est epiphysis cutacea, lata intra
pudendum muliebre, supra alarum commissu-
ram ad vrinarium meatum sita. Gemina au-
tem est, vtrinque scilicet vna. Data est à na-
tura, tum ornamenti causa (nam quod peni
virili præputium est, id νύμφη vtero est) tum
etiam vt vterum à puluere, frigore & alijs ex-
ternis iniurijs tueatur. Vt enim vua pharyngi
propugnaculum est, sic νύμφη vtero. Siquidem
illa operit colli vteri orificium, cui pro muni-
mento data est. Verum aliquando naturæ mo-
dum excedit, & ad tantam magnitudinem ex-
crescit, vt deformitatem atque pudorem in-
ducat, extra vterum propendens. Tunc ferro
resecari debet, quemadmodum Aetius lib. vl-
timo prodidit.
» Quarum etiam Chirurgiam tradit Paul.
Ægin. lib. 6. eas olim Ægyptij nupturis virgi-
nibus antequam prominerent resecare sole-
bant vt docet Galen. in Isagoge, quod adhuc
apud Abderitas, seu presbyteri Ioannis gen-
tem ex lege Hebræorum obseruatur, vt nar-
rant Paul. Iouius lib. 3. suæ historiæ & Bellon.
obseruat. libr. 3. cap. 28. Cæterum appellatur
νύμφη etiam μύρτος, ab aliquibus ὑποδερμίς, ab
alijs κλειτορὶς inquit Ruffus.

Νύμφη. etiam vocatur cauitas inferioris labri, vt
» exponunt Pollux lib. 2. & Ruffus, quod cla-
» rius Hesych. explicat, cum esse dicit τὸ με-
» ταξὺ τοῦ ῥινὸς, καὶ τοῦ κάτω χείλους ἐν μέσῳ κοῖ-
» λον.

Νύμφαι. dicuntur etiam τῶν ῥόδων αἱ μεμυκυῖαι κάλυ-
» κες, Calyces rosarum paululum se aperien-
» tes Hesychio & Suidæ; Sed & πάντων τῶν
» καρπῶν αἱ ἐκφύσεις appellantur νύμφαι si Suidæ
» credimus.

Νυμφιᾷν. affectionem quandam equorum inquit
» esse Aristoteles 8. de histor. animal. cap. 24.
» Lymphari Gaza interpretatus est, qua affe-
» ctione detenti equi ad tibiæ sonum quiescunt
» & demittunt frontem, cum vero conscen-
» deris citantur vehementius, donec reti-
» neas.

Νυμφοδότου τροχίσκος. pastilli species authore
Nymphodoto, adstringendi vi præditi: cu-
ius duæ habentur compositiones, vna apud
Paulum lib. 7. cap. 12. altera apud Aetium lib.
9. cap. 49. de ijs quæ inferne dysentericis in-
funduntur.

Νυμφόληπτοι. quasi nympharum spiritu correpti,
» Latini lymphatos vocant, Plinius fatuos &
» animos vocat lymphantes l. 27. c. 12. atq; lym-
» phationes; Lymphati vero & lymphatici pro
furore perculsis vesanis & bacchabundis acci- «
piuntur, vnde Virgil. Lymphatam vocat Re- «
ginam pro mente commotam: sed & Lympha «
aqua dicitur, ita Serenus Poeta cinerem con- «
fundito Lymphis, & inde vinum Lymphatum, «
aqua dilutum, & morbus Lymphaticus id est «
aquosus, qui aqua intercus etiam & hydrops «
dicitur: Lymphaticus error eidem dicitur pro «
hydrope & aqua intercute. Beroaldus vero «
haud probat vinum lymphatum dici pro aqua «
diluto, sed lymphatos solum dici autumat lar- «
uatos & insanientes, alij etiam ὑδροφόβους ea vo- «
ce significari aiunt. «

Νυμφοτομία. excisio carunculæ existentis in sinu «
pudendi muliebris apud Paul. lib. 6. cap. 60. «

Νύξις. punctio. Est solutio continuitatis in car-
ne, incidente aliquo acuto & tenui facta. dici-
tur & νύγμα.

Νυσταγμός. somnus interruptus, quem sic Græci «
nominarũt propter nutationem, Latini à som- «
niculorum illorum frequentia dormitationem «
dixerunt. «

Νυστακτικῶς. eorum more qui nutante capite dor- «
miunt, vel quorum oculi somno conniuent vt «
exponit Gal. ἐν γλώσσαις. «

Νωθρῶς. ἐν χρόνῳ πλείονι καὶ λεπτῶς: hoc est, longo
tempore & tenuiter: apud Hippoc. aphor. 7. l. 2.
sicut Gal. interpretatur. Alias νωθρὸς, vt νωθὴς,
est Tardus, Imbecillus.

Νωθρότης. veternus, ignauia, segnities, exolutio to- «
tius corporis cum infirmitate facultatis anima- «
lis, quam ait Galen. esse commune symptoma «
eorum omnium qui moriuntur propter dis- «
sipationem spirituum & extinctionem virtutis, «
quæ & exolutio in ijs cernitur qui subinde de- «
labuntur ad pedes, quam ἔρριψιν καὶ πάρεσιν Græ- «
ci vocant; vt autem ἔκλυσις ad principatum cor- «
dis proprie & vere pertinet; ita νωθρότης ad ce- «
rebri principatum, vtriusque tamen eadem ra- «
tio est ac causa formalis, nẽpe διάλυσις. Quem- «
admodum Gal. annotauit in illo, νεύρων ἀκράτεια «
καὶ νάρκωσις γνώμης, neruorum imbecillitas & «
segnities mentis. «

Νωπαῖος καταῤῥοὺς. fluxio dorsalis, morbus aliquan- «
do ab Hippocrate annotatus, vnde tabes. quid «
autem his vocibus Hippocrates innuat in Coa- «
cis non satis constat, dum ante pubertatem «
hunc non fieri morbum tradit, Hollerius intel- «
ligi existimat defluxionem illam quæ è cere- «
bro in spinam fit, vt velut formicarum motio «
sentiatur, cuius memit 2. de morbis in tabe dor- «
sali quæ familiaris est recens sponsis, & effreni «
venere vtentibus. «

Νωτίας siue νωπαῖος φθίσις. vide φθίσις. «

Νῶτον ἢ

Νῶτος. dorsum. Pars est posterior corporis. Ea
late patet Aristoteli lib. 1. de histor. animal.
Eius enim partes facit scapulas, spinam &
lumbos. Itaque eo authore, quem postea per-
multi sequuti sunt νῶτος dicitur pars tota po-
sterior ab occipite vsque ad extremum coccy-
gem, triginta quatuor vertebris compacta. Cui
sententiæ etiam fauet Latinum dorsi nomen,
quod secundum Probum significat totam po-
steriorem corporis partem, eo quod deuexa sit
deorsum, vt inquit Festus: tota namque ea pars
decliuis inflexaque est, & ab anatomicis carinæ
nauis comparata: est enim veluti statumen

quoddam in quo costæ, velut in carina trabes, connectuntur, totumque corpus stabilitur. Sic dorsi quinque partes erunt, collum, thorax, lumbi, os sacrum & coccyx. Alij vero multo arctius dorsum definiunt, dicentes esse partem ceruici subiectam, & duodecim vt plurimum comprehensam vertebris. Hi νῶτον appellant, quod illi thoracem. Sed reuera thorax non posteriorem modo partem, verum anteriorem etiam designat, sic vt νῶτον ea secunda significatione pars sit thoracis posterior. Itaque his authoribus, vbi ceruicis vertebræ desinunt, dorsum illic incipit. Collum autem à dorso non hominum sola institutio, verum ipsa etiam natura discreuit. Ea namque cum spinas vertebrarum ceruicis veluti bicornes produxerit, postea in dorso simplices effecit. Non est autem in omnibus certus vertebrarum numerus, quod aliquando vna vel desit vel numero excedat. Superest vero rarius quam desit. Earum prima λοφίας dicta fuit à veteribus, quo nomine quicquid prominet, intelligitur: secunda μασχαλιστὴς, quasi axillaris, vocatur. Reliquæ nouem consequentes πλευρῖται, duodecima vero διαζωστὴς, quod ea parte cingamur. Hæc igitur postica vertebrarum structura νῶτος appellatur. Definitur autem ea, sicut dictum est, ab octaua vertebra vsque ad decimam nonam, & à lateribus, dextro & sinistro, quantum videlicet à postica parte patet oculis. Nam & costarum pars posterior, & musculi similiter sub ea parte comprehenduntur. Ea quoniam pectori opposita est, etiam ἀντίστερνον à plærisque dicta fuit. Est enim στέρνον thoracis pars anterior, sicut νῶτον posterior. Ruffus libello de partium hominis nomenclatura, τὸ νῶτον, inquit, dicitur pars corporis posterior à ceruice vsque ad μετάφρενον. Est autem μετάφρενον pars media inter dorsum & lumbos qua renes adiacent.

IO. GOR-

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. Ξ.

Aνθή. nomen est compositi medicamenti acris & exedentis, quo Paulus lib. 4. c. 43. vtitur ad vlcera in quibus caro supercrescit, & eiusdem lib. c. 53. ad inducendam crustam & sistendum sanguinem ex quauis parte profluentem.

Ξανθίζουσα. compositi cuiusdam medicamenti no-
» men est ad narium polypos & ozænas, descripti
» à Galen. 3. κατὰ τόπ. c. 3. sic dicitur quasi flauescens.

Ξανθίον. lappa. planta est pinguibus locis nascens & vbi lacus exaruerunt, caule cubitali, anguloso, pingui, alas plures fundente, folio atriplicis incisuras habente, odore nasturtij, semine rotundo ceu grandiore oliua, spinoso, platani pilula, vestium cum tangitur tenaci, philanthropos ob id à quibusdam dicta. Nomen habet quod rufet capillum, ab herbarijs lappa minor & lappa inuersa nominatur.

Ξανθὸς οἶνος. vide in voce οἶνος vbi insigniores vino-
» rum differentiæ explicantur.

Ξένιον. lenticulæ species, sed rarior, cum tamen vari lenticulæque cæteræ vulgo notæ sint. Est autem rubicundior & inæqualior, vt scribit Celsus lib. 6. c. 5.

Ξέστης. sextarius. Est mensura liquidis atque aridis communis duas heminas capiens apud Romanos. Hanc Gal. lib. 1. τῶν κατὰ γένη scribit viginti vncias continere (nec dubitandum quin mensurales intelligat: ponderales enim variæ sunt & numero incertæ, sed pro modo & pondere rerum quas metimur) & similiter Oribasius, eosque falli qui putarunt sextarium Romanum decem & octo vncias mensurales capere. Erat autem & ξέστης Atticus, sextario Romano minor. liquorum & ipse mensura, capiens duas κοτύλας, siue libram & semissem, hoc est, vncias decem & octo. Est autem ξέστης vocabulum è Latino sextatarij nomine deprauatum, vt asserit Galen. lib. τῶν κατὰ τόπους. Nam neque nomen neque mensura hæc apud vetustiores Atticos scriptores inuenitur, sed vna cum Imperio Romano & vox & mensura in Græciam venit. Vnde vsus eius apud Andromachum, Heram, Asclepiadem, Critonem, Dioscoridem ac nonnullos alios, qui dum res Romanæ florerent, de medicamentis libros scripserunt, admodum frequens est: duas recipit κοτύλας, sicut Fannius declarat istis versibus:

At cotylas (quas, si placeat, dixisse licebit Heminas) recipit geminas sextarius vnus.

Ac quia sextarius duodecim cyathos continebat, quemadmodum as & libra duodecim vncias, antiqui, præsertim poëtæ, sextarium tanquam libram, in vncias partiebantur, iisdemque nominibus appellabant. Itaque sicut in ponderibus sextans duas vncias significat, ita cum de poculis sermo erat, sextans duos cyathos, quadrans tres cyathos, triens quatuor cyathos, & quincunx quinque cyathos, vt in multis locis apud Martialem legitur.

Sed & ξέστης aridorum mensura fuit apud Atticos, continens similiter κοτύλας duas siue decem & octo vncias mensurales. Eius nota apud Græcos fuit ξ cum ε ad verticem apposito.

Ξηραλοιφεῖν. significat sicca vti frictione. verbum est oppositum τῷ χυτλοῦσθαι. Galen. lib. 2. de simpl. medic.

Interpretatur Suidas vngi absque balnei vsu. «

Ξηρανθισμὸς. eruptio sicca, vel pustula siccior, vt a- «
pud Diosc. l. 2. c. 101. nonnulli exponunt, quam- «
quam illic voce suspectâ vt notarunt nonnulli. «

Ξηρασία. vitium capillorum, vt scribit Definit. Medic. author, cum ij similes lanugini apparent, perinde ac si puluere cõspersi essent. Species alopeciæ censeri potest, quæ ita dicta sit propter alimenti pilorum defectum & ariditatem cutis.

Ξηράφιον. idem quod ξηρίον. de quo mox.

Ξηρίον. est medicamentum aridum quod in pulueris modum inspergitur, ideoque & καταπάσμα alio nomine appellatur. Constare potest varia materia ad vsum multiplicem: aliud cuti, aliud vlceribus inspergitur. Eorum quæ cuti admouetur,

alia abstergunt, alia extenuant, alia discutiunt, alia, vt quæ capiti adhibentur, fluxiones reprimunt aut desiccant. Quæ vlceribus conueniũt, alia carnem inducunt, alia excrescentia reprimunt, alia cicatricem generant, alia vrunt exeduntque, alia sanguinem sistunt. Exempla eorum multa habentur apud Paulum lib. 7. c. 13. Lib. 7. c. 15. Aet. lib. 6. c. 42. Dicuntur hæc medicamenta à Græcis καταπαστὰ, siue καταπάσματα, & διαπάσματα, de quibus suis locis. denique ξήρια Græcis dicuntur vt testis est Actuar. omnia medicamenta arida & sicca quæ hodie facientes medicinam pulueres appellant: Cornarius in suis commentarijs falso ad eos tantum pulueres qui vulneribus vlceribus & cuti insperguntur, hanc dictionem torquet; hæc autem non modo ξήρια, sed & ξηρὰ appellantur, vt legere est ex aridis illis medicamentis quæ ad oculos conueniunt, descriptis à Galen. 4. κατὰ τόπ. c. 5. & 6. vbi ξηρὰ passim legimus.

Ξηρίον διὰ χάρτου. medicamentum aridum ex charta vsta de quo Paul. mentionem facit li. 7. c. 13. Inter medicaměta arida & puluillos, diuersumque est medicamentum à pastillo ex charta cuius descriptio est eiusdem lib. c. 12.

Ξηρὸν ἀχάριστον. aridum Acharistum, ad oculorum siccam lippitudinem ex Philoxeno descriptum à Galen. κατὰ τόπ. c. 6.

Ξηρὸν τῶν ὀδόντων. ad dentes perpoliendos, atque dealbandos ex Galen. 4. κατὰ τόπους.

Ξηρά. insuper multa ex Asclepiade Galen. recenset 6. κατὰ τόπ. cap. 3. ad laxatam Columellam & tumentem, vt & ad vlcera maligna 4. κατὰ γένη. c. 8. Alia quoque arida variæ speciei seu generis 5. κατὰ γένη. c. 13. 14.

Ξηρὴ κοιλία. aluus sicca quæ scilicet nihil reddit nisi coacta, & quæ redduntur sunt dura & vi expressa. Quod vitium in excernendo tribus de causis accidit; ac prima quidem est digerendi vbertas, de chylo accurate confecto virtute natiui caloris in aluo solida & robusta, vnde natura sui negligens in excrementis ducendis quæ parca manu collecta supersunt ipsa cunctando siccari & indurari sinit: Altera est ἡ ἄνω εἴλησις τῶν ἐντέρων, ea quæ sursum fit reuolutio intestinorum, cum scilicet intestina suam habent περιστολὴν naturali contrariam, inferne sursum à sedis musculo ianitore constricto & clauso, tum enim fæces sursum transmissæ ad colum ibi subsistunt & indurantur aridæ, denegato exitu & exeundi via quam prius ad exitum affectabant cum esset peristole intestinorum naturaliter constituta; Tertia causa aridæ alui est Tempestas Aquilonia vt patet ex aphor. 17. sect. 3. & ψύξις, inquit idem, τὰ κατὰ κοιλίην σκληρύνει, frigus aluum exsiccat: Quin & insuper accidit vt aluus sicca sit & dura nihilque egerat nisi nigrum caprarum more, quando vt ait Galen. 1. de acutis. ἢ παρ θερμὸτέρου ἧπαρ ἐστὶν, ἢ μεσάραιον. ἢ τι τῶν κατὰ κοιλίαν, ἢ νῆστιν ἔντερον, ἢ σπλῆνα. id est, cum hepar laborat vitio siccitatis atque caloris, aut Mesarçum aut aliud quippiam quod sit in ventre, puta ieiunum intestinum aut lien.

Ξηροκολλύριον. est collyrium ex aridis medicamentis præsertim metallicis constans, exceptis vnitisq; vel succo vel melle vel humore aliquo. Quamuis enim liquore aliquo colliguntur, non desinũt arida collyria esse, propterea quod ipsorum denominatio non est ab eo quod ea colligit atque coadunat, sed ab ipsa materia qua maxima ex parte constant. Siquidem ab eo quod magis in ipsorum compositione pollet, vel ξηροκολλύριον vel ὑγροκολλύριον appellatur. Sunt autem variæ τῶν ξηροκολλυρίων compositiones apud veteres medicos, quorum magis celebres describuntur ab Aetio lib. 7.

Cap. 98. vide & Trallian. lib. 2. c. 1. vide κολλύριον.

Ξηρόμυρον. vnguẽtum siccum. Est compositio odorifera, siccis aromatibus cõstans. Ad varios vsus antiquis apparabatur: ad suffitus odoris gratia, ad amuleta, præsertim pestilentiæ, ad exiccationem fluxionis alicuius, aduersus hircosum odorem axillarum & reliqui corporis: itaque pro vario vsu diuerso modo efformabatur. Aetius lib. 6. describens pulueres inspersiles caput densantes describit ξηρόμυρον siccis omnibus cõstans tritis & in puluerem tenuẽ redactis, quem capiti prius oblito vino austero inspergendum consulit. Idem lib. 16. selecta quædam aromata trita cribrataque excipit aliquo liquore, docetque pilulas rotundas ad ciceris magnitudinem effingere, quas acu perforatas, & exiccatas, traiecto filo è collo suspendit. Nec vero dubium est, quin massam in vnam componi possint in mali modum, quod pomum odoriferum vocari poterit, quale hodie à plærisque gestatur, tum ad venustatem, tum ad arcendum pestilentiæ periculum.

Ξηρομύρων. quorũdam descriptiones aliquot docet Aetius tetrab. 4. serm. 4. c. 113. dicuntur & ξηρώματα.

Ξηρὸν, & ξηρὸς νόσος. Siccum & siccũ morbum Hippocr. vsurpare solet, non pro siccæ intemperiei excessu, sed pro affectu in quo nihil per loca cõuenientia excernitur; Sic febres siccæ & morbi sicci qui in venis & arterijs versantur ex linguæ siccitate, totius corporis squallore, & sudoris absentia cognoscuntur: Ita & cerebro laborante, si nihil muci aut eiusmodi excrementi per nares, oculos, & aures reddatur; inflammatis oculis si non lachrimentur aut pituita effluat: & inflammatio sicca, vlcus siccum similiter appellatur quum neque pus neque saniem reddit; Partium conclusarum ventre morbus siccus est, aluo astricta, sique nihil nisi durum, coactum, συνεστῶδες, idque conatu magno & ope medici excernat; in thorace enim nihil expuitur, ac peculiariter pulmonis laterisque inflammatio sicca ἄπτυστος inde appellatur 1. de morbis, eadem ratione & angina, tussis, cholera, & tympanites sicci morbi vocantur, à quibus nihil excrementi per vias proprias singulis partibus redditur.

Ξηροπυρία. balneum siccum, in quo quis tantum desudat non etiam abluitur aqua, vel sudatio quæ fit ἐν ξηρῷ θόλῳ.

Ξηρὸς κεκαυμένος ἄρτος. vide vocem ἄρτος.

Ξηρὸς πυρετὸς. sicca febris, in qua sitis vehemens per initia, lingua arida, cutis dura in modum corij, & squalor plurimus toto corpore. Huic opposita est humida febris, in qua ægri à primo statim die sudant, verum sudore vel parum vel nullo modo leuantur. Author Galen. libello aduersus Lycum.

Ξηρὸς ἱδρὼς. siccus sudor dicitur qui non ex balneo, sed ex corporis exercitatione & labore prouenit, vt habetur apud Eustathium.

Ξηρότης. siccitas. est vna ex primis quatuor qualitatibus: materialis tamen potius quam actiua, non

quod ab omni actione immunis sit (alterare enim totam admotam substantiam potest: tametsi non pari celeritate cum calore & frigore) sed quod minimum id agat, neque pari celeritate. Eius enim actio totius est per tota, quemadmodum & calidi & frigidi: vt est à Galeno demonstratum libr. de elementis. Siccitatem autem quadruplicem in nobis accidere idem annotauit li. 7. meth. med. quarum prima est quæ in exilibus venis & arterijs cuiusque particulæ proprijs consistit, quæ prouenit ex sanguinis penuria. Secunda est, cum propria humiditas vnde partes nutriuntur, omnino est absumpta. Continetur ea in omnibus animalis partibus, ceu ros quidam per eas sparsus. Est præterea siccitas vtique quum ea quorum substantia ex humore côcreto constat, sicut caro & adeps, sunt liquata. Quarta est prorsus insanabilis, si consummata fuerit, est autem prorsus consummata, vbi solida similarium partium substantia reddita est siccior. quippe quod senium est in morbis, id sicca intemperies est in ægris. Porro eiusmodi siccitates proueniunt ex diuturnis euacuationibus, quæ vel ex ventris profluuio, vel intestinorum læuitate, vel dysenteria, aut diuturnis vomitibus, aut vigilijs aut tali alia de causa proueniunt, aut longi temporis fame, & febribus ardentibus longis, atque vt in vniuersum dicatur, quæcunque ipsas animalis solidas partes vehementer exiccant, sicuti & hecticæ febres.

Ξηροτριβία. sicca frictio opponitur ei quæ fit cum
» oleo, de qua plura Galen. 2. simpl. medic.

Ξηροφαγεῖν. siccantia comedere apud Dioscor. lib. 2.
» c. 153. quod facere iubet Leucophlegmatia la-
» borantes; vsi & hoc verbo sæpius Græci medi-
» ci sunt, & inter illos Paul. Ægin. eo quo agit ca-
» pite de resolutis, qui sine offensione melioris &
» principalis in homine partis fiunt, quos siccore
» vitæ genere atque diæta vti iubet.

Ξηροφθαλμία. est arida lippitudo, in qua oculi subaridi neque tument neque fluunt, sed rubent tantum, & cum dolore quodam leui & prurigine grauescunt, & palpebræ citra duritiem vllam prægraui pituita inhærescunt. Author Celsus & Aetius.
» Hippocr. autem aphor. 2. & 14. lib. 3. & lib.
» de aere locis & aquis, ὀφθαλμίας ξηρὰς dixit, & eas
» interpretatur Gal. quæ citra materiæ affluxum
» fiunt. Nam, inquit, propter aeris frigiditatem
» superficiem densantis nihil potest foras effluere;
» fiunt autem ex Hippoc. austrinam & pluuiosam
» hiemem excipiente vere aquilonio & sicco, at-
» que etiã æstate & Autumno aquilonijs & siccis.

Ξιφίδιον. sic dicitur ab aliquibus τὸ σπαργάνιον, vt author est Dioscorides.

Ξίφιον. gladiolus. herba est sic dicta quod folijs gladij speciem præbeat. Ea autem iridi similia sunt, sed minora & angustiora, & gladij modo mucronata neruosaque. In caulem exit cubitalem vel etiam bicubitalẽ, vt ait Plinius, in quo purpurei flores in ordinem digesti inter se distant, semine rotundo, radicibus geminis, quarum vna insidet alteri ceu pusillis bulbis inferiore gracili, superna vero vberiore & habitiore. In aruis maxime nascitur. vocatur alijs nominibus φάσγανον & μαχαιρώνιον. Radix eius, præsertim superior, dicitur vim habere attrahendi, discutiendi & exiccandi.

Ξιφοειδὴς ἀπόφυσις. est cartilago triangula parti infimæ sterni adnata gladij effigie. In hanc enim sternon exacuitur & desinit. Non est autẽ semper simplex & acuminata hæc cartilago, sed non raro in fine lata, sæpe bifida, vnde & vulgo furcella dicitur. Sæpe tota est latissima & plane ossea (vnde Galeno os aliquando dicitur, quod ætatis aut temperamenti siccioris occasione in os degenerat) præsertim parte anteriore: nam posteriore diutius cartilaginosa est, & intima semper. Quidam mucronatam cartilaginem vocant, vulgo malum granatum. Sunt vero qui nõ eam cartilaginem, sed totum ipsum sternõ cum ea ξιφοειδὲς nuncupent, vt ait Galenus. Nam sternon manubrio, cartilago vero gladio plærumque similis videtur.

Ξυγγενὲς νόσημα. Connatus morbus, qui cum semine «
& lacte imbibitur & congenitus appellatur. «

Ξυγκληρίαι νοσημάτων. dicuntur affectuum inter se «
commercia consortia & coniunctiones, cum af- «
fectus inter se consociantur. «

Ξυγχωρίη. indulgentia in cibis ægro largiendis apud «
Hippocr. ἐν παρεγγελίαις, cui opponit ξυνεσταλμένην «
δίαιταν pressam & concisam victus rationem. «

Ξυλαλόη. lignum aloes, quod proprio nomine ἀγάλλοχον appellatur.

Ξύλλογος θεραπείης. collecta curandi ratio, sermones «
medicorum & consilia quæ de curandi ratione «
fiunt. «

Ξυλοβάλσαμον. est frutex, siue sarmẽtum, siue surculus balsami. Amputabatur ab incolis & vænibat, propterea quod eo decocto in vnguentis vice opobalsami multis esset, etiamsi ex toto balsamo minima illi inesset odoris gratia. Dioscorides probari dicit recens, sarmento tenui, fuluum, odoratum & quadamtenus opobalsamum spirans.

Ξυλοκέρατα. interna siliquarum grana, quæ & ξυλόκοκκα «
vocantur vulgo panis S. Ioannis: sic vero «
Græcis appellata sunt à lignoso cortice grana il- «
la vestiente & occultante. Barbari corrupta & «
deprauata voce xylocaracta nominant, quæ vul- «
go arboris Ceratoniæ siliquæ nuncupantur; «
Dioscorides alijque Græci hunc fructum quo- «
que simpliciter κεράτιον vocant: vsurpant etiam «
pro granis eius siliquæ, idque in ponderum ra- «
tione vt etiam Latini nomen siliquæ; atq; hinc «
est quod Nicandri interpres scribat κεράτιον τὸ «
ἰδιωτικῶς λέγεσθαι κόκκιον. «

Ξυλοκιννάμωμον. est lignum cinnamomi, cortice suo multo ignobilius: siquidem in fastidio est, propter origani, quod redolet, acrimoniam.

Ξυλομάκερ. est lignum arboris quæ macer vocatur; «
qualis vero ea sit arbor incompertum est. vide «
μακέρ. «

Ξυλόκολλα. idem quod κόλλα, vt scribit Dioscorides.

Ξύλον. sic appellauit Hippocrates organum suum ad restituenda omnia luxata idoneum. recentiores βάθρον dixerunt, de quo vide suo loco.

Ξύλον. Gossypium etiam Latinis dicitur authore «
Plin. lib. 19. c. 1. fuitque illud meo iudicio ἐλλύ- «
χνιον ταρσικὸν Galeno vocatũ, cuius ellychnij Tar- «
sensis meminit lib. 13. meth. med. modum docẽs «
quo ad cicatricem ducũtur vlcera, & 14. vbi œ- «
dematis curandi rationem tradens, spongiã pos- «
ca madidã probat, eaque deficiente ellychnium «
Tarsense substituẽdum monet; Ex varijs autem «
lignorum generibus pro lucernis accendendis, «
ellychnia fecisse veteres apud omnes constat, id- «
circo & Tarsensia à Galeno vocata, ex eiusmo- «

di materia fuiſſe putare debemus, quamquam nonnulli aliter ſentiunt.

Præterea ξύλȣ nomine Dioſcor.lib.1.c.71. ſignificare videtur lignoſum corticem qui in ferulaceis cernitur, ipſorum teneritudine proceſſu tẽporis in lignum abeunte, quamuis & pro arbore eo loci vt alias plerumque ξύλȣ vocabulum accipi potuit, nam propter lignoſum illum corticem, arborum etiam generi ferula adſcribitur, ac propterea Clearchus inter Enigmata alia ferulam eſſe dixit, ξύλον, ȣ̓ ξύλον.

Ξύμπτωσις. vacuatio, ſiue extenuatio corporis, apud Hippocr. aphor. 3. lib. 1. ἀπὸ τȣ̃ ξυμπίπτειν, τȣτέστι συνιζάνειν: quæ enim vacuantur corpora, concidere ac conſidere ſolent, atque etiam extenuari. vſus eſt & eo verbo Hippocrates in hac ſignificatione lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν.

Ξύμφυσις, ἢ σύμφυσις. naturalis oſſium vnio dicitur.

Ξυναποθνήσκειν. inter morbos dicit Hipp. vt in aphoriſmis χρονίζειν, καὶ συγγηράσκειν, qui vt non ita cito mortem afferunt, non curantur tamen, ſed in totam vitam perdurant, quomodo epilepſia quæ neque ante pubertatis annos, neque ante 25. diſſoluitur.

Ξυνεσταλμένη δίαιτα. victus ratio preſſa & contracta cui ξυγκεχωρημένη opponitur ἐν παραγγελ. ab Hippocrate.

Ξύνθεσις. compoſitio, ſiue ars tota medica Hippocrati dicitur.

Ξυντροφοι νȣ̃σοι. morbi vnà nobiſcum educati dicuntur.

Ξυρὶς. herba eſt folio iridis, latiore & in turbinem mucronato, caule craſſo, cubitali, ex quo ſiliquæ triangulares dependent, in quibus purpureus flos in medio puniceus. ſemen in folliculis ſimile fabris, rotundum, rubrum, acre. radix longa, geniculata, rufa. Naturæ tenuis eſt, diſcuſſoriæ & extrahentis atque deſiccatoriæ, præcipue ſemen quod & vrinam mouet, & lieni indurato medetur. Romani gladiolum dicunt, quidam irin agreſtem.

Ξύσματα. ſtrigmenta. Proprie dicebantur antiquis ea quæ oleo illitis corporibus poſt ſudorem vna cum ſudore, reliquiſque humani corporis ſordibus deſtringebantur. Eſt autem deſtringere, lacinia, ſtrigiliue alio, aut tota manu quæ corpori hærent abradere & exterere. Ea ex oleo, ſudore & ſordibus humani corporis concreta, & in balneorum pauimentis relicta, in multos vſus ſeruabantur. Ex ijs ad morbos etiam tranſlata vox eſt. Nam in dyſenterijs ſummæ inteſtinorum partes humoris acrimonia deraſæ detritæque, ξύσματα appellantur.

Hæc ſtrigmenta Dioſc. vocat ῥύπον βαλανείων, ῥύπον ἐκ τῆς παλαίστρας, ῥύπον γυμνασίων, alij vero πάτον: Sic etiam aliquando dicuntur linamenta linteolis deraſis concinnata quæ proprie μοτὸς ξυστὸς Chirurgi nuncupant. Rurſum ξύσματα in excrementis quoque dicuntur, ſic Dioſc. li. 4. c. 178. de pilulis Colocynthidis ἄγουσι φλέγμα, καὶ χολὴν, καὶ ξύσμα, & mox καθαίρει πάχος καὶ ξύσμα, vbi Ruellius vertit ſtrigmenta; ſic & Marcell. annotans ibi ſignificari carnis adipiſque minuta ramenta, quæ in excrementis vi purgationis reperiuntur, & quaſi ſtringendo deraſa detritaq; trahuntur, quod enim ex raſura alicuius rei ramentum exteritur, id Græcis ξύσμα, Latinis vero præſertimque Celſo ſtrigmentum eſſe.

Ξυσματώδες ὑποχώρημα. vide ὑποχώρημα.

Ξυσμὸς. κνησμὸς. pruritus, apud Hippocratem.

Pro ξυσμὸς dicitur & ξυσμὴ Euſtathio & Galeno ξύμη.

Ξυστὴρ. eſt ſcalprum chirurgicum radẽdo idoneum, quo ſe ad rimas vſum Galenus prodidit: ſed quę fuerit eius figura non ſatis explicat, credo fuiſſe varias. Galenus libro 8. de anatomic. adminiſtr. fabricat ipſum vtrimque ſimiliter ſecantem, vt lineas vtraſque ſecantes vtrimque curuas habeat, ſed altera ſit concaua, huic vero oppoſita gibba. Materia ex qua parabatur, ſimiliter diuerſa fuit, ſed melior ex buxo aut myrto. li. 6. meth. medendi ſcribit, ſcalpellos quibus acies vtrinq; habetur, aut quibus cuſpis acuta eſt, omnino fugiendos eſſe in vulneribus peritonæi & inteſtinorum. ergo habentur alij quibus non eſt vtrinque acies, & quibus cuſpis acuta non eſt. Varium autem fuiſſe hoc inſtrumentum palam eſt. Dicitur & ξύστρα, hoc eſt ſtrigilis.

Si ſcalprorum Chirurgicorum varias figuras videre voles, vide Chirurgiam V. vidij qui eas proponit.

Ξυστὴρ. etiam vocatur in auribus ſemicirculus in mucronem exurgens; & auris pars abſolute Galeno dicitur in libro qui inſcribitur ἰατρὸς.

Ξυστὴρ. eſt collyrium τραχωματικὸν, cuius variæ habentur compoſitiones: vnam recenſet Paulus, Aetius duas. dicitur ἀπὸ τȣ̃ ξύειν, quod palpebræ aſperitates abradat.

Ξυστὸς. linamentorum genus eſt apud Galenum in Iſagoge: quaſi raſile dicas, à materia linteolorum deraſa. vide ξύσματα.

Ξύστρα. ſtrigilis, idem quod ξυστὴρ de quo ante: vox autem ſtrigilis à ξύστρα plane facta eſſe videtur, nam ſicut hæc ἀπὸ τȣ̃ ξύειν, ſic illa à ſtringendo deducta apparet & pro auri fuſorio ſpecillo ambæ accipiuntur, & deſtringendi inſtrumenta ſunt quorum fuit vſus in balneis, & quod inſtrumentum etiam στλεγὶς & à Gal. στλεγγὶς appellatur.

Ξυστρέμματα. vocat Hippoc. 2. prorrhetic. duras humorum concretiones, & collectiones aut tubercula, & quas συστροφὰς dicũt, Gal. φύματα καὶ σκληρίας appellat, Celſus ſic humoris coitum omnem vocat.

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. O.

Ὄα. Arboris nomen eſt quæ & ὄη & οἴη appellatur, Latinis ſorbus; dicitur & οὖα eadem arbor à Theoph. fructus autem eius arboris in plurali numerò dicitur ὄα & οὖα, Sorba enim per dyphthongum omnes οὖα vocant vt ſcribit Gal. 2. de aliment. facult.

Ὀβελιαία ῥαφή. eſt ſutura cranij recta, quæ à media ſincipitis ſutura ad mediam ſuturam occipitis ſecundum capitis longitudinem extenditur, in cranio ſecundum naturam ſe habente, inter anteriorem poſterioremque ſuturam cõcluditur, neque vltra fertur: aliquandò tamen ad naſum vſque per os frontis medium deſcendit. Dicitur àlio nomine ῥαβδοειδής. vtrumq; nomen inditum eſt quod veru, aut ſagittæ, aut virgæ inſtar recta incedit, verticemque in duas partes dextram & ſiniſtram ſecat. Latini rectam vocare poſſunt.

Ὀβελιαῖος ἢ ὀβελίας ἄρτος. vide ἄρτος vbi panum inſignes differentiæ explicantur.

Ὀβολός. obolus. pondus eſt dimidij ſcripuli. drachma enim ſex obolos pendit, ſiue tria ſcripula. diuiditur autem obolus εἰς κεράτια τρία, hoc eſt, in ſiliquas tres.

Ὄγκος. dicuntur promiſcuè de tumore quouis in corpore ſeu incremento præter naturam vt definit Gal. in lib. de tumoribus præter naturam, quo in ſenſu idem quoque quod οἴδημα Hippocrati & veteribus medicis ſignificat, vt docet Gal. in aphor. 34. lib. 4. Sed & ὄγκους quidam appellauere corpuſcula quædam ex quibus cõcreta eſſent animantium corpora, ὄγκους καὶ πόρους corpuſcula & meatus vocabant; Cuius opinionis authores fuerunt methodici vt liquet ex lib. 5. c. 24. de ſimpl. medic. facult. Sed & præter ſignificationes prædictas ὄγκος interdum cibum in ſtomachum admiſſum ſignificat, qui ſua mole illum impedit, ſi maiore copia ſit aſſumptus: Galen. 6. de ſanitate tuenda in παχυνσεως curatione ὄγκους ἐδεσμάτων ὀλιγοτρόφους ἐδίδουν, intelligit cibos qui mole implerent ventriculum, non multum tamen alerent: Catalogum autem ὄγκων ἀτρόφων ex Eraſiſtrato habes in Galeni lib. de miſſione ſanguinis contra Eraſiſtratum; ab hoc ſignificato dicuntur cibi εὔογκοι qui non diſtendunt ventriculum nec male habent: Athenæus libr. 8. piſces ſaxatiles eſſe ait εὐόγκους, καὶ πέπτεσθαι ταχέως, errat Dalechampius qui putat dici εὐόγκους quod molem corporis impleant.

Ὀγκύλλεσθαι. apud Atticos ſignificat τὸ μέγα καὶ ἐπηρμένα φρονεῖν: hoc eſt, magnum & ſublime ſapere. Verum ab Hippocrate vſurpatur pro attolli ſubito in tumorem, vt annotauit Erotianus.

Hinc ὀγκυλλομένη κοιλίη apud Hippocrat. in prorrhet. aluus dicitur cito in tumorem ſublata interprete Erotiano; apud Heſych. & Suidam cum gemino. λλ ſcriptum ὀγκύλλεσθαι.

Ὄγχειν φέρειν. apud Hippocratem. hoc eſt ferre. Erotianus.

Ὄγχνη, pro ὄχνη. vide ὄχνη.

Ὀδαξισμός. Eſt gingiuarum pruritus ante dentitionem. Nam antequam erumpant dentes, dolor quidam ſeu pruritus eſt, ſeu morſus, illis intra gingiuas conceptis & erũpere feſtinantibus ſentitur, quod vulgo dicũt nutrices dẽtes germinare, quo moti infantes gingiuas inuicem collidunt. ex quo patet ὀδαξισμὸν aliud eſſe quam ὀδοντίασιν: hæc enim eſt dentis iam concreti eruptio extra gingiuam, ille vero dentis ipſius concretio & conformatio intra gingiuam, ſiue dolor ex eiuſmodi concretione exoriens. Hermolaus Barbarus apud Dioſcoridem gingiuarum commorſionem vertit. Reperitur & ὀδαξησμός, ab ὀδαξέω.

Nota vero in margine cuiuſdam exemplaris P. Æginetæ lib. 1. cap. 8. hæc verba legi ὀδαξισμός ἐστι περιττή τις σὰρξ τοῖς οὔλοις ἐμφυομένη, ἐοικυῖα ὀδοῦσι, id eſt, Odaxiſmus eſt ſuperuacanea quædam caro adnata gingiuis, ſimilis dentibus; Sed & ὀδαξισμὸν videtur P. Ægin. loco cit. vſurpare de totius corporis pruritu, non de eo qui gingi-

nis contingit, vbi dentes producere pueri propemodum incipiunt velut Hippocr. aphor. 25. sect. 3. dicit, & ἕλκων ὀδαξισμὸν appellat, qui (veluti Gal. ait) pruritus quidam est cum breui quadam offensa; Sed & sicut Ægineta ita quoque Galen. 5. de sanit. tuenda ὀδαξέμενα dixit de pueris pruritum sentientibus.

Ὀδόντες. dentes. Sunt ossa sentientia & tota vita auctilia, genæ infernæ supernæque alueolis infixa, ad comminuendos cibos comparata. In ossium quidem numero habendos esse dentes Galenus contendit, etiamsi plærique sophistæ, inquit, secus arbitrentur. A reliquis tamen ossibus differunt primum quidem quod sentiant, quum reliqua ossa sensu careant: dentium enim radicibus mollis quidam neruus à tertia coniugatione vtraque gena inseritur. superiore quidem per foramen eius quod sub oculo est, inferiore vero ad musculum in ore latentem. hic autem neruus secum venam ad dentium nutritionem, & arteriam ad caloris natiui custodiam, cum meninge tenui in dentes adducit. Inde fit vt dolor in dentibus pulsatorius per inflammationes sentiatur: veruntamen foris & in superficie integros dentes non sentire verum est, quod in eam dentis partem densissimam nerui fibræ non permeant, eamque ob rem cum ea parte limantur, secantur, vruntur, punguntur, non dolent. Tota vero parte interiore quam sint dolori obnoxij dentes, aperte docent qui eos cauos asperius tractant, aut frigidi calidiue contactu irritant. Deinde vero differunt ab alijs ossibus quod toto vitæ tempore dentes augeantur. Id enim nisi fieret, prorsus deficerent, cibis comminuendis attriti. Differunt & ab alijs ossibus quod nudi sint, sine membrana, sine carne, quodque sint reliquis ossibus, vt ait Celsus, duriores, videlicet ne occursu mutuo, mandendo frangendoque attenuarentur magis quam reliqua ossa, propterea quod nec cartilagine, nec adipe, vt reliqui articuli, superlinuntur, quibus atteri vetentur. Sunt autem dentes in perfectis hominibus vtraque gena sedecim. In alijs enim plures sunt vel pauciores, atque tam multos fieri potius quam vnum expediebat, ne vno aut dolente, aut vi vel vitio pereunte, affectio alijs cōmunis existeret. Primi vtrimque quatuor acie sunt prætenui, quo fit vt gladijs similes cibos mordendo abscindant, vt melius in ore moli, & in ventriculo concoqui possint, ob id τομεῖς, vel (vt ait Celsus) τομικοὶ, id est incisores, appellantur. Sed aliqui pro his quatuor, siue supernis, siue infernis, duos tantum habent, sed fere tam latos, vt vsum spatiumque quatuor dentiū comprehendant: alijs vero pro quatuor incisoribus, sex, octo, atque etiam plures, nullo sæpe ordine collocati, sed partim recti, partim foras exerti, partim intro in oris capacitatem erumpentes, & manducationem & pronunciationem persæpe vitiant, vt frequenter eos vel euellere, vel vrere, vel lima tenui minuere oporteat. habent hi quatuor incisores vnā modo radicem. Post eos canini vtrimque hærent, κυνόδοντες Græce dicti, singulares etiam radices sortiti. hi à basi rotunda in acutissimum mucronem fastigiati desinūt ad ossa & alia dura frangenda, quæ dentes subterfugerunt: siquidem vt incisores cibos molles, ita hi duros validissime confringunt. Post hos sequuntur γόμφιοι sed μύλαι, hoc est, clauales seu molares, quini ab vtroque latere vt plurimum, aliquando pauciores aut plures, omnes asperi, inæquales, ampli & lati. Sic enim à dentibus incisorijs incisos cibos & effractos à caninis in læuorem terere & quodāmodo molere possunt. Sunt enim molis quibus farinæ fiunt, non forma modo, sed etiam vsu persimiles. formam quidem similem reddit asperitas, quæ plurimum valet ad continēdam materiam ne effluat & dilabatur, quæ si molis deest attritu nimio iam læuigatis, denuo ferreis malleis efficienda est. Hi pluribus radicibus genis infixi sunt, ternis quidem genæ superiori, binis vero inferiori, nonnullis tamen exceptis, qui supra sæpe cum quaternis, infra vero cum ternis radicibus deprehenduntur. Sunt enim dentium genæ inferioris quā superioris radices & pauciores & minores, quoniam genæ inferioris substantia durior densiorque dentes sua etiam grauitate incumbentes firmius continere potest quam gena superior rara mollisque pendulos, & velut in casum ob suam grauitatem procliues. Cæterum præter hos triginta duos dentes, alij alijs interdum prodeunt quos genuinos Plinius appellat, ab anno decimooctauo ad vigesimum sextum, vel, vt ille ait, etiam octogesimum, aliquando indolenter, sæpe cum magno cruciatu. Eos Hippocrates & Ruffus σωφρονιστῆρας vocari dicunt, quia dum nascuntur, homo σωφρονίζειν, id est, sapere, incipit. Habent autem dentes omnes in pueris epiphysim, quæ ipsis sæpe excidit sponte, sed relicta dentis radice, alia prompte in eius locum succrescit. Omnes præterea dētes insigun tur, vt ait Galenus, ἐν τοῖς τῶν φατνίων βοθρίοις. Sunt autem φάτνια, ossa ipsos continentia: βόθρια vero, alueoli & cauitates quas subeunt.

Ὀδόντα. vero etiam appellant anatomici apophysim secundi spondyli ceruicis, altam, duram, solidam, è superiori interna mediaque eius sede erumpentem sursumque spectantem, propterea quod denti hominis canino assimiletur. Est autem ea apophysis secundo spōdylo propria, perque eam cum primo spondylo & cum occipitis cauitate inter suas apophyses κορωνοειδεῖς per diarthrosim iungitur, & valido quodam rotundoque ligamento occipiti alligatur, eique locum cui apte & tuto affirmetur & stabiliatur præbet spōdylus primus, ipse quoque ligamentum quoddam transuersum producens quod illi apophysi intus inijcitur. Subit enim dens in cauitatem primi spondyli. Ab hac apophysi totam etiam ipsam secundam vertebram Hippocrates, vt Galenus ait, ὀδόντα appellauit, non autem vt scribit se putare Ruffus ἐν τῇ τῶν μορίων ὀνομασίᾳ, primam. Alij vero ipsam apophysim πυρηνοειδῆ vocarunt, à similitudine nuclei, alij à nuce pinea κωνοειδῆ, alij vero etiam ὀδοντοειδῆ, à dentis similitudine.

Ὀδοὺς. quoque accipitur pro pistillo, quo, sicut à dente cibus, in mortario aliquid communitur, apud Nicandrum in Theriacis.

Ὀδόντες παρηλλαγμένοι. dentes distracti, sic vocantur, dum non recte è regione superiores cū inferioribus committuntur, neque incisores cum incisoribus, neque canini cum caninis, neque molaribus, sed veluti reuulsum iuxta atque distortum in ipsis os apparet, vt notauit Galen. comment. 1. in 6. Epid. t. 4.

Ὀδοντάγρα. instrumentum chirurgicum ad euellendos dentes.

» Apud Hippocr. περὶ ἰητροῦ: apud Belgas in
» templo Apollinis ὀδοντάγρα plumbea suspensa te-
» nebatur vt significaretur, dicebat Erasistratus,
» non esse tollendum dentem nisi vacillet, adeo
» vt plumbeo instrumento, id est, nulla vi educi
» possit.

» Ὀδονταλγία. dicitur dentium dolor Dioscoridi.

Ὀδοντίασις. dentitio. Est dentis iam concreti eruptio extra gingiuam. dicitur alio nomine ὀδοντοφυΐα. Primum quidem dentes intra suos alueolos concipiuntur & concrescunt, deinde erumpunt, quorum vtrumque magno cum dolore fit. Illud ὀδαξισμὸν, hoc ὀδοντίασιν Græci vocant.

Ὀδοντῖτις. est fœnum fruticosum, triangulis flagellis, geniculatis, nigro articulorum nodo, folijs polygono longioribus, hordei semine. Decoctũ in vino austero gargarizatu dolores dentium mulcet: inde ductum nomen. Vide & Plin.

Ὀδοντοειδὴς ἀπόφυσις. ea est quam Hippocr. ὀδόντα, vt ante dictum est, & omnes anatomici πυρηνοειδῆ ἀπόφυσιν appellant.

Ὀδοντόγλυφα. dentiscalpia. quibus ea quæ dentibus inhærent eximuntur. Figurantur maxime ex harundinibus, oblonga forma, sed maxime è viridi lentisco, vt declarat Martialis disticho isto de dentiscalpio:

Lentisco melius, sed si tibi frondea cuspis
Defuerit; dentes penna leuare potest.

Ὀδοντοξέστης. instrumentum medicum ad eradendos
» dentes qui excisi sunt apud Polluc. dicitur &
» ὀδοντάγρα.

Ὀδοντότριμμα. dentifricium. Sic dicitur quo dentes fricantur & gingiuæ. Puluisculus id maxime est, sed pro vsu varius. Nam & refrigeratis dẽtibus, & motis, & dolentibus, & ijsdem poliendis atque dealbandis, adhæc gingiuis laxioribus, & ad parulidas & putrefactiones, omniaque oris vitia parari possunt ex medicamentis genere differentibus.

» Velut ex ordine ad singulas eas affectiones &
» vitia Gal. describit κατὰ τόπ. c.9. Sunt autem di-
» uersa dentifricia à dentiscalpijs quæ ὀδοντόγλυφα
» Græcis vocantur, dentifricia enim in tenuissi-
» mum puluillum redacta affricabantur, dentis-
» calpia vero ex arundinibus maxime in oblõgam
» formam figurabantur eximendis his quæ denti-
» bus à morsu ciborum inhærerent, apta.

Ὀδονταγωγὸν. dentiducum Cælio Aurel. Chronic. l.
» 2.c.4. quo dentes ex gingiuis eximuntur.

» Ὀδοντοφυΐα. idem quod ὀδοντίασις de qua supra.

Ὀδύνη. dolor. Est sensus tristis in corpore motionis, vel vt Cicero Tusculana secunda deffiniuit, est motus asper in corpore, à sensibus alienus: nisi quod improprie videtur dixisse esse motum, cum potius dici debeat sensus ipsius motionis: ipse enim præter naturam motus dolorem mouet, non etiam dolor est. Defendi tamen etiam M. Tullius potest. Nam & apud Hippoc. dolor aliquando sumitur pro dispositione ipsa quæ dolorem facit, vt libro 1. τῶν ἐπιδημιῶν, vbi scribit: in Cranone antiquos dolores frigidos, nouos autem calidos: hîc enim non proprie dolores calidos frigidosue, sed affectiones ipsas, ex quibus dolores mouentur, ita appellauit, vt erysipelata, phlegmonas, vulnera, rupturas & alia huiusmodi. quomodo etiam & doloris nomen accipiẽdum est eo Aphorismo quo scribit: Quicunque dolentes parte aliqua corporis dolorem non sentiunt, ijs mentem ægrotare: sic enim Galen. interpretatus est. Verum proprie dictus dolor non morbus est, sed symptoma. In sensu omnis consistit: est enim eius fons & radix sensus, neque potest contingere nisi in partibus sentientibus. Contingit autem omnibus sensibus. Nam & in visu, & in auditu, & in gustu, & in odoratu suus dolor est: sed in tactu supra cæteros sensus insignis: siquidem cum dolor reliquis sensibus incidit, ab externis eorum sensibilibus incidit, tactui vero non solum ab externis, sed etiam multo magis ab affectibus, qui intra corpus ipsum consistunt, incidit vehementissimus. Quod si & in alijs sensibus magnus aliquis dolor sentiri videatur, is non tam ad eos quam ad tactum referẽdus est. Neque enim qui ex aurium dolore nascitur, proprius auditus dolor est, sed potius tactus, quippe qui sensus sit omnium sensoriorum communis, reliqui vero quatuor sui quisque solius. Ad eundem modum in oculis non raro dolores magni excitãtur, tangendi scilicet sensu in ijs contristato. Cæterum cum dolor omnibus partibus sentiendi facultate præditis possit contingere, in aliquibus proprium nomen habet, in alijs non habet. Dicitur enim in capite κεφαλαλγία, in corde καρδιαλγία, in auribus ὠταλγία, in reliquis, diuisis nominibus, vt vesicæ, renum, lienis, lateris dolor. Est autem doloris, qui per sensus omnes fit causa duplex, vna communis, altera cuiusque propria. Communis est violenta & celeriter facta alteratio & corruptio: quod enim sensim & paulatim fit, sensum latet. Propria vero in vnoquoque sensu est, in tactu quidem magnæ mutationes à frigidi calidique violento contactu: namque humidum & siccum, si absint calefactio & refrigeratio, citra violentiam corpus contingunt: præterea ab ijs quæ quassandi, secandi, distendendi vel exedendi vim habent: hæc enim omnia vel substantiam diuellendo, vel disrumpendi corporis periculum adferẽdo, dolorum causæ sunt. Diuellitur autem gustus instrumentum, quatenus vtique tactus est particeps, ab ijsdem causis: quatenus vero gustus est proprium, ab acutis, amaris, acerbis & acribus succis, propterea quod horum singuli continuitatem diuidunt. Contristant vero & olfactum qui ab his succis manant halitus, quod hi quoque continuitatem distrahunt. Auditum vero diuellunt vox aspera & maxima & celerrima, veluti ingentia tonitrua. Ipsum vero visum splendores maximi nimia secretione non modo infestant, sed etiam corrumpunt. Est autem ipsa quoque secretio ex diuidẽtium genere. Galenus in libris de symptomatum causis videtur sentire omnibus sensibus commune esse, dolorem qui illos infestat, ex secretione ac diuisione continui vnitique corporis vniuersim atq; celeriter facta excitari. Idem tamen aperte lib. 2. de locis affect. primas doloris species duas esse pronunciat, quum affatim temperies alteratur, & quum soluitur continuitas: atque in erysipelate & phlegmone non solum quia intentę sunt ob repletionem partes dolore vexari, verumetiam quia intemperie affectæ sint, quod hæc non exiguam ad inducendum dolorem vim habeat, quemadmodum & ipse lib. 2. de causis symptomatum testatus est, dum causas vitiosarum motionum explicat, scribens, in acutissimis & vehementissimis febribus dolore affici solidas partes, dum à calido, quod præter

naturam est, mutantur atque alterantur, tantamque esse doloris magnitudinem quanta sit sensibilium corporum intemperies inæqualis. Idem vero etiam ab eo scribitur initio commẽt. 2. περὶ διαίτης ὀξέων, multisque alijs locis. Itaque perspicuum est Auerrhoem Galeno calumniam struxisse, quod ipsum reprehendat tanquam negantem quod calidi sit dolorem ciere, quatenus tale sit, sed quatenus tantum continuitatem soluat. Imo vero magis ipse arguendus est, qui omnem doloris causam in alteratione statuat, existimans etiam vulnera non quidem propter vnitatis solutionem dolores mouere, sed quia ab ijs qualitas aliqua præter naturam inducatur. At ipse nosse debuerat tactus instrumentum non in qualitatum modo primarum, sed secundarum etiam contemperatione, & conuenienti præterea figuratuque consistere, & propterea omnem inæqualem intemperiem ἀθρόως factam dolorificam esse, sicuti Galenus censuit. Neque id quidem vnquam Galenus negauit, etiamsi dicat aliquot locis omnem proximam doloris causam ad vnitatis solutionem referri quodammodo posse, præsertim in libris de simplicium medic. facult. Et comment. 3. aphor. 34. in librum de fracturis, quo scripsit Hippocrat. omnes morbos vlcera esse probabiliter dici posse, de quo tamen nihil pronuntiat l. 12. meth. med. agens de affectibus à quibus dolores proueniũt, sed in dubio relinquit, quod longiore, vt ait, disputatione egeat. Sunt autem variæ dolorum differentiæ, quarum aliæ ex ipsa partium dolentium natura, aliæ ab ipsis rebus dolorem cientibus, aliæ vero à causarum magnitudine aut paruitate desumuntur, quarum hæ præcipuæ sunt authore Galeno.

Βαρὺς. grauis. sic dictus ab Hippocrate, qui veluti cuiusdam ponderis loco incumbentis sensum inuehit, qualis fit calculo maiore in parte renum carnosa impacto, aut ea phlegmonem pariente: similiter & iecinoris parte carnosa inflammata. Accidit & capiti, humorumque copiam simpliciter significat.

Ἐμπεπαρμένος. infixus. Is est in quo ceu palus videtur infixus: hoc dolore affectũ corpus crassum esse significatur. Proprie ad colon intestinum pertinet. Accidit tamen etiam auri cum quodam pulsu, & dentibus molaribus & oculis, neruis autem minime, vt vult Galenus: siquidem plurimum vtrinque tum supra tum infra extenditur. Eius causa est vel humorum copia confertim ingruentium, vel spiritus flatuosus.

Ὁ μετὰ δήξεως. id est mordax. fit à mordaci humore partes sensibiles erodente. Accidit præsertim intestinis per dysenterias. Accidit & capiti propter humorum & vaporum acrimoniam.

Λαπαρὸς. id est laxus siue mollis apud Hippocratem libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. Is intelligitur, vt ait Galenus, qui sine phlegmone & tensione est.

Νυγματώδης. punctorius. Circa membranas potissimum consistit, & ad eas proprie pertinet, ipsius affectus veluti radice eo loco fixa, vbi mẽbrana pungitur, dolore vero circa locum punctum ad magnum spatium circulatim se fundente. Hic in pleuritide manifestus est, & in hepate etiam & renibus, si eorum tunicæ inflammationes patiantur.

Ὀξὺς. acutus & pungens. finitimus punctorio est, cum ceu acu aut terebro perforante aut palo impacto pars diuelli videtur, vt crassum intestinum in colico dolore Galeni à pituita vitrea facto, & in quibusdam cephalæis, & à calculo præcipue inæquali, acuto, vel obstructione capacitatem renum, vreterum ortum, vasa & tunicam renum, hepatis aut lienis stimulante. Hic autem dolor nec continuus est, nec per omnes partes æqualiter porrectus. species videtur esse doloris punctorij, sicut & vlcerosus & pruriginosus, quorum ille tum cutem, tum partes imas ad ossa vsque affligit, hic vero ad cutem tantum fixus est. Vterque fit ab humore acri.

Ὀστοκόπος. id est ossium dolor. Consistit in membranis quæ ossibus adiacent. Idcirco profundus est & in intimo corpore sensum mouet, ossiumque ipsorum veluti dolentium imaginem præbet. Nascitur magna ex parte ab immodicis exercitationibus, interdum vero & à frigore & à plenitudine.

Σφυγμώδης ἢ σφυγματώδης. pulsatorius. Hic per se proprieque pertinet ad arterias, quod solæ pulsent, in homine quidem bene valente citra dolorem: vbi autem oborta est vehemens inflammatio, aut affectus aliquis phlegmonodes, vt erysipelas aut abscessus, cum dolore. Nec vero ad ipsas modo arterias pertinet, sed ad partes etiam in quibus eæ continentur. Cuius doloris duæ sunt præcipuæ causæ, videlicet cum ipsæ mouentur, aut cum à re quapiam comprimuntur, sicut inflammato omnino musculo accidit. Est autem inflammationi proprius, nec omni quidem sed maiori. Neque enim in scirrhis, neque in œdematis proprie dictis, neque in alia intemperie quæ tumorem non habet coniũctum, neque in paruis etiam inflammationibus arteriæ cum dolore pulsant. Ergo neque in peripneumonia, neque in pleuritide, neque in vllis alijs partibus, in quibus & arteria & sensus deest, dolor pulsatorius sentiri potest, neque similiter in hepate aut renibus, quoniam nullus per corpus ipsorum neruus dispersus sit. Verum omnis eiusmodi dolor in corporibus sensibilibus per inflammatorios affectus excitatur, idque proprio & primario affectu in arterijs, in reliquis vero omnibus partibus sensilibus per consensum, eo quod à contactu vicinorum comprimantur.

Galen. aph. 21. l. 7. bene explicat notionem « doloris pulsantis; est (inquit) eiusmodi pulsatio « molestus quidam sensus & dolor arteriarum « motione factus, quas ab initio cum particulæ se- « cundum naturam habebant non sentiebamus, « tum propter earum vicinam dolore vacantem, « tum propter latius & amplius spatium in quo « mouentur: at ipsis partibus inflammatione la- « borantibus, & loci coarctatio, & affectionis do- « lor grauem ægrotis molestumque sensum inue- « hunt micantibus arterijs, quarum motum pul- « sum appellant: Porro hic arteriarum motus per « tales affectiones augeri videtur; est enim in ipsis « quædam facultas alienorum expultrix quæ ve- « hementius interdum agens, natura magnum « simul & violentum arteriarum motum efficit, « eorum quæ molesta sunt depellendi studio. «

Τονώδης. tensiuus. Membranæ quibus nullæ sunt arteriæ, & cutis & adenes cum inflammatione laborant, hoc vno duntaxat doloris modo

vexantur. Is in capite ſæpe ſentitur, ac ſi quidem citra grauitatem & pulſum fiat, ſpiritus tenuis & flatuoſi copiam ſignificat, cum pulſu vero membranæ inflammationem, cum grauitate vero humorum multitudinem intra membranulas contentam. Gignitur interdum tenſiuus dolor ab immodicis exercitationibus, vt & laſſitudines quæ tenſiuæ appellantur, pertinetque hic ad totos muſculos, vt ne carnes quidem eorum ab hoc ſint immunes. fit & à ſiccitate. Eſtque hic dolor partium inanitarum à cauſa aliqua, ſiue externa, per ſe vel per accidens vacuante. Inde nerui vt repletione, ſic inanitione valenter verſus principium & finem tenduntur, interdum vſque ad caput, tuncque fit totius corporis conuulſio & diſtenſio, non ante futura quam nerui tenſio cerebrum attingat. fieri poteſt in omni parte ſentiente. Maximè vero tenſiuus dolor à repletione naſcitur, ſiue humoris, ſiue flatus, ſiue vaporis, eſtque commune ſymptoma phlegmonarum, eryſipelatum & aliorum tumorum, præcipue calidorum. Nam per eos venæ, arteriæ, nerui ſic ſæpe tenduntur, vt per totos artus ab inflammato loco vſque ad alas vel inguina tenſio, rubor, calor, dolor percipiatur, præcipue ſi ſuperficiales ſint phlegmonæ, & eæ partes tangantur. Nam in magna tenſione pars etiam non mota dolet: in leniore, mota tantum & tacta. In pulmonis quoque & hepatis & lienis & renum tumoribus membrana ambiens tenſa dolet, & cutis extima, omnes membranæ, glandulę etiam valde inflammatę, tenſione dolent à multo humore intra ſe contento, vt veſica vrina plena per iſchuriam, vterus fœtu grandiore, ventriculus cibo largiore diſtentus.

Ψυχρὰ. frigidus dolor apud Hippocr. l. 6. epid. dicitur aut frigoris ſenſum inferens, aut qui à calidis mitigatur, quemadmodum & θερμὸν calidus, vel qui caloris ſenſum infert, vel qui à frigido mitigatur vt interpretatur ibi Gal. exiſtimauere tamen nonnulli dolores frigidos vocari qui leues ſunt, calidos qui vehementes; ſed inuſitatus eſt hic loquendi modus apud Græcos.

Sunt vero & quædam aliæ per prædictas differentias diſtributæ. vt profundus, ſic dictus ab accidēte, quod partium ſit in profundo ſitarum. Hic autem & tenſiuus & punctorius & pulſatorius eſſe poteſt. Contrarius illi ſublimis eſt & ſuperficiarius, qualis eſt pericranij & cutis & partium ei propinquarum dolor, aphor. 5. & 7. lib. 6. Alia eſt doloris lati ſeu ſparſi differentia, æqualis item & inæqualis, ad hæc anguſti & longi. Sunt vero tenſiui doloris differentiæ. Eſt & turgidus dolor qui à parte primariò affecta velut ab radice celeriter in vicinas excurrit. Eſt & torpidus ſeu ſtupidus nullius quidem partis proprius, nec doloris ſpecies, ſed diſpoſitio partium neruoſarum. Dolor enim ſtupidus res duæ ſunt, dolor & ſtupor, vt vlcus inflammatum morbi ſunt duo, vlcus & inflammatio, non autem vna vlceris ſpecies. Dicitur & dolor alius vehemens, mitis, magnus, paruus, continuus, intermittens, calidus, frigidus. Alius vero à partibus etiam affectis arthriticus, ſtomachicus, cardiacus, oſtocopus. Præter has vero ſunt & aliæ plures dolorum ſpecies, quorum proprietates ſcripto explicari non poſſunt, ſed ne ſentiri quidem exacte, niſi qui eos patitur medicus fuerit, qui & peritè & prudenter & fortiter eos explorare & dijudicare poſſit. Eiuſmodi forte ſunt illi quos Archigenes deſignauit, ὅλκιμος, αὐστηρὸς, γλυκὺς, ἰσχνὸς, ὀξὺς, ἀσκωλὸς, vel (vt quidam legunt) ἀλυκὸς, γλίσχρος, ἀπειρὸς, στύφων: quorum tamen appellationes Galenus vehementer reprehendit lib. 2. de locis affectis.

Ὄζαινα. eſt narium vlcus putridum ab humorum acrium defluxu. Ex vlcerum genere eſſe Gal. lib. 5. τῶν κατὰ τόπους oſtendit, eoque inter alia à polypo differt, qui in tumorum tantum genere eſt, non vlcerum. Naſcitur influxu humorum acrium & putreſcibilium à cerebro in nares facto, vnde vel earum alæ, vel interſtitium, vel aliæ partes exulcerantur. Et humoris quidem acrimonia difficilem admodum eius curationem reddit, putrilago vero graueolentiam & fœtorem inducit, vnde morbo nomen veteres indidêre. Quando, inquit Celſus, vlcera circa nares ſunt, pluréſque cruſtas & odorem fœdum habent, id genus Græci ὄζαιναν appellant. Id mali genus nobis multo frequentius eſt quam antiquis fuerit, vt quod luem Veneream ſæpiſſime conſequatur.

Ὀζαινῖτις νάρδος. nardi ſpecies, ſic dictæ à virulento odore. vide νάρδος.

Ὄζη. inde ὄζαινα dicta. Sic autem vocatur, inquit Celſus lib. 3. c. 11. fœtor quidam oris qualis ante febres cum frigore ſentitur.

Ὄζη etiam apud Aet. eſt ſpecies τῆς κασίας, quæ alijs nominibus ζίγιρ ceu ζίγειρ dicitur, atque etiam etiam ζίσκρος & γίζι. de qua vide in dictione κασία.

Ὀζοῦται. ramificatur. Id verbum Hippoc. vſurpauit de brachijs & cruribus, eam quam ad ramos habent proportionem volens ſignificare.

Ὄζος. ramum arboris ſignificat, & ὄζοι dicuntur ſiue rami, ſiue bracchia in quæ truncus arboris diuiditur; ὄζους tamen propria voce verius appellaueris quod in plantis minoribus geniculos vocant, vnde folium, ſiliqua, nouumue germen profertur, quale in arundine, graminis radicibus, alijſque multis licet videre; ſic in arboribus & maioribus virgultis nodos dixerunt, vnde noui ſe proferunt ſurculi, & rami qui certo ſpatio inter ſe diſtantes, bini triniue & aliquando quaterni vt in abiete prodeunt, & quoniam ex illis rami primum tument & oriuntur, ſæpe in alijs ſcriptoribus ὄζοι rami etiam dicuntur.

Ὀθόννη. othonna. quidam maioris chelidonij ſuccū eſſe aiunt, alij glaucij, alij ſuccum floribus corniculati papaueris expreſſum, alij permiſtos cœruleæ anagallidis, hyoſcyami & papaueris ſuccos eſſe contendunt, alij Troglodyticæ cuiuſdam herbæ (quam eodem nomine othonnam vocant) ſuccum, naſcique eam in eo Arabiæ tractu qui ad Ægyptum ſpectat. Proditur autem herba ipſa folijs erucæ, perforatis cribri modo, & veluti à tinea deroſis, ſqualore obſitis, paucis, flore croci, latifolio: quare quidam anemones ſpeciem eſſe putauerunt. Sunt tamen qui affirment lapidem eſſe Ægyptium in Thebaïde naſcentem exigua magnitudine, æreo colore, guſtu cum feruore quodam & adſtrictione mordaci. Vim habet othonna detergendi atque erodendi, omnia quæ claritati oculorum officiunt exterēs.

Ὀθόνιον. apd medicos modo ponitur pro panniculo lineo ſeu faſcia linea ad obliganda vulnera aut alia: modo pro linteolo quo medicamentum excipitur.

Οἴδημα. apud Hippocr. aliosque omnes veteres idē plane significabat quod οἶδος, id est tumor cuiuscumque generis ille esset ex Gal. comment. in aphor. 35. & 34. lib. 4. & comment. in lib. 1. progn. part. 29. lib. 2. Epid. comment. 2. & comment. in aphor. 65. l. 5. sed & veteres nonnunquam τῷ οἰδήματι, μαλθακὸν addiderunt καὶ ἐπώδυνον, vt Hippocr. in 1. progn. partic. 34. etiam adijciens τῷ δακτύλῳ πιεζόμενον: Verum medici iuniores nominis eius significationem postea contraxerunt ad eum tumorem designandum quem pituita committit: sicut enim quod ex sāguine fit, phlegmone, ex biliosa fluxione, erysipelas, ex melancholico succo scirrhus nascitur: ita tumori illi quem pituita creat, œdematis nomen proprium esse voluerunt. Non est autem vnius generis. Vnum verum exquisitumq; est, multa non vera atque illegitima. Verum est quod naturalis pituita, in partem aliquam abscedens committit, molle, laxum, digito prementi cedens, indolens, album, minimum calens, & alijs breuiter notis præditum quæ pituitam solent consequi. Non verum autem est quod fit à pituita non naturali, siue per alterationem talis euaserit, siue per alterius humoris mixtionem. Itaque cum flatus & aqua longe recesserint à naturali pituitæ temperie, nec tumores flatulenti qui spiritu vaporoso constant, & in cadaueribus etiam plærunque excitantur, nec qui aquam tenuem duntaxat continent, inter vera œdemata habentur, vt nec ij qui sanguinis aut bilis alterius participes sunt. hæc enim non simpliciter οἰδήματα, sed pro misti humoris specie vel φλεγμονώδη, vel ἐρυσιπελατώδη, vel σκιρρώδη nuncupantur: illa vero alias appellationes sortita sunt, quanquam reuera omnia in œdematum genere continentur, quod & mollia sint & doloris expertia. His enim duabus notis omnem œdematis naturam substantiamque medici comprehenderunt. quibus tamen Hippoc. tertiam videtur addidisse ἐν τῷ προγνωστικῷ, quod scilicet digito cōpressum œdema cedat, siue id symptoma mollitiem consequatur, siue (quod verisimilius est. neque enim Hippocratis breuitas permittit tot verba in vna & eadem re consumere) designet appresso digito œdema ita cedere, vt cauitatis vestigia impressa maneant. Præterea vero omne œdema, quod proprie & simpliciter œdema dicitur, certo loco definitum circumscriptūque est: ab eius tamē similitudine œdema etiam dicitur tumor ille pituitosus, qui nonnūquam in pedibus & cruribus eorum oritur qui aqua intercute & phthisi & cachexia laborant, quique etiam in leucophlegmatia occupat corpus vniuersum. Verumtamen eiusmodi œdema eorum morborum symptoma est, nulla propria præcipuaque curatione indigens: quod autem alterius generis œdema est, in morborum genere censetur similarium, compositorum ex intemperie & materiæ affluxu, peculiaremque habet curationem. Cæterum cum œdema omnibus partibus corporis, quæ distendi possunt, eueniat, oculis etiam aliquando contingit, qui œdemate dicuntur laborare cum palpebræ intumescunt, suntq; decolores & grauiores, mouenturque difficilius, & pallidiores apparent, atque ipsum etiam palpebræ album aliquantulum excedit nigrum. Non est autem aliud oculi œdema, quam tumor externus palpebræ laxus, indolens, & naturali habitui concolor, qui digito compressus cito cedit, & cito rursus repletur. Fit vt plurimum ab aquosa fluxione, & flatulento humore.

Οἰνάγχα. frutex qui & οἰνοθήρα appellatur, de quo postea. Dicitur & ὀνάγρα Dioscor.

Οἰκονομίη περὶ τὸν νοσέοντα. 6. epid. eleganter ab Hippocrate vocatur ægrorum procuratio, & eorumdem gubernandorum facultas, & peritia, & accommodatus vsus ac diligens, quibus accurate vult instructum esse medicum quæ luculentissima tractatione ille lib. περὶ ἰητρεῦ, & περὶ εὐσχημοσύνης exponit; multa quoque & amplissima ad hanc ægrorum procurationem sedulo & ex arte exercendam scribuntur à Gal. libro περὶ τοῦ προγινώσκειν: lege & Gal. commēt. 2. in 6. Epid. t. 42. in hunc locum, vbi in quibus hæc versetur œconomia fusius exponit.

Οἰκονομηθεῖσα τροφή. cibus in corpore distributus dicitur apud Gal.

Οἰνανθάειον μύρον. vnguenti conditura est, non sic dicta quod διὰ τῆς οἰνάνθης, hoc est è labrusca, fiat, sed quod τῷ οἴνῳ καὶ τῷ ἄνθει κρίνων, hoc est, vino & flore liliorum, constet. Siquidem plæraque eius generis vnguenta ne œnanthen quidem recipiunt. Vsus eiusmodi vnguentorum apud quosdam odoris gratia duntaxat & deliciarum adhibetur, tum à lauacro totius corporis perfusione, tum à cœna mensarum per spongiam illitione. Confert vero & ad medicinam, tum resolutis, tum syncope laborantibus, si roborantibus stomachi cataplasmatis admisceatur: nā & stomachum & spiritum animalem vitalemque confirmat: proindeque ad vitandam pestilentiam conducit. Duæ œnanthariorum formulæ habentur apud Paulum lib. 7. cap. 21. itemque apud Aetium lib. 16. dicitur & οἰνάνθινον μύρον.

Dicitur & οἰνάνθιον Paulo l. 7. c. 21.

Οἰνάνθη. est vua vitis labruscæ. Ea duorum generum est. Vnum, quod nunquam maturescit: alterum, quod ad frugem peruenit. paruis acinis, nigrum & adstringens. Colligitur cum flore quando optime olet, siccaturque in vmbra, atq; in cados conditur. Refrigerandi atque adstringendi vim habet. Ex ea fit vinum quod οἰνάνθινον cognominatur, duabus libris florum in musti cado maceratis, qui post triginta dies mutantur.

Gal. lib. 8. κατὰ τόπ. c. 1. οἰνάνθην vocat non modo fructum ipsius vitis syluestris, sed etiam ἐμβλάστημα, id est germen ipsum vna cum floribus ex quo succedente tempore ipsa vua fit.

Est & οἰνάνθη herba candido pastinacæ flore, caule crasso, palmi altitudine, semine atriplicis, radice magna, in multa rotunda capitula extuberante. Nascitur in petris.

Οἰνάνθη. etiam dicitur emplastrum καταγματικόν, describiturque à Gal. 2. κατὰ γένη c. 17.

Ἐπίθεμα δὲ οἰνάνθης. descriptionem illius atque vires vide apud Trallian. l. 7. cap. 14. & l. 8. cap. 7. & 9.

Οἰνάνθινον. vide οἰνανθάειον & οἰνάνθη.

Οἰνάνθινος οἶνος. vide οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ explicantur.

Οἰναρίῳ. ἀμπέλῳ. id est, viti, apud Hippocr. vt annotat Gal. ἐν τῇ ἐξηγήσει τῶν γλωσσῶν.

Sed & Paul. l. 1. c. 56. οἰνάριον appellare videtur vinum quod maxime stomacho vomitionibus conturbato conuenit.

Οἰναρίδες. κλήματα τῆς ἀμπέλου. hoc est, palmites vitis, apud Hippocr. Galeno authore.

Οἰνέλαιον. mistura vino & oleo constans, cuius mentionem Galenus facit, tum lib. 1. τῶν κατὰ γένη, in descriptione emplastri quod ex argenti spuma & œnelæo præparatur, tum in lib. περὶ εὐπορίστων, quo loco vetat ipsum dari phthisicis, sed eo calfacto stomachum fouendum præcipit.

Οἰνηρὴ ἰητρείη. vinosa curatio quæ fit cum fasciæ vi-
» no imbuuntur, & fracturæ vino perfunduntur
» & fouentur apud Hippoc. lib. de fracturis.

Οἰνόγαλα. potionis genus ex vino & lacte mistis. Cuius mentionem fecit Hippocrat. Cedrinum Creticam scribens fœminarum incommodis auxiliari ἐν οἰνογάλακτι. Id quod tamen nonnulli tepidum aut egelidum interpretantur in modum lactis. Id enim γαλακτώδης videtur significare, de quo supra.

Οἰνόγαρον. garum vinosum, hoc est, garum vino mistum. vide γάρον. Aetius lib. 3. cap. 85. refert compositionem οἰνογάρου καθαρτικοῦ, ex qua tamen quodnam proprie fuerit gari & vini temperamentum, certo constare non potest.

» Oinogari confectionem habet Apicius Cælius,
» de obsonijs & condimentis l. 1. c. 31.

Οἰνοθήρα. frutex est arboris instar prægrãdis, amygdalino folio, sed latiore, lilio non dissimili, flore rosaceo, magno, radice candida, longa, cum siccata est, vinum olente. Hilaritatem dicitur afferre data in vino, & non hominum modo, verum omnium etiam animalium feritatem mitigare: id quod de radice Theophrastus intellexit. Dicitur eadem ratione & ὀνάγρα: Dioscoridi vero & onothera & onagra.

» Pro οἰνοθήρα dicitur & οἰνοθήρας & οἰνοθηρίς.

Οἰνόμελι. mulsum vinũ, dicitur & simpliciter mul-
» sum. Iulius Pollux existimat οἰνόμελι & μελίκρα-
» τον id est mulsum & mulsam idem esse, sed falli-
» tur quia μελίκρατον quod mulsam appellant, fie-
» bat ex aqua & melle, mulsum vero ex melle &
» vino, melle quidem optimo & vino austero &
» antiquissimo, non autem ex musto vt melitites
» de quo scribit Diosc. l. 5. c. 6. quod tamen desue-
» uisse tempore suo dicit Plin. l. 22. c. 24. de Oe-
» nomelite scribit Plutarch. 8. sympos. tanquam
» suo tempore nouum esset, sed & 4. sympos. c. 4.
» inquit veteres minime consueuisse miscere mel
» vino, quia hoc corrumperetur; Hoc vero Plu-
» tarchi vtrumque haudquaquam verum esse cõ-
» perimus: non enim Plutarchi tempore cœpit vi-
» num mulsum, quia scribit Plin. l. 14. c. 4. qui vi-
» xit tempore Traiani imperatoris Aristæũ Thra-
» cium primum cœpisse vinum miscere cum mel-
» le. Præterea habemus apud Plautum, Cicero-
» nem, aliosque factam mulsi mentionem; neque
» insuper verum, vinum corrumpi admixto melle,
» quia id non solum vsitatissimum fuit sed & vti-
» lissimum, ita dicit Varro icterum mulso curari;
» sic scribitur Cæsarem rogasse Pollionem Cen-
» tenarium quomodo ad ætatem adeo prouectam
» peruenisset, respondisseque illum ex vsu vini in-
» terius & olei exterius; fuit autem condiendi œ-
» nomelitis ratio diuersa.

Alij, inquit Dioscorides, faciunt duabus vini metretis, admista vna mellis: aliqui, quo celerius præberi possit, mel cum vino coquunt, & ita transfundunt: alij parcentes impendio ad sextarios sex musti feruentis vnum mellis adijciũt, & vbi ferbuerit, vase recondunt: ita paratum dulcedinem retinet. Omnes autem è vetere vino austeroque & bono melle faciunt. Minus enim inflat, ac celeriter id genus in vsum venit, vetus corpus alit, media ætate aluo prodest, vrinam pellit, à summo cibo sumptum nocet, & inter initia potum implet, dein appetendi auiditatem reuocat. Alij vero, vt scribit Constãt. Cæsar l. 8. ad sextarium vnum mellis calentis vini sextarios quatuor adijciunt, & postea recondũt, inque eo nonnulli costi scriptula duodecim suspendunt, quidam vero etiam folij malabathri scriptula duodecim ammiscẽt. Sunt qui mulsũ, quod ex musto fit, à Græcis νέκταρ vocari scribãt: Attamen Constant. Cæsar eo nomine conditi mulsi genus quoddam appellari scribit ex varijs aromatis, & sub Caniculæ ortum per dies quadraginta insolati. Alij vero, vt idem scripsit, mustum quousque ad dimidias fere resideat, excoquũt, & in decem eius sextarios vnũ mellis. Attici miscent sextariũ, & in cadum transfundunt, gypsatoque vasis spiraculo in vmbra recondunt. Sed hoc genus inflationibus obnoxiũ est, aduersum stomacho. Sunt & aliæ multæ mulsi conditturæ, quas hic referre superuacuum fuerit.

Οἶνος. vinum. Est vuæ succus feruendo coctus. Cũ vuam dico, vitigineam intelligo, cui proprie hoc nomen competit. Is succus si non calcatis aliterue expressis vuis sponte defluat, πρότροπος vocatur ἀπὸ τοῦ προτρέπειν τὸ ἔκπιεσμα: sin autem prælo aut pedibus exprimatur, γλεῦκος. Vtrumque autem, cum primum ex vuis prodijt, crudũ est, flatuosum & concoctu difficile, taleque tam diu manet, dum feruore mitificatum fuerit atq; concoctũ. Est autem feruor ille veluti quædam putrefactio illius succi à calore externo in humorem excremẽtitium agente. Cum enim in eo succo multa simul varij generis excrementa redundent, neque ab insito ipsi calore, qui per initia perexiguus est, regi gubernariq; possint, putredo inducatur necesse est, quã calor & ebullitio & perturbatio maxima propter flatuosi spiritus admistionem consequuntur. Eo autem in opere homogenea ab heterogeneis segregãtur, facessit humor superfluus, flatus dissipantur, totusque succus ita excoquitur, vt deposito omni præter naturam calore atque excremento, suauis atque benignus euadat. Is donec ad eum modum concoctus fuerit, à Græcis γλεῦκος, à Latinis mustum appellatur, crudum autem est & flatibus refertum & concoctu difficile: vbi vero in vinum transijt, depositis iis vitiis nouam naturam hominumque vsibus commodissimam induit, virtutes musti vitiis aduersas habens, cum nec inflet præcordia, imo si inflata sint subsidere faciat, nec inibi moram trahat propter caloris mediocritatem: adde quod cum digestionis vias aperiat & pariter impellat, ac nutrimentum sursum agat, ad celeritatem deductionis in corpus conducit. Est præterea boni succi, & ad contemperanda concoquendaque ea quæ in ventriculo & venis sunt idoneum: nam bilis amaræ etiam acrimoniam frangit ac mitigat. Prẽterea nutrit & solidas corporis, partes humectat. Iam vires quoque organorum adauget, & expellendis excrementis viam facit: eoq; fit vt sudores & præter cætera vrinas moueat, quando & totum corpus celeriter transit, & impetu cursus sui excrementa secum expellit. Vt autem nullam inuenire est substantiam plane ὁμοιομερῆ, omnibusque sui partibus sibi similem, ita neque vinum, quod in eo quadruplicis naturæ partes spectentur

tur, à Galeno explicatæ lib. 4. de simplic. medic. facult. Earum vna τρὺξ à Græcis, fæx à Latinis dicta, vini ipsius excrementum est, quod temporis spatio secernitur, & deorsum descendit. Alia ἄνθος, hoc est, flos dicitur, quæ, dum vinum feruet, supernatat, tandemque cum fæce in imo dolio subsidet. Tertia aquea est, toti vino permista, quæ primario potissimumq; feruet: & quarta præter eas, ipsum reuera vinum. Harum partium varietate & inæquali mistura non est dubium vinorum differentias atque facultates quã plurimas existere, quanquam non ex ijs modo partibus tam varie inter se mistis, verum ab alijs etiam prope infinitis eorum differentiæ petantur, vt à natiuo solo, à gustu, à colore, ab ætate, à consistentia & reliquis eiusmodi. Quas omnes vt enumerare impossibile est, sic præcipuas annotare non erit inutile, quarum veteres meminerunt, atque in primis Galenus, qui pluribus in locis de ijs studiosè tractauit, vt libr. 12. meth. med. & lib. 5. sanit. tuendæ.

Cap. 5. & lib. de succorum bonitate & vitio c. 11. & comm. 3. de victu acut. t. 1. vide & Dioscor. l. 5. Athenæ. l. 1. Plin. l. 14. Eas autem ordine litterario subijcere visum est.

Οἶνος ἀϐάτης. legitur deprauate pro Ἀλϐάτης οἶνος de quo postea.

Οἶνος Ἀϐροτονίτης. vinum ex Abrotono factitium, in musti amphoram iniectis abrotoni tusi, cribratique vncijs centum linteo colligatis authore Dioscor. Columella autem lib. 12. c. 35. abrotoni pondo libram in musti sextarijs quatuor decoquit vsque ad quartas, reliquum quod erit id frigidum addit in musti amynæi vrnam: dicitur similiter ἀϐροτόνινον μύρον, ἀϐροτόνινον ἔλαιον, quemadmodum & ἀϐροτονίτης οἶνος.

Οἶνος ἀδύλιστος. vinum non defæcatum, vel per saccum non colatum, id quod fieri solet in vinis cõditis ad saporem, vel in alijs ad reprimendam eorum vehementiam.

Οἶνος Ἀδριανὸς. Adrianum vinum, quod in Adria nascebatur, vel quod ab Adriatico sinu Romam aduehebatur. Erat subastringens, tenue, album & aquosæ consistentiæ, in nobilium vinorum censu à Galeno habitum, posteaquam ad vetustatem peruenisset. Dioscorides lib. 5. scribit in Sicilia prouenire: vt & Mamertinum, modice adstringere, ocyssime inueterari, minusque ob suam tenuitatem neruos tentare.

Οἶνος Ἀδύναμος. vinum adynamon. hoc est, impotens & imbecillum. Vini genus fuit factitium, cuius multiplex traditur compositio. Alij, inquit Dioscorides, pares aquæ & musti mensuras coquunt molli igne, donec absumatur aqua: quod vbi refrixerit elutriatum, vase picato recondunt. Alij marinæ & cœlestis aquæ, mellis & musti pares miscent portiones, decapulant, & diebus quadraginta insolant. Alijs vero albi musti sextarij viginti, aquæ dimidium feruet, donec excoquatur aquæ mensura. Alijs autem marinæ sextarij decem, tantumdem pluuiæ in sole quadraginta diebus torrentur. Non amplius anno durat, & ægris datur quibus vini noxa metuitur, loræ vires habens.

Οἶνος ἀειγλευκής. vini dulcis genus, quasi semper mustum. factitium est, quoniam feruere prohibeatur. Sic enim prohibetur mustum in vinum transire. Ergo merguntur protinus in aqua cadi donec bruma transeat, & consuetudo fiat algẽdi.

Musti namque solus feruor è musto vinum facit.

Οἶνος Ἀθαλάσσος, vel Ἀθάλασσος. vinum dicitur maris expers, siue cui haudquaquam aqua marina erat admixta, sicut è contra θαλάσσια & τεθαλασσωμένα dicebantur quibus marina esset addita; Quot modis vero hoc ipsum fieret Dioscor. l. 5. & Plinius, itemque Columella docent: Priuatim vero Plin. lib. 14. marinæ aquæ vino miscendæ originem ductam tradit à serui furto sic mensuram explentis; habet hoc vinum vim ducendi aluum vt testatur Diosc. Quin & Gal. 12. meth. vbi vina quæ stomachum roborant ac digestionem alimenti in corpus iuuant, recenset, vina probat maris experta, οἴνους ἀπαρεγχύτους talia appellans.

Οἶνος Αἰγεάτης. vinum Ægeates, quod apud Ægas prope Myrinam nascebatur, crassum, austerum & nigrum vini genus, vt scribit Gal. commẽt. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, sect. 7. Id adstringebat, longo tempore in ventre manebat, & fluctuationes in eo excitabat. Hoc autem loco non erit inutile admonere, quod iudicio meo, male apud Galenum lib. 5. sanit. tuendæ de vinis differentem, Ægausien legitur, cum Ægeaten scribere oporteat, quod vini genus tam est affine Perperino, vt ea duo semper Galenus coniungat: vt lib. 12. Method.

Οἶνον Αἴθοπα. Homerus vocat ἀπὸ τοῦ κεχρωσμένον τὴν ὄψιν, μέλανα καὶ ἐρυθρὸν, vel θερμὸν, καὶ ἐκκαίοντα παρὰ τὸ αἴθειν: Plutarchus exponit λαμπρὸν καὶ διαυγῆ.

Οἶνος Ἀκτος. vinum Actum illius meminit Galen. cap. 14. lib. de Theriaca ad Pisonem, idque acre esse dicit.

Οἶνος Ἀλϐανὸς. vinum Albanum, ad Albam natum. Aquosæ fuit consistentiæ & austerum. Dioscorides scripsit Albana vina crassioribus constare partibus, & dulcia esse, stomachum inflare, ventrem emollire, sed concoctionem minus adiuuare & neruosa minus infestare: vetustate autem eadem austerum saporem concipere.

Οἶνος Ἀλϐάτης. Vinum Albates. Austerum simul & dulce vini genus, qualitatibus præditum contrarijs. Quo fit vt prauum sit, quod neque distribuatur, neque descendat, sed plus æquo in ventre permaneat inferiore, & ipsum inflet. Id Gal. in vinorum crassorum censu enumerat lib. 12. meth. med. Idem in Cilicia nasci prodidit com. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων. Sed video id nomen varijs locis deprauatum esse, alijs ἀναϐάτην, alijs συϐάτην, alijs ἀϐάτην scribentibus, Gal. sic ex loco dictum esse prodidit.

Οἶνος Ἀμιναῖος. vinum Aminæum quod in Aminæo Italiæ oppido in Campania nascitur: Galen. 12. methodi illud duplex fuisse dicit, videlicet Aminæum Neapolitanum, quod in collibus Neapoli vicinis nasceretur; erat autem illud tenuis & aquosæ substantiæ; alterum Aminæum siculum quod in ea Campaniæ ora quæ Siciliam respicit proueniret, austerum quidem illud & mediocriter album, crassumque & ob id ad digestionem per corpus minime idoneum, sed cum inueterasset & ad senium peruenisset stomacho vtile, atque eiusmodi, vt tum facile cum Sabino de præstantia contenderet, id vini genus Virgil. in Georgicis firmissimum vocauit; in eius inopia factitium Aminæum apparabatur, sicut ex Dydimo refert Constantinus Cæsar lib. de agricultura 8. cap. 21. Galen. lib. 1. de antidot. Tertium

Aminæi

Aminæi vini genus facit quod scilicet in Bithynia proueniret.

Οἶνος ἀνδρεῖος. vinum forte & generosum, apud Hippoc. nisi forte scribendum sit ἄνδρειος. hoc est, vinum natum in Andro insula, vt λέσβιος, quod est à Lesbo, vt scribit Erotianus.

Qui & εὔτονον exponit.

Οἶνος Ἀνθινὴς, ἢ Ἀνθινὸς. vinum dicitur ab Hippocr. vel quod proprie ἠνθισμένον vel potius ἀνθισμένον (ita enim legendum cum augmento) hoc est, florulentum dicitur, vel quod ex floribus ad suauitatem conditum est, quomodo & ipse κυκεῶνα Ἀνθινὸν dixit lib. 2. de morbis: videtur autē idem esse cum eo quod ἀνθοσμίας vocatur de quo mox: Cæterum notandum pro Ἀνθινὸς in omnibus Hippocratici Lexici editionibus inueniri Ἀνθίνην à nominatiuo Ἀνθίνης, vt ὀξίνης, scilicet οἶνος: est & hoc loco obseruandum per ι. scribi ἄνθινος apud Hesych. & Suidā proparoxitonως, oxytonως autem ἀνθεινὸς per ει dypthongum, sicut ὑγιεινὸς.

Οἶνος ἀνθοσμίας. vinum odoriferum ex ἄνθος & ὀσμὴ atque sic idem erit cum eo quod supra ἄνθινος dictum: Erat autem odoratum vinum antiquis gratissimum; de vino vero lectissimo cuiuscumque generis illud sit dictum (Ἀνθοσμίας) putat Scalliger, sic florem vini appellamus, inquit, sic florem ætatis, minime probans à nonnullis sic moschatellum vocari.

Οἶνος ἁπαλὸς. vinum molle seu tenerum apud Dioscor. Sunt qui mustum exponant, alij vinū quod non est οἰνώδης, vt loquitur Hipp. sed ὑδαρὴς languidum & elumbe: Eustathius vina Tarentina, & omnia quæ sunt sub eo climate esse inquit ἁπαλά, atque ἁπαλῷ opponit σκληρὸν οἶνον.

Οἶνος ἀπαράχυτος. vinum aparachyton. Vinum cui aqua marina admista non est. Sic dictum ad eius laudem à mercatoribus, quasi purum & syncerum, nec adulteratum aquæ marinæ mistura, tāquam per se satis firmum & generosum. Neque enim nobilibus vinis misceri solebat aqua marina, sed imbecillioribus quæ θαλάσσια ob id dicebantur. Dioscor. lib. 5. meminit vinorum ἀπαραχύτων, quæ admistam sapam recipiant: quæ quidem reuera ἀπαράχυτα sunt, hoc est, aquæ marinæ expertia, sed tamen alio liquore adulterata, sapa scilicet immista.

Οἶνος Ἀπίτης. vinum ex pyris factum quæ ἄπιοι vocantur. fit ad eundem modum inquit Dioscor. lib. 5. c. 32. quo vinum Cydonites, sed pyra non non magnopere matura esse oportet; astringendi facultatem habet: illud fortean est quod a Normanis *Peré* vocatur, vt vinum ex pomis factum *Pommé*.

Οἶνος ἀποζεσμένος. vinum feruefactum, ad humorum maligniorum contemperationē adhibetur Hippoc. aphor. 7. sect. 6. li. 6. Epid. Vinū abunde calidum Gal. interpretatur, vel ita coctum vt σίραιον dictum æquare videatur.

Οἶνος ἀρείσιος. vinum Ariusium. Vinum Græcum, quod locis quibusdam in Chio prouenit, aptissimum prorsus ad digestionem succorū in corpus. Est enim flauū & odorum, & cōsistentia inter aquosa crassaq; mediū, antidotis optimum. Galen. lib. 2. κτ̀ τόπ. In Asia nasci Ariusium dicit, esseque ex aquosis vinis.

Οἶνος ἀρσυηνὸς. Vinū Arsyenum. fuit Asiaticū aquosæ consistentiæ. Gal. l. 7. meth. Scribitur & ἀρσύινος apud Stephanum, ab Arsyia, Psyrorum & Chij loco. Strabo ἀρβύσιον vocat lib. 14.

Οἶνος Ἀρωματίτης. vinū aromatites de quo Diosc. li. 5. c. 64. vbi parandi modum & vires tradit.

Οἶνος αὐστηρὸς. vinum austerum. Est vinum modice crassarum partiū, parumq; adstringens. Tale autem est præsertim nouum. Vetustate namq; austeritas concoquitur vinumq; tenuius & dulcius euadit. Itaque quod principio frigidius erat, calidius fic, & præstantissimum redditur. Quanto.n. quodque austerius est, tanto etiam est frigidius & crassius, proindeque stomachum & intestina corroborat, fluxiones sistit, caput minime tentat, sed non facile digeritur, atq; ad succorum deductionem inutile est. Verum vbi ad vetustatē peruenit, si merum & syncerum bibatur, excalfacit, facile distribuitur, stomachum adiuuat, appetentiam inuitat: vires alit, robur addit, somnum conciliat, & commendat colorem.

Οἶνος αὐτίτης. dicitur apud Hipp. vinum huius anni quasi αὐτοέτης. vt Gal. exponit τὸν ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους: alij τὸν αὐτοῦ γεγενημένον indigenam; Pollux & Suidas τὸν ἐπιχώριον vernaculum, & in ea vbi bibitur regione proueniens; Alij denique τὸν ἀπαράχυτον interpretantur, id est, cui nihil sit aquæ infusum, à voce αὐτὸς quæ μόνον significat vt Latinis ipse pro solus.

Οἶνος Ἀφροδισιεὺς. vini genus in Asia cuius Gal. meminit lib. 4. κτ̀ γέν. c. 1.

Οἶνος Ἀψινθίτης. vinū ex Absinthio factū, vtile stomacho hepati & renibus; eius autē faciendi ratio multum euariat, nam differentes compositiones scribit Diosc. li. 5. c. 34. & Columella lib. 12. c. 33. & Constantinus Cæsar. lib. 8. c. 20.

Οἶνος βίαιος. vel vt Turneb. apud Plin. l. 14. c. 8. legit Ἄβιος, id est, ἀδύναμος est species vini salsi siue marini, apud Græcos clarissimi, & ad plurimos valetudinum vsus excogitati: fiebat hunc in modum, vuæ paulo ante maturitatem decerptæ siccabantur in sole, ter die versatæ per triduum, quarto exprimebantur, deinde sole inueterabantur, aqua demum marina longior miscebatur, hoc vini nomen etiamsi Dioscorid. in marinorum confectione omisit, non tamen rationem eius conficiendi. videtur neglexisse, scribens aliquos sic vina salsa comparare, vt passas prius vuas in dolijs aqua marina macerent, mox calcatas exprimant, quod vini genus passi generibus magis adscribendum censet. Plinius loco citato huius parandi vini modum docet; idem autem esse omnino videtur cum omphacite, nomen vero illi inditum fuit à festinatione & violentia quod ante maturitatem & quasi per vim ab vuis exprimeretur, vel quod ad vetustatem illius accelerandam affuso mari cogeretur, marinam enim veteres vinis miscebant, tum vt gratior sapor esset; tum vt celerior & præcocior vetustas contingeret.

Οἶνος βίκυος. vinum Bicyum: vile, crassum, insuaue, & austerum, præsertim quod in maioribus lagenis olim asseruabatur, vt literis Gal. mandauit. In paruis enim, inquit, seruatum, melius paulo fiebat, & medium quodammodo inter bona malaque vina euadebat.

Οἶνος βρεττιανὸς. vinum Brutianum, quale fit docet Hermolaus in Corollario.

Οἶνος βρύτος. vinum dicitur ex hordeo confectum de quo Athenæ. lib. 13.

Οἶνος βύβλινος. vinum Byblinum celebratum quondam ab Achæo Poëta Tragico & Theocrito, & quale bibi vult Poëta Hesiodus diebus

feruidis, apud quem exponit interpres aquosum & tenue: scribitur & βίβλινος, quod in Biblinis Thraciæ montibus nascatur, à quibus & βιβλίνη ἄμπελος Biblina vitis ibi proueniens apud Athenæum lib.1.

Οἶνος γαλακτώδης. Hippocr. 6. Epid. vinum dicitur egelidum, aut lactei teporis, aut cui lac admixtum sit velut οἰνόγαλα, γαλακτώδεα διαχωρήματα.

Οἶνος γαυριανός. vinum Gaurianum. Inter Italica vina numeratur à Galeno. fuit autem album, aquosum & oligophoron.

Οἶνος γληχωνίτης. vinum ex pulegio factitium, eius compositio habetur apud Dioscorid. lib.5. apud Columell. lib.2.c.35. Apud Constantinum Cæsarem lib.8.c.7.

Οἶνος γλυκύς. vinum dulce. Quod dulci qualitate præditum est. Vini differentia est sumpta à gustu. Tale autem modice crassum est & nigrum, multisque numeris, vt scribit Gal. ab aqua tum colore, tum substantia recedit. Neque enim, inquit, tenue exquisitè, neque album est vinum dulce, sed omne quo dulcius est, eo & colore nigrius & substãtia crassius apparet. Quamobrem mediocriter calefacit, sitimque propter caliditatem & crassitiem inducit. Eiusmodi fuit Theræum & Scybelites, vtrumque crassum & nigrum: præterea quæ in Mæonia nascebantur, Therinum & Caryinum, tanto minus prædictis nigra crassaque, quanto etiam minus dulcia fuere cum nullum vinum dulce sit exquisite tenue, sed magis minusue crassum, certum est à dulci vino iecur & lienem obstrui, eisq; noxam inferri, maxime si inflammatione aut scirrho laborent. Verum pulmoni non perinde noxium est, quod sedata iam inflãmatione prosit ad sputum educendum, pulmonis meatus & humores in ijs inhærentes commodissimè diutissiméque humectando. Est autem magna in vinis dulcibus varietas, non tantum quia magis minusue talia sunt, sed quod alias aliquando adsciscunt qualitates.

At γλυκὺ vinum passum, quod fit passis & in vite diutius adustis vuis: Plinius aliquoties non passum, sed simpliciter dulcè vocat, Græcorum imitatione, olim in Italia frequens nunc prorsus neglectum; non est autem prorsus γλυκὺ idem quod οἶνος γλυκύς: vinum enim dulce dicitur, cuicumque dulcedo aliqua inest, eiusque multa sunt genera, tam natiui quam factitij, vt ante dictum est; γλυκὺ vero vnum modo vini genus dicitur quod vuis aut sole siccatis in area, aut in sarmento torrefactis exprimitur, nimirũ propter eximiam saporis qualitatem, cuius tamen aliquot etiam differentias Dioscor. enumerat, Creticum, Pramnium, Protropum, Siræum, siue ἕψημα, quod fit decocto musto sicut Columella parandum docet li.12.c.39. post traditam aliam c. 27. vini dulcis faciendi rationem; item quod à nigro colore μελαμψίθιον dicitur; numerantur & à Galeno alia quædam genera vt Hispanicum, Scybelite, Theræum: omne eiusmodi vinum multum alit, pulsus reuocat, astringit, venenis medetur.

Οἶνος γυψώδης. vinum gypsatum siue gypso conditum. Id cõtra venena cæteris aptius est, vt scribit Dioscorides, sed neruis officit, caput aggrauat & incendit, ac vesicæ aduersatur.

Οἶνος δευτέριος. vinum secundarium. Cato & Latini loram vocant. Hoc quanquam non possit re vera vinum dici, tamen inter vina operaria numeratur, maceratis aqua vinaceis, rursusque prælo subiectis.

Ab Atticis sic vocabatur: Græcorum vulgus τρύγα, Asiatici στεμφυλίτην Galeni temporibus appellabant, vt ille scripsit. 20. de aliment. facultat. c.9. Coniectis namque, inquit, in parua dolia vinaceis, tãtum aquæ superaffundũt, quoad omnia permadeant, quod vbi satis factũ videtur, in dolij fundo foramen aperiunt vt dilutũ effluat, idque pro vino bibunt: affundunt autem aquam moderatã quo videlicet lora, neq; aquosior sit neq; meracior, deinde rursus aliam aquã, parciorem tamẽ priori vinaceis affũdunt, ita vt id quoque fit in potu tolerabile, quod quidem Attici proprie non vt prius δευτερίαν nominari volunt, vtraque lora, inquit, capitis dolorem adfert, nisi quis ipsas dilutiores bibat, sed huic potui id cõmodum quod ocyus per vrinas reddatur: hoc autem secundarium vinum siue loram sic fieri præcipit Dioscor. l.5.c.13. In vinaceos, è quibus triginta musti cados expresseris, cados treis aquę addi, tum calcari, expressumque ad tertias decoqui, deinde in singulos congios modi huius qui remansit, sextarios salis binos conijci, acta hyeme decapulari in fictilia, post annum vti. Id vinũ celeriter exolescit, nec anno amplius durat. Conuenit ægris quibus timemus noxam vini, item à longa valetudine se recolligentibus.

Parem fere eius faciendæ rationem describit Columella l.12.c.40. nisi quod simul spumas sapæ, siue defruti, & fæcem ex lacu confundit & miscet, eamq; intritam macerari vna nocte sinit, postero die pedibus proculcat, & sic permixtam prælo subijcit; Scribit insuper patrem suum ex aqua vetere eam facere solitũ, & nonnunquam plus biennio innoxiam seruasse: Plin. li.14. c.10. scribit, tria esse eiusmodi vinorum operariorum genera: Primum fieri tradit decimæ parti musti quod expressum sit, pari aquæ addita, atq; ita nocte dieque madefactis vinaceis rursusque prælo subiectis. Alterum quo modo Græci factitauere tertia parte eius quod expressum sit addita aquę, expressoque decocto ad tertias partes: Tertium est vini fæcibus expressum, quod fæcatum Cato appellat, nullius autem ex his plusquam anno vsum esse.

Οἶνος διάχυτος. vinum quod fit vuis in sole siccatis, clauso loco per dies septẽ, in cratibus totidem pedibus à terra alte, noctibus à rore defensis, octauo die calcatis. Ita fit optimi odoris saporisque.

Οἶνος δριμύς. vinum acre. Vini differentia sumpta à gustu. Succedit dulci per vetustatem, quemadmodum & aceto & melli & adipũ omni generi accidit: quæ quanto sunt vetustiora, tanto etiam acriora redduntur. Est autem eiusmodi vinum vehementer calidum. Siquidem fieri ita solet, vt omnia vina vetustate euadant calidiora: atque austera quidem temporis spacio dulcedinem quandam atq; acrimoniam deposita adstrictione acquirant: deinde vero increscente acrimonia, sensim dulcedinem deponant, & postea progressu temporis admodum acria euadant, assidueque amarescant, ac denique vbi crassescere cœperint, penitus fiant amara: sicut Galenus li. 4. simpl. med. demonstrauit.

Οἶνος ἐνθειασμένος. habetur apud Hippocra. 1. γυναικ. qua voce quid designet Hipp. satis ambiguum videtur, an scilicet vinum refrigerari vt voluit

» Cornarius interpres (voluit enim id sub dio per noctem exponi) an vero ad solem calefieri: causa vero cur sic exponat Cornar. Inde est quod scilicet eo loci Hippocr. vbi hæc verba sunt ὀπτῆν οἶνον εὐώδεα παλαιὸν ἐξηθειασμένον statim addiderit Hippo. τῇ ὑστεραίῃ πιεῖν, vt scilicet die postera decoctum exhiberetur in potum; Et ad hanc interpretationem inducebatur fortean Cornar. quod alias Hippocr. in lib. de vulneribus sub dio aquam ponere legisset quo citius & magis concresceret; Sed eo loci alia esse Hippocratis mens videtur, quod nimirum quemadmodum discussis in aere nubibus vulgo succedit αἴθριον κατάστημα, id est, constitutio cœli serena illustris & sicca, vino similiter possit vsu venire, recenti præsertim & prius conturbato, vt si quando vinum offeratur turbidum & rei alicuius permistione inquinatum, illud tantisper sinatur residere, dum sordem fæcem & inquinamentum omne posuerit, illustre vero appareat & plane pellucidum. Aliter autem à Dioscor. li. 3. acceptum legimus passiua voce ἐξαιθριασθέν.

Οἶνος ἐρυθρός. vinum rubrum. Est vinum colore medium inter fuluum & nigrum. Vt autem colore ita & facultatibus medium est, tanto minus calidum & tenue reliquisque vini fului dotibus præditum, quanto etiam nigrius existit.

Οἶνος θαλασσίτης, ἢ θαλάσσιος, ἢ τεθαλασσωμένος, vel ὁ διὰ θαλάσσης οἶνος. cui opponitur ἀθάλασσος. Est autem vinum marinum. hoc est, cui aqua marina admista est. Id quod fieri solebat vinis aquosis & debilibus: vt eo quasi fuco adulterata, calidiora & acriora viderentur, tum vt facilius à mercatoribus conueherentur, & longæ viæ incommoda perferrent, atque etiam diutius seruari possent. Sed temperandi ratio varia fuit, vt docet Dioscorides. Alij, inquit, statim cum decerptæ sunt vuæ, aquam maris admiscent. Alij in area vuas sole siccant, quibus calcatis marinam adijciunt. Alij passas prius vuas in dolijs marina aqua macerant, mox calcatas exprimunt: quod tamen magis passi generibus adscribitur.

» Columella lib. 12. c. 25. mistionis modum latius explicat, ex quibus facile apparet vinum marinum fieri non modo affusa maris aqua, sed etiam muria in Mediterraneis regionibus, quo non est facilis aquæ marinæ inuectio, quod postremum vini cōditi genus si quis non marinum sed salsum appellari malit, parum quidem arbitror interesse. Equidem mihi videtur vtrumq; & salsum & marinum vinum dici posse; & Celsus quidem semper vinum salsum nunquam marinum nominat; Id quod ex duobus maxime locis intelligi potest. Primum ex l. 3. in morbi Regij curatione, deinde ex c. 6. lib. 1. vbi negat inter solutæ alui remedia salsum homini bibendum vinum, his enim in locis manifeste per salsū vinum marinum intellexit, vt qui easdem vires salso tribuat quas Dioscorides marino, nec est qui inter illa differentiam aliquam apud veteres annotarit: Græcorum autem inuentum fuisse cōstat, sic enim non fortia quidem & nobilia vina sed imbecilla vt ait Galen. lib. 12. meth. condiebant, vt illis gratiam conciliarent, siue vt illis præcox vetustas accerseretur, vtque facilius à mercatoribus conueherentur, & longæ viæ incommoda perficerent, atque etiam diutius seruari possent. Sal enim aqueum vini recrementum attenuat, & eliquat, nec id marcescere aut acescere permittit; præterea sua grauitate terrestres vini partes secum ad vasis fundum detrahit, sicque citius purgatur, & eius asperitas mitigatur. Porro vini salsi septē genera Plinius enumerat, βίαιον quod fit siccatis in sole vuis & affusa marina aqua largiore: Leucochrū quod fit eodē vino in albū mustum translato, quæ quidem duo vini genera sunt Græcis propria; In alijs autem gentibus simili modo factum vinum τεθαλασσωμένον dicit appellari. Quartum genus Thalassiten vocat, vasis musti deiectis in mare quo præcox fiat vetustas, ex quo manifestum fit quam inter τεθαλασσωμένον & θαλασσίτην οἶνον differentiam constituat. Quintum est Coum, cuius etiam concinnandi rationem Constantinus Cæsar explicat Agriculturæ lib. 8. c. 23. Postea Rhodium Coo simile; vltimum Photineum salsius Coo.

Omnia autem eiusmodi vina siccant, sitimque inducunt, pro modo aquæ marinæ admissæ stomacho aduersantur, neruos infestāt; aluo tamen apta esse Dioscorides prodidit. Fuerunt huius generis, vt idem ait, vina Coa & Clazomenia: quæ propter plurimæ aquæ marinæ mistionem facile corrumpuntur, flatus mouent, aluum turbant & neruis officiunt. Splenicis quidam veteres exhibuerunt.

Οἶνος θηραῖος. Theræum vinum. Id fuit crassum, nigrum, dulce, sed citra adstrictionem. In Creta proueniebat. In ventre, inquit Galenus, diutius immoratur, nec vrinas mouet, sed deorsum properat, ideoque ante cibum sumitur.

Οἶνος θήρεινος. vinum Therinum. dulce, modice crassum & nigrum. Est autem Asianum, nascens in Mæonia.

» Vt inquit Gal. libr. περὶ εὐχυμίας, idem & 5. de sanit. tuenda pallidum fuisse ait, est autem Asianum nascens in Mœonia.

Οἶνος θοῦσκος. vinum Thuscum, hoc est, in Thuscia natum, aquosum & oligophoron.

Οἶνος ἱπποδαμάντειος. Vinum hippodamantium. manifestam habet adstrictionem: ideoque stomacho saluberrimum: potissimum autem si inueterarit. Est ex ea specie cuius est dulce Falernū, & Tmolites: nisi quod manifestius quam hæc adstringat. Galenus lib. 12. meth. med.

Οἶνος ἰσοκράτης, vel ἴσος ἴσῳ πινόμενος Hippocrati aphoris. 56. libr. 7. & 2. de morbis vinum dicitur aquæ pari portione temperatum epotum, quale 2. Epidem. ad humorum contemperationem propinandum iubet, & quale loco cit. soluere, inquit, anxietudinem, horrorē & oscitationem, vino scilicet calore suo humiditates, quas vel ventriculi tunicæ imbibunt, vel musculi continent, vel per cutem feruntur, dissoluente, ac separante, aqua vero pellente & euacuante, & præter hæc, vires vini immoderatas coercente: Eiusmodi quoque vinum in ossis capitis fracturis vt inflammationem arceat, cōmmēdat Hippocr. 2. Epid. Hanc autem miscendæ vino aquæ rationem expresserunt antiqui per ἴσον ἴσῳ vt videre licet apud Athenæ. lib. 10.

Οἶνος καίκουβος. vinum Cæcubum. Galenus libr. 12. meth. med. scribit eo nomine nullum designari certum vini genus, vt plærique existimāt: sed omne vinum à Romanis sic vocari quod per

vetuſtatem eo peruenit, vt igneum colorem contrahat: atque inde ipſum quoque nomen fuiſſe ſortitum. Neque enim, inquit, eo omnia perueniunt, cum prius craſſentur quam in pellucido flauorem accipiant. Sed quem huius ſententiæ authorem Galen. habuerit, non video, neque intelligo quomodo Cæcubi nomen inditum eſſe poſſit à vetuſtate, vel ab igneo colore. Perfacile fuit, vt arbitror, hominem peregrinum & linguæ Latinæ ignarum decipi à quouis, & vulgo aut etiam ignaro credere. Magis probabile eſt Cæcubum vinum dici à Cæcubo oppido Campaniæ in Italia, quod vineta (vt eſt apud Strabonem libro quinto) vini feraciſſima præcipuis enutrit arboribus. Dioſcoridi quidem videtur fuiſſe certum aliquod vini genus, qui de Cæcubo differens, ſcribit ipſum dulce eſſe & Albano craſſius, corpus & colorem alere, ægre tamen concoqui.

Οἶνος κάλινος. Vinum Calœnum, quod apud Calœnas in Campania naſcitur præſtantiſſimum, ſucco (vt ait Plinius) per omnes terras inclyto. Verum hoc naturæ, non ingenij opus eſt. Nam & Calœnum vinum aliud eſt, eiuſdem cum ſapa generis, vino ita decocto, vt tertia perdita duæ partes remanſerint.

Οἶνος καπνίας. vinum fumoſum dicitur vt apud Poëtam. Nunc mihi fumoſos veteris proferte falernos Conſulis: ad inducendam autem vinis vetuſtatem, erant qui vaſa in locis calidis aut fumo exponerent, vt is continuo quodam & blando calore penetrãs, aqueas partes abſumeret, quod parentem ſuum factitaſſe affirmat Gal. 1. de antid. & de quo loquutus eſt Horat. 3. lib. carmin. Ode 8. hinc & Narbonẽſes ac Maſſilienſes paſſim vina fumo maturaſſe præter Plinij teſtimonium Martial. abunde demonſtrat lib. 3. vel cocta fumis, inquit, muſta Maſſilianis. Eſt & καπνίας vitis genus cuius præter Græcos etiam Plinius meminit vnde & καπνίας οἶνος dici potuit.

Οἶνος κάρεινος. vinum Carænum, ſpecies eſt τοῦ σιραίου; dicitur autem muſtum decoctum, ita vt tertia pars abſumpta ſit, duæ tantum remaneant, in quo à ſapa differt quæ fit muſto ad tertiam partem redacto vt vult Palladius.

Οἶνος καρύινος. vinum Caryinum. Id Aſianum fuit ex Mæonia prodiens nigrum, dulce, ſine morſu.

Οἶνος κάσσιος. forte vinum Syriacum apud Hippocrat. à monte Caſſio ſic vocatum vt ſcribit Erotianus.

Οἶνος κατορχίτης. alio nomine συκίτης dicitur, fit enim è ficu quam catorchiten nonnulli appellant. habetur eius compoſitio apud Dioſcorid. lib. 5. c. 35.

Οἶνος κιρρὸς. vinum fuluum. Vini differentia à colore ſumpta. Id poſt flauum calidiſſimum cenſetur & tenuium partium, velociſſime in corpus digeritur, & crudos ſuccos concoquit, ſed caput tentat & mentem. Eius tanta cum flauo cognatio ſimilitudoque eſt, vt quod Hippocr. κιρρὸν, hoc eſt, fuluum, appellare ſolet, potuerit etiam ξανθὸν, id eſt, flauum, appellare, ſicut Gal. lib. 5. ſanit. tuendæ prodidit. Talia autẽ vel per ſe naſcuntur, vel vetuſtate euadunt. Nam & vina alba quo magis inueterauerint, eo redduntur fuluiora. Duorum autem generum fuluum vinum eſt, alterum dulce, alterum auſterius pauloque craſſius. Dioſcor. lib. 5. vinum κιρρὸν colore medium eſſe dicitur inter album & nigrum, & medias inter vtrumque vires habere. Quo quidem in loco κιρρὸν varie ab interpretibus vertitur. Barbarus rubrum, non diſtinguens ὑπὸ τοῦ ἐρυθροῦ, ſicut debuerat: Ruellius giluum, Marcellus vermiculum conuertit, cuius ſcripta hac de re neminem legiſſe pœniteat.

Οἶνος κνίδιος. Cnidium vinum appellarunt veteres, non illud ſolum quod in Cnidiorum vinetis gignebatur, cuius meminit Athenæ. lib. 1. ſed illud etiam quod Cnidij mercatores ex Ægypto petere, & in alias regiones transferre ſoliti: vino vero Cnidio hanc laudem tribuit Athenæus libr. 1. vt ſit αἵματος θρέψιμος, κοιλίαν εὔλυτον κατασκευάζων, πλείων δὲ πινόμενος, ἐκλύει τὸν στόμαχον.

Οἶνος ὁ κονδῖτον. conditum eſt vinum cum aromatibus ſacco percolatum, ſic enim veteres vina condiebant & commendabant, id quod ex Plinio intelligitur dicente de Aniſo, ſaccis ipſum addi, & cum amaris nucibus vina commendare, non diuerſo, arbitror, modo à vino quod Pharmacopolæ Hippocraticum appellant; aromata autem quibus condiebatur, erant piper, zinziber, Cynnamomum, Caryophylli, nux Moſchata, Galanga, flos Roſmarini, ſpica, folium indicum, atque etiam abſynthium, vnde & hoc vinum nonnunquam abſinthatum dictum fuit, addito plerumque & melle; Eiuſmodi conditi deſcriptionem vnam refert Conſtantinus Cæſar. libr. 8. Agricult. cap. 30. hunc in modum: Piperis loti ſiccati & probe triti vncias VIII. Mellis Attici ſextarium vnum, vini veteris albi ſextarios quinque aut ſex. Sed plures Aetius l. 3. ad purgandam, tum bilem vtramque, tum pituitam, & extremo etiam libr. 16. quanquam illi vinum ſacco non percolant, contenti in vinum aromata indidiſſe. Erat autem huius vini varius vſus, vt ad robur ventriculi, ad cruditates, ad flatus, ad frigidam humidamque intemperiem, atq; ad emolliendam aluum & purgationem vt docet Aet. Eſt vero conditi nomen mere Latinum, ſed tamen à recentioribus Græcorum vſurpatum, vt etiam ex Palladæ Epigrammate notum eſſe poteſt quod habetur lib. 1. Epigram. Græcorum.

Οἶνος κονία. vinum picatum apud Hippocratem: Inijcitur piceæ cum cortice ſemihemina in vas figlinum, & alij quidam excolant, poſtquam ebullijt, alij vero relinquunt vt ſcribit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις. vide in οἶνος πισσώδης infra de vino picato plura.

Οἶνος κρητικὸς. vinum Creticum. Vini dulcis genus authore Dioſcoride, quod vuis ſole ſiccatis in area, aut in ſarmento torrefactis exprimitur.

Οἶνος κρίθινος. vinum hordeaceum, ſic dictum eſt à nonnullis ζῦθος, zythum, potus nempe ex hordeo de quo vide in voce ζῦθος.

Οἶνος κῷος. vinum Coum; quinta vini ſalſi ſpecies ſecundum Plinium, cuius ex Italico vino faciendi rationem ſcribit à Catone demonſtratam fuiſſe, ſuper omnia in ſole quadriennio maturandum præcipienti, de quo Conſtantinus Cæſar. libr. 8. Agricult. cap. 23. Aliqui, inquit, muſti partes tres, & aquæ marinæ partem vnam ad tertias decoquunt, alij ſalis ℥. 12. defruti congium, muſti congium vnum, ſpicæ Celticæ ℥. 16. In vini albi metretas duas admiſcent.

Οἶνος λέσβιος. vinum Lesbium, in Lesbo insula natum, habitum semper inter vina præstantissima, vt quod flauum & odorum esset, & consistentia inter aquosa crassaque medium, ideoque ad concoctionem humorum & eorumdem deductionem in corpus aptissimum. Sed vt omnia vina generosa & tenuia, caput facile & mentem tentat, atque ideo infirmo capiti est noxium: vt & Galen. lib. 12. Methodi οἶνον κεφαλαλγῆ vocat. Cum vero tria, inquit Galen. sint in Lesbo oppida, minus certe tũ odorum tum dulce in Mitylene gignitur, magis & odoratum & dulce in Eresso, deinde in Methymna.

Οἶνος λευκός. vinum album. Id minus quam alia omnia calefacit, eoque minus quo albidius fuerit. Imo vero vt scribit Galen. libr. 12. meth. med. non inuenias ex albo vinorum genere calidum vllum: quando etiam austera & mediocriter alba, cum inueterauerint, primum quidem pallidula, deinde plane pallida, tandem vero ex pallido flauentia & fuluiora quodammodo redduntur. Est enim, vt scribit Galen. lib. 5. sanit. tuend. vinum album, si colorem spectes, oppositum flauo, cum hoc vt calidissimum est, sic album minime omnium calidum sit. Sed nec vllum vinum album plane dulce est, sed quoddam austerum & crassum, aliud aquosum & tenue, aliud fuluum flauumque, aliud mediocriter dulce, vt Hippodamantium & Faustianum Falernum, sicut habetur apud Galen. lib. περὶ εὐχυμ. καὶ κακοχυμ.

Οἶνος λευκόχρους. species est vini salsi, ex passis prius vuis compositi, sed mox calcatis, & aqua marina maceratis, deinde in album mustum coniectis. Species est vini albi.

Οἶνος μαλακός. vinum molle, id est, suaue, Tunc » sunt mollissima vina inquit Virgil. 1. Georgic. » Illi durum opponitur sic dictum à Terent. heau- » tontim. actu 3. cap. 1. Illi etiam τὸ οἰνῶδες opponi- » tur: Idem & μαλθακὸς & μαλθακώτατος ab Hip- » pocr. 7. Epidem. & 2. de morb. quale in pleuri- » tide concedit.

Οἶνος μαμερτῖνος. vinum Mamertinum. Id in Sicilia, vt & Adrianum, gigni Dioscorides author est, crassarum partiũ, modice adstringens, ocyssime inueterascens, minusque ob suam tenuitatem neruos tentans.

Οἶνος μαρεωτικός. vinum mareoticum quondam » celebre, à Lybia mareotide Ægypto contermi- » na; Plaut. in Cassina, vinum hoc Lybicũ florem » appellauit vt notauit doctissimus Turnebus.

Οἶνος μάρσος. vinum Marsum, natam in Marsia, regiuncula Italiæ, vltra Picenum Samnites versus. Censetur autẽ valde austerum & asperum.

Οἶνος μελαμψίθιος. Passi genus, vt scribit Plinius lib. 14. c. 9. suum saporem, non vini referens. Dioscorides scribit id nigrum crassumque esse, & corpora multum alere priuatimque conferre ad ventris rheumatismos. Non est dubium à Psitha vite sic dictum, quam Columella lib. 3. inter Græculas vites commemorat.

Οἶνος μέλας. vinum nigrum. Omne crassum est, plurimi alimenti & sanguinis, sed crassioris atque melancholici. Duæ sunt eius differentiæ. Aliud dulce, aliud austerum, aut etiam acerbum habetur. Pauca autem admodum sunt, quæ simul austera & dulcia sint, & si quæ eiusmodi reperiantur, praua sunt, qualitatibus prædita contrarijs, quale Albates in Sicilia commemoratur à Galeno. Quæ nigra dulciaque sunt, qualia censentur à Galeno Scybelites & Theræum, calidiora sunt austeris, minus in ventre morantur, crassum sanguinem gignunt: vrinas tamen nec ipsa mouent, sed deorsum properant & aluum mouent: ideoq; etiam ante cibum sumi solent. Quæ vero nigra austeraque sunt, ea frigidiora sunt, adstringunt, repellunt, fluxiones sistunt, longo tempore in ventre manent, & fluctuationes in eo excitant, præsertim nouella & mediæ ætatis. Vetustate namque vt colorem mutant, reddita primum nigra, postea fulua, & tandem flaua, ita etiam vires.

Οἶνος μελιηδής. idem quod μελίχροος vide infra.

Οἶνος μελιτίτης. vinum melitites, mulsum è musto, quod & νέκταρ quidam vocant. Vini dulcis genus est, quod, vt scribit Dioscorides, distat à mulso, quoniam illud à vino vetere austero, addito mellis exiguo, temperatur: hoc è musto, in quinque congios austeri musti congio mellis & salis cyatho inditis. Vel, vt alijs magis placet, mustum, quousque ad dimidias fere resideat, excoquitur, & in decem eius sextarios vnus mellis Attici miscetur sextarius, & in cadum transfunditur, gypsatoque vasis spiraculo in vmbra reconditur. Est autem inflationibus obnoxium, & aduersum stomacho, alijsque facultatibus præditum quas Dioscor. lib. 5. recensuit.

Οἶνος μελίχροος, aut μελίχρους. dicitur Hippocrati vi- « num dulce siue mellitũ, cui scilicet mel admix- « tum est, sic μένδαιον μελίχροον vocat vinum men- « dæum mellitum lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν. «

Οἶνος μένδαιος. vinum mendæum cuius meminit « Hippocr. lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν, ipsum μελίχροον καὶ « λευκὸν appellans. «

Οἶνος μενδήσιος. eius meminit Gal. lib. 2. κατὰ τόπ. Æ- « gyptium est vinum à regione sic vocatum vt & « vnguentũ mendesium; sed vide num sit illic le- « gendum pro οἴνῳ, μύρῳ, nam alibi nusquam fit « mentio vini mendesij. «

Οἶνος μεσογείτης. vinum Mesogites. Asianum fuit, à « Tmolo monte, vt ait Dioscor. infestum capiti & « neruis. Idem forte cum Tmolite, cuius fre- « quens mentio apud Galenum. «

Οἶνος μυρίνης. fuit vinum μύρῳ κεκραμένον, hoc est, vinum vnguento mistum. siue, vt Pollux scribit, γλυκὺς οἶνος, vinum dulce. At Hesychius μυρρίνην οἶνον per duplex ρ scribit, deductũ certe παρὰ τὴν μύρραν, hoc est, à myrrha, vt sit vinum myrrha conditum. habetque adstipulatorem Plinium lib. 14. c. 13.

Qui myrrhinam vinum fuisse lautissimum « myrrhæ odore conditum tradit ex Plauti testi- « monio; Sed Plautus eo loci vinum & murrhi- « nam clare distinguere videtur, præterquã quod « in Pseudolo murrhinam inter vina dulcia repo- « nit; myrrha cum amara valde sit, sane vino per- « mixta illud amarissimum reddet; & potioni « haudquaquam idoneum, vt murrhinam non vi- « nũ fuisse ex illis iure quis credat; Eruditissimus « Scalliger in comment. ad lib. 6. Theoph. de cau- « sis plantar. cap. 36. voluit murrhinam vinum « fuisse ex myrthi baccis factum, ex myrtho, in- « quit, vinum premebatur, tum alijs tum fœmi- « minis Romanis quod myrrhinam vocabant, « non à myrrha quæ amara est, & potibus non « idonea; & myrthum μυρρίνην vbique vocat ip- « se Theophr. Adrianus Iunius ἀπὸ τοῦ μύρου « myrrhinam dictam voluit quasi vinum es- «

set, aut altera potio odoribus condita. Sed illa cum doctissimo Mercuriali parum de myrrhina placeant, potius existimat fuisse murrhinam, artificialem quandam potionem quæ veterum tempestate vulgatissima cum esset, atque à posteris intermissa, vix eius remansit nomen, quod vel à similitudine, vel à mixtione, vel ab aliqua alia re forte an captum fuit, cuius sententiæ Festus & Nonius adstipulātur, qui dicūt murrhinam factitiæ potionis genus extitisse. sed vide in voce μυῤῥίνης plura.

Οἶνος μύσιος. vinum Mysium, quod in Hellesponti Mysia prouenit, Surrentino non absimile. Est enim flauum, odorum, & consistentia inter aquosa crassaque medium.

Οἶνος Νέκταρ, & Νεκταρείτης. Constantinus Cæsareo nomine conditi mulsi genus quoddam appellari scribit, ex varijs aromatibus, & sub Caniculæ ortum per dies 40. insolati; idem est quod μελιτίτης de quo nos supra: ex illo autem nectare, medicamenta multa νεκτάρεα dicta sunt inter quæ habetur νεκτάρεια ἀντίδοτος, & νεκτάρεον ἔκλειγμα: Sed & νεκταρείτης οἶνος ex helenio fiebat quod νεκτάρεον dicitur, quippe helenij radix sicca pondo dragmarum quinque linteolo colligata in congios sex musti addebatur, & post tres menses effundebatur.

Οἶνος νέος. vinum nouum: Tale nos esse censemus quod vel est vnius anni immò mensium sex, ad quod vsque vero tempus nouum dici debeat vinum nusquam Galen. expressit, tantum illud medium esse vinum inter vetus nouumque statuit quod intra quinque & decem annos consisteret vt 4. κτ' γῶν. affirmauit. Sed ex eo liquet Galeno vinum dici nouum quod intra quinquennale fuerit, vnde Aloisius Mundella Epistol. medic. Epist. 14. sex annorum vina pro nouis ex Galeni mente habenda scripsit, cum eiusmodi tamen vina vt ante diximus, ex eodem inter vetera & noua media censenda sint; Sed permirum videtur ea vina quæ tot iam annos à sui ortu recesserunt noua esse censenda, cum nouum id proprie dicatur quod parum à sui initio distat, vt nouellas plantas, noua arbusta, nouos fructus appellamus, vt illud vinum nouum atque recens potius censendum sit quod à suo ortu non multum abest, & musteam illam suam adhuc dulcedinem seruat, nec acrimoniam adhuc nactum est. Quod vero ad vini noui facultates attinet, illud hepar obstruit, dysenteriam hepaticam parit, humores accendit, & ventrem soluit, quia scilicet nondum defæcatum, quia & nondum integre deferbuit, quia visceri debilitatem parit, & quia nitrositate sua abstergit, atque stimulat, & ad excretionem proritat.

Οἶνος ξανθὸς. vinum flauum. quod vini genus, summe calidum est & tenue, optimi succi: velocissime per corpus digeritur, crudos succos concoquit, caput & mentem tentat. Eiusmodi autem color inest vinis vel media ætate, vel in senio. Nullum enim vinum nouum fuluum aut flauum est, vti nec calidum. Vetustate autem color ille maxime contrahitur, quoque omnia vetustiora, eo etiam primum fuluiora, mox flauiora euadunt, & calidiora. Est autem duorum generum. Vnum parum dulce, alterum modice austerum. Neque enim flaui vini natura fert vt multum sit vel dulce austerum. Oppositum est hoc vini genus, si colorem spectemus, albo, vt quod calidissimum sit, sicut minime calidum, album.

Οἶνος οἰνάνθινος. vinum œnanthinum fit, ex labrusca, hoc est, vite syluestri, duabus libris florum in musti cado maceratis, qui post triginta dies mutantur.

Οἶνος οἰνώδης. vinum vinosum. Sic appellauit Hippocrates non molle, & quod speciem tantum vini habet, sed potius austerum & forte, sicut habet Erotianus.

Ἀνδρεῖον. appellauit Hippocr. vulgo πολύφορον dicitur, illique opponitur ἁπαλὸς, ἀσθενὴς, ὑδατώδης.

Οἶνος ὀλιγοφόρος. vinum quod paucam aquæ mistionem admittit. Idem cum τῷ ὑδατώδει: cui contrarium est quod polyphorum vocatur.

Οἶνος ὀμφακίτης. vinū omphacites. Id nomen quamuis omnis vini crudi & ante maturitatem excerpti videri potest commune, & idem cum τῷ βιαίῳ, priuatim tamen in Lesbo exprimi Dioscorides author est. vuæ paulo ante maturitatē colliguntur, etiam semiacerbæ, per triduum aut quatriduum sole torrentur, donec acini passi fiant, rugasque plane contraxerint, tum premuntur, deinde sole in fictilibus inueterantur. Constringit, stomacho vtile est cibos non concoquēti dissolutoque. grauidarum malacijs & defectionibus medetur. Est autem diu crudum, nec nisi post annos multos bibi potest.

Οἶνος ὀξίνης. vinum acescens & corruptum, Gallice *vin tourné*, quod vapescit, sic οἶνον παρατρέπεσθαι Græci dicunt & ὀξυνέσθαι: Sed & inde Græci ὀξίνας appellant homines Ἀχερνεῖς, quasi corrupta vina vt dixit Aristoph. in Equitibus, in Græcis οἶνος τροπίας καὶ ἐκτροπίας, vinum mutatū fugiens in vappam, aut in acetum degenerans, aut exolescens quod ætati cedit.

Οἶνος παλαιὸς. vinū vetus. Est vinum quod factum est vetustate, seipso primum quidem acrius, deinde vero etiam amarius. Id quod annorum quidem spatio omnino euenit, sed vario & inæquali. Aquosa enim vina celerrime omnium inueterantur, crassa vero & austera tardius. E quorum numero Surrentina nō ante vigesimum annum vigere solent, atque ab eo tempore ad potum idonea bonaque diutissime perseuerant, nec facile amarescunt, sicut Galenus testatus est. Sunt autem notæ duæ vetustatis, acrimonia primum, qua plane magis calida euadunt vetusta vina: deinde vero amaritudo, quæ acrimoniæ succedit: quam vbi adepta sunt, immodice resiccant. Est autem vinum vetus neruis noxium & reliquis sensibus, gustu tamen suauissimum: ideoque cauendum ijs qui intestinæ alicuius partis imbecillitatem sentiunt: attamen in secunda valetudine paucum, dilutum aqua, innoxie sumitur.

Οἶνος παλματίας. apud Trallian. lib. 6. vel vt P. Ægin. παλματιανός, Palmatianum vinum; Quale fuerit docet Hermolaus Barbarus lib. 5. Corollarij.

Οἶνος παρετυπιανός. vinum Parætypianum. quod, vt scribit Dioscorides, ex Adriatico sinu defertur, odoratum ac tenuius, ideoque liberaliter potum fallens, diuque seruans ebrietatem & soporem adferens.

Πραιτυτιανὸν. potius cū Cornario legēdū suspicor, quoniā & Plin. l. 14. c. 6. eiusmodi vini meminit, & incerta est vini paretypiani origo; est autem ager Prætutianus, vti ex ipsius Plinij verbis l. 3. c.

14.& 13.colligere licet ab Adriatico agro, Adriaque Colonia haud ita dissitus, ideoque cũ dicat Dioscor. vinum πραιτετιανὸν ἐκ τ̃ κτ' Ἀδρίαν κομίζεσθαι τόπων, ego potius πραιτετιανὸν legendum existimo.

Οἶνος παχὺς. vinum crassum. sic à consistentia dictũ, aquoso contrarium. eiusmodi est siræon siue hepsema, item Theræum & Scybelites. Valde nutrit, sed facile obstruit.

Οἶνος περπερῖνος. vinum Perperinum. quod apud Perperinen, iuxta Pergamum, in Asia gignitur, crassum, austerum & nigrum vini genus, vt & Ægeates. Adstringit, longo tempore in ventre manet, & fluctuationes in eo excitat.

Οἶνος πισσώδης. vinum picatum, hoc est pice conditum. Excalfacit, concoquit, sanguinem excreantibus inimicum, vt & quod resinam recipit.

De huiusmodi autem vino hæc refert Plutarch. 5. sympos. probl. 3. ex Græcis Euboios, & ex Italicis eos qui circa Padum incolebant, consueuisse vasa pice oblinere, resinamque ipsam vino commiscere, quod talia non modo gratum quemdam odorem impertirent, verum etiam vinum generosum redderent, celeriterque ab eo aquositatem nouitatemque caloris ope remouerent, de his & loquebatur Plin. scribens in Italię prouincijs nonnullis vulgare fuisse musta, pice rabulana atque resina condiri, & ne quis miretur quomodo à pice ac resina graueolentibus potuerit vinis odor gratus donari, sciri velim eas lotionibus alijsque modis (vt docet Columella) à graui odore spoliari consueuisse: & propterea resinata vina ac picata apud aliquos in precio extitisse.

Οἶνος πολυφόρος. vinum oppositum τῷ ὀλιγοφόρῳ. Id autem est quod vt bene temperetur, multam aquam requirit, siue quod aquæ multum sustinere potest ad temperatam mistionem. Ergo vt vina aquosa & alba paucifera sunt, ita vinosa & flaua πολυφόρα erunt. Hippocrates τὸ πολυφόρον appellauit ἀνδρεῖον καὶ οἰνῶδες.

Οἶνος πότιμος. idem quod λυτέειος, de quo ante.

Οἶνος πούκινος. Pucinum vinum, ab oppido Pucino in quo nascitur. de quo Plinius lib. 14. cap. 6. de vinis generosis sic scribit: Liuia, inquit, Augusta LXXXII annos vitæ Pucino retulit acceptos, non aquoso. Gignitur in sinu Adriatici maris, non procul à Timauo fonte, saxeo colle, maritimo afflatu paucas coquente amphoras. Nec aliud aptius medicamentis iudicatur. Hoc esse crediderim quod Græci celebrantes miris laudibus πυκτανὸν appellauerunt ex Adriatico sinu. Hæc Plinius. de quo vino miror nihil scriptum à Galeno.

Οἶνος πραιτιανὸς. legitur hoc nomẽ vini apud Dioscoridem lib. 5. cum tamen interpretes πραιτετιανὸν videantur legere.

Vide supra πραιτετιανὸς.

Οἶνος πράμνιος. vinum Pramnium. fuit vini genus dulcis, authore Dioscoride, quod vuis sole siccatis in area aut in sarmento torrefactis exprimebatur, ab Hippocrate & Homero celebratum. Dictum autem fuit vel à Pramnia vite, vel quasi παραμόνιον, id est permanens, vel perennans, vt grammatici docent. Premebat hoc Smyrnæ regio.

Vel eiusmodi vinum sic vocatur vt quidam volunt παρὰ τὸ πραΰνειν, & πραεῖς ποιεῖν τὰς πόνους; vel secundum alios à pramnia rupe in Icaro insula, eratque id genus vini nigrum & austerum vt scribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Οἶνος πρόδρομος, ἢ πρότροπος. dicitur vini genus dulce, quod ex Gnidio & Lesbo Romam aduehebatur maximo olim in precio habitum, non modo pro varijs medicamentorum compositionibus, verum etiam pro diuitum & nobilium mẽsis; hoc autem erat mustum sponte defluens antequam vuæ calcarentur, quod vuis sole siccatis in area authore Diosc. l. 5. aut in sarmento torrefactis exprimebatur, quemadmodũ passũ Creticum, aut Pramnium; erat hoc vinum maxime dulce vt videatur quandoque inter dulcia primum locũ tenuisse vt Athenæus lib. 1. testatur. Porro appellatio protropi siue musti seu passi, siue vini dicere malis, Græcis ab eo deducta apparet, quod calcaturam & prælum sponte effluendo præuertat, ἀπὸ τοῦ προτρέπειν τὸ ἐκπιέζεσθαι, ne quis à populo appellatum existimare inducatur: Columella lib. 12. c. 16. & 39. hoc ipsum mustum lixiuium appellauit, apta nominis translatione ab ea quæ primo priuatimque lixiuia dicitur; vt enim in ea paulatim madente cinere distillat aqua, ita & hoc musti genus per se, antequam prælo subijciatur vua, paulatim diffluit, & reliquum mustum præuenit, Græci etiã aliqui protropon vocant πρόχυμα, velut florentius apud Constant. Cæsarem l. 6. c. 16.

Οἶνος πύκτιος. idem quod πύκινος, de quo supra.

Οἶνον ῥακεντάτον. Recentatum vinum dixit Trallian. lib. 11. c. 1. ἀντὶ τοῦ ψυχισθέντος quod nondum vllus dixit ex Latinis scriptoribus; Recentari enim Nonius Marcellus inquit esse ἀνανεοῦσθαι, vnde liquet Trallian. Latinas voces, etsi Græcis abundat nimis ambitiose interim vsurpare.

Οἶνος ῥοδίτης. vinum rosatum, seu conditum rosaceum, est vinum è rosis factitium quod Palladius ætate sua fieri solitum hoc modo docet his verbis; Quinque libras rosæ pridie purgatæ in vini veteris viginti sextarios merges, & post triginta dies mellis despumati lib. 10. adijcies, & vteris: Plinius vero vinum rosaceum sic condiri tradit: ex rosæ folijs tusis, in linteoloque in mustum colatis cum pondusculo vt sidat quadraginta pondere denariorum in sextarios Vicenos musti, nec ante tres menses vase aperto: Cui conduturæ non absimilis multũ est quam Dioscor. lib. 5. c. 35. docet in hunc modum; siccas tusasque rosas libræ pondo in linteolo colligatas in musti sextarios octo demittito, & post tertium mensem per colum traiectum diffundito, & reponito vinum; alia ab his habetur compositio apud Apicium, itemque alia apud Constantinum Cæsarem l. 8. c. 2.

Οἶνος σαβῖνος. vinum Sabinum, aquosum, tenue album & modice adstringens. Quod vt nouellum, hoc est ante sextum annum, aquosius est & imbecillius, ægriusque concoquitur, atque magis excrementosum est, diutissimeque in stomacho ac ventriculo innatat, fluctuationesque parit: ita posteaquam annum sextum excessit, inter nobilia vina censetur, maxime quod austerum fuerit. Itaque cum Galen. multis in locis vinum Sabinum inter imbecilla vina annumeret, & dicat in Italia febricitãtibus dari solitum, de nouo, quod annum sextum nondum attigit, non autem de vetere, intelligendum est.

Οἶνος σαπρίας. sic vinum vulgo appellant Græci τὸ πρὸς τῷ τέλει, id est, quod inibi est vt desinat,

paulatim exhausto dolio, Gallice *vin bas*: Contra Hermippus sic nominari inquit vetus vinũ, & vt scribit Eustath. ὀδυσ. β. τὸν ἀνθοσμίαν.

Οἶνος στρεφθῖνος, vel σαρεπτῖνος. vt legendum censet apud Trallian. Goupylus ex Diuo Luca, Plinio & Stephano de vrbibus, vinum Sareptinum ab vrbe Sarepta inter Sidonem & Tyrum in Phœnicia, cuius vinum à Sidonio Apollinare commendatur, à Tralliano ad cholericum affectum.

Οἶνος σεσακκισμένος. vinum sacco castratum, fractum vel colatum dicitur, nimirum vina crassiora qualia erant massica aut marsica lineo sacco percolasse maiores consueuisse præter Lucret. Horat. & Martial. ex instituto docet Plutarch. 6. symp. quæst. 7. vbi vino excolato veluti quadam purgatione fæce detracta, vngues despoliari, vinumque per colum diffusum effœminari ἐξευνουχίζεσθαι ϗ ἀποθηλύνεσθαι scribit elegantissime, illa quippe vini percolatio eius neruos excindit ac genuinũ restinguit calorem, frangitque vires ait Plin. ca. vlt. lib. 14. quoniam vt Hesiodus ait ἀπὸ τοῦ πίθου πίνεσθαι δεῖ, id est, à dolio bibendum ipso, si insitum vini robur & potestatem nosse velis: vina enim diffusa, perfrigerata, & excolata tenuiora fieri ac debiliora vt in lib. περὶ παθῶν docuit Hippoc. vt iure Plin. vina inueterari saccisque castrari dixerit l. 19. c. 4. Theophr. 6. de causs. plant. c. 24. eiusmodi vina, ἠθικὰς vocauit, Gaza moralia, velut acie vini ac robore, tanquam ferocitate exuta & moribus temperata, sed mire hallucinatus est Gaza, dicere enim debuit non percolata.

Οἶνος σιγνῖνος. vinum Signinum, adstringens quidem, sed paulo austerius. Celsus lib. 4. c. 5. quam asperrimum fuisse testatur. Sic dictum est à Signinis Italiæ populis.

Validum erat nec facile acescebat nisi quando inueterasset vt ait Gal. l. 1. de antid. c. 3.

Οἶνος σίραιον. Sapa. vini factitij genus, vino, vt plerique volunt, ad tertiam vsque mensuræ partem decocto, dicitur alio nomine ἕψημα. Dioscorides autem libro 5. scribit esse vini dulcis genus, quod fieret musto igni decocto. vide suo loco.

Vide suo loco σίραιον, & supra ἕψημα.

Οἶνος σκυβελίτης. vinum est quod sua sponte ex passis vuis destillat, vt pote vinum vltro vuis effundentibus vt apud Aetium habetur lib. 9. cap. 24. & in Nicolai interpretationibus exponitur ὁ μὴ τὸ πατηθῆναι σαφυλαῖς ἀποστάζων. nimirum quod ab vuis passis & in vite à sole deustis distillat, nam πατηθεῖσαι σαφυλαὶ Græcis dicuntur vuæ non quę calcatæ sunt, sed quæ in vite solem passę sunt & adustæ, sic enim Nicolaus antidoto 145. interpretatur. Illud autem inter vina & cassa & nigra numeratur sed citra astrictionem, minus autem in ventre moratur, vrinas non mouet, sed deorsum properat, ideoque ante cibum sumi solet.

Οἶνος σουρεντῖνος. vinum Surrentinum in Surrento Campaniæ oppido natum. Habitum fuit inter optima vina, mediocriter adstringens, & cæteris tum calidius tum iucundius, magisque odoratum. Crudum adhuc est, inquit Galenus libr. 1. de Antidotis, ante annum fere vigesimum: sed vigesimo tandem anno viget, potuique aptum diu perseuerat, nec facile amarescit, præstantiaque cum Falerno contendit. Dioscorides lib. 5. valde austerum esse scribit, ideoque intestinorum & stomachi fluxiones cohibere, & cum tenue sit, caput minime tentare: inueteratum autem suauius reddi & stomacho vtile.

Οἶνος στρυφνός. vinum acerbum. quod vehementer adstringit. frigidum est atque crassarum partium, proindeque difficulter concoquitur, obstruit, omnem vacuationem supprimit, fluxiones sistit.

Οἶνος σύφων. vinum adstringens. sic autem dicitur non quod acerbum sit & valde adstringat, sed quod moderatæ adstrictionis particeps sit, & tãtum austerum. Est enim austeritas modicaque adstrictio vini maturi, fortis, & generosi nota, vt magna adstrictio crudi atque asperi.

Οἶνος συβάτης. vinum Sybates. nigrum, & crassum, longo tempore in ventre manens & fluctuationes in eo excitans, vt scribit Galenus libr. 5. de sanit. tuenda. quo tamen loco mendose scriptum esse conijcio, & pro συβάτης legendum esse ὀβάτης puto.

Οἶνος συκίτης. qui & κατορχίτης dicitur, è ficubus fit de quo supra suo loco.

Οἶνος σχιλλιτικός. vinum scylliticum quod è scylla fit de quo Diosc. l. 5. c. 26.

Οἶνος τεθαλασσωμένος. vide supra θαλασσίτης.

Οἶνος τιβηνῖνος ἢ τιβηνός. vinum Tibecinum, Asiaticum: sic dictum à regione Tiba in qua prouenit. Id fuit aquosæ & tenuis consistentiæ, non tamen inter vilia vina habitum, vt quod cum Sabino certaret, præsertim vbi ad senium peruenisset.

Οἶνος τιβουρτῖνος. vinum Tiburtinum. vinum generosum, modice adstringens: regione Tiburti natum. quanquam alicubi Galenus ipsum inter imbecilla annumerat.

Erat autem austerum, & si improuide reponeretur acescebat ait Galen. libr. de antid. cap. 3.

Οἶνος τιτακαζηνός. vinum Titacazenum. Asiaticum, aquosæ quidem consistentiæ & tenuis, non tamen prorsus ignobile, vt quod cum Sabino contenderet.

Οἶνος τμωλίτης. vinum Tmolites, in Tmolo monte nascens. Asianum est, alio nomine, vt arbitror, μεσογείτης dictum, habitum inter vina præstantissima & simile Falerno. Est enim tenuissimum, perlucidum, fuluum colore, dulce mediocriter, nimis quam odoratum. Fuit & aliud eiusdem nominis huic simile tum colore, tum substantia, verum neque dulce neque odorum, præditum vi quadam adstringendi, sed dulcedine multo inferius. Galen. lib. 12. Methodi vinum Tmolites inter austera annumerat. Infirmo capiti est noxium.

Οἶνος ὑδατώδης. vinum aquosum. Quod colore & consistentia aquæ simile est. Nam & pellucidum & splendens & purum est, & consistentia tenue videtur, & gustanti nullam adfert qualitatem insignem, atque si ipsum aqua diluas, non multum aquæ feret: eamque ob rem etiam ὀλιγοφόρον veteres appellarunt. Est autem vt colore, ita facultate aquæ persimile, nec perspicue calefaciens, nec caput tentans, nec neruos debilitans. Id inter vina solũ medium est inter aquæ & vini maleficia, multis etiam ornatum dotibus vires corroborandi, succos humectandi, mediocriter incidendi, contemperandi omnem qualitatis excessum, mouendi vrinas & sudores &

perſæpe aluum, præcordiorum æſtu ſicciorem.

Atque vinum eiuſmodi febricitantibus maxime idoneum eſſe dicit Galen. l. 3. de diæta in acutis: Talia olim erant Sabinum in Italia, Titacazenum in Aſia, & Arſienium & Ariuſium ait Galen. l. 2. κτ̀ τόπ. vinum autem hoc ὑδαρὲς ſiue ὑδατῶδες, id eſt, dilutum duplex eſt, aliud enim naturale eſt quod à natura ita producitur, & appellatur frequenter ὀλιγοφόρον à Græcis, eo quod ſuapte natura pauca aqua temperetur, ſicut fuiſſe vinum Sabinum pleriſque in locis docet Gal. quod & hac ratione dicebat concedi poſſe ægrotantibus: aliud eſt artificiale & fit vino & aqua ſimul feruentibus, vel racemis ipſis expreſſa vua in aqua maceratis. Primum vocatur ſimpliciter dilutum: Secundum vero lora à Latinis & Græcis, quæ adhuc duplex eſt: alia enim fiebat, quando ſtatim erat exemptum vinum, alia quando vino exempto & prima aqua, alia adhuc apponebatur, & appellabatur ſecunda lora, quam dicebat Galen. minus ferire caput: erat & aliud genus vini diluti quando vinum aqua temperabatur in menſa hieme & æſtate, quæ miſtio erat varia pro varia vinorum natura.

Οἶνος φαλερῖνος ἢ φαλέρνος. vinũ Falernum. vinum omnium præſtãtiſſimum quæ in Italia olim naſcebantur, quod tum melioris ſucci, tũ etiã calidius reliquis eſſet: vtpote quod & velocius illis per corpus digereretur, & crudos ſuccos melius cõcoqueret, & ſtomachũ maxime roboraret, pulſus reuocaret, aluũ adſtringeret. Verũ, authore Dioſcoride, veſicæ inimicum fuit, & viſus hebetudini, & ad potus crebros minime idoneum habebatur: capiti etiam infirmo noxium fuit, teſte Galeno lib. 12. Method. Fuit autem duplex Falernorum differentia. aliud enim dulce admodum fuit, quod Fauſtianum dicebatur: aliud, ſi cum hoc conferas, auſterum, ſi vero cum Signino & Marſo, dulce.

Οἶνος φαυςῖνος. vinum Fauſtianum. Falerni ſpecies, admodum dulcis.

Οἶνος φθόριος vinum partus necans, quale medicamentum fit ex Helleboro, ſcammonio aut Cucumere ſylueſtri iuxta vitium radices ſato teſte Dioſcor. lib. 5.

Οἶνος φυγελίτης. vinum Phygelites. ab oppido Epheſi ſic dictum, eaſdem quas & Chium, vires habens.

Οἶνος χῖος. vinum Chiũ. Molle eſt, vt ſcribit Dioſcorides, & aptum potui. bene alit. & minus inebriat, fluxiones cohibet, oculorum medicamentis vtile.

Οἶνος ὠχρὸς, vinum pallidum. vtique quod medio colore eſt inter flauum & album. quippe ſi flauum albo miſcere libeat, quod ex ambobus cõfit, pallidum euadet. Aquæ etiam admiſtum flauum eiuſmodi colorem reddit. Verum pro maiore minoreue aquæ modo, alias pallidum, alias ὠχρόλευκον, id eſt, ex pallido albicans, alias ὠχρόξανθον, id eſt, ex pallido flauum apparet. Itaque cum calidiſſimum, ſi colorem ſpectes, flauum ſit: minime calidum, album: pallidum medias inter vtrumque vini genus vires habebit, & prout alterutri magis accedet, ita vim eius exhibebit.

Hæ quidem differentiæ ſunt vinorum quorum apud veteres medicos, Dioſcoridem maxime & Galenum, mentio facta eſt. Sunt autem omnia fere Græca aut Italica. Præter quas non eſt dubium haberi quamplurimas à natali ſolo ſumptas. Nam vt taceam Rhenana atque Hiſpana vina, Gallia noſtra vinetorum feraciſſima, permulta educat, quæ non facile ceſſura ſint peregrinis. Inter quæ alba omnis generis habentur, aquoſa quidem Vaſtiniana & Pariſina, fortiora autem Andegauenſia, Vaſconiana, Herbeſiana. Nigra autem ſunt cum adſtrictione quidem Burgundiana, præſertim ad Altiſſiodorum nata, citra adſtrictionem vero Vaſconiana ad Burdigalam. Nam & alia habentur in Vaſconia omnium nobiliſſima, fuluo colore: vt & apud Aluernos pallido: in agro autem Aurelianenſi atque Belnenſi, ſanguineo. Calida autem illa ſunt & tenuia, iiſdemque quibus olim Falernum & Cæcubum dotibus prædita. Media autem tum colore, tum conſiſtentia, tum viribus habentur Iſanciana atque Ayſiana, lautioribus cænis potiſſimum expetita, cum propter facilem ciborum concoctionem & eorundem digeſtionem in corpus, tum vero maxime propter ſuauitatem, quodque largiore etiam potu caput & mentem minime tentent, nec ſitim inducant. Omnia autem ante annum matura ſunt, nec plus biennio perdurant, exceptis albis Andegauenſibus, quæ ad plures annos integris viribus conſeruantur.

Οἰνοφλυγία. largiſſimus vini potus dicitur, & Ariſtoteli 3. problem. 28. οἰνόφλυγες ebrioſi vocantur.

Οἰνώνη. ſic à quibuſdam dicitur ἡ ἀργεμώνη, vt habetur apud Dioſcor.

Οἴνωπον χρῶμα. vinoſus color: Quis & qualis ſit ille vini color ſatis eſt apud authores ambiguum, quod illum non modo vino, ſed & diuerſis alijs rebus tribuerint: & quidem Homerus Odyſſ. V. hunc attribuit bobus quos οἴνωπας appellat: Tribuit & mari dum οἴνοπα πόντον vocat, Euripides draconi, Hippocr. 7. epid. excrementis, dum in dyſenteria eorum inquit eſſe οἴνωπα χρώματα, impenſe rubra & ex rubro quodammodo nigricantia, & lib. de natura muliebri & 2. de morb. mulier. tribuit ipſis mulierum corporibus, quaſi quæ media ſint inter albida & nigra, ſubfuſca vertit Caluus; Actuarius vrinis tribuit, Theoph. plantis quibuſdam quorum omnium authoritate conſtat eſſe proprium quemdam vini colorẽ, quanquam neſcitur quis ille ſit: Ariſtoteles libro de coloribus deſcribens huiuſmodi colorem dixit fieri cum radij aerei temperantur nigro puro & coruſcante, veluti racemorum acini qui vinoſi euadunt dum maturantur, ſicut vbi nigricant punicei; Sed cum vuarum aliæ albæ ſint, aliæ nigræ, aliæ fuluæ, minime quæſito ſatisfacere videtur vt qualis ſit ille color ſit omnino incertum, niſi dicatur vocem οἴνωπον vinoſum, nõ à vino quoniam illud nullum habet proprium colorem cui det appellationem, ſed vt inquit Ariſtoteles ab vuis illis quæ priuſquam nigræ euadant, ex albis colorem quemdam medium contrahunt, qui prout magis illæ ad maturitatem accedunt, varius & diuerſus eſſe ſolet vt fortean propterea is color vt diximus ab authoribus commemoratis diuerſis rebus tribuatur.

Οἴνωσις. vinoſitas ἀπὸ τοῦ οἴνου à vino: ab ebrietate vero illa differt, ſiquidem Plutarchus ebrietatem ſimpliciter damnat, vinoſitatem vero vtilem aliquando conſtituit, ita & Horatius citra ebrietatem vinoſum Homerum, id eſt, multo vino plenum dixit, nimirum voce vinoſitatis, relaxatio-

» nem animi vino factam intelligentes, qua calen-
» tes & à torpore excitati toto corpore spiritus ad
» agenda omnia, vt flaccus ait, vegetiores efficiun-
» tur, illam ebrietatem Plutarch. breuissime
» in commentariolo de loquacitate his verbis des-
» cripsit, Οἰνώσεως καὶ μέθης διαφορὰν ταύτην εἴρηκεν,
» οἰνώσεως μὲν ἄνεσιν, μέθης δὲ φλυαρίαν, id est vino-
» sitatis discrimen hoc esse & ebrietatis, vinositа-
» tis quidem relaxationem seu exhilarationem;
» ebrietatis autem importunam loquacitatem:
» vnde hanc fugiendam esse, aliam vero nonnun-
» quam recipiendam ex medicis liquet, ita Dios-
» cor. lib. 5. c. 11. vtile esse inquit aliquot diebus
» μετρίως οἰνῶσθαι, moderate vino indulgere, maxi-
» meque post aquæ potum, atque perpotationem
» illam οἴνωσιν appellat, ἀπὸ τῆς μέθης ibidem illam
» distinguens.

Οἰσοφάγος. gula. Est meatus à faucibus in ventriculum, duabus tunicis constans, per quem cibus & potus in ventriculum descendunt. Sic dictus est, quod ea ferat quæ eduntur: est enim via cibi. Habet duas proprias tunicas, quarum interna oris tunicæ continua est, & ibi crassior atque durior, vbique autem neruosa: externa vero carnosa. vtraque fibris contexta est: interna rectis, externa transuersis, sed vtrisque quidem deglutionem accelerantibus, & vomitum, dum illi trahunt, hi expellunt. Incumbit septem spondylis colli, & quatuor metaphreni, nonnihil in dextrum latus, à quorum interim spondylorum ligamentis ortam habet tertiam tunicam, qua ille obligatus fertur in ventriculum nonnihil in dextrum latus abscedens, vt cedat aortæ descendenti. Ad nonum denique spondylum ligamentis valentibus ab eo natis in altum leuatus arteriamq; prætereuectus, iam sinister, pertuso diaphragmate cum duobus neruis insignibus à sexto pari demissis ventriculo vnitur.

Οἰσοφάγον. etiam ab Hippocrate dici os ventriculi, Galenus in linguarum interpretatione explicauit.

Οἰσύπη αἰγός. dicitur ab Hippocrate sordes inter pilos capræ nascens, eosque maxime qui sunt circa sedem, vt explicat Gal. ἐν τῇ ἐξηγήσει τῶν γλωσσῶν. Dicitur & οἴσπη per syncopen.

Οἰσυπίς. idem quod οἴσυπος, apud Hippocratem, vt annotauit Gal.

Οἰσυπηρὰ ἔρια, & ῥυπαρά. lanæ succidæ quæ sic pro-
» pterea vocantur quod sudoris sordibus & succo
» sint imbutæ, ἀπὸ τοῦ ῥύπου καὶ οἰσύπου appellationi-
» bus factis, alijs ὑσσωπηρὰ dicuntur, sicque scriptũ
» legimus apud Græcos medicos fere omnes, nec
» Græcos modo verum & Latinos, Plinium in-
» quam & Celsum, in quibus magno tamen erro-
» re hyssopum pro œsypo legitur, cum sit tamen
» inter vtrumque magna differentia. hoc copiose
» declarauit Cornar. comment. in 2. κατὰ τόπ. com-
» plurima authorum tam Græcorum quam Lati-
» norum loca recensens, in quibus hic error con-
» tinetur, ab illo suis sigillatim locis restitutus.
» Hippocr. lanas succidas etiam ἔρια πινόεντα vo-
» cat, & ἔρια πινώδη, nam & πίνος vox, œsypi atque
» sordium significationem habet.

Οἴσυπον φάρμακον. medicamentum ex œsypo com-
» positum, quod & aliquando Græci medici οἰσύπου
» κηρωτὴν, aliquando οἴσυπον κηρωτοειδῆ, aliquando
» οἴσυπον ὑγρὸν vocant, atque hæ appellationes om-
» nes à forma medicamenti, quod ad cerati liquidi
» modum paratur sunt deductæ; componendi mo-
» dum docet Paul. l. 7. & Aet. tetrab. 1. serm. 2. c.
» 120. & tetrab. 4. serm. 3. c. 25. Sed tum in hoc
» Pauli loco, tum in alijs plerisque omnibus ὕσσω-
» πος pro οἴσυπος falsò legitur: sunt autem pro-
» miscui vsus, œsypus per se, & pharmacum ex eo
» constans veluti Gal. l. 14. meth. docet. vide ὑσσω-
» πος κηρωτή.

Οἴσυπος. proprie dicitur ouium sordes earum lanis adhærescens: deinde vero pro ipsa etiam lana adhuc sordida & illota dici cœpit. Sordes autem ea pecudum ex sudore feminum & alarum colligitur, adhæretque lanis, quæ propterea quod οἴσυπον habent, οἰσυπηραὶ, ῥυπαραὶ, & ab Hippocrate πινόεσσαι & πινώδεις appellantur. Est enim πίνος idem quod ῥύπος. Latini sordidas & succidas vocant, quod tales sint, quales vbi primum succisæ detonsæque sunt. De œsypo sic scripsit Ouidius:

Oesypa quid redolent, quamuis mittantur Athenis,
Demptus ab immundæ vellere succus ouis?

Dioscorides œsypum appellauit succidarum lanarum pinguitudinem, eiusque extrahendi parandique rationem lib. 2. explicauit. Ex eo conficitur pharmacum à Paulo descriptum lib. 7. & ab Aetio li. 15. quod Græci alias οἴσυπον φάρμακον, alias οἰσύπου κηρωτὴν, alias οἴσυπον κηρωτοειδῆ, alias οἴσυπον ὑγρὸν nuncupant, eiusdem prorsus cum ipso œsypo facultatis, adeo vt promiscuus sit amborum vsus, sicut tradidit Galenus lib. 14. meth. medendi. Habet autem vim, vt scripsit Galenus non simplicem, sed mistam ex contrarijs qualitatibus ac viribus, adstringendi scilicet & modice calfaciendi. Ex quo constat vim illi inesse leniendi, digerendi & repellendi. Particulatim autem ad multa vtilis est, quæ Dioscorides lib. 2. commemorat. Dicitur non tantum οἴσυπος genere masculino, sed etiã οἴσυπον & οἰσύπη.

De Oesypo hoc insuper notandum, Nimi- «
rum ex Aetij verbis l. 2. c. 120. colligi, sorditiem «
seu sudorem fæminum & alarum lanis ouium «
adhærescere solitum, seu vt Ouidij verbis vtar, «
demptum succum ab ouis immundæ vellere, «
nondum œsypum appellari, sed tantummodo «
ῥύπον προβάτων, seu ῥύπον ἐπιπεφυκότα τοῖς τῶν προ- «
βάτων ἐρίοις, οἴσυπον autem tum demum dici pin- «
guitudinem illam cum preparata est eo modo «
quo à Dioscor. describitur l. 2. c. 84. & à Plinio «
l. 29. c. 2. & plenius apertiusque ab Aetio tetrab. «
1. serm. 2. c. 110. & tetrab. 4. serm. 3. c. 25. «

Οἰφᾶν, aut οἰφεῖν. est τὸ συνουσιάζειν virum agere, & «
rem veneream cum muliere exercere, vnde φι- «
λοίφας ἄνθρωπος à Theocrito, qui φίλοιφος Hesy- «
chio dicitur, vir coitus appetens & veneri de- «
ditus. «

Ὀκλάξ. ἡ μύλη. τὸ ἐπὶ γόνυ. ἢ ἐπιγονατίς: vt scribit Homeri interpres. vnde μετοκλάζειν, ἐγκλίνειν τὰ γόνατα, Ἰλιάδ. ν'. hoc est, inflectere genua.

Ὀκλάσαι. est flexis genibus super suras talosque sedere, apud Hippoc. vt annotauit Erotianus.

Ὀκνέειν. μὴ δύνασθαι. hoc est non posse, apud Hippoc. vt annotauit Erot.

Ὄκνος. segnities; ὄκνον simpliciter dixit Hippoc. lib. «
de carnibus de vteri segnitie, quod Gal. in arte «
parua ὄκνον ἐς τὰς κινήσεις, ad motus tarditatem, pi- «
gritiã, & νωθρότητα vocauit: segnitiem autẽ oc- «
cupare vterum à conceptu inquit Hippocrates, «
sicut penem aliquando νωθρὸν γίγνεσθαι καὶ ὥσπερ «
δαλοῦσθαι contingit. «

Ὀκρὶς. ἐξοχὴ προμήκης. hoc eſt, eminentia oblonga, apud Hippoc. vt explicauit Galen.

Ὀκταειδὸν. antidoti nomen vtilis ad artus ſanguine » multo infeſtatos, cuius meminit Paul. l.3.c.78.

Ὀλέκρανον. cubitus ſiue os ipſum cubiti. Sic ab Atticis dicitur quem Hippocrat. ἀγκῶνα appellauit. vide ἀγκών. ſcribitur & διὰ τοῦ ω, vt patet ex Heſychio duobus in locis eam vocem interpretante. vide ὠλέκρανον.

Ὀλέθρια. dicuntur apud Hippocr. vnde ſalutis deſ» peratio eſt, & ipſi pariter ægroti ὀλέθριοι nomi» nantur cum deſperati iacent.

Ὀλερὸν. δυσῶδες ἢ μέλαν. hoc eſt, male olens vel nigrum, apud Hippoc. ſic dictum à ſepiarum atramento quod θόλον vocant: vt annotauit Galen. ἐν τῇ ἐξηγήσει τῶν γλωσσῶν. Dicitur idem & θολερὸν à θόλος.

Ὀλιγοσιτεῖν. modicas epulas aſſumere, hinc & ὀλι» γοσιτία.

Ὀλιγόσχοινος. altera ſpecies eſt iunci leuis, craſſior & laxior. ſomnum adfert, ventris fluxus deſiccat.

» Ἐπ᾽ ὀλίγον. vocem hanc Hippoc. vſurpare ſolet, » non in quantitate rei qua de agitur, ſed pro tem» poris exiguo ſpatio, ſic in illo aphoriſmo pror» rhet. ὀξέα ταχὺ καὶ ἐπ᾽ ὀλίγον πεπαινόμενα, φλαῦρα » vocantur, & in Coac. ἐπ᾽ ὀλίγον ὀξέα ἀλγήματα, » id eſt, pauliſper acuti dolores; & alias in prorrh. » ἐπ᾽ ὀλίγον θρασεῖαι παρακρούσιες, modice feroces de» ſipientiæ.

Ὀλιγοτροφία. parcior nutritio dicitur Gal.3. de ſanit. » tuenda c.8.

Ὀλισθαίνειν. excidere, luxari, ἐξαρθρεῖν. quanquam ſunt qui ea duo verba diſtingunt, exiſtimantes ἐξαρθρεῖν vſurpari ad ea oſſa ſignificanda quæ toto loco mota ſunt: ὀλισθαίνειν vero ad ea quæ paululum, non autem ex toto naturali ſede exceſſerunt. hanc tamen differentiam non obſeruat Hippocrates, vt initio libri περὶ ἄρθρων, vbi ſcribit ſe vidiſſe vno modo latum ſcapularum os ὀλισθαίνειν, id eſt excidere, nempe in alam. Siquidem in eo affectu totum humeri caput eo ſinu mouetur in quo recipitur, cum non poſſit paululum excidere, ſicut facile ex ipſo Hippocrate intelligere eſt, vt annotat Gal. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ὀλισθήματα. dicuntur ab Hippocrate cum oſſa toto loco mouentur, διακινήματα vero cum paulum excidunt, vt annotat Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ὀλισθρίζοντα. ὀλισθαίνοντα, id eſt labentem, apud Hippocrat. vt explicat Gal. ἐν τῶν γλώσσαις. Sunt qui malint ſcribere ὀλισθάζοντα ſine ρ.

Ὀλκὴ. idem quod ἡ δραχμή. Sic enim Galenus τὴν ὀλκὴν interpretatur quædam referens Aſclepiadis, qui Themiſonis antidotum ſacram cum retuliſſet, ſic ſcribit: ἡ χρῆσις πρὸς μὲν τὰς βραδυπεψίας ὀλκὴ μία μετὰ ψυχροῦ ὕδατος κυάθων δ᾽. hoc eſt, vſus ad tardas concoctiones drachma vna cum frigidæ aquæ cyathis quatuor. Poſtea Galenus ait, κελεύει δίδοσθαι μίαν ὀλκὴν μεθ᾽ ὕδατος ψυχροῦ κυάθων δ᾽. ἡγοῦμαι δὲ λέγειν αὐτὸν δραχμὴν ἀργυρᾶν. καὶ γὰρ οὕτω σχεδὸν ἅπασι τοῖς νεωτέροις ἰατροῖς ἔθος ὀνομάζειν. hoc eſt, iubet dare drachmam vnam cum frigidæ aquæ cyathis quatuor. arbitror autem ipſum dicere drachmam argenteam. Etenim ſic prope omnibus iunioribus medicis mos eſt nominare. Significat autem proprie ὀλκὴ idem quod σταθμὸς, id eſt pondus, vt apud Dioſcoridem capite de iride: καθαίρουσι δὲ χολὰς ποτιζόμεναι μεθ᾽ ὑδρομέλιτος ὀλκῆς δραχμῶν ζ᾽. hoc eſt, bilem ex hydromelite pondere drachmarum ſeptem epotæ, purgant.

Ὄλκιμον. glutinoſum, lentum atque molle, quod dum extenditur, trahi, non etiam rumpi poſſit.

Hoc vocabulum apud Græcos non eſt in vſu » inquit Gal.l.2.de loc. affect. 15. »

Ὁλκὸς. herba ſiccis naſcens locis, ariſtas habens in cacumine tenues, culmo quale hordeum reſtibile. Multi zeam eſſe contendũt, alij ſylueſtrem auenam. Vide Plinium. Dioſcorides author eſt etiam ſic vocari araneum, & ab alijs quibuſdam λύκον, hoc eſt lupum dici.

Ὁλκὸς. ſic vocatur ab aliquibus ὁ θώραξ, hoc eſt, ea tota pars corporis quæ à collo ad crura vſque pertendit.

Ὁλμίσκοι. mortariola, dicuntur Ruffo cauitates ma» xillarum in quas dentes inſerti ſunt, alio nomine » φάτνια dicta. vide φάτνια ſuo loco. »

Ὅλμος. appellatur teſte Heſychio τὸ ὑπὸ τοῖς ὑποχλούτισιν ἑκατέρωθεν κοῖλον: Pollux vero nominari » ait ὅλμον & θώρακα, τὸ ἀπὸ αὐχένος ἕως ἰσχίων σώματος, totum illud quod à ceruice eſt vſque ad coxendicem, id eſt, truncum corporis, τὸν κορμὸν τοῦ σώματος. »

Ὀλόκυρον. dicitur à quibuſdam ἡ χαμαιπίτυς, vt hatur apud Dioſc.

Ὀλοκωνίτης. herba quædam agreſtis oleracea apud Hippocratem, vt explicat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ὀλὸν. ſepiæ attramentum dicit Hippocrat. vt explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. Idem & θολὸς vocatur.

Ὀλόστεον. herba eſt puſilla, digitis tribus aut quatuor ſupereminens extra terram, folijs ramiſque coronopodis aut graminis, aſtringens guſtu, radice admodum tenui, vſque ad capillamẽti ſpeciem, candida, longitudine ſemipedis. naſcitur in collibus. Sine duritie eſt, ideoque putatur per antiſtrophen dicta. nam nihil habet in ſe non molliſſimum. Deſiccat cum adſtrictione.

Pro ὀλόστεον apud Galen. & Paulum legimus » ὀλόστον. »

Ὀλόσχοινος. tertium genus eſt iunci paluſtris, vtroque aſperius & calloſius. ſemine ſimili.

Ὀλοφλυκτίδες. φλύκταιναι. hoc eſt puſtulæ, apud Hippocr. vt explicauit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. quo tamen nomine alij πεμφιγίδας, alij δοθιῆνας, alij ἐξανθήματα ζωΰφιοις ὅμοια, beſtiolis paruis ſimilia, intellexerunt, vt annotat Erot.

Ὀλόχρυσον. dicitur à nonnullis τὸ ἀείζωον, ſiue ſedum maius, ab aureo ſeminis colore.

Ὀλυμπιακὸν ſiue

Ὄλυμπος. eſt collyrium magna ſimplicium medicamentorum turba conſtans, vt deſcribit Paulus libr. 7. cap. 16. cui egregiam vim tribuit in procidentijs oculorum & omnibus vlceribus lib.3. c. 22. agens περὶ προπτώσεως.

Ὀλυμπιονίκου κολλύριον. collyrium Olympionici, diuerſum omnino à præcedente, ſuffuſiones & maximos dolores leuans, cuius compoſitio habetur apud Aetium lib. 7. à quo recenſetur inter στατικὰ collyria.

Ὄλυνθος. apud Heſychium eſt τὸ πεπτωκὸς σῦκον » immatura ficus, ſiue eius ſit naturæ vt nonquam » matureſcat veluti caprifici fructus, ſiue perfe» ctam maturitatem nondum aſſecuta ſit, etſi » enim ὀλύνθων vox de ficus domeſticæ immaturo » fructu proprie effertur, qui poſt ipſa folia, parte »

» scilicet ipsorum auersa fere prouenit, quemque
» Plin. abortum vocasse videtur, vt patet ex Gal. l.
» 8. simpl. qui τὰ τῶ ἐρινεῶν σῦκα, ἀπὸ τῶ ὀλυνθων ma-
» nifesto distinguit, attamen ab alijs authoribus
» etiam indifferenter pro caprifico, seu ficus syl-
» uestris pomo nunquam maturescente, haud se-
» cus atque grossi vox apud Latinos vsurpatur, ita
» & ἐρινὰ siue ἐρινεὰ Theophr. hist. plant. lib. 2. fici
» vtriusque immaturi fructus dici videntur, eos-
» dem genere masculino Sophocles ἐρινοὺς Diosc.
» l. 1. c. 185. ἐρινεοὺς appellarunt.

Ὄλυρα. Latinis, Plinio authore, siligo dicitur. eum-que sequuti sunt Hermolaus, Manardus & Ruellius. quorum tamen opinionem probare non potest Matthiolus, tradens speciatim de siligine, & olyra tanquam de rebus inuicem discrepantibus Plinium multis locis scripsisse. Authore autem Hesychio species est seminis mediæ inter frumentum & hordeum naturæ. Addit, quosdam eandem esse velle cum τῇ ζέα siue ζειᾷ cum quibus Galenus facit, ζειὰς apud Hippocr. exponens ὀλύρας. Similiter & Dioscorides. Plinius vero diuersam à zea facit, & arincam Latine appellari dicit.

Ὀλώδης. turbidus vel niger apud Hippocrat. vt annotauit Galen. ἀπὸ τῶ ὀλῶ quod sepiæ atramentum significat. Pro eodem θολώδης dicitur, itemque θολερὸν pro ὀλερόν.

Ὁμαλὸς σφυγμός. æqualis pulsus. Est qui perpetuo sibi constat, siue in quo omnes vel aliquæ pulsuum differentiæ pares manent. Si omnes pares manent, simpliciter & absolute æqualis dicitur: sin aliquæ tantum, secundum quid æqualis est, scilicet secundum eam differentiam quam parem & perpetuo eandem retinet: itaque non simpliciter æqualis est, sed potius æqualiter inæqualis: suntque eius eius differentiæ ad inæqualitatem potius quàm ad æqualitatem referendę. Dum enim æqualem pulsum apud medicos legimus, eum qui absolute & simpliciter talis est, intelligere oportet. Huic contrarius est ἀνώμαλος, hoc est inæqualis: inter quæ medius pulsus nullus est, sicut in alijs pulsuum differentijs.

Ὁμαλῶς. ὁμοίως, apud Hippocratem, vt interpretatur Erot.

Ὁμιλία. est ossium inter se cohærentia, quomodocumque ea fiat. dicitur alijs nominibus σύνθεσις καὶ σύνταξις, de quibus vide suo loco. Annotauit autem Erotianus ὁμιλίαν apud Hippocratem tria significare. aliquando quidem τὴν τῶ ἀνθρώπων ἀναστροφὴν, παρὰ τὸ ὁμοῦ εἰλεῖσθαι: hoc est conuersationem hominum, quia simul versantur, aliquando vero παράθεσιν καὶ γειτνίασιν, vt libro de articulis, his verbis: ὁμιλέει ἢ βραχίων τῇ κοτύλῃ τῆ ὠμοπλάτης: hoc est, vicinum vero brachium est humeri cauitati. alias vero τριβὴν, vt libro de aere, locis, & aquis: ταύτην τὴν τέχνην ὐ μόνον λόγῳ ἀσκεῖν χρὴ, ἀλλὰ καὶ ὁμιλίῃ. hoc est, artem autem istam, non tantum ratione, sed experientia etiam exercere oportet.

Ὄμμα. apud Hippocr. oculum & aspectum signi-
» ficat: τῶ ὀμμάτων autem id est oculorum varias
» affectiones eorumque præter naturam haben-
» tium adiuncta diuersa ex Hippocr. & Gal. vide
» in voce ὀφθαλμός.

Ὄμματα ἐπίχνουν ἔχοντα. dicuntur apud Hippocra-
» tem oculi concretam quamdam lanuginem ha-
» bentes, aut puluere & sordibus obsiti, & squal-
» lidi, quod ex siccitate nimia contingit, velut per
æstum iter facientibus; ἐπίχνουν enim ἐπίπαγον «
χνοώδη exponit Gal. in exeg. concretum lanugi- «
nosum: Simile est quod in Coac. prænotioni- «
bus πτηγὸς ἀχνώδης in oculis dicitur concreta «
quædam lanugo & sordes, quæ ex nimia siccita- «
te & imbecillitate magna accidit, idemq; quod «
lib. 6. epidem. scribitur τὸ ἐπεξηρασμένον οἷον ἄχνη. «

Ὀμματόφυλλα. palpebras quidam vocāt quasi ocu- «
laria folia, quod sint oculorum quoddam velut «
indumentum.

Ὁμογενὴς πυρετός. dicitur à Galeno febris quæ alio «
nomine συνεχὴς appellatur. dicuntur etiam ὁμογενῆ partes quas ὁμοιομερεῖς vocant.

Ὁμοιοπάθεια partium corporis inter se consensio, qua «
altera alteri affectum communicat, & quadam «
inter se mutua consensione conspirat.

Ὁμοιομερῆ. partes similares. sic dicuntur partes quę «
in similes diuiduntur particulas, id est, omnes earum partes tum sibi mutuo, tum toti similes habentur, quæ & simplices etiam & primæ & incompositæ nonnunquam appellantur. quod ex illis constitutæ sint particulæ quæ organicæ, id est, instrumentales siue officiales, vocantur. Sūt autem hæ, os, caro, vena, arteria, neruus, ligamentum, tendo, membrana, caro, adeps, vnguis, cutis. his adduntur humores, vt sanguis: & qui in oculo sunt, crystallinus & vitreus humor. Appellantur ab alijs ὁμογενῆ, itemque στοιχειώδη & αἰσθητὰ στοιχεῖα, atque πρῶτα τῶ σώματος μόρια πεφυκότα: velut primo de facultatibus naturalibus Galenus declarat.

Ὁμοιότροπα φάρμακα. dicuntur ab Hippocrate libr. περὶ διαίτης ὀξέων, medicamenta ijsdem facultatibus viribusque secum conuenientia, nullaque in re ab inuicem discrepantia: vt Galenus annotauit comment. 2.

Conuenientia autem hîc non sumenda, ita vt «
ea omnia quæ bilem purgant, dicantur ὁμοιότροπα «
& similiter ea omnia quæ pituitam, sed quo- «
rum vnum protinus, aliud vero lōgo postquam «
assumptum est tempore purgationem mouet, «
hæc dicuntur non esse ὁμοιότροπα, sed illa tantum «
quæ vno & eodem tempore opus suum exerūt; «
hæc semper inter se misceri volunt medici, alio- «
qui inæqualis fit vacuatio, vna quidem adhuc «
incipiente, altera desinente, nam quod tardius «
operatur, ab altero destitutum, imbecillius red- «
ditur, & longe tardius operationem mouet. «

Ὁμόνοια. sic dicitur à quibusdam ἡ ἀργεμώνη, vt habetur apud Dioscor.

Ὅμορος ἄρτος. vide in voce ἄρτος, dicitur & ἀμορίτης, & «
Hesychio ὁμορίτας esse dicitur, ἄρτος ἐκ πυρῶ δη- «
ρινμένος γεγονώς. «

Ὁμορροθεῖν. vox apud Hippocr. elegans, qua qui- «
dem ad conceptionis necessitatem, vtriusque se- «
minis virilis & muliebris confluxum in vterum «
simul & pariter fieri oportere ait; in ea autem «
voce ducta est metaphora à remigibus, qui dum «
remos in aquam immergunt figuntque, & ex eo- «
dem ipsos ardentius statim attollunt, aquam sic «
agitantes, strepitum quemdam edunt qui Græ- «
cis ῥόθος vocatur, & quia ipsorum artis est, suum «
id munus obire vno nixu consensuque, & pari «
æqualique temporis interuallo ὁμορροθεῖν illi pro- «
prie tunc dicuntur, quamquidem istam quoque «
commotionis æqualitatem si parens vterque «
seruauerit, quam in rebus venereis desiderat «
Hippocr. quidni ὁμορροθεῖν vere nunc etiam, sed «
metaphoricōs vsurpabitur? Porro etiam ad «
mutuam

" mutuam congredientium accessionem, recessionemque, vnius tandem semen, ad egressum alterius simul confluet & occurret, eodemque modo forte intus ῥόθος ciebitur, ad quem μίξις primum, & ex ea mixtione conceptio duce natura consequatur.

Ὁμότονος πυρετός. febris est sibi æqualis ac similis à principio ad finem vsque perseuerans. Nam quasi semper in eodem vigore consistit, neque increscens neque decrescens. vnde & ἀκμαστικὸν πυρετὸν alio nomine medici appellarunt. Galenus cap. 2. libr. 2. de differentijs febrium facit eam speciem τοῦ συνόχου, sed putris quidem & eius quæ ex sanguine putrente euadit biliosa, & cuius humor in vena caua putrescit. Idem vero lib. 9. methodi medendi τὸν ὁμότονον, vt & ἐπακμαστικὸν & παρακμαστικὸν, speciem statuit τοῦ συνόχου non putris, quam inter diarias febres recenset. vt eodem authore ὁμότονος dici possit quæcumque febris eundem tenorem perpetuo seruauerit.

Ὁμόφυλα. quæ cognationem & similitudinem substantiæ inter se habent, apud Hippocratem lib. de nat. hum.

Ὁμοχροίη. corporis vel coloris æqualitas & similitudo. vsurpatur ab Hippocrate initio libri de vulneribus capitis, vbi videtur potius læuitatem & æqualitatem corporis significare quàm similitudinem coloris. Legitur & apud eundem in libr. de fracturis eadem significatione, vbi eos reprehendit qui brachium pronum alligabant, quod brachio ita figurato partes æqualitatem seruarent, quam ibi ὁμοχροίην nominat, ἀπὸ τοῦ χρὼς quod reliquis casibus χροὸς χροῒ χρόα declinatur. Significauit autẽ χροιὰ nō modo colorem, sed etiam corporis colorati superficiem apud veteres, in qua color tanquam in subiecto est.

Ὀμφάκη. ex acerbis vuis expressa melligo dicitur " apud Dioscor. lib. 3. c. 42.

Ὀμφάκινον ἔλαιον. acerbum oleum, hoc est, ex oliuis acerbis expressum. Tales autẽ omnino crudæ sunt, ideoque ὠμοτριβὲς, hoc est, crudum, etiam vocatur. Dicuntur autem ὄμφακες non vuę modo, sed reliqui etiam fructus qui nondum ad maturitatem peruenere.

Ὀμφάκιον. succus vuæ acerbæ, quam ὄμφακα Græci vocant. Is parentis suæ naturam retinet, quæ cum sit acida, & acerba, succum quoque acidum atque acerbum gignat necesse est, sed qui tamen ab aceto plurimum differat. Siquidẽ nec calorem habet, nec proinde acrimoniam, crassarum partium est, nihilque omnino in se habet alienæ caliditatis, eamque ob causam imbecillius multo quam acetum, cui omnia insunt prædictis contraria, refrigerat: acerbum autem præterea est, quod maturitatem & dulcedinem vua ipsa non assequatur. Sunt tamen inter eas quæ plus minusue tum acerbæ tum acidæ existant. Itaque cum ad earum qualitatum vtramque refrigeratio consequatur (non enim acida modo, verum etiam acerba frigida sunt) necesse est omphacio refrigerandi facultatem inesse. Siccat vero præterea & adstringit. Sed notandum est duplicem esse omphacij differentiam. Vnum liquidum est, obsonium magis quã medicamentum, paulo ante vindemiarum tempus ex vua agresti quidem, sed suam tamen maturitatem adepta paratum, quod sale exiguo conditum in vinaria cella reponitur, annoq; durat. Id vires alias non habet quam quæ supra propositæ sunt. Alterum vero est densum, siccum, concretum, ad medicamenta magis quam ad ciborum condituram præparatum, ex succo, vt Dioscoridi placet, vuæ acerbæ immaturæ & nondum nigrescentis. exprimebatur huius melligo ante Canis ortum, & insolabatur Cyprio in ære, quod linteolo adopertum esset, donec penitus concresceret, decutiendo assidue in subiectum liquorem, quicquid in ambitu lateribus cohæsisset. Verum alij coquendo eum succum densabant, & in ære Cyprio seruabant. Tale autem omphacium optimum habebatur colore fuluo, friabile, spissans abunde mordensque linguam. Id præter supradictas facultates, ab ære alias consequitur, & insigniter comburit: proptereaque frangere eius vehementiam plurima aqua oportet, & in vsu preberi exiguum. Quod quantum à nostrate omphacio differat, nemo est qui non videt.

Ὀμφακὶς. est cauũ ex quo glans quercina enascitur qua vtuntur coriarij, vt scribit Paulus l. 3. c. 42.

De dysenteria: recentiores medici cupulam " vocant, βαλάνου κέλυφος Dioscor. vocauit libr. 1. " Plinius glandium calycem. "

Ὀμφακῖτις. Dioscor. lib. 2. & Gal. 7. simpl. species " est Gallę paruæ, tuberosæ, solidæ, nullo foramine peruiæ, alia enim Galla quædam grandior est, flaua atque fungosa, quę ὀνοκηκὶς dicitur; alia vero simpliciter ὀμφακῖτις appellatur, quæ passim fere apud omnes Græcorum medicorum interpretes immatura exponitur, sed male, cum immaturæ appellatio vtriq; Gallæ conueniat. Ne quis autem fortasse nominum affinitate decipiatur, notãdum à Galla illa omphacitide aliud esse quod ὀμφακὶς à Paulo dicitur lib. 3. c. 42. de qua supra. "

Ὀμφακίτης οἶνος. vide in voce οἶνος ordine litterario. "

Ὀμφακόμελι. potionis conditæ genus ex vuæ acerbæ succo & melle. Parandi ratio antiquis hæc fuit: Vuæ acerbæ per quatuor aut quinque dies in aere primum resiccatæ exprimũtur, & in tres succi sextarios vnus mellis adijcitur ante despumati. Sic mista diebus quadraginta insolantur, vel donec humor superfluus absumptus sit atque cõcoctus. Is est syrupus de agresta pharmacopolis dictus. Commendatur plurimum ab Oribasio Collect. lib. 5. c. 21. ex Philagrio.

Paul. lib. 7. c. 15. superius memorato modo parat; Palladius quoq; mẽsis Decembris c. 14. Sed " Aetius mellis quantitatem auget, minuitque " pro succi crassitie aut tenuitate. "

Ὀμφαλιστήρ. dicitur scalper excisorius quo obstetrix recens nato infanti vmbilicum exsecat Polluc. lib. 2. "

Ὀμφαλόκαρπος. dicitur ἡ ἀπαρίνη, authore Dioscoride, quod semen eius vmbilico simile videatur.

Ὀμφαλὸς. vmbilicus. Est pars organica duabus venis totidemq; arterijs concurrentibus efformata, in medio ὀχετὸν habens. Venæ enim & arteriæ ex spermaticis deriuatæ & in vteri fundum lateraque insertæ, suisque orificijs in cauitate vteri adapertæ, & in eam menstruum sanguinem effundentes, postquam semen in vtero conceptum est, extimam fœtus tunicam, χορίον dictam, qua parte attingũt, excauant, & perflando, fistulæ in modum efformant, tandemque vasorum ora tot fiunt in chorio quot fuerunt in vtero, itaq; sibi inuicẽ respondent, vt venę venis, arteriæ arterijs copulentur. Porro vasa hæc ab

his velut radicibus in alia maiora, atque ab his in alia etiam his maiora contrahuntur, donec omnia in duos velut truncos, in venas venæ, in arterias arteriæ terminentur, ex vtraque parte tam dextra quam sinistra circa vmbilicum fœtum ingredientes. Neque enim aliud est vmbilicus nisi hæc quatuor vasa, in medio οὐραχὸν habentia. Cæterum venæ vmbili truncus in simam partem hepatis, prope portæ initium inseritur & distribuitur ad fœtus nutritionem: sanguinem enim defert quo fœtus alatur. Arteriæ autem duę per fœtus vmbilicum receptæ & secundum vesicæ fundum inuectæ in ilium arterias inseruntur, in id vtiles in quod aliæ arteriæ. Verum quem vsum vmbilicus fœtui in vtero præbet, eundem nato infante amittit, & siccatus ligamenti naturam & vsum acquirit. Eum Aristot. libro secundo de generat. animal. κέλυφος δερματικὸν, hoc est, putamen cuticulare, appellauit. Dicitur & πρώτμησις, διὰ τὸ πρῶτον τέμνεσθαι ἐν τοῖς βρέφεσιν: primum enim secari in infantibus solet. Cæterum summa & media eius pars ἀκρομφάλιον & μεσομφάλιον nominatur. γραῖα autem siue γραῖς, pellis vmbilicum ambiens, quod ea corrugata senectutis indicium fit: γαγγαμὼν vero, locus dicitur, quod illic in modum sagenæ aut retis nerui implicentur.

Ὀμφαλὸς. præter significationem prædictam etiam » de ficuum ima parte ab Atticis dicitur teste Polluce lib. 2. Similiter & in pomis pyris mespilis, sorbis ὀμφαλὸς vocatur quod in fundo vmbilici modo prominet, exemplum habes huius rei apud Dioscorid. lib. 1. c. 114. de mespilo.

» Sed & vox ὀμφαλὸς generaliter transfertur ad ea quæ sunt in medio cuiuscumque rei; sic passim dicimus peruenisse nos vsq; ad vmbilicum. Erat enim vmbilicus extrema pars libri explicati, & implicati media: & apud Martialem liber cultus vmbilicis.

Ὀμφαλότομος. obstetrix dicitur quæ infantibus re» cens natis vmbilicum excindit, eas etiam ἀκεστρίδας Hippocr. appellat lib. de hominis ætate: inde & apud Platonem in Theæteto ὀμφαλοτομία seu ὀμφαλητομία.

Ὄμφαξ. ἡ vua acerba dicitur nec dum matura; sic » etiam vocatur oliua nec non lauri baccæ, omnesq; omnium plantarum acerbi adhuc & crudi fructus, & qui ad maturitatem nondum peruenere teste Hesychio.

Ὀνάγρα ἢ ὄναγρον. frutex est arboris instar, prægrandis, amygdalino folio sed latiore, lilio non dissimili: flore rosaceo, magno: radice rotunda, longa, cum siccata est, vinum olente. Nascitur in montibus: aqua in qua radix maduerit, in potu data feras mitigat, & cicures facit: illitu quoquo tetra vlcera mulcet. A quibusdam οἰνοθήρα καὶ ὄνουρις dicitur. huius radix arefacta vinosum quiddam redolet, sed & vini maxime facultatis est.

Ὀνειρωγμὸς. proprie à medicis dicitur veneris in sō» no imaginatio, cum seminis effusione vt apud Dioscor. lib. 3. c. 148. Hanc seminis effusionem quando cum cogitatione aut memoria veneris erumpit sponte, αὐτοματισμὰ Hesychius vocauit, vide supra ἐξονειρώττειν.

Ὀνεύεσθαι. significat apud Hippocratem per axem extendere, quem ille ὄνον καὶ ὀνίσκον solet appellare. Sunt qui κατονεύεσθαι scribant.

Ὀνῖτις. species origani, candidiore tantum folio, hyssopoque consimiliore, fructu confertis corymbis compacto. sic dicta creditur quod ab asinis impetatur. Nam & Nicander in Theriacis ὀνοπέταλον origanum cognominauit, id est, asini folium, quod ipsis grato cibo cederet.

Ὀνόβλιτον. species bliti, linguæ similis, quæ Hippocrati contra fœminarum profluuia in vellere apponitur.

Ὀνόβρυχις. planta lentis folio, longiore paulo, caule semipedem alto, flore rubenti, radicibus exiguis. Nascitur incultis & aquosis locis. Rarefaciendi & digerendi vim habet.

Ὀνοκάρδιον. sic dicitur à quibusdam ὁ δίψακος, vt habetur apud Dioscoridem.

» Quasi asini corculum dixeris, quod istud animal magna cibi huius voluptate capiatur, & ad eam cum senserit magna celeritate feratur; male autem nonnulli carduum asininum ὀνοκάρδιον interpretantur.

Ὀνοκηκὶς. species est Gallæ, quasi dicas asininā Gallam, fungosa est, & illa grandior quæ ὀμφακῖτις dicitur, sic vero vocatur quod ignaua sit, & minus efficax; Apud Gal. legunt quidam οἰνοκηκὶς, quasi dicas vinigalla.

Ὀνίσκοι ἢ

Ὄνοι. aselli. millepedæ. Animalia sunt quæ sub hydrijs & aquarijs vasis, omnibusque locis humidioribus, velut cellarijs & lignis humi desidentibus humoreque obsitis, atque etiam sterquilinijs proueniunt, & ad contactum sese conglomerant.

» Quod Dioscor. & Gal. σφαιροῦσθαι dixere, Theophr. συστρέφεσθαι, Hesych. συστρέφεσθαι; Plin. lib. 29. c. vlt. de ijsdem animalculis, arcuatim, inquit, repens, tactuque contrahens se: Scribonius Largus conduplicant sese in orbem rotundissimæ pilulæ simile, idem & Paul. lib. 3. c. 52. Idem & sæpe Marcellus Empiricus; multos autem pedes habent hæc animalcula, quare etiam πολύποδες à Græcis dicta sunt, Dioscor. & ὄνους & κακαβίδας appellat; Galen. 11. simpl. medic. etiam apud suos κυάμους, hoc est, fabas dicta fuisse commemorat, scilicet potius à simili fabæ colore quam figura; Marcellus Empiricus Cutiones à cute dura & solida; Cælius Aurelianus porcelliones nominat, Plinio multipedæ, centipedæ, atque etiam millepedæ dicuntur, quanquā sunt qui ab Asellis millepedas distinguunt, & mellepedam quæ μυελόπους interpreti Nicandri in Theriacis dicitur, ἴουλον à Suida vocari dicant, & à Columella erucam, scilicet hirsutam quæ olera & vites rodit: millepedam etiam sunt qui scolopendram interpretentur. Hæc autem animalcula è vino pota difficili vrinæ & regio morbo auxiliātur, cū melle vtiliter anginis illinūtur vt ait Gal. κατὰ τόπ. Trita & cortice mali Punici calefacta doloribus auriūm adiecto rosaceo conuenienter instillantur; Idem Galen. 2. κατὰ τόπ. ea cum oleo cocta maxime prodesse scribit ad omnes antiquos capitis dolores ex frigiditate, aut ex crassis humoribus obortos; Ex illis insuper Paul. libr. 3. cap. 52. medicamentum componit pilis abolendis; denique Antonius Valetius suis in Hollerium scholijs, in asthmate inueterato & diuturno, nihil æque deplere ait saburratos pulmones, quam septem diebus continuis haustos aliquot Asellos è vino albo infusos.

Ὀνίσκος. etiam piscis nomen est qui & Asellus La» tinis dicitur ob minutulas squāmas & colorem

» subcineritium, quibus asellis multipedibus sub
» ollis & saxis in penu latentibus assimilatur; ille
» autem carnis mollis est, bonique succi, æque ac
» saxatiles dicti, Galen. lib. 7. methodi hunc toto
» corpore gracilibus ex intemperie sicca ventricu-
» li exhibet, & lib. 8. febricitantibus, eumque ex
» albo iure.

Ὀνίσκος. præterea Latinis Asellus instrumentum
» est vulgo notissimum, sed quod tamē varijs mo-
» dis paratur, prout res magna est quam per illud
» efficere nitimur: & quidem Hippocrates tria es-
» se inquit instrumēta fortissima ex omnibus quæ
» homines machinati sunt, scilicet circumductio-
» nem, commotionem per vectes, & Cuneorum
» vsum.

Ὀνόκλεια. sic dicitur à quibusdā ἡ ἄγχουσα, vt habetur apud Dioscor.

Ὄνος. axis apud Hippocr. cuius diminutiuum ὀνίσκος paruum axem significat.

Ὀνόσμα. herba quæ folia gerit anchusæ oblonga, mollia, fere quatuor digitos procera, duos lata in terramque iacentia, anchusæ proxima, sine caule, sine flore, sine semine. Subiecta est radix pusilla, quadamtenus longa, infirma, tenuis, modice rubescens. Nascitur in asperis locis.

Ὀνωνίς. planta fruticosa quæ Theophrasto ἀνωνὶς dicitur, de qua ante dictum est.

Ὀνοχειλὶς ἡ

Ὀνόχειλος. est secunda species anchusæ, quæ alio nomine ἀλκιβιάδειος dicitur. vide ἄγχουσα.

Ὄνυξ. vnguis. proprie dicitur pars digitorum extima, lata, duraque qua ipsi firmantur. Sunt autem qui vngues partis nomine non dignentur, vt nec pilos, quod nulla sit eorum propria actio, vt qui facultate omni carere dicātur, à qua omnis actio primario proficiscitur. Nullam enim, inquit Galenus, gubernationem habent, sed ortum tantummodo. Vsum tamen aliquem atque vtilitatem afferunt, quod ijs extremi digiti firmiores sint, & melius apprehendant. Est autem eorum generatio eiusmodi. Digitorū nerui, ligamenta, tendines, arteriæ, venæ, & si quid in illis præterea solidi inest, ex suo nutrimento excrementum etiam crassius, & magis terrenum relinquunt: id quia in aerem digeri non potest, vi expultrice propellitur in vnguium sedes, vbi magis resiccatum, magnam duritiem & soliditatem comparat. Quod autem vnguium materia excrementum sit, nec, vt aliqui crediderunt, tendines vel etiam nerui per totos digitos dispersi, tandem in vnum coeuntes, vnguium substantiam constituant, patet ex eo maxime, quod vngues non sentiant, quos tamen necessario sentire oporteret, si ex ipsa tendinum neuorumque substantia constarent. Sic autem ex recrementis orti vngues ad eundem modum quo & pili increscunt, alio atque alio subinde excremēto ad vnguium radices expulso, & imæ eorum parti adhærente, eamque, vt clauus clauum trudit, pellente. Sunt autem duri, quod ex solidis corporibus solida quoque duraque excrementa prodeant.

Ὄνυξ. per metaphoram & similitudinem dicitur certus oculi morbus, quem author Definit. Medico. definit esse Collectionem puris in nigro oculi cum phlegmone, secundum iridem, vngui assimilem: scribitq; alio nomine πύωσιν nuncupari. Paulus lib. 3. c. 22. scripto professus est aliquando corneam tunicam purulentam fieri nunc altius nunc in superficie, pure resecti vnguis figuram imitante, eaque de causa hoc quoque malum vnguem nominari. Aetius li. 7. paulo accuratius definiuit, scribens ὀνύχια siue ὄνυχας dici cum ab vlcere profundiore pus defluens, & inter tunicas illapsum, & in circulo iridis figuratum, vnguis resecti imaginem refert: statuensque discrimen inter ὄνυχα & ὑπόπυον, quod Paulus non annotauit. Illo namque authore ὑπόπυον dicitur cū pure ampliore collecto & dimidium nigri occupante, aut per totam corneam tunicam relucente, suppuratio oculi apparet. Sed quicquid ab Aetio scriptum sit, in sola vnguis similitudine differentia posita est, quæ ἐν τῷ ὄνυχι perspicua est, sed ἐν τῷ ὑποπύῳ nulla. Fiunt hæc aliquando, vt ipse ait, etiam citra exulcerationem, dolore capitis aut lippitudine prægressa. Contingunt etiam inflammatione præcedente disruptis humorum copia vasis, & sanguine qui profusus sit suppurato.

Ὄνυξ. etiam à quibusdam dicitur ὁ ἀσπάλαθος, frutex paruus authore Dioscoride.

Ὄνυξ. vnguis odoratus. Est testa, vt scribit Paulus, conchylij Indici, nardum redolens, quod eius fruticem in India pascatur. Legitur è lacunis exhausto solibus humore. Pro purpura quidam vsurpant.

Ὄνυξ. lapis qui & ὀνυχίτης dicitur, quod illi candor sit vnguis humani.

Ὄνυξ. etiam pro instrumento ferreo sumitur ad ex- «
trahendum fœtum apud Hippocrat. vide supra «
ἐλκυστήρ. «

Ὄνυξ. insuper pars cordis quædam appellatur à Ni- «
candri Scholiaste, & à Ruffo Ephesio. «

Ὄνυχες. etiam in alijs nucleos quidam interpre- «
tantur, qui & ἄγλιθες & σκελίδες dicuntur. «

Ὄνυχες. denique in rosis & foliatis floribus veteres «
appellarunt, imas suorum foliorum partes, qui- «
bus in capite suo cohærent, decoloresque de- «
pendent vngues nonnulli. «

Εἰς ὄνυχα κάταγμα. fracturæ ossis differentia est. vide κάταγμα.

Ὀνυχίτης. species est τῆς καδμίας quæ in fornacibus fit, sic dicta à similitudine venarum onychis lapidis, quam ob diuersos colores refert. Nam fracta intus cinereas & candidas venas similiter habet, cum in superficie plærumque sit cœrulea.

Ὀνωνίς. herba quæ & ἀνωνὶς dicitur Dioscoridi ab herbarijs resta bouis.

Apud Dioscor. quidem oxytonωs legimus ἀνω- «
νίς, & ὀνωνὶς, vt & apud Theoph. l. 6. c. 1. & 5. apud «
Gal. vero & Paulum ὄνωνις: ὀνωνὶν autem dictam «
esse ex Phocione notat Ruell. quod asinos, «
quos, Greci ὄνους vocant sese terētes ad illam sca- «
bentesq; iuuet; complures quoque herbam sic «
appellari tradiderunt, quod in ea sese volutantes «
spinis eius dorsum libenter affricent & scabant. «

Ὀξαλίς. rumex acetosus. folia habet syluestri ac exiguo rumici similia, caulem non magnum, semen subacutum, rubens & acre, in caule & agnatis appendicibus emicans. Alij ἀναξυρίδα, alij λάπαθον vocant, vt scribit Dioscor.

Ὀξαλὶς. vero dicta est quod in gustu acorē plane «
resipiat, à quo sapore vulgus nostrum acetosam «
nominauit. «

Ὀξάλμη. acida muria, non quidem quæ vitio aliquo acorem contraxit, sed cui mistum est acetum. Eam Plinius aliquando videtur acetum salsum dixisse.

" Et aliquando voce Græca oxalme vide Athe-
" næ. lib. 8.

O'ξέλαιον. conditura genus aceto & oleo simul temperatis.

O'ξίς. eadem quæ & ὀξυβάφον.

O'ξηρὰ πολύχρηστος. emplastri nomen descripti à
" Paulo lib. 7. c. 17.

O'ξίνης οἶνος. vide οἶνος ordine litterario, vbi insignio-
" res vinorum differentiæ exponuntur.

O'ξος. acetum. Est vinū putredine frigidius, acrius tenuiusque effectum. Quæ enim vina imbecilliora sunt & frigidiora, ea prompte refrigerantur, & natiuo vini calore destituta, putrescunt, atque in pristinam naturam resoluuntur, hoc est, in eum acidum humorem redeunt, ex quo primum prouenerant. Itaque vinum quia corruptum est, natiuum quoque calorem amittit, & frigidum euadit. Atque hac ratione moti plærique, acetum simpliciter frigidum esse pronunciarunt, nec caloris vllius particeps esse, siquidem vt à frigiditate omnia acescunt, sic omnia acida frigida esse constat: verum alij, quia vinum quod in acetum degenerat, putrescit, vt suo quidem calore destituitur, sic alium ex putredine calorem accedere opinantur, quo acetum calidum dici potest. Quorum etiam opinioni subscribit Aristoteles, dicens acetum proprio quidem vini calore esse frigidum, adscititio autem calidum: videtur enim acetum & caloris & frigoris esse particeps, huius quidem interni, illius vero aduentitij & ex putredine geniti, ita tamen vt frigiditas in eo tanto exuperet caliditatem, quanto hæc illā in melle antecellit. In qua etiam sententia post longas disputationes stetit Gal. libr. 4. de simpl. medic. facult. primum tamen dubitans & perplexus, si quam machinam aut rationem inuenire posset, qua sicut in lacte, ita in aceto contrarias partes separaret. Id enim tantum obstare scripsit lib. 1. quo minus eorum sententiam laudet qui acetum vinum esse mortuum dixerunt, & pro eorum opinione pericula omnia subeat, qui in aceti generatione propriam vini caliditatem perijsse, atque aliam ex putredine natam esse asseuerant. Verum eam postea ipse sibi sustulit dubitationem, dicens & vinum & acetum non simplicia esse corpora, sed partibus contrariæ facultatis constare: habet enim vinum in se recrementum crassarum partium, ex quo fæx consistit. habet & aliud quod florem nuncupant, quod dum vinum feruet, supernatat, sed postea ad fæces subsistit: tertium aqueum, quod toti vino permistum est, ex quo primario potissimumque feruet: & quartum præter hæc ipsum reuera vinum. Cæterum dum vinum trāsit in acetum, vinosæ vini partes refrigerantur: aqueum autem illud recrementum putrescens, adscititium calorem conquirit, velut cætera omnia quæ putrescunt, fitque acetum quiddam ex contrariæ facultatis partibus compositum, partim refrigerantibus, partim calidis velut etiam omnes vstorum lignorum cineres. Quamuis quatuor illę quas in vino esse diximus partes, non tam manifeste in aceto appareant: esse tamen in eo quod illis proportione respondeat verisimile est, quod acetum vini partium alteratione potius quā corruptione generetur. Sed & à putrido illo calore igneam quandam acrimoniam acetum acquirit quæ sensum mordet, & rodit & exasperat, & intro subiens dolorem parit. Ab ea autem quidā acetum calidum esse, non quidem per se, sed per accidens pronunciarunt. Quod enim dolorem moueat, fluxionem concitare dicunt, non crassi quidem & frigidi cuiusdam humoris (siquidem acetum adstringendi vi præditum huiusmodi humorem repellit, eique viam præcludit) sed biliosi & tenuis, qui in partem aceti acrimonia demorsam perueniens, caloris in ea sensum inuehat. Est & ab eodem calore valde tenuium partium, in intimas corporis partes penetrabile, incidens attenuansque quęcunq; viscosa & crassa in alto corpore constiterint. Ac quamuis specie humidum videatur, strenue tamen ordine tertio desiccat: habet vero & vim adstringendi repellendique maximam, vt non modo sanguinis profluuia, sed aluum etiam sistat & phlegmonas incipientes reprimat, non aliam quidem ob causam quàm quod valde refrigeret.

O'ξος καθαρτικόν. acetum purgatorium. varie fieri potest pro ratione humoris qui vacuari debet. In aceti sextarios quinque inijcitur scammoniæ vncia vna trita, & sinitur ad dies quinque. Quod si lathyridum vnciam vnam pro scammonia maceraueris, pituitam expurgabit: si vero parem epithymi portionem, atram bilem. Dandum est autem cuiusque cochlearium vnum, vel duo ad intinctus vna cum cibo.

Huius preparationem docet Aet. tetrab. 1. "
serm. 3. c. 75. "

O'ξος σκιλλιτικόν. acetum scylliticum, quomodo pa- "
retur vide Dioscor. li. 5. c. 25. & Paul. li. 7. c. 11. & "
Oribas. Collectan. lib. 5. c. 25. "

O'ξύ. acidum. Id dicitur quod absque caliditate linguam mordet, vt diffinit Aetius. vide in dictione ὀξύτης.

O'ξύα. dicitur alterum fagi genus. Scissimam Latini vocant, quod in tenuissimas secetur laminas. Est arbor abietis aspectu, erecta, læuis, enodis, proceritate crassitudineque illi fere æqualis: folio crasso, bifido, aculeato: fructus in ea pendet glande in calyce echinata, placida tamen nec hispida, vt castaneæ, nihilominus illi similis dulcedine atque succo. Eius folia adstringendi vim habent.

O'ξυάκανθα. acuta spina. Arbor est pyrastro similis, spinosa valde & minor, baccas profert myrti plenas, rubras, fragiles, & intus nucleum: radicem multifidam, alte descendentem. Viribus quoque pyro syluestri æqualis est, habet & subtile quiddam coniunctum: fructus ipsius myrti baccis respondet. Officinæ Berberis, ruta Spiniuinetum appellant: quibus tamen aduersatur Matthiolus.

Atque alij quidam, qui nolunt eam esse quam "
officinæ Berberis appellant, sed spinam illam in "
sepibus nasci solitam, quæ vulgo *aubepine* vel "
blanchepine nominatur. "

O'ξυάκανθα. dicitur à quibusdam ἡ κυνόβατος, vt habetur apud Dioscor.

O'ξύβαφον, siue

O'ξύβαφος. acetabulum. Est tum liquoris tum aridi mensura quæ apud Romanos sesquicyathum continebat. Græci atq; ad eorum imitationem Romani, sic ex aceto nominarunt vas primò dictum in quod acetum infunderetur, deinde ad mensuram translatum est. Hermolaus Barbarus in castigationibus Plinianis ab accipiēdo dictum putat: quem qui sequuntur acceptabulum

ſcribũt. Eadem autẽ menſura etiam apud Atticos fuit tam liquidorum quam aridorum ſeſquicyathum & ipſa capiens, ſiue vncias duas & drachmas duas menſurales, quæ ad drachmas quindecim ponderales reducuntur. ideoque κοτύλης τέταρτον à medicis aliquando dicitur. Eius nota apud Græcos fuit ξ'.

» Dicitur & ὀξύβάφιον; nota vero proprie ſic dictum fuiſſe vaſculum in quod acetum infundebatur ad intingendos cibos, vt notauit Pollux; Præter has autem ſignificationes ὀξύβαφον & κοτύλην Anatomici vocant profundiores ſinus oſſium capita excipientes.

Ὀξύγαλα. lac acidum. Fit certa quadam lactis præparatione, per quam ſola caſeoſa ſubſtantia relinquitur, eaque ipſa non eiuſdem omnino naturæ cuius ab initio fuit, verùm multo frigidior, vt ægerrime, nec niſi à ventriculo valde calido concoquatur. Neque enim calidam & acrem ſeri qualitatem retinet, neque pinguem & calidam butyri, ſed ſola craſſiore ſubſtantia conſtat, quæ in caſeum abit ὀξυγαλάκτινον appellatum.

» Columella vocat oxygalam vbi conficiendi eius rationem tradit, Plin. oxygala retenta Græca declinatione, de quo ita ſcribit lib. 28. c. 9. de lactis vſu tractans. Additur paulum aquæ vt aceſcat; Quod eſt maxime coactum in ſummo fluitat, id exemptum addito ſale oxygala appellant; & mox, oxygala fit & alio modo, acido lacte addito in recens quod velis aceſcere, vtiliſſimum ſtomacho. Sed vide in voce γάλα vbi de illo plura.

Ὀξυγαλάκτινος. Caſei ſpecies qui Pergami parabatur, quem omnium caſeorum recentium præſtantiſſimum eſſe tradit Galen. 3. de aliment. facult. c. 17. & in cibo ſuauiſſimum, ſtomacho minime noxium, aliiſque omnibus caſeis concoctu tranſituque faciliorem, ſuccum non habentem craſſum, vel vitioſum; id genus hodie Galli videntur iunceam appellare.

Ὀξύγαρον. garum acetoſum, hoc eſt, garum aceto miſtum. vide γάρον. ὀξύγαρον καθαρτικὸν deſcribitur ab Aetio lib. 3. c. 86.

Ὀξύγγιον. nomen hoc non vere Græcum eſt, ſed ex Latino corruptum: ſignificat autem axungiam, hoc eſt, adipem ſuillum, nec eum quidem omnem, ſed proprie qui vngendis rotarum axibus inſeruierit. Illi enim tum ex rotarum circumactu, tum ex earumdem ferrugine noua quædam qualitas acceſſit, ob quam & phlegmonis imponitur, & ſedis vitiis opitulatur plus quam recens & ſyncerus adeps.

» Perperam Hermolaus Barbarus hanc vocem ab ὀξὺς deriuatam putauit, interpretans modo poſcam, modo aceti fœcem.

Ὀξύγειος. vocatur teſte Polluce τὸ γένειον mentum, de quo vide ſuo loco; vel dicitur id quod infra labia in maxilla inferiore eminet apud eundem.

Ὀξυγλυκὺς ἡ

Ὀξύγλυκυ. eſt potus qui paratur dulciſſimis fauis maceratis atque decoctis. Faui à quibus mel omne expreſſum fuerit, in ollam coniiciuntur in qua pura aqua ſit, tum inferuẽt, donec faui omnem prorſus humorem in aqua poſuiſſe videantur. Is humor reponitur ſeruaturque & æſtiuo tempore bibitur ad ſitim tollendam, frigida aqua dilutus. Author Galenus comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀέρων. Idem autem comm. 3. ſcribit ὀξυγλυκὺς non aliud eſſe quam ἀπόμελι, fierique ab aliis ex melle & aceto, ab aliis autem ex fauis & aceto. Eſt igitur ἀπόμελι acidum. Incidendi & refrigerandi vim habet. vide ἀπόμελι.

Ὀξυδερκὴς ἡ

Ὀξυδερκικὰ φάρμακα. vocantur medicamẽta quæ oculos, nullo quidẽ ſenſibili affectu laborantes, male tamen munere ſuo fungentes corrigunt, & in integrum reſtituunt. Eiuſmodi aliquot collyria referuntur à Galeno lib. 4. τῶν κατὰ τόπους.

Ὀξύθυμος. iracundus, iræ impotens, qui leuiſſima de cauſa iraſcitur, vel qui natura ad iram procliuis eſt. Opponitur, inquit Galenus, comment. 2. lib. 1. Epid. τῷ θυμώδει, hoc eſt, animoſo, qui non niſi magna & iuſta de cauſa iraſcitur. Sic ira & iracundia apud Latinos differre dicuntur. Ira enim, inquit Donatus, de cauſa eſt: Iracundia de vitio multum iraſcentis, ſiue de moribus. θυμώδης, inquit Galenus, magnanimus eſt & rerum humilium contemptor: ὀξύθυμος autem, puſillanimis, nec generoſo viriliqué animo præditus; vt qui ſit frigidiore temperamento & δυσδιαφόρητος. Eam namque ob cauſam ſi vel leuiſſime offendatur, iram ferre & coquere non poteſt, ſed ſtatim excandeſcit, nec potens eſt iræ & animo ſuo moderari, ſed mulierum more minimis etiam perturbationibus ſuccumbit, & protinus ardet iracundia.

Ὀξύκεδρος. ſpecies cedri, magis acuto folio, duro, ſpinoſo.

Ὀξύκρατον. poſca, vel puſca. eſt acetum aqua miſtum. Miſcendi autem ratio nunquã certa fuit. Varie namque temperari poteſt. Sed, vt Aetius eſt author, ſi ſimplici ratione conſtruatur, refrigerat & humectat: ſin condiatur, & calorem & ſiccitatem adſciſcit. Inter veteres, vt inquit, omnes fere conuenit, noxium parere ſuccum, neruis officere, flatuoſos ſpiritus creare, capitis dolores concitare, contra ſacrum morbum prodeſſe, vini crapulam mitigare, ſanguinis acrimoniam lenire. Conſuluntque ea potione abſtinendum, quod facile putrilaginem concipiat qui ex eo contrahitur humor, item propter noxam quam neruis infert. Græcorum iuniores imitatione Latinorum etiam φούσκαν, id genus potionis appellarunt.

Vtrum autem in oxycrati potu acetũ admiſtum ſit duntaxat vt aquam deducat; an etiam vt ipſum quoque refrigeret quærit Gal. c. 29. lib. 1. de ſimplic. facultatibus. «

Ὀξυλάπαθον. genus rumicis quod in acutum tẽdit, prædura habens labra, in paluſtribus naſcens. Caulis ei ramoſus, prægrandis, folia betæ, vliginoſa, & in acutum tendentia, ex quibus nomen ſortitum eſt. vulgus parellam, officinæ grandem oxillam vocant. Vtramque naturam, tum diſcutiendi, tum repellendi habet. Herba ipſa aluum ſubducit, ſemen vero ita adſtringit, vt dyſenteriæ & alui profluuio medeatur.

Ὀξυλεπὴς ἄρτος. acidus panis, cui ſcilicet exiguum aceti affuſum fuit; vide ἄρτος vbi panis inſigniores quæ occurrunt differentiæ explicantur. «

Ὀξυλίπαρον. apud Athenæ. li. 9. condimenti quoddam genus eſt quod pingui conſtabat & aceto, aut rebus aliis acidis; vel vt inquit Hermolaus, genus iuris in quo Raiæ ac cæteri eius naturæ piſces mandi ſolebant. «

Ὀξύμαλα, τὰ. acida mala, id eſt, pruna, τὰ κοκκύμαλα vt Heſych. exponit, vox Laconica teſte Athenæo. «

Ὀξύμελι. acetum mulsum, vel mulsum acetosum, vt alij loquuntur. Potio est ex aceto & melle condita, vetustissima certe, vt quæ etiam ante Hippocratis seculum in sanitatis vsum venerit. Huius duæ sunt summæ differentiæ: alia simplex est; alia composita. Nec vero etiam simplicis ratio vna est: quidam enim ita præparant: Melle optimo super carbones despumato additur aceti tantum vnde gustanti nec acidum nimis, nec dulce videatur: ac denuo super prunas coquitur, quoad plane vnitæ amborum qualitates sint, nec appareat gustanti acetū adhuc crudum: hinc ab igni deponitur, cumque eo vtendum est, aqua mista ita temperatur vt vinum, nimirum ex sumentis gustu. Id enim vt iucundissimum est, ita etiam vtile: & contra vt iniucundum, ita aduersissimum. Alij vero tum mellis, tum aceti modū definiunt, vni aceti parti, mellis, à quo detracta spuma sit, duplum miscentes, deinde ambo leni igni coquentes, donec eorum qualitates in vnum coierint. Alij autem cum aqua statim ipsum faciunt, melli quadruplum optimæ aquæ miscentes, deinde coquentes modico igni, quoad spumare desinat: post vero dimidio aceti adiecto rursus coquētes, donec qualitatum omnino fit vnitas, nec acetum crudum etiam appareat. Conficitur etiam tribus statim ab initio mistis, ad hunc modum: Aceti vni parti additur mellis duplum & aquæ quadruplum, atque hæc ad tertiam vel quartam partem coquuntur, spuma interim detracta: aut si valētius id facere studes, tantundem inijcies aceti quantum mellis. Hæ quidem sunt rationes parandi simplicis oxymelitis, à Galeno proditæ lib. 4. sanitat. tuend. Quibus tamen Galenus alias addit in consilio pueri epileptici, scribens id oxymeli acidissimum censeri, quod ad mellis proportionem quartam aceti habet partem, dulcissimum quod octauam, aliasque multas esse intermedias differentias pro mistionis modo. Præterea vero in plærisque Græciæ locis oxymeli etiam ex fauis confici solere. Cæterum oxymeli omne exterget viscosos humores, & crassos attenuat. quapropter viscerū omnium obstructiones dissoluit, siue in febribus, siue citra febrem detur. Verū aquæ multæ mistione vires eius exoluuntur. Tussim autem mouere quæ non est, & intestina radere oxymeli, Hippocrates & Galenus scripsere, non in corporibus quidem crassis & glutinoso humore redundantibus, sed puris ab excrementis, aut ijs quæ tenui & acri fluxione vexantur, quæque neruosas partes valde sensu exquisitissimo præditas habent. Hæc quidē fuit oxymelitis simplex mistura, aceto, melle & aqua constans. quibus si quid præterea accedat, id iam compositum dici debebit, quale est quod à Plinio lib. 14. c. 17. & 23. c. 2. describitur è mellis decem minis, aceti veteris heminis quinque, salis marini pondo, thymbræ quadrante, aquæ pluuiæ sextarijs quinque pariter coctis, sufferuefactis decies atque ita diffusis & inueteratis. Alij vero alia miscuerūt ad varios vsus, inter quæ nobile habetur τὸ Ἰουλιανοῦ, memoratum à Galeno lib. 2. τῶν κατὰ τόπους, & à Paulo Ægineta descriptum lib. 7. capite 5. item σκιλλιτικὸν & ἀπλωικὸν ab eodem Paulo descriptum lib. 7. capite 11. & præterea καθαρτικὸν, cuius varij modi habentur apud Aetium lib. 3. capite 76. 77. 78. 79.

Ὀξυμυρσίνη. syluestris myrtus. Romanis ruscum dicitur. folijs myrti latioribus, cuspidis specie mucronato cacumine. Baccæ per maturitatem rubescunt à medijs folijs dependentes, nucleo duritie ossea, radix graminis gustus adstricti, subsalsi, à qua ramuli viticis, frequentes, lenti. Officinæ bruscum vocant. folia & baccæ si coquantur & bibantur, vrinam mouent, menses prouocant, vesicæ calculos frangunt, & vrinæ stillicidio medentur.

Ὀξύνιτρον. nomen est emplastri ruptorij, cuius descriptio habetur apud Aet. lib. 15. c. 17.

Ὀξυπόρειον. medicamēti genus est tenuium partium, & facile venas subiens & permeans, vt nomen ipsum indicat, à cita penetratione inditum. Est autem facultate cōcoctorium, ijs constans quæ cum tenuitate partium calore prędita sunt. Eiusmodi est τὸ διὰ τριῶν πεπέρεων, τὸ διὰ καλαμίνθης, τὸ διὰ κυδωνίων, τὸ διοσπολιτικὸν, quæ habentur apud Galenum in lib. sanit. tuen. & alia permulta ab Aetio descripta lib. 3. c. 90. 91. & lib. 5. c. 68. & lib. 6. c. 10. Nec vero vnus est exhibendi modus. Nam vel in potu ante cibum tū mane tum vesperi præberi potest, vel datur à Rufo in cura melancholiæ, ad tollendas inflationes, vel in cōdimento ad ciborum concoctionem digestionemque procurandam. Materia autem hæc fere deligitur, fœniculum, apium, ligusticum, ammi, piper, zingiber, ruta, cuminum, seseli, thymus, calamintha, cinnamomum, & reliqua eiusdem generis, de quibus apud Aetium lib. 9. c. 24. vbi de cruditate ex Galeno disserit. Quibus etiam aliquid quandoque adijci potest quod purgandi vim habet, ex quo ὀξυπόρειον καθαρτικὸν fiet, quemadmodum apud Aetium lib. 3. continetur.

Dicuntur & hæc medicamenta oxypora vt " apud Plin. lib. 20. c. 23. & lib. 24. c. 8. & Dioscor. " lib. 3. cap. 58. Sed à Galeno ijsque qui eum se- " quuti sunt frequentius vsurpatur ὀξυπόρειον quam " ὀξύπορον. "

Ὀξυρεγμία. acidus ructus. Est qui flatum sapore acidum à ventriculo ad os refert. Prouenit potissimum ob ventriculi frigiditatem, non eam quidem immodicam, sed cū imbecillo calore coniunctam. Neque enim vbi nulla prorsus facta est ciborum alteratio, acidi ructus excitātur, quemadmodū nec vbi optime concocti fuerint, sed tantum vbi modicam à ventriculi calore alterationem perpessi fuerint, nec perfectam adipisci potuerint. Fiūt etiam propter frigidam pituitam in ventriculo aceruatam, & frigidam fluxionē in ipsum decumbentem, adhæc ciborum tum frigiditatem tū copiam: his enim omnibus causis commune est calorem ventriculi ingenitum vinci à cibis, non eos vincere. vide ἐρυγή.

Ὀξυρεγμιώδης. qui acidum eructat aphor. 33. lib. 6. "

Ὀξυρόδινον. olum rosaceum aceto temperatum. Sed cùm varius possit esse vtriusque modus, qui temperatissimus est, recipit olei rosacei partes quatuor, aceti vnam, vt ait Gal. initio lib. περὶ εὐπορίστων: sic enim mediocriter refrigerat. Quod vero plus aceti habet vehementius refrigerat, vt contra minus, quod minus habet aceti. Habet etiam vim repellendi. Itaq; in morborum principijs magna vtilitate illinitur, præsertim si calidus morbus est. Sed & in œdematis atque ipsis etiam lethargicis Galen. in li. meth. med. admonet, quo humor, quisquis is fuerit, à parte affecta repellatur. Tanta adeo vis est oxyrhodini in frigidis etiam morbis, siue per se, siue cum sale, aut

thymo, aut alio exhibiti, ne frigiditate nocere possit.

Ὀξὺς. acutus. dicitur à Græcis homo δειμὺς καὶ ταχὺς, id est, acer, siue, quod idem est, celer, vt annotauit Galenus comment. in libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. quo etiam in loco scribit Hippocratem ea loquendi consuetudine inductum ὀξέας πυρετοὺς, id est, acutas febres, appellasse eas quæ caliditatem exhibent manui celeriter occurentem, eoque nomine velocem caloris motum ostendisse: verum minus proprie eiusmodi febres acutas dici palam est, quod febris tertiana ad hunc modum calida, acuta non sit. Ab eodem vero loquendi more, ὀξεῖαν νόσον, siue ὀξὺ νόσημα dictum esse à medicis, non est dubium. Nam, vt ait Gal. extremo lib. 3. de diebus criticis, ex motus specie acutus morbus nominatur. Nec tamen in solo celeri motu essentia acuti morbi posita est, sed in eius etiã magnitudine & periculo. Itaq; acutum morbũ dicere eum esse qui celeriter sua tẽpora absoluit, non est eum quidem definire, sed ex ipso nomine vim eius & proprietatem explicare. Qui enim sic definit, non ille quidem ὀξεῖαν νόσον, sed potius βραχυχρόνιον definit, qui morbus vt nõ semper acutus est, sic acutus omnis βραχυχρόνιος, semper existit. Multæ siquidem febres diariæ externam aliquam ob causam contractæ intra diem vnum desinunt, quas tamen nemo vel medicus vel idiota acutas vocare cõsueuit. Quamobrem Archigenes multum à Galeno hac in re collaudatus l. 2. de diebus criticis, acutum morbum non temporibus quidem solis nudisque, sed motu potius & natura appellandum censebat. Nam cum morbus segni lentoque motu & cum interuallis à febre vacuis ad quadragesimũ vsque diem procedit, nemo, inquit, sanæ mentis eum acutum dixerit, sed πολυχρόνιον, hoc est, diuturnum: similiter & paruas illas febres periculoque carentes diarias, nemo acutas, sed ὀλιγοχρονίους, id est, breues, vocauerit. Est enim acutus morbus, vt ipse definiuit, cui motus velox & subito pericula adueniunt. Ac velociter quidem moueri dicitur, quod ad suum finem iudiciumque properet, ipsumque ad decimumquartum diem consequatur. Qui enim ante soluitur, κάτοξυς, id est, peracutus, dicitur. Qui vero longius procedit, simpliciter acutus. Sunt tamen & in illis differentiæ. Siquidem vt exacte peracutus est qui quarto die desinit, non exacte, qui ad septimum vsque peruenit, ita & inter acutos alius vere acutus est qui quartodecimo die iudicatur, alius non vere qui ad vigesimum vsque perdurat: quanquam & ipse acutus sit. Præter has autem differentias etiam tertia acutorum est quæ ἐκ μεταπτώσεως, id est, ex decidentia siue delapsu dicitur, quoties acuto quodam morbo imperfecte intra diem vigesimum iudicato, & fracta ex eo die eius vehementia, reliquum eius nec eiusdem celeritatis neque periculi prorsus expers intra quadragesimum diem definit. Talis quidem est acutorum morborum motus. Sunt autem & hi omnes magni periculosique, siue propria ratione, vt apoplexia, epilepsia, conuulsio, tetanus, cholera: siue propter symptomata vt coniunctam vehementem febrim, in qua Hippocrates videtur acutorum morborum essentiã collocasse, scribit enim lib. 1. περὶ διαίτης ὀξέων in hunc modum: Sunt igitur acuti morbi quos prisci nominatim perstrinxerunt, pleuritis, peripneumonia, phrenitis, lethargus, causus & quicunque alij hos consequuntur morbi: quorum febres prorsus continuæ interficiunt. Quibus tamen verbis non videtur Hippocrates alios ab acutorum numero excludere qui febri carent, geminam eorum differentiam manifesto agnoscens, quo loco ait: spirandi facilitatem magnam vim habere ad salutem in omnibus acutis morbis quibus coniuncta febris est. Tales autem acuti morbi quorum febris comes est à bile flaua accenduntur, ob quam & celeriter mouentur, & tertio quoque die fere semper accessiones habent, & repentinis mutationibus atque periculis obnoxij sunt. Dicitur vero & alia significatione ὀξὺς πυρετὸς ab Hippocrat. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. Est enim febris differentia à motu caloris sumpta, hoc est, à caliditate celeriter manui occurrente, & suam motionem celerem indicante, cui ipse Hippocr. ἐπανιδιδόντα πυρετὸν opponit. Dicitur autem ea cuius calor initio & mox vbi manus est admota corpori, ardens & acris percipitur, sed manu diutius immorante languidior & mitior sentitur. Huiusmodi sunt biliosæ febres. Tertianario enim, vt ait Paulus lib. 2. c. 18. si manum inijcis, primo quidem contactu calor copiosus & acer occurrit, sed paulo post à manu remanente vincitur, ea scilicet parte cui manus admouetur. Nec tamen ista febrium differentia à motu caloris ita sumitur, quin & febris essentiæ, id est, calori intensiori & materiæ in qua calor accenditur, aliquid suę generationis debeat.

Ὀξὺς. herba, quæ, vt Plinius author est, folia terna habet. Putatur esse ὀξυτρίφυλλον, officinæ trifolium acetosum & alleluia vocant. Eam edunt quos enterocele male habet.

Pro ὀξὺς herba rectius fortasse ὀξὶς scribetur "
vt supra, nisi forte à Plinio intelligatur ibi iunci species, alio nomine composito dicta ὀξύσχοινος. "

Ὀξύσχοινος. iunci palustris genus, acuto cacumine. Cuius duæ species produntur: vna sterilis, cuius in medicina nullus est vsus: altera semen nigrum & orbiculatum ferens, cuius calami crassiores carnosioresque sunt. Eius semen somnum conciliat. vtrunque si frictum cum vino bibatur, ventris fluxus desiccat. Composita eorum temperies est, ex terrena essentia leniter frigida, & aquea leuiter calida: vt prodidit Galenus.

Ὀξύτης. aciditas. qualitas est gustabilis in corpore humido & tenuium partium à frigiditate proueniens. Siquidem acida omnia frigida sunt, tam ea quæ ex crudis matura fiunt, quam quæ ex maturis perfectisque in aliam naturam degenerant. Quæ enim initio propter summam crassitiem & frigiditatem acerba, & postea austera euadũt, ea calore paulululum attenuata, factoque humore eorum magis aereo & subtili acida redduntur, ita tamen vt multis numeris frigiditas caliditatem in illis exuperet. Sed & acetum quod vini vitio prouenit, & à frigido acescit, & acidum factum ex calido frigidum efficitur. Eius exemplo acida omnia tenuium partium existũt, & adstringunt & exasperant & acrimonia non carent, euenitque illis, vt inquit Galenus, simile quid quod borealibus constitutionibus accidit, vt frigida videlicet sint, simulque tenuis essentiæ. Quod autem in corpore humido aciditatem prouenire dictum est, sic accipi debet, non vt iu-

telligamus acida, vt specie quidem, sic etiam viribus humida esse, siquidem facultate magis sicca sunt, verum quod ea quæ ex acerbis & austeris acida euadunt, cuiusmodi sunt fructus omnes qui maturitatem adipiscuntur, affluentis humoris copia id perpetiuntur. Est enim sapor acerbus magis terrenus, acidus autem magis humidus.

Ὀξυτόκιον φάρμακον dicitur medicamentum efficiens » vt mulier cito pariat, Dioscor. l. 9. c. 194. de cy- » clamino loquens, Plutarch. ὠκυτόκιον vocat.

Ὀξυτρίφυλλον. trifolium. nam hoc nomine à quibusdam vocari τὸ τρίφυλλον, Dioscorides author est.

Ὀξυφοίνιξ. palma syluestris, arbor est fronde saligna virens, pomo pruni, osse duro, nucleo intus exili, carne foris copiosa, colore è nigro in luteum languescente. officinæ thamarindum vocant, quasi palmulam Indicam. Abscessu secundo refrigerat & humectat, flauæque bilis ardorem vehementer restinguit.

» Ab acido autem sapore nomen habet.

Ὀξυφλεγμασίη. dicitur acuta & vehemens inflamma- » tio quæ fit à succenso sanguine.

Ὀξύφυλλον. sic dicitur à quibusdam τὸ γεράνιον, vt habetur apud Dioscor.

Ὀξυφωνίη. vox acuta dicitur in Coac. & in Prorrhet. » & graui opponitur; Grauem efficit amplitudo » viæ, acutam angustia; quo modo enim in fistu- » lis & tubulis musicis organorumque musico- » rum quibus in sacris ædibus vtuntur, vt ampli- » tudo canalium maior, ita sonus grauior; eadem » in natura ratio est, illa enim naturæ imitatione » ars reperit; imitatio est follium è pulmonibus, » fistularum ex arterijs, reliqua ex mirabili laryn- » gis artificio translata sunt; at in morbis cum ex » graui & moderata voce acutior redditur, angu- » stia arguenda est, hæc autem vel intercepta via » pure, crassiore pituita, vel tuberculo fit in febri- » bus ardentibus & malignis, ab immoderata sic- » citate vitium est: Primum ergo acuta, deinde » aucta siccitate κλαγγώδης, quæ si eo magis etiam » inualescat κλαυθμώδης, qualis plorantium & que- » rulorum vox est, non solum acuta, sed offensans » & tremula.

Ὀξώδης ἀπεψία, ἢ ὀξυρεγμιώδης. cruditas acida vide » ἐρυγή.

Ὄπιον. succus papaueris. alij lac, alij lacrymam appellant. Eius parandi rationem hanc Dioscorid. prodidit. Cum ros in papauere exaruerit, cultro decussatim in stellas, ne penitus adigatur, ex obliquo in rectum summam cutem incidere oportet, lacrymam exeuntem digito in concham abstergere, nec multo post redire, vt concreta inueniatur. Etenim quæ tum aut postero die etiam offenditur, in vetere pila teri debet, & in pastillos cogi. Id opium dici testatur. Scribonius Largus in descriptione collyrij quod diaglaucion vocat: Opium, inquit, quod ex lacte ipso syluatici papaueris capitum fit, non ex succo foliorum eius, vt pigmentarij institores eius rei compendij causa faciunt. Illud enim cum magno labore exiguum conficitur, hoc sine molestia & abundanter teritur. Dioscorides ab aliquibus capita ipsa & folia tundi & prælo exprimi, terique in mortario, & digeri in pastillos scribit: vocari autem μηκώνιον, multum opio ignauius. Quod ipsum etiam Plinius lib. 20. cap. 18. dixit his verbis: Quum capita ipsa & folia decoquuntur, succus meconium vocatur, multum opio ignauior. Galenus opium interdum Hispanicum, interdum Libycum & album commendat, Aetius aliquando Asianum, aliquoties Achaicum. Officinæ nostræ vno ore Thebaicum prædicant, emuntque à mercatoribus alicunde comparatum, sed vbi & quomodo paratum sit, prorsus ignorant. Optimum habetur, inquit Dioscorides, graue & densum, gustu amarum, odoratu soporiferum, quod facile aqua diluitur, læue, candidum, neque asperum, neque grumosum, quod inter colandum non vt cera coeat, & in sole diffundatur, dein admotum lucernis non atra luceat flamma, extinctum denique odoris vim conseruet. Adulteratur autem multis modis, vt glaucio gummi aut syluestris lactucæ succo.

Ὀπισθοβαρές. est collyrium πραγματικὸν ad palpebrarum asperitates efficax, cuius descriptio habetur apud Aetium lib. 7. ex Oribasio. Quod alijs etiam nominibus ἁρμάτιον καὶ εὔτονον tradit appellari.

Ὀπισθέναρ. dicitur τοῦ μετακαρπίου pars exterior quæ « neruosa est, interior enim ὑπόθεναρ Ruffo di- « citur. «

Ὀπισθοκράνιον. occipitium dicitur Paulo Æginetæ. «

Ὀπισθοκύφωσις. spinæ in posteriorem partem contorsio. dicitur & simpliciter κύφωσις, de qua suo loco diximus.

Qui hac affectione laborant repandi Latinis « vocantur. «

Ὀπισθότονος. Est perpetua totius corporis conuulsio in partem posteriorem. Species est τοῦ σπασμοῦ. Is autem perpetuus est, & non distinctus accessionibus quæ per temporum redeunt interualla, totumque corpus exercet, ita vt nulla eius pars in posteriora non contorqueatur. Ex quo patet affectum ad principium neruorum pertinere ex quo nerui oriuntur, qui corpus in partem posteriorem retro adducunt: quanquam fieri etiam aliquando possit, vt non affectis ijs neruis, sed alijs potius resolutis, quorum munus est corpus in anteriora flectere, ὀπισθότονος contingat, perinde atque σπασμὸς ὁ κυνικὸς, in quo non ea pars quæ videtur cõtrahi, sed opposita laborat. Cum enim natura tam dextra parte quam sinistra aduersos inter se neruos numero, magnitudine & robore pares constituerit, æquabili quodam nixu corpus veluti in æquilibrio continentes, cum primum aliquos resolui contigerit, illis aduersos perpetuo solos agere necesse est, atque ad principium suum recurrentes, musculos etiam eo secum adducere. Galenus tamen & qui eum sequuti sunt medici, ὀπισθότονον conuulsionis speciem esse prodiderunt, fierique eum censuerunt contractis ijs neruis qui corpus in posteriora inflectunt. Qui simpliciter quidem dicitur ὀπισθότονος, totius corporis est, & male affecto neruorum principio contingit: potest vero quibusdam etiã partibus accidere, vt ceruici maxillis, lumbis, conuulsis videlicet eorum duntaxat musculis qui eas partes in posteriora agunt. Verum is non simpliciter ὀπισθότονος dicetur, sed addito eius partis nomine quæ distenditur. Eadem est eius affectionis causa quæ & conuulsionis in vniuersum.

Ὀπισμα & ὀπισμός. Dioscoridi & Theophrasto suc- « cus lacteus, qui ex caule aut radice incisa colligi- « tur, alij liquorem concretum interpretantur, « alij esse idem quod χύλισμα. «

O'πισθοχειμῶνες. eleganter hac dictione Hippocr. 1.
» Epid. quæ ad extremam hiemem fiunt frigora
» intelligit, quæ aliquando prioribus sæuiora aut
» duriora experimur, quasiq; retractam hiemem
» aut reuersam dicimus, sic & extremum hiemis
» tempus ὀπισθοχειμῶνα vocat περὶ χυμῶν.

O'πλα. dicuntur apud Hippocratem funes ex stuppa, lino vel cannabe, vt exponit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

O'ποβάλσαμον. opobalsamum. est succus qui ex balsamo manat. Cortex eius vitro lapide, aut osseis cultellis vulnerabatur (ferro namque caudex eius concisus protinus moritur) inde manabat gutta primùm tenuis, deinde oleo similis, quæ postea rubescebat simulque durescebat. Per Caniculam excipi solitam Dioscorides author est: eamque probari maxime quæ sit validi odoris, sincera, dilui facilis, gustu adstringens & modice mordens. vis illi est siccare & calfacere. Est & maxime tenuium partium.

» Quod ad succi ex balsamo collectionem
» spectat, Dioscorid. & Theophr. ferreis vngui-
» bus scalpi seu incidi solitam hanc arborem te-
» stantur: Plinius contra incidi vitro, lapide, os-
» seisue cultellis, vt hic noster habet author: ferro
» enim inquit Plin. lædi vitalia odit, emoritur pro-
» tinus, eadem amputari superuacanea patiens, in-
» cidentis manus libratur artifici temperamento
» ne quid vltra corticem violet: Plinij exemplo
» Solinus, Lignum (ait) caudicis attrectatum fer-
» ro sine mora moritur, eapropter aut vitro aut
» cultellis osseis, sed in solo cortice artifici plaga
» vulneratur; Sic etiam Cornel. Tacitus memoriæ
» prodidit, si ferri vim adhibeas pauere hanc arbo-
» rem, ideoque venas fragmine lapidis aut testa
» aperiri; Porro ista cum Dioscoridis ac Theoph.
» verbis facile conciliabuntur si dicas, id vnum
» omnes voluisse in vulneranda balsami arbuscu-
» la, cauendum vnice, ne quid extra corticem vio-
» letur, adeoque à cultellorum ferreorum acie ab-
» stinendum, ac ferreis vnguibus, hoc est instru-
» mentorum ferreorum eo genere quod ad vn-
» guis humani figuram conuexum sit, quidni cor-
» ticem inuiolato intactoue caudicis ligno scalpe-
» re liceat, haud secus atque vitro, testa, fragmine
» lapideis osseisue cultellis? eiusmodi vero ferreo-
» rum vnguium mentionem facit Columella lib.
» 12. cap. 18. quibus vindemiatores vnguium vice
» ad colligendas vuas vti voluit, vt ne manibus
» vuas distringerent, sicque non minima fructus
» portio dispersis acinis in terram dilaberetur.
» Αἱ ὀποβαλσάμου. collyrij cuiusdam sic nuncupati
» Paul. meminit l. 3. c. 22.

O'ποκάρπασον. succus quidam est venenatus, soporem & strangulationem adducens. Est autem frigidus, & collyrijs accommodus. Adhibuit eum aliquando Archigenes capiti, quo pilos flauos & crispos efficeret, vt recitat Galen. lib. 1. τῶν κατὰ τόπ. Idem lib. de antidotis priore tradit opocarpasum circa optimam myrrham reperiri, lōge tamen diuersæ à myrrha naturæ. Quid autem sit Carpasum non constat. Hoc vnum certum est, non esse quód dicitur Carpesium, sed maxime diuersum.

» Plin. opocarpathon appellat lib. 28. cap. 10.
» & lib. 32. cap. 9. Dioscor. quoque καρπάσου ὀπὸν
» appellat lib. 6. c. 13. apud Gal. autem perperam
» scriptum ὀποκάλπασον.

O'ποκιννάμωμον. succus Cynnamomi, seu succus ex arbore quæ cinnamomum fert incisâ manans. »

O'ποπάναξ. succus panacis Heraclij. Excipitur lacryma, caule, vel radice incisa cum recens eruperit caulis. Ea redditur candida vbi adaruerit. Croci exterius præfert colorem. Probatur amarissimus, interne candidus & subrufus, extra nocens, lenis, pinguis, friabilis, tener, facile tabescens, odore graui. Damnatur niger ac mollis. Excalfacit ordine tertio, tenuat, emollit: siccat secundo.

O'πὸς. succus, humor qui ab aliquo expresso, inciso, vel etiam sponte manat. Alij quod exprimitur, χυλὸν: quod ab incisione vel sponte defluit, δάκρυον vocant. O'πὸς autem cum sit vox omnium quæ ita stillant communis, significat tamen κατ' ἐξοχὴν Cyrenaicum succum simpliciter prolata. Is enim omnium succorum præstantissimus est. Nec vero ὀπὸς silphij modo succus dicitur, sed ipsum etiam silphium Hippocrati, ὀποῦ καρπὸν dicenti pro silphij semine, quod & φύλλον & μαγύδαρις à quibusdam vocatur, vt scribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Sunt qui inter χυμὸς, χυλὸς, & ὀπὸς ita distin- »
guant, vt χυμὸς quidem sapor sit qui gustatu per- »
cipitur: χυλὸς autem succus qui ex tota stirpe vel »
eius parte concisa, aut tusa, torculari, vel mani- »
bus alioue modo exprimitur; (veluti papaueris »
succus qui dicitur meconiū ἐκπιεζόμενον διὰ πιέσεως, de quo Plin. l. 20. c. 18. & Dioscor. lib. 4. ca. »
65. (ὀπὸς vero lacteus succus & qualiscumque »
liquor, vel sponte (qui potius lachryma, id est, τὸ »
δάκρυον dicitur) emanans, vel castratione, scarifi- »
catione, terebratione, vel alio quouis vulnere ef- »
fluens, vt opopanax, scammonium, sagapenum, »
galbanum, Ammoniacum, opobalsamum, opiū »
Euphorbium & laser, id est, ὀπὸς κυρηναϊκὸς aut »
μηδικὸς, qui etiam κατ' ἐξοχὴν quod omnium suc- »
corum sit præstantissimus ab Hippocr. ὀπὸς no- »
minatur, cum ὀπὸς alias sit vocabulum gene- »
rale; hoc docuit Gal. 8. de simplic. medic. fa- »
cult. & in exegesi. Notandum vero non esse vs- »
quequaque veram annotatam à nobis inter præ- »
dicta differentiam, vt patebit Plinium legenti l. »
20. cap. 18. de opio loquentem, vbi saporem & »
succum ὀπὸν appellat: idem Plin. ὀπὸν modo lac, »
modo lacteum succum, modo liquorem inter- »
pretatur, modo lachrimam, vt ipsum legenti »
pluribus in locis patebit. Sed & fici non tantum »
satiuæ, sed & syluestris quæ caprificus vocatur »
succus lacteus quo coaguli loco vtebantur, ὀπὸς »
vocabatur vt patet ex Homero. Iliad. ε, ex Ari- »
stotele de lactis coagulatione loquente: Sed ma- »
xime ex Dioscor. lib. 1. cap. 184. & Plin. l. 23. c. »
7. & Varrone de re rust. l. 2. c. 13. denique ὀπὸς »
ab Eustathio exponitur, non solum ἡ τὸν τυρὸν »
συμπήγνυσα πυτία (vnde ὀπίας τυρὸς ὁ πηγνὺς ὑπὸ »
ὀποῦ) item τὸ γαλακτῶδες τῆς συκῆς, sed etiam τὸ »
ὑγρὸν, ὃ τὰ φύλλα πρὸς τοῖς κλάδοις συνέχει; Signi- »
ficat tamen potius τῶν δένδρων δάκρυον, καὶ τὸ ἀπο- »
στάλαγμα τοῦ γάλακτος. vt ex prædictis est perspi- »
cuum. »

O'πὸς κυρηναϊκός. liquor Cyrenaicus preciosus, sua- »
ui flagrans odore, ex radice silphij incisa colle- »
ctus, ῥιζίας; ex caule scarificato resudans καυλίας »
dicebatur, & vere velut olibanus aut mastix con- »
cretus ὀπὸς κυρηναϊκὸς nominabatur, cuius varias »
in re medica vires commemorant Dioscor. l. 3. »
Theophr. l. 6. c. 3. & Gal. l. 8. de simplic. facult. »

& Nicander in Theriacis: ex illo compositionem διὰ κυρηναϊκοῦ dictam ad quartanarios vide apud Paul. l. 7. c. 5. Cyrenaicus autem vocabatur, quod ex oppido Cyrenarum optimus & laudatissimus adferretur, vide plura in voce σίλφιον.

Ὀπὸς συριακός. vide συριακὸς ὀπός.

Ὀπόφυλλον. apud Dioscor. l. 2. τῶν εὐπορ. c. 9. interpretantur quidam modo silphij succum, modo laserpitium, & quidem ὀπὸς cum diuersos liquores medicatos quos natura in ferulaceo fere herbarum genere producit, significet, tum per excellentiam Gal. teste pro lasere siue silphij liquore accipitur, & synecdochice pro tota Laserpitij planta, nam ὀποῦ καρπὸν Gal. apud Hipp. silphij semen interpretatur, quod & φύλλον inquit singulari numero (id est folium ob eius latitudinem vt alibi dicit) ab aliquibus vocatur: ergo etiam ὀπόφυλλον cōposito vocabulo si quis pro silphij semine accipiat non errarit, semen enim laserpitij caule, folijs, & radice efficacius est, folia priuatim maspeta vocant, Radicem magydarim, caulem vero silphium, secundum Diosc. l. 3. de mat. medica.

Ὄπτησις. assatio. Est concoctio ab alieno & sicco calore perfecta. Sic quidem Aristoteles lib. 4. meteorolog. definiuit, explicans non modo quo differat à maturatione quam πέπανσιν vocat, quod illa ab externo, hæc ab interno & natiuo calore perficitur, sed quo etiam differat ab elixatione quæ ἕψησις dicitur: hæc enim ab humido calore, illa ab arido est. In assis enim coquitur & definitur ab igne humiditas. Siquidem absumpto humore ab igni, assa euadunt. Quoniam autem hoc opus artis est non naturæ, non possunt partes omnes æquabiliter assari. Nam quæ igni proximæ sunt, citius magisque resiccantur quam internæ. Siquidem externis meatibus præ siccitate addensatis & conniuentibus, non potest qui intus continetur humor excerni, sed intus conclusus manet: suntque eam ob rem assa sicciora externis partibus quam internis. Species seu modi assationis plures sunt. Nam vel igni admouentur ea quæ assari debent, vel in aliquo vase, in quo nihil humoris insit, subiecto igne assantur, aut in vase pariter, in quo quidem aliquid humiditatis sit, sed non tantum, vt assati corporis humiditatem euincat, verum potius simul cum ille ab igne superetur & concoquatur: hoc modo assari dicuntur ea quæ friguntur. Sunt enim frixa, authore Aristotele, assorum species.

Ὀπτικὰ νεῦρα. nerui optici dicuntur qui videndi facultatem à cerebro ad oculos deferunt, nerui crassi sunt molles porosi, raraque textura, nec non à membrana tum tenui tum dura inuoluti, qui ab interiore cerebro ad basim exoriuntur, & sphenoides os per sua ipsorum foramina orbicularia penetrantes in internam oculorum cauitatem desinunt, ibique membranam amphiblistroida nuncupatam constituunt: ambo autem non per χιασμὸν & interfectionem, nec per contactum simplicem, sed per medullæ confusionem iunguntur, vt alterum ab altero nulla arte secernere queas; Coire autem debuerunt, tum ad robur ne ob mollitiem, longum iter perreptantes flaccescerent, tum vt eandem planitiem in pupilla obseruarent, secederent enim aliquando fine eo amplexu, atque ita delusi oculi simplex obiectum duplex iudicarent, tum vt visilium spectra & formæ vnirentur; Postremo vt visilis spiritus momento ab vno oculo ad alterum permearet ad visus perfectionem, sic enim clauso altero oculo acutius videmus.

Ὄπτιλος. oculus, vox dorica est, hinc & ὀπτιλλοὶ apud Hesych. ὀφθαλμοὶ sunt, & ὀπτιλλίασις apud eundem exponitur ὀφθαλμίασις oculorum morbus.

Ὀπώρα. altera pars æstatis. Quidam enim ex antiquis æstatem in duas partes diuiserunt, primamque proprie æstatem appellarunt, eodem cum toto nomine, à Virgiliarum exortu vsque ad ortum Caniculæ, alteram vero ὀπώραν, à Canicula scilicet vsque ad finem æstatis: alij vero totam æstatem tripartito distinxerunt, & primam quidem partem totius nomine, θέρος, mediam vero ὥραν, tertiam ὀπώραν, quasi τὴν ἐπὶ τῇ ὥρᾳ nuncuparunt, quod post ὥραν sequatur. Quo tempore quoniam fructus maturescere solent, factum est vt omnes fere fructus æstiui ὀπώρα dicantur. Quidam tamen discrimen posuere, ὀπώραν vocantes quicquid herbaceo fructu viret, lignosi nihil exterius habens, vt duracina, pyra, mala, damascena, pruna: reliquos vero omnes ἀκρόδρυα, qui putamē exterius lignosumque fructum contineant, vt malum Punicum, castaneæ, pistacia, nuces. Vtrumque genus salgami nomine Latini complectuntur.

Ὀπώρα οἰνώδεες. fructus vinosæ naturæ apud Aretæ. 1. de curat. acutor. c. 1. dicuntur quos in phrenitide esse fugiendos ait, quoniam caput & mentem feriunt; idem Aretæ. l. 2. de curat. acut. cap. 4. ὀπώρην vocat fructus mollioris corticis, inde fit.

Διʼ ὀπωρῶν. medicamentum à fructibus pomaceis sic dictum, efficax sedando alui profluuio, apud Trallian. l. 8. habetur; describitur & ab eodem l. 7. cap. 7. laudaturque ad stomachi subuersionem cœliacos & dysentericos; idem quod ὀπωρικὴ de quo in sequentibus.

Cæterum etiam ὀπώρα transfertur ad ætates; sic enim maturior ætas adolescentum vocatur, quæ pubertatem seu iuuentam præcedit, quam quæ sequitur μετόπωρον appellatur.

Ὀπωρικὴ. medicamenti nomen est ex fructibus compositi. fit ad dysentericos, stomachique vitia in congio musti albi, lento vapore decoctis malis cotoneis quinque cum suis seminibus. Punicis totidem, sorborum sextario & pari mensura eius quod rhun Syriacon vocant, croci semūcia. Coquitur vsque ad crassitudinem mellis. hæc Plinius. Eadem fere habet Galenus lib. 8. τῶν κτ' τόπ. ex Asclepiade, ipsumque medicamentum διʼ ὀπωρῶν appellat.

Ὁρατικὸν πνεῦμα. spiritus visiuus.

Ὀργᾷν. Turgere, furere, verbum hoc proprie ad animalia pertinet quæ ad coitum incitantur & naturali quadam cupiditate mouentur ad seminis excretionem inquit Galen. comm. in aphor. 22. lib. 1. Sed neque potius ad animalia pertinet quam generali significato ad naturam corpus nostrum gubernantem, siquidem hac vsus est voce Theophr. lib. 1. de caus. plant. c. 6. 14. vbi refert plantas turgere, qua voce intelligit habere eas appetitum & impetum, seu concitationem quandam naturalem germinandi & fructus producendi: sic lib. eodem c. 11. plantas turgere ad partum inquit: apud Aristotelem quoque lib. 6. de hist. plant. c. 18. reperitur passim facta mentio huius vocis ὀργᾷν vbi de quadrupedum fœminis

loquens refert eas ad concubitum turgere ex prominentia genitalium partium, sumpta ad id cognitione nec non & ex frequenti mictu; vnde & apud Aristotelem etiam turgere, naturale desiderium significat & insitum appetitum quo fœminæ concubitum quærunt ad sobolem propagandam; Hippocr. etiam lib. 3. de fractur. textu 18. vsus est hoc nomine ὀργᾶν eadem significatione: nam loquens de fracturis in quibus os propelli debet, inquit, si ossium recessio in hoc curationis modo futura est, nota hæc erit, pus copiosum ex vlcere emanat, turgereque pars affecta videtur, Galen. etiam in commentario inquit, quod si gliscere quoque videatur, quod ὀργᾶν vocat, ad excretionem festinare ac incitari pars quæ laborat, tūc pro certo id haberi potest; Sed & ὀργᾶν in vlceribus protulit Hippocr. dum ad excretionem festinat & incitatur pars quæ laborat, quod tum fieri deprehenditur cum labia ipsa vlceris coire inter se nequeunt, sed dissident & inuertuntur vt exponit Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἀγμ. t. 18. eodem autem modo in humanis corporibus coniectabile est naturam turgere, cum aut onere premitur, aut acrimonia & & malitia lacessitur, & ad vacuandum gliscit & mouetur, ceu quando corpora nostra plurimum turgent, & inquieta manent, quo tempore aut alui excrementa, aut vrina plus iusto detinetur, insurgit enim tum natura ac turget vt ea è corpore pellat, licet nullo motu excrementa sua sponte moueātur, vnde fit manifestum verbum ὀργᾶν tantum pertinere ad naturam cuius proprium est appetere, minime vero ad humores, quibus neque appetitus neque mouendi potentia inest: Galenus tamen lib. 1. aphor. comment. 22. l. 4. aphor. comment. 1. & lib. 5. aphor. comment. 29. eandem vocem ad humores transtulit cum in corpore vehementi motu agitantur, atque ab vno loco in aliud transfluentes inter morbi principia hominem diuexant, doloremque & titillationem afferendo ægrum quiescere non permittunt; Tunc enim fit in toto corpore, similis animantium concitatæ ad seminis emissionem libidini naturæ impetus ad excretionem redundantium humorum, aut si non in toto corpore saltem in partibus principibus, vnde monet Hippocr. aphor. 22. lib. 1. & 10. l. 4. statim vacuandos esse huiusmodi humores, priusquam corporis virtus collabatur, imminuaturque, vel febrilis calor augeatur, vel vagi & errantes humores in partem aliquam principem decumbāt: Cæterum pro ὀργᾶν vsurpat etiam aliquādo Hippocr. σπαργᾶν vt notauit Galen. Vetus interpres Grammaticus ὀργᾶν subare vertit, & fœminis attribuit Apuleius in apologia priore, sicut κα-πρᾶν maribus, σκυζᾶν canibus ad libidinem incitatis & prurientibus, κα-πριᾶν suibus; ταυριᾶν Tauris, ἱππομανεῖν equis: Sed & terra ὀργᾶν & ὀργῶσα turgere & turgens dicitur Theophr. 3. de caus. plant. c. 3. cum humecta atque tepida est, statumque aeris temperatum obtinet, tunc enim εὐδιάχυτος τε, καὶ εὔβλαστής, καὶ ὅλως εὐπαθὴς ἐστὶ, id est tunc agilis fertilis atque læta est, quod euenit potissimum vere atque autumno, quibus idcirco temporibus solo turgenti mandare oportere ait semina, quia terræ tunc maior inest vis vitalis.

Ὀργασμὸς. à voce ὀργᾶν, naturæ, siue humorum turgentia.

Ὄργανον. instrumentum. Est pars corporis quæ perfectam edere actionem potest. Refertur enim instrumenti nomen ad actionem, vt instrumentum dicatur quatenus edit actionem. Sic venæ, nerui, arteriæ & pleræque aliæ similares partes inter instrumenta censentur, quatenus ab ijs actio aliqua editur. Et tamen similaris pars ab instrumento propria ratione differt. Dicitur enim similaris pars quia simplex, instrumentum vero quia actionem edat. Id autem quamuis aliquando, vt diximus, similare statui possit, minus tamen proprie quod similare est instrumenti nomen sortitur, quum quæ proprie instrumenta sunt, eadem ex similaribus componantur, adeo vt compositas vel instrumentarias partes dicere nihil apud medicos intersit. Reuera enim omnis composita pars organica est, quamuis non omnis organica composita esse videatur. Siquidem plures instrumentorum differentiæ statuūtur, vt alia prima, alia secunda, alia etiam tertia quartaque dicantur. Ac prima quidem vocantur quæ ex similaribus partibus coalescētibus vnius functionis gratia sunt constituta, velut musculus, vena & arteria. Ea namque ex simplicibus corporibus compositionem suam immediate sortiuntur. Ex his ipsis primis coagmentantur secunda. Quæcunque enim ex primis instrumentis componuntur, etsi vni totius instrumenti functioni quam maxime obseruiunt, inter secunda numerantur. Eiusmodi sunt digiti. Tertia vero instrumenta appellantur quæ ex ipsis secundis constituuntur, veluti manus aut pes. Ex digitis enim vterque constat. Sic quarta quæ ex tertijs, vt brachium & crus. Illud namque inter alias partes manu, hoc vero pede constat. Hæc quanto magis composita sunt, tanto etiam magis instrumenta dici merētur, & actionem quoque edunt perfectiorem. Ex quo apparet definitionem eam instrumenti à Galeno assignatam, vt id dicatur quod perfectam edere actionem potest, perfectis tantum instrumentis conuenire, cuiusmodi sunt cerebrum, cor, iecur, testes, item oculus, auris, pulmo, thorax, vēter, manus, pedesque, non etiam singulis eorum particulis, quas constat perfectam actionem per se edere non posse. Oportet autem instrumentum omne si recte opus suum perficere debeat, non ex qualibuscunque sui simplicibus particulis, neque ex numero aut magnitudine qualibet non satis opportuna, neque ex quouis modo compositionis constare, sed habere formam, magnitudinem, numerum partium similarium ex quibus componitur, & constructionem præterea decentem. Cæterum id vnum sciendum est partem quamlibet corporis instrumentariam quamuis ex pluribus particulis composita sit, vnam tamen habere quæ suæ ipsius actionis sit causa, reliquas vero quæ instrumentum quoduis conficiunt, illius gratia constitutas esse. vt Galenus in libris de vsu partium demonstrauit.

Ὀργάσασθαι. ἀναμῖξαι, συγκεράσαι, hoc est commiscere & contemperare, apud Hippoc. vt explicat Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ὀργή. ira. Est feruor caloris in corde. Commune quidem est plærisque motibus caloris augmentum in corde excitare. Nam & balneis & insolatione, & cum igni fouemur, & cum calidis medicamentis perfricamur, & cum exercitamur, & cum pudore afficimur, naturalis etiam calor au-

getur: verùm in ira haudquaquam auctio, ſed veluti feruor eſt caloris in corde, ſicut videtur ſenſiſſe Galen. lib. 2. ſanit. tuendæ. In corde autem feruorem eum excitari primum Hippocrates & Plato, deinde Galenus docuerunt, quod iraſcibilis facultatis ſedes ſit: feruor autem ille cordis tantum eſt, non etiam totius corporis. Nam ſi in totum extenſus fuerit corpus, tunc huiuſcemodi affectus πυρετὸς, hoc eſt febris, nuncupatur, quæ eſt quædam totius corporis immoderata caliditas. Per iram vero feruor ille caloris in corde conſiſtit, à quo ſi forte per totum corpus diffundatur, vt nonnunquam accidit, febrem accendit, primum diariam, deinde vero & ſæpe quidem, ſi vehementior ira eſt, ardentem, ſi bilis per eam commota non vacuetur, ſed intus manens putreſcat: ſin autem non putreſcat, icterum plærumque gignit. Feruet autem tantopere calor iratis propter immoderatum & impotentem motum facultatis iraſcibilis, cuius proprium eſt affectare honorem & gloriam, iniuriæque acceptæ vindictam. in quo quidem animi affectu atque perturbatione non modo cordis partes tumultuantur, & motibus maximis atque incompoſitis agitantur, indeque incaleſcunt, ſed etiam bilis feruet quæ in venis, arterijs, hepate, ſuoque folliculo continetur. Itaque etiam eſſentiam eius vel probatiſſimi philoſophorum in caloris feruore ſtatuerũt, iræque acceſſorium eſſe, non eius eſſentiam, vltionis appetentiam. Quippe hæc cauſę potius videtur habere rationem. Iram præterea permulta etiam alia comitantur, inter quæ forte caloris auctio, quod in tanta iraſcibilis facultatis agitatione fieri aliter non poſſit, quin & ſpiritus & vapor calidus largior excitetur, à quo calorem plenius renutritum ampliorem auctioremque fieri neceſſe eſt. Adhæc pulſus & reſpiratio altior, maior, vehementior, crebrior, velocior, aucto nimirum calore natiuo. Tandem vero ſi modum ira excedat, & diutius perſeueret, vires non aliter quam frequentes vigiliæ reſoluit.

Ὀργαὶ quoq; generis appellatione ſignificant apud Hippoc. τοὺς τρόπους, hoc eſt mores. vnde εὐοργητότεροι ab eo dicuntur τὰ εὐτροπώτερα καὶ εὐηθέστερα. hoc eſt minime mala.

Ὀργιστικὴ δύναμις. iraſcibilis facultas, vide θυμοειδής.

Ὀρείζηλον. dicitur à quibuſdam ὁ χαμαιπίτυς, vt habetur apud Dioſcoridem.

Ὀρείχαλκος. an vnquam aliquod fuerit foſſile & natiuum, certo ſcire non poſſumus. non enim extare nouimus aliud quam illud factitiũ, quod ex ære conſtat tincto cadmiæ foſſilis colore. Aes namque cadmia tingitur & abit in aureum colorem, appellaturque à Gręcis ὀρείχαλκος.

Ὀρεκτικὸν, τὸ, ea animi pars dicitur in qua appetitus
» ſuum domicilium habet: in ſtomacho autem
» ὀρεκτικὸν dicitur facultas illa quæ cibos appetit,
» idem fere quod ὄρεξις, interdum vero dicitur
» quod cibi appetentiam facit vt apud Dioſcor. l.
» 5. cap. 13.

Ὄρεξις. appetitus, ſiue appetentia. Eſt concupiſcentia cibi & potus. Ea autem à iecinore principiũ habet. Eſt enim totum hoc opus naturalis facultatis quam non φυσικὴν modo, ſed & ἐπιθυμητικὴν & ὀρεκτικὴν veteres appellarunt. Sed aduertendum eſt appetentiæ nomen ambiguum eſſe. Vna enim ſignificatione dicitur naturalis quædam inclinatio, qua ſingulæ corporis partes alimentum deſiderant quod in vacuatæ ſubſtantiæ locum ſuccedat: & hæc quidem naturalis appetentia eſt. Nam quoniam cute tenus vnũquodque animal in ambientem aerem digeritur, accidit vt membra quę ſub ea ſunt, prima vacuentur, quorum ingenita vis ex proximis ſibi alimẽtum trahit, id ſcilicet quod vacuatur reficiens, deinde rurſus illa, ex ijs quæ ſibi ſunt proxima: ſicut quæ tertio loco ſunt poſita, ab ijs quæ ſibi, atque ita ſemper per continuum, veluti in choro quopiam tranſlatione celerrime facta, ad venas quæ ad ventriculum pertinent, vacuatio peruenit. Hæ vero & ſolent pariter & natæ ſunt ex ventriculo nutrimẽtum trahere, perinde vt ſtirpium radices quæ in terram ſunt demiſſæ, ab ea. Eſt enim hoc opus vniuerſum naturale, non animale, vt quod ſtirpibus & animalibus commune ſit, eodemque modo in vtriſque perficiatur. Fit enim talis appetentia propter ſolam vacuationem & alimenti penuriam, ob quam & ſtirpes & quæcunque intra terram nutriuntur, alimentum appetunt, atque ſi nullum trahere datur, marceſcunt. Eſt igitur ea appetentia ſingulis corporis partibus inſita, atque etiam ventriculo, quod non aliter quam reliquæ partes alimento deſtituitur, atque in omnibus ijs ob ſolam alimenti penuriam vacuationemque contingit. Altera vero ſignificatione appetentia dicitur deſiderium cibi & potus, quo ventriculus exugi ſe ſentiens tenetur. Et hæc quidem animalis appetentia eſt: ſiquidem natura animalibus non item ſtirpibus vacuationis & penuriæ ſenſum dedit, quo ſcilicet ad cibum potionemque proritata, ſeſe impleri appetant. Fit autem is penuriæ ſenſus, cum venæ ex ipſo ventriculo veluti emulgentes ſugenteſque, aliud trahunt: non ferens enim eum ſuctum ventriculus, ſed veluti diuulſus, offenſæ eius medelã cibum deſiderat. Quippe venæ hoc pacto nulla cum ventriculi moleſtia ad obiectos cibos conuertũtur, atque ex ijs, relicto ventriculo, nutrimentum trahunt. Fitque poſt cibi ſumptionem, vt & venæ ſimul ad cibos ſe conuertant, & ventriculus ex ijs, quantum prius per venas eſt exhauſtum, in ſeipſum trahat. Ad hanc autem appetentiam quinque ſymptomata concurrunt, ordine quodam ſeſe ſequentia. ac primum quidem vacuatio eſt, ſiue alimenti penuria: ſecundum exinanitarum partium appetentia illa naturalis, de qua modo diximus: tertium ventriculi ſuctus à venis factus: quartum eius ſenſus: quintum vero & vltimum appetẽtia eius animalis. Itaque cum ſenſus eam pariat, merito animalis nuncupatur, ſoli namque animali ſenſus datus eſt: atque etiam perſpicuum eſt, eam ventriculi eſſe non etiam aliarum partium, quæ ſine moleſtiæ ſenſu diſſipari adimique ſibi alimentum ſuum patiuntur, ac præſertim oris eius, quod reliquis partibus, propter neruorum quibus præditum eſt magnitudinem, eximia vi ſentiendi longe antecellit.

Ὄρεξις κυνώδης. appetentia canina. Eſt vehemens & inſatiabilis edendi cupiditas, à cibis ad vomitum & à vomitu ad cibos ſubinde rediens. Affectio eſt τῇ ἀνορεξίᾳ prorſus contraria. Prouenit magna ex parte ab humore aliquo vitioſo & acido, ſiue is pituitoſus ſit ſiue melancholicus, qui in os ventris impactus ipſum mordet & irritat. Talis namque mordacitatem ſuctioni ſimilem inducit, & ventriculi tunicis coactis adſtrictiſque

inanitionem perinde ac naturalis fames inuehit, atque inexplebilem cibi cupiditatem. Itaque eorum copia grauati, coguntur cibos euomere, deinde cibis denuo se ingurgitare, postea redire ad vomitum, inde ad cibum, atque ab eo identidem ad vomitum, canum modo in eandem noxam relabentes à qua per vomitum fuerant liberati. Quo fit vt tantam ventriculus imbecillitatem contrahat, vt nihil continere possit, sed perpetua fere laboret vomitione. Nec vero vomitu tantum reddunt ingestos plus æquo cibos, sed alui etiam profluuio aliquando deijciunt. Quo fit vt his succedant & cœliacæ & dysentericæ affectiones & ipsa aqua inter cutem, propterea quod ante prioris cibi concoctionem, ingesto alio, cruditas vitari non potest. Huiusmodi appetentiam Hippocrates λιμὸν, hoc est, famem, appellauit, eo aphorismo quo scripsit famem meri potione solui, vt in comment. Galenus annotauit. Differt ὄρεξις ἡ κυνώδης ἀπὸ τοῦ βουλίμου multis rationibus. primum quidem quod illa communior sit & generalior, vt ex eodem Galeni commentario potest intelligi: deinde quod ὄρεξις κυνώδης causam habeat non modo frigus internum, sed & humorem acidum in ipso ventriculi ore impactum, βούλιμος autem ab externo frigore excitetur: tertio quod βούλιμος frequentes animi defectus comites habeat, imo vero, vt ait Galenus libro primo ad Glauconem, nihil aliud sit quam animi defectus, illa autem sine animi defectione sit, nisi si nimis diu vitium traxerit & oris ventriculi robur dissoluerit. Cæterum Aetius aliam appetentiæ caninæ speciem exponit, cum videlicet corpus vniuersum rarius existens, & per occultam transpirationem exhaustum, præter modum exinanitur. his alui deiectiones pauciores & sicciores prodeunt quam pro cibi ingesti modo & qualitate. Nec his quidem plura symptomata Aetius tribuit. Ex quo perspicuum est eam affectionem quæ vomitione careat, non esse oris ventriculi, sed habitus totius corporis, nec proprie appetentiam caninam appellari posse. vide βούλιμος.

Ὀρεοσέλινον. oreoselinum. est apium montanum. caule vno prouenit palmum alto, radice prætenui. per ambitum ramulos spargit capitulis cicutæ, multo tamen tenuioribus, in ijs semen longum & acrimoniam gustu præferens, odoratum, tenue, cumino proximum. nasci in petrosis & montanis amat.

Ὀρθόδωρον. mensura est apud Græcos qua rerum interualla metiuntur. Est autē totum id spatium quod inter primam palmæ partem, καρπὸν Græci vocant, & extremum medium digitum interiacet: sic enim & Pollux & Hesychius interpretantur. Continet autem digitos circiter vndecim. Latine rectus palmus dici potest.

Ὀρθόκωλον. vitium articuli est, quando ob durum aliquem tumorem chorda musculos partem aliquam inflectentes non sequitur, sed perpetuo articulus tenditur nec inflecti potest, vt annotauit Galenus comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.
» Tract. 96. & 100. vbi plura, atq; vbi sūt qui ὀρθό-
» κωλον legāt: huic autē contrarius affectus est ἀγ-
» κύλη, articuli cōtractio & curuatura, vide ἀγκύλη.

Ὀρθόπνοια. Genere quidem non aliud est quam δύσπνοια σφοδρά, hoc est, magna spirandi difficultas, cui tamen adiunctum symptoma est, vt ea etiam non aliter fieri possit quā recta ceruice. Definiri ea potest, frequens sine febre respiratio recto thorace facta. Eiusmodi fere solet esse ijs qui velocius cucurrerunt. Sic dicta est, quod qui eâ laborant (ὀρθοπνοϊκοὶ ij vocantur à medicis) non nisi recta ceruice spirare possint, proindeque erigere sese è stratis coguntur & recto thorace spiritum ducere. Nam cū aspera arteria, vt scribit Galenus εἰς τὸ προῤῥητικὸν, principium à gutture habens in pulmonem diuidatur, quoties quidem thoracem cum collo recte extendimus, arteriam ipsam dilatari contingit, atque etiam quæ ex ea in pulmones distribuuntur propagines omnes, atque interim regionem augeri eis internam: hæc quidem causa est cur recti spirare affectent. Idem malum ἆσθμα etiam ab alio symptomate vocatur. in causa est pulmonis & eius vasorum angustia ab humore aliquo in ijs præter naturam contento, estque symptoma commune peripneumoniæ, empyematis, tuberculi aut abscessus in pulmone geniti. Crassus autem & viscosus humor qui eam affectionem parit, non in leuibus sed asperis arterijs sit oportet, quod eæ sint respirationis instrumenta. Est autem per orthopnœam respiratio parua densa & velox; sicut Galen. lib. de difficultate spirandi primo demonstrauit.

Cæterum hæc cum in omnibus morbis acutis «
tū maxime in pulmonis inflammationibus peri- «
culum denunciat ex Hippocr. lib. 1. prognost. «
Ὀρθόπνοια ξηρά. dicitur Hippocr. lib. 1. de victu in a- «
cut. quæ sine sputis vel tussi vsque adeo vehe- «
mens est, vt inclinari citra suffocationem qui ita «
afficitur non possit, eaque fit ex angustia earum «
pulmonis capacitatum quæ spiritum deferunt, «
quæ id patiuntur iacentibus magis, minusque «
stantibus quæ in thorace sunt partibus, hinc ὀρ- «
θοπνοϊκοὶ vocantur Galen. comment. 4. de victu «
acutor. t. 21. vel 31. «

Ὀρθοφρίον, id est, τῇ χοινικίδι, apud Hippocr. vt explicat Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ὀρθοστάδην νοσεῖν. significat apud Hipp. lib. 1. Epid. facile ferre morbum, adeo vt qui laborat, munia obeat consueta, nec cogatur in lecto decumbere. Sic comment. 1. Galenus explicauit.

Atque de leuioribus morbis dicitur, quibus «
qui affliguntur erecti & stantes obambulant & «
consueta munia obeunt; his opponuntur, κλι- «
νήρεις, κλινοπετεῖς, κατακλιθέντες, & κατακείμενοι, «
quos & Græci eleganter βεβλημένους, proiectos «
prostratos & lecto affixos vocant, voci vero ὀρ- «
θοστάδην opponit perpetuo Hippocr. ὑπτίως. «

Ὀρθότης ὀφθαλμῶν. oculorū rectitudo. vide ὀφθαλμός.

Ὀριγανίς. marum. vt habetur apud Dioscor.

Ὀρίγανον. quod Heracleoticum & cunilam vocant, herba est folio hyssopi non dissimili, vmbellaque non in rotæ speciem orbiculata, sed veluti multifida, semine in summis virgis haudquaquam denso: apud Gallos maiorana Anglica appellatur. Quæ vero ὀνῖτις dicitur, candidiore est folio, & hyssopo similior. Semen veluti coniunctos corymbos habet. Vis ei origani Heracleotici, sed multo inferior. Syluestre autē origanum aliqui panaces Heraclion, alij cunilam etiam vocant, folijs est origani, ramis tenuibus, dodrantem altis, in quibus vmbellæ anethi insunt, flores candidi, radix tenuis, superuacua. Habent autem omnia origani genera vires incidendi, extenuandi, siccandi & calfaciendi in tertio abscessu.

Appellationem autem inuenit quod montibus gaudeat ἀπὸ τοῦ ὄρους, monte, & χαρᾶς gaudio; Herodianus quod visum exacuat nomen duxisse inquit ab ὁρᾷν videre, & γανῶ clarifico, quasi aciem oculorũ illustret vt existimant nonnulli. Theodorus Grammaticus illi nomen ex aduerso datum putauit: est enim ab ῥιγῶ, id est, algeo fieri ῥιγανὸν quasi rigens censet.

Ὀρείγανον. etiam à quibusdam dici τὸ γεράνιον Dioscor. author est.

Ὀρείχαλκος. scribitur sæpe pro ὀρείχαλκος. quod vide.

Ὄρμινον. herba est folijs marrubio similis, caule semicubitali, quadrangulo, circa quem eminentiæ siliquis similes prodeunt, quæ ad radicem spectant, in quibus diuersum semen recluditur. Siquidem in syluestri rotundum fuscumque inuenitur, in altero nigrum & oblongum qui in vsu habetur. Calidum est mediocriter, siccum & abstergens, præcipue syluestre. officinis gallitricum, herbarijs centrum gallinæ dicitur ὅρμινον à Theophrasto & Plinio, recensetur etiam in fructum generibus: Hesychius esse leguminis genus dicit.

Ὅρμινον. apud Atticos dictus est ὁ ἀσπάραγος, forte ἀπὸ τοῦ ὁρμᾷν, quod ruere significat, quoniam vbi adoleuit, facile decidat atque corruat: qua de causa etiam corrudam à Latinis dici nonnulli voluerunt.

Pro posteriore hoc ὅρμινον apud Hesych. & Suidam inuenio ὅρμινος; apud Athenæum ὄρμινος sine aspiratione, apud Polluc. vtroque modo.

Ὅρμινον. dicta fuit à quibusdã ἡ ἀλόη, vt habetur apud Dioscor.

Ὀρνεόγλωσσον. Arbor est vlmi specie. folijs amygdalæ, prælongis siliquis in surculorum cacumine prodeuntibus, oleagina magnitudine, in quibus medulla inest, linguæ auis similis, vnde nomen. exterius rubra, intus ex candore in luteum vergens. sapore acri vellicante linguam cum nonnulla amaritudine. Ea, vt tradunt, secundo abscessu calfacit, laterum dolores sedat, vrinam ciet, & remoratam hærentemque pellit. Venerem stimulat, & geniturам auget. Linguam auis officinæ nominant.

Ὀρνιθόγαλον. cauliculus est tener, candicans, tenuis, sesquipedalis, tribus aut quatuor in cacumine mollibus agnatis, à quibus flores prodeunt foris herbacei, & cum hiantes se pandunt, lactei visuntur, inter quos dissectum, cachryos modo, capitulum emicat. Ruellius in Gallia ὀρνιθόγαλον copiosum nasci scribit, pueris non incognitum, qui propter adstãtes cum ab agricolis terra proscinditur, aut in latiores porcas sulcatur, ornithogali radices vomere erutas colligunt, & cum sint castaneis suauiores, ijs & crudis, & in cineribus incoctis vescuntur, odore iucundissimo, os mirum in modum commendante. Radices in orbem fere collectæ sunt, cortice pullo, candidissima intus carne, perquam odorata, vere vel æstate cum fronde virent, hyeme vel autumno cum exarantur agri, radicitus velluntur. Diu seruari possunt, & vbi annonæ premit inopia, plebis rusticæ famem, & ieiunia castanearum more satiant. Mire suibus expetuntur, qui rostro scrobiculos excauant, & harum capti dulcedine, gregatim ad has eliciendas radicitusque vellendas aduolant.

A Lacteo autem Gallinarum candore emendicasse nomen videtur, cum flores intus lacteo colore niteant; nisi quis censeat ab oui candidi figura, quam radix præ se fert dictum, nam auicularum oua radix imitatur intus albissima.

Ὀροβάγχη. cauliculus est sesquipedalis & interdum maior, subruber, hirsutus, tener, sine folio, pinguis, flore subalbido aut in luteum vergente, radice digiti crassitudine, & cum ariditate flaccescit caulis, fistulosa. Hanc inter quædam legumina nasci constat, & ea strangulare: vnde ὀροβάγχη sibi cognomen vsurpauit. Estur, vt olus, cruda, & in patinis, asparagi modo decocta. Legumẽtis addita concoctionem accelerare creditur. Sunt, vt scribit Plinius, qui κυνομόριον eam appellant, à similitudine canini genitalis. ὀροβάγχη autem est siccæ frigidæque temperaturæ in primo ordine.

Ab erui vero strangulatu nomen adepta est, nam eruum (ὄροβον) & cicer circumligando se necat, & strangulat legumina inter quæ nascitur vt ait Ruell.

Ὀρόβηθρον, dicitur à quibusdam ἡ σπονδυλίς, vt habetur apud Dioscor.

Ὀροβίας ἢ ὀροβιαῖος. genus ciceris, sic dictum ab erui similitudine. vide ἐρέβινθος.

Ὀροβίτις. dicitur primum genus chrysocollæ factitiæ, quam Plinius à Latinis herbaceam scripsit nominari. vide χρυσοκόλλα.

Ὀροβοειδὲς οὖρον. vide οὖρον.

Ὄροβος. eruũ. frutex paruus, angusto folio, tenuis, semina in valuulis habens, è quibus farina fit multis vsibus inseruiens. Ordine primo calefacit, siccat secundo cum amaritudine, per quam incidit, deterget, obstructa aperit.

Bechicum quoddam ab Eruis διὰ ὀρόβων dictum describit Trallian. lib. 5. c. vltimo.

Ὄρος. dicitur à quibusdam τὸ πεδίον, hoc est, pars tota pedis superior, quã alij etiam πολυόστεον appellant. Reperitur ὄρος etiam pro ὄρρος, teste Eustathio. Alias Montem significat. At ὅρος finis, terminus. ὀρὸς vero, quod & ὀῤῥὸς, serum lactis.

Ὀῤῥόπισσα. picis liquidæ serosum recrementum dicitur, vel liquor aquosus qui pici liquidæ supernatat, sicut serum lacti, cum enim pix coquitur expansa supra cortinam, vellera pura eius habitu madefiunt, deinde in vas exprimuntur, atque id πισσέλαιον Dioscoridi dicitur l. 1. c. 79. Gal. vero li. 1. κτ̃ τόπ. quod pici liquidæ supernatat & incumbit πίσσανθος seu florẽ picis vocat, vt & 2. de simplic. facult. c. 21. dicitur autem & diuisis nominibus πίσσης ὀῤῥός; etiam notauit Erotian. sic ab Hippocr. vocari τὸ ὑγρότατον τῆς πίσσης, id est, quod in pice humidissimum est, quodque Paul. lib. 3. c. 74. ad vteros conclusos adhibet, quodque auribus exulceratis & purulentis inculcat Apollonius apud Gal. 3. κτ̃ τόπ.

Ὀῤῥοπύγιον. vltima pars spinæ, qua vertebræ desinunt. Ea manifestior in auibus quam in homine est, deque ijs proprie dicitur authore Aristot. li. de gressu animalium. Sic dicta quasi οὐροπύγιον.

Hæc & pars ὀῤῥὸς & τράμις dicitur; Porro dicitur & ὀῤῥοπύγιον, via illa & veluti linea quæ scrotum medium intersecans per ταῦρον vsque ad anum tendit vt Gal. notauit in exeg.

Ὀῤῥός. à quibusdã dicitur τὸ ἰνίον, quod alio etiã nomine τράμις vocatur. Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις scribit sic vocari τοῦ ἱεροῦ ὀστέου τὸ πέρας, hoc est, sacri ossis extremum, quod etiam ὀῤῥοπύγιον appellatur. Ex hac significatione ὀῤῥώδης apud Hippocr. dicitur

ὀ ἄχρι τῆ ὄῤῥυ ἐκτεινόμενος, hoc eſt, ad caudam vſque protenſus. Ὀῤῥὸς vero quod & ὀρὸς oxytonωs, ſignificat ſerũ lactis de quo vide in dictione γάλα.

Ὄρυζα. oryza. de genere frugum eſt. mediocriter alit. Vim autem quandam adſtringẽdi poſſidet, qua ventrẽ modice ſiſtit: à Gallis Rys vocatur.

Ὀρφνῶδες. σκοτεινὸν, μέλαν. hoc eſt, tenebricoſum & nigrum: apud Hippocr. in Progn. ſect.3. Accidit melancholicis. Euenit vero & ijs qui vomitione ſpontina laborant, quod vtique ſignificat atrum ex flauæ bilis ſynceræ exhalatione confectum. Hæc enim plenius calefacta & quodammodo ſuperaſſata atram exhalationem ceu fuliginem ad caput emittit. Quod vero ex eo humore ad oculos permeat, turbulentiorem reddit in eis humorem ſplendidum & purum ex natura, ita vt fiat conditio quædam ſimilis ei quæ circa puriſſimum ac lucidiſſimum aerem euenit, recipientem in ſe aut fuliginoſum quendam aut fumidum nigrorem.

Ὄρχεα. ὄσχεος. apud Hipp. hoc eſt ſcrotum. Gal. ἐν τῇ γλώσσαις. vbi tamen quidã codices habent ὄρχεος.

Ὄρχεις. teſtes, teſticuli. Sunt corpora duo glandulosa, alba, mollia, rotunda, ſeminis & generationis principium. Hi quia gemini ſunt, etiam δίδυμοι appellantur. A Gal. lib.3. alimentorum glandibus accenſentur. Subſtantia enim conſtant alba & molli, &, quod venulis frequentibus intus varie pertexuntur, rara, laxa, atque cauernoſa. Nullam namque aliam ex ſe cauitatem habent. Tales enim ſemẽ melius percoquunt, & copioſius continent. Eſt autem naturale & proprium eorum munus ſeminis generatio. Itaque eius materiam per vaſa ſpermatica attractam, & per epididymidem propriam ipſorum tunicam, atque inde per paraſtatam teſti impoſitum corpus teſtis alterius quadam effigie permeantem, propria facultate alterant, dealbant, concoquunt, verumque ſemen efficiunt, quemadmodum mammæ lac, & oſſa medullam ex ſanguine generant. Pluribus tunicis ſeu inuolucris integuntur, ac primum quidem ſua propria & intima & vbique contigua, quæ ἐπιδιδυμὶς dicitur: deinde alia quam ἐρυθροειδῆ vocant, propterea quod à ſuis vaſis & à muſculo teſtium gracili rubeſcat, teſtem ipſum teſtiſque epididymidem totam inuoluente: præterea vero duabus alijs communibus, quarum vna ὄσχεος ſeu ſcrotum dicitur, altera vero δαρτὸς illi ſubiecta. Habent autem & ſinguli teſtes ſuum παραστάτην ſibique impoſitum teſtis alterius quadam effigie, in quo & vis generandi ſeminis ineſt. Cæterum maribus teſtes extra membranam abdominis ſunt & propendent muſculis, quos ex eo κρεμαστῆρας vocant: mulieribus vero intus latent à lateribus vteri, frigidiores, minores & imperfectiores quam marium. Sic quidem conditi teſtes in principum partium numero habentur, non quod ad præſentem vitam neceſſarij ſint, ſed quod ad vitam natorum ſerie propagandam, & ad ſpeciem quandam immortalitatis eorum actio ſit neceſſaria. Sunt enim generationis principium, quod à nulla alia parte, ſed à ſe ipſis habent. Nec tamen eſt in præſenti vita vis eorum tam exigua & nullius momenti: imo vero corpus vniuerſum valde afficiunt & immutant. Ab his enim in totum corpus vis quædam per venas effertur, quæ quidem in maribus robuſti & maſculi habitus, in fœminis vero fœmineæ ipſius naturæ cauſa eſt. Ea autem vis eſt σπερματοποιητικὴ, hoc eſt, ſeminis generatrix, qua partes ſolidæ prædictæ ſemen generant, quo optime aluntur & robuſtiſſimæ euadũt. Ex eo namque fit, vt quibus teſtes frigidiores ſunt & humidiores, ijs corpus vniuerſum frigidum, humidum, infirmumque ſit & morbis obnoxium. Nam cum aquoſam & & tenuem habeant genituram, male ſolidæ eorum partes aluntur: quare robuſtæ eſſe non poſſunt, quoniam baſis hæ ſunt totius corporis & fundamentum, quo infirmo neceſſe eſt reliquas corporis partes infirmas eſſe.

Ὄρχις. alij κυνὸς ὄρχιν vocant: folijs circa caulem & ima eius parte in terra ſtratis, oleæ molli ſimilibus, longioribus, anguſtioribus, læuibus. caule ſemipedali, floribus in vertice purpureis, radice bulboſa, oblonga, in modum oliuæ gemina, ſuperiore quæ durior & calloſior eſt, inferiore quę mollior & rugoſior. Eduntur radices coctæ, vt bulbi. Naſcitur in petroſis & ſabuletis. Alter quoque ὄρχις habetur, qui ſerapias dicitur. ſic enim Andreas medicus à multis vtilitatib' radicis nominauit, folijs porri, oblongis, latioribus, pinguioribus, ex alarum ſinu emicantibus & inflexis, caule palmeo, flore quaſi purpureo, radice teſticulis ſimili. Quæ illita tumores diſcutit, vlcera purgat, & ſerpere eadem non patitur, abolet fiſtulas, & illitu inflammationes lenit.

Sed & ὄρχις vocatur genus quoddam oliuæ magnitudine, inſtar teſticulorum authore Columel. lib.5. c.8. "

Ὀρχίπεδα, vel ὀρχιπέδη. vinculum teſtium ſic vocatur Epigram. libr. 2. Teſtes etiam vel teſticuli apud Ariſtoph. "

Ὄρχοι. ſic à quibuſdam dicuntur οἱ ταρσοὶ, hoc eſt, extremi palpebrarum ambitus vnde excreſcunt ſupercilia. At ὄρχοι, Plantæ ordine poſitæ, ſeu Plantarum ordo.

Ὀρχοτομεῖν. caſtrare vt notauit Budæus ex Aphrodiſ. 1. problem. & ὀρχοτομία caſtratio. "

Ὄσεις. vide Ὄσυεις.

Ὀσμὴ. odor. vide ὀσφρησις.

Ὀσμώδη. odorata.

Ὄσπρια. legumina. Dicuntur ea cerealia ſemina, ex quibus panis non fit, vt fabæ, piſa, cicera, lentes, lupini, oryza, eruũ, cicerculæ, araci, eruilia, phaſeli, fœnum græcum, lens, & ſi qua ſunt ſimilia. Omnia ſunt craſſi ſucci, ventrem implent & concoctu ſunt difficillima, vt ſcripſit Hippocrates ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων.

Ὄσπριον. à Clemente Alexand. ſtromat. 3. appellatur faba per excellentiam, ſicque appellare in vſu fuit apud veteres, vnde Galen. in 2. de facult. aliment. legumina recenſens primã fabam collocauit; atque etiam hodie à vulgo Græcorum hoc nomine faba appellatur. "

Ὀστᾶ. oſſa. Sunt partes animantis duriſſimæ, ſicciſſimæ, maximeque terreſtres. Sic quidem Galenus definiuit: quanquam ſatis erat dicere maxime terreſtres. nam mox neceſſario ſequebatur ſicciſſimas eſſe & duriſſimas: adde vero etiam frigidas. Sunt autem oſſium communes vſus, quod & ſe mutuo & partes alias omnes tanquã fundamẽta ſuſtinent, & eas ſibi adnatas adfixaq; firmant: præterea vero particulares vſus infiniti, qui à Gal. explicantur in libris anat. Eorũ differẽtiæ ſũt permultæ ab apophyſib', epiphyſibus, cartilaginibus, ceruicibus, capitibus, ſoliditate, cauitatibus, harũ quorũdam ſupercilijs, medul-

la, & alijs quibusdam ipsorum particulis, & à consistentia, magnitudine, numero, figura, situ, & alijs substantiam necessario consequentibus, in sceletis visu tactuque obseruandæ.

O'στάγρα. instrumentum chirurgicum quo ossa vel attolluntur, vel deprimuntur, vel omnino loco mouentur.

O'στοῦ ἱερόν. os sacrum. Duobus modis à Galeno vsurpatur, vno quidem latius, vt coccygē etiam comprehendat. vt lib. 12. de vsu partium, cum scribit os sacrum constare ossibus quatuor, tribus scilicet proprijs & coccyge. Siquidem per symphysim ossa illa vnita sunt, vt mirum esse non debeat totū os ita sibi vnitum, parte superna vocari sacrum, inferna coccygem, sicut idem ipse humerus qua parte à nobis spectatur ἐπωμὶς, parte spinæ suæ summa ἀκρώμιον, parte lata ὠμοπλάτη vocatur, atq; similiter os sacri ipsius ossis lateribus annexum, os ilium, ad cotylen ischion, antica vero parte os pubis. Altera autem significatione specialius vsurpatur, eamque tantum partem significat, quæ reuera sacra est, id est, magna & lata, quantum videlicet huius cum osse ilium per synarthrosim iungitur: hac enim sola parte reuera ἱερὸν est, id est, magnum atq; latum, tuncque eius reliquum gracilescens semper ac tenuatum, donec in tres cartilagines acutissimas desinat, coccygem appellat. Sed de hoc suo loco dictum est. Constat os sacrum tribus ossibus simul coagmentatis, in prima quidem ætate per cartilaginem, in edita vero per symphysim, quæ coctione multa aut vetustate in iunioribus præsertim separantur. Sed cur os illud ἱερὸν dictum fuerit, variæ fuerunt sententiæ. Alij sic dictum voluerunt, quod in eo aliquid sacri arcanique insit, quoniam partus tempore diuinitus aperiatur, eductoque fœtu solidescat miro quodam naturæ opificio. Alij vero quod partes quæ huic ossi adiacent dijs offerri in sacrificijs solerent, id quod Menandri testimonio confirmant, οἱ δὲ τὴν ὀσφῦν ἄκραν θύοντες. Plutarchus vero in libello Terrestribusne an aquatilibus maior insit prudentia, scribit apud veteres ἱερὸν grande significasse, ideoque Homerum ἱερὸν ἰχθὺν, ἱερὰν θάλασσαν, ἱερὸν Ἴλιον, ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο dixisse. Sic & Hippocr. ἱερὴν νόσον comitialem morbum appellauit. sic antiqui scriptores quicquid ingens ac præclarum habere volebant, ἱερὸν dixere.

O'στοκόπος. ossium dolor. Est species lassitudinis inflammatoriæ, cum non modo musculi, sed tendones etiam & nerui per exercitationē nimium excalfacti attraxere quippiam ex circumfusis sibi excrementis. sic autem nominatur is affectus, quod propter penitiorem sensum intimarum quoque partium nomen ei tribuatur. Siquidem tendones ipsis ossibus adhærent. Itaque cum hi patiuntur, videtur in imo ac circa ipsa ossa affectio hærere. Qui sic laborant, ne minimum quidem motum sustinent, sed omnem formidant. Sentiunt autem manifestum calorem vna cum demorsu & tensione, vitioso humore in totam corporis molem large effuso.

O'στρακῖτις. species est τῆς καδμίας, quæ in fornacum locis humilioribus ex crassa materia fit. Reperitur sæpius in his fornacibus in quibus pyrites ærosus non coquitur. Crassarum est partium inter omnia Cadmiæ genera: & quia terrea duraque est, ὀστρακῖτις, à testa quam superficie repræsentat, nominatur. vide καδμία.

O'στρακόδερμα ζῶα. dicuntur animalia quæcumque tegumentum quod ipsis est circumdatum ὀστράκῳ, id est, testæ omnino est simile; Talia sunt purpuræ, buccini ostrea, testudo, aliaque plurima: Ea vero salsum in se succum continent, qui aluum subducit, difficile autem concoquitur & crudum succum generat & qui non facile corrūpitur, itaq; medici ijs exhibēt, quibus cibi in ventriculo ob prauos succos prōpte corrumpūtur; Galenus bis terúe in aqua optima elixat, & cum prior salsa iam apparuerit aliam puram transfert lib. 3. de aliment. facult. c. 33.

O'συρις. frutex est niger, ramulos ferens tenues, lentos fractuque contumaces, & in his folia quaterna, quina, senaue, ceu lini, nigra in initio, deinde colore mutato rubescentia. Decoctum eius potum iuuat arquatos. Amara enim inest qualitas, & obstructiones expediendi facultas. quare & in iecinore consistentes obstructiones adiuuat. Dicitur & O'συρυς. Per υ apud Dioscoridem scriptum est in secunda syllaba, apud alios O'σιρις & O'σειδὶς per ι.

O'σφρησις. odoratus. Est sensus odoris, quanquam nōn sensus ipse solum, sed etiam vis ipsa odorandi eo nomine dicatur: sicut γεῦσις non modo saporis sensum sed ipsam etiam facultatem significat per quam gustamus. Huius autem tum sensus tum facultatis instrumētum intra caluariam conditum est, siue id sint ventriculi cerebri anteriores, seu potius continuæ cum ijs propagines similiter cauę, prope ossium ethmoideωn initium desinentes. De eo namque dubitare Galenus videtur, modo hoc, modo illud asserens. Nā quod ad meatus & membranas internas narium & ossium ethmoideωn pertinet, non sunt illa quidem prima & præcipua odorandi instrumenta, sed odoratui tantum deseruiunt. Cæterum duo illi processus è partibus cerebri prioribus erumpentes, quamquam neruis similes videri possunt, inter neruos tamen non habentur, quod tum neruis molliores sint, tum extra duram membranam haudquaquam proferātur. Mammillares & papillares à quibusdam vocantur per similitudinem. Hæ mollissimæ sunt, quo odores facillime admittant & dijudicent, vel, si opus sit, in anteriores cerebri ventriculos transmittant, vbi odoris sensum moueri Galenus existimauit, argumentis quibusdam persuasus quæ in libello de instrumento odoratus recenset. Nec vero ad odoris perfectiorem sensum instrumenti tantum mollities, & expeditus eius meatus necessarius est (obstructis namque ijs propaginibus vel ab excrementis, vt per grauedines & distillationes, vel ab aliquo præter naturam tumore, veluti polypo, callo, tuberculo, aut aboletur, aut deprauatur, aut imbecillior redditur odoris sensus) sed eorum etiam quæ odorantur aptitudo. Nam quæ frigida sunt & crassarum partium, nullum odorem mouent, quod quæcunque odorata sunt, tenuia & calida esse oporteat, nec tamē prorsus sicca. Nisi namque eiusmodi fuerint, nihil vaporis ex se remittent: quem tamen ab ijs efferri, & aeri ambienti remisceri, & per nares in cerebrum attrahi ad odorem ciendum necesse est. Est enim odoris materia vapor ex rebus odoratis prodiens. Sunt autem odorum sicut & saporum plures differentiæ. Sed saporum quidem notæ, & non vocabulis modo, sed proprijs etiam substantijs

à quibus nomina acceperunt, distinctæ: odorum vero & incognitæ & innominatæ. Siquidem vt saporis sensus homini valde exquisitus est, ita odoris infirmissimus: & tamen tot esse odorum differentias quot sunt etiam saporum, & odorabiles cum gustabilibus habere proportionem à Galeno perhibetur. Omnes autem in duo summa genera reducuntur. Alij enim beneolentes, alij graueolentes dicuntur: illos εὐώδεις, hos Græci δυσώδεις nominant. Beneolentes quidem suaues sunt & grati, vt qui spiritui in cerebri ventriculis contento familiares sint, vniusque tantum generis existunt: similes namque sunt sapori dulci qui linguæ familiarissimus est. Graueolentes vero insuaues ingratique sunt, & multorum generum, quemadmodum & sapores non dulces. Non sunt tamen illis, vti dixi, imposita nomina, quibus proprie significentur, sed quædam à saporibus, quibuscum magnam cognationem habent, appellationem sortiuntur, vt acidus & acris. Quædam enim acri, quædam acido odore esse dicimus, quod scilicet nos eodem modo afficiunt quo & sapores. Nam & acetum & acida omnia similiter odoratum gustumque mouent, & acria quoque, vt allia, cepe, non minus gustum quàm odoratum mordicant. Quinetiam persæpe odore solo iudice quamplurima gustare recusamus. Adeo in omnibus fere mutuo consentiunt odoratus & gustus, vt ex odore liceat de sapore iudicare. Veruntamen id perpetuum non est, cum plæraque sint odore suauissimo, vt rosa, quæ gustu sunt perquam insuauia.

Notandum porro est olfactum habere homines omnium ferme animalium deterrimum ait Theophr. 6. de cauſ. plantar. cap. 5. qui & addit omnino inter bruta, vel nullum vel rarum certe admodum esse quod odorem persequatur gratia suauitatis, nisi per accidens cum alimentum tale est, appetitus enim est ad ipsum pabulum eiusque causa; bruta vero gratiam odoris non sentiunt, nec dijudicant, forsitan vero sentiunt, sed eorum naturæ nihil conueniunt, quinimo aduersantur: hæc ille.

Ὀσφρητικὴ δύναμις. odoratrix facultas. Dicitur & ὀσμητικὴ δύναμις, & vno vocabulo ὄσφρησις.

Ὀσφὺς. dicitur dorsi ea pars qua cingimur, de qua sic scribit Aristoteles: τὸ μὲν ὄπισθεν διάζωμα μὲν ἡ ὀσφὺς, ὅθεν καὶ τοὔνομα ἔχει. hoc est, pars ea qua cingimur, retro quidem lumbus: vnde & nomen habet. Apollodoro, vt scribit Suidas, ὀσφὺς dicitur quasi ὀστοφυὴς, quasi ossis naturam redolens. Est enim ea pars ossea & excarnis. ἰξὺς alio nomine à quibusdam dicitur. Galenus tamen apud Hippocratem interpretatur ἰξύας, τὸ μεταξὺ τῶν ἰσχίων καὶ τῆς ὀσφύος. Latini huius nominis penuria laborant, & lumborum nomen vsurpant in ea parte designanda. Est autem proprie ὀσφὺς pars totius spinæ quinque vertebris omnium crassissimis maximisque compacta, inter dorsum & os sacrum medijs. Veruntamen vt sunt crassissimæ, ita angusto foramine singulæ cauatæ sunt, pro cuius modo gracilem quoque medullam continent Præter id autem habent etiam singulæ alia multa foramina interiore sui parte, qua venam cauam attingunt, nullo ordine collocata nec numero certo, quibus venas admittũt ad sui nutritionem, cùm tamen in reliquis vel nulla vel admodum exigua appareant. Cæterum earum vertebrarum prima νεφρίτις dicitur, quod ex aduerso renum sita sit: vltima vero, ἀσφαλτίτις, ἀπὸ τῆς ἀσφαλείας, hoc est, à securitate, vt verisimile est, quod ossi firmissimo incumbat. Reliquæ peculiari nomine carent. Qui ijs adiacent musculi, ψόαι vocantur, de quibus suo loco.

Notandum vero insuper est lumborum appellatione intelligi inclusas partes, vt neruos, musculos lumbares, spinalem medullam cũ suis membranis, renes ipsos, præterea venam ipsam magnam & arteriam, itemque vasa spermatica, & vasa renum, vesicæ, vteri, hemorrhoidum, atque intestina crassa, hæc singula lumborum nomine passim Hippocr. complectitur.

Ὄσχεον ἢ ὄσχεος. scrotum. Est extima & communis testiculorum tunica, multis rugis & media sutura distincta. vulgus bursam vocat.

Hippocrat. ὄσχεα dixit vt notat Galen. in exeg. sed & pro ὄσχεον dicitur ὀσχεός & ὄσχη Hesychio; Reperitur & ὀσχέα, ας, in ea significatione apud Aristot. lib. 1. de gener. animal. cap. 1. & ὄσχεις 1. de histor. animal. c. 5.

Ὀσχὴ. τῇ περὶ τὸ στόμα τῆς μήτρας ἑλικοειδεῖ ἐπαναστάσει: hoc est, circa os vuluæ flexuosa extuberantia apud Hippocr. ὄσχος enim & μόσχος significant palmites & clauiculas. Idem vero etiam ἀμφίδιον & λέγνα appellauit, vt annotat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ὠτὶς. nomen auis apud Hippoc. quam Aristot. ὠτίδα per ω scribit. Eam vero Xenophon, vt & Hippocr. ὀτίδα per ο appellat.

Οὖα. sorba. fructus sunt sorbi arboris. valde adstringunt & desiccant. Rarius ὄα dicuntur.

Gal. l. de aliment. facul. c. 25. Attici, inquit, ὄα dicunt quæ omnes Græci οὖα, vt etiam Attici ijdem ῥόα dicunt quæ zones cum ι ῥόια, idest, mala.

Οὐγγία. vox quidem Romana, Romanum pondus significans, sed quæ tamen apud Græcos literis paululũ, vt scribit Galenus, immutatis, recepta est etiam pro eodem pondere. Dioscorides in libello de ponderibus & mensuris drachmarum octo esse ait, his verbis: ἡ δὲ οὐγγία δραχμὰς η', γράμματα κδ'. Id est, vncia drachmas habet octo, scripula 24. Similiter & Galenus τῶν κατὰ γένη lib. 6. διὰ τὸ τὴν σταθμικὴν οὐγγίαν ὀκτὼ δραχμὰς ἕλκειν. hoc est, quod ponderalis mẽsura octo drachmas habeat. Idem libro quinto eiusdem operis, ἕλκουσι γὰρ αἱ θ' οὐγγίαι ἰταλικαὶ αἱ ἐν τοῖς κατατετμημένοις κέρασιν, ἑπτὰ καὶ ἡμίσειαν οὐγγίας σταθμικάς· αἵτινες ξ' δραχμαὶ γίνονται, τῆς μιᾶς οὐγγίας η' δραχμὰς δεχομένης. Id est, pẽdunt enim nouẽ vnciæ Italicæ quæ in cornibus intersectis sunt, septem vncias ponderales & dimidiam: quæ quidem sexaginta drachmæ fiunt: cum vnaquæq; vncia capiat octo drachmas. Hesychius quoque scribit, δραχμὴ, τὸ ὄγδοον τῆς οὐγγίας. hoc est, drachma, pars octaua vnciæ. Præterea Aetius sectionis tertiæ sermone 4. c. 26. post descriptã cõpositionem pastilli ex acacijs & veratris scribit hunc in modũ: ὅλος τοῦ τροχίσκου σταθμὸς ἐστὶ δραχμῶν ρξη' τουτέστιν οὐγγιῶν κα'. Id est, totũ pastilli pondus drachmarũ centum sexaginta octo est, id est, vnciarum XXI. Hanc quidẽ vnciæ diuisionẽ Romani in octo octauas appellarunt, quibus aliqui nomen aliud non dederunt, vt ille cuius quædam de notis ponderum ex vetusto codice sunt Largo adscripta. Multi eas drachmarũ nomine appellant, vt Balbus ad Celsũ de agrimensoria, Gal. & plæriq; alij præsertim Græci. Verum non omnes eodẽ modo vnciam in octo partes diuiserunt, sed nonnulli dixerũt eã drachma-

rum ſeptem eſſe, alij vero ſeptem & dimidiæ, vt ſcribit Galen. lib. 5. τῶν κατὰ γένη his verbis: ἐπειδὴ καὶ τὴν οὐγγίαν οἱ πλεῖστοι μὲν ἑπτὰ καὶ ἡμίσεως δραχμῶν εἶναί φασιν, ἄλλοι δὲ ζʹ μόνον, ἕτεροι δὲ ηʹ. hoc eſt, quoniam plærique vnciam quidem drachmarum ſeptem & dimidiæ eſſe dicunt, alij vero ſeptem tantum, alij vero octo. Sed qui ſeptem drachmarum vnciam conſtituunt, proculdubio drachmæ vocabulo intelligunt denarium. Atque hi nomine mutato parùm cautos fallunt, cum ipſi rem ignoraſſe videri non debeant. Id quod teſtatur Galen. lib. 8. τῶν κατὰ τόπους, ſcribens: πρόδηλον δὲ ὅτι δραχμὴν λεγομένην νῦν ἐν τοῖς τοιούτοις ἅπασιν ὅπερ ῥωμαῖοι δηνάριον ὀνομάζουσι. hoc eſt, manifeſtum autē eſt quod drachmam dicimus nunc in his omnibus, quod Romani denarium nominant. Qui vero dixerunt ſeptem drachmarum & dimidiæ vnciam eſſe, videntur quidem aduertiſſe drachmam leuiorem eſſe denario, non tamen plane, quantum intereſſet, examinaſſe. attamen eorum ſententiam tanquam veram, artis veterinariæ medici receperunt.

Eſt etiam vncia apud Latinos menſura qua rerum interualla metiuntur. Eſt autem pedis pars duodecima. Id quod clare explicat Frōtinus his verbis: Pes, inquit, habet palmos quatuor, vncias duodecim, digitos ſedecim.

Οὐδετέρα διάθεσις. neuter ſtatus, ſeu vt quidam appellant neutralitas conualeſcentiæ, in qua ægrotantes non vſque adeò integras inculpataſque functiones habent, ſed à naturali tamen ſtatu alienas, vt minimùm ęgrotent, neque perfecta ſanitatis munia obire poſſint.

Οὖθαρ. in vniuerſum appellatur mamma in homine aut quadrupedibus, aut pars illa tota vbi ſunt mammæ τῶν ζώων, τὸ κατὰ τοὺς μαστοὺς inquiunt veteres; ſed hanc vocem ſibi ganea vendicauit & οὖθαρ appellauit edules mammas, vel partem illam corporis vbi mammas habent porcæ & alia bruta, Latini ſumen vocant; de his igitur οὖθαρ proprie vſurpatur: Interdum non κυρίως ſed ἀναλόγως de alijs quoque dicitur, puta de piſcibus aut cetis; ſed hæc raro & contra vſum recte loquentium, vt Athenæus obſeruauit lib. 9. cum ὑπογάστειον potius de iſtis dicatur: Galen. libro de ſuccorum bonitate & vitio cap. 4. οὔθατα vocari inquit mammarum glandulas quando lac in ſe continent.

Οὖλα. gingiuæ. dicuntur τὰ περὶ ὀδόντας περιέποντα σαρκία, vt ait Ruffus, hoc eſt, carunculæ dentibus circumpoſitæ, quarum quidem connexio χαλινὸς, eodem authore, nuncupatur. In ijs nuper natorum dentes latent, & veluti in præſepiolis conditi ſunt, & vt ſiccioribus adſtrictiſque continentur, ita redundante humiditate laxioribus decidunt. Neruos habent à tertio pari, vt & dentes, per quos ſentiunt & dolent, ſæpeque in ijs dolor eſt qui in dente putatur eſſe.

Pollux οὖλον vocat & dici proprie ſcribit carnem gingiuarum externam: internam vero ἔνουλον; Quæ vero inter dentes ipſos media eſt ἁρμὸς inquit, dicitur.

Οὐλαλγία. gingiuarum dolor apud Nicolaum, reponente fuſchio hanc vocem pro μυλαλγία, quam vocem illîc non eſſe legitimam ait.

Οὐλή. cicatrix. eſt naturale carnis tegumentum, calli modo duratum & cutis vice vlceribus ſuperinductum. Ea cuti quidem eſt quam ſimillima, cutis tamen non eſt, quando & denſior ea viſu tactuq; ſentitur & ratione non modo denſior, ſed & ſiccior, ex eo quod pilos non edit, intelligitur. Siquidem cutis talis omnino qualis erat quæ perijt prorſus reſtitui non poteſt, ſed ſimile quiddam cuti, & quod eius officium ſuppleat, poteſt, non tamen plane cutis. Eſt enim ſpermatica, eamque ob cauſam talis prorſus regigni non poteſt. Quod autem in eius locum ſubſtituitur, cicatrix, non cutis dicitur. id ex ſubiecta creatur carne valde reſiccata. Quod quamuis naturæ opus ſit, perficitur tamen etiam medicamentis, quæ carnem ipſam vehementer ſiccent & adſtringant. Nam quoniam cutis carne ipſa tum ſiccior eſt, tum etiam denſior, ſi carnem ſiccabimus & adſtringemus, cuti etiam perſimilem reddemus. Tanta autem ſiccandi vis & adſtringendi eſſe debet, vt non modo quod in carnem affluit, verumetiam humor, qui ſecundum naturam continetur in ipſa carne, conſumatur. Hæc ἐπουλωτικὴ à medicis, ipſumque medicamentum ἐπουλωτικὸν appellatur. vide ἐπουλωτικὸν φάρμακον.

Οὐλή. etiam in oculo appellatur, vbi nigro oculi ex alto vlcere membranæ craſſities ſuperuenit, & color albior apparet; accidit quoque albæ membranæ dictæ, ſed non perſpicitur: Galen. in Iſagoge.

Οὐλομελίη. integra & abſoluta natura cuiuſque rei. vſurpatur ab Hippocrate de adenibus ἐν τῷ περὶ ἄρθρων. de quarum οὐλομελίῃ ſcripturum ſe librum profeſſus eſt.

Galen. οὐλομελίην ἀδένων exponit τὴν ὁλόκληρον φύσιν τῆς τῶν ἀδένων φύσεως; Et Erotianus apud Hippocrat. ὅλην φύσιν; vtitur vero hac etiam dictione Hippocrat. lib. περὶ τροφῆς, verum ei κατὰ μέρος opponit.

Οὐλόφονον. dicitur ὁ χαμαιλέων, non omnis tamen, vt quibuſdam placet, ſed tātum is qui viſcum profundit. vnde Nicander in Alexipharmacis οὐλόφονον ἰξιόεν dixit, quaſi viſcoſum. & Dioſcor. lib. 6. ἰξίας inquit qui οὐλόφονον appellatur.

Vide ἰξίας: οὐλοφόνον vero dictum eſſe vult ſcholiaſtes Nicandri quaſi τὰ οὖλα βλάπτων, ἢ ὅλον φονευτικόν.

Οὐρηχὸς, ſiue

Οὐραχὸς. eſt meatus vrinarius in medio vmbilico ſitus, à fundo veſicæ exoriens & in allantoidis cauitatem inſertus. Continetur medius inter duas venas duaſque arterias vmbilicum conſtituentes. Eſt autem allantoidis tunicæ initium, perforaturque ſatis lento & euidenti meatu ad fundum veſicæ ipſius fœtus, ſic vt allantoides cum veſica τῷ οὐραχῷ, qui medius inter vtraſque eſt, coniungatur. Per eū vrina fœtus defertur in allantoidis cauitatem longam, anguſtam, rotundam, quæ in ipſius fines magis effunditur, ne amnion, chorion, vterum, ipſumque fœtum premat. Neque enim vrinam retineri intra veſicam expediebat, neque per veſicæ ceruicem reddi, ne fœtui circumfuſa eius cutem exulceraret.

Sed & Hippocr. lib. de corde, de extremo cordis mucrone οὐραχὸν dixit, quanquam οὐραχὸν alij legunt, alij οὐρήγιον quod ἔσχατον exponit Heſych. Cordis caudam dixit Cornarius.

Οὐραῖον. τὸ πέρας τοῦ ὀστοῦ. hoc eſt, extrema pars oſſis, apud Hippocrat. ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, quo loco τείνοντας οὐρώδεας vocat, qui vſque ad οὐραῖον, hoc eſt, oſſis extremum, protenduntur, vt Galen. comment. 4. annotauit.

Οὐρῆναι. sic à quibusdam dicuntur οὐρητῆρες. hoc est vasa vrinaria.

Οὐρανία. cognomentum fuit τῆς ἴριδος, sicut annotatum est apud Dioscoridem.

Οὐράνιον. est collyrium ἄδηκτον descriptum & ab Aetio & à Paulo, sed parum differenter.

» Describitur & hoc collyrium à Trallian.
» libr. 2. cap. 5. ad multas oculorum affectiones
» vtile.

Οὐρανίσκος. sic quidam τὴν ὑπερῴαν, hoc est palatum appellant, quod in cœli modum cameratum sit. dicitur etiam οὐρανός.

Οὐρανός. cœlum. sic dictus est ab Hippocr. more vulgi aer qui supra nos est vsque ad nubium regionem, vt annotat Galenus comment. 2. in lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν. Sic etiam à quibusdam dicitur ἡ ὑπερῴα, hoc est palatum, vt Aristot. lib. 2. cap. 17. de part. anim. ὑπὸ δὲ τὸν οὐρανὸν ἐν τῷ στόματι ἡ γλῶσσα τοῖς ζῴοις ἐστί. id est, lingua animalibus in ore cœlo (hoc est palato) subiacet. Plinius tamen cœlum capitis supremam partem dicere videtur his verbis: Cerebrum viscerum excellentissimum est, proximumque cœlo capitis.

Οὐραχός. vide οὐραχὸς paulo ante.

Οὐρήθρα. est meatus vrinarius à ceruice vesicæ ad extremam vsque glandem porrectus. Hic in viris longus, angustus & Romanæ literæ modo obliquus est. In mulieribus vero breuis, latus & rectus. Ex neruosa tunica contexitur instar coriaceæ fistulæ.

Οὔρημα. hoc nomen habetur apud Hippocr. extremo libro de natura humana. Sed Galen. negat vocem hanc vnquam ab Hippocrate aut Polybo vsurpatam fuisse. Significat autem idem quod οὖρον, vel οὔρησις.

Οὔρησις. mictio, & οὔρησις δυσκολαίνουσα apud Hippoc.
» dicitur mictio quæ vel cum dolore fit, vel quan-
» do ægre vrina excernitur.

Οὐρητῆρες. sunt meatus duo per quos vrina à renibus in vesicam stillat. Habetur vtrinque vnus, qui constans tunica tenui, sed densa & fibris tantum obliquis texta, à renis sinu per eius simam partem super lumbos fertur, vbi alteram à peritonæo tunicam venulis & arterijs intertextam mutuatur: tandem vero inter vesicæ tunicas spatio breui interlapsus, paulo supra vesicæ os in ipsius capacitatem erumpit. Ad ipsum autem foramen membranulæ geminæ ex vesicæ corpore propendent, veluti processus quidam, quæ vrina in vesicam ab vretere delabente cedunt & aperiuntur, eædemque, vbi vesica plena est, vrinam in vretera regeri & remeare prohibent.

Οὐρητικοὶ πόροι. ijdem qui & οὐρητῆρες.

Οὐρητικοί. Græcis dicuntur qui sæpius mingunt, hoc
» vero fit multis de causis.

Οὐρητικὰ μόρια. sic appellantur partes illæ per quas
» vrina descendit à Paulo l. 3. c. 45.

Οὐρητικὰ φάρμακα. eadem quæ διουρητικὰ de quibus
» suo loco.

Οὐρίας. fistula vrinaria, quæ in ceruice vesicæ fieri solet.

Οὐρητικὰ ᾠά. vide in dictione ᾠόν.

Οὖρον. vrina. est serum vehiculumque sanguinis,
» renum vi secretum, vt enim in lacte dum con-
» crescit, ita & in sanguine serum à crassiore terre-
» naque substantia seiungi secernique animad-
» uertitur, quod idcirco sanguini permiscebatur,
» vt hunc fibrarum copia iam crassum ac lentum
» dilueret, & tanquam vehiculum per tenuissi-
mas venas in corporis extrema deduceret: Hu- »
ius autem seri siue vrinæ triplex est materia, quã »
Hippoc. sect. 5. lib. 6. epid. breui sententia com- »
plexus videtur, οὖρον (inquit) ὁμόχροον βρώματι καὶ »
πόματι, καὶ ὡς εἰώθει ἔον, καὶ ὅτι ὑγρῶν σύντηξις, id est, »
vrina concolor cibo & potui tum qualis esse so- »
let, tum cum humidi colliquatio est: & vrina »
quidem concolor primam indicat vrinæ mate- »
riam, potum scilicet, quam solam & vnicã agno- »
uerunt quidam, his persuasi rationibus quod ani- »
malia, quæ vel nunquam vel parum bibunt, ve- »
sica careant; Quod & animalia quæ multum »
potant, multum etiam reddant vrinæ, quod ex »
medicorum præscripto vrinæ quantitas potui »
assumpto respondere debeat, quod denique in »
vrinæ suppressione potum interdicamus ne au- »
geatur vrinæ quantitas: Secunda vrinæ materia »
quæ vera est & naturaliter constituta, serum est »
humorum quatuor qui in venis continẽtur, ideo »
οὖρον definit Galen. ὀῤῥὸν τῶν κατὰ τὰς φλέβας χυμῶν: »
Postremâ prædictæ sententiæ particulâ, tertia »
vrinæ materia exprimitur: humores scilicet om- »
nes & corpora quæ liquantur: & quidem humo- »
res omnes sæpe per vrinas expurgantur, vt in »
profluuio critico, perirrhœa purulenta, & stran- »
guriosa vt ex Hippocr. constat lib. 1. epid. sect. 2. »
neque solum humores sed etiam adeps & carnes »
vrinæ materia esse possunt, hinc οὖρα ἐλαιώδεα vri- »
næ oleosæ & pingues liquefacto corpore à febre »
tabifica, vnde in prognostico illæ colliquationis »
signa esse dicuntur. Quemadmodum autem »
dum è chylo factus sanguis est, melancholia in »
lienem, bilis flaua in proprium folliculum, ita & »
vrina (proprium iecoris, quemadmodum & alui »
fæx, ventriculi & intestinorum excrementum) »
iam inutilis & superuacanea è gibbis iecoris, re- »
num vi per emulgentes venas allicitur; at non »
vniuersa, portio enim cum sanguine in corpus »
distribuitur quæ cum vectionis munere perfun- »
cta est, aut sudoribus exhauritur ac diffluit, aut »
qua via processerat, eâdem tracta relabitur in »
renes & in vesicam: vrina autem optima ea indi- »
canda est, quæ substantia mediocri est, nec aquæ »
modo tenuis, nec vt iumentorum crassa, clara, »
nõ turbida, colore subaureo atque flauo, quem »
hîc extremorum medium collocamus, quanti- »
tate media, & hesterno superiorum dierum po- »
tui respondens, aut aliquantum parcior, quod »
potus nonnihil in corpus absumatur; hypostasis »
in hac subsidet, alba læuis & æqualis, in acutum »
fastigiata, neque crassum quidquam subest, ne- »
que bulla, neque filamentum, neque eorũ quid- »
quam quæ mala sunt, hæc non modo inculpa- »
tam omnem naturæ concoctionem, sed & inte- »
gram corporis valetudinem indicat, viriq; sum- »
mam temperiem, eiusque ætatem floridam, non »
enim alteri cuiquam vrina talis obtigerit: Vni- »
uersim vero vrina, si nec immoderato potu di- »
luta, nec aliena permistione conspersa sit, mani- »
festo humorum qui in iecore maioribusque ve- »
nis, obscurius vero eorum qui tũ in minoribus, »
tum in partibus fere singulis insunt, notam exhi- »
bet, eorumque constitutionem indicat: his enim »
tantisper dum vrina permiscebatur eorum om- »
nem affectionem, omnem qualitatem contraxit »
asciuitque sibi, & nunc quasi desecta portio, quæ »
ipsorum cõstitutio sit coram proponit planum- »
que facit; Quocirca si vel viscera vel maiores »
venæ vel caput vel pulmones, vllaue corporis »

pars morbo tenetur, quoniam hęc affectionem humoribus in se contentis impartit, vrina profecto quæ sanguinis & humorum comes est, eiusdem quoque particeps erit, & profusa affectionis notas referet, propriaq; eius signa dabit; sed & partium per quas illabitur vt renum, vreterum, vesicæ ac penis affectus repræsentabit: nam tametsi non diutius in illis subsistat ac hæreat, ab illis tamen sordes & inquinamenta si qua insunt, præterfluens corradit secumque rapit, quocirca partium quas attingit omnium affectus illa ostendit: hæc porro humorum partiumque vitia demonstrat vel sua chymosi, vel puritate, vel quantitate, vel colore, vel odore, vel contentis, ex quibus innumerabiles exurgũt vrinarum differentiæ, quæ quoniam tum ad morborum diagnosin, cùm prognosim plurimum conferunt, atque in illis recensendis & enucleandis quam maxime incumbit Hippocr. in prognost. idcirco insigniores illarum differentias & præsagia ab illo petita, ordine litterario hîc subijciemus.

Οὖρον αἱματῶδες. vrina cruenta; fit vero eiusmodi vel ex cruore qui vrinam tingit, vt in nephriticis calculosis, in quibus attritu angulosi calculi, aut laxioribus rarioribusque venarum osculis sanguis in renem desudat, vel fit cruenta dum meiendo sanguis syncerus emittitur, vt rupta in renibus venula, vel quibus menstrua detinentur intus cohibita, quorum tenuior quædam portio è locis in vesicam exudat: Sed & cruenta vocatur quæ ἐρυθρὸς ob colorem dicitur ex Galen. comment. 1. in prorrhet. fitque hæc à sanguine excalefacto, & in bilem rubram quæ est sanguinis serum degenerante, vt in febribus synochis, ita 3. de morb. in febre ardente οὖρα αἱματώδεα annotantur; in Coacis in dorsi & pectoris dolore & pleuritide laborantibus, interdum in hepatis & renum resolutione qua fit, vt humorem familiarem non amplius contineant; visa quoque vrina cruenta in grauioribus capitis morbis, vt in apoplexia, & conuulsione, certissimo imminentis mortis argumento.

Οὖρον ἀκατάστατον. dicitur vrina inconstans, instabilis, turbulenta & confusa, non subsidens aut subsistens qualis est perturbata, quæ magnam humorum & spirituum conturbationem, plurimamque crudi succi cum flatibus à calore præter naturam agitationem indicant.

Οὖρον ἀμμῶδες. vrina arenosa seu sabulosa dicitur in Coac. in qua τὰ ψαμμώδεα ὑφίσταται arenulæ subsidunt aphor. 79. l. 4.

Οὖρον τῶν ἀναμιμνησκόντων. vrinæ dicuntur quæ non nisi commonefactis ægris redduntur, quæ captæ mentis sunt indicia, & phrenitidem pręnuntiant vt in ægro 4. l. 1. Epidem.

Οὖρον ἀνατεταραγμένον. vrinam obuersam nonnulli interpretantur, id est tenuem, vt crassæ & grumosæ opponatur, alij vero perturbatam intelligunt; Tales autem esse ait Hippocr. quales sunt iumentorum aphor. 70. l. 4. Tales vero fiunt à materia crassa & densa à calore agitata: eiusmodi autem vrinarum quædam manent lõgo tempore perturbatæ, nonnullæ vero cito sedimen crassum habent, & cito morbum solutum iri significant, quæ vero non resident, si vires affuerint longum fore morbum ostendunt; si imbecillitas adsit ægri mortem prænuntiant; ex vrinæ quibus adsunt ijs dolor capitis vel adest vel aderit, ait Hippocr. loco citato: hæc Galenus in dictum Hippocratis locum.

Οὖρον ἀραχνιῶδες. vrina araneorum telis simile quiddã habẽs, id est, pinguedinem in superficie innatantem, quę velut χνοῦς est in iusculis pinguibus, illa autem colliquationem indicat sicut oleosa & pinguis vrina, de qua sic Hippoc. in prognost. καὶ τὰς λιπαρότητας δὲ τὰς ἄνω ἐφισταμένας ἀραχνοειδέας μέμφεσθαι, συντήξεως γὰρ σημεῖα, id est, pingues quoque suspensas araneosas hypostases improbare decet, vt colliquationis signa.

Οὖρον ἄχροον. vrina decolor, hoc est aquosa quæ sæpe tenui coniungitur in phrenitidis denuntiatione, vt ægro 13. 14. & 15. lib. 3. epid. post statum pestilentem & in Coac. prænot.

Οὖρον βορβορῶδες. vrina cœnosa aut fœtida aut quæ crassitudinis quantitatem denotat vt ex Numisiano & Dionysio exponit Gal. comm. ad aph. 69. lib. 4.

Οὖρον γλαυκόν. vrina glauca, cornu pellucido similis; ea ex albarum genere est, media inter lacteã & charopam; Prima enim inter albas est aquosa, siue Chrystallina, Secunda lactea, Tertia glauca, deinde χαροπὸς vt apud Actuar. habetur lib. 1. περὶ οὔρων c. 8.

Οὖρον γονοειδές. vrina genituræ similis, nimirum in qua velut grandines quædam, & simile quid genituræ pendere ac subsidere videtur, qualis sæpenumero ijs accidit quibus calculus est in vesica, aut quos nephritici dolores & grauissimi excruciant: huius est materia duplex, interdum vitrea pituita, crudus humor & veluti mucor albugineus: interdum solidarum partium colliquamentum, humor enim tertia coctione confectus qui solidas partes actu nutrit, albus est, crassus, & subiecto cum semine idem. Priore modo non ita lethalis est, sed interdum etiam critica in morbis longis & conuulsionibus vt in Perintho notat Hippoc. 6. epid. Posteriore vero valde perniciosa, vt in acuta febre quæ à pituita haudquaquam originem duxit vt in Philisco: Erotianus apud Hippocr. οὖρον γονοειδὲς τὸ ὅμοιον γόνῳ, τούτεστι σπέρματι exponit, & τὸ λευκὸν καὶ παχὺ esse dicit; vocatur & hoc ὑαλοειδὲς οὖρον, vitri Chrystalliue speciem referens, ex pituitosis contentis & copiosis, vt ex multis Hippocratis locis discere est, vide ἐναιώρημα γονοειδές.

Οὖρον δασὺ, ἢ θολούμενον. vrina densa atque spissa: hac vero voce quales vrinæ intelligendæ sint merito veteres Prorrhetici interpretes dubitarunt; atq; hęc dictio inter obscuras atque ab Hippocrate ex industria affectatas numeratur à Galen. nam crassum philosophi considerant in constitutione partium in toto, densum in constitutione totius in situ partium, crassæ ergo & tenues vrinæ merito dicuntur, densæ aut raræ minime, nam aqua densissima est, nihil tamen impedit à densis contentis θολούμενα οὖρα dici vt à grumis θρομβώδεα.

Οὖρον διαφανές. vrina perspicua, alba, aquę instar extremam tenuitatem, cruditatemque denotans, pręsertim si cum albedine sit coniuncta: bilem enim totam ad caput rapi & morbos longos indicat, ita in phreniticis sunt illæ perpetuo lethales, vt tradit Hippocr. in Coacis: οὖρον διαφανὲς Cels. lib. 2. cap. 4. & Plin. c. 6. lib. 28. dilutam appellant.

Οὖρον διεστηκός. vrina diuulsa & inæqualis, quæ substantiæ inæqualitatem prę se fert, partibus alijs

coctis, alijs incoctis, inęqualem exponit Galen. aphor. 33. l. 7.

Οὖρον ἐζυμωμένον. vrina fermētata dicitur in prorrh. id est, quæ magnam crudi humoris flatibus permixti copiam, aut vehementer commoti præ se fert. fiunt enim eiusmodi vrinæ perturbatis & exagitatis humoribus crudis, illæ autem quæ & quales sint fuse Galen. explicat comment. 2. in 1. prorrhet. partic. 40. illarum vrinarum ζύμωσιν cum aceto acri in terram effuso, terramque fermentante, & cum atra bile id ipsum efficiente in terram effusa comparans; neque tantum ἐζυμωμένα οὖρα, sed & ἐζυμωμένον διαχώρημα appellat Hippocr. in Coac. prænot. & ἐζυμωμένην κοιλίην lib. de antiqua medicina, & ἀποζύμους γαστέρας in prorrhet. & ζύμωσιν ἥπατος 4. epid. de quibus vide suis locis.

Οὖρον ἐλαιῶδες. vrina oleosa, quæ scilicet pinguis est ex liquefacto adipe; Galenus autem oleosarum vrinarum duo genera statuit, vnum quod pingues vrinas facit, atque οὖρα λιπαρὰ vocat, quæ pinguedinis colliquationem ex deurente incendio significant, quales vrinas histor. 12. l. 1. epid. in eo commemorat qui cum à febre incaluisset, se potu & cibo liberaliter inuitauit; hæc vrina quæ substantia, lentore, & crassitie oleum adipemque liquefactum repræsentat, & quæ commota grauis lentaque vt oleum apparet, phtisi vel hectica febre, vel hydrope corpus liquescere demonstrat, semperque in prauis ab Hippocr. recensetur. Alterum vrinarum oleosarum genus est ex ijs quæ crassamento & colore, non toto habitu & natura oleo similes apparent, sed in speciem tantum oleosæ non re ipsa dicūtur, cum minimum pingues sint, quæ tantum abest vt naturam periclitantem denuncient, quin imo interdum concoctionis morbi vim habeant, iudicationisque quæstionem exerceant, cum crassiore substantia & coloris plenitudine, innati caloris beneficio olei essentiam præ se ferant: huiusmodi oleosas vrinas sine pinguedinis admistione intelligi vult Galen. quas facit ardor febrilis, non ipsa κακοηθεία, vnde qui homines ἐκ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἔχουσι σωτηρίως ἐν τάχει κρίνονται, id est, ex alijs omnibus salutariter habent, cito iudicantur, vt & scripsit Gal. comment. ad hist. 1. sect. 3. lib. 3. epid. Cæterum appellantur & hæ vrinæ ἐλαιόχροα & ἐλαιοφανῆ, id est, sicut oleum, modo colore ad candidum vergentes exoluto pallido, modo caloris intensione ad humorem coloremque biliosum magis accedentes, est enim oleum non vnius coloris neque naturæ.

Οὖρον ἐπίπονον. vrina laboriosa, seu interprete Ruffo apud Hippocr. τὸ μετὰ πόνου ἀποκρινόμενον, quæ cum dolore & molestia excernitur, vt refert Galen. comment. 2. in prorrhet. & quam τὸ μετὰ πόνου κενούμενον etiam exponit comm. 3.

Οὖρον ἐρυθρὸν, ἔξερυθρὸν, & ὑπέρυθρον. hæc enim inter se differunt vt docet Gal. comment. 2. in prorrhet. part. 35. quippe ἐρυθρὸν οὖρον in medio est τοῦ ἐξερύθρου id est impense rubræ, & ὑπερύθρου siue subrubentis; Sed & prognostico differunt quod ἐξέρυθρον cruda sit & incocta, ὑπέρυθρον vero tanquam salubris commendetur, sitque diuturnioris temporis signum: Ἐρυθρὸν vero vt in medio posita, medium tum laudis tum vituperij obtinet, rubent autem vrinæ, vel vbi concalfactus sanguis quodammodo colliquatur in febre, colliquatio enim in bilem rubram, quæ reuera serum sanguinis est degenerat, vel propter rarefactam renum substantiam, vasorum adapertionem & imbecillitatem renum, vt in senibus quando tenuis sanguinis sanies mingitur, similis excrementis quæ in affectus hepatici initio excernuntur; vel cum ora aut meatus per quos ex caua vena in renes vrina percolatur, supra modum dilatantur, aut vas rumpitur, inde per vreteras sanguis delapsus vrinam inficit quæ tum re vera fit αἱματώδες.

Οὖρον εὐανθές. vrina bene florulenta: ea intelligi videtur quæ efflorescentias quasdam spumeas extantes habet, veluti flores in superficie eminentes, quæ ἐπανθίσματα ἐρυθρὰ in prorrhetico dici videntur, & eiusmodi vrinæ magnum sanguinis feruorem ex interno incendio denotare videntur, & biliosi succi efferuescentiam: Sunt qui εὐανθὲς οὖρον pellucidam ac puram vrinam intelligant, & quæ ad naturalem vrinæ colorem accedat, quæque pellucido nitore floreat, qualis securam & breuem iudicationem denunciat.

Οὖρον ζοφῶδες. vrina caliginosa ac veluti tenebricosa, id est valde crassa & turbulenta, ex humorum æstuante incendio, & perturbatione magna, ex qua multis obortis crassis & densis vaporibus velut obscura & opaca redditur: dicitur & hæc σκιῶδες vmbrosa, authore Gal. in 3. epidem. part. 3. verba Galeni sunt, σκιῶδες, id est, vmbrosum dixit Hippocr. pro eo quod est ζοφῶδες, quodquidem illud significat quod non est clarum, nec purum, neque exacte serenum; & vero quæ sūt vmbrosa, quæque opaca, omnia sic nominantur ad nigrum tendentia, quibus & ipsum nomen ζοφῶδες imponunt, ipsumque adeo fuscum quod in propinquo est nigri: hæc Galenus vbi de aere sermonem instituit caliginoso nigro aut fusco, cuius appellatio simili de caussa vrinæ tribuitur. Ergo vrina caliginosa fusca vmbrosa quemadmodum & aer, de nube opaca suam agnoscit opacitatem eneoremate fusco, vel ex fuligine sparsa per totum illius liquorem.

Οὖρον θολερόν. vrina turbulenta & obscura dicitur, nimirum per cuius medium non videmus, opponitur illa perspicuæ & claræ quam visus acies facile penetrat: hæc vrina in tres ordines differentiasque secernitur, vna turbata est quæ externi frigoris vi talis euasit, hæc omnium densissima & obscurissima matulam lentore quodam albo summa præsertim corona inficit, quæ calore prompte declaratur, splendoremque pristinum recuperat; altera vere turbida est cuius substantia atque liquor, vel ex sese vel ab interiore quadam permistione crassescit, cuiusmodi à purulētis renibus profluit; hæc calore dissolui non potest, multaque habet innatantia corpuscula quæ quiete subsident, cum hypostasi crassa, & plerūque reliqua mox vrina expurgatur atque inclarescit, vino illa comparatur quod permistione fæcis turbidum est: Tertia iam cœpit recepto nomine συγκεχυμένον siue confusa appellari, in qua nihil innatare manifesto deprehenditur, sed est tota sui similis, nec tamen hypostasim neq; aliud quidquam (etiamsi diutius quiescat) deponens quo magis inclarescat, igne omnique calore manet indissolubilis: vino confertur quod vetustate coacescens, aut tonante fulguranteque cœlo mutatum, & vappa factum omni splendore nitoreq; destituitur: Quod vero spectat ad earum significationes. Prima per acutos morbos cum

primum apparuerit, creditur concoctionis rudimentum habere, quia scilicet morbi initio tenuis non facile cogitur, postea crassamentum nacta facilius turbatur: Vere autem turbida plerumque ex renum aut vesicæ affectu manat, in quibus vel humoris est copia quem vrina secum rapit; vel vlcus simplex ex quo cruor; vel sordidum ex quo sanies pus aut mucus profluit, horum quippe colluuione vrina crassa turbidaque redditur, denique confusa vrina redditur in viscerum aut venarum duntaxat affectibus atque non crudorum humorum exuperantiam, sed proprie sanguinis & humorum qui in venis sunt maioribus confusionem, corruptionem & putredinem portendit, eamque fere malignam, quandoquidem putredo omnia permiscet, confundit atque perturbat, quocirca in solis febribus continuis, ijsque periculosis & malignis ea deprehenditur.

Οὖρον κριμνῶδες. vrina dicitur quæ suo quidem sedimento siue hypostasi, non vero liquore similis est farinæ hordei crassiori, ac negligenter molitæ, id est, quæ ex parte aliqua molæ trituram effugerit, hoc enim significat τὸ κρίμνον authore Gal. comment. 2. in prognost. damnantur autem ab Hippocr. hæc vrinæ κριμνώδης ὑπόστασις, candicantia enim eiusmodi sedimenta copiam crudæ incoctæ & flatuosæ materiæ significare scribit comment. in prognost. Nonnunquam & magnam materiæ inæquabilitatem pituitæ crudæ & crassæ pertinaciam, internique incendij vehementiam huiusmodi sedimenta denotant, atque morbi longitudinem, difficilemque liberationem faciunt, vt patet ex aphor. 31. l. 7. & Philisco, Sileno, Philini & Epicratis vxore lib. 1. epid. colliquationis quoque & æstuantis incendij periculum denunciant tales vrinæ, vt scribit Galen. libr. 1. de crisib. & comment. 5. in lib. 6. epid.

Οὖρον κονιῶδες. vrina lixiuio similis, id est, quæ liquore atque colore similitudinem habet lixiuij facti ex cinere quam κόνιον Græci vocant, non enim vrinæ sunt κονιώδεις ab ipso cinere vnde dicuntur, sed ex lixiuio facto ex lixe vel cinere: atque tales vrinæ nominantur similes ijs quas edunt iumenta, quæ diu depositæ non residunt, quas etiam vocat Hippocr. οὖρα θολερὰ, ἢ ἀνατεταραγμένα: Sunt autem eiusmodi à perturbato sero in venis à spiritu flatulento, & intus concluso febrili ardore, quod quidem prudenter Hippocr. annotauit 6. epid. part. 3. dum ait ἡ πάντων σύγχυσις, καὶ τῶν ἀγγείων ἀκαθαρσία, id est, confusio rerum omnium vasorumque impuritas, atque si cum dyspnœa sint, esse hydropificas addit in Coacis.

Οὖρον λαθραίως οὐρούμενον. vrinam quæ clam emittitur esse pernitiosam ait Hippocr. in Coac. Talis autem est quæ sine sensu ac sine vlla voluntate meiendi excernitur, secus ea quę contra voluntatem ægre meiendo redditur ob impotentiam continendi, vel à vesicæ morbo, vel à symptomate ac stranguria, quæque dicitur inuita vrina quemadmodum illa iniussa: huius iniussæ vrinæ quæ tum ἀναισθήτως, tum ἀπροαιρέτως excidit, duplex est omnino ratio atque caussa, vna quidem διὰ τὴν ἀναισθησίαν τῶν μορίων δι᾽ ὧν ἡ ἔκκρισις γίνεται, propter sensus amissionem partium quæ illi excretioni dicatæ sunt; altera vero διὰ τὸ τὴν γνώμην νοσεῖν, quod in labore sit animus; atque de Sensus amissione in excernendo solemne est illud prorrhetici, ἀπὸ κοιλίης λεπτὰ μὴ αἰσθανομένῳ διιέναι, ἐόντι παρ᾽ ἑαυτῷ κακὸν, id est; ex aluo tenuia infra transmitti, nec sentienti cum sit apud se, malum: de mentis labore in meiẽdo scriptum & illud est in prorrhetico, τὰ οὐρήματα μὴ ἀπομνησάντων, ὀλέθρια, quæ immemoribus vrinæ redduntur pernitiosæ sunt: Quod autem & sensus amissio, & mentis labor appareat in hac vrina iniussa, declarat illud λαθραίως quod clam sonat, cum scilicet nulla vrinæ sensio excitatur, tum ex amisso sensu partium per quas elabitur, tum ex abolita seu deperdita phantasia.

Οὖρον λαμπῶδες. vrina dicitur Hippocr. in Coacis authore Erotiano quæ spumam crassiorem innatantem habet, quod λάμπη sit crassior spuma in aceto ex vino adulterato innatans.

Οὖρον μυξόπυον, vel μιξόπυον verius vrina purulenta dicitur, id est, pure, permixta, quæ copia humorum tentatas vrinæ vias indicat, idque non sine dolore, vel lotij instrumenta oblæsa, vt patet ex aphor. 75. & 81. lib. 4.

Οὖρον νεφελοειδὲς. vide νεφελοειδὲς οὖρον.

Οὖρον ὀροβοειδὲς. vrina in qua subsidet aliquid eruo vel orobo simile, hinc ὑπόστασις ὀροβώδης sæpe apud Hippocr. fit: illa autẽ in febribus à sanguine crasso in venis, aut hepate affato, vt docet Gal. comment. ad aphor. 76. l. 4. atque in affectibus hepatis sæpe videtur vt idem scribit comment. 1. in lib. 6. epidem. corporis quoque colliquationem indicat.

Οὖρον πεταλῶδες. foliosa vrina, vide πεταλῶδες οὖρον suo loco.

Οὖρον πιτυρῶδες, & πιτυρώδης ὑπόστασις. vrina furfuracea dicitur, in qua subsidet simile quiddam furfuri; illa enim duplici ratione spectanda est, vel enim furfuracea est atque tenuis vrina, tumque esse creditur obsitarum venarum vt annotauit Gal. comment. in aphor. 77. l. 4. vel furfuracea atque crassa vrina est, & vesicæ corruptionem scabiemque denuntiat ex aphor. 77. lib. 4. Qui cum vrina crassa meiunt furfuracea ait Hippocr. scabiosa ijs est vesica; sicut autem membraneæ siue lamineæ, ita & furfuraceæ colliquamenta indicant, de quibus colliquamentis sic ratio est Gal. lib. 2. prognost. Primum quidem liquitur tener ac recens adeps per adurentes febres, inde mox durior atque vetustior, tum carnes sequuntur teneræ ac recentes, post illas duræ & veteres; Tandem nouissime illis succedunt solidæ partes corporis, quæ inæqualiter liquefactæ corpuscula quædam laminea cum vrinis effundunt; de furfuribus vero qui resident in fundo vrinæ vetus est illud positum à Gal. quod cum vrina tenui labuntur è venis porriginosis, quarum virtutem atque substantiam labefactauit ἡ θερμασία φλογώδης τοῦ πυρετοῦ, καὶ συντηκτικὴ, id est, flammeus febrilis calor atque tabificus vt notauit Gal. comment. ad aphor. 77. l. 4.

Οὖρον πρασοειδὲς. vrina viridis ex bilis porraceæ permistione: illa exæstuans incendium denotat, pręsertim si ad nigredinem vergat, vt scribit Gal. l. 1. de crisibus.

Οὖρον πυῶδες. vrina purulenta, duplex earum vrinarum genus est, alterum quia re vera purulentæ sunt abscessu rupto & pure per vrinas decurrente, tumque vesicæ, renum atque etiam superiorum partium mitescentem inflammationem indicant; alterum genus quia purulentis similia

sedimenta sunt, aut vrinæ totæ crassæ & turbidæ quasi permixto pure, quales sæpe diebus iudicatorijs contingunt, euicto à natura & concocto crudo succo morbi materia, quales & à pueris eminguntur quorum vrina magnam habet cum vrinæ subsidentia affinitatem, vt notauit Galen. comment. 1. in prognost. & l. 1. de differ. febr.

Οὖρον σκιῶδες. vide supra οὖρον ζοφῶδες.

Οὖρον σποδοειδὲς: Noua videtur hæc & insolens vrinæ attributio ab Hippocr. 7. epid. quasi dicas vrinam, cinerem colore referentem, & ex cinereo colore albicantem, qualis est cruda & diluta, Caluus per cineres excolatam vrinam intellexit & lixiuio similem dixit.

Οὖρον στροφῶδες. vrina coacta atque glomerata, rotundo scilicet eneoremate, quod in Philisco nominauit στρόγγυλον, id est, rotundum Hippoc. tametsi vrina Philisci, modo rotundis atque coactis, modo dispersis, modo similibus genituræ variegata fuerit: huius autem contrarium est τὸ διεσπασμένον dispersum; quod ad figuram attinet, non ad materiam, & glomeratur quidem ac velut in orbem vrina cogitur à calore spissante; Cæterum sunt qui οὖρον τροφιῶδες legant, eodem prope significato, etenim vtrumque παρὰ τὸ τρέφεσθαι, quod coalescere cogi, densari ac velut concrescere significat; ac sane Dioscor. author est referente Gal. prorrhet. 64. sect. 3. 1. τὰ στροφώδεα οὖρα λέγεσθαι τὰ ἔχοντα τινα αὐτοῖς ἐμφερόμενα πεπηγότα, vrinas quæ intra se habent innatãtia quædam coacta; huiusmodi autem vrina crebro videtur in periculosis morbis ex magna crudæ materiæ succensæ & agitatæ copia, fereque conuulsiones ac deliria portendunt, magnumque intro conceptum incendium atque agitationem, vt videre est ex pluribus historijs epidem. præcipue ægro 1. & 8. lib. 1. & ægroto 3. & 4. l. 4. & ægroto 11. l. post statum pestilentem.

Οὖρον συγκεχυμένον. vrina confusa vide οὖρον θολερόν.

Οὖρον ὑαλοειδὲς. vrina vitrea dicitur, quæ pituitam crudam, vitream, viscidam & frigidam iudicatione deponit, indeque morborum vacuata materia solutionem facit; eadem est cum ea quæ γονοειδὴς vocatur de qua suo loco.

Οὖρον ὑδατῶδες. Vrina aquosa seu quæ aquam tenuitate & splendore repræsentat, expers tincturæ biliosæ; illius duplex significatio est, etenim in acutis morbis perfusa iam bile vrina, postquã pepasmo mituit, si ea repente bilis coloratio deleatur, ac tum vrina fit aquosa & alba, iuuenibus quidem hæmorragiam mox proruptum iri testatur, senioribus autem dysenteriam affuturam; exempla sunt in epidemijs, ac super his theoremata quæ sic leguntur, vrinæ fluebant tenues, aquosæ, & puræ, post crisim & multam hypostasim, cæteraq; omnia belle comparata ad crisim. Memorabo eos quibus facta hæc sunt, in ijs erat Bion qui apud Silenum iacebat: Cratias apud Xenophanem: vxor Mnesistrati &c. deinde subiunxit, his peractis facti sunt omnes dysenterici, an quia vrinas minxerunt aquosas? id vero considerandum, vbi Gal. hæc vere posuit & apposite: credibile est cum vrinis expurgatum non sit biliosum, dysenterias ab eo induci; hemorragiæ ratio similis est in iuuenibus quorum vrinæ similiter sunt constitutæ vt prædictorum, dissimili tamen bilis μεταστάσει segregatæ ab ipsis, his enim sursum μετάστασις esse solet, vt illis deorsum. Altera vrinæ albæ significatio est in vetustis morbis, in quibus nihil est plane criticum vel symptomaticũ, in illis cum tales minguntur vrinæ διατελέος id est, authore Galen. δι' ὅλης τῆς νόσου μέχρι τελευτῆς, ad vltima veniunt cruditatis, ostẽdunt enim incredibilem cruditatem seri eorum qui sunt in venis humorum, collapsa virtute coquendi.

Οὖρον ὑμενῶδες. vrina membranacea: ea vrina intelligitur quæ pelliculosa aut membranacea quędam continet, aut crudam viscidam & frigidam naturam, membranis similem, neruis affixam euacuat, quæ aut neruorum distensionem, aut neruosi generis consumptionem prompte indicat de his plura leges in πιτυρώδες οὖρον.

Οὖρον τῶν ὑποζυγίων. vrina qualis quæ iumentorum est, crassa nimirum & returbida multum humorem crudum flatuoso spiritu permixtum habẽs, & à calidioribus succis exagitatum ac fusum vt scribit Gal. comm. 1. in l. 3. epid. & comment. 5. in lib. 6. & l. 4. salubrium, vnde vigiliæ, deliria, capitis & stomachi dolores, ac conuulsiones cõsequuntur, vt patet ex ægro 4. l. 1. epid. & aphor. 70. l. 4. albæ autem sunt eiusmodi vrinæ ob crudorum succorum copiam & feruorem vt experientia testatur, easque sub albedine colliquationem præ se ferre existimabat Sabinus, quod tamen reprehendit Galen. comment. 5. in lib. 6. epid.

Οὖρον τῶν ὑπομνηστῶν. vrinæ quæ immemoribus fluunt, seu quibus memoria non renouatur eorum quæ fiunt, quæque dicuntur ab illis, siue quia mens laborat, siue quia sunt exolutæ partes; illas esse perniciosas inquit Hipp. in Coac. vide supra οὖρον λαθραίως ἐρχόμενον.

Οὖρον χαλαζῶδες. vrina grandinosa, qua voce eam intelligit Hippocr. quæ multam pituitam vitream, aut albumineam, cõfertam, compactam, ac grumosam & veluti grandinosam deijcit, quã aliàs per γονοειδέας οὐρήσιας, & ὑαλοειδὲς οὖρον, aut διέξοδον ὑαλοειδῆ expressit Hippocr. qualisque sępe in acutissimis morbis ex ambigua humorum permixtione annotatur in historijs Epidem. in quibus ob caloris immoderationem & materiæ crassitiem, multa pituita viscida & compacta glomeratur, ac veluti in grumos rotundatur, aut similis grandini effunditur, eaque sunt Hippocrati sæpius annotata, ἐναιωρήματα στρογγύλα, γονοειδέα, & οἷον κρίμνα γονοειδέα.

Οὖρον χλοιῶδες. vrina virescens, idem quod χλωρὸν, χλοιώδεα enim sunt quæ χλωρά, id est, æruginosa vel pallida: est vero vox hæc dorica facta ex τὸ χλοῶδες, addito ι. hanc vero vocem χλωρὸν semper opponit Hippocr. humori aut corpori virore saturato.

Οὖρον χολῶδες. vrina biliosa, nimirum quæ vel meraca est, vel nimia bile tincta quam periculo non carere docet Hippocr. in Coac. quippe quæ sit ex ardore nata τὸ πῖονος, id est pinguis, quod vnica est bilis materia: hæc vero vrina biliosa, vel venit ab ictero symptomatico bilis obstructæ (nam icteri critici non est biliosa vrina sed colorata belle) naturali scilicet bile non segregata, sed mixta cum sero futuræ vrinę, hæcque minus est periculosa, vel sequitur acutas febres, quæ & ipsæ à bile originem habent, de quibus sic Galeni iudicium est l. 2. περὶ ἄρθρων: in febribus peracutis biliosa gigni syncera per corpus mirum videri nõ debet, siquidem ab his febribus, tum adeps

» liquitur, tum caro tenera & recens coacta, tum
» sanguis ipse assatur: hæc Gal. vnde liquet in his
» vrinam biliosam fieri ἀπὸ τοῦ πόνου à febrili ardo-
» re, esseque summi proinde periculi.

Οὖς. ὠτὸς. auris. Est pars corporis organica ad audiẽdum comparata. Eam natura ex diuersis corporibus, vt neruis, membranis, ossibus, cartilagine artificiosissime composuit. foramen primum amplum atque anfractuosum in osse temporum lapidoso, vtrinque vnum machinata est. In id auditorius neruus à quinta cerebri coniugatione vna cum dura cerebri membrana incidit, cumque ea in latitudinem sese explicans foramen sublinit. Qua in re parem similemque omnino cum ipso foramine cauitatem adipiscitur. Itaque id foramen hoc modo explicante se neruo vndique conuestitum, πόρος ἀκουστικὸς, id est, meatus auditorius, appellatur, quo nomine non modo cauitas ipsa nuda, sed & neruus ipse auditorius à medicis appellatur, alijs definientibus πόρον ἀκουστικὸν cauitatem esse, alijs neruum. In quo nihil erratur, siquidem neruus ipse excauatur, secundum foraminis ductum. Vocatur autem etiam à quibusdam πόρος τυφλὸς, id est, foramen cœcum, non quod verus peruiusq; meatus nõ sit, sed quod propter varios flexus & quia paulatim arctissimus euadit, vix vsque ad auditus organi amplitudinem setam aut aliud quid admittat. Est autem neruus hic qui ad aurem est, reliquis per quos alij sensus exercentur durior effectus minusque sensilis, in quo naturæ prouidentiam licet admirari. Nam cum neruus hic excipere debeat sensibile extrinsecus occurrens, ne ab eo offenderetur, natura os durum & densum auribus oppositum, flexibus obliquis instar labyrinthi pertudit, quo frigidi quidem aeris vires integras, quas ipse ex recta irruptione erat habiturus, flexuum varietate sensim exolueret, & aliorum exiguorum corporum impetum mæandris illis frangeret. Nec vero eo solum anfractu patiendi difficultatem neruo auditorio comparauit, verumetiam propria ipsius constructione. siquidem eum durum, quoad licuit, effecit. Durissimus enim ad audiendum ineptus est, mollis autem iniurijs valde obnoxius. Ob eam causam durior quam vt actioni conueniat, neruus auditorius factus est, & propter duritiem, quanquam ita positus est in vicino, tamen vehementissima medicamenta tolerat, vt docet Galenus libro 6. methodi medendi. Præter foramen & neruum corpus quoddam extra prominet ex cartilagine carneque constitutum, Latini auriculam, Græci πτερύγωμα vel ὠτίδα, si voles, appellant. Est autem ea meatui auditorio circumposita, sinuosa & intus caua, forisque cõuexa, tum vt interno meatui propugnaculum esset aduersus externas iniurias, tum vt & ipsa sonum aliquem funderet, aere circũ gyros eius commorante, nec citius æquo præterlabente. Ea vanni modo auricularium meatum cingit. Ac huius quidem superior pars nomine caret, vt ait Aristoteles, quo tamen loco Gaza pinnam vocat, non proprio nomine: inferior autem λοβὸς, id est fibra, appellatur: qua in parte quod prominet, πελλόβιον est. Rursum vero superioris auriculæ partes expãsæ, πτερυγώματα, quasi dicas alas: refractæ vero inflexæque, κυβοειδῆ appellantur, vt scribit author Introductorij, qui præterea in eadem superiore auricula quod concauum est, κόγχιον, id est, conchulam vocat, & particulam illam λοβῷ seu fibræ superpositam, ἀντιλόβιον. quanquam sunt qui eo nomine quod asperum in superioris auriculæ circumferentia est significari putent.

Extrema etiam auriculæ ora dicitur ἕλιξ, huic «
opposita pars ἀνθέλιξ, cuius crassior pars appel- «
latur ἀντίτραγος, depressior versus tempora τρά- «
γος; extremus autem τῆς ἕλικος finis, Ruffo ἀπόβο- «
λις nominatur; Cauitas autem quæ in medio «
amborum est, id est, inter ἕλικα & ἀντέλικα, κόγ- «
χη ceu κόγχιον appellatur: dicitur etiam ἀσκὸς cõ- «
cauum illud auris intra quod sordes cumulan- «
tur, Locus vero ad auriculæ cauum cameratus «
καμάρα; Anatomicis etiam κύαρ est auriculæ fo- «
ramen internum & penitius: Aurium autem ip- «
sarum exterior ambitus κοχλίας Coclea dicitur, «
interior σκάφος linter, quæ pars autem ad tempo- «
ra vergens inflectitur πτερύγιον, id est ala; Simili- «
ter & infimæ auriculæ id quidem quod propen- «
det πελλόβιον, quod vero vergit alueum versus, «
τέττιξ, quo cicada significatur: hæc autem omnia «
vocabula latius suis locis explicantur. «

Sunt vero & τὰ ὦτα, id est aures, in corde, ad earum quas nunc descripsimus similitudinem dictæ, quas Galenus libro sexto de vsu partium definit esse epiphyses quasdam tenues, neruosas & cauas ante cordis orificia constitutas: vt enim aures capiti vtrinque annexæ sunt, ita & hæ appendices ipso cordis corpore neruosiores & magis cuticulares vtrinque cordi appensæ sunt. Laxæ quidem illæ per se sunt & idcirco concauæ, cum vero cor dilatatur, quo modo membranæ tenduntur ac contrahuntur, ob idque ipsum materias ex se ipsis expressas cordi præmittũt. Quæ autem proxima ipsis sunt vasorum orificia, propterea quod à corde intro vehementer tenduntur, materias ab auribus impulsas deducunt. Ipsum vero cor omnibus quæ in mentem cuiuis venire possunt attrahendi facultatibus præditum, arripiens ac veluti exorbens, influentes materias citissime suorum ventriculorum finibus excipit. Duæ autem aures illæ sunt, singulæ scilicet in vtroque vasorum materiam cordi inuehentium, in dextra quidem parte, quâ vena in cordis sinum inibi inseritur: in sinisteriore vero, quâ arteria venosa. Ac illis quidem natura tenuitatem tribuit, quo facilius vna cum corde contraherentur, & eius motum sequerentur: easdem vero robustas effecit, ne corde vehemẽter materias attrahente rumperentur: fortissimũ enim est quod neruosum est. Cauæ autem eam ob causam sunt, vt in ijs materiæ contineantur & præsto sint quæ implendo cordi sufficiãt. Materiæ autem illæ quæ cordi subministrantur, sunt sanguis & aer: quorum ille quidem à ramo venæ cauæ in dextram aurem inserto, cordi infertur, hic vero in cor per sinistram aurem ab arteria venosa proficiscitur.

Ὦτα αἱμαστάζοντα. aures dicuntur cruorem fun- «
dentes Æginetæ l. 3. c. 23. quæ & apud illum di- «
cuntur αἱματώδη. «

Ὦτα διαφανέα. pellucidæ aures Hippocrati di- «
cuntur; quæ vero sic dicantur apud quosdam «
non conuenit; non enim sic pellucidæ sunt vt «
lumen & lucem transmittant quemadmodum «
æther, aer, vitrum: Quidam pellucidas quasi sic- «
cas intelligunt, quia quod siccatum iam pellu- «
cidum magis est, & laterna magis pellucidi di- «
cuntur

cuntur qui sunt admodum extenuati: alij pellucidas interpretantur cum læuore quodam exalbescentes, ceu sanguine destitutas quo efflorescere solent vt scribit Aristoteles; vel sic albescentes emortuas, vt marmore albo frigidiores & politiores videantur. Tales autem mortiferas esse dicit Hippocr. quia tum ad vltima ventum est, consumptionem nimirum humidi primigenij, in quo est vita, & caloris vitalis nectarisque viuifici.

Ὦτα πυοῤῥοῦντα. dicuntur Galeno aures pus fundentes quas Dioscor. ἰχωῤῥοοῦντα vocauit lib. 3. cap. de absynthio.

Ὦτα σκωληκιῶντα. aures quæ vermes habent Paulo lib. 3. c. 23. & Diosco. l. 3. c. de nepetha, Plinius & antiquiores alij verminosas dixerunt, qua voce ij plerumque significãtur vermes, quos Græci ὠλας dicunt, in vulneribus, vlceribus, & corrupto iam animantium cadauere nascentes, colore candidos, nullis discretis membris, nec adeo grandes.

Ὦτα συνεσταλμένα. aures contractæ siue inuersæ dicuntur; contrahuntur autem tum cartilagineo corpore tum imis partibus, quæ λόβοι ἀπεσταλμένοι ab Hippoc. dicuntur; contrahuntur vero neruum illum versus, vnde sentiendi facultatem accipiunt, quod aduentitia tum frigiditate tum siccitate fit, siquidem quomodo corpus vniuersum exhausto calore & spiritu, inedia, vigilijs, laboribus, languẽs & flaccidum apparet, ita partibus singulis accidit, quæ suo calore natiuo destitutæ primum quidẽ extremis sui partibus extinguuntur, & quicquid reliqui est ad sua principia quasi arcem confugit; Quod & à siccitate fit exhausto pauco humore ardore febris, quemadmodum & coria molliora vi ignis reficcantur. Tales autem ab Hippocr. in prognost. damnantur, eadem ratione quæ in ὦτα διαφανέα supra allata fuit.

Ὦτα ὑπερσαρκοῦντα. aures dicuntur in quibus accrescit caro superflua.

Οὐσία. emplastri nomen est desiccantis & anodyni & ad permulta vtilis, vt habetur apud Aetium lib. 15. c. 14. atque item vltimo, vbi paulo aliter describitur. Emollit maxime & tumores dissoluit.

Appellatur μέλας alio nomine.

Ὀφθαλμία. est inflãmatio adnatæ oculorum membranæ. Sed cum dupliciter omnis inflammatio dicatur, vt scribit Galen. lib. 2. ad Glauconem: vna humida, altera sicca: proprie dicta ὀφθαλμία inflammatio humida est. Quæ enim sicca est, nõ simpliciter ὀφθαλμία, sed ξηροφθαλμία nuncupatur. Inflammationem quidem tumor, tensio, dolor, calor, ruborque eius tunicæ testantur: humiditatem vero tum venarum plenitudo, tum lacrymæ ex oculis manantes. Gignitur sanguine copiosiore in adnatam tunicam, quã Græci ἐπιπεφυκότα vocant, affluente. Ea autem cum & ex pericranio originem ducat, & totum oculum cum musculis suis committat & sede sua contineat, plerumque accidit vt graui ophthalmia tentata, nõ modo dolorem sentiat, sed eum etiam & capiti & genis & reliquis circumpositis partibus communicet. Celsus ὀφθαλμίας Latine lippitudinem nominat. Paulus l. 3. eam speciem esse ταράξεως prodidit, quo nomine calide & humide oculorum cũ rubore affectiones significantur. Sed hoc interesse dicit, quod τάραξις ab externa quadam causa fit, vt fumo, sole, puluere, oleo: ὀφθαλμία vero non à manifesta modo causa, verumetiam interna, hoc est, sanguinis fluxione, excitatur.

Ὀφθαλμίαι ῥοώδεες. dicuntur 1. Epid. quæ multum habent humorum confluxum, atque ijs opponuntur quas ξηρὰς vocat idem Hippo. aphor. 12. & 14. lib. 3.

Ὀφθαλμία φθινώδης. tabida lippitudo ceu quæ ad oculorum tabem terminatur, ex qua sicci fiunt & extenuati plusquam naturæ conueniat, facta simul & ipsa pupilla angustiore, exsiccatis scilicet humoribus à quibus distenta, moderate quidem, modum seruabat naturæ conuenientem, plus vero quam oporteat ad prauam latitudinẽ extendebatur. hæc Galen. comm. in aph. 16. li. 3.

Ὀφθαλμιᾶν. Græcis non oculis modo laborare est, verum & amanter puellam inspectare, neque enim statum suum seruant tunc oculi, sed sunt perinde ac amore ægri, ad quod fortean respexit in Tyberio Suetonius, eum oculis tumentibus Agrippinam ex occursu inspectasse prodens.

Ὀφθαλμικὸς ἰατρός. ocularius medicus, meminit Galen. aphor. 31. lib. 6. & Martialis.

Ὀφθαλμός. oculus. Sic dicitur totum instrumẽtum visionis. Instrumẽtumne an partem organicam voces, nihil interest, modo intelligas partem esse à natura comparatam vt per eam visio fieret. Quod vt natura melius assequeretur, geminum esse voluit, & vtrumq; sublimi in loco collocauit, vt inde tanquam è specula plurima eminus intuerentur, & quæcumque nocere aut prodesse possunt præuiderent. Quam vnam ob causam factum est, vt necesse habuerit natura caput in summo totius corporis loco constituere; sicut Galen. literis prodidit. Poterat enim omnia quidem alia munia, alia quauis in parte positum exercere, solam visionem nõ poterat, quod eam & ab edito loco fieri oporteret, & breuissimos, ideoque cerebro proximos, opticorum neruorum ductus esse. Oculorum permagnus est vsus & præcipua dignitas, eosque propterea nõ modo natura summo artificio fabrefecit, sed loco etiam tutissimo recondidit, ne facile externis iniurijs paterent. Loco enim concauo & duro veluti in antro quodam conditi sunt, & hinc fronte atque supercilijs, inde malis leuiter extuberãtibus, naso, temporumque ossibus quasi vallo quodam muniti. Datæ sunt & palpebræ valde molles, quibus ad omnia aduersa celerrime & momento conniuerent, eæque pilis, quos βλεφαρίδας vocant, præditæ, ad leuiora, quæ oculis incidere possent, declinanda. Est autem oculus figura sphærica, multiplici partium structura, quarum aliæ etiam sphæricæ sunt, aliæ semicirculares tantum, aliæ vero secundum diametrum protensæ. Vt autem omnis circulus cẽtrum habet, sic oculi centrum est humor crystallinus, κρυσταλλοειδὴς à Græcis vocatus, non ille quidem fluidus, sed ceu cera mollior, consistens. Is totus sphæricus est. Eum autẽ ambit tunica tenuis & valde pellucida ἀραχνοειδὴς dicta, non totum quidem, sed parte tantum anteriore: semicircularis enim est. humori crystallino adnascitur non aliter quam cepis tenuissima quædam pellicula. A posteriore humoris crystallini parte situs est humor alius ὑαλοειδὴς, hoc est, vitreus, nuncupatus, copiosior longe quam humor ipse crystallinus. semicircularis autem est, vt qui partẽ modo po-

steriorem humoris crystallini amplectatur, nec eius diametrũ excedat qui à dextra eius parte in sinistram ducitur. Sicut autẽ vitreus ille humor posteriore parte humorem ambit crystallinum, ita anteriore post tunicam ἀῤῥαγοειδῆ diffusus est alius humor ὑδατοειδής, hoc est aqueus, & à quibusdam ὠοειδής, hoc est, albugineus, dictus: ipse etiam semicircularis, vt qui medium crystallinũ anteriore tantum parte complectatur. Ita fit vt aqueus cum vitreo sphæram vnã constituat, cuius centrum crystallinus humor sit. Eos autẽ veluti diameter quidam distinguit, & quasi paries quidam medius dirimit tunica quædam ab vuea initium ducens. Huic igitur tunicæ & humori crystallino parte vna vitreus humor contiguus posteriore sui parte alia tunica molli & plane mucosa continetur & clauditur, quę nõ est aliud quã nerui ipsius optici substantia, vbi à suo principio ad vitreum humorem peruenerit, resoluta & dilatata, & bifariã veluti in duos truncos discissa, multoq; mollior ipso cerebro effecta, adeo vt eam multi tunicę nomine non sint dignati. Ea posticam tantum vitrei humoris partem cõplectitur, ideoque semicircularis est, perinde atque humor ipse vitreus, simulque multas graciles & obscuras venas atque arterias intertextas habet, ex quibus omnibus factum est vt ἀμφιβληστροειδὴς, hoc est, reticularis, vocaretur. Vt autem neruus ipse opticus in eam tunicam resoluitur, sic & tenuis membrana quæ neruum illum opticum inuoluit, à tenuibus cerebri membranis profecta, degenerat in aliam tunicã, & eam quidem prope sphæricam, quæ nõ posteriore tantum parte, vt ἀμφιβληστροειδὴς, sed anteriore etiam omnes iam dictas oculi partes ambit & complectitur: contigua parte quidem postica tunicæ ἀμφιβληστροειδεῖ, antica vero humori quẽ ὑδατοειδῆ diximus nũcupari. Ea ῥαγοειδὴς, hoc est, vuea vocatur, quod vuæ folliculo, à quo pedunculus auulsus est, quã simillima sit: vt enim ille, ita hæc tunica parte sui anteriore leuiter compressa est, & media parte, qua pupilla est, medio foramine cõcaua. Eam vero etiam totam circũdat & complectitur alia tunica κερατοειδὴς, hoc est cornea, nuncupata, nata ex duriore mẽbrana nerui illius optici, à crassis cerebri membranis prodeunte, & in eam, nõ aliter quam tenuis, vtrinque resoluta. Quæ cũ reliquis fere partibus paulo obscurior sit, parte tamen anteriore, qua pupillam contegit admodum pellucida est: tota orbicularis est, nec, vt ῥαγοειδὴς, depressa anteriore parte. quo fit vt quã pupilla est, plurimum à rhagoide distet, spatiumque medium inter eas sit, non inane quidem, sed humore etiam illo aqueo, qui per pupillæ foramen eo manauit, & spiritu visorio, vndique plenum & vehementer tensum. Insuper vero alia tunica est quæ ἐπιπεφυκὼς χιτὼν dicitur, omnium extima, ex pericranio ducens originẽ, quæ oculo adnata ipsum continet, vicinisque partibus alligat. Ea vero nõ conuestit oculum vniuersum, vt quę nullo modo tunicam ἀμφιβληστροειδῆ attingat, sed à lateribus tantum & oculorum hæmisphærio corneæ tunicæ connascitur, eamq; complectens ad iridem vsque progreditur, quo cum peruenerit, summa tenuitate euanescit, neq; pupillæ vel corneę, qua pupillam contegit, prætenditur, ne visui officiat. Ne quid vero ad oculi perfectionem deesset, natura ei septem musculos attribuit, quibus non modo sua sede contineretur, quasi vinculis, sed in omnem etiã partem expedite moueretur. Eorum vnus superne situs oculum sursum mouet: vnus inferne positus, deorsum demittit: vnus qui ad magnũ canthum est, versus nasum impellit: vnus qui ad paruum canthũ situs est, versus ζύγωμα inflectit: duo quorum vnus à magno cantho ad paruum superne porrigitur, alter inferne à paruo cantho ad magnum extenditur, circumagunt: vnus vero in duos vel tres diuiduus, neruum opticum ambiens & in corneam tunicam prope dimidiam insertus, intro impellit. His partibus instructus oculus visionem exercet, quarum tamen in ea actione sicut vsus, ita dignitas etiam impar est. Earum enim quædã sunt per quas visio fit, quædam sine quibus fieri non potest, aliæ quibus melius fit, aliæ vero quibus ipsa conseruatur, quemadmodum Galenus lib. 10. de vsu part. demonstrauit.

Ὀφθαλμός. genus est deligationis apud Hippoc. ἐν τῷ κατ᾽ ἰητρεῖον. Oculo adhiberi consueuit, vel cum procidentia periclitatur, vel vt quæ imposita ipsi sunt contineantur. Sunt autem variæ huius generis differentiæ in lib. de fascijs explicatæ.

Ὀφθαλμοὶ. etiam vitibus tribuuntur apud Theoph. gemmam in vite interpretes appellant; Sic & in arbore cui inseritur surculus aliquis, foramen illud cui inseritur, ὀφθαλμὸς dicitur apud eundem lib. 1. c. 6. de caus. plantar.

Summa autem oculi humani dignitas est atq; præstantia, eiusque bene vel male compositi vis magna ad comparãdam futurarum criseῶn præsensionem, eorumq; quæ ad sunt, quæque præsentia sunt perceptionem, idque cum in omnibus morbis, tum maxime in acutis. Solemne est istud Hippocratis 6. Epid. ὀφθαλμοὶ ὡς ἂν ἰσχύωσι, οὕτω καὶ γυῖον, vt valent oculi sic ipsa persona: Quoniam autẽ oculi iure societatis & vicinitatis cerebri arcem contingunt, inde adeo fit vt principiorum τὴν ἰσχὺν in substantia, facultatum vero τὴν δύναμιν in officio, validasque vires declarent, quę in natiua coloratione, habitu succi pleno, splendore & facili motu cernuntur; Sin autem concaui squallentes, male colorati, & in mouendo pigri appareant, facultatum principia in vitio esse testantur cerebrum scilicet, ipsum cor & iecur, quæ omnia, præcipue oculorum pathemata & προγνώσεις, in sequentibus explicamus ex Hippocr. petita, ordine litterario.

Ὀφθαλμὸς ἀλαμπὴς, & ἀλαμπεῖς ὄψιες, in prognost. leguntur, quibus vocibus obscuros & sine splẽdore oculos intelligit. Itaque cũ splendor oculis insit, puriore spiritu & velut æthereo diffuso in oculo, purioribus quoque humoribus & mẽbranis, eo pręsertim humore circa coronam suo cãdore nitet. Siquidẽ perturbatio quædã & nubes incidat in spiritum, humoribus intermisceatur, vel macula quædam membranis inducatur, ἀλαμπὲς ὄμμα, hoc est, sine splendore, aut eo certe impuro redditur, in aer ἀχλὺς & θολώδης est, quomodo enim aer externus, & caliginosus, & nubilus vaporũ copia redditur, & limpida aqua commota, & alijs confusa perturbatur; Eodem modo & humores & spiritus corporis pati necesse est.

Ὀφθαλμοὶ ἀτενέες ἐκλαμπάνοντες, vel ἐκλάμποντες. oculi intente relucentes qui fixi & immoti splẽdescunt, velut ἀτενίζοντα ὄμματα li. 5. Epid. & l. 7. ὀφθαλμοὶ ἀτενίζοντες, oculi rigentes & ἀτενέες ἐνδ-

διεῶτοι, oculi intenti, & in profundo conuoluti apud Aretæ.li.1.c.6. de cura morborum acutorum: Sunt autem eiusmodi oculi delirij indices, vt patet ex prorrhet. & Coacis prænot.

Ὀφθαλμὸς ἀτενὴς. rigidus fixus & immotus dicitur ferociam quamdam interdum præ se ferēs, vt in quodam genere phrenitidis, de qua in Epidemijs, oculi feroces desipientiam significant, aliquando austeritatem quādam præ se ferunt in melācholicis quibusdā affectibus; nōnunquam quasi hilariter compellentium & aliquid volentium vt in catalepticis: contrarius affectus est σκαρδαμύσσειν, & oculus inde σκαρδαμυκτός.

Ὀφθαλμῶν ἀτονία. oculorum imbecillitas. vide supra in voce ἀτονία.

Ὀφθαλμοὶ αὐχμηροί. oculi squallidi ex siccitate nimia dicuntur 6.Epid.sect.1. aphor. 16. & in prognost. ὄψεις αὐχμῶσαι, & 5.Epid. ὄμματα αὐχμηρὰ, vocantur.

Ὀφθαλμοὶ ἀχλυώδεες, & τὸ ἀχλυῶδες τῶν ὀφθαλμῶν. oculi caliginosi dicuntur, plura leges in voce ἀχλυώδης ὄψις. in α.

Ὀφθαλμὸν βάσκανον. vocat Heliodorus in Æthiopicis vt interpretatur Theocriti scholiastes κτήνοντα καὶ φθείροντα τὸ ὁραθὲν, καὶ μάλιστα παῖδας. vt scribit Aphrod.2.problem.& Plutarch.5.simpl. Eiusdē generis oculos habere inquit Plin.li.7.c.2. Triballos & Illyrios qui visu effascinant, interimūtque quos diutius intuētur iratis præsertim oculis.

Ὀφθαλμῶν ἔκθλιψις. oculorū expressio & quasi euibratio, eiusmodi oculos videre licet in iratis & ad vindictam properantibus, in quibusdam quoque phreniticis, quibus videlicet temeritas quædam & plurima corporis commotio coniuncta est; fiunt autem hunc in modum prominuli, cōcitato foras multo spiritu, ceu è contra in metu & tristitia oculos concidentes videmus, externa omnia contracta & pallida, quia videlicet anima ad sua principia reuocatur; contra vero in ira & lætitia gestiēte, in quibus vis animæ secum rapit quasi satellitium quoddam, sanguinem & spiritum, vnde exerti & prominentes dicuntur, velut in furiosis quibusdam. Sicut autem damnantur ἔγκοιλοι, id est, caui in prognostico, ita exerti nimium atque prominentes, vnde esse oportet moderate prominulos.

Ὀφθαλμοὶ ἐναιωρεύμενοι. sublimes oculi, vide in litera E. Ἐναιωρεύμενοι ὀφθαλμοί.

Ὀφθαλμοὶ ἐνδιλλαινόμενοι. oculi dicuntur qui edunt citos coniectus & varios.

Ὀφθαλμοὶ ἐξίσχοντες. oculi nimium exerti & prominentes. vide ὀφθαλμῶν ἔκθλιψις.

Ὀφθαλμῶν ἴλλωσις. oculi peruersio. vide ἰλλαίνειν.

Ὀφθαλμῶν κατάκλασις. oculorum peruersio, vide supra κατάκλασις vbi plura.

Ὀφθαλμῶν καθαρότης. oculorum puritas. Quomodo in aere καθαρότης est quæ αἰθρία vocatur, & quod ἀχλυῶδες & σκιῶδες dicitur; Sic in oculis puritas est, vbi splēdore puro nitent oculi, qua parte pupilla suo circulo circumscribitur, & candidum quod fere λευκὸν appellat Hipp. purū lacteumque candorem retinet. est autem oculorum καθαρότης puritas perfecta & integra, quoties neque in spiritu qui multus affluere debet & æthereus; neque in humoribus, Chrystalloide albugineo ac vitreo, neque in membranis obscuritas vlla, perturbatio, tensio, corrugatio cōspicitur. Sic enim oculi natura duplex est, vna ætherea propter quā ignei Platoni dicūtur, ignis nomine non pro flāma, sed pro splendore sumpto. Altera aquea propter humores & membranas quæ sunt frigido & humido temperamēto. Puritas ad vtrāque pertinet, cum & album lacteo candore nitidum est, & è pupilla serena acies emicat, suoque splendore nitet sine aliena permixtione.

Ὀφθαλμῶν ὀρθότης. oculorū rectitudo; Rectus autem oculus manet, aut quia moueri non potest, aut quia non mouetur quamuis possit, aut quia difficulter mouetur. Priore quidē modo cōuulsionem æqualem musculorum mouentium, aut omnium resolutionē significat, atq; hæc immobilitas firma, est non tēporaria: huic tertius modus similis est, nisi quod nō solum fit ab his caussis remissis, sed etiam à conuulsione circumdantis opticum musculi, qui oculum dirigit & illius pondus sustinet. Eo enim musculo conuulso & proinde directo optico, pupillæ directæ constituuntur, & nō nisi cum difficultate circumducitur oculus, aut in situs varios deflectit. Sunt qui per ὀφθαλμῶν ὀρθότητα oculorum θράσος intelligāt, quod non est phreniticum & conuulsificum, quanquam ista ferocitas agnoscenda potius est in torua conuulsione, vel potius coniectione oculorum quam in rectitudine ipsa.

Ὀφθαλμῶν πῆξις, & ὀφθαλμοὶ πεπηγότες, & ὄμμα πεπηγὸς, oculorū concretio dicitur, siue oculus concretus. Hac autem voce (πῆξις) in oculo Gal. intelligit, non coagulationem, aut concretionem humidi ab exiccatione, sed immobilitatē à conuulsione æquali musculorum oculos mouentiū, aut à resolutione eorūdem, aut obsoluto defectu facultatis mouentis, vel torpore quodā functionum in neruorum principio: hæc affectio, sed temporaria, quibusdam phreniticis superuenit, fixis in conum stabilem spiritibus; & Hipp. 2.Epid.sect.5. 6. naturam melācholicam describens, Balbi, inquit, iracundi, oculis non nictantes, celeri lingua præditi, vbi per illa verba (non nictantes) immobilitatem oculorum intelligit.

Ὀφθαλμοὶ πλέοντες, ὥσπερ τῶν νυσταζόντων, oculi natantes quasi nictantium, hoc est, qui parū apparent, fereque claudūtur, quales in dormiturientibus & præ somnolentia nictantibus visuntur, qui enim nauigio cursum efficiunt, celeriter transmittunt aut præteruehuntur, nauigioque vecti semper mouentur, velut dormiturientium oculi lib.7.Epid.

Ὀφθαλμοὶ ῥοιαδικοί. oculi fluentes Aetio dicuntur tetrab.2.ser.3.c.44. Id est, qui citra externam aliquam causam perpetuo lachrimātur, in eo à debilibus differentes, quod fluētes propter carunlæ naturalis circa magnum angulum decrementum continuo lachrimantur, debiles vero ex quauis alia occasione, præsertimq; inter legēdū.

Ὀφθαλμοὶ ῥυτιδούμενοι ἔνδοθεν. intus corrugati aut rugosi Hipp. dicuntur aphor.16. sect.1. lib.6.Epid. vbi scribit Gal. corrugari oculos ex imbecillitate & frigiditate, vt in senibus.

Ὀφθαλμὸς σκαρδαμυκτός. contrarius τῷ ἀτενεῖ, fixo & rigido, esseque dicitur qui perpetuo nictat atque cōniuet, hinc καρδαμύσσειν siue σκαρδαμύσσειν (vtrūque enim dicitur) exponit Erot. τὸ συνεχῶς τὰ βλέφαρα κινεῖν, καὶ εἰς ἐπίμυσιν ἄγειν, continenter palpebras mouere, & claudere aut cōniuere. Additque dici ἀπὸ τοῦ καρδάμου. à nasturtio, quod si quis admoueat oculis crebro, palpebras claudit aut conniuet, hinc ἀσκαρδαμύκτοι dicuntur 2.Epid. qui in cōniuentibus oculis, immotis & inconclusis intuentur.

Ὀφίασις. est affectus capitis, quo capilli primū extenuati postea decidunt certis spatijs in serpētis similitudinem. Species est areæ Celso. Sic dicta quod serpētis speciem præ se ferat. Incipit enim ab occipitio capillus defluere duorum digitorū spatio, vitiumq; ad aures duobus capitibus serpit, quibusdam etiam ad frontem, donec se duo capita in priorem partem committant. Infantibus fere accidit, & per se sæpe sine curatione finitur. Idem reuera cum alopecia malum est, solaque figura ab eo differt. Nec vero soli modo capiti, sed mento etiam affectio hæc aliquando contingit. Nascitur ab humorum vitio ex quibus pili nutriuntur. Eiusmodi namque vitioso alimento corrumpuntur & decidunt.

Barbari medici Arabum doctrinam sectantes ὀφίασιν Tyriam nūcupant; Tyri enim voce omnes serpentes potissimum autem viperas intelligunt; Pro ὀφίασις autem dixit Pollux ὄφις, illique definitur ψίλωσις τειχῶν περιλαμβάνουσα τὴν κεφαλὴν, σπάνις δ᾽ ἄλλην, μάλιστα ἐπὶ παίδων, ἐκ ὅτε καὶ τὸ ὄνομα φθείρουσα.

Ὀφιόσκορδον. dicitur à quibusdam ἡ χάμπαευς, sicut habetur apud Dioscor.

Ὀφιοσκόροδον. alliū anguinum. dicitur allium syluestre, quod ad omnia longe est efficacius satiuo.

Ὄφις. morbus capitis à similitudine serpentis, vide ὀφίασις.

Ὀφιοσταφυλή. dicitur ἡ ἄμπελος λευκή, id est, vitis alba, authore Dioscoride, quasi anguina vua. Ratio forte nominis est quod in sepibus nascatur, in quibus & angues plærumque latent, vel quod anguium modo serpat, clauiculis suis vicinos frutices comprehendens, quam ob causam etiam vulgo Colubrina dicitur.

Ὀφίτης λίθος. est marmor maculosum in modum serpentis. Eius tria genera dicuntur esse candidum, nigricans, cinereum, quod τεφρείαν vocant. Omnes, vt scripsit Dioscorides, alligati contra capitis dolores & serpentium ictus prosunt.

Ὀφρῦς. supercilium. sic dicitur pars ea frontis quæ pilos habet. Est autem supercilium vtrinque vnum. Inter ea quod medium est, μεσόφρυον dicitur & μετώπιον. vtrumque à situ nomen inditum. Mart. Capella lepide glabellam vocauit, quod ea pars glabra sit & depilis. Pars autem ea quæ naribus proxima est, ὀφρύων κεφαλὴ: quæ ad tempora accedit, ὀφρύων οὐρὰ dicitur. pilos autem ipsos plærique τύλους appellant. Quod vero in supercilijs prominet velut imbricamētum quoddam aliorsum humores deriuans, γεῖσον & γείσωμα dicitur: Gaza grundam apud Aristot. interpretatus est.

Notandum autē superciliorum pilos non modo cōgenerari, sed & nobiscum commori, ideoque tondere illos sacerdotibus Ægyptijs religio fuit, cum omnia pilosa in corpore membra solerent radere.

Ὀφρῦς. herbæ nomen denticulato oleri similis, & quæ duobus tantum folijs repræsentatur. vsus eius ad nigrandos capillos. Plinius.

Ὀχετεύματα. sic vocantur à quibusdā ipsa narium foramina, quæ etiam θαλάμους aliqui appellant.

Dicuntur etiam μυκτῆρες.

Ὀχετοί. dicuntur apud Hippocr. ἐν τῷ περὶ ἄρθρων venæ atque arteriæ, quod per eas sanguis vehatur. inde ὀχετεύειν per riuos ducere, & παροχετεύειν deriuare significat.

Ὄχευμα. semen seu genitura, qua ὁ ὀχεύων impleuit τὴν ὀχευομένην, vt docet Aristoteles hist. anim. li. 6. c. 23. exponitur etiam coitus sicut & ὀχεία.

Ὀχεύς. vocatur à quibusdam scrotum, quod magis vsitato nomine ὄσχεον appellant.

Ὄχθοι. tumores verrucosi tuberosique, quales in elephanticis apparent. inde labra vlcerum prætumida, callosa & dura, ὀχθώδη, quasi dicas verrucosa appellantur.

Per metaphoram autē dicti sunt tumores ὄχθοι, vere enim ὄχθος tumulum siue cliuulum significat, & ὀχθώδεις ἐπαναστάσεις apud Gal. comment. 3. in 3. Epid. t. 48. tubercula dicuntur collium modo extuberantia.

Ὄχη. appellatur Græcis cibus, vt εὐωχία aut conuiuium aut epulum, adeoque εὐωχεῖσθαι, vnde & εὐωχέονται apud Hippocr. 1. γυναικ. vbi præcipit mulierem bene enutriri & liberaliter.

Ὄχνη. pyrus agrestis: Theoph. lib. 2. de hist. plantarum, c. 7. Frequentius ὄγχνη: vnde ὄγχνια, Hesychio ἄπια, pyra, syluestria scilicet.

Ὀψίγονοι ὀδόντες. genuini dentes. Sic dicuntur nouissimi maxillares, & qui iam adultis tum viris tūm mulieribus gignuntur. Iam vero, inquit Plinius, quibusdam mulieribus anno etiā octogesimo maxillares illi nouissimi non sine dolore exierunt. Viris quoque idē euenisse accepimus, quod certe ijs accidit quibus in iuuentute ipsi genuini nati non fuerint. Sed quibus in iuuenta non fuēre nati, decidere in senecta & mox renasci certum est. Ijdem etiam dicuntur κραντῆρες, & à quibusdam σωφρονιστῆρες.

Ὄψις. significat apud Hipp. interdū ipsum oculum faciemúe, interdū ipsam visionē, interdū etiam vt notat Ruffus, Ephes. Idē quod κόρη & γλήνη, id est, pupilla quæ est primū & verum videndi instrumentū: ὄψιας τῶν καμνόντων πολλάς, id est, laborātium facies multas appellauit Hipp. quasi differentias vel modos vel species dicturus, vt notat Galen. comm. 4. de victu acut. textu 53.

Ὄψον, τό. obsonium, vocatur quidquid ad cibatū igne paratur, vel quod ἕψον θεῖν, id est, elixatur, vel παρὰ τὸ ὀπτᾶσθαι quod assetur ita nuncupatū, ait Athenę. l. 7. Quoniā vero, inquit ibidem, ex omnibus quæ nunc προσφήματα, nūc ὄψα siue obsonia vocant, obtinuit tanquam victor solus piscis vt egregius cibus sit, sicut ita nuncupatur ab ijs qui ad insaniam vsque id edullium appetūt, hinc eos ὀψοφάγους appellamus nō qui bubulam comedūt, non ficorū auidos, sed in foro piscatores frequētes; At ὄψον pro pisce apud vetustissimos Græcorum scriptorum non legas, sed ὄψον θαλάσσιον, vt apud Hipp. passim: atq; hæc piscium appellatio adeo familiaris fuit priscis temporibus, vt nō solum marinos, verum sine discrimine omnes pisces vocarent ὄψα θαλάσσια, aut etiam θαλάσσια solum, sic sæpe Hipp. θαλάσσια & κρέα opponit vt 1. γυναικ. Quod autem Græci pisces appellarint ὄψα, in causa est auiditas eius cibi quæ Græcis familiaris fuit.

Ὀψοποιία. parandorū obsoniorū peritia siue ars culinaria apud Platon. In Gorgia qui sic habet. Sub medicinam, inquit, subijt atque subrepsit ὀψοποιική, id est, culinaria quę simulat se optimos saluberrimosque corpori cibos cōparare, quamobrem si inter pueros vel viros æque dementes & rerum imperitos ac sunt pueri, constituendū esset inter medicū & coquum certamen, fame proculdubio medicus moreretur, ab omnibus nimirum destitutus artem illius despicientibus.

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. Π.

Αγκαρπία. placentæ genus eſt in modum rotæ papyro inuolutum quo diutius duret. Apud Alexandrinos celebre illud fuit.

Πάγκαρπον. dicitur à quibuſdam chamæleo albus, vt habetur apud Dioſcor.

Πάγκοινος νόσος. vide πάνδημος, & ἐπιδήμιος.

Πάγκρανον. dicta fuit à quibuſdam eo nomine ἡ θαψία, ſicut legitur apud Dioſcor.

Παγκράτιον. authore Plinio, planta eſt radice bulbi magni, colore rufo vel purpuraſcente, guſtu amaro qui os accendat, folijs lilij ſed longioribus. Sunt qui puſillam ſcillam malint appellare. Galenus radicem eius tũ guſtu tum viribus ſcillæ ſimilem fecit, ita vt nõnulli, cum eius non datur occaſio, pancration in vicem ſufficiant. Sed & Paulus ſpecie & viribus ſcillæ comparauit. Hydropicis & ſplenicis cum melle datur. Poteſt ad eadem ad quæ ſcilla. Idem Plinius cichorium quoque propter ſingularem ſalubritatem χρηστὸν & παγκράτιον ab aliquibus appellari ſcribit.

Παγκράτιον. erat etiam quondam ex lucta & pugila-
» tu tertium quoddam exercitationis genus apud
» Gymnaſticæ artis peritos; illo Gal. 2. de tuend.
» ſanit. cap. vlt. ſe multos quibus aliquæ corporis
» partes male afficerentur curaſſe gloriatur, non
» fuit tamen pancratij vſus maximus in Gymna-
» ſtica medicinæ, ſed rarior, niſi fortean ad robur
» toti corpori comparandum, illiuſque moderate
» exerciti; vehementer enim ſi fiat ſolum athle-
» tarum fuit, atque bellicæ exercitationis, nam cũ
» παγκράτιον à Gal. 6. Epid. comm. 1. aphor. 6. Inter
» magnas exercitationes recenſeatur, caliditatem
» augere, & conſequenter frigidis affectibus ap-
» primè congruere rationi conſentaneum eſt: fuiſ-
» ſe autem σωματομαχεῖν pancratij ſpecies videtur,
» de quo ſuo loco.

Παγκρέας. eſt glanduloſum corpus in medio meſenterio ſitum, vaſorum diuiſiones confirmans. Nam cum infiniti prope rami venæ portæ per meſenterium diſperſi ſint, chylum ab inteſtinis præſertim tenuibus exugentes & in iecur deferentes, ſciens natura eos propter exiguitatem infirmos eſſe & iniurijs obnoxios, ventre præſertim ſæpe laborante ſaltu, ictu, compreſſu, vociferatione, ſpiritus contentione & rerum grauium impulſu, glandibus ſingulas vaſorum ſciſſuras muniuit ſecuraſque reddidit. qui vſus eſt non huius modo glanduloſi corporis, ſed aliarũ quoque glandularum, ἀδένας vocant, quæ pluribus alijs corporis partibus inditæ ſunt à natura.

Appellatur & καλλίκρεας, quod hæc caro in ca- "
nibus, eſu præſertim ſit periucunda. "

Πάγχρηστον. nomen medicamenti, non vnius quidem ſed multiplicis. ſic dictum eſt collyrij genus quoddam ἀθηνίππιον vocatum, quod deſcribitur à Galeno lib. 4. τῶν κατὰ τόπους. Item aliud Eraſiſtrati ὑγροκολλύριον eodem libro deſcriptum, & apud Paulum lib. 2. c. 22. quo tamen loco quidam πάγχρυσον legunt. Item confectionis genus ad tuſſim, empyema, tabem, orthopnœam & alia permulta, quod habetur apud Galenum eiuſdem operis lib. 7.

Πάγχρυσον. nomen eſt liquidi collyrij, quod quidam πάγχρηστον malunt appellare, de quo ſupra.

Πάθημα ἡ

Πάθος. paſſio: multa ſignificat. Generaliter quidem dicitur omnis motus qui ab altero fit in alterũ. Quippe agentis motus, actio eſt: eius vero quod ab eo eſt affectum, paſſio. Priſci enim motus omnes, etiam qui naturaliter ſe habent, niſi actiui ſint, πάθη nominant, ſicuti etiam ipſos actiuos motus, actiones. Eo pacto & Plato ſenſuum alterationes πάθη & παθήματα appellauit, in viſu quidem eas quæ ab albo, nigro, flauo, & cæteris coloribus fiunt: in tactu quæ à calido, frigido, humido, ſicco, molli, duro, cæteriſque id genus: atque ad eundem modum in ſingulis reliquorum ſenſuum: ſed & voluptatem paſſionem vocat. Ac à veteribus quidem πάθος priuatim de omni extrinſecus motu dicebatur ſiue in loco, ſiue in qualitate fiat. Ergo ſi πάθος motus eſt, motus autem ex eorum numero non eſt quæ eſſe abſolute dicuntur (ſiquidem nullo tempo-

ris spatio manent eius partes, sicuti nec temporis, nec sermonis, nec etiam motus vllius) perspicuum est πάθος in ipso vt sic dicam fieri esse suum obtinere. Suam namq; habet in ipso verti, mutari, alterari aut modo quouis alio moueri generationem. Quamdiu enim aliquid mouetur, patitur: cum desiit moueri, non amplius pati, sed affectum esse dicitur. Differt enim πάθος ἀπὸ τῆς διαθέσεως, hoc est, passio ab affectione siue dispositione, solo motu. Quippe cessante eo quod alterabat, alteratio quæ in passo iam remanet, διάθεσις, hoc est affectio, eius est. Iam ergo non in ipso fieri, vt πάθος, sed in eo quod manet & in subiecto corpore post motum reseruatur, διάθεσις constat. Hæc cum à veteribus ita distincta fuerint, nunc tamen per abusum etiam ipsæ διαθέσεις quæ ex passione iã prouenere, nec amplius in motu sunt, πάθη appellantur. Cum autem omnem, etiam qui naturaliter se habet, motum πάθος veteres dixerint, postea tamen quidam id nomen ad eos tantum motus cõtraxerunt qui præter naturam accidunt. Alij vero ne de ijs quidem omnibus dici voluerunt. Eas enim præter naturam affectiones quæ morbum præcedunt causæque rationem obtinent, causas tantum dicimus, non πάθη. Quæ vero illum sequuntur, si actionum offensæ sunt, & συμπτώματα & πάθη vocamus vel inanitiones vel retentiones: si vero affectiones sunt, hoc est, si in corporum affectu consistant, veluti vitiosus color, supra passionis & symptomatis appellationem etiam διαθέσεις, hoc est, affectus siue affectiones, vocamus, ita nimirum vt sunt. Itaque proprie πάθη & morbi & eorum symptomata à medicis appellantur, hoc est, omnis διάθεσις contraria naturali corporis nostri constitutioni, non tantùm vbi aliquid alicui parti præter naturam accidit, sed vbi etiam deest quod secundum naturam influere consueuit. Sed læso exortu nerui iuxta spinalem medullam, ideoque vi sentiendi ad digitos non amplius influente, digiti pati dicuntur: sic etiam cibi potionisque penuria passio est. Quod enim alicui ad naturalem eius gubernationem quouis modo deficit, id non immerito passio eius appellari potest.

Sed & nomen τοῦ πάθους, non in diutinis tantum affectibus, sed etiam in acutis dicere consueuit Hippocr. vt notat Gal. comment. in aphor. 28. lib. 3.

Παθήματα τῆς ψυχῆς. affectus animi. vide θυμοειδὴς δύναμις.

Παθογνωμονικὸν. Id dicitur quod proprie affectionis speciem significat. Proprie quidem de signo dicitur, improprie de symptomate, & quatenus tantum morbi naturam indicare potest. Nam & symptoma proprium aliquando signum est morbi cuiusdam interioris atque occulti à quo prodijt. Quod autẽ eiusmodi est vt morbi speciem ostendat, necessario morbum consequi oportet, & omni solique eiusmodi morbo semperque proprium esse. Nam quæ non necessario consequuntur, quæq; nec omni nec soli nec semper insunt, συνεδρεύοντα, hoc est, assidentia, appellantur, eaque non morbi speciem, sed eius aut differentiam, aut morem, aut aliquando magnitudinem indicare solent. Siquidem παθογνωμονικὰ separari non possunt, & affectionis, vt ita dicam, constituunt essentiam, ideoque vt inseparabilia sunt, ita pariter cum morbo inuadunt, pariterq; desinunt: συνεδρεύοντα vero ex ijs sunt, quæ sæpe tantum accidũt, & proinde alias cum morbo inuadunt, alias superueniunt, alias neque omnino adsunt. Itaq, perpetua sitis, calorque perpetuo adurens, signa sunt ardentis febris pathognomonica, vt & perpetuum delirium cũ febre phrenitidis: atque lateris dolor punctorius, difficilis respiratio, tussis & acuta febris, pleuritidis. Veruntamen non est facile in quouis morbi genere vnum aliquod pathognomonicum signum reperire, quod ei omni, soli, semperque insit: id quod tamen pathognomonici signi ratio postulat. ideoque in plærisque morbis, signi vnius pathognomonici loco, ipsam συνδρομὴν παθογνωμονικὴν à medicis & Galeno ita vocatam persæpe obseruamus: veluti in pleuritide, cuius commemorata signa si per se singula spectẽtur, propria pleuritidis non sunt: composita vero simulque perpensa, non aliam morbi speciem quam pleuritidem indicare possunt.

Παιδέρως. à quibusdam dicitur ἡ ἄκανθα siue ὁ ἄκανθος, vt Dioscorides & Plinius testantur. Pausanias tamen scribit genus herbæ Sicyone, in vno tantum Veneris septo nasci, quod παιδέρωτα vocẽt, folium fundens fagino minus, omnino quernis simile, altera parte candidum, altera subatrum velut albæ populi, eamque ibi tantum spectari. Genus etiam vnguenti παιδέρωτα veteres nominarunt, quo mulieres nimium cutis candorem occulebãt, & vernaculum faciei colorem mentiebantur. Alexis poëta fœminas albore nimio decolores vti pæderote solitas in comœdia significauit, quod & Ægyptiũ vnguentũ dicitur.

Fuit vero hoc vnguẽtum inde vocatum quod eiusmodi ementitus color pueros & amantes delectaret, vel potius quod componeretur ex ea herba quæ παιδέρως vocatur.

Παιδεία τῶν φυτειῶν. educatio & quasi eruditio plantarum, siue plantationum institutio dicitur Theophr. 3. de caus. plant. c. 9. Ea vero quid, ibi quasi definit, scilicet σχηματισμὸς καὶ μόρφωσις, figuratio & formatio arborum quę continetur duobus contrarijs altitudine & humilitate.

Παιδικὸν φάρμακον. cataplasmatis nomen apud Gal. li. 4. τῶν κατὰ τόπους, quod & φαιὸν à quibusdam inscribitur, ad omnem oculorum fluxum & lippitudinem.

Παιδίον. puer, hoc nomine Græci vocant pueros omnes vsque ad annum 14.

Παιδίον, etiam ab Hipp. lib. de aere aq. & loc. vocatur ἡ ἐπιληψία, atque subaudiendum vult Galen. lib. 6. Epid. πάθος; dicitur & hæc παιδικὸν πάθος, quod sit adeo pueris familiaris vt raro vltra illã ætatem accidat, vt docet Hipp. lib. de morbo sacro, à quo mutuatus est Aristoteles 10. sect. problem. 50. tum & 32. problem. 26. & 27. tantæque familiaritatis existit vt propter hanc causam non nisi post 7. diem pueris olim nomina imponerentur, quos eo morbo interire ante hunc terminum tradit tanquam saluti puerorum tunc maxime credamus.

Παιδοτρίβης, καὶ τέχνη παιδοτριβική; Pædotriba: is secundum Platonem à Gymnaste, id est, exercitationum omnium magistro non differebat, Galen. tamen in lib. ad Thrasybulum eos valde diuersos fuisse scribit, dum Gymnastã medico & Imperatori, Pędotribã militi & coquo assimilat, merumque Gymnastæ ministrum appellat, nam sicut miles nihil eorum quæ ad bellicam

scientiam pertinent,& coquus nihil eorum quæ ad medicinam, sed alter Imperatoris; alter medici duntaxat mandata exequitur; Sic pædotriba exercitationum omnium facultates ignorabat, solumque Gymnastæ præcepta faciebat, vt pote qui & vsum & differentias & modum exercitationum experientia quadam calleret, sed ob ignorantiam sæpenumero aberraret vt innuere voluit Gal. lib. de puero Epileptico, vbi ait difficile fuisse prudentem pædotribam inuenire: hãc Gymnastæ & pædotribæ differentiam, Aristoteles quoque cognouisse videtur dum 8. polit. cõcludit, adolescentes Gymnasticæ atque pædotribicæ tradendos fore, quarum altera qualem quemdam facit corporis habitum, altera operationes; erat itaque Gymnastes exercitationum præfectus, pædotriba vero minister, & panifici coquo & ædificatori proportione respondens.

Παιωνία. herba est cui caulis altitudine sesquipedis adolescit, comitantibus multis stolonibus. Huius duo genera: mas folia iuglandis habet, in fœmina Smyrnij more diuiduntur. summo caule siliquas emittit, veluti Græcas nuces, in quibus cum dehiscunt, multa granula rubra, acinis Punicorum similia inueniuntur, & in medio nigra, quinque aut sex purpurea. Radix maris tenuis, digitali crassitudine, & palmi longitudine, gustu adstringens, alba: fœminæ radicibus ceu glandes circiter septem aut octo inhærent, vt in hastula regia. Radici vis est acris & leuiter subamara, & siccans cum nonnulla adstrictione. menses prouocat, renes & iecur purgat instar amygdalæ pota cum vino: adalligata vero puero morbum comitialem abigit.

Παιωνία. antidoti nomen apud veteres celeberrimi ad distillationes, tusses, & omnes thoracis pulmonisque affectiones, cuius descriptio habetur apud Aetium libr. 13. cap. 102.

Est & catapotium Andreæ παιώνιον dictum, ad splenem comparatum, quod myrices fructu tuso cribratoque constat, galbano misto & in catapotia redacto, vt refert Gal. libr. 9. τῶν κατὰ τόπους. Sunt autem qui has voces per ω & fortean rectius scribant.

Παιπάλη. ἄνθος καὶ λεπτότατον τοῦ ἀλεύρου. pars farinæ tenuissima, flos ipse polentæ, pollen.

A voce πάλη quæ idem significat: atque ab illa hanc vocem per reduplicationem esse factam quidam volunt: insuper ab hac voce fœlici trãslatione Demosthenes in oratione sua Æschinẽ παιπάλημα vocauit, hominem acrimonia & subtilitate ingenij quotidie multa meditantem mala, quibus sibi vtilis alijs noceret; hoc & significato vsurpauit Aristoph. in nubibus.

Πακκιανὸν κολλύριον. species κολλυρίων ἐνσάκτου. cuius descriptio habetur apud Aet. lib. 7.

Παλαιὸς οἶνος. vide οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ explicantur, & οἶνος παλαιούμενος apud Galen. pro eodem, & apud Athen. οἶνος πεπαλαιωμένος.

Παλαιστὴ, siue παλαιστής genere masculino, mensura est apud Græcos qua rerum interualla dimetiũtur. Constat autem ex quatuor digitis, de qua sic Hesychius: παλαιστὴ, τὸ τεττάρων δακτύλων μέτρον. hoc est, palæste dicitur quatuor digitorum mensura. Sic dicitur, vt author est Iulius Pollux, ὅτι πέλας συνάγει τὰ ὀστᾶ, τουτέστι πλησίον ποιεῖ τοὺς δακτύλους. hoc est quoniam prope coniungit ossa, siue prope vnit ipsos digitos. Ab ea fit παλαιστιαῖος, quo Dioscorides vtitur de veratro albo: & διπάλαιστος, quo in herba phalaride: & τριπάλαιστος & τετραπάλαιστος. Dicitur autem ἡ παλαιστὴ alio nomine δοχμὴ vide suo loco.

Dicitur & δῶρον & δακτυλοδόχμη.

Παλίγκοτον πάθημα. apud Hippocr. de doloribus recrudescentibus aut quasi iterum excandescentibus vsurpatur: Ionicum autem est & valde poeticum vocabulum, à voce κότος, quæ doloris acerbitatem & amarulentiam significat, quæ ex iracundia & indignatione concipitur, inde factum παλιγκοτεῖν recrudescere καὶ οἷον πάλιν χαλεπαίνεσθαι vt scribit Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρ. tex. 28. in pristinam malignitatem redire & rebellare.

Παλίμβολος νόσος. dicitur morbus apud Hippocr. lib. 6. Epid. qui speciem quidem facit leuationis, sed intus malignus est, sicut homo παλίμβολος dolosus qui aliud loquitur aliud sentit, facileque sententiam mutat, vt notauit Gal. comment. 6. in 6. Epidem.

Παλίμπισσα. sic à quibusdam dicitur, vt ait Dioscorides, πίσσα ξηρὰ, hoc est, pix arida, ad differẽtiam τῆς ὑγρᾶς liquida enim pix secundo decocta in spissam siccamque transit. Neque enim sicca pix aliud est quam cocta bis resina. Nam prima decoctione pix fit, secunda bis pix, hoc est, παλίμπισσα. Eius genera etiam duo sunt, viscosum & aridum: priori nomen βοσκὰς, visci modo lento. vide πίσσα.

Παλινδρομεῖν. recurrere, reuerti. Verbum ab Hippocrate vsurpatum cum alijs in locis, tum sect. 2. Prognost. cum humores à quibus tumores præter naturam excitabantur, remeant in easdem sedes vnde prius venerant, vt eo loco Galenus interpretatur.

Atque sic proprie dicitur: Communiter vero cum idem morbus qui ante fuit, repetit, quod ὑποστρέφεσθαι est; idẽ insuper est quod ἀφανισθῆναι, id est, διὰ ταχέως καὶ οἷον ἐξαίφνης, protinus & quasi derepente euanescere; idem quoque quod παύσασθαι finitum esse, quouis modo id contigerit: duobus autem modis tumor repente subsidit ac detumescit, aut quia celeriter resoluitur, vt cum resolutionis per halitum causæ omnes simul cõcurrunt, humoris videlicet tenuitas, partis raritas, circumfusi aeris calor, admoti medicamenti potentia, & caloris natiui robur, aut quia tumor humorem efficiens ad interiores partes refluit, atque illud facile ex eo noscitur quod symptomata omnia prorsus discutiantur, nec vlla alia in toto corpore superueniant, hoc vero, quia licet paulisper alleuari æger videatur, mox tamen acerbioris affectus notæ sese proferunt, quem humores recessu suo in partibus principibus concitant. Præterea interdum refluunt humores propter copiam, neque tamen subito tumor aboletur: Signa itaq; τῆς παλινδρομίας sunt, hæc subita tumoris vel doloris occultatio, febris vel aucta vel eadem manens, humor nec concoctus neque exclusus, & acerbiorum symptomatum successio: Causæ vero in vniuersum, externæ quidem medicamentorum astringẽtium admotio, & refrigerantis aeris occursus, vt si aeri exponatur qui exanthematis scatet: Internus vero extremus partis affectæ conatus ob acrem irritationem, pars princeps condolens, ad quã natura conuertit sanguinis impetum, prauis refertũ humoribus, dũ subuenire conatur, & humoris

ferocissimi copia, aut deleteria qualitas, quæ loco contineri non possunt; haud secus atque in sanis humores se ad intimas corporis partes cõuertũt propter frigus, aut rigorem, aut aliquam animi perturbationem, vt timorem, magnam tristitiam aut pudoris initium; ex prædictis intelligitur omnem affectum aliter detumescere quam resolutione, prauum esse nisi κατὰ μετάθεσιν humores vacuẽtur & per diarrhœam aut vrinas.

Παλινδρομῶν σφυγμὸς. recurrens pulsus. Est pulsus inæqualis in vna pulsatione & vna parte arteriæ, tactum secundo feriens post absolutam diastolẽ, antequã systole absoluta sit. Hic δίκροτος proprio nomine appellatur, de quo vide suo loco.

Παλινδρομοῦντα νεῦρα. recurrentes nerui mirifico naturæ opere de quibus Gal. cum alibi, tum 4. de loc. aff.

Παλινίδρυσις. quasi rursum subsidentia, de humoribus dicitur qui rursum subsidunt, & in sese velut redeunt: opponitur vox hæc μετεωρισμῷ.

Παλίνοπτα. τὰ ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἀπεστραμμένα, hoc est à sole auersa, vt explicat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Παλίουρος. paliurus. frutex est aculeatus, durus, cuius semen pingue & fuliginosum inuenitur. Non obscuram habet adstringendi facultatem, vt folia eius & radix ventrem fluentem cohibeant. digerit, fructus etiam incidit vehementer, vt & calculos vesicæ comminuat, & pectoris excreationibus medeatur.

Παλίρροια. dicitur Aretæo retrogradus humorum cursus, vt in cholera morbo dum biliosa euomuntur.

Παλμαπίας, ἢ παλμαπιανὸς οἶνος. vide οἶνος.

Παλμὸς. palpitatio. est diastole præter naturam in aliqua parte facta. fit in omnibus corporis partibus quæ distendi dilatarique possunt, hoc est, naturaliter mollibus, vt & extendi & rursus in se fidere possint, vt cute & subiectis musculis, sed præsertim ventriculo, vesica, vtero, intestinis, iecinore, liene, & septo transuerso: adhæc in arterijs etiam & corde, in quibus palpitatio diuersus multum à pulsu motus esse manifesto apparet. Palpitatio namque nõ in ijs modo partibus, sed alijs etiam omnibus quibus incidere potest, solius morbi opus est, neque ad eius generationem quicquam natura confert: sed neque passio est voluntariæ virtutis propria, aut instrumẽtorum ad eam spectantium, sed ceu modo dictum est, omnibus corporibus quæ dilatari possunt, incidit, eas exaltans inflansque ad eum modum quo arteriæ dilatantur. Incidit autem etiam vna cum palpitatione partis quodammodo huc atque illuc concussio, eodem quidem modo quo etiam in tremore, sed maioribus interuallis. Palpitans namque musculus si magnus est, dum dilatatur, totum membrum sæpenumero secum attollit: dum vero cõtrahitur, deorsum ferri, ceu rei cuidam inanimatæ permittit, ita vt totus motus præter naturam sit, non autem, sicut in tremore, mistus quodammodo & compositus. Eius causa est substantia quædam crassarum partium halituosa, & pro ratione loci, in quo consistit, copiosa: talis namq; dilatat atque attollit partem, quoad trusa & compulsa ad sui generis perspiret substantiam. Cæterum refrigeratis partibus palpitatio vt plurimum incidit: frigore enim quod concoctum erat, redditur halituosius & crassiorum partium, nec facile sicut prius perspirans. Ob idque scribit Galen. 1. prorrhet. 39. palpitationem fieri ob flatuosum spiritum, eo scilicet propter frigus congesto. Sub toto autem illo genere sunt, pulsatio, oscitatio, pandiculatio, tremor, saltus, palpitatio, horror, succussio, excussio, titillatio, motu namque comprehenduntur eo cuius author sit flatus aut humor, vt etiã quis non inepte pruritum addat si rem propius contempletur. Cæterum quod ad nominis rationem spectat, etiam quandoque παλμὸς pro pulsu accipitur apud Hippoc. in prognost. & pro vehementi spinam perreptantis arteriæ motione, vt notat Gal. comm. 3. in prorrhet. part. 52. & comm. 1. in prognost. part. 28. Παλμὸν subsilitionem aliquando interpretatur Scalliger, Barbari nostri rectigationẽ, sic enim vulgus Italicum & Gallicum vocat titillationem paulo corruptiusculo nomine. Similis autem huic palpitationi motus in piscibus videtur, aut moribundis, aut vibratione resilitioneue molientibus euasionem, eum Græci motum dicunt ἀσπαίρειν, philosophus etiam ἀσπαρίζειν.

Παμπαθὲς. nomen emplastri compositi ex cinnabari, ad tophos aliosque tumores scirrhosos. Dicitur hoc modo quasi ad omnes eiusmodi affectus cõueniat. Eius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 17. Item apud Aetium lib. 15. à quo etiam dicitur πυῤῥώνικον appellari.

Πάμπαν. παντελῶς, omnino, prorsus, in totum, vt interpretatur Galenus tum initio comment. in lib. Hippocr. de nat. humana, tum commentario in aphor. 19. lib. 2. quo scribitur, Acutorum morborum prædictiones οὐ πάμπαν ἀσφαλέες, hoc est, non omnino certæ sunt.

Παμπληθὲς. legitur male apud Hermolaum Barbarum pro παμπαθὲς. de quo supra.

Πάμπυον. dicitur vel quod totum purulentum est vt Holler. interpretatur, vel quasi παμποίκιλον, varium, multiplex, à materia quam heterogeneam dicunt, neque quod in pleuriticis ab initio apparet πῦον est, id est, pus proprie dictum, sed vel πῦον corruptum, vel πύος quasi quod primum post incœptam fluxionem, è phlegmone coit, densaturque vt primum lac post partũ in animalibus.

Παμφίλιον. nomen emplastri albi, cuius descriptio habetur apud Gal. lib. 1. τῶν κατὰ γένη, cap. 7. Item lib. 2. cap. 14. inter epulotica emplastra Asclepiadis.

Πανάκεια. sic à quibusdam leuisticum, à quibusdam etiam centaurium maius dictum fuit, quoniam succurrat omnibus vitijs, plurimisque polleat remedijs.

Πανάκεια. nomen medicamenti non vnius quidem, sed multiplicis. Sic enim antidotus quædam dicta fuit ad Aphrodam relata, cuius descriptio habetur apud Galenum lib. 2. de antidotis, atque item alia ad Musam multum à superiore diuersa, quæ habetur lib. 7. τῶν κατὰ τόπους. Est & nomen emplastri gemini, quorum vnũ sub nomine Andromachi describitur à Galeno inter epulotica libro 2. τῶν κατὰ γένη: alterum vero Heræ est, inter polychresta numeratum, atque descriptum libro 5. τῶν κατὰ γένη, quod aliter ὑγείαν vocatum scribit. Sed scribitur interdum πανακία.

Est etiam Panacea nomen arteriaci medicamenti quod Mithridatis dicitur libr. 7. τῶν κατὰ τόπους.

Πάνακες. herba est trium generum. ἡράκλειον dicitur

ex quo opopanax colligi solet. folijs est asperis, in terra iacentibus, herbacei coloris, multum ad ficulnea accedentibus, in ambitu quinquepartito diuisis. caule vt ferulæ altissimo, qui lanugine quadam incanescit, folijs etiam minutioribus obsitus. muscarij, ceu anethi, in cacumine, flore luteo & semine odorato feruenteque. Radices habet multas ab origine vna, candidas, graueolentes, crassi corticis & subamari gustus. Excalfacit mollit, extenuat. Secunda species, πάνακες ἀσκλήπιον dicitur. caulem à solo emittit tenuem, cubitalem, geniculatum, circa quem folia funduntur fœniculo similia, maiora tamen & hirsutiora, odorata. in cacumine vmbella, vbi flores emicant aurei, acris gustus, & odorati. radix parua & tenuis. Sunt qui ipsum cunilam & syluestre origanum vocant. Tertia est πάνακες χειρώνιον. folium eius amaraco simile, flos aureus, radix parua, quæ non alte demittitur, gustu acris.

Πάνακες & πανάκεια dicitur à nonnullis τὸ λιγυστικὸν, de quo supra.

Πάναυδοι ὕπνοι. somni dicuntur in Coac. sermonem
» aut vocem omnino intercipientes, hoc est tran-
» quilli & minime turbulenti.

Πανδηνὲς. nomen emplastri nigri quod ab Aetio inter cephalica numeratur, & describitur lib. 15.

Πάνδημος νόσος. communis morbus. dicitur certus morbus & singularis qui alicubi vagatur, & multos æque simul corripit. Hic autem vt omnibus communis est, sic etiam causam habet communem, vt aerem vitiosum quem omnes pariter inspirant, vel aquæ potum vel cibum etiam aliquando à cœli intemperie aut alia occasione viciatum, aut famem, aut grauem tetramque exhalationem, aut loci naturam, aut simile quid, quod vitari nullo modo potest. Dicitur & κοινὴ & πάγκοινος. Diuiditur ex aduerso cum dispersis morbis quos σποράδας vocant. Habetque duas differentias. nam alius ἐνδήμιος, alius ἐπιδήμιος est. vide ἐπιδήμιος.

Πανίκλας, siue πανικέλας. appellabant antiqui vt no-
» tauit Nonius Marcellus, tumores sub faucibus
» auribus & inguinibus: Reperitur & hæc vox
» apud Trallian. l. 4.

Παντόλμιος. nomen trochisci qui carnem supercrescentem reprimit citra rosionem. Eo Paulus vtitur l. 4. c. 43. Describitur ab eodem lib. 7. c. 12.

Πάνυγρον. legitur quibusdam locis apud Galenum pro emplastri aliquo genere, sed puto legendum πάρυγρον, de quo postea.

Πάππος. lanugo dicitur carduorum, seu flos qui la-
» nuginosus est qualis cernitur in vtraque son-
» cho, in carduis multisque alijs; item lanugo hel-
» xines herbæ apud Aratum & Nicandrum: inde
» deducta quæ παπποσπέρματα dicuntur, lanugino-
» sa scilicet semina, vel quæ pappo lanugine se-
» men habent obductum, quæ & παππώδη σπέρμα-
» τα nuncupantur. Dicitur & πάππος de lanugine
» barbæ quæ labro inferiori adnascitur, vt μύσαξ de
» ea quæ superiori, testibus Polluc. Hesych. Suida
» & Eustathio. Sic & Ruffus πάππους interpreta-
» tur qui in summo mento enascuntur.

Πάπυρος. papyrus, qua chartæ fiunt. præcipuæ in medicina vtilitatis ad laxandas fistulas. habet nescio quid alimenti radix. ideoque Ægyptij eam mandunt, succum tantum deuorantes, & mansam expuunt, vt scribit Dioscorides.

Παράβλωψ. strabus qui limis aspicit, hinc apud Lucianum παραβλῶπες ὀφθαλμοί.

Παραγωγαί. ossium adductiones dicuntur. «

Παράδοξον. referente Cælio Aurel. l. 2. τῶν χρον. cap. 1. «
Erasistratus paralyseos genus vocauit quo re- «
pente sistuntur ambulantes vt ambulare non «
possint. «

Παραίτυπωτος οἶνος. vide οἶνος vbi insigniores vino- «
rum differentiæ explicantur. «

Παρακέντησις. compunctio. Est incisionis ratio qua hydropicis aqua eximitur. Paulus non omnibus aquæ intercutis generibus, sed asciti tãtum conuenire scripsit: eiusque tres in vniuersum differentias statuit, vnam sectione facta directe sub vmbilico, tribus digitis interpositis, si sitis ab intestinis orta fuerit: aliam eadem facta à sinisteriore vmbilici parte, si primario iecoris affectui malum feratur acceptum: tertiam autem à dextra eiusdem parte, si à liene vitium traxerit originem, Scalpello eiusmodi sectio fieri debet, aut aculeo intra peritonæum adacto, deinde in foramen immissa ænea fistula, per eam humor sensim effundendus pro cuiusque virium ratione, cauendo vbique subitam cumulatamque vacuationem.

Παρακεντήσεως in hydrope vtilitates leges apud «
Cæl. Aurel. l. 3. τῶν χρονίων c. 8. vbi eorum sententiã «
impugnat, qui hanc seu minime salutarem reij- «
ciebant: Cæterum fit παρακέντησις quoque in suf- «
fusionum oculi curatione vt innuit Plin. l. 25. c. «
13. de anagallide loquens, succus anagallidis (in- «
quit) pupillam dilatat, & ideo eo inunguntur an- «
te oculi, in quibus παρακέντησις fit, hoc & idem «
Cæl. Aurel. l. 1. τῶν χρον. c. 5. «

Παρακερκίδες. apud Pollucem libr. 2. dicuntur parua «
quædam officula, vtrimque iuxta tibiæ os maius «
quod radius dicitur; ab ipso etiam περόναι appel- «
lantur & à nonnullis inquit σύριγγες, sed forte le- «
gendum σύριγγες, id est fistulæ. «

Παρακμαστικὴ ἡλικία. ætas iam vergens & inclinata. ætas declinans. Media est inter iuuentutem & senectutem. Incipit secundum Galenum à tricesimo quinto anno, duratque ad annum quadragesimum nonum, quo scilicet senectus incipit, vide ἡλικία.

Παρακμαστικὸς πυρετὸς. febris decrescens. Species vna est febris continentis quam συνόχον vocant, quæ à primo die ad postremum vsque semper de sua magnitudine remittit aliquid donec prorsus desinat. Ei opposita est febris ἐπακμαστικὴ, hoc est increscens, dicta. exemplum eius habetur apud Galen. lib. 9. meth. meden.

Παρακμὴ. declinatio. Est tempus quo morbus mitescere & cessare incipit. Postremum est quatuor temporum quæ in morbis salubribus considerantur, in quod necessario à vigore transit omnis qui soluitur. Vt autem ipsa tempora vniuersalia & particularia dicũtur, sic & declinatio vel totius morbi est, vel singularũ morbi accessionum. Totius quidem morbi declinatio simplex est, transacto vigore incipiens vsq; ad perfectam morbi solutionem. Interim autem omnia symptomata mitescunt, donec totus morbus aboleatur, & perfecte solutus sit. De eo intellexit Hippocrates in Aph. scribens circa fines omnia imbecilliora esse: τέλος enim τὴν παρακμὴν appellauit. Quia autem symptomata singulorum morborum multum inter se diuersa sunt, idcirco declinationis cuiusque morbi non possunt communia signa describi, sed sua habẽt singuli. In febribus cum humores concocti excerni

cœperint & symptomata imminui, declinationis signum est: in phlegmonis, quando pus effluit aut sanguine digesto resolutoque tumor subsidere incipit: atque ita in reliquis morborum generibus. Particularis vero declinatio singularum totius morbi accessionum esse intelligitur, quæ non aliter quam totus ipse morbus eadem tempora habet. Definitur autem esse omne id tempus quod est à febris vigore vsque ad sequētis accessionis principium. Hæc enim similiter post accessionis vigorem incipit, atque in ea accessionis symptomata malaque omnia remittūtur. Quanquam autem multorum morborum communis sit, vt epilepsiæ, hemicraniæ, tussis, distillationis & omnis fere doloris, proprie tamen ad febres pertinet, quod in ijs accessiones ipsæ atque earum tempora multo manifestius distincta sint. In his declinatio contrarios habet accessionis principio motus. Fit enim principiū calore omni ex toto corpore ad cor & thoracem concurrente: declinatio vero perspirante caliditate atque medium corporis relinquente. Inde mador sudorque, quibus omnes fere accessiones soluuntur. Cæterum in quibus morbis nō prius soluitur accessio quam succedat altera, declinationis tempus simplex est & vniusmodi. In quibus vero διάλειμμα est, declinationis geminum tempus statuitur. Tunc enim & declinationem & διάλειμμα continet, quam in febribus proprie ἀπυρεξίαν appellant. Id namque tempus vniuersum vsque ad alteram accessionem declinationis nomine censetur.

Παρακμὴ etiam significat senilem ætatem quando » iam robur consenescit authore Budæo.

Παρακνήμιον. os est tibiæ quod exterius situm est & » minus: quod vero interius & maius προκνήμιον vt » docet Pollux: παρακνήμιον focile minus vocant » anatomici & distinctionis gratia fibulam.

Παρακοὴ, ἡ

Παράκουσις. obauditio. est deprauatio auditus talis, qualis in visu παρόρασις. Dici potest & παράκουσμα.

Παρακολλητικὸν. emplastrum à glutinando sic voca- » tum. describitur à Celso l.5.c.19.

Παρακόψαι. delirare. dementem esse. verbum est apud medicos ambiguum. Nam Galenus initio comment. 3. in lib. 3. τῶ ἐπιδημιῶν scribit Hippocratem eo verbo vti solitum, cum vult indicare τὸ παραφροσύνης magnitudinem, quemadmodum & verbis ἐκστῆναι, μανῆναι & ἐκμανῆναι. Idem autem lib.3. de loc. affect. scribit eos qui in febribus delirant, ab omnibus non solum medicis sed etiam idiotis vocari παραφρονοῦντας, παραπαίσαντας καὶ παρακόψαντας, non autem φρενιτικὺς, quasi leuius quid τὸ παρακοπῆς nomine quam τὸ φρενίτιδος designetur.

» Idem etiam scripsit part.1. prioris prorrhetici.

Παρακωμάζειν. vide κωμάζειν.

Παράκρουσις. pro leui mentis commotione ponitur » apud Hipp. & Galen. veteres enim, inquit Ero- » tianus, quoties docere volebant aliquod sym- » ptoma vel significare vel inducere leuem men- » tis alienationem, vel & quando simplex deli- » rium intelligebant, vocibus παρακρουστικὴ καὶ πα- » ρακρουστικὸν vtebantur. παρακρούσιες autem siue ἐπ' » ὀλίγον παραφροσύναι, aliæ μετὰ γέλωτος, cum risu » sunt, minus periculosæ, quales sæpe in Epide- » mijs risus cantus; aliæ μετὰ σπουδῆς serio fiunt, » quia videlicet absurda quædam loquuntur sed quasi prudentes: aliæ quædam sunt θηριώδεις fe- « roces, in quibus ægri latrant, vociferantur, cal- « citrant, excandescunt, mordent, hinc Horat. ve- « nuste libr. Satyr. 3. phreniticos vocat pugi- « les. «

Παράλαμψις. cicatrix in nigro oculi resplendens, eo quod aliquanto crassior sit ægide, vt scribit Gal. ἐν τῶ γλώσσαις.

Παραλέγειν. παρὰ τὰ κατὰ φύσιν λέγειν. hoc est, aliena dicere & delirare: apud Hippocratem sect. 2. libr. 1. τῶν ἐπιδημιῶν vt eo loco Galenus explicauit.

Παραλῆρῆσαι. delirare. Dicitur apud Hippocr. ἐπὶ μικρᾶς παραφροσύνης, hoc est de paruo delirio: & παράληρος, qui parum delirat: vt annotat Gal. multis locis. vide λῆρος.

Et παραφροσύνη, vti vocabula omnia quibus « medici in designandis symptomatis facultatis « imaginatricis & ratiocinatricis vtuntur, aperte « explicantur. «

Παραληθὶς. nomen emplastri nigri quod ab Aetio « inter Cephalica numeratur, & describitur « lib. 15. «

Παράλιος τιθύμαλος. Paralius tithymalus, sic dictus « quoniam φύεται ἐν παραθαλασσίοις τόποις quoniam « prouenit in locis mari vicinis teste Dioscor. lib. « 4.c.165. alio nomine τιθυμαλὶς dicitur, & μήκων « teste eodem nec non Plinio; meminit & Theo- « phr. histor. plant. libr. 9. cap. 2. Rursum Hip- « pocr. brassiculam quamdam παράλιον appel- « lat quasi marinam dicas vt scribit Galen. ἐν « γλώσσαις. «

Παραλόγως. apud Hippocr. Galen. interpretatur ἀκρίτως, ἀσήμως, ita vt παραλόγως solui aut leuior « fieri morbus dicatur, cum nullo auxilio vel artis « vel naturæ id factum est, vt exempli gratia si in « acuta febre sitis sedata fuerit, nulla euacuatio- « ne siue artificiosa siue naturali precedente, nul- « lo refrigerante & humectante, nec exterius nec « interius adhibito, manente adhuc lingua sicca « vrinisque crudis, interdum etiam significat abs- « que causa manifesta, vt aphor. 18. l. 2. Coacar. & « in prorrhet. «

Παράλιον. speciem tithymalli vocat. Hipp. & Dioscor. Rursum Hippoc. quandam brassiculam πάραλιον appellat, quasi marinam dicas: vt scribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Παράλυσις. neruorum resolutio. Est priuatio motus & tactus in toto corpore aut parte. Talis quidem exquisitissima paralysis est, in qua nerui sensum & motum amiserunt. Imperfecta verò est in qua motus perit, seruato tamen sensu: multóque etiam imperfectior, miniméque digna paralyseos nomine, in qua motu incolumi sensus aboletur. Est enim paralysis motus potius quàm tactus affectio. Ergo in exquisita paralysi cùm vtrumque pereat, perspicuum est quo ea differat à stupore. In eo námque motus sensúsque neruorum debilis est: in paralysi autem penitus sublatum abolitúmque esse oportet: id quod dupliciter potest contingere: nam aut in toto corpore, aut in parte fit. Sed in toto quidem corpore omnibúsque neruis si motus & sensus abolentur, acutissima paralysis est, & mortem citissimè adfert propter sublatum respirationis vsum; eo tantùm à vehementi apoplexia differens, quod in paralysi sensus & motus tantùm pereant, in apoplexia verò præterea accedat principum facultatum veluti

resolutio. In parte verò quæ accidit, multiplices habet differentias. Omnis tamen eiusmodi consistit in spinali medulla: verùm alia in eius initio, alia in subiectis vertebris. Si initium spinalis medullæ occupat, solæ capitis partes & sentire & moueri possunt, éstque ea acutissima paralysis, nec minùs lethalis quàm quæ in cerebro est: neque enim diutius viuunt quàm qui strangulantur, quod respiratione priuentur. In reliquis lõgiùs vita trahi potest. Sunt autem earum aliquæ proprijs etiam donatæ nominibus, pro actionis, quæ inde perit, dignitate: vt ἀφωνία, hoc est vocis priuatio, quæ non est aliud quàm abolitus sensus, & motus neruorum qui sunt ad quartam spinalis medullæ vertebram, qui vocales appellantur: ἄπνοια, quæ non est aliud quàm respiratoriorum neruorum paralysis. Aliæ verò simpliciter & generis nomine paralyses nominantur: vt manus paralysis, quæ absoluta quidem est, si in quinta vertebra affectio subsistat: imperfecta verò, si in subiectis. E sexta enim vertebra non omnino sensu sed motu priuantur, primæq; brachij partes illæsæ seruantur, multóque magis, si septima vertebra affecta sit: quemadmodum si octaua, perquam exiguam noxam manus sentiunt, sed maximam thorax & partes reliquæ inferiores. Quanto enim vertebra affecta fuerit inferior, tanto pauciores partes sensu & motu priuantur, hæ scilicet solæ quæ neruos à spinali medulla affectæ ipsius parti succedente accipiũt. Ad cuius rei cognitionem exquisitè tenenda est ex anatome omnis neruorum distributio. Sic námque intelliges ad quos neruos colli vesicæ & sedis paralysis, hoc est inuita vrinæ & stercoris deiectio, pertinet. Cæterùm paralyseos causa continens quidem vna est, nerui scilicet affectus, impediens quo minùs aliquid animalis facultatis in eum à cerebro influat: antecedens verò multiplex: vt, nerui refrigeratio & constrictio ab intemperie & medicamentis frigidis, vel nerui durities & crassities immodica ob nutrimentum multum, crassum, lentum, aut frigus violentum & constringens, aut vitæ ignauiam, aut solitæ excretionis suppressionem: item nerui compressio ab aliquo corpore duro foris appresso, item eiusdem obstructio à frigido crassóque humore: siquidem per neruos ita constrictos, crassos, pressos, obstructos facultas animalis penetrare nequit, vt solis radij per aerem tenebrosum, caliginosum, fumidúmque, aut per aquam cœnosam & valde turbidam splendorem suum transmittere nequeunt. Dicta est παράλυσις à symptomate. Dicitur & πάρεσις à medicis.

» Ad supradictas παραλύσεως causas, adde hu-
» miditatem nimiam nerui, quæ etsi non impleat,
» resoluit tamen ipsam nerui substantiam, vt in
» cytharæ chordis nimio humore imbutis cerne-
» re est. Tunc enim perit motus, tum quia spiri-
» tus per neruos ita resolutos pertransire non
» possunt; tum quia nerui molliores redditi sunt
» quàm vt motui inseruiant ad quem non parua
» contractione & siccitate opus est.

Παράλυσις. sic dictum est à quibusdam τὸ δελφίνιον, vt hab[illegible] apud Dioscor.

Παράμεσος δάκτυλος. digitus minimo proximus, medicus à Latinis dictus, quod medicinæ dicatus tradatur. Appellatur & annularis Ruffo Ephesio.

Παραμήρεια. sic dicuntur internæ femoris partes.

Παράνοια. delirium, dementia Hippocrat. in prog- «
nost. «

Παραπήχιον. sic à quibusdam dicitur brachij pars quam proprio nomine κερκίδα appellant. Dicitur & περιπήχιον.

Παραπληγία ἢ

Παραπληξία. videtur his duobus nominibus idem significari. Vtrumque enim vsurpat Hippocrates pro paralysi quæ apoplexiæ vel epilepsiæ succedit, humore in aliquam ex non præcipuis partem depulso. Is enim cum ibi impactus fuerit, sensum motumq; subiectis partibus aufert, quæ inde eum accipiunt. Ac παραπληγίαν quidem nominat lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν, vt comment. 2. Galenus explicat: παραπληξίαν autem in libr. περὶ διαίτης ὀξέων, vt comment. 4. Galenus annotauit. Idem tamen comment. 3. in lib. 1. prorrhet. videtur hæc duo nomina distinguere, scribens παραπληγίαν talem affectionem vnius partis corporis dici, qualis est παραπληξία totius, adeo vt videatur hæc vniuersalis, illa verò particularis esse paralysis, quam peculiari nomine ἡμιπληξίαν appellant. Cæterum vtraque succedit apoplexiæ, & aliquando epilepsiæ, comm. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Aretæus 1. de diuturn. c. 7. παραπληγίαν sim- «
pliciter definit, tactusque motusque remissioné, «
sed in membro vno puta manu crureue; Et Hip- «
poc. aphor. 1. sect. 7. l. 6. Epid. τὰ παραπληγικὰ di- «
cuntur leues partium & membrorum sydera- «
tiones, & in prorrhet. παραπληγικοὶ dicuntur le- «
uiter syderati ac resoluti. «

Παραπληκτικὸς τρόπος. hæc sæpe vox apud Hippo- «
cratem reperitur, vt in prorrhet. & in ægro 11. l. 1. «
Epid. & significat inchoatam partis resolutio- «
nem, non firmiter fixam, nec absolutam quæ «
coniunctam habere solet τὴν ἀναισθησίαν, καὶ ἀκινη- «
σίαν, motusque priuationem. «

Παράρθρημα. parua luxatio, per quam scilicet articulus paululum à suo loco naturali excessit: in quo differt ἀπὸ τοῦ ἐξαρθρήματος, quod magna perfectaque luxatio est. contingit vt plurimum vel ex mutuo partium inter se affrictu, vel ex equitatione, vel etiam cinctu aut calceatu. quidam intertriginem Latine appellant. Dicitur & alio nomine διακίνημα, vide ὀλισθαίνειν.

Et ἐξάρθρημα: παραρθρήματα exarticulata «
Cornar. exponit, aliudque nihil esse ait, quam «
λυγίσματα non tamen perfecta, παραρθρήματα «
enim à veris luxationibus quæ ἐξαρθρήματα sunt «
distinguit, quod hæ sint ἐκπτώσεις, illæ magis πα- «
ρακινήσεις hoc est emotiones. «

Παρέρματα. dicuntur, inquit Galenus, segmenta quæ indumentis detrahuntur & resecantur ab ijs qui ea consuunt. mollia sunt & luxationibus ob id conueniunt: fimbrias quidam Latine interpretantur.

Παράῤῥυθμος σφυγμός. est pulsus arrhythmus, vicinæ ætatis, naturæ, partis anni, loci & reliquorum omnium proprium rhythmum seruans. Qui enim eum rhythmum seruat, is εὔρυθμος dicitur: qui verò non seruat, ἄρρυθμος. Itaque παράῤῥυθμος species est τοῦ ἀῤῥύθμου, nec tamen multum ab eurhythmia recedit, sicut ἑτερόῤῥυθμος, multoque magis ἔκρυθμος. vide supra ἄρρυθμος.

Παραζύθμημα ἐστὶ. dearticulatio ossis, est euariatio, » vel à naturali loco ad eum qui præter naturam » est delatio, authore Galen. in definit. medicis.

Παρασκεπάστρα. vinculi simplicis genus quo vniuersum caput obuoluitur, describitur à Galeno in lib. de fascijs.

Παραστάτης. dicitur ἀπὸ τοῦ παρίστασθαι, quod significat adstare. Id enim quadrat vtrique corpori quod veteres παραστάτην appellarunt. duo enim eodem nomine appellãtur, vnũ παραστάτης κιρσοειδὴς, alterũ παραστάτης ἀδενοειδὴς. Dicitur aut παραστάτης κιρσοειδὴς, hoc est varicosus, corpus id quod vtrique testi antestat in modum pyramidis efformatum, incipiens paulo supra testem, qua venæ & arteriæ spermaticæ coeunt & commiscentur, deinde post multos gyros & circumuolutiones varicum in modum paulum latescens, & in superiorem testis partem insertum. Itaq; vasis spermaticis coalescentibus gignitur, primumque seminis materiam, seu semen rude & imperfectum excipit, quod postea testiculus absoluit. Ergo vt facultate cum testiculo conspirat, sic quadamtenus etiam figura cõuenit: habet enim parui cuiusdam testis effigiem. Paulus Ægineta lib. 6. cap. 61. nescio cuius authoritate fretus, definit hos παραστάτας esse propagines membranæ spinalis medullæ cum venis arteriosis ad testiculos pertinentes per quas semen in naturalia permeat, easdemque alio nomine κρημαστῆρας dici. quod quam falsum sit, nemo non videt. Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις annotauit παραστάτας ab Hippocrate ἐν τῷ περὶ φλεβῶν vocari τοὺς ἐπιδιδυμίδας. Verum παραστάτης ἀδενοειδὴς, id est glandulosus, dicitur corpus seu glandula meatui vrinario suprapositα, vasorum semen deferentium insertionem excipiens. In eam enim deferentia semen vasa postquam coiere, inseruntur ad securitatem. Est autem ad humillimam vesicæ partem sita, media quodammodo inter vesicæ corpus & eius ceruicem. verum hanc aliqui non παραστάτην, sed προστάτην appellant, quo vitent ambiguitatem.

Sunt etiam qui παραστάτην vocent os ὑοειδὴς, quod situm est ad radicem linguæ.

» Scilicet herophilus apud Polluc. qui παραστάτην appellabat quod tonsillis astet; Sunt etiam » qui alterum cruris os in iumentis παραστάτην vo- » cent vt Vegetius quod παρακνήμιον à Polluce vo- » catur.

Παρασυνάγχη. vide κυνάγχη.

Παρασύνεσις, apud Hippocratem significat errorem non quemlibet, sed eum qui vero proximus est, & ea de causa probabilis, vt annotat Galenus comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Παρασφαγὶς. pars colli iugulo proxima, ad claues sita inter collum & pectus.

Παράτιλμος. pilorum euiratio apud Plin. dicitur vi- » de infra in voce τίλωσις.

Παρὰ τὰ ὦτα. interdum simpliciter Hippocrati di- » cuntur tumores ad aures sublati & abcessus.

Παρατρίμματα. hac voce attrita significantur à Plin. » quidam intertrigines Latine appellant, aut ex » mutuo partium inter se affrictu, aut ex equita- » tione, aut etiam cinctu aut calceatu.

Παραφᾶσαι. aberrante manu contingere, & manu falli: vt & ἐπαφᾶσαι, iniecta manu attingere. Hinc etiam occultos muliebris pudendi locos παραφάσιας vocant, vt scribit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις. Deducitur ἀπὸ τῆς ἁφῆς.

Παραφάσσειν. παραφρονεῖν. hoc est, desipere. Non dicitur ἀπὸ τῆς ἁφῆς, vt παραφᾶσαι, de quo ante dictum est, sed perinde dicitur atque ἀλλοφάσσειν, vt scribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Παραφέρειν. vide παραφορά. «

Παραφίμωσις. vitium est τῇ φιμώσει contrarium cum videlicet ea quæ naturales meatus concludunt, ita diducta sunt, vt reduci nequeant. Proprie tamen dicitur de præputio ita retrorsum adducto, vt glandem tegere nequeat. Quod malum ex nerui contractione maxime contingit: fit & ex immodica præputij siccitate. Ei contrarium vitium φίμος καὶ φίμωσις appellatur, de quibus vide suo loco.

Παραφορά. μικρὰ παραφροσύνη: hoc est paruum delirium. Siquidem Hippocrates τὸ παρενεχθῆναι vsurpat in ijs qui modice delirant, vt & παραληρῆσαι. Inde παράφοροι dicti sunt ab Hippocrate οἱ παραπαίοντες καὶ παρανοοῦντες: vt Galenus explicauit comm. 2. in Prorrhet.

Παράφορος συπτηρία. dicitur aluminis liquidi species « sed impuri & pallidi, vide συπτηρία. «

Παραφροσύνη. delirium. desipientia. mentis abalienatio. Duobus modis dicitur: vno generaliter, altero particularius. Generaliter quidem dicitur, motus deprauatus & errans facultatis imaginatricis aut ratiocinatricis, in eo differens ἀπὸ τῆς ἀνοίας καὶ μωρώσεως, quarum illa ratiocinatricis virtutis veluti παράλυσις καὶ ἀπώλεια sit, hæc vero veluti deficiens functio. Plærumque autem in vtrisque simul παραφροσύνη consistit, tum parum apte ratiocinando. Aliquãdo vero in altero duntaxat, sicut Galenus narrat Theophilo medico contigisse, cui sola imaginatio deprauata fuit, similiter & phrenitico cuidam, qui omnia vasa discernens & suis nominibus appellans perfregit: huic enim sola vis ratiocinandi deprauata fuit. Huius autem παραφροσύνης generaliter dictæ, species siue differentiæ sunt plures, quæ sumuntur ab eius magnitudine, causis, adiunctis, actionibus. A magnitudine quidem quodalia sit magna, alia parua, quas verbis proprijs ab inuicem distinguens Hippocrates, in magna quidem significanda vtitur verbis παρακόψαι, ἐκστῆναι, μανῆναι, ἐκμανῆναι: in paruo vero vsurpat ληρῆσαι, παραληρῆσαι, παραφρονῆσαι, παρενεχθῆναι: Galenus autem etiam παρακροῦσαι & παρακροῦσαι, vt idem scribit initio comment. 3. in lib. 3. τῶν ἐπιδημιῶν. Nam quod λῆρον siue παραφροσύνην ληρώδη, siue παράκρουσιν μετρίαν, siue παραληρεῖν, Hippocrates multis in locis accipiat ἀντὶ τῆς μετρίας παρακοπῆς ἢ παραφροσύνης, annotauit Galenus comment. Aphor. 9. libro 7. & comment. 3. in libro 3. τῶν ἐπιδημιῶν, & extremo libro 3. περὶ δυσπνοίας, vbi male, meo quidem iudicio legitur παραλέγειν, ἀντὶ τοῦ παραληρεῖν, quod nusquam apud Hippocr. aut Galenum παραλέγειν reperias, sed παραληρεῖν frequentissime, etiam si interpres eo loco aliena dicere conuerterit. Similiter Galen. comment. in prognost. φρενῖτιδα appellat παραφροσύνην μεγάλην. A causis vero τῆς παραφροσύνης sumuntur etiam differentiæ. Nam cum in omni cerebrum ab aliqua causa læsum sit, eam vel cerebro contineri, vel aduentitiam & extra cerebrum positam esse necesse est. Eius quæ in cerebro inest, alia vitiosus humor est, alia intemperies, alia phlegmone aut erysipelas. Vitiosus humor qui παραφροσύνην committit, triplex esse potest, sanguis biliosus, qui eam paruam facit & mitem, quam

quam λῆρον & παράληρον & παραφροσύνην etiam proprio & ſpeciali nomine appellant. Flaua bilis, quæ φρενῖτιν generat, modo mitiorem, modo ſæuiorem, prout magis pallida, aut magis minuſue flaua, calida & acris eſt. Tertius vero eſt bilis atra, ex flauæ aduſtione genita, ſiue etiam proprie dictus melancholicus ſuccus, à quibus factæ παραφροσύναι appellantur μανιώδεις & θηριώδεις & μελαγχολικαὶ, vt ſcribit Gal. comment. 1. in prorrhet. Phlegmone autem & eryſipelas à quibus ἡ παραφροσύνη excitatur aut in ipſo cerebro, aut in eius membranis conſiſtunt. Intemperies vero calida aut ſicca eſt, aut calida & ſicca ſimul. Sed calida quidem, cui nullus humor vitioſus coniunctus eſt, ſimilis eſt quodammodo ebrietati, vt ait Galenus: ſicca autem eam παραφροσύνην excitat, de qua ſcripſit Hippocrat. Aphor. 9. libro 7. à ſanguinis fluxu παραφροσύνη aut conuulſio malum. Fit enim à defectu nonnunquam, quemadmodum & membrorum tremor: cuius etiam excitandæ vim habent immoderatæ vigiliæ, cerebrum impenſius ſiccantes. Cauſæ vero extra cerebrum poſitæ multiplices ſunt: ictus & plaga in capite accepta, maxime ſi vacuum apprehenderit, vt habetur Aphor. 14. & 24. lib. 7. pulmo, ſi in eum humores refluxerint: diaphragma phlegmone aut eryſipelate aut alio ſimili affectu obſeſſum: id enim facile mentem turbat, obidque veteres ipſum φρένας vocarunt: os ventriculi ſimiliter laborans: item hypochondria, à quibus μελαγχολία ὑποχονδριακή, ſpecies & ipſa τῆς παραφροσύνης: præterea calidi & acres vapores à ſanguine aut bile in cerebrum è toto corpore ſublati: adhæc vterus vitioſo ſucco refertus. Ab adiunctis vero etiam ſumũtur τῆς παραφροσύνης differentiæ. Alia namque cum febre eſt, alia ſine febre. Quæ cum febre eſt, vel φρενῖτις dicitur, vel παραφροσύνη eſt ſpecialiter dicta. Sed φρενῖτις quidem dicitur cerebro primario affectu laborante, habetque magnitudinem & vehementiam: παραφροσύνη autem ſpecialiter dicta, ſymptoma febris eſt, atque ex ſubiectis cerebro partibus originem ducit, ſublato ſcilicet in caput bilioſi ſanguinis vapore acri & feruenti, neque impetus tantos habet quantos ἡ φρενῖτις. Accidit autem potiſſimum in febrium ardentiſſimarum vigore: quanquam & aliquando in principijs, pro qualitate ſcilicet humoris moti, & cerebri robore aut imbecillitate. Ea autem qui detinentur, nemo φρενιτικοὺς appellauerit, vt ait Galenus lib. 3. de locis affect. ſed vel παραφρονοῦντας vel παραπαίοντας. Quæ vero ſine febre eſt, alia ſimiliter mitis eſt, alia vero ferina. Mitis quidem eſt ſine febre ea fere quæ ab intẽperie ſicca cerebri, de qua ante diximus, tũ quæ à multis ſubiectis cerebro partibus excitatur. Ferina vero eſt quã μανίαν & μελαγχολίαν θηριώδη vocant. Ab actionibus vero etiam Hippocrates deſumit τῆς παραφροσύνης differentias, aliam appellans τὴν μετὰ γέλωτος, quæ fit à ſanguine bilioſo: aliam τὴν μετὰ σπουδῆς, quæ fit à flaua bile: aliam θρασεῖαν, quam & μανιώδη vocat, quæ fit à bile aduſta: aliam κόσμιον: aliam σιωπηλὸν, id eſt, taciturnam, quæ fere fit à frigido ſucco & melancholico: alias vero alijs etiam nominibus deſignans. Cuius omnes differẽtias non eſt facile explicare, quia tot ſunt quot hominum etiam functiones & cogitationes. De hac dicuntur verba illa apud Hippocratem, καρφολογεῖν, κροκιδίζειν, & alia in phreniticis, vt ait Galenus, vſurpati ſolita. παραφροσύνη vero ſpecialiter dicta quid ſit, iam ex ſupradictis facile intelligi poteſt. Sic enim dicitur non omnis, ſed parua modo, & ea maxime quæ febrium occaſione naſcitur & facile ſoluitur. Qua quidem ſignificatione medicos & Galenum plæriſque in locis vti reperias.

Sed & alia quædam eſt παραφροσύνη ψηλαφώδης, blanda & contrectabilis, id eſt, obſcura, de qua Gal. comm. 1. in 1. prorrhet. part. 35. Alia quædam eſt quæ ἐκτικὴ dicitur; hanc fieri inquit Gal. bilioſo ſucco in cerebro ipſo, diutius & decumbente & perdurante, tum enim ſimile quippiam contrahitur lanis quæ tincturam accipiũt, nempe & hæ vix eluibiles redduntur. Talis autem cerebri veluti tinctura deſipientiam hecticã habet, poſtremo vix ſolubilem Gal. comm. 1. in 1. prorrhet. part. 33. Sed & eſſe quaſdam temporarias παραφροσύνας ait Gal. quæ ab externis fiunt cauſis, vt ex carbonum caliditate, vel vini potione, vel domo calcis ſeruante qualitatem comment. 1. in 1. prorrhet. part. 8.

Παρὰ φύσιν. præter naturam ab eo differt quod ἀντὶ φύσιν vel contra naturam eſſe dicitur. Si quidem affectus præter naturam id eſſe dicitur qui tametſi ex naturæ præſcripto non eſt, illi tamen vim nullam infert. Eiuſmodi eſt fœdus icterorum color, & qui ſolis ardore contrahitur & faciei lentigo, omnis præterea leuior affectus & præ exiguitate adeo obſcurus vt neque noſtris, neque laborantium ſenſibus animaduerti poſſit, hæc præter naturam eſſe dicuntur non contra naturam. Similiter & morbus quia non perſpicue functionem lædit; at vero contra naturam affectus eſt qui non modo naturæ limites exceſſit ſed & illi vim infert, atque id modo proxime, modo alterius interiectu facit.

Παραφυεῖς δάκτυλοι. digiti adnati apud Paulum dicuntur lib. 6. c. 43. vbi curationem & eorum abciſſionem docet.

Παραφυάς, άδος. arboris ramulus & propago, id quaſi quod arbori adnaſcitur, ſtolones ſunt qui appellent, ſcilicet inutilem è radicibus fruticationem quique arboribus auulſi viuant, Hippocr. lib. περὶ ὀστέων φύσ. vocem παραφυάδες de venarum propaginibus & ramulis vſurpauit, adnata vel adnaſcentia, ſiue potius appẽdices recte dixeris, quæ velut ramuli dicuntur quos nonnunquam caules ex ſe mittũt, quaſi nouam prolem & aſcititiam contra primum naturæ conſilium, veluti rudimenta quædam ſurculorum, quæque folijs tantum ornare deſtinarat, eaque quod quaſi adnaſcantur & ſuper accedant, agnata noſtri, velut Græci, quod circa caulem erumpentes accreſcant παραφυάδας appellarunt: verum etiam Philoſophus 3. de partibus animal. de piſcium natura loquens ait præter legitimum ventriculum, quoſdam habere quaſdam velut cauitates, quod eo loci vocat παραφυάδας in quibus ſit inchoatio quædam coctionis ὥσπερ, inquit, ἐν πελαγίοις θησαυρίζοντες.

Παρδαλιαγχές. cognomen eſt aconiti, quod in carne obiectum pantheris aut aliter datum eas enecet, vt cecinit Nicander in Alexipharmacis agens de aconito.

Et Plin. li. 8. c. 27. Pantheras, inquit, perfricata carne aconito (venenũ id eſt) barbari venantur, occupat illico fauces earum angor, quare

» pardalianches id venenum appellauere quidam;
» At fera contra hæc, excrementis hominis sibi
» medetur. Et lib. 27. c. 2. Tangunt, ait, carnes
» aconito, necantque gustatu earum pantheras,
» ob id quidam pardalianches appellauere, at illas
» statim liberari morte, excrementorum homi-
» nis gustu demonstratum, sic Aristoteles histor.
» animal. lib. 9. c. 6. ἡ δὲ πάρδαλις ὅταν φάγῃ τὸ φάρ-
» μακον παρδαλιαγχὲς, ζητεῖ τὴν τοῦ ἀνθρώπου κόπρον,
» βοηθεῖ γὰρ αὐτῇ. Meminit & Dioscor. lib. 4. c. 77.
» Παρδάλειον φάρμακον vocat author libri, τῶν θαυμασ.
» ἀκουσμ.

Παρδαλις. emplastri nomen quod ad Andream refertur, inueterato etiam hydropi vtile. Descriptio eius habetur apud Aetium lib. 10. c. 22.

Παραγγελίη. præceptionem & consiliorum breuem
» aut Aphoristicam comprehensionem significat,
» quibus ars medica edocetur & instituitur in iu-
» ramento Hippocratis cui ἀκρόησιν opponit idem
» Hippocr.

Παρεγκεφαλίς. cerebellum. Est pars cerebri posterior, durior ficciorque ex multis & paruis corporibus coagmentata, subflaua, spinalis medullæ principium. Totum namque cerebrum in duo diuisum est, anterius & posterius, sed supernis tantum partibus. Nam sua basi continuum est non sibi modo, sed spinali etiam medullæ, & per hanc cerebello. Durius autem sicciusque est reliquo cerebro, quod quo vlterius procedit, eo siccius euadit. colore quoque diuersum est: nam cum reliquum candidum sit, cerebellum velut vstione quadam subflauum est: ab eo spinalis medulla initium accipit. Plenum & ipsum est animali spiritu, quem neruis duris à spinali medulla prodeuntibus impertit.
» Dicitur alio nomine ἐγκράνιον.

Παρέγχυμα. Sic dicta fuit ab Erasistrato propria cuiusque visceris substãtia. Eius enim opinio fuit, carnem appellari solum eam quæ musculos constituit: quæ vero in reliquis partibus est, vt hepate, renibus, splene, pulmone, non caro sed παρέγχυμα ab eo vocabatur: in intestinis autem, ventre, stomacho atque vtero, carnem innominatam relinquebat. παρέγχυμα autem dictum est ab eo, quod existimaret viscerum eorum molem ex sanguine è venis effuso concrescere, vt scribit Galenus initio lib. 11. simpl. medic. qui tamen neglecta Erasistrati opinione, eorum viscerum propriam substantiam non παρέγχυμα, sed carnem sæpe appellat.

Παρέγχυσις. hydrops vocatur à Græcis vt ait Cæl.
» Aurelian. lib. 3. τῶν χρον. c. 8. quasi sensibilis & ma-
» nifesta liquoris superfusio, quæ fit inter perito-
» næi membranam & intestina, qua explicatione
» ascites venit intelligendus sicut ὕδερον esse ait
» eodem loco quem anasarcam vocamus.

Παρειά. pars faciei quæ ab oculis ad mentum vsque protenditur. Galli vocant *la ioue*. Polluci tamen μῆλα, γνάθοι, παρειαὶ synonyma sunt. genæ aut malæ dici possunt Latinis.

Παρειάς. vinculum quod malas continet vel fractas vel luxatas vel alio quouis modo affectas. sic dicitur à malis per quas ducitur.

Παρεκτείνων τριταῖος. Tertiana extensa, sic dicitur
» species tertianæ febris intermittentis nothæ &
» legitimæ, cuius accessio longior est intermissio-
» ne. Quædam enim dicitur ἁπλῶς παρεκτείνων, seu
» μεμηκυσμένος vt ea cuius accessio est 24. horarum,
» reliquum vero intermissio; alia vero dicitur ἱκα-
νῶς, vt ea cuius accessio est 30. horarum, alia di- «
citur ἐπιπλέον μεμηκυσμένος eaque est 36. hora- «
rum, alia dicitur ἐπὶ πλεῖστον in longissimum tem- «
pus, vt quæ durat horas 40. vel amplius; hæc «
Galen. notauit lib. 2. de differ. febr. c. 8. Idem di- «
ci potest de quotidiana & quartana febre. Acci- «
dit autem hæc durationis varietas pro mixtione «
varia humoris biliosi febrem efficientis cum pi- «
tuitoso & melancholico humore, atque etiam «
pro intensiore, vel minore crassitie aut lentore. «
Agathius vero παρεκτείνοντος τριταίου nomine ἡμι- «
τριταῖον intelligebat vt scribit Gal. dicitur & τρι- «
ταῖος ἐκτεταμένος comment. 3. in 1. Epid. textu 3. «

Παρεμπίπτοντες ἡμέραι. dies intercidentes dicuntur, «
intercalares, interrepentes, quoniam inter prin- «
cipes decretorios & indices intercidunt, & in- «
tercalantur: vocantur & à quibusdam prouo- «
catorij, quod naturam proritent & ante tempus «
excernere cogant. Sunt autem in qualibet sep- «
timana intercidentes quidam, in prima tertius, «
& quintus, in secunda nonus & decimus tertius; «
in tertia decimus nonus, hi ea prærogatiua de- «
cernunt quia impares sunt, at acuti morbi im- «
paribus iudicari solent. Quæ porro diebus inter- «
cidentibus contingunt crises, fere omnes im- «
perfectæ sunt, quia quicquid diebus illis aggre- «
tur natura, id præter institutum molitur eru- «
ptione potius facta quã oporteat, irritatur quip- «
pe maligna humoris morbifici qualitate, vnde «
fit vt cruda simul & cocta excernat & cum no- «
xijs etiam laudabiles humores pellat, hinc rela- «
psus periculum. «

Παρεμπίπτων σφυγμός. est pulsus inæqualis systematicus, in quo expectata quiete in medio tanquam superuacuus aliquis pulsus sentitur. Contrarius est pulsui τῷ διαλείποντι, hoc est deficienti, in quo sæpe aboletur aut minor apparet pulsus, cum in illo contra inter binos ictus qui suo ordine pulsant, medius quidam ictus præter legitimum numerum incidat. A Latinis interpretibus intercidens & coincidens vertitur.

Παρεμπλαστικός. obstruendi vim habens à verbo πα- «
ρεμπλάττω. «

Παρέμπτωσις. fuit medici Erasistrati dogma, qui vt lo- «
cupletissime testatur Celsus in præmio libri sui, «
& Gal. in c. 3. eius libri in quo disputat. An san- «
guis in arterijs cõtineatur, hoc profitebatur, spi- «
ritum in seipsis duntaxat arterias continere, & «
vbi in ipsas à venis pulso spiritu transfunderetur «
sanguis (quæ vocabatur παρέμπτωσις) inflamma- «
tiones & alios morbos suboriri. «

Παρέμπτωσις. quoque concidentia in oculo appella- «
tur, vbi scilicet in meatum, qui à basi cerebri ve- «
niens oculo videndi facultatem tribuit, humor «
adaperto vel rupto vase incidit, obturatq; eum, «
vnde visus cum dolore effunditur vt docuit Ga- «
len. in Isagoge. «

Παρενεχθῆναι. idẽ apud Hipp. quod παραληρῆσαι & παρα- παῖσαι, hoc est, leuiter delirare. Vide παραφορά.

Πάρεξις. dicitur apud Hippocrat. cum æger seipsum præbet medico curandum, quo tempore medicus primum cognoscit affectum ipsum infestantem, deinde ad curationem eius accingitur. Eo sæpe vtitur ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον. possis Latine dicere exhibitionem.

Πάρεσις. idem quod παράλυσις, hoc est, resolutio: vt & πάρετοι. οἱ παραλυτικοί.
Vide παράλυσις: exponitur etiam πάρεσις defectio «
& languor; Πάρεσιν autem insuper inquit «

Aretæus libr. 1. de diuturnis cap. 7. Esse proprie vrinæ in vesica aut suppressionem, aut retinendi impotentiam. Cuius παρέσεως procatarticas causas esse ait, vulnus, percussionem, refrigerationem, cruditatem, venerem, vinolentiam, & immodicas animi perturbationes.

Παρηγορικὸν. idem prorsus quod τὸ ἀνώδυνον. hoc est, dolorem sedans. dicitur & πραΰντικὸν, hoc est, mitigatorium.

Παραλλαξίμοι ὀδόντες. serratim commissi dentes dicuntur, quorum scilicet inferiores superiorum, superiores inferiorum interstitia inuicem subeunt vt in canibus.

Παρθένια, τά. significare videntur virginum res & morbos, sicut τὰ γυναικεῖα mulierum: Hippocratis lib. περὶ γυναικ. παρθενίας νόσους vocat: est autem hoc nomine inscriptus liber Hippocr. περὶ παρθενίων.

Παρθένια. insuper plurali numero, signa virginitatis vocantur à Bibliorum interpretibus vt Deuteron. cap. 22. de parentibus sponsæ repudiatæ, ἐξοίσουσι τὰ παρθένια τῆς παιδὸς πρὸς τὴν γερουσίαν. Et aliquanto post, ἐὰν δὲ μὴ εὑρεθῇ παρθένια τῇ νεάνιδι.

Παρθενία γῆ. apud Nicandrum exponitur Samia terra in Alexipharm. vbi iubet accipere quatuor dragmas γαίης παρθενίης.

Παρθενὶς. Plin. li. 25. c. 7. scribit Artemisiam ab Artemisia Mausoli vxore, denominatam esse herbam, quæ antea parthenis vocabatur.

Παρθένιον. aliqui ἀμάρακον vocant. folijs est coriandri, tenuibus, flore per ambitum albo, intus melino, odore subuiroso, sapore amaro. Galli matricariam vocant. Sed hoc plurium herbarum nomen fuit apud veteres. primum quidem sic dicta fuit à quibusdam ἡ ἑλξίνη, quod, vt ferunt, à Minerua Pericli monstrata sit. Sic etiam dictam fuisse Mercurialem herbam, quæ λινόζωστις vocatur, Dioscorides author est. Alij, vt scribit Gal. ἀνθεμίδα & ἀμάρακον sic nuncuparunt.

Vide de hac Dioscor. lib. 3. c. 155. & lib. 4. c. 191. de Mercuriali seu linozosti, Theophr. hist. plantar. lib. 7. c. 7. Plin. li. 22. c. 17. & li. 25. c. 5.

Παρίσθμια, & ἀντιάδες. duo Græca nomina sunt, quæ aliter apud Galen. aliter vero apud Paul. alterque penes Aetium vsurpantur, indeque apud recentiores videntur exurgere confusiones innumeræ, eoque magis quod his Græcis nominibus respondentia Latina vel exquisita desiderant, vel vt lubet mira confusione perturbant: Galenus ergo lib. de tumorib. præter nat. & 3. de symptom. caus. 4. Antiadas & paristhmia nihil aliud quam inflammationes esse, diuersarum tamen partium definiuit. Antiadas enim τῶν ἐν ἀρχῇ τῆς φάρυγγος ἑκατέρωθεν ἀντικειμένων ἀλλήλοις ἀδένων, id est, adenum glandularumúe earum quæ inter se inuicem opponuntur vtrimque, in ipso faucium initio: cap. 21. de tumor. præter nat. vel vel vt ait 3. de sympt. caus. c. 4. ἐν τῷ πέρατι τοῦ στόματος, in intimo ipsius oris termino, idem namque est intimus oris terminus & faucium initium, harum igitur glandularum phlegmonas esse ἀντιάδας ait, quas tonsillas nonnulli Latine interpretantur, Paristhmia vero itidem inflammationes esse voluit non tamen prædictarum glandularum, sed earum partium quæ εἰς τὰ τούτων ἐχόμενα, hoc est, ijs glandulis adiacent proximaque sunt 3. de sympt. caus. cap. 4. vel vt scripsit cap. 21. de tumor. præter natur. τῶν κατ' αὐτὴν φάρυγγα σωμάτων, eorum corporum quæ in faucibus sunt, vel prout 3. aphor. comm. 26. nominis vim rationemque vestigans ait τῶν κατὰ τὸν ἰσθμὸν χωρίων locorum in isthmo existentium: Eiusmodi vero loca sunt, vt ait ibidem, tunicæ communis ventri, gulæ, & faucibus, ipsique subiecti musculi; alij isthmi nomine fauces ipsumque gargareonem intelligunt, quanquam minus bene ex Gal. placitis, qui paristhmia tunica communis ventri, gulæ, faucibus atque ori, nonnunquam vero & musculorum huic tunicæ subiectorum inflammationes esse voluit, nuquam vero glandularum vt quibusdam, interpretari visum est; harum namque inflammationes ille ἀντιάδας appellauit; atque hos esse apud Galenum affectus diuersos patet cùm pluribus in locis, tùm maxime ex lib. 5. de sanit. tuenda c. 4. & 6. eiusdem c. 12. interpretes nonnulli paristhmia tonsillas vertunt, Antiades Græco nomine vocantes, nonnulli autem econtrà, has quidem tonsillas, illa vero Græca voce paristhmia interpretātur, atq; alij demum tam paristhmia quam Antiadas nomine tonsillarum in Galeni traductionibus appellant, adeo vt miram legentibus obscuritatis confusionem inducant. Sit igitur Galeni monumentis hoc ratum firmumq; hūc dici hominem pati paristhmia, quoties aperto illius ore, fauces, palatumque, ac demum quicquid meatui adiacet inflammari videtur. Porro quanquam & paristhmia & ἀντιάδες in prædictis, & alijs plerisque apud Galen. locis, diuersarum iam prædictarum partium affectus inflammationesúe, non ipsas particulas, particularumque integram substantiam præ se ferant. Nonnunquam tamen apud eum etiam paristhmia particulam ipsam & non morbum significare liquet, sic enim 3. de aliment. facult. c. 6. ab eo scriptum legimus. Sunt, inquit, circa laryngem & pharynga huiusmodi quædam glandulæ sicut & in mesenterio, verum hæ sunt quidem exiles, eoque vulgus ipsum latent, quæ autem κατὰ τὰ παρίσθμια καὶ τὸν λάρυγγα, magnæ quidem sunt & conspicuæ, in quibus παρίσθμια pro loco & non pro morbo sumi manifestissimum est; Perinde ac Heræ Stomaticum ex besasa referens 6. κατὰ τόπ. c. 1. ait στοματικὴ ποιοῦσα πρὸς συνάγχας καὶ φλεγμονὰς παρισθμίων, vbi & pro loco non pro morbo capitur, quanquam plures vel in eodem libro & libr. 7. cap. 1. sæpe pro morbo captum nomen legimus.

Παρεδοντίδες. Sunt iuxta dentes in gingiuis tubercula quædam dolentia, vt scribit Celsus lib. 6. c. 13. quo tamen loco quidam παρουλίδας legendum censent, non autem παρεδοντίδας, quod nomen hoc à nullo Græcorum vsurpatum obseruetur.

Παροξυσμὸς. accessio. Est motus particularis morbi à remissione ad deterius, sicut Aetius definiuit. Cum enim remissa iam priori accessione corpus quietem agit, si eam oborta perturbatio interrumpit, morbus παροξύνεσθαι, id est exacerbari & in deteriorem statum facta esse cōmutatio merito dicitur. Verum ea particularis dicitur, quo excludatur & quæ totius morbi est, quando ille augeri incipit. Galenus comment. in Aphoris. 12. lib. 1. non multum differenter deffinit, dicens παροξυσμὸν esse deterius tempus totius circuitus. Habet autem & ille sua quatuor tempora, principiū (quod & ἀρχὴν & ἐπισημασίαν medici appellant) incremētum, summum vigorem,

& declinationem, tum caloris motu, tum symptomatum vehementia distincta, quemadmodum & totus ipse morbus caloris quidem motu, quod accessionis principium fiat calore omni toto ex corpore ad cor thoracemque concurrente: incrementum, cum ille ad extremas corporis partes sese expandit: status, quando ex æquo totum corpus occupat: declinatio vero, perspirante caliditate atque medium corporis relinquente: symptomatum vero vehementia, quod quæ mala principio inuadunt, incremento augentur, in vigore vehementer excruciant, in declinatione autem paulatim mitiora redduntur & euanescunt.

Παροξυσμὸν. Celsus accessionem dicit, alij exacerbationem vertunt.

Παροξυσμὸς autem in intermittentibus quidem
» plurimum & maxime dicitur, sed & in conti-
» nuis, sic in Coacis παροξυνθέντες dicuntur qui gra-
» uius afficiuntur, aut per exacerbationem vt in
» febribus continuis, aut per nouam accessionem
» vt in intermittentibus.
» Παρόπτησις. vide παρώπτησις.

Παρυλὶς. est inflammatio quædam partis alicuius
» gingiuarum testibus Paulo lib. 3. c. 26. & Aetio
» lib. 8. c. 28. Illa nisi discussa fuerit in suppuratio-
» nem conuertitur. Sæpenumero autem ex paru-
» lide non exquisitius (vt oportet) dissoluta ἐπου-
» λὶς fit, præsertimque si in extremo molari dente
» huiusmodi parulis inflammatione oborta sit, in
» quo quidem loco ἐπουλὶς proprie fieri consueuit,
» vt ex eius definitione liquet. Bifariam autem
» παρυλὶς ab epulide differt penes Paulum & Ae-
» tium: Primo quoniam ἐπουλὶς non ipsa gingiua-
» rum inflammatio sed carnis excrescentia, iuxta
» gingiuas est, ex inflammatione sæpius originem
» ducens; Παρυλὶς autem ipsa præcedens inflam-
» matio est. Secundo quoniam ἐπουλὶς non in qua-
» libet gingiuarum parte & circa quemlibet den-
» tem fieri consueuit, verum in intimo duntaxat
» molari dente carnis incrementum est, παρυλὶς au-
» tem in quauis gingiuarum parte oborta inflam-
» matio est, iuxta gingiuium dici posset: Vtrum-
» que vero illum tumorem Galen. in libr. de tu-
» mor. præter natur. cap. 21. σαρκώδη βλαστήματα car-
» nosa germina appellasse videtur. Sed tum in
» epulidis definitione, tum & parulidis Paulus va-
» rius videtur & inconstans: etenim lib. 3. cap. 26.
» Epulidem definit, carnis excrescentiam in inti-
» mo molari dente, & lib. 6. cap. 27. Generalius
« definit, carnis scilicet incrementum μετά τινα τῶν
» ὀδόντων, id est, iuxta dentium quemuis in gingi-
» uis proueniens. Sed & de parulide, nam lib. 3. c.
» 26. Illi παρυλὶς inflammatio dicitur: At lib. 6. c.
» 27. ἀποστημάτιον, abcessus, quam vero inflamma-
» tio ab abcessu distet, vtrumque notum: Con-
» ciliari vero Paul. possit si dixerimus esse quidem
» parulidem inflammationem quæ nisi per sensui
» occultum halitum discussa fuerit, in suppuratio-
» nem, adeoque in abcessum conuertetur, tunc-
» que iam inflammationis (tametsi largius assum-
» ptæ) speciem adhuc esse: Epulidem autem dum
» vario modo definit dicemus bifariam quidem
» definiri, sed vno modo proprie, alio vero ample
» & communiter.

Παροχέτευσις. deriuatio. Est vacuatio humoris per vicinam partem. Est autem curationis genus, vt scribit Galenus initio comment. 2. in lib. 6. Epidem. ad humores pertinens, cum videlicet humor qui vacuari debet, non per eam fertur partem per quam eum ferri oportet, nec tamen valde procul à conuenienti, neque ad remotissimam, sed per propinquam. Sunt vero huius exempla hæc, cum id quod per palatum vacuatur, per nares trahitur, nobis irritantibus aut per acria medicamenta prouocantibus: cum quod fluit ad oculos aut aures, tum in nares, tum in os trahitur, collutionibus & gargarismatis acribus atque alijs eiusdem generis remedijs: cum, quod defluit per asperam arteriam in pulmonē, ad stomachum conuertimus: id enim potius optandum: cum sanguinem per sedem profluentem in muliere, per vuluam deriuamus: similiter cum mulieri sanguinem vomenti, ex Hippocratis consilio, menses ducimus, sed hoc exēplum reuulsionis potius fuerit quam deriuationis. Reuulsio enim fit per loca plurimum distantia, eoque solo à deriuatione differt. Deriuatio item est, cum quod per renes & vesicam fertur, ad aluum deducimus, aut contra ab aluo ad vrinas. Fit deriuatio à dextris ad sinistra, ab anterioribus ad posteriora, & contra, sed breuissima via. alioqui ad reuulsionis naturam magis accedit. estque humoris tum fluentis, tum iam impacti & in ęgra parte cōsistentis. in quo etiam videtur à reuulsione differre, quæ fluenti tantum humori adhibetur.

Πάρυγρον. emplastrum est ab Hera primum descriptum hunc in modum, (sicut Galenus prodidit libro 7. τῶν κτ γενῶν.) Adipis suilli recentis & curati vnc. XLIIII. ceræ vnc. XXIIII. cerussæ vnc. VI. argenti spumæ vnc. VI. liquida cum aridis permiscentur, ac manebit quidem aliquamdiu liquidius, postea vero consistet per se & compagem acquiret. Alij vero postea aliter pro suo quisque arbitrio composuere. Emollit primo ordine, præsertim recens: inueteratum enim magis digerit. inflammationem quidem coercet & lenit, sed vlcera sordida reddit. vide apud Paulum & Aetium.

Παρωνυχία. est abscessus ad vnguis radicem natus, alij malunt inflammationem vocare. Non leue prorsus malum est, vt quod dolores & febres aliquando moueat. Et tamen Latini reduuiam curare, pro occupari in re minima, prouerbij loco vsurpant. Ex quo arbitror reduuiæ nomine non tantum παρωνυχίαν designari, sed eum etiam affectum in quo ad vnguium latera caruncula, aut cutis portio resoluitur nullo fere dolore. Inde Latini reduuiam vel rediuiam malū hoc nuncuparunt: rediuire enim resoluere est, vt scribit Festus. Quāquam Hermol. Barbarus reluuium etiam vocet à reluendo, hoc est resoluendo. Barbari pannaritium vocant.

Παρωνυχία. frutex est exiguus, in petris nascens, peplo similis, minor longitudine, maioribus folijs. Sic dictus videtur, quod paronychijs atque fauis remedio fit. Vis eius est tenuium partium, exsiccat sine morsu, & valde digerit. Excalfacit & desiccat tertio ordine.

Παρωλένια. Camerarius ex Polluc. vocari ait inte- «
riores lacertorum toros; Pollux si quidem libr. «
2. τὰ μὲν ἔξωθεν τοῦ βραχίονος nominari μύας ait, id «
est, musculos; τὰ δὲ ἔνδον appellari inquit παρω- «
λένια; idem tamen paulo post scribit τὰ παρωλέ- «
νια nuncupari etiam, ἀγκάλας & ἀγκαλίδας; «
Hesychio autem παρωλένια sunt τῶν χειρῶν τὰ «
ὄπισθεν. «

Παρωπία. sic dicuntur oculorum minores anguli qui ad tempora spectant: vt & oppositi, qui scilicet ad nares sunt, ῥαντῆρες vocantur.

Παρόπτησις. adassatio, cum videlicet aliquid ad prunas torretur, quam vocis significationem videtur Cælius Aurelian. innuisse lib. 2. τῶ χρον. c. 13. libr. 1. cap. 1. & libro quidem 2. sub finem. & & lib. 3. cap. 1. & 2. vbi παρόπτησιν fieri innuit ex parietibus ignitis, vel carbonibus & ceromate, & c. 3. lib. 3. conuenire inquit hepaticis in littore sicco ex arena sole ignita paroptesin; Cacheticos etiam ibidem cap. 6. arena littoraria ignita circumtecto corpore torrendos esse ait, & lib. 5. cap. vltimo ad πλυσαρκίαν commendat παρόπτησιν ex flamma, vel carbonibus, & siccis vaporibus, quibus sudor prouocatur, & lib. 1. cap. 1. in remedijs Cephaleæ. Erit igitur inquit radendum caput, tum etiam παρόπτησις adhibenda erit ex carbonibus æquali vapore madentibus, qua voce intelligunt sudoris euocationem ad ignem vel prunas in Laconico aut ad arenam feruefactam.

Παρωτίς. Tumor est glandularum sub auribus: Gal. lib. 3. τῶ κτ᾽ τόπ. parotidem de genere inflammationum esse dixit: Paulus non inflammationem sed affectionem tantū dixit adeo vt tumor omnis siue schirrosus siue etiam œdematosus non sola inflammatio parotis nominetur. Sic Hipp. constitut. 1. lib. 1. Epid. parotidas describit, quas magnas fuisse dicit, laxas, diffusas citra phlegmonem & dolorem, & quæ obscure euanescebant, eæque sine febre, quanquam in commentario Gal. explicat, quasi Hipp. dicere voluisset sine insigni febre, describique ait parotides ex genere tumoris œdematosi: Parotides autem proprio & integro nomine, interdum vocat Hippocr. ἐπάρματα, interdum vero τὰ παρ᾽ ὦς. vt 6. Epid. τὰ παρ᾽ ὦς ἀμφὶ κρίσιν ψυόμενα, Primo vero Epid. fusa oratione ἐπάρματα κτ᾽ τὰ ὦτα, & in Coacis τὰ παρ᾽ ὦς ἐπάρματα, & ibidem τὰ παρ᾽ ὦς ἐρυθήματα, id est, pone aures suffusos rubores quasi οἰδήματα φλεγμονώδεα, inflammatorios tumores, ob idque etiam ibidem αἱμορρώδεα, hoc est, sanguineas parotidas vocat, vt & alio rursum loco ὑπνώδεα οἰδήματα, tumores soporatos quasi qui soporem sui prænūtium inuehant, aut quod cum eo coniuncti sint, parotidum quippe aduenientium fidem facit coma in cephalalgijs cum febre; Sed & parotides à Satyris τὰ φήρεα vocantur, qui quidem priscorum lingua φηρεῖς nominabantur, erantque sub auribus tuberosi vt visum erat pictoribus atque Poëtis: Sunt autem parotides abcessuum genus in quo noxium humorem in glandulis aurium natura reponit, dictæ ab eo loco qui ob laxitatē & venarum atq; arteriarum illac in cerebrum ascendentium amplitudinem defluxiones facile excipit, modo à capite, modo à reliquo corpore. Contingunt autem parotides in morbis longis nimirum qui 20. diem excedunt quos ex decidentia acutos vocāt, & qui secundā periodū superant vniuersalem quæ in 40. diem incidit, his enim temporibus quaternariorum vis perijt, & elanguescit perturbatio critica ex certamine naturæ & morbi: sed neque in longis solis, neque semper neque in omnibus, in acutis enim interdum parotides apparent, verum symptomaticè vt bubones. In longis autem si febris detineat neque remittatur, & salutaria signa coniuncta sint, abcessus fiunt in crure & partibus inferis ob frigus & crassitiem materiæ, & virium diuturnitate morbi languentium infirmitatem, modo ne vrina multa & crassa cum hypostasi multa materiam abcessus subducat. Vt autem parotides fiant, alterum è duobus aut vtrumque adsit necesse est, capitis affectio & materiæ certa qualitas, indicant enim parotides lethargos & omnia capitis mala: de qualitate materiæ ita sentiendum. In febribus longis, acutioribus tamen quam quæ absolute longæ sunt, & in quibus humores minus crassi sunt, copia caloris maior & valentior facultas; medij morbi inter hos & absolute longos ambigunt, in quibus ex tempore morbi & diuturnitate definiendum non est, an sursum ad maxillas, an deorsum ad crura abcessus futuri sint, sed ex his signis: Si æger subito atque difficulter spirare cœperit, mox autem hæc spirandi difficultas desierit, & illam capitis grauitas & dolor & coma & surditas exceperint. Sin ex his nullum apparuerit, percipiatur autem in articulis & locis inferioribus vel grauitas, vel tensio, vel inflammatio, vel dolor, hinc in inferibus partibus abcessum sperabis: Item si hypochondria æstu & dolore conflagrent, imis partibus oriuntur abcessus; si mollia & doloris expertia per totū morbi decursum, ad aures. Tria ergo necessaria sunt, materia crassior & copiosior quam sit in vere acutis, minus crassa & frigida quam in valde diuturnis. Secundò calor paulo vehementior quo materia attenuetur penetret & sursum efferatur. Tertiò naturæ robur quo deficiente, symptomatica translatio conuulsionem aut aliquid simile accersit, hoc multis locis Galen. docet vt 3. prorrhet. 73. 1. Epid. comment. 1. & 3. prorrhet. 69. Quod spectat ad parotidum differentias, aliæ paruæ sunt quæ scilicet nec germen habent, nec dolore aut inflammatione cruciant, nec ex materia cruda crassa & praua constant, vel quæ aut facile discutiuntur, aut commode & expedite ad suppurationem ducuntur; molles laxas & magnas sine dolore describit Hippocr. 1. Epid. In constitutione humida & caliginosa διὰ τῶ πλεονεξίαν τῆ ἀχλυώδεος ὕσίας, à substantia aerea magis quam frigida, quæ facile discutiebatur & omnibus ἀσινέως euanescebat. Alterum genus δυσδιαφόρητον difficilius cum dolore tensione & rubore, sanguine & bile mixtis in qua suppuratio & coctio necessaria est; Coctionem dico in venoso genere, nam Crastitonactem & ancillam pictoris suppuratis parotidibus interijsse scribit Hippocr. quia contingit particularem in parte aliqua fieri cōcoctionem, morbo toto haudquaquam concocto; Possunt & citra suppurationem ac resolutionem curari, materia ad inferiores partes conuersa, & per vrinas aut dysenterias expurgata, vt in Hermippo Clazomenio. Pessimum genus quod fractis viribus superuenit aut ad suppurationem duci non potest ob materiæ crassitiem, aut intro refluit crudo morbo, & quod scribit Hippocrat. in morbo longo laborioso cum mala colliquatione. Aliæ insuper sanguineæ sunt, aliæ vertiginosæ vt docet Hippocrat. In Coacis & quas paruis opponit; Sanguineas appellat quæ vel cum phlegmone à sanguine & bile apparent, quas loco Epid. citato laxis & mollibus opposuit, vel quæ cum hæmorragia coniunctæ sunt, aut eam

sequuntur morbo imparem, illæ enim nisi celeriter ſuppurent, vires diuturnitate morbi fractas, dolore calore & vigilijs celeriter reſoluũt, hæc vero ſunt indicatoria indicantia cum prauis & pernitioſis ſignis coniuncta. Vertiginoſas autem lethales eſſe ex eo intelligitur, quod flatuoſi ſpiritus motio & inordinatus motus in capite caloris natiui infirmitatem, materiæ craſſitiem ac cruditatem, & eius diffuſionem atque refluxum in cerebrum denunciat: nam ſi vertigo initio febrium media eſt inter affectum plane pernitioſum & ſalutarem, in ſtatu & iam proſtratis viribus pernitioſam eſſe conſtat, modo ne à ventriculo aut perturbatione critica trahat originem: in vniuerſum vero abſceſſus boni ſunt qui maxime deorſum, qui quam longiſſime à morbi foco abſiſtunt, & qui cum coctionis ſignis apparent vt docet Hippoc. 2. Epid. ex tribus illis conditionibus duæ perpetuo abſunt à parotidibus. Perpetuo enim prauæ ſunt loco qui cerebrum facile in ſympathiam trahit. Si quod igitur aliud prauum ſignum acceſſerit mors eſt in propinquo; Praua autem ſigna ſunt cruditas morbi, defectus ſuppurationis, ſine fluxione alui aut vrinæ, aut reſolutione, diadoche ad pulmones, doloris vehementia & ſympathia cerebri, quam indicat vertigo pertinax.

Παρώπιον. dicitur alter oculi angulus qui aures ſpectat, oppoſitus angulo nares intuenti qui ῥαντὴρ dicitur Scholiaſt. Nicandri.

Πασίωνος τροχίσκος. is recipit ſquamæ æris drach. XII. æris vſti, ſalis ammoniaci, aluminis rotundi, æruginis raſæ, thuris, ſingulorum drach. VIII. Ærugo cum ære, ſquama & alumine ſub ſole conteruntur, & probe tritis thus additur: inde formantur paſtilli. valent ad thymos, condylomata, myrmecias. Paulus eos τῷ ἄνθρακι imponit libr. 4.

Πασίφιλος. genus emplaſtri ſicci, cruſtam inducentis. Conſtat, vt ſcribit Aetius, paribus portionibus atramenti ſutorij, ſandarachæ, miſyos, chalcitidis.

Πάσματα. medicamenta inſperſilia in farinæ aut pulueris modum. Eadem compoſito nomine etiam διαπάσματα vocantur, & apud Latinos recepto. Vide διαπάσματα.

Πασσάλη ἡ

Πάσσαλος. dicitur ab Hippocrate ὁ κέγχρος, id eſt, milium, vnde etiam apud eundem πασσαλέτης ἄρτος vocatur panis, vel farina milij ſubtilis, vt habetur apud Gal. ἐν τῶ γλώσσαις.

Vnde πασσαλέτης apud Hippocr. eſſe dicitur, κεγχραλέτης, milij molitor, & πασσαλέτης ἄρτος de quo in voce ἄρτος.

Πασσαὶ. ſic vocantur iridis partes nigræ, quæ oculi pupillæ proximæ ſunt.

Apud Heſych. & Pollucem inuenio πασσοὶ à quibus eſſe dicitur τὸ περὶ τὴν κόρην μέλαν nigrum illud quod circa pupillam eſt.

Πασσαλίσκος: σμικρὸς πάσσαλος. hoc eſt, paruus paulus, paxillus, apud Hippocratem, vt ſcribit Galen. ἐν τ. γλώσσαις.

Πατηθεῖσα σαφυλὴ. vua paſſa, hoc eſt, in vite à ſole diutius aduſta. Quæ autem à ſua vite detracta ſoli exponitur ſiccanda, ἡλιοπεδιυθεῖσα vocatur. de qua vide ſuo loco.

Πατητὸς. genus eſt palmæ tertium, vt ſcribit Plinius, ſed nimio liquore redundans, cuius pomum etiam in ſua matre dehiſcit & rumpitur, calcatoque ſimile apparet: inde nomen inditum. Sunt autem qui in eo nomine palmulas paſſas, & à ſole in ipſa arbore vſtas & corrugatas intelligendas cenſeant: quo etiam modo πατηθείσας σαφυλὰς interpretantur, ex quibus Aetius libr. 9. cap. 24. vinum ſcybelites ſtillare ſcripſit: quanquam eo loco reuera calcatas intelligere poſſumus, ex quibus vinum ſponte fluere dicitur, ſi rationem habeamus eius quod prælo expreſſis vuis manat. Cæterum palmularum prædictum genus non de ijs modo dicitur quæ iam diutius in arbore ſolem paſſę fuerint & prope exiccatæ, ſed de ijs etiam quæ ante maturitatem ſucco grauidæ & turgentes rumpi ſolent.

Πάτος. ſunt qui eo nomine ſignificari dicant puluerem, qui luctaturis poſt olei illitionem inſpergebatur & affricabatur, κονίσαλον ab Atticis vocatum, denſandi atque roborandi corporis gratia. Sunt vero qui non eum modo puluerem, ſed ſudorem ipſum pulueri miſtum πάτον vocent, vt Aetius lib. 2. cap. 107. ſcriptum reliquit.

De eo plura vide in dictione ῥύπος.

Παῦλα, ἡ. emplaſtri nomen ſtrumæ & bubonibus efficacis, deſcribitur à Paulo lib. 7. c. 17. conſtat cera, reſina, Colophonia & nitro.

Παφλάζουσι. fictum nomen eſt ab Hippocrate, qui eo nomine deſignare voluit τοὺς πταίοντας καὶ ἐπαναλαμβάνοντας ἐν τῷ διαλέγεσθαι, hoc eſt: qui in diſſerendo voce labuntur, & ſæpius eadem repetunt: vt explicat Galenus ἐν τ. γλώσσαις. Homerus ἁμαρτοεπεῖς appellat, vt videre licet vbi Therſitem depingit.

Hæc autẽ vox proprie fluctuum exæſtuationem turbulentam & ebullitionem ſignificat, ſpumantemque vndarum inter ſe colliſione ſaliuationem cum magno ſonitu, vnde ad impeditum & veluti bullantem ſermonem tranſlata vox eſt, dum præ magna humoris copia ad motum lingua expediri nequit, indeque velut alternare cogitur & reſumere.

Παυλίνη ἀντίδοτος. ſic dicitur antidotus quædam ad tuſſim & multos alios affectus vtilis, deſcribitur apud Gal. lib. 7. κατὰ τόπ. c. 5.

Πάχος. de corporis mole & craſſitudine dicitur Hippocr.

Παχυμερῆ. dicuntur ea quæ craſſarum ſunt partium quæ etiam Galeno dicũtur ἁδρομερῆ; opponuntur eis λεπτομερῆ, inde παχυμέρεια, craſſitudo partium apud Galen. quem de his vide li. 4. de ſimpl. medic. facultat. c. 3.

Παχυντικὸν φάρμακον. medicamentum incraſſans dicitur quod liquidos & fluxiles humores compactiores & craſſiores reddit, hæc autem craſſa atque terrena materia conſtare oportet, vt ſe tenuioribus immiſcendo incraſſent ea, non aliter quam cum ex aqua terræ commixta fit lutum.

Παχὺς οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores vinorum differentiæ explicantur.

Παχυσμὸς. craſſitudo, opponitur τῷ λεπτυσμῷ, extenuationi, & à cauſis fit contrarijs, definitur in tumorem ſublatio εἰς ὄγκον ἐπίδοσις à Galeno comment. 3. in 6. Epid. 29. vbi & de mangonum artificio in ea procuranda agitur.

Παχύχυμα. craſſi ſucci alimenta appellantur.

Πεδάσιμος. ſpecies eſt myrrhæ, præpinguis, qua expreſſa ſtacte emittitur. authore Dioſcoride.

Πεδίον. planta. ima planta pedis. Pars eſt pedis quinque oſſibus conſtãs, inter tarſum & digitos ſita.

Hæc per synarthrosin quinque pedis digitis inarticulantur. Proportione respondet metacarpio quod in manu est, nisi quod in manu primum pollicis os cum carpo diarthrosi copulatur.

„ Græcis πολυοστέον dicitur à multitudine ossium „ quibus constat.

Πέζαι. vsurpatur hoc nomen ab Hippocrate libr. 2. de morbis mulierum, vbi scriptum est, καὶ οἱ πόδες οἰδίσκονται, αἱ πέζαι μάλιστα. Ac Zenodotus quidem libro quem edidit περὶ ἐθνικῶν λέξεων ait, Arcades & Dores πέζαν pedem vocare. Verum Hippocrates sic videtur appellasse vel imam plantam, vel malleolos pedum. Author Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πεῖνα ἡ

Πείνη. fames. Est suctionis in vētriculo sensus. Cum enim propter vacuationem & alimenti penuriam partes exinanitæ cibum naturaliter appetant; primumque eæ exinaniri soleant quæ sunt aeri ambienti proximæ, illæ à proximis sibi alimentum trahunt, deinde rursus illæ ex ijs quæ sibi sunt proximæ, donec ita continuata serie ad venas quæ ad ventriculum pertinent vacuatio suctioque perueniat. Tunc autem ventriculus exugi se sentiens, famescit, & eam excitat appetentiam quæ animalis nuncupatur. Hic suctionis sensus πείνη à Galeno proprie dicitur (Latini non aliter quam famem appellant, quo tamen nomine etiam λιμὸν significant) animalem ciborum appetentiam pariens, factus autem à vacuatione & vacuatorum appetentia naturali, ventriculi suctionem excitante. Nam cum hæc quinque symptomata, vt scribit Galenus, ordine quodam sese deinceps consequantur, vacuatio, vacuatorum appetentia naturalis, ventriculi suctus, suctionis sensus, & appetentia ventriculi naturalis, fames quæ suctionis sensus est, ordine quarta est. Sic facile intelligitur quo differat fames ab appetentia. Nam cum appetentia gemina sit, vna naturalis, altera animalis, fames vna est, eaque semper animalis. Adhæc plantæ etiam naturaliter appetunt: animātium & eorum modo quæ sensu prædita sunt, fames est. Sensus enim qui ad sola animalia pertinet, eam parit. Non est igitur fames appetentia, aut cibi potionisque auiditas, sed naturalis quidem appetentia famem parit, & hæc rursus animalem appetentiam. Vis enim illa animæ interior tristi quodam suctionis sensu affecta, cibum potumque protinus concipit, & in eorum desiderium fertur. Horum tamen symptomatum proximitas facit, vt fames interdum appetentia vocetur. Cæterum quomodo differāt πείνη καὶ λιμὸς, quorum vtrumque vnico nomine Latini famem vocant, vide in dictione λιμὸς.

Πεῖρα. experimentum, siue experientia. vocabulum est empiricorum proprium. Significat autem eius quod frequenter & eodem modo visum est, comprehensionem atque memoriam. vel definire potes, experientiam esse eius quod eodem modo visum est, obseruationem atque memoriam. Idem vero est obseruatio atque experientia. Galen. de optima secta. Est & experientia quam οἱ ἐμπειρικοὶ καὶ μεθοδικοὶ πεῖραν τριβικὴν, quasi iam tritam experientiam, appellabant, ab experimentali disciplina ductam. experimentalem vero disciplinam vocabant, eorum habitum quæ ita frequenter apparuerunt, vt iam inde theoremata sint comparata, perceptumque nūquid illa semper aut plerumque aut vtrouis modo, aut raro euenire soleant. Scribit Gal. libello de subfigurat. empirica. vide ἐμπειρική.

De experientia sic potest scribi apertius ex Galen. lib. de subfigurat. Empirica: Experientia, vel fortuito vel consulto fit: fortuito fieri dicitur quæ sine humano consilio, vel casu, vel natura euenit: Casu vt si quis, cui occipitium dolore afficiatur deciderit, atque inde vena recta frontis incisa, sanguineque educto iuuetur: natura vero vt si febricitanti sanguis per nares effluxerit, vnde statim desierit febris: hæc autem species dicitur περίπτωσις, vel πεῖρα περιπτωτικὴ ab ipsis Empiricis: Quæ autem consulto fit est, vt si quis in febre sitiens aquam bibere coactus fuerit, & sic euaserit febrem, diciturque ab ipsis Empiricis nomine proprio αὐτοσχέδιον; Tertia præter has est experientia quam μιμητικὴν appellabant, id est imitatoriam, cum quispiam imitatur quod semel aut bis aut frequentius factum conspexerit, addebant & quartam, quæ ab ipsis τριβικὴ πεῖρα dicebatur, id est, trita experientia quam ab experimentali disciplina ductam soli artifices vsu exercent, estq; habitus eorum quæ ita frequenter apparuerint vt iam inde theoremata sint cōparata, fit hæc per μετάβασιν εἰς ὅμοιον per transitum ad simile vt scribit Gal. lib. de optima secta, in illa longo iam tempore exercitatum τρίβωνα appellabant, & τριβωνικὸν medicum.

Πελαστρὸν. sic appellatur à quibusdam τὸ διφυοειδὲς teste Plinio.

Πηλαμύδες. sunt pisces exigui ex quibus τάριχος olim præstantissimum fiebat & summo in pretio habebatur, tum ob carnis mollitiem, tum ob voluptatem, dicebatur vsitato nomine τάριχος σάρδας & σάρδαι: ex ponto aduehebantur, sed ex Sardinia & Iberia multo præstantiores ait Gal. 3. de facultatibus aliment. c. 31.

Πελεκῖνος. securidaca. herba aut frutex potius. viscerum obturationes expurgat, ob vim amaram & subacerbam. atque hæc vis & in semine & in ramulis eius continetur, Galeno teste. Sed & hoc nomine ab vnguentarijs appellatum fuisse τὸ ἡδύσαρον Diosc. prodidit.

Πελιδνὸν. liuidum. sic dicitur color inter plane nigrū & rubrum, aut aliquem alium ex floridis colorem medius: fit autem vel ex ipsis floridis in nigrum abeuntibus, vel ex nigro in album cedente, vt apparet in suppurationibus, in quibus quod nigrum erat, liuescere incipit, & ex liuido ad colorem ignis tendere, & paulatim candidius fieri: proxime accedit ad fuscum. Contrahitur in corporibus à sanguinis & caloris natiui defectu: frigus enim liuidum & nigrum colorem inducit. Designat & humorem, veluti viridis, praua qualitate præditum, sicut rubidus sanguinis copiam.

Πελιοὶ πυρετοί. liuidæ febres dicuntur Hippocr. lib. 3. Epidem. in quibus cutis, labia, & oculorum alba liuent ex defectu sanguinis & caloris innati.

Πελίωμα. vox ea sæpe vsurpatur ab Hippocrate, significatque maculam modo liuidam, modo nigram ex affusione sanguinis impuri & corrupti, & fit non secus atque vibices.

Πέλλα. liuida, subfulua, apud Hippocr. quæ idem πελλὴν nuncupat. Zenodotus scripsit apud Sicyonios πέλλον dici τὸ κιρρόν. refert Galen. ἐν ταῖς

γλώσσαις. Erotianus vnico λ habet πέλον, exponens ὑπόφαιον, subfuscum, eosque reprehendens qui πέλιον pro eo scripserint, quum apud Sophoclem quoque in Amphiarao legatur κυνὸς πέλης eadem significatione. Eadem scriptura apud Etymologum est: apud Suidam vero πελὸς, apud Hesych. πελλὸς oxytonως, expositum itidem μέλας, niger.

Πέλμα. planta pedis, hoc est ima pedis pars qua solum teritur: Latinis solum dicta. Alexander Aphrodiseus πέλματα tribuit digitis, imam eorum partem sic appellans, quæ vngui subiacet.

Πέμματα. placentæ Galeno dicuntur libr. 1. de ali-
» ment. facult. cap. 3. ex Dioscor. Hesychio sic
» vocantur ποικίλα ἐδέσματα, vide ἄρτος ἄζυμος.

Πέμπελος. dicitur senex, vt ait Galenus, qui ad tertiam senectutis ætatem peruenit, decrepitam videlicet, & propter virium infirmitatem iam rebus omnibus inutilem. Sic autem vocatur, vt aiunt qui vocabulorum etymologijs gaudent, ab eo quod est πέμπεσθαι τὴν εἰς ᾅδου πομπὴν, id est, quod mox ad manes ablegandus sit.
» Vt ait Galen. 5. de sanit. tuenda: item Suidæ
» πέμπελος est γέρων, γραῦς, παρὰ τὸ πέμπεσθαι εἰς ᾅ-
» δην: Hesychius vero πέμπελον exponit non so-
» lum γεραλέον, sed etiam στωμύλον, λάλον, est enim
» senectus garrula & loquax.

Πεμφιγώδης πυρετὸς. flatulenta seu inflata febris. Est differentia febris apud Hippoc. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, sed quam plærique vario modo interpretati sūt, vt scribit Galenus. Alij diariam febrem intelligunt, natam spiritibus incensis, quæ & πνευματώδης, hoc est, spirituosa, à quibusdam propterea dicitur. vel πεμφιγώδης πυρετὸς dicitur, vt ait Galenus ἐν τῇ γλώσσαις, νοτίδος μεστὸς καὶ ὑγρότητος, hoc est, febris madens & humida, ab effluuio quodam aeroso & vaporoso per cutem sæpius erūpente. Vel ea febris sic vocatur quæ veluti exilientium & manui occurrentium scintillarum opinionem præbet: vel ita appellatur pestilens ἡ μετὰ πεμφίγων, hoc est, quæ cum pustulis effloreſcit. Verum Galenus in eam sententiam inclinat, vt diaria intelligatur, quæ in spiritibus incensis & interdum putrentibus consistit. Quanquam & per πεμφιγώδη possit intelligi σύνοχος non putris, quam ob id inflatiuam vulgus practicorum vocat, quod sanguinis calore febrili feruentis copia venæ omnes plurimum sint inflatæ, & sanguine flatuoso & bullante plenæ.
» Has autem febres Gal. 6. epidem. esse inquit
» aspectu graues & terribiles propter scilicet
» phlyctænas & papulas quæ in ijs frequentes
» erumpunt, sed & quia quasi plagis dolorificis cæ-
» si, his maculis scatent, nimirum à sanguine cras-
» so putrente & efferuescente cum interna in-
» flammatione viscerum: de harum febrium recta
» appellatione vide plura apud Gal. comm. 6. in 1.
» Epid. part. 29.

Πέμφιξ. varia significat, apud poetas præsertim, Ga-
» len. enim comment. 6. in 1. epid. part. 29. modo
» flatum significare, ait, modo radios solares, mo-
» do nubem; Galeno vero bulla est siue pustula è
» cute prorrumpens: Euryphon medicus apud
» Galen. loco citato, οὐρέει ὀλίγον ἑκάστοτε, καὶ ἐφίστα-
» ται πέμφιξ οἷον ἐλαίας χλωρῆς, ὥσπερ ἀράχνιον, id est,
» mingit parum semper, atque superstat πέμφιξ,
» tanquam olei viridis, velut tela aranea: verum
» inquit ibidem Galen. videtur πέμφιγα vocare
» non solum φλύκταιναν ἀλλὰ μόνον τὸ περιγράφον αὐ-
τὴν ἔξωθεν ἀραχνίῳ παραπλήσιον. Id est, sed solum «
quod ipsam phlyctænam circumscribit exterius «
telæ araneæ simile: vox denique πέμφιξ pro «
bulla quæ in aquis & humidis quibuslibet flatu «
quodam extruditur & supernatat vsurpatur à «
Nicandro in Theriacis. «

Πεμπταῖος πυρετὸς. quintana febris. Species est febris intermittentis quinto quoque die accessiones habentis. De ea quidem Hippocrates scripsit lib. 1. de morbis vulgaribus: negat tamen Galenus visam à se, nisi obscuram valde & difficilem. Hippocratis verba de ea habentur. Quintana pessima est omnium. etenim & ante tabem & iam tabidis superueniens, perimit. Ego memini Parisijs me eam vidisse semel, eamque duplicem, cuius fuerunt plurimæ accessiones. Impares illæ erant, multumque ab inuicem distinctæ: alias tertiana fuisset. Excesserunt autem numerum quindecim accessionum distinctarum ab inuicem tempore inuasionis, horrore, magnitudine & longitudine accessionum & sudoribus. vt nemo sit vel mediocriter versatus in arte medica, qui febrem eam constare complexu duplicis quintanæ non intelligat.

Πεντάθετον. emplastri nomen, ad collisa, vibices flagellorum & cutem excoriatam accommodi. Habetur apud Aetium lib. 15. c. 35.

Πεντάμυρον. vnguenti nomen sic dicti quod quinque rebus constet: styracis vncia, mastiches sextante, ceræ albæ quadrante, opobalsami triente, vnguenti nardini quincunce, vt habetur apud Aetium l. 12. c. 44. Similis omnino descriptio est apud Paulum l. 7. c. 18. nisi quod non opobalsamum, sed opopanacem habet.

Πεντάοζος, seu πέντοζος apud Hesiodum dicitur ma- «
nus, quoniam in digitos quinque tanquam ra- «
mos fissa est velut arbor. «

Πεντάφυλλον. quinque folium, herba est ramulos habens festucarum modo graciles, palmum non excedentes, & in ijs semen: folia menthæ similia, in singulis pediculis quina, nec plura, nisi perquam raro, & per ambitum crenata ferræ modo, florem in cādido pallidum vel auri æmulum. Radix subrubra, oblonga, paulo crassior quam veratri nigri. Ab ea non longe abest quam officinæ tormentillam vocāt, nisi quod septem non quinque habet folia. Archigenes apud Galenum lib. 5. τῶν κατὰ τόπ. cap. 9. scribit πεντάφυλλον à quibusdam ἑπτατόειον dici. Deficcat tertio ordine, minimum habens euidentis caliditatis, & minimum acris est.
Dicitur & πενταπέτηλον à Nicandro in The- «
riacis. «

Πεντόροβον. sic à quibusdam dicitur ἡ παιονία, vt Dioscorides & Plinius scripto prodiderunt.

Πέπανσις maturatio. Dicitur proprie, authore Aristotele, alimenti in fructibus concoctio. Ac quoniam concoctio perfectio quædam est, tunc maturatio perfecta est cum semina quæ fructu continentur tale aliquid efficere possunt qualia ipsa sunt. Quamuis autem ad fructus proprie ἡ πέπανσις pertinet, tamen multa alia præter fructus πέπονα dicuntur per metaphoram, quoniam non sint primum indita nomina singulis quæ à naturali calore & frigore perfectionem consequuta sunt. Nam & φύματα & pituita & reliqui tum humores, tum morbi πεπαίνεσθαι dicuntur.

Πεπασμὸς. maturatio, concoctio. Dicitur, inquit Galenus comment. 2. in libro 1. τῶν ἐπιδημιῶν, morbi

& eorum quæ præter naturam sunt, velut coctio quædam maturatio, in qua quod assimilatur paucum est, quod autem semicoctum superfluumque relinquitur, multum. Idem vero comment. 5. in libro 6. τῶν ἐπιδημιῶν, τοῦ πεπασμοῦ significatum latius extendit, omnem deductionem ad mediocrem temperiem sic appellans. In morbis fere semper dicitur, sicut πέπανσις in fructibus, quam tamen etiam in morbis & humoribus præter naturam αὐτὶ τοῦ πεπασμοῦ Aristoteles vsurpauit lib. 4. τῶν μετεώρων. vide πέψις.

Vt enim vera πέψις coctio vere dicta est τῶν εἰσιόντων, rerum ingredientium, ingrediuntur autem προσφερόμενα καὶ συμφυτα oblata & naturæ consentanea siue consocialia) sic ὁ πεπασμὸς seu mitificatio est τῶν ἀπιόντων, exeuntium, siue rerum exitui præparatarum: sed vtriusque videlicet τῆς πέψεως καὶ τοῦ πεπασμοῦ, causa effectrix est partium solidarum vitale principium, & viuifica vis quæ à corde manat, distinctio est tantum materiæ quoniam vt diximus πέψις ἐστὶ τῶν εἰσιόντων, πεπασμὸς δὲ τῶν ἀπιόντων, & πέψις ἐστὶ τῶν πεπτομένων εἰς τὴν τοῦ πέπτοντος οὐσίαν ἀγωγὴν; ὁ δὲ πεπασμὸς πέψις τις τῶν παρὰ φύσιν, atque ita πέψις fit assimilando, & πεπασμὸς alterando; non minor autem virtus naturæ lucet in alterando contraria, quam in assimilando consentanea & consocialia, vnde efficitur spem certam salutis afferri pepasmo, quoniam victrice natura triumphatus morbus excluditur.

Πεπαστικὰ φάρμακα. medicamenta maturantia seu mitigatoria vocantur ea quæ mitigant humores in parte quapiam præter naturam contentos. Est autem eorum duplex genus, vnum quod insiti nostri caloris vim atque substantiam tuetur vel etiam auget, temperate id quidem calidum & partis cui foris adhærescit temperaturæ non admodum dissimile, id quoque in eum humorem qui computruit, calorem inducit, insito nobis simillimum, cuius etiam beneficio corruptus is humor in benignius quippiam mutatur: Alterum genus ex accidenti maturat, idque moderate calidum & humidum est, vereque emplasticam materiam sortitum, hoc dum cutis spiracula infarcit & obstruit, spiritum caloremque partis natiuum cohibet, nec dissipari sinit; qui dein intro remeans augescit & vel pus conficit, vel corruptum humorem mitificat & concoquit.

Πέπειρον. πεπεμμένον. sic appellat Hippocrates ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων; morbum qui concoctionem adeptus est.

Πέπερι. piper. Exotica arbos in India nascens, dissimiliter à varijs authoribus descripta, qui forsitan eam non vidissent, sed potius aliorum fidem sequuti repræsentarunt. Sed nulli de ea certius prodidere, quam qui Lusitani regis studio in nouum orbem se contulerunt, vbi piperis vtriusq; longi ac rotundi innumeras plantas gigni & virescere narrant: fruticem, non arborem piper edere affirmant, albæ viti sepibus proreptanti simillimam, vicinas scandentem arbores, quæ racemosum fructum ostendat, primum viridem, nec aliter quam in ligustro coaceruatum. Hunc, antequam legitima maturitate nigrescant, lectum, sub sole palmeis tegetibus expandunt. sic baccas solis æstu corrugari, vel passas nigrescere commemorant. In eodem frutice longum piper & album offendi negant, sed alias arbores longum piper ferre, & esse velut nucamentum quoddam exilibus granulis squamatim compactum, Ponticæ nucis iulo simile, piperato gustu, quod tamen nunquam in album aut nigrum transeat. Galenus tamen, Dioscoridem opinor sequutus, eandem plantam tam rotūdum quam longum piper gignere prodidit libro 8. simplic. medic. his verbis: Piperis radix vires costo similes obtinet. Porro fructus nuper germinantis arboris oblongum est piper, humidum natura & calidum: humiditatis autem signum est quod facile repositum perforetur, ac non protinus mordicet: fructus vero adhuc acerbus immaturusque album piper est, nigro acrius, vt quod multo magis assatum fit: vtrumque autem vehementer tum excalfacit, tum desiccat. Ex ijs medicamentum paratur τὸ διὰ τριῶν πεπέρεων, multis à Galeno laudibus commendatum libris de sanitate tuenda: atque aliud præterea, sed multum diuersæ facultatis, quod διὰ δυοπεπέρεων dicitur, descriptum à Paulo lib. 7. c. 11.

Πεπερῖτις. siliquastrum. herba est caule, vt Plinius scribit, rubro, longo, densis geniculis, folijs lauri, semine albo, tenui, gustu piperis: vnde & nomen, teste Plinio. Græci recentiores κόσον nominarunt. quædam officinæ herbam diuæ Mariæ.

Πεπηγότες ὀφθαλμοὶ. fixi oculi & ceu concreti quibus opponuntur ἐκλελυμένοι & ἀναπεπταμένοι. vide ὀφθαλμῶν πῆξις.

Πέπλιον ἢ

Πεπλὶς. frutex est opacus, candidi succi plenus, folijs satiuæ portulacæ (vnde quibusdam ἀνδράχνη ἀγρία, hoc est, syluestris portulaca dicitur) rotundis, inferne rubentibus: semine sub folijs rotundo, vti in peplo, feruente gustu: radice singulari, superuacua, tenui. Easdem cum peplo vires habet.

Πέπλιον. dicitur à quibusdam τὸ ἀφροειδὲς, vt habetur apud Dioscor.

Πέπλος. frutex est lactei succi plenus, folijs paruis vt rutæ, paulo latioribus, rotunda coma, fere dodrantali, humi respersa: semine sub folijs rotundo, minore quam candidi papaueris. Radicem habet vnicam, superuacuam, ex qua fruticat. nascitur inter vites & in hortis. A quibusdam papauer spumeum vocatur & meconium, vt Galenus annotauit. Liquorem remittit, qui tithymallorum modo purgat.

Πεπλεγμένον πάθος. implicata affectio siue mixta dicitur, nimirum vbi varium morbi genus complicatum commixtumque videtur.

Πεπλυμένος ἄρτος. panis elotus, vide ἄρτος, vbi insigniores panum differentiæ explicantur.

Πεπτικὴ δύναμις. concoctrix facultas. Est vis naturalis, attractum alimentum in propriam corporis quod nutritur qualitatem alterans. Eadem etiā ἀλλοιωτικὴ, id est, alteratrix, dicitur, de qua vide suo loco, & in dictione πέψις.

Πεπτικὰ φάρμακα. concoquentia medicamenta. Ea duobus modis, vt & concoctio, dicuntur: vt enim vna sanorum est, & circa alimēta versatur, altera vero morborum & vitiosi humoris maturatio, sic medicamenta concoquentia dicuntur, tum quæ ad stomachi ventriculique imbecillitatem vel inflationem adhibentur, quo cibi melius concoquantur, tum quæ ad pus mouendum conducunt. Id enim naturæ quadam concoctione generatur. Hæc autem eadem facultate pol-

lent qua & ſuppurantia medicamenta, Græcis ἐκπυΐσκοντα appellata.

Πεπόνατος. ſmegma eſt ad faciei nigritiem conferens, cuius meminit Paulus lib. 3. c. 25. Deſcriptio eius habetur apud eundem lib. 7. c. 13.

Priore apud Paulum loco eſt πεπονάτος τροχίσκος: Poſteriore σμῆγμα πεπόνατον non ſeruato eodem accentu.

Πεπονθότες τόποι. loci affecti. vide τόποι πεπονθότες.

Πεπυρωμένον γάλα. quid ſit vide in voce γάλα.

Πέπων pepo. ſpecies eſt cucumeris. nam qui natiuam magnitudinem exceſſerit, pepo Plinio vocatur, vnde non tantum πέπων, ſed etiam σίκυς πέπων coniunctis nominibus aliquando à medicis dicitur: σίκυος enim nomen Græci commune fecerunt pluribus fructibus, qui aut cartilagine aut cute foris obducta in oleraceis extra terram creſcunt. Cæterum πέπων dictus eſt ἀπὸ τοῦ πεπαίνεσθαι, quod matureſcere ſignificat, velut etiã τὸ πέπανον, hoc eſt, maturum: nec peponibus proprie dictis tantum, ſed alijs etiam omnibus quæ matureſcunt, conuenit. Nam & racemus cum exacte maturus eſt dici poteſt πέπων, & ſimiliter fructus omnes autumnales & pira & cucurbitæ πέπειρα, id eſt matura vocari conſueuerunt: quemadmodum & melopepon, qui in ſeipſo πέπονα, id eſt, maturum, continet: vnde medici quidam non ſimpliciter nominare voluerunt πέπονα, ſed compoſito nomine σικυοπέπονα, id eſt, cucumerem maturum, aut peponem cucumeralem nominari oportere contenderũt. Cæterum in pepone ſpecialiter dicto ſuperat humida frigidaque intemperies in ſecundo ordine: ſi quis tamen ſemen aut radicem arefaciat, deſiccandi vim acquirit primo ordine, aut etiam ſecundo incipiente.

Περδίκιον. ſic dicta fuit à plæriſque ἡ ἐλξίνη, quoniam perdices ea præcipue veſcantur. Ex ea dentifricia Galenus compoſuit libro 5. de compoſitione medicam. ſecundum locos. Aetius quartæ Tetrabli ſerm. 3. ceratum deſcribit ad ſinus, cui ob nimiam vim repellendi, vicinos locos inflammandi potentiam attribuit & materiam eo colligendi.

Περιτρύπανον. terebrum rectum & acutum, apud Hippocr. vt habetur apud Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις. diuerſum ab eo quod χοινικὶς dicitur.

Περιαίρεσις. circumſectio, ſic vocatur ablatio pellis qua glans colis tegitur Galeno in definit. med.

Περιάμματα atque περίαπτα. vocantur quæ partibus corporis quibuſcumque circumligata eas à noxa tutantur, malaque amoliuntur, vt περίαμμα id ſignificet quidem quod latinis amuletum, ſed tamen amuleti vox non ἐκ τοῦ περιάμματος, ſed ἐκ τῶν ἀποτροπαίων facta videtur, ſunt enim ἀποτρόπαια magis ſpeciali voce appellata, ea quæ appenſa alligataque, incantamenta magica & venenorum inſidias arcent, aut inefficaces reddunt; περίαπτα vero generalem ſignificationem habent, à circumligando aut circumponendo, atque in hoc amplius ἀπὸ τῶν ἀποτροπαίων differunt quod hæc mirabili quadam contrarietate quæ homines lateat, ſuum effectum præſtant: illa vero iuxta medicam rationem, quo modo ſane Gal. 2. κατὰ τόπους ex Archigene adducit περιάμματα ad ſedandum capitis dolorem efficacia, ſi capiti obligentur, aut coronæ modo imponantur. Reprobat enim Gal. ex his quæ Archigenes tradit ea quæ non medica aliqua virtute, ſed portentoſa amoliendi ratione ab illo ſunt prodita, atque propterea περιάμματα quæ obligamenta ſonant in capitis dolore rectiſſime per coronas latinis redduntur, nam Galen. ipſe ea στέφειν & στεφανοῦν iubet, hoc eſt circumdare & coronæ modo imponere. Porro περίαπτα etiam φυλακτήρια dicuntur, & Feſto proebia, vel vt Scaliger acute emẽdauit probea, quemadmodum inebras aues nominarunt, quod prohibeant ne quid noceat: Græci etiam βασκάνια & ἀλεξίφορα. Cæterum horum remediorum ſuperſtitioſa pleraque, magica atque ridicula ſunt, quibus innumeris Plinius tum alij complures ſcatent magorum commentis, quibuſque vulgus in ſui admirationem trahant, atque hæc ex magia in medicinã irrepſerũt; alia vero ſunt quæ ratione naturali niti videntur è quorum ſubſtantia vaporum defluuia inſpirata vires corporis reficere, internamque morbi cauſam alterare poſſint, ſic contacto tridente à torpedine marina, piſcatoris manus obſtupeſcit; ſic ſemen Melanthij catharro, radicem pœoniæ epilepſiæ, & ſtercus lupi alligatum colicis mederi experimur, non vt Pamphilus medicus ſentiebat incantationis viribus, ſed quod ab illorum ſubſtantia vapores quidam velut atomi defluerent, qui inſpirati cerebrum deſiccant, morbique cauſam ſuis viribus alterant, vnde Gal. horum experientia edoctus, Periaptis (inquit) ſic confidere oportet, vt ſubſtantia illorum & non incantationis magorum verba iuuent, cui Theophr. l. 9. de hiſt. plantar. his verbis aſtipulatur, Potius (inquit) abſurda illa putentur quæ alligata & venenis aduerſantia vocantur, & tum corporibus, tum domibus vnice opitulari creduntur, quæ commenta hominum eſſe plane videntur qui ſuas artes magnifacere celebrareque cuperent, vnde non temere Caracalla imperator teſte Ælio Spartiano eos condemnare ſtatuit qui contra tertianas & quartanas febres periapta geſtarent.

Περίγλισχρα. dicuntur Hippocrati lentor & ſordes dẽtibus adhæreſcentes quæ interdum in febribus apparent malo ſigno.

Περίδειρον. nominatur Polluci, totus ceruicis ſiue colli flexus atque circumductio.

Περιάμματα. amuleta. ſic dicuntur quæ corporis parti cuicunque alligata noxam ab ea depellunt. Eius generis plurima Galenus libr. 2. τῶν κατὰ τόπους recenſet ex Archigene, quæ capiti coronæ modo impoſita, dolorem eius leuent. Permulta etiam quotidie experimur, quæ brachiali admota febres reprimunt.

Περίδρομος. ſic dicitur à quibuſdam ἡ στεφάνη, hoc eſt extremus capillorum ambitus.

Seu circulus is qui caluariam circumcurrit teſte Polluce lib. 2.

Περιεστέλλετο. τοῖς περιβολαίοις ἑαυτὸν ἔσκεπεν. hoc eſt, indumentis ſe contegebat, apud Hippocr. vt ſcribit Gal. ἐν τῶν γλώσσαις.

Περιεστηκὸς νόσημα. ſic dicitur Hippocrati multis in locis morbus non lethalis, interprete Galeno.

Περίζωμα. idem quod τὸ διάφραγμα. Theodorus cinctum vertit.

Περικαὴς πυρετός. ardens febris. Eſt differentia febris apud Hippocrat. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, ſumpta à caloris febrilis eſſentia, vt ait Galenus lib. 1. de differ. febr. Sic autem dicitur quæ protinus atque admota manus eſt, & quamdiu admouetur, co-

piam caloris & ardoris tactui exhibet. In ea enim immodicus est & non deficiens calor, & copia ingens materiæ incendi paratæ. Eiusmodi sunt febres æstiuæ ardentes & ὁμότονοι. Cum enim quod per cutim expirat ei quod intus accenditur par est & æquale, & incendi præterea habilis est materia multa, fit vt confestim ardentes manu sentiantur. Et quia continenter plurimum fit per cutim vstæ bilis effluuium, fit vt semper quamdiu durant, similiter ardeant, nec à manu medici vincantur, accedente ad id multitudine materiæ ad incendium paratæ, quæ eo semper continuato calorem à manu medici vinci non patitur. Huic febri contrarium facit Hippoc. alterum genus febrium quas ἐλληχεῖς ξηρὰς πυρετοὺς vocat, hoc est ad manum quidem mites, sed quæ intus æstuosæ sint & siccæ. Non est autem idem πειρωδὴς cum καύσῳ, sed ratio eorum plane diuersa est.

Περικάρδιον. est tunica crassa, dura, à cordis basi nata & ipsum vndique ambiens. Ita autem ambit, vt cordis figuram imitetur: fibrarum expers est. Eam vero etiam altera tunica inuoluit, prodiens à membrana costas succingente, qua thoracem diuidit. Quibus thorax breuior est, attingit septum transuersum: non attingit vero, quibus septem ossa sortitum est. In eo serosus humor continetur, parcior quidem quibus cor est calidius, copiosior quibus frigidius, vaporibus multis in aquam resolutis. Neruos habet à sexta cerebri coniugatione seu à recurrente sinistro, venas & arterias à septo transuerso & membranis medium thoracem diuidentibus.

» Dicitur & ὁ περικάρδιος χιτών: iniuste autem no-
» minata esse tunica ei appareat qui nominum cu-
» rat rectitudinem inquit Gal. lib. 6. de vsu part.
» potius veluti docuit capsula quædam aut val-
» lum ac septum tutum cordi circumpositum vo-
» canda est. Sed & notabis aliquando abusum
» fuisse Paulum l. 1. c. 1. voce περικάρδιον, dum ip-
» sum pro regione externa sub qua os ventriculi
» delitescit, accepit; excusari autem fortean po-
» test, quia os ventriculi cor olim appellabatur.

Περικάρπια. Dioscoridi lib. 3. cap. de lonchitide vt &
» Græcis alijs dicuntur cuncta illa, quæ semen ali-
» quod ambientia, à cœli & animalium iniurijs id
» seruant & tuentur: Quod licet in leguminibus
» priuatim siliqua; in frugibus spica; in castaneis
» echinus sit, in alijs vero alijs appellationibus in-
» dicetur, communi tamen nomine cuncta hæc
» περικάρπια vocatur; Sed & περικάρπιον apud Theo-
» phr. lib. 1. de caus. plant. c. 18. & 23. pulpam fru-
» ctus vbique interpretatus est Daniel Heinsius
» & c. 28. Theophrastus περικάρπιον quasi definiēs
» & describens ἐν ἅπασιν τοῖς καρποῖς (inquit) τὸ πε-
» ρικάρπιον, πρότερον μᾶλλον, ἢ αὐτός γε ὁ καρπὸς καὶ τὸ
» σπέρμα γίνεται, id est, in cunctis fructibus pulpa &
» quasi pars exterior multo prius gignitur quam
» fructus & semen.

Περίκαρπον. bulbi genus, cuius duæ species Plinio, vnum cortice rubro, alterum nigro, papaueri simile. vtrumque excalfacit.

Περίκαυσις. vstionem proprie significat, Theophra-
» stus tamen libro de sudoribus hanc vocem ac-
» cepit insolenti quodam significato, nimirum
» pro fomento calido quod omni ex parte corpus
» complectitur, & eo fortassis fomenti genere
» quod Hippocr. vbique πυρίην vocat, de qua suo
» loco plura.

Περικεκαμμένοι. περικεκαμμένοι, γρυποὶ καὶ ἐπικεκαμμένοι, hoc est inflexi, adunci, curuati, apud Hippocratem, vt scribit Galenus ἐν τῷ γλώσσαις.

Περικεφαλαία. exponitur ex Theophr. dolor capi- «
tis. «

Περικλύμενον. frutex est ex interuallis parua folia habens ipsum amplectentia, subcandida, hordeacea: inter folia surculi exeunt, in quibus baccæ hederæ similes: flos fabæ candidus, aliquantum rotundus, & quasi in folium procumbēs: semen durum & quod difficile euellatur: radice rotunda, crassa. Incidendi & calfaciendi vires habet. Officinis matrisylua dicitur.

Περικνήμια. Hippocrati dicitur tibia vel partes quæ «
tibiam circumdant. «

Περικράνιον. est membrana è crassa meninge orta, totum cranium ambiens: oritur autem hunc in modum. Tenues quædam membranæ pluraque vincula è dura meninge foras prodeunt per caluariæ suturas: quo autem loco singula prodeunt, eodem expanduntur & latescunt, progressaque longius sibi mutuo occurrunt atque inter se coalescunt, vt tandem ex omnibus vna membrana fiat. Dura est sensuque pollet, vt & membrana interior ex qua nascitur. Diffunditur autem per vniuersam caluariam, eamque totam ambit, præterquam qua caput collo committitur. Ac cum eiusdem sit cum periosteo naturæ, ac reuera periosteos sit, sola tamen inter alias eiusdem generis tunicas propter partis quam inuoluit præstantiam, peculiare nomen sortita est, & περικράνιος dicta. Ea vbi ad oculos descenderit, duplo crassior cutique subnexa, cilium vtrumque producit, tum omnia faciei ossa, genamque infernam totam obducit, nisi qua musculos aut recipit aut emittit, diciturque iam non pericranios, sed periosteos. Illa extimam etiam oculi tunicam ἐπιπεφυκότα dictam producit. Sunt & qui ὑπεζωκότα atque περιτόναιον ab ea nasci prodant, vt scribit Galenus comment. in libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν.

Περίναιον. scribitur & περίνεον sine diphthongo. Pars est ea corporis apud Hippocrat. quæ à principio genitalis ad anum vsque pertinet, qua ceruix vesicæ sita est. Siquidem media pars est τῆς πλιχάδος, vt annotat Galenus comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων: Vocat autem Hippocrates πλιχάδα totum id quod inter inguina vtriusque cruris est. Itaque περίναιον idem appellat mediam eius partem, quæ ab exortu pudendi vsque ad anum pertinet, vbi etiam vesicæ collum situm est, qua etiā in parte mulieris pudendum habetur. Aristot. lib. 1. c. 14. hist. anim. scribit περίνεον partem esse interiorem femoris & natis communem. Idem tamen libris de gener. anim. περίνεον maribus tantum tribuere videtur, dicens: ἀνάγκη οὖν καὶ τῷ θήλει καὶ τῷ ἄρρενι εἶναι ὄργανα. τῷ μὲν ὑστέρα, τῷ δὲ ὁ περίνεος ἐστίν. hoc est, necesse quidem est tum fœminæ tum mari esse instrumenta: sed huic quidem vterus, illi vero perineum est. Gaza modo penem, modo colem vertit. Ab alijs femen, seu potius interfemineum dicitur. Est enim propriè femen pars femorum interior. Ruffus in libello quem edidit de partium hominis nomenclatura, scribit genitalium viri partium τὸ μὲν ἐκκρεμὲς, σῆμα. τὸ δὲ μὴ ἐκκρεμὲς, ὑπόστημα ἢ περίναιον: hoc est, partem eam quæ propendet, penem: quæ vero non propendet, hypostema vel perinæon appellari. Sunt vero qui suturam penis quæ per

scrotum ad podicem vsq; porrigitur eo nomine designari putent: ea tamen ψάμμος & ὄῤῥος dicitur, non περίναιος. Hippocrates etiam πέρινον αὐτὸ τὸ περίναιον dixit, vt refert Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. Hesychius etiam περίνα affert, sed exponens αἰδοῖον. Idem & per η scriptum in prima syllaba reperitur.

Est & πρῖνος laquei nomen quem & simplicem nodum veteres dixerunt, de quo apud Oribasium lib. de laqueis.

Περινενευκὼς σφυγμός. circumnuens pulsus. dicitur & ἐπινενευκὼς: vtroque enim nomine Archigenes eum appellauit. Species est τοῦ μυούρου, de quo vide ἐπινενευκὼς & μύουρος.

Περινεῖ. περικλύζει. περινήχεται. hoc est circuminundat & circumnatat, apud Hippoc. vt scribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Περιξύντας. ἐν κύκλῳ περιαμύξας. hoc est circulariter scarificans, apud Hippocrat. vt explicat Galen. ἐν τῇ ἐξηγήσει.

Περιοδικαὶ νόσοι. morbi periodici quales febres sunt quæ statis diebus recurrunt, vt tertianæ, quartanæ.

Περίοδος. circuitus. Est morbi ab iisdem in eadem per circulum eodemque ordine reuersio. Hunc in modum Galenus in lib. de morborum temp. definiuit. Sic enim singulis accessionibus recurrit morbus, vt redintegrari innouarique videatur. Is in febribus intermittentibus manifestissimus est, atque alijs morbis qui similiter post aliquod interuallum repetunt. Continentes perpetuique morbi circuitus nullos habent. Est autem alius breuior, qui cito recurrit, alius plurium horarum vel dierum, alius analogiam seruat, alius non seruat. Est autem analogia temporis ad tempus, moris ad morem collatio, vt si fiat eadem hora, vel tardet, vel anticipet, æqualiter aut inæqualiter, ordinate vel inordinate, mitius vel sæuius. Omnis autem per circulum videtur fieri, vt qui ab vno statu redeat in eundem, atque id perpetuo ad finem vsque morbi obseruetur. Itaq; ab horrore qui febrem tertianam inchoat vsque ad alterius accessionis horrorem circuitus vnus est: similiter à rigore febris quartanæ, vsque ad initium alterius rigoris vnus circuitus est. Ergo in circuitu remissio continetur siue perfecta sit, siue imperfecta. Diuiditur enim circuitus in duas partes, παροξυσμὸν καὶ ἄνεσιν, hoc est accessionem & remissionem, quemadmodum Hippocrates distinxit, & Galenus multis in locis explicauit.

Περιόστεος ὑμὴν. dicitur tenuis membrana ossibus circumducta, per quam ossa sentiũt, si quid modo sentiunt. Generale quidem nomen est, habetque pro varietate partium specialia quædam nomina. in cranio enim περικράνιος, in costis ὑπεζωκὼς dicitur.

Περιπλύσεις. dicuntur apud Hippocrat. tenuium humiditatum deiectiones per aluum, quæ vt ἐξέρυθροι dicuntur, si quis diluto aqua cruento ventre aquam excerneret, sic χολώδεις dicuntur, cum quod excernitur, tale apparet qualis aqua est pauca bile mista. Author Galenus comment. 1. in lib. 1. prorrhet.

Περιπλευμονικὴ γλῶσσα. vide γλῶσσα.

Περιπνευμονία. est pulmonis inflammatio. Ea autem vel primum & per se oritur, nullo præcedente affectu: vel alijs morbis succedit, vt distillationibus, anginæ, asthmati, pleuritidi. Symptomata eius sunt febris acuta & ardens, spirandi difficultas, grauitas distentioque pectoris, tumor ruborque faciei, sputum sanguinis floridi, hæc autem sine dolore accidunt, nisi membranæ pariter, quæ cum thorace secundum eius longitudinem connexæ sunt, inflammatæ fuerint, sicut Aretæus lib. 2. cap. 1. τῶν ὀξέων παθῶν explicat, de omnibus peripneumoniæ symptomatis doctissime edisserens. Ab eo quæ de peripneumonia dixit Aetius omnia mutuatus est. Inter acutissimos morbos numeratur. Sunt autem qui rationenominis adducti negent peripneumoniam pulmonis esse morbum, sed potius adiacentium & vicinarum pulmoni partium. A quibusdam etiam πνευμονία sine præpositione dicitur. Constat vero omnium veterum testimonio pulmonis esse inflammationem.

Περιπνευμονικὴ φωνή. vox quæ editur in peripneumonia, hoc est aspera vel clangosa, vt explicat Galenus ἐν τῶν γλώσσαις.

Περιποδίην. τὴν ἐν κύκλῳ ὑπὸ πόδας ἐοῦσαν καὶ κάτω. hoc est, quæ circulo sub pedibus est, & infra: apud Hippoc. vt scribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Περίπτωσις. vocabulum est Empiricorum proprium. Eo autem significabant occasionem quandam fortuitam, ex qua in aliquos morbos & remedia improuiso incidissent. Inde enim species experimenti fiebat per fortuitam occasionem, quam ipsi τέχνην περιπτωτικὴν appellabant. vide ἐμπειρική.

Dicitur autem pro περίπτωσις etiam σύμπτωμα.

Περίῤῥεψις. est vitiosa deligatura, apud Hippoc. videlicet cum in dextram vel sinistram partem tota deligatio deuergit & declinat: id quod immodica fasciarum copia sæpe accidit.

Quasi περίῤῥεψιν declinationem, aut diuersionem dicas. vide Gal. comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον t. 6.

Περιῤῥηδὲς. vtrinque perfractum, apud Hippoc. vt Galen. ἐν τῶν γλώσσαις.

Περίῤῥοιαι. dicuntur humorum per totum corpus circumlationes ad ea emissaria per quæ expurgari nituntur quasi circumfluxiones dicas, fit namque vt in larga humorum alluuione, fluxionis impetus per insignes cauitates, veluti per effluuia quædam naturæ viribus erumpat, quas ἀποστάσεις κατ' ἔκρουν, & ἐκκρίσεις sæpe vocat Hippocr. eaque in his quæ per aluum, intestina, renes, vesicam, cæteraque corporis emissaria, veluti per emissionem fiunt, secessibus contingunt, vt in dysenterijs, tenesmis & stranguriis.

Πέρις. idem significat quod τὸ περίναιον, & Hesychius pro ipso genitali membro πέριν posuit.

Περισαρκισμός. dicitur carnis circinatio quæ fit scalpello apud Dioscor. l. 7. & 8. c. 1.

Περισκελεῖς. apud Sophoclem vocantur qui alterorsum claudicant, cuius contrarium ἰσοσκελὴς.

Περισκελὲς φάρμακον. apud Hippocr. dicitur libr. de vlceribus medicamentum quod mordicat & vehementer irritat, vt exponit Galen. libr. 2. ad Glaucon. Vidus autem Vidius ad dictum Hippocratis librum φάρμακον περισκελὲς interpretatur medicamentum quod vinculum non postulat, quasi eo loci loquatur Hippoc. de medicamento quod non alligetur, alligantur autem quæ decidunt inquit, sicut cataplasma quod ad pus ciendum pertinet.

Περισκέπαστρον. operculum capitis tribus fascijs constans.

Περισκυφισμός.

Περισκυφισμός. ſectionis genus eſt in ſincipite ad cal-
uariam vſque, vna tribuſúe lineis, quemadmo-
dum apud Paulum lib. 6. ca. 7. & apud Aetium
libr. 7. cap. 93. ſcriptum eſt. Adhibetur autem
cum multa & in alto poſita vaſa tenuem & co-
pioſam fluxionem in oculos tranſmittunt, quæ
nullis remedijs ſiſti potuerit. Quæ tamen curan-
di ratio nunc prorſus exoleuit.
» Nomen vero habet quod περὶ τὸ σκύφιον fiat;
» eſt autem σκύφιον calua ſiue caluaria apud Paul.
» libr. 3. c. 22. & libr. 7. c. 16. Apud Aetium loco
» citato legitur ὀπισκυφισμὸς, ſed male vt arbitror.
Περισσαίνειν. grauidarum ſymptoma eſt quod Pli-
» nius ſtomachi redundationem appellauit. Eſt
» vero hæc ſignificatio ſi Heſychio & Suidæ cre-
» dimus, à canibus caudam mouentibus, vel po-
» tius à fluctuum agitatione tranſlata. In grauida
» enim ſanguis menſtruus qui ante conceptum
» ſtato tempore expurgari ſolebat, copioſior in
» vtero collectus quam pro fœtu adhuc exiguo,
» ad ſtomachum regurgitat, itáque exundans nau-
» ſeam excitat; Apud Paul. lib. 1. c. 1. τὸ περισσαί-
» νειν expoſuit Andernacus ſtomachi exundatio-
» nem, atque nauſeam. Aetius id ipſum eſſe ait
» πλάδος τοῦ στομάχου, id eſt, humiditatẽ nimiam ſto-
» machum debilitantem, Ariſtoteles ναυτίαν vo-
» cat 7. de hiſt. animalium.
Περισσεύειν. ſuperfluis humoribus abundare, qui
» perfecte non ſint concocti; inde περίττωμα dedu-
» ctum de quo ſuo loco.
Περισσὴ ἡμέρη. dies impar dicitur Hippocr. cui ἄρτιος
» opponitur.
Περισταλτικὴ δύναμις. comprehenſiua facultas. Eſt
quæ alimentum attractum arcte complectitur,
quo melius concoquatur. Miniſtra eſt virtutis
retentricis, atque inde concoctricis. Si namque
vacuum inter alimentum & ventriculum ſpa-
tium relinquatur, fluctuationes ſtrepituſque
excitabuntur, effluetque neceſſario alimentum
antequam perfecte concoctum fuerit. Porro
facultas ea non modo ad ciborum qui in ventri-
culo continentur concoctionem, ſed in omni-
bus etiam partibus requiritur, in quibus certo
quodam tempore aliquid retineri oportet. Ali-
ter enim geſtari fœtus ad legitimum vſque pa-
riendi tempus non poſſet, niſi vterus ipſum ar-
ctiſſime comprehenderet, & vndique comple-
cteretur.
Περιστερεών. criſta gallinacea, verbenaca, trixalis, exu-
pera dicitur à Romanis authore Dioſcoride.
Cuius ille duo facit genera, rectum & ſupinum:
Plinius marem & fœminam. Quidam non di-
ſtinguunt. Dioſcorides ſecundum genus, quod
ſupinum cenſet, ἱεροβοτάνην appellat. Primum
genus ſic dictum eſt, quod columbæ in ea man-
ſitent, vnde columbaris quoque vocatur. Lati-
nis verbena & verbenaca: à Gallis veruena dici-
tur. vide ἱεροβοτάνη.
Περιστερεὼν ὕπτιος. appellatur ἡ ἱεροβοτάνη à Dioſcori-
de.
» Lib. 4. c. 61. & à Plin. lib. 25. c. 9.
Περιστέρνιον. dicitur pars corporis quæ pectus cingit,
» præcordia.
Περιστροφάδην. apud Hippocr. in lib. de artic. exponit
» Galen. crus in exteriorem partem circumuo-
» luendo transferre, aut crus in orbem circum-
» ferendo incedere, & in mochlico περιστροφάδην ὡς
» βόες, quod eleganter Caluus errabunde ſicut
» boues incedere dixit, quod Virgil. errabunda
bouis veſtigia dixerit, τὸ εἱλίπειν & εἱλίπους expri-
mens.
Περίσφαλσις. dicitur ab Hippocrate modus reponen-
di articuli, ſola digitorum coniectione contre-
ctationeque ſiue ipſius ægri, ſiue medici. Is fa-
cillimus eſt, & in ea articuli luxatione vſurpatur
vbi commiſſura laxa eſt, & cauum exiguis labris
continetur. Sic enim ægri per ſeipſos articulum
facile reſtituunt, ipſique digiti vicem vectis
præſtant. Talis reponendi ratio conuenit arti-
culo humeri cum laxo ſcapularum oſſe, quip-
pe qui nullum oblongum proceſſum habeat,
neque in capite humeri (ex toto enim rotun-
dum eſt) neque in labris illius cauitatis in quam
recipitur, ſicut annotat Galen. comment. 1. εἰς
τὸ περὶ ἄρθρων, vbi circumuagationem interpres
conuertit.
Περίσφυρον. dicitur faſcia, qua malleoli pedis cingi „
ſolent; ſeu ligamen eſt quod cruribus circum- „
datur accipiẽdo σφυρὸν ſynechochicῶs pro crure. „
Περιτετειχωμένον ἕλκος. vide ἕλκος. „
Περιτομὴ, ἢ περιαίρεσις. circumſectio aut circumciſio „
eſt ablatio pellis qua glans colis tegitur Ga- „
len. in Definit. Medicis, & apud Paul. lib. 6. „
cap. 57. περὶ τῶν περιτεμνομένων, habetur, id eſt, de „
circumciſis. „
Περιτόναιον. peritonæum. Eſt membrana, ſeu tuni-
ca (vtramque enim ſortitur appellationem, ſed
membrana quidem ab eſſentia, tunica vero ab
vſu nuncupatur) totum ventrem infernum
continens. Huic enim toti περιτείνεται, hoc eſt
circumtenditur, vnde & nomen habet. Ori-
tur præcipue à ligamentis ſpondylorum qui
ſunt ad lumbos, ibique craſſiſſima eſt, & ſu-
perne viris, inferne mulieribus craſſior & robu-
ſtior. Omnibus autem ventris inferni partibus
tunicam largitur, & eam quidem qua craſſior
eſt craſſiorem, tanquam apophyſim quandam,
phrenibus, hepati, folliculo fellis, qua parte non
tegitur hepate, lieni, ventriculo, inteſtinis, veſi-
cæ, vtero, renibus, vreteribus, venæ cauæ & ar-
teriæ magnæ deſcendentibus & vaſis ab vtra-
que ſpermaticis. Eadem quoque duplata, epi-
ploon & meſaræon, ramos portæ venæ vtrim-
que colligans, facit illud diſſita, hoc vnita, am-
bo ex ipſius peritonæi baſi orta. Quinetiam par-
ti coſtarum notharum & muſculorum epiga-
ſtrij præcipue tranſuerſorum, tum carni tum a-
poneuroſi ſubtenditur. Recipit autem perito-
næum à lumborum & partium in proceſſu vici-
narum neruis quidem ſenſum, venis autem ali-
mentum.
Περίττωμα. excrementum. Dicitur quicquid in cor-
pore ſuperfluum eſt, ſiue ſpiritus, ſiue humor,
ſiue corpus aliud ſolidum. Cæterum omne re-
dundat ex corporis nutritione. Nam ſi quid in
alendo corpore nec confectum nec prorſus aſſi-
milatum eſt, id corpori nec adnaſcitur accreſcit-
ue, ſed per ipſius laxiora intus ſpatia errat tan-
quam ſuperuacaneum, vnde nomen quoque re-
cte à maioribus περίττωμα eſt inditum. Sed cum
genere triplicia, vti diximus, excremẽta habean-
tur, primum de humoribus dicendum, quorum
etiam duæ ſunt differentiæ. Nam quod humor
copia exuperet, vel quod aliena qualitate prædi-
tus ſit, excrementitius appellatur: vtrumque
enim natura ſeponit & excernit. Primi gene-
ris ſunt ſanguis menſtruus, aut ſaltem portio
eius tenuior & purior, lac, ſemen, medulla

ossium, humor tum spumeus qui in pulmonis carne continetur, tum glutinosus qui in articulis est, & si quæ alia sunt in corpore prorsus benigna, sed quibus in præsens carere corpus possit, vel sint ad generationem aut fœtus alimoniam comparata. Nam partes omnes, vt demõstrauit Galenus in lib. de facult. natur. quicquid possunt alimenti sibi assimilant & apponunt quo nutriantur: & ex eo opere duplex recrementum relinquitur, alterum inutile, alterum vtile & benignum, similis cum parte ipsa naturæ, quod quidem à multitudine & copia habet originem, cæterum tanquam familiare seruatur. Quod vero alendo corpori inutile est nec benignum, aliud naturale, aliud præter naturam est. Naturale rursum aliud vtile, aliud inutile prorsus est. Vtile dicitur cuius aliquis in corpore vsus est, vt bilis flauæ in sua vesicula, & atræ in liene, & eius excrementi ex quo pili & vngues oriuntur: inutile contra quod corpori nullo modo inseruit, vt stercus, vrina, sudor. Quod vero præter naturam est, id præter naturæ leges nascitur, nullumque corpori vsum præstat, sed vehementer officit, morbosque creat. Huius generis sunt permultæ bilis species de quibus suo loco dicetur, & quicumque humor in corpore computruit, vel naturæ modum excessit. Cuius quidem excessus quoniam varia & multiplex ratio est, ideo plurimæ sunt huiusmodi excrementorum differentiæ, quarum aliæ à colore, aliæ à consistentia, aliæ à qualitatum temperie, aliæ à gustu, aliæ ab effectis nomen habent. Inde flaua, nigra, alba, aquosa, tenuia, crassa, calida, frigida, humida, vitrea, nitrosa, salsa, acida, nidorosa, acria, exedentia, putrefacientia appellantur. Hi quidem excrementitij humores sunt. Datur vero & excrementi nomen spiritui vaporoso & fuliginoso qui conspectum præ tenuitate effugit, & perflatu sensum latente transpirat. Id enim tertiæ concoctionis excrementum à Galeno dicitur. Sed & solida quædã corpora inter excrementa reputantur, vt calculi, arenulæ, lumbrici, & si quæ præterea eius generis in corpore continentur.

Περιττωματικὰ σιτία. dicuntur alimenta quæ multum gignunt excrementi, opposita sunt τοῖς ἀπερίττοις Aet. tetrab. 1. serm. 2. c. 248.

Περιττωματικός. non modo excrementitium significat, sed etiam hominem excrementis abundantem vt notauit Budæus ex Theophr. & Aristotele.

Περιφίμωσις. vitium est τῇ φιμώσει contrarium, cum videlicet ea quæ meatus naturales concludunt, ita diducta sunt, vt reduci nequeant. Proprie tamen dicitur de præputio ita retrorsum adducto, vt glandem rursus tegere nequeat. vide φίμωσις.

Περιφρυγὴς μαρασμός. sic appellabat Philippus calidum marasmum, febribus superuenientem calidissimis præsertim, in habitu corporis sicciore; his pulsus adest frequens & paruus, & dum oscitant, spiritum efflant calidum: Galen. lib. de marasmo, vide μαρασμός.

Περιχαρακτήρ. scalpellus dicitur quo gingiuæ circũscarificantur vt dentes facilius eximi possint, illius meminit Cæl. Aurelian. lib. 2. τῶν χρον. c. 4. in curatione dentium doloris.

Περίχολον. vsurpatur dictio hæc in Prorrhet. duorumque alterum significat, vt ait Galen. vel excrementũ bile aspersum & circumfusum, quod proprie περίχρουν, hoc est, in ambitu & superficie coloratum dicitur, vel abunde biliosum. Neque enim περίχολον ἔργον aliter intelligi potest. Vide ἀπόχρημα περίχολον.

Περίψυξις. pro vacuitate ardoris & moderatione caloris apud Hippocr. ponitur, vbi ait περιέψυξε καὶ ταχὺ πάλιν ἀνεθερμάνθη, id est, temperiem habuit, mox rursum æstu incanduit. Quod idem est ita scriptum alibi, ἀπύρετος ἔδοξε γενέσθαι, πρὸς δείλην δὲ πυρετὸς ὀξύς, id est, visus est febris expers, sub vesperum autem febris acuta. Quod autem verbum περιψύχομαι & περίψυξις, caloris moderationem partiumque ipsarum temperiem, non secus atque frigus extremum significet, testis est illa sententia præceptoris τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα καύματα ἐν ὑποχονδρίῳ πυρετοῦ περιψυχθέντος κακόν, ardoris reliquiæ in hypochondrio refrigerata febre ipsos male habẽt quos occupat. Apud Hippocr. tamen ῥῖγος, περίψυξις, φρικη, vt plurimum eadem ratione vsurpantur, & περιψυχθεὶς πυρετὸς eleganter ab Hippocr. part. 7. lib. 1. prorrhet. dicitur lipyria febris aut causus, cùm interna vruntur, extrema frigent, & περίψυξις pro vehementi frigore & affectione illa febri laborantium quæ horrorem præcedit, idem quod κατάψυξις.

Περκνόν. nigricans & liuescens, apud Hippocratem, vt scribit Galenus ἐν τῇ γλώσσαις. Supra πελλνὸν siue (vt quidam codices habent) πελνόν, eodem significatu.

Περίψυξις. refrigeratio. Dicitur in febribus frigus id quod horrorem præcedit.

Περόνη. sura. fibula à quibusdam. Est alterum os tibiæ exterius & tenuius. Alterum enim quod crassissimum est & interiori in parte situm, κνήμη Græcis, eodem cum tota parte nomine, Latinis tibia appellatur. Est autem ἡ περόνη supra breuior paulo, vt quæ genu ipsum non contingat, infra vero longior multo quam tibia: habet autem & supra & infra epiphysim, quarum superiore iungitur cum osse tibiæ membranoso ligamento, inferiore vero prominente & gibba malleolum externum constituit, sicut tibia epiphysi simili internum. vide κνήμη. Scribit autem Galen. ἐν τῇ γλώσσαις apud Hippocr. τὴν περόνην diuersa significare: aliquando quidem os totum membri, aliquando vero ipsius ossis epiphysim, interdum autem eius protuberantiam, quæ non aliud est quam malleolus.

Περιωδυνίη. vehementem & circumtensum partis dolorem interdum significat apud Hippocr.

Περπέριος οἶνος. vide οἶνος vbi vinorum insigniores differentiæ explicantur.

Περσεφόνιον. sic dictum à quibusdam fuisse τὸ περιστερεῶνα, Dioscor. author est.

Περσικὸν μῆλον. malum Persicum aut compositè malopersicum (vulgo *Pesche*) corrupte pro Perse vt opinor, id est, voce Perse praue detorta in *Pesche*. Quod autem vocamus *Presse*, estque ex genere eorum quæ appellantur *Pesches*, sunt qui duracinum Persicum esse existiment; malum autem Persicum pomorum species est, quod maturum tam stomacho quam ventri vtile habetur, acerbum aluum cohibet, sed siccum vehementius, decoctum è siccis, alui stomachique fluxiones sistit, idem ῥοδάκινον alio nomine appellatur; Persicorum autem succus ait Gal. li. 2. de facult. aliment. cap. 19. facile corrumpitur prauusque omnino est, consulitque vt non

post alios cibos sicut in consuetudine est, hæc mala mandantur; corrumpuntur enim in superficie natantia sed ante cibum tantum, iuxta regulas omnium quæ praui succi sunt lubrica & humida.

Περσέα. Persea seu Arbor Persica. Sciendum autem est non paruã esse inter eos qui in Dioscoridem scripserunt hac de arbore controuersiam; Nimirum an ea non sit aliud quam malus Persica, an contra discrimen aliquod inter has esse existimandum sit. Equidem vt idem esse putemus facere potest hoc quod apud Dioscor. legimus li. 6.c.22. aduersus ψιμμύθιον, id est, cerussam auxiliari περσικῶν τὰ ὀστᾶ, quoniam videlicet apud Nicandrum περσείης κάρυα aduersus hoc ipsum opitulari legimus. Sed vicissim non pauca sunt quæ ad constituendum inter hæc duo discrimen nos impellere videantur, è quibus vnum hoc est, quod ipse Dioscor. non vnà cum malis Persicis sed seorsum mentionem facit, & quidem talem vt peculiaris descriptio esse iudicari possit. Sed & Galen. 2. κατὰ τόπ. se in sola Alexandria Ægypti Perseam arborem vidisse ait. Eam vero quæ Persica poma fert, certũ est Galeni seculo per omnem Italiam, Asiamque ac Græciam notissimã ac frequentissimam fuisse: idemque seorsim de Persica malo & de Persea arbore tractat, hanc etiam diuersitatem Plinius agnouit lib. 15. c. 13. & Theophr. 1. de hist. plant. c.5. & lib.3.c.5. Insuper arbos Persea semper folia habet & poma, alijs subnascentibus, toto anno viret, nec folia decidunt, quod de Persicorum malorum arbore dici non potest: denique etiam Perseæ arboris fructum Galen. libro de alimentis adeo vitiosum ac pernitiosum in Persis esse ait, vt in cibo acceptus interficiat. In Ægyptum vero translatum comestilem factum esse vt qui eodem modo velut pira & mala edatur, quorum etiam magnitudinem habet; hoc & Nicandri interpres testatur tradens Persas lethiferæ arboris Perseæ, surculos ex veteris simultatis & vindictæ affectu in Ægyptum misisse, sperantes plures noxijs Perseæ arboris pomis interituros, sed eorum & fertilis soli Nilo irrigati benignitate factum esse, vt huius virulentia in salutarem fructum sit commutata; quæ de nostri orbis aut Romanis Persicis intelligi aut dici non posse docet Plin. lib. 15.c. 13.

Περσύας οἶνος. ὁ περισινὸς οἶνος. vinum annotinum, siue superioris anni vinum, sic tanquam περισύας dictum apud Hippocr. quemadmodum & αὐτίτην appellat τὸν αὐτοετίτην, hoc est eiusdem anni, vt scribit Galenus ἐν τῷ γλώσσαις.

Πεσσὸς, pessus. pessarium. Est, vt ait Paulus lib.3. lana concerpta, & ad digiti figuram rotunda facta, in qua pharmaca excipiuntur & continentur. Verumtamen non ex lana sola, sed ex panno etiam aut bombace aut linamentis, primum demersis in medicamentum curationi conducens, deinde inuolutis serico filoque appensis parantur. Fiunt & ex gummi, & resinis, & cera, alijsque liquoribus ad talem formam redactis. Conuenit id genus medicamenti præsertim vtero, estque ad multa vtile. Verum de vsu & differentijs pessorum idem Paulus lib.7. c. 24. abunde tradit. Vt autem ex Antyllo refert Oribasius, tres sunt pessorum differentiæ. Alij namque molliunt, alij adstringunt, alij aperiunt. Mollientibus ad vteri inflammationes, exulcerationes, perfrictiones, strangulatus, auersiones & inflationes, vtimur. fiunt autem ex cera Tyrrhenica, cyprino, susino, pinguedine anseris & gallinæ, butyro insulso, resina deusta, medulla ceruina, fœnogræco & similibus. Aperientes vtiles sunt cum purgationem suppressam prouocare volumus, aut conniuentem compressamque vuluam emendare: hique ex melle, artemisia, dictamno, brassica, dulcis radicis succo, ruta & scammonea. Adstringentium vsus contrarius est aperientibus. nam fluorem muliebrem cohibent, & vterum suspensum contrahunt, & prolapsum reprimunt.

Cæterum in hac significatione reperitur etiam πεσὸς vnico σ. immo Eustath. dubitat an πεσσὸς gemino σ. scribendum sit, vt distinguat à πεσσὸς qui calculum lusorium significat: Porro à prænarrato huius vocis significato, etiam virile mẽbrum appellasse pessulum Terentianus ille adolescens videtur, pessulum (inquit Terent.) ostio obdidit, non quidem fores occludens, sed quod acute solertioribus excogitatũ est, genitalibus immissum mutonẽ monstrans, quoniam scilicet medicis pessi dicantur qui fœminarum naturalibus subijciuntur.

Πεσσὸς. nigrantia in oculo Iulius Pollux interpretatur.

Πεταλῶδες οὖρον. foliosa vrina. dicitur ea in qua folijs similia siue squamuis aut laminis subsident: dicuntur autem πέταλα, inquit Actuarius, quæ & longitudinem & latitudinem habent, non etiam euidentem profũditatem. Eodem etiam, ait ille, donata sunt nomine instrumẽta quædam ad lanificia comparata. Quinetiam lapis quidam πεταλίτης dicitur quasi εἰς πέταλα, hoc est, in laminas solutus. Ex quibus omnibus τὴν πεταλώδη ὑπόστασιν, siue quæ subsident in vrinis folijs similia considerare oportet. Fit autem eiusmodi, vesica resoluta & erosa, vt author est Galen. comment. aphor. 76. lib.4. vide ὑπόστασις.

Πεταλίτης. lapis apud Actuar. de quo leges in πεταλῶδες οὖρον.

Πετασίτης. petasites. herba est cuius pediculus cubito maior est, crassitudine pollicis. à quo prægrande folium galeri modo amplum, ceu fungus dependet. tertio ordine desiccat.

Πετασώδεις. eas vocat Plantas Athenæus lib. 9. quæ folia ampla in modum petasi habent.

Πέτρα ἀσία. petra Asia, in qua lapis Asius prouenit, cui tametsi illa vim habeat similem, actionis tamen vehementia inferior est. vide ἄσιος.

Πετραῖοι ἰχθῦς. saxatiles pisces. Hi dicuntur qui non in læuibus aut arenosis aut terreis littoribus, sed in petrosis promontorijs, & vbi saxa sunt, delitescunt & pariunt. Alimentum autem quod ex ijs sumitur, non modo ad coquendum est facile, sed hominum etiam corporibus saluberrimum, vt quod sanguinem medium consistentia generet: hoc est, neque admodum tenuem, neque aquosum, neq; vehementer crassum. Sunt præterea ad detergẽdum optimi, boniquẽ succi, neque glutinosi, quos etiam febricitantibus offerendos esse Galenus consulit. Numerantur autem hi à Galeno lib. de alimentorum facult. 3. scarus, merula, turdus, iulia, fuca, perca.

Πετρέλαιον. petroleum. dicitur à quibusdã bitumen liquidum, quod effluat è saxis, vel quod eo ad lucernarũ lumina olei vice antiqui vterẽtur. Scribit Platearius fieri cum pinguedo terræ & aquæ

actione caloris in igneas partes conuertitur, & inueniri super lapides, quia per eos resudet, & ex eis, & supra muros inueniri, sed nigri coloris, postea vero per excoctionem fieri album. dicitur igneam habere vim dissoluendi, attrahendi, & consumendi. vide ἄσφαλτος.

» Appellatur & oleum sanctum, & oleum pe-
» træ à nostris medicis & seplasiarijs, neq; hoc est
» oleum nisi bitumen liquidum, vel colamen bitu-
» minis quod Babylonijs etiam naphta, id quod
» ex Mesue satis liquet. Petroleum igitur omne
» oleum quod è petris & saxis emanat dicitur, &
» fuit haud dubie Nicolai temporibus vsitatũ pe-
» troleum, quod vt ille ait sect. 1. de antidotis an-
» tidot. 27. μύρον τοῦ ἁγίου βαρβάρου vocauerunt. Perin-
» deatque nostra ætate fuit quod circũgestabant
» nonnulli, & sanctæ Catharinæ oleum vocabant;
» virum autem facit quod nos virginem fuisse pu-
» tamus Diuam appellantes Barbaram.

Πετροσέλινον. species apij præruptis in locis nascentis semine ammeos, sed olente magis, gustu acri & odorato. Hortensi longe maius est. Macedonicum cognominatur, quoniam in Macedonia frequens optimumque nascitur. Eius semen calidum siccumque est tertio excessu. incîdit, vrinas mouet & menses, flatus valenter discutit.

Πετροφυὲς. sic dicitur τὸ ἀείζωον, siue sedum maius, quod in petris nascatur.

Πευκέδανον. planta est caulem emittens tenuem, gracilem, fœniculo similem. comam habet statim ab terra foliosam spissamque, florem luteum, radicem nigram, crassam, plenam, graui odore, succosam, ex qua tenera cultello concisa profluit succus admodum excalfaciens, digerens, attenuans, maximi in medicina vsus, si verus haberetur.

» Nomen sortita est ab amaritudine pro πευκέδα-
» νον autem quod apud Nicandrum & Aetium le-
» gimus, Dioscorides habet πευκέδανος; apud
» Paulum mutato accentu πευκεδανοῦ, sed vt ἐρυ-
» θρόδανον & μυρτίδανον, ita etiam πευκέδανον videtur
» efferri debere.

Πευκέδανον. etiam dicitur à quibusdam σίκυς ἄγριος, hoc est, cucumis anguinus, sicut habetur apud Dioscoridem.

Πεύκη. alij piceam, alij laricem, alij abietem inter-
» pretantur. vide Dioscor. lib. 13. Theophr. hist.
» plant. lib. 3. & sæpe aliàs.

Πεφρικυῖα, ἢ φρικώδης γλῶσσα. lingua inhorrescens seu
» rigidiuscula. vide γλῶσσα.

» Πεφρυγμένη γλῶσσα. vide γλῶσσα.

Πέψις. coctio. cõcoctio. Est alteratio nutrientis in propriam qualitatem eius quod nutritur. Alterationem esse multis in locis Galenus docuit, sed non eam quidem quæ fiat per qualitatis depositionem & mutationem in contrariam qualitatem, eodem manente subiecto, sed specificam, quæ proprie & primum ab eo dicitur alteratio. Ea fit cum ex specie alia species inducitur, vt cum ex pane, carnibus, vino, sanguis, pituita, bilis tum flaua, tum atra, atque ex his postea adeps, os, neruus, caro, arteria, vena generantur, nutriuntur & augentur. Siquidem dum in ventre venisque nutrimentum concoquitur, easque mutationes perpetitur, tota sua substantia alteratur, veteremque naturam exuit, in aliam transiens speciem. Concoctio igitur alteratio est, non in omnem, sed in propriam corporis nutriendi qualitatem, quæ quidem cibo induci non potest, nisi in aliam speciem verso, quæ proxime ad nutriti substantiam accedat. Non est enim ea quæ cibo inducitur qualitas elementaris, calor scilicet aut frigiditas, sed essentialis potius & substantifica. Itaque si concoctio nutritionis gratia fit, eaque perficitur appositione similis substantiæ, necesse est cibum qui concoquitur, aliam substantiæ speciem induere, & in aliud mutari. Quare quot sunt coctiones, totidem substantiæ mutationes fieri necesse est, antequam in propriam cuiusque, à quo mutatur, qualitatem alterari possit. Ac in ventriculo quidem chylus, quem succum, vel si placet, cremorem interpretare, in iecinore & venis sanguis, in solidis ipsis partibus ceu ros efficitur. Tot enim concoctiones à medicis in animalium corpore statuuntur. Sed primum dicendum de prima, quæ fit in ventriculo. Quæ si communem cõcoctionis rationem habet, necesse est in ventriculo cibum conuersum in chylum propriam ventriculi qualitatẽ induere. Quo in opere duo concurrunt, chylus & propria qualitas, quorum hæc veram concoctionis ventriculi rationem substantiamque perficit: ille vero non perficit quidem, ex ijs tamen est quæ necessario concoctionis substantiam cõsequuntur. Neque enim cibi in chylũ conuersio proprius est cõcoctionis ventriculi terminus, quod oporteret statim post eius generationem πυλωρὸν aperiri, statimque ipsum à ventriculo in venas transire, cum tamen ijs qui imbecilli sunt, diutissime hic innatet, & fluctuationes cum sonitu dum moratur, excitet, neque exeat, nisi vi facta ventriculo, præsertim cum foris etiã speciem eiusmodi cremoris efficere liceat. Sed verus huius concoctionis terminus est propria ventriculi qualitas in eiusmodi cremorem impressa. Ac donec quidem chylus eam qualitatis similitudinem adeptus fuerit, concoqui dicitur: vbi vero parti nutriendæ apponi cœpit, iam non coqui, sed alere ipsaque actio nutritio appellatur: fine enim à se inuicem concoctio nutritioq; differunt, quod hæc mutatio fit cibi in nutriti substantiam, illa vero in solam qualitatem. Est autem ea quæ in ventriculo fit concoctio, actio ipsius ventriculi propria, non oris ipsius, quod appetit quidem cibos, sed non concoquit. Eius causa, vt & omnium operum naturalium, est proprius & innatus calor ventriculi, quem magis indicibili quadam proprietate, quam ardore & vehementia definire conuenit. Hic cum calidus sit & humidus idcirco veteres concoctionem elixationem propter similitudinem dixerunt. Talis quidem fuit Hippocratis & Aristotelis sententia, hoc inter cætera argumento firmata, quod concoctio per somnum quam quietem efficacius fiat. Vt enim scribit Hippocr. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, euidenter vigilãs calidior est exterius, interius autẽ frigidior, dormiens è contrario. At vero Erasistratus contritione & molitura, & amplexu ventriculi & ascititij spiritus proprietate: Empedocles autem putrefactione (cuius opinionem plærique veterum sequuti, ἄσηπτα vocauerunt, quæ postea ἄπεπτα dicta sunt) quod alimenta in ventriculo saporis odorisque gratiam amittant, ciborum concoctiones fieri crediderunt. Cum autem calor ipse natiuus concoquendi principium sit, causæ tamen aliæ plæræque ad concoctionẽ concurrunt, vel per quas melius ipsa con-

coctio perficitur, vel ſine quibus abſolui non poteſt. Nam & cibos in ore mandi oportet, in quo principium huius cõcoctionis quidam poſuerunt, & in ventriculo retineri neceſſe eſt, & ventrem eos prorſus complecti ac vndiq; conſtringere, vt nullum vacuum relinquat locum. Alioqui vel exit cibus priuſquam poſſit concoqui, vel fluctuantis humoris ſonitus velut ex vacuo eduntur atque exaudiuntur, ipſeque ventriculus premitur pariter & grauatur. Eſt autẽ hic complexus tanti momenti, vt nec in vtero, nec ventre, nec veſica vtrauis, nec ea quæ bilem excipit, nec altera, vacuum locum ſit inuenire, ſed ſiue parum ſit, quod in his continetur, ſiue multum, pleni eorum ſinus apparent, tunicis ipſis ſemper ea quæ continent arcte cõplectentibus, modo ſcilicet naturaliter animal ſe habeat. Eadem & in ſecunda coctione ratio eſt, quæ in venis meſenterij & in iecinore perficitur. Id enim attractum chylum arcte ſimiliter comprehendit, nec niſi concoctum dimittit. Huius quidem concoctionis materia chylus eſt, finis vero & terminus impreſſa chylo propria iecinoris qualitas, quo in opere chyli ſpeciẽ mutari, & in ſanguinem tranſire neceſſarium eſt, ipſum autem concoquendi inſtrumentum iecur. Sic & in tertia concoctione ſanguis pro materia habetur, qui deinde ſanguinis forma exutus ſpeciem roris accipit, & in propriam ſolidarum partium, quibus alimento eſt, qualitatem mutatur. Sunt enim ſolidæ partes huius tertiæ concoctionis inſtrumenta. Vt autem illæ multæ ſunt, ſic etiam multiplices huius concoctionis differentiæ exiſtunt. Pars enim vnaquæq; ſibi ſanguinem concoquit ſuo modo: aliter quidem neruus, aliter os, aliter arteria. Hunc quidem in modum ſe habet triplex ea ciborum concoctio, quam in corporibus animalium fieri veteres prodiderunt: in quarum poſterioribus eadem fere omnia, quæ de priore dicta ſunt, vſurpare conueniet. His omnibus ſcopus vnus propoſitus eſt, ita alterare alimentum, vt poſtea in corporis ſubſtantiam facile verti poſſit. Qua in re, ſi quid ineſt alimento quod aſſimilari non poteſt, id calor natiuus tanquam inutile & alienum ſeparat atque expellit. Sic fit, vt ſingularum coctionum propria ſint excrementa, quemadmodum Galen. lib. 1. ſanit. tuendæ demonſtrauit. Sic quidem in ſano homine & ſecundum naturam ſe habente concoctio peragitur. Cæterum ab ea non longe diuerſa eſt vitioſi humoris, quæ per morbos ſuſcipitur à natura, concoctio. Habent enim inter ſe permulta communia. Vtramque calor natiuus molitur ſolidis partibus inſitus, in vtraque eædem illæ partes materiam quæ coquitur, contendunt in propriam qualitatem commutare alterareque. Sed eum quidem finem in alimento concoquendo natura aſſequitur, in morbifico autem humore conſequi non poteſt. Quod enim putridus atque à natura prorſus alienus humor eſt, fieri non poteſt vt propriam corporis noſtri qualitatem recipiat. Itaque quamuis natura circa eius coctionem alterationemque verſetur, idẽ ex eo quod ex optimo alimẽto conſequi cupiens (nemo enim naturales facultates ratione gubernari adminiſtrarique, vt opinor, contenderit) eo tamen fine fruſtratur propter materiæ peruerſitatem, quæ nunquam ita mitificari poteſt, vt propriam corporis noſtri qualitatem admittat, deindeq; nutriat. Attamen ſi modo morbus ſalubris futurus eſt, eam quadamtenus à ſolidis partibus, quarũ proprium munus eſt concoctio, alterari neceſſe eſt & mitiorem reddi. Id quod concoqui vocauit Hippocrates, id eſt, à natura quocumq; modo euinci. Tunc enim cõctionis nomen in ſuo vniuerſaliore ſignificato accipimus. Eſt autem id vniuerſalius, inquit Galenus, cũ natura cauſis fortior fuerit, permutaueritque eas ſuo robore. Sunt autem huius euictionis permutationiſque variæ differentiæ. Nam & craſſa dum extenuantur, aut tenuia incraſſãtur, aut lenta inciduntur, aut putria in pus vertuntur, à natura vinci & concoqui dicuntur, concoctione ſcilicet, vt ait Galenus, omnem ad mediocre temperamentum adductionem ſignificante. Sic enim vitioſi humores quandam tum ſubſtantiæ, tũ qualitatis moderationem adipiſcuntur. Hanc autem conſequuti facile poſtea extra corpus pelluntur à facultate expultrice, quæ nunquam niſi peracta concoctione, ſalubriter munere ſuo fungi poteſt. Alias enim omnis excretio ſymptomatica cenſeri debet, non aliter quam cruda lientericorum deiectio. Hunc quidem in modum de coctione ſe res habet. Quod autem ad nominis rationem attinet, Ariſtoteles πέψεως nomen commune facit πεπάνσει, ὀπτήσει & ἑψήσει. Tres enim has ſpecies τῆς πέψεως conſtituit. πέπανσιν ſiue πεπασμὸν appellat coctionẽ eam quæ fit à calore interno, de qua ſuperiora omnia dicta ſunt, & cui πέψεως potius quam πεπάνσεως nomen dedimus, Hippocratem & medicos omnes ſequuti: ὄπτησιν vero & ἕψησιν, eam quæ fit ab externo. At vero alij πέψιν vocant, vt ſcribit Galenus comment. 2. in lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν, deductionem quandam eius quod coquitur in coquentis ſubſtantiam, quæ in ſanis fiat, & ex qua pauciſſimum ſuperſit ſemicoctum: πεπασμὸν autem veluti coctionem quandam & maturationem humoris morbifici, in qua quod aſſimilatur paucum eſt, quod autẽ ſemicoctum & ſuperfluum relinquitur, multum. Galenus tamen paſſim concoctionem quæ in morbis fit πέψιν indifferenter appellat. vide ὠμόν.

Πηγαί. dicuntur à quibuſdam oculorum anguli maiores, qui ſunt ad nares, quos etiam alio nomine ῥαντῆρας appellant.

Πηγανηρόν. emplaſtrum rutaceum, quod triplex reperio: vnum apud Paulum lib. 7. alterum apud Aetium lib. 15. contractos manuum articulos magnopere emolliens: tertium ſimiliter apud Aetium, ad ſcabras fiſtulas conueniens.

" Sed quod hîc πηγανηρὸν habetur à Tralliano li.
" 6. πηγανηρὰ appellatur, quam internis doloribus
" diſcutiendis & euocandis conferre ait exterius
" applicitam ſicut in pleuritide, idem & Paul. li. 7.
" c. 17. hoc modo appellans.

" Πήγανον. ruta; ῥύτην rutam à Peloponnenſibus appel-
" lari Iolaus eſt author, à reliqua Græcia πήγανον,
" deriuata voce vt ait Plutarch. 3. ſymp. quæſt. 1.
" ἀπὸ τῆς δυνάμεως, πήγνυσι γὰρ, inquit, ξηρότητι διὰ
" θερμότητα τὸ σπέρμα, καὶ ὅλως πολέμιον ἐστὶ ταῖς κυούσαις,
" id eſt, quod ob ſiccitatem calori iunctam ſemen
" genitale coagulet, ſitque adeo in totum præ-
" gnantibus inimica. Itidem Nicandri ſcholiaſtes
" dictã tradit παρὰ τὸ πήγνυσθαι τὴν γονὴν, eſſe enim ἐκ-
" χετικὸν τῆς συνουσίας, quamobrẽ & τοὺς μιγνυμένους ea vti.

» Πήδησις. idem quod διαπήδησις. de qua suo loco.

Πηκτὸν. concretile. Est passiua qualitas secundi generis, de numero earum quæ secundum naturalem potentiam vel impotentiam dicuntur: significat autem id quod condensari atque indurari potest. Duobus autem id contingit modis, calore & frigore: illo quidem desiccante humorem, hoc vero calorem expellente. Itaque alia humoris absentia, alia vero caloris concrescunt: aquea quidem caloris, vt glacies, cera, seuum: terrea vero humoris, vt sal, nitrum, lutum. vide πῆξις.

Πηκτὴ siue

Πηκτὸν γάλα. est lac concretum per coagulum admisto melle. de quo vide in dictione γάλα.

Πηλάειον. est species collyriorum τῶν μονοημέρων, sic dictum, vt arbitror, ἀπὸ τοῦ πηλοῦ, quasi cœnosum siue lutosum, & idem quod τρυγῶδες. Ex ipsa compositionis forma nomen inditū. Nam cum plerasque τῶν πηλαείων differentias Aetius describat, omnes se habent in fæcis modum propter acaciæ succum, quo quæ constant collyria μονοήμερα, ea Galenus τρυγώδη nuncupari scribit, lib. τῶν κατὰ τόπους, περὶ ὀφθαλμίας.

Πηλοποιητικὴ κονία ἢ

Πηλοποιητικὸν ὕδωρ. ab omnibus fere interpretibus male vertitur: alius lixiuiam figuli aquam, alius cum luto suo lixiuiam, alius aquam lutariam reddidit, alius se plane nescire quid esset professus est. Nec immerito quidem, quod non animaduerterint per ι. πιλοποιητικὸν scribendum esse: quod quid significet, vide suo loco.

» Vide vocem κονία vbi hæc fuse explicantur.

Πῆξις. coagulatio, concretio. Est diffluentis humidi determinatio. fit exiccatione, quod proprium sit sicci terminari atque definiri. Inducitur autem siccitas vel sicco corpore superinducto, vel summota quæ inerat humiditatis redundantia. Cuius summouendæ ratio etiam duplex est, scilicet per compressionem humiditatis à terrestribus partibus siccioribus factam, sed adhuc tamen in corpore latentis & contentæ, vel per resolutionem. Causæ vero coagulationis seu concretionis sunt tum calidum, tum frigidum. Calidum quidem tam per se quam per accidens, frigidum vero non nisi per accidens, sicut Aristot. lib. 4. meteor. demonstrauit.

Πῆξις ὀφθαλμῶν, & ὀφθαλμοὶ πεπηγότες, & ὄμμα πεπηγὸς. vide ὀφθαλμός.
»

Πήειον. ὁ περίναιος. apud Hippocr. interdum etiam ἡ ἕδρα, apud eumdem lib. περὶ αἱμοῤῥοΐδων καὶ συρίγγων, vt scribit Galen. ἐν τῶν γλώσσαις. Apud Etymol. & Suidam oxytonωs est πηεὶν: quorum ille dicit esse ὄρχιν, hic αἰδοῖον.

Πιείτης νάρδος. dicitur à Galeno nardus montana eadem prorsus ratione, qua etiam θυλακῖτις appellatur, ob id videlicet quod è Syria atque Cilicia θυλάκοις καὶ πήραις, hoc est, sacculis & peris in Græciam deportaretur. vide νάρδος.

Πιτύα. idem quod πυτία coagulum, de quo suo lo-
» co.

» Πηχέδιον. perinæum dicitur.

Πῆχυς. cubitus. duo significat apud Hippocratem. Hic enim aliquādo vocauit eam partem totam, quæ inter manū & cubiti articulū est, interdum cubitum id os quod è duobus ossibus longius est & grandius. πῆχυς enim gemino osse constat, quorum alterum κερκὶς, id est radius, alterum πῆχυς eodem cum tota parte nomine appellatur. sicut κνήμη & totam partem, & partis totius portionem significat, vt annotat Galenus comm. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Subest autem cubitus radio, habetque duas apophyses acutas, κορώνας ob id dictas, quarum anterior est minor, altera maior. Inter has autem cauitas est, σιγμοειδὴς siue σιγματοειδὴς dicta, similis C Græcorum literæ, vti asperæ arteriæ bronchia, in quam orbita trochleæ similis, inter duos condylos sita, brachio inseritur. Huius autem ossis, quod cubitum speciatim nominant, finis vterque validis ligamentis radio colligatur. Media autem amborum inter se omnino dehiscunt. Vtrimque autem os iuxta carpum epiphysim foris gibbam, intus cauam habet, cubitus quidem minimo digito, radius autem maximo respondentem, in quam cauitatem carpus immittitur & diarthrosi inarticulatur. Inest præterea cubito ex abundantia quædam apophysis dicta συλοειδὴς siue στυλοειδὴς, à styli vel columnæ figura, ipsa etiam carpo per diarthrosim inarticulata, motus carpi obliquos dirigens ac firmans, tum ligamentis, tum etiam occursu ossis carpi ipsam parua cauitate excipientis. vide χείρ.

Est & πῆχυς mensuræ nomen, qua rerum interualla dimetimur. Est autem extensio à cubito vsque ad summum medium digitum, pedis vnius & dimidij, vt scribunt Suidas, Hesychius & Pollux. Est igitur mensura digitorum quatuor & viginti. Latini cubitum etiam vocant. Ab eo deriuantur πηχυαῖος, ἡμιπηχυαῖος, δίπηχυς, τρίπηχυς, ἑξάπηχυς, quæ sæpe apud authores occurrunt.

Πιγανόξαειs. sic à quibusdam dictum est elleborum album, vt habetur apud Dioscor.

Πίεσμα. retrimentum cuiuscumque rei post expressionem relictum. dicitur & ἐκπίεσμα & ἀπόθλιμμα. Plærique tamen non retrimenta tantum à succo expresso reliqua, sed ipsum etiam succum aliquando significari contendunt. Dicitur ἀπὸ τοῦ πιέζειν, quod premere significat.

Vide ἐκπίεσμα vbi plura.

Πίεστρον. instrumentum chirurgicum, apud Hippocratem, quod & ἐμβρυοθλάστης à fœtu rumpendo appellatur. refert Galen. ἐν τῶν γλώσσαις.

Volsellam quidam vocant; Cæterum pro πίεστρον dicitur & πιεστήριον in hac significatione apud Gal. de hac voce plura vide in ἑλκυστήρ. «
«

Πιδίτης. dicitur genus papaueris syluestre, quod aliqui etiam rhœada appellant. vide in dictione Papauer.

Πικέειον. βάτυεον. apud Hippocr. vt scribit Galen. ἐν τῶν γλώσσαις.

Πικέειον. autem apud Aretæ. de curat. acut. lib. 1. c. vlt. videtur esse compositum aliquod medicamen ex varijs constans, quod cum melle ad consistentiam decoctum exhiberi præcipit in pleuritide. «
«
«
«

Πικρὰ. medicamenti nomen est ex aloë compositi, quod quamuis duobus nominibus ἱερὰ πικρὰ dicatur, absolute tamen tempore Galeni πικρὰ, propter insignem amaritudinem, dictum est. vide ἱερά.

Πικρὶς. dicitur à quibusdam τὸ ἀνδρέσακις, vt habetur apud Dioscoridē. vel, eodem etiam authore, syluestris seris, quæ & cichorium appellatur.

Πικρὸν. amarum. Id dicitur quod vehementer exterget, simulque linguam moleste exasperat. Quicquid autem tale est, terrestre prorsus est & sic-

cum, ſed ſubtile & caloris exceſſu extenuatum atque elaboratum, & conſiſtentia omnino cineri ſimile, eaque in re ſalſo admodum propinquum & affine. Sunt enim ambo terrena & calida, in eo tamen non obſcure diſſidentia, quod ſalſum, veluti & adſtringens, multo craſſioris ſubſtantiæ ſit, amarum vero tenuioris. Quod autem amara terrena ſint & ſicca, hinc licet colligere, quod ex dulcibus excalfactis ſupra modum amara fiant, appareantque protinus conſiſtentia ſicciore quam dulcia. Cum enim à dulcibus humor ſemper defluat & abſumatur in vaporem à calore reſolutus, neceſſe eſt reliquum terrenius ſicciuſque effici. Siquidem dulcedo calido atque humido conſtat, habetque temperiem noſtræ ſimillimam. Itaque quod è dulci ſuperaſſato prouenit, perinde vt calx ciniſque calidum & ſiccum neceſſario efficitur. Neque enim aerea, neque tenuis, neque aquea poteſt eſſe eius conſiſtentia, ſed terrena prorſus & ſuperaſſata. Ideo amara omnium minime putreſcunt, nec vermes aut alia eiuſmodi animalia procreant, qualia in reliquis putreſcentibus proueniunt. Siccitatem autem eam inducit calor mediocriter excedens, non tantus quidem vt vrat & acre efficiat, ſed ſuperans dulcedinem & eius humiditatem reſiccans. Fiunt igitur amara vi caloris, partim proprij & inſiti, quomodo mel vetuſtate amareſcit, partim externi & aduentitij, vt cum igni vel ſoli diutius exponitur. Sed cum ampla ſit caloris latitudo, immodicus acria, moderatus dulcia, medius amara efficit. Verum is quoque in ſingulis ſuos habet terminos: ſiquidem tantus calor vt abſtergere poſſit, nec quicquam vltra moliri, amara reddit; qui vero intenſior eſt, adeo vt exurat, acria: at moderatus, qui nihil horum agit, ſed nutrire modo poteſt, dulcia generat. Itaque veluti amara tenuiora & calidiora ſunt, non modo adſtringentibus ſed & dulcibus, ita acribus craſſiora ſunt minuſque calida. Verumtamen quicquid amarum eſt, idem etiam acre dici poteſt, ſiquidem amara mordicant, ſed minus quam abſolute acria. Ergo cum amara eiuſmodi temperie ſint, patet ea vim habere incidendi, extenuandi, abſtergendi, expurgandi, ſiccandi & calefaciendi, hactenus tamen vt non vrant, & proinde menſes mouendi, atque educendi pus è pectore & pulmone, & comitiali quoque morbo conferre. Verum præcipue obſtructiones iecinoris & lienis expediunt, ſed per ſe omnifariam ſtomacho infeſta ſunt, & omnibus prope animantibus nedum hominibus ad edendum nutriendumque inepta. Hæc quidem de ſimpliciter & exacte amaris dicta ſunt, hoc eſt, de ijs quæ nulla alia ſenſu notabili qualitate participant. Nam plæraque diſſimilibus vel cōtrarijs etiam partibus conſtant, vt abſinthium partim amaris, partim adſtringentibus, & lactuca vetus partim amaris, partim etiam frigidis atque humidis.

» Sicut autem dulce principium ſaporis eſt,
» ita amarum odoris eſſe docet Theophr. 6. de
» cauſ. plant. cap. 13. nec odoris modo, ſed & grati
» quippe (ait) omnia prope odorata amara ſunt, &
» odoratum quod amarum non ſit, reperire diffici-
» le eſt.

Πικρότης. amaritudo. Eſt ſapor moleſte linguam exaſperans, in ſubſtantia ſicca, terreſtri, ſubtili & extergente, à caloris exceſſu proueniens. Succedit dulcedini, extenuata vi caloris humiditate & reſoluta. quo fit vt amara calidiora ſimul & tenuiora temperie ſint quam dulcia, ſicut paulo ante dictum eſt.

Πικρόχολοι. dicuntur ab Hippocrate qui amaro humore, qualis eſt flaua bilis, redundāt, quaſi amaræ bilis homines. Colligitur autem humor ille aliquando toto corpore, aliquando ſuperiore corporis parte, vt Paulo rhetori, ſicut Galenus narrat: quandoque vero inferiore, vt Eudemo philoſopho. Itaque pro locorum in quibus ille regurgitat varietate, πικρόχολοι τὴν ὅλην ἕξιν, ἢ τὰ ἄνω, ἢ τὰ κάτω, hoc eſt picrocholi toto habitu, aut ſupernis partibus aut inferioribus, ab Hippocrate appellantur.

Πικρόχολος χυμός. eſt pallida & amara bilis, vt exponit Galen. comm. 3. εἰς τὸ προγνωστικόν: ſiue pallida & flaua bilis. vt ait lib. 2. τῶν κατὰ τόπους, de his loquens qui ex ſtomacho caput dolent. nam qui vere πικρόχολος humor eſt, eum χολὴν ſimpliciter dictum fuiſſe ab antiquis, idem annotauit comment. in aphor. 32. lib. 7. Itaque πικρόχολος χυμὸς non aliud eſt quam ἡ χολὴ, id eſt bilis, à qua homines πικρόχολοι appellantur.

Πιλάριον. Collyrij nomen eſt deſcripti à Trallian. li. «
2. c. vlt. vtilis ad oculorum fluxiones. «

Πιλοποιητικὴ κονία. eſt lixiuium quo οἱ πιλοποιοὶ vtuntur cogendis parandiſque lanis. Eſt enim πῖλος, τὸ ἐξ ἐρίου πιλητὸν ἔνδυμα, hoc eſt indumentum è lana compactum, ſiue in ſubuculæ modum induatur, ſiue pro calceo pedibus aptetur caloris cauſa, ſiue eo vt pileo caput contegatur, ſiue alijs vſibus inſeruiat. Eſt enim πιλεῖν ſiue πιλοῦν lanas cogere & compingere. vnde πίλημα deductum eſt, quod ſignificat lanam coactam, cuiuſmodi apud Gallos feltrum eſt, & omnis generis indūmenta ex lana confecta. Inde etiam πιλητὰ κτήματα, id eſt lanæ coactæ, quas Iuriſconſulti coactilia appellant, à quibus οἱ πιλοποιοὶ, Latini coactiliarij dici poſſunt. Cæterum eo in opere lanas aqua abluere oportet. quæ cum οἰσυπηραὶ, id eſt ſuccidæ ſint non eſt dubium quin aliquam vim medicamentoſam in aqua relinquant. Nam vt aqua quæ per cinerem aut calcem colata eſt, vim aliquam inde accipit, ita ea qua lanæ ſuccidæ abluuntur: ex quo perinde atque illæ inter κονιῶν, id eſt lixiuiorum genera cenſetur. Eſt autem prædita facultate digerendi atque incidendi, præſertim ſi additum eſt acetum, quod cogendis lanis quondam miſceri ſolitum Plinius ſcripſit lib. 8. cap. 48. vbi de lanarum generibus diſſerit. Proinde ſtrenuum eſt lactis coagulati remedium, vt habetur lib. 6. apud Dioſcoridem: nec temere Galenus lib. 6. methodi medendi, ab ea petiuit remedium ad neruum punctum in penuria alterius medicamenti, cum ægro forte vicinum πιλοποιὸν vidiſſet. Sic enim legendum eſt per ι, non vt Linacer πηλοποιὸν, quem figulum male videtur interpretari. Nam quamuis πηλὸς lutum ſignificet, nemo tamen Græcorum eum qui ex luto aliquid fingit, πηλοποιὸν, ſed vel κεραμέα vel κοροπλάθον, appellauit. Neque enim lutum ipſum fingitur, ſed ex eo alia fiunt ab artifice. Quod tamen mirum eſt à nullo Græcorum medicorum interprete animaduerſum fuiſſe, quod vbique apud Dioſcoridem, Galenum & reliquos per η ſcriptum legeretur. Ac quamuis magna pars medicorum eam in lixiuiorum genere annumerent, κονίαν πιλοποιητικὴν vel πιλοπο-

ἰκὸν appellantes, à multis tamen ὕδωρ πλοποιητικὸν, vel τ πλοποιϊκὸν, vel τ πλοποιῶν vocari reperies: ab Aetio vero ὕδωρ τ πλωπαγίων, nulla prorsus ipsius rei differentia.

" Vide κονία πλοποιητική.

Πῖλος. pileus proprie dicitur, sed quemadmodum " πέτασος, id est galerus, ita πῖλος herbis nonnullis " tribuitur, sicut apud Theophr. l.4. c.10. de fabæ " Ægyptiæ folijs & loto: alias πῖλος in plantis dici- " tur pilula quædam ex laneis flocculis coacta, vt " ipse tradit Theophr. histor. plantar. lib.3. cap.8. " de robore loquens, & lib.4. cap.10. de faba Æ- " gyptia.

Πιμελή. adeps, pinguedo. est pars corporis similaris, & quoad sensum simplicissima, humida & exanguis, à frigiditate partium neruosarum ex aerea & pinguiore sanguinis substantia per vasorum tunicas exudante, concrescens, & cursu ad internam eius membranam subnascens. Hic quamuis ex sanguine factus sit, exanguis tamen est & frigidus, vt qui ex habitus frigiditate gignatur. Eum humidiorem esse cerebro Galen. demonstrauit in lib. de temperamentis, eiusque generationis modum declarauit, scribens adipem calfactum liquari, cæterorum humidorum à frigore coagulatorum ritu. Cerebrum autem calfactum minime liquari, eoque adipe minus esse humidum, etiamsi adeps specie aridior esse videatur. Adipi namque concretio contingit, propterea quod membranis adiacet. Crasso namque oleo est similis, eoque congelatur vbi cum frigidis & exanguibus particulis coniungitur. At neque circa iecur, neque circa arterias venasve aut cor, sed neque circa aliam præcalidam particulam coire potest, proindeque frigidioris naturæ & vitæ magis desidiosæ nota est. Affusus est autem membranosis & reliquis siccis particulis, vt eas ipsas pingui natiuo humectet, quæ celeriter in diuturnis inedijs ac vehemẽtibus exercitationibus & caloribus immodicis exiccantur atque indurescunt, vt docet Galen. libr.16. de vsu partium. Differt ἀπὸ τῦ στέατος (quod seuum siue sebum Latini interpretantur) quod, vt ait Galen. seuum crassius ac durius sit, ac propterea in animalibus totam naturam sicciorem magisque terrestrem habentibus proueniat, velut adeps humidioribus: quodque seuum nec facile funditur liquescitve, & fusum celerrime iterum coit & conglaciatur, adeps contra ab igne liquescit celeriter, nec facile vbi eliquata fuerit, rursum cogitur: vel, vt ait Aristoteles libr. 3. de natura animalium, quod seuum fragile vsquequaque fit, & cum refrixit concrescat, adeps liquidus sit, minimeque aptus durari, quodque locis etiam discrepent: adeps enim inter carnem cutemque solet consistere, seuum in fine carnis semper est. Verum sæpe hæc duo vocabula apud authores confunduntur, qui indifferenter vnum pro altero vsurpant.

Πῖνον. vinum hordeaceum, vt scribit Arist. quo qui inebriantur, non in omnem partem, vt cæteri, corruũt, sed proni tantum aut supini. Paulus autem vinum quod ex sordibus vellerum elutis conficitur, πῖνον vocari putat. πῖνος enim sordem significat.

Πίον. pingue, significatur hoc nomine non solum τὸ " λιπαρὸν pingue, sed etiam τὸ γλυκὺ dulce, & om- " ne quod naturaliter se habentibus suaue existit " vt annotat Gal. comm.5. lib.6. Epidem.

Πιπίσκειν. Hippocr. dicere solet quod cæteri ποτίζειν, bibendum dare, seu in potu præbere. vt περὶ διαίτης ὀξέων initio, ὀῤῥὸν ἢ γάλα πιπίσκειν. At πιππίζειν, pipire est: vt πίπποι, pipiones, auium pulli.

Πίσον. ἢ. Pisum, legumen, quod & πίσος dicitur for- " sitan à verbo πίσκειν à quo & πισαὶν siue πισσὶν. " Ita Eustath. Apud Galen. lib.1. de aliment. fa- " cult. gemino σσ. & oxytonως πισσοὶ: Itidem in " censu τ̃ ὀσπρίων vna cum similibus leguminibus, " ἐρεβίνθοις, ὀρόβοις, ὤχροις, ἀράκοις: inde πίσινον ἔτνος " pulmentum è pisis confectum apud Athenæ. " lib.9. "

Διὰ τεῶν πιπερέων. vide in Διὰ littera Δ. "

Πίσσα. pix. Nihil aliud est quam fluxus combustæ in tæda sua resinæ. Quod enim ex viuentibus plantis destillat, resinæ nomine donatur. Idem vero incensa in furnis eadem materia, picis appellatione fluit, & canaliculis quibusdam circa pyram compositis excipitur. De pinu fere omnis est, vt Theophrastus inquit, quanquam in Syria terebinthi quoque picem ferant: è picea quoque, cedro, palma, abiete, strobilo colligitur. Quæ prima diffluit, simplex & liquida tantum est. quæ postrema venit, siccior paulo est, sed quæ tamen liquidæ nomen adhuc retineat. Sicca enim pix fit, alterutra earum iterum decocta, ideoque à quibusdam παλίμπισσα nuncupatur. Vt autem liquida & sicca compage differunt, sic etiam facultatibus. Sicca in secundo ordine desiccat, minusque quam liquida calefacit. & habent quidem ambæ quod purget, maturet, discutiat, & acre sit, ad omnia tamen liquida efficacior est, sicca autem glutinandis vulneribus aptior. Sed cum plures fuerint apud antiquos picis differentiæ, βρυτίαν, hoc est Brutiam, supra cæteras in medicina commendauit Galen. liquidam præsertim, vt quæ pinguissima resinosissimaque esset: quanquam etiam βρυτία ξηρᾷ vsus sit Andromachus ad splenicos, vt refert Galen. lib.9. τ̃ κτ̃ τόπους. Eam à Brutis dictam fuisse cõstat, qui olim eum Italiæ tractum incolebant, qui nunc Calabria dicitur.

Πίσσα ἡδυωτή. Hippocrati dicitur 1. de morb. mulier. " pix cum aromatibus mixta. "

Πίσσα. dicitur à quibusdam ἡ κόνυζα, vt habetur apud Dioscoridem. Ratio est à glutinoso eius lentore, quod, vt ait Plinius, trita mellis odorem habeat, digitis tactu eius cohærentibus.

Πίσσανθος. picis flos. Id dicitur, inquit Galenus lib.2. de simplic. medic. facult. quod oleosum in pice liquida superne fluitat. id autem est, vt idem ait, multo tenuiorum quam pix ipsa partium, siue eius compagem, siue etiam facultatem spectemus. Paulus lib. 3. cap. 74. idem videtur τ̃ ὀῤῥοπίσσης nomine intelligere. Scribonius cap. 40. ait, Picis florem, quod πισσέλαιον appellãt: quamuis Galenus eo loco πίσσανθος & πισσέλαιον plurimum inter se differre scribat.

Πισσάσφαλτος. bituminis genus est quod Epiri ad Apolloniam gignitur: vbi Ceraunijs montibus deuolutum, impetu fluminis rapitur, æstuque in littus expuitur, & cogitur in glebas. Sic autem dictum est, vel quod naturaliter pix mista sit bitumini, vt scribit Plinius, vel quod vtrumque oleat, vt Dioscor. tradit. Quidam vero ipsi miscent.

Πισσάσφαλτον Marcellus Empiricus latinis dici scri- " bit rubricam Scythycam; Sunt qui πισσάσφαλτον " Dioscoridis nõ aliud esse quam mumiam voca- "

tam dicant, vt fuse docteque docuit Fuschius li. 1. parad. c. 40. Caeterum etiam cum duplici πι. πιπάσφαλτος scriptum reperitur apud Dioscor. loco citato; doctissimus Scalliger, Serapionis mumiam, quae πισσάσφαλτος est, distinguendam esse docet à mumia sepulchrorum apud Arabas, Syros & Aegyptios, quae longe res erat vtilior atque preciosior, scilicet ex myrrha & aloe & illorum corporum materia quae ijs condita sunt, & vtramq; illam à Serapione describi. Quae vero ad nos mumia defertur ex Aegypto, non ex aloe & myrrha condimentū est corporū, sed ex Asphalto, illis enim vtuntur nobiles quorum effodere corpora capitale est, asphalto plebeios aduersus corruptionem munire se consueuisse Strabo author est.

Πισσέλαιον. oleum picinum. Fit, inquit Dioscorides, è pice separato liquore aquoso qui supernatat pici, sicut serum lacti. Nam expansa, quamdiu pix coquitur, supra eam vellera pura, halitu eius madescunt, qui postea exprimitur in vas. Ob id puto idem esse cum τῇ ὀρροπίσσῃ, siue τῷ πίσσης ὀρρῷ, cuius saepe medici meminerunt. At non sic Galenus qui omnium solus, quod sciam, scribit lib. 1. τῶν κατὰ τόπους, πισσέλαιον dici picem liquidam oleo permistam, πίσσανθος autem esse id quod liquidae pici superstat, quod tamen Dioscoridi πισσέλαιον est.

Hoc quidem significato πισσέλαιον vocauit Galen. 8. de simpl. medic. facult. itemque Oribas. & Plin. Attamen Galenus locis alijs nimirum 2. de simpl. facult. cap. 21. & 1. τῶν κατὰ τόπ. & omnium solus quod sciam supradictum liquorem aquosum liquidae pici superstantem non πισσέλαιον sed πίσσανθος nominari scribit, πισσελαίου vero voce nō aliud significari quam picem oleo permixtam: forte iam coeperat Galeni saeculo vera & antiqua τοῦ πισσελαίου significatio attribui medicamento ex oleo & pice liquida composito. Hoc autem picinum oleum quoniam vt serum lacti, ita pici supernatat, ideo Paulo lib. 3. c. 74. ὀρρόπισσα composito nomine vocatur, Aetius vero lib. 6. cap. 69. ὀρρὸν πίσσης nominat, interdum & ipse Gale. πίσσης ὑγρᾶς ὀρρὸν appellauit, Columella vero lib. 8. c. 5. picis liquamen, Scribonius & Marcellus picis florem.

Πισσηρὰ κηρωτή. est ceratum rosa, oleo, & arida pice constans, vt annotat Gal. comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Illius meminit pluribus in locis Hippocr. atque vlceribus quae inflammationem sentiunt doloribusque mitigandis adhibet, πισσηρὴν simpliciter ac saepe appellans; Erotianus apud illum τὴν τετραφάρμακον καλουμένην exponit: Picatum autem emplastrum plurimi sunt qui appellent, quanquam Hippocr. non emplastrum sed ceratum vocat, & rectius vt ex 2. de morbis mulier. patet.

Πισσίτης οἶνος. vinum picatum dicitur vel pice conditum de quo Diosc. lib. 5. c. 48.

Πισσόκηρος. sic dicitur, inquit Aristoteles, alueorum tectorium crustaue, proxima τῇ μίτυϊ, sed ea leuior, minusque medicamentosa. Plinius scribit prima operis apum fundamenta μίτυν vocari, secunda πισσόκηρον, tertia πρόπολιν. μίτυς crusta prima est, saporis amari: πισσόκηρος super eam venit picantium modo, ceu dilutior, cerae initium, plerumque è mitiori gummi: propolis crassioris iam materiae additis floribus, nondum tamen cera, sed fauorum stabilimentum.

Πιστώδης οἶνος vide οἶνος vbi insigniores vinorum differentiae explicantur.

Πιστάκια. fructus pineis nucibus similes è surculis arboris dependentes quae in Syria nascitur, omnino nuda praeterquam ramorum cacuminibus, quae densiore folio, angusto & subrufo vestiuntur. Sicut autem cum pineis nucibus forma conueniunt, ita & effectu. Officinae fistica & fisticorum grana vocant.

Illa (inquit Gal.) 2. de aliment. facult. cap. 31. parum nutriunt, sed valde Hepar roborant & succos in ipsius vijs infarctos purgant, habent enim qualitatem aromaticam subamaram & subastringentem.

Πιστολοχία siue πιστολόχεια. est quartum genus aristolochiae, tenuior quam clematitis, densis radicum capillamentis (vnde & πολύρριζος appellatur) iunci plenioris crassitudine. Dicitur & eo nomine à quibusdam ἡ ἀλθαία, vt habetur apud Dioscor.

Πίττωσις. picatio. Est picis ad cutem illitio: vel, est dropax simplicissimus, pice arida cum exiguo oleo liquata, cutique dum calet illita. Species est dropacis, qui cum multiplex esse possit, variaque materia ad varios vsus constare, qui simplicissimus est, atque ita, vt dictum est, apparatus, πίττωσις appellatur. Adhibetur id remedij genus vel corpori vniuerso, vel certis interdum partibus. Raduntur primum pili vel psilothro auelluntur, deinde pix modico soluta oleo calensque cuti superlinitur, & priusquam plane refrixerit, auellitur: deinde rursum, vt ante, admouetur & auellitur, atque hoc identidem repetitur, quantum medendi ratio postulat, vel vno eodemque die, vel pluribus. Vis ei calfaciendi, humectandi, ex alto ad cutem attrahendi, poros opplendi atque obstruendi, ne quod attractum fuerit, in ambientem digeratur. Propterea conuenit crudis, apepsia laborantibus, vomentibus, coeliacis, & partibus alimentum non sentientibus. Mouet enim atque adauget calorem natiuum, vnaque sanguinis copiam allicit, quam, quia poros opplet, difflari vetat, proindeque εἰς σάρκωσιν, hoc est ad reparandam carnem, optimū medicamentum à Galeno perhibetur, praesertim si diutius parti adhaereat, nec saepe vno die mutetur.

Vide & Galen. lib. 1. τῶν κατὰ τόπους. Aet. libr. 9. c. 36. in v. l. annotatur mangones quoque πιττώσει vsos fuisse in ijs quibus graciliores essent artus.

Πίττωσιν etiam Graeci παρατιλμὸν vocāt quod Plin. l. 28. ca. 1. pilorum euirationem vocat, qua μαλθακοὶ, id est, molles euirantur, & vulsi fiunt, virilitatis enim signum sunt & indicium pili ipsi: Resina autem pilari solitos olim, nunc molles & effoeminatos viros, nunc quibusdam sacris addictos, vt Isidis caluos ex veterum scriptis manifestum est; sicque vulsi & depilati πεπιττωμένοι siue πιττοκοπούμενοι dicuntur: fiebat vero haec πίττωσις in balneis praesertim vt ex Suida patet; addit & Athenaeus lib. 12. huiusmodi τεχνιτῶν apud Thyrrhenos publica esse ἐργαστήρια, sicut κουρέων, apud Grecos: Plin. l. 14. cap. 20. de resina. Pudetque confiteri, inquit, maximum iam honorem eius esse in euellendis virorum corpori pilis: vide nonnulla in voce καταπιττώσεως supra.

Πιττοκοπούμενοι. vide πίττωσις in precedenti.

Πιττωτὰ φάρμακα. eadem quae δρωπακιστικά; Galen.

comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον aphor. 32. & eorum materiam abunde explicauit 1. κατ' τόπ.

Πιθωτοί. picatores Paulo dicuntur l. 1. c. 73.

Πιτυάνθη. sic à quibusdam vocatam fuisse ὀξυάκανθαν, Dioscor. prodidit.

Πιτύα. legitur aliquando pro πυτία, id est coagulum, vt apud Aetium tetrab. 1. serm. 2. & Dioscor. li. 2. c. 85. sed male vide πυτία, & apud Trallian. l. 8. c. 8. describitur pastillus διὰ πιτύας ex coagulo ad alui profluuia efficax.

Πιτυΐδες. fructus pini aut piceæ quos in conis suis gerunt, siue nuclei pinearum nucum, sicut videtur Dioscoridi lib. 1. siue nuces è pinastro, vt Plinius nominat. Galen. fructum picearum ita proprie dici scribit, & eos abuti nomine qui pini fructum πιτυΐδα nuncupant. Hippocrates eo nomine piceam resinam interpretatur, sicut Gal. explicat ἐν τῇ γλώσσαις.

Πιτύϊνος οἶνος. apud Dioscor. l. 5. c. 45. vinum dicitur lignis pini conditum, quod quomodo fiat ibidem docetur, Ruell. interpretatur vinum pineum.

Πιτυλίζειν. significat obire genus quoddam exercitationis quod manu vtraque in pugnum contracta (id enim designat πίτυλος) fiebat. in ea exercitatione. sicut scribit Galenus lib. secundo de sanit. tuenda, summis pedibus ingrediebantur, tensasque in sublime manus, hâc antrorsum, illam retrorsum celerrime mouebant. Hoc autem exercitamento maxime vti solebant ante parietem stantes, quò si quando aberrassent, facile pariete apprehenso erigerentur. Significat & πιτυλίζειν simpliciter gesticulari & crebro motu ciere manus, à quo πιτύλισμα fit ipsam manuum gesticulationem significans.

Voxque à Iuuenale vsurpata Satyra 11.

Qui Lacedæmonium pitylismate lubricat orbem.

Πίτυλος. significat apud Hippocratem remigium vel remum, vt Galenus explicat ἐν τῇ γλώσσαις.

Sed & πίτυλος idem quod πιτύλισμα vt liquet ex voce præcedenti, sic enim à Polluce definitur ἡ συνεχὴς τῶν χειρῶν συναγωγὴ πυκνῶς εἰς πλῆθος ἐπιφερομένων: & ab Hesychio πίτυλος, συστροφὴ τῆς χειρὸς ὅταν πυκνῶς ἐπιφέρηται.

Πιτυόρυζον. sic dicitur à quibusdam ἡ χαμαιπίτυς, vt habetur apud Dioscor.

Πιτύουσα. frutex est sola specie à tithymallo cyparissia differens, ob idque in tithymalli generibus enumeratus, cui caulis cubito maior, geniculatus, folia piceæ, acuta, exilia: flos paruus quasi purpureus, semen instar lenticulæ, latum, radix crassa, candida, succo referta. officinis & herbarijs esula nominatur: Barbari turbet appellant. Liquorem vt tithymallus habet, eique similiter purgat. Sunt qui πιτύουσα scribendum putent, contractum ex πιτυόεσσα. nam sic dicta est quod (Dioscor. teste) folia eius similia sint τοῖς τῆς πίτυος, piceæ folijs, vt interpretatur Plinius.

Πίτυρα. furfures. dicuntur & ἀφαίρεμα. Latini etiam canicas & apludas vocant: vnde caniceus panis furfureus est Pacuuio.

Pellicula scilicet quæ à frumento inter molendum abscedit (inquit Hesych.) Capitis etiam sordes furfuribus similes πίτυρα dicuntur vt & latinis furfures; item quæ in vrinis furfuribus similia videntur, sic vocantur.

Πιτυρείας ἢ

Πιτυρείτης ἄρτος. furfuraceus panis vel furfureus. Dicitur qui post excussam tenuissimam farinam ex reliquo conficitur. Furfuris habet plurimum, & minus purioris farinæ. Quare parum alit, ventrem vero multis excrementis replet, & facile etiam subsidet, & quia furfur nonnihil facultatis habet detersoriæ, ideo intestinis irritatis cito deijcitur. Proinde & pauco fermento & leni subactione opus habet. Ei contrarius est panis purissimus, vt qui & plurimum alat, & parum excrementi relinquat, & omnium tardissime deijciatur. Inter vtrumque medius est αὐτόπυρος siue συγκομιστός, vt qui ex toto tritico nulla vel farinæ vel furfuris adempta parte fiat.

Vide ἄρτος vbi insigniores panum differentiæ quæ apud authores occurrunt explicantur.

Πιτυρίασις. furfures. porrigo. Est vbi inter pilos quædam quasi squamulæ tenues & furfuraceę surgunt, eæque à cute resoluuntur. Interdum madent, multo sæpius siccæ sunt: idque euenit modo sine vlcere, modo exulcerato loco, huic quoque modo malo odore, modo nullo accedente. Id malum fere in capillo fit. rarius in barba, aliquando etiam in supercilio, vel reliquo etiam corpore. Prouenit à vitioso corporis humore, salsaue pituita, aut biliosо & melancholico sanguine caput subeunte, vt ait Paulus, vel à vitiosis serosis humoribus, vt Galenus & Aetius scripserunt. Nomen morbo inditum à similitudine.

Cum caput immensa pexum porrigine ningit,
Copia farris vti frendentibus edita saxis:

quemadmodum Quintus Serenus poeta cecinit.

Quorum autem in capite multi furfures gignuntur, ij dicuntur Hippocrati πιτυρώδεις 6. Epid. de pityriasi plura apud Actuar. l. 2. de dignot. morb. & Paul. l. 3. cap. 3. hanc affectionē Quintus Serenus farream vocauit: Galen. 6. Epid. comm. 3. textu 13. causam furfurum à quibusdam Hippocratis interpretibus propositam redarguit diligenter, sed quænam ea sit minime illic definit, nisi quod interdum ex propria capitis ipsius intemperie illud malum oriri affirmat, atque etiam 1 κατ' τόπους cap. 6. de pityriasi loquens nihil aliud esse dicit quam symptoma vitiatorum ichorum.

Πιτυρίδες ἐλαῖαι. furfuraceæ oliuæ. sic dicuntur oliuæ tritæ, vt habetur apud Athenæum l. 2. Stringebantur autem, quo melius seruarentur, antequam omnino maturescerent.

Πιτυρώδες οὖρον. vide οὖρον.

Πιτυρώδης ὑπόστασις. furfuracea hypostasis siue furfuribus similis. fit à vehementi calore febrili, supra modum colliquante, vrente & resiccante solidas partes. vide ὑπόστασις.

Πίτυς. picea. Arbor pino similis, à qua tantum differt quod pinguior ac tenuior folio est, quodque minus alta minusque recta quam pinus assurgit: præterea & conum minorem, nucleosque resina perfusos habet.

Πιωτέρως: ἀδρότερως. plenius, vberius, apud Hippocratem.

Πλαδαρότης. affectus est, vt scribit τῆς εἰσαγωγῆς author, internæ palpebrarum partis, obortis in ea mollibus quibusdam corporibus & læuibus, vnde & nomen inditum fuit morbo.

Πλάδος. dicitur apud Hippocr. humiditas in aliqua parte redundans & superflua, siue tenuis ea sit, siue in modum puris crassa, vt scripsit Galen.

comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν. Nam & πλαδαρὰ ἕλκη ea ratione ab Hipp. dicuntur, & πλαδῶντα simpliciter, quæ humida sunt. Quoniam vero quæcunque superfluo humore madent, infirma vt plurimum sunt, & laxa, factum est vt πλάδος etiam τὴν ἀτονίαν significet, vt annotauit Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Sic coniunctim dicit Dioscorides στομάχου πλάδον καὶ ἀτονίαν; & πλαδῶντος στομάχου exponit Suidas ex Damascio ὑγροῦ καὶ ἀσθενοῦς ὄντος.

Πλαδαρὸς, Πλαδώδης, & πλαδόεις. humiditate nimia abundans vocatur, alijs vliginosus, vdus: Scholiasti Nicandri πλαδόεν τὸ περισσῶς ὑγρὸν: apud medicos πλαδαρὸς στόμαχος, & πλαδαρὰ σὰρξ, quæ nimio humore vitiata est, & veluti fluida apud Diosc. l. 2. c. 137. apud quem πλαδαρὰ οὖλα l. 5. ca. 7. vocantur non solum diffluentes humore gingiuæ, sed etiam humida gingiuarum vitia; & σῶμα πλαδόεν, siue πλαδαρὸν dici scribit Scholiastes Nicandri τὸ ὑγρὸν, καὶ μὴ ἀντίτυπον, quod nimirum πλήθμον τῷ δακτύλῳ, ἐνδίδωσί τε καὶ κοιλαίνεται, πάλιν δὲ εὐθέως ἀναδίδωσι, καὶ γεμίζει τὸ κοίλωμα. Veluti cum cutis aqua aut pure distenta est, Hippocrate etiam πλάδον vocante, non solum vbi aquosus humor, sed etiam vbi crassior, veluti puris redūdat, apud quem & πλαδαρὰ διαχωρήματα sunt vuida & aquea: exponitur etiam πλαδαρὸς laxus, mollis, flaccidus: sic οὖλα πλαδοῦντα καὶ μυδῶντα eodem significatu dixit Dioscor. lib. 1. c. 153. vt πλαδαρὸν non simpliciter humens significare velint nonnulli, sed quod cum humore flaccescit, quale erit quod natura sua durum rigensque admisso humore languet & paulo minus quam dilabitur.

Πλάστιγξ. sic dicta est ab Hippocr. ferula, quod feriendo apta sit.

Sed scribendum πλήστιγξ vt infra à verbo πλήσσειν quod verberare est, seu ferire, & cædere nisi forte malis πλάστιγξ, nam πλάστιγξ non modo lanx est, cui pondus imponitur in ponderando, sed etiam μάστιξ flagellum teste Hesychio; apud Hippiatros certe pro ferula Chirurgica fracturis curandis apta legimus vsurpatum diminutiue, περιστηθεὶς τὰ πλαστίγγια.

Πλακῖτης. species vna est τῆς καδμίας quæ in fornacibus perficitur, & crustarum modo concreuit: de qua vide in dictione καδμία. Est & species quædam aluminis crassarum partium, hoc modo dicta quasi crustacea.

Πλάνης πυρετὸς. erratica febris. Est febris cuius accessiones nullam inter se proportionem seruāt. Habet enim suarum accessionum inordinata principia, nullam certæ alicuius febris vel simplicis vel compositæ speciem referentia. Itaque erratica febris nullius certæ speciei est, nec eam possis dicere quotidianam, nec tertianam, nec quartanam, multoque minus continuam. Nam cum erratica febris ab incertis accessionū principijs dicatur, patet continuam esse non posse, licet continuæ implexa esse possit æque atque aliæ intermittentes febres. Est autem febris erratica non ex certa humoris specie, quemadmodum aliæ intermittentes, sed vel ex confusis secum humoribus & inæqualiter permixtis, & in corporis habitu putrentibus. vel ex vno quidem humore, sed transmutato, & in alteram naturam transeunte. Quantum enim in ægrotantium corpore humores mutantur, tantum etiam accessionum circuitus. Ac maxime quidem transmutatur sanguis cum putrescit, parte vna in flauam bilem, altera in nigram abeunte. Deinde vero flaua bilis quæ nondum tota vsta sit: hæc enim tanquam flauæ atræque bilis media multiplices mistosque motus habet, quod inæqualibus portionibus alteratio illa perficiatur & putredo oriatur. Id autem naturaliter contingit à media fere æstate ad principium autumni, quod tempus ὀπώραν Græci nominant, eoque potissimum erraticæ febres proueniunt. Verum superueniente autumno, & flaua bile tota vsta & in atram versa, tunc ex febre erratica constans & legitima quartana nascitur. Alia quoque est nō parua erraticæ inordinatæque febris causa, cum qui putrescere incipit humor, in aliquo membro consistit: alter vero ex alijs defluit partibus, qui vel in ipsis continebatur, vel in vniuerso corpore redundabat. Alia præterea causa est error in ratione victus ab ægris commissus, qui si in sanis accessiones nouas parit & morbos, multo magis in ægrotis vel circuitus facit anticipare, vel alios diuersæ naturæ à prioribus excitat, à quibus accessionum ordo peruertitur. Videntur vero etiam aliquando absque ordine fieri accessiones propter circuituum complicationē quæ à medicis ignoratur, cum verius complexa febris sit quam erratica, quæ tunc vere talis est quando qui febrem faciunt humores in alteram naturam transierint, aut in victu errare contigerit, sicut docet Galenus extremo libro secundo de differentijs febrium.

Πλαστὸν φάρμακον. medicamentum quod illinendo adhibetur apud Scholiast. Aristophanis.

Πλάται. dicuntur, authore Polluce, costæ latiores, sicut κωπία quæ sunt angustiores. Hippocrates lib. de locis in homine videtur πλάτας scapulas appellare, scribens: αἱ δὲ πλάται πρὸς τὰ γυῖα ἤρθρωνται, ἐπιβάλλον ἐπὶ τὸ ὀστέον τὸ ἐν τῷ γυίῳ.

Πλαταμὼν. apud Hippocr. significat petram in mari prominentem, læuem & humilem, circa quam dilatantur fluctus, vt scribit Galenus ἐν τῇ γλώσσαις.

Πλατανίστινον μῆλον. mali genus, inquit Galenus, vile & quod edi nequeat, sed suibus edendum obijcitur, sic dictum quod tenera platanorum folia gustu quodammodo repræsentet.

Sic vero in multis Asiæ locis dicebatur pomorum genus illud quod gustu insipidum est & aqueum.

Πλάτανος. platanus. arbor est aduena quidem & peregrina, sed magno in honore habita postquam à Romanis recepta est, & vmbræ gratia expetita. Est autem cortice crasso, fronde vitiginea, lata, longo rubroque pediculo, flosculo paruo ac pallido, baccis rotundis, scabris & lanuginosis. Est humidioris & frigidioris essentiæ, sed symmetra. Cortex & pilulæ magis siccantem vim habent.

Πλαπασμὸς. vitium oris, cum eo nimium diducto sermo male promitur.

Πλάτυσμα. dicitur quicquid in latum extenditur: ideoque varijs rebus accommodatur, vt emplastris aliquando, in quorum genere πλάτυσμα vocatur emplastrum latum, seu potius latius linteum cui emplastrum superlitum est. Sic sæpe apud Galenum reperias in lib. τῶν κατὰ γένη, vt extremo lib. 4. vbi Heræ emplastra refert, scribitque primum vlcus per spongiam probe purgandum, vt madoris expers sit, deinde super id pla-

tyſma imponendum cui emplaſtrum illitum ſit, poſtea duplex linamentum exterius ſuperdandum. Sic Aetius lib.9. cap.48. πλάτυσμα σιδήρου στομώματος vocat laminam ex ferro ſtomomate latiorem.

Πλατὺς μῦς, ἢ

Πλάτυσμα μυῶδες. latus muſculus, de quo vide μυῶδες πλάτυσμα.

Πλατυκορία. affectus eſt quando ſcilicet in amplitudinem magnam pupilla diffunditur, quaſi pupillæ amplificationem dixeris, quam differre à μυδριάσει tradit Aretæus 1. de diuturnis c. 7. quæ eiuſdem pupillæ affectus eſt, dum in anguſtum contrahitur, & phtiſim alio nomine vocari ait, vide μυδρίασις.

Πλατυόφθαλμον. cognomen στίμμεως ſed fœminæ quæ proprio nomine στίβι vocatur.

Quia autem pulchriores olim fœminas putauerunt quibus oculi latiores eſſent, vnde apud Homer. dicuntur βοώπιδες, & quia cum raſa ſupercilia colore ſtibij nigro inungũtur, quod paſſim fit à mulieribus Græcis formæ ſtudio deditis, oculi latiores videtur: inde fuit ſtibium πλατυόφθαλμον vocatum. Ion Omphales Reginæ Lydiæ dum aſcititia formæ ornamenta perſequitur recenſet μέλαιναν στίμμιν, ὀμματογράφον.

Πλατύφυλλος. æſculus Græcis dicitur, quaſi latifolia propter folij amplitudinem, ſicque vocatur à Theophr. dum latifoliam inutilem eſſe ædificijs tradit, ſi Vitruuio credimus; an eadem vero ſit Plinio Æſculus, & quę latifolia ex argumento dicta quod lata luxuriet fronde non ſatis cõſtat, quod eodem loco & Æſculi & latifolij meminerit.

Πλεκτάναι. cirri. Sic Eudemus nominauit vteri cornua. Incertum tamen eſt vtrum vaſa, quæ illic reuoluta implicantur, an illos mammillares vteri proceſſus τ πλεκτάναις, id eſt, cirris polyporum compararit. Eos Praxagoras & Philotimus κόλποις, Diocles κεραίας nuncupauit. Galenus ἐν τ γλώσσαις interpretatur πλεκτανέων apud Hippocratem, τ πλεγμάτων, ἀποστημάτων περιπλεκτικῶν.

Πλέννα. ἢ μύξα. hoc eſt mucus, apud Hippocrat. vnde & πλεννηραὶ, μυξώδεις, hoc eſt mucoſæ, vt ſcribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. Dicitur & βλέννα.

Πλεονεξία. Redundantia ſeu plenitudo quæ ex Galeni ſententia duplex eſt, vna qualitatis in qua nuda qualitas elementaris citra humoris affluxum iuſtam menſuram excedit, ſic Galen. l. 8. meth. intemperantiæ febrilis exceſſum, caloris πλεονεξίαν nominat: eius autem tot ſunt ſpecies quot intemperies ſimplices nimirum quatuor, calida, frigida, humida, & ſicca: Altera πλεονεξία quantitatis eſt, vbi cibi potuſue aut humoris in corpore tanta eſt quantitas, vt nobis moleſtiam pariat & morbum.

Πλεύμος. φθόη. ἢ τὸ πλευμῶδες πάθος, apud Hippoc. authore Galeno ἐν τῆς γλώσσαις, hoc eſt tabes vel pulmonis affectio. vnde & apud eundem πλευμοῖ vſurpatur ἀντὶ τῶ πλευμῶδης γίνεται ἢ φθίνει: hoc eſt, pulmone laborat, aut tabe conficitur.

Apud eundem Hippoc. lib. 2. de morbis legitur ὅταν πλευμᾷ ὁ ἄνθρωπος quod exponitur à nonnullis, cum pulmonis vitio laborat, eſt autem vox πλευμᾷ fortean mendoſa.

Πλευμῶδες πάθος. pulmonis affectio, minus autem aliquid ſignificare videtur quam περιπνευμονία, ſicut & Aretæus inter περιπνευμονίαν & πλευμῶδες πάθος diſcrimen facit.

Πλεύμων. Attice pro πνεύμων pulmo, ſic & πλευμονικὸς, πλευμονία, & περιπλευμονία ſimiliter dicuntur.

Πλευραὶ. coſtæ. Sunt oſſa thoracis, à lateribus ſita, ſternon ſpondylis committentia. Ea ſunt vtrinque vt plurimum duodecim, quot & dorſi ſpondyli. Ex his ſuperiores ſeptem ſimpliciter πλευραὶ dicuntur, totidem ſcilicet numero quot oſſa habentur in ſterno, cum quibus, ſicuti cum dorſi ſpondylis, iunguntur per diarthroſim: quamquam ea qua ſterni oſſibus copulantur diarthroſis obſcurior ſit, propter ligamenta membranoſa quibus vndique tegitur. Tam exiguus autem eſt earum motus, vt ſynarthroſis appellari queat. His autem coſtis nec vna eſt ſimplexque figura, nec ſitus. Sunt enim principio anguſtiores & ſubrotundæ, deinde paulatim lateſcũt, & vbi latiores euaſere, paulatim contrahuntur. Situs præterea quodammodo obliquus eſt. Nam poſt ſuam cum ſpondylis diarthroſim in anteriora ſimul & inferiora feruntur, multumque ita progreſſæ, rurſuſque ſurſum verſæ, protinus ad ſternon recuruantur. Vnde iam quicquid earum cum ſterno committitur, non os ſed cartilago eſt: quanquam non ea tantum parte cartilaginoſæ ſunt, ſed præter id bona ſui parte, & iam inde propemodum vbi recuruari cœperunt qua ſunt molliores, vt ad radicem duriores. Earum duæ primæ ἀντίστροφοι quaſi retortæ dictæ ſunt, authore Polluce, duæ aliæ ſequentes στερεαὶ propter firmitatem, tres vero poſtremæ στερνίτιδες. Quinque vero reliquæ coſtæ inferiores, νόθαι dicuntur, hoc eſt ſpuriæ & illegitimæ, quia imperfectæ ſunt. Neque enim in ſterno, vt ſeptem veræ articulantur, ſed intus diaphragmati ſuis cartilaginibus iunguntur, & iiſdem acuminatis inferiores ſuperioribus applicatæ, ligamentis affirmantur. Dicuntur eæ παχύσπειραι & μαλθακαὶ, vt ſcribit Pollux. Celſus ῥόας à Græcis dici teſtatur. Cæterum inter ipſas coſtas inſerti ſunt muſculi genere duplices, quos μεσοπλευρίους, hoc eſt intercoſtales nominant. Alij enim externi ſunt, qui ex coſtæ ſuperioris inferno latere in ſubditæ coſtæ latus ſupernum oblique antrorſum feruntur, & vna cum pluribus alijs muſculis dilatãdo thoraci inſeruiunt. Alij vero interni ſunt, qui ex inferioris coſtæ ſuperno latere in ſupra poſitæ latus infernum oblique antrorſum inſeruntur, & externos vbique ad χ literæ formam interſecant. Hi autem vna cum quibuſdam alijs thoracem expirando contrahunt.

Πλευρέων πόνοι. laterum dolores aph.23. lib.3. à pleuritide diſtinguuntur qui ſine dolore ſunt.

Πλευρῖτις. eſt inflammatio membranæ coſtas ſuccingentis. Omnis in genere inflammationum eſt, totque propterea recipit differentias, quot habet ipſa phlegmone, ſumptas à materiæ vnde gignitur varietate. Alia enim vere ſimpliciterq; phlegmone eſt, quæ ſcilicet naſcitur ex fluxione ſanguinis calidi & copioſi: alia vero non ſimpliciter, ſed vel œdematodes, vel eryſipelatodes, vel ſcirrhodes, prout ſanguini pituita aut bilis flaua aut atra miſta fuerit. Non tamen vt phlegmone, ſic etiam pleuritis ab humoris ſpecie vera aut non vera dicitur, ſed quod ipſum præ ſe fert nomen

nomen, ab ipsa parte affecta. Vera enim pleuritis debet ἐν τῇ πλευρᾷ consistere, aut saltem musculis illi continuis. sic autem vocatur ὁ ὑπεζωκὼς ὑμὴν, hoc est, membrana costas succingens interna. Itaque phlegmone quæ externos costarum musculos tam μεσοπλευρίους dictos quam qui ab humeris ad partes thoracis superiores deriuantur, occupat, vel ipsum etiam diaphragma, pleuritis non est, etiamsi signa plurima cũ pleuritide habeat communia. Sunt autem veræ pleuritidis signa hæc, & inseparabilia symptomata: febris acuta, dolor internus perinde ac si locus vel intendatur vel pungatur, spiratio difficilis, frequens & exigua, pulsus paruus, arteriam & duram & quodammodo tensam indicans, tussis maxima ex parte cum sputis coloratis, nonnunquam vero sicca. Sed eam quæ sine sputo est, ἄπεπτον πλευρῖτιδα, hoc est, incoctam, appellant, quæ vel celeriter hominem iugulat, vel non nisi longo tempore finitur. Verum aliæ pleuritides ab hac vera discernuntur, vel quod earum dolor externus sit, & contactu moueatur, vel quod sine febre sit, vel sine sputo, vel sine tussi, vel sine spirandi difficultate, vel quod neque tensionem neque duritiem vllam pulsus referat.

» Pleuritidem autem Serenus telum appellat, » quod hic morbus ægrotum affligat quasi telo » aut gladio traijciatur & pungatur, & Italis la » punta.

» Πλήγας. idem quod πληγὰς de quo paulo post.

Πληγή. ictus. Dicitur in pulsu motus arteriæ tactui occurrens. Quidam tamen, vt scribit Galenus, non omnem arteriæ occursum sic vocandum censent, sed eum proprie qui violentus sit. Verum nihil vt idem ait interest, πληγὴν aut διαστολὴν aut κίνησιν appellare, vt etiam πλῆξιν.

Πλῆθος. copia. multitudo. Dicitur de quolibet humore superabundante, sanguine, pituita, aut vtrauis bile, eóq; differt ἀπὸ τῆς πληθώρας. Itaque si bilis flaua in corpore excedit, iure bilis πλῆθος dicitur, non etiam πληθώρα, propriè quidem loquentibus. Impropriè tamen aliquando ἀντὶ τῆς πληθώρας vsurpatur.

Πληθώρα. plenitudo. est omnium humorum æquabilis redundantia. Aliqui verò contenti sunt dicere esse sanguinis redundantiam, non eius quidem synceri, & ab alijs humoribus secreti, sed cum ijs naturæ modo confusi. Venarum enim sanguis cum nequaquã simplex sit & vnius naturæ, sed pituita, bile vtraque, & puro sanguine secum certa quadam proportione, &, vt cuique corpori expedit ad valetudinem, mistis constet, eam quatuor humorum commixtionem temperationemque sanguinis nomine omnes appellant. Eiusmodi sanguis interdum in corporibus hominum exuperat, & legitimum naturæ modum excedit, atque is excessus πληθώρα vocatur. Ea autem duplex est, vna quam πρὸς ἀγγεῖα, hoc est, ad vasa, altera quam πρὸς τὴν δύναμιν, hoc est, ad vires, medici solent nuncupare. Illa quidem simpliciter & absolute plenitudo censetur, quod venæ tam copioso sanguine redũdent, vt non modo intumescant, sed etiam distendantur peneque rumpantur. Ea plenitudine præditi sunt athletæ, quorum habitus, vt scribit Hippocrates, quoniam ad summum bonæ valetudinis gradum peruenit, in quo diu manere & consistere non possint, nec quicquam ei præterea addere, periculo nõ caret. Nam tametsi non nisi bonis scateant humoribus, siue omnes vna increuerint, siue purus tantum sanguis modum excesserit, sintque viribus admodum robustis; verendum tamen est ne quid sinistri illis contingat, nisi propere bonus ille habitus tãtaque plenitudo tollatur. Hæc πρὸς ἀγγεῖα dicitur, siue vt Galenus explicat, πρὸς τὴν εὐρυχωρίαν τῶν περιεχόντων τοὺς χυμοὺς ἀγγείων, hoc est, ad vasorum capacitatem qui humores ipsos continent: quod tanta sit sanguinis copia, vt eam prope capere venæ nequeant. Vocata est & à quibusdam κατὰ τὸ ἔγχυμα, quoniam, vt idem scripsit, κατὰ τοὺς ἐγκεχυμένους τοῖς ἀγγείοις χυμοὺς συνίσταται καὶ νοεῖται, id est, infusis per vasa humoribus consistit atque intelligitur. Altera plenitudo nõ simpliciter dicitur, sed πρὸς τὴν δύναμιν. Refertur enim ad vires. Nã quamuis vasa non sint plena sanguine, nec eo tumeant aut distendantur, plus tamen habent quam natura possit cõficere. Infirmior enim natura grauatur persæpe mediocri sanguine etiam optimo, qui tandem à calore natiuo imbecillo destitutus, putrescit morbosque excitat. Itaque cum non sint pares omnium vires, patet plenitudinem hanc non absolute dici: quam enim hic ferre non potest, alius facile perferet. Quæ verò ad vasa dicitur, nulli ætati, sexui, naturæ contingit, quin simpliciter & absolutè plenitudo vocari debeat.

Πληθωρικὸν σῶμα. apud Galen. ad Glauconem, & Πληθωρικὴ διάθεσις, habitus corporis plenior, nec non apud Empiricos πληθωρικὴ σύνδρομη, concursus copiæ ciborum, ac potus, & solitarum excretionum suppressionis, ex quo concursu venæ secandæ vtilitatem à se obseruatam fuisse aiebant. « « « « « «

Πλῆκτρον. calcar. vide βελονοειδής.

Femoris πλῆκτρον dicitur locus vbi caput femoris coxæ acetabulo inseritur Polluci lib.2. « « «

Πλημμυρίς. significat apud Hippocrat. lib. περὶ διαίτης ὀξέων, πλῆθος ὑγροῦ τινὸς, hoc est, humiditatis cuiusdam redundantiam, vt comment.3. Galenus explicauit.

Πλήμνη. χοινικὶς τοῦ τροχοῦ. modiolus rotæ apud Ionas, quo etiam vocabulo idem significatur apud Hippocrat. lib. περὶ ἀγμῶν, vt comment. 2. Gal. annotauit, atque etiam ἐν ταῖς γλώσσαις, vbi tamen legitur πλήμη.

Πλήρης σφυγμός. plenus pulsus, qui arteriam in sua diastole pleniorem repræsentat, & occursum eius humiditate plenũ. Huic oppositus est κενὸς hoc est, vacuus: amboque simplicem vnam pulsuum differentiam constituunt, sumptã à quantitate infusionis humorum arteriæ, seu à contentis in eius capacitate.

Πλήρεις ἀρχοντική. antidot. est Græcis sic vocata quod mirificam & principalem, in recuperandis ac restaurandis amissis viribus facultatem habeat, nam cum quasi saturos reddat ac impleat eos qui imbecillis ac deiectis sunt viribus, merito illis πλήρης quasi ἔμπλεον, id est, implens & ἀρχοντικὸν, hoc est, principale seu eximium dictum est, hanc antidot. describit Nicol. sect. 1. antidot. 149. « « « « « « « « «

Πλήρωσις. repletio. Est cuiuslibet rei & quacunque in parte. Itaque & cibi & potionis & humorum atque etiam excrementorum est, diciturque de ventriculo, venis cæterisque corporis partibus.

Πλησμονή. repletio cibi & potus: vel, vt ait Galenus in Aphor. 17. lib. 2. πλείων τροφὴ τῆς τοῦ σώματος φύσεως, hoc eſt, alimentum copioſius quam corporis naturæ conueniat.

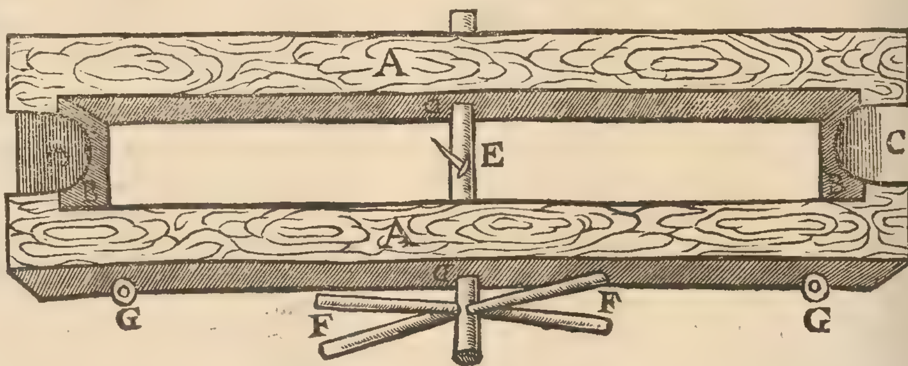
» Alij de humorum plenitudine vocem hanc interpretantur, non de cibi potuſue repletione, qua de re multa vltro citroque diſputata legere poſſis apud Fuſch. lib. 2. inſtitut. ſect. 5. c. 1. aduerſus Valleriolam.

Πλήσιγγες. νάρθηκες. hoc eſt, ferulæ, apud Hippocrat. παρὰ τὸ πλήσσειν, vt ſcribit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πληχάς. dicitur apud Hippocr. totum id quod inter inguina vtriuſque cruris eſt, vt explicat Galen. comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Idem etiam ſcribit comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν, ſcilicet eo nomine apud Hipp. deſignari quod inter vtrumque crus ſpatium eſt. Nam & ἐκπεπλῆχθαι & διαπεπλῆχθαι diuaricari ſignificat, dicunturque ea verba de cruribus greſſum facientibus atque inter ſe diſtantibus: ipſaque crurum diductio digreſſioque πλῆκτα, ſicut & ipſe greſſus πληχὰς à Græcis nuncupatur. Sunt autem, vt ſcribit Galenus, qui πλιχάδα, per γ ſcribant. Quidam etiam πλιχάδα.

Πλινθίον. machinamenti genus eſt quod ad Nileum authorem refertur, factum ad eorum ſimilitudinem quæ vocantur tractoria quadrata oblonga. Duo enim habet latera, longa palmos quatuor, digiti craſſitudine, quæ extremis partibus tranſuerſarijs inter ſe compacta ſunt. Eſt autem tranſuerſariorum craſſitudo & latitudo quanta laterum, ſed longitudo palmum implet. Merito igitur cum talis compoſitio ſit, vt latera quatuor palmos longa ſint, tranſuerſaria vnum, totius organi quadrati ſtructura oblonga euadit. Licebit autem, ſi quis voluerit, latera breuiora efficere. Media itaque latera pertuſa rotundis & peruijs foraminibus, per quæ axis traijcitur, qui media parte clauum infixum habet: capitibus vero, quibus latera excedit, vectes æneos, vel ferreos, decem digitorum magnitudine. Sunt item in organo quatuor annuli lateribus affixi, bini ab inferiori parte, totidem à ſuperiori. Antiqua quidem huius organi ſtructura authore Nileo talis eſt.

A. Duo latera.
B. Tranſuerſaria.
C. Tranſuerſarij partes priores excauatæ ad figurā ◡.
D. Rotunda ac peruia foramina.
E. Axis qui media parte clauum infixum habet.
F. Vectes ænei.
G. Annuli.

Πλινθίτις. ſpecies vna eſt aluminis, teſte Aetio. quæ dicitur alio nomine πλακῖτις.

» Πλίχας. vide πληχὰς ſupra.

Πλόμος. herba quæ & φλόμος. dicitur Latinis verbaſcum.

Πλυτὸς ἄρτος. panis elotus vide in voce ἄρτος vbi panis differentiæ inſigniores explicantur.

Πνεῦμα. ſpiritus. Eſt ſubſtantia ætherea, calida, leuiſſima tenuiſſimaque, omnes in corpore motus ciens. Subſtantiam quidem eſſe liquet, quod tertia ſit ſubſtantiæ noſtræ portio, quam medici conſtare ſcripſerunt ſolidis, humoribus & ſpiritibus: verū ſupra corporeæ naturæ ſortē ex elementorum temperamento conflatæ. Siquidem hæc nihil habet elemētare, ſed eiuſdem plane eſt cū calore natiuo originis, cuius etiam perpetuo comes eſt, & in rebus omnibus gerendis inſtrumentum. Nam cum ad vitæ conſeruationem oporteat calidū illud innatum per omnia diffundi, ei natura ſpiritum ſocium aſciuit, qui ipſum quo neceſſe erat deduceret. Proindeque ſpiritus ille cum calido natiuo miſtus ita cōfuſuſque eſt, vt nunquā ab inuicem ſeparentur, ſed vbicumque calor eſt, illic etiam ſpiritum eſſe ſit neceſſe. Non inſidet alterum alteri, vt ſubiecto, ſed totis ſubſtantijs perfectiſſime ſecum commiſcentur, adeo vt vnum tantum corpus, vnaque res videri poſſint. Ex eo factum eſt, vt à medicis vnius opera alterius eſſe plærumque dicantur & ijſdē cognominibus tituliſque ornentur. vtrumq; interdum naturam, opificem, animam etiam aut eius inſtrumentum, authoremque omnium functionū, ad hæc vitæ vinculum indifferenter dici inuenies à medicis aliud agentibus & non ex profeſſo ea de re differentibus. Cum ergo tanta ſit ſpiritui cum calore natiuo communio operiſque ſocietas, par eſt eum eiuſdem etiam naturæ eſſe, hoc eſt, æthereum, cœleſtem & diuinum, cuiuſmodi calidum innatum eſſe, quod θερμὸν ἔμφυτον dicitur, ſuo loco annotauimus. Idem vero etiam calidus eſt tū ab origine, tum quod cum calore innato commercium habeat, per eum, ſicuti dictum eſt, diffuſus. Hac autem natura prǫditū, quis neget leuiſſimum tenuiſſimumq; eſſe? Et talem quidem eſſe cōueniens fuit, vt quoquouerſum calidū innatum deduceret, & in ſolidiſſima quæq; penetraret, rueret, impetū faceret. Qua de cauſa Hippocrates corporis noſtri ſpiritus τὰ ἐνορμῶντα, nomine profecto accuratiſſimo & ad eorū naturā explicandam aptiſſimo appellauit, ſicut eam vocē ante enarrantes oſtendimus. Eſt enim ſpiritus præcipuū naturǫ inſtrumentū quo omnes fūctiones muniaq; exequitur. Is cū ſit genere vnus & ſimplex, ſicut & calor natiuus, attamē pro locorum in quibus habitat, & fūctionum quas obit varietate magnas habet differētias. Vt enim ſuo calido innato pars vnaquæq; prædita eſt, ſic & proprium ſpiritum poſſidet tam inſitū à primis natalibus, quam ex principibus partibus eum gignentibus influentem, ex quo primum nobis ingenitus nutritur atque inſtauratur. Quo fit vt totidem ſint innati nobis ſpiritus, quot ſunt & naturarum & calorum varietates. Qui quoniam promptiſſime exoluerentur & euaneſcerent, niſi ſubinde alio adueniente ſpiritu reficerentur,

ideo natura triplicem ſpirituum procreandorũ officinam inſtituit, ex quibus tres in vniuerſum ſpirituum differentiæ oriuntur : naturalis quidem ex iecinore, vitalis autem à corde, animalis autem è cerebro, tribus certe nobiliſſimis partibus, quæ ſicut dignitate potentiaque cæteris præcellunt, ita reliquarum curam, vt ita dicam, gerentes nouos iugiter ſpiritus creant, quibus non modo munia ſua obeant, verum etiam alios ſingulis partibus ingenitos inſtaurẽt. Quorum tamen ſpirituum tanta eſt varietas, quantum tres illę partes earumque functiones ab inuicem diſtant. Itaque cum iecur circa alimentorum concoctionem verſetur, eoque in opere plurimum ſit ſordium & inquinamenti, fieri non poteſt quin ſpiritus etiam, cuius beneficio naturales omnes actiones abſoluuntur, veluti labe quadam inde contracta minus purus tenuiſque ſit, ſi cum vitali animalique comparetur. Is alitur augeturque à tenuiore, puriore, magiſque aerea portione totius alimenti, quæ in vaporis ſpeciem quãdam ex eo ſublata, à ſolido ipſius iecinoris corpore (quod in ea actione primas partes ſuſtinet, ſpiritu & calore, tanquam inſtrumentis, vtens) concoquitur, & ſpiritus fit naturalis. De quo tamen apud veteres medicos dubitatum fuiſſe, ſitne aliquis, liquet ex Galeno, qui libro 12. meth. med. diſſerens de affectibus qui in ſpiritu conſiſtunt, viſus eſt de eo quoque dubitaſſe, non auſus aliquem eſſe plane profiteri, ſed ſi aliquis eſt, vtique eum in iecinore & venis contineri. Nunc tamen doctis omnibus placere video aliquem reuera eſſe, cuius opera ventriculus, iecur, cæteræque partes familiare alimentum attrahunt, retinent, concoquunt, cuius etiam vi atque impetu partes omnes excrementa à ſe depellunt. Quod enim ventriculus aliquando obmurmuret, nauſeet, ſingultiat, ructet, euomat, inteſtina ſimiliter quam longiſſime ſtercora propellant, veſica vrinam eiaculetur, ſpiritibus impetu concitatis acceptum referri debet. Continentur autem ij in venis, perque eas feruntur in vniuerſum corpus, quatuor facultatum naturalium muneribus inſeruientes, ſeſeque pabulum præbentes ei ſpiritui quem à primis naturæ noſtræ primordijs ſingulæ partes congenitum acceperunt. Huius autem ſpiritus quantum per venam cauam vna cum ſanguine ſurſum fertur, in dextrum cordis ſinum ſubit, vbi perfectius excoctum attenuatumque per arctiſſimos meatus ſiniſtrum ingreditur, & ex naturali vitalis euadit, à ſolido cordis corpore alteratus. Ibi maximos motus ciet, cordis atque arteriarum diaſtolis ſyſtoliſque inſignes, præter gloriæ, honorum, vindictæ, aliorumque eiuſmodi cupiditatem, animique perturbationes ab ipſo quidem corpore cordis, ſiue ab inſita ipſi facultate profectas, ſed ſpirituum miniſterio abſolutas & continuatas. Hinc pulſus vehementes, magni, celeres, crebri à magno ſpirituum vitalium impetu, vt ab exiguo contrarij, ſicut Galenus in libris pulſuum demonſtrauit. Diffunditur autem ſpiritus ille per arterias in omne corpus cum vitali calore, ſuamque vitam ſingulis partibus conſeruat. Vt autem ipſe ex naturali ſpiritu alitur & ſe ſuſtentat, ita per internum maioremque arteriæ quam καρωτίδα vocant, ramum in plexum illum δικτυοειδῆ receptus, propterque multos eius viæ anfractus & ambages illic diu retentus, factuſque adhuc purior tenuiorque, in animalem ſpiritum vertitur, demumque in cerebri vẽtriculos intromiſſus, propria ſolidæ cerebri ſubſtantiæ virtute ſummam tenuitatem perfectionemq; aſſequutus, per neruorum ſpiracula ſenſum fugientia permeans, in corpus vniuerſum impetu concitatiſſimo diſcurrit, & motus ciet admirabiles. Eo inſtrumento facultas animalis apprehendit, raciocinatur, reminiſcitur, mouet, ſentit, nihilque non agit, ſi modo eius impetus nihil remoretur. Aër enim frigidus, nebuloſus atque caliginoſus, cruditas ex immodico vini potu, cibiſque frigidis, craſſis multiſque contracta, vita deſes & ocioſa, ſomnus largior, excrementorum copia, corporis ſumma extenuatio, ſiue à morbo, ſiue à nimia exercitatione, ſiue ab inedia fuerit, ad hæc frigidior intemperies, membrorum denſitas, vaſorum per quos ſpiritus feruntur obſtructiones, vt eos reddunt craſſiores, grauiores, minuſque calidos, ita eorum etiam impetus retardant, minuunt, atque interdum abolent, ſicut ijs oppoſitæ cauſæ ſpiritus gignunt copioſiores, calidiores, tenuiores, leuiores, à quibus ad motus omnes alacriores reddimur. Iſta quidem de ſpiritu illo æthereo, & perpetuo caloris natiui comite, & de quo videtur Galenus incertus fuiſſe animane ſit, an præcipuum animæ inſtrumentum, dicta ſint. Præter eum alius etiam eſt in nobis ſpiritus naturę multum ab eo diuerſæ, ſpiritus quidem propter quandam ſimilitudinem dictus, ſed qui potius flatus nomen, quem φύσαν vocant, mereatur. Eſt enim veluti vapor quidam craſſior, impurior atque turbidior, tanto aqueo vapori ſimilior, quãto ille naturam aeris exuperat & antecellit. Oritur à nobis ipſis, & in omni corporis parte colligitur in qua calor imbecillus eſt, humorque crudus. fertur autem huc atque illuc motu errabundo, non citra partis in quam ruit dolorem & moleſtiam, cum ſpiritus ille, de quo ante diximus, ſemper mitis ſit & beneficus, niſi ſi quãdo nimium exuberans aut exolutus minus belle officio ſuo defungi poteſt.

Eſt & alia τοῦ πνεύματος ſignificatio, qua dicitur aer inſpiratu attractus, qui reſpirationis vociſque materia eſt, à qua τοῦ πνεύματος etiam nomen longius progreſſum eſt, vt ὅλην τὴν ἀναπνοὴν multis in locis apud Hippocratem deſignet, quemadmodum Galenus comment. 1. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, atque etiam in Prognoſt. annotauit. Idem vero lib. 3. περὶ δυσπνοίας author eſt, πνεύματος nomen in morbis ſimpliciter ab Hippocrate enunciatum, τὴν δύσπνοιαν ſignificare, atque inde πνευματώδη dici eum qui difficultate ſpirandi laboret: etſi interdum ſimpliciter ἀντὶ τοῦ ἐμπεφυσημένου, hoc eſt, pro eo qui flatu diſtentus ſit, vſurpetur, vt ipſe ἐν τῇ γλώσσαις explicauit. Ab ea ſignificatione fluxerunt iſta nomina, πνεῦμα πυκνὸν...

Atque vt notauit idem comm. 4. de victu acutor. t. 34. eam quæ inspirationi succedit expirationem, & eam quæ expirationi succedit inspirationem.

Sed & πνεύματος, nomen αὐτῆς φύσιος, id est, pro flatu. multis in locis sumit Hippocrates.

Πνεῦμα Αἰθριῶδες. pro spiritu tenuissimo apud Ga. 2. ad Glauconem.

Πνεῦμα Ἀλυζόμενον. anxium, varie commotum, difficilemque spiritum significare videtur, hæcque vox nullibi apud Hippoc. quam in Coacis habetur, sed per analogiam complecti oportet, vt sit respiratio qualis cernitur in virginibus virulentia nigra fœdatis, quæ si aliquo vsque progrediatur, vel breue alioqui spatium conficiant, deficit illis spiritus non tam necessitate inspirãdi quam expirandi, quoniã ex nimia fumidi vaporis abundantia, maior incidit necessitas expirationis quam inspirationis, indeque non raro fit vt fumidi vaporis occursu elidatur spiratio in faucibus, dum aer ducitur inspirdo. Ac talis respiratio nominatur πνεῦμα ἐκτεῖνον καὶ κατεπεῖγον, respiratio tarda & velox: tarda quidem & lenta in inspirando, cita & properata in expirando, quoniam omnes partes officiales maiore contentione excitantur ad exclusionem rei molestæ, quam ad comparationem necessariæ. Cæterum alij ἀλιζόμενον per ι. legunt, inusitata non minus vox Hippocrati, nam ἀλίζειν verbi significatio respirationi male conuenit.

Πνεῦμα ἀμαυρὸν. Quod solet oculis attribui, hoc respirationi accommodat Hippocr. in Coac. Dum πνεῦμα ἀμαυρὸν, obscuram vocat respirationem: est autem id quod & aliquando θολερὸν, aliquando vt in Epidem. ἄσημον vocauit; Est vero ἄσημον πνεῦμα, quod vsque adeo paruum est vt vix appareat, iam accedens ad intercisam respirationem quam ἄπνοιαν vocant; id vero quibusdam vteri suffocationibus, deliquijs animi, & interdum moribundis accidit, vt quia non respirant, de vita & morte quæstio habeatur, donec edito suspirio aut redeunte spiritu viuere intelligantur; hunc autem talem spiritum damnat Hippocr. in Coacis quasi pessimum & morti propinquum. Talis vero præcipue est in febre acuta per marasmum περιψυγῆ, nam sola pulsatio in morbis frigidis aliquamdiu vitam tueri potest, nullo etiam respirationis indicio, vnde prudenter tales aliquamdiu seruantur, propter eos qui domum ex sepulchris relati sunt, aut ex tumulo auditi, quorum exempla leguntur apud Valer. Maximum & Plin. Sed & nostris temporibus, etiam visa talia sunt.

Πνεῦμα ἀνακαλεόμενον, vel ὥσπερ ἀνακαλουμένῳ. vt lib. 1. Epid. appellatur spiratio intro reuocanti & ingeminanti similis, qualis cognosci potest in plorantibus pueris, quibus in medijs lachrymis & querelis ingeminat inspiratio, quod & singultientibus vbi malum viget interdum accidit; hæc quoque vocatur ἀνακαλεόμενον πνεῦμα voce ambigua, nam magno & raro spiritui accommodare videtur Hippocrat. in Philisco, τούτῳ πνεῦμα διατέλεος, ὥσπερ ἀνακαλουμένῳ μέγα, id est, huic ad finem vsque spiritus veluti reuocanti, rarus, magnus, nam veluti ab obliuione reuocata memoria respirandi, qui sine respiratione videbatur, semel multum efflat spiritus, & attrahit, similiter ijs qui in re spectanda animã & oculos defigunt, aperto ore, suppresso spiritu, ac tandem excitante vsu atque necessitate respirationis, magnam respirationem edunt; hoc quoque animantibus accidit & ijs qui grauioribus commentationibus occupantur; itaque ἀνακαλεόμενῳ Galen. interpretatur ἀναμιμνησκομένῳ, quasi reminiscenti & in memoriam reuocanti vsum spirationis. Aliquando ἀνακαλεόμενον πνεῦμα idem quod διπλῆ εἴσω ἐπανάκλησις, duplex intro reuocatio. Cæterum vocatur & hæc respirandi difficultas, πνεῦμα ἀνεσπασμένον, κλαυθμώδης ἀναπνοὴ, idem & πνεῦμα προσκόπτον, offensans spiratio aphor. 68. lib. 4. & πνεῦμα προσπταῖον ἐν τῇ ἄνω φορῇ. 4. acutor; Elisum spiritum in faucibus Cels. conuertit, atque huic generi respirationis pulsus respondet qui δίκροτος & παλινδρομος dicitur, in aphorismis: huius autem respirationis causa duplex est ex Galen. 4. de loc. aff. nempe conuulsiuus musculorum spiritalium motus, aut immodicus calor qui laborantem cogit continenter vel inspirare vel expirare: In aphor. vero 54. 6. Conuulsioni addit instrumenti duritiem, calori vero facultatis imbecillitatem, nam nisi calor multus cum imbecillitate motricis coniungeretur, semel integrum motum perficeret, Calor enim solus magnam respirationem efficit; debilitas vero sola cito quiescit ab opere, non tamen iterat cœptum motum.

Πνεῦμα ἀνελκόμενον. elata spiratio & sublimis, τὸ ἄνω ἑλκόμενον, τὸ πρόχειρον & τὸ μετέωρον, vt exponit Galen. comment. in prorrhet.

Πνεῦμα ἀνεσπασμένον. spiratio reuulsa, retracta interrupta ac intercisa, ac velut elisa, quæq; eadem est cum τὸ πνεῦμα ἀνακαλεόμενον, eiusdemque significationis.

Πνεῦμα ἀραιὸν μέγα. spiratio dicitur rara & magna, quæ delirantibus inest veluti propria vt scribit Galen. lib. 2. περὶ δυσπνοίας.

Πνεῦμα ἄσημον. spiratio dicitur quæ obscura est & quæ non apparet, hoc est, exigua & interrupta. eadem cum τὸ ἀμαυρὸν πνεῦμα de quo plura supra.

Πνεῦμα δασὺ. spiritus asper. sic à quibusdam appellatur spiritus siue cum sono ducitur, siue ob angustiam loci quo ille redditur, siue ab humoris copia, vt Gal. annotat comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Πνεῦμα ἐκτεῖνον. quid significet parum constat; est vero quasi extensum & protensum dixeris, qualis fortean illorum est qui mœrore aliquo pressi integra quoque valetudine, longa productáque edunt suspiria, quam respirationem vulgus, ad latentem morbi ægritudinem non vero morbum referre solet. Sunt qui βραδὺ, id est, tardum interpretentur, hunc vero pessimum esse spiritum & morti propinquum docet Hippocr. in Coac. Et sane si quis diligenter aduertat, obseruabit in multis moribundis qui angustia spiritus suffocantur, intercedere aliquando media quædam suspiria, longioresque spiritus protensiones quasi natura velit in medio cursu respirare, animamque concitatam tantisper sistere.

Πνεῦμα κατεπεῖγον. vrgens spiratio qualis in asthmate & orthopnea solet contingere, frequens enim spiritus vbi inualescit magis atque incitatur in asthma transit, hanc spirationem sunt qui ταχὺ celerem interpretentur.

Πνεῦμα θολερὸν. turbidus spiritus quid significet apud

authorem prorrhetici incertum est, alij putarũt dici spiritum plenum vaporis qui expiratur, alij spiritum graueolentem, alij raucum, alij perturbatum tanquam eo nomine difficilis respiratio intelligatur. Plerique vero non θολερὸν, sed θαλερὸν per α scribunt quasi θάλλον & ἀκμάζων, id est, florentem & vigentem, siue magnum atque vehementem; verum Hippocr. nullo in libro qui suus legitimusque sit, visus est vel spiritum vel quiduis aliud θολερὸν nominasse vt scribit Galen. comm. 2. in prorrhet. part. 4. & comment. in sentent. 24. li. 1. de humoribus. Quod vero negat Gal. vsquam legi πνεῦμα θολερὸν apud Hipp. errat longissime quod pace tanti viri dixerim, legitur enim lib. περὶ χυμῶν; idem quoque negat aerem dici θολερὸν, sed illius ex animo excidit quod scripsit comment. ad prognost. 48. 2. prognost. vbi de spumæ generatione philosophatur. Idem autem ipse in exeg. θολερὸν πνεῦμα, μέγα καὶ διδωσμένον exponit, quanquam illîc quidam non θολερὸν sed θαλερὸν legunt.

Πνεύματος κατάληψις. spiritus cohibitio vide κατάληψις vbi plura.

Πνεῦμα λιγνυῶδες. fuliginosus spiritus, altera quædam apud Hippocr. in Coac. difficilis spirationis differentia est in qua plurimus spiritus trahitur, & ingens copia fuliginis calidæ ac feruentis ab ore & naribus efflatur, propter quam spiratio simul & frequens est & magna; hac autem voce λιγνυῶδες aliquando apud Hippocr. μέλανον significatur καὶ γὰρ ἡ λιγνὺς μέλαινα vt ait Galen. in exeg. Talis autem spiratio lethalis dicitur & morti propinqua ab Hippocr.

Πνεῦμα μέγα. respiratio magna quæ & μέγα ἀναπνεόμενον in prognost. dicitur. Et magna quidem vocatur cum incitante vsu, quia videlicet calor intus exæstuat, & magna vis est expurgandæ fuliginis, quia robusta virtus multum excitat thoracem, & hîc libere sese amplificat quæ proprie magna respiratio est, quæ è thoracis motu, quia ampliter distenditur, respirando colligitur. Cæterum in differentijs respirationis ambigua vox est μέγα, nam & in longum latum & profundum multa thoracis distentio magnum spiritum facit, aliter μέγα πολὺ quia plurimum spiritus semel trahitur, plurimum semel excluditur, idque phreniticis & delirantibus contingit, μέγα quoque μακρὸν longum dixit ea in sententia, ἰητήρων συνεχέων χασμῶν μακρόπνυς, continuarum oscitationum remedium, longa spiratio.

Πνεῦμα μετέωρον. respiratio sublimis in prorrhet. dicitur, & in libris τῶν Epidem. cum multis in locis, tum lib. 3. in historia mulieris angina laborantis, de quo in eius loci explicatione ita Galenus disserit. Primum quidem Sabinum interpretatum esse τὴν ἄκρα τῇ ῥινὶ γινομένην ἀναπνοὴν, summa nare factam respirationem, quam tamen interpretationem Galenus non probat; deinde vero τὸ μετέωρον πνεῦμα, duobus intelligi posse modis, vno quidem inspirationem toto thorace factam, siue in qua totus thorax attollitur & μετέωρος γίνεται, qualis contingit asthmaticis & morientium plerisque, diaphragmate iam non valente inspirationem perficere, sed musculis omnibus vnà operam suam dilatando thoraci dicantibus. Altero vero eam intelligi quæ non nisi recto thorace fieri potest, tunc enim ægri coguntur μετεωρίζειν ἑαυτοὺς, erigere sese, quia nisi recta ceruice spirare non possunt; secundum quam significationem πνεῦμα μετέωρον non est aliud quam ἡ ὀρθόπνοια ab Hippocr. in libr. prognost. explicata. Tertiam ab his τοῦ μετεώρου πνεύματος interpretationem videtur Galen. afferre lib. 3. περὶ δυσπνοίας, sed eam quidem ex sensu potius quam medica ratione depromptam, vt sic dicatur spiritus ab Hippocr. qui ad fauces modo penetrare, atque in ijs subsistere, non autem in imum thoracem subire videatur: est autem ea inspiratio μετέωρος ab Hippoc. dicta parua atque frequens vt Galeno placet, non autem magna sicut plerique iudicarunt ex magna thoracis dilatatione, quanquam nihil vetat etiam eam magnam esse vt ex scriptis Archigenis apparet quæ Gal. lib. 9. τῶν κατὰ τόπ. c. 1. recitat, quibus ille suadet certum quoddam pharmaci genus ictericis exhibendum esse post deambulationem & frictionem ἔτι μετεωροτέρου τοῦ πνεύματος ὄντος, nam quamuis asthmaticis orthopnoicis & Synanchicis propter meatuum obstructionem spiritus necessario paruus & frequens sit, attamen vbi partes eo liberæ sunt, atque ab humore vacuæ, aucto post excercitationem calore, necesse est magnam fieri respirationem, nec ad eam solum diaphragma sufficere, sed præterea opus esse omnium musculorum auxilio vt thorax multum dilatari atque in sublime attolli possit: Galen. comm. 1. in 1. prorrhet. part. 24. πνεῦμα μετέωρον idem facit quod φαινόμενον, περιέχειν, de quibus infra plura.

Πνεῦμα μινυθῶδες. respiratio minutula dicitur & breui finem habitura in Coac. Est enim μινύθω συγκρίνομαι & ἐλαττοῦμαι vt scribit Phauorinus, dictio Poëtica, & μινυθῶσαι λεπτύνεσθαι, & μινύθησις imminutio & decrementum, satis celebri dictionis significatione & Hippocrati familiari vt ex Galeno constat, sic lib. περὶ χυμῶν, πνεύματος μινύθησιν protulit.

Πνεῦμα μυχθῶδες, ἢ μετὰ μυχθισμοῦ ἀναφερόμενον. In Coacis suspiriosa exspiratio dicitur, & velut in pueris plorabundis medio suspirio interrupta; est autem insolens hæc & noua dictio nec nisi semel in Coacis vsurpata, in tam celebrata spirandi difficultate apud Hippoc. Neque à Gal. tota de spirandi difficultate tractatione commemorata: πνεῦμα προσπταῖον ἐν τῇ ἄνω φορῇ, alias dicitur Hippocrati vt lib. de rat. vict. in morb. acut. & aphor. 68. libr. 4. aut πνεῦμα προσκόπτον. Magis autem proprie luctuosa suspiria referunt quæ κλαυθμώδεις ἀναπνοαὶ Hippocrati dicuntur aph. 54. li. 6. Atq; hæc difficilis spirationis species interrupta & subsistẽs in expiratione cõsideranda, quemadmodum & ea quæ lib. 2. & 6. Epidem. celebratur ingeminata & velut intro reuocata, ad inspirationem spectat. Conuulsionem autem præsagit elisa eiusmodi spiratio, aut organorum spirationi deseruientium duritiem reficcationem & facultatis animalis imbecillitatem, interdum etiam magnum intus conceptum incendium, & fuliginosi recrementi copiam, vt patet in Philisco ac Dromeadæ vxore li. 1. Epid. & ex Galen. lib. 3. περὶ δυσπν.

Πνεῦμα προσκόπτον, & προσπταῖον. eiusdem significati sunt, diciturque spiritus subsistens vel offendẽs, id est, respiratio quæ in sui medio sistitur atque interrumpitur, subsistente scilicet inter respirandum pectore, rursumque quod ad integram respirationem deest adijciente, qualis spiratio cernitur in singultiẽtibus & lugentibus pueris;

spiritumque in nardes trahentibus: atque hæc quoq; respirationis inæqualitas pulsui inest qui inde δίκροτος & παλίνδρομος appellatur, celerius quam oportet redeunte altera motione atque ingeminante, quam συστολὴν & διαστολὴν nominant. Cum autem geminus sit inter respirandum motus, vnus quo spiritum intro haurimus, qui inspiratio dicitur. Alter, quo eundem exhalamus, qui expiratio. Sic etiam duplex est apud Hipp. πνεύματος προσκόπτη siue προσπταίει differentia, interciditur enim spiritus nobis inspirantibus quandoque, diciturque Hippocrati li. 6. Epid. διπλῆ εἴσω ἐπανάκλησις καὶ ἐπίνευσις, gemina intro reuocatio & veluti iterata inspiratio, & πνεῦμα προσπταῖον ἐν τῇ ἄνω φορῇ offensans spiritus in ea quæ sursum fit motione. Quandoque vero interciditur nobis expirantibus, & dicitur 2. de rat. vict. in acut. προσπταῖον ἐν τῇ ἔξω φορῇ, & διπλῆ ἔξω ἐπανάκλησις. Cæterum spiratio illa conuulsionis signum est Hippocrati in aphorismis dum inquit ἐν τοῖσι πυρετοῖσι πνεῦμα προσκόπτον κακὸν, σπασμὸν γὰρ σημαίνει; Et quidem magis læsis transuerso septo & interioribus lateris musculis inspiratio; Exterioribus vero & ijs qui sunt abdominis exspiratio magis offenditur. Omnino vero à necessitate incitante, quia vel vberiore aere opus est, vel fuliginosi excrementi copia maior repurganda est; deinde quia virtus infirma est, tum etiam quia læsa sunt instrumenta dolentia, resiccata, oppressa ex angustia, ἀνωμαλία illa siue inæqualitas spiritus generatur. Denique & iam animam eluctantibus, eiusmodi spiritus aliquando redditur quasi elidatur spiritus in faucibus & elisus sonum ingeminet; appellat vero & alias Galenus προσπεπταισμένα πνεύματα, ἐγκοπτόμενα; appellatur & ἀνακαλούμενον πνεῦμα de quo supra, & κλαυθμώδης ἀναπνοὴ, & ἀναδίπλωσις, καὶ πρόστασις, vel πρόστασις πνεύματος.

Πνεῦμα πρόχειρον. quid sit ipse explicat Hippocrat. dum in Coacis addit οἷον πνιγομένοισι, id est, velut ijs qui ex anginosa vel peripneumonia suffocantur, & in sanis qui diutius cucurrerunt magis, atque si perterriti fuga se contento cursu dederint, in ijs enim videas manifestam respirationem, in qua scapulæ partesque thoracis superiores euidenter attolluntur; itaque πρόχειρον in Coacis dixit Hippocr. vt ex opposito ponatur τῷ ἀποκεκρυμμένῳ καὶ μὴ φαινομένῳ, abdito, latenti, nec satis manifesto. In 2. & 3. Epid. μετέωρον, id est, sublimẽ & elatum appellat in anginosa muliere, quod qui ita respirant, sublimes thoracis partes ad omoplatas vsque mouere videantur, nam cum diaphragma inspirando satis esse non potest, thoracis musculi & abdominis à natura adhibentur, quod si ne hi quidem sufficiant quasi in subsidium accidunt musculi superiores qui è collo in thoracem protenduntur.

Πνεῦμα πυκνὸν. spiratio frequens siue densa quæ fit ὅταν προϊέτερον ἐπὶ τὴν δευτέραν εἰσπνοὴν ἀπὸ τῆς προτέρας ἥκωσι, vt ait Hippocr. 6. Epid. Id est, quando à priore inspiratione ad sequentem citius properant; Hippocrates vna voce πυκνοπνεύματον puellam Agesion dixit; fit autem primum quidem inflammatis atque dolentibus partibus thoracis, corde, pulmone, membranis, quæ vel succingunt, vel medium thoracem diuidunt, deinde diaphragmate, ventriculi, hepatis, lienis parte superiore, postremo quæ ijs connexa sunt, vel ad respirationem aliquid conferunt, quales sunt abdominis musculi; At liberis dolore instrumentis nec interceptis magna & frequens respiratio esse consueuit, contra vero parua.

Πνεῦμα πυρετῶδες. spiritus febrilis exæstuans ab Hippocr. dicitur in Coac. quod 6. Epid. sect. 6. χαυσῶδες vocauit, id est, instar flammæ acrem & mordacem: hunc autem lethalem esse docet Hippocr. putredinis enim humorum, caloris in corde ac pulmone acerrimi, & malignitatis febris signum est manifestum, huius autem caloris intus feruentis gratia magna fit inspiratio, aeris trahendi causa, quo incendium in corde conceptum temperari queat, fit quoque tum celer & frequens expiratio quia eiusmodi incendium magnam fuliginis copiam colligit.

Πνεῦμα φαινόμενον. idem quod πρόχειρον & μετέωρον de quibus supra.

Πνεῦμα ψυχρὸν. spiritus frigidus quẽ pro raro & paruo posuit Hippocr. in prognost. vt enim & magnus & frequens nimium calorẽ ostendit, idemque est calidum dicere quod magnum & frequentem; sic paruus & rarus non alius est quam frigidus. In Epidem. βραχύπνοια hoc respirationis vitium includit; est enim βραχύπνους proprie quidem qui parum spirat & longioribus interuallis, atque calorem deferuescentem & refrigescentem naturam βραχύπνοια sequitur, vnde πνεῦμα ψυχρὸν θανάσιμον dicitur Hippocrati, febrili scilicet calore in exhalationem dissoluto, natiuo vero malignitate febris relicto adeo imbecillo, vt non adeo respiratione indigeat quod in moribundis quibusdam tam apparet, vt vix intelligas an respiret æger. Notauit hoc genus respirationis Hipp. in Dealcis vxore atque Pithione. Cæterum in eiusmodi respiratione gradus quidam esse videntur, refrigerantur extrema, & alia se produnt signa languentis caloris, spiritusque rarus est & paruus, vnde in Pythione λεπτὸν καὶ μινυθῶδες πνεῦμα spiritus tenuis & imminutus, deinde ἄσημον, & si quid expiratur ore & naribus frigidum excluditur; atque ab illo Dealcis vxor & Pythion plures dies superuixere, & illa quidem post breuem spiritum dies vixit 7. βραχύπνους enim 14. obijt 21. & Pythion 2. βραχύπνους, obijt 10. huius autem spirationis magis expressit periculum Hippocr. in prognost. cum scripsit ὀλέθριον κάρτα ἤδη, vox enim κάρτα, quæ ionica est, firmitatem fidemque iudicij adauget, ἤδη vero vbi in foribus est quod denuntiatur, atque iam iam moriturum ægrum.

Πνευματίαι. ijdem qui & πνευματούμενοι, hoc est, spiritu inflati atque distenti, & quibus venter flatu distenditur.

Πνευματικοὶ. dicti sunt medici quidam hoc cognomine, qui à flatu seu spiritu in corpora subeuntẽ, omnia vel secundum naturam se habere, vel in morbos incidere censebant. Forte Hippocrates, aut quisquis author fuit libelli de flatibus, huic sectæ occasionem præbuit, cui se inter medicos Athenæus & Archigenes in primis addixerunt.

Et magnus Asclepiades. Qui quibus terminis vterentur scriptum nobis reliquit Cassius problem. 75. lib. 1. problem. & Plutarch. In præceptis salubribus: horum pneumaticorum frequentem & celeberrimam mentionem inuenietis apud Galenum, atque adeo verissimile videtur librum περὶ φυσῶν de flatibus authoris cu-

» iisdam esse qui πνευματικὸς fuit.

Πνευματοκήλη. ramex ventosus. Is genere, vt Paulus ait, ἀνεύρυσμα est, vt qui dilatatione fiat à flatulento spiritu. Verum duobus modis accidit, vel ex quatuor vasis testiculum alẽtibus, qui durior est, nec compressu digitorum euanescit, sed recipere curationem potest: vel ab arterijs darton membranam intercurrentibus, qui appresso digito intro recurrit & euanescit: curationem vero non recipit, propter periculum quod ab incessabili sanguinis profluuio impendet.

» Dicitur & πνευμοκήλη apud Paul. lib. 6. c. 64.

Πνευματόμφαλος. cui vmbilicus à flatu protuberat: Species est τῆ ἐξομφάλου.

Πνευματώμενοι. dicũtur ab Hippocrate, seu quis alius est author Prorrhet. quibus magna est & frequens respiratio, quos ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων Hippocrates πνευματωθέντας appellat. Possunt tamen & ij intelligi quibus venter flatu distẽditur. Vocantur & ab Hippocrate πνευματίαι, vt scribit Galen. libro 3. περὶ δυσπνοίας.

» Vbi plura de voce πνευματώδης.

Πνευματώδης, ὁ

Πνευματωθέντες. ijdem qui & πνευματούμενοι, de quibus supra.

Πνευμάτωσις γαστρὸς. flatus ventriculi. Generatur ab humoribus vel cibis exigua caliditate in vapores dissolutis. nam frigiditas hoc nomine quod dissoluere & extenuare non sit idonea, nullos flatus procreat, vehemens autem calor, cum non tantum extenuet, sed etiam discutiat, flatus generationem impedit. minor vero caliditas diffundit quidem & transmutat alimentum, verum minus quam opus sit: vnde flatus excitantur.

» Hæc & ἐμπνευμάτωσις dicitur & ἐμφύσημα, vo-
» canturque hoc morbo laborantes πνευματικοί.

Πνεύμονοι appellari ab Hipp. videntur qui supra πνευ-
» ματίαι aut πνευματώδεις.

Πνευμοκήλη. idem quod πνευματοκήλη supra.

Πνευμόμφαλον. dicitur dilatatio vmbilici in Definit.
» Medicis, vocatur & πνευματόμφαλον.

Πνευμώδης. Pulmonarium siue à pulmone vitium;
» species est anhelitus quæ oritur quemadmodum
» anhelitus: quæ insunt enim vtrique communia
» sunt & exigua est differentia, nam spirandi angu-
» stia, tussis, vigilia & caliditas vtrumque vitium
» comitantur. Item in cibos odium & totius cor-
» poris extenuatio, id enim malum cum fœdum
» sit producitur, neque tamen anni spatium exce-
» dit, nam si autumni tempore ægrotare quis cœ-
» perit, vere aut æstate futura vitam finiet; sin hie-
» me sequenti autumno moriturus est, interdum
» & senes in hanc labem facile incidunt & exterri-
» ti; Ea correptis leui momẽto ad pernitiem opus
» est, omnes simillime spiratione priuantur, arte-
» riarum motus parui crebri infirmi sunt; Sed &
» hæc in anhelitu reperiuntur, priuatim vero hi
» tussiunt tanquam aliquid expulsuri, cum tamen
» sit eorum irritus labor, nihil enim reijciunt, ve-
» rum si quid ex pulmone vi extruditur, illud est
» exiguum album rotundum, grandinosum, hæc
» Aret. lib. 1. τῶν χρον. c. 12.

Πνευμονία. idem quod περιπνευμονία, de qua suo
» loco.

Πνεύμων. pulmo. Est caro mollissima & laxissima, respirationis & vocis instrumentũ. Nulla enim in toto corpore caro rarior, laxior, molliorque est, & quæ spongiæ similior sit, spumamque sanguinis magis referat. Tali quidem substantia pulmonem constare oportuit, quo follis instar aere impleri distendique citra noxam posset. Est enim à natura conditus, vt respirationis vocisque esset instrumentum. Cuius quidem actionis etsi propria eius substantia primaria causa est, multa tamen præterea ad pulmonis constructionem concurrunt, tum per quæ actio ipsa melius fit, tum sine quibus fieri nullo modo potest. Situs est intra thoracem, ipsumque totum replet & occupat, & eius motum sequitur. Cum enim pulmo per se immobilis sit, ab alio moueri debet. Itaque distentus thorax, pulmonem vna distendit: subsidens autem atque contractus, ipsum quoque subsidere facit, & aerem quem dilatatus attraxerat exufflare, atque ita aeris inspirationem expirationemque perficit. Vt autem thorax ipse in duo diuisus est, & media membrana (mediastinũ vocant) distinguitur, ita pulmo in duas partes diuisus est, dextram & sinistram. Rursum vero pars eius vtraque duobus locis constat, vno superiore, altero inferiore, sæpe palam discretis, interdum obscure. Præter hos nonnunquam tertius est dexter lobus exiguus, vasis perpaucis textus, media cauitate venam cauam in cor subeuntem ceu puluino molli excipiens ac firmans, in hominibus sternon ossibus septem compositum sortitis. Nam quibus cum sterno thorax anticus est breuior, ijs pericardios tunica in phrenas magna suæ cauitatis parte incidit, & in hanc cauitatem vena caua, lobo hoc quinto propter viæ breuitatem non indigens. Tria autem vasa per eius substantiam dispersa sunt, ante quidem arteria venosa, post vero vena arteriosa, & media harum aspera arteria: & hæc quidem iam inde à quarto thoracis spondylo, vena à dextro cordis ventriculo, arteria à sinistro proficiscitur. Distribuuntur autem singula in totos pulmones numerosa ramorum serie. Cæterum pulmonem ipsum vna cum suis vasis tunica obducit orta ab ea quæ costas succingit, & neruulos à sexta cerebri coniugatione sortita; quorum beneficio tunica quidem ipsa mediocrem sensum possidet, cum tamen pulmo ipse nullam vim sentiendi sortitus sit.

Πνιγαλίων. morbus incubus Latinis dictus. Venit ἀπὸ τοῦ πνίγεσθαι, quod eo laborantes prope suffocari videantur: ἐφιάλτης alio nomine vocatur, de quo ante dictum est. Reperitur & πνιγάμων pro eodem.

Πνιγαμὼν. idem quod πνιγαλίων apud Paul. l. 3. «

Πνίγειν. dicitur de certo ciborum apparatu, quando «
scilicet in proprio succo carnes coquuntur intra «
ollam aut patinam conclusæ, sic vt nullus exha- «
lationibus pateat meatus, vnde πνικτὰ κρέα, No- «
stri coqui hoc paraturæ genus suffocationem «
vocant. «

Πνικτὰ ὠὰ. oua suffocata. vide ὠὸν. «

Πνιγῖτις γῆ. terra quædam colore nigra qualis est am- «
pelitis Eretriæ similis de qua Dioscor. & Plin. «
vide in voce γῆ. «

Πνὶξ, & πνιγμὸς. est suffocatio siue subitus interitus «
ob respirationis defectum factus Galen. aphor. «
54. lib. 4. fit autem ille respirationis defectus «
tribus de causis. Prima est angustia & coarcta- «
tio alicuius spirabilium instrumentorum, quæ «
fit vel per vim alicuius causæ externæ, vt laqueo, «
manu, & similibus; vel à causa interna, cuius- «
modi sunt repletio regionis illius quæ est inter «

» thoracem & pulmonem media, vt fit in empyemate, repletio cauernarum & fistularum pulmonis vt in Asthmate, inflammatio pulmonis, asperæ arteriæ, gutturis, faucium, quorum duorum postremorum inflammatio subitam atque repentinam infert suffocationem (præsertim si nullus in faucibus tumor apparuerit) cum ea quæ pulmonem & asperam arteriam obsidet paulatim suffocet, idem quod inflammatio; potest etiam tuberculum abceßus & quilibet alius tumor. Potest etiam aperientium guttur musculorum resolutio, aut conuulsio ipsius meatum angustiorem reddere, vt nimia quoque siccitas ipsos musculos tendens inquit Galen. commēt. in aphor. 34. l. 4. Secunda causa respirationis defectus est virtutis thoracem mouentis imbecillitas, vt fit in forti apoplexia atque etiam in incubo, quem ideo Themison πνιγαλίωνα appellauit, quasi dicas suffocantem. Tertia est vitalis principij vehemens refrigeratio, qualis contingit in vteri suffocatione dicta secundum Galeni sententiam, adijci potest præter has & quarta strangulationis causa; nimirum occulta quædam malignitas vaporis, spiritus aut humoris, si modo verum sit ab hac causa vteri strangulationem dictam cieri vt multis placuit. Et certe hoc probabile videtur vt suo loco dicemus; sunt etiam quædam quæ intus sumpta strangulationem inducunt, vt fungi, gypsum, sanguis Taurinus, lac coagulatum, veratrum album, tapsia, elaterium, agaricum nigrum & alia, quod referri facilè potest ad aliquam prædictarum causarum. Porrò πνὶξ aliquando sumitur ab Hippoc. non pro interitu, sed pro imminente periculo interitus ex respirationis defectu, via illius præclusa vt aph. 4. lib. 4. quem ad aphorismum si Galeni textum consideres, videtur ille tantùm appellare πνῖγα, cùm sit defectus respirationis ex angustia instrumentorum spiritalium.

Πνὶξ ὑστερική. vide in dictione ὑστερικὴ πνὶξ.

Πόα, ας. herba, Tertia τῶν φυτῶν species. Prima enim » secundum Theophrastum est τῶν δενδρώδων. Secunda τῶν φρυγανικῶν. Tertia τῶν ποωδῶν. Quarta τῶν σπωδῶν, de quo τῶν ποωδῶν genere tractat lib. 7. histor. plantar. pro ποὰ dicitur & ionice ποίη, vide infra.

Ποδάγρα. nihil aliud est quam arthritis pedum. Cum enim pedum tantum articulos noxius humor infestat; articularis quidem morbus fit, sed qui nomen ab affecta parte accipiat. Sic si manuum articulos idem morbus occupet, χειράγρα vocatur.

» Ποδαγρᾶν. pedibus laborare.

Ποδάγρας ψελλισμός. podagræ balbuties sic enim » strabo vertit de Syllæ pedum dolore loquens, quem torpidum cum grauitate fuisse ait Plutarchus in vita Syllæ.

Ποδαγρικά, τα, subaudi πάθη, podagrici dolores seu » morbus podagricus apud Theoph. & Diosc. l. 5. cap. 138. ποδαγρικὰς δυνάμεις vocat medicamenta quæ podagram lenire possunt.

Ποδαλγία. pedum dolor, podagra apud Pollucem » apud quem & ποδαλγεῖν καὶ ἀνὴρ ποδάγρης seu ποδαλγής.

Πόθος. herba duorum generum apud Theophrastū, alterum hyacinthi flore, alterum sine colore cādidum, quo sepulchra coronabantur, à quo & nomen, quasi desideratis esset dicatum. Nascitur autem fere in tumulis.

Ποίη. dicitur apud Hippoc. quæ habet folium simile viti natura, vt cissampeli vocatæ species. author Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. Alias ποίη significat herbam seu gramen, Ionice, pro communi πόα.

Sed & τὸν ἐνιαυτόν, id est, annum significat, eo modo quo apud Latinos messis, quoniam semel tantum in anno ἡ πόα φύεται, vel propterea quod singulis annis singulæ messes sint: ποίη etiam legitur apud Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις, pro eo quod πεπτωκότα alio nomine dicitur, sed mendose vt putant nonnulli pro πύος. «

Ποικίλον ὑποχόνδριον. vide ὑποχόνδριον. «

Ποικίλον φάρμακον. nomen τοῦ ἀκόπου, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 19.

Ποικίλλα ὑποχόνδρια. hypochondria variātia, seu quæ subinde varias sustinent affectiones & in contrarias mutantur.

Πολεμωνία ἢ πολεμώνιον. herba est ramis exilibus, vtrinque pinnatis folijs paulo quam rutæ maioribus ac longioribus, calaminthæ aut sanguinariæ proximis, quibus summis velut corymbi dependent, nigro semine: radice cubitali, albicante, radiculę simili. Nascitur in montosis & asperis. Est autem polemonio vis subtilis & exiccans. Vulgo bosci saluiam appellant.

Πόλιον. herba est duorum generum. Vnum montanum est, τεύθριον nominatum, cādidum, tenue, palmi altitudine, semine plenum, capitulum in summo corymborum specie habens, canique hominis (vnde nomen inditum) capillitium præferens. odore graui nec iniucundo. Alterum est campestre, maius, odore viribusque infirmius.

Πολιότης ἢ

Πολίωσις. canities. Affectio pilorum est qua albi fiunt. Ea autem frigida humidaque est, & pertinet ad ipsos pilos, non autem ad cutem cui inhærent. Quod enim capilli non decidant, patet cutim mediocriter siccam esse oportere. Verum excrementum ex quo & gignuntur & crescunt, pituitosum est, quod præter temperamenti frigiditatem humiditatemque etiam candorem habet. Quamobrem & spadones, & mulieres, & qui ætate prouectiore sunt, &, vt vno verbo dicamus, quicunque frigidiore humidioreque præditi sunt temperamento, cito & facile canescunt. Hi namque omnes pituita plurima redundant, quæ cum per cutem imbecillius propellitur, inque ea diutius moram trahit, tandem resiccatur, & propria fit pilorum materia, ita tamen natiuum vt colorem retineat.

De canitie plura leges apud Aristotelem 5. de generat. animal. c. 4. & 5. & 10. probl. 36. Canities (inquit) ὥσπερ σαπρότης τις τῶν τριχῶν ἐστίν, id est, velut putredo quædam pilorum est & probl. 6. eiusdem sectionis quærit cur vnus omnium animantium homo canescat; Pro πολίωσις autem dicitur & πολιὰ apud Aristotelem 5. de gener. animal. c. 4. & alijs in locis.

Πόλος. capitis verticem significat & totum etiam caput teste Polluce lib. 2. & in ore seu palato sic vocatur τὸ μετὰ τὴν σταφυλὴν apud eundem.

Πόλτος. pultis quoddam genus fuisse videtur quæ ex farina fabacea fiebat, cui multa alia adiecta fuisse non obscure indicat Athenæus lib. 14. Sūt autem qui Græcorum πόλτον & Romanorum pultem vnum & idem statuant, sed præter nominis vicinitatem (ambo enim ἐψημάτων genere

» vel ῥοφημάτων continentur) nihil habuerunt ad-
» modum commune, quare etiam scribit Plin.
» pultem ignotam Græciæ fuisse : πόλτος autem
» qui describitur à Græcis & medicis vt à Galeno
» de simpl. facult. propior est Romanorum pulti
» quàm Græcorum veterum.

Πολυαιμία. sanguinis copiam significat, illam inquã
» corporis plenitudinem in qua omnes humores
» ex æquo supra iustam mensuram, quantitatem-
» ue, vel vt Galeni verbis vtamur supra veterem
» proportionem & naturæ congruentem crescũt,
» atque augentur, vt athletarum bonis habitibus
» contingit, alijs nominibus eidem Galen. πληθώ-
» ρα & πλῆθος nominatur, de quibus suis locis: dum
» autem in πολυαιμίᾳ omnes ex æquo humores re-
» dundare dicimus, perinde est ac si sanguinem di-
» camus, Sanguinis enim appellatione humores
» omnes designantur, vt qui ex illis constet &
» componatur.

Πολυάρχιον. malagmatis nomen cuius descriptio habetur apud Galenum lib. 8. τῶν κατὰ τόπ. Refertur & à Paulo lib. 7. cap. 18. Est etiam cataplasmatis nomen cuius aliquot differentiæ habentur apud Aetium lib. 9. c. 34. ex Seuero.
» Describitur & hoc malagma à Trallian. l.
» 7. cap. 12.

Πολύγαλον. herba est palmi altitudine, lenticulæ folijs, gustu subacerbo. Pota lactis abundantiam facit, inde nomen ab effectu.
» Authore Diosc. l. 4. c. 12.

Πολυγόνατον. frutex est in montibus nascens, maior cubito, folijs lauri, duntaxat latioribus læuioribusque, sapore mali cotonei aut punici. Flores per singulos foliorum exortus promit candidos, folijs numerosiores. Radicem habet albam, mollem, longam, geniculis frequentem, graueolentem, digitali crassitudine. Omnes officinæ & herbarij sigillum Salomonis appellant. Est autem variæ particeps facultatis, adstrictoriæ, acris, amaræ, ingrato gustu qui verbis nequeat exprimi. quare & multiplices habet in medicina vsus.
» Sic vero dicta est à geniculorum fre-
» quentia.

Πολυγονοειδής. sic à polygoni sarmentorum similitudine dicitur à quibusdam prima species τῆς κληματίδος quam δαφνοειδῆ nuncupant.

Πολύγονον. frutex est cuius duo genera produntur. Mas ramis exilibus, copiosis, geniculatis, qui à terra non attolluntur, graminis modo serpentibus, folijs rutæ sed longioribus. semine turgens sub omnibus folijs, flore albo aut rubente. Latini seminalem à seminis copia, & sanguinariam à cohibendo sanguine nuncupant: alij vero vt Apuleius, Proserpinacam. Herbarijs & officinis corrigiola & centinodia appellatur. Fœmina autem paruus frutex est, vno caule, arundini teneræ simili, densis geniculis in se tubarum modo farctis, tuberibus articulorum eminulis, quos folia frondibus piceæ similia in orbem conuestiunt, radice superuacua. Vtrumque secundo ordine frigidum est, aut etiam initio tertij. habet & modicam adstrictionem. Est autem mas ad omnia valentior.
» Sic dicta est ob multitudinem semini vt
» inquit Plin. libr. 27. cap. 12. vt Scribonius Lar-
» gus inquit, quia multa est & vbique nascitur.

Πολυχάω. apud Hippocrat. αὐτὶ τῶ πολυφάγω, hoc est voraci. Sic Callimachus ἔχχετι αὐτὶ τῶ κατέφαγε vsurpauit, vt scribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πολυειδής. sic à quibusdam dictum fuisse elleborum album habetur apud Dioscor.

Πολυείδου σφραγίς. Polyidæ sphragis. Trochisci nomen est olim celebris, & quo Galenus ad vlcera diuturna & contumacia, præsertim in naribus, vsus est. Recipit autem eo authore libr. 5. τῶν κατὰ γένη, Malicorij denarium pondo sex, myrrhæ denarium pondo octo, aluminis scissilis denarium pondo quinque, thuris denarium pondo quatuor, aloes denarium pondo octo, chalcanthi denarium pondo tria, fellis taurini denarium pondo sex. vino dulci excipiuntur.

Πολύκαρπον. τὸ κραταιόγονον, apud Hippoc. genus herbæ, vt scribit Gal. ἐν τῶν γλώσσαις

Pro πολύκαρπον quod hîc habetur & πολύκριτον «
paulo infra, vetus Hippocratici lexici exẽplar ha- «
bet πολύκρατον, quod magis accedit ad κραταιγόνε «
sonum atque significationem, Dioscor. vero & «
Apuleius πολύγονον à quibusdam appellari πολύ- «
καρπον tradunt. «

Πολύκλωνος. cognomen τῆς ἀρτεμισίας, non omnis quidem, sed eius quæ ramosa est. Sic autem dicitur ad alterius differentiam quæ μονόκλωνος appellatur.

Πολύκνημον. frutex est surculosus, folijs origani, caule pulegij, multis geniculis, sine vmbella, sed dependentibus paruis veluti acinorum corymbis, odore acri, iucundo. Desiccat & calefacit secundo excessu.

Πολύκοπον ferramentum quod in difficili partu in «
vterum immittitur ad secundas diuidendas Paul. «
l. 3. cap. 76. «

Πολύκριτον. Hippocrati & Galeno τὸ κράταιγον.
Vide & supra πολύκαρπον. «

Πολύμορφον. sic dictum est à quibusdam os σφηνοειδὲς, de quo vide suo loco.

Πολυνευρος. sic authore Dioscoride à quibusdam dicitur τὸ ἀρνόγλωσσον, hoc est plantago, quod eius folia multis fibris quasi neruis per longitudinem distincta sint: ob quam causam etiam ἑπτάπλευρος ab alijs dicta est.
Sed & pro ἑπτάπλευρος reperitur etiam ἑπτάνευρος, «
quod πολυνεύρῳ affinius est. «

Πολυόστεον. dicta sic est à quibusdã pars ea pedis quæ multiplici osse constat, & quę alio nomine πεδίον appellatur.

Πολυόφθαλμος. sic apud Hippocratem dicitur ὁ βούφθαλμος herba, vt annotat Galenus εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Πολυπόδιον. filicula. Herba est nascens in muscosis petris & vetustis arborum caudicibus, præsertim quercuum, palmi altitudine, filici similis, subhirsuta. Radix illi pilosa, in qua continentur cirri ceu polyporum, crassitudine minimi digiti, coloris intus herbacei, austera aliquantum & gustu subacris. Eiusmodi polypodium est quod Dioscorides depinxit. Verum aliud præterea est folio asplenii, viridiore, longiore, magisque per ambitum laciniato, radice priori simili, paulo tamen graciliore, quod plurimum in montium syluis nascitur. vtrumque moderate purgat, atque vt ait Galenus, citra morsum desiccat.

Πολυποδίτης οἶνος. vinum ex polypodio factitium, cuius compositio habetur apud Aetium libro 3. c. 60. & 61.

Πολύποδες. multipedæ, siue millepedæ, animalia sunt exigua locis humectis nascẽtia, quæ ad contactũ

sese in globum contrahunt. Dicuntur etiam ὄνοι & ὀνίσκοι, de quibus ante diximus.

Vbi plura de his leges.

Πολύπους. polypus. Est tumor præter naturam in naribus genitus, polypi carni similis secundum substantiæ proprietatem. Sic quidem Galenus definiuit libro 3. τῶν κτ᾽ τόπ. Proprietatem autem substantiæ intelligo, non colorem modo & consistentiam, sed reliqua etiam quæ sunt polypi propria, quibus tumorem hunc similem esse veteres prodiderunt: nempe quod multas radices, vt & ille pedes, habeat, quodque vt ille venantes vlciscitur, acetabulis suis manus illorum apprehendens, ita & vitium hoc laborantium nares obstruat, vt & difficulter spirent, & ægre loqui possint. Hæc enim substantiæ polypi proprietatem consequuntur, non minus quam color atque consistentia. Ac color quidem varius est, alijs albidus, alijs subflauus, alijs subruber. Substantia pariter alijs mollis & quodammodo fluida, alijs durior magisque contracta. Celsus lib. 6. cap. 8. graphice polypum depinxit his verbis: Polypus in naribus est caruncula modo alba, modo subrubra, quæ narium ossi inhæret, & modo ad labra pendens narem implet, modo retro per id foramen quo spiritus à naribus ad fauces descendit, adeo increscit, vt post vuam conspici possit, strangulatque hominem, maxime Austro aut Euro flante, fereque mollis est, raro dura, eaque magis spiritum impedit, & nares dilatat, quæ fere καρκινώδης est. Itaque attingi non debet. His quidem verbis Celsus omnes polyporum differentias complexus est, quas Hippocr. in lib. περὶ παθῶν quinque constituit.

» Idem narium morbus Ionica seu dorica
» dialecto πώλυψ etiam apud Pollucem voca-
» tur.

Πολυποσία. multam potionem non quidem aquæ
» sed vini significat, vt notauit Galen. ad aphor. 7.
» lib. 7.

Πολύῤῥιζον. sic à quibusdam dictum fuisse helleborum nigrum Dioscorides author est, similiter & quartum genus τῆς ἀριστολοχίας, quæ peculiari nomine πιστολοχία dicitur.

Πολυσαρκία. caro superflua siue superfluum carnis
» incrementum dicitur Cæl. Aurel. l. 5. τῶν χρον. cap.
» 12. atrophiæ contraria; esse autem πολυσαρκίαν
» speciem παχέξίας idem docet quod scilicet eam
» comitentur habitus corporis pinguior, motus
» tarditas, iners corporis pondus, debilitas, & ex
» nimio quouis motu anhelatio atque sudor, vt
» suo se corpore præfocari sentiant ægrotantes,
» quo neque leuia ferre valeant vestimenta; huius
» curandæ & emendandæ rationem ibidem docet
» Aurelianus, hanc & vocare possis πολυσωματίαν,
» vel παχυσωματίαν, corpulentiam, aut obesitatem,
» aut carnium corporisue multitudinem seu cras-
» sitiem, talem videlicet tantamque vt functiones
» impediat, vt de Nicomacho quodam Smyrnæo
» Galen. lib. de morbor. differ. cap. 9. docet, cuius
» corpus ad tantam molem increuit, vt loco mo-
» ueri non posset quem aiunt ab Æsculapio cura-
» tum: πολυσαρκία autem ex sanguinis abundantia
» nascitur.

Πολύσπαστον. machinamentum est articulis reponendis conueniens. Sic dictum est, quoniam multis orbiculorum circuitionibus facilitatem præstet. Est autem iter facientibus maxime idoneum. Refertur ad Archimedem authorem. In quo describendo minime curiosi fuere veteres, quod ad eum vsum Hippocratis scamnum per se abunde esset.

Πολυτελής. medicamenti acopi nomen est quasi «
pretiosum dixeris, describitur à Galen. 7. κτ᾽ «
γένη cap. 12. «

Πολύτριχον. herba quam & ἀδίαντον & capillum Veneris vocant. sic dicta ab effectu. Explet enim capillorum defluuia, & ad hoc decoquitur in vino cum semine apij adiecto oleo copiosiore, vt capiti inunctum crispum densumque capillum faciat.

Πολυτροφία. alimenti multa copia & abundantia. «

Πολυφόρος οἶνος. vide οἶνος vbi insigniores vinorum «
differentiæ explicantur. «

Πολύχρηστον φάρμακον. Medicamētum ad multos vsus comparatum, quodque multis simul affectibus conuenit. Sunt autem eius generis nonnulla nō modo specie, sed etiam genere diuersa. Omnia certe ex contrarijs constant medicaminibus, non tantum secūdum primas qualitates, verum etiam secundas. Aliter enim vni tantum simplicique affectioni, non etiam multis atque inter se etiam sæpe contrarijs prodessent. Coegit autem medicos necessitas contraria aliquando medicamenta miscere, non modo vt vnum alterius vires frangeret, atque minueret, sed quod conducibilius esse iudicarent, habere vnum aliquod medicamentum permultis affectionibus conueniens, quam tam multa singulis affectibus destinata, etiam si ea πολυχρήστοις in medicina longe præstent. Sic enim vno eodemque medicamento repelluntur & digeruntur, detergentur & læuigantur, incrassantur & attenuantur humores, quod diuersas in se facultates contineat. Eius generis est Panacea, Isis, Icenum, aliaque plurima emplastra, de quibus agit Gal. lib. 5. τῶν κτ᾽ γένη. Et si in simplicibus quidem medicamentis, vt aloe, rheo barbarico, mastiche & alijs sexcentis ea vis inesse cernitur, vt contrarios simul effectus in hominum corporibus producant, nemo mirari debet in compositis contrariorum pariter inesse facultatem.

Vsurpatur vox hæc in duplici significato, «
vno enim modo sic vocant, quod multis cor- «
poris affectibus conuenit; altero vero quod om- «
nibus hominibus aut saltem plurimis est in vsu, «
etiamsi ipso vtendi vnica sit omnibus necessitas «
ait Gal. lib. 1. de alim. facult. cap. 23. «

Πολυχρόνιος νόσος. diuturnus morbus. Sic dicitur qui non nisi longo temporis spatio soluitur.

Puta qui vel ipso 40. die definit, aut vltra pro- «
greditur: vocat & Gal. quosdam affectus nunc «
breues nunc longos, vt cum apoplexiam 47. «
aphor. lib. 6. inter lōgos morbos recenset, quam «
inter acutissimos alibi collocat, id autem facit «
quod aliquando accessionem horum morbo- «
rum spectet quæ sane breuissima est, aliquando «
dispositionem ipsam quæ non nisi longo tem- «
pore finiri solet. Est autem πολυχρόνιος νόσος τῷ «
βραχυχρονίῳ contrarius non etiam τῷ ὀξεῖ. vide «
ὀξύς. «

Πόμα. potus. Dicitur & τὸ ποτόν. vide πόσις.

Cæterum πόμα etiam dicebatur decerptus «
paulo antequam maturescere inciperet Palmæ «
fructus, seu βάλανος, quod potionis vicem præ- «
staret, siquidem gustatus sitim arcere comperie- «
batur, qua quidem ratione idem ipse Plinio & «
Solino ἄδιψος etiam vocatus est, quamuis id no- «

minis Ægyptiæ palmæ proprie tribui ſolitum agnoſcant, nam & Ægyptiæ ſeu Thebaicæ palmæ ad ſitim ſedandam præferebantur authore Plin. l.23. c.4. Quod ſi πῶμα quaſi pomum latinorum vocatum velis qualemcumque φοίνικος ſeu palmæ fructum, quod ei ſit natura non minus pomi quam vuę, nihil equidem repugnauero, nam & eiuſmodi fructum, pomum racemoſum nominat Plin. l.13. c. 4. Sed & πόματα, id eſt, potiones inter debiliores cibos & concoctu faciles reponuntur ab Hippoc. libr. de vetere medicina, & ἡδέα καὶ ὠφελιμὰ πόματα dulces vtileſque potiones quaſdam deſcribit Paul. l.7. c.15.

Πόμα ἀναγκαῖον ananceæ potionis genus, quid ſit, vide in voce ἀναγκαῖον.

Πομφοὶ. apud Hippocratem dicuntur eminentię cutis tumidæ ſimulque humore redundantes & rubicundæ, vt interpretatur Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις. Generaliter πομφὸς bullam ſignificat vt & πομφόλυξ.

Πομφολυγηρὸν. nomen emplaſtri, cuius deſcriptio habetur apud Paulum l.7. c.17.

Πομφόλυξ. bulla. Eſt eleuatio in humore facta à ſpiritu flatuoſo. Siquidem ſpiritu flatulento intra humorem concluſo bulla excitari ſolet, præſertim ſi tumor tenax viſcoſuſque eſt. Tunc enim bulla permanet nec facile ſoluitur. huiuſmodi bullæ ſæpe in vrinis inſident, morbum renalem & longum ſignificantes, vt habetur apud Hippocr.

Πομφόλυξ. medicamentum metallicum quod in coctura æris ſurſum fertur, & in cameris parietibuſque fornacum, bullarum modo tumens, colligitur. Nihil enim aliud eſt quam æris fauilla. Effertur autem vel ex ære ſolo, vel ex cadmia ſola, vel ex ære & cadmia, quod eam aliquando friatam metallici inſpergant æri. Primum autem in bullas, vt aqua, tumet, atque ex eo nomen accepit: mox maiore accedente incremento, lanarum aſſimilatur peniculis. Atque ita quidem ſua ſponte gignitur in fornacibus. Eius autem duo genera Dioſcorides ſtatuit; vnum colore æris & modice pingue; alterum candidiſſimum & extremæ leuitatis. fit quod candidum eſt, cum in coctura æris, liqueſcente eo, metallici multam friatam cadmiam inſpergunt, meliorem pompholygem facere volētes. Nec ſolum ex ære fit, verum ex cadmia etiam conſulto ad confectionem eius follibus ventilata. Conficiendi autem rationem & Dioſcorides & Georg. Agricola aperte exponunt. Eiuſdem omnino generis cum ſpodio eſt, ſpecie tantum differt. Quod enim in eo opere tenuius eſt & leuius, ſurſum fertur, pōpholyxque dicitur: quod vero deorſum fertur, ſpodium eſt, ſic dictum à cineris ſimilitudine. Rara nunc eſt pompholyx, & pene ignota, vt & plæraque alia recrementa metallorum. Sunt tamen qui in officinis eam nil album appellent, vt & ſpodium nil nigrum aut gryſeum. Inter ἄδηκτα pharmaca numeratur pompholyx. adſtringit & ſiccat leniſſime, præſertim lota, habetque tenuitatem partium citra calorem.

Πόμφος. dicitur eminentia cutis tumida ſimulque humore redundans & rubicunda, vt exponit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πονηρεύεσθαι. de aluo male affecta vſurpatur apud Hippocr. in Coacis, atque ibidem πονηρὴ κοιλίης de maligna ventris afflictione dicitur, quando aluus acri ac mordenti humore irritata cum torminibus & cruciatu diffluit atque doloris ſenſu pungitur: hac denique voce Hippocr. complectitur omnia quæ in ventre perperam fiunt, vt notauit Galen. comm. 3. in 1. prorrhet. textu 41. quorum omnium cauſam eſſe inquit caloris natiui imbecillitatem & inopiam, quod autem πονηρεύεσθαι, idem alias κακοχυμεῖσθαι extulit, vt aphor. 27. l.4. aliàs καταρρήγνυσθαι vt in prorrhetico.

Πόνος. Labor, illius apud Hippoc. & Galen. varia ſignificatio eſt, & ſuo quidem ſignificato proprio pro omni motu vehementiore & exercitatione ſumitur, qua in ſignificatione vocem illam vſurpauit Hippocr. libr.3. Epidem. ſect. 2. ſicut Galen. eo loco explicauit, vt & aphor. 16. ſect. 2. quando inquit vbi fames τὸ δεῖ πονεῖν laborandum non eſt, & quando in Epidemijs Hippocrates πόνοι σιτίων ἡγείσθωσαν, labores cibum præcedant: itemque aphor. 49. ſect. 2. Qui conſueti ſolitos labores ferre, etſi fuerint imbecilles & ſenes, non conſuetis fortibus atque iuuenibus facilius ferunt, πόνον eo loci pro vehementi motu ſiue exercitatione ſumi ex ipſa verborum Hippocratis ſerie atque ſenſu facile videre eſt.

Quoniam autem ex immodico labore plerumque laſſitudo dolorque oritur, factum eſt vt πόνος non modo vehementem motum ſed dolorem etiam ſignificet & quicquid hominem offendit.

Vt notauit Galen. comm. in aphor. 32. l.4. & illum aphoriſmum exponens, ἐν τῷ νοσήματι ὕπνος πόνον ποιέει θανάσιμον, vbi πόνον, βλάβην læſionem & offenſam interpretatur; Pro fatigatione vero ac laſſitudine vt aphor. 48. ſect.2. dum inquit, in omni corporis motu vbi laborare quis cœperit, quies ſtatim laſſitudinem aufert, quo in loco laboris nomine laſſitudinem ſignificari Galen. in comment. teſtatiſſimum facit. Pro dolore vero πόνος ſumitur nonnunquam, vt docuit Galen. ad aphoriſm. 48. ſect. 2. Ita & accipitur in aphoriſmis 44. & 45. ſect. 4. vbi ſic Hippocr. Quibus febres longæ, ijs tubercula vel labores in articulis fiunt, vbi notauit Galen. per labores dolores intelligi; Similiter dum lib. de nat. humana ſcribit, ἀνάγκη ὁκόταν τι τουτέων χωρισθῇ, καὶ ὑφ' ἑωυτῷ στῇ, ἔνθεν τε ἐξέστηκεν, οὐ μόνον τοῦτο τὸ χωρίον ἐπίνοσον γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἔνθα στῇ, καὶ ἐπιχυθῇ ὑπερπιμπλάμενον, ὀδύνην τε καὶ πόνον παρέχειν, id eſt, neceſſe eſt cum aliquid horum receſſerit, & per ſe cōſtiterit, non ſolum locum ex quo acceſſerit morbidum euadere, ſed eum etiam vbi conſtiterit & influxerit, repletum, dolorem & laborem exhibere. Sed cum in omni dolore duo eſſe oporteat, affectum ſcilicet à naturali conſtitutione alienum, & eius affectionis ſenſum Hippocr. vtrumque πόνον appellat; ſiquidem aphor. 6. lib. 2. ὁκόσοι πονέοντές τι τοῦ σώματος, τὰ πολλὰ τοῦ πόνου οὐκ αἰσθάνονται, τουτέοισιν ἡ γνώμη νοσέει. Id eſt, quicumque dolentes partem aliquam corporis dolorem non ſentiunt ijs mens ægrotat. Ipſa ſola affectio dolorifica ab Hippocr. πόνος appellatur, hîc enim πονέοντας intelligit eos qui aliqua in parte tam vehementer offenſi ſunt, vt omnino niſi delirēt dolituri ſint, cum vero ſcribit dolorem fieri propter calidum, propter frigidum, propter plus, propter minus, ipſius alterationis ſenſum proculdubio intelligit. denique πόνος etiam interdum pro acceſſione & caſibus hoc eſt grauibus ſymptomatis Hippocrati ſumitur, vt aphor. 7. ſect. 1. vbi ait

ὅκου μὲν σαῦ κάτοχυ τὸ νόσημα, αὐτίκα καὶ τοὺς ἐσχάτους πόνους ἔχει, ibi πόνον pro accessione & morbi casibus sumi, testimonio Galeni in eiusdem aphor. commentarium constat:

Vt autem ὁ πόνος apud Græcos sic apud Latinos labor accipitur, sicut ex Cicerone videre licet qui laborem definit esse functionem quamdam vel animi vel corporis grauioris operis & muneris: & ex Virgilio qui pariendi dolorem Lucinæ labores appellat.

Ποντικὴ ῥίζα. sic à quibusdam dicitur ἡ γλυκύῤῥιζα, vt habetur apud Dioscoridem: plurima enim in Ponto nascitur.

Ποντικὸν φάρμακον. medicamenti nomen quod à Gal. 7. κατὰ τόπ. c.4. ad Arrhabianum authorem refertur ad hæmoptoïcos.

Ποροποιΐα. vocabulum est Methodicorum propriũ, quo ipsum exiguorum meatuum statum designabant, in quo sanitatis morbique causas constituebant. Hinc μεταποροποίησις apud eos eiusmodi meatuum status immutationem significabat, vt & μετασύγκρισις, de quibus vide suis locis.

Πόρος ἀκουστικὸς, siue (quod idem est)

Πόρος τυφλὸς. meatus auditorius, siue foramen cœcum. vide οὖς.

Πόροι. meatus. Id dicitur per quod aliquid influit vel effluit, siue id spiritus sit, siue aer siue humor, siue excrementum. Proinde oculorum nerui πόροι vocati sunt ab Herophilo. Similiter & in auribus ἀκουστικοὶ πόροι: ad hæc meatus tum per quos cibus vel in vẽtriculum subit vel ab eo exit, tum quibus chylus in iecur effunditur, aut bilis in suam vesiculam ingreditur vel ex ea effunditur, πόροι appellantur: præterea & exigua illa foramina per totam dispersa cutem, quæ corporis vniuersi perspirationem moliuntur. Sunt autem in vniuersum duo pororum genera: alij sensibiles, alij insensibiles habentur. Illi magni & patentes sunt, quales in ventre, iecinore, liene, intestinis, venis, arterijs, & reliquis eiusmodi instrumentis visuntur: hi vero parui & visum fugiẽtes non solam quidem partium superficiem occupãtes, sed per totam etiam carnis, ossium, cartilaginum, neruorum, ligamentorum, membranarum, & cutis substantiam disseminati. Neque enim externi modo sunt & superficiales, sed etiã intimi. Siquidem ijs plenum est totum corpus & tota cutis. Aliter putredo vitari nullo modo posset. Ijs enim foraminibus totius corporis perspiratio fit, quæ constat & frigidi aeris intromissione, & fuliginosorum quæ in singulis partibus colliguntur excrementorum vacuatione. Ex quibus perspicuum est meatus omnes in optima corporis constitutione patentes semper esse oportere. Quod vt plurimum valet ad tuendam sanitatem, sic eorum obstructio maximorum morborum occasionem præbet.

Πορφύρα. purpura nomen emplastri cruenta vulnera glutinantis. Descriptio habetur apud Aetium li. 15. cap.12.

Πόσθη. præputium. Est glandis tegumentum. Id autem non aliud est quam carnea membrana cute obducta, quo tenuius esset, & facilius tum extẽderetur tum vndique glandem comprehenderet. Natura in hunc vsum ipsum glandi videtur induxisse, vt glandem seruaret læuem, mollem & lubricam. Callosa enim & arida stupida est, nec sensum retinet qui muneri suo conueniat. Summa præputij pars quæ prominet, ἀκροποσθία καὶ ἀκροπόσθιον dicitur.

Atque etiam ἀκροβυστία: Præputia vero si non naturaliter sese habent, dicuntur ἐπαγωγία, vide ἐπαγώγιον. Sed & apud Aristoph. πόσθη de pene dicitur, sicut & πόσθιον: & πόσθων qui magno seu crasso pene est aut crasso præputio.

Ποσθία. tuberculum oculi, quod alio nomine κριθὴ vocatur, de qua vide suo loco.

Forsitan autem sic nominatur tuberculum istud quod τῷ ἀκροποσθίῳ non absimile sit, quod & ipsum ab hordei grano non multum differt.

Πόσις. potio. Non est aliud quam τοῦ ὑγροῦ κατάποσις, hoc est humoris deglutitio, siue (quod idem est) humoris ab ore in ventriculum attractio. Est enim ea actio facultatis attractricis, quæ humorem rectis fibris, quas interna ventriculi tunica plurimas habet, attrahit: Cęterum attractionem eam sitis excitat, vt quæ non aliud sit quam potionis desiderium. Et appetuntur quidem proprie frigida humidaque: vocaturque is appetitus δίψα, hoc est sitis. Quod autem bibitur, τὸ ποτὸν siue πόμα dicitur, pars τῆς διαίτης non infima. Quippe quantum ad sanitatem conducit ratio potus recte instituta, tantum valetudini officit, si quis eo abutatur. Ac valet quidem imprimis ad cibi concoctionem & distributionem, quod cibus nisi humore aliquo perfusus sit, non nisi ægerrime concoquatur & vẽtriculum offendat: quodque propter siccitatem in venas & iecur subire non possit, nec sanguinem consistentia mediocrem gignere. Nec tamen propter eas tantum causas appetitur, sed etiam per se, propriaque ratione. cum enim hominum corpora ex quatuor elemẽtis certa quadam proportione mistis constituta sint, si ea diu valere debent, elementorum substantias seu qualitates in eadem temperie perpetuo seruare oportet. Quare cum eorũ dissipatio assiduo quodam, quod vitari non potest, substantiæ nostræ effluuio quotidie fiat, sicut cibo quod calidum siccumque in nobis est resarcitur, ita potu frigidum humidumque instaurari necesse fuit. Ex quo sequitur potum omnem, aquæ etiam purissimæ, vna videlicet cum cibo acceptum eique permistum nos alere. Ex ijsdem enim omnino nutrimur ex quibus constamus, nihiloque absurdius est ex aliquo quid nutriri, quam componi. Proindeque eadem sitis ratio est, quæ & famis, eademque causarum series in excitanda siti spectatur, quam & in fame Galenus exposuit: suntque eius pariter duæ differentiæ, animalis & naturalis, totidemque in potionis appetentia, quot & in cibo symptomata esse Galenus libr. 1. de sympt. causis ostendit. Aliquando enim quædam priuatio appetentiæ potionis est, nulloque modo potus expetitur, cum corpus vel propter excessum humoris & frigoris omnino potione non eget, vel venter offensam ex desiderio in se non sentit. Aliquando vero diminuta potionis appetentia est, cum eadem ipsa remissiora sunt. Interdum autem etiam vitiosa est, habetque se ad portionem cum ea quę circa alimentum est praua, alias quidem immodice potum affectans, si in ipsis ventriculi tunicis malus aliquis succus salsus aut biliosus continetur, aut naturale humidum in eo veluti feruet, alias vero prauum & à natura abhorrentem, pro ratione vitiosi succi in ventriculo & corpore redundantis.

Ποσῷ apud Hippocr. significat ὀλίγῳ, id est, modico, vt Gal. interpretatur ἐν τῇ γλώσσαις.

Ποταίνια. apud Hippocratem dicuntur τὰ πρόσφατα, hoc est, recentia, vt scribit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις. Dorica lingua, vel (vt habetur comment. 2. περὶ διαίτης ὀξέων) Ionica.

Ποταμογείτων. herba folio betæ, hirsuto, paululum supereminente extra aquam. Refrigerat, adstringit, inspissat.

Πότημα. potus, potio, dicitur & πόσιμα apud Dioscorid.

Ποτήριον. frutex est cortice obductus tenui, spinis horridus, lanugine spissa, ramulis longis, mollibus, lentis, tenuibus, tragacanthæ proximis, folijs paruis, rotundis, flore exiguo, candidi coloris, semine gustu acuto & odorato, radicibus binos ternosue cubitos longis, neruosis, firmis, quibus recisis manat succus gummi similis, qui præcisis neruis & vulneribus glutinandis illinitur.

Ποτήριον. etiam nomen est epithematis ad hydropicos vtilis describitur li. 9. κατὰ τόπ. c. 2. ibidemque „ duplex.

Ποτὲ. maxime, præcipue apud Hippocratem, vt exponit Galen. Significat & ποτὲ, hoc est Aliquando, vt idem interpretatur ἐν ταῖς γλώσσαις. Dorica dialectus pro πρὸς vsurpat.

Πέπμος. (scilicet οἶνος) lora. Sic à quibusdam vocari δευτερίαν, Dioscor. author est, lib. 5. c. 13.

„ De illa vide in dictione οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ exponuntur.

„ Πάμνιος οἶνος. vide οἶνος.

Πούς. pes. pars ea cruris dicitur, inquit Aristoteles, quæ multiplici osse constat: malleolis, talo, & digitis definitur. De quo ita ille lib. 1. de histor. animal. τὸ δὲ πολυόστεον τῆς σκέλους, πούς. τούτου δὲ μὲν ὀπίσθιον μέρος, πτέρνα· τὸ δ' ἐμπρόσθιον τῆς ποδὸς, τὸ μὲν ἐσχισμένον, δάκτυλοι πέντε, τὸ δὲ σαρκῶδες κάτωθεν, τὸ δ' ἄνωθεν ἐν τοῖσι πρανέσι νευρῶδες καὶ ἀνώνυμον. hoc est, vt Gaza conuertit. Pes autem, quod multiplici osse constat. cuius pars posterior calx, prior discreta in digitos quinque est: media plantæ nomine explicatur. cuius quod carnosum inferius solum attingit, vestigium est: quod superius pronam conficit partem, neruosum & nominis adhuc indigum est. Alij vero aliter pedem distinguunt & singulis partibus sua nomina accommodant. Etenim, vt quibusdam placet, prior pedis pars à malleolis ad digitos, ταρσὸς vocatur: interior à malleolis ad magnum vsque digitum, pedibus sese quasi aspicientibus, πεδίον: quod sub hoc statim in imi pedis medio habetur, κοῖλον ποδὸς: infimum autem quo terram contingimus & calcamus, πέλμα est. Pars vero ea quæ post cauum pedis iuxta digitos attollitur, στῆθος ποδὸς ἢ προστήθιον dicitur. Ab his digiti sequuntur: Alij vero superiorem pedis partem totam quæ ante digitos est & neruis ossibusque constat, πεδίον vocant ἢ πολυόστεον, eiusque priorem partem quæ digitis proxima est ταρσὸν, posteriorem vero πτέρναν, id est, calcem: inferiorem vero partem totam, τύλωμα, id est, vestigium. quod scilicet carnosum est, & inferius solum attingit. Verum Galenus ταρσὸν vocat eam partem quæ malleolis proxima ex septem ossibus constat, & manus carpo respondet: πεδίον vero, proximam illi partem quinque ossibus compositam, & quæ metacarpio in manu respondet.

Πούς. pes. Mensura est qua rerum interualla dimetimur. Constat vncijs duodecim, siue sedecim digitis, siue palmis quatuor, vt ex Euterpe Herodoti perspicuum est, vbi sic scribit: αἱ δὲ ἑκατὸν ὄργυιαι δίκαιαι, εἰσὶ στάδιον ἑξάπλεθρον· ἑξαπόδου μὲν τῆς ὀργυιῆς μετρεομένης καὶ τετραπήχεος· τῶν ποδῶν μὲν τετραπαλαίστων ἐόντων, τοῦ δὲ πήχεος ἑξαπαλαίστου. id est, Centum autem iusti passus sunt stadium vnum quod sex sit plethrorum. vt passum sex pedibus metiamur & quatuor cubitis: pedes vero sint quatuor palmorum, cubitum autem sex palmorum. Suidas quoque scribit: ὁ ποὺς ἔχει δακτύλους ις' hoc est, pes habet digitos sedecim. Ex eo formantur ποδιαῖος, ἡμιπόδιος, δίπεδος, διποδιαῖος. Sed quamuis tam Romani quam Græci pedem in totidem partes diuiserint, attamen pedem Græcum Romano semuncia, siue (vt Gallico more loquamur) semipollice maiorem fuisse Georgius Agricola ostendit, qui mensuras omnes doctissime explicauit.

Πούς. præterea alia à prædictæ significatione, sed tamen à medicina aliena vsurpatur apud Gal. aliquibus in locis vt li. 2. de motu muscul. & comment. 4. in lib. 6. Epid. part. 24. cum dicit τὸν καλούμενον πόδα λέγειν ἢ μέλλειν. Quid vero sit vocatum pedem dicere aut canere explicat Mercurial. in varijs lectionibus, fuisse existimãs quoddam concitatissimi sonitus cantusque genus, haud absimile illi quo nostri ad excitandas pugnas vtuntur, perinde ac dicere pedẽ nihil aliud foret quam sono vel cantu vehementissimo ad pedes, vel in pugna, vel in cursu agendo mouendos inflammare, qua in re non exigua exsuflatione opus esse animaduerterunt illi, qui horum buccas distentas inflatas ac rubentes quotidie inspiciunt.

Denique & præter allatas, τοῦ ποδὸς significationes, etiam πούς penem significat, vt scire est ex Apolline oraculum dante Ægeo, vbi sic ait,

Ne soluas ex vtre pedem qui prominet, ante
Ceropiæ pinguem quam sis delatus in agros.

Latina sunt hæc ex Græcis conuersa, quæ videre est apud Herodot. in Euterpe, Euripidem in Medea, & Plutarch. in Theseo.

Πούς. etiam putatur fuisse dictum quoddam longis periodis constans, quod contenta continuaque voce, & vno quasi spiritu à præcone recitaretur vt ex Galen. liquet 6. Epid.

Πράγματα τὰ, τῶν νοσέοντων. exponit Galen. apud Hippocr. τὴν τοῦ νοσήματος κατασκευὴν καὶ φύσιν morbi constitutionem & naturam.

Πραμνεῖος οἶνος. vide οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ explicantur.

Πράμνιος οἶνος, siue πράμνειος. sic vocatur à Pramnia rupe in Icaro insula, vicina monti excelso: vel vt vult Didymus à Pramnia vite; alij quasi παραμόνιον dictum opinantur, esse dicentes τὸν πρὸς παραμονὴν ἐπιτήδειον: alij denominatum παρὰ τὸ πραΰνειν dicunt vt ποτὲ πραΰνοντα τὸ μένος, καὶ προσηνεῖς ποιοῦντα τοὺς πίοντας; à nonnullis etiam φαρμακίτης vocatur, eundem esse παχὺν tradit Athenæus li. 1. nec non αὐστηρὸν καὶ σκληρὸν. Itidem vero & Gal. apud Hipp. esse dicit vinum nigrum & austerum, at Dioscor. l. 5. c. 9. ὁ ἐκ τῆς θηλοπτευθείσης σταφυλῆς γενόμενος, γλυκὺς, καλούμενος κρητικὸς, καὶ πρότροπος, ἢ πράμνιος: vbi nota sine dypthongo scribi.

Πράσιον. marrubium. frutex est ab radice ramosus, candicans, subhirsutus, quadrãgularibus ramis.

folium pollicem æquat, subrotundum, hispidum, rugosum, gustu amaro. semen in caulibus & ex interuallis. flores verticillato ambitu, asperi. Nascitur propter ædificia, ruinas, & rudera. Gustu amarum est. interanea expurgat. Secundo ordine completo excalfacit, siccat vero tertio fere medio aut etiam completo.

» Marrubium (inquit Plin. l. 20. c. 22.) nonnulli linostrophon, nonnulli philopædam vocant,
» Dioscor. lib. 3. c. 117. τὴν βαλλωτὴν appellari tradit
» πράσιον μέλαν, quod folia habeat similia τῷ πρα-
» σίῳ, sed maiora & subrotunda: sic Plin. lib. 27. c.
» 8. Balloten, alio nomine μελαμπράσιον Græcis
» vocari docet, fit autem ex prassio medicamen-
» tum διὰ πρασίου simplex & compositum quod à
» Paulo commendatur ad tabidos & purulentos
» cuius simplicis & compositi descriptiones ha-
» bet lib. 7. c. 11. & Trallian. lib. 5. c. vlt. & lib. 7.
« cap. 2.

Πράσιον. sic dictum à quibusdam fuisse τὸ πραγγελμένον, Dioscorides author est, secundam videlicet eius speciem.

Πράσιον. etiam Nicolaus myrepsus vocare æruginem perhibetur vt quæ & ipsa porri colorem viridem imitetur.

Πράσινον χρῶμα. color porraceus seu porro similis,
» hoc est, viridis quem Plato in Timæo fieri in-
» quit πυρροῦ κεραννυμένου μέλανι, inde & πράσινος λίθος
» quem in viridantium genere ponit Plinius.
» Πράσον. porrum, olus satis notum.

Πράσον κεφαλωτόν. porrum capitatum. olus est quod estur vulgo, simplici capite ex albæ ceruicis angustijs extuberante, fronde super terram carinata & in angulum oblonga, colore adeo viridi vt pro herbaceo porraceus color vsurpetur.

Πράσον. dicitur etiam algæ species quædam, nam
» teste Theophr. hist. plant. lib. 4. cap. 7. τοῦ φύκους
» vnum genus πλατύφυλλον est, herbido colore
» quod πράσον vocant, nonnulli ζωστῆρα: nominis
» ratio est quod radicem habeat oblõgam & cras-
» sam qualem τὰ κρομμυογήτεια, & porrum secti-
» uum, coloreque sit viridi vt porrum, sic Plin.
» lib. c 25. Phycos quod folia lata colore viridi gi-
» gnit, quidam πράσον vocant, alij Zostera.
» Πρασώδης χολή. bilis porracea vide χολή.
» Πρασοειδὴς διαχώρημα. vide ὑποχώρημα.
» Πρασοειδὴς οὖρον. vide οὖρον.

Πρεκόκκια, ἢ πραικόκκια (sed & βρεκόκκια cũ β legimus 1.
» de alimẽt. facult.) præcocia: Est pomorũ genus
» quod alio nomine ἀρμενιακὸν dicitur seu ἀρμένιον.
» Quidam tamen ea distinguebant vt patet ex Ga-
» len. lib. 2. de facult. aliment. c. 20. vbi ait præco-
» cia esse Armeniacis præstantiora, qui autem
» præcocium nomen fugiunt, inquit, vtraque Ar-
» meniaca appellant seu Armenia tetrasyllabῶς.
» Cæterũ etiam Dioscoridis codices habent πραι-
» κόκια lib. 1. cap. 165. vbi dicit minora Persica quæ
» ἀρμενιακὰ vocãtur à Romanis πραικόκια appellari,
» id est, præcocia, Martialis Præcoqua nominat
» lib. 13. vide Ἀρμενιακόν.

Πρέμνον. extremitas albi oculorum, authore Polluce. Alias significat, Stipes, Stirps.
» Et τὸ πρεμνῶδες in plantis dicitur quod stipitis vi-
» ce est apud Theophr. lib. 4. hist. plant. c. 11.

Πρεσβῦται, & πρεσβύτεροι. dicuntur in Coacis qui γε-
« ραίτεροι, id est, primi senes in prognost. appellan-
» tur, seu qui sunt in primo senio constituti, & qui
» 35. annum superarunt, quique alias ὠμογέροντες
» vocantur & μεσαιπόλιοι semicani. Sed & πρεσβῦται
senes quoscumque significant vt aph. 41. & 42. «
lib. 2. atque adeo illi qui vltimum senium agunt «
vt scripsit Gal. comment. ad aphor. 31. lib. 3. «

Πρῆγμα, & πρῆξις. venereum actum vocat Aretæus «
c. 4. lib. 1. curat. morb. diuturn. καὶ τὸ γὰρ πρῆγμα τῆς νόσου φέρει τὰ σύμβολα, id est, nam & venereis affectus, morbi similitudinem adfert, aut quamdam necessitudinem aut societatem cum morbo adducit; fit vero à voce διαπρήσσειν quod rem conficere & peragere significat, deque venereo actu dicitur prorrhet. 2. εἰ δὲ πλειστάκις διαπρήξαιτο, at si sæpius venerem exercuerit, rem peregerit. «

Πρηνὴς. apud Hippocrat. τὸ πρὸς γῆν νενευκὸς, hoc est, quod in terram inclinat: vt interpretatur Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πρῖσις, siue πρίσις ὀδόντων. dentium stridor qui peculiari nomine τρισμὸς dicitur, de quo suo loco plura leges.

Πρῆσμα, apud Hippocr. inflatio. similiter & πρῆσις. vnde & πρησιστάτατον, maxime inflatiuum vt exponit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πρηστήρ. pars colli exterior, quæ per iram incensa & tumens inflatur, vt author est Pollux. Dicitur ἀπὸ τοῦ πρήθειν siue πρήθειν, quod & inflare & incendere atque vrere significat.

Πρηῢς πυρετός. mitis febris. Est differẽtia febris apud Hippocr. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, opposita τῷ δακνώδει πυρετῷ; sumpta à caloris febrilis essentia, & dicitur quæ medici manum nõ mordicat neque exurit, sed vaporem minime mordacẽ exhalat. Huiusmodi est diaria febris. Mitis autẽ dicitur non simpliciter quidem, sed per cõparationem, hoc est, minus mordax, siquidem febrilis omnis calor, cum igneus sit, acer est & mordax, sed hic magis, ille minus. Hipp. sæpe ἐπιεικῆ appellat.

Πριαπίσκος. vocatur ab Hippocrate lignum paruum in medio suo scamno insertum. Est autem lignum octo fere digitorum, magna ex parte rotundum. Idem σκολίσκος & σκαμβὸς nuncupatur.
Sic vero vocatur quia in penis modũ teres est «
& arrectum, vide βάθρον. Sed & apud Paul. lib. 6. «
c. 72. & lib. 3. cap. 24. πριαπίσκον exponit Gou- «
pyl. pessarium, dicitque aliud nihil esse quam «
penicillum pudendi virilis figuram repræsen- «
tans. «

Πριαπισκωτὸς, est τῶν μυτῶν, id est, ligamentorum quædam species, sic vero à Gal. in Isagoge vocatur «
à membri virilis figura, vide μυτός. «

Πριαπισμός. tentigo. Est auctio pudendi stabilis in longitudinem ac orbem tumefacti, citra rei Venereæ appetentiam. sic quidem Galenus lib. 9. τῶν κατὰ τόπ. definiuit. Addit autem Aetius dolores inde moueri, quales esse in tetano solent, quod inflatum distentumque pudendum conuulsionis modo afficiatur. Scribit etiam eos qui sic laborant, cito perire ventre inflatos & frigidũ sudantes, nisi ilico auxilium eis adhibeatur. Accedit etiam ijs quandoq; inflãmatio. Fit hic morbus à flatu vaporoso, ab humorib' viscosis crassisque sublato, & cauernosum penis neruũ distendente. Aliquando vero ipsis etiam arterijs eo flatu repletis oritur, nullo præcipuo proprioque affectu colem infestante. Hęc causa est propter quam Gal. l. 6. loc. affect. scribit fieri vt oris arteriarum nimiũ patentibus priapismus excitetur. Nã cum nimiũ patent, quacũq; de causa arteriæ incaluerint, non exiguã tunc spiritus essentiam admittunt atque intra se recipiunt, quem

postea in fistulosum neruum effundit, qui paulatim impletus colem extendit, ita vt tota ipsius essentia in fistuloso neruo consistere videatur. Ac causam quidem eam priapismi frequentiorem esse asseuerat, quam flatuosum spiritum in neruo fistuloso genitum. Quod an verum sit, valde dubito. Nam quamuis in naturali pudendi arrectione id verum videri possit, attamen cum priapismus præter naturam fit, humorem in ipso genitali præter naturam contineri maxima ex parte verum est, qui in vaporem solutus distentionem pariat. Dicitur à Priapo, cui tale pudendum fuisse veteres finxerunt. Dictus est & à quibusdam satyriasis, quod Satyri arrigere semper crediti sint. Nec reuera Galenus ea nomina distinxit. Paulus lib. 3. c. 56. 57. manifesto discreuit, incertum quem authorem sequutus, eum priapismum cui aliquando coniunctam esse inflammationem conuulsionemque Aetius scripsit, & mortem breui succedere cum ventris inflatione & frigidis sudoribus, σατυρείασιν appellans.

Πρῖνος. ilex. arbor est quæ quercus generi assignatur, & consimile munus obit, vt scripto prodidit Dioscor.

Πρίων. Hippocrati non serram, sed terebram significat in lib. de capitis vulner. vbi sæpe πρίονος vocevtitur, sic Paul. lib. 6. c. 90. πρίονας non serras sed terebras vocauit; hinc & πρίσις nomen deductum de quo in sequenti voce.

Πρίσις. ossis perforatio & sectio per terebram dicitur, vtebantur enim antiqui in ossium sectione terebellis.

Προαιρετικαὶ κινήσεις. voluntarij motus seu arbitrarij apud Gal.

Προακμάζοντες. dicuntur qui in ea ætate sunt quæ vigorem antecedit, quæque adolescentia ipsa est.

Προαυξέες παῖδες. dicuntur ab Hippocrat. οἱ ἐπὶ πλέον ηὐξημένοι, hoc est, qui plurimum aucti sunt, & quorum iam ossa, perinde ac tenellorum, formari fingique non possunt. Inde etiam morbi quidam προαυξέες ab eodem dicuntur, qui accidunt ætate iam progressis, vt Galenus exponit ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πρόβατα. quanquam proprie oues significet, Hippocrates tamen ἐν τῷ περὶ ἄρθρων eo nomine designauit βοσκήματα, hoc est, pecora omnia, vt & Homerus & alij plærique veteres: vt annotauit Galen. comment. 1.

Προβάτιον. sic dicitur τὸ ἀρνόγλωσσον, authore Dioscoride, quasi ouilla herba. Sunt enim plantaginis folia linguæ pecorum similia.

Προβολή. ossis in capite eminentia est cum os quod est in capite rotundum præter aliud prominet & extat.

Προγάστορες. appellantur qui ventre sunt prominulo 1. de aliment. facultat. c. 1.

Προγλωσσίς. dicitur ab anatomicis pars linguæ prior quæ acuta est.

Πρόγλωσσον. Ruffo dicitur in lingua quod summum est, idem quod προγλωσσίς.

Πρόγνωσις. præcognitio, prænotio, siue præsensio. Est cognitio futuri exitus morbi & eorum, quæ illi superueniunt. Sed intelligere oportet nihil ab ægro aut assidentibus admissum quod morbi naturam dissoluat, & cogat naturam in aliud tempus differre morbi solutionem. verbi gratia prædicit medicus septimo die, si omnia vt oportet agantur, solutum iri morbum. vbi vero quicquam admissum est, si paruus quidem error hic sit, relabi solutionem ex septimo in nonum posse: si maior, in vndecimum: si multo maior, in quartumdecimum: si perquam magnus, periculum pro certa salute sequuturum. Hæc quidem ad morbum attinent. Nec vero de symptomatibus aliter sentiendum est, sed necessarijs & magna ex parte morbum comitantibus. Tumultus enim ex vicinis per noctem, & canes latrantes, & iniucundi quidam nuncij, insomnes ægrotos reddunt. quorum nullum neque generationem habet necessariam, neque firmam diuinationem. Quare non est omnium quæ circa ægrotos eueniunt, πρόγνωσις, sed eorum tantum quæ generationem habent necessariam, vt tussis & doloris lateris in pleuritide, capitis doloris in febre, tumoris & ruboris in phlegmone.

Quid vero differant πρόγνωσις & πρόῤῥησις vide in voce πρόῤῥησις.

Προγνωστικὰ σημεῖα. dicuntur signa quæ prænuntiant quæ futura sunt, præcognitiones, prædictiones, præsagia vel presensiones à nobis commode vocantur: illa vero ad præcautionem & curationem morborum & sanitatis conseruationem conferunt plurimum.

Προγνωστικὴ Ἀντίδοτος habetur apud Galen. ex Damocrate lib. 2. de antid. c. 5.

Πρόδρομα σῦκα. ficus quædam vocantur apud Theophr. quæ citius cæteris ad maturitatem perueniunt.

Πρόδρομοι. dicuntur venti qui Etesias præcedunt, quasi eorum præcursores. Dirimit eos, vt scribit Galenus, Canis ortus. Sexto Idus Iul. flare incipiunt, vt Columella prodidit.

Πρόδρομος. vini genus quod Athenæus in Lesbo nasci dulce scribit. Quibusdam videtur idem esse quod & πρότροπος, eandemque nominis rationem sortitum.

Sed de illo plura leges in οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ explicantur.

Προεξαδυνατήσαντες. dicuntur qui admodum fractis sunt viribus, & ex magno morbo valde fracti & debilitati, estque in illa voce αὔξησις quædam per vocem ἐξ, quæ vt κατὰ, περὶ, ἀμφὶ, & aliæ id genus particulæ adaugent, adeoq; in hac dictione πρὸ, antecedentem infirmitatem, τὸ ἐξ, tractum temporis & infirmitatis gradum significat; Idem & προεξαδυναμίας vocat quas alibi ἐκλύσιας nominauit.

Προεσταλμένοι. sic vocantur qui temperamento sunt graciles vt exponit Galen. comment. in lib. de salubri diæta textu 6.

Προεωλίζειν. dicuntur apud Galenum cibi qui repositi putrescunt.

Προηγορεών. Suidę est ὁ λεγόμενος γαργαρεών, ὁ λαιμός, gurgulio, guttur, seu gula. Proprie vero ita vocari scribit τὸν ἔχινον τῶν ὀρνίθων, ὅπου προαγείρεται ἡ τροφὴ, videlicet à verbo προαγείρεσθαι. Sic paulo ante προηγορεῶνας esse dixerat τοὺς βρόγχους siue φάρυγγας τῶν ὀρνέων, proprie τοὺς λεγομένους προλόβους, quoniam ibi συλλέγεται καὶ προαγείρεται ἐν αὐτοῖς τὰ σιτία: dicitur & hæc vox in homine.

Προηγουμένη αἰτία. causa interna, quam & antecedentem solent appellare. Celsus abditam & in occulto positam causam vocat & morbos continentem causam. vide αἰτία.

Προίτιον. sic à quibusdam dictum fuisse elleborum nigrum Dioscorides author est, quod Melampus Prœtidas eo seruauerit.

Περὶκα. significat apud Hippocratem idem quod ἐξαίφνης, hoc est, repente, vt scripsit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Περικάμπυλον. Abrotoni cognomen est teste Dioscoride, propterea quod in terram se flectat, & cacumine suo se propaget. περικάμπυλα enim in plantis Græci dicunt, quæ cum se erexerint, in terram rursus se incuruant.

Περικάρδιον. præcordium, pars quæ sub mammillis » est apud Polluc. & paulo infra dicitur περικάρδιον » sinus qui sub pectore est, mollis & carneus circa » ventris initium prope xyphoeidem.

Περικάρπιον. dicitur τὸ περὶ τοῦ καρποῦ, quod ante car» pum est.

Περικαταρρηκτικὴ ἢ

Περικατάρχουσα αἰτία. dicitur causa externa & euidens, quæ extra corpus posita ipsum bene maleue afficit, atque internam causam quasi irritat & prouocat. Ab ea enim fere fit initium motus. id quod significat περικατάρχειν, itemque κατάρχειν. Hanc vulgo primitiuam causam appellant, sicut τὴν περιηγουμένην antecedentem & antegressam, veluti Galenus manifesto distinxit initio lib. 4. de sanitate tuenda: quam tamen differentiam quidam aliquando negligentius obseruarunt.

Περικνήμιον. dicitur cruris os interius & maius focile » Polluci lib. 2.

» Περικοίλιος. Græcis vocatur cui vēter protuberat.

Περικόνδυλοι. dicuntur, vt scribit Ruffus, primi digitorum articuli, metacarpio proximi. Nam medios digitorum articulos κονδύλους dicit vocari. Itaque quod his illi priores sint, περικόνδυλοι appellantur, vt & extremi μετακόνδυλοι.

Περικρίνεσθαι. dicitur Hippocr. de præcoci & præma» tura morbi solutione, dum adhuc crudus mor» bus est, quod euenit irritata expultrice facultate, » & natura à magna humorũ copia & vitio, quem» admodum in morborum insultibus sæpe vsu» uenit vt scribit Galen. Eodem & sensu protulit » τὸ προεκρήγνυσθαι καὶ προεκρίνεσθαι.

Περικώνιον. triticum tostum. verum Galenus in explicatione vocum Hippocratis dicit ἄλφιτον περικώνιον ab Hippocrate appellari, farinam ex hordeo recenti & tenero confectam, antequam videlicet ex eo conus erigatur. Solēt enim in areis etiam nunc coni construi, & maxime in humidis regionibus ex ligno recto circa quod in metæ vel coni figuram fructus circumponuntur.

Περιληπτικὸς τύπος. anticipatio accessionis. Est motus accessionis, ante horam qua præcedens accessio innascerat, recurrens. Id autem contingit vel per totum morbi curriculum, vel particulariter in quibusdam accessionibus. Quæ per totum morbum fit, morbi proprietatem & mores potius consequitur, quam eius incrementum ostendat, cũ & quartani & tertiani & quotidiani quidam circuitus vsque ad integram solutionem ita anticipare visi fuerint, ac maxime quidem si περίληψις, hoc est, anticipatio, proportionem per singulas accessiones seruauerit. Ab ea proprie dicitur περιληπτικὸς πυρετός, in qua videlicet ab ipso morbi exordio vsque ad finem accessiones perpetuo anticipāt. Quæ vero particulariter in quibusdam accessionibus contingit, incrementum totius morbi ostendit, vt & ea quæ per singulas accessiones præcedentes ἀναλόγως facta, vbi fieri cœperit plus quam proportio exigit. Sic enim anticipatio morbi incrementum ostendit, sicut & accessionum retardatio, quæ ὑστερικὸς τύπος dicitur, declinationem. Siquidem simpliciter vel anticipare vel tardiorem esse accessionem, neutrum significat.

Περίλοβος, ου. idē quod supra πρηγορεών siue προηγορέων, » hoc est, sinus ille in auium gutture prominens, » in quem primum cibos recentes ingerunt: Ari» stoteles hist. anim. lib. 2. c. vlt. esse dicit λέγμα κοῖ» λον καὶ μέγα, ἐν ᾧ ἡ τροφὴ πρώτη εἰσιοῦσα ἄπεπτός ἐστι; » quum ante dixisset auium quasdā ἔχειν περὶ τὴν κοι» λίας περίλοβον, vt Gallinaceum, columbam per» dicem, quosdam vero eiusdem loco habere sto» machum latum & amplum: nominis autem ra» tio esse videtur quod ἡ κοιλία sit λοβὸς quidam, » folliculus seu vtriculus: ὁ πρόλοβος autem ante» rior λοβός: Pollux homini etiam tribui πρόλοβον » docet; sic Latini ingluuiem & auibus & homi» ni tribuunt; diciturque ingluuies ex eo quod ci» bus deglutitus in eam primum feratur. »

Περιμαλακτήριον. dicitur prima pars balnei, siue prima domus, quod in ea præmolliri corpora soleant, vt annotauit Galen. lib. 9. simpl. medic. περὶ χαλκάνθου.

Περιμετωπίδιον. sic dicitur cutis quæ fronti prætenditur, in qua rugæ σολίδες dictæ consistunt. dicitur & περιμετωπίς

Περιμήκη. dicũtur ab Hippocrate instrumēta chirurgica quæ suo extremo acuta sunt. vide φάρμακον.

Περιμυλλαίνει. procidit, prominet in anteriorem partem apud Hippocratem, vt annotat. Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις. vnde & περιμυλλῆναι ab eodem dicitur, ὁ περιτείνας ἔξω τὰ χείλη, hoc est, cui labra prominent.

Περόνοια. vocabulum est ab Hippocrate vsurpatum initio libelli προγνωστικῶν. quo non vsum Hippocratem pro vulgari more Græcorum, Galenus annotat. Solent enim designare eo nomine τὴν φροντίδα καὶ τὴν ἐπιμέλειαν, hoc est, curam solicitudinemque quam circa aliquam rem obimus. Siquidem ait Euripidem dixisse, --- ἢ δ' καὶ θνήσκουσ', ὅμως Πολλὴν πρόνοιαν εἶχεν εὐσχήμως πεσεῖν. Quinetiam verbum hoc προνοεῖσθαι secundum omnes modos, infinitas habet significationes. Significat enim & curam habere, & quod vtile sit, ante præparare. Sed & vulgatum illud problema, Mundum prouidentia gubernari, eandem significationem habet. Sed Hippocrates non ita appellauit: verũ ἀντὶ τῆς προγνώσεως vsurpauit τῆς προνοίας nomen, nec id quidem simpliciter, sed ex significato quodam, quod cōmuniter vtrique appellationi inest. Siquidem verbum προνοεῖσθαι atq; item τῆς προνοίας, hoc est, prouidentiæ, nomen, ab Homero inuenta sunt, ἀπὸ τοῦ νοῆσαι τὰ πράγματα πρὶν ἔσεσθαι; hoc est, quod res antequā fiant videamus. Eandē vero originem habēt τὸ προγνῶναι καὶ ἡ πρόγνωσις, hoc est, præcognoscere & præcognitio. Quæcunque igitur sub sensum cadunt, prius autem quam ipsa oculis intueamur, ratione inquirimus, hæc merito προνοεῖν, hoc est prævidere dicimus, verbo ipso indicātes τὸ περὶ τοῦ ἔσεσθαι νοεῖν: id est, quod ea antequā sint, videamus. Quocirca & res eas quæ derepente fiũt, ἀκούσια καὶ ἀπρονόητα, id est, inuitæ & improuiso: quæ autē consulto, ἐκ προνοίας factas esse dicunt. Eiusq; rei etiam apud iurisperitos permulta sunt documenta. Est igitur τῆς προνοίας nomen apud Græcos cōmune rebus bene maleque gestis: nec vt aliqui putāt, in bonis tantum solet vsurpari. vide multo plura apud Galenum initio comment. in lib. 1. Pro-

gnostici Hippocratis.

Περιπήχιον. pars bracchij quæ etiam περιπήχιον dicitur, proprie vero κερκίς, vide κερκίς.

Πρόπολις, est crassior apum materia, flaua, odorata, styracem referens, & in masticis modum ductilis, ceræ quidem finitima, nondum tamen cera, qua omnes frigoris aut iniuriæ aditus ab alueis arcentur. Tertium est ex operis apum fundamentis, quæ cum tria sint, inquit Plinius, prima μύτιν vocant periti, secunda πισσόκηρον, tertia πρόπολιν inter coria ceràsque. Est igitur propolis fauorum stabilimentum, quod nondum ad ceræ speciem peruenit, & è quo, vt inquit Varro lib. 3. apes faciunt ad foramen introitus protectum in alueum, maxime æstate. Itaque quoniam apes id ante alueum faciunt, dicitur πρόπολις, quasi suburbanum. Inuenitur enim in aluearíorum foribus. Secundo ordine completo calfacit, & euocat aculeos & omnia infixa corpori extrahit. Vt autem scribit idem Varro, propter multiplicem vsum quem in emplastris exhibet, multo carius in sacra via quam mel vænibat: ideo autem factum puto vt propolis olim à quibusdam cera sacra diceretur, vt scripsit Scribonius Largus in strumarum curatione.

Πρόπομα. vox hæc bifariam accipi solet apud veteres. Proprio quidem & antiquiore significato appellatur πρόπομα potio omnium prima & ante cibum omnem hausta, quæque velut compotationis quoddam præludium erat, & quasi propinamentum, Aetius προποτισμὸν vocauit, Plutarch. & Athenæus πρόποσιν; fuit vero id aliquando moris de quo scribit Plin. lib. 14. c. 20. atque tēporibus Tyberij Claudij inuectus fuit à medicis nouitate aliqua sese cōmendantibus; quamobrem conqueritur Plutarch. 8. sympos. problem. 9. de hoc propomatum inducto vsu, vt qui nouis morbis occasionē præstaret, atque ex ijs liquet ante Tyberium & Claudium Romanis nōdum fuisse moris cœnas à potu inchoare; atque eodem tempore id fieri cœpisse apud Græcos cum esset prius inaudita ac inusitata res discimus ex Plutarcho. Quare apud vetustiores rerum & morum Græciæ scriptores προπόματος vocem vix legimus, cum esset mos ille plane incognitus. Primus autem Plutarch. προπόματος vocem vsurpasse legitur de Bithynis scribens delicata gente, & luxus multiplicis magistra, cui morem hunc inoleuisse scribit. Reperio etiam inter Græcos προπομάτων aliquod vestigium, nam Athenæus li. 4. scribit apud Lacædemonium Cleomenem hunc fuisse conuiuij ordinem vt vini cyathus ante cœnam cuique porrigeretur. Secunda autem minusque propria significatio vocis προπόματος ea est, vt per eam intelligatur potio ex vino & melle concinnata, cū vini sextarijs quatuor, mellis despumati vnus misceretur citra quidem cocturam vt scribit li. 7. Paulus, sed longa satis insolatione, quæ simplex quidem erat propomatis compositio. Alexander vero Trallian. lib. 1. c. 10. & 11. atque alibi, propomata nulla alia appellat, quam vina factitia diuersorum generū de quibus multa Plin. & Columella, quæ sic appellata videntur, quod ante reliquos potus atque cibos biberentur mane, vel ante prandium, aut eius initio, πρόπομα enim semper τὸ ἄριστον præcedebat, sæpe & cœnā: fuerunt autem varij προπομάτων conficiendorum modi, vt pote quæ ad varios vsus essent cōparata, vt ad ventriculi robur, concoctionem crudorum, alui subductionē, hinc apud Aetium videre licet li. 3. c. 57. & sequentibus vinorum purgantium, quæ προπόματα appellat, cōpositiones plurimas, & lib. eiusdem c. 72. rosatum flauæ bilis purgatoriū, itidem πρόπομα vocatū. Quin etiam sub nomine κονδίτου videtur πρόπομα comprehendere l. 11. c. 10. Apud Athenæum legimus εἰς πρόπομα (intellige autē de eo quo voluptatis gratia vtebantur) inijci hæc fuisse solita πέπερι, σμύρναν, κύπειρον, μύρον Αἰγύπτιον; discimus denique ex eodem in antecœnijs (vt loquitur Apuleius) προπόματα locum habuisse.

Πρόπτωσις. procidentia, prolapsus. Generale nomen est, omnem partem loco suo motam alioque prolabentem designans. Itaque si vel vterus, vel podex, vel oculus procidat, is morbus πρόπτωσις dicetur, sed addito eius partis quæ prociderit, nomine, vt πρόπτωσις ἀρχοῦ ἢ ἕδρας, πρόπτωσις ὑστέρας, πρόπτωσις ὀφθαλμοῦ. Ac omnis quidem procidentiæ causa est musculorum atque ligamētorum, quibus vnaquæque pars cōtinetur firmaturque, laxitas, imbecillitas & resolutio siue ab interna siue ab externa causa proueniens. Nonnūquam enim, vt Celsus scripsit, ingens inflammatio tanto impetu erūpit; vt oculos sua sede propellat: πρόπτωσιν (inquit) id, quoniam oculi procidant, Græci appellant. At Paulus hoc oculi malum ἐκπιεσμὸν appellauit, cum totus scilicet oculus ita prolabitur, vt extra ossis sui cauitatē exertus emineat: πρόπτωσιν autem minime, nō quod πρόπτωσις recte dici non posset (sic enim & Græci & Latini vocarunt) sed vt totius oculi prolapsum, ab vueæ tunicæ prolapsu distingueret. quanquam non erat opus Paulo in ea nominum distinctione valde laborare; quod addito partis procidentis vt oculi aut vueæ nomine, ambiguitas omnis protinus tolleretur, non aliter quam ἐπὶ τῆς προπτώσεως ὑστέρας, aut ἕδρας. Neque enim per πρόπτωσιν absolute dictam potius licet oculi prolapsum quā vteri aut ani intelligere. Itaque πρόπτωσις tum oculi totius, tum partis eius vitiū est: totius quidem, cum sua sede excidit, à paralysi, ab inflammatione vehementi, aut alio magno præter naturam tumore & fluxione, quæ vt interdum magnū robustumque articulum, ita oculū possunt loco depellere. preterea ab ictu, casu, dolore & vehementi aliquo conatu, cum spiritus ingēti compressione, qualis accidit parturientibus. Pars autem oculi quæ procidit, tunica vuea sola est, ῥαγοειδὴς Græcis dicta. quam quia cornea tunica complectitur & continet, si eam vel erodi, vel rūpi contigerit, protinus vuea excidat necesse est. Itaque morbus quidem tunicæ corneæ est, nempe solutio continuitatis eius: symptoma autem, vueæ, soluta diuisaq; cornea excidentis. Cæterum pro rosionis ruptionisue magnitudine, plus minusue vueam tunicā procidere necesse est. ex quo fit vt hic affectus pro varijs eius differentijs, varia quoq; nomina sortiatur. Cū enim prolapsus paruus est, μυοκέφαλον dicitur: cum amplius & eo vsque creuit vt acinum vuæ repræsentet, σταφύλωμα nuncupatur: sin autem plurimū creuerit, vt etiam palpebras excedat, μῆλον. Quod si portio ea tunicæ vueæ præterquam quod procidit, etiam duritiem callumque contraxit, composita iam quodammodo affectio est, & ἧλος, hoc est, clauus, vocatur.

Προπωγώνιον quasi probarbium appellatur Ruffo,

primus scilicet pilorum in labio superiori exortus, alio nomine ὑπορρίνιον dicitur quod sub naribus nascatur.

Πρόρρησις. prædictio sic appellari volebat Herophilus, proprio nomine rerum futurarum non certam prænuntiationem, quæ enim certa erat πρόγνωσιν appellabat. Sed hunc reprehendit Galen. initio prognost. & 1. prorrh. πρόγνωσιν & πρόρρησιν eadem re vera esse volens, atque in eo differre tantum quod πρόγνωσις dicatur ille habitus in animo quo aliquid futurum præuidetur, πρόρρησιν vero tunc dici cum animi cogitatio voce medici effertur.

Ἐκ προσαγωγῆς. κατὰ βραχὺ, hoc est, sensim apud Hippocratem, ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, καὶ ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν.

Sed & per προσαγωγὰς aliquando Hippocrates ciborum transmutationem & vnionem intellexit, vt lib. de insomnijs Scalligero interprete.

Προσάρθρωσις. Hippocrati idem est quod ἡ διάρθρωσις hoc est, ossium aperte motorum commissura naturalis. vide διάρθρωσις.

Προσαπτέσθαι. de illo exercitationis genere dictum quo Athletæ carni parandæ studentes complexibus mutuis pugnabant, vt & σωματομαχεῖν cum toto corpore apud illos pugnabatur, vt docet Galen. comment. in lib. de salubri diæta. t. 14.

Προσφάρματα. cibi atque alimenta dicuntur Galeno comment. in aphor. 13. lib. 1.

Προσάρτησις. est longiorum membranarum ad vicina loca applicatio, vt scribit author definitionum medicarum.

Προσεσταλμένοι. graciles exponit Gal. apud Hippocrat. comment. in lib. de salubri diæta quos temperamenti siccioris esse ait.

Προσέχει ἡ νόσος. apud Hippocrat. αὐτὴ τῇ πυρεταίνη, hoc est, permanet: vt explicat Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Προσεχὴς αἰτία. continens & proxima causa, quæ & συνεχὴς & συνεκτικὴ à Galeno appellatur. vide αἰτία.

Προσθεμένη, (inquit Galen. comment. 3. in 1. Epidem.) si cum βάλανος scriptum occurrat, euidentem habet significationem, at sine ista adiectione, subaudire oportet βάλανον aut πεσσόν. Priore modo Hippocrat. in eo opere dicit, προσθεμένῃ δὲ βάλανον, φυσώδεα σμικρὰ διῆλθε. Posteriore, non multo post, προσθεμένη δὲ, ταῦτα μὲν ἐκαθαίρετο: id est, quum vero apposuisset, scilicet glandem vel pessum. vt mox de eadem βάλανον προσθεμένη πολλὰ διῆλθε.

Πρόσθεσις. appositio. Est adiectio eorum quæ corpori ad sanitatem desunt, pars scilicet medicinæ altera, quam nonnulli celebres quidam medici definiuerunt esse πρόσθεσιν καὶ ἀφαίρεσιν, id est, adiectionem & detractionem.

Est & πρόσθεσις naturæ opus ad nutritionem necessarium, quo alimentum parti nutriendæ apponitur. Postquam enim succus is, qui omnem animalis particulam nutriturus est, à vasis excidit, in totam eam primum dispergitur, mox in halitus speciem adiungitur, hoc est, apponitur parti nutriendæ, deinde agglutinatur, demum assimilatur. Ac adiunctionis quidem atque agglutinationis differentiam euidenter prodit genus illud hydropis quod ἀνασάρκα dicitur, in quo humor ad partem affluens apponitur quidem, nec tamen, quod aquosior sit, adhærescere potest.

Πρόσθετα φάρμακα. dici quidem possunt in vniuersum topica omnia medicamenta & quæcunque partibus dolentibus admoueri possunt, proprie tamen ea dicuntur quæ in vellere naturalibus mulierum admouentur, intraque eorum sinum reconduntur, siue ad mouendos menses, siue ad sistendos, siue aliam ob causam, quæ tamen magis vsitato nomine πεσσοὶ vocari solent.

Ita passim in libris γυναικείων τὰ πρόσθετα de subdititijs pessis dicuntur, & προστιθέναι de eorum apposito, præcipue vbi πρόσθετα simpliciter dicuntur, aut προστιθέναι ἐν εἰρίῳ dicit Hippocrat. quod in vellere appositum, aut appositum simpliciter non raro vertit Plin. quippe & Græcis προστιθέναι priuatim significat subijci naturalibus mulierum, vt & subijcere apud idoneos Latinæ linguæ scriptores, quod ex Celso intelligere licet. lib. 5. cap. 21. vbi sic habet. Sed alia quoque vtilia sunt, vt ea quæ fœminis subijciunt πεσσοὺς Græci vocant: Cæterum dicuntur & προσθέματα; de eorum vero forma Paul. lib. 3. c. 61. Sed & ἐν τοῖσι προσθέτοισι penis recensetur qui est in obscœnis 1. γυναικ. Cuius opera vult Hippocrat. natiuam vteri vim suscitari ad depulsionem eius quod est molestum, is autem est προσθετῶν vsus vt mutuo contactu agant continenter.

Πρόσθιον. pudendum virile significat.

Πρόσκαιρα ἄδηλα. vide ἄδηλα πρόσκαιρα.

Προσκλύσματα. aspersiones. Remedij genus est quo facies ægri aqua perfunditur. Quod quia commode fit per spongiam, idcirco species est τοῦ ἀποσπογγισμοῦ. Vsurpatur autem non tantum ad sordes faciei eluendas, sed etiam ad spirituum exolutorum renouationem atque reuocationem, æstate quidem & in ardentibus febribus frigidam, hyeme vero egelidam affundendo. Quod ne immoderatius fiat cauendū est, præsertim in ijs qui sunt capite imbecillo, quod inde coma promptissime inducatur. Eo remedij genere in ipso ardentis febris vigore vtendū præcipit Archigenes, non solum faciei verum etiā pectori spongiā aqua madentem adhibens. Quibus de causis in ægrotis facies aspergatur docet Aet. tetrab. 1. serm. 3. 171.

Προσκολλήματα λεπιδοειδῆ. agglutinamenta squamosa, siue in squamæ modum facta. sic dicuntur commissuræ ossium temporalium cum ossibus sincipitis siue bregmatis, quas sic veteres potius quam suturas nominare maluerunt, quod non mutuo quidem in sese insertis ossibus, sed inter se cohærentibus in squamarum similitudinem fiant. vide λεπιδοειδῆς.

Πρόσκοπτον πνεῦμα. vide πνεῦμα πρόσκοπτον.

Προσπταῖον πνεῦμα, vide πνεῦμα προσπταῖον.

Πρόσοδος. apud Hippocratem significat congressum siue coitum cum muliere, vt annotat Gal. comment. 3. in 6. τῶν ἐπιδημιῶν.

Πρόσοιμα. apud Hippocratem de locis est τὸ προσφερόμενον, quod offertur, adhibetur vel assumitur. & προσοιστέος, afferendus vel offerendus vel assumendus.

Προσπεπτωκότα. ea dicuntur quæ cum intumuerunt postea subsidunt & contrahuntur.

Πρόστασις. extensio. vox obscura apud Hippocrat. inquit Galen. comment. 5. libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, quo loco Hippocrat. scribit γλῶσσαν ὁμόχροον τῇσι προστάσεσι. διότι ταύτῃσι γινώσκομεν τοὺς χυμούς. hoc est, linguam eiusdem coloris cum

succis. quo fit vt ijs humores dignoscamus. Aliqui enim de humoribus intelligunt è ventriculo erumpentibus, alij humores in lingua cōcretos, alij eos quibus ipsa perfusa est. Galenus vero hæc omnia eo nomine comprehendit, vt eo nomine omnes ſucci quoquomodo linguam attingentes intelligantur.

Προϛασίς etiam humorum præstantia & excellentia dicitur, eumque significat qui cæteris præstat atque dominatur.

Προστήθιος. dicitur tam in manibus quam in pedibus pars ea carnosa quę inter earum partium cauum & digitos attollitur: in manu στῆθος χειρὸς, in pede στῆθος ποδὸς vocatur.

Προστόμιον. labiorum congressus Polluci & Ruffo dicitur, seu qua parte committuntur.

Προσφοραὶ τῶν θερμοτέρων. apud Paul. lib. 6. c. 110. significant calidiorum rerum forinsecus adhibitionem; Tales autem sunt frictiones & vnctiones calidiores, & calidæ aquæ affusiones, in quibus is modus seruandus est, vt tunc desinamus cum carnes in rubicundam molem attolluntur, vt 6. meth. Galenus docet, quanquam προσφορᾶς vox alias non externam adhibitionem, sed cibi in corpus ingestionem & alimenti assumptionem Græcis medicis significat, & vocem προσφορᾶς semper pro cibo Hippocr. accepit, & τὸ προσφερόμενον, cibus & poculum apud Aristotelem ex Budæo, & προσφέρω cibum profero edendum, & porrigo poculum, & medicamentum, vt medicus ægroto apud Gal. sæpe legitur.

Πρόσφυσις. agglutinatio, siue adhærentia. Opus est facultatis nutritoriæ alimentum nutriendæ parti sic adaptantis vt illi adhæreat. Priusquā enim nutrimentum assimiletur, agglutinari siue adhærere necesse est, sicut etiam vt agglutinetur appositum esse prius oportuit. Nam postquam succus is qui omnem animalis particulam nutriturus est è vasis excidit, in totam eam primū dispergitur, mox adiungitur, deinde agglutinatur, demum assimilatur. Differre autem inter se ἐξομοίωσιν καὶ πρόσφυσιν, id est, assimilationem atque agglutinationem, docet vitiligo illa quę λεύκη dicitur, in qua adhærentia quidem nutrimenti facta cernitur, non tamen assimilatio, sicuti etiam adiunctionis atque agglutinationis differentiam prodit genus illud hydropis quod ἀνασάρκα vocant. Siquidem in eo apertissime affluētis nutrimenti appositio quædam fit, quod tamen, propterea quod aquosius adhuc est, nec ad succum sufficienter redactum, nec lentitiam glutinisque consistentiam, quæ naturalis caloris ope prouenit, adeptum, adhærentiam consequi non valet. Etenim vt agglutinatio fiat, oportet ea quæ agglutinari debent, nec plus æquo dura esse, nec nimis humida & fluentia, sed mediocriter lenta & tenacia, & in eo loco consistere vbi assimilanda sunt.

Προσωδέστερος. si sine iota subscripto legatur, significat δυσωδέστερον, hoc est graueolentius: si vero cum iota προσῳδέστερος scribatur, significat tumidius ἀπὸ τοῦ οἰδήματος, vt scripsit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Προσώπιον ἤ

Προσωπίς. sic dicitur à quibusdam τὸ ἄρκειον, quoniam eo veteres in tragœdijs personas sibi conficerēt, quam ob rem etiam à Latinis personatæ nomen inditum est.

Πρόσωπον. facies, vultus. Dicitur id totum quod fronti subest, vt ait Iulius Pollux, vel vt Aristoteles, pars quæ caluæ subiecta est anteriore partè: sic enim præter oculos, nasum, genas, os, mētum, & auriculas, frontem quoque comprehendit. De homine tantum dicitur, quod cum vnus animantium erectus sit, solus antrorsum prospectat, vocemque anteuersus emittit. διὰ γὰρ τὸ μόνον ὀρθὸν εἶναι τῶν ζώων, μόνον πρόσωθεν ὄπωπεν, καὶ τὴν φωνὴν εἰς τὸ πρόσω διαπέμπει: hoc est quod enim solus inter animalia rectus sit, solus ante se aspicit, & vocem anterius emittit: vt ait Aristoteles libr. 3. de partibus animalium. Quod autem in homine πρόσωπον est, id in brutis προτομὴ appellatur, in auibus autem ῥάμφος καὶ ῥύγχος.

Προσώπου διαφθορά. faciei corruptio, quæ etiam vocatur πρόσωπον νεκρῶδες, facies exitialis & cadauerosa.

Προτεινόμενοι. apud Hippocr. ἀντὶ τοῦ προτείνοντες, hoc est protendentes, vt scribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πρότμησις. à quibusdam dictus est vmbilicus, quod primum in infante resecetur.

Vide ὀμφαλός: sed & πρότμησιν, inquit Pollux, τὴν ὀσφῦν, id est, lumbum quidam vocarunt.

Προτομή. in brutis vocatur quod in homine πρόσωπον ait Pollux.

Προτρέπεσθαι. apud Hippocratem, ἀντὶ τοῦ μεταβάλλειν, hoc est transmutari, vt explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. Quidam cod. habent προστρέπεσθαι.

Πρότροπον. est mustum, inquit Plinius, sponte defluens, antequam calcentur vuæ.

De illo vide in οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ explicantur.

Προύμνος. prunus syluestris in Asia sic appellata est, vt scribit Gal.

Πρόφασις. sæpe sic dicitur ab Hippocrate causa quæ euidens manifestaque est, vt pluribus in locis Galenus explicauit. Interdum vero eo nomine omnes simpliciter causas vocat, & aliquando etiam eas, vulgi more, quæ falso causæ esse existimantur, vt idem annotauit comment. 1. in lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν.

Πρόφασις. non simpliciter causa euidens aut manifesta dicitur, vt à quibusdam scriptum est, neque causa morbi efficiens, sed quæcumque affectionis intus latentia seminaria excitat, & quasi in actum deducit, vt si quis concepto iam intus vitio, quod tamen actiones nondum lædit, leuiter offendat in motu, cibo, potu, insolatione, venere, aere, vigilijs, indeque graui aliquo morbo corripiatur, nihil horum per se morbi causa est, sed occasio, etenim nisi hæc omnia præcurrisset intus morbi veluti quædam designatio & apparatus ex plenitudine, cacochymia, vel imbecillitate, nusquam ita ægrotasset, proinde Hippocr. προφάσεις τὰ μικρὰ τῶν αἰτίων paruas causas appellat, illam vero præparationem ad morbum in qua versatur præcautio Galen. προυπαρχούσαν νοσώδη παρασκευὴν vocat, id est, præexistentem morbosam præparationem, & διάθεσιν νοσώδη morbosam affectionem, ad quam accedens parua causa, totius morbi causam continere videtur, cum tamen illa per se morbum committere nequeat, vt in historia illius qui iacebat in Dealcis horto, declaratur.

Προφυλακτική. pars est τῆς ὑγιεινῆς. tuetur enim sanitatem. Tota consistit in causarum, quæ morbum alioqui facturæ erant, ablatione, hoc est tota circa humores præcipue negotiatur. Siquidem maximæ præcipuæque impendentis morbi causæ

humores sunt lenti, crassi, multi, valde calidi, frigidi, mordaces, putres, pestilentes, aut alia quadam vitiosa qualitate præditi. Quæ ergo ijs adhibetur prouisio, lentos incidendo, crassos tenuando, multos vacuando, calidos refrigerando, frigidos calfaciendo, mordaces contemperando, putres & pestilentes immutando, ne morbum gignant, προφυλακτικὴ appellatur. Ex quo apparet, τῆς ὑγιεινῆς partem esse. Cum enim ratio tuendæ sanitatis versetur, vel in tutela hominis optima valetudine fruentis, vel eius qui iamiam in morbum cadere paratus est, prophylactice secundum hoc munus sibi asciuit. Iam enim in corpore subest latetque morbi causa, eumque mox excitatura est, nisi citissime tollatur, cum nulla adhuc sit eiusmodi causa in eius corpore qui optima præditus est valetudine. Talis quidem proprie ἡ προφυλακτικὴ est. Verumtamen etiam cura quæ sanis & congenitam sanitatem retinentibus, siue ea perfecta absolutaque sit, siue ab optima parum declinat, adhibetur, τῆς προφυλακτικῆς nomine appellatur, quod sanitatem in suo statu conseruando, futuros morbos declinet. Quinetiam si quis iam ægrotare cœpit, morbusque in ipso, vt dicitur, fieri adhuc est, nec longe progressus, tametsi eiusmodi prouisio ad therapeuticem proprie pertinet, pars tamen quodãmodo τῆς προφυλακτικῆς dici potest. Cum enim morbus iam factus est, nullaque causa superest quæ morbum faciat, tunc sola iam facti morbi curatio relinquitur: vbi vero quæ subest in corpore causa nondum morbum peperit, eius sublatio ad prophylacticem attinet: cum vero iam aliquid egit, aliudque insuper factura est, mistum iam quodammodo hoc opus est ex præseruatione & curatione. Quod enim morbi iam factum est, curatione tolli debet: quod vero faciendum restat, per prophylacticen arcendum est. At nullum huic operi proprie inditum nomen est, quo coniunctam cum præseruatione curationem designemus, sed pro vincente opere, vel curationem, si morbus iam longe processit, vel præcautionem, si intra initia sua consistit, appellamus. Sic quidem Galenum interpretari oportet extremo libro artis paruæ, vbi scribit τῆς προφυλακτικῶν triplicem esse in genere differentiam: primam quidem hominis qui integra fruitur sanitate, secundam eius qui non integre valet, tertiam vero eius qui iam ægrotat.

Πρόφυσις. βλάστημα. hoc est germinatio, apud Hippocratem, vt explicat Gal. ἐν τῇ γλώσσαις.

Πρόχειλον. Polluci dicitur id quod in labijs prominet, & πρόχειλα quasi prolabia, & antilabia, id est, labiorum extrema exponit Ruffus.

Πρόχειρον πνεῦμα. Hippocrates dixit in Prorrhet. quod alibi lib. 2. epid. μετέωρον appellauerat. significat autem eam spirandi difficultatem, in qua humeri etiam ipsi attolluntur. quod si quãdo contingit, id facile & manifesto, hoc est προχείρως, apparet.

Hinc etiam φαινόμενον πνεῦμα dictum est, vt notat Galen. part. 24. comm. 1. prorrhet. Sed plura leges ad vocem πνεῦμα, vbi τοῦ πνεύματος insigniores apud Hippocrat. differentiæ explicantur.

Πρόχανα. Polluci lib. 2. οἱ γλουτοὶ nates vocantur, & κοχῶναι & πύγαια.

Προωστικὴ δύναμις. propulsoria facultas. Eadem omnino cum expultrice quæ proprie ἀποκριτικὴ dicitur. videtur tamen τὴν προωστικὴν Galenus magis vsurpare in ea facultate qua vterus vtitur in propellendo fœtu lib. 3. facult. nat.

Πρωκτός. pars ea per quam ventris excrementa exonerantur: nomen habet παρὰ τὸ προωθεῖν ἐκτὸς τὰ τῆς γαστρός. dicitur & κῶλος, & δακτύλιος, & σφαίρα, & πράμις, & κύσαρος, & ἀρχὸς, & ἕδρα.

Πρωτεύς. est collyrium principio suffusionum & ad omnem visus hebetudinem, & ad cicatrices, & ad callos efficax. Triplex habetur eius descriptio neque enim consentiunt Galeni, Aetij, & Pauli compositiones.

Est etiam nomen emplastri ἐκδορείου excoriantis quod describitur à Galen. lib. 5. κατὰ γένη cap. 7.

Πρωτόγαλα. dicitur lac quod statim à partu mulctũ est, quod cinere calido modice tepefactum citra coagulum statim concrescit. Id veteres comici, vt scribit Galenus, πυετίαν, in Asia πυέλφον appellabant: hoc autem purum lac est, nihil alienæ qualitatis admixtum habens: attamen addendum cum melle consulit Aetius, alias concoctu difficilius est & crassioris succi, tardiusque in venas subit.

Sed plura leges in dictione γάλα, vbi omnes lactis differentiæ exponuntur: Cæterum quod spectat ad vocem πυετίην quæ hîc habetur, ita quidem legimus apud Aetium l. 2. cap. 99. Sed apud Paulum Inuenio πυεῖσιν, pro quo fortean aliquis legendum existimet πυεάνσιν, vt sit compositum sicut πυέλφον, nam ἄνειν & ἕψειν eiusdem, vel saltem cognatæ sunt significationis, Hesych. vero πυετὸν habet à πυετάω, sic enim dicitur παρὰ τὸ πυρωθῆναι ἐπὶ θερμοσποδίας teste Gal. & Aetio.

Πρωτόγονα μόρια. primigeniæ vel primogenitæ partes dicuntur.

Πρωτόγονον. sic dicitur à nonnullis τὸ ἀείζωον, siue sedum maius, authore Dioscor.

Πρωτοπάθεια. affectus quo aliquid primum afficitur non per consensum alterius quæ συμπάθεια dicitur: est vero idem quod ἰδιοπάθεια, quibusque proprie opponuntur δευτεροπάθεια, seu ὑστεροπάθεια: vide ἰδιοπάθεια.

Πρωτόῤῥυτος ῥητίνη. resinæ genus sic vocari apud Lacedæmonios author est Galenus lib. 3. τῶν κατὰ γένη, eandemque ab alijs αὐτόῤῥυτον dici, quod tum prima tum sponte fluat: In Cilicia, vt idem ait, χαμνέλαιον appellatur. Ea liquidis omnibus resinis tum liquidior, tum calidior est, & partium tenuitate præstat.

Πρωτόστακτος κονία. hoc nomine designatur lixiuium proprie in quod parandũ calx ad cinerem quemcumque additur. Id autem adurit, & clysterum potissimum medicinis miscetur, vt Paulus lib. 7. prodidit.

Sic vero Trallian. l. 11. πρωτόστακτος, inquit, à quibusdam vocatur κονία πιλοποιική, id est, lixiuium quo pilarij vtuntur lanis succidis abluendis, vide κονία.

Πρωτότομοι. dicũtur caules brassicæ teneriores, quos & asparagos dici Galenus lib. 2. de alimentis author est.

A Marcello caules haplosilés, à teneritudine appellatione Græca dicti sunt c. 20. quando videlicet ad excretionem seminis augescunt qui succiduntur, & in ciborum vsum veniunt, vnde sane πρωτότομοι à prima cæsura vocantur: me-

» minit & eorum Martialis,
» *Et faba fabrorum prototomique rudes.*
» Hic cauliculus braſſicæ, prototomus, etiam
» κύημα quaſi fœtura à Dioſcor. vocatur, quidam
» tamen κῦμα dicere malunt, Plin. in fœminino
» Cymas appellat.

Πταρμικὴ. frutex eſt ſurculos habens paruos, multos, rotundos, abrotono non diſſimiles, & circa eos folia oleæ longa, multa, & in cacumine capitulum, vti anthemidis, paruum, rotundum, quod ſuo acri odore ſternutamentum excitat, quod & flores efficaciſſime pręſtant. Officinis & herbarijs pyrethrum ſylueſtre dicitur. Calfacit & ſiccat, viridis quidem ſecundo exceſſu, arida vero tertio.

Πταρμικὸν φάρμακον. ſternutatorium medicamentum. Eſt acre medicamentum, quod naribus inditum ſternutationem mouet. Acre & mordax omnino ſit oportet quod facultatem cerebri expultricem irritet. Ea namque offenſa medicamenti acrimonia, nitenſq; à ſe quod moleſtum eſt depellere, ſternutamentum edit. Eſt autem medicamentum id genere ἔῤῥινον, in hoc ab alijs differens, quæ naribus adhibita citra ſternutationem pituitam à capite detrahunt. Eiuſmodi facultatem habent cuminum Æthiopicum, piper, ſtruthion, caſtorium, zinziber, veratrum, euphorbium, cyclamini ſuccus. Debent autem exigente vſu contundi & cribrari, & intra nares penna, frictione aut aliter prius irritatas & concalefactas, vel digito vel arundine immitti.

Πταρμὸς. ſternutatio. Eſt motus cerebri quo per nares confertim acto ſpiritu nititur ſibi moleſta expellere.

» Ariſtoteles 1. de hiſt. animal. cap. 11. ſternu-
» tamentum definit ἀθρόου πνεύματος ἔξοδον, id eſt,
» flatus vniuerſi vel conferti eruptionem, eſſe do-
» cẽs augurale ſignum, & vnum ex ſpirituum om-
» nium generibus ſanctum & ſacrum: & 1. probl.
» 53. ait, ſternutamentum eſſe vel ſpiritus vniuerſi
» delationem, humore ſcilicet plus aliquid exha-
» lante, vel crudi humoris conatũ excurſumque.

Recenſetur à Galeno inter deprauatos motus voluntarios actionis animalis motricis, vt & conuulſio & tremor & rigor & tuſſis & pandiculatio, atque in illo ſymptomatum genere ponitur, in quibus cauſa aliqua præter naturam ſit, quæ eam ad tale opus extimulet. Ea autem eſt excrementum mordax, nares alioſque reſpirationis meatus aut ventriculos anteriores cerebri & continua ijs olfactus inſtrumenta & oſſa ethmoidea obſtruens, vel flatuoſus aliquis ſpiritus in cerebro contentus. Quæ cerebrum vt à ſe depellat, geminam adhibet expirationem, vnam quam per ſe facit, per oſſa ethmoidea, alteram vero per nares, neruis, vt Galenus ait, ceu manibus prælongis in thoracem demiſſis vtens, & ſpiritum vnico impetu ex pulmone & capite vehementer & confertim emittens. Exit autem, vt ſcribit Hippocrates, anguſta via, ideoque ſonus ille fit qui inter ſternutandum exauditur. Quanquam non ſolus flatus è cerebro erumpens eum excitet, verum ille etiam qui ſurſum è pulmonibus fertur. Quamobrem capiti vaporibus pleno ſternutamentum conducit plurimum, niſi à diſtillatione factum ſit, atque interdum ex accidenti remedio eſt ſingultui, vt habetur aphor. 13. libr. 6. propter valentiorem motum muſculorum epigaſtrij, cauſam ſingultus ſimul expellentium. Cum enim ad ſternutamentum ciendum expultrix vis ad vehementiores motus ſe comparet, atque in eo conatu abdominis muſculi intenti appreſſique ventrem vna comprimant, plærumque fit vt vna quoque expellant ea quæ in ventre & gula ſingultus cauſa ſunt. Nec vero diſſimilis ratio eſt in ijs depellendis quæ pulmones male habent. Eſt enim ſternutamentum interdum eorum remedium, facta ſcilicet magno cum impetu expiratione, quæ ſecum rapiat quicquid pulmonibus inhæreſcit. Id plæroſque mouit, ait Galenus, vt in pulmonis morbis ſternutationes cierent. In quo tamen diligenter attendenda eſt Hippoc. ſententia ab eo ſcripta in Prognoſt. in omni pulmonis morbo ſternutationem vel præcedere vel ſubſequi malum eſſe. Ea namque pulmones mouet atque exagitat, quos in quiete, vt & omnes quæ laborant particulas continere expedit. Ex quo patet ſternutamentum per ſe pulmonibus eſſe inimicum, temerariamque eſſe pulmonis per ſternutamenta curandi rationem, quæ per accidens tantum, & fortuito prodeſſe valeat. Cauſa eadem eſt cur Hippoc. aphor. 35. libr. 5. mulieri ex vtero laboranti aut difficulter patienti ſternutationem conferre ſcripſerit, atque alibi conſuluerit, vt ſecundæ ex vtero procidant, mouendas eſſe ſternutationes. Compreſſis enim magna vi muſculis epigaſtrij & ſpiritu à ſuperis ad inferna violentius depulſo, accidit interdum vt & fœtus & ſecundæ loco moueantur. At vero ſternutamenta per ſe caput leuant, & grauedini, caro, lethargo, apoplexiæ medentur, quod cauſam morbificam è cerebro abigant. Ea autem, ſicut initio propoſui, ſpiritus eſt flatuoſus, vel ſolus, vel cum alio humore acri & mordaci interdum ſenſibili & conſpicuo, alias tenuiore & viſum fugiente miſtus. Quam quidem Hippocrates ſternutamenti cauſam agnoſcens, ſcripſit Aphor. 51. lib. 7. eam fieri ex capite concalefacto cerebro vel humectato inani quod in capite eſt, breui ſententia flatus omnis ortum explicans. Nam cum flatus generatio fiat ab imbecillo calore in ſubiectum humidum, patet eum duabus ſummis de cauſis excitari. In frigidioribus enim naturis vbi non eſt magna ſatis caloris vis ad mouendum flatum, cerebri concalefactio eum mouet: in calidioribus autem, in quibus propter caloris exuperantiam tota flatuum materia diſcutitur, ſi cerebro ſuperfluus aliquis humor accedat, cui cõcoquendo impar ſit calor cerebri, facile inde ventriculi cerebri, & ſi quæ ſunt in eo inania ſpatia, flatu replentur. Itaque duæ cauſæ flatuum, calor & humor ab Hippocrate eo Aphoriſmo ſtatuuntur, quæ ſolæ intra cranium poſitæ ſternutationem mouent. Sunt vero & aliæ quædam externæ, vt medicamenta πταρμικὰ vocata, & aer aliquando ex pulmone ſurſum elatus cõpreſſo confertim thorace.

Intuentibus etiam in ſolem ſternutamenta «
cientur, quia cerebri ſpiritus vapori ſimiles à ſo- «
le funduntur, vt ait Galen. libello de inſtrumen- «
to odoratus. Porro apud Ariſtotelem de ſternu- «
tamento plura leges locis cit. dum quærit cur «
animantium homo maxime ſternutare ſoleat, & «
ſect. 32. probl. 7. 9. dum quærit cur ſternutamen- «
tum pro numine habeatur, & ſternutamenti «
eruptio cur ſacra habita eſt. «

Πτελέα. vlmus. Arbor eſt notior quam vt deſcribi

debeat. Glutinat, adstringit pariter & absterget, præsertim eius cortex. Sed & radices eandem vim habent.

Πτέρις ἡ

Πτέριον. filix. frutex est folijs sine caule, sine fructu, sine flore, quæ ex vno pediculo, cubitali longitudine exeunt, multifida & lateribus pinnata, subgraui odore. radice per summa cespitum nigra, oblonga, filices multas fundente, subastringente gustu. Adstringit & valenter deficcat.

Cæterum apud Galenum & Paulum Inuenio πτερὶς oxytonως, vt in compositis δρυοπτερὶς & θηλυπτερὶς, apud Dioscor. vero & Aetium πτέρις, vt σέρις, à quo etiam genitiuus πτέρεως apud Aetium & Paulum: πτέριον vero dicitur non modo ἡ πτέρις, sed etiam δρυοπτερὶς & thricomanes teste Dioscoride.

Πτέρνα. calx. Est os pedis omnium maximum, parte qua ingredimur leniter rotundum & latiusculum, posteriore tibiæ rectitudinem longe excedens, inferiore astragalo, anteriore ossi scaphoidi inarticulatum. Ex partibus eius anterioribus quæ quidem è regione magni digiti sita est, astragali capiti subiacet, neque cum altero osse copulatur. At eius extremitas quę minimo digito respondet, cum osse quod κυβοειδὴς dicitur, per synarthrosim coniungitur. Os autem calcis qua parte rotundum est, asperum etiam & inæquale cernitur, eamque in partem tibiæ ossis & tali ligamenta inseruntur.

Dicitur pro πτέρνα, etiam πτερνὶς ἴδος.

Πτερύγιον. ala, vel potius parua ala. videtur enim diminutiue dictum ἀπὸ τῆ πτέρυγος. Sunt autem πτερύγια proprie volucrum alæ, duræ quidem & fibrosæ, sed pauci excrementi & salubres. Inde ducta vox est ad alia, vt ad hominem, in quo πτερύγια appellantur exteriores & infimæ nasi partes motu præditæ. Sunt autem cartilaginea tenuiaque corpuscula, ab vtroque latere adnata, in quæ exigui duo musculi à malis prodeuntes, vtrinque singuli inseruntur: hi nasi alas adaperiunt: qui autem eas contrahant, nulli sunt, quod eas propter respirationem non expediat concludi: verum, cum eas aperientes musculi ab actione cessarint, redeunt illæ in naturalem statum & conuenienti modo patent. Similiter & in mulieribus πτερύγια appellari eminentias illas duas vteri sinum ambientes scriptum reliquit, quisquis ille est Introductionis seu Medici author. Ab eiusdem etiam alæ similitudine πτερύγιον duplex & in diuersa humani corporis parte factum malum indicat. Vt enim alæ in volantibus ab humeris extensæ aperiuntur, sic in his quæ mox exponemus mala ab angulo clausurae aliqua progredientes inutiles membranæ & caranculæ oculis & digitis nocent. Ac primum quidem de oculorum πτερυγίῳ dicamus. Est autem id neruosa adnatæ oculi membranæ excrescentia, exoriens ab angulo & ad pupillam inde perueniens eamque obtenebrans. Sæpius à narium, interdum etiam à temporum parte nascitur, rarissime à superna aut inferna palpebra. Aetius autem lib. 7. Definit. πτερύγιον esse cum album in oculo supra modum augescit, aut caro supercrescit, ex scabra quadam lippitudine aut assiduis fluxionibus. Latini id mali genus vnguem vocant, vt ait Cels. lib. 7. cap. 7. quod humano vngui, vt credimus, progrediens neruosa ea membrana similis fit. Quod vero in hominis pedibus manibusque πτερύγιον fit, est incrementum carnis, quæ partem vnguis integit. Nascitur potissimum in pollicibus, pedum quidem ex offensione plærumque, manuum autem ex neglecta reduuia & post inflammationem in pus mutata. Siquidem hoc temporis spatio vnguis radicem exedit, ipsumque vnguem corrumpit, aliquando totum, interdum dimidium. Est cum & os corrumpit, graui cum odore, digitusque per summa dilatatur & liuet.

Præter significationes prædictas πτερύγιον etiã in auribus vocatur suprema pars quę lata est & decliuis authore Ruffo: Sed etiam in auribus hominis πτερύγιον vocatur pars illa quæ ad tempora vergens inflectitur Polluc. l. 2. item partes scapularum vtrimque πτερύγια nominantur, in thorace itidem idem sonat quod πτέρυξ.

Πτερυγώδης. alatus. Is dicitur cui scapulæ sine carne nudæque sunt, & alarum instar prominent, retrorsumque producuntur.

Eiusmodi sunt στενοθώρακες angusti pectoris, ideo corde imbecillo sunt & paucum natiuum calorem habent; proptereaque tales omnes fere habitus flatuosos esse scribit Galen. 6. epidem. comment. 2. πτερυγώδεις quoque dicuntur Erotiano οἱ μακροτράχηλοι, καὶ ἐπὶ πολὺ πλατέα ἔχοντες τὰ σήθη καὶ ἐξέχοντα. longicolli atq; vt plurimum qui lata habent pectora atque prominentia.

Πτερυγώδεις siue πτερυγοειδεῖς. dicuntur duæ apophyses ossis σφηνοειδοῦς, quas ad cranij basim extra ipsum emittit. Sic dictæ sunt quod alarum modo promineant.

Πτερυγώματα. dicuntur muliebris pudendi labra, & veluti alæ Polluc. li. 2. & in auribus ea quæ panduntur quasi pinnæ Ruffo Ephesio.

Πτίρυξ. sic dicitur à quibusdam τὸ ἀσπλήνιον, vt habetur apud Dioscor.

Πτίλοι. dicuntur, inquit Galenus lib. 14. meth. med. quibus periere ex cilijs pili. Alij vero non omnes simpliciter quibus ij pili deciderunt, πτίλους vocandos censent, sed quibus præterea adiuncta est crassities, callositas ac rubedo palpebrarum, quod aliter inter eos qui τῇ πτιλώσει & eos qui μιλφώσει laborant, non liceat distinguere. Est enim vtrisque commune pilorum defluuium, vt suis locis videre potes.

Vox autem hæc vt & πτίλωσις à πτίλον facta esse videtur, quod quemadmodum pulli auium πτίλα (id est, lanugines quibus primùm exclusi vestiuntur) ætate progredientes mutant ac pennas assumunt, easque annuatim mutant, sic in palpebris etiam pili mutentur, ac mutatis alij subnascantur. Porro diuersis modis scribitur hoc vocabulum, apud Hesych. enim est πτιλὸς cum accentu in vltima, apud Suidam πτίλλος duplici λ. & accentu in penultima, at in medicorum libris πτίλος etiam; Sunt vero qui à πτίλλω deriuatum existiment secundum quos geminandum λ fuerit.

Πτίλωσις. est defluuium pilorum è palpebris crassis, callosis & rubentibus. Aetius scribit compositam esse affectionem ἐκ τῆς μαδαρώσεως καὶ τῆς σκληροφθαλμίας, hoc est, ex pilorum defluuio & sicca lippitudine. non enim simplex pilorum defluuium est, sicut ἡ μαδάρωσις, sed præterea palpebris & oris præsertim earũ accedit crassities, callositas & rubor, quæ sunt τῆς σκληροφθαλμίας symptomata.

Sed neque semper inesse pilorum casum in-

nuit Paulus quanquam vt plurimum: author vero Isagoges c. 15. aliter πτίλωσιν quam Paul. atque Aetius definit, πτίλωσις inquit est cum alij quidem pili subnascuntur, naturales autem collapsi fractique stimulant ac pungunt, eo modo quo in regeneratione dentium pueris fieri solet: hinc Cornar. 4. κτ τόπ. cap. 8. πτίλωσιν glabras simulque nascentes alias palpebras interpretatus est, quanquam fortassis minus bene: rectius πτίλους vocaueris qui crassas, callosas, rubras glabrasque & pilis nudatas genas habent: cum vero neque explicatio Græcæ voci satis æquipolleat, tutius videtur vel Græcum nomen vsurpare vel aliud potius nouum nomen Græco respondens effingere, quomodo πτίλωσιν deplumationem, πτίλους vero deplumatos satis apposite vocaueris, etenim πτίλον pluma seu penna mollis est, cui palpebrarum pilos Græci medici assimilarunt.

Non autem refert hîc scrupulosius inquirere quis in proposito affectu morbus sit, quę vero symptomata: Galenus in ptilosi, vt & in ophiasi & alopecia, defluuium pilorum videtur morbum constituere, in eorum morborum organicorum genere positum quæ in numero partium deficiente consistunt; Paulus contra symptoma videtur facere, & morbum ipsam crassitiem & callositatem palpebrarum, positam sub eo genere morborum organicæ partis qui in formæ corruptione consistunt.

Πτισάνη. ptisana. Propria est hordei decorticati appellatio, ἀπὸ τοῦ πτίσσειν, quod pinsere & decorticare significat, quoniam hordeum tundendo degluberetur, ac suo cortice castratum ita conderetur. Mundatum hordeum officinæ vocant. Tunditur enim hoc, non molitur. Ac veteres quidem primo in corbibus perfusum aqua hordeum dum tumeret, in sole siccabant, mox in pila ligneo pistillo tantisper tundebant, dum corticem glumamque exuisset, & ita vt diu perennaret, reponebant. Aliqui vero hordeum prius aqua madefactum, dein sole resiccatum in pila tundebant, & suis glumis explicitum molebant, farinam in sacculo coactam diutissime discoquebant, ita abigi vim flatus existimantes, atque resiccatam & in offas conuolutam ad vsum sorbitionis seruabant. Alij vero, vt refert Const. Cæsar lib. 12. de agricult. hordeum maceratum, purgatum, decorticatum & in sole siccatum, rursusque pistatum, secundo etiam ad solem exiccabant, cumque reponere volebant, id quod ex ipso tenue inter pistandum decussum erat, ei aspergebant, quod ita ipsum defendi conseruarique animaduertissent. At quamuis proprie ex hordeo ptisana pararetur, attamen ex alijs etiam frugibus eam confici solitam annotatum est, vt tritico, alica, zea, oryza, lente, sed quam non simplici ptisanæ nomenclatura, sed addito frugis ex qua constaret nomine, πτισάνην πυρίνην, χονδροπτισάνην, τὴν ἐκ ζειᾶς ἢ ὀρύζης πτισάνην, φακοπτισάνην, & alias aliter appellabant. Sic ergo parata ptisana recondebatur, optimo quidem & saluberrimo instituto, quod vtinam à nobis neglectum non esset: cumque vsus exigebat, in aqua coquebatur. Coquendi autem ratio alijs atque alijs diuersa fuit, sed Græcis maxime vulgata hæc est, quam Galenus lib. 1. de alimentis annotauit: Coquitur ptisanæ portio in aquæ decem, vel, vt ait Paulus, quindecim partibus, dandaque inter coquendum opera est, vt quam amplissime intumescant. Quæ enim multum citoque intumescit, optima censetur, vt contra quæ longo tempore parum tumet, pessima. Cum autem in tumorem sublata est, aceti momentum infunditur: deinde olei exiguum, quod tamen etiam per initia inijci potest. Cum ad exactam coctionem peruentum erit, friatus sal inspargi debebit: neque aliud præterea miscendum est, nisi forte anethi aut porri pauxillum. Et talis quidem est optima ptisanæ confectio. Ab ea multum aberat quam plærique alijs multis superfluis imperite condiebant. alij namque amylum, alij sapam indebant, alij mel & cuminum, cinnum potius quam ptisanam parantes. Nec defuit illis forte ratio, quod sic hordei crassitiem tenuari, lentorem incidi, flatum discuti arbitrarentur. Nos multo antiquis delicatiores, & ipso Apicio qui lib. 4. de opsonijs superfluam eiusmodi ptisanæ conditurам recenset, in gulæ studio superiores, spretis ijs omnibus, amygdalis intritis & saccharo, saleque modico contenti sumus, quibus vis quidem aliqua inest aduersus hordei crassitiem, lentorem & flatum, sed porro & anetho longe impar: faciunt enim hæc non modo ad palatum & gratiam, sed non parum etiam ad salubritatem conducunt. Cæterum sic cocta ptisana, iam non ptisana, sed πτισάνης χυλὸς, ἢ ῥόφημα, hoc est ptisanæ cremor, aut sorbitio appellatur, seu (quod idem est) ptisanæ ius vel succus. Quinetiam ius decocti integri hordei in aqua tantisper dum coctione dissiliat, hordei cremorem Celsus vocare solet, qui biliosis & incandescẽtibus propinatur febribus. Ptisanæ laudes Hippocrates vno volumine prosequutus est, eam omnibus sorbitionibus præferens, quoniam lenis & lubrica ex facili hauriretur, quoniam sitim arceret, quoniam in aluo non intumesceret, quoniam facile redderetur, & assuetis is solus cibus in febribus bis die dari possit, multum remotus ab ijs tum qui medicinam fame exercent, tum qui ægros ciborum copia obruunt. Est enim ptisanæ succus alimentum medij generis, tenue à Galeno dictum, quod vires nec onerat vt plenus victus, nec vt tenuissimus dissoluit.

Πτόησις. pro nimia & velut attonita rei venereæ libidine apud Aristotelem 4. de gener. animalium.

Πτύγμα, καὶ πτυγμάτιον. dicitur apud medicos linteolum complicatum, quod vlceribus & vulneribus imponitur, Plagellam vocat Cæl. Aurel. l. 2. τῶν χρον. c. 2. dicitur & πτυκτὸν, modo cum adiunctione πτυκτὸν ῥάκος, modo simpliciter: frequens est horum vocabulorum vsus apud P. Æginetam.

Πτυελίζειν. apud Hipp. in prorrhet. non aliud significat quam frequenter spuere, vel os assidue sputo plenum habere.

Vt scribit Galen. comment. 1. in prorrhet. part. 30.

Πτυελισμός. saliuatio seu frequens sputatio, quæ fit cum cerebro nimio humore fatiscente, & ventriculo inde laxiore atque humidiore, liquida tenuisque pituita in os redundat: esse autem πτυελισμὸν phreniticorum proprium sæpe docuit Hippoc. vt qui in Coacis phreniticos πτυαλίζοντας appellet quasi sputandi finem non facientes; fit hoc vero in illis, vel quia infarta quædam pituita est faucibus à cerebro ducens originem,

vel expressione quadam fieri ex inflammato cerebro eo delabentis, non absimilis tenui lachrymæ quæ ex inflammatis oculis exprimitur, vel tussiculæ quæ pleuriticis, vel singultui qui hepati inflammato superuenit, quorum vtrumque fit ab eiusmodi sero: Quandoque vero frequens illa sputatio inanis est, quæ tum læsa mente accidit, screatio enim arbitraria virtute fit.

Πτύελον ἤ

Πτύσμα. sputum. Est excrementum tussiendo vacuatum. Cum enim superfluus aliquis humor thoraci, pulmonibus, asperæ arteriæ, gutturi aut alicui instrumento respirationis molestus est, cum natura tussi propellere nititur, sputumque mouet, signum proprium affectionum quæ partes eas infestant, & concoctionis quam victrix natura vel oppressa molitur. Sputum enim album, læue, æquale, facile, quodque morbum leuat, concoctionem & naturæ victoriam significat: quod autem eiusmodi non est, tanto peius censetur, quanto magis ab optimo abest. Has duas sputorum differentias, vt sunt natura distinctæ, ita nominibus medici distinxerunt, sicut Galenus lib. 1. de Crisib. annotauit. Quod enim optime concocti sputi notas gerit, πτύελον: quod vero sanguine aut altera bile respersum mistumve fuerit, aut spumosum aut aliter vitiosum, πτύσμα potius dixerunt.

Ita enim Philotheus πτύελον τὸ πεπεμμένον, τὸ δὲ ἄπεπτον πτύσμα vocabat, quod non omnino ab Hippocr. vsurpatur: Varias autem quasdam sputorum differentias recenset Hippoc. in Coacis: aliud quippe dicitur ξανθὸν ἄκρητον, flauum syncerum, id est quod expectorabili pituitæ non est permixtum, sed caret naturali sero quo naturaliter quisque humor diluitur: ab Hippocrate vero damnatur, vt quod fiat exhausto sero à febrili ardore; laudatur contra ab eodem flauum sputo exacte permistum, aliud sputum γλίσχρον seu viscidum & glutinosum vocatur, quæ qualitas communis est omnium excrementorum crassorum quæ fiunt γλίσχρα & δύσλυτα, in morbis quidem acutis à febrili ardore, in frigidis à crudore. Praua autem esse inquit eiusmodi glutinosa propter contumaciam, qua & difficulter excreantur atque plus detrimenti adferũt in excreando quam adiumenti; Aliud στρογγύλον est siue rotundum, cuius causa est inquit Galen. ad part. 3. 6. epid. crassitudo & lentor humoris in bronchijs collecti; hoc & idem delirium indicare docet Hippocr. nimirum propter calorem immoderatum vt docet Galen. Aliud χλωρὸν, σφόδρα, viride multum, hoc est æruginosum vt ipse exponit Galen. in prognost. cuius causa naturalis est bilis multum viridis & æruginosa; efficiens vero calor adurens & serum exhauriens, vnde exitiosum censetur: aliud ἀφρῶδες, id est spumosum dicitur, obortis scilicet bullis in circumtenso humore, vt caloris contra naturam: Aliud πελιῶδες liuescens quod caloris vitalis extinctionem declarat. Liuor enim contingit vel parte refrigerata vel emortua: Aliud ἰῶδες æruginosum, vel potius violaceum, vt si quis optimam æruginem aqua perfunderet ad defruti crassitiem, oritur vero à bile æruginosa quæ media est inter bilem flauam & atram, quæ ab immodico calore supra modum exassatur, ob idque acerrima erodens & malignissima cum sit, semper & materiæ vnde gignitur, & loci ex quo manat vehementissimum calorem declarat, vt scribit Galen. in prorrhetico; aliud ἄκρητον μέλαν, siue merum nigrum appellat Hippocr. in quo sputo prauitatis summa sunt omnia, vt quod sit quam maxime merum, quale nigrum est. Vt autem nigror in parte corporis nigrescente, vel auctam ex liuore calidi natiui extinctionem significat, vel humorum è vasis ad eam partem decubitum, sic in excrementis aut bilem supra modum torrefactam, qua atra pessima & exedentissima euadit, testatur, aut extinctionem atque frigiditatem vt in moribundis, aut crassum sanguinem æque resiccatum; denigratur autem sputum sæpe ex euentu quodam, vt à cibo, vel fumo, vel defluxione è capite, aut sanguinis grumo, vel sanguinis melancholici vapore & fuligine è corde. Quæ ad præsagium diligenter distinguenda sunt.

Πτυκτὸν. idem quod πτύσμα.

Πτύσις, seu ἀπόπτυσις. dicitur proprie excretio simplex, & expulsio saliuæ aut humoris alterius in ore contenti, cum enim ex faucibus aliquid educitur maiore conatu opus est, diciturque tum ἀπόχρεμψις, screatus, de quo suo loco, author Galen. lib. 4. de loc. affectis.

Πτύσματα. vocantur lintea complicata quibus diopax impingitur, vocantur & διπλώματα.

Πτῶσις. vitium est oculi quod alio nomine magisq; medicis vsitato φλάγγωσις appellatur, vt scribit Aetius lib. 7. c. 68.

Πυγμὴ. mensura est sex digitis breuior quam cubitum, quod à Græcis πῆχυς appellatur. Est autem spatium quod est à cubito ad digitos clausos, sicut exponit Pollux. Nam quæ ab eo ad digitos inflexos est, πυγὼν appellatur. ἀπὸ τῆς πυγμῆς Pygmæi dicti sunt, vt author est Eustathius Homeri interpres.

Πυγὼν. mensura est quatuor digitis breuior quam cubitum, quod à Græcis πῆχυς nuncupatur. Est autem spatium quod est à cubito vsque ad extremam manus partem cum digiti inflexi fuerint, sicut exponit Hesychius. vide supra πυγμή.

Πυγαὶ. nates, quæ & γλουτοὶ dicuntur.

Dicuntur & πυγαῖα Polluci lib. 2. quo nomine etiam pars corporis nostri designatur ossi sacro coniuncta, Suidæ & Hesychio: ab hac autem voce fit εὔπυγος, & καλλίπυγος, quod veneris cognomentum fuit, nam in mulieribus hæc pars decus corporis reddit conspectius, cum seruat modum suum, hinc & Hesiodo πυγοστόλος mulier impudica dicitur: καταπύγονα quoque hominem & digitum medium vocarunt voce obscœna.

Πύελος. apud anatomicos dicitur cauitas in cerebro membranosa per quam veluti ductum & canalem pituita defluens transcolatur in palatum & in nares: alij χοάνην appellant: Significatur & hoc vocabulo solium aquæ calidæ in quo aliquis lauatur, quod alijs nominibus μακρὰ, ἔμβασις, κολυμβήθρα, & δεξαμενὴ dicitur.

Πυελίδες. sic vocantur à Ruffo cauernæ seu sedes oculorum, nos arculas vocamus.

Πυετία. Aristoteli libr. 3. de histor. animal. dicitur coagulum, quod vulgo πυτία dicitur, de quo suo loco, & apud Aristotelem loco cit. eiusque definitionem vide 3. de hist. animal. c. 21. vbi de illo plura, vide πυτία.

Πύη. idem quod φθίσις apud Aretæ. libr. 1. de diuturn. c. 8.

Πυθμηνόθεν. apud Hippoc. sect. 2. τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, αὐτὶ

ἀπὸ τοῦ οὐδ᾽ ὅλως, nullo modo. ſumptum nomen à fundo vaſorum, ſonatque perinde ac ὁλοκλήρως, τελέως, παντάπασιν, ἐξ ἀρχῆς, παντελῶς, hoc eſt, prorſus, perfecte, omnino. vt ſcribit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

» Vel & ad verbum ſignificat funditus, id eſt, pe-
» nitus omnino; Itaque ex interpretatione Gale-
» nica quod hîc (οὐδὲ) habetur tollēdum, eſt enim
» vox hæc affirmantis non negantis, ſic autem ha-
» bet locus Hippocratis πυθμόθεν οὖν οὐκ ἴσασιν ὅτι, &
» quæ ſequuntur, id eſt, penitus igitur non ſciunt.

Πυθμήν. proprie imam partem ſeu fundum ſignifi-
» cat, ab Atticis vero ſic vocatur vmbilicus: ſic
» Pollux τὸν τῶν σύκων πυθμένα, ὀμφαλὸν vocari teſta-
» tur, nam iſte πυθμὴν in imo pomo vmbilici figu-
» ram oſtendit, cauus nimirum & floccos quoſ-
» dam habens, reliquias floris: alijs quoque plan-
» tis πυθμὴν tribuitur, vt meſpilo ſicut apud Dioſ-
» cor. lib. 1. c. 171. Sed & pars quæ infra teſticu-
» lum eſt πυθμὴν vocatur, ſicut quod ſupra eſt κε-
» φαλὴ ait Ruffus. Pars quoque cordis infima &
» acuta πυθμὴν eidem vocatur, ſed & Polluci lib.
» 2. vſurpatur πυθμὴν de pleniore cyſtis fellis par-
» te.

Πυκνόκομον. herba eſt nobis incognita, quæ conſtat erucæ folijs, acrioribus, ſcabris & craſſis, caule quadrangulo, flore ocimi, ſemine marrubij, radice nigra aut pallida, rotunda exigui mali figura, terram redolente. Inuenitur in ſaxolis locis.

Πυκνόν. denſum. duobus modis dicitur, vno proprie, quod meatus per totum paruos obtinet, vt ſilex & marmor. ſicut è diuerſo ἀραιὸν, hoc eſt rarum, quod eoſdem magnos habet: altero autem per metaphoram ſiue abuſum de coacto dicitur, ſiue compacto, vt & rarum de laxo: hac enim ratione aquam & terram denſas, aerem & ignem raros dicimus, ſcilicet ad elementa ipſa translatis appellationibus, quæ tamen & vnita ſunt, & ex ſimilaribus natura partibus conſtant, nec vllos eiuſmodi meatus ſortita ſunt. Ac quoniam quo denſius quidque eſt, eo etiam durius eſſe animaduertitur, factum eſt vt πυκνὸν aliquando pro duro dicatur. Inde πυκνοειδέσιαι φλέβες apud Hippocratem lib. περὶ ὑγιεινῆς διαίτης vocantur duræ & quæ minime diſtendi poſſunt, ex omnium interpretum ſententia. Sed & Galenus annotauit comment. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, indifferentem fuiſſe apud veteres vſum nominum τοῦ πυκνοῦ καὶ τοῦ ταχέως: vt quod πυκνῶς fit, ταχέως fieri ab ijs dicatur.

» Πυκνὸν πνεῦμα. vide πνεῦμα.

Πυκνὸς σφυγμός. creber ſeu freques pulſus. Dicitur quando breue tempus eſt inter diaſtolen & ſyſtolen, ſiue, vt definit Paulus, cuius media quies paruo durat tempore. Sumitur hæc differentia à tempore quietis, ſeu à quantitate temporis quietis. Huic oppoſitus eſt ἀραιὸς, hoc eſt, rarus pulſus. Hic neque validæ neque imbecillæ facultatis eſt proprius. vtrique enim accidit. Nam ſi facultas valida eſt, calorque multum increuerit, adeo vt maximus pulſus fiat: ſi arteriæ diſtentio tanta fuerit, quanta maxima eſſe poteſt, ſed quæ tamen tanto calori refrigerando non ſufficiat, tunc neceſſario cum magnitudine celeritatem atque etiam frequentiam inducet, vt id quod vna diaſtole non poteſt, pluribus conſequatur, ſicut ante de magno pulſu dicētes annotauimus. Id quod etiam ex ira & balneis calidis pulſus oſtendūt, qui cum magnitudine & vehementia habent etiam frequētiam. Sæpiſſime tamen fit creber pulſus ab imbecilla facultate, cui crebritas peculiaris eſt non aliter, quam celeritas validæ. Vt enim motus omnis, ita & pulſus creber ex defectu & facultatis impotētia euadit, cum ſcilicet vſui impar eſt neque cum aſſequitur. Quod enim vno motu non adipiſcitur, id pluribus cogitur ſupplere, quemadmodum ipſa reſpiratio interdum manifeſto docet.

Πύκνωσις. denſitas, condenſatio. Eſt obſtructio meatuum corporis, facta à refrigerantibus, adſtringentibus & ſiccantibus. Sed & calidior aqua, vt ait Galen. 7. meth. med. cutim denſat, eam vrens & contrahens. Id quæ efficiunt, πυκνωτικὰ appellantur, ſed largius paulo ſumpto nomine quo στυπτικὰ etiam continentur.

Πυκνωτικὰ φάρμακα. denſantia ſiue condenſantia medicamenta. Dicuntur ea quæ poros contrahunt. frigida ſunt & aquea, ſed nō terrea neque aerea, vt quæ στυπτικὰ proprie appellantur, quibus vis ineſt vaſorum oſcula claudēdi. Vt enim fine differunt inter ſe (hæc enim vaſorum orificia cohibent & ſenſibiles excretiones ſupprimunt: illa vero corporis poros denſant & inſenſilem tranſpirationem retinent) ſic & facultatibus: Eſt enim τὸ στυπτικὸν magis terreum & adſtringens, πυκνωτικὸν autem magis aqueum. Itaque debilius & contrahit & conſtringit propter mollitiem. Quippe quicquid valenter conſtipat conſtringitque, robur quoddam renitens & durum habeat oportet. quo cum careant medicamenta naturæ magis aqueæ, tenues quidem poros in vnoquoque corpore contrahunt atque condenſant, cæterum inſtrumentum vndequaque totum conſtringere nequeunt. Huius generis eſt aqua frigida, ſemperuiuum, portulaca, tribulus viridis, pſyllium, myoſota, lenticula paluſtris, & omnia breuiter quæcunque refrigerant, ſed non adſtringunt. Opponitur τὸ πυκνωτικὸν τῷ ἀραιωτικῷ, ſicut τὸ στυπτικὸν τῷ ἀναστομωτικῷ.

Πυκτὴ dicitur lac coagulo concretum, cui dempto ſero mel additum eſt. Ventrem ſubducit, maxime ſi ſerum adiectum fuerit.

Vide γάλα, vbi lactis differentiæ explicantur: «
Cæterum pro πυκτὴ ſcribendum πηκτὴ à verbo «
πήγνυμι ſiue πήσσω, coagulo, vt apud Aetiū quoq; «
libr. 2. cap. 100. pro eo in Epigrammatis πακτὰν «
legimus Dorice, ibi enim bubulcus veneri donaria offert, πακτὰν καὶ κλεια σίμβλων. «

Πυκταῖος οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores vinorum diſ- «
ferentiæ explicantur. «

Πυκτικὸν. nomen eſt emplaſtri melini apud Gal. lib. 2. κατὰ γένη, cap. 9. ſic dictum quaſi dicas pugillatorium, quia pugiles eo medicamento vti ſolebant, reſoluendi vim habet.

Πύλαι, ἡ

Πύλαι ἥπατος. dicuntur portæ hepatis, ſeu pars ſima hepatis. Ex hoc vena illa magna, quæ à ſima parte hepatis exoritur, ἡ ἐπὶ ταῖς πύλαις, vel μεγάλη ἐπὶ πύλαις appellatur. quam etiam rationem ſequuti anatomici Latine venam portam appellarunt, rectius opinor, ſi venam portæ dixiſſent. Eſt enim hac parte ingreſſus chyli in iecur, ſicut in gibba ſanguinis ex eo egreſſus.

Πύλη. etiam auribus tribuitur apud Atheneū l. 4. «

Πυλωρός. eſt meatus inferior vētriculi per quem excrementa è vētriculo in inteſtinum emittuntur. Cum enim ima ventriculi pars paulum in dexteriorem partem cōuerſa in ſummum inteſtinum

coartatur, iuncturam hanc πυλωρὸν Græci vocant, quoniam portæ modo in inferiores partes ea quæ excreturi ſumus remittit. Sunt autem ea primæ concoctionis in ventriculo peractæ excrementa, liquida quidem & facile dilabentia, niſi intus clauſo pyloro retinerentur. Qua in re parem habet cum ore vteri functionem: ambo enim pariter clauſa continent, quod aperta remittũt. Eam ob cauſam pyloros anguſtior multo factus eſt quã os ventriculi ſuperius quod στόμαχος dicitur. Ad eum è bilis veſica, vt ſcribit Gal. lib. 6. de anat. adminiſt. meatus dirigitur, bilem in fundum ventriculi emittens.

Πυξάκανθα. à quibuſdam dicitur ὁ σκόλυμος, vt habetur apud Dioſcorid. item arbor quam λύκιον proprie vocant.

Πύξινον. nomen collyrij apud Celſum lib. 6. capite 6.

Πύξινος ἔμπλαστρος. emplaſtrum buxeum, ſic Crito appellabat à coloris ſimilitudine emplaſtrũ quod Græci alio nomine μήλινον appellant, de quo ſuo loco: id notat Gal. lib. 2. κτ' γένη.

Πυξίς. nomen eſt vnguenti acopi cui præcipua vis eſt emolliendi. Valet autem ad omnes inflammationes. Sic dictum eſt quod in vaſe buxeo optime ſeruetur. Deſcribitur à Paulo lib. 7. cap. 19. & ab Aetio lib. 15. ſed diuerſis paulo ponderibus.

Πύξος. buxus. arbor eſt nota, ligni pallore atque duritia, mali proceritate, folio myrti, exiguo, concauo, ſubrotundo, frõde perpetua, topiario vſui accommodatiſſima ac tonſili, flore herbaceo, ſemine rufo, ac rotundo, omnibus animantibus inuiſo. Nullus eius in medicina vſus.

Πύον. pus. Eſt humor putris, partium ſpermaticarum ſubſtantiæ magna ex parte aſſimilatus. Humorem eſſe ſenſus ipſe oſtẽdit, quod in modum humoris diffluat. Nec vero humor tantum eſt, verum etiam ex humore habet originem, qui in partem inflammatione laborantem decumbens & per inania eius ſpatia diffuſus, occluſis vndique meatibus perſpiratione intercepta computreſcit, perinde atque alia omnia, quæ perſpiratu carentia & alieno in loco vehementius incaleſcunt. At non ſẽper par eſt putredinis modus. Si namque natiuus partis calor valde imbecillus eſt humor permultum putret, omniaque à natura plurimum aliena nanciſcitur, fœtorem, nigredinem & ſubſtantiæ inæqualitatem. Sin autem robuſta ſit facultas concoctrix, eiuſque calor vegetus, parua admodum putredo fit, & minimus qui putredinem ſequi ſolet, fœtor. Vitari tamen in totum putredo non poteſt, etiamſi valida partis eius facultas concoctrix eum humorem qui in parte inflammata computreſcit, conetur omnibus modis in ſubſtãtiam partis ſpermaticæ conuertere. Id enim ne aſſequatur, calor præter naturam in humore putrente iam conceptus impedit. Qua in re cauſæ duæ vna ſecundũ naturam, altera præter naturam inter ſe certant, quarum quæ ſuperior euaſerit, notas ſuas in pure imprimit, ſuamque victoriam odore, colore & conſiſtentia teſtatur. Si namque pus album, læue, æquale, & minime fœtens euaſit, cõctricẽ eius partis facultatem, caloremque natiuum validum eſſe ſignificat, qui humorem iam putrentem in partis ſpermaticæ ſubſtãtiam prope conuerterit. Spermaticæ autem partes dicuntur, quales ſunt vaſorum tunicæ, membranæ, oſſa, ligamenta & ſimilia: quę quoniam alba ſunt, eum quoque humorem album efficiunt, atq; etiam craſſiorem reddunt, tanquam futurum ſibi alimentum coquendo incraſſarent. Quod ſi idem humor in pus conuerſus, multis diebus ſibi ſimilis perſeueret, conſtantem facultatem declarat, ſicut læuis & politus, nullaque aliena & diſſimili materia variegatus ſed vnitus, oſtendit coctricis facultatis robur. Pus quoque quanto minus fœtet, vt & vrina, & ſtercus, & ſudor, tanto pręſtantius eſt, ſicut ſupra oſtendimus, & apud Galenum habetur primo comm. in prognoſt. vbi ſcribit Hippocrates. Pus optimũ cenſeri album, æquale, læue, & quam minimum fœtens, peſſimum vero huic contrarium. Qualis autem eſt in parte inflammata ſanguinis in pus mutatio, talis eſt humorum in vaſis atque etiam extra vaſa coctio. Id quod animaduertens Galenus ſẽmẽ puri ſimile eſſe dixit, niſi quod à ſola ſecundum naturam cauſa oriatur. Et Eraſiſtratus id quod in febricitantium vrinis ſubſidet, non puri comparauit, ſed merum pus eſſe credidit. Quod enim in partibus inflammatis pus eſt, idem in vaſis videtur in vrina ſubſidere per febres. Cum enim febrilis acceſſio non aliud ſit quam humoris putredo, neq; ante deſinere ſoleat, quam quicquid computruit vacuatum ſit, idcirco natura per vigorem acceſſionum expiratione & contractionibus arteriarum vacuationem fuliginoſi excrementi molitur. Ac quod tenue quidem eſt, hac ratione facile expellit: quod vero veluti cineritium eſt, non perinde propter craſſitiem vacuare poteſt, ſed per maiores quoſdam meatus educit. Ex quo ſequitur vrinæ hypoſtaſim maxime per febres pus eſſe vel puri admodum ſimilem, quod portio ſit humoris qui per febrem computruit, eamque natura conata ſit partium ſpermaticarum ſubſtantiæ aſſimilare, nec tamẽ præſtare potuerit. In hac enim non aliter quam in phlegmonarum pure, decertãt inter ſe duæ cauſæ, vna ſecundum naturam, altera naturæ contraria, quarum vtraque notas ſui certas exhibet. Vt enim nullo adhuc in phlegmonis facto pure cauſa præter naturam ſuperior eſt multis numeris, ſic nulla in vrinis hypoſtaſis ſummam cruditatem ſignificat: rurſus vt in pure optimo calor natiuus præualet, ita hypoſtaſis alba, læuis & æqualis, calorem natiuum vincere oſtendit, eoque magis quo candidior, læuior & æqualior fuerit. De ſanorum vrinis aliud forte iudicium eſt. pueris enim & mulieribus, & ijs qui in ocio vitam agunt, & qui plus æquo edunt, ſubſidere ſolet plurimum excrementi, quod quia nullius adhuc putredinis particeps fuit, nemo puris nomine donandam cenſuerit. Id enim crudus ſuccus, non pus iure dicetur. In ſanguinis enim generatione refugit quidẽ naturæ concoctionem, atque ideo crudus ſuccus dici poteſt, non tamen cauſæ præter naturã particeps fuit, ſicut pus, & ea quæ in vrinis febricitantiũ ſubſident. Ac quãquam hic puri admodum ſimilis videatur, multis tamen notis à pure diſtinguitur, vt Galenus docuit libr. 1. de aliment. facultat. agens de tritico.

Præter prædictam puris ſignificationem, qua putris humor eſſe dicitur, illud apud veteres Generali quodã ſignificato ſignificat naturã ſeu humorẽ quemlibet trãſmutatũ & dealbatũ, ſicut Empedocles referente Ariſtotele, lac ipſum pus

» vocauit, quod ſanguis ſit tranſmutatus & deal-
» batus, quo pacto etiam Hippocr. atque alij ve-
» teres vocarunt πέψιν, σῆψιν per putrefactionẽ, vn-
» de & poſtmodum apud Galen. in exeg. & apud
» pleroſque alios ſcriptores vt Scholiaſtem Ari-
» ſtophanis & Varinum, illud primum lac quod
» mulgetur poſt partum, Coloſtraque tam à Plin.
» quam alijs πῦος, πῦον, & πυὶη vocatum inuenitur,
» quod & alio nomine πρωτόγαλα appellatur, de
» quo ſuo loco.

Πύον καθαρὸν. pus appellatur purum ab Hippocr. lib.
» περὶ τροφῆς, quod à carne ortum ducit, emanat-
» que ab vlcere, eſtque paucum, album, læue &
» æquale, & in bonis tunc ducendum, diſtinctum-
» que ab eo quod πυῶδες, τὸ ἐξ αἵματος, καὶ ἐξ ἄλλης
» ὑγρασίης ab eodem appellatur, id eſt, purulentum
» quid ex ſanguine varijs diuerſorum humorum
» excrementis perfuſo & decumbente ex vena in
» affectam & vlceratam partem.

Πυοποιὰ. dicuntur medicamenta quæ pus mouent
» Dioſcor. lib. c. 82. de butyro.

Πυοῦλκον. inſtrumentum chirurgicum quo pus trahitur. Adhibetur præſertim ſinibus & alijs cauis vlceribus à quibus pus non facile excidit. Quale id fuerit non eſt mihi notum. Conſtat tamen foramen habuiſſe ex lib. 2. Galeni ad Glauconem de ſinuum curatione, & ex libr. 2. τῶν κατὰ γένη. forte idem fuit cum chirurgorum organo quod nunc ſyringam vocant, per quam vt aliquid infunditur, ita facile attrahitur.

Πῦρ. ignis. febris. Dicitur ab Hippocr. more ſuo febris vehementiſſima, vt ſcripſit Gal. comment. 3. li. 1. Epidem. quaſi non aliam habeat naturam quam ignis, & eiuſdem ſit cum igne ſubſtantiæ. Eſt enim duabus ignis qualitatibus prædita, caliditate ſcilicet & ſiccitate.
» Alioquin de homine mediocri febre laborante
» θερμαινόμενος dicitur, vt docet Gal. comment. 3.
» in 1. Epid. t. 29.

Πῦρ ἄγριον, τὸ ἐρυσίπελας. apud Hippocr. vt explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πύρεθρον. herba folijs cauleque vt daucum ſylueſtre & fœniculum, vmbella anethi, circinatæ rotunditatis, radice longa, pollicis craſſitudine, guſtu feruidiſſimo. Herbarij pedem Alexãdri vocant. Radix eius vrit dentiumque dolores leuat.

Πυρετὸς. febris. Varijs modis diffinitur à Galeno: Calor præter naturam totum corpus occupans: calor præter naturam in corde exiſtẽs: calor immodice auctus, vt & hominem offẽdat & actionem lædat: calida intemperies in totum corpus diffuſa: & calor natiuus verſus in igneum: à quo quidem calore igneo πυρετὸς Græcis dicitur, vt Latinis à feruore febris. Genere quidem intemperies eſt, habetque ſubſtantiam in calore præter naturam poſitam, non modo intenſione ſed genere etiam diuerſo à calore natiuo. Sola quidem intenſione in hecticis & diarijs videtur differre, ſed in putridis toto genere. Hic in corde primum concipitur, tanquam in primo febrium ſubiecto, indeque per arterias in corpus vniuerſum facile ſpargitur. Neque enim ſolum cor febris ſubiectum eſt, ſed reliqui pariter corporis ſpiritus, vel humores vel ſolidæ partes. Sunt autem febrium multiplices differentiæ, quas omnes Hippocr. vt ait Gal. breuiter complexus eſt lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν his verbis: Febrium hæ quidem manu ſunt mordaces, hæ vero mites: hæ autem non mordaces quidem, ſed poſt inſurgentes: aliæ vero acutæ, ſed quæ manui ſuccumbunt: aliæ ſunt ſtatim exardentes, quædam ſemper puſillæ ſiccæ, quædam ſalſuginoſæ, quædam flatibus plenæ, aſpectui graues, nonnullæ ad tactum humectæ, nonnullæ vehementer rubidæ, aliquæ vehementer pallidæ, aliæ liuidæ, & alia eiuſmodi. His enim verbis præcipuas febrium differentias comprehendit. A caloris quidem ſubſtantia, vel eo quod calori maxime proprium eſt, alia δακνώδης mordax, alia πρηὺς mitis dicitur: illa quidem quod manum medici thoraci maxime impoſitam perpetuo mordet, hæc quod minus mordax ſit. Siquidem omni & prope ſoli calori ſemper conuenit mordacem eſſe aut mitem. Ab eiuſdem caloris motu, alia ἐπαναδιδοὺς, alia ὀξὺς πυρετὸς increſcens & acuta febris. illa quidem, cum calor initio minus mordax, poſtea manu diutius immorante, acrior & mordacior ſentitur: hæc vero, cum initio acrior & mordacior, longiore manus mora miteſcit, minuſque mordet. A materia ſiue à ſubiecto caloris in quo ipſe accenditur, alia ἐφήμερος, hoc eſt diaria, quam Hippocr. πεμφιγώδη, hoc eſt flatuoſam appellat, quæ in ſpiritibus inflãmatis conſiſtit, alia ἑκτικὴ, quam & δεινὸν ἰδεῖν πυρετὸν Hipp. videtur appellare, quæ in ſolidis partibus accenſis eſt, alia νοτώδης ſiue humida, quæ eſt in ſubiecto humore, vel ſanguine, vel pituita, vel bile vtraque. A propinquo febris ſeu potius materiæ febrilis accidente, ſcilicet colore, alia ἐξέρυθρος, hoc eſt rubens, cuiuſmodi ſanguinea eſt, vt ſynochi: alia ἔξωχρος ſiue pallida, vt quæ à multa bile flaua: alia πέλιος, id eſt liuida, vt quæ eſt à pituita, aut humore vſto. Quibus quidem differentijs etiam aliæ permultæ addi poſſunt. vt ab accidentibus quæ febris habet magis propria, διαλείπων καὶ συνεχὴς, intermittens & continua, & ex intermittentibus ἀμφημερινὸς, τεταρταῖος, quotidiana, tertiana, quartana ſiue vera, ſiue notha, ſiue ſimplex, ſiue complexa: ex continuis vero ἡμιτριταῖος, καυσώδης, κρυμώδης, τυφώδης, λοιμώδης, ἑλώδης, ἠπίαλος, σύνοχος: à parte affecta ἡπατικὸς, σπληνικὸς, πλευριτικὸς, συναγχικὸς, ἰκτερικὸς: à ſymptomate φρενιτικὸς, κωματώδης, καταφορικὸς, ληθαργικὸς. Diuidit quoq; febres quandoque Gal. per alias differentias, vt in eam quæ per ſe conſiſtit & in ſymptomaticam: aliter in eam cuius cauſa adhuc eſt febre facta, vt putridam, & in eam cuius cauſa iam deſijt febre excitata, vt diariam & hecticam: aliter in eam quæ eſt ἐν σχέσει, ſeu σχετικὴν, quæ facile ſoluitur, vt diariam & putridas binioſas, & hecticã incipientem, & in eam quæ ἐν ἕξει ſiue ἑκτικὴ dicitur, quæ difficillime ſoluitur, vt putridam pituitoſam & hac magis melancholicam, & omnium maxime hecticam iam abſolutam & μαρασμώδη. In qua quidem diuiſione hecticæ nomen latius patet, quam vbi contra diariam & putridam diuiditur. Sed de hac & reliquis pariter febrium differentijs ſeorſum agitur ſuis locis. Verum ex omnibus medici eas maxime perſequuntur quæ ſumuntur ab ipſo caloris ſubiecto, vt dictum eſt, triplici, quod tribus his nominibus deſignauit Hippocrates, vocans continentia, contenta & impetum facientia: febris enim omnis in aliquo horum trium accenſo conſiſtit, & alias ex alio incipit, & ab vno profecta ſæpe alia duo inuadit: ſæpe vero tria hæc febrium genera, vt in hecticis, ſæpiſſime duo, vt in putridis ſimul miſcentur. Nulla enim fere hectica eſt, in qua & humo-

res & ſpiritus ſimul accenſi non ſint: nullaque omnino putrida, quin & ſpirituum inducat inflammationem. Verum nomen accipit febris fere ab eo quod primum incenſum eſt, vt accenſis primum humoribus putrida dicitur, & accenſis principio ſolidis partibus, hectica. Ita ſe habet de diaria. Interdum tamen vbi tranſitus fit de miti in magnam, inſignioris nomen alterius appellationem inducit: vt dum diaria tranſit in putridam, etiam ſi in hac ſpiritus maneant incenſi, tamen ſolum putrida nominatur. Quod ſi putrida tranſit in hecticam, hectica dicitur, niſi etiam putredo adhuc perſeueret. Tunc enim quia ambæ ſunt inſignes & periculoſæ, vtriuſque nomen retinetur. Ob id Galenus li.10. methodi ſcribit ſe hecticā cum putrida complicatā deprehendiſſe. Cum autem admodū variæ cauſæ ſint, externæ præſertim, à quibus febres accenduntur, omnes tamen ſummis quinque generibus comprehenduntur. Primum eſt vehemens motus tum corporis, vt labor & exercitatio: tum animi, vt cura, ira, mœror, & eorum ſimiliter quies immodica. Secundum putrefactio, ſeu à calore externo & alieno in humore non difflato corruptela. Tertium ſuppreſſio calidi effluuij, ſeu fuliginoſi excrementi. Quartum contactus externi caloris, vt ignis, ſolis, aut corporis febrientis. Quintum vero permiſtio calidæ ſubſtantiæ, vt alimentorum acrium, ſalſorum vel malignorum. Siquidem à cauſa earum aliqua tum febres omnes, tum maxime diariæ excitantur.

» Sed & πυρετοῖς, hoc eſt, febribus afflictari, aut moleſtari antiqui dicebant illos, qui abſque inflammatione, vel abceſſu, vel dolore, vel Eryſipelate, vel abſque aliquo membro præcipue affecto ægrotabant: Quod ſi vel propter lateris inflammationem, vel pulmonis, vel partis alterius febricitarent, non febricitantes ipſos, ſed pleuriticos aut peripneumonicos vel hepaticos, vel lienoſos nominabant ait Galen. in aphor. 74. libr. 4. Sed & interdum κατ' ἀντίφρασιν πυρετὸς vocatur rigor & horror, ſeu horridus rigor vt tradunt nonnulli.

Πυρεκτικὸν νόσημα. morbus febrilis, Galen. ad aphor. 66. lib. Dum, inquit, in febribus dicit Hippocrat. morbos febriles, intelligit quando febres ipſæ ſunt paſſio, non vero ſymptoma partis alicuius quæ aliquo dictorum affectuum laboret.

Πυρετὸς χειμερινός. febris hiemalis, eam appellant ſimpliciter & abſolute quidam quæ in hieme fit, alij vero eam quæ hiemi peculiaris ſit, ea autem ex pituita eſt, velut æſtiua ex ipſa bile, authore Galen. comment. 4. de victu acut. textu 61.

Πυρετώδης. θερμὸς, apud Hippocr. vt κοιλία πυρετώδης, ἡ θερμοτάτη, hoc eſt, venter febriculoſus, is qui calidiſſimus eſt.

» Πυρετῶδες καὶ σφυγμῶδες ἕλκος. vide ἕλκος.

» Πυρετῶδες πνεῦμα. vide πνεῦμα.

Πύρεξις. eſt ipſum πάθος τοῦ πυρέττοντος, ſeu πύρετος, febris ipſa.

Πυρὴν. ſic dicitur ſpecilli pars altera minor, in nuclei modum rotunda, quam chirurgi ad vſus diuerſos adhibēt. vide μήλη. Significat etiam apud Hippocratem τὸν χόνδρον, hoc eſt, granum, diciturq; de thure, vt annotat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

» Πυρὴν. etiā dicitur in pomo quod ligneū oſſeumque eſt, id eſt, nucleus apud Dioſcor. lib. c. 152. Apud Gal. τῶν κατὰ τόπ. lib. 6. στρόβιλοι, hoc eſt, nuclei nucis pineæ πυρῆνες vocantur, eſtque illud quod edimus ex ſtrobilo; hunc vſum vocis (πυρὴν) probat eſſe antiquum Athenæus lib. 1. allato Herodoti loco; ſed vſitatiore ſignificatione πυρὴν in oliua, maloque punico, nucleus dici ſolet, in vua τὸ γίγαρτον apud Ariſtotelem, problematum ſectione 20. probl. 24. Indeque appellantur ἀπύρηνα quæ huiuſmodi oſſe carēt, atque per tranſlationem apud Athenæum dicitur anguilla, ἀπύρηνος ἰχθὺς vocante authore πυρῆνα τὴν ὀστώδη ἰχθυηρὰν ἄκανθαν ait Euſtath. Similimum apud Latinos in voce (nucleus) obſeruari poteſt. Sed & præterea apud Gal. alliorum quoque ſegmenta πυρῆνες vocari traduntur.

Πυρηνοειδὴς ἀπόφυσις. eſt proceſſus ſecundi ſpondyli ceruicis, altus, durus, ſolidus, è ſuperiori interna mediaque eius ſede erumpens, ſurſumque ſpectans. Eſt autem ſecundo ſpondylo proprius. Per eum cum primo ſpondylo & cum occipitis cauitate inter ſuas apophyſes κορωνοειδεῖς per diarthroſim iungitur, & valido quodam rotundoque ligamento occipiti alligatur, eique locum cui apte & tuto affirmetur & ſtabiliatur præbet ſpondylus primus, ipſe quoque ligamentum quoddam tranſuerſum producens, quod illi apophyſi intus inijcitur. Subit enim hic proceſſus in cauitatem primi ſpondyli. Ab eo caput inflecti & extendi, quod ἐπινεύειν καὶ ἀνανεύειν Græci dicunt, Galenus exiſtimauit. Sic dictus eſt à nuclei ſimilitudine: alij à nuce pinea κωνοειδῆ vocarunt. Hippocr. ὀδόντα appellauit: alij vero ὀδοντοειδῆ.

Πυεία ἢ

Πυείαμα. fotus. fomentum. Id dicitur quod corpori admotum, ipſum quouis modo excalfacit. Generalis hæc quidem ſignificatio eſt, ſecundum quam & ipſa cucurbitula affixa, & vapor per arundinem exceptus in fomentorum genere continentur, vt patet ex Apollonij verbis, quæ lib. 3. τῶν κατὰ τόπ. Galenus recitat ad aurium dolorem. Dicitur enim πυεία ἀπὸ τοῦ πυρός. Sunt autem fomentorum multiplices differentiæ: alia humida, alia ſicca ſunt, vel ex vtriſq; miſta. Humida vel actu vel poteſtate dicuntur: conueniunt phlegmonis quæ à bilioſiore ſucco factæ ſunt. Sicca ſimiliter vel actu eiuſmodi ſunt, vel facultate: phlegmonis opitulantur quas tenuis & aquoſus ſāguis excitauit. Omnia calida ſunt, nulla frigida. Proinde fomentum omne cutem rarefacit & facile tranſpirabilem reddit, ſanguinemque in inflammationibus attenuat atque diſcutit. Alia præterea mordentia ſunt, alia morſu carentia, vel ex ijs miſta. Illa extenuant, proſuntque craſſis & viſcoſis humoribus, hæc vero acribus & mordacibus. Quoniam vero fomenta calore ſuo foras humores attrahunt, idcirco non ante totius corporis vacuationem illis vtendum eſt. Nam quæ redundant in corpore ſuperflua, eorum vſu trahentur potius in partem affectam quam diſcutiantur. Cæterum fomentorum materia varia eſt, & modis varijs adhiberi poteſt, per ſpongiam, per linteum, per pannos, per vtrem, per veſicam, per vas æneum vel teſtaceum, per cucurbitam, per ollam, per arundinem: quorum exempla paſſim apud Galenum occurrunt.

Πυεία. etiam appellatur ſudatio ſicca, vel aſſa ſudatio vt vocat Celſ. vt quando ſilices aut

» ferri frusta candefacta in vaporarium inferuntur » ad ciendum sudorem, Gal. in exeg. Sic dicitur » & ipsum vas Caldarium quo excalfacto sudor » cietur vt apud Athenæum lib. 5. atque hoc mo- » do idem fuerit quod πυριατήριον.

Πυρίας. significat apud Hipp. τοὺς διαπύρους κόχλακας ἢ θρύμματα διακαῆ ἀπὸ σκωρίας σιδήρου: hoc est, ignitos silices, aut frusta ardẽtia quæ ex ferri scoria decussa sint: vt scribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

» Hæc enim aut similia quædam in vaporarium » solebant deportari, vt quibusdam adhuc moris » est ad sudorem eliciendum, qui modus est alius » de sudationis quam qui vulgo erat in balneis.

Πυριατήριον. locus dicitur in quo πυριῶνται, seu testu- » do vnde vapor siccus egreditur ad sudorem ciẽ- » dum, corporibus interim in vicina tabula exu- » datoria prostratis & illum excipientibus; Plin. » cellam caldariam vocat, Celsus Laconicum, Vi- » truuius Caldarium. Aristoteles problem. sect. 2. » probl. 29. Aet. lib. 9. c. 28. meminere τῶν πυριατη- » ρίων φακωτῶν, id est, vaporariorum lenticulato- » rum, quæ scilicet in modum lentis efformata es- » sent: vide φακωτόν. Est & aliud genus πυριατηρίων » ξηρῶν ab Aetio serm. 10. c. 18. proditum, vbi in cũ- » ra ictericorum exudationes, & ad solem & in » balneis & ad pyriateria sicca probat, cum nitri » & fæcis vini inspersione: vocatur idem genus » etiam θόλος ξηρός, à Celso vt diximus Laconicũ, » quod Laconibus siue Spartanis in vsu fuerit; de » quibus consule Dionem libr. 53. aliud autem » est ὑπόκαυστον siue ὑπόκαυσις.

Πυρίατοι. Græcis medicis non solum Galeni ætate, » sed etiam ante Celsum dictæ sunt reliquiæ ab « igne exemptæ, siue lignorum siue testarum hæ » partes essent, quæ extinctæ & pannis inuolutæ » fomenti gratia adhibebantur, vt & titiones & » lateres apud Celsum legi possint ex πυριατοῖς » conuersi.

Πυριατὸν ἢ

Πυρίεφθον γάλα. dicebatur à veteribus, vt scribit Aetius, lac quod postea πρεχτόγαλα appellatum est. quod scilicet calido cinere calfactum, citra coagulum statim concrescit. additur autem mel, quod alias ægre concoquatur & tardius trãseat, succum que gignat crassiorem. Apud Gal. lib. 3. de alim. facult. πυριάσεως legitur pro eodem.

» De eo vide γάλα, vbi lactis differentiæ omnes » explicantur: Sed pro πυριατὸν, etiam πυρίατης le- » gitur apud Aet. lib. 2. c. 99.

Πυρίη. suffitus, apud Hippocrat.

Πυρίκαυστον. emplastri nomen ad inducendam cicatricem comparati, apud Gal. lib. 2. τῶν κτ᾽ γένη.

Πυρίκαυστον. ambustus. Is dicitur, inquit Gal. lib. 1. τῶν κτ᾽ γένη, qui in aqua feruenti vstus fuerit. prodeũt primum bullæ, deinde phlegmone & vlcus nisi lenibus emplastris & sine morsu exiccantibus nec calidis nec frigidis, sed temperatis protinus succurratur.

» Pro πυρίκαυστα vero dicuntur & πυρίκαυτα apud » Paul. Sed & quacumque de causa & quauis re » quiuis aduratur, is πυρίκαυστος vocatur.

Πυρίκαυστα νοσήματα. apud Platonem in Timæo vertit Ficinus, vrentes & edaces morbos, quales à bile intus cohibita oriri scribit.

Πυρίνη. nomen emplastri ad duritias & scirrhos, cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. c. 17. πυρίνην à quibusdam dici τὴν ὀξυάκανθαν, author est Dioscor. lib. 1.

Πυρίνας. etiam ab Hippocr. dici grana thuris scribit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πυρίτης. significat quidem lapidem omnem à quo ignis chalybe excuti potest. sic tamen dicitur κατ᾽ ἐξοχὴν certum quoddam genus lapidis quod in omnium fere metallorum fodinis genere & colore diuersum reperitur. Nam eius metalli magna ex parte colorem præ se fert, quod plurimum intra se continet. Præfertur quidẽ à Dioscoride qui æri similis est & à quo æs conflatur, plærumque tamen aureis argenteisque venulis aspersus est, quod nõ modo æs, sed aurum etiam & argentum intra se habeat. Continet aliquando & plumbum & ferrum & alia quædam metalla, modo plura, modo pauciora, in quæ facile per coctionem resoluitur. Reperitur tamen interdum sterilis, & nihil aliud quam lapis. Inuenitur & pyrites in medio soryos & melanteriæ veluti nucleus quidam, ab ijs vndique comprehensus. Hic pyrites ærosus atque etiam chalcites dicitur. Commendatur pyrites in medicina, tum crudus, tum coctus. Cremandi rationem Dioscorides explicauit, scribens sic crematum à quibusdam διφρυγὲς appellari. Vocatur pyrites quasi igniarius lapis, quod ad chalybem allisus scintillas statim edat. Officinæ cum Arabibus Marchesitam vocant.

In scirrorum curatione Galen. pyrite lapide « vtitur, oportet, inquit, eum cũ igne excanduerit « aceto acerrimo aspergere, ac deinde super lapi- « dem admouere partem affectam, vt à vapore « sursum lato schirrus dissoluatur, huius lapidis « defectu molari lapide vtendum docet Galen. 2. « ad Glauc. c. 4. «

Πυριφλεγής. dicitur homo qui valde calet, vel qui febre ignea & ardente flagrat, vsurpatur hoc nomen ab Hipp. ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, sect. 4.

Πυρός. triticum. quid sit notum est. Calfacit primo ordine, inter siccantia & humectantia medium est: habet etiam quiddam glutinosum & obstructorium. Elixum coctu difficile est & inflat, concoctum autem alimentum præbet valentissimum, ceditque in panificia maleficiorum supra dictorum expers, si fermenti salisque modicum habuerit.

Πυροσάχνη. dicitur à quibusdam ἡ χαμελαία, vt habetur apud Dioscoridem. quanquam non recte ἡ χαμελαία, sed potius ἡ θυμελαία sic appellatur, vt doctis placet. nec enim dubium est ab vrendi facultate sic dici, quasi ignis stipulam. si quidem ἡ θυμελαία egregie vrit.

Πυῤῥόν. rufum. sic dicitur quod ad flauum proxime accedit, sed tamen eo albidius est: flauum enim magis ad splendidum vergit. Itaque bilis quæ albidiorque est, rufa: quæ vero splendens puraque est, flaua dicitur. Quod enim in bile veluti igneum splendet, eam reddit flauiorem. Quanto vero flauo rufum est albidius, tanto pallidum illo. Quanto rursus minus album est flauum quam rufum, tanto rubicundum flauo. Est igitur rufum colore medium inter flauum & pallidum, sicut pallidum medium est inter flauum & album, quemadmodum postea dicemus in dictione ὠχρόν.

Denique πυῤῥὸν Hippocr. & Galeno omnes co- « lores complectitur qui intra pallidum & fuluum « aliquid albi & rubri admixtum habent, excepto « cinereo. «

Πυτία. coagulum. Est lac caseosum in ventriculo animalium lactentium concretum. Coagulum

enim, vt inquit Aristoteles, lactis substantia est. quippe quod in eorum ventriculo quæ adhuc lactent, contineatur. Est ergo coagulum lac ignem habens intra sese, quod cum animalis calore concoqueretur, caseum traxerit. Proinde omne acre est & digerentis potentiæ, atque etiam exiccat. Aristoteles hinnuli coagulū, Galenus leporis omnium esse præstantissimum asserit. Creditur omne coagulum sistere sanguinis profluuium, & quo vetustius coagulum fuerit, eo præstantius tali profluuio mederi: ad reiectiones tamen sanguinis è thorace coagulum adhibere Galen. semper reformidauit, propter eius acrimoniam. Aristoteles lib. 3. de hist. animalium, πυετίαν appellat.

» Cæterum reperitur etiam πιτύα transpositis vo-
» calibus, sed hanc scripturam veram esse ostendit
» Alphabetica series apud Paulum in simplicum
» enumeratione; itemque apud Hesych. Apud
» Suidam tamen suo item loco inuenio πιτύα, quæ
» scriptura ad originem vocabuli proprius acce-
» dit, Hesychius enim quasi πιττίαν dicit vult παρὰ
» τὸ πήγνυσθαι à coagulando.

» Πυώδης ὖρον. vide ὖρον.

» Πυώδης ὑποχώρημα. vide ὑποχώρημα.

Πύωσις. idem quod ὄνυξ, vt scribit author Diffinitionum Medicarum. est autem puris collectio in nigro oculi cum phlegmone iuxta iridem. Verum Aetius paulo aliter. Nam cum πύωσιν oculi affectum esse statuat, in quo pus collectum sit, distinguit tamen in duas species ὄνυχα & ὑπόπυον: lib. 7. c. 30.

Πώγων. barba. pars est viri, eo iam perfecto in mento proueniens. Vna enim est ex ijs partibus quæ ὕστερα μόρια, hoc est, post genitæ partes, appellantur, quales sunt dentes & reliqui in corpore pili. Oritur autem non primis quidem annis, sed tardius, quum videlicet humores paulo calidiores & sicciores esse incipiunt. Est enim barbæ & pilorum reliquorum communis quidem generatio, nisi quod ad ortum barbæ humorem oportet esse calidiorem & sicciorem, ideoque omnium pilorum postrema prouenit, & in solis viris, quoniam mulieribus non tantum caloris & siccitatis inesse potest quantū ad generationem barbæ expedit. Ea quanquam menti proprium temperamentum significet, ad eam tamen excitandā totius corporis temperies plurimum facit: hinc enim fit vt eunuchis nulla omnino sit, quod exectis testibus refrixerit totum corpus & humidius euaserit. Cæterum Græci in barba designanda varijs vsi sunt nominibus. πώγων quidē barba dicitur, quæ toto mento succrescit virilitatis ac roboris argumentum. προπωγώνιον barba anterior quæ progerminat ante inferiorem, quæ alio nomine ὑπορρίνιον dicitur, quod sub naribus nascatur. μύσταξ superioris labri barba est. quanquā sunt, vt ait Cœlius, qui eo nomine labrum designari putēt. ὑπήνη, vt idē author est, barba dicitur circa vtrumque labrum emergens. πάππος barbitium dicitur inferiori labro adnascens. χνοῦς, lanugo, prima barbæ productio, vt scribit Didymus. ἴουλος prima genarum lanugo, quę per malas serpendo non aliter quam ἴουλος vermis se conuoluit: vocatur etiam ἴονθος.

Πώλυψ. dicitur Polluci σὰρξ ῥινὶ ἐπιφυομένη μυξῶδες
» ὑγρὸν ἀφιεῖσα, ἐπιφράττουσα τὴν ἀναπνοήν. Caro nari-
» bus adnascens, muscosum, humorem emittens,
» & respirationem impediens. Idem quod πολύποις de quo supra. «

Πῶμα. idem quod πόμα potus. De quo supra; πῶμα «
etiam dicitur palma Ægyptia, in medio maturi- «
tatis vigore decerpta, Arabici myrobalani simi- «
lis Dioscor. lib. 1. c. 149. «

Πωροκήλη. est ramex callosus siue tophus in testiculo aut in membrana erythroide concrescens, multum renitens, durus & inæqualis. His notis ab hydrocele & sarcocele distinguitur, vt scribit Paulus lib. 6. c. 63.

Verum sub sarcocele intellectam esse à Ga- «
leno porocelē verisimile est, ad quam & ab au- «
thore introductorij c. 13. & 14. positam στεατοκή- «
λην reducere possumus. «

Πωρόμφαλον. tophi concretio in vmbilico.

Πώρωσις, & πώρωμα. callosa durities vocatur à ver- «
bo πωρόω, ῶ, significante apud medicos solido, «
ferumino inducto callo; & passiua voce ac si- «
gnificatione πωροῦσθαι in ossibus dicitur quod in «
alijs συμφύεσθαι, conferuere & consolidari vt Cel- «
sus loquitur, seu solidari & coire obducto cal- «
lo; inde sumpta metaphora πώρωσις καρδίας in sa- «
cris, cum cor occalluit & contra monita obdu- «
ruit vt Marci. c. 13. «

Πῶρος. callus. Est corpus durum, siccum, album, ossa fracta coniungens. Nam quoniam ossis fracti partes inter se coalescere nequeunt propter siccitatem, natura eas callo circa oras fracturæ concrescente, quasi vinculo quodam colligat. Est autem huius ortus ex alimenti fracti ossis excremento, in labris ipsius ossis concrescente. Dum autē singulæ fracti ossis partes suum proferunt, initio quidem cum adhuc viscosum molleque est, simul miscetur & vnitur, moraque temporis ab ipso osse proximo & contingente immutatum simile ossi euadit, hoc est durum, siccum atque album. Habet igitur callus hoc cum alijs partibus commune, quod ex materia fiat, & à natura generetur: non enim eum aliter ex nutrimento natura quam alias partes gignit: sed illi peculiare est quod ossi similis sit, os tamen non sit.

Πῶρος. etiā dicitur substantia quædam crassa, lenta, dura, quæ aliqua in parte præter naturam concreuit in modum calli, vt sæpe fit in articulis, & aliquando in pulmone: qui ab ossium callo differt, quod hic naturæ opus sit, & quodammodo secundum naturam fit, quod aliter pars restitui non potest: ille vero morbus sit (quem aliqui suo nomine πώρωσιν vocarunt) quippe qui præter naturam habeat tum causam tum generationem. Nascuntur huiusmodi calli & in oculis & in fistulis alijsque vlceribus atque etiam in cute, tollique medicamentis debent, cum calli ossium non modo gigni debeant, sed studiose etiam conseruari.

Πῶρος. tophus etiā est quale quid in calefactorijs «
vasis reperitur, estque fæx subsidēs in æneis vasis «
in quibus aqua coquitur, quæ fæx insuper assata «
minutissime teritur, & cerato rosaceo excipitur «
ad emplastri compagem redacta ad vteri curan- «
dos cancros vt refert Paul. lib. 3. c. 67. Hanc «
autem fæcem πῶρον vocat lib. 7. c. 16. vbi ex col- «
lyrio ex hydria, id est, vase aquario πῶρον τὸν ἐν «
τοῖς θερμαντηρίοις ἀγγείοις συνισταμένον recipit, id est, «
tophum qui in vasis calefactorijs reperitur; hoc «
& ipsum Gal. l. 4. κατὰ γένη. inter medicamēnta, ci- «
tra mordacitatē siccantia recenset, quod autem «
ita generari soleat tophus in æneis vasis, dum «

aqua in ipsis coquitur, experientia quotidiana testatur, & Gal. comment. 1. in 6. epidem. ad textum (in renem dolor grauis, & comment. 3. in eundem libr. ad textum, post mictionem concretio pueris magis,) declarat eodem modo nasci in pueris tophaceum lapidem, quo extrinsecus, tum in aquis calidis naturalibus concrescere videmus, tũ in vasis in quibus aqua quotidie calefit, idem etiam facit 1. de aliment. vbi de pane loto agit.

Πωρωτικά. appellantur ea quæ callum gignunt siue alimenta siue medicamenta sint.

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. P.

A. quod aliqui ῥῆον, Latini Rhaponticum vocant, plãta quædam est radice insignis, nigra, centaurio magno simili, sed minore magisque rufa, fungosa, aliquantum læui, sine odore. Nomen habet ab amne qui Rha dicitur, in cuius ripis radix ea gignitur. Plæriq; eam cum rhabarbaro eandem esse crediderunt, inter quos est Ruellius: alij vero longe diuersam, vt Matthiolus, cui ego potius assentior.

Hanc radicem Plin. Rhacomatis nomine describit lib. 27. cap. 12. Gal. & Paul. æque ac Dioscor. Rha seu Rheon appellant, ita dictam à Rha fluuio, cognomine suprà Pontum & Bosphorum Tanai vicino quoniam in illius superciliјs ea gignebatur teste Ammiano Marcellino; alij quod è regionibus supra Pontum afferretur nomine composito Rhaponticum dixêre, Aet. ῥέον ποντικὸν seu ῥᾶον nominat; Actuarius & interdum Ægin. ῥίζαν ποντικὴν vti Cornel. Celsus Radicem Ponticam; Sed & ijdem Ægin. & Actuar. itemque Nicol. Myrepsus, Rhei Barbari seu Barbarici nomine, eius ipsius interdum mentionem fecisse videntur, & tamen non desunt ex recentioribus primariæ notæ medicis, qui à Rhabarbarico nostro hodie vsitatissimo veterum Rhaponticum siue ῥῆον toto genere differre existimauerint, vt Mattheol. & Fusch. in paradoxis quibus potius assentior; Alij cum Rhapontico Rhabarbarum nostrum idem esse crediderunt, inter quos est Ruell. atque Sarracenus qui specie tantum differre ac pro cœli natalisque loci, aut etiam maturitatis discrimine, pondere, odore, colore sapore ac viribus euariare docent: Controuersiæ autem difficultas in eo sita videtur, quod Rhabarbaro nostro seu vulgari ad subducendam aluum medici vtantur, quod vero veterum fuit, vt Plinij, Dioscor. Galeni & aliorum vetustiorum astringentis esse facultatis perhibetur; Quod nostrum insuper alios à priori natales habeat, vt quod ex regionibus meridionalibus ad nos deferatur non Aquilonaribus, vbi Bosphorus & Rha fluuius qui radici huic nomen dedit, existunt: Quod & nullam cum Costo nigro vt antiquorum, similitudinem nostrum habeat; denique quod vulgare nostrum habeat odorem vehementem, veterum autem plane sine odore sit; Præterea grauitatem in vulgari commendat Mesue, veteres contra leuitatem, alia plura leges discrimina apud citatos authores.

Ῥαβδοειδὴς ῥαφὴ. sutura recta capitis. vide ὀβελαία ῥαφὴ, cum qua eadem est.

Ῥαβδὸς. ramus peculiariter vero Palmæ Rami ῥαβδοὶ appellari traduntur: venæ etiam terræ in metallis ῥαβδοὶ appellantur apud Theophr. lib. 4. de caus. plantar. cap. 13.

Ῥαγάδες. fissuræ. sunt ani vlcuscula oblonga: dicuntur & rimæ, quibus ani musculus veluti proscissus est, non aliter quam labra quandoque & manus ex vehementi frigore. Fiunt plærumque ab acris humoris affluxu, interdum autem propter condylomatum inflammationem & distensionem rumpitur cutis, rimæque eiusmodi emergunt. dicuntur & à veteribus quibusdam ῥήξεις. Plinius fissa appellant.

Ῥαγάδια. Celsus vocat cum nimirum in ano cutis exciditur lib. 6. c. 18.

Ῥαγεῖσα. ἀθρόως ὁρμήσασα, hoc est, affatim & cum impetu erumpens, apud Hippocr. sicut Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις annotauit: à qua quidem significatione ἡ αἱμοῤῥαγία dicta est.

Ῥάγες. dicuntur, vt ait Ruffus, extremi digitorum fines, qui & κορυφαὶ vocantur.

Et Pollux lib. 2. idem cum Ruffo sentiens, ait esse extremitatem digitorum intro vergentem quæ rotundior est, & vbi pulpulæ teretes digitos terminant.

Ῥαγῆναι, Ῥαγεῖσαι, ῥαγέειν, & καταῤῥαγῆναι. voces sunt apud Hippoc. vsitatissimæ, & quarum sunt significationes variæ ac diuersæ: Quandoque enim de ruptione & fractura in rimas dicuntur, vt in Coac. de ossibus in occipitio derepente externa

» vi ruptis & concussis. Quandoque de aluo » semel multa exturbante, aut sanguine magno » impetu è naribus erumpente, inde enim nomen » αἱμοῤῥαγίας est translatum; ῥαγῆναι inquit Galen. » in exeg. δηλοῖ ποτὲ καὶ ἀθρόως ὁρμήσασα, cùm derepente impetus fit, qua ratione eruptiones hostium & aquarum dicimus; ita & ῥαγῆναι vsurpat Hippocr. ἀντὶ τοῦ ἀθρόως ἐκκενῶσθαι confertim euacuari vt in eo aphor. γυναικὶ αἷμα ἐμεούσῃ, τῶν καταμηνίων ῥαγέντων λύσις, hoc est mulieri sanguinem euomenti menstruis erumpentibus, solutio. frequentius autem voces illæ abrumpere significant, vt apud Hippocr. lib. de natura pueri de fœtu iam iam nasciturо & membranas abrumpente, vbi his est vsus vocibus; Vide & Galeni comment. ad aphor. 1. l. 4. vbi fructus qui plantis suis adhærescunt conferuntur cum puerulis vtero comprehensis: illi grandiores facti ventorum sæpe excutiuntur impetu, ita siue mulier animo siue corpore vehementius commoueatur, συμφύσεις ῥαδίως ἀπορρήγνυνται: idem hoc verbum ῥαγῆναι vt & alia quamplurima dissimulanter transtulit Aristoteles in sua, sic cap. 1. libr. 7. de hist. animal. vsurpauit, declarans quo tempore menstrua profundi solent.

Ῥαγοειδὴς χιτὼν. vuea tunica. Est oculi tunica corneæ subiecta & anteriore quidem oculi parte humorem ὑδατοειδῆ, posteriore vero tunicam ἀμφιβληστροειδῆ proxime comprehendens. Ducit originem ex tenui cerebri meninge, quæ vna cũ neruo optico ad oculi constructionem concurrit: ex quo quidam etiam χοροειδῆ illam appellarunt. Dilatata enim & soluta tenuis illa meninx circulo ad oculum ambit, totaque sphærica est nisi vbi ad pupillæ locum accedit. Eo enim loco leniter comprimitur, atque media ea parte qua comprimitur, foramine rotũdo peruia est quod pupilla appellatur. Dicta est ῥαγοειδὴς quod vuæ folliculo, à quo pedunculus auulsus est, quam simillima sit. vt enim ille, ita hæc tunica parte sui anteriore leuiter compressa est, & in medio ad pupillã perforata. Habet vero & coloris cum vua similitudinem varijs interstincta coloribus cœruleo & viridi, quibus se defatigatus oculus recrearet. Præterea vero acini vuæ læuitatem externam, & asperitatem internam æmulatur, vt eam medici recte illi comparasse videantur.

» Hæc & Polluci ῥογοειδὴς vocatur sed mendose vt opinor.

Ῥαιβοειδὴς. καμπύλος, recuruus apud Hippocr. vt explicat Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ῥαιβὸς. qui cruribus est intortis, recuruis & contractis: cui crura sunt introrsum obtorta. dicitur & ῥοικὸς. Ei opponitur βλαισὸς.

» De vtroque vitio plura vide in nomine » βλαισὸς.

Ῥακεντάτον. Recentatum vinum, vide in voce οἶνος » vbi vinorum insigniores differentiæ explicantur.

Ῥάκος. apud medicos aliquando significat linteolum, linteorum lacinias vertunt nonnulli, & lacerata linteola.

Ῥακῶδες, τὸ, quid dicatur explicat Gal. 2. ad Glaucon. c. 8. vbi (inquit ille) ad abcessum perueniunt tumores tarde secti, fuerint autem ob medicantium imperitiam, aut eorum quibus medela adhibetur, timiditatem, qui secari non patiuntur, sed expectant vt longiori tempore cutis à pure rodatur, contingit sæpius vniuersam cutem à pure circa abcessum aggregato sufficienter extenuari, instar τοῦ ῥάκους, id est laceræ vestis vnde & illi nomen ῥακῶδες à medicis inditum puto, hæc ille; hinc & κόλποι sinus ῥακώδεις appellantur, id est attriti, qui tenuem & attritam cutim incumbentem habent, quale est linteolum detritum.

Ῥάκωμα. sic dicitur Plinio τὸ ῥᾶ ποντικόν.

Ῥάκωσις. apud Paul. Ægin. lib. 6. cap. 67. & authorem Definitionum Medicarum dicitur multa scroti extensio, seu laxata scroti cutis sine interioribus ipsius particulis, vitium maxime indecorum inquit Paulus cuique adhibendam ope chirurgica medelam eo loci docet.

Ῥάμμα. acia: Hippoc. appellat id quod vna cum acu traijcitur, siue linum sit, siue lana, siue quippiam aliud huiusmodi: vt explicat Galen, comment. 2. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Sic Galen. loco cit. t. 7. ῥάμμα definit filum per acus foramen traiectum, quo vel partes corporis dissectas inter se committere, vel caput fasciæ subiectis partibus assuere consueuimus.

Ῥάμνος. spina alba aut cerualis, frutex est ramos ferens rectos & aculeos in acutæ spinæ modum: folia parua, oblonga, suppinguia, tenera. Alterum ei genus candidius. Tertium nigrioribus latioribusque folijs constat, & quadamtenus rubentibus, cuius rami quinũm cubitorum longitudinem implent, spinosiores quidem, sed infirmioribus minusque rigentibus aculeis. Fructum edit latum, candidum, tenuem follicularij specie, verticillo similem. Siccat secundo, refrigerat primo excessu. Galli burgam spinam appellant.

Cæterum pro voce (follicularij) quæ hîc habetur videtur legendum (folliculari) cum Plin. lib. 24. cap. 14. eam ferre dicat veluti folliculos.

Ῥάμφος. in auibus appellatur quod in homine τὸ πρόσωπον inquit Pollux.

Ῥαντῆρες. sic à quibusdam dicti sunt oculorum anguli naso proximi & maiores, quos aliqui etiam πηγὰς vocarũt, quod lachrymę ab his maxime stillent. ijs oppositos angulos, qui scilicet ad tempora spectant, παρωπίας nuncupant.

Ῥᾶον. ἑτοιμότερον καὶ εὐχερέστερον, hoc est paratius & facilius, apud Hippocr. nonnulli tamen εὐφορώτερον interpretati sunt, hoc est, quod facilius fertur & toleratur.

Ῥαπεῖον. ab aliquibus λεοντοπέταλον dicitur.

Ῥάπυν. sic dici Gal. ait l. 2. de facult. alimentorum c. 59. in sua regione vernacula appellatione ἀγρίαν ῥαφανίδα.

Ῥαποντικόν. vide Ῥᾶ.

Ῥάπυς. napus, qui βουνιὰς dicitur. scribitur & ῥάφυς. Vide infra ῥάφυς.

Ῥαφανέλαιον. Rhaphaninum oleum vocatur.

Ῥαφανηδὸν κάταγμα. fractura raphani modo facta. sic dicitur, vt ait Paulus, quæ fit oblique secundum crassitiem ossis: quam idem & σικυηδὸν & καυληδὸν κάταγμα vocari à quibusdam scribit, ex similitudine fractorum cucumerũ & cauliculorum. Videtur tamen Gal. τὸ ῥαφανηδὸν ἀπὸ τοῦ καυληδὸν distinguere lib. 6. meth. med.

Ῥαφανῖτις. sic dictum est alterum genus iridis Illyricæ, inquit Plinius, à similitudine radicis. Quæ cum sit etiam cum astragali radice eadem, inde ἀστραγαλῖτις pariter dicta est.

Ῥάφανος, seu ῥαφανίς. (sed hoc atticæ, illud linguæ communis esse censetur) radix siue radicula, sic enim interpretatur Gaza in problem. Aristotelis sect. 9. quæst. 6. quum tamen radicula Plinio alia sit herba, videlicet lanaria, Græcorum στρούθιον, vt annotat V. L. Vox autem ῥαφανου vt author est M. Varro è Græcia venit in Latium, cum veteres Græci radicem dixerint quam nunc raphanum, nisi quis arbitretur forsitan radicis nomen sibi arrogasse quod cæteras amplitudine corporis superet, vel quam paucissimis magnitudine cedat: Author nomine radiculæ syluestrem maxime intelligi ait quam Romani armoraciam vocant, atque eius folia satiuæ similia esse, sed magis lapsanam imitari; Radicem autem ipsam gracilem teneram & subacrem esse, tam folium quam radicem in olera recipi, sed hanc calefacere excessu tertio, siccare secundo. Quamuis autem sic tota planta appelletur Dioscorides tamen author est sic eius radicem à Græcis vocari: Verum ne quempiam nomenclatura remoretur, attendendum est apud Atticos & plerosque antiquiores Græcos, vt ex Apollodoro Carystio docet Athenæus lib. 1. vocem ῥαφάνου pro brassica vsurpari, sic Aristoteles libr. 5. de hist. animal. ῥάφανος (inquit) ἣν καλοῦσι τινὲς κράμβην: Idem Pollux libr. 6. idem & Theophr. non vno in loco, vnde Plinio erroris ansa, qui varijs in locis raphanum cum brassica confundit raphano tribuens quę veteres illi de brassica prodidere, vt & lib. 19. c. 15. napis tribuit quæ Theophr. 7. hist. c. 4. περὶ ῥαφανίδων hoc est de raphanis dixit. vt & lib. 19. cap. 8. quę ille habet de raphano transsumpsit ex lib. 4. hist. Theophr. vbi raphanum ille quoque nominat, sed ita vt brassicā intelligat, sicut etiam Theodorus Gaza interpretatur: Quamquam autem apud antiquiores κράμβην, id est, brassicam significat ῥάφανος, posteriores tamen tum Græci tum Latini radicem quæ comeditur per raphanum intelligunt quam Celsus radiculam appellat, Galli reforth. demum & raphanum à brassica diuersum etiam facit Palladius lib. 9. cap. 5. dum inquit raphanum sicut & brassicam esse vitibus inimicam; hæc autem τῦ ῥαφάνου vsurpatio pro brassica tempore Galeni desijt, vt ipse scribit 2. de alim. facult. ῥαφάνου denique vox ἀπὸ τῦ ῥᾶ φαίνειν, quod facile appareat sibi appellationem asciuit, nam die tertio à satu prosilit.

Ῥάφανος ἀγρία. sic dicta est à quibusdam herba quæ alio nomine ἄπιος vocatur, vt Plinius author est.

Ῥάφυς. napus, qui βουνιὰς dicitur. scribitur & ῥάπυς. Nobis vulgo naueau vel nauet: Sunt qui napum ῥάφυν confundant cum rapa siue rapum, quod Galeno γογγύλη siue γογγυλὶς est Gall. raue. sic enim Athen. l. 9. γογγυλίδα ἄῤῥενα apud Theophr. napum intelligit qui βουνιὰς est Dioscoridi.

Ῥαφή. sutura. est species συναρθρώσεως. Est autem ossium compositio quædam consutis rebus similis, vt in capitis ossibus habetur. eam nonnulli volentes explicare, definiunt esse σύνταξιν serratam, id est, similem coniunctioni serrarum sese mutuo contrario occursu ingredientium, cum scilicet dentatæ vnius partes, in crenas alterius inseruntur. Alij vero definiunt esse compagem ossium ad vnguem factā, vt hîc similem ossium compositionem intelligamus, quæ & aliarum rerum est, quæ in vnguem committi dicuntur: cum scilicet gibbæ partes ad vnguium figuram structæ, sinus sibi idoneos subeunt. Talis quidem iuncturæ ratio in vnguibus & digitis & pectinum dentibus inuicem implexis apparet. Talem etiam fabri lignarij omnium firmissimam ac tutissimam quotidie nobis repræsentant, & in caudam hirundinum factam lignorum commissuram appellant, qua ligni tuberculum paulatim latescens, hirundinis volantis caudæ modo, in idoneam & æqualem sibi cauitatem etiam paulatim latescentem arctissime & firmissime inseritur. Non est tamen compago hæc ad suturæ rationem semper necessaria, sed per harmoniam facta synthesis ῥαφὴ dicta est à recentioribus anatomicis. Neque enim craniorum omnium suturas omnes serratis exacte compagibus similiter constructas deprehendes, sed aliquando in ipsa ossium syntaxi cernere est, alteri quidem cranio suturam inesse, alteri harmoniam. Ac cum ossa eiusmodi nonnulla à Galeno, vt ipse lib. de ossibus prodidit, persæpe frangerentur, imo ita sese ingredietia inuenit, vt illorum compositio suturæ potius similis esset quam harmoniæ. Ob idque eas omnes suturas appellare nemini verendum est. Sunt autem cranij suturæ numero septem. Quarum quidem tres proprie vereque suturæ appellātur, στεφανιαία, λαμβδοειδής, ὀβελιαία, suntque cranio peculiares, nec vlli alteri ossi communes. Duæ vero supra aures sitæ non veræ quidem suturæ, ideoque προσκολλήματα λεπιδοειδῆ appellatæ solius etiam cranij propriæ. Aliæ vero duæ cum ossibus genæ superioris & osse sphenoide communes sunt, quas non legi proprio aliquo nomine à veteribus nuncupatas fuisse. De illis vide suis locis, & in dictione κρανίον.

Ῥαφίῳ. τῷ κεντηείῳ. hoc est subula, apud Hippocratem, qua istarum rerum artifices quippiam perforantes, foramina lini traiectioni apta efficiunt: vt explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. vbi tamen quidam codices habent ῥαφίδι.

Ῥάχετρον. dicitur Polluci τὸ μέσον τῆς ῥάχεως.

Ῥάχις. spina. Est spondylorū viginti quatuor à summa ceruice ad imos vsque lumbos structura, erigendo curuandoque corpori conueniens. Sic dici quibusdam placet, quod spondyli parte posteriore sunt τετραχυμμένοι, id est spinosi & asperi. Nec nomen est apud Latinos quod ῥάχιν proprie significet. Quamuis enim spina dici possit, spinæ tamen nomine aliud quiddam significatur, spondylorum scilicet apophysis transuersa & obliqua. Continet igitur ῥάχις totum id spatium quod à summa ceruice ad sacrum vsque os interiacet, atque in treis partes diuiditur, ceruicem, dorsum, lumbos. Quorum ceruix quidem spondylis septem, dorsum duodecim, lumbi vero quinque constant. Sic os sacrum non censetur inter partes τῆς ῥάχεως, quod spondylos non habeat solutos in modum superiorum, etiamsi coctione multa laxari & dissolui possunt, sed potius sit totius ῥάχεως basis & fundamentum. Nec tamen absurdum fuerit id inter eius partes comprehendere. Est autem ῥάχις instar carinæ curua, qua parte maxime vētriculus situs est, cui veluti loco cedit: quanquam non huius modo causa, sed vt flecti corpus commodius possit, curua facta est, & pluribus vertebris potius quā vna aut paucioribus donata. Est etiam

tota caua & plena medulla (συεὶξ ἱερὰ is meatus appellatur, & ab Herophilo σωλὴν, hoc est canalis) eiusdem cum ipso cerebro naturæ, atque ab ea per vertebrarum foramina permulta neruorum paria proficiscuntur, & in vniuersum corpus abeunt. Significat autem etiam ἡ ῥάχις, vt ante diximus, præter hanc vniuersam spondylorum σύνταξιν, particulatim apophyses singulas posticas quæ vnicuique spondylo insunt, ἀκάνθας alio nomine dictas. Appellatur etiam eodem nomine ea quæ in dorso est omoplatæ spina, iam inde à basi incipiens, sed primum humilis & depressa, deinde sensim elatior facta & amplior, donec desinat in acromium. Id quod declarat Galenus scribens ad hunc modum lib. 13. de vsu partium, καὶ ῥάχιν ἰδίαν ἑκατέρα τ῀ ὠμοπλατῶν ἀπέφυσεν. hoc est, & spinam propriam vtrique scapularum attribuit. vbi non simpliciter ῥάχιν vtrique omoplatæ tribuit, sed propriam adiecit. Cui etiam adstipulatur Rufus libello de partium hominis nomenclatura scribens, ὠμοπλάται, τὰ ἐπικείμενα τῷ νώτῳ πλατέα ὀστᾶ· ὧν ἡ διὰ μέσου ὑπεροχὴ, ῥάχις. hoc est, scapulæ dicuntur ossa lata quę dorso adiacent: spina autem, ea quæ per medium supereminet.

» Sciendum est autem alijs etiam nonnullis » animalibus tribui ῥάχιν, nam Xenophon sæpe » vtitur pro dorso equi & lumbis teste Budæo; ad» dit & ex Polluce ῥάχιν & ὀσφὺν idē esse in equo: » Habet & in homine nasus suam ῥάχιν, in quo di» citur osseum id quod vtrimque quasi recedit » ad genas teste Polluc. lib. 2. Sed & ad alia multa » vox ea transfertur, sic de porrecta montis longi» tudine vsurpauit Strabo referente Budæo; Sic & » Latini dorsum monti dederunt, nosque itidem » dicimus *la coste d'vne montagne*: Sic & Homerus » de mari νῶτα θαλάσσης, affertur & de dorso terræ » dictum; Quin etiam folio tribui legimus, sic he» deram media folij parte habere inquit Theoph. » lib. 3. cap. vlt. ὥσπερ ῥάχιν λεπτὴν spinam prætenuem, & à Dioscor. lib. 2. ca. 217. similiter vsurpatur: Porro à voce ῥάχις factum ῥαχίζειν, id est, » τὸ κόπτειν apud Polluc. lib. 2. & ῥαχετεῖσαι, τὸ διακόψαι. Ῥάχιν autem sic dictam volunt à ῥήσσω ἀπὸ » τ῀ ῥήσσεις εἶναι καὶ διακρίνειν τὰ δεξιὰ μέρη ἀπὸ τ῀ εὐωνύμων, inquit Apollodorus apud ethymol. alij » ῥάχιν dictam volunt ab excurrentibus rupibus in » mare quæ sunt ῥαχίαι, quod circum illas fluctus » collidantur inquit Camerar. quæ desumpsit ex » Scholiast. Thucid.

Ῥαχῖται. musculi dicuntur toti spinæ superiecti. Illi enim, vt annotat Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων, vniuersis costarum cōmissuris in toto thorace superiniecti sunt à posteriori parte, nihil relinquentes quod non contegant, sed omnes costarum radices & vertebrarum processus quià lateribus sunt, adhæc quod inter ipsas radices est, complectuntur.

Ῥαχίτης μυελός. vide μυελὸς ῥαχίτης.

Ῥεβὰ, τὰ, idem quod τὰ κυλλὰ, de membris quæ » distorta cum sint vara & manca appellantur, vi» de Galen. comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον t. 31.

Ῥέγχος ꝟ

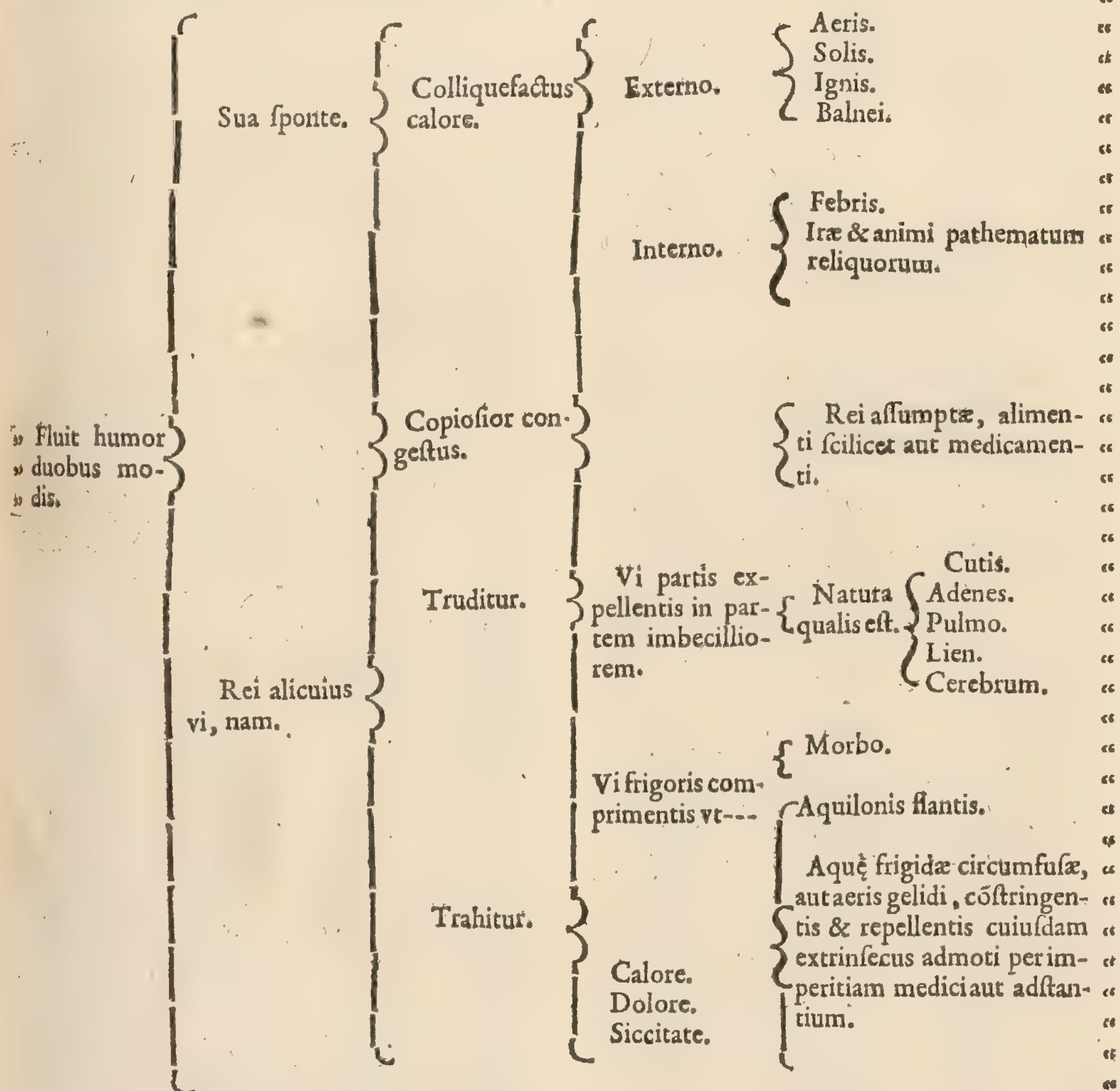
Ῥέγξις. nomina sunt fictitia quibus Hippocrates designat eum sonum & strepitum qui stertendo fit: vt scripsit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ῥέθος εος, τὸ. dicitur membrum aut quæuis pars cor» poris, sed peculiariter de facie dicitur vt apud » Apollon. Argonaut. 2. Item pro genis positum apud Sophoclem in Antigona: Totum etiam corpus ῥέθος appellari notat Suidas.

Ῥέμβη. πλάνη, aberratio, vt explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. Sic ῥέμβει idem ibidem interpretatur πλανᾶται, errat.

Ῥεῦμα, siue ῥευματισμός. fluxiones dicuntur ex quacumque parte prodeant, & in quācumque incidant, eiusdem q; sunt cū catharro significationis, nisi quod ῥεύματος, id est, fluxionis appellatio cōmunior videtur atque generalior; est enim illa decursus cuiuslibet humoris aut excrementi in quamcumque partem incidat, κατάῤῥους vero quando in os defluxerit excremētum à cerebro, vel in fauces authore Galen. vel quando non in fauces quidem, sed in pectus & thoracis partes interiores inciderit humor ex Arabum sententia: ῥευματισμὸς à Trallian. l. 8. cap. 7. simpliciter alui profluuium vocatur, inde & ῥευματικὴ δυσεντερία apud eundem lib. 8. cap. 8. appellatur quæ ex ventris profluuio excitatur, cuius ibidem notæ traduntur; & ῥευματισμὸς ὑστέρας vuluæ rheumatismus apud Paul. lib. 3. cap. 63. & quæ rheumatismo tentantur partes ῥευματιζόμενα μόρια dicuntur: Galen. comment. 1. in prognost. ῥεῦμα γαστρὸς de alui profluuio dixit, & in Definit. Medic. ῥεῦμα ὀφθαλμοῦ cum tenues humores sic ad oculum feruntur vt cohiberi non possint, sed præter voluntatem nostram fluant; ita & κύστις ῥευματιζομένη apud Dioscor. lib. 1. cap. 101. dicitur vel quæ fluxione tentatur, vel ex qua lotium paulatim guttatimue distillat. Cum autem nullus fere morbus sit in corpore humano qui non ex fluxione fiat, aut saltem fluxionem admistam non habeat, idcirco fluxionum naturam, causas atque differentias medicus obseruare debet diligenter, de quibus hîc pauca occasione data adnectemus, quorum & iam meminimus in voce κατάῤῥους. Notandum autem in primis est illas quæ fiunt flatuum aut vaporum cuiuscumque generis ex parte vna in aliam transmissiones, vt in epilepsia ex aura venenata sursum ascendente, aut per suffusiones ex consensu ventriculi, aliosque similes morbos, fluxionis nomine non contineri; humor autem fluens varius est, atque pro eius varietate variæ etiam sunt fluxionum differētiæ, alia enim est biliosa, alia pituitosa, alia melancholica, alia sanguinea, quarum signa in particulari explicatione affectuum inde ortorum explicantur; fluit autem humor non solum per venas, arterias, ventres, aliasque patentes corporis partes, sed etiam per occultos insensilesque meatus, qualia sunt spatia quædam inania inter partes similares, atque inter cutem & carnē, qua sæpe humor in parte exteriore capitis parte contentus fluxionem facit in partes subiectas; denique pori quibus perfluit totum corpus, per hos enim etiam exiles natura robusta plerumque viam sibi molitur, quantumuis crassa natura existat, adeo vt per ossa etiam abcessum faciat, vt scripsit Galen. comment. in aphor. 54. li. 7. Causæ fluxionum multiplices sunt, aliquando enim sponte sua fluit materia, vel quādo copiosior est cumulata quam in parte contineri possit, vel colliquefacta & fusa calore solis, aeris, ignis, balnei, febris, vini generosi aut alterius rei calidæ assumptæ, motu & exercitatione, animi pathematis; hæc enim humores intus agitant & iactant vehementius, interdum vero fluit vt frigoris comprimentis, aut rei alicuius astringen-

tis, & repellentis extrinsecus admotæ, & quod omnium sæpissime fit robore expultricis facultatis, ob quam fit vt quæ in corpore sunt robustiores partes excrementa sua in vicinas partes reponant, hæ rursum in proximas, & sic deinceps, donec ad aliquam imbecillam seu morbo seu natura particulam deuentum sit, quæ possit in aliam transmittere sibi noxia; inter partes igitur nostri corporis solæ quæ sunt imbecilliores fluxionem suscipiunt, adeo vt idem in nobis fiat quod in rebuspublicis, vbi, quicquid delirãt Reges plectuntur Achiui: inter causas igitur fluxionis non minimum locum habet partis imbecillitas quæcumque sit, vt in arthritide, pleuritide, & alijs experiri licet; Propterea in cutem crebræ fiunt fluxiones, vt docet Gal. libr. de causis morbor. quippe cùm hæc nullius actionis, sed vsus tantùm gratia creata sit, vt multis locis docet Galen. omniúmque imbecillima natura existat, non secus quàm adenes, qui etiam promptissimè fluxiones suscipiunt ob suæ substantiæ laxitatem; eadem ratione post adenes pulmo, recipiendæ fluxioni est idoneus, inquit Galen. lib. de curãdi rat. per sang. miss. deinde lien. Cerebrum autem aut perinde vt illa, aut etiam plus fluentes humores suscipit, sed hoc ipsi potius est quod constructionem habeat eijciendis ijs quæ accepit valde idoneam, propter ingentes ventriculos qui patentibus meatibus euacuantur. Est porro & aliud tertium causarum fluxionis genus quod attractione fit, quælibet enim pars, si caleat immoderatius, aut doleat, prompte humores ex alto ad se attrahit, vt à nobis fuse declaratum est in voce ἕλξις; trahunt etiam quæ sicca sunt immoderatius, quomodo Hippoc. lib. 4. de ratione vict. in acut. venas æstiuo tempore exsiccatas ad se trahere ait ex vniuerso corpore acres & biliosos ichores, fluxiones etiam non parum iuuat partis situs, fere enim sublimior pars in inferiorem sese exonerat, humoris grauitate coadiuuãte, nec tamen tantùm superne deorsum ferri fluxiones credendum est, sed in omnes loci differentias, in quo ῥεῦμα ἀπὸ τοῦ κατάῤῥου differt qui ex capite in subiectas tantùm partes humoris delapsus dicitur, vt autem fluxionum causæ meliùs intelligantur, eas in subiecta tabula ante oculos proponere placuit.

Σωματικὴ διάθεσις. dicitur cum totum corpus infirmum est. Principes vero partes licet etiam ipsis parum insit sanguinis, grauantur tamen, eumque ad carnosas partes protrudunt vt scripsit Galen. eiusmodi affectum videre est in ijs qui arthritide detinentur cum tamen in partibus cæteris inculpata sint valetudine, ijs enim principes partes omnes cum valeant & robustæ sint excrementa omnia in articulos partes ignobiles & infirmas exonerant, Galen. lib. 2. ad Glauc. cap. 2. Quãdo

» (inquit) nulla causa præcedente membrum » patitur phlegmonem, repente quæ hunc affe» ctum generat causa ῥεῦμα vocatur, ipsa vero pas» sio ῥευματικὴ διάθεσις.

Ῥήγμασι. σχίσμασι, ῥήγμασι. hoc est scissuris, fracturis, vt explicat Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ῥῆγμα. ruptum. ruptio. Est carnosæ partis solutio citra vulnerationem. Accidit musculis, perinde atque spasma neruis: vtrumque nullo cum vulnere. Nec tamen in musculis tantum, sed in venis etiam atque arterijs quidam τὰ ῥήγματα dici contendunt ex Galeno, de sanguinis reiectatione disserente: vnam enim eius causam τὴν ῥῆξιν, hoc est rupturam vasis constituit, quam peculiari nomine Celsus l.4.cap. 4. ῥηγμοχασμὸν quasi hiantem rupturam vocauit. Omnis ex violento ictu vel graui casu, vel alio quopiam valente motu, vel ex distentione excitatur. Cum ecchymosi quidem omnino, aliquando vero & cum contusione circum ipsam præruptam carnem consistit.

Ῥηγματίης. dicitur ab Hippocrate cui aliquid intus fractum est, quem idem etiam ῥωγματίαν vocat, vt scribit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ῥηγμοχασμὸς. legitur apud Celsum l.4. c. 4. vbi causas sputi sanguinis recenset. Galenus & reliqui medici ῥῆξιν simpliciter dixerunt. ex quo dubitare quis possit num legendum sit ῥῆγμα aut χάσμα. Siquidem nemo alius videtur eam dictionem vsurpasse.

» Hac autem voce illic Celsus intelligere vi» detur quando rupta vena sanguis ex pulmone, » sed & quauis sic ex parte prodit: quasi hiantem » rupturam cum eodem dixeris.

Ῥηγνυμένη γλῶσσα. lingua hiulca & dehiscens. vide » γλῶσσα.

Ῥήνικες. ἀρνακίδες, hoc est pelles agninæ, apud Hippocrat. qui ῥῆνας similiter ἀντὶ τῶν ἀρνῶν vsurpauit, vt annotat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

» Sed forte legendum ῥωίδες, vt ἀρνακίδες, νε» βρίδες, & similia.

Ῥῆξις. idem quod ῥῆγμα. Quidam vero ex veteribus etiam τὰς ῥαγάδας ῥήξεις appellarunt.

Ῥῆξις. etiam in oculo appellatur exulceratio ab ictu » vel alia quadam causa in profundo, totas subin» de diuidens membranas, vt etiam humores, qui» bus videndi facultas administratur effundat, vt » docet Galenus in Isagoge.

Ῥῆον. vide ῥᾶ.

Ῥητίνη. resina. Est lacryma seu humor liquidus & oleaginosus ex planta sponte diffluens. Omnis quidem resina ex sua arbore manat liquida, eaque ῥητίνη ὑγρὰ à medicis appellatur, vel ἡ ἐκ τῶν κεραμίων ὑγρὰ, vt à Galeno libr. 6. meth. med. hoc est laguncularis, siue liquida ex dolijs aut amphoris resina, nimirum quod ex dolijs atque amphoris afferretur, vel etiã σωληνιστὴ, quod in alueis & dolijs olim comportaretur: attamen ea cocta in aqua, vel cremata sine aqua in prunis, sicca redditur & friabilis, vt docuit Dioscorides: eaque est quam φρυκτὴν, hoc est frictam siue tostam, non addito etiam resinæ nomine, vel πεφρυγμένην, hoc est retorridam vocant. Est autem resinæ substantia oleosa, & in eo differens à gummi, quod aquea magis substantia præditum est. Itaque illa oleosis promptissime, aqueis autem difficillime miscetur, hoc autem contra: præterea resina flammam facile concipit, gummi vero in ignibus crepitat. Ea quamuis sponte sua ex arbore defluat, αὐτόρρυτος ob id dicta & à quibusdam περιτόρρυτος, interdum tamen elici potest ex arborum partibus, præsertim truncis à germinatu incisis & scarificatis. Omnis resina emollit, calefacit, tenuiumque partium est, digerit atque ideo exiccat. Ac cum ex diuersis arboribus legatur, omnium præstantissima est lentiscina, quæ μαστίχη dicitur, deinde terebinthina, ab his pinea, strobilina, picea, abietina, laricea, cyparissina, & picea quæ à nonnullis sola dicitur colophonia, quod ex Colophone Asiæ quõdam afferebatur, cui propter odoris suauitatem Dioscorides primas assignat.

Ῥηχίην. dixit Hippocrates οἷον πλημμύραν τινά. hoc est veluti quandam inundationem, vt Galenus scribit ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ῥῖγος. rigor. nec aliud apud Latinos nomen est quo magis id Græcum explicari possit. Nec enim tantum inflexilem duritiem, aut quem Græci τέτανον appellant significat, sed etiam vehementem frigiditatem.

Celsus Hippocratis sententiam aliquando » vertens pro ῥῖγος horrorem reddit, verum nos » φρίκην horrorem vocamus, inopia itaque linguæ » ῥῖγος febrium, quasi ad verbum rigorem inter» pretamur. »

Galenus duobus modis eo nomine vtitur, vno quidem generalius, vt libro 2. de differ. febr. cap. 1. scribens rigorem qui tertianas, quotidianas & quartanas præcedit, nequaquam similem esse, & lib. 1. ad Glauconem vbi quotidianæ & quartanæ rigorem frigidum scribit, & libr. 5. symptomatum, vbi rigorem sine febre qui frigidus est & à pituita cruda & vitrea, veteribus incognitum scribit. His enim locis latius extendit rigoris nomen. Verum autem & proprie dictus rigor, est motus voluntarius deprauatus & coactus ab acri & pungente humore: vel, Rigor est motus multus, velox, frequens, quo inuiti distenduntur & curuantur. Similis est conuulsioni, validiorque est quam in tremore. Hic aliquando cum febre, aliquando sine febre nascitur, & causas habet differentes. Qui cum febre est, causas habet tum calidas, tum frigidas, spiritum scilicet aut humorem. Nam & bilis flaua in tertiana exquisita & ardente febre, & atra bilis natura frigida per putredinem calefacta rigorem gignit, & pariter spiritus sine humore calidissimus aut frigidissimus per corpus transiens rigorem gignit. Nam facultas expultrix ab excremento rodenti & moto vehementer per ipsas partes pungendo vulnerandoque irritata, eas ipsas contrahit & constringit, vt earum quelibet contentam in se illius excremẽti portionem cito expellat vel in cutem, vel in ventrem tam inferiorem quã superiorem, si sudore, aut tussi, aut vomitu, aut deiectione accessio, vel ipsa febris vniuersa critice solui debet. Contractis autem musculis necessario etiam articuli ipsis annexi contrahuntur, & fit vehemens totius corporis succussatio quassatioque, & cutis cum partibus subiectis & extremis exanguis atque frigida euadit: animali facultate seu calore natiuo cum sanguine & spiritu se in corpus intimum retrahente, vt in verecundia & balneo frigidæ. Postea vero ibi collecta, & ob vehementes contra causam molestantem incursiones cũ multo calore rediens, febrem à rigore accendit, adiuuante præsertim causa ad cõcipiendum calorem idonea,

idonea, nisi ob causæ magnitudinem victa facultate imbecilla homo moriatur. Qui vero sine febre rigor est, varias etiam habet causas: aeris frigidi vel aquæ frigidæ repentinum vel diuturnum occursum: aquæ feruentis balneum repente & confertim occurrens, corpore non præcalfacto: aquæ dulcis & temperatæ balneum frequens post cibum: ignauiam, ocium, repletionem frequentem cibi & potus, præsertim temperatura frigidi & suapte natura pituitam gignẽtis; timorem, dolorem interdum & medicamentum mordax vlceri impositum. Verũtamen qui rigor ex praua victus ratione nascitur, ob imbecillitatem horror potius quam rigor est. Nam rigor à succis frigidis & pituitosis non videtur excitari, vt qui ob crassitiem vehementer moueri non possint, nec adeo tenuari vt bilis. Talis autem rigor, vt scribit Gal. veteribus fuit ignotus, vt qui cum febre est, notissimus, vtpote qui in salubri victus ratione minus quam nunc aberrarent, & minus crebro se lauarent. Habet vero & rigor suam latitudinem: alius enim maximus, alius minimus, aliud medius est, prout causę magis vel minus erodunt, abundant, mouentur. Excrementum enim copiosum, vel mordacissimum, vel motum vehementius, maximum rigorem facit, contrarium minimum. Quod si copia vel qualitate vel motu multo adhuc moderatius fuerit, iam non rigorem sed horrorem inducet, vel solam etiam inæqualitatem in qua fere nullus motus sentitur, sed sensus tantum qualis in vlcerosa lassitudine & pruritu est. Verum in rigore humoris huius motus magnus vehemensque est, qui in horrore tardior languidiorque fit. Quod autem non per vasa quidem, sed per sentientes partes eum fieri oporteat, neminem arbitror ignorare.

Ῥιγοσβίους. appellabant antiqui, vt inquit Pollux, τοὺς ἀεὶ ῥιγοῦντας, semper rigentes quos nunc δυσρίγους inquit idem.

Ῥίζα. radix definitur id quo alimentum in plantis allicitur, & terræ cohæret. Est autem commune quidem nomen radicibus omnibus, sic tamen κατ᾽ ἐξοχὴν quædam dictæ sunt, vt γλυκεῖα, ἰδαία, ῥοδία & apud Hippocr. λευκὴ, quam Galenus dracunculi radicem esse annotauit. Idem vero ῥίζαν ab Hippocrate vocari scribit genus quoddam sati, sine flore, sine semine, tribus duntaxat folijs, sed proceris & in terra stratis duorum digitorum magnitudine, similibus anchusæ, radice tenui, leuem purgandi vim habente.

Ῥιζάγρα. instrumentum quo Chirurgi spicula extrahunt apud Paul. Æginetam.

Ῥιζίας. plantarum succus appellatur, qui scilicet ex radice illarum promanat, sicut qui ex earumdem caule καυλίας vocatur, authore Theophr. l.9. hist. plant. c.2. is vero succus præstantior est qui è radice fluit, purus enim translucidus & siccior, καυλίας vero humidior est vt ibidem docet.

Ῥιζονυχία. dicitur in digitis locus vbi sunt vnguium principia seu radices vt ait Ruffus: & Polluci ῥιζώνυχες dicuntur illi quasi margines vnguium vnde procedunt.

Ῥιζότομος. sic dictum est alterum genus iridis Illyricæ subrufum, inquit Plinius, quod & melius.

Ῥίζωσις. vertunt Galeni interpretes radicationem, Columella appellat viuam radicem, interdum matrem, vulgo *maistresse racine* appellamus, dicìturque in radice pars ea, quæ inter fibras seu capillamenta & truncum media interiacet; Constituitur ea veluti principium generationis & incrementi ipsius plantæ, à quo facultas omnis & virtus plantas regens proficiscitur; nam semen in terram coniectum emollitur primum; ipsiusque tegumentum & cortex, quo quasi cute circumdatur, intumescit, mox humore insito in aerem conuerso rumpitur; ex illa ἀποβλάστημα id est, germinatio quædam tenuis & mollis egrediens in vtramque partem protenditur, supra nempe aerem versus, & infra in terræ profunditatem, quæ continuum incrementum accipiens fertur semper quo semel incœpit, processuque temporis, si magnæ alicuius arboris semen id fuerit, pars ea quæ in aerem emissa est πρέμνον, id est truncus dicitur, sin herbæ aut arbusculi καυλὸς caulis: Pars vero quæ deorsum in terram penetrauit ῥίζα radix: Sicut vero truncus & caulis interdum in multos ramos scinditur, sic etiam radix ipsa in multas minutas partes, quibus veluti lacertis nititur & terram vndique comprehendit, capillamenta vocauit Columella à similitudine quam cum capillis habent, Plin. fibras & fibrosam radicem; Pars vero quæ inter fibras dictas, atque ipsum trũcum seu caulem media est, ῥίζωσις proprio nomine dicitur: hoc nomen Hippocr. ad animalia transtulit cum dixit sicut arteriarum cor, ita venarum iecur esse ῥίζωσιν, nam quemadmodum è plantarũ ῥιζώσει, radices deorsum aguntur, & stirps etiam sursum emergit, eodem modo è corde arteriarum vna in pulmones, altera in totum animalis corpus dispergitur, quarum illa radici, hæc vero trunco similis est; Atque ex iecore similiter venarum altera, nempe ea quæ est ad portas in ventrem, altera nempe caua in corpus vniuersum distribuitur, hęc trũci, illa radicis rationem habet; quod enim arboribus est terra, id animalibus venter est vt dixit Hippocr.

Ῥικνὸν. ῥυσὸν. hoc est, rugosum, apud Hippocratem, vt annotat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ῥίκνωσις. Corrugatio qualis senum propria est, sed & aliqua in Iuuenilibus corporibus apparet, cũ venæ occultatæ sunt & extenuatæ & maxime cum dissipato in ipsis abundante sanguine, medicamen austeræ & astringẽtis naturæ quispiam super dederit; hunc & affectum in cute cadente creari dicit Hippocr. cum ea quæ intra ipsam cutem habẽtur, pauciora effecta sunt, tunc enim decidit in seipsam residens; contrarium autem eius affectum cum in longum latumque excreuerit extensionemque, ἔκτασιν vocant, Gal. comment.3, in 6. epid. textu 29.

Ῥινάριον. est collyrium σμηκτικὸν, cuius meminit Paulus lib.3. cap.22. περὶ οὐλῶν καὶ λευκωμάτων. Compositio autem habetur apud eundem libro 7. cap. 16.

Ῥίνημα. proprie scobem & limaturam significat, à verbis ῥινᾶν & ῥινίζειν, quæ limare & lima detere re significant. Per metaphoram autem sic etiam dictum est collyrium quoddam, quod habetur lib.4. τῶν κατὰ τόπ. ab exterendis callis & cicatricibus.

Ῥινεγχύτης. instrumentum per quod in nares aliquid infunditur Cæl. Aureliano lib. 2. Chronic. capite 4. dicitur & ῥινοχόος Hesychio, inde ῥινεγχυσία infusio seu instillatio in nares.

Ῥίνιον. Collyrij nomen est apud Gal. l. 4. τῶν κατὰ τόπ.

c.7. atque appellatum videtur, ceu & alia generis eiusdem diminutiua voce quasi limula, quod ad τῆς ῥίνης, id est, limæ similitudine deterat oculorum callos & cicatrices, atque ad ita propter alcyonium & lapidis asij florem ac æruginem, quæ vim habet velut Dioscor. ait ἀποσμᾶν τὰς ἐν ὀφθαλμοῖς οὐλάς, καὶ λεπτύνειν, καὶ δάκρυον ἄγειν, habet & Cels. lib. 6. c. 6. vnam atque alteram descriptionem collyriorum quæ ῥίνια vocat, sed ab illa Galeni diuersas, quanquam non in alium vsum paratas, sed ad ξηροφθαλμίαν & oculos scabros, habet & Paul. l. 7. quod ῥινάριον vocat, eadem ratione & vsu compositum, de quo supra; est & aliud ῥίνιον inscriptum, eiusdem scopum & compositionis & appellationis habens.

Ῥίν, ἡ ῥίς. nasus. Est pars genæ superioris in media facie posita, duobus ossibus extuberans, & foraminibus pertusa, respirationis & odoratus instrumentum. Duo hæc ossa tribus suturis distinguntur, duabus quidem quæ à medio superciliorum descendūt, & communes sunt duobus maioribus genæ ossibus: tertia vero eorum propria quæ inter hæc duo descendit media, à spatio inter supercilia medio ad imas nares osseas & cartilaginosas. His ossibus inferiore in fine epiphyses corporum cartilagineorum ab vtroque latere adnascuntur, & ab his duæ aliæ latæ & molles alarum in modum, ob id πτερύγια dictæ, ad ligamenti naturam prope accedentes. In eas duo exigui musculi à malis prodeuntes vtrinque singuli oblique descendūt, easque adaperiunt. Qui vero eas contrahant claudantque nulli sunt, vt scribit Galenus, quod claudi propter respirationem non expediat: verum musculis, à quibus aperiuntur, ab actione cessantibus, redeunt illæ in naturalem statum, & conuenienti modo patent. Præter has duas cartilagines alia etiam est cartilago, siue musculus cartilagineus, paruus mollisque, qui ab officulo naris internæ inter duas illas cartilagines adnascitur: quod Galen. comment. 1. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν appellat διάφραγμα τῆς ῥινός, hoc est, intersectum nasi, scribitque eo loco id fulciri palato sustinerique, eoque fieri vt aliquo palati osse decedente, nasus ipse subsidat: internum enim id ossiculum nasum sustinet, & secundum eius longitudinem exporrectum in duo foramina (πόρους vocant) totum nasi spatium partitur. Eorum autem vtrumque supra media nasi loca in duas partes diuisum est, quarum alteram pars oris intima excipit, altera vero alta, vt ab initio ferebatur, ad ipsum cerebrum scandit, quod & ipsum foramina duo ad hæc ipsa loca spectantia habet, eaque oblonga & concaua, quæ ex anterioribus cerebri ventriculis ortum habent, & ad eam caluariæ partem, vnde nasus oritur descendunt, quo loco ossa ἠθμοειδῆ posita sunt. Per hæc crassior cerebri pituita & mucus traijcitur & in ipsas nares incidit, cōferente ad id membrana quæ ea parte, qua nasi ossibus substernitur, multis pariter foraminibus pertusa est, & inde partim in os influit, partim per nares fertur. Neque vero expurgandi solius cerebri causa foramina hæc facta sunt, verum etiam ad respirationem deseruiunt, maxime vero ad odores in cerebrum inspiratu admittendos. Quamuis enim primarium odoratus instrumentum non sint, attamen odorum semitam esse nemo possit negare. Cæterum nasi nomina & partes hæ sunt: ῥῖνες, etiam μυκτῆρες, & ῥινία & ῥώθωνες & μύξαι appellantur: μυξωτῆρες quasi emunctores, cartilagines dicuntur pluribus spiraculis peruiæ. ῥάχις ῥινός, nasi scapula aut spina, vocantur osseæ vtrinque partes genis proximæ. ἀκροῤῥίνιον, tota nasi summitas, quam poetæ à rotunditate σφαιρίον vocant: cuius exteriores vtrinque partes πτερύγια & ὑπῆναι vocantur. ςυλίς, κίων, διάφραγμα, interstitium illud cartilagineum narem diuidens. ἠθμός, nasi pars sub superciliis latens: vnde ἠθμοειδῆ ossa, quæ aliqui σπογγοειδῆ etiā nuncupant. sunt autem qui distinguant, appellantes σπογγοειδῆ ossa illa tenera atque tenuia, quæ inter palatum & cerebri basim vsque ad nares vtrinque diuersa posita sunt: ἠθμοειδῆ vero, quæ ad summam nasi radicem intus fixa hærent tenuia & lata, & magno, quod è cerebro in nares fertur, foramini obtruduntur.

Ῥινολαβίς. sic vocat Suidas instrumentum quo nasus abreptus torquebatur.

Ῥιπτασμός. apud Hippocr. idem quod ἄση & δυσφορία de quibus suis locis.

Ῥοά. malum Punicum. quod & ῥοιά.

Ῥοά. etiam apud Hipp. dicuntur mora immatura & siccata & contusa vt oculis inspergunter ait Galen. in exeg. vide & Diosc. l. 1. c. 152.

Ῥοάς. roratio. vitis vitium vide infra ῥυάς.

Ῥόγχος. sonitus stertentium appellatur.

Ῥοδακινὰ μῆλα. mala Rhodacena, sic dicitur Persicorum genus quoddam quæ æstate proueniunt, quum reliqua Persica Autumnum expectent, Galen. Rhodacenorum appellationem non nouit; Sed 2. de alimentis de Armeniacis & Præcocibus loquens, illa de persicorum genere esse ait, quæ tamen illis bonitate præstent, cum non similiter in ventriculo corrumpantur neque acescant, id quod etiam Paul. testatur l. 1. cap. 8. quanquam l. 7. mali Armeniacæ fructum præcocia vocari dicit, & eiusdem esse tradit facultatis cum Persicis; pro ῥοδακινὰ autem sunt qui legunt δωράκινα, & δωράκια voce per metathesim ex Rhodacenis corrupta, quę & à latinis duracina vocantur, quod corpus eorum vt Plin. & Palladius scribunt ligno adhæreat, ęgreque auellatur; ipsa autem Persicorum arbor ῥοδακινῆ appellatur, vide Περσικὸν μῆλον.

Ῥοδομέλιτον. compositio est ex rosis constans. Descriptio multiplex habetur apud Aet. tetrab. 4. sermone 4.

Ῥοδία ῥίζα. nascitur in Macedonia: costo similis, leuior, inęquabilis. contrita rosas redolet, tenuium partium est, & desiccantis facultatis. Calfacit secundo ordine aut initio tertij.

Ῥοδιακόν. medicamenti genus secundum Asclepiadem, cuius descriptio recitatur à Galeno l. 1. c. 7. de compositione medicamentorum secundum genera.

Ῥοδίδες. pastilli sunt rosacei, quorum compositionem describit Dioscorides.

Describit etiam Galen. ex Damocrate 2. de antidot. c. 5.

Ῥόδινον ἔλαιον. oleum rosaceum, sic nominare assolet veteres quod absque odoramentis præparatum est, cui autem aliquid horum inditum fuerit, non oleum sed vnguentum nominant, Galen. 2. de simpl. facult. c. 27. & l. 3. c. 17. vbi de illius viribus, Rosacei vero olei præparationem videa- pud Dioscor. l. 1. c. 53. fuse descriptam: Sed & ῥόδου apud Nicandrū in Theriacis Scholiastes interpretatur oleum rosaceum, cuius esse dicit tres

» preparationes, ter nimirum infusis rosis in oleo,
» ac primam quidem infusionem dici πρώτην. Se-
» cundam dici mediam, Tertiam vero μικτὴν & πο-
» λύτειπτον, quod in ea rosas vehementer contun-
» dere oporteat quo succum remittant, illîc vero
» per ῥόδεον auus meus in suis commentarijs existi-
» mat designari vnguenti rosacei aliquod genus,
» & forte pastillos rosaceos quos Dioscor. ῥοδίδας
» scribit appellari.

Ῥόδιον. nomen est medicamenti aridi, acris & erodentis, quod refertur ad Heram. Diuersis modis describitur à Paulo libr. 7. cap. 13. & ab Aetio lib. 14. cap. 36. Eo Paulus vtitur lib. 4. cap. 43. ad vlcera in quibus caro supercrescit, eoque similiter crustas inducit, sanguinemque quauis ex parte profluentem probe sistit lib. 4. cap. 53.
» ἡ ῥοδιὰ dicitur Paulo loco cit.

Ῥοδίτης οἶνος. vinum rosatum seu conditum rosa-
» ceum, de quo plura vide in dictione οἶνος vbi in-
» signiores vinorum differentiæ explicantur.

Est vinum è rosis factitium, quod Palladius ætate sua fieri solitum hoc modo docet his verbis: quinque libras rosæ pridie purgatæ in vini veteris viginti sextarios merges, & post triginta dies despumati mellis libras decem adijcies & veteris. Plinius vero vinum rosaceum sic condiri tradit, ex rosæ folijs tusis in linteoloque inmistum collatis cum pondusculo vt sidat, quadraginta pondere denariorum in sextarios vicenos musti, nec ante tres dies vase aperto. Cui conditurae non multum absimilis est quam Dioscorides docet hunc in modum: siccas tusásque rosas libræ pondo in linteolo colligatas in musti sextarios octo demittito, & post tertium mensem per colum traiectum diffundito & reponito vinum. Alia ab ijs habetur compositio apud Apicium, itemque alia apud Constantinum Cæsarem lib. 8. cap. 2.

Ῥοδοδάφνη ἢ ῥοδόδενδρον. frutex est calidus in tertio, siccus in primo: venenosus & perniciosus, si intus in corpore sumatur.

Frutex est idem cum eo qui Nerium appel-
» latur vt docet Dioscorides.

Ῥοδόμελι. mel rosaceum. Sic paratum fuit à veteribus, quemadmodum ex Philagrij libello de suauibus potionibus Oribasius atque Aetius referunt. Tribus partibus succi rosarum exunguium excolati pars vna mellis adijcitur. Coquitur ad solem calidum diebus pluribus, eodem modo quo ὀμφακόμελι, & postea asseruatur. Quod si turbulentus aut frigidior aer fuerit quando mel rosaceum paras, admisto optimo melle ad rosarũ succum, & per rarum panniculum vel linteum excolato, simulque ad lentum ignem coquito donec quarta aut tertia succi pars consumpta sit, atque sic exceptum medicamentum asseruato, cumque calidiorem videris aerem, velut ὀμφακόμελι insolato. Adstringit leuiter, proindeque refrigerare potest. Habet & vim exterforiam ex melle. Habet & subamarum quiddam & leniter acre, vnde ori commodum est inflammato propter calidi humoris influxum, & quibus acres atque biliosæ fluxiones in ventrem fiunt, præsertim post vomitum. Exhibetur etiam aqua dilutum ijs quibus venter exæstuat, citra humorem, item febricitãtibus, vigore iam totius morbi instãte & particularis accessionis. Sæpe etiam per febres largius semel epotum conuenienti tempore, morbum soluit sudoribus obortis aut aluo subducta. Tale quidem fuit ῥοδόμελι simplex, à quo aliud habetur purgatorium apud Aetium lib. 3. c. 74.

Et apud Paul. lib. 7. cap. 5. & Trallian. lib. 12. «
cap. 6. «

Ῥοδόμηλον. est confectio ex rosis & malis cotoneis parata hunc in modum: Succi malorum cotoneorum sextarius vnus, rosarum libræ tres, mellis sextarij tres, aquę sextarij quinque simul miscentur & coquuntur. Verum quoniam rosæ non eodem tempore quo mala cotonea reperiuntur, conuenit eas cum melle suo tempore componere, ac vbi mala prouenerint, totam compositionem moliri.

Ῥόδον. rosa. Notus est frutex & eius genera quæ in vsum medicum veniunt. Refrigerat & adstringit, præsertim sicca. facultas eius, inquit Galenus, ex aquea substantia calida mista duabus alijs qualitatibus, adstringenti videlicet & amara cõposita est. flos earum magis ipsis rosis adstringit, ac proinde etiam exsiccatorius est.

Ῥόδον vt Plutarch. ait, vocatur quod largum odoris «
effluuium emittat, ideoque rosa fugaci pulchri- «
tudine celeriter euanescit. «

Ῥοδιάεροδος. trochisci nomen descripti à Paul. lib. 7. «
cap. 12. Collyrij quoque nomen est, illiusque «
multiplicis descripti à Paulo ibidem c. 16. Sed & «
alia multa κολλύρια διάρροδα recensentur ab autho- «
ribus, sic vocata quod ex rosis fiant, omnium ve- «
ro celeberrimum est διάρροδον Nili: διάρροδον τὸ διὰ «
τῶν ῥοδ. quod alio nomine χλωρὸν appellatur: διάρρο- «
δον λευκὸν, εὐελπίδιον, κρόκινον, ὡραῖον, quorum com- «
positiones habentur apud Gal. Aet. & Paul. «

Ῥόδα τὰ: sic appellant Comici locos mulierum, «
idem & significat κῆπος, πεδίον, λειμὼν ac βλη- «
χών. «

Ῥοδόσακτον. sic parari Paulus docet lib. 7. cap. 15. Rosarum quibus vngues sint exempti, succi sextarijs duobus mellis sextarius vnus adijcitur, incoquuntur assidue despumando, donec quarta pars fuerit absumpta. Non est aliud quam ῥοδόμελι.

Ῥοδόσταγμα. rosarum liquor ex Budæo. «

Ῥοδωνία. quibusdam est τὸ ῥοδόδενδρον. quamuis aliqui vocent vitem flauas vuas ferentem, folijs lauri, nunquã decidentibus, amaris. Apud Athenæum vero lib. 9. ῥοδωνία, siue ῥοδωνιὰ λοπάς, edulij genus est ex rosis, cerebro, oui luteo, oleo, garo, pipere, vino, tritis & in patella frixis.

Est & apud Hesych. ῥοδωνία membrum seu «
pudendum virile. «

Ῥοιά. malum Punicum, quod granatum vulgo dicitur. Omne adstringendi vires magnas possidet, simulque refrigerat & siccat, sed dulce minus, austerum magis refrigare potest, sicciusque est & stomacho amicum. Acidum pariter refrigerat, & maiorem vim incidendi habet. Verum acini succo magis adstringunt & siccant, multoque magis malicorium quod σίδιον dicitur. Huic virtute respondet mali flos, quem κύτινον. appellant. Dicitur etiam ῥοὰ sine diphtongo.

Attici ῥοὰ dicunt sine ι, iones vero ῥοιὰ inquit «
Gal. lib. 2. de aliment. facult. cap. 24. sicut etiam «
ὀὰ dicunt ijdem Attici quæ cæteri Græci οὖα, id «
est sorba. «

Διὰ ῥοιῶν σκευασία. cõfectio ex malis punicis, de «

qua Gal. 6. κτ' τόπ. plures ibidem ex varijs authoribus describens.

Ῥοιάς. Sunt qui ita scribant oculorum affectum, quem ego malo ῥυάς sine diphthongo scribere. de quo vide postea. Dicitur & ῥοιάς papauer erraticum, teste Dioscor. quod scilicet velociter flos eius defluat.

Ῥοιαδικοὶ ὀφθαλμοὶ. vide ὀφθαλμός.

Ῥοΐδιον. est medicamẽtum aridum, quod cum varie præparetur, sic fieri optimum Aetius lib. 2. c. 68. prodidit: Rhun accipito & aqua macerato, lapidemque cupholithon tertio, rhois cremore affuso, & siccari sinito. deinde anchusæ radix cum oleo coquenda donec oleum rufescat. Eius olei modicum adijciendum, rursumque terendum & ad dies quindecim sinendam, donec resiccetur, tunc rursus ex cremore rhois affundendum, & siccari sinendum, postea in vas testaceum mittendum, ignique assandum. In penuria cupholithi calce viua vtendum.

Ῥοϊκὰ σώματα. fluida & fluxa corpora dicuntur Scytharum Nomadum ob multam mollitiem & humiditatem, & generali significato de cuiuscumque partis corporis fluxionibus vox hæc ῥοϊκὸς vsurpatur, licet apud Dioscor. lib. 1. cap. 82. dictionem hanc de fluxu muliebri Serapio interpretetur, quem sequuti videntur Ruellius & Marcellus Virgilius: vnde ῥοϊκαὶ mulieres Græcis dicuntur, quibus è locis distillationes contingunt, toto se illac expurgante corpore, mensium omnino ratione diuersa.

Ῥοικὸς. qui naturaliter cruribus est incuruis: ῥαιβὸς alio nomine dicitur; annotauit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις ab Hippocrate ῥοϊκὰ dici τὰ καμπύλα, hoc est curua & retorta.

Ῥοΐτον. est confectio ex mali Punici succi sextarijs tribus & vno mellis sextario ad tertias decoctis, vt scribit Paulus lib. 7. cap. 15. At ῥοΐτης οἶνος, vinum è malis Punicis factum, apud Diosc. lib. 5.

Cæterum pro ῥοΐτον verius est ῥοΐτης cum apud Paul. l. 7. cap. 15. legamus non modo genitiuum ῥοΐτου, sed etiam datiuum ῥοΐτῃ de vno eodemque.

Ῥόμβος. deligationis species est rotundæ, in rhombi modum quam Hippoc. ἐν τῷ κτ' ἰητρεῖον adhibet capiti, cum vel futuras relaxatas vel vlceris oras expansas constringere, vel cutem aliquantulum detractam contrahere atque agglutinare consilium est. Ea quomodo fieret Galenus libr. de fascijs explicauit.

Ῥόμμα. ῥόφημα ἢ ῥόφησις, hoc est sorbitio: apud Hippocratem, vt explicat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ῥοπάλωσις. pilorum affectus. cum illi veluti in baculos coagmentati sunt, & ita concreti implicatique vt seiungi & amplius crescere nequeant.

Ῥοπὴ. apud Hippocr. eorum quæ aliquo ferri nata sunt inclinationem, momentum, & libramentum significat, humorumque μεταστάσει præcipue accommodatur, de quibus sæpius effert πρὸς τἀναντία ῥέπειν, omnem in oppositione latitudinem intelligens.

Ῥοπὰ. τὰ ῥοφήματα, ἢ πάντα τὰ ὁπωσοῦν ῥοφούμενα: hoc est, quæ quouis modo sorbentur, sicut explicat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ῥόσατον. confectio ex rosis, expurgans vitiosum humorem. descriptio habetur apud Aetium lib. 3.

Apud Paul. vero ῥόσατον sæpe aliud non esse videtur quam ὑδρορόσατον vt exponit Cornar. apud Ægin. l. 3. c. 46.

Ῥοῦς γυναικεῖος, vel ῥοῦς τῆς ὑστέρας. fluor muliebris vel vterinus, morbi genus longe diuersum ἀπὸ τῶν ἐμμήνων ἢ καταμηνίων, id est, à mensium profluuio, in quibus scilicet fluit sanguis menstruis periodis, nimirum in fluore muliebri non syncerus sanguis, sed corruptum quiddam prodit, idque continenter aut nullo ordine nulloque circuitu: est autem id modo liquidum & albicans lactis sero aut ptisanæ cremori persimile, modo citrinum aut pallidum, modo subuiride, adeo acre fere & adurens vt quascumque partes attigerit, erodat aut leuiter exulceret, atque id rursum modo tetrium est & graueolẽs, modo odore nullo molestum. Prodeuntium odor color atque substantia fluoris speciem commonstrat: causa autem quæ corruptũ humorem assiduo gignit, alias in vtero, alias in principibus partibus consistit, adeo vt grauiter hallucinentur, qui omnium ex vtero prodeuntium, quemadmodum & omnis suppressionis mẽsium causam ab vno requirunt vtero, etenim quibus mulieribus viscera refrigerata, vel obstructa, vel scirrho dura cruditates malum habitum aut leucophlegmatiam inuexerunt, corruptus humor in varias partes effusus, sæpe in vterum procumbit, & illic decurrẽs, corpus expurgat, quod alijs quibusdam per renes aut per aluum fieri contingit. Neque vero affectus hic ætate maturas tantum, verum etiã virgines quas pallor decolorat, inuadit, atq; hæc fluoris vterini causa admodum frequens obseruatur: altera causa ex vtero longe quidem rarior existit, eaque vel intemperies est fereque frigida, vel imbecillitas ab vteri gestatione, à partu, à contusione, aut ab alia externarum causarum vi cõtracta, vel erosio, vel exulceratio ab inflammatione aut ex abcessu derelicta, his quippe causis obuersus vterus, & propriũ alimentum male conficiens, excrementa multa progignit quæ foras elabũtur & excidunt; causæ internoscũtur quod ex solo vteri affectu parcior sit fluor, & eius affecti adsint indicia, at ex viscerum totiusque corporis affectu fluor sit copiosus, nec male affectorum viscerum notæ desint.

Ῥοῦς arbuscula est in petrosis nascẽs duorum cubitum altitudine, foliis oblongis modiceque rutilis, serratimque per oras incisis, acino vuarum gracilium, denso, magnitudine terebinthi, latiusculo, corticea racemorum tunica. obsoniis aspergitur, & ab aliquibus ἐρυθρὸς vocatur. A Latinis dicitur excoriarius, quoniam qui pelles cõdensant, spissandis coriis folio eius vtantur. Duo Græci faciunt genera, μαγειρικὸν, quod additur in obsonia, idẽ cum Syriaco: alterũ βυρσοδεψικὸν, hoc est excoriarium, quo medici vtuntur ad cõpescendas fluxiones. Quod ita accipi debet, vt non putemus propterea duas esse rhois arbores genere vel specie differentes. Eadem enim arbor duobus ijs munijs inseruit, semine quidem obsonia condiens, folijs autem & ramusculis coriariorum operi dicata. Rhoem Ruellius viburnum esse credidit, cum tamen vt scribit Plinius, nullum illi à Latinis inditum sit nomen. Officinæ sumach appellant.

Ῥόφημα. sorbitionem aut sorbitiunculam significat, eãq; quæ ex hordei cremore fit apud Hipp. sorbilem cibũ vertit Aurelianus, Gallis ῥοφήματα esse videntur quæ illis vocãtur, *potages espoix*: Theophr. in lib. de igne separat ab aqueis ῥοφήματα hoc discrimine, quod sint σωματωδέστερα καὶ παχύτερα;

Quid autem Hippoc. in aphoriſmis & alibi paſſim per ῥοφήματα ἐπισπαστικὰ ſiue ſorbitiones attractorias intelligat multi addubitant: nonnulli exiſtimarũt Hippocratem per illas intellexiſſe medicamenta purgantia, quia ſæpe vſu venit vt ſorbendo medicamenta purgantia deuorentur: alij hanc interpretationem improbant, quod veteres ſorbitionis voce ea ſemper intellexerint quæ alimenti ratione offeruntur vt Hippocr. l. 26. de antiqua medicina docet.

Ρ'ώδεις. dicebãtur affectus omnes fluxionum. inde ῥοώδεις ὀφθαλμοὶ vocantur οἱ ὑγροὶ, hoc eſt, humidi præ fluxione apud Hippocratem lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν, ſect. 2.

Et ῥοώδεες ὀφθαλμίαι Epidem. 1. dicuntur ὑγραὶ Galeno exponente, ibidem & ῥοώδεις exponit Galen. τοὺς χωρὶς τούτων τῶν εἰρημένων παθημάτων διαχωροῦντας ἀεί τε καὶ συνεχῶς ὑγρὰ διαχωρήματα. Etiã πυρετοὶ ῥοώδεες dicuntur febres, quæ cum multo alui fluxu & aliquando vomitu fiunt; & ῥοιώδη ὀστέα apud Hippocr. in lib. de articulis dicuntur oſſa fluida, aut fluxa ex ſyderatione & corruptione, vbi Erotian. ῥοώδη legiſſe videtur, exponitq; τὰ χωριζόμενα ἀπ' ἀλλήλων, μεταφορικῶς ἀπὸ τοῦ ῥεῖν εἰρημένα, dicuntur etiam τὰ ῥοώδη ὄμματα aph. 24. ſect. 2. Epidem. oculi fluxione tentati, quos & ῥοώδεις ὀφθαλμοὺς ſupra appellati diximus; denique fuit etiam ῥοώδες proprium methodicorum vocabulum, de quo vide in dictionibus ῥύσις & στέγνωσις.

Ρ'υὰς. eſt carnis in maiore oculi angulo decrementum. refertur inter morbos qui ad imminutam magnitudinem pertinent. Itaque à Galeno opponitur τῇ ἐγκανθίδι, quæ non eſt aliud quam carnis in maiore angulo excreſcentia. Inde accidit vt male curata encanthide fere ſemper ſuccedat, ea ſcilicet carne quæ ſupra modum creuerat plus æquo detracta & abſumpta ſeu ferro, ſeu medicamentis. Quod vitium non modo male curata encanthide, verum etiam ægilope & pterygio ſuccedit, ſi dum inciditur vnguis, vt ait Celſus, ipſe ducatur vehementius, vt caruncula etiam quæ in angulo oculi eſt, ſequatur, eaque ſimul abſcindatur. Hoc vbi ſemel contigit, pateſcit foramen, per quod poſtea ſemper humor deſcendit & in genas illabitur. Ab eo ſymptomate nomen morbo datum eſt, dictuſque ῥυὰς ἀπὸ τοῦ ῥυεῖν quod fluere ſignificat.

Sunt tamen qui ῥοιὰς ſcribunt, ſed male, & ῥοιὰς τοῦ πύου puris effluuium apud Aretæum dicitur, 2. de curat. acut. c. vlt. hunc autem oculorum affectum Gal. inquit tribus modis ſuboriri, aut foramine quodãmodo clauſo & obſtructo, aut multo excremento in oculo collecto, adeo vt effundatur, nequeunte meatu ob naturalem anguſtiam ipſum totum cõtinere: alio item modo cum cicatrix in oculo effecta meatum obcæcauerit, quæ & poſt eccanthidum vocatarum, id eſt, carũculæ anguli maioris oculorum adauctæ exciſionem, & aliter alterato loco obducitur: hæc inſanabilis eſt, aliæ vero curabiles nobis ad fauces materiam retrahentibus comm. 2. in 6. epidem. t. 31. Sed & ῥοιάδα vel ῥοάδα dixit Theophr. de vitibus quod alij ψινέσθαι dicunt, cum deflorescens vitis ἐπινίπτεται, id eſt eluitur pluuia, quamobrem vel acini defluunt, vel ſi remanent ſtrigoſi atque exiles ſunt, atque vt ait Plin. calloſi, Agricolæ id cœli vitium appellant *la pluye chaude*, Plin. lib. 17. c. 24. rorationem appellauit, cuius in vite cauſas docuit Theophr. 5. de cauſ. plant. c. 15. illiuſque remedia cap. 12. præcedente.

Ρ'ύγχος. appellatur in auibus quod in homine πρόσωπον inquit Pollux; dicitur & ῥάμφος pro eodem vt idem notauit.

Ρ'υήματα. ſunt ſpecies τῶν ἰτρίων, laganis multo ſalubriores, vt ſcribit Galenus, craſſi tamen ſunt ſucci. Conſtabant ſimilagine & melle.

Quibus iam compactis papauer erraticum inſpergi ſolitum ſcribit in lib. de ſimplic. medic. Gal. idem comm. 1. in lib. de natura humana exponit ῥυήματα fluida alimenta.

Ρ'υθμὸς. rhythmus. modulus. Eſt proportio temporis motus aut quietis ad tẽpus motus vel quietis in pulſu. Cum enim pulſus conſtet quatuor partibus, duobus ſcilicet motibus & gemina quiete, ſibi inuicem perpetua quadam ſerie ſuccedentibus, eorum inter ſe proportio comparatioque rhythmus eſt. Eum omnis pulſus habet; ſed varium. Suus enim eſt cuique naturæ, ætati, anni tempori, loco, ſexui & reliquis: quem quidem qui ſeruat, is εὔρυθμος dicitur, qui non ſeruat, ἄρρυθμος. Cum ergo rhythmus in earum partium proportione conſiſtat, variæ emergant rhythmi differentiæ neceſſe eſt. Vel enim tempus diaſtoles cum tempore ſyſtoles comparatur, vel quies cum quiete, vel motus, hoc eſt, ipſa diaſtole vel ſyſtole cum alterutra quiete. Sed cum in omni pulſu hic rhythmus ſit, ægre tamen noſcitur, niſi in vehementiſſimo. Sunt autem rhythmorum duæ ſummæ differentiæ. Omnes enim fiũt proportione vel pari vel impari. Pari quidem vt cũ diaſtoles tempus æquat tempus ſyſtoles: impari vero, vbi tempus vtriuſque impar eſt, earumq; altera alterã excedit. Id quod modo certis, modo incertis fit exceſſibus. Certis quidem etiam bifariam, aut multiplici proportione, aut vt numeri ad numerum, qui ἐπιμόριος appellatur. Proportio quidem multiplex eſt, dupla vel tripla, vel quadrupla vel alia. Vt numeri ad numerum eſt, cum quanta ſunt duo diaſtoles tempora, tanta ſunt etiam ſyſtoles, incertis autẽ exceſſibus, tripliciter. Nam aut diaſtoles tempus incertum eſt, aut ſyſtoles, aut vtrumque. Quorum etiam vnumquodque aliquando parum, aliquando plus, interdum etiam plurimum aucta habet incertis exceſſibus ſua tempora, ſiue plura, ſiue vnum quod ſenſu primum eſt.

Ρ'ύματα. τὰ βοηθήματα. hoc eſt auxilia, præſidia, apud Hippocrat. ἀπὸ τοῦ ῥύεσθαι, quod ſeruare ſignificat.

Ρ'ύμματα. dicuntur medicamenta abſterſoria & corpori nitorem conciliantia, ſeu puluilli inſperſiles ad corporis ſordes exterendas & maculas, aut etiam ad vitiatum colorem tollẽdum, & bonum reponendum, ita enim apud Ægin. lib. 1. cap. 27. ipſorum vſus habetur, atque ex hoc ordine ſũt ſaponum genera hodierna, huiuſmodi quoque vim ineſſe Cucumeri eſculento Gal. prodidit, itemque ijs quæ ſmegmata vocantur, de quorum recto vſu Gal. comm. 3. in lib. Hipp. de rat. vict. in acut. tradit: dicuntur ῥύμματα ἀπὸ τοῦ ῥύπτειν quod abſtergere & purgare eſt.

Ρ'υπαρὸς ἄρτος. panis ſordidus. vide ἄρτος vbi inſigniores panis differentiæ explicantur.

Ρ'υπέλαιον. vox reperitur apud Paul. libr. 7. capite 17. in deſcriptione emplaſtri ex herbis, qua voce quanquam obſcura, intelligit oleum illud

» cum sordibus humanorum corporum permix-
» tum, quum & in balneis & in palæstris ac gym-
» nasijs vterentur.

Ῥύπος. sordes. Est excrementum tertiæ concoctionis quod in summo corpore nostro colligitur. Sicut enim concoctio tum quæ in ventriculo, tum quæ in iecinore perficitur, duplex excrementi genus relinquit, vnum humidum, alterum siccum: ita & ex tertia concoctione duo excrementorum genera in singulis animantis nascuntur particulis, ex ipso vnde aluntur succo. Alterum sudor est, hoc est humor, qui ante trãsmittendi alimenti fuerat vehiculum, humidus, tenuis, serosus, & vrinæ similis: alterũ vero ceu semicoctæ quæpiam reliquiæ, quæ assimilari nutriendæ parti nequiuerunt. Tenue quidem & illud est, vt quod insensili transpiratione per cutis poros vacuetur, sed habet etiam crassioris excrementi nonnihil admistum, ex quo fit vt sæpissime sistatur ad cutem. Ab hoc excremento tum pilis origo est, tũ ijs quæ super cutem semper aceruantur sordibus, à quibus idipsum etiam ceu sordes quædam dici meruit. Non incognitæ eæ quidem veteribus fuere, vt quas ipsi magna cura ex hominum corporibus ad varios vsus deraderent. Sordes & strigmenta appellabant: à Græcis autem non modo ῥύπος, sed γλοιὸς etiam vocabantur. Vim habent modice calfaciendi, discutiendi: quam quidem sortitæ sunt non tam ex corporis nostri natura, quam olei atque pulueris mistione. Quæ enim in balneis strigili detrahebantur, olei atque sudoris mistura constabant: quæ vero ex palæstra, habebant præterea pulueris accessionem, tum eius qui athletis inspergebatur post olei illitionem, tum eius etiam qui inter luctandum excitabatur: dicebatur autem id sudoris genus proprio nomine πάτος. Eas itaque quę plus olei haberent, constat maiore vi emolliendi præditas fuisse: quæ vero plus pulueris, magis desiccasse, & discutere digerereq; potuisse, præsertim si puluis erat paulo acrior atque asperior: qui namque paulo tenuior pinguiorque est, quem Galenus κόνιν λιπαρὰν appellat li.5. sanit. tuendæ, magis est emplasticus, nec corpus cui conspersus est, resolui & digeri patitur. Omnium vero strigmentorum maxime discutiunt, siccant modice, atque etiam emolliunt quæ ex æreis statuis ac vasis, in quibus oleum ad palæstræ vsus reponebatur, veteres deradebant, vtpote quæ ab ære æruginis quippiam contraxerant, sicut Paulus lib.7. prodidit.

Ῥυπτικὸν φάρμακον. detergens siue extergens medicamentum. Dicitur id omne quod ῥύπον, id est, sordes in quauis parte eluit & aufert. Sordes autem non cuti tantum extimæ & vlceribus inhæret, sed etiã internis partibus, linguę, œsophago, tunicis ventriculi, reliquorũ viscerum & venarũ atque arteriarũ. Eas quæ terget, alia imbecillius, alia vehementius id agunt. Modice detergent farina fabarum, hordei, ciceris, semen lini torrefactum, sacchar, oxymeli: magis terebinthina, thus, mel despumatum, amygdalæ amarę: valentius erui farina, semen hormini, radix ireos & panacis, nitrum vstum, nitri spuma, fictiles testæ, pumex, buccinorum & purpurarum & cæterorum ostreorum testæ vstæ, tritæ, tenui cribro cretæ, quorum quidem aliqua tam valenter tergent vt etiam pilos tenuent: sed hæc improprie ῥυπτικὰ appellantur. Quæ vero proprie & speciatim dicta sunt, tergent tantum nõ etiam obstructa liberant, quia sunt amaris imbecilliora, salsa scilicet & dulcia: quę autem valenter detergent, omnino etiam digerunt, & ob id valde siccant.

Ῥυπῶδες. emplastri nomen est, cuius descriptio habetur apud Celsum lib.5. cap.19. sic dictum est à similitudine sordium, quasi strigmentosum. ῥύπος enim id significat.

Ῥύσις. fluxus. Vna est è tribus communitatibus, quibus Methodici artem medicam constituebant. Definiebant autem esse rarefactionem corporis immodicam, & eorum quæ manere debuerant excretionem, vt contra στέγνωσιν, densitatem & necessariorum excrementorum suppressionem. vide μεθοδικοί.

Ῥυσσήματα. rugæ ac sordes quæ in senili facie cernuntur. Suid.

Ῥυτέων. potionis genus apud Aretæ. l.2. de diuturn. c.9. quam ille dysenteriam parere ait.

Ῥυτίς. ruga, vnde ῥυτιδούμενοι ὀφθαλμοὶ, & γαστέρες ῥυτιδώδεες apud Hippoc. dicuntur, & ῥυτίδες lineæ in palpebris ex vetere onomastico.

Ῥωαί. vocantur costæ molliores tenuioresque vt tradit V.L.

Ῥωγματίης. ὁ ἐῤῥωγὸς τι τῶν ἔνδον ἔχων. hoc est, qui aliquid intus fractum habet apud Hippoc. quem idem etiam ῥηγματίαν appellat, vt explicat Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ῥωγμή. est diuisio caluariæ superficiaria, vel profunda quidem, sed eatenus vt fractum os loco non moueatur. differentia est fracturæ capitis, vt habetur apud Paulum lib.6. cap.90.

Sed & ῥωγμὴ definitur à Gal. simpliciter ossis in superficie diuisio recta, eaque aut angusta aut lata est, in Definit. Medicis.

Ῥὼξ. ὁ ῥαγοειδὴς χιτὼν, hoc est, tunica rhagoides, sic dicta est tunica vuea, quę tantam habet cum vua similitudinem vt vuæ etiam nomine donata sit. Ῥὼξ enim siue ῥάξ vuæ acinum significat.

Ῥώθων. naris sed in plurali potius & frequẽtius vsurpatur quam in singulari, ῥώθωνες etiam nasi foramina Ruffo dicuntur.

Ῥωποπώλης. Gal. l.3. c.3. & l.4. c.5. de compos. Medic. κατὰ γένη. sic pharmacopolam appellat, quam vocem alibi non vsurpauit quantum memini, nam qui librum, de antidot. adducunt, falluntur illîc enim non ῥωποπώλαι, sed μυρεψοπώλαι legitur quem Latine dixit institorem Andernacus; Græci vero sermonis interpretes ea voce significari aiunt vnguentarios & seplasiarios; item & iuxta nominis ἔτυμον minutarum & variarum rerum venditores, cuiusmodi qui nunc Romæ pizzicaroli vulgari nomine vocantur multum à pharmacopolis differentes.

Ῥωστικά. medicamenta corroborantia dicuntur vt mastiche, absinthium.

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. Σ.

ΣΆβανόν, τό. pannus est asperior desiccandis detergẽdisque à balneo corporibus accommodatus apud Aet. serm. 12. c. 11. & Trallian. Apud Hesych. & Phauorinum non σάβανον sed σάγανον legitur, exponiturque σκέπασμα, & περιβόλαιον, hoc est, operimentum & amiculũ: huius meminit Marcellus Empiricus c. 5. meminit & Nicol. sect. 1. de antidot. 180. Dum antidotum quandam præscribit statim à balneo sumendam antequam corpora siccentur, velamentis seu operimentis suis circumdata.

Σαβῖνος οἶνος. vide οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ explicantur.

Σαγαδηνόν. nomen opobalsami, à loco in quo plurimum & optimum prouenit. cunctis alijs melius quod in Palæstinæ prædijs colligitur: vt annotat Gal. lib. 1. de Antidotis.

Σαγαπηνόν. sagapenum. Succus est ferulacei fruticis nascentis in Media. Laudatur translucidum foris, colore rufo, & cum frangitur intus candido, odore medio inter laserpitij succum & galbanum, gustu acre. Officinæ interpolato nomine serapinum appellãt. Calidum est & tenuium partium, habetque quiddam abstersorium quo oculorum cicatrices expurgat & suffusionibus prodest. Addit & Mesues eo purgari crassos lentosque humores cerebri, leuarique inde hemicranicos, comitiales, vertiginosos, paralyticos, pectoris dolores, veteres tusses & asthmaticos. Quod simile est ammoniaci lacrymæ, σαγαπήνιον vocari sunt qui putent. Apud Aetium & Paulum scribitur σαγαπηνόν.

Σακκελίζειν ἢ

Σακκίζειν. per saccum excolare. Vox est apud Galenum frequens, quo significat sacco humorem aliquem transmittere & percolare. Id quod ad varios vsus ab antiquis inuentum fuit. Ac primum quidem quo limpidiora purioraque redderentur quæ per saccum colabantur. Sic enim quæ per coctionem crassiora turbidioraque facta sunt, tenuiora clarioraque euadunt: vt experientia facile probare potest. A quo vsu scriptum est à Martiali Poëta,

--vt liquidum potet Alauda merum,
Turbida sollicito transmittere Cæcuba sacco.

Ita enim vinum purius & defæcatius reddebatur. Sed & sacco veteres vsi sunt, vt vires vini castigarentur & frangerentur, quo plus vini, inquit Plinius, caperetur. Id vini genus saccatum appellabant, vt habetur apud Scribonium Largum cap. 122. Nec tamen per saccum vina ea tãtum de causa percolabant, sed etiam vt peregrinis saporibus in saccum additis vina tum odore, tum sapore suauiora fierent. Quo quidem sensu accipiendum est quod à Plinio scribitur de aniso, ipsum saccis inditum cum amaris nucibus vina commendare. Cuius etiam conditurae meminit Constantinus Cæsar capite vltimo libro 7. de agricultura. Huius generis fuere quondam veterum προπόματα, ἀψινθάτα, κονδῖτα, nostrumque etiam vulgo dictum Hippocraticum tam vinosum quam aquosum, indito saccis pipere, cinamomo, zinzibere, cocco, absinthio, melle, saccharo, vinoque postea superfuso & per ea semel aut sæpius excolato.

Σάκχαρ, ἢ σάκχαρον. est mel in arundinibus concretũ. Saccharum autem duplex est, aliud natiuum, aliud factitium, illud liquor est qui India & fœlici Arabia ex arundinis suæ oculis effluens, tum per se quia turget, lachrimæ alicuius instar, tum etiam solis attrahente facultate elicitur, principio liquidus qui deinde à sole super arundines in grumo, pisi, fabæ aut auellanæ magnitudine cõcrescit, candidus, pellucidus, salis instar friabilis, qui antiquis cognitus, à Dioscor. & Galen. inter mellis species relatus. Quare Dioscoridi saccharum melium & concreti mellis genus, Galen. σάκχαρ Paulo σάκχαρον, Plinio saccharon dicitur, Archigeni sal indum propter concretionem sali similem, & quia salis modo sub dentibus frietur propter candorem, & quod liquefiat cum humore aliquo diluitur, alijs mel Calaminum seu arundinaceum dictum fuit quod saccharo cando arte parato simile sit, cuius succe-

daneum esse potest. factitium aliud veterum, aliud recentiorum; veterum ex radicibus arundinū & ex ipsis cannis exprimebatur, quo veluti liquido melle vtebantur, quare mel Cannæ dictum fuit, quod ex Ægypto, Cypro, Creta, Sicilia & Rhodo afferebatur, hoc etiam ante Galeni tempora notissimum fuit & saccharum Tabarzeth ab Auicenna vocatur. Recentiorum, à prædicto confectionis modo potissimum differre videtur, cum veteres suum expressione, Recentiores vero coctura, conficiant. Est autem nostrum saccharum succus, è singulari arundinis genere expressus, ad iustam consistentiam calore ignis excoctus, defæcatus & in turbinatas metas densatus, colore & splendore niueus, aut in candido ruffescens, qui cum aqua dissoluitur & rursus ad crassitudinem coquitur, mellis instar, pinguis, & in longum ductilis, dulcedinis suauitate mel superans, qui quanto plus coquitur & defæcatur, tanto candidior euadit: Diuidimus insuper saccharum in concretum & molle: concretum in Pyramidale Miscellaneum Candum & Penidium: Pyramidale in Maderense, canarium, finale, melissium & Thomæum. Maderense ab insula Madera dictū, ex Lusitania affertur in metas, suauitate sua ad cōfectiones expetitum quod cæteris omnibus præfertur. Canariū ab insula Canaria inter Affricam & Americā sita, vbi copiosissime cogitur & Melissio ac Thomæo cādidius, solidius, ac purius: Eligendum in hoc genere, candidissimum, aridissimum, minime lentum, sed quod malleo percussum in solidissimas partes dissilit, vt liquefactum ac despumatum aqueam habeat claritatem, affertur & in metas. Finale ab extrema & finem consecuta puritate nomen habet, eo quod candidius arte reddi non potest: conficitur è Canario optimumque est quod candore, ariditate splendore optimum: Canarium superat, quod ad confectiones cæteris speciebus plerique præferunt, hoc practici & officinæ pro saccharo Tabarzeth vsurpant, cum Arabes voce Tabarzeth optimum intelligant, nos illi Maderense in medicamentis præferimus. Saccharum melissium quod aliqui à Meli Indiæ occidentalis, alij ex insula Melita adferri volunt, Canario simile, minus tamen candidum, quod etiam fino præferimus, & cōmuniter in cibis vtimur, quare saccharum cibale quibusdam dicitur. Laudatur quod tam foris quam intus candidum est. Si enim intus subruffum sit, tum spuma sua pyramidibus intus commixta adulteratum est. Thomæum saccharum ab insula India occidentalis Sancti Thomæ, vbi plurimum coquitur nomen habet, quod practicis saccharum rubrum, ab Arabibus saccharum Sulimenum dicitur, & pro ignobilissimo habetur, quod foris albidum aut in flauum vergens in medijs metis subruffum præsertim in summitate. Quod in eo candidum est facile friatur. Ruffum vero propter lentam pinguedinis densitatem friationi resistit, cum resoluitur ruffescit, & plurimum spumæ excernit, cum rursus ad spissitudinem coquitur, densitatem diu seruare nequit, sed propter pinguedinem melli cognatam semper humescit, idcirco eo etiam vtimur mellis loco, ad excipienda medicamēta liquida pro antidotis, serapijs, conseruis, & similibus: Clysmatibus etiam inditur, non tantum quod vtilius sit, sed etiam quod magis abstergat. Eligendum est pingue, densum, candidius, & illud ipso fino salubrius est, adulteratur etiam spuma sua intus pyramidibus admixta, dolus fusco rubore detegitur, nonnunquam & hoc saccharum lixiuio eo modo quo Canarium depurant, albius quidem reddunt, sed nunquam recte induratur: Et quod candidius est plus amyli habet quod in depurando admiscent, paruis metis infundunt; cærulea charta inuoluūt. Saccharum miscellaneum prædictarum specierum fragmenta appellant, quæ simul collecta in dolijs adferuntur, siquidem hoc communiter ad syruporum confectionē, aliquādo & in cibis vtantur; denique saccharaceum mel, vel saccharinū simile est molli & liquido melli, vel syrupo, quale etiam semper remanet, nihil aliud est quam spuma in sacchari confectione collecta, quod ex insulis in quibus saccharum coquitur in dolijs aduehitur, viliorique precio quam mel venditur, quo pro melle vti liceret, nisi forte adulteraretur, hoc ex insula Madera magna copia Antuerpiam aduehitur, vbi ex eo placentulæ popularibus hominibus dicatæ conficiuntur. Saccharum candidum quod officinis Candum dicitur, cuius ex Græcis solus Myrepsius meminit lib. de antidot. sect. 1. κάντιον nominans, alijs lucidum, alijs Christallinum, duplex est, naturale aliud, aliud factitium; naturale quod ex arundinum cannis effluxum, super eas solis calore concretum est, & ex India allatum fuisse dixit, in cuius loco saccharum nostrum Candidum ijsdem pollens viribus successit. Quod arte paratur duplex est, aliud chrystallo simile, quod Veneti ex finissimo cōficiūt, cum tamen rectius ex Maderensi vel Canario conficiatur, cum finissimum à lixiuio ex calce parato, decoctione aliam qualitatem adsciscat, & id quod ex Maderēsi vel Canario fit, illud dulcedine superet, & candore adæquet. Alterum subruffum quod nunquam clarum redditur, & ex Thomæo conficitur, præfertur tamen album, siquidem colore substantia & viribus natiuo correspondeat. Saccharum Penidium cuius nec Græci meminere, nec conficiendi modum agnouere, ex pyramidali, nonnunquam ex Thomæo conficitur, potest etiam recte ex miscellaneo confici. Eligendum autem candidissimum rarissimum, ac lucidissimum quod temperate calidum est, lenit & emollit asperitatem faucium, raucedinem, tussim sedat, pectus & thoracem expurgat, siue per se, siue in cibo aut potu sumptum, cuius nomine infantulis vel in pulte vel cum lacte exhibetur.

Σαλκᾶ ἔλαιον. oleum Salcæ. fuit olei aromatici conditura preciosa. Habetur apud Aetium libro 1. optima, quam se dixit Alexandriæ aliquando præparasse. Habetur & alia diuersa multum ab ea apud eundem lib. vltimo.

Σαλώμη. nomen emplastri apud Galen. τ̃ κτ̀ τόπ. c. 7. quod fit ex Lithargyrij libris duabus & ol. veteris ℥. III. valetque ad omnem dolorem.

Σαμία γῆ. Samia terra, quę in Samo inuenitur, in qua cum plures sint terrarum differentiæ, sic κτ̀ ἐξοχὴν dicitur quæ est candida, leuis, tangenti linguę glutinis modo adhærescens, mollis, succosa, friabilis: cuiusmodi est quā aliqui κολλέειον vocabant, quod oculorum medicamentis optime misceretur. Duæ enim species terræ Samiæ fuerunt, vna quæ ante dicta est, altera quæ ἀστὴρ ap-

pellatur, crustacea & cotis modo prædensa, prædicta glutinosior, grauior, spissior, sed minus quam Lemnia terra. fuit olim forte sic dicta quod stella ei imprimeretur, aut quod in ipsa multæ micæ in modum stellarum interniterent. Inter eas præcipua est differẽtia, quod in Samia terra ἀστὴρ dicta glutinosior sit collyrio & magis emplastica, vt Gal. & Aetius scripserunt. vtraque mediocriter refrigerat, repellit fluxiones, & sudores arcet.

Vide & in voce γῆ.

Σάμιος ἀστήρ. vide σαμία γῆ.

Σάμιος λίθος. est lapis qui in Samia terra inuenitur inclusus, candidus & subdurus, quo aurifices vtuntur poliendo auro vt resplendeat. Adstringit & refrigerat.

Σαμφαρειτικὴ νάρδος. est species nardi sic dictæ à regione in qua nascitur, vt author est Dioscorides. hanc autem aliqui ψευδόναρδον esse suspicantur.

Σαμψύχινον ἔλαιον. sampsuchinum oleum, quod Aetius lib. 4. c. 42. docet conficere cocto sampsucho in duplici vase cum oleo. Calfacit & valde digerit atque discutit.

Σαμψύχινον μύρον. sampsuchinum vnguentum. Cuius compositio habet ad hunc modum: Serpylli, casiæ, abrotoni, florum sisymbrij, frondium myrti, sampsuchi singulæ portione quantum pro cuiusque viribus satis fore conieceris. vna tunduntur, atq; ijs omphacini olei modus adijcitur qui madentium vires nõ euincat. hæc post quatriduum exprimuntur, denuo noua alia simili mensura & æquali tempore macerata premuntur. ita enim validius reddi solet, vim habet acrem, calfactoriam, extenuantem, & lassitudines illitum discutit. sic dicitur quod sampsuchus in eo viribus præpolleat. Diuersum autem est ab amaracino, etiamsi sampsuchus & amaracus idem significant, sicut in sequentibus videre est.

Σάμψυχον. sampsuchum. Est herba ramosa, perpetuo virens, per terram repens, folijs eius calaminthæ quæ tenui folio constat & λεπτόφυλλος appellatur, hirsutis & rotundis & odoris, radice retorrida, summo cespite leniter hærente, multifida, quam Dioscorides ait à Romanis maioranam dici. An vero idem sit sampsuchum cum amaraco plærique dubitant. Dioscorides scripsit σάμψυχον à Siculis & Cyzicenis ἀμάρακον appellari. Similiter Plinius ait Dioclem medicum & Siculam gentem vocare amaracum, quod Ægyptus & Syria sampsuchum: atque alio loco sampsuchum siue amaracum ait in Cypro laudatissimum & odoratissimum: nec multo post, fit ex eo oleum quod sampsuchinũ aut amaracinum vocatur. Verũ aliter videtur sentire Galenus, Aetius & Paulus, dissidẽtes viribus plantas testati, cum tanquam diuersarum seorsim locis varijs mentionem faciant, sampsuchumque in tertio calfacientium & siccantium censu collocent, amaracum in secundo siccare volunt ordine, & tertio calefacere. Quæ discordia facile conciliari potest, si intelligamus amaracum duarum herbarum differentium nomen esse: neque enim tantum hoc nomine τὸ σάμψυχον appellatur, sed etiam τὸ παρθένιον, vt author est Dioscorides. de quo posteriore amaraco parthenium significante Galenus, Aetius, Paulusque scripserunt, præsertim cum nusquam de simplicium facultatibus agentes parthenij meminerint. Sed quæres, cur igitur Dioscorides separatim sampsuchini & amaracini vnguenti compositiones explicat, nisi sampsuchum & amaracum diuersa esse existimauit? Responsio facilis est: non herbarum inibi varietatem esse, variam tantum vnguenti compositionem describi. Nam sampsuchinum quidem dicebatur quod vbique fere apparabatur, amaracinum vero proprie quod in Cyzico fiebat, vbi τὸ σάμψυχον vernacula lingua ἀμάρακον dici Dioscoridem scripsisse supra annotauimus. Itaque quamuis etiam id sampsuchinum recte vocari possit, patriam tamen illi nomenclaturam Dioscorides tribuit.

Σανδάλιος. nomen laquei descripti ab Oribasio, quem ipse τῷ χιαστῷ laqueo implicat: vt videre datur libro de laqueis.

Σανδαράκη. est aliquid ceræ duritia proximum quod apes recondunt: de quo Plin. lib. 11. c. 7. sic scribit. Præter hæc conuehitur Erythace, quam alij sandaracam, alij Cerinthum vocant, hoc est, apum dum operantur cibus qui sæpe inuenitur in fauorum inaninatibus sepositus, & ipse amari saporis, sed plenus humoris cibus. Gignitur autem rore verno & arborum succo gummi modo, in quibus sane verbis Plin. & nomina & formam Erythaces pulchre expressit: nomen autem Erythaces Græcis idem est quod Latinis vernigo, vtrumque autem nominis sortita est sandaraca illa quam ceraginem Gaza appellat, à vere in quo vt ex Plin. docuimus, nascitur, ἔαρ namque ver Græcis dicitur; à Dioscoride κήρινθος quoque vocatur. probatur rufa & saturatior, & aliena materia vacans, friabilis, cinnabaris calore, sulphuris virus redolens. dos eadẽ & vstio quæ auripigmento. Quidam κήρινθον vocant, melle quidem deteriorem, vt scribit Aristoteles, at dulcedine prope ficus. Gignitur rore verno.

Σανδαράχη. sandaracha. Est succus concretus terreusque & quoddammodo vstus, in metallis fere ijsdem in quibus & ἀρσενικόν, hoc est auripigmentum, proueniens. Plinius in aurarijs & argentarijs metallis inueniri scribit. Sunt autem quædam eius differentiæ: in colore quidem, quod alia valde rufa est & cinnabaris colorem refert, alia minus rufa & quasi sublutea est: in figura vero quod alia glebosa est, qualis plerumque inuenitur, alia puluerulenta, vt author est Theophrastus. Ea in locis, vt Vitruuius tradit, quæ sunt inter Magnesiæ & Ephesi fines, effoditur parata, quam nec molere nec cernere opus est, sed sic est subtilis, quemadmodum si qua est manu contusa & subcreta. Sandaracha sulphur olet per se, ac magis trita, sed maxime vsta. Luteum autem emittit fumum. Optima autem est quæ pura, quæ ad satietatem flammeo colore rufescit, quæ etiam si non teratur nec ardeat, olet sulphur, quæ facile frangi terique potest, qualis nascitur in Ponto. Fit etiam ex auripigmento sandaracha ad hunc modum. Auripigmenti mediocres particulæ in ollam, cuius os obturatum sit, coniectæ quinque horis coquuntur in furno contrahuntque sandarachæ colorem. Arabes cũ arsenico sandaracham confundere videntur, atque vno nomine vtrumque censere, solo autem colore distinguere: nam quæ vere sandaracha est, eam appellant arsenicum rubrum: luteum vero, quod proprie auripigmentum est. Sed turpius errant qui sandara-

cham pro vernice accipiunt, medicamentum scilicet deleterium pro salutari, cum sandaracha metallica sit, vernix autem gummi seu concreta iuniperi lacryma. Sandaracha vtuntur pictores, vtuntur tornatores cum circum vascula lineas ducunt, vtuntur & medici quod vim habeat vrendi; sed liquoribus resinisque temperata multis morbis medetur: mulso quidem purulentæ excreationi: resina suspirijs & veteri tussi, eius vapore per fistulam in os attracto, melle raucitati, sicut Dioscorides prodidit. Vitruuius id quod fit ex cerussa in fictile coniecta ac super carbonibus quoad colorem rubrum duxerit cremata, sandaracham ob similitudinem coloris nominat: sed id ipsum Dioscorides σάνδυκα scribit appellari, de quo mox.

Σάνδυξ. est cerussa vsta donec rufa & similis sandarachæ euaserit. Vritur autem hoc modo: Cerussa trita in patinam nouã & cauam supra prunas imponitur & ferulacea rude mouetur, vsq; dum rufescat, & induerit sandarachæ colorem. Id autem (inquit Vitruuius lib.7.) incendio facto ex casu didicerunt homines, & ea multo meliorem vsum præstat quam quæ de metallis per se nata foditur. Quo loco Vitruuius sandycem appellat sandaracham, quod sandyx sandarachæ color sit: neque enim cerussa hoc modo vsta vere sandaracha est, vt quæ per se in metallis nascatur, sed sola coloris similitudine, hoc modo sandycem fieri primum prodidit Dioscorides: assenserunt Galenus, Aetius & Paulus, qui præterea sandycem συρικὸν dici scripto reliquere. Solus Plinius & Syricum à sandyce diuersum facit, & sandycem docet fieri ex cerussa tosta, æqua parte rubrica admixta. Verũ quia sandyx res est non naturalis sed factitia, potuit varia arte præparari & adulterari. Nam & hodie, vt nunquam cessat fraus, lateres teruntur in farinam, qua sandyx adulteratur. Cæterum Plinius scribit se animaduertere Virgilium existimasse sandycem herbam esse illo versu qui in Bucolicis habetur:

Sponte sua sandyx pascentes vestiet agnos.

In qua sententia fuit etiam Seruius, qui de herba interpretatus est, de qua sandycinum colorem tingi dicit, & varanam à rusticis vocari. Eumque postea sequuti herbam depingunt delicatæ olfacturæ, caule breui & in alijs fœniculo similem. Verum miror vnde id in mentem Plinio venerit. Neque enim de herba Virgilius dixit sandycem, sed de coloris genere. Tantam enim sæculi felicitatẽ eo loco ominatur, vt tincturam lana deinceps desideratura non sit, quoniam cum in pratis oues pascẽtur, non ex sandyce quidem, quam nullam in pratis esse reperio, sed quauis herba, earum vellera & muricis, & croci, luti & sandycis similia sua sponte euadent.

Est & σάνδυξ collyriũ ἁπαλὸν καὶ ἄδηκτον, quod & συρικὸν Aetius scribit appellari lib.7. quo loco ipsius compositionem exponit. Sic autem vocatur, quod recipiat cerussam vstam quam σάνδυκα & συρικὸν appellari supra diximus.

Fit ex sandyce ceratum egregium quod speciali nomine ἄνθρωπος à veteribus appellatum est, cicatricem inducens tibiarum vlceribus antiquis & malignis. Recipit autem sandycis libram vnam, olei dulcis libras duas. tamdiu coquuntur dum manus non inquinent.

Σανιώδεις. dicuntur ij quibus thorax tabulæ ritu angustus est, vt scribit Galenus lib.2. de temperamentis. Deriuatur ἀπὸ τῆς σανίδος quod asserem siue tabulam significat.

« Atque inde σανιδώδεις potius legendum quidam censent. «

Σάνταλον. nomen est à recentioribus Græcis vsurpatum. Est autem lignum quod India mittit. Huius tria sunt genera. Candidum, rubrum, luteum. Tertio ordine refrigerant. sed rubrum aliquanto cæteris existimatur frigidius. Sicca tamen omnia in secundo recessu sunt.

Σαντονικόν. dicitur hoc nomine tertia species absinthij, regionis in qua nascitur, cognomento.

Vt Galen. est author, quod & Dioscorid. & « Plin. confirmant, à Columella herba Santonica « vocatur. vide ἀψίνθιον. «

Σαξάτιλα. apud Galen. 3. de aliment. facult. quæ & « apud Martialem saxitana nominantur, sunt Sal- « samentorum genus quoddam quæ Athenæo « ἐξίτανα dicuntur. «

Σαπρείας οἶνος. vide οἶνος vbi insigniores vinorum dif- « ferentiæ explicantur. «

Apud Athenæ. libr. 1. sic vocatur vini genus « quoddam, conditi herbis in eo putrescentibus « seu marcescentibus, odoremque illarum ex « marcore ipso concipientis. «

Σαπρέχυμοι. Discorid. 1. ὑπτεις. c.186. illi dicuntur « qui in tibijs habent vlcera Rheumatica, ægre sa- « nabilia, & maligna, vt constat ex eiusdem lib.1. « de materia medica c. de ficu. «

Σαπρὸν. marcidum, non corruptum simpliciter, sed « cum corruptione, tabidum, & generaliter quic- « quid vetustum diuturnumque est vt explicat « Galen. comment. 3. in lib. Hippocr. de fractu- « ris; est & σαπρὸν idem quod κακῶδες κάκοδμον δυ- « σῶδες, ὀσμηκακῶδες, ita enim præclare Hippocrat. « libr. de sensibus σαπροὺς odores (sic enim vocat « fœdos & graueolentes) proportione responde- « re ait saporibus multũ amaris, propterea quod « vt sapores amari sunt δυσκατάποτοι, id est, deuo- « rantur amare, sic & ipsa σαπρὰ δυσανάπνευστά ἐστι, « id est, putres odores ægre admodum spirando « ducuntur: A voce σαπρὸν fit σαπρότης ξύλων apud « Dioscor. lib.1. c.112. Id est, caries lignorum quæ « ex lignis veteribus, & caudicibus veluti farina « colligitur, quæ vlceribus imposita ea repurgat « & ad cicatricem perducit. «

Σάπων, sapo. Gallorum inuentum est, inquit Plinius rutilandis capillis. fit ex sæuo & cinere, optimus fagino & carpineo, duobus modis, spissus & liquidus. Talis quidem fuit prima eius compositio. Alij deinde varia adiecerunt pro arbitrio & vtentium commodo, vt Constantinus, cuius sapo celebris fuit, adiectis saponi Gallico multis partim adstringentibus, partim odoratis, vt habetur apud Paulum lib.7. c. 13. & apud Aetium lib.6. c.54. Hodie qui apud Venetos paratur primas tenet, addito oleo, calce, sale, & aliquando etiam odoratis quibusdam.

Σαπωναρική κονία. lixiuij genus est quo vtuntur sapo- « narij. Potest etiam intelligi lixiuium ex sapone « paratum. «

Σάραχος. Atticum nomen est, quo viciam significant, vt author est Galenus lib.1. de alimentorum facultatibus: vel viciæ semen. Sed scribitur ibi etiam ἄραχος, quod verius est.

Σαργματικὸν. opthalmi medicamenti nomen est ad « oculorum epiphoras, describitur à Galen. 4. κτ' «

τόπ. c.7. φανίον ab eodem quasi lampas seu facula appellatur: vide φανίον.

Σαργατιας. vide σεργατιας.

Σαράποις. est ea quæ distractos & distantes habet digitos pedum, vt explicat Gal. in suo lexico Hippocratico.

Σάρδαι. pisces erant ex quibus laudatissimum fiebat τάειχος, vide πελαμίδες.

Σαρδιαναὶ βάλανοι. Sardianæ glandes, quas aliqui castaneas appellant. Arbores sunt haud incognitæ. Adstringendi vim habent, & solæ inter fructus agrestes alimentum memorabile corpori præbent, vt scribit Gal.

Σαρδονία ἡ

Σαρδώα, ἡ σαρδώνιος πόα. vt est in vetere lexico & apud Paul. lib. 5, c. 51. Apuleio scelerata herba, non est vero aliud quam alterum ranunculi genus, copiosissimum in Sardinia, gustus acerrimi, cuius esu mentem adimi authores quamplurimi sunt, atque ita contorqueri ora, vt risus imaginem referant, qui Sardonius ob id dictus est, & abijt in prouerbium. Inter venena recensetur à Dioscor. lib. 6.

Cap. 14. vbi & fusius enarrat quæ illius haustum sequantur symptomata.

Σαρδόνιος γέλως. risus sardonius, id est fictus aut amarulentus, aut etiam insanus inquit Erasmus in prouerb. apud quem & de eius origine multa leges ex Græcis Grammaticis petita; illum vero risum inducit herba sardoa quæ est alterum ranunculi genus de quo in præcedenti voce.

Σαρκάζειν. Galenus apud Hippocr. comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων scribit varie à quibusdam verbum hoc explicari. Dicitur quidem de brutis pascentibus: sed alij significare volunt labra inter se tā vehementer committere, vt auellere & abscindere partem aliquam graminis valeant: alij vero dētibus inferioribus & superiore labro idem efficere: alij dentibus inter se ex vtraque parte commissis scindere, quod Galeno videtur verisimilius locum eum Hippocratis explicanti.

Idem etiam in exeg. esse inquit idem quod diducto rictu, ostensisque labris irridere, vel morsis labris subsannare. Suidas vero σαρκάζειν proprie de canibus famelicis dici vult qui ossa carne denudant diducto rictu, ab eo factum est σαρκασμὸς apud Rhetoras irrisio quædam amarulenta, seu amarulentus iocus; Erotianus σαρκάζειν exponit περιτείνειν τὴν ἄνω γνάθον, est enim inquit εἶδος πεποιθήσεως τὸ σαρκάζειν.

Σαρκία. carunculæ dicuntur, quas à renibus excerni nonnunquam ait Hippocr. Aphor. 36. lib. 4. quas substantiæ renum vlceratorum partes reuera tum existere ait Gal. in comment. Has tamen veras esse carunculas Gal. negat in commentario, sed οἷον σαρκία, & quasi ὀροβοειδεῖς ὑποστάσεις sanguine crasso in renibus aut in hepate exusto.

Σαρκίτης. hydropis species qui & ὑποσαρκίδιος, & ἀνὰ σάρκα, & λευκοφλεγματίας dicitur. vide ὕδρωψ.

Σαρκοκήλη. ramex carnosus. Est caro durior, quæ aliqua scroti parte increuit. Galen. tumorem eum in genere scirrhorum statuit. In eo color sui similis vbique est. Proprie quidem de testiculis induratis dicitur: nec tamen ad eos solos pertinet, sed ad neruos etiam à quibus testes dependent, si eos duriores fieri contigerit, & ad tunicas, si quando inter eas caro increuerit. Causa esse potest interdum fluxio, interdum vero ictus, aut imperita post ramicis succisionem curatio, aliaque omnia à quibus scirrhi inducuntur.

Pro σαρκοκήλη dicitur & σαρκοκηλικὸν πάθος apud Ægin. lib. 6. c. 63. Ramices appellauit Plin. lib. 20. c. 13. quanquam & Ramices pulmonis venas appellauit Plaut. in mercatore.

Σαρκοκόλλα. est lacryma arboris in Perside nascentis, thuris pollini similis, colore subrufo, amara gustanti. Inter gummi genera numeratur à Plinio. Sed & eodem nomine arbor ipsa cum lacryma sua vocatur. Nomen habet quod vulnera glutinet: sed & fluxiones sistit.

Coquit etiam digeritque leniter, optimumque est pro oculis medicamentum. Trita enim maceratur aqua rosarum tribus diebus, tum siccatur, & pluribus diebus in succo rubi maceratur, siccaturque, postremo infunditur in lacte muliebri, denique siccatur.

Σαρκολαβὶς, vel σαρκόλαβος. forceps dicitur quo chirurgi vtuntur apud Paul. lib. 6.

Σαρκόμφαλον. est incrementum carnis in vmbilico mitis vel malignæ.

Σαρκόπυα. in Coac. vocat Hippocr. carunculas purulentas quales è furunculis excidere solent.

Σαρκοφάγος λίθος. lapis qui etiam ἄσιος appellatur, de quo vide suo loco.

Σάρκωμα. est carnis in naribus præter naturam incrementum. Est autem eiusdem cum polypo naturæ, vt scribit Paulus: differt autem à polypo vt habetur in medicis diffinitionibus, magnitudine & forma. Est autem polypus quidem sarcoma, non contra. Polypus enim similitudinem piscis polypi gerat oportet, cum σάρκωμα informe sit potius carnis incrementum.

Σαρκωτικὸν. est medicamentum carnis producendæ vim habens. Nam quamuis carnis generatio naturæ opus esse videatur, iuuatur tamen illa quidem plurimum in replendo vlcere medicamentis quæ modice calefaciunt, moderate detergēt & purgant, atque minimum siccant nulloque modo adstringunt. Talem namque τῶν σαρκωτικῶν facultatem esse oportet. Carnis enim generatio fit cum & membra ipsa quibus adnasci vel circumnasci caro debet, in calore & frigore temperata fuerint, & sanguis qui illuc affluit, tum qualitate salubris, tum quantitate moderatus. Verum calidiora paulo ipsa carne oportet esse sarcotica, quo sanguinem attrahant, neque vllo modo adstringere oportet, ne quod influit repellant, sordemque vlceribus arctius affingant, minimumque siccare, ne absumant, sed modice prorsus siccare quo in carnem densetur. detergendi autem purgandique vi prædita esse decet, ne mala caro & vitiosa gignatur, si quid sordis & vitij in sanguine relictum sit, sed citra omnem morsum & acrimoniam.

Σάρξ. caro. tribus modis dicitur, vt author est Galenus lib. 10. methodi medendi: vno proprie, duobus improprie. Proprie quidem & absolute dicitur pars corporis nostri simplex, mollis, rubicunda, fibras musculorum complectens. Quanquam non eas tantum complectitur, sed etiam contra caloris interni impetum & vehementiam, atque externorum calorem, frigus, duritiem eas munit, fouet, nutrit. Gignitur ex sanguine mediocriter siccato, & perdita regignitur. Ob id caro pars multi sanguinis & calida dicitur, vnde & carnis abundantia ex sanguinis copia nascitur. Hæc caro partem plurimam

animalium sanguine præditorum constituit. Ad hanc quoque reducenda est quæ in gingiuis, in glande penis, intus in digitorum radicibus, finibus medijs & lateribus & cuti inest. Quin & in plantis ipsis circa lignosas & veluti neruosas fibras suam quandam carnem Theophrastus tribuit. Tu quoque in ferro rubigine exeso carnem contabuisse, fibras ob duritiem restitisse deprehendes, ac modo eodem in lapidibus carie exesis. Talis quidem est caro proprie dicta. Alterum autem carnis genus est impropriè dictum & nomine, vt ait eodem loco Galenus, carens, huic quidem finitimum, sed tamen diuersum, fibras omnes cordis, ventriculi, œsophagi, intestinorum, vesicæ vtriusque, vteri, & si qua sunt alia his fibris cuique proprijs prædita ambiens, his circumhærens & circumnascens & eas muniens contra calorem natiuum omnia populantem, atque etiam contra æstum, frigus & cætera foris occursantia. Quamuis autem membranis alijs fibræ non sint, tamen his quandam carnem propriam negare non possumus, cum sanis & bene nutritis membranæ huiusmodi sint habitiores, & magis corpulentæ, attenuatis vero quacunque de causa sint magis tenues. Tertium vero & vltimum carnis genus est propria cuiusque visceris substantia, quam Erasistratus παρέγχυμα, hoc est affusionem, appellauit. Ea visceris cuiusque actionis causa est. Talis est cerebri, pulmonum, hepatis, lienis, renum caro, seu id totum quod venis, arterijs, neruis, stomachi præterea folliculo fellis quidem ab hepate, vreteris vero à rene ademptis reliquum manet. Per hanc carnem cerebrum animalem spiritum elaborat, pulmo aerem, hepar chylum & sanguinem, lien crassum & fæculentum sanguinem trahit & sibi concoquit, renes sanguinis portionem ad se nutriendum idoneam, & lotiū quod vesicæ mox transmittunt. Caro hæc omnis ceu stœbe quadam & farctura, vt ait Galenus, tum viscerum vasa firmat, & spatia horum media opplet, tum fibras ipsas tam musculorum quam partium aliarum, quibus fibris vndique circumiecta est, munit, & roborat ne facile contūdantur aut rumpantur: adhæc contra frigus & æstū hæc omnia defendit. Cadenti enim aut cubanti caro fit substerniculum molle: dum vero contunditur, fit operimentum penicillis simillimum: cum vulneratur, propugnaculum, contra frigus calfacit, contra æstum est vmbraculum.

» Σὰρξ. Græcis etiam interdum accipitur quod nos » Gallice *charnure* dicimus, hoc est, pro ipsa cute » extima apud Dioscorid. lib. 1. c. 30. quam ibi ait » olei affrictu maxime leniri & emolliri. Sed & in » plantis succus, & crassum quod in stipitibus & » analogis dicitur lignum, σὰρξ per translationem « appellatur à Theophr. 1. de caus. plant. c. 4.

Σαρξίφαγον.

Σαρξίφαχον. Romanis saxifraga, frutex est surculosus, in petris & asperis locis nascens, epithymo similis: vt apud Dioscor. legitur.

» Notandum vero apud Dioscor. triplicem esse » vocis huius scripturam σαρξίφεαγον, σαρξίφεαγγον, » & σαρξίφεαγγα, ex quibus posteriores duæ Latinam » appellationem tibi repræsentabūt, si ex prima » syllaba sustuleris. ρ. nam saxifragam seu vt » apud Plinium est saxifragum dixerūt Latini, non » modo quod in saxis nascatur, vnde & ἔμπετρον appellant nonnulli, verum etiam quia calculos mire » pellit è corpore, frangitque, vt cum Dioscor. » tradit Plinius. «

Σατυριακή. nomen antidoti cuius descriptio habetur apud Paulum lib. 7. c. c. 2.

Medicamentum est dictum quod penem erigat. «

Σατυρίασις, & σατυριασμὸς. huius vocis apud medicos « significatio multiplex est, quas omnes sigillatim « hic recensere & enucleare lubet, quia non vbiuis « sic explicatas fortean repereris, significatorum « vero plurimis aut fortassis omnibus à similitudine « hac nomen impositum videtur. «

Et primo quidem significat elephātiasim apud « Aretæum, Aetium & Galen. lib. de tumoribus « præter nat. propter similitudinis vultus rationem « cum Satyris, sicut enim in elephantiasi, sic « in Satyriasi, fœdus aspectuque horridus vultus » esse solet: propter & ossium temporalium siue « genarum eminentiam quæ in vtroque hoc affectu « similis esse assolet, propter & summam libidinem « quæ vtrisque inest. «

Secundò, significat σατυρίασις eminentiās ossiū « atque extuberationes quæ circa tempora fiunt, « sic & Galen. referente lib. de tumor. præter nat. « c. 15. apparent enim in partibus temporum, quædam « ob ossium eminentias, tubercula; nec deest « ijs quoque similitudinis Satyrorum ratio, circa « enim tempora vtrimque cornuā Satyris nasci « ferunt Poëtæ: Hippocr. aphor. 26. lib. 3. hanc « vocem hoc eodē sensu videtur vsurpasse quanquam « illic plurimi interpretes sumunt pro eminentibus « iuxta aures glandularum tumoribus « sic docente Galen. in exeg. vbi & tamen non σατυριασμοὶ, « sed σατυρισμοὶ scriptum legimus; vide « σατυρισμοὶ. «

Tertiò, significat præter naturalem ac non desistentem « pudendi tensionem docente Gal. lib. « de tumor. cap. 15. (sic enim legendum in eo loco « est παρὰ φύσιν, id est, præter naturam, & non vt » male in quibusdam codicibus habetur κατὰ φύσιν « secundum naturam, id quod interpres Horatius « Limanus non aduertit) vbicumque igitur de « Colis affectibus loquitur Gal. priapismum duntaxat « nominans, Satyriasmum intellexisse, illo « etiam nomine videtur vt 6. de loc. affect. c. 6. & « 3. de sympt. caus. c. 4. & 14. meth. c. 7. & 8. & « lib. de morbor. different. c. 9. & 9. κατὰ τόπ. c. 7. « Nam & Priapum quem Poëtæ finxerunt huiusmodi « colem habere, stabilem scilicet & erectum, « & vnde πριαπισμὸς vocatur, Aet. lib. 12. c. « 32. Satyrum extitisse inquit, & quanquam à « priapo diuersos fuisse Satyros aiunt, esset tamen « similitudinis cuiusdam ratione facilis vnius pro « altero vsurpatio; nimirū vt Priapo erectus perpetuo « colis pingitur, ita & Satyri procacissimi « sunt, salacissimi, & erectum semper penem gestantes: « à quo virili membro quod σάθην Græci « nuncupabant, Satyros dictos esse volūt nonnulli; » his & de causis herba Venerem stimulans ab « ijsdem fuit Satyrion nuncupata, à quibusdam « teste Dioscorid. lib. 3. c. 136. σατυρειὸς; quin & « vt Plin. inquit, lib. 26. c. 10. In totum quidem « Græci, quum veneris concitationem significare « volunt Satyrion appellant: Galeni sententiæ « astipulari videntur Oribas. lib. Curationum c. « 128. & Trallian. lib. 9. c. 10. quia nullam de Satyriasi « mentionem facientes, sed de solo priapismo « Galenum insequuti esse omnino videntur; « Definitionum vero Medicarum author opposi- « tum

tum potius obseruasse videtur, sicut enim Gal. sub priapismo Satyriasmum comprehendebat, sic ille sub Satyriasi Priapismum intellexit, cum nulla de priapismo mentione facta satyriasim his verbis definiuit, affectum scilicet cum genitalis membri tensione, simul distentis huius particulis; sunt autem inquit, quibus & seminis eiaculatio cum voluptate fiat, mente autem exturbantur, & neruorum tensio ac seminis etiam fit: est ergo satyriasis hoc tertio modo sumpta ex ἐμφυσημάτων siue inflammationum genere, cuius scilicet causa est flatuosus spiritus propriam colis substantiam vniuersim complens ac distendens: vide plura in voce πριαπισμός.

Quarta σατυριάσεως significatio Pauli definitionem comprehendet; ille σατυρίασιν à priapismo distinxit l.3.c.56.& 57. adeo vt longe diuersos affectus constituat, quamobrem etiam distinctis seorsim capitibus de vtrisq; egit, & quidem cap. 56. de satyriasi sic scribit; illa pudendi palpitatio est quæ cuidam spermaticorum vasorum inflammatoriæ affectioni cum tensione superuenit, hæc palpitatio nisi finiatur, in seminariorum vasorum resolutionem aut conuulsionem delabi consueuit, ac qui conuulsi fuerint celeriter intereunt, obeuntes autem ventre inflantur, & frigidum sudorem emittunt, & mulieribus quoque sed raro hoc mali accidit: deinceps vero seorsim sic de priapismo loquitur cap. 57. Priapismus est firmum & stabile genitalis incrementum, quod in longum atque circulum latumue intumescit citra veneris appetentiam, flatulentus nimirum spiritus qui particulam in tumorem attollit, ex humoribus crassis & viscosis, modici caloris opera procreatus: atque in hac distinctione constituta Paulum sequuntur Auicēna halyabbas & Rases, quoad morborum quidem naturas spectat, quanquam quod ad nomina pertinet determinare nihil possimus, cum Arabicis barbarisque atque corruptissimis nominibus vtantur: insuper in hac Pauli distinctione notandum, ex Pauli sententia, quin & ipsius Aetij, satyriasim non viris modo sed & mulieribus accidere, quod recte de priapismo dici non potest, quoniam dicere mulierem laborare tentigine ridiculum sit. Consequitur autem mulierum satyriasim vt ex Sorano refert Aet. pudendorum ingens pruritus cum dolore, vt manus subinde locis admouere cogantur, & intolerabili veneris desiderio contabescant, quippe salsi, & acris humoris affluxus eas pungit & stimulat, vicinæque vtero partes pariter inflammantur; nec tamen illæ coitu leuantur, sed potius irritantur, quod propter locorum distensionem, meatuumque angustiam quam inflammatio efficit, semen excernere nequeant, maiorque semper humorum copia ad locum affectum affluat.

Quinto significat σατυρίασις apud Hipp. authore Gal. in exeg. prælonga tubercula partium adenosarum circa aures, sicq; intellexisse Hipp. 3. aphor. 26. opinamur voce σατυριασμοὶ. si quidem hanc vocem in aphorismo citato positam admiserimus, multi enim codices Hippocratis illam non habent: huius autem significationis ratio à similitudine satyrorum ducta est, in quibus sub ipsas aures huiusmodi tubercula visuntur Cælio Rhodigino teste l.14.lect.antiq.c.8. hæc autem Hipp. in aph. citato pueris contingere inquit iam grandioribus factis, id est circa 12. vel 13. annum propter pituitæ abundantiam: Quidam tamen hac voce in citato aphor. pudendorum intensiones intelligi crediderunt vt Gal. in exeg. refert.

Σατυρείας. Aristoteli lib.4. de generat. animal. idem quod σατυρίασις elephantiasin significans.

Σατύριον. folijs exit conuexis ad terram, rumici aut lilio proximis, sed rubris, minoribus, caule nudo, cubitali, flore lilij candido, radice bulbosa, mali modo extuberante, cortice rufo, intus oui modo album includitur, sapore dulci, gustu iucundo. Alij τρίφυλλον, hoc est trifolium vocāt, quoniam tribus; folijs exeat. Rura testiculum sacerdotis nominant. Est & aliud genus quod ἐρυθρόνιον siue ἐρυθραϊκὸν cognominant, lini semine maiusculo, & firmiore quam viticis. præterea nitido ac læui. Est & Plinio genus aliud quod satyrion ἐρυθρόκοκκον appellant, semine viticis maiore leui, duræ radicis, cortice rubro: intus album includitur, sapore subdulci. fertur in montosis inueniri. Venerem etiam si manu teneatur, radix stimulat: magis adeo si bibatur in vino austero.

Inde apud Memmium bibisse satyriū legimus, pro ad libidinem incitatum esse & inflammatum, ex illius herbæ virtute.

Σατυριασμοὶ. sunt circum aures prolixi tumores durarum concretionum carnis in seipsam conuolutæ. Quidam autem pudendorum intensiones intellexerunt: vt scribit Gal. in lexico Hippoc.

Sed vide supra quintum significatum vocis σατυριάσεως.

Σαυρίδιον. nasturtium, herba à figuræ similitudine. Eadē & cardamū vocatur Gal. in lexico Hippoc.

Σαυσαρισμὸς. dicitur aridæ linguæ & hærentis affectio, linguę hæsitatio, Budæus ex Gaza apud Aristotelem probl. sect. 27. vbi de excādescentibus loquens scribit, ἐπεὶ τὸ γε ξηρὸν πτύειν, καὶ ὁ σαυσαρισμὸς, καὶ τὰ τοιαῦτα γίνεται διὰ τὴν ἀναφορὰν τοῦ πνεύματος ἅμα καὶ θερμοῦ: id est, nam & siccum expuere & linguam hærere & reliqua huius spiritus elatio facit & sanguis.

Σαχνὸν κρέας. Gal. part. 24. comment. 3. prorrhet. carnes dici à Græcis scribit, quæ diem vnum vel duos à iugulato animali asseruatæ sunt, quas alio nomine ἕωλα & ψάθυρα seu ψαθυρὰ vocant Galli dicunt *morrifiées*.

Σεβαστὸν. apud pharmacopolas myxa & myxaria dicuntur. Arbor est in Ægypto proueniens, sed nunc familiaris Italiæ. Hodie vulgo sebesten dicuntur. Mediā in calore & frigore sedem tenēt.

Σεβηριανοῦ κολλύριον. est aridum collyrium quod ad Seuerianum authorem refertur, constans cerussæ vncijs VIII. Cadmiæ vncijs IIII. salis ammoniaci vncijs II. piperis vncijs II. folij vncijs IIII. Aetius. Vim habet leniendi. Eius meminit Paulus lib.3. cap. 22. eoque in acribus oculorum vlceribus vtitur, & κολλύριον ἁπαλὸν appellat. Meminit & ξηροκολλυρίου τοῦ σεβηριανοῦ Galenus libr. 4. τῶν κατὰ τόπ. ex Asclepiade non multum differente ab Aetio descriptione, nisi quod cerussam non habet.

Puluerem hunc ξήριον τὸ σεβήριον vocat Trallian. l.2.c.5.& commendat ad ὀξυδερκίαν.

Σεβήρου κολλύριον. duplex habetur apud Aet. lib.7. c. περὶ ξηροκολλυρίων.

Τὰ σείοντα κεφαλὴν. caput concutientia, apud authorem prorrhet. sect. 3. part. 51. hac voce quid indicetur obscurum admodum esse ibidem docet Galen. qui à quibusdam sic dicta esse capitis omnia symptomata generali quadam voce ait, ab alijs in palpitationibus pulsationibusque

venarum temporalium, vel tremulis vel quodammodo vibrantibus, motionem quandam totius corporis.

Σειμασία. Aretæo morbi insultum & significationem aut ipsam accessionem significat.

Σειείασις. vide σείασις.

Σεῖσις. quartum est quod in spina incidit vitium, vbi vertebræ in loco quidem suo manent, sed earum compago dimouetur. Sunt autem alia tria eius vitia, κύφωσις, λόρδωσις, σκολίωσις, vt annotat Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Σεῖσις τῆς ἐγκεφάλου. cerebri concussio quæ fit cum cerebrum intra caluariam violenter plaga vel casu concutitur; fit & ex alto præcipitatis aut ad durum corpus vehementius alliso capite, aut eodem percusso obtuso telo, quod non incidat, sed contundat: ex eo ergo σεῖσις hoc est concussio non disruptis aut loco motis partibus quod sub sensum cadat, sed elaxatis, quomodo in spina σεῖσις est, soluta compage vertebrarum elaxatis vinculis, sed vt nec intro, nec foras, nec in latera dimotæ sint aut luxatæ.

Σεκάλη. farrago. gallice *segle* dicitur. frumenti genus est stipula & culmo triticeo, graciliore ac proceriore: spica innocentioribus aristis horrente, non erecta sed semper procumbente, & ideo rubigini, quod imbres retineat, opportuna: grano glumis explicito, & ob id caduco, tristi, nigricante, strigoso. Secales panes quam optime nostra natio nouit. qui etsi nigricet, & eius vsus stomacho sit grauis, per annonæ tamen inopiam ieiunia vulgi satiat, & inediam explet.

Σεληνίαι. caluos appellari ioco populari dixit Synesius in caluitij laudatione, equidem arbitror cum caluitium anteriorem partem ad verticem vsque populari soleat atque nudare reliquo capite piloso & denso, speciem effici lunæ corniculatæ, dum area media pilis vacet; Lucere volunt alij caput caluorum.

Σεληνιακόν. nomen est τοῦ κύφεως sic dicti quod lunæ sacrum dicatumque fuerit, eique adoleretur: vel quod viginti & octo medicamentorum mistura constet, quot diebus Luna cursum menstruum peragit. vide κῦφι.

Σεληνιακὸς etiam à Tralliano is dicitur qui morbo comitiali laborat.

Σέλι. τὸ σέσελι, apud Hippoc. vt scribit Gal.

Σελινίτης οἶνος. vini genus ex apio compositi, cuius descriptio habetur apud Dioscoridem, & apud Constantinum Cæsarem lib. 8. cap. 29.

Σελινίτης. dicitur à quibusdam ὁ χαμαίκισσος, vt habetur apud Dioscor.

Σελινοειδής. species brassicæ quæ & σελινουσία dicitur.

Σέλινον. apium. Est herba hortensis, caule concauo, tenuiter striato, multisque ramulis brachiato, folijs tripartito dissectis & leniter crispis, oris leniuscule laciniatis, flosculo candidulo & minuto, nudo semine, radice singulari, suauiter olente, biennio fere durans, perpetuaque fronde virens. Est autem vsque adeo calidum, vt & vrinas & menses cieat. Flatus quoque discutit, idque magis semine quam herba, quod valde calidum acre, & tenue est. Id credo nostrum esse vulgare petroselinum, nostrumque apium vulgare esse Dioscoridis & Galeni ἐλεοσέλινον, quod paludapium dicitur.

Σελίνῳ autem siue apio is quondam honos fuit in Achaia vt illo coronarentur victores sacri certaminis, & defunctorum feralibus epulis dicaretur, & vt Plutarch. inquit, vt illo sepulchra coronarentur, vnde vetus adagium, indigere apio, de ijs qui profligata valetudine vtuntur: Sed & ab apio nonnulla manarunt alia prouerbia quæ apud Erasmum videris, & potissimum hæc duo, apio est opus; &, Ne inter apia quidem sunt.

Porro etiam σέλινον hesychio pudendum muliebre dicitur.

Σελινουσία. species est τῆς κράμβης apud Athenæum, sic dictæ à crispitudine foliorum, ideo quod ea in re apium videatur imitari. dicitur & σελινοειδής. Est & σελινουσία terræ nomen apud Galen. de simplicium medicam. facult. libr. 9. Abstersoriam facultatem habet moderatam, citra morsum exsiccat, tum neque manifeste calefacit, neque refrigerat. Similes habet Chia terra facultates.

Σεμίδαλις. similago. Est farina ex tritico communi facta, ex qua factus panis σεμιδαλίτης dictus est, cui secundum inter panes bonitatis locum assignat Gal. lib. 1. de aliment. Primum enim tribuit τῷ σιλιγνίτῃ, hoc est siligineo, vt qui ex purissimi optimique tritici farina quæ σιλίγνις dicitur, conficiatur. Ex quo apparet quid discriminis sit inter similaginem & siliginem. Hoc enim nomine optimum triticum vel eius farinam, illo autem paulo deterius & commune veteres designabant, in quo quod purissimum est pollen dicebatur, vt flos in siligine, quemadmodum annotauit Plinius lib. 18. c. 10.

Σεμιδαλίτης ἄρτος. vide ἄρτος vbi ordine alphabetico insigniores panum differentiæ explicantur.

Σεραπιάς. herba quam & ὄρχιν & τρίορχιν appellari scribit Paulus lib. 4. cap. 25. Aetius vero libr. 15. descriptione emplastri διὰ σεραπιάδος, duo nomina simul coniunxit, σεραπιάδα τρίορχιν appellans. Apud Aetium & Paulum scribitur σεραπιάς.

Σερεφθῖνος οἶνος. vide οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ explicantur.

Σηρικά. Galeno fuerunt quæ alio nomine zizipha dicuntur. Officinæ barbaros imitatæ iuiubas hodie nominant. Sunt autem praui succi poma, nec concoctioni nec stomacho facilia.

Ægre enim concoqui & stomacho incommodare & parum alere Paul. tradit lib. 1. c. 81. & Gal. 2. de alimentis edulium esse inquit, muliercularum & puerorum effrenatorum quod parum nutrit, ægre concoquitur & stomacho incommodum est, nec præterea quidquam de sericis apud Græcos & Latinos scriptores reperio, vno Plinio excepto, qui alterum tuberū genus à colore sericum dictum scribit (est autem color sericus subflauus) neque alia esse existimo Plinij serica, quam ea quæ Gal. & Paulus cognouere, cum non alia apud populos vllos esse ex vllis scriptoribus constet; de his plura leges apud Cornar. suis in Æginetam commentarijs, contendentem ea non esse quæ zizipha vocantur: dicuntur autem & σηρικὰ per η.

Σέρις. herba est duorum generum. vna syluestris quæ πικρὶς & κιχώριον vocatur, altera satiua, latioribus folijs, stomacho quam hortensis vtilior, quæ iterum in duas species digeritur. vna folio latiore prodit lactucarum simillima, altera angustiore est folio & gustu amara. Est autem olus subamarum, admodum refrigerans & humectans cum adstrictione nonnulla. Dioscorides ab aliquibus τὴν χονδρίλλην ita appellari tradit.

Σεείφιον. dicitur hoc nomine absinthium marinum, quod est secunda absinthij species. Dicitur etiã σέειφον à Dioscoride, Galeno & Paulo. vide ἀψίνθιον.

Σέσελι. herba est cuius multæ pro natali solo differentiæ statuuntur. Aliud enim Massiliense dicitur, folijs fœniculi, crassioribus, caule vegetiore, vmbella anethi, in qua semen oblongum, angulosum, gustu acre: radix longa est, iucũdi odoris. Aliud est Æthiopicum quod folia habet hederæ, minora, & ad periclymeni modum oblonga. frutex nigricat, palmitibus in bina cubita extensis, ramis sesquipedalibus, capitulo anethi, semine in tritici morem denso, nigro, amaro, Massiliẽsi odoratiore & acriore, multum suaui. Aliud ab his habetur Poloponense, cui folia cicutæ, latiora, crassiora, caulis supra Massiliensis magnitudinem, ferulaceus & latus. In cacumine vmbellam habet, in qua semen latius, odoratum & carnosum pendet. Inuenitur & seseli Cyprium, quod à quibusdam κίκι, id est ricinus, appellatur, vt habetur apud Dioscoridem. Herodotus σιλλικύπρειον vocat.

Σεσηκισμένος οἶνος. vide οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ recensentur & explicantur.

Σεσηρὸς. διεστὼς καὶ ἀνεῳγμένον, hoc est, distans & apertum. Sic vocatur ab Hippocrate vlcus hians, metaphora sumpta ab ijs qui ringuntur. Nam σεσηρέναι proprie significat labra diducere dentibus commissis, vt annotat Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Σευτλομάλαχον. olus est à recentioribus Græcis nominatum quasi maluacea beta, quod forte figura & denticulato seminis habitu betam, mollitie maluam repræsentet. Id vere videtur quod vulgo spinaceum vocant.

Σῆμα. podex sicut & τάφος apud Theocr. Idyll. 5.

Σημασίη. vide σειμασίη supra.

Σημεῖον. signum id omne vocatur quod sensibus nostris obuium, aliud quidpiam latens & occultum comitatur, sic symptoma quia conspicuum, interioris occultique morbi è quo fluxit, expressum est signum; sic & causa euidens, vitiosus corruptusque cibus, morbi quem procreauit index est: est autem signum genere duplex, demonstratiuum & prognosticum: his nonnulli ἀναμνηστικὸν, id est commemoratiuum adiecerũt, quo præterita corporis constitutio memoriá repetitur; demonstratiuis præsens indicatur constitutio, Prognosticis futura præuidetur: signa prognostica non cõtinuo vt morbus inuadit, sed aliquanto post tempore se proferunt, hincque mox apparentia, & supereminentia, ἐπιφαινόμενα & ἐπιγινόμενα nũcupari solent: ea genere quidem triplicia sunt, alia coctionis vel cruditatis, alia salutis vel mortis; alia decretoria: & in vnoquoq; genere, alia salubria, alia insalubria, alia neutra: Salubria demonstratiua quæ corporis naturalem constitutionem & bonam humorum commoderationem commonstrant: Insalubria alia quidem morbi speciem declarant, vt pulsus celer, frequens & inæqualis febrem, mollis & vndosus pulmones molliorem ue partem affici; alia morbi causam vt plethoræ & cacochymiæ signa: in vnoquoque porro genere, alia propria sunt & inseparabilia quæ propriam rei essentiam perpetuo comitantur, neque possunt ab ea seiungi; statim pariter cum morbo inuadunt, pariterque desinunt, vnde comitantia & simul apparentia nuncupantur; ita quidem lateris dolor pungenti similis, spiratio, tussis, & acuta febris, propria dicuntur signa pleuritidis; alia dicuntur assidentia, quæ alias cum morbo inuadunt, alias superueniunt, alias neque omnino adsunt, proinde nec propria nec inseparabilia sunt, sed multorum communia: Sic dolor ad iugulum vel ad ilia pertingens, & in latus ęgrum quam in sanum decubitus facilior, nõ propria sed assidentia sunt pleuritidis signa, quemadmodum & capitis dolor qui febri non assiduus comes assistit.

Σημείωσις. apud medicos animaduersionem seu obseruationem significat, qua cognitis nonnullis alia cognoscuntur quæ ignorabantur.

Σημειωτική. pars est medicinæ, signorum omnium differentias & vires expendens. Cum autẽ signa multipliciter dicantur, vt Galenus in arte parua scripsit, certum est ad istam partem omnium contemplationem pertinere, sed eorum maxime quibus per morbos & præterita inuestigamus & præsentia cognoscimus atque futura præuidemus, sicut ab Hippocrate proditum est initio lib. prognosticωn.

Cum autem σημειωτική sit triplex vt notauit Stephanus Atheniensis, ἰδιωτική quæ vulgaris est; ἐπιστημονική quæ scientifica, & τεχνική quæ artificialis; hac sola postrema vtitur Hippocr. quippe qui signis ipsius artis proprijs ad cognoscendas ægritudines ipsarumque euentus vtatur.

Σηπεδὼν, όνος: putredo; apud medicos autem σηπεδόνες non solum putredines dicuntur, sed etiam vlcera putrida seu vlcera putrescentia, nam apud Dioscor. lib. 3. c. 6. σηπεδόνας καθαίρει, Hermolaus vertit, putredines purgat, Ruell. vero & Marcellus, putrescentia vlcera purgat; Celsus apud Hippocr. σηπεδόνες interpretatur Cancros, vt cum ait σομάτων ἑλκώσιες καὶ σηπεδόνες αἰδοίων, vertit, vlcera oris, cancros in obscœnis: Polluci σηπεδὼν est ἕλκεος νομὴ, λευκοῦ ὑπόχεω, δυσώδης, quod vitium (inquit) os maxime infestat, ita vt interdum dentes ossaque absistant.

Σηπεδονώδεις. ij appellantur qui sunt ad putredinem proni Gal. 8. meth. c. 7.

Σηπεδονῶδες φάρμακον. putrefaciens pharmacum seu medicamentum: est illud in genere τῶν δηλητηρίων, & σηπτικὸν καὶ σηπτὸν vocatur, estque quod tum humorum tum corporis naturam labefactat & cum fœtore quodam corrumpit: est autem illud insito nobis calori aduersissimum, vt cuius vim atque substantiam prorsus demoliatur; Quod frigidissimum & veluti 4. est ordine naturalem certe calorem extinguit, interimitque partem, idque sensim ac plerumque sine sensu, σηπτικὸν tamen id appellare non licet, sed id solum quod summa caloris acrimonia, insitum nobis calorem aut dissipat aut in igneum conuertit, simulque qualitate maligna humorem primigenium dissoluit, & totam partis substantiam tabefacit atque colliquat, & putredinem cum fœtore inducit; id igitur summi est caloris, in substantia moderatè crassa, nam tenuior à nostro calore facile vinci dissipa-rique posset: hoc in genere sunt auripigmentum seu Arrhenicum, tum purum, tum sublimatum, sandaracha, Chrysocolla, aconitum, dryopteris, pytiocampe, quæ nonnisi repressa crebra lotione ex succo portulacæ, limonum, solatri, aut semperuiui vlli vlceri adhibenda sunt,

» debentque cerato leni permiſceri, parua copia,
» & in parte quæ à principibus procul abſit, peri-
» culoſus enim omnino iſtorum vſus, nec certe
» ad Chirurgiam neceſſarius, cum ſine fructu illo
» pernitioſa ſint, nec enim partem quam attige-
» rint vt cauſtica vrunt, nec cruſtam inducunt, ſed
» quam corruperint, ita relinquunt, arte exciden-
» dam.

» Σηπτικαὶ ἔμπλαστροι. deſcribuntur à Celſo l. 5.c.19.

Σηπτικὴ κοιλίη. Hippocrati libello περὶ ἀνατομῆς de vẽ-
» triculo dicitur vbi fit cõcoctio, velut cibos con-
» coquens aut putrefaciens, eadem ratione qua
» Ruffo Epheſio ἡ γαστὴρ τὰ ἔνδον κεχυμένη.

Σηπῶν. vox vſitata Dioſcoridi pro putredinibus,
» (quidam putrilagines appellant) ſeu putreſcen-
» tibus vlceribus quanquam Hippoc. in Epid. Ea-
» dem voce puſtularum genus quoddam ex pu-
» tredine ortum ſignificare videtur: Sed & σηπτῶν
» nomine, ſubaudi δυναμέων medicamenta à Dioſ-
» coride ſignificantur quæ Plin. ſeptica vocare
» non dubitat, Celſus vero quæ ſic exedunt ne
» erodant.

Σήραγγες. appellantur à Ruffo ramuli ad plexum
» gutturis qui βρόγχια, & ἀορταὶ vocantur: Gaza
» vero apud Ariſtolem l.5.de hiſt.animal. σήραγγας
» rimas, cauernas & fauces interpretatur: ex
» Dioſcor, autem l. 4. c. 267. σήραγγας ἔχων λεπτὰς
» pro fiſtulas habens tenues Ruellio interprete,
» aut tenues habens diſcurrentes venas vt Mar-
» cellus expoſuit.

Σηριγγῶδες. laxum, rarum, multis foraminibus diuiſum, hæc enim foramina σήριγγες & σήραγγες vocantur. & tale corpus σηριγγῶδες & σηραγγῶδες, hoc eſt, foraminoſum: vt refert Galenus in lexico Hippocratis.

» Διὰ σήρικος. medicamentum ex ſerico deſ-
» cribitur à Trallian. & commendatur ad puris
» confectionem l.3.c.7.

Σησαμὶς ἡ

Σησαμίτης. idem quod σησαμοειδὲς, vt habetur apud Dioſcoridem, de quo mox.

Σησαμοειδὲς. planta eſt duo generum: vnum magnũ, alterum paruum eſt. Magnum Anticyrenſes elleborum vocauerunt, quoniam albo veratro in purgationibus miſceretur. Simile eſt ſenecioni aut rutæ, longo folio, flore candido, radice gracili, ignaua: ſemen guſtu amaro, cætera ſeſamæ ſimile. Paruo autem cauliculi ſunt dodrantales, folia coronopi, minora, hirſutiora, & in cauliculorum cacumine capitula florum pene purpureorum, medio eorum albo, ſemen ſeſamæ, fuluum, amarum, radix tenuis.

Σησαμοειδὲς. ſic quondam dictum fuit apud Anticyrenſes ſemen ellebori nigri, vt ſcribit Dioſcorides. Verum Theophraſtus ipſum elleborum ab ijs ſic vocatum fuiſſe prodidit, quod ſeſamæ ſimilitudinem haberet.

Σησαμοειδῆ ὀστᾶ. oſſa ſeſamis ſimilia. Sunt oſſicula oblonga & plana intra manuum pedumque articulos poſita: ſic dicta ſunt à ſeſamę ſeminis ſimilitudine. Ea in ſingularum manuum articulis numerantur decem & nouem intus ſita, & ad inflexionem articulorum comparata. Sunt autẽ hoc ordine digeſta. In quatuor digitis manus, intus ad articulos, primos quidem bina, alios autem ſingulos ſingula ſub tendonibus incumbũt, ligamentis implexa. Ex articulis autem pollicis, primus quidem nullum, ſecundus bina, vltimus vnum continet. Sunt & in vtroque pede interna totidem. Præterea vero in manu alia quatuordecim foris ſæpe inſternuntur tendonibus implexa, ſingula quidem ſingulis iam dictis quatuor digitorum articulis, duo autem ſecundo pollicis articulo, ſub vtroque ſcilicet tendone vnum, ſed minora & magis cartilaginoſa, præſertim pueris. verum ijs pedum articuli carent, neque in ijs vlla ſuperne apparet. aut admodum rara vel obſcura: ſed grandia duo habet, vnum quidem ad articulum aſtragali cum ſcaphoide: alterum vero ad articulum pternæ cum cyboide. Sunt igitur in digitorum articulis oſſa ſeſamoeidea numero quinquaginta duo, & duo inſuper alia grandia, de quibus modo diximus. Atque hæc quidem omnia facile eſt reperire, ablatis prius tendonibus extendentibus, deinde ſectis per tranſuerſum articulorum ligamentis. horum autem omnium proprius vſus eſt & verus, vt articulos implentia ſtringẽtiaque eos luxari prohibeant. Sic enim mola genu articulum parte antica firmat, ne ambulantibus per decliuia, aut genu multum flectentibus luxatio in anteriora fiat. Quoniam autem & in anteriora & in poſteriora luxatio fieri poteſt, quę quidem articulis manus internis inſunt oſſa ſeſamoidea, eos intro luxari prohibent, dũ manus vehementer extenditur, eaque ſic tenſa vis aliqua adhibetur: quæ vero exterius ſupernis eorum partibus implantata ſunt, ne extrema flexione foras luxentur, impediunt. Hac etiam ratione articulis digitorum pedis omnibus oſſa ſubſunt ſeſamoidea, ligamentis implexa, vt in digitorum manus internis articulis, non ad inflexionem quidem, ad quam ſunt valde inepti, ſed vt pes ſtantibus & ambulantibus etiam per loca inæqualia & aſpera ſit firmior, & ne digiti lapidibus vel re alia quauis altiore, velut euerſi dum ſtamus aut ambulamus, prompte luxentur.

Σήσαμον. quidam frumenti, quidam leguminum generi annumerant. culmine ferulaceo, folijs ſanguineis, ſemine candido, infra magnitudinem lini, quod vaſculis vt papauer continetur. radice ſimplici & alba. Iam agri plærique in Gallia hac fruge rubent.

Σήσαμον ἄγριον. ſic à quibuſdam dictum fuiſſe heliotropium maius Dioſcorides author eſt. Sic quoque à quibuſdam vocari τὸ κίκι, id eſt, ricinum, idem prodidit.

Σὴψ. apud Hippocr. libr. 6. epidem. ſect.8. nomen «
eſt tuberculi quod à ſerpentis tabifici & mor- «
tiferi nomine ſic numeratur ait Galen. in com- «
ment. «

Σῆψις. putredo, putrefactio. Duplicem Galenus facit libro 1. de differentijs febrium: vnam quæ fit ſuperante natura, alteram vero ſuperata. Et ſuperante quidem, ſicut in inflammationibus, & ſimilibus tumoribus omnibus pus, in humoribus autem qui in venis atque arterijs continentur, quiddam quod puri proportione reſpondet, ſubſidens in vrinis. At talis quidem putredo non ſimpliciter putredo exiſtit, ſed aliquid in ſe continet coctionis. Nam adhuc vi coquendi vaſorũ remanente, qui interim putrefit humor, ad talem peruenit alteratione. Sed & alterũ eſt putredinis genus, cum ea vis cui demãdatum eſt concoquendi officium, adeo imbecillis facta eſt, vt nullam amplius facere poſſit in putreſcente ſuperfluitate ad optimum trãſmutationem. Quod quidem vſu contingit nonnunquam, cum

eadem vis ad vltimum imbecillitatis peruenerit, etiamsi id quod putrescit, mediocriter sit vitiatū, interdum vero fieri potest, vt vis quidem ipsa non omnino sit imbecillis, humor vero putrescens maxime sit vitiatus. Huius autem superfluitatis putredo, neque consistentiam neque aut colorem aut odorem habet vnum, sed semper permutatur, ac multis modis illud euariat quod putrescit. Altera autem putrefactio, quam & coctionem esse diximus, semper ad vnam puris speciem terminatur, coloremque ac consistentiam suscipit atque odorem.

Cæterum etiam σῆψις tempore Hippocratis atque Empedoclis (qui fuit parum ante Hippocr.) appellata fuit coctio, quasi sit putrefactio quædam: & Plutarch. in quæst. natur. 2. & 32. & Hippocr. ipse appellare solent ventriculum σηπτικὸν putrefactorium, quin & Hippoc. ἀκροσηπτὲς pro leniter concocto in lib. περὶ τροφῆς dixit, sicut & idem vinum vocauit ὕδωρ ἐν ξύλῳ σαπὲν, aquam in ligno concoctam, vt refert Aristoteles 4. Topic. c. 5. & Plutarch. c. 2. lib. de causis natur. vbi scribit coctionem esse putrefactionem: sic & ἄσηπτον ponebant pro ἄπεπτον vt docet Gal. 6. comment. in 1. aphor. esse tamen diuersa σῆψιν & πέψιν nemo nescit, & recte Aristoteles 12. metaphysicæ ἡ σῆψις ait, καὶ τὸ σηπτὸν τελεύτημα τῆς πέψεώς ἐστι; sic & Athenæus lib. 7. ciborum concoctionem non appellat σῆψιν, sed fieri κατὰ σῆψιν, atque adeo Peripatetici etiam hæc faciunt affinia.

Σιαγὼν. maxilla γνάθος. γνάθος. sic dicta ὅτι σείεται περιαγομένη, hoc est quod circumacta moueatur.

Dicuntur & pro eodem τὰ σιαγόνια: Pro σιαγὼν dicitur & σιαγὼν per υ. vt obseruauit Athenæ. l. 3. quanquam eo loci pro συαγόνα legit ὑαγόνα Casaubonus edoctus ex Eustathio: Porro σιαγῶνες buccarum musculos vocat Cæl. Aurelian. l. 1. τ χρον. cap. 4.

Σίαλον. vel σίελον. saliua. Est pituita quæ à glandulis ad radicem linguæ sitis profecta os totum humectat. Pituitam quidem esse, præter humiditatem & frigiditatem, color etiam ostendit & gustus, non ex earum quidem genere quæ vel screando, vel vomendo, vel emungendo quotidie educuntur, vaporoso scilicet spiritu plenæ, vt ne sensum quidem latere possit ipsas esse dissimilares, sed ex genere proprie dictæ pituitæ. Videtur enim esse similaris, si modo secundum naturam se habeat, hoc est, si nec fluida valde & aquosa sit, nec nimium lenta & sicca, nec aliena qualitate prædita. Est autem ei naturalis aquæ qualitas quæ ἄποιος est, aliena vero acris, acida & salsa; vt quæ dissimilis humoris mistura proueniat. Cæterum saliuam gignunt glandulæ seu glandulosa corpora ad radicem linguæ sita eamque in os euidentibus venulis stillatim effundunt. Id quod magna naturæ prouidētia factum est, vt perpetuo humore totæ fauces, lingua & palatum madescant, vsum alioqui respirationis, vocis, & deglutitionis, qualem natura poscit, nō præstitura: Ac quanquam quotquot per corpus sparsæ sunt glandulæ lentum quendam humorem & quasi pituitosum contineant, saliuæ perquam similem, eum tamen nemo hominum saliuam appellat, vti nec crassiorem illam pituitam quæ ex cerebro tum per os, tum per nares defluit. Non enim eum saliuam, sed omnes fere μύξαν, Hippocrates vero βλένναν vocauit. Affluit autem eiusmodi pituita in os aliquando à cerebro humidiore, aliquādo vero à stomacho, quod vitium σιελισμὸς dictum est, de quo vide suo loco.

Reperitur etiam masculino genere σίαλος & σίελος pro eodem. Homero autem σίαλος est porcus saginatus. Idem σίαλος adiectiue etiam vsurpat pro succulento & pingui: itemque Hippocrates, teste Galen.

Sed & σίαλος pro axungia vsurpatum reperies apud Hipp. 4. de victu in acut.

Σιαλοχόοι. dicuntur Hippocrati qui multam saliuam & pituitam ore effundunt, hinc & ἀδένες σιαλοχόοι appellantur comm. 1. in 1. prorrhet.

Σιγμοειδὴς ἀπόφυσις. sic dicitur processus vnus omoplatæ, quod instar antiquæ Græcorum literæ C cauus sit. Idem alijs nominibus ἀγκυροειδὴς & κορακοειδὴς appellatur. de quibus vide suis locis.

Dicitur & hoc nomine sinus seu cauitas semicircularis in cubito, inter duas cubiti apophyses comprehensa, in quam brachij extremum trochleæ simile inseritur. Refert figuram C Græcorum literæ, vnde σιγμοειδὴς vel σιγματοειδὴς appellatur.

Dicuntur & χόνδροι σιγμοειδεῖς cartilagines quibus aspera arteria contexitur, quod semicirculares sint instar C Græcorum literæ.

Dicuntur & σιγμοειδεῖς tres membranulæ ad orificium venæ arterialis positæ, quæ intus ortæ extrorsum feruntur. Sunt enim semicirculares, & literæ C imaginem referunt.

Σιγνῖνος οἶνος. vide οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ recensentur & explicantur.

Σίδη. planta est lacustris in Orchomenio lacu frequens, papaueris similis, roseo flore, vasculo mali amplitudine, candidis membranis obducto, semine intus rubro, gustu triticum æmulante. Cibo idonea est, folia ouium pabulo grata, germina suillo pecori, fructus hominibus estur.

Est & σίδη punica malus, sed & ipsum malum punicum vocatur σίδη ab Hippoc. 1. de morbis mulierum, & de nat. muliebri: inde apud eundem σιδοειδὴς χροιὴ, color luteus, scilicet malicorium repræsentans, qualem in lienis morbo esse inquit lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν, & in ictero Galen. in exeg. σιδοειδεῖς exponit ὠχρὰς ὡς σίδιον.

Σιδηρῖτις. herba est trium generum apud Dioscoridem. Primum genus proditur ab eo folia habere marrubij, sed longiora, satis ad frondem quercus aut saluię accedentia, minora tamen & aspera. caules edit quadratos, dodrantem altos, aut etiam maiores, non iniucundi gustus, aliquantulumque subastringētis, in quibus per interstitia orbiculatæ vertebrę, vt in marrubio spectantur, & semen in eis nigrum. nascitur in petrosis. Secūdum genus ramulis est binum cubitorum, exilibus, folio filicis, numeroso, vtrinq; per oras diuiso: pediculo longo, prodeuntibus è summo alarū sinu surculis, longis, tenuibus: capitulo in cacumine orbiculato, aspero, in quo semē continetur, quā betæ rotundius aliquanto & durius. Tertium autem genus à Crateua positū est, in macerijs & vineis nascens, folijs ab vna radice multis, coriandro similibus, circa coliculos dodrātales, læues, teneros, subcandidos atque subrubicundos, flore puniceo, paruo, gustāti amaro & lento. Sideritidis vires memoriæ prodidit Galen. scribens eam habere quiddam abstergens,

sed plurimum humidam esse, & modice frigidam: adstrictionis vero pauculum illi inesse. Sic etiam dicta fuit à multis ἡ ἑλξίνη, atque etiam ὁ περιστερεὼν, sicut habetur apud Dioscorid. Dicitur & apud Eubœos ἡ χαμαιπίτυς, sicut idem author est.

Est quoque σιδηρίτης, seu σιδηρίτης λίθος magnes sic appellatus, à trahendo scilicet ferro, interdum quoddam adamantis genus quod ferreo sit splendore præditum.

Σίδηρος. ferrum. Quid sit notum est. Variæ sunt eius differentiæ: quoddam est tenax, quod optimum, quoddam mediocre, quoddam fragile & ærosum, quod deterrimum. Nullũ purum nascitur, sed igni excoquitur. Quo in opere tria ex ferro prodeunt, στόμωμα, λεπὶς, σκωρία. Latini στόμωμα ferri aciem videntur dicere, nec aliud est quam ferrum sæpius liquefactum & purgatius redditum. λεπὶς, quam squamam dicunt, ea est quæ malleorum ictibus excutitur de ferro, aut de eius stomomate, quæ valentius quam ęris squama adstringit, & vtilior est malignis vlceribus, sed minus acris est. σκωρία vero purgamentum eius est, siccantis admodum facultatis.

Σίδιον. malicorium, hoc est, asperum mali Punici putamen. Adstringendi spissandique vim habet, eamque maiorem succo & acinis.

Ex illo fit σιδιοειδὴς χροιὴ, de quo supra in voce σίδη.

Σιελισμὸς. symptoma est cum saliua plus æquo in os affluit. Id quod contingit tum vitio capitis humidioris multamque saliuam in glandulas ad radicem linguę sitas effundentis, tum stomachi multa pituita redundantis, quæ ex eo secundum gulam in os prorepit: cuius quidem affectionis Galenus meminit lib. 8. τῶν κατὰ τόπ. cap. 4. & Paulus libri 3. cap. 39.

Dicitur alio nomine πτυελισμὸς Hippoc. in prorrhet. hic autem affectus ponitur à Diocle inter signa melancholiæ hypochondriacæ vt scripsit Gal. l. 3. de loc. affect. idem lib. de plenitudine scripsit eos quibus abundat atra bilis esse saliua refertos: ab Hippocrate autẽ in prorrhet. & Coac. recensetur inter signa phrenitica; consequitur enim vel læsam mentem, vel tenuis ichoris ex inflammatione cerebri resudationem, vt in omnibus inflammationibus fieri solet; ab eodem Hippoc. etiam numeratur inter signa vomitionis futuræ aph. 31. l. 4. Coacar.

Σίελον, καὶ σίελος. idem quod σίαλον de quo supra.

Σιηγόνες. maxillæ, malæ, vide σιαγὼν supra.

Σικχαρὸς. malitia insidiatoria, causa occulta: vt explicat Gal. in lexico Hippoc.

Σικύα. cucurbita vel cucurbitula. Instrumentum est concauum, quod ad multos vsus cum flamma corporibus adhibetur. Plures eius differentiæ tam à materia quam à forma haberi possunt. A materia tres fuerunt præcipuæ apud antiquos, vitrea, cornea, ænea: nam argenteas, quia vehementius ignirentur, reijciebant. Ænearum frequentior erat vsus: nunc vitreis magis vtimur, quod per eas melius sanguinis vacuationem cõtemplemur. Corneæ post eas secundum locum nunc obtinent. Quod ad figuram spectat, differentia præcipue in æneis erat. Elatiores humilioribus magis attrahunt. humiliores capiti magis conueniunt, quia non vehementer trahunt. Quę plana habent labra, corporibus latitudinem habentibus: quæ resima, curuis & gracilibus commodius affiguntur. Quæ acutũ os habent, illis competunt in quibus scarificatione quidem non vtimur, sed per leuium cucurbitularum applicationem vehementer attrahere volumus; labrorum acuitate ad attractionis violẽtiam conferente. Quæ obtusa habent labra, tum in alijs membris, tum præcipue in capite vtiliter applicantur. Ænearũ cucurbitularum tractus quemadmodum etiam vitrearum non nisi per ignem fit, cornearum vero etiam sine igne, vt Antyllus scripsit. Quippe in extremo eas licet perforare. Itaque cum aptantur, si quis vehementius ore per foramen exugat, illæ attrahent. Statim vero foramen digito ceraue claudi debet. Cæterum cucurbitæ multiplices vsus medici veteres prodiderunt. capitis materiam vacuat, dolorem soluit, phlegmonem minuit, inflationes discutit, appetentiam reuocat, imbecillum & exolutum stomachum roborat, animi defectiones depellit, quæ in profundo sunt ad superficiem transfert, fluxiones exiccat, sanguinis eruptiones cohibet, menses suis circuitibus mouet, venena mortifera foras attrahit, rigores & circuitus soluit, cataphoras discutit, somnos cõciliat. Verum vt docet Galenus lib. 14. methodi med. etiamsi cucurbitula (strenuum plane auxilium) inuenta est tum vt foras euocentur quæ in alto sunt, tum vt eximantur atque eruantur quæ iam in scirrhũ abeunt, in plethoricis tamen prætermittẽda est, quod corporibus tantum vtilis sit quæ prius vacuata sunt. Eadẽm ratione vbi cerebrum eiusq; membranæ phlegmone vexantur, aut alia omnino particula, non est per initia vtẽdum cucurbitulis, sed posteaquam totum corpus vacuaueris, ac necessarium sit eorum quæ in inflammata parte continentur, aliquid educas atque eruas, aut etiam foras versus attrahas. Dum vero affectus ipsi generantur, minime ipsis membris quæ laborare incipiunt, sed ijs quæ continuata his sunt, cucurbita imponi debebit, auellẽdi in contrarium causa. Sic namq; ad mammillas cucurbitam imponimus, cum sãguis ex vtero profluit, defixo maxime in ipsis communibus pectoris & vteri vasis eius ore. Sic si ex naribus sanguis profunditur, præcordijs maximas cucurbitas affigimus. Sic & omne aliud sanguinis profluuium ad contrarium per communes venas auertimus, quemadmodum rursum & sanguinem, si ita est opus, attrahimus. Siquidem cum menses euocare in animo est, in pube & inguine cucurbitam figimus. Præterea cucurbita in occipite defixa efficax est remedium ad oculorum fluxiones. Vacuari tamẽ prius totum corpus expedit: nam si pletoricum corpus sit, in quacunque parte capitis cucurbitam defixeris, totum ipsum implebis. Idem vero & de reliquis partibus iudicandum. Reperitur & σικύη apud Galen. & Hippocr.

Σικύα πικρὰ. dicitur à quibusdam ἡ κολοκυνθὶς, vt habetur apud Diosc.

Σικύασις. dicitur cucurbitularum vsus vel applicatio apud Paul. lib. 6. c. 41.

Σικυηδὸν κάταγμα. differentia est fracturæ ossis, quæ & καυληδὸν & ῥαφανηδὸν dicitur. vide in dictione κάταγμα.

Σικυοπέπων. vide πέπων, & Gal. l. 2. de aliment. facult. cap. 4.

Σίκυος ἡ

Σίκυς. cucumer siue cucumis. Olim fuit nomen

multis fructibus commune qui aut cartilagine aut cute foris obducta in oleraceis extra terram crescunt. Estque illis qui priuatim nunc cucumis, primum & supremum genus, cui deinde subijciuntur pepones, & melopepones. sed cucumerem quidem Græci simpliciter σίκυον ἢ σίκυὼ appellant, quem nos priuatim cucumerem vocamus, cibis aptum, vesicæ & vrinæ vtilem, quemque Dioscorides scribit bonam aluum facere, & stomacho accommodatum esse: species vero eius cum adiecto nuncupant, vt σίκυὼ πέπονα appellantes. Cæterum qui σίκυς proprie & simpliciter dicitur, duas habet differentias. alius enim ἥμερος, hoc est satiuus dicitur, alius vero ἄγριος, quem Latini cucumerem anguinum vel syluestrem, vulgus nunc asininum appellat. Hic fructu tantum à satiuo distat, multo minorem habens & glandibus longiusculis similem, ramis & folijs paribus, radice alba, grandi, ruderibus sabulosisque nascitur, totoque frutice amaritudinem habet. Ex eo medicamentum fit quod ἐλατήριον vocatur.

» Aetius Barbario nomine Cucumerem vocauit ἀσκουέιαν: Dici vero Cucumerem seu σίκυον ἀπὸ τοῦ σεύειν καὶ κύειν. Id est, quod venerem cieat refert ex Demetrio quodam Athenæus; Cui tamen sententiæ permulti non accedunt, præsertim cũ Veneri refragetur, nisi fortean ex aduerso sibi nomen adsciuisset, quod concumbendi appetentiam minime stimularet; hinc celebratum puto Græcis prouerbium, vt idem commemorat Athenæus: Texens pallium mulier cucumerem deuoret, quod textrices magna ex parte, (si Aristoteli credimus) sint impudicæ & veneri oportunæ; vt ergo ijs impetus infrenetur & elãguescat, adagium edendos cucumeres textricibus consulebat, nam venereorum auiditatem cohibere tradit Diphilus apud Athenæum.

Σικυώνη. quatuor significat apud Hippocratem: colocynthidem, pyro similem cucurbitam, medicinalem cucurbitam fundo carentem, & coni similem cucurbitam. Refert Gal. in lexico Hippocratico.

Σικυώνης σπόγγον. vocat Hippocr. colocynthidis interiorem partem. Refert Galen. in lexico Hippocr.

Σίλ, ἡ

Σίλι. idem quod σίσελι. Hippocrates etiam σίλι dixit.

Σιλίγνις. siligo. Romana quidem vox est, sed tamen à Græcis vsurpata, propter penuriam Græci nominis in ea re designanda, sicut Galenus lib. 1. de alim. testatur, vbi purissimũ esse siligineũ panẽ tradit, siligineum appellans σιλιγνίτην, non Græce quidem, inquit, sed quod non habeat aliud nomen quo ipsum designet. Est enim mere Romanum vocabulum quo purissima tritici farina nuncupatur, atque ipsum etiam optimum præstantissimumque triticum. Quare non immerito Plinius libr. 18. c. 8. siliginem tritici delicias appellauit. Quod ex eiusmodi farina depuratissimum est, flos à Latinis dicitur. Vt autem optimi tritici farina siligo dicitur, ita cõmunis minusque præstantis, similago & à Græcis σεμίδαλις dicitur, eiusque purissima portio pollen, vt ex Plinio patet lib. 18. cap. 10. qui in hunc modum scribit: Similago ex tritico fit laudatissima, ex Aphrico iustum est è modijs redire semodios, & pollinis sextarios quinque: ita enim appellant in tritico, quod florem in siligine. Ex quibus patet quàm male nunc omnes eam frumenti speciem, quæ tipha & olyra quondam dicta fuit, siliginem vocitent.

Σιλιγνίτης ἄρτος. vide ἄρτος vbi complures panum differentiæ recensentur & explicantur.

Σιλλικύπριον. sic dicitur ab Herodoto τὸ κίκι, hoc est ricinus. alij σέσελι κύπριον vocant, vt Dioscorides testatur.

Σίλφιον. laserpitium. frutex est cui radix crassa multaque, caulis annuus, altitudine & crassitudine quasi ferulæ, folium simile apio, quod ineunte vere prosilit deciduumque est, semen latum, foliaceum. Succus duplex, vnus è scapo, alter è radice vilior ac putrescens. Pellucidior puriorque à radice manat, omnium succorum præstantissimus, vt qui meruerit simpliciter ὀπὸς κατ' ἐξοχὴν appellari. Latinis laser vocatur: succus Cyrenaicus dicitur quod optimus ex oppido Cyrenarum adferretur.

Sed notandum radicem silphij solam ab Hippocr. σίλφιον nominari teste Gal. in exeg. Silphij autem varias in re medica vires Dioscorid. & Galen. prodiderunt, & Nicander Poëta medicus in Alexipharm. Silphij radices & succum his qui cum coagulo lac biberint, & illo in ventriculo in grumos concreto ægre spirent, præsens ferre auxiliũ, si quis radices poculo suo intriuerit, aut dissolutum biberit succum; nec silphio tantum ad medicamenta veteres vtebantur, & ad intinctus quos Græci ἐμβάμματα vocant, sed & illo salgama & esculenta condiebãt. Nec certe vulgaris erat silphij vsus, adeo enim magni constabat vt singulæ libræ laserpitij, pondo argenti rependerentur, nec id Cyrenis nisi clam impune efferre licebat: de illius præstantia plura Leges apud Langium in Epistolis, vide & suo loco ὀπὸς vbi de succo Cyrenaico.

Σιμὸν. subtransuersum, vt interpretatur Linacer li. 2. de sanit. tuend. quod paululum abs transuerso in vtramque partem declinat.

Sed & σιμὰ à Græcis dicuntur ea parte qua planities colli committitur, cum tamen neutrum ex illis simum per se fit: Planities enim planta atq; humilis procurrit. Collis accliuis est atque editus, vbi vero inter se concurrunt, ibi figura sima σιμὸν σχῆμα efficitur. Sic in naribus τῆς ῥινὸς τὸ σιμὸν, pars ea sima appellatur quæ media inter eminentiores subsidet. Totus item nasus ab hac parte simus nuncupatur, & σιμὸς qui pressis est naribus, & σιμότης eiusmodi symptoma, vbi enim aliquid fulcientium nasum ossium decidens perierit, ibi interseptum subsidens nasum eo loco concauum efficit, vt docet Galen. comment. 1. in 6. Epid. t. 4. in naribus igitur & vijs σιμότης simitas proprie nuncupatur. Per translationem vero ab Hippoc. τὸ σιμὸν, in deligationibus sumitur pro specie quadam inuolutionis fasciarum vt docet Galen. comment. εἰς τὸ ἰητρεῖον t. 2. Impropriè quoque σιμὴ γαστὴρ apud Xenoph. παιδαγωγ. 8. & τὰ σιμὰ τοῦ ἥπατος apud Gal. 2. ad Glauconem.

Σιναμωρά. nocua, hoc est βλαβερά, apud Hippocrat. Galen. annotat comment. 3. in lib. de ratione victus in morbis acutis.

Σίναπις ἡ

Σίναπι. planta est trium generum. vnum syluestrius & erraticum est, tenui tum folio tum semine: vulgus sanelam vocat, secundum hortense, rapi-

tia fronde, cæteris maius, cuius vſus in officinis eſt. tertium deinde & ipſum ſatiuum eſt, ſemine albo minuſque acri: vtrumque communiter ruſtici ſeneue vocant. Vis ei calfaciendi ſiccandique quarto etiam ordine, igneaque vi ſemen eius nares & cerebrum apprehendit, lacrymaſque excutit, nullo tam acris ſaporis præuio odore.

Appellatur vero σίνηπι inquit Athenæ. lib. 9. ὅτι σίνεται τοὺς ὦπας τῇ ὀδμῇ, quia olfactu lædit oculos: Hanc autem vocem trifariam enuntiant Græci, νάπυ, σίναπυ & σίνηπι; negat autē Athen. loco cit. extare vſquam in libris eorum qui Attice loquuti ſunt vocem σίναπι, οὐδεὶς Ἀττικῶν, inquit, σίναπυ ἔφη. Et Euſtath. ſolum νάπυ Atticis relinquit, νάπυ ait Ἀττικὴ λέξις: à nomine σίναπι verbum σιναπίζω, id eſt, cataplaſma ex ſinapi impono, & σιναπῶ vultum adduco, quod proprium eſt indignantium. Quare feſtiue potius quam iocułariter lepidiſſimus Gręcorū Comicus Ariſtophanes in equitibus, cum Cleontem ira percitū videret rugoſa caperataque fronte, vultuque rubicundo, trucique aſpectu, oculis velut emiſſitijs, lumen vltro citroque iaculantibus furorem hominis demonſtrans, ſinapi ſe conſpexiſſe dixit, quaſi indignabundum virum & excandeſcentem innuens.

Σιναπισμός. ſinapiſmus. Eſt cataplaſma ex ſinapi, vt Archigenes definiuit. Simpliciſſimus quidem ille eſt, qui ſolo ſinapi conſtat trito & appoſito. quo tamen non contenti veteres ſinapiſmum ita prepararunt: ficus pingues tepida aqua pridie macerabantur, poſtridie manibus diligenter expreſſæ contundebantur. deinde ſinapim quàm acerrimam, qualis eſt Syriaca vel Ægyptia, priuatim terebant, adiecto interim ficuum cremore quo faciliùs teri poſſet, nec tamen aquoſum euaderet, poſtremò in offas ſimul hæc cogebant. Si ſinapiſmum vehemētiorem facere fuiſſet in animo, binas ſinapis portiones ad vnam ficuum addebant: ſin inualidiorem, cōtrà, ſi moderatum, æquas vtriuſque partes commiſcebant. In mollioribus autem corporibus ſenſúque præditis exquiſito, & in quibus circa ſuperficiem affectio eſt, panem pro caricis miſcebāt, aut ipſum ſinapi aceto macerabant antequam detereretur, quo magis eius domaretur acrimonia, quod aceto vis ſinapis frangatur. Ita paratus ſinapiſmus, vel illinebatur, vel linteo exceptus admouebatur, & quantum opus eſſet ſinebatur. Temporis autem ſpatium certò definire non licebat. Quare frequenter leuandum erat cataplaſma, & conſiderandum an ſubiecta pars ruborem contraxiſſet, præſertim ſi ſenſu hebetiore prædita eſſet. Quod vt celeriùs fieret, partem ipſam ſpongijs aqua calente madentibus fouebant, incumbente adhuc cataplaſmate nec ſoluto: deinde vbi ſatis calere, rubere, & tumere videbatur, ſinapiſmum eximebant, poſt in balneū ducebant, deinde roſaceo partem illinebant, aut hapſo lanæ roſaceo & aqua imbuto, vel malua cocta tritáque cum pane integebant, donec nihil ex ſinapiſmo mali ſupereſſet. Sed cur ætate noſtra remedij tam excellentis vſum medici reſpuant, nihil poſſum excuſare, niſi vel vtilitatem eius, quoniam minimo ære compareтur, non profuturum alioqui niſi pluris vænierit, vel eiuſdē acrimoniam cauſari, quod ſæuitiæ morborum lenioribus blandiri placeat, differētibus magis occiſionem quàm prohibentibus, vt renitenti ſæpiùs ægrotantium voluptati ſubſcribant: cum quibus ſubinde meliùs eſſet actum, ſi hoc medicamenti genus in vſum reuocaretur. Eſt enim efficaciſſimum remedium longis & deploratis fere valetudinibus, cùm iam inueterati morbi cæteris præſidijs non ceſſerunt. Pollet enim plurimū aduerſus vetuſtos capitis dolores, hemicranicos, lethargicos, comitiales, inſaniam, vertigines, ſiue capiti ſiue cruribus admoueatur. Valet & ad orthopnœas, aſthmata, longas tuſſes thoraci impoſitus. Diuturnis ſtomachi & inteſtinorum affectionibus, inappetētiæ, iſchiadi, arthritidi, paralyſi, perfrictionibus quæ calori non cedunt, medetur. Sed modum adhibere oportet, deſiſtendúmque à medicamento cùm locus iam multùm intumuit, & inflammatione cingitur, caro turgens ſuccreſcit & cicatricoſa liuet, & poſt balneum puſtulis leniter exaſperatur: neque eſt committendum vt partem ſenſus deficiat ardore nimio victam & velut obſtupentem. Non eſt autem id remedij genus adhibendum acutis morbis, exulcerationi pulmonis aut alterius internæ partis vel externæ, quod vlcera ſinapis acrimonia irritentur, vt nec particulis cartilaginoſis & carne viduis, quoniam ſinapiſmo facilè vrantur & nigreſcant. Iſta fere ſunt quæ de ſinapiſmo Archigenes & Antyllus prodiderunt, ab Oribaſio libro 10. collect. & Aetio libr. 3. in ſuos commentarios tranſlata.

Hodie Barbari aliter ſinapiſmum vſurpant, quidam ſinapiſationem dicunt: nam membrum priùs inungere, deinde puluerem aliquem ei inſpergere ſolent, atque hoc illis ſinapiſare dicitur, hoc autem faciunt aliàs ad calefaciendum, refrigerandum, humectādum, ſiccandum; aliàs ad aſtringendum, laxandum, coquendum, & alios omnes vſus ad quos reliqua præſcribi ſolent medicamenta.

Σίνεα, & σίνη. conſueuit Hippocr. βλάβας appellare, id eſt nocumenta & læſiones, nam σίνειν & σίνεσθαι dicunt Iones pro βλάπτειν, nocumento affici ac lædi vt Galen. 2. de fracturis notauit.

Σίνηπι. vide paulo ante in σίναπις.

Σίνηπι ἄγριον, ἢ Σίνηπι περσικόν. dictum fuit à quibuſdam

Σίτο θλάσπι, vt habetur apud Dioſcor.

Σινόμωρα. ſignificat apud Hippocr. ea quæ mali habitus ſunt, τὰ κακοήθη: vt explicat Gal. in lexico Hippocr.

Σῖνος. apud Hippocr. ἡ βλάβη, noxa. ἀπὸ τοῦ σίνειν, verbo Ionico, quod nocere ſignificat: à quo σινόμωρα ſæpe dicuntur Hippocrati τὰ βλαβερά, vt prodidit Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Σίον. Hippocrati dicitur quod alijs σίσων. eſt autem herba quaternis conſtans ramulis, ſemen habens apio ſimile, nigrum, longum, feruentis naturæ. Quidam mentham aquaticam appellant, alij balſamitam.

Σινωπίς. ſpecies eſt rubricæ ſiue terræ rubræ, denſæ, grauis, iecoris colore, non calculoſæ, ſibi concoloris, & copioſe cum diluitur ſe diffundentis. Non valde diſſimilis eſt à gleba Armenia, vel terra Lemnia quam ſigillatam dicunt, tum ſpecie, tum facultatibus (ſiccat enim & adſtringit, optimumque peſtilētiæ remedium perhibetur) imo eadem videri poſſet, niſi ſolo natali differ-

ret. Inuenta enim primum est in Sinope vrbe Ponti, nomenque inde habuit rubricæ Sinopicæ, vt terra Lemnia rubricæ Lemniæ.

Σίον. sic dictum à quibusdam τὸ σισύμβριον ἕτερον, Dioscor. author est. dicitur etiam à quibusdam ἡ ἀναγαλλίς.

Σιπύδη. hoc ex pyxidem. significat etiam alias nomen hoc fictile quoddam vas, in quod farina inijcitur, vt annotat Gal. in lexico Hippocr.

Σίραιον. sapa. defrutum. Sed sapa quidem vocatur mustum ad tertiam vsque mensuræ partem decoctum. Defrutum vero vbi ad dimidiam partem decoctum est. Galen. lib.12. meth. ab Asiaticis ἕψημα tradit appellari. Alij autē caricarum decoctum appellandum censent: ipsis pinguibus caricis in aqua decoctis. Mediæ autem id est facultatis, lenis scilicet & citra acrimoniam extergentem. Omne coctione nigritiem, crassitiem & dulcedinem acquirit, quod si supra modum coquatur etiam amaritudinem: sicut & mel, quod quanquam omnium dulcissimum sit, longa tamen coctione amarum redditur. Obstruit, calefacit, & flatus discutit. Paulus lib.c.4. exhibet ad incrassandum lac. Arabes rob & robub dicunt, sed latius extendunt, accommodantque omnibus succis solis aut ignis calore crassatis: vt rob ribes, rob berberis, &c. Alioqui absolute positum significat idem quod sapa apud Latinos & σίραιον apud Græcos.

Σιρίασις. est inflammatio cerebri & membranarum, quam consequuntur sincipitis & oculorum cauitas, febris ardens, pallor, totius corporis siccitas & inappetentia. Morbus hic infantium proprius esse dicitur, cui inditum nomen est à sincipitis cauitate: σειρὸν enim Græci appellant foueam in qua semina recondunt & asseruant. Scribitur & σειρίασις.

» Vetus Lex. hunc morbum ab Aphrodiseo καῦμα vocari inquit; à Plinio ardores capitis, & lib. 32. c. 10. siriases infantium; & lib. 22. c. 2. infantium vstulationes. Plautum vero siriasim appellare solstitialem morbum in Trinummo, quod & censuit doctissimus Turnebus in Aduersarijs: Alex. Aphrod. problem. 98. libr. 1. σειρᾶν dicit infantes, quos à vulgo dici καῦμα ἔχειν, id est, correptos esse æstu: dicitur vero & fieri ἀπὸ τοῦ σειριάομαι, inflammor & exsiccor; vel ἀπὸ τοῦ σειρὸς qui nunc solem significat vt apud Lycophronem in Cassandra, nunc stellam ardentissimam, vel παρὰ τὸ σειροῦν, quoniam humorem corporis nostri vacuat & inanit; vel quoniam αἴτιος τοῦ σεσηρέναι, tunc enim canes aperto rictu hiant; hic autem morbus etsi non raro post Pleiadum occasum, cum capita destillationibus pituitæ exerceantur, præcipue tamen Syrio ardentis Leonis astro effulgente infantium corpora infestat, inflammatione circa cerebri membranulas ex putrescente illic coaceruato pituitoso sanguine oborta, cui subest leuis febriculæ feruor: Dicitur & σειρίασις.

Σίσαρον. in Eubœa dicitur ἡ ἐρείκη, teste Plinio: pro quo sisaram habet Varro.

Σίσων. sison. Est exiguum semen in Syria natum, apio simile, oblongum, nigrum, feruentis naturæ. Id nobis incognitum est. Sic etiam à quibusdam dicitur ὁ σίνων, de quo ante.

Σισύμβριον. herba est menthæ hortensi similis, odoratior, latiore folio: quidam serpyllum syluestre vocant. Alterum eius genus est quod alij cardaminam, alij sion appellant. Riguis gaudet, & ijsdem in locis quibus sion prouenit. Gustu cardamum hoc est nasturtium refert. folia primum rotūda prodeunt, adulta erucæ modo finduntur. Galenus vires ei tribuit subtiles, discutiendi, calfaciendi, siccandi tertio excessu.

Σιτάνιον. Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. scribit certum quoddam tritici genus esse in Co & omni Græcia Asiatica, paucis omnino furfuribus præditum, sed ex quo pasta fit valde lenta & glutinosa. Id seri solitum fuisse vere ineunte dixit, nec tamen quo tempore perficeretur explicauit. Apparet tamen Galenum sensisse id diuersum fuisse ab eo tritici genere quod σήμιον & τεσσαρακονθήμερον à vulgo, ab Atticis autem τῖτις vocabatur, contra eorum opinionem, qui eo loco Hippocratem interpretati sunt. Paulo vero postea idem Galenus dubius videtur esse quos Hippocrates σιτανίοις πυροῖς dixerit. forte enim, inquit, sic genus omne tritici appellat quod densum est, quodque subactum tenax lentumque euadit. Video doctissimis placere, vt sitanium idem sit cū trimestri tritico. Vere seritur, & macrum, triste, hordei similitudine prouenit, nullis aristis vallatum, & omnino ad sementem ineptum. Vulgus Gallicum *scourgeon*, quasi succursum gentium vocat. Seritur enim in subsidium annonæ, cum propter aquas aliamue causam matura satio fuerit omissa, & impendentis famis sæpe arcet noxas.

» Quod nimirum vere seritur, & macrum ac triste, hordei similitudine prouenit, nullis aristis vallatum, & omnino ad sementem ineptum, æstiuum nonnullis in locis vocatur ad differētiam hyberni & autumnalis. Solet enim verno tempore seri, cum autumnale inundationibus, aliaue iniuria læsum annonæ caritatem minatur; Dioscor. certe lib. 2. c. 107. de tritici generibus μετὰ δὲ τούτους, inquit, οἱ τριμηνιαῖοι, λεγόμενοι δὲ ὑπό τινων σιτάνιοι, itidemque Plin. libr. 22. cap. 25. Sitanius panis hoc est è trimestri tritico. Porro σιτάνειος alia etiam in significatione vsurpari legitur, non modo enim σιτάνειον πυρὸν, frumentum hornum seu hornotinum, siue quod huius anni est, significare tradit Vetus Lex. ab aduerbio σῆτες pro quo Dorice σᾶτες, id est, hoc anno; verum etiam σιτάνειον exponit τὸν καθαρὸν; sic & Hesych. σιτανίους πυροὺς exponit τοὺς καθαρούς, inde apud Suidam σιτάνειος ἄρτος, ἐκ τοῦ σήθω, τὸ κοσκινίζω, quod etymum minus consentaneum videtur, sed probabilius illud quod à σῆτες deriuat, præsertim cum doctiores Hippocratis enarratores illud sequantur, atque adeo ipse Galen. in exeg. vbi σιτανίῳ exponit, τῷ ἐκ τοῦ ἐνεστηκότος ἔτους πυρῷ, id est, τὸ κατὰ τὸ ἔαρ ἐσπαρμένῳ; agnoscit tamen idem Galen. aliam quoque expositionem quum σιτανώδει exponendum indicat vel, ἐκ σιτανίων πυρῶν, vel διασεσησμένων καὶ λεπτῶν ἀλεύρων, id est καθαρῶν.

Σιτάνιον. etiam à quibusdam dictum fuisse alterum mespili genus σητανίδα dictum. Dioscorides author est. Ex quo emendari potest Plinij codex, in quo pro sitania mespilo inuenitur satanea & setanea scriptum.

Σιτανώδει. vel ex præsentis anni frumentis, vel ex excussis & tenuibus farinis, hoc est purgatis: vt explicat Galenus in lexico Hippocratis.

Σιτηρὰ γεύματα. frumentacea gustamenta quæ scili-
» cet ex frumento fiunt, Gal. comment. 1. de victu
» acut. t. 18.

Σιτία. dicuntur ab Hippocrate panes maxime frumentacei, vel simpliciter omnia edulia quouis modo apparata, seu potius fruges omnes ex quibus panis parari & confici potest, vt Gal. comment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων annotauit.

Σῖτος. frumentum. id quidem primum eo nomine designatum est. postea sic dici hordeum cœpit & zea. Translata deinde vox est & ad omnia legumina quæ δημήτρια σπέρματα vocantur, lentes, fabas, lupinos, panicum, milium, & reliqua eiusmodi. Breuiter sic dicitur quicquid ex se mittit aristas, & in herba per hyemem est. Hippocrati vero libro περὶ διαίτης ὀξέων sic dicitur ciborum excrementum quod intra intestina continetur, quod σκύβαλον & κόπρον appellant, sicut docet Gal. comment. 1. eiusdem libri.
» T. 3. & etiam partic. 6. comment. 1. in lib. 6.
» Epid. σῖτος etiam dicitur cibus è frumento con-
» fectus, id est panis Odyss. ξ & Iliad. 1. Genera-
» liter pro quouis cibo sumitur vt Iliad. λ. anno-
» tant tamen Grammatici σῖτον pro frumento mas-
» culino genere vsurpari, pro pane autem & cibo
» neutrius generis teste Eustathio: quibusdā pla-
» cet hoc esse discrimen inter τὸν σῖτον & τὸ σῖτον, vt
» illum triticum intelligere debeamus, hoc ali-
» mentum.

Σιτόσπελτον. sic dicitur à quibusdam ἡ αἰγίλωψ siue festuca.

Σιτώδεα. frumentacea appellantur apud Paul. lib. 1.
» c. 78. περὶ σιτωδῶν.

Σίφων. cognomen herbæ quæ proprie à Græcis αἰγίλωψ, à Latinis festuca appellatur.
» Σίφων. quoque est instrumentum quo emittitur
» aqua in incendijs, ad cuius similitudinem quo-
» niam fiebat medicorum instrumentum quod
» καθετὴρ dicitur, σίφων etiam appellatur ὁ καθετὴρ
» apud Paul. lib. 6. c. 59. vbi corrupte legitur συμ-
» φώνων & Gal. meth. med. lib. 5. Porro & Vetus
» Lex. σίφων, ὁ διαβήτης inquit.

Σιφώνιον. herba est βρῶμος à quibusdam dicta. sunt qui auenam nominent. similis est ægilopi, naturamque habet siccandi.

Σκαλλὴν φλέψ. vena obliqua apud Hippocr. de vrete-
» ribus dicitur.
» Σκαλμὸς, idem quod πελάττισκος. de quo suo loco.

Σκαμβὸς. dicitur is cui crura introrsum intorta sunt
» Latinis Varus.

Σκάμμα. authore Cæl. Aurel. li. 2. τῶν χρον. c. 1. voca-
» bat Asclepiades deambulationem in arena, pa-
» ralyticis vtilem & salutarem.

Σκαμμωνία. frutex est ramos habens multos ab vna radice, tricubitos, pingues & quadamtenus crassos, folia quoque hirsuta helxinæ aut hederæ, molliora, triangula, florem candidū male olentem, rotundum, & cauum ceu calathum, radicem grauiter olentem, liquoris plenam, oblongam, crassitudine brachiali, candidam. Lacrymam è radice sua fundit, quam in cotoneo malo coctam ne stomachum offendat, recentiores Græci δακρύδιον, quasi lacrymulam dixerūt. corrupto nunc vocabulo medici diagredion vocāt. Circa Canis ortum excipitur. Vis bimæ, nec ante nec postea est. Laudatur Dioscoridi nitida, sine pondere, soluta, tauri glutinis colore, prætenuibus fistulis, fungosa, qualis è Mysia, quæ in Asia est, defertur. Linguæ etiam tactu debet albescere: cui tamen experimento niti non conuenit, quod idem etiam eueniat adulteratæ tithymalli lacte: sed fidelior probatio à gustu petenda est, ne valde linguam accendat, id quod permisti tithymalli est argumentum. Hæc igitur cum sint optimi scammonij argumenta, certum est verum legitimumque ad nos non deferri, sed Syriacum potius & Iudaicum, compactum, densum, graue & erui fortasse farina, tithymalli lacte, alijsque imposturis vitiatum. Succus σκαμμώνιον dici solet, à Nicandro etiam δάκρυ σκάμωνος.

Σκαμμωνία λεπτή. sic dicta fuit species vna τῆς κληματίδος apud Plinium, quæ pedales & foliosos, non dissimiles scammoniæ ramos habet, nisi quod ei nigriora minoraque sunt folia.

Σκαμμώνιον. dicta fuit à quibusdam eo nomine ἡ θαψία, sicut habetur apud Dioscoridem, quod ea perinde atque scammonio corpora purgarentur.

Σκάνδιξ. inter olera syluestria censetur à Grecis, Galenus similem gingidio facit. Eadem erat Plinio anthriscus, si tenuiora folia & odoratiora haberet. Est autem olus vulgare & sua sponte nascens incultis plærumque locis, plebis cibus & quotidianum pulmentum, folijs gingidij vel anthrisci, sed maioribus & minus odoratis, gustu acri subamaroque. Calfacit ordine secundo, vrinam mouet & viscera obstructione liberat.

Σκαρδαμύσσειν. apud Hippocr. idem quod καρδαμύσσειν, de quo ante.

Σκαρδαμυκτὸς ὀφθαλμὸς vide ὀφθαλμός. "

Σκάρωσις. Cœlio Aurel. vocari videtur lib. 1. τῶν χρον. "
c. 4. vstura cutis medicamento vel igne inducta. "

Σκάφη. vinculi nomen est quod commodissime adhibetur vel vbi summum caput, & quod inter ipsum & frontem est vincire conuenit, vel si quando coniungere diducta necesse est, post incisam cutem, ad sistendam veterem in oculos fluxionem, vel alio vulnere in fronte accepto. Dicitur alia nomine tholus Diocleus, vt habetur apud Galenum lib. de fascijs. Forte nomen inditum quod Græcis τὸ κρανίον dicatur σκαφίον, vt apud Aristophanem ἵνα μὴ καταγῇς σκαφίον, πληγεὶς ξύλῳ. Siquidem in cranio perinde atque in vase cerebrum continetur.

Σκάφια. dicuntur Græcis quæ Latinis clunes, partes "
videlicet carnosæ ex vtroque ossis sacri latere; "
alio nomine ἰσχία Polluci vocantur. "

Σκαφίον. idem quod τὸ σκαφεῖον, sic autem nominatur "
ea pars capitis quæ pilis tecta est, à cauitate & "
rotunditate Polluc. li. 2. Item os cauum coxen- "
dicis apud eundem; similiter & Hesychio medi- "
cinalis fascia qua vulnus obligatur, quæ & σκά- "
φη dicitur vt dictum supra. "

Σκαφὶς. Attici pastoralem mulctram dicuntur, vt eo versu, Γαυλοί τε σκαφίδες τε τετυγμένα τοῖσιν ἄμελγεν: hoc est, situlæ & mulctralia facta quibus mulgebat: Hippocrates autē marinam concham prolixiorem, quam quidam μύακα, hoc est mutilum vocant. Author Galen. in lexico Hippocr.

Σκαφοειδὲς ὀστοῦν. os nauiculare seu nauiforme. Est os profundo sinu excauatum, tali caput anterius & oblongum excipiens. Sic dictum est à scaphæ similitudine. Cauitatem enim habet oblongam scaphæ similem, qua simile caput astragali seu tali intra se admittit. Sua autem parte opposita tres habet superficies, cubicas quibusdam dictas, planis proximas (sunt tamen nonnihil gib-

bæ) quibus trium tarſi oſſium nomine carentium facies ſimiliter læues & minimum cauas excipit. Quorum medium reuera cubo, ſeu corpori cubico, & latera ſex plana omnino æqualia ſortito, eſt propius ſimiliuſque quam quod κυβοειδὲς proprie anatomici vocarunt.

Σκάφος. ſunt qui eo nomine interiorem auricularum ambitum appellant.

Σκεθρὸν. apud Hippocrat. ſignificat exquiſitum, vt σκεθρὰ δίαιτα, exquiſita & optima victus ratio, cui opponitur φαύλη, vt annotat Galenus comment. περὶ ἀγμῶν.

Σκελετίη. macies apud Aretæum, dicitur in extremis » ſui operis verbis.

Σκελετὸς. cadauer aridum. Definitur à Galeno omnium humani corporis oſſium inuicem commiſſorum vniuerſa ſyntaxis. Quare nonnulli, inquit, libros ſuos in quibus de oſſibus diſſeruerunt, περὶ σκελετοῦ inſcripſerunt.

» Diuiditur σκελετὸς in caput truncum & artus; di-
» citur vero ἀπὸ τοῦ σκέλλειν quod eſt exſiccare,
» quaſi dixeris cadauer exſiccatum, Trallian. cada-
» ueris cratem vocat. Narrat autem Budæus ex
» Plutarcho σκελετὸν in Ægyptiorum conuiuijs vt
» monumentum mortalitatis circumferri ſoli-
» tum.

Σκελετύρβη. eſt crurum reſolutio, qua totus homo recta ingredi nequit, ſed aliquando ſiniſtrum latus in dextrum, aliquando dextrum in ſiniſtrum circumfert, aliquando crus poſt ſe trahit, non aliter quam qui valde accliues locos conſcendit. Nomen hoc, vt & morbus ipſe, cœpit primum Germanici tempore cum trans Rhenum exercitum duxiſſet. Vitio enim aquæ milites, vt ait Plinius, duobus malis tentari cœperunt, quæ ſtomacacem & ſceletyrben vocarunt. Ante hæc tempora nomen hoc à Græcis vſurpatum non reperies. dicitur ἀπὸ τῶν σκέλους. Sunt qui ſcribant σκελοτύρβη.

» Videtur tamen morbus innotuiſſe augusti Cæ-
» ſaris tempore, vt colligere eſt ex Strabone c. 6.
» li. 6. ũhc & morbum ſunt qui Scorbutũ eſſe di-
» cant, qui in quibuſdam Germaniæ partibus
» graſſatur. Eumdem tamen eſſe negat Reuſne-
» rus lib. de ſcorbuto aduerſus Rouſſeum diſpu-
» tans: dicitur autem σκελετύρβη ſiue σκελοτύρβη ἀπὸ
» τοῦ σκέλους, quæ pars corporis eſt à feminis ad tar-
» ſum protenſa, quæ primarium inſeſſus orga-
» num cenſetur, μηρὸν, κνήμην καὶ πόδα complectens,
» & τύρβη à τυρβέω, vel τυρβάζω, quod eſt turbo &
» tumultuor, vnde σκελοτύρβη ſcite vertitur oſſium
» crurumúe perturbatio.

Σκελιφρὸς. hoc eſt contractus & rugoſus. vt annotat Galen. in lexico Hippocr.

Σκέλος. crus. Pars eſt corporis organica, à coxendice ad imum pedẽ protenſa. Præcipuum eſt ambulationis inſtrumentum. Illa enim propria eſt cruris vniuerſi actio. Sed & huic per oſſa inniti-mur. Quo autem firmior eſſet deambulatio, tribus ex partibus τὸ σκέλος natura conſtituit, diuiſitque εἰς μηρὸν, κνήμην καὶ πόδα, hoc eſt, in femur, tibiam & pedem, quemadmodum & totũ brachium tribus conſtat partibus. Quod enim in manu cubitus, id in crure tibia, & quale in manu brachium, tale in crure femur eſt, quodque in manu manus extrema, id in crure pes eſt.

» In plurali τὰ σκέλη etiam dicuntur genua apud
» Hippocr. Celſo interprete.

Σκέπαρνον. aſcia. Vinculi genus eſt ſimplicis, apud Hippocr. lib. de offic. medici, de fract. & de artic. Eſt autem breuis circuitus qui rectus incipiens ad latus attrahitur & inflectitur, ſic tamen vt obliquus non ſit, deſinitque in ſimilitudinem τοῦ σκεπάρνου, id eſt aſciæ qua fabri vtuntur. Namque à recta linea parum recedens curuatur, vnde σκέπαρνον appellatur, vt annotat Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν. Meminit & Galen. τοῦ σκεπάρνου comment. 2. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Apud Erotian. eſt σκέπαρνος genere maſculino, "
itemque in lexico Hippocr. & apud ipſum Hip- "
pocr. lib. de articulis. "

Σκεπάστρα. ſic dicitur faſciæ quoddam genus ad operiendum & deligandum caput. operculum ab interpretibus Galeni vertitur.

Σκῆλημα. arefactio, contractio. vt refert Galen. in lexico Hippocr. Sed forſan pro eo ſcribendum σκλῆμα, παρὰ τὸ ἐσκληκέναι, quod eſt inaruiſſe ſeu induruiſſe.

Σκῆμψις. in ſexto de morbis popularibus pro ἀποσκήπτειν vt refert Galen. in lexico Hippocrat. Eſt autem ἀποσκήπτειν, incumbere ſeu irruere in aliquid, vt ſit defluxus.

Lib. 6. Epid. comment. 3. part. 4. legitur σκῆψις, "
quod Gal. dictum putat pro ἀπόσκηψις. "

Σκιάδιον. vmbella. ſic vocatur in aliquibus plantis "
floris veluti pedamentum in longiores diuiſum "
pediculos, qui ſinguli florem ſuſtinent & in or- "
bem circumactum, qua floris figura fœniculum "
aniſum, ſambucus pluraque alia ſunt. Quod "
quoniam, vmbellæ qua ſolem à vultu mulieres "
arcent, forma eſt ob latitudinem circinatio- "
nemque ſuam, ideo Græci primum eam floris "
formã σκιάδιον, mox Græcos imitati Latini vm- "
bellam dixerunt quæ vox ſæpe apud Dioſcorid. "
legitur. "

Σκιαυγεῖ. cæcutit. vt author eſt Gal. in lexico Hippocr.

Σκῆνος. Hippocrati dicitur de corpore aut toto cor- "
poris alueo. "

» Διὰ σκίγκυ λεγομένη ἀντίδοτος. vide διὰ σκίγκυ in lit- "
tera Δ. "

Σκίλλα. duplex eſt. Vna quidem proprie ſic dicta, notior fuit quam vt à Dioſcoride pingeretur. Illi radix multipliciter tunicata corticoſaque eſt, ex qua prius caulis per ſe proſilit, tum ex eo flos emergẽs inſidit, qui cum ſenuerit, folia demum emicant, lata, nullo nixa pediculo, cepitia quadam ſpecie. terni florum prouentus ſpectantur, ſingulis ſingulas ſpecies denunciantibus. Altera vero σκίλλα ea eſt quam παγκράτιον vocant, radice bulbi magni, colore rufo purpuraſcenteue, guſtu amaro qui os accendat, folijs lilij, verum longioribus. Sed hæc poſterior σκίλλα vocatur, quod vires & præparationem habeat priori conſimilem, eodemque pondere in morbis efficaciter aſſumatur, ſed cui mitior quam ſcillæ facultas inſit. Ex ea autem emplaſtrum fit, cuius deſcriptionem Aſclepiade authore recenſet Aetius tetrab. 4. ſerm. 3. & plurimis dotibus commendatur. fiunt etiam ex ea trochiſci ab eodem Aetio deſcripti tetrab. 4. ſerm. 1. fiunt & è ſcilla acetum itemque vinum, ſicut docet Dioſcorid. lib. 5.

Et li. 2. c. 202. vbi vide ſcyllæ præparationem, "
pro oleo vino & aceto ſcylliticis; de aceto quo- "
que & vino ſcyllitico vide caput 205. & 206. & "
libr. 3. εὐπορίστων Galeni, vide & in hoc libro locis "
proprijs: fit & ex ſcylla Galeni medicamentum "

» Comitialibus efficax à Paulo deſcriptum lib. 7. » c. 11. Cæterum ſcylla non omnis edulis eſt vt » ait Theophr. ſed illius quæ editur acrimonia pa- » rum grata eſt, ſæpe etiam noxia, hinc σκιλλώδη » antiqui medici Græci appellare ſolent quæ vo- » lunt intelligi eſſe palato ingrata, aut ſtomacho » parum conducibilia. Sic dicebat Hiceſius eſſe » quoſdam μύας σκιλλώδεις, & κακοχύλους, καὶ πρὸς τὴν » γεῦσιν ἀπειθεῖς: Porro deſcribuntur & à Gal. tro- » chiſci ſcyllitici à Galen. li. de Theriaca ad Piſo- » nem c. 131. & c. 9. libr. 1. de antidot. Paratur & » emplaſtrum διὰ σκίλλης de quo Galen. plura 6. κτ̃ » γένη. c. 2.

Σκιμπτέσθω, καταλειέσθω. id eſt concludatur. vt exponit Gal. in lexico Hipp. vbi quidam codices habent σκημπτέσθω ſignificatione eadem.

Σκιμφθῇ. duo ſignificat apud Hippocratẽ, diuiſum fuerit, & admotum fuerit, vt refert Galen. in lexico Hippocr. Ibidem σκίμψαι exponitur τύπτειν, καταμάσαι, διελεῖν, ferire, incidere vt in ſcarificando, diuidere.

Σκίνδαψος. appellatur teſte Galen. 8. de vſu part. c. « cap. 4. omnis in animali particula quæ ſenſus & » motus voluntarij alijs dux ſit.

Σκιρρὸς. eſt tumor præter naturam durus & doloris expers. Sic quidem veteres ſcirrhum ſimpliciter definierunt, nulla habita ratione humoris à quo gigneretur. Sunt enim variæ humorum ſpecies à quibus huiuſmodi tumor excitari poteſt, vt atra bilis gemina, & craſſior ſicciorque pituita: quibus omnibus commune eſt maiorem quam pro ratione naturæ tumorem excitare, eundemque ſine dolore & durum. Ac durities quidem propter humoris ſiccitatem craſſitiemque accedit. Doloris autem ſenſus abeſt, propter craſſitiem & lentorem. Vbi enim craſſus & lentus humor inania partis alicuius ſpatia ſubierit, & neruos neruoſaque alia corpora repleuerit, facile viã intercludit ſpiritui animali, à quo vis omnis ſentiendi proficiſcitur, gummi inſtar omnia quibus inciderit ſpiracula oblinens atque obturans. Quia vero non eſt perpetuo par in humoribus ſiccitas, craſſities & lentor, ſed alij alijs ſicciores, craſſiores magiſque lenti ſunt, idcirco nec tumores ab ijs humoribus excitati æque duri ſunt aut doloris expertes. Itaque ſcirrhus alius alio durior magiſq; dolorificus eſſe poteſt. Verum qui plane durus eſt & ſine dolore, is ſcirrhus verus & exquiſitus eſt: qui talis nõ eſt, iam alterius naturę eſt particeps. Vnus modo humor eſt qui ſcirrhũ eiuſmodi parere valeat, melãcholicus: quo nomine eũ intelligo qui naturalis eſt, & qui fæcis inſtar ſubſidet in ſanguine, ſyncerus, nulliuſque alterius humoris particeps. Altera enim bilis atræ ſpecies, quæ fit per flauæ aduſtionem, quia non eſt ſimplex, ſed flauæ bilis naturam aliqua ex parte retinet, ideo ſcirrhum parit non ſimplicem, ſed dolorificum & cãcroſum, vt ſcribit Galen. lib. 5. ſimpl. med. quique facile emollientium vſu irritetur. Ad eundem vero modum ſi humori illi melancholico flauæ bilis portio aliqua remiſta eſt, aut ſanguinis, aut pituitæ, iam non abſolute ſcirrhus, ſed eryſipelatodes aut phlegmonodes, aut œdematodes dicetur. Quo factum eſt, vt priori definitioni à veteribus traditæ, medici recẽtiores humoris ſpeciem addiderint, definientes ſcirrhum tumorem eſſe præter naturam ab humore melancholico durum ſine vllo doloris ſenſu. Cũ enim quatuor genera ſint tumorum ſimplicium, à totidem humoribus pariter ſimplicibus prodeuntia, vt ſanguis phlegmonem, pituita œdema, flaua bilis eryſipelas parit: ita ſcirrhus ab humore melancholico originem ducere dicendus eſt, neque humoris ſpecies in eius definitione omittenda eſt, quod non minima pars ſit eius ſubſtantiæ.

Præter ſignificationem prædictam etiam σκιῤῥὸν vocari Plin. ait li. 7. c. 15. ſimile quiddam molæ quod viris in ventre gignitur.

Σκίῤῥωσις. durities, vel ſaxea duritas ait Cœl. Aurel. lib. 5. τ̃ χρον. c. 4.

Σκιώδης. id eſt vmbroſum, dicitur ab Hippocrate τὸ ζοφῶδες, hoc eſt caliginoſum: quaſi dicas non clarum, nec purũ, nec omnino ſerenum. Namque ſolent etiamnum qui Aſiam incolunt Græci σκιώδη & σκιερὰ, hoc eſt vmbroſa, omnia quæ ad nigrum declinant, appellare. Atque id vocãt etiam ζοφῶδες, id eſt caliginoſum, & φαιὸν, hoc eſt fuſcum, proprie ad nigrum accedit. Gal. comment. 3. in lib. 3. τ̃ ἐπιδημιῶν.

Σκιώδες οὖρον. vide οὖρον.

Σκληρεία, σκληρυσμὸς, & σκλήρωμα. Eodem enim ſignificato hæc ab Hippocr. vſurpantur, atque duritiem ſignificant, eamque quæ à reſiccatione eſt præſertim, vt in Coaca 3. li. 1. vbi perfrigerationem cum duritie μετὰ σκληρυσμοῦ, lethalem eſſe ait, atque interpretatur Galenus in exeg. σκληρύματι, σκελετείᾳ, συμπτώσει; & σκληρὰ κατεσκληκότα quæ videlicet exaruerunt, & quæ exſucca & ſcabra ſunt, αὐασμὸν appellat libr. de loc. in homine, atque hunc σκληρυσμὸν inter ſigna maxime lethalia, idque in fronte damnauit Hippocr. in prognoſt. in Epidemijs vero in hiſtoria qua Dealcis vxoris morbum deſcribit δέρματος περίτασις καρφαλέη, cutis aridæ circumtenſio; mortua hæc Die 21. Adoleſcenti ſimiliter in Meliboea, δέρμα καρφαλέον, καὶ περιτεταμένον, is obijt 24. καρφαλέον autem appellat κατάξηρον quod in Coac. σκληρυσμὸν, eiuſmodi autem σκληρυσμὸν antecedit reſiccatio corporis, hanc autem vacuatio tum latens tum manifeſta: manifeſta in alui profluuijs hæmorragijs ſudationibus, alijſque id genus; Latens in vigilijs, doloribus, vehementi longaque motione tum corporis tum animi. «

Σκληρίασις. durities Galen. in Iſag. vocatur tumor palpebræ cum dolore & rubore qui difficulter aboletur, plus durans quam inflammatio. « « «

Σκληροκοιτεῖν. apud Hippocr. 3. de vict. rat. in acut. eſt duro ſtrato aut cubili vti, quod corpus fatigat, contrahit, & emaciat, eoque vtitur Hippoc. in extenuandis corporibus li. περὶ ὑγιεινῆς διαίτης.

Σκληρὸν. durum. Dicitur, vt ait Plato in Timæo, cui caro noſtra cedit, vel vt Ariſtoteles, quod ſecundum ſuperficiem in ſe non cedit. Eſt autem eadem vtriuſque ſententia, patetque ex ijs durum tactu iudicandum eſſe, ſed maxime carnis ſiue cutis noſtræ, præſertim temperatæ. Cutem enim hominis Plato eodem in libro genere carnem eſſe oſtendit. Dicitur autem durum corpus tribus modis, quemadmodum calidum & frigidum: vno quidem abſolute ſeu in ſummo durũ, vt terra dura: altero per exceſſum, vt vnguis, os, calcar, cornu: tertio vero in collatione ad ſymmetrũ ſui generis, vel ad quoduis obuium, vel ad ſeipſum dum haberet ſecũdum naturam. quo modo non durum ſimpliciter, ſed durius aliquid proprie appellatur. Cæterum corpus durum,

durum, hoc est seipso, dum sanum erat, durius, tribus efficitur modis: primo siccitate, quam & validus longusque motus inducit, & solis æstus, & medicamenta siccantia sumpta vel admota, & inedia per accidens desiccans, & febris ardens aut longa, & affectus animi, & vigiliæ, & cæteræ causæ siccantes: quod hoc modo durum est, proprie siccum nominatur: secundo concretione, videlicet à vehementer frigido humore in partem affluente, vel in ea propter frigidam intemperiem nato, vel è frigidis admotis in ea cõgelato: quod sic durum euasit, proprie durum dicitur: tertio vero repletione, largo & superfluo humore aut vapore in partem aliquam affluente: sed quod ita durum est proprie ἀντίτυπον, hoc est renitens appellatur.

Metaphoricῶs autem vino & aquæ tribuitur σκληρὸν & σκληρότης: sic lib. de aere aq. & loc. Hippoc. σκληρὰ ὕδατα non modo terrestres aquas intelligit, & diuisibilitati non satis idoneas, quod non satis allisione frangantur, aut longo tractu, quasiq; integræ aut crassæ sint; sed etiam σκληρὰ ab effectu dicuntur, sic enim docuit Gal. 4. sect. 6. epid. c. 10. duras aquas dici tum asperas tum etiam graues, quod scilicet ventriculum infestant, & ab earum potu grauitas quædam percipiatur: Contra vero etiam aquæ tribuitur μαλθακότης mollities: non tantum vero aquæ & vino σκληρότης tribuitur, sed & plerisque alijs: sic Theophr. 6. de caus. plantar. postquam mentionem fecit quorumdam quos appellat δριμεῖς καὶ σκληρούς, quasi excusans duritiem verbi ἔστι γάρ τις (inquit) ὥσπερ καὶ οἴνου καὶ ἁπλῶς χυλοῦ σκληρότης, καὶ ἰσχὺς, οὕτω καὶ ὀσμῆς; ita Gal. lib. 3. de differ. pulsuum, dici inquit metaphoricως οἶνον σκληρὸν καὶ φωνὴν, καὶ βίον, καὶ σῶμα, καὶ ἄνθρωπον, καὶ νόμον, καὶ δικαστὴν, καὶ ὕδωρ; atque ibidem ἄνθρωπον σκληρὸν λέγουσι inquit τὸν μονότροπον καὶ δυσπειθῆ, καὶ πρὸς ἅπαντα ἀντιτείνοντα.

Σκληρὸς σφυγμός. pulsus durus. quem arteria durior facit, siue in quo arteria siccior & in modum corij rigidior sentitur. Huic oppositus est μαλακός. Causa ergo eius est arteriæ durities contracta siue à siccitate, vt in febribus ardentibus & hecticis & marasmo: siue à constrictione, quam frigora & frigidorum ciborum potionumque vsus & balnea frigidiora & reliqua ijs similia inducere solent: siue à tensione, vt per conuulsorios affectus magnasque nobilium viscerum inflammationes: siue à constrictione & tensione simul, vt in scirrhis præsertim hepatis & lienis.

Σκληροφθαλμία. lippitudo dura. Morbus oculi cum non ipse modo oculus durior est & ad motum pigrior, dolensque simul ac rubicundus, sed ipsæ etiam palpebræ duriores sunt & sicciores, adeo vt nihil vnquam humoris remittant, sed in earum angulis gramæ concrescant paruæ, contortæ & subaridæ, nec facile post somnum vel aperiri vel inuerti possunt propter duritiem. Affectio hæc genere quidem videtur esse inflammatio, cuius notæ sunt dolor & rubor, proprium tamen quiddam habet & ab inflammatione differens, quod sicca sit. Differt ἀπὸ τῆς ξηροφθαλμίας sola magnitudine, quod cum hæc propter siccitatem dura etiam necessario sit, multo tamen quam illa minus dura sit, & leuiorem dolorem moueat.

Σκληρύνοντα ἢ Σκληρωτικὰ φάρμακα. indurantia medicamenta. Sunt medicamenta duritiem corpori inducentia. Cum autem durities tribus modis inducatur, vt supra dictum est, patet tres esse indurãtium medicamentorum differentias, sed vnam maxime propriam dici eorum quæ frigida humidaque sunt, vt semperuiuum, portulaca, psyllium, lenticula palustris, solanum. Siquidem congelatione potius quam siccitate aut repletione siue tensione durum efficitur corpus. Itaque si quid sit quod, proinde quia natiuum humorem non retinet, induratum est, id siccum potius quam durum appellabitur, constatque eius sanatio rigatione & humectatione, non emollitione: similiter quod tensione durum euasit, non proprie durum, sed renitens dicitur, eiusque curatio non emollitione, sed laxatione perficitur & vacuatione.

Σκλήρωμα. est scirrus in collo vteri magna ex parte consistens, prætumidus quidem sed minus renitens, & doloris cuiusdam particeps. Est igitur scirri species, non exquisiti quidem, sed habentis aliquid humoris biliosi aut pituitosi, quo dolor mouetur aliquis, nec perinde tactui renititur, atque is qui à solo humore melancholico gignitur. Itaque etiamsi dici potest σκίρρος οἰδηματώδης ἢ ἐρυσιπελατώδης, attamen in ea parte excitatum σκληρώματος nomen promeruit, vt Paulus libr. 3. prodidit.

Σκολιότης· ἢ ἀνωμαλία, hoc est inæqualitas, apud Hippocr. vt sect. 4. lib. περὶ διαίτης ὀξέων, ὑποχόνδριον ἔχον τινὰ σκολιότητα: hoc est, hypochondrium inæquale.

Σκολίωσις. obstipitas, in latus distortio. Est spinæ vitium cum eius vertebræ loco mouentur & in latus inclinant. Sunt autem alia eiusdem vitia, κύφωσις, λόρδωσις & σεῖσις, de quibus vide suis locis. has autem omnes distortionis differentias Hippocrates ὑβώματος nomine comprehendit, vt annotat Gal. comm. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Aliquando vero & per σκολίωσιν Hippocrates omnem spinæ deprauationem significat, vt ἐν τῷ περὶ ἄρθρων, cũ scribit spinam σκολιαίνεσθαι, quod Gal. comment. 1. interpretatur quouis modo peruerti.

Σκολοπένδρειον. sic dicitur τὸ ἄσπλήνιον, propterea quod folijs sit scolopendræ similibus. fit ex eo emplastrum quod discutit abscessus & furunculos. Describitur ab Aetio tetrab. 4. serm. 3.

Σκολοπομαχαίριον. est instrumentum Chirurgicum cuius fit mentio apud Galen. lib. 8. de administr. anatom. cap. 6. & libr. 14. method. cap. 17.

Σκόλυμος. carduus. frutex est folio chamæleonis & spinæ albæ, sed nigriore & crassiore, caule oblongo, folioso, in cuius vertice spinosum caput subrigit, radice nigra & crassa, quæ decocta in cibos recipitur, eoque differt à cæteris spinosis. Hic quidem syluestris carduus est. Satiuus enim & qui in hortis alitur, cinara appellatur à Columella. Est autem scolymus calidus secundo ordine completo, & siccus secundo. Sanat graueolentiam tum alarum tum totius corporis.

Σκόπιον. dicitur à quibusdam σίκυς ἄγριος, id est cucumis anguinus, sicut habetur apud Diosc.

Σκόπος. idem significat quod ἔνδειξις indicatio. vide ἔνδειξις.

Σκορδίνημα ἢ Σκορδινισμός. pandiculatio. Est distensio coacta membrorum omnium ad vaporum difflationem. Continetur in genere motus volun-

tarij illegitimi & deprauati, quique coacta natura fiat: quanquam referri etiam possit ad motum facultatis expultricis, irritatæ à causa præter naturam, vt & singultus & ructus & vomitus, quod ab ea principium sit horum motuum voluntariorum coactorum. Sed pandiculatio quidem mediocris motus est huiusce facultatis, illi vero omnino validi & vehementes. Contingit maxime post somnum, cum in carne halituosum excrementum sentitur, quod & ex concoctione nutrimenti, & per cessationem à corporeis motibus est collectum. Natura namque vt eiusmodi excrementum depellat, eique perspiratũ moliatur, talem motum machinata est. Fit & per febrium accessiones eandem ob causam. Affectio est omnium corporis musculorum, sicut oscitatio eorum modo qui inferiorem maxillam mouent. Sunt qui non σκορδίνημα, sed κορδίνημα scribant: sed male meo quidem iudicio: siquidem Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις σκορδινᾶσθαι interpretatur διατείνεσθαι, καὶ μάλιστα μετὰ χάσμης. hoc est distendi, sed maxime cum oscitatione & hiatu.

» Et sæpe quidem apud Hippocr. non κορδίνημα sed σκορδίνημα inuenio, cum alibi tum Epid.
» 2. dum ait: χασμή, βήξ, πταρμὸς, σκορδίνημα, ἐρεύξις,
» φῦσα; item σκορδινιασμοὶ epid. 2. sed & σκορδινέονται
» apud eundem habetur lib. περὶ σπασμῶν. Aristo-
» phanis scholiastes σκορδινᾶσθαι esse dicit μετὰ χάσμης
» τὰ μέλη ἐκτείνειν, cum hiatu membra distendere.
» Idemque alibi dictum tradit παρὰ τῶν σκορόδων, ab
» allijs, non quidem vt ille voluit, quod allia esu
» largiore vomitum irritent, tandemque ex acri-
» monia sequatur pandiculatio, sed quod vaporo-
» sa excrementa interdum excitent, & ad muscu-
» los propellant, quæ quidem vbi difflantur natu-
» ra distensionem hanc, σκορδίνημα scilicet siue pan-
» diculationem moliri consueuit.

Σκόρδιον. trissago palustris. Herba est in montibus & palustribus nascens, folijs trissaginis, maioribus, non sic in ambitu diuisis, aliquãtum allia redolentibus, gustu amaris & adstringẽtibus, quadrangulis caulibus, subrubro flore. Amarum quid obtinet, & acerbum & acre, & maxime σκορόδῳ, hoc est allio adsimilis est eius acrimonia. Vnde sane nomen videtur inditum. Expurgat igitur simulque excalfacit viscera. Alio nomine calamintha syluestris ab aliquibus vocatur, ab alijs chamædrys. Dicitur à quibusdam scordoris.

Σκόροδον. allium notius est quam vt debeat indicari, fronde cæpitia, sed minime caua, tereti caule & inani, radicis bulbo tenuissimo & plurib. coagmentato nucleis & ijs separatim vestitis, tædioso halitu, aspero sapore. Est in eius magnitudine diuersitas suis nominibus donata. Vlpicum cognominatur prægrande, Græci κύπρειον appellauere, alij ἀντισκόροδον, alij ἀφροσκόροδον, quod eo trito in oleo & aceto mirum in modum increscit spuma. Est & allium syluestre quod ὀφιοσκόροδον, quasi anguinum allium dicitur, in aruis sponte nascens, satiuo longe validius. Est quoque σκοροδόπρασον quod & gustu & odore porri & allij conditiones possidet, quasi olitorum diligentia in vnum olera duo, veluti monstrum aliquod coaluerint, & communes vtriusque vires sibi asciuit. At vero allium desiccat & excalfacit quarto excessu, eoque potentius quod syluestre est.

Ex allijs emplastrum fit attractoria vi præditum, faciens ad omnem duritiem, abcessus, furunculos, strumas, inguinum tumores, fistulas, impetigines, mammas induratas. describitur ab Aetio lib. 15.

Huius etiam meminit Trallian. lib. 11. Cæte- «
rum Aristophanis scholiastes σκόροδον quasi σκαιὸν «
ῥόδον, id est rudem & iniuriosam rosam dici ait, «
quod aspere supra modum redoleat & olfacien- «
tium nares offendat. Latini allium vocant à Græ- «
cis ἀλλέσθαι vt putat Ruell. id est quod exiliendo «
crescat. «

Σκοροδόπρασον. olus est magnitudine porri, qualitatum porri & allij particeps: vnde promiscuas sibi vires ex vtroque vendicauit, effectus allij & porri præbens, sed inefficacius.

Σκορπιακή. antidoti nomen descriptæ à Galen. 2. de «
antid. cap. 12. quam facere inquit ad percussos à «
scorpionibus, eosque tutos ab omni periculo «
seruare indeque nomen sortiri. «

Σκορπιοειδὴς ῥ

Σκορπίουρον. herbula est breuibus folijs semine caudæ scorpionis simili. A qua quamuis diuersum sit τὸ ἡλιοτρόπιον, attamen sic dictum fuit à quibusdam à scorpionis effigie. excalfacit ordine tertio, desiccat vero secundo.

Σκορπίος. animal notum, de quo legito apud Nicandrum in Theriacis, atque in nostris annotationibus. Sic etiam dictum fuit à quibusdam τὸ ἀκόνιτον παρδαλιαγχές, quod radix eius scorpij caudæ similis sit: alterum enim aconiti genus radicem habet non caudæ scorpij, sed scillæ marinæ cirris similem. Sic etiam dictam fuisse herbam τράγον Diosc. author est.

Σκοτόδινος. affectio est cerebri ex duobus symptomatis composita, vertigine scilicet & tenebris. Vertigo δῖνος dicitur, cum omnia circumagi & in orbem verti videntur, cui si tenebræ accedant adeo vt æger visu priuetur, composito nomine σκοτόδινος vocatur, hoc est tenebricosa vertigo: fit ob inordinatam spiritus flatuosi crudiq; motionem, qui vel in capite primum genitus sit, vel sursum ex infernis partibus conscenderit.

Fit & interdum ore ventriculi morso & velli- «
cato ab humorum prauitate, vt ait Galen. com- «
ment. in aphor. 17. lib. 4. propter magnitudinem «
neruorum ex cerebro in ipsum descendentium: «
dicitur & σκοτοδίνη Aretæo l. 1. de diuturn. morb. «
cap. 3. Legitur & apud Pollucem σκοτοδινίασις & «
σκοτοδινιᾶν. «

Σκότωμα. vertigo. Est inordinatus motus spirituum in cerebri ventriculis à quo omnia circumagi videntur. Causa est vapor calidus & acris cerebrum impetens, à crudo ventriculo maxime sublatus, vt ex Archigene & Posidonio refert Aetius: vel frigidus glutinosusque humor, vt habetur apud Paulum. Ex eo primum acies oculorum hebescit, aures tinniunt, auditus grauis est, gustus etiam atque olfactus quandoque vitiantur: deinde aucto morbo vehemens capitis dolor, & veternosus sopor, postremo vertigines & scotomiæ prehendunt. Quibus etiam accedit cardiogmos & nausea, si oris ventriculi vitio malum contractum sit. Vaporis quidem crassities tenebras & caliginem menti induit, eiusdem vero motio inæqualis atque inordinata facit, vt omnia in orbem conuerti videantur, etiã in lecto iacẽtibus & alioqui quietis, adeo vt facile in terram concidant nisi aliquo fulciantur. Id quod

maxime illis accidit si in circulum agatur. Nam quod sanis post multas corporis circuitiones, id ægris vnica in gyrum conuersione accidit. Quin etiam si hominem, si vndas, si trochum, si rotam aut aliud quippiam conuolui viderint, idem perpetiuntur, quoniam spiritus visiuus ijs quæ circumuoluuntur intentus, vna cum ijs rotatur, falsoque putat omnia pariter circumagi. Ex quo patet per scotomata læsam esse vim imaginandi atque etiam ratiocinandi, & in cerebri ventriculis inordinatos & inæquales spirituum motus cieri. Magna est huic affectioni cum epilepsia cognatio, facilisque in eam transitus: non obscure tamen ab ea differt cum materia, tum symptomatis. Huius materia spiritus est crassus, turbidus, caliginosus: illius autem, humor aut vapor malignus. huic adiuncta conuulsio est, quæ nulla est in scotomate. Cum autem sint huius affectionis duo præcipua symptomata, tenebræ oculis obuersantes, & omnium rerum apparens quædam circumactio, aduertendum est ab hoc Græcos, ab illo Latinos ei nomen indidisse.

Dicitur & pro eo σκοτωματικὸν πάθος, & qui illo afficiuntur σκοτωματικοὶ ex Galen. in Definit. medicis.

Σκύβαλα. excrementa ficciora & quasi in nucleum formata, combusta scilicet à visceris plegmone, vt annotat Gal. comm. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Alij vero non tantum aridiora excrementa hac voce significari volunt, sed & stercus illud omne quod etiam non plus nimio exaruerit: apud Dioscor. autem σκύβαλον est fæx & crassamentum quod ἐν ἠθμῷ remanet, id est, in colo, vt l. 5. c. 77. τὸ σκύβαλον τοῦ ἐν τῷ ὀθονίῳ μένει omne crassamentum in linteo remanebit Ruell. interprete, sed Marcellus vertit quod inutile & durũ, τὸ σκυβαλῶδες à Budæo redditur etiam retrimentitium.

Σκυβελίτης οἶνος. vinum est quod suâ sponte ex passis vuis distillat, vtpote vinum vltro affundentibus vuis, vt habetur apud Aetium l. 9. c. 24. Nigrum erat & crassum, nec tamen adstringens, vt scripsit Gal. lib. 12. meth. med. & 5. sanit. tuend.

Plura vide in dictione οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ explicantur.

Σκυθικὴ ῥίζα. Scythica radix quæ & γλυκεῖα ῥίζα dicitur, nec non ἀδυγλυκεῖα à Theophr. l. 9. hist. c. 13. ab Hippocr. γλυκύρριζα, & à Dioscor. voce composita γλυκύρριζα l. 3. c. 7.

Σκυλάκιον. est collyrium descriptum & à Galeno & ab Aetio, sed diuersis modis, multisque laudibus ab hoc celebratum.

Atque inde dictum videtur quod eius experimentum in catulo factum sit inquit Cornar. 4. κατὰ τόπ.

Σκύλλα. vide σκίλλα supra.

Σκῦμαι. vertebrare, secare, diuidere, vt est in Hippocratico Gal. lexico: sed perperam. nam ex manuscripto codice legendum est σκίμψαι, itemque ex Hesychio.

Σκώπιον. superior palpebra à Polluce lib. 2. appellari videtur.

Σκύρος. callus: πῶρος. & σκυρωθῶσιν, in callum indurati sint, vel occalluerint, apud Hippocratem, vt annotat Galenus in suo lexico. Hesychius σκυρωθῶσιν interpretatur λιθωθῶσι, in lapidem indurentur: itemque σκύρον exponit λατύπην, cæmentum, id est, frustum è lapide inter cædendum decussum: alij scrupum, salebram.

Σκυτά. quæ in articulo ceruicis sunt, vt annotat Gal. in lexico Hippocr.

Σκυταλίδες. dicuntur digitorum ossa, quod eo ordine disposita sint, vt velut in acie stare videantur: σκυτάλη enim equitum turmam significat. atque eandem ob causam etiam φάλαγγες appellantur, de quibus vide suo loco & in dictione δάκτυλοι.

Σκυτάλιον. à quibusdam dicitur ἡ κοτυληδὼν, id est vmbilicus Veneris, sicut habetur apud Dioscoridem.

Σκύτος, εος, τὸ & ἡ σκύτος. Erotiano authore varias habet significationes, Secundum enim Petronium sic ait vocari cutem omnem quæ est inter colli neruos; Secundum alios sic dici, dorsi medullam, secundum alios vero locum qui inter supercilium & frontem est; alijs autem esse capitis cutem, ideoque pro capite ipso vsurpari.

Σκύφιον. Calua siue caluaria appellatur Paul. lib. 3. c. 22. & lib. 7. cap. 16. inde vox περισκυφισμὸς apud eundem l. 6. cap. 7. sectionis genus circa caluariam. de qua supra.

Σκωληκίζων σφυγμός. vermiculans pulsus. Est pulsus inæqualis in vna pulsatione & diuersis arteriæ partibus, in quo non tota simul arteria distenditur, sed primum quidem pars eius superior, cordique vicinior, deinde vero alia atque alia in modum vermis progredientis. Namque ab huiusmodi gressus similitudine huic pulsui inditum nomen est. Eiusdem generis est cum vndoso atque etiam cum formicante, differtque ab ijs sola quantitate seu magnitudine, estq; amborum medius, tanto minor vndoso, quanto maior est formicante. Habet semper adiunctam paruitatem, cuius causa est facultatis imbecillitas cum organorum mollitie. Differt preterea ab vndoso, quod in hoc humorum copia subest, in vermiculante deest, ideoque sine febribus fere solet magnis vacuationibus succedere, atq; ijs etiam quibus propter immodicã humiditatem computruit pulmo, cum scilicet facultas iam incipit laborare. Nec tamen coniunctam esse ijs affectibus inflammationem oportet. Sic enim duri pulsus fierent, non vermiculantes. Proinde nec hecticas nec marasmos eiusmodi pulsus consequuntur, consequuturi omnino quod ad affectam infirmamque attinet facultatem, nisi coniuncta ijs affectibus siccitas arterias redderet duras. Sicut autem vndosus cum in paruitatem minuitur transit in vermiculantem, ita hic minor effectus in formicantem vertitur. Est autem hic pulsus necessario paruus, languidus, frequens, & non obscure paruus.

Σκωληκοειδὴς ἀπόφυσις. vermicularis seu vermiformis processus. Est corpus ex particulis quamplurimis per membranas tenues connexis varie densesq; compositum, & secundum meatus longitudinem extensum, qui à medio cerebri ventriculo ad postremum fertur. Speciem gerit vermiũ vetulas quercus depascentium. Inuehitur autem dorso τῶν γλουτίων, & illis vndique adstringitur & affirmatur per ligamenta quæ τένοντας, id est tendines appellant. Superiacet meatui qui est à medio ventriculo ad postremum, & spiritus animalis per eundem transitui præest.

Σκωληκόβρωτοι. vocãtur qui phteiriasin patiuntur velut in actis Apostolorum de Herode, καὶ γενόμενος σκωληκόβρωτος; eo enim morbi genere interijt.

Σκωληκοῦσθαι. vermiculationem pati quod esse arbo- » rum communem morbum docet Theoph. l. 4. » c. 16. quod tamen minime eas pati inquit quæ » acri & lacteo succo humescunt.

Σκωρία. scoria, fæx metalli, aut quasi fæx, & sordes » metalli: vocatur etiam retrimentum sicut & re- » crementum ex Celso; item stercus ex Scribonio » Largo dicente ferri stercus. Apud Dioscor. vt » σιδήρου σκωρία, sic μολύβδου & χαλκοῦ legitur, expo- » niturque & recrementum & excrementum, Pol- » lux περὶ τῆς σιδηρεῖτιδος loquens eius φάρμακα dictum » tradit σκωρίαν, ferri autem scoria eadem facit quæ » rubigo sed inefficacius.

Σμαράγδινον. nomen est emplastri, cuius descriptio habetur aqud Celsum, l. 5. c. 19.

Σμῆγμα ἡ

Σμῆξις. est puluis siccus qui cuti non vnctæ inspergi- tur ad eam detergendam. In hunc enim vsum primum smegmata adhibita sunt, atque inde di- cta. Vnde idem σμηκτικὸν est, vel (vt Hippocr. lo- quitur) σμηγματῶδες, cum τῷ ῥυπτικῷ, sicut Galen. annotauit comm. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων. Eiusmo- di facultatem habet nitrum, aphronitrum, sal, mel, salis flos, cimolia, lomentum fabarum, fer- mentum hordeaceæ farinæ, furfur, pumex. Verũ alijs etiam medicamentorum generibus quę at- tenuarent, discuterent, siccarent, postea accom- modatum nomen est. Extenuant quidem & dis- cutiunt veratrum, alcyonium, sulfur, herba pe- dicularis, sinapi, pyrethrum, semen rosmarini, terra Lemnia, sepiæ testa, quæ propterea com- modissima sunt abolendis pilis, addita præsertim calce & auripigmento. Siccant autem ruentes ex parte aliqua fluxus humorum nitrum, sal, gal- la, malicorium, alumen, rosæ & reliqua eiusmo- di. Omnia contusa, cribrata & sicca inspergi de- bent. Aliquando tamen liquore aliquo dilui pos- sunt & inungi, vt videre licet apud Aetium lib. 6. c. 54. vbi varios τῶν σμηγμάτων vsus describit.

» Et Tetrab. 2. serm. 4. cap. 6. sed & σμηγμάτων » alia exempla & aliquot differentias vide apud » Paul. l. 6. c. 13. & Oribas. 3. Synops. & Collectan. » l. 10. c. 21. monet autem Paul. loco citato omnia » cuti siccæ admouenda esse.

Σμηκτικὴ γῆ, ἡ

Σμηκτίς. Terræ quoddam genus cui detersoria vis inest. Galenus & Erotianus apud Hippocratem σμηκτίδα γῆν exponunt τὴν κιμωλίαν, cui vis inest abstergendi instar smegmatis & saponis. est au- tem terra alba qua fullones vtuntur. Pollux σμηκτρίδα vocat παρὰ τὸ σμήχειν.

Σμίλαξ. taxus. arbor est abietis magnitudine & fo- liorum eiusdem figura, in Italia & Narbonensi Gallia Hispaniæ contermina nascens. Auiculæ quæ Italicæ taxi baccas deuorant, dicuntur de- nigrari, & qui ederint eiusdem homines alui pro- fluuio corripi. Habetur & Narbonæ tam præ- sentis veneni, vt si qui dormiant sub ea aut in eius vmbra desideant, lædantur & sæpenumero moriantur. Recensuit eam Nicander in Alexi- pharmacis inter venena.

Est & σμίλαξ frutex hortensis, cuius semen à nonnullis λόβια vocatur. follia habet hederæ, molliora tamen, tenues caules, & capreolos vi- cinis fruticibus circumuolutos, qui tantum ado- lescunt, vt topiarias scenas repræsentare videan- tur. siliquas fœnigræci profert longiores & to- rosiores, in quibus semina renum similia, sed inæquali colore recluduntur, quæ quadam ex parte fuluescunt. Siliqua cocta cum semine in oleribus asparagi modo estur. Vrinam ciet & tu- multuosa somnia facit.

Est etiam σμίλαξ planta duorum generum, quam ad arboris, de qua ante dictum est, diffe- rentiam Galenus & Paulus μίλακα maluerunt appellare. Vna aspera est, folio periclymeni, sar- mentis tenuibus, multis, rubi modo aut paliuri aculeatis. arbores scandit ab imo ad summa per- reptans, se conuoluens eis. fert racemos exiles, qui maturi rubescunt, gustumque leuiter mor- dent. nascitur in palustribus & asperis, radice du- ra crassaque. Altera vero læuis est, folijs hederæ similibus, mollioribus, læuioribus, tenuioribus. huius sarmenta nullis horrent spinis. Conuolui- tur arboribus, vt prior. fructum parit lupini mo- do nigrum, exiguum, floribus in cacumine per- petuis, multis, rotundis. Vtraque facultatem acrem & calidam possidet.

Σμίλη. scalpellum. instrumentum est chirurgicum. Vtrinque acies illi habebatur, & lineas vtrasque secantes, vtrinque curuas habebat, sed alteram concauam, alteram vero illi oppositam gibbam. cuspis autem acuta erat. Diuersi generis erant. Aliud magnum, aliud paruum, aliud mediocre habebatur.

Σμίλη μυρσίνη. scalpellum myrteum apud Gal. 8. de « administr. anatom. c. 4. & l. 14. meth. c. 17. inter- « pretantur alij scalprum ad myrtacei folij simili- « tudinem formatum. «

Σμιλίον. nomen est medicamenti acris quo Paulus lib. 4. c. 18. vtitur ad rumpenda apostemata: ad rumpendas parotidas, lib. 3. c. 23. describitur ab eodem l. 7. c. 17. Sed notandum l. 4. c. 18. scribi σμηλίον: non male forsitan: παρὰ τὸ σμῆσαι, à deter- gendo.

Est & huius nominis collyrium ad oculorum « vlcera sordida accommodatum à Celso descri- « bitur l. 6. c. 6. «

Σμύρνα. myrrha. Lacryma est arboris Arabicæ, Æ- gyptiæ spinæ non dissimilis, è cuius vulnere de- fluit lacryma in subiectas tegetes, alia circum caudicem concrescit. Plures sunt eius species, πεδιάσιμος, γαβιρέα, τρωγλοδυτική, καυκαλίς, ἐργασίμη, ἀμιναία. Porro myrrha secundo ordine excalfa- cit & desiccat, atque abstergit, nec arteriam exasperat, vt abstergentium nonnulla.

Apud Hippocr. Æolico idiomate μύῤῥα dici- « tur pro σμύρνα vt annotat Galen. ἐν ταῖς γλώ- « σσαις. «

Σμύρνιον. olusatrum Latine dicitur. herba est caule apij & stolonibus multis, folijs latioribus, sub- pinguibus, ad terram infractis, robustis: odore medicato, cum quadam acrimonia iucunda: co- lore in luteum languescente: capitibus caulium orbiculatis, vt anethi: semine brassicæ, rotundo, nigro, acri myrrhæ sapore, ita vt alterum alte- rius loco cedat. Radix quoque odorata gustu acri, fauces mordet, succosa mollis. Cortex eius foris niger, intus viridis aut subalbidus. Nasci- tur in saxosis & collibus atque squalidis & limi- tibus terrenis. Vis radicis, herbæ & seminis ex- calfacere.

Erat autem smyrnium olim Romæ lauda- « tus cibus, & in maxima copia vendebatur vt ait « Galen. libro 12. de alimentor. facult. cap. « 52. «

Σμωδικοῦ. ad σμώδικας (hoc est vibices seu liuores) sanandos apti, qui ex percussione fiunt, vt an-

notat Galen.in lexico Hippocr.

Σέρις. herba est duorum generum syluestrior quædam est & magis spinis horrens, altera tenerita te quadam mollescit, cibis expetita, angulofo caule, inani, interdum rubente, folijs in ambitu per interualla dissectis. Adstringit & manifeste refrigerat siue corpori admoueatur siue manducetur. Dioscorides cicerbitam à Romanis dici prodidit. Galli lacterones vel lasserones appellant.

Apuleius lactucam leporinam vocat: dicitur vero inquit Ruell. ἀπὸ τοῦ σῶον χέον, eo quod salubrem fundat succum, vt pote qui sua sorbitione stomachi rosiones leniat & lactis abundantiam nutricibus subministret.

Σόμφος. genus cucurbitæ syluestris digitali crassitudine non nisi in saxosis nascens. Nomen habet, quia sit inanis. nam σομφὸς est inanis, fungosus, spongiosus.

Et hanc vocem Aristoteles de mammis mulierum loquens vsurpauit; apud Hippocr. vero φθέγγεται σομφὸν exponunt loquitur obscure, quoniam in coloribus quidam τὸ φαιὸν appellant σομφὸν, quod videlicet inter album & nigrum collocatur.

Σαρεντῖνος οἶνος. vide οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ recensentur & explicantur.

Σούσινον ἔλαιον. vide Αἰγύπτιον ἔλαιον.

Σούσινον μύρον. vide Αἰγύπτιον μύρον λευκὸν, Galen. apud Hippocr. interpretatur vnguentum Susinum, Anthinum vnguentum, & crininum quod ab anthino oleo differre tradit Aromatũ varietate.

Σούσινον χρίσμα. etiam confectum ex lilijs vnguentum dicitur apud Dioscor. lib. 1. c. 73. & Athenæum lib. 12. vsurpatur etiam pro oleo ex lilijs confecto.

Σοφιζόμενοι. vocantur ab Hippocr. qui sapienter videntur sibi aliquid inuenisse, & tamen errant, ac propterea neque ea obseruant, quæ ab imperitis quibuslibet recte cognoscuntur, Gal. comment. 1 in lib. de fracturis.

Σπάγνος. herba est à quibusdam σφάκος dicta. nascitur in Gallia, vt Plinius author est.

Σπάδων. conuulsio. σπάσμα. fœmininum nomen est vt refert Gal. in lexico Hippoc.

Σπάδων etiam vocatur spado, εὐνουχισμοῦ species forte idem quod θλαδίας, de quo suo loco: in Græcis institutionibus σπάδωνες definiunt qui propter vitium aliquod membrorum genitalium generare nequeunt ἀπὸ τοῦ σπᾶν à conuellendo; vel à vico Persico nomine σπάδα, vbi primum aliquibus exempta virilia fuerunt, vt legitur in fragmentis Stephani de vrbibus: Plin. l. 16. c. 36. spadonem calamum appellauit quem Theophr. li. 4. εὐνουχίαν, modica lanugine aut omnino nulla: etiam spadoniam laurum Plin. appellauit, & Columell. l. 3. c. 10. eiusmodi surculos qui nihil attulerint spadones appellat, quod illi non facerent nisi eos suspicarentur inhabiles fructus: σπάδωνα Hesych. exponit non solum εὐνοῦχον, sed etiam τὸ σπάσμα: sic Erotian. in lexico Hippocr. σπάδων, σπασμὸς σώματος: & Gal. in exeg. σπάδων, σπάσμα, vbi etiam annotat fœmininum esse nomen illud: Suidas autem tradit σπάδων scriptum βαρυτόνως significare τὸν εὐνουχίαν: at σπάδων oxytonως τὸ σπάσμα; vtitur in hac significatione, pro (Spasmus) contractio, Nicander in alexiphar. & Hippocr. l. 7. de morbis; à voce hac fit σπαδωνισμὸς castratio: Porro & ex Budæo id notandum apud Plutarch. in Demetrio legi τὸν σπάδοντα, sicut & in lexico vet. σπάδων, σπάδοντος, ὁ εὐνοῦχος. Sed crediderim vsitatiorem esse genit. σπάδωνος quem Latini quoque retinent.

Σπάθη. sic à quibusdam dicta est ἡ ἐλάτη, hoc est palma, vt author est Dioscorides. Sunt etiam σπάθαι partes organorum impellendo idoneæ. Vtimur etiam spatha, vbi extrahendo impellimus, ad femur in posteriorem partem erumpente. Quanquam sunt & aliæ spathæ in quibusdam organis ad alios impellendi modos fabricatæ. Oribasius lib. de machinamentis. σπάθη etiã significat machinamentum quo vtimur ad coquendum, detergendum, subigendum medicamina. fiebat autem ex ferro, aut alia quauis materia, vt ex palma, pinu, rubo, ruta, tæda & alia qualibet materia.

Σπάθη præterea dicitur palmæ fructus operimentum apud Paul. l. 7. c. 18. in Gleucino malagmate: hoc & φοῖνιξ vocatur teste Diosc. l. 1. cap. 52. Quin & σπάθη dicitur id vnde fructus dependet teste Polluce lib. 1. Quin & ipsa palma arbor sic vocatur Plinio lib. 12. c. vlt. Præterea σπάθαι dicuntur ipsæ costæ Ruffo ephes. vel costarum ossa Polluc. lib. 2. Hippocrates vero σπάθας fertur vocasse scapulas, hinc compositum ἀκροσπάθια dicuntur hypochondria quod costis subijciantur, & velut in extremitate earum posita sint.

Σπαθομήλη. specillum, latum instrumentum Chirurgicum quo in emplastris conficiendis, panniculoque illinendis vtuntur: Composita vox ex μήλη quod specillum quodcumque significat, & σπάθη quo latum & ad gladij seu spathæ formam factum indicatur.

Σπαθίον. spathula apud Ægin. pro cultro chirurgico vsurpatur.

Σπαθοφοίνικον. apud Nicol. Myrepsum legitur pro ἡ τοῦ φοίνικος σπάθη, id est, palmæ fructus adhuc florentis inuolucrum, vt quidam eius interpres annotat.

Σπαργάνιον. herba est folio gladioli, sed arctiore & in terram magis procumbente, in summo caule veluti pilulæ prominent, in quibus semen. ab aliquibus ξιφίδιον vocatur. Officinæ spathulam fœtidam appellant. vim habet exsiccandi.

Σπαργάω. libidine & cupiditate alicuius rei accendor. dicitur præsertim de ijs qui pruriunt libidine Venerea. Vsus est Hippocrates eo verbo in ea significatione, & Galenus exponit ὀργᾷ: Erotianus autem ὀρέγεται καὶ ἐπιθυμεῖ.

Σπαργᾷν quibusdam dici proprie videtur de vberibus vsque adeo lacte distentis, vt rupturam minentur, & præ nimio tumore lac stillent Plato. de repub. lib. 5. & σπάργη, vel σπαργὴ dicitur illa libido propria qua matres distenta lacte vbera exinanire cupiunt Galen. in exeg. & σπαργάνωσις Henr. Steph. affectus esse dicitur mammarum cum lac in eis casei modo concrescit, & σπαργῶντες μασοὶ mammæ vocantur quæ ob nimiam lactis copiam valde durescunt; Plin. sororiantes appellasse videtur libr. 31. cap. 6. aquæ marinæ vtilitates ad eas corrigendas proponens, Dioscoridem sequutus; Festus scribit dici sororiare mammas puellarum quando primum tumescunt, sic Plaut. tunc papillæ primum sororiabant; huiusmodi mulieres vocabant

» veteres mammosas, Plautus mammeatas, Hermolaus in Dioscor. μαςοὺς σπαργῶντας, fortean minus bene pannosas mammas appellauit, deriuans à voce σπάργανα quibus inuoluuntur infantes. Est enim & σπαργανᾶν inuoluere pannis quasi ille hac voce rugosas panuceasque, & quales ridicule poeta appellauit araneorum cassibus pares intelligere velit: insuper σπαργᾶν apud Theophr. sicut & ὀργᾶν de arboribus dicitur cum verno tempore earum cortices succo turgescunt.

Σπαρτίον ἢ

Σπάρτης. frutex est longas ferens virgas, sine folijs, firmas, fractu contumaces, quibus vites vinciũtur. semen lenticulæ, in folliculis phasiolorum modo nascens. florem vt albæ violæ, luteum. Et semen eius & succus magnam habent trahendi facultatem.

Σπάσμα. est vnitatis solutio in neruosa parte citra vulnerationem. Conuelluntur enim quæ in ipsa sunt fibræ cum ex ictu aliquo violẽtiam patiuntur, aut subito & affatim intenduntur. Huius causa est repentinus quidam ac inæqualis vehemensque motus, ac tum præcipue cum neque perfricata neque calefacta, neque ad æqualitatem ducta aut mollitiem corpora, motibus exponuntur. Sic enim distrahuntur plurimũ neruosorum corporum partes. Sunt autem causæ aliæ exteriores, aliæ intra ipsum corpus. Exteriores quidem quæ collidere apta sunt, internæ vero immodicus & inordinatus motus & quædam humorum vitia quæ corrodendi vim habent.

Σπάσματα vulsa aut euulsiones sunt qui interpretentur, alij conuulsiones, sed hoc male, veteres enim σπάσμα & σπασμὸν distinxerunt, siquidem σπασμὸς dicitur in neruis, σπάσμα in fibris neruosis & membranosis, quæ si extensione dirumpuntur ῥῆγμα posteriores medici appellant: Hippocr. in Coac. σπάσματα appellabat concussiones totius thoracis quibus à facultate animali mouetur ad expectorandum & repurgandum sputum.

Σπασμός. Celso dicitur distentio neruorum libr. 2. cap. 1. omnes fere medici hodie conuulsionem interpretantur. Est musculi ad suum principium inuoluntaria contractio. Symptoma est voluntariæ functionis oblæsæ, cuius cum primarium instrumentum musculus sit, patet eum in conuulsione affectum esse secundum se totum, maxime tamen secundum partem sui neruosam. Itaque cum motus voluntarius perierit, necesse est per conuulsionem in eum situm neruos musculosque duci, in quem si pro lege naturæ se haberent, ab animali virtute ducerentur: id autem est in suum principium suamque originem, ad quam omnia suapte natura feruntur, nisi alio vi aut voluntate retrahantur. Ergo musculis ad sua ipsorum capita & principia retractis, & parte simul in quam inseruntur adducta, attractaque, similis quidem naturali motus, sed citra voluntatem fit, atque in eo morbus ipse consistit. Nam quod musculus & tenditur & conuellitur ad suum principium, & vna cum eo pars illa corporis cui inseritur, commune quidem est & sanis & conuulsis: quod autem inuito hoc accidat, præter naturam affectis inest, non sanis. Itaque si ad musculos proprie pertinet conuulsio, manifestum est pro musculorum differentijs, varias esse, & differentes conuulsiones non modo vniuersales, sed etiam particulares. Ac particulares quidem sunt ex particularium musculorum differentijs, quarum aliquæ proprijs etiam donatæ sũt nominibus: στραβισμὸς in oculo, τρισμὸς in mandibula, κυνικὸς σπασμὸς in ore, σατυρίασις in pene. Vniuersales vero, cum vel corpus totum in priora curuatur, ἐμπροσθότονος Græcis dicta: vel in posteriora, ὀπισθότονος: vel in vtramque partem æqualiter, τέτανος. quibus & additur ἡ ἀπληξία. Est enim quędam totius corporis conuulsio, patiente nimirum neruorum principio. Sunt autem plures earum causæ, quas tamen omnes Hippocrates in duas contulit, inanitionem & repletionem. Ad inanitionem quidem reuocatur febris ardẽs, hellebori potio, immodica sanguinis profusio, vigiliæ, inedia, & quæcunque corpus vehementer exiccant: ad repletionem vero ebrietas, crapula, suppressa vacuatio consueta, exercitatio intermissa, phlegmone, & quæ eam consequuntur dolor morsusque, præterea & flatus qui in musculis conclusus siue illic genitus, siue aliunde influens, eos distendit atque contrahit, vt docet Gal. initio lib. 2. de symptomatum causis. quo etiam loco ab vtraque illa causa conuulsionem fieri chordarum eleganti similitudine docet: vt enim illæ vel nimio humore imbutæ, vel vehementius resiccatæ tenduntur contrahunturque, vt interdum etiã rumpantur, sic & nerui afficiuntur, atque ita tensi musculos adducunt. Itaque in neruis quidẽ ipsis conuulsionis causa aliquando est, non etiam in ipso musculi corpore: musculi tamen non nerui morbus esse cõuulsio dicitur, quod ipse non autem neruus proprium sit motus, qui in conuulsione læsus est, instrumentum. Itaque si nerui ex chordarum contractione conuelli aliquando dicantur, id non proprie dicitur, sed quod ita affectus necessario quoque musculus cõtrahatur. Ergo quæcunque neruorum principio, vel copia, vel acrimonia, vel maligna venenataq; qualitate molesta sunt, conuulsionem possunt excitare: siquidem ab ijs grauati nerui irritatiq; contrahuntur, & musculos secum adducunt. Ex his patet conuulsionis causam vel in musculo & præsertim eius capite esse, vel secundum nerui ipsius ductum, vel in ipso neruorum principio, quod geminum à medicis statuitur, vnum scilicet in spinali medulla, alterum vero in cerebro.

Σπασμοτρομώδες, & σπασμότρομος. in prorrhet. sic vocatur motus cum conuulsione tremulus, has tamen voces improbare Galen. videtur comment. in prorrhet. quasi sit Græcis ignota hæc symptomatum permistio, sintque rara admodum in conuulsione tremoris symptomata, siquidem (inquit) fieri non potest vt ægris ipsis in conuulsionibus tremores deprehendantur, nisi vtique talem sit author contemplatus symptomatum vicissitudinem, vt cum conuulsiones quidem reliquerint tremulus fieret homo, vbi vero conuulsio superuenerit non posse dignosci tremorem, vel vt est in nostro exemplari Gręco ἀδιάγνωστον εἶναι τὸν τρόπον: Legitur quoque alio eiusdem prorrhetici loco τὰ τρομώδεα σπασμώδεα, vbi interpretatur Gal. mutationem ex tremore in conuulsionem exitioso euẽtu: ibidem notantur γλώσσης σπασμοὶ τρομώδεες, linguæ conuulsiui motus & tremuli, vbi etiam Galen. tremorem linguæ ad facultatis animalis infirmitatem

refert, quæ siccam cerebri sequitur intemperiem, conuulsionem vero ad musculorum siccitatem vnà cum capite laborantium; quibus opponi hæc possunt; nam si tremor est motus, motus vero corporis affectus. Cur non erit affectus corporis tremor, ac præsertim partis neruosæ, non enim facultas tremit, sed membrum & substantia neruosa, cuius causa est imbecillitas; hæc ergo affectus facultatis est, tremor vero partis ipsius. Præterea cum eadem in parte & facultas infirma esse possit, & morsus aut oppressio à materia, aut inæqualis siccitas, quid impediet quo minus & contremiscere membrum queat & dissilire, & quodammodo reuelli veteres certe ita loquutos fuisse constat, & in tremore concussionem quamdam conuulsificam posuisse: Plato in Timæo scribit tremorem & rigorem modum esse τοῦ σεισμοῦ, & Aristoteles interpretatur τρόμον motum cum concussione, & τὸν σεισμὸν ἐν τῇ γῇ εἶναι, ὅπερ ὁ τρόμος, καὶ ὁ σφυσμὸς ἐν ἡμῖν: Similis autem motus in piscibus videtur aut moribundis, aut vibratione resilitioneúe molientibus euasionem, cum partes neruosæ auferre se à suo contrario mordente, aut opprimente quod intus est, totas non possunt; subsultant igitur & subsiliunt, haud secus ac si iacentis corpus pungatur, quia totus illico exurgere non potest, sic palpitant in arido pisces, qui tota mole vnico tractu sese non valent excitare; eum motum appellant Græci ἀσπαίρειν, Aristoteles ἀσπαρίζειν; ab illo piscium enarrato motu non esse dissimilem eum qui σπασμοτρομώδης hîc dicitur volunt nonnulli, quem & aliàs ab Hippocr. significari volunt dum ægros quosdam esse inquit ἀναΐσσοντας πρὸς χεῖρα, id est ad manum resilientes, vide suo loco.

Σπασμῶδες πάθος. conuulsiuus affectus. Dicitur affectus qui in sui principio, aut non multo postquam fieri cœperit conuulsionem accersit, vt annotauit Galen. comment. 3. in lib. 1. prorrhetici. Idem vero lib. 1. de præsag. ex pulsibus, affectum conuulsiuum appellat qui ante mortem necessario conuulsionis aliquod periculum inducit.

Σπασμώδης σφυγμός. conuulsiuus pulsus. Est pulsus inæqualis in vna pulsatione & diuersis arteriæ partibus, in quo vtrimque ab extremis retrahi, tendi conuellique arteria videtur in modū chordæ tensæ. Videtur enim tunc arteria contracta, & vndecumque coarctata, non ceu compressa sit abs quopiam vel constipata, nec etiam velut rigida vt in febri, præsertim in accessionibus, nec vero vt præ duritie ad intentionem contumax, veluti quod fit diuturnitate temporis, præsertim cum quid offensum sit vel viscera vitiata, sed vt corpus neruosum cauumque, veluti intestinum aut simile ex vtroque fine intētum. Ad eundem modum inæqualis est motus arteriæ in modum chordæ sursum deorsumque agitatæ. Neque enim species distentionis vel contractionis repræsentatur, verum vibrationi potius similis est, ceu exilientis sursum, iterumque retractæ intro: quod nec constituto quidem tempore habet, sed vno sæpe tempore alia eius pars videtur sursum ferri, veluti eiaculata, altera intro ceu à quopiam attracta, atque vna moueri citate, altera tarde. Iam vehemens quoque & magnus hic pulsus videtur esse, non tamen perinde, vt videtur, vehemens est & magnus. Ictus enim imponit, dum ob tensionem validius, ob vibrationem exilire apparet. Quamobrem altior interim videtur, ac veluti strepitum quendam ad tactum edit asperū. Sane neminem, qui quidem sit expertus, fugiat hic pulsus. Dictus est conuulsiuus pulsus tum quod arteria ad vtrumque terminum tendi videatur, tum quod conuulsio statim ab eo pulsu hominem corripit, vt scripsit Gal. lib. de causis pulsuum 2.

Σπατίλη. ὑγρὰ διαχώρησις. hoc est, humida deiectio, apud Hippocr. ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων. vt Galen. interpretatur.

Σπείρειν. dispergere & ab inuicem separare. Sic sæpius Græci vtuntur. vnde σποραδικαὶ νόσοι dicuntur morbi dispersi, scilicet qui non multos, sed seorsum vnumquemque prehendunt. ex Galeno, initio comment. εἰς ἐπιδημία.

Σπέρμα. semen, est ortus nostri verum proximumque principium, vt ex quo primo oriantur ea quæ secundum naturam constituuntur, non quidem vt ex materia, sed vt ex motus efficiente principio; atque illud ipsum est vtilis cuiuspiam excrementi portio quædam atque vltimi; id putat Aristoteles sanguinē esse hoc indicio, quod si vi nimioque conatu reddatur, nondum facultate testium plene conuersum, vt ijs accidit qui supra modum veneri indulgent, cruentum id plerumque prodeat, imò & in spermaticis vasis cruentum id plerumque animaduertitur. Seminis autem materia in solidis partibus progignitur, atq; ab illis testium vi secernitur, vi inquam illa qua sicut lien sua melācholicum humorem prolectat, & vrinam renes, sic testes seminis materiam sibi quidem per quam familiarem & idoneam, tanquam proprium coniunctumque alimentum inuitant & attrahunt. Non autem ex omnibus sensu manifestis tum simplicibus, tum compositis partibus seminis materia secernitur, neque à toto corpore demittitur, at nihilominus hanc necessum est, de cerebro, de corde & iecore quæ tria sunt principia decidere, plurimum autem de cerebro: hoc quidem illius argumentum est, quod cui vnum quodlibet istorum grauem offensionem acceperit, infœcundus is reddetur, quemadmodum si leuius erit vitium, prolem suscitabit ægra infirmaque valetudine; non modo autem viri semen, sed etiam fœminæ proferunt, hinc duplex ab Hippocrat. statuitur semen, virile atq; fœmineum. Proferre vero semen fœminas hac potissimum ratione doceri potest, quod testiculos & seminis vasa acceperint crebris flexibus atq; circuitibus intorta, haud secus ac in maribus enata, quæ omnia si natura non frustra condidit, seminis generandi facultatem simul his attribuit, huiusque causa fabricata sunt; sed & rei veritas sensus testimonio comprobatur, nam fœminis quæ sibi diutius à coitu temperarūt dissectis, in vasis semen circumfluere, idque iam albescere conspicitur, æque ac in maribus. Quinetiam per insomnia eæ interdum fatentur, non minori se voluptate quam in coitu eiaculari; viduis & ijs quæ diutius veneris studia intermiserunt, vt per insomnia, ita partium obscœnarum titillatione copiosissimū crassissimumque semen erumpit: hoc autem fœminarum semen vim procreantem habere atque fingentem inde colligitur, quod nō alium in his quam in maribus ortum, & à testibus & à vasis acceperit; quod etiā mulier, quæ epilepsia,

differt à fluxu alvi. et causam habet ventriculum humoribus oppletum, et fermenti naturalis à potu nimio obtusionem; cujus videas exemplum obs. 39. d. 1. eph. germ. a. 8. auth. georg. hier. Velsch. qui curavit ægrum orvietano ex vino.

" calculo aut podagra laborat prolem gerit horum malorum hæredem; quod demum partus sit plerumque matri similis; illius tamen seminis vis profecto minor est & infirmior quam quæ à semine maris confertur. Qualis autem & quanta sit vis illa declarāt oua quæ subuentanea dicuntur, & rudiores molæ, quas mulieres quãdoque proprij duntaxat seminis vi nullo viri cõcubitu concipiunt, in his siquidem procreationis est quædam adumbratio, & rudis materiæ concretio: Cæterum quod spectat ad significationem vocis σπέρμα, etiam fructum significat apud Hippocrat. Sed & fructum quem vterus partu edit apud Euripidem: Sed & σπέρματος nomen, ἀντὶ τῆς γονῆς passim vsurpatur, vnde Galen. libros duos περὶ σπέρματος conscripsit, eodem argumento quo Hippocrat. περὶ γονῆς, mutato tantum non quidem re, sed nomine titulo: Aristoteles tamen subtilius de eo edisserens semen ἀπὸ τῆς γονῆς distinxit 1. de generat. animal. Denique etiã σπέρμα semen dicitur in plantis & aliud quid diuersum à fructu vt passim ex Theophr. liquet & 1. de caus. plant. c. 7.

Τὸ διὰ σπερμάτων. Trochisci nomen est apud Paulum lib. 7. cap. 12. Similiter nomen est malagmatis quod ab eodem describitur lib. 7. c. 18. Est & epithematis nomen, quod apud Aetium est tetrab. 3. serm. 12. ad splenis inflationem descriptum.

" Describitur & alius pastillus ad alui profluuia efficax hoc nomine apud Trallian. lib. 8. c. 8. epithematis quoque eiusdem nominis descriptionem vide apud eundem c. vltimo.

Σπερματικὰ ἀγγεῖα. seminaria vascula quæ quatuor sunt, duo κιρσοειδῆ, & duo ἀδενοειδῆ quæ & γόνιμοι φλέβες Ruffo dicuntur.

Σπερματικαὶ ἀρτηρίαι. spermaticæ arteriæ. Sunt duæ arteriæ, vna dextra, altera sinistra, à trunco arteriæ magnæ descendẽtis exortæ, & in testes demissæ. Descendunt autẽ eo vna cum venis spermaticis, & peritonæo elapsæ ambagiosæque delatæ, in testium tunicas & substantiam absumuntur in viris. In mulierum vero testes tantum abit horum vasorum dimidium, reliquum autem in vteri fundum & latera spargitur.

Σπερματικαὶ φλέβες. spermaticæ venæ. Sunt venę duæ in testes demissæ, sanguinem spermatis materiam ad eos deferentes. Earum vna dextra est, altera sinistra: dextra à trunco venæ cauæ inferioris sub dextra renali seu mulgente vena nascitur, sinistra vero à medio sinistræ renalis siue emulgentis. Vtraque in viris quidem in testium tunicam & substantiam absumitur, surculis aliquot tenuibus in suam peritonæi apophysim sparsis: in mulieribus autem dimidio in testes, altero dimidio in vteri latera & fundum nutriendum, quo etiam menses fluunt. Cæterum venæ illæ à sua origine deducuntur in testes inuolutæ, intra ventrem quidem peritonæo, extra ventrem vero erythroide tunica.

" Aristoteli lib. 3. de histor. animal. σπερματίδες φλέβες dicuntur.

Σπερματικοὶ πόροι. dici quidem possunt vasa omnia per quæ semen defertur. proprie tamen sic appellantur vasa duo à testibus sursum ascendentia & in παραστάτην ἀδενοειδῆ inserta, semenque eo deferentia. Hæc enim à testiculis prodeuntia, & ad posteriorem pubis ossis sedem reflexa tectaque peritonæo, sensimque mutuo appropinquantia & latiora crassioraque facta tandem inter se coeunt, vnumque corpus efficiunt, quod sese in παραστάτην ἀδενοειδῆ insinuans, inseritur & dehiscit in vrethram sub initium ceruicis vesicæ, semenque in eam excernit.

Σπερματισμός. seminis emissio, sic apud Theophr. hist. plant. lib. 7. c. 4. τοὺς σπερματισμοὺς μεταφέρειν, est plantas semine natas transplantare.

Σπερχνή. festinans. assidua, apud Hippocr. sicut Galen. in suo lexico annotauit.

Σπιθαμή. mensura est qua rerum interualla metiuntur. Est autem trium palmorum siue duodecim digitorum, quantum scilicet digitis extensis interuallum est inter minimum digitum & pollicem, vt interpretantur Pollux & Hesychius. Latini dodrantem vocant, quod dodrans nouem vnciarum sit, quæ item duodecim efficiunt digitos, vel ex similitudine & proportione quam habet libra cum pede. Est enim dodrans nouem vnciarum, hoc est tres quartas partes libræ continet. Sic & σπιθαμή, quæ digitorum est duodecim, dodrans esse videtur pedis, in quo sedecim digiti continentur. Plinius libr. 7. c. 2. Super hos extrema in parte montium Pygmæi narrantur ternas spithamas longitudine, hoc est ternos dodrantes non excedentes. Ea mensura non raro vtitur Dioscorides, & verbis ab ea deriuatis, qui sunt σπιθαμιαῖος, δισπίθαμος, τρισπίθαμος.

Plinius insuper σπιθαμήν, non palmum magnũ " sed simpliciter palmum appellauit, cum alibi, " tum vbi de anthemide sic scribit, Genera anthe- " midis tria tantum flore distant, palmum non " excedentia, ex hoc Dioscoridis loco, πάντης εἴδη " τρία, ἄνθεσι μόνον διαφέροντα, σπιθαμιαῖα; alicubi ve- " ro σπιθαμιαῖον vna voce palmeum interpretatur, " veluti cum scribit Orchis herba siue Serapias, " folijs porri, caule palmeo, ex his Dioscoridis " verbis, ὄρχις ὃν σεραπιάδα ἕτεροι καλοῦσι, φύλλα ἔχει ἐοικότα πράσῳ, καυλὸν σπιθαμιαῖον; σπιθαμὴ autem hæc " mensura vocatur παρὰ τὸ ἀποσπᾶν τοὺς δακτύλους, " id est quod diducantur digiti. "

Σπικᾶτα μύρα. Vnguenta spicata, genus est vnguen- " ti pretiosi, quod Romæ in gratiam delicatarum " mulierum fiebat, nomen certe non Græcum " sed Romanum inquit Galen. lib. 8. meth. nam " vt hæc à Romanorum delicijs inuenta fuere, sic " etiam par fuit Romanas habere appellationes. " In eodem genere erant vnguẽta φυλλᾶτα. Sed nec " eorum inutilis fuit in medicina vsus, ea enim " prodesse scribit Galen. ad ventriculi cruditatem " nidorosam atque fumosam, atque lib. 4. de loc. " aff. c. vlt. ijs illinit nares ad exsiccationem pul- " monis, & lib. 6. de sanitate tuenda ventrem ro- " borare & calefacere scribit, nec non & aures " corroborare, & lib. 1. κτ' τόπ. ea commendat ad " capillorum defluuium, denique in omni affe- " ctione frigida vt ad aurium dolores à frigore li. " 3. κτ' τόπ. "

Σπλάγχνα. non intestina dicuntur, sed præcipua interanea & vitaliora, vt cor, pulmo, iecur, & similia quæ in cæsis victimis aruspices considerabant si quid protenderent. Sumptum est enim ab aruspicinis id vocabulum, deinde ad omnes animalium partes intrinsecas translatum. Celsus viscera Latine vocat & ab intestinis distinguit, alij exta interpretari malunt.

Obseruauimus autem nos iecur plerumque " ea voce significari, hoc enim maxime obseruari "

in aruspicina præcipiebatur. Quin imo non modo viscera victimarum, sed & quæcumque peractis sacris edebantur σπλάγχνα Græci appellant, inde ἄσπλαγχνος Platoni dicitur qui caret illis epulis, quam significationem Galen. libr. 3. de decret. Hipp. Platon. cum varias huius vocis significationes explicaret, non attigit.

Σπλάγχνον. dicitur à quibusdam iuncus odoratus, authore Dioscoride. Hic arboribus innasci solet, vt cedro, piceæ, populo albæ & quercui, odoratus. sunt qui βρύον ἀρωματικὸν appellent. de eo intelligendũ est quod scribit Aetius tetrab. 3. ser. 4. ad podagricos & articulorum dolores, dicẽs, musci, qui splanchnõ & hypnon & bryon Græcis appellatur. Video nomen hoc σπλάγχνον à quibusdam scribi.

Σπλαγχνίδια. Græci veteres cor vocabãt, hinc ἄσπλαγχνον legimus apud Sophoclem pro timido, sicut contra εὔσπλαγχνος pro virili ac strenuo ponitur.

Σπλαγχνικὰ φάρμακα. Dioscorid. libr. 1. c. 78. dicuntur quæ internorum viscerum affectionibus medentur.

Σπλὴν. lien. Est pars corporis rara, spongiosa, nigricans, ventriculo sinistra parte incumbens, & sanguinem humore atro repurgans. Sicut iecur videtur esse purioris sanguinis quædam affusio & concretio, ita & lien nigrioris & fæculenti: ob idque vtriusque visceris carnem Erasistratus παρέγχυμα appellauit. Quia autem nigro sanguine compositus est, idcirco non modo nigricat, & prominentibus quibusdam tuberibus inæqualis est; sed etiam familiaritate suæ substantiæ quicquid atri humoris & fæcis est in sanguine ad se attrahit. Hoc enim illi à natura proprie tributũ est. Trahit autem per eum venæ portæ ramum qui superior & minor est. Ac eius quidem fæcis parte sibi cognata magis & familiari, per arteriarum præcipue calorem & motum elaborata nutritur: reliquum autem excernit nũc in portam & intestina per eundem portæ ramum, nunc in ventriculi latus sinistrum, per insignem venam ex summo aut propinquo in lienis sima ramo prodeuntem: nunc in sedem per hæmorrhoidas, nunc in renes per arterias ab aorta supra renes natas. Id quoniam debuit esse fæculenti sanguinis receptaculũ, prouidens natura ne facile obstrueretur, duo præsertim illi remedia comparauit, substantiæ raritatem & arteriarum copiam. Est enim valde laxus & spongiosus, habetque tum plures tum grandiores arterias quam magnitudini suæ conueniat, ab aorta qua per lumbos fertur prodeuntes. Situs est in hypochondrio sinistro, qua vẽtriculo incumbit cauus, qua vero septum contingit leuiter gibbus. Tunicam habet à peritonæo, neruulum autem à ramo sextæ coniugationis, qui sinistrarum costarum radicibus inseritur. Neque enim expediebat maiores eum neruos habere.

Lienem autem inquiebat Plato esse ἐκμαγεῖον τοῦ ἥπατος effigiem hepatis, nullamque corpori vtilitatem afferre.

Σπλὴν κατάῤῥοπος. lien decliuis Hippocr. 6. Epid. sect. 2. dicitur; Gal. autem in comment. lienem decliuem vocatum ait, vel propter ipsius tumores in partibus inferioribus excitatos, vel quod in ipsas inferiores corporis partes vitiosos in se contentos humores lien depellat, vel & vtroque modo sic vocatur.

Σπληνικὰ φάρμακα. apta lieni medicamenta dicuntur, suntque ea quæ suauitate quadam terrenum illius humorem vel emolliunt, vel quodammodo colliquant detergunt & attenuant, sine adstrictione conspicua, vt inde obstructione soluta facilius incidat in aluum: horum quædam moderate frigida sunt & tenuium partium vt crassam fœculẽtamq; melancholiam attenuent atque dissipent.

Σπληνικὴ φλέψ. splenica vena. est ramus superior & minor venæ portæ, qui totus per lienem spargitur. Nam cum vena porta in duos præcipuos ramos distincta sit, hic in lienem abit, alter in mesenterium diffunditur. vide φλέψ.

Σπληνικοὶ, καὶ σπληνητικοὶ, σπληνώδεες. sunt qui sine distinctione sic eos appellant qui ex splene laborant. Galen. vero ad illum locum vbi Hippocr. docet ab aquis lienosos calculososque fieri, scribit si quando lien iecur non recte expurget, sanguisque multum fæcis habeat, tunc illa quæ nigra appellantur excrementa deijci, ac multos alios affectus fieri, progressu vero temporis eos qui lienosi appellantur consequi. Lienosos enim esse quorum lienes obsidet inflammatio, nec ad naturalem statum redeunt, nec abit inflammatio, sed duritia in eis manet & natiuus color corporis immutatur, atque hos lienem habere imbecillum; Paulo post subijcit: Scito, inquit, hoc loco lienosos intelligendos esse omnes eos quos prauæ aquæ gignũt, & qui ex illarum tum potione, tum vero omni vsu proueniunt, & qui ex hisce causis atque occasionibus oriuntur, & omnes qui ab affectibus lienis originem ducunt, cuiusmodi sunt hydropes, herniæ, calculi, morbus regius, quique sunt eius generis; itemque scyrrhi, inflammationes & omnino obstructiones & colliquationes; ex quibus locis intelligitur σπληνώδεις dici eos omnes, non solum qui ex plegmone nec concocta, nec digesta, durum lienem habent cum fœdo corporis colore & defluxionibus vt vult author Definitionũ Medicarum, sed etiam quibuscumque lien male iam diu affectus est, obstructus, tumens, durus, siue à fluxione externa, siue ex proprio excremento cum flatu aut schirrosa duritie, maxime vero proprie apud Hippo. lienosi dicuntur quibus iam pridem viscus ipsum lienis obduruit, sic enim video placere præceptori Gal. aphor. 46. sect. 6. Hæc autem vetusta lienis durities sic suũ ortum habet authore Hippocrat. lib. περὶ παθῶν. Quibus, ait, magnus est lien, siquidem biliosi sunt, fœdati multum apparent, vlceribusque obsiti quæ difficulter sanescunt, tum illis ab ore fœdus expirat odor atque marcescunt, lien vero durus percipitur, manetque sui similis in magnitudine, nec cibos deijciunt, sin autem pituitosi multa minora suntijs prædicta incommoda, tum ipse lien alias atque alias maior aut minor est, illa autẽ lienis tensio, indeque nata duritas habet quadruplicem formam, quæ expressa est ab Hippocr. lib. de humor. & 6. Epid. vel enim lien est κατάῤῥοπος, vel ἀνάῤῥοπος, vel rotundus, vel latus, crassus, longus tenuis. Quotiescumque autem lien indurint non est sursum illa durities, quæ ortum habet à veteri congestione humoris vnde paulatim tumor accreuit; quemadmodum illa quam repẽtina fluxio excitauit quæ & ipsum lienem facit ἀνάῤῥοπον, & omnia quæ inde mouentur ἀνάῤῥοπα, vt hæmorragiam & faciem multo calore & colore suffusã,

sed illa durities vetustæ congestionis, vnde homines proprie sunt lienosi, deorsum percipitur, facitque lienem καταῤῥοπον, & omnia inde nata καταῤῥοπα, vnde fit vt in hac duritie sub morbi finem crisimque, humore per aluum erumpente dysenteria propte excitetur, quæ si diutius perseueret omnino lethalis est, sin breui finiatur magna ex parte salutaris quemadmodum apud Hippocr. Aphor. 43. & 48. lib. 6. scribitur.

Σπληνιᾷν. apud Pollucem splene dolere.

Σπλήνιον. linteoleum vel emplastrum appellatur, non oblongum tantum, vt Hesychius interpretatur, aut splenis, vt alij, figura, sed quacumque forma ad partium corporis habilitatem aptatum, quo exceptum vel illitum medicamentum adhibetur. Dicitur & σπλὴν à medicis. Galenus Hippocratem id genus linteoli excogitasse ad stabiliendas fracturas lib. 6. methodi med. tradidit his verbis: ὅθεν εἰς μὲν τὴν φρουρὰν, ἐπικουρίαν αὐτοῖς ὁ Ἱπποκράτης ἐξεῦρε τὴν τῶν σπληνίων ἐπιβολήν. hoc est, vnde ad eorum quidem tutelam remedium ipsis Hippocrates excogitauit, vt splenia adhiberentur, & paulo post ad ossa multifariam confracta splenium asciæ forma circundare ex eiusdem Hippocr. præcepto iubet. Nec ossibus modo fractis imponitur, verum etiam alijs partibus, vt fronti in fasciolæ modum ad leniendos dolores, aut inhibendam distillationem, aut in alium quempiam vsum. Non est dubium sic dictum esse à lienis figura longa magis quam lata.

Non modo autem σπλήνιον commemoratum linteolum significat quanquam id magis proprie, sed & quandoque emplastrum ipsum ea voce significatur vt apud Dioscor. lib. 2. c. 68.

Σπλήνιον. etiam apud Polluc. dicitur densissima pars lienis quæ & illi κεφαλὴ vocatur.

Σπλήνιον. dicitur à quibusdam τὸ ἄσπληνον, vel quod lieni, qui σπλὴν vocatur, conueniat, vel quod folia habeat longa lataque in modum lienis. Dicitur & à quibusdam eodem nomine ἡ ἡμιονῖτις, vt habetur apud Dioscoridem.

Σπληνῖτις φλέψ. ramus est superior & minor venæ portæ qui totus per lienem spargitur Aristoteli lib. 3. de hist. animalium.

Σπογγάρειον. collyrij nomen vtilis ad maximos oculorum cruciatus, describitur à Trallian. libr. 2. cap. 1.

Σπογγίον. epithematis nomen est ex caprillo stercore compositi, quod mirifice tum per latentes meatus tum per aluum humiditatem educit, cuius meminit Paulus lib. 3. c. 48. Idem vero malagmatis nomine appellat libr. 7. c. 18. vbi eius compositionem describit. Sic dictum est quod spongiæ modo humorem hydropicorum combibat.

Σπογγοειδὲς ὀστοῦν. sic nonnulli appellant os illud in naso quod alio nomine ἠθμοειδὲς vocatur (de quo in dictione ἠθμοειδὲς ὀστοῦν) eo quod raritate spongiam referat, nonnulli vero sic appellant ossa illa tenera atque tenuia quæ inter palatū & cerebri basim vsque ad nares, vtrimque diuersa posita sunt: Erotianus insuper Tonsillarum inflammationes σπογγοειδὲς dici ait, vide sequentem vocem σπογγοί.

Σπόγγοι. dicuntur glandulæ quædam ad fauces, vt scribit initio li. 4. Epid. Hippocrates, aut Thessalus eius filius, cui librum hunc vti secundum & sextum tribuit Galen. lib. 3. περὶ δυσπνοίας. Sic forte dictæ sunt quod spongiarum modo humorem combibunt & continent.

Qui autem σπογγοὶ hîc dicuntur, Erotiano (si modo vera est lectio) σπογγοειδὲς dicūtur, sicq; ab Hipp. vocari ait τὰς τὰ περὶ παρίσθμια γινομένας φλεγμονὰς μετά τινος χαυνοτάτου πυρετοῦ, id est, tonsillarum inflammationes cū lenta quadam febre. Idem quoque addit quibusdam sic dici τὰ ἐν τῇ κεφαλῇ πλυρώδη ἕλκη, nonnullis etiam τὰ ἐν τῇ αὐτῇ γινόμενα ὑπόσομφα οἰδήματα, καὶ τινὰς ἔχοντα κατατρήσεις, capitis fungosos tumores & foraminulentos.

Σποδιακόν. est species collyriorum ἀδήκτων καὶ ἁπαλῶν. Cuius duas differentias describit Aetius libr. 7. quarum prior à Paulo Ægineta exponitur ijsdem quidem medicamentis, sed pondere inæquali. Hoc collyrium Scribonius à quibusdam cinereum dicit appellari. Igitur errant qui à spodio appellari scribunt, neque enim spodij quicquam prædicta collyria habent, sed à cineritio colore nomen sortita sunt: σποδὸς enim & σποδιὰ cinerem significat. Cæterum σποδιακὰ collyria omnia vim habent dolorem mitigandi & refrigerandi: & moderate ἄδηκτον.

Σποδίτης ἄρτος. panis subcineritius. refert Gal. in lexico Hippocratis.

Vocatur & eiusmodi panis ἐγκρυφίας eo quod feruentibus cineribus obrutus inalletur, authore Athenæo lib. 3. ex Nicandro & Diphilo; Plura vide in voce ἄρτος vbi insigniores quædam panum differentiæ explicantur.

Σπόδιον ἢ

Σποδὸς. est recrementum metallorum vstorū, quod cineris in modum partim fornacum parietibus inhærescit, partim in terram decidit, indeque colligitur, nomen habet à cineris similitudine, & quidam ex Latinis cinerulam dixerunt: nec colore modo cinerem refert, verum etiam grauitate, quibus duobus differt à pompholyge candida & leui, cum tamen vtraque sint eadem genere & ex eadem materia prodeant: ea vt plurimum est æs aut cadmia: aliquando tamen ex auro & argento & plumbo nigro secernitur. Proinde diuersas habet appellationes, ærariæ, quæ omnium præstantissima est: plumbariæ, quam post Cypriam erariam Dioscorides commendat: aurariæ, quæ teste Plinio oculis est vtilissima: & argentariæ quam Lauriotin idem vocari dicit à Laurio Atticæ monte, in quo argenti erant fodinæ. Omnis autem spodos lota & à sordibus, id est, carbonibus, terra, pilis purgata, easdē quas pompholyx vires habet, sed crassiorum est partium. Sunt qui existiment nos vero spodio carere, nostrumque non aliud esse quam ebur vstum, aut aliud ossis genus. Auicenna autem scripto testatus est spodium cinerem esse radicum cannarum exustarum: verum hæc non sunt spodium, sed verius ἀντίσποδα dicentur.

Σπονδύλιον. pro osse quod κόκκυξ dicitur, apud Polluc. Appellatur & ὀῤῥοπύγιον de quo suo loco, sed & σπονδυλίωνα Homerus appellauit, vt tradit Pollux lib. 2. medullam quæ in vertebris est.

Σποδοειδὲς οὖρον. vide οὖρον.

Σπόνδυλος. spondylus. vertebra. Dicitur & σφόνδυλος ab Atticis, sicut & ἀσφάραγος ἀντὶ τοῦ ἀσπάραγος. Sunt autem spondyli ossa viginti quatuor quibus ἡ ῥάχις tota constructa est. Tot enim sunt in homine secundum naturam se habente: ali-

quando tamen plura aut pauciora reperiuntur. Omnia caua sunt & forata, omnia ἀκανθῶν, hoc est spinam habent & apophyses transuersas atque obliquas ascendentes & descendentes: omnia similiter vinculum membranosum intus (præter duos primos spondylos) duas rhachitidis meningas ambiens, & foris alterum ipsa vndique colligans, præterea articulationes sex, duas suo corpore, duas apophysibus ascendentibus & duas descendentibus. Est autem articulationis hæc fere ratio. Primæ duæ vertebræ per diarthrosim coniunguntur, quod capitis motus validus & manifestus sit. Nusquam enim corpore suo (quam ipsorum partem anteriorem vocat Galenus) committuntur vel sibi vel capiti, quomodo inferiores omnes sibi iunguntur, sed prima duas occipitis apophyses κορωνοειδεῖς duabus cauitatibus excipit & secundi dentem transmittit: secunda vero condylo duplici, sed minus extante, primi cauitates duas γληνοειδεῖς excipit, & suo dente occipiti inter κόρωνα anterius valido ligamento affirmatur. Inferiores autem omnes vertebræ sibi articulantur & corpore suo, & apophysibus obliquis ascendentibus & descendentibus, ita vt harum singularum vertebrarum articulationes sint sex, supra quidem tres, & infra totidem. vndique autem foris parte antica valentiq; iunguntur, & qua parte dorsalis medulla intus partem hanc anteriorem tangit. Sed qua se vertebræ facie tangunt, ligamenta sunt cartilaginosa & ab vnius cartilagine in alterius cartilaginem immissa, tam crebra, vt his plenum sit totum inter duarum vertebrarum cartilagines, quibus vtrimque subliniantur, interuallum. Sunt autem apophyses manifestæ vertebris omnibus communes, parte quidem postica spina vna prælonga & fere acuta, soli primæ vertebræ negata, in lateribus vero binæ semper transuersæ & hæ etiam longæ. Inter has autem aliæ vtrimque geminæ sed breues, vna vtrimque ascendens, altera vtrimque descendens, per quas vertebræ inuicem inarticulantur dupliciter inferiori & dupliciter superiori, vtraque scilicet parte dextra & sinistra. Hæ vero apophyses articulatoriæ (sic enim eas appellare licet, vt à transuersis & spinis separentur) interdum transuersim, interdum subobliquè sitæ sunt. Ab osse enim sacro ascendendo, semper magis propinquant transuersis, donec in decima metaphreni vertebra sint mediæ inter ipsas transuersas, vt vna linea cum transuersis collocatæ videri possint. Ad costas autem reliquas intro magis vergunt quam transuersæ, & tandem rursus foras vergunt, donec in summa ceruice iterum subtransuersæ fiant. Et hæc quidem sunt omnibus vertebris communia: non sunt autem omnes sibi similes. Prima reliquis solidior, densior & maiori foramine cauata est, sola caret spina, & habet parte anteriore apophysim exiguam, & in inferiori parte duas cauitates γληνοειδεῖς. Secunda peculiarem habet processum durum & solidum è superiori mediaque sui parte exorientem, quem à dentis similitudine ὀδόντα vocant, ex quo totam ipsam etiam vertebram secundam Hippocrates ὀδόντα appellauit, non autem primam, vt putat Ruffus in partium corporis onomasia: alij vero πυρηνοειδῆ ἀπόφυσιν nuncupant. hic in primæ vertebræ cauitatem subit. Ab his vertebræ sunt tertia, quarta, quinta, superioribus longe minores, quarum tamen quinta maxima est. Sexta non modo his tribus maior est, sed etiam septima. A sexta autem vsque ad infimam rhachim, inferior superiore maior est proportione quadam. Magnum vero spondylum Galenus comment. 3. περὶ ἄρθρων interpretatur secundum, qui in fauces conuersus eas angit. nec multo post eodem libro magnum spondylum appellat infimum lumborum aut ei proximum. Paulo post magnum videtur innuere sextum ceruicis aut septimum. Ceterum vertebræ omnes in tres ordines distinguuntur: sunt enim ceruicis septem, dorsi duodecim, lumborum quinque. Inter quas facile est dorsi vertebras ab alijs discernere. singulæ enim dorsi vertebræ vnam vtraque parte costam emittunt. Ex his autem decima vertebra peculiare & proprium quiddam habet: dicitur enim à Galeno ἀῤῥεπὴς, hoc est spinam habens in neutram partem, siue nec sursum nec deorsum repentem, qualis hominibus huius seculi frequenter est vndecima, & hac frequentius duodecima, raro autem decima. Cum enim rhachis tota sit tanquam arcus quidam, eius ipsius ceu clauis, vt vulgo vocatur, est decima vertebra, quæ velut lapis aliquis motu recto delatus, nutantes sursum aut deorsum alias vertebras figit & firmat.

Cæterùm etiam vertebræ ipsæ Græcis στροφεῖς καὶ στρόφιγγες dicuntur nimirum ab inuersione. Quod vero ad singularum appellationes spectat notandum, alias esse colli siue ceruicis, alias dorsi, alias lumborum. Quæ autem prima colli constituitur, Atlas vocatur, quia vt Atlas Mathematicus cœlum suis humeris gestare fingitur, ita hæc caput totum sustentat. Dicitur etiam ἐπιστροφεὺς conuersor, quia super ea caput verti creditur. Secunda ab Apophysi turbinata (Apophysim esse mauult fallop) ὀδοὺς vocatur ab Hippocr. vide supra quæ de illa author scripserit; illa luxata parte anteriore anginam lethalem inducit, cuius meminit lib. 2. Epid. & 4. de loc. aff. c. 3. hæc & secunda vocatur à nonnullis ἄξων. Reliquæ vertebræ carent nomine excepta 7. quam malunt nonnulli Atlantem appellare, quia caput & reliquos spondylos sustinet & in ferendis oneribus potissimum laborat. Prima autem dorsi vertebra λοφίας dicitur à voce λόφος, quæ apicem seu cristam galeæ significat, vel quod alijs præstet, vel quia λοφίας dicitur inferius guttur, cui illa subiacet. Secunda dorsi μασχαλιστὴρ, id est axillaris appellatur, Reliquæ nomen consequentes πλευρῖται costales, quia costæ maximæ illis annectuntur, vndecima vel vt alijs placet decima, ἀῤῥεπὴς id est in neutram partem inclinans dicitur. De hac author noster supra: duodecima διαζωστὴρ præcingens quod ea parte cingamur. Quæ autem lumborum vertebra prima constituitur, νεφρίτης vocatur quod ex aduerso renum sita sit. Vltima ἀχαλίνης fulciēs, media ἀχλίνης brutorum propria. Porro vertebrarum prominens & suffulciens pars ἄῤῥεν Polluci lib. 2. dicitur, sicut sinus hanc excipiens θῆλυ femella.

Præter autem hanc τοῦ σπονδύλου primariam significationem, dicitur & σφόνδυλος apud Nicandrum in Theriacis de caudæ scorpionum internodijs; σπονδύλους etiam vocat Homer. ἀστραγάλους, id est talos vt tradit Pollux.

Σπονδύλης φλέβες. dicuntur à Galeno li. de anat. venarum, & libro 3. administr. anat. venæ aliquot

per cutem modicis interuallis sparsæ.

Σποραδὲς νόσοι. dispersi morbi, qui etiam σποραδικοὶ appellantur. Sic dicuntur qui singulos separatim corripiunt. plures sunt simul morbi vagantes & genere diuersi siue perniciosi siue mitiores, quorum alius alium inuadit. Non ab aere, sed à victus ratione nascuntur, quam singuli habent propriam & peculiarem. Itaq; non vnum morborum genus sic dicitur, sed differentes sunt morbi. vide ἐπιδήμιος.

Σπορητός. dicta sic est prima pars hyemis à veteribus Græcis. nos sementem possumus appellare. vide χειμών.

» Σπόρος. apud Hippocr. semen genitale significat.

Σπυραθώδεα διαχωρήματα. dicuntur 2. prorrhet. excrementa τοῖς σπυράθοις similia, quasi in girum conuoluta, spirosaque dixeris, combustis scilicet à visceris phlegmone siccioribus & quasi in nucleum formatis excrementis, quæ σκύβαλα Græci vocant; fiunt & διαχωρήματα σπυραθώδη quod plusculo tempore retineantur, & propter copiam igneæ caliditatis authore Gal. comment. 2. in prorrhet. partic. 6. & comment. 4. de victu acutor. part. 17. Sunt autem οἱ σπύραθοι, vel vt apud Hippocr. σπυράδες caprarum & ouium stercora sicca & rotunda.

» Σπύρας, άδος; pro pilula sumitur apud Hipp.

Σταγονίας. thus masculum, quod est suapte natura rotundum & guttæ similimum. vide λίβανος.

Σταδιεὺς. Dioscorides interpretatur stadijs mensurans ambulationes vt refert Gal. in lexico Hippocratis.

Στάθευσις. est inchoata tantum nec absoluta ὄπτησις. Fit cum calor externus agit in humorem eius quod assatur, sed tamen imbecillior est quam vt eum perfecte possit concoquere. Est inconcoctio vt scribit Aristoteles, contraria τῇ ὀπτήσει, quemadmodum & μόλυνσις τῇ ἑψήσει opposita est. Aristoteles tamen minus appositum τ̃ σταθεύσεως nomen esse scripsit ad eam rem significandam, sed tantum similitudine quadam sic dici posse. Verum Hesychius ita interpretatur σταθεῦσαι, τὸ τῷ πυρὶ ἡσυχῇ χλιᾶναι κρέας· καὶ σταθευτὸν, πεφλογισμένον ἠρέμα. hoc est igne modico tēperate carnem tepefacere: & σταθευτὸν, quod modice assatum est. Scribitur & à quibusdam στάτευσις, potestque permitti, cum στατεύειν ἀντὶ τοῦ θάλπειν & Græci dicant. Aristotelis interpres excaldationem satis apte reddidit.

Στάθμια. sunt magnum aliquod pondus. Ea autem sunt, quibus vti consueuimus, libralia pondera ex ære, aut ferro, aut plumbo constantia. Gal. in lib. de fracturis commentario. 2.

Στάις, αιτος, τὸ vel σταὶς. geminam habet significationem. designat enim & pinguedinem siue adipem, & fermentum siue farinam aqua subactam, vt exponit Hesychius. Idem prorsus quod στέαρ de quo postea.

» Verumtamen vt dicam libere quod sentio non » crediderim σταιτὸς vocē pro sebo aut adipe apud » authorem vllum accipi. Errandi occasionem de» disse videntur Hermolaus Barbarus, & Plinius, » ille quidem apud Dioscor. lib. 2. c. 123. vbi pro » σταιτὸς τρόπον perperam legisse videtur στέατος, expo» nens adipis modo, cum dicere debuerit massæ » triticeæ in modum; Plinius vero qui quoties » σταιτὸς vocem Dioscorides vsurpauit, ille adipem » interpretatus est; sic Dioscor. libr. 2. c. 202. de » scylla coquenda loquens, eam inquit σταιτὶ ἢ πηλῷ, id est farina subacta lutoque oblitam in clibanum conijci; Plin. lib. 20. c. 9. adipe aut luto « oblitam conuertit: sic idem Dioscor. libr. 5. de « stibio loquens ὀπτᾶται, inquit, σταιτὶ περιπλασθὲν, καὶ « ἐγκρυβὲν εἰς ἄνθρακας, ἄχρις ἂν ἀνθρακωθῇ τὸ στέαρ, id « est torretur farina subacta, siue fermēto circum« litum, & carbonibus obrutum donec carbun« culetur crusta; Plin. lib. 33. c. 6. non farinam sed « adipem interpretatus est. Sic enim Dioscor. lib. « 2. c. 188. de Erysimo loquens ὀπτηθὲν στέατος περι« πλασθέντος, oblita farina assatum intellexit, non « adipe; verum notandum in cōmemoratis Dios« coridis locis exemplaria plurima habere στέαρ & « στεατὸς, cum tamen verior antiquorum codicum « fides σταὶς, σταιτὸς, σταιτὶ retineat, sic docente Mar« cello Virgilio, adeo vt perperam in dictis locis « Cornarius legendum esse censeat στέαρ, & στέατος « non σταὶς, contendens στέαρ non modo adipem si« gnificare, sed etiam fermentum, seu farinam « aqua subactam, cùm re vera tamen hæc sit pro« pria significatio τὸ σταὶς, & cuius ratione à voce « στέαρ distinguitur quod perpetuo adipem sonat. «

Στακτὴ, siue κονία στακτὴ. est lixiuium liquidū ex quouis cinere colatum, sic dictum quasi stillatitium. Significat etiam calcem perinde atque ἡ κονία. Quæ vocis ambiguitas magnam plærisque errorum occasionem præbuit. Sed teste Dioscoride στακτὴ vocatur pinguitudo recentis myrrhæ, cum exigua aqua tusæ & organo expressæ. Ea perquam odorata ac pretiosa est, atque vnguentum per se facit quod στακτὴ etiam nominatur. Maxime probatur quæ nullam olei mistionem admisit. Vim calfactoriam myrrhæ & calidis oleis respondentem habet. Officinis styrax liquidus vocatur.

Στακτικὸν ἢ

Στακτὸν. collyrij nomen est apud Scribonium & Paulum, quod Galenus εὔστακτον appellauit: variant tamen ab inuicem eorum descriptiones, præsertim ponderibus.

Σταλαγμὸς. destillatio & fluxio à capite, vt exponit Galenus. Sic dicitur & calcanthi genus purissimum stiriæ seu guttæ simile. Dioscorides σταλακτίδα, Plinius σταλαγμίαν vocat.

Στατὴρ. stater, pōdus est dragmarum quatuor quod « Hebræi siclum dicebant vt Budæus tradit, scri« bens alibi staterem vocari à mensoribus se« munciam, de varijs eius generibus vide Pollu« cem. «

Στάσις. immobilitas dicitur, cum refrigerato san« guine spiritus congelati, fusique humores, natu« rales vias capessere non possunt, vt in Catalepsi, « Epilepsia, Apoplexia, hinc στάσεις ὀμμάτων. «

Στάσις. constitutio quoque & temperies dicitur vt « apud Hippocr. ἀέρος στάσις, aeris constitutio seu « διάθεσις καὶ πάθος, & apud Galen. τὴν στάσιν παχὺ sub« stantia crassum, cui opponitur ἡ λεπτομέρεια στά« σεως constitutionis temperies, tenuitasque. «

Στάξις, καὶ ἀπόσταξις. stillationem sanguinis è naribus « significat Hippocrati, interdum (ἐκ ῥινῶν) addi« tur. «

Στατικὰ κολλύρια sunt collyria quæ inordinatum fluxionis impetum sistunt. plures sunt eorum differentiæ, Hermolai, hexacontarchia, hecatontarchia. omnia refrigerāt & adstringunt & quadamtenus desiccant, alia magis alia minus, Aetius.

Σταφὶς. vua passa. est omnis vua insolata, vt seruari possit. Non est dubium qualis vua fuerit secundum

dum naturam, talem etiam esse eius facultatem postquam solem passa fuerit: dulcem scilicet ex dulcibus, austerum ex austeris, mistum ex iis quę vtriusque qualitatis sunt participes. stomachum & iecur maxime iuuant.

De vuæ passæ facultatibus multa Gal. 8. κτ' τόπ. c.7. & Diosc. l.5, c.4. & 156. Plin. l.23. c.1. & Gal. 2. de aliment. facult. c.10. vide infra σαφυλαὶ πατηθεῖσαι.

Σταφὶς ἀγρία. herba pedicularis. folia habet labruscæ diuisa, & cauliculos rectos, molles nigrosque, fert florem glasti, folliculos virides, similes ciceri, & in his nucleum triangulum, scabrum, ex nigro subfuluescentem, intus album, gustu acrem. Vehementer acrem obtinet facultatem, abstergitque valenter, & vrendi vim aliquam habet.

Σταφυλεπάρτης. instrumentum chirurgicum quo vua fluxione laxior attollitur. dicitur & σαφυλάγρα. Eius meminit Paulus lib.3.c.26.

Σταφυλὴ. vua quæ & βότρυς dicitur, fructus vitis est, syluestris vero vitis fructus οἰνάνθη Dioscoridi vocatur: Galenus vero non modo fructum ipsum, sed & primum eius rudimentum siue ἐκβλάσημα vna cum floribus, vnde succedentibus diebus syluestris vitis vua succrescit οἰνάνθην lib.8. κτ' τόπ. appellat: Quod spectat ad vuæ facultates, illæ recentes aluum perturbant & ventriculum flatu implēt, præsertim quæ sapore acidæ ac austeræ sunt, concoctioni enim in ventriculo plurimum obsunt, ac dum per iecur & venas distribuuntur frigidum ac crudum ingenerant succū, qui non facile in probum sanguinem commutetur; dulces vuæ & probe maturæ innocentiores sunt, succum habent calidiorem, & qui facilius distribuitur citius quoque per aluum secedunt potissimum humidæ, præsertimque sit absque vinaceis & folliculo liquor tantummodo cum carne vt Gal. ait assumatur: σαφυλὴν autem quasi σαπηλὴν dici quidam volunt παρὰ τὸ σάζειν τὸν πηλὸν quod guttatim vinum funderet, Πηλὸς enim vinum primitus significasse sciunt eruditi.

Σαφυλαὶ Ἀμιναῖαι. vuæ amineæ quas austeras vocat Galen. libr. 6. κτ' τόπ. & earum mustum ad medicamentum stomaticum commendat.

Σταφυλὴ ἀκκυρυ (sed credo legendū Ἄρκτυ) interpres vuam vrsinam vertit, nascitur inquit Gal. lib.7. κτ' τόπ. in ponto, planta est humilis & fruticosa folio memæcyli, fructum ferens rubrum & rotundum gustu austerum.

Σταφυλαὶ πατηθεῖσαι. vuæ appellantur Græcis non quæ calcatæ sunt, sed quæ diu in vite solem passæ sunt & adustæ, sic enim Nicolaus antid.145. interpretatur, ex illis fit vinum scybelites vocatum de quo supra, in illis alijsque eiusmodi fructibus qui tam pendentes quam in tabulatis à sole & aere coquūtur, absumptis partibus aqueis subsidunt coria & contrahuntur in rugas, & quæ remanent partes, euadunt crassiores, eiusmodi fructus omnes ῥαγάζοντας καὶ ἡλιουμένους appellat Theophr. 6. de caus. plant. cap. 33. huiusmodi autem vuæ passæ appellantur, non vero tantum hoc à sole contrahuntur, sed & ab aqua feruente & oleo vt notauit Plin. lib.4.c.9. Quod ad eius facultates spectat, non est dubium qualis vua fuerit secundum naturam, talem esse eius facultatem postquam solem passa fuerit, dulcem scilicet ex dulcibus, austeram ex austeris, mistam ex ijs quæ vtriusque qualitatis sunt participes. Stomachum & iecur maxime iuuant: vide authorum sententias de vuæ passæ facultatib. supra in voce σαφὶς, quæ & vuam passam significat, vide & Dodonæum in vitis viniquę historia.

Σταφυλαὶ εὐγενεῖς. vuæ generosæ siue nobiles sic vocantur in quibus vt inquit Galen. 2. de alimentor. facult. acini humidam quidem substantiam habent exiguam, solidiorem autem non paucam, quamue carnem acini esse diximus: itaque etiam & ex Platonis sententia 8. de legib. & ex Athen. lib.14. vuæ generosæ γενναῖαι ἢ εὐγενεῖς dicendæ sunt, quæ parum humidæ substantiæ, durioris plusculum habent, quæue edendo sunt, neque vinis faciendis idoneæ habentur, sed vt cæteri fructus autumnales longo tempore conseruari possunt, vt non inique egerit Plato eo loci si mitius in eos animaduertendum statuerit, qui vuas faciendis vinis minus idoneas licet conseruationi aptas furarentur.

Σταφυλὴ. sunt qui eo nomine omnem columellæ siue curculionis inflammationem appellari crediderint, inter quos fuit Archigenes, quem propterea Galenus reprehendit lib. 6. τ κτ' τόπους. Alij vero, vt idem scribit, fœdius aberrarunt, eo nomine partem ipsam secundum naturam se habentem intelligentes. Neutrum enim ἡ σαφυλὴ significat, sed eius partis affectionem, cum ea laxior ex fluxione reddita, superna sui parte tenuis est, inferna autem crassior & liuida. Sic enim euadit τῇ σαφυλῇ, hoc est vuæ vitigineæ similis è pedunculo suo dependenti. Vuam autem hic intelligere oportet non totum botrum siue racemum, non acinum, sed granum quod ῥάγα Græci vocant, à quo tunica oculi ῥαγοειδὴς, vuiformis Latine dicta, nomen accepit. Ei quidem nihil similius est curculione sic affecto. Pars enim superior tenuis gracilisque apte respondet vuæ pedunculo, inferior autem crassa, rotunda, nigra, ipsi grano simillima est: sed neque magnitudo dispar. Sic quidem Galeno περὶ σαφυλῆς visum est, qui in eo Archigenem taxans, non meminerat, opinor, eorum quæ scripto prodiderat Aristoteles libr. 1. de histor. animal. cap. 11. columellam, si immodice humefacta intumescat inflammeturque, vuæ nomine vocari. Veruntamen si quis rem diligentius expendat, non ipsa inflammatio nomen hoc meretur, sed potius inflammationis symptoma, quum scilicet columella inflammata figuram eiusmodi sortita fuerit.

Σταφυλῖνος. pastinaca. herba est folijs gingidij, latioribus, subamaris, caulē habet rectum, scabrum, vmbellam anethi similem, in qua flores insunt candidi, & in medio purpureum quiddam, ferme croceum. radix digiti crassitudine, dodrantalis, odorata.

Attica autem pleonasmo dicitur & ἀσαφυλῖνος apud Athenæum l.9. ex Diocle.

Σταφυλοφόρον. vuiferum, sic τὸν γαργαρεῶνα vocauit Aristoteles, quoniam ea parte inflammata σαφυλὴ id est vuæ quiddam simile pendere videtur.

Σταφύλωμα. differētia vna est τ προπτώσεως, cū scilicet erosa ruptaue cornea oculi tunicula, altera ei subdita quę ῥαγοειδὴς dicitur, excidit ad eū modū, vt acinum vuæ reprę̄sentet. Cū enim infra istum modum excidit, μυοκέφαλον: cum modum hunc

superat, μῆλον vocatur, vt docet Paulus libr. 3. c. 22. Interdum vero aliter fit σαφύλωμα, sine ruptione aut erosione corneæ, quando ipsa cornea intumescit certa quadam parte, atque attollitur, & prominet in modum acini vuæ. Id quod plærumque contingit ex defluxione, humoribus intra corneam coaceruatis, quos ea propter imbecillitatem sustinere non valens, laxatur, & quasi incuruatur, apparetque veluti acinus vuæ exertus, qui staphyloma appellatur. Differunt inter se hæ duæ species staphylomatis, quod vna integra fiat cornea tunica, tumorque ipse candidior appareat, altera vero fiat eadem rupta aut erosa, in qua quod prolabitur, cæruleum aut nigrum cernitur. His addit & tertiam speciem Aetius lib. 7. cap. 34. scribens aliquando σαφύλωμα fieri ex pustula quadam inter strias corneæ tunicæ satis profunde excitata, quæ tunicam attollat, non tamen rumpat. Causæ huius affectionis variæ esse possunt, sed quæcunque ea fuerit, certum est visum omni staphylomate aboleri.

Στάχυς. frutex est marrubio similis sed longior, folia ferens numerosa, hirsuta, rara, prædura, caua, odoris iucundi, & complures virgas ab vna radice exeuntes, marrubio candidiores. Nascitur in montibus & asperis. Vim habet excalfactoriam & acrem: gustu est amaro. Excalfacit tertio ordine.

» Cæterum etiam σάχυος nomine accipitur spi-
» ca vulgo dicta, qualis ea est qua frumentacea se-
» mina continentur, quæque Varrone teste lib. 1.
» de Re Rustica c. 4. rusticis olim à spe spes no-
» minabatur, eam enim (inquit ille) quod spe-
» rant forte serũt: ab harum etiam spicarum simi-
» litudine Græci ῥιζοτόμοι, thymo stœchadi & simi-
» libus σάχυω tribuunt: Dioscor. quoque l. 1. ca. 2.
» σάχυος voce nardi radicis nucleum intelligit, quæ
» quidem pars est ipsius nardi nobilissima, præ-
» stantissima, ac etiamnum in vsu medico fre-
» quentissima. Vt enim Columella latinique alij
» spicas interdum accipiunt pro nucleis, quibus
» numerosis ac sibi inuicem cohærentibus, qua-
» rumdam radicum bulbosa capita compingun-
» tur, velut allij, liliorum, quique in allio Dioscor.
» teste Græcis peculiariter ἄγλιθες nuncupantur,
» ita & Græci σάχυας pro ijsdem radicum nucleis
» accepere, ac tum certe potissimum cum Indicæ
» nardi fecere mentionem: idipsum satis aperte
» Galen. innuit. 1. de antidot. quo loco radicem
» nardi spicam nominari dicit, non quia vere spica
» sit, sed quia spice figuram æmuletur: Quin etiam
» 8. de simplicium medicamentorum facultati-
» bus vbi de nardi radice tanquam potiore nardi
» parte agit νάρδον σάχυω appellat, Quinetiam Ægi-
» neta & Actuar. composito nomine ναρδοσάχυω
» nominauerunt.

Στέαρ. sebum siue seuum. Est oleosa & pinguis substantia adipe siccior magisque concrescẽs. Eiusdem est cum adipe generis, πιμελὴν Græci vocant: Vtrumque enim oleosum & pingue est, vtrunque sanguis est concoctus per bonitatem nutrimenti. Differunt autem, quod σέαρ fragile vsquequaque fit, nec ad ignem admotum tam facile liquescat, & cum refrixit, denuo concrescat, vt ouis, vt capræ: πιμελὴ liquidior fit, minimeque apta durari, oleo longa vetustate incrassato similis, vt equi, vt suis. Locis etiam discrepant, πιμελὴ inter carnem cutemque solet consistere, σέαρ in fine carnis semper est. quæ parte vtraque dentata sunt animalia, adipe pinguescunt, quæ vna, sebo. Generatur autem ex sanguinis parte pinguiore per tenues venas effusa, circa partes animantis membranosas ac neruosas, cui concretio ideo contingit, quod membranis adiacet. Crasso namque oleo est similis, eoque congelatur, vbi cum frigidis & exanguibus particulis coniungitur. vide πιμελὴ.

Nec vero sebum modo aut adipem σέαρ significat, sed etiam vt Hesychius exponit, ζύμlω καὶ ἄλευρον, hoc est, fermentum & farinam, aqua videlicet subactam in panis aut offæ formam. Id quod ipse Hesychius adhuc euidentius declarat, vocem ἀπομαγδαλιὰ exponens, ac dicens esse σέαρ ἐν ᾧ τὰς χεῖρας ἀπεμάττοντο ἐν τοῖς δείπνοις, βαλόντες δὲ τοῖς κυσὶν ἀναλύοντες ἀπὸ δείπνων. Intelligit enim quadras ex pane in quibus digitos tergere soliti erant veteres, easque postea canibus obijcere. Sic non est aliud σέαρ quam σαῖς, hoc est, fermentum & pollen subactus, etiamsi id absurdũ Marcello videatur apud Dioscoridem cap. de stibio. In hac ergo vocis ambiguitate diligenter videndum an pro adipe, an pro polline τὸ σέαρ accipere conueniat, cum nec ipse Plinius errorem in eo vitare potuerit, conuertens quæ de scilla & stibio, polline vel fermento illinendis memoriæ prodidit.

Vide quæ supra notauimus ad vocem σαῖς. «

Στέαρ ἡδυντόν. Adeps in aromate & aqua coctus, vt exponit Galenus in lexico Hippocratis.

Στεατοκήλη. affectus est scroti succrescente in eo seuo, vt refert author introductorij.

Στεάτωμα. est tumor præter naturam, mali coloris, tactu lenis, primum pusillus, temporis progressu amplior, adipem intra se membrana conclusum habens. Differt à struma mollitie, qua nota etiam à meliceride & atheromate discernitur. Magna ex parte basim habet ampliorem, raroque contingit vt basis angustior, & apex amplior reperiatur. In genere apostematum est, eo maxime à reliquis differens quod in eo pingue quiddam ceu adeps subest, tunicula conclusum, ideoque sola chirurgia curari potest, quod adeps qui in eo continetur, nec putrefieri possit nec digeri.

Διὰ σεάτων. medicamentum ab adipibus sic «
nuncupatum à Trallian. l. 6. quod ab eo impera- «
tur in laterum doloribus mitigandis. «
Στέμη. Hesychio γασέρα significat. «
Στεγνόν. proprium methodicorum vocabulum de «
quo vide in voce σέγνωσις: Proprie autem illud di- «
citur quod tam densum solidumque est, vt id «
quod eo continetur non facile præterfluat; & «
σεγνὸς πυρετὸς adstricta febris, contraria est τῇ ῥοώδει «
fluxuosæ, excretiones non importat, pulsus «
magnos seruat, longiore spatio temporis corpus «
emaciat, vt docet Gal. in Definit. medicis, sic & «
Dioscor. l. 1. c. 3. σεγνὰ περὶ κύστιν καὶ νεφροὺς πάθη, id «
est adstricta vesicæ & renum vitia dixit, omnia «
scilicet illa quorum impedimento vrina aut dif- «
ficulter, aut raris & per interualla temporis stil- «
lis, aut nulla fluit. «
Στέγνωσις. generali significato omnem obstructio- «
nem tam osculorum vasorum, quam meatuum «
corporis significat: Hippocrates de præclu- «
sione genitalium muliebrium hanc vocem v- «
surpauit: erat præterea σέγνωσις vocabulum me- «
thodicorum proprium, quemadmodum & eius «

oppositum ῥύσις, quibus duobus nominibus suas κοινότητας appellabant, id est communitates: Volebant enim ægrum corpus esse aut στεγνὸν astrictum, aut ῥοώδες, id est fluxum vel ex ambobus mixtum: στεγνὸν quidem cum naturalis aliqua excretio suppressa erat, atque eiusmodi affectionem στέγνωσιν appellabant; ῥοώδες vero cum excretio aliqua plusquam ex naturæ legibus ferebatur, atque hanc affectionem ῥύσιν vocabant; mixtum vero ex ambobus, vt cum exempli gratia inflammatio oculum occupat, simulque fluor: hoc enim ῥοώδες vocabant, illud vero phlegmonem videlicet, στεγνὸν πάθος, vide μεθοδικοί.

Στεγνωτικὰ φάρμακα. stipantia, obstruentia, siue contrahentia, siue occludentia medicamenta. Dicuntur proprie quæ oscula vasorum claudunt, & sensibiles vacuationes supprimunt. Corpus enim quod στέγει, hoc est, claudit ac continet in se, nec quicquam quod sensu queat percipi, ex sese emittit, Græci στεγνὸν appellant. Est autem eorum substantia crassarum partium, frigida & adstringens, & expers acrimoniæ. Talis enim substantia aptissima est contrahere & occludere aperta præter naturam vasorum oscula, vt cui omnia insint quæcunque requirunt ea quę contrahi debent. Siquidem consistentię crassitudine foris incumbit, nec paruos meatus penetrare potest, tum frigiditate sua intro premit, atque vndiquaque in sese cõtracta vicinaque corpora cogit & contrahit, & quia desiccat, humorem depascitur partemque roborat. Quorum quidem omnium concursu efficitur, vt osculum claudatur, à partibus adstringentis substantiæ tanquam foris à manibus contractum. Sunt autem τὰ στεγνωτικὰ opposita τοῖς ἀναστομωτικοῖς. Differunt vero ἀπὸ τῶν πυκνωτικῶν, hoc est, à condensantibus, quod illa vasorum oscula, hæc cutis poros siue meatus occludant: neque enim vt πυκνωτικὰ terrenam habent substãtiam, sed aqueam magisque imbecillam. Cæterum τὰ στεγνωτικὰ alijs nominibus, vt ait Gal. συνάγοντα, κλείοντα, & σφίγγοντα possunt appellari. Talia quidem sunt quæ proprie στεγνωτικὰ appellantur. Verum notãdum est, vt ait Gal. non sic proprie, sed nomine generis appellari. στέγνωσις enim significat generaliter omnem obstructionem tam osculorum vasorum, quam meatuum corporis. Sed meatuum quidem obstructionem Græci πύκνωσιν vocant, non habentes autem nomen quo eam quæ in vasorum osculis fit designarent, generis nomen ei commodarunt, vt & in multis alijs rerum differentijs factum est. ἔμφραξιν tamen videtur eam nominare initio lib. 9. methodi. & similiter Paulus libr. 1. capite 21. scribens στέγνωσιν dupliciter fieri, ἢ διὰ τὴν ἔμφραξιν, ἢ διὰ πύκνωσιν τῶν πόρων. hoc est, vel propter obstructionem, vel propter pororum densitatem. At cum talis quidem sit τῶν στεγνωτικῶν natura, non longe abest à recto loquẽdi vsu Hippocrates, qui sect. 4. τῶ περὶ διαίτης ὀξέων, στεγνότητα dixit pro alui suppressione, casei incommoda enarrans, sicut Galenus eo loco annotauit.

Στεῖλαι. supertegere. inungere. vt refert Galen. in lexico Hippocratis.

Στελεχιαία. dicitur à quibusdam vena illa magna quę à sima iecinoris parte exoritur & quam portam vulgo vocant. vt apud Galenum lib. 6. administ. anat. & de locis affectis libro 6. cap. 4. Est enim aliarum velut quidam truncus. vide φλέψ.

Στέλεχος, τό; caudex, ea scilicet pars, in plantis, in quam fruticis vel arboris à radice defertur alimonia, simplexque supra solum prosilit, adeo vt inter caulem & caudicem hoc intersit, vt caulis ad herbas, caudex ad frutices & arbores duntaxat pertineat.

Στέμμα. apud antiquos τὸ στέφανον dicebatur teste Polluce lib. 2.

Στέμφυλα. Attici Græcique Galeno antiquiores sic oliuarum retrimenta, atque partes solidas, nucleosue siue ossiculos appellabant, postquam oleum expressum erat vt scribit Gal. lib. 2. de aliment. ibidem tamen & Galen. ait sic vocari solida vuæ retrimenta atque reliquias, cum in torculari omnis earum succus expressus est; alios sic radices vuarum ex sarmentis enascentes appellare tradit: habent autem vinacea seu vinacei omnes moderatum calorem quo fundunt, læuigant, ac molliunt quod in corporibus nostris consedit concretumue est: habent quoque adstringendi facultatem propter acinos, & corium quibus constant, hinc & robur partibus addunt, quo fit vt vniuersa eorum indicatio plurimum sit ex vsu schirrosis, & induratis tumoribus, quos calore suo tepido fundunt atque emolliunt, hinc podagrę & coxẽdicum dolores à frigido humore laborantibus conferunt; œdematosos quoque tumores exsiccant ac discutiunt; Neruosarum partium imbecillitates ex humiditate frigiditateque subortas sanant, & aquam intercutem, aliaque eiusmodi plurima salutariter præstant.

Στεμφυλίδες. sunt oliuæ nigræ, sicut πιτυρίδες sunt αἱ φαῦλαι vt testatur Athenæus l. 2.

Στεμφυλίτης. lora, quam alio nomine Attici δευτερίαν appellant.

Στενά. fauces Græcis dicuntur, sic Liuius libr. 32. ad occupandos (ait) quæ ad Antigoniam sunt fauces, Græci στενὰ vocant, misit.

Στενυγρός. arctus, angustus. & στενυγροχωρία, locus angustus siue angustia. Galenus quoque in lexico suo Hippocr. στενυγρῶσαι constringere & coarctare humorum meatus & siccare, scribit significare.

Idem initio commentar. 2. libri sexti Epidem. scribit στενυγρὸν Ionicum esse vocabulum, idemque quod στενὸν angustum significans.

Στέργηθρον. à quibusdam dicitur ἡ κοτυληδὼν, id est vmbilicus Veneris, sicut habetur apud Dioscoridem. dicitur etiam & à quibusdam τὸ ἀείζωον siue sedum maius, quod amatorijs credatur conuenire.

Στερεοσαρκότεροι. appellatur qui solidiore & compactiore corporis textura est præditus, ἀραιοσαρκότεροι est huic oppositum.

Στέρνον. pectus. Hippocrates στῆθος vocauit, vt annotauit Galenus. est pars thoracis anterior clauibus subiecta, in quam costæ copulantur. Ea constat ossibus septem, vt ait Galenus, quot scilicet costæ sunt quæ ipsis inarticulantur. Nunc autem numerus non apparet idem in omnibus sceletis. Nam quibusdam duo tantum sunt manifesta, in plurimis tria manifestam habent circumscriptionem, in alijs quatuor, quinque, aut sex. Septem vero nunc rariora sunt. Sed quotquot sunt, sibi inuicem tam exacta harmonia coniunguntur, vt totum sternon os solidum esse appareat. Tenerum admodum est recens natis,

vt ossium pars plurima & epiphyses omnes, nil aliud quam cartilago. Deinde vero in medio inter costarum articulationes paulatim siccescit: vtique tamen vnumquodque eius os rotundissimum est. Quod reliquum est omne singula hæc ossicula ambiens, cartilago adhuc est, costarum cartilagini tam simile, vt idem videri possit. Cæterum parte sterni ima cartilago triangula adnascitur, quam ξιφοειδῆ appellant, etiam si hoc nomine plærique non illam cartilaginem, sed totum sternon vocent, quod vna cum ea cartilagine gladij figuram repræsentet. Nam sternon manubrio, cartilago gladio similis videtur.

Στεφάνη. corona. pars est capitis inter sinciput & occiput media, περὶ ἣν τοὺς στεφάνους τίθεμεν, hoc est, circa quam coronas indimus. Sic etiam dicitur extremus capillorum ambitus, qui alio quoque nomine περίδρομος vocatur. Etiam locus est in oculo, quo committuntur inter se tunicæ vniuersæ: vel circulus est in oculo, inter album oculi & pupillam medius. Hic autem circulus ita se habet: Crystallinus humor in vitreum humorem inseritur, & medius in ipso quasi in aqua vehitur, eodem prope modo quo sphæra globusue, cuius dimidium extra aquam promineat. Hæc humorum connexio in crystallini medio hemisphærio, in vtroque humore circulum vnũ efficit, qui terminus est finisque omnibus oculorum tunicis. Desinunt enim omnes ad circulum eundem, vbi nigro oculi iungitur album, & propterea στεφάνην vel etiam στέφανον, id est, coronam vocauerunt. Alij vero ἶριν ab arcus cœlestis similitudine. Hic enim locus, vt ait Galen. si omnia probe dissecueris, diligenterque omnia perspexeris, nihil confundens, circulos ostendet plures, nempe septem sibi mutuo incumbentes & cohærentes, crassitudine coloreque varios, vt ne si velis quidem locum hunc aliter quam irim appellare queas. Horum primus quidem maximusque est humoris crystallini: secundus autem vitrei supremus atque extremus est, eorumque vterque ad iridem, communi quadam insertione atque plexu per arachnoidem connectitur: tertius extremus retiformis tunicæ est: quartus τῆς χοροειδοῦς: quintus ipsius duræ membranæ: sextus ex alia quadam membrana insertus est, quæ ex musculorum aponeurosi & tendinibus originem habet: septimus adnatæ membranæ est ex pericranio genitæ, sicut Galenus lib. 10. de vsu partium explicauit. Ruffus etiam στεφάνην appellari dicit ciliorum extrema per somnum sese contingentia, & alio nomine χίλων. dicitur & στεφάνη à quibusdam ὁ δακτύλιος καὶ ὁ πρωκτὸς propter rotunditatem.

Στεφάνη. dicitur à quibusdam ὁ θύμος, vt habetur apud Dioscor. Sic etiam eodem authore dicta aliquando est ἡ δάφνη ἀλεξάνδρεια, quod ex ea victores coronarentur. Apuleius habet στεφάνη ἀλεξάνδρου.

Στεφάνη præterea apud Paul. l. 3. c. 59. significat colis
» eminentem partem ac circulum illum cui præ-
» putium inducitur: στεφάνη quoque οὔρων corona
» dicitur in vrinis apparens Actuario libr. 1. περὶ
» οὔρων capite 19. linea scilicet quædam adumbra-
» ta quæ circumcurrit per ambitum superficiei
» vrinæ, illam si matulæ rotundæ fuerint decen-
» ter vocari posse ait coronam ob figuræ proprie-
» tatem.

Στεφανιαία ῥαφή. coronalis sutura. Est sutura anterior cranij ab vno temporum osse ad alterum transuersim perueniens. sic dicta est, quod ea capitis parte vbi est, coronæ gestari soleant, vel quod in orbem frontem cingat. vide κρανίον.

Στεφανιαία φλέψ. coronalis vena. Est propago veniẽs à magno trunco venæ cauæ sursum ascendenti, cingens cordis basim in modum coronæ. Ea quidem magna ex parte simplex est, interdum tamen gemina apparet. Distribuitur autem in partem cordis externam. Est & alia venæ cauæ propago, quæ στεφανιαία στομαχικὴ appellatur. Proficiscitur autem à ramo splenico venę cauæ, & ad stomachum effertur, ibique bipartita ramo maiore ceu corona stomachum totum cingit, ramulis sursum ad œsophagi finem, & deorsum in ventriculum demissis: minore autem ad pyloron descendit, ramulis obiter ante & post distributis. Quemadmodum autem à vena caua coronalis hæc vena proficiscitur, sic à magna arteria statim vbi à corde orta est, arteriæ duæ στεφανιαῖαι, hoc est coronariæ prodeunt, maior sub valuula dextra, minor sub postica, quæ in cordis superficiem & eius partem crassiorem perinde ac venæ distribuuntur.

Στεφανιαῖος. est vinculi genus quod coronarum modo inter frontem & verticem tendit, vt scribit lib. de fascijs.

Στέφανος. corona. est herbarum florumque contextus ad voluptatem vel sanitatem comparatus. Plinius & Plutarchus in suo conuiuio solam in coronis odoris necessitatem à veteribus quæsitam esse prodiderunt, ideoque frequentem illis fuisse coronarum vsum in cœnis, epulis, comessationibus, sacrificijs, pompis, lætitiaq; omni. Veruntamen præter voluptatem valẽt etiam coronæ ad firmitatem corporis, vegetiores tranquillioresque sensuum nostrorum habitus & motus. Id quod eo opere Plutarchus etiam docuit, rosas & violas adstringere dicens, odoreq; suo capitis grauedines pellere. Angulosi vero odorati iunci florem, crocum & baccharim ad placidam somni quietem potos perducere, ob leuem mitemque odoris & halitus sui fluxum, quo in ebriorum corporibus obortæ inæqualitates & asperitates sensim extenuentur & dissipentur, concoquanturque crapulæ, illata veluti in pelagus tranquillitate. Idipsum pariter Plinius docuit, purpureis violis tribuens crapulam & capitis grauedines impositis coronis & olfactu discutere. Hic quondam vsus, ratio, & fructus coronarum fuit: & quæ id possent plantæ aut totæ earum partes, στεφανωματικὰ id est, coronariæ dicebantur. Sunt enim, vt ait Theophrastus, in alijs ad coronas vtiles tantum flores, propterea quod odorati hi tantum sint, vt in violis: in alijs folia, vt in malabathro: in alijs tota materia, vt in serpyllo, campana inula & sisymbrio.

Στέφανος. dicitur tunica ea quæ cornu est specie, paulo supra locum quo committuntur inter se tunicæ vniuersæ. Alij ἶριν locum hunc nominant. Gal. ad finem lib. 14. meth. med.

Στέφανος Ἀλεξάνδρου. sic dicitur à quibusdam τὸ δαφνοειδές. pro quo apud Apuleium est στεφάνη ἀλεξάνδρου.

Στέφανος. podex vocatur à rotunditate orbiculari, quamobrem & δακτύλιος nominatur quod δακτύλιον, id est annulum rotunditate «

orbiculari imitetur; dicitur & στεφάνη vt supra diximus.

Στέφανοι ὑποθυμίδες Græcis coronæ dicebantur, quæ floribus concinnatæ, ceruici, colloque tanquam pensiles gestabantur, hinc odores naribus rapti suo calore cerebrum feriebant, non enim quod huiusmodi coronarij torques, quasi cordis animum castrametati visantur obsidere, nominantur ὑποθυμίδες, quum potius licuisset ὑποθυμίας appellare quoniam collo supra cor nexi propē derent, sed eo nomine quod halitum & auram sursum expirent.

Στηθύνιον. pectusculum. media pars pectoris.

Στηθοειδής. γαστρώδης, hoc est, ventrosus apud Hippocrat. dicitur περὶ μαχαιρίδος ἢ σμιλίῳ, hoc est, de eo gladiolo quo chirurgi vtuntur: & specillum siue gladiolum latum significat: siquidem acutum ὀξυβελῆ appellat.

Στῆθος. pectus. Dicitur ab Hippocrate, vt Galenus annotauit, non omne id quod est à priori parte thoracis, sed medium os in quod se inserunt costæ, quod iuniores medici στέρνον appellant. vide στέρνον.

Στῆθος. etiam dixit Hippocrates in pede imam eius plantam, quam anatomici πέδιον nuncupant, vt idem Galenus annotauit: quanquam sunt qui eam pedis partem quæ post eius cauum iuxta digitos attollitur, στῆθος ποδὸς appellent, & similiter in manu στῆθος χειρὸς eam partem quæ huic proportione respondet.

Sed & στῆθος appellat Ruffus carnosam pollicis partem quæ sub manus cauo insurgit; Cæterum στῆθος proprie anteriorem thoracis partem significat iuxta illud aphor. 24. l. 3. πόνοι στηθέων καὶ πλευρέων, dolores pectoris laterumque; sed & nonnunquam etiam medium illud os quocum dearticulantur costæ quod στέρνον à recentioribus dicitur, vt in illo μικρὸς γὰρ κιγκλισμὸς τῆς ἄρθρης τῆς ἐν τῷ στήθει. Id est nam ginglismus exiguus est dearticulationis quæ in pectore lib. 1. περὶ ἄρθρων: Sed & eo nomine per synecdochen intelligitur ea sterni pars quæ ξιφοειδὴς nominatur, atque per metonymiam id quod sub illa ensiformi cartilagine continetur, orificium nempe ventriculi quod veteres τὴν καρδίαν nominarunt, à cuius afflictione & morsu καρδιωγμὸς etiam nomen habet, vt nihil plane aliud esse videatur δῆξις περὶ στῆθος Coaca 45. quam καρδιωγμὸς aphor. 65. lib. 4. denique etiam voce στῆθος intelligit Hipp. quæcumque in thorace continentur vt notauit Holler. in Coacis.

Στηλοειδής, vide στυλοειδής.

Στῆμα. penis. virile membrum, quod & αἰδοῖον & καυλὸς dicitur. Ruffus definit στῆμα dici τὸ ἐκκρεμὲς τοῦ αἰδοίου, hoc est, partem pudendi pendulam & prominentem: eique subiectam quæ non propendet ὑπόστημα & πρείναιον appellari.

Στὴρ contracte dicitur pro στέαρ apud Gal. τῆς κατὰ τόπ. l. 5. & Aet. l. 8. c. 33.

Στήριγμα. dicitur ab Hippocrate ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον parti ægræ adhibitum firmamentum, quod iniecta quidem fascia fit, sed sine vinculo. Conuenit partibus illis quarum motus necessarius est, à quo cessatio non est in nobis, eoque differt ἀπὸ τοῦ ἐρείσματος, vt annotauit Galenus comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Vide ἔρεισμα & ἕρμασμα: Cæterum dicitur & morbus στηρίζειν in aliquam corporis partem in quam incumbit, & qua tanquam fulcimento nititur apud Dioscor. lib. 6. c. 1.

Στητώδης. contracte pro στεατώδης, Adiposum, vel Adipe obesum, apud Hippoc. vt annotat Gal. in Lexico.

Στία. calculus, lapillus. vide στῖον.

Στίβι. stibium. Est species τοῦ στίμμεως splendidissimi, emicantis, crustosi, nitidi & friabilis, quam alij πλατυόφθαλμον appellarunt. Alij vero στίβι καὶ στίμμι nihil differre putant. Patet tamen ex Dioscoride optimum genus τοῦ στίμμεως στίβι nuncupari, & fœminam esse, & mari eo in genere præferri. Nam cum τὸ στίμμι diuidatur in marem & fœminam, vt alia multa, mas, vt ait Plinius, scabrior, minus ponderosus, minus radians & arenosior est.

Στίγματα. dicuntur notæ quæ in facie aut alia quapiam corporis parte infliguntur, quales (inquit Aetius) videmus in manibus eorum qui militiam exercent.

Vel στίγματα in vetere medicina dicta sunt (inquit Marcellus Virgil.) non puncta, sed maculis punctorum quantitate & forma decolorata hominis cutis, seu infectio quædam qua varia & quasi quibusdam punctis interstincta cutis videtur: Porro latinis etiam in vsu ea dictio est, Plinius enim & Largus eam aliquoties vsurpant.

Στιλβωτρον, & στίλβωμα. id dicitur quo nitorem conciliamus alicui rei, vtitur autem ambobus Dioscor. sic apud eum legimus lib. 1. cap. 33. de oleo Sicyonio χρῶνται δ' αὐτῷ αἱ γυναῖκες ἐπὶ τῷ στιλβώτρῳ. Quæ Ruell. vertit fœminæ ad commendandum faciei nitorem eo vtuntur: Marcellus ad nitorem vultus, Hermolaus ad cutis nitorem in facie; denique στιλβώματα eadem esse videntur apud Aetium Tetrab. 2. sermon. 4. capite sexto, quæ σμήγματα de quibus nos supra.

Στίμμι. stibium. Est lapis metallicus colore nonnihil similis lapidi plumbario, sed magis nitens & candidus. Accedit autem & colore & nitore ad argenti spumam, quamobrem propter similitudinem à Plinio spumæ lapis candentis dicitur. Diuiditur in marem & in fœminam: horridior, inquit Plinius est mas scabriorque & minus ponderosus, minusque radians & arenosior: fœmina contra nitet, friabilis fissurisque dehiscens, quod genus Dioscorides manifesto scribit στίβι appellari. Est autem στίμμι tam simile, plumbo, vt si paulo magis concremetur, in plumbum vertatur. Vstum autem antiquitus formabatur in pastillos, quibus quia forte Hippocratis tempore erat quadrata tesserarum figura, ipse στίβι τετράγωνον appellat. Vim habet refrigerandi, siccandi & adstringendi, quocirca valet ad oculorum collyria, nigro etiam colore tingit, atque idcirco id mulieres cilijs illinunt, qua de causa Græcis γυναικεῖον dictum: quia vero artificiosa hæc tinctura oculos dilatare videtur, ijdem πλατυόφθαλμον vocarunt.

Sicque Plin. vocauit l. 6. c. 33. Pollux στίμμιν ὀμματογράφον: valet enim πρὸς τὰ ὑπογεγραμμένα γυναικῶν, καὶ ἐντρίμματα, quia intrito stibio mulieres cilijs supercilijsque lineamenta adumbrata depingunt, vbi nota στίμμιν fœminino genere vsurpari; Sitne autem τετράγωνον Hippocratis quod στίμμι appellatur vide in voce τετράγωνον.

Στιμμίσματα. dicuntur illitiones ex stibio 1. κατὰ τόπ.

artis κομμωτικῆς fucus & ornamentum; à verbo στιμμίζομαι quod eſt ſtibio ſupercilia fuco: Heſych. στιμμίσματα exponit ὑπογράμματα τῶν ὀφθαλμῶν.

Στίον. calculus, lapillus. στία enim dicuntur iuxta mare calculi: & inde στιῶδες durum ſignificat. vt refert Galenus in lexico Hippocratis.

Στιφρὰ. hoc eſt aridæ & contractæ. Galen. in lexico Hippocratis.

Στίχος. nomen eſt confectionis arteriacæ apud Galen. 7. κτ' τόπ.

Στοιβὴ. ſtœbe. eſt herba aculeata tum caule tum folio, ſemine molli, rubido, radice pecoris pabulo gratiſſima, non alibi quam in aquaticis naſcens. Eam à quibuſdam vocari phleum Plinius author eſt. adſtringunt folia eius & ſemen.

Στοιχὰς. ſtœchas. Eſt herba tenuibus ſurculis, coma thymi, longiore folio, ſubamara guſtu & aliquantum acris. Hanc hodie officinæ vocant ſticados citrinum. namque frutex oſtenditur ſurculoſus, odoratus, ramulis exilibus, folio hyſſopi, guſtu amaro, ſemine minuto, capitulis luteolis ex concoloribus floſculis compactis, quare citrinum vocarunt. eſt autem vere Gallicum. Siquidem naſci iuxta Galliam, in inſulis eiuſdem nominis, è regione Maſſiliæ Dioſcorides author eſt. Obſeruarunt autem Arabes alterum ſtœchados genus caule ſeſquipedali, pallido, coma tenui, oblonga, ſpica ſterili, quod ſuo gentili cognomento Arabicum vocauerunt, eiuſdem cuius & Gallicum effectus: vtrunque enim calefacit & ſiccat, decoctum ciet vrinas & menſes, pectoris leuat dolores, iecinoris & lienis obſtructiones reſerat, & colicos ſedat cruciatus. Attamen Galenus, Dioſcorides, Plinius, & Paulus vnius tantum meminerunt, eſtque veriſimile Arabicam ſtœchadem inter origani genera comprehendi ſub onitide.

Στοιχεῖον. elementum. Eſt corpus ſimplex ex quo quidque primum conſtituitur. Simplex quidem ſignificat quod non mole ſed diuiſione minimum eſt, & in quod vltima reſolutio fit: neque enim partes eius diuerſi generis ſunt, ſed omnes homogeneæ & ſimilares. Refertur autem elementum ad aliquid, ſicut & pars. Habent enim res ſingulæ ſua elementa, præter illa quæ ſunt omnium rerum communia. Sunt autem omnium communia, ignis, aer, aqua, terra: ſingulorum vero, partes ſimplices ex quibus componuntur, quæ & proxima & ſenſibilia elementa nuncupantur. Hæ ſunt in homine os, cartilago, ligamentum, tendo, caro, cutis, membrana, vena, neruus, arteria, & reliqua eiuſmodi quorum partes vniuerſæ eandem inuicem retinent formam. Quod ſi quis hæc quoque ex alijs quibuſdam elementis fieri dicat & conſtare ſanguine, pituita, bile flaua & atra, is non intelligit quo differat principium ab elemento. Siquidem elementum totum ipſum componit, in quo toto manet, & poſt totius compoſiti reſolutionem per ſe ſubſiſtit, idemque genus neceſſario habet cum toto: qualitas enim qualitatis, & corpus corporis elementum eſt. verum hæc non inſunt principio, aut ſi inſunt, non neceſſario inſunt. Itaque humores quatuor quemadmodum & ſemen ſanguiſque maternus, generationis quidem ſimplicium partium principia dici poſſunt, non autem compoſitionis, quod nec ea conſtituant, nec in ijs præterea ſeruentur. Neq; enim in oſſibus & ligamentis ſpecies ipſa humorum remanet, neque in eos ipſa reſolui videntur. Sed & ipſi ex cibis & potibus pariter generantur, qui rurſus quatuor elementis conſtant.

Στοιχεῖα autem ſic vocantur quod inuicē conueniant & concinant ambitu quodam & concordiæ ſocietatiſque choro.

Στολίδες. rugæ quæ in cute fronti prætenſa conſiſtunt, quam περιμετώπιδιον vocant: facta inde metaphora eſt ad ſedem, in qua στολίδες vocantur rugæ & plicæ, quas etiam ῥυτίδας nominant, & quæ plus æquo intumeſcentes in condylomata tranſeunt.

Rimas & fiſſuras exponit Cornar. apud Gal. ῥήξεις etiam vocantur: Plin. etiam fiſſa appellare ſolet: meminit autem τῶν στολίδων, tum medicamenti ad eas, quod hoc loco ex plumbi ſucco habetur Gal. 9. ſimpl. vbi de plumbo agit: meminit & Paul. l. 4. c. 26. & 6. cap. 72. vbi ait τὰ δὲ κονδυλώματα στολιδώδεις ἐπαναστάσεις εἰσὶ, id eſt, condylomata eminentiæ ſunt rugoſæ, & Galen. ἐν γλώσσαις exponit vocem στολιδωδέστερον ſignificare ῥυσσότερον rugoſius, ſed omnium luciſſime στολίδων ſignificationem docet Aet. 14. c. 3. Sed & στολιδώδη ἕλκη καὶ πάθη Græci vocant.

Στολιδῶδες. rugoſum apud Hippocratem, vt interpretatur Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. inde δακτύλιος στολιδώδης, μέτωπον στολιδῶδες, & στολιδῶδες ἕλκος.

Στόμα. os. Duobus modis dicitur. primo quantum diducta labra patent: ſecundo & proprie totum id ſpatium quod diductis labris ad imas vſque fauces interiacet, in quo dentes, palatum, lingua, gurgulio, & tonſillæ duæ continentur. Hæ enim oris partes nuncupantur, quarum omnium vna tunica continua eſt, etiam naribus communis. Eſt autem os homini inter animantia paruum, ad portionem ſcilicet vnguium & dentium. Pars eſt ad maximos vſus comparata. via eſt nutrimenti maxima, communis & publica ad ventriculum, primumque alimenti principium. Vt enim elixatio & aſſatio ori præparant alimentum, ſic os vētriculo. Nam & in ore aliqua fieri incipit ciborum concoctio, mutans quidem alimentum in alteram ſpeciem manifeſte, non tamen ad perfectionem transformans: id quod ſatis longa oratione Galenus lib. 3. de facult. natural. perſequitur. Eſt & os ſpiritus & reſpirationis principium, aerem intra ſe admittens, qui inde partim ad cerebrum, partim per pulmones in cor proficiſcitur. Verum potiſſimum vocis organum eſt. deſeruit autem vel maxime expurgando cerebro, mucum ab eo ſuſcipiēs, ſed non minus ventriculo & thoraci & his annexis partibus, per eandem nimirum viam expellens per quam etiam attraxit. Viciſſim aperitur & clauditur: clauditur quidem à muſculis temporalibus: hi enim tenſi ſurſum maxillam inferiorem trahunt, itaque os claudunt: aperitur vero ab alijs duobus muſculis, qui ab apophyſibus βελονοειδέσι profecti in partes maxillæ inferiores inſeruntur, vt docet Gal. de vſu part. corp. hum. l. 11. cap. 4.

Præter dictas ſignificationes etiam στόμα medici tribuunt ventriculo, venis, vaſiſque omnibus, vt & vtero, latinis dicitur orificium: ſed & στόματα veteres appellabant venas portas (Græci πύλας) hepatis Ruffo authore: Sed & στόματα Græcis, ſicut & fauces latinis vſurpantur

de quibusdam patentibus locis, vt fauces auerni, atque ora etiam dixit Maro 6. Æneid. sic & quæ Nili ostia Latini vocant, Herodotus στόματα appellauit, vnde & illi fluuius hic πεντάστομος appellatur.

Στομακάκη. siue στομακακία. Dicitur τοῦ στόματος κάκη, siue κακία, oris vitium & maleficium, vulgus stomacacaxiam nuncupat, non quidem vt nonnulli opinãtur quasi intelligat τὴν τοῦ στομάχου καχεξίαν, quod magna ex parte cibos illi auersentur, sed potius τὴν τοῦ στόματος καχεξίαν, vnde concinne & apposite στομακαχεξία nominari potest, Latinis vt Plinio stomacace dicitur, qui lib. 25. c. 3. hunc affectum nasci tradit ex potu aquæ dulcis cuiusdam è fonte quodam in Germania trans Rhœnum, qua epota aqua intra biennium dentes deciderent. Talem fontis naturam narrat Vitruuius lib. 8. in Susis: Strab. libr. 66. non in Germania, nec ex vitio aquæ tantum, sed & in Arabia ex regionis eius fructibus grassata esse duo hæc mala ait στομακάκην καὶ σκελοτύρβην, aitque illam oris, hanc crurum resolutionẽ quamdam fuisse, nos tamen in Græcorum medicina hactenus στομακάκην nunquam legimus, sic vero vocatur quod in ea κακίζει τὸ στόμα: Plinius ad dentes eorumque casum vocem contraxit.

Στομαλγία. oris dolor siue morbus, & στομαλγεῖν apud Polluc. exponitur ἑλκοῦσθαι τὸ στόμα; sed στομαλγία non modo oris dolorem, sed & loquacitatis vitium significat.

Στομάργου. dictio hæc scripta est ab Hippocrate lib. 2. de morbis popularibus, authore Dioscoride: qui significare dicit loquentis furiose. Alij vero στομάργου scribunt, & nomen proprium intelligunt. Author Galenus in lexico Hippocratis.

Στοματικὰ φάρμακα. dicuntur proprie medicamenta quæ ad vuas, tonsillas & omnes quæ in ore fiũt derepente inflammationes conueniunt, vt scribit Galen. libr. 6. τῶν κατὰ τόπους. Generaliter vero dici possunt quæcunque gargarizata, illita, aut alio quouis modo admota medentur oris affectibus. Nam & citra inflammationem vlcera admodum humida stomaticis medicamẽtis curantur. id quod notum esse potest ex Galeno libro 5. med. vbi scribit ad hunc modum: Vlcerum quæ in ore accidunt, quæcunque admodum sunt humida, ea medicamentis egent quæ vehementer siccent, veluti diphryge, tum ipso per se, tum ex melle & vino & mulso: præterea & quæ iris & quæ anthera, hisque vel fictis, vel ex melle, vel mulso, vel vino. vtile vero ad talia est & Musæ medicamen: præterea rhois succus & omphacium aliaque quæcunque strenue siccant. At quæ simpliciora oris vlcera sunt, hæc sanare commode possunt etiam medicamenta quæ modice siccant, veluti hæc ipsa quæ propterea quod in assiduo sunt vsu, stomatica Græce sunt dicta. Ea sunt quod ex moris conficitur & quod ex rubi fructu, & quod ex succo corticis iuglandium viridis, atque etiam his magis quod ex musto & cupressi sphærulis componitur. Quæ vero in ore admodum humida vlcera sunt proxime ossa, vnde carie tentari ossa periclitentur, hæc propter ossium naturam quæ sicca est, vehementissimis medicamentis indigent. Itaque ego iam comprehensos pastillos semper lęuigo, ac siccum ipsum medicamentum superimpono. hæc Galenus. vide & Paulum Æginetam de stomaticis medicamentis eorumque differentijs lib. 7. c. 14.

Vide & τῶν στοματικῶν differentias aliquas apud Oribas. lib. 3. synops. & Gal. 6. κατὰ τόπ. c. 1. Sed & Celso lib. 5. c. 18. στοματικὰ μαλάγματα quædam sic dicuntur quod vim aperiendi habeant.

Στοματική. vox, quoties simpliciter ponitur, δύναμις, id est, cõpositio siue διάχρισις, hoc est illitio intelligenda est, vnde etiam Plinio simpliciter stomachice dicitur, velut lib. 23. c. 6. de malis punicis.

Στοματικὸν διὰ καρύων. stomaticum medicamentum nucibus compositum de quo Galen. 6. κατὰ τόπ. & Paul. lib. 7. c. 14.

Στοματικός. dicitur qui oris vitio laborat.

Στομαχικοί. qui stomacho laborant. De huius nominis significatione Galenus scripsit hunc in modum lib. 8. τῶν κατὰ τόπους, disputans contra Andromachum, qui stomachicas cõfectiones sine discrimine scripserat prodesse stomachicis. Plærique, inquit, vulgo homines eos qui appetẽtiam perdiderunt ita vocant, & quibus post acceptũ cibum ventris os grauatur atque opprimitur, & quandam ægre tolerabilem anxietatem habẽt: Appellant eodem modo etiam illos quibus nausea contingit, & maxime si ad vomitum impellat, & adhuc magis si cibi corrumpantur, quandoque acidi, quandoque nidorosi facti, quandoque etiam aliam vitiatam qualitatem adepti. Et præ his omnibus adhuc magis illos stomachicos nominant, quibus ructus eiusmodi cũ molestia quadam & anxietate ac subuersione contingunt, sæpe cum nondum cibum acceperunt. Quinetiam si per plurimum tempus cibi in ore ventris morentur, grauantes & vix descendentes, hos itidem stomachicos appellant. Alios item appetitum caninum appellatum habentes, vt & plurima edant, & maxime grauati paulo post reuomant, similiter vocant. Alios rursus qui fortiter exoluuntur, vbi diutius inediã pertulerint, & si non citius cibum accipiant, in ore ventris morsus percipiunt, eodem modo stomachicos vocant. Hæc Galenus. Paulus autem Ægineta scripsit στομαχικοὺς proprie dictos fuisse à veteribus qui cibum non continerent, eosdemque esse cum ijs qui κοιλιακοὶ vocantur. Non est dubium stomachicos à stomacho appellatos esse, qui aliquo eo in loco oborto affectu laborent, velut etiam hepaticos ab hepate, & colicos à colo, & nephriticos à renibus, & splenicos à splene affectos.

Στομαχικὸν, τὸ λεγόμενον βίαιον. Epithematis nomen est quod Trallian. commendat lib. 7. c. 5. ad appetitum conciliandum.

Στομαχικὸν. dictum εὐῶδες, Epithematis quoque nomen est eo loci, eodemque fine à Tralliano laudatum.

Στόμαχος. stomachus, varia & multa habuit significata apud veteres medicos, nam proprie quidem sic vocatur cuilibet ventri cauitatiue præpositum collum, instar isthmi cuiusdam angustum vt scribit Galen. 4. de vsu part. c. 1. Itaque & vteri, & vesicæ vtriusque, tum eius quæ vrinam excipit, tum quæ bilem, collum στόμαχος dicitur apud Hippocr. cum additione nimirũ partis cuius est στόμαχος vt libr. 1. περὶ γυναικ. & 2. & lib. περὶ ἀφόρων, & libr. περὶ ἐπικυήσιος, alibique pluries: Deinde etiam στομάχου vox fuit ad œsophagum translata quæ gula dicitur. Idque simpliciter κατ' ἐξοχὴν & sine additione, quod sit inter om-

nes qui in corpore sunt στομάχους is maximus. Galen. lib. 5. c. 5. de loc. affect. tradit partem inter fauces, & os ventriculi mediam, veteribus οἰσοφάγον fuisse dictam, qui vero post Aristotelis ætatem scripserunt eandem στόμαχον appellasse; Aristoteles vero tanquam inter hos tempore medius vtroque nomine vsus videtur; is enim 1. de hist. anim. c. 12. 15. 16. & vlt. 2. eiusdem partis c. 17. itemque 4. c. 23. alibique sæpius totum illud spatium faucium & oris ventriculi, quod nos gulam diximus στόμαχον appellauit; At 1. de hist. anim. c. 6. 3. de part. animal. c. 11. In eadem parte nominanda οἰσοφάγου nomen interseruit, quod etiam ἀπὸ τοῦ μήκους καὶ τῆς στενότητος nescio qua ratione ita vocatum dixit, sed notandum illum infrequentius hoc in significato vocem οἰσοφάγου vsurpasse. Tandem autem στόμαχος vox ad ventriculi osculum, quod καρδίαν veteres appellantur, peculiariter significandum transfluxit Galeni ætate vt idem scribit initio lib. 4. de vsu part. quod ille καταχρηστικῶς factum scribit, comment. ad aphor. 56. li. 7. & 2. de loc. aff. & comment. in libr. de rat. vict. in morb. acut. atque non modo sic à plebeijs vocari, verum etiam à medicis quibuscumque probatissimis, qui & oborto eo in loco affectu quopiam stomachicas syncopas enasci tradit, indeque stomachicos vocari præcipue quibus os illud ventriculi grauatum fuerit vt scribit initio lib. 8. κατὰ τόπ. Est autem osculum illud ventriculi, meatus illius superior per quem cibi in ipsum intromittuntur; habet enim ventriculus ora duo, vnum inferius πυλωρὸν dictum, alterum superius, inferno longe amplius, quod ita esse expediat vt cibos duriores & nondum intritos deuorare possit. Est autem maximo sensu præditum & longe acutiore quam reliquæ vllæ partes propter neruorum duorum magnitudinem, qui à sexta cerebri coniugatione in ipsum inseruntur; per eos & alimenti penuriam & rosionem sentit, ventriculique affectus cerebro, & è contra ventriculo cerebri effectus communicantur; ad ipsum proprie pertinet appetentia, quam vt secundum naturam bene habens excitat, sic male affectum inappetentiam, & vitiosum appetitum inducit: est & illi consensus cum corde maximus, adeo vt syncopas inuehat (quas ideo stomachicas appellant) & id veteres communi nomine καρδίαν nuncuparunt, & morbum eius καρδιωγμὸν καὶ καρδιαλγίαν. Situm est sub cartilagine ξιφοειδεῖ, quam ob id videtur natura comparasse vt ipsius esset propugnaculum: Cæterum apud Latinos fere omnes qui ornate & pure dicendi studium amplexi sunt, stomachi vocabulum pro ventriculo, quem Seneca epist. 91. & Vegetius lib. 1. Veterinar. c. 40. aqualiculum appellarunt, vt plurimum vsurpatur. Clarus est Cels. lib. 1. c. 2. & 8. & libr. 4. c. 5. qui tamen lib. 4. c. 1. gulam stomachum, sed quasi populus ita loqueretur, nominauit; Plin. quoque sexcentis in locis, vbi varia pro stomacho remedia proponit, fere semper ventriculum intelligit, etsi aliter sensisse ab aliquibus male credatur lib. 11. c. 37. cum dixit summum gulæ fauces, extremum, stomachus; Cælius Aurelian. frequentissime pro ventriculo, & præsertim vbi de stomachicis tractat, in 3. Chronic. pass. pro gula interdum stomachum accepit. Serenus pro ventriculo toto, dum ait Stomachum Regem totius corporis esse; Lucret. in 6.

Flagrabat stomacho flamma vt fornacibus intus
Horat.
Ieiunus stomachus raro vulgaria temnit.

Tullius quidem 2. de nat. deorum pro gula stomachum accepisse videtur, dum ipsum ad linguæ radices hærentem facit; quo primum ea illabuntur quæ accepta sunt ore, & qui linguæ agitatione & motibus cum depulsum & quasi detrusum cibum accipit, depellit, id & ipsum scribit Gellius lib. 17. cap. 11. ex opinione Erasistrati.

Στόμβον. grauisonum, grauiter sonans: vt author est Galenus in lexico Hippocratis.

Στόμιον. osculum, vsurpatur de vasis venarum & aliarum rerum introitu apud Gal. vt 5. meth.

Στομοῦν. aperire. Consueta magis significatione est scalpro diuidere, idque proprie in abscessibus dicitur. Verum eo vocabulo generalius vtitur Hippocrates lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, accipiens στομοῦν ἀντὶ τοῦ ἀναστομοῦν, hoc est recludere atque adaperire quamcunque partem, siue hæmorrhoidas, siue narium aut vteri venas, siue fistulas etiam veteres quidem & longo tempore assuetas, sed aliqua de causa obstructas, siue etiam aurium meatus sordibus refertos & obturatos, adhibito aliquo ἀναστομωτικῷ, hoc est aperiente medicamento. Annotat Gal. comment. 2. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν.

Στόμωμα. simpliciter dictum, vel cum adiuncto σιδήρου στόμωμα, vti nominare solet Aetius, ferri haud dubie genus est, quod aciem seu chalybem appellant, scilicet ex sententia Aristotelis 4. meteor. c. 38. ferrum sæpius igne liquefactum, & hoc modo purius & defæcatius, duriusque redditum, vel ferrum in aciem mucronemúe firmatum, & chalybe exacutum, atque roboratum, qualia fere sunt quæ ad gladiorum instrumentorumque fabrilium formā accommodantur. Attamen Plin. lib. 34. c. 11. stomomatis nomine non ferrum eiusmodi aliquod intelligi voluit, sed squammæ eius alterum genus subtilius, ex summa (scilicet inquit) lanugine decussum, quibusquidem verbis stomomatos significationem nullo modo videtur assequutus: fateor & apud Celsum lib. 6. c. 6. In Cleonis collyrio ista legi, (squammæ æris quod στόμωμα appellant) sed vel Celsus æque ac Plin. significati στομώματος ignoratione deceptus est, vel potius errore librariorum vox (æris) supposita fuit, quum (ferri) legi oportuerit. Enimuero vti sunt squammæ æris duo genera, candidi, inquam & rubri, ita & squammas ferri totidem esse constat ex ipsius Galeni verbis 9. simpl. cap. de æris & ferri squamma, ferri inquam simplicis, & ferri stomomatis; sed & huius ipse Plin. citati libri c. 15. seorsim mentionem fecit hisce verbis, squamma quoque ferri in vsu est ex acie aut mucronibus; His enim verbis nihil aliud profecto quam στομώματος λεπίδα, hoc est stomomatis squammā videtur designasse, chalybem autem Galli *acier* appellant, Latini quoque aciem sicut Plin. lib. 34. c. 14.

Στορώνη. instrumenti cuiusdem nomen est quod ciendæ hæmorragias gratia in nares immittitur apud Aretæum 1. de diuturn. curat. c. 2.

Στραβισμός. est conuulsio musculorum oculi qui bulbum mouent, vt annotauit Paulus lib. 3. cap. 22. vt autē Definitionū Medicarum author, est

oculi musculorum non omnium sed aliquorum resolutio, ob quam causam vel sursum vel deorsum vel in latera ruunt oculi. Idem tamen author paulo ante enumerauit στραβισμὸν inter oculi exulcerationes, quod quomodo intelligendum sit non video.

» Notandum vero dicere Aristotelem 31. parte
» problem. 27. & 280. vni homini inter cuncta
» animantia oculos peruerti, fierique strabos, &
» inter alias quas adfert causas recenset Epilepsiã,
» qua solum hominem corripi ait, quod esse ta-
» men falsum euidenter docuimus in voce ἀπληξία.

Στραγγίδες. globuli & concretiones lactis in mammis, quales mulieribus potissimum accidunt post partum, si lactis prouentus nulla parte decedat.

» Στραγγαλίδες. etiam dicuntur Globuli nodosi cũ
» humor non coquitur nec excernitur, sed in no-
» dosos concrescit globulos quales fere sunt
» etiam αἱ στράγγες.

Στραγγάλια τά. apud Absyrthum in Hippiatria di-
» cuntur esse tophi & durities ex tumore concre-
» to maxime in articulis.

Στραγγουρία. est vrinæ stillicidium, vel est deprauata
» vrinæ excretio cum stillicidio, Perelegãter sub-
» stillum appellat Cato, quod stillatim in eo affe-
» ctu cadat vrina: Illa est symptoma excretionis
» in vesica deprauatæ, neque enim pro consuetu-
» dine vrina redditur, sed paulatim & guttatim
» distillat, assiduaque est ad meiendum prorita-
» tio; à dysuria autem & ischuria differt, nam nec
» ab expultrice ortum habet, sed à retentione
» stranguria, nec vrinam supprimit aut ægre tan-
» tum & vi reddit, sed maturius quã naturæ con-
» ueniat, idque intercise & guttatim quod nomen
» ipsum indicat quasi κατὰ στράγγα τῶν οὔρων ἀπόκρισις, vri-
» na guttatim reddita, quanquam Paulus inter-
» dum videtur στραγγουρίαν confundere cum dysu-
» ria. Proprium ergo stranguriæ illud est vt vesica
» ad excretionem vrinæ irritetur, priusquam insi-
» gniter ab ipsa repleatur; hoc autẽ duabus in vni-
» uersum de caussis accidere potest, vna cum vri-
» næ acrioris & nimium mordẽtis qualitatem diu
» vesica sustinere non potest, sed ipsam tanquam
» noxiam à se citissime propellit, tametsi ipsa nec
» intemperie nec obstructione laboret. Altera cũ
» vesica adeo imbecilla est vt grauata à pauca etiã
» vrina, eam confestim propellat, antequam to-
» ta coaceruetur, haud secus atque intestina ali-
» mentum nondum mutatum in lienteria. Priore
» modo symptoma tantum vesicæ est non etiam
» affectus, nisi generalius affectus nomen dicitur
» de omni parte cuius actio læditur. Posteriore
» vero ab vlcere aut imbecillitate ipsius vesicæ
» procedit. Quod si sola vrinæ acrimonia in causa
» sit, vel propter vitium renum talis est, vel pro-
» pter mixtionem puris ab abcessu aliquo rupto
» in partibus superioribus, aut ab vlcere defluen-
» tis, vel etiam propter mixtionem humorũ cor-
» ruptorum è toto venoso genere, sæpe enim hu-
» mores praui qui in venis continebantur non so-
» lum per intestina, sed etiam per vesicam expur-
» gantur, quorum morsus stranguriæ causa est, vt
» in crisibus quarumdam febrium: Hippocrat. 3.
» Epid. 1. abcessum strangurioſum ἀπόστασιν στραγγ-
» ουρώδη vocat nullo renum aut vesicæ vitio sæpe
» contingentem. Strangurioſus quoque calculus
» est apud Hippocr. Strangurioſa etiam prostatæ
glandulæ inflammatio, & vlcus, vnde collu- «
uies illa fœda quæ vulgo pissa calida dicitur; de «
huiusmodi alijsque strãg urioſis abcessibus vide «
Galen. comment. 2. in 1. Epidem. t. 8. & 41. & «
comment. 1. in 3. Epidem. t. 4. Denique inuitæ «
functionis ad meiendum & vrinæ strangurioſæ «
distinctio est multarum causarum sicut recte «
monuit Hippocr. cum ait lib. περὶ παθῶν, στραγγ- «
ουρίης τρόποι μὲν πολλοὶ καὶ παντοῖοι, stranguriæ modi «
sunt varij atque multiplices. «

Στρατιώτης. herba est in aquis nascens, ijsdemque supernatans: semperuiuo similis nisi maiora haberet folia. sine radice viuit, vnde & nomen habet. humectat & refrigerat. Est & alia herba eiusdem nominis, dicta στρατιώτης χιλιόφυλλος: exiguus frutex, palmi altitudine, aut amplius assurgens: folijs auium pennas imitantibus, breui admodum dissectoque foliorum exortu. folia syluestre cuminum simulant, præsertim breuitate, atque scabritia, breuiora paulo, densiore vmbella, & pleniore. Surculos in cacumine gerit exiguos, & capitula in modum anethi: flores paruos, & candidos. Nascitur in asperis agris præcipue circa semitas. Stratiotes aquaticus quidem humida & frigida facultate est: terrestris vero nonnihil habet adstrictionis.

Στρατιωτική. dicitur à quibusdam ἡ ἀχίλλειος herba, vt habetur apud Dioscor.

Στρατιωτικὸν ἢ

Στρατιώτου κολλύριον. est collyrij nomen vtilis aduersus duram & aridam lippitudinem. Acre est & lacrymas prouocat, vt habetur apud Paulum lib. 3. cap. 22. Eius mentionem fecit Scribonius Largus.

Στρεβλὸς. vocatur ὁ στραβὸς, hoc est, strabo, cui oculi sunt distorti seu peruersi: vt Galen. explicauit in lexico.

Στρέμμα. dicitur cum ipso articulo læso, quæ circa «
ipsum sunt neruosa tantum resoluuntur, vt ac- «
cidit cum ambulando vestigium fallit. Quod si «
etiam simul ipse articulus luxetur, suaque sede «
dimoueatur, tunc διάστρεμμα dicitur vt notauit «
Gal. comm. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον. «

Στρέφει. hoc est dolorem intestinorum præbet, vt exponit Gal.

Στρέφεται. tanquam inhabitat. in lib. de aere, locis & aquis.

Στρεβλή. linamentũ intortum aut penicillum voca- «
tur, turbinis in formam implicitum & contor- «
tum, collyrium vocat Celsus. «

Στρόβιλος. interdum pinum, interdum nucem pi- «
neam siue nucleum significat: Galeni tempori- «
bus vt ipse refert comment. 4. in lib. de rat. vict. «
id acut. pini piceæque fructus στρόβιλοι etiamnum «
dicebantur, quemadmodum olim alijs ὀστρακίδες, «
alijs πιτύινα κάρυα, alijs πιτύινοι κῶνοι, alijs denique «
κόκκαλοι dicti sunt teste Athenæo lib. 2. Dioscor. «
autem lib. 1. c. 87. καθαροὺς στροβίλους, intelligit es- «
culentos strobili nucleos qui non modo à lacu- «
natis thoris quibus includebantur, liberati, sed «
& à putamine ac sua etiam cute seu ferruginea «
tunica quaquidem immediate vestiebantur, nu- «
dati sunt; hos idem ille opponit ὅλοις τοῖς στροβί- «
λοις, integris scilicet congenerum eiusmodi ar- «
borum nucamentis seu conis, (κοκκάλους vocauit «
Hippocr.) quorum etiam pinguium decocto «
eclegma concinnat Gal. comment. 4. in libr. de «
rat. vict. in acut. «

Στρόβος. dicitur à quibusdam ladanum Arabicum

apud Nabathæos nascens.

Στρέθειον μῆλον. species est cotonei mali, magni quidem, vt ait Dioscorides, sed minus vtilis quam reliqua cotoneorum genera.

Στρέθιον. radicula. vulgo herba fullonum, officinis saponaria: cuius radicis præcipuus vsus est. Acris est, calfacit & siccat quarto ordine, abstergit, irritat mouetque sternutationes.
» Vnde autem hæc radicula sic dicta sit mihi non
» satis constat, nisi forsitan à foliorum positu quæ
» auicularum alas quodammodo imitantur, illi
» nomen indiderint, nam Græci σρέθιον passerem
» & minores alias appellant aues, vel forsitā quod
» venerem stimulet, nam lasciuos & procliues in
» concubitum homines σρέθες nominant: ab hac
» autem voce herbam significante dicuntur Græ-
» cis ἐστρεθισμένα, id est, struthio herba repurgata &
» ad cādorem mollitiemq; perducta: ab hac & vo-
» ce διὰ σρέθιον emplastrum vocatur ad schirros à
» Trallian. lib. 3. c. 7. descriptum.

Στρέθιον. insuper vt docet Festus Græci appellant
» obscœnam partem virilem à salacitate passeris
» qui Græce σρεθὸς vocatur, qua imitatione Mar-
» tialis & Catullus passerem pro virili membro
» suis in versibus vsurparunt vt doctis audio pla-
» cere.

Στροφεῖς. sic à quibusdam dicti sunt οἱ σπόνδυλοι, hoc est colli vertebræ. causa in prōptu est ab inuersione sic vocatas esse. Dictæ sunt & σρόφιγγες eadem de causa.
» Παρέθην ἐπ' αὐτοῖς τῆ τραχήλε σροφὴν ait l. 2. Pollux,
» & à Pherecerate σρόφιγγες eadē de caussa ibidem.
» Στροφιώδες ὑποχώρημα. vide ὑποχώρημα.

Στρόφοι. dicuntur intestinorum dolores, vel affectus
» ille in quo intestinum veluti videtur flecti, Tor-
» mina Latini appellāt, Tormines etiam Cælius,
» alio nomine consueuerunt Latini appellare ver-
» minationem vt Plinius & Seneca epist. 79. quod
» perinde sollicitantur sub hoc dolore atq; à ver-
» mibus solent, dicuntur Gallice *tranchées*, &
» apud Hippocr. quoque ἀνειλήματα, fiuntque do-
» lores eiusmodi vehementes, tum propter mor-
» sum vehementem ab humore acri & mordente,
» tum propter spiritum flatuosum qui exitum nō
» habet, sed intestinorum flexuosis orbibus & gy-
» ris interceptus hæret ex Aphor. 11. lib. 4. ἐμπνευ-
ματώσεως seu ἐμφυσήματος species est.

Στροφώδεα οὖρα. vrinæ dicuntur quæ concreta quæ-
» dam per ipsas inuecta habent ἀπὸ τῆ διαστρέφεσθαι
» quod est πήγνυσθαι concrescere Galen. part. 64.
» comment. 3. prorrhet. vide plura in voce οὖρον.

Στρύγ͂ς. frugis nomen Hippocrati, leuior tritico & ventrem magis soluens: vt ipse testatur. verum quid sit non certo constat.
» Apud Hippocr. in basil. edit. inuenio τρύγις lib.
» 2. de Diæta, quam scripturam etiam Cornar. in-
» terpres agnoscit.

Στρυβλὴν. στρεπτόν τι, apud Hippocratem de hæmorrhoidibus & fistulis, teste Galeno. vetus liber exponit στρεπταείτην. quo nomine significari videtur panis aut placenta tortilis.

Στρυμάργυ. Agnoscit hanc scripturam Dioscorides apud Hippocratem. Atq; hoc non vt proprium nomen exponit, sed furiose affectum circa rem veneream significari ait. dicta enim esse apud Hippocratem & alia eodem modo epitheta, vt μυσάχνη, σπέρπις, γρυπαλώπηξ, & ab Erasistrato similiter βινοκόλυφος. idem vero etiā συμάργυ apud Hippocratem legi posse defendit. Galen. in lexico Hippocratico.
Pro στρυμάργυ scribendum συμάργυ vt non modo «
Galen. habet in συμάργυ, sed ipsa etiam origo de- «
clarat, nam σύμαργος eodem teste dicitur qui fu- «
rioso coeundi desiderio prurit παρὰ τὸ συεῖν, de «
quo in ἀσυλὶς. «

Στρυφνὸν. acerbum. Est corpus vehementer adstringens facultate frigidum atque terreum, vt galla immatura, thus, hypocisthis, balaustium. vehementer adstringens dico, quod cum adstringens, Græci σῦφον vocant, genus sit acerbi & austeri commune, eo tantum inter se differunt, quod acerbum multo vehementius adstringat quam austerum. Quod autem quicquid huiusmodi est frigidum sit, perspicuum esse potest, quoniam tale gustantibus lingua contrahitur, densatur, siccatur, exasperatur. Hæc enim nō nisi frigido effici possunt. terreum vero idem siccumque esse ex eo apparet, quia tarde admodum in corpus permeat: humiditas enim facile intro subit, eaque frigiditati cōiuncta non acerbum quidem, sed acidum potius efficit. Acerbi sunt, vt ait Theophrastus, omnes prope arborum fructus ortus sui principio, qui posteaquam humore impleri cœperint, decedit quidem acerbitas, accedit autem aciditas. Cæterum acerba tribus modis exolui posse declarat Galenus, incalescentia, humescentia aut vtrumque perpessa. Si incalescunt duntaxat, solam acquirent dulcedinem, vt robusteæ glandes & castaneæ: sin tantum humor ijs accesserit, austera fient minusque adstringent, si modo humor is fuerit aqueus & crassarum partium. si namque aereus fuerit, acida euadent. Quod si pariter & humor & calor accesserint, ex aqueo quidem humore dulcedo, ex aereo vero pinguedo comparabitur. Quia autem acerba sicca sunt, & durities siccitate inducitur, factum est vt στρυφνὸν ἀντὶ τῆ σκληρῦ aliquando vsurpetur, vt ab Hippocrate libr. de salubri diæta, quemadmodum in comment. Galenus explicauit.

Στρυφνὸς οἶνος. acerbum vinum, vide in dictione οἶ- «
νος vbi ordine alphabetico insigniores nonnullæ «
vinorum differentiæ explicantur. «

Στρύχνος siue σρύχνον. solanum. planta est multorum generum. Hortense quidem solanum est frutex exilis, pusillus, multis concauus alis, folio nigro, maiore quam ocimi & latiore, fructu rotundo, viridi qui maturus nigricat aut fuluescit. Adstringit & refrigerat secūdo ordine. vulgus morellam, officinæ solatrum appellant. Aliud est solanum quod halicacabon & physalida, hoc est vesicariam vocant, folijs antedicto latioribus, cuius caules postquam adoleuerunt proni terram spectant, folliculis orbiculatis, fuluo intus acino, vesiculis simili, rotundo, læui: officinæ alquequengi, rustici coqueretum vocant. vim habet & vsum hortensis. Aliud ab ijs est τὸ μανικὸν, folio erucæ, paulo maiore, caules à radice decem aut duodecim emittens, vlnam altos, caput in cacumine oliuæ figura, fert racemum rotundum, nigrum, denis aut duodenis acinis constantem. Est præterea aliud quod ὑπνωτικὸν dicitur, multis ramis fruticosum, fractu contumacibus, pinguium foliorum cotoneæque mali similium plenis, flore grandi, rubro, fructu in folliculis crocato, rādice longa, subrubra. Refrigerat ordine tertio.

Στρύχνον. vt Plinius scribit, aliqui cacabulum appel-

lant, alij cacabulum, vt Dioscor. & Apuleius tradunt.

Στυλίσκος. vide πελαπίσκος.

Στυλοειδὴς. dicitur processus ossis petrosi ab inferiori eius sede exoriens, solidus, tenuis & oblongus instar styli, graphij vel acus, vnde Galenus γραφιοειδῆ & βελονοειδῆ se appellare scribit libr. de ossibus. Is quia tenuis est & valde prominet, leui de causa abrumpitur, ideoque raro in caluarijs è terra effossis reperitur.

Dicitur vero & hoc nomine apophysis, hoc est, processus cubiti, qui in eo, vt inquit Galenus ἐκ τῆς ἐπιφύσεως innascitur. Ille carpo per diarthrosim inarticulatur, eiusque opus est motus carpi obliquos dirigere & firmare tum ligamẽtis, tum etiam occursu ossis carpi ipsum parua cauitate excipientis. Alioqui lubrica & errabunda & parum firma fieret hæc motio, si soli radij cauitati, quanquam scaphoidi, committeretur. Dicitur autem interdum στυλοειδὴς per υ, quod columnam repræsentet.

Στύμματα. spissamenta Latine dixeris, dicebanturque veteribus vnguenta solidiora & corpus habentia, & quæ vnguento spissitudinem conciliabant. Erant autem ea odorata cuiusmodi sunt costus, nardus, amaracus, Amomum, mentha, quibus vnguento additis, odor vnguentis conciliabatur, & diutius integra illæsaque permanebant, velut Galen. docet lib. 3. κατὰ τόπ. c. 1. & 2. κατὰ γέν. his verbis, τῶν ἐλαιωδῶν τὰ ἁπλῶς ἐσκευασμένα χωρὶς στυμμάτων, ἅπερ προσπθέασιν, ἤτοι εὐωδίας ἕνεκεν, ἢ τοῦ μέχρι πλείονος χρόνου διαμένειν ἀπαθῆ τὰ σκευασθέντα. Differebant autem στύμματα ἀπὸ τῶν ἡδυσμάτων, quod hæc liquida essent, nec vt στύμματα. Videntur itaque hæ res proprie στύμματα dici quæ præter odorẽ etiam astrictoriam vim in vnguenta deponunt, quo diutius incorrupta perseuerent, sic Aet. lib. 9. cap. 49. In pastillo modo spissamenta ex decocto rubi, myrti, florũ mali punici, radicis capparis, folijs salicis, & alijs quibusdam habet. Et in eodem capite non longe post, spissamenta arida in puluerem redacta habet. Item flores mali Punici, Gallas, malicorium, myrtum, lentiscum, & alia eius generis astringendi vi prædita; atque hoc sane modo στύμματα in oleo rosaceo sunt, lentiscus, calamus, & aspalathus iuxta Dioscoridis traditionem.

Στυπτηρία. alumen. Est succus concretus ex aqua & terra aluminosa, siue à natura talis sit, siue artificio paratus. Est autem omne alumen aut liquidum aut concretum. Liquidi duæ sunt differentiæ. vnum limpidum est, lacteum, æquale & semper succo madens, sine lapidibus atque quendam veluti ignem expirans. Id quia vilis pretij est & vbique reperiri potest, vt ait Galen. lib. 6. τῶν κατὰ τόπους φαρμακ. appellatur. Alterum impurum, pallidum, scabrum, quod quia sordibus inquinatum est & peruersum, παράφορος dicitur. At vero concretum, figuris varium est. Nam aut scissum est, quod ex eo σχιστὴν vocant. est autem id cuiusque glebosi & natiui veluti flos. Cuius etiam duo modi sunt. nam vel glebarum aut asserum instar compactum est, vel sigillatim in capillamenta quædam canescentia finditur, quod inde τριχῖτις, quasi capillare, nominatur: vel est rotundum, & στρογγύλη appellatur. Id autem triplex est: vel enim bullarum modo intumuit, vel foraminum fistulis quandam spongiæ gerit speciem, vel est solidum, aut tali simile est, quod ἀστραγαλωτὴ vocatur, aut lateris, quod πλινθῖτις, aut ex crustis constat, quod πλακῖτις. At ex glebis natiuis qualescunque fuerint, hodie in metæ figuram formant, id quod saccharinum nominatur. Nec vero sola figura aluminum genera distinxit natura, sed etiam coloribus. Nam vel candidum est, quale est præstantissimum quodque, vel in candido cinereum, siue parum fuscum, quod nigrum vocarunt, vel in candido rubrum, vel pallidum, vt interdum rotundum atque etiam capillare. Distinguuntur quoque vsu & facultate. Siquidem veteres vsos esse scissili rotundo & liquido Dioscorides prodidit, & scissile longe præstare cæteris. Cæterum τῆς στυπτηρίας nomen ab adstrictione deductum est, quæ est omni alumini vehemẽtissima. est autem & omne crassarum partium, sed tenuius τὸ σχιστὸν, ab hoc στρογγύλον ἀστραγαλωτόν. Admodum autem crassum est tum liquidum tum πλακῖτις & πλινθῖτις στυπτηρία appellatum. Siccat autem tertio ordine nec tamen adurit. Porro vrendi aluminis modum Aetius libro 9. explicauit, alumen in ollulam nouam coniectum carbonibus imponẽs, & vbi diffusum atque liquefactum fuerit, tolli iubens, atque vbi refrixerit, conteri. Sed quam nos simpliciter στυπτηρίαν vocamus, dictam fuisse ab Hippocrate στυπτηρίην χαλκῖτιδα, author est Gal. in lexico Hippocratis.

Στυπτικὸν ἢ

Στύφον. adstringens. Id dicitur quod terreum est & compagis quidẽ suæ mole, crassarum partium, frigidum autem qualitate. Est autem adstringẽs duplex, sicut & calfaciens. Vt enim hoc partim simplex & summum est, velut ignis, partim per exuperantiam caloris, vt vinum, crocus, piper: ita illud vel summum est, vt exempli causa, alumen, melanteria, galla & rhus: vel medicæ cuiusdam adstrictionis particeps, velut pyrum, malum, rosa. Est autem adstringens genus commune austeri & acerbi. Vtrumque enim eorum adstringit, hoc magis, illud minus. Omnia autem adstrigentia contrahunt ac densant meatus, siccant, reprimũt: adhæc vinciunt ac continent partium sibi inuicem cohærentium substãtiam, & vehementer refrigerant. Id quod de puris adstringentibus intelligi debet, quoniam pleraque ex dissimilibus particulis composita non adstringunt modo, sed & acria sunt aut pinguia aut dulcia aut amara aut salsa aut acida.

Cæterum στύφον aliquando visus est Dioscor. accepisse pro acri, velut lib. 2. c. 83. & 84. tanquam nihil intersit, astringens an acre dixeris, cum tamen astrictionis sensus à sensu acrimoniæ sit longe diuersissimus; Et hac ratione à Galen. reprehenditur Dioscor. tanquam Græcarum vocum significata non pernouerit vt cui Græca lingua esset insueta.

Στύραξ. lachrima est arboris malo Cotoneæ similis, cuius etiam lachrima στύραξ vocatur. Præfertur flauus, pinguis, resinosus, albicantibus grumis quam plurimum in sua odoris gratia permanẽs, qui dum mollitur melleum liquorem reddit, excalfacit, emollit, concoquit, menses seu admotus seu potus prolicit, officinæ storacem Calamitam appellant: Illi intus similitudo est arundinis inquit Plin. libr. 12. c. 17. & 25. sed male, non enim quod καλαμίτης appellatur ratio est quod arundini similis sit inquit; sed quod arundinibus obuolutus & circumseptus adferretur,

» ideo autem arundinibus recondebatur vt & cætera olim odorata, ne expiraret, & vires suas amitteret, quod & de dyctamno Cretico Theophr. scripsit lib. 9. hist. plant. c. 16. ab illo vero est στυράκινον μύρον apud Dioscor. vnguentum ex styrace confectum.

Στύψις. adstrictio. qualitas est gustabilis, quæ à frigido vincente perficitur in crassa & terrena substantia. Itaque propria facultate contrahit & densat meatus, refrigerat & repercutit: per accidens autem calorem excitat & auget, conducitque ad concoctionem.

Συβάτης οἶνος. vide οἶνος, vbi insigniores quæ occurrunt vinorum differentiæ recensentur & explicantur.

Σύγκαυσις. inustio. symptoma est ventris, cum propter acrem eorum quæ ingesta sunt caliditatem subeunt acres & inæquales deiectiones, atque etiam febres. Has quidem deiectiones Hippocrates lib. περὶ διαίτης ὀξέων à colliquatione fieri dixit. Galenus tamen comment. 4. in eundem librum, magis ob σύγκαυσιν quam σύντηξιν fieri, nec satis proprie Hippocratem loquutum annotauit.

Συγκομιστὸς ἄρτος. vide in dictione ἄρτος vbi insigniores panum quæ occurrunt differentiæ recensentur & explicantur.

Συγκοπή. syncope. Est præceps vitium omnium lapsus. Sic quidem Galenus ante se à veteribus medicis definitã esse prodidit. Ergo cum essentia virium quibus regitur corpus, tum in spiritu, tum in solidorum corporum temperamento consistit palam est nihil horum per syncopen manere integrum, sed cuncta collabi & dissipari, cum spiritu quidem calorem natiuum, ita cũ eo mistum atque confusum, vt nunquam ab inuicem separari possint: cum solidiorum autem corporum temperamenro, tum eum ipsum calorem singulis à natura partibus insitum, tum humidum illud primigenium & radicale, quo vno veluti glutino quodam robur earum continetur. Neque enim seruari eorum temperamẽtum potest nisi eo calore atque humido incolumi. Quæ causa est cur virium hic lapsus, de quo nunc agimus, qui quidem solidorum corporum substantiæ digerendæ succedit, in longissimis morbis subinde incidat, animante ex frequenti atrophia, id est nutriendi defectu, extenuato, præterea in ijs febribus acutis quæ corpus liquant. Itaque lapsum hunc virium protinus atque accidit, duo præcipua symptomata consequuntur, exoluto quidem calore, frigiditas totius corporis: digesta vero solidorum corporum substantia, sudor quem medici συγκοπτικὸν & διαφορητικὸν appellant. Hæc duo sunt παθογνωμονικὰ τῆς συγκοπῆς symptomata. quæ alia etiam cuiusque facultatis propria, pulsus defectio, & sensus motusque priuatio, consequuntur. Ea cũ pluribus de causis excitari possit, sicut à Galeno scriptum est li. 12. meth. med. & li. priore ad Glauconem: omnes tamen in duo genera reducuntur, vnum quidem earum quæ spiritus vel alterant, vt vitiosi succi, ambientis aeris malitia, & venenatæ facultates, vel corrumpunt atque dissipant, cuiusmodi sunt tum affectus animi vehementes, timor gaudium, voluptas, tristitia, anxietas, ira, cura, tum ingens dolor, tum plures motus, cuius generis & vigiliæ sunt, tum immodica eorum tenuitas, & continentium eos corporum raritudo, tum vero ante omnia ipse respiratus prohibitus & nutrimenti defectus. Alterum genus causarum est quæ solidorum ipsorum corporum temperamẽtum vitiant, aut eorum substantiam digerunt, ad quod reducuntur quæcunque trium principiorum, mox vero reliquarum partium quæ in consortium affectus, principia secum ex facili trahunt, temperamentum substantiamque labefactant. Est enim tantus trium principiorum inter se consensus, vt protinus noxas suas inuicem communicent, ipsumque ventriculi os præter reliquas propter exquisitum sensum, si grauiter offendatur, syncopas, quas ab eo στομαχικὰς appellant, accersit. Sunt quidem hæ syncopes causæ, sed magnæ prorsus & vehementes, adeo vt ab ijs ægri non modo λειποθυμῆσαι, hoc est, animo linqui, sed totis viribus resolui possint, & proximi periculo esse, scilicet alias spiritu ipso deperdito, alias alterato, aliquando maxima ex parte digesto, non raro hæc vtraque perpesso. Causæ namque eædem minores iam non syncopen, sed animi defectum, λειποψυχίαν à medicis dictum, inducent, magnitudine sola à syncope differentem. Neque enim tanta est per lipopsychias animi exolutio, quanta per syncopas, in quibus nulla omnino vis quæ vel in spiritibus vel in solidis partibus posita sit, integra manet, cum per lipopsychias, etiamsi aliqua ex parte exoluantur spiritus, solidorum tamen corporum quæ multo minus quam spiritus, iniurijs sunt opportuna, substantia non digeritur, sed incolumis persistit. Argumento sudor est, in lipopsychia quidem nullus, sed in syncope perpetuus, & pro causarum magnitudine paucus vel multus. Hic enim veluti terminus quidam lipopsychias à syncopis diuidit, sic vt quæ virium dissolutiones intra sudorem constiterint, lipopsychiæ, siue lipothymiæ, siue exolutiones (vnum enim hæc tria significant) dicantur: quæ vero eum prætergressæ fuerint, & ad sudorem vsque peruenerint, syncopæ, quarum etiam pro sudoris modo magnum sit discrimen. Siquidem nemini dubium esse potest plus in ijs multo esse periculi quibus plurimus sudor accessit, quam quibus exiguus, quod maior virium lapsus ita contingat. Sed quamtuscunque sit, omnem ὀξέως καὶ ἀθρόως, hoc est, repente & vniuersim, fieri debere, ratio τῆς συγκοπῆς exigit. Cum enim ea nulli morbo acumine & pericula concedat, lapsum illum virium confertim & semel & magnum etiam fieri necesse est.

Συγκοπώδης μαρασμὸς. vocatur quando qui syncope fuerint correpti, vehementiam quidem periculi in præsens euitarunt, Relictum tamen deinceps fuerit aliquid in eis syncopofæ, vt ita dicã affectionis. Galen. lib. de Marasmo; Est autem vt ait ibidem affectio media & mixta, partim aliquid frigiditatis obtinens, partim etiam aliquid ipsius febris seruans. «

Σύγκραμα. apud medicos dicitur potio diluta ex vino & aqua quod κρᾶμα quoque vocatur. «

Συγκρίματα. vide συγκρίναι. «

Συγκρίναι. miscere. verbum Methodicorum proprium, ex quo συγκρίματα appellabant animantium corpora, quasi ex indiuiduorum corpusculorum mistura constarent, & meatuum miscellanea, cui medicandæ, si quando confusa esset, μετασυγκριτικὰ φάρμακα ab ijs dicta adhibebant,

bant, quæ & μεταπεριποιητικὰ vocabant.

Συκήριος. sic dicitur à quibusdam σίκυς ἄγριος, hoc est cucumis anguinus, sicut habetur apud Dioscor.

Συγχόνδρωσις. est ossium siccorum durorumque σύμφυσις per cartilaginem. Sic pubis ossa cartilaginis interuentu nectuntur, & ossa medij pectoris primis annis. ætatis namque progressu ea per quam vniuntur cartilago ossis in modum indurescit. Similiter & ossium appendices in pueritia cum suis ossibus connascuntur glutinosarum cartilaginum beneficio.

Συγχρίσματα. inunctiones. medicamenta sunt τοῖς ἀκόποις & facultate & specie similia, nisi quod liquidiorem quodammodo substantiam sortita sunt, vt habetur apud Paulum lib. 7. c. 19.

Συγκεχυμένον οὖρον. vide οὖρον.

Σύγχυσις. vitium oculi confusis secum eius humoribus, id quod accidit vt plurimum ex vehementi plaga, interdum vero & ex vueæ tunicæ inflammatione ruptis eius vasis, effusoque humore. Inde pupilla discolor & turbida euadit, & principio quidem maior cernitur, tandem vero contabescit minorque seipsa apparet.

Σῦκα. dicuntur apud Hippocratem tumores carnosi in partibus palpebrarum facti, vt author est Gal. in lexico Hippoc.

" Alias vocauit ἐπαναστάσεις ὀχθώδεις: Hippocr.
" in Coac. vocauit ἐπαναστάσιας περὶ ὀφθαλμὸν, memi-
" nit & huius affect. 3. Epidem. ἐπιφύσιες (inquit)
" βλεφάρων ἔξωθεν ἔσωθεν φθείροντες τὰς ὄψιας ἃς σῦκα ἐπο-
" νομάζουσιν.

Συκάμινος. duo significat, morum & sycomorum. Galenus libro 5. τῶν κατὰ τόπους cap. 19. agens de gingiuarum curatione, adhibet lac mori, his verbis: ἢ συκαμίνου, τουτέστι μωρέας, γάλα εἰς οἶνον ἐγχέας, &c. appellans lac succum siue lacrymam quæ ex radice arboris mori circumfossa & incisa colligitur, sicut Dioscorides lib. 1. testatur. Quam tamen Celsus videtur ignorasse, scribens lib. 3. cap. 18. mori nullam lacrymam esse. Dioscorides autem aperte testatur συκόμωρον ab aliquibus συκάμινον vocari, frequentius tamen morum significat vel mori pomum. Significant autem συκάμινα proprie τὰ μῶρα. quarum arbor συκαμινέα cognominatur.

" Nicolao autem συκάμινον tumorem seu ex-
" crescentiam quæ mori fructum refert potius de-
" notat, & eum quem forte Iuuenalis Mariscam
" appellat, nam sectione 1. de antid. cap. 418. reme-
" dium tradit quod si admotum fuerit decidet συ-
" κάμινον, vnde patet Nicolaum aliter ac cæteros
" Græcos hanc vsurpasse vocem; Præterea Her-
" mol. Barbarus in Corollario suo c. 55. scribit sy-
" comora quosdam mariscas appellasse.

Σῦκα. appellantur Polluci περὶ τὴν ἕδραν κονδυλώματα
" μέλανα ὡς σπίπονα.

Συκῆ. dicitur à quibusdam ἡ χαμαισύκη, vt habetur apud Dioscoridem. Hippoc. vero in 1. de morb. muliebr. συκῆς pari significatione qua συκαμίνου posuit: quod alibi interpretans μορέα dixit. author Gal. in lexico Hippocratis. vbi verba Hippocratis hæc adducit, πυελίαν συκῆς ἀπὸ ῥίζης. id est, fomentum à radice mori. vt συκῆ sit hoc loco ἡ συκάμινος siue μορέα morus; quum alibi sic vocetur ficus.

Συκύα. perperam sæpe occurrit pro σικύα, hoc est instrumentum ventrosum, quod corporibus affixum vel spiritu vel leui scarificatu sanguinem elicit. Latine cucurbitulã & cucurbitam vocãt.

Συκιόν. Galenus in lexico Hippocratis exponit τὸ τῶν ἰσχάδων ἀφέψημα, hoc est, decoctum ficuum arefactarum seu caricarum. manuscriptus codex habet σύκειον: quod magis probo.

Συκίτης οἶνος. Vinum quod è caricis ficubus fiebat, sicut docet Dioscorides lib. 5.

Vocatur etiam κατορχίτης οἶνος. vide in dictio- "
ne οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ re- "
censentur & explicantur. "

Συκόμωρος. ficus Ægyptia. Est arbor magna, fico similis, vt ait Dioscorides, vel vt Theophrastus, moro nostrati cum folio tum magnitudine, frõdosa, multo lacte abundans: pomum ter aut quater anno fert non ramis, vt ficus, sed ipso caudice, caprifico non dissimile, dulcius grossis, sine granis interioribus, quod non maturescit nisi vngue vel ferro scalpatur: sycomoron vocant, eodem cum sua arbore nomine. Appellationis autem ratio diuersa traditur. Dioscorides namque sycomoron vocari prodit, quasi fatuam ficum, propter inefficacem & fatuum gustum. Quod Galeno non placuit, qui ita sentientes deridet, lib. 2. de aliment. scribit autem se plantam ipsam cum suo fructu Alexandriæ vidisse, & fructum quidem consimilem visum ficui paruæ albæ, eumque in medio mororum ac ficuum locari posse, atque ex vtriusque similitudine nomen illi fuisse inditum. Dicitur & συκομορέα.

Hanc & Diosc. l. 1. c. 182. à quibusdam συκά- "
μινον appellari tradit; dicitur & μωρόσυκος: συκόμωρος "
autem à Græcis ideo sic vocari opinantur non- "
nulli, ab ignauo inertique sapore quo argumen- "
to scyllam Athenienses esse dicebant συκάμινον ἀλ- "
φίτῳ πεπασμένον, id est sycomorum polenta con- "
spersum. "

Σῦκον ἡ

Σύκωσις. marisca, ficus, siue ficatio. Est tumor à fici similitudine sic dictus. Oribasius ad Eustathiũ, ficus, inquit, appellant germina vlcerosa, rotunda, subdura, rubicunda, atque etiam dolorifica. Celsus libro 6. cap. 3. duo tantum eius genera facit, quorum alterum vlcus esse dicit durum, callosum & rotundum, ex quo exiguum quiddam & glutinosum exit in barba maxime exoriens, alterum vero humidum & inæquale, ex quo quod exit, pus est & mali odoris, præcipue in capillo proueniens. In vtroque autem & fici similitudinem esse & carnem excrescere, & id quidem generale esse. Quod in capite nascitur, tineæ, quæ achoris nomine comprehenditur, speciem esse Arabes scripto prodiderunt, & esse rotundam & duram, in cuius superficie rubor sit, intus autem quiddam granis ficuum simile. Quod in mento erumpit, ab humore fit, inquit Galenus, non solum crasso, sed participe etiam serosæ & tenuis humiditatis, ob quam etiam facile exulceratur. eoque differt ἀπὸ τοῦ ἰόνθου. Nascitur vero & in ano, sola magnitudine, inquit Aetius, à thymo differens. Thymus enim eminentia est tuberculosa, aspera, subrubra, oblonga, sed parua; ficus autem illa ipsa est si magnitudine excedit. Latini mariscam appellant, quam aliqui dicunt esse ficum præ pinguedine hiantem, semenque ostentantem. De hoc morbo intelligendum est quod scribit Martialis:

Caeduntur tumidæ medico ridente mariscæ.

Gignuntur vel ex præpostera Venere, vel immodica equitatione, vel eius partis attritione aliã ob causã facta. Est & σύκωσις oculi vitiũ, quod

Paulus dicit esse medium inter τράχωμα καὶ τύλωσιν. Esse enim τράχωμα asperitatem palpebræ interna parte: sed maiorem quidem vt veluti incisuras habeat, σύκωσιν vocari, vetustiorem vero & quæ iam occalluerit, τύλωσιν. Morbus hic oculi altiores, inquit Aetius, habet eminentias & velut incisas, nec alteri rei quam ficui hianti melius comparari potest.

» Σῦκον. etiā ficus est, & quidem sine vlla adiectione » proprie de matura dici volunt, quoniam imma» tura dicitur ὄλυνθος; & ea quidem è ficu satiua, » nā quæ ex syluestri ficu seu caprifico decerpitur » ficus immatura proprie φήληξ nominatur: Quæ » autem arida ficus est ἰσχάς vocatur: multi autem » medici ficus inter omnes fructus autumnales » primum habere locum censuerunt, vt lactucam » inter olera cætera vt ait Gal. libr. 2. de aliment. » facult. cap. 40. Athenæus autem libr. 3. σῦκον ex » Demetrio quodam dici refert παρὰ τὸ σεύεσθαι καὶ » κύειν: de ficubus autem si plura scire voles, vide » Gal. 2. de aliment. facult. c. 8. Dioscor. lib. 1. c. » 182. 183. 184. Plin. l. 14. c. 18. & 19. Athenæū l. 3.

Συκωτὸν ἧπαρ. ficatum iecur. sic dictum ficuum esu præparatum, vt scribit Oribasius. Sic fit omnium præstantissimum, non modo ad voluptatem sed etiam ad alia omnia, si mactandi animalis iecur multarum siccatum ficuum esu præparetur. quam rem in suibus maxime faciūt, quod suilla viscera sunt aliorum visceribus multo suauiora.

» Ait Gal. 3. de aliment. facult. c. 12. συκωτὸν au» tem ἧπαρ sic appellari docet Mercurialis quod ie» cur dulcibus naturaliter gaudeat, & probe nu» triatur, additque pro huius rei confirmatione ve» teres vt saginarent sues & anseres, ficubus nutri» uisse, & iecur semper συκωτὸν appellasse: Sed & » insuper inquit Plin. l. 10. c. 22. iecur anseris exem» ptū si lacte & mulso repleatur euadere amplissi» mum, quasi magna sit familiaritas inter iecur & » dulcia; Tale autem iecur anseris ficubus pasti in » delicijs olim habebatur, vnde Horat. Satyr. 8. l. 2.

» *Pinguibus & ficis pastum iecur anseris albi:*

» Hic & notandum Italis iecur fegato nuncupari.

Συλλοχίας. congregationes, collectiones: translatio facta est ab ijs qui in exercitu congregantur in cohortes, vt exponit Gal. in lexico Hippocratis λόχος enim cohors dicitur.

» Συλλοχείας autem Gallæ obstetrices *le bain*, id est » balneum appellant quod scilicet existiment fœ» tum haud aliter in illo humore dum vtero gesta» tur natare, ac suas puerperas in solio aut labro » volutari, dum post partum de more lauantur: » Galen. συλλοχείας exponit ἀθροίσματα. significat au» tē pueris in lucem editis apertas omnes vias per » quas alimenta suscipiuntur & excremēta repur» gantur, quæ sensim irrepentia colliguntur, & in » modū cohortis agminatim coaceruantur: συλλο» χείας autem legunt omnia Hippocratis exempla» ria sed συλλοχίας legit Gal. in exegesi.

Συμβεβηκός. accidens. Quid sit apud philosophos, notum esse potest ex Isagoge Porphyrij. Nec vero aliter τοῦ συμβεβηκότος nomen vsurpant medici. Distinguunt modo ἀπὸ τοῦ συμπτώματος, vt habetur apud Galenum lib. 1. meth. med. Quæ enim, inquit, constitutionem vnde actio nascitur necessario sequuntur, sanis quidem nobis συμβεβηκότα, id est, accidentia, ægrotantibus συμπτώματα nuncupantur. Idem autem sequenti libro tres accidentium differentias constituit. Sunt enim vel vt affectus, vel vt actiones, vel vt passiones, quorum etiam hæc exempla ponit, inambulare, vri cædive, album aut nigrum esse. Vsurpatur etiam τὸ συμβεβηκὸς ad hunc modum, vt ab eo quod τὸ πρῶτον καὶ καθ' αὑτὸ, hoc est primum & per se fit, distinguatur, idemque sit ex accidenti fieri quod secundo loco, sicut declarat Gal. lib. de differentijs sympt. exemplo calculorum motorum.

Σύμμετρον. dicitur proprie apud medicos, quod in « omni genere, specie, tempore medium est, & à « summis vtrimque finibus distat æqualiter, Ge« neralliterque id omne quod inter extrema me« dium est: Possis dicere moderatum seu contem« peratum, sic in animantium genere σύμμετρον est « homo: in hominum autem specie is quem εὔσαρκον « Græci vocant: sic inter medicamenta σύμμε« τρον illud vocat Gal. l. 2. de simpl. medic. facult. c. « vlt. quod neque calefacit nec refrigerat, nec de« siccat nec humectat. «

Συμμύειν. conniuere: Quid sit apud Hippocr. quan« tumque ἀπὸ τοῦ ἀποπιέζειν id est à comprimendo « distinguatur illius significatio, manifestum fiet si « cum aphor. 48. lib. 5. ὁκόσαι παρὰ τὴν φύσιν παχεῖαι, « &c. conferatur interpretatio aphor. 52. & 54. « eiusdem libri, ad quos eo diligentius attenden« dum existimamus quod in illis exponendis in« terpretes nonnulli summopere lapsi sint: & ex « eorum perspicientia quid sit oris vteri conni« uentia satis intelligit lector: quodque in grauidis « os conniuet, & quod conniuet quoque in vacuis « quibusdam (quanquam dissimiliter) intelliget « ex commentarijs Galeni ad eos aphorismos, si« quidem conniuentiæ (ait) discrepantiam in illis « patefaciat durities: Quam etiam stricte os vteri « non solum conniueat, sed claudatur in grauida « Galenus explicauit tum ex sua tum ex Herophili « sententia 3. de natur. facultat. itaque tum medi« ci tum philosophi venas matricem & musculos « cohibentes vesicam, modo συμμύειν dicunt, modo « συμπίπτειν. «

Συμπάθεια. consensus mutuus, societas, est duorum naturalis quædam coniunctio & concordia; Cicero continuationem, conuenientiamque naturæ, miris atq; efficacibus verbis appellauit, aliàs naturæ cognationem, Plinius in prœmio lib. 20. amicitiam rerum, in 37. lib. Concordiam; Sympathiam autem similitudo vel generis vel naturæ, vel temperamenti, vel morum, vel rerū aliarum conciliat. In plurimis vero causa ignoratur, eamque philosophi & medici etiam sapiētissimi ad substantiæ totius familiaritatem atque occultam quandā vim & proprietatē retulerunt, quā si quis sit qui se nosse profiteatur, nō caret arrogantiæ impudentiæq; nota. Huiusmodi sympathiæ exēpla permulta à philosophis referūtur, vt magnetis cū ferro, purgantiū medicamentorum cum humoribus, elephanti cū homine, hominis cum plærisque animalibus, herbis & fructibus quibus salubriter vescitur. Huic sympathiæ cōtraria est antipathia, quæ non est aliud quam cæca rerum inter se discordia. Paulo aliter τῆς συμπαθείας nomen medici vsurpant, cum eam distinguunt ἀπὸ τῆς ἰδιοπαθείας. Tunc enim significant partis alicuius affectionem non proprie quidem & primario, vel per se laborantis, sed per societatem & consensum alterius. Id autem duobus modis posse fieri Galen. libr. 1. de locis affectis demonstrauit, siquidem vel absolute, vel per

priuationem eiusmodi sympathia contingit: absolute quidem an positiue dicas nihil refert. Fit autem id sympathiæ genus quando à parte primario affecta aliquid in aliam velut vmbra per viam transit, quod causam morbo præbeat. Id autem tum vapor, tum humor esse potest. Sic tenues humores aut vitiosi vapores à ventriculo, vtero, aut alia parte in cerebrum sublati, dolorem mentisque abalienationem mouent, in oculos vero ijs similia excitant quæ per suffusiones cernũtur. Itaque quoniã ob sympathiam affectiones eiusmodi oriuntur, nec cerebrum, nec oculi tunc proprie & primario laborant, nec debetur etiam ijs proprie curatio, sed ei tantum particulæ à qua affectionum eiusmodi causa dimanauit. Vide autem ne in distinguenda idiopathia & sympathia hallucineris, nec existimes partem omnem per sympathiam affici quęcumque ab alia afficitur. Distillatio sæpe pleuritidem excitauit, angina versa est in peripneumoniam, dysenteria in lienteriam, febris in abscessum, nec tamen eo casu pleura, nec pulmo, nec ventriculus, nec pars abscessu tentata per sympathiam laborant, sed cum & causa affectus & ipsa affectio in ijs ipsis partibus hæreant & constiterint, primario κατ' ἰδιοπάθειαν laborare dicentur. Siquidem sanatis etiam ijs partibus, à quibus primum affectio profecta est, ipsa nihilominus perseuerat constansque & stabilis est, atque propriam curationem desiderat, quorum neutrum affectui per cõsensum facto proprium est. Hic enim ita dependet ab alio vt vmbra à corpore. Aliud sympathiæ genus est quod per priuationem fit, tum facultatis in partem aliquam influere solitæ, tum materiæ ad edẽdam actionem necessariæ. Quum enim affecta parte aliqua pars alia eo priuatur quod ei naturaliter adesse consueuit, tum per consensum affecta esse dicitur. Sic digiti per paralysim affecti sunt, quod sentiendi vel mouendi facultas ad eos iam non descendit, nullo tamen vitio in digitis per idiopathiam existente, sed quia eo priuantur quod ipsis sanis aderat ad obeundam actionem. Sic & vox seu larynx per sympathiam læditur, si efflatione, vocis materia priuatus sit thorax, quoniam perfossus ipse sit, aut quia intercostales musculi resoluti sint, aut quia spina metaphreni, vel ceruicis tota affecta sit, cum tamen per eam aphoniam nullum vitium, nullaque affectio propria sit vocalium instrumentorum, sed tantum quod laryngi materia vocis desit. Quoties enim parti alicui deest id quod secũdum naturam ad actionem ei aderat, iure optimo eam affici dicendum est. Quippe ex ipso verbo συμπάσχειν partem non penitus ab affectu esse liberam, sed ipsam cum alia affici declaratur. Et reuera illius actio, vel omnino perit, vel deprauatur, vel imminuitur: nec tamen ideo pars ea ægrotare proprie dicetur, nec talis eius affectio proprie morbus vocabitur. Siquidem ei parti nec morbus ipse, nec morbi causa insidet, nec est necesse partem omnem cuius actio læsa sit, statim etiam morbo teneri.

Συμπλεγ-τάξεις. dicuntur Hippocrati conflictus velut acie instructa, atque hac dictione conflictum inter morbum naturam & alimẽta innuit.

Συμπλεγ-τήρησις. est iudicatio apparentium quæ non ex seipsis verum ex alijs signis comprehenduntur. vocabulum est Empiricorum proprium.

Συμπάσματα. dicuntur quæ alijs διαπάσματα, & quæ corpori insperguntur, aspergines Aureliano l. 3. τ͂ χρον. c. 5. & 7.

Σύμπεψις. concoctio, quæ & πέψις dicitur. de qua vide suo loco.

Σύμπτωμα. duobus modis dicitur authore Galeno. Generatim quidem quicquid animanti præter naturam accidit, id est morbus & causa morbi interna, quæque morbo superueniunt. Speciatim vero quicquid præter naturam accidit, exceptis morbis & eorum causis. Sic sumptum symptoma non aliud est quam affectus præter naturam qui morbum, velut vmbra corpus, sequitur. Huius tres à medicis differentiæ assignãtur. Aut enim consistit in actionum offensa, aut in corporum ipsorum affectu, aut in retentis vacuatisue immodice. Quorum symptomatum singula varias etiam habent differentias. Siquidem animalium actionum noxæ triplices sunt. Primæ quidem sensilium, vt visionis, auditionis, gustus, odoratus, tactusque aboliti, debilis aut deprauati: vel sunt motricum actionum, vel principum, vt imaginationis, ratiocinationis & memoriæ similiter abolitæ uel debilis vel deprauatæ. Secundæ vero sunt naturalium; vt attractionis, retentionis, alterationis, & expulsionis. Tertiæ vero vitalium, vt pulsationis abolitæ, debilis aut deprauatæ. Eorum autem symptomatum quæ consistunt in corporum affectionibus quinque sunt differentiæ, pro sensuum numero. Aut enim consistunt in visu, cuiusmodi sunt colores præter naturam in toto corpore, aut certis quibusdam partibus: aut in auditu, cuiusmodi sunt voces clangolosæ, tremulæ, raucæ, & soni, strepitus atque murmura in quauis parte excitata: aut in olfactu, quæ non sunt aliud quam graueolentia respirando aut transpiratu totius corporis percepta, vel prodiens ab auribus, naribus, axillis aut ventriculo per ructus acidos, nidorosos & virosos: aut in gustu, quæ non aliud sunt quam sapor varius excrementorum è singulis partibus prodeuntium: aut in tactu, cuiusmodi sunt calor, frigus, humiditas, siccitasque & ex ijs inducta mollities, durities aut alia quædam qualitas in quauis parte. Tertiæ vero sunt eorum quæ præter naturam vel excernuntur vel retinentur in corpore: quorum triplex differentia est. Aut enim tota substantia præter naturam sunt, vt sanguinis profluuium ex morbo aut aliquo symptomate (morbos enim symptomata consequuntur non modo primo, sed plærunque alterius symptomatis interuẽtu) excitatum: aut qualitate, aut quantitate, quorum exempla notissima sunt. Idem vero etiam ἐπιγέννημα appellatur: atque etiam συμβεβηκός: nisi existimentur differre inter se, quod συμβεβηκότα dicantur ea quæ necessario sequuntur corporis constitutionem per quam aliquid agimus, bene valentes & sani: συμπτώματα vero, quæ nobis ægrotantibus accidunt.

Συμπτωματικὴ κένωσις, ἢ ἔκκρισις, vacuatio symptomatica seu quæ præter naturam est: Talis autem appellatur quæ fit, non vi aut robore naturæ, sed morbi, vnde fit vt & sit inutilis & prauæ dispositionis signum: Incipiente autem morbo contingit plerumque & pręsente humorum cruditate, & grauata natura à causis morbum faciẽtibus, vt aliquid tũ bene vacuari sit impossibile, siquidem oportet coctionem præire in

» omni bene instituta vacuatione, & discretione » vt bona sit crisis Galen. authore in aph. 22. l. 4.

Συμπτωματικὸς πυρετὸς. febris symptomatica: Sciendum vero est nec apud Hippoc. nec Gal. quod » sciam reperiri hoc febris epithetum, sed eã cũ » vult designare dicit πυρετὸν μετὰ πτώματος τόπου, licet tamen reperiatur κένωσις συμπτωματική: Sic vero febris vocatur cuius proxima materia contines » nensque causa non in venis est maioribus, sed in » parte aliquapiã, è qua aut putredinis quiddam, » aut teter putridusque vapor in cor obrepit; at» que eius quidem genera multa sunt, vnum in» flammationes sequitur externarum quidem & » distantium, vel internarum partium, ab illis fe» bris ephemera succenditur; ab his putrida; alte» rum febris symptomaticæ genus multo obscu» rius est, eam febrem continens quæ lenta dici» tur, oriturq; non è partis vel visceris cuiusquam » inflammatione, sed è latente obstructione & » putredine quæ visceri contumaciter adhærescit » impactaque est, adeo vt & ipsa visceris substan» tia plærumque labefactetur, symptomatica au» tem febris omnino in continuarum est genere, » neque vlla vnquam visa est intermittens.

Σύμπτωσις. est vasorum subsidentia & contractio » ceu in euacuationibus contingit, cui opponitur » διάτασις. vide supra ξύμπτωσις.

Σύμφυσις. est naturalis ossium vnio. Naturalis quidem, vt ait Galenus, dicta est, quod quæ parum vel omnino luxata sunt, inter se quidem cohæreant, fractaque inducto callo vniantur, sed non secundum naturam. Est secunda species coniunctionis ossium. Siquidem omnia inter se coniunguntur vel κατ' ἄρθρον, vel κατ' σύμφυσιν. Est autem σύμφυσις apud Hippocratem idem quod ζυνάρθρωσις. Sunt autem συμφύσεως duæ primæ differentiæ, aliqua enim ossa sibi inuicem connascuntur, alia materiæ alterius interuentu. Quæ enim fungosiora mollioraque sunt, mutuo inter se coalescunt: sicciora vero & duriora aliorum interuentu. Rursus eorum quæ per alia coalescunt, tres sunt differentiæ, συγχόνδρωσις, συννεύρωσις, συσσάρκωσις.

» Est & σύμφυσις Paul. l. 6. cap. 15. idem quod » πρόσφυσις Aetio l. 7. cap. 64. coalescentia scilicet, » vel agglutinatio, oculorum nimirum affectio » quædam quando eorum palpebræ inuicem coa» lescunt, siue albo aut nigro, aut toto demum » oculo: quoties vero albo palpebræ agglutinan» tur, & oculi motus impeditur (inquit Aet.) affe» ctionem hoc ἀγκύλωσιν, id est detentionem seu » contractionem vocant; idem fere author Isago» ges: Celsus vero l. 7. c. 7. affectum hunc quouis » modo fiat ἀγκυλοβλέφαρον nuncupat: Razis inter» pres inuiscationem, & consolidationem palpe» brarum, Auenzoar coniunctionem seu sigilla» tionem.

Συμφυτικὸν φάρμακον. medicamentum quo quidem » efficitur vt aliquid coalescat apud Galenum.

Σύμφυτον. duplex est. vnum πετραῖον dictum, quod nascatur in petris. ramis est tenuibus, paruis, origano similibus, capitulis & folijs thymi: lignosum totum, odoratum, gustu dulce, saliuam ciens: longa radice, subrufa, digitali crassitudine. Contrarias habet vires: vim incidendi, qua collectum in thorace pus expurgat: & vim contrahendi, qua reiectionibus sanguinis auxiliatur. præterea humidum calidumque est, multum digerit, contrahit & constringit. Alterum vero σύμφυτον est, quod aliqui πηκτὸν vocant. Id caulem emittit bicubitalem aut maiorem, crassum, leuem, angulosum & sonchi inanem, circa quem breui interuacante spatio folia exeunt angusta, buglosso proxima, oblonga, hirsuta. Caule secundum angulos quosdam striato: folijs tenuibus, ex alarum sinu prodeuntibus, in quibus flores lutei, & circa caulem veluti verbasci folia emicant. Tam caulis quam folia aspera lanugine horrent, tactuque pruritum concitant. Radices demittuntur foris nigræ, intus candidæ, viscosæ, quarum est vsus. Similes alteri vires habet, præter dulcedinem & odoratum. σύμφυτον etiam à quibusdã dictã fuisse τὴν γλυκύῤῥιζαν Dioscorides author est. forte propter effectus similitudinem. Habet enim symphytum quamplurima glycyrrhizæ affinia, vt recte inter ἀντιβαλλόμενα censeri possint.

Συμφωνίαι. apud Hipp. lib. de aere aq. & loc. vbi sym- « phoniarum nomine intelliguntur tres faculta- « tes principes, in tribus principibus partibus lo- « catæ, cerebro scilicet iecore & corde quorũ mu- « tuis officijs stat animal, differentibus vero perit. «

Συμφωνιακή. herba est quam Apuleius interpretatur Apollinarem, siue hyoscyamum.

Συμφωνίαν. vocat Nemesius lib. de hominis natura, « librum Galeni de placitis Hippocr. & Platon. « quasi ipsius tempestate sub hoc titulo ab aliqui- « bus legeretur cum in illo summorum virorum « concordiæ declarentur. «

Σύμφωνος. nomen est medicamenti ad tussim optimi, cuius mentio fit apud Galenũ lib. 7. τῶν κατὰ τόπ. Descriptio habetur apud Aetium lib. 8.

Sic vero appellatum videtur à concordi ac « conueniente efficacia ad affectus curandos qui- « bus est destinatum; iuxta quam rationem & alia « quædam confectio à Gal. loco citato ἁρμονία di- « cta est; ea vero quæ hic σύμφωνος vocatur alio no- « mine λιθοπύρετος dicitur vt inquit ibidem Galen. «

Συνάθμα. vel humor quidam concretus, vel inter- « nus tumor, vel hypostasis, vel callus, vt melius « videre est lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. refert Gal. in lexico Hippocr.

Συνάγοντα φάρμακα. vide σταλτικά.

Συνάγχη. angina. vide. κυνάγχη.

Συνάγχη σομαχική. stomachi certa quædam affectio « sic vocatur à Cælio Aurel. l. 3. τῶν χρον. c. 2. «

Συναίτια. Græcis concausæ dicuntur quæ solæ pri- « uatim & per se nihil possunt, sed tantum cum « alijs parem potestatem habentibus coniunctæ « euentum faciunt. «

Συνανδρωθῆναι, vel συνανδρεῦσθαι. est in virilem æta- « tem adolescere: de morbo vero apud Hippo- « cratem vsurpatur qui vna cum viris increscit, « maior efficitur & corroboratur velut de morbo « comitiali. «

Συνάρθρωσις. est compositio κατ' ἄρθρον ossium quę nec valide nec manifesto, sed obscure & difficulter mouentur. Species eius tres sunt, ῥαφὴ, γόμφωσις, ἁρμονία.

Σύνδεσμος. ligamentum. Est pars corporis simplex, post os & cartilaginem maxime terrestris, partem parti alligans, muniens, vestiens. Itaque dura siccaque est, frigida etiam est tum ob id, tum quod exanguis sit. Hæc pars neruo similis est, quoniam alba est & solida: sed neruus non est, quia penitus ex se insensilis est, nec mouere quicquam potest, & neruo est multo durior, nec à cerebro nec à rhachitide nascitur, sed ab osse vel

cartilagine vel osse cartilaginoso vel membrana, & in os aut cartilaginem aut musculum aut partem aliam inseritur. Est id quidem ligamentum speciatim & proprie dictum. Interdum namque generatim & abusiue ligamentum medicis latius patet, vt etiam quicquid in corpore alterum alteri colligat, ligamentum dicatur. Sic cutis reliquarum corporis partium est ligamentum tum per se tum membranarum, neruulorum, venularum & alicubi arteriolarum interuetu, per quæ eadem cutis subiecto adipi, membranæ carnosæ, musculis & alijs prope omnibus internis partibus cōnectitur. Cæteræ etiam corporis partes sibi inuicem colligatæ sustinentur. Peritonæos quoque tunica diaphragmati, hepati, lieni, ventriculo, intestinis, renibus, vesicæ, vtero, venæ tum portæ tum cauæ inferiori, arteriæ inferiori, epiploo, mesaræo cum lumbis ligamentum est. Et meninges cerebro cerebrique partibus cum cranio & pericranio vinculum sunt. Sic, vt semel finiam, partes corporis omnes sibi continuæ colligantur, vel aliarum interuentu, vt sit verum omnia ossibus & periosteis per se aut per aliud cohærere. Id autem ligamentorum genus, neruorum quos recipit beneficio, sensus tactorij prope totum est particeps, cum proprie dictum ligamentum, ossosum scilicet aut cartilaginosum, quod articulos colligat, & tendones induit, construit, munit, neruis & sensu careat. Ex ligamentis autem proprie speciatimque dictis quamplurima ab osse in os inseruntur, partim articulos, partim ossa ipsa firmantia, vt quæ brachium cum cubito & radio, & femur cum tibia coniungunt, item articulum brachij cum omoplata. Alia vero multa his similia vsu, à cartilagine ossis vicaria in cartilaginē implantantur. Sunt autem ea tenuia & membranosa, vt quæ sunt in costarū notharum finibus, atque etiam verarum, quandiu scilicet ossium sterni commissuræ per ætatem tenerā sunt cartilaginosæ. Talia quoque primis annis sunt in imo fine coccygis. Talia denique bronchia asperæ arteriæ omnia colligant. Nonnulla etiam ligamenta ab osse nata in cartilaginem inseruntur, vt cartilaginosa duo & crassa in genu, vnum à condyli interni radice interna in cartilaginem genu mobilem externo condylo destinatam, & in tibiæ apophysim subditam: alterum illi subditum multo crassius, etiam obliquum in mediam & cauatam tibiæ apophysim. Ligamenta etiam proprie dicta ab osse vel cartilagine vel membrana procedunt in musculorum omnium capita cum neruo, ad musculi vel tendonis villorum neruosorum robur, ipsa quoque in villos diuisa. horum pars plurima ab ossibus ipsis musculorum principio propinquis quidem à cartilagine, non pauci à membrana nascuntur. Sunt vero etiam ligamenta quædam mediæ quodammodo naturæ inter illa tum generatim tum speciatim dicta, partim ex ossibus aut cartilaginibus, partim aliūde nata, quæ tamen non in os vel cartilaginem vel tendonem vel musculum procedunt, vt quæ ab ossibus pubis nascuntur gemina, sed caua & receptis insignibus neruis sentientia, & maximam penis partem constituentia. Cæterum ex ligamentis proprie dictis quæ quidem ab osse vel cartilagine partibus nō sentientibus oriuntur, non sentiunt, nisi horū quædam neruos acceperint, vt quæ penem constituunt, linguam & penem firmant. Quæ vero ex periosteo, membranisque alijs sentientibus oriuntur, sentiunt, sicut & illa quæ à tendonibus ad articulos dilatatis prodeunt, cuiusmodi habentur in calcaneo, epigonatide, digitis, alijsque partibus non paucis. Quæ res imposuit quibusdam putantibus ligamenta vera nunc sentire, cum neruos non recipiāt, nec à cerebro aut rhachitide oriantur, nunc non sentire. Ex his perspicui sunt ligamentorum tres vsus præcipui, qui sunt ligandi, muniendi atque vestiendi.

Συνδρομή. cōcursus. Est multorum symptomatum siue signorum cumulus, aliquid faciendum præscribens. proprius est Empiricorum. Qui enim experientia sola rem inuestigat, tales concursus respicit, & quæ accidisse viderit, in vnum colligit. Cumque sæpe eadem viderit vno in morbo, omnia memoriæ commendat, atque vbi ex hac obseruatione multos concursus fuerit expertus, tunc quæ in multis cōcursibus, quæ item in vno tantum euenisse competit, diligenter obseruat, atque ita demum in communium & propriorum cognitionem venit: quam consequitur signorum in vi & efficacia diuersitatis animaduersio. Quod enim in multis concursibus fuit obseruatum, quam quod in paucis, quod in paucis, quam quod in duobus, quod in duobus, quā quod in vno tantum, maiorē vim habet. Exempli causa Empiricus, ex nonnullis quæ liquido apparent notis circa ægrum, dicet sibi compertum esse sanguinem ægro mitti debere. Si quæras quænam eæ sint, respondebit distentionem vasorum, & ruborem & grauitatem corporis vniuersi & pigritiam ad motiones & tensiones membrorum, adhæc vlcerosæ lassitudinis sensum, & traductam in ocio priorem vitam, ciborum & potus copiam, & solitarum excretionum suppressionem, atq; ex hac syndrome siue concursu venæ secandæ vtilitatem à se obseruatam esse. Talis quidem est Empiricorum συνδρομὴ πληθωρικὴ, ad cuius similitudinem alios in alijs morbis concursus æstimare potes, vt περιπνευμονικὴν, συναγχικὴν, ἐπιληπτικὴν & reliquas. Verum tales συνδρομὰς Galen. ridet, quod tum rarissimæ, tum longissimæ sint, quodque non protinus appareant, vt interea dum concursus omnium symptomatum expectatur, mora adhibēdi remedij periculum afferat. Facilius multo & citius qui ratione signorum vniuscuiusque morbi inuentionem indagat, & communia & propria cognoscit. Vbi enim brachium ex propria sede excidisse, & in alam prolapsum esse animaduerterit, reliqua omnia etiam simul intelliget, vt tumorem illic præter naturam esse appariturum, deinde sinuatum in superhumerali locum futurum, capite brachij quod in alam recessit, priuatum, tum dolore vehementi infestādos musculos, & euenturum vt brachium doleat, si admouere id ad costas velit. Itaque non expectato eorum omnium concursu, statim iudicabit brachium è propria sede excidisse, & superuenientibus symptomatis remedia comparabit, vt non immerito talem Empiricorum συνδρομὴν Galenus reprehendisse videatur.

Συνδυασμός. coitus dicitur apud Aristotelem, quasi duorum coalitus 6. de histor. animal. capite 18.

Συνεδρεύοντα σημεῖα. assidentia signa. Sunt signa non necessaria nec propria neq; à rebus ipsis insepara-

bilia, sed quę vt plurimum accidunt, vt in ardente febre lingua sicca, aspera, nigra, ventris, morsus, deiectiones pallidę, vehemens sitis, vigiliæ & deliria. Ex his autem aliqua simul inuadunt, aliquando superueniunt, sæpe vero nunquam apparent. Neque enim sunt ab ardente febre inseparabilia, neque eius substantiam constituunt, sed proprias tantum faciunt eius differentias, vt scripsit Gal. comment. in aphor. 12. libr. 1. Idem vero & de alijs morbis iudicandum.

Συνεκτικὴ αἰτία. causa continens, quam aliqui contentiuam etiam dicunt. vide αἰτία.

» Hanc abditam & morbos continentem
» vocat Celsus ex Galeno quā definiunt nonnul-
» li quæ præsens præsentem facit morbum, disce-
» dens separataque tollit, qualis est in vesica cal-
» culus; hanc & Galenum inquiunt non admisis-
» se, nisi interdum vt otiosam de nominibus alter-
» cationem euitaret.

Συνεκχυμοῦν. coeffundere, hoc est, naturam effundentem & vacuationes molientem adiuuare & incitare, apud Hippoc. libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. addit vero etiam quiddam Galen. in lexico Hippocr. hoc est, commiscere & contemperare sanis succis eos qui sunt vitiati.

Συνενδεικνύμενα. coindicantia. dicuntur ea quæ primæ præcipuęque indicationi consentiunt. Nam cum prima indicatio, quæ quid agendum sit ostendit, à morbo petatur, nemo tamen ei obsequi audeat, nisi reliqua aut eorum pars maxima quæ consideranda sunt, consenserint. Ea autem sunt virtus, natura, ætas, anni tempus, regio, consuetudo, & si qua sunt id genus alia. his autem opposita sunt ἀντιδεικνύμενα, quæ contrariam indicationem habent.

Συνέρξει. conclusione. τῇ οἷον συγκλείσει ait Galen. in lexico Hippoc.

Συνεστικὸς διαχώρημα. alui egestio compacta & coacta
» dicitur, scilicet quæ probe inter se cohæret, con-
» tinua est, suamque consistentiam & figuram ser-
» uat, non autem diffluit aut diuellitur, quod fa-
» ciunt liquida humida & aquea: Galen. comm.
» 2. in progn. interpretatur ὥστε μήτε σκληρὰ παν-
» τελῶς εἶναι ὡς λιθώδη, μηθ' ὑγρὰ τελέως ὡς ὑδατώδη
» διαρρεῖν, ἀλλὰ μέχρι τοσούτου μαλακά, μέχρι τοῦ μένειν
» ἔτι συνεστῶτα, Celsus c. 3. l. 2. figuratam exposuit:
» sic in Coacis quoque Hippoc. τοῖς ἐξυγραινομένοις
» διαχωρήμασι τὰ συνιστάμενα opponit: vide plura in
» voce ὑποχώρημα.

Συνεύσεις, καὶ ἐξαπλώσεις. dicuntur conniuentiæ &
» expansiones, cum calor in nobis in natus secun-
» dum naturā habēs, mediocriter & paulatim intro
» nutat, & in seipsum conniuet, deinde expanditur.

Συνεσταλμένα ὦτα. aures contractæ vide οὖς.

Συνεχὴς πυρετός. continua febris. Est cuius à principio ad finem vnica est accessio in multos dies producta: vel, in qua nunquam febris intermittit. Cuius duæ species assignantur, vna συνόχος dicta, altera συνεχὴς generis sui nomine, sicut plærisque alijs differentijs accidit, quibus nomina indita non sunt. Rursus συνόχος duplex est, non putris & putris: vtraque adhuc triplex, ὁμότονος, ἀναβατικὸς, παρακμαστικὸς, inditis nominibus à febrium mutationibus quas habent non per aliquos circuitus, in modum intermittentium, sed toto quo durant spatio: ὁμότονος enim dicitur cuius vnica accessio à principio ad finem vsque eodem tenore perseuerat, vt ἀναβατικὸς quæ paulatim increscit, & παρακμαστικὸς quæ perpetuo sensimque decrescit. Febris autem συνεχὴς, quam speciem esse statuimus triplex est, pituitosa, biliosa, &, quæ raro accidit, melancholica, quarum trium ab initio ad finem vnica est accessio, vt & trium synochorum prædictarum. sed hoc interest quod in synochis nulla aut minima ab initio ad finem mutatio fiat, istis vero mutatio accidat, pituitosis quotidie, biliosis tertio quoque die, melancholicis quarto, vt scribit Galen. libr. 1. Epidem. ex sententia iuniorum medicorum. Porro hæc mutatio non aliud est quam noua quædam exacerbatio, & febris reduplicatio, per quam noua quædam accessio prehendere videtur. Nam vt per initia accessionis intermittentium horror, aut frigus partium extremarum fit & ad somnum propensio, pigritia insignis, inæqualitas quædam caloris, & pulsus paruus, debilis, tardus, rarus, ita dum istæ exacerbationes prehendunt, augentur aut vigent, sitim, dolorem capitis vehementem, inquietudinem, calorem intolerabilem excitant, vt aliquando videri possit continua febris cum sua & sibi finitima intermittente coniuncta. Verum in continente biliosa per exacerbationes rigor non fit, vt per accessionem tertianæ intermittentis, nisi forte cum tempus crisis instat. Corpus enim continuo calore cōcalfactum minus sentit morsum bilis eam exacerbationem committentis propter eius exiguitatem: cum vero proxima crisis est, perfacile, quia corpus à largissima & copiosissima bile vbique pungitur. Eas in continuis exacerbationes medici παροξυσμοὺς etiam appellant non minus quam in intermittentibus, sed illarum solutionem παρακμὴν, non autem, vt intermittentium, ἀπυρεξίαν. Ista quidem vna est continuarum ab intermittentibus differentia, sumpta ab accessionibus, præterquam alia est à loco in quo materia febrilis continetur. Siquidem per intermittentes febres humor in habitu corporis putret, sicut ante διαλείποντα πυρετὸν explicantes annotauimus, per continuas vero in maioribus vasis continetur, quæ sunt magnæ inter alas & inguina arteriæ venæque. Quæ causa est cur in continuis nullus horror, rigor, refrigeratio, non vlla ἐπισημασία sit febris intermittentis, quod materia per sentientes partes non feratur. Quorum si quid acciderit, implexum intermittentis cum continua esse iudicandum est.

Συνεχείας λύσις. continui solutio dicitur barbare qui- «
dem sed tamen magis proprie dici non potuit; «
συνέχεια autem est coniunctio partium conti- «
nuarum per symphysim, & contiguarum per «
ἄρθρον; harum namque diuisio etiam continui «
solutio dicitur, id est contigui; per συνέχειαν au- «
tem pars vnaquæque corporis cum alijs coniun- «
cta suam habet περιγραφὴν ἰδίαν, id est propriam «
circunscriptionem: est autem solutio continui «
tertium morbi genus atque differentia, tam in «
similaribus quam in dissimilaribus partibus «
consistens, cum enim tam similari quam dis- «
similari parti, commune sit vt particularum «
continuatione, earumque coagmentatione, & «
adhæsu consistat, harum dissolutio vtriusque «
morbus est, & vtriusque functionibus peræque «
incommodat. Solutioni autem continui varia «
ex partium differentijs nomina medici posue- «
rūt, ossis enim solutio trāsuersa fractura dicitur; «
Recta vero, fissio, Cartilaginis quæcumque sit «

solutio nomen nondum inuenit; nerui solutiones sunt punctura, & incisio in transuersum, & fissura in rectum; membranarum omnis solutio ruptura dici solet; Cutis leuior solutio solam Epidermidem diuellens excoriatio est, at quæ in veram cutem aut altius in carnem penetrat, aut vulnus est, aut vlcus; Cor ex omnibus partibus vnum nullam solutionem tolerat, quin continuo animans morte extinguatur. Aliæ complures extant tum similarium, tum organicarum partium solutiones, quas cum necdum vsus proprijs nominibus notauerit, communi totius nomine appellamus.

Συνδυνωμένα. vide σύνομα paulo post.

Συνηρερωμένα. hoc est συνηρμοσμένα. coaptata, coadunata. vt in libro de curandis luxatis apud Hippocrat.

In principio τοῦ μοχλικοῦ pro hoc participio habemus συνηρθρωμένα, significatione eadem à συναρθρόω.

Συνηρεφές. obtectum & adumbratum. refert Galen. in lexico Hippocr.

Σύνθεσις. est ossium inter se compositio, qualiscumque ea sit: est enim summi generis nomen. eam alijs quoque nominibus σύνταξιν καὶ ὁμιλίαν vocari tradit Gal. lib. de ossibus. Præterea C. Plinius secundus libro primo de medicina scribit σύνθεσιν morbum esse nec periculo, nec facie phthisi dissimilem: inter tam multos authores solus qui id scripserit.

Sed forsitan apud Plin. eo loci σύντηξις legendum.

Σύνθετα διαχωρήματα. vide ὑποχώρημα.

Σύνθετος πυρετός. febris composita opponitur τῷ ἁπλῷ simplici: Galen. autem 2. de febribus plures facit febrium compositarum differentias; vel enim febres quæ inter se componuntur sunt ἐπιπλεκόμενοι implicitæ, vel δι' ὅλου κεραννύμενοι, id est commixtæ & confusæ; illam compositionem ἐπιπλοκὴν vocat 2. de differ. febr. c. 1. hanc vero κρᾶσιν: Ἐπιπλεκόμενοι dicũtur quæ ita componuntur vt harum accessiones diuersis horis inuadãt, etsi accessionum vtriusque partes quædam in tempus idem aliquod cõcurrant, & simul confundantur; κεραννύμενοι vero sunt quæ ita componuntur, vt simul incipiant, simulque desinant, ita vt neutra earum seorsim internosci possit, habeantque symptomata omnia confusa; fiunt hæ ex diuersis humoribus simul mixtis, & in vno eodemque foco putrescẽtibus, illæ vero ex ijsdem à se inuicem separatis, nec in eodem loco putrescentibus, ita vt etiam separatos habeant motus; Vtraque autem differentia rursus in plures diuiditur, nam in implicatione febrium aliquando implicatur intermittens cum continua. Estque illa difficillima vixque explorabilis mixtio: hæc in hemitritæo aliquando cernitur, illo nimirum cuius accessiones diuersis horis prehendunt, si enim ijsdem horis inuadant, iam nõ in implicitarum, sed febrium confusarum genere collocat Galen. Aliquando vero intermittens cum intermittente implicatur, eæque vel diuersæ speciei, vt quotidiana cum tertiana, vel tertiana cum quartana, sed fit id raro admodum; vel eiusdem speciei vt quotidiana cũ quotidiana, quæ duplex quotidiana dicitur, quæ rarius accidit. Tertiana cum tertiana quæ duplex tertiana dicitur, vulgo apud nos frequens, huius accessiones quotidie fiunt, sed nec symptomatis pares, nec ijsdem horis, nam fere quæ imparibus fiunt, sibi inuicem similes fiunt, quæ autem partibus ibidem inter se similes; Galenus in quodam adolescente obseruauit triplicem tertianam vt scribit libr. 2. de crisib. c. 9. Quartana etiam cum quartana implicatur frequenter, diciturque duplex quartana, cum per duos dies duæ fiunt accessiones, & vno tantum die intermissio; aliquando triplex quartana implicatur, cum quotidie accessiones fiunt quartanæ naturam referentes, sed inter se dissimiles, ita vt quæ de 4. die in 4. diem fiunt sibi inuicem similes existant. Continua vero cum continua implicari non potest, sed tantum confundi, nam in vtraque cũ humores in vasis maioribus putrescant, simul etiam quin misceantur & confundantur, fieri non potest: iam vero in confusione febrium multæ etiam sunt differentiæ, nam aliquando confunditur intermittens cum continua, vt in hemitritæo illo cuius accessiones ijsdem horis inuadunt, aliquando continua cum continua, vt quotidiana continua cum tertiana continua. Quotidiana continua, cum quartana continua. Tertiana cõtinua cum quartana continua. Atque tunc si confusarum par est modus, vix statuas ex quo febrium genere sit. Sin impar, quod vt plurimum contingit, eius quæ plus viget nomen sortietur. Similiter intermittens cum intermittente confunditur, vt quotidiana cum tertiana; febrisque ex ijs duabus nata, Tertiana dicetur si in mixtione alteri præualeat tertiana; dicetur autẽ quotidiana, si tertianæ præualuerit quotidiana; sic quartana cum alijs duabus intermittentibus confunditur. Atque hæ tres febres sunt quas nothas, spurias, & non legitimas appellant; nec vero solum in his febribus quæ primario consistunt, has compositionum differentias obseruat Galen. sed etiam in ijs quæ ex alicuius partis affectu, quas vulgo symptomaticis vocant, accenduntur, has enim etiam bifariam inter se misceri vult, implicitè quidẽ, vt cum differentia membra propriam singula febrem accendunt. Confuse vero vt cum mixti humores, tumorem ex quo nascitur febris efficiunt, vt in Phlegmone Erysipelatode, œdematode & similibus. Præterea etiam accidit interdum vt symptomatica & primaria febris simul misceantur; idque duobus modis, symptomatica cum continua primaria, vt ex. gratia. In pleuritide sæpe contingit, vt præter febrem quæ pleuræ inflammationem sequitur, fit alia continua ex humore in maioribus vasis putrescente nata. Vel symptomatica cum intermittẽte. Sed vt dictarum diuisionum singula membra intelligantur melius, hæc omnia in subiecta tabula ante oculos posuimus.

- Compositarum febrium species est triplex.
  - Quędam ex loci alicuius affectu accẽsæ, inuicem componuntur, idq; duobus modis.
    - Implicite, vt cum differentia membra propriam singula febrem accendunt.
    - Confuse, vt cum mixti humores tumorem à quo febris fit efficiunt.
  - Aliæ sine loci vllius affectu per se consistentes, idque duobus modis.
    - Implicite, duobus modis.
      - Aut enim intermittens cũ continua implicatur, vt in hemitritæo, qui rursus duplex.
        - Aliquando enim id fit, ex tertiana intermittente & quotidiana continua.
        - Aliquando ex tertiana continua cum quotidiana intermittente.
      - Aut intermittens cũ intermittẽte, duobus etiã modis, Nam implicantur
        - Febres diuersæ speciei, vt tertiana cum quotidiana, vel tertiana cum quartana, quod fit raro admodum.
        - Vel febres eiusdem speciei, vt quotidiana cum quotidiana, & dicitur duplex quotidiana, atque rara est.
        - Vel tertiana cum tertiana, & dicitur duplex tertiana, aliquando triplex.
        - Vel quartana cum quartana, & dicitur duplex quartana, aliquando triplex.
      - Continua vero cum continua non implicantur
    - Confuse, id tribus modis.
      - Cõtinua cum intermittẽte, vt in hemitritæo aliquando, qui rursus duplex.
        - Ex Tertiana intermittente & quotidiana continua.
        - Ex tertiana continua & quotidiana intermittente.
      - Continua cũ continua idque duobus modis.
        - Æqualiter.
          - Vt neutra alteri præpolleat quod raro fit.
        - Inæqualiter, & tunc nomen eius retinetur quæ in mixtione prępollet, estque triplex.
          - Quotidiana continua notha.
          - Tertiana continua notha.
          - Quartana continua notha.
      - Intermittens cum intermittente, idque rursus duobus modis.
        - Æqualiter, vt neutra alteri præpolleat quod est rarum.
        - Inæqualiter, & nomẽ datur febri eius quæ in mixtione præpollet, estque triplex.
          - Quotidiana notha, cũ plus est pituitæ quam aliorum humorum.
          - Tertiana notha, cũ plus bilis quam aliorum.
          - Quartana notha, cum plus melancholię quam aliorum.
  - Interdũ componitur ita vt vna sit symptomatica, altera primario consistat.

Hectica etiam cum putrida interdum cõtinua, interdum intermittenti componitur vt notat Galen. lib. 1. Epidem. comment. 3. & alijs in locis.

Σύνθετον φάρμακον. compoſitum medicamentum dicitur à medicis, nō quod ex diſſimilaribus partibus conſtat, ſic enim omne eſſet compoſitū, ſed quod ex induſtria noſtra aliquid aſſumpſit, nec tale quale natura eſt in vſum venit: huic opponitur τὸ ἁπλοῦν: miſcendorum autem & componendorum medicamentorum magna fuit, tum ad ſimplices tum ad compoſitos morbos neceſſitas. Primò, propter penuriam ſimplicis, cum nimirum ſimplex deeſt morbo prorſus oppoſitum, eius penuria vſurpamus compoſitum, cuius vires ſint morbo pares. Secundò, ſimplicis vitioſi cauſa, quod aut imbecillum aut malignum, imbecillum acrioris permiſtione excitatur, vt Rhabarbarum; ſpica malignum aut prauum benignioris permiſtione obtunditur. Tertiò, ex affectæ partis ſubſtantia, ſitu, præſtantia, atque ſenſu, cum enim pars denſa longiuſque diſſita fuerit à remedijs vt ren, vterus, &c. Plerumque attenuantia baſi permiſcemus quæ eo penetrent, plerumque alia quæ ſubſtātiæ familiaritate baſim, id eſt præcipuum ſimplex medicamentum eo dirigant, vt Cephalicis betonicam, pulmonicis hyſſopum, Cardiacis bugloſſum, hepaticis agrimoniam, ſplenicis ſcolopendriam, hyſtericis artemiſiam, ſic pars nobilis quæque aut exquiſiti ſenſus, quiddam ſibi tota ſubſtantia familiare miſceri poſtulat, & quod ſe ſuumque robur conſeruet. Ea propter quæ viſceribus accommodantur medicamenta corroborantibus fulciuntur. Quartò, omniū maxime in affectuum varietate, cū enim ſimplici nulli vis inſit depellendi affectum compoſitum, permiſcenda tot erunt ſimplicia quot facultates expetuntur, qua ſigillatim vnuſquiſque affectus depellatur. Præterea etiam vtilis eſt medicamenti forma, quod ſolida potentius trahat, liquida commodius penetret & eluat; Iucunditas porrò quo ad licet medicamentis comparanda, modo vt illorum vim & facultatem non tollat, triſtitia enim & horrenda, nec ſumuntur facile nec continentur, ſed ventriculum euertunt, corpus conturbant, ac plerumque animi defectione vires exoluunt. Comparatur autem iucunditas odore, ſapore, colore. Ad compoſitionem vero cuiuſque medicamēti vt plurimum requiruntur quatuor. Primò, quæ morbū, morbi cauſam, & ſymptomata abigunt. Secundò, ſine quibus priora affectus ſeu conſtitutiones præternaturales amouere, atque extirpare nequeunt. Tertiò, per quæ facilius expeditius & melius prima ac præcipua natura ſuccurrant atque opitulentur, morbumque diſſoluant, tollant & eradicent. Quartò, quæ totam compoſiti formam foueant, conſeruentque & à corruptione tueantur ac prohibeant.

Συνεύρωσις. eſt ſiccorum & durorum oſſium σύμφυσις neruorum interuentu. Neruos autem intelligere oportet non veros, quoniam nulla oſſa, eorum interuentu, opinor, coaleſcunt, ſed tendones, ligamenta & alia neruoſa membranoſaque corpora. Nam & tendones qui nerui etiam nomine continentur, ſæpe ad articulos dilatati ipſos firmant, ligamēta quoque neruoſa tibiam cruri & crus iſchio firmiſſime alligant, vt interim ligamenta alia externa partim membranoſa omnium articulorum communia, partim dura, craſſa, rotunda quorundam articulorum, vt dentis, genu, humeri, taceam.

Συνόμα, τὰ συνόντα, quæ coierunt & coniuncta ſunt. Sic habent editiones quædam in Hippocratico Galeni lexico. aliæ vero pro συνόμα habent συνηνωμένα, quod proprie ſonat coadunata, παρὰ τὸ συνενοῦσθαι: & ſic etiam in manuſcripto codice legitur. συνόμα autem proprie dicuntur ſimul paſcentia, ijſdem paſcuis vtentia, gregalia: παρὰ τὸ συνέμεσθαι.

Συνόδοντες. animalia dicuntur quorum venter in ore inuenitur Gal. 2. de natural. facult.

Συνουλωτικὴ δύναμις. eadem quæ ἐπουλωτικὴ δύναμις. vide ſuo loco.

Συνουλωτικὸν φάρμακον. idem quod ἐπουλωτικὸν, de quo vide ſuo loco.

Συνουσία. pro conſuetudine venerea ſeu coitu apud Ariſtotelem.

Σύνοχος. eſt febris συνεχὴς, nullis diſtincta acceſſionibus vel reduplicationibus. In hoc enim differt ἀπὸ τοῦ συνεχέος πυρετοῦ, quæ ſpecies eſt τοῦ συνεχέος generis ſui nomine donata, quod συνεχὴς mutationes habeat pro humoris à quo gignitur ſpecie. Si namque eam pituita excitauit, mutationes habet quotidie, ſi bilis, diebus alternis, ſi humor melancholicus, quod admodum rarū eſt, quarto quoque die. Non ſunt autem aliud hæ mutationes quam acceſſiones aut reduplicationes quædam in febrem continuam incidentes. Verum ὁ σύνοχος nullas eiuſmodi mutationes habet, quæ acceſſiones videri poſſint, ſed vnicam modo acceſſionem à principio vſque ad finem nullis exacerbationibus diſtinctam. Cuius tamen tres differētiæ ſtatuuntur. Aut enim perpetua illa acceſſio ſibi æqualis ſimiliſque perſeuerat, totoque febris curriculo ſimiliter viget neque creſcens neque decreſcens, quæ σύνοχος ὁμότονος ſiue ἀκμαστικὸς appellatur: aut à mediocribus initijs progreditur ad maiora & increſcit, dicta ἀναβατικὸς atque ἐπακμαστικὸς: aut ab initio ad finem ſemper decreſcit, quam παρακμαστικὸν appellant. Neque enim fit ſynochus à pituita aut alterutra bile, quorum proprium eſt certis circuitibus moueri & nouas acceſſiones inducere, ſed à ſanguine qui nullis periodis exacerbari ſolet. Sanguis autem ille ſynochi materia, aut incaleſcit tantum nulla concepta putredine, aut computreſcit. Inde geminæ emergunt ſynochi differentiæ, non putris & putris: quarum hanc inter putridas, illā inter ephemeras febres Galenus collocauit. Quæ enim non putris eſt, duo habet præcipua cum ephemeris communia, primum quidem idipſum quod ſine putredine fit, deinde vero quod vnica acceſſione perinde atque ephemera concludatur: vt non immerito diaria plurium dierum vocari poſſit. Sed & diarijs febribus fere ſemper ſuccedit, quod vbi euenit, non alia febris ſpecies quam diaria producta videtur. Siquidem propter cauſæ paruitatem febris vnius diei efficitur, ſicut propter magnitudinem, multorum interim dierum. Eſt igitur eiuſmodi ſynochus, quantum ex ipſa eſt, earum quæ plures dies infeſtant, & quæ diariæ sūt media & quodammodo communis, quamdiu ſcilicet putredinis nullas notas habet. Vbi vero ſuccedit putredo, nō iam diariarum generis eſt, ſed putridaählioſa ex ſanguine putrente dicitur. De ea celebris illa quæſtio inſtituta eſt crebriſque concertationibus in ſcholis agitata de ſanguinis putredine eiuſque in bilem conuerſione, illis Galeni authoritate, illis Auicennæ calum-

nia fretis, quam tamen licebit ex ijs quæ ſubijciam explicare & dijudicare. Sanguis ſincerus à calido innato, cuius ſubiectum eſt & pabulum, regitur atque conſeruatur, & quia ab eo non deſeritur, ideo ægerrime tardiſſimeque putret. Quia tamen omnia præter ignem putrere poſſunt, non eſt dubium quin ſanguis etiam ipſe interdum computreſcat, cum nec ſpiritus, nec aer à putredine immunia ſint. Inducitur autem in eo putredo à calore externo, ſiue is ſit in aere ambiente calidiore aut aliter vitiato, ſiue in nobis ipſis ab aliqua intemperie aut cacochymia genitus. In cauſa eſt obſtructio, quæ prohibet tum ne foras excrementa fuliginoſa expellãtur, tum ne intro ſubeat attractus aer, qui ſanguinem alicubi impactum ventilet. Cauſa etiam quandoque eſt in aere calidiore, qui calore noſtro potentior eum foras euocat, diſſipat, redditque tam imbecillum vt ſanguinem ſuum, præſertim ſi magna eius copia fuerit, amplius regere & continere non poſſit. Putredo etiam illa accidit, cum calor natiuus mitis & benignus, alterius caloris commercio & cõtactu acrior euadit, vt iam non concoquat & conſeruet ſanguinem, ſed eum vrat, corrumpat, putrefaciat. Cæterũ ea putrefactio non inducitur temporis momento, ſed interdum biduo, triduoue toto aut longiori etiam ſpatio ſanguis tantum incaleſcit & feruet, non etiam putret, ſicut Galen. meth. med. libr. 8. & 9. docuit. Eo quidem tempore ſynochus dicitur non putris. Verum niſi quis obſtructionem ſummouerit, perſeuerante malo quicquid in ſanguine tenuiſſimum pinguiſſimumque eſt, in bilem flauam tranſit, quæ ob ſubſtantiæ tenuitatem alteratu facilis, vnaque cum ſanguine putrens ſynochum putrem bilioſum creat. Nam ſi cum valemus, labore, inedia, ira interdũ adeo incaleſcimus vt ſanguinis portio in bilem vertatur, multo magis dum ſynochus non putris æſtuat in corpore, flauæ bilis prouentus fit ex portione ſanguinis tenuiore & pinguiore. Cum igitur tantum bilis genitum ſit quantum bilioſam febrem facere poteſt putrendo, tum pro ſynocho non putri ſynochus putris bilioſa appellatur, quamuis nondum multus ſanguis putruerit, nec putrendo in bilem flauam tranſierit, ſed procedente tempore tranſiturus ſit, ſi putredinis cauſæ perſeuerarint. In quo locum non habet Auicennæ calumnia lib. 4. fen. 1. tract. 2. c. 45. vbi ſcribit: Error eſt maximus in hoc Galen. ſermone, quando ſanguis putret, eum in bilem tranſire. Tranſit enim in bilẽ aut quando putreſcit, aut quando putrefactus eſt, quorũm vtrumque eſt falſum, quod tenue abeat in bilem, craſſum in humorem melancholicum, non ergo totus abit in bilem. Quod enim dicit Auicenna, locum quidem habere poteſt conſummata iam & perfecta putrefactione, non etiam per eius initia cum ex ſynocho non putri incipit fieri ſynochus putris, quo tempore parum adhuc bilis computruit, nec quantum ſatis eſt ad gignendam febrem continuam bilioſam quæ tertio quoque die exacerbetur, multoque minus continuam melãcholicam, quod humor melancholicus frigidus, craſſus, terreus, non ſtatim gigni poſſit ex ſynocho non putri, eamque protinus & immediate ſequi, ſed longo poſt tẽpore, multum exuſto ſanguine & ſynocho putri iam inueterato. Vt enim ex ephemera ſynochus non putris, & ab hoc putris naſcitur, ita ex putri ſynocho gigni poteſt continua febris melancholica mutationes quarto quoque die habens. Verum tantiſper dũ ſynochus putris erit, non fiet ea quam putauit Auicenna ſanguinis in melancholicum humorem conuerſio, neque vllæ eius notæ apparebunt. Quare recte videtur dixiſſe Galenus per ſynochos putres bilem accendi, & notas quaſdam putredinis inchoatæ in ijs videri, eumque male Auicenna reprehendit, exiſtimans vna cum bilioſa ſanguinis parte etiã craſſiorem conuerſum in humorem melancholicum accendi. Neque enim ex vno recte concludit alterum, quia bilis repentinam habet generationem, ſuccus autem melancholicus multo tardiorem. Præterea flaua bilis ob caliditatem, ſiccitatem, tenuitatem, leuitatem igni proxima, æſtuante feruenteque ſanguine promptiſſime calorem illum externum concipit: humor autem melancholicus frigidus, terreus, craſſus, grauis, non facile incendio conflagrat, etiamſi in loco putredinis, vt & flaua bilis, maneat, ſed id potius calore ſuo mitiori aut frigore quodammodo temperat, eique diu reluctatur.

Quod autem σύνοχος non Græcum nomen ſit ſed & ſolœciſmum redoleat, & à quibuſdã huic febris ſpeciei ea gratia impoſitum ſit, vt ne ſine nomine relinqueretur docet Galen. 9. methodi.

Σύνταξις. eſt oſſium inter ſe compoſitio qualiſcumque ea ſit. eſt enim ſummi generis nomen. Diuiditur in duas ſpecies, ἄρθρον καὶ σύμφυσιν, vt author eſt Galen. lib. de oſſibus: vbi etiam σύνταξιν alijs nominibus σύνθεσιν καὶ ὁμιλίαν tradit vocari.

Σύντασις. diſtentio. Oppoſita eſt τῇ χαλάσει, hoc eſt laxitati. Vtraque non modo in cute, ſed in ipſis etiam articulis contingit. in his quidem aut amplius reſiccatis, aut perfrigeratis, aut inflammatis, aut induratis: in cute vero, non his tantum modis, ſed etiam vbi muſculi intra ipſam quouis modo augeſcũt. Quare etiam ex carnis abundantia quibuſdam ſæpe cutis diſtenditur, & in inflammationibus hoc ipſum vel maxime perpetitur, vt Galenus libris methodi medendi pluribus docet.

Σύντασις τῶν ὑποχονδρίων. vide ὑποχόνδριον.

Συντατικὰ. ſunt medicamenta quæ ad ſiccius paulo vergunt, nec tamen adhuc clare manifeſteque contrahentia ſunt. Galenus libro 4. meth. med. quo tamen loco quidam pro eo nomine ξηραντικὰ reponunt.

Συντεταμένον. diſtentum aut contentum; quæ autem talia ſunt interdum per proprium affectum contenduntur, interdum à quibuſdam alijs attracta; per proprium quidem affectum, cũ aut vehementi frigore conglaciauerint, aut ab aliqua exſiccante cauſa arefacta fuerint. Diſtendũtur enim quædam à continuis particulis arefactis, aut inflammatis, aut congelatis; Contra quædam vltra naturales fines relaxantur, multa humiditate ſeu frigore madefacta. Obdureſcũt autem quæ dura ſunt frigore ſicceſcentia, aut ſcirrho, aut ſiccitate; phlegmone namque non durum ſed reſiſtentem tumorem efficit, perinde atq; vtres ſunt liquidæ materiæ aut aeris pleni Galen. comment. 1. in 6. Epidem. t. 30. τῷ συντεταμένῳ autem aut συντεινομένῳ opponitur τὸ κεχαλασμένον.

Σύντηγμα aut σύντηξις. colliquatio. Morbus eſt in quo venter excernit humorem bilioſum à toto

corpore confluentem, fuluum, graueolentem, crassitudine strigmentorum aut olei aut adipis. Philagrius morbum appellauit. Symptoma potius videtur esse febris malignæ & ardētissimæ, quæ tum pinguedinem, tum mollem etiam carnem tabefacit & colliquat, ac si diutius perseueret, ipsam etiam partium solidarum substātiam. Nec tamen pinguis tantum deiectio colliquationis signum est; nisi aliæ quoque prius dictæ qualitates simul adsint. Nam ab exiguo etiam calore pinguedo intestinorum fundi potest, quę in excrementis apparebit: sed eum qui carnes colliquet, feruentissimum esse prorsus necesse est. Itaque vt scribit Gal. comm. 3. in lib. 3. τ͂ ἐπιδημιῶν, colliquationes quæ per ventrem excernuntur, à pinguibus deiectionibus differre medici existimant. Ab hoc symptomate febris ipsa συντηκτικὸς καὶ συντήκων πυρετὸς appellatur, de qua mox dicetur. Cæterum non in deiectionibus modo, sed in vrinis etiam signa colliquationis apparent. Nam, vt scripsit Hippocr. pinguitudines telis araneorum similes vrinæ innatantes colliquationis signa sunt: fit enim, vt ait Galen. ἀνασυχέωσις, ἢ σύντηξις, ἢ ἀνάλυσις, seu quomodocumque nominare libet, aliquando totius corporis, aliquando succorum duntaxat qui venis continentur. Quod autem ex ea colliquatione prouenit, alias ad ventrem confluit, alias ad vrinas. si tenue quidem est & renes valent, ad vrinas: sin crassum est & quale renes trahere non possunt, totum in ventrem necessario fertur. Verum ex vrinis certum colliquationis iudiciū sumi non potest, quod sæpe pingues & oleosæ vrinę nullo ægri detrimento reddātur, imo vero interim plane è contrariò, in morbi concoctione, vt à se visum Galenus eo commentario testatus est.

Συντηκτικοὶ colliquati appellantur Græcis qui post vlcera iecoris tabefacti moriuntur Aretæo lib. 1. de diutum. c. 13.

Συντηκτικὸς aut συντήκων πυρετὸς. febris colliquatiua siue colliquans. Est febris ardentissima, pinguedinem, carnes, ipsamque solidarum partium substantiam fusam & liquatam calore per ventrem effundens. Ea omnino grauissima periculosissimaq; est, animal ipsum aliquando interimens, priusquam solida fibrosáque corpora liquentur. Inducit summam maciem, quemadmodum & febris marasmodes. Sed in eo differunt, quod quæ portio carnis per febres marasmodes colliquatur, ea semper vaporis vice digeritur per insensilem transpiratum, per febres autem colliquantes humoris biliosi, fului, graueolentis crassique specie defluit in ventrem. Harum autem febrium exemplum manifestum ex carnibus petitur, dum in craticulis torrentur. Siquidem ab aliquibus plurima liquatio defluit, deciditque in prunas largiter: ab aliquibus nihil omnino, quod vtique sentias, defluere videtur, etiam si par sit prunarum subdita copia. Quippe feris suibus aut nihil omnino, aut plane minimum est quod defluat: cicuribus vero plurimum, eoque magis quo plus adipe vel carne abundant. Ad eundem modum in calidissimis febribus, si carnes humidæ ac molles cum adipis copia fuerint, eas sensu liquari deprehendas: sin fine adipe & siccæ sunt, in marasmodes febres transeunt. Clarissimo huius rei argumento sunt infirmi, qui per aluum quod liquatur excernunt, qui nisi prius moriantur, in marasmodes febres incidunt. Siquidem quoad materiam vberem habent, hanc colliquant: vbi illis tum adeps tum caro mollis defecit, duras & ægre liquabiles carnes siccant, à quibus propter siccitatem nihil defluit. Itaque præcedit fere semper colliquans febris, deinde marasmodes exhaustis iam prorsus humoribus consequitur.

Σωτηρητική. ea medicinæ pars dicitur quæ præsentem sanitatem tuetur: Pars est τ͂ ὑγιεινῆς sicut & ea quæ προφυλακτικὴ & ἀναληπτικὴ dicitur.

Συντονίην. vehementiam & magnitudinem causæ morbum committentis intellexit Hippocrates sect. 4. τ͂ περὶ διαίτης ὀξέων, differens de sanguinis stillicidio.

A voce συντονίη deductum σύντονος, quod sæpe apud Hippocr. legitur, πόνος σύντονος, & ἄλγημα σύντονον, dolorem contumacem prægrandem & firmiter fixum significant, ἰσχυρὸν καὶ συνεχῆ alias appellat.

Σύντροφον. ἐπιτήδειον, idoneum, apud Hippocratem.

Σύντροφος νοῦσος. connutritus morbus, sic vero vocant qui longo iam tempore corpus hominis detinet ait Galen. comment. lib. 6. Epid. t. 6.

Σύριον. à quibusdam τὸ σίσελι dicitur.

Σύριον. etiam decoctum ficorum vt tradit Pollux plerique appellauere, quod & defruto quoque nomen est, Hippocrates σύκιον vocat, vide σύκιον supra.

Συριακὸς λίθος. lapis qui etiam ἰουδαϊκὸς appellatur & τηκόλιθος.

Συριακὸς ὀπὸς. Galenus lib. 2. κτ̀ τόπους ex Archigene existimat esse Comagenum. quandoquidem idipsum ex Syria apportetur, cuius pars Comagene fit. fiebat autem ex adipe anserino cū cinnamo in vase æreo multa niue obruto, ac rigore gelido macerato: vt Plin. lib. 10. c. 22. tradit.

Συριαγγὸν ξηρὸν. apud Paul. lib. 3. c. 80. quasi Syringiacum aridum dixeris, id est, puluerem qui fistularum callis exterendis conuenit.

Συριγγίας. genus est τ͂ καλάμου, id est, arundinis eius quæ fistulis est accommodatissima. vide κάλαμος.

Σύριγξ. fistula definitur à Celso lib. 5. vlcus altum, angustum, callosum, Paul. li. 6. c. 77. sinum definit callo obductum, aliquatenus indolentem in pluribus nascentem particulis, magna vero ex parte ex abcessibus ortum parum dextre curatis. Callum vero definit (quem Hippocr. lib. de fistulis χιτῶνα τ͂ σύριγγος vocat quemque Celsus vetustate fieri scribit) solidam quādam carnem albidam madoris expertem, adeoque etiam doloris, neque vena, neque neruo (quorū illa humiditatē, hic sensum suppeditat) ad ipsum pertinente. Et lib. 4. c. 49. fistula, ait, sinus est callosus qui magna ex parte ex abcessibus nascens, ab arundinearum fistularum similitudine appellatur; quæ omnia ex varijs Hippocratis locis deprompta sunt, Hippocrat. enim in prognost. verbum συριγγοῦται vsurpat pro cauitatibus oblongis quæ in corporibus animantium oboriuntur, quæque musicorum fistulis similes sunt: Galen. vero lib. de tumorib. præter nat. sinum appellari scribit cū pus in abcessibus sic excoriat particulam, vt continentia à subiectis separet ac diducat, quo quomodocumque euacuato, distantia pristinum inter se statum recipere nequeunt, hunc etiam si quis non statim curet,

callo obduci ait, durumque progressu temporis fieri, vt conglutinari cum sibi subiectis nequeat, quem affectum proprie fistulam nuncupat. Origo fistulæ vna Hippocrati communis est, sanguis videlicet putrescens qui extra venas necessario corrumpitur, rodendoque sinuat ac fistulam efficit. Celsus addit malam vlceris alti & angusti curationem propter quam occalescit, & in fistulam conuertitur. Sanguis autem ille vel ex abscessu putrescit, φῦμα vocat Hippoc. vel ex contusione quæ fit ictu, casu, vulnere, remigio, equitatu. Itaque in genere tumorum præter naturam fistula continetur, quamuis ob manifestam continui solutionem inter vlcera potius quam inter tumores numeretur à præstantissimis etiam medicis. Differentiæ autem fistularum plures sunt: Aliæ inquit Celsus simplices, aliæ duplices, triplicesue, ab vno ore intus orsæ quæ tres fiunt, aut etiam in plures sinus diuiduntur. Singulæ rursus ex loco intra quem desinunt, aut in quo fiunt ita distribuuntur, vt quædã sint in locis ex carnibus, vt articulis, aliæ in mollioribus, vt ano. Rursus aliæ intra carnem desinunt, aliæ ad ossa, aut cartilaginem, aut neruum, aut tendinem notatu dignum, aut membranam succingentem, aut medullam spinalem penetrant, aut vbi nihil horum subest ad interiora perueniunt vt ad vesicam, vel pulmonem, vel vuluam, vel ad grandes venas arteriasue, vel ad intestina aut inania, vt guttur, stomachum; thoracem. Altera differentia ex figura & spatio reperitur. Siquidem aliæ breues sunt, aliæ altius penetrant, aliæ rectæ intus feruntur. Aliæ multoque plures transuersæ, flexæ, tortuosæ sunt. Tertia ex modo puris & genere; Ac ex modo quidem, quia interdũ sinus siccus est interdum humidus, & nunc humor incontinenter fluit, nunc certis quibusdam tẽporibus remittit, ore ipsius oppleto, interdumq; adaperto. Ex genere vere quia ex carne pus leue, album & copiosius fertur; ex neruoso loco, eiusdem quidem coloris, sed tenuius & minus; ex neruo pingue & oleo non dissimile. Proinde in præsagiendo hæc singula diligenter attendenda sunt, nempe morbi species, fistulæ natura, locus in quo, & ad quem, figura, altitudo, puris modus & genus. Celsus addit naturam ægri, etenim vt in alijs omnibus affectibus, ita & in fistulis multum mali accedit si corpus vel ægrum vel senile vel mali habitus est.

Σύριγξ. est etiam arundo fistularis atque ὁ ἔξωθεν φλοιὸς κασσίας τῆς συριγγίδος, exterior cassiæ fistularis cortex. Galenus libr. 1. de antidotis scribit Andromachi filium nomini κασσία addidisse nomen σύριγξ, & dixisse κασσία σύριγξ, atque posteà obtinuisse apud pharmacopœos vt sic appellaretur.

Σύριγξ. etiam dicitur canalis ille spinæ quo medulla continetur, sed cum adiectione ἱερὰ σύριγξ Sophocli autem in Aiace sic dicuntur venæ colli grandiores quæ collo truncato sanguinem effundunt, sed & τὴν σύριγγα constituit Hippocrat. in hepate 1. γυναικ. dum ait ἢν ἐκ τόκου τὸ αἷμα ἐμέῃ, ταύτῃ ἡ σύριγξ τέτρωται, atq; re vera cuiuis medico propius intuẽti & apud se perpendenti, quæ ex multis quasi radiculis consurgẽs vena Porta appellatur, in mediũ hepar inseritur, & fistulæ modo traiecta ad cauam vsque conspicitur in hanc degenerare; sic hepati fistulam cum Hippocr. tribuemus, qua sauciata ille loco citato sanguinem vomitione excludit ait.

Συρικὸν. idem est quod σάνδυξ, si credimus Aetio sic scribenti lib. tetrab. 1. serm. 2. cap. 82. καιόμενον τὸ καθαρὸν ψιμμύθιον, εἰς τὸ καλούμενον συρικὸν μεταβάλλεται, ὅπερ οἱ ἰατροὶ σάνδυκα ὀνομάζουσιν. hoc est, vsta pura cerussa transit in Syricum, quod medici sandyca appellant. verum Plinius Syricum ex sandyce & Sinopide fieri scribit pari pondere permistis. Videtur & Paulus Ægineta σάνδυκα καὶ συρικὸν idem existimasse, scribens lib. 7. ad hunc modum: σάνδυξ ἢ συρικὸν, λεπτομερὲς μέν ἐστι καὶ ξηραντικῆς δυνάμεως, οὐ μὴν θερμῆς. id est, Sandyx siue Syricum tenuium partium est & siccat, nec tamen calefacit.

Συρικὸν. est collyrium ἄδηκτον καὶ ἁπαλὸν, quod & σάνδυκα Aetius scribit appellari lib. 7. quo loco ab eo describitur. non est dubium inditum esse collyrio nomen à metallico medicamento quod in eius compositionem ingreditur, quod σάνδυξ siue συρικὸν appellatur, quod aliud non est quam cerussa vsta, vt supra annotauimus.

Σύρισμος. aurium tinnitus apud Ægin. lib. 3. c. 23.

Συρμαΐα & συρμαϊσμὸς. moderatam purgationem significant, eamque præsertim quæ per vomitum fit ex Galeni sententia qui συρμαϊσμοὺς dici scribit τὰς μετρίας κενώσεις, εἴτε διὰ τῆς ἕδρας, εἴτε καὶ δι' ἐμέτων γίγνοιντο, euacuationes moderatas siue per sedem; siue per vomitum fiant. Idem quoque in exeg. συρμαΐαν dici scribit, τὴν μετρίως γινομένην τῶν περὶ τὴν γαστέρα κάθαρσιν, moderatam eorum quæ in ventre sunt purgationẽ. Συρμαϊσμὸς etiã dici potest purgatio per vomitum quæ ex raphano instituitur, sic enim id testatur Erotianus his verbis συρμαΐα λέγεται ἡ ἐπιμήκης ῥαφανίς, ἥντινες μεθ' ἅλμης ἐσθίοντες καθαίρονται, καὶ καλεῖται συρμαϊσμὸς ὁ τοιοῦτος τῆς καθάρσεως τρόπος. id est, συρμαΐα vocatur radicula oblonga quam quidam cum muria comedentes purgantur, atque hic purgationis modus συρμαϊσμὸς appellatur. Paulus etiam libr. 1. c. 100. συρμαϊσμοὺς dici antiquis scribit vomitus qui fiunt ieiunis ante cibum, & συρμαΐζειν eiusmodi purgatione vti, quam tenuibus radiculis, nasturtio sinapi & portulaca ex aqua tepida procurandam suadet. In quam quoque sententiam discedere videtur Galen. de artic. cum ea quæ per vomitum mouent accenset, præcipueque vbi per radiculam solam aut veratri surculis infixis in oxymelite maceratam vomitum tentat; συρμαΐαν quoque Aristophanis scholiastes in Pace esse scribit herbæ succum quo Ægyptij vtebantur ad ventris profluuium, videturque fuisse succus raphani, quo cum sale ad purgandam aluum plurimum vtebantur Ægyptij, Raphanos namque Ægyptijs nobilitatos scribit Plin. li. 19. c. 5. fuit & Hesychio συρμαΐα cibi quoddam genus ex adipe & melle concinnatum vnde & συρμαϊσμὸς eidem dicitur πρὸς κάθαρσιν ἐπιτήδειον, καὶ πόμα δι' ὕδατος καὶ ἁλῶν, potio ex aqua sale ad purgationem idonea, & συρμαΐζειν τὸ καθαίρειν πόματι τῷ ἐκ ζεῶν καὶ ὕδατος. Quidam etiam συρμαΐαν potum ex aqua & hordeo significare contendunt, nec non obsonium vt apud diodorum Siculum.

Συρρὸη. nectar cordis viuificum exponitur à doctissimo Dureto apud Hippocr. in Coacis.

Συσσάρκωσις. est durorum siccorumque ossium σύμφυσις carnis interuẽtu. Hoc modo caro gingiuarum dura & firma & dentibus firmiter oppressa ipsos suis ossibus veluti colligat, adeo vt dentes ob gingiuarum laxitatem mobiles, gingiuis adstrictis

strictis stabiles atque immoti reddantur. Similiter & omnes ossium commissuræ, quas musculi circundant.

Συνσάρκωσις etiam dicitur ratio quædam vulnerum labra quæ nimis hiant, nec hamulis aut acu adduci possunt, componendi. Id quod adhibitis medicamentis perficitur, quæ gignendæ carnis facultatem habent.

Συσσάρκωσις etiam dicitur ἐν τῇ σαρκοκήλῃ καὶ πωροκήλῃ, cum scroti tunicæ, vasa, testes cum carne enata superfluaque concrescunt, vt vnum omnium corpus esse videatur, vt scribit Paulus Ægineta lib.6. c.63.

Σύστασις. est eorum proprie quæ nec dura nec liquida admodum sunt, qualis est mellis consistentia; cuius rei testis est Gal. qui libr. 2. progn. comm. 13. ita scriptum reliquit σύστασις μὲν οὖν ἔχει τὴν κατὰ φύσιν ὅσα μήτε σκληρὰ παντελῶς ἐστιν ὡς λιθώδη, μήθ' ὑγρὰ τελέως ὡς δύνασθαι διαῤῥεῖν, id est consistentiam naturalem habent, quæ neque omnino veluti lapidosa dura sunt, neque plane vt diffluere possint humida.

Συστηματικὴ ἀνωμαλία. inæqualitas collectiua dicitur Galeno, seu inæqualitas quæ fit in multis pulsuum motionibus.

Συστηματικὸς σφυγμός. est pulsus inæqualis in pluribus pulsationibus magnitudinem non parem retinens. Hic plurium pulsuum quasi aceruo constat, atque inde nomen habuit: σύστημα enim aceruum significat & cumulum. Huius tres habentur differentiæ, διαλείπων, παρεμπίπτων, μύουρος siue μυουρίζων. Est autem inæqualitas illa συστηματικὴ cognitu omnium facilima. Dicitur etiam alio nomine σύστημα.

Συστολή. est motus cordis & arteriæ quo ipsa dilatata per diastolen, comprimitur. Pars enim pulsus est, quo facultas reprimit pulsum eleuatum & se explicantem, eoque in opere consequitur vt fuliginosa excrementa expellat & repurget, atque ita refrigerium calori natiuo moliatur. Paulus libri secūdi capite vndecimo, definit motum esse quo arteriæ extrema ad medium sui considunt conniuentque, atque ita fuliginosa excremēta expellūt. Submissio Latine dici potest.

Συστρέφεσθαι. coire, cogi, densari, vsurpatur à medicis in ijs quæ liquidiora sunt, & coctione spissantur atque coagmentantur. Inde συνεστραμμένη ἀμόργη amurca dicitur per cocturam inspissata, & σύστρεμμα ἐρίου hapsus lanæ, & συστροφαὶ tubercula & durities ab humoris concretione, quas φύματα καὶ σκληρίας Galenus exponit ἐν ταῖς γλώσσαις. vt & συστρεπτικὸν interpretatur συναπτικόν, hoc est, quod cogendi & coniungendi vim habet. In qua significatione etiā Hippocrates de frigore loquens libro sexto τῶν ἐπιδημιῶν vsurpauit, sicut Galenus eo loco exposuit. Similiter comment. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, vbi scribit, cum humores aliqui vitiosi confluxerint in partem aliquam, ibique cumulati fuerint, in ea parte συστρέφεσθαι dici.

Συστρέφεσθαι autem proprie dici videntur, militari & Castrensi vt opinor verbo, quæcumque diffusa confertim conglobatimque in angustiora contrahuntur; sic milites συνεστραμμένοι appellantur in acie condensati & confertim coeuntes, siue vt Liuius dixit, orbem breuiore spatio colligentes aut orbem voluentes.

Συστροφή. φῦμα καὶ σκληρία. hoc est tuberculum & durities, vt Galenus exponit in suo lexico Hippocratis, sed multo apertius declarat comment. 4. in lib. de ratione victus in morbis acutis, scribens esse eam quæ à partibus excitatur intumescentibus. Audire siquidem etiam nunc multos in Asia ita nominare omnes præter naturam tumores.

Significatione metaphoricῶs translata vt videtur à συστρέφεσθαι castrēsi verbo, cuius significatio superius est allata, nullum enim tumorum genus est quod non constet cōglobatim facta humorum congerie: in primis tamen hoc nomine intelligēdos esse tumores illos qui cum laxiores fuissent, incrassati aut inspissati sunt, colligere inde licet, quod tum Gal. tùm alij Græci vbi de inspissatione succorum quæ igne fit vel sole, loquuntur, συστρέφεσθαι vsurpant, veluti Gal. 5. κατὰ τόπ. in eo quod Diodoro ad lichenas adscribitur, ἀμόργην συνεστραμμένην vocat eam quæ coctione condensata siue inspissata est, amurcam; Sic & de rubi succo in sole condensato apud Dioscor. legimus in 4. de nat. medica χυλὸς συστραφεὶς ἐν ἡλίῳ; eodem & significato vtitur verbo συστρέφεσθαι Dioscor. in capite de centaurio minore & multis in alijs locis.

Cæterum dicitur & συστροφὴ vitium quoddam in arboribus cum se conuoluêre venæ, velutque nodum effecit contorta & collecta materia apud Theophr.

Σφαγή. iugulum. proprie cauum illud quo disparantur κλεῖδες. pars colli & pectoris communis, vt inquit Aristoteles. Nomen habet quod hic locus ad cædem maxime obnoxius sit.

Polluci etiam dicitur σφαγὴ τὸ ὑπὸ τὸ στέρνον ἔγκοιλον cauitas illa quæ sub pectore est, carnea nempe & mollis ad os ventriculi.

Σφαγίτις φλέψ. iugularis vena. Est ramus venæ cauæ clauiculas supergressæ, sursum secundum iugulum conscendens. Est autem is ramus geminus, vnus internus, qui iugularis externa dicitur. Illa gracilior secundum latus asperæ arteriæ ascendit ad fauces, & inde in cranium, venulis exilibus obiter missis in asperam arteriam & membranas vicinas & neruos sexti quidem paris in collo, septimi vero in faucibus. Vbi autem cranium attigit, bipertita maiore ramo per cranij basim reflexo, vbi surculum dedit musculo colli interno longo, per foramen paris sexti cum minore carotide arteria sibi coniuge cranium ingressa, coit in vas commune. Minore autem ramo, vbi ramulum auditus organo dimisit per foramen transuersum sibi commune, & portioni nerui quintæ coniugationis crotaphiten petenti, cranium intrat per foramen sæpe geminum, sed exiguum, prope latus eternum foraminis tertiæ & quartæ coniugationis in crassam meningem ramose absumitur. Externa vero iugularis, sæpe simplex, interdum etiam diuisa multipliciter, idque nunc initio sui, nunc in collo medio ascendit sub colli latus sub cute & musculo lato, surculis obiter in vicinos musculos, cutim, membranas dimissis. Vbi fauces attigit, portionem sui in oris partes, glandulas, musculos tum hyoidis, tum laryngis, tum linguæ linguam infernam, tunicam narium internam absumit, nisi quod ramuli aliquot inde etiam in crassam meningem emicant per foramē tum pone mastoidem apophysim, tum secundi neruorum paris, tum ma-

ximum inter ethmoidea, surculis obiter in oculos & frontis cutim distributis. Portionem alteram semper subcutaneam dimittit ramo insigni super genam infernam ascendente, in labra vtraque, pinnas nasi, nasum, frontem, faciem reliquā, maiorem oculi angulum, & inde in venam frontis vel propriam vel sibi oppositæ communem, dextra scilicet ac sinistra ibi in vnam coeunte, altero in glandulis ad aures varie diuiso, in cutem tum capitis tum faciei & frontis absumitur. Est autem notandum externas iugulares nullas habere adiunctas arterias, etiam si quandoque motu aliquo pulsui cuidam non dissimili agitari videantur, vt à se obseruatum esse Galenus prodidit comment. 4. εἰς τὸ προῤῥητικόν.

Σφάγνον. dicitur à quibusdam ὁ ἀσπάλαθος, vt habetur apud Dioscor. Significat etiam panos arentes, muscoso villo canos, non in cortice modo, verum & in ramis certi arboris glandiferæ dependentes cubitali magnitudine, odoratos: quos aliter σπλάγχνον, σφάκον, βρύον, Latini penem appellāt.

Σφαγνὸν etiam & σφάκον à quibusdam dici τὸ ἐλελίσφακον hoc est saluiam, Dioscorid. author est.

Σφαῖρα θαλαττία. est recrementum quoddam maris globosum è spuma maris in littoribus & scopulis concrescens, simile τῇ ἁλὸς ἄχνῃ, hoc est spumæ salis. Gaza apud Aristot. histor. animal. lib. 9. ca. 14. pilam marinam interpretatur, quo loco ille describit alcedones nidum marinę similem pilę, & ijs quæ à flore maris halosachne dicuntur. Meminit & Galenus τῆς σφαίρας θαλαττίας lib. 1. τῶν κτ' τόπ. c. 2. describens Critonis pharmaca conseruandis augendisque pilis idonea. vbi male Cornarius pro sphæra siue pila, spongiam substituit.
» Σφαῖραν θαλαττίαν pulchre Nicol. describit sectio-
» ne de vnguentis cap. 58. dicens: inuenitur in mari
» rotunda vt lana congesta, nam ex maris spuma
» ad littora collisa, & cuiusdam herbæ minutissi-
» mis festucis seu pilis fit, quæ ad littus detrusæ ob
» motum ex fluctu collidente in gyrum & pilæ
» formam transeunt, vt in commentarijs de stir-
» pium historia docuit Fuschius, vbi & picturam
» & vniuersam eius historiam reperies: nonnulla
» etiam idem in lib. 1. de compos. medicam. de hac
» pila annotauit.

Σφαιρίον. collyrij nomē, sed multiplicis. Aliud Tryphonis, quod apud Galenum libro 4. τῶν κτ' τόπ. habetur. Aliud Euelpidis apud Celsum lib. 6. c. 6. Est & emplastri nomen apud Aetium lib. 15. & Paulum libro 7. quo Paulus lib. 4. c. 11. vtitur ad ambusta pustulis, vt inquit, iam excitatis. Non est dubium à globosa figura inditum nomen esse qua sit efformatum.

Dicitur & simpliciter σφαιρίον orbiculus, globulus, pilula, vt σφαιρία τῶν κορύμβων acini corymborum: & σφαιρία τῆς κυπαρίσσου, globuli siue pilulæ cupressi.

Σφαιρίον. quoque nasi extremitas Ruffo dicitur qua-
» si sit globulus.

Σφαιρῖτις. sic dicta fuit à quibusdam ἡ κυπάρισσος, cuius globuli siue pilulæ σφαιρία simpliciter Dioscoridi dicuntur. Hermolaus putauit herbam esse quæ σφαιρῖτις dicatur ab Aetio, & cyclaminum posse intelligi, adductus, opinor, τῆς κύκλου καὶ τῆς σφαίρας affinitate. Ruellius hæsitare se dicit, sed Soranus apud Galenum libr. 1. τῶν κτ' τόποις citatus ad alopeciæ curationem, cupressum interpretatur his verbis: σφαιρίτιδος φύλλα πεφρυγμένα λειοτρίβει μετὰ ὄξους καὶ ἐπιτίθει. καλεῖται δὲ σφαιρῖτις ἡ τὰ σφαιρία φέρουσα κυπάρισσος. hoc est, sphæritidis folia vsta contere cum aceto & impone. vocatur autem sphæritis, ea quæ pilulas fert cupressus.

Σφαιρώματα. dicuntur à quibusdam natium partes gibbæ & globorum instar prominentes, sicut author quidam Græcus ἀνώνυμος declarat his verbis: λήγει δὲ ἡ ὀσφὺς εἰς τὸ ἱερὸν ὀστοῦν. παρ' ἑκάτερα δὲ τούτου τὰ ἰσχία ἐστίν· ἐφ' οἷς οἱ γλουτοί, διὰ τὸ ὀστᾶ εἶναι ὑποκείμενα μέγιστα· ἔνθεν ὑπεστρώθη αὐτοῖς σώματα σαρκώδη, ὧν τὰ κυρτώματα ἐκ τοῦ περιφερῆ εἶναι, σφαιρώματα προσαγορεύεται. hoc est, desinunt autem lumbi in os sacrum cuius vtraque parte coxæ sunt: his nates subiacent, eo quod ossa subiecta sint maxima. hinc carnosa corpora ipsis substrata sunt, quorum gibba inde quod rotunda sint, Græcis σφαιρώματα appellantur.

Σφακελισμὸς, σφάκελος, seu σφακερός. (synomina enim «
hæc sunt) syderationem significant: Quam au- «
tem sit vox ambigua τοῦ σφακέλου docuit Galen. 2. «
de loc. affect. cap. 3. nonnullis enim (inquit) ma- «
gnum dolorem significat, alijs tātum phlegmo- «
nes excessum vt parti periculum corruptionis «
afferat quam nonnulli vocant gangrænam; qui- «
dam laborantis partis corruptionem sphacelum «
nominari tradunt; alij conuulsionem; alij non «
conuulsionem simpliciter, sed quæ in phlegmo- «
ne neruosorum corporum accidit; quidam non «
eam quæ iam fit conuulsionem, sed eam quæ ex «
phlegmones magnitudine expectatur; alij sim- «
pliciter vehementem tensionem, alij putredi- «
nem: ex his quanta sit vocis ambiguitas patet, «
idem Galen. ἐν γλώσσαις, σφάκελος (inquit) φθορὰ «
πᾶσα κτ' ἣν γίγνηται τρόπον, corruptio omnis quo- «
cumque modo fiat, vel in aphor. comment. φθο- «
ρὰ τῆς οὐσίας ὅλης ἑκάστου τῶν σφακελιζόντων μορίων: corru- «
ptio totius substantiæ earum quæ syderantur «
partium. Ea autem corruptio interdum fit cum «
putredine, vt cum ab inflammatione gangræna «
σφακελὸς proprie appellatus; interdum extincto «
calore partis, exhaustaque insita humiditate, «
quale contingit ossibus deciduis inopia alimen- «
ti; Sic enim vsurpatur ab Hippocr. lib. de vulne- «
ribus capitis: & lib. de articulis, σφάκελον peculia- «
riter dici in ossibus idem testis est, & comment. «
in lib. 2. de fracturis pari. 20. scribit Hippocra- «
tem σφακέλου nomine vti solere in osse quod tota «
sua substantia vitiatur, ita vt quod in carne est «
gangræna, hoc in osse proprie σφάκελος dicatur, «
quod videtur etiam dixisse Gal. lib. 6. meth. c. 5. «
vbi σφάκελον ait vocari ossis cariem & totius os- «
sis substantiæ corruptelam & Gal. in Isagoge c. «
17. numerat σφάκελον inter ossium affectus, & lib. «
14. meth. ossis cariem (inquit) quam σφάκελον di- «
cunt; denique passim apud Galenum videbis de «
osse σφάκελον vsurpari, vt etiam libr. 5. de loc. af- «
fect. cap. 3. & sane quidem in ossibus aliquando «
contingit quid simile inflammationi & gangræ- «
næ. Calor primum igneus concipitur, deinde «
sequitur nigror & corruptela; Hippocr. in lib. de «
aere aquis & locis σφακέλους τοῦ ἐγκεφάλου, id est ce- «
rebri inflammationes appellauit quæ in corru- «
ptelam vertuntur, & in Coacis τοῦ ἐγκεφάλου σφακε- «
λισμὸν, cerebri syderationem siue corruptionem «
vocauit, vbi vox σφακελισμοῦ pro σφακέλῳ vsurpa- «
tur, sicut enim multū interest inter γαγγραίναν & «
γαγγραινοῦσθαι, quod illa perfectā absolutāq; νέκρωσιν «

carnis significet, hoc vero μελασμὸν siue nigredinem & inchoatam corruptionem; sic inter σφάκελον & σφακελίζειν, ille enim ossis carbunculationem, hoc vero alterationem qua itur ad alienationem denuntiat, sic enim sæpenumero rerum absolutarũ verba & nomina pro inchoatis vsurpantur: σφακελισμὸν itaq; posteriores medici appellant, cum inflammata pars oppresso calore & spiritu, vel vi pestilentis materię corrupto extinguitur, & è gangræna in perfectam corruptionem trãsit: huius affectus multæ sunt causæ quarum omnium effectus vnus, ablatio aut extinctio, aut suffocatio, aut corruptio caloris natiui quam sequitur putrefactio quo modo differt à Marasmo: Aufertur vero calor naturalis partis cum pars arctius astringitur in fracturis aut luxationibus ab imperito Chirurgo, extinguitur à frigore vehemẽti vt quibus hieme per niues iter facientibus pedes syderantur: Suffocatur affluxu copiosioris sanguinis aut mali succi, corrumpitur ex vulnere & vlcere propter putrefactionẽ: Cæterum ab animalibus ad plantas translata σφακελισμοῦ vox fuit ab Aristotele & Theophr. 5. de caus. plantar. cum scilicet squalore & inopia alimenti marcescunt, & quidem solius radicis esse morbum scribit Gaza; vnde radicationem appellauere nonnulli sed hoc minus bene: Est enim totius arboris morbus, qualem & ἀστροβολισμὸν esse tradit Theoph. Aristoteles sect. 1. prob. 9. & 10. sphacelismum inquit esse cerebri cruditatem, quem facit ὑγρασία πολλὴ καὶ ψυχρά, id est madoŕ multus frigidus, affectum seu dolorem capitis à frigore, qui vulgo vocatur morfondure recte fortean appellaueris, vel cum alijs nonnullis Carum; eum autem sphacelismum sic describit Hippoc. syderato cerebro dolor ab occipitio in spinalem medullã inuadit, ac tum frigus ad cor peruadit, vnaque sudor cito cietur, effluitque sanguis è naribus, nonnulli etiam vomunt, hic tribus diebus vitam finit; & paulo infra; Si quem (inquit) sphacelus corripit, dolor anticam potissimum capitis partem occupat, intumescit, liuescit, cum febre & crebro rigore, hunc secare oportet neque abradendo quiescere, donec ventum sit ad Diploidem: Qualis autem affectus sit σφάκελος & σφακελισμὸς ex origine vocis declarari potest: dicitur enim σφάκελος παρὰ τὸ σφάλλειν quasi σφάγελος sicut σφαγὴ à iugulando, est enim νέκρωσις mortificatio membri quæ est Gangrenæ non curandæ terminus, quo modo sphacelus nullam curationem recipit sed pars emortua mox recidenda est.

Σφάκελος. dicta sic est à quibusdam saluia agrestis, breuiori scilicet & læuiori folio, quod saluia habet squalidius & scabrius. Vulgus saluiam francam appellat. vide ἐλελίσφακος.

Σφάκος, ἢ σφάγνος, ἢ βρύον, in Gallia, vt Plinius est author, nascitur vuluis insidentium vtilis, item genib. & feminum tumoribus, mistus nasturcio, & aqua salsa tritus. Diosc. saluiam quoque σφάκον & σφάγνον à nonnullis dici tradit.

Σφέκλη. fęx vini vsta. Sic quidem scribitur apud Paulum locis pluribus, vt l. 3. c. 29. & l. 4. c. 34. & lib. 7. c. 13. Apud Galen. lib. 1. ca. 8. τῶν κατὰ τόπ. legitur φέκλη, vt ex verbis Critonis apparet, quæ illic à Galeno recitantur hunc in modum, τρυγὸς οἴνου κεκαυμένης, ἣν ῥωμαῖοι φέκλην καλοῦσιν, hoc est, fæcis vini vstæ, quam Romani fæculam appellant. Apud Suidam quoque φέκλη series alphabetica offert. Ex quibus apparet vocem eam Latinam esse, factam à fæcula, quasi paruam fæcem dicas: Vritur autem hæc fæx non raro: Signum vero legitimæ ac perfectæ vstionis est si tota inalbescat, atque tum officinæ Tartarum vstum & tartarum calcinatũ vocant, illa vehementer causticam siue vrentẽ, abstergentem, epuloticã, astringentẽ, exedentẽ, & valde resiccãtẽ vim Dioscoride authore habet; inde medicamẽtis quæ adurunt vt Paulus ait illa admiscetur, vtendum autem esse ea recenti tradit Dioscor. quoniam celeriter euanescit, vsta siquidem vini fæx cito humida fit ac in liquorem resoluitur, idcirco qui ea sicca vti volet, vitreo aut vitreato vase diligenter obstructo in calido siccoque loco repositam habeat oportet: Colliquescit vero & in liquorem resoluitur, si sacculo ex lino alicubi in cella subterranea frigida suspendatur; appellant hunc liquorem officinæ oleum tartari: Cæterum etiã annotauit eruditissimus Turnebus in aduersarijs φέκλην, id est fæculam à medicis dici condimentum è fæce vini factum, acrimoniam habens atque ad appetitum excitandum.

Σφένδαμνος. Gaza acerem vertit apud Theophrastum. Est autem arbor tiliæ non dissimilis forma & magnitudine. radicibus paucis, sublimibus, crispis, materie venis longioribus fluctuante, molli & gracili. à Gallis erable dicitur.

Σφενδόνη. apud Hippocr. lib. de articulis pro vinculi genere sumitur quo bracchium de collo suspensum excipitur, quod media parte latum, capitibus vero fit angustis vt testatur Gal. in exeg. hanc nominis & vinculi rationem quo membra continentur, Homeri quoque ætate vsurpatam testatur idem Poeta Iliad. v. in Helenæ manu vulnerata quam Agenor colligatam funda lanea è collo suspendit: est & σφενδόνη siue funda fasciæ aut vinculi genus, vinciendo humero naso & labris idoneum, lib. de fascijs apud Galenum paulo ab hoc diuersum. Porro vsurpatur etiam σφενδόνη libr. περὶ γυναικ. 2. & lib. de sterilibus pro subligaculo & pudendorum integumento (φύλακα vocat Galenus) nostrarum mulierum calsonibus non absimili: Libro vero περὶ ὀστέων φύσ. venarum ductum quemdam fundæ similitudinem referentem significat: Significat & Galeno πεδίσφυρον, hoc est fasciam pedalem & quæ solet malleolis circumdari; dicitur & σφενδόνη libr. 2. quod in oculis est album, & alio quoque nomine λευκὸς, est vero omnium maxime proprie σφενδόνη funda qua lapides iaciuntur: vnde metaphora quadam fuit ad nonnulla ex commemoratis vox hæc traducta, etenim vt funda lapidem, sic oculi album pupillam in se cõtinet.

Σφηνίσκος. linamentum in cunei formam conuolutum. Id autem maius fere est, quo potissimum vtuntur chirurgi in separandis ab inuicem durioribus corporibus. vide μοτός.

Σφηνοειδὲς ὀστοῦν. cuneiforme os. Ad quam partem pertineat, Galen. scribit fuisse apud veteres controuersum, quod à nonnullis inter cranij, ab alijs inter genæ superioris ossa numeretur, quia inter vtrumque est medium: vicit tamen eorum opinio qui id cranio tribuunt. Est igitur vnum ex ossibus cranij, quod in capitis basi collocatum inter capitis & genæ superioris ossa, velut σφὴν, id est cuneus, adigitur atque immittitur. sic dicitur à cunei forma, vel potius vsu, quod omnibus suis partibus cunei modo se insinuet inter ossa

capitis omnia, & prope omnia genæ supernæ. Nam os occipitis λαμβδοειδὴς tangit atque ab eo distinguitur sutura communi, deinde longo tractu attingit ossa temporalia, & supra hæc angulum bregmatis. Deinde os frontis tangit in cauitate temporum & oculorum: vtriusq; enim cauitatis partem efficit sphenoides, illius maximam, huius circiter sextam. Tangit præterea genæ superioris os maximum caput tangentium, & medium situ ac magnitudine, qua parte sui cauitatem oculi adiuuat, os vero omnium in gena hac maximum tangit, qua tendit ad palatum, & per suas apophyses pterygodeis ossa palati parua attingit: ossa autē nasi & quæ duos dentes incisorios continent, non tangit. Huius ossis circumscriptio tam pulchre à Galeno absoluitur, vt nihil addendum putem, nisi quod id os habet apophyses extra cranium quidem duas, quas ab alarum similitudine πτερυγώδεις siue πτερυγοειδεῖς appellant, intra vero, treis κλινοειδεῖς vocatas, vnam posticam, quæ superiorem, duas anticas ad neruorum opticorum exortum, quæ inferiorem lecti partem repræsentant. Inter has apophyses qua parte os profundius est & omnium tenuissimum, vel vnum est foramen medium, capiti aciculæ par, vel multa exigua visu tamē & tactu perceptibilia, ceu in coronam sita, per quæ pituita ex cerebri ventribus in choanam recepta, transmittitur in duos sinus seu specus maximos, his foraminibus subiectos, & inde in nares & palatum. Idem os etiam à Galeno ἄζυγες appellatur, hoc est in coniugatum, quia vnicum est non geminum, cum tamen non reliqua modo ossa, sed & cartilagines & musculi & partes omnes geminæ existant.

Σφίγγοντα φάρμακα. vide στυπτικά.

Σφιγκτὴρ. sphincter. Musculus est ani rotundus vltimam recti intestini oram ambiens. Hic adstringit rectum intestinum, ne intempestiue excrementa effluant. Substantiam habet inter cutem & musculum mediam, cuiusmodi est labiorum pars vltima. vide ἕδρα.

Σφοδρὸς σφυγμὸς. vehemens pulsus. Qui diastole sua medici tactum euertit: seu, qui violenter impellit, & cum renixu quodam pulsat. Huic oppositus, ἀμυδρὸς, hoc est languidus, dicitur. Sumpta autem est hæc tota differentia à diastole, siue à qualitate occursus & ictus arteriæ, siue à tono & vigore arteriæ in feriendo & distendendo. Est autem vehemēs pulsus vnus & simplex, non compositus, tametsi vulgo τῆς σφοδρότητος nomen actioni validæ simul & citatæ tribuatur, vt scribit Galenus: cui si liceret nomina rebus propria instituere, ingenue profitetur se pulsum hunc non σφοδρὸν, sed εὔτονον, aut εὔρωστον, aut ἰσχυρὸν, aut βίαιον, aut ἀντιβατικὸν, siue ἀνατρεπτικὸν τῆς ἁφῆς vocaturum, σφοδρὸν autem eum qui ex hac ipsa differentia, & celeritate constaret. Quia tamen maxima pars medicorum vehementiæ nomen vsurpat pro vna hac simplici differētia, non existimauit sibi mutandum esse nomen, sed pariter cum illis vehementem pulsum appellat qui tanta contētione, tantoque cum renixu pulsat, vt tangentis digitum subuertat, & loco quodammodo moueat. Ac quamuis inter vehementem & languidum medius quidam pulsus & mediocris, vt & in alijs pulsuum differentijs intercedat, ipsumque vehementis nomen excessum quendam significare videatur, vehemens tamen pulsus, si modo non facile ab externis causis mutetur, naturalis & moderatus à Galeno perhibetur, sicut præter naturam ab eodem languidus statuitur, qui à tactu euertitur, atque etiam amborum medius, qui nec tactum euertit, nec ab eo etiam euertitur. Neque enim ita se habet in hac pulsuum differentia, vti & in reliquis, in quibus quod mediocre est, secundum naturam est. Cum enim pulsus vehementis causa sit facultatis pulsificæ robur, eamque expediat homini quam robustissimam esse, damnari non potest pulsus vehementia, maxime si congenita est & naturalis, atque non facile ab externis causis mutetur. Quæ enim facile mutatur, congenita non est, sed non aliter quam magnitudo & celeritas vsu vrgente inducitur, vt ira, exercitatione, vini potu, eodemque deficiente elanguescit. Sed de hoc præstat legere Galeni scripta libr. 1. de causis pulsuum.

Σφοδρότης νόσου. vide μέγεθος νόσου.

Σφονδύλιον. folia quadam tenus platani & panacis habet, caules fœniculaceos, cubitali altitudine aut amplius assurgentes, in quorum cacumine semen duplex, seseli simile, sed latius, candidius, & magis paleaceum, grauis odoris. flores eius albi, aut pallentes: radix rhaphani, candida. Nascitur in palustribus & aquosis. facultatem habet dissecantem. "

Σφονδυλίωνα. spinalem medullam Homerus appellauit. "

Σφόνδυλος. Attice pro σπόνδυλος. vide σπόνδυλος. "

Σφραγὶς. nomen est trochisci authore Polyida. cuius descriptio est apud Paulum l.7.c.12. & apud Aetium lib.9.c.49. "

Est & σφραγὶς apud Celsum nomen pastilli quem Polybus confecit ad glutinanda vulnera, cuius descriptionem habet lib.5.c.20.

Est & σφραγὶς Neapolitæ & Paccij apud Galen. lib. 4. τῶν κτ̄ τόπ. Ex quibus apparet commune hoc nomen multorum medicamentorum fuisse.

Habetur & apud Gal.l.5. κτ̄ γένη cap.11. & 12. "
σφραγὶς Polydæ, & alia χορείνη dicta: Nomen etiā "
est confectionis ad sedandum dolorem, siccan- "
dam fluxionem, tormina & tussim quæ descri- "
bitur à Gal.7.κτ̄ τόπ.c.5. item alterius ad hæmo- "
rrhoicos ibidem, mandragora constans, item col- "
lyrij cuiusdam apud Gal.4. κτ̄ τόπ. "

Σφραγὶς αἰγὸς ἡ

Σφραγὶς λημνία. idem quod ἡ λημνία γῆ. de qua suo loco.

Σφριγᾶν Hipp. in lib. περὶ γυναικ. Turgere est atque "
tum præsertim vbi mammæ lacte turgescunt "
atque leui distensione nubiles annos adesse te- "
stantur, quod est pubertatis in virginibus indi- "
cium, sicut τραγίζειν Hippocrati & Aristoteli de "
testibus dictum, quando tumentes & inflati cum "
vocis mutatione pubertatem in maribus adesse "
declarant; ex illo significato σφριγᾶν pro lasciui- "
re ponitur, & apud Gregor. σφριγῶντα ὄμματα Bu- "
dæus esse ait elatos oculos & libidinosos: σφριγᾶν "
quoque dicitur qui est corpore bene habito vt "
qui in flore sunt ætatis, ideoque sæpe de iuueni- "
bus vsurpatur, sic Herodian.l.3. dixit νεανίας σφρι- "
γῶντας adolescentes adhuc in ipso ætatis feruo- "
re: Budæus vertit, iuuenes ætate florentissima & "
feruidos & corpore valentes: est & Hesychio "
σφριγᾶν εὐσωματεῖν, esse bene curata cute, vel cor- "
pore bene habito. "

Σφυγμὴ. sic veteres vocarunt σφυγμὸν ἄτακτον. hoc est pulsum inordinatum & incompositum, vt annotat Galenus in lib. de pulsibus.

Σφυγμὸς. pulsus. Primum quidem nomen hoc veteres adhibuerunt designandis motibus dolorificis, quos partes experiuntur inflammatione laborantes, præterea palpitationibus, & concitato vehementique motu arteriarum. quomodo Hippocrates etiam vsurpauit sect. 4. lib. περὶ διαίτης ὀξέων, sicut Galen. eo loco annotauit. Postea vero à medicis accuratius distingui cœpit, vt nō modo de motibus illis præter naturam diceretur, sed de eo maxime qui secundum naturam in corde, & arterijs fieri animaduertitur, cuius naturam Hippocrates vel non callebat, vel vt fallacem neglexit. Verum eius posteri diligentissime in eius cognitione versati sunt, vt vix aliud sit in arte medica maiore studio explicatum. Est autem motus cordis & arteriarum dilatatione contractioneque factus. Hic vitam moderatur, vt qui vel non aliud sit quam vita, aut causæ certe rationem obtineat per quam vita est, aut sine qua esse non potest. Neque enim aliud vita videtur esse quam actio quædam siue motus actiuus. Cum autem motus plures sint in omnibus vita præditis, is merito præstantissimus est, & in eo maxime vitam positam esse censendum qui perpetuus sit, & à quo cæteri omnes dependent. Eiusmodi cordis motus est, cum reliquæ partes interdum ferientur, eo perseuerante, nec vnquam, stante quidem vita, muneris sui vacationem habente. Nec vero cor sibi tantum motum illum ciet, sed corpori etiã vniuerso, quod ita singulis partibus, quantum quæque meretur, calorem natiuũ cuius opifex est, impertiat. Constat autem motus is duobus motibus inter se contrarijs, quorum vnus cor & eius arteriam à medio quoquouersum distendit, & loco mouet, alter distentum rursus contrahit, & in locum priorem reducit. Illum διαστολὴν, hunc συστολὴν Græci veteres dixerunt. Hi quia contrarij sunt, necesse est inter eos media quies intercedat, eaque gemina, vna quæ diastolen, altera quę systolen excipiat. Ab his differẽtiæ plurimæ pulsuum oriuntur. Cum enim certis quibusdam numeris ea in edendo pulsu sibi inuicem succedere oporteat, si in aliquo peccetur, pulsum protinus varium fieri necesse est. Numeros appello non rhythmum modo, sed etiam velocitatẽ, magnitudinem, frequentiam, vehementiam, aliaque eiusmodi ex quibus pulsuum differentię sumuntur, quas posteriore tabula descripsimus, quarũ aliæ ab ipsa diastole, aliæ vero à systole, nonnullę à media quiete, quædam ab ipsa arteria, plurimę ab ipsa facultate aut vsu sumuntur. Cum enim variæ mutandorum pulsuum causæ sint, aliæ externæ, vt hyems, æstas, calor, frigus, animiq; passiones: aliæ internæ, vt humorũ copia, crassities, acrimonia, & alia id genus: præcipuæ tamen sunt quas continentes appellant, ipsa scilicet facultas vitalis & pulsifica in corde posità, deinde vsus propter quem pulsus fiunt, qui nihil aliud est nisi caloris natiui conseruatio, eum per diastolas refrigerando, & per systolas purgando, postremo instrumentum quo pulsus fiunt, quas proxima tabula ante oculos proposuimus.

- **CAVSAE pulsuum mutantes.**
  - 1. Externae: vt hyems, aestas, frigus, calor & quaecunque extra corpus positae ipsum alterant calore & frigore, vt aer, cibus, potus, motus, quies, balneum, affectus animi.
  - 2. Internae: humorum copia, crassities, lentor, acrimonia, & si qua id genus in corpore continentur. Hae ambae etiam causae alterationis pulsuum dicuntur, quia vt pulsus mutentur causae sunt, mutata prius per eas causa aliqua cōtingēte. Non autem sunt causae generationis pulsuum, seu vt pulsus fiant: id quod causae continentes sunt.
  - 3. Continentes seu coniunctae & propinquae & cohaerentes.
    - Facultas vitalis, cuius essentia est in commodo corporis cordis temperamento posita, a qua pulsus fit
      - Robustus, cuius causae sunt temperiem corporis cordis propriam seruantes, aut corrigentes malam.
        - Internae
          - 1. Humoris semicrudi qui iam coquatur excretio Paulus seu cum Galeno lib. 1. praesagiorum puls.
          - 2. Naturae ad crisim impetus, nisi id sit in eodem genere, scilicet humorum coctione. Crisis enim perfecta non fit, nisi concoctis humoribus a natura.
          - 3. Ira.
        - Externe
          - Vinum. Cibus. Exercitatio. } Vel horum contraria, qualitate, quantitate, tempore postulante exhibitae.
          - Caetera cordis & arteriarum intemperiem corrigentia, vt potus, cibus, medicamenta, balneum.
      - Mediocris, cuius causae sunt alterutrae remissae, vel ambae, sed aequipollentes, vel primae, quibus mox succedunt vltimae.
        - Inedia, quae per accidens vacuat.
        - Vacuationes immodicae per aluum, vrinas, vterum, haemorrhoidas, sudorem, vomitū, fluorē sanguinis è naribus, aut sectam venam aut alia vacuantia remedia.
      - Imbecillus, cuius causae sunt
        - Facultatē dissoluentia. Gal. in fine lib 1. praesag. ex pulsibus, & Paulus.
          - Tristitia, curae, dolores maxime syncoptici.
          - Quaecunque cordis & arteriarum intemperiem faciunt, siue in corpore sint, vt in humoribus vel partibus solidis, siue foris aduenient.
          - Quae facultatem vitalem deprimunt, calfaciendo, refrigerando, humectando, siccando, digerendo. 1 praesag.
        - Siue facultatem (Gal. in Isagoge de pulsibus.
          - Dissoluentia & dissipantia
            - Inedia & alimenti penuria.
            - Omnis immodica vacuatio.
            - Affectus animi vehementes.
            - Dolor vehemēs aut diuturnus, aut partis principis.
            - Morbi maligni, acuti, magni, & vehementes & diuturni.
          - Deprimentia & degrauantia
            - Per se, vt materiae affluētia & copia humorū supra vires & facultatem
            - Per aliud, scilicet arteriae affectus, vt obstruentes eam vel prementes.
              - Inflammationes.
              - Scirrhos.
              - Tumores alios.
              - Abcessus.
              - Corruptiones alias.
    - Vsus propter quem pulsus fiūt, primus & maximus est caloris natiui in toto corpore tutela per diastolas refrigerati, per systolas purgati a fuliginosis excrementis.
      - Vrgēs i. caloris adustio seu calor in corde & reliquo corpore auctus, aut magna spiritus animalis consumptio motu, vigiliis, curis, &c. facta.
        - A causis
          - Naturalibus, vt
            - Temperamento calidiore.
            - Aetate, vt puerili, florida.
            - Aeris statu calidiore, vt aestate, sub zona torrida, flante Austro.
          - Nō naturalib. vt
            - Aere nos ambiente. Balneo. Cibo, potu, medicamento. Exercitatione. } Calidiore.
          - Praeter naturam, vt
            - Intemperie calida.
            - Humorum putredine.
            - Ira & similibus. Paulus.
        - Siue a
          - Motu corporis aut animi.
          - Putredine.
          - Suppressione calidi effluuij.
          - Contactu alterius caloris, vt ignei, solaris.
          - Mixtione calidae substantiae, vt vini, cibi, medicamenti.
          - Gal lib. 1. de febr. cap. 4. & lib. de causis morborum.
      - Mediocris.
      - Deficiens i caloris refrigeratio seu calor in corde & corpore reliquo minutus aut parua spiritus animalis consumptio.
        - A causis
          - Naturalibus, vt temperamento frigidiore, &c.
          - Non naturalibus, vt aere nos ambiente frigidiore.
          - Praeter naturam, vt intēperie frigida, succis frigidis, metu. Tot enim genere sunt causae refrigerātes calorem, quot calefacientes, sed contrariae.
        - Siue ab
          - Aere externo corpori occurrente vel inspirato, vel frigidiore.
          - Aqua affusa vel pota immodice.
          - Cibo pituitoso.
          - Balneo, medicamento corpori inuncto vel deuorato.
          - Metu, quiete & otio diuturnis.
          - Humoribus frigidis in corpore contentis prius quietis nunc commotis. Galen. l. 1. praes. pulsuum, & lib. de caus. morb.
    - Instrumētum per quod fiunt pulsus, vt arteria.
      - Mollis ab his quae sunt
        - Secundum naturam, vt
          - Cibo humido.
          - Balneis frequentioribus.
          - Somnis multis.
          - Vita molli & delicata, & voluptatibus & otijs, &c.
        - Praeter naturam, vt
          - Comate, scilicet somnolento.
          - Lethargo & omni immodica humiditate, qualis est in hydrope seu leucophlegmasia, seu anasarca & hyposarca. Gal l. 1. prael pulsuum & 4. de causis pulsuum hydrop. & 2 praesag pulsuum.
      - Mediocris.
      - Dura.
        - Siccitate a febribus ardentibus male productis a torrido marcore, & a certis quartanae & melancholiae generibus.
        - Constrictione a frigore, vt ex pomorum esu, aquae potu, balneis frigidis & breuiter omnibus quae pituitam frigidam aut succum vitreum gignunt.
        - Tensione.
          - Affectibus conuellentibus.
          - Magnis inflammationibus praesertim viscerum, vt hepatis & lienis.
        - Constrictione & tensione simul, vt in scirrhis praesertim hepatis & lienis. Gal. 1. praesag pulsuum & 2. vbi inter causas pulsus duri validam conuulsionem recenset, vt Paulus. Et lib. de causis morborum.

Σφυρὸ. malleoli. Sunt duæ ossiũ epiphyses in extrema tibia prominentes & gibbosæ. non sunt autẽ hæ vnius ossis epiphyses, sed duorum quibus tota tibia conflata est, scilicet τῆ κνήμης κὴ τῆ περόνης, hoc est tibiæ & suræ. Siquidẽ ἡ κνήμη inferiori in parte interius protuberat, ἡ περόνη vero exterius. Itaque non sunt aliud malleoli quam fines κνήμης κὴ περόνης, hoc est tibiæ & suræ, inferni, qua vtrimque excarnes sunt & gibbi extraque prominent. Proinde errant, vt ait Galenus, qui eos ἀστραγάλους, id est talos, nominant, qui error ante Galeni tempora exortus, ad nos vsque dimanauit, multis etiam doctis viris σφυρὰ talos vertentibus, cum malleolos dicere debuerint. Neque enim hæ apophyses astragalum constituunt, sed sub his astragalus latet, tactui & oculis ob ligamenta & tendones nequaquam conspicuus.

» Quare minus mirandum est de Latinis scriptoribus quod malleolos talos dixerint, aut propter vicinum partium situm vocabula confundentes, aut Græcos in hoc imitantes, sic dixit Horat. Quarum subsuta talos tegat instita veste, & rursus, ad talos vsque stola demissa, & Tullius purpura ad talos vsque demissa, & Plinius, sæpe & recentiores plerique omnes qui cum Græcos & Latinos veteres in hoc sequantur, si non hinc laudem, certe veniam, minime vero reprehensionem merentur.

Σφυρίτης φλέψ. malleoli vena. Hæc ad inguinis glandulas nata, per internum cruris, genu, tibiæ, inter cutim & membranam carnosam descendit ad malleolum externum, & in pedis superni cutim varie absumitur. vulgus saphenam vocat.

Σχάζειν, ἢ σχᾶν. secare venam, aut scarificare cutem » significat Galen. 13. & 14. meth. σχᾶν etiam » ἀντὶ τοῦ χάζειν dicitur quo vtitur Hippocr.

Σχάσαι. tria significat vt Galen. scripsit ἐν γλώσσαις » quippe vel scarificare significat, vel excernere, » vel laxare. Primum fit scalpello; alterum spon» taneo naturæ motu, vel medicamento. Ter» tium cataplasmatis, fomentis, litu & cæteris. » Male Cornar. sect. 5. lib. 2. Epid. χάσαι de venæ » sectione intellexit cum fuerit de scarificatione » intelligendum, vbi proponit Hippocrat. reme» dium conuulsionis digitorum.

Σχάσματα. exponit Erotian. ἀποσπάσματα, τὰ ἐκ πληγῆς » περὶ τὸ γένυν γινόμενα κὴ οἷον στρεβλώματα. Auulsa siue » auulsiones, à vulnere circa mentum factas & » luxationes seu distorsiones.

Σχαστηρία. sunt lina simplicia, quod relaxent sic dicta. quæ temere non adijciuntur, sed vt, vbi quæ arctata sunt, remittere volumus, per lina id præstemus, & non per capita. Author Oribasius li. de laqueis. Verum Galen. aliter interpretatur lib. de artic. comment. 2. vbi dicit significare ex naturali statu in alterum transmutari, atque id repente. Venit ἀπὸ τοῦ χάζω siue χάζεσθαι, quod significat apud Hippocr. ἀθρόως ἐκ τῆ κτ' φύσιν θέσεως εἰς ἑτέραν μεθίστασθαι, hoc est repente ex naturali situ in alium transferri, vt explicat Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Σχεδία. sic quibusdam locis Hippocr. appellauit organum suum ad luxata omnia restituenda idoneum, quod tamen multis locis idem ξύλον vocat, recentiores βάθρον, hoc est scamnum dixerunt, de quo vide suo loco.

Σχελίς. sic dicitur ab Hippocr. ἡ ἄγχουσα, vt annotat Galen.

Σχέσις. est affectio dubia, hoc est, quæ facile & inducitur & depellitur. Hanc Aristot. διάθεσιν appellauit, τῇ ἕξει oppositam. Ab ea febres quæ facile discutiuntur σχετικὰς & ἐν σχέσει: quæ ægre, ἑκτικὰς & ἐν ἕξει appellant.

Significat & σχέσις apud Hippocr. ἐν τῷ περὶ ἄρθρων, αὐτοῦ τῆ σώματος τὴν κατασκευὴν, hoc est, ipsius corporis habitudinem, secundum quam aliquis carnosus vel gracilis, duro vel molli, raro vel denso corpore dicitur, vt Galen. comment. 1. annotauit, quam tamen corporis constitutionem idem etiam Hippocrat. ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων ἕξιν appellauit, vt Galenus in comment. explicauit.

Σχιδακηδὸν κάταγμα. est fracturæ ossis differentia, in qua non omnino separantur à se partes fracti ossis, sed veluti per rectitudinem finduntur. vide κάταγμα.

Σχιλλιτικὸς οἶνος. vinum scylliticum, vide οἶνος vbi vinorum insigniores differentiæ explicantur. «

Σχινέλαιον. lentiscinum oleum: Dioscor. lib. 1. c. 51. vocat σχίνινον ἔλαιον. «

Σχινίδες. vide mox χοινίδες.

Σχῖνος. lentiscus, omnibus ille dentium affectionibus vtilis est, ideoque ex lentisco dentifricia fieri consueuêre & denticalpia, id est, cuspides quædam purgandis dentibus accommodatæ. Vnde Martialis in Apophoretis. «

Lentiscum melius, sed si tibi frondea cuspis
Defuerit, dentes penna leuare potest «

Sed & olim molles ac delicatuli, ceu quibus esset frequenter in ore dentiscalpium contumeliç loco σχινοτρῶγες seu σχινοτρώκται, quasi lentisci arrosores appellabantur. «

Σχίσμα. peculiariter sic dicitur fissura seu rima naturalium in muliere, teste Polluce lib. 2. & Ruffo. «

Σχιστή, aliquando absolute dicitur, & alumen intelligitur, quod priuatim eo nomine appellatur, de quo vide συπτηρία.

Σχιστὸν γάλα. scissile lac, vide in dictione γάλα vbi lactis differentiæ & præparationes exponuntur. «

Σχιστὸς λίθος. lapis est affinis hæmatitæ, & ex eadem materia concretus, probatur maxime croceus, friabilis, suapte natura fissilis, concremento & alterno cohærentium venarum discursu pectinum modo, ammoniaco sali similis. Sic dicitur vel quod findi facile possit, vel, quod quodammodo fissus esse videatur.

Σχιστὸν ὠόν. vide ὠόν. «

Σχοινίδες. lentisci baccæ, apud Hippocratem: perperam pro σχινίδες. σχῖνος enim lentiscus est: σχοῖνος vero iuncus.

Σχοῖνος. iuncus, duo sunt huius genera. vnum læuis nominati, alterum acuti qui in mucronem fastigiatur. Cuius etiam duo assignantur genera: vnum sterile: reliquum fert semen nigrum, rotundum, & crassiore constat calamo, carnosioreque. Tertius est iuncus, qui vocatur ὁλόσχοινος, prioribus carnosior, asperiorque. is similem supradicto fructum in cacumine parit. Apud Dioscor. & Aetium σχῖνος legitur: apud Galenum & Paulum vtrumque.

Σχοῖνος ἀρωματικός. iuncus odoratus, teres est, scapo exili rubente, flore copioso, odorem rosæ in cõfricando emittens, fragmentis in purpuram vergentibus. Legitur quam recentissimus, mordacitatis vinosæ ad linguam, fructu rosaceum spirans odorem, rubentibus fragmentis. Pharmacopolæ squinanthum vocant.

» Hippocr. σχῖνον ἠδύοσμον suauem iuncum vocauit vt docet Galen. in exeg. officinæ squinanthum, quamuis florem iunci odorati veteribus dici placuit, vulgus pastum camelorum, ne tamen schœni nomenclatura pariat errorem, cum alterius iunci meminerunt quam odorati, adiectione aliqua discriminant, Scribonius schœni vocabulum retinuit.

Σχοινόστροφος. dicitur à quibusdam ἡ κάνναβις ἡμερος, sicut habetur apud Dioscorid. à texendis ex ea funibus.

Σώζουσα. sic dicta fuit à quibusdam ἡ ἀρτεμισία, vt author est Dioscorides. nec dubium est quin à præsenti remedio quod mulieribus in partu exhibet, hoc nomine donata sit.

Σωλὴν. canalis. Est instrumentum chirurgicum rotundum, oblongum, cauum, in quod crus aut femur fractum conijcitur & continetur. Simile quidem est glossocomo, sed figura differt, vt scribit Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν, quo loco Hippocr. de eius vsu multa disserit. Exterius rotundus est, interius cauus, perinde atque canalis fictilis, per quem aqua confluit in vijs lapide stratis. quo fit vt totum membrum cui aptatur, circulo comprehendat. Is autem canalis chirurgicus ab inferiori parte foramina habet, per quæ, si quis humor excesserit, descendat, & à planta moram, quæ simul & sustineat eam & delabi non patiatur, & à lateribus caua, per quæ loris datis mora quidem crus femurque vt collocatum est, detineat, sicut Corn. Celsus lib. 8. c. 10. descripsit.

Quinetiam ad canalis fictilis similitudinem σωλὴν ab anatomicis dicitur medium foramē quo omnes ceruicis vertebræ peruiæ sunt, & spinæ medulla à cerebro descendit: id quod alio quoque nomine ἱερὰ σύριγξ vocatur, quasi sacram fistulam dicas aut magnam.

Σωματομαχεῖν. fuit quoddam exercitationis genus, » apud veteres in quo qui se exercerent, iungebantur, & toto corpore certabant, sed nudi ac sine complexu. Erat autem pancratij species, atque illa ad crassiores homines efficiendos mirifice conferebat, vide supra περσούπλεξ.

Σωματοποιεῖν. vox apud Hippocrat. quæ idem sonat » quod corporis curam suscipere.

Σωμάτωσις, ἔκκρισις τοῦ ὑδατώδους. ut docet Theophr. lib. 6. de caus. plant. & τὰ σωματωθέντα ea quæ excretione eius quod aqueum inerat corpora sunt facta, proptereaque mere aqueis opponuntur.

Σῶρυ. est medicamentum metallicum odore tetro, colore nigro, in ijsdem metallis, in quibus misy & chalcitis, proueniens. Scripto prodidit Gal. se in Cypri metallis instratas sibi mutuo soreos, chalcitidis & misyos laminas vidisse, sed infimū quidem sory, summum misy, in medio chalcitidem fuisse. Simul enim hæc tria reperiuntur, quod magna sit inter ea substantiarum cognatio, adeo vt certis temporū spatijs sory in chalcitidem, chalcitis in misy transeat, à natura perfectius excoctum. Sunt enim hæc tria eiusdem generis, solaque partium tenuitate & crassitie differunt. Crassissimarum enim partium est sory, tenuissimarum misy, medium locum chalcitis obtinet. Sed præterea in odore & colore inter ea annotata differentia est, quod sory fere nigrū sit, misy aureo colore, chalcitis æreo, quodque sory tam tetrum vibret odorem, vt mox olfacienti moueat nauseam. Habetur διὰ σώρεως emplastrum apud Aetium libr. 14. c. 44. admirandum in curatione malignorum vlcerum. Apud Aetium & Paulum σῶρι scriptum est.

Σώσανδρον. dictum fuisse à quibusdam τὸ δελφίνιον Dioscorides author est.

Σώτειρα. seruatrix. nomen antidoti, cuius descriptio habetur apud Paulum. lib. 7. c. 11.

Σωφρονιστῆρες. genuini dentes qui omnium nouissimi nascuntur, sed vt plurimum quidem ab anno decimo octauo ad vigesimum sextum. Visi aliquando sunt etiam octogesimo nasci. Hi vtrobique singulares penitissima oris parte nasci solent, ideoque ita nominantur, vt scribit Rufus, quod nascantur cum homo σωφρονεῖν, hoc est sapere, incipit. Sunt autem è genere dentium molarium. vide ὀδόντες.

De his sic Plin. iam vero, inquit, quibusdam mulieribus anno etiam 80. maxillares illi nouissimi non sine dolore exierunt, viris quoq; idem accidisse accepimus, quod certe ijs contingit quibus in iuuentute ipsi gemini nati non fuerint, sed quibus in iuuentute decidere, in senecta & mox renasci certum est.

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. T.

Ταγγαὶ. antiqua vox & Hippocrati parum vsitata, qualis φῆρεα & γογγρῶναι. Strumas autẽ quibusdam, alijs tumores putrescentes significant; Hippoc.2. Epidem.pro quibusdam tumoribus vsurpasse videtur qui sua putredine in cutem erumpunt.

Ταγγὸν ἔλαιον. oleum rancidum, ex vetustis & rancidis nucibus expressum, quæ κάρυα ταγγὰ & ἐλαιηρὰ dicuntur. Quod quomodo paretur Constantinus Cæsar docet lib.9.c.22.

Ταγγὸς. rancor Paulo Ægin.dicitur.

Ταγηνῖται. Atticis dicebantur placentæ ex triticea farina paratæ quæ Asianis τηγανῖται, vide τηγανῖται.

Ταινίαι. tæniæ. lumbricorum species qui etiam πλατεῖαι & κειρίαι dicuntur. sic dicti sunt quod instar fasciarum sint longi & lati. male apud Plinium tineæ pro tæniæ scriptum est, quem errorem non animaduertens Gaza apud Aristot.lib.5. de histor. animal.5. ἕλμινθας tineas reddidit. vide ἕλμινθες.

Τακερὸς.κ.ὁ de carnibus & alijs cibis dicitur, maceratione & coctione ita emollitis vt in ore quasi liquescere & diffluere videantur vt apud Gal.ad Glaucon.lib.1.

Ταχύπνοια. spiratio celer & velox, quam esse symptoma catalepticis contingens ait Cæl. Aurel. lib.2. τῶν χρον.c.5.

Ταλαιπωρίαι. labores sunt qui fiunt per immodicos motus Galen. comment.2. in libr. Hippocr. de nat.humana.

Ταλάντιον. dicitur à quibusdam herba quam medici polygonion, Macedones ὀστόκολλον, vulgus symphyton appellant, quod dissectas carnes tradant coalescere si coquatur vna.

Ταμαρική. tamarice. sic dicitur à nonnullis ἡ μυρίκη.

Τάμισος. coagulum. quod alio nomine dicitur πυτία. vt explicat Gal. in lexico Hippocr.

Τάραξις. oculi perturbatio Morbus est oculi quem Paulus lib. 3. c. 22. definit esse humiditatem & caliditatem oculi cum rubore præter naturam, non à corpore, sed ab aliqua causa externa inductam, vt sole, fumo, puluere, oleo, ideoque facilime sanari, depulsa scilicet causa. Galenus comment.5.in librum sextum τῶν ἐπιδημιῶν scribit τὴν τάραξιν in oculis phlegmones quoddam initium esse. Paulus vero eo solo ἀπὸ τῆς ὀφθαλμίας differre prodidit, quod ἡ τάραξις à manifesta tantum causa fiat, illa vero non à manifesta modo, verumetiam ab interna, adeo vt ad quintum vsque diem nonnunquam perseueret.

Ταράττειν. turbare, vehementius commouere vt apud Hippocr. ταράττειν τὴν κοιλίαν, ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων. neque enim eo verbo aliquid moderate, sed supra modum fieri intelligitur, vt Galen. comment.3. explicauit.

Ταραχὴ. in vniuersum offensio quędã est tum in corpore, tum in ventre, tum in mente. Atque inde apud Hippocr. in prorrhet. ὁ ἀλόγως ταρασσόμενος vt comment.1. Galen. annotauit, id est qui præter rationem turbatur, quod offensa leniter mẽte fieri consueuit, aucta enim offensa non iam ταραχώδεις simpliciter, sed παραφρονοῦντες dicuntur ait ibidem Galen. quod contingit agitata bile, sursumq; appetente, sedemque animæ principis occupante: hinc & ἀγρυπνία ταραχώδης vigilia turbulenta, propria phreniticorum, cũ per visiones vel exclamant, vel exiliunt, & vix domesticos agnoscunt vt Galen. annotauit comment.1. prorrhet.1. aphor. 6. Et ταραχώδης κοιλία loquutio frequens apud Hippocr. quando scilicet cum tumultu & molestia alui excitantur ad excretionem: Celsus lib.2. c.8. vertit resolutum ventrem, & in Coacis dicuntur ventres dolentes sine turbatione qui dolent, sed nihil effundunt. Sed & ταραχὴ dicitur aphor.2. lib.1. ventris deiectio seu purgatio per aluum & ταραχώδεα οὖρα sect.2. prorrhet. Dicuntur Galen. interprete μετὰ δήξεως καὶ πόνων διεξιόντα, hoc est, vrinas cum morsu & dolore exeuntes.

Τάειχος. salsamentum. proprie quidem dicitur caro piscium sale condita & exiccata, ac præsertim eorum ceruices & ventres, cæteræque partes pinguiores, vt scribit Oribasius lib. 2. Reliquæ enim partes minus pingues μελάνδρυα vocantur, non autem τάειχος. Vt autem differētes sunt pisces, ita sunt salsamentorum variæ differentiæ & facultates. Qui enim sunt natura minimum excrementitij, siue molli carne præditi sint, vt omnes saxatiles, siue dura, vt mulli, inepti sunt ad salsamenta. Qui vero excrementosi sunt, hoc est, qui succum in se continent pituitosum, si sale adseruentur, τάειχος fient præstantissimum, atque eo quidem magis quo ille fuerit crassior & copiosior. Sardica salsamenta (Sardas hodie vocant) maxime commendat Galenus, deinde coracinos, pelamidas, & quæ sexitana vocabantur. Alij ὡραῖα, quæ & κύβια dicuntur, laudarūt. Ea fiebant ex pelamide minore, & ab his θύννια quæ ex pelamide maiore erant. Quanquam vero ταείχου nomen de piscibus sale conditis intelligatur, attamen ad alia etiam accommodatur, quæ alia quauis cōditura asseruari posfūt. Nam & apud Galenum legitur lib. 5. τῶν κτ᾽ τόπους, πύρεθρον ὄξει δριμυτάτῳ ἐφ᾽ ἡμέρας μ᾽ ταειχεύσας τρῖβον. hoc est, pyrethrum aceto acerrimo quadraginta diebus infusum, terito. Dicitur & τάειχος cuiuscumque animalis inueterata caro, etiam citra salis condituram, vt apud Dioscoridem videre licet capite de adipe anserino & gallinaceo δίχα ἁλῶν τεταειχευμένου. Item apud Plinium libro 28. de adipe suillo, quem inueterari scribit duobus modis, aut cum sale, aut syncerum. Transtulit & ad homines Galenus lib. 9. meth. medic. & comment. 2. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, loquens de medicis diatritarijs, qui, vt ait, triduo fame προταειχεύσαντες τὸν ἄνθρωπον, quarto die nutrire incipiūt. quo nomine non aliud ibi designat quam immodicam siccitatem inedia inductam.

Est vero à voce τάειχος deductum ταειχεύειν, quod apud Herodotum vsurpatur sæpissime de corporum mortuorum conditurís. Cum autem plures gens Ægyptia haberet modos quibus mortuos à putredine vendicaret, primus omnium atque etiam frequentius à populo vsurpatus fuit qui ex solo constabat sale, vnde salire, est corpora condire dicebatur, & sale condita τεταειχευμένα. Sic carnes vel piscium vel aliorum animantium, vel olera sale condiri atque macerari assueuerūt, sicque inueterata & arefacta seruari. Sed & oua quoque apud veteres solita fuisse ταειχεύεσθαι ex Athenæi lib. 3, constat. Nota vero non semper salsa esse τεταειχευμένα, vt patet ex Dioscor. lib. 2. c. 88. quod περὶ στέατος inscribitur: sic Plin. lib. 28. c. 9. de suillo adipe ait, inueteratur duobus modis, aut cum sale, aut syncerus tanto vtilior quanto sit vetustior, & ibidem synceram axungiam vocat τὴν δίχα ἁλῶν τεταειχευμένην, cui opponit salsam. τὴν ταειχηρὴν. Similiter apud Galen. libr. 3. τῶν κτ᾽ τόπ. quod Archigenes dicit ἀλώπεκος στέαρ τεταειχευμένον interpretantur adeps Vulpinus asseruat⁹ & inueteratus, nolūtque addere in sale seu sale. Plerumque tamen de ijs quæ sale condita macerataque asseruantur & inueterantur dici solet. Eaque vel in sale & muria relinquuntur maceranda, vel eximuntur & suspensa exsiccantur. Posterioris exempla sunt carnes quæ in muria maceratæ solent infumari in caminis, aut alibi suspensæ exsiccari, neque vero tantummodo in muria carnes aliaq; eiusmodi ταειχεύονται, sed etiā in aceto, vt patet ex quodam Galeni loco superius citato, vbi ὄξει δριμυτάτῳ ταειχεύειν, est acerrimo aceto condire seu macerare. Porrò etiam ταειχεύειν significat arefacere exsiccare vel & citra salem. Sic Suidas ταειχεύει exponit τήκει, ξηραίνει, macerat arefacit. Vnde & Galen. 9. meth. med. & comment. 2. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων hanc vocem ad homines transtulit, de medicis diatritarijs loquens, qui, vt ait, triduo fame προταειχεύσαντες τὸν ἄνθρωπον, quarto die nutrire incipiunt quo nomine non aliud ibi designat quam immodicam siccitatem inedia inductam. Ligna quoque ταειχεύεσθαι dicuntur quum in aqua asseruantur seu macerātur, vt nimirum indurescant, vt patet ex Theophr. lib. 5. & lib 4. de ficu Ægyptia, sed proprie ταειχεύεσθαι dicuntur cum in marina aqua macerantur, quæ salsa est & muriæ vicem præstat; ταειχεύονται autem vt inarescant & indurescant. A voce τάειχος fit & ταειχηρὸς, & ταειχηρά dicuntur salsamenta, quibus Diosco. l. 2. 30. opponit τὰ πρόσφατα siue νεαρὰ; id est recentia; sic Plin. recentia opponit seruatis li. 32. c. 10. Dicuntur autem simpliciter seruata quoniam non aliter quam sale condita seruari possūnt, sale inquam quo putredo arcetur.

Ταρσὸς. est pars pedis quatuor ossium serie constās. Ex his tria carent nomine, quartum κυβοειδὲς dicitur. illa cū osse scaphoide coniunguntur, hoc cum calce articulatur. Differunt inter se figura, magnitudine & situ. Verum omnia intus caua sunt ad ambulationis & apprehensionis firmitatem, foris gibba ad dyspathiam. Videtur in pede ταρσὸς esse quod est καρπὸς in manu, nisi quod τοῦ καρποῦ ossa sint octo, τοῦ ταρσοῦ vero quatuor: ex minoribus namq; particulis apprehensionis organum constare debuit, ex grandioribus vero id quod ad ambulandum comparatum est.

Suidæ ταρσὸς dicitur τὸ πλάτος τοῦ ποδὸς, & Eustath. τὸ κάτω πλάτυ, Poëtæ ταρσοὺς & ταρσὰ etiam vocant pedem integrum synecdochicωs.

Ταρσὸς. dicitur cartilago in ambitu palpebrarum sita cui sunt inserta cilia, hoc est, palpebrarum sibi semper æquales neque vnquam excrescentes pili, quod propter cartilaginis siccitatem paucum illis suppeditetur alimentum. Ruffus autem non illam cartilaginem sed pilos ex ea nascentes ταρσοὺς καὶ βλεφαρίδας scribit nuncupari.

Ταρσὸς. etiam dicitur omne quod dilatatum est. ex quo vocabulum hoc manauit apud Hippocratem τετάρσωνται, quod significat dilatata fuerunt, vt scribit Gal. in interpretatione linguarum.

Scilicet in modum palmæ aut plantæ pedis.

Ταρσὸν. insuper Suidas & Eustath. appellant extremam manus partem, id est digitorum ordinem; alij μετακάρπιον totum eo nomine intelligūt. Ditur & ταρσὸς de nexu ac contextu radicum implicitarum in modum cratis apud Theophrastum.

Ταυρόκολλα, dicitur à quibusdam ἡ κόλλα, hoc est gluten, vt scribit Dioscor.

Ταῦρος. taurus. est sutura quæ à pene ad vsque sedem producitur, vt explicat Introductionis author.

A voce ταῦρος deductum ἀταύρωτος apud Pollucem, id est coniugij expers; Deriuatur & à voce ταῦρος, λάσταυρος impudicum significans.

Ἀπὸ ταυτομάτου. sponte idem quod ἄνευ φανερῆς αἰτίας sine causa exteriori, sed maxime vbi vi naturæ

» potius quam morbi, vt 1. aphor. 2. & aphor. 14. » περὶ ταραχῆς ἀπὸ ταυτομάτε τῆς γαστρὸς de perturbatione spontina ventris: Galenus αὐτόματα definit ἅμα γινόμενα οὐ χωρὶς αἰτίας, ἀλλὰ χωρὶς τῆς δι' ἡμῶν αἰτίας, aliter quoque ἄνευ φανερῆς αἰτίας, τουτέστι μηδεμίας αἰτίας ἀπὸ τοῦ ἰατροῦ γινομένης, ἀλλὰ ἐνεργείᾳ φύσεως, atque eo modo sæpe vsurpauit Hippocr. in aphor. Aliter quoque » ἀπὸ ταυτομάτε pro ἐξαίφνης repente vt aphor. 78. » Qui sanguinem sponte meiunt, illis rupta est in renibus vena, vbi vide Galeni commentarium. » Aliter quoque ἀπὸ ταυτομάτε ex opposito est ei quod κατὰ προαίρεσιν. Cor enim & cerebrum sponte naturæ moueri dicimus, oculos vero & artus κατὰ προαίρεσιν, quia arbitrio quiescant & moueantur: ταραχὴν τῆς κοιλίης ἀπὸ ταυτομάτε γινομένην opponit Hippocr. in Aphorismis ei quæ à medicamento moueatur.

Ταχὺ. frequenter vsurpatur ἀντὶ τοῦ πυκνοῦ, eorumque nominum vsus apud veteres sæpe confunditur, vt apud Hippocrat. ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, sicut Gal. comment. 3. annotauit.

Ταχὺς σφυγμὸς. celer pulsus seu velox. Est qui breui tempore multum spatij conficit, seu qui arteriam breui tempore multum distendit. Vna est generalis pulsuum differentia, sumpta ex tempore motus, seu ex qualitate motus, seu ex quãtitate temporis, motus, & spatij simul. Huic contrarius βραδὺς hoc est tardus dicitur. vide βραδὺς.

Τέγγεσθαι. rigari, hoc est, per totam substantiam humectari. βρέχεσθαι vero, extima tantum superficie madefieri: vt scribit Galen. lib. 9. de simpl. medicamentis. τέγγειν autem humectare est, vt explicat Galen. in lexico Hippocratis.

Τεγκτὰ. dicuntur ea quæ humore perfusa eum intra se admittunt, indeque humidiora fiunt & molliora, vt lana & terra. Contra vero ἄτεγκτα sunt, æs, sal, nitrum: illud quidem quod ab igne concreuerit, hæc vero quod humore liquescant, nec perfusa maneant & euadant molliora, quod tamen τῶν τεγκτῶν proprium est. Scripsit Aristoteles in vniuersum ea τεγκτὰ dici, quæcumque terrea poros habent maiores aquæ mole & duriores: maiores quidem vt aquam admittere possint, duriores vero vt nõ prompte ab ea resoluantur. Itaque quoniã in lateribus & ære minores sunt, in sale vero nitroque molliores, ἄτεγκτα censentur. Cæterum τεγκτὰ καὶ μαλακτὰ de genere eorum sunt quæ concreuerunt, & quæ τηκτὰ appellantur: differunt autem quod μαλακτὰ igne, τεγκτὰ humore fiant, manente in vtrisque ipsa rerum forma, sed humidiore mollioreque, aliter quam ἐν τοῖς τηκτοῖς, quorum forma colliquatione prorsus soluitur & perit. Sal enim & nitrum humore diluta speciem suam amittunt.

Τεθαλασσωμένος οἶνος. vinum marinum. vide θαλασσίτης οἶνος.

Τεθεραπευμένα. Græci appellant quæ curata vocant, » Puta cum ex seuo, omnes membranulæ diligẽter exemptæ sunt, aut ex alio medicamento, » Cels. lib. 5. c. 19. & Ibid. in λευκῇ ἐμπλάστρῳ.

Τεινεσμὸς. tenesmus. Est continua & implacabilis desidendi cupiditas, qua nihil præter cruenta pauca & mucosa egeritur. In causa est vel genita in longanone inflammatione œdematosa, hærentium illic excremẽtorum opinionem & ea deijciendi desiderium mouens, vel acris quidam humor in extremo intestino collectus assidue ad excretionem irritans, vel obstructio à stercore in tenui intestino coacto, vel vlcus intestini recti, à quo excitatum tenesmum quidam proprie tenesmum vocari volunt. Malum hoc sæpe dysenteriam præcedit, interdum tam vehemens est, vt symptomatis omnibus dysenteriæ simile videatur, vel etiam etiam summo desidendi conatu superare.

Fit etiam quædam tenesmi species in calculo vesicæ, & mulieribus partui vicinis, quia in illis premitur à calculo, & ab vtero pleno rectum intestinum, quod hærentium ibi excrementorum opinionem inducit; Est autem hic affectus sic vocatus ἀπὸ τῆς τάσεως, à contentione & nisu qui in eo fit cum vehementi cupiditate egerendi lacessiti, crebro exurgere coguntur inquit Galen. comment. in aphor. 27. lib. 7.

Τεκεῖν. apud Hippocrat. 1. γυναικ. sæpe pro ξυλλαβεῖν concipere vsurpatur.

Τέκμαρσις. est quæ per τεκμήριον fit cognitio.

Τεκμήριον. dicitur id quod perpetuo vnum aliquid significat: quod non est aliud quam argumentum ab indicatione sumptum, siue ipsa indicatio. est autem argumentum necessarium. à quo desumpta rerum cognitio, τέκμαρσις appellatur. Eo distinguitur ἀπὸ τοῦ σημείου, quod non est perpetuum neque necessarium, vt quod non desumatur à propria cuiusque rei indicatione quam natura suggerit, sed ab obseruatione empirica quam τήρησιν appellãt. Est enim σημεῖον proprium τῆς τηρήσεως ἐμπειρικῆς, sicut τὸ τεκμήριον τῆς ἀκολουθίας λογικῆς, quod non aliud est quam indicatio. Author Galenus commentario 3. in prognost.

Τελαμῶνες. dicuntur lintea concerpta quæ vulneribus accommodantur, vel fasciolæ potius quibus oblæsa membra deligari solent.

Sic legimus Epigramm. lib. 2. περὶ τοῦ ἐνταφιαστοῦ qui quos furabatur τελαμῶνας ἀπὸ τῶν ἐνταφίων mittebat Chirurgo ad obliganda vulnera.

Τελεῖν. consumere, ἀναλίσκειν: quod vocabulum vsurpatur ab Hippocrate lib. περὶ παθῶν, vt annotat. Gal. in lexico Hippocratis.

Τέλμα. dicitur pars ea pedis qua terram contingimus & calcamus.

Alio nomine τύλωμα dicitur.

Τελευτὴ. mors dicitur Hippocrati & τελευτᾶν mori.

Τέλος. finis & vltimum. vt annotat Galen. in lexico Hippocratis.

Τένων. tendo. Est ἀπονεύρωσις seu finis musculi quo in partem mouendam inserto fit motus omnis voluntarius. Constat fibris neruorum & ligamentorum in vnum coeuntibus, & interdum carne adhuc eas fibras ambiente. Itaque mixtam habet ex neruis & ligamentis naturam. Hippocrates, sicut annotat Galenus, consueuit appellare τένοντας eas musculorũ extremitates quæ ab anatomicis ἀπονευρώσεις nuncupantur, eas præsertim quæ minus carnosæ sunt. Dicitur τένων ἀπὸ τοῦ τείνειν, id est à tendendo, quod eius actio præcipua in intensione seu cõtractione sita sit: horũ enim vnusquisque fibris suis versus musculi caput retractis partem cui inseritur eodem contrahit atque euellit.

Non autem omnis musculus tendinem habet, sed ij tantum qui ossa mouent vide Galen. lib. 1. de motu musculor. c. 3. & Ruffum Ephes. Metaphorice quoque mõti τένοντες tribuuntur apud Basil. τένων autem peculiariter Polluci lib. 2. dicitur latus ille neruus qui à poplite initium su-

» mens in calcaneo finitur. Ruffus Ephes. τένοντας
» vocari ait τὰς παχείας ὀπὸ τὸ ἰνίε ἐκφύσεις, ᾗτα εἰς τὴν
» ὄπέρναν ἀπὸ τὸ μυὸς ἐκφυόμθμα, alibi tamen τένοντα
» vocans τὸ ὄπιδεν τὸ τραχήλε, id est, posteriores cer-
» uicis partes, vt & Galen. in Isag. cum proprie
» tamen partes sint τὸ ἰνίε non ipsum ἰνίον, id est cer-
» uix, sed neque ceruici tantum tribuuntur τένον-
» τες, sed etiam brachijs & cruribus.

Τενοντότρωτος. in tendonibus vulneratus Paulo libr.
» 4.c.54.

Τρέβινθος. Arbor est, de qua vide postea in dictione
» τέρμινθος.

Τέρεννον. nomen est Collyrij apud Galen. 4. κτ' τόπ. c.
» 7. vtilis ad Epiphoras.

Τρηδὼν. caries. Est solutio continuitatis in osse ab erosione facta. Causa est humor acutus & acris in osse putresces ipsumque exulcerans. Sed initio quidem hoc malum reducitur ad aliud ægritudinis genus, & ossis asperitas potius quam caries nominatur. Maiori autem facto foramine & quodam veluti sinu vno vel vario apparente, τερηδὼν dicitur. dicitur enim τερηδὼν quasi τρήδων, ἀπὸ τὸ τρήματος, inquit Galenus, quod in eo affectu os pertusum sit: nisi forte denominetur à τερηδὼν quod vermem significat qui ligna erodit: namque & os quasi à vermibus corrosum videtur. Sunt autem in osse τερηδὼν & σφάκελος idem: quorum vtrumque eodem nomine cariem Latine dicere possumus.

Τέρθρον. proprie quidem sic dicitur summitas antennæ: & τέρθριοι ipsi rudentes inde in summum velum peruenientes. Hippocrates autem in 2. de morbis mulierum, cũ inquit, τέρθρον fuerit morbi, perinde est atque si diceret summum & supremum, & curationis maxime egens. Galen. in lexico Hippocr.

» Τέρθρον. autem Polluci τὸ τῶ παρεπίδων μέχρι κλειδῶν
» μέρος, pars pertendens ad iugula dicitur.

Τέρμινθος. species est phymatis, inquit Oribasius, supra quod pustula nigra eminet, qua rupta inferne similis desquamato apparet, eo autem differcto pus inuenitur. Dioscorides Alexãdreus scriptis prodidit terminthum esse cutis excrescentiam rotundam, ex nigro viridem, terebinthi fructui similem. Id quod etiam Galeno visũ est lib. de linguis Hippocratis. Galenus autẽ comment. 4. in lib. 6. τῶ ἐπιδημ. literis mandauit, terminthorum nomen nigras quasdam pustulas in cruribus maxime orientes significare, à figuræ, coloris, magnitudinisque similitudine quã cum terminthorum, hoc est cicerum, fructu habent, deriuatum. Est autem τέρμινθος, Latine terebinthus, arboris etiam nomen, cuius folia & semen & cortex adstringunt, & ad eadem, ad quæ lentiscus, conueniunt. Excalfacit ordine secundo, & adstrictorium quiddam habet. siccat etiam ordine secundo.

Τερπνὸν. medicamenti compositi nomen, quod describitur ab Aetio lib. 6. c. 91.

Τεσσαράκοσον. tempus dicitur dierum 40. siquidem
» obseruatum à veteribus olim tradunt vti gestan-
» tes vtero, ante partum, eo dierum numero sacra
» ne adirent, quin & à partu totidem, incommo-
» dis infestabantur plurimis, sicuti infantes quo-
» que per id ferme temporis morbidi sunt vt do-
» cuit Censorinus, ac sine risu, nec citra pericu
» lum, quibus mox transactis festum agitabatur,
» Tessaracoston nuncupatum.

» Διὰ τεσσάρων. aridi medicamenti nomen vtilis ad inducendam cicatricem: describitur à Galen. 5. « κτ' γλύ. c. 14. sic vero vocatur quod ex quatuor « constet, scilicet Calchitide tosta, misy, Diphry- « ge, & Calcantho vsta. «

Τεταγμένος σφυγμὸς. ordinatus pulsus. Est qui circuituum ordinem seruat, formamque eandem retinet. Huic contrarius est ἄτακτος. Ille per singula pulsuum genera inuenitur, duobusque modis dici potest: vno quidem modo absolute, quando semper certus est ordo circuituum pariũ magnitudine, velocitate, frequentia, vehementia, alijsque differentijs: vt, si duo pulsus magni fiant, deinde duo parui, iterum duo magni, deinde duo parui, & sic deinceps, eiusmodi pulsus inæqualis est, ordinatus ex toto, seu absolute secundum magnitudinem & paruitatem. Similiter autem & de alijs generibus statuendum. Altero vero modo ordinatus dicitur secundum quid, hoc est, secundum periodos & circuitus, quia ordinem continuum non seruat, nec habet omnes periodos pares, sed per quandam numerum: vt, si duo magni pulsus fiant & duo parui, deinde tres magni & tres parui, postea quatuor magni & totidem parui, deinde vero ceu rursus incipientes duo magni & duo parui, postea tres magni & tres parui, atque ita deinceps. Sic enim primo circuitui quartus est similis, & secundo quintus, & tertio sextus. Itaque pulsus hic ordine participat in omnibus similiter periodis, in ordinatione in singulis, vt idcirco Paulus hunc pulsum inordinati speciẽ fecisse videatur. Idem vero ordinatum pulsum cum inordinato decimam pulsuum differentiam constituit, de quo tamen dubitare quis merito possit, quod omnis quantumlibet ordinatus pulsus inæqualis esse videatur, & proinde tota hæc differentia sub inæqualitate cõprehendi. Itaque si omnes pulsus ordinati inæquales sint, patet inæqualis pulsus causam quæ firma fixaque sit, causam etiam esse ordinati, vt non firmam fixamque inordinati. Attamen ex multis Galeni locis constare potest non omnes ordinatos pulsus inæquales esse. Qui enim perpetuo magnus pulsus est aut velox, ille in ea differentia ordinatus æqualisque est, vt in quo omnium insequentium pulsuum par sit magnitudo aut celeritas, aut aliæ pulsus differentiæ.

Τέτανος. rigor. distentio neruorum. Est conuulsio perpetua totius corporis rigidi & in neutrã partem inclinati. Species est τῶ σπασμοῦ, fit enim cõtractis ad suum principium neruis & musculis. Nec tamen in eo affectu conuulsæ partes manifesto apparent, propterea quod æqualiter ante & retro tendantur. Conuulsio autem ipsa perpetua est, & non distincta accessionibus, veluti comitialis morbus, qui per temporum accidit interualla, pertinetque vel ad omnes corporis musculos, vt scribit Paulus, vel ad illos qui sunt in ceruice, quibus caput annuit, renuit, & circumagitur, vt scripsit Pelops & Galenus libr. de musculorũ dissectione, vel ad musculos & neruos qui habentur in maxillis, vt scripsit rudi adhuc seculo Aretæus. Quia enim per tetanũ maxillæ conuelli manifesto videntur, ad eos affectionem ipsam pertinere existimauit. Sed cum tetanus totius corporis conuulsio fit, etiam Galeni sententia, non autem solius ceruicis, patet non modo ceruicis musculos, sed omnes qui corpus maximeque spinam dorsi mouent, conuelli:

uelli: atque ita & totam spinam & manus pedesque contendi, vt in nullam partem flecti possint, sed rigida & velut congelata maneant: ex quo morbum hunc tum Græci ἐξαιρέτως τέτανον, tum Corn. Celsus lib. 2. cap. 1. rigorem Latine appellauit. Ex emprosthotono & opisthotono compositus esse dicitur à Galeno, quasi amborum medius, & æquali vtriusque contentione factus, & ab eodem numeratur inter peracutos morbos, vt qui teste Hippocrate cito iudicetur & in quatuor diebus hominem perimat. Neq; enim tantum dolorem natura diu ferre potest. Rarus hic prorsus affectus est. Sunt autem, vt scribit Aretæus, causæ huius prope infinitæ: omnes tamen ad duas summas, vt & σπασμὸς, referuntur, inanitionem & repletionem. vide Aretæum. Lib. 1. de morb. acut. cap 6. & Cæl. Aurelian. acut. morb. l. 3. cap. 5. differt autem τέτανος à σπασμῷ, vnde sæpe hæc seorsim protulit Hipp. vt aphor. 57. lib. 4. Qui spasmo inquit aut tetano affligitur, si febris succedat morbum soluit, & aphor. 17. l. 5. frigidum σπασμοὺς καὶ τετάνους, id est denigrationes & rigores febriles efficit, vbi videtur Hippocr. separare τέτανον ἀπὸ τοῦ σπασμοῦ, vnde Celsus τέτανον rigorem appellauit, aphor. etiam 20. & 22. lib. 5. separatim ponit Hippocr. σπασμοὺς καὶ τετάνους; item aphor. 65. lib. 5. & 3. lib. 7. Cæterum vocatur & τέτανος ξυντάσις τοῦ αἰδοίου vt Aretæus & Aristoteles loquuntur, & apud Suidam Aristophanes hoc est penis tensio seu tentigo.

Τετανὸς. adiectiuum tentum seu extẽtum & exporrectum significat, sic τετανὸν φύλλον apud Theophr. sæpe quod folium promissum nonnulli interpretantur, idem quod apud Athenæum τεταμένον: Sed & τετανὸν opponitur rugoso, faciem enim hominis τετανὸν Græci vocant, quando tensa & plena humore cutis superficie nitet, & læuorem habet, & nullis aratur rugis: Sic Dioscor. lib. 3. cap. 55. Panacis radices meliores esse inquit quæ τετανοὶ sunt: quam vocem, rigentes & rigidas alij interpretati sunt, cum tamen de inflexibili earum duritie quã rigor proprie apud Græcos significat, nihil iudicio nostro illic Dioscor. agat, sed eas quæri iubet panacis radices quæ nõ sunt rugosæ; sic apud eundem lib. 4. cap. de cacalia, eius radices (inquit) τετανὸν καὶ ἀρρυτίδωτον τηροῦσι τὸ πρόσωπον, id est humanam faciem sine rugis & extenta cute seruant, vt male illic Hermol. Barbarus τέτανον rigores neruorum exposuerit, nescius Plinium lib. 26. cap. 16. hæc eadem Dioscoridis verba sic exponere; Cacaliæ inquit Grana mixta ceræ liquidæ extendunt cutem in facie, erugantque, nihil habens quod ad rigores pertineat; Sed & huius vocis accentus significationem discriminat, τέτανος enim rigorem significat, τετανὸς vero extensum & sine rugis vt Græcorum Grammatici docent, sic frontem τετανὸν Greci vocant rugis minime striatam, sed plenam & læuore splendicantem, quo & sensu Gal. 5. τῶν κατὰ τόπ. dicit τετανὸν καὶ καθαρὸν διαφυλάττει τὸ πρόσωπον, inde & sunt

Τετανώθρα ἢ

Τετανώματα. medicamenta erugatoria, siue quæ rugas emendant. Significat enim τετανοῦν extendere, complanare, læuigare, & rugas omnino tollere, vt apud Dioscoridẽ de radice vitis albæ, χρῶτα, inquit, ῥύπτει καὶ τετανοῖ. Eius generis medicamẽtum id est quod ex Critone ad varos scripsit Galen. vt enim ait, τετανὸν καὶ καθαρὸν διαφυλάττει τὸ πρόσωπον hoc est, planam & puram cõseruat faciem.

Τεταρταῖος πυρετός. quartana febris quarto quoque die accessiones habens, cuius origo est ab humore melancholico putrescente in corporis habitu, tum vero potissimum in liene, interdum hepate nec non Mesenterio, ab omnibus causis humoris melancholici copiam in corpore gignentibus, vt alimentis crassis ac glutinosis, consuetæ alicuius euacuationis, vt hemorroidum, & mensium suppressione, in homine frigido & sicco temperamento potissimum atque melancholico, regione, loco frigidis siccis, in ætate declinante, scilicet post 35. annum, tunc enim languescere incipit natiuus calor, melancholicus humor gignitur, densatur cutis, Autumno potissimum ex aphor. 22. lib. 3. æstate enim raræ fiũt; itaque aphor. 21. eiusdem libri 3. vbi æstiualium morborum catalogus recensetur, quartanæ vocabulum censeo expungendum, atque etiam in multis exemplaribus non habetur; & Galen. in comment. illius non meminit vt nec Celsus aphorismum istum latine vertens: accessio prehendit cum horrore, non quidem primis diebus vehementi, vt scripsit Galen. lib. 2. de cris. cap. 3. Progrediente vero febre vna etiam augetur rigor, sensusque adest non rei pungentis & acutæ, vt in tertiana, sed potius contusionis cuiusdam & confractionis, tum in ossibus tum in carnibus cum refrigeratione; Similis denique illi rigori quem sentiunt qui ex vehementi gelu frigescunt vt inquit Gal. l. 2. de differ. febr. ca. 5. & lib. de rigore, itaque rigor quartanę est omnium qui in febres intermittẽtes incidit vehemẽtissimus, adeo vt quosdã in eo mortuos à nonnullis scriptum sit. Pulsus etiam tunc parui, debiles, tardi, rari, arteriaq; ipsa pulsum tangenti videtur quodammodo alligata, aut ad interiora retracta, neque liberum ascensum habens, ita vt talis censeatur arteriæ motus qualis in ætate decrepita, etiamsi quartana laborans Iuuenis fuerit inquit Gal. l. 2. de cris. c. 3. finito rigore accenditur calor, non adeo vt in tertiana vehemens, sed quam in quotidiana ardentior, vnde fit vt sitis, vigilia inquietudo & iactatio corporis reliquaq; symptomata, sint quam in tertiana mitiora, verum quam in quotidiana sæuiora, nec tamen adeo æqualis per totum spargitur corpus calor febrilis, quin etiam vna cuiusdam frigoris sensus insit, cũ aliquo artuum & ossium dolore remanente, tandem paulatim consumpta paroxysmũ efficiente materia, succedit declinatio, in qua erũpit sudor vniuersi corporis copiosus accessionem finiens, etiam aliquando quam in tertiana copiosior, accessio autem inter omnes aliarum febrium accessiones est lõgissima, nonnulli statim post paroxysmum adeo famelici euadunt vt vix à cibo abstineant quod fit acida melancholia, vel atra bile effusa in os ventriculi. Acida autem esse solet quoties euadit malignior ait Gal. libr. de plethora, tum succedit ἀπυρεξία, non quidem vt in tertiana tam syncera, sed magis quam in quotidiana, atque pulsus manent tardiores & rariores quam secundum naturam vt scripsit Gal. l. 1. ad Glaucon. cap. 6. Quarto die repetit accessio, aut eadem hora, aut prius aut tardius, eaque aut longior aut breuior, vehementior aut mitior pro causarum quæ suis locis explicantur varietate, atque sic deinceps omnibus quartis diebus

id fit quamdiu febrem committentis materiæ aliquid restabit, & putridi caloris aliquod in foco febris vestigium ceu seminarium supererit, sed quia humor crassissimus est & valde naturæ rebellis, vix fieri potest vt breui à natura vincatur; ideoque febris ista longissima est omnium, vt quæ vt plurimum annum vnum vel alterum duret, interdum in 9. annum producatur atque etiam decimum vt scripsit Auicenna: Quidam seculo nostro scripserunt in annum 24. atque 33. produci, inter omnes vero eæ quæ æstate inuadunt breuissimæ sunt, vt quæ Autumno, præsertim versus hiemem longissimæ, vt habetur aphor. 25. lib. 2. Verumtamen etsi longissima sit quartana, omnium tamen facillimam & securissimam dixit Hippocr. lib. 1. epidem. quod intelligi vult Galen. in comment. modo quartana febris non sit symptomatica, id est non sequatur affectum lienis, sæpe enim vidimus (inquit) ex liene grauiter laborare homines quartana, ac deinde collecta aqua inter cutem esse mortuos. Verum ipsa ex se & sponte sua veniens periculo vacat, atque etiam idem Galen. lib. 1. ad Glaucon. cap. 8. scripsit quartanam quantum in ipsa est non esse periculosam, nisi propter accidentia quæ ipsam sequuntur, vt hydropem; hanc sententiam confirmat quotidiana experientia, quæ docet quartanas quæ splenis affectum sequuntur & diuturnas & periculosas esse, hydrope progressu temporis facto, vt etiam docet ex Ruffo Aetius: nec vero tantum ipsa per se quartana est saluberrima sed etiam à magnis alijs vēdicat morbis vt scripsit idem Hippocr. l. 1. epid. & libr. 6. Quartana laborantes (inquit) magno morbo non capiuntur: Si prius autem capiantur & quartana superueniat liberantur; Neque vero hæc de conuulsione solum sed & de quolibet alio morbo simili, vt paralysi, mania, asthmate, melancholia, lepra & similibus intelligi posse puto, magna tamen ex parte quartana ipsa senibus est funesta vt scribit Gal. lib. 1. ad Glaucon. vt etiam omnes morbi longi qui his accidunt magna ex parte eos ad vsque mortem comitantur ex aphor. 39. libr. 2. nam cum omnes febres in ijs periculo non vacent ob magnum à temperamento recessum, maxime vero quartanæ quia vt vincantur robore multo innati caloris opus habent, coctrix autem facultas in his languida est, expultrixque infirma: Galen. tamen Eudemum annum 63. iam agentem & triplici quartana hieme media laborantem sanauit vt recitat lib. de præcogn. ad Posthumum; Sic quidem se habent quartani febrium circuitus singula tempora si febris ipsa fuerit ἀκριβὴς καὶ γνήσιος exacta & legitima, id est à syncero humore melancholico facta; alia est enim quartana notha & illegitima quæ fit ex atra bile per sanguinis aut bilis adustionem facta, atque hæc fere molestior esse solet altera, succeditque vt plurimum febribus continuis & intermittentibus & erraticis potissimum si non bene curentur, & Autumnus proximus sit vt habetur aphorismo 25. lib. 2. nam humor, qui priorem febrem genuit, nisi integre vacuetur, exuritur & crassescit humorisque melancholici naturam induit, deinde habitus corporis exsiccatur, frequentior autem febris est ea quæ exacta dicitur ait Galenus libr. de typis, neque enim ab initio sic inuadere solet, sed alijs quæ antecesserunt erraticis subsequi vt scribit 1. ad Glaucon. febris eiusmodi eadem habet symptomata quæ ante exactam quartanam habere dicta sunt, nisi quod aliquo modo ad ea quæ in tertiana apparent, accedunt: Nam atra bilis adhuc caloris particeps est, nec penitus bilis naturam exuit: altera vero est febris quartanæ nothæ species quam Galenus lib. 2. de crisibus scripsit fieri ex crassiore pituita humoris melancholici naturam referente, omnis enim crassus humor (inquit) lib. 13. meth. Gal. iam quodammodo magis minusque melancholicus est. Talis est ea quæ pueris etiam bimis trimisue sæpissime contingere solet, ea multa habet symptomata cum quotidiana intermittente communia, adeo vt sæpenumero non cum rigore, sed leui tantum frigore accessio incipiat, eiusdem naturæ etiam quartana erit quæ ex melancholico succo cum bile aut pituita mixto ac putrescente excitatur, ex eiusmodi enim humoris mixtione, non syncera quartana, sed notha & spuria gignetur, symptomata etiam mixta habens aliarum intermittentium, ea proportione qua fuerint inter se humores commixti: atque hæc de natura & symptomatis quartanæ febris intermittentis sufficiant, si modo illud addidero Aetium libr. 5. cap. 82. ex Hippocratis libro de septenario scribere eundem hominem bis quartana non laborare, & nostris temporibus obseruatur raro quidem bis eundem ea prehendi (illius enim febris materia ob sui & crassitiem multam & visciditatem longa eget productione) visi tamen sunt qui bis ea fuerint infestati.

Τεταρταῖος συνεχής. Quartana continua sic dicitur cum adiuncto ad differentiam intermittentis quæ τεταρταῖος simpliciter vocatur, febris est ex humore melancholico in vasis maioribus quæ inter alas sunt & inguina putrescente, singulis quartis diebus exacerbationem habens, eadem habet symptomata quæ ante quartanæ intermittenti inesse diximus, in foco febris tantum differt, & quod ab horrore vt illa non incipiat; Rarissima autem admodum est hæc febris vt ait Galen. comment. 3. in libr. 1. Epidem.

Τεταρτημόριον. quadrãs. hoc est, quarta pars cuiusque rei. Quare cum duodecim vnciæ in libra, totidemque cyathi in sextario habeantur, tres in illa vnciæ, vt & tres in hoc cyathi, τεταρτημόριον, hoc est quadrans, iure dicentur.

Τέταρτον. quartarius. Est mensura liquidorum apud Atticos, alio nomine ἡμικοτύλιον dicta, continens ὀξύβαφα, id est acetabula, duo, siue quatuor vncias & dimidiam. Sic dicitur quod sit quarta pars sextarij.

Τετράγωνον. quidam apud Hippocr. interpretantur inuentas in stibio crustas, quidam vero ipsum stibium ait Galen. in exeg. vide supra στίμμι, vbi dictum fuit stibium, quod antiquitus vstum formaretur in pastillos, atque quod illis esset quadrata tesserarum figura, fuisse ab Hippocr. vocatum τετράγωνον: Fœes. in Oeconomia τετράγωνον Hippocratis medicamentum fuisse inquit quo caput purgat vt ex libr. περὶ τῶν ἔνδον παθῶν legere est. Ludouicus Sauotius hanc opinionem impugnat contendens Hippocratis τετράγωνον non internum quoddam catharticum

fuisse purgando capiti dicatum, sed errhinum quoddam, seu ad nares appositum quo sæpe caput purgare Hippocr. ipse consueuerat vt pluribus ad eam rem adductis locis ipse confirmat: ipsum insuper eiusmodi errhinum non è stibio constasse sed Cyphi Ægyptiorum fuisse, permixtionem scilicet aromatum quandã & compositionem suauissimam quam sacerdotes Ægyptij altaribus ad vesperam adolebant, & quod illa ex sexdecim rebus componeretur ideo τετράγωνον vocatam vt docuit Plutarch. comment. de Iside & Osyride sub finem quod scilicet hic numerus sit tetragonus, & à tetragono procreatus, conficitur enim ex multiplicatione quaternarij in sese, quaternarius vero ex ducto in sese binario oritur: multæ autem medicamẽtorum compositiones à numero componentium medicamentorum, nomẽ suum consecutæ sunt, vt medicamentum διατεσσάρων, τετράμυρον, τετραφάρμακον: Addit eiusmodi κῦφι ad placentæ formam effingi solitum, quod dein liquore aliquo dissolutum aut in fumum attenuatum, naribus allici ad capitis purgationem medici imperabãt vt ex Paulo l. 7. c. 22. de suffimentis è cyphi patet: suam ille pluribus opinionem libello proprie de Hippocratis tetragono docte confirmat.

Τετράδιξ secundum Plinium, vel

Τετράδιξ secundum Theophrastum, vocatur ἡ ἐρείκη, apud Athenienses.

Τετράμυρον. acopon est, quod ex melle conficitur. Sic dicitur quod quatuor vnguentis cõstet. Recipit autem mellis ℥ iij. irini ℥ iij. rosacei ℥ iij. gleucini ℥ iij. ceræ ℥ iij. terebinthinæ ℥ iij. valet ad lassitudinum molestias, neruorum contractiones: benefacit opisthotonicis & canina conuulsione affectis. Describitur à Gal. l. 7. τῶν κτ̓ γένη.

Τετραφάρμακον. emplastri nomen est quod & βασιλικὸν appellatur. Constat ex quatuor simplicibus medicamentis, vnde & nomen habet, cera, pice, resina, seui taurini, si id non est, vitulini pari portione inter se mistis. Puri mouendo non est aliud melius vel expeditius.

Βασιλικὸν autem appellatur, id est regiũ quod apud maximos & præstantissimos quosque homines in vsu esset.

Est & τετραφάρμακον antidoti nomen, quam alio nomine μυσήειον vocarunt. Constat quatuor medicamentis, gentiana, aristolochia, baccis lauri & myrrha, æquali pondere commistis. Valet ad podagræ præcautionem.

Describitur ab Aetio l. 12. c. 47. quanquam illic falso zinziberi pro myrrha legitur. Est autẽ aliud adhuc φάρμακον, non emplastri forma aut vsu sed delingibile, τετραφάρμακον nuncupatum: Sed & Spartanus in Adriano τετραφάρμακον vocabat cibũ è phasiano, sumine, perna, crustulo, vocabulo mutuatitio à medicorũ tetrapharmaco.

Τετρεμαίνει. tremit Gal. in lexico Hippoc.

Τέτρομος. tremor cum frigore, vt exponit Gal. in lexico Hippocr.

Τετρώβολον. pondus quatuor obolorum, siue γράμματα δύο, hoc est duo scripula: γράμμα enim in duos obolos diuiditur.

Τέτρωρος. dicitur ab Oribasio & Ruffo pars astragali seu tali superior & sursum vergens. Attamen totus etiam ipse astragalus τέτρωρος (quidam quatrionem vertunt) dici potest à quatuor ipsius lateribus, dextro, sinistro, anteriore & posteriore. vide in dictione ἀστράγαλος.

Τεύκριον ἡ

Τεύκρις. herba est virgæ referens effigiem, trissilaginis similitudine, tenui folio, non multum à cicere alieno. facultatem habet incidendi & tenuium partium est. quare lienes sanat. Tertio fere ordine exiccat, & secundo excalfacit.

Τεύκριον. sic dici à quibusdam τὸ πόλιον Dioscorides author est. Sic etiam dici à quibusdã τὴν χαμαίδρυν, idem author est: propterea quod quandam habeat cum τῷ τευκρίῳ similitudinem.

Τεῦτλον. beta. est olus radice vna in longum protensa, carnosa, & nõnullis grata cibo vel cruda, caule striato, bicubitali, folio atriplicis, semine copioso. vulgo nomen retinet Latinum, tametsi & porrea à multis nostrorum dicitur. Græci duo eius genera faciunt: vnam nigram, alteram candidam vocant. hanc autem præferunt, appellãtque Siculam, quæ nunc extrita litera fere omnibus nostri seculi medicis sicla nuncupatur. Beta nutrit quidem sed parum, multaque indiget alteratione, stomachum mordicat, multamque bilem continet. Est & nitrosæ facultatis particeps; qua digerit, exterget & per nares purgat, præsertim alba: nam nigra habet quidpiam adstrictionis, ob quam coquitur, inquit Dioscorides, cum lenticula, vt ventrem sistat.

Dicitur etiam τεῦτλιον & τευτλίς; existimatur autem esse τ. pro σ. in hoc nomine Attica consuetudine.

Τευτλοφακῆ. est cibi genus constans beta & lente mistis. Componitur ex pugnantibus alimentis, itaque & facultatem illi amborum mediam inesse existimandum est. Siquidem in eo beta quidem minus subsidet, lens autem magis subducitur. Sistendi tamen ventris vim habere Dioscorides author est c. de beta, scribens betam nigram coqui cum lenticula, vt ventrem sistat, idque magis radice eius præstari. Oribasius lib. 2. collectorũ, scribit in eius apparatu multas betas imponendas esse & paulo plus salis ac gari dulcis, quod ita facilius subducatur. Id edulij genus Heraclides Tarentinus non sanis modo, verum etiam ægrotantibus exhibebat, vt scribit Gal. lib. 1. de aliment. facult.

Τεῦχος. vas hoc nomen vsurpat Hippoc. lib. 6. Epid. ἀντὶ τοῦ σώματος pro toto corpore vt Galen. interpretatur: Erotianus vero τεῦχος definit dum ait τὸ ἀγγεῖον ἀκυστέον τὸ περιέχον τὰς σάρκας, καὶ τὰ νεῦρα, δέρμα γὰρ τὸ κάλυμμα τοῦ τεύχους ὀνομαστέον.

Τέφρα. cinis. Sic appellantur vstorum lignorum reliquiæ, nec lignorum modo, sed omnium aliarum rerum. Nam & lapidum etiam vstorum cinis est, vt ait Gal. quem Græci κονίαν, Latini calcem appellant, tenuioris tamen quoniam qui ex lignis fit substantiæ. habet autem cinis in se contrarias tum qualitates tum substãtias. Eius enim pars quædam terrena est, quædam velut fuliginosa, tenuium valde partium, vt quæ macerato aqua cinere & percolato vna abeat. Verum non omnis cinis eadem temperatura præditus est, sed varius pro combustæ materiæ diuersitate, vt non temere Galenus Dioscoridem reprehẽdisse videatur, scribentem omnes cineres adstringendi vim habere, cum ficulneus expers sit omnis eiusmodi qualitatis, sed contra multum acrimoniæ habeat, obtineatque plurimum adurentis facultatis cum abstersione. Verum Dioscorides cineris potius naturam quam materiæ respexit. Quanto enim vnumquodque ma-

gis terrenum est, tanto etiam videtur esse adstringentius.

Τετρικὰ κολλύρια. sic dicuntur certi generis collyria, quæ & ἀνώδυνα appellantur. valent ad dolores demulcendos, refrigerant & morsu carent.

Τέφριον. collyrij nomen sic dicti à cinereo colore, quod quidam κύκνον appellant, vt scribit Celsus lib. 6. c. 6. vbi eius descriptio habetur. Meminit & Aetius lib. 7. habetque eius compositionem, sed multum à Celso diuersam.

Τέως. donec, tunc, prius. vt explicat Galen. in lexico Hippocr.

Τηγανῖται. asianis dicebantur πέμματα, placentæ ex
» triticea farina, factæ ex oleo hunc in modum.
» oleum solum in sartagine igni fumi experti im-
» positum inijcitur, quod vbi incaluerit, triticea
» farina aqua multa imbuta ei affunditur quæ ce-
» leriter dum cum ipso oleo coquitur, cogitur &
» & densatur, instar casei teneri in calatho cócres-
» centis, tum vertitur ita vt superficies quæ supe-
» rior erat, infra sit & sartaginem tangat, postea
» iterum vertitur, idque bis aut ter donec tota pla-
» centa æqualiter cocta sit, quidam mellis aliquid
» adijciebant, alij salem Galen. lib. 1. de aliment.
» facult. c. 3.

Τηκόλιθος. lapis qui & ἰουδαϊκὸς dicitur apud Dioscoridem, sic vocatus quia lapidem comminuat & veluti liquefaciat.

Τηκτὸν. liquabile. Est passiua qualitas secundi generis, de numero earum quę secundum naturalem potentiam vel impotentiam dicuntur. Significat autem id quod in liquorem solui potest. Id autem prius cócreuerit necesse est. Cum autem concretio duobus modis contingat, humidi scilicet vel calidi absentia, liquationis duo similiter erunt modi, humor atque calor. Quæ igitur humoris absentia concreuerunt, liquantur humore, vt aqua, aceto, vino, veluti ammoniacum, sagapenum, sal & nitrum: nisi forte concretio densatioque tanta sit, vt in angustiores poros aquæ moles subire non possit, sicut in lateribus accidit. Nam quia paulatim reficcati sunt calore qui omnem eorum humorem in aerem conuersum vacuauit, ita sunt adstricti in ijs pori, vt per quos aer exijt, per eos non possit aqua immitti. Quæ vero caloris priuatione concretionem adepta sunt, calore liquantur, vt glacies, plumbum, æs, & reliqua metallica, ad hæc propolis, cera, resina, ladanum, seuum, galbanum. vide τηκτά.

Τηκτότατα ὕδατα. aquæ elixatæ & molles vocantur
» apud Hippocr. aut quæ facile in corpore resol-
» uuntur aut concoquuntur, neque in hypochon-
» drijs hærent aut negotium facessunt.

Τηλέφιον ἕλκος. Telephiũ vlcus. Sic dicitur malignũ, inueteratum, & quod vix cicatricem recipit. Sic dictum est à Telepho, qui tali vlcere consenuisse fertur. Idem vero etiam χειρώνιον appellatur.
» Vide ἕλκος χειρώνιον: vtriusque autem cau-
» sa est melancholicus succus, atræ nonnunquam
» bilis ob frequentem corruptionem nonnihil ad-
» mistum retinens, huiusmodi vlcera tum χειρώνια
» tum τηλέφια passim quotidie coram ecclesijs in
» solemnibus diebus cóspicimus in mendicorum
» quandoque bracchijs, sæpe autem cruribus ac
» maxime in tibijs ac pedibus, quæ adeo quidem
» in illis occalluerunt vt vix doleant.

Est & τηλέφιον herbæ nomen portulacæ similis & caule & folijs. ea alas binas in singulis foliorum geniculis annectit. ramuli à radice seni septeniue prodeunt, folijs referti cœruleis, crassis, lentis, carnosis, flore luteo aut candido. Nascitur in cultis & maxime inter vites verno tempore. Galenus in lexico Hippocratis scribit τηλέφιον esse herbæ speciem, quod semperuiuum agreste, & portulacam agrestem vocant, Romani autem illecebram. Alij vero mercurialem intelligunt.

Τηλίνη. sic dicitur à quibusdam ὁ κύπερος.

Τῆλις. sic à quibusdam dicitur fœnumgræcum.

Τηρεδὼν. caries vide supra τερηδών.

Τῆξις. Græcis vocatur affectio præter naturam in «
qua dissoluitur naturalis membri concretio & «
humidum primigenium consumitur; vel eua- «
cuatio in qua naturalis hominis substantia de- «
fluit ad differentiam vacuationis excremento- «
rum, proinde generalius sumpta voce corpus «
colliquari scribit Hippocr. digestione per hali- «
tum & perspiratione quæ sensum nostrũ fugit, «
quando magna est humorum tenuitas & corpo- «
ris raritas, corpora enim tum celerrime euacuã- «
tur, vt nisi occurras facile colliquentur, atque in «
febribus quidem vehementissimis colliquatur «
sæpe corpus, concidit & extenuatur plus quam «
par sit, aut propter febris magnitudinem, aut «
propter morbi tempus, ætatem, regionem, anni «
tempus aeris constitutionem, aut propter eua- «
cuationes quæ sub sensum cadunt, aut vigilias, «
aut curas, aut inediam aut immoderatos motus. «

Τήρησις. obseruatio. Vocabulum est Empiricæ sectæ proprium. Quicquid enim Empirici aliquando obseruassent fieri in morbis, τήρησιν vocabant: quorum cum magnam haberent copiam, eam omnem ἀθροισμα nuncupabant: & ab obseruatione quidem memoriam, à memoria vero experientiam manare dicebant, & ab ea proxime artem constitui, dum meminimus quid cũ quo, quid ante quod, quid post quod obseruauimus, atque id quidem vel semper, vel plerunque, vel vtrouis modo: semper, vt vulnerato corde mortem sequi: plerunque, vt scammonia ventrem purgari: vtrouis modo, vt percussa superiori mẽbrana cerebri mortem sequi: raro, vt vulnerata cerebri substantia salutem contingere.

Τηρητικὴ αἵρεσις. idem quod ἐμπειρική. vide ἐμπειρική. «

Τιβηνῖνος οἶνος. vide οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ recensentur & explicantur. «

Τιβηνὸς οἶνος. idem quod τιβηνῖνος de quo ante. «

Τιβυρτῖνος οἶνος. vide οἶνος. «

Τιθύμαλλος. planta est cuius septem produntur genera: quorum masculus χαρακίας & ἀμυγδαλοειδὴς appellatur. Huic caules supra cubiti altitudinem sunt, rubri, lacteo succo atque acri madentes. folia oleæ circum ramos, angustiora & longiora, radix crassa, lignosa, pendet in cacuminibus caulium coma iunci, sub qua caueolæ foliolis balnearum similes, in quibus semen continetur.

Secundus fœmina est, quem μυρσινίτην & καρύϊτην vocarunt, similis suapte natura daphnoidi, folijs myrti, sed maioribus, firmis, in cacumine acutis & pungentibus. ramulos ab radice mittit dodrantales. fructum fert alternis ramis nuci similem, mordaci gustu.

Tertius est παράλιος ἢ τιθυμαλλὶς dictus atq; etiã μήκων, ramis subrubentibus, palmum altis, quinis senisue ab radice exeuntibus, folijs lini, angustis, paruis, oblõgis, in versus quosdam digestis,

capite in cacumine orbiculato, in quo semen, vt ernum, vario colore emicat. flos albus, frutex totus cum radice lacteo succo turget.

Quartus ἡλιοσκόπιος nuncupatur, folijs portulacæ, tenuioribus rotũdioribusque, ramulis prodeuntibus à radice quatuor aut quinque, rubentibus, dodrantali altitudine, tenuibus, lactis copiosi plenis, capite anethi semine velut in capitulis incluso. Comas cum sole circumagit.

Quintus κυπαρισσίας est, exiens in caulem dodrantalem vel maiorem, subrubrum, ex quo folia piceæ similitudine exoriuntur, molliora tamen & tenuiora. In totum nascentem piceam æmulatur. Candido succo madet.

Sextus δενδροειδὴς frondosam in cacumine comam spargit succo lacteo prægnans, cauliculis rubentibus, folijs myrti tenuioris, fructu characiæ.

Septimus πλατύφυλλος vocatur, verbasco similis. Omnes acrimoniæ & magnæ amaritudinis participes, & calidæ præterea facultatis.

Τίλματα. dicta sunt à recentioribus medicis τὰ σπάσματα, hoc est vulsiones factæ in fibris musculorum, dum nimis distentæ interdum rumpuntur, vt annotauit Galen. comment. 4. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Τιλμοὺς. vocat Hippocr. euulsiones, quas factitant
» qui floccos legunt & pilos è vestibus euellunt,
» fimbriasue diducunt, vel in adiuncto pariete si
» qua minuta eminent carpunt, imaginatione æ-
» grotantium læsa, quod in febre & acuto mor-
» bo, vel insania pulmonisue dolore, vel capitis
» contingit, ἀποκαρφολογεῖν, κροκιδίζειν, ἢ κροκίδας ἀπὸ
» τῶν ἱματίων ἀποτίλλειν ἢ ψηλαφεῖν vocat Hippocr.
» Sunt & τιλμοὶ vellicationes, aut lancinationes
» partium pus aut aliquam humorum acrimoniã
» continentium, indeque dolentium ex quarum
» qualitatibus atque attributis, materiæ naturam
» morbique genus facile conijcias, aut certe vt in
» instrumento medico eo tanquam syderatarum
» partium aut torpentium actionum excitamen-
» ta, & subsidia proponuntur, quemadmodum in
» lethargicorum expergefactionibus τιλμοὺς καὶ κνησμοὺς
» adhibet Aretæus.

Τιλτὸν. genus linamenti concerpti, de quo vide μοτὸν.

Τιμωρῆσαι. apud Hippocratem & veteres Græcos sæpe significat βοηθῆσαι, hoc est auxiliari & iuuare: vt annotat Gal. comment. 1. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Τίτανος. ὁ. ἡ. Calx & apud Gal. τίτανος ἀκατάσβεστος, &
» ἄσβεστος calx viua.

Τιτακαζηνὸς οἶνος. vide οἶνος vbi insigniores vinorum
» differentiæ recensentur & explicantur.

Τιτιανὸς πεσσὸς. pessus Titianus. Describitur ab Aetio lib. postremo ad vterum scirrho induratum.

Τιτθὸς. mamma, proprie de mulieribus dici scribit
» Pollux; dicuntur & mammæ τιτθαὶ & τίτθα, eæ-
» que proprie mulierum, hinc & τίτθαι nutrices di-
» ctæ quæ mammam infantibus præbent sugen-
» dam, & ὑποτίτθιον παιδίον, & ὑπομάζιον puer lactens,
» & ὀρθοτίτθος virgo, cuius hæc pars nondum labe-
» factata est.

Τίφη. herba est quæ folio exit cyperidis, albido caule, læui, æquabili, enodi, cui summo in capite flos obducitur densus, euadens in lanuginem pappũ vocatam. Nascitur in palustribus & circa stagnantes aquas. Est & cerealis tipha sine geniculis scirpi modo nascens radicibus multis vt triticum hordeumque folliculo multiplici, leuissima frumentorum, solo etiam gracili facile proueniens, tritico persimilis.

Τιμωλίτης οἶνος. vide οἶνος vbi insigniores vinorum «
differentiæ recensentur & explicantur. «

Τόκος. Partus. actio est partim quidem vteri, partim vero ipsius fœtus. Vteri quidem, quoniam ille offensus grauitate iam multum adaucti fœtus & excremẽtorum redundantia, atque ob eam causam distentus, vi propria expultrice fœtum in lucem eijcit. Fœtus vero tum quod auctior, satis alimenti à matre non accipiat, tum quod partionis tempore plus calidi natiui habens, magis quoq; refrigerari postulet. Quamobrem quum non sufficiat spiritus maternus, quem illa per arterias subministrat ad exitum concitatur. Id autem nõ vno certo statoque tempore contingit: nam multis septimo mense, plurimis nono vel decimo, fœtus in lucem editur, cum tamen sint stata in alijs animalibus pariẽdi tempora. Homo autem solus non vnõ, & incerto gignitur spatio. Cuius quidem varietatis causam aliqui ad vim imaginatiuam, quæ homini perquam varia est, retulere: alij ad motum fœtus primum qui fit in vtero: alij vero ad formationem, quæ infantibus quibusdam celerius, quibusdam tardius perficitur. Nam prout celerius vel tardius fœtus conformatus est, etiam tempestiuius aut serius mouetur: ac demum tempore bis tanto, à quo moueri cœpit, accedente, vt author est Auicenna, in lucem venit. Et de his quidem tribus mensibus, scilicet septimo, nono & decimo, inter medicos omnes philosophosque conuenit: an vero alijs etiam mensibus nasci possint, magna est cõtrouersia. De sexto quidem mense nemo vnquam scripsit visum à se fœtum, qui in illo natus diu superstes vixerit. Siquidem illi omnes abortiui sunt, ac paulo post pereunt. De septimo nemo vnquam dubitauit, quin frugifera in eo partio contingeret, Sempronij Corbulonisque exemplo, vti refert Plinius, vtriusque consulis, quos Vestilia mater septimo mense genuit. De octauo melior authorum pars scripsit vitalem in eo fœtum non nasci, quamuis ab Aristotele scriptum aliter esse videatur. Eius autem verba non grauabor hic adscribere, quæ lib. 7. de natura animal. c. 4. habent hunc in modum: Cum cætera animalia omnia singulari ac simplici modo partum suum perficiant (vnum enim pariendi tempus statum omnibus est) homini vni multiplex datum est. Nam & septimo mense, & octauo, & nono parere potest, & (quod plurimum) decimo. Nonnullæ etiam vndecimum tangunt. Fœtus qui maturius quam septimo mense prodeat, nullo pacto vitalis est: qui septimo, vitalis hic quidem primus exit, sed magna ex parte infirmior. Qui autem mense octauo nascuntur, viuere ac adolescere in terra Ægypto possunt, & quibusdam alijs locis vbi mulieres fertiliores sunt, multosque simul & ferunt & pariunt, etiamsi monstrosi sint: sed locis Græciæ multi intereunt, nec nisi perpauci seruantur. Vnde fit vt si quis seruetur, non octauo mense natus existimetur, sed mulierem sui conceptus initium latuisse. Hæc Aristoteles: cui etiam Plinius fert testimonium, scribens Cæsoniam Caij principis coniugem Vestilia matre mense octauo natam fuisse. Quin & Cæcilius poeta vetus sic ait:

Τιτρώσκειν vulnerare, lædo, pungo unde τραῦμα vulnus, apud hippocratem in νόμῳ; αὕτη δὲ ἡ τιτρώσκει τοὺς ἐξ αὐτῆς συγκεχυμένους, ubi facit verba de ἀδοξίῃ quæ solum προσθεῖμον της ἰατρικῆς ἐν πόλεσιν ἀγῆσαι.

Insoletne mulier decimo mense parere?
Vel nono, etiam septimo atque octauo.

Quod non inconsiderate Cæcilium scripsisse, M. Varro vti credamus facit. Nam mense nonnunquam 8. editum esse partum, in libr. 14. rerum diuinarum scriptum reliquit. Præterea 9. mense & 10. natos viuere nemo vnquam negauit: imo mensib. istis partiones sunt fræquentissimæ. Eamque ob rem Varro duabus Parcis ab his duobus mensibus inditum esse nomen prodidit. Parca enim, inquit, immutata vna litera, à partu nominata est. Sunt autem tres, Morta, Nona, Decima: quarum quidem prior sic dicta est, quod qui 8 nascitur, non diu postea moriatur. Posteriores autem duæ à partus tempestiui tempore nomen accepere. Nam & apud virgilium legitur,

Matri longa decem tulerunt fastidia menses.

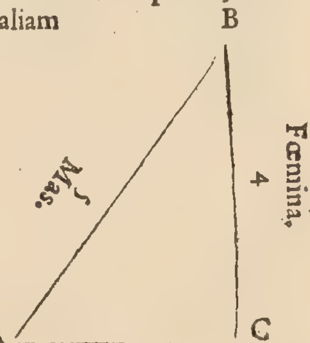
De vndecimo autē mēse quæritur non inter philosophos modo & medicos, verū etiam inter iurisconsultos magna olim sub duobus Imperatoribus fuit dissensio. Siquidem partum in mensem vndecimum differri, & decimum excedere, plane hoc loco quē enarramus, Hippocrates inficiatur. Aristoteles vero vt supra retulimus, nōnullæ, inquit, etiam vndecimum tangunt. Præterea scriptum est ab A. Gellio, fœminā bonis atque honestis moribus, nec ambigua pudicitia, in vndecimo mense, post mariti mortem peperisse, factumque esse negotium propter rationem temporis, quasi marito mortuo postea concepisset, quoniam decem viri in decem mensibus gigni hominem, non in vndecimo, scripsissent. Sed diuum Adrianum causa cognita decreuisse in vndecimo quoque mense partum edi posse. Cui tamen decreto contrarium factum est aliud ab Imperatore Iustiniano, qui epistola quadam quæ in nouis ipsius constitutionibus habetur, scribit idem suis accidisse temporib. natumque mulieri filium anno post mariti mortē, nondum quidem cōfecto, sed affecto, sub finem videlicet vndecimi mensis. De quo quum apud eum quæstio esset instituta, pronuntiauit partum illum non esse legitimum, nec dici posse ex defuncto viro susceptum, quoniam fœturam in tam longum tempus trahi posse non existimaret. Quinetiam de duodecimo dubitatio est. Nam quod omnes fere negant, ad eum vsq; fœtum geri posse, visum fuisse Homero, summo non solum poetæ, sed etiam philosopho permulti dixere. Scripsit enim Neptunum dixisse puellæ à se recens compressæ,

Χαῖρε γυνὴ φιλότητι, περιπλομένου δ' ἐνιαυτοῦ
Τέξεις ἀγλαὰ τέκν'. ἐπεὶ οὐκ ἀποφώλιοι εὐναὶ
Ἀθανάτων. Hoc est,

Gaude hoc complexu. Nam quum se voluerit annus,
Formosum puerum paries. haud irrita diuum Connubia.

Quid quod Plinius secundus scripto mandauit, Lucij Papyrij prætoris edicto bonorum possessionem infanti datam esse contra secundum hæredem, cum tamen mater partum se tredecim mensibus diceret tulisse. Ita multiplex perficiēdi tempus, pariendique diuersum homini datum est. Verum non decet, vt arbitror, quæstionem istam de partu, tam multiplicem, tamque ambiguam, & altis submersam tenebris, istis authoribus explicare & definire: imo ex intima philosophia & probatissimorum philosophorū scriptis, eruenda eius solutio est. Quæ quoniā habita fuit semper difficillima, eam ob rem plærique quo magis ingenio pollebant, eo quoque libentius in ea exercitati sunt. Neq; se ab ea Mathematici, qui proprie Genethliaci dicūtur, nec ipsi adeo Arithmetici abstinuerunt. Quorum sane rationes hoc loco, antequam ad eas veniā quas Hippocrates attulit, adscribere non grauabor. Placuerunt enim illæ summis etiam viris. Itaque vt ab Astrologis incipiam, habent hoc illi axiomatis loco. Corpora inferiora à superioribus affici, septemque planetas in hominem non modo iam natum, sed etiam quādiu in vtero est, imperium obtinere, nō simul quidem, sed suo quemque ordine. Incipiunt autem à Saturno, tamquā à summo, eoque qui optime cum principijs nostri ortus conueniat. Humida enim est liquidaq; hominum genitura, quam tamen coagulari decet & inspissari antequam hominem queat generare. Hoc autem illi facile Saturnus suppeditat, quippè qui frigidus siccusque est: eamque ob rem ipsum facultatis retentoriæ, quæ siccitate perficitur, authorem posuere. Secūdum eum vim suam Iupiter in semen exerit. Ille namque augmentum præbet & calorem, vt qui calidus sit & humidus: quibus duabus qualitatibus incrementum maxime contingit. ob id ipsum Iouem augmento præesse dicunt. Post Iouē Mars puerum veluti in vlnas accipit: qui quoniam calidus & siccus statuitur, fœtui motum concedit: istamque ob causam tertio mense infantem moueri solitum. Quarto loco succedit sol, eiusque beneficio tum ossa excauantur, tum meatus corporis euadūt ampliores & singulis membris sua perfectio accedit. Est enim calor solis ζωτικώτερος, hoc est viuidior, magisque viuificans. A sole fœtum Venus frigida humidaque inuisit, deque eo tam bene meretur, vt calorem siccitatemq; à superioribus planetis impressam, mitiget atque corrigat: atq; insuper venustatem illi decoremque cōciliat. Ad fœtum vero sextus velut è choro prodit Mercurius, qui operi ab alijs inchoato veluti colophonem addere dicitur. Superiores enim initia tantum motionis dederunt, ne nihil, credo, superesset quod ageret Mercurius, & ne sine muneribus solus infantem salutatum veniret. Ac ea ipse perficit, & non modo firmiorem motum largitur, sed motus etiam instrumenta expolit, & accuratius absoluit. Tandem vero ad lunam vices redeunt: cuius plurima sunt in fœtum merita. Nam quia frigida est & humida, adipem illi dat, & pluribus in partibus reponit. Quin & maiori quam cæteri liberalitate excellens, matrem insuper ipsam donis cumulat. Siquidem eius matricem humiditate sua relaxat, & quo pariat facilius, distendit. Sic fœtus numeris omnibus absolutus & tot muneribus grauis, exitum affectat. Atque si exeat, salubriter degit. Exit autem, si robore polleat, seque ipsum possit ex vtero præcipitem dare. Sin autem aliter contingat, & cogatur octauum mensem expectare, iterum proculdubio reuertentem ad se Saturnum sensurus est, & episcopum habiturus, sed non tam mitem placidumque quam mense conceptus primo. Namque multam ille in eum spirat frigiditatem, qua non modo natiuum pueri calorem imminuit, sed etiam ad motum reddit magis tardum; matremque prætcrea dono quo eam luna ornauerat, spoliat. Sua namque siccitate, quæ illi plurima est, os vteri constringit.

Qua de causa, si aliqua forte extrinsecus pariendi occasio accedat, tam mater quam fœtus magno in discrimine versabuntur: nec viuere partus solet: aut si fortassis huius syderis malignitatem superare possit, vitam plane deget laboriosam & ærumnarum plenam. Quod si nihil eo mense matri acciderit eiusmodi quod partum in lucem prodire cogat, sed in nonum vsque mensem fœtura differatur, iam multo magis serenam Iupiter faciem ostendit. Eius enim aspectu omnia Saturni maleficia protinus abolentur. Siquidem suo calore & humore vitam (quæ duobus istis potissimum consistit) puero instaurat atque conseruat. Quamobrem si isto nascatur mense, vitalis esse maxime poterit. Nam & ζῆνα eam ob causam Græci appellarunt, tum quod sub eo partus maxime contingat, tū quod ipsius merito vitalis sit. ζῆν enim Græcis viuere est. Quia vero & qui Ioui succedit planeta, non est maleficus, sed suo calore cum vita nostra facile conspirat, ideo si quis etiam in decimum vsque mēsem protrahatur, vitalis plurima ex parte est. Hæ quidem sunt Astrologorum de partu rationes: à quibus non videtur auersa fuisse Procli inter Philosophos haudquaquam postremi, sententia. Scripsit enim non modo infantibus, dum gestantur vtero, præfici planetarum (vt sic dicam) vultus, sed etiam ætatum ordinem sequi ordinem vniuersi. vtrumque tamen fieri dispari ratione. Nam quæ vires suas postrema in partum exerit luna, eadem iam natum infantem non relinquit, sed primam eius ætatem moderatur, argumento nutritiuæ vegetalisque potentiæ: quarum vtraque humido perficitur. Post eam vero Mercurium regendi gubernandiq; pueri prouinciā accipere: eoque fieri vt & literarum & citharæ & consimilium nobis studium ea ætate ingeneretur, & Arithmetices in primis: quæ omnia olim Mercurio veteres tribuere, & negotijs similiter lucroq; illum præesse dixerunt. Ac quemadmodum incōstans Mercurij sydus dicitur, ac omnino eiusmodi quale id cui adhæserit, nempe cum benignis benignum & exitiale cum exitialibus: sic & puerilis ætas facile eos prompteque sequitur, quibuscum consuetudinem habuerit. Sed & reliqua quæ de eo ab antiquis prodita sunt literis, consentiunt. Atque vt ille secundæ ætati præficitur, sic Venus tertiæ, sol quartæ, Mars quintæ, Iupiter sextæ, ac postremæ Saturnus, qui frigiditate siccitateque, quibus senilis ætas definitur, ad cœlestem tandem vitam abducit. Verum Arithmetici ex numerorum paritate imparitateque idipsum demonstrare conantur. Imparem enim perfectum, parem vero imperfectū esse dicunt: & parem quidem formæ, imparem vero rationem materiæ obtinere: & imparem numerum marem, parem autem fœminam vocari. namque illi imparem patris, & parem matris appellatione venerantur. atque ideo dixisse Virgilium numero deum impare gaudere. Itaq; cum septenarius & nouenarius impares sint, & proinde perfecti, nasci in illis & edi perfectos vitalesque fœtus. Quia vero octonarius sit par, hinc fieri vt octauo mense natus non viuat. Cum vero de mense decimo illis obijcitur, eum quidem parem esse, attamen in eo nasci sæpissime fœtum, & perfectionis numeros omnes obtinere: respondent denarium ex paribus solum perfectum esse, quoniam ipse numerorū omnium perfectio sit & complementum. Neque enim omnes qui antecedunt numeri, denario maiorē perficere possunt: sed qui denario succedunt, omnes ex decem, & præcedentium aliquo constituuntur. siquidem omnes tam barbari quam Græci (excepta, vt author est Aristot. vna Thracum gente, quæ ad quatuor modo numerandi seriem terminat, eo quod meminisse ritu puerorum non potest, neque vsum habet rerum multarum) enumerant, statuto termino denarij numeri. Quod nō forte casuque fieri semper omnibusque in rebus putandum, cum non fortuna, sed naturalis res sit, quæ semper atq; vbique fieri solet. hoc autē fit, quod perfectus numerus denarius sit. Continet enim omnia numerandi genera, vt par, impar, quadratum, longum, primum compositum, & si quæ præterea sint alia. Sed & eius perfectionem hinc maxime videri, quod quatuor cubales numeri, è quibus vniuersum cōstare Pythagoreis placet, proportionibus decem constituuntur. Sed quæso cur tam male & sinistre de octonario sentiunt & loquuntur? cur eum imperfecti insimulant, cum ijsdem ipsis authoribus solidum ex eo corpus & vere perfectum componatur? Ergo singulariter quoque plenus perfectusque iure dicetur, propter corporeæ soliditatis effectum. Est enim ille de his, vt ipsi dicunt, quæ nec generantur, nec generant, scilicet ex monade & septem constitutus: aut ex eo quod tum generatur, tum generat, nempe quaternario duplato consistit. Quinetiam octonarium Pythagorici iustitiam vocauerunt: quia primus omnium ita soluitur in numeros pariter pares, hoc est in bis quaterna, vt nihilominus in numeros æque pariter pares diuisio quoque ipsa soluatur in bis bina. Eodem etiam modo contexitur, id est, bis bina bis, octo componunt. quare cum & contextio ipsius pari æqualitate procedat, & resolutio æqualiter redeat vsque ad monadem, merito propter æqualem diuisionem iustitiæ nomen accepit. Qui ergo tam iustus est, non conuenit profecto fœtui iniquum esse. Sed & ad ipsam etiam cœli harmoniam continendam firmandamque hunc numerum magis aptum esse, non dubium est, quum sphæræ ipsæ octo sint quæ in cœlo mouentur. Hæc quidem sunt à me adducta, quo docerem ex numeri paritate non recte imperfectum demonstrari & ineptum ad vitam fœtus tuendam atque conseruandam. Qua in re non existimo me à Galeni sentētia discedere, qui paritatem atq; imparitatem à vi criticorū dierū similiter reijcit atque excludit. Cur vero septimo quidem nonoq; mēse vitales sint partus, octauo autem non vitales, aliam Pythagorici ex ipsa Arithmetica magis probabilem adferunt demonstrationem. Est autem ea eiusmodi. Sit triangulum scalenū, hoc est tribus lienis inæqualibus constitutum, A. B. C.

cuius latus B. C. sit vnitatum 4. latus autem A. B. sit vnitatum 5. Perspicuum est ex disciplina Pythagoricorum, 3. & 5. esse masculos, vt impares: sed 4. fœminam, vt parem. Multiplicentur itaque 4. per 5. fient 20. sed 5. per se multiplicentur, consurgent 25. simul iuncti numeri facient 45. Hæc rursum si per medium spatij trianguli, id est per 6. multiplices, fient 270. quæ nouem menses constituunt. Rursus multiplices 4. per 5. fient 20. & similiter 3. per 5. fient. 15. simul iuncta erunt 35. Hæc per medium spatij trigoni multiplices, hoc est per 6. fient 210. quæ septem menses complent. Iterum ducas 3. in 5. fient 15. Ducito in sese, emergunt 25. si simul componas, erunt 40. Hæc multiplicata per medium spatium, hoc est per 6. fiunt 240. quæ tempus octo mensium continent. Itaque quoniam in nouem & septem mensibus duntaxat per naturalem coniunctionem masculi & fœminæ, quæ 5. & 4. & 3. numeris significantur, numeri dierum proueniunt qui nouem septemq; mensibus continentur: merito, qui istis mensibus eduntur partus, sunt vitales. In mense autem octauo non est vlla masculi cum fœmina coniunctio, neque enim 5. neque 3 ducuntur per 4. quod fœminam repræsentat. Quamobrem cum eiusmodi copulatio præter naturam sit, merito partus isti non sunt vitales. Hæc quidem ex arithmeticis attuli, non quod tam magnam vim inesse illorum numeris existimarem, sed vt potius legentes intelligant quæ fuerit illorum de hac re sententia. Omnia enim quæ de numerorum virtute nugantur, tam facile absurda esse deprehenduntur, vt doctissimis plærisque viris & Galeno Pythagoras ille vir tam sapiens omnibus fere seculis habitus, magnam admirationem excitarit, quod numeris tātum tribuisse videatur. Neque enim ex illis vlla demonstratio scientifica haberi potest. Siquidem omnia illorum placita plane incerta sunt. Cur enim monadem formam, dualitatem verò materiam quandam infinitam appellent? cur parem fœminam, imparem masculum statuant? Quin & numeris quibusdam Mineruæ, Dianæ atque Apollinis nomen tribuunt, prout quemque minus magisue laudare, vel etiā vituperare libitū est. Quod sane volenti perfacile est: atque ideo parum firma sunt, imo vero inepta eorū dogmata. Quamobrem illis relictis veritatem ipsam meliori ratione modoque exploremus. Recte, vt mihi quidem videtur, Philosophi omnes hūc orbem inferiorem à superioribus corporibus moueri dirigique statuerunt, & cunctas quæ hic contingunt mutationes, à cœlestibus pendere. In quibus cum nihil sit quod non maiori quam hæc terrena, facultate polleat, præcipue tamen duorum nobilium sydèrum solis atq; lunæ vim potentiamque experimur: illius quidem, per se & primario, huius vero quatenus à sole aspicitur & illucescit. Eius namque vel accessio vel recessio, vt diuersas sustinet mutationes, sic varia in nostro orbe operatur, suntque eius opera tanto quam reliquorum planetarum magis cōspicua, quāto huic orbi vicinior est. Quamobrem quū illa singulis illustretur mensibus, & cum sole congrediatur, quæ maxima illi mutatio est, quūque plena multum à se ipsa cum sole cōgrediente diuersa sit, non est dubium quin & maxime hic orbis noster pro lunæ in ipsum imperio immutetur. Ac rursum cum inter extremas illas lunæ mutationes aliæ quædam mediæ intercedant, scilicet tum quum διχότομος, tum quum ἀμφίκυρτος: certum quoq; est, mutationes his etiam duobus temporibus, quamuis minores magisque obscuras, contingere. Apparet igitur quatuor esse lunæ mutationis momenta, & ea septimo quoque die euenire. Nam & post septem à prima apparitione dies, διχότομος, hoc est per medium secta: & septem postea diebus orbe pleno visitur, quod die contingit decimoquarto. Si vero quemadmodum aucta est, ita diminui intelligas, duas pariter habebit septimanas: quarum prior die vigesimo secundum Hippocr. & Gal. non (vt voluit Archigenes) vigesimo & primo, posterior autem vigesimo septimo concludetur. Sed quum dixerimus vim omnem lunæ à sole proficisci, nemo certe dubitabit quin insignes etiam ab eo mutationes pendeant, præsertim quum quatuor anni tempora ab eo fieri videamus. Ambo igitur, & sol & luna, vires magnas obtinent, easque in corpora inferiora exerunt, non morbos tantum. Absurdum enim esset in hos quidem aliquid posse, in ceteris autem viribus destitui. Imo vero & haberi possunt ex ijs præsagia non modo in ægrotis, sed etiam in sanis, quemadmodum scripsit Galen. ab Ægyptijs astronomis se verissime comperisse. Itaque in ipsum etiam fœtum, quem mensiū quoque certis spatijs Hippocrates scribit iudicari. Quamuis autem nulli inconueniens videri potest, rem eandem à duobus illis sideribus affici, attamen Hippocr. & Galen. existimarunt in illis quidem mutationibus quæ breues sunt & paucis diebus definiri solent, negotium omne ad lunam deferri: in alijs vero quæ non nisi longo iudicari possunt tempore & perfici, ad solis cursum maxime attendendum. Eam namq; ob causam acutos morbos, qui breues esse consueuerunt, decem & quatuor diebus iudicium subire statuunt: quartanas autem febres non diebus quidem, sed mensibus sex iudicari. Rerū enim circuitus qui diebus aliquot concludi possunt, septimani sunt, & lunæ modo circumaguntur: sed qui mensibus, illi ad solem referuntur, eandemque quam septimanæ rationem sortiuntur. Quum enim à mensis principio vsque ad plenilunium, quatuordecim prope dies sint, qui lunaris circuitus dimidium complent, ita ab hyeme ad æstatem, quæ sunt duæ anni totius extremæ mutationes, sex menses sunt, anni dimidiū. Quinetiam à plenilunio vsq; ad occultationem, tempus sex alijs mensibus respōdet, qui sunt ab æstate ad hyemem. Quod si etiam vtrumque diuidas, lunæ quidem cursum per septimanas diuides, quibus eas quas ante recensui mutationes efficit: solis vero iter in quatuor anni tēpora secabis, quorum singula singulis etiam lunæ septimanis proportione respondebunt. Quo quidem modo sicut dies septima, quæ pars quarta est totius mensis lunaris, morbos, exempli gratia, acutos iudicat: sic anni temporis mutatio diuturnos affectus discutit, adeo vt hyeme genitum, ver dissoluat: in vere excitatum, æstas: in æstate, autumnus: in autumno vero ortum, hyems. His in istum modum definitis facile est videre quid de partu dici oporteat. Est enim partus crisis quædam, cuius eodem plane modo inire rationem conuenit, quo & morborum & sanitatis.

Sic namque visum est Hippocrati, ad hunc modum libello περὶ ἑπταμήνου scribenti: ταῖς δὲ γυναιξὶν αἱ συλλήψιες τῶν ἐμβρύων καὶ οἱ τρωσμοί τε καὶ οἱ τόκοι, ἐν τουτέῳ τῷ χρόνῳ κρίνονται, ἐν ᾧ περ αὗται νοῦσοι καὶ αἱ ὑγίειαι καὶ οἱ θάνατοι τοῖς σύμπασιν ἀνθρώποισιν. ταῦτα δὲ πάντα τὰ μὲν κατ' ἡμέρας, τὰ δὲ κατὰ μῆνα ἀποσημαίνει, τὰ δὲ κατὰ τεσσαρακοντάδας ἡμερῶν, τὰ δὲ κατ' ἐνιαυτόν. hoc est, Mulieribus autem & fœtuum conceceptus & abortiones & partus eodem tempore iudicātur, quo & morbi & sanitas & mors cunctis mortalibus. Sed omnium istorum alia quidem diebus, alia mensibus, alia dierum quadragenarijs, alia verò annuo spatio euenire videntur. Hæc Hippocrates. Itaque si partus non tam diebus quam certis mensibus geri solet, perspicuum est in tempore ipsius definiendo solis cursum maxime obseruandum esse, sed lunam tamen interim non negligēdam. Ergo iam de ipso partu videamus quo vel dierum vel mensium circuitu legitimo absolui possit. Sed melius fortasse fuerit de mensibus ex ipsis diebus ratiocinari, quoniam quibusdam forte magis sunt cogniti. Ex diebus primus septenarius decernendi vim habet maximam. Illo diximus antea tempus vnum anni, hoc est menses tres, respondere. Ex quo aliquis fortasse inferat tribus etiam mēsibus vim & facultatem esse ducendi partus legitimam atq; naturalem. Nec ego quidem dubito. Immutatur enim manifesto fœtus eiusmodi spatio: quodque post tres menses ille excitetur moueaturque, ab illa certe mutatione quam sol trimestri spatio sustinet, euenire magna ex parte existimandum est. Quod si quæras, Cur ergo fœtum in lucem non edit, perinde ac septimus dies morbum iudicat & soluit? Respondebo & septimum illum plærumque diem non soluere morbos, etiam si magna illi fit eam in rem propensio. Siquidem vt ad crisim optimam & perfectam præter diem decretorium accedere etiam oportet humoris iam concocti facilitatem, atque virium robur: sic in edendo partu præter legitimum tempus adesse oportet fœtus ipsius dispositionem firmitatemque, quæ trimestri tantum interuallo vel omnium sententia in fœtu esse non potest. Rursus quemadmodum alij à septimo ad decimum quartū dies nullam habent ad iudicandos morbos authoritatem, sic quartus quintusque mensis, qui diebus illis similes sunt ad fœtum promendum nullas vires possident. Quamobrem si qua occasione illis mensibus prodeat, violentia proculdubio censenda est, non aliter quam diebus non decretorijs excretiones symptomaticæ, non criticæ, proueniunt. Quodnam ergo est primum illud pariendi tempus, in quo & dies legitimus & fœtus etiam dispositio concurrunt? Audi Hippocratem eum tibi enumerantem & designātem. Sic enim libello περὶ ὀκταμήνου scripsit: οἱ ἑπτάμηνοι ἐκ τοῦ ἡμίσεως τοῦ ἐνιαυτοῦ γίνονται. hoc est, Septimestres dimidia anni parte nascuntur. Item initio libellli περὶ ἑπταμήνου: οἱ δὲ ἑπτάμηνοι γίνονται ἐκ τῶν ἑκατὸν ἡμερέων καὶ ὀγδοήκοντα καὶ δύο, καὶ προσεόντος μορίου. id est, Septimestres nascuntur centesimo octogesimo secundo die, & aliqua insuper particula. Habet enim tunc fœtus perfectionem, tantumque roboris quantum expedit ad tolerādas partionis molestias, & vitam postea salubriter degendam, præsertim si ex valentiore semine procreatus est. Præterea & tempus illud vehementem obtinet in decernendo facultatem. Quippe simile est diei quarto & decimo: quorum hic vt est mensis lunaris dimidium, ita illud totius anni. Namque annus integer trecentis sexaginta quinq; diebus & sex horis componitur: quos si in duas partes diuiseris, habebis centum octoginta duos dies & horas quindecim, quas Hipp. per προσεόντος μορίου manifesto videtur significasse. Porro illi dies sex tantum menses solares absoluunt. Cur ergo qui hoc dierum spatio editur in lucem, septimo mense natus dicitur? Facilis sane responsio est. neque enim veteres illi medici nec astrologi mensem alium quam lunarem nūcupant, nec ipsum annum vniuersum ex alijs mensibus quā lunaribus constituebant, qui omnes certe solaribus sunt minores. Dicitur autem mensis solaris, spatium illud temporis quo sol in vnoquoque signo zodiaci circumfertur: quæ quoniam sunt duodecim, menses quoque totidem in anno numerantur. Menses vero lunares triplices statuuntur, omnes temporis duratione differentes: inter quos ille maximus est qui Latinis dicitur ciuilis. Constat autem ex diebus viginti nouem & horis propemodum tredecim. Tot enim dies medij sunt inter vnū & alterum lunæ cum sole congressum. Ex quibus mensibus si annum, quemadmodum olim Palæstini, constituas, centum illi & octoginta duo dies in septimum mensem incident. Namque centum septuaginta & septem dies, sex eiusmodi menses componunt: & quinque qui supersunt reliqui, cum aliquot horis, iam septimi mensis erunt. Proinde qui septimum intra mensem natus erit, iure poterit septimestris appellari. Ac multo magis, si mensem qui proprie Lunaris dicitur, intelligas. Is autem definitur lunæ à zodiaci pūcto in idem punctum profectione & reditu: in quam viam Luna viginti & septem dies cū horis octo insumit. Ex quibus mensibus si annum cōficias, centesimus ille octogesimusque secundus dies, erit septimi mensis decimus octauus. Quod si tertiam mensis lunaris differentiam, quæ fit à primo exemptis tribus diebus coniunctionis lunæ accipias, iam propemodum absolutos ex 182. diebus septem menses comperies. Continet enim ille sex & viginti dies & horas duodecim. In sex autem eiusmodi menses, dies tantum centum quinquaginta nouem absūmūtur. Sic ex illo superiori dierum aceruo viginti & tres dies supersunt, qui septimum fere mensem concludunt. Ex his igitur perspicuum est, quod quum septimo mense editus in lucem fœtus dicitur, de lunæ mensibus, non autem solis, intelligendum sit. Siquidem septimus atque octauus solares, ad partum sunt infœlices. Quāobrem nihil hic contra Hippocratem dixisse videor, reijciens septimum Solis mensem extra τοκίμους menses, quamuis ab illo scriptum sit in libro περὶ σαρκῶν, vitam hominis dierum septenario constare, & legitimum partum esse septē mensium, propterea quod ex tribus hebdomadarum decadibus confletur, quarum decadum singulæ septuaginta dies continent. Est autem dierum numerus decem & ducentorum. Hoc enim de mensibus lunaribus intelligit, quos ciuiles ante diximus appellari, quorum septem ad eum numerum dierum perueniunt, exceptis tribus cum dimidio: quod parum certe refert. Neque enim tam exacte dies mensesque numerari præ-

cipit Hippocrates, vt parum vltra citraque partio non possit, optima contingere. Namque libello περὶ τροφῆς, posteaquam fœtus conformationis partionisque tempora distinxit, subiungit: γίνεται δὲ ἐν τούτοισι καὶ πλείω καὶ ἐλάσσω, οὐ πολλὸν δὲ πλείω ἢ ἐλάσσω. id est, fiũt vero hæc & diebus pluribus & paucioribus, nec multo tamen pluribus aut paucioribus. Verum opinor, libuit potius Hippocrati numerum illum trium decadum hebdomadarum adscribere, quam illum tribus fere diebus cum dimidio minorem, quod eo loco docere vellet æuum hominis ἑπταήμερον esse. Quanquam quid opus est mutationes lunæ quæ per septimanas fiũt, expectare, si illæ adsint quæ initio cuiusque mẽsis eueniunt? præsertim cum septimanæ ipsæ ex numeri ratione nulla polleãt facultate, sed duntaxat quatenus tanto dierum interuallo mutationes magnæ excitantur. Nec vero velim inficiari preter solem à luna quoque mutationes accidere: sed si illæ quidem paucis aliquot diebus oriantur, considerandos censeo dierum circuitus septimanos. sin autem secundum menses incidant, frustra dico eos obseruari. Nam & secundi, tertij, quarti, quinti, sextique mẽsis initio tanta fit in luna mutatio quanta potest tum in fine septimi, tum singulis mensium septimanis prouenire. Verum si ab ea sola mutationes illæ in fœtu fiant, minus habent virtutis. Quod si simul eodemque tempore mutatio tam in luna quam in sole contigerit, hęc quidem est aliarum omnium efficacissima. Contingit autem tum septimo tum octauo tum nono mense lunari: sed τόκιμος quidem est in septimo atque frugifera, quoniam ab ea non longe absit solis mutatio, quæ centesimo octogesimo secundo die contingit. Non est autem octauo nonoque mense lunari tanta, vt fœtum deijcere possit, & proferre in lucem: aut si tanta illi cõmotio accidat vt prodeat & nascatur, admodũ imbecillum necessario putare oportet, qui tam leuem lunæ mutationem sustinere non potuerit: & idcirco minime vitalem esse. Est autem illa imbecillitas vel natiua fœtui, vel ex aliquo accidente (quæ multorum fuit opinio) contracta. Aiunt enim, & recte quidem, embryon septimo mense ab vteri conceptabulis exitum affectare, ac in id colluctari plurimum (tunc enim, vt ostendimus, eodem fere tempore sol & luna mutationem subeunt) verum conatu aliquando excidere atque interim fatigatum effici imbecillius. Quod si nec dum refectis viribus octauo rursum eundem petat conatum (namque ad hoc mutatio quæ lunæ singulis mensibus accidit, irritare potest) oblæsum frequentius intermori. Ac de octauo quidem mense genitis sic scripsit Hippocr. libello περὶ τροφῆς: ἐς ἔκτρωσιν σμ' οὐκ ἔστι καὶ ἔστι. hoc est, ad partum ducenti quadraginta dies, non est, & est. Quibus verbis tam obscuris, præcisis atque aduersis, indicat, eum qui natus est mense octauo, (nam 240. dies mẽses octo conficiunt) aliquo quidem modo esse atque natum videri, sed reuera non esse, quoniam paulo post intereat. Superest iam nobis expendẽdus inter lunares quidẽ decimus, ex solaribus vero nonus mensis, quo partus emergunt frequentissimi & maxime vitales. In quo quidẽ quod pertinet ad solem, multum ipsa & aërem & hominum corpora immutat dimẽsis iam nouem zodiaci signis: quod vero ad lunam spectat, ipsa quidem eodem illo die quo sol tres zodiaci quartas confecit, & ad reliquam properat, vehementer immutatur, & orbe suo iam decies confecto, vndecimum aggreditur. Quod facile intelliges, si supputes dies quibus tum decimus lunaris, tum nonus solaris constituuntur. Nam quum certum sit, dimidium anni 182. diebus, & horis præterea 15. constare, si numeri istius dimidiam partem adiungas, scilicet 91. dies, consurgent 273. cum aliquot horis, ex quibus nouẽ menses solares conflantur. Similiter si 27. cum tertia diei parte, quod spatium est vere lunaris mensis, quo luna zodiacum dimetitur, decies multiplices, reperies totidẽ dies & horas octo. Coeunt igitur, inque diem vnum conueniunt decem lunæ menses, qui vulgo peragrationis dicuntur, & nouem solares: eamque ob rem illo ipso die corpora hæc inferiora, præsertim quæ aliquo modo affecta sunt, à tam insignibus maiorum istorum principumque planetarum mutationibus vehementer commoueri necesse est. Accedit vero vna infantis robur iam hoc tempore magnum, & naturale quoddam ex vtero prodeundi desiderium, ad hæc vteri muliebris mole & pondere iam grauati irritamẽtum: quibus omnibus efficitur partionem isto tempore facilẽ esse & salutarem. Quæ cum ita se habeãt, neminem latere potest Hippocratem in libello de natura pueri scribentem decimo mense fœtum affectare exitum, & mẽbranas quibus concluditur, disrumpere: de mense illo lunari, qui cum nono solari coincidit, intellexisse, & Virgilium ad eundem modum quum dicit matri decem menses longa tulisse fastidia. Sic enim libello περὶ ὀκταμήνου scriptum est ab Hippocr. οἱ δὲ δεκάμηνοι τῶν τόκων καὶ ἑνδεκάμηνοι, ἐκ τῶν ἑπτὰ τεσσαρακοντάδων τὸν αὐτὸν τρόπον γίνονται. hoc est, qui decimo & vndecimo mense eduntur partus, ex septies quadragenis eodem modo constituuntur. Continent autem illæ ducentos octoginta dies, qui septem modo diebus ducentos septuaginta tres excedunt. Qui quoniam non longe absunt à 10. mense, & iam pars sunt 11. idcirco eum terminum pariendi tam decimo quam vndecimo mensi communem esse dixit. Quod si solarem mensem intellexisset, non est dubium quin maiorem numerum dierum, ex quibus tam decimus constaret, quam vndecimus ipse participaret, fuerit additurus. Essent enim proculdubio alij quadraginta adiungendi. Huic namque numero quadragenario magnas vires in corporibus hominũ assignat, propterea quod bis viginti eum componant, & magnam facultatem decernendi semper vigesimo tribuerit. Quãquam sic ab eodẽ Hippocrate libello περὶ ὀκταμήνου scriptum animaduertimus: ἐννέα δὲ μηνῶν καὶ δέκα ἡμερέων γόνος γίνεται, καὶ ζῇ, καὶ ἔχει τὸν ἀριθμὸν ἀτρεκέα ἐς τὰς ἑβδομάδας. τέσσαρες δεκάδες ἑβδομάδων ἡμέραι εἰσὶ διηκόσιαι ὀγδοήκοντα. hoc est, nouem vero mensibus & diebus decem nascitur partus, atque vitalis est: quippe qui legitimum hebdomadarũ numerum sit consecutus. Namque quatuor decades hebdomadarum, dies sunt 280. (quo loco obiter hoc monere possum, videri mihi deprauate scriptum esse ἑβδομήκοντα pro ὀγδοήκοντα.) Ecce autem secundum hanc supputationem nouimestres sunt, qui antea eodem plane dierũ numero decimestres atque etiam vndecimestres erant. Cuius quidem diuersitatis causam ad di-

uersos lunæ menses referre oportet. Namque hoc loco, quem è libello περὶ σαρκῶν postremo annotaui, menses qui proprie ciuiles appellantur intellexit: qui ab vno lunæ cũ sole congressu ad alterum vsque perdurant, constantque paulo minus quam tricenis diebus. Quod si lunares proprie dictos intelligas, quod Hippocrates fecisse videtur eo loco quem paulo ante citaui ex libello περὶ ὀκταμήνου, non est dubium quin is qui supputare velit, reperiat ex ducentis illis & octoginta diebus decem integros menses constitui, & septem præterea alios superesse, qui vndecimi mensis partem aliquam componant. Quod si rationem quæras, & mireris mensium lunarium numero potius quam solarium definita esse pariendi tempora, desines protinus mirari percontarique, si aduertas antiquos, Græcos præsertim, annum totum ad rationem lunæ subduxisse, & alios menses non habuisse quam lunares, nondum scilicet reducto in eam formam anno, quæ nunc vsui nobis est. Hæc quidem de nono decimoque mense, atque etiam vndecimo breuiter & quantum potui dilucide dicta sint. Cæterum de alijs qui sequuntur, plerique dubitãt, vtrum in eos partus differri possit. de quo sic mihi sentiendum videtur. Diximus antea, vt ad crisim morborum præter diem decretorium concurrere oportet humoris aptitudinẽ, & virium robur, sic ad partum præter legitima illa pariendi tempora etiam pueri vires & matris vterique consentire debere. Nam si fœtus debilis est, & ne tentet quidem exitum, nec interim vlla offensione vterus irritetur, etiam in vndecimum vel duodecimum forte differri fœtura poterit. Verum id rarissimum prorsus est, vt qui iam habet 273. dies, tãta laboret imbecillitate, vt egressum non affectet. Quod tamen si aliquando cõtigerit, non est dubium quin ille parum materni alimẽti insumat (cuius tamen penuriam parturitioni præbere causam scribit Hippocr.) & illi abunde vel in duodecimum vsque mensem sufficiat. Qua de causa nec commouebitur, nec membranas suas tentabit rumpere, quasi plus alimenti efflagitans. Sed hoc, vti dixi, rarissimũ est, magisque monstrificum: ac proinde Iustiniani Imperatoris decretum de ea quæ parit in vndecimo mense, consultissimum mihi videtur esse & æquissimum.

» Cæterum quod spectat ad notationem huius » vocis τόκος, mirum est Plinium partum τὸν τόκον » pro fœtu aut conceptu ἀντὶ τῆς συλλήψεως, ἢ τοῦ κυή- » ματος vsurpasse καταχρηστικῶς lib. 7. cap. 5. vt eo lo- » ci notauit Dalechampius: sed & hanc vocem si- » militer catachresticῶs vsurpatam reperies in » Coac. ab Hippocr. pro aborsione quam ἐκτρωσ- » μὸν ἢ ἀποφθορὰν Græci vocant. Notandum insu- » per est τόκον etiam fœnus significare quasi sit » quidam pecuniæ partus, vnde τοκογλυφεῖν fœne- » rari est.

Τομεύς. incisor. & τομεῖον ferreum instrumentum bilabrum quo fabri ferrarij & ad alia multa, & ad tollendos & commouendos clauos vtuntur. vt annotat Galenus in lexico Hippocratis.

Τομεῖς siue

Τομικοὶ. incisores dentes. sic appellantur octo primi dentes, in vtraque scilicet gena quatuor lati, acie prætenui in modum gladiorum, qua cibos molles mordendo abscindunt diuidũtque. Alij plures, alij pauciores habent. Omnes autẽ vna radice in suam genam infixi sunt. Valent non modo ad incidendos cibos, verum etiam ad pronunciationem. vide in dictione ὀδόντες.

Τόνος. apud Hippocratem significat neruum, siue is à cerebro, siue à spinali medulla oriatur, vt annotat Galenus. Aretæus περὶ τετάνου, τόνος, inquit νεύρων καὶ ἐντάσιος οὔνομα, quasi non neruum modo, sed etiam ipsam neruorum contentionem designet. Vsurpatur etiam ab eodem ὁ τόνος ἀντὶ τῆς προθυμίας ἰσχυρῆς, hoc est, pro vehementi desiderio magnoque conatu, qualis esse solet per dyspnœas & tenesmos: vt docuit Galenus comment. 1. in prorrhet.

Τόνους definit Erotian. ex Hippocr. τὰ περιτεταμένα « σώματα ταῖς σαρξὶν οἷον φλέβας, νεῦρα καὶ τὰ ὅμοια, ἀπὸ « τοῦ περιτέταθαι, ἐνίοτε δὲ τὰ νεῦρα μόνον, ἔνιοι δὲ τοὺς ὑμέ- « νας ἔφασαν, id est, circumtensa carnibus corpora « veluti venas neruos & similia, nonnunquam & « neruos duntaxat, alij etiam membranas sic ap- » pellarunt. Sed & τόνους appellat Ruffus neruos « ab vtroque œsophagi latere; cæteraque senso- « ria atque fibrosa eodem etiam appellari nomine « tradit. «

Τόνοι ἐπωμίαιοι. sic Hippocrati lib. de articulis dicun- « tur nerui qui sunt sub axillis propter eorum fir- « mitatem vt annotat Galen. hinc & apud eun- « dem τονωτικὸς dicitur vim habens intendendi seu « roborandi, inde & apud eundem τονωτικὴ δύνα- « μις. «

Τοξικόν. apud antiquos certa quædam species veneni fuit teterrimi, nec tamen quid esset constare adhuc arbitror. Plinius lib. 16. c. 10. scribit authores esse qui à taxo arbore, quam venenatam esse certum est, taxica appellata dicunt venena, quæ nunc toxica dicimus, quibus sagittæ tinguntur. Quod tamen vt ipse non affirmat, sic ipse dubito an verum sit. Sunt enim hæc duo venenorum genera manifesto distincta apud Nicandrum & Dioscoridem, suntque tam sibi aduersa vtriusque symptomata, vt iure dubitare liceat. Taxus vniuerso corpori frigus infert, cui eadem quæ cicutæ conueniunt medicamenta, videlicet calefacientia: toxicum vero inflammationes & furorem. Calidum enim & siccũ fuit, vt plane præter symptomata indicat ipsa curatio quam Nicãder adhibet. Dioscorides in præfatione lib. 6. toxicum recenset inter herbas & olera, quæ exitiosam vim habent, & Galen. lib. 2. Antidotωn Asclepiadem sequutus, inter simplicia venena ipsum annumerat. Certum est sic dictum esse, quod barbari sagittas suas olim eo contingerent. Nam vt cecinit Nicander in Alexipharmacis:

Isto Gerræi Nomades, populusque ferocem
Qui colit Euphraten, armant sua tela veneno.
Quæ postquam hæserunt & non sanabile vulnus
Inflixere, caro liuet, virusque putrescit
Vipereum, atque cutis se tabo fœta resoluit.

Scholiastes Nicandri refert, quosdam toxi- « cum sic appellatum velle, quoniam haustum « seu potum è vestigio interimat hominem instar « sagittæ, vel quod ortum sit ex hydræ sanguine « quam sagittis confecit Hercules; venena autem « omnia Poëtæ Græci generali nomine τοξικὰ vo- « carunt, quia barbari sagittas telaque sua, quæ « τοξεύματα dicunt, his inficiebant. Proprium ta- « men Parthorum & Scytharum toxicum quo « sagittarum aciem inungebant, humano sangui- « ne & viperina sanie constabat, irremediabile «

» ſcelus, quod mortem leui tactu, ea qua ſagittæ celeritate, accelerat, quod Poëtæ ideo finxerũt ex Lerneæ hydræ ab Herculis ſagitta occiſæ cruore enatum, vnde & toxicum appellarunt quod Scythicum etiam ideo dicitur, quoniam vt Ariſtoteles refert Scythæ viperas iam enixas venantur, quas captas dies aliquot donec in ſaniem computruiſſent contabeſcere ſinebant, deinde toto vnius hominis ſanguine in ollam effuſo, eam exquiſite coopertam, fimoque obrutam putreſcere ſinebant, cuius tandem ſupernatans ſanguini ichor, vel ſerum cum viperina ſanie permixtum, lethale Scytharum toxicum erat, Scribonius autem nominis τοξικοῦ aliam videtur afferre rationem, nempe quod toxicum epotum dolorem cieat omnium interaneorum veluti τόξῳ, id eſt telo traiectorum. Sed quod Plin. toxicum à taxo arbore venenata dictum exiſtimauit longe abſurdius eſſe videtur.

Τοξικόν. etiam dicitur à quibuſdam ladani ſpecies in Syria & Aphrica naſcentis, quia incolæ ad detergendum ladanum folijs ciſthi adhæreſcens, neruos in arcu lana circundatos trahunt per ſyluas. Sed hoc grauiſſimum odore eſt & duriſſimum tactu, plurimum enim terræ colligit.

Τοξότις. à quibuſdam dicitur ἡ ἀρτεμισία, vt habetur apud Dioſcor.

Τοπικὰ φάρμακα. medicamenta ſunt quæ locis affectis » adhibentur quæ etiam μερικὰ dicuntur.

Τόπος. pars corporis à veteribus medicis. vnde & τοπικὰ φάρμακα dicta ſunt, quæ locis affectis adhibentur.

» Et apud Galen. libri quidam περὶ τῶν πεπονθότων τόπων, de locis affectis, & περὶ συνθέσεως φαρμάκων τῶν κατὰ τόπους, de compoſitione medicamentorum ſecundum locos ſeu ſecundum quaſque corporis partes. Peculiariter vero τόποι dicuntur naturalia mulierũ, vt apud Latinos quoque loci & loci muliebres: huius ſignificationis exemplum videris apud Dioſcorid. lib. 1. c. 59. de ſampſuchino oleo, & lib. 2. de iride. Itidem apud Ariſtotelem lib. 6. de hiſtor. animal. & lib. 7. c. 3. vbi nota etiam ſingularis numeri vſum in hac ſignificatione, eſt enim frequentior pluralis.

Τόποι πεπονθότες. loci affecti: Liber eſt Galeni περὶ πεπονθότων τόπων quam inſcriptionem accuſat doctiſſimus Scalliger quaſi potius περὶ παθόντων inſcribere debuiſſet, etenim, ait, quod πέπονθε, non amplius patitur, non eget itaque opera medici. Sed hæc ratio perperam eſt, nam quicumque antiquorum de locis affectis ſcripſerunt vt fecit Archigenes medicorum ſui temporis princeps, inter τόπους παθόντας & πεπονθότας hoc diſcrimen poſuerunt, quod παθόντας vocarunt eas partes quæ extra ſe cauſam paſſionis tantum habent, atque illa abeunte incolumes & ſanæ relinquuntur Πεπονθότας vero eas appellarunt partes quarũ non tãtum cauſſa externa eſt quæ ipſis morbum faciat, verum etiam quæ propriam in ſeipſis ac iam factam affectionem, licet aliquando inſenſibilem, retinent, ita vt etiam recedente cauſſa, nihilominus affectæ remaneant, & ſic vocarunt quaſi non modo patiantur, ſed etiam paſſæ ſint. Cum itaque Gal. in libris de locis aff. totam tractationem conſumat, præcipue in docendo qua methodo partes iam paſſæ & affectione propria à cauſſa ſibi externa, & (vt dicunt) per conſenſum occupatæ dignoſci queant, περὶ τόπων πεπονθότων iure eos inſcripſit; hæ namque proprie ac inteſtino affectu laborantes ſunt, quæ potiſſimũ curationem expoſtulant, non illæ quæ nihil in propria eſſentia paſſæ, aliunde ſolummodo vexantur, & cauſſa extincta nihil offenſæ aut parum admodum remanent, & propterea παθόντες τόποι vocantur.

Τορδύλιον. herba quæ & ſeſeli Creticum vocatur.

Apud Paul. Ægin. ſcribitur τόρδυλον, vbi quidam legunt γόρδυλον, vocatur etiam τορδύλη ſicut à Plinio Tordylion & Tordyle dicitur.

Τορνεύματα. ramenta, apud Hippocr. vt explicat Galen. in lexico ſuo.

Τορσωύντος. Cælio Aurel. vocatur lib. 1. τῶν χρον. c. 4. pulticula ex pane, ex oleo, aqua, ſale vel melle condita.

Τοῦρτα Erotianus in onomaſtico ſic appellatũ fuiſſe panis quoddam genus, inquit, quem ἐγκρυφίαν Attici vocant, atque inde fortaſſis deductum quod nos Gallice *Tourte* appellamus vide ἄρτος ἐγκρυφίας.

Τραγάκανθα. frutex eſt cuius radix lata & lignoſa ſummo ceſpite nititur, vnde ſurculos humiles, robuſtos latiſſime fundit, in quibus minuta folia, multa, nonnunquam tenuia exoriuntur, quæ ſub ſe ſpinas albas, rectas & firmas occulunt. Ab eius radice vulnerata manat lacryma pellucens, gracilis, læuis, ſyncera, ſubdulcis, quæ etiam τραγάκανθα dicitur, arteriacis medicamentis accommodatiſſima.

Gaza hirci ſpinam interpretatur.

Τραγᾶν. de vitibus dictum, vide infra τράγος.

Τράγανος. ſunt qui τράγον hoc modo appellent, vt author eſt Dioſcor. At τραγόνατον vocari à nonnullis λυχνίδα τὴν ἀγρίαν, teſtatur idem.

Τραγήματα. Galen. lib. 1. de aliment. facultat. c. 34. ea vocari inquit quæ poſt cœnam voluptatis inter bibendum excitandæ gratia manduntur.

Τράγιον. frutex eſt in Creta inſula tantum naſcens, lentiſci ſemine, folio & ramis ſimilis, ſingulis tamen minoribus: ſuccus ei lacteus, gummi nõ diſſimilis. Calfacit tertio ordine, attrahit, diſcutit: eſt enim tenui ſubſtantia. Eſt & alterum τράγιον, quod τραγόκερως aliqui vocant, cui folia ſcolopendrij, radix ſylueſtris rhaphani tenuis, candida, cui vis magna eſt adſtringendi.

Τραγόκερως. ſic à quibuſdam dicitur τὸ τράγιον, ab alijs autem ἡ ἀλόη, vt habetur apud Dioſcoridem, forte quod eius folia quantitate, longitudine, figuraque hircorum cornibus non inepte reſpondeant.

Τραγόνατον. vide in τράγανος paulo ante.

Τραγοπώγων. barbula hirci. herba eſt breui caule, folijs croci, radice longa, dulci: magno ſuper caulem calyce, è cuius ſummo ſemen nigrum dependet, vnde nomen inditum eſt. Hæc ab alijs κόμη vocatur.

Τραγορίγανον. frutex eſt ſylueſtri ſerpyllo aut origano ſimilis folio & ramulis. Quibuſdam in locis lætius virentiuſque inuenitur, & latioribus folijs, ſatis glutinoſum. Alterum autem ex exilibus ſurculis, ac tenuibus folijs, quod aliqui τράγιον vocauere. Omnia excalfaciunt, vrinam ciẽt, aluo accommodantur, decoctoque poto bilem deijciunt.

Τράγος. inter fruges numeratur, alicæ figura. multum autem aceris habet, ideoque parum nutrit & ægre concoquitur. dicitur σπώδης ad differentiam plantæ quæ etiam τράγος dicitur, quæ prouenit in maritimis (ob id herbarij iuncum marinum

rinum vocant) palmum alta aut amplior, fruticosa, humilis, oblonga, sine folijs, pusillis circa ramos acinis rufis, multis, gustu multum adstringente. Eam aliqui σκορπίον vocant. Quidam etiam duriores è spongijs, τράγους nominarunt, vt author est Dioscor.

Quem vide lib. 4. cap. 51. & cum ijs confer quæ scripsit Plin. lib. 27. cap. 13. frumentaceum autem tragum sunt qui eúdem esse putent cum eo quod hodie frumētum Turcicum appellant, & dicant ab Hippocr. τρύγην vocari vt in lib. περὶ διαίτης, vbi ait ἡ τρύγις κουφοτέρα πυρῶν. Nec vero frumenti tantum genus est τράγος, sed etiam pultis, vt docuit Plin. l. 18. cap. 7. & 10. cum inquit ex tritici semine tragum fieri, vbi non tantum genere masculino, sed & neutro τράγον vocat; Sed à Plinio nonnulli dissentiunt, dicentes eam pultem fieri ex olyra ex Gal. lib. de alimentis. vide paulo infra Τράγος.

Τράγος. dicitur eminentia auriculæ vergens ad tempora & posita ex aduerso cauitatis ipsius quam κόγχην vocant vt ait Pollux lib. 2. Ruffus τράγον collocat ad temporum extremitatem, cui opposita pars dicitur ἀντίτραγος.

Τράγος. etiam dicitur sorbitionis genus quod fiebat ex nobilissima olyra decorticata; Sic primum eam in aqua coquebant, deinde ea effusa sapam, vinum dulce aut mulsum infundebant, adijciendo pineas nuces prius aqua maceratas donec plurimum intumuerint ait Galen. lib. 1. de aliment. facult. c. 13.

Τράγος etiam caprificum significat vt notauit Suidas.

Sed & τράγος. Hippocr. 6. epidem. de testiculo intumescente & extra prominente dici videtur. Quod in hircis vnde affectus appellatio est, fit maxime perspicuum, in quibus cum venerem primum appetunt testes maxime attolluntur & intumescunt; Quia autem sic affectis testiculis in hominum genere vox in asperiorem & grauiorem mutari consueuit, inde τραγίζειν & τραγᾷν de vocis in asperiorem & grauiorem mutatione dicuntur; & fit τραγίζειν inquit Aristoteles lib. 7. c. 1. de histor. anim. cum φωνὴ ὁμοία φαίνεται τῇ πεπαρεγυμνωμένης ἢ τραχείαις χορδαῖς, similis fidibus eneruatis & asperis: 5. vero de gener. animal. hoc accidere ait ὅταν ἀνώμαλος ᾖ ἡ φωνή: Nonius Marcellus Gallulare dixit, Gaza caprire, Latini veteres hirquitallire & hirquitallos, & Hippocr. 6. epidem. τράγους καὶ τραγίζοντας iuuenes & pubescentes appellauit, quum vel venerem experiri cœperint, vel cum vocem ex acuta in grauem & asperiorem mutant: Sed & τραγίζειν lasciuire seu hircum lasciuia imitari significat, est enim hircus salacissimum animal, hinc & latini hircum etiam vocant hominem libidinosum: quin & simpliciter τραγίζειν hircum olere seu fœtere significat, sic Plaut. hircosum senem appellat qui hirci in modum fœteat.

A voce τράγος fit & τραγᾷν eiusdem significationis cum τραγίζειν.

Est & τραγᾷν. quoddam vitis vitium apud Theoph. 5. de caus. plant. cap. 12. quando scilicet vites fructu carentes fronde luxuriant, & paupertiem fœtuū compensant vbertate foliorum, (sic enim hoc vitium notat Pallad. in Nouemb. c. 9.) quod Constantinus in Geopon. vocat ὑλομανεῖν: existimatur autem esse metaphora ab hircorum natura qui cum veneri dediti sunt macriores sūt & semine magis abundant. vbi vero obesiores facti sunt, fiunt ad gignendum quoque tardiores minusque fœcundi: hoc indicauit Aristoteles 5. de generat. animal. c. 18. & Theophr. l. 1. de caus. plant. cap. 5. qui has τραγώσας ἀμπέλους fructum non ferre ait, vbi mendose φυγώσας habent vulgares edit. Plin. l. 17. c. 24. articulationem vocat hoc vitium.

Denique τράγος ab eorumdem hircorum lasciuia, sicut & τραγίζειν, pro libidine & salacitate ponitur teste Budæo; & Theophr. l. de odoribus pro fœtore & quidem proprie de alarū fœtore, vt caper etiam & capra, & hircus latinis, vnde Horat. grauis hirsutis cubat hircus in alis.

Τρακτά. inter panum genera à nonnullis reponitur Mercurialis fuisse existimat mixturam quamdā ex fermento & farina conflatam, quam manibus sæpius in formam longam & planam trahebant: vnde nomen tractę emanauit, quod etiam hodie apud aliquos Italiæ populos durat qui huiuscemodi placentas ex farina & fermento cōpactas, ac deinde furnis coctas tiratas à trahendo populari voce nominãt: Tracta in genere neutro pluralis numeri vt Athenæus profert etiam apud Catonem sæpius nominata inueniuntur: ab hac vero voce deductum τρακτάζειν, massam pinsendo & subigendo manibus agitare & trahere vt ea tractatione melius fermentetur ac concorporetur rerum miscellanea varietas.

Τρακτὸς κηρός. apud Aetium dicitur cera quæ tractando inalbuit, vide κηρός.

Τράμις. dicitur à quibusdam ea linea quæ medium scrotum diuidit in duas partes.

Quæ alio nomine ὄρρος dicitur: pro τράμις dicitur & τράμη, & idem quod podex est, τρῆμα τῆς ἕδρας apud Aristophanem.

Τράπεζα. mensa. molarium dentium extremitates latas sic vocari inquit Ruffus; Sed & Polluci τράπεζαι dicuntur scapularum partes latiores circa dorsum.

Τραυλός. blæsus.

Τραυλότης. blæsitas. Est vitiosa literarum t & r pronunciatio. Symptoma est affectionis linguæ aut eius musculorum, alijs quidem natura, alijs vero externam aliquando ob causam comparatum. Affectio autem varia esse potest. Primum quidem breuitas linguæ, quæ tamen rarissima est. Deinde eius intemperies humida & mollities. Hæ namq; sunt naturalis balbutiei causæ, à quibus fit vt lingua prioribus dentibus male innitatur, breuior quidem propter breuitatem, humidior vero propter imbecillitatem. Humidiores enim linguæ musculi non possunt firmiter stabiliri, quod est tamen necessarium ad harum duarum litterarum pronunciationem. Itaq; eas tanquam t & l pronunciãt, pro τραυλὸς dicentes τλαυλός. Plurimi quoque balbutiunt ab externa causa, vt qui plurimum dicendo aut tibia canendo, & ex febre vehementem linguæ siccitatem contraxerunt. Lingua enim his euadit imbecilla, nec propter siccitatem dilatari potest. Balbutiunt etiam aliquādo ebrij, lingua & cerebro humore nimio perfusis & prægrauatis. Itaq; patet præcipuā fere balbutiei causam sitam esse in superflua humiditate: propterea scripsit Hippoc. Balbos alui profluuio maxime corripi. In cuius aph. comm. quoniam τοῦ ψελλίζεσθαι mentionem Galen. facit, hoc vnum monendum, quod illic male Latini interpretes ψελλίζεσθαι & τραυλίζειν eius-

dem significationis verba esse scripserunt. Id enim neque in Græco habetur, neque verum est. Sunt enim ambo quidem vitia pronunciationis, non vocis: non tamen idem in voce vitium significant. Siquidem differentiam eorum Aristot. in problematis explicat scribens τραυλότητα esse, quum litera quædam certa exprimi nõ potest: ψελλότητα vero, cum inter pronunciandum aut litera, aut syllaba aufertur & eliditur. Scio quidem Latinos interpretes τοὺς τραυλοὺς balbos, τοὺς ψελλοὺς blæsos vertere. ego contra vertendum puto: blæsi enim proprie illi sunt qui à Gallis vulgo dicuntur habere linguam pinguem: balbi vero quos ijdem appellant begues. Cæterum Gal. comm. 2. in lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν annotauit ἰσχνοφώνους ab Hippocrate eo loco intelligi qui alio nomine τραυλοὶ appellantur, non ita tamen vt idem sint, sed vt τραυλοὶ inter ἰσχνοφώνους contineantur. vide ἰσχνοφωνία.

Τραῦμα. est solutio continuitatis in carne, non ex distentione, sed ruptura proueniens. Sic definiuit Galenus libro de constit. artis medicæ.

Τραυματικὰ φάρμακα, dicuntur à quibusdam, inquit Galen. τὰ κολλητικὰ, hoc est glutinatoria medicamenta, quæ & ἔναιμα appellantur, de quibus vide κολλητικὸν φάρμακον.

» Et τραυματικαὶ ἀντίδοτοι apud Dioscor. lib. 1.
» cap. 131. & τραυματικὴ ῥίζα apud eundem lib. 2.
» cap. 4.

» Τραυματίης. idem quod ῥηγματίης vide supra.

» Τραχεῖα ἀρτηρία. vide ἀρτηρία.

Τραχήλια, τὰ. inter ἀκρωκώλια quæ latini truncos &
» trunculos dicunt numeranda sunt: Proprie au-
» tem vocantur edullia, quæ ex trunculis extre-
» misque partibus truncatis ac recisis, præcipue
» ceruicibus auium, vt anserum parantur, viliora
» cæteris, vnde quisquilias nonnulli interpretan-
» tur: Aristophanis Scholiastes τραχήλια esse dicit
» τὰ ἄκρα καὶ τὰ ἐντελῆ κρέα, seu τὰ ἀποβαλλόμενα τῶν
» ὄψων ὡς μικρὰ, nec non εὐτελὲς προσόψημα ἐν λο-
» παδίοις σκευαζόμενον; & esse τραχὺ τι τελέως, παρα-
» πλήσιον τοῖς κυρηβίοις, seu τοῖς πιτύροις τοῖς ἀπὸ τῶν
» κριθῶν, τοῖς ἀχύροις, vt sint minutiæ seu truncu-
» li minutissimi qui reijciuntur ab ijs qui τὰ κρέα
» ὑπικόπτουσι.

Τράχηλος. collum. ceruix. Idem prorsus quod αὐχὴν, vt annotauit Galenus. Est autem pars τῆς ῥάχεως capiti proxime subdita & annexa, spondylis septem constans. Eiusdem quidem illi naturæ sunt cum spondylis dorsi & lumborum: siquidem forati sunt: spinam, quam ἄκανθαν vocant, omnes (excepto primo cui nulla est, sed soli anteriore parte apophysis exigua) habent: tum apophyses transuersas, apophyses obliquas ascendentes & descendentes, vinculum membranosum intus (exceptis duobus primis spondylis) duas τῆς ῥάχεως meningas ambiens, & foris alterum, spondylos vndique colligãs: articulationes præterea sex, duas suo corpore, duas apophysibus descendentibus, & duas ascendentibus: habent tamen quædam sibi peculiaria, quibus à reliquis discernuntur. Nam omnibus colli spondylis apophyses transuersæ in rectum perforatæ sunt. Propria quoque sex inferioribus spondylis colli spina aperte bifida. Propriæ etiam quinque inferioribus apophyses transuersæ, leuiter velut bipartitæ, & decliuiter excauatæ in modum canaliculi per quod nerui ad brachium & diaphragma descendunt. Propria vero primo spondylo est corporis latitudo & tenuitas & foraminis amplitudo, rhachitidi & denti destinata, cauitas quoque apophyseωn tam ascendentium quam descendentium, quibus cum condylis articulantur per diarthosim, illis quidem occipitis, his vero secundi spondyli. Siquidem primus duas occipitis apophyses coronoideῖς cauitatibus duabus excipit, & secundi dentem transmittit: secundus vero condylo duplici, sed minus extante, primi cauitates duas γληνοειδεῖς excipit, & suo dente occipiti inter apophyses κορωνοειδεῖς anterius valido ligamento affirmatur. Proprius autem secundo spondylo dens est (à quo totum etiam ipsum secundum spondylum Hippocrates ὀδόντα appellauit) per quem cum primo spondylo & cum occipitis cauitate inter suas coronoideῖς apophyses diarthrosi iungitur. Sunt autem hi septem colli spondyli magnitudine inæquales. Primus enim & secundus longe maiores sunt tertio, quarto & quinto: sed quintus tertio & quarto maior est. Sextus non modo his tribus maior est, sed etiam septimo, qui quoniam sex alios superiores sustinet, ἄτλας καὶ ἀτλαντιον à Græcis vocatus est. Sunt autem numero æqualia cum ipsis spondylis neruorum paria quæ à ceruice proficiscuntur. primum per foramina primo spondylo & occipiti communia egressum in huius spondyli musculos, omoplatam & musculum œsophago substratum caput & collum flectentem absumitur. Secundum in totam cutim capitis. Tertium in musculos ceruicem extendentes, genam mouentes & collum totum caputque retro erigentes, cutim capitis vna cum secundo. Quartum in ceruicis musculos & musculum longum & in diaphragma cum portione quinti & sexti paris. Quintum in diaphragma cum alijs, & in musculos brachium tollentes & omoplatam. Sextum in diaphragma cum alijs prædictis, & in brachia cum septimo & octauo pari & ad musculos leuantes omoplatam. Septimum in musculum latum reflectitur, & in thoracem, brachium manumque absumitur, & interdum cum prædictis in diaphragma. Sic quidem se habet nodorum seu vertebrarum colli constructio, à qua quamuis proprie collum dicatur, attamen colli nomine communiter vocatur quod inter caput & humeros interiacet, vnaque cum ipsis nobis, tum gulæ, tum arteriæ portio continetur, per quam cibis & spiritui via est. Translata inde τοῦ τραχήλου vox est etiam ad vesicam, cuius osculum ita appellatur.

Τράχηλος etiam de matricis collo dicitur apud Pol- «
lucem & Ruffum quod τὸ ἄκρον τῆς ὑστέρας vocat: «
dicitur & eidem αὐχὴν ceruix. «

Τραχῦνον φάρμακον. medicamẽtum exasperans quod «
contrarium est læuiganti, de quo in voce λειαίνον «
dictum est: vocatur autem illud quod partium «
quibus adhæret substantiam corradit & quadam «
inæqualitate diuellit, vnde ea detergentibus va- «
lidiora esse oportet, Talia sunt Centaurium mi- «
nus, Aristolochia, aloe, & omnia valde amara, «
salsa, & acria. «

Τραχύτης. asperitas. Est vitiosa conformatio parti cui accidit, inæqualitatem absumpto humore inducens. Huic contraria affectio, λειότης, id est læuitas, dicitur, suntque primi generis morbi qui in formatione consistunt, & à causis contrarijs proficiscuntur. Exasperantur enim quæ prius

erant læuia, & læuigantur quæ prius erant aspera. illa quidem ab humorum acrimonia, aut medicamentis adstringentibus resiccata (sunt enim & acria & adstringentia potestate sicca) hæc vero à pingui & lento humore madentia. Præcipue vero in ossibus hoc malum apparet, cum non recte à medicis curantur, sed aliquando ex humorum natura qui in animalium corporibus inueniuntur, habet originem, sed maxime per morbum Gallicum ex Venere cōtractum. Oculorum autem (quod malum τράχωμα appellant) & gutturis asperitates, non ex his tantum, sed ex acribus vaporibus, aut puluere, aut fumo contingunt, sicuti & stomacho & ventriculo & intestinis à materia inutili quæ in ipso corpore gignitur, atque ex eorum quæ eduntur vel bibuntur qualitate. Inter quæ etiam venena enumerantur. Perspicuum autem est quod asperitas aliquando, si eius causæ inualuerint, aut in exulcerationem, aut corrosionem, in partibus carnosis, aut in ossibus vertitur in cariem, sicut sæpe videmus accidere in morbo Gallico.

Τράχωμα. est asperitudo palpebræ interna parte. Prouenit sæpe ex mala curatione, affusis nimiū diu collyrijs. Nam sicut in vulneribus aliarum partium illita pinguia carnis excrescentiam inducunt, sic etiam in palpebra. Potest etiam ob diuturnam defluxionem excitari, sed non mordacem: humor enim mordax non palpebram sed oculum potius ipsum infestat. Hoc vitium sunt qui δάσυμμα, siue δασύτητα appellent. Attamen ea distinguit Aetius, scribens δασύτητα esse inæqualitatem quandam palpebræ interioris superficiariam & cum rubore: τραχύτητα vero siue τράχωμα, esse palpebræ internæ inæqualitatem & asperitatem multo maiorem, adeo vt intra eam emineant veluti milij grana, aut erui semina cum dolore & grauitate. Malum autem vtrumque oculos habet humidiores. Idem vero si intendatur magisque promineat, σύκωσις vocatur: tandem vbi ad extremum peruenit, τύλωσις.

" Gal. τ̃ κτ̃ τόποις l. 4. τραχώματα appellat " τραχύτητας τῶν βλεφάρων, ὑφ' ὧν, καὶ κτ̃ τὰς ὀφθαλμίας " οἱ χιλῶνες τ̃ ὀφθαλμῶν ὀδυνῶνται κοπτόμενοι. Marcellus " Empiricus vocat asperitudines palpebrarum, " nonnulli vero interpretes scabritias palpebrarū.

Τραχωματικὸν κολλύριον. est collyriorum certa species, tollendis oculorum asperitatibus efficax. Eius plures differentiæ describuntur ab Aetio libr. 7. quæ & peculiaria nomina habent, vt φοῖνιξ, θεοφίλιον, ξυστήρ, &c. Τραχωματικὸν autem pharmacum dicitur quod deterget ea quæ adhuc mollia sunt, nec adhuc chirurgiam videntur postulare.

" Vide & Trallian. lib. 4. cap. 6. meminit eorundem collyriorum Galen. lib. 4. τῶν κτ̃ " τόποις.

Τρηχώματα. Hippocrati sunt asperitates aut aspre" dines quædam miliaceæ culicum morsibus fere " similes in summa cute enatæ.

Τειβόλιον ἢ τειπόδιον. dicitur à quibusdam λωτὸς ἥμερος. vt habetur apud Diosc.

Τείβολος. genus vnum terrestre, folijs ad effigiem portulacæ tenuioribus: viticulis in terra stratis: spinis secundum folia rigidis præduris. iuxta amnes & rudera nascitur. Est & alterū genus aquis familiare, quod in fluminibus natum comam exerit, aculeos condens: folijs latis & pediculo longo: caule parte summa quam ima crassiori. adsunt ei & capillamenta quædam spinacea, semen durum. Vterque refrigerantis & inspissantis est naturæ.

Τείβος. significat apud Hippoc. partem eam corporis cui insistimus siue stantes siue ambulātes, siue sedentes, siue alio quouis modo iacentes: vt plantæ pedum stantibus atque ambulantibus, nates sedentibus, spina tota supinis, cubito innitentibus ipse cubitus τείβος appellatur, sicut Galenus annotauit comment. 2. εἰς τὸ κτ̃ ἰητρεῖον. Sic etiam, vt idem author est, dicitur apud Hippocr. locus tritus & callosus.

Τειγώνιον. Dioscor. scribit sic vocatum à quibusdam fuisse τὸν περιστερεῶνα.

Sed pro τειγώνιον scribe τρυγόνιον deriuatum à " turturibus quæ τρύγονες dicuntur, & secundum " Aristotelem sunt quinta species τ̃ περιστερῶν co- " lumbarum. "

Τείγωνος. pastillus. in medicina olim celebris ad sistendos dolores. Est enim stupefactorius. Sic dictus fuit à figura qua fingebatur, non à numero medicamentorum. Constat enim quatuor medicamentis, semine apij, semine hyoscyami, aniso & opio, sed quorum pondera non sint eadem Galeno, Paulo & Aetio.

Apud Galen. eius descriptio habetur lib. 7. " κτ̃ τόποις, cap. 5. apud Paul. l. 2. cap. 12. Trallian. " lib. 1. cap. 10. illius vsum commendat ad capitis " dolores à febre si illinatur fronti & tempori- " bus. "

Τειδάκτυλον. sic à quibusdam dicitur ὁ ἄγνος, id est vitex, authore Diosc.

Τείκοκκον. sic dictum est à quibusdam primum mespili genus, quod ἀρωνίαν Dioscorides vocat, quoniam tria intus grana siue ligna seminis loco fructus eius contineat. Galenus vero lib. 7. simpl. medic. non ipsam arborem, sed eius modo fructum ita appellat. Est & tricoccon Plinio genus heliotropij, vbique nascens.

Τεικόνδυλος. dicitur qui ternas in digitis iuncturas ac " curuaturas habet ac ternos in eis nodos ac tube- " ra extantia. "

Τείμμα. apud Paul. lib. 1. c. 26. exponit Cornar. pul- " uillum ita detritum vt commode inspergi ac " affricari corpori possit; Talibus autem in bal- " neis vtebantur: Sed & τείμμα aliud quiddam " fuit quo in cibis vtebantur, & ad placentas & " ad coquendos pisces, de quo leges plura in voce " ὑποτείμμα. Cæterum pro τείμματι apud Paul. re- " ponendum censet Cornarius ῥύμματι. "

Τειξαλίς. sunt qui περιστερεῶνα, hoc est cristam gallinaceam sic vocent.

Τείοζος. sic quidam τὴν μελίαν, hoc fraxinum dixerunt, quasi trinodem, quod ramos habeat prægrandes, ordinatos, paresque numero.

Τείορχις. sic dicitur à Plinio tertia species Centaurij: quoniam qui ipsum eruunt, iubētur buteonem, quem τείορχιν appellant, accipitrum generis auē, cauere, quando non raro vulnerantur ab alite qui legunt: ea enim defendit & impugnat legentes. Verum non fuit propterea necesse Plinio constituere tertiam Centaurij speciem, quoniam id Theophrastus de Centaurio maiore recenset, quod propterea τείορχιν posse dici perspicuum est.

Τελπόδιον. vide in τελβόλιον.

Τελπόλιον. herba eſt in marinis naſcens locis quæ allidit vnda & recedens dimittit, neque in mari, neque in ſicco: folio glaſti craſſiore, palmeo caule in mucrone diuiſo. Eius, vt tradunt, flores colorem ter die mutant, mane candidi, meridie purpurei, ſero punicei conſpiciuntur. Eius radix alba eſt odorata, guſtanti acris, & calida tertio gradu.

Τείσπερμον. cataplaſmatis nomen eſt, ſic dictum à tribus ſeminibus quibus componitur, cumino, baccis lauri, apij ſemine. Valet contra colicum dolorem.

Τεισμὸς. qui & πρίσις τῶν ὀδόντων; Stridor eſt dentium ſiue eorum inuita concuſſio, vel eſt muſculorum mandibularum conuulſio: eſt autem illud quibuſdam congenitum vitium ex imbecillate facultatis mouentium maxillas muſculorum; interdiu dum vigilat homo nõ apparet, ſed in ſomno tantum quo tempore animalis facultas omnino febre ſopita eſt, dormientes enim tenere tentant maxillam compreſſam, ſed ob imbecillitatem motricis facultatis id imperfecte fit, & veluti cum quodam tremore, ſicque dentes inferiores cum ſuperioribus colliduntur: Galenus eam dentium πρίσιν comparat vagis oculorum coniectibus qui vulgo ἵππος dicuntur, ergo ſtridere dentibus plane ſignificat dentium ſtrepitus qui vt in crepitaculis crebro alliſu cientur (*claqueter* Galli vocant) quod eſt tremoris argumentum, vt illud collidere conuulſionis: Cæterum imbecillitas iſta vt in ijs quibus congenita eſt, nihil denuntiat periculi, ſic his quibus non eſt morbis acutis ſuperueniens, periculum denuntiat; Significat enim læſionem cerebri in cuius conſenſum trahũtur muſculi maxillarum à qua conſequitur delirium, & mors ex Hippoc. in Coacis, his verbis collidere dentes aut ſtridere, ſi cui à puero familiare non ſit fanaticum atque mortiferum; Quod ſi quis iam demens id faciat omnino funeſtum.

Τειταῖος πυρετὸς. tertiana febris, ſic vocatur à Græcis febris intermittens tertio quoque die acceſſionem repetentem habens, nam quæ continua eſt cum adiectione vocatur τειταῖος συνεχὴς vt habetur apud Galen. libr. 2. de differ. febr. cap. 7. fit autem à bile putreſcente, cum in habitu totius corporis tùm maxime in hepate, velut in foco quodam, quod cum ſit bilis generandæ ſedes & officina, in hac febre fere affici ſolet vt ſcripſit Galen. lib. 1. ad Glaucon. maxime accidit in homine bilioſo, calido ſicco, ætate florente, regione & loco, anni tempore, & aeris conſtitutione calidis ſiccis; A cauſis omnibus calidis ſiccis, labore immodico, ira, mœrore, furore, vigilijs, intentis cogitationibus, inedia, vere, cibis & medicamentis calidioribus & ſiccioribus; acceſſio repente inuadit cum inſigni rigore & valido. Talis autem ſentitur rigor, ac ſi à re aliqua acuta cutis pungeretur, cum in quartana potius frigidus rigor ſentiatur, ſub rigoris finem ſæpe bilioſus vomitus accidit. Pulſus interea paruus & contractus, nec non etiam durus vt ſcribit Gal. lib. de morb. temporibus, finitum rigorem excipit calor acer & pungens primo occurſu, multuſque & qui veluti cum quodam vapore efferatur vt ait Galen. lib. 2. de criſ. cap. 3. Paulo poſt vero à manu ſuperatur, contra quam in febribus ardentibus malignis, in quibus calor diutius perſeuerat, atque eo diutius quo grauiores ſunt atque maligniores, calor tamen æqualiter per totum corpus extenditur, huic accedit reſpiratio difficilis, vigiliæ, iactatio corporis, oris amaritudo, dolor capitis & temporum, ſitis magna, in qua ſi æger bibat ſtatim poſt potũ plurimus vapor calẽs per cutim exhalat ſudoris nuncius: Pulſus qui acceſſionis initio paruus erat & contractus, celerior & crebrior euadit quam in cæteris intermittentibus non tamen inæqualis (propter materiæ febrem facientis tenuitatem) vt ſcribit Galen. lib. 2. de criſib. cap. 3. Quidam durum dicunt propter arteriæ ſiccitatem, Statim vero in vigore conſiſtit febris hæc, quem excipit declinatio in qua erumpit alijs ſudor vaporoſus calidus, per totum corpus æqualiter ſparſus, alijs vomitus bilioſus ſuperuenit, alijs deiectio bilioſa, quibuſdam hæc omnia ſimul ait Galen. comment. in aphor. 59. lib. 4. Sic finitur acceſſio quæ ſua natura breuis eſſe ſolet. Nam vt plurimum ad 7. horas protenditur, quibuſdam citius, quibuſdam tardius, vltra tamen 12. horas non producitur vt ſcripſit Galen. loco citato, finita acceſſione incipit ἀπυρεξία quam in cæteris intermittentibus ſyncerior, & in qua nullum humoris putridi perceptibile indicium ex pulſu agnoſcas, vt ſcripſit Galen. libr. 2. de differ. febr. cap. 3. & 4. qui etiam libr. 2. de criſib. c. 3. ſcribit febrem iſtam in ἀπυρεξίαν deſinere, contrarium tamen ſcribit lib. 1. ad Glauc. cap. 2. Tertio die repetit acceſſio aut eadẽ hora aut prius aut tardius, eaque aut longior aut breuior vehementior aut leuior, pro cauſarum quæ ſuis locis explicantur varietate, atque ſic deinceps ſingulis tertijs diebus fiet, quamdiu materiæ febrem facientis aliquid reſtabit, & putridi caloris veſtigium aliquod ceu ſeminarium in foco febris ſupererit: fit autem id vt plurimum ſeptẽ ad ſummum circuitibus ſeu acceſſionibus, vt ſcripſit Hippocr. aphor. 59. lib. 4. in Coac. prænot. & libr. 4. aphor. 43. habetur tertianam exactam circuitibus 5. vel 7. vel quod longiſſimum eſt 9. iudicari: febrem autem iſtam omnium intermittentium eſſe breuiſſimam atque mitiſſimam ſcripſit Galen. lib. 1. ad Glauc. cap. 8. & Hippoc. aphor. 43. lib. 4. periculo vacare dixit: Sic quidem ſe habent tertiani febrium circuitus ſingula tempora ſi febris ipſa ex ſyncera & pura bile facta fuerit, ſiue pallida ſiue flaua. Si enim huic alter humor admixtus fuerit, non iam tertiana exacta, ſed notha & illegitima cenſetur, illam Hippocr. interdum τειταῖον ἀκριβῆ καὶ γνήσιον cum additione vocat, interdum ſimplici appellatione contentus abſolute vocat τειταῖον vt annotauit Galen. comment. ad aphor. 59. libr. 4. hanc vero appellant Græci οὐκ ἀκριβῆ καὶ νόθον, notham & non exactam Galen. tamen l. 2. de differ. febr. c. 8. & comment. in libr. 1. epid. comment. 3. de his nominibus aliter definit, nam quibus tertianis hæc inſunt, aut commemorata ſymptomata, hæ τειταῖοι ἀκριβεῖς appellantur, at quibus horum aliquid deficit ſimpliciter τειταῖοι appellantur: illa quidem rara eſt, hæc ſub Autumnum præſertim viget noſtro ſæculo frequentiſſima. Signa habet putreſcentis bilis cum alijs humoribus permixtæ, ſed quæ prout bilis ſyncerior eſt, ita etiam magis ad ea quæ ante commemorata ſunt accident; itaque prehendit cum rigore minus valido ſed diuturniore, calor minus acer &

» pungens, nec per omne corpus adeo æqualiter » vt in tertiana exquisita sparsus; in declinatione » accessionis sudores non adeo copiosi, nec adeo » calidi, vrina crassior, ἀπυρεξία non adeo syncera, » tota accessio longior vt quæ vltra horas 12. per- » duret, sæpe vero ad 24.30. 36. aut 40. perueniat, » ita vt accessio intermissione longior sit, & tunc » dicitur veteribus Græcis peculiari nomine πα- » ρεκτείνων τριταῖος, extensa tertiana de quo suo lo- » co leges; Totum autem febris tempus longum » est, raro enim breuiori tempore quam 14. circui- » tibus iudicatur, sed sæpius longius detinet, adeo » vt Autumno incipiens, nonnunquam vere tan- » tum desinat vt scripsit Gal. lib. 1. ad Glaucon. id- » circo periculosior est tertiana exquisita, ac cum » diu detinet, fere desinit in vitia lienis & aliorum » viscerum. Quis autem humor cum febre mix- » tus febrem istam accendat & qua proportione, » facile assequeris, si singularum febrium inter- » mittentium exactarum signa singula ad vnguem » tenueris.

Τριταῖος συνεχής. Tertiana continua sic dicitur cum » additione, ad differentiam intermittentis quæ » τριταῖος absolute dicitur vt l. 2. de different. febr. » cap. 7. annotauit Galen. febris est à bile in vasis » maioribus quæ inter alas sunt & inguina pu- » trente, alternis diebus exacerbationem habens, » omnia habet symptomata quæ antea tertianæ » intermittenti accidere diximus, in hoc tantum » differens quod focum habeat diuersum; & quod » cum rigore non excipiant exacerbationes, hoc » enim continuarum proprium statuit Galen. ali- » quando tamen obseruatur primum febris con- » tinuæ insultum cum rigore fieri qui tamen in se- » quentibus exacerbationibus non fit, vnde vide- » tur illum accidere, non esse de natura & essen- » tia febris, sed à crudis quibusdam humoribus & » acribus in ventriculo, aut vicinis partibus per fe- » bris insultum commotis, qui aut illic prius ade- » rant, aut è maioribus venis præ copia refuda- » runt; hæc febris inter alias continuas est fre- » quentissima, fere enim putrescens sanguis bilis » naturam induit, alio nomine τριταιοφυὴς à veteri- » bus dicta est de qua in sequentibus.

Τριταιοφυὴς πυρετός. febris quasi ex tertiana nata, aut » tertianæ naturam referens vocatur ab Hippoc. » libr. 1. Epidem. teste Galen. comment. 2. eius » libri febris continua tertio quoque die exacer- » bationes habens, intermedijs autem diebus ali- » quam remissionem; hoc proprium etiam ha- » bens vt diebus decretorijs deterior multo red- » datur; in eo quidem quod continua est nec in » ἀπυρεξίαν desinit ab ea differt quæ proprie τρι- » ταῖος dicitur: ab hemitritæo vero quod hic non » solum primo die accessionem habeat, sed etiam » 2. licet præcedente minorem, & minus horrifi- » cam; at τριταιοφυὴς nullam postridie accessionem » habeat nouam, sed remissionem; ad hæc ille hor- » roris reduplicationes habet & inæqualitatis, hæc » minime: itaque τριταιοφυὴς febris est quodam mo- » do inter τριταῖον & ἡμιτριταῖον media, quia tamen » potius ad τριταίου naturam accedit, ideo iure à ve- » teribus τριταιοφυὴς dicta est: materiam habet hæc » febris vt scribit Galen. crudum pituitosumque » succum cum bile flaua, sed non pari mixtione » mixtum (esset enim exquisitus hemitritæus) nam » bilis flaua febrem acutam accendit, statimque » desinit, vnde febris remissio diebus intermedijs; » interea vero contingit pituitosam putrescere, sicque post remissionem (quæ à bile) remanet « nihilominus caloris augmentum: febres autem « eiusmodi malignissimas esse & difficillimas, « quia vires à priore accessione fatigatas labor « nouus iterum fatigat, vt scripsit Galen. cæterum « quod spectat ad huius vocis acceptionem, Ga- « lenus paulo generaliorem facit huius vocis sig- « nificationem comment. 2. in lib. 6. epid. vbi in- « ter febres acutas quæ tertio quoque die inua- « lescunt, τριταιοφυεῖς à Græcis appellari eas tantum « scribit, quæ prope ad integritatem perueniunt, « posse tamen non absque ratione eo nomine ap- « pellari omnes alias febres acutas quę tertio quo- « que die excandescunt, idem comment. 3. in lib. 1. « Epid. scribit Galen. & libr. 2. de different. febr. « vbi eas febres continuas putridas quæ tertio « die inualescunt consueuit nominare τριταιο- « φυεῖς. «

Τρίφυλλον. est frutex qui supra cubiti altitudinem attollitur, virgas habens tenues, iunceas & nigras, vnde ramulares enascuntur appendiculæ, in quibus terna singulis germinationibus exeunt folia, loto herbæ similia. quibus recenter enatis rutæ odor inest, vbi autem adoleuerunt, bitumen olent. florem edit purpureum, semen quadantenus latum, subhirsutum, ex altera extremitate exertum, antennę modo corniculum gerens, radix tenuis, longa, valida. Vis plantæ calida est & sicca, vt bitumen. cui odore est similis vtrinque tertio ordine. Sic etiam à quibusdam dicitur λωτὸς ἄγριος, atque etiam ὀκύπους, vt habetur apud Diosc.

Τρίχες. pili, capilli. omne quidem pilorum genus τῶν τριχῶν nomine designatur, sed κατ' ἐξοχὴν qui in capite oriuntur, quos peculiari vocabulo Latini capillos vocant. Sunt autem τρίχες partes corporis terreæ, siccæ, longæ, exiles è summa cute prodeuntes. Hæ, inquit Galenus, in eo partium genere sunt quæ, quemadmodum & vngues, nullam gubernationem habent, sed ortum tantummodo. Neque enim corporis substantiam constituunt, neque principia sunt virtutum, neque principijs subseruiunt, neque ex se ingenitas vires possident, neque ab alijs vires accipiunt. Siquidem motum & sensum non habent, non vitam, non naturales facultates attrahendi, continendi, concoquendi & expellendi: quare neque hæc alijs possunt suggerere. Generantur autem duntaxat, hoc est coagmentantur & concrescunt, non in omnem dimensionem, quemadmodum reliquæ corporis partes, sed in longitudinem solum. Neque enim nutriuntur, sed noua fuligine subinde ad cutem expulsa, & priori adhærente, eamque vt clauus clauum, trudente producuntur. Ortum namque habent ex fuliginosis, crassis & terrenis vaporibus qui in corpore à calore suscitantur, qui dum exitum moliuntur, totam cutim perforant. Verum foramina hæc in humidioribus & mollioribus non perseuerant, quod partes quæ prius abscesserant, rursus facile coalescant. Siccescente vero corpore & duriore effecta cute manent aperta, non ita tamen vt fuliginosus ille vapor totus per ea abeat, sed prodeat tantum & exeratur: hæret enim & stipatur in illis meatibus, & subinde alio atque alio vapore accedente eique per humorem quem secum ducit agglutinato, truditur, atq; sic prodit pilus crassus aut exilis pro materiæ quantitate & viarum amplitudine, passus

aut crispus, prout viæ siccæ aut humidæ, rectæ aut obliquæ sunt, niger, ruber, flauus aut albus pro fuliginis adustione & humoris quem secum è profundo adfert colore, vide scholium 34. quod nos in l. Hipp. de natura pueri scripsimus.

Τειχίασις. est oculorum à pilis offensio. Ea autem dupliciter contingit. Siquidem sæpe in palpebris sub pilis naturalibus alij exoriuntur, qui intro spectantes tunicas pungunt, & oculorum fluxiones concitant: qui affectus διστιχίασις nominatur. Aliquando vero ipsæ palpebræ relaxantur eæque laxatæ aut ipsarum extremitas intro vergit, nec pili facile apparent, nisi quis distendat ac disparet palpebras: idque mali genus φαλάγγωσις vocatur. Introductorij seu Medici author tres differentias τῆς τειχιάσεως constituit, quemadmodum & Aetius. Prouenit malum hoc ex superflua humiditate, ex qua pili, tanquam herbæ in humida terra, luxuriant, vel palpebræ ipsæ resoluuntur, nimio humore redundantes.

» Dicitur & τείχωσις Actuar. l. 2. περὶ διαγνώσ.
» παθ. c. 7. hinc & apud Galen. lib. 2. de loc. affect.
» τειχῶντες dicuntur quibus pungentes pili oriun-
» tur in palpebris; morbus is ab Aristotele c. 12. l.
» de histor. animal. τειχία vocatur.

Τειχίασις etiam dicitur authore Galeno symptoma renum, ex quo per vrinam prodeunt veluti capilli albi. Siquidem talia quædam corpora in renibus possunt concrescere ab humore crasso & viscoso, vsto à calore, vt docet Gal. comment. in aphor. 76. lib. 4.

» Hanc tamen renum dispositionem se nun-
» quam vidisse testatur ibid. Gal.

Τειχίασις etiã, hoc est pilare malum, vocatur mammarum dolor, quem pilus aliquando mouet in poculo forte haustus: is autem non sedatur donec pilus vel pressus sponte exeat, vel cum lacte exugatur. Id mali genus etiam τειχίαν vocant.

» Definit vero Erotian. τὴν περὶ τοὺς μαστοὺς ἀπό-
» στασιν; meminit & huius morbi Alpharabius me-
» dicus Arabs in ægritudinum cẽsu quæ mammis
» infestæ sunt; Rondelet. vermiculum capillarem
» esse putat ex putrido & pituitoso lacte in mam-
» ma genitum, talemque se aliquando vidisse ait
» in vbere nobilis fœminæ natum, alij τειχίασιν in-
» terpretantur mammarum tenuissimam ac velu-
» ti capillarem fissuram, ac scissuram quamdam,
» asperitatem & inæqualitatem in ijs subortam,
» vnde μαζὸς τειχιάσηται, trichiasim pati mamma
» dicitur apud Hippocr. 2. de morb. mulierum.
» Cæterum in huius morbi causa non possum non
» vehementer Aristotelem admirari dum sic scri-
» ptum reliquit 7. de histor. animal. c. 11. vbera to-
» ta fungosa ita sunt, vt si in poculo pilum forte
» hauserit mulier, dolor moueatur in mammis,
» quem morbum τειχίασιν appellant, nec sedatur
» (inquit) donec pilus vel pressus exeat sponte, vel
» cum lacte exugatur. Credit ergo Aristoteles pi-
» lum per os deglutitum ad mammas pertransire,
» quod quam sit absurdum atque ridiculum norũt
» omnes Anatomici, vt potius existimanda sit la-
» ctis in mammarum venulis exsiccatio quædam,
» quæ pilorum effigiem repræsentet. non secus ac
» in vrinis aliquando capillitium (sic & Hippocr.
» comprobãte 4. aph. 76.) inspeximus, quorũ ge-
» nerationem Gal. in venis potius quam in renibus
» factam reputauit 6. de loc. aff. c. 3. Paul vero l. 3.
» c. 45. in vreteris meatibus gigni insinuat, nos au-
» tem è renum colatorio resudante crassiuscula
pituita, & vna durescente, non secus ac in totius «
cutis pilorum generatione cõtingit, pilos huius- «
modi seu pilorum effigiem referentia corpuscu- «
la semipedalem aliquando longitudinem æquã- «
tia proficisci; hic igitur & in mammis gignis pi- «
laris quædam substantia resudando potest, vel «
intra venas prius exsiccato lacte genitus pilus «
per venarum reseratos porulos tandem erum- «
pet, quo quidem foras egresso (quemadmodum «
etiam in dothienibus educto crassiusculo pure) «
dolor cessat minuiturue. «

Τειχισμὸς. est species fracturæ tenuissima & sensum latens. quæ quia non facile se prodit, mortis sæpe causa est, vt ait Paulus libri 6. cap. 90.

Τειχολάβιον, seu τειχολαβὶς. instrumẽtum est quo red- «
ditur cutis læuis & depilis à pilorum prehensio- «
ne dictum, Latini Volsellam appellant, Græci «
alio nomine μαδιστήριον. «

Τειχολογεῖν. floccos vellere, de phreniticis dictum «
Hippoc. vbi mente capti sunt. «

Τείχωμα. capillamentum: dicitur de omni animante «
apud Aristotelem l. 5. de gener. animal. item de «
capillamento seu capillitio humano, seu quouis «
pilo corporis humani apud eundem. «

Τειχωτὸν. vocatur pars ea capitis authore Arist. quæ capillis tegitur.

Τεῖψις. frictio. Motus est extrinsecus, qui à Galeno in faciendorum genere comprehenditur libr. 1. sanit. tuen. Duobus modis vsurpatur: vno quidem pro omni motu qui extrinsecus tam sanis quã ægris corporibus adhibetur ad cutem, quouis tempore: altero vero vel pars est exercitationis, vel potius, vt ait Galenus, exercitationi subseruit. hanc gymnastæ, vt refert Galenus, duplicem fecerunt, παρασκευάζουσαν καὶ ἀποθεραπευτικὴν, hoc est præparatoriam & recuratoriam. Præparatoria dicitur quæ corpus ad exercitationem preparat, ne quid in ipsa exercitatione vel rumpatur vel obstruatur: id quod præcauetur corpus sensim prius calefaciendo, & solidas partes præmolliendo, & humores tenuãdo, & exiguos meatus laxando: hoc autem præstatur primum frictione per linteolum, mox per oleum: sunt enim hæ duæ partes præparatoriæ frictionis. precedit autem per linteolum frictio paucis omnino per manum circumactibus, qui nullo compressu sint graues & modice celeres, quibus citra compressionem corpus cutisque calefiant, meatus laxentur & præparentur aptumque corpus sit ad oleum capiẽdum, tunc enim oleum inducendum; & nudis manibus, quæ mediũ inter molle durumque modum seruent infricandum, quatenus neque coactum constrictumque corpus sit, neque vltra quam par est laxum resolutumque fiat, sed legitimum naturæ modum seruet. Tota ipsa frictio præparatoria huc spectat, vt corpus molliat: quod tamen non omnes præstant frictiones. Nam cum sex omnino sint frictionum differentiæ, mollis dura, & inter eas media, multa, pauca & in eo genere mediocris, dura ligandi, mollis soluẽdi, multa minuendi, mediocris carnem augendi vim habet, vt scripsit Hipp. ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον. Sũt autem hæ propriẽ frictionum differentiæ, non item aliæ quæ ab externis rerum circumstantijs sumuntur, vt à loco vel anni tempore in quo quis fricatur, quodque aliẽ cum oleo vel sine oleo fiant, idque vel manibus tantum, vel etiam cum puluere, vel per linteũ. Harum tamen ratio etiam habenda est. Siquidem

ab his vario corpus afficitur. Altera frictionis species, quæ & ipsa exercitationibus subseruit, ἀποθεραπευτικὴ dicitur: Latine recuratoriam ad verbum appelles. Recentiores gymnastæ, vt ait Galenus, eam etiam ἀποθεραπείαν vocauerunt, quod totius apotherapiæ præcipua portio sint frictiones quæ post exercitationem adhibentur. Earum vsus est vt quæcumque excrementa per exercitationem calefacta extenuataque in corpore adhuc manent, foras euocentur, ipsæque partes solidæ per exercitationem tensæ & induratæ emolliantur, & lassitudo præterea tollatur. Id quod fit tum frictionibus cuique corpori cõuenientibus, vna cum partium ipsarum quæ fricantur tensione, & spiritus cohibitione, tũ plusculo etiam oleo, sicut à nobis suo loco dictum est cum de ἀποθεραπεία egimus.

Τρῖψις ὀργάνων. attritio instrumentorum. dicitur ab Hippocrate lib. 6. τῶ ἐπιδημιῶν exsolutio, infirmitas & imbecillitas instrumẽtorum, per translationem à vestibus & vasis attritis. Nam & hæc post diuturnos vsus seipsis aridiora euasisse cernuntur, vt annotat Galenus comment. 3. in eum librum.

Τριώβολον. pondus trium obolorum, ἢ ἡμίδραχμον hoc est dimidia drachma: drachma enim in sex obolos diuiditur.

" Τρομητὰ ᾠά. oua tremula. vide ᾠόν.

Τρόμος. tremor. est motus deprauatus facultatis animalis partim à voluntate partim ab onere partis editus. Neque enim motus simplex est, sed geminus, vnus qui deorsum, alter qui sursum tendit. Hic secundum naturam est & à voluntate perficitur, ille vero præter naturam, & à partis quæ tremore agitatur, onere atque grauitate. Facultas enim animalis cui mouendi munus natura demandauit, membrum ita tremulum sursum attollere nititur, quod tamen ea inuita inferne labitur & concidit propter grauitatem: fitque concertatio quædam naturæ atque morbi, quando non permittit facultas membrum laborans deorsum ferri, nec tamen patitur eius grauitas vt natura ipsum sublime diutius teneat, sicuti per sanitatem consueuerat. Itaque vicissim facultas nunc vincit, nunc vincitur, fitque contrariorum motuum perpetua quędam successio. Huius symptomatis causa duplex est: vna obstructio neruorum à succis multis, crassis, lentis, ita vt exigua facultas motrix in partem affluat, nisi confertim irruens illos excusserit: altera vero facultatis motricis imbecillitas contracta ex frigida intemperie, vel corporis vniuersi, vel principij neruorum, vel aliarum partium natura imbecilliorum & ad morbum propensarum, quam vel senectus frigida & sicca, vel Venus immodica & intempestiua, vel timor, vel dolor, vterque magnus longusque, vel frigidus aer, vel balnea vel potus largior vini meracioris aut aquæ frigidæ, vel ignauia, diuque omissa post multos cibos exercitatio induxerit.

» Adde ea quæ tota substantia neruis sunt inimi-
» ca & tremorem in ijs efficere nata vt hydrargi-
» rum. Timor etiam interdum tremorem efficit
» quia per eum spiritus & calor intro secedunt.

Τρομώδης σφυγμός. tremulus pulsus, is languidus si-
» mul & paruus est, atque sicut tremor imbecil-
» litatem facultatis consequitur. Imperitis ille in-
» terdum vibratus videtur, vnde arbitrantur sæpe eum se vidisse. Gal. li. 2. de præsag. ex puls. c. 12. «
& in Definit. Medic. Tremulus pulsus est qui «
ictum refert neque æqualem, neque non flu- «
ctuantem, sed veluti dimoueatur. «

Τρομώδης γλῶσσα. vide γλῶσσα. «

Τρόπος. modus. Duobus modis, inquit Gal. comment. in sentent. 1. li. 3. de humor. eo verbo veteres vtuntur: vno pro animi moribus, altero pro differentijs aut formis eius de quo sermo habetur. Exempli causa, si sermo fiat de victus ratione, & τῆς διαίτης τοῖς τρόποις dici audias, tunc differẽtias aut species intellige. τρόποις enim significare εἴδη, διαφορὰς, οὐσίας, ἢ ἤθη, Galen. annotauit comment. 3. in li. 1. τῶ ἐπιδημιῶν.

Et comment. 2. in libr. Hippocr. de humori- «
bus. Sed & significat τρόπος morem morbi qui «
vt Galen. 1. de cris. c. 4. ait est diuersus à gene- «
re ipsius morbi; mos ille, vel benignus est, vel «
malignus. Sic τρόπους πυρετῶν nonnunquam mo- «
res vocat, nonnunquam differentias & essentias «
comment. 3. in 1. Epid. t. 10. sic aphor. 9. sect. «
1. libr. 6. Epidem. ὁ τρόπος πυρετῶ quod explicat «
Galen. τὰ περὶ ἢ θερμὸς ἢ χολώδης, ἢ καυσώδης, ἢ τῶ «
ἄλλων τις. Plura apud Hippo. exempla reperietis «
quibus constet non aliam esse fere significatio- «
nem huius nominis quam speciei & generis, vt «
quando τρόπον ἡμιτριταῖον dixit lib. 1. Epidem. statu 1. & φθινώδεα τρόπον & κακοήθεα τρόπον Ibidem. «

Τροφὴ. alimentum. nutrimẽtum. Est quicquid substantiam corporis augere potest. Nam cum plurima quotidie è corporibus diffluant, nisi in eorum quæ effluxere locum alia subinde restituantur, breui corpus concidat necesse est. Itaque tale tantumque reponi oportet quale & quantum deperijt, si eodem in statu corpus seruare volumus. Ergo substantiæ nostræ, quia illa est quæ contabescit, prorsus simile esse nutrimentum debet, & in eius quæ perijt locum succedere. Quare si triplex in nobis substantia quotidie dissipatur, solida, spiritalis & carnosa, cõuenit etiam alimenti triplicem esse differẽtiam, quod non nisi similitudine totius substantiæ nutriat. Itaque vt caro carnis nutrimentum est, sic spiritus spiritum alit, eiusque τροφὴ dici debet. Est autem nomen alimenti ὁμώνυμον, quod Hippocrates in opusculo de alimento distinxit his verbis. Alimentum aliud est quod nutrit, aliud quod quasi est nutriens, aliud quod nutriturum est. In prima quidem significatione, iam substantia corporis nostri factum est: in secunda vero, sanguinem sub se comprehendit, & qui propius ad substantiam nostram accedit, rorem per carnem dispersum: in tertia vero cibus intelligitur recenter deuoratus, vel integer etiã, & chylus ex eo genitus in ventriculo. Cæterum cum multæ sint & differentes alimentorum facultates, illæ quidem in tertia significatione euidentes & infractæ manent, calefaciendi, refrigerandi, humectandi & siccandi: in media paulo obtusiores sunt: in prima vero, præter caliditatem & humiditatem, vix sunt superstites. Siquidem quod proxime alimentum est, quatenus tale est, omne calidum humidumque est, vt quod caloris nostri substantiam augeat, & corpora siccari vetet.

Τροφὴ ἐξίτηλος. apud Hippocrat. lib. de alimento, dici- «
tur alimentum euanescens aut exolescẽs, quod- «
que nullum augmentum parti confert, ex ali- «
menti vitio, aut errore, vnde pars gracilescit «

" aut Atrophia laborat, vel quia ante tempus hoc " est perfectam coctionem emittitur, aut excernitur, quod est ἀπολύεσθαι ac ἀποκρίνεσθαι, aut vbi appositum consumitur ac dissipatur, quod est ἀπερεῖσθαι.

Τρωγάλια, vocantur à Græcis ex amygdalis amaris " confecta sorbilia vt inquit Cæl. Aurel. lib. 4. τῶν " χρον. c. 8.

Τροφηνβίαιον. vocauit Aristoteles 8. polit. c. 3. cibum " eorū qui exercebantur Athletice, quasi plus quā " ferre possent edere cogerentur, sed & aliquando ἀναγκοφαγίαν vocauit, qua etiam voce vtitur " Clemens Alexand. lib. 2. pædag. c. 1.

Τρόφις. bene nutritus, pinguis. vt annotat Galen. in lexico Hippocr.

Τρόφιμα. Græci vocant cibos valentis materiæ, siue " qui probe & multum nutriunt. Sic Celsus, alia " valentis, alia mediæ, alia imbecillis materiæ lib. " 2. commemorat, vocatque valentissimum in " quo plurimum alimenti est.

Τρειώδης, apud Hippocr. significat eum qui illata quædā habet infixa. Dicitur παρὰ τὸ τρέσαι, quod significat πήγνυσθαι; hoc est infigi & hærere. vt annotat Galenus in lexico Hippocr.

Τροφός. nutrix. Commendatur vero ab Aetio, quæ " non semel tantum sed iterum atque tertio peperit, vitalem scilicet & sanum, quique ex nutricis lactatu, succulentus & εὔσαρκος fit factus. " Auicenna eam plus laudat quæ masculum enixa " est, mihi quæ fœminam peperit præstantior videtur pro infantium alimonia, quorum intemperies lacte frigidiore & humidiore corrigenda " est. Mammas idem Auicennas solidas laudat, " mediocres inter duras & molles. Sed Aetio displicent magna paruaque vbera, illa quia nimiū, " hæc quia parum lactis habeant, adde quod ex " magnarū suctu resimi aut subsimi infantes redduntur: magnæ item papillæ offendunt gingiuas; " paruæ maxillas, quod ægre apprehendi possint. " In lacte probantur color candidus, consistentia " quę non plus casei quam seri contineat, hoc est " inter crassam & liquidam æqualis, sapor dulcis " & odor gratus. Tametsi Aristoteles 3. de nat. " animal. crediderit lac esse commodius lactantibus quod liuorem contraxerit, quam quod candidum est. Lac post partum liquidissimum ideoque insalubre. Lac etiam iam diu enixæ in totum damnatur, temporis enim progressu à partu magis crassescit. In nutrice porro corporis habitus nec nimium gracilis, nec nimium obesus " placet Æginetæ, sed carnosus cum ceruice valida & lato pectore. Placet etiam ætas mediocris, " ita vt minor 25. annos non compleuerit. Grandior 30. non excedat. Insuper ad nutricis præstantiam plurimum confert faciei elegantia, etenim formæ prodigiosæ plerumque emota sunt " mente, quoniam corpori cōsentit anima & animæ corpus; mores postremo & quos nutrix habet insitos, & quos educatione sibi comparauit, obseruandi sunt, quandoquidem lac biliosum reddere pituitosumque possunt, & perinde " infantuli temperamentum immutare, nā quod " alitum ab alimento immutari possit, res est vnicuique manifesta. Abstinere igitur debet nutrix " ab immodicis animi affectibus. A venere etiam " à qua triplex incidit noxa, vel enim menses prouocantur, vel lac odoris gratiam in deterius mutat, vel si conceptio fiat, sanguis optimus in fœtum absumetur vitioso pro lacte relicto vt scribit Galen. 1. de sanit. tuenda. Est igitur Venus " reprimenda vsu lactucæ alijsque idoneis remedijs. Præter hæc nutrix ante cibatum moderatis animi & corporis motionibus se exerceat, cibisque vescatur citra saturitatem, tempestiuè " ordinateque, qui facile concoquantur atq; succi vitio careant, quippe ex praui succi lacte cuiusdam infantis corpus vlceribus fuisse refertum " 3. de aliment. Galen. narrat. "

Τροφός. nomen est ἐμμότου φαρμάκου, quo Paulus lib. 4. c. 40. implet caua vlcera quæ pura sunt.

Τροχαντῆρες. sunt apophyses duæ in ceruice superiori femoris, vna externa, & omnium corporis processuum, nulli alteri ossi commissorum facile maxima, altera interna, multoque inferior, sed magnitudine nequaquam externæ comparanda. Sic dictæ sunt ἀπὸ τοῦ τροχάζειν, quod significat διατρέχειν, propterea quod cruris motus cursusque per musculos his apophysibus insertos perficiantur. In hoc enim à natura comparatæ sunt, vt collis ritu musculorum insertionē probe admittāt. Anatomici vulgo rotatores appellant: ego potius cursorias apophyses nuncuparem. Verum externam, quod ampla sit multumque gibbosa, quidam peculiari vocabulo γλουτὸν, id est natem, vocarunt, siue à similitudine, siue quod musculi nares ipsas constituentes inde maxime prodeant.

Τροχίσκος. pastillus. medicamenti nomen ab efformationis figura: fingitur enim in orbiculos, ex quibus etiam κυκλίσκος à quibusdam vocatur. Est autem triplex eorum genus, sicut ex Antyllo Oribasius & Paulus tradiderunt. Alij sunt potabiles, alij in aluum inijciuntur, alij illinuntur. Eorum qui bibuntur, alij comprimunt aluum, aut sanguinem, aut aliam fluxionem refrigerando, adstringendo, opplendo vel desiccando: alij dolorem sopiunt obstupefaciendo, vel humores diffundendo: alij renes, lienem aut iecur obstructione liberant. Eorum autem qui in aluum immittuntur, alij acrimoniam obtundunt, alij adstringunt, alij sistunt sanguinis profluuium, alij adurunt. Similiter vero & qui oblinuntur, ad vsum ex ijs aliquem adhibentur. Compositionis eorum ratio nota esse potest ex Galen. lib. 5. τῶν κατὰ γένη. ex omni genere medicamentorum quæ trita humore aliquo excipi possunt & in vmbra desiccari. Sic autem facile asseruantur, cumque iis vtendum est, humore aliquo conuenienti diluuntur ad vsus prædictos.

Trochiscos autem inquit Celsus lib. 5. cap. 17. " Magis ex quibusdam metallicis fieri atque arida aliquo humore iungi: horum inquam ratio " est vt idem ibidem docet, nimirum arida medicamenta contrita, humore non pingui, aut vino vel aceto coquuntur, & rursus cocta inarescunt, atque vbi vtendum est eiusdem generis " humore diluuntur. Quid vero differat τροχίσκος à " malagmate vide in dictione ἔμπλαστρος. Porro " trochiscorum seu pastillorum differētias plurimas sigillatim descriptas vide apud Paul. lib. 7. " c. 12. & apud Aet. tetrab. 3. serm. 1. c. 48. 49. & " Oribas. lib. 3. synops. & Cels. lib. 5. c. 20. "

Τρόχοι. cursus, apud Hippocratem, vt annotat Galenus in lexico suo. At τροχὸς, Rota est, item Turbo, & Orbis.

Τρυβλίον. idē quod κοτύλη in medicis authore Cleopatra his verbis: τὸ τρυβλίον τὸ αὐτὸ μέτρον χωρεῖ τῇ κοτύλῃ, ἔχει δὲ μέτρῳ κυάθους ϛ'. hoc est, tryblion

eandem mensuram habet quam & cotyle. continet enim eius mensura cyathos sex. vide in dictione κοτύλη. In georgicis vero eiusdem capacitatis est cuius ὀξύβαφον, sesquicyathum continēs, siue κοτύλης partem quartam. Eius nota fuit τρ, superimposito desuper υ.

Τρύγη. nunc triticum significat nunc hordeum, nunc fructum quemlibet. tam est incertæ & ambiguæ significationis.

» Scriptura hæc apud Hesych. est, qui præterea » herbæ cuiusdam nomen esse ait. Apud Hippo. » vero τρύγις.

Τρυγηφάνιος οἶνος. vinum dicitur quod fit ex expressis » acinorum folliculis, & aqua perfusis; sic vero di- » ci videtur, quoniam veluti fæx est illud vinum » respectu eius quod sponte ex vuis prælo subie- » ctis defluit Polluce authore. Dicitur & τρυγίας οἶ- » νος fœculentum vinum, seu vini reliquiæ cum » sua fæce.

Τρύγινον. species est medicamenti Narcotici Galen. » 12. meth.

Τρυγῶδες. est species collyriorum τῶν μονοημέρων: magna ex parte acacia constat, vt author est Galenus lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, agens de ophthalmia, mista namque plurima acacia cum reliquis quæ τὰ μονοήμερα collyria constituunt, efficit totum collyrium quodammodo fæculētum. Idem alio nomine πηλάδειον appellatur, quasi cœnosum siue lutosum, ἀπὸ τοῦ πηλοῦ. Cuius aliquot differentias exponit Aetius: vnum describit Celsus libr. 6. quod ad Euelpidem medicum authorem refert. In quibus omnibus plurimum succi acaciæ inest.

Τρύξ. tria significat apud Græcos. primū quod crassum in vuis subsidet: fæcem nominant. deinde βρύτια quæ sunt vuarum partes solidæ, quæ musto expresso supersunt. tertio vinaceorum dilutum, quod ab Atticis δευτερεία, ab Asiaticis στεμφυλίτης, id est lora, appellatur. Coniectis namque in parua dolia vinaceis, tantum aquæ superaffundunt, quoad omnia permadeant. Quod vbi satisfactum videtur, in dolij fundo foramen aperiunt, vt dilutum effluat, idque pro vino bibunt.

» Vt docet Galen. 2. de aliment. c. 9. A quibus- » dam autem τρύξ. siue fæx nuncupatur κράτος καὶ σῶ- » μωμα οἴνου, id est robur vini, atque vt sic dicam so- » lidatio: argumento vero esse quod ab ea exem- » ptum degenerare facile, neque haud ita diu per- » durare possit, velut à radice sua auulsum, quam- » obrem videntur priores vinum non immerito » appellasse τρυγὰ, id est fæcem, quanquam putant » Grammatici nouum priuatim sic dici, abusiue » autem etiam vetus, vt Theophrasti scholiastes » annotauit. Dicitur & τρύξ de fæce olei Polluce » authore; itidem & de scoria ferri apud Nicand. » In Alexipharm. Sed & de rebus siccis τρύγα vsur- » pabant veteres.

Τρυπάνη & τὸ τρύπανον. instrumentum est Chirurgi- » cū, cuius vsum esse ait Galenus in admodū per- » fractis ossibus, & in ijs quæ per se valide imbe- » cilla sunt, qualia sunt puerorum ossa, tum enim » terebram adhibentes cauere vix possumus ne » dum illa circumagitur os ad cerebri membranā » vrgeatur, vel cerebrum comprimat, atque vt » hoc discrimen euitarent, excogitarunt nonnulli » eiusmodi terebras quæ altius descendere nō pos- » sent, extante paulo supra acutum earum mucro- » nem quodam circulo, quasque propterea ἀβα- πτίστους quasi immersabiles nuncuparunt, de quibus suo loco vide. «

Τρυσμός. interdum scribitur pro τρισμός, de quo supra. «

Τρυφερόν. est genus medicamenti caustici cuius formulæ duę habentur apud Scribonium Largum, vbi docet curare hæmorrhoidas. Si quando, inquit, exulceratas eminentias tollere sine ferro voluerimus, vt verrucas, næuos, aliaue eiusdem generis, hoc medicamento, quod τρυφερὸν dicitur, vtimur: facit enim ad omnia quæ ferro debent tolli, sine magno dolore. Ex quo apparet τρυφερὸν esse medicamentum causticum & acre, & sic appellari quod non nisi delicatis hominibus conueniat, quodque molliter & sine dolore vrat & exedat.

A Galen. 5. κατὰ τόπ. cap. 7. τρυφερὸν dici videtur, « quod facere dicat ad ambusta vt citra cicatricis « vestigium sanentur, quod & emplastrum pan- « cratiastarum appellat eo loci. «

Τρυφερόν. est collyrium ἁπαλὸν καὶ ἄδηκτον, ad multa vtile, maxime in delicatis qui nullam mordacitatem ferre possunt. describitur à Galeno lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, & ab Aetio libr. 7. eodem prorsus modo.

Τρυφερόν. est pastillus ad hæmoptoicos vtilis, descriptus ab Asclepiade, & à Galeno expositus lib. 7. τῶν κατὰ τόπους.

Τρύφωνος ἔμπλαστρος. Tryphonis emplastrum. Tria huius authoris describuntur à Scribonio Largo, subuiride, nigrum, quod βασιλικὸν dicitur & viride, quod aliter εὔχροον dicit nuncupari.

Τρύχνον. neutro genere à Galeno & Aetio dicitur qui masculino στρύχνος est Dioscoridi: hoc est solanum.

Τρυχοῦν. domare, attenuare. vt annotat Galen. in lexico Hippocr.

Τρωγλαί. appellauit Hippocr. libr. περὶ σαρκῶν cauita- « tes quæ in carnibus sunt, sicut quæ in ossibus « θαλάμας. «

Τρωγλοδυτική. species est myrrhæ omnium primæ, à loco prouenit, accepto cognomine, splendens, subuiridis & mordēs. Sed & legitur tenuis quædam quæ à troglodytica secunda est, bdellij modo mollis, verum odore grauiuscula, apricis nascens.

Τρώειν. vulnerare, secare venam: vt in 2. de morbis mulierum Galen. annotat in lexico Hippocrat.

Τρῶμα. nomen est Ionicum, inquit Galenus, significans quamlibet corporis offensam à causa externa inductā, vt habetur apud eum comment. 3. in prorrhet. Idem vero scribit comment. 5. εἰς τὸ ε τῶν ἐπιδημιῶν, Hippocr. nominare magnas noxas ab aliquo extrinseco, etiam citra vulnus illatas. vnde Hippocrat. τετρωμένον vocat eum qui quouis modo offensus sit.

Et in exegesi vocum Hippocr. τρωθεῖ, βλαβεῖ, καὶ « κακωθεῖ, lædit & male afficit. Quidam hoc no- « men caluariæ vulneribus addicunt. Philotheus « nescio quā ratione τραῦμα in carne vulnus, τρῶμα « in neruo esse dicit. Aliter enim video à Gal. vsur- « pari; atque idem Galen. τρῶμα & τραῦμα confun- « dit, nam & magnum vulnus est τρῶμα, sed non « omne vulnus eiusmodi est vt nomē τρώματος me- « reatur; omnis autem prægrandis in genere par- « tium sauciatarum offensio τρῶμα est. Cæterum « pro τρῶμα dicitur & τρώμη teste Eustath. qui & « ionicum esse ait significans τὴν τρῶσιν. «

Τρώξιμος. seris & intubus sic dicta sunt Didymo

Constantino Cæsari & Aetio. Cruda enim ex aceto & oleo eduntur. Sunt vero qui existiment sic appellari omnem fructum quicumque crudus editur, velut est vua, ficus, vua passa, & quicquid eius generis secunda mēse absumitur. Eadem τρωκτὰ dicuntur: quæ Galenus in glossis Hippocr. exponit ὠμὰ ἐδιόμῳα, quæ cruda vel immatura eduntur.

Τρώσκειδζ. ἐκτιτρώσκειν. parere abortum. vt explicat Gal. in lexico Hippocr.

Τυλοειδὲς. callosum. Est corpus durum ex cerebri anterioris substantia durata coactum, cerebrique ventres duos anteriores separans. Longum est, sed arctum: extremis partibus crassum est, in medio tam tenue vt pelluceat. Ex eo anteriorum cerebri ventriculorum sextum producitur. quod calli instar durum sit, ita vocatum est.

Τύλοι. dicuntur à quibusdam pili ipsi superciliorum.

Τύλος. callum significat, cutem scilicet in aliqua » corporis parte obduratam ex labore vel opere. » Sed & apud Polluc. lib. 2. τύλος membrum geni- « tale vocatur, vnde Pherecrates, ipsum mani- » bus denudare ἀποτυλοῦν dixit. Sed & τύλοι dicun- » tur à quibusdam vt Polluce lib. 2. pili ipsi super- » ciliorum qui nobiscum nascuntur, hinc factum » vt Ægyptiorum sacerdotes solos non abscindi » sibi diligenter cauerint.

Τύλωμα ἢ

Τύλωσις. est magna & inueterata internæ palpebrarum faciei asperitas, quæ callum iam contraxit. Species est τῆς τραχώματος, vt habetur apud Paulum lib. 3. capite 22. Aetius lib. 7. ex Seuero scribit esse asperitatem quæ inæquale quid habeat, durum & callosum.

» Sed τύλωσιν in vlcere appellat Pollux ὅταν σκλη- » ρὸν ᾖ, καὶ λευκότερον ἢ ὑποπέλιδνον τὸ ἕλκος.

Τύλωμα. etiam dicitur à quibusdam pars pedis inferior & carnosa quæ solum attingit, quam alij τέλμα vocant.

Τυμπανίας ἢ

Τυμπανίτης. species hydropis, de quo vide ὕδρωψ.

Τυπικοὶ πυρετοὶ. febres typicæ quæ statum accessio- » num ordinem seruant, vide τύπος infra; his op- » ponuntur ἄτακτοι, πλανώδεις seu πλανῆς, inordi- » natæ & erraticæ de quibus suo loco in dictione » πλανῆς πυρετός.

Τύπος. Polluci dicitur cauitas quæ inferiori labro » inest: dicitur & ἡ νύμφη.

Τύπος. typus dicitur forma atque ordo qui per ac- » cessiones & remissiones in morbi temporibus » notatur, & per quem morbi genus discernitur: » Gal. lib. de typis definit ordinem intensionis & » remissionis. Ex omnibus autem morbis febres » maxime typos habent, sed non omnes, vt syno- » chi, sed hæ tantum quæ habent periodos. In his » enim periodorū inter se æqualitas, ordo & pro- » portio per morbi totum decursum seruata typus » dicitur, & quæ febres hunc accessionum statum, » & periodorum siue remissionum ordinem ser- » uant, τυπικοὶ πυρετοὶ Græcis dicuntur, de quibus » supra. Quemadmodum autem communes pe- » riodi sunt tres in febribus, quotidianus, tertia- » nus, quartanus, sic etiam typi totidem quibus » addere potes quintanum, sextanum, & similes » si modo tales obseruentur febres.

Τύραννις. antidoti nomen est apud Galen. lib. 2. de » antid. c. 10. ad authorem Antipatrum relata, fa- » ciens ad calculosos & eos qui inter spirandum suffocari videntur, ad comitiales & arthriticos, « ad secundas retentas. «

Τύειον. emplastrum sic dictū à colore purpuræ Tyriæ quem post cocturam adipiscitur. Descriptionem eius habet Aetius lib. 15. c. 12.

Describitur etiam τύεια emplastrum à Gal. 6. « κτ̀ γέν. c. 12. ex Damocrate. «

Τυρός. caseus. non aliud est quam lac coagulatum, à quo serum omne expressum est. Non est autem omnis casei eadem natura, quod non paruū discrimen sit tum ex lacte ex quo fit, tum ab animalium ex quibus colligitur natura, tum vero à pabuli varietate, nonnihil item à præparationis modo: præterea quod alius mollior, alius durior, aut densior, laxiorue, glutinosior aut friabilior sentitur. Sapor deinde alius salsus, alius acidus, alius acrior, alius dulcis. Inter hos qui in omnibus differētijs mediocritatem seruat, præferendus est. Numerantur à Plinio varia caseorum genera, sed præstantissimus habitus fuit ὀξυγαλάκτινος, qui etiam ὀξύγαλα dicebatur.

Τυρωμένον γάλα. lac colostratum exponit Hermol. « Barbar. Marcellus vero Virgil. melius, vt ipse « putat, densatum in caseum, Hermolaum malæ « versionis accusans lib. 2. in Dioscorid. c. 74. de « cera. «

Τυρρηνικὸν. nomen emplastri cuius sunt immensæ apud Aetium laudes li. 15. c. 14. Dicitur alio nomine παμμαδὴς.

Τύφη. perperam sæpe scriptum occurrit pro τίφη.

Τυφλὸν ἔντερον. cœcum intestinum. Est intestinum à ventriculo ordine quartum, primum autē crassorum, desinens qua τὸ κῶλον incipit. Principium est crassi intestini. Vbi enim tenue intestinum desinit, illinc ad dextram quidem cœcum, ad sinistram autem colon emergit dextra prius ilia præteruectum. Est autem cœcum prorsus velut venter quidam crassus excrementis recipiendis appositus, cui ad portionem colon respondet. Ac cum auibus fere omnibus cœcum intestinū duplex sit, homini tamen vnicum est. Situm autem est in dextris ilibus, quod locum ibi idoneū haberet vacuum, rene scilicet dextro altius appenso. Hæc quidem de cœco Galen. lib. 4. vsus part. Itaque si cœcum velut venter quidam est, patet ipsum figura à reliquis differre, nec vt reliqua oblongum esse, sed plane in modū ventriculi, rotundius. Ex qua figura efficitur, vt vna tantum parte pertusum videatur, & vno foramine tanquam oculo præditum esse, vt inde veteres τυφλὸν appellarint. Peruiū tamen est, quodque ad ipsum ex tenui intestino descendit, facile in colon delabitur. Gibbosum enim cum sit, vnum foramen habet à latere, cui iunguntur duo foramina duorum proximorum intestinorum, quorum vni infra, alteri supra continuum est. Id propter magnitudinem aliquando absolute ἔντερον appellatur, vt scribit Gal. comment. 4. in lib. 6. τῶ ἐπιδημιῶν. quamuis alij eo nomine absolute posito τὸ κῶλον intelligi velint. Cum autem reliqua omnia intestina lactibus alligentur, solum cœcum omni vinculo solutum est, ideoque descendit in scrotum per enterocelen.

Τυφλὸν τρῆμα. cœcum foramen. Est in osse lapidoso foramen, per quod neruus à quinta coniugatione foras post aures excidit in musculum latum præcipue, tum in crotaphitas masseterasq; omnes. Non tamen reuera cœcum est, vt dicitur, sed veteres anatomici sic videntur appellasse,

quod iniecto funiculo aut seta porcina exitum non reperirent. Anfractuosum enim est, nec recta perforatum. Meatus autem eos & flexus natura eo in foramine molita est, quo neruus ipse, qui per illud foramen excidit, longiore via exiccaretur atque obduresceret.

Τυφομανίη. morbus est ex phrenitide & lethargo mistus, sicut explicat Galenus in lexico Hippocratico. Vel à quibusdã medicis sic vocata est phreniticorum affectio quum in somniculosum coma inciderunt, ita vt oculos tollere non possint, sed lethargicorum more semper eodem in loco permaneant: vt scribit Galen. lib. de comate, & comment. 1. in prorrhet.

Hunc affectum descripsit Hippoc. lib. 3. Epid. his verbis. Nec phreniticorum mania correptus fuit quisquam quod alijs vsuuenit, sed alia quapiam cataphora pigra grauiter peribant. Apertius Galen. huius affectus naturam descripsit li. de pulsib. ad tyrones, est aliud quoddam vitium (inquit) quod siue inter phrenitidem & lethargum medium appellasse conueniat, vel quod cũ neutro in totum conueniat, siue amborum cõmune, vt mistum ex Phrenitidis speciebus & lethargi, id seorsim considerabimus, ac ne veluti quoddam ænigma sit propositum, ipsum indicabo. Plerumque conniuent oculis, somnolenti sunt, stertuntque, rursusque diutissime fixis oculis & inconniuentibus intuentur, catochis similes, & si roges quidpiam cogasque tecum sermonem habere, difficiles pigrique sunt ad respondendum, sæpe furentium instar sonãt, minus recte respondent, & temere nugantur, talis affectus est, quem nunc indicare molior proprij nominis indigens, hunc tamen τυφομανίαν in locis supra scriptis à medicis appellari scribit. Vicina est hæc affectio illi quam ἔκστασιν, seu παράκρουσιν σὺν γνώσει & ἀσαφῆ passim vocat Hippocrat. de qua in dictione ἔκστασις.

Τῦφος, seu τῦφος. stuporem significat vnde τυφώδης dicitur ita affectus Hippocr. 4. Epid.

Τυφώδης πυρετός. nomen est febris continuæ & ardentis, non per se quidem natæ & essentialis, vt vocant; sed symptomaticæ & à iecinoris erysipelate excitatæ. Vbi enim viscus id erysipelate afficitur, febrem inde ortam τυφώδη veteres appellarunt, sicut à ventriculi erysipelate λειπυρίαν, & ab eo qui pulmonem infestat καυματώδη. Sic quidem Galen. comment. in aphor. 42. lib. 7. & Aetius lib. 5. cap. 89. Eam præterea Galen. libr. aduersus Lycum dicit esse de genere humidarum febrium, quod à primo statim die ægroti sudent, sudoreque ipso aut parum aut nullo modo leuentur.

Vt enim ignis lignorum viridium præsertim, vel temere congestorum copia obrutus, & suffocatus præ flamma fumum reddit; ita fortasse febres istæ alioqui ardentes, humoris tum crassi tum biliosi copia suffocantur, ita vt pro ardore & flãma fumum per cutis spiracula foras emittant. Erotianus τυφώδεις πυρετοὺς definit οἱ μετὰ νωθρείας γιγνόμενοι, καὶ μετὰ ἐπιτάσεως ἐξιστάμενοι; Cornarius τυφώδεις appellat, id est, fumosas ἀπὸ τοῦ τύφεσθαι à suffumigando, eo quod ita succensæ sint, vt velut ligna quæ ardent, ita vt fumum edant, etiam & ipsæ fumigent, lento videlicet motu progressum facientes, quod declarat Galen. lib. 1. de crisib. in fine. Eandem ipse similitudinem amplius explicat lib. 2. de differ. febr. in fine; de eo item qui afficitur hoc modo loquens, ὑποτυφόμενον ipsum appellat, quasi in quo nondum plene accensa febris adhuc fumiget; has febres obsudoris madorem, ἀπὸ τοῦ ἕλεος ἢ ἑλώδεως, id est palude ἑλώδεις nominat Gal. febres τυφώδεις alij suffocatas interpretãtur, sic τυφώμενα νοσήματα morbos suffocatos Galen. vocat, id est in profundo demersos & quasi sepultos, cum scilicet tanta est humoris copia vt calor alioqui ardens sese intus contineat nec foras moueatur.

Τυφωνία. in Definitionibus Medicis definitur à Galeno delirus lethargus, vel lethargicum delirium.

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. Υ.

Ὑ'άγκη. anginæ species ea dicitur qua sues corripi solent.

Ὑ'άκινθος. hyacinthus. folia habet bulbi, caulem dodrantalem, minimo digito tenuiorem, herbacei coloris, comam procumbentem, florum purpureorum plenam, incuruam, radicem bulbaceam. Radix siccat primo ordine, refrigerat secundo.

Ὑ'άκινθος. dictum est à quibusdam τὸ δελφίνιον, vt Dioscor. author est.

Ὑ'άκινθος. gemma purpurea, nitore diluto, qui primo quoque aspectu gratus euanescit, vt scribit Plinius, antequam satiet, adeoque non implet oculos, vt pene non attingat, marcescens celerius nominis sui flore. Est autem duplex, nigrior qui mas est, candidior qui fœmina.

Ὑ'αλοειδὲς ὑγρὸν. vitreus humor. Est humor oculi à tergo crystallini humoris situs, vitro fuso similis. Hic non ambit vniuersum crystallinum sed dimidium tantum posteriore parte, vt qui eius diametrum non excedat, qui à dextra eius parte in sinistram ducitur. In eum vsum à natura cõparatus est, vt crystallino humori alimento esset, eamque ob causam inter eum & sanguinem prope medius factus, vt qui quanto crassior & candidior sanguine est, tanto à crystallino humore humiditate & candore relinquatur. Hic enim perfecte albus est & mediocriter durus. Vitreus vero humidus quidem est, instar vitri cuiusdam, à quo nomen habet, igne liquefacti, & tam albus quam cum minimum nigri multo albo permistum est. Sed eum neutri horum humorum vena insit, per diadosim crystallinus à vitreo, & vitreus à tunica ipsum ambiente quã ἀμφιβληστροειδῆ vocant, nutritur, quæ non est aliud quam nerui optici substantia in mucum cerebro similem soluta.

» Vide & in voce ὑγρόν.

Ὑ'αλώδης χυμὸς. vitreus humor sic appellatus quod » vitro fuso sit similis à Praxagora, qui eiusmodi » est vt dolores maximos vehementissimosque inferat, cum per intestinorum meat tunicas, « Temperatura omnium qui in corpore generantur humorum est frigidissimus, hæc Gal. comment. 1. in prorrhet. partic. 35. «

Ὕ'αλος. dicitur à quibusdam succini species fului & vitri instar pellucidi. vide ἤλεκτρον.

Ὑ'βὸς. gibbus qui & κυφὸς, sic Hippoc. appellat quos omnes κυρτοὺς, id est gibbosos appellant, ei opponitur λορδὸς.

Ὕ'βωμα. curuamen. gibbositas. hoc est κύρτωμα. Vox generalis est apud Hippocrat. significans omnem vertebrarum euersionem præter naturam, vt annotat Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Huic opponitur λόρδωσις. «

Ὑ'γείδιον. nomen est collyrij quod ad Ammonium authorem quidam referunt. Eius descriptio habetur & apud Paulum lib. 6. & apud Aetium li. 7. Paulus li. 3. c. 22. eo vtitur πρὸς ὑποπτύοις vimque illi tribuit rumpendi vomicam & vehementius expurgandi.

Describitur etiam à Gal. lib. 4. κατὰ τόπ. c. 7. «

Ὑ'γιαίνοντες. οἱ. dicuntur Hippocr. in Coac. οἱ ὑγιεινῶς « ἔχοντες, qui nuper à morbo conualuerunt, & qui » restituta vtuntur, valetudine non primitiua. «

Ὑ'γίεια. emplastrum cephalicum est: quod & Panaceam, & Trium fratrum vocant: Heras ὑγίειαν. facit ad nomas & omnia vlcera maligna. valet ad plurima ad quæ commendat ipsum Aetius li. 13. cap. de emplastris cephalicis.

Ὑ'γίεια. sanitas, definitur à Galen. 3. de morbi diffe- « rent. c. 21. omnium corporis partium naturalis « constitutio. Ea siquidem corporis constitutio in « qua nec doloribus cruciamur, nec in vitæ actio- « nibus impedimur, sanitatis nomine venit appel- « landa, vt recte Galen. 1. de sanit. tuenda dixit. « Scitum namq; medicinale, axiomaque illud est « omnes homines sanos esse se arbitrari cum par- « tium corporis adminiculo munijs ad vitam ne- « cessarijs fungi citra vllam noxam possunt, tum « vero ægrotare cum munijs obeundis, actionum « naturæ deprauatione minime valent; Definitio- «

» num Medicarum author sanitatem definiunt » humorum primorum qui secundum naturam » in nobis sunt probam temperiem, aut natura- » lium virium actionem non impeditam, tametsi » hæc secunda definitio qua naturalium virium » actionem minime impeditam sanitatem esse di- » xit, minime Galeni sensis congruere videatur, » qui sanitatem non in actione ipsa, sed in habitu » potius ac constitutione corporis positam esse ef- » ficacissima demõstratione lib. 1. de morb. differ. » docuit, ipsamque non ab actione sed à potentia » potius esse definiẽdam. Sicut autem morbi, ita » & sanitatis magna latitudo est, corporis quidem » partisue absoluta & exquisita symmetria quæ ad » summum peruenerit, summa est sanitas, quæ ab » hac paululum deficiens constitutio, nec actioni- » bus nostris nocua est, nec animali manifeste gra- » uis sanitas etiamnum est, at non perfecta: Quæ » deinde eo vitij processit vt iam homini conspi- » cue molesta sit, eiusque functiones grauiter of- » fendat, morbus est qui sensim ingrauescens tan- » dem ad extremum quod mors est perducit, inter » has media quædam interiecta est, vtrimque ob- » scura quæ idcirco nec sanitas nec morbus, sed » neutra est constitutio. Quod ad sanitatis conser- » uationem spectat illud vnum addam ex Tullio » epist. 18. lib. 1. ad familiar. ad sanitatem tuendam » hæc requiri πέψιν, ἀκοπίαν, περίπατον σύμμετρον, τέρ- » ψιν, εὐλυσίαν κοιλίας. id est coctionem, non defati- » gari, deambulationem moderatam, lætitiam, & » alui libertatem.

Ὑγιεινή. pars est medicinæ, cui tuendæ sanitatis cura incumbit. Ea ceteras dignitate antecellit, duobusque summis præceptis continetur: Optime valentia corpora similibus conseruãda esse: quæ parum ab optima constitutione desciscunt, aut quodammodo ad neutrum statum accedunt, modico contrariorum vsu esse reuocãda ad mediocritatem. Itaque ad eam pertinent aeris, cibi, potus, exercitationum, somni, vigiliarum, excretionum atque affectuum animi discrimina: de quibus Galenus cum in libris de sanitate tuenda, tum in libris de alimentorum facultatibus, & boni malique succi cibis copiosissime disseruit.

Ὑγιεινόν. salubre. Tripliciter dicitur apud medicos. vt corpus, vt causa, vt signum. Salubre autem corpus tripliciter dicitur: aut simpliciter, quod ab ipso naturæ ortu bonam habet temperaturam in simplicibus & primis particulis, atque in his quæ ex ipsis componuntur, est commensuratum. aut, vt nũc, quod in præsenti est sanum. Est vero & hoc ipso tempore quo sanum existit, si non optimam, at sibi propriam habens temperaturam. vt multum autem, quod à constitutione optima non admodum deficit: sicut explicat Galen. in Arte medicinali.

Ὑγιεινός. dicitur proprie qui sanitatis conseruandæ » rationem profitetur, opponiturque τῷ ἰατρῷ qui » eius amissæ restaurationem docet, attamen per » abusum receptum est, vt ἰατροῦ nomen duo ista » officia comprehendat.

Ὑγρά. liquida, siue

Ὑγρὰ ἡ ἐκ τῶν κεραμίων. dicta est veteribus resina pinea quæ liquida esset. Eius enim duas differentias, vnam frixæ tostæque, alteram liquidæ siue humidæ, φρυκτῆς & ὑγρᾶς nominibus, citra resinæ adiectionem designabãt κατ' ἐξοχὴν, quod pinea resina, vt ait Dioscorides, omnium præstantissima haberetur, vel quod esset omnium maxime parabilis, vt ait Galenus. Cæterum humida in Græciam apportabatur fictilibus & dolijs (vnde ἡ ἐκ τῶν κεραμίων ὑγρὰ dicta est) ex Colophone, & Gallia, & Tyrrhenia, vireśque habuit non valde à terebinthina differẽtes, Galeno illam pro hac substituente lib. meth. med. sexto his verbis: καὶ μὴν τοι καὶ μὴ παρούσης τερμινθίνης ἡ τε ἐν τῶν κεραμίων ὑγρὰ καὶ ἡ φρυκτὴ καλῶς ἂν μιχθείη. id est, quod si nõ adsit terebinthina, commode miscebitur resina pinea è fictilibus detracta, tum quæ liquida est, tum quę vsta. Item lib. 4. sanit. tuendæ, ἀπορῶν δὲ τούτων ἤτοι τὴν ἐκ τῶν κεραμίων μιγνύναι πιτύινην, ἢ καὶ τὴν φρυκτὴν ὀνομαζομένην. hoc est, in eorum autem penuria, miscere oportebit resinam pineam è fictilibus sumptam, vel eam quæ vsta dicitur.

Ὑγρή. apud Hippoc. lactis cocti pinguedinem & supernatantem spumam significat. »

Ὑγρὰ ὀφθαλμικά. liquidæ quædam oculares compositiones vocantur à Gal. 4. κατὰ τόπ. c. 7. ad earum differentiam quæ ab eodem ξηρὰ φάρμακα dicuntur ad oculorum inflammationes sanandas, eiusmodi liquidæ multæ à Gal. illic recensentur. »

Ὑγρηδών. dictio Hippocrati peculiaris & propria, vt 1. γυναικ. quæ idem quod humiditas, nonnullis esse gratiosus humor videri possit. »

Ὑγροκήλη. idem quod ὑδροκήλη de quo infra. »

Ὑγροκιρσοκήλη. authori Definit. Medicin. esse dicitur dilatatio vasorum à quibus alimentum suppeditatur testibus, & lenti humoris in aliqua scroti parte collectio. »

Ὑγροκολλούριον. est collyrium ex humidis medicamentis magna ex parte constans, cuiusmodi sunt mel, opobalsamum, oleum, succi herbarum, fel animalium, liquor Cyrenaicus, & alia eiusdem generis: Inter quæ tamen etiam pleraque sicca medicamenta ammixta reperias apud medicos veteres, ob quæ tamen ὑγροκολλουρίου nomen non amittit, propterea quod à præpollente materia denominationem sortitur. Sed quę tamen sicca miscentur, non multum diuersas à prædicta materia vires habent: sunt enim moderatiora, veluti myrrha, thus, crocum, galbanum & alia huiusmodi quæ cutem rarefacere, crassitiem humorum & spiritus tenuare, humorem noxium discutere, & partibus robur addere possunt. Eorum plures sunt compositiones à veteribus celebratæ, quæ ab Aetio describuntur lib. septimo. vide κολλούριον.

Ὑγρόμυρον. compositio est vnguenti humidi odorati. Habetur apud Aetium libr. 16. cap. 114.

Ὑγρὸν nomen collyrij, quod describitur à Scribonio Largo.

Ὑγρά dicitur à Paul. l. 3. c. 22. »

Ὑγρὸν ἐφιστάμενον. hæc vox Hippocrati familiariter vsurpatur de ijs quæ supernatant in deiectionibus & Vrinis. »

Ὑγρὸς πυρετός. humida febris, in qua ægri à primo statim die sudant, sed sudore aut parum aut nullo modo leuantur. Huic opposita est febris sicca, cui sitis vehemens, lingua arida, cutis dura in modum corij, & squalor plurimus toto corpore, vt scribit Galenus libr. aduersus Lycum. Alia est quæ νοτιώδης dicitur Hipp. vide νοτιώδης.

Ὑγρὸν σῶμα. dictum est ab Hippoc. in progn. corpus modice & leniter inflexum nec veluti rigidum, ex opposito τῷ τεταμένῳ τὰ τέλεα κῶλα, vt Galen. illic explicauit.

Ὑγρὸν Scalliger apud Aristotelem in animalibus minus rigidam flexibilioremque agilitatem explicat; eius enim contrarium rigidum, quod aliud est quam durum: Græcum est hoc ῥικνὸν, ὅπερ ἀποκρίνει μὲν, ὑπείκει δ' οὔ: in amatorijs Græcorum nequitijs ὑγροὺς ὀφθαλμοὺς quales latine vocemus, non statim sciam inquit ille, certe sicci oculi sunt constantiũ & crudeliũ, id est Herculis & Busiridis, molles imbecillis animi, velut muliebres Homericorũ heroũ oculi qui scortillorũ more lachrymātur, amatorij ac lasciui, non molles lachrymis, sed vdi nitida nequitia: hinc & ὑγροὺς lasciuos etiam græci vocant id est humidos, quoniam (inquiunt) ex humecta natura cōsurgat coeundi auiditas, vnde & poetis occasionem datam venerem confingendi ex mari conceptam, hinc & σώματος ὑγρότητα nuncupant Græci quam recte lubricitatem interpretari queas.

Ὑδαρὲς τὸ κολλύριον, aquosum collyrium: describitur à Trallian. l.2.c.5. vtile ad oculos purulentos atque alias eorumdem affectiones.

Ὑδαρὴς οἶνος. vinum aquosum siue aqueum, imbecillum nimirum & minimam sustinēs aquæ mistionem, Hippoc. ὀλιγοφόρον, alij tamen interpretantur non solum aquam sapiens, sed etiam dilutius, immodice dilutum, sicut vulgo de vino nimiũ diluto dicimus, *ce n'est qu'eau*, quod alioqui & de vino imbecillimo seu tenuissimo interdum vsurpatur; opponitur autem illi ἄκρατος; à voce quoque ὑδαρὴς etiam metaphoricῶς ὑδαρὴς φιλία apud Aristotelem Politic. l.2. dicitur fluxa amicitia vt Budæus interpretatur, siue non syncera nec firma & quasi diluta.

Ὑδαταινούσησιν. id est hydrope laborantibus, in aquam mutantibus sanguinem, & aquosa tollentibus, purgantibusque, vt explicat Galen. in lexico Hippocr.

Galen. comm. 1. lib. 6. epid. part. 7. ὑδαταινούσας interpretatur dupliciter, scilicet vel eas quæ vt aqua intercutem corripiantur idoneæ sunt, vel eas quæ tenuem aquosumque sanguinem naturaliter habent, nullo alio morboso affectu corpus infestante, Hippocrati & Aretæo ὑδρώδεις vocantur.

Ὑδατίνη ἔμπλαστρος. emplastrum aqueum vocatur ad lichenas descriptum à Gal. l.5. κατὰ τόπ. c.7.

Ὑδατὶς. aquula. Est pinguedinis superiori palpebræ substratæ extima parte incremētum. Nam cum palpebra superior duabus membranis constet, quas ὁ περιόστεος reuertens creat, earum medium viscosa quædam atque vnctuosa occupant, quæ palpebras alioqui siccas sua pinguedine emolliant. Pinguis autem ea substantia palpebræ cuti naturaliter substrata in aliquibus, & præsertim pueris, ceu natura humidioribus, augescens supra modum, ὑδατίδα parit, quæ oculum pondere suo grauans, fluxionem in eo excitat, facitque vt ab oculis humor præter naturam stillet. Palpebræ igitur hoc vitio detentis infra supercilia aquam intercutem repræsentant, nec sursum attolli possunt: si vero digitis ipsas deprimamus, inde digitos, quod medium intercedit inflatur. Horis autem antelucanis potissimum defluxione tentantur, neque contra solis splendores cernere sustinent, sed illacrymant, continuisque lippitudinibus infestantur. Si magna ὑδατὶς est, non nisi manu curatur: quæ parua est, siccantibus remedijs iuuatur.

Celsus lib. 7. c. 7. vesicam pinguem nominat: dicũtur etiam medicis ὑδατίδες pustulæ aqua plenæ, quæ in qualibet corporis parte oriuntur, non solum exterius, sed & interius, vt in hepate sæpissime quibus ruptis fit repentinus hydrops, de quo scriptus est aphor. 55. lib. 7. Quibus iecur aqua plenum in omentum eruperit, his venter aqua impletur & moriuntur.

Ὑδατινὸν. nomen est medicamenti ocularij apud Galen. quod ex aqua pluuia conficiebatur, velut aqueum dixeris, eundem vide comm. 4. in 6. Epid. t. 19.

Ὑδατισμὸς. dicitur Aureliano sonus collisi & conclusi humoris in internis vomicis & collectionibus l.5. τῶν χρον. cap.10.

Ὑδατόχλοα ἡ

Ὑδατόχολα. verbum est ab Hippoc. vsurpatum lib. 5. comment. 3. τῶν ἐπιδημιῶν. Sunt excrementa alui tenuia vt aqua (nam tenue vtrumque nomen indicat) sed colore diuerso. Siquidem ὑδατόχλοα graminis colorem referre: ὑδατόχολα, τῆς χολῆς, id est bilis, significant.

Vide ὑδατόχολον ὑποχώρημα in voce ὑποχώρημα.

Ὑδατῶδες. aqueum. Id dicitur quod aquæ modo insipidum est. Est autem saporis differentia quem aquosus humor admixtus rebus inducit. Est autem is valde obscurus, & velut aqua ipsa in medio saporum omnium. Itaque eum qui calamis viridibus inest & gramini, non recte aqueum velut ex antiquis nonnulli, sed dulcem appellandum esse Galenus censet libr. 4. simplic. med. Qui enim vere aqueus est, perinde atque aqua fere ἄποιος est. Ob id quæcunque acria, acida, austera vel salsa sunt, aqueis commode admiscentur, si modo in cibos admitti debent & suauia sunt futura. Siquidem aquei admixtio qualitates omnes exoluit. Sunt autem hæ fere aquei vires: omnia æqualiter penetrat & peruadit, pauci alimenti est, stomachum offendit.

Dicitur & alia significatione aqueum id quod à mediocritate sui generis deficiens ad aquam proxime accedit, vt in vinis id quod imbecillimum est & minimam sustinet aquæ mistionem, quod Hippocrates ὀλιγοφόρον nominauit: & in vrinis alba & valde tenuis: & in humoribus qui plurimum seri habent. Est enim certum non ab aquæ sapore, sed ab alijs aquea qualitatibus eiusmodi omnia aquæ nuncupari. ὑδατώδεας etiam Hippocr. dixisse pro ὑδρωπικοὺς, testatur Galen. in lexico.

Ὑδατώδης ἰχὼρ. appellatur à Polluce quod ex vlcere manat quando expurgatur.

Ὑδατῶδες οὖρον. vide οὖρον.

Ὑδατῶδες ὑποχώρημα. vide ὑποχώρημα.

Τὰ ὑδατώδη. Hippocrati in Coacis dicuntur aquosa illa quæ ante partum prodeunt, vulgus recte aquas appellat; hanc & saniem crassam & cruentam ἰχῶρα παχὺν αἱματώδη vocat Hippocr. & ὕδρωπα αἱματώδη, & simpliciter ἰχῶρα, interdum & ὑγρὸν simpliciter appellatur.

Ὑδατώδης οἶνος. vide supra ὑδαρὴς οἶνος & plura in voce οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ recensentur & explicantur.

Ὑδατοειδὴς ἡ

Ὑδατῶδες ὑγρὸν. aqueus humor. Vnus est ex oculi humoribus, crystallinũ anteriore parte circumdans & medium complectens. Hic totum illud spatium, quod inter crystallinũ humorem & pupillam intercedit, replet, sectaque cornea tunica

primus effluit. Censetur autem verus humor, vt qui aquæ modo effluat & pellucidus sit. Inde ὑδατώδης ἢ ὑδατοειδὴς dictus est. Alij vero ipsum ᾠοειδὴς, hoc est ouo similem siue albugineum, nuncuparunt, vt scripsit Aetius libr. 7. c. 1. quod magnam gerat cum oui humore albo & tenui similitudinem. Cæterum cum eo humore permultum etiam spiritus inest, qui oculi tunicas ita distendit, vt nulla vsquam parte laxæ aut corrugatæ videantur. Magno vsui est, non modo replens spatium inter corneam & crystallinum medium, sed vetans etiam ne ab externo aere & ipse crystallinus humor & vuea tunica exiccentur, simulque colorum discrimina primus excipiens, ne primo statim eorum obiectu crystallinus perculsus læderetur.

„ Ὑδέρασις. dicitur à qua intercus siue hydrops.

Ὕδερος. videtur à Cæl. Aurel. lib. 3. τ̃ χρον. cap. 8. non „ pro quouis hydrope, sed pro ἀνασάρκα seu leuco- „ phlegmatia vsurpari, dum ὕδερον vocari ait dis- „ persum siue infusum per viarum raritatem at- „ que carnis spiramenta liquorem.

Ὕδερος. idem prorsus quod ὕδρωψ.

Ὕδερος εἰς ἀμίδα. hydrops ad matellam. sic dicitur à quibusdam renum morbus quem διαβήτην appellant. de quo vide suo loco.

Ὕδνον. Tuber. non aliud est quam terræ quidã cal- „ lus, globosa quædam collectio & abcessus fun- „ gosus, vel & radix globosa, sine folijs, & sine „ caule: Siccis fere & sabulosis frutetotisque lo- „ cis nascitur, viuens in terra, & putrescendi ratio- „ nem cum ligno communem habens. Quemad- „ modum enim in corporibus calor & sanguis sæ- „ pe strumosa grandulosaque tubercula creant, ita „ tubera ex terra imbris cœlestis rore perfusa & „ imbuta globatim fiunt, & caloris adminiculo si- „ ne satione coalescũt; nonnunquam mali coto- „ nei magnitudinum excedentia. Ea in bulborum „ ordinem Galenus recenset; fodiuntur vere & „ cruda coctaque manducãtur: Sũt autem aquo- „ so gustu prædita & fatuum palato cibum submi- „ nistrant, & quanquam nullo euidenti sapore pla- „ cent, sunt tamen ad excipiendam condimento- „ rum gratiã non respuẽda: Diphilus tubera scrip- „ sit esse concoctu contumacia, sed vtilem parere „ succum, aluum læuigare & ventris excrementa „ ciere, subdidit inueniri nonnulla quæ fungorum „ modo strangulatus excitẽt: de tuberibus autem „ hæc tradidit antiquitas nimirum nasci cum fue- „ rint imbres Autumnales ac tonitrua crebra, cu- „ ius causam Plutarch. 4. symposiωn peruesti- „ gat.

Ὑδραγωγὸν φάρμακον. medicamentum dicitur aquas „ & serosos humores purgans, Aquiducum dixit „ Cæl. Aurel. l. 3. τ̃ χρον. c. 8. de hydrope.

Ὑδράργυρος. argentum viuum. metallum est in argenti fodinis nascens, album, aquæ instar liquidum, & valde mobile. Chymistæ Mercurium vocant, definiuntque esse aquam viscosam, tenuem, albæ terræ permistam temperatamque exquisitissime, quam & alterum, hoc est fœmininum, principium generationis omnium metallorum statuunt, vt sulfur masculinum, propter exuperantem in eo frigiditatem & humiditatem, vt & in omnibus fœminini sexus contingit, eamque causam esse cur nunquam addẽsari & coire possit. Certe negari non potest argentum viuum aptissimam esse gignendis reliquis metallis materiam, sed ijs maxime quibus facile adhærescit, vt argento atque in primis auro, deinde reliquis quo quæque perfectiora sunt. Sed ea tractanda Chymistis relinquamus. Duo sunt eius genera; vnum naturale, alterum factitium est. Naturale tametsi Galen. libr. 9. simplic. medic. nullum esse existimauerit, scribens argentum viuum ex sponte nascentibus non esse, sed ex ijs quæ præparantur, velut cerussa, ærugo, psoricum, lithargyros: experientia tamen & veterum authoritas astruit, atque in primis Dioscoridis, qui ipsum in argenti fodinis cameratis earum tectis pendens & in stillas concretum reperiri scribit. De eo scripsit Plinius, in argenti venis lapidem esse, cuius vomica liquoris æterni argentum viuum appellatur. Lapis quidem ille minium est, ἄμμιον Græcis dictum, quod Vitruuius ἄνθρακα vocari scribit, Plin. ipse interdum venam minij appellat. Peculiaris ille est omnibus argenti viui fodinis, inque ipsius vena reperitur totus scatens argento viuo, crebrasque per se etiam sine igne, emittens lacrymas argenti viui, veluti è fonte quodam aut vomica scaturientes, quæ ab ipsis fossoribus statim colliguntur. Tale quidem est argentum viuum fossile seu natiuum, nimirum liquidum, aquæ modo fluens, colore argenti, liuescente, pellucido, substantia vero lenta, tenui, graui, frigida & humida. Factitium autem ex minio paratur hunc in modum. In patinam fictilem minium inditur, atque vbi diligenter luto circumlita est, accensis carbonibus superponitur, postea quæ operculo adhæserit fuligo deradenda: hæc enim postquam refrigerata coierit, argentum viuum est. Natura vtrique eadem: ideo & ὑδράργυρος vtrumque à Græcis dictum, & à Latinis argentum viuum: quorum hi quidem in indendo nomine mobilitatem eius contemplati sunt, hi vero eam quam habet cum aqua similitudinem. Nomen enim ex aqua & argento ductum est, quod argenti quidem colorem referat, nec tamen vt argentum vno loco consistat, sed aquæ modo diffluat. ob id ab Aristotele ἄργυρος χυτὸς dicitur, quod nomen Alexander Aphrodiseus ὑδράργυρον interpretatur. Verum Plinius purum illud & natiuum nominat argentum viuum, factitium autem illud ex minio hydrargyrum, diuersis verbis diuersas res significari putãs: quem errorem Leonicenus non præterijt silentio. Certe Dioscor. eodem nomine vtrumque appellat, quod non natura modo, sed etiam facultas vtrique par esse videatur. vtrumque album liquidum, in plano diffluens, nec per se concrescens, quoniam plus aereæ, vt ait Aristoteles, quam aqueæ substantiæ continet. Ignem in tantum refugit, vt vase conclusum superiora petat & operculo adhæreat. Dioscorides potum vim pernicialem habere dixit, quod suo pondere interna exedat, cuius sententiam sequutus Galenus, ipsum recẽset in eorum numero quæ erodendo interimunt, nec tamen vllum se periculum virium eius fecisse prodidit. Certe corpora nostra nedum exedit, sed etiam multo solidiora & duriora. Nullo enim metallo concludi posse expertum est, quin omnia corrodat. proptereaq; necesse habet vitreis in vasis aut fictilibus vitro contextis asseruari, quod soli vitro maleficiũ eius cedat. Nũc ipsum Venerea illa lues quam plærique morbum Gallicũ appellant, in cuius curatione vsum aliquem

præbet, notiſſimum reddidit. Siquidem vnguentis exceptum & corpori illitum, caput & neruos petit, & pituitoſas diſtillationes in os & gingiuas concitat, quas manifeſto & tumefacit & exulcerat. Verum quali ſit præditum temperamento non bene inter omnes conuenit. Sunt enim qui calidum & humidum quarto ordine ſtatuant. Ego illis aſſentior qui quarto receſſu frigidum eſſe dicunt, proindeque narcoticum. Cæterum ex argento viuo ignis calore in altum ſublato, chymiſtæ argentum viuum machinantur quod ſublimatum ſiue concrematum appellant, argenti viui puri & atramẽti ſcilicet æqualibus portionibus cum aceto tritis donec argentum viuum penitus diſparuerit. Ex quibus conflata maſſa reſiccatur, deinde in fictilibus patinis intro diligẽter obturatis trium fere horarum ſpatio coquitur, mox aufertur, & cum patinæ refrixerint, quicquid liquidi ſolidique in ijs eſt eximitur, rurſuſque teritur, aceto ſubinde aſperſum, & coquitur. Id quod tam ſæpe fieri debet, donec omne argentum viuum in operculum ſublatum ignis calore concreuerit. Id inſignem erodendi vim habet, & potum non aliter quam calx viua interficit.

Ὑδραστίνη. dicitur à quibuſdam ἡ κάνναβις ἀγρία, ſicut habetur apud Dioſcor.

Ὑδρέλαιον. aqua oleo miſta: incerta autem & multiplex miſturæ ratio eſt. Refrigerat, ideoque à Galeno adhibetur ad dolores capitis ex febre, & ciendis vomitionibus conuenit ſi tepida detur.

Ὑδρεντεροκήλη. herniæ ſpecies compoſita, quando videlicet vna cum inteſtino aquoſus humor in ſcrotum deſcenderit.

Ἡ δι᾽ ὑδρείας. nomen eſt collyrij, quod deſcribitur apud Paulum lib. 7. c. 16.

Ὑδρεῖον, ſiue (vt quidam manuſcript. cod. habent) ὑδρεῖον. ἡ μικρὰ ὑδρεία, parua hydria, ſeu parua ſitula: diminutiue apud Hippocr. vt annotat Gal. in lexico Hippo. Apud Herodot. eodem ſignificatu eſt ὑδρήϊον, Ionice pro communi ὑδρεῖον.

Ὑδρόγαρον. garum aquoſum, hoc eſt garum aqua dilutum. minus calefacit & ſiccat quam garũ ſimplex. vide γάρον. Aetius libro tertio: c. 84. habet deſcriptionem ὑδρογάρου καθαρτικοῦ.

Ὑδροκέφαλον. eſt tumor capitis aquoſus. Colligitur enim aliquando in capite tanta humoris copia, vt eo caput ſupra modum intumeſcat. Is vt plurimum quidem aquoſus eſt, aliquando tamen fæculentus aut ſanguine dilutus. Eſt autem omnis piger & deſes, tribuſque in locis colligitur, ex quibus totidem ὑδροκεφάλου differentiæ exiſtunt. Aut enim inter cutem & pericranium, aut inter cranium & pericranium, aut inter cranium & cerebri membranas coaceruatur. Addidere & veteres, inquit Aetius, quartam differentiam, inter cerebrum & eius membranas, ſed quę nullam recipiat curationem. Multis autem de cauſis aqueus ille humor colligitur, quarum aliæ euidentes, aliæ internæ ſunt. Interna quidem eſt cum ſponte ſua vaſa capitis rareſcunt, & aquoſam illam ſubſtantiam, quę ſanguini miſta eſt, in locum aliquem effundunt, vnde totum caput intumeſcat. Externa vero euidenſque cauſa eſt plaga aut contuſio, non omnis quidem, ſed quæ infantibus præſertim ab obſtetrice infertur in puerperio, rudius contrectato, appreſſoque eorum capite. Ob id puerilis maxime morbus hic innaſcitur, eſtque eorum proprius. Singularum eius ſpecierum diſcrimina à Paulo & Aetio explicantur.

A Paulo quidem l. 5. cap. 3. ab Aetio lib. 6. c. 1. Rhodiginus neſcio quo authore à quibuſdã hydrocephalos, eos vocari ait qui ex nimia cerebri humentis exuperantia inſaniunt, lymphatoſque à veteribus inſuper vocatos.

Ὑδροκήλη. ramex aquoſus. Eſt tumor aquoſus corporum ſcrotum implicantium. Galenus in lib. de tumoribus præter naturam, ſcribit aquoſum cum humorem in tunicis quæ teſtes ambiunt coaceruari. Paulus vero generalius, ἐν διαπλέκουσι τὸν ὄσχεον σώμασι: hoc eſt, in corporibus ſcrotum conuoluentibus fieri ſcripſit. Cæterum humor hic colligitur, vt Celſus ait, integris teſtium eiuſmodi membranis, quamuis ijs quoque ruptis vel laxatis interdum colligi poſſit. Sunt autem duæ ſpecies τῆς ὑδροκήλης, authore Celſo. Nam vel inter tunicas is humor increſcit, vel in membranis quæ ibi circa venas & arterias ſunt, vbi hę grauatæ occalluerunt. Ac ne ei quidem humori qui inter tunicas eſt vna ſedes eſt. Nam modo inter ſummam & mediam, modo inter mediam & imam conſiſtit. Verum Paulus hanc ſecundã differentiam non expreſſit, dixitq; colligi magna ex parte in tunica erythroide circa anteriorem teſticuli regionem, qua potiſſimum membrana illa à teſticulo ſeparatur, alibi autem rariſſime. Aliquando vero, vt idem Paulus docet, peculiari quadam tunica humor ille comprehenditur, vocantq; hoc malum chirurgi ἐν ἐπιγεννητῷ, quod in membrana ſupernaſcente, & quæ prius non erat, ille continetur, veluti atheromà quoddam aut ſteatoma, ſpeciemque aliquam tertij teſticuli præ ſe fert. Sciendum autem eſt non ſemper aquam colligi in eo morbo, ſed humorem ſanguineum interdum vel fæculentum. Meminit & Aetius τῆς ὑδροκήλης inter morbos mulierum, Aſpaſiamque authorem ſequutus ſcribit circa pudendi alas conſiſtere, inflationi ſimilem, debili ac molli tumore, & aliquando alteram tantum, quandoque vtramque partem occupare, & ad contactum exhibere ſpeciem quandam fluctuantis humoris.

Ὑδροκολλύριον. vide κολλύριον.

Ὑδρόμελι. aqua mulſa, aqua melle miſta. ſed miſtionis & conditur[æ] variæ reperiuntur differentiæ. Alij duabus pluuiæ aquæ veteris ad vnam mellis partem additis ita inſolant. Alij fontanam aquam adijciunt & ad tertias partes decoquunt, & ita recondunt, aquam ad tertias decoctam pluuiali æquiparantes. Alii ex aqua niuali conficiunt, ad maiorem refrigerationem: & χιονόμελι appellant, quaſi è niue factam. Columella li. 12. cap. 12. parandæ aquæ mulſæ rationem apertiſſime explicat his verbis, per ſe facienda erit optimo melle aqua mulſa. Hæc autem non vno modo componitur. Nam quidam multos ante annos cœleſtem aquam vaſis includunt, & ſub dio in ſole habent: deinde cum ſæpius eam in alia vaſa transfuderint & eliquauerint (nam quoties etiam per longum tempus diffunditur, aliquod craſſamentum in imo ſimile fæci reperitur) veteris aquæ ſextarium cum libra mellis miſcent. Nonnulli tamen cum auſteriorem volunt efficere guſtum, ſextarium aquæ cum dodrante pondo mellis diluunt, & ea portione repletam lagenam, gypſatamque patiuntur per Caniculæ ortum in ſole quadraginta diebus

esse, tum demum in tabulatum, quod fumum accipit, reponũt: nonnulli quibus curæ non fuit cœlestem inueterare aquam, recentem sumunt, eamque vsque ad quartam partem decoquunt: deinde cum refrixerit, si dulciorem mulsam facere volunt, duobus aquæ sextarijs sextarium mellis permiscent: si vero austeriorem, sextario aquæ dodrantem mellis adijciunt, & his portionibus factam in lagenam diffundunt, eamque, vt supra dixi, quadraginta diebus insolatam, postea in tabulatum quod suffumigatur reponũt. Hæc quidem Columella, cui non dissimilia Palladius tradidit. Sed animaduertendum est id ὑδρόμελι esse conditiuum & inueteratum, quodque ad vsum familiæ confici & seruari consueuerat. Easdem enim quas mulsum, vires possidet, & vetustate saporem vini assequitur, vsumq; præstat, ætate media adynamo vino aut loræ in recreandis viribus respondens. Id proprie ὑδρόμελι vocari Dioscorides scripsit, itemque Plinius, qui vinum etiam appellat, propter saporis & virium similitudinem. Sola vetustate differt ἀπὸ τοῦ μελικράτου, quod aqua mulsa est subita & recens, cum vtriusque eadem mistionis ratio fuisse videatur, impares autem vires & vsus diuersus, id quod ex Dioscoride perspicuum est. Nec desunt, inquit Dioscorides & Columella, qui ὑδρόμελι appellent quod à melle elutis aqua fauis cõfici seruarique solet. Verum id ἀπόμελι est, de quo supra suo loco.

Ὑδρόμηλον. hydromalum. Genus potionis est sic dictæ à malis cotoneis quæ Græci μῆλα vocant. Sed non vna conficiendi ratio traditur. Dioscorides fieri dicit duabus mensuris aquæ coctæ & sub Caniculæ sydus insolatæ, additis ad vnam melomelitis facti ex cotoneis. Oribasius parari scribit succi cydoniorũ sextarijs quatuor, mellis octo, aquæ duodecim simul mistis & insolatis sub Canicula. Paulus duas habet compositiones, vnam quæ recipit succi cotoneorũ exemptis nucleis contusorum sextarios duos, mellis tres, aquæ quatuor: incoquuntur despumando ad tertias. Alteram vero quæ fit hoc modo: malorum cotoneorum frustulatim incisorum nucleis ablatis pondo quinque, in aquæ fontanæ sextarijs decem coquuntur dum intabescant, deinde refrigerata eximuntur, expressoque succo proijciuntur: aquæ modo dimidia mellis mẽsura temperatur, iterumque incoquitur despumando, quoad octaua portio absumpta fuerit. Aetius cydonia contundit, & colati succi sextario adijcit mellis sextarios duos; aquæ pluuiæ ad tertias coctæ sextarios tres, sed eo ordine, vt primum aquam decoquat, deinde mel adijciat, cumque simul efferbuerint spumaque omnis adempta fuerit, & ab igne semota refrigerari cœperint, malorum succum adijciat. Postea fictilibus excipit, oblinit, & in cella vinaria reponit, eoque vtitur post dies quadraginta. Paulus monet etiam ex malis dulcibus à quibusdam parari, Aetius vero ex crustuminis quoque & alijs pyrorum generibus, & quandoque etiam rosas ammisceri resectis vnguibus, inque eo per noctem & diem macerari, deinde excolatum asseruari, nec acescere. Cæterum proprie dictum ὑδρόμηλον refrigerat, adstringit, prodest stomacho, dysenteriæ, hepaticis, renum vitijs & vrinæ difficultatibus.

Ὑδρόμηλον κιβυρατικὸν. dictum ἀπὸ κιβύρας quod fugiendum esse ait Trallian. propterea quod vt " Paul. ait οἰνῶδες esset; hoc hydromelum vino- " sum ex Cibyra asportari in paruis vasculis in- " quit Paul. lib. 3. cap. 6. quodque in phrenitidis " cura repudiandum esse ait, vt quod grauiores vi- " no noxas in talibus excitet & maxime in capitis " affectibus. "

Ὑδρόμφαλον. est superuacui humoris circa vmbilicum collectio. Continetur interdum humor hic sub vmbilico, indeque in tumorem attollitur.

Species est τῆ ἐξομφάλου. vide ἐξόμφαλος. "

Ὑδροπέπερι. hydropiper. planta est apud aquas nascens stagnantes, aut pigro lapsu repentes. Caulem edit geniculatum, solidum multis alis concauum: folia menthæ, maiora, molliora candidioraque, gustu piperis, acri, citra tamen vllam odoris gratiam: fructum acrem, in surculis paruis, prope folia racematim cohærentem; Ruellius eupatorium esse arbitratur. alij persicariam esse putant. Scribit Galenus hydropiper à locis in quibus nascitur, & à similitudine quæ illi cum pipere in gustu est, nomen sortitum esse. Cæterum calidum est, sed non tantum vt piper.

Ὑδρονοῦσος. vox à quibusdam vsurpata vt Epidemi- " cum illum sudorem Anglicum significarent qui " & ἱδρωπύρετος fuit à nonnullis vocatus, vide ἱδρω- " πύρετος. "

Ὑδρορόδινον. aqua rosaceo oleo mista. Sumpta refrigerat cietque vomitionem. Datur à Galeno ijs qui pharmaca deleteria hauserunt, si post vomitus ventriculus videatur vri.

Ὑδρορόσατον. potio est ex rosis facta. Conficitur autem apud Paulum ex libris IIII. rosarum à quibus vngues fuerint exempti, aquæ sextarijs V. mellis sextarijs II. Aliter Oribasius, miscẽs mellis optimi libras XXX. foliorum rosarum libras X. aquæ fontanæ libras LX. Coquit aquam donec ferueat, & exempto ab igni vase rosas inijcit, tum vas occludit donec perfecte cocta sint, postea defæcatis rosis mel seorsum coctum despumatumque earum decocto infundit. Aetius in eo conficiendo aquę pluuiæ sextarios IX. coquit donec tres supersint, in quos rosarum per diem noctemque præsiccatarum libram vnam conijcit, & vas pluribus operimentis probe contectũ asseruat. Sequenti die aquam excolat, & rosas non expressas abijcit, & mel in mortario, contritum aquæ immiscet, totumque fictilibus vasis recentibus crudisque exceptum, paucorum dierum spatio insolat, & in cella vinaria reponit. Hoc multo efficacius quam mel rosaceum frigefacere scribit. Sed omnium delicatissime Actuarius ὑδρορόσατον componit, aquę libris X. zacchari libris V. Coquit donec spissa euadant, deinde addit succi rosarum libram vnam. Sic febribus apprime vtile esse scribit.

Hæc compositio inter iucundas potiones à " Paulo refertur lib. 7. cap. 15. Fuschio vero anno- " tante in Nicolaum, vox hæc composita est ex " ὕδωρ & σάττω, id est denso, vt hæc vox densatum " liquorem denotet, sicque plane cum serapijs " conueniat quæ sunt medicamenta ex aqua & " aromatis cum melle vel saccharo donec con- " creuerint ac densentur cocta. "

Ὑδροφοβία ἡ

Ὑδροφόβος. aquæ metus. Symptoma est morsus rabiosi canis. Alijs statim, alijs quadragesimo die, alijs etiam serius superuenit. sed nemo eorũ qui

à rabioso cane demorsi fuerint immunis ab ea affectione est, qui neglexerit aut male subierit curationem, idque maxime si corpore fuerit cacochymo & melancholico. In tantum autem aquam (nec eam modo vt fertur, sed omne etiã liquoris genus) metuunt, vt ea visa animo vehementissime perturbentur. Res quidem admiratione digna, cum ita affecti canibus fere similes euadant non modo rabie, latratibus & morsibus æque pestiferis, quibus obuiam factos petunt, sed calida etiam siccaque intemperie & siti. Huius causas qui inuestigarunt, existimant eos aquam tantopere auersari, quod in ea, tanquam in speculo, intueantur se rubenti facie, toruis oculis, & supra humanum morem efferatis. Vnde non aquam modo, sed quicquid etiam pellucidum est, abhorrent. Alij dicunt fieri in ijs hydrophobiã quod canis à quo demorsi sunt, imaginem in aqua cernere sibi videantur. Nam, vt fertur, cum philosophus quidam eo affectu laboraret, & falso, sicut cæteris, canis species ante oculos obuersaretur, & propterea à bibendo deterreretur, animum fortiter recolligens, secumque reputans quam absurdum sit canem in balneo versari, aquam intrepide bibisset, sitimque explesset, curationem est consequutus. Alij metum aquæ gigni docent ex immodica siccitate, quasi in contrarium habitum mutata penitus humida eorum substantia. Sunt qui vanam esse huius rei causæ inquisitionem dicant, ipsamque ὑδροφοβίαν nihil aliud esse quam insaniæ ex atra bile genus. Est enim magna huius veneni cum eo humore similitudo, notumque est valde differentes esse melancholiæ differentias, cumque omnium melancholicorum communis sit metus, alios tamen alia timere.

» Miserrimum morbi genus inquit Celsus l.
» 5. cap. 27. in quo simul æger & siti & aquæ metu
» cruciatur, quo oppressis in angusto spes est, sed
» vnicum tamen remedium est, non opinantem in
» piscinam non ante ei prouisam proijcere: Plura
» illic Celsus. Quod si de hoc symptomate rabiosi
» canis plura voles, lege Mercurial. l. 1. Varia. sect.
» c. 2. qui pluribus disputat, fueritne antiquis no-
» tum nec ne.

Ὑδρῶα τὰ, latine sudamina & papulas sudorum
» nuncupare possumus; Sunt autem ea authore
» Gal. 3. aphor. comment. 21. ex genere exanthe-
» mantum in summa corporis cute hærentium,
» quæ ἑλκωδῶς id est vlcerose cutem exasperant,
» proueniunt autem vt & ipsum ostendit nomen
» propter multos sudores qui vel biliosiores vel
» omnino mordaciores existunt, mordẽt enim hĩ
» cutem & pruriginosam efficiũt: Notissimus sa-
» ne affectus & pueris iuuenibus præsertimque
» temperamento calidioribus, adueniens præ cæ-
» teris in collo pectore bracchijs & femoribus,
» quanquam etiam & in toto corpore: dicuntur &
» ἱδρῶα vide suo loco.

Ὑδρωπισμὸς ἡπατίας, ἢ σπληνώδης. hydrops à partibus
» patientibus nomen ducens hoc est iecore vel lie-
» ne vt ait Cæl. Aurelian. l. 3. ϡ χρον. c. 8.

Ὕδρωψ. morbus est in tumorum genere præter naturam. Verum tumor alias totius corporis est, interdum autem ventris. Ille perpetuo ab humore, hic etiam aliquãdo à flatu excitatur. Quo fit vt triplex sit omnis hydrops. Alius enim fit humore per totum corpus effuso, qui ἀνασάρκα, & ὑποσαρκίδιος, & σαρκίτης, & λευκοφλεγματίας dicitur: alius solo ventre aqua distento, qui ἀσκίτης: alius vero solo ventre flatu pleno & tumente, qui τυμπανίας siue τυμπανίτης appellatur. Sed omnium quidem communia fere sunt ista, quod iecinore vehementer refrigerato oriantur, sintque deprauatæ sãguificationis symptomata siue primario propter phlegmonem, aut scirrhum, aut aliud vitium iecur male affectum sit, siue lege consortij quod illi cum alijs partibus intercedit, quodque omnis à cachexia initium sumat. Fieri quidem non potest vt hydrops vllus citra hepatis refrigerationem gignatur: id quod illi contingit tum per se, tum etiam liene aut ventriculo refrigerato. Compatitur præterea aluo & intestinis, maxime ieiuno, pulmoni, renibus, & septo transuerso. Sed & immodica per hæmorrhoidas, aut vterum, aut dysenteriam sanguinis vacuatio hydropem gignit, sicut & consuetæ vacuationis suppressio. His enim de causis refrigeratur hepar, post vero aliquando & durum fit. Quamuis autem frigida intemperies hydropem pariat, omnes tamen hydropici & febricitant & sitiunt, quod humor circum viscera deses nec perflatus salsedinem putredinemque colligat. Sed febris quamuis assidua, lenta tamen est, cum pulsu paruo. Ad hæc omnes spirandi difficultatem, tumorem, grauitatem, colorem vitiosum, cibique fastidium incurrunt. Cæterum tres illæ hydropis species manifestis ab inuicem distinguuntur differentijs. Ἀνασάρκα toto corpore ex æquo tumet, redditque corpus laxum, pallidum & emortuo simile, & si digitum in carnem paulo altius adegeris, cauitatem ibi impressam diutissime retinet. Causam habet proximam aquosum humorem, partim à iecinore manantem, partim à tota carne corporis veluti in aquam resoluta. Ἀσκίτης est abdominis ab aquoso humore distentio. Colligitur ille inter peritonæum & intestina veluti in vtre quodam, vnde morbo nomen. Habet autem nonnihil spiritus secum admistum. in eo cum venter supra modum intumescat, reliquum corpus alimentum non sentit & consumitur. Aliquando tamen inualescente morbo tumor ad femora vsque procedit, & pedes scrotumque inuadit. Occupat nonnunquam & thoracem, id quod fit non tam ex propria ascitis ratione, quam ex complicatione hydropis anasarca cum eo. Hæc enim iam sunt illius rudimenta. Sed qua ratione humor eo loco colligatur, video dubitari. Mihi quidem videtur is & à iecinore & ab intestinis & ab omento reliquisque partibus non nisi aquam loco sanguinis habentibus in eam capacitatem exudare & sensim colligi. quod non debet magis mirum videri quam eius humoris portionem nonnunquam in femora & in pedes, maxime post inambulationem, interdum in scrotum, veluti cuniculis sibi inusitatam viam parare, & nonnunquam in thoracis spatium atque in vterum irrepere. τυμπανίας abdomen multo flatu distendit, non tamen sine vllo prorsus humore, cuius etiam aliquid omnino remistum est. Initio inflationis cuiusdam species tantum apparet, postea vero flatus inspissatur & veluti nubilus euadit, vnaque cum flatu humor etiam quodammodo nubilosus coaceruatur. Totus venter circumquaque tensus est, & percussus tympani modo sonat.

Hic hydrops ab Hippocrate siccus nominatur. Omnium autem periculosissimus perhibetur à Græcis medicis, quod, vt arbitror, maior iecinoris siccitas eũ pariat, quæ imbecillima omnino qualitate tollenda curandaque venit. Auicenna vero nescio quam rationem sequutus ascitem cæteris periculosiorem esse pronunciauit.

Apud Hippocr. lib. 2. Epidemiωn Dioscorides oxytonωs legit ὑδρωψ: eoque vocabulo significari dicit τὸν ὑδρωποειδῆ, eum qui hydropis speciem præ se fert.

» Vt refert Galen. ἐν γλώσσαις.

» Est & ὕδρωψ εἰς ἀμίδα morbus qui alias διψακὸς » & διαβήτης vocatur, Plin. vrinæ profluuium.

Ὕδρωψ. etiam apud Galen. 3. de causis symptom. » dicitur serosa illa & mucosa proluuies quæ in » partu egeritur: Hippocrati ὕδρωψ αἱματώδης li. » 2. γυναικ. ab eodem τὰ ὑδατώδη in Coacis vt su» pra notauimus.

Ὕδωρ. aqua. Est corpus simplex omnium humidissimum & frigidissimum: (nec tamen aqua, vti nec aliud vllum elementum, ita simplex est vt ad vnguem syncera sit, sed ad sensum duntaxat comparata) tam enim pura est, vt nemo alterius cuiusuis rei misturam in ea deprehendat. Ac cum aqua quidem simpliciter dicitur, eam intelligere oportet quæ reuera dulcis & insipida est, & quam ἄποιον Græci appellant, hoc est, quæ nec gustu nec olfactu alienam vllam qualitatẽ præ se fert, scilicet quæ nec salsa, nec acida, nec acris, nec male olens, nec putris, nec alio quouis modo insuauis est, sed omnis penitus qualitatis est expers, & omnis alterius rei mixtione caret, quæ gustu aut olfactu deprehendi possit. Est autem etiam pellucida, minimeque cœnosa, sed veluti diligentissime colata, & ab omnibus quæ innatare solent ramentis libera. Huiusmodi igitur aqua secundum naturam suam humida frigidaque est, & potui iucundissima, atque omnium gustabilium qualitatum media & veluti regula: facile coquitur, non obstruit viscera, sed per ea celeriter transit atque in vniuersum corpus distribuitur, & quia dulcis est, nullaque qualitate maligna prædita, non potest esse insalubris. Eius documentũ nobis dedit Hippocrates, scribens aquam quæ cito calefit & rursum cito refrigeratur, leuissimam esse, leuitatem quidem non pondere æstimans, sed partiũ potius tenuitate, quodque in seipsam contrarias qualitates facile recipiat. Siquidem aqua quemadmodum & cibus, quanto facilius alterari potest, tanto habetur præstantior. Talis autem aqua sicut cito alteratur, ita si quid in ea calefiat, cito calefit, si quid incoquitur, cito coquitur: in qua enim tardius aliquid coquitur, crassa, frigida crudaque est, & in præcordijs diutissime moratur, & fluctuationes excitat, & in flatum mutatur & corrumpitur, & ita ventriculi robur dissoluit, vt deterius proinde concoquat: sed nec digerendo per corpus alimento aliquid magnopere conducit, diciturque à veteribus ἀτέραμνον siue ἀτέραμον ὕδωρ, hoc est indomita atque incoctilis aqua, perinde atq; ipsa legumina quæ difficulter elixantur. Aqua igitur quæ ἄποιος & tenuis est, aqua proprie & simpliciter nuncupatur, omni vitio carens à quo aliæ non sunt immunes. Sunt autem aquarum duæ summæ differentiæ, vna potabilium, altera earum quæ bibi non possunt. Earum quæ bibuntur, quinque sunt in vniuersum species, ὄμβριον, πηγαῖον, φρεάτιον, ποτάμιον, λιμναῖον: hoc est, pluuia, fontana, putealis, fluuialis, palustris. Est autem aqua pluuia authore Hippocrate lib. de aere, locis & aquis, leuissima, dulcissima, clarissima & tenuissima, quod quicquid leuissimum tenuissimumque est, à sole sursum trahitur. Attrahit autem sol non ex aquis modo, sed ex alijs etiam corporibus. Quo fit vt ea aqua omnium facillime putrescat, vt quæ differentibus admodum qualitatibus prædita sit: nec tamen propterea damnanda venit. Siquidem prompte alterabile esse plus habet laudis quam vitij, si modo nõ desint alia bonæ aquæ indicia quæ paulo ante explicaui. Est autem statim vt decidit excipienda colandaque. Galenus tamen lib. 4. sanitatis tuendæ aperte scripsit se aquam pluuiam non probare, sed fontanam præferre: nisi quis velit id Galeni dictum non ad quemlibet aquæ pluuiæ vsũ, sed ad solius apomelitis confectionem referendum esse, quod præter cæteras dotes extergendi, vrinas mouendi, & biliosa per aluum deijciendi facultatem habere debet. At vero aqua pluuia neque exterget, neque concoquit: modice autem adstringit atque excretiones cohibet: eadem etiam facile in bilem vertitur. Sũt autem aquæ pluuiæ tres differentiæ, vt habetur apud Hippocr. lib. 4. ἐπιδημιῶν, θερινὸν, βροντιαῖον, λαιλαπῶδες, id est, æstiua, tonitrualis & procellosa. Harum æstiuam cæteris præfert, quod, vt annotat Galenus, humor per æstatem calore attenuatus, & in halitus inuisibiles dissipatus, atque idcirco clam nobis in aerem subuolans, ac deinde propter mediæ regionis frigiditatem, ventosque reflantes & densatum aerem iterum crassescens eam pariat. Id quoniam æstate contingit, cuius mediam partem ὥραν κατ' ἐξοχὴν veteres nuncupabant, ὡραῖον ὕδωρ, aqua eo tempore delapsa, ab Hippocrate appellatur. quo nomine idẽ quod θερινὸν significat. Secundum eam τὸ βροντιαῖον, id est tonitru excussa aqua habetur, quia per tonitru nubes impelluntur, colliduntur inter se, ignis & fulmina emicant, vnde tenuior & leuior aqua redditur. Quorum nullum quia in nimbosa aqua inest, ideo eam malam esse Hippocrates asseuerauit: siquidẽ eo cœli statu vna continua atraque nubes totum aerem occupat, quæ nec concurrit & decertat cum alijs nubibus, nec aerem calidum intra se inclusum continet.

Πηγαῖον, hoc est fontana, optima est ijs qualitatibus quas initio exposui prædita, præsertim cuius fons ad orientem solem erumpit, quæque per meatum aliquem mundum aut puram colatur terram: sicut è contrario mala est, ægre concoquitur tardique transitus est, cuius fons è petra scaturiens contra septentrionem fluit, solemque auersum habet.

Φρεάτιον, hoc est putealis, frigida, crassa, terreaque est, difficulter excernitur, & ægre digeritur.

Ποτάμιον, siue ποταμιαῖον, id est fluuiatilis, omnis perhibetur mala, excepta Nili aqua, quam omnibus bonæ aquæ dotibus insignitam esse veteres commemorant, cum aliorum fluuiorũ aquæ ægre concoquantur, siccent & siticulosæ sint, nisi fluuij ipsi per fontes perpetuos fluant, & alijs fluuijs non misceantur.

Λιμναῖον autem, hoc est paluſtris aqua, quoniam cœnoſo in alueo continetur, limoſa & grauis eſt, & quia non agitatur, velut mortua & ſemiputris. Poſſunt tamen in melioris aquæ inopia vitia hæc coctione emendari, ſicut Galenus docuit comment. 4. in lib. 6. τῶ ἐπιδημιῶν.

His addi poſſunt τὰ ἀπὸ κρυστάλλων καὶ χιόνος, id eſt, aquæ à glacie & niue manãtes, quas deterrimas eſſe Hippocrates eodem libro ſcriptũ reliquit. Cum enim, inquit ille, ſemel concretæ fuerint, non amplius in priſtinam naturam redeunt: ſed quod in ijs clarum, leue, dulceque eſt, excernitur & diſſipatur: quod vero graue & turbidum eſt, relinquitur. Cuius rei hoc argumentum eſt, quod ſi aquam certo pondere frigoribus expoſueris & poſtridie congelatam calido in loco repoſueris quo liqueſcat, eam vbi liquata fuerit, multo pauciorem reperies. Quæ vero bibi non poſſunt aquæ, multorum generum ſunt: θαλάττιον, συπτηριώδης, ἀσφαλτώδης, χαλκανθώδης, νιτρώδης, θειώδης, hoc eſt, marina, aluminoſa, bituminoſa, nitroſa, ſulphurea. Harum marina propter ſalſedinem bibi non poteſt, atque ſi bibatur nõ concoquitur, hæret præcordijs, incendit viſcera, ſitim ingentem excitat. Neque enim veluti aqua dulcis frigida humidaque eſt & partium tenuium, ſed tantum ab ea diſtat, quanto plus ſalis habuerit. eam enim ob cauſam aqua maris mortui longius recedit à facultatibus aquæ dulcis quam aqua marina, quod multo plus ſalis contineat.

Similiter de reliquis aquarum differentijs iudicandum eſt, quæ pro miſtionis qualitate & modo plus minuſue à facultatibus aquæ dulcis & potabilis recedunt, nouaſque comparant. Siquidem aqua per loca aluminis, bituminis, atramenti ſutorij, nitri ſulphuriſque plena permeãs, huiuſmodi ſubſtantiæ aliquid abſtergit ſecumque trahit, à quo ipſa inficitur, & natiuis qualitatibus exuta alienas acquirit. Quamuis autem hæ omnes aquæ bibi non poſſint, ſunt tamẽ magni in medicina vſus, ſiue ſiccandum, ſiue calefaciendum, ſiue etiam adſtringendum eſt, vt in ſingularum rerum explicatione videre licet.

» Huiuſmodi aquæ ſupra commemoratæ ἄτεχνα » vel ἄτεχνη, id eſt, inartificioſæ appellantur 6. » Epidem. de quibus plura Galen. eo loci com- » ment. 4. textu 19. ſeu & αὐτοφυῆ quaſi ſponte na- » tæ 1. de ſimpl. facult. c. 17. qua & voce minera- » les ſiue medicatæ vocantur.

Ὕδωρ ἀφεψηθὲν. aqua decocta, decoquendi modos » & vtilitates pluribus exponit Galen. comment. » 4. in 6. Epid. textu 10.

Ὕδωρ βορρὸν. aqua edax ſiue vorax Hippocr. 6. Epid. » Ita vero nuncupatur quod nos voraces reddat, » nimirum inquit Galen. in comment. quia ab illa » cibi appetitiones excitantur, ſicut à frigido quo- » uis cibo vel aſtringente.

Ὕδωρ γλυκὺ. aqua dulcis ſic apud Dioſcorid. lib. 5. c. » 18. aqua appellatur, non quidem γλυκέος voce in » propria ſignificatione accepta, ſed quomodo in- » terdum Philoſophis æque ac medicis vſurpari » conſueuit, aquam enim dulcem eo loci Dioſco- » rid. intellexit non quæ vere proprieque ſit dul- » cis, ſed quæ ſaltem ſit ἡδίστη τοῖς πίνουσιν vt loqui- » tur Paul. lib. 1. c. 50. ſeu τῇ γεύσει συνηρμοσμένη ſicut » Aet. lib. 3. c. 165. Poteſt & dulcis aqua eiuſmodi » non tantum comparate dici ad ſalſæ aliaúe qua- » lite præditæ aquæ rationem, ſed quæ licet inſipida ſuapte natura, dulcem tamen ſaporem facile « poſſit ſuſcipere, nam & eadem ratione, pitui- « tam inſipidam, dulcem nonnullis cognominare « libuit. «

Ὕδωρ μαλακὸν. aqua mollis Hippocrati libro de aere « aq. & loc. ſic vocatur ea quæ radijs ſolaribus il- « luſtrata, cocta & veluti ſubacta fuit. «

Cæterum quod ſpectat ad ſignificationem « vocis ὕδωρ, ſic & ea voce appellatur aqua inter- « cus apud Dioſcor. lib. 4. c. 173. his verbis καθαίρει κάτω χολὴν καὶ φλέγμα καὶ ὕδωρ. «

Ὕλη. hoc voce cibi concocti fæces ſignificantur a- « pud Plutarch. ſympoſ. 6. problem. 2. «

Ὑλομανεῖς. ſic Græci appellant oleas quæ nimia ramorum petulantia ſylueſcunt, aut ſine fruge luxuriant velut inſanæ. «

Ὑμὴν. membrana. Eſt pars corporis ſimplex, alba, neruoſa, lata, plana, valida, tenuis facileque dilatabilis. Hanc Græci nunc ὑμένα, nunc χιτῶνα, nunc μήνιγγα indifferenter appellant. Res enim eadem eſt, ſed rationes diuerſæ. Nam cum partem aliquam veſtit, χιτὼν: cum cerebrum foris integit, μήνιγξ, alias ὑμὴν dicitur. Eſt autem omnium corporis membranarum ampliſſima cutis, partium ſubiectarum tegumentum, munimentum, ornamentum: quanquam compoſita ſit ex neruo, carne, venulis, & alicubi arteriolis: ſed ante cutim ἐπιδερμὶς ſenſu deſtituta, ex cutis excremento producta & tota cuti ſupertenſa. Præter hanc autẽ ſinguli etiam muſculi ſuas habent membranas ſiue tunicas, ex neruorum tunica exortas, aut etiam ex perioſteis ligamenta in muſculos deducentibus. habet & cranium membranam ſuam dictam περικράνιον, quæ ex meninge craſſa conflata totum cranium ambit. Inſunt & oculis ſuæ membranæ, ἐπιπεφυκυῖα, κερατοειδὴς καὶ χοροειδὴς ſiue ῥαγοειδὴς, ex cerebri meningibus efformatæ: ad hęc ἀμφιβληστροειδὴς, & quinta candidiſſima, humorem cryſtallinum vndique ambiens. Habet & palatum & os ſuam à neruo quartæ coniugationis contextam. Habẽt & fauces & epiglottis & larynx & aſpera arteria ſuam cum interna œſophagi & ventriculi tunica continuam, tenuem, denſam modiceque ſiccam, villis rectis conſtantem. Habet & tota rhachitis productam ab vtraque meninge. Spondyli vero ex ſeipſis membranam tertiam habent craſſiſſimam, ex ipſorum ligamentis natam qua aduerſus omnes iniurias communiuntur. Similiter & oſſa reliqua membranã ſuam vel ex ſuis ligamentis producunt, vel ex pericranio huc vſque continuato, à quo etiam ὑπεζωκὼς & περιτόναιος proficiſci poſſunt videri. Habẽt vero & proprias membranas ſingula viſcera, quas & tunicas appellare licet. Sunt autem & in membranarum numero νύμφη, quæ pudendo muliebri ineſt, & χόριον & ἄμνιος & ἀλλαντοειδὴς, & præterea in toto corpore quamplurimæ: Ex membranis autem quædam villos habent, vt venarum, arteriarum, œſophagi, ventriculi, inteſtinorum, vteri, ambarum veſicarum tunicæ propriæ, cutis, membrana carnoſa, tunica interna aſperæ arteriæ, epiphyſes membranarum in orificijs vaſorum cordis, tunica tertia & extima rhachitidis: & harum quidem villorum genus vnum longũ, tranſuerſum, obliquum, vel ſolum habent vel præcipuum, quædam duo, alia etiam tria. Aliæ vero villis carent, ſuntque in omnem partẽ papyri modo diuiduæ & ſimplices & vndequaque

araneis figura similes vt meninges, pericranios, periosteos, subcostalis, peritonæos, & quæ ab his duabus plurimæ nascuntur, & quæ tres fœtui sunt destinatæ, licet harum non paucæ colligentur tum sibi tum vicinis partibus per villosa quædam aut membranosa ligamenta, tum cuti tum intercedenti passim adipi, tum musculis, tum partibus alijs subiectis. Quin & ipsa membrana alicubi carnosa magis effecta fit musculus, vt in musculo colli totius & faciei lato.

Ὑμὴν. etiam dicitur membranula in muliebri pudendo quæ sic ab Anatomicis describitur: membrana scilicet tenuissima neruea, venulis conspersa, quibus laceratis in primo coitu sanguis effluit. Ceruicis orificio prætenditur, vndique ceruicis parietibus adhærens, & in sui medio foramen relinquens ad menstrui sanguinis excretionem, nonnunquam magno sanitatis detrimento continua est, interdum foraminulenta, instar cribri ex Vesalio; hanc membranam Arabes, Auicenna & Auerroes agnouisse videntur, dum referunt ante puellæ corruptionem extare in matricis collo panniculos ex venis & ligamẽtis valde subtilibus cõtextos, quos mas suo ariete in primo coitu disrumpit. Inter recentiores Anatomicos Vesalius & Fallop. In omnibus virginibus hymenem inueniri statuunt, alij multi obseruarunt. Sunt tamẽ qui negent simile quid inueniri, sed pro hymene substituant quatuor carunculas membranulis quibusdam coeuntes, quæ florem virgineum caryophillo nõdum explicato persimilem constituunt; quibus membranis laceratis & carunculis disiunctis & velut attritis flos virgineus perit. Varolius per hymenem intelligit, mẽbranosam copulam quæ alas pudendi inferiori parte connectit & in primo coitu relaxatur: De hymene plura docta leges in schola Anatomica Riolani, vbi an & certa sint virginitatis indicia ex hymene quæritur.

Ὑμένων ἐπαναστάσεις. inter oculorum affectus à Galeno reponuntur, quasi diceres membranarum rebelliones vel insurrectiones; intellige autem earum præter naturam exuberantiam.

Ὑοειδὴς. est os bicorne pluribus officulis contextum, in similitudinem literæ υ, ad radicem linguæ situm. Nomen habet ab hac similitudine, à qua etiam quibusdam dicitur ὑψιλοειδὴς. Sunt etiam qui λαμβδοειδὴς appellant, communi cum capitis sutura nomine, à litera Λ, quæ inuersa nõ est valde dissimilis ab ὑψιλῷ. firmamentum est musculorum linguæ & laryngis. Os namque eius maximum, quod totius ossis velut basis est, anteriore parte ad securitatem gibbum est, posteriore linguam spectante cauum, ad continendum. Huic autem alia duo vtrimque ossicula, velut duo cornua, vniuntur: vnum breuius & & inferius, osse vnico constans, in thyreoidis (est autem laryngis cartilago) apophysim prælongam inserto: alterum gracilius, longius, rotundius, ossiculis tribus vel quatuor colligatis inuicem, ad styloidis radicem ascendentibus conflatum. Quo loco quibusdã præsertim mulieribus ligamenta sunt tantum sine ossiculis, ab osse hyoide ad styloides ascendentia. Est autem os hyoides quadrupedibus multum diuersum ab humano.

Dictum est os istud φαρυγγεθρον quod pars sit maxima, vt scribit Galen. Herophilus παρασάτην appellabat, fortean quod linguæ & laryngi assideat; est enim firmamentum musculorum linguæ & laryngis & huic ossi tanquam fundamento lingua innititur.

Ὑοσκύαμος. Apollinaris herba & altercum, vt ait Scribonius Largus. frutex est caulibus crassis, folijs latis, oblongis, concisis, nigris. flores emittit è latere caulis, ordine prodeuntes, tanquam punicorum cytinos, scutulis septos, seminũ plenos vt papaueris. Tria huius genera: vnũ floribus pene purpureis, folio smilacis, nigro semine, cytinis duriusculis & spinosis: alterum floribus effigie mali, semine subflauo, vt irionis, floribus luteis, folijs & folliculis simplicioribus. Ambo insaniam, capitis vertigines & soporem gignunt, ideo in communi vsu damnantur. Tertium genus, vt quod mitissimum esset, medici recepere, pingue, lanuginosum, molle, candidi floris seminisque, in maritimis ruderibusque nascens. Cuius occasio si non adsit, rufum vsurpari oportet: nigrum, vt deterrimum improbatur. ὑοσκύαμον Græci vocant, quasi fabam suillam, quod pastu huius herbæ resoluantur & conuellantur apri, vt prodit Ælianus.

Sed & remedium nouere, aquas enim statim adeunt & cancros venantur, atque ita protinus saluti restituuntur, aqua se copiosa intus forisque proluentes. Cæterum hyosciamus à Græcis μανιόποιος vocatur vt ait Apuleius, quod ipsum assumentes mittat in furias & rabidos furores, ait Serenus Poëta, vnde inter venena Dioscor. collocauit Alexipharm. c.15. Illi vis est refrigerandi ad tertium vsque gradum.

Ὑόφθαλμος. dicitur authore Dioscorid. & Apuleio, aster Atticus, quasi suis oculus: quod totus eius flos animalis huius oculum referre videatur.

Ὑόφθαλμος. est etiam gemma ex specie τ͂ ἀχάτ͂, sic dicta quod intus suillum oculum exprimat.

Ὑπακτικά. ea vocantur quæ aluum subducere sunt idonea Paul. lib.1.c.44.

Ὑπάλειπτον. dicitur omne medicamentum quod illini potest: vt explicat Gal. in lexico Hippocr.

Ὑπαλειπτήριον. est instrumentum chirurgicum quo significatur id omne quo ad illinendum vtimur, qualia sunt specillum, spathe, & quod διπύρηνον dicitur, quæ omnia in summo capitulum habẽt rotundum. Annotauit Galenus comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ὑπαυστηρὸς οἶνος. vinum subausterum Cæl. Aurel. lib. 3. τ͂ χρον. c.2.

Ὑπάφωνον ῥῖγος. Rigor subabsurdus, non consentaneus non legitimus dicitur Hippocrati, hoc est, qui inter iudicationes mouetur cum naturæ legibus vacuationes criticas præcedere debeat.

Ὑπέζωνται. ὑπέζωνται, id est subiectum est: vt explicat Gal. in lexico Hippocratis.

Ὑπεζωκὼς ὑμὴν, ἢ χιτὼν. succingens membrana seu tunica: vtramque enim sortitur appellationem, sed membrana quidem ab essentia, tunica vero ab vsu nuncupatur. Siquidem araneæ modo prætenuis, ac ex toto sibi similis, costas succingit: indumentum vero est, ceu tunica quædam omnium spirationis instrumẽtorum. Siquidem costas omnes, musculos intercostales internos, phrenas, sternum subungit & subtegit, & tunicam largitur pulmoni, asperæ arteriæ, vti & œsophago, externam pericardio, arteriæ magnæ ascendenti & descendenti, & venæ cauæ ascendenti, quamdiu scilicet vasa hæc per thoracem

feruntur: similiter quoque neruis tum à collo in phrenas, tum à cerebro in ventrem infernum descendentibus. Est autem ea tunica gemina, dextra ac sinistra, & vtraque dum sibi in medio thorace contigua est, cohærēs & vnita à medijs thoracis spondylis ad medium sternum fertur, thoracemque in duas partes æquales, dextram ac sinistram diuidit, ceu diaphragma quoddam & paries medianus. Quę autem costas succingit simplex non est, sed connata periosteo costas ambienti, vt alia ossa vestire solet. Oritur autem vtraque succingēs tunica à ligamentis spondylorum thoracis, & mox parte sui altera inuicem connectuntur, & per thoracem medium, quem, vt dixi, in duo æqua diuidunt, feruntur ad sterni medium: inde vero vtraque ad suas costas & suam originem recuruatur, & vtris speciem refert. Verum eam aliqui à pericranio huc vsque continuato exoriri volunt; inter quos fuit Herodotus in lib. qui dicitur medicus, vt annotauit Galenus commentario in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. Venas & arterias ab azygo, arteria magna, mammalibus & phrenicis vasis parte sui his propinqua recipit: neruos autem à partibus dorsalibus quidem quà costas tegunt, phrenicis vero quà phrenas, septis è cerebro ortis cætera. Dicitur alio nomine à quibusdam ὑποπλεύριος, quasi dicas subcostalem.

Ὑπεπλησθέωσιν. ὑποδυστραφῶσιν. hoc est, in se subuoluantur, vt annotat Galenus in lexico Hippocratis. Sed obseruandum quosdam codices habere ὑπεμπλησθέωσι: significatione non diuersa.

Ὑπεκκαύματα. Hippocrates sic appellauit τὴν τροφὴν Aphor. 14. lib. 1. suum sequens dogma, & omnium fere nobilissimorum Philosophorum, qui eorum, quæ animalia constituunt, elementorum igneim maxime vitæ esse causam existimarunt, sicut Galen. in comment. annotauit.

Ὑπελάτη. laurus Alexandrina.

Ὑπερβολικὸν σχῆμα. hyperbolica figura: in ægrotantis decubitu hyperbolicas figuras appellat Galenus, quoties crura, aut manus, aut spina summe extenduntur, aut immodice inflectuntur; fiunt quippe hyperbolicę figuræ extentis admodum neruis, has damnat Hippocr. in prognost. Dum inquit cubantem ægrum offendi oportere à medico in latus dextrum aut sinistrum, ac manus ceruicem & crura paulululum reducta habentem, & omne corpus molliter positum comment. 3. in prognost. part. 15.

Ὑπερέμετος. Hippocrati lib. 2. de morb. si, inquit, circa cerebrum venulæ ὑπερεμέσῃ, superuomant; nomen quidem rectum morbo non est, neque enim fieri potest vt aliqua vena siue parua siue magna superuomat, nominant tamen & appellant ὑπερέμετον ceu superuomitum.

Ὑπερικόν. frutex ferulaceus, dodrantalis, rubens, folio rutæ, flore albæ violæ, luteo, qui digitis tritus sanguineum succum remittit, & ἀνδρόσαιμον cognominatur. subhirsuta illi siliqua & tereti hordei magnitudine, semine intus nigro, resinosi odoris. vulgo herbam sancti Ioannis appellant. A quibusdam κόρις etiam hypericum dicitur. Fit ex hyperico antidotus quædam sanans podagras & coxendicum morbum, aliaque multa præstans, quæ describitur ab Aetio lib. 12. capite de antidotis podagricis.

Ὑπερινος. dicitur ab Hipp. & ὁ ὑπερκεκαθαρμένος ἄνθρωπος & ipsa ὑπερίνησις. id est, & homo supra modū purgatus siue vacuatus, & ipsa purgatio siue vacuatio modum excedēs. sic enim quidā enarrarunt istud, ὑπέρεινος ἰσχναίνει. Similiter & μακρόπνοις & βραχύπνοις videtur dici bifariam. Author Gal. in lexico Hippocratis. Erotianus habet ὑπερινώμενος, quod itidem exponit, ὑπερκαθαιρόμενος, qui supra modum purgatur. à verbo ἰνᾶν siue ἰνεῖν, de quo supra suo loco.

Ὑπερκάθαρσις. est purgatio immodica ex medicamento. In causa est vis nimia medicamēti, quod vasa ad ventrem attinentia mordens, & aperiēs, & continenter irritans atque conuellens corpora, vasorum vires dissoluit. Sed cum initio vasa modice pateant, nec multum imbecilla sint nō nisi quod tenuissimum est minimeque naturæ familiare excernitur. Tandem vero vasis tum multum dehiscentibus, tum imbecillioribus redditis succedit eorum vacuatio quæ sunt naturæ charissima. Quamobrem flaua bilis primo, deinde pituita, demum atra bilis, postremo sanguis, quem natura habet familiarissimum, excernitur, primum quidem tenuissimus, deinde vero crassissimus. Itaque medicamento dato pituitam ducente, si immodica fiat purgatio, primum flaua bilis, mox atra vltimo loco sanguis excernitur: Si vero quod flauam bilem ducat exhibitum sit, pituita sequetur, tertia atra bilis, quartus tandem sanguis. Quod si medicamentum datum sit atram bilem purgans, eam quidem primum vacuabit, deinde flauam, postea pituitam, postremo sanguinem, tanquam exinanitis iam vasculis effluentem. Cum enim ea non amplius in se continere alios succos præ imbecillitate possunt, eorum vero ora aperta fuerint, nec irritare medicamentum desinat, nec familiarem præterea succum possit attrahere, necesse est reliquos eo ordine quem diximus, excerni.

Ὑπερκένωσις. superuacuatio, vox à Galen. vsurpata comment. 3. in prorrhet. part. 53. in exuberante hæmorragia.

Ὑπερκορυφώσεις. de lobis pulmonis dicūtur apud Hippocr.

Ὑπέρκρισις. dicitur de aliqua euacuatione critica, quę immodica fit, natura modū non tenente, exemplo eorum qui cum cursum cœperunt, eius impetum cum volunt sistere non possunt, Galen. comment. 3. in prorrhet. part. 53.

Ὑπεροχή. idem quod ἐξοχή, id est, excrescentia & extuberantia in corpore humano, aut specialius, in vlceribus pars excrescens & quæ magis extat & eminet Dioscor. li. 1. c. 152.

Ὕπερος. idem quod κερκὶς, id est pistillum: quod sæpe & δοίδυξ appellatur.

Ὑπερπώρωσις. vt ὑπερσάρκωσις vel ὑπερσάρκωμα est excrescentis carnis vitium, ita cum illud ossibus euenit post fracturam sanatum dicitur ὑπερπώρωσις Paulo lib. 6. c. 108.

Ὑπερσάρκωσις. carnis excrescentia. Est carnis inutile incrementum in quacunq; corporis parte. Neque enim in vlceribus solum, verum etiam in oculis, auribus, gingiuis, naso, testiculis, & alijs plærisque partibus caro supercrescit. est igitur morbus in incommoderatione magnitudinis, siue ex eo genere quod in quantitate magnitudineue partium spectatur. Itaque vel excindi debet, vel medicamentis cathæreticis absumi. Huiusmodi incrementi precipua causa est boni sanguinis in carnem vberior affluxus. Quare curatio eius perficitur ijs quæ contrariam sarcoticis

habent facultatem: vocantur autem ea καθαιρετικά, de quibus suo loco dictum est.

Ὑπερσαρκωτικὰ φάρμακα. dicuntur ea quæ faciunt boni » sanguinis in carnem vberiorem affluxum.

Ὑπερτονεῖ. vltra modum extenditur. vt annotat Galen. in lexico Hippocratis.

Ὑπέρυδρον. valde plenum infusa aqua. vt annotat Gal. in lexico Hippocratis.

Ὑπερχολήσει. id est, πολλῆς πληρωθείη χολῆς, multa plenus sit bile, vt refert Galenus in lexico Hippocratis. vbi quidam codices habent, ὑπερχολήσει. πολλῆς πληρώσει χολῆς. id est, multa replebit bile.

Ὑποψωμισμένη. grauida dicitur & quidem propinqua » partui, prope exactis mensibus, translatione » sumpta à ficuum maturatione, subeuntibus in » illas ex caprificis culicibus qui ψῆνες dicuntur » quique maturitatem afferunt, ita V. Lex. ex Sui» da & Erasmo in adagijs.

Ὑπόψυχθη. mediocriter remissus est à febrili calore. vt annotat Galenus in lexico Hippocratis. à verbo ὑποψύχεσθαι, modice seu leniter refrigerari. at ὑπερψύχεσθαι esset supra modum refrigerari.

Ὑπερώα. est pars oris superior, modice concaua, foraminibus pertusa, quibus à cerebro pituita in os descendit. Extenditur à faucibus ad dẽtes vsque, & in fornicis aut cameræ modum concaua est, sed leniter nec supra modum, vt ijs accidit qui sunt acuto capite, quemadmodum initio li. 6. τῶν ἐπιδημιῶν Hippocrates annotauit. Est autem palatum veluti cerebri basis, firmata osse sphenoide, quod propterea Galen. τὸ κατὰ τὴν ὑπερώαν ἔσω aliquando appellat. Per id multa cerebri excrementa in os descendunt. Est enim multis pertusum foraminibus, sed crassa membrana intrinsecus obductis, quam & ventriculo & gulæ & vniuerso ori communem esse anatomici perhibent.

Ὑπήκοον. frutex est nascens in segetibus & aruis, folijs rutæ, exilibus ramis. Natura illi eadem quæ papaueris succo. refrigerandi vim habet tertio fere ordine, adeo vt parum absit à papauere.

Ὑπήλατα φάρμακα. vocantur Hippocr. medicamen» ta quæ aluum subducunt & Trallian. lib. 8. c. 11.

Ὑπηνέμια ὠά. oua subuentanea dicũtur quæ sine coi» tu pariuntur, alio nomine ζεφύρια. vide ὠόν.

Ὑπήνη. est, vt scribit Homericus interpres, τὸ ἐπάνω χεῖλος ἀφ' οὗ πρῶτον ἡ ἀνάτασις χνοῦς, hoc est, superius labrum vbi primum lanugo oritur. Cœlius tamen barbam circa vtrumque labrum fruticantem ita vocari scribit.

» Vnde à Gala apud Aristotelem redditur mu» stax. Ruffus ὑπήνην exponit de pilis qui in mento » sunt, inde est ὑπηνήτης iuuenis, cui scilicet ὑπήνη su» boriri incipit. Sed & ὑπήνην apud Nicandrum in » Alexiphar. exposuit auus meus non barbam aut » extimam faciem, sed palatum quod ibidem οὐ» ρανόεσσαν appellat.

» Ὑπήτριον. sumen, abdomen, in vulg. Lex.

Ὕπνον. muscus authore Aetio: qui & σπλάγχνον & βρύον appellatur. vt prodidit lib. 12. c. de vnguentis & acopis diuersis ad podagricos. canabicula id parua est ex arbore quæ Damascena dicitur, itemque ex ea quæ rhodacinea appellatur, exorta, vt est apud eundem libr. 13. c. 118. de Mnasaphij confectione.

Ὕπνος. somnus, definitur motus atq; sensus omnis» que animalis functionis cessatio, in qua nõ mo» do vt in quiete, nerui musculi artusque, sed & » cerebrum & sensus omnes consopiri solent. Hippocr. somni tres differentias in vniuersum « notat multis in locis, naturalis videlicet, eius qui « præternaturam est & critici. Naturalis dicitur « cum calor natiuus copiosam reliquit humidita« tem per vigilias exsiccatus; ideoque in ventrem « & viscera tanquam ad alimentum conuertitur. « Qui præter naturam est fit quando calor foras « progredi non potest vt in affectibus comatosis « & lethargicis, quemadmodum per phrenitidem « quasi inflammatus foras mouetur immodice. « Prohibetur autem eo motu interdum propter « humiditatem multam primæ partis sensu præ« stantis in qua fit somnus. Interdũ vero propter « solum frigus vt in narcoticorum vsu, nonnun« quam etiam ob vtrumque simul, vnde profun« dus & comatosus somnus. Postremo ob virtu« tis imbecillitatem & extinctionem proximam, « vt in moribundis qui palpebras attollere ne« queunt, quam affectionem ab ea quæ propter « humiditatem & frigiditatem oritur distingunt « pulsus languidi rari & parui; est & alius somnus « præter naturam, non ratione causæ efficientis, « sed vel effectus vel signi, qualis est turbulentus « ac tenuis qui interrumpitur, aut perturbatur ab « acri aliqua exhalatione, aut tetro vapore aut in« temperie cerebri, aut vitioso cibo, aut humore « putri, vel bilioso vt dormientes interdum exi« liant, clament, perterreantur. Criticum autẽ ap« pello vel qui signum criticum est, vt ante paro« tidas, vel qui crisim optimam aut facit, aut indi« cat; nam spiritus animales, instaurat & colligit, « calorem febrilẽ extinguit moderate humectã« do ac refrigerando, natiuum auget, cerebri tem« periem restituit & morbifici humoris reliquias « concoquit ac discutit. Quanta autem vtilitas « est somni naturalis, tanta est eius qui præter na« turam est noxa & pernities; naturalis est omniũ « laborum quasi perfugium, requies animi pars « humanæ vitæ melior, spiritus labore vigilijsque « dissipatos restituendi, membrorum sensuum« que defatigtionem tollens; naturales functio« nes maximeque concoctionem & retentionem « roborans & augens. Quin ille etiam hemorra« gias, alui profluuia, vomitiones, immoderatas« que vacuationes omnes præter sudorem cohi« bet; non naturalis vero vel immoderatior, spi« ritus offundit & obscurat, omnes sensuũ men« tisque vires torpore & ignauia debilitat, calorẽ « obtundit, functionesque naturales infringit, cru« dos pituitososque humores; & omnis generis « superuacanea exaggerat: corpus refrigerans & « humectans ignauum atque iners magis quam « quies efficit, destillationum, frigidorum diutur« norumque morborum author. «

Ὕπνος ἑδραῖος. somnus est qui sedendo sumitur vel « sedentium somnus. «

Ὕπνοι παύαυδοι. somni dicuntur sermonem aut vo» cem omnino intercipientes, id est tranquilli, mi« nime turbulenti, & cum omni silentio, quales « sunt somni alti & profundi. «

Ὑπνωτήειον. Epithema est hepaticum. cuius descriptionem vide apud Aetium cap. de cura splenis indurati.

Ὑποβινητιῶντα βρώματα. edullia dicuntur quæ libidi« nem proritant & pruritum veneris concitant, sic « vet. lex. ex Menando, quæ & ex Polluce for« tean petita sunt. «

Ὑποβλέποντες ἐν ὕπνοισιν. in somnis leuiter suspicien« tes, quid sit vide infra ὑποφάσις τῶν ὀφθαλμῶν. «

Ὑπογάστριον. pubes. Dicitur, vt ait Pollux, pars ea ventris, quæ ab vmbilico ad pilosas vsque genitalium partes pertingit. Alio nomine ἦτρον vocari idem author est. A Latinis imus venter rectius forte dicetur quam pubes, quam peculiari nomine ἥβην appellant.

Ὑπογεισόν. dicitur à quibusdam τὸ ἀείζωον siue sedum maius, quoniam in suggrundijs fere nascitur quæ γεῖσα Græci vocant.

Ὑπογλουτὶς. dicitur ab anatomicis carnosa ea pars quæ sub natibus deorsum versus ad femur pertendit.

» Quemadmodum ἐπιγλουτὶς femoris & natis pars » exterior Aristoteli lib.1. de hist. animal. c.24.

Ὑπογλωσσὶς. tuberculum est sub lingua; in eo ipsa in» tumescit, & pars sub ipsa ac externa ad tactum » dura est & saliuam deglutire non potest Hipp. » lib.2. de morbis.

Ὑπογλώσσιος βάτραχος. Ranunculus sub lingua; Est » tumor earum quæ sub lingua sunt partium, præ» cipue venarum Aet. lib.8. c.39.

Ὑπογλώσσιον. sic à quibusdā dicta est δάφνη ἡ Ἀλεξάνδρεια, vt habetur apud Dioscor.

Ὑπογλωττὶς. genus arteriaci medicamenti, constans fere ijsdem ex quibus & arteriaca medicamenta inflammationes arcentia. Facultatem autē habet leniendi, læuigandi, simulque remittendi asperitates, & si quid reliquum est inflammationis, id concoquit & persanat. Eiusmodi pharmaca parantur ex passo, gummi, tragacantha, glycyrrhiza: quibus si libet addere detergentia, conuenient mel despumatum, amygdalæ, resina terebinthina, ficus, vua passa, semen iridis & alia eiusmodi. Ex his paratur pharmacum quod linguæ subditur. Sic enim eo paulatim liquescente, asperæ arteriæ summum madescit & irrigatur. Oportet autem reniti tussi & ne excitetur cauere. Obluctantes autem vt ne tussiant, quod ex pharmaco defluit, in asperam arteriam excipient. Multa huius generis pharmaca describuntur à Galeno lib.7. τῶ κτ' τόπους.

Ὑπογλωσσὶς. etiam dicitur à quibusdam inferior linguæ pars, quæ subiectam attingit maxillam.

Ὑποδειρὶς. vltima colli anterioris pars cui proxime subest iugulum.

Ὑπόδεσις. subligatio. Ea in causa est vt quæ vel abscesserunt attrahantur, vel quæ expansa sunt cōtrahantur, vel quæ contracta sunt, distrahantur, vel dirigantur distorta, vel contraria. Sic Galen. comment.2. εἰς τὸ κτ' ἰητρεῖον.

Ὑποδεσμίδες. appellantur ab Hippocrate binæ fasciæ quæ priores fracturis adhibentur, & obuoluuntur antequam panni inijciantur, vt annotat Gal. quæ vero iniectis pannis fasciæ superdantur, eas Hippoc. ὑποδέσμοις vocat.

Ὑποδυσφορία. affectio multo grauior est δυσφορίᾳ, » quæque illos habet mortifere quos inuasit & » occupat, vnde sunt etiam ὑποδύρφορες à virium » oppressione, per quam nec ægri vllo consistunt » libenter loco, nec alacriter, sed admodum dif» ficulter locum mutant, omnisque figuræ impa» tientissimi coguntur inuiti quiescere ob virium » oppressarum infirmitatem, neque calamitatem » illam fastidij quo tenentur parentem, digne pro » merito possunt sustentare.

» Τῶν ὑποζυγίων ἧρα. vide ἧρον.

Ὑπόζωμα. sic appellauit Aristoteles τὸ διάφραγμα vt « Galen. scribit lib.5. de loc. aff. c.4. quasi succin» cturam, nescius, inquit, hanc particulam animalis, magnæ ac per quam necessariæ actioni esse « deputatam, vide διάφραγμα: ὑπόζωμα Cælio ὑπόζυγος vocatur. «

Ὑπόθεναρ. vocatur in vola manus spatium quod est « à digito indice dicto vsque ad minimum, quod « scilicet est subiectum quatuor digitis si pollicem « sustuleris; quod enim inter indicem & pollicē est « carnosum θέναρ dicitur, Ruffo & Polluci. «

Ὑπόθετον. trochiscus, sic dictus quod ano subijciatur ad intestinorum tormina & ani dolores. Compositio habetur apud Paulum lib.7. c.12.

Dicitur & ὑπόθεμα; habetur & hæc composi- « tio apud Trallian. lib.8. c.9. «

Ὑποκάθαρσις. expurgatio dicitur per inferiores partes «

Ὑποκαπνισμὸς. suffitio siue suffitus, remedij for- « mula est de qua Aetius tetrab.1. serm.3. c.143. « vide supra θυμίαμα vbi plura. «

Ὑποκιστὶς. dicitur quod sub cistho ad radices nascitur, malo granato immaturo simile, vnde & à quibusdam κύτινος vocatum fuit. Eius tria genera Dioscorides facit, rufum, herbaceum, candidum, cuius succus exprimitur vt acaciæ. Plinius rufa & candida hypocisthide cōtentus est. Nascitur sub cistho, vnde & nomen habet, sub quo prosilit sicuti sub arboribus fungus. E radicis fere medio velut infixa pullulat. Sunt autem qui ὑποκιστίδα & κύτινον differre velint, dicentes κύτινον id vocari quod ad radices cisthi subnascitur: succum vero ab eo expressum, ὑποκιστίδα appellari: quod & videtur Paulus Ægineta existimasse. Vim habet ὑποκιστὶς valde adstringentem, & est efficax remedium ad omnes fluxionum affectus, vt reiectionem sanguinis, profluuia muliebria, cœliacos dysentericosque affectus. Quin & si quam partem roborare consilium est, quæ plusculo humore exoluta fuerit, robur ac firmitatem non paruam addit.

Ὑποκοίλιον. ex vetere vocabulario abdomen significat.

Ὑπόκοιλον. sic dicitur pars τῷ κοίλῳ τῶ ὀφθαλμῶν, hoc est « cauitati oculorum subiecta. «

Quod quidem & in aqua intercutem, & in pra- « uo corporis habitu, & in diuturno hæmorroi- « dum effluuio, & in antiqua mulierum mēstrua « purgatione, nonnunquam etiam inchoantibus « lippitudinibus intumescere consueuit inquit » Ruffus Ephesius. «

Ὑπολάπαρες. ὑπόκενος, hoc est, vacuus, laxus, cuique nullus tumor est in hypochondrijs, apud Hippocr. lib.1. τῶ ἐπιδημιῶν. sect.3. vt illic Galenus annotauit.

Ὑπολείβεται. destillat, defluit, vt refert Galen. in lexico Hippocratis.

Ὑπομβρον. subhumidum, subpingue. vt annotat Galen. in lexico Hippocr.

Ὑπομηλὶς. mespili genus quod ἐπιμηλὶς dicitur: vel, vt alijs placet, pomum sorbo simile.

Τῶν ὑπομνησάντων ἧρα. vide οὖρον. «

Ὑπομύσαρα. male olentia & digna quæ omnes abominentur, vt annotat Galen. in vocibus Hippocratis.

Ὑπονηχομένη. quæ subnatauit, quæ subiuit. vt refert Gal. in lexico Hippocratis.

Ὑπόνομον ἕλκος. cuniculosum, seu cuniculatim depascens vlcus, quod scilicet pluribus transuersisque itineribus sub cutē serpit: ὑπονόμους enim, à quibus ὑπόνομα ἕλκη dicuntur, Græci subterraneos canales, & opertas fossas siue cloacas appellant.

Ὑπόξανθον οὖρον. ſubcrocea vrina quæ colore ſimilis eſt carthamo Actuar. l. 1. περὶ οὔρων c. 8.

Ὑπόξηρα μορία. appellantur ab Hippocrate partes corporis quæ in extremitate tenuantur. Cuiuſmodi brachium eſt iuxta primam palmæ partem & crus iuxta pedem, & naſus ſicut Galenus annotauit comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον. In Hippocratico eiuſdem Galeni lexico penultimam huius vocabuli ſyllabam manuſcripti etiam codices dupliciter exaratam habent, per η & per υ, nec diuerſa tamen expoſitione. nam ὑπόξηρα interpret. ὑπόκοιλα, ταπεινότερα, caua humiliora. & ὑποξύρους in maiore Prorrhetico de ventribus dici pro ταπεινοτέρους & προσεσταλμένας, humiliores & adductas ſeu contractas. Adhæc ὑπόξυρος exponit γρυπὸς τὴν ῥῖνα, aduncum habens naſum, quia humiliora ſint quæ circumcirca ſunt quam ipſa ſublimitas. Priorem ſcripturam Erotianus etiã habet, ὑπόξηρα interpretans quæ ex lato in anguſtum (μύουρον ipſe dicit) coacta ſeu contracta ſunt. Alias ὑπόξηρος eſt Subaridus, Aliquantulum ſiccus ξηρὸς enim Aridus eſt & Siccus.

Ὑπόξυλοι. eleganter ab Athenæo lib. 9. ij appellantur quibus corpus inſtar ligni aridum eſt: huius vocis tranſlatio longius etiam ab optimis ſcriptoribus extenditur, vt cum ieiunos & elumbes oratores vocat Hermogenes ὑποξύλους σοφιστὰς in lib. περὶ ἰδεῶν, vbi docte vetus Scholiaſtes ὑπόξυλα (ait) κυρίως καλεῖται τὰ ἀγάλματα οἷς ἐκ ξύλων κατασκευασμένοις ἐπιπολῆς ἐπιβέβληται ἄργυρος ἢ χρυσός· κεῖται δ' ἐπὶ τῶν λαμπρῶν μὲν ἔξωθεν καὶ ἐπιεικῶν, πονηρῶν δὲ τὰ ἔνδον: id eſt ὑπόξυλα proprie vocantur ſimulachra, quibus ex ligno factis ſuperficie tenus aurum & argentum inducitur, ita exterius quidem ſplendida & decora videntur, interius vero nihil ſunt. huic contrarium eſt κατάχρυσος ſimili tranſlatione.

Ὑποπλευρίος ὑμὴν, ἢ χιτών. ſubcoſtalis membrana ſeu tunica. vide ὑπεζωκώς.

Ὑπόπυον. eſt collectio puris copioſi ſub cornea oculi tunica. Aetius ſpeciem eſſe πυώσεως ſtatuit vt & ὄνυχα, ſed hunc quidem in circulo iridis ſimilem videri vngui reſecto, ὑπόπυον autem abundare multo pure, & dimidium nigri occupare; aut per totam corneam tunicam pellucere. Docet autem fieri citra exulcerationem poſt dolorem capitis aut lippitudinem, & aliquando poſt phlegmonen accidere, effuſo ſub corneam ſanguine & in pus verſo. Sunt autem τοῦ ὑποπύου ſymptomata dolor pulſatorius vehemens, rubor totius oculi & temporum dolor.

Hinc apud Gal. 14. method. ὑπόπυοι ὀφθαλμοὶ dicuntur oculi quorum totus orbis aut dimidium pure occupatur.

Ὑπόπυρρον οὖρον, καὶ πυρρόν. ſubfulua & ſubaurea vrina, has mediocres & temperatas eſſe inter omnes refert Actuar. lib. 1. περὶ οὔρων cap. 8. τὸ πυρρὸν vero id eſt aurea appellatur vrina, ſiue fulua quæ potius obryzo atque auro puro eſt ſimilis.

Ὑπόπυρρον ὑποχώρημα. vide ὑποχώρημα.

Ὑπορράχις, inquit Pollux lib. 2. ἐστὶν ἡ μέχρι ὀσφύος κοιλότης. cauitas ad vſque lumbos.

Ὑπορρίνιον. appellatur totum id ſuperioris labij quod eſt ſub naſo inquit Ruffus.

Ὑποσαρκίδιος. hydropis ſpecies qui & σαρκίτης & ἀνὰ σάρκα, & λευκοφλεγματίας dicitur. vide ὕδρωψ.

Vocatur & ὑπόσαρκα ab Hippocrate & Diocle referente Cæl. Aurelian. libr. 3. τῶν χρον. capite octauo, & κατάσαρκα vt idem ibidem docet.

Ὑπόσεισμα. mannam ſiue thuris pollinem à concuſſu ſic Græci quidam vocauerunt, vide μάννα.

Ὑποσπαδιαῖος ἢ

Ὑποσπαδίας. dicitur cui glans non recta ſed ſub cane perforata eſt. κύνα autem ſiue κυνοδέσμιον, hoc eſt canem vel caninum vinculum vocant id quo cutis membris genitalis cum glande colligatur. Vitium id à prima origine contrahitur. Quia autem glans non recta forata eſt, ſed ſub eo vinculo, qui ſic affecti ſunt, vrinam anterius facere non poſſunt, niſi pudendum ad pubem reflectant, neque liberos generare, quod ſemen ipſorum non poſſit recta ferri in vterum. Differunt ἀπὸ τῶν ἀτρήτων, quod hi neque in glande ipſa neque in eius vinculo foramen habeant.

Ὑποσπαθισμός. eſt inciſio tribus diuiſionibus ſupra frontem facta ad pericranium vſque. Nec tamen tribus illis lineis frontem incidiſſe ſatis eſt, ſed ſubijcienda etiam eſt ſpatha, vnde ſectioni huic inditum nomen fuit, & per ſubditas partes tranſmittenda, totumque id ſpatium ad membranam vſque caluariæ excoriandum, eo modo quem docet Paulus libr. 6. cap. 6. Sic enim & caro & vaſa quæ illic habentur omnia cicatricem callumque contrahent, minuſque per ea patebit via humori in oculos & ſubiectas fronti partes ſtillanti: Adhibetur enim id ſectionis genus fluxioni multæ & calidæ ruenti in oculos, ex qua tum rubet facies, tum in fronte ſenſus quidam & veluti motus vermium aut formicarum oboritur. Aetius tamen id curationis genus inefficacius eſſe τῷ περισκυφισμῷ exiſtimat, & ab ijs tantum vſurpari qui alterius deformitatem refugiunt.

Ὑπόσπληνοι. dicuntur lienis tumoribus aliquantum obnoxij Hippocrati.

Ὑποστάθμη. vocatur ſedimentum omne quod pondere vel craſſitudine in imum deſcenderit, ſic in liquidis amurcam appellamus, exempli gratia in oleo; in vino fæcem, in vrina hypoſtaſim; hac vſus voce, eoque ſenſu Dioſcorides lib. 1. de ſtyrace.

Ὑπόστασις. Generaliter quidem dicitur quicquid ſubſidet, atque in imo cuiuſque liquidioris excrementi ſubſiſtit. Neque enim vrinæ tantum hypoſtaſis eſt, ſed etiam alui deiectionum, ex medicorum prope omnium ſententia qui Hippocratem interpretati ſunt, vt ex Galeno conſtare poteſt comm. 3. in prorrhet. aph. 63. vbi enim illæ liquidiores ſunt, aliquid fere ſemper fæcis deponunt quod ima vaſis petit, variumque apparet pro varijs corporum affectionibus, ad morborum cognitionem & præſagia non contemnẽdi. Verũ medici in eo præcipue quod in vrinis ſubſidet contemplando atque dijudicando ſtudium impenderunt, quod ex eorum ſentẽtia definitur. Craſſior vrinæ portio ſecreta & ſubſidens. Partem quidẽ eſſe vrinæ patet quæ & à renibus per emulgentes venas trahitur ſimulq; cum reliqua vrina excernitur, quodque omnis vrina eã, licet aliquãdo tam tenuem & obſcuram, vt nulla fere appareat, confuſam vel ſecretam cõtineat. Sicut autem ſeroſa vrinę portio, ita id etiam quod poſt in ea ſubſidet, mutationem concoctionem-

que aliquam tum in renibus tum in vesica adipiscitur caloris natiui beneficio qui ijs in partibus ipsaque etiam vrina continetur. Siquidem eius modo perfectæ vel imperfectæ concoctionis signa in vrina cernũtur. Est autem vrina eius caloris particeps non modo quamdiu in nobis ea continetur, sed postquam etiam excreta est, donec putrere & fœtere incipiat. Hic igitur calor, cuius vis est separare ea quæ sunt diuersorum generum, si optimus est & robustus, crassiorem illam partem vndique secernit, & in medium propellit. Cum enim æquabiliter per totã vrinam sit diffusus, nulla ratio est cur ea magis in dextram partem aut sinistram inclinet. Descendit autem infra propter crassitiem & grauitatem quodque flatulento spiritu careat, quia optime concocta sit. Quoniam vero non omnibus suis partibus æque grauis est, quod est grauissimum, matulæ fundum petit, deinde quod paulo minus habet grauitatis, deinde sensim quod minimum graue est: ita vt gradibus quibusdam pyramidis speciem repræsentet. Cuius quidem figuræ causa, vti dixi, duplex est, tum insiti caloris vis eam vndique & veluti circulo (sic enim eiusmodi motus peragi solent) depellẽtis, tum inæqualis partium eius grauitas. Talis quidem est hypostasis figura situsque. Iam quod pertinet ad eius substantiam, eam & consistẽtia & copia mediocrem esse oportet, præterea quæ omnium maxima laus est, albam, læuem, & æqualem. Horum enim trium signorum in hypostasi tanta vis est, vt ijs tantum tribus optimam vrinam medici definierint. Si enim hæc adsint, reliquorum nullum omnino defuturum videtur. Sunt namque perfectæ concoctionis indicia, ex qua reliquæ omnes notæ dependent. Nec tamen vlla hypostasis perfecte cocta est, sed cum sit ex genere excrementorum, aliquid præter naturam in se contineat necesse est. Quicquid enim alimenti in sanguinem conuerti non potest, subsidet in vrina. Itaque prout concocta apparet, sanguinem etiam, vnde manauit, tantum concoctum esse declarat. Crassa enim crassum, sublimis flatulentum, flaua biliosum, liuida vel nigra melancholicum aut corruptum significat. Ex consequenti vero caloris natiui, à quo cõcoctio perficitur, vim aut imbecillitatem denotat. Cæterum albedo, quæ ex bonis notis prima est, in ea contrahitur, quod solidæ partes, cuiusmodi sunt vasorum tunicæ, primum quidem conatæ sint eam, vt & reliquum sanguinem, sibi assimilare: deinde vero renum interiores membranæ, vreteresque, & postremo atque etiam præcipue, vesica, cui maxime facultas inest vrinam concoquendi, sicut & renibus attrahendi. Ex quo fit vt optima vrina vesicæ quoque optime se habentis indicium primo sit, secundo renum, tertio sanguinis & vasorum quibus ipse continetur, quarto iecinoris, deinde vero ventriculi. Sic enim vrinæ concoctio procedit, nec potest subsequẽs præcedentis vitium omnino corrigere & abolere. Quamobrem si optima est hypostasis è vesica prodiens, omnibus ijs in partibus optime factam esse concoctionem testatur, & proinde partium solidarum robur, vimque caloris natiui ostendit, sicut è contrario mala, partium solidarum & caloris imbecillitatem, à quo certum est omnia naturæ opera perfici. Ad hunc modum in mammis lac, in testibus semen, in abcessibus pus album euadit, ex continua vasorum, neruorum, ligamentorum, membranarum, cartilaginum, ossium & reliquarum solidarum partium quæ sunt in sede affecta, alteratione. Quo fit vt aptissime hypostasis puri comparetur, non quod illa puris modo computruerit in venis, aut aliquid omnino purulenti habeat, sed quod perinde atque pus alteretur, quodque iisdem notetur qualitatibus. Male enim ij mihi videntur sentire, qui partem eam sanguinis quæ per febres putredine tentata est, iam coctam secretamque & à natura cum vrinis depulsam, definiunt hypostasim esse. Quod si verum esset, oporteret profecto hypostasim eiusmodi non modo putredinis participem esse, sed reuera pus esse, cum tamen sola maxime putredine pus ab hypostasi differre Galenus extremo primo commẽt. in prognost. annotauerit. Quod si in febrib. verum sit, quid iam dicetur de sanorum hypostasi, in quorum corpore nulla omnino putredo est? Sic fiet vt aliam necessario rationem materiamque hypostasis in sanis & in ægris statuere oporteat, cum tamen nullo alio quam perfecta, debili vel deprauata concoctione differant. Itaque bona hypostasis nec pus est, nec aliquid purulentum, etiamsi candore, æqualitate læuitateque, perinde atque pus, optima iudicetur. Ac de candore quidem dictum est. æqualis autem ea dicitur quæ sibi omni ex parte similis existit, nec dissimilibus vllis partibus constat, hoc est, cuius partes omnes æque tenues sunt & albæ. Sicut è contra inæqualis quæ tota similaris non est, sed varijs constat partibus, & consistentia coloreque dissidentibus. Læuis vero intelligitur quæ continua est nullaque ex parte diuulsa, sed sibi vndique cohæret, æquabili superficie. Sunt autem hæc omnia intelligenda de perfecta hypostasi, quæ talis euadit à robusto calore natiuo. Ab his vero notis quantum quæque recedit, tanto plus minusue calorem validum esse, & humorem vitiosum concoquere demonstrat. Est autem immensa ea latitudo, inque ea innumeræ particulares differentiæ pro probitate concoctæ materiæ vitioque non concoctæ existunt. In colore quidem hæ fere sunt, rubra, nigra, liuida, flaua: in consistentia, crassa, tenuis, maioribus vel minoribus portionibus inæqualis, adhæc κριμνώδης, πεταλώδης, πιτυρώδης. Quas quidem tres postremas differentias hypostasis malæ Hippocrates recenset. κριμνώδης autem dicitur quæ crassiori farinæ parti, quam Græci κρίμνα appellant, similis est. Talis fit vel vehementer vsto sanguine crassiore, vel carnibus inæqualiter contabescentibus, hoc est, parte sui tenera & molli in aquam liquata à calore febrili: parte vero duriore resiccata eorum in morem quæ in sartagine friguntur, atque per vrinas excreta. πεταλώδης autem efficitur ab eadem quidem causa, sed vehementiore. Nam si febris tanta est vt non modo carnes, sed partes etiam solidæ inæqualiter colliquentur, tunc πετάλοις, hoc est folijs vel laminis, similia subsident. Verum aliam etiam causam habere potest, nempe vesicæ erosionem & resolutionem, vt Galen. comment. aphor. 76. lib. 4. annotauit. Quod si etiam magis intendatur calor, partesque solidas in tantum vrat & deficcet, vt iam non πετάλων, sed πιτύρων, hoc est furfurum, qui multo sunt propter maiorem resiccationem minores, speciem acquirant,

πυρώδης appellatur. His autem tribus differentijs, vt Galenus scribit, aliam Hippocrates adiecit, λεπτὴν καὶ λευκὴν, quam Gal. τῷ ἀφρῷ, hoc est spumæ, comparat: non enim vllam habet crassitiem. Fit à spiritu flatuoso tenacius remisto, humori excrementitio & semicocto.

Ὑπόστασις. significat aliquando apud Hippocratem humorum statum & consistentiam siue concretionem, hoc est, cum humores intus manent quos vacuari oportebat, vt annotauit Galenus comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

» Vbi ὑποστάσιας exponit τὰ ἔνδον ὑγρῶν μονάς; sic » & in Coac. prænot. sæpe ὑπόστασιν κοιλίης pro alui » suppressione vsurpat, quam alias appellat σκληρότητα, ἀπόληψιν, & κοιλίαν ἀπολελαμμένην aluum in» terceptam.

Idem vero εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον scribit interpretes Hippocratis non de humidis, sed de siccis & de solidis animalis partibus subsidentiæ nomen esse accipiendum contendere, qui subsidentiam quidem, suspensionem ac subleuationem vel partium, vel totius corporis, dici opinentur.

Ὑπόστασις λεκιθώδης. 4. Epidem. dici videtur ea subsi» dentia siue deiectio quæ lentis colorem refert » ex biliosi & crassi sanguinis torrefactione, inde» que etiam ὑπόχλωρος ex bile huiusmodi sangui» ni permixta appellatur. Potest etiam dici λεκιθώ» δης ὑπόστασις, quæ leguminum farinæ similis sit, » præsertimque lentium, & quæ crassiora farinæ » frustula, & negligentius subacta refert, sangui» nis in hepate exassationem & colliquationem » subindicans, idque præcipue cum ad rubrum tē» dit; Caluus ὑπόστασιν λεκιθώδη sumpsisse videtur » ex bilis vitellinæ permixtione luteam; λεκιθώδης » fit à λέκιθος vide suo loco.

Ὑπόστημα. dicitur ab Anatomicis, vt ait Ruffus, τοῦ αἰδοίου τὸ μὴ ἐκκρεμές: hoc est, pudendi virilis pars ea quæ minime pēdula est: quam alio nomine πρόσθιον vocari scribit. στῆμα autem idem dici testatur partem eam pudendi quæ propendet: inde quod ei subest, ὑπόστημα nuncupatur.

Ὑπόστημα etiam sedimentum sonat, sic apud Aristo» telem lib. 1. animal. ὑπόστημα τῆς κοιλίας legimus.

Ὑποστροφή. Recidiua quæ & ὑποτροπὴ dicitur: habent » autem recidiuæ causam vel internam vel exter» nam: internam breuiter complexus est Hippoc. » in aphorismis hac sententia, τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα » ἐν τῇσι νούσοισι μετὰ κρίσιν ὑποστροφὰς ποιέειν εἰώθεν, quæ » relinquuntur in morbis recidiuas facere consue» uerunt: eadem sententia etiam 2. sextoque Epid. » scripta reperitur: iam vero ἐγκαταλιμπανόμενα duo» rum sunt generum; Primum quidem materia » quædam ab imperfecto iudicio relicta, quæ pu» tredinem trahit, & intermissam febrem denuo » excitat; deinde νοσώδης quædam διάθεσις aut πυρε» τώδης derelicta, vnde facile ignem concipiat vel » incolumis materia; externæ causæ sunt cibus » plenior, & intempestiua ira, & reliquæ animæ » perturbationes, loci commutatio, cœli iniuria, » venus, aliæque id genus: Ac recidiuę certe fiunt, » vbi nondum maturata materia vel excretio ali» qua fit, vel abcessus, sic enim febris aliquando » intermittit, sed paulo post redit: atque id ipsum » scripsit in Epidemijs Hippocr. Nimirum ab ex» cretione & abcessu, crudo etiamdum morbo ne» que maturato, mala iudicia vel nulla, dolores, » longitudinem morbi, mortes & recidiuas signi» ficari: fiunt quoque vbi diebus non criticis ea commouentur excretio & abcessus, sic in Epi- « demijs descriptis diebus criticis; Scire (inquit) « oportet futuras recidiuas significari, siquidem « aliter iudicentur morbi quam præscriptis diebus « criticis; impares autem dies rarius, sæpe vero at- « que communiter pares, iudicia faciunt lethalia, « vel recidiuas lethalemque morbum portendūt, « Certa autem signa sunt quibus perfecta iudicia « ab imperfectis distinguas, petita ab ijs quæ cri- « sim antecedunt, quæ connexa crisi & quæ con- « sequuntur; ad hæc genus quoque morbi conie- « cturam auget recidiuæ, quia videlicet è crudis « humoribus & bile mistis, non è simplici bile fit; « vel & quia longus morbus est ex varia & mul- « tiplici materia genitus frigida atque contumaci; « in acutis enim morbis quia materiam habent se- « quacem, tenuem, & quæ facile foras moueatur, « & tota excernatur, raro fiunt recidiuæ. «

Ὑπόσφαγμα. quasi latine diceres subruptionem, vel « sanguinis è vase ruptionem ἀπὸ τοῦ σφάττειν quod « iugulare est incidere atque rumpere, etsi quibus- « dam potius ὑπόσφαλμα proferre libet ἀπὸ τοῦ σφάλλειν, quod est percutere atque etiam aberrare « cum sanguis extra venas præter naturam lapsus « aberret. «

Ὑπόσφαγμα. est suffusio sanguinis in oculo ex ictu. species est τῆς ἐκχυμώσεως. Fit autem cum ruptis aut contusis ex plaga vasis quæ in oculorum tunicis habentur, sed ijs maxime quæ sunt in adnata membrana, sanguis sub eam subit. Ac primum quidem is rubet, postea vero liuescit. Eorum qui sic affecti sunt hoc vnum symptoma esse dicitur, quod quæcunque vident, rubra esse putent, vt Galenus lib. de sympto. causis annotauit, sed præsertim recente malo: ob id etiam ab Archigene αἱμάλωπα dictum esse putāt. Sed tamen αἱμάλωψ generalius dicitur quam ὑπόσφαγμα.

Galenus αἱματώδεις ὑποχύσεις id est sangui- « neas suffusiones appellat 4. κατὰ τόπους capite « sexto. «

Sed & ὑπόσφαγμα Galen. in exeg. inquit esse « apud Hippocr. totius atramenti sepiæ tanquam « subsidentem fæcem. «

Est & ὑπόσφαγμα. idem quod ὑπόσφαγμα. «

Ὑποσφονδύλιον. quasi dicas subuertebrum, sic vero à nonnullis os sacrum appellatur.

Ὑπόσαυλος γλῶσσα. vide γλῶσσα. «

Ὑποτραχήλιον. dicitur Polluci lib. 2. τὸ ὑπὸ τὸν αὐχένας « μεταξὺ ὠμοπλατῶν καταλῆγον ἐπὶ τὸ μετάφρενον. «

Ὑπότριμμα. Placentarum generis est ex caseo, vel ouis, vel allio & cepis & oliuis præparatarum: inde ducto nomine quod reliquis cibarijs adderentur & intererentur.

Ὑποτροπή. significat non solum reuersionem, sed eam etiam quę vicissim fit mutationem: vt cum dicit κωματώδη ἐν ὑποτροπῇ. Galen. in lexico Hippocratis.

Ὑποτροπιασμὸς. idem quod ὑποτροπὴ non modo au- « tem redeunte morbo, sed & alternantibus per « recidiuas quibusdam symptomatis, & cum in- « termissione febris intermittentibus ὑποτροπὴ & « ὑποτροπιασμὸς dicuntur. «

Ὕπουλα ἕλκη. dicuntur vlcera quæ sub cicatrice latent, nec extra vllum sui iudicium præbent.

Ὑποφάσιες τῶν ὀφθαλμῶν. oculorum suspectiones appel- « lantur, quod in Coacis dixit ἐν τοῖσιν ὕπνοισιν ὑποβλέποντες in somnis leuiter subinspicientes; fit «

vero hæc affectio cum non bene commiſſis palpebris inter dormiendum oculorum album ſub apparet: Quod tribus de cauſis ſolet contingere; Primum quidem peculiari & naturali conſtitutione palpebrarum in ijs qui ita dormire conſueuerunt; deinde rigida cute frontis, & reſiccatis palpebris ab immodica vacuatione, vt alui profluuio aut medicamento purgante. Tertio ab infirmitate facultatis motricis quæ palpebras cōmittere non poteſt cum vehementi febris incendio quod poſtremum lethale eſt.

Υ῾ποφακώδεις. lenticolores quales fere ſunt lienoſi omnes, quibus ſplen durus & magnus eſt, ab impuritate enim illius viſceris ater ille ſanguis pallido mixtus & aliquando ſubalbido, ex nigricante viridem colorem abunde ſaturatum in cutem effundit, μελάγχλωροι Aretæo vocantur.

Υ῾ποφέρειν. apud Hippocr. dicitur de eo qui vix ſeſe ſuſtentare atque erectus ambulare poteſt præ virium imbecillitate, qualis fuit ſtatus Apollonij Abderitani apud Hippoc. in Epidemijs multo tempore antequam ægrotaret, atque ibidem Mercurialis ipſum cauſſarium appellauit, quod veteres, vt idem docuit in varijs lectionibus, ſic vocarent eos qui morbi cauſas intus geſtabant, potiuſque male quam bene valentes erant: ſic de Apollonio Hippoc. 3. Epidem. ὀρθοστάδην ὑπεφέρετο χρόνον πολλὸν (inquit) ſic ſe habentes vulgus Gallicum haud improprie dicit (*ſe trainer*) quod medij quodammodo ſint inter eos qui ſtantes & obambulantes morbum producunt, & inter eos qui ſtatim decumbunt.

Υ῾ποφθάλμιον. Erotianus interpretatur τὸ κοῖλον τοῦ ὀφθαλμοῦ, palpebram inferiorem, quando partes ſub oculis eleuatæ ſublimes apparent & palpebræ turgidulæ, quales ſomno ſepultis extumeſcunt ſpiritu flatuoſo illîc collecto: Ruffo vero dicuntur τὰ ὑποφθάλμια, τὰ ὑπὸ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπανεστηκότα ὀστᾶ, οἱ δὲ ὑπώπια καλοῦσιν. Prorrhet. 2. Hippocr. ſic τὰ ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς vocat, in magnis lienibus ea plurimum attolli ſcribens: idem paſſim eiuſmodi cauitates appellat κοῖλα, quæ in longis morborum tractibus, vt pedes quoque plurimum intumeſcunt & attolluntur, vt libr. 2. de morb. & 2. de morbo mulier. in diuturnis ex vtero ſanguinis profluuijs, Ruffus etiam τὰ κοῖλα & ὑπόκοιλα appellat, harumque partium tumorem κοιλιδιᾶν dici ſcribit, de quo ſuo loco.

Υ῾ποφλεγματώδες ὑποχώρημα. vide ὑποχώρημα.

Υ῾πόφλομον. ſic dictus eſt à quibuſdam mandragoras albus qui & mas vocatur.

Υ῾ποφορεῖς. dicuntur profunda vlcera & cauernoſa quaſi quæ deorſum feruntur & in fiſtulam degenerant, ſic Dioſcor. cap. de ebulo κολλᾷ ὑποφορεῖς ait, glutinat vlcera profunda & cauernoſa: eorum etiam ſæpe Gal. meminit libris κατὰ γένη.

Υ῾ποχεόμενοι. appellantur qui ſuffuſione laborant: vide infra ὑπόχυμα.

Υ῾ποχονδριακὴ μελαγχολία. vide μελαγχολία.

Υ῾ποχόνδριον. appellatur tota illa corporis humani regio quæ à mucronata cartilagine vtrinque ad ilia vſque protenditur. Nominis ratio eſt quod ὑπὸ τὸν χόνδρον ἐστί, hoc eſt, cartilagini ſubiacet, poſtque eam ſit. Nec vero muſculi tantum, ſed & interna ſubiectaque illis viſcera eo pariter nomine appellantur, quod ſub notharum coſtarum cartilaginibus condita ſint: itaque ἐπιγάστριον ab hypochondrio non diſtinguitur. Galenus li. 3. τῶν ἐπιδημιῶν comment. 1. vbi Hippocrates hypochondrium ſimpliciter nominat, dextrum interpretatur propter excellentiam qua præſtat alteri.

Quoniam autem nulla morbi ſpecies eſt, nulla idea, quæ ad ſui cognitionem atque ſcientiam hypochondriorum diſtinctionem non habeat, quo iure quaque iniuria, idcirco eorum affectiones nonnullas ab Hippoc. varijs nominibus circumſcriptas adijcere libuit.

Υ῾ποχόνδριον ἀνεσπασμένον. præcordia reuulſa & intro retracta ſignificat, nullo proprio præcordiorum affectu, ſed ex ſepti tranſuerſi affectione intro retractis aut reuulſis: Eſt vero eiuſmodi affectio hemorragiæ atque phrenitidis prænuncia vt docuit in Coac. Hippocr. eſt & ἀνεσπασμένον ὑποχόνδριον in viſcerum internorum phlegmone & in plurimis phrenitide tentatis vt ſcripſit Galen. comm. 2. in prorrhet.

Υ῾ποχόνδριον διαβορβορύζον. obmurmurans hypochondrium aphor. 64. l. 5. cuius cauſa eſt πνεῦμα φυσῶδες ſpiritus flatuoſus.

Υ῾ποχονδρίου ἔντασις λαπαρὸς. hypochondrij ſubmollis diſtenſio ſic vocatur hiſtor. 2. ſect. 1. 3. Epidem. in qua ſcilicet aut leuis aut nulla ſit inſignis hypochondrij inflammatio, & quæ nullas magnitudinis ſuæ externas notas circumſcriptas habeat, τὴν κενὴν explicat Galen. καὶ οὐ σὺν ὄγκῳ μεγάλῳ, quæ concauarum hepatis partium & ſimarum phlegmonem ita moderatur vt eius gibba non attingat.

Υ῾ποχόνδριον μετέωρον. ſublime atque ſuſpenſum hypochondrium ex tumore in illo aſpectabili non quidem eius vitio ſed partium abditarum, quarum etiam ſuus eſt meteoriſmus tractabilis tantum intra, de quo illud ſcriptum eſt ὑποχονδρίου ἔντασις λαπαρῶς de quo ſupra. Sciendum autem hypochondria dici μετέωρα τὰ ἐν ὄγκῳ μείζονι κατὰ τὰς πολλὰς αἰτίας γιγνόμενα, id eſt quæ in molem maiorem multis de cauſis aſſurgunt. Sunt vero tres omnino cauſæ, inflatio, inflammatio, & ſcirrhus: inflatio fit à ſpiritu flatulento, eaque duplex cum borborygmo & cum torminibus: Cum borborygmo recens atque fugax, quoniam borborygmus ille ſic editur, flatus excluſione deorſum; itaque cito exoluitur, vel cum deiectionibus & vrinis, vel ipſe per ſe traiectus, vel ad infernas ſedes deuolutus; inflatio cum torminibus contraria eſt borborygmo: eſt enim dolorifica, ille doloris expers: hæc ſurſum mouetur, ille deorſum, atque hæc recens aut vetus; ac recens quidem à ſero bilioſo quod exudat à iecore in tenuia inteſtina; vetus ab hectica intemperie tenuium inteſtinorum quæ hydropem ſiccum prænuntiat: hypochondriacæ vero phlegmones duo ſunt genera, vnum fugax & ſimplex, alterum firmiter fixum atque ſyſtrophicum: vtrumque facit in hypochondrio meteoriſmum, ſed illud quidem doloris expertem, hoc vero dolorificū atque durū: fugax eſt hypochōdrij phlegmone, fugax item meteoriſmus qui ad hemorragiam apparet inſtante criſi febris acutæ, per ſanguinis ad caput anadromen, fugax etiam eſt meteoriſmus quem humor attollit peripneumoniæ, dum ad crura curſum inflectit vbi abceſſum facit. Talis in Herophonte fuit ſiniſtri tenſio hypochondrij; Sed à ſyſtrophica phlegmone iecoris aut lienis, hypochondrij meteoriſmus aſſurgit dolorificus atque durus; eſt autem

„ huiusmodi tum proprio viscerum ipsorum vi-
„ tio, tum alieno: ac proprio quidem, conuexarum
„ hepatis partium tensione prægrandi, & intem-
„ perie ab humoris præcalidi & glutinosi infarctu,
„ nam alieno vitio dolet hypochondrium non au-
„ tem suo, à viscerum oppressione nimis distentū,
„ atque syftrophica tātum phlegmone iecoris aut
„ lienis hunc me eorsinum facit, durum, recen-
„ tem atque dolorificum quem veteres nomina-
„ runt κύρτωμα νεαρὸν σκληρὸν καὶ ἐπώδυνον, nam eius
„ qui à scirrho attollitur, inueteratio est ac doloris
„ vacuitas, item borborygmi atque torminum.

Ὑποχόνδρια πιπάλλοντα. hypochondria variantia seu
„ quæ subinde varias sustinent affectiones & in
„ contrarias mutantur.

Ὑποχονδρίων σύντασις. hypochondriorum tensio: hæc
„ multiplex est multisque, fit de caussis fit enim
„ nonnunquam hypochondrijs intro sursum re-
„ tractis quæ tensio diaphragmatis inflāmati pro-
„ pria est, facitque vocem acutam quæ fuerat ante
„ grauis & ad phrenitidem apparet, fit & ea tensio
„ quandoque firmiter fixa & stabilis quam facit
„ perennitas flatuum ab intemperie hectica te-
„ nuium intestinorum, alia insuper est quæ assur-
„ git à phlegmone per systrophen nata, alia deni-
„ que hypochondrij tensio fugax est, & leuiter
„ pressa ad exigui prædicationem temporis, ab ex-
„ cursu hæmorragico; atque hæc tensio numera-
„ tur inter signa τῆς ἄνω ῥοπῆς τῶν χυμῶν, estque dolo-
„ ris & inflammationis expers. vide plura in præ-
„ cedenti voce vbi ὑποχόνδριον μετέωρον explicatur.

Ὑπόχυμα. suffusio. Est crassi humoris in cornea mē-
brana iuxta pupillam concretio: vel, est affusio humorum concrescentium inter corneam tunicam & crystallinum humorem. Ea quidem sedes est humoris suffusionem committentis: ibi enim situs impedit ne crystallinus humor, qui solus à coloribus alteratur, res oculis obiectas præterquam seipsum admittat, simulque pupillam obscurat. Qua in re τοῦ ὑποχύματος καὶ τοῦ γλαυκώματος differentiam iuniores posuere dicentes τὸ ὑπόχυμα non aliud esse quam humorem concretum, illic vbi diximus situm: γλαύκωμα autem alterationem esse humoris crystallini in glaucum colorem ab humiditate quadam intra ipsum contenta, cum tamen veteribus medicis idē esset vterque affectus: quanquam non eo tantum discrimine separentur, sed etiam quod omnes suffusione laborantes lucem videant aut multam aut paucam: qui vero γλαύκωμα, quique ἀμαύρωσιν patiuntur, lucem omnino nullam cernant. Est autem suffusio duplex. vna proprie dicta, quæ est oculorum per se suffusorum morbus ab humore crasso pupillam obscurante: altera vero improprie, in qua oculi non primo & per se patiuntur, sed visa quædam visis proprie suffusorum similia repræsentant. Verum facilis distinctio est. Siquidem in proprie dicto hypochymate visa alteri tantum oculo non vtrique simul per initia apparent, eaque in oculo perpetua sunt, etiamsi cibos pauciores & euchymos æger sumpserit & probe coxerit, vel humorem aliquem ex stomacho vomitu aut deiectione reiecerit: præterea pupilla paucis admodum post initium visorum diebus euadit tenebrosa & impura, vel sub rhagoide, si pupillæ figura retinetur, vel supra rhagoidem, si vitiata est. Quod vero improprie dicitur hypochyma, in oculis quidem accidit, sed per cōsensum aliarum partium à quibus tres eius differentiæ produntur. Prima ab ore ventriculi est in quo biliosus humor redundat, à quo in oculos per sextæ coniugationis neruos sublatus vapor falsas quasdam visorum species producit. Verùm visa ea vtrique oculo simul & eodem modo tunc apparent, propterea quod vapor ille biliosus à stomacho in cerebri ventriculos ascendit, & per neruum opticum intra oculum subit, visaque illa mentitur, præsertim quibus humor aqueus est exacte purus, aut visifica facultas facillime sentit. non tamen perpetuo visa illa oculis apparent, sed solum quando ventriculus male concoxerit, aut natura crisim per biliosum vomitum molitur. Pupilla autem per eiusmodi suffusiones nihil habet initio tenebrosum, sed multis etiam mensibus pura cernitur. Secunda suffusionis per consensum genitæ differentia est à cerebro, læsa deprauataque imaginatione (vt cum quis floccos vellit aut festucas carpit) vel cogitatione, vel vtraque simul. Id quod euenit per febrium ardentium vigorem & phrenitidem fumis ab vsto humore elatis, & per venas arteriasque in oculum cum spiritu visorio deductis, pupillamque opplentibus atque obtenebrantibus. Tertia est ex consensu cum toto corpore, vt in febribus, crisi instante, per sanguinis fluorem è naribus. Quo quidem tempore obscura visa non apparent, vt in futura per vomitum crisi, sed splendida quædam, & caligant oculi, aliaque permulta fiunt annotata ab Hippocrate lib. 3. prognost. & à Galeno explicata lib. 3. criseωn. Sciendum autem est alias preterea duas esse summas suffusionis proprie dictæ differentias. Alia namque recens est & quæ nondum radices egit, alia vero confirmata est & ex toto concreuit: quas quomodo ab inuicem distinguere oporteat, Paulus libr. 6. hunc in modum explicauit: Oculus suffusione tentatus concluditur, & palpebra magno digito ad oculum premitur, eique adducitur, simulque hac illac exprimitur, deinde oculo aperto perattente suffusionem contemplamur: in ijs enim quibus humor nondum coaluit, fusio quædam ex digiti impressione oboritur, ac primum latior apparet, rursus in suam & figuram & magnitudinem recurrit. At in confirmatis suffusionibus, nulla immutatio nec latitudinis nec figuræ ex impressura obuenit. Quoniam vero commune hoc est signum, & eorum in quibus modice, & illorum in quibus supra modum humor concreuit, colore ipsa discernemus. Nam si ferri aut marinæ aquæ aut plumbi colorem suffusio habeat, moderate coaluit, & ad eductionem idonea redditur: si vero gypso aut grandini similis color suffusionis est, supra quam par est concreuit.

Ὑποχωρήματα. solet appellare Hippocr. ea tantum „
quę per aluum deijciuntur vt annotat Galen. „
comment. in aphor. 69. l. 7. & comm. ad aphor. „
18. libr. 2. etsi ὑποχωρήματος nomen etiam his tri- „
buatur quæ per vesicam subducuntur aph. 68. „
69. & 81. lib. 7. pro ὑποχώρημα dicitur & ὑποχώ- „
ρησις. „

Ὑποχώρημα αἱματῶδες. cruenta deiectio. illa fit quan- „
doque ex hepatis εὐρωστία, quæ non est πάλιν κακοῦ „
καὶ τῆς κενώσεως κεῖται, id est quæ diuturna non est „
nec opem requirit à medico: fit & quādoque ex „

hepatis ἀτονία qua ipſum tædet ſui officii, atque hæc nominatur ab Hippocr. ἀφίπλυσις ἐξέρυθρη τῆς κοιλίης proluuies alui prætubra: Vtraque autem cruenta deiectio hepatica eſt dyſenteria, ea lege diſtincta quæ dicta eſt, ſed & cruentata deiectio potius quam cruenta eſſe ſolet in aluina dyſenteria, quam mouet exulcerando vel pituita putris & ſalſa, vel atra bilis, aut flaua ſyncera: omnis autem cruenta deiectio peſtifera eſt, ſi eam tantum exceperis, quæ ſtata periodo, duce natura cietur λαυρῶς καὶ ἰσχυρῶς κατὰ τὴν εὐρωστίαν ἥπατος, id eſt larga manu & fortiter à forti hepatis contentione, vt in ijs qui altero crure ſunt mutili, tum ſi exceperis hæmorroidas conuenienter fluentes: Scitum eſt & illud Hippocratis αἷμα ἄνωθεν μὲν ὁκοῖον ἂν ᾖ κακὸν, κάτω δὲ ἀγαθὸν τὸ μέλαν ὑποχωρέον. ſanguis ſurſum quidem qualiſcumque fluat, malum; inferne vero bonum ſi ater erumpat.

Ὑποχώρημα ἄκρητον. deiectio meraca vel ſyncera id eſt omni ſeroſa humiditate vacua, & vi ardoris exhauſta nec vllo permixta humore, ſic enim τὸ ἄκρητον vſurpatur tum ex ſeſe tum ex euentu.

Ὑποχώρημα ἀλητοειδές. quænam ſic deiectio vocetur parum conſtat; Ἄλητον quidem ἄλευρον expoſuit Erotian. apud Hippocr. id eſt farinam molendo confectam & ſubactam, quaſi ſic appelletur ἀλητοειδὲς ὑποχώρημα quod farinam molendo ſubactam refert, tum candore tum conſiſtentia ac læuore, aut quod velut pultaceum eſt, aut quod depoſitum ſtatim vagum & erraticũ diſſoluitur quale in magnis viſcerum & totius Meſenterij obſtructionibus, & facultatis naturalis imbecillitate, aut etiam tenuioris inteſtini inflammationibus nonnunquam cernitur, ſunt qui ἀλφιτοειδὲς id eſt farinaceum legant.

Ὑποχώρημα ἀφρῶδες, ἢ ἔχον ἀφρῶν ἐπάνθισμα, ἢ ἐπαφρον, deiectio ſpumans ſiue ſpumoſa appellatur, id eſt bullis minimis obſita quæ in ſuperficie aſſurgunt tum à flatu, tum à calore contra naturam eximio. vide ſupra ἀφρώδεα ὑποχωρήματα.

Ὑποχώρημα γαλακτῶδες. 4. Epidem. deiectio lactea, ſic illa fortean vocatur quæ in prognoſt. κάρτα λευκὸν dicitur, & in Coac. ἔκλευκον, vel & quæ ἀφρῶδες ex ſpuma candicans appellatur: Poſſunt & lacteæ deiectiones intelligi quæ aquoſæ & ex multa pituita albeſcente & cruda promouentur, cum omnis humor in corpore frigidus & albus pituitæ appellationem ſortiatur, aut quæ certe albidæ & lacti ſimiles in colliquationibus apparent, quæ quod vere ſolida corporis fundamenta primaſque naturas illas fundant & conſumant, albeſcunt, lactique quodammodo ſimiles apparent.

Ὑποχώρημα γονοειδές. deiectio genituræ ſimilis vocatur, fit vero eiuſmodi in morbis longis & ſalutaribus à vitrea pituita: in acutis à colliquatione pinguedinis recentioris: in picrocholis à pituita quæ bile per inteſtina tranſeunte abraditur, vnde principium dyſenteriæ, eadem μυξῶδες vocatur id eſt mucoſa, ab eadem pituita craſſa atque viſcida; nonnunquam & πυῶδες vbi concocta pituita cum vrinis excernitur.

Ὑποχώρημα ἐζυμωμένον. deiectio multum fermentata, id eſt quæ oſtentat ζύμωσιν toto humoris corpore vt in atra bile, vel quæ minutulis bullis eſt obſita in ſuperficie, vt flaua ſpumans quæ habet τὸ ἀφρῶδες ἐπάνθισμα, ſicut & æruginoſa: Tales autem deiectiones terrificæ ſunt, vt enim apparent ſigno viſcerum æſtu incandeſcentium quem fermentata illorum deiectio non extinguit, ſed magis accendit, ſic abradendo & exaſperando inflammationes & vlcera ſæpe mouent inteſtinorum grauiſſima quæ ſunt ab atra bile inſanabilia.

Ὑποχώρημα ἔκλευκον. Albicans ſeu valde candicans deiectio, eſt enim ἐκ ὀπτητικὸν, eiuſmodi vero eſt quandoque effuſa pituita quam genuit cruditas rerum illarum vitio quæ aſſumuntur, quandoque vero πιμελῆς τετηκυίας ὑπὸ πυρώδους μὲν θερμότητος τοῦ οὐ μὴν κακοήθους γε σφοδρῶς, id eſt adipe liquefacto ab igneo quidem calore, ſed non adeo maligno vt eſſe ſolet τὸ θερμὸν σηπεδονῶδες, peſtilentiæ parens vnicus; denique ſic & vocatur deiectio quæ omnis bilioſæ tincturæ expers eſt, tranſlata ad cerebrum bile, vel in venis ſuppreſſa: albæ autem deiectiones cum ex obſtructionibus plerumque fiant, ac bilis alio quam ad inteſtina deriuationem intendat, non immerito paſſim ab Hippocr. damnantur; Sic in Coacis κακὸν τὸ ἔκλευκον διαχώρημα ſcribit, & λευκὸν διαχώρημα φλαῦρον, & φλαῦρον τὸ σφόδρα λευκὸν, quale quid in viſcerum tumoribus atque obſtructionibus apparet, quod & his verbis in Coacis teſtatur τὸ δὲ λευκὸν κοπρῶδες ἰκτέρῳ δύσκολον; & ἔκλευκον διαχώρημα ἐν πυρετῷ οὐκ εὔκρινες.

Τὰ ἐξυγραινόμενα: aluus ἐξυγραινομένη vocatur quæ multa eaq; liquidiora deijcit argumento multi crudioris ſucci, qualis in ijs colligitur qui plurimũ veſcuntur fructibus æſtiuis atq; autũnalib⁹, plurimũ bibũt dilutumque aut aquam, & natura ſua ſtrictiore ventre ſunt: itaque neceſſe eſt iam grauata natura & parte materiæ putrente febrem accendi, aluumque exturbari liquidis prodeuntibus.

Ὑποχώρημα ἠλεκτρῶδες, ſeu ἠλεκτρώδης διαχώρησις, λαμπρὰ, καὶ στίλβουσα. Dicitur Hippocrati vt teſtatur Erotianus παρὰ τὸ ἤλεκτρον id eſt ſuccinum.

Ὑποχώρημα καθαρόν. deiectio pura, ſyncera, expers omnis alienæ mixtionis & tincturæ, deiectio inquam pallida, mollis, figurata, quam minimùm graueolens quæ & naturalis eſt & in febre optima cenſetur prognoſt. 13. lib. 2. prognoſt. & lib. de rat. victus in morbis acutis.

Ὑποχώρημα κατακορές. vox hæc habere videtur vim augendi, ſic in Coac. τὸ ποικίλον κατακορὲς διαχώρημα φλαῦρον eſſe dicitur quaſi admodum & abũde varium excrementum ſignificet, velut ἰκτερώδεες κατακορέες apud eundem vocantur morbo regio impenſius fœdati & colorati: vel & κατακορὲς per ſe abunde ſaturatum & ſyncera bile coloratum ſignificat; Sed & κατακόρεα interdum dicuntur ἀκρατοχολα διαχωρήματα, deiectiones meracæ bilis, & σιτία κατακόρεα quæ multum eiuſmodi bilis generant, ſic & homines κατακορεῖς qui πικρόχολοι, & medicamentum κατακορὲς, vel quia eum humorem vacuet, aut quia bilis colore inctum ſit: Similiter ab Hippocr. βὴξ ſiue tuſſis κατακορὴς, & δίψα ſiue ſitis κατακορὴς dicuntur, vel quia ab eo humore moueantur, vel, quod veriſſimilius, ſint vehementiſſimæ: Ariſtoteli in coloribus κατακορὲς dicitur quod ſaturatum à latinis, vt ποιῶδες κατακορὲς ſaturatus calor herbaceus.

Ὑποχώρημα καυματῶδες. dicitur in Coacis, vel ignea qualitate vrens, vel calore ſiccatum; vt

iam sit ἀνεγατῶδες, sed ἀνεγατῶδες cum robore viscerum, liquidum cum imbecillitate fere est.

Ὑποχώρημα κοπρώδες. stercorosum, siue sterquilinium referens in Coacis, id est, quod crassamento & liquido humore constans grauius olet, atque hoc certe parte liquida diffluit, crassiore consistit. Eiusmodi autem, inæqualem concoctionem, & multiplicem materiæ putrilaginem declarat.

Ὑποχώρημα μέλαν. deiectio nigra, illa in vehementi morbo atque pertinaci suspectas habet perniciei notas, viribus plurimum affectis ac extincto calore natiuo, vnde sudores frigidi & tenues mortis rudimenta sunt. Liene tamen expurgato interdum critice & salutariter nigra per aluum deijciuntur: vide supra plura in μέλανα ὑποχωρήματα.

Ὑποχώρημα ψαθαρὸν, aut ψαθυρὸν. deiectio sicca, discerpta, vel diuulsa, vel friabilis, quæ talis fit vacuitate humoris quem ardor febrilis exhausit: ψαθαρὸν enim aut ψαθυρὸν in excrementis explicat Galen. τὸ εὐδιάλυτον, καὶ μηδεμίαν ἕνωσιν ἔχον, δύσλυτον, aut ἀγλισχρὸν, quod est arenidum, friabile, non cohærens, & quod promptissime teritur aut dissoluitur, qualia sunt eorum excrementa, qui panicum aut milium aut hordeaceos panes esitarunt: Interdum vero talia euadunt nec cohærent, tenui humore & dissolutu facili excrementis admixto & continuitatem impediente, etiam si quis integris cerealibus vtatur. vide infra ὑποχώρημα ψαφαρὸν μαλθακόν.

Ὑποχώρημα ξυσματῶδες. eiusmodi deiectio vocatur in qua ramenta quædam & concreta corpuscula, frustula quoque modo pinguia, modo carnulenta apparent. vide infra plura in voce ψαθυρόν.

Ὑποχωρήματα περίχολα. Galeno dicuntur in prorrhet. τὰ χολώδεα, καὶ τὰ πέριξ αὐτῶν ἔχοντα χολὴν τῇ συστάσει λεπτὴν circumbiliosæ egestiones & quæ sunt in ambitu coloratæ ac bile obductæ, quales ἐκκρίσεις περίχους vocant, & quæ caloris efferuescentis copiam indicant, περὶ enim hic est ἐπιτατικόν.

Ὑποχώρημα ποικίλον. variegata deiectio, quas omnes esse prauas passim docuit Hippocr. sunt autem iudicio meo illæ, quas complectitur 22. li. 2. prognost. μέλανες, λιπαραὶ, πέλιαι, ἰώδεις, κακώδεαι, quibus adde ἐξερυθρὰς καὶ ὑποξάνθας. Sunt autem omnes ἄκρητοι, id est synceræ, idcirco prauæ, quia cum seri naturalis exhausto eiusmodi sint, ardoris vim denunciant quam viscera suo damno experta sunt, atque signa sunt affectionis prauæ multiplicis, variasque partes occupantis, eoque peiorem illam quo deteriores illæ fuerint, καὶ ὁκόσῳ ἂν χρώματα πλείω, πονηρότερα ᾖ: excipit vero aphorismus, eiusmodi quidem esse quæ sua sponte ducuntur, non opera nostra, siue artificio medici, dantis operam purgationi, tunc enim minus malum.

Ὑποχώρημα πυῶδες. deiectio purulenta vlceris nuncia, quam prauam esse docet Hippocr. in Coac. Neque tamen semper praua est. Quibus vero adhibitis diorismis modo laudabilis, modo mala iudicanda sit, docuit Duretus ad Coacam illam πονηρὸν τὸ πυῶδες διαχώρημα.

Ὑποχώρημα αἰγοδῶδες. deiectio caprillo stercori persimilis, quādo scilicet in spiras & globulos quosdam compingitur, nec nisi opera medici & conatu magno prodit, proritata clystere, aut balano, id quod πρὸς ἀνάγκην dicere consueuit Hippocr. Tales autē deiectiones fiunt authore Gal. prorrhet. 6. sect. 2. t. aut quia diutius detinentur, quod & in sanis quibusdam contingit, aut propter vim ignei caloris. Quod si ad eam figuram nigrities quoque accesserit, igneam plane affectionem intus subesse ostendunt in corpore, ob eamque causam sunt malæ. Sic autem malæ, vt huius egressionis vnde veniunt vix vlla redintegratio sperari posse videatur. Sed cōtra partium diu multum alteratarum alienatio insanabilis, & Galen. 1. de acut. aluum nihil egerere nisi nigrum caprarum more, inquit, quando hepar laborat vitio siccitatis atque caloris, aut mesaræum aut aliud quippiam quod sit in ventre, puta ieiunum intestinum aut lien.

Ὑποχώρημα στροφιῶδες, siue στροφῶδες, vel τροφιῶδες. Si στρεφιῶδες legas deiectionem concretam dixeris, à voce στρέφεσθαι, quę idem Dioscoridi quod πήγνυσθαι, id est, cogi atque coagmentari. Si τροφιῶδες idem videtur quod ξυσματῶδες, nam ramenta quædam & concreta corpuscula, frustula quoque modo pinguia, modo carnulenta apparent quæ τροφιώδεα vocat in Coacis.

Ὑποχώρημα συνεστηκός. deiectio coagmentata, figuratam Celsus appellauit, sed figuratæ deiectionis absurda est vsurpatio ad laudem illius, si mollitudo absit, quod plerique faciunt medicinæ ignari, qui duras, & vt ita dicam pilulatas more caprilli stercoris deiectiones eo commendant nomine quod figuratæ sint, quarum tamen incommoda de siccitate alui cum pari æstu coniuncta diximus in voce ὑποχώρημα αἰγοδῶδες. Est igitur deiectio molliter coagmentata (quam in bonis reputat Hippocr.) quæ suo termino continetur non alieno, ac suis, vt ita dicam, limitibus est compressa, qualis est vaccini stercoris coagmentatio, ne figuratam quis putet à tereti & rotunda & intestinorum figura. Sed mollis illa coagmentatio sicut est caloris mitis ac mansueti vegetarumque partium aluinarum, sic eo nihil omnino testantur confluere quod ipsis facessat negotium in opere faciundo, aluumque præcipitet in transmittendo.

Ὑποχωρήματα σμώδεα. alui excremēta dicuntur Hippocr. lib. 3. Coac. 36. quæ ipse multis locis σμικρὰ, μέλανα, & aliquando αἰγοδώδεα, quasi stercori caprarum similia appellat; σμώδεα autem dicuntur quasi sicca, proprio termino circumscripta, & in globulos coacta à vehementi resiccatione, & humidi quo diffluunt absumptione.

Ὑποχώρημα τονῶδες. Τονώδεα dici videntur qualia in tenesmis & inani egerendi cupiditate, mucosa, pituitosa, pauca cum multa contentione egeruntur. Hæc etiam τόνον ἔχοντα vocat Hippocrat. in Coac. quale quid faciunt siccæ & duræ deiectiones ab æstuante intus incendio.

Ὑποχώρημα ὑδατόχολον. deiectio aquea biliosa vocatur, quæ nimirum tenuitate ipsa cruditatis sobole plane est aquea, sed bilioso colore est viscerum febris calore ardentium, ita ὑδατόχολον ὑπόστασιν vsurpauit in Coac. pro liquida consistentia, quæ febrili calore bilis parente spumat & liquitur, nec ab effœta virtute partium solidarum crassescit.

Ὑποχώρημα ὑδατῶδες. aquosa deiectio, quæ scilicet tenuis est admodum liquida & non colorata, quam alibi scilicet 2. prognost. ὑδαρὲς κάρτα summe aquosam vocat; ab illa autem summa cruditas denunciatur.

Ὑποχώρημα ὑπόπυῤῥον. deiectio subruffa quam esse optimæ deiectionis notam docet in Coacis Hippocr. eam intelligens quæ colorata est mixtione bilis pituita permixtæ, ab hepate confluentis in aluum, ne pigra sit in excernendo. Est vero bilis illa moderata, tum qualitate tum quantitate, si enim immodica esset euaderet ruffa vel fulua deiectio, essetque signum hepatis æstu incandescentis: si quantitate parcior, alba fieret, qualis in ictericis, phreniticis, atque viscerum obstructionibus qualis passim damnatur ab Hippocrate.

Ὑποχώρημα ὑποφλεγματῶδες. eam deiectionem intelligere possis Hippocrati vocatam, in qua pituita bili permixta sit quasi sub pituitosam dicas, vel & ad igneam qualitatem referri potest, quæ scilicet dum excrementa permeant, acrimonia vrat & inflammationem commoueat.

Ὑποχώρημα ὑποψαφαρὸν. idem quod ὑποψαθυρὸν, deiectio subdiuulsa, cuius diuulsio est inæqualis, frustulatim dispersa. Potest & nigricans deiectio intelligi, quod ψαφαρὰ aut ψαφερὰ διαχωρήματα ζοφοειδῆ καὶ μελανοειδοῦντα Galen. exponat, & Dioscor. μελανίζοντα. vide supra ὑποχώρημα ξηρὸν ὑποψαθυρόν.

Ὑποχώρημα φλεγματῶδες. deiectionem & pituitosam & vrentē ex ambiguitate vocabuli significat, cū vero huic voci vt in Coacis (ὀξέως) subiungit: magis fauere videtur Hippocr. posteriori significato.

Ὑποχώρημα φλογῶδες. deiectio vocatur, & quæ mordentem & igneam acrimoniam præ se fert, & quæ ad colorem ignis proxime accedit, qui φλογοειδὲς χρῶμα à Philosophis appellatur, hoc est vt ijdem explicant, φοινικοῦν, εὐανθὲς καὶ στίλβον, hoc est puniceus color floridus & relucens, quia color eiusmodi in accensis carbonibus apparet. Sunt autem eiusmodi excrementa à meraca bile & vitellina quæ iam rubra est, quomodo enim multa bilis vrinis mista, in ictero multo rubore vrinas tingit, sic & meraca illa bilis multa iam acris & ignea.

Ὑποχώρημα ψαφαρὸν μαλθακὸν. deiectio mollis, friabilis, ad exemplum scilicet pridianarum carnium, & asseruatione tenerescentium, atque quodammodo emortuarum, proptereáque ex facili discerptarum, quas Galli vocant mortificatas, nam ψαφαρὸν idem est quod in prorrhetico ψαθυρόν. Est autem id referente Galen. quando τὰ κρέα τοῖς σκληροῖς, καὶ ἰνώδεσι, καὶ δυσδιαλύτοις, καὶ δυσμασσήτοις, ἐναντίως ἐπὶ διακείμενα, id est, cum carnes non sunt similiter affectæ vt esse solent duræ, fibrosæ, quæque non facile dissoluuntur, nec facile item manduntur, quarum dissimilis est pulmonis caro, quam vocat Hippoc. ψαφαρὸν. I. περὶ νούσων. Cernuntur autem eiusmodi deiectiones in nucibus, pyris & malis præmansis, quorum firma non est nec tenax coagmentatio, sed quæ discerpitur sine diuellitur deijciendo emissa. Hęc verò locum habet in sanis, qui fructibus illis tantùm vescuntur & victitant. Quod si talis quæpiam in febre fiat, vbi nulla mansorum de pomis excusatio sit, praua illa quidem est, vt docuit in Coac. Hippocrates, colliquationem variámque tum humorum, tum cruditatis naturam ostendens, quæ inæqualiter elaborantur.

Cæterum aliæ quædam sunt apud Hippocr. & Galen. excrementorum affectiones & appellationes minus insignes velut ὑποχωρήματα κρημνώδεα, ὀροβοειδέα, φακοειδέα, ἐρεβινθώδεα, μυξώδη, χαλαζώδεα, à similitudine sic vocata, peneque idem significantia cum τὸ γονοειδὲς de quo supra.

Ὑποψάφαρα. asperiora. siquidē ψαφαρῶ nomen & significatio vocabulo inest: inquit Galen. in lexico Hippocratis.

Ὑποψέφαρα. caliginosa, subobscura. vt refert Gal. in lexico Hippocr.

Pro vtroque vide supra ὑποχώρημα ὑποψάφαρον.

Ὑποψύχεσθ. vide supra in ὑποψύχειν.

Ὑπτιασμὸς significat apud Hippocr. lib. de fract. χρονίαν μοεία τινὸς ἀπόκλισιν, hoc est, cum pars diu veluti supina iacuit, vt annotat Gal. comment. 2.

Ὑπτιασμὸν etiā τῆς στομάχου vertit interpres supinitatem, Galen. li. 8. κτ' τόπ. c. 3. vocari scribit illius ex quacumque intemperie imbecillitatem, citra vitium alicuius humoris, aut cum ex nimia humiditate irriguus stomachus laxatur & dissoluitur.

Ὑπωμεῖν. sic potest dici id quod pertinet vel ad superhumerale vel ad humerū, vt annotauit Gal. in lexico Hippocratis. In quibusdam codicibus sine diphtongo legitur ὑπωμίη.

Ὑπώπιον. sugillatio sub oculo. Species est ecchymomatis. Fit ex plaga sanguine sub oculum effuso. Contusis enim venulis sub cute tenuibus sanguis per fissuras sub cutem effunditur & in grumos primum coit, deinde liuet, tandemque nigrescit. Hic non oculi, sed potius faciei morbus est, & à Paulo libr. 3. inter faciei vitia relatus, quamuis nomen illi ab oculis inditum sit, quos Græci ὦπας vocant: perinde enim valet ὑπώπιον, ac si dicas ὑποφθάλμιον, Iulius Pollux definit ὑπώπιον esse τὰ ὑπὸ τοὺς ὦπας τῶν πληγῶν ἴχνη, hoc est, quæ sub oculis apparent percussionum vestigia. Differt ἀπὸ τῆς ὑποσφάγματος, quod hoc oculi sit vitium, illud vero palpebræ inferioris; in reliquis nihil fere discriminis.

Ὑπώπιον. dicta fuit à quibusdam eo nomine ἡ θαψία, vt habetur apud Dioscor. forte quod sugillationibus & contusionibus medeatur.

Ὑπώπιον. dicitur quoque generaliter quicquid subiacet oculis, & τὰ ὑπώπια proprie dicuntur ossa iuxta nasum oculis subiecta: item sic vocantur calli qui in manibus oriuntur eorum qui in opere assidui sunt authore Suida.

Ὕσσωπον. hyssopum. herba est pedali altitudine, fruticosa, folio cunilæ, floribus purpureis, thyrsos spicæ modo vestientibus. hoc nomine Gallis nota est in condimentario vsu. calfacit & extenuat. Reperitur & ὕσσωπος.

Ὕσσωπον ὑγρὸν. medicamenti nomen est quod ex sordida lana præparatur, vt habetur apud Paulum libr. 7. cap. 17. quo loco omnes ὕσσωπον habent, cum tamen οἴσυπον legendum videatur. Qui error non illic tantum admissus est, sed multis alijs locis apud authores tam Gręcos quam Latinos.

Notandum Nicolaum sect. 3. de vnguentis per ὕσσωπον ὑγρὸν, id est, hyssopum humidam intelligere œsypum veteribus Græcis dictam; vocat autem ita œsypum non tātum Nicolaus, sed & Paulus aliquot locis, & hanc appellationem officinæ medicorum in hunc vsque diem retinuerunt. Non est itaque vt errore aliquo acciderit quod multis in locis recentiorum Græcorum medicorum ὕσσωπος ὑγρὸς scribatur vt plerique censent, sed relinquenda in contextu verborum hæc lectio tanquam legitima, sic enim ipsi lanam succidam appellarunt, non vt veteres

consueuerunt, œsypū: dictorum & illud fidem facit quod Nicolaus sect.3. de vnguentis meminerit hyssopi cerati quod ὕσσωπον κηρώτην vocat, quod idem est cum medicamento illo ex œsypo composito, quod Græci veteres aliquando οἴσυπον φάρμακον, aliquando οἴσυπον κηρώτην, vt li.14. meth. medendi Galen. & interdum οἴσυπον κηρωτοειδῆ, interdum etiam οἴσυπον ὑγρὸν nominant; quæ sane omnes appellationes à forma medicamenti, quod liquidi cerati instar paratur, sunt deductæ. Componendi rationem & modū tradit Paul. lib.7. c.17. Quod itaque alij Græci οἴσυπον κηρώτην, idipsum Nicolaus ὕσσωπον κηρώτην appellat.

Ὑστέρα. vterus vide μήτρα: est autem sic vocata quod extremum locum inter viscera obtineat, si non exacte, saltem κατὰ πλάτος inquit Sotanus & Pollux libr. 2. vel ὑστέρα appellatur inquit Aetius tetrabl.4. serm.4. cap.1. quod posterior situ sit omnibus visceribus.

Ὑστέραι. secundæ. vide χορίον.

Ὑστερικὰ φάρμακα. vterina medicamenta sic vocantur quæ vtero conferunt, quorum alia quidem immodicum eius fluorem sistunt, alia suppressum mouent, alia humorum colluuiem eluunt expurgantque, alia corroborant, qualia censeri debent quæ odore suaui vel aromatico sapore suam ostendunt substantiæ tenuitatem.

Ὑστερικὰ. apud Hippocr. aphor. 33. lib. 5. Interpretatur Galenus affectus, suffocationem quæ ab vtero fit inducentes, licet alij ad omnes vteri affectus transferant, alij affectum intelligunt quia secundarum retentione fit quæ Græcis ὑστέρα dicuntur.

Ὑστεραλγὲς. de aceto dictum ab Hippocr. quod vterum offendat.

Ὑστερικὴ. dicitur mulier quæ vteri suffocatione laborat Gal. lib. 6. Epid. comment. 1. t. 2.

Ὑστερικὴ πνὶξ. suffocatio vteri, vuluæ strangulatus. Est vuluæ ad superiora recursus, principalissimas partes in doloris consortium perducens: hoc est, arterias quas vocant carotidas, vt & cerebri membranas. Cùm enim vterus secundum omnes positionum differētias loco moueri possit, attamen nisi sursum feratur suffocationem non inducit. Non enim aliud suffocatio est quā respirationis defectūs. Itaque supernas partes respirationi inseruientes affici necesse est, sursumque ferri ab vtero suffocationis causam. Sunt autem inter omnes præcipuæ, cor, diaphragma & cerebrum ad quas affectionis noxa peruenit: ad cor quidem per arterias, ad cerebrum verò & diaphragma, per spinæ membranas & neruos. Causa mali vterus humore aliquo aut semine vitioso aut putri refertus, tetro, maligno, acri, mordaci aut frigido aliquo vapore nobiles partes offendens. Consequitur sic affectas, accessione quidem iam propinqua, torpor mentis, pigritia, crurum imbecillitas, pallor faciei, aspectus oleosus. Cùm instat strangulatio, sopor grauis premit quem cataphoram vocant, mens desipit, sensus intercipiuntur, vox perit, crura contrahuntur, malæ rubent, facies intumescit. Pulsus paruus & debilis euadit, vel penitus etiam aboletur. Aliquæ verò sine respiratione iacent, propter insignem refrigerationem, à qua & spiratio & arteriarum pulsus sensu deprehendi non possunt. Sunt autem quæ alijs actionibus integris manentibus magnam respirationem habeant: id quod accidit cùm illæso corde & stomacho, causa morbi partes respirationi dicatas pulmonémque inuasit. Cùm autem inclinat strangulatio, humiditas quædam è locis muliebribus prodit, ventris strepitus cientur, & ipse vterus paulatim laxatur, atque sic mens & sensus redit. Morbus hic per circuitus mouetur, sicut comitialis, hyeméque & autumno magis infestat iuuenculas ad Venerem procliues, steriles & infœcundas præsertim ex medicamento, vel quibus vterus aliqua de causa refrigeratus est. viduas tamen potissimùm infestare Galenus scribit lib. 6. de locis affectis, sed eas maximè quæ antea probè purgarentur ac parerent, atque virorum concubitu gauderent.

Ὑστερητικὸς τύπος. retardatio accessionis. Est motus accessionis tardiùs, quàm præcedens accessio inuaserat, recurrens: vel, vt definit Galen. ἐπιλαμβάνων τι τοῦ μέλλοντος χρόνου, id est, aliquid futuri temporis assumens. Hic vel morbi proprietatem, quam ἦθος appellant, consequitur, maximè quidem si proportionem per singulas accessiones seruauerit, vel declinationem (mitiori facto humoris febrem committentis feruore, cuius proprium est promptè & celeriter moueri) significat, si tardior multò fiat quàm proportio prius seruata videatur exigere: vel si accessiones quæ tardare antea non solebant, tardari & subsequi cœperint. Hoc enim modo facta retardatio, declinationem morbi ostendit, sicut & accessionum anticipatio, quæ προληπτικὸς τύπος dicitur, incrementum: cum quo rectè consentit Aphor. Hippocratis, quo docet longam fore febrem quæ eadem semper hora inuadit.

Ὑστεροπάθεια. idem quod συμπάθεια est vel δευτεροπάθεια.

Ὑδεροι. aqua inter cutem laborantes, vt explicat Gal. in lexico Hippocratis.

Ὑψιλοειδὴς. dictum est os quod alio nomine ὑοειδὴς vocatur, de quo suo loco. Sed & ὑψιλοειδὴς vocat Ruffus sub tonsillis ossiculum gutturis caput continentem, à figura sic vocatum, Herophilus quoniam tonsillis assideat παρισθμίτην, id est, assessorem vocat.

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. Φ.

Ἄβα. interpretatur Hesychius τὸ συνήθες ὄσπρεον vulgare scilicet legumen faba, quod appellaretur hoc nomine κατὰ γλῶσσαν.

Φαγέδαινα. quandoque generis nomen est, & designat omnia vlcera quæ semper maiora & deteriora fiunt, cuiusmodi sunt Telephia & Chironia, simúlque subiectam carnem cum cute corrumpunt, vt ab herpetibus phagedænæ distinguantur, qui summam tantùm cutem infestant. Ea omnia vlcera φαγεδαινικὰ appellantur ab antiquis. iuniores tamen (inquit Galenus comment.aphor. 45. lib. 6.) quædam vlcera speciatim φαγέδαιναν vocarunt, eámque ab alijs distinxerunt. Est autem vlcus tumidum, profundum, vicinas partes erodens. Est enim in phagedæna vlceri tumor coniunctus, qui vlceris labra circunstat, eóque differt inter cætera ἀπὸ τῆς νομῆς, quæ sine tumore exedit. Profundum autem est, hoc est, cum cute subiectam etiam carnem attingit, eóque ab herpete distinguitur, qui solius cutis exulceratio est. Id quia pergere pascendo ab ægris particulis ad eas quæ integræ sunt soleat, atq; harum semper aliquid ægris adijcere, φαγεδαίνης nomen sortitum est. Nascitur à bilioso humore vsto & ad melancholicum iam vergente, non tamen valde crasso, qualis cancrorum est, nec tam tenui quàm est erysipelatum atque herpetum. hic copiâ suâ vlceris ora replet, & in tumorem attollit, malignitate autem & acrimoniâ partes vicinas erodit. Nec verò oportet eum humorem putrere, sicut ἐν τῇ νομῇ, quæ erosionem habet cum putredine coniunctam. Siquidem in phagedæna erosio contingit à maligna qualitate, non etiam à corruptione totius substantiæ.

Atque ex illa φαγεδαίνας tum communi tum speciali significatione, facilè apparens in Galeno contradictio tollitur, qui aliquando φαγέδαιναν à Chironio & Telephio vlcere tãquam cõmune genus à suis speciebus distinguit, vt 14. meth. c. 17. lib. de tumor præter nat. c. 14. aliàs verò vt 2. meth. c. 2. & 5. aphor. comment. 22. 6. eiusdem comment. 45. & 3. de temper. c. 3. non tanquam genus à speciebus, verùm non secus ac tertiam ab illis maligni, contumacisue (Græcè κακοήθους) vlceris speciem secerni ostendit: quin & Paul. ipse lib. 4. seorsim ac proprijs cuiusque capitibus de phagedæna, & Telephijs Chironijsue vlceribus determinauit, capitibus nimirum 44. & 46. hoc & idem ex Celso colligi potest lib. 5. c. 28. Vnde pro nodi solutione liquet, τῆς φαγεδαίνας, si propriè vsurpetur, non esse species Chironia Telephiáque vlcera, sed constituere per se distinctas à phagedænis differentias, quanquam communi significato haud ita esse non absurdè quis existimet.

Ab vlcere autẽ vt arbitror, translata τῆς φαγεδαίνης vox est ad stomachi affectũ. Eo enim nomine τὴν κυνώδη ὄρεξιν, hoc est appetentiam caninam, quidam appellarunt, cùm stomachus vehementer appetens cibum immodicè sumit, nec satiari vorando potest. De eo Plinius lib. 26. c. 11. Phagedænis, inquit (quod nomen sine modo edentium est, & aliàs vlcerum) tithymalli medentur cum sesamis. Itaque aliquando distinctionis gratiâ vlcerum phagedænas dicit. De hoc stomachi vitio legitur & apud Cœlium Aurelianum libr. 3. de morbis diuturnis: similiter apud Galenum comment. 3. in li. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, aphor. 37. his verbis: τινές γε μὴν ἤκουσαν φαγεδαίνας τὰς τῶν πολλῶν βρωμάτων ἐδωδὰς, ἃς καὶ αὐτὰς ὑπὸ κακοχυμίας γίνεσθαι ἀμέτρους σιτίων ὀρέξεις, ὁμολογεῖται καὶ πρὸς ἡμῶν. hoc est, quidam igitur phagedænæ nomine intellexerunt multorum ciborum ingestionem, sed quam à maligno succo prouenire, vt & appetentiam ciborum immodicã, etiam ipsi confitemur. Atque etiam in libello medicarum definitionum vbi scribit, φαγέδαινά ἐστι κατασκευὴ καθ' ἣν ὀρεγόμενοι πολλῆς τροφῆς καὶ λαμβάνοντες ἄμετρον, οὐ κρατοῦσιν αὐτῆς, ἀλλ' ἐξεράσαντες πάλιν ὀρέγονται. hoc est, Phagedæna dispositio est per quam multum cibum appetentes & sumentes immodicum, ip-

ſum non euincunt, ſed eo ſumpto rurſum appetunt. De quo ſtomachi vitio vide κυνώδης ὄρεξις.

Φαίνεται. tranſparens in igne fiat, vt in ſecundo de morbis mulierum. Galenus in lexico Hippocratis.

Φαινόμενον. apparens: duobus modis dictum eſt apud veteres Philoſophos: vnum quod ſenſu aliquo noſcitur, vt album, nigrum, durum, molle, calidum, frigidum: alterum indemonſtrabile, ex eorum videlicet numero quæ intelligentiæ primo occurſu patent: veluti, quæ eidem ſunt æqualia, ea etiam inter ſe eſſe æqualia: &, ſi æqualibus æqualia adduntur, tota etiam æqualia fieri: &, quod nihil citra cauſam: &, quod ex eo quod omnino non ſit nihil fiat: aliaque id genus non pauca. Non ſic autem Empirici, qui φαινόμενα ea tantum dicunt, quæ ſub ſenſum cadunt, γνωσκόμενα vero quæ memoria tenentur. φαίνεσθαι vero ſimul & γνώσκεσθαι quæ & ante aliquando ſub ſenſum venerunt, & nunc ſimili modo veniunt. Methodici vero, vt ſcripſit Galenus lib. de optima ſecta, φαινόμενον appellant, non vt ſenſu perceptibile, ſed quod ex ſeipſo percipitur, etiam ſi ſub ſenſum non veniat.

Φαιὸν. fuſcum. dicitur quod colore inter rubrum & nigrum medio eſt, quem, cum in corporis partibus ſæpe incidat, plurimi medicorum πελιδνὸν, hoc eſt liuidum, vocant, vt ſcribit Galenus lib. 14. meth. med. Idem vero lib. 1. de ſympt. cauſis fuſcum fieri dicit ex albo & nigro ſimul miſtis, quemadmodum & medij omnes colores fiunt. Vtraque quidem ſententia vera eſt, ſed illa fuſci coloris generationem magis proprie deſignat. Is viſum languidum & diſſipatum mire reficit, ideoque pictores ſubinde eum intuentur, quo oculos recreent & confirment. In hominum corporibus aliquando à contuſione, interdum à caloris natiui extinctione, ſæpius ab humore melancholico prouenit.

Φαιὸν. id eſt fuſcum, Appellatur collyrium cuius cōpoſitio varia eſt apud medicos. Ipſum enim aliter Galen. ex Aſclepiade, ex Oribaſio Aetius, Paulus, & Scribonius Largus deſcribunt.

» Verum medicamenta quoque plurima φαιὰ, id » eſt fuſca apud Galen. paſſim in libris κατὰ τόπ. & » κατὰ γέν. legeris, & quidem maxime 6. κατὰ γέν. c. » 10. habentur emplaſtra quæ φαιὰ appellat ex An» dromacho duplicis generis, quorum aliud Ἀ» θῆνα, aliud νευγματικὴ dicitur, alia ibidem φαιὰ plu» rima habentur ex varijs authoribus.

Φακέα ἀγρεία. lens ſyluatica. lentis paluſtris genus non in aqua, ſed dilutis & vliginoſis naſcens, carens folio.

Φακῆ. lenticula. Φακὸς enim lentem ſignificat.

Φακοειδὲς ὑγρὸν. ſic dicitur cryſtallinus oculi humor, vt ſcribit Aetius lib. 7. à figura. Eſt enim lenti ſimilis, rotundus quidem ſed oblongus. Idem author eſt etiam δισκοειδὲς à quibuſdam vocari. vide κρυσταλλοειδὲς. Significat & φακοειδὲς idem quod φακωτὸν, hoc eſt lenticulatum, de quo infra.

Φακοπτισάνη. edulium eſt ex lente & ptiſana concinnatum, ita tamen vt plus lētis quam ptiſanæ habeat, quod hæc valde intumeſcat, illa autem minimum. Coquitur eodem quo ptiſana modo, niſi quod ſatureia & pulegium induntur, quo & ſuauior & concoctu facilior reddatur: ptiſana enim anetho porroque ſolo contenta eſt. Sapæ miſtionem reſpuit: quod ſic magis incraſſet atque obſtruat. Amat autem ſuillam recens ſale conditam, ſiue ſuauitatem ſiue concoctionis facilitatem ſpectes. Verumtamen nulla arte fieri poteſt, quin & obſtruat & melancholicum ſuccum gignat.

Φακὸς. lens, leguminis genus quod duplici facultate conſtat, cortex enim aſtringit, caro vero interior craſſa eſt & terrea, auſteram qualitatem habens exiguam, vide Galen. 1. de aliment. facultat. c. 18.

Dicitur & φακὸς lenticula, Celſo, Sereno lentigo, macula ſcilicet nigricans aut rubicunda, liuoreque perfuſa, qualis eſſe ſolet plumbi, aut quæ ex percuſſione fit, & ad lentis ſimilitudinem prouenit, vnde & nomen habet.

Φακώδεες. dicuntur Hippocrati lenticolores ſeu qui lentis colorem referunt quales ſunt lienoſi.

Φακωτὸν. lenticulatum, ſiue in lentis modum conformatum, vt apud Hippocratem φακωτὸν πυελατήριον, vas in lenticulæ ſimilitudinem factū, quo ad ignem calente, vel aqua aut oleo calidis pleno fotus fiunt. Latine vaporarium lenticulatum dicere poſſis. quanquam non ſolum φακωτὰ fomenta fuiſſe dicta, ſed etiam φακοὺς ſubſtantiue, id eſt (vt Celſus dixit) lenticulas, Galenus oſtēdit in gloſſis Hippocraticis, his verbis: ἀσκοὺς, κεράμους, οὓς καὶ πυελατοὺς καὶ φακοὺς ὀνομάζουσι. id eſt vtres appellat tegulas, quas etiam lateres & lenticulas vocant. niſi apud Galenum eo loco legendum ſit πυελίας φακωτοὺς, id eſt fomenta lenticulata.

Dicitur & φακωτὸν de ſcalpri quodam genere, quod & φακοειδὲς Galenus appellat lib. 6. methodi medendi. Habet enim in imo lenticulæ ſpeciem, atque hanc hebetem, in longitudinem vero aciem acutam, eoque chirurgus vtitur, cum vel cauo ſcalpro os excidens, vel forcipe quod valde comminutum eſt attollens, aut conuertens, aditum facit per quem lenticula immittatur. Hanc enim ſuper cerebri membranam collocat, ſic vt lata ſui parte ipſam attingat, deinde malleolo ſcalprum ferit. quo fit vt membrana inuiolata ſeruetur, cum protegatur à lenticula, quæ in excidendo præit, & membranam ſicubi adhæret, ab oſſe innocenter reſoluit: acies vero ſcalpri, quam eſſe in longitudinem diximus, ipſam inſequitur.

Φάλαγγες. internodia digitorum. Sic dicuntur digitorum oſſa terna, mutuo colligata & ordine ſibi ſuccedentia, & velut in acie diſpoſita. Ac quamuis Φάλαγξ agmen militum ſignificet & non ſingulos milites, digitorum tamen ſingula oſſa à medicis φάλαγγες appellantur, vt cum Galenus primam pollicis phalāgem nominat, ſcribitque priorem ſemper phalangem ſubire in cauitatem ſitam in principio ſequentis phalangis. Ratione eadem etiam σκυταλίδες vocantur. Sunt etiā qui phalāgis nomine metacarpij oſſa cōprehēdant, ordine etiam eodem velut in acie conſtituta, quo oſſa digitorum.

Φαλάγγιον. herba eſt ramulis duobus vel tribus pluribuſue in diuerſa tendentibus, flore candido, lilio ſimilis, multas inciſuras habens: ſemine nigro, lato ad lenticulæ dimidiatæ figuram multo tenuiore: radice parua, tenui, herbacei coloris, dum à terra eruitur. Facultatis eſt tenuium partium & deſiccantis. Sic dicta eſt quod demorſis à phalangio auxilietur. Dicitur alio nomine φαλαγγίτης.

Φαλάγγωσις. Oculi affectio eſt, inquit Paulus, cum

cilium intro spectat, pilorum acie simul cum eo inuersa. Sic enim pili oculum compungunt. Aetius vero ex Seuero scribit φαλάγγωσιν dici palpebrarum χάλασιν, cum videlicet illæ relaxatæ, aut earum extremitas intro vergit, vt pili inde non facile appareant, nisi quis distendat ac disparet palpebras: scribitque eam affectionem πτῶσιν etiã vocari, & differre ἀπὸ τ̃ διστιχιάσιος, quod in hac noui & non naturales pili succrescant, in illa soli naturales pili sint, qui inuersi negotium oculo facessunt. Paulus vero lib. 6. videtur palpebrarum relaxationem alium à phalangosi affectum statuere. Tamen Galenus ἐν τῇ εἰσαγωγῇ definiens phalangosim esse, cum pilorum subnascentium duplex triplexue acies inferiore aut superiore palpebra prouenit, eandem prorsus facit cum distichiasi, manifesto errore. Species enim τῆς τειχιάσεως ἡ φαλάγγωσις, vt & ἡ διστιχίασις. Dicitur enim τειχίασις noxa oculi à pilis proueniens: ea autem contingit duobus modis, vel nouis pilis exoriẽtibus, vel naturalibus pilis in bulbum (sic enim eo loco Paulus vocat ipsum oculi globũ bulbi modo tunicatum & capillatum) conuersis: vtroque enim modo contingit oculum pungi & male habere. Dicitur hic affectus ἀπὸ τῆς τ̃ τειχῶν φάλαγγος, hoc est à pilorum acie.

Φαλακρὸν. vocatur ab Hippocr. ferramentum quod est in extremo rotundum, cuiusmodi sunt capitulata illa quibus ad alas chirurgi vtuntur, quæ πυρῆνας & διπύρηνα nuncupant, atque item spathæ capitulatæ. Quæ vero his contraria sunt & oblonga, τρυμίκη ab eo appellantur, quorum extremitas non est rotunda sed acuta, illis quodãmodo similis quæ ad perforandum accommodantur. Annotat Galen. comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Galen. in lexico Hippocrat. φαλακρὸν interpretatur rotundum cum læuitate.

Φαλάκρωσις. caluitium, seu caluities. Est defluuium pilorũ capitis propter humoris penuriam. Nam cum duabus de causis pili decidere soleant, scilicet vitio humoris pilos corrumpentis, & alimẽti defectu, à priori quidem causa ὀφίασις καὶ ἀλωπεκία, ab altera φαλάκρωσις prouenit. Deficit autem pilis alimentum propter siccitatem cerebri, quæ vel à senio est, vel maturius etiam accidit propter calidum & siccum hominis temperamentum. Eam ob causam Hippocrates scripsit mulieres & eunuchos non fieri caluos, quia natura humidiores sint. Fiunt autem calui homines à sincipite magis, cum senescunt, quoniam illud omnium capitis partium est siccissimum. hæret enim cutis illic ossi nudo. verum Hippocrates caluitiem oriri dicit à cerebri consumptione li. 6. τ̃ ἐπιδημιῶν, id quod Galenus commẽt. in eum librum tertio explicans scribit ætatis cursu cerebrum siccari & seipso minus euadere, potissime parte capitis anteriore quam βρέγμα appellant, & sic ab ea parte recedere, atque inde fieri vt ea destituta cerebri humiditate siccior euadat, neque vt ante, pilis alimẽtum subministret. Cæterum quamuis proprie φαλάκρωσις de capite intelligatur, sunt tamen qui ad mentum etiam pertinere dicant, inter quos est introductorij seu medici author. At si rem diligentius consideremus, de mento improprie φαλάκρωσις dici videbitur, ex quo non nisi vitio humoris defluere pili solent, cum illa propter solam, vt Galen. ait, alimenti penuriam eueniat. vide scholium 39. quod nos in librum Hippocratis de natura pueri scripsimus.

Hominibus autem solis, ait Aristoteles 5. de gener. anim. c. 3. caluescere contingit, quod maximum humidissimumque cerebrũ habeant, mulieres vero non caluent, inquit, quoniam illarum natura puerorum naturæ similis est, vtraque enim sterilis seminalis excrementi est: neque etiam caluescunt pueri quia semine carent. Ea autẽ ætate quiuis caluescit qua semen emittere incipit. Spadones etiam, ait, non caluescũt, quoniam in fœminam mutantur, & pilos qui postea gignuntur aut non producunt, aut amittunt si forte habent, præterquam pubem quam etiam mulieres habent cum cęteris illis careant, oblęsio enim hæc mutatio de mare in fœminam est. Quod autem in hominibus est caluescere, hoc in plantis atque auibus est φυλλοῤῥοεῖν, defrondescere, & πτεροῤῥοεῖν depennescere; hic vero plantarum affectus inquit Aristoteles contingit inopia humoris calidi, qualis est præcipue humor pinguis, vnde plantæ quæ pingues sunt frõde perpetua virent. Causa vero vt quæ latent, pennas rursus recipiant, quæque frondem amiserint denuo frondescant, caluis autem nunquam redeat pilus, vide apud Aristotelem loco citato. Cæterum pro φαλάκρωσις dicitur & φαλακρότης & φαλάκρωμα & φαλάκρα.

Φάλαρις. cauliculos emittit zeæ culmis similes, à minutis & nullius vsus radicibus, multos, duûm palmorum geniculis cinctos, graciliores tamen, ac dulces: semen candidum, oblongum, milij magnitudine. Galenus φάλειν vocat, nisi mendosus est codex, aitque tum semen tum succum, tum folia potu auxiliari vesicæ doloribus, ceu in se habeant quiddam tenuium partium & calidum.

Φαλέϊνος, vel φαλέειος οἶνος. vide οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ recensentur & explicantur.

Φανίον. hoc est lampas seu facula. Medicamenti cõpositi nomen est, duplex eo nomine inscriptum. Vnũ Neapolitæ ad maximas epiphoras & doloris molestias. Alterum autem Serapiacum dictum. Describuntur à Galen. lib. 4. κτ̀ τόπους.

Κατὰ φαντασίαν μέγα νόσημα. morbus specie magnus appellatur, vt vulnus quod in carnosis partibus magnum spatium obsidet: huic opponitur κτ̀ ἀποτέλεσμα μέγα νόσημα, morbus reipsa magnus de quo suo loco: Galen. in Definit. Medicis.

Φαεικὸν. vt legitur apud Athenæum, vel

Φαρικόν. vt scriptum inuenitur apud Nicandrum, Dioscoridem, & Plinium, est veneni deleterij genus, verum quid sit non certo constat. Nulli enim eorũ qui de venenis scripsere, de eo quicquam præter veneni sumpti notas & curationes tradiderunt. De hoc modo constat ex procemio Dioscoridis in librum sextum, arborem, fruticem, aut herbam esse. in horum enim censu ab eo reponitur. Nec Galenus ipse quid sit docet, sed ipsum inter simplicia venena lib. 2. τ̃ ἀντιδότων enumerat. Quidam existimauere nardi speciem esse aut aliquid in nardo nascens, præterea quod τὸ φαρικὸν nardum resipere dicatur, quodque nonnihil veneni vicem gerens in nardo gigni scriptũ legerint, ex quo poison illud vulgo nuncupatum, tamque celebre vt iam omnia venenorum genera vno eius nomine apud Gallos designentur, Indi conficiant, exitiale non potu modo sed & in sudore corporibus admotum. Quorum quidem opinioni non reclamat quod

τῷ

τῷ φαεικῷ nardum aut nardi spicas aduersari Nicander prodiderit. Multa namque & venenum & suas secum antidotos ferunt.

φαρκιδώδης. hoc est ῥυτιδώδης. rugosum. vt interpretatur Gal. in lexico Hippocr.

φαρμακεύειν & φαρμακεύεσθαι. his vocibus non cuiuscumque medicamenti assumptionem solet Hippocrates nominare, sed hoc vocabulo vtitur in sola purgatione vt docet Galen. comm. in aph. 37. l. 2. & comment. 2. in prorrhet. ἀντὶ τοῦ καθαίρειν quod est medicamento purgare sæpe ab Hippocr. vsurpari docet.

φαρμακευτική. pars est τῆς θεραπευτικῆς quæ medicamentis intro sumptis forisque admotis medetur.

φαρμακίτης οἶνος sic dictum fuit vinum pramnium authore Eustathio.

φαρμακῖτις γῆ. eadem est quæ & ἀμπελῖτις γῆ, de qua vide suo loco.

φάρμακον. generalliter id omne dicitur quod naturã nostram alterare potest, sicut nutrimẽtum quod substantiam augere vt ait Gal. initio lib. 1. de aliment. facult. Sic Aristoteles problem. 43. sect. 1. φάρμακον definit quod domari vincique minime potest, sed venas ingressum per excessum caliditatis frigiditatisue suæ perturbat, quod vero cõcoctum à natura accedit & corporibus adhærescit, alimentum appellari: Cæterum hæc vox ambigua videtur & significatione anceps. Interdũ enim in bonam partem accipitur, scilicet pro medicamento salutari, interdum in malum pro lethali seu vulgariter dicto veneno: Generaliter etiam atque metaphoricῶs de quouis remedio vsurpatur; apud Dioscor. autem θανάσιμα φάρμακα appellari Marcellus annotat illa omnia quæ in medicina vsum aliquem habent, per se autem lethalia sunt, vt Apollinaris herba, cicuta, mandragora, spuma argenti, & pleraque alia. Hesychius vero φάρμακα esse dicit πᾶσαν πόιαν: vsurpatur vero sæpe apud Hippocr. pro purgante medicamento.

φαρμακοποσίη. medicamenti potio dicitur & φαρμακεία; per has vero voces consueuit Hippocr. nominare, proprie eas tantum quæ cum purgantibus medicamentis fiunt vt notat Gal. in aphor. 25. lib. 7.

φαρμακοπώλης. Latine Aromatarius (quanquam & huius origo nomine Græca est nec nomen extat apud authores) dicitur etiam seplasiarius quod nomen apud Lampridium legimus in Heliogabalo: estque seplasia vel seplasium vox antiquissima vt Nonius ex Varrone prodidit, Latinis tamen video placuisse magis nomen pharmacopolæ, estque vox verè Græca à vẽdendis pharmacis dicta: Plinius Seplasiam non semel dixit, atque ab illo discimus Seplasium & Pharmacopolam eundem fuisse: erat autem Seplasium vel Seplasia (dicitur enim vtrumque) olim locus Capuæ, qualis Romæ vicus vnguentarius, vt notauit Hermolaus Barbarus in castigationibus Plinianis ad cap. vndecimum l. 34. & fortasse vnguentarij Seplasium incolebant, quod Cicero in Pisonem cum de Seplasia dixisset, subiunxit his verbis, Gabinium si vidissent vestri illi vnguentarij: & certe Seplasia vicus erat mercibus instructus quæ ad luxuriam & voluptatem plurimum valerẽt: itaque Annibalem Valerius Maximus dixit Seplasiæ delicijs euiratum: est autem consentaneum à Seplasia dictos Seplasiarios qui scilicet illic suas venales merces exponerent, & in apothecis custodirent quæ tamen merces nõ soli voluptati, sed bonæ quoque valetudini inseruirent, cuiusmodi emplastra & collyria quæ Plin. dixit l. 34. cap. 11. è seplasia mercari solitos, quorum exemplo accipimus compositiones valetudini dicatas in Seplasia vendi consueuisse, vt & simplicia quoque vendebantur, sicut idem testatur lib. 16. c. 10. cùm dixit Seplasiam pro thure gemmam quamdam ex picea supponere, & Aristophanes in nebulis gemmas à pharmacopolis vendi indicauit, inquiens ἤδη παρὰ τοῖσι φαρμακοπώλαις τὴν λίθον ταύτην ἑώρας τὴν καλὴν, vbi Græcus interpres ait Pharmacopolas propriè dictos qui pharmaca vendunt, siue sint illa salubria siue lethalia, sed à priscis etiam vocatos pharmacopolas qui lapillos vendebant pretiosos; idem & pharmacopolã quem Galen. l. 3. c. 3. & l. 4. c. 5. de compos. medic. κατὰ γένη, semel ῥωποπώλην vocauit, quem Latinè institorem dixit Andernacus, alij interpretes vnguentarios & seplasiarios appellant, de hac voce vide suo loco: sed cùm aliqui vellent de pharmacopolarum dignitate aliquid honestiùs commẽtari, eos audio existimare pharmacopolæ nomen dictum esse de medicis vulgaribus, non de ijs qui officinas aperiunt pharmacis instructas venalibus quos hodie aromatarios appellamus, hoc verò idcirco esse sibi persuasũ, quod Gal. Mãtiã ex vetustissimis medicis pharmacopolam vocauerit l. 4. κατὰ γένη c. 14. atque eundem fuisse vulgarem medicum ostendit 2. κατὰ τόπ. c. 3. inquiens, fuit itaque Archigenes vulgaris medicus, velut & Mantias & Heraclides Empiricus: item l. 7. c. κατὰ τόπ. cap. 3. Pamphilum quemdam vocat pharmacopolã quem vulgarem fuisse medicum significauit initio lib. 6. de simpl. medic. facult. & lib. 1. de dieb. decretor. c. 2. inquit reuera medicum, non pharmacopolam quemdam ex triuio; verùm hæc erroribus plena sunt, & primò Mantiam Galenus non solùm cum præclaris medicis recensuit libr. 6. simpl. in initio, sed cùm esset Herophilius præceptorem fuisse Heraclidis Tarentini qui postea defecit ad Empiricos, vt scripsit ipse Gal. libr. 6. κατὰ τόπ. c. 4. & l. κατὰ γένη c. 1. ait eundem Mantiam omnium primum quos nouerit scripsisse compositiones multorum laudabilium medicamentorum, quem sit Heraclides Tarẽtinus eius discipulus imitatus, non solùm in vsu pharmacorũ, sed etiam in ea artis parte quæ victus rationem docet, quo nomine sæpius alibi eum laudauit, vt ex ijs intelligere sit nõ fuisse vulgarem, sed egregium & præstantem medicũ; Nec rectè accepta sunt illa Galeni, fuit Archigenes non vulgaris medicus, veluti & Mantias & Heraclides, horũ enim sensus non is est quem illi arbitrantur, sed omnino contrarius: Significant enim Archigenem non fuisse vulgarem medicum, sicuti nec Mãtias nec Heraclides fuere, recta enim dicendi forma requirit vt comparatio fiat inter similia, deinde nusquã Gal. Mantiam vocauit Pharmacopolam, & locus ille ex 4. κατὰ γένη c. 14. falsò adductus est quia non est scriptum Mantiæ pharmacopolæ, sed Pharmacopola, vti Græce Μαντίας φαρμακοπώλης, vnde fit manifestum φαρμακοπώλης non esse dictum de Mantia, sed de libro quem Mantias scripsit eo titulo, Pharmacopola. Pamphilus verò de quo secundo loco dictum est, fuit quidem pharmacopola, sed nusquam

eundem Gal. vocauit medicum, quod si fuisse medicum credamus quia cum multis medicis à Gal. recensetur initio lib. 6. simplic. non ex eo efficitur, Pharmacopolæ nomen significare vulgarem medicum, quia non constat Pamphilum medicum, de quo lib. 6. simplic. & Pharmacopolam de quo alibi, eundem fuisse, nisi quoque velit aliquis nos docere Episcopum pro medico vulgari, vel pharmacopola sumptum, námque Pamphilum aliâs pro medico habitum, aliâs vocatum pharmacopolam. Aetius ad finem sui voluminis vocauit Episcopum: nec mouent illa quoque ex lib. 1. de dieb. decretorijs c. 2. Reuera medicum non Pharmacopolam quemdam ex Triuio, in his enim aliud medicus, aliud pharmacopola significat, & damnatur medicus qui in ægris curandis officium sibi vẽdicat pharmacopolæ suúmque deserit: itaque pharmacopolam appellare propriè eum debemus qui tum miscendis tum vendendis pharmacis operam nauat, vnde & illud temeritatẽ sapit quamdam quod apud Horat. Ambubaiarum collegia Pharmacopolæ, nullo authore aut teste vulgarem medicum interpretantur nonnulli.

Φαρμακοτείϐαι. dicuntur οἱ τὰ φάρμακα τείϐοντες ἢ πωλοῦντες, terentes pharmaca vel vendentes, qui à Plinio medicamentarij vocantur: hanc autem vocem ex Demosthenè pollux refert & exponit.

Φαρμακώδης. medicatum, id omne dicitur quod medicas habet vires & in medicis viribus purgandi vim: author significationis eius Theophr. 6. hist. plantar. φαρμακώδη appellans lac, succos, liquores, seminaque illa omnia quæ vim medicam habent, priuatimque ad purgationes per inferna, quin & herbas ipsas inter φαρμακώδη enumerat lib. 9. c. 8.

Φαρύγγεθρον. sic dictum est os hyoides, vt scribit Galenus, quod sit portio maxima pharyngis. vide ὑοειδές. Reperitur tamen apud Galenum in Isagoge pro pharynge dici. & Hippocrates initio fragmenti περὶ ἀνατομῆς vsurpat.

Sic & Ruffus Ephes. l. 1. περὶ ἀνθρώπου μορίων φάρυγγα vocari scribit φαρύγγεθρον, & τὴν πρὸς τῇ καταπόσει πᾶσαν εὐρυχωρίαν explicat.

Φάρυξ. duo significat, fauces & asperam arteriam. Fauces dico regionem intra os, vbi tum gulæ tum asperæ arteriæ extrema concurrunt. Grammatici genere distinguunt, vt ἡ φάρυξ propriè dictam pharyngem, id est fauces, significet (hæc autem est ἡ τῆ λάρυγγος προκειμένη εὐρυχωρία, hoc est, amplum illud spatium inter laryngem gulamque medium) sed ὁ φάρυξ genere masculino laryngem, quod est asperæ arteriæ summum, vel ipsa arteria. περὶ τῆ φάρυγγος, fauces significante, Hippocrates dixit in Prognost. φάρυξ ἑλκουμένη σὺν πυρετῷ δεινόν: hoc est, fauces vlceratæ cum febre malum. quem locum exponens Galenus, ait: ὅτι φάρυγγα τὴν προκειμένην χώραν στομάχου τε καὶ λάρυγγος ὀνομάζει, δῆλον ἐστι. hoc est, quod pharyngem intelligat spatium illud positum ante stomachum & laryngem, manifestum est. Et rursus, καλεῖ καὶ φάρυγγα τὴν ἐν τῷ διανοῖξαι τὸ στόμα καὶ πιλῆσαι τὴν γλῶτταν, κάτω φαινομένην εὐρυχωρίαν, ἐν ᾗ τὰ δύο στόματά ἐστι, τό τε τοῦ στομάχου καὶ τὸ τοῦ λάρυγγος. hoc est, appellat autem pharyngem latum illud spatium quod, dum aperitur os & deprimitur lingua, inferius apparet, vbi gemina ora sunt, videlicet stomachi & laryngis. Verumtamen pro summo arteriæ capite aut ipsa etiam arteria indifferenter vtroque genere vsurpari reperies, vt apud Galenum l. 2. de placitis Hipp. & Platonis, τὸ μὲν γὰρ τῆς τραχείας ἀρτηρίας, ὅπερ δὴ καὶ φάρυγγα προσαγορεύομεν. hoc est, caput enim asperæ arteriæ, quam etiã pharyngem appellamus. Et l. 8. de vsu partium, καὶ τό γε πρῶτον τε καὶ κυριώτατον ὄργανον τῆς φωνῆς, ᾧ λάρυγξ ὄνομα, τὸ ἄνω πέρας ἐστὶ τῆς τραχείας ἀρτηρίας· ὃν δὴ καὶ φάρυγγα καλοῦσιν ὁμωνύμως τῇ πρὸ τοῦ λάρυγγος. hoc est, primum quidem & præcipuum instrumentum vocis, cui larynx nomẽ, summa extremitas est asperæ arteriæ: quam quidem & pharyngem appellant, nomine consimili & eadem significatione qua & id quod præcedit laryngẽ. Praxagoras etiam ἐν τῇ ἀνατομῇ, vt testatur schol. Homeri, sic scriptum reliquit: ἔστι δὲ ὁ μὲν φάρυξ ἐκ τοῦ ἔμπροσθεν, ὁ δὲ στόμαχος ἐκ τοῦ ὄπισθεν· καὶ ὁ μὲν φάρυξ ἐμφύεται εἰς τὸν πνεύμονα, ὁ δὲ στόμαχος εἰς τὴν κοιλίαν. hoc est, Pharynx quidem est ab anteriore parte, stomachus autem à posteriore: & pharynx quidem inseritur in pulmonem, stomachus autẽ in ventrem. Ex quib. liquido apparet φάρυγγα pro larynge & aspera arteria sumi. Quod autem sic appelletur, partiũ, vt opinor, vicinitas effecit. Aristoteles vero l. 3. Ethicorum φάρυγγα collum vel potius œsophagum appellauit his verbis: διὸ καὶ ηὔξατό τις Φιλόξενος Ἐρύξιος, ὀψοφάγος ὤν, τὸν φάρυγγα αὐτῷ μακρότερον γεράνου γενέσθαι. hoc est, quamobrem optauit quidam Philoxenus Erixius, quod helluo esset, pharyngem sibi esse grue maiorem. Item Athenæus, ἐκεῖνος ηὔξατό ποτε γεράνου τὴν φάρυγγα ἔχειν. hoc est, ille optauit vt haberet collum gruis. quo loco aduerte fœminino genere dici quod Aristot. masculino dixerat. Præterea Oribasius docet φάρυγγα apud Hippoc. aph. 15. sect. 2. labia, palatum & vuam significare, alij vero glandulosa omnia circa fauces corpora.

Φαρυγγίζειν. præclusa gula loqui apud Pollucem, λαρυγγίζειν dixit Demosthenes.

Φάσγανον. dicitur à nonnullis ὁ ἀσπάλαθος, vt habetur apud Diosc. dicitur & à quibusdam τὸ ξιφίον, vt idem author est.

Φασίολοι. vide δόλιχοι; de his vide & Galen. 1. de aliment. facult. c. 25. & 28.

Φατνία. dicuntur ossa dentes continentia, vt scribit lib. de ossib. Ruffus autem in partium hominis onomasia definit esse cauitates in quas dentes infixi sunt, atque alio nomine ὀλμίσκοις dicit vocari. Verum Gal. loco citato dicit dentes contineri ἐν τοῖς τῶν φατνίων βοθρίοις, scribitque φατνία ossa esse dentes continentia, βοθρία vero cauitates in quas dentes inserti sunt. ex quo patet vel easdem vel valde affines esse istas voces. Apud Ruffum etiam φατνίας legimus: apud Pollucem & φατνίας & φάτνας.

Φαῦλον. apud veteres Græcos non solum significat vitiatum, sed etiam simplex. vnde & Hippocrates libro de fractur. dixit κατάτασιν φαυλοτέραν, id est extensionem simpliciorẽ & quæ non magno negotio perficitur, vt Galenus annotauit. Vocat & multis in locis Hippocrates φαύλην δίαιταν, eodem authore, victus rationem quæ exquisitæ contraria est.

Vt docuit comm. 1. εἰς τὸ περὶ ἀρθρ. t. 45. eam victus rationẽ quæ exquisita est σκεθρὰν veteres nominarũt, quæ huic contraria est φαύλην, quæ autẽ inter vtramq; media est ὑπόφαυλος vocatur. Gal. comm. in lib. de fracturis docuit φαῦλον antiquis non solum vitiosum aut prauũ denotare, sed etiã

quod est simplex, sic φαῦλα ὕδατα Aristoteli malæ aquæ sunt, quin imo ob hanc rationem φαῦλος vilis est nulliusque pretij, quod quicquid in suo genere malum est & vitiosum, etiam est vile.

φαύστιγγες. proprie quidem ab igne in cruribus exorientes circuli rubri.

Qui alio nomine φώϊδες dicuntur; Appellantur autem abusiue etiam reliqui circuli vt explicat Galen. in exeg. vbi & nonnulli φαύστιγγες legunt.

φαυσιανοὶ τροχίσκοι. sunt pastilli admodum acres & exedentes, qui vel maximas carnium excrescentias ad vsque penitiora adurunt, crustisque obducunt. Descriptio habetur apud Paulum lib. 7. c. 12. & apud Aetium lib. 9. c. 49.

φαυσίανον. est nomen medicamenti arteriaci quod à Gal. describitur 7. κτ᾽ τόπ. c. 2. ex vino falerno & melle simul coctis in vase duplici, & agitatis cum ramulo rutæ: nomen etiam est clysmatis ad dysentericos descripti à Gal. l. 9. κτ᾽ τόπ. c. 5.

φαυστῖνος οἶνος. vide in dictione οἶνος vbi vinorum insigniores differentiæ recensentur & explicantur.

φέκλη. vide σφέκλη.

φελλάνδριον. herba est nascens in paludtribus, folio apij, nec de eo veteribus quicquam aliud proditum inuenio, nisi forte vera sit eorum sententia qui idem esse cum eleoselino existimant.

Quidam malunt φελλάνδρυον, alij φυλλάνδρυον. vide Hermolaum suo in Dioscoridem corollario.

φελλόδρυς. quidam ἀντὶ το φελλοῦ, hoc est pro subere, accipiunt.

φελλός. suber. arbor est caudicosa, parumque ramigera, admodum procera, auctuque insignis, ligno robusto, cortice vnice crasso, solito disrumpi, fraxini folio, sed oblongiore, perpetuo virenti. fructu glandoso, nec aquifoliæ glandi longe dysentericis conueniens qui describitur ab Aetio lib. 9.

φέρβεται. Exest, consumit, vt interpretatur Galen. in lexico Hippocr.

φέρμβεσν. dicitur à quibusdam ἡ σίκυς ἄγριος, vt habetur apud Diosc.

φηγός. fagus. arbor est quæ quercus generi assignatur, & cui simile munus obit, vt prodidit Dioscor.

φῆμος. est medicamentum Martiano authore. Refertur ab Aetio cap. de communibus remedijs dysentericorum quæ superne exhibentur libr. nono.

φῆρεα. τά. habetur ea vox apud Hippoc. lib. 6. τ ἐπιδημιῶν. significat autem, vt ait Gal. comm. 3. neruorum tumores & tensiones oblongiores, præsertim autem sub auribus. sic autem nominauit à Satyris, quos Iones φῆρας vocant, & pingunt finguntque habere oblongas quasdam eminentias in auribus.

Iones autem Satyros φῆρας appellarũt quasi diceremus latine feras, sicut enim (θὴρ) Græce feram significat, ita Iones atque etiam Æoles per φ scribere solent (φὴρ) dicentes; propterea Gal. antiquas Hippocratis glossas exponens sic ait, ἐνίοις δὲ καὶ φῆρες καὶ θῆρες καλοῦνται, ἵνα ἢ οἷον θήρεα ἀττικῶς εἰρημένον. id est, à quibusdam Satyri Pheres & Theres vocantur vt attice dictũ sit θήρεα quasi tumores dicat, quos Iones φήρεα dicũt per φ. Attici per θ. scribunt θήρεα, sicuti quos illi φῆρας nominant, hoc est feras, hi θῆρας dicunt, quanquam Galeni textus vsq; adeo deprauatus est vt quidnam sibi voluerit, interpretes minime perceperint; quamobrem & Cæl. Rhodig. l. 14. Lect. antiq. c. 8. tumores ipsos Pheres & Theres ex Galeno appellari ait; Sunt autem qui φήρεα ἀπὸ τ φηρῶν deriuent quod ἐν ταῖς φηραῖς, (est autem ciuitas in Peloponneso) tumores ij frequẽtes sint; Sunt etiam qui φέρεα per ε ἀπὸ τ φερῶν scribant quæ ciuitas est Thessaliæ: Sed veriorem nominis formationem esse illam reputamus quam prius enucleauimus.

Φθαρτικὸν φάρμακον. vide δηλητήριον.

Φθειρίασις. pedicularis morbus seu pediculatio; etenim φθεὶρ pediculus est, vnde nonnulli ad pediculos quasi ad morbum remedia docent, quare Paul. lib. 3. cap. 3. περὶ φθειρῶν, id est ad pediculos, Gal. vero 1. κτ᾽ τόπ. c. 9. & Aet. lib. 6. cap. 67. περὶ φθειριάσεως de pediculari morbo scripserunt; in illo autem pediculi aceruatim per cutem erũpunt, estque is morbus corpori & singulis partibus communis: Celsus enim de pediculis palpebrarum loquens etiam φθειρίασιν appellat, velut & quamplurimis in locis Plinius: huius autem morbi causam Gal. 1. κτ᾽ τόπ. cap. 8. statuit in multis humoribus calidis quidem, sed non vsque adeo vt acres ichores: gignuntur autem non in superficie cutis vt furfures, sed in eius profundo, ideoque medicamentis indigent valde exsiccantibus & quæ ex alto trahere possint: Aristoteles 5. de hist. animal. c. 31. hos pediculos ex carne fieri inquit, illisque futuris emergere ceu pustulas quasdam siue pure exiguas, quas si pungas pediculi exeunt, atque hunc hominibus morbũ contingere præ nimio humore: Cæl. Aurelian. cap. de φθειριάσει pediculos in eo morbo infestissimos non consuetos aut simplicis formæ, sed ignotos, latiores, duros, magis vehemẽter morsu sæuientes, & ferales esse tradit: est autem hic morbus adeo grauis & molestus vt mortem nõnũquam inferat, sic Pherecidem Syrum Pythagoræ præceptorem, & Alcmanem poetam interemptos refert Aristoteles loco cit. & Plin. Sic Antiochum Epiphanem Asiæ regem Machabæor. l. 2. c. 9. Herodem Ascalonitam Ioseph. antiquit. Iudaic. l. 17. cap. 8. Herodem Antipam Acta Apostol. Sic & denique de Lucio Sylla refert Plutarch. & alij scribentes eius adeo putrefactum corpus & in pediculos versum, vt cum multi interdiu & noctu eos tollerent, nulla tamen parte potuerit id quod reijciebatur æquare illud quod succedebat, de quo & Plin. l. 7. & 11. c. 3. aliquando autem affectus hic tam adeo leuiter afficit, vt cum magis multis prosit quam obsit, remedij loco nonnunquam esse possit, quod docuit Aristoteles 56. de hist. anim. c. 31. vbi capita puerorum qui phteiriasi laborant à cæteris morbis deteriorib. vindicari scribit, consumpta humiditate superflua & extra pulsa. Cæterum de pediculis, deque illorum differentijs, & quod in quædam præter hominem animalia desæuiãt, aliaque plura leges apud Aristotelem libr. 5. de histor. animal. c. 32.

Φθινὰς νόσος. apud Pollucem, vel φθινὰς, ἄδος, idem quod φθίσις tabes.

Φθίνει. significat apud Hippoc. colliquefit, attenuatur, minuitur, non nutritur, vt explicat Gal. in lexico Hippoc.

Φθινοπωρινὰ νοσήματα. autumnales morbi vocantur

quicumque sunt inæquales, inconstantes & mali iudicij, nam ex aphor. 8. lib. 3. quemadmodum certis & tempestiuitatem suam seruātibus temporibus, certi & tempestiui ac iudicatu faciles morbi fiunt, ita etiam in incertis & varijs qualis autumnus est, incerti & iudicatu difficiles, nimirum propter illius inæqualitatem. Sunt autem hi febres quartanæ, lienis tumores, hydrops, & reliqui, qui aphor. 22. l. 3. enumerantur ab Hippocr. atque in vniuersum morborum autumnalium nomine intelligere licet morbos omnes acutissimos & perniciosissimos, vt habetur aph. 9. eiusdem libri 3.

Φθινόπωρον. autumnus. Est tempus anni inclinantis maxime inæquale Arcturo oriente incipiens, & Vergiliarum occasu desinens. Nam cum annus, vt & reliqua fere omnia, quatuor temporum differentiis quasi ætatibus constet, qualis in hominum vita est ætas παρακμαστική, hoc est inclinans, talis in anno autumnus est, æstati, quæ anni vere vigor est, succedens. Est enim inter æstatem atque hyemem medius, non ordine quidem tantum, sed etiam temperie. Etenim vt quam æstas minus calidus, sic vtique quam hyems minus frigidus est. Quare hac ratione nec calidus absoluto sermone est, nec frigidus, quippe cum ambo sit, ac neutrum ad summum. Similiter de reliquis duabus qualitatibus, humiditate & siccitate statuendum. Itaque non recte frigidus siccusque dicitur. Non enim frigidus est, si ipse per se spectetur, vt hyems est, sed vbi cum æstate confertur, vtique illa frigidior. Sed nec æquabiliter temperatus est sicut ver, imo in hoc maxime à vere dissidet, quod mediam temperiem & æqualitatem quam ver habet, perpetuo parem non seruat. Quippe meridie multo est calidior quam mane aut vesperi. Nec vero in humido & sicco medium omnino statum obtinet, quemadmodum & ver, sed ad siccius deuergit. Ab æstate vero etiam in hoc vincitur, non tamen tanto interuallo quanto in calore. Itaque nec autumnus absoluto sermone citraque excceptionem frigidus & siccus est, cum neutrum ad summum sit, sed vincat in eo siccitas humiditatem. Qua quidem ratione merito siccus appelletur. In calore vero & frigore mistus quodammodo ex ambobus est & inæqualis. Cæterum ea inæqualitas non modo toto eius curriculo spectatur, sed vno etiam die, quo eodem nunc calor nos afficit, nunc frigus vrget. Atque ea inæqualis temperies & inconstantia in causa est cur maxime autumnus morbiferus sit, & morbos similiter inconstantes & δυσκρίτους gignat. Siquidem vt ipse inæqualis est, sic humores inæquabiliter temperatos producit, nulli certæ legi addictos. Bilis atræ in eo maximus prouētus est, non illius quidem quæ simpliciter inter humores frigida siccaque est, sed quæ perinde vt ille inæqualis est in frigore & calore, & in qua siccitas superat humiditatem. Est autem veri maxime contrarius non tantum temperamenti inæqualitate, verum etiam insalubritate, & reliquis effectis, sic vt quos morbos eorum alterum excitarit, alterum dissoluat. Totum autumni tempus duorum mensium esse multis in locis Galenus prodidit. Arcturi enim ortus secundo fere Septembris die paulo ante æquinoctium contingit: Vergiliæ autem occidunt quinto vel sexto Nouembris die, cum sol suo cursu ad vigesimam secundam vel tertiam Scorpij partem deuenerit: tunc enim sol directe Vergilijs opponitur, quinquagesimo circiter die, vt scribit Galenus, post æquinoctium. Sed licet, vti & reliqua tempora, in duas treisue portiones secare, differentes etiam nonnihil temperamento, prout magis vel minus ab æstate recedunt & ad hyemem accedunt. Videtur autem autumnus à Græcis dictus φθινόπωρον, quod desinente τῇ ὀπώρᾳ (sic autem appellatur postrema pars æstatis) incipiat: φθίνειν enim desinere significat. qua ratione etiam quidam μετόπωρον eum vocant, quasi τὸ μετὰ τὴν ὀπώραν.

Autumnus autem 2. Epidem. θηριώδης appellatur, non modo quia tunc θηρία id est lumbrici abundant, verum etiam quia morbi ferini vt sunt cancri aliaque vlcera pessima & ferina euadunt.

Φθινώδεις νόσοι. morbi tabidi dicuntur qui has duas temporis sequuntur constitutiones, vnam summe frigidam, ob quam nonnulla ex vasis quæ sunt in respirationis instrumentis disrumpuntur; alteram quæ coniunctam habet cum caliditate siccitatem, quarum occasione, caput repletum mittit ad pectus fluxiones docente Galen. comm. in aph. 16. l. 3.

Φθινώδης, qui iam phthisi correptus est & contabuit. quanquam non eum modo Hippocr. ita appellat, sed qui quamuis ob causam tenuis & macilentus euaserit: vt Galen. comment. 2. in lib. 1. τῶν ἐπιδημ. annotauit. Veteres vero medici, vt idem scripsit comment. 1. eiusdem libri, eum etiam ita vocarunt, qui ad phthisim natura procliuis est, vt qui tam angusto adstrictoque thorace est, vt à tergo operta scoptula instar alarum promineant: vnde πτερυγώδεις, hoc est alati nominantur. Præterea cui caput facile impletur, quodque respiratorijs organis multas destillationes demittit. Nam si hæc duo simul coeant, thoracis figura & capitis imbecillitas, eiusmodi natura tabi valde obnoxia est. Vide φθίσις.

Φθινώδεις ἕξεις. habitus tabidi in Coac. appellantur vitiosæ in corpore constitutiones, quibus ad tabem homines præparantur: spectantur autem maxime in pulmonis, thoracis & capitis imbecillitate, & vitiosa conformatione. Quales φθινώδεις καὶ πτερυγώδεις appellat qui thorace vsque adeo sunt angusto excarni ac depresso, vt extent atque emineant scapulæ retrorsum in modum alarum, collo oblongo & gracili, capite pyramidali & imbecillo, seu quorum scapulæ dorso exacte non adiacent, quia non habent dorsum vt decet ἰθύκυφον, sed paulum inclinans ad ἰθυλορδὲς, & contra ceruicem ad ἰθύκυφον, quam tamen natura esse voluit ἰθυλορδῆ, his autē caput facili de caussa repletur, vnde fluxiones multæ feruntur in pulmonem mollem, cauernosum, & sæpius ingenito quodam vitio, & quasi hæreditario tabi obnoxium; fluxiones autem intus cohibitæ, aut humiditatis copia per moram pulmones putrefaciunt, aut acrimonia arrodunt; interdum etiam propter imbecillitatem visceris & angustiam vas aliquod rumpitur.

Φθίσις. cōmuni appellatione omnē extenuationem siccationem emaciationemque corporis significat, & marasmum quoq; ipsum quem hectica febris inuexit, & cachexiam; vnde sunt qui tria tabis genera constituant ἀτροφίαν καχεξίαν, & ἕλκωσιν τῶ πνεύμονος: Verum medici ad certum

morbi genus eam vocem reuocarunt, atque per antonomasiam ad tabē ex vlcere pulmonis enatam traduxere, siquidem vlcus pulmonis emaciandi facultate, & vi tabifica cæteros omnes morbos præcedit: Est igitur φθίσις extenuatio totius corporis cum febre parua propter pulmonis vlcera insanabilia; vel est pulmonis exulceratio febrem paruam & totius corporis extenuationem inducens, vtroq; enim modo apud Gal. definiri comperio; in illa fit cum extenuatione corporis, non modo humorum atque carnium, sed etiam partium solidarum, vt æger paulatim in tabescens σκέλετος potius quam homo videatur, hinc factum vt à Græcis vlcus pulmonis propter malignitatem θηρίωμα sit dictum vt notauit Gal. 6. Epid. vel quia feræ cuiusdam more grassatur in corpus, vel quia ægros aduncis vnguibus θηρίοις id est feris similes reddit; hęc quidem proprie dicta φθίσις est; improprie vero dicta est cum corpus sine pulmonis vlcere extenuatur à calida sicca pulmonum intemperie, aut febre eiusdem hectica, quam se aliquādo vidisse Galenus memoriæ prodidit, nos autem sæpe vidimus: φθίσεως autem differentias tres distinguit Hipp. vnam à distillatione ex cerebro, vel multa nec expulsa, quæ pulmones molles ac tenellos putrefacit, vel quod frequentius est acri & exedente vt salsa & biliosa. Alteram vero ex successione pleuritidis, anginæ, aut peripneumoniæ, in quibus vomica rupta intra 40. dies repurgari nō potuit: Tertiam frequentissimam ex apertione aut ruptione vasis alicuius ex qua vlcus relinquitur, quo tunicæ vasorum ipsiusque pulmonis caro eroduntur: in hac specie maxime verum est quod dixit Hipp. à sanguinis sputo puris sputū, nam in secunda contra fit à puris sputo sanguinis sputum: nonnulli addunt hæreditariam tabē ex vitiosa pulmonis constitutione & corruptioni parata, qua tempore sensimque flaccescunt ac sponte corrumpuntur, interdum cum cruenta screatione, interdum citra hanc: ex omnibus illis differentijs periculosissimas facit Hippocr. quæ ruptis crassis venis fiunt, & quæ ab acri fluxione originem ducunt. Cæterum etiam crebræ desudationes, aluusque persæpe liquidior humorem omnem exhauriunt, ipsaq; lenta febris qua nulli phtisici vacāt, corpus paulatim absumit. Est autem ea omnino putris & symptomatica vt quæ nascatur ab vlcere pulmonum purulento & putri cordi admodum vicino, estque de genere vt scribit Gal. in aphor. 12. l. 1. febris quotidianę noctuque magis quam interdiu affligit. Denique etiam interdum humiditas quædam in pulmone paulatim congesta, vt notat Gal. 4. de loc. affect. loci calore, & cordis vicinia paulatim incalescēs pulmonem putrefacit, & exedit viscus sua natura mollissimum & laxum & ductibus meatibusque per quos excrementa sua repurget, destitutum: notandum autem insuper est apud Hippoc. φθίσεως vocem quandoque vsurpari cum partis adiectione, vnde extenuatio & marcor fit totius corporis, vt φθίσις ἰσχιαδική, νεφριτική, νωτιάς siue νωτιαῖος, de quibus infra.

Φθίσις ἰσχιαδική. tabes coxaria, de qua Hipp. in Coac. & lib. περὶ ἀδένων, & lib. περὶ τόπων τῶν κατ' ἄνθρωπον: fit illa quando humor contumax vix è venis exclusus in articulum magnum & laxum decubuit, vbi qui calidiore loco cōcoqui non potuit ægerrime concoquetur, est enim eiusmodi articulus, quia osse multo & neruo cōstat, natura frigidus, atque hic depositus humor neruos lacessit, vnde dolor grauis potissimum si humor putreat, atq; corrumpatur, & inde partes inflammationem quamdam contrahant. Primum igitur aduersum crus intabescet, & reliquum corpus dolore & vigilijs emarcesset, quam φθίσιν ἰσχιαδικὴν appellat Hippocr. quia inde marcoris initium est.

Φθίσις νεφριτική. Tabes renalis quæ scilicet ex renum vlcere prouenit vt libr. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν docuit Hippoc. & ex illo author Isagoges.

Φθίσις νωτιάς, siue νωτιαῖος. tabes dorsalis quam lib. de morbis Hippocrates accidere inquit, incontinentia τῶν νεογάμων καὶ φιλολάγνων, id est est noue maritorum & luxuriosorum, illam eo loci his describit verbis, Phtisis Dorsalis à medulla est. Corripit autem potissimum noue maritos luxuriosos, febre carent, & cibos capiunt, eos si interroges ecquid patiuntur mali, respondebunt à capite superne deorsum secundum spinam videri decurrere velut formicas: vrinam autem emittendo semen multum effluit humidum, ad generationem ineptum; noctu denique polluūtur, siue cum muliere concumbant siue abstineant, hanc eandem vocat Hippocr. lib. de loc. in homine τὴν ὄπισθεν φθίσιν.

Φθίσις. dicitur etiam pupillæ affectus, cum ea angustior, hebetior, obscurior rugosiorque euasit. Tunc autem maiora quam sint apparent ea quæ videntur, propter pupillæ angustiam. Causa huius mali densatio est, quam siccitas potius quam quiduis aliud parit. Differt ἀπὸ τῆς ἀτροφίας, (quod reuera non est aliud quam oculorum imminutio ab alimenti penuria) quod hæc oculi totius, φθίσις autem pupillæ tantum sit.

Φθόη. proprie dicitur à Græcis & præsertim Atheniensibus quam omnes medici φθίσιν appellant, vt scribit Galen.

Ad aphor. 16. lib. 7. tametsi reperio ab Hippocr. 2. περὶ νούσων vsurpatum nomen τῆς φθόης pro eo pulmonis vlcere vnde pus editur grandinosum, quod appressum digitis virus exhalat fœdi odoris.

Φθόϊς. pastillus. Gal. enim in lexico suo φθόεις interpretatur τροχίσκοις. Apud Aristophanem quoque placentæ genus est. Inde φθοΐσκοις per diminutionem legimus apud Hippocr. rursum lib. 1. de muliebrib. morb.

Et Erotiano φθοΐσκος καὶ φθοῒς est πόπανον ἢ πλακουντων εἶδος οὕτω καλουμένων παρ' Ἀττικοῖς ᾧ χρῶνται εἰς τὰς θυσίας, ἔστι δὲ τῷ σχήματι ὅμοιον καρδίῃ. id est placentæ species sic vocatæ ab Atticis quod illa vtātur ad suffumigia, est vero figura cordi similis.

Φθόρια. dicuntur medicamenta quæ valent ad abigendos ex vtero fœtus seu viuos seu mortuos. alio nomine ἐκβόλια appellantur, ἀπὸ τοῦ ἐκβάλλειν, hoc est ab eijciendo.

Atque etiam ἀμβλωτικὰ φθορεῖν etiam dicitur abortus in iusiurando Hippocratis quanquam Fœsius, sed minus vere, omnem morum corruptelā interpretatur: dicitur & φθορὰ pro φθορεῖν.

Φθόρεος οἶνος. vide οἶνος.

Φθοροποιὸν φάρμακον. corrumpens medicamentum. vide δηλητήριον.

Apud Diosc. in Theriacis c. 1. φθοροποιὸς δυνάμεως vis corruptrix & malefica vocatur qualis est venenorum assumptorum: dicitur & τὸ φθαρτικὸν φάρμακον pro φθοροποιόν.

Φιαρὸν, id est λαμπρὸν ὑπὸ ὑγρότητος, splendentem ob

humiditatem,vt ſcribit Gal.in lexico Hippoc.

Φιβάλιος.eſt genus fici,apud Hippoc. vt ſcribit Gal. in ſuo lexico.

Φιλαγριανὸν.nomen eſt malagmatis, cuius deſcriptio habetur apud Paulum lib.7.c.18.

Φιλαδέλφιον. collyrij nomen eſt apud Gal. 4. κτ᾽ τόπ.
» cap.7.ad oculorum inflammationes, vlcera, &
» puſtulas.

Φιλάδελφον. fruticis genus eſt quod in Parthis naſci tradit Apollodorus, ſic dictum quod rami eius ex interuallo ſponte coeant ceu animantes, poſt digrediantur, concipiant & pariant. Ex cuius tenuiſſimis virgis reticulatim compoſitis atq; ita conſitis hortorum ſepta impenetrabili compage fieri ſcribit.

Φιλάνθρωπος. dicitur ἡ ἀπαρίνη, quia velut amici ſolent, ſua tenaci aſperitate commeantium lacinijs obhæreat. Eam ob rem officinis & herbarijs vocatur aſpergula, licet rectius aſperulam dicerent.
» Dicitur etiam Græcis φιλεταίρειον & φιλίσιον vt
» infra dicitur.

Φιλεῖ. vſurpari ſolet ἀντὶ τοῦ προσήκει, id eſt conuenit
» vt ſcribit Galen. lib. de nat. humana.

Φιλεταίρειον. dicitur ἡ ἀπαρίνη ab Hippocr. vt Galenus putat, eandem ob cauſam qua & φιλάνθρωπος nũcupata fuit, quaſi φιλοῦσα τοὺς ἑταίρους, quod ſodales & amicos diligat. Sic etiam dictam fuiſſe à quibuſdam τὴν πολεμωνίαν, Dioſcorides author eſt.

Φιλίππου τροχίσκος. eſt paſtillus aduerſus dyſenteriam valens, cuius deſcriptio habetur apud Paulum lib.7. c. 12.

Φιλίσιον. dicitur ab Hippoc. ἡ ἀπαρίνη, vt Galenus putat ἐν τῇ τῶν γλωττῶν ἐξηγήσει, deriuato ἀπὸ τῆς ἱσίας vocabulo. Namque ſua tenaci aſperitate commeantium veſtibus & lacinijs adhærere ſolet: ἱσία namque apud Ionas idem quod ἑσία ſiue veſtis eſt.

Φιλλυρέα. arbor eſt liguſtri magnitudine, folijs oleæ nigrioribus & latioribus, fructu lentiſci, nigro, ſubdulci, & racematim cohærente. naſcitur aſperis. Adſtringit. Diuerſa eſt ἀπὸ τῆς φιλύρας, quam tiliam plærique interpretantur, vt prodidit Matthiolus.

Φιλοκοτύλη. nomen eſt emplaſtri, cuius compoſitio habetur apud Paulum l. 7. c. 17.
» Apud Paul. loco citato φιλοκοτύλη ſcriptum
» legi; hoc emplaſtrum dolorem lenire inquit at-
» que ἑδρικὴν eſſe id eſt ad ſedem vtile.

Φιλοκράτους ἔμπλαστρος. deſcribitur à Celſo l.5.c.19.

Φιλολουτροῦντες. lauari cupidi apud Gal. comm. 3. de
» victu acutor. t. 60.

Φιλοσόφου ἔμπλαστρος. emplaſtrũ eſt ad calcitratus vulneraque tumida. Rumpit enim ea, puſque mouet, & cicatricem inducit. Deſcribitur ab Aetio tetr. 4. ſerm. 3. c. 24.

Φιλοστάφυλον. dicitur à quibuſdam ἡ κάππαρις, vt habetur apud Dioſc.

Φιλοφύσικος. nomen eſt confectionis ad tuſſim & ſi-
» miles affectus quæ deſcribitur l. 7. κτ᾽ τόπ. c. 5. no-
» men etiam eſt medicamenti ſtomachici facien-
» tis ad ſtomachi ſubuerſionem cœliacos & dyſen-
» tericos, deſcribitur l. 8. κτ᾽ τόπ.

Φιλτροδότης. dictus eſt à quibuſdam ὁ ἀριστερεὼν, vt author eſt Dioſc. & Apuleius.

Φίλτρον. dicitur à nõnullis eo nomine cauitas quę ſuperiori labro ineſt, valleculæ ſimilis, quæ non illepide à quibuſdam Latinis lacuna nominatur.

Quæ vero in inferiori labro ineſt τύπος & νύμφη dicitur inquit Pollux lib. 2. «

Φιλτροποτά. ea medicamenta Cælio Aurel. vocantur « lib. 1. τῶν χρον. cap. 5. quæ epota amorem indu- « cunt. «

Φιλυπόστροφα. dicuntur quæ recidiuas aut morborum « reuerſiones facere ſolent, aut minantur: dicun- « tur & φιλόστροφα apud Aretæum. «

Φιλώνιον. medicamentum eſt anodynum, omnium eius generis celeberrimum, ſi quis eo commode vtatur. Eo autem vti oportet in maximis doloribus, in calidis fluxionibus, & robuſtis ægri viribus, non recenti quidem, ſed poſt tempus compoſitionis annuum, aut ſaltem ſemeſtre. Quod ſi duorum triumue aut quatuor annorum ſit, multo ſane eſt melius, ſed nec inutile tamen ſequentibus annis ad decimum vſque, vt docet Galen. l. 12. meth. med. Sic dictum eſt à Philone Tarſenſi philoſopho ac medico vetere eius authore. Conſtat autem, Croci drachmis v. Pyrethri drachma 1. Euphorbij drachma. 1. Piperis & Hyoſcyami, ſingulorum drachmis xx. Spicæ nardi drachma 1. Opij drachmis x. Hæc tenuiſſime trita melle Attico excipiuntur. Mandauit autem Philo eam compoſitionem verſibus eiuſmodi:

Ταρσέος ἰητροῖο μέγα θνητοῖσι Φίλωνος
  Εὕρεμα πρὸς πολλὰς εἰμὶ παθῶν ὀδύνας·
Εἴτε χόλον πάσχει τις, ἅπαξ δοθὲν, εἴτε τις ἧπαρ·
  Εἴτε δυσουρίῃ ἴσχεται, εἴτε λίθῳ.
Γῶμαι καὶ σπλῆνα, καὶ ὀρθόπνοιαν ἀνηρὴν,
  Καὶ φθίσιν· ἰῶμαι σπασμὸν ἐνισάμενον.
Ηαὶ σφαλερὴν πλευρῖτιν· ἀποπτύων δέ τις αἷμα
  Η᾽ ἐμέων, ἕξει μ᾽ ἀντίπαλον θανάτου.
Πάντα δ᾽ ὅσα σπλάγχνοισιν ἐνίσταται ἄλγεα παύω,
  Βῆχά τε καὶ πνιγμὸν, λύγγα τε καὶ κατάρρουν.
Γέγραμμαι δὲ σοφοῖσι. μαθὼν δὲ τις, οὐ βραχύ μ᾽ ἕξει
  Δῶρον. ἐς ἀξυνέτοις δ᾽ οὐκ ἐπιδήσω χέρας.
Ξανθὴν μὲν τρίχα βάλλε μυείπνοον ἰσοθέοιο,
  Οὗ λύθρος ἑρμείαις κάμπτεται ἐν βοτάναις.
Κρόκου δὲ σαθμὸν φρένας ἀνέρος· (οὐ γὰρ ἄδηλον)
  Βάλλε δὲ καὶ δραχμὴν ναυπλίου εὐβοέως·
Καὶ τρίτον ἐν τρώεσσι μηνοιπάδαο φονῆος
  Δραχμὴν, τὴν μήλων γαστέρι σωζομένην.
Ο᾽λκὰς δ᾽ ἀργυνοῖο πυρώδεος εἴκοσι βάλλε,
  Εἴκοσι καὶ κυάμου θηρὸς ἀπ᾽ ἀρκαδίης.
Δραχμὴν καὶ ῥίζης ψευδωνύμου, ἣν ἀνέθρεψε
  Χῶρος ὁ τὴν πίσσην ξύλα λοχευσάμενος.
Πῖον δὲ γεάδας, ἄρθρον βάλε πρῶτον ἐπ᾽ αὐτῷ
  Α᾽ρρεν, ἐνὶ δραχμὰς πέντε δὶς ἑλκόμενον.
Νᾶμα δὲ θυγατέρων ταύρων καὶ κεκροπίδεσσι
  Συζυγὲς, οἳ τεύκουσ᾽ ὡς ἐνέποισιν ἐμοί.

Quos Philonis verſus ego hunc in modum Latinos feci.

En ego languores multos mortalibus agris
  Nobile Tarſenſis pello Philonis opus.
Si colon aut hepar, lapis aut vrina retenta
  Infeſtat, ſatis eſt exhibuiſſe ſemel.
Et ſplenem, & recta flatum ceruice trahentes,
  Spaſmum, & quæ languent corpora tabe, leuo.
Pleuritim nocuam, vomitus & ſputa cruoris
  Si quis habet, morti protinus hoſtis ero.
Quæ mala viſceribus latitant, tuſſim atq; catarrhum,
  Singultus, & quod ſtrangulat omne fero.
Me ſcripſit doctis, ſi quis me nouerit. ingens
  Donum habet: in ſtolidas nolo venire manus.
Spirantem & rutilum pueri crinem accipe, cuius

Mercurij in plantis sanguinis vnda micat.
Pondus erunt sensus hominis: notissima res est.
Nauplij & vna simul drachma sit Euboici.
Quique Menœtiadem letho dedit, illius vnam
Drachmam, quam clausam seruat ouinus vter,
His albi igniti bis denas adijce drachmas.
Atque fabæ totidem sint suis Arcadicæ.
Drachmaque radicis falso dictæ vnica, natæ
In Pissa Iouem vbi delituisse ferunt.
Cumque pion scribis, Graium præpone virilem
Articulum: drachmas quinque bis illud agat.
Tum laticem tauri natarum, Cecropidarum
Affinem, vt Triccæ clara propago docet.

Talis quidem Philonij descriptio apud omnes in vsu fuit, ijsdem ex rebus constãs, nisi quod apud Aetium & Mesuem loco euphorbij Castoreum habetur. Sed & Aetius Philonis successores florem iunci odorati, cassiam, amomum & costum, alios myrrham & castoreum, plurimos vero semina apij, cumini, anisi, dauci & petroselini admiscuisse scribit, quibus vis opij hebetior redderetur. Alij vero varie permutarunt, atque adeo deprauarunt, inter quos fuit Serapio tract. 7. c. 8.

Φίλωνος κολλύριον. describitur à Celso lib. 6. c. 6.

Φιλώτα ἔμπλαστρος. describitur à Celso lib. 5. c. 19.

Φίμος ἢ φίμωσις. est meatuum naturalium præclusio. Duabus potissimum de causis accidit, cicatrice quæ in illis concreuerit, aut carnis incremento quæ vna in parte redundans cum opposita coaluerit: fit & propter inflammationem, vt scripsit Galenus comment. 2. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον. Nascitur in omnibus meatibus & locis quæ natura diduci possunt, vt oculis, labijs, ano, præputio, vtero. Quorum omnium eadem causa est, vt eo loco Galenus explicauit. Verum de præputio frequentius dici consueuit sic glandem tegente, vt ea nudari non possit. Proprie namque φίμος significat nexum summi oris perarum & sacculorum, cum toto superiore eius ambitu in angustum collecto funiculo religantur. Nonnulli capistrationem conuerterũt. Quod si è contrario, non præputium modò, sed quæcumque alia naturales meatus occludũt, ita retrorsum deducta sint, vt reduci nequeant, παραφίμωσις appellatur.

» Has autem voces φίμον & φίμωσιν de mulierum
» locorum clausura Græci dixerunt, translata vo-
» ce ab his quæ alioquin natura sua aperta & pa-
» tentia, coercentur, & colligantur, vt in sacculis
» perisque omnibus fit, quæ funiculo à superio-
» re parte nectuntur; & in mordacibus tantum e-
» quis & canibus, in quibus non tantum inserto
» ori freno, sed toto ambitu quasi fibula quadam
» colligato, rictu & ore morsus arcetur; id genus
» vinculi, Græci φίμον, & aliquando κημὸν appel-
» lauerunt, nec φίμος & φιμοῦν Græcis aliud est
» quàm nectere colligaréque & colligando clau-
» dere.

Φλάζουσι. hoc est, obscurè & indistinctè loquuntur. Fictitium nomen est. Galen. in lexico Hippocrat.

Φλάσμα. dicitur ab Hippocr. Ionum lingua per φ, quod ab alijs per θ θλάσμα vocatur, hoc est contusio, vt annotauit Galen. comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Φλεβώδες ἀγγεῖον. venosum vas pro vena.

Φλεβοδονώδες. nomen inquit Galen. nouum atque » peregrinum, quo vsus est author prorrhetici, repetitque in Coacis: Galen. comment. 3. prorrhet. 1. hac voce significari ait φλέβας δονουμένας, id est, arterias agitatas & quasi vibratas, subiungitque scripsisse quosdam φλεβονώδεα pro φλεβοδονώδεα, vel potius vt habetur apud eundem aliquãto post φλεβοτονώδεα, id est, τὰς τεινομένας φλέβας venas tensas: Erotianus illi potius quam huic scripturæ assentiri videtur, incedit tamen suspicio magna, loco huius vocis φλεβοδονώδεα aut φλεβοτονώδεα, illic legendum esse φλεδονώδεα, nam apud Hesychium scribitur φλέδον, φλυαρία; item φλεδονώδη, φλύαρα, ληρώδη. Præterea φλεδονεῖ, ἀναιδητεῖ, φλυαρεῖ, καὶ φλεδονεύεσθαι, τὰ αὐτὰ ἀπὸ τοῦ φλέω, καὶ φλύω, siue φλύζω: à Galeno quoque in exegesi vocum Hippocr. φλεδονώδεα, φλύαρον; φλεδόνες γὰρ αἱ φλυαρίαι, vt significentur per φλεδονώδεα nugæ ineptiæ, fatuitas quæ sunt delirij signa.

Φλεβοπαλίαν. appellabat Democritus τὴν τῶν ἀρτηριῶν κίνησιν inquit Erotian. veteres enim venas arterias vocabant.

Φλεβοῤῥαγία. ἡ ῥῆξις τῶν φλεβῶν. hoc est ruptio venarum: apud Hippocratem ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, sectione 4.

Φλεβοτομία. est sanguinis detractio incisa vena, neque tantum vt docet Galen. in exeg. consuetam illam scalpello factam, sed quomodocumque diuisis venis sanguinis vacuationem significat, eodémque modo φλεβοτομηθῆναι accipi non tantùm de vena secta, sed quouis modo diuisa velut extremo lib. 4. Epidemiῶν φλεβοτομηθέντα tam de venâ secta quàm aliàs ex tussi diuisa aut rupta in tumoribus testium vsurpatur. Est autem phlebotomia remedium in medicina si quod aliud nobile, & à qua fere semper sumitur curationis principium; per illam omnes qui in venis conditi sunt humores æquabiliter vacuantur, inde corpus vniuersum depletur, illa vtilis demendæ non modò plenitudini puræ, quæque ad vasa nuncupatur, sed & impuræ quæ ad vires esse dicitur, simplexque est venarum cacochymia; viscerum enim vitio contractam cacochymiam, venæ sectione tutò non emendaueris; sed in vitiosa illa sanguinis dispositione Galen. sequutus authoritatem veterum medicorum eum adhibet, cùm scilicet & pituita & flaua bilis atque etiam atra in sanguine exuperant, si modò ætas & vires cum magnitudine morbi consentiant. Hæc verò præstat vena secta, seu simpliciter vacuando, seu reuellendo, tractu scilicet in contrarium illabentis humoris in vicinum latus, in vniuersum verò morbis medetur, quos vel sanguinis vbertas vel eruptio progenuit, & præsentes quidem sanat venæ sectio, impendentes verò arcet. Eius generis maximè sunt synochus omnis febris, partium affectus ex inflammatione prodeuntes, ceu phrenitis, opthalmia, angina, pleuritis, nephritis, peripneumonia, hepatitis, sputum sanguinis, eiusdem vomitio, & quæ ex naribus vel vtero vel hemorroide plenior eruptio fit, alij que affectus quamplurimi; omnium denique tum interiorum tum externarum partium inflammationes. Sed & morbos qui ex impura plenitudine emerserunt, quia superioribus plurimum cognati sunt, vena secta tollit, & curat, puta carbunculum, furunculum, scabiem omnem humidiorem, causum, cuius putredo est in vasis maioribus; quarum enim febrium, sicut intermittentium, non in maioribus vasis fomes putredinis est, illas venæ sectione haudquaquã

recte curaueris, nisi graue quoddam symptoma acrius vrgeat. Non modo vero morbis præsentibus, sed & illis impendentibus, consuetis aut anniuersarijs, cumque iam plenitudo causaque subesse deprehenditur, succurrit. Sed & citra plenitudinem atque etiam in penuria vtiliter vena inciditur, cum scilicet euidentes causæ, vt contusio, dolor, vel ardor fluxionem proritant quæ partis alicuius phlegmonem minatur, quod etiam non præsentis, sed incipientis aut imminentis morbi magnitudine atque metu fit. Præcipuæ autem mittendi sanguinis indicationes sunt virium robur & morbi magnitudo; ex illis vacuandi quantitas æstimari debet; quãto enim maiores valentioresque fuerint, tanto maiorem euacuationem faciendam esse indicant, vnde & nonnunquam expedit (inquit Hippocr.) vsque ad animi defectionem ducere si æger perferre possit, sicut in habitu Athletico, atque synochis febribus; quanto vero illæ minores fuerint, ita è contrario euacuationis quantitatem minuere oportet, inde nonnunquam ἐπικράσει dicta, siue ἐπαφαιρέσει vtimur, paulatim vacuando iteratione facta, idque bis vel ter, nonnunquam sæpius, minutatim salubre quippiam pro eo reponentes: hanc autem mittendi sanguinis quantitatem ex morbi magnitudine atque robore perceptam, exquisitius atque perfectius euidentium causarum obseruatio regit ac dirigit. Ex illis causis tres numerantur interiores & nobis cõgenitæ, temperamentum, corporis constitutio, vel habitus, & ætas. Totidem externæ & aduentitiæ, ambientis constitutio ex anni tempore, regione, & cœli statu profecta. Vacuatio suppressa vel immodice procedens, consuetudo victus, vel generis vitæ, vel vacuationis. Illa enim singula vires habent maximas, atq; ex illis exquisita morbi & virium magnitudo maxime nobis elucet. Quæ omnia de venæ sectione cum verissima sint, quid est quæso cum eo remedij genere æquiparandum, quod est purgatione tanto præstantius, quanto & illam nobis pro nutu atque arbitrio nostro, pro morbi viriumque ratione moderari atque partiri licet. Purgantis vero medicamenti semel assumpti actionem modo effrenem, modo languidam atque imbecillam, neque sistere neque emendare possumus: hinc liquido constat quã sæpe aduersus Medicos Parisienses iniqui æstimatores sint & iudices qui illos in omnibus morbis solam venæ sectionem ἀδιαφόρως adhibere criminantur, quos aduersum, tueri atque defendere illos possit eruditissimus Galeni libellus de curatione per sanguinis missionem, quem illic tũ & alibi passim legimus, in omnibus morbis tuto vtiliterque venam secare, in quibus sanguis vel morbum facit, vel causæ morbum fouentis rationem habet. Rari vero morbi sunt in quibus vtrouis modo non se præstet, in regione præsertim valde temperata, Cœlo nebuloso, & perhumido, & incolis assueto victus genere vberiore atq; pleniore, quæ singula sanguinis copiam efficere apta nata sunt; sed de venæ sectione plura diceremus nisi abunde de ijs omnibus scriptũ esset à Martino Acachia doctore Medico, initio commentariorum suorum in artem medicinalem, à quibus omnia qui volet repetat ad hunc locum pertinentia.

Φλέγμα. pituita. Est omnis humor in nobis frigidus humidus. Eius differentiæ sunt tres, dulcis, acida, salsa. Dulcis sola, vt saporis dulcis natura ostendit, naturalis est, benigna, minimum frigida, salutaris animanti, & facillime in sanguinem vertitur. Dicitur autem dulcis non quod dulcedinem eam possideat quam habent mel, saccharum & maturi fructus, sed altera dulcis significatione, qua dulce dicitur ἄποιον quidem & qualitatis expers, sed quod tempore dulcem qualitatem facile assumit. Sic enim aqua optima dulcis aliquando dicitur: quam tamen saporis, odoris & coloris expertem esse oportet. Sic quidem pituita dulcis, ἄποιος & insipida est, talemq; esse oportere Galenus initio libri de atra bile prodidit. Gignitur pituita ab imbecilla coctione secunda, quæ in iecinore & venis peragitur, non autem à prima, quæ fit in ventriculo, nisi forte per accidens, quod primæ concoctionis errorem secunda emendare non potest, vt nec tertia secundæ: verum mora spatioq; temporis aut calore mediocriter aucto in sanguinem tandem mutatur. Ob id natura nullum ei proprium receptaculum tribuit, vt reliquis humoribus & excrementis, sed in venis & habitu corporis eam reliquit, quia fit ex dimidio coctũ alimentum, debeatque non secerni aut vacuari, sed in corpore manens alterari. Sunt autem huius pituitæ duæ differentiæ. Alia enim crassior lentaq; est, alia vero in modũ aquæ liquidior, & ob id ὕδωρ dicta veteribus, quod aquæ similis sit colore, sapore, odore, consistentia & viribus. Pituita autem hæc naturalis, mutata benigna & naturali qualitate, tum acida, tum salsa euadit: vtraque enim præter naturam est. Sed salsa quidem computruit ab externo calore, acida autem omnino cruda est in venis à vehementi frigiditate. Hæ quidem sunt pituitæ differentiæ, quas, si lubet, ista methodo potes distinguere. Pituita alia naturalis, alia non naturalis est. Naturalis est humor frigidus & humidus & sapore dulcis. Non naturalis vero quæ ab ea degenerat. Id quod bifariam fieri potest. Aut enim per se desciscit à sua natura, aut per alterius humoris admixtionem. Per se quidem, vt cum in aquosam substantiam conuertitur, & ὕδωρ dicitur, aut in flatuosam, aut in tenuem, aut in crassam & viscosam, diciturque tunc non simpliciter pituita, sed aquosa, flatuosa, tenuis, crassa, mucilaginosa, vitrea, gypsea, atque aliquando etiam salsa, nitrosa, acida, cũ per putredinem alterata est, & externam qualitatem induit. Per admixtionem vero, cum alius humor & coniunctus propriam eius temperiem immutat. Misceri autem potest sanguis aut flaua bilis, aut melancholicus succus: vnde οἰδήματα etiam φλεγμονώδη, ἐρυσιπελατώδη, σκιῤῥώδη compositis nominibus appellantur. Sub acida comprehenditur humor ille crudus, quem Praxagoras ὑαλώδη, hoc est vitreum, appellauit, crassus & frigidissimus. Est & aliud pituitosi excrementi genus, quod à cerebro proficiscitur. Id enim quia refrigeratum non potest alimentum concoquere, ob id pituitam generat. Verum forte nec pituitam quis recte appellet, sed mucum & coryzam. Quin & succos crudos à pituita vitrea, & vtrumque à pituita vulgo vocata Galenus separat lib. 4. sanitatis tuendæ. Nam crudi succi quanquam de genere sunt pituitæ, tamen ea minus sunt humidi & plærumque carent lentore: qui si adest, succus fit vitreus Praxagoræ dictus, insigniter frigidus, sed

minus crassus quam crudus, per eminentiam dictus, qui colorem in cute nunc plumbeum, nunc liuidum, nunc ex albo & liuido mistū exhibet. Succus ergo crudus proprie dictus est frigidus & crassus: pituita autem quanquam succus est crudus & frigidus, non tamen crassa est, quia humiditatem multam habet & spiritū flatulentum. Potest autem & ad pituitam reduci ἰχὼρ, id est, serosum & aquosum excrementum, quod per vrinas sudoresque vacuari debet, & misso sanguini supernatat pro humorum natura varium. Dicitur φλέγμα ἀπὸ τοῦ πεφλέχθαι contrario sensu, quasi minime vstum. Hippocrates tamen alicubi in propria significatione τοῦ φλέγματος nomen vsurpauit, vt in fine sect. 2. prognost. scribens, οἷσι κ' ἂν περὶ τὰ ὑποχόνδρια τοῦ φλέγματός τι ἐγγίνηται. Neque enim putandum est eo loco humorem phlematicum intelligi, sed potius calorem quemdam & æstum præter naturam in hypochondrijs conceptum, vt in eius loci explicatione Galeno visum fuit.

» Idem quoque Galen. ἐν γλώσσαις, φλέγμα τὴν φλόγωσιν indicare scribit, οὐ μόνον τὸν χυμὸν τοῦτον τὸν λευκὸν καὶ ψυχρόν. Sed & Prodico Hippocratis magistro in more loquendi fuit, flauam bilem & æstuantem humorem omnem appellare φλέγμα, παρὰ τὸ πεφλέχθαι vt author Galen. est lib. 2. de facult. natur. Hippocrates vero præter iam citatum locum, hoc in eodem sensu φλέγματος vocem vsurpauit, ἀντὶ τῆς θερμότητος vt lib. de arte sub finem. Sed & semel atque iterum hoc idem obseruauimus in libello περὶ παθῶν, vbi, ne alia consecter, πυρετοί, σιτία, καὶ σαφῶς κομιστικὰ καὶ φλεγματώδεα vocantur, quæ libro 2. de diæta, agnita inter καυσικὰ fuerant, & li. περὶ τόπων τῶν κατ' ἄνθρωπον, φλεγματωδέστατα σιτία vocantur, non quidem pituitosissimi cibi vt Caluus & Cornarius interpretati sunt, sed calidissimi & pene vrentes; hoc & in significato vsurpata vox legitur ab eodem lib. περὶ γονῆς, & initio libr. 4. περὶ νούσων, vbi Hippocr. quatuor humoris species in viro & muliere constituit, scilicet phlegma, sanguinem, bilem, & hydropem siue aquam, vt per φλέγμα ijs locis non pituitam, sed atram bilem calidam & pene vrentem nonnulli intelligant, quamquam hæc explicatio locis supra citatis minus conuenire videtur, præsertim cum eodem libr. de genitura, & libro de natura humana, huiusmodi quatuor humores homini congenitos esse, proindeque naturales constituat, bilis autem atra ex adustione genita naturalis non sit sed præter naturam.

φλεγμαγωγὰ φάρμακα. dicuntur medicamenta pituitam purgantia, velut Agaricus, turpethum, Hermodactylus, colocynthis aliaque eiusmodi complura.

φλεγματίαι. apud Hippocr. pituitosi dicuntur, biliosis oppositi qui & φλεγματικοί.

φλεγματίας. appellatur Aretæo lib. 2. de diuturn. c. 1. Illa hydropis species in qua corpus omne intumescit ex pituita alba, crassa, & frigida; idem qui λευκοφλεγματίας.

φλεγμαίνειν. vri, incendi, ardere, inflammari, apud Hippocratem, sicut explicat Galenus comm. 1. in prognost. Inde τὰ φλεγμαίνοντα, vt idem docet comment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, ex Hippocratis consuetudine dicuntur morbi omnes quibus ardor & calor inest. A quo tamen loquendi more deflexit ille qui in libro περὶ διαίτης ὀξέων ea scripsit quæ post habitum de balneo sermonem addita sunt, φλεγμαίνοντα ὑποχόνδρια appellans quæ in tumorem sublata sunt.

φλεγμασίαι. æstus, ardores, inflammationes. Vsurpatur hoc nomen ab Hippocrate, siue eo nomine, inquit Galenus, intelligat τὰς ἰδίως ὀνομαζομένας φλεγμονάς, siue vna cum ijs comprehendat etiam febres pro veteri huius nominis significatione.

Dicuntur etiam ab Hippocr. aphor. 23. lib. 5. ἐπιφλογίσματα.

φλεγμονή. inflammatio. Duobus modis dicitur. vno quidem generaliter omnis ardor citra tumorē, vel etiam tumor cui dolor & ardor, qui proprie φλόγωσις dicitur, inest, siue is à sanguine, siue à bile, siue ab humore melancholico gignatur. Hæc fuit apud Hippocratem & veteres τῆς φλεγμονῆς significatio: qui non aliter quam ἀντὶ τῆς φλογώσεως eam vocem vsurpauit. Altero vero specialius dicitur, & ab Erasistrati seculo cœpit vsurpari ad illos tumores significandos quibus non modo calor accedit, sed renixus etiam & pulsus & rubor: ij enim quia frequentius contingunt, idcirco totius generis appellationem sibi vendicarunt, quos tamen Hippocrates non φλεγμονάς, sed composito nomine σκληρὰ καὶ ἐπώδυνα οἰδήματα, hoc est duros & dolorificos tumores, vocare consueuit, vt docet Galen. comment. 1. & 2. in prognost. Est autem huius phlegmones specialiter dictæ continens causa sanguis, subiectum autem musculus. Quippe calidus & copiosus sanguis, vbi in musculum procubuit, feruorem inducit aliaque plurima symptomata, appellaturque morbus ipse φλεγμονή. Ac primum quidem maiores arteriæ venæque opplentur atque distenduntur, vt quæ abundātiæ non sufficiant, ab his deinceps minores, atque ita res procedit, donec ad minimas sit peruentum. Mox, si fluxio non sistitur, sed in ijs valenter impacta est, nec in ijs satis continetur, partim eius per ipsarum ora, partim per tunicas veluti colatum foras in ea spatia quæ inter vasa sunt, transmittitur, sic vt etiā omnia loca spatiaque ipsa vacua, quæ inter prima sunt corpora, fluxione impleantur. Sic omnia ab humore omnique ex parte incalescunt ac perfunduntur. Ea sunt nerui, ligamenta, membranæ, caro ipsa, anteque hæc arteriæ & venæ, quæ scilicet & primæ & præter cætera vario dolore afficiuntur. Quippe interius à fluxione tum excalfiunt, tum distenduntur ac diuelluntur: exterius non modo excalfiunt, sed etiam premuntur ac degrauantur. Reliquæ particulæ aliæ comprimendo solum vel incalescendo, aliæ vtroque genere laborant. Sic fit vt omnem phlegmonem ardor, dolor, tensio, renixus, pulsus ruborque consequantur. Nec tamen eorum symptomatum perpetuo æqualis vehementia, sed pro qualitate & copia sanguinis influentis, quemadmodū nec omnes phlegmonæ pares existunt. Earum enim aliæ non modo maiores minoresue sunt, sed aliquæ magis minusue exquisitæ. Sed exquisita quidem synceraque est, quæ fit ex optimo sanguine & mediocris consistentiæ: non exquisita vero quæ fit à sanguine cui aliquis alius humor admistus sit. Illa φλεγμονή simpliciter dicitur, hæc non absolute, sed vel φλεγμονὴ ἐρυσιπελατώδης, vel οἰδηματώδης, vel σκιρρώδης. Cæterum omnis phlegmone contrahitur à fluxione quam vel manifesta causa vel etiam occulta excitarit. Manifesta quidem, vt quum offenso pede glandulæ inflam-

mantur: occulta vero quando aliqua parte delegante, aut toto corpore transmittente, & affecta parte ob debilitatem recipiente, aut propter dolorem vel calorem attrahente, sanguinis copia affluxerit. Verum omnis phlegmone quæ sanescit, aut digeritur aut concoquitur: si digeritur, ex toto curatur: si vero concoquitur, in abscessum transit qui ἀπόστημα dicitur.

Φλεγυρὸν. ignitum & vrere valens, vt exponit Galen. in lexico Hippocr.

Φλεδονώδεα. Galen. παραληρώδεα explicat. Sunt enim
„ φλεδόνες φλυαρίαι nugæ, ineptiæ, deliramenta, λῆροι
„ vt explicat Galen. ἐν γλώσσαις, & comment. 3. in
„ prorrhet. part. 9. Ita & Hesychius φλεδονώδη
„ φλυαρά & ληρώδη explicat, vnde videre est in pror-
„ rhet. mendose scriptum esse φλεβοιδόνες pro φλεδό-
„ νες. Erotian. vero in lexico pro φλεδονώδη legit φλε-
„ νόδωδη, exponitque τὰ μετὰ φλυαρίας καὶ πνευματώδους
„ ταραχῆς ἐκφωνούμενα, sed hunc esse Erotiani men-
„ dosum locum nonnulli existimauere, reponen-
„ tes φλεδονώδη, vide supra φλεβοδονώδες.

Φλέον, herba est non solum caulem habens aculeatum, sed & folium quoque hispidum, iuxta cuius spinas aculeos etiam condit: tam folio quam caule aculeatis: radice non in profundum acta. Nonnulli stœben appellant, vt Theophrastus author est. In Orchomenio lacu copiosum haberi scribitur, à quo nomen φλέος, etenim Græci φλέειν, pro eo quod est fœcundum esse, capiunt. Est autem stirps verbasco similis & papyracea quæ texta circumponitur olearijs fictilibus, vt annotat Gal. in lexico Hippocr.

Φλέψ. vena. Est vas spermaticum, vna constans tunica fibris triplicibus contexta, & sanguinē largiorem continēs. Venæ nomine etiam arteriam comprehenderunt veteres, quo sensu Plato in Timæo venas à corde producit, vt scribit Gal. lib. 6. de placitis Hippocr. & Plat. Prodit autem vena omnis ab hepate, quæ modo vere & simpliciter vena dicitur. Nam si quis contendat venam arteriosam à dextro cordis ventre nasci, vt certum id est, sic ea non simpliciter vena dicitur. In vniuersum autem duæ ab hepate oriuntur, vna à sima eius parte, altera à gibba. Quæ ex sima exoritur, varijs nominibus appellatur, μεγάλη, ἡ ἐπὶ τὰς πύλας, μεγάλη ἐπὶ πύλας, & στελεχιαία, quod sit aliarum velut quidam truncus. Vulgo vena porta dicitur. Hæc in sima parte hepatis, quinque interdum pluribus paucioribusue radicibus actis & postea in vnum truncum coalescentibus, iecinoris portis vna amplaque egreditur: pauloque postea in duos maiores ramos diuiditur, quorum vnus lienem petit, alter fertur in mesenterium, vterque in quamplurimos ramusculos diuisus. Ante autem quam magnus ille truncus in duos ramos scindatur, venulas aliquot emittit, duas quidem κυστικὰς dictas in collum & corpus vesicæ bilem continentis: vnā γαστρικὴν, quæ in pylorum & posteriorem ventriculi partem illi propinquam distribuitur: vnam γαστρεπιπλοΐδα, quæ in totum dextrū fundum ventriculi & totum dextrum epiploon inseritur varijs surculis: vnam similiter quam ἐντερικὴν, hoc est intestinalem potes vocare, quæ ecphysim, & ieiuni initium & glandulosum eius corpus petit. Cæterum rami illi duo maiores (quorum qui splenem adit, splenicus, qui mesenterium, mesentericus doctrinæ gratia appelletur) in quos magnum truncum secari diximus, varias habēt propagines, splenicus quidem antequam in lienem intromittatur aliquot, quarum alia in gibbam ventriculi partem, alia in simam bipertita fertur, ramuloque suo maiore ceu corona stomachum totum cingit, ramulis sursum ad œsophagi finem & deorsum in ventriculum dispersis, minore autem ad pylorum descendit, ramulis communiter ante & post distributis: alia vero in epiploon & coli partem dorso commissam disseminatur. Mesentericus vero ramus in mesenterium & pancreas descēdens, in venas multas, tres tamen præcipuas, mox totus diuiditur, quæ postea multipliciter sectæ, & inter duas mesenterij tunicas vectæ, in simam partem reliquorum intestinorū ramulis quamplurimis absumuntur, suis orificijs in illorum cauitatem vndique incidentes, quibus & chylum sugunt, quem in iecur deferant. Sæpe etiam sanguinem & harum non modo partium, sed corporis etiā totius excrementa reuehunt. Huius quoq; portio vna colo sinistro & intestino recto inseritur, & in sedem ramulis aliquot descendit, qui venas αἱμοῤῥοΐδας constituunt. Talis quidem est venæ quam portam appellant distributio. Quę autem à gibba parte iecinoris proficiscitur, pluribus similiter nominibus vocata est ab ipso Galeno, μεγίστη, κοίλη, ἡπατίτης. Ea venarum omnium capacissima est, sparsisque aliquot radicibus intra iecoris partem gibbam, similes venæ portæ radices spectantibus & propemodum tangentibus, mox ceu truncus vnus emergit, nec multo post in ramos duos scinditur. quorum vnus in superiores, alter in inferiores partes fertur. Qui superiores petit, is vnus & integer ad claues vsque peruenit, venulas tamen interea quasdam partibus nonnullis impertit, duas quidem φρενικὰς toti diaphragmati, vnam cordi, στεφανιαίαν dictam, quæ basim cordis coronæ modo cingit, inque partem cordis externam distribuitur: vnam præterea ἄζυγον vocatam inferioribus costis, ortam ex ipsius trunci latere dextro deorsumque descendentem, & octo vel pluribus ramulis spatia septem inter costas inferiores, interdum vero etiam omnia vtrimque nutriētem. Adhæc aliam μεσοπλεύρειον dictam, hoc est intercostalem, quæ tria superiorum quatuor costarum spatia nutrit. Cæterum magnus ille truncus sursum conscendens vbi clauiculas attigit, sub ipsis in duos ramos finditur ὑποκλειδίους dictos (à quorum vtroque venulæ mammariæ vtrimque singulæ sub sterno descendunt in mammas & pectoris musculos, fere vsque ad vmbilicum) sed breues admodum. Siquidem vterque ilico diuiditur in duas insignes venas ἐπικλειδίους appellatas, quod clauiculas supergressæ sint, quarum vna μασχαλιαία dicitur, hoc est axillaris, altera caret quidē nomine, sed mox diuiditur in alias duas venas, quarū superior σφαγίτης, hoc est iugularis, inferior ὠμιαία hoc est humeralis, vocatur. Est autem iugularis duplex, interna & externa. Interna secundum latus asperæ arteriæ ascendit ad fauces & inde in cranium: externa vero per colli latus ascendit, & in musculos laryngis, linguæ, oris, & & in cutem faciei, frontis capitisque absumitur. Sic quidem habet venæ cauæ sursum ascendentis series. Quæ vero deorsum descendit, ea vna & indiuisa vsque ad initium fere ossis sacri descendit: nam paulo supra eius initium in duos ramos diuaricari incipit qui in crura deferuntur.

Media tamen via & antequam separetur, quatuor vtrinque propagines emittit, quarum vna & ea quidem suprema in tunicam renum externam à peritonæo natam & partes conterminas spargitur, adipem multum eo loci gignens. Ab ea deinceps alia est propago venarum quas renales siue emulgentes appellant, quarum dextra quidem superior, sinistra vero inferior fere semper est. Earum autem vtraque multis venulis in renum corpus distribuitur. Est & ab eodē trunco venarum propago quas σπερματικὰς appellant, quarum dextra quidem ab ipso trunco, sinistra vero à media emulgente vt plurimum nascitur. Quarta propago est venarum lumbarium, quæ multiplex & vnaquæque bipertita in lumborum medullam per neruorum foramina, & in eius loci musculos cum arteria similiter diuisa distribuitur. Porro vbi truncus hic inferior venæ cauæ, initium, vti dixi, ossis sacri prope attigit, in duos ramos finditur in crura descendentes, quam quidem diuisionem Galen. lib. de anat. ven. Græcorum ν elemento comparat. Actuarius autem à figura Λ literæ λαμβδοειδῆ rectius videtur appellare. Vtramque earum venarum cruralem vocant. Vtraque autem simul atque è peritonæo elapsa est, ramū insignem producit, qui super os ischij in inguina descendit, & in anteriorem internamq; femoris partem, vbi in multos ramos facit diuisionem, multis & magnis eius loci glandulis firmatam, quæ cum arteria & neruo simul descendentibus cauitatem illam inguinum opplet: peruenit autē is ramus vsque ad pedem. Reliqua autem venæ cruralis portio etiam ad summum vsque pedem descendit, propagines quoque nonnullas interim emittens ad coxendicem, ad poplitem, ad suram, & ad malleolos.

Φλὲψ γονίμη. iocose in Epigrammatis vsurpatur pro » membro virili quasi vena sit genitalis.

Φλέβιον σπερμότερον. venula calidior ab Hippocr. di- » ctum pro arteria vt exponit Galen. comment. 7. » in 6. Epid. t. 2.

Φλέβες αἱ εἴσω. venæ interiores dicuntur, & de venis » brachiorum intelliguntur 2. Epid.

Φλην́ουσα. hoc est, φλυαρέουσα, nugās. & φληναφώδεις nugaces. vt explicat Gal. in lexico Hippocr.

Φλιαὶ. postes. vocantur ab Hippocr. quatuor ligna, quatuor angulis scamni sui sita, axes continentia & firmantia, hoc est, vt ait Galen. τὰ διαλαμβάνοντα τοὺς ἄξονας, στηρίγματα. Nec vero eos tātum quatuor postes ita vocat, sed etiam alia duo ligna, in medio eorum sita, quæ aliud lignū transuersum tanquam scalæ gradum continent. vide βάθρον.

Φλόγιον. est linimentum oculorum quod recipit æris vsti ac loti drach. XII. croci drach. VI. piperis drach. IIII. myrrhæ drach. III. opij drach. III. gummi drach. XII. Teruntur cum vino veteri odorato adstringente. Galenus libr. 4. τῶν κτ̃ τόπους ex Asclepiade, & Aetius lib. 7.

Φλόγιον, ἡ φλὸξ. viola flammea. viola est coronarij generis, folio & ramulis odorata, flore inodora, sed colore flammeo coronis adoptata, colore commendabili, odore nullo, semine prouenientes coronis. Prima se inter flores ostendit.

» φλογώδες ὑποχώρημα vide ὑποχώρημα.

Φλόγωσις. idem prorsus quod φλεγμονὴ fuit apud antiquos. Nunc autem video proprie φλεγμονὴν dici eum tumorem, cui non modo calor, sed etiā renixus, pulsus, ruborque inest: φλόγωσιν vero omnem feruorem, inflammationique similem affectum significare. vide φλεγμονὴ.

Φλοιὸς. cortex, pars est plantæ vltima à subiecto corpore separabilis, veluti crusta quædam ad cingendum data, qui si velut ambiens membrana cingat, tunica à tuendo corpore dicta est, pars tamen corticis interior quæ ligno pressius adhæret, proprie liber erit, qui libris in quibus scribimus nomen dedit.

Φλόμος. verbascū. differentias summas habet duas, hoc nigrum, illud album: in quo mas & fœmina intelligitur. fœminæ folia sunt brassicæ, pilosiora multo & latiora, candida: caulis albus, cubitalis, aut amplior, subhirsutus: flores albi, aut ex luteo pallescentes: semen nigrum: radix longa, gustu acerba, crassitudine digiti. nascitur in campestribus. Qui mas est, oblongius, folijs albis & angustioribus, tenuiori caule. Sed nigrū prorsus albo simile esset, nisi nigriore latioreque constaret folio. Syluestre folia fert saluiæ, altas virgas & lignosas, & circa eas ramulos quales marrubium: flores luteos, auri æmulos. Sunt & phlomides duæ hirsutæ, rotundis folijs, humiles. Tertia lychnitis appellatur, ab alijs autem thryallis: folijs ternis aut quaternis, vel paulo pluribus, hirsutis, crassis, pinguibusque, apta ad lucernarum lumina. Acerba est, & digerendi vim quandam habet, & folia desiccandi vim quandam obtinent.

Dicitur & πλόμος apud Aristotelem; apud Suidam φλῶμος quæ & φλόνος θρυαλλίς.

Φλυδᾷ. ὑγραίνεται, μυδᾷ. hoc est humectatur, putrescit. vt explicat Galenus in lexico Hippocratis.

Φλυζάκιον. idem prorsus quod ἡ φλύκταινα, vt scripsit Galenus comment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Vt igitur φλύκταινα & φλυκτὶς ἀπὸ τοῦ φλύω dicuntur, ita & φλυζάκιον ἀπὸ τοῦ φλύω, φλύζω siue φλύσσω, quod feruere significat & ebullire.

Φλύκταιναι ἢ

Φλυκτίδες. genus pustularum, inquit Celsus, cum plures similes varis oriuntur: nonnunquam maiores, liuidæ, aut pallidæ, aut nigræ, aut aliter naturali colore mutato: subestque ijs humor, vbi hæ ruptæ sunt, infra quasi exulcerata caro apparet. fiunt autem, vt scribit, vel ex frigore vel ex igni vel ex medicamentis. Quidam vesiculas interpretantur. oriuntur maxime à feruentibus & acerrimis humoribus, ijs, quæ ab igne aut feruenti aqua gignuntur, similes. Toto corpore nascuntur, sed nullibi periculosius quam in oculi membrana cornea, quæ primum quidem vesiculæ in morem attollitur ab acri quodam humore, deinde vero excoriatur & oculum purulentum reddit. Quidam putant idem esse φλύκταιναν atque ψυδράκιον: alij vero exigua quadam differentia distinguunt, scribentes ψυδράκιον affectum esse capitis proprium, & ab humore frigidiori quam φλύκταιναν excitari. Certum vero est φλύκταιναν cum φλυζακίῳ eandem esse, & vtrumque à verbis φλύω, φλύζω, seu φλύσσω deductum esse.

Quod ebullire significat & feruere: harum autem pustularum vt materiam duplicem distinguere solet Hippocrat. ita generationem triplicem facit; & quod ad materiam pertinet quædam ait ex humore frigido gignuntur, quæ & latæ sunt & diutius perdurant, ob idque scribit latas pustulas non admodum pruritum excitare.

» Aliæ ex calido humore ortum habent, nec latæ » sunt, citoque iudicantur. Quoniam vero calidus humor, aut bilis est, aut sanguis, aut ichor » corruptus, idcirco interdum feruentis acerrimique humoris sunt soboles, nonnunquam sanguinei, præsertim melancholici per adustionem, » tumque ijs quæ ab igne aut feruenti aqua oriuntur non sunt absimiles. Solent autem exoriri, » vel cum natura imas corporis partes expurgat, » vt nonnunquam per excretionem, ita per decubitum humoris ad cutem; vel cũ viscus aliquod » internum vehementi intemperie & corruptela » laborat; vel in febre pestilente cuius propria essentia est, qua à cæteris febribus omnibus distinguitur τὸ σηπεδονῶδες εἶναι τὸ θερμὸν, Calidum » putre esse vt scribit Galen. 6. Epid. comment. 1. » Eiusmodi pestilentium φλυκταινῶν generationem » ex ichoribus venenatis diuine Hippocr. explicauit 2. Epid. Æstiui, inquit, Cranone carbunculi: » densis pluebat nimbis. Idque tempestate Austrina, ichores subnascebantur in cute qui pruritum excitabant, inde pustulas ambustis similes » φλυκταινίδας ὥσπερ πυρικαύστοις. Atque huiusmodi » pustulas describit Hippocr. in Andrea ἐξανθήματα κνησμώδεα ὥσπερ πυρικαύστα. Cæterum etiam φλυκταινίδεα appellantur in Epidemijs.

Φλυκταινώδης ἕρπης. idem quod ἕρπης κεγχρίας dictus, de quo vide suo loco.

Φλύσιος. id est, eruptionis pustularum, quæ fit ex superabundantia humoris in corpore nostro, vt explicat Galenus in lexico Hippocratis.

Φόβος. timor. Est subita & vehemens animi perturbatio à re quapiam, ceu sibi noxia. ἔκπληξιν Græci vocant. Hic non intelligimus timorem qui fit abducendo & contrahendo ad principium suum tum sanguinem tum spiritum, iræ contrarium, quæ & foras agit & fundit & calefacit: sed eum qui fit ex melancholia, & quem inducunt tenebræ: de quo scribit Hippocr. Si timor & mœstitia longo tempore perseuerent, melancholicum est. Talis enim timor fit per melãcholiam, eosque nunquam deserit qui melancholici sunt: adeo vt virtutem deijciat & corpus mutet, animique deliquium pariat. Huic contrarium est περιχάρεια, quasi excessum gaudij dixeris. Vocatur alio nomine δέος.

Φοινιγμός. rubrificatio. Est ruboris per medicamenta excitatio in aliqua parte. Quædam enim medicamenta eam vim habent, vt cuti admota ruborem caloremque accendant, atque etiam si diutius immorentur, vesiculas creent, tandemque exulcerent. Ex quo patet ea vehementer calida, sicca & acria esse oportere. Eiusmodi sunt sinapi, thapsia, fimus caprarum, nasturtij semen, helenij radix, scilla, fimus columbinus, staphis agria, cantharides, & reliqua id genus. Est autem præsidij genus à veteribus vsurpatum maxime ad eas partium imbecillitates, quæ vel ex frigore vel plurimo humore citra manifestum calorem accidunt. Quippe eiusmodi medicamenta omnia calefaciunt, desiccant, & cucurbitulæ ritu humorem altius insidentem attrahunt.

Φοινίκιον. nomen emplastri est à Galeno compositi, glutinandis vlceribus, cicatrice obducendis, & phlegmonis curandis accommodum. Nomen autem indidit à palma, quam φοίνικα vocãt Græci. Aliter διὰ χαλκίτεως dicitur. Eius descriptio habetur apud Galen. 1. cap. 4. de compositione dic. secundum genera. Vide similiter Aetium lib. 15. c. 12. de emplastris ad cruenta vulnera glutinandis.

Appellatur φοινίκινη à Trallian. lib. 7. c. 1. «

Φοινίκινος. sic à colore dictam elephantiasim suspicari vtique possit aliquis. Sic etiam φοινικὴν νόσον: nisi morbum in Phœnice & alijs partibus orientalibus prouenientem intelligamus: vt scribit Galenus in lexico Hippocratis.

A puniceo colore aut palmeo elephantiasis sic « φοινίκινος videtur appellata, quo elephanticorum « cutis inficitur, vt indicasse visus est. Gal. in exe- « gesi. «

Φοινικίτης. lapis sic dictus à figura quam habet similem cum fructu palmæ. Ἰνδικὸς dicitur apud Dioscor.

Φοινικοβάλανος. fructus est palmæ Ægyptiæ quæ peculiari nomine ἄδιψος dicta est, collectus post maturitatem. Tunc enim nigrescit, puniceoque colore rubet, vt plærique maturi fructus, quod Græci φοινικοῦν & φοινίσσεσθαι appellant.

Φοῖνιξ. planta est folijs hordei, sed breuioribus & angustioribus. spicam habet lolio similem, calamos digitorum senum, radici aduolutos: septenas octonasue spicas. In aruis tectisque recenter illitis nascitur.

Φοῖνιξ. est collyrium τραχωματικὸν ab Hierace conscriptum, de cuius descriptione inter Galenum & Aetium conuenit, exceptis admodum paucis ijsque leuibus.

Conuenire vtrumque dicitur ad palpebrarum « de fluuia, aspritudines, & inueteratas affectio- « nes. «

Φοῖνιξ. etiam dicitur palma arbor de qua vide Dios- « cor. lib. 1. c. 148. & Gal. lib. 2. de facult. alimen. « c. 26. Interdum etiam sic appellatur eius arboris « ramus teste Polluce; sæpe eius fructus hoc no- « mine intelligitur, cuius fructus in palma adhuc « florente pendentis inuolucrum φοίνικα ἐλάτην vo- « cauit Dioscor. lib. 1. c. 151. «

Φοινίσσοντα, τά. rubificantia appellantur Aetio serm. « 3. tetrab. 1. c. 183. «

Φοιτᾷν. proprie idem significat quod venire, sed de « motione menstruorum & profluuio vocẽ hanc « exposuere Hippocratis interpretes li. περὶ γυναικ. «

Φολκός. strabo. cui obliqua est oculorum acies. «

Φολλικώδεα. quæ veluti folliculosa sunt & laxa, vt explicat Galenus in lexico Hippocratis.

Φόνος. dicitur à quibusdam ἡ ἀτρακτυλὶς, vt scriptum est libro 6. apud Theophrastum, eadem ratione qua & αἱμόρραιμον eadem dicta est, quod scilicet eius folium auulsum carnique confricatum sanguineum reddat succum.

Φοξός. dicitur Homero ὀξυκέφαλος vt interpretatur « Pollux & Hesych. id est, qui acuminato & fasti- « giato est capite, sed præcipue vt scribit Galen. « qui capitis acumẽ admodum habet fastigiatum « & vehementer acutum, atque valde indecorum, « qualem fuisse Thersitem scribit Homer. Iliad. « 2. φοξὸς Varino dicitur ὁ ἔχων τὴν κεφαλὴν εἰς ὀξὺ λήγουσαν, quasi φλοξὸς ex flammæ similitudine, quod « quæ incensa sunt & flammea in pyramidem fa- « stigientur. Aristoteli in physiognomonicis οἱ τὰς « κεφαλὰς φοξοὶ ἀναιδεῖς dicuntur: Erotianus vero φο- « ξοὶ οἱ ὀξυκέφαλοι & προμέτωποι explicantur: φοξῶν « autem κεφαλῶν tria genera facit Galen. 9. de vsu « partium. Primum genus vt author est Hippocr. « lib. de capit. vulneribus est quando scilicet oc- « cipitis eminentia deperditur, hoc & idem genus « primum

» primum facit Gal.lib.de ossibus; Tertium vero
» 9. de vsu part. Secundum genus τ̃ φοξῶν κεφαλῶν
» Hippocrati & Gal.locis citatis est, cum scilicet
» frontis eminentia perit. Tertium Hippocrati
» loco citato, & Gal.lib.de ossibus est cum capitis
» vtraque perit eminentia, quod genus tertium
» primum constituitur à Galen.9.de vsu partium.
» Præter hæc vero genera quartum quoque fasti-
» giati capitis genus Galenus 9. de vsu partium re-
» censet quod cogitatione tantum fingi, reipsa
» præstari non potest: fiunt autem illæ omnes φο-
» ξῶν species permutata optima capitis conforma-
» tione quæ oblongam vtrimque sphæram de-
» pressam repræsentat, ideoque præter naturam
» esse dicuntur.

Φοραὶ τ̃ χειρῶν. manuum lationes aut gesticulatio-
» nes interpretatur Gal. comment. 1. in prorrhet.
» part.23. functiones earum & motus, qui ob ima-
» ginationem fiunt illi similem quæ per suffusio-
» nes contingit.

Φορμὴ συπ̃ηρία. aluminis genus est quod pro-
prie liquidum dicitur, sicut à Galeno & Plinio proditum est. Hodie alumen rochæ appellatur.

Φορίνη. δέρμα, id est cutis. vt explicat Gal.comment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Φοῦ. phu. aliqui syluestrem nardum appellant. folio est olusatri aut elaphobosci: caule cubitali aut altiore, læui, cano, molli, in purpuram vergente, geniculis intercepto: floribus narcisso proximis, maioribus, tenerioribus, & ex albicante purpureis: radice superius ad digiti minoris crassitudinem, ex obliquo villosa in nigri veratri aut iunci odorati modum: capillamentis inuicem contextis, flauescentibus, odoratis, cum quadam odoris grauitate nardum æmulantibus. Excalfacit & vrinam mouet.

Φοῦσκα. dicitur ab Aetio potus in quo ebur aliquandiu maceratum ceræ instar emollescat, flexileque in opus quodcumque domito rigore tractetur. Quem tamen puto id nomen pro posca vsurpasse, quam aliqui Romanum nomen imitantes φοῦσκαν appellant. Parabatur diuersis modis, plærumque simplex, aliquando purgatoria, vt apud Paulum lib.7.c.5. & apud Aetium lib. 3. cap.80. & 81.

Φύκτη. vox apud Trallian.l.4. quæ idem quod δεσμὴ
» siue δεσμίδιον, id est fasciculus siue manipulus vt
» Goupylus notat ex Michaelis Pselli synopsi id
» consequutus.

Φυλιάτα μύρα. vnguenta foliata genus erat vnguen-
» ti pretiosi magno mulieribus Romanis in vsu,
» in eodem genere quo quæ σπικάτα dicebantur:
» vide σπικάτα μύρα: vsus est eo nomine Martial.
» hoc versu At mea me libram foliati poscat ami-
» ca. descriptio habetur apud Aetium.

Φοῦσκα. nomen est à recentioribus Græcis vsurpa-
» tum & à latino deriuatum, idem quod ὀξύκρατον
» significans, Posca enim siue pusca latinis dicitur;
» φοῦσκαν λίθων θρυπτικὴν describit Paul.l.7.cap.11.
» ibidem καθαρτικὴν & εὐστόμαχον id est purgantem &
» stomacho gratam habet l.7. cap.5. Et Aetius te-
» trab.1. serm. 3. cap. 80. φοῦσκαν κοιλίης μαλακτικὴν
» describit.

Φραγμίτης κάλαμος, species est arundinis, quasi vallatoriam appelles. gracilis est & candicans. vt author est Diosc.

Φραγμός. sic dicitur ab anatomicis totus dentium ordo atque acies.

Φρένες. proprie mentem significant, quam νοῦν & διάνοιαν etiam Græci appellant: ad quam quoniam aliquid conducere videtur diaphragma, aut quia eo inflammatione affecto, mens quoque lædatur, & continuum prope delirium excitetur, à Platone & reliquis veteribus eodem nomine donatum est: vt nihil intersit φρένας & διάφραγμα dicere. Præcordia à Latinis dicta sunt, quia cordi prætenduntur.

Vide διάφραγμα. Aristoteles libr. 3. de histor. «
animal. cap. 10. διάζωμα appellat, quod pulmo- «
nem, & cor ab hepate liene & renibus distermi- «
nat: vbi etiam dicuntur esse φρένες tanquam πα- «
ρεγκόδομημα & φραγμὸς: item φρένες vocari ὡς μετέ- «
χουσαί τι τοῦ φρονεῖν. «

Φρενικαὶ φλέβες. dicuntur propagines duæ venarum è trunco venæ cauæ superioris orientes, insertæ in diaphragma, ipsumque totum nutrientes.

Φρενιτικὸν. dicitur quod phrenitidem facit & quod si- «
gnificat vt ait Gale. in 1. prorrhet. comment.1. «
part. 4. «

Φρενιτίζειν. de ijs dictum qui cum febre desipiunt ait «
Gal.comm.in 1. prorrhet. part. 1. «

Φρενῖτις. est inflammatio membranarum cerebri, febrem acutam & mentis perturbationem inducens. Sic quidem proprie dicta phrenitis definitur, eamque omnes vel simplicem inflammationem esse statuerunt à copia sanguinis, vel erysipelatosam à flaua bile, aut humore bilioso vsto & in atrum verso. Ex quo consequitur eiusmodi phrenitidem proprium & primarium cerebri affectum esse. Consistit autem ea inflammatio in meningibus, & in ipsum etiam cerebrum aliquando peruadit, adeo vt inflammatione simul laboret: aliquando vero feruet duntaxat, & calorem præter naturam concipit. Inde febris acuta propter affectæ partis dignitatem, eximium sensum, & coniunctionem quæ illi cum corde maxima est, inducitur, & perpetua deliria succedunt. Sunt enim hæc duo phlegmonica phrenitidis signa, vt quæ nunquam ab ea abesse videantur, & eius, vt ita dicam, essentiam constituant, possitque optime ijs duobus ἡ φρενῖτις definiri, esse perpetuum cum febre acuta delirium, sicut Galenus initio Prorrhetici annotauit. Delirium voco τὴν παραφροσύνην quam phrenitidis aliarumque omnium animi perturbationum genus esse, ex Hippocrate & Galeno apparet. Sic phrenitis ἀπὸ τῆς μανίας discrepabit, quæ nullam habet adiunctam febrem, & ab eo delirio quod in vigore vehementium febrium excitari solet, quia perpetuum non sit, sed declinante febre soluatur. Verum præter hæc duo, etiam alia quædam phrenitidem consequuntur, signaque apparent, quæ medici assidentia vocant, perpetua fere vigilia aut somnus admodum turbulentus, ex quo surgunt, exiliunt, vociferantur, & (si à sanguine morbus est) rident, aut si à bile flaua est, ferociunt, vel si atra vitium fecerit, tam immaniter sæuiunt, vt coerceri nequeant. Oculos præterea habent rubentes, alij aridos, alij lacrymis aut lemis perfusos. Alijs memoria, alijs ratio, alijs imaginatio deficit, vnde varia insaniæ genera oriuntur. Est vero & alia non proprie

dicta phrenitis, vt quæ tum à ventriculo, tum à diaphragmate per consensum gignitur, tum quę per ardentissimæ febris vigorem prouenit, quas plærique phrenitidis nomine non dignantur, sed παραφρενιτικὰς modo vocant. Item quæcunque sine febre est, quam μανίαν rectius quam phrenitidem appelles. Sic Hippocrates communi quadam & non propria significatione phreniticos aliquando vocat omnes quibus mens, quam φρένας Græci nominant, oblæsa est, etiamsi perpetua cataphora teneantur, quales ij sunt qui φρενιτικοὶ ἀναφεῖς in prorrhet. appellantur. Sic enim eo libro dicuntur, qui ita desipiunt, vt tamen eos desipere nemo intelligat. Vulgus enim eos solos phrenitide teneri arbitratur qui vociferatur aut in alios insiliunt, cum tamen Hippocrates, vt eo loco scribit Galenus, omnes quibus mens non constet, phreniticos appellet, etiamsi perpetua cataphora laborent.

Est vero tam obscurum hoc delirij genus vt quidam medicus cum Gal. contenderit, ægrũ sic insanientem neque perniciose habere neque phreniticum esse; Comitantur enim hæc symptomata, silentium, somnus falso creditus, manuum exigua motio, oculi clausi, aut immoti, quos nonnulli haudquaquam aperiunt, etsi inclamaueris: huius autem obscuri siue silentis delirij elegans descriptio est apud Gal. 1. prorrhet. part. 33. vbi sic scribitur; Tremulæ, obscuræ blādæque & contrectabiles desipientiæ valde phreniticæ, ex quo loco non erit inutile pauca è multis huc adferre quæ vim huius silentij sine voce ob oculos ponant: in hac (ait Gal.) æger quietus iacet neque solum non tumultuose exclamat exilitque vt antea, sed neque prorsus loquitur, neque figuram decubitus mutat, sæpiusque qui ita affecti sunt familiaribus præbēt opinionem, quod mox sint, si fiat silentium, dormituri: clausis itaque fenestris conquiescunt custodes, tempusque in his interdum longum conterunt, dormire ægrum quod neque loquatur neque moueatur arbitrati, ægro ipso non dormiēte, & manus quiete mouente, non secus quam qui per leuem contrectationem aliquid vel tangere vel inuenire volunt: deinde his ita se habentibus, quidam & clausis palpebris hæc agunt, & si quis accedens cum eis loquatur, quidam neq; prorsus oculos aperiūt, alij posteaquam aperuerunt, aut paulo post clauserunt, aut immotos seruant, alij neque si quis eos inclamauerit vel stimulauerit palpebras aperiunt: hactenus Galenus qui paulo post ostendit hoc silentium non esse sine voce quia si quis proprius aurem admoueāt, hos quædam breuissime loqui intelliget: est autem diligenter distinguenda hæc phrenitidis species ab ea quæ cum sopore aut lethargo iuncta est, illa enim ἔκστασις silens progressa febre tandem firmatur, cum pulsu languido, duro, angusto & exiguo; ita vt quies in ipsis fieri, languida reddita virtute conijciatur, qui scilicet validissime moueri nequeant, delirium autem cum comate initio morbi potius accidit, nec ægri habent quietem obscuram, vt in quibus vires omnes lāgueant & firmata est hectica dispositio, vixque ægri se mouere possunt: Cæterum phrenitidem Plin. lib. 7. cap. 51. sapientiæ morbum appellauit, vt in quo lædatur & offendatur eorum sapientia: Celsus libr. 2. cap. 1. insaniam febricitantium vocauit.

Φρίκη. horror. quid sit ex rigore discendum, de quo ante in dictione ῥῖγος. Fit enim eodem modo, & ab ijsdem causis, à quibus rigor. Sed horroris causæ mitiores, pauciores, quiescentes & minus motæ sunt quam rigoris. Nam excrementum mordax, erodens, nitrosum, salsum, amarum in cute vel subdita illi carne motum vt intensione qualitatis & motus rigorem vel maximum vel medium vel minimum excitat, prout causæ magis vel minus erodunt, abundant, mouentur, ita paucitate, tenuitate & motionis impetu inferius, horrorem tantum mouet. Vt autem horror minus quiddam est quam rigor, sic maius quiddam est refrigeratione & inæqualitate. Qui enim refrigerationem committit humor frigidus est, crassus & immotus: qui vero inæqualitatem, minimum calidus, tenuis, motusque, vt in ea fere non motus sed sensus tantum, qualis in vlcerosa lassitudine vel pruritu, sentiatur. Vt autem medius est horror inter rigorem & refrigerationem, ita fit extremis eorum causis inter se contemperatis. Sunt autem eæ quas diximus causæ, videlicet qualitas praua & mordax magis minusue, quantitas multa vel pauca, motus velox, tardus, validus, languidus per sentientes corporis partes non per vasa factus, quibus etiam accedit corporis robur facilisque sensus. Nam qui corpore sunt robusto & vix patiente, horrore vel rigore minus tentantur, quàm qui sunt corpore imbecillo & sensu facili præditi.

Galen. comment. 3. in 6. Epidem. t. 29. horrentium similitudinem quamdam ab Hippocrate factam indicat cum ijs qui corrugantur, similitudinemque in cutis inæqualitate & velut asperitate consistere, nonnullis eius particulis depressioribus, nonnullis extentioribus apparentibus, quando enim per exigua valde interualla in tota cute id factum fuerit, id symptoma φρίκη καὶ φρὶξ id est horror nominatur, tuque illud concipito mente exactæ maris tranquillitati læuis corporis statum assimilari & proxime inceptæ eius inæqualitati horrorē: læuitas igitur instauratis corporibus inest, sed velut horror contra sese habentibus: hæc Galen. Gallice autem eum patientes algorem *frisson & frissonner* dicimus quanquam latius horum significationem extendimus.

Φρικίαι, αἱ & φρικία, τὰ, horrores dicuntur quales sunt in accessionibus febrium apud Diosc. l. 1. c. 182. pro eodem dicuntur φρικίασις & φρικασμός.

Φρικώδης. significat apud Hippocr. τραχὺ καὶ ῥικνῶδες, hoc est asperum & rugosum. Dicitur de cute, cuius asperitas & inæqualitas φρίκη καὶ φρὶξ appellatur. Ei contraria est ἡ λειότης, hoc est læuitas.

Φρικώδης γλῶσσα. lingua inhorrescens vel rigidiuscula vide γλῶσσα.

Φρικώδης παροξυσμός. horrida accessio. Sic dicitur proprie accessio febris semitertianæ, propterea quod cum horrore inuadat. Vt enim ipsa febris mediæ cuiusdam est naturæ inter exquisitam tertianam & quotidianam, ita horrorem inducit inter rigorem & refrigerationem medium, vt docet Galen. libr. 2. de crisibus cap. 9. & libr. 2. de differentijs febrium cap. 7.

Φρικώδης πυρετός. horrida febris. Dicitur apud Hippocratem lib. primo τῶν ἐπιδημιῶν, non simpliciter quæ cum horrore inuadit, id enim innume-

tabilibus accidit febribus, sed exquisitus hemitritæus, in quo videlicet magnam accessionis partem horrores occupant, eo maxime die in quo tertiana & quotidiana continua simul concurrunt, vt explicauit Gal.l.2.de differentijs febrium. Eam biliosus pituitosusque humor ex æquo misti committunt, itaque confusi horrorem mouent non per initia modo accessionis, sed etiam per totam prope accessionem. Tunc autem duobus modis horror iste commouetur, per reduplicationem & per inæqualem incrementi motum. Hoc breuioribus horroris interuallis, illud longioribus distinguitur. Vtrumque autem febri semitertianæ proprium est propter humoris à quo gignitur inæqualitatem, vt docet Gal.comment.1.εἰς τὸ α΄ ἐπιδημιῶν. Tex.23.& lib.2. de differ.febr.nam in Hemitritæo corpus tertianæ febris ratione cito incalescit & febris festinat ad summum, at propter quotidianam tardatur, atque in ascensu retinetur, nonnunquam & interrumpitur: sicque inter varios affectus fit veluti pugna quædam modo inualescente pituita, modo bile, tum ad pituitam victoria redeunte, à qua ægri denuo contrahuntur, refrigerantur, & horrent, neque hoc cessat donec febris ad summum perueniat, vide ἀναδίπλωσις.

Φρίκον, idem quod τραχὺ asperum; est enim affectus partium in superficie dissitarum: φρίκον est eius quidam modus quem per horrorem libenter explicauerim, horripilationem vulgares medici minus inepte quam barbare appellant, Græcam vocem etiamnum Galli retinent voce *frisson*.

Φροντὶς. cura. Est anxietas mētis ad rem aliquam valde attentæ. Quod enim ventriculo ἀλύκη, id in animo φροντὶς est. Atque vt nulla in re conquiescunt quos ἀλύκη male habet, nulloque possunt loco consistere, sed subinde cubitum mutant: ita per vehementes curas animus æstuat, non consistit, non quiescit. Ideo curæ vigilias inducunt, corpus siccant, fuliginosa excrementa gignunt, cutim densant, vnde febres primum ephemeræ, postea putridæ accenduntur.

Φρύγανον. subfrutex vocatur: quando ex herbarum genere quædam sic fruticantur, vt ramulis compluribus lignosisque surculis scateant, minutisque constent folijs, has veluti fruticum rudimenta quædam suffrutices aliqui maluerunt appellare.

Φρύγιος λίθος. est gleba quædam pumicosa, pallida, modice grauis, non solidæ, intercedentibus albis segmentis, vt in Cadmia. his quidem notis optimus distinguitur. Hunc aliqui hodie pro lyncurio vendunt, sicut alij pro eodem belemnitem. Exiccat, adstringit, expurgat, vlceribus crustas quadamtenus inducit. Eo infectores in Phrygia vtuntur, à qua nomen accepit. Nascitur autem in Cappadocia.

Φρυκτὴ. fricta. etsi adiectiuum nomen sit, absolute tamen & simpliciter citra τῆς ῥητίνης adiectionem positum, resinam pineam siue Colophoniam significat, quod cæteras antecedat, sitq; omnium maxime parabilis. Sic autem dicta est ad liquidæ differentiam; quam Græci etiam simpliciter ὑγρὰν, vel τὴν ἐκ τῶν κεραμίων ὑγρὰν appellare solent. Huius vrendæ torrendæque differentiam Dioscor.l.1.explicauit.

Φύγεθλον. panus, seu panis. vtroque enim modo Latine dici potest, vt Hermol. Barbarus annotauit. Dicitur & à quibusdam panicula. Quid sit, Celsus aperte explicauit lib.5. c.25. Est tumor non altus, latus, in quo quiddam pustulæ simile est. Dolor distentioque vehemens est, & maior quā pro magnitudine tumoris. interdum etiam febricula: idque tarde maturescit, neque magnopere in pus conuertitur. Fit maxime aut in vertice, aut in alis, aut in inguinibus. Panem ad similitudinem figuræ nostri vocant. Ex quibus Celsi verbis apparet manifesto φύγεθλον esse phlegmonem erysipelatodem, vel erysipelas phlegmonodes. Quod enim hic tumor multæ bilis sit particeps, ideo non alte assurgit, neque in profundum valde subit, sed erysipelatis modo latior est. occupat tamen & subiectæ carnis aliquid, quod aliqua ex parte phlegmone sit. Propter eandem bilem etiam pustulæ quædam, vt & in herpete, excitantur, & dolor distentioque maior est quam pro magnitudine tumoris, tarde etiam maturescit eandem ob causam, neque magnopere in pus conuertitur. Addit vero & Galenus id tumoris genus præditum esse summo calore, & citissime generari, ijsque duobus quosdam ipsum ab alijs phymatibus & tuberculis distinxisse. fit maxime, vt scribit Celsus, in vertice, alis aut inguinibus, nec tamen in ijs tantum, sed in omnibus etiam glandulosis partibus, vt Galenus author est. Figura illi pano similis est, quo textores vtuntur, atque etiam pani. quam figuram quamuis φύγεθλον habeat cum phymate communem, multis tamen nominibus ab eo differt. φῦμα enim verior phlegmone est, magisque exquisita, proindeque facilius in pus conuertitur, præterea tanto minus doloris adfert, minusque calidum (nisi dum suppurat) sentiunt, quanto bilis flaua sanguisue biliosus syncero sanguine plus doloris mouet, calidiorque est. Differt autem φύγεθλον à bubone, authore Galeno, vt scribit Paulus libri quarti capite 22. quod bubo phlegmone sit: φύγεθλον vero, vt dictum est, sit φλεγμονῶδες ἐρυσίπελας, ἢ ἐρυσιπελατῶδης φλεγμονὴ τοῦ ἀδένος.

Φυγελίτης οἶνος. vide οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ recensentur & explicantur.

Φῦκον. fucus herbæ genus est de quo Diosc. lib.4.& Plin.l.13. c.25.agit, estque herba hæc tingendis lanis vtilis, vnde simpliciter fucus etiam pro colore accipitur, & fucare pro colorare, præsertim vbi non natiuus nec genuinus, sed factitius & velut adulterinus significatur, vt apud Horat. nec amissos colores, Lana refert medicata fuco: & inde medicamenta illa quibus capilli tinguntur & quibus cuti superinductis mulierculæ vitia formæ dissimulant fucos appellant; hinc Plautus, vitia corporis fuco occulunt.

Φῦκος θαλάσσιον. fucus marinus: quoddam latum est, alterum sublongius & rubens: tertium candidū, floridum valde, quod nulla corruptionis labe polluitur. Omnia vim habent refrigeratoriam ordine secundo.

Φυκοτύχη. nomen est emplastri ab Aetio descripti serm.3.tetr.4. ad omnia vlcera, præsertim in sede, commodum est.

Φυλλίτις. herba est quæ folia promit rumici similia, longiora & viridiora, sena aut septena, recta, quæ parte anteriore læuia cernuntur, à tergo autem pensiles quasi vermiculos tenues ostendunt. In vmbrosis & opacis hortorū locis emicat, gustu

acerbo. Neque caulem, neque semen, neq; florem profert.

Φύλλον. duûm generum est. quorum quod in saxosis nascitur, ἐλαιόφυλλον vocatur. quod autem θηλυγόνον appellant, prouenit musci modo, folio olee, sed colore magis herbaceo: caule tenui, breui: radice exili. florem album profert, sed papaueris, maiusculum.

Φύλλον. etiam vocat Hippoc. herbaceum & hortensium viride condimentum vel odoramentum, quæ ementibus olera addunt, vt coriandrum, mentha, ruta, apium. Dicitur & φύλλιον. vt annotat Gal. in suo lexico. Significat etiam (vt ibidem scriptum est ab eo) silphij semẽ, eo quod latum est: vt secundo de morbis mulierum. addit autem & ipse in sermone aliquando Libycum, aliquando Æthiopicum.

» Interdum κατ' ἐξοχὴν φύλλον de malabathri folio vsurpatur: Scholiastes Aristophanis nominari scribit Lactucæ folia, in qua significatione scribitur apud Suidam φυλλία.

Φῦμα. tuberculi genus est, sic dictum ἀπὸ τοῦ φύεσθαι, hoc est ab ijs quæ sponte ex terra nascuntur. Est autem eius significatio duplex, sicut Paulus libr. 4. cap. 22. scribit. Vna generalis & communis, qua, vt multorum sententia est, omnes æque tumores ἀποστηματώδεις, qui præter naturam oborti sunt, in quacunque corporis parte, φύματα appellantur, quod Hippocrates scripserit, Quibus phymata in vrinario meatu excitata sunt, abcessu suppuraro ruptoque liberantur. Addit vero Gal. comment. 1. in libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν sic vocari eos præter naturam tumores, qui prorsus sine causa aliqua externa proueniunt, maxime si extra corporis superficiem extuberent. Qua quidẽ significatione δοθιῆνες, ἀκροχορδόνες, σατυριασμοὶ, χοιράδες, & id genus quamplurimi tumores, qui per se nullamque externam ob causam excitantur, in extimis corporis partibus φύματα vocantur, siue lati sint nec multum alti, cuiusmodi sunt φύγεθλα, siue etiam elatiores & paulo magis extuberantes. Altera vero specialis propriaque significatio est, secundum quam φῦμα dicitur phlegmone quæ in adenosa carne sponte oborta statim augetur, atque ad suppurationem cito peruenit. Quo modo neque δοθιῆνες phymata sunt, vt qui magis scirrhosi sint quam phlegmones natura ferat, neque etiam χοιράδες, tum eandem ob causam, tum quod non facile in pus vertuntur. Duri præterea hi tumores sunt, cum φῦμα mollius sit atque calidius, tanquam è sanguine genitum: quo autem differat ἀπὸ τοῦ φυγέθλου, suo loco dictum est.

» Præter has autem significationes φῦμα aliquando Hippocrati dicitur ἀπόσκημμα abcessus & decubitus materiæ in partem aliquam, vt in Coac. aphor. 5. l. 4. in longis febribus (ait) vel φύματα, vel labores in articulis fiunt, etsi fiant non inutile: illic φῦμα pro ἀποστάσει, hoc & in sensu habetur aphor. 44. l. 4. vbi Gal. in comment. φύματα sic interpretari videtur; Sed & φῦμα nonnunquam ἐμπύημα significat vt notauit Galen. ad aphor. 8. lib. 7. qui sic habet: à Phymatis introrsum ruptione, exolutio, vomitio & animi defectio fit; denique Hippocr. in Epidem. hãc vocem cõmuniter de frigidis tuberculis & calidis vsurpauit, vbi & φύματα alia lata esse scribit, alia minus lata, quomodo autem φῦμα differat ἀπὸ τοῦ φυγέθλου suo loco dictum est.

» Φυματίαι. dicuntur lib. de artic. quibus tubercula circa pulmones oriuntur.

» Φυματῶδες. dicitur pars corporis in qua φύματα nascuntur: item ille cui ipsa innascuntur apud Hippocratem.

Φύνον. nomen est collyrij apud Celsum libr. 6. cap. 6.

» Sunt illîc qui πύῤῥωνα legant.

Φύραμα. genus vnum est ammoniaci thymiamatis. sic dictum est quod cum terra, arenis & calculis mistum sit. vide ἀμμωνιακόν.

Φῦσα. flatus. Est spiritus crassior. Refertur ad spirituosam substantiam vt qui in spirituum genere sit, estq; humorum veluti vapor quidam, sed fere impurior, crassior, turbidior. Eius generatio in ventre fit, quemadmodum & nebulæ in aere, à cibis vel humoribus quibusdam pituitosis à debili calore in halitum solutis. Quippe syncera frigiditas prorsus halitum non facit, quod nullo modo attenuet, conficiat, aut dissoluat alimentum: fortis autem calor cum multo superior sit alimentis, tantum abest à generando flatu, vt genitum etiam attenuet atq; dissipet, nisi alimentum ipsum natura flatuosum sit. Tunc enim gignitur quidem spiritus aliquis turbidus & quodammodo nebulosus, sed qui facile vno aut altero ructu vacuetur. Itaque calor qui in cibos quidem agit, sed diminute, quod eos aliqua ex parte dissoluat nec tamen prorsus conficiat, flatum siue spiritum flatuosum parit. Gignitur autem tum à materia quauis calfacta, tum ab externo flatu, tum ab alimento flatulento, non in ventriculo modo & intestinis, sed in reliquis etiã cauitatibus tã sensui manifestis, vt cerebri, cordis, pulmonum, vesicæ, vteri, renum, scroti, venarum & arteriarum, quam sensui occultis, vt quæ sunt spatijs inanibus inter partes similares, & neruorum spiraculis, atque omnibus illis in locis mouetur. A quo quidem motu fiũt in ventriculo ructus, in inferno ventre sonori, vel sine sono flatus, adhæc murmurilla, strepitus, crepitus, efflationes sedis, vteri, vesicæ, cordis & partium aliarum quarundam palpitationes.

» Qui omnes affectus generaliter dicũtur Græcis πνευματώσεις, seu ἐμπνευματώσεις, καὶ ἐμφυσήματα. vide ἐμφύσημα: Sed & φῦσαν exponit Erotian. τὴν δὲ ἕδραν δυσωδίαν πνοήν.

Φύσημα. sic proprie dicitur ἡ πιτυΐνη ῥητίνη, hoc est picea resina, vt scripsit Gal. l. 7. τῶν κατὰ γένη. Ea valde exsiccat.

» Φύσιγξ, ιγγος ἡ, sic dicitur vesicula seu pustula in manibus aut pedulis enata authore Polluce: est & Aristophanis Scholiastæ τὸ ἐκτὸς λέπισμα τοῦ σκορόδου, qua notione Erotianus φύσιγγα τὸ ἔξωθεν λέμμα exponit.

Φυσιγξ. hoc est τὸ καλούμενον ἐκκαύλημα, qui vocatur caulium exortus: & maxime pars eius concaua, vt explicat Galenus in lexico Hippocratis.

» Pro φύσιγξ scribendum φύσιγγα, à nominatiuo φύσιγξ, vt legere est ex initio lib. de fistulis, vbi iubet accipere σκορόδου φύσιγγα νεαρὴν, eaque in fistulam demissa profunditatem illius metiri, id est recentem allij caulem, vide paulo ante φύσιγξ.

» Φυσικὰ φάρμακα. appellantur à Trallian. lib. 1. cap. 15. medicamenta & βοηθήματα ἀναπολόγητα, vt amuleta, cantiones, siue incantamenta aliaque id genus, quæ non ex qualitatum virtute, sed à naturali forma totaque substantia

suos effectus producunt quæ Gal. sub methodum cadere negat.

φυσιογνωμοσύνη, vel φυσιογνωμονία. scientia est qua naturæ hominum ex aspectu corporis & præsertim vultus cognoscuntur apud Aristotelem, & talis scientiæ peritus φυσιογνώμων vocatur: φυσιογνωμονικὸς autem dicitur is cuius naturæ ex habitu corporis cognoscuntur, seu de cuius natura ex aspectu iudicatur.

φύσις. natura. Varie hoc nomen à veterib. acceptum fuit & definitum. Sed omissis ijs quæ Aristot. & reliqui Philosophi de ea disseruerunt, ea tantum persequemur quæ ad medicinam pertinent, primum tamen proponentes à Galeno naturam quandam vniuersi constitutam fuisse lib. 17. de vsu partium, quam ille definit esse Mentem admirabili virtute præditam quæ omnia peruadat. Ab ea singularum rerum naturam propriam manare consentaneum est: quodque ab ea fit, κατὰ φύσιν fieri dicitur, hoc est, vt Galenus interpretatur, κατ' αὐτὴν τῶν πραγμάτων τὴν ἀλήθειαν, hoc est, secundum ipsam rerum veritatem. Eam in homine varie medici definiunt. Sed maxime ea definitio mihi probatur, qua dicitur, Natura vis esse quæ ex seipsa nostri sit opifex & conseruatrix, vt ἐν τοῖς ὅροις ἰατρικοῖς, scriptum est. Ea namque est cui & generationem debemus, & quæ genitos conseruat: itaque naturæ nomen ab Hippocrate sumptum fuisse, quo loco scripsit φύσιες νούσων ἰητροί Galenus author est, scribens per Naturam intelligi vim quandam corporibus insitam & inhabitantem, per quam ea reguntur, siue vt idē scripsit initio lib. 2. de sympt. caus. Omnem facultatem quæ animal siue voluntatis nutu siue citra hunc, regit. Itaque natura est quæ animal ab initio conformat, auget, nutrit, & omnia in corpore munia exercet. Quæ cum pariter caloris natiui opera sint, (est enim secundum Hippocratem omnium operum naturaliū author) necesse est vel naturam esse ipsum calidum innatum, vt Galen. lib. περὶ μαρασμοῦ & alibi sæpe prodidit, vel id primum esse naturæ instrumentum, vt Galeno pluribus in locis placuisse video. Sed citra controuersiam omnino est, cum natura pluribus modis dicatur ab Hippoc. eum cum sæpissime, tum toto libro de natura humana, Naturę nomine temperamentum intellexisse, atque id esse præcipuum & maxime proprium Naturæ significatum, ab ipsa naturæ substantia desumptum, vt Galenus in Aphor. 2. lib. 3. annotauit, quo scripsit Hippocrates, naturarum has quidem æstate, has vero hyeme bene maleue se habere. Quod si quis contendat naturam non satis temperamenti nomine explicari, definiat si volet, naturam esse vniuersam substantiam ac temperiem quæ ex primis elementis conflatur, vt & Galenus lib. 3. de temper. definiuit. Est vero & alia licet minus propria Naturæ significatio, qua sumitur ἀντὶ τῆς ἕξεως, vt ibi scripsit Hippocrates, maxime moriebantur quibus Natura vergebat ad phthisim. Hic namque Naturæ nomine ipsam partium structuram compositionemque intelligit. Est quando etiam Natura significat idem quod genus vel species vel forma, vt cum dicimus hanc febrem huius vel illius Naturæ esse.

Φύσις. etiam apud Græcos ἀντὶ τοῦ ἤθους interdū vsurpatur id est pro moribus tum insitis tum institutis, sic & natura apud Latinos, pro moribus accipitur; sic & Hippocratem φύσιος nomen vsurpasse legimus libro περὶ εὐσχημοσύνης: vbi de medici vultu, gestu, incessu, sermonibus reliquis eiusmodi loquitur.

Φύσις. etiam sexū significat vt apud Thucididem legimus, hinc quoque vtriusque sexus pudenda φύσιος voce intelliguntur apud Diodor. & peculiariter de mulieris pudendo dicitur, sic 2. de diuinat. visa in quiete est obsignatam habere naturam, sic & Gallico sermone passim vsurpamus eo sensu.

Φύσεις ἐνθέρμους. calidas naturas appellare eas Hipp. consueuit quæ non ingenito calore sed & acri atque mordaci abundant, qui aduentitius est & non secundum naturam, vt docuit Gal. comm. 4. in epid. t. 15.

Ἀντὶ φύσιν, παρὰ φύσιν, & κατὰ φύσιν, id est contra naturam & secundum naturam: & illa quidem κατὰ φύσιν esse dicuntur quæcumque ex naturæ perscripto fiunt atque moderamine; quæ sunt naturæ legibus consentanea; παρὰ φύσιν vero quæ quanquam ex naturæ præscripto non sunt, illi tamen vim nullam inferunt; eiusmodi est in affectuum genere fœdus ictericorum color & qui ex solis ardore contrahitur; omnis præterea leuior affectus, & præ exiguitate adeo obscurus, vt neque nostris neque laborantium sensibus animaduerti possit, quia enim non perspicue functionem lædit, contra naturam dici haudquaquam debet; Ἀντὶ φύσιν verò siue contra naturam is affectus esse dicitur qui non modò naturæ limites excessit, sed & illi vim infert, eiúsque vires & functiones manifestè interturbat; Quod igitur contra naturam, vnum & idem est atque præter naturam actionem lædens.

Φυσικὴ δύναμις. naturalis facultas. Distinguitur bifariam à Galeno, in primas siue principes, & in secundarias siue ministras. Primæ statuuntur triplices, generatrix, auctrix, nutrix. Nam & totidem sunt naturæ opera, quæ primum quidem in vtero fingit animal, & omnes corporis particulas efformat, deinde eo in lucem editō omnes ad perfectam magnitudinem perducit, postea vero etiam vt omnes quantum fieri potest perdurent molitur. Sed formatrix quidem primas absolute partes sustinet, eique in ipso vtero auctrix & nutrix famulantur. Vbi vero formatum animal est, vsque ad ætatis vigorem auctrix virtus dominatur, auxiliatrices & veluti ministras habens alteratricem & nutricem. Nutrix vero à prima formatione ad mortem vsque actionem suam exercet. Itaque generatio, auctio & nutritio prima naturæ operum ac veluti capita sunt, proindeque tres facultates primæ atque principes horum effectrices, quæ tamen tum ipsarum inter se tum aliarum ministerium desiderant; quas secundarias possumus appellare. Hæ numero sunt quatuor, vna attractrix, altera retentrix, tertia concoctrix, quarta expultrix dicitur, quæ non in iecinore modo, sed in omnibus vel minimis etiam corporis partibus insunt, genere quidem plane eædem, sed numero valde differentes. Et carnes & nerui & ossa pariter ad sese alimentum attrahunt, sed multum ab inuicem dissimile: & concoquunt quidem omnia, sed varia admodum concoctio est, pro cuiusque partis natura, & tamen omnes eas vires atque facultates quamuis

tam differentes à iecinore sortiũtur, à quo tanquam à fonte in vniuersum corpus illæ deriuantur. Est enim principium vegetabilis facultatis, qua non animalia modo, verum stirpes etiam & quæcunque alia viuunt, gubernantur. Ac quanquam natura per vniuersum corpus sit diffusa, & omnes actiones ab ea proficiscantur, & nullũ opus non possit naturæ tribui, adstringitur tamen à medicis facultatis naturalis nomen ad eas actiones, quarum principium & sedes iecur est. Nam sicut rationalis & irrationalis animæ vim & quæ ad sensum motumque pertinent in cerebro statuerũt, & in corde irascibilem atque pulsificam, sic in iecinore concupiscibilem & quæcunque nutriendo corpori conueniunt, tãquam in suo fonte collocarunt. Nec interest, vt scripsit Galenus, eamne appetitricem seu naturalem seu altricem voces, veluti nec si animam aut facultatem.

Φυσιολογική. pars est medicinæ quæ naturam hominis vniuersam à conceptu ad extremum vsque senium disquirit. Ad eam pertinet omnis de semine deque menstruo sanguine, de partium conformatione & principatu, de fœtus perfectione, similitudine cum parentibus, de anatomia singularum partium, earumque differentijs & temperamentis, de ætatibus, de calore natiuo & spiritibus, de tribus facultatibus nostrum corpus dispensantibus, de humoribus, aquis, aere, locis, consuetudine & cæteris id genus disputatio. In qua communibus quidem naturalis scientiæ principijs atque theorematis vtitur, sed quatenus hominis cognitioni inseruire atque accommodari possunt. Eam quidem medicinæ partem Empirici atque Methodici aspernati sunt, sed Dogmatici, quorum princeps fuit Hippocrates, plurimi fecere.

Φυσαλίς. halicacabo similis, paulo tamen maior. vesicaria, siue ἁλικάκαβος appellatur. Fit ex ea pastillus, vt tradit Eras. valet ad renum & vesicæ affectiones, etiamsi pus aut sanguis, aut corpuscula mucosa, aut fibris similia, aut crassa per vrinas exeant. Idem bibitur & in vesicam inijcitur, vt prodit Aetius lib. 11.

» Διὰ φυσαλίδων Pastillus ex Halicacabo, cu-
» ius meminit Trallian. l. 9. c. 5. ad renum & vesicę
» affectus sanandos.

Φυσώδης νόσημα. flatuosus morbus, qui & hypochondriacus dicitur. Species est melancholiæ, de qua vide suo loco.

» In dictione μελαγχολία, sed & φυσώδεις vocari
» μελαγχολικοὺς notauit Aretæ. l. 1. de diuturn. ca. 5.
» quasi flatuosos.

Φυταλιά. postrema hyemis pars, sic dicta à veteribus quod eo tempore insitiones optime fierent. vide χειμών. At φυταλιά, locus est vitibus alijsque arboribus consitus, hortus, apud Homerum & alios poetas: apud quos etiam pro plantatione accipi volunt nonnulli.

Φυταλιή, sic dicitur ab Hippocr. ipsum serendi tempus, vt explicat Gale. in lexico Hipp. secundum quam significationem dicuntur ab Hippocr. & φυτευτήρια, ligna quæ in terram panguntur seruntur.

Φύτευμα, herba est, folio struthij, sed minore. fert copiosum semen perforatum, radicem paruam, tenuem, per summa terræ nitentem.

Φυτὸν, τὸ. planta siue stirps vocatur: Aristoteles autem libris de plantis primarias atque summas »
plantarum species quatuor esse tradit nimirum »
δένδρα, θάμνους, βοτάνας, καὶ λάχανα: Rectius Theo- »
phr. plantarum species recensens, tres quidem »
illas priores memorat, sed ἀντὶ τῶν λαχάνων, φρυ- »
γάνων meminit: suffrutices vertit Gaza, alij inter- »
dum virgulta, alias cremia interpretantur à cre- »
mando sic dicta vti Græcis φρύγανα quasi εὔφλεκ- »
τα: herbarum nomine quas πόας appellat τὰ σιτώ- »
δη καὶ τὰ λάχανα comprehendit, verum cum non- »
nulla in plantarum genere sint quæ ad harum »
specierum nullam referi recte possint, ceu fungi »
tubera, cuscuta, Epithimum, viscum aliaq; mul- »
ta quæ nemo vnquam arbores, frutices, virgul- »
ta, aut herbas esse iudicauerit, idcirco illã Theo- »
phrasti plantarum diuisionem mancam esse cre- »
dimus, vel illi tantum in animo fuit perfectarum »
solummodo plantarum species enumerare, quæ »
primas & maximas habent plantarum partes, »
superficiem scilicet & radicem. »

Φῴδες aut φωΐδες. ab igne in cruribus exorientes circuli rubri, quos diximus ante φαύσιγγας. vt explicat Galenus in lexico Hippocr. Apud Erotianum contracte φῷδες, quod Doricum esse scribit, & à nonnullis exponi φλυκτίδας, pustulas.

» Galeni verba in Lexico sunt οἱ ἀπὸ τοῦ πυρὸς
» ἐν ταῖς κνήμαις ἐπανιστάμενοι κύκλοι ἐρυθροί: Hesychio
» etiam φωΐδες τὰ ὑπὸ πυρὸς ἐν σώματι γινόμενα ἐκ-
» φυσήματος, ἢ φλυκταίνας significant: φῷδες Erotiano
» exponuntur τὰ ἐκ πυρὸς γινόμενα, μάλιστα δὲ ὅταν ἐκ
» ψύχεος ἐν τῷ πυρὶ καθίσωσι στρογγύλα ἐπιφλογίσματα,
» quædam ex igne contracta incendia præcipue
» vbi ex frigore ad ignem prope acceditur: eam-
» que dictionem Diocles Carystius ἀπὸ τοῦ φωτὸς &
» ἐρεύθους deriuari scribit: Sunt qui etiam τὰς φλυκτί-
» δας, id est pustulas significare putent; Apollodo-
» rus φῴδας, τὰ ἐκ πυρὸς ἐρυθήματα καὶ ἐπικαύματα esse
» scribit.

» Φωνασκία. ab Aretæo 2. de curat. Chronic. cap. 6. ea
» vociferatio vocatur quæ vehementius peragi-
» tur: dicitur & interdum ἀναφώνησις: fuit vero apud
» veteres Gymnasticos quædam vocis exercitatio
» quæ ἀναφώνησις dicebatur, de qua eiusque facul-
» tatibus suo loco egimus.

Φωνάσκοι. dicuntur qui vocis curam habent, eamque magno studio exercent, quales sunt tragœdi, comœdi, præcones, citharœdi.

» Dicuntur & φωνασκικοὶ Paul. l. 3. c. 28. qui vo-
» cis vtuntur exercitatio.

» Φωνή. vox apud veteres idem quod αὐδὴ ait Galen.
» part. 58. comment. 2. prognost. hanc sic Pollux
» definit φωνή, φθέγμα, φθόγγος ἔναρθρος, ἐγγράμματος, καὶ
» ἀδιατύπωτος. id est vox, locutio distincta litterata,
» non informis; ἦχος καὶ ἄσημος, καὶ ἀδιάρθρωτος, so-
» nus non expers significationis, non indistinctus;
» ἀὴρ διὰ τῶν φωνητικῶν εἰς φωνὴν τυπούμενος, aer qui
» organis vocalibus ad vocem conformatur: vox
» etiam est, ait idem Pollux, aer ictus, aut aeris
» ictus, ὄργανον vero vocis κυριώτατον id est præci-
» puum est λάρυγξ, vt Gal. ait in 7. περὶ χρείας
» μορίων: Aristoteli φωνὴ est aer ἐσχηματισμένος πῃ
» καὶ φερόμενος, configurata quædam cum im-
» petu aura; Platoni πληγὴ τοῦ ἀέρος: neque
» vero φωνὴ dici potest æris aut saxorum colli-
» sio, ceu neque fluctuum aut tonitrus, sed hic
» ψόφος vocatur; Sed neque is qui ab animalibus
» sonus editur semper vox est, vt manuum

" plausus, quin neque screatus aut tussis proprie
" voces sunt, nãq; vox fit προαιρετικῶς, vel καθ' ὁρμήματα, id est, ex proposito & voluntate, ideoque
" etiam aliquid significat. Et brutorum quoque
" voces dicuntur vt equorum hinnitus & canum
" latratus; dicuntur tamen & qualescumque so-
" ni voces.
" Cæterum τῆς φωνῆς præter naturam affectæ variæ
" apud Hippocrat. attributiones seu adiuncta le-
" guntur, vt φωνὴ δασεῖα καὶ μέλαινα, vox densa fusca,
" vel nigra, in prorrhet. atque ibidem φωναὶ ἐκλείπουσαι voces deficientes, & φωναὶ κατακλώμεναι, vo-
" ces peruersæ ac perfractæ in Coac. & 3. Epidem.
" καπυλλαινόμεναι φωναὶ, aut καπυλλόμεναι, distortæ aut
" confractæ, & 7. Epid. φωνὴ παραλελυμένη, vox re-
" soluta, exoluta, præpedita, idem fere quod ἀφωνία, motus & sensationum priuationem indi-
" cans. Illi opponitur φωνὴ λελυμένη, vox soluta, &
" libera reddita, explanata & expedita. Item φωνὴ
" περιπνευμονικὴ, ἢ κερχνώδης exponitur à Gal. in exeg.
" id est, vox qualis pulmonia laborantibus, stridu-
" la, aut stridulam in faucibus asperitatem ha-
" bens, & 5. & 7. Epid. & φωναὶ καπίλλουσαι expo-
" nuntur Erotiano apud Hippocr. κατεχόμεναι, de-
" tentæ aut occupatæ: id est, adeo exiles vt vix au-
" diantur. Idem quoque Erotian. Bacchium re-
prehendit quod παρεγκεκλιμένας φωνὰς, hoc est de- "
missas voces, quasi distortas aut peruersas intel- "
lexerit; denique φωνὴ λευκὴ καὶ μέλαινα, per trans- "
lationem dicitur Galeno 3. de differ. puls. vt & "
comment. 1. in prorrhet. & φωνῆς λαμπρότητα &
βραδύτητα vocis claritatem & tarditatem inter se "
opponit Hippocr. lib. περὶ τέχνης. "

Φῶς. dicitur circulus subniger qui papillam ambit. Sic etiam, vt scribit Oribasius, vocatur medium transuersariorum quæ in Nilei machinamento sunt, quod plinthium appellatur.

Est quoque φῶς sicci collyrij nomen ad ἀμβλυωπίαν commendati à Trallian. descriptique " lib. 2. c. 5. "

Φωσφόρος. est collyrium διάκροκον, quod à Galeno libro quarto τῶν κατὰ τόπους. c. 7. ab Aetio libro septimo describitur. Recipit glaucij drach. xxiiii. & sarcocollæ drach. viii. croci drach. viii. opij drach. viii. myrrhæ drach. viii. misyos vsti drach. viii. gummi drach. xii. Excipiuntur aqua pluuia. valet ad dolorem & omnem inflammationem & vehementes epiphoras. Est autem aduertendum, male apud Galenum legi κόμμεως < ιβ'. est enim scribendum κόμμεως < ιβ'. error facilis est.

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. X.

Αἰρέφυλλον. gingidium. erraticæ pastinacę folium æmulatur, aliquanto tenuius, radicula candicante, subamara. Apud omnes manditur & crudum ex aceto & iuribus incoctum. dictum à Græcis est quod folijs luxuriet. Chærefolium à multis nuncupatur.

Χαιρέφυλλον. vero ideo dictũ putãt quod luxuriosa foliorum fœcunditate virescat & largiore coma frondescat.

Χαίτη. quamquam proprie iubam significet in quadrupedibus, qualis est leoni mari, dicuntur tamen in homine χαῖται, αἱ ὄπισθεν κατὰ τὸ ἰνίον ἀπειμέναι τρίχες, hoc est, pili qui à parte posteriore secundum occiput promment: sicut scripsit Ruffus: vt & ἴουλοι, αἱ παρὰ τοὺς κροτάφους τῶν τριχῶν ἐκφύσεις. hoc est, pili circa tempora oriundi.

Χάλαζα ἢ

Χαλάζιον. sunt tubercula quædam pellucida grandini similia, per cutem sparsa. Author enim introductionis seu medici χάλαζαν recenset inter eos affectus qui in quacunque parte corporis consistunt. Inuadit tamen præcipue oculorum palpebras, si quando in ijs lentus quidam humor concreuerit.

Vnde χαλαζιῶντα βλέφαρα apud Aetium dicuntur lib. 7. c. 83. Authori Definitionum Medicarum χάλαζα dicitur κεγχρώδης συστροφὴ κατὰ τοῦ βλεφάρου, concretio quædam aut globulus milio non dissimilis in palpebra subnascens. Authori vero τῆς εἰσαγωγῆς, χαλάζωσις appellatur, & esse dicitur περιφερῆ τινα ἔνδοθεν τοῦ βλεφάρου ἐπάρματα περιγεγραμμένα ἐοικότα τῇ χαλάζῃ, id est, orbicularia quædam intra palpebras circumscripta tubercula, grandini similia, quibus dissectis inquit Cels. lib. 7. c. 7. humor manat oui candido similis, qui & hæc tubercula parua in palpebris mobilia esse scribit, simulatque digito huc vel illuc impelluntur, conduntúrque, ait, aliquando sub cute, nonnunquam sub cartilagine non dissimilia κριθαῖς sed non figuræ eiusdem. A grandinis autem similitudine χάλαζα dicitur in suibus vitium in eorum ore sub lingua enascẽs, & per totam carnem sparsum & innatum, quod viuente animali tegitur, nec nisi dissecto & mortuo conspicitur, quo describit Aristoteles 8. de histor. animal. c. 21. & 30. probl. 4. quem morbum ait ille ex lingua cognosci. Albertus autem magnus 7. de animal. 20. vehementer hallucinatus est putans eundem esse morbum & grandinem & lepram.

Χαλαζῶδες οὖρον. vide οὖρον.

Χαλαζῶδες πυκνὸν. vocat Hippocr. 4. Epidem. crebra tubercula grandini similia in lingua enata ex incendio.

Χαλάζωσις. grandinatio. Sunt eminentiæ quædam intra palpebras grandini similes. vide supra χαλάζιον.

Χαλᾶν. apud Hippocr. idem est quod διαχωρεῖν, deijcere & aluum exonerare vt part. 6. & 7. comment. 3. prorrhet.

χάλασις laxitas, opponitur τῇ συντάσει distensioni, vide σύντασις.

Χαλαρὸν. laxum. dicitur apud Hippocr. pars recti intestini laxior, videlicet ad differentiam oræ eius infimæ quæ sphinctere musculo adstricta est, vt scribit Gal. initio libelli de dissectione vuluæ.

Χαλαστικὰ φάρμακα. relaxantia medicamenta. Dicuntur medicamenta quæ tensioni medentur. Itaque cum tensio multis modis contingat, non videtur vna esse laxantium species, sed alia humectando laxant, alia calfaciendo, alia molliendo, alia vacuando, alia tumores præter naturã purgando, alia aliud quiddam faciendo. Attamen si vniuersalem quãdam horum omnium substantiam constituere licet, ea certe erit ex genere modice calfacientium: sic enim & conniuentia corporis laxantur, & flatuosi spiritus tenuantur, & quod phlegmones iam conflatum est digeritur. Præcipuas in eorum ordine partes tene-

oleum chamæmelinum, itē adipes, butyrum, œsypus, & reliqua quæ intra secundum gradum calfaciunt. Verum Methodici multo longius τοῦ χαλαστικοῦ nomen extendunt, vt docet Galen. ad omnia remedia significanda quibus adstrictus affectus, quo vna cum fluente humore omne morborum genus comprehendebant, curaretur. Itaque & venę sectionem χαλαστικὸν esse præsidium dicebant, & omnia similiter purgantia medicamenta.

» De χαλαστικοῖς vide Galen. 7. κτ' γέν. c. 9.

Χαλβάνη. galbanum. Est succus è planta ferulacea. Nascitur in Syria Dioscoridi & μετώπιον aliqui vocant. Maxime probatur cartilaginosum, pingue, similitudinem thuris præferens: item purum minimeque lignosum, sed in quo nonnihil seminis ferulæ sit admistū. præterea graui odore, neque humidum, neque retorridum. Vi emolliendi & digerendi præditum est. Excalfacit tertio ordine incipiente, aut secundo completo: desiccat vero secundo incipiente.

Χαλινοί. Polluci lib. 2. dicitur gingiuarum connexio » ad inuicem, & labiorum partes quædam; Ni» cander τοὺς χαλινοὺς vocauit dentes in Theriacis.

Χαλκάνθεμον. sic dicitur à quibusdam τὸ χρυσάνθεμον.

Χάλκανθος. attramentum sutorium. Est succus concretus, ex chalcitide genitus & efflorescens. Ac cum quinque species sint eiusmodi succorum concretorum, sory, melanteria, chalcitis, misy, & de quo nunc agimus atramentum, in coloribus præsertim differentia est. Cum enim quatuor priores species coloris sint vel cinerei & nigri, vt sory & melanteria, vel rubri & ærei vt chalcitis. vel lutei & aurei vt misy, attramentum sutorium alterius est coloris & varij. Nam & candidum est albeque violæ simile, quod λευκόϊον vocant: & pallidum, & viride, & cœruleum, & omne præterea perspicuum & nitens, vnde superior ętas vitriolum appellauit. Differunt quoque prædicti succi ea in re, quod priores illæ quatuor species natiuæ semper sint, attramentū vero sutorium & natiuum & factitium habeatur. Natiuum quidem quod & fossile dicitur, ex chalcitide, vt dictum est, efflorescens & concretum, & natura tam simile chalcitidi, vt in hanc tandem per se redeat annorum spatio, sicut se vidisse Galenus memoriæ prodidit. Id aliquando quidem pendet ex metallorum cameris stiriarū instar, aliquando vero in terram deciduum est & iacet humi: quorum vtrumque quoniam distillando concreuit, χάλκανθον σταλακτικὸν Græci nominant. Id vel simile est capillis & plumis, vel habet stiriarum aut glebæ figuram, quæ etiam factitia est, cuius glebæ ex cubicis quibusdam corpusculis coagmentantur, perinde atque vuæ ex acinis. Factitium vero duplex etiam est. Alterum proprie πηκτὸν vocant Græci, id est concretum, quod è terræ cuniculis aqua atramentosa vel elata & in piscinas effusa, quemadmodū narrat Galenus, vel inde corriuata, frigore aut calore solis concrescit in chalcanthum: alterum verum ἑφθὸν, id est coctum, quoniam aqua atramentosa in ahenis decoquatur: est autem ea aqua, vt ait Galenus, viridis, chalcitin & æruginem redolens, & gustus quoq; eiusdem. In medicinæ vsu præstat fossile, cœruleum, graue, spissum, pellucidum: secundas tenet quod πηκτὸν diximus vocari. Adstringit vehementissime & valde calefacit & siccat, quare sanguinem profluentem è vulneribus sistit, viscera sordida purgat, & minuit excrescentia.

Cæterum apud Galen. quidem Aetium & « Paul. est χάλκανθος, apud Diosc. χάλκανθον quem « sequuntur Latini. «

Χαλκηδονία. Chalcedonia nomen est auricularis cu- « iusdam compositionis, quam esse tradit Galen. « vtilem ad aurium inflammationes cum exulce- « ratione 3. κτ' τόπ. c. 1. «

Χαλκῖτις. est medicamentum metallicum, colore æris, intercursantibus oblongis venis splendentibusque. Nascitur in ijsdem metallis in quibus σῶρυ καὶ μίσυ, mediumque inter ea non tantum loco, sed etiam viribus. Primum enim τὸ μίσυ solet occurrere, deinde ἡ χαλκῖτις, postremum τὸ σῶρυ. Est enim μίσυ tenuissimum, σῶρυ crassissimū, mediam vero rationem ἡ χαλκῖτις habet. Sed & temporis spatio in se inuicem transeunt, quemadmodum narrat Galen. τὴν χαλκῖτιν per triginta fere annos domi suæ asseruatam, in μίσυ versam se vidisse. Ex quo apparet hæc tria specie eadem esse, solaque naturæ concoctione & perfectione ab inuicem differre. Cæterum ἡ χαλκῖτις mistim adstringit & acris est: sed vincit acrimonia, quæ tanta est vt carnem vrat & crustam inducat. Itaque eā vrere præstiterit, quo & ipsa mitius vrat, desiccet, adstringat, minusque acris sit atque mordax. Inter venena numeratur quæ rosione interimunt. Hippocr. χαλκῖτιν vocat. quam eandem esse cum chalcitide, Galen. annotat in lexico Hippocr.

Hippocrates Chalcitidem γῆν χαλκῖτιν vocat, « nam Galen. in lexico Hippocr. tradit γῆν χαλκῖτιδα nihil aliud significare quam τὴν χαλκῖτιν. «

Ἔμπλαστρος διὰ χαλκίτεως. quæ & φοινικίνη vocatur « de hac Galen. lib. 1. κτ' γέν. c. 4. plura, vide etiam « φοινικίνη. «

Χαλκοῦ λεπὶς. æris squama quæ & λεπὶς simpliciter dicitur. Sunt tenues & squamosæ æris particulæ, quæ vel de æreis panibus, vel de clauis malleolorum ictibus excutitur. Hanc ἥλῖτιν appellant, id est clauarem, cui & primas tribuit Dioscorides. Itaque in hoc squama differt à flore, quod illa vi excutitur, hic sponte ab ære refrigerato excidit. Probatur squama quæ crassa est & æris modo rubens, & quæ, cum aceto aspergitur, æruginem ducit. Vehementer siccat, præsertim ἥλῖτις. Nam & subtilissimæ omnium substantiæ est, vt quæ nonnihil æruginis assumpserit. Detrahit similiter & liquat carnem & acriter mordet, ex quo perspicuum est non admodum tenuis esse substantiæ sed potius crassæ.

Χαλκοῦ ἄνθος. æris flos. Sunt minutæ æris particulæ à reliquo eius corpore resolutæ, milij specie, breues, ponderosæ, friabiles, in attritu fulueścentes, modice splendentes, atque constringentes. Fit autem duobus modis, vno cum æs è lapidis panibus in fornace excoctum fusumq; in receptacula delabitur per colla fistularum ad ea pertinentium: altero vero cum in singularis foci receptaculo æs, à quo plumbum & argentum fuerint separata, colliquatum fuerit: vtroque enim modo recrementis iam detractis candenti æris massæ aqua clarissima affunditur, tum vt refrigeretur, tum vt in panes diuidi possit. Illa igitur repente densata & concrescens florem illum veluti expuit, qui postea refrigeratus colligitur. Habet extergendi facultatem, estque tenuioris essentiæ quam aut æs vstum aut æris squama.

mordet, adſtringit & excreſcentia coercet.

Χαλκοῦς. æreoleum. Nomen eſt ponderis & Attici & medici. Eſt autem ſexta pars oboli. Siquidem obolus ἓξ χαλκοῦς, hoc eſt ſex æreola, continet. Eſt igitur ὁ χαλκοῦς duodecima pars ſcripuli. diuiditur autem ὁ χαλκοῦς εἰς λεπτὰ, hoc eſt in minuta ſeptem. Pendet autem χαλκοῦς grana duo Arabum. eſt autem granum apud Arabas minimum pondus.

Χαλκοειδῆ. oſſa quædam in extremo pede ſic vocantur quæ numero tria ſunt.

Χαμαιάκτη. ebulus. Alterum genus eſt τῆ ἄκτης, hoc eſt ſambuci, longe illo humilius, magiſque herbaceo generi aſſignãdum. ſic dicitur quod ſambuco humilius ſit & coactæ ad terram breuitatis. Deſiccandi, conglutinandi, modiceque digerendi facultatem habet.

Χαμαιβάλανος. ſic dicitur à quibuſdam ἄπιος. quam Romani radicem ſylueſtrem nuncupant.

Χαμαίβατος. rubus eſt humi ſparſus, radices qua tellurem tangit agens.

Χαμαιδάφνη. laurus Alexandrina. Romanis laureola ſiue laurago. Græci alijs nominibus etiam δάφνην & δαφνίτιν, & ὑδραγωγὸν, hoc eſt aquas ducentem, appellant. Frutex eſt vnico ramulo cubitali, recto, tenui atque leni, folio lauri ſimilitudine, multo leuiore & magis herbaceo, ſemine rotundo, rubenti, admiſtoque folijs quibus ſupernaſcitur. Reprehenditur Plinius quod vincam peruincam eſſe putauerit. Eius fructus vrinam mouet: ſimiliter & tenera germina (aſparagos vocant) in cibos admittuntur, attenuandi vi prædita.

Χαμαίδρυς. eſt herba quæ ſtatura tota digitorũ quatuor altitudinem non excedit, in petroſis & aſperis naſcens, folijs paruis, effigie & diuiſura quercus, amaris, flore pene purpureo, exili. Græcum nomen retinet in officinis. Græcis etiam τεύκριον & χαμαίδρωψ dicitur: Latini triſſaginem & & ferratam, vulgus querculam vel ſerratulam nominat. Habet autem chamædrys vincentem qualitatem amaram: eſt & quodammodo acris, quare lienes colliquat, vrinas & menſes prouocat, craſſos humores incidit, & obſtructiones aperit. Tertio ordine excalfacit & deſiccat, plus tamen calefacit, quam deſiccat.

Χαμαίδρωψ. vide in χαμαίδρωψ.

Χαμαίζηλον. ſunt, vt ait Plinius, qui gnaphalion hoc modo appellent: ſunt vero qui πεντάφυλλον, quod Romani quinquefolium dicunt, hoc nomine deſignent.

Χαμαικέρασος. ceraſus pumila, radice parua. Nec arbos eſt nec arbuſculis ceraſorum impar, baccis cætera omnia conſimilibus. In Bithynorum agro naſci proditur & ibi copioſe eam eſitantibus caput non aliter quam vinum grauare.

Χαμαίκισσος. hedera terreſtris, Romanis hedera pluuiatica, Græcis etiam κισσὸς ἄκαρπος & κισσὸς σπιθαμιαῖος dicitur. Frutex eſt ſimilis hederæ, longioribus & tenuioribus folijs, dodrantalibus ramulis multis, folioſis, ab radice quinis ſeniſue. flores albæ violæ exiſtimari poſſent, niſi minores eſſent, admodumque amari guſtus, radice candida, tenui, ſuperuacua. Naſcitur in cultis. Eius flos cum ſit admodum amarus, iecur obſtructione liberat, daturque ex coxendice laborantibus. Plinius tertiam cyclamini ſpeciem à quibuſdam χαμαίκισσον vocari ſcribit.

Χαμαικυπάρισσος. herba eſt ſic dicta à foliorum cypreſſi ſimilitudine: vulgo dicitur abrotonum, & cypreſſus hortenſis.

Χαμαιλεύκη. herba quæ creditur eſſe bechion ſiue tuſſilago. Plinius vero herbam quæ Latinis farranum ſiue farfugium dicitur, Græcis χαμαιλεύκην vocari exiſtimat. Sed & Dioſcorides author eſt βήχιον à quibuſdam χαμαιλεύκην dici. Idem & τῆ χαμαίκισσον à quibuſdam ſic vocari tradit.

Χαμαιλέων. chamæleo. herba eſt duorum generum, vnũ albi, alterũ nigri nomine. Albus folia ſcolymi habet aut cardui aſperiora & acutiora quã nigri robuſtioraque: caule vacat, verum è medio ſinu ſpinas echini marini aut cinaræ modo ſubrigit, purpureis floribus & crinitis, quid in papporum lanugines euaneſcunt: ſemen habet cnici ſimile, radicem in lætis & pinguibus craſſam, in montoſis vero graciliorem, in profundo albam, aliquatenus aromaticam, graui odore, dulcem. Verum chamæleo niger folijs ſcolymo ſimilis eſſet, niſi minora tenuioraque ac rubro diſtincta viderentur. Caulem emittit dodrantalem, digitali craſſitudine, ſubrubrum, & & in vmbella flores ſpinoſos, tenues, hyacinthi æmulos, verſicolores radice craſſa, nigra, denſa, interdum exeſa, quæ diſſecta flaueſcit, & commanducata mordet. Prouenit in campeſtribus ſiccis & cliuoſis tractibus & maritimis: vulgus hodie cardonettum vocat, cuius ſemine vtitur ad cogendum lac. Dioſcorides ſic Græcis dictum chamæleonta prodidit à varietate foliorũ: hæc enim cum terra colorem mutant vt hic nigra, illic viridia, alibi cyanea, alibi crocea atque alijs coloribus appareant chamæleonis animalis inſtar. Sunt autem duæ illæ chamæleonis ſpecies valde inter ſe differentes: alibi enim radix potui datur vtiliter oxybaphi menſura hydropicis, & contra difficultatem vrinæ & ſerpentium venena, vt ait Dioſcorides: nigri vero radix lethale quiddam obtinet, & à Paulo Æginета priuatim inter venena numeratur, & proinde foris tantum, authoribus Dioſcoride & Galeno, adhibetur ad affectus externos, qui detergeri debent. Præter has autem duas chamæleonis differentias ſtatuendus etiam eſt alius chamæleo quem ἰξίαν ſiue οὐλόφονον nominant, lethalis prorſus & venenatus, niſi eum aliquis putet albi ſpeciem eſſe, quod de albo ſcripſerit Dioſcorides, ipſum ἰξίαν ideo aliquibus vocari, quod quibuſdam in locis viſcum circa radicem eius inueniatur, quo pro maſtiche vtantur mulieres. Sed vide num hæc appellatio ad nigrum magis pertinere debeat, cum Galen. ipſeque Dioſcorides chamæleonem album propinantes, vt dictum eſt, non diſtinxerint an viſcum necne fundat; cum tamen ἰξίαν deleterium eſſe conſtet ſi bibatur.

Χαμαιλέων. etiam dicitur à quibuſdam ὁ δίψακος., vt habetur apud Dioſcor.

Χαμαίλυγον. vocari à nonnullis hierobotanen, tradit Apuleius: pro quo Dioſcor. codices habent χαμαίλυκον.

Χαμαίμηλον. dicitur ἡ ἀνθεμὶς, ab odore mali, vulgo camomilla. vide ἀνθεμὶς.

Χαμαίπιτυς, aiuga ſiue abiga, ſiue thus terræ, vt ait Plinius. Nunc ab officinis & herbarijs iua moſchata dicitur. Eſt herba per humum ſerpens, incuruæ ſimilis, folijs ſemperuiui minoris, ſed multo tenuioribus, hirſutis & pinguioribus, circum ramos denſis, odore pinus, flore tenui, luteo vel

candido, radicibus cichorij. Est & altera eius species eiusdem nominis, cubitalibus ramis, anchoræ modo incuruis, minutis crinibus, coma supradictæ. flos candidus, nigricans. semen olet pinum vt superior. Tertia masculus dicitur, paruula, læuior, folijs exilibus, candidis, pilosis, coliculo crasso & albo, flosculis melinis, semine pusillo secus alas, eodē odore quo cæteræ item species. Habet autem ἡ χαμαιπίτυς & amarorem & acrimoniam, vimque abstergendi expurgandique maiorem quam calfaciendi: itaque iecinoris obstructiones percommode soluit, menses & vrinas mouet. Siccat tertio ordine, calefacit secundo. Dioscorides scribit hypericum χαμαιπίτυν à quibusdam vocari, quoniam semen odore resinam imitetur.

Χαμαίρωψ. dicitur à quibusdam ἡ χαμαίδρυς, vt Apuleius tradit. Apud Dioscor. est χαμαίδρωψ: minus recte. nam χθαμαλοῦ ῥωπὸς significationem habet illud compositum.

Χαμαισύκη. herba est ramos habens digitorum quaternum, teretes, succosos, per terram sparsos, folia lentis effigie, peplo similia, parua, tenuia, quæ à terra nō attolluntur. semine sub folijs rotundo, vt in peplo. neque caulem neque florem promit. radice tenui & superuacanea est. Est autem ἡ χαμαισύκη acris & abstergens.

Χαμελαία. oleago, vel oleastellum. Est frutex surculosus, folijs oleæ similibus, tenuioribus, gustantiamaris & mordacibus ita vt linguam vellicent & arteriam exulcerent: officinæ mezereon appellant. Detrahit pituitam bilemque, folijs præsertim in catapotio deuoratis: namque duæ absinthij partes, vt scribit Dioscorides, adiecta chameleæ vna, hydromelite excipiuntur, & in catapotia coguntur. Ea autem in ventre non liquescunt, siquidem quotquot fuere deuorata regeruntur.

Χαμελαία. dicitur à quibusdam ἡ θυμελαία, vt habetur apud Dioscor.

Χαρακίας. dicitur primum genus tithymalli. Est autem tithymallus masculus, caules habens supra cubiti altitudinem, rubros, lacteo succo atque acri madentes, folia autem oleæ circum ramos angustiora & longiora, radicem crassam & lignosam. Pendent in cacuminibus caulium comæ iunci, sub quibus caueolæ foliolis balnearum similes, in quibus semen continetur. Nascitur in asperis & montibus. Dioscorides alijs nominibus à quibusdam κωμήτην & ἀμυγδαλοειδῆ & κωβιὸν tradit appellari. Gallis nunc magna ex parte expurgia nominatur. Eius enim succus aluum purgat, trahitque pituitam & bilem binis obolis in posca sumptis, & cum aqua mulsa vomitiones mouet.

Χαρακτῷ. id est, ὀξυσμένῳ ὑπὸ τοῦ χαρακτῆρος, exacerbato & vehementer offenso ob characterem. vt annotat Galenus in lexico Hippocratis.

Χάρμη. antidoti nomen est descriptæ à Democrate,
» quæ habetur apud Galen. 2. de antid. c. 4. no-
» men sumpsit ab inuentore Charme.

Χαροπὸν. coloris albi genus, sed paulo plus ab albo quam glaucum declinans. Est enim glaucus color veluti cornu pellucidum, charopus vero similis est pilis subalbidis cameli, vel lapidi quem ὀνυχίτην appellant: vt scriptum est ab Actuar. li. 1. περὶ οὔρων. c. 8.
» Sic Cælius Aurelian. nephriticorum vrinas es-
» se ait χαροπὰ, lib. 5. τῶν χρον. c. 23. id est, vt idem ex-
ponit, tenues & aqueas, atque ita subalbidas «
vt colaturæ liquidæ colorem referant quem «
Græci, inquit, χαροπὸν vocant. «

Χαρωνεῖα βάραθρα. Charoneæ fossæ aerem pestilen- «
tem & tetrum spirantes quarum aliquando Ga- «
len. meminit. «

Χάσκων. περιοπῶν. id est, in diuersum trahens. vt Dioscorides legit, & sic dici uuluas ait, ex eo quod aperiuntur. vt annotat Galenus in lexico Hippocr.

Χάσμη. oscitatio. Symptoma est facultatis seu actionis animalis motricis. Est enim deprauatus maxillæ inferioris motus. Fit propter humiditatem flatuosam vel spiritum vaporosum contentum in musculis maxillam inferiorem aperientibus: frigida autem prorsus causa est, eoque fit vt & per initia accessionum & somno maxime appetente crebræ fiant oscitationes, vtque illæ etiam tum vino, tum magna raraque spiratione discutiantur, vt docuit Hippocr. aphor. 56. lib. 7. & libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, scribens Medicatorium oscitationum continuatum longum anhelitum esse. Eum autem humorem natura dum conatur expellere, maxillam mouet & agitat, hiatumque oris inducit: sic vt ab alijs partibus excrementa depellat, eadem motus alios exercet, vt pandiculationem, tussim, singultum, vomitum, horrorem & alios ijs similes. Sed vomitio quidem & tussis & horror validi omnino motus sunt: pandiculatio vero & oscitatio, mediocres. inter quæ aliud etiam discrimen est à Galeno proditum, quod cum eiusmodi omnium symptomatum alia naturæ sint opera, à morbosa tamen causa coactæ, alia morbosos comitentur affectus, nil contra moliente natura, alia vero fiant natura & morbo ad actionem simul concurrentibus, oscitatio gignatur sola facultate naturaque agente, velut & tussis & pandiculatio & singultus. Hæc enim solius facultatis opera sunt aduersus causam morbificam insurgentis.

Χαῦνον. molle & digitis cedens, apud Hippoc. lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν. vt Galen. explicauit.

Χέδροψ. dicitur speciatim id leguminis genus quod manu carpitur, vt scribit Gal. lib. de attenuante victu. vide δημήτεια σπέρματα.

Χεζανάγκη. nomen est emplastri purgatorij quod sibi in vsu fuisse Aetius scribit. Impositum vmbilico mouet inferiorem vētrem. Est & apud Paulum vnguenti nomen, quo peruncta sedes aluū mouet & subducit. Sic dici potest quicquid affert cacandi necessitatem.

Χεῖλος. labrum. Sic dicuntur oris extremitates musculosæ, ipsum vicissim claudentes aperientesque. Labrorum quidem substantia carne quodammodo fungosa constat, & ipsa tota labrorum cute, & oris amplitudinem succingente tunica & quatuor musculis confusa. Est autem ea valde mobilis in omnem partem: sursum quidem à binis vtrimque musculis qui à malis descendūt, quorum duo supernum, totidem infernum sursum attollunt: deorsum vero à binis similiter, qui vtrimque à menti lateribus in labrum tum supernum tum infernum ascendunt. Horum autem congeneres duo, dum simul agunt, labrum motu recto mouent: dum alteruter tantum obliquo. Ad hæc fibræ eorum qui labrum supernum attollunt, & infernum deprimunt, internæ quidem intro versus dentes, externæ vero foras versus cutim labra euertūt. Sic

quatuor habentur in labris musculi, à quibus octo motuum differentiæ perficiuntur, quemadmodum lib.11.de vsu part. Galen. demonstrauit. Sed hos prope omnes labri vtriusque motus non parum iuuat musculus latus, ab aurium radice, occipite, spinis omnibus ceruicis, spina omoplatæ, acromio, claui, sterno exortus, totusque tenuissimus in faciei partes pene omnes, fibris à tam diuersa origine varijs insertus, easque ob id in omnem prope partem mouens. Dicitur χεῖλος παρὰ τὸ χέειν λόγοις, hoc est, quod sermonem emittat & fundat. Cæterum quod in labijs prominet, προχεῖλον dicitur: ipsa autem labiorum sectio quæ τὸ στόμα efficit, μάσταξ & λογεῖον vocatur, authore Polluce: προστόμιον autem siue προστομία, labiorum mutuus congressus: φίλτρον vero, cauitas quæ superiori labro inest, vt alia quæ in inferiori est, τύπος & νύμφη.

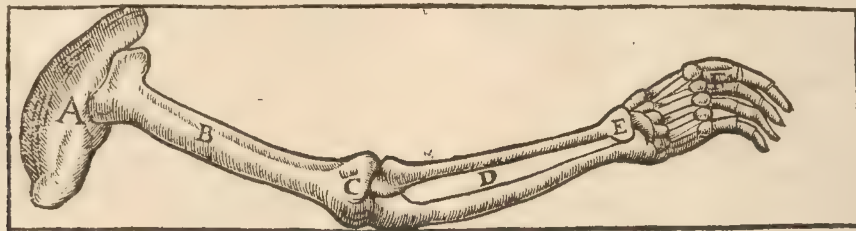
Χειμερινή. dicitur à quibusdam τὸ ἀείζωον, siue sedum minus, quod hyemes toleret neque vnquam moriatur.

Χειμερινὸς πυρετός. Hippocrati dicitur febris hiema-
» lis, ea scilicet quæ vel hieme fit, vel quæ hieme
» peculiaris est vt interpretatur Galen. li.4. de diæ-
» ta in acut. fit autem eiusmodi à pituita, vt quæ
» æstate fit à bile.

Χειμῶν. ψῦχος, ῥῖγος. hoc est frigus, rigor. vide χειμίνεσα, infrigidata, gelu correpta: vt annotat Galen. in lexico Hippocr.

Χειμών. hyems. Est tempus anni frigidum & humidum, Vergiliarum occasu incipiens, & æquinoctio desinens. Est enim per se ea temperie prædita hyems, nec ex comparatione cuiusquam talis dicitur, sed quod in ea humiditas superet siccitatem, & frigiditas calorem. Initium sumit quinto vel sexto circiter Nouembris die, cum scilicet Vergiliæ occidunt, duratque ad æquinoctium quod mense Martio contingit. Itaque tota hyems plusquam quatuor mensium est apud medicos. Quod quidem spatium plærique sequuti Hippocratem lib. περὶ ἑβδομάδων, in tres partes diuidunt. ac mediam quidem eo tempore comprehendunt quod circa solstitium est, nec alio, opinor, quam χειμῶνος nomine designant: primam autem, ab initio hyemis ad hoc vsque tempus, quam σπορητὸν, hoc est semente vocant: postremam autem, à medio illo tempore ad finem hyemis, quam φυταλίαν, hoc est, inserendi tempus appellant.

Χείρ. manus. brachium. Geminam habet significationem. Nam & totum brachium ab humero vsque ad digitos, & extremam brachij partem significat, qua aliquid comprehẽdimus. Neque enim quæ Latine manus dicitur, nomen habet proprium apud Græcos distinctum à toto brachio. Itaque si quando alterum designare Græci volunt, sæpe addũt quo distingui possit. vt Hippocrates ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν manum significare volens, nõ χεῖρα simpliciter, quod brachium etiam significat, sed χεῖρα ἄκραν dixit, & Galenus lib. de Ossibus, ὅλην τὴν χεῖρα, designans totam partem brachio, cubito & manu constantem. Vsus tamen videtur obtinuisse vt simpliciter χείρ, manum Latinis dictam significet: si vero totum quod ab humero est, designare velimus, ὅλην τὴν χεῖρα vel aliter dicamus. Sunt autem totius manus, siue brachij (quo nomine namque voces, parum interest, modo intelligas ita nunc appellari membri superioris τὸ διφυὲς, vt ait Aristoteles, hoc est, bipartitam compactionem à thorace dependentem, quomodo sæpius Gal. vsurpauit) partes sex, sed quas proprijs nominibus non sit facile distinguere, propter eorum confusionem tam apud Græcos quam Latinos authores. Vt autem eorum facilis sit explicatio, libuit omnes eas partes hoc diagrammate designare, & singulis quæ quisque nomina dederit exponere. Primum quidem totum id membrum varijs nominibus appellatũ est. Namque ab Aristotele βραχίων, à Galeno sæpissime χείρ, & aliquando tamen βραχίων dicitur. A Latinis Celso quidem brachium, Gaza vero tum brachium tum vlna vocatum est. Partes vero ad hunc modum se habent.

A. Articulus est, ὦμος ab Aristotele dictus, ὠμοπλάτη à reliquis. Celsus & Gaza scapulas vocarunt. Celsus item scoptula, vel, vt alij legunt, scoptula operta. Plinius humerum vocauit, humerum pro ipso articulo aperte intelligẽs. Celsus vero humeri nomine aliam, vt dicetur, partem designauit.

B. Pars est totius brachij maxima, terminos habens superne quidem A, inferne vero C. Hęc ab Aristotele ἀγκὼν vocatur, à Galeno βραχίων: Celsus humerum, alij lacertum dicunt. Gaza apud Aristotelem videtur lacertum agilem vertisse.

C. Articulus est, duo magna totius membri ossa coniungens, estque ea pars qua totũ membrum flectitur, cuique innitimur. vocatur ἀγκὼν ab Hippocrate, ὠλέκρανον ab Arist. & Atticis, vt testatur Gal. A multis cubitus, à Gaza gibber Latine dicitur.

D. Altera pars totius membri non minima, imo secundum lacertum iam explicatum maxima, sita inter duos Articulos per C & E designatos. πῆχυς dicitur ab Aristotele, ab alijs ὠλένη. Celsus brachium vocat, eodem scilicet cũ toto nomine, Gaza vero cubitum vertit. Cuius pars superior ἐπίπηχυ, inferior ἀγοσὸς appellatur.

E. Articulus est, quo manus cum proximo osse iungitur. καρπὸς à Græcis, à Latinis brachiale nominatur.

F. Χείρ à Galeno interdum, sed ἄκρα χεὶρ sæpius dicitur: ab alijs composito nomine ἀκρόχειρον siue ἀκροχειρὶς. Latini manum vocant. Sic quidem se habent totius manus siue brachij partes, earumque nomenclaturæ, quas non inconcinne videtur Ouidius expressisse libr. 1. Metamorph. his versibus.

——laudat digitosque manusque,

Brachiaque

Bracchiaque & nudos media plus parte lacertos.

Sed quoniam χεὶρ etiam manum Latinis proprie dictam significat, eius quoque partes sunt explicandæ. Aristoteles quidem in duas summas particulas diuidit, εἰς τὸ θέναρ καὶ τοὺς δακτύλους, hoc est, in palmam & digitos. Palmæ duas partes facit, internam & externam, internam θέναρ σαρκῶδες appellat, hoc est volam: externã autem quæ neruosa est, dicit nomine carere. iuniores μετακάρπιον dixerunt. Digitorum etiam duas partes κόνδυλον καὶ φάλαγγα, hoc est, nodum & internodium. Alij vero aliter distinxere, primã quidem manus partem vocantes καρπὸν, non nodũ quidem illum quo cum brachio manus iungitur, sed eam palmæ particulam, quæ ex multis minimisque ossibus constat, nodo illi proximam. Alteram vero carpo annexam latamque, & ex rectis quinque ossibus constantem ad digitos tendentibus, & ex quibus ipsi digiti oriuntur, quam Aristoteles proprio nomine carere dixit, ex ipso situ μετακάρπιον vel ὀπισθέναρ vel προκάρπιον nuncupantes. Quibus duabus partibus tertiam Pollux addit, προκάρπιον vocatam. Quæ vero metacarpio opposita pars est, lata & concaua, & scissuris, vt scribit Aristoteles, vitæ indicibus distincta, θέναρ, vel, vt ait Aristoteles, θέναρ σαρκῶδες nuncupatur, à Latinis vola, cuius pars, quæ digitis proxime subest, στῆθος χειρὸς, vel, vt alijs placet, ὑποθέναρ nominatur. quanquam sunt qui στῆθος χειρὸς ipsum metacarpium interpretentur. Ab his digiti consequuntur, de quibus suo loco agitur.

Sed & notandum χεὶρ apud Græcos non modo manum, sed etiam quicquid manu comprehenditur significare, vt notauit auus meus scholijs suis in Nicandri Theriaca.

Χείρ. emplastri nomen est, quod quinq; pharmacis, vt manus digitis, constat, inæqualibus etiam ponderibus. Recipit autem Colophoniæ libras v. ceræ lib. IIII. resinæ pinus lib. II. adipis taurini li. II. butyri lib. I.

Huius emplastri sic vocati meminit Trallian. lib. 9. in curatione pleuritidis.

Χεὶρ etiam à quibusdam dictus est ὁ δήλακος, vt habetur apud Dioscor.

Χεὶρ θεοῦ. manus Dei, hoc nomine vocatur apud Trallian. lib. 9. c. 13. medicamentum cum hircino sanguine paratum ad comminuendos calculos.

Χειράγρα. dicitur arthritis, quæ manuum articulos occupauit. nec vero morbus ipse tantum sic appellatur cum viget & dolorem facit, sed ipsa etiã articulorum contorsio & imbecillitas post morbum relicta. Tophis enim articuli manent intercepti. Id enim significat ἡ ἄγρα τῆς χειρὸς, hoc est manus captura. quamuis alij χειράλγαν quasi χειράλγαν, hoc est manus dolorem, ἀπὸ τοῦ ἀλγήματος deriuari malint.

Χειρὰς, ἀδος, fissura est in manibus apud Hesych. & Laert. per κατάχεσιν dicitur & fissura pedum ijsdem authoribus.

Χειραψία. leuis frictio quæ fit leuiter attingendo & suspensa manu tantum, atque à Cæl. Aurel. l. I. τῶν χρον. c. 4. manutigium vocatur.

Χείρεξις. significat apud Hippoc. idem quod ἡ χειρουργία, vel vniuersa simpliciter rerum omnium admotio, quæ manu perficitur, quam & χειρισμὸν appellant.

Vt notat Gal. εἰς τὸ περὶ ἀγμ. comm. I. t. 49. dicitur pro eodem χείρεξις & χειρισμὸς: ab hac voce deductum χειρίζειν Hippocrati, manibus curationem exequi significans, cum alibi tum in libro qui inscribitur ἰητρεῖον, & res χείρεξις, quam tamen & μεταχείρεσιν interpretatur Gal. comm. I. in lib. Hippocr. περὶ ἀγμ. & significat hoc verbum Polybio lib. 2. administrare & χειρισμὸς administratio.

Χειροπληθὴς, τὸ: est quantum manu comprehendi potest apud Diosc. l. I. c. 7. & alios medicos Græcos Latinis manipulus vocatur, sic apud Diosc. l. I. c. 7. δέσμας χειροπληθεῖς Budæus & Ruell. verterunt manuales fasciculos: extat & adiectiuum χειροπληθιαῖος pro eadem significatione apud Theophr. hist. plant. l. 9. c. 47.

Χειρουργία ἡ

Χειρουργικὴ, pars est τῆς θεραπευτικῆς, morbos, qui in solutione continui aut in partium externarum immoderatione consistunt, tollens sectione, vstione, restitutione in naturalem situm, & medicamentis foris appositis. Sectione enim & vstione tollit quod redundat, luxata & fracta ossa reponit in locum naturalem. Vlcera medicamentis deterget, carne implet, & cicatrice obducit. Quibus in rebus tria sibi maxime proponere debet chirurgus, tum vt breui curet, tum vt curet citra dolorem, tum vt maxime tuto. Ac rursus, vt tuto curet, tria potissimum considerabit. Vnũ primumque vt absolutionem operis consequatur, alterum vt sicubi hanc non consequatur, saltem cubãtem non lædat, tertium vt vitium non facile reuertatur. Hæc enim qui præstiterit, merito optimus chirurgus censebitur.

Cæterum cum illæ à Galeno nominatæ τομὴ & καῦσις, id est sectio & vstio præcipuæ sint chirurgiæ partes, interdum χειρουργία per alteram illarum vocum exponitur, vt ex Diosc. l. 5. μετὰ τὴν χειρουργίαν ἐγκλυζόμενον affertur in vulg. lex pro post sectionem infusa.

Χειρονομία. manuum ad rythmum motio, seu manuum gesticulatio, inter corporis exercitationes olim reposita quam Hippocr. siue Polybius, 2. de diæta, attenuare humores inquit, atque sursum carnes trahere, quam similiter in inueterato capitis dolore, vbi paulatim malum soluitur, commendauit Aretæ. l. I. curat Chronic. c. I. veluti & in vertiginosis, epilepticis, cœliacis.

Χειροτεχνίη. est exercitatio in arte & vsus medicus idem quod τριβὴ apud Hippocratem ἐν παραγγελίαις.

Χειρώνιον ἕλκος. Chironium vlcus. Sic appellatur vlcus malignum inueteratum, quod & magnum est, & oras habet duas, callosas, tumentes. Exit ab eo sanies non multa, sed tenuis. Odor malus neque in vlcere, neque in eius humore est: nulla inflammatio, dolor modicus est. Nihil serpit, ideoque nullum periculum adfert, sed non facile sanescit. Interdum tenuis cicatrix inducitur, deinde iterum rumpitur, vlcusque renouatur. fit maxime in pedibus & cruribus. Sic dictum est hoc vlcus à Chirone, vt ab eo, inquit Galenus, qui primum id sanauit. Idem etiam τηλέφιον vocatur.

Hæc Cels. l. 5. c. 28. qui quidem cum nullibi penitus Telephij meminerit, idem esse illud cũ Chironio reputasse credẽdus est, id quod à Paulo manifestius habetur l. 4. c. 46. qui tametsi malefica malignaue prius in titulo, quæ Chironia & Telephia dicuntur ancipiti sermone proposuerat, dicens περὶ κακοήθων ἑλκῶν ἃ χειρώνια καὶ τηλέφια καλεῖται, ancipiti inquam sermone,

cum an idē, an diuersa sint à Chironijs Telephia per hæc verba determinare minime possimus, deinceps tamen seipsum proculdubio sic determinat, vt idem esse apud ipsum sole clarius sit dum inquit, inueterata & quæ vix cicatricem recipiunt vlcera, nonnulli Chironi nuncuparunt tanquam Chirone ipso ad sanitatem indigentia: alij vero Telephia, propterea quod Telephus in tali vlcere diutius perseuerauerit: è quibus quidem, Celsi prius, deinceps vero Pauli etiā verbis, patet non in erosione aut depastu Chironij rationem consistere (veluti Gal. opinabatur qui rationem phagedænæ in his posuit 4. meth. ca. 2. ac Chironium deinceps Telephiumque phagedænæ species existere adiunxit 14. meth. ca. 17.) verum in eo quod malignum & curationi contumax est vt inueterascere atque consenescere soleat, tùm Celsus, tum etiam Paulus edocuerūt. Cur autem Chironium vlcus appelletur varij varie senserunt, Zenodotus enim Erasmo referente Chil. 2. cent. 8. prouerb. 21. quia Chiron Centaurus in bello aduersus Cētauros ictus ab Hercule, vulnus immedicabile accepit in pede vnde perijt, in parœmiam commigrasse autumat vt χειρώνιον ἕλκος de immedicabili quouis malo, seu vulnere, aut etiam spontaneo vlcere dicatur; alij ab herba Cētaurea qua sibi vulneratus Chiron opem tulit, dictum volunt authore Plin. l. 25. c. 6. Alij nominatum volunt à Chirone qui primùm id vlcus sanauit inquit Gal. 2. meth. c. 2. Primus autem Chiron non herbarum modo aut medicamentorum (prout ex Plinio didicimus l. 7. c. 56.) verum & Chirurgiæ antiquioris quidē medicinæ partis inuentor fuit, cuius ratione Chironem à manibus manuumque opere dictū voluit Boccatius lib. de Genealog. deorum 8. c. 8. qui & Æsculapium educauit ac Achillem erudiuit, vt apud eundem leges l. 5. c. 19. & l. 7. c. 16. & l. 12. c. 52. vt omnino existimandum sit, haud temere Chironium vlcus appellari quodcumq; scilicet Chironis experientissimi ac solertissimi chirurgi curatricem salutiferamque manum, ob sui malitiam & contumaciam exoptat.

Χελῶνες. τὰ χείλη, hoc est labia, apud Comicos veteres, teste Polluce.

Χελιδόνιον. herba est, cuius duæ dicuntur esse differentiæ, vnum enim maius, alterum minus dicitur. Maius caule est gracili, cubitali aut altiore, agnatis foliosis, folijs ranunculi, multis, mollioribus tamen & colore cæsijs, flore violæ albæ secundum singula folia prodeunte. In eo succus croci, mordax, acris, aliquantulum subamarus, grauiter olens. Radix superne singularis, inferne in multa crocea capillamenta fibratur. Siliqua ceu corniculari papaueris, tenuis, in metæ figuram longa, in qua semen papauere maius recluditur. Hæc officinis suum retinuit nomen, Gallis eclera dicitur. Minus vero pingitur à Dioscoride herbula sine caule, folijs hederæ rotundioribus minoribusq; pediculis quibusdam à radice dependentibus, item teneris & aliquatenus pinguibus. Radices habet pusillas, frequentes ex eodem callo prodeuntes, in tritici modum aceruatim congestas, quarum tres aut quatuor tantum in longitudinem progrediuntur. Iuxta aquas & lacus nascitur. Calfacit & siccat quarto ordine etiam absoluto, præsertim minus, quod acrius est maiore. Magnam vtrumque vim habet extergendi, maxime si quis humor crassus in pupilla collectus est, qui oculis officiat.

Hinc scribit Dioscor. l. 2. c. 11. quod si quis ex hirundinum pullis excæcatus fuerit, matres hac herba admota illius cæcitati mederi, adeoq; visum restituere. Idem censuit scripsitque Plin. l. 8. c. 27. & lib. 25. c. 8. at vero Cornel. Celsus hoc commentitium esse autumat li. 6. c. 6. quo loco de sanguine suffusis oculis agit. Quod ipsum & ante innuisse videtur Aristoteles, dum lib. 6. de hist. anim. c. 5. & 4. de generat. animal. c. 6. nulla herbæ facta mentione pullorum hirundinis nuperrime in lucem editorum oculos siquis præpunxerit aut stylo vexauerit, resanescere scribit, ac visum postea plane recipere: hoc & innuit Pli. l. 11. c. 37. id vero si ita est soli genitali facultati acceptū ferendum est, quæ quidem in recens editis eiusmodi animantibus oculis nondum absolutis insidet.

Χελιδόνιον. dicitur à quibusdam ἡ ἀμπελολεύκη, id est vitis alba, vt habetur apud Dioscoridem.

Χελιδόνιον. etiam nomen est collyrij quod à Gal. describi. l. 4. κτ̀ τόπ. c. 7.

Χελιδὼν. sic vocatur cauitas in bracchij hominis flexu circa cubitum Hesychio: item muliebre pudendum Suidæ.

Χέλυς. aliquando pectus significat quod sit veluti testudinatum.

Χελύσκιον ξηρὸν. per diminutionem dictū est χελύσκιον, τὸ βραχὺ καὶ ὀλίγον βηχίον, id est parua tussicula quæ arida est, cum nihil humoris qui excreatur, in os affluit. vt explicat Galenus in lexico Hippocrat.

Χελώνιον ἢ

Χελώνιον. pars gibba dorsi, quæ collo proxime subiacet: sic dicta à testudinis figura. Vide in dictione ὠμοπλάτου.

Χελώνη. testudo. est instrumētum organicum, quod in organis ad id collocatum est vt corpora quæ restituuntur, paulatim & minime concussa extendantur. quemadmodum enim testudines animalia lento gradu procedunt, ita machinationes quibus illa referuntur. ex testudinibus autem nonnullæ transuersarijs similes sunt. aliæ oblongæ: aliæ cubi speciem repræsentant. transuersarijs similes sunt in organo Andreæ, fabriue: oblōgæ in quadrata columna, quæ appellatur Hermes: cubum referunt in rotunda figura Heraclidæ Ephesij. Præterea testudinum aliæ cubitos & spatham attollunt, aliæ cuneatam & lunatam appendicem, quædam nihil attollunt, sed solum sunt ad extendendum inuentæ. Cubitos attollit testudo quæ sursum fertur, & cætera quæ pulchre enarrat Oribasius libro de machinamentis. Cæterum testudo conficiebatur ex robustiori materia, vt puta ilignea vel fraxinea, quæ secundas obtinet.

Χήλη. dicitur specillum bifurcum in modum forcipis, quæ Græcis etiam χήλη dicitur apud Hippocr. 2. de morbis in Polypi curatione vt testatur Galen. in exeg. apud Hesych. χήλη etiam maxillam significat; numeratur & inter morbos apud Pollucem.

Χήλωμα. Galenus in lexico Hippocr. interpretatur bifidam cauitatem sagittæ, qua parte in sagittando sagittam neruo applicant.

Χήμη. mensura est liquidorum apud Atticos, sed ea duplex. Maior, quæ est vigesima pars τῆς κοτύλης, pēdens drachmas tres minor, quæ est tricesima, pēdēs duas; sicut Cleopatra docet his verbis, χήμη μεγάλη ἔχει δραχμὰς γ´ καὶ ἡ μικρὰ δραχμὰς β´. hoc est,

cheme maior pendit drachmas tres: minor, duas.

Χηλαὶ. sic dicuntur, vt ait Ruffus, ciliorum extrema per somnum sese contingentia, quæ alio etiam nomine στεφάναι vocantur.

Χήμωσις. affectus albi oculi. Dicitur autem cum album oculi ita supra nigrum intumuit, vt nigro subsidente & albo eminente hiatus cuiusdam similitudo oriatur. Siquidem album nigro supereminet, ipsumque multis partibus longeque excedit. Id enim significat quod dixit Paulus Ægineta lib. 3. καὶ πολυμερῶς ὑπερβάλλει τοῦ μέλανος, hoc est, ἐπιδίδωσι καὶ ὑπερέχεται non autem occupat, vt vulgus interpretum conuertit. Ergo cum nigrum cauum sit & subsidat, album vndique tumeat & attollatur, non inepte veteres medici malum hoc τῆς χήμης nomine designarunt, siue illi eo animal intellexerint quod inter ostrea numeratur hiatque semper, siue simpliciter hiatum qui χήμη & χάσμα dicitur. Cæterum affectum hunc duo maxime symptomata consequuntur: vnum, rubor oculorum propter inflammationem: alterum vero palpebrarum, vt ait Paulus ἐκτροπὴ, hoc est peruersio siue contorsio, ita vt oculos tegere claudereque non possint. Tumor enim oculi impedit quo minus palpebræ adduci committique possint. Itaque laborantes oculi perpetuo manent aperti. Est autem scribendum χήμωσις per η non per υ. deriuatur enim, vt dixi ἀπὸ τῆς χήμης, quemadmodum scribit Galen. ἐν τῷ ἰατρῷ, seu quicunque alius author est. Notandum hoc loco censui, apud Galenum extremo secundo comment. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον, vbi de contractis & hiantibus agitur, male scribi χήμωσιν ἀντὶ τῆς φιμώσεως, & negligentius à Vidio interprete animaduersum fuisse hunc locum, idque duobus argumentis: primum quod affectus hic de quo ibi Galenus agit, ad palpebras non ad album oculi pertineat: deinde quod scribat oculos per eum affectum aperiri non posse. quod vt τῇ χημώσει contrarium est, sic est τῇ φιμώσει proprium.

Χηραμοὶ. sic dicuntur duo linguæ sinus caui. Pollux.

Χηρία. Latini armoraciam vocant. syluestris est rhaphanus, fronde copiosior quam corpore, folio læui, rotundo ac breui, radice tenera, exili, longa, saporis acuti. Hodie seritur ad deturbandos calculos, & vrinam ciendam.

» Ἡ χθὼν Πυθαγόρου. terra Pythagoræ, sic dictæ
» sunt partes genitales, inuento machinatione
» Geometrica hominis centro, id est inuenta mi-
» noris mundi terra, quæ officina est procreatio-
» nis vt in maiore mũdo terra est ortus regio, nam
» si homo dispansis bracchijs & pedibus diductis
» statuatur, & in verendis circini pes collocetur,
» rotundationis linea per extremas manus & ex-
» tremos pedes curret, ita genitalia centrum
» erunt.

Χία γῆ. Chia terra. est gleba terræ quæ in Chio insula prouenit albicans, & pollens vi adstringendi, purgandi, extenuandi. Pulcherrimum est ad ambusta remedium. vide Galen. 9. simpl. medic.

Χιακά. sunt species collyriorum cuius differentes habentur modi apud Aetium libr. 7. Habet & vnam τοῦ χιακοῦ κολλυρίου descriptionem Paulus Ægineta lib. 7. Idem vtitur τῷ χιακῷ lib. 3. ca. 22. περὶ φλεγμονῆς ὀφθαλμῶν, scribens vim habere fundendi atque humectandi. Sic autem appellantur quod vino Chio materia eorum læuigatur aut alio consimilis facultatis, nimirum austero & aquæ marinæ experte.

Χιαστὸς. laquei nomen apud Oribasium. sic dictus est quod habenæ capita ad similitudinem literæ χ aduersa inter se sint.

Χιασμὸς. diuisura capitis accurata Cælio Aureliano dicitur lib. 1. τῶν χρον. c. 4. in cura epilepsiæ, fortean quæ fit ad modum litteræ χ.

Χιλιοδυνάμις ἡ

Χιλιοδύναμον. dicitur à Cappadocibus τὸ πολεμώνιον, vt habetur apud Dioscoridem.

Χιλιόφυλλον. dicitur à quibusdam ἀχίλλειος σιδηρῖτις, vt habetur apud Diosc.

Χιλιοχρύσους. appellari à veteribus inquit Trallian. lib. 11. à dignitate, cerata, ex opio parata quæ in ingentibus Arthriticorum doloribus apponi consueuerunt: hæc autem etsi mitigatoriam vim habent, consulit tamen Trallian. non esse vtendum nisi maxima vrgente necessitate, atque vbi adsit calida valde intemperies.

Χίμετλον, siue χίμεθλον, pro quibus etiam nonnulli scribunt χέμετλον, tumor est vel vlcus ex hyberno frigore; Contrahunt autem potissimum hunc morbum digiti manuum & pedum, nec non & tali, pernionem latini appellant; Mendose sæpius apud Dioscorid. χύμεθλον, quanquam Pollux libr. 2. eodem modo scribit, melius tamen ille lib. 4. scribens, χίμεθλα γίνεται μὲν ὑπὸ κρύους, ὑπὸ δακτύλοις, καὶ ἴχνεσι ποδῶν καὶ χερσί; Quin imo apud Dioscor. non modo χίμεθλον legitur seu χύμεθλον, sed etiam χιμέθλη genere fœmin. vt lib. 2. cap. 199. & lib. 1. cap. 184. vnde male antiquus interpres χιμέτλοις pustulis vertit: nec recipiendus est Gaza qui cum optime transtulisset (pernionibus) quasi explicās, de suo male addit, id est ambustis à frigore: dicitur vero χίμεθλον ἀπὸ τοῦ χειμῶνος quod hieme maxime proueniat, vnde & χειμέθλον quidam scribunt, de quo Celsum vide lib. 5. c. 28.

Χιοειδὴς ἐπίδεσμος. sic Paul. appellat deligationem quæ ad litteræ χ figuram obducitur libr. 6. cap. 107. & c. 66. vertit Cornar. decussatam deligationem.

Χῖον. medicamentum est ophthalmicum, vires habens repellendi & obstruendi. eius meminit Paulus l. 3. c. 22. περὶ περιπτώσεως.

Χιόνιον. collyrij nomen est descripti à Trallian. l. 2. c. 5. vtilis ad oculorum dolores.

Χιονόμελι. vide supra in ὑδρόμελι.

Χῖος οἶνος. vinum Chium, vide οἶνος vbi insigniores vinorum differentiæ recensentur & explicantur.

Χιτὼν. tunica. Est pars corporis simplex, alba, neruosa, lata, plana, valida, tenuis facileque dilatabilis. Hanc Græci nunc ὑμένα, nunc μήνιγγα indifferenter appellant. Res enim eadem est, sed rationes diuersæ. Nam cum partem aliquam vestit, χιτὼν: cum cerebrum foris integit, μῆνιγξ: alias ὑμὴν dicitur. verum τοῦ ὑμένος nomen à substantia, τοῦ χιτῶνος vero ab vsu inditur. Siquidem mēbrana costas succingens vtroque nomine vocatur: membrana quidem ab essentia, tunica vero ab vsu, vt docet Galenus initio lib. 7. de anatomicis administrationibus.

Χλίασμα τό. medicamentum seu fomentum tepidum apud Hippocr. χλιάσματα enim dicta admouit ad affectam partem gratia pleuritidis libr. de diæta acutor. itemque 1. & 2. de morb. ad alia morborum genera, vt & lib. 5. Epidem.

quasi id per vtriculos perficiatur oppletos aqua calente, aut oleo tepido quodam, quibus pars omnis oblæsa corporis foueri queat, quanquam & illa excipi possunt re quadam bibula, submolli, & rara in eundem vsum, idque balnei cuiusdam vice; deducta autem vox est à χλιαίνεσθαι quod apud Hippocr. de ijs dicitur qui intepescunt, aut otiose ac sensim concalescunt, & febribus mitioribus ac moderatis detinentur, quales χλιαρὸς vocat Gal. & acutis opponuntur, hinc & χλιαρὸν ὕδωρ, εὔκρατον vocatur.

Χλοιῶδες ἔρον, vide ἔρον.

Χλοιοῦνται. dixit Hippocrates, perinde ac si dixisset χλωραίνονται. id est virescunt. vt annotat Gal. in lexico Hippocr. nam χλοίη, pro quo communis lingua χλόη dicit, virentia germina significat. Sic & χλόος, & contracte χλοῦς, est viror seu viriditas: interdum etiam pallor. Ab eadem origine χλοηρὸν & χλοῶδες dicitur τὸ χλωρὸν, viride seu virens, vt idem Gal. ibidem docet. Erotianus vero χλοώδει exponit non modo χλορῷ, sed etiam ἰκτερώδει. Eidem Hippocrati χλώρασμα est viriditas clare fulgens, pellucens, & in aqueum colorem vergens, vt idem Gal. author est.

Χλωρὸν. apud Græcos plura habet significata: interdum enim opponitur τῷ ξηρῷ seu αὔῳ, vt apud latinos quoque viridis sicco, velut cum dixit Tullius ignem ex lignis viridibus atque humidis fieri iussit, nec enim viridia ligna dicuntur hoc loco ratione coloris sed succi: Quum vero caseus, caro vel simile quid χλωρὸν dicitur, significat potius recens, interdum etiam tenerum ac molle cuius significationis exēpla legimus apud Athenæ. lib. 2. de amygdalis, & l. 7. de caseo vbi χλωρὸς τυρὸς ὁ νεοπαγὴς, ἁπαλὸς, καὶ μαλακὸς: sed & μέλι χλωρὸν apud Homer. Iliad. λ. πρόσφατον id est recens interpretantur, (quod tamen & pallidum reddi potest) & χλωρὸν ἄνθος apud Dioscor. lib. 3. cap. 90. flos recens: insuper ratione coloris χλωρὸν duo designat, interdum quidem viride, vt cū brassicam χλωρὰν appellamus, quod quidem viride Hippoc. modo ἰῶδες vocat, modo πρασοειδὲς, quoniam æruginis & porri color viridis est: atq; illud viridis coloris genus est vt scribit Galen. comm. 1. in prognost. part. 7. rubro nigrius est, & veluti principium quoddam nigri atque liuidi; Prouenit à frigiditate vt & color niger, sed longe minori; interdum vero & χλωρὸν pallidum significat, colorem scilicet referens herbarum, foliorumque flaccescentium & arescentium, arentes enim herbæ virorem illum pristinum paulatim amittunt, & pallorem inducunt, vt apud Hippocr. Epid. l. 6. annotat Galen. χλώσας ab eo χλωρὰς vocari eo sensu quo in quotidiano vsu dicere solent sese vidisse χλωρούς τινας, nimirum οἷς ἂν ἐπὶ τὸ χλωδέστερον ἡ χρόα μεταβάλλῃ τ' ὠχρᾶς δηλονότι χολῆς, est enim χολῆς species quædam ὠχρὰ quacum pene eadem est ἡ λεκιθώδης, quæ luteum seu vitellum oui refert colore suo: itidemque comm. 2. in prognost. vbi idem Hipp. dixit χλωρὸν πτύελον (diuersum id faciens ἀπὸ τοῦ ξανθοῦ) annotat idem Gal. χλωρὸν dici solere non solum de viridi qualis est æruginis color, & de porraceo quem πρασοειδῆ nuncupāt, sed etiam pallido: Sic vero & alibi sæpe annotat χλωρὸν esse interdum idem quod ὠχρὸν, interdum τὸ οἷον ἰῶδες τῇ χρόᾳ, seu τὴν ἰώδη χρόαν ἔχον: Asiaticæ autem gentis proprium esse vsum inquit τοῦ χλωροῦ ἀντὶ τοῦ ὠχροῦ, quum enim videant ὠχρούς τινας, dicit interrogare eos quamobrem χλωροὶ euaserint, non arbitrantes χλωρὸν atque ὠχρὸν inuicem differre vt annotauit Galen. comm. 2. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, atque adeo antiquum esse hunc vsum scribit 1. comm. in prognost. insuper huius nominis significato Græci abutentes χλωρὸν vocant omne εὔτονον, id est quod viget & robustum est, propriamque habet habitudinem ait Gal. part. 21. comm. 3. li. 3. Epidem. Sic & Latini metaphoricōs vtuntur voce (Viridis) velut dum Virgil. ait, Viridis iuuenta; cruda viridisque Senectus, Catullus, flore viridissimo puella; Ouidius æuum viride: Seneca, obijt viridis pro ætate adhuc viridi; huc & pertinet apud Theocritum γόνυ χλωρὸν, quod imitans flaccus dixit, cumque virent genua.

Χλώρασμα. idem quod χλωρότης viror seu pallor: hæc autem vox legitur apud Hippoc. 6. Epidem. qua voce quid significetur obscurum esse Galen. ait comment. 2. ceu & voce χλωρὸν non posse inquā certo cognosci qualisnam color indicetur, videmus enim inquit etiamnum in ipsius Hippocratis patria & tota nostra Asia χλωρὰ nominari & olera & arbores, plantasque quæ quasi χλοερὰ sunt; itemque χλωράζειν dicimus iumenta τὰ τὴν ἐαρινὴν βοτάνην ἐσθίοντα, quæ vernas herbas comedunt, seu quæ depascuntur herbas verno tempore virentes: hominum etiam quosdam χλωροὺς vocant non eos quidem qui habeant similem τῇ χλόῃ colorem (viridem videlicet) sed potius qui ὠχρὸν id est pallidum, hæc fere Gal. qui & addit quosdam ἐξηγητὰς, ταύτην τὴν ἀσάφειαν θελήσαντας φυγεῖν scripsisse loco 6. Epid. citato χρῶμα pro χλώρασμα.

Χλωραὶ ἔμπλαστροι λειχηνικαί. id est emplastra viridia ad lichenas, multa à Galeno describuntur 5. κατὰ τόπ. c. 7. ex Pamphilo, Demosthene, Herophilo, & simpliciter multæ χλωραὶ ἔμπλαστροι à Galeno referuntur & describuntur 6. τῶν κατὰ γένη c. 2. & viridia emplastra quomodo fiant docetur ibidem c. 4. Aliæ quoque χλωραὶ ἔμπλαστροι habentur 5. κατὰ γένη c. 5.

Χλωρὸν. collyrij nomen apud Gal. 4. κατὰ τόπ. cap. 7. quod ibidē triplex describitur, sic vocatur quia viride, ad zoilum authorem illic referūtur, aliud ibidem ad Antæum.

Χνόος, & per contractionem χνοῦς. dicuntur primi illi pili qui in gena erumpentes radi possunt; Lanugo apud Aristoph. & Callimachum: Polluci lib. 2. χνοῦς dicitur ἡ μὲν πρώτη τειχῶν αὔξη, vnde & χνοάζειν apud Poetas: Sed & quæ populorum folijs inest grandissima lanugo χνοῦς Græcis vocatur inquit Hermolaus.

Χοακὸν. nomen est emplastri quod describitur à Celso l. 5. c. 19.

Χοάνη. est cauitas in cerebro membranosa, ex portione meningis tenuis siue χοροειδοῦς facta. Hæc incipit vbi meatus duo coeunt, vnus ex fundo medij ventriculi, alter à meatu in ventriculum postremum. definit autem in glandulam cerebro & crassæ meningi in clinoide subditam, quæ pituitam ex medio ventre per hanc choanam, id est ductum & canalem, influentem trāscolat in palatum & nares. à quibusdam πύελος dicitur.

Χοεῦς ἢ

Χοῦς. est mensura liquidorum apud Atticos, capiens ξέστας, id est sextarios sex, siue libras nouem, siue κοτύλας Atticas duodecim. Plinius vertit cōgium, habetque adstipulatorem Fannium his versibus:

Heminas recipit geminas sextarius vnus:
Adde duos chus, fit vulgo qui est congius idem.
Eius nota apud Græcos fuit χ cum ο desuper imposito.

Χοινίκιον, siue χοινικίς. quale sit instrumentum docet Cels. l. 8. cap. 3. modiolum appellans à Chœnicis mensuræ similitudine, quæ χοίνιξ dicitur Græcis, ex ijs quæ plura de illo modiolo Celsus habet, apparet χοινίκιον esse terebræ cauæ speciem, quod & amplius declarat Galen. ἐν γλώσσαις, vbi χοινικίδα terebræ rectæ & acutæ opponit quæ τρύπανον vocatur.

Χοίνιξ. est mensura aridorum Attica, continens κοτύλας treis siue sextarium vnum & dimidium, siue duas libras mensurales & quadrantem. Eius nota fuit χ, desuper imposito ν.

Χοιραδικόν. strumis curandis conueniens medicamentum, & σηπτὴ χοιραδική, exedens Choeradicum Paulo dicuntur l. 4. c. 33.

Χοιράς. struma. Est tumor durus glanduratum quæ in ceruice, alis & inguinibus sunt. Oritur non ex calida quidem materia, neque ad suppurationem tendente, sed pituitosiore & frigidiore, qui subinde affluēs strumam non modo duram, sed miræ etiam magnitudinis aliquādo excitat. Omnis autem struma includitur membrana quemadmodum steatoma, atheroma, & meliceris, & nascitur plærumque in priori ceruicis parte aut in altera, aut vtrinque vna, aut duræ, aut plures. Accidit vero aliquando, licet raro, vt non ex humore pituitoso, sed ex ipsa carne struma consistat. Tunc non aliud est quam caro superflua, materiæ accessione augescēs. Interdum vero in media carne musculoque struma oritur, vbi nulla glandula secundum naturam est, ibique humor superfluus concrescens in glandulæ speciē formatur, & tunicam sibi procreat, vt & steatomata, qua concluditur. Hic autem tumor reuera glandula non est, sed per similitudinem glandula dicitur. Cæterum strumæ differunt inter se magnitudine, natura, loco, ortu, multitudine & vasorum complicatione. Magnitudine, quod aliæ paruæ, aliæ magnæ, aliæ mediocres. Natura, quod aliæ mansuetæ, aliæ malignæ sunt. Mansuetæ quidem citra inflammationem, citra dolorem, moderatam duritiem habent, & tumorem circumscriptum rotundum & æqualem. Malignæ vero inflammationes habēt & dolores pulsantes & tumorem inæqualem in quo vasa prominent, & contactu medicamentisque efferantur. Loco, quod aliæ anteriori, aliæ ab altera, quædam ab vtraque parte colli oriantur, quodque aliæ sub cute sint, aliæ magnis vasis penitus insideāt. Ortu, quod aliæ sublimes & quasi pendulæ sint, facile huc & illuc mobiles, aliæ insertæ fixæque. Multitudine, quod vna aut plures generantur. Vasorum complicatione, quod aliæ venas & arterias implicatas habeant, aliæ omnino non habeant. Dicitur autem χοιρὰς vel ἀπὸ τῶν χοιράδων πετρῶν, vel à porcis in quorum gutture frequentes eiusmodi tumores reperiuntur. Alij vero à multiplici partu porcorum nomen desumptum putant.

Est autem adeo turpis ac sordidus nec non sceleratus huiusmodi morbus, vt hinc sumpta similitudine Tullius in oratione pro Sextio, strumam ciuitatis aliquando ipsius ciuitatis turpitudinem sceleraque nuncuparit: idemque 2. Epist. ad Atticum Epist. 24. Vatinij scelera turpitudinemque ac sordes eodem nomine designauerit: huius autem vocis χοιρὰς origo multiplex esse apud authores videtur, & primum quidem χοιρὰς vocatur, Latinis scrophula, quoniā hic morbus porcarum instar quæ scrophæ & scrophulæ vocantur, fit multiplicis partus, numerosæque sobolis ex natura sua; plures enim insimul tumores eiuscemodi instar racemi sæpenumero coaceruari solent, adeo vt primus cæteris maior veluti mater aliorum existimetur, quanquam aliquando sterilis tam huiusmodi affectus quam ipsa etiam porca sit: huius originis vocis authores Paul. lib. 6. cap. 35. & Aetius ex Leonida lib. 15. cap. 3. Sed ne in hoc quidem solo fœcunditatis numero similitudinis prius, ac mox eiusdem nominis ratio consistit, verum & in eo quod scrophulæ porcis assimilentur, in quorum gutture adenosi quidam tumores globuliue repeiuntur, quibus strumæ similes sunt, vt Aetius loco cit. ex Leonida testis est, ab hac autem diuersa (quam Paul. retulit lib. 6. cap. 35.) similitudinis ratio apparet, inquit enim Paulus sic vocari quod strumosorum hominum colla ob frequētes numerososq; vtrimque tumores plena breuiaque & crassa similia porcorum collis appareant: alteram tamen nominis rationem nos Paul. edocuit loco citato, scilicet ἀπὸ τῶν χοιράδων πετρῶν, id est à Choeradibus petris (nonnulli scopulos interpretātur,) quibus asperis & aliquantulum eminentibus hic morbus ob tumoris asperitatem assimilari potuit: deniq; χοιρὰς appellationis suæ rationem à porcis siue suibus traxisse videtur, quibus Plinio teste lib. 8. cap. 51. frequens ac familiaris ille morbus est.

Χοιρίον. muliebre pudendum Aristophan. vocatur, & χοῖρος apud eundem, idque Corynthiorum lingua ait Camerarius.

Χοιροσπέλεθον, vocatur species anchusæ quæ folio est spinoso, lato & nigro, vt scribit Paulus libr. 3. cap. 42.

Χολαγωγόν. dicitur medicamentum purgandæ bilis facultatem habens.

Χολάς. apud Aristot. omne cauum hypochondriorum & ilium dicitur. Gazæ cholago. χολάδες autem ab Homero intestina dicuntur, παρὰ τὸ χολάδας τὸ ἥπατος δέχεσθαι: hoc est, quod hepatis biliosum humorem recipant. alij à cauitate quasi κοιλάδας dici putant. versus Homeri habentur Iliados δ'.

——————ἐκ δ' ἄρα πᾶσαι
Χύντο χαμαὶ χολάδες, τὸν δὲ σκότος ὄσσ' ἐκάλυψεν.

Χολάδες appellantur Aretæo l. 2. de diuturn. cap. 9. superiora intestina quæ ad cæcum vsque tenuia & biliosa sunt.

Χολεμεσία. bilis vomitus, ab Hippocr. vsurpata vox in aphorismis, dum vulneribus capitis ipsam superuenire inquit; legitur hæc vox apud Pollucē libr. 2. sed per η χολημεσία, sicut & apud Plutarchum sympos. 6. problem. 7.

Χολέρα. cholera. Est perturbatio ventris immodicam bilem per vomitus & deiectiones excernentis ex continua ciborum cruditate. Morbus est peracutus, vt qui quarto ad summum die finiatur. Sunt autem eius symptomata preter vomitus & deiectiones bilis frequentissimas, defectus animi, sudores exigui, sitis, pulsus vermiculantes, musculorumque manuum

ac pedum, maxime vero ſurarum, contractio & tenſio. Hic morbus quibuſdam accidit certis interuallis, omnemque corporis redundantiam educit, vna cum vitioſis humoribus magnam quoque bonorum partem euacuans: tantus eſt impetus tantaque vis erumpentis humoris bilioſi.

Qui tempore, vel in ſuo folliculo, vel in iecore aut in liene, vel circum pancreas vel circum inteſtina ſtomachumque cumulatur, quumque ſupra modum auctus naturæ grauis vel infenſus eſſe cœperit, hac illacque impellitur ac diſfluit, vt etiam ea affectione perculſi toxicum ſeſe bibiſſe putent. Sunt porro qui negent hanc χολέραν dictam ἀπὸ τῆς χολῆς, ſed ἀπὸ τῶν χολάδων, præſertim cum aliquādo, in hoc morbo nihil bilis excernatur, quam ſuam opinionem Alexandri Trallian. authoritate tueri nituntur, qui lib. 7. c. 14. cum χολέραν dixiſſet ἄμετρον ἐκτάραξιν διὰ γαστρὸς καὶ ἐμέτων γινομένην ἐπ᾽ ἀνατροπῇ, καὶ κακώσει τοῦ στομάχου ſubiūgit hæc de etymo & ratione nominis, μὴ ὑπολάβῃ δέ τις χολέραν καλεῖσθαι τὸ πάθος, ὅτι ὑπὸ χολῆς εἴωθε γίνεσθαι πάντως, ἀλλ᾽ ἐπειδὴν διὰ τῶν ἐντέρων ἐθεώρουν ἐκκρινομένην τὴν διὰ γαστρὸς προστρεφομένην ὕλην, quæ nimirum ἔντερα id eſt inteſtina appellantur à veteribus Græcis χολάδες. Sed melius auus meus meo iudicio παρὰ τὴν χολὴν denominatam χολέραν cenſuit, cum quo & Cornel. Celſ. conſentit lib. 4 cap. 11. apud Hippocr. 4. de diæt. acutor. etiam fit mentio χολέρας quam ξηρὴν id eſt ſiccam appellat, in qua ventrem inflari docet, ſtrepitus fieri, & dolores tum laterum tum lumborum, nihilque aluum deijcere ſed aſtringi: fit vero illa vt docet Galen. in comment. à flatuoſo ſpiritu & acri, & à quo neruoſa corpora quæ prope ventrem ſunt mordentur, intenduntur que & dolorem pariunt, Cholericum autem hunc affectum pariunt quæ humida & acria ſunt; hæc quippe choleraceorum edulliorum communis malitia eſt, talia ſiquidem corrumpuntur, ſuaque acrimonia vaſorum eorum quæ ad vētrem decumbunt, ora remordent, & fluxionum eorum quæ ex toto corpore in eum fiunt cauſæ efficiuntur, vt docuit Gal. comment. 4. de victu acut. t. 102. & 103. denique vox χολέρα non perpetuo ſignificat morbum illum acutiſſimum de quo hic ſcriptum, ſed etiam alui excretionem in vniuerſum, inde enim choleræ morbo nomen inditum vt ſæpe alias generis nomen ſpeciei tribuitur.

Χολερώδης τρόπος. apud Hippocr. dicitur quando alui exturbatio adeſt, & cruda cum bile expurgantur.

Χολερικὰ πάθη. dicuntur affectus ſeu morbi quales ſunt cholera laborantium.

Χολερικοὶ ἢ

Χολεριῶντες. dicuntur à medicis qui cholera morbo laborant.

Χολή. bilis. fel. Eſt omnis humor in nobis calidus ſiccus. Hic duplex eſt, vnus naturalis qui χολὴ ſimpliciter dicitur, alius qui à naturæ mediocritate recedit. Naturalis ille dicitur qui ſanguini miſtus vtilis eſt alendo corpori, colore flauus aut ſuppallidus, ſapore amarus, conſiſtentia tenuis & flori vini ſimilis, viribus calidus & ſiccus. Huius humoris ſubſtantia primum quidem in cibo potuque continetur, deinde ijs concoctis quod benignum eſt vna cum ſanguine fertur ad nutritionem corporis, quod excrementoſum eſt à bilis folliculo attrahitur. Sicut enim ex vino recens expreſſo, ſed adhuc feruente & alteraſcente, à ſuo calore duo excrementa per mutationem illam ſeparantur, vnum læuius & magis aereum quod florem, alterum grauius & magis terreum quod fæcem appellant: ita ex cibis duo humorum genera prodeunt, bilis flaua, tenuis: & bilis atra, craſſior. Illam χολὴν ſimpliciter & ſine adiuncto: hanc, cum adiuncto ſemper χολὴν μέλαιναν Græci vocant. Nec tamen quicquid huius naturalis bilis in nobis eſt, id ab alimentis proficiſcitur, ſed calor hepatis & venarum paulo ſupra mediocritatem auctus partem ſinceri ſanguinis tenuiorem aliquando in bilem flauam conuertit. Vt enim ab imbecillo calore pituita, à moderato ſanguis, ſic ab immodico bilis gignitur, ijs quas dixi qualitatibus prædita, naturæ tam familiaris, vt inter corporis noſtri elementa habeatur. At quæ à naturæ modo bilis receſſit, iam non ſimpliciter bilis dicitur, ſed addito nomine vitium deſignante. Ea autem multiplex eſt, quod magna ſit exceſſus caloris & aliarum qualitatum latitudo. Sunt autem huius iſtæ fere omnes differentiæ quarum medici meminerunt, à colore aut conſiſtentia nominatæ.

Ἐρυθρά. rubra. hæc vel ſanguinis ſerum eſt acre & mordax, vel ad tenuem ſanguinem conſiſtentia proxime accedit: ſed quoniam non concreſcit, vt ſanguis, extra vaſa effuſa, idcirco bilis vocatur.

Ἰσατώδης. glaſtea, ſeu glaſtum colore cæſio referens, qui quidem magis eſt colore braſſicæ fuſcus. Acerrima, calidiſſima & mordaciſſima eſt, iam atræ bili conſiſtentia, colore & viribus proxima. Extremam inter omnia bilis genera malignitatem obtinet. gignitur in ventriculo aut circa ipſum à vehementiſſimo & ardentiſſimo calore.

Ἰώδης. æruginoſa, ſeu æruginis colore: is autem viridis eſt. Valde acris, calida & mordax eſt, & proxima ἰσατώδει, ſed nondum tam maligna. Creatur in ventriculo aut iecinore phlegmone affecto.

Κυανῆ, ἢ κυανίζουσα. cœrulea. hæc cum iſatode videtur eſſe eadem. Eſt enim iſatidis color huiuſmodi.

Λεκιθώδης. vitellina, hoc eſt ouorum crudorum vitello colore & conſiſtentia ſimilis. Craſſa eſt & ſumme flaua. fit ex flaua bile impenſius digeſta & diſcuſſa ab immodico calore, & proinde ſpiſſeſcente. Media fere eſt inter naturalem bilē & eam quæ ad ſummam malignitatem peruenit. generatur intra vaſa, vt ſcribit Galen. libr. de atra bile: ſæpe tamen vomitu & deiectione reddi ſolet.

Μέλαινα. nigra. hæc genus bilis iam exceſſit & in alia humoris ſpecie continetur, de qua ſeparatim ſuo loco agetur.

Ξανθή. flaua. hæc proxime ad naturalem bilem accedit, quam mediam eſſe oportet inter pallidam & flauam.

Ὀρφνώδης. obſcura. hoc bilis epitheton habetur apud Gal. comm. 4. in lib. 6. τῶν ἐπιδημ. videtur autem deſignare τὴν κυανέην καὶ τὴν ἰσατώδη.

Πρασοειδὴς ἢ πρασώδης. porracea. hæc in ventriculo ſæpe gignitur ob ciborum quorūdam cruditatem, aut etiam his non ſumptis prouenit

interdum à morbo seu calore prẹter naturam in venis, à quibus in ventriculum & intestina commeat. Nec tamen fit à vehementi calore, vt ἰώδης. Nam virides quidem ambæ sunt, sed ἰώδης à vehementiore calore acrior, mordacior, crassior: πρασώδης vero multo minus acris, mordax crassaque est. Galenus libro 3. de aliment. facult. scripsit biles quidem omnes in morbis grauibus præter porraceam excerni, flauam vero & pallidam & porraceam etiam sine morbis euomi sæpenumero & deijci, quod est argumentum porraceam ab æruginosa caloris excessu differre.

Πυῤῥά. rufa. fit à calore quam flaua minus intenso. Vt enim color rufus inter pallidum & flauum medius est, sic & ipsa generandi causa. Itaque propter horum colorum vicinitatem sæpe nomina ipsa confunduntur, vt scribit Galenus lib. 1. de crisibus c. 12.

Ὑγρά. liquida. hoc est multo sero, aut alio humore perfusa.

Ὑδατώδης. aquosa. Eadem cum τῇ ὑγρᾷ.

Ὑπέρυθρος. subrubra. quæ cum sanguinis sero aut tenuiore sanguine mistam habet substantiam alterius à sanguine coloris.

Φαιά. fusca. eadem quæ & ὀρφνώδης & κυανέη dicitur.

Χλωρά. viridis vel pallida. Vtrumque enim τὸ χλωρὸν significat, vt multis in locis Galen. annotauit. Sed quæ proprie viridis est, bile pallida & crocea tingitur.

Ὠχρά. pallida. hæc omnium moderatissima & minimum calida, amara mordaxque est. gignitur intra venas in corpore secundum naturam se habente. Humidior minusq; flaua est, vt quæ permistum habeat pituitosum humorē tenuem vel aquosum aliquod excrementum. Hæc nomine bilis cum absolute & sine alia adiectione dicitur, frequentius quā flaua intelligitur, quoniam minorem caloris excessum, qui omnis contra naturam est, significet.

Χολαῖον χολῆς ἀγωγόν. quod bilem ducit & vacuat, vt annotat Galenus in lexico Hippocr.

Χολὴ μέλαινα. bilis atra, dicitur quidem communi significatione omnis humor crassus & niger, siue sanguinis limus fuerit, siue sanguis vstus, siue bilis supra modum torrida, siue alio quouis modo genitus: verum proprie appellatur humor præter naturam ex vstione redditus mordax, acidus, acerbus, splendidus, exedēs, malignus, qui effusus in terram ebullit, eamque fermenti & aceti modo attollit, & vlcera insanabilia excitat, tamq; insuauis est, vt eam nec musca, nec mus, nec aliud quoduis animal degustare velit. Huius generatio duplex est. Nascitur quidem præcipue ex humore atro & fæculento supra modum exusto & putrescente: sed longe malignior ex flaua bile vehementer vsta, quanto ipsa bilis flaua humore melancholico seu sanguinis fæce malignior est. Aliquando vero & ex vitellinæ bilis vstione prouenit. Talis autē mutatio contingit à calore præter naturam & putredine, à quibus acrimoniam acquirit, & velut cinis quidam redditur, sicut vini fæx ante vstionem frigida & sicca, post vstionem tam calida est vt carnem vrat, liquet, corrumpat. Hanc numquā nisi in perniciem excretam fuisse Galenus se obseruasse memoriæ prodidit. Talis quidem est ἡ μέλαινα χολὴ ἀκριβής, manifesto distincta ἀπὸ τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ ἢ μέλανος. Hic enim inter elementa corporis censetur cum sanguine confusus ad generationem nutritionemque animalis, nihil habens acidi, nihil acris, nihil erodentis, sed veluti sanguinis limus, fæci vinorum crassorum proportione respondet. Eum lien ad se trahit, iecur & sanguinem expurgans, eoque ad sui nutritionem alterato vtitur, eiusque reliquias ad ventriculum expellit, vna cum alijs excrementis vacuandas: huius namque atri humoris excretio siue per vomitum, siue per aluum fiat, non raro salubris est, significans corpus nulla intemperie vexari, sed naturam robustam, sola copia grauatam, eo se onere expedire. Verumtamen si diutius in corpore retinetur, nec vacuatur per meatum aliquem sensibilem aut occultum, iecur grauat & debilitat, atque etiam transmutatur & putrescit, & à febre inflammante vritur, fitque bilis illa atra exquisita, de qua modo diximus.

Cæterū χολὴν μέλαιναν apud Athenæum quidā Trapehorethor appellat χυμὸν ξυστικόν, id est radentem succū, hacque etiam voce vocatā atram bilem à quibusdam testatur Galen. hisce verbis de atra bile loquens, ὄνομα οὐδὲν ἴδιον κεῖται τῷ τοιούτῳ χυμῷ, πλὴν εἴπου τινὲς ἢ ξυστικὸν ἢ ὀξώδη κεκλήκασιν αὐτόν, id est, proprium tali humori nullum impositum est nomen nisi quod fuere qui radentē aut acetosum vocarunt; apparet ex his non fuisse hoc nomen vsu tritum in medicorum scholis, & ex eo quod dicit Galen. τινὲς κεκλήκασιν, & quod in rei medicæ scriptoribus adeo infrequens occurrit ξυστικοῦ χυμοῦ mentio. Porro cū inquit Galen. atram bilem sic fuisse nominatam à quibusdam, Praxagoram antiquum medicum tacite innuit, quod ex Athenæo discere est libr. 3. qui hoc testatur.

Χολή. insuper sæpius simpliciterque bilis fluxio dicitur, pro ea scilicet fluxione in vniuersum quæ fit ab humore tenui in aliquam partem decumbente, eamque ob causam facile fluente, vt apud Hippocr. sæpe toto libro de locis in homine.

Sed & etiam χολὴ dicitur τὸ χοληδόχον ἀγγεῖον vesicula bilem continens Polluci lib. 2.

Rursum χολὴ pro ipso humore positum vsurpatur de sepiæ atramento quod velut atram bilem effundit.

Denique χολὴ etiam ἀντὶ τῆς ὀργῆς dicitur vt Latinum quoque vocabulum bilis, ita enim Plautus, fames & mora bilem in nasum conciunt, & Persius, acri bile tumet.

Χοληδόχος κύστις. vesicula dicitur quæ bilem è iecore manantem suscipit.

Χολοβάφοι. sic vocari arquatos, seu ictero & aurigine laborantes nonnulli tradunt, quia videatur eorum facies bile seu felle perfusa; vnde ἰκτερόεις χλόος pallor qualis est in facie ictericorum apud Nicand. in Alexipharmacis.

Χόλος. idem quod χολή.

Χολοποιόν. dicitur à quibusdam τὸ ἀβρότονον, vt habetur apud Dioscorid.

Χολώδεα ὀφθαλμόν. vocat Hippocr. 5. & 7. Epidem. oculum flauo colore tinctum qualis sæpe est in ictericis.

Χολῶδες οὖρον. vide οὖρον.

Χονδρίλλη. chondrilla. Sunt qui κιχώρειον, qui etiam σέρειδα appellant. Herba est, vt placet Dioscoridi, folium, caulem, flosculum cichorio similem

edens,& è ramulis mastichen fundens tuberculo fabæ. Hanc σέρεως speciem esse, & σέειν à quibusdam nominari scribit Galen. & eisdem præditam esse viribus, paulo tamen amariorem, & ideo maiore vi siccandi præditam. Describit & Dioscorides aliud chondrillæ genus, folia habens intubi, circum rosis similia, oblonga, humi substrata, scapum lacte madentem, radice tenui, in mucronem turbinata, flauescente, succosa. de hoc intelligēda sunt quæ Galenus scripsit lib.2. de aliment. facult. Esse aliud olus lactucæ syluestri simile quam χονδρίλλην appellāt, quæ citius in caulem assurgit, amaritudinemque habet magis perspicuam, & lentum quendam succum albumque cuiusmodi est tithymallorum succus, non tamen perinde acrem. Est autem dicta χονδρίλλη ab rei euentu, quod callum quendam tuberculo fabæ, gūmi mastiches aut nucleo thuris, quem Græci χόνδρον vocant, similem imis ramulis ostendat: ex quo patet per χ scribendam esse. Notādum tamen & hoc, apud Galenum & Paulum simplici, apud Dioscoridem & Aetium gemino λ scriptum legi.

Χονδρίτης ἄρτος. vide ἄρτος vbi insigniores panum differentiæ recensentur & explicantur.

Χονδριῶντες μαστοὶ. vocantur mammæ adeo turgescentes, vt in eis grumi concreti esse videantur apud Dioscor. lib.2.cap.129. Ruell. vsque adeo duras mammas vt quādam cartilaginis speciem referant interpretatus est, sed illum accusante Marcello Virg. qui χόνδρους à Græcis vocari proprie ait quod ex continuo aliquo seorsum concreuerit; Moibanus ad Dioscoridis εὐπορισὰ vix vllum inter πετρομβωμένας μαστοὺς, & χονδριῶντας discrimen agnoscit.

Χόνδρος. communi significatione dicitur granum, & quod seorsū ex aliquo concreuit, vt salis frustum aut grumus, & thuris mica seu granum, quod χόνδρος λιβάνου à medicis appellatur.

Dicitur etiam χόνδρος granum, mensura minima.

Χόνδρος. quod à Latinis alica dictus sit, nemo doctorum ignorauit: tam consentiunt omnia inter se quæ Græci περὶ χόνδρου, Latini de alica prodiderunt. Hoc vnum tantum de vtroque dubitatur, an certa quædam frugum species sit, quam his nominibus veteres designarint; τὸν χόνδρον tritici speciem esse Galen. videtur innuere lib.1.de facult. aliment. scribēs, τῆς φύσεως τῶν πυρῶν ἐστὶν ὁ χόνδρος. Plinius lib.18.c.11. alicam palmam frugum appellat. Et eiusdem lib.c.7.alicam inter fruges non obscure enumerat, eamque similem facit milio, panico, lenti, ciceri, frugum hæc genera verna, quod vere serantur appellās.& paulo post scribens: tunicas frumento plures esse, hordeū maxime nudum & alicam, sed præcipue auenam. Quibus testimonijs plærique conuicti χόνδρον siue alicam tritici genus esse, certæque frugis nomen arbitrantur. Verum quænam ea sit interrogati non possunt respondere, quod nec Theophrastus, nec Diocles, nec Dioscorides vel nominis solius mentionem fecerint, nec Plinius & Galenus quid sit dixisse videantur. Est enim rarissimum nomen τοῦ χόνδρου apud medicos, vt memoriæ Galenus prodidit. Alij vero in media quodammodo sententia sunt, dicētes τὸν χόνδρον & alicam fruges quidem esse & pro frugibus accipi dicique apud authores non proprio quidem nomine, sed mutuato ab ea re in quam protinus transire debent: itaque alicam pro zea dici, ex qua alicam fieri notum est. Quibus non obest quod Galen. ait χόνδρον genus esse tritici, non zeæ, quoniam zea pista sataque dicatur tertio fere anno in frumentum degenerare, ex quo, præsertim in Africa, alicam fieri Plinius author est. Cæterum περὶ τῆς τοῦ χόνδρου κατασκευῆς, id est, de alicæ confectione, nemo ambigit in modū bromi, tragi aut ptisanæ præparari, inuentumque id esse non pridem excogitatum, vt Plinius refert. fieri τὸν χόνδρον ex zea quam δίκοκκον appellant Dioscorides scripsit. Est autem zea tritici species (Itali hodie speltam, Galli espeltram vocant) ex qua confectum χόνδρον non zeas nomine, sed potius τοῦ πυροῦ, id est tritici, veteres designarunt, veluti Diocles & Philotimus qui eum πτισάνην πυρίνην, id est ptisanam triticeam, appellauere. At eius parandi modum nemo Græcorum, quod sciam, prodidit, præter vnum Constantinum Cæsarem, qui tamen Latinus à Latinis eam videtur accepisse. Is lib.3. de agricultura his verbis eum aperit: zea decorticata in ferue ntem aquam immittitur atque exprimitur: deinde gypsum candidum contusum & arctiore cribro transmissum, arenæque candidissimæ & tenuissimę quarta pars cum portione gypsi paulatim admiscetur, zea denuo probe repurgata. Id agendum sub Canicula, ne acescat. Vbi tota repurgata fuerit, angustiore cribro cernatur. Idem quoque Plinius docet de alica, & prætere a eam adulterinam fieri maxime ex zea quæ in Africa degeneret, vel ex granis etiam tritici quæ candidissima atque grandissima deliguntur, & semicocta in ollis, postea arefiunt sole ad initiū, rursusque leniter aspersa molis franguntur: additque aliud mirum dictu, alicæ admisceri cretam quæ transit in corpus, coloremque & teneritatem adfert, negareq; Campanos, apud quos præstantissima conficitur, alicam confici sine eo metallo posse. Attamen Constantinus, vti supra retulimus, non cretam sed gypsum inijcit, quod etiam in alica adulterina inspergi postea declarat: de quo tamen mirandum Græcos medicos alimētorum facultatem studiose perscrutantes tacuisse. Nam vt forte creta ad detersionem glutinosi lentique humoris, quem χόνδρος habet, contulerit, at gypsum vehementer nocere videbitur, quod obstruat & emplasticum sit, & ventriculo eiusque ori valde aduersum. Propterea dubito plurimum num simplicior fuerit Græcorum χόνδρος Romanorum alica, eoque inuicem discreparint, quod hæc gypso constaret, ille nihil gypsi haberet. Siquidem nonnihil discriminis inter hæc fuisse Paulus Ægineta declarat, non ita tamen vt genere & materia doceat discrepare. Neque enim dixisset alicam chondro in alijs persimilem esse, si diuersa materia constare credidisset, sicut bromum, tragum & ptisanam. Dicit tantum ab alica aluum magis adstringi: cuius forte causa ad gypsum admixtum his facultatibus quas modo recensui praeditum, vel etiam ad cretam quæ magnam siccandi vim sine mordacitate possidet, referri potest. Quod si χόνδρος metalla eiusmodi in consortium admisisset, vix possum credere tam celebrem apud omnes futurum fuisse, vt alimentum nullum esset in arte medica tā multis abundante & luxuriante remedijs quod in febribus tertianis & continuis, in calidis & siccis naturis,

atque etiam stomachicis frequentius exhiberetur. Nec tamen discrimen hoc tanti faciendum fuit, vt χόνδρος alio nomine quam alicæ apud Latinos diceretur, quod alia prope infinita sint, quibus diuersissimæ parandi rationes manente semper primaria præcipuaque materia nomina non immutauere. Itaque χόνδρος siue alica non aliud est quam zea, eo modo quē declaraui concinnata. Cuius tamen differentias treis Plinius, & post eum Constantinus Cæsar annotauit: primam quidē, quæ minima ab eo vocatur & cribraria: alteram vero quæ secundaria: tertiam quæ grandissima est, & exceptitia atque ἀφαίρημα appellatur. Omnes autem eiusmodi farinæ aqua aspersæ postea exiccabantur, & in grumos granaque concrescebant quæ ad vsum reponebantur, à quibus τοῦ χόνδρου nomen inditum fuisse arbitror. χόνδρος enim granum significat, & quod ex continuo aliquo seorsum concreuerit, vt salis frusta & thuris micæ seu grana, quæ χόνδροι λιβάνου à medicis nuncupantur, & de qua nunc agimus alica, quam & granū ob eam causam Plinius videtur appellasse. Scribit enim lib. 18. c. 11. de alica differens: ex zea pulchrius quā ex tritico fit granum, quamuis id alicæ vitium sit. Quod quidem non potest aliter quam de chondro intelligi: vitans enim verbum Græcum, granum, Latinam vocem vsurpauit. Ac quamuis quicquid in granum coaluit, χόνδρος vocari possit, velut τράγος & βρόμος, ex zea tamen granum id sibi peculiariter nomen vendicauit, sicut hordei apparatus τῆς πτισάνης nomēclaturam, quamuis τὸ πτίσσειν multis frugibus commune sit, quæ perinde atque hordeum, tundi & deglubi solebant. Cæterum duobus modis veteres τῷ χόνδρῳ vtebantur, interdum integro, interdum loto. Illud χόνδρον simpliciter, vel χόνδρου πτισάνην, id est, chondrum ptisanæ modo comparatum: vel, vt Diocles & Philotimus, πτισάνην πνεύμην: hoc vero, χόνδρον πλυτὸν appellabant. Coquebatur granum ipsum in aqua vsque dum intabuisset, adiecto etiam per initia oleo, deinde adiecto sale modico percolabatur, atque ita ptisanæ similis euadebat. Aliquando vero & acetum admiscebatur, quo facilius per habitum digereretur. Et hæc quidem fuit simplex coquendi ratio. Valēter is cibus alit (vnde & alica dicta est Sexto Pompeio, quod corpus alat) adeo vt victus plenus dici mereatur, vti Galenus scripsit in Aphor. 4. lib. 1. Succum bonum quidem, sed lentum & obstructionibus aptum gignit. Quod tamen vitium veteres vt emendarent, eum vario modo condiebant, mulsum frequenter admiscentes, interdū vinum dulce, vt esset arteriacum medicamentum & tabidis vtile, aut adstringēs, ad compescēdas alui fluxiones, aut punici etiam grana, vt in lib. meth. med. habetur. Interdum vero cum oleo & sale frigebatur. Ac quoniam χόνδρος nihil in se habet detergens & tenue, si ex eo sorbitionem attenuantem & detergentem conficere volebant, nō anethi modo, sed & porri quidpiam vel pulegij vel calamenthi vel hyssopi incoquebant. de sorbitione autem ex alica vide apud Oribasium extremo lib. 5. At χόνδρος πλυτὸς, id est alica elota, est ipse succus alicæ cum aqua mistus. Plurimum autem is coquendus erat, alioqui permultum lędebat concrescens & densatus in ventriculo. Itaque plurima illum aqua perfundebant, tum super prunas coquebāt, assidue agitando, donec coctus esse videretur: deinde salis aliquid addebatur & interdum oleū per initia. Non multum χόνδρος veterum dissidere videtur à nostra frumentacea, si ab illo cretam aut gypsum exemeris. Fiebat autem & ex chondro panis χονδρίτης dictus, plurimum nutriēs nec facile per aluum descendens. Porro quod apud Aetium aliquando legitur coniunctim χόνδρος ἄλικος, non aliud quam χόνδρον simpliciter significat. ideo autem videtur vtrumq; nomen coniunxisse, ne quis de re ipsa ambigeret: vel quod ita forte Græcorum vulgo suis temporibus diceretur: siquidem tum is tum Paulus multa nomina scriptis suis inseruerunt, veteribus prorsus inusitata, commoditati potius quam vocabulorum proprietati & elegantiæ inseruientes.

Χόνδρος. cartilago. Est pars corporis omnium post os, maxime terrea & solida, sensus expers. Est igitur cartilago post os siccissima & durissima: siquidem osse minus sicca duraque est. Quamuis autem diuersa sit ab osse cartilago, sæpe tamen ætatis spatio in os degenerat, imo vero nulla fere sunt ossa, quæ ante cartilagines non fuerint. Ossa namque omnia & dentes genis adhuc conclusi infantibus cartilago sunt, quæ tandem in ossa duratur, vti cartilagines quæ inter sterni ossa continentur: ξιφοειδὴς, quod Galeno propterea nunc os nunc cartilago dicitur: costarum fines coccygis extremum: acromium, quod ob id Hippocrati os, Galeno cartilago nominatur, & quod in cordis basi media situm est, vnde arteria magna & vena arteriosa emergit: id enim minoribus animalibus mollius, grandioribus durius, maximis vel os plane est vel ossea cartilago. Ob id videtur recte scripsisse Aristot. c. 1. li. 1. de hist. animal. Cartilaginis & ossis eandem materiam esse, sola siccitate differentem. Sunt autem multæ cartilaginum differentiæ, sicut & ossium, à substantiæ consistentia, magnitudine, numero, figura, situ, connexione, actione. Cæterum omnis cartilago vel ossibus connascitur, vel partem per se constituit. Quæ ossibus connascitur, nunc ossa inuicem connectit, nunc ossibus tantum appenditur. Quæ ossa coniungit, vel per se coniungit, vt in ossibus sterni, pubis, osse sacro, spondylis, hyoide & epiphysibus nōdum inueteratis, vel communium articuli ligamentorum interuentu, vt in costis septem veris cum sterno, in finibus omnium ossiū diarthrosi aut synarthrosi iunctorum vbi ossium articulis superlita est, & quæ articulis quibusdam velut innatat. Quæ vero ossibus appensa est, aduersus externas iniurias & ossa & subditas partes communit, & eas modice cedendo euitat. vt quæ costas septem veras perficit, vt multo magis quæ costis quinque infernis accreuit, & quæ imo sterno, ξιφοειδὴς dicta, & quæ in imo naso vtrimque & in medio multiplex, & aures ipsæ, & coccygis pars multa, & spondylorum spinæ, & apophyses transuersæ, & hyoidis latera præcipue in mulieribus, & quæ omoplatæ basi & coracoidi & acromio & alijs partibus nudis accreuit: cartilago autem per se partem constituit in vtriusque cilij tarso in quo sunt palpebræ, & in epiglottide & in larynge, & in totius asperæ arteriæ bronchijs omnibus, & in cordis basi media, vnde arteria magna & vena arteriosa emergit. Porro cartilagines & secum & cum ossibus ossium modo articulantur, vt quæ in imo sunt naso,

quæ in coccyge imo, quæ in larynnge tres, quæ in fine costarum septem verarum. Ex his cartilaginum vsus duplex præcipuus apparet: vnus vt partes quasdam leues ac politas ad motuum promptitudinem efficiant, in articulis scilicet: alter vt violentiæ foris occursantium mediocriter cedant. Cartilaginis enim substantia maxime idonea est ad tegendum & defendendũ partes subiectas. Non enim potest comminui & frangi, vt dura & friabilia, neque incidi & contundi, vt mollia & carnosa. Vsus alios cartilaginum cum ossibus communes, vt sustinendi, fingendi partis appositus, ex ipsarum natura & forma cogitandos relinquimus.

Χορδαψός. Est tumor tenuis intestini, vt videatur intestinum ad chordæ similitudinem cõuolutum, vt scribit Galen. lib. 6. de locis aff. Archigenes, vt refert Aetius lib. 13. χορδαψὸν τοῦ εἰλεοῦ speciem esse dicit, cum vno in loco circa tenuia intestina dolor consistit, vt admota manu durities & tumor tactui succumbat: ex eo subitum periculum creari scripsit, atque vt plurimum intra tertiam vel quartam horam: quod si ad suppurationem inflammatio vergit, aut in longius tempus trahitur, ne tum quidem abesse periculum, quãquam ex ijs aliqui euadant. Celsus scribit Dioclem Carystium tenuioris intestini morbum χορδαψὸν nominasse, à plærisque vero suo tempore εἰλεὸν nominari. Dicitur autẽ χορδαψὸς, quod qui manum loco dolenti admouerit, is veluti τῆς χορδῆς ἅπτεται, id est, videtur sibi chordam tangere, propter magnam ex intestini inflammatione tensionem.

» Itidem vero Aretæus lib. 2. acut. c. 6. εἰλεὸν &
» χορδαψὸν habere magnam inter se affinitatem in-
» dicat, de ambobus tractans eodem capite; &
» post εἰλεοῦ definitionem subiungens χορδαψὸν no-
» minari ἣν πρὸς τοῖς στρόφοις καὶ πίεσις καὶ μάλθαξις τῶν ἐν-
» τέρων ἔῃ, καὶ πολὺ τὸ ἐπιγάστριον ὑπερίσχῃ. Si ad tormina
» compressio & remollitio intestinorum accesse-
» rit, & abdomen multũ supereemineat. Sed aliun-
» de ipse deriuat nimirum ab ἕψησις significante
» μάλθαξις & χορδὴ quod est ἔντερον. Quam nominis
» notationem sequutus est Archigenes apud Ae-
» tium tetrab. 3. lib 1. c. 28. Sed & χορδαψὸν ἀπὸ τοῦ
» χορδεύειν, id est implicare, nonnulli dictum volue-
» re, quoniam opinabantur eo malo affectis inte-
» stinum inuolui.
» Χορδή. idem quod τένων, id est tendo.

Χορδή. intestinum etiam significat, & χορδὰς exposuit
» Tralliani interpres crassa ouium intestina, quæ
» ab institoribus Græcis ea vendentibus χόρδας vo-
» cari ait Trallian. lib. 8. cap. 3. & χορδὴν intestino-
» rum vocabulum esse inquit Aretæus lib. de
» acut. c. 6.

Χορδεύματα σώματα. apud Aristophanem dicuntur
» corpora quæ in coitu sibi mutuo implicantur.

Χορίον. est extima fœtus membrana, ipsum totum inuoluens. Est autem chorion duplex, hoc est, membranis constans duabus, interna tenuissima, externa aliquanto crassiore, sed molliore, & cruentatæ papyro bibulæ crassitie, mollitie & colore subsimili, inter quas feruntur ad fœtum nutriendum multæ tum venæ, tum arteriæ nascentes ex cõgenerum vteri vasorum oribus numero & magnitudine paribus, quo κοτυληδόνας Hippocrat. vocauit. Nascitur autem χορίον qua quidem vteri superficiem subiungit totum, ex virili semine: qua vero tangit cornua, ex muliebri. Siquidem toti internæ vteri & cornuum eius superficiei subtenditur, & omnibus vteri & cornuum eius cotyledonibus adhæret, alicubi etiam ipsi vtero inter cotyledonas, sed leuiter. Augetur vna cum fœtu, cumque vtero extenditur ac fœtum totum inuoluit, etiam qua os est vteri, vt scribit Galen. lib. de anatome vteri, de fœtus formatione, de semine, & libr. 15. de vsu partium. Dicitur ἀπὸ τοῦ χοροῦ. quod in eo vasa veluti in choro disposita sunt. Sunt tamen qui χωρίον per ω scribant, quod fœtus veluti domicilium & sedes sit: vel quod vna cum fœtu χωρεῖ, id est procedit. Dicitur alio nomine δεύτερον, id est secundæ, vt scribit Paulus libr. 6. c. 75. quo tamen nomine non extima modo fœtus membrana, sed totum etiam fœtus inuolucrum tribus membranis compactum significatur.

Χοροειδὴς ἢ

Χοροειδής. De tribus dicitur apud anatomiæ professores. Primum quidem significat implexum arteriarum in ventriculis cerebri anterioribus factum in modum τοῦ χορίου, hoc est, membranæ fœtum inuoluentis, quam secundas appellant. Hic geminus est, dexter & sinister, in vtroque scilicet cerebri ventriculo anteriore vnus: similis autem est τῷ χορίῳ, non modo varia atque implicata vasorum textura, sed substantia etiam quãdam subrubra & glandulosa quæ per medios vasorum anfractus cernitur, non ei dissimilis quæ τοῦ χορίου vasa amplectitur atque sustinet. Secunda significatione χοροειδὴς dicitur tenuis membrana quæ cerebrum inuoluit, eo quod cerebri vasa non aliter sustineat quam τὸ χορίον vasa ad fœtum pertinentia complectitur. Rufus vero non totam eam membranam sed τὸν καλύπτοντα τὰς κοιλίας ἔνδοθεν χιτῶνα, hoc est, internam membranã, quæ ventriculos contegit, scripsit vocari χοροειδῆ. Id quod ego esse suspicor quod Galen. lib. 8. de vsu part. dicit se mirari, cur aliqui non omneis tenuis membranæ partes χοροειδεῖς velint appellari. Verum Herophilus, vt ait Rufus, etiam meningem χοροειδῆ vocabat. Tertia significatio est, qua χοροειδὴς membrana oculi dicitur, quæ alio nomine ῥαγοειδὴς nuncupatur, vel quoniam nascitur à cerebri membrana tenui, quam ῥαγοειδῆ diximus vocari, vel quod pariter atque χορίον venis intertexta sit: quanquam videtur Rufus sentire non totam eam tunicam χοροειδῆ dici, sed ea tantum parte, qua albo oculorum subiecta est, vt & ῥαγοειδῆ ea parte qua subest κερατοειδεῖ tunicæ.

Χοῦς. vide χοεύς.

Χρεία. vsus seu vtilitas. vide ἐνέργεια.

Χρηστὸν. à singulari vtilitate sic appellatum est cichorium. Sic dicta etiam est à quibusdam ambubeia.

Χρῖσμα. dicitur generaliter quicquid illinitur & «
inungitur. ab vnguento differt quod minus ope- «
rosum sit, minusque multiplex confectione, & «
proinde minus carum & fragrans; appellauit «
oleum Plinius de Melino vnguento loquens. li. «
23. Dioscorides quoque libr. 1. oleum vocat, «
quod etiam nomen vnguentis tribuit Homer. «
Iliad. ξ. Est igitur multo simplicius χρῖσμα quam «
vnguentum, præterquam in admodum paucis, «
vt in Stacte, quæ sola per se vnguentum est vt «
ait Theophrastus. «

Χροιή. significat nõn modo colorem sed etiam cor- «
poris colorati superficiem apud veteres, in qua «

» calor tanquam in subiecto inest; sed & corpus
» etiam significat, sicut & χρὼς à quo deducitur;
» χροίαν autem omnem cuiusque corporis superfi-
» ciem Pythagoræi vocabant.

Διὰ χρόνου. vox est apud Hippocrat. Valde ambi-
» gua, modo enim raritatis intensionem signifi-
» cat, & ex magnis interuallis, quasi διὰ πολλοῦ
» χρόνου, vt in respiratione quando insignis est illius
» & magna cessatio, & notabilis quies interponi-
» tur, fieri illa dicitur διὰ χρόνου Galeno annotante,
» id est, διὰ μακροῦ li. 3. περὶ δυσπν. Significat etiam
» quandoque διὰ χρόνου, longo tempore, & diu ac
» per multum tempus, velutique temporis suc-
» cessionem quamdam vt tum sit idem διὰ χρόνου,
» quod ἐπὶ χρόνον πολὺν, quo in sensu vsurpauit
» Hippocr. in historia Pythionis quum eum par-
» uam spirationem longo tempore obtinuisse si-
» gnificauit eoque videtur inclinare Gal. in com-
» ment. cum obscurissimis scribit verbis, ἢ μὴ συνε-
» χῶς, ὥσπερ ἐπ᾽ ἄλλων ἄλλα.

Χρόνιον νόσημα. diuturnus morbus dicitur qui modo
» ad peiorem, modo ad meliorem statum vergit,
» & menstruo vel annuo spatio iudicatur, aut
» etiam cum homine simul perit vt docet Galen.
» in Definit. Med.

Χρυσάνθεμον. herba est tenera, fruticosa, læues proferens caules & folia multifida: flores supra modum splendentes, luteos, orbem oculi imitantes: vnde etiam βούφθαλμον quidam appellauere. Galli margaritas albas vocant.

Dicitur & χρυσάνθεμον à nonnullis τὸ ἀείζωον siue sedum maius, ab aureo seminis colore. Dicitur & χρυσάνθεμον à quibusdam τὸ ἑλίχρυσον, vt scribit Dioscorides: atque etiam ἡ χρυσοκόμη, vt idem refert. Est etiam species ἀνθεμίδος dicta χρυσάνθεμον, reliquis vehementius vrinam ciens.

Χρυσέρμου τροχίσκος. pastillus Chrysermi, splenicis & hydropicis vrinam ciens, aluumque emolliens. Describitur à Galeno lib. 9. τῶν κατὰ τόπους.

Χρυσῆ. nomen est medicamenti compositi, glutinatorij, quo Paulus vtitur ad glutinanda vlcera, lib. 4. capit. 37. cruentisque vulneribus ob id conuenit. Describitur apud eundem lib. 7. c. 17.

Χρυσῖτις γῆ. aurea terra. Terra est, vt ait Galenus, quæ ex metallis sumitur, auri plurima frustra habēs, non quidem per totam ipsam terram immista, sed contigua coniunctaque paruis terræ particulis, quæ ab igne in fornacibus fusa secum coeunt.

Χρυσῖτις. species argenti spumæ. vide in dictione λιθάργυρος.

Χρυσῖτις. vocatur à quibusdam ἡ χρυσοκόμη, vt author est Galenus.

Χρυσῖτις. sic dicitur à nonnullis τὸ ἀείζωον siue sedum maius, vt habetur apud Dioscoridem, ab aureo scilicet seminis colore.

Χρυσοβάλανος. quid sit, non animaduerti fuisse explicatum. Galenus lib. 8. τῶν κατὰ τόπους, dicit ei vim esse discutiendi & roborandi, damnatque memedicamenta στομαχικὰ ex eo composita. alij βάλανον μυρεψικὴν, alij nucem moschatam interpretantur.

Χρυσόγονον. frutex est quernis folijs, flore coronarij verbasci. Radix illi vt rapum extuberat, intus ruberrima, foris nigra.

Χρυσόκαρπος. à quibusdam dicitur ὁ κισσὸς; vt habetur apud Dioscoridem, ab aureo acinorum colore.

Χρυσοκόλλα. genus est medicamenti metalli. Est autem duplex, naturalis & factitia. Naturalis gignitur in fibris & venis ærarijs, ac si quando in alijs metallis reperiatur, omnino & in illis æs est. Inuenitur autem aut sola, arenæ similis, aut metallicæ alicui materiæ adhærens, à qua vbi abrasa, aut affuso humore excussa secretaque fuerit, arenæ similiter aut pulueris speciem habet. Est autem omnis natiua viridi colore, sed eo quidem alia saturo, vt ad smaragdi viriditatem accedat, quam longe optimam esse cēsent, alia vero valde diluto, quam vilissimam, alia vero medio quæ medium locū tenet. Factitia autem duplex est, vnam herbaceam, alteram santernam appellant. Fit autem herbacea ex dura natiua, tingiturque lutea herba, ob id herbacea dicta: atque ea laudatissima est, natiuaque preciosior. Eius conficiendæ rationem exponit Plinius lib. 33. c. 5. Natura, inquit, chrysocollæ est quæ lino lanæue ad succum bibendum. Tunditur in pila, deinde tenui cribro secernitur, postea molitur, ac deinde tenuis sic cribratur, quicquid non transmeat, repetitur in pila, deinde molitur. puluis semper in catinos digeritur, & ex aceto maceratur, vt omnis duritia soluatur. ac rursus tunditur, dein lauatur in cōchis siccaturque, tunc tingitur alumine schisto & herba lutea, pingiturque antequam pingat. Cum tinxere pictores ὀροβῖτιν vocant, quod erui colore sit. Verum nunc herbacea caremus. Altera autem factitiæ chrysocollæ differētia, quam Plinius santernam scribit vocari, temperatur, vt ait, ex Cypria ærugine & pueri impubis vrina addito nitro, teriturque Cyprio ęre in Cyprijs mortarijs. Galenus Dioscoridem sequutus nitri non meminit: monuit tantum satius esse eam præparare tempore æstiuo, aut certe aere prorsum calido, vrinam in mortario terentes, præstareque æs ex quo mortarium pistillumque conficitur, rubrum esse. Nam quo æs mollius fuerit, eo plus circumagendo pistillo deteri. idque pluribus deinceps diebus faciendum esse, donec vrina mellis crassitiē adepta sit. Ea reponitur à Dioscoride in æruginum numero, & quia medicinæ inseruit, à medicis ἀκεσὶς nominatur, vt ait Plinius, quanquam & aurifices, vt ait Galenus, eandem sibi vendicant agglutinando auro, ex qua re præcipuam sortita est appellationem. Siquidem nihil chrysocollæ vox aliud quam auri glutinū indicat. Vires tum huic tum fossili chrysocollæ sunt digerendi, exiccandi; & carnes liquefaciendi sine vehementi mordicatione. Idcirco vtraque aptissima est vlceribus contumacibus. Verum factitia magis exiccat quam metallica siue natiua, minusque mordet, & partibus est tenuioribus.

Χρυσοκόμη. frutex est palmi altitudine, comantibus corymbis, figura hyssopi, radice veratri nigri, pilosa, tenui, gustu non iniucundo, verum dulci ex austero, cyperi magnitudine, in opacis petrosisque nascens. Alijs nominibus χρυσάνθεμον & ἀμάραντος dicitur. Plinio Latinam non habet appellationem. Olim tamen Iouis barbam dictā fuisse Dioscorides prodidit. Proxime ad eam accedit quam herbarij nostri pulegium montanum vocitant. Radix eius acris est & adstringens, nec multi vsus, decocta tamen in mulsa vtilis est peripneumonicis & hepaticis, vimque aliquam habet prouocandi menstrua.

Χρυσοκόμη. à quibusdam dicitur ἡ ἀνθεμὶς, vt habe-

tur apud Dioscoridem.

Χρυσολάχανον. à quibusdam dicitur ἡ ἀτράφαξις, id est, à triplex, authore Dioscoride. de quorum tamē vtroque Plinius seorsum differit, tanquam ab inuicem dissideant. Ruellius χρυσολάχανον id esse dicit, quod officinæ minorem crassulam appellant.

Χρυσόμηλον. aureum malum, Genus vnum est cydonij mali, incisuris distinctum, colore ad aurum inclinante.

Χρυσοσπέρμον. sic dicitur à nonnullis τὸ ἀείζωον, siue sedum maius, ab aureo seminis colore, vt author est Dioscorides.

Χρυσοῦν. est collyrium ad incipientes suffusiones efficax. describitur ab Aetio lib.7. inter collyria τραχωματικά. Est & huius nominis collyrium ὑγιεινὸν ad corrosos oculorum angulos & scabritiem, quod à Galeno & ab Aetio eodem modo describitur. Appellatur etiam hoc nomine pessus valens ad inflammationes vteri & inclinationes, & describitur ab Aetio lib.16.c.83.quod est de vteri inflammatione: atque alius etiam eiusdem nominis vtero emolliendo conueniens, & ab eodem descriptus ad scirrhos vteri.

Χρυσοῦς. hic pessus dicitur Paulo lib.3.c.64.& 68.

Χρῶμα. corporis superficiem & cutem significat, in
» qua color apparet. Colorē quoq; significat, &
» cutis aut corporis colorem Varino vt χρῶμα εὔ-
» χροον, color corporis laudabilis 4.Epid.& χρῶμα
» νεκρῶδες 5.Epidem.

Χρῶμα νεκρῶδες. mortuosus color qualem statim fa-
» ctum esse nescio cui ex vulnere iecinoris qui ea-
» dem die mortuus est narrat Hippocr.5.Epidem.
» Hunc autem mortuosum seu cadauerosum co-
» lorem ille duplicem facit, viridem scilicet vel
» nigrum, Liuidum vel plumbeum, in Coacis
» prænot. ὠχρὸν siue χλωρὸν & μέλαν vocat.

Χρώς. vocatur apud Ionas quicquid in nostro corpore carnosum est, cuius generis præcipue sunt cutis & musculi, tum membranæ ac viscera: ossa vero, cartilaginem & ligamenta χρωτὸς nomine non significant, vt annotat Galen. comment. 2. εἰς περὶ ἀγμῶν. Idem vero comment.3. quamlibet, inquit, carnosam partem Hippocrat. χρῶτα appellat.

Χυλάριον. apud Actuarium & Nicol. Alexādrinum
» sic vocatur decoctio herbarum quæ fit adiecto
» melle mediocri & saccharo.

Χυλός. succus. generaliter quidem significat idem quod χυμός, tum apud Platonem & Hippocrat. tum apud veteres omnes Comicos, vt Galenus prodidit. sic autem dicitur, ἡ ἐξ ὑγροῦ καὶ ξηροῦ σύστασις τ̃ ὑπὸ θερμότητος πεφθέντων. hoc est, succus à calore ita concoctus, vt humidi siccique medius sit consistentia. hic autem non aliud est quam humor quidam incrassatus, tam in animantibus quam in plantis. Sed tamen in animantibus specialiter magis eum succum designat quem ventriculus è cibis per concoctionem elicit, & qui sanguinis materia est. Hic enim proprie à medicis χυλὸς appellatur, quamuis generaliori quodam significato non is modo, verum etiam & pituita & sāguis, & reliqua omnia humorū genera sub eo nomine comprehendi posse videantur. Eius generatio χύλωσις dicitur, ventriculi propria actio, per quam cibus in chylum mutatur.

» Apud Dioscoridem Marcellus χυλὸν, id est, suc-
» cum appellat humorem ex tota materia parteue
eius aliqua concisa tusaúe, aspersis aliquando, «
aqua, aut vino, aut alio humore, tum manibus «
aut torculari aut igne expressum, exudatumque, «
vbi discrimen etiam ponit inter χυλὸν, ὀπὸν, & δά- «
κρυον. Recte vero dicit exudatum, proprie enim «
eum χυλὸν & χυμὸν dici puto quem res aliquæ «
fundunt & exudant, vt ipsum præ se fert nomen «
à χύω deriuatum; Est vero vbi χυλὸς (sicut χυμὸς) «
dicatur non tam succus quā sapor, vt ex Aristo- «
tele patet Ethicor. lib.3.c.10.& Theophr. lib.6. «
de caus. plant. c.19.& 18. «

Χύλωσις. succi expressio, vel etiam ipse succus ex- «
pressus & cremor. Gaza succationem vertit «
apud Theophr. hist. plantar. lib.7.cap.5. χύλωσις «
etiam vocatur succi generatio, ventriculi scili- «
cet propria actio per quam cibus in chylum «
mutatur. «

Χύλισμα, seu χυλισμὸς. succus expressus siue succi «
expressio apud Dioscor. & Theophrast. «

Ὁ διὰ τ̃ χυλῶν. pastilli nomen quasi ex succis com- «
positi, vtilis ad nomas & scabiosos affectus, des- «
cribitur à Galen. 5. κτ̃ γρ̃ν. cap. 11. Emplastrum «
etiam διὰ χυλῶν ex Democrate à Galen. refertur «
7. κτ̃ γρ̃ν. c.10. «

Χυμός. succus. sapor. Communi quidem significato omnem humorem designat coctione quodammodo incrassatum, tam in animantibus quam in plantis. Inde τὸ εὐχύμα καὶ κακοχύμα nomina deducta sunt, quibus ea designantur, quæ humorem bonum malumue, hoc est, nutriendo corpori seruandoq; aptum aut incommodum, continent. In quo nihil differt χυλὸς ἀπὸ τοῦ χυμοῦ, vt ante diximus. Verum peculiari quadam significatione ab Aristotele, Theophrasto, & Mnesitheo, vt refert Galenus, χυμὸς appellatur ipsa gustandi facultas siue qualitas, quam Latini saporem vocant. Hic autem non aliud est quam partis siccæ terrenæque in humore permistio, vel partis siccæ per humorem vi caloris percolatio: efficitur enim sapor permistione quadam. Id quod eo argumento patet, quod elementorum nullum, vt aer, ignis, aqua, sibi saporem adsciuerit. Siquidem insipida est aqua, & vt veteres testantur, talis aqua creditur, qualis terra per quam influit. Sed nec terra etiam ipsa, nisi aliquam mistionem nacta sit, alicuius saporis existimari potest, sed eam omnino humore aliquo dilui necesse est. Quod enim tam terreum durumque est, vt humore liquari nequeat, nullum gustu saporem inuehit: quod vero ita concreuit vt dissolui possit, id non aliter quàm aliquo humore dilutum & liquefactum, gustandi sensum mouebit. Sic itaque χυμὸς non succum tantum, sed ipsam etiam succi propriam qualitatem & affectionem, quæ sapor est, significat. Est enim sapor nō cuiusuis humoris (aqua enim & aquea omnia insipida sunt, & media inter gustatorias facultates) sed eius proprius quem χυμὸν ἢ χυλὸν diximus indifferenter appellari. Vide χύσις.

Χυμός. etiam peculiari apud medicos significatio- «
ne complectitur humores 4. qui animantium «
sanguine præditorum propria & peculiaria ele- «
menta dicuntur, quod ex illis constent nutrian- «
turque omnes illorum partes, sintq; vt ait Hip- «
pocr. corporis ipsius natura, ij vero sunt sanguis, «
pituita, bilis & melancholia, qui ex cibis & po- «
tibus in vētriculo prius coctis & in chylum ver- «
sis generationem propriam in hepate obtinent, «
dum parenchymatis illius natiuo calore & tem- «
peramento

» peramento insito chylus coquitur atque transmutatur.

χυμοὶ στάσιμοι. humores appellantur stabiles siue fixi, » quod in venis hæreant neque in carnem permeent, quod illi στάσιμοι χυμοὶ tenues venosique sint ait Ruffus.

χυμὸς ξυστικὸς. succus radens qua voce vocatam atrā » bilem à quibusdam Gal. testatur. vide supra χολὴ » μέλαινα.

χύμωσις. numeratur à plærisque inter oculi affectiones, quasi ἀπὸ τοῦ χυμοῦ dicatur. verum vbicunque per υ scribitur, male scribitur: debet enim scribi διὰ τοῦ η, ἀπὸ τῆς χήμης. vide supra χήμωσις.

χυτλοῦσθαι. significat ex aqua & oleo simul tusis mistisque diutius fricari. huic oppositum est ξηραλοιφεῖν. Est autem egregium ad tollendam lassitudinem remedium.

» Vide lib. 2. de facult. simpl. medic. c. 25. hinc » χύτλα exponit Erotian. τὰ μετ᾽ πολλοῦ ὕδατος καὶ ἐλαίου » ἀλείμματα, quibus perfundi & inungi balneantium corpora solebant vt docuit Scholiastes » Aristoph. dicitur & χύτλον vas olearium in quo » oleum seruabant vngendis à balneo corporibus.

χυτρίδεα. ἢ χυτρίδιον, ἢ χύτριον. his tribus vocabulis Hippocrates τὴν χύτραν, hoc est ollam appellauit, vt explicat Gal. in lexico Hippocratis.

» Reperitur apud Hippocr. lib. 2. γυναικ.

Χώλωμα. hac voce Hippocr. distorsionem omnem » significare solet, cuiuscumque partis ea sit, quan» dò videlicet in partes tensas ex proximorum » consecutione inclinationes fiunt propter nerui » affectum aliquem, tumorem, plagam, resic» cationem, duritiem, inflammationem, luxa» tionem, aut fracturam; hoc modo etiam dicit Hippocr. χωλεύσειεν pro mutilum aliqua corporis parte fecerit vt annotat Gal. in lexico Hip» poc. hinc deriuatiua sunt χωλὸς, χωλεία, ἀποκεχωλά» σθαι apud Pollucem, qui & tradit Eupolim χωλὸν » etiam appellasse τὸν τὴν χεῖρα πεπηρωμένον.

Χώρα. regio. Est pars terræ habitabilis, in qua homines versantur & viuunt. Eam autem Geometræ & longitudine & latitudine definire solent, vt intelligant omnes eius situm. Sed nos multo aliter, vt cognoscamus quam probe & integre homines ea vtantur. Ac primum consideramus, in qua orbis parte sita sit, an ad meridiem, an ad septentrionem, an ad orientem aut occidentem versa sit, vt inde queamus de eius temperie iudicare. Perpetuum enim est, vt frigidæ sint regiones ad septentrionem spectantes, veluti quæ ad Istrum & Mæotida paludem sunt sitæ. Calidæ vero, quæ in Æthiopia atque India habentur, & quæ ad meridiem pertinent. temperatæ vero, quæ ad orientem atque occidentem sunt sitæ. Verum aliud præterea spectandum est, ad iudicandam temperiem regionum, vt lutulenta stagna & aquæ palustres, quæ vel lapides in renibus gignunt, vel lienem adaugent; itemque venti, qui habitationibus familiares sint, quod vel ex stagnis, vel ex fluminibus vel ex paludibus, vel ex sinu, vel ex pelago exoriantur. Iam vero quæ ex terræ exhalationibus excitantur, partim bona, partim praua sunt: qualia sunt quæ ex metallis afferuntur, & quæ à specu quod Charonium vocant, exhalantur. In frigidis vero quibusdam regionibus, vt in Thracia & Ponto, quoniam loca mari adiacentia humilia sunt, ob eam causam calidiore sunt temperatura: in calidioribus vero, quales sunt Ægyptus & Libya, quoniam æstate à ventris ab Arcto flantibus refrigerantur, idcirco minus calida sunt ijs quæ ad mediterranea recesserunt. Similiter & aquæ permultum faciunt ad regionum temperiem indicandam, siue illæ bonæ sint, siue malæ; itemque montes, atque alia quamplurima, quæ non est necesse describere.

Χωρίον. vide χορίον.

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM

TO. Ψ.

Ψάγδας. εἶδός τι μύρου, id est vnguenti quoddam genus: vt explicat Gal. in lexico Hippocratis: itemque Suidas. Hesychius autem ψαγδᾶς habet & ψαγδῆς.

» Est certe hoc vocabulum ex eorum numero quæ ad hanc γλωσσῶν explicationem pertinent, esse enim γλωσσηματικὸν manifestum est, & quidem sonus ipse barbarum quiddam habere videtur; Sed apud Hesychium duplex est huius vocis scriptura, Scribitur enim ψαδᾶς cui subiungitur ψαγδῆς, μύρον ποιόν.

Ψαδυρόν. διὰ τοῦ δ. vt Attici vel ψαθυρὸν διὰ τοῦ θ vt » cæteri omnes Græci vt Gal. notauit comment. 3. in prorrhet. significat friabile. quod in minutas particulas & quasi offulas friari potest, εὔθλαστον Hesychio, qui tria illa ψαθαρόν, ψαθυρὸν & ψαδυρὸν habet, & ψαδυρὸν exponit ἀσθενὲς, & ψαθαρὰ non solum ψαθυρὰ, εὔθλαστα, ἀσθενῆ, sed etiam ξηρὰ, στερεά, forsitan quia quæ sunt ξηρὰ, ἀσθενῆ & στερεὰ forari & comminui frangique facilius possunt, Galenus loco citato ψαθυρὰ κρέα vocari ait τὰ τοῖς σκληροῖς καὶ ἰνώδεσι καὶ δυσδιαλύτοις καὶ δυσμασήτοις ἐναντίως διακείμενα, μάλιστα δὲ (inquit) γίνεται τοιαῦτα τὰ καλούμενα πρὸς τῶν πολλῶν σαπρὰ, μίαν ἡμέραν ἢ δύο τεθέμενα μετὰ τὸ σφαγιάσαι τὸ ζῶον, quæ à Græcis vocari ait ἕωλα: & ἑωλίζειν itidem ab ijsdem dici τὸ οὕτως προσήπειν, quod προσήπειν plane esse videtur quod dicimus *mortifier*, vnde dicimus *de la chair mortifiée*, qua in significatione illud ἕωλον vsurpare possumus.

Ψαδυρὸν siue ψαθυρὸν dicitur edullium vel aliud quiduis quod tenerum & friabile sit, quod in se, vt Gal. lib. 3. de aliment. ait nihil lentoris neque pinguedinis continet. Id Galen. etiam κραυρὸν libr. 11. meth. med. appellat: Aristoteles autem θραυστὸν lib. 4. meteor. Vulgo σαπρὸν vocatur vt ait Galenus comment. 3. in libr. 1. prorrhet. Tale autem in ciborum genere maxime est, quod diem vnum vel duos à iugulato animali repositum est. ἕωλον id Græci vocare consueuerunt, quasi biduanum vel triduanum: & ἑωλίζειν ita ante putrefacere.

Gaza apud Aristotelem ψαθυρὸν modo arenidum modo arenulentum interpretatus est, modo arenæ conditioni similem, Hermolaus asperso situ obductum, Ruell. cano situ obductum, squalore obsitum, sed merito ea interpretatio à Marcello reijcitur qui interpretatur friabilem apud Dioscor. lib. 1. cap. 8. de styrace cui & pinguem Plinius, Aristoteles vero γλίσχρον opponit Metheorol. l. 4. vt sæpe alias: Fernel. 2. de abdit c. 1. ψαθυρὸν friuolum appellauit, Plin. friabile. Cæterum author prorrhetici hoc vocabulum ab edullijs transtulit ad excretiones alui ὑποψάθυρα διαχωρήματα appelians, atque Galen. comment. 3. part. 24. ambigi ait quænam sic vocentur, quosdam enim eo loci intelligere inquit τὰ ἀλιπῆ, quosdam τὰ οἷον ἄγλισχρα, alios τὰ μὴ μιγνύμενα ἑτέροις ὑγροῖς, veluti oleum; alios τὰ ἐν ὑγρῷ διαχωρήματι χολώδη, καὶ ἄπεπτα συστρέμματα; nonnulla τὰ εὐδιάλυτα, καθάπερ inquientes εἰ καὶ ψάμμιον ὕδατι δεύσειας, εἶτα σφίγξειας τοῖς δακτύλοις καταθείς, διαλυθείσαν εἴποις: quorum sententiam probabiliorem ait Gal. & idem reipsa dicere, quod ij qui τὰ μὴ γλίσχρα eo vocabulo accipiunt, seu τὰ ἄγλισχρα: Si enim ab edullijs ψαθυροῖς ad διαχωρήματα transferenda similitudo est, probabilius esse ψαθυρὰ dici τὰ εὐδιάλυτα καὶ μηδεμίαν ἕνωσιν ἔχοντα δύσλυτον, qualia διαχωρήματα fieri posse ex edullijs ψαθυρὰν καὶ εὐδιάλυτον substantiam habentibus, velut milio, panico, pane hordeaceo: Dioscoridem vero sicut alia multa προχείρως ἐν τοῖς ἀσαφέσι βιβλίοις ὑπήλλαξεν mutata ea scriptura reposuisse ὑποψέφαρα, accipientem eo vocabulo τὰ ὑπομελανίζοντα, à voce ψέφος quam Pindarus pro σκότος vsurpat: hæc ibi inter alia Galen. qui insuper in lexico Hippocr. ὑποψάθαρα adfert pro τραχύτερα, & ὑποψέφαρα, pro ζοφοειδῆ μέλανα, vide infra

» ψαφαρὸν & ψαφαρότης. vide & supra ὑποχώρημα ψαθυρόν.

Ψαύειν. ἀντιχεῖν, προσψαύειν id est innatare, atque attingere, vt explicat Galen. in lexico Hippocratis.

Ψαιστὴ μᾶζα. melle & oleo subactam. quoniam & ψαιστὰ, hoc est liba, sic madefiunt. Galen. in lexico Hippocr.

Ψαλιδοειδὲς ἡ

Ψαλοειδὲς. est corpus durum tribus ceu arcubus cōflatum, medium cerebri ventriculum sustinens: factum est è cerebri substantia multum indurata. Incipit à fine corporis callosi quod τυλοειδὲς dicitur. fornicis habet similitudinem, ne medius cerebri venter concidat. Dicitur ἀπὸ τῆ ψαλίδος, quæ cameram & testudinem significat.

Ψαμμισμὸς. genus curationis quod per arenam perficitur, cuius meminit Paulus in cura hydropis. Commodum enim est hydropicos anasarca laborantes in arena à sole excalfacta sepeliri, exerto tantum contectoque capite, quo superfluus humor eliciatur & digeratur, caroque humore madida reficcetur.

» Dicitur etiam ἀμμοχωσία. de quo suo loco leges plura.

Ψαμμώδεα. dicuntur arenulæ quæ in vrina subsident.

Ψαρὸν. est nomen compositi medicamēti sicci, acris & exedentis, quo Paulus lib. 4. cap. 43. vtitur ad vlcera in quibus caro supercrescit. eius descriptio habetur apud Aetium l. 14. c. 36.

Ψαφαρὸν. idem quod ψαθυρὸν, de quo supra, nam Hesychius ψαφαρὰ & ψαφερὰ per ψαθυρὰ exponit, ψαφαρὸν tamen exponens præterea ξηρὸν, αὐχμηρὸν, ἀσθενὲς, ἐλαφρὸν, aridum, squallidum, infirmum, leue; Gaza etiam sicut ψαθυρὸν interpretatur arenidum, & arenulentū, ita ψαφαροὶ τόποι apud Theophr. 1. de caus. plantar. illi loca arenida dicuntur: hanc & vocem optimi scriptores ad liquida transferunt, sic ψαθυρὸν ὕδωρ, ἔλαιον τὸ γλισχρὸν, sic & maris aquam ψαθυρὰν dici inuenias ab Aristotele & Theophrasto: Sed & ψαφαρὸν nonnulli σκοτεινὸν id est tenebricosum interpretantur ex voce ψέφα quam Hesych. exponit κνέφας.

Ψελλότης. balbuties. est vitium pronunciationis quo litera vel etiam syllaba sæpe eliditur. Sic quidē definiuit Aristot. in problematis, scribens in eo differre ἀπὸ τῆ τραυλότητος, in qua commutatio fit literæ in literam, non etiam elisio. τραυλοὶ enim pro ρ pronunciant λ, ψελλοὶ vero inter pronunciandum literam vel syllabam perdunt. Cæterum Gal. multis locis annotauit ψελλότητα vitium esse pronūciationis καὶ διαρθρώσεως, sed non vocis, nullibi tamen τραυλότητα καὶ ψελλότητα idem esse dixit.

» De causis τῆ ψελλότητος vide Galen. in aphorism. 32. lib. 6. sed & supra vide vocem τραυλότης, vbi de his. Cæterūm etiam ψελλίζειν 1. metaphys. dixit Aristoteles pro nugari, blaterare & absurde loqui vt notauit Budæus; Sic & Tullius lib. de diuinatione balbutire pro nugari & blaterare dixit.

Ψευδάγχουσα. herba est anchusæ onocleæ similis, sed lanuginosior & minus pinguis, tenuioribus folijs & languidioribus, radice oleum non fundente, sed rubentem succum, qui ab anchusa discernitur. hæc alijs nominibus & ἄγχουσα & ὄνωνις dicitur. Verum secundum Plinij descriptionem, ψευδάγχουσα videtur esse secunda anchusæ species quæ ὀνόκλεια & ἀλκιβιάδειος nuncupatur.

Ψευδοβούνιον. frutex est in Creta, palmi altitudine, folijs napi acribus.

Ψευδοδίκταμνον. frutex est multis in terris nascens, folio simili dictamo, sed ramulis minoribus.

Ψευδόναρδος. est frutex vbique fere nascēs, folio crassiore, carnoso, angusto, colore languido in candidum vergente, frequentibus spicis in aristas sparsis, flosculis purpureis. duorū est generum: vnum procerius, odoratius, vulgo Gallorum aspicum dictum: alterum minus odorum minusque altum, quod vulgo lauandula appellatur. Vtrumque perpetua coma canescit. vis ei calfactoria & reficcans secundo abscessu, tenuibusque constat particulis, non multum à natura Celticæ nardi dissidens.

Ψευδοκασσία, ας, apud Diosc. lib. 1. c. 12. sic nominatur quoniam veram cassiam ementitur. «

Ψευδοπνεύματα. spiritus flatulentos vocat Hippocr. Auicennæ interpres fraudulentos. «

Ψεφαρὰ. hoc est tenebrosa & nigricantia. ψέφος enim tenebras significat. vt annotat Galen. in lexico Hippocr. apud Hesych. est ψεφαρὰ tralato accentu.

Ψῆγμα. sic à quibusdam olim vocatum fuisse æris florem Dioscorides author est.

Ψηλαφῶντες. dicuntur apud Hippocr. qui quasi digitis palpantes videntur aliquid captare aut venari, quod Phreniticis accidit; sic in Dealcis vxore vsurpauit Hippocr. ἐψήλαφα, ἔτιλλεν, ἔγλυφε, ἐπεχόλογα, id est palpabat, floccos carpebat, scalpebat, festucas auellebat, quorum symptomatum causas Gal. explicauit ad illam prognosim prorrhet. 33. sect. 1. deliria cum palpo coniuncta sunt valde phrenitica. «

Ψιλὴ γῆ. terra nuda vide in voce γῆ. «

Ψίλωθρον. medicamentum depilatorium. Non est vnguenti genus, aut certæ cuiusdam compositionis nomen, vt aliqui existimauerunt, sed quæcunque medicamenta aut illita aut affricta pilos demunt, ψίλωθρα dicuntur. Cum enim, vt ait Galenus, triplex sit eorum quæ pilos corrumpunt differentia, quod eos alia attenuēt, alia auferant, alia penitus extirpent, ψίλωθρα proprie vocantur, quæ partem aliquam pilis ad tempus denudant, non etiam radicitus eos extirpant. Omnia in genere erodentem & vstoriam habent facultatem. sed erodentia quidem tutiora sunt minorique periculo adhibentur: periculosiora autem quodammodo sunt vstoria, quod, si paulo negligentius admoueantur, bullas excitent, exulcerent, & cutem adurant. Eorum materiam Gal. lib. 1. τῶν κτ' τόπους, abunde explicauit. Huius generis est ἡ ἀμπελολεύκη, hoc est vitis alba, quæ ideo à quibusdam peculiari nomine ψίλωθρον vocata fuit authore Dioscoride & Plinio. Oribasius ex Menemacho refert, psilothrum à dropace differre, quod eius actio minor sit quam dropacis, quodque hoc carnem delicatam relinquat, dropax vero habitiorem, magisque musculosam, additque psilothrum carnem primo in superficie vellicare, ac tandem si diutius immoretur, cutem vlcerare pustulasque excitare.

Ψιλώματα. denudata & ossis denudationes significant, cum nimirum ossa carne denudantur. «

Ψιμμύθιον. ceruſſa. eſt medicamentum metallicum ex plumbo acris aceti vapore reſoluto. Fit huncin modum. Primum in dolium fictile ſarmenta imponuntur, deinde tantum aceti acerrimi infunditur, vt altitudine palmi ſarmenta emineant: mox plures plumbi laminæ, tenues, libræ vnius pondere ſuper ipſa collocantur, ipſumque dolium operculo item fictili clauditur & obturatur. Ac æſtate quidem dolium in ſole, hyeme vero ſuper furnum collocatur, donec ipſę plumbi bracteæ totæ liquatæ ſint & reſolutæ. Tunc liquor purus qui ſupernatat colatur, glutinoſum vero quod in dolij fundo reſidet in aliud vas transfuſum in ſole ſiccatur, deinde mola truſatili teritur aut alio modo comminuitur, poſtea cribratur. Similiter & reliquiæ ſolidæ & duræ iterum & ſæpius comminuuntur, atque cribrantur. Quondam ceruſſa, vt ſcribit Dioſcorides, primas tenebat quæ Rhodi fiebat, aut Corinthi aut Lacedæmone, ſecundas quæ Puteolis: noſtris temporibus in omnibus Europæ regionibus conficitur. Ea quamuis ex plumbo acri aceto diſſoluto paretur, attamen neque acris eſt neque mordax neque diſcuſſoria, ſed & meatus obducit & refrigerat. Verum vſta ceruſſa pura in id quod συρικὸν appellatur tranſit, medici σάνδυκα nominant. Eſt vero tenuiorum quam ceruſſa partium, nec tamen calefacit.

Ψιττάκιον emplaſtri nomen cuius deſcriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 17. Refertur & ab Aetio lib. 15. inter emplaſtra emollientia & diſcuſſoria. Eſt & collyrij nomen quod deſcribitur à Scribonio Largo, & quod Galenus libr. 4. τῶν κτ' τόπ. ex eius libris adſcripſit.

Ψόαι. ſic dicuntur duo maximi muſculi in interna lumborum regione ſiti, vt ſcribit Hippocrates ἐν τῷ περὶ ἄρθρων. Hi ſupra ſeptum tranſuerſum ad decimam, aliquando vero ad vndecimam thoracis vertebram inſeruntur, eamque partem ſpinæ quæ ſecundum ipſos eſt, inflectunt. Iidem vero & νευρομῆτραι & ἀλώπεκες etiam à quibuſdam vocantur. Sunt vero & qui externos ſpinæ muſculos ψόας vocent, vt ſcribit Pollux: nec eos modo, ſed totam etiam eam partem quę lumborum nomine comprehenditur. Marcellus ψόας lumbos proprie dici contẽdit, quod nomen à libidine merito deduci volunt. Nam illic libidinis pruritus excitatur maxime, quod ijs renes ſubiacent. Suidas, ψόαι, μέρος τοῦ σώματος. ἐν ταύταις ἔγκεινται οἱ νεφροὶ, δι' ὧν αἱ ὀρέξεις κινεῖσθαι πεφύκασιν. quibus verbis deſignat ψόας partem eſſe corporis, quibus renes adiacent, per quos veneris appetentię excitari ſolent.

» Alijs etiam ψύαι dicuntur; nomen autem » τῶν ψοῶν reperitur apud Hippoc. in lib. περὶ ἄρθρων, » vbi quidem in numero ſingulari αἱ κορυφαὶ τῆς ψόας » dixit Hippocratem explicans Galenus.

Ψοαδικοί. à Cæl. Aurel. l. 5. τῶν χρον. c. 1. vocantur qui » clunium dolore afficiuntur, & tardo motu, vt ſe » renitente dolore non inclinare valeant ſed diffi- » cilius & dolentius ſubrigant, de illis eorumque » cura ibidem plura leges.

Ψόφος. murmur, ſtrepitus. Dictio eſt qua vtitur Hippocrates lib. 6. de morbis vulgaribus comment. 3. qua nonnulli murmur, hoc eſt βορβορυσμὸν ſignificari dicunt: quidam ἐρυγὴν, id eſt ructum: alij flatus per ſedem exhalantes: alij quodlibet iſtorum ſimpliciter, qualiſcunque in inteſtinis motus ſit auribus perceptibilis. ſunt enim & alij quidam pręter murmura in inteſtinis motus & ſtrepitus, nonnulli quidem ſonis perſimiles, alij vero ſibilis aut alicui huiuſcemodi voci. Hæc Gal. comm. 3. in lib. 6. Epidemiῶν. In lexico idem Galen. ex eodem Hippoc. affert ψόφου καταπλόμενοι, pro ſtrepitũ facile ſentientes, ac proinde expaueſcentes. veluti ſi ψοφώδεις dixiſſet, vel potius ψοφοδεεῖς, qui ad quemuis ſtrepitum expaueſcunt.

Ψόφου καταπλόμενοι. id eſt ſtrepitum facile ſentientes ac proinde expaueſcentes velut exponit Galen. in lexico quaſi ſi ψοφώδεις dixiſſet, qui ad quemuis ſtrepitum expaueſcunt: idem καταπλομένους, σφοδρῶς αἰσθανομένους interpretatur, & comment. 1. in 1. prorrhet. partic. 16. ταραττομένους: hæc autem vox ſæpe de phreniticis vſurpatur apud Hippoc. quippe quibus ſæpe tumultuoſus pauor & terror contingit, non diſſimiliter ijs quibus derepente occurſat non expectata fera, aut qui vehemens tonitru aliud cogitantes ſubito audiunt, terrentur, atque ita perſtrepunt; id quod ſane melancholicum eſt, videmus enim melancholicos etiam ſanos qui inſibilante vento, commotione inſtrumenti domeſtici celeriter expaueſcunt: in phreniticis pauor ille, bilem flauam iam faceſſere in atram, ſanguinemque craſſiorem in melancholiam declarat; alij autem ij que graues Hippocratis interpretes ψόφου καταπλομένους de phreniticis ab Hippocr. dictum volunt, quando ſcilicet in illis bibentibus auditur ſtrepitus, deſcendente potu, quodquidem Hippocr. ſæpius annotauit & vulgus doctum experientia lethale ſignum eſſe pronuntiat: eius autem ſtrepitus duplex cauſa eſt, ſiccitas nimirum vehemens œſophagi; nam vbi per anguſtum canalem & ſiccum liquor mouetur, ſonitum ſtrepitumque facit, per humidum non ita; Strepitus enim in ſicco; vnde pueri veſicas ſiccant vt edant ſtrepitum iniectis piſis; ſtrepitus autem humido retardatur, itaque in Cydis filio, καὶ ὁπότε πίει κατιόντες ἐς τὰ στήθεα καὶ τὴν κοιλίην ψόφος, οἷος καὶ χαρτώδει, id eſt cum biberet ſtrepitus deſcendentis potus in pectus & ventrem audiebatur ſicut Chartadi: Cui paulo poſt (ait) καὶ πίνοντι τὰ τοῦ ψόφου κατιόντος τοῦ πόματος; & in Theodori vxore, καὶ οἱ ψόφοι τῇ πινούσῃ μεγάλοι: altera cauſa eſt flatus potui occurſans & ſpiritus, ſæpeque fit vt in pueris & auidius bibẽtibus, id accidat, præcipiti acto potu, & ſpiritu occurſante, nec paulatim fracto.

Ψυδράκιον, ſiue ψύδραξ. inter tumores præter naturam à Galeno reponitur lib. de tumor. præter nat. cap. 16. quin & alibi ſpecialius ſcilicet 1. κτ' τόπ. cap. 10. & 11. inter eos reponit qui capiti proprij ſunt; cuiuſmodi vero tumor ſit ab eo declaratum non legimus niſi quod omnibus notam affectionem eſſe protulit, libro de tumorib. citato. Liber autem illi adſcriptus περὶ εὐπορίστων ad Solonem ſic definit. cap. 5. pſydracia ſunt efflorationes paruæ factæ in capite, ſimiles veſicis eminentibus in ſuperficie, quam definitionem prius Trallian. libr. 1. c. 5. deinceps Paul. lib. 3. cap. 3. fere ad litteram exſcripſerunt, ſunt (inquiunt) μικραὶ ὑπεροχαὶ, φλυκτίσιν ὅμοιαι ὑπερκείμεναι τῆς ἐπιφανείας, id eſt exiguæ eminentiæ veſiculis bulliſue ſeu puſtulis ſimiles, ſummæ cuti ſuperpoſitæ: vtrique autem inter

capitis affectus connumerarunt quæ cum dicat phlyctænis esse similia siue pustulis, patet nõ eadem esse cum phlyctænis vt aliqui putauerunt, differunt enim non eo tantum quod phlyctænæ in toto corpore, ψυδράκια in capite solo oriantur, sed etiam quod illæ à calidiori acriorique humore (nimirum φλύκταινα & φλυκτὶς ἀπὸ τοῦ φλύω, id est ferueo & bullio dicuntur) hæc autem à minus calido minusque acri gignantur, vnde factum vt ψυδράκια ἀπὸ τοῦ ψύχους, id est à frigore denominari quidam crediderint, & ψυχρὰ ὑδράκια id est frigidæ seu frigefactæ guttulæ siue sudores à quibusdam nominentur: idcirco Celsum corrigentes l. 5. c. 28. non φλυζάκιον vt illic legunt nonnulli, sed ex Hermolao potius suis in Plinium glossematibus ac Manardo Epist. 2. lib. 7. ψυδράκιον legendum existimamus. Celsus enim ad frigidius vel saltem ad minus calidum, hunc vergere tumorem insinuat, cum psydracion esse inquit pustularum genus paulo durius, subalbidum, acutum, ex quo quod exprimitur humidum est: Nec igitur mirum si diuersis locis Paulus de Psydracijs & phlyctænis tanquam diuersis affectibus meminerit, aliumque curationis modum singulis adiunxerit; de psydracijs inquam l. 3. c. 3. in morborum numero qui capitis cuti proprij sunt recensens; de phlyctænis vero bullisue lib. 4. cap. 10. inter eos quidem affectus qui vniuerso corpori communes sunt adnumerans: Author autem Isagoges c. 15. de oculorum affectibus, in oculorum quoque candido innasci ψυδράκιον, dicique voluit, velut efflorescentiam in summo rubicundam: Psydracij autem causa est salsus nitrosusue humor, non sine pituitæ admistione.

Ψυδραχίσματα. apud Nicolaum idem quod ψυδράκια annotante Fuschio.

Ψυκτήεια φάρμακα. apud Galenum non semel dicuntur refrigerantia medicamenta teste Budæo.

Ψύλλιον. herba est folijs coronopo non dissimilibus, hirsutis, longioribus, sarmentosa fœni modo, ramis dodrantalibus. Coma à medio caule exoritur, duobus tribusue conuolutis in cacumine capitulis, in ijs semine duro, nigro, pulicum simili, vnde & pulicaris herba Latinis dicitur. Eius semen refrigerat ordine secundo, medium siccando humectandoque. Ex psyllio fiunt emplastra, numero tria, quæ recenset Aetius tetr. 4. serm. 3. de emollientibus ac discussorijs emplastris.

Ψύλλιον inter venena reponit Dioscorid. cap. 10. Alexipharm. vt quod epotum corpori toti frigus atque torporem inferat, cum exolutione & animi quadam ægritudine & anxietate.

Ψυχὴ. anima siue animus. Cuius substantiam se ignorare Galen. multis in locis ingenue confitetur, nec sane quid ea sit scire magni refert, siue ad sanitatem tuendam, siue ad morborum curationem. Satis est id vnum nosse, animam in nobis id esse quo viuimus, & omnes in vita actiones edimus. Hæ autem cum sint propemodum infinitæ, in treis tamen summas & principes differentias à philosophis distinctæ sunt, ita vt quicquid in animantium vita agitur, ad vnam earum referre oporteat. Sunt autem hę concupiscere, irasci & ratiocinari. Quæ vtrum ab vna & eadem animæ substantia, an à diuersis procedant, non est præsentis operis definire: hoc modo sciendum, quibus hæc aguntur, & partes animæ & species & facultates & principia interdum nuncupari, atque eam seu partem seu facultatem qua concupiscitur, dici animam vegetabilem ab Aristotele, concupiscibilem à Platone, naturalem à Stoicis: eam vero qua concipitur iracundia, animosam & irascibilem & vitalem: qua autem ratiocinamur, rationalem & κατ' ἐξοχὴν principem, atque etiam animæ nomine ψυχικὴν, hoc est animalem, appellari. Est igitur anima in corpore primum agens, eiusque primaria actio vita est, ab hac aliæ ad vitam pertinentes, quas omneis spiritus beneficio perficit, tanquam primo instrumento, in secundaria organa, vt venas, arterias, neruos & musculos permeante sine quibus anima nihil agere potest. Scio quidem Aristotelem multo accuratius animam definiuisse, & paulo supra medici contemplationem, quam tamen, si cui curæ est, requirat in libris ab eo conscriptis de anima.

Cæterum ψυχὴ animantibus quoque tribuitur vt Odyss. ξ: dicitur etiam de plantis atque improprie pro sanguine accipitur apud Aristoph. Spiritum quoque siue flatum significat apud Hesych. Sed & locutione hebraicæ linguæ peculiari hac voce homo significatur: Porro & illud ex Origene notandum animas Græcis ψυχὰς nuncupari ἀπὸ τοῦ ψύχεσθαι, quoniam pristina exutæ caloris vi, ad terrena sint delapsæ, sicut vinculi ratione corpus eiusdem linguæ proprietate vocatur δέμας, aut etiam sepulchri ratione σῶμα.

Ψυχικὴ δύναμις. animalis facultas. Est vis seu pars animæ in cerebro sita, sensus, motus & rationis author. Potest & principium sensus, motus & rationis dici. Hæc enim tria ab animali facultate proficiscuntur, & in cerebro, quo illa veluti in arce residet, perficiuntur, & actiones animales κατ' ἐξοχὴν nominantur. Est autem ea facultas cerebro à propria & inexplicabili ipsius temperie, ex qua spiritus animalis procedit, quo tanquam primario instrumento anima triplices eas actiones exercet. Ac sensum quidem motumque spiritu per neruos transmisso edit, ratiocinatur autem & reliqua principis siue rectricis facultatis munia obit, eo rite in cerebri corpore contemperato. Itaque facultatis animalis tres sunt actiones, quas etiam particulares eius facultates appellare possis, sensificam, motiuam & rectricem: quarum prior quinque sensuum differentijs, altera motibus voluntarijs, tertia imaginationi memoriæ & rationi præest.

Ψυχικὸν πνεῦμα. animalis spiritus. Est substantia omnium tenuissima, per totum cerebri corpus diffusa, primum facultatis animalis instrumentum. Sic enim qui in cerebro spiritus est animalis dicitur, non quod substantia animæ sit, sed quod sit primum eius ibi habitantis instrumentum. Differt autem ille quidem permultum tenuitate à reliquis spiritibus, quod & diuinior sit, & ad sublimium rerum contemplationem destinatus. Itaq; tantum abesse debet à corpore, quanto cœlestia terrenis puriora sunt. Eam ob rem non ex re qualibet, sed ex tenuissima quaque substantia producitur, vt inspirati aeris parte

ſereniſſima, ſanguinis pro defæcati vapore, & ipſo vitali ſpiritu. Sanguis enim ille ſpiritalis purus & tenuis qui à corde profectus in arterijs cõtinetur, illi admodum familiare eſt alimentum, nec tamen tam propinquum, quin antequam ſpiritus animalis euadat, multum repurgari elaborarique debeat. In hunc autem vſum natura primum quidem nobilem illum plexum retiformem machinata eſt, eumque propterea tam multis arteriarum ambagibus implicauit, quo mora longiore vitalis ſpiritus per eum quaſi varium quendam labyrinthum permeans, tandem tenuiſſimus puriſſimuſque euaderet. Quo adhuc non contenta, alios præterea ex vario multarum venarum & arteriarum concurſu implexuque ſinus, quos χορειδοῖς appellant, in duobus anterioribus ventriculis cerebri conſtruxit, in quibus etiam perfectius & ſubtilius excoquerentur. Inde in medium poſtremumque ventriculum peruenit. Quamuis autem tum ventriculi omnes, tum totum ipſum cerebrum eo plenum ſit, maxime tamen in poſtremo ventriculo continetur, in quo non plurimus modo, verum etiã ad animæ vſum præſtantiſſimus habetur. quamuis non contemnendus ſit medius, qui etſi non eſt nobiliſſimus, multis tamen rationibus efficitur, vt duobus anterioribus præferendum eſſe exiſtimemus. Eo autem anima, quæ in cerebri corpore ſedem habere creditur, tanquam primo inſtrumento vtitur, tum ad ſenſum & motum, tum ad reliquas actiones quæ ratione & conſilio adminiſtrantur: ad ſenſum quidem motumque, per neruos tanquam canales in organa ſenſus atque motus influente: ad principes autem actiones ſic temperato, prout natura arcano quodam conſilio expedire intelligit.

Ψυχότροφον dicitur τὸ κέστρον, id eſt betonica, vt ſcribit Dioſc. gaudet enim frigidis locis, inque ijs læta prouenit. vide κέστρον.

Ψυχρὸν πνεῦμα. vide πνεῦμα.

Ψυχρολουσία. frigida lauatio, vel in aqua frigida lauatio: huius lib. 1. Celſ. meminit quam non omni ætati cõuenire tradit, ſed vbi iam corpus iuſtam impleuerit magnitudinem, nam in adoleſcente eius incrementum remoratur: vide de huius facultatibus Paulum l. 1. c. 51. vide & Oribaſ. libr. 10. Collectan. c. 6. 7.

Ψυχροφόβος. apud Galen. 9. method. cap. 5. ſic dicitur medicus qui frigidam ægro exhibere metuit.

Ψυχροποσία. frigidæ potio appellatur, ſiue aquam intelligamus nulla præparatione talem, quæ ſuapte natura frigida eſt, ſiue illam quæ artificio quodam talis effecta eſt; artes enim habuere multas veteres diuerſoſque modos aquæ refrigerandæ, taliſque epotandæ; antiquiſſimis enim temporibus eam Niuibus talem reddebant, vnde niuatam Theodorus Priſcianus appellauit l. 2. ca. 13. hic & Athenæus docuit lib. 3. Dymnoſoph. vbi etiam veteres Niues potaſſe, eaſque in foſſis magnis quibus quernos ramos ſuperinijciebant conſeruare conſueuiſſe memoriæ mandauit. Quod Plutarch. in 6. ſympoſ. fieri quoque ſolitum ſcribit cum paleis & rudibus pannis niuibus circumductis, eaſque ab aere tuentibus, & frigiditate conſeruantibus: Protagorides li. comicarum hiſtoriarum 2. quoddam militum Antiochi regis refrigerandæ aquæ artificium memorat, quo ſcilicet aquam die in Aprico loco ponebant, & quod craſſum erat nocte incipiente excolantes, reliquam noctis partem in hydrijs fictilibus, ſub Dio in editioribus domus partibus exponebant, per totam deinde noctem duo pueri ipſa vaſa exterius irrigabant, atque diluculo incipiente purgantes rurſus, fæcemque ſubtrahentes, & tenuem ipſam aquam maximeque ſanitati idoneam facientes, inter paleas hydrias ipſas collocabant, ſicque demum illa vtebantur: non admodum ab hoc diuerſus erat ille refrigerandi aquam modus quem Galen. in Alexandria atque vniuerſa Ægypto ſeruatum ſe vidiſſe teſtatur 4. comment. 6. Epidem. vbi occidente ſole prius calefactam aquam teſtaceis vaſis inijciebant, eaque vaſa feneſtris ad ventos expoſitis vt tota nocte refrigerarentur ſuſpenſa, deinde ante Solis exortum humi depoſita frigida aqua conſpergebant, ac interdum ipſis folia frigida vitium, lactucæ, & ſimilium circumponebant, vt frigus aquæ noctu acquiſitum interdiu conſeruaretur. Alium refrigerãdi aquam modum fuiſſe diſputat Plutarch. ex Ariſtotele 6. ſympoſ. vbi cotibus & ſilicibus, nec non plumbeis laminis aquæ iniectis eam refrigerari demonſtrat. Cæterum Neronis poſtremum aquæ refrigerandæ inuentum nullo prædictorum ignobilius extitit, qui vt frigoris voluptate abſque niuis vitijs foueretur, aquam decoqui ſibi, vitroque demiſſam in niues refrigerari curabat, quem morem ita inſecuta ætas Romæ obſeruauit vt Neronis decocta fere in ore omnium verſaretur, de qua ſermonem habens Iuuenal. Satyr. 5. ſic ait:

Cum ſtomachus Domini feruet potuque ciboque
Frigidior Geticis petitur decocta pruinis,

De hac Galen. intellexit quando 7. meth. memorat ſe interdum ſtomachi ac membrorum intemperiem aqua niuibus refrigerata curaſſe, ὡς ἐν ῥώμῃ (ait ille) σκευάζειν ἔθος ἔχουσι, προθερμαίνοντες τὴν κατασκευὴν, ἣν αὐτοὶ προσαγορεύουσι δικόκταν. Sed de hac decocta num per eam aqua calida intelligeretur vt exiſtimarunt nonnulli vide ſupra δικόκτα.

Ψοίτης μύελος. ſpinalis medulla dicitur Galeno.

Ψῶρα. ſcabies. Eſt aſperitas ſummæ cutis ex ea furfures eliciens, cum pruritu & colliquatione corporis. Aſperitas quidem illi cum lepra communis eſt, vt & pruritus & colliquatio corporis, differentia vero in eo eſt, quod in pſora ſummam cutem potius occupet, in lepra vero altius deſcendat: quodque per pſoram cutis furfuracea quædam corpora remittat, per lepram vero in ſquamas ſoluatur. Huius autem aſperitatis cauſa ſiccitas eſt humoris, qui paucior quidem & tenuior pruritum mouet, vſtus vero factuſque craſſior pſoram inducit. Addit & Paulus alias pſoræ lepræque differentias, pſoram quidem varie figuratam videri, lepram vero circularibus magis eroſionibus cutem depaſcere. Sed & furfures à ſiccitate proueniunt, ijſque materia ex ſubiectæ carnis colliquatione aſſidua quã calida pariat intemperies, ſuggeritur. Ex melancholico humore naſcitur malum, atq; inter melancholicos affectus numeratur. Hæc quidem Græci de pſora prodiderunt, & omnes quotquot mihi videre licuit interpretes ſcabiem ſunt

interpretati, Plinium credo secuti, qui li. 20. c. 1. scribit, radix cucumeris arida cum resina impetiginem & scabiem, quæ psoram & lichenas vocant, sanat. Idem tamen ca. 17. eiusdem libri scabiem & psoram videtur distinguere. Verum si psora Latinis scabies sit, non videntur Græci de psora plene tractasse, totamque de ea commentationem absoluisse. Siquidem Cornel. Celsus rubicundum esse tumorem in scabie prodidit, ex quo facile intelligitur non semper à melancholico humore nasci. Celsoque consentanea scripsit Auicennas. Præterea ex cute pustulas prodire per scabiem dicit, quasdam humidiores, quasdam sicciores, & exire in quibusdam saniē, fierique ex his continuatam exulcerationem & serpere in quibusdam cito. quas tamen in psora differentias pustularum nemo Græcorum annotauit: non neglexit autem Auicennas, scabiem suam in exorticatam & non excorticatam, in humidam & siccam, in fœdam & non fœdam distinguens. Sed puto equidem Græcos de psora loquutos non tam noua & recenti vt pruritus adhuc esse videatur, quem à sanguine bilioso excitari manifestum est, sed nec tam multum à pruritu recedente, eamque longe progressa, vt proxime ad τὴν λέπραν accedat, quo tempore nō iam simplex est psora, sed ἀγρία, quam feram scabiem Corn. Celsus vocat. Tunc enim in squamas resoluitur, exulceratur, serpit, pustulas & saniem emittit, supraque psoræ modum exasperatur.

» Illaque est quæ ab Horat. lib. de arte poe-
» tica mala scabies appellatur, quam credebāt ve-
» teres Romani contagione ad alios transire; Cæ-
» terum etiam ψῶρα tribuitur arboribus, & inter
» eas ficui apud Theophr. l. 5. c. 10. & lib. 4. c. 16. &
» 5. de caus. plant. c. 12. & Plin. l. 17. c. 24. qui hanc
» latina voce arborum limum appellat c. 7. l. 23.

Ψωρίασις, idem quod ψωροφθαλμία de qua infra; Sed
» & ψωρίασιν author Definit. Medicar. appellari ait
» duritiem scroti cum intensa prurigine, quando-
» que vero etiam cum vlceratione.

Ψωρικὸν. nulla per se materia est quæ ita nominetur, nec natiuum aliquid est, sed ex metallis factitium: nec simplex, sed compositum est. Dioscorides fieri scripsit ex chalcitide, duabus eius partibus cum vna cadmiæ additis, & ex aceto tritis, deinde in fictili positis, obrutisque fimo diebus quadraginta per Caniculæ ardores. Alij vero, ait, pares vtriusque portiones in vino terunt, & eadem prosequuntur. At Gal. ad eius confectionem non cadmia sed lithargyro vtitur, eaque tantum in re à Diosc. discrepat. Celsus lib. 6. c. 6. chalcitidis aliquid, & cadmiæ dimidio plus ex aceto simul conteri prodidit, idque in vas fictile additum & contectum ficulneis folijs sub terra reponi, sublatumque post dies viginti rursus teri, & sic ψωρικὸν appellari. Hoc autem ei nomen à propria facultate est inditum, quod contra psoras prosit, & cutis asperitates emendet. Attrahit enim, desiccat, partiumque tenuitatem habet, simulque minus quam chalcitis mordet, citra manifestum calorem, etiamsi ex putredine natum sit. Sed quamuis id medicamenti genus ψωρικὸν proprie dicatur, communi tamen significatione ψωρικὸν dici potest nō id modo, sed aliud etiam quiduis eadem facultate præditum, à qua ψωρικὴ δύναμις, vti & λεπρικὴ, à Galeno appellantur. Inde etiā Scribonius Largus psorici nomen collyrio cuidam indidit, non tam forte quod psoricum recipiat, quam quod oculorum aspritudini medeatur.

Quale à Gal. describitur 4. κατὰ τόπ. c. 7. ex authore Euemero. «

Ψωροφθαλμία. lippitudo scabra, aspritudo oculorum. Non aliud est quam oculi psoriasis. Causa eius est salsus quidam & nitrosus humor. Inde succedunt angulorum exulcerationes, rubores, pruritus. Rubent etiam palpebræ, & lacrymæ salsæ nitrosæque ex oculis stillant. Differt ἀπὸ τῆς ξηροφθαλμίας asperitate, & reliquorum fere symptomatum magnitudine.

Κνιπότης dicta est Hippocrat. vt ait Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. Ω.

Ω'Δὶν. dolor in partu, nonnulli parturigines interpretãtur Hippoc. lib. de diſſect. fœtus τὴν ὠδῖνα ξηρὰν καὶ ἐπίπονον appellauit, id eſt parturiginem ſiccam & laborioſam, nimirum ſi quãdo fœtui lochia præmittantur: ὠδῖνα dixerunt Græci totum illud temporis interuallum quo parturiunt mulieres donec pariant.

Ω'κίμαςρον ἢ ὠκιμοειδὲς. dicitur à quibuſdam chamæleo niger, vt habetur apud Dioſcoridem, quod ocimum redoleat, vt teſtantur Dioſcorides & Nicander ſcribentes de ixia, quam chamæleonem eſſe non eſt dubium. folia fert ocimi, & ramos dodrantales, hirſutos, ſiliquas hyoſcyamo ſimiles, ſemine vt gith, nigro prægraues. Semen eius tenuium partium eſt & ſiccans citra mordacitatem.

Ω'κιμοειδὲς. dicitur à quibuſdam τὸ κλινοπόδιον

Ω'κιμον. pedali altitudine prouenit, ſurculoſum, ramulis, teretibus, folio muralis herbæ, vel mercurialis, aliquanto minore, diluti viroris. floret particulatim, primo parte inferiore, demum ſuperiore, floſculo candido, ſemine veſco pulloque cui cortex obducitur. Radix vnà deſcendit in altitudinem, craſſa & admodum lignoſa, cæteræ ab radicibus funduntur exiles & prolixę. Galenus Paulusque ob humorem excrementitium internis partibus vt officiẽtem cibis abdicarunt, externis tamen proficere non inficiantur. Qui in contraria ſunt opinione, Plinius & Dioſcorides, aſſeuerant & ſtomacho prodeſſe, quod inflationes eius diſcutiat ex aceto ſumptum, & inſanos odoratu recreare. Ocimo tamen pleroſque in opſonijs vti ex oleo & garo, Galenus tradit.

Heſychio βοτάνη εὐώδης dicitur herba odorata quam & βασιλικὸν à vulgo vocari ait vt Suidas quoque teſtatur: à celeritate proueniendi dictam herbam fuiſſe Plin. cum Varrone teſtatur, è Græco quod ὠκὺς dicunt; Rurſum Plin. l. 17. c. 22. ocymum (inquit) appellabant antiqui pabulum vmbræ patiens quod celerrime proueniat; eſt certe nihil ocymo fœcundius ipſumque cum probris ac maledictis ſerendum præcipiunt vt lætius proueniat, teſte non ſolum eodẽ Plinio l. 19. c. 7. verum etiam Theophr. hiſtor. plant. l. 7. c. 3. vnde diſcimus quid ſit cantare alicui ocyma apud Perſium Satyr. 4.

Cum bene diſcincto cantauerit ocyma vernæ;

Hoc eſt maledictis ac probris inceſſere, καταρᾶσθαι καὶ βλασφημεῖν. Cæterum ſunt & qui ſignificantius per ζ ſcribendum ὄζιμον exiſtiment ab ὄζω quod redolere ſignificat, quod herba tota ſuauiſſimum ſpiret odorem.

Ω'κύτων. vox apud Aretæum l. 2. de acut. cap. 3. quæ ſyncopes affectui videtur attributa ex appellatione vulgi, ſic dicta quaſi celeriter interficiens vt ibidem videtur indicare; Quid enim inquit maius, quid celerius ſyncopæ facultate; Sed Craſſus interpres notat vocem ὦ κύφων exclamationem eſſe indignantis, Dij veſtram fidem cuius mali nomen eſt.

Ω'κυτόκιον φάρμακον. medicamentum dicitur partum accelerans apud Hipp. 1. γυναικ.

Ω'λέκρανον. pars brachij eſt: gibber à Gaza dicitur apud Ariſtotelem. Eſt autem articulus quo cubitus lacerto iungitur. ἀγκῶνα Hippocrates appellauit, eo nomine acutam & vere gibberam partem deſignans cui innitimur. Dores qui in Silicia verſabantur, κύβιτον vocabant, vt ſcripſit Ruffus: eſtque apud Epicharmum κυβιτίζειν ἀντὶ τοῦ παίειν τῷ ἀγκῶνι. Sunt vero qui non ipſum totum articulum ſic vocari cenſeant, ſed ex ijs tuberculis & proceſſibus, qui ea parte ſiti ſunt, quos κορώνας vocant, eum proprie qui maior & poſterior eſt. vide χείρ. Scribitur & διὰ τοῦ ο.

Ω'λέκρανον Camerarius quaſi ἄκρον ſeu κάρανον τῶν ὠλενῶν id eſt lacertorum caput dici ait.

Ω'λένη. ſic dicitur à quibuſdam cubitus, ſiue os inter duos articulos, ἀγκῶνα & καρπὸν, medium. alio nomine πῆχυς appellatur.

Ω'λεσίκαρπος. ſic dicta eſt ſalix à veteribus, quaſi fru-

giperda, quod ocyssime amittat semen, antequam omnino maturitatem sentiat.

Ὠμήλυσις. siue diuisis nominibus ὠμὴ λύσις. farina hordeacea, quasi cruda farina, ad differentiam polentæ quæ torretur. Verum Latini interpretes crudam omittunt, lectori id intelligendum relinquentes. Ac quanquam id nomen commune sit omnis farinæ, attamē κατ' ἐξοχὴν de hordeacea intelligitur, cui aliquando etiam ex superabundanti additur κριθίνη, vt ὠμήλυσις κριθίνη. Quod si alijs farinis id nomen aptatur, tunc apponitur frugis nomen, vt πυρίνη ὠμήλυσις ἢ λινοσπέρμου.

» Quod autem abusiue de alio quouis farinarum genere nuncupetur, docuit Galen. in exeg. illîc & addens eo nomine à veteribus appellari tam tenuiores quā crassiores & non torrefactas hordei farinas; apud Absyrtum vero legimus ὠμήλυσιν Græcorum mixtionem quandam fuisse ex farinis fœnugræci, seminis lini, & hordei æquali pondere confarctis. Cælius autem Aurelianus Acutorum 2. cap. 24. & 37. Interdum simplicis pollinis cataplasma, interdum pollines aqua solutos à Græcis ὠμήλυσιν vocari tradit, & Galen. 6. κατὰ τόπ. cap. de angina, eo nomine insigniuit cataplasma, ex farina hordeacea in hydrelæo cum butyro dissoluta, inflammationibus & anginis suppurandis idoneum. Porro videtur cruda seu pura farina ὠμήλυσις dicta ad differentiam ἀλφίτων, hoc est, polentæ quæ ex hordeo tosto fiebat, atque hoc Plin. significabat lib. 22. c. 25. Inquiens polentam à farina hordei distare eo quod torretur.

Ὠμιαία φλέψ. humeralis vena. Est ramus venæ cauæ clauiculas supergressæ per omoplatam in brachium descendens. Hic ramulum statim ab origine dimittit in ceruicis tum cutim, tum musculos externos, deinde alium in partem gibbam omoplatæ, sub qua postea in brachium fertur. Hoc quidem loco primum humeralis proprie dicitur, ante enim adhuc est ὑπερκλείδιος, sic dicta quod super claues feratur. Procedit autem inter musculum deltoidē & tendonem musculi pectoralis, & super membranam carnosam recta & exterior paulo descendit, ad cubiti flexum sub cute conspicuus, in macris præsertim, & cum magnus est & tumidus, surculis obiter in musculos brachij vicinos & cutim dimissis. Hic autem paulo supra brachij apophysim externam bipertitus, ramo interno, cum pari ramo venæ axillaris coit in venam communem, quæ super radij finem foras egressa, varie in manum externam absumitur: externo autem secundum radium descendit ad ipsius dimidium: hic deinde obliquus foras exit, & ad carpum axillaris ramo auctus, manum externā sæpe totā nutrit, præsertim è regione paruorum digitorū. Ramus autē interdum tertius cū dictis duobus natus, in flexum cubiti deflectens, in musculos eius loci absumitur, quibus etiam dicti duo rami numerose distribuuntur. Porro eandem venam Galenus sæpe τὴν ἔξω φλέβα vocauit, hoc est externam, ad differentiam axillaris quam τὴν εἴσω φλέβα, quasi internam, nominant: vulgus nunc cephalicam appellat, quod ad capitis morbos magna vtilitate soleat secari.

Ὠμογέροντες. crudi senes appellantur à Galen. 5. de sanit. tuenda c. 3. » qui adhuc obire ciuilia negotia possunt, quales qui in prima senectutis parte cōstituti sunt qui robur quidem non sanitatem tamen amittunt, neque eodem modo ad labores sufficiunt quomodo qui in ætatis vigore sunt. Ab anno autem 50. ad 60. illi perdurant. «

Ὠμοκοτύλη. Polluci idem significat quod ἐντύπωσις, id est, humeri cum bracchio articulus. «

Ὠμόλινον. linum crudum significat quo ad vstionem faciendam vtitur Hippocr. in Ischiade lib. περὶ παθῶν, & lib. de fistulis; & lib. 2. γυναικ. dicit μοτὸν ὠμολίνου καθαπτεῖ indere, pro linamentum ex crudo lino intortum, quod Paul. στρεπτὸν μοτάριον appellat lib. 6. c. 5. Legitur vero & apud Galen. hoc ὠμολίνου vocabulum, cum alibi tum in libris ad Glaucon. & lib. 1. τῶν κατὰ τόπ. Sic vero Aetius li. 10. cap. 19. probat frictiones ex ὠμολίνῳ. Apud Paul. ὠμόλινον Budæus interpretatur, linum, filū, filamentum. Erat vero huius ὠμολίνου vsus in extergendis etiam à lotione manibus. vt ex Athenæi lib. 10. sub finem discere est. «

Ὠμομηλίς. arbor dicta à quibusdam ἀπομηλὶς atque ἀμαμηλὶς, atque etiam ἐπιμηλὶς. de quibus vide suis locis. Sunt, vt refert Athenæus, qui pyri genus crediderint. alij vero malum syluestrem & montanam intelligunt quod Theocritus ὀρομαλίδα appellauerit.

Ὠμόν. crudum. Dicitur proprie in fructibus, quod ad eos ἡ ὠμότης proprie pertineat, vt scribit Aristoteles lib. quarto meteor. quemadmodum suo loco postea dicemus. per metaphoram tamen non modo fructus, sed cibi, humores & morbi à medicis ὠμοὶ appellantur. Ac in ipsis etiam cibis ὠμὸν dicitur multipliciter, & primū quidem cibus ὠμὸς, id est crudus dicitur, qui licet in suo genere perfectus sit, nullam tamen ab externo calore mutationem alterationemque perpessus est, vt cum carnem vel perdicis vel galli, vel aliā etiam optimam crudam vocamus quæ nondum assa sit vel elixa. Aliter vero crudum cibum dicimus, qui quamuis optime ab externo calore alteratus coctusque sit, à nostro tamen calore difficillime concoqui potest, sed humores omnino crudos generat. In humoribus vero crudum tribus modis dici inuenio. vno cum crudus humor appellatur, qui manat cibo perfectam cōcoctionem non adepto, non quod illi vitium aliquod insit, sed propter sui copiam vel propter caloris natiui imbecillitatem: quomodo liquidam pituitam & bilem pallidam atque aliam quæ intra bilis flauæ naturam restiterit, crudam appellamus: hæc enim facile possunt perfectam concoctionem assequi, si calor moderatus adsit. hic proprie ἄπεπτος, ipsaque eiusmodi cruditas ἀπεψία nuncupatur. Altero vero crudus humor vocatur crassus & frigidus, qui à cibis eiusdem generis, crassis & viscosis gignitur. Atque is est, vt ait Galen. lib. 10. τῶν κατὰ τόπους, & libro primo de aliment. facult. quem proprie ὠμὸν χυμὸν, hoc est crudum succum siue humorem, nominare consueuimus. Is differt crassitie à pituitæ succo crudo quidem & frigido, non tamen crasso, vt qui humiditatem multam habeat & spiritum flatulentum. Crudus vero hic succus proprie nuncupatus, talis est quale id apparet quod in vrinis subsidet puri quandoque assimile. verum pus & graueolens & lentum, crudus vero succus crassitie & colore illi duntaxat est similis, vt qui neque graueolens est neque lentus. hunc humorem ὑαλώδη, hoc est vitreum, Praxagoras vocauit: iuniores autem, & inter eos Philippus, simpliciter crudum, nullum aliud nomen adijcien-

tes, vt exquisitius distinguerent. Coqui tamen & ipse tandem potest à robusto calore atque in alimentum conuerti, nisi aliam præterea maligniorem qualitatem errore aliquo nanciscatur, ob quam morbificus euadit & febres præsertim epialas producit. Tertia vero significatione crudus humor dicitur, qui vitiosa qualitate & à natura aliena præditus morborum causa est. Secũdum hanc pituita tum acida tum salsa, sanguis in locum quendam præter naturam affluens, bilis vtraque quam calor immodicus adusserit, atque omnis adeo putris humor & naturæ molestus, crudus dicitur. Secundum eam etiam Hippocrates lib. περὶ διαίτης ὀξέων, cruda tum à capite, tum à thorace attrahi biliosa dixit. In cuius loci explicatione Galenus, Biliosa, inquit, cruda ita appellauit, quoniam & excrementorum coctionem appellat, quanquam mutata nutrire non possint, vt bilis vtraque, & qui ἰχῶρες dicuntur. Verumtamen quoniam & talia euincit natura, Hippocrates cocta eiusmodi excrementa dicere consueuit quæ à natura euicta sunt, cruda vero quæ non sunt euicta. Ob id & pus in phlegmonis quæ concoquuntur fieri ait, quanquam pars nulla pure nutriatur, sicuti ex crudis proprie vocatis humoribus & pituita, quæ reliquum perfectionis assequuta, & prorsus cocta corpus nutrire possunt. Sic igitur biliosi humores concoquuntur, velut sanguis qui phlegmonem committit, in pus vertitur. Tunc autem coctionis nomen in suo vniuersaliore significato accipimus. Est autem vniuersalius cum natura causis fortior fuerit, permutaueritque eas suo robore. Hoc sane aliquando contingit aquosis etiam illis humiditatibus quæ per vrinas excernuntur, atque ob id crudas vrinas concoqui dicimus, quanquam corpus ex coctis vrinis ali non possit. Generali præterea hoc concoctionis significato vtimur, cum vel catarrhum, vel coryzam, vel fluẽtes ex his ἰχῶρας, vel humiditates quæ ex oculis manant, aut coctas aut crudas esse dicimus. Ad hunc modum & bilem vel crudam, vel incoctam, vel coctam esse pronunciamus. Cruda quidem flaua admodum est & acris & male olens, cocta autem & pallidior & minimum male olens. Hæc Galenus: ex quibus colligi potest postremum hoc crudi humoris significatum vniuersalius esse, quemadmodum & τῆς πέψεως, cui huiusmodi ὠμότης opponitur. Ab hoc autẽ & morbus ipse crudus nominatur, quamdiu videlicet noxius humor resistit naturæ conanti ipsum mitificare, & in meliorem statum reducere. vide πέψις.

Ὠμοπλάται. scapulæ. humeri, scoptula apud Celsum, vel, vt alij legunt, scopula operta. Sunt ossa duo (vtrimque videlicet singula) post thoracem in dorso sita, clauibus & brachio inarticulata. Sunt autem hæc ossa, vt scribit Galenus admodum inæqualia, & omnibus suis partibus dissimilia. Foris enim gibba, intus sima existunt: item ima basi tenuia ac longa, superno fine crassa & parua. Vtraque autem omoplata duobus ossibus inarticulatur, summa quidem sua spina seu acromio claui per synarthrosim, cauitate autem suæ ceruicis (de qua mox) ipsi brachio per diarthrosim. Habent omoplatæ singulæ tres apophyses: vna ῥάχις, hoc est, spina, dicitur, ab eius basi incipiens, primum humilis & depressa, deinde sensim elatior facta & amplior, donec desinat in acromion. Altera vero αὐχὴν, hoc est ceruix, à Galeno vocatur: est enim processus omoplatæ in ceruicem admodum breuem, cui parum cauatæ inseritur brachium. Ac quamuis ceruix proprie sit os paulo angustius, caput rotundum sustinens, dicitur tamen hæc apophysis etiam ceruix, quæ velut execto capite in cauitatem abijt: tertia vero apophysis interiore in parte est, cornicis & corui rostro similis, vnde κορώνη siue κορακοειδὴς vocatur, & à cauitate & mucrone anchoræ ἀγκυροειδὴς, σιγμοειδὴς quod C literam Græcam curua figura repræsentet. Sed hoc loco operæpretium est distinguere nomina multum sibi vicina, de quibus Rufus in partium hominis nomenclatura sic scripsit: τὰ ἀπὸ τοῦ τένοντος ἐπὶ τοὺς ὤμους καθήκοντα, ἐπωμίδες. ὦμοι δὲ, αἱ κεφαλαὶ τῶν βραχιόνων. ὠμοπλάται δὲ, τὰ ἐπικείμενα τῷ νώτῳ πλατέα ὀστᾶ. ὧν ἡ διὰ μέσου ὑπεροχὴ, ῥάχις. ἀκρώμια δὲ, οἱ σύνδεσμοι τῶν κλειδῶν καὶ τῶν ὠμοπλατῶν. ἐχόμεναι δὲ, αἱ κατακλεῖδες. hoc est, quæ à tendine ad humeros perueniunt, epomides. humeri autem, capita brachiorum. scapulæ autẽ, ossa lata quæ dorso insident. quorum eminentia quæ per medium excurrit, spina. acromia autem, copulæ clauium & scapularum. ab his autem deinceps ea ossa quæ cataclides nominantur. Galenus comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων, ὦμος, inquit, appellatur quicquid in articulo scapulæ cum brachio apparet sensibus: ἐπωμὶς autem pars est τοῦ ὤμου superior, quæ ad collum vergit. Quod autem sensui non est manifestum parte postica, os est ὠμοπλάτη dictum. Theodorus apud Aristotelẽ scapulas vertit quas Græci ὠμοπλάτας dicunt. Cæterum eæ qua parte in spinam deuexæ latiores sũt & tenuiores τράπεζαι apud Pollucem appellantur: vbi autem crassiores factæ coarctantur, & tandem acutiores prominent, πτερύγια ab alarum similitudine vocantur: qua vero parte dorso insurgunt iuxta primas vertebras κυνόλοφα, Latini caninas prominentias appellant. χελώνιον autem pars gibberosa scapularum dicitur, tegmini τῆς χελώνης persimilis. In cuius medio humilis vallecula secundum spinam decurrit, quam Hyginus interscapilium appellat: nam veteres scapilium pro tergo vsurparunt. Pollux id spatium inter scapulas cauum, quod secundum longitudinem ad lumbos porrigitur, κρίσιν nuncupat, dicens, τὸ μέσον κατὰ μῆκος ἄχρις ὀσφύος ἐν τῷ νώτῳ κοιλαινόμενον, κρίσις καλεῖται. hoc est, quod medium secundum latitudinem est vsque ad coxam in dorso cauatum, crisis vocatur. forte quod dextram partem à sinistra διακρίνει, hoc est, discernit & disterminat.

Ὦμος. humerus. Proprie dicitur id totum quod in articulatione brachij cũ omoplata apparet sensibus. Rufus κεφαλὴν τοῦ βραχίονος, hoc est caput brachij, appellauit. apud Aristotelem fere pro humeri articulo accipitur quem Celsus scapulam vocat. Reuera autem ὦμος non est aliud quam articulus ipse brachij cum omoplata.

Sed & ὠμοὶ Ruffo & Polluci appellantur quæ vtero vtrimque sunt.

Ὠμοτάριχος. salsa, siue sale condita thynni caro, vt scribit Dioscorides. Nomen habet ex crudis thynnorum carnibus & salsamento compositum. De thynni autem carne dicitur κατ' ἐξοχὴν. Reliquarum enim carnium salsamenta simplici nomine τάριχος dicebantur.

Ὠμότης. cruditas. authore Aristotele lib. 4. meteor.

Ἐστὶ ἀπεψία τῆς ἐν τῷ ὑγρῷ τροφῆς. hoc eſt, alimenti in fructibus inconcoctio. Eſt enim eo authore ſpecies τῆς ἀπεψίας, contraria τῇ πεπάνσει. Inconcoctio vero illa non eſt aliud quam humor fructuũ indefinitus. Facit autem ὠμότητα duplicem, πνευματικὴν & ὑδατώδη, pro rerum videlicet quæ coquuntur differentijs: poteſt vero & ex vtriſque miſta eſſe. Prouenit ob defectum caloris natiui, aut huius quod in fructu coqui debet immenſam copiam. Et hæc quidem eſt propria authore Ariſtotele ὠμότητος ſignificatio. Verum, vt idem ait, quemadmodũ ἡ πέπανσις, ſic etiã ἡ ὠμότης multipliciter dicitur. Nam & alui excremẽta & vrinæ & catarrhi ὠμοὶ dicuntur, quod à proprio calore non vincantur neque conſiſtant. Sed & teſta & fictile etiam dicuntur cruda, quod ab externo calore non ſint euicta. vide ὠμόν.

Ὠμοτοκεῖν. crudum fœtum parere. Non eſt autem idem prorſus crudum & abortiuum parere. Dicitur enim ὠμοτοκεῖν de ijs tantum quibus per vim ſolicitatur partus, quo maiora pericula vitentur, nimirum quum mater ſic habet vt conceptum perficere non poſſit, aut perfectum citra vitæ diſcrimen edere non valet. Tunc enim præſtat fœtum immaturum corrumpere, ante legimum pariendi tempus.

Ὠμοτομεῖν. ſignificat crudum abſceſſum & nõdum maturum ſecare. Declarat id manifeſte, ſimulque cauſas reddit Paulus libro 6. c. 34. his verbis: ἰστέον ὅτι πρὸ τελείας εἰς πύον μεταβολῆς ἐνίοτε ὠμοτομοῦμεν τὰ ἀποστήματα, διὰ τὸ πλησιάζειν ἢ ἄρθροις, ἢ κυρίοις μορίοις· ἵνα μὴ τῇ ἐπιμόνῳ σήψει συνδιαφθείρηται σύνδεσμος, ἤ τι τῶν ἀναγκαίων. hoc eſt, ſcire conuenit quod ante perfectam in pus verſionem aliquando crudos abſceſſus ſecamus, quod proximi ſint vel articulis vel principibus partibus: ne longiore putredine vna corrumpatur iunctura aut aliquid neceſſarium corpori. Idemque paulo poſtea tradit Hippocratem vicina digitis apoſtemata ante perfectam maturitatem cruda ſecare præcipere, quod metuenda ſit perforatio.

Ὠμοτριβὲς ἔλαιον. crudum oleum, hoc eſt, ex crudis & nõdum plene maturis oliuis expreſſum. idem etiam ὀμφάκινον vocatur, hoc eſt acerbum. Refrigerat & adſtringit.

» Quanquam autem vocem ὠμοτριβὲς non me-
» mini me alibi legere præter quam de oleo ex nõ-
» dum maturis oliuis expreſſo, quod & ὀμφακινὸν
» dicitur, vt apud Dioſcor. lib. 1. c. 26. etiam tamen
» de abſinthio dicitur apud eundem lib. 2. τῶν εὐπορ.
» vbi laudatur abſynthium ὠμοτριβὲς ad ictericos
» cap. 59.

Ὠόν. ouum. Id vocamus quod vbi in fœtura perfectum eſt, eius ex parte principio animal conſiſtit, reliquum vero alimento ei quod gignitur eſt. Conſtat enim ouum duabus maxime partibus, lutea & alba, per membranam inter ſe diſcretis: ex quarum alba pullus initium ſuæ generationis accipit, perinde atque homo ex ſemine, ex lutea autem nutritur & incrementum ſumit, non aliter quam humanus fœtus ex ſanguine menſtruo, ſicut pluribus verbis atque apertius Ariſtoteles libro ſexto de hiſtor. animal. demõſtrauit. Et habent quidem omnia oua duo iſta partium diſcrimina, niſi vel incubatu vel aliter vitium traxerint. Sunt autẽ præter hæc & quæ χάλαζαι, id eſt grandines, dicuntur, vitelli initio adhærentes, quæ nihil ad generationem pleriſque videntur conducere. has duas eſſe certum eſt, alteram parti ſuperiori iunctam, alteram inferiori. Vmbilicus etiam ouis, inquit Plinius, à cacumine ineſt, ceu gutta eminens in putamine. Non eſt aliud, inquit Alexander, quod orbis vniuerſi, quem mundum vocamus, ſpeciem euidentius quam ouum demonſtret. Nam & in ſphæræ faciem conglobatur, & vitalem potentiam obtinet, & ex quatuor conſtat elementis. Ouum quippe qualitates elementorum omnes complectitur, & quatuor illa rerum primordia plane in ſe ſita oſtendit. Tegmentum enim teſtaceum, terræ proximum eſt, ſiccum namque & frigidum: albumen aquæ cognationem gerit, humidum enim & frigidum: ſpiritus in albumine contentus pro aere eſt, calidus enim & humidus: vitellus ignem repræſentat, plus enim calidus, minus ſiccus, neque colore igneo vacat. Ita ergo temperatum ouum alimẽtum corpori preſtat temperatiſſimum & optimum, præſertim ſi coctione non deprauetur: facile concoquitur, cito digeritur, multum nutrit, & pene nihil excrementi relinquit, nec vllus eſt alius cibus, qui in ægritudine alat, neque oneret, ſimulque vini vſum & cibi habeat. Id quod de recenti intelligi debet, quod vt optimum eſt, ita vetus habetur deterrimum. Spectantur autem in ouis duæ maxime differentiæ, quarum vna circa ſubſtantiam, altera penes coctura rationem eſt. Pro propria quidem ſubſtantia gallinarum ac phaſianarum oua præſtantiora ſunt, deteriora vero anſerum & ſtruthio camelorũ. Quinetiam tum gallinæ tum anſeres tum reliquæ volucres minime volaces, vt perdices, columbæ, pauones, ſubſtantijs diuerſa pariunt: alia quidem ex coitu, alia vero ſine coitu, quæ ὑπηνέμια & ζεφύρια, Latinis ſubuentanea & irrita appellantur. Ea minus iucũdi ſaporis eſſe & magis humida perhibentur, quam quæ fœcunda gignuntur. Sunt etiam ſterilia, quod humor eorum craſſeſcere incubatione non poteſt, ſed tam candida, quam lutea eius pars ſimilis ſibi perſeuerat. Ad eam differentiam reduci poſſunt tum quæ χυτὰ, tum quæ οὔρινα vocantur. Ac χυτὰ quidem vocãt, quæ cum triduo incubata fuerint, tota lutea euadũt. Cuius nominis ratio in obſcuro adhuc eſt. Credo autem ita dici ea oua à quibus pullus excludi incipit, vt quæ ſindantur atque rumpantur exeunte pullo. Alij autem non χυτὰ ſed συκιτὰ malunt appellare, forte quod intus ficubus ſimilia ſint. Οὔρινα vero, quæ & κυνόσουρα dicuntur, hoc eſt canicularia, ſunt oua deprauata, corrupto intus vitello: id quod æſtate & alio quouis tempore calido ſolet contingere, vel vt Plinius vult, incubatione derelicta. Multiplex quoque eſt quæ ex coctionis modo ſumitur ouorum differentia. Eorum alia τρομητὰ, alia ῥοφητὰ, alia πνικτὰ, alia ταγηνιστὰ dicta ſunt. Vocantur autem ea τρομητὰ, hoc eſt tremula, quæ exempto putamine in aqua coquuntur eatenus vt non dureſcant. Sic enim cocta vbi ab aqua exemeris, ſi dimoueas, manifeſto tremere videbuntur. ſi facta ſunt duriora, ἑφθὰ dicuntur. ῥοφητὰ vero, hoc eſt ſorbilia, ſunt quæ ſimul cum putamine ante ignem coquuntur, eatenus vt liquida adhuc & minime coacta denſataque maneant, & facile ſorberi poſſint. eadem ſi duriora euaſerint, ὀπτὰ ſunt. Sed præſtant tremula ſorbilibus. Multum enim tremula nutriunt, ſorbilia minus quidem nutriunt, ſed aluum magis mouent, & gutturis

aſperitates læuigant. In vtroque genere quæ plus æquo cocta ſunt quam vt tremere vel ſorberi facile queant, duriora ſunt, craſſiorem procreant ſuccum, difficilius concoquuntur & tardius permeant: quæ tamen vitia magis inſunt ijs quæ in calidis cineribus aſſantur: ὀπτὰ vel ὀπτηθέντα ὠὰ dici poſſunt. Cæterum cum tremula ſorbiliaque bona ſint, mala vero elixa atque aſſa, medium locum inter ea obtinent quæ πνικτὰ, hoc eſt ſuffocata, veteribus dicta ſunt, ſi modo mediocrem nacta fuerint coctionem. Hoc autem modo parari ſolent: Oua vbi oleo, garo, ac vino modico conſperſa erunt, in vaſe duplici coquuntur, prius obturato eo quo ipſa continentur, donec modice craſſeſcant. Tunc enim & melius quam dura concoquuntur, & alimentum corpori præſtantius præbent. Quæ vero ſupra modum indurverunt, elixis aſſiſque ſimilia fiunt. Meminit & Galenus alterius coctionis ouorum, quæ ſuperne caldarijs infunduntur. Sed ea vel ſunt cum ſorbilibus eadem, vel eo tantum differunt quod hæc igne ſicco, illa autem in calore humido coquantur. Sunt qui ea ἑψθὰ nominent. Omnium vero peſſima habentur ταγηνιστὰ ſiue τηγανιστὰ, hoc eſt frixa, ſic dicta quod in ſartagine quæ Græcis tum τάγηνον tum τήγανον vocatur, eorũ coctio perficiatur. Ea dum coquuntur, nidorem acquirunt, & non modo craſſum, ſed prauum etiam atque excrementitium ſuccum ſubminiſtrant.

Ὠόγαλα. lac ouis permixtum interpretatur Cornar. » Cibus eſt dyſentericis commodus tũ ab Aetio lib. 6. c. 45. tum Paulo lib. 3. c. 42. proditus ad humorum acredinem contemperandam, præter nutrimentum, quod ex illo abunde corpori accedit, quare etiam refocillandis viribus imbecillis congruens ab eodem Aetio li. 11. c. 18. perſcribitur.

» Collyrium δι' ὠῶν. ab ouis ſic vocatum deſcribit Trallian. libr. 2. c. 6. vtile multis oculorum affectibus.

Ὠὰ οὔρινα, & οὔρια. oua dicuntur quæ generationi » inepta ſunt quaſi flatuoſa, οὖρον enim ventum Græci appellant, quo argumento etiamnum ab Homero mulos dici οὐρῆας coniectant periti, recenſetq; Euſtath. διὰ τὸ ἄγονον, id eſt, ob inſitam non gignendi proprietatem, quod eorum ſemen ἀνεμιαῖον, id eſt, ſpirituoſum flatuoſum & proinde fœcunditatis neſcium ſit.

Ὠοειδὲς ὑγρόν. humor oculi albugineus, quem magis vſitato nomine anatomici ὑδατοειδὲς appellant, de quo vide ſuo loco.

Ὥρα. tempus anni. dicitur & καιρός. Eſt pars anni inſigni quadam temperie prædita. Proinde cum annus multifariam diuidi poſſit, non dies, non menſis tempus anni dici poteſt, ſed vt ſunt quatuor ſummæ temperamentorum differentiæ, ita annus in quatuor tempora genere ſiue ſpecie differentia diſtinguitur, quæ veteres ver, æſtatem, autumnum & hyemen nuncuparunt. Ac quãquam in circulo motus principium nullum eſſe videatur, ſed à quolibet pũcto incipere poſſit, quia tamen anni ſinguli humanæ vitæ curſum videntur imitari, quodammodo repueraſcentes, rurſuſque ſeneſcentes, ideo à vere totius anni exordium ſumẽdum eſſe veteres recte ſtatuerunt. Eſt enim pueritiæ ſimile, ſicut etiam æſtas ætati florenti, autũnus declinanti, hyems autem ſenio. Sed & quam hæ temperiem habent, eandem & ipſa anni tempora ſortiuntur. Horum autem author ſol eſt, hunc maxime orbem exornans & concinnè diſponẽs. Siquidem eius acceſſione deceſſuque aer eas quatuor generales mutationes experitur, & ordinatas quidem ſemper, ſi ſolis modo motum conſideremus: inordinatas vero variaſque, ſi alia ſpectemus quæ neceſſario cum ſolis motu concurrũt. Sunt enim rerum omnium duo principia, ordinatum quidem quod à cœlo eſt, à quo omnia decus & ornamentum capiũt, inordinatum autem quod ex hac mundi materie proficiſcitur. Hæc quia inconſtans eſt, etiam inconſtantẽ annum & inconſtantia eius tempora plærumque facit, nec permittit eandem ſemper temperiem ſeruare. Quo fit vt æſtate quæ calida & ſicca eſſe debet, pluuiæ aliquando & frigora ſint, hyems ſicca aliquando euadat, & veris temperies autumno ſimilior exiſtat. Sunt autem hæ mutationes particulares, & καταστάσεις proprie appellantur. Quas tamen nonnulli non tam ad materiæ indefinitionem atque ἀταξίαν, quam ad varias aſtrorum motiones & coniunctiones referẽdas cenſent: inter quos eſt & Hippocrates: adeo multa ſyderum ortui & occaſui tribuit. Siquidem ijs anni tempora diſtinguere videtur non minus quam ſolis motibus, Vergiliarum ortum ſtatuens initium æſtatis eſſe, non aditum ſolis ad cancrum: & ſimiliter hyemis principium, non quando ſol in capricorni ſignum ingreditur, ſed Vergiliæ occidunt. Aliter enim medicos, aliter aſtrologos diſtinguere æquum eſt: hos quidem motum modo ſolis ſpectantes, illos vero temporum potius affectiones & temperiem conſiderantes, tanquam cauſas magis propinquas ſanitatis atque aduerſæ valetudinis. Fuerunt autem ex antiquis aliqui qui ſeptem anni tempora ſtatuerent, vt annotauit Galenus comment. in libr. de morb. vulgar. Verumtamen quatuor modo ſunt, authore Hippocrate, quæ ὧραι proprie appellantur. Inter quæ quoniam æſtas donec declinare incipiat & in autumnum vergere, iucundiſſima placidiſſimaque eſt, ὥρα κατ' ἐξοχὴν aliquando dicitur, vt ſcribit Galenus, duratque diebus quadraginta, quorum viginti ante Canis exortum ſunt, reliqui poſt eius ortum, ita vt in eius temporis medio Caniculæ ortus contingat. Cuius etiam rei hoc argumentum eſt, quod reliquum poſtremumque æſtatis tempus ὀπώρα, τὸ ἐπὶ τῇ ὥρᾳ, vocetur. vide in dictione ἐνιαυτὸς, & in dictione θέρος.

Ὥρα. quoque dicitur tempus ætatis florentis, ſeu « ætatis flos & vigor. «

Ὡραῖον. tempeſtiuum. quod cuique anni tempori conuenit dicitur. aliter ab Hippocrate καθεστὸς Aphor. 8. li. 3. id eſt, conſtans & quod propriam ſeruat temperiem, quemadmodum in comm. Galenus explicauit. Sicut autem ἡ ὥρα κατ' ἐξοχὴν æſtatem ſignificat, ita aliquando ὡραῖον dicitur quod peculiariter æſtate accidit, eaque maxime parte quæ ὥρα vocatur. In hac ſignificatione ὕδωρ ὡραῖον dixit Hippocrates libro 6. τῶν ἐπιδημιῶν, vt comment. in eum quarto Galenus annotauit, aquam quæ eo æſtatis tempore deſcenderit, non autem vernam vt quidam interpretati ſunt, quod nemo veterum vernum tempus peculiari nomenclatura ὥραν appellarit. Ab eo quoque ſignificatu fructus ὡραῖοι appellantur, quod eo fere tempore omnes fructus exiſtant, alij decli-

nantes, alij incipientes, alij in suo vigore, aut vltra citraue consistentes. Quos tamen Galenus non ob id solum ὡραίους à veteribus nuncupatos fuisse credit, quod eo tantum tempore sint, sed quo ipsos ab ijs qui reponi atque asseruari possunt, distinguerent. Nam & triticum & hordeū & plæraque legumina æstiuam atque anniuersariam habent generationem, sed non facile citoque corrumpuntur, veluti cucurbitæ, mora, pepones, melopepones, persica & id genus alia, quæ ob id fugacia Latini appellant. Ac quamuis cucurbitæ caro, vacuato eius semine in hyemem reponatur & sicca asseruari possit, fieri tamen non potest quin eius natura in contrarium immutetur, cum tritici, hordei, atque aliorum eiusmodi cerealium seminum natura sēper vna & eadem perseueret, maneantque substantijs talia, qualia erant cum iam inde ab initio æstate fuerunt perfecta. Sunt autem omnes ὡραῖοι fructus humidi, praui succi & corruptibilis, frigidi atque flatulenti, atque vbi corrupti sunt, similes venenis deleterijs euadunt.

Ὡραῖον. collyrium est διάῤῥοδον, cuius descriptio habetur apud Galenum libro 4. τῶν κτ̓ τόποις.

Ὡραῖον τάριχος. genus salsamenti inter macra præstantissimi. Fiebat autem ex pelamide minore sale condita.

Ὡραῖον ὕδωρ. aqua temporaria dicitur Hippocrat. 6. » Epid. sect. 4. partic. 19. quæ autem sic dicatur » videtur inter antiquos Hippocratis interpretes » controuersum, vt Gal. annotauit in comment. » Aliqui enim temporariam intellexerunt, con» gruenti tempore delapsam, quod minime Ga» len. admittit. Alij vt idem notauit, magis inter » pluuias laudarunt ὡραίας, id est, verno tempore » cum impetu excretas. Cuius sententiæ fuisse vi» sus est Ruffus Ephes. lib. 2. de potionibus vt vi» dere licet apud Oribas. libr. 5. collectan. ad Iu» lian. c. 3. Reprehendit tamen Galenus senten» tiam hanc quod nullus ex Græcis scriptoribus » ὥραν vernum tempus peculiari nomēclatura ap» pellauerit. Itaque vt Gal. annotauit comment. » 4. in 6. Epidem. ὡραῖον ὕδωρ vocanda est aqua æsti» ua, seu quæ æstatis tempore descenderit, quod » media æstatis pars apud Græcos ὥρα nomen » obtinuit, in qua etiam fructus qui ob eam ratio» nem ὡραῖοι dicuntur, aut maturuerunt, aut matu» rescere incipiunt. Tempus vero illud est dierum » fere 40. In cuius spatij medio caniculam fere » exoriri contingit, vt docet Galen. 2. de aliment. » facult. c. 2.

Ὡρεόντων. id est, φρενιτιζόντων. nam & cura ὥρα dicitur, vt explicat Galenus in lexico Hippocratis.

Ὥρῳ, id est, ἐνιαυτῷ. anno. vt explicat Galenus. Manuscriptus codex in expositione habet ἐνιαυτοῦ. vnde suspicari aliquis possit legendum ὥρου pro ὥρου.

Ὥρου κολλύριον. collyrij nomen perutilis ad tenues fluxiones inueteratas, & myiocephala. descriptio habetur apud Aetium lib. 7. c. 33.

Ὥρμησαν. id est ὥρμησαν. impetum fecerunt. vt explicat Galen. in lexico Hippocr.

Ὦτα. aures. vide οὖς.

Ὡς ἥκιστα. idem omnino apud Hippocr. atque ὡς ἐλάχιστα interprete Gal. id est quam minimum, non » autem quam minime sicut omnes fere perpe» ram exponunt interpretes, dum quale pus esse » debeat Hippocr. statuit, quam minimum fœ» tere debere ait, non autem quam minime, vt scilicet bonum sit & laudabile. Celsus enim c. « 26. lib. 5. In peioribus puris conditionibus ha- « buit male olere, vt nihil olere in meliotibus, at « parum quidem Hippocrates. «

Ὠταλγία. aurium dolor. non omnis quidem, sed is proprie, vt veteres appellare consueuerant, qui in profundo ad meatum auditorium mouetur, sicut Galen. comment. in prognost. annotauit.

Ὠτεγχύται. instrumenta sunt chirurgica, quibus aliquid in aures infunditur. Aurifusoria specilla dici possunt. Celsus alias strigiles, alias auriculares clysteres appellat.

Ὠτειλή. apud Hippocratem significat recens vulnus, & aliquando cicatricem, vt annotat Galenus comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων, itemque in lexico Hippocratis.

Ὠτικόν. quod ad aures pertinet. vt ὠτικὸς κλυστήρ, auricularis clyster, cuius Galenus libro 3. τῶν κτ̓ τόπους aliquoties facit mentionem, & ὠτικὸν φάρμακον, auriculare medicamentum.

Qualia multa recenset Galen. 3. κτ̓ τόπ. c. 1. quæ « ὠτικὰς δυνάμεις vocat, seu ὠτικὰς δυνάμεις ex veterum libris « descriptas, & Trallian. lib. 3. c. 3. «

Ὠτικός. dicitur medicus qui aures laborantes curat, « vt ὀφθαλμικὸς qui oculos. «

Ὠτικὸς κλυστήρ. clyster Auricularis Cælio libr. 2. τῶν « χρον. c. 1. «

Ὠτίτης δάκτυλος. auricularis digitus, & minimo proximus.

Ὀχετεύεται. effluxiones & exitus habet. vt annotat Galenus in lexico Hippocratis. à verbo ὀχετεύεσθαι, quod significat Deriuari.

Ὤχρα. terræ species est colore luteæ, à quo nomen habet. Duorum generum est, vna natiua siue fossilis quæ ex Attica olim deferebatur præstantissima, nunc autem ex Dacia atque Hungaria: altera factitia quæ ex plumbo adusto fit, aceto extincto, & nominatur vsta. pictoribus magis vsurpata. Vti tamen potest & natiua, atque lauari cadmiæ modo, vt scribit Dioscorides, qui ochram commendat leuissimam & omnino luteam, saturatam, non lapidosam, friabilem. Tribuit ei vires adstringendi, erodendi, collectiones & tubercula dissipandi, excrescentias in carne reprimendi, caua cum cerato explendi, & articulorum tophos comminuendi. Paratur ex ea emplastrum quod δι' ὤχρας dicitur, valens ad vibices flagrorum, excoriationem & collisa, & describitur ab Aetio lib. 15.

Ὠχρόλευκος γλῶσσα. vide γλῶσσα.

Ὠχρόν. luteum. pallidum. Colore ignem omnino refert, estque reuera tale, qualis ea terræ species quam ὤχραν vocant. Medio colore est inter flauum & album. Quippe si flauum albo miscere libeat, quod ex ambobus confit, pallidum euadet. In vinis id experiri licet, sicut Galen. lib. 5. sanit. tuend. annotauit. A quæ enim admistum flauum vinum, eiusmodi colorem reddit. Licet vero & in humoribus: misto namque aquoso excremento cum flaua bile, pallidus humor nascetur, quem tamen non sub alio humoris genere quam bilis medici comprehendunt, sed pallidam bilem vocant. Ac si amborum quidem æqualis mistio est, vere ὠχρὸν fiet, quod tanto candidius est flauo, quod ξανθὸν Græci vocant, quāto flauum rubro. Sin autem plus aquosi humoris est, ὠχρόλευκον euadet siue ex pallido albicans: si vero flauus aquosum exuperet, ὠχρόξανθον, hoc est, ex pallido flauum, apparebit. Abutuntur ta-

men interdum Græci propria τοῦ ὠχροῦ καὶ τοῦ χλωροῦ significatione, vocantes aliquando χλωρὸν eum hominem quod proprie ὠχρὸς dici deberet. Siquidem videntes aliquos pallidos, qui ὠχροὶ vere dicuntur, interrogant causam, vt scribit Gal. ob quã hi tam repẽte χλωροὶ facti sint, non existimantes differre ὠχρὸν ἀπὸ τοῦ χλωροῦ. Ex qua loquendi consuetudine idem scripsit aliquot locis τὸ χλωρὸν duo significare, ἰῶδες καὶ ὠχρὸν, hoc est, æruginosum & pallidum, æruginosum pro viridi accipiens, quali præditam esse lactucam omnes nouerunt, & qui longe magis ab albo distat quam pallidus. Est enim nigrior quam rubidus, & initium quoddam nigri liuidique, cum pallidus ad album proxime accedat. Vide πυρρὸν.

Ὠχρὰ οὖρα. spiceæ vrinæ vide supra ὑπόχρα οὖρα.

Ὦχρος. leguminis genus est, folio vt cicercula oblongo, vermiculis vt item cicercula obnoxio, sequutis post imbres caloribus. Gaza modo ciceram, modo eruiliam interpretatur. Columella tamen ciceram non tam leguminibus quam pabuli generibus annumerat. Sunt qui ochros etiam phaselos appellari scribant. De his apud Galen. lib. 1. de aliment. facult.

Ὠχρὸς οἶνος. vinum pallidum vide in dictione οἶνος vbi ordine Alphabetico vinorum insigniores differentiæ expositæ sunt.

FINIS.

Errata ſic corrigito.

Pag. 2. columna 1. dirigendi, lege digerendi. p. 3. c. 1. mutero l. numero. pag. 4. c. 1. auri l. lauri. pag. 9. c. 1. oculis l. oculus bouis. Ibid. c. 2. Agnitas l. aquilas. pag. 10. c. 1. bauibus l. à quibus. ibid. habitu. l. halitu. p. 18. c. 2. vrſino l. viſiuo. p. 19. c. 2. Afficit & in l. Abdita & in. pag. 30. c. 1. Αλεξάνδρον βασιλέως l. Αλεξάνδρυ βασιλέως. pag. 36. c. 2. Ναθαρτικὸς l. Καθαρτικὸς. ibid. Παρθικὸς l. Ναφθικὸς. pag. 56. c. 2. linea 63. poſt has voces (Ἀνθέμιον ἢ Ἄνθεμον) hæc adde (apud Theophr. appellatur ἡ Ἄνθεμις) deinde hæc (ſed & Ἄνθεμον. pag. 73. c. 1. ſine euentu l. ſiue euentus. pag. 116. coniuio l. conuiuio. pap. 148. priuinis l. pruinis. p. 239. c. 1. & linea 1. fert l. ctus voluptatem adfert, idcirco. pag. 244. c. 2. voci poſtreme (in) ſubnectes qua. pag. 276. c. 1. conueniente l. conniuente, ibid. c. 2. ὀλιγοτραῖοι l. ὀλιγότροφοι. pag. 287. c. 1. contunduntur l. conduntur. pag. 291. c. 1. vlceri l. vteri. pag. 324. c. 1. primum l. prunum. pag. 459. c. 1. ſcilicet circunductionem l. aſelli circumductionem. pag. 470. c. 2. habitu l. halitu. pag. 589. c. 1. contrahuntur l. contrahunt. pag. 675. c. 1. longe dyſentericis l. longe diſſimili. ex eo fit trochiſcus dyſentericis.

Alia fortean & plura ſunt ſed minoris momenti, quibus pro ſuo iudicio ſuccurret Lector beneuolus.

Errata sic corrige.

Pag. 2. columna 1. dirigendi l. ge digerendi. p. 3. c. 1. m[illegible] l. numero. pag. 4. c. 1. aum l. lauri. pag. 9. c. 1. oculi l. oculus [illegible] pag. 1[illegible] [illegible] quibus. ibi. [illegible] [illegible] pag. [illegible] c. 2. vi [illegible] [illegible] pag. [illegible] c. 1. [illegible] [illegible] pag. [illegible] c. 2. [illegible] linea 63. post has voces (Ἀρβοῖον ἢ Ἀρβαῖον) [illegible] (apud Theophr. appellatur ἡ Ἀρβαίος) deinde [illegible] (sed & Ἀρβαῖον. pag. 73. [illegible] fine euentu l [illegible] pag. 1[illegible] 8. [illegible] nitis l. pruinis. p. 239. c. [illegible] linea 1. [illegible] ctus voluptate malfert, [illegible] pag. [illegible] c. 2. [illegible] po frome(in) tabnectes qua. pag. 276. c. 1. [illegible] ibid. c. 2. ἐκχρέρω l. ἐκχρέρεω. pag. 287. c. 1. contendantur l. conducunt. pag. 291. c. 1. viceri l. veteri. pag. 324. c. 1. primum l. prianum. pag. [illegible] scilicet [illegible] pag. 470. c. 2. habitu l. halitu. pag. 585. c. 1. contrahuntur l. contrahunt. pag. 675. c. 1. longe dyfenteriis l. longe dissimili. ex co ist trochiscus dysentericis.

Alia [illegible] quibus pro tuo iudicio succurres. Lector bene vale.

ΝΙΚΑΝΔΡΟΥ
ΘΗΡΙΑΚΑ.
NICANDRI
THERIACA,

Interprete Io. Gorræo Parisiensi.

AD ILLVSTRISSIMVM PRINCIPEM
Carolum, Cardinalem Lotharingum.

PARISIIS.

M. DC XXII.

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI CAROLO LOTHARINGO, Io. Gorræus. S. P. D.

VM plurimarum rerum vbertate & copia regnum hoc Galliæ, quod incolimus, opulentiſſimum ſit, & exteris gentibus admirabile, Princeps illuſtriſſime, non paruam tamen eius bonis & laudibus acceſſionem adiungi exiſtimo, quòd ſerpentibus & venenatis animalibus careat. Vt enim ad benè beatéque viuendum non eſt ſatis hominem virtutibus abundare, ſed à morbis etiam, & animi perturbationibus, & reliquis moleſtijs abeſſe debet, quæ felicitatem ipſam peruertunt & labefactant: ſic nullam regionem omni ex parte beatam exiſtimare oportet, etiam ſi bona illi omnia cumulatiſſimè ſuppetant, niſi ſalubris ſit, & ab omni peſtis genere libera. Nam quod homini ægritudo miſeriæque ſunt quibus premitur, id in vniuerſo, cuius imaginem & ſimulachrum in puſillo hominis corpore expreſſum eſſe ſapientes memoriæ prodiderunt, monſtra venenatæque animantes videntur eſſe, à cæli malignitate, & ſucci terreſtris putredine genitæ: quemadmodum & morbi in homine à caloris intemperie, & humorum vitio excitantur. Itaque regiones eiuſmodi animalium feraces non poſſunt fęlices cenſeri, ſed contrà & peſtilentijs infames, quas aër cùm natura ſua, tum mortuorum ſerpētium halitu grauis inuehit, & hominum terrore metúque deſertas, quem illæ & iter facientibus, & operi intentis incutiunt, & demorſorum etiam cædibus miſeras fieri neceſſe eſt. India atque ante omnes Ægyptus rerum pulcherrimarum fertilitate & præſtantia ab antiquis commendantur, futuræ illæ quidem multò celebriores, niſi in illa diræ ſerpentes per ſyluas & ſaltus genitę, in hac verò hippopotami, crocodili, multáque alia pernicioſa animalia per campos Nili exundationibus humentes exorta, plurima deſerta & inculta relinquerent. Nec verò eas modo terras, ſed alias pleraſque gentes, & nobiliſſimas totius Græciæ prouincias peſtes illæ infeſtarunt, Pontum, Caſpias portas, Samum, Lemnum, Delphos, vbi Pythonem Apollo ſagittis confecit, & ipſam denique Achaïam, in qua natam immanem hydram ad paludem Lernæam Hercules dicitur interemiſſe. Nec Italia quidem ab his immunis extitit. in qua Amyclas à Laconibus olim conditas inter Caïetam & Tarracinam à ſerpentibus deletas fuiſſe proditur, vt & ab locuſtis ciuitatem in Aphrica pulſam, ex Gyaro Cycladum inſula incolas à muribus fugatos, in Æthiopia à ſcorpionibus & ſolpugis gentem ſublatam, & à ſcolopendris abactos quondam Otrerietes commemorant. Itaque præter reliquas miſerias in quas vniuerſum genus hominum naſcitur, earum regionum incolis nouus hic labor

additus est, & pro se quisque necesse habuit ijs malis remedia quærere, quæ Theriaca appellentur, quibus aut serpentes morsu prohiberet, aut si cauendo vitari morsus non posset, se tamen periculo mortis liberaret. Nos verò & clementiore terra, & salubriore cœlo fruentes, sicuti ab his monstris liberi tutiq; degimus, sic nunquam in eiusmodi remediorum indagatione & inuentione fuimus occupati, sed hactenus eam ferè totam medicinæ partem ita neglexi-mus, vt non dubitarim cùm Nicandrum in manus sumpsi & nostris hominibus Latinè reddendum suscepi, hunc meum laborem superuacaneum multis visum iri, iísque maximè qui propter inertiam aut ignauiam nullá in re, quæ non faciat πρὼς τὰ ἄλφιτα, vt Græci loquuntur, operam omnino collocandam esse putant. Ego verò etiam si existimabam medicinam quam nos Galliæ tractamus, theriacorum cognitione facilè carituram fuisse, non sum tamen ab opere instituto reuocatus, quòd quemadmodum regiæ opulentiæ est non modo suppellectile necessaria non carere, sed omnis etiam generis κειμηλίοις in thesauro reconditis abundare: ita medicinæ si nihil omnino deesset, longè præstantius esse iudicarem. Quam quidem rationem quoniam à te Princeps illustrissime, qui quotidie virtutem virtutibus accumulas, probari certò scio, ecce tibi Theriaca mea, quæ ex Græcis Latina feci, in fidem ac clientelam tuam commendo, ne quis ea tanquam Gallicæ medicinæ inutilia, vel me quasi otio nimio diffluentem, & meliores horas in studijs parum frugiferis malè consumentem criminetur. Nec certè inter tot viros quos habet Gallia, & virtutibus & ingenijs florentes, te vno dignior alius occurrit, cui ea nuncupare & dedicare debuerim. Nam vt monstra feræque nobis desint, tamen non diuinarum atque humanarum legum contemptus, non auaritia, non luxuria, non alia denique vitia, ferarum venenis multò deteriora & pestilentiora defuerunt, quibus quidem eluendis atque expurgandis, improbos coërcendo, iudicia reformando, leges condendo, monendo, adhortando intantum sub optimo & Christianissimo rege Henrico desudasti, vt iam velut alter Hercules, ἀλεξίκακος, aut θηελακὸς, aut si quod aliud illi nomen tot depulsis malis veteres dederunt, appellari merearé. Macte igitur virtute esto, nec generosos istos spiritus ac conatus remitte, donec vniuersam Galliam velut à venenatis animantibus, sic ab his monstris & pestibus animi vacuam atque liberam habeamus. Vale.

ΝΙΚΑΝΔΡΟΥ

ΝΙΚΑΝΔΡΟΥ
ΘΗΡΙΑΚΑ.

NICANDRI
THERIACA,

Interprete Ioanne Gorræo Parisiensi.

ῬΕΙΑ κέ τοι μορφάς τε, σίνη τ' ὀλοφώϊα θηρῶν
Ἀπροϊδῆ τύψαντα, λύσιν θ' ἑτεραλκέα κήδευς,
Φίλ' Ἑρμησιάναξ πολέων κυδιστατε παῶν,
Ἔμπεδα φωνήσαιμι. σὲ δ' αὖ πολυεργὸς ἀροτρεὺς
Βουκαῖός τ' ἀλέγοι, καὶ ὀροιτύπος, εὖτε καθ' ὕλην
Ἢ καὶ ἀροτρεύοντι βάλῃ ἐπὶ λοιγὸν ὀδόντα,
Τοῖα περιφραδέντος ἀλεξητήρια νούσων.
Ἀλλ' ἤτοι κακοεργὰ φαλάγγια, σὺν καὶ ἀνιγροὺς
Ἑρπηστὰς, ἔχιάς τε καὶ ἄχθεα μυρία γαίης
Τιτήνων ἐνέπουσιν ἀφ' αἵματος, εἰ ἐτεόν περ
Ἀσκραῖος μυχάτοιο μελισσήεντος ἐν ὄχθαις
Ἡσίοδος κατέλεξε παρ' ὕδασι Περμησσοῖο.
Τὸν δὲ χαλαζήεντα κόρη Τιτηνὶς ἀνῆκε
Σκορπίον ἐκ κέντροιο τεθηγμένον, ἦμος ἐπέχρα
Βοιωτῷ τεύχουσα κακὸν μόρον Ὠαρίωνι,
Ἀχράντων ὅτε χερσὶ θεῆς ἐδράξατο πέπλων.
Αὐτὰρ ὅ γε στιβαροῖο κατὰ σφυρὸν ἤλασεν ἴχνευς
Σκορπίος ἀπροϊδὴς, ὀλίγῳ ὑπὸ λᾶϊ λοχήσας.
Τοῦ δὲ τέρας περίσημον ἐν ἄστρασιν ἀπλανὲς αὔτως,
Οἷα κυνηλατέοντος, ἀείδελον ἐστήρικται.
Ἀλλὰ σύ γε σταθμοῦ τε καὶ αὐλίου ἑρπετὰ φύγδην
Ῥηϊδίως ἐκ πάντα διώξεαι, ἢ ἀπ' ἐρίπνης,
Ἠὲ καὶ αὐτοπόνοιο χαμευνάδος, ἦμος ἂν ἀγροὺς
Φεύγων αὐαλέος θέρεος πυρόεσσαν ἀϋτμὴν,
Αἴθριος ἐν καλάμησι στορέσας ἀκρέσπερος εὕδῃς,
Ἢ καὶ ἀν' ὑλήεντα παρὲκ λόφον, ἢ ἀνὰ βήσσας
Ἐσχατιὴν, ὅθι πλεῖστα κινώπετα βόσκεται ὕλην,
Δρυμοὺς καὶ λασιῶνας, ἀμορβαίους τε χαράδρας.
Καί τε παρὲξ λιστρωτὸν ἅλω δρόμον, ἠδ' ἵνα ποίη
Πρῶτα κυϊσκομένη σκιάει χλοάοντας ἰάμνους.
Τῆμος, ὅτ' αὐαλέων φολίδων ἀπεδύσατο γῆρας
Μῶλις ἐπιστείχων, ὅτε φωλεὸν εἴαρι φεύγων
Ὄμμασιν ἀμβλώσσει. μαράθου δὲ ἐίνχυτος ὄρπηξ
Βοσκηθεὶς, ὠκύν τε καὶ αὐγήεντα τίθησι.
Θιμβρίην δ' ἐξελάσεις ὄφεων ἐπιλωβέα κῆρα,
Καπνείων ἐλάφοιο πολυγλώχινα κεραίην,
Ἄλλοτε δ' ἀζαλέην καίων ἐγγαγγίδα πέτρην,
Ἣν οὐδὲ κρατεροῖο πυρὸς περικαίνυται ὁρμή.
Ἐν δὲ πολυσχιδέος βλήτρου πυρὶ βάλλεο χαίτην.

ET varias formas, & diro dente ferarum
Incautos morsus, tum quo medicamine noxam
Depellas, reliquis maior mihi sanguine iunctis
Chare Hermesianax, facili tibi carmine dicam.
Te modò siue metunt, aut terram vomere versant,
Seu ligna excindunt, percussi dente maligno
Agricolæ obseruant hæc amuleta docentem.
Serpentes sanos tetróque phalangia morsu, — Serpentum ortus.
Vipereúmque genus, terræque incommoda mille,
Titanum fama est fuso exiluisse cruore,
Vera Melissæo si quondam Ascræus in antro
Hesiodus cecinit Permessi ad fluminis vndas.
At verò algificum Titania virgo creauit
Scorpion, armatum stimulo caudáque tremendum,
Bœoto pœnas ex Oarione reposcens,
Sacram auso manibus vestem temerare Dianæ.
Qui latitans parui cæco sub fornice saxi,
Duram improuiso violauit vulnere calcem.
Cuius ob id tanquam venantis, in astra relatum
Sidus, & immotum magno fulgore coruscat.
Sed cuncta è stabulo longè septísque fugabis,
Si libet aut ima lectum consternere terra,
Siue alto pendere loco, cùm Sirius agros
Vrit, et ardorem stipula proiectus inani
Declinans, dormis dum temperet aëra vesper,
Seu prope frondosum tumulum, seu valle sub ima,
Multus vbi syluas, atque horrida pascitur anguis
Arbusta & dumos, & fossas luce carentes.
Seu te ampla æquato spatio tenet area, molli
Siue iaces, campos vbi primùm contegit, herab,
Quando senectutem & squalentia tergora serpens
Exuit egressus latebris, et corpore tardus
Luminibúsque grauis conquirit vere marathrum,
Quo vigor atque acies redeant in lumina pasto.
Nam potes ardentes pestes depellere, cerui
Ramoso si vis suffire cubilia cornu, — Quæ suffitu serpentes abigant.
Aut flammis etiam petram mandare gagatis
Arentem, rapido quæ non consumitur igne,
Multifidave comas filicis accendere flamma.

Acrem quinetiam radicem canchry ferentem
Delige, & æquali nasturcia lance remiscens
Vrito, vel iuuenis simul arida cornua damæ
In trutina statues, paribúsque melanthion addes
Ponderibus, vel sulfur olens, atrúmue bitumen.
Threïcium pariter Vulcano trade lapillum,
Qui lymphis madidus flamma collucet, at idem
Protinus affuso flammam restinguit oliuo.
Illum carniuori, pecudes dum rure sequuntur,
Pastores ad nos primum vexere repertum
Flumine Threïcio, quem Pontum nomine dicunt.
Quin & galbaneos ferulæ succendere odores
Et iuuat vrticam, tum serræ pectine aheno
Derasam cedrum. latè hæc suffimina fundit,
Et procul exagitat tetro nidore chelydros.
Sic speleæ illi fugient, latebrísque recedent,
Túque solo recubans placido satiabere somno.

Quæ instrata serpentes abigant.

Si grauis hic labor est, & nox iam proxima suadet
Fessa opere exacto gratæ dare membra quieti,
Insignem foliis calaminthem ad fluminis oras
Vestiga rapidi, liquidis vberrima crescit
Illa locis, & aqua magna dulcedine capta
Luxuriat ramis, fluuiósque & littora cingit.
Viticis aut longæ sectis molire cubile
Caudicibus, poliue olidis insternere ramis.
Carpe echium pariter vel origanon, abrotonique
Agrestem sobolem quæ montis valle sub ima
Candicat, & ramos serpylli inquire per arua
Serpentis, quod humo natum vda repit, agénsque
Radices foliis, multa propagine viuit.
Candentes agni flores, humilísque conyzæ
Lustra oculis fruticem, spinísque onogyron acutis.
Aspera puniceæ pariter lege germina mali,
Et viridem asphodelum longa ceruice decorum,
Strychnúmque & duris scyra detestanda bubulcis,
In venerem pastu rapientia vere iuuencas.
Necnon peucedanum, cuius grauis aëra complens
Pellit odor colubros, hominúmque occursibus arcet.
Hæc strato raptim per agros compone cubili,
Sed partem curuis etiam superinijce lustris.

Quæ inuncta serpentes abigant.

Sin cedri baccas figlino vase vel olla
Triueris, atque agiles humore perunxeris artus,
Peucedanine comas grauis, aut syluestris oliuo
Cæsariem arentem libet intriuisse conyzæ
Aut quas pestiferi morsus fert saluia vindex,
Detritam aut lima radicem laseris addas,
(Sæpe etiam humanæ terrentur odore saliuæ)
Siue oleo intusam quæ roscida degit in hortis
Erucam viridi maculatam terga colore,
Aut maluæ agrestis cymam caulésque tenellos
Artubus obducas, duces sine vulnere noctem.
Et pilæ in gremio factæ de marmore binos
Nobilis abrotoni frondentes intere ramos.
Queis admisce obolum pendentia cardama, et vnà
Quantum dextra capit pertunde recentia dauci
Semina pistillo, et formati ritè per orbes
Pastilli vento exposita siccentur in vmbra.
Hos in vase teras, mox obline membra liquatis.
Sin autem è triuiis mistos, dum vruntur amore,
In veneréмque ruunt, angues concluseris olla,
Disces quo valeas medicamine tollere pestes.
His verò cerui, quam cingunt ossa, medullæ
Haud veteris iunges ter denas pondere drachmas,
Congij et addatur rhodini pars tertia, primum
Quem vocat et medium vnguentarius et polytripton.
Par pondus crudi purique accedat oliui,
Et ceræ quadrans. hæc amplo vase coquantur
Confusa, è spinis donec caro tabida circùm
Concussu exciderit facili. mox accipe factum

Ἢ σύ γε χαλκυόεσσαν ἑλὼν πειθαλπέα ῥίζαν
Καρδάμῳ ἀμμίξας ἰσοελκεῖ. μίσγε δ' ἔνοδμον
Ζορκὸς ἐνὶ πλάστιγγι νέον κέρας ἀσκελὲς ἴσας,
Καὶ τὸ μελανθίου βαρυαέος, ἄλλοτε θείου,
Ἄλλοτε δ' ἀσφάλτοιο φέρων ἰσοελκέα μοῖραν.
Ἢ σύ γε Θρηΐσσαν ἐνὶ φλέξας πυρὶ λᾶαν,
Ἥ θ' ὕδατι βρεχθεῖσα σελάσσεται, ἔσβεσε δ' αὐτὴν
Τυτθὸν ὅτ' ὀδμήσηται ἐπιρρανθέντος ἐλαίου.
Τὴν ἀπὸ Θρηϊκίου νομέες ποταμοῖο φέρονται,
Ὃν πόντον καλέουσι, τόθι Θρήϊκες ἀμορβοὶ
Κρειοφάγοι μήλοισιν ἀεργηλοῖσιν ἕπονται,
Ναὶ μὴν καὶ βαρύοδμος ἐπὶ φλογὶ μοιρηθεῖσα
Χαλβάνη, ἄκνηστίς τε, καὶ ἡ πριόνεσσι τομαίη
Κέδρος πουλυόδοισι καταψηχθεῖσα γενείοις,
Ἐν φλογιῇ καπνηλὸν ἄγει καὶ φύξιμον ὀδμήν.
Τοῖς δὴ χηραμὰ κοῖλα καὶ ὑληωρέας εὐνὰς
Κεινώσεις, δαπέδῳ δὲ πεσὼν ὕπνοιο κορέσσῃ.
Εἰ δὲ τὰ μὲν καμάτου ἐπιδεύεται, ἄγχι δέ τοι νὺξ
Αὖλιν ἄγει, κοίτου δὲ λιλαίεαι ἔργον ἀνύσσας,
Τῆμος δὴ ποταμοῖο πολυρραγέος κατὰ δίνας
Ὑδρηλὴν καλάμινθον ὀπάζεο χαιτήεσσαν.
Πολλὴ γὰρ λιβάσι παρέξεται, ἀμφί τε χείλη
Ἕρσεται, ἀγχαύλοισιν ἀγαλλομένη ποταμοῖσιν.
Ἢ σύ γ' ὑποστορέσαιο, λύγον πολυανθέα κόψας,
Ἢ πόλιον βαρύοδμον, ὃ δὴ ῥίγιστον ὄδωδεν.
Ὡς δ' αὔτως ἔχιον, ὀριγανόεσσά τε χαίτη,
Ναὶ μὴν ἀβροτόνοιο, τό τ' ἄγριον οὔρεσι θάλλει
Ἀργεννὴν ὑπὸ βῆσσαν, ἢ ἑρπύλλοιο νομαίου,
Ὅστε φιλόζωος νοτερὴν ἐπιβόσκεται αἶαν,
Ῥιζοβόλος λασίοισιν ἀεὶ φύλλοισι κατηρής.
Φράζεσθαι δ' ἐπέοικε χαμαιζήλοιο κονύζης,
Ἄγνου τε βρύα λευκά, καὶ ἐμπρείοντ' ὀνόγυρον.
Αὔτως τετρήχοντα ταμὼν ἀπὸ κλήματα σίδης,
Ἠὲ καὶ ἀσφοδέλοιο νέον πολυαυξέα μόσχον,
Στρύχνον τε, σκύρα τ' ἐχθρά, τά τ' εἴαρι σίνατο βούτην,
Ἦμος ὅταν σκιρόωσι βόες καυλεῖα φαγοῦσαι.
Ναὶ μὴν πευκεδάνοιο βαρυπνόου, ὅτε καὶ ὀδμὴ
Θηρί' ἀποστεύει τε καὶ ἀντιόωντα διώκει.
Καὶ τὰ μὲν εἰκαίη παράθου καὶ ἀγραυλεῖ κοίτῃ,
Ἀλλὰ δὲ φωλειοῖσι τὰ δ' ἐμφράξαιο χελείαις.
Εἴγε μὲν ἐς τεῦχος κεραμήϊον, ἠὲ καὶ ὄλπην,
Κεδρίδας ἐνθρύπτων λιπόεις εὐήρεα γυῖα,
Ἢ καὶ πευκεδάνοιο βαρυπνόου, ἄλλοτ' ὀρείου
Αὖα καταψήχοιο λίπει ἐνὶ φύλλα κονύζης.
Αὔτως δ' ἀλθήεν τ' ἐλελίσφακον, ἐν δέ τε ῥίζαν
Σιλφίου, ἣν κνισῆει κατατρίψειαν ὀδόντες,
Πολλάκι καὶ βροτέων στηθέων ὑποέτρεσαν ὀδμήν.
Εἰ δὲ σύ γε τρίψας ὀλίγῳ ἐν βάμματι κάμπην
Κηπαίην δροσόεσσαν, ἐπὶ χλωρηΐδα νώτῳ,
Ἠὲ καὶ ἀγελάδος μαλάχης ἐγκύμονα καρπὸν
Γυῖα πέριξ λιπάσειας, ἀναίμακτός κεν ἰαύοις.
Ψήχεο δ' ἐν στέρνῳ προβολαιὸν μυλόεντι θυείης
Ἐσθλοῦ ἀβροτόνοιο δύω κομόωντας ὀράμνους
Καρδάμῳ ἀμμίγδην· ὀβελοῦ δὲ οἱ αἴσιον ὁλκήν.
Ἐν δὲ χεροπληθεῖ καρπὸν νεοθηλέα δαύκου
Λειαίνειν τριπλεῖ. τὰ δὲ τροχοειδέα πλάσσων,
Τέρσαι ὑποσκιόεντι βολῶν ἀνεμώδεϊ χώρῳ.
Αὖα δ' ἐν ὄλπῃ θρύπτε, καὶ αὐτίκα γυῖα λιπαίνοις.
Εἴ γε μὲν ἐν τριόδοιο μεμιγμένα κνώδαλα χύτρῳ
Ζωὰ νέον θορνυῶντα καὶ ἔντορα τοιάδε βάλλοις,
Δήεις οὐλομένῃσιν ἀλεξητήριον ἄταις.
Ἐν μὲν γὰρ μυελοῖο νεοσφαγέος ἐλάφοιο
Δραχμάων τρίφατον δεκάδος καταβάλλεο βρῖθος.
Ἐν δὲ τρίτην μοῖραν ῥοδέου χοός, ἥν γε θυωροὶ
Πρώτην μεσσατίην τε πολύτριπτον καλέουσιν.
Ἰσόμορον δ' ὠμοῖο χέειν ἀρχῆτος ἐλαίου,
Τετράμορον κηροῖο. τὰ δ' ἐν περιηγέϊ γάστρῃ
Θάλπε καταστέρχων, εἰσόκε περὶ σάρκες ἀκανθῆς
Μυδόμεναι θρύπτωνται. ἔπειτα δὲ λάζεο τυκτὴν

Εὐεργῆ λάκτιν, τὰ δὲ μυρία πάντα ταράσσειν
Συμφύρδην ὀφίεσσιν, ἑκὰς δ᾽ ἀπόερσον ἀκάνθας·
Καὶ γὰρ τῶν κακοεργὸς ὁμῶς ἐνιτέτροφεν ἰός·
Γυῖα δὲ πάντα λίπαζε καὶ εἰς ὁδὸν, ἢ ἐπὶ κοῖτον,
Ἢ ὅταν αὐαλέου θέρεος μέθ᾽ ἁλώϊα ἔργα
Ζωσάμενος, θρίναξι βαθὺν διακρίνεαι ἄντλον.
Εἰ δέ που ἐν δαπέδοισιν ἀφαρμάκτῳ χροῒ κύρσῃς
Ἀκμήνος σίτων, ὅτε δὴ κακὸν ἄνδρας ἰάπτει,
Αἶψά κεν ἡμετέρῃσιν ἐρωήσειας ἐφετμαῖς.
Τῶν ἤτοι θήλεια παλίγκοτος αὐτομόλοισι,
Δάγματι πλειοτέρη, καὶ ὁλκαίην ἐπὶ σειρήν.
Τοὔνεκα καὶ θανάτοιο θοώτερος ἵξεται αἶσα.
Ἀλλ᾽ ἤτοι θέρεος βλαβερὸν δάκος ἐξαλέασθαι,
Πληϊάδων φάσιας δεδοκημένος, αἵθ᾽ ὑπὸ ταύρου
Ὁλκαίην ψαίρουσιν, ὀλίζονες φορέονται.
Ἢ ὅτε σὺν τέκνοισι θερειομένοισιν ἀβοσκὴς
Φωλειοῦ λοχάδην ὑπὸ γωλεὰ δίψας ἰαύει.
Ἢ ὅτε δὴ λίπῃσι μεθ᾽ ὃν νομὸν, ἢ ἐπὶ κοῖτον
Ἐκ νομοῦ ὑπνώουσα κίῃ κεκορημένη ὕλης.
Μὴ σύ γ᾽ ἐνὶ τριόδοισι τύχοις, ὅτε δῆγμα πεφυζὼς
Περκνὸς ἔχις θύησι τυπὴν ψολόεντος ἐχίδνης,
Ἡνίκα θορνυμένου ἔχιος, θολερῷ κυνόδοντι
Θουρὰς ὀδὰξ ἐμφῦσα κάρην ἀπέκοψεν ὁμεύνου.
Οἱ δὲ πατρὸς λώβην μετεκίαθον αὐτίκα τυτθοὶ
Γεινόμενοι ἔχιες, ἐπεὶ διὰ μητρὸς ἀραιὴν
Γαστέρ᾽ ἀναβρώσαντες ἀμήτορες ἐξεγένοντο.
Οἴη γὰρ βαρύθει ὑπὸ κύματι· τοὶ δὲ καθ᾽ ὕλην
Ὠοτόκοι ὄφιες λεπυρὴν θάλποισι γενέθλην.
Μηδ᾽ ὅτε ῥικνῆεν φολίδων ἀπὸ γῆρας ἀμέρσας
Ἂψ ἀναφοιτήσῃ νεαρῇ γε κεχαρμένος ἥβῃ·
Ἢ ὁπότε σκαρθμοῖς ἐλάφων ὀχεῆσιν ἀλύξας,
Ἀνδρὸς ἐνισκίμψῃ χολόων θυμοφθόρον ἰόν.
Ἔξοχα γὰρ δολιχοῖσι κινωπησταῖς κοτέουσι
Νεβροτόκοι καὶ ζόρκες· ἀνιχνεύουσι δὲ πάντα
Τρήχαλά θ᾽, αἱμασιάς τε, καὶ εἰλυοὺς ἐρέοντες,
Σμερδαλέῃ μυκτῆρος ἐπισπέρχοντες ἀϋτμῇ.
Ναὶ μὴν καὶ νιφόεντα φέρει δυσπαίπαλος Ὄθρυς
Φοινὰ δάκη, κοίλη τε φάραγξ, καὶ τρηχέες ἀγμοὶ,
Καὶ λέπας ὑλῆεν, τόθι δίψιος ἐμβατέει σήψ.
Χροιὴν δ᾽ ἀλλόφατόν τε καὶ οὐ μίαν οἰαδὸν ἴσχει,
Αἰὲν ἐειδόμενος χώρῳ ἵνα χηραμὰ τεύχῃ.
Τῶν οἱ μὲν λιθακάς τε καὶ ἑρματίας ἐνναίοντες
Παυρότεροι τρηχεῖς τε καὶ ἔμπυροι· οὐκεν ἐκείνων
Ἀνδράσι δῆγμα πέλει μεταμώνιον, ἀλλὰ κακηθές.
Ἄλλος δ᾽ αὖ κόχλοισι δομὴν ἰνδάλλεται αἴης,
Ἄλλῳ δ᾽ ἐγχλοάουσα λεπὶς περιμήκεα κύκλον
Ποικίλον αἰόλλει· πολέες δ᾽ ἀμάθοισι μιγέντες
Σπείρῃ λεπτρύνονται ἀλινδόμενοι ψαμάθοισι.
Φράζεο δ᾽ αὐαλέαις μὲν ἐπὶ φρικτὴν φολίδεσσιν
Ἀσπίδα φοινήεσσαν, ἀμυδρότατον δάκος ἄλλων.
Τῇ μὲν γάρ τε κέλευθος ὁμῶς κατ᾽ ἐναντίον ἕρπει
Ἀτραπὸν ὁλκαίην δολιχῷ μηρύγματι γαστρός·
Ἡ καὶ σμερδαλέον μὲν ἔχει δέμας· ἐν δὲ κελεύθῳ
Νωχελὲς ἐξ ὁλκοῖο φέρει βάρος· ὑπναλέοις δὲ
Αἰὲν ἐπιλλίζουσα φαείνεται ἐνδυκὲς ὄσσοις.
Ἀλλ᾽ ὅταν ἢ δοῦπον νέον οὔασιν, ἠέ τιν᾽ αὐγὴν
Ἀθρήσῃ, νωθρὸν μὲν ἀπὸ ῥέθεος βάλεν ὕπνον,
Ὁλκῷ δὲ τροχόωσαν ἅλων εἱλίξατο γαίῃ,
Σμερδαλέον δ᾽ ἀνὰ μέσσα κάρη πεφρικὸς ἀείρει·
Τῆς ἤτοι μῆκος μὲν, ὃ κύντατον ἔτρεφεν αἶα,
Ὀργυιῇ μετρητὸν, ἀτὰρ περιβάλλεται εὖρος
Ὅσσον τ᾽ αἰγανέην δρυτοξόος ἤνυσε τέκτων,
Εἰς ἐνοπὴν ταύρων τε, βαρυφθόγγων τε λεόντων.
Χροιὴ δ᾽ ἄλλοτε μὲν ψαφαροῖς ἐπιδέδρομε νώτοις,
Ἄλλοτε μηλινόεσσα, καὶ αἰόλος, ἄλλοτε τεφρή.
Πολλάκι δ᾽ αἰθαλόεσσα μελαινομένη ὑπὸ βώλῳ
Αἰθιόπων, οἵην τε πολύστομος εἰς ἅλα Νεῖλος
Πλησάμενος κατέχευεν ἄσιν, προύτυψε δὲ πόντῳ·
Δοιοὶ δ᾽ ἐν σκυνίοισιν ὑπερφαίνουσι μετώπου

Affabrè cochlear, cúmque ipsis anguibus vnà
Cuncta teras, sed enim spinas auferre memento.
Ingenitum his quoniam sidit crudele venenum.
Hoc seu dormis, iterue facis, circumline corpus,
Seu post demessas fruges æstate calenti
Succinctus, furca segetum purgabis aceruos.
Sin nullo occurras serpentibus vnguine tutus, Præceptaque quædam cōmunia in vitādis serpentibus.
Atque cibi vacuus, grauis est cùm noxa ferarum,
Vitabis morsus, animo hæc præcepta recondens:
Fœmina præcipiti antè omnes agitata furore
Occurrit, rictu patulo, caudáque tumente.
Indè ferit fati multò grauiore periclo.
Et vitare feras debes æstate nocenteis,
Pleiadum obseruans ortus, quæ corpore tauri
Extremo affixæ non omnes æthera tranant,
Aut vbi cùm pullis per aprica jacentibus antra
Dormit in insidiis sitiens impastáque serpens:
Aut auida ad pastum properat, vel lumina somno
Condens, à pastu petit exaturata cubile.
Heu triuiis absiste, metu dum vipera liuens
Effugit atroces furibundæ coniugis iras.
Turgida dum secum coeunti mordicus hæret,
Et dente impuro rescindit colla mariti.
Aut pœnas repetunt natæ pro cæde paterna
Viperulæ vltrices, pérque intestina parentis
Rosa aluo emergunt in lucem matre carentes.
Sola etenim fœtu grauida est: cùm cætera in altis
Ouipara excludant testacea pignora syluis.
Nec cùm deposita squamis horrente senecta
Progreditur lætus iuuenili tergore serpens:
Aut vbi ceruorum vitans spiramina, lustris
Exilit, inque hominem vibrat lethale venenum.
Nam valde longis labentes orbibus angues
Oderunt capreæ & cerui: pérque aspera saxa
Vestigant, sepésque hirtas rimantur & antra,
Et flatu exagitant naris, mirabile dictu.
Quin & serpentes atros nimbosus & asper
Othrys habet, vallésque cauæ, abrúptaque salebræ,
Et syluis iuga densa, vbi Seps sitibundus oberrat.
Qui cute diuersa, nunquam vnicolore, videtur
Assimilis semper sedi quam legit in aruis.
Rupibus et lapidum parui stabulantur aceruis
Asperi & ardentes, quorum haud impunè viator
Immiti tulerit crudelia vulnera morsu.
Ille refert cochleas terrestres: ille virentes
Indutus squamas immensa volumina torquet,
Atque sinus ducit varios. candore notantur
Permulti, & mediis fusi voluuntur arenis.
Funestam & squamis arentibus aspida diram Aspis.
Obserua, qua non monstrum est ignauius vllum.
Illa viam rectà repens insistit, & aluum
Longam aduersa trahens, directo tramite fertur.
Terrificum visu corpus, quod tarda per ipsum
Voluit iter tractu pigro: sempérque putatur
Nictans clausa graui concedere lumina somno.
At simulac vocem vigilantibus auribus hausit,
Aut strepitum sensit, torpenti excussa veterno
Contortum corpus sinuosum versat in orbem,
Horridáque in medio dirum caput exerit altè.
Longa quidem est vlna spatio, quo peius in vllis
Haud videas natum terris, sed lata tumescit
Quantum fabrili tornatum hastile dolabra
Taurorum ad pugnam truculentorúmque leonum.
Illa cute interdum obscura, cinerisue colore
Fraxineóue nitet, maculis quandoque notatur,
Aut fuliginea est persæpe, simillima nigro
Æthiopum limo, vasto quem murmure Nilus
Voluit, et in pelagus septena per ostia fundit.
Huic summa veluti tubercula fronte gemella

A ciliis extant, sinibúsque rubentia subter
Lumina conduntur. cùm verò incanduit ira,
Et lethum minitans venientibus obuia, sæuit,
Squallida colla tument, et lato sibilat ore.
Quattuor illi intus dentes curuíque cauíque
Et longi; maxillæ altis radicibus hærent.
Hi virus capiunt, tunicæ super vndique tecti,
Indomitum, quod & indè virûm jaculatur in artus;
Hostibus occurrant tam sæua pericula nostris.
Nulla cute inflicti vestigia vulneris, ardor
Atque tumor nullus, sensúsue in morte, doloris,
Membra graui tantùm pereunt torpentia somno.
Solus at Ichneumon innoxius aspidis ictus
Declinat tantos, seu cùm mouet aspera bella,
Seu cùm, fatiferis dum partubus incubat anguis,
Omnia dispergit per humum; tunicísque soluta
Deuorat, atque oris magno terit oua fragore.
Mustelæ hic paruæ, vero quam nomine dicunt
Ictida, persimilis, quæ villæ in corte volucres
Somno irretitas tabulata per ardua rimans,
Dum recubant, tepidóque fouent sub pectore pullos,
E nidis raptas scelerata fraude trucidat.
Ast vbi in Ægypti iuncetis cum aspide pugnam
Instaurat, magnóque parat decernere bello,
Se subitò in fluuium saltu dedit, & quatit artus
Gurgite cœnoso, corpúsque per atra volutum
Conspurcat fœdátque luto, dum Sirius ardens
Loricam faciat, quæ dentis perferat vncos.
Indè feræ caput erodit lambentis in imas
Insiliens fauces, aut in muscosa fluenta
Præcipitat cauda raptam, mergítque sub vndis.
vipera. *Tu modo vipeream speciem, variásque figuras*
Aspice, longa illa est, breuis hæc, discrimine tanto
Fert Asia atque Europa, paréssque haud videris vsquam.
Namque per Europam curtæ, queis tubera summis
Naribus existunt, albaque et cornua gestant,
Hæc Scironia saxa colunt, Pammoniáque alta,
Rhypæum, Coracísque pagum, canúmque Aselenum.
Ast Asia vnam aut plus surgentes pascit in vlnam,
Quales saxosum Bucarteron, Ægageésque
Culmina celsa tenent, & Cercaphus educat ingens.
Latior est harum vertex, tractúque supremo
Corporis exiguæ non longa volumina caudæ,
Squamarum serie assidua nexúque rigentis,
Et piger incessus dumeta per hirta vagantum.
At mas hic longus, breuis ille, sed omnis acuto
Vertice conspicuus, gracilique adstrictior aluo.
Cauda quoque in nodos sensim tenuata minores
Porrigitur, longo pendens de corpore parua
Squamísque attritis. quòd si furor aggerat iras,
Lumina rubra micant, et linguis ora bisulcis
Lambens, extremum caudæ finem asperat imæ.
Vipereum proprio Cocytum nomine dicunt.
Huic gemini apparent dentes in carne venenum
Fundentes, verubus sub fœmina pluribus atrox.
Ore etenim toto mordens illa hæret, et icta
In cute gingiuæ lato signantur hiatu.
Pingui inde haud dispar sanies emanat olino,
Sanguinea interdum vel pallida, tum caro sese
Attollens viridi rubróue infecta colore,
Aut liuente, grauem dat magna mole tumorem.
Hic modò turget aqua plenus, bullæque frequentes,
Quales ignis edax ambusto in corpore tollit,
Erumpunt sparsim, fœdóque humore redundant.
Putria mox plagam circunstant vlcera, et ipsam
Depascunt, sanie tetróque fluentia tabo.
Flagrat et ardenti corpus consumitur igni.
Et denso crebri singultus agmine guttur
Concutiunt, sonitúsque cient, per colla ruentes.

Οἷα τύλοι, τὸ δ' ἔνερθεν ὑπαιφοινίσσεται ὄμμα
Πολλὸν ὑπὸ σπείρης. ψαφαρὸς δ' ἀναπίμπλαται αὐχὴν
Ἄκριτα ποιφύσσοντος, ὅτ' ἀντομένοισιν ὁδίταις
Αἶψα προσμάξηται, ἐπιζαμενὲς κοτέουσα.
Τῆς ἤτοι πίσυρες κοῖλοι ὑπένερθεν ὀδόντες
Ἀγκύλοι ἐν γναθμοῖς δολιχήρεες ἐρρίζωνται
Ἰοδόκοι. μύχατος δὲ χιτὼν ὑμένεσσι καλύπτει,
Ἔνθεν ἀμείλικτον γυίοις ἐνερεύγεται ἰόν.
Ἐχθρῶν που τέρα κεῖνα καρήασιν ἐμπελάσειε.
Σαρκὶ γὰρ οὔτε τι δῆγμα φαείνεται, οὔτε δυσαλθὲς
Οἶδος ἐπιφλέγεται· καμάτου δ' ἄτερ ὄλλυται ἀνὴρ,
Ὑπνηλὸν δ' ἐπὶ νῶκαρ ἄγει βιότοιο τελευτήν.
Ἰχνεύμων δ' ἄρα μοῦνος ἀκήρειος ἀσπίδος ὁρμὴν
Ἢ μὲν ὅτ' ἐς μόθον εἶσιν, ἀλεύεται, ἠδ' ὅτε λυγρὰ
Θηητούσης ὄφιος κνεοτρόφου ὠεὰ γαίῃ
Πάντα διεσκήνιψε, καὶ ἐξ ὑμένων ἐτίναξε
Δαρδάπτων, ὀλοοῖς δὲ συνερράθαγησεν ὀδοῦσι.
Μορφὴ δ' ἰχνεύταο κινωπέτου, οἷον ἀμυδρῆς
Ἰκτίδος, ἥτ' ὄρνισι κατοικιδίῃσιν ὄλεθρον
Μαίεται, ἐξ ὕπνοιο καθαρπάζουσα πετεύρων,
Ἔνθα λέχος τεύχονται ἐπ' ἴκριον, ἢ καὶ ἀφαυρὰ
Τέκνα πιθαιβώσσουσιν ὑπὸ πλευρῇσι θέρουσαι.
Ἀλλ' ὅταν Αἰγύπτοιο παρὰ θρυόεντας ἰάμνους
Ἀσπίσι μῶλον ἄγῃσιν ἀθέσφατον εἰλικοέσσαις,
Αὐτίχ' ὁ μὲν ποταμόνδε καθήλατο, τύψε δὲ κώλοις
Ταρταρέην ἰλυόεσσαν, ἄφαρ δ' ἐφορύξατο γυῖα
Πηλῷ δινδηθεὶς ὀλίγον δέμας, εἰσόκε λάχνην
Σείριος ἀζήνῃ, τεύξῃ δ' ἄγναμπτον ὀδόντι.
Τῆμος δ' ἠὲ κάρη λιχμήρεος ἑρπηστᾶο
Σμερδαλέης ἔβρωξεν ἐπάλμενος, ἠὲ καὶ οὐρῆς
Ἁρπάξας, βρυόεντος ἔσω ποταμοῖο κύλισσεν.
Εὖ δ' αὖ ἐχιδνήεσσαν ἴδοις πολυδερκέα μορφήν,
Ἄλλοτε μὲν δολιχήν, ὅτε παυρίδα τοῖον ἀέξῃ
Εὐρώπη τ' Ἀσίη τε, τὰ δ' οὐκ ἐπιείκελα δήεις.
Ἤτοι ἂν Εὐρώπην μὲν ὀλίζονα, καί θ' ὑπὲρ ἄκρην
Ῥώθωνας, κεραοί τε καὶ ἀργίλιπες τελέθουσιν·
Οἱ μὲν ὑπὸ Σκείρωνος ὄρη, Παμμώνιά τ' αἰπή,
Ῥυπαῖον, Κόρακός τε πάγον, πολιόν τ' Ἀσέληνον.
Ἀσὶς δ' ὀργυόεντα, καὶ ἐς πλέον ἑρπετὰ βόσκει,
Οἷα περὶ τρηχὺν Βουκάρτερον, ἢ καὶ ἐρυμνὸς
Αἰγαγέης πρηών, καὶ Κέρκαφος ἐντὸς ἐέργει.
Τῶν ἤτοι βρεχμοὶ μὲν ἐπὶ πλάτος, ἠδ' ὑπὲρ ἄκρον
Ὁλκαῖον σπείρης κολοβὴν ἐπελίσσεται οὐρὴν
Ἀργαλέαις φρίσσουσαν ἐπηετανὸν φολίδεσσι.
Νωθεῖ δ' ἔνθα καὶ ἔνθα διὰ δρυμὰ νίσσεται ὁλκῷ.
Πᾶς δέ τοι ὀξυκάρηνος ἰδεῖν ἔχις, ἄλλοτε μῆκος
Μάσσων, ἄλλοτε παῦρος. ἀκιδνότερος δὲ κατ' εὖρος
Νηδύος, ἡ δὲ μύουρος ἐφολκαίη τετάνυσται,
Ἴσως μὲν πεδανὴ δολιχοῦ ὑπὸ πείρασιν ὁλκοῦ,
Ἴσως δ' ἐκ φολίδων τετριμμένη. αὐτὰρ ἐνωπῆς
Γλήνεα φοινίσσει τεθοωμένος, ὀξὺ δὲ δικρῇ
Γλώσσῃ λιχμάζων νέατον σκολύπτεται οὐρήν.
Κωκυτὸν δ' ἐχιναῖον ἐπικλείουσιν ὁδῖται.
Τοῦ μὲν ὑπὲρ κυνόδοντε δύο χροῒ τεκμαίρονται
Ἰὸν ἐρευγόμενοι. πλέονες δέ τοι αἰὲν ἐχίδνης.
Οὔλῳ γὰρ στομίῳ ἐμφύεται, ἀμφὶ δὲ σαρκὶ
Ῥεῖά κεν εὐρυνθέντας ἐπιφράσσαιο χαλινούς.
Τῆς καὶ ἀπὸ πληγῆς φέρεται λίπει ἴκελος ἰχώρ,
Ἄλλοτε δ' αἱματόεις, ποτὲ δ' ἄχροος. οἱ δ' ἐπὶ οἱ σὰρξ
Πολλάκι μὲν χλοάουσα βαρεῖ ἀναδέδρομεν οἴδει,
Ἄλλοτε φοινίσσουσα. τότ' εἴδεται αὖτε πελιδνή.
Ἄλλοτε δ' ὑδατόεν κυέει βάρος. αἱ δὲ θαμειαὶ
Πομφόλυγες ὡς ἔν γε πυρὶ φλυκταιναι ἀραιαὶ
Οἷα πυρικμήτοιο χροὸς πλαδόωσιν ὕπερθεν.
Σηπεδόνες δέ οἱ ἀμφὶς ἐπίδρομοι, αἱ μὲν ἄτερθεν,
Αἱ δὲ κατὰ πληγὴν ἰοειδέα λοιγὸν ἱεῖσαι.
Πᾶν δ' ἐπὶ οἱ δριμεῖα δέμας καταβόσκεται ἄτη
Ὀξέα πυρπολέουσα. κατ' ἀσφάραγον δέ τε λυγμοὶ
Κίονά τε ξυνιόντες ἐπασσύτεροι κλονέουσιν.

Ἀμφὶ καὶ ἰλίγγοις δέμας ἄχθεται· αἶψα δὲ γυίοις
Ἀδρανίη βαρύθουσα, καὶ ἰξύϊ μέρμερος ἵζει.
Ἐν δὲ κάρῃ σκοτόεν βάρος ἵσταται. αὐτὰρ ὁ κάμνων
Ἄλλοτε μὲν δίψῃ φάρυγα ξηραίνεται αὖον.
Πολλάκι δ' ἐξ ὀνύχων ἴσχει κρύος, ἀμφὶ δὲ γυίοις
Χειμερίη ζαλόωσα περιξ βέβειθε χάλαζα.
Πολλάκι δ' αὖ χολόεντας ἀπήρυγε νηδύος ὄγκους
Ὠχραίνων δέμας ἀμφίς. ὁ δὲ νοτερῶν περὶ γυίοις
Ψυχρότερος νιφετοῖο βολῆς περιχεύεται ἱδρώς.
Χροιὴν δ' ἄλλοτε μὲν μολίβου ζοφοειδέος ἴσχει,
Ἄλλοτε δ' ἠερόεντα, τότ' ἄνθεσιν εἴσατο χαλκοῦ.
Εὖ δ' αὖ καὶ δολόεντα μάθοις ἐπιόντα κεράστην,
Ἠΰτ' ἔχιν. τῷ γάρ τε δομὴν ἰνδάλλεται ἴσην.
Ἤτοι ὁ μὲν κολός ἐστιν, ὁ δ' αὖ κεράεσσι πεποιθώς,
Ἄλλοτε μὲν πισύρεσσι, τότ' ἐν δοιοῖσι κεράστης.
Χροιῇ δ' ἐν ψαφαρῇ λεπρύνεται. ἐν δ' ἀμάθοισιν
Ἢ καὶ ἁμαξοτροχιῇσι παρὰ στίβον ἐνδυκὲς αὔει.
Τῶν ἤτοι σπείρῃσιν ὁ μὲν θοὸς ἀντία θύων
Ἀτραπὸν ἰθεῖαν δολιχῷ μηρύγματι γαστρός.
Αὐτὰρ ὅ γε σκαιὸς μεσάτῳ ἐπαλινδεῖται ὁλκῷ,
Οἶμον ὁδοιπλανέων σκολιὴν τετρηχότι νώτῳ,
Τράμπιος ὁλκαίης ἀκάτῳ ἴσος, ἥτε δι' ἄλμης
Πλευρὸν ὅλον βάπτουσα κακοσταθέοντος ἀήτου,
Εἰς ἄνεμον βεβίηται ἀπόκρουσος λιβὸς οὔρῳ.
Τοῦ μὲν, ὅταν βρύξῃσιν, ἀεικέλιον περὶ νύγμα
Ἥλῳ εἰδόμενον τυλόεν πέλει. αἱ δὲ πελιδναὶ
Φλύκταιναι, πέμφιξιν ἐειδόμεναι ὑετοῖο,
Δῆγμα περιξ πλάζονται ἀμυδρώεσσαι ἐς ὠπήν.
Ἤτοι ἀφαυρότερον τελέει πόνον. ἐννέα δ' αὐγὰς
Ἠοῦς μογέων ἐπόσσεται, οἷσι κεράστης
Οὐλόμενον κακοεργὸν ἐνιχραύσει κυνόδοντα.
Διπλοῖς δ' ἐν βουβῶσι καὶ ἰγνύσιν ἀσκηθὲς αὔτως
Μόχθος ἐνιβρέφεται, πελιὸς δέ τοι ἐμφέρεται χρώς.
Τῶν δέ γε καμνόντων ὀλίγος περὶ ἄψεα θυμὸς
Λείπεται ἐκ καμάτοιο. μόλις γε μὲν ἔκφυγεν αἶσαν.
Σῆμα δέ τοι δάκεος αἱμόρρου αὐτίκ' ἐνίψω,
Ὅστε καθ' εἰλυθμοὺς πετρώδεας ἐνδυκὲς αὔει,
Τρηχὺν ὑπέρπεζον θαλάμην ὀλιγήρεα τεύχων,
Ἔνθ' εἰλυθμὸν ἔχευεν, ἐπεί τ' ἐκορέσσατο φορβῆς.
Μήκει μὲν ποδὸς ἴχνος ἰσάζεται, αὐτὰρ ἐπ' εὖρος
Τέθρυπται μύουρος ἀπὸ φλογέοιο καρήνου.
Ἄλλοτε μὲν χροιῇ ψολόεις, ὁτὲ δ' ἔμπαλιν αἰθός.
Δειρὴν δ' ἐσφήκωται ἄδην. πεδανὴ δέ οἱ οὐρὴ
Ζαχρειὲς θλιφθεῖσα κατομφαλίοις τετάνυσται.
Τοῦ μὲν ὑπὲρ νιφόεντα κεράατα δοιὰ μετώπῳ
Ἔγκειται, πάρνοψι φάη λογάδας τε προσεικής.
Σμερδαλέον δ' ἐπί οἱ λάμυρον πέφρικε κάρηνον.
Δοχμὰ δ' ἐπισκάζων ὀλίγον δέμας, οἷα κεράστης,
Μέσσου ὅγ' ἐκ νώτου βαιὸν πλόον αἰὲν ὀκέλλει,
Γαίῃ ὑποθλίβων νηδύν. φολίσιν δὲ καὶ οἴμῳ
Παῦρον ὑποψοφέων, καλάμης ψύσιν οἷα διέρπει.
Νύγματι δ' ἀρχομένῳ μὲν ἐπιβρέχει ἄχροον εἶδος
Κυάνεον. κραδίην δὲ κακὸν περιτέτροφεν ἄλγος.
Γαστὴρ δ' ὑδατόεσσα διέσσυτο. νυκτὶ δὲ πρώτῃ
Αἷμα δ' ἐκ ῥινῶν τε καὶ αὐχένος ἠδὲ καὶ ὤτων
Πιδύεται, χολόεντι νέον πεφορυγμένον ἰῷ.
Οὖρα δὲ φοινίσσοντα κατέδραμεν· αἱ δ' ὑπὸ γυίοις
Ὠτειλαὶ ῥήγνυνται, ἐπειγόμεναι χροῒ ἄζῃ.
Μή ποτέ τοι θήλεια αἱμορροῒς ἰὸν ἐνείη.
Τῆς γὰρ ὀδαξαμένης, τὰ μὲν ἀθρόα πιμπρεῖται οὖλα,
Ῥιζόθεν ἐξ ὀνύχων δὲ καλείβεται ἀσταγὲς αἷμα·
Οἱ δὲ φόνῳ μυδόωντες ἀναπείουσιν ὀδόντες.
Εἴ γ' ἔτυμον, Τροίηθεν ἰοῦσ' ἐχαλέψατο φύλλοις
Αἰν' Ἑλένη, ὅτε νῆα πολύστροιβον περὶ Νεῖλον
Ἔστησαν, βορέαο κακὴν προφυγόντες ὁμοκλήν.
Ἦμος ἀναψύχοντα κυβερνητῆρα Κάνωβον
Θώνιος ἐν ψαμάθοισιν ἀθρήσατο. τύψε γὰρ αὐτὸν
Αὐχέν' ἀποθλιβεῖσα, καὶ ἐν βαρὺν ἤρυγεν ἰὸν
Αἱμορροῒς θήλεια, κακὸν δέ οἱ ἔχραε κοῖτον.

Membra rotant cæca vertigine, robore nullo
Stant lumbi, magnóque artus languore fatiscunt.
Caligat premitúrque caput grauitate, sitísque
Interdum fauces arentes aspera torret:
Sæpè rigent vngues, atque æger corpore toto
Horrescit, gelido ceu grandinis obrutus imbre.
Sæpè etiam in stomacho collectos bilis aceruos
Pallidus ore vomit. sudor fluit vndique riuis
Frigidior niuibus quas cæli nubila fundunt.
Nigricat ipsa cutis, plumbi modo fusca colore:
Cærulea interdum est, ærisue simillima flori.
Nunc facilè agnoscas instructum fraude Cerastem. Cerastes.
Viperea hic forma est, et imagine cretus eadem.
Sed tamen hæc mutila est, is fretus sæpè quaternis
Cornibus, aut binis, atque hoc discrimine notus.
Albescit squalore color, sulcisque rotarum
Conditus ipse viæ medias iacet inter arenas.
Cúmque aduersa, trahens ingenteis vipera gyros
Et rectà; pariter librato corpore, serpat,
Ille viam, dorso et squamis crepitantibus asper,
Obliquè ingreditur, recto de tramite cedens:
Haud secus ac nauis rapido quæ flamine venti
In latus inclinans, demersáque penè sub vndis,
In ventos agitur, flatúque repellitur Euri.
Si dentem impressit, mox vulnere durus in ipso
Claui instar callus, tum plurima pustula circum
Liuescit, fugiens obscuro lumina visu,
Par leuibus bullis pluuio nascentibus imbre.
Nec tamen excruciat magni vis vlla doloris,
Sed superat, nono dum Sol radiauerit ortu,
Impegit diro cui vulnera dente Cerastes.
Insidet inguinibus geminis, & vexat acerbus
Genua labor, propriúmque cutis liuente colorem
Mutat, & ærumnis tandem compage soluta
Deficiens animo vix se miser eripit Orco.
Iam quibus agnoscas Hæmorrhoon accipe signa. Hæmorrhous.
Ille sibi sedem saxosis semper in antris
Figit, & exiguo stratus duróque cubili.
E pastu campis rediens satur, ocia ducit.
Æqualis mensura pedi est, & in arcta reductum
Sensim à flammato tenuatur vertice corpus.
Splendidus interdum color est, contráue perustus.
Stringitur angusto collo, compressáque cauda
Sparsa solo, media multùm gracilescit ab aluo.
Cornua bina gerit sublimi candida fronte,
Lucentes similis orbes oculósque locustæ.
Terrificum squamísque rigens caput horret, et ipse
Exiguum corpus curui de more Cerastæ
Obliquans medio dorso breue promouet agmen,
Ventre solum radens, squamísque sonorus in ipso
Dat strepitum exilem gressu, ceu stramina calcans.
Protinus incusso carò vulnere fœda colorem.
Cæruleum ducit. dolor est in corde, citatur
Præliquidus venter. primáque in nocte per aures,
Per colla & nares virosa bile remistus
Sanguineus scaturit riuísque effunditur humor.
Indè vrina rubet: per corpus denique totum
Vlcera rupta patent, & agit cutis arida rimas.
Sed caue ne membris Hæmorrhois aspera virus
Affundat morsu totis furit ignea labes
Gingiuis, vngues summa ab radice cruorem
Stillant, & strident rorantes sanguine dentes.
Huic Helene, Troiâ, si vera est fama, reuertens,
Cùm pelago classem rapidis Aquilonibus actam
Vix tandem vndosi Nili statuisset in oris,
Nauarchi interitu grauiter succensa Canobi,
Quem mox vt fessas reuocantem in littore vires
Thonius aspexit, pressus ceruice, venenum
Artubus aspersit, duro strauitque cubili,

Abrupit medium corpus, connexáque dorsi
Vertibula, & spina nodos & vincla resoluit.
Ex illo Hæmorrhi elumbes, tortique Cerastæ
Ceu claudi incedunt, pœnas pro fraude luentes.

Sepedō *Nunc tibi Sepedonos clarè notescet imago.*
Hic forma Hæmorrho similis, sed corpore gressum
Dirigit aduerso: frons nullo turgida cornu,
Et cutis in morem villosi picta tapetis.
Mole caput magnum, sed cauda apparet eunti
Exigua, in multos quòd flexam torqueat orbes.
Letifer huic morsus, plenúsque doloris acerbi:
Et corpus totum labes inimica veneni
Pascitur, & sicca pilus è cute decidit omnis,
Vt marcente leues pappi labuntur acantho.
Namque supercilijs & glabro vertice crines,
Palpebrísque fluunt accepto vulnere villi.
Articulos teretes vitiligo signat, & albam
Artubus inducit leuce deformis ephelin.

Dipsas. *At verò Dipsas parua sub imagine nota*
Viperulæ, sed quem rabido violauerit ore,
Fata citò eripiunt, & cauda adstrictior atrum
Induit extremis nodis obscura colorem.
Cor totum à morsu flamma æstuat, arida causo
Vruntur, nullóque madent humore labella.
Ipse autem è fluuio, magno ceu taurus hiatu
Pronus aquas potat, dum rupto abdomine venter
Dissiliat, pondúsque solo profundat iniquum.
Prisca inter iuuenes narratur fabula, cælum
Cùm maior natu pulso genitore teneret
Juppiter, & fratres regnorum in parte locasset,
Munere magnifico viridis donasse iuuentæ
Mortales, iam tum damnantes furta Promethei,
Nec tamen hoc vnquam stolidos potuisse potiri.
Imposuêre graui tam præstans munus asello
Defessi, ille sitim sicco, dum vadit onustus,
Gutture collegit, stantémque ad lustra ferocem
Anguem orauit, opem quo rebus ferret egenis.
Cúmque hic mercedem pandi gestamina dorsi
Posceret, oppressus casu non abnuit amens.
Indè feri senium serpentes pubere tergo
Commutant, hominésque premit grandæua senectus,
Et tristem ex illo morbum, rabiémque rudentis
Traxerunt, diróque truces dant vulnera dente.

Chersydrus. *Nunc age Chersydrum discas, cui forma tremendæ*
Aspidis, et morsus atrocia signa maligni.
Sicca cutis tetrùm redolens, distentáque ab imo,
Et rimis, putri concepto humore, dehiscens,
Virosos prodit morsus, miserúmque dolores
Igniti absumunt hominem, subitæque vagantur,
Et toto alternis discurrunt corpore flammæ.
Ille colens primùm liquentia stagna, perenni
Exercet ranas odio: sed Sirius omnem
Vt bibit humorem, superéstque in gurgite limus,
Exilit in siccum, squalénsque & decolor artus
Sole fouet tetros, et linguis sibila vibrans
Arida puluereos pascit virgulta per agros.

Amphisbæna. *Nunc caput in geminum vergẽtem corpore paruo*
Nosce Amphisbænam, cui languent luminis orbes
Protensis vtrinque genis, spatióque relicto
Disiunctis, hebetes. illam cutis æmula terræ
Et robusta tegit, variísque interlita guttis.
Hanc, vbi speluncis primùm processit, adultam
Lignator rapiens, ramo syluestris oliuæ
Exciso, antè noua teretismata verna cicadæ,
Tergore direpto spoliat. sic pluribus illa
Pelle sua prodest, Boreæ cùm flamine segnes
Obriguere manus & victæ frigore torpent,
Aut laxa molles nerui compage laborant.

Scytale. *Et Scytalen illi forma spectabis eandem,*

Τοῦ δ' Ἑλένη μέσσον ὁλκὸν ἀνέκλασε· θραῦσε δ' ἀκάνθης
Δεσμὰ πέριξ νωταῖα, ῥάχις δ' ἐξέδραμε γυίων.
Ἐξόθεν αἱμορρόοι σκολιοπλανέες τε κεράσται
Οἷοι χωλεύουσι κακηπελίῃ βαρύθοντες.
Εὖ δ' αὖ σηπεδόνος γνοίης δέμας· ἀλλ' ὁ μὲν εἴδει
Αἱμορρόῳ σύμμορφος, ἀτὰρ στίβον ἀντί' ὀκέλλει,
Καὶ κεράων δέμας ἔμπλην ἄμμορον. ἡ δ' ἐνὶ χροιῇ
Οἵη περὶ δάπιδος λασίης περιδέδρομε τέρφει.
Κράατι δ' ἐμβαρύθει. ἐλάχεια δὲ φαίνεται οὐρὴ
Ἐσσυμένη· σκολιὴν γὰρ ὁμῶς ἐπιτείνεται ἄκρην.
Τῆς δ' ἤτοι ὀλοὸν καὶ ἐπώδυνον ἔπλετο ἕλκος
Σηπεδόνος. νέμεται μέγας ἠδ' ὀλοφώϊος ἰὸς
Πᾶν δέμας. αὐαλέη δὲ περὶ χροῒ καρφομένη θρὶξ
Σκίδναται ὡς γήρεια καταψυχθέντος ἀκάνθης.
Ἐκ μὲν γὰρ κεφαλῆς τε καὶ ὀφρύος αὐδεὶ τυπέντι
Ῥαίονται, βλεφάρων δὲ μέλαιν' ἐξέφθιτο λάχνη.
Ἄψεα δὲ προχέοντα ἐπισπίζουσι μὲν ἀλφοὶ
Λευκαί τ' ἀργινόεσσαι ἐπ' ἂρ στείονται ἔφηλιν.
Ναὶ μὴν διψάδος εἶδος ὁμώσεται αἰὲν ἐχίδνῃ
Παυροτέρῃ. θανάτου δὲ θοώτερος ἵξεται αἶσα
Οἷσιν ἐνισκίμψῃ βλοσυρὸν δάκος, ἤτοι ἀραιὴ
Αἰὲν ὑποζοφόωσα μελαίνεται ἄκροθεν οὐρή.
Δήγματι δ' ἐμφλέγεται κραδίη πρόπαν. ἀμφὶ δὲ καύσῳ
Χείλε' ὑπ' ἀζαλέης ἀζαίνεται ἄβροχα δίψης.
Αὐτὰρ ὅγ' ἠΰτε ταῦρος ὑπὲρ ποταμοῖο νενευκὼς
Χανδὸν, ἀμέτρητον δέχεται ποτὸν, εἰσόκε νηδὺς
Ὀμφαλὸν ἐκρήξειε, χέῃ δ' ὑπεραχθέα φόρτον.
Ὠγύγιος δ' ἄρα μῦθος ἐν αἰζηοῖσι φορεῖται,
Ὡς ὁπότ' οὐρανὸν ἔσχε Κρόνου πρεσβύτατος υἱὸς,
Νειμάμενος κασίεσσιν ἑκὰς περικυδέας ἀρχὰς
Ἰδμοσύνῃ, νεότητα γέρας πόρεν ἡμερίοισι
Κυδαίνων. δὴ γάρ ῥα πυρὸς ληΐστορ' ἔνιπτον.
Ἄφρονες· οὐ μὲν τῆς γε κακοφραδίης ἀπόναντο.
Νωθεῖ γὰρ κάμνοντες ἀμορβεύοντο λεπάργῳ
Δῶρα· πολύσκαρθμος δὲ κεκαυμένος αὐχένα δίψῃ
Ῥώετο. γωλειοῖσι δ' ἰδὼν ὁλκήρεα θῆρα
Οὐλοὸν, ἐλλιτάνευε κακῇ ἐπαλαλκέμεν ἄτῃ
Σαίνων. αὐτὰρ ὁ βεῖθος ὃ δή ῥ' ἀνεδέξατο νώτοις
Ἤτεεν ἄφρονα δῶρον. ὁ δ' οὐκ ἀπανήνατο χρειῇ.
Ἐξότε γηραλέον μὲν ἀπὸ φλοιὸν ἑρπετὰ βάλλει
Ὁλκήρη, θνητοὺς δὲ κακὸν περὶ γῆρας ὀπάζει.
Νοῦσον δ' ἀργαλέην βρωμήτορος οὐλομένη θὴρ
Δέξατο, καί τε τυπῇσιν ἀμυδροτέρῃσιν ἰάπτει.
Νῦν δ' ἄγε χερσύδροιο καὶ ἀσπίδος εἴσεο μορφὰς
Ἰσαίας· πληγῇ δὲ κακήθεα σήμαθ' ὁμαρτεῖ.
Πᾶσα γὰρ αὐαλέη ῥινὸς περὶ σάρκα μυσαχθὴς
Νειόθι πιναμένη, μυδόεν τεκμήρατο νύγμα,
Σηπεδόσι φλιδόωσα. τὰ δ' ἄλγεα φῶτα δαμάζει
Μυρία πυρπολέοντα. θοαὶ δ' ἐπὶ γυῖα χέονται
Πρηδόνες, ἄλλοθεν ἄλλαι ἐπημοιβοὶ κλονέουσαι.
Ὃς δή τοι τὸ πρὶν μὲν ἐπὶ βροχθώδει λίμνῃ
Ἄσπειστον βατράχοισι φέρει κότον. ἀλλ' ὅταν ὕδωρ
Σείριος ἀζαίνῃσι, τρύγη δ' ἐνὶ πυθμένι λίμνης,
Καὶ τόθ' ὅγ' ἐν χέρσῳ τελέθει ψαφαρός τε καὶ ἄχροος
Θάλπων ἠελίῳ βλοσυρὸν δέμας· ἐν δὲ κελεύθοις
Γλώσσῃ ποιφύγδην νέμεται διψήρεας ὄγμους.
Τὸν δὲ μετ' ἀμφίσβαιναν ὀλίζονα καὶ μινύθουσαν
Δήεις ἀμφικάρηνον, ἀεὶ γλήναισιν ἀμυδρήν.
Ἀμβλὺ γὰρ ἀμφοτέρωθ' ἀμφιπρονένευκε γένειον
Νόσφιν ἀπ' ἀλλήλων· χροιή γε μὲν ἠΰτε γαίης,
Ῥωμαλέον φορέουσα περιστιγὲς αἰόλον ἔρφος.
Τὴν μὲν, ὅθ' ἁδρύνηται, ὀρειτύποιο βατῆρα
Κόψαντες ῥάδικα πολυστεφέος κοτίνοιο,
Δέρματος ἐσκύλευσαν, ὅτε πρώτιστα πέφανται,
Πρόσθε βοῆς τέττιγος ἐαρτέρου· ἠδ' ὀνίνησι
Ῥινῷ δυσπαθέοντας, ὅτ' ἐν παλάμῃσιν ἄεργοι
Μάλκαι ἐπιπροθέωσιν ὑπὸ κρυμοῖο δαμέντων,
Ἠδ' ὁπόταν ξανάᾳ νεύρων κεχαλασμένα δεσμά.
Δήεις καὶ σκυτάλην ἐναλίγκιον ἀμφισβαίνῃ

Εἴδει, ἀτὰρ πάχετός τε καὶ οὐτιδανὴν ἐπὶ σειρὴν
Πάσσον. ἐπεὶ σκυτάλης μὲν ὅσον σμινύοιο τέτυκται
Στειλειῆς πάχετος. τῇ δ' ἕλμινθος πέλει ὄγκος,
Ἠὲ καὶ ἔντερα γῆς, οἷα τρέφει ὄμβριμος αἶα.
Οὐ γὰρ ὅτ' αὖ χαράδρεια λίπῃ καὶ ῥωγάδα πέτρην
Ἦρος ἀεξομένου, ὁπόθ' ἑρπετὰ γαῖα φαείνει,
Ἀκρεμόνος μαράθοιο χυτὸν περιβόσκεται ἔρνος,
Εὖτ' ἂν ἀπ' ἠελίοιο περὶ φλοιὸν ἄψεα βάλλῃ,
Ἀλλ' ἥγ' ἀρπέζαις τε καὶ ἐν νεμέεσσι πεσοῦσα
Φωλειῇ βαθύϋπνος, ἀπ' εἰκαίης δὲ βοτεῖται
Γαίης, οὐδ' ἀπὸ δίψος ἀλέξεται ἱεμένη περ.
Τεκμαίρευ δ' ὀλίγον μὲν, ἀτὰρ προφερέστατον ἄλλων
Ἑρπηστῶν βασιλῆα. τὸ μὲν δέμας ὀξυκάρηνος
Ξανθὸς, ἐπὶ τρία δῶρα φέρων μῆκός τε καὶ ἰθύν.
Οὐκ ἄρα δὴ κείνου περιηχθέα κνώδαλα γαίης
Ἰυγὴν μίμνουσιν, ὅτ' ἐς νομὸν, ἠὲ καὶ ὕλην,
Ἠὲ καὶ ἀρδηθμοῖο μεσημβρινὸν ἀΐξαντος
Μείρονται, φύζῃ δὲ παλιντροπέες φορέονται.
Τύμματι δ' ἐπρήσθη φωτὸς δέμας. αἱ δ' ἀπὸ γυίων
Σάρκες ἀπορρείουσι πελιδναί τε ζοφεραί τε.
Οὐδέ τις οὐδ' οἰωνὸς ὑπὲρ νέκυν ἴχνια τείνας,
Αἰγυπιοὶ, γῦπές τε, κόραξ τ' ὀμβρήρεα κρώζων,
Οὐδὲ μὲν ὅσσα τε φῦλ' ὀνομάζεται οὔρεσι θηρῶν
Δαίνυνται, τοῖόν περ ἀϋτμὴν δεινὸν ἐφείη.
Εἰ δ' ὀλοὴ βούβρωστις ἀϊδρείῃφι πελάσσει,
Αὐτοῦ οἱ θάνατός τε καὶ ὠκέα μοῖρα τέτυκται.
Κῆρα δέ τοι δρυΐναο πιφάσκεο, τόνδε χέλυδρον
Ἐξέτεροι καλέουσιν, ὃ δ' ἐν δρυσὶν οἰκία τεύξας,
Ἢ ὅγε που φηγοῖσιν ὀρεσκεύει περὶ βήσσας.
Ὕδρον μιν καλέουσι, μετεξέτεροι δὲ χέλυδρον,
Ὅστε βρύα προλιπὼν καὶ ἕλος καὶ ὁμήθεα λίμνην,
Ἀγρώσσων λειμῶσι μολουρίδας ἢ βατραχίδας,
Σπέρχεται ἐκ μύωπος ἀήθεα δέμνιος ὁρμήν.
Ἔνθα κατὰ πρέμνον κοίλης ἀπεδύσατο φηγοῦ
Ὀξὺς ἀλεὶς· κοῖτον δὲ βαθεῖ ἐνεδείματο θάμνῳ,
Αἰθαλόεις μὲν νῶτα· κάρη γε μὲν ἀρπεδὲς αὕτως
Ὕδρῳ εἰσκόμενον. τὰ δ' ἀπὸ χροὸς ἐχθρὸν ἄηται,
Οἷον ὅτε πλαδόωντα περὶ σκῦλα καὶ δέρη ἵππων
Γναμπτόμενοι μυδόωσιν ὑπ' ἀρβήλοισι λάθαργοι.
Ἤτοι ὅτ' ἐν κώληπος ἢ ἐν ποδὸς ἴχνει τύψῃ,
Χρωτὸς ἀποπνιγόεσσα κεδαιομένη φέρετ' ὀδμή.
Τοῦ δ' ἤτοι περὶ τύμμα, μέλαν κορθύεται οἶδος.
Ἐν δὲ νόον πεδόωσιν ἀμυθαίνοντος ἀνῖαι
Ἐχθόμεναι. χροιὴ δὲ μόγῳ αὐαίνεται ἀνδρὸς,
Ῥινοὶ δὲ πλαδόωσιν ἐπὶ χροΐ. τοῖά μιν ἰὸς
Ὀξὺς ἀεὶ νεμέθων ἐπιβόσκεται. ἀμφὶ καὶ ἀχλὺς
Ὄσσε κατακρύπτουσα κακοσταθέοντα δαμάζει.
Οἱ δέ τε μυκάονται, περιπνιγέες τε πέλονται,
Οὖρα δ' ἀπέστυπται, τοὶ δ' ἔμπαλιν αὖ ὑπνώοντες
Ῥέγκουσιν, λυγμοῖσι βαρυνόμενοι θαμέεσσιν,
Ἢ ἀπερευγόμενοι ἔμετον χολοειδέα δειρῆς·
Ἄλλοτε δ' αἱματόεντα, κακὴ δ' ἐπιδίψιος ἄτη
Ἐσχατιῇ μογέουσι τρόμον κατεχεύατο γυίοις.
Φράζεο δὲ χλοάοντα δαεὶς κύανόν τε δράκοντα,
Ὅν ποτε Παιήων λασίῃ ἐνεθρέψατο φηγῷ,
Πηλίῳ ἐν νιφόεντι Πελεθρόνιον κατὰ βῆσσαν·
Ἤτοι ὅγ' ἀγλαυρός τε εἴδεται· ἐν δὲ γενείῳ
Τρίστοιχοι ἑκάτερθε περιστιχόωσιν ὀδόντες.
Πίονα δ' ἐν σκυνίοισιν ὑπόθματα. νέρθε δὲ πώγων
Ἔπλεθ' ὑπ' ἀνθερεῶνα χολοιβαφὸς, οὐ μὲν ὅγ' αὕτως
Ἐγχρίψας ἤλγυνε, καὶ ἢν ἔκπαγλα χαλεφθῇ.
Βληχρὸν γὰρ μυὸς οἷα νυχοβόρου ἐν χροῒ νύγμα
Εἴδεται, αἱμαχθέντος ὑποκραντῆρος ἀραιοῦ.
Τῷ μὲν τ' ἔκπαγλον κοτέων βασιλήϊος ὄρνις
Αἰετὸς ἐκ παλαχῆς ἐπαέξεται. αὐτία δ' ἐχθρὴν
Δῆριν ἄγει γενύεσσιν, ὅταν βλώσκοντα καθ' ὕλην
Δέρκηται· πάσας γὰρ ὅγ' ἠρήμωσε καλιάς,
Αὕτως ὀρνίθων τε τόκον, κτίλα τ' ὠεὰ βρύκων.
Αὐτὰρ ὅτε καὶ ῥῶια καὶ ὠεμόεντα λαγωὸν

Sed quæ Amphisbana vel cauda vincere possit
Crassitiem exili. capulis par namque ligonum
Est scytale, illa autem lumbrici molle rotundi,
Atque intestini, quod terra erumpit ab alma.
Vere nouo campis cum serpens exit apertis,
Et rupes linquens cauedsque per arua vagatur,
Non hæc florentis carpit virgulta marathri
Exuuiis puber positis, renitensque iuuenta,
Sed per conualles, densisque in saltibus alto
Vincta latet somno. tellus ibi pabula largè
Sufficit, vnda siti non quæritur vlla leuandæ.
Contemplator item exiguum, sed robore cunctis Basiliscus.
Præstantem regem, cui vertice corpus acuto
Atque color rutilus, mensura modúsque tripalmis.
Non quisquam illius terrentia sibila serpens
Pertulerit, cunctos latè seu prata capessunt,
Siue sitim medio properant compescere sole,
Summouet, atque fugæ cogit dare terga timentes.
In membra à morsu flammæ grassantur, & atræ
Liuantésque fluunt putri de corpore caries.
Non aquila aut vultur, non quæ nigra crocitat ales
Nuncia venturæ pluuiæ, non turba ferarum
Cætera per syluas, ausit gustare cadauer,
Quod semel insultans impuro afflauerit ore.
Sin vesana fames ignaram huc vertere morsus
Compulerit, subita certáque in morte tenetur.
Iam Dryinæ ausculta pestes, qui sæpè canatis Dryinas siue Chelydrus.
Roboris in truncis rimosa cubilia ponit,
Aut latitat veteris suffosso cortige fagi,
Hydrum alij hunc vocitant, alij dixere Chelydrum.
Ipse lacus postquam solitos algásque palustres
Liquit, & in pratis ranas volucrésque locustas
Venatur, rapidi mucrone petitus asili
Effugit, & præceps veloci fagina saltu
Antra subit, truncíque caua se condit in aluo.
Illi nigra cutis, vertéxque simillimus hydro,
Et pariter latus. tetrum sed corpus odorem
Non aliter spirat, quàm qui nascuntur equorum
Tergore de putri vermes, scalpróque secantur.
Si talum aut summæ pressit vestigia calcis,
Halitus indè grauis circum vitalia fusus
Angit, & in nigros assurgit plaga tumores.
Infesti languentem animum mœstúmque dolores
Exagitant, aret crudeli vulnere corpus
Fœtentem vibrans animam. depascitur artus
Virus edax, latéque simul contagia serpunt,
Et densa instabiles caligo inuoluit ocellos.
Balatus edunt alij, strictísque premuntur
Faucibus, vrinæ restant, hos stertere contrà
Perfusos somno videas, concussáque crebro
Ilia singultu, vomitúsque per ora citatos
Sanguinis aut bilis. tandem sitiente veneno
Diffusus per membra tremor languentia currit.
Nec verò auratum, cælique nitore draconem Draco.
Transierim, quem fago aluit Phœbeia proles
Valle Pelethronia, gelidúmque ad Pelion, anguem
Præstanti forma, cui dentes agmine iuncti
Tergemino, malis vtraque ex parte cohærent.
Magna superciliis conduntur lumina crassis.
Barbáque rugoso promittitur aurea mento.
Ille vel attollens iras frendénsque dolorem
Non dederit tantum. spectatur dente pusillo
Vulnus hebes, murisque patet non amplius ictus.
Armiger hunc contrà primo Iouis ales ab ortu
Aspera bella mouet, rostróque infensa recuruo
Instat, vbi mediis gradientem aspexerit agris.
Ille domos siquidem nidósque propagine dulci
Vastat: & oua vorans, orbata cubilia linquit.
Quin & ouem leporémque citum per inania raptum

E dumo insiliens, aquila mox eripit vngue.
Illa fugit, certant de præda. hinc indè volantem
Insequitur frustrà sinuosa volumina ducens,
Suspiciénsque oculis abeuntem in sidera toruis.
Cenchrenes. *Hybernam si quando Samum, clarámque ruina*
Mulciberi si Lemnon adis, qua proxima Thracum
Littoribus Iunone procul Rescynthide distant,
Hebrus vbi et niueo Zonai vertice montes,
Atque alta OEagrida quercus, Zerynthiáque antra,
Horrenda inuenies Cenchrenem mole, coloni
Quem vocitant varium squamis punctísque leonem.
Corporis haud vnus monstro modus. omnia latè
Occupat, & nulla medicabilis arte putredo
Membra cito peredit, grauidóque in ventre dolorem
Semper agens, alui nodum premit improbus hydrops.
Ille vbi sol radiis terras feruentibus vrit,
Ecce subit clinos nemorosíque aspera montis,
Sanguinis impensè sitiens, pecudésque Mosycli
Atque Sai petit insidiis, dum frigora pastor
Abiete sub patula securus et ocia captat.
Te nulla irato coram fiducia sistat
Tollentique minas, ne flammas corpore toto
Spargat, & implexum connexis vndique nodis
Verberet, ac rupto sugat thorace cruorem.
At fuge, non rectà, sed obliquo tramite currens,
Scinde viam, et frustrare feræ compendia: nectunt
Spinea vincla moras, herétque offensa salebris,
Cùm recto planóque ruat rapidissima campo.
Talis Threïciis effert se tractibus anguis.
Stellio. *Hîc & vilis agit crudeles Stellio morsus.*
Illum quare Ceres quondam violarit Achæa
Fama refert, quando puerilia membra resoluit
Callichorum ad puteum, pia cùm Metanira senéxque
Hospitio Celei diuam excepisset amici.
Præterea & syluas haud noxia turba ferarum
Pascitur & dumos atque obsita lustra tenebris.
Has elopes, libyásque, coronatósque myagros
Appellant, iaculos etiam, mitésque moluros
Quique errant nulla typhlopes peste nocentes,
Remedia ad venenatorum ictus. *Ast ego iam flores pictos, horúmque medelas*
Morborum, & folia, et radicibus apta legendis
Tempora, quò possis grassanti occurrere pesti,
Expediam, facili complectens omnia versu:
Principio in syluis, vbi sæua pascua carpunt
Læta feræ, stillat dum plaga cruore, recentes
Herbas carpe, solent tales præstare vetustis.
Radicem ante omnes Chironis nomine claram
Centauri legito, quàm primum Pelio in alto
Phyllirides Chiron longa ceruice notauit.
Ambit amaracino folio coma pendula caulem,
Auratíque micant flores, radíxque supernè
Sparsa Pelethronio saltu, per summa vagatur.
Hanc tu vel siccam, vel pila tunde virentem,
Et vini cotyla mistam largire meraci.
Subuenit hæc cunctis, & ob id Panacea vocatur.
Aut vmbrosa colens & aristolochia terenda,
Illa periclymeni foliis, hederæque propinquis,
Floribus hysgino rubris, et odore molesto,
In medio cuius fructum pendere pyrastri
Myrtea qualem fert ochne vel baccha, videbis.
Fœmina tuberibus radicum nixa rotundis
Germinat, at maribus longæ, cubitóque sub alma
Defossæ terra. buxi color intus vtrique.
Haud temerè inuenias medicamen morsibus vllum
Vipereis prodesse magis, si frustula drachmæ
Pondere flauenti libeat miscere falerno.
Nec minus has contrà pestes decerpe triphyllon,
Seu iuga celsa tenet, seu per decliuia surgit.
Hic minyanthes, at ille vocat tripetelon. agresti

Ῥεῖα δράκων ἥμερος νέον μάρψαντος ὄνυξι,
Θάμνου ὑπαΐξας. ὁ δ' ἀλεύεται. ἀμφὶ δὲ δαιτὸς
Μάρναται. ἰπτάμενον δὲ πέριξ ἀτέλεστα διώκει
Σπειρηθεὶς καὶ λοξὸν ὑπόδραξ ὄμμασι λεύσσων.
Εἴ γε μὲν Ἡφαίστοιο χαλαίποδος ἐν πτυχὶ νήσου
Βήσεαι, ἠὲ Σάμον δυσχείμερον, αἵτ' ἐνὶ κόλπῳ
Θρηϊκίῳ βέβληνται, ἑκὰς ῥησκυνθίδος Ἥρης,
Ἕβρος ἵνα Ζωναῖά τ' ὄρη χιόνεσσι φάληρα,
Καὶ δρύες οἰαγρίδαο, τόθι Ζηρύνθιον ἄντρον,
Δήεις κεγχρίναο δολιχὸν τέρας, ὅντε λέοντα
Αἰόλον αὐδάξαντο περίστικτον φολίδεσσι.
Τοῦ πάχετος μῆκός τε πολύστροφον. αἶψα δὲ σαρκὶ
Πυθεδόνας κατέχευε δυσαλθέας. αἱ δ' ἐπὶ γυίοις
Ἰοβόροι βόσκονται. ἀεὶ δ' ὑπὸ νηδύσιν ὕδρωψ
Ἄλγεσιν ἐμβαρύθουσα κατὰ μέσον ὀμφαλὸν ἵζει,
Ἤτοι ὅτ' ἠελίοιο θερειτάτη ἵσταται ἀκτὶς,
Οὔρεα μαιμώωσαν ἐπινίσσεται ὀκρυόεντα,
Αἵματος ἰσχανόων καὶ ἐπὶ κτίλα μῆλα δοκεύων
Ἢ Σάου ἠὲ Μοσύχλου, ὅτ' ἀμφ' ἐλάτῃσι μακεδναῖς
Ἄγραυλοι ψύχωσι, λελοιπότες ἔργα νομήων.
Μή σύ γε θαρσαλέος περ ἐὼν θέλε βήμεναι ἄντην
Μαινομένου, μὴ δή σε καταφλέξῃ, καὶ ἀναίξῃ
Πάντοθι μαστίζων οὐρῇ δέμας, ἐν δὲ καὶ αἷμα
Λαιφάξῃ κληῗδας ἀναρρήξας ἑκάτερθεν.
Φεῦγε δ' ἀεὶ σκολιώτ' ἐπ' ἰθεῖαν ἀτραπὸν ἴλλων,
Δοχμὸς ἀνακρούων θηρὸς δρόμον. ἦ γὰρ ὁ δεσμοῖς
Βλάπτεται ἐν καμπῇσι πολυστρέπτοισιν ἀκάνθου,
Ἰθεῖαν δ' ὤκιστος ἐπιδρομάδην στίβον ἕρπει.
Τοῖος Θρηϊκίησιν ὄφις νήσοισι πελάζει.
Ἔνθα καὶ οὐτιδανοῦ περ ἀπεχθέα βρύγματ' ἔασιν
Ἀσκαλάβου. τὸν μέν τ' ἐρέει φάτις οὕνεκ' Ἀχαιὴ
Δημήτηρ ἔβλαψεν, ὅθ' ἅψεα σίνατο παιδὸς
Καλλίχορον περὶ φρεῖαρ, ὅτ' ἐν Κελεοῖο θεράπναις
Ἀρχαίη Μετάνειρα θεὴν δείδεκτο περίφρων.
Ἀλλὰ γε μὴν ἄβλαπτα κινώπετα βόσκεται ὕλην
Δρυμοῖς καὶ λασιῶνας ἀμορβαίους τε χαράδρας
Οἷς ἔλοπας, λίβυάς τε, πολυστεφέας τε μυάγρους
Φράζονται, σύν τ' ὅσσοι ἀκοντίαι, ἠδὲ μόλυροι,
Καὶ ἔτι που τυφλῶπες ἀπήμαντοι φορέονται.
Τῶν μὲν ἐγὼ θρόνα πάντα καὶ ἀλθηστήρια νούσων,
Φύλλα τε, ῥιζοτομόν τε διείσομαι ἀνδράσιν ὥρην,
Πάντα διαμπερέως καὶ ἀπηλεγὲς, οἷσιν ἀρήγων
Ἀλθήσῃ νούσοιο κατασπέρχουσαν ἀνίην.
Τὰς μὲν ἔτι βλύζοντι φόνῳ περιαλγέϊ ποίας
Δρέψασθαι νεόκμητα· τὸ γὰρ προφερέστατον ἄλλων,
Χώρῳ ἵνα κνώπες θαλερὴν βόσκονται ἀν' ὕλην.
Πρώτην μὲν Χείρωνος ἐπαλθέα ῥίζαν ἑλέσθαι
Κενταύρου Κρονίδαο φερώνυμον, ἥν ποτε Χείρων
Πηλίῳ ἐν νιφόεντι κιχὼν ἐφράσσατο δειρῇ.
Τῆς μὲν ἀμαρακόεσσα χυτὴ περιδέδρομε χαίτη·
Ἄνθεα δὲ χρύσεια φαείνεται, ἡ δ' ὑπὲρ αἴης
Ῥίζα, καὶ οὐ βυθόωσα πελεθρόνιον νάπος ἴσχει.
Ἣν σὺ καὶ αὐαλέην, ὁτὲ δ' ἔγχλοον ὅλμῳ ἀράξας
Φυρσάμενος κοτύλῃ πιέειν μεθυοινέος οἴνης.
Πάντη γὰρ ἄρκιός ἐστι, τὸ μὴν πανάκειον ἔπουσιν.
Ἤτοι ἀριστολόχεια παλίσκιος ἐνδατέοιτο,
Φύλλα τε κισσήεντα περικλυμένοιο φέρουσα.
Ἄνθεα δ' ὑσγίνῳ ἐνερεύθεται. ἡ δέ οἱ ὀδμὴ
Σκίδναται ἐμβαρύθουσα. μέσον δ' ὡς ἀχράδα καρπὸν
Μυρτάδος ἐξ ὄχνης ἐπιόψεαι, ἤ σύ γε βάκχης.
Ῥίζα δὲ θηλυτέρης μὲν ἐπιστρογγύλλεται ὄγκῳ.
Ἄρσενι δ' αὖ δολιχή τε καὶ ἀμπύγονος βάθος ἴσχει.
Πύξου δὲ χροιὴ προσαλίγκιος ὠρικίοιο.
Τὴν ἤτοι ἔχιός τε καὶ αἰνοπλῆγος ἐχίδνης
Ἀγρεύσεις ὄφελος περιώσιον. ἔνθεν ἀπορρὼξ
Δραχμαία μίσγοιο ποτῷ ἐνὶ κιρράδος οἴνης.
Ναὶ μὴν καὶ τρίφυλλον ὀπάζεο κνωπὶν ἀρωγὴν,
Ἤ που ἐν τρήχοντι πάγῳ ἢ ἀποσφάγι βλάστῃ.
Τὴν ἤτοι μινυανθὲς, ὁ δὲ τριπέτηλον ἐνίσπει.

Χαίτην μὲν λωτῷ, ῥυτῇ γε μὲν εἴκελον ὀδμήν.
Ἤτοι ὅτ' ἄνθεα πάντα καὶ ἐκ πέταλα ποικίλα τεύχῃ,
Οἷόν τ' ἀσφάλτου ἀπερεύγεται ἔνθα κολούσας
Σπέρμαθ' ὅσον κύμβοιο τραπεζήεντος ἐλέσθαι,
Καρδόπῳ ἐντρίψας, πίεειν ὀφίεσσιν ἀρωγήν.
Νῦν δ' ἄγε τοι ἐπίμικτα νόσων ἀλκτήρια λέξω.
Θρινακίην μὲν ῥίζαν ἕλευ γυιήθεα θάψου
Μίξας, ἐν δὲ σπέρμα χυτόν λευκανθέος ἄγνου,
Νῆριν, πηγάνιόν τε περιβρυὲς, ἐν δέ τε θύμβρης
Δρεψάμενος βλαστὸν χαμαιευνάδος, ἥ τε καθ' ὕλην
Οἴας θ' ἑρπύλλοιο περιρραγάδας ἀέξει.
Ἄγρει δ' ἀσφοδέλοιο διανθέος ἄλλοτε ῥίζαν,
Ἄλλοτε καὶ καυλεῖον ὑπέρτερον ἀνθερίκοιο,
Πολλάκι δ' αὖ καὶ σπέρμα, ὅ τοι λοβὸς ἀμφὶς ἀέξει,
Ἠὲ καὶ ἑλξίνην, τήν τε κλύβατιν καλέουσιν,
Ὕδατι τερπομένην καὶ ἀειθαλλοῦσαν ἰάμνοις.
Πῖνε δέ γ' ἐντρίψας κοτυλήρρυτον ὄξος ἀφύσσων,
Ἢ οἴνου· ῥέα δ' αὖτε καὶ ὕδατι κῆρας ἀλύξαις.
Ἐσθλὴν δ' ἀλκιβίου ἔχιος περιφράζεο ῥίζαν.
Τῆς καὶ ἀκανθοβόλος μὲν ἀεὶ περιτέτροφε χαίτη,
Λείρια δ' ὡς ἴα τοῖα περιστέφει, ἣ δὲ βαθεῖα
Καὶ ῥαδινὴ ὑπένερθεν ἀέξεται οὔδεϊ ῥίζα.
Τὸν μὲν ἔχις βουβῶνος ὑπὲρ νεάτοιο χαράξας,
Ἄντρῳ ἐνυπνώοντα χυτῆς περὶ τέλσον ἀλωῆς,
Εἶθαρ ἀπέπνευσε κάματον βίῃ, αὐτὰρ ὁ γαίης
Ῥίζαν ἐρυσσάμενος, τὸ μὲν ἕρκεϊ θρύψεν ὀδόντων
Θηλάζων, τὸ δὲ πέσκος ἑῷ πάχα κάββαλεν ἕλκει.
Ἢ μὴν καὶ πρασίοιο χλοανθέος ἔρνεα κόψας,
Χραισμήσαις ὀφίεσσι, πιὼν ἀργῆτι σὺν οἴνῳ.
Ἥτε καὶ ἀσόργοιο κατειρύσεν οὔθατα μόσχου
Πρωτογόνου, στέργει δὲ περισφαραγεῦσα γάλακτι,
Τὴν ἤτοι μελίφυλλον ἐπικλείουσι βοτῆρες,
Οἱ δὲ μελίτταιναν· τῆς γὰρ περὶ φύλλα μέλισσαι
Ὀδμῇ θελγόμεναι μέλιτος ῥοιζηδὸν ἵενται.
Ἠὲ σύγ' ἐγκεφάλοιο περὶξ μήνιγγας ἀραιὰς
Ὄρνιθος λάζοιο κατοικίδος· ἄλλοτ' ὀμόρξεις
Ψῆγμα πολυκνήμου τε ὀρείγανον, ἢ ἀπὸ κάπρου
Ἥπατος ἀκρότατον κέρσας λοβὸν, ὅστε τραπέζης
Ἐκφύεται, νεύει δὲ χολῆς σχεδὸν ἠδὲ πυλάων.
Καὶ τὰ μὲν αὖ σύμμικτα πιεῖν δόθι, ἄνδιχα κόψας
Ὄξεος ἢ οἴνης· πλεῖον δ' ἄκος ἕψεται οἴνης.
Ἐν δὲ φόβην ἐρύσασθαι ἀειθαλέος κυπαρίσσου
Ἐς ποτὸν, ἢ πάνακες, ἢ κάστορος οὐλοὸν ὄρχιν,
Ἢ ἵππου τὸν Νεῖλος ὑπὲρ Σάϊν αἰθαλόεσσαν
Βόσκει, ἀρούρῃσιν δὲ κακὴν ἐπιβάλλεται ἅρπην·
Ὅστε καὶ ἐκ ποταμοῖο λιπὼν ζάλον εἰλυόεντα,
Χιλοῖ ὅτε χλοάουσι, νέον δ' ἀπεχεύατο ποίην,
Τόσσον ἐπιστείβων λείπει βυθὸν, ὁσσάτιόν περ
Ἐκνέμεται χνύεσο παλίσσυτον ὄγμον ἐλαύνων.
Τοῦ μὲν ἄπο προταμὼν δραχμῆς βάρος ἰσοφαρίζειν,
Ὕδατι δ' αὖ γ' ἐπίσαιο κύτει ἐν ἀολλέα κόψας.
Μηδὲ σύ γ' ἀβροτόνου ἐπιλήθεο· μηδέ τε δάφνης
Καρπὸν ἀραιοτέρης, μάλα δ' αὖ καὶ ἀμάρακος εἴη
Χραισμήεις πρασιῆς τε καὶ ἀνδήροισι χλοάζων.
Ἐν δὲ πύθει τάμισον σκίνακος νεαροῖο λαγωοῦ,
Ἢ προκὸς, ἢ νεβροῖο πάροιθ' ἀπολύματα κόψας,
Ἢ ἐλάφου νηδὺν, τὸν δὴ καλέουσιν ἐχῖνον,
Ἄλλοι δ' ἐγκατόεντα κεκρύφαλον. ὧν ἀπερύσαις
Δραχμάων ὅσον τε δύω καταβάλλεο μοίρας
Τέτρασιν ἐν κυάθοις μέθυος πολιοῦ ἀπομίξας.
Μηδὲ σέ γε χραίσμη πολίου λάθοι, ἠὲ κέδροιο,
Ἀρκευθος, σφαιρήντε θερειλεχέος πλατάνοιο,
Σπέρματα βουπλεύρου τε καὶ Ἰδαίης κυπαρίσσου,
Ἠὲ καὶ ἐξ ἐλάφοιο ταμὼν πεῖνα θοραίην.
Πάντα γὰρ ἀλθήσει, καὶ ἀθέσφατον ἐκ μόρον ὤσει.
Τὴν δὲ μετεξετέρην θανάτου φύξιν τε καὶ ἀλκὴν
Φράζεο, πουλυβάτειαν ἑλὼν τροχαλῷ ἐνὶ λίγδῳ
Σώχειν, ἐν δέ τε οἱ κοτύλην πτισάνοιο χέασθαι·
Ἐν δὲ δύω κυάθεια παλαισταγέος οἴνοιο,

Crine refert lotum, rutaque offundit odorem;
Cùm vero totos floréſque comaſque decoras
Extulit, aſphalto fragat grauis. indè reuellens
Semina quanta capit vinaria cymba, terénſque
Omnia piſtillo, potu medicabere virus.
Nunc age miſta canam tantas pellentia peſtes.
Radicem imprimis thapſi compone ſalubrem
Trinacry, atque alba lectum de vitice ſemen,
Nerinque, & latè ducentem germina rutam.
Surculus addatur thymbræ, quæ gaudet in agris
Sparſa ſolo ſimiles ſerpyllo effundere ramos.
Tu quoque florentis radicem velle rotundam
Aſphodeli, aut tollentem altè faſtigia caulem,
Vel quæ diſtincto clauduntur ſemina folle.
Atque etiam helxinen, clybatin plerique vocarunt;
Gaudet aquis, & fronde iugi per culta vireſcit.
Cuncta tere, & cotyla vini aut mordentis aceti
Miſta bibas: potes & lymphis auertere peſtem:
Alcibij radicem echij pariter lege, ſemper
Aſpera cæſaries cui ſpinis horret acutis,
Purpurei circùm flores, radíxque profunda
Et gracilis terram ſeſe dimittit in imam.
Alcibio, ſomnum dum ſtratus iniret in antro,
Areæ ad extremum, percuſſerat inguina morſu
Vipera, & ex templò conflauerat atra dolorem;
Ille ſolo vulſam radicem mandit, et omnem
Exuxit, crudúmque obduxit magmate vulnus.
Quin et marrubij viridantia germina tundens
Profueris, ſi miſta mero ſimul hauſeris albo.
Tum ſoboli infenſam, dum mammas ſugit inanes,
Compoſitis odiis quæ replet lacte iuuencam,
Agreſtes meliphyllon eam dixere bubulci,
Siue melittænam, quòd captæ mellis odore
Stridere apes circum ſoleant & ſidere ramis.
Quæque cohortalis gallinæ parua cerebrum
Membrana inuoluit, necnon quandoque legenda
Fruſta polycnemique & origanon, aut cape ſummam
Aprugni fibram iecoris, quæ nata trapezâ
Vergitur ad bilis follem, portíſque propinquat.
Hæc tuſa & miſto diluta bibantur aceto,
Aut vino, virtus ſed longè maxima vino.
Et folium viridis potu concede cupreſſi,
Aut panaces, miſerum vel caſtoris accipe teſtem,
Aut paſcentis equi per Nili magna Saitæ
Flumina, et ore malo terræ quoque farra metentis.
Qui fluuio egrediens & turpis gurgite cœni
Dum floret ſeges, atque herbam mutauit ariſtis,
Procedit quantum ſatis eſt vt læta capeſſat
Pabula, et in fluctus poſſit remeare relictos.
Ex illo reſeca quod drachmæ pondus adæquet,
Et cuncta affuſis in pila contere lymphis.
Nec verò abrotoni, fructúſue obliuio lauri
Te capiat, tenuis confert et amaracus areas
Hortorum complens & ripas fronde virenti.
His rapidi leporis, timidiue coagula damæ,
Vel capreæ ammiſce, ſed facibus antè reuulſis.
Aut cerui ventrem, quem multi nomine echinum
Reticulúmque vocant, alto ſub ventre latentem.
Exempta hæc præbe drachmarum pondere binûm
Antiqui cyathis temethi miſta quaternis.
Sed nec opem polij, vel cedri, iuniperúmue
Ignora, & pilulam platani ne ſpreueris amplæ,
Bupleuri quoque ſemen et Idææ cypariſſi,
Aut genitalem etiam cerui reſcindere penem.
Nam cuncta auxilio ſubeunt, ſuperántque laborem.
Nunc alias arteis, alias nunc diſce fugandæ
Mortis opes, pilæque cauo tere pulybateam,
Heminam affundens ptiſanæ, geminóſque falerni
Adiungens cyathos priſco jam conſule nati.

Et pinguis tantum succi qui fluxit oliuâ.
Hæc confusa trahent rodentem è vulnere bilem.
Quin olidæ largire picis sescunciam, & vnà
Internam viridis ferulæ concede medullam,
Aut magnas grandis radices hippomarathri
Intritas cedri baccis, apiíque palustris
Semina: oxybaphi plenus modus omnibus esto.
Adde illis apij concisum semen equini,
Et piceam drachmæ geminato pondere myrrham,
Spicatíque simul fructum decerpe cumini
Appensum, nullo vel pondere corpus echidnæ
Confundas, cyathísque meri tribus ebibe mista.
Tum nardi drachmam pulchra nitentis arista
Accipe, & octipedem raptum de flumine cancrum
Lacte nouo terito, tùm natam Naronis irin
Marginibus, quáque Illyricis Drilo perfluit agris,
Armoniæque & Sidonij fundamina Cadmi,
Pascua vbi gemini serpunt per rura dracones.
Quin & florentem promptè frondentis erices
Tolle comam, hāc pascunt volitántq; examina circum.
Protinus et sterilis myrices virgulta legantur,
Fatidicum vatum numen, quo reddere sortes
Et responsa dedit fari Corypæus Apollo.
His olidæ virides ramos adiunge conyzæ,
Sambucúmque leuem, floréŝque comásque frequentes
Sampsuci, cytisúmque et lactosas thymalidas.
Hæc terito, et testa, vino diluta capaci
Excipito, decies capiat quod congius vnus.
Et gerynon etiam querulos in vase parentes
Palladio in primis iuuat incoxisse liquori.
Sæpè iecur vino quod sors tibi cumque pararit,
Aut caput exitiale feræ, seu fluminis vndâ,
Siue mero epotum pestem discussit acerbam.
Sed nec helichrysus dulcis, non corcorus absit
Fronde iacens humili, non panactea conila,
Quam quidam Heraclion origanon indigitarunt,
Quódque asini pascuntur origanon, & tere thymbræ
Sicca simul capitella grauem extirpantia morbum.
Parua etiam pingui referente papauera rhamno
Vtere, quam circum flos cano vestit amictu
Candidior, Philetærin eam cognomine dicunt
Qui Tmolum Gygísque colunt monumenta, ingúmque
Partheniј, pecori pastus vbi Clezus equino
Præbet, & effusi se pandunt ora Caystri.
Nunc age radices aduersas anguibus audi,
Quas inter duplex Echium spectabis, acutis
Vnum horrens spinis, anchusæ fronde, nec alta
Defossum terra, tenui radice breuique.
Ast aliud calyce & folio maiore, pusillo
Purpureóque viret redimitum flore, supernè
Vipereum gestans adstricto vertice semen.
Amborum æqualis sectorum portio confert
Lignosa in pila, saxóue intrita cauato.
Ipsam etiam eryngi, longámque salubris acanthi
Radicem, paribus trutinæ sed lancibus ambas,
Intere, & in madidis qui vallibus exit, erinum.
Accipe et eucnemi folium syluestris, & ipsum
Iunge apij semen Nemeæum fronde perennis.
Adde & aniceti duplum, sursúmque reducas
Depressam primùm radicum pondere lancem.
Hæc secum miscens, testáque subacta reponens,
Vipereas pestes promptè medicaberis, & quas
Scorpius inflixit plagas, diríue phalanges,
Si libeat ternos obolos mollire Lyæo.
Montanum discerne, notáque chamæleon alba:
Nam venit ambiguus, fusco niger ille colore,
Nec scolymo absimilis, diffundit caule rotundam
Cæsariem, crassa nixus radice nigráque,
Et solem vitans rigidis in saltibus exit.

Ἐν δ' καὶ ἀργέσαο λίπευς ἰσόμοιρον ἐλαίου.
Φύρσας δ' πληγῇσι χολοιβόρον ἰὸν ἐρύξεις·
Ἄγρει δ' ἑξάμορον κοτύλης εὐώδεα πίσσαν,
Καὶ χλωροῦ νάρθηκος ἀπαὶ μέσου ἦτρον ὀλόψας,
Ἠὲ καὶ ἱππείου μαράθου πολυαυξέα ῥίζαν,
Κεδρείσιν ἐντρείψας ἐλεοθρέπτου τε σελίνου
Σπέρματα, μεστωθὲν δ' χάδοι βάθος ὀξυβάφοιο.
Ἔνθα καὶ ἱππείου γε ταμὼν σπερμεῖα σελίνου,
Δραχμάων δ' δύο σμύρνης ἐχεπευκέος ἄχθη,
Ἐν δ' ἀθερηγενέος καρπὸν κέρσαιο κυμίνου
Στήσας, ἢ ἐχίδνην τε καὶ ἄστατον ἀμφικυκήσαις.
Πῖνε δ' μιξάμενος κυάθῳ τρεῖς ἀφύξιμον οἴνου,
Νάρδου τ' εὐσταθέος δραχμήϊον ἄχθος ἑλέσθαι,
Σὺν τε καὶ ὀκταπόδην ποταμῶ ἀποσυληθέντα
Καρκίνον ἐνθρύψαιο νεοβδάλτοιο γάλακτος,
Ἰρὶν θ' ἣν ἔθρεψε Δρίλων καὶ Νάρονος ὄχθη,
Σιδονίου Κάδμοιο θεμείλιον Ἁρμονίης τε
Ἔνθα δύω δαπλῆτε νομὸν στείβουσι δράκοντε.
Λάζεο δ' ἀνθεμόεσσαν ἄφαρ τανύφυλλον ἐρείκην,
Ἥντε μελισσαῖος περιβόσκεται οὐλαμὸς ἕρπων.
Καὶ μυρίκης λάζοιο νέον πανακαρπέα θάμνον
Μάντιν ἐνὶ ζωοῖσι γεράσμιον. ᾗ ἔν Ἀπόλλων
Μαντοσύνας κορυπαῖος ἐθήκατο, καὶ θέμιν ἀνδρῶν.
Μῖξ δ' κονυζῆεν φυτὸν ἔγχλοον, ἠδὲ καὶ ἀκτῆς
Καυλοὺς ὑγρεμόεντας, ἰδὲ πτερὰ πολλὰ καὶ ἄνθη
Σαμψύχου, κύτισον τε καὶ εὐγλαγέας θυμαλίδας.
Πάντα δὲ λίγδῳ θρύπτε, καὶ ἐν σκαφίδεσσι δοχαίαις
Φαρμάσσων μέθυ κεῖνο χοὸς δεκάτη ἐνὶ μοίρᾳ.
Ἀλλ' ἤτοι γεραιῶν κανάχοι περὶ δήια τοκῆες
Βάτραχοι ἐν χύτρῃσι καθεψηθέντες ἄριστοι
Βάμματι. πολλάκι δ' ἧπαρ ἐνὶ σχεδίῃ ποθὲν οἴνῃ
Ἢ αὐτοῦ σίνταο κάρη κακόν, ἄλλοτε νύμφαις
Ἐμποθὲν, τοτὲ δ' οἴνου ἐνὶ σταγόνεσσιν ἀφῆξε.
Μὴ σύγ' ἑλιχρύσοιο λιπεῖν πολυδευκέος ἄνθην,
Κόρκορον ἠμύοεντα, πανάκτειόν τε κονίλην,
Ἥν τε καὶ ἡράκλειον ὀρείγανον ἀμφενέπουσι.
Σὺν καὶ ὄνου πετάληον ὀρείγανον αὖ ἅτε θύμβρης
Στρομβεῖα ψώχοιο κακῆς ἐμφόρβια νούσου.
Ἄγρει μὴν ὀλίγαις μηκωνίσι ῥάμνον ἔϊσην
Ἐρσομένην, ἀργῆτι δ' ἀεὶ περιτέτροφεν ἄνθει.
Τὴν ἤτοι φιλέταιριν ἐπίκλησιν καλέουσιν
Ἀνέρες, οἳ Τμώλοιο παραὶ Γύγαό τε σῆμα
Παρθένιον ναίουσι λέπας, τόθι Κλέζος ἀεργοὶ
Ἵπποι χηλεύουσι, καὶ αὐτολαὶ εἰσὶ Καΰστρου.
Νῦν δ' ἄγε τοι ῥίζας ἐρέω ὀφίεσσιν ἀρωγούς·
Ἔνθα δύω ἔχιεια πιφάσκεο. τῆς δ' τὸ μὲν που
Ἀγχούσῃ προσέοικεν ἀκανθῆεν πετάλειον·
Παῦρον ἐπεὶ τυτθόν τε καὶ ἐν χθονὶ πυθμένα τείνει.
Ἡ δ' ἑτέρη πετάλοισι καὶ ἐν κάλύκεσσι θάλεια
Ὑψηλὴ, ὀλίγῳ δ' πέριξ πορφύρεται ἄνθει.
Βλάστη δ' ὡς ἔχιος, σφεδανὸν δ' ἐφύπερθε κάρηνον.
Τῶν μὲν ἀπ' ἀνδρακάδα προταμὼν ἰσήρεα χραισμεῖν
Ἢ σφέλα, ἢ ὅλμῳ κεάσας, ἢ ῥωγάδι πέτρῃ.
Ἠὲ σύ γ' ἠρύγγειο καὶ ἀλθήεντος ἀκάνθου
Ῥίζαν λειώνειο, φέροις δ' ἰσόρροπον ἄχθος
Ἀμφοῖν καὶ κλώθοντος ἐν ἀρπέζαισιν ἐρίνου.
Λάζεο δ' εὐκνήμοιο κόμην βρίθουσαν ὀρείνης,
Καὶ σπέρμα δὸς νεμεαῖον ἀειφύλλοιο σελίνου,
Σὺν δ' καὶ ἀννήσοιο τὸ διπλοῦν ἄχθος, ἀείρας
Ῥίζαις ἑλκήεσσαν ὑπὸ πλάστιγγα πεσοῦσαν.
Καὶ τὰ μὲν ὀργάζοιο, καὶ εἰν ἐνὶ τεύχεϊ μίξας,
Ἄλλοτε μὲν τ' ἐχίων ὀλοὸν σίνος, ἄλλοτε τύμμα
Σκορπιόεν, τά τε δήγματ' ἐπαλθήσαιο φαλάγγος,
Τριπλόον ἐνθρύπτων ὀδελοῦ βάρος ἔνδοθεν οἴνης.
Φράζεο δ' αἰγλήεντα χαμαιλέον ἠδὲ ὀρεινόν·
Δοιοὶ δ' ἀμφὶς ἔασιν· ὁ μὲν ζοφοειδέλος ἠπίων
Ἤικται σκολύμῳ, τροχέην δ' ἀπεχεύατο χαίτην,
Ῥίζα δέ οἱ βριαρής τε καὶ αἴθαλος. ἣ δ' ὑπὸ κνημοῖς
Σκιεροῖς ἐντελέθει φυξήλιος ἐν νεμέεσσι.

Τὸν δ' ἔρσην δήεις αἰεὶ πετάλοισιν ἀγαυρὸν,
Μέσσῃ δ' ἐν κεφαλῇ φύεται πεδόεσσα μολοβρή·
Ῥίζα δ' ὑπαργήεσσα, μελίζωρος δὲ πάσασθαι.
Τῶν δὴ κυανέον μὲν ἀναίνεο. τοῦ δ' ἀπὸ φάρσος
Δραχμαῖον ποταμοῖο πιεῖν, ὑδάτεσσι ταράξας.
Ἄλλην δ' Ἀλκιβίοιο φερώνυμον αἴρεο ποίην,
Δράγμα χερὸς πλήσας· παύρῳ δ' ἐν νέκταρι πίνοις.
Τὴν μὲν ἐπὶ σκοπέλοισι Φαλακραίοισιν ἐπακτὴρ
Κρύμνης ἀμπεδίον καὶ ἀνὰ Γράσον, ἠδ' ἵνα θ' ἵππου
Λειμῶνες, σκυλάκεσσιν ἀμυκλαίῃσι κιχεύων,
Κνηζηθμὸν κυνὸς οὖλον ἐπώρινε θυμολέοντος·
Ὥστε μεταλλεύων αἰγὸς ῥόθον ἐν στίβῳ ὕλης,
Κανθῷ ἐν ῥαντῆρι τυπὴν ἀνεδέξατ' ἐχίδνης.
Καὶ τὸ μὲν κλάγξας ἀφεκὰς βάλε. ῥεῖα δὲ ποίης
Φύλλα κατέβρυξεν, καὶ ἀλεύατο φοινὸν ὄλεθρον.
Λάζεο δ' ἔγχλοα φλοιὸν ἐλαιήεντα κρότωνος
Συμμίγδην πετάλοισι μελισσοβότοιο δασείης·
Ἠὲ καὶ ἠελίοιο τροπαῖς ἰσώνυμον ἔρνος,
Ἥθ' ὑπεριονίδαο παλιστρέπτοιο κελεύθοις
Τεκμαίρει γλαυκοῖσιν ἴσον πετάλοισιν ἐλαίης.
Αὔτως δὴ ῥίζαν κοτυληδόνος, ἥτ' ἀνακρυμὸν
Ῥηγνυμένων ὀλοφυδνὰ διήφυσε ποσσὶ χίμετλα.
Δή ποτε δ' ἢ βλωθροῖο πυρείτιδος ἔγχλοα φύλλα,
Ἢ σκολοπενδρείοιο φέρειν ἀπὸ καυλὸν ἀμήσας.
Ἄγρει καὶ πάνακες φλεγυήϊον, ὄρρα τε πρῶτος
Παιήων μέλανος ποταμοῦ παρὰ χεῖλος ἀμέρσεν.
Ἀμφιτρυωνιάδαο θέρων Ἰφικλέος ἕρνος,
Εὖτε σὺν Ἡρακλῆϊ κακὴν ἐπυράκτεεν ὕδρην.
Εἰ δὲ σύ γε σκύλακας γαλέης ἢ μητέρα λαιδρὴν
Ἀγρεύσεις περάσαιν, ἀπὸ σκύλαιο δὲ λάχνην,
Καρφαλέην καθύπερθε πυρὸς σελάοντος ἀϋτμῆς.
Τῆς δ' ἐξ ἔγκατα πάντα βαλὼν καὶ ἀφόρδια γαστρὸς,
Φύρσον ἁλὸς θείοιο καὶ ἠελίῳ δίχα τέρσον,
Μήτι ἐνισκήλῃ νεαρὸν σκῖναρ ὠκὺς ἀΐξας.
Ἀλλ' ὁπόταν χρειώ σε κατεμπάζῃ μογέοντα,
Σῶχε διακνῆσι σκληρὸν δάκος, οἷά τ' ἀφαυρὸν
Σίλφιον, ἢ στροφάλιγγα περιξηροῖο γάλακτος
Οἴνῳ ἐπικνήθων. τὸ δέ τοι περιφερέστατον ἄλλων
Ἔσσεται· πάσας γὰρ ὁμῶς ἀπὸ κῆρας ἀλύξεις.
Πεύθεο δ' εἰναλίης χέλυος κρατέουσαν ἀρωγὴν
Δήγματος εἶλαρ ἔμεν δολιχῶν ὅσα φῶτας ἀνηροῖς
Ἑρπετὰ σίνονται. τὸ δέ τοι μέγ' ἀλέξιμον εἴη.
Ἤτοι ὅταν βροτολοιγὸν ὑπὲρ πόντοιο χελώνην
Αἰγιαλῶν ἐρύσωσιν ἐπὶ ξερὸν ἀσπαλιῆες,
Τὴν δ' ἀνακυπώσας, κεφαλῆς ἀπὸ θυμὸν ἀράξαι
Μαυλίδι χαλκείῃ· βλοσυρὸν δ' ἐξ αἷμα χέασθαι
Ἐν κεράμῳ νεοκμῆτι καμινόθεν· ἐκ δὲ πελιδνὸν
Οὖρον ἀπηθῆσαι πλαδόωντ' ἐνεργέϊ μάκτρῃ.
Ἧς ἔπι δὴ τέρσαιο διαδρυφὲς αἷμα κεάσας,
Δραχμάων πισύρων μίσγων βάρος· ἐκ δὲ κυμίνου
Δοιὰς ἀγροτέροιο, καὶ ἐκ ταμίσοιο λαγωοῦ
Τετράμοιρον δραχμῇσι δύω καταβάλλεο βεῖθος.
Ἔνθεν ἀποτμήγων, πίειν δραχμαῖον ἐν οἴνῃ.
Καὶ τάδε μὲν τ' ὀφίεσσιν ἀλεξιτήρια δήεις.
Ἔργα δέ τοι σίνταο περιφράζοιο φάλαγγος,
Σήματά τ' ἐν βρυχμοῖσιν. Ἐπεί ῥ' ὁ μὲν αἰθαλόεις ῥὼξ
Κέκληται, πισσῆεν, ἐπασσύτερος ποσὶν ἕρπων.
Γαστέρι δ' ἐν μεσάτῃ ὀλοοῖς ἔσκληκεν ὀδοῦσι.
Τοῦ δὲ καὶ ἐγχρίμψαντος, ἀνουτήτῳ ἴκελος χρὼς
Μίμνει ὁμῶς. τὰ δ' ἔνερθε φάη ὑποφοινήσσονται.
Φρίκη δ' ἐν ῥέθεϊ σκηρίπτεται. αὐτίκα δὲ χρὼς
Μέζεά τ' ἀνδρὸς ὕπερθε τιταίνεται, ἠδέ τε καυλὸς
Φύρματι μυδαλέος περιάπτεται. ἰχία δ' αὔτως
Μάλκη ἐνισκήπτουσα κατήριπεν ἔγχματα γουνῶν.
Ἀστέριον δέ φιν ἄλλο πιφάσκεο. τοῦ δ' ἐπὶ νώτῳ
Λιγνωτὰ στίλβουσι, διαυγέες ἐν χροῒ ῥάβδοι.
Βρύξαντος δ' ἀΐδηλος ἐπέδραμεν ἀνέρι φρίκη,
Ἐν δὲ κάρος κεφαλῇ· γουνῶν δέ γ' ὑπέκλασε δεσμά.
Κυάνεον δέ τοι ἄλλο πεδήορον ἀμφὶς ἀΐσσει

Hic folio latus tumet asperiore, capútque
Sessile demittit medio de pectore natum,
Albáque mellito radix condita sapore est.
Sed nigrum moneo fugias, pondóque recisam
Alterius drachmam fluuiali dilue lympha.
Est alia Alcibij cognomine planta, manipulum
Cuius in exiguo propina nectare tusum.
Hanc Phalachræ in scopulis reperit venator, apertis
Dum Crymnes spatiatur agris, Grasúmque, sacrique
Prata pererrat Equi, canibúsque celeumate vires
Addit Amyclæis, acuitque latratibus iras.
Nam capreæ dum cæca canis vestigia lustrat,
Vipereo morsu lachrymosum læsus ad hirquum,
Viperam vbi excussit clamans, exilia mandit
Germina, sic mortem fatúmque auertit acerbum.
Pinguia quinetiam dentur virgulta ricini,
Mista melissoboti foliis, hirtóque capillo.
Aut cui summa dedit solis conuersio nomen
Herba, reuertentis prædicere gnara meatus
Titanis, glaucarum oleæ de more comarum.
Et radix pariter cotyledonis, illa tumores
Discutit in talis glaciali frigore ruptos.
Crescentis viridem nonnunquam carpe pyrethri
Cæsariem, aut messum scolopendri porrige caulem.
Necnon & panaces Phlegyæum sume, repertum
Phœbigena, primúmque Melæ quod nactus ad oras,
Amphitryoniadæ sobolem seruauit Iphicli,
Quum comes Alcidæ diram dedit ignibus hydram.
Si tibi mustelæ catulos, ipsámue rapacem
Venari matrem cura est, hanc vellere primum
Expolia, flammísque pilos ardentibus vre.
Indè intestinis vacuum illuuiéque cadauer,
Et sale conditum molli siccabis in vmbra,
Ne caro feruenti tabescat sole tenella.
Cúmque malum virus poscet medicaminis vsum,
Vt laser tenerum, vel lactis dura coacti
Pondera, membra feræ cultello arentia rade,
Et confunde mero. non hoc præstantius vllum
Omnigenas poterit depellere corpore pestes.
Nunc age, opem & medicas testudinis accipe vires
Æquoreæ, si quando virum truculentior anguis
Læserit, auxilium sceleratis morsibus ingens.
Hanc vbi damnosam pelago piscator ab alto
Traxit, et in siccam reti subduxit arenam,
Protinus inuertens resupinæ extantia ferro
Colla seca, tetrúmque nouis infunde cruorem
Fictilibus, memor indè serum quod diffluet omne,
Atque redundantem saniem transmittere colo.
Cúmque ibi siccaris concretum in frusta, quaternis
Sanguinis in drachmis binas adiunge cumini
Agrestis, leporíque exempta coagula drachmæ
Pondere dimidiæ, quódque vnam pendeat ipsâ
Detractum massâ: lenæo combibe miti.
Hæc tibi sint morsus, hæc amuleta ferarum.
Nunc attende notas & vulnera dira phalangis Pha-
Pestiferi. piceo distinguitur ille colore langio-
Qui Rhox nomen habet, pedibúsque frequentibus: aluo rum
Os illi in media, duro exitiabile dente. species
Si morsum impressit, vestigia nulla cruenta VII.
Vulneris, ardescunt subtus perfusa rubore I.
Lumina, membra rigor quatit, extemplóque pudendum
Et corpus sursum conuellitur, arrigit ipse
Semine sordescens penis, coxæque premuntur
Frigore, genua labant laxatis languida vinclis.
At verò asterion dorsi fulgore coruscum II.
Virgatis splendet maculis, albóque relucet. III.
Mox rigor à morsu pertentat membra, capútque
Dente soporatur, collapsáque genua fatiscunt.
Cæruleus graditur pedibus sublimior alter,

Villóque hirsutus. dant tristia funera morsus,
Si quenquam oppressit, luctantur corda dolore,
Tempora caligant, & qualis aranea, lentus
Ore redit vomitus, properéque in fata vocantur.
IIII. *Est etiam agrestes, cui muscas fraude necantis*
Forma lupi. hic culices & apes explorat, & œstris
Collocat insidias, contextáque retia ponit,
Sed facilis nullo vanescit plaga dolore.
V. *Est & Sphecion vespæ cognomine, vulgus*
Dysderi appellat, rufum, vespæque feroci
Assimile, audaces animos quæ præstat auorum.
Namque vt apes tauro veniunt, sic putribus acres
Carnibus alipedum vespæ nascuntur equorum.
Si ferit, ecce tumor circunstat vulnera magnus,
Tum varij emergunt morbi, vel genua tremiscunt,
Vel resoluta labant. defectis robore tandem
Obrepit somnus, requies & meta laborum.
VI. *Formicæ obserua parilem Myrmecion, illi*
Flaua quidem ceruix, reliquum fuliginis atræ
Corpus habet speciem, stellatis vndique guttis
Terga micant, nigrúmque caput ceruicibus extat.
Huic primis morsusque dolórque phalangibus idem.
VII. *Agricolam, si quando manu cerealia carpit*
Semina, & è terra sine falce legumina vellit,
Parua petunt cæco deprensa phalangia morsu.
Cantharidum his forma est, rutilique coloris amictus.
Mox hinc indè frequens accepto vulnere bullat
Pustula, & insanum vexat dementia pectus.
Fanda nefanda refert, peruersáque lumina torquet.
Nunc quas Ægypti gignit plaga noxia pestes
Contemplare, quibus phalænæ forma, ruentem
Quam circùm lychnos abigunt qui vespere cœnant.
Densa ala, viridíque orbata humore, conilæ
Aut sicci in morem cineris, si tangere tentes.
Arbore non dispar degit Perseide pestis,
Cui caput edurum nutat, toruúmque tuetur,
Et grauis est aluus. si quando hac cuspide virus
Ceruici summæ capitique asperserit atrum,
Nec mora percussos immiti damnat auerno.
Scorpio & eius genera. *Iam verò armatum caudæ mucrone cruento*
Scorpion, et diræ referam discrimina gentis.
Innocuus stimulis, & fati candidus insons.
VIII. *Sed flammis homines rufo spectabilis ore*
I. *Absumit subitis, ipsi, ceu febribus acti,*
II. *Vno stare loco nequeunt, sitis improba sæuit.*
III. *Qui niger est ciet instabiles in corpore motus,*
Et facit amentes, & risus edit ineptos.
IIII. *At viridis, si quos petiit mucrone, repente*
Horror, et hyberna ceu nimbi grandine densi
Corporibus crepitant, vel si canis ardeat æstu.
Talis ei stimulus, quem vinclis pluribus aptæ
Vertebræ reddunt magis ima parte nocentem.
V. *Liuidus est alius, latum trahit helluo ventrem,*
Esurit & semper nulla satiabilis herba.
Si ferit inguinibus non euitabile vulnus
Ingeritur, tanta ingluuies consistit in ore.
VI. *Cancro alius similis, qui degens littore, et algas*
Pascitur, & pelagi quæcunque refuderit æstus.
VII. *Corpore sunt alij magno, durísque rapaces*
Forcipibus, testa simul asperiore, paguris
Persimiles varis qui læuia saxa frequentant.
Quorum etiam hi soboles sunt pessima, quando sonantis
Liquerunt ponti scopulos, muscúmque virentem.
Nam cùm deceptos esca piscator ab alto
Traxit, & in prædam capti cessere, latebris
Condunt se minimis, vbi cæca morte perempti
Crudeles putri natos è sanguine tollunt.
VIII. *Adde melichlorum, cui cauda nodus in ima*
Nigricat. hic flammas quas non restinguere possis

Λαχνῆεν. δεινὸν δὲ φέρει καὶ ἐπὶ χροῒ νύγμα,
Ον τινα γυιώσει. κραδίη δέ οἱ ἐν βάρος ἴσχει.
Νὺξ δὲ περὶ κροτάφοις· ἔμετον δ' ἐξήρυγε δειρῆς
Λυγρὸν ἀραχνήεντα· νέμει δέ οἱ ἐγγὺς ὄλεθρον.
Αγρώστης γε μὲν ἄλλος, ὃ δὴ λύκου εἴσατο μορφῇ
Μυιάων ὀλετῆρος, ὀπιπεύει δὲ μελίσσας,
Ψῆνας, μύωπάς τε, καὶ ὅσσ' ἐπὶ δεσμὸν ἵκηται.
Ακμητον δ' ἐπὶ τύμμα φέρει μεταμώνιον ἀνδρί.
Αλλο γε μὴν δύσδηλον, τὸ δὲ σφήκειον ἔποισι,
Πυρσὸν ἅλις σφηκὶ πανείκελον ὠμοβορῆι,
Ος δὴ θαρσαλέην γενεὴν ἐκμάσσεται ἵππου.
Ιπποι γὰρ σφηκῶν γενέσις, ταῦροι δὲ μελισσῶν,
Σκήνεσι πυθομένοισι λυκοσπάδες ἐξεγένοντο.
Τοῦ δὲ καὶ οὐτήσαντος ἐπικρατερὸν θέει οἶδος,
Νοῦσοί τ' ἐξέτεραι, μετὰ γούνασιν ἄλλοτε παλμός,
Αλλοτε δ' ἀδρανίη. μινύθοντα δὲ τόνδε δαμάζει
Εξάπινον κακοεργόν, ἄγον παυστήριον ὕπνον.
Εἰ δ' ἄγε μυρμήκειον, ὃ δὴ μύρμηξιν ἔοικε,
Δειρῇ μὲν πυρόεν, ἄζῃ γε μὲν εἴσατο μορφήν.
Πάντοθεν ἀστερόεντι περιστιγὲς εὐρέι νώτῳ.
Αἰθαλέη δ' ἐπὶ τυτθὸν ἀείρεται αὐχένα κόρσῃ,
Αλγεα δὲ προτέροισιν ἴσα κνώπεσσι πελάζει.
Χειρόδρωποι δ' ἵνα φῶτες ἄτερ δρεπάνοιο λέγονται
Οσπρια χέδροπά τ' ἄλλα μεσοχλόα ἐντὸς ἀρούρης,
Ενθάδ' ἐπασσύτερα φλογερῇ εἰλυμένα χροιῇ
Ικελα κανθαρίδεσσι φαλάγγια τυτθὰ δίενται.
Τοῦ μὲν ὁμῶς ἔμμοχθον ἀεὶ περὶ δῆγμα χέονται
Φλύκταιναι. κραδίη δὲ παραπλάζουσα μέμηνε,
Γλῶσσα δ' ἄτακτα λέλακε, παρέστραπται δὲ καὶ ὄσσε.
Φράζεο δ' Αἰγύπτοιο τά τε τρέφει οὐλοὸς αἶα
Κνώδαλα, φαλαίνῃ ἐναλίγκια, τὴν περὶ λύχνοις
Ακρόνυχος δειπνηστὸς ἀπέπλασε παιφάσσουσα.
Στεγνὰ δέ οἱ πτερὰ καὶ οὐκ ἔγχλοα τοῖα κονίης,
Η καὶ ἀπὸ σποδιῆς φαείνεται, ἔστις ἐπαύρῃ.
Τῷ ἴκελος περσεῖος ὑποτρέφεται πετάλοισι.
Τοῦ καὶ σμερδαλέον νεύει κάρη αἰὲν ὑπόδραξ
Εσκληκός, νηδὺς δὲ βαρύνεται. αὐτὰρ ὁ κέντρῳ
Αὐχένι τ' ἀκροτάτῳ, κεφαλῇ τ' ἀνεμάξατο φωτός,
Ρεῖα δέ κεν θανάτοιο καὶ αὐτίκα μοῖραν ἐφείη.
Εἰ δ' ἄγε καὶ κέντρῳ κεκορυθμένον ἀργινόεντι
Σκορπίον αὐδήσω, καὶ ἀεικέα τοῖο γενέθλην.
Τῶν ἤτοι λευκὸς μὲν ἀκήριος, οὐδ' ἐπιλωβής.
Πυρσὸς δ' ἐν γενύεσσι, θοὸν προσεμάξατο καῦσον
Ανδράσιν αἰθαλόεντα. πελιασσομένοισι δὲ λάβῃ
Οἷα πυρίβλητοι· κρατερὸν δ' ἐπὶ δίψος ὄρωρεν.
Αὐτὰρ ὅ γε ζοφόεις ἀραδὸν κακὸν ὤπασε τύψας
Ανδρί. παραπλῆγες δὲ καὶ ἄφρασοι γελόωσιν.
Αλλος δὲ χλοάων τε, καὶ ὁππότε γυῖον ἀράξῃ,
Φρίκας ἐπιπροΐησι· κακὴ δ' ἐπὶ τοῖσι χάλαζα
Εἴδεται ἐμπλάζουσα, καὶ εἰ μέγα σείριος ἄζει.
Τοίη οἱ κέντροιο κόπις, τοιῷδ' ἐπὶ κέντρῳ
Σφόνδυλοι ἐννεάδεσμοι ὑπερτέλλουσι κεραίης.
Αλλος δ' ἐμπέλιος· φορέει δέ τε βοσκάδα νηδὺν
Εὐρεῖαν· δὴ γάρ τε ποηφάγος αἰὲν ἄητος
Γαιοφάγος βουβῶσι τυπὴν ἀλίαστον ἰάπτει.
Τοίη ἡ βούβρωστις ἐνέσκληκεν γενύεσσι.
Τὸν δ' ἕτερον δήεις ἐναλίγκιον αἰγιαλῆι
Καρκίνῳ, ὃς μνία λευκὰ ῥόθον τ' ἐπιβόσκεται ἅλμης.
Αλλοι δ' αὖ ῥαιβοῖσιν ἰσήρεες αὐτὰ παγούροις
Γυῖα βαρύνονται· βορεαὶ δ' ἐσκλήκασι χηλαί,
Οἷά τε πετραίοισιν ἐπ' ὀκριόωσι παγούροις.
Τῶν δὴ καὶ γενεὴν ἐξέμμορον, εὖτε λίπωσι
Πέτρας καὶ βρύα λεπτὰ πολυρρίζοιο θαλάσσης,
Τοὺς ἁλὸς ἐξερύουσι δελεαστέες ἰχθυβολῆες.
Αὐτίκα δ' ἀγρευθέντες, ἐνὶ γλώνησιν ἔδυσαν
Μυοδόκοις, ἵνα τέκνα κακόφθορα τῶνδε θανόντων
Σκορπίοι ἐξεγένοντο καθ' ἕρκεα λωβητῆρες.
Τὸν δὲ μελίχλωρον· τοῦ γὰρ περιμελαίνεται ἄκρη
Σφόνδυλος, ἄσβεστον δὲ νέμει πολυκήδεον ἄτην.

Ἐχθιστο

Ἐχθιστος δ' ὅγε ῥαιβὰ φέρει φλογὶ ἴκελα γυῖα
Ἀνδράσι νηπιάχοις τε παρασχεδὸν ἤγαγεν αἶσαν.
Οἷς δὴ καὶ νώτοισι περὶ πτερὰ πυκνὰ χέονται
Μάσσαιι σιτοφάγῳ ἐναλίγκια, τοί δ' ὑπὲρ ἄκρων
Ἰπτάμενοι ἀθέρων, λεπυρὸν στάχυν ἐκβόσκονται),
Πήδασα καὶ κισσοῖο κατὰ πτύχας ἐμβατέοντες.
Οἶδα γε μὴν φράσσασθαι ἀλέξια τοῖσι βολάων
Οἷά περ ἐκ βέμβικος ὀρεστέρου, ἠὲ μελίσσης.
Ἡ γὰρ καὶ ἐκ κέντρου θάνατος πέλει, εὖτε χαράξῃ
Ἄνδρα περὶ σίμβλοισι πονεύμενον, ἠὲ καὶ ἀγροῖς.
Κέντρον γὰρ πληγῇ περικάλλιπεν ἐμματέουσα.
Κέντρον δὴ ζωήν τε φέρει θάνατόν τε μελίσσης.
Οἶδά γε μὴν καὶ ἴουλος ἃ μήδεται, ἠδ' ὀλοὸς σφὴξ,
Πεμφρηδών ὀλίγη τε, καὶ ἀμφικαρὴς σκολόπενδρα,
Ἥ τε καὶ ἀμφοτέρωθεν ὀπάζεται ἀνδράσι κῆρα.
Νηϊάθ' ὡς ἐπέχονται ὑπὸ πτερὰ θηεὶ κιούσῃ,
Τυφλήν τε σμερδνήν τε βροτοῖς ἐπὶ λοιγὸν ἄγουσαν
Μυγαλέην, τροχιῇσιν ἐνιθνήσκουσαν ἁμάξης.
Σῆπα γε μὴν πεδανοῖσι δομὴν συνέρισιν ἀλύξεις,
Καὶ σαλαμάνδρειον δόλιον δάκος αἰὲν ἀπεχθές.
Ἥ τε καὶ ἀσβέστοιο διὲκ πυρὸς οἶμον ἔχουσα,
Ἔσσυται ἄκμηνος καὶ ἀνώδυνος. οὐδέ τι οἱ φλὸξ
Σίνεται ἀσβέστη ῥαγόεν δέρος, ἄκρα τε γυίων.
Ναὶ μὴν οἶδ' ὅσα πόντος ἁλὸς ῥοθίοισιν ἑλίσσει.
Μυραίνης δ' ἔκπαγλον, ἐπεὶ μογεροὺς ἁλιῆας
Πολλάκις ἐμβρύξασα κατεπρήνιξεν ἐπάκτρων,
Εἰς ἅλα φυζηθέντας, ἐχετλίου ἐξαναδῦσα.
Εἰ δ' ἔτυμον, κείνην γε σὺν ἰοβόλοις ἐχιέσσι
Θόρνυσθαι, προλιποῦσαν ἁλὸς νομὸν ἠπείροισι.
Τρυγόνα μὴν ὀλοεργὸν, ἁλιρραιστήν τε δράκοντα
Οἶδ' ἀπαλέξασθαι. φορέει γε μὲν ἄλγεα τρυγών,
Ἦμος ἐν ὁλκαίοισι λίνοις μεμογηκότα κέντρῳ
Ἐργοπόνον τύψῃσ', ἢ ἐν πρέμνοισι παγείῃ
Δενδρείου, τό γε πολλὸν ἀφαυρότερον τελέθῃσι·
Τοῦ μὲν, ὑπὸ πληγῇσιν ἅ τ' ἠελίοιο δαμέντος,
Ῥίζαι, σὺν δέ τε φυλλὰς ἀποφθίνει· ἀνδρὶ δὲ σάρκες
Πυθόμεναι μινύθουσι. λόγος γε μὲν ὡς ποτ' Ὀδυσσεὺς
Ἔφθιτο, λευγαλέοιο τυπεὶς ἁλίου ὑπὸ κέντρου.
Οἷσιν ἐγὼ τὰ ἕκαστα διείσομαι ἄρκια νούσων·
Δὴ γὰρ ὅτ' ἀγχούσης θριδακινίδα λάζεο χαίτην,
Ἄλλοτε πενταπέτηλον, ὅτ' ἄνθεα φοινὰ βάτοιο,
Ἄρκτιον, ὀξαλίδας τε, καὶ ὀρμινόεντα λύκοψον,
Κίκαμά τ', ὀρδειλόν τε περιβρυὲς, ἐν δὲ χαμηλὴν
Ῥίζαν πίτυν, φηγοῦ τε βαθὺν περὶ φλοιὸν ἀράξας,
Σὺν δ' ἄρα καυκαλίδας τε, καὶ ἐκ σταφυλίνου ἀμήσας
Σπέρματα, καὶ τερμίνθοιο νέον πολυειδέα καρπὸν,
Ἠέ τι καὶ φοινίσσον δὴ καταβάλλεο φῦκος.
Ἀχραές τ' ἀδίαντον, ὃ οὐκ ὄμβροιο ῥαγέντος
Λεπταλέη πίπτουσα νοτὶς πετάλοισιν ἐφίζει.
Εἰ δ' ἄγε καὶ σμυρνεῖον ἀειβρυὲς, ἠὲ σὺ ποίης
Λευκάδος, ἠρύγγου τε τόμοις ἀθερηΐδα ῥίζαν,
Ἄμμιγα καγχρυφόρῳ λιβανωτίδι, μηδ' ἀπανήνῃ.
Μηδέ τι πουλυβάτεια, περιβρίθουσά τε μήκων,
Θυλακὶς, ἢ ἐπιτηλὶς ἐπιχραύσμησιν ἀπείη.
Σὺν δὲ κράδης κυέουσαν ἀποτμήξαιο κορύνην,
Ἢ αὐτοὺς κόκκυγας ἐρινάδος, οἵ τε παρ' ἄλλης
Γογγύλοι ἐκφαίνοισιν ἀναιδείοντες ὀπώρης.
Λάζεο καὶ πυράκανθαν, ἰδὲ φλόμου ἄρρενος ἄνθην,
Ἄμμιγα δ' αἰγίλωπές τε χελιδονίου τε πέτηλα,
Δαύκειον, ῥίζαν τε βρυωνίδος, ἣ καὶ ἔφηλιν
Θηλυτέρης ἐχθρὴν χροιῆς ἀπεμόρξατο λευκήν.
Ἐν δὲ περιστερεῶντα κατασμίξαιο πέτηλα,
Ἢ καὶ ἀλεξιάρης πτόρθοις ἀπαμέργεο ῥάμνου·
Μούνη γὰρ νήστειρα βροτῶν ἀπὸ κῆρας ἐρύκει.
Ναὶ μὴν παρθενίοιο νεοδρέπτοις ὀροδάμνοις,
Κόρκορον, ἢ πεταλῖτιν, ἀμέργεο πολλάκι μίλτου
Λημνίδος, ἣ πάσῃσι πέλει θελκτήριον ἄτης.
Δήποτε καὶ σικύοιο τάμοις ἐχεπευκέα ῥίζαν
Ἀγροτέρου. νηδὺν δὲ καὶ ἐμβρίθουσαν ἀνίης

Excitat, & varus pedibus velut igne coruscis,
Pestis acerba virûm, pueros mox funere mergit.
Quinetiam dorso densis compagibus alæ
Aptantur, qualésque licet spectare locustæ,
Dum segeti aduolitat, flauásque absumit aristas,
Monte in Pedaseo, atque hederæ spatiata corymbis.
At verò istorum medicari spicula noui,
Et syluestris item bembicis, apísque malignæ,
Cui tamen à stimulo mors imminet atra, labori
Si quando intentos in agris aluearia circùm
Fixit, & ardenteis stimulos in vulnere liquit.
Ipsi adeo præstant apibus vitámque necémque.
Et noui quid vespa ferox, quid patret iulus,
Paruáque pemphredo, tùm quid dubio Scolopendra
Vertice, fine mouens lachrymabile fatum,
Et gressu impulsam remis imitata carinam.
Et scio quàm diro metuendus araneus ore,
Cæcus, & immoriens sulcis quos orbita findit.
Sepáque quadrupedi similem vitare lacertæ,
Infestósque dolos salamandræ & noxia semper
Vulnera, quæ rapidos gradiens intacta per ignes
Non cute rimosa, pedibus non denique summis
Vritur, aut flammis patitur circunflua magnis.
Sed neque me fugiunt quæ voluit gurgite pontus,
Non murena ferox, quæ cella sæpius ima
Exiliens, fremit ore truci, cymbísque relictis
Piscantes miseros pelago se credere cogit.
Vipereos, vndis, si vera est fama, recedens,
Fertur in amplexus, & virus concipit aluo.
Nec me Pastinacæ, populantis & alta draconis
Amuleta latent. magnos ciet illa dolores,
Si piscatorem prædámque et rara trahentem
Retia perstrinxit radio, telúmue feracis
Arboris impegit trunco. nam flaccida languet,
Vulneréque accepto, ceu tabida solibus, arbos
Radice arescit, foliis inhonora caducis.
At putres homini carnes liquuntur, Vlyssem
Sic perhibent punctum radio cecidisse marino.
Nunc ego quæ contrà valeant medicamina dicam.
Aut folia anchusæ lactucis æmula, sume,
Aut pentaphyllon, vel florida serta ruborum,
Arction, oxalidásque, & longo caule lycopson,
Cicamáque, ordilúmque virens. tundatur et vnà
Ainga, & interno fagi de corpore cortex,
His et caucalidas, demessáque semina agrestis
Pastinacæ, & fructum terebinthi adiunge recentem,
Puniceúmue etiam qui nascitur æquore fucum.
Et nunquam madidum Veneris compone capillum,
Cui non insidunt effusi nubibus imbres.
Smyrniúmque virens semper, vel leucadis herbæ,
Aut etiam eryngi tundatur spicea radix.
Addere ne dubites libanotida canchry ferentem,
Sed neque pulybatea, soporiferúmque papauer,
Thylacis aut epitelis ab his seclusa recedant.
Indomitæ decerpe simul noua germina fici,
Aut grossos etiam quas parturit illa rotundas,
Vlla priùs quàm se pomis conuestiat arbos.
Et pyracanthan habe, necnon maris iniyce flores
Verbasci, et folia ægilopísque chelidoniæque,
Et daucum, atque albæ radicem denique vitis,
Fœmineo inuisam quæ corpore delet ephelin.
Adde comas herbæ sacræ, gratæque columbis,
Accipe vel ramos arcentis noxia rhamni,
Quæ vel sola truci ieiunos subtrahit Orco.
Quin & parthenij viridis decerpe flagella,
Corcoron aut petalitin, & hæc simul intere rubro
Lemniaco, cui pestem omnem mulcere facultas.
Et resecanda ferus quem terra condit amaram
Radicem cucumis: paliuri et fructus acuti

Concepto soluit turgentia viscera morbo.
Spinosæ pariter frondes, tenerique orobanchi,
Rubráque puniceæ, nec hiantia germina mali,
Quâ flos purpureo velamine candidus ambit,
Hyssopus, nodisque frequentibus aspera ononis,
Telephiique comæ, atque recens in palmite botrus,
Alliáque, & corij quod montibus exit in altis
Semina, vel florens minimæ coma parua conyzæ.
Sæpe recens etiam piper, aut nasturcia tunde
Medica, sed iam iam grassanti peste vietum,
Puleium & strychnum, mordáxque sinapi leuabit,
Et viride è Stratia porrum, vrticaque nocentis
Semina, quæ secum iuuenes colludere sueti.
Adde caput scyllæ niueum, simul arida bulbi
Semina, cauliculúmque draconis nomine dictum,
Et rhamni asparagos fruticosæ, quaque profundos
Per nemorum saltus nucibus sunt condita pini.
Sin viridem lenis radicem legeris herbæ,
Pestifero æqualem stimulo quem scorpius atrox
Exerit, atque sidas quas fert Psamatheia tellus,
Limosóque lacus producunt margine copæ,
Quâ fusis Schœnus, Cnopúsque illabitur vndis,
Pistaciúmque Indi quod fluminis ora Choaspis
Gignit amygdalina pendens ex arbore forma,
Caucalidas, myrtúmque simul miscebis acerbam,
Hirtásque hormini frondes, florénsque marathrum,
Iasimon, cicerísque agrestis semen, & ipsam
Cum ramis indes grauiter redolentibus herbam.
His etiam sisymbra malis sunt mite leuamen,
Atque meliloti flores, albaque tenella
Labruscæ, in syluis quæ tundit germina pastor:
Lychnidéque inferna, rubráque thryallide natum,
Atque rosæ aut violæ crescens in vertice semen.
Necnon pulygonum per consita rura legendum,
Psilotrúmque et flos hyacinthi flebilis, acres
Qui Phœbo mouit gemitus lachrymásque dolenti,
Postquam apud Eurotæ mactauit flumina nolens
Tænaridem impubem, cerebrúmque & mollia saxo
Fortè repercussus perrupit tempora discus.
Adde triphyllon & his, manantem et lasere succum,
Tres vtriusque obolos æquali lance rependens.
Corrigerúmue teras serpyllum, humilémue cupressum,
Sæpè etiam crethmon, miscebis anison, & vnà
Radices Libycas medicata in pocula rades,
Ex his multa simul, vel singula tunsa seorsum
In phiala vino vel aceto mista, vel vndis
Propina, sed & ipsa iuuat dissoluere lacte.
Sin te fortè malus syluis sitientibus anguis
Errantem oppressit morsu, mox tramite in ipso
Radices natas, seménue, herbámue virentem
Mandito, & appresso cùm succum mulxeris ore,
Retrimenta adhibe plagæ semesa recenti,
Quò necem & angores valeas vitare ferinos.
Ærea quin etiam suffixa cucurbita virus
Attrahet & largum fœdata è carne cruorem.
Aut succum instilla fici lactentis, & ardens
Ferrum adige in vulnus raptum feruente camino.
Et caprinus vter Lenæo munere plenus
Auxilio est, si dente manus violata pedésue
Tabifico, mersi medio teneantur in illo,
Atque arctè vtrinis constrinxeris inguina vinclis,
Dum vino cedat pestis scelerata trahenti.
Vulneréque ex ipso sugens saturetur hirudo,
Aut succum cepis expressum infunde, fimúmue
Caprillum vini vel aceti fece solutum
Circumpone, nouóque obducito stercore vulnus.
Iam tibi quò valeas cunctas depellere pestes
Egregium hoc medicamen erit, cui fidere possis,
Pharmaca si in solidam glomeraueris omnia massam.

Ημυσε καρπὸς ναὶ μὴν ἀῤῥήχου παλιούρου·
Σὺν καὶ ἀκανθοβόλος χαίτη, νεαλεῖς τ' ὀροβάγχαι.
Σίδης δ' ὑσγινόεντας ἐπιμύοντας ὀλόσχους
Αὐχενίοις, ἵνα λευκὰ πέριξ ἐνερεύθεται αὔθη.
Αλλοτε δ' ὑσσώπου τε, καὶ ἣ πολύγωνος ὄνωνις,
Φύλλα τε τηλεφίοιο, νέον τ' ἐν βότρυσι κλῆμα,
Αγλῖθες, καὶ καρπὸς ὀρειγενέος κορίοιο,
Η καὶ λεπτοθείοιο πολύθρονα φύλλα κονύζης.
Πολλάκι δ' ἢ πέπερι κόψας νέον, ἢ ἀπὸ Μήδων
Κάρδαμον ἀμπίσαιο. σὺ δ' αὖ πολυανθὴς γλήχων,
Στρυχνόν τ', ἠδὲ σίνηπι κακηπελέοντα σαώσαι.
Αγρει καὶ Στρατίης χλοερὸν πράσον· ἄλλοτε δ' αὐτῆς
Σπέρμ' ὀλοὸν κνίδης, ἥ θ' ἑψίη ἔπλετο κούραις.
Σὺν καί που νιφόεν σκύλλης κάρα, αὖά τε βολβῶν
Σπείρεα, καὶ καυλεῖον ὁμοκλήτοιο δράκοντος,
Ῥάμνου τ' ἀσπαράγους θαμνίτιδος, ἢ δ' ὅσα πεῦκαι
Αγρότεραι στρόμβοισιν ὑπεθρέψαντο ναπαίαις.
Εἰ δὲ σύ γ' ἐκ ποίης ἀβληχρέος ἔγχλοα ῥίζαν
Θηρὸς ἰσαζομένην τμήξεις ἰοειδέϊ κέντρῳ
Σκορπίου, ἠὲ σίδας ψαμαθηΐδας, ἃς τρέφει αἶα,
Κωπαῖαί τε λιμναῖον ὑπεθρέψαντο παρ' ὕδωρ,
Ηχι Σχοινῆός τε ῥόος Κνώποιό τε βάλλει,
Οσσα τ' ὑπ' Ινδὸν χεῦμα πολυφλοίσβοιο Χοάσπου
Πιστάκι' ἀκρεμόνεσσιν ἀμυγδαλόεντα πέφανται,
Καυκαλίδας, σὺν δ' αὖθι βάλοις φιμώδεα μύρτα,
Καρφά θ' ὁρμίνοιο, καὶ ἐκ μαράθου βρυόεντος,
Ιάσιμόν τε καὶ ἀγροτέρου σπερμεῖ' ἐρεβίνθου,
Σὺν χλοεροῖς θάμνοισι βάλοις βαρυώδεα ποίην.
Καὶ μὴν καὶ σισύμβρου πέλει μειλίγματα νούσων,
Σὺν δὲ μελιλώτοιο νέον στέφος, ἠδ' ὅσα χαύνης
Οἰνάνθης βρύα λευκὰ καταψήχουσι νομῆες,
Οσσα τε λυχνὶς ἔνερθεν, ἐρευθήεις τε θρυαλλίς,
Καὶ ῥόδον, ἠδ' ἴα λεπτὸν ἀεὶ σπερμεῖον ἀέξει.
Η καὶ πουλύγονον λασίων ὑπαμήσεο ἰάμνων,
Ψίλωθρον, καρπόν τε πολυθρήνου ὑακίνθου,
Ον Φοῖβος θρήνησεν, ἐπεί ῥ' ἀκούσιος ἔκτα
Παῖδα, βαλὼν προπάροιθεν ἀμυκλαίου ποταμοῖο,
Πρωθήβην Υάκινθον, ἐπεὶ σόλος ἔμπεσε κόρσην
Πέτρου ἀφαλλόμενος, νέατον δ' ἤραξε κάλυμμα.
Τοῦ δέ τε καὶ τριπέτηλον, ὀποῖό τε δάκρυα βάλλοις
Τρισσοῖς ὁλκήεσσιν ἰσοζυγέων ὀδελοῖσιν.
Ηὲ σύ γ' ἕρπυλλον κεροειδέα πολλάκι κρῆθμον,
Η ποίην κυπάρισσον ἀμέργων, σὺν δὲ καὶ αὐτοῖς
Αννησον λιβυκάς τε ποτῷ ἐνικνήθεο ῥίζας.
Ων σὺ τὸ, τ' ἀμμίγδην, τὸ, τε δ' ἄνδιχα πίνεο θρύψας
Εν κελέβῃ· κεράσαι δὲ σὺν ὄξει. πολλάκι δ' οἴνῃ,
Η ὕδατι. χραισμεῖ δὲ καὶ ἐνθρυφθέντα γάλακτι.
Ην δέ σ' ὁδοιπλανέοντα καὶ ἐν νεμέεσσιν ἀνύδροις
Νύγμα καταστέρχῃ βεβαρημένον, αὐτίκα ῥίζας
Η ποίας ἢ σπέρμα παρ' ἀτραπιτοῖσι χλοάζον
Μαστάξειν γένυεσσιν. ἀμελγόμενος δ' ἀπὸ χυλὸν
Τύμμασιν ἡμίβρωτ' ἐμβάλλοις ἀπολύματα δαιτὸς,
Οφρα δύην ὀλοοῦ καὶ πότμον θηρὸς ἀλύξῃς.
Ναὶ μὴν καὶ σικύην χαλκήρεα λοιγέϊ τύψει
Προσμάξας, ἰόν τε καὶ ἀθρόον αἷμα κενώσεις.
Ηὲ κράδης γλαγόεντα χέας ὀπὸν, ἠὲ σίδηρον
Καυστηρῆ θαλφθεῖσαν ὑπὸ στέρνοισι καμίνου.
Αλλοτε φορβάδος αἰγὸς ἐνίπλειον δέρος οἴνης
Χραισμήσει τημοῦτος, ἐπὴν σφυρὸν ἢ χέρα κόψῃ
Ασκοῦ ἔσω βαρύθοντα μέσον διὰ πῆχυν ἐρείσας,
Η σφυρόν. ἀσκοδέταις δὲ πέριξ βουβῶνας ἑλίξεις,
Εἰσόκε τοι μένος οἴνου ἀπὸ χροὸς ἄλγος ἐρύξῃ.
Δή ποτε καὶ βδέλλας κορέσεις ἐπὶ τύμμασι βόσκων,
Η ἀπὸ κρομμυόφιν στάξειν ὀπὸν, ἄλλοτε δ' οἴνης
Μίγδην ἐν πυράθοισι χέαις τρύγα φυρήσασθαι,
Η ὄξους, νεαλεῖ δὲ πάτῳ περὶ τύψιν ἑλίξαις.
Οφρα δὲ καὶ πάσῃσιν ἀλεξητήριον ἄταις
Τευξάμενος πεπίθοιο, τό τοι μέγα κρήγυον ἔσται,
Ημος ὅτε θρόνα πάντα μιῇ ὑπὸ χειρὶ ταράξῃς·

Ἐν μὲν ἀριστολόχεια, καὶ ἴριδος, ἐν δὲ τε νάρδου
Ῥίζαι, χαλβανίδες τε σὺν αὐαλέαισι πυρέθροις
Εἶεν, δαυκεῖόν τε, πανδηθέος ἐν δὲ βρυώνης,
Σὺν δέ τε ῥίζια χαῦνα νεωρυχέος γλυκυσίδης,
Καρφεά τ' ἐλλεβόρου μελανόχροος, ἄμμιγα δ' ἀφρὸς
Νίτρου, σὺν δὲ κύμινα χέας, βλαστόντε κονύζης.
Ἄμμιγα δ' ἀγροτέρης σταφίδος λέπος· ἶσα δὲ δάφνης
Σπερμεῖα, κύτισόν τε, κατακνήθων τε χαμηλήν.
Ἱππεῖον λειχῆνα, καὶ ἐν κυκλάμινον ἀγείρας.
Ἐν καὶ μήκωνος νεαρῆς ὀπὸν, ἀμφὶ καὶ ἄγνου
Σπέρματα, βάλσαμόν τε καὶ ἐν κινάμοιο βάλοισθα.
Σὺν καὶ σφονδύλειον, ἁλός τ' ἐμπληθέα κύμβην.
Ἄμμιγα καὶ τάμισον καὶ καρκίνον· ἀλλ' ὁ μὲν εἴη
Πτωκὸς, ὁ δ' ἐν ποταμοῖσι πολυστείοισι νομάζων
Καὶ τὰ μὲν ἐν στύπει προβαλὼν πολυχανδέος ὅλμου
Νάξαι λαϊνέοισιν ἐπιπλήσσων ὑπέροισιν.
Αἶψα δ' ἐφ' αὐαλέοισι χέας ἀπαρινέα χυλὸν,
Ἄμμιγα συμφύρσαιο· καταρτίζοιο δὲ κύκλοις
Δραχμαίοις πλάστιγγι διακριδὸν ἄχθος ἐρύξας
Οἴνης δ' ἐν δοιῇσι χαδεῖν κοτύλῃσι ταράξας.
Καί κεν Ὁμηρείοιο καὶ εἰσέτι Νικάνδροιο
Μνῆστιν ἔχοις, τὸν ἔθρεψε Κλάρου νιφόεσσα πολίχνη.

Iridis hæc inter radix & aristolochia,
Nardúsque, & siccis sint galbana mista pyrethris.
Et daucus, multîsque bryonia clara medelis,
Et parua haud pridem glycysides eruta radix,
Aridáque hellebori nigri coma, spumáque nitri.
Adde cumina simul, stirpémque adiunge conyzæ,
Agrestis staphidis cum cortice, & ignea lauri
Pondere grana pari, cytisum, urticámque minorem.
His cyclamini orbis, lichémque reuulsus equino
Crure rigens, opiúmque recens, & semina castæ
Viticis accedant, et cinnamon, atque sabæa
Balsama, spondyliónque, salis quoque concha marini.
Vnà etiam leporis compone coagula, & vndis
Dulcibus innantem cancrum, fluuiósque colentem.
Arboris hæc duræ trunco congesta cauato
Intere pistillis laui de marmore cæsis.
Cúmque simul subiges, aparines sæpè liquorem
Instilla siccis, et drachmæ pondere panes
Fingito, suspendens æquato examine lances,
Et vini heminis infusos solue duabus.
Tu iam Nicandri viuas memor vsque poëtæ,
Hyberna Clarij genitrix quem sustulit vrbe.

IN THERIACA NICANDRI Ioannis Gorræi Annotationes.

THERIACA dicuntur propriè medicamenta quibus venenatorum animalium morsus, aut vitantur, aut curantur. Ea ab Alexipharmacis putantur differre, quòd hæc venenis intrò per os sumptis, illa verò à morsu animalium intrò subeuntibus medeantur. Vtraque Nicander elegantissimè duobus libris explicauit. Est autem τῶν θηριακῶν, eo auctore duplex differentia, vna eorum quibus animalium morsus præcauetur, siue instratu, siue suffitu, siue illitu. Altera verò, quibus morsus ipse curatur, & innocuus euadit. Dicta sunt θηριακὰ ἀπὸ τῶν θηρίων, hoc est à feris & venenatis animalibus, potius quàm ab vlla certa eorum specie. quanquam vipera, in cuius genere mas proprio nomine ἔχις, fœmina ἔχιδνα appellatur, à Græcis θηρίον κατ᾽ ἐξοχὴν aliquando vocetur, sicut etiam θὴρ leo ipse nonnunquam dicitur.

Pag.1. SERPENTES.) Dicit omnia serpentium genera à sanguine Titanum in terram effuso prodijsse. Hi sex fuisse perhibentur, Cæli & Terræ filij, & contra Iouem bellum gessisse, sed ab eo interfectos & præcipitatos fuisse fulmine. nota est fabula.

PHALANGIA.) Eandem phalangiorum originem quam & reliquorum serpentum scribit. Refert tamen Zenodotus in Attica fratres duos fuisse Phalangem & Arachnen, illum militarem artem, hanc lanificium à Minerua didicisse: sed propterea quòd simul rem haberent, à dea exosos esse, & in reptilia versos, quæ à prole sua deuorarentur. Ouidius in Metamorph. aliter de Arachne scribit. De phalangiis postea agetur.

ASCRÆVS.) Sic dictus ab Ascra, vico Bœotiæ, ad radices montis Heliconis. Sed hic nullam eiusmodi serpentum originem cecinit, nisi fortè id poëma perierit. Sunt qui scribant sanguine Typhonis cuncta eiusmodi genita: alij verò à guttis sanguinis è Gorgonis capite stillantibus.

MELISSÆO.) Locus est in Helicone, sic dictus à Melisseo rege. Est & Permessus fluuius ex Helicone proueniens, Phœbo & Musis sacer.

SCORPION.) Originem scorpij peculiarem fuisse scribit. Procreatum enim à Diana in vltionem Orionis. Hic enim cùm venator & satelles esset Dianæ, & concubitum eius appetijsset, vímque etiam inferre conaretur, dicitur ea scorpium excitasse, qui eum ictu caudæ perimeret. Ouidius & Higinus causam aliam referunt, nimirum quòd gloriatus esset, nullum in terris esse animal quod vincere non posset. eámque ob rem editum scorpium, qui sub saxo latens ex insidiis eum feriret.

ALGIFIC.) Græce dicitur χαλαζήεντα, hoc est grandinosum, quòd ab eo percussi toto corpore refrigerationem sentiant, & se quasi grandine verberari, quemadmodum ipse postea de scorpio agens explicabit.

SYDVS.) Post Orionis mortem Iuppiter Pag.1.
Scorpium inter astra collocauit, non quidem propter eius virtutem, sed vt species eius hominibus documento esset, ne quis de re aliqua temerè sibi confideret. Idem verò beneficium etiam Orioni præstitit, sed ita, vt cùm Scorpius oriatur, Orion occidat, quemadmodum Iul. Higinus scriptum reliquit, ex quo inter eos etiam nunc inimicitiæ durare videntur, vt ille quidem adhuc insidietur, Orion verò iam cautus sibi caueat.

SED cuncta.) Et qui iter faciunt, & qui aliquod opus in agris exercent, sæpè coguntur, vt solis ardorem declinent, locum aliquem deligere, in quem fessi succedant, & somnum capiant. Sed vbique periculum à serpentibus imminet, siue in sublimi loco libet quiescere, siue in humili & ad terram ipsam. Cuius decubitus qui ad terram fit, tres ponit differentias, in colle, in valle, in campo plano & aperto. Sed in colle quidem & valle periculum ferè perpetuum est, quòd ibi venenatæ animantes & iaceant & pascantur: in campo verò minus periculi est, sed tunc maximè cùm herba in eo succrescit, hoc est verno tempore. Tunc enim serpentes senectam exuunt, & è latebris prodeunt, corpore segnes & oculis hebetes, conquirúntque fœniculum per campos, quo pasto & vires corporis hyemis iniuria languentes & effœtas recipiant, & aciem oculorum.

DVM temperet.) Græcè est ἀκρέσπερος, hoc est, 1
vsque ad initium siue exortum vesperi, quem & luciferum appellant. Rustici vitantes solis ardorem in locum aliquem secedere solent, donec frigidus vesper, vt ait Maro, aëra temperet, hoc est diei feruor inclinet. ἄκρα enim dicitur initium cuiusque rei. Atque hic sensus mihi magis placet, quàm dicere rusticos se ad somnum componere circa principium vesperæ, vt videtur scholiastes intellexisse. Imò verò tunc rustici ad opus redeunt, ardore iam restincto, & somno refocillati.

NAM potes.) Primùm Nicander explicat medicamenta, quæ suffitu serpentes abigunt. Sunt enim omnium efficacissima. Nam præterquàm quòd illæ celerrimè ab his replentur, & suffocantur, eà etiam naturali quodam dissidio oderunt tanquam naturæ suæ aduersissima. Prætereà & suffitus propter vaporis tenuitatem, in ima serpentum viscera protinus subeunt: itaque eiusmodi reme-

dia serpentes longissimè fugant, quia longè etiam latéque diffunduntur.

ARDENTES.) Legitur apud Nicandrum θιμβρὴν. at Hesichius θιβρὴν legit, eo alphabeti ordine vocem eam explicans, vt ambigi non possit sine μ scriptam ab eo fuisse, dicítque ea significari apud Nicandrum τὴν ἔμπυρον καὶ καυστικὴν, hoc est ardentem & vrentem, vel vt alij interpretantur χαλεπήν. Refertur autem ad κῆρα, cuius duo adiectiua posuit θιβρὴν & ὀπλοβέα, more Græcorum poëtarum, Latinis inusitato.

GAGATIS.) Gagates tum fluuij Lyciæ, tum lapidis qui in eo inuenitur, nomen est. Dicitur & fluuius ipse Gages, & Gangis, vnde ἐγγαγγίδα πέτρην Nicander vocauit. Est autem lapis hic bituminosus. igni admotus ardet, sed non consumitur, bituminísque odorem reddit. Strabo eum Gangitin appellauit.

FILICIS.) Habetur Græcè βλήτρου quod nomen alibi non reperi. sed scholiastes Græcus annotat sic dici Filicem, quæ alio etiam nomine βλάχον dicitur, vt habetur etiam apud Dioscoridem. quanquam ipse inter filicis vires hanc non adscripserit. quas tamen illi inesse facilè est credere, propter odoris grauitatem. Hîc non omittam cùm in omnibus quæ videre licuit exemplaribus legeretur χάρτην, me substituisse χαίτην.

Pag. 2. CANCHRY.) Propriè sic dicitur flos siue fructus rorismarini. itaque eius radicem intelligit.

THREICIVM.) Lapis Thracius siue Thracias ex genere bituminum est, quemadmodum & gagates. Siquidem vterque niger est, aqua inspersa perinde ac bitumen lucidius ardet, & oleo restinguitur, dúmque ardet bituminis odorem emittit grauem atque acrem, & serpentibus propterea infestum, quæ fortè causa fuit, cur Plinius lib. 36. cap. 19. vtriusque notas & vires confunderet.

Pag. 2. SI GRAVIS.) Docet alia remedia quæ insterni possunt, à quibus serpentes abhorrent, vel naturali dissidio, vel propter tetrum & grauem odorem. primámque nominat calaminthem, cuius folia impensè feruentia sunt & acria. eam autem aquosis locis legendam dicit, quòd in ijs multò lætior proueniat. nec tamen magnoperè referre arbitror, an eam quæ in montibus, campestribus, & asperis prouenit, decerpas. Siquidem omnium folia eandem habent facultatem, nec dubium quin odor etiam similis, & in ea maximè quæ sicclioribus locis nascitur. Nec verò substrata solùm, sed etiam accensa, pota, aut illita serpentibus resistit.

POLII.) Non est dubium hîc intelligi fruticem illum candidum qui describitur à Dioscoride sub nomine Polij, etiamsi videatur id in ambiguo ponere Græcus scholiastes. substratum enim suffitumue serpentes abigit, & potum feruefacti ius auxiliatur serpentium ictibus. Dicitur etiam & à Dioscoride capitulo esse grauiter olente, sed non sine quadam suauitate.

ABROTONI.) Fœmina præsertim in eo genere candicat, sed & mas quoque nonnihil, adeò vt valles in quibus abundant, videantur esse candidæ. fugant autem serpentes & substratu, & nidore: priuatimque valent contra scorpionum & phalangiorum venena.

SERPYLLI.) Dicitur serpyllum Græcis pariter & Latinis à serpendo, cuius naturam hîc egregiè depingit Nicander. Siquidem νομαῖον appellans significat ipsum continuè in anteriorem partem progredi, eorum animalium more, quæ per agros pascuntur, aut vlcerũ quæ in nostris etiã corporibus serpunt. Pulchrè etiam φιλόζωον dicitur, quòd vitam suam amare videatur, ideóque seipsum noua perpetuò sobole & propagatione cõseruet. Siquidem qua terræ parte folia eius adhæserint, in ea radices agunt, eáque ob id ῥιζόβολα appellauit, hoc est radices demittentia. Itaque quemadmodum in vite, vt ait Maro, flexi propaginis arcus: sic in serpyllo, folia veluti propagines quædam radicantur.

AGNI.) λύγον, hoc est viticem, ab Atheniensibus ἄγνον vocari Dioscorides prodidit. quæ si eadem esse Nicander existimauit, cùm antè viticem substernendam consuluerit, nunc frustra agnum nominat, nisi illic viticis ramos, hîc verò flores intelligat. βρύειν enim significat & florere & germinare.

ONOGYRON.) quid sit non mihi constat. Pag. 2. Hesychius quidem indicat herbam quandam eo nomine designari, sed qualis sit non explicat. Nicander ἐμπρίον appellat, hoc est, vt Græcus scholiastes interpretatur, ἀκανθώδη καὶ τραχύν. quam interpretationem in re ambigua sequi placuit, potius quàm folia illi serrata & incisuris diuisa esse dicere.

LONGA ceruice.) Asphodelus caulem habet bimum sæpe cubitorum. hîc ceruicis instar est, ideóque libenter sequutus sum quod scribit scholiastes in quibusdam exemplaribus legi πολυαυχέα.

SCYRA.) Oderunt ea bubulci, quòd depasta agant iuuencas in venerem. Sunt qui erythrodanum interpretentur, vt scribit Scholiastes.

CVRVIS.) quod Græcè dicitur χηλείαις, Pag. 2. Scholiastes latebras interpretatur, παρὰ τὸ χεῖσθαι ἐν αὐταῖς, id est quòd in ijs feræ iaceant. ego adiectiuum esse puto τοῦ φωλειοῖσιν, & significare curuis & concameratis in modum testudinis quæ χηλεὺς & χελώνη dicitur. Sunt autem eiusmodi ferarum latibula.

SIN cedri.) Nunc remedia Nicander proponit quæ illita corporibus vetant ne serpentes mordere audeant: ac primum quidem κεδρίδας, hoc est cedri fructus, natura sua oleosos & pingues. siquidem ex cedro pix manat quam cedriam vocant. Itaque illi etiam per se inungi, quanquam aut adipe ceruino, aut medulla etiam addita perungi corpus potest, cui & vis inest serpentibus aduersa.

OLIVO.) quanquam simplex oleum conueniat, tanquam maximè parabile, tamen si ipsum è conyza oleũ sumatur, vt interpretatur Scholiastes, multò erit efficacius.

LIMA.) intelligit silphij radicem lima vel scalpro deterendam esse. Sunt enim & in lima veluti dentes, de quibus hoc potius dictum videtur, quàm de hominis dentibus, vt existimauit Scholiastes, scribens Nicandrum ἀντιπτώσει vsum, cum dicere debuisset κνιστῆρες ὀδόντες, hoc est τομεῖς & incisorij. Ego hic κνιστῆρα limam interpretor, aut aliud instrumentum non multum ab ea dissimile quo caseus deraditur, vt explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. neque hic ἀντίπτωσιν esse, sed Græcorum poëtarum phrasin, qua & vsus est eo carmine Homerus, ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ, cum dicendum videretur Ἀγαμέμνονος. sic hoc loco κνιστῆρι κατατρίψειαν ὀδόντες, ἀντὶ τοῦ ὀδόντες κνιστῆρος. Dicitur autem κνιστὴρ ἀπὸ τοῦ κνίζειν, quod diuidere significat.

ERVCAM.) Græcus interpres annotat hoc

loco κάμπην à quibusdam plantam intelligi: ego verò ipsum animal designari puto, quod natum tepente cælo atque imprimis ex rore, insidet folijs brassicæ, sequutus in eo auctoritatem Dioscoridis qui lib. 2. cap. de eruca scribit, Erucis quæ in oleribus gignũtur cum oleo perunctos à venenatis bestijs non feriri. id quod, vt pleraque alia, ex hoc Nicandri loco transtulisse videtur. Apparet autem ex eo loco βάμματι oleum significare.

ET pilæ.) Hic pastillos Theriacos componit ex duobus ramulis abrotoni, obolo vno nasturcij, & semine dauci quantum manu comprehendi potest, (vulgus pharmacopolarum pugillum appellat) in mortario tritis & postea siccatis. In quibus aduerte nasturcij exiguum pondus, obolus enim pondus est dimidij tantum scripuli, cum in drachma sex oboli contineantur. Liquandi sunt autem illi pastilli cum vsus exiget, vel oleo, vel adipe ceruino, aut alio liquore eiusdem facultatis.

Pag. 2. SIN AVTEM.) Hic vnguentum describitur constans è viperis, medulla ceruina, oleo rosaceo, & omphacino, & cera simul coctis tritis & mistis. Nicander quidem viperas non nominat, sed dicens è triuijs sumendas feras, videtur quaslibet intelligere. verisimile tamen est viperas potius diligendas quàm vllos alios serpentes, quòd veteres medici eas, non item alias, theriacis medicamentis adhibuerint. Cum autem mistas, hoc est coëuntes, diligendas esse scribit, non ita intelligere oportet quasi in venere deprehensæ plus habeant in theriacis remedijs efficaciæ, sed ex eo tempus designatur quo capi debent, finis scilicet verni temporis quo in venerem feruntur, vt & Galenus lib. 1. de Antidotis annotauit. Ac quanquam in vnguenti confectione non tantum habere delectum oporteat quàm in antidoto, commodius tamen fuerit capita caudásque earum præcidere & alia obseruare quæ præcepit Galenus lib. de Theriaca.

RHODINI.) Scholiastes interpretatur oleum rosaceum, cuius dicit esse tres præparationes, ter nimirum infusis rosis in oleo: ac primam quidem infusionem dici πρώτην, secundam dici mediam, tertiam verò μικτὴν & πολύτειμον, quòd in ea rosas vehementer contundere oporteat, quò succum remittant. Hic verò ipsa media videtur vocari πολύτειπτος, nisi quis existimet legendum esse πολύτειπτόν τε καλοῦσι, hoc est multa contritione & elaboratione factam. Sed cum id quicquid sit ῥόδιον appellet, suspicio mihi aliqua est posse etiam designari vnguenti rosacei aliquod genus, & fortè pastillos rosaceos, quos Dioscorides ῥοδίδας scribit appellari. Constant enim ex ijs quæ vim habent magnam in abigendis serpentibus, & curandis earum morsibus.

CONGII.) Græcè legendum est χοὸς, non χοός. Est autem χοῦς siue χοεὺς mensura capiens cotylas duodecim, Latini congium vocant. Itaque congij rosacei hoc est ῥοδέης χοὸς tertiam partem accipere oportet, hoc est cotylas quatuor, siue triginta sex vncias mensurales.

CRVDI.) id est quod ὀμφάκινον & ὠμοτριβὲς appellatur. Tale enim vnguentorum compositionibus magis idoneum est.

QVADRANS.) Congij quarta pars tres cotylæ sunt, quas Latini heminas interpretantur. sunt enim in congio duodecim. Singulæ autem cotylæ nouem vncias mensurales capiunt.

Pag. 3. SIN nullo.) Qui præsidijs omnibus distitutus est quibus serpentes abigere possit, saltem hæc documenta habeat & obseruet, quibus vel eas vitabit, vel morsus minus noxios experietur. Ac primum quidem est ieiunum non petere loca serpentibus infesta. Tunc enim si feriri à serpente contigerit, morsus multò perniciosior est, quòd arteriæ venæque vacuæ venenum citius combibant, & in principes corporis partes deferant, viréſque corporis minus validæ sint depellendo aut alterando veneno.

FOEMINA.) Cùm in omni serpentium genere, tùm maximè inter viperas, fœminæ maribus multò sæuiores sunt: itaque imprimis eas fugere conuenit. Nec verò eas internoscere difficile fuerit: sunt enim & ore patentiore & extremo corpore crassiores. Quò fit vt earum morsus plus multò habeat periculi. Pag. 3.

ET vitare.) Aliud etiam admonet eum, qui omnibus præsidijs theriacis destitutus est, ne æstate iter faciat, quo tempore serpentes atrociores malignioréſque esse consueuerunt. Quare oportet obseruare Vergiliarum ortum. Siquidem ab eo æstas ducit initium. Sunt autem illæ sitæ inter finitionem corporis tauri & arietis caudam. quamobrem, vt ait Nicander, τὴν ὑπὸ ταύρου ὑποψαίρουσιν, hoc est πρὸς ψαύουσι καὶ ἐλέγχουσι τῇ οὐρᾷ, etiamsi Aratus taurum imperfectum esse & posteriore parte mutilum scripserit. Sunt autem Vergiliæ numero septem, sed nemo, vt scribit Higinus, amplius quàm sex videre potest, eámque ob causam Nicander ὀλίζονας ferri dixit, hoc est ἐλάσσονας καὶ ὀλιγωτέρας, numero videlicet pauciore quàm sint.

AVT.) vbi Nullum æstatis tempus serpentium periculo vacat. Sunt enim nocentissimæ siue ieiunæ, siue pastæ, præsertim tamen ieiunæ, & tum maximè cum pullos suos educant. Id quod habent commune & cætera ferarum genera.

SITIENS.) vel διψὰς sitibundam significat, vel, si serpentis nomen est, speciem pro genere posuit.

HEV triuijs.) Viperas hunc in modum coire perhibent, vt femina maris caput in os intromittat, quasi dentibus, in quibus venenum præcipuè est, concubitum peragant. Id enim significat ὀδὰξ ἐμφῦσα. Illa autem nimia dulcedine aut rabie percita, eius caput obtruncat, nisi ipse ocyus coitum peragat, aut alia ratione saluti suæ consulat. Videtur enim hîc Nicander innuere non omnes mares truncari capite, sed aliquos mortem effugere, eósque tunc ira concitatos, sæuissimos existere.

AT pœnas.) Cũ Nicãdro idem etiam Galenus videtur sensisse, erosa matris aluo fœtum viperarum prodire in lucem. Sunt tamen qui aliter existiment, dicentes sæpè accidere vt fœmina pullos suos pariat membranis adhuc obuolutos, quæ tertia die rumpantur: aliquando verò nasci non amplius inuolutos membranis, sed ijs antè intus abrosis. Tunc autem illa singulos diebus singulis parere dicitur, viginti ferè numero.

INTESTINA.) Græce habetur ἀραιὴν. quod nomen quamuis possit esse adiectiuum τῆ γαστρὸς, & significare tenuem, significat tamen aliquando proprio nomine ipsa intestina, præsertim tenuia. secundum quam significationem μεσαραίῳ nomen impositum est, quasi μέσῳ τῆ ἀραιῆς, hoc est medio inter intestina.

FOETV grauida.) Vipera è serpentibus vna foras animal viuum in lucem edit, atque inde apud Latinos nomen habet: prius tamen intra se ouum concipit piscium ouis simile, hoc est vnius coloris, Pag. 3.

nec cortice vllo, sed molli cuticulâ opertum, atque intra se excludit priusquam pariat. At cæteræ serpentes oua pariunt, eáque contecta in terra incubant, & fœtum sequente excludunt anno.

Pag. 3. NEC CVM.) Tota hyeme serpentes in speluncis delitescunt, ibique tum ex aëre, tum ex torpore veluti situm muccúmque contrahunt, qui circum corpus concrescens & densatus speciem quandam cutis exhibet, cùm tamen cutis non sit: à Græcis γῆρας, à Latinis senecta appellatur. Ineunte autem vere è latebris prodeuntes eam exuunt, fiúntque multò ferociores.

QVIN ET.) Vnum & hoc consilium est, vt vitentur loca in quibus multi serpentes habitant, cuiusmodi est Othrys mons Thessaliæ, & rupes, & abrupta loca, & montes syluosi. Sed in primis cauendum esse à serpente qui seps appellatur: fallit enim sæpè incautos viatores, quod instar chamæleonis colorem subinde mutet, & eius loci referat in quo consederit. Est autem seps anguis longitudinis binûm cubitorum, maculis per interualla varius, qui & alio nomine σηπεδὼν à quibusdam vocatur, vt nonnullis placet. Eadem enim vtriusque symptomata recensentur: alioqui tam malignum serpentem Nicander non fuisset prætermissurus, qui de Sepedone postea priuatim disserit.

RVPIBVS.) Ad maiorem viatorum securitatem admonet tum vbi habitent feræ, tum varias earum figuras & colores, vt ab his vnusquisque sibi caueat. Alij in rupibus & lapidum cumulis delitescunt: alij multas spiras agentes ita se agglomerant, vt cochleæ similes appareant: alij alios orbes ducunt figurásque alias repræsentant. Alij præterea viridi colore sunt: alij colore arenæ, vt cerastes, vt postea patebit, adeò vt in medijs arenis fusi & iacentes vix deprehendantur, quos λεπρωῶντας vocat Nicander, eo autem nomine & cutis candor & scabrities designatur. vtrumque enim τῆς λέπρας symptoma est.

FVNESTAM.) Postquam explicauit ea quæ ad serpentes communiter pertinent, nunc de singulis particulatim agit, ac primum quidem docet quid cuique proprium sit, vt ab inuicem dignosci possint: deinde symptomata quæ à cuiusque morsu superueniunt, exponit. Primùm autem de aspide disserit, cuius tria dicuntur esse genera: χερσαῖαι, hoc est terrestres, omnium maximæ & quinque cubitorum longitudinem interdum æquantes, colore ferè cinereo, aliquando verò & subuiridi. χελιδόνιαι, hoc est hirundinariæ, circa ripas fluuiorum & præsertim Nili degunt, vniusque cubiti longitudinem parumper superant, & colore sunt hirundinis. πτυάδες dicuntur cinereo colore viridique & ad auri colorem accedente, quæ collo exporrecto, veluti ratione quadam loci interuallum emensæ, venenum expuunt in hominum faciem, aut aliorum animalium corpora.

IGNAVIVS.) Græcè habetur ἀμυδρότατον, nomen ambiguæ significationis. interdum enim significat χαλεπὸν, quemadmodum Græcus Scholiastes ab Archilocho atq; ipso etiam Nicandro alijs in libris vsurpatum esse, versibus eorum citatis ostendit. Interdum verò idem est quod ἀσθενὲς καὶ ἀμαυρὸν, hoc est infirmum & languidum: quod mihi hoc loco maximè quadrare visum est, non tantùm quòd qui ab aspide morsi sunt, incidant in veternum & torporem, nulloq; doloris sensu pereant, sed quòd ipsa etiam aspis sit corpore valde segni & pigro.

RECTA.) Aspis rectò incessu serpit, non obliquo vt cerastes, eóque discrimine maximè discernuntur. Pag. 3.

NICTANS.) Dicuntur aspides visu minimè valere, & oculos habere semper quasi somno conniuentes, eósque non in fronte, sed in temporibus, valde hebetes: verùm acri auditu esse, ideóque, vt ait Plinius, excitari sæpius auditu quàm visu. Pag. 3.

LONGA.) Variæ sunt aspidum differentiæ non modò à colore, sed etiam à magnitudine. Quod autem hic longitudinem senûm pedum tribuit (tot enim ἡ ὀργυιὰ siue vlna habet) de chersæis intelligendum est, quæ sunt omnium maiores, & nonnunquam quinque etiam cubitorum longitudinem æquant. Sunt autem huius generis aspides omnium pessimæ, vt quæ tribus ad summum horis dicantur demorsos interficere. Latitudo verò siue crassities tanta est, quanta venabuli quo cum tauris & leonibus homines decertant. ἐνοπὴ enim hoc loco πόλεμον καὶ μάχην, hoc est dimicationem significat.

ILLA.) Aspidum multi colores sunt: aliæ sunt ψαφαραί, hoc est vt interpretatur Hesychius, σκοτειναὶ καὶ νεφελώδεις, id est nubilo colore & subatrò. Aliæ sunt colore cinereo siue puluerulento. Aliæ sunt μελινόεσσαι, hoc est colore fraxini quam μελίαν Græci vocant. habet autem fraxinus folia porracei coloris. Aliæ sunt colore vario. Aliæ verò sunt αἰθαλόεσσαι, hoc est coloris fuliginosi. αἰθάλη enim fuliginem significat.

HVIC summa.) Omni aspidi in fronte circa supercilia extant duo veluti callosa tubercula cornuum instar, sub quibus veluti cauea inclusi oculi conduntur & concaui apparent. ea τύλους appellat, quo nomine non tantùm callus, sed tuber etiam significatur.

COLLA tument.) Hoc autem de aspide proditur, quòd præ omnibus serpentibus ceruix illi valde lata tumidáque sit.

QVATVOR.) Nicander nullo facto discrimine maris & fœminæ, dicit aspidi quatuor inesse dentes. at fœmina quatuor, mas duos habere dicitur. Eos autem contegit tunicula, in qua etiam aspidum venenum continetur, & ex qua id procedit, tum quod ptyades in hominum corpora expuunt & vibrant, tum quod alia aspidum genera in partes demorsas infundunt.

NVLLA.) Dicit nullum ab aspidis morsu signum exterius apparere, non vulnus, non phlegmonen, non denique dolorem. Attamen Dioscorides & Aëtius prodidere vulnera, veluti acu facta inueniri, bina quidem ex masculi morsu, quaterna vero ex morsu fœminæ, à quibus tamen nihil effluat, nisi aliquid sanguineum, idque nigrum & perexiguum, scilicet si magna sit aspis quæ momorderit, sed nullum tumorem ab illis excitari: postea verò aduenire stuporem, pallorem frontis, refrigerationem, crebras oscitationes, oculos nictare, collum inclinari, caput grauari, torporem & veternum accedere, ac tandem conuulsionem & mortem intra tres ad summum horas, si chersæa momorderit: præsentissimam autem, si chelidonia. His autem quos ptyas conspuerit, oculos caligare, cor dolore, faciem tumere, surditatem fieri, & mortem paulo tardius contingere. Verùm maxima pars horum symptomatum sub veterno compressa est, vt verum hac etiam in parte Nicander dixisse videatur. Itaque Cleopatræ id genus mortis placuisse dicitur tanquam mitissimum. alij verò narrant eam ne morderi quidem se passam

esse; sed pectori ptyada adhibuisse, quæ venenum suum ibi expueret. Cæterum ex his omnibus patet aspidum venenum cerebro præsertim aduersum esse, quemadmodum renibus cantharidas, & pulmoni leporem marinum commemorant. simúlque id facultate frigidum esse, quod eiusdem generis symptomata pariat.

Pag.4. DOLORIS.) Dioscorides quidem ait laborem dolorémue aliquem corporis esse & multiplicem, sed omnino leuem & non expertem cuiusdam voluptatis, ideóque Nicandrum rectè cecinisse, hominem sine dolore mori.

SOLVS.) Ichneumon hic de quo agitur (nam est & vespæ genus hoc nomine, quod phalangia venatur) fera est quadrupes, parua, & forma ictidi mustelæ persimilis, cauda oblonga, in ripis & arundinetis victitans. Hic solus contra aspidem certat, notúsque est hac gloria maximè, in eadem natus Ægypto. Mergit se luto sæpius, siccátque sole. mox vbi pluribus eodem modo se corijs loricauit, in dimicationem pergit, in ea caudam attollens ictus irritos auersus excipit, donec obliquo capite speculatus inuadat in fauces.

Pag.4. ICTIDA.) Ictis est mustela rustica, quam Theodorus apud Aristotelem lib. 9. viuerram interpretatur. magnitudine minor est quàm paruus catellus Melitensis, sed pilo, forma, albedine partis inferioris, & morum astutia mustelæ domesticæ similis. hæc aues petit vt feles.

AST vbi.) Hic ichneumonis cum aspide pugnam explicat, quam pulcherrimè describunt Oppianus, Plinius, & Strabo. Nec verò cum sola aspide, sed etiam cum crocodilo certamen illi est.

DENTIS vncos.) Græcè habetur in alijs codicibus, πτύξη δ' ἀγναμπτον ὀδόντα. ego restitui ὀδόντι datiuo casu. neque enim ichneumon dentes suos exacuit aut confirmat, sed corium tantùm loricat, ne ab aspidis dentibus vulneretur. Itaque ἀγναμπτον referri debet ad νάγλω, hoc est vt efficiat corium denti impenetrabile.

CVRTÆ.) Longitudine videlicet cubitali, aut trium dodrantium. Tales autem in Scironijs scopulis inueniuntur inter Megaram & Corinthum, & in Pammonijs montibus Megaræ, & in Rhypæo monte Achaiæ, vel vt alijs placet, Ætoliæ: similiter & in Asceleno monte Locrensi. Sunt autem hæc omnia montium nomina in Europa, quos serpentibus infames esse dicit, & nullius propterea nominis apud Græcorum veteres.

ALBÆQVE.) id est suppallidæ. Hic enim color propius ad album accedit eóque præditas esse viperas Aëtius annotauit. Albas autem & cornutas viperas intelligit cerastas, viperis prorsus similes præter cornua, de quibus postea.

Pag.4. IN VLNAM.) Sunt verò & in India, vt refert Strabo, quæ nouem cubitos superent. Sunt autem Bucarterus, Ægagees, & Cercaphus, montes Asiæ.

Pag. 4. LATIOR.) Fœminas intelligit, ad quas quatuor hi versus pertinent. Habent enim caput latiusculum, caudam breuem, & excarnem, & squamis durioribus asperam, nec paulatim gracilescentem, sed simul & vniuersim. itaque propter breuitatem non multas aut magnas spiras agentem. Præterea in ingressu summa cauda nituntur, & tardius incedunt quàm mares. Sunt & ijs aliæ differentiæ, oculi subrufi, collum quàm sit mari angustius, aluus prominula, & meatus ad caudæ extrema propius accedens.

AT MAS.) In viperarum genere mari corporis longitudo varia est, omnis habet caput angustius & acutius quàm fœmina. est & collo crassiore & corpore vniuerso tenuiore, & quodammodo proceriore. cauda illi paulatim gracilescit, aliorum more serpentium, non aceruatim, vt in fœmina: squamásque habet ad extremum caudæ asperiores & velut attritas, quas iratus subrigit, non aliter quàm canibus & erinaceis ira percitis pili rigent. Meatus etiam in cauda est supernè magis & ventri propinquior, contrà quam in fœmina, quæ meatum habet ad caudæ extrema propius accedentem. Est & incessus alacrior.

COCYTVM.) Græcus Scholiastes annotat versum hunc totum esse adiectitium, nec legitimum. Et reuera Nicandro indignus est, nec facilè intelligi potest quid cocytus sit, significetne omnem marem in viperarum genere, an iratum tantum & furentem. Ego vernaculam Græcorum quorundam fuisse vocem suspicor, quia sic viperam marem appellabant.

HVIC gemini.) Dentes viperæ gingiuis conduntur, sed qui canini vocantur de quibus hîc agitur, maribus tantum bini, & vulnera ex plaga bina in corpore demorso apparent. Sunt autem illi exerti, & valdè tenues instar veruum. Fœminis verò quaterni sunt, & vulnera ex earum morsu infliguntur quaterna, apertéque dignoscuntur. siquidem toto ore (lego enim ὅλῳ αὐτὶ τῷ ὅλῳ, mordet, vt quæ sit δήγματι πλειοτέρη, quemadmodum supra dixit Nicander, & læsæ parti apprimitur, & manifesta vestigia dentium ex vulnere relinquit.

CARO.) Potest hoc referri tum ad demorsum locum, tum ad vniuersum corpus. Hoc Dioscorides videtur sentire, scribens ab ictu viperæ corpus intumescere. Illud verò Aëtius, qui notas bipartitò distinguens, tum in eas quæ in affecto loco apparent, tum in eas quæ vniuerso corpori accidunt, tumorem & pustulas inter notas partis affectæ recenset: similiter & ipsa colorum discrimina, quæ hoc loco Nicander enumerat.

PVTRIA.) Putria vlcera & depascentia, quæ Dioscorides νομὰς appellat, tum in ipsa plaga exoriuntur, tum vicinas partes occupant. ea enim latè serpunt, nec superficiem modò læsæ partis exedunt, sed in intimas etiam sedes perueniunt.

FLAGRAT.) Non mirum febrem ardentissimam excitari à veneno quod est facultate calidum. Nam præter auctoritatem Galeni, multæ etiam rationes accedunt quibus id persuaderi potest, quas non est necesse hoc loco inserere. Pag.4.

SINGVLTVS.) fiunt frequentes & magni læso ore ventriculi à veneni malignitate, magnósque sonitus edunt erumpentes per guttur & collum. Sic enim κίονα scholiastes Græcus interpretatus est, quoniam columnæ instar caput sustinet. Potest tamen & in propria significatione accipi pro columella siue gargareone. Nam & hâc prodeunt singultus, ipséque ab his commouetur.

MEMBRA.) Totũ corpus breui tẽpore ab hoc veneno perturbatur, ipsúmq; cerebrũ in primis afficitur vertigine, & magna neruorum imbecillitate, à qua & membra languent, & lumbi debilitantur supra modum. Hæc tantùm cerebri malè affecti symptomata Nicander commemorat. Verùm Scholiastes addit tristitiam & mœrorem, legens separatim μέρμερος ἵζει, & coniungens ἵζυι cùm præcedentibus: idque interpretatur φροντὶς γίνεται inpuens hominem curarum & mœroris plenum esse. Pag. 5.

Quod quanquam verum esse potest, ea tamen duo verba non videntur ad hominem referenda esse, sed ad ἀδρανίην, vt μέρμερος sit huius adiectiuum. significat enim non modò curam & solicitudinem, sed id etiam quod cura & solicitudine dignum est, hoc est χαλεπὸν καὶ δεινόν, vt scribit Hesychius.

SITIS QVE.) Interdum ægri vehementer sitiunt, sæpè verò horrescunt frigore veluti grandine percussi: illud æstuante fit ventriculo, hoc verò humore bilioso & feruido per sensibiles corporis partes decurrente: quæ duo symptomata sæpè in febribus videmus connexa.

SÆPE etiam.) Biliosi vomitus infestant, quòd omnes humores in bilem vertantur tum veneni qualitate, tum quòd iecur phlegmone tentari dicatur. His autem proprium est pallidam & decolorem cutem reddere, calore natiuo introrsum se recipiente. Ad extremum verò extincto calore natiuo sudor διαφορητικὸς manat, & naturalis color corporis viuidúsque marcescit, & in eum vertitur qui caloris mortificationem consequitur, nigrum videlicet, aut plumbeum, aut cæruleum siue liuidum, aut in eum qui æris florem repræsentat, pro varijs scilicet hominum naturis & temperamentis. Cæterùm mors intra horas septem imminere dicitur, si vipera quæ momordit, fœmina est, si iuuenis, si venere stimulata, si ieiuna, si magna, si fortis, si in aridis locis educata, si æstas, si & homo viribus sit infirmis, aut intemperato corpore, aut si plurima ex his desunt, cum diutissimè die tertia, nisi medicamentis saluti suæ consulat.

NVNC facilè.) Cerastes serpens est de genere viperarum, quas antè Nicander intellexit scribens de viperis quasdam albas esse & cornua gestare. Tunc enim manifestè cerasten designauit, qui vipera credi poterat, nisi cornua haberet, hoc est extantia quædam corniculis similia, quæ viperis desunt. Sunt autem illa bina & aliquando quadrigemina, quorum ostentatione (reliquo enim corpore in arena aut rotarum orbitis ferè delitescit) veluti esca illice, aues ad se inuitat, & solicitatas perimit. Nam reliqua corporis de industria arenis tegit, nec vllum indicium sui præbet, nisi ex ea parte qua inuitatis dolo pastibus, necem præpetum aucupetur. Scribunt etiam Arabes cerasten inueniri habentem octo cornua contorta, eáque apud homines haberi in pretio, quòd præsente veneno sudare dicantur. Color illi est ψαφαρὸς καὶ λεπρυόων, hoc est cum scabritie & squalore albus, qualis est leprosorum. Cùm hoc loco duo versus præpostero ordine in prioribus codicibus legerentur, ita restitui vt nunc habentur.

Pag. 5. CVMQVE aduersa.) Distinguit cerasten à vipera incessu. vipera enim rectà & corpore in neutrum latus inclinato progreditur: cerastes verò obliquè & corpore in alteram partem vergente, in nauiculæ modum quæ venti violentia in latus impellitur, & à contrario vento agitur rapitúrque in latus oppositum: itaque nunc in vnum, nunc in alterum latus inclinata fluctuat. Sic cerastes ingrediens non alteri tantùm lateri innititur, sed modò in hanc, modò in illam partem vergit, quemadmodum & claudi solent ambulare, quibus ipse postea & hæmorrhos & cerastas comparabit. verùm Scholiastes ita hunc locum videtur interpretari, quasi vni tantùm lateri semper insistat. Arabes scribunt in cerastæ corpore pro spinis haberi cartilagines, eámque ob causam non esse firmo corpore, sed in vtranque partem flexibili.

CREPITANTIBVS.) Græcè habetur τετρηχότι, quo nomine asperitas designatur squamarum: eas autem non in dorso tantùm, sed etiam sub aluo gerit, eóque fit vt sonitum sibilo non dissimilem serpendo edat.

SI DENTEM.) Post morsum cerastæ locus tumet cum duritie, & circum pustulæ plurimæ nascuntur valdè exiles, vt visum ferè fugiant. Credo id mali genus herpetem miliarem esse, ortum à veneni caliditate & acrimonia. Talem enim cerastæ qualitatem medici Arabes tribuerunt.

NEC tamen.) Etsi cerastes multa habeat cum vipera communia, non modò in notis corporis, sed in symptomatis etiam, quæ morsum cōsequuntur (ab vtroque enim pustulæ, & oculorum caligines) differentia tamen in hoc maximè est, quòd cerastæ venenum non sit tam malignum támque præsentaneum quàm viperæ. hæc enim die ad summum tertio interficit, ille verò ad nonum vsque diem mortem prorogat, idque sine magno cruciatu. Dolores tantùm inguina exercent & poplites siue genua: deinde natiuo calore pereunte cutis euadit liuida, tandem soluto robore corporis & viribus deficientibus mors succedit. Dioscorides verò & alia quædam symptomata recenset, è vulnere effluere saniem quandoque atram, quandoque subpallidam, genitale tendi, delirium accedere, oculos caligare, & conuulsiones fieri. Pag. 5.

IAM quibus.) Hæmorrhus serpens est in petrarum cauernis ferè degens, cuius longitudo pedalis est, crassitudo verò à capite ad extremam vsque caudam paulatim desinens in tenuitatem. Color illi splendidus est, quandoque obscurior, velut ab igne vsti. Aëtius colore arenoso esse dicit. Collum habet angustum, & caudam ab vmbilico gracilescentem.

FLAMMATO.) sic dicitur propter igneum oculorum fulgorem, quem illis tribuit Aëtius.

CORNVA.) Hæmorrhus duo habet in fronte cornua νιφόεντα, vt ait Nicander. ego candida interpretatus sum, quanquam Scholiastes ἀντὶ τῶν ψυχρῶν acceperit. Nam cùm duo habeantur præcipua in niue, frigiditas & candor, illa quia non videtur, multò minus conducit ad agnitionem hæmorrhi, quàm candor qui oculis conspicuus est. Oculos autem, siue alba oculorum, quæ γλῆναι à Nicandro dicuntur, habet similes locustæ, quam πάρνοπα appellant, hoc est igneos & fulgentes. caput verò asperum horridúmque. est & incessus veluti cerastæ obliquus. Et fœmina quidem ventri incumbens per terram reptat, & gressum infernè circa caudam firmat: mas verò circa ventrem in gressu nititur, & collum serpendo extollit. Vterque gradiens sonitum edit, quasi per constratos culmos repat propter squamarum ariditatem & asperitatem.

PROTINVS.) Hæc symptomata morsum hæmorrhi consequuntur. Color mali coloris & nigricans, non totius quidem corporis, sed partis demorsæ, ex qua etiam dicitur nihil in principio effluere præter paucum quiddam & aquosum. Sequitur & dolor cordis, siue cor propriè dictum intelligamus, cui per se primóque eiusmodi venena aduersa sunt; siue, quod est mihi verisimilius, os ventriculi (sic enim Aëtius interpretatur) & indicant vomitiones perpetuæ & vehementes, quas Dioscorides accidere testatur: prætereà & alui profluuium. id enim significat quod ait Nicander, γαστὴρ δ' ὑδατόεσσα λύοιτο, non autem sicut Scholiastes existimat, sitim ingētem ob quam ægri multam aquam bibere cogantur. Nam & Arabes alui profluuium Pag. 5.

interhæmorrhi ictus symptomata retulerunt, cùm nemo auctorum sitis mentionem faciat.

PRIMA nocte.) Præcipuũ est symptoma, vnde & hæmorrho nomen est, sanguinis effusio per omnes corporis meatus, non magnos modò & patentes, vt nares, oculos, aures, os, hæmorrhoïdas: sed etiam per minimos & conniuentes, vt omnium venarum orificia, tam introrsum quàm extrorsum posita: qua de causa è pulmonibus sanguinis screatio cõtingit, & è ventriculo vomitiones cruentæ, & ex intestinis deiectiones sanguinis, & ex vesica vrinæ sanguinis plenæ, & propterea rubentes, similiter & qua parte ora venarum ad cutem spectant, ibi dehiscunt, & vlcera contingunt, vt totum pro vulnere corpus sit, sicut dixit Lucanus poëta: quinetiam quacunque corporis parte cicatrix vlla fuerit, ea recluditur & manat sanguine. ὠτειλαὶ non modò cicatrices, sed ipsa etiam vulnera appellantur. Dioscorides & Aëtius ἕλκη interpretati sunt, vtranque autem significationem hîc intelligere conuenit. nam tam facilè in cute noua vlcera excitantur quàm vetera refricantur. Causam huius rei Nicander refert ad siccitatem cutis, quasi illa rumpatur pariter atque terra finditur per ardores. Dioscorides scribit propter vehementes cruciatus qui à morsu accidunt, angusta contractáque corpora ex continuo dolore reddi, itaque sanguinem quodammodò per omnes corporis meatus exprimi. Potest & ad malignam sanguinis qualitatem referri, qui veneno affectus feruentior, acrior & tenuior facilè per venarum & arteriarum anastomoses, quæ sunt ad cutem plurimæ, exilit, quod & equis & hominibus aliquando per æstus euenit. Ac sanguinis quidem vitiosam qualitatem Nicander satis declarauit, dicens eum qui manat mistum esse bili virulentæ, quod indicat Lucanus lib. 9. ait, Omnia membra Emisêre simul rutilum pro sanguine virus.

Pag.5. PER COLLA.) Hoc est per vomitiones & sputa: hæc enim asperam arteriam, illæ per gulam feruntur, vtrisque autem per collum via est.

Pag.5. SED caue.) Vt in omni serpentium genere fœminæ sæuiores sunt maribus, ita & hæmorrhois crudelior est hæmorrho. Nam præter sanguinis eruptiones quas in hæmorrho Nicander commemorauit, gingiuæ etiam inflãmantur, atque ex ijs, quemadmodum & ex vnguium radicibus, atque ex oculorum etiam angulis, sicut ait Aëtius, sanguis manat. Adest præterea dentium stridor, qui putri affuso sanguine postea excidunt.

HVIC Helene.) Ferunt Menelaum ab Troiâ cum Helena discedentem, tempestatibus actum in Ægyptum appulisse, & à Thone rege Canopi hospitio exceptum fuisse. Vbi cùm Canobus gubernator in littore fusus iaceret, vt se recolligeret, ab hæmorrhoide quam fortè oppresserat, demorsus interijt. Eam ob causam Helene indignata dicitur hæmorrhoidi corpus perfregisse, & illã ab eo tempore obliquo & contorto corpore repere.

THONIVS.) Hæmorrhũ siue hæmorrhoida hoc nomine intelligit, sic ab Ægypti rege nuncupatum. Thon enim ille vocabatur, cuius & apud Homerum fit mentio lib. 4. Odysseæ.

NVNC tibi.) Sepedon serpens est hæmorrho similis, sed ab eo differens: primùm quidem ingressu (non enim in obliquum, vt hæmorrhus, sed in aduersum serpit) deinde verò quòd cornibus careat. Est & colore villosi tapetis: qualis autem is sit, non explicat. Scholiastes coccineum interpretatur, quòd vt plurimùm tapetes sint huius coloris. Fortasse verò varium colorem Nicander intelligit, non simplicem. sunt enim tapetes variegati, & de sepe proditur, eum multis albis maculis distinctum esse. Est illi & caput magnum atque prægraue. Cauda quoq; quamuis sit ei prolixior, breuis tamen apparet, quia in multos orbes spirásque contorquetur. Multi dubitãt an sepedon idem sit cum eo qui seps dicitur, quem tabificũ Lucanus appellauit, & cuius mentio antè facta est, qui cute diuersa, nunquam vnicolore, videtur assimilis semper sedi quam legit in aruis. Ego vt eundem esse existimem plurimùm adducor, quòd Aëtius alterius tantùm nominis faciat mentionem, quódque de sepe scribens eadem ex eius morsu symptomata recenseat, quæ hoc loco Nicander tribuit sepedoni. Nec verò Plinius alium quàm sepedona nominat.

LETIFER huic.) Præcipuum signum & veluti pathognomonicum morsus sepedonis est, defluuium pilorum ex capite, supercilijs & palpebris. Verùm si seps cum sepedone idem est, atrociora multa eius symptomata à Lucano referuntur, putredo nimirum & nome vniuersi corporis, quæ non modò carnes, sed ossa etiam peredit & absumit, adeò vt post elegantissimam omnium malorum descriptionem concludat hunc in modum, Cyniphias « inter pestes tibi palma nocendi, Eripiunt omnes « animam, tu sola cadauer. Mors autem, vt ait Aëtius « intra tres aut quatuor dies sequitur.

VITILIGO.) Qui à sepedone morsi sunt, Pag.6. cutem habent albam, & ceu à vitiligine decolorem. Alphos siue vitiligo, generis nomen est: species eius sunt, alphos, melas, leuce, vt scribit Celsus. Ipsa autem leuce in ijs excitat ephelidem, vt ait Nicander, hoc est cutem vitioso colore inficit: hîc enim non propriè ephelidem accipit, sed generaliter pro omni coloris deprauatione.

AT verò.) Dipsada Galenus scribit speciem esse Pag.6. viperę, alij aspidis esse volunt. Constat autem paruæ viperæ similem esse. est enim quàm mas vipera minor, & cubitali, vt scribit Aëtius, magnitudine. inter eam autem & viperam videtur Nicander has duas differentias statuere, primùm quòd citiùs interficiat quàm vipera, deinde quòd caudam habeat gracilem & extremis nodis nigram, à qua & μελανούρος à quibusdam appellatur. Aëtius verò addit dipsada in locis maritimis frequẽtius reperiri, ex crassa in tenuem desinere, notas habere per omne corpus fuluas & nigras, caput verò angustius.

COR totum.) pręcipuũ malum quod à dipsadis morsu excitarur, sitis est, à qua & nomen illi inditũ. Tãta autem esse perhibetur vt nullo vnquam potu sedari possit, & tamen neq; per vrinas, neq; per vomitum, neq; per sudores quicquam vacuatur. Quò fit vt ob immodicum potum venter distentus rumpatur, vel infernè circa inguina, vel circa imum ventrem, sicut in hydropicis accidit. Quòd autem dicantur labra causo vri, ambiguum est, an dipsada, an febrem ardentem significet, quam medici propriè καῦσον appellant. Dipsada enim à quibusdam καῦσον appellari Dioscorides & Aëtius affirmant.

PRISCA inter.) Nicander poëma suum eleganti fabula condiuit, quæ quamuis ad omnes serpentes pertinere possit, conuenit tamen præcipuè dipsadi & alijs quæ vehementem sitim inducunt.

PROMETHEI.) Hoc est accusantes Prometheum, quòd non essent ab eo iuuenta perpetua donati: quòd si fecisset, furtum eius futurum erat omni ex parte integrum. Quid enim, dicebãt, iuuat,

aut quæ tandem laus est hominem efformasse tam modico tempore victurum? Vt igitur quod hominibus defuit, Iuppiter sua magnificentia suppleret, posteaquam paternum regnum adeptus est, iuuentam pro munere aduentitio largitus est, quam tamen socordia breui perdiderunt.

Pag.6. NVNC age.) Chersydrus serpens est qui & simplici nomine hydrus appellatur. Hyeme enim & vere stagna colit, piscibus & ranis victitās, túncque hydrus appellatur. Posteaquam paludes inaruerint, in terram se recipit, multóq; quàm antè euadit nocentior, propter tum loci, tum pabuli siccitatem. Tunc composito nomine Chersydrus appellatur. Forma similis est aspidi chersęæ paruæ, nisi quòd ceruicem non ita latam habet. Sunt qui natricem interpretantur, Lucano tamen poëta apertè distinguente lib.9.

SIGNA.) A chersydri morsu cutis exarescit, & distenta rumpitur, saniémque & virus effundit. Eius tamen præcipua hæc nota est, quòd æstus magni ardorésque per corpus vniuersum discurrentes sentiantur, vapore scilicet maligno à visceribus erumpente & per habitum corporis diffuso, quemadmodum æstus aëris aliquando se habet.

ILLE colens.) Serpens hic ἀμφίβιος est. primum enim in aquosis degit, piscibus & ranis victitans: deinde in aridam exilit, vbi sulcos, hoc est omnia in sulcis nascentia pascitur, & maiorem sæuitiem acquirit. Cæterum totum hunc Nicandri locum Verg. lib.3. Georg. elegantissimis versibus reddidit, quorum hoc principium est, Est etiam ille malus Calabris in saltibus anguis. Siquidem in Calabria chersydris frequentissima esse dicitur.

Pag.6. NVNC caput.) Amphisbæna parua est & ferè lumbrici terrestris magnitudine, colore terreo, cute densa, & maculis paruis distincta. Genæ illi intantum extuberant, vt ferè cæcutiat. Terete est corporis figura, & vtrinque æquè crassa, vt aspectu discernere nequeas vtra in parte caput sit aut cauda. Ob id ἀμφίσβαινα καὶ ἀμφικάρηνος ἢ ἀμφικέφαλος dicta est, quasi ἀμφοτέρωθεν βαίνουσα καὶ ἀμφοτέρωθεν ἔχουσα τὴν κεφαλήν, hoc est ambiguo gressu & capite. Quò factū est vt Galenus eam bicipitem esse existimauerit. Huius morsus nullas notas Nicander adscripsit, quòd etiam si mordeat, non tamen enecet. Tantùm enim inflammationes infert, quales ferè ex apum vesparúmque ictibus contingunt.

HANC vbi.) Sola serpentium amphisbæna dicitur frigori se committere, & prima omnium procedere ante cicadarum cantum, hoc est ante vernum tempus. Ex quo eius supra cæteras calor declaratur, quemadmodum & ex pellis eius facultate. Lignatores enim, vt ait Nicander, cum amphisbænam oleastri ramo seu palo affixam excoriauerint, & exsiccauerint, dicitur pellis ipsa rigoribus prodesse, quos μάλκας Nicander appellauit: quo tamen nomine alij χείμετλα, hoc est perniones intelligunt. Dicitur & valere aduersus paralysin.

ET scytalem.) Scytale forma quidem est amphisbænæ. sunt enim æqualis per totum crassitudinis, neque facilè discerni potest vbi cauda sit aut caput: differūt autem quòd Amphisbæna in vtranque partem progrediatur, scytale verò in altera tantùm: deinde quòd scytale grandior & crassior sit, vt quæ ligonis vel securis manubrium exæquet: amphisbæna autem magnitudine tantum sit lumbrici. Morsus eius non est letalis: aiunt tamen à scytale Chalcidica eadem quæ & à vipera mala consequi. sic dicta esse potest à scuticæ similitudine.

VERE.) Dicitur scytale hyemales exuuias prima ponere, etiam ante vernum tempus, vt scribit Lucanus, Et scytale sparsis etiam nunc sola pruinis Exuuias positura suas. Sed postquam eas deposuit, non vagatur per campos aliorum serpentium more qui fœniculum conquirunt, quo hebetudini oculorum medeantur, & corporis robur pristinum recipiant: sed in latebras denuò se recipit, ibique magna ex parte dormit, cibum alibi non quærens, sed illic fortè oblato contenta, neque etiam aquam ad sitim sedandam conquirens. Solinus cap.40. scribit Scytalem tanta præfulgere tergi varietate, vt notarum gratia videntes retardet, & quoniam reptando pigrior est, quos assequi nequit, miraculo sui capiat stupentes. Pag.7.

CONTEMPLATOR.) Basiliscum Nicander intelligit. Hic in Cyrenaica prouincia maximè gignitur, capite acuminato, colore flauo, vel fuluo, trium palmorum longitudine. Malum est in terris singulare, vt qui omnia animalia præter mustelam, solo sibilo interimat. Itaque omnia eum fugiunt, & in vacua, vt ait Lucanus, arena regnat. Ideo viribus reliquos serpentes longè superat. Sed & eum videtur natura quodam diademate insigniuisse, data in capite candida macula, & eminentijs tribus, vt scribit Aëtius. Præterea non flexu multiplici, vt reliqui serpentes, corpus impellit, sed media quadam corporis parte serpit, media celsus & erectus incedit, vt non immerito basilisci nomen adeptus sit.

IN membra.) A morsu basilisci præcipua symptomata sunt, ardor totius corporis, & putredo tanta, vt carnes liuidæ defluant è corpore, ait Aëtius etiam capillos confestim decidere. Erasistratus scripsit vulnus sufflauo, & quasi aureo colore fulgere. Dicitur autem ab eo demorsos in instanti perire. ideóque medicorum plurimi qui diligenter hanc medicinæ partem excoluerunt, nulla morsus basilisci remedia indicarunt, quasi vanum superfluúmque videretur eorum curationem aggredi. Tam enim pestiferum & præsentaneum esse proditur basilisci venenum, vt quos modò inspexerit, vel qui eius sibilum auribus perceperint, moriantur. Idcirco nullum animal carniuorum eum vel mortuum attingit, nec aliud similiter cadauer quod ab eo fuerit interemptum. Pag.7.

IAM Dryinæ.) Dryinas siue dryinus serpens est duos circiter cubitos longus, corpore obeso, asperrimis squamis vndique munito: in quercuum ac fagorum ferè latibula habet, vnde & nomen inditum. Dicitur à quibusdam hydrus, ab alijs chelydrus: in humidis enim & paludosis locis aliquando degit, atque ab ijs recipit se in caua arborum, pérque prata ranis & locustis victitat. Multum autem infestatur ab asilis, quos οἴστρεις καὶ μύωπας Græci vocant, atque ab ijs morsu petitus refugit, seque in latibula sua confert. Sunt autem muscarum genus acerrimum, & pennis æreis, vt ait Aëtius. Latitant autem & illæ plerunque inter eius squamas, ipsúmque tandem conficiunt. Idem Aëtius scribit hunc serpentem in Hellesponto frequentem esse.

ILLI.) Dryinus colore est subatro, capite latiusculo quemadmodum & hydrus, quem antea chersydrum appellauit: odore admodum tetro, adeò vt fœtor latentem prodat. Hic est quem propterea graui nidore chelydrum Vergilius 3. Georg. appellauit. & de quo Lucanus scribit, Tractíque via fumante chelydri. Est autem odor qualis esse solet à vermibus natis in humentibus & putref- Pag.7.

centibus equorum tergoribus scalpro derasis & sectis: vel qualem reddere solent corij equini præsegmina putrentia cùm scalpro abraduntur. Vtrumque enim λάθαργοι significant, præsegmina videlicet & vermes.

SI TALVM.) Sicut dryinus grauissimo est odore, ita qui ab eo percussi sunt quauis corporis parte, protinus malè olent fœténtque. Nec verò morsu modò fœtorem eũ inducit, sed si quis etiam ipsum interficiat, olfactum illi adeò corrumpi aiunt, vt quemlibet odorem prauum esse iudicet, vitiata prorsus odorandi facultate. Refert verò & Galenus eum tam malignum & nocentem esse, vt vel calcatus pedes excoriet, totísque cruribus tumores ingentes excitet, & quod magis mirere, manus quoq; curantis medici. Sequuntur & alia symptomata, tumor in ipso vulnere nigricans, animi languor, ariditás totius corporis; herpes siue nome, & vertigines caliginésque oculorum.

BALATVS.) Balatus ille referri potest vel ad delirium, quod inter dryini symptomata Aëtius recenset: vel, quod mihi verisimilius videtur, ad vocis interceptionem, quam eodem auctore demorsi à Dryino patiuntur, ad quam etiam pertinet id quod sequitur, eos scilicet faucibus constrictis angi, quanquam & ad sitim ingentem, & ad faucium ariditatem referri possit. Sequuntur postea & alia symptomata, vrinæ suppressio, stupor & veternus, singultus frequens, vomitiones biliosæ aut cruentæ, & ad extremum veneno magnam inducente sitim tremor languórque totius corporis.

Pag. 7. NEC verò auratum.) Græcè habetur χλοάοντα. significat autem idem quod τὸ χλωρόν, hoc èst, vt multis in locis ait Galenus, tum viride, tum subflauum siue pallidum. Posterior significatio mihi magis placuit, quòd eam etiam Lucano placuisse video lib. 9. Et vos aurato nitidi fulgore dracones. Sunt enim flaui rufive, nec reperi colore viridi descriptos à quoquam fuisse. Sunt & cærulei, hoc est cæli fulgore, seu colore. Repeiuntur & nigri & cinerei coloris.

PHOEBEIA proles.) Cum plura dicantur esse draconum genera, vnum tamen est, vt refert Pausanias, quod sola fert Epidaurus, mansuetum & colore subflauum, quod Æsculapio sacrum erat. Anguis à Plinio vocatur, carens veneno, nisi per mensem luna instigatus: sed & inesse ei remedia multa creduntur, ideóque Æsculapio dicatus est. Hic quondam Epidauro Romam aduectus est, ad reprimendam pestilentiam, vulgóque pascebatur & in domibus, ac nisi incendiis semina exurerentur, non erat fœcunditati eorum resistere. Festiuus de eo habetur apud Lucianum dialogus qui ψευδόμαντις appellatur. Eum in valle Pelethronia, quæ sita est ad radicem Pelij montis, Æsculapius dicitur educasse.

PRÆSTANTI forma.) Græcè est ἄγεραυλος. quo nomine solus Græcus Scholiastes indicat pulchrum & formosum designari. Hesychius verò preter cætera, etiam καπυρὸν interpretatur, hoc est vstum siue nigrum.

Pag. 7. MAGNA.) Dicitur draco esse oculis prægrandibus, fronte autem & supercilijs tam crassis, vt vmbraculorum vice oculis esse possint, quæ significantur ἐπισκυνίων nomine. Ac quanquam πίονα propriè pinguia significent, tamen quia nemo veterum id in draconibus annotauit, magna verti, accedente Hesychij auctoritate, qui πίονος interpretatur μεγάλου. quæ enim pinguia sunt, eadem crassa magnáque esse solent.

BARBAQVE.) Sub draconis mento veluti palearia dependent subflaua subuiridiáue, quæ barbæ speciem referunt.

ILLE vel.) Draco non habet venena, proindéq; morsu non tantum lædit quantum cæteri serpentes. Est enim illi os paruum & ad morsus non dehiscens, sed arctæ fistulæ simile, per quam & trahit spiritum & linguam exerit. itaque morsus eius non excitat dolorem magnum, etiam si vehementi ira percitus conetur mordere, sed plaga eius est qualis à morsu muris: quippe non in dentibus vim, sed in caudis dracones habent, & verbere magis quàm rictu nocent. Et hæc quidem de veris draconibus intelligenda sunt, de quibus etiam Lucanus hos versus edidit:

Vos quoque, qui cunctis innoxia numina terris,
Serpitis aurato nitidi fulgore dracones,
Pestiferos ardens facit Africa, ducitis altum
Aëra cum pennis, armentaque tota sequuti,
Rumpitis ingentes amplexi verbere tauros.

Eiusmodi est anguis ille Æsculapio sacer. Habentur autem in India & Libya atque etiam Phrygia sæuiores, patulo oris rictu, lingua exerta, dentibus magnis velut syluestres sues, quibus mordendo ossa frangunt & comminuunt.

ARMIGER hunc.) Describitur naturale dissidium inter draconem & aquilam, sed ea draconem volatu facilè superat, multísque spatijs anteit. Est enim vastiore corpore quàm vt possit diu sublimis volare, præsertim in Phrygia, vbi dracones ad magnitudinem quadragenûm pedum nasci ferunt: & in Arabia vbi tricenûm cubitorum sunt, cùm reliqui quinque aut decem cubitos non excedant. Pag. 7.

HYBERNAM si.) Cenchrenes serpens inuenitur potissimum in Samothracia & Lemno, quarum vtraque insula est in mari Mediterraneo, ad oram Thraciam sita, ex aduerso Rescynthi & Zonæonorum montium. Rescynthum autem oppidum est Thraciæ maritimum, in quo Iunoni templum sacrum habetur. similiter & Hebrus fluuius, & Zonæi montes, & quercus Orphei, quas ille dicitur lyræ cantu mouisse, & specus Zerynthia in eadem Thracia sunt. Cæterùm κεγχρίνης vel vt quidam scribunt, κεγχρίτης, serpens est pessimus, sic dictus à milio, quod κέγχρον Græci appellant: siue quod colore viridi sit & milium referente, siue quòd aiunt eum ferociorem fieri dum milium floret. Alij λέοντα, hoc est leonem à feritate sæuitiáque nuncupant: alij verò ἀκοντίαν quòd se veluti iaculum in corpora vibret, quæ postea spiris inuoluta, verbere caudæ rumpat, & à quibus adacto in claiculas & thoracem vulnere, sanguinem exugat.

CORPORIS haud.) Serpens hic traditur esse cubitorum ferè binûm longitudine, & corpore toto à crassitudine in exilitatem desinente. Sed, vt ait Nicander, varia est & longitudine, & crassitie, & maiores minorésque reperiuntur. Ab eius morsu grauissima sequuntur mala, putrefactiones & vlcera toto corpore serpentia, præterea hydrops aluum eiúsque nodum, hoc est vmbilicum comprimens, & dolore excrucians.

ILLE vbi.) Saum olim dictam fuisse Samothraciam, & Mosyclum montem esse Lemni insulæ, Græcus Scholiastes annotauit, quæ tamen nomina neque apud geographos, neque apud poëtas Latinos reperi. Plinius Saoce monte Samothraciam attolli dicit, qui an idem sit cum Sao, viderint geographiæ & antiquitatis peritiores.

TE NVLLA.) Dum cenchrenes fugitur, discedere Pag. 8.

discedere oportet à recta & plana via, quoniam per eam concitatissimo cursu fertur, adeò vt viginti cubitorum spatium vno saltu superare dicatur: sed fugere oportet obliqua via per sêtes & spinas, quòd iis offendatur & retardetur. Ex hoc autem suspicio mihi est cenchrenem non esse ἀκοντίαν siue iaculum: hic enim ex arborum ramis vibratur, & missili, vt ait Plinius, volat tormento, quò fit vt vepribus vix possit eius impetus cohiberi. Subeunt enim iaculi arbores, è quibus vi maxima turbinati penetrant animal quodcumque obuium fortuna fecerit. Praeterea & ἀκοντίας priuatim postea Nicander commemorat.

Pag. 8. HIC ET.) Quem Graeci ἀσκάλαβον, ἢ ἀσκαλαβώτην, ἢ κολώτην, ἢ γαλεώτην appellant, Latini stellionem dicunt. Animal est lacertae simile, senectutem quoque exuens vt vngues. Temporibus statis se condit, latétque in cauernis mensibus quatuor frigidissimis. De eius generatione fabula haec scripta est: Cum Metanira Cererem (cui à luctu, cuius plena erat dum Proserpinam quaereret, Graeci ἀχαίης epitheton indiderunt) hospitio & diuersorio Celei, quem Ceres vnicè diligebat, excepisset, id aegrè tulit Metanirae filius, nec se continuit quin & Cererem & eius sacra rideret, multáque in eam contumeliosè diceret: indignata ob haec Ceres eum in stellionem vertit. atque haec est quae de eo fertur fama.

PRÆTEREA &.) Nullae harum serpentium notae à veteribus explicatae reperiuntur, quòd vel omnibus cognitae essent, vel nullius periculi.

ELOPES.) Sunt qui non elopas, sed elapas scribant.

LIBYAS.) Eo nomine Scholiastes Graecus existimat designari τοὺς ἀμμώδεις vocatos, quòd plurimi in Libya sint.

MYAGROS.) Serpens hic est idem cum spathiuro, aut ab eo non valde dissimilis. Plures dicitur habere in capite coronas siue lineas, vnde πολυστεφὴς à Nicandro dictus est. Muribus vescitur.

IACVLOS.) ἀκοντίας hic, siue iaculus qui à Nicandro recensetur inter innoxias feras, non potest idem videri cum eo quem Lucanus libr. 9. scribit per caput Pauli transactáque tempora fugisse. nihil enim eo serpente perniciosius. Iste autem fortè non à tanta celeritate & rapacitate, sed à formae similitudine dictus est, quasi sagittae in modum longus sit & teres.

TYPHLOPES.) Iidem & τυφλῖναι appellantur: caeci serpentes à Plinio, ab alijs caeciliae. Dicuntur, etiam si calcentur, non mordere.

AST ego.) Remedia nunc explicantur quae venenatis morsibus conuenit adhibere. Primùm autem duo communia praecepta proponit: vnum quidem, vt protinus atque morsus acceptus est, & plaga recens est, pharmaca admoueantur. vbi enim venenum in venas & arterias subijt, atque in principes partes penetrauit, omne remedium serum est & inefficax. Peruadit autem facilè exiguóque tēpore in interna corporis spatia, propter sui tenuitatē. Alterū est, vt siue flores, siue folia, siue radices ad discutiendum affectū sumantur, sint quàm recentissimae.

Pag. 8. RADICEM ante.) Panaces Chironium intelligit, non Centaurium. Id quod ex ipso Dioscoride notum esse potest, qui eadem quae & Nicander scripsit. Nascitur, inquit, in Pelio monte praecipuè, folio amaraci est, aureos habet flores, radicem gracilem nec profundam, & in gustu acrem. Bibitur contra serpentium venena radix, & frondes in eundem vsum eadem vtilitate emplastri modo imponuntur. Dictum est Chironium à Chirone inuentore, qui eam longa ceruice, hoc est longo caule eminentem primus animaduertit & in vsum dedit. Est enim panacis caulis multorum cubitorum.

AVT vmbrosa.) Hîc scitè depingitur aristolochia, folio periclymeni hederaceo, floribus purpureis, graueolentibus, in quibus bacculae pyro syluestri conformes, radicibus in foemina quidem rotundis & in orbem conglobatis rapi modo, vnde & rotundae nomen illi datum est: in mascula verò longis: vtrisque colore intús buxeo. Eadem prorsus Dioscorides, Nicandrum hîc quoque vt in alijs plerisq; sequutus, prodidit: nisi quòd Dioscorides masculae radices scribit dodrantis longitudinem implere, & nonnunquam paulò maiores videri, cùm his Nicander cubitalem tantùm longitudinem tribuat. Pag. 8.

HYSGINO.) Non herba est, vt ait Scholiastes, cuius nec Theophrastus, nec Dioscorides, nec Plinius fecere mentionem, sed tincturae quoddam genus, vt scripsit Hesychius: ex quo Plinius inquit purpurissum infectum praestantissimum fieri. πορφυρεμῶ. in hac ipsa aristolochia dixit Dioscorides.

MYRTAS.) ἀχράς, μυρταί, ὄχνη, σάκχη dicuntur esse pyrorum syluestrium species, nec satis intelligo quid inter se discrepent. Suspicio ergo quaedam mihi est legendum μυρτάδος ἢ ὄχνης. aut μυρτάδος adiectiuum erit τῆς ὄχνης, & significabit myrteam, hoc est immaturam, acerbam & adstringentem. Id quod mihi magis placuit, etiamsi Scholiastes praeteriens τὴν ὄχνην, annotet μυρτάδα speciem esse pyri. praesertim cùm Macrobius Cloacium sequutus, inter pyrorum genera myrteum recenseat.

NEC minus.) Triphyllon à Latinis trifolium appellatur: frutex est folijs arbori loto similibus, quibus tenellis odor rutae inest: cùm verò adoleuerint, bituminis, sicut scribit Dioscorides Nicandrum hoc loco sequutus. Ea in singulis germinibus habentur terna, à quibus & nomen inditum est, decoro aspectu, quae propterea Nicander τρίπηλα, hoc est, πεπιλωμένα, καὶ κεκαλλωπισμένα appellauit.

MINYANTHES.) Sic appellatum est triphyllon à Dionysio ἐν τοῖς ῥιζοτομικοῖς, vt scribit Graecus Scholiastes. eiúsque appellationis meminit & Dioscorides, non ἀπὸ τοῦ μηνύειν, quod significat ostendere, quasi flore suo se indicet: neque enim id fert ratio carminis: errántque propterea qui Latinè menyanthes scribunt: sed ἀπὸ τοῦ μινύου, hoc est à minyo. flores enim illi purpurei sunt: vocatur & alio nomine τρίπετηλον à tribus folijs, quae πέταλα & πέτηλα dicuntur.

NVNC age.) Enumerauit antè simplicia quaedā medicamenta quae conuenirent medendis venenatorum ictibus, Panaces Chironium, aristolochiam & trifolium: nunc multa docet composita, è quibus tamen singula magnā etiam in medendo vim habēt. Pag. 9.

NERIN.) Genus est nardi montani, quod Galenus φοῦν, alij, inter quos Nicander ipse est in Alexiphar. θυλακίτιν appellant.

TV quoque florentis.) Graecè habetur διανθοῦς, quod significat simpliciter ἀνθοῦντος, non autem δὶς ἀνθοῦντος, vt existimauit Scholiastes. neque enim bis floret asphodelus. Eius caulis ἀνθέρικος à Graecis peculiari nomine dicitur, qui saepè binūm cubitorum est. Radix rotūda in napi vel glandis modum: semen orbiculari folliculo qui flori subiectus est, cōtinetur.

ALCIBII radicem.) Echium planta est folia habens aspera, & aculeos breues folijs adiacentes, flores iuxta folia ἰώδεις, hoc est purpureos, radicem gracilē & profundam, quā Nicander ῥαδινὴν appellauit,

hoc est λεπτὴν καὶ ἰσχνήν. Est enim, vt ait Dioscorides, digito gracilior. Græcus tamen Scholiastes ῥαδαμνώδη, hoc est multifidam & in varias propagines diuisam interpretatur. Planta ipsa Ἀλκιβιάδιος dicta est ab inuentore: ἔχιος autem ab effectu, quòd viperarum morsibus medeatur, siue epota, siue foris etiam vulneri admota.

Pag. 9. QVIN ET.) Consulit præter marrubium, etiam meliphyllon siue melissophyllon vino dilutum bibere. Video tamē dubitari posse, an hi versus de ipso prasio, hoc est marrubio, intelligendi sint, quasi Nicander prasium dicat etiam meliphyllon & melittænam appellari, eíque facultatem tribuat lactis generandi, tum quòd ita visum sit Græco Scholiastæ, tum quòd ipse Nicander in Alexipharmacis agens de aconiti curatione, πράσιον & μελίφυλλον, pro eodem accipiat hoc versu, καὶ χλοεροῦ πρασίοιο τὸ δὴ μελίφυλλον ὕδουσι. Attamen Dioscorides apertè à prasio meliphyllon & melittænam distinguit, quibus duobus nominibus à plerisque τὸ μελισσόφυλλον appellari auctor est, cui & ego assentior. Nam hoc loco prasium à melissophyllo distinguere, nec Nicādro repugnat, nec remediis venenatorum. Nicander enim ipse videtur distinxisse, dicens ἥτε, cùm debuisset dicere τό, δὲ, vel ὅ, τε, si ad prasium referre voluisset: & vtrumq; contra serpentium morsus pari vtilitate bibitur. Quod autem attinet ad eum Nicandri versum qui habetur in Alexipharmacis, ex eo non intelligitur prasium & meliphyllon idem esse, sed potius meliphyllum quandam esse prasij speciem. Est enim prasij folio, sed maiore tantùm & teneriore, nec adeò hirsuto, quasi dicat Nicander, deligendum esse ad curationem aconiti id prasij genus quod meliphyllon appellatur. Dicitur meliphyllon à melle, quasi mellitum folium: melissophyllon autem ab apibus, quòd eo apes delectentur: cuius nominis rationem etiā Latini imitati, id apiastrum vocauerūt.

Pag. 9. PARVA membrana.) μῆνιγξ propriè quidem significat membranam quæ cerebrum inuoluit: significat verò ipsum etiam cerebrum, vt Hesychius annotauit, in qua significatione ipse quoque Dioscorides μήνιγγα videtur accepisse l. 2. scribēs gallinę cerebrū in vino bibendū dari contra serpentiū morsus.

TRAPEZA.) τράπεζα, πύλαι, μάχαιρα, ὄνυξ, nomina sunt quarundam partium iecinoris, aruspicibus olim nota & vsitata: quæ & in hominis iecinore, inquit Rufus, etiam habentur, sed obscurę sunt & non conspicuæ, & ad medicinam inutiles. Verùm πύλας, hoc est portas intelligere possumus magnum illud orificium venæ quam anatomici etiam nunc portam appellant, siue à portando alimento in iecur, siue quòd per eam tanquam portam omnia in iecur ingrediantur.

ET FOLIVM.) Castoris vel Hippopotami testes magna vtilitate exhibentur demorsis ab animalibus venenatis. Est autē hippopotamus, vt hîc ait Nicander, ambiguæ vitæ animal. Nam & in Nilo degit, præsertim supra Saïn, quæ Ægypti vrbs est, sita ad vnum Nili ostium, & fluuiò nonnunquam egrediens, depascitur maturas segetes, seseque postea in fluuium recipit. Eius testes exiccandos & terendos Dioscorides monet, & ita contra serpentium morsus bibendos. Nec dubium quin castoris etiam testes eodem modo præparare conueniat. Eos Nicander οὐλοοὺς appellauit, hoc est mortiferos & perniciosos ipsi castori, quòd eorum causa peti & occidi solet. Dioscorides vanum esse existimauit quod traditur, testes ab ipso euelli, & ab sese abijci, cùm venatu vrgetur, quia, vt ait, tangi nequeunt, ita, vt in sue, substricti.

LAVRI tenuis.) Id est eius quæ est folio tenuiore. Est enim & alia latiore folio. Pag. 9.

AREAS.) πρασιαὶ dicuntur in hortis τετράγωνοι λαχαναι, hoc est quadrata quędam spatia in quibus olera seruntur, quasi πρασιαί. In iis amaracus cultura lætus prouenit, & per fluuiorum ripas.

ECHINVM.) Animalia quæ ruminant, quaternos habent ventris sinus, στόμαχον, κεκρύφαλον, ἐχῖνον, ἤνυστρον, id est gulam, reticulum, omasum, & abomasum. Gula incipiens ab ore deorsum tendit ad pulmonem septúmque transuersum: hinc se ad ventrem applicat maiorem, qui parte inferiore asper est & interceptus, ac prope gulæ commissuram sinum sibi annexum habet, quem ex argumento κεκρύφαλον, hoc est reticulum vocant. Est enim ventri extrinsecus similis, intus reticulis, capillis mulierum implexis, quę & vittas & discriminalia appellant, magnitudine multò quàm venter minor: hunc excipit omasum, parte interiore asperum, cancellatum, crustatum, magnitudine reticuli. Abomasum venter ab eo alius iungitur, omaso magnitudine amplior, forma oblōgior, cancellis intus & crustis magnis, multis & leuibus inornatus, mox intestinum sequitur.

IVNIPERVM.) ἄρκευθος iuniperum significat Pag. 9. & eius baccam, quæ etiam ἀρκευθὶς dicitur. Græcus Scholiastes censet ἄρκευθον hîc significare baccam cedri, vt sine distinctione legatur apud Nicandrum κέδροιο ἀρκευθος, scribítque ipsam etiam cedrum ἄρκευθον appellari. Habet quidem cedrus multa cum iunipero communia, ab eo tamen dissidet, vt apparet ex Dioscoride. Itaque ego malui separare, & iuniperum interpretari, quem & Dioscorides contra viperarum morsus salubriter bibi testatur, non minus quàm cedrum.

HEMINAM.) Quam Græci κοτύλην vocant, Latini heminam interpretantur. Nullam enim Latini habent quæ propius ad κοτύλην accedat. Nec tamen eædem prorsus mensuræ sunt. Κοτύλη enim vncias Italicas nouem capit, hemina vnam præterea continet. Dimidium est sextarij, vnde ἡμίξεστον etiam appellatur. Est autem & κύαθος mensura sescunciam capiens, siue drachmas duodecim. Itaque in hoc potu theriaco, triplo plus ptisanæ est quàm vini.

SESCVNCIAM.) Id est cyathum, vnciam scilicet vnam & dimidiam, quod quidem Nicander dixit ἑξάμορον κοτύλης. Si quidem ἡ κοτύλη, vt antè dictum est, capit nouem vncias Italicas. itaque sexta eius pars vnciæ vnius & dimidiæ est.

EQVINI.) Hipposelinum intelligit, quod ita dictum est vel à magnitudine, vel quòd equorum morbis priuatim medeatur.

OXYBAPHI.) Mensura est cyathum vnum & Pag. 10. dimidium capiens.

PICEAM.) Græcè habetur ἐχεπευκέα, hoc est vel amarā instar piceæ, vel picei coloris. quædam enim myrrha eiusmodi à Dioscoride proditur.

TVM nardi.) Intelligit irin Illyricam, quam veteres præcipuè in vsu medicinæ commendarunt, Nam & Naron & Drilo, quorum hîc meminit, fluuij sunt Illyriæ siue Dalmatiæ, circa quos Cadmus & Harmonia habitasse dicuntur, vbi & in dracones eos conuersos fuisse narrant, qui per vicinos agros pascantur.

FATIDICVM.) Traditur in myrice, quam ta- Pag. 10. maricem Latini vocant, vis inesse vaticinandi, adeò vt qui ramum eius manibus teneret, futura præsagiret. Sic magi & Scythæ, vt scribit Græcus Scholiastes, ad vaticinia sua myrices virgis vtebātur, eámq;

ob causam tradit Herodotus Apolline Myricæum quondam dictum fuisse, quo hoc loco à Nicandro vocatur Corypeus à Corype ciuitate Thessaliæ in qua colebatur.

DECIES.) Vini modus esto decima pars congij, χοῦς autem, quem Plinius cõgium interpretatus est, capit κοτύλας duodecim, siue libras nouem, siue sextarios sex. Hîc ergo vini mensura, quam sumendam Nicander dicit, est vnciarũ decem, & drachmarum sex, & præterea dimidiæ ferè drachmæ. Hæc enim decies in vno congio continetur.

ET gerynon.) Ranæ pariunt minimas veluti carnes nigras, oculis tamen & cauda insignes, quibus mox pedes figurantur, cauda findente se in posteriores: γύρινοι à Græcis appellantur, nec aliud apud Latinos nomen sortitæ sunt. Itaque hîc maiores ranæ intelliguntur. idem remedium etiam Dioscorides habet, scribens contra omnium serpentium venena pro antidoto esse ranas, si ex sale & oleo decoctæ edantur, iúsque earum itidem sorbeatur, ex quo loco βάμμα oleum dici patet, quemadmodum & supra annotauimus.

Feræ.) vipera κατ' ἐξοχὴν intelligi potest, cui primam laudem in remediorum theriacorum compositione veteres tribuerunt, cuius tum iecur, tum caput ex vino, aut aqua potum morsibus suis medetur. Potest tamen & generaliter de omni serpente dictum intelligi. Neque enim vipera modò sibi remedio est, sed & scorpius, & reliqui ferè serpentes.

SED NEC.) De origano & eius appellationibus varijs magna est apud antiquos sententiarum diuersitas. Hæc quidem fuit Nicandri opinio, panaciam cunilam à quibusdam Heraclion origanon vocari. Est & alia origani species quam ipse onopetalion, vel metri causa, diuisis nominibus ὄνου πετάλειον nuncupat, quòd asinis pabulo gratum sit. Dicitur & ab eodem ὀνῖτις, eadem de causa, cuius meminit & in Alexipharmacis in curatione Aconiti.

PARVA etiam.) Dixit Dioscorides rhamno folia esse mollia & suppinguia. Quod arbitror Nicandrum indicare voluisse, appellantem rhamnum ἐρσομένην, hoc est veluti rore madentem. Eam dicit in Lydia philetærin appellari. Tmolus enim Lydiæ mons est, cui Gyges olim imperauit: Parthenium similiter Lydiæ promontorium.

Pag.10 NVNC age.) Nicander hoc loco duas echios describit, alteram humilem folio anchusæ, spinis horrido, sed exili & breui radice. alteram verò altiorem, maiore folio, flore paruo vel pauco, purpureo, capitulis viperæ, cacumine aspero vel adstricto. Dioscorides tamen, qui non temerè solet discedere à Nicandro, vnum duntaxat facit genus echij, non geminum.

Pag.10 ADSTRICTO.) σφεδανὸν significat tum asperum, tum adstrictum siue compressum. Postremum magis placuit. Nã vt scribit Dioscorides folia, quæ in imo caule vtrimque expansa sunt, in summo fiunt minuscula, & continuò ad cacumen vsque breuiora, ita vt caput compressius adstrictiúsque videatur.

SALVBRIS.) θηλήεντος ambiguam habet significationem θηλεῖν enim & αὔξειν & ὑγιαίνειν significat, vtrumque conuenit. nam acanthus caulem habet longum, & folia magna.

ERINVM.) Non est caprificus, sed herba à quibusdam ὠκιμοειδὴς dicta, & à Romanis ocimum aquaticum. nam secus amnes fontésque nascitur ocimi similitudine.

NEMÆVM.) σέλινον siue apium dicitur Nemęum, vel quòd in Nemæa sylua præstantissimum nasceretur, vel quia in Nemæis certaminibus victores apio coronabantur.

OBOLOS.) Terni oboli pendent dimidiam drachmam. In drachma enim sex oboli sunt. Itaque obolus pondus est dimidij scripuli.

MONTANVM.) Qui χαμαιλέων dicitur, à Nicandro χαμαίλεος dictus est. Eius duo genera habentur, vnus niger est, folio scolymi, sed rotundiore, hoc est breuiore & minus acuto (sic enim τροχόεν χαίτην interpretor. alius fortè intelliget ex eo designari vmbellam quæ in eius fastigio cernitur) radice densa, crassa & nigra. nascitur in sentibus, asperis & opacis saltibus. Alter verò albus est, sed folia habet asperiora, acutiora & validiora, è quorum medio sinu propè terram (caulem enim non habet) caput depressum & humile enascitur. Radix illi dulcis est & candida, à qua albi nigríque differentia desumitur. Neque enim in folio, quod vterque habet scolymo simile, discrimen est, sed in radice. Cæterùm in theriaces vsu candidum deligendum, non nigrum, quia venenatum sit, nulliúsque vsus, nisi foris admotum.

EST alia.) Per Alcibij plantam intelligit anchusam alteram, quam aliqui, vt scribit Dioscorides, ἀλκιβιάδιον aut ὀνοχειλὲς vocauerunt. Nam de Alcibiadio quod echium est, suprà Nicander dixit, nec bis eadem de re verba facienda erant. Cæterùm huius anchusæ folia & radices, tam præsenti remedio sunt aduersus venenatorum, præsertímque viperarum morsus, siue edantur, siue bibantur, siue etiam alligentur, vt si quis commanducata expuerit in os venenati animalis, protinus id mori ferant.

PHALACRÆ.) Anchusa hæc nascitur sabulosis & incultis locis, plurimáque in Phrygia prouenit circa Troiam, cuius Phalacra promontorium est. Crymne autem & Grasus campi sunt, in quibus equus ille ligneus Mineruæ sacer fabricatus dicitur. Pag.11.

PINGVIA.) Ita dicũtur, quia læuia: id enim magis placet quàm oleæ similia dicere. Pag.11.

MELISSOBOTI.) Intelligit melissophyllon, quod quia metri ratio non admittit, melissoboton, quasi ab apibus depastum appellauit. Sunt autem hirsuta eius folia.

CONVERSIO.) Intelligit ἡλιοτρόπιον, herbam sic dictam ἀπὸ τῆ ἡλίου τροπῶν, hoc est à solstitijs. Nam per solstitium circumagit se cum sole, eiúsque ortum mane spectans, eius iter ad occasum vsque persequitur. Sed & nubilo die, ita vt horarum index circumagatur cum sole, & ne rustici quidem, vt horas obseruent, oculos à terra quum incumbunt operi, reuocare debeant. Quæ in re heliotropion simile est oleæ folijs, quæ cùm supina parte magis candicent, circumaguntur post solstitium æstiuum, vertúntq; supinas partes, nec alio argumento rustici certius intelligunt confectum sydus, & temporum mutationem.

TVMORES.) Hoc est perniones, quæ χίμετλα Græcis dicuntur. Sunt autem vlcera ex frigore hyberno in digitis manuum, præsertim verò in talis contracta, dicta ἀπὸ τῶ χειμῶνος, vnde & per diphthongum ει à quibusdam scribuntur.

PYRETHRI.) πυρίτιν Gręcus Scholiastes pyrethrum interpretatus est, à quo temerè nolui discedere, certus pyrethrum etiam theriacis medicamentis conuenire, & Dioscoridem inter alias pyrethri nomenclaturas πύρεινον & πύρωτον & πυρίτιν adscribere. Dubitaui tamen an πυρίτις hoc loco piper significaret, quod, vt ait Dioscorides, antidotis & theriacis medicaminibus magnoperè expetitur, lõgum pręsertim, quod crescendo perficitur, vt idem

scripsit: id quod significare potest βλωθρὸν, hoc est εὐαξὲς, καὶ περιβάλλον, καὶ ἀναδρῶον, vt interpretatur Hesychius. Siquidem & piper propter feruorem & acrimoniam non ineptè πυρίτης dici potest. Sed & Philo in medicamenti compositione quod ab eo Philonium nominatur, ἀργυρὸν πυρῶδες album piper dicit, sicut Galenus interpretatur lib. 9. τῶν κατὰ τόπους.

PHLEGYEUM.) id est Asclepium, dictum ita ab inuentore Æsculapio. Inuenit autem, vt ait Nicander, ad ripas fluuij Bœotiæ qui Melas dicitur. Inde ergo & Asclepion & Phlegyæum dictũ est. fertur enim Æsculapius natus esse matre Coronide, cuius pater Phlegyas vocabatur. Eam autem herbam cùm reperisset, Iolaum Iphicli filium sanasse perhibetur ab hydra læsum, quem vnà cum Hercule occidit & concremauit.

SI TIBI.) Mustela κατοικίδιος dicta, hoc est domestica, fertur naturali quodam dissidio serpentes persequi. Inde remedium ab ea etiam mortua sumitur aduersus eorum venena. Primùm amburi debet & flamma depilari, tum exemptis omnibus interaneis, sale inueterari & in vmbra siccari.

VELLERE.) Hoc est pilis: sic enim potius interpretandum iudico quàm δέρμα, hoc est cutem, vt Græcus Scholiastes. Cuius tamen opinionem videtur sequutus esse Hermolaus Barbarus apud Dioscoridem, dicens mustelam esse inassandam. Ita enim vertit quod Dioscorides dixit περιφλεχθεῖσ. quo tamen nomine, mustelæ pilos potius amburẽdos, quẽadmodũ in inueterãdis porcis & suibus facimus, quã mustelã ipsam, eiúsq; pellem torrẽdã esse designauit.

Pag. 11. LASER.) Sicut laser tenerum & friabile, aut caseus iam durior cultello deraditur, ita debet ex ipsis mustelę inueteratę carnibus abradi portio quędam, & bibi in vino. Pondus autem & mensura debet esse secundum Dioscoridem, drachmarum duarum, vel vt ait Plinius, denarij vnius.

NVNC age.) Hîc alia antidotus describitur è marinæ testudinis sanguine. Is exceptus fictili, finitur in grumos concrescere, serúmque omne quod ab eo manat, effunditur: deinde vbi resiccatus fuerit, in quatuor eius drachmas adduntur cumini syluestris drachmæ duæ, & leporini coaguli drachma dimidia. Hæc omnia simul miscentur, cùmq; vsus postulabit ex ea ipsa antidoto drachma vna ex vino bibenda est. Cæterùm ex testudinum generibus Nicander marinam præfert, indicibili quidem, vt mihi videtur, ratione, sed sola naturæ proprietate per experimentum cognita. Est autem notandum eam à Nicandro βροτολοιγὸν, hoc est homini exitialem dici. Siquidem ea est de qua fertur prouerbium, Testudinis carnes edendas vel non edendas esse, quòd longè præstet largo esu ventris perturbationem deiectionémque moliri, quàm parcè vescendo recipere intra venas succũ nimio lentore grauem & perniciosum.

NVNC attende.) φάλαγξ siue φαλάγγιον species est aranei. Phalangia enim in eo genere appellantur quorum sunt noxij morsus. Sic dicuntur ab internodijs quę omnibus terna sunt in cruribus. Eorum species septem hoc loco à Nicandro describuntur, ῥὼξ siue ῥάγιον, ἀστέριον, κυάνεον, ἀγρώστης, δυσδερι siue σφηκεῖον, μυρμήκειον, τὸ ἐν τοῖς ὀσπρίοις.

RHOX.) Solus Nicander videtur nomen hoc vsurpasse in ea phalangij specie designanda, quam omnes ῥάγιον appellarunt. Siquidem, vt ait Aëtius, quod ῥάγιον vocatur, figura est rotunda, colore nigro, vuæ nigræ acino (à quo inditum nomen est) simile, pedibus vtrinque breuissimis & frequentibus, incessu tamen velocissimo, habétq; os sub medio ventre.

ARRIGIT.) Legebatur apud Nicandrum, tam in Aldino quàm in Germanico codice, οὐδ᾽ ἐπιχαυνοῖς, quo significabatur penem ipsum non extendi, neç promitti, sed potius flaccidum esse & elanguidum. Me tamẽ duo potissimùm impulerunt, vt id ipsum in contrarium sensum verterem, & pro οὐδ᾽ reponerem ἠδ᾽, quod significat atque. primũ quidem quòd qui notas morsus phalangiorum prodiderunt, tam Græci quàm Arabes, inter cæteras pudendi tensionem numerant. Ex morsu rutelæ vuææ, inquit Auicenna, sic appellans ῥάγιον, accidit tensio in virga & pectine. Aëtius vero lib. 13. Adest, ait, & vrinæ difficultas cũ pudendi tentigine & dolore. Ac in aquam quidem calidam demissi, à dolore leuati sibi videtur, post verò contentè dolent pudendum. Senioribus verò pudendum plurimùm laxatur, ac minimè intenditur. Sed & ipse Græcus Scholiastes non videtur per negationem locum hunc legisse, scribens, καὶ τὰ ἑαυτοῦ αἰδοῖα ἐξορθοῖ. Addidit verò & Nicander vnà cum pudendi tensione etiam seminis inuoluntarium profluuiũ, vt nemo iã dubitare possit de iuuenibus, nõ etiã de senibus hoc symptoma intelligendũ esse.

AT VERO Asterion.) Hoc est stellatum sic dictum est à maculis albis & stellarum instar splẽdentibus, quibus solis à rhagio differre Plinius prodidit. Pag. 12. Eius symptomata sunt cum rhagio communia, nisi quòd in hoc veternum Nicander non connumerauit: perfacilè tamen sequitur ad tantam totius corporis frigiditatem. Arabes medici omnium phalangiorum venenũ frigidum & siccum esse pronũciant.

CÆRVLEVS graditur.) Tertia phalangij species est, quam præcedentibus peiorem esse Plinius scribit, quòd celeriùs mortem adferat. Id lanuginosum est, & pedibus longioribus, habétque hoc præcipuum symptoma, quòd ab eius morsu vomitiones aranearum telis persimiles excitentur, quasi & in alieno corpore virus eius, etiam fila texendi & stamina ducendi vim habeat.

EST etiam.) ἀγρώστης dicitur ἀπὸ τῆς ἄγρας, quasi venator. nam muscas, culices & apes venatur. similis est lupo. Hunc autem lupum Græcus Scholiastes muscæ speciem dicit, nigræ, magnæ, duorum, sed ingentium pedum. Aëtius verò agrosten non lupo similem dicit, sed ipsum lupum appellat, eum enumerans inter phalangij species, & describens corpore lato & volubili, partibus circa collum incisuram habentibus, & tribus circa os tuberculis.

DYSDERI.) Apud nullum alium auctorem reperitur vocabulum hoc, quò fit vt vulgi fuisse suspicer. Nã propriũ est σφηκεῖον, quasi dicas vespale, à vespæ similitudine. Morsum eius consequuntur hęc symptomata, tumor in ipso vulnere maior & abscessus, & præter alia multa quæ sunt reliquis phalangijs communia, genuum tremor vel summa imbecillitas, ac tandem veternus mortem inducens.

FORMICÆ obserua.) Myrmecion sic dictum est ἀπὸ τῆς μύρμηκος, quasi formicarium. Est enim prægrandi formicæ simillimum. Plinius non toto corpore, sed capite simile formicæ esse scribit, multóq; formica maius, rufo capite, reliqua parte corporis nigra, albis intercursantibus respersũ guttis, & maximè circa furnos & molas viuere. Addit acerbiorem huius quàm vespæ ictum esse, alibi verò vesparum dolore torquere. Ex quibus suspicio aliqua esse potest, Plinium κνῶπας vespas interpretatum esse. Sed nemo, quod sciam, κνῶπας ita reddidit, aut in vesparum crabronúmue genere recensuit. Sic enim simpliciter dicuntur τὰ θηρία, vt prius apud Nicandrum, ἵνα κνώπεσσι παρφερβὴ βόσκονται ἀν᾽ ὕλην. Itaque placuit potius Græcum Scholiastem sequi, qui eo nomine phalangia designari existimauit.

Pag. 12. AGRICOLAM, ſi.) Hoc ſeptimũ genus phalangij eſt, carens proprio nomine, ſed phalangium leguminum appellatum. Id videtur mihi eſſe de quo ait Plinius. Naſcitur in eruo phalangius, beſtiola aranei generis, ſi hyems aquoſa ſit. Poſtremi medici rutelam herbinam, ſeu potius eruinam appellãt. inuenitur meſſis tempore in leguminibus, atque ſi nudis manibus ea colligantur, plerumque mordet. A morſu excitantur puſtulæ, mens perturbatur & abalienatur, quò fit vt laborantes multa loquantur abſurda & ridicula: oculi præterea, vt phreniticis ſubuertuntur.

Pag. 12. PHALÆNÆ.) Species eſt papilionis qui noctu accenſis lucernis circum earum flammas volitat. Alio nomine ψυχὼ appellari Græcus Scholiaſtes tradit. Alas habet membranoſas, tenues, ſiccas, & quæ tangenti veluti cinere aſperſæ apparent. A quibuſdam alio nomine ψώρα nuncupatur, & à poſterioribus corrupto vocabulo κανδηλοσβέστης.

CONILÆ.) Sic dicitur à Nicandro ſylueſtre origanum, vt teſtatur Dioſcorides: folio eſt ſicco & minimè viridi, eiúſque colorem, huius papilionis alæ referunt. Sed aduerte hîc ἴσχλοον non intelligi ſimpliciter viride, ſed potius ſiccum, hoc eſt ſine humore & viriditate, quale eſt folium aridum.

PERSEIDE.) Quod in perſeæ folijs animal educari Nicander ſcribit, nomine non exprimit. Verùm Dioſcorides de perſea ſcribens, κρανοκολάπτην appellari dicit, & phalangium vocat, quemadmodum & Aëtius, qui ipſum deſcribit corpore ſublongo, viridi colore, & ſtimulo iuxta collum, quo caput maximè petit. Itaque id octauum genus phalangij fuerit. Alij κεφαλοκρούειν appellant. Vtriuſque nominis hæc ratio eſt, quòd caput maximè feriat, tanquam partem in homine nudam, & externis iniurijs facilè expoſitam.

EDVRVM.) ἐσκληκὸς, pro quo edurum reddidi, dicitur quod præ ſiccitate durum eſt. Itaque poteſt dubitari an hoc phalangij genus idem ſit cum eo quod σκληροκέφαλον appellatur, & ab Aëtio dicitur habere caput ſaxi duritie, & totius corporis lineamenta animalibus illis ſimilia quæ circum lucernas volitant.

NEC MORA.) Non addit alias notas quàm mortem certam & ſubitam. Addit tamen Aëtius dolorem præſertim capitis, & vertigines, perpetuum frigus, deliria, corporis iactationem, & ſtomachi punctiones.

IAM verò.) Scorpio animal eſt de genere inſectorum, aculeo noxium, quem foris prominentem gerit. Vnus enim ſcorpio inter inſecta eum in cauda habet longum & perforatum, quo venenum effundit. Hic quibuſdam geminus eſt. Sunt autem plures ſcorpionum ſpecies & differentiæ, ſed à colore maximè ſumptæ, à quibus tamen diuerſę in corporibus affectiones excitantur. Nicander octo enumerat: ac primam quidem candidorum, quos innocuos eſſe dicit: ſecundam ruforum, à quorum morſu febres ardentes & irrequieta corporis iactatio, quà ſolent conflictari qui febribus laborant, & vehemens ſitis.

QVI niger.) Scorpio niger non afficit morte, gignit tantùm corporis inquietudinem, & mẽtem abalienat, ſed cum riſu, ex quo delirij ſpecies indicatur mitioris quàm ſi coniunctum haberet furorem. Porrò inquietudinem Nicander vocauit ἄραδον κακὸν, hoc eſt ἀνάγκην. ſignificat enim ἄραδος apud Hippocratem multis in locis motum, agitationem & perturbationem, quæ in quauis parte oboritur, ſed maximè in ventriculo à cibis diuerſarum qualitatum, vt Galenus annotauit.

CEV nimbi.) Quos ſcorpio viri lis percuſſit, videntur ſibi quaſi grandine verberari & obrui, tantus horror eſt totius corporis. inde Nicander initio operis ſcorpionem χαλαζήεντα appellauit. Dicuntur illi eſſe ſeptem in cauda internodia, cùm reliquis ſena tantum ſint, nec vnquam plura: ex quibus efficitur vt nocentior ſit. Eſt enim ob id cauda valde flexili, cùm reliquo corpore rigidus ſit. Conſtat autem, vt ait Plinius, eos quibus ſeptena caudæ internodia, ſæuiores eſſe. Itaque quòd ea idem præſtent in cauda, quod vertebræ in dorſo, Nicander σφονδύλοις appellauit. Cohærent autem hæc internodia inter ſe vinculis & ligamentis, ideo vertebras eas ἐννεαδέσμοις vocauit, hoc eſt multis vinculis cohærentes, finitum numerum pro indefinito vſurpans. Nam ſæpè apud Græcos ἐννέα ſignificat idem quod οἱ πολλοί.

LIVIDVS eſt.) Quinta ſcorpionum differentia colore liuido notatur: diſtinguitur tamen & alijs ſignis, vt ventre lato diſtentóque, gula inexplebili & nulla herba ſatiabili: præterea & ſymptomatis morſum conſequentibus. hoc enim illi proprium eſt, quòd in inguinibus bubonas excitet. Non ſic tamen Arabes medici ſimpliciter pronunciant, ſed adhibita diſtinctione, ſcribentes ſi in partibus quidem infernis acceptum vulnus eſt, bubonas excitari, penem intendi, & ventrem flatu tumeſcere: ſi verò in partibus ſuperis, tumores ſub alis fieri, & crebroſè ventriculo ructus. Pag. 12.

TANTA ingluuies.) Nicander notat præſertim huius animalis voracitatem. id enim ſignificat βέβρωσις. Poteſt & ad huius ſcorpionis venenum referri, quaſi dicat, morſus eius gignit bubonas, adeò venenum edax ſerpit & voracitatem ſcorpionis imitatur: vel poteſt ad hominem qui punctus ſit referri, tanquam vnum è ſymptomatis, vt intelligamus hominem ab eo percuſſum ſimili edacitate laborare, quanquam nemo eorum qui de venenatorum morſibus ſcripſerunt, id teſtatus ſit. Affert & Græcus Scholiaſtes alium ſenſum.

CORPORE ſunt.) Pagurus ſpecies eſt cancri, poſt mæam maximi, chelis grandioribus. Sunt autem chelæ, brachia biſulcis dentata forcipibus, quibus illi obuia quæque apprehendunt. Sunt & teſta minimè læui, ſed aſpera & aculeis paruis conſperſa. Eodem modo & ſcorpiones iſti exaſperantur. Id enim ſignificat ἐποχριόωσι verbum. Græcus Scholiaſtes explicat, quaſi ſcriptum ſit Græcè ἐπωχριόωσι, & participium facit, & interpretatur φοβουμένοις.

QVORVM etiam.) Cùm paguri capti ſunt & mari extracti, fallunt interdum piſcatorem, cùm in ſicco poſiti ſunt, in terræ foramina ſe condentes, vbi ſi eos mori contingat, naſcuntur ſcorpiones, quemadmodum & Ouidius cecinit his verſib.

Concaua littoreo ſi demas brachia cancro, «
Cætera ſupponas terræ, de parte ſepulta «
Scorpius exibit, caudáque minabitur vnca. «

ADDE MELICHLORVM.) Octauum hoc ſcorpionis genus à Nicandro deſcribitur, poſtremo caudæ internodio nigro, pedibus varis & flammæ ſimilibus, alis denſis & duris & locuſtæ ſimilibus, melleo etiam corporis colore. Eſt enim toto corpore flauus, mellis inſtar vel ignis. Hic cùm ſit viris infeſtiſſimus, nullúmque remedium punctura eius admittat, pueris tamen & virginibus fertur eſſe tam peſtifer, vt eos intra paucas horas è vita tollat. Excitat autem febrem ardentiſſimam.

Pag. 13. BEMBICIS.) Insectum est ex eorum genere quæ cellulas sibi parant & mellificant. Aculeo ferit vt vespa. Non habet Latinum nomen. à quibusdam bombylius & bombyx appellatur.

Pag 13. CVI TAMEN.) Quamuis apes aculeo noceant ijs quos pupugerint, ipsæ tamen sibi mortem accersunt. Relicto enim in vulnere aculeo moriuntur. Itaque stimulus iis vitam tuetur quandiu in earum corpore remanet: mortem verò adfert, quando eum amiserunt.

IVLVS.) Insecti genus est prælongum & multiplex, arcuatim repens, tactúque contrahens se: alio nomine ὄνισκος dicitur.

PEMPHREDO.) Non potui nomen hoc apud alium auctorem reperire. fortè id insecti genus significat, quod Aristoteli πενθρηδὼν vocatur. Est autem non absimilis crabronibus, sed varia, & latitudine similis apibus. Gaza teredinem conuertit.

SCOLOPENDRA.) Insectum est oblongum, pedibus multis & pilosis, & qui ex vtraque corporis parte in ingressu remorum instar mouentur. Ea viuit vel in plures dissecta partes, & si pars aliqua à reliquo corpore abscindatur, in vtrumque se mouet extremum. Nam & caput versus ingreditur, & in caudam, & ferit vtraque fine, ideóque à nonnullis existimatur biceps. Si morsum intulit, locus per ambitum liuore sugillatur & computrescit, interdúmque, licet rarò, fæculentus atque ruber cernitur: à morsu ipso exulcerari locus incipit: vlcus id negotium exhibet, ferè remediis inuictum. præterea toto corpore prurigo sentitur.

MVS ARANEVS.) à Græcis μυγαλῆ dicitur. magnitudine muri æqualis est, colore mustelæ similis & specie, vnde & illi nomen μυγαλῆς. Os oblongum, cauda parua, dentes exigui & vtraque maxilla duplici ordine digesti. Testes magna ex parte impetit, non hominis modò, sed cuiusuis alterius animalis. Eum Nicander ait cæcum esse, quò fit vt rotarum orbitam transire non possit, sed si fortè in eam conciderit, ibidem emoriatur.

SEPAQVE.) Seps nomen est duobus animantibus commune. Nam & ita serpens dicitur, cuius mentionem initio fecit Nicãder, dicens eum nunquam vnicolore cute videri, sed colorem in eorum quæ contingit similitudinem subinde mutare, quem multi eundem esse cum sepedone existimant. Hoc autem loco significat lacertæ paruæ speciem, atque ob id lacertis πεδανοῖσιν, hoc est pedus habentibus, comparatur. Est enim lacerta quadrupes ouipara, & crura habens à latere adiuncta. Hic ab alijs χαλκὶς, ab aliis σαῦρα χαλκιδικὴ appellatur, à virgulis quas in dorso habet ærei coloris.

SALAMANDRÆ.) Lacerti species est, vt Dioscoridi placet, sed aspera magis & scabra. Ignaua est, & punctis veluti stellis variegata: nunquam nisi magnis imbribus prouenit, & serenitate deficit. Nihil gignit, neque est in iis genus masculinum, fœmineúmue, sicut neque in anguillis. Tantus autem illi rigor inesse perhibetur, vt in igne diutius versari possit illæsa, ipsúmque etiam extinguere, perinde atque glacies. Effluit enim ex eius cute muccosus quidam & frigidus humor, qui eam exuri prohibet. Est autem cutis ei ῥαγόεις, hoc est rimosa, atque ex his rimis humor ille defluit. Vbi verò totus effluxerit & fuerit absumptus, si diutius in igne persistat, postea conflagrat. Inter omnia venenata scelus eius maximum est. Singula enim, ait Plinius, singulos feriunt, nec plures pariter interimunt. salamandra populos pariter necare improuidos potest. Nam si arbori irrepserit, omnia poma inficit veneno, & eos qui ederint necat frigida vi, nihil aconito distans, quinimo si contacto vel pede ab ea ligno crusta panis incoquatur, idem veneficium est, vel si in puteum cadat. Cæterùm eius maleficia apertè ab ipso Nicandro explicantur in Alexipharmacis.

SED neque.) Muræna piscis est prælongus, anguillæ similis, sed latior, magno oris rictu, in quo dentes sunt acutissimi & venenati, quorum morsum eadem quæ & viperæ symptomata consequuntur. Dicitur aliquando in rabiem agi perinde atque canes. Ob id piscatoribus formidabilis est, & si quando è cellula piscatoria, in qua præda reponi solet, erumpat, tantum metum iis incutit, vt è cymbis in mare sese præcipitent. Dicitur etiam aliquando cum vipera coire, vnde murænæ perniciosæ, teretes, minores, & variæ gignantur, quod tamen quidam fabulosum existimant, sed ita tantùm videri, propter similitudinem myri & murænæ: sic autem vocant marem qui generat. Pag. 13.

NEC me.) Pastinaca piscis est planus, chartilagineus, læuis, nullis in toto corpore aculeis, præterquam in cauda, in cuius ferè medio aculeum longum, acutum & vtrimque serratum gerit, quem Plinius radium appellat, & pro telo esse dicit, nihilque vsquam eo esse execrabilius. Neque enim viua tantùm pastinaca venenatus est, sed ea etiam mortua pestifer est, non animalia solùm à se puncta interimẽs, sed etiam herbas & arbores. Siquidem non multò postea folia decidunt, totáque ipsa arbor exarescit, tanquam perusta solibus. Oppianus lib. 2. τῶν ἁλιευτικῶν scribit Circen filio Telegono, quem ex Vlysse susceperat, dedisse pastinacæ radium, vt eo cum hostibus dimicaret, sed cùm Ithacam peruenisset, & patris sui, quem non agnoscebat, armenta abigeret, occurrentem atque auxilium ferentem patrem eo vulnerasse & occidisse. eam ob rem ab Horatio Telegonus parricida appellatur.

LYCOPSON.) Sic dicitur à Galeno & Paulo herba quæ apud Dioscoridem λύκοψις vocatur. Species est anchusæ & in altum valde excrescit, vnde ὀρμινόεντα Nicander appellauit. ὄρμινος enim caulem significat. Pag. 13.

CICAMA.) Hesychius scribit esse olus non dissimile τῷ καχάνῳ χαυλιδῇ.

AIVGA.) Ea est quam χαμαιπίτυν appellant, quam Nicander diuisis nominibus χαμηλῶ πίτυν dixit.

FVCVM.) Frutex est lactucæ similis, in mari nascens, vnde φῦκος θαλάττιον ab omnibus appellatur. Huius cùm sint plura genera, puniceum, ait Dioscorides, aduersus serpentes Nicander dedit.

SPICEA.) quid per ἀσταχυΐδα Nicander significet non satis mihi liquet. Spiceam reddidi propter radicis longitudinem, quasi in modum spicæ prolixa sit. fortè verò hoc nomine vilitatem eius designauit. Id enim significat ἀσταχύζειν. Pag. 13.

THYLACIS.) Duo feruntur papaueris genera, quorum quod calycibus est maioribus dicitur θυλακὶς quasi sacculatum, quia in saccis deferretur: quod verò minoribus est, ἐπιτηλίς.

FICI.) Græcus Scholiastes dicit hoc loco τῆς κράδης nomine designari ficum agrestem, potest verò & syluestris: vtraque enim antidotis theriacis conuenit auctore Dioscoride. significat ἡ κράδη apud

Hippocratem τὸν ἀκρεμόνα τῆ συκῆς, vt annotauit Galenus, quod & huic loco quadrat, in quo Nicander monet, summa ramorum ficus germina decerpenda esse.

HERBÆ sacræ.) Verbenacam intelligit, Græci appellant περιστερεῶνα, quòd columbæ ea delectentur, vt scribit Dioscorides.

Pag. 13. PARTHENII.) Vox hæc ambigua est: nam eo nomine plantæ duæ designantur, vna coriandri folijs, à Latinis solis oculus dicta: altera folijs mercurialis, quam ἑλξίνην siue muralem herbam appellant. vtram Nicander hîc significet, nondum liquere arbitror, quamuis Græcus Scholiastes scribat parthenion hoc ab alijs ἑλξίνην, ab alijs verò περδίκιον intelligi.

PETALITIN.) Hæc apud Dioscoridem φυλλῖτις appellatur. sunt enim φύλλον & πέταλον idem.

RVBRO Lemniaco.) Hoc est sphragidi Lemniæ, quam vulgò terram sigillatam vocant, cuius præcipua laus in antidotis est.

SPINOSÆ.) Quid intelligat Nicander incertum est, malíne punici, an verò τῆ ἀκάνθης simpliciter dictæ. Nec certò similiter constat, quid orobanchos appellet, an eam herbam, quam ὀροβάγχην Dioscorides appellat, complexu suo cicer & eruum enecantem: cui tamen nemo veterum vim tribuit aduersus venena: an potius germina mali punicæ, vt Græcus Scholiastes interpretatur. Cuius sententiæ videtur etiam Hesychius accedere, scribens ὀροβάγχην à quibusdam κύτινον appellari.

ONONIS.) Hæc est αἴωνις, quam & ὀνώνιδα à quibusdam vocari Dioscorides auctor est. Ramos habet frequentibus geniculis cinctos, ideò πολύγονος à Nicandro dicta.

CORII.) κορίον & κορίανον Græcis dicitur, quod Latinis coriandrum. Cuius montani siue agrestis semen consulit legendum aduersus serpentium venena, quamuis Plinius libr. 20. cap. 20. scribat, coriandrum inter syluestria non reperiri.

CONYZÆ.) Ea duorum generum est, maioris minorísque. Hîc minorem deligendam esse dicit, cui sunt folia minora & arctiora, sicut & caulis.

STRATIA.) Ciuitas est Arcadiæ, in qua natum porrum præcipuè commendabatur, sicut apud Romanos Aricinum. Potest tamen alia esse interpretatio, si στρατιὰν pro exercitu & expeditione intelligamus, vt porrum militiæ dicatur gratum aptúmque militibus. Prior interpretatio magis placuit, quòd in omnibus exemplaribus στρατίης legerim accentu in penultima, quomodo obseruaui ab omnibus scriptum esse huius vrbis nomen.

Pag. 14. BVLBI.) Siue propriè dicti, siue ipsius etiam scillæ, vt Scholiastes interpretatur. Ea enim bulbosa est.

DRACONIS.) Intelligit dracunculum, cuius caulis versicolor est & maculis respersus purpureis, ita vt anguem planè referat.

SCORPIVS.) Pluribus plantis scorpius nomen dedit: vna est foliis paruis, & semine simili caudæ scorpionis, vnde & nomen habet. Alia est eiusdem nominis, radice singulari & breui, ex qua nullum folium erumpit, sed vice eius habet aculeum in cacumine. Est & alia, licet valde ab iis differens, quæ graminis modo nascitur, cauliculis geniculatis, cyclamini folio, radice leniter hirsuta, scorpionis effigie, quæ arida paulum incuruatur scorpionum modo, quare scorpium eam aliqui vocauere. Hanc loco isto Nicander manifestè intelligit, consulens deligendam esse eiusmodi radicem. Dicitur & Heliotropium σκορπιοειδὴς siue σκορπιοῦρος, ab effigie scorpionis caudæ quæ in eius floribus apparet.

SIDAS.) Sida herba est lacustris in Orchomenio lacu Bœotio frequens, quam hîc proculdubiò Nicander intelligit. Id quod indicant vrbium & fluminum nomina quæ hîc vsurpat. Nam Psamathe, à qua σίδας ψαμαθηίδας appellauit, fons est apud Thebas Bœotias. Copæ autem sunt vrbs Bœotiæ, ad ingentem lacum sitæ, quem Copacidem Strabo appellat. Schœnæus autem & Cnopus fluuij sunt qui in eum lacum influunt.

REDOLENTIBVS.) Scholiastes existimat βαρυώδεα nomē esse proprium alicuius herbæ, quam βαρύοδμον appellari dicit. sed quænam hæc sit non explicat. Certè nullum tale herbæ nomen legitur. Itaque ipsum cicer syluestre intelligendum existimo, quod reuera acri odore est, vt ait Dioscorides. Quare non solùm Nicander ipsius syluestris ciceris semen commendat, sed ipsius etiam virides ramos, & totam denique plantam graui odore præditam. Pag. 14.

CONSITA rura.) per ἰάμνας hortos intelligere oportet, & loca arboribus consita, quæ Greci λαχνήεντα appellant, quæ λάσια, hoc est hirsuta dici possunt, propter herbarum fruticúmque copiam in ijs nascentium, metaphora à pilis animalium sumpta, quorum vicem in agris germina & herbæ præstant.

HYACINTHI.) Patria Spartanus hic fuit, eúmque Apollo valde dilexit. Cùm autem ad Eurotam, quem Nicander fluuium Amyclæum, hoc est Lacedæmonium appellat, discum simul ludentes iacerent, accidit vt in terram decidens discus, quem Apollo in sublime iecerat, saxi repercussu resilierit in Hyacinthi caput, eúmque occiderit.

CVPRESSVM.) Humilis hæc cupressus χαμαικυπάρισσος est Græcis dicta, quam Plinius lib. 24. cap. 15. inter herbas recenset, atque ex vino potam contra venena serpentium omnium scorpionúmq; pollere scribit. Sunt tamen qui inter frutices potius referant. Addidit autem Nicander ποίην, vt eam distingueret ab arbore.

RADICES Libycas.) Silphium siue laserpitium intelligit, quod præcipuum in Libya, maximè autem Cyrenis nascitur. Pag. 14.

SIN te.) Proponit Nicander alia ab herbis, earúmque radicibus & seminibus iam commemoratis remedia, paratu admodum facilia, quibus morsus serpentium curemus, vt nihil ad perfectam curationem desit. Ac primùm quidem si remediorum quæ naturali proprietate aduersus venena valent, ignarus es, qualis hominum turba est infinita, vt herbæ ipsæ quæcumque tibi primùm occurrerint decerpantur, mandantur, fugantur: deinde earum retrimentum cataplasmatis modo vulneri imponatur. Casus enim remedia aliquando inuenit, paucæque admodum herbæ sunt quibus non insit vis quædam alexipharmaca. Imò verò natura inter ipsas pestes propria remedia plerumque oriri facit, ipsique serpentes sua secum remedia ferunt. Scorpius enim sibi ipsi remedio est, & constat demorsos à vipera, si eiusdem viperæ felle plagam illinant, protinus sanari.

CVCVRBITA.) Prodest eam ob causam, quòd venenum intrò subiens reuocet, & calore suo temperet & resoluat. Nec dubium est quin cum copiosa flamma admoueri debeat. Pag. 14.

FICI.) Succus lacteus fici, tam syluestris quàm satiuæ, aperit meatus, & exulcerat corpora, ob id attrahit venenum, eíque exitum per cutem molitur. facit idem & ferrum cādens protinus à plaga adhibitum.

VTER.) Hoc remedij genus conuenit cùm vulnus in pedibus aut manibus acceptum est: neque enim commodè corporis trunco adhiberi potest. Vinum vires habet concoquendi, temperandi, mitigandi, attrahendi, digerendi per halitum, & dolorem sedandi. adhæc naturali quadam proprietate vim habet venenis aduersam. Nec tamen ea tam est efficax & præsentanea, vt protinus medeatur, sed temporis spatio venenum attrahit atque digerit. Quare interea oportet artus ipsos læsos, atque in vtrem immersos supra vulnus arctè deligare ijsdem vinculis quibus vter ipse deligatur, non tantum ne vinum ab vtre fluat, sed vt prohibeatur intercipiatúrque veneni cursus in partes alias principes.

INGVINA.) Si in pede morsus est, oportet pedem in vtrem vino plenum demittere, & supernam pedis partem versus inguina deligare ipsius vtri vinculis. Nec dubium quin si in manibus plaga accepta est, idem oporteat in manu moliri, eámque ad axillam vincire. Sic ex vno alterum intellige.

FIMVMVE.) πύραθος fimum quidem omnem significat, sed propriè caprillum, cui peculiariter eas vires Dioscorides tribuit, vt in aceto decoctus & impositus serpentium morsibus medeatur.

MASSAM.) Apud Græcos χεὶρ non modò manum, sed etiam quicquid manu comprehenditur, significat. Hoc loco dicitur massa, quæ ex multis radicibus, herbis, seminibus floribúsque simul mistis coalescit.

GLYCYSIDES.) Sic vocari pæoniam Dioscorides auctor est, & tenuem esse mari radicem.

VRTICAM.) Eius duo genera sunt, vnum maius, alterum minus, quod ego hîc designari arbitror. Nec tamen reperi vrticam ab alio auctore κατακνή-θην dici. Coniectura verò facilis est, quòd eadem sit huius nominis ratio, quæ & τῆς κνήθης, facto videlicet à pruritu nomine. Eam autem χαμηλὴν vocat, non quòd humi serpat, sed ad maioris solam differētiam. Pag.15.

LICHEN.) Est callus in equorum genibus & supra vngulas in flexu earum partium duratus.

CONCHA.) Vult salinum salis plenum addi huic theriacæ. Hîc enim ἅλα non pro aqua marina, sed pro sale accipere oportet, quem & reliquis omnibus theriacis medici immiscent. Pag.15.

ΝΙΚΑΝΔΡΟΥ ΑΛΕΞΙΦΑΡΜΑΚΑ.

NICANDRI ALEXIPHARMACA,

IO. GORRÆO PARISIENSI
Medico Interprete.

EIVSDEM INTERPRETIS IN ALEXIpharmaca Præfatio, omnem de venenis disputationem summatim complectens, & Annotationes.

AD REVERENDISS. DOCTISsimúmque Cardinalem Io. Bellaium, Episcopum Parisiensem.

PARISIIS,

M. DC XXII.

REVERENDISS. DOCTISSIMOQVE VIRO IOANNI CARDINALI BELLAIO, Episcopo Parisiensi.

IO. GORRÆVS. S. P. D.

BSOLVI tandem hortatu tuo, reuerendißime Cardinalis, susceptam Alexipharmacôn Nicandri versionem. Et quoniam cùm tibi primos eius versus recitarem, eam iam tum placere tibi animaduerti, téque auidè insuper percontari & disserere de venenorum facultate, eorúmque remedijs: & multas dubitationes attulisse, quibus difficillimum esset ex tempore responsitare, putaui me gratum tibi facturum, si quæ per otium his de rebus meditatus essem, ea literis mandarem, & amplißimo tuo nomini nuncuparem. Non sum autem veritus animum tuum publicis maximísque negotijs occupatum, & in rem Christianam cum summo Pontifice & reliquis religionis nostræ proceribus Romæ incumbentem, istorum lectione interpellare, ingenij tui, doctrinæ, & studiorum certus. Sic enim res arduas agitas tractásque, vt minimè perturbatus, sic libros omneis & difficillima quæque lectitas, quasi non discere, sed multò antè intellecta reminisci videare. Itaque te & Nicandro, & huic quam de venenis conscripsi disputationi horas aliquot succisiuas haud grauatè daturum confido, & eò libentius, quòd illa breuißimè & quantum facere potero clarißimè venenorum naturam atque differentias explicabit: deinde cautionem quam vitandis ijs adhibere conuenit, postremò generalem omnium curationem comprehendet. Nunc ergo relictis ambagibus quid venenum sit dicendum est.

Quicquid intra corpus assumptum ita corporis naturæ repugnat, vt vinci ab ea aßimilaríque non poßit, sed è contrario corpus immutat, quomodo ipsum cibos solet, venenum propriè medici appellant. Sæpè autem veneni generalis significatio est, omnia comprehendens, quæ quanuis non sint naturæ contraria, vitio tamen aliquo & errore, hominem è vita quandoque tollunt. Ad hunc modum & aqua & vinum, à balneo aut cursu, aut alia vehementi exercitatione intempestiuè atque immoderatè exhausta, venena dici possunt, iísque Dioscorides in venenorum catalogo locum dedit. Sed & ciborum potuúmque præposterus ordo sæpißimè effecit, vt quæ alioquin innoxia, imò verò optima erant, lethalia euaserint. Sunt autem venenorum omnium (de his etiam loquor quæ non propriè venena sunt, ne disputatio imperfecta relinquatur) duæ differentiæ. quippe vel qualitate manifesta, naturæ hominum repugnant, aut tota substantia aduersantur. Totam substãtiam appello id quod non qualitatum modò, sed etiam corporum simplicium certo definitóque temperamẽto constituitur. Est autem rebus omnibus peculiaris quædam mixtio, per quam eiusmodi sunt quales conspiciuntur. Aliter namque homo elementis qualitatibúsque primis temperatus est, aliter vipera, aliter pyrethrum, aliter hyoscyamus, & reliqua omnia: atque ex eiusmodi temperamento quædam substantiæ proprietates emergunt, & cuiusque rei forma speciésque consistit. Proinde quæ hoc modo agunt, ea tota substantia, toto genere, totáque specie agere dicuntur. ac quoniam sua cuique substantia est, propriúmque temperamentum, vel sapientißimis philosophis incognitum, occulta etiam proprietate: sic attractio, retentio, & alteratio nutrimenti perficitur, sic & quarta facultas quæ alieni segregatrix est, munus suum obit. Nam quatuor hæ facultates effectus sunt totius in quouis corpore substantiæ, quæ ex calido, frigido, humido, & sicco inter se mixtis componitur, non autem vnius aut alterius earum quas in se habet qualitatum. Ad eundem modum lepus marinus pulmonem, cantharides renes & vesicam exulcerant. Sic etiam agunt (vt vno verbo absoluam) quæcunque nullo insigni calore, aut frigore, aut humiditate, aut siccitate prædita sunt. Sunt autem hæc omnium efficacißima venena, illísque deuoratis, aut alio quouis modo in corpus incidentibus vix vlla medicina hominem periculo subtrahere potest. Sunt enim hæc naturæ humanæ non sola quidem aliqua qualitate, vt quæ refrigerant, sed toto genere speciéque dele-

teria. Illa namque interdum vincuntur, & in nutrimentum animalis abeunt: hæc verò etiam si quantitate deuorata minima fuerint, sæuissimos tamen pariunt affectus, vitámque adimunt. At quæ solis qualitatibus pernisiosa sunt, multò minus habent periculi, minimum verò quæ siccitate aut humiditate animantium corpora immutant: à frigore enim & calore actionis vehementia superantur. Qua de re non arbitror quenquam dubitare, qui meminerit has quidem agentes, illas verò patientes ab omnibus philosophis nuncupatas fuisse, sicut nec de eo quod antè propositum est, in venenorum numero ea haberi & hominem perimere, quæ vel aliqua simplici qualitate, vel gemina in corpus animantis suprà quam ferre possit, agunt. Vita enim aut temperamentum est, aut non potest sine temperamento constare. Dissoluitur autem id immoderato, vel coloris, vel frigoris, vel humiditatis, vel siccitatis excessu, aut composita aliqua ex istis intemperie vehementi. Sed hæc omnia pertinent ad posteriorem veneni significationem. Nullum enim horum tota substantia corporibus humanis aduersum est, sed sola qualitate, quæ si contraria temperetur, ipsum in corporis humani nutrimentum facilè cessurum sit. Cuius rei hoc vnum potest esse certissimum documentum, quòd nisi multa deuorentur, non sint futura mortifera: cùm quæ toto genere substantiáque deleteria sunt non modò non possint vnquam concoqui, & corpori nostro similia euadere, sed etiam multò minus, parciúsque sumpta interimant. Quanquam & horum quoque iustum modum esse oportet, quando nec centesima scintillæ portio vrit, nec aquæ semiguttula refrigerãdi vim habet. In calidorum genere quæ calore solo occidunt (nam & alia sunt quæ vna cum noxio calore habent & substantiæ repugnantiam, sicut cantharides, auripigmentum, & arsenicum) quamplurima habentur, & tertij & quarti excalfacientium ordinis. Illa simul atque in corpus incidêre, spiritus, humores, solidásque partes accendũt: singultus, febrem, syncopas, vigilias, deliria, & cætera summi caloris symptomata prouocãt, ac tandem soluto vel principis alicuius partis, vel multarũ etiam temperamento afferunt mortẽ. Quæ tamen (vt antè dixi) maleficia non possunt à calidis, vti nec contraria à frigidis, proficisci, nisi eorum magna prorsus copia deuoretur. Siquidem non potest vllum animal perire, priusquam cordis actio in totum aboleatur. Id autem citra maximam intemperiem non potest contingere. Cor enim non simpliciter quàm par est calidius, aut frigidius, aut humidius, aut siccius moueri desinet. Nam deterius quidem ob istas intemperies munere suo fungetur, non tamen antè moueri desinet prorsus, quàm immensa aut caliditas, aut frigiditas, aut alia qualitas temperamentum vímque eius omnem exoluerit. Talis quidem est calidorum facultas. At quæ simpliciter frigida sunt, vt lactuca, protinus atque sunt in venas & arterias recepta, & in principes admissa partes vehementia symptomata inducunt, stomachi partiúmq; ad ventrem attinentium tensionem, tormina, ructus, spirandi difficultatem, suffocationem, capitis grauitatem, torporem, vertigines, mentis abalienationem, cordis palpitationem, ἀσφυξίαν *& mortiferas tandem syncopas. Quorum alia quidem facultatis naturalis, alia vitalis, alia animalis, noxam consequuntur. Istis namque facultatibus, vita animantium omnium continetur, neque vna earum incolumi animal interire potest. Itaque à veneno malè affici necesse est, ac pro sumpti veneni qualitate, modóque symptomata varia apparere. Verum quemadmodum morborum aliqui proprij sunt naturalis facultatis, alij autem vel vitali vel animali peculiariter accidunt, à quibus tamen reliquæ duæ pariter perpetiuntur: sic & inter venena crediderit aliquis esse quæ cor primò & maximè lædunt, vel cerebro aut iecori nocent, reliqua autem duo vitæ principia per consensum afficiunt. Hyoscyamus enim per se, primúmque cerebro molestus esse videtur, quippe qui similem ebrietati amentiam inducat, in cæteris autem parùm corpus immutet. Ephemeron Colchicum viribus naturalibus ex professo inimicum esse, quòd præcipuè illud alui profluuium excitet, in quo liquida excrementa aquam referunt quæ recens mactatas carnes abluerit. Aequè & argenti spuma, quæ ventris grauitatem, ileónque producit, vrinam supprimit, & totum corpus plumbi colore inficit. Deinde verò malum serpere, & in vniuersum corpus diffundi, vt postea & cerebrum & cor sociæ facultatis acerbissimo casu consternantur. Sunt enim certissima duo illa in medica arte principia, & frequentissimè à Galeno vsurpata: Corporis humani partes aliquando per se, primúmque affici: interdum verò alijs primò laborantibus consentire: tum vna pereunte facultate aut principe particula, reliquas omnes non post multò interire. Proinde videri potest necessarium non esse veneni assumpti substantiam, aut qualitatem in cor perpetuò peruadere, sed tantùm cor vel primò ex veneno laborare, vel ob veneni malignitatem pereunte aliqua facultate, cor collabi per consensum ruereque oportere. Quis enim putet cantharidas haustas ad cor deferri, quæ contrario itinere ad renes & vesicam properant? Quibus in partibus cùm vlcera excitarint, phlegmonen accenderint, & alia atrocia symptomata inuexerint, non videatur mirum si inflammentur spiritus, febris acuta oriatur, inde syncope atque deliria superueniant, & tandem non naturali modò facultate, à qua primum malum cœpit, sed etiam animali & vitali ex consequenti exolutis, mors tandẽ hominẽ inuadat. Quid enim quod & Nicander & Dioscorides cerussæ, vlophoni, salamandræ, & multorum aliorum accidentia describentes, nullum affecti cordis indicium prodidêre? His quidem rationibus non vera esse medicorum sententia videri potest, ab omni veneno cor semper impeti. At illa tamen verisima est, nec temerè à tantis auctoribus profecta. In cor enim agunt omnia venena, siue intrò assumpta sint, siue aliunde in corpus subierint, à parte cui primùm insederunt in cordis regionem proreptantia, aut vitiosos quosdam vapores vel malignam qualitatem exhalantia. Nam si venenum tota substantia animali contrarium est, vtique &*

dignissimæ,

dignißimæ, præstantißimæque totius animalis particulæ, in qua vita est sita, contrarium sit oportet. Quanquam alijs quoque partibus infestum est, atque interim dum ad cor properat, affecti cerebri aut partium facultati naturali deseruientium euidentißima signa exhibeat. Si quidem negari non potest pleraque vni particulæ magis quàm alteri inimica esse, quæ tamen sunt omnibus primò & per se noxia. Veruntamen si has partes primùm inuaserit, in his non conquiescit, sed ab ipsis ad cor proficiscitur. Si verò primùm cor impetat, ilicò occidit, nec habet necesse in cæteras partes grassari. Cordis enim actione cessante, protinus reliquæ omnes supprimuntur, quando non nisi peculiari cordis temperie actiones suas perficiunt. Quamobrem illa pereunte, actiones quoque & cerebri & iecinoris aboleri necesse est: sed non è contrario, temperie eorum deperdita, cordis simul actionē desinere. Nam si & sentiendi & mouendi facultas desit, nullàque fiat, vt in ijs quæ per hyemem latent animalibus, alimenti distributio concoctióque: haud tamen negandum quin viuere animal poßit quandiu cor illæsum permanserit. Quæ igitur de repente interimunt venena, & paucos intra dies, vel etiam horas, hominem è vita tollunt, non potest dubitari quin cordis in penetralia deferantur, quia corde non affecto tam subita mors non potest contingere. Sunt autem cuncta eiusmodi venena calidißima, & magna ex parte erodentia, vel putrefacientia, sed partium prædita tenuitate, adeò vt leuiter à nobis incalescentia, vel nihil etiam perpessa, protinus in venas arteriásque insinuentur, & in corporis humani præcipuam arcem inuadant. At non sic frigida & quæ crassarum sunt partium deleteria: non enim simul vt in ventriculum descendere, aut alteri inhæsere parti, vim quam poßident lethalem exerunt. Deduci nanque illa in corpus oportet priusquam occidant, & per venas ire: id quod frigida per se præstare non possunt, sed vel à natiuo corporis calore, vel ab alio quopiam adiuuari necesse est. Sunt enim frigida natura medicamenta, sicut rectè veteres prodidêre, potestate frigida. Siquidem quadamtenus refrigerandi potestatem ab animantium corporibus accipiunt, vt & illa calfaciendi. Est enim hoc vtrisque commune, quòd alterationis principium in ipsis à passuro corpore excitatur. Sed quæ potestate quidem calida sunt, hanc modò mutationem accipiunt, quòd à nobis incalescant: quæ verò natura siue potestate, siue per se, aut si aliter loqui placet, frigida sunt, hæc ab animantium calore comminuuntur & motus initium accipiunt. Neque enim aliter vitæ principia refrigerare possunt. Nanque frigida crassarum sunt partium & pigra, nec facilè mouentur, inque venas insinuantur, nisi nacta sint quod eas extenuet & in subtiles partium meatus deducat. Deducit autem vt causa quidē prima, arteriarū dum se distendunt, attractio, vt materialis autē minúsq; præcipua substātiæ tenuitas. Quæ quùm nō insit frigidißimis medicamentis, eā aliunde necesse est prouenire, nēpe vel ab innato nobis calore, vel etiā externo: quomodo legimus Athenienses hominibus scelestis cicutā cū vino propinare solitos, non optimo quidē & generoso (tale enim cicutæ & omnis alterius veneni frigidi remedium est) sed debili, quòd partium quidem cicutæ craßitiem extenuare, non autem frigiditatem temperare posset. Si nanque in vētriculo, & prioribus venis diutius immoretur, calore natiuo paulatim inualescente, & viribus naturalibus sese recolligentibus expelletur, vel etiam concoquetur. Quam ob causam fieri Galenus putauit, vt hominem quidem cicuta iugulet, sturnis verò præbeat alimentum. Sunt enim homini tum meatus ampliores, tum caloris maior vis, tum arteriæ valentius cicutam absorbentes: sturno autem contraria omnia: quo fit vt cicuta in eo & retineatur & cunctetur diutius, & à corde tanquā ligna ab igne, incalescens sese spatio concoqui patiatur. Itaque iam perspicuum esse arbitror, venena omnia per se cordi noxia esse, neque prius venturam mortem quàm eorum qualitas, vel substantia ipsum afflixerit, prostraueritque. Vt autem ad propositas venenorum differentias redeamus, si propter intemperiem pleraque occidunt, certum est in eo genere tot inueniri differentias quot habentur intemperies. Et facilè quidem est compositas per simplices intelligere, vt & tertiam ex duabus primis emanantem. Sunt enim venena quædam non substantia modò, verumetiam qualitatibus mortifera, à quibus mixta quoque symptomata exoriuntur. Quò in genere maxima pars venenorum est. Paucißima nanque sunt & propè nulla tota specie deleteria, in quibus calor aut frigus manifestò non exuperet. Quod qui sensu explorare volet, haud obscurè deprehendere poßit. Nam & qualitatem & quæ calfaciendo, refrigerando, humectando, siccandóque nocent, vel etiā prosunt, ratione facilè inuestigamus & assequimur. Vehemens enim qualitas sensum prorsus commouet, nec latere potest. Ac caliditatem quidem frigiditatémque medicamenti deleterij ea quæ paulò antè recensui, symptomata consequuntur. Quorum si nullum, aut admodum obscurum exhibito veneno succedit, sed sudores præcipuè pauci frigidíque, & animi deliquia contingant, tota substantia id esse deleterium certißima fides est. Neque enim licet aliter vim totius substantiæ veneficā deprehendere, quàm vel ex eo quòd nulla manifesta qualitas in eo præualeat, nihílque eorum superueniat quæ eiusmodi venena sequi solent: vel per experientiam. Quòd nōn modò de facultatibus deleterijs verum est, sed etiam de alexiterijs atque purgatorijs. Hæ namque per rationem inueniri nullo pacto possunt, nisi quòd in quibusdam probabilis tantum suspicio est & coniectura, in ijs maximè quæ propriè & peculiariter mala quædam designant. Nam quòd lepus marinus pulmonem exulceret, coriandrum in furorem agat, hyoscyamus insaniam & ebrietatem repræsentet, papauer vehementem soporem stuporémque inducat, non aliter quàm per experientiam cognouimus. Quippe si rationem horum scrutari volumus, facilè hallucinabimur, præsertim in postremis duobus, si consideremus vtrunque frigidum existere. Sic enim debuit vtrique idem symptoma succedere, nec ab hyoscyamo insania prouenire, quæ & naturam & causas

d

habet à stupore maximè differentes. Hæc igitur non frigiditate modò corpus exagitant, verùm tota etiam substantia. Sed & inter calida licet etiam reperire quæ præter noxium calorem, permultas alias continent nocendi facultates. Arsenicum, argentum viuum, cantharides, chrysocolla, pithyo campe, non tantùm vniuersum corpus inflammant, sed & erodunt, eliquant, & putrefaciunt. Horum autem duplex traditur esse discrimen. Alia enim verè, alia non verè putrefaciunt, Græci sceptica vocant. Verè quidem putrefaciunt quæ calore, & humore immodico scatentia, cum fœtore substantiam corrumpunt: non verè autem quæ sine fœtore adurunt, colliquant, & citra euidentem doloris sensum absumunt, vt arsenicum, dryopteris, aconiton, sandaracha. Liquant enim illa & tabefaciunt corpus, etiam absque dolore: quanuis quantitate minima deuorentur, sed potißimùm si tenellam in carnem, aut locum calidum humidúmque inciderint. Cuncta enim quæ putredini obnoxia sunt, calore & humore solent putrescere. Quare cùm sanguis, sicut & illa, calidus existat & humidus, perpetua quædam putrefactio fit, tum corporis, tum medicamenti, quando & in se inuicem agunt, & vicißim alterum ab altero perpetitur. Quò fit vt corporis putredo vitari non poßit, quanuis crasso atque terrestri exhibito veneno in longum tempus differatur. Nam quemadmodum qualitatum primarum vehemens intemperies deleteria est, sic & secundæ qualitates à philosophis nuncupatæ, venenorum actionem vel accelerant, aut retardant, vel mitigant, aut etiam efficiunt sæuiorem. Siquidem pharmacon quod Græci à putrefactione σηπτικὸν ὠδῶς appellāt, si crassum est, in corporibus diutius hæret, & delitescit, deinde spatio putrescit, & vicinas simul corporis partes erodit & putrefacit, hoc solo ab eo quod subtilius est, & partium magis tenuium differens, quòd plureis aliquantò dies hominem viuere patiatur. Quæ enim tenuia sunt, citius detrimentum afferunt, & altè in corpus subeunt, nisi vnà cum crementis, priusquam corpus iniuria afficiant, vacuantur; ad quod ipsa etiam partium tenuitas accommodatißima est, quæ & miscetur facilius, nec tam obstinatè facultati expellenti resistit. Ex his apparet quantum inter venena tenuium partium & crassarum intersit. Illa ad agendum quidē pigriora, segnioráque sunt, vt & impunè sese tractari manibus, & ore etiam contineri patiantur, sed vehementißimè postea vrunt, erodunt, exedunt, discruciant, atque mora vires & perniciem maiorem conquirunt, & vbi semel rodere cœperunt, immedicabilia euadunt. Hæc autem citò quidem penetrant & agunt, verùm mitius adurunt, non vellicant, non morsu lacessunt: nec crustas creant, sed citra morsū, citra doloris sensum, si in venas & corporis habitum recepta sunt, carnes colliquant: aut si tam bona fortuna fauerit homini, vt cibos optimos, plurimósque ingesserit, aut antè corpus amuleto præmunierit, aut medicum in promptu nanciscatur, non multò pòst furorem deponunt, & viribus destituta extra corpus propelluntur. Non solùm autem secundæ illæ qualitates, venenorum sunt (vt ita dicam) comites & ministræ, verumetiam per se solæque mortis occasionem aliquando attulêre. Nanque taurinus sanguis, & laccui admixtum coagulum est, non alio quàm obstructione interitum minitantur. Obstructionem autem maxima illorum craßities inducit, præter quā nihil est neque in taurino sanguine, neque in eiusmodi lacte culpandum. Exposui, vt arbitror, præcipuas venenorum differentias: & quomodo quodque agat, & corpus immutet, satis mihi videor declarasse. Nam siue per os assumpta, siue punctura aut morsu venenatorum animalium intromissa, siue per oculos etiam penetrarint, vt de Basilici veneno proditur, siue per odoratum aut respirationem, aut poros & spiramenta cutis, siue aliter in corpus recepta sint, in cor, nisi sedulò succurratur, deferri docuimus, & quo citius ad cor peruenerint, eò mortem celeriorem contingere. Perueniūt autem aut substantia sua, aut venenatos vapores exhalantia, aut sanguinem etiā inficientia qui in cordis ventriculos admitti debet. Dictum autem præterea est, omnia initium motionis à calore nostro accipere, siue frigida, siue calida sint, etiam si multò minus negocij in excitandis ad motū calidis quàm frigidis pharmacis impendatur: omnium autem minimum in ijs quæ viuentia animalia iaculantur. Hæc enim à viuentibus profecta, principium motus secum quodammodo videntur attulisse. Reliquas autem differentias persequi superuacaneum puto, vt venenorum alia naturalia esse, alia artibus quibusdam concinnari. Ex naturalibus autem hæc animalia esse, cuiusmodi sunt cantharides, buprestis, salamandra, araneus, buffo, rana rubeta, & quæ in paludibus degens muta est. Hæc verò, animalium partes aut excrementa, vt recens taurinus sanguis, animalium maximéque equorum sudor, extrema cerui cauda, rabidi canis saliua, & serpentium virus. Hæc verò semina, vt hyoscyamus, coriandrum, cicuta, nigella, psyllium. Hæc verò liquores, vt opium, carpasi liquor, thapsiæ succus, elaterium, mandragoras. Hæc verò radices, vt chamæleon aconitum, thapsia, veratrum, ixias, ephemerum. Alia verò arbores, frutices, aut herbas esse, vt smilax, quam Latini taxum nuncupant: solanum furiosum, sardonia herba, quæ ranunculi species est: papauer cornutum, pharicum atque toxicum. Quædam præterea metallica esse, vt gypsum, calx, auripigmentum, sandaracha, argenti spuma, adarce, plumbum, & argentum viuum. Postremò nonnulla domestica, & in quotidiano vitæ vsu hominibus esse, vt statim à balneo, cursu, aut alia vehementi exercitatione, epota affatim aqua, aut vinum. Per artem autem parantur pleraq;, non modò ex venenosis, sed etiam optimis rebus. Nam & carnes tam piscium quam terrestrium animalium assatæ, si calidæ illicò inuoluantur, & conclusæ vapores non exhalent, euadunt venenatæ. Similiter & lacti, quod alioqui optimum est, si quis paulò antè quā sumatur, coagulum indiderit, mortiferum efficit. Per artem fit cerussa, & argentum, quod vulgò sublimatum dicunt, & sexcentæ aliæ venenorum species, quorum compositionem Orpheus cognomento theologus,

Orus Mendesius, Heliodorus, & Aratus versibus aliquando prodiderunt, quas hîc recensere longum esset, & inutile: atque, vt Galeno videtur, perniciosum.

Ad secundam igitur propositæ disputationis partem me conferam, & qua ratione venena aliquis præcauere possit, & quibus ea signis deprehendat, exponam. Rem sanè aggredior difficilem, propterea quòd tam dolosè venena præparant qui clàm ijs homini insidias moliuntur, vt vel peritissimos sæpe decipiant. Habet autem hæc præcautio geminas partes, quarum altera in ijs quæ offeruntur dijudicandis & fugiendis versatur: altera verò & victus rationem, & amuleta præscribit, quibus, si quod fortè imprudentes ingesserimus, innocuum euadat. De quibus cùm dico, nemo à me exigat familiæ & seruorum sibi tradi disciplinam. Sunt enim hæc præcepta in optimi & prouidi œconomi industria, curâque constituta. Vt neminem, qui suspectum habet venenum, debere se salutémque suam seruis quibuslibet credere, sed paucis, quorum & fidem ante à perspexerit, & multis sibi deuinxerit beneficijs. Non esse etiam quosuis in culinam admittendos. Cibos coquo aut alteri non leuiter quidem summóque labro tenus, sed maiore copia prægustandos esse. Vinaria vasa diligenter & aperto in loco collocanda, ne quis ea inficiat, aut reptilia (que mirum in modum vini odore trahuntur) irruant, aliáque venenata animalia è tecto in ea dilabantur. Equorum sellas & habenas summa diligentia custodiendas, ne a sceleratis hominibus delibutorio veneno contingantur. Id enim postea à calore natiuo eius qui equo insidet, per poros manus atque femorum in venas & arterias insinuatur. Verùm hæc, vt dixi, non tam sunt medici quàm œconomi officia. Itaque quod ars ipsa dictat, nunc expediam. Hominem inter omnia animantia, medio ferè temperamento esse, apud medicos & philosophos conuenit: ex quo sequitur cuncta quæ homini contraria sunt, tantum à temperie abesse quantò maiorem habent cum homine repugnantiam. Quare si mediocritatem temperamenti mediæ quoque qualitates consequuntur, venena quibus nihil magis est aduersum homini, summis immoderatísque esse prædita qualitatibus necesse est. Quamobrem in veneni suspicione primum hoc præceptum esto, vitanda esse omnia in quibus qualitas aliqua excellit. Porrò qualitates intelligo, non caliditatem solùm & frigiditatem, & humiditatem & siccitatem, sed etiam reliquas quæ ex primis originem accipiunt, dulcedinem, acrimoniam, acerbitatem, aciditatem, salsedinem, amarorem, astrictionem, & reliquas omnes saporum odorúmque differentias. Nec dulcedinem quidem excipio, quòd sæpè vel tetri veneni ingratum saporem prætexit & celat, sicut medici pueris amara propinantes absynthia, prius oras pocula circùm, vt ait Lucretius. Illinunt mellis dulci flauóque liquore: vel multis etiam perniciosis venenis, veluti aconito & arsenico, congenita est. Ephemero etiam tanta inesse dulcedo dicitur, vt miram incautè vescentibus adferat voluptatem. Insunt autem eiusmodi qualitates venenis non aliqua modò manifesta qualitate, verùm tota etiam substantia deleterijs. Et ferè quidem singula quasdam peculiares habent, quarum cognitio ad propriam cuiusque curationem potiusque ad præcautionem conducit. Proinde ne illæ lateant, expedit gustus organa habere quantum fieri potest temperatissima, & ab omni externa qualitate vacua. Quamobrem os aqua pura optimáque (quæ vt ἄποιος est, sic nullum ori saporem inducit, qui ciborum iudicium peruertat, sed præterea eluit omnem quicunque altius linguæ insederit) colluere oportet priusquam edas bibásque, & diligenter attentum esse, nec animum ab ijs quæ ore contines vlla cogitatione auocare. Nam qui vel voluptate aliqua irretiti capiuntur, aut mentem curis aliquibus occupant intendúntque, hi vel vitiosas qualitates non animaduertunt, vel etiam gustu proditas non reijciunt, sed quasi obliti transglutiunt. Has quoque ne deprehendas, ingens fames aut sitis efficit, que nullo delectu temerè rapta ingerit, nec saporum discrimina distinguit. Itaq; vel famē & sitim fugere oportet, vel in maiore siti faméque non sunt vniuersa raptim bibenda & comedēda. Nec verò id tantùm incommodi habet fames, sed in multò maius periculum adducit hominem, quandò & venæ plurimùm exinanitæ & cibum vehementer appetentes, venenum, si fortè aliquis ipsum non deprehensum vorarit, auidius ad se pertrahunt, & in intima viscera cordisq; arcem immittunt. At verò venefici scelestique homines ista intelligentes, synceris venenis eam ob rem abstinent, sed amaritudinem admixtis dulcibus, & odoris grauitatem odoramentis temperant. Neque fraudem quidem istam facilè est patefacere, & venenum hoc modo porrectum auersari, nisi quis ab omnibus conditis elaboratísque cibarijs sibi statuerit abstinendum. Est enim simplex cibus non tantùm in veneni suspicione, sed etiam ad tuendam ab omni iniuria sanitatem optimus. Restat nunc altera pars præcautionis, quæ antidotis atq; amuletis corpus præmunit. Antidota appellamus quæ non quidem extrinsecus imposita, sed intra ipsum assumpta, venenis resistunt & medentur. Sunt autem illa & ad præcautionem, & ad curationem efficacia, dispari tamen (vt postea dicemus) modo. Confert autem in primis aliquid semper præcomedisse, eóque cibo inefficacia quæ fortè superingesseris reddidisse venena. hebetant enim venenorum maleficia: cibi quoq; simplices, qui nobis in vsu quotidiano habentur, veluti panis copia, cum debili aut mediocri vino in ientaculo, parúmq; ante prandium assumpta. Sic enim obstructis à præsumpto nutrimento quod non facilè digeritur, meatibus, non tam citò permeant venena, inque venas traijciuntur. Verùm in primis caricæ cum iuglandibus nucibus, & quæ mala citria dicuntur, præsidium attulêre. Possunt autem tum per se vtiles esse, tum simul componi, & ex ijs mixta quædam antidotus fieri, quali vsus fertur rex Mithrydates, aut quomodo Apollonius coniunxit. Sumebat rutæ folia 20. nuces iuglandes 2. salis grumum 1. cum caricis aliquot. Hæc Mithrydatis fuit theriaca, sed meo iudi[illegible], minor. nam & alia est quæ magna Mithrydatios appellatur, ab ista plurimum differens, cuius compositionem Galenus libro priore de Antidotis explicauit, eáque vsum fuisse Mithrydatem asserit. De minore autem illa, Q. Serenus poëta & medicus hunc in modum cecinit.

Antidotus verò multis Mithrydatia fertur
Consociata modis, sed magnus scrinia regis
Cùm raperet victor, vilem deprendit in illis
Synthesin, vulgata satis medicamina risit,
Bis denum rutæ folium, salis & breue granum,
Iuglandésque duas, terno cum corpore ficus.
Hæc oriente die parco conspersa lyæo
Sumebat, metuens, dederat quòd pocula matri.

Huic cum rex Mithrydates assueuisset antidoto, sic dicitur venena contempsisse, & naturæ inuictum aduersus illa robur comparasse, vt cum a Pompeio Magno superatus esset, & mori potius decreuisset quàm viuus in hostium potestatem peruenire, nullum tamen venenum tam præsens atque efficax inuenerit, quo perire potuerit, sed mortem sibi ipsi gladio coactus sit consciscere. Prosunt item calamithæ folia, & quæ Lemnia sphragis vocatur, de cuius laudibus multa à Galeno in libris Simplicium medicamentorum scripta comperiuntur. Hac vsum Nicomedem regem ferunt, cum pari ferè pondere baccarum iuniperi, si quando quos ad cœnem inuitauerat, suspectos haberet. Est autē huius medicamēti facultas, vt, si nihil veneni exhibetur, quietū in ventriculo maneat, sin aliquid veneni admixtum est, protinus nauseam excitet & vomitum, atq; vnà cum pharmaco deleterio excernatur. Possum verò & alias plerasque antidotorum species tradere ab antiquis descriptas medicis, sed omnes non veniunt cum sola theriaca, aut Mithrydatio comparādæ. Quorum in laudibus non decreui maiorem operam tempúsque impēdere. Præconem namque eloquentissimum doctissimúmque habuerunt Cl. Galenum, qui duos libros de eorum compositione, vsu, laudibúsque conscripsit: quos qui legere volent, quàm magna vis horum sit in præcauendis curandísq; deleterijs, & reliquis etiam omnibus morbis medicandis, comperient.

NVNC igitur ad id quod tertio & vltimo loco disserendum proposueram, venio, vbi & generalem omnium venenorum curationem, & varias remediorum differentias, facultatésque ad eam rem necessarias explicare conueniet. Incipere autem à dati veneni signis oporteret, eáque hic proferre, nisi iam essent à nobis descripta, quo loco de natura & actione venenorum disserebamus. Nam quæ illis succedunt symptomata, iure etiam signa videri possunt. Itaque si porrectum fuisse venenum signis aliquot, vt insolito quodam corporis æstu, inquietudine & stomachi fastidio, aut morsu conieceris (neque enim differendum est dum se omnia vel certiora prodant, quoniam maximum in mora periculum est) nullum præstantius remedium fuerit, quàm illicò, si fieri potest, euomere, quemadmodum & eius quod per aliquam peruasit partem, per eandam ipsum retrahere, priusquam in corpus intimum serpat & diffundatur. Ac si facilè quidem æger vomit, haud multis indiget auxilijs: sin autem illi difficilis vomitus est, edat, bibátque: sic enim facilior vomitio consequetur. Præstat autem, nec cibos nec potus simplices esse, sed vel Lemnia sphragide, vel baccis lauri, vel butyro, vel oleo, vel melle, vel anetho, vel gallinacei etiam stercore (quid enim tanto vitæ discrimine abhorrendum?) conditos. Quin & illa ipsa per se expediunt, vti & maluæ liniue seminis, aut fœnigræci, aut vrticæ, aut alicæ decoctum. Non enim vomitione solùm hæc facilè purgabunt stomachum relaxantia, & nauseas inducentia, sed etiam aluum deijcient, & venenorum acrimoniam hebetantia erosionibus eorum aduersabuntur. Est autem vomitus non eam modò ob causam quòd euacuat pellítque venenum, salutaris, sed quòd etiam quale id fuerit, odore, colore, concretione, alijsve eiusmodi signis manifestò ostendit: vt odore quidem & amaritudine opium, colore cerussam & gypsum, concretis grumis lac & taurinum sanguinem, grauitate halitus & odoris marinum leporem & ranam rubetam. Interest autem multum ad curationem, veneni speciem cognouisse. Nam si qui ipsum hauserunt quod qualéque fuerit aperuerint, aut qui interfuerunt explicarint, aut vomitu planè cognitum fuerit, tunc ad propria & congrua quàm primùm remedia properantes, protinus noxam omnem sustulerimus. Itaque pinguia & dulcia quæque ventriculo innatare solent, velut oleum, mel, anserinus adeps, & carnium pinguissimarum esculenta iura, & emollientia relaxantiáque, vt maluæ decoctum ciendis vomitibus iuuant. Est autem & in his vtilitas alia, quòd ventriculum resoluentia, lubricum faciliorémque ad deiectiones reddunt. Nullo enim in veneno deiectio alui prætermittenda est. sed ne qua pars veneni in duo relinquatur, eam decet acerrimis, & qui detergendi vi polleant, clysteribus perfundere. Hi namque quod intestinis hæserit eximunt & euacuant, vt qui tum erui farina, tum hordei præterea melle mulsáque, quæ vel exigua vel mediocri aqua mixta est, ad hæc spuma nitri, aut nitro ipso, aut sapone gallico, aut ex sarmentorum cinere facta lixiuia, aut reliqua detergentium materia componuntur. Abstinendum autem est ab vsu eorum immodico, quòd facilè tum hæc venena maximas dysenterias aliquando prouocarint. Post vnum igitur & alterum cui talis insit acrimonia, alios pingues & quodammodo emplasticos adhibere conueniet. Nam & venenorum retundent acrimoniam, & intestina, ne venenorum malignitate erodantur, defendent. Id quod exemplo manifesto licet verissimum iudicare. Si quis enim exulcerare partem aliquam volens, calcem, fæcem vini, cantharidas, aut alia etiam acriora admouerit, parte prius oleo peruncta, frustra id tentauerint. Tales anserino hircinóque adipe, oleo & omnibus pinguibus viscidísque fieri haud incommodè poterunt, non tantum quòd acribus aduersentur, sed etiam quòd sese venarum meatibus obijciētia, eósque opplentia, venenorum cursum impetúmque remorentur. Interea autem dum has vacuationes molimur, ægrum à somno abstinere bonum est, quibus quidem si venenum cesserit, curationis finem iam sumus assequuti: sin adhuc restare aliquid suspicio

est, id modis omnibus emendari, & ne in cor partésque principes feratur diligenter prouideri debet. Itaque quum sint variæ venenorum differentiæ, sicut antè ostendimus, non est dubium varijs quoque remediorum generibus ea emendari, alterarique oportere. Ostendimus autem quædam vna qualitate, quædam geminis, plurima verò tota substantia deleteria esse. Ergo si omnia temperentur contrarijs, in frigido ab excalfacientibus tam cibis quàm medicamentis petendum est auxilium: in calido, à refrigerantibus: aut si humidum, ab exsiccantibus: sin autem siccum, ab humectantibus. Ad eundem modum si venenum tota substantia deleterium est ijs quibus in tota substantia facultas alexiteria consistit, alterari debet. In multis ea spectatur, tum simplicibus, tum compositis amuletis, & maximam excitat admirationem. Quis enim non miretur smaragdi potu, aut cornu monocerotis, aut lapidis illius quem Arabes Bezaar appellant, cuncta venenorum maleficia aboleri? Nec verò dissimiles ab istis vires habent, & multa alia cunctis ferè venenis accommodata remedia, vt rubrica Lemnia, agaricum, obrotanum, eryngij radix, pastinacæ erraticæ, & nepetæ semen, nardus gallica, castorium, viridis ferulæ medulla, silphium, & eius succus, sagapenum, marrubij succus, panacis, peucedanique liquor, aristolochia longa, & agrestis rutæ semen. Quorum quidem facultatis, sicut antè diximus, incognita nobis causa est: nec in his possumus aliud quàm experientiam proferre & admirari. Ratiocinari tamen de his licet, & qualis sit eorum quæ tota substantia venenis medentur, facultas, contemplari. Est autem contemplationis ratio eiusmodi: Medicamentorum tota specie alexiteriorum natura duplex est. Nam venenum aut alterãt, aut extra corpus pellunt. Vtrunque autem media quadam facultate, tam simplicia quàm composita Alexipharmaca perficiant necesse est. Naturã nãque mediam inter corpora affecta & deleteria venena, illis inesse oportet, vt sit eadem proportio, corporis ad facultatẽ alexiteriam, quæ alexiterij ad corpus. Talem quidẽ debere esse omniũ tota substantia Alexipharmacôn facultatẽ, Galenus libro quinto Simplicium medicamentorũ demonstrauit. Nec maxima quidẽ id ratione caret. Si nãque Alexipharmaca corpori essent aduersissima, in ipsum profectò potius agerent ceu deleteria, quàm veneni vim frangerent, aut etiam e corpore vacuarent. Sin autem corpori substantia sunt quàm simillima, non maiores aduersus venena vires habent, quàm simplices optimíque cibi, qui haud magno negotio in corporis substantiam, quocum similitudo illis est, conuertuntur. Nam quæ tota substantia corpori nostro similia sunt, illa, potestate corpus nostrum videntur esse, & parem cum illo habere facultatem. Qamobrem si venena humano corpori tota substantia contraria fuerint, ipsúmque nata corrumpere, illa vtique cibis etiam talibus, cunctísque alijs quibuscum tanta est cum humano corpore substantiæ similitudo, contraria erunt, nec poterit illorum præsidijs magis quàm solius corporis facultate veneni virus refrænari. Si namque corpus talia superare non potest, non video quomodo ab ijs quæ corpori similia sunt, superari possint. Quamuis enim illa, adiuncta corpori, eius substantiam augent, non tamen speciem corporis immutant, vt desinat eam ob rem venenum tota illi substantia contrarium esse. Tale namque non copia & mole, sicut antè diximus, sed toto genere formáque deleterium est, corporísque formam corrumpit. Itaque omnia quæ venenis hunc in modum medentur, corpori humano dissimilia esse oportet, & quadamtenus repugnantia. Porrò quum dissimilia similiáque omnia magis minúsque dici possint, oportet medium Alexipharmaca tenere, ad quod quanto magis vnumquodque accedet, tanto maiore aduersus venena vi pollebit. Erit autem exquisitè medium, si humano corpori tam aduersum est quàm veneno repugnat. Si namque ad veneni naturam magis accedit, plus multò nocuerit quàm præbuerit vtilitatis: si verò magis ad corporis similitudinem naturámque inclinat, veneno minus resistet. Eam ob causam propemodum omnia quæ deleterijs aduersantur, si largius sumpta fuerint, animantis corpus grauiter offendunt, sed maximè quando his per sanitatem venena præcauentes vtimur. Neque enim par eorum modus esse debet, cùm per sanitatem aut per valetudinem adhibentur. Siquidem cùm antè sumuntur, semel tantùm quotidie sumpta sufficiunt: cùm verò ad dati iam veneni curationem deuorantur, non modò térque quatérque diebus singulis propinari, sed etiam quadruplo aut quintuplo copiosiora esse oportet. Eum autem in his exhibendis modum seruare decet, vt nec nimia quantitate corpus offendant, nec exiguitate sua à deleterijs superentur. Cæterùm hanc naturalem Alexipharmacôn facultatem veteres medici intelligentes, haud temerè in illa tam nobili antidoto Theriaca viperæ corpus resectis partibus extremis immiscuisse videntur. Hæ namque venenosiores sunt quàm vt earum virulentiam corpus humanum ferre possit: hoc autem cum reliquis omnibus quæ Theriacen constituunt fermentatum atque maceratum, mediam illam Theriaces naturam temperiémque producit, quam in omnibus Alexipharmacis necessariò inesse ostendimus. Retinet igitur & Theriace quiddam viperei veneni, eámque ob rem si largius frequentiúsque aliquis ea vti volet, haud commodè id videtur facturus. Verùm si quis veneno iam ebibito, quantum expedire iudicauerit eam voret, non aliud præstantius remedium inuenerit, quo veneni malignitatem alterare, temperaréque possit. Secundum hanc Mithrydatis antidotus est, & posteà reliqua Alexipharmacorum turba, quorum compositiones Galenus libris duobus complexus est. Itaque cùm in curandis venenis, post vomitus & alui deiectiones, reliquis, geminam medici curam solicitudinémque esse proposuerimus, scilicet vt quod ex eo superest emendetur, tum ne in cor deferatur, si & vacuationem & alterationem veneni conuenienter moliti fuerimus, ad hæc cibis clysteribúsque pinguibus & emplasticis, vel etiam astringentibus, vt bolo Armenia, sphragide Lemnia, & mastiche, meatus tum ventriculi, tum intestinorum oppleuerimus, veneni in principes parteis profectionem facillimè impediuerimus. Præterea verò in quiete continendus est quisquis venenum hauserit, nec vllo exercitationis genere, priusquàm vniuersum vacuatum fuerit, calore in eo excitandus. Siquidem aucto calore arteriæ vehementius frequentiúsque distenduntur, &

proinde venenum absorbent, inque cordis arcem, præsertim si tenuium partium est, transmittunt. Verùm post vacuationem fortiter, sed intra modum exercitari haud inutile est, quò & cordis systolæ validiores fiant, & calor natiuus vegetior, copiosiórque redditus res venenati corporis labefactatas instauret, & hoste profligato pristinam valetudinem recuperare possit. Non possum verò in sententiam eorum descendere, qui vt haustum venenum in parteis principes deferri prohibeant, frictiones, vincula, cucurbitulas natibus, coxis, & internis crurum musculis admouendas censent, pedésque in lixiuio, quàm tolerari potest calidissimo, elixandos. Sic enim in iecur & venas rapitur venenum, quod tamen ventre & intestinis coerceri, non autem latius vagari grassarique oportuit. Ista quidem sunt communia venenorum remedia, quæ dum incognita veneni species est, tutò possumus administrare. Si namque venenis ferè omnibus, sed his maximè, quæ tota substantia corporibus humanis contraria sunt, communia quædam symptomata succedunt, haud quidem videbitur incongruum vnam etiam quodammodo curationis speciem omnibus conuenire. Oris enim & linguæ erosiones, stomachi, alui, renum, & vesicæ inflammationes, maximas item vrinæ angustias, & aliquando sanguinis cum vrina eruptiones, præterea tumores non cantharidibus tantùm accidere videmus, sed etiam picearum erucis, buprestidi & salamādræ. Æquè verò obdormiscere, sopiri, stertere, liuescere, refrigerari, torpere, & toto corpore rosiones persentiscere, non solùm his accidunt qui opium ebiberint, verùm his etiam qui cicutam, & mandragoram. Adhæc non hyoscyamus modò mentem abalienat; sed & toxicum, & aconitum, & dorycnium. Strangulationes præterea non ex fungis tantùm sed taurino sanguine, lacte intra ventriculum coagulato, aconito, taxo gypso, cerussa, ephemero excitantur. In vniuersum difficile est certam quandam in quouis veneno notam reperisse, quæ sola hausti veneni speciem demonstrare possit. Itaque haud præter rationem, communem quoque medelam adhibemus, eáque præcipuum in omni venenorum curatione locum videtur obtinere. Nam si quis in corpore post horum remediorum vsum relinquitur affectus, ille haud multùm ab aliquo diuturnorum morborum genere abscedit: inque eo facile postea est curationis methodum inuenire. Relinquitur autem, vt plurimum, à calido quidem veneno sitis, prostrata appetentia, icterus, vrinæ ardores: à frigido autem frigida quædam tum ventriculi, tum iecoris intemperies, flatus plurimi, color pallidus, somnolentia, & totius corporis grauitas: ab erodentibus autem putrefacientibúsque, humorum etiam putredo, cacochymia, fœdus color, pruritus, scabies, barbæ & pilorum defluuium, febres lentæ, tabes, multáque præterea putridi & maligni humoris indicia. Quæ quidem si post dies aliquot perseuerant, præcipuam tunc medici curam ad se conuertunt, nec tam symptomata quàm morbi censeri debent, imò neglectis propemodum veneni proprijs indicationibus illorum singula conuenientibus remedijs oportet medicari. Ac intemperiem quidem contraria intemperie, sicuti in libris Methodi medendi præceptum est, curabimus. Humoris autem vitium, si quod à veneno relictum est, purgantibus medicamentis auferemus. Quod si sanguis etiam abundare videatur, & nihil eorum repugnet quæ sunt in venæ sectione obseruanda, sanguinem audacter mittemus, non quidem per initia (sic enim in venas deleteria traherentur, à quibus omni studio atque industria excludi debent) sed post vomitus aluíque deiectiones, atque vbi nihil ipsius reliqui esse in ventriculo & intestinis, sed id omne quod superest, aut maiorem eius partem per venas iam diffusam esse coniecerimus. Tunc enim non tantùm commodissimè id per venas vacuatur, sed etiam humorum vitia & putredo emendatur. Prætereà verò & totius corporis perspirationem moliri, & sudores prouocare, modísque omnibus infectos veneno humores è corpore, siue in balnea, siue in equi, muli, bouis, aut alterius veterini recēs cæsi corpus immisso, expellere. Cæterùm post vitiosi humoris vacuationem, in eius locum cibi potúsque euchymi, & qui non facilè putrescunt substituendi sunt, in quibus etiam aliquid esse poterit medicamentosæ facultatis. Qualis autem ea esse debeat, singula, quibus mederi nitimur, symptomata priuatim indicabunt. Verùm hæc, vt dixi, iam sunt venenorum curationem prætergressa: & quia vltra propositam disputationem peruenerunt, finem dicendi faciam.

Habes igitur doctiss. Cardinalis BELLAI, *meam de venenorum natura, differentijs, actione, præcautione, & cura commentationem, breuibus chartis & exiguo volumine comprehensam, qua si quis casus (quod Deus auertat, nec spero. quis enim viro ampliss. doctiss. virtutis & bonarum literarum amantissimo, tam inhumanus & crudelis inimicus esse queat?) inciderit, commodissimè vti possis. Proderit autem & illa maximè ad Alexipharmacôn Nicandri cognitionem, in quibus ille & singularia quædam deleteria, & peculiarem eorum curationem persequutus est, tantúmque illi luminis adferet, quàm est necesse, vt particularia intelligantur, cognitam habere generis notionem. Is autem Nicander est in quo operam collocasse, & quem legisse neminem pœniteat, qui & Dioscoridi visus est dignus, quem in venenorum notis & curatione sic sequeretur, vt ne transuersum quidem vnguem ab eo deflecteret. Fuit enim cùm medicinæ, tum venenorum omnium peritissimus, vt qui Attali nouissimi regis temporibus vixerit, qui maximo studio, sicut postea Mithrydates fecisse proditur, medicamentorum quæ lethalibus aduersantur, vires explorauit, & in facinorosis hominibus comprobauit: & poëtica præterea facultate clarissimus, vt facilè ad se legendum imitandúmque doctissimos quosque inuitaret. Sed vereor equidem, ne, vt vina optima è vase in vas sæpius transfusa, bonitatem, sic ille per me in Latinum conuersus gratiam amiserit: quam tamen, nisi prorsus à musis alienus sum, si hanc Nicandri versionem auspicijs tuis à me editam, tuóque illustrissimo nomini nuncupatam legere tibi vacat, non dubito quin sis ex his etiam quamuis minus scitè & eleganter translatis, recogniturus. Vale.*

ΝΙΚΑΝΔΡΟΥ ΑΛΕΞΙΦΑΡΜΑΚΑ.

NICANDRI ALEXIPHARMACA,

IO. GORRÆO PARISIENSI Medico Interprete.

Εἰ καὶ μὴ σύγκληρα κατ' Ἀσίδα τείχεα δῆμοι
Τύρσεσιν ἐστήσαντο, τέων ἀνεδέγμεθα βλάστας
Πρωταγόρη, δολιχὸς δὲ διάπρηθι χῶρος ἐέργει,
Ῥεῖά κέ τοι ποσίεσσιν ὀϊζύα φαρμακόεσσαις
Αὐδήσαιμ', ἅτε φῶτας ἐνιχριμφθέντα δαμάζει.
Ἤ γὰρ δὴ σὺ μὲν ἄγχι πολυστροίβοιο θαλάσσης
Ἄρκτον ὑπ' ὀμφαλόεσσαν ἐνάσσαο, ἧχί τε Ῥείης
Λοβείνης θαλάμαι τε καὶ ὀργαστήριον Ἄττεω·
Αὐτὰρ ἐγὼ τόθι παῖδες ἐϋζήλοιο Κρεούσης
Πιοτάτην ἐδάσαντο γεωμορίην Ἠπείρου,
Ἑζόμενος τριπόδεσσι παρὰ κλαρίοις Ἑκάτοιο.
Ἀλλ' ἤτοι χολόεν μὲν, ἴδε στομίοισι δυσαλθὲς
Πευθεῖς ἀκόνιτον, ὃ δή ῥ' Ἀχερωνίδες ὄχθαι
Φύουσιν, τόθι χάσμα δυσέκδρομον εὐβουλῆος,
Ἄστυρά τε Πριόλαο κατασπεφθέντο δέδουπε.
Τοῖο δὲ πάντα χαλινὰ καὶ οὐρανόεσσαν ὑπήνην,
Οὖλά θ' ὑποσμύχει χολόεν ποτόν· ἀμφὶ δὲ πρώτοις
Εἰλύεται στέρνοισι, κακὴ δ' ἄλυγι βαρῦον,
Φῶτ' ἐπικαρδιόωντα. δύη δ' ἐπιδάκνεται ἄκρην
Νειαίρης, ἄκλειστον ἀειρόμενον στόμα γαστρός.
Τεύχεος ἣν κραδίην ἐπιδόρπιον, οἱ δὲ δοχαίην
Κλείουσι στομάχοιο. πύλη δ' ἐπικέκλιται ἀρχαῖς
Πρῶτα κόλων, ὅθι πᾶσα βροτῶν ἀλὶς ἐμφέρεται δαίς.
Αἰεὶ δ' ἐκ φαέων νοτέων ὑπολείβεται ἰδρώς.
Ἡ δὲ ταρασσομένη, τὰ μὲν ἔβρασεν ἤλιθα νηδὺς
Πνεύματα· πολλὰ δ' ἔνερθεν ὑπὲρ μέσον ὀμφαλὸν ἵζει.
Κράατι δ' ἐν βάρος ἐχθρὸν, ὑπὸ κροτάφοισι δὲ παλμὸς
Πυκνὸς ἐπεμφέρεται· τὰ δὲ διπλόα δέρκεται ὄσσοις·
Οἷα χαλικραίῃ νύχιος δεδαμασμένος οἴνῃ.
Ὡς δ' ὁπότ' ἀγριόεσσαν ὑποθλίψαντες ὀπώρην
Σιληνοὶ κεραοῖο Διωνύσοιο τιθηνοὶ,
Πρῶτον ἐπ' ἀφρίζοντι ποτῷ φρένα θωρηχθέντες,
Ὄμμασι δινήθησαν, ἐπὶ σφαλεροῖσι δὲ κώλοις
Νυσαίην ἀνὰ κλιτὺν ὑπέδραμον ἀφραίνοντες.
Ὣς οἵ γε σκοτόωσι κακῇ βεβαρηκότες ἄτῃ.
Τὴν μέν τε κλείουσι μυοκτόνον. ἦ γὰρ ἀνιγροὺς
Παμπήγην ὕρακας λιχμήρεας ἠρήμωσεν·
Οἱ δέ τε παρδαλιαγχὲς, ἐπεὶ θήρεσσι πελώροις
Πότμον βουπελάται τε καὶ αἰγονόμοι ἔθεντο,
Ἴδης ἐν κνημοῖσι, φαλακραίῃς ἐνὶ βήσσης·

SINT quamuis Asiæ procul à se dis-
sita latæ
Mœnia, queis urbes nostri cinxere
parentes,
Protagora, atque illas spatium dister-
minet ingens,
At facilè ipse tibi pots amuleta veneni,
Quo miseri pereunt mortales, carmine dicam.
Tu propè ventosum pelagus, mediáque sub Arcto
Cyzicios, vbi sacra Rheæ specus, incolis agros,
Infœlixque Attes magna Iouis occidit ira.
Ast ego vbi Epiri pinguissima rura, Creusæ
Progenies partita fuit, Phœbóque sacratos
Fatidicos habito ad tripodas, Clariique lacunam.
Fellea sed primùm rarísque euicta medelis
Cognoscas aconita, cauo quæ littore sæuus Aconitum.
Fert Acheron, Priolai vbi diruta mœnia quondam
Constiterant, vastóque patet via Ditis hiatu.
Illa quidem os totum, gingiuarúmque locellos,
Et testudineum constringunt hausta palatum:
Grassantur circum præcordia summa, grauique
Errore infestant: morsus in corde molestos
Oréque ventriculi pariunt sublata patenti,
Quod cor ventriculi quidam cellámque vocarunt.
Crassáque clauduntur magno intestina dolore,
In quæ præcipites potúsque cibique feruntur.
Perpetuò ex oculis madidus delabitur humor:
Ipse etiam venter flatus modò ructat ab ore
Innumeros, medio clausos modò detinet aluo.
Est capitis grauitas, tempus vehementer vtrumque
Palpitat, apparet geminum quodcumque videtur:
Sicut nocte solent qui vina bibere meraca:
Aut veluti expresis Sileni agrestibus vuis
Cornibus insignem qui nutriuere Lyæum,
Postquam tentarunt spumantia pocula mentem,
Primùm oculis variant, titubantes inde per imas
Incedunt Nyssæ malefidis greßibus oras:
Talis eos premit epoto vertigo veneno.
Hoc etiam quidam dixere myoctonon, omnes
Quòd perimat qui sint ausi delingere mures.
Pardalianches & huic nomen posuere, quòd illo
Pastorum insidiis infecta carne veneno
Panthera pereant celsis in collibus Idæ.

Mors quoq; thelyphonónq; et cammoron indidit atrox
Fœminei sexus. duris in cautibus, altos
Per montes nascuntur, & hinc aconita vocamus.
Accipe sed calcem, quantum comprendere pugno
Ipse potes, fului cotulámque infunde falerni:
Sic mortem effugies, diráque medebere pesti.
Nec minus abrotoni ramosum abscindito thyrsum,
Marrubiíque (meliphyllon dixere) virentis
Atque chamælæi fruticis frondentia semper
Germina, vel rutam cum dulci combibe mulsa.
Forcipibus prensum candens extinguito ferrum,
Aut ferri fæcem rigidi, quam ardente camino
Separat impuram, pellítque acerrimus ignis.
Quinetiam argenti fuit vtile pondus, & auri,
Ignibus accensum & mersum stridentibus vndis.
Quòd si dimidium foliorum sumere pugnum
Terrestris piceæ cupias, et onitida siccam,
Siue polycnemi radicem legeris: ista
Profuerint, cyathis cum vini exhausta quaternis.
Túque cohortali præstans medicamen habebis
Ex gallo, quem vrens, & aheno subditus ignis
Coxerit, in tenuémque liquarit membra medullam.
Pocula sint etiam quibus exaruere, liquamen
Excocti vituli atque in pinguia iura soluti.
Lacte etiam liquidum quem sudant balsama succum
Fœmineo, aut vnda fluuiali dilue, postquàm
Compuleris vomitu crudum decedere virus.
Eximere & lepori timidóve coagula damæ
Expedit, & tenui resoluta bibisse falerno.
Vel tu sanguineæ radices accipe mori,
Ictibus & crebris in robore pinse cauato,
Atque mero incoctas, cum lento porrige melle.
Pellere sic poteris grassantem in viscera morbum
Quique bibit, pedibus rursum consistere firmis.
Nunc ad cerussæ lethalia pocula mentem
Aduerte. illa alba niueóque simillima lacti,
Quod spumam latè attollit, cùm tempore verno
Rure reuertentes implent mulctralia vaccæ.
Gingiuæ rugis, et totis vndique malis
Insidet, adstringítque: hinc lingua est aspera; et isthmus
Faucibus extremis aret, morbóque fathiscens
Æger inexpletum tussit, nec sputa sequuntur.
Huic caput infirmum nutat, tum nausea tristis
Vrget, & extremo franguntur membra labore.
Falsa modo ante oculos rerum simulachra videntur,
Nunc sopor algenteis multùm complectitur artus,
Robore defectos, nec corpus, vt antè, mouentes.
At præbe subitò pinguem quem myrtea succum,
Premadia aut orchas compressa emittit oliua,
Lubrica vt obscœnum virus labatur ab aluo:
Aut lac quod pingui tumidóque ex vbere vaccæ
Mulsisti, nudum rugis concede reuulsis:
Aut maluæ excoctis ramis foliísque tenellæ,
Exple cerussata tenaci viscera potu:
Tritáque Lenæo confundas sesama dulci.
Necnon sarmenti calidis perfundito lymphis,
Et per vimineum, cinerem colato canistrum,
Vt nitida excluso fiat lixiuia limo.
Tunsa quoque interdum quæ Persea protulit ossa,
Palladio noxam depellent mixta liquori.
Hanc olim Perseus postquam Cepheïa liquit
Arua, & fœcundæ præcidit colla Medusæ,
Cephei noua dona, Mycenis intulit agris,
Ensis vbi capulus cecidit, quem Græca Mycetem
Lingua vocat, super alta Melanthidis, hunc vbi potum
Langia inuentum nato monstrauit Abantis.
Illam etiam in ptisana persæpe liquato Sabæi,
Quæ libani ramos concrescit lacryma circum.
Aut cape gummosam quæ stillat de nuce, guttam:

Πολλάκι θηλυφόνον καὶ κάμμορον· ἐν δ' Ἀκοναίοις
Θιλείην ἀκόνιτον ἀνεβλάστησεν ὀρύγκοις·
Τῷ καί που πταίροιο χερὸς βάρος ἔσσεται ἄλκαρ
Πιμπλαμένης· ὅτε νέκταρ εὔτειβοι κιῤῥὸν ἀφύσσαι
Μετρηδόν· κοτύλη δὲ πέλοι καταμέστιος οἴνης·
Σὺν δὲ καὶ ἀβροτόνοιο ταμὼν ἀπὸ καυλέα θάμνου,
Καὶ χλοερὴ πρασίοιο, τὸ δὴ μελίφυλλον ὕδουσι.
Καί τε σὺ ποιήεντος ἀειθαλέος χαμελαίης
Βλάστην, πηγανίου τε πόοις ἐνὶ βάμμασι σίμβλων.
Σβεννὺς τ' αἰθαλόεντα μύδρον χηλῇσι πυράγρης,
Ἠὲ σιδηρείων ἀπὸ τρύγα, τὴν τε καμίνων
Ἔντοθεν χραίνοιο διχῇ πυρὸς ἤλασε λιγνύς.
Ἄλλοτε δὲ χρυσοῖο νέον βάρος ἐν πυρὶ θάλψας,
Ἠὲ καὶ ἀργύρεον, θολερῷ ἐνὶ πώματι βάπτοις·
Πολλάκι δ' ἡμιδαὲς χειρὸς βάρος αἴνυσο θρίων
Πούρα χαμαιπίτυος, τό, τ' ὀνίτιδος αὖον ὀρείης,
Ἠὲ νέον ῥάδικα πολυκνήμοιο κολούσας,
Τέτρασιν ἐν κυάθοισι χαδεῖν μελιδέος οἴνου·
Ἤ τι μυζόεντα χαλικρότερον ποτὸν ἴσχεις,
Ὄρνιθος ςρουθοῖο κατοικάδος, εὖθ' ὑπὸ χύτρῳ
Γυῖα καταθρύπτῃσι βιαζομένης πυρὸς αὐγῆς.
Καὶ τε βοὸς νεαγεῦντα περιφλιδόωντος ἀλοιφῇ
Τυξάμενος κορέσαιο ποτῷ ἐγχανδέα νηδύν.
Ναὶ μὴν καὶ βλαστήμοιο, τότ' ἐν σαγόνεσσι γάλακτος
Θηλυτέρης πώλοιο χέας ὀπὸν, ἄλλοτε νύμφαις,
Εὖτ' ἂν ὑπ' ἐκ φάρυγος χεύῃ παναεργέα δόρπον.
Πολλάκι δὴ σκίνακος δερκευνέος, ἢ ἀπὸ νεβροῦ
Πυετίην τμήξαιο· πόροις δ' ἐνὶ νέκταρι φύρσας.
Ἄλλοτε καὶ μορέης ἀπὸ ῥίζια φοινικοέσσης
Ὄλμῳ ἐνὶ στυπεῖ προβαλὼν καὶ ὁμήρεα κόψας
Οἴνῳ ἐνεψηθέντα πόροις καμάτοισι μελίσσης·
Καί κεν ἐπικρατέεσσαν ἐπαχθέα νοῦσον ἀλάλκοις
Φωτός. ὁ δ' ἀσφαλέεσσι πάλιν μετὰ ποσσὶν ὁδεύοι.
Δεύτερα δ' αἰγλήεντος ἐπιφράζευ πόσιν ἐχθρὴν,
Κιρναμένην ὀλοοῦ ψιμυθίου· ἥ τε γάλακτι
Πάντοθεν ἀφρίζοντι, νέην εἰδύνατο χροιήν.
Πηλίσιν ἐν γαυλοῖσιν ὅτ' εἴαρι πίον ἀμέλξαις.
Τοῦ μὲν ὑπὲρ γένυάς τε, καὶ ᾗ ῥυσαίνεται οὖλα
Ἀφρὸς ἐπιστύφων ἐμπάσσεται· ἀμφὶ δὲ ὁλκὸς
Τέτρηχε γλώσσης, νέατος ὑποκάρφεται ἰσθμός.
Ξηρὰ δ' ἐπιλλίζων ὀλοῇ χελλύσσεται ἄτῃ.
Ἀβλεμὲς ἢ γὰρ ἐκεῖνο πέλει κακόν· αὐτὰρ ὁ θυμῷ
Ναυτιόεις ὀλοοῖσιν ὑποτρύει καμάτοισι,
Πολλάκι δ' ἐν φαέεσσιν ἄλλην ἑτερειδέα λεύσσων·
Ἄλλοτε δ' ὑπναλέος ψύχει δέμας, οὐδέ τι γυῖα
Ὡς τοπάρος, δονέει, καμάτῳ δ' ὑποδάμναται, εἴκων.
Τῷ καὶ πρημαδίης, ἢ ὀρχάδος εἶαρ ἐλαίης,
Ἢ ἔτι μυρτίνης χεδίην δεπάεσσιν ὀρέξαις.
Ὄφρ' ἂν ὀλισθήνασα χέῃ κακὰ φάρμακα νηδύς.
Ἠὲ σύ γ' οὐθατόεντα διοιδέα μαζὸν ἀμέλξας
Ῥεῖα πόροις. φιαρὴν δὲ ποτοῦ ἀποαίνυσο γλήμω.
Καὶ σύ δέ γ' ἢ μαλάχης ῥαδάμνοις, ἢ φυλλάδα τήξας
Χυλῷ ἐνὶ κλώθοντι, κακηπελέοντα κορέσσαις.
Πολλάκι σήσαμα κόπτε· πόροις δ' ἐν νέκταρι καὶ τά.
Ἠὲ σὺ κληματόεσσαν ἐν ὕδατι πλυνέο τέφρην
Θαλπομένην. τὸ δὲ ῥύμμα νεοπλεκέος καλάθοιο
Κόλποις ἰκμώσειας. ὁ γάρ τ' ἀναδέξεται ἰλύν.
Καὶ τὲ καταθλιφθέντα μετ' ἀργήεντος ἐλαίου,
Σκληρ' ἀπὸ περσείης κάρυα βλάβος οἷον ἐρύξει,
Περσεὺς ἥν ποτε ποσσὶ λιπὼν Κηφηΐδα γαῖαν,
Αὐχέν' ἀποτμήξας ἀρπηγονόεντα Μεδούσης,
Ῥεῖα Μυκηναίῃσιν ἐνέξησεν ἀρούρης,
Κηφῆος νέα δῶρα, μύκης ὅθι κάππεσεν ἄρπης,
Ἄκρον ὑπαὶ πρηῶνα μελανθίδος· ἔνθα τε νύμφη
Λαγγείη πόμα κεῖνο Διὸς τεκμήρατο παιδί.
Πολλάκι δ' ἐνθρύψειας ἐν ὀπλαλέῃσιν ἀκοσταῖς,
Γερραίης λιβάνοιο χύσιν περιπηγέα θάμνοις,
Καί τε σύ γ' ἢ καρύης ἀποδάκρυον, ἢ ἀτελύμνου,

Ἢ πτελέης, ὅτε πολλὸν ἀεὶ καλλείπεται ὄζαις
Κόμμι, τὰ δὲ χλιόεντι ποτῷ ἐπαρωγέα τῆξον.
Ὄφρα τὰ μὲν τ' ἐρύγῃσι, τὰ δ' ἐψιτοῖσι δαμασθεὶς,
Ἀλθήσῃ ὑδάτεσσιν ὅτ' ἐκμύζῃ δέμας ἱδρώς.
Καί κεν, ὅ γ' ἄλλοτε δόρπα δεδεγμένος, ἄλλοτε δ' οἴνης
Πιοτέρης κορέοιτο, καὶ ἀλκέα πότμον ἀλύξαι.
Μὴ μὲν κανθαρίδος σιτηφάγου εὖτ' ἂν ὀδωδὴ,
Κεῖνο ποτὸν δέξαιο χυτῇ ἐναλίγκια πίσσῃ.
Πίσσης γὰρ ῥάθωσιν ἄγει βάρος. ἐν δὲ χαλινοῖς
Οἷά τε δὴ καρφεῖα νέον βεβρωμένα κέδρου.
Αἳ δ' ὅτε μὲν πλαδόωντι ποτῷ ἐπὶ χείλεϊ δηγμὸν
Τεύχουσιν, τότε δ' αὖ τε περὶ στόμα νείατα γαστρός.
Ἄλλοτε καὶ μεσάτῃ ἐπιδάκνεται ἄλγεσι νηδὺς,
Ἢ κύστις βρωθεῖσα· περιψαύουσι δ' ἀνῖαι
Θώρηκος· τόθι χόνδρος ὑπὲρ κύτος ἕζετο γαστρός.
Αὐτοὶ δ' ἀσχαλόωσ', ἄλλῃ δέ φιν ἤθεα φωτὸς
Ἄψυχος πεδάει. ὁ δ' ἀηπέα δάμναται ἄταις.
Οἷά τε δὴ γήρεια νέον τεθρυμμένα πάππου,
Ἠέρ' ἐπιπλάζοντα διαψαίρουσιν ἄελλαις.
Τῷ δὲ σὺ πολλάκι μὲν γλήχω ποταμηΐσι νύμφαις,
Ἐμπλήδην κυκεῶνα πόροις ἐν κύμβεσι τεύξας,
Νήστειρης Δηοῦς μορόεν ποτόν· ᾧ ποτε Δηὼ
Λευκανίην ἔβρεξεν ἀν' ἄστυρον Ἱπποθόωντος
Θρηΐσσης ἀθύροισιν ὑπαὶ ῥήτρῃσιν Ἰάμβης.
Δή ποτε δ' ἢ σιάλοιο καρήατος, ἠὲ καὶ ἀμνοῦ
Ἀμμίγδην ἀπαράδεσσιν ἐϋτροχάλοιο λίνοιο·
Ἠὲ νέον κορσεῖα ταμὼν κεράεντα χιμαίρης,
Ἤ τι που χηνὸς μορόεν ποτὸν αἴνυσο χύτρῳ.
Ἐς δ' ἔμετον κορέσαιο. τὰ δ' ἀθρόα νειόθι βεβρωσ οἷς,
Ἐμματέων, ἔτ' ἄπεπτα πύλῃ μεμιασμένα δόρπα.
Πολλάκι δ' ἐν κλυστῆρι νέον γλάγος οἰὸς ἀμέλξας,
Κλύζε· τὰ δ' ἤλιθα γαστρὸς ἀφόρδια κεινώσειας.
Ἄλλοτ' ἀλυθαίνοντι ποθὲν γάλα πῖον ἀρήξει.
Ἠὲ σύ γ' ἀμπελόεντα γλυκεῖ ἐνὶ καυλέα κόψας
Χλωρὰ νέον πετάλοισι περιβρίθοντα κολούσας
Ἠὲ μελισσάων καμάτῳ ἐνὶ παῦρα μορύξαις,
Σκορπιόεντα ταμὼν ψαφαρῆς ἐκ ῥίζεα γαίης,
Αἰὲν κεντρήεντα. πόα γε μὲν ὕψι τέθηλεν,
Οἵη περ μολόθουρος, ἔνισχνα δὲ καυλέα βάλλει.
Καὶ δὲ δραχμάων πισύρων βάρος αἴνυσο γαίης
Παρθενίης, τὴν Φυλλὶς ὑπὸ κνημοῖσιν ἀνῆκεν
Ἰμβρασίδος γαίης χιονώδεος, τὴν τε κεράστης
Ἀμνὸς χηστάδεσσι νέον σημήνατο νύμφαις,
Κερκετέω νιφόεντος ὑπὸ σχοινώδεσιν ὄχθαις,
Ἢ καὶ σιραίοισι πόσιν διπληθέα τεύξαις.
Σὺν δέ τε πηγανόεντας ἐνιθρύψειας ὀράμνους,
Ὀργάζων λίπεϊ ῥοδέῳ, θρόνα πολλάκι χραίνοις
Ἠρινέῳ. τό, τε πολλὸν ἐπαλθέα νοῦσον ἔτευξεν.
Ἢν γε μὲν οὐλόμενόν γε ποτὸν κορίοιο δυσαλθὲς
Ἀφραδέως δεπάεσσιν ἀπεχθομένοισι πάσηται,
Οἱ μέν τ' ἀφροσύνῃ ἐμπληγέες, οἷά γε μάργοι
Δήμια λαβράζουσι, παραπλῆγές θ' ἅτε βάκχαι,
Ὀξὺ μέλος βοόωσιν ἀταρμύκτῳ φρένας οἴστρῳ.
Τῷ μή τ' ἐξ ἑδανοῖο πόροις δέπας ἔμπλεον οἴνης,
Πράμνιον αὐτοκρηὲς, ὅπως ὑπετύψατο ληνοῦ.
Ἢ νύμφαις τήξαιο βαλὼν ἁλὸς ἔμπλεα κύμβην.
Πολλάκι δ' ὀρταλίχων ἁπαλὴν ὠδῖνα κενώσας,
Ἀφρὸν ἐπεγκεράσαιο, θοοῦ δορπήϊα κέπφου.
Τῷ γὰρ δὴ ζωάγρια σαοῖ καὶ πότμον ἐπισπεῖ.
Εὖτε δόλοις νήχοντα κακοφθόρα τέκν' ἁλιήων
Οἰωνὸν χραίνωσιν. ὁ δ' ἐς χέρας ἔμπεσε παίδων,
Θηρεύων ἀφρεῖο νέην κλύδα λευκαίνουσαν.
Καί τε σύ γ' αἰγλεύκην βάψαις ἰόεντα θαλάσσης,
Ἣν τε καὶ ἀτμεύειν ἀνέμοις πόρεν ἐννοσίγαιος
Σὺν πυρί. καὶ γὰρ δὴ τὸ, πνοαῖς συνδάμναται ἐχθραῖς.
Πῦρ μὲν ἀείζωον καὶ ἀχύμετον ἔτρεσεν ὕδωρ
Ἀργέστας, καί ῥ' ἢ μὲν, ἀκοσμήεσσα φιλοργὸς,
Δεσπόζει νηῶν τε καὶ ἐμφορέων αἰζηῶν
Τὴν δ' ἐχθομένοιο πυρὸς κατὰ θεσμὸν ἀκούει.

Vel quæ vlmi patulis in ramis, aut atalymni
Plurima inest, tepidóque humore soluta iuuabit,
Vt partem vomitu, partémque cadentibus vndis
Pellat, vbi expressus manarit corpore sudor.
Quin satur ille cibis, hic læti munere bacchi,
Vitabit poti metuenda pericla veneni.
Heus fuge cantharidum, si quando olfeceris, haustum, Cātharides.
Ille picis liquidæ tetrum diffundit odorem
Naribus, & cedro similis versatur in ipso
Ore sapor, cùm quis mandit virgulta virentis.
Qui bibit hunc multo perfusum humore, molestos
In labiis morsus, atque ima sentit in aluo.
Nec minor exercet mediam dolor: horrida surgunt
Vlcera vesicæ, compressum pectus anhelat,
Quà super ossa cauo incumbunt mollissima ventri.
Ira venit vehemens, et pandiculatio corpus
Distendit defectum animo. vis dira veneni
Præualet, et miseros, præter spem, pascitur artus.
Ac veluti excussi volitant per inania pappi,
Et vento diuersi abeunt: sic mente feruntur.
Sed tu puleium misce fluuialibus vndis,
Atque imple tristi, quæ sicces cymbia, potu
Ieiunæ Cereris, quo quondam fertur inanem
Ventriculum satiasse, pij Hippothoontis in vrbe,
Cùm de Threïcia salibus rideret Iambes.
Pinguia nonnunquam porci cerebella, vel agni
Cocta diu sumas teretis cum semine lini,
Tempora vel capræ quæ vix dum cornua gessit,
Diuide, percoctóve ex ansere confice potum.
Quæ tu multa vora, dum crudo in ventre morantes
Impurásque dapes cogas exire vomendo.
Sæpe etiam ventrem, teneræ perfunde capellæ
Lacte nouo, vt sordes multas, fœcémque remittat.
Sin bibere hoc mauis, nihil est præstantius illo.
Aut virides vitis ramos decerpe, recenter
Indutos foliis, miti quos intere passo.
Asperáque & semper spinis horrentia duris
Infunde in flauo radicis frustula melle,
Quæ caulem in sicca sublimem tollit arena
Asphodelo similem, gracilisque excrescit in altum.
Vel tu Partheniæ drachmarum pondera terræ
Quatuor accipias, quam Phyllis collibus altis
Imbrasiæ profert, & quam quæ cornua gestat
Fertur Chesiadis pecus ostendisse puellis
Iuxta Cercetij iuncosa fluenta niuosi.
Purpureámue sapam geminato pondere sumes,
Atque intrita simul miscebis germina rutæ.
Sed prius irino, prius & perfusa rosato.
Et morbi, facilis reddetur cura maligni.
Si quisquam imprudens grauiter redolentia tetri, Coriādrum.
Et vix cedentis coriandri pocula cepit,
Ille amens, stupidúsque, insani more pudenda
Passim deblaterat, furiali et percitus œstro
Asper, acerba tonans, baccharum imitatur Erinnyn.
At contrà suaui carchesia plena falerno
Exhibe, vt hoc primum fuderunt torcula purum.
Aut solues massam salis humectantibus vndis.
Siccum etiam ouorum miscebis sæpe putamen
Candenti spumæ. fulicæ gratissima longè
Esca illa est, cui mortem adfert, vitámque tuetur.
Namque hac insidias piscator fraude volucri
Molitur miseræ, quæ dum comprendere tentat
Ore auido spumam fluitantem, in retia fertur.
Necnon & pelagi salsis immerge fluentis
Qui corion biberit. pontum Neptunus & ignem
Ventorum leuibus voluit seruire procellis,
In partésque rapi varias metuentia ventos.
At maris imperio tumidi, longæque carinæ
Et iuuenes parent qui per vada cæca feruntur.

Sylua inimico igni naturæ subdita lege est.
Vinum etiam liquido permistum tollet oliuo
Omne malum, atque nimis cum musto potio dulci,
Quandò falce grauem & maturam vinitor vuam
Incuruus resecat, psithiáque è vite racemos
Conculcat pedibus, cùm fuci ignauáque vespa,
Vuarúmque bibunt crabronum examina succum,
Atque maligna nocet plenæ vulpecula viti.
Cicuta. *Tu quoque signa malæ jam contemplere cicutæ.*
Hæc primum tentat caput: et caligine densa
Inuoluit mentes: oculi vertuntur in orbem:
Genua labant. quòd si cupit ocyus ire, caducum
Sustentant palmæ corpus: faucésque premuntur
Obsessæ, et colli tenuis præcluditur isthmus.
Extremi frigent artus, latet abditus imis
In venis pulsus, nihil inspiratur ab ore.
Fata instant, Ditémque miser iamiam aspicit atrum.
Ast oleo hunc satura, nec vino parce meraco,
Ut vomitu redeat demissum in pectora virus:
Clysterémque pares, quem ventris in ima recondas.
Sæpe merum per se, vel quam Peneïa Tempe
Producunt laurum, qua primùm pulcher Apollo
Dicitur intorta crines cinxisse decoros:
Aut dabis exectum dauci consumere caulem,
Vel piperi vrticæ semen miscebis acuto,
Et vinum succo quem Cyrenaica mittit.
Jriníque parum, gratum spirantis odorem
Præbe, & cum claro calidum tere laser oliuo.
Mulsa quoque expediet, necnon spumantia lacte
Cymbia, si modico tepefacta calore bibantur.
Toxicum. *Toxica si potu sæuum fecere dolorem,*
Protinus immiti properes succurrere noxæ.
Lingua homini inflatur, distentáque labra tumorem
Circum ora attollunt, & magna mole grauantur.
Ore spuit sicco, rimis gingiua fatiscit.
Horror sæpe quatit trepidantia corda: furore
Exundat diro mens exagitata veneno.
Balanteis imitatur oues, & mille furores
Concipit, exclamat feruenti vt concitus ira,
Cui vitale caput violentus ademerit ensis.
Aut veluti cui templa Rheæ & libamina curæ
Æditua, in plateas, noua quando luna reuertit,
Fertur, & Idæos campos vlulatibus implet:
Tum trepidi horrescunt audita voce bubulci:
Sic miser in rabiem versus fremit ille, rugítque,
Et torua, in morem taurorum, lumina torquens,
Exacuit dentes, & spumam fundit ab ore.
Quem primùm manicis strictum vinclísque teneto,
Tum vino non magna diductas nectare fauces
Jmple, atque immissis stridentia protinus ora
Jrrita digitis, vomat vt virosa coactus.
Aut pullum quem nuper edax excluserit anser,
Merge in aquam, & flammis elixa vndantis aheni.
Et virgulta rudis prosunt syluestria mali,
Sed purgata prius, quæ crescunt montibus altis.
Quæque per æstatem nostris nascuntur in hortis
Mala, quibus ludunt delectantúrque puellæ.
Struthiáque interdum, vel quæ deuecta Cydone
Arbore in austera crescunt, edisse iuuabit.
Sed contusa simul, liquidísque madentia lymphis
Mistáque puleio, gratum quod spiret odorem:
Quódque rosam redolet, vel quod sapit irin oliuum,
Ori, cum lana, potes instillare recluso.
Prima sed tandem perpessus tempore longo,
Vix vnquàm poterit gressus firmare labantes,
Sed trahet attonitus oculis fallentibus æuum.
Isto Gerræi Nomades, populúsque rapacem
Qui colit Euphratem, armant sua tela veneno.
Quæ postquàm hæserunt, & non sanabile vulnus

Ναὶ μὴν, ἀτμεύιόν τε κεραιόμενον λίπος οἴνῃ,
Ἢ χιόνι γλυκέος μίγδην πόσις, ἄλλοτ' ἐρύξει.
Ἦμος ὑπὸ ζάγκλῃσι περιβρίθουσαν ὀπώρην
Ῥυσαλέην ἐδανοῖο καὶ ἐκ ψιθίης ἑλίνοιο
Κείροντες θλίβουσιν, ὅτε ῥοιζηδὰ μέλισσαι
Πεμφρηδών σφῆκές τε, καὶ ἐκ βέμβεικες ὄρειαι,
Γλεύκος δηὶς δαίνυνται ἐπιρραγέεσσι πεσοῦσαι,
Πιοτέρην ὅτε βότρυν ἐσίνατο κνῶψ ἀλώπηξ.
Καί τε σὺ κωνείου βλαβόεν τεκμαίρεο πῶμα.
Κεῖνο ποτὸν δὴ γάρ τε καρήατι φοινὸν ἰάπτει,
Νύκτα φέρον σκοτόεσσαν· ἐδίνησεν δὲ καὶ ὄσσε.
Ἴχνεσι δὲ σφαλεροί τε καὶ ἐμπάζοντες ἀγυιαῖς,
Χερσὶν ἐφερπύζουσι· κακὸς δ' ὑπὸ νείατα πνιγμὸς
Ἴσθμια καὶ φάρυγος στεινὴν ἐμφράσσεται οἶμον.
Ἄκρα δέ τοι ψύχει. περὶ δὲ φλέβες ἔνδοθι γυίων
Ῥωμαλέαι στέλλονται. ὁ δ' ἠέρα παῦρον ἀτίζει,
Οἷα κατηβολέων· ψυχὴ δ' ἀϊδωνέα λεύσσει.
Τὸν μὲν τ' ἢ λίπεος κορέοις, ἢ ἀμισγέος οἴνης,
Ὄφρα κεν ἐξεμέσῃσι κακὴν καὶ ἐπώδυνον ἄτην.
Ἠὲ σύ γε κλυστῆρος ἐνεὶς ὁπλίζεο τεῦχος.
Πολλάκι δ' ἢ οἴνης ἀμιγῆ πόσιν, ἢ ἀπὸ δάφνης
Τεμπίδος, ἢ δαύκοιο φέροις ἐκ καυλέα κόψας,
Ἢ περόνῃ Φοίβοιο κατέστεφε Δελφίδα χαίτην.
Ἢ πέπερι κνίδης τε μέγα σπερμεῖα λεήνας,
Νειμαίας, τό τε νέκταρ ὀπῷ ἐμπευκέϊ χραίνας.
Δή ποτε δ' ἰρινέου θυέος μετρηδὸν ὀρέξαις,
Σίλφιά τ' ἐνθρυφθέντα μετ' ἀργήεντος ἐλαίου.
Ἐν δὲ μελιζώρου γλυκέος πόσιν, ἐν δὲ γάλακτος
Ἀφρεῖον νέμε τεῦχος ὑπὲρ πυρὸς ἠρέμα πίνειν.
Καί κεν λοιγήεντι παρὰ σχεδὸν ἄχθος ἀμύνοις
Τοξικῷ, εὖτ' ἀχέεσσι βαρύνηται ποτῷ ἀνήρ.
Τοῦ καὶ ἔνερθε γλῶσσα παχύνεται· ἀμφὶ δὲ χείλη
Οἰδαλέα βρίθοντα περὶ στομάτεσσι βαρύνει,
Ξηρὰ δ' ἀναπτύει, νέοθεν δ' ἐκρήγνυται οὖλα.
Πολλάκι δ' ἐς κραδίην πτοίην βάλε, παῖ δὲ νόημα
Ἔμπληκτον μεμόρηκε, κακῇ ἐσφαλμένον ἄτῃ.
Αὐτὰρ ὁ μηκάζει μανίῃς ὕπο μυρία φλύζων.
Δηθάκι δ' ἀχθόμενος βοάᾳ, ἅ τις ἐμπελάδην φώς,
Ἀμφιβρότην κώδειαν ὑπὸ ξιφέεσσιν ἀμηθείς.
Ἢ ἅ τε κερνοφόρος ζάκορος βωμίστρια Ῥείης,
Εἰνάδι λαοφόροισιν ἐνιχρίμπτουσα κελεύθοις,
Μακρὸν ἐπεμβοάᾳ γλώσσῃ θρόον· οἱ δὲ τρέουσιν,
Ἰδαίης ῥιγηλὸν, ὅτ' εἰσαΐωσιν ὑλαγμόν·
Ὣς ὁ νόον λύσσῃ ἐσφαλμένα βρυχανάᾳ
Ὠρυδὸν, λοξαῖς δὲ κόραις ταυρώδεα λεύσσων,
Θήγει λευκὸν ὀδόντα, παραφρίζει δὲ χαλινοῖς.
Τὸν μὲν καὶ δεσμοῖσι πολυπλέκτοισι πιέξας,
Νέκταρι θωρήξαιο, καὶ οὐ χατέοντα κορέσκων,
Ἦκα βιησάμενος. διὰ δὲ στόμα βρυχὸν ὀχλίζοις,
Ὄφρ' ἂν ὑπεξερύγησι δαμαζόμενος χερὶ λώβην.
Ἠὲ σὺ βοσκάδος χηνὸς νέον ὀρταλιχῆα
Ὕδασιν ἐντήξαιο πυρὸς μεμορημένον αὐγαῖς.
Καί τε σὺ μηλείης ῥηχώδεος ἄγρια κάρφη
Οὔρεσιν ἐντρεφθέντα, πάροιθ' ἀπὸ σίνεα κόψας.
Ἠέ τι καὶ κλήροισιν ἐπίβολα, τοῖά περ ὧραι
Εἰαριναὶ φορέουσιν ἐνεψιήματα κούραις.
Ἄλλοτε δὲ στρούθεια, τοτὲ βλοσυροῖο κυδῶνος,
Κεῖνο φυτὸν κρήτηθεν, ὃ δή ῥ' ἐκόμισσαν ἄναυροι.
Πολλάκι δὴ σφύρῃσιν ὁμῶς ἐναολλέα κόψας,
Ὕδασιν ἐμβρέξαιο, νέην δ' ὀσμήρεα γλήχω,
Στόμασι μηλείοισι βάλοις, ἐνομήρεα φύρων.
Καί τε σύ γ' ἢ ῥοδέοις θυόεν μαλλοῖσιν ἀφύσσων,
Παῦρα λίπος στάξειας ἀνοιγομένοις στομάτεσσιν,
Ἠὲ καὶ ἰρινέοιο· μόγις δέ γε μυεῖ ἐπὶ πλαξὶ
Ἀσφαλέως πτοιητὸν ἔχων ἑτεροπλανὲς ὄμμα.
Τῷ μὲν Γερραῖοι νομάδες χαλκήρεας αἰχμὰς,
Οἵ τε παρ' Εὐφρήταο ῥόον ποτέοντες, ἀρούρας
Χραίνουσιν. τὰ δὲ πολλὸν ἀναλθέα τραύματα τεύχει

Σάρκα μελαινομένην. πικρὸς δ' ὑποσήπεται ὕδρης
Ἰός. σηπομένου δ' μυδῶν ἐκρήγνυται ἔρφος.
Ἢν δὲ τὸ Μηδείης κολχίδος ἐχθόμενον πῦρ
Κεῖνο ποτὸν δέξηται ἐφήμερον, οὗ περὶ χείλη
Δευομένου δυσάλυκτος ἰάπτεται ἔνδοθι κνηθμός.
Οἷά τ' ὀπῷ νιφόεντι κράδης, ἢ τρηχέϊ κνίδῃ
Χρῶτα μιαινόμενος, ἢ καὶ σπειρώδεϊ κόρσῃ
Σκίλλης, ἥ τ' ἔκπαγλα νέην φοινίξατο σάρκα.
Τοῦ καὶ ἐπερχομένοιο περὶ στόμαχον βάρος ἵζει
Πρῶτ' ἀνερεπτόμενον, μετέπειτα δὲ λοιγέϊ συρμῷ
Ῥιζόθεν ἑλκωθέντα, κακὸν δ' ἀπήρυγε δηρῆς.
Ὡσεὶ τε κρεάων θολερὸν πλύμα χεύατο δαιτρός·
Σὺν δέ τε καὶ νηδὺς μεμιασμένα λύματα βάλλει.
Ἀλλὰ σὺ πολλάκι μὲν χαίτην δρυὸς οὐλάδα κόψας,
Πολλάκι καὶ φηγοῖο πόροις ἀκύλοισιν ὁμίρξη,
Ἠέ γε βδήλαιο νέον γλάγος ἔνδοθι πέλλης.
Αὐτὰρ ὁ τοῦ κορέοιτο καὶ ἐν στομάτεσσιν ἐρύξαι·
Ἢ μὴν πουλυγόνοιο τότε βλαστήματ' ἀρήξοι.
Ἄλλοτε δ' ῥίζεια καταψηχθέντα γάλακτι,
Σὺν δὲ καὶ ἀμπελόεις ἕλικας ἐν θρύπτεο νύμφαις.
Ἴσως καὶ βατόεντα περιπτορθεῖα κολούσαις.
Καί τε σὺ γυμνώσειας εὐτρεφέος νέα τέρφη
Καστανοῦ καρύοιο ταχυφλοίοιο κάλυμμα,
Νειαιρὰν τόθι σάρκα περὶ σκύλος αὖον ὀπάζει
Δισλεπέος καρύοιο, τὸ Καστανὶς ἔτρεφεν αἶα.
Ῥεῖα δ' ναρθηκος νεάτην ἐξαίνυσο νηδύν,
Ὅς τε προμηθείοιο * * φιλοζώοιο πέτηλα.
Εὐφήμου τ' ἀπὸ καρπὸν ἄγεις καταβάλλεο μύρτου.
Ἢ καί που σίδοεντος ἀποβρέξαιο κάλυμμα
Καρπείου, μίγδην δ' βάγων ἐμπίσεο μύρτοις,
Ὄφρ' ἂν ἐπισύφοντι ποτῷ, νοῦσον δὲ κεδάσσαις.
Ἰξιόεν δέ σε μή τι δόλῳ παρὰ χείλεσι πῶμα
Οὐλοφόνον λήσειεν, ὅ,τ' ὠκιμοειδὲς ὄδωδε.
Τοῦ μὲν ὑπὸ γλώσσης νέατος τρηχύνεται ὁλκὸς,
Νέρθεν ὑποφλεγέθων· τὸ δέ οἱ ἐμπάζεται ἦτορ
Λυσσηθεὶς, γλῶσσαν δὲ καταπρείει κυνόδοντι.
Δὴ γὰρ ὅ γ' ἔμπληκτος φρένα δάμνεται, ἀμφὶ δὲ δοιοὺς
Εἰκῆ ἐπιφράσσουσα πόρους τυφλώσατο νηδὺς
Ὑγρῶν τε, βρωτῶν τε, καταπνίγουσα δὲ πνεῦμα
Ἐντὸς ὑποβρομέει, ὀλίγῳ δ' ἐνηγίσσεται ὁλκῷ.
Πολλάκι δ' ἐν βροντῇσιν ἀνομβρήεντος ὀλύμπου
Εἰδόμενος, τοτὲ δ' αὖτε κακοῖς ῥόχθοισι θαλάσσης,
Οἷος πετραίῃσιν ὑποβρέμεται σπιλάδεσσι.
Τῷ καὶ στρευγομένῳ περ ἀνήλυθεν ἐκ καμάτοιο
Πνεῦμα μόλις, πόσιες δὲ παρωμυτικὰ λίμματ' ἔχευαν
Φαρμακόεις ᾠοῖσιν ἀλίγκια, τοῖά τε βοσκὰς
Ὄρνις αἰχμητοῖσιν ὑπευνηθεῖσα νεοσσοῖς.
Ἄλλοτε μὲν πληγῇσι νέον θρομβήϊα γαστρὸς
Μαρναμένη δίσπεπτον ὑπεκγόνον ἔχεε γαίῃ.
Τῷ μέν τ' ἐμβρεχέως ἀψινθίου ἄλγος ἀρήξει,
Ἔνστυφον πόμα κεῖνο νεοτρίπτῳ ὑπὸ γλεύκει.
Καὶ δ' ἀπὸ ῥητίνην τερμινθίδα πολλάκι πεύκης,
Πολλάκι καὶ πίτυος γοερῆς ἀπὸ δάκρυα τμῆξαι
Μαρσύου, ἧχί τε Φοῖβος ἀπὸ φλόα δεύσατο γυίων.
Ἡ δὲ, μόρον πολύπυστον ἀπ' αἰάζουσα κατ' ἄγκη,
Οἴη, συνεχέως ἀδινὴν ἀναβάλλεται ἠχώ.
Ἄσαι δὴ πολίοιο μυοκτόνου ἄρσενος ἄνθην,
Ἠέ τι καὶ ῥυτῆς πεδανὰς ἀπαμέργεο βλάστας,
Νάρδον λιμναίου τε χαδὼν ἄπο κάστορος ὄρχιν.
Ἢ ὀδελὸν κνηστῆρι καταψήσαιο χαράκτρῳ
Σιλφίου, ἄλλοτ' ὀλίζον ἀποτμήξειας ὀποῖο.
Πολλάκι δ' αὐαλέης τραγοριγανίης, ἢ γάλακτος
Πηγνυμένου κορέοιτο ῥενμέλκτῃ ἐνὶ πέλλῃ.
Ἢν δέ τις ἀφραδίῃ ταύρου μέλαν αἷμα πάσηται,
Στρευγεδόνι προδέδουπε δαμαζόμενος καμάτοισιν,
Ἦμος πιλνάμενον, στέρνοις κρυσταίνεται εἶαρ
Ῥεῖα, θρομβοῦται δὲ μέσῳ ἐνὶ τεύχεϊ γαστρός.
Φράσσονται δὲ πόροι, τὸ δὲ θλίβεται ἔνδοθι πνεῦμα

Inflixere, caro liuet, virúsque putrescit
Vipereum, atque cutis se tabo fœta resoluit.
Si quisquam infestos Medeæ Colchidis igneis
Incautus gustarit ephemeron, ille repente
Vritur internis sæua prurigine labris:
Vt cui vel fici succo candente, vel acri
Vrtica, aut scillæ perfrictum vertice corpus,
Horrendum in tenera quæ tollit carne ruborem:
Hoc vbi susceptum est, stomacho graue pondus in ipso
Insidet: is ructat primùm, pòst vlcera diro
Contrahit ex vomitu, fœdúsque è gutture fertur,
Carnibus ablutis qualem coquus abijcit, humor:
Aluúsque impuras effundit sordida feces.
Sæpe salutiferam quercus fagíque virentis
Cæde comam, glandémque simul quæ pendet in illis:
Et lac in mulctram subducito, coctáque mande
Dum stomachum saties, & pleno contine in ore.
Herbæ etiam ramos, cui ductum à sanguine nomen,
Vel modò radicem lacti incoxisse iuuabit.
Viteus & palmes tenera mollescat in vnda,
Atque rubi horrentis pariter virgulta terantur.
Hirsutámque nucem quæ læto prouenit agris
Vbere, Castaneis exempto cortice nuda:
Et cape qui carnem siccus liber implicat imam.
Exime et interno ferulæ de ventre medullam,
Quæ quondam furtiuo incanduit igne Promethei.
Et folia expedient nunquam morientia olentis
Serpylli, & quas fert baccas asperrima myrtus.
Punica cum myrto quod gestant mala putamen
Excoque, & infectum, decocto prolue ventrem,
Vt tandem austero vincas medicamine morbum.
Ne vero admotum labris fallare bibendo
Viscosum vlophonon, quod præfert ocima gustu.
Mox tumor et summam grauis inflammatio linguam
Accendit, cordis vires animúsque recedunt.
Tum linguam rabido laceratam dente remordet,
Et stupet attonitus qui viscum exhausit, et ambo
In cæco obstructi conniuent ventre meatus
Potus atque cibi. flatus vbi carcere clausi
Dant strepitum, et circum spatiis voluuntur iniquis,
Horrisono veluti cælum tonat omne fragore,
Aut celeres duris illisæ rupibus vndæ
Clamorem attollunt inter caua saxa, fremúntque:
Sic miserè afflictus vix tandem ducere presso
Ore potest animam, ac si quis medicata propinet
Pocula, mox sordes similis profunditur ouis,
Qualia concepit coitu gallina frequenti,
Et pugnans crebris contuso corpore plagis
Abijcit, informe & crudum sine tegmine semen.
Sed tantos pellent absinthia cana dolores,
Et morbo expedient, musto diluta recenti.
Et piceæ resina vel Oriciæ terebinthi.
Danda, aut quæ tristi de pinu lachryma venit,
Marsya vbi à Phœbo nudatus pelle pependit.
Interitum cuius deplorans illa, gemitque,
Perpetuò, & mœstis implet iuga sola querelis.
Conuenit & polij redolentem mandere florem,
Paruáque feruentis decerpere germina rutæ,
Et nardum, et testem fluuiali è castore cæsum.
Laseris aut radix obolum quæ pendeat vnum
Secta iuuat, modicúsque liquor qui fluxit ab illo.
Siccum etiam origanon hirci de nomine dictum:
Haustáque profuerit concreti copia lactis.

At si quis tauri nigrantem fortè cruorem
Sorbuit, afflictus sæuo iacet ille dolore.
Namque cruor subiens penetralia corporis alta
Concrescit, mediáque coit glaciatus in aluo.
Aëris arcta via est, presso quem gutture clausum

Intus pulmo tenet. conuulsus at ille, frequenter
Concutitur saliens, et spumis oblitus ora.
Sed tu lacte graues ficorum collige grossos,
Inque mero mergas acido, mox omnia lymphis
Confundes, mordax ut acetum temperet unda.
Et vacua tumidum tendentia pondera ventrem.
Quinetiam capreæ, imbellisue coagula damæ,
Aut hœdi, aut agili leporis de corpore rapta
Liquida per tenuis angusta foramina veli
Colanda: & facilem dabit hæc tibi cura salutem.
Aut nitri dones obolorum pondera ternûm
Leuis & intriti, quæ miti dilue Baccho.
Laseris & instam, succique fluentis ab illo
Libram adde, & crambes madefactum semen aceto.
Túque olidæ exatura stomachum radice conyzæ,
Cui piper, et duri sint germina mista rubeti.
Sic facilè incides glomeratum in frusta, cruorem,
Atque altè medio franges in viscere fixum.
Sed neque te lateat si quis buprestida terram
Bupre-stis. *Hauserit: epotam signa haud obscura sequentur.*
Illa quidem nitro simili mox ora colore
Inficit, ingratámque exhalat mansa mephitin:
Et stomachum, tumidúmq; exercent tormina ventrem.
Urina adstricta est, magno vesica dolore
Ingemit, & sæuis ardoribus æstuat aluus.
Tum quasi tympanicus sordentem corporis hydrops
Obsidet umbonem, & distenta cuticula totis
Contrahitur membris. fortes nunc illa iuuencos,
Nunc vitulos inflat, si quando pascua læta
Carpentes auido lacerarint ore latentem:
Unde illam Graio buprestida nomine dicunt.
Sed tamen auxilium feret is, qui nectare siccas
Miscuerit trimo, ficus dederitque bibendas:
Aut simul in pila tunsas qui macerat igne,
Egregium aduersus febres medicamen, & inde
Propinat pleno mellitum gutture potum:
Quique ubi lac pendenti expresserit ubere vaccæ,
Sæpe leuem haud dubitat palmæ coniungere fructum:
Achradis aut duræ, vel quæ pyra Bacchica multi
Myrteáque appellant Lenæo immergere dono.
Maternam ille etiam, p[illegible] de more, papillam,
Uberáque, ut vitulus sugat distenta iuuencæ.
Qui petulans primùm ut cœpit prodire secundis,
Elicit è mammis quadrantem viribus undam.
Pinguis et interdum tepefacti potus oliui
Prouocet ad vomitum, atque immissis ora lacessens,
Coge recusantem digitis, pennáque, recurvóque
Et modicè intorto fauces purgante papyro.
Sin lac in grumos grauida glomeratur in aluo,
Lac cõcretum in grumos. *Præcludit que animam, & pectus suffocat anhelum:*
At potum præbe, cuius pars acris aceti
Una sit, & passi geminæ: ventrémque repurga
Clystere, et Libycis deuectum laser ab oris
Intere, vel succum, dilutáque combibe posca.
Sæpe etiam incidens lixiuia danda, thymíque
Semine spica grauis, sarmentósæque racemus
Vitis opem tulerit, Bacchi madefactus in imbre.
Pota quoque interdum soluere coagula grumos,
Et viridis nepetæ stillantia germina mulsa,
Aut perfusa amni linguam mordentis aceti.
Doryc-nion. *Nunc age contemplare dorycnion, aspice primum*
Quàm color & gustus niueo sunt proxima lacti.
Et mox singultus nascentes colla frequenter
Comprimer[illegible] insuetos, stomachúmque indigna ferentem
Sæpe cibos vomitu, respersos sanguine, sursum
Pellere, nunc infrà cœnosum effundere mucum:
Ut quem tenasmus, miserandáque tormina vexant,
Qui sæuo cruciatu, exhaustis viribus æger
Stratus humi iacet, atque arentia negligit ora

Αὐχένος ἐμπλαθέντος. ὁ δ' ἀσταδόνεσσι δεύων,
Δηθάκις ἐν γαίῃ σπαίρει μεμορυγμένος ἀφρῷ.
Τῷ μέν τ' ἢ ὀπόεντας ἀποκραδίσειας ἐρινούς,
Ὄξει δ' ἐμπίσαιο, τὸ δ' ἀθρόον ὕδασι μίξας
Συγκεράων νύμφας τε καὶ ἔνστυφον ποτὸν ὄξους.
Ἠὲ καὶ ἐκ φλοιοῖο κατεχθέος ἕρματα γαστρὸς,
Καί τε σὺ πυετίην ὀθόνης πολυωπέϊ κόλπῳ
Φύρσιμον ἠθήσαιο ποτὲ προκὸς, ἄλλοτε νεβροῦ,
Ἢ ἐρίφου· ποτὲ δ' αὖ σὺ καὶ εὐσκάρθμοιο λαγωοῦ
Αἰνύμενος, μογέοντι φέροις εὐαλθέ' ἀρωγήν.
Ἠὲ νίτρου στήσαιο ὀδελοῦ πόρε τριπλόον ἄχθος
Εὐτριβέος· κέρνα δὲ ποτῷ ἐνὶ λευκέϊ Βάκχου,
Ἐν καὶ σιλφιόεντος ὀποῖό τε μοιρίδα λίτρην,
Καὶ σπέρμα κραμβῆεν ἅλις μεμορυγμένον ὄξει.
Αὖαι δὴ ῥάδικα κακοφλοιοῖο κονύζης,
Ἢ πέπερι, βλάστας τε καταρμόξαιο βάτοιο,
Καί κεν πηγνυμένοιο χύσιν διὰ ῥεῖα κεδάσσαις,
Ἠὲ διαθρύψειας ἐν ἄγγεσιν ἐστηκυῖαν.
Μὴ μὲν ἐπαλγύνουσα πόσις βουπρήστιδος ἐχθρῆς
Λήσειεν, σὺ δὲ φῶτα δαμαζόμενον πεπύθοιο.
Ἡ δ' ἤτοι λίτρῳ μὲν ἐπιχρώζουσα χαλινὰ
Εἴδεται ἐμβρυχθεῖσα βαρύπνοος· ἀμφὶ δὲ γαστρὸς
Ἄλγεα δινεύοντα περὶ στομάτεσσιν ὄρωρεν.
Οὖρα δὲ τυφλοῦται, νεάτη δ' ὑπὸ κύστις ὀρεχθεῖ.
Πᾶσα δέ οἱ νηδὺς διαπίμπραται. ὡς δ' ὁπόθ' ὕδρωψ
Τυμπανίεις ἀνὰ μέσσον ἀφυσγετὸν ὀμφαλὸν ἵζει,
Ἀμφὶ δέ οἱ γυίοις τετανὸν περιφαίνεται ἔρφος.
Ἡ καί που δαμάλεις, ἐριγάστορας ἄλλοτε μόσχους
Πίμπρησι, ὁππότε θῆρα νομαζόμενοι δατέονται,
Τοὔνεκα τὴν βούπρηστιν ἐπικλείουσι νομῆες.
Τῷ καὶ εὐκραδίης τριπετεῖ ἐν νέκταρι μίξαις
Σύκων αὐανθεῖσαν ἅλις πόσιν ὀμφαλόεσσαν.
Ἠέ τι καὶ σφύρῃ μιγάδην τεθλασμένα κόψας,
Ἐν πυρὶ τηξάμενος πυρετῶν ἀλκτήρια νούσων.
Καί κε μελιζώροιο νέον κορέσαιο ποτοῖο
Ἀνέρα λαιμώσσοντα, ποτὲ γλάγος εἰν ἑνὶ χεύαις,
Πολλάκι φοίνικος ψαφαρὸν καταμίσγεο καρπόν.
Ἄλλοτε δ' αὐαλέης δίου ἀχράδος, ἢ ἀπὸ βάκχης,
Ἢ ἀπὸ μυρσίνης, ὅ τε μυρτίδας οἰνάδι βάλλων.
Ἢ ὅ γε καὶ θηλῆς ἅτε δὴ βρέφος ἐμπελάοιτο
Ἀρτιγόνες, μαστοῦ δὲ ποτὸν μοχθηδὸν ἀμέλγοι·
Οἷόν τ' ἐξ ὑμένων νεαλὴς ὑπὸ θάλπει μόσχος
Βρέπτει ἀνακρούουσα χύσιν μενοεικέα θηλῆς.
Ἄλλοτε πιαλέης πόσιος χλιαροῖο κορέσσοις·
Ἐς δ' ἔμετον βιάοιο, καὶ οὐ χατέοντά περ ἔμπης
Χειρὶ βιαζόμενος, ἢ καὶ πτερῷ, ἢ ἀπὸ βύβλου
Στρεπτὸν ἐπιγνάμψαιο κακῶν ἐρυτῆρα φάρυγγος.
Ἢν δ' ἐπιθρομβωθῇ νεαλὲς γάλα τεύχεϊ γαστρὸς,
Δὴ ποτε τὸν δέ τε πνιγμὸς ἀθροιζομένοιο δαμάζει.
Τῷ δή τοι τρισσὰς πόσιας πόρε, μέσσα μὲν ὄξευς,
Δοιὰς δὲ γλυκέος, στεγανὴν δ' ὑποσύρεο νηδύν.
Ἠέ τι καὶ λιβόηθε ποτῷ ἐγκνήθεο ῥίζας
Σιλφίου, ἄλλοτ' ὀποῖο, νέμοις δ' ἐν βάμματι τήξας.
Πολλάκι δὲ θρύπτειρα ἐπεγκεράσαιο κονίλην,
Ἠὲ νέον βρυόεντα θύμου στάχυν. ἄλλοτ' ἀμυδὶς
Βότρυς εὐκνήμοιο μίγα βρεχθέντος ἐν οἴνῃ.
Ἐν καί που ταμίσοιο ποτὸν διεχεύατο θρόμβοις,
Καὶ χλοεραὶ μίνθης ἀποφυλλάδες ἠὲ μελίσσης,
Ἠὲ καὶ ἐν στύφοντι ποτῷ μεμορυγμέναι ὄξευς.
Ἀλλ' ἄγε δὴ φράζοιο δορύκνιον, οὗ τοι γάλακτι
Ὠπή τε βρῶσίς τε περὶ στομάτεσσιν ἔικται.
Τῷ δ' ἤδη λυγμοὶ μὲν ἀνηθέσσοντες ὁμαρτῆ
Αὐχέν' ἀνακρούουσιν· ὁ δ' ἀχθόμενος στόμα γαστρὸς
Πολλάκι μὲν δαίτην ἀπερεύγεται αἱματόεσσαν,
Ἄλλοτε νηδύων θολερὴν μυξώδεα χεύει.
Τεινεσμῷ δ' ὡσεί τε δυσεντερος ἀχθόμενος φώς.
Δὴ ποτε τειρόμενος καμάτοις καρφοῖσι δέδουπε
Γυῖα δαμείς, οὐ μὲν ποθέει ξηρὸν στόμα βρέξαι.

Τῷ δὲ σὺ πολλάκι μὲν γλάγεος πόσιν, ἄλλοτε μίγδην
Ῥεῖα γλυκὺν νείμειας ἀμυκότερον δεπάεσσι.
Καί τε καὶ ὄρνιθος πιαρῆς πυρὶ τηκομένη σάρξ,
Θωρήκων ἤμυνεν ἐϋτρεφέων βρωθεῖσα,
Ἤμυνεν καὶ χυλὸς ἅλις κύμβῃσι ῥοφηθείς.
Ὅσσα τε πετρήεσσιν ὑπὸ ῥόχθοισι θαλάσσης
Κνώδαλα ἠχήεντας ἀεὶ περιβόσκεται ἀγμούς,
Ὧν τὰ μὲν ὠμὰ πάσαιτο, τὰ δ' ἔφθεα, πολλάκι θάλψας
Ἐν φλογιῇ, στρόμβων δὲ πολὺ πλέον, ἠὲ πὶ κόγχης
Κηραφίδος, πίννης δὲ καὶ αἰθήεντος ἐχίνου
Δαῖτες ἐπαλθήσουσιν, ἰδὲ κτένες, οὐδέ τι κῆρυξ
Δὴν ἔσεται, τηθή τε γεραιόμενα μνίοισι.
Μηδέ σε γ' ἐχθομένη λήθη πόσις, εὖ γὰρ ἀΐδεις
Φαρικοῦ, ἣ γναθμοῖσιν ἐπὶ βαρὺν ὤπασε μόχθον,
Τὴν ἤτοι γευθμῷ μὲν ἰσαζομένην μάθε νάρδῳ.
Ἥ νυ σε καὶ σφαλεροῖς, ὁτὲ δ' ἄφρονας. ἐν δὲ μογήρης
Ῥηϊδίως ἀκτῖνι βαρὺν κατεναίρεται ἄνδρα.
Ἀλλὰ σὺ πολλάκι μὲν σταδίην εὐανθέα νάρδου
Ῥζάδα θυλακόεσσαν ὀπάζεο, τήν τε Κίλισσαι
Πρηόνες ἀλδαίνουσι περὶ πλημμυρέϊδα Κέστρου.
Ἄλλοτε δὲ σμύρνιον εὐτριβές. αἴνυσο δ' αὐτὴν
Ἶριδα λειριόεν τε κάρη. τότ' ἀπέστυγεν ἀφρῷ,
Οὕνεκ' ἐριδμαίνεσκε χροιῆς ὕπερ, ἐν δέ νυ θρίοις
Ἀργαλέην μεσάτοισιν ὀνειδείην ἐπέλασσε,
Δρίλην βρωμήεντος ἐναλδήσαντα κορύνην,
Κέρσεις ἐνήκει νεόθεν ξυρῷ. ἐν δέ νυ θάλψεις
Ἢ ἴα κριθάων νεοθηλέα, φυλλάδα τ' ἰσχύν.
Πολλάκι δὲ σκύλαιο κάρη, περὶ δ' αἴνυσο λάχνην
Πηγάνου, ἣν ὤκιστα βορῇ ἐπεσίνατο κάμπη,
Βάμματι δ' ἐνδεύσαιο, καὶ εὖ περικόρσεα πλάσσεις.
Μὴ μὲν ὑοσκυάμοιο τις αἰδρήεντα κορέσκοι
Νηδὺν, οἷά τε πολλὰ παρασφαλέες ἀσέρχονται.
Ἠὲ νέον σπείρημα καὶ ἀμφικάρημα κομάων,
Κοῦροι ἀπειπάμενοι, ἐλαίην θ' ἑρπηδόνα γυίων,
Ὀρθόποδες βαίνοντες, ἄνις μογεροῖο τιθήνης.
Ἀλοσιῶνι βρύκωσι κακανθήεντας ὀράμνους.
Οἷα νέον βρωτῆρας ὑπὸ γναθμοῖσιν ὀδόντας
Φαίνοντες, τότε κνηθμὸς ἐνοιδέα δάμναται οὖλα.
Τῷ δ' ὁτὲ μὲν καθαρὴν γλάγεος πόσιν ἤλιθα πίνειν,
Ἄλλοτε βουκέραος σπηγόνος, ὄφρα κεραίας
Εὐκαμπεῖς πετάλοισιν ὑπηνεμίοισιν ἀέξει,
Ἀτμενίῳ μέγ' ὄνειαρ ὅτ' ἐμπλώησιν ἐλαίῳ.
Ἢ σύ γ' ἀναλέον κνίδης σπόρον, ἄλλοτε δ' αὐτὴν
Νείμαις ὠμόβρωτον ἀδὴν ἀνὰ φύλλα τ' ἀμέλξας,
Κίχορα καρδαμίδας τε, καὶ ἣν παρσεῖον ἔποισιν.
Ἐν δέ τε νάπειαν, ῥάφανόν θ' ἅλις, ἐν δέ τε λεπτὰς
Ἄμμιγα κρομμύων γαθυλλίδας ἤρκεσε δ' αὐτὴν
Εὐαγλὶς κώδεια νέον σκορόδοιο πυθεῖσα.
Καὶ σὺ δὲ μήκωνος κεβληγόνου ὁππότε δάκρυ
Πίνωσιν πεπύθοιο καθυπνέας. ἀμφὶ γὰρ ἄκραν
Γυῖα καταψύχουσι, τὰ δ' οὐκ ἀναπίτναται ὄσσε·
Ἀλλ' αὔτως βλεφάροισιν ἀκινήεντα δέδηεν.
Ἀμφὶ δὲ ὀδμῆς καματῷ περιλείβεται ἱδρὼς
Ἀθρόος, ὠχραίνει δὲ ῥέθος, πίμπρησι δὲ χείλη,
Δεσμὰ δ' ἐπιχαλάουσι γενειάδος. ἐκ δέ τε παῦρον
Αὐχένος ἐκ κοῦφον ψυχρὸν διανίσσεται ἆθμα·
Πολλάκι δ' ἠὲ πελιδνὸς ὄνυξ μόρον, ἠὲ πι μυκτὴρ
Στρεβλὸς ἀπαγγέλλει· ὁτὲ δ' αὖ κοιλωπέες αὐγαί,
Ἅσσα σὺ μὴ δείδιθι, μέλοιο δὲ πάμπαν ἀρωγῆς,
Οἰνάδι καὶ γλυκόεντι ποτῷ κεκαφηότα πιμπλὰς
Τινθαλέῳ· ποτὲ δ' ἔργα διαθρύπτοιο μελίσσης
Ἄμμιγα πειπνύων ὑμηττίδος· αἵ τ' ἀπὸ μόσχου
Σκήνεος ἐξεγένοντο δεδουπότος ἐν νεμέεσσιν.
Ἔνθα δὲ καὶ κοίλοιο κατὰ δρυὸς ἐκτίσαντο
Πρῶτόν που θαλάμους συνομήρεες· ἀμφὶ καὶ ἔργων
Μνησάμεναι Δηοῖ πολυωπέας ὤπασαν ὄμπνας
Βοσκόμεναι θύμα ποσσὶ καὶ ἀνθεμόεσσαν ἐρείκην.
Δή ποτε δ' ἢ ῥοδέοιο νέον θύος εὐτριχὶ λίνῳ
Ὀχλίζων κυνόδοντα, τότ' ἀμύσσοι χαλινοῖς

Colluere. at contrà poti vis maxima lactis:
Et tepidi si quis miscebit pocula, passi:
Quinetiam elixi flammis caro candida galli
Profuerit; quæ armos robustáque pectora vestit,
Nec minus expressum iuuat absorbere liquorem;
Et quotquot petras inter scopulósque sonanteis,
Algosa & circum pascuntur littora pisces.
Hos crudos, vel si prunis libet indere, tostos
Mande: sed in primis prosunt conchylia, murex,
Et carabi, & pinnæ: dabit et rubicundus echinus
Auxilium, & pecten. nec postponenda medelis
Buccina, & in musco quæ degunt ostrea vili.
Nec verò pharici potus (tam certa videntur Pharicum.
Signa) latere potest, quod sensu torquet acerbo
Maxillas, nullóque sapit discrimine nardum.
Perturbat mentem, tremebundáque membra resoluit,
Et patitur miseros lucem non amplius vnam
Viuere: sed iusto radicem pondere nardi
Thylacitis præbe, Cilicum quæ montibus altis
Crescit, vbi vndosi labuntur flumina Cestri:
Smyrnion terito interdum, simul irida sumas,
Lirineúmque caput, dea quod Cytherea perosa,
De forma quoniam secum contendere vellet,
Illius in medijs, probro cessura perenni
Impressit folijs pudibunda rudentis aselli.
Sæpe caput rade, & demptam quam feruida gestat
Ruta comam, viridésque solent erodere campæ,
Excisam cultro summa ab radice, leuémque
Hordea quam primùm fuderunt trita farinam
Perfundas posca: gemina & line tempora circum.
Nullus hyoscyamo malè prudens expleat aluum, Hyoscyamus.
Vt faciunt queis cæca animum dementia versat:
Aut pueri quando lanugo vertice prima
Decidit, & pedibus possunt incedere rectis
Repere iam obliti, nec adhuc nutricis egentes,
Flore malo insignes qui gaudent mandere ramos:
Vt modò cùm primos cœperunt edere dentes,
Pruritúque tumens illis gingiua doleret.
At noxam exhausti curabit copia lactis,
Aut vescæ siliqua, solitæ proferre recuruos
Sub leuibus folijs, referentes cornua, fructus,
Vi magna expresso si perfundatur oliuo.
Crudam etiam vrticam vel semina sicca comesse,
Compressum & labijs foliorum exugere succum
Conuenit, intybáque & nasturcia, perseáque arbos,
Et napy, et raphanus, tenuísque cacumina porri,
Et caput auxilio est, quod iunctis ordine granis
Allia compactum gestant, potúque medetur.
Fœcundi lachrymam quicumque papaueris hausit, Papauer.
Hunc sopor altus habet, glaciali frigore summi
Torpescunt artus, nec lumina cæca recludit,
Commissis sed vincta genis immota tenentur.
Vndique permulto corpus sudore grauique
Exstillat, pallet facies, sunt feruida labra:
Vincula malarum soluuntur: anhelitus imo
Exiguum frigénsque simul spiratur ab ore.
Sæpe etiam obtortæ nares vel liuidus vnguis,
Aut oculi sunt certa caui præsagia mortis.
Tunc cede metu, sed cura accingere morbi,
Dulcia propinans, & feruida vina trahenti
Vix animam, nonnunquã et Hymettia mella remiscẽs
Ex apium deprompta fauis, quarum agmina densis
In syluis tauri liquefacto corpore nata,
Confertim sedes antiquo in robore quercus
Condita legêre, atque operam nauantia melli,
Pasta thymum pedibus, florémque virentis ericæ,
Multifidos partus Cereri atque opsonia præbent:
Velleráque interdum redolenti imbuta rosato
Instilles clauso, reseratis dentibus, ori;

Aut saturæ irino fauces mittantur in imas:
Vel solo interdum tortâ quod fluxit oliuâ.
Hinc atque hinc faciem palmis, clamoribus aures
Tundito, dum excieas, & torpens concute corpus,
Funestum vt fatis instantibus ille veternum
Excutiat, sumptóque vomat medicamine virus.
Tum molli madidas oleo vinóque lacernas
Induat, & potu frigentia membra calescant.
Nunc tepidam affundens ægrum demergito corpus
In solium, calidísque lauetur & innatet vndis:
Sic densata cutis rubidúsque liquabitur humor.
Lepus marinus. *Disce venenatos leporis cognoscere potus*
Pestiferi, medijs peperit quem fluctibus æquor:
Virosi squamas & purgamenta marini
Piscis olet, piscémque sapit qui putridus, & quem
Non perpurgatum squamæ infecere relictæ.
Ille quidem sordens tenues lolliginis inter
Defertur pendétque comas, quasi natus ab illa,
Aut quæ piscantis vi penè oppressa dolísque
Diffugiens atro perturbat sepia fluctus.
His color ictericus, viridi nigróque remistis,
Corpore fit toto, carnes tabescere sensim
Incipiunt, odere cibos, cutis alta tumore
Tollitur, inflantúrque pedes, mox vndique malas,
Ceu flos exoriens, tumidas rubor occupat ambas.
Vrina exiguum vesica excernit, & illa
Vel modò purpurea est, vel sanguine tincta rubescit.
Omnem auersatur piscem, visoque repente
Nauseat, atque dapes quas mittit pontus, abhorret.
His contrà hellebori misceto pocula nigri,
Aut quã pressa recens lachrymam scammonia fundit,
Piscis vt obscœni pellatur corpore virus.
Aut asini interdum mulctram bibat ipse, vel olla
Incocta absumat viscosæ vimina maluæ:
Concretámque picem quæ cedri caudice manat,
Vel modo granati fructus Cretensis abundè
Mandat & œnopes, tum quæ promenea vocantur,
Quæque ferax Ægina tulit, tum cuncta rubenteis
Ac duros acinos tenui quæ cortice condunt.
Nunc verò in quallum coniecta prematur edulis
Vua, velut prælis vdæ stringuntur oliuæ.
Hirudo. *Si quisquam multum sitiens è flumine, vultu*
Ceu taurus prono liquidas potauerit vndas,
Seponens manibus sordes, algámque natantem,
Illius in fauces accedens impete magno,
Longa fame crepitans, quæ sanguine gaudet hirudo
In labra cum potu, pòst ventrem fertur in altum.
Siue sub obscura cùm lumina nocte teguntur,
Ora, leuare sitim cupiens, malè prouidus vrnæ
Admorit, fluitans tunc summa vermis in vnda
Irruit, & fauces subiens inuadit apertas:
Quóque illum variè iactatum cursus aquai
Pertulit, hic hærétque & combibit ore cruorem:
Nunc tenet obsessos animæ vocísque canales
Aër angustum quà præterlabitur isthmum:
Nunc verò medij circunsedet oscula ventris,
Atque hominem excrucians ingesta cibaria pascit.
Hanc autem vrentis qui pocula miscet aceti,
Quíque niuem adiungit, Boreæ, vel frigore duro
Adstrictam præbet glaciem, decedere cogit.
Aut salsam terræ perfossam vomere glebam
Accipias, largóque bibas humore madentem.
Mox etiam pelago ex ipso salis vnda petatur
Solibus autumni vel multis feruida flammis.
Effosíque sales pariter, vel mista iuuabit
Spuma salis, fundo demersam quam legit imo
Confundens vndis salsamentarius vndas.
Fũgus. *Ne mala te vexent terræ fermenta, caueto,*
Illis sæpe tument præcordia, colláque duro

Ἐνθλίβοις, μᾶλλον δὲ βαθὺν κεκορεσμένος ἠοῖς,
Ἠὲ καὶ ἰρινέης· ποτὲ δ' αὖ μορόεντος ἐλαίης.
Αἶψα δὲ τὸν δ' ἑκάτερθε διὰ ῥέθεος ἔγρεο πλήσσων,
Ἄλλοτε δ' ἐμβοόων· ὅτε δὲ κνώσσοντα μαλάσσων,
Ὄφρα κατηβολέων ὀλοὸν διὰ κῶμα κεδάσσῃ.
Τῆμος δ' ἐξερύγησιν ἀλεξόμενος κακὸν ἄλγος.
Σπεῖρα δ' ἐνὶ χλοερῷ λίπεϊ, περὶ δὲ νέκταρι βάπτων
Τεῖβε, καὶ ἐκθέρμαινε ποτῷ ἐψυγμένα γυῖα.
Ἄλλοτε δ' ἐν δροίτῃ κεράων ἐμβάπτεο σάρκα.
Αἶψα δὲ πυθαλέοισιν ἐπαιονάασθαι λοετροῖς,
Αἷμ' ἀναλυόμενος, τέτανόν τ' ἐσκληκότα ῥινόν.
Εἰδείης δὲ λαγωοῖο κακοφθορέος πόσιν ἔμπης
Οὐλομένην, τὸν κῦμα πολυστείης τέκεν ἅλμης·
Τοῦ δή τοι λεπίδων μὲν, ἰδὲ πλύματος πέλει ὀδμὴ,
Γευθμὸς δ' ἰχθυόεις νεπόδων ἅτε σαπρωθέντων,
Ἠὲ καὶ ἀπλύτων, ὁπόταν λεπὶς αὐξίδα χραίνῃ,
Ὃς δή τοι ῥυπόεις μὲν ὑπ' ὀσλίγγεσσιν ἀραιαῖς
Τευθίδος ἐμφέρεται νεαλὴς γόνος. ἢ ἅτε τεύθου,
Ἢ ἅτε σηπιάδος φυξήλιδος· ἥ τε μελαίνῃ
Οἴδματα χολῇ δολόεντα μαθοῦσ' ἀγρώσσορος ὁρμήν.
Τῶν ἤτοι ζοφόεις μὲν ἐπὶ χλόος ἔδραμε γυίοις
Ἰκτερόεις, σάρκες δὲ περιστολάδην μινύθουσι
Τηκόμεναι. τὰ δὲ δόρπα κατέστυγεν· ἄλλοτε ῥινὸς
Ἄκρον ἐποιδαίνων σφυρὰ πίμπραται. ἀμφὶ δὲ μήλοις
Ἄνθεα τε βρυόεντα κυλοιδιόωντος ἐφίζει.
Δὴ γὰρ ἐφωμάρτησεν ὀλιζοτέρη κρίσις οὔρων,
Ἄλλοτε πορφυρέη, τότ' ἐπιπλέον αἱμάσσουσα.
Πᾶς δὲ παρὰ δρακέεσσι φανεὶς ἐχθαίρεται ἔλλοψ.
Αὐτὰρ ὁ ναυσιόεις ἄλλην ἐμυσάξατο δαῖτα.
Τῶν μὲν, φοινήεσσαν ἄγις πόσιν ἐλλεβόροιο
Νείμειας, ποτὲ δάκρυ νεοβδάλτοιο καμμώνος,
Ὄφρα ποτὸν νέποδός τε κακοῦ ἐκφύρματα χεύῃ·
Ἄλλοτε βρωμήεντος ἀμελγόμενος γάλα πίνοι.
Ἠὲ χύτρῳ τήξας μαλάχης ῥυπόωντας ὀράμνους.
Καὶ τότε κεδρινέης πελάνου βάρος ἔμμορε πόσιος.
Βρύκοι δ' ἄλλοτε καρπὸν ἄδις φοινώδεα σίδης
Κρησίδος, οἰνωπῆς τε, καὶ ἣν προμενείον ἔποισι,
Σιδῆς καὶ αἰγινήτιν, ὅσαι τὰ σκληρέα κάρφη,
Φοινῇ ἀραχνήεντι διαφράσσουσι καλύπτρῃ.
Ἄλλοτε δ' οἰνοβρῶτα βορὴν ἐν κυρτίδι θλίψαις,
Ὥσπερ νοσφεύουσιν ὑπὸ τριπτῆρσιν ἐλαίην.
Ἢν δέ τις ἀυαλέῃ πεπεσμένος αὐχένα δίψῃ,
Ἐκ ποταμοῦ ταυρηδὸν ἐπιπροπεσὼν ποτὸν ἴσχῃ,
Λεπτὰ διαστείλας παλάμῃ μνιώδεα θρῖα,
Τοῦ μὲν τε ῥοιζηδὰ φιλαίματος ἐμπελάσασα
Ῥύμῃ, ἄγις προύτυψε ποτοῦ μετὰ χείλεϊ βρώμης
Βδέλλα· παραὶ λαπάρῃ τε καὶ ἱμείρουσα φόνοιο.
Ἢ ὅθ' ὑπὸ ζοφέης νυκτὸς κεκαλυμμένος αὐγὰς
Ἀφραδέος κρωσσοῖο κατακλίνας ποτὸν ἴσχῃ,
Χείλεσι πρὸς χείλη πέσσας, τὸ δὲ λαιμὸν ἀμείψῃ
Κνώδαλον ἀκροτάτοισιν ἐπιπλῶον ὑδάτεσσι,
Τὰς μὲν, ἵνα πρότιστον ὀχλιζομένας ῥόος ὤσῃ,
Ἀθρόα προσφύονται ἀμελγόμεναι χροὸς αἷμα.
Ἄλλοτε μέν τε πύλαισιν ἐφήμεναι, ἔνθα τε πνεῦμα
Αἰὲν ἀθροιζόμενον, στεινοῦ διανίσσεται ἰσθμοῦ.
Ἄλλοτε δὲ στομίοισι περὶξ ἐπενήνοθε γαστρὸς,
Ἀνέρα πημαίνουσα, νέην δ' ἐπενείματο δαῖτα.
Καὶ σὺ τότ' ἐν δεπάεσσι κεραιόμενον ποτὸν ὄξευς
Νείμειας, ποτὲ δαῖτα σιωήρεα χιονόεσσαν,
Πολλάκι κρυστάλλοιο νέον βορέῃσι παγέντος.
Ἠὲ σὺ γυρώσαιο καθαλμέα βώλακα γαίης
Ναιομένην θαλερὴν δὲ πόσιν μινυοσκέα τεύξαις,
Ἢ αὐτὴν ἅλα βάπτε, τότ' ἠελίοισι δαμάζων,
Εἶθαρ ὑπωρινοῖσι, τότ' ἠνεκὲς ἐν πυρὶ θάλψας.
Πολλάκι δ' ἢ ἅλα πικτὸν ὁμιλαδὸν, ἢ ἁλὸς ἄχνην
Ἐμπίσαις, τήν τ' αἰὲν ἀνὴρ ἁλοπηγὸς ἀγείρει
Νειόθ' ὑφισταμένην, ὅπιθ' ὕδασιν ὕδατα μίξῃ.
Μὴ μὲν δὴ ζύμωμα κακὸν χθονὸς ἀνέρα κήδοι,
Πολλάκι μὲν στέρνοισιν ἀνοιδέον, ἄλλοτε δ' ἄγχον,

Εὖτ' ἐπὶ φωλεύοντα τραφῇ βαθὺν ὁλκὸν ἐχίδνης
Ἰὸν ἀποπνείοντ'· στομίων δ' ἀποφώλιον ἆθμα
Κεῖνο ποτὸν ζύμωμα, τὸ δέ ῥ' ὑδέουσι μύκητας
Παμπήδην. ἄλλῳ γὰρ ἐπ' οὔνομα κέκριται ἄλλο.
Ἀλλὰ σύ γ' ἢ ῥαφάνοιο πόροις πειρώδεα κόρσην,
Ἢ ῥυτῆς κλώθοντα περὶ σπάδικα κολούσας,
Πολλάκι καὶ χαλκοῖο πάλαι μεμογηκότος ἄνθην.
Ἄλλοτε κληματόεσσαν ἐν ὄξει ῥύπτεο τέφρην.
Δή ποτε ῥιζίδα τρίβε πυρείτιδα, βάμματι ῥαίνων,
Ἠὲ λίτρον, ποτὲ φύλλον ἐνιδρυόμενον πρασιῇσι
Καρδαμίδος, μῆδόν τε, καὶ ἐμπεράεντα σινήπυ.
Σὺν δὲ καὶ οἰνηρὴν φλογιῇ τρύγα τε φρώσαιο,
Ἠὲ πάτον στρουθοῖο κατοικάδος, ἐν δὲ βαρεῖαν
Χεῖρα κατεμματέων ἐρύκοις λωβήτορα κῆρα.

Ἢν δὲ λιπορρίνοιο ποτὸν δυσάλυκτον ἰάψῃ
Φαρμακίδος σαύρης πολυκήδεος, ἣν σαλαμάνδρην
Κλείουσιν, τὴν οὐδὲ πυρὸς λωβήσατο λιγνύς.
Αἶψα μὲν ἐπρήσθη γλώσσης βάθος· ἂψ δ' ὑπὸ μάλκης
Δάμναται, ἐμβαρύθων δὲ κακὸς τρόμος ἅψεα λύει.
Οἱ δὲ περισφαλέοντες, ἅτε βρέφος ἑρπύζουσι,
Τετράποδες· νοεραὶ γὰρ ἀπὸ φρένες ἀμβλώονται.
Σάρκα δ' ἐπιτροχόωσιν ἀολλέες ἄκρα πελιδναὶ
Σμώδιγγες στάζουσι κεδαιομένης κακότητος.
Τῷ δὲ σὺ πολλάκι μὲν πεύκης ὕπο δάκρυα μόρξας,
Τενθρήνης ἀναμίγδα πόροις ἐν πῶσιν ἔργοις·
Ἠὲ χαμαιπίτυος βλαστήμονος ἄμμιγα κώνοις
Φύλλα καθεψήσειας, ὅσοις ἐψήσατο πεύκη.
Ἄλλοτε δὲ στέρφος κνίδης μυλοεργέϊ μίσγων
Τερσαίνοις ὀρόβοιο παλήματι. καί ποτε κνίδην
Ἑψαλέην κρίμνοισι παλυνάμενος ψαφαροῖσιν,
Ἐν λίπεϊ χραίνοιο, βορῆς δ' ἀέκοντα κορέσκοις.
Ναὶ μὴν ῥητίνη τε καὶ ἱερὰ ἔργα μελίσσης,
Ῥίζα τε χαλβανόεσσα, καὶ ὠεὰ θιβρὰ χελώνης.
Ἀλθαίνει καὶ γῦτα συὸς φλιδόωντος ἀλοιφῇ,
Ἀμμίγδην ἀγρίοιο καθεψηθέντα χελώνης
Γυίοις, ἢ ταχινῇσι διαπλώει πτερύγεσσιν.
Ἄλλοτε δ' οὐρείης κυτισηνόμου, ἥν τ' ἀκάκητα
Αὐδήεσσαν ἔθηκεν, ἀναύδητόν περ ἐοῦσαν
Ἑρμείης. σαρκὸς γὰρ ἀπονοσφίσσε χέλειον
Αἰόλον· ἀγκῶνας δὲ δύω παρετείνατο πέζαις.
Καί τε σύ γ' ἢ γερύνων λαιδροὺς δαμάσαιο τοκῆας,
Ἄμμιγα δὲ ῥίζας ἢ ῥυγγίδας. ἐν δ' ἐπαρκὲς
Θάλπε βαλὼν χύτρῳ σκαμμώνιον· οἷσι κορέσκων
Ἀνέρα, καὶ θανάτοιο πέλας βεβαῶτα, σαώσεις.

Ἢν γε μὲν ἐκ φρυνοῖο θερειομένης ποτὸν ἴσχῃς,
Ἤ ἔτι καὶ κωφοῖο λαχειδέος, ὅς τ' ἐνὶ θάμνοις
Εἴαρι προσφύεται μορόεις λιχμώμενος ἐρσήν,
Τῶν ἤτοι θερόεις μὲν ἄγει χλόον ἠΰτε θάψου·
Γυῖα δ' ἐμπίμπρησιν. τὸ δὲ συνεχὲς ἀθρόον ἆθμα
Δύσπνοον ἐκφέρεται, παρὰ χείλεσι δ' ἐχθρὸν ὀδώδει.
Ἀλλὰ σὺ τῷ, βατράχοιο καθεψέος, ἠὲ καὶ ὀπτὴν
Σάρκα πόροις. ὁτὲ πῖσσαν ἐν ἡδέϊ μίγμενος οἴνῃ,
Καί τε σπλὴν ὀλοοῖο κακὸν βάρος ἤρκεσε φρύνης,
Λιμναίης φρύνης πολυηχέος, ἥ τ' ἐπὶ φύκει
Πρῶτον ἀπαγγέλλουσα βοᾷ θυμαρμένον εἶαρ.
Αὐτὰρ ὅ γ' ἄφθογγός τε καὶ ἐν δονάκεσσι θεμίζων,
Πολλάκι μὲν πύξοιο χλόον κατεχεύατο γυίοις·
Ἄλλοτε δ' ὑγραίνει χολόεν στόμα. καί ποτε λυγμοὶ
Ἀνέρα καρδιόωντα θαμινότεροι κλονέουσι.
Δὴν δὲ κατικμάζων ἄγονον σπόρον ἄλλοτε φωτὸς,
Πολλάκι θηλυτέρης σκεδάων γυίοισι τελέσκει.
Ναὶ μὴν τοῖς ὅτε νέκταρ ἀφυσγετὸν ἐν δεπάεσσι
Χεύοις. εἰς ἔμετον δὲ καὶ οὐ χατέοντα πελάζεις.
Ἠὲ πίθου φλογιῇ θάλψας κύτος αἰὲν ἐναλθῆ
Ἀνέρα θερμάσσαιο· χέαι δ' ἀπὸ νήχυτον ἱδρῶ.
Καί τε καὶ αὖ ξηρῶν δονάκων ἀπὸ ῥίζεα κόψας,
Οἴνῳ ἐπεγκεράσαιο τὰ δή ῥ' ὑποτέτροφε λίμνη
Οἰκείη. τόθι λεπτὰ δι' ἐν ποσὶν ἑρπετὰ νήχει,
Ἠὲ φιλοζώοιο κυπείρειδος, ἠὲ κυπείρου.

Vt laqueo arctantur, latebris si proxima crescunt
Vipereis, tetrum quibus exit virus, & ipsum
Concipiunt cæco qui mittitur halitus antro.
Quisque vocat fungos; sed plurima nomina passim.
Tu contrà raphani sinuosum corpus, et acris
Concede excisum rutæ de cespite ramum,
Chalcanthúmque vetus, natum sutoris in vsus.
Vel modo clematidis cinerem miscebis aceto,
Nunc verò in poscam nitrum, tritámque pyrethri
Radicem infundes, vel quæ nascuntur in hortis
Cardamáque & Medum malum, exurénsque sinapi.
In cinerem pariter vini conuertere fecem
Gallinæque fimum ne spreueris, inque profundum
Guttur, vt euites fatum, demittere dextram.
Sin quis viscosi tristísque venena lacerti Salamādra.
Mortifera ebiberit, vero Salamandra vocatur
Nomine, damnosus quam non violauerit ignis;
Extemplo ardentem vexant incendia linguam:
Torpescunt, proprióque trementia pondere membra
Soluuntur, non firmi errant, pedibúsque quaternis
Vt pueris incedunt: nam mens obtusa vacillat.
Plurima pérque cutem vibex liuescit in orbem,
Et saniem extillat, multum tardante veneno.
Huic verò lachryma celsæ medicabere pinus,
Si lento cupias fusam componere melli.
Necnon cum piceæ terrestris germine, pini
Incoque maturum qui pendet in arbore conum.
Atque mola decussæ erui miscere farinæ
Expedit, et siccare vrticæ semen, & ipsam
Vrticam tenui conspersam polline, coctam
Ex oleo edisse, inuitóque obtrudere ventri.
Quin resina tenax et apis fœtura sacrata
Radix galbanea, & tenerum testudinis ouum,
Distentæque suum multa pinguedine carnes
Cum curua auxilio veniunt testudine coctæ
Quæ pelagi fluctus velocibus innatat alis.
Aut montana etiam, cytiso quæ vescitur, & quam
Reddidit è muta modulanti voce canoram
Mercurius, picto insontis qui cortice carnem
Exemit, geminúmque ancona intendit in oris.
Dede neci turpes ranas, stirpémque remisce
Spinosæ eryngęs, simul & scammonia iusto
Pondere feruescat, saturúmque à morte reduces
Hoc potu, inferni subeuntem limina Ditis.
Pocula si quisquam æstiuis medicata rubetis
Ebibit, aut ranis, quæ muta hirtæque cohærent
Vere nouo arbustis, rorantémque aëra sugunt;
Illa quidem thapso similem per membra virorem
Molémque ingenerant, confertáque pectore anhelo
Ducitur ægrè anima, et fœtor grauis insidet ori.
Præsidio tamen est ranarum torrida flammis
Aut elixa caro, vel pix infusa falerno.
Splen quoque lethiferæ pondus crudele rubetæ
Profuit, in stagnis glauca quæ degit in vlua;
Garrulaque optati prædicit tempora veris.
Muta autem & longa latitans sub arundine, buxi
Diffundit viridem per languida membra colorem.
Os quoque bile madet. morsus aliquando molesti
Corda premunt, crebris singultibus ilia saltant.
Inuiti stillant, tam vir quàm fœmina, multo
Semine, nec superest sobolis spes vlla futuræ.
Sed tu funde merum pateris, testáque repostum
Promito, et ad vomitum cogas si fortè recuset.
Illum etiam in labro quod subdita flamma fouebit,
Calfacias, fusóque cutis sudore madescat.
Quin & arundineam siccam cæsamque, lyæo
Radicem misce illarum, quæ plurima stagnis
Crescit, vbi immundas gaudent innare per vndas:
Vel quam iuncus habet grati quadratus odoris:

Assiduo, vacuum potúsque cibique labore
Exerce, tumidúmque resicca & digere corpus.
Argēti spuma. *Argenti si te crudelis spuma lacessit,*
Prospice, tunc aluus grauis est, flatúsque rotati
Voluuntur, medióque cient vmbone tumultus.
Ileon infestare putes, qui cæca volutans
Murmura distorquet sæuis cruciatibus ægros.
Sistitur vrinæ cursus, tumor vndique corpus
Occupat: & vultum species plumbi æmula fœdat.
Ast obolos myrrhæ binos largire Sabææ,
Poculáque hormini, aut crescens hypericon in altis
Montibus, hyssopi vel germina cæde Cilissæ.
Sæpe etiam agrestem ficum, Isthmiacúmque selini
Semen, quod merso Melicertæ funus agentes
Sisyphidæ puero, victori præmia donant:
Rugosúmque piper simul intere, cúmque liquore
Leneo exhauri, & tristem medicabere morbum.
Germináque interdum florentis parua ligustri,
Puniceique nouos granati collige fructus.
Parce venenata taxo quæ surgit in OEta
Abietibus similis, lethóque absumit acerbo,
Ni præter morem pleno cratere meraca
Fundere vina pares, cùm primum sentiet æger
Arctari obstructas fauces animæque canalem.
Ille ego Nicander qui libro multa notaui
Descripsique meo infesti medicamina fungi,
Prætereà moneo ramos quos inuida Pallas
Odit, Iunoni nec concessere coronam,
Sed venerem, cum essent formæ certamina diuis,
Victricem ornarunt frondosæ in collibus Idæ,
Atráque stagnoso decerpere semina saltu,
Cocta atque hyberno maturescentia sole,
Egregium auxilium cochleari intrita, leníque
Linteolo, aut curuo transmittere vimine succum,
Et pleno expressum cyatho præbere bibendum:
Aut multis, si plus cupias prodesse, saporis
Nil habet ingrati, & certam hinc sperare salutem.

Iam te Nicandri memorem precor esse Poëtæ,
Atque Iouem iura hospitibus reuerebere dantem.

Αὐτὸν τ' ἐνκενέεσσι πείβοις παναπαστον ἐδωδῆς
Καὶ πόσιος ξήραινε, καταντεύσαιο δὲ γυῖα.
Ἐχθομένη δέ σε μὴ πελιδάργυρος ἀχνυόεσσα
Λήσειεν· τότε γαστρὶ πέσῃ βάρος· ἀμφὶ δὲ μέσσον
Πνεύματ' ἀνειλίσσοντα κατ' ἐμφάλιον βρομέῃσι.
Οἷα περ εἰλίγγοιο δυσαλθέος, ὅστε δαμάζει
Ἄνδρας ἀπειρεσφώτοισιν ἐνιπλήσσων ὀδύνῃσιν.
Οὐ μὲν τοί γ' οὔρων ἀνύται ῥύσις· ἀμφὶ δὲ γυῖα
Πίμπραται αὐτὰρ τε μολίβδῳ εἰδύλλατο χροιῇ.
Τῷ δ' ὁτὲ μὲν σμύρνης ὀδελοῦ πόρε διπλόον ἄχθος,
Ἄλλοτε δ' ὁρμίνοιο νέην χύσιν, ἄλλοτε κόψαις
Οὐρείην ὑπέρεικον· ὅθ' ὑσσώπου ὀροδάμνους.
Πολλάκι δ' ἀγριόεντα κράδην σπέραδός τε σελίνου
Ἴσθμιον· ᾧ θ' ὑποκοῦρον ἀλίβαπτον Μελικέρτην
Σισυφίδαι κτερείσαντες ἐπηέξησαν ἀέθλοις.
Ἴσε σύ γ' ἐν πέτρῃ ῥισίμῳ ἐνομήρεα κόψας,
Οἴνῳ δ' ἐντείψαιο· κακῆς δ' ἀπερύκεο νούσου.
Κύπρου τε βλαστεῖα νεανθέα, πολλάκι σίδης,
Πρωτόγονον κυτίνοιο πόροις αὐθήμονα καρπόν.
Μὴ μὲν δὴ σμῖλον σὺ κακὴν ἠδ' ἀπηίδα μάρψαις
Οἰταίην, θανάτοιο πολυκλαύτοιο δοτεῖραν.
Ἣν τε καὶ ἐμπλείουσα χαλικροτέρη πόσις οἴνης
Οἴη ἐπαλθήσειε παρὰ χρέος, ἡνίκα φωτὸς
Ἴσθμια καὶ φάρυγος στεινὴν ἐμφράσσεται οἶμον.
Καὶ τὰ μὲν οὕτω Νίκανδρος ἑῇ ἐγκάτθετο βίβλῳ
Μοχθήεντα μύκητα παρ' ἀνέρι φαρμακόεντα.
Πρὸς δέ τι σοι δίκτυννα τέας ἐχθήρατο κλῶνας,
Ἥρης τ' ἰμβρασίης μούνης στέφος οὐχ ὑπέδεκτο,
Κάλλεος οὕνεκα Κύπριν ὅτ' εἰς ἔριν ἠερέθησαν
Ἀθάναται, κόσμησεν ἐν ἰδαίοισιν ὄρεσσι.
Τῆς σύ γ' ἀπ' εὐύδροιο νάπης εὐαλθέος ὄνειο
Καρπὸν πορφυρέεντα σιὼ ἡδέα χειμερίησιν
Ἠελίου θαλφθέντα βολῆς δοίδυκι λεαίνας
Χυλὸν ὑπὲρ λεπτῆς ὀθόνης, ἢ σχοινίδι κύρτῃ
Ἐκθλίψαντα πορεῖν κυάθου κοτυληδόνα πλήρη
Ἢ πλεῖον· πλεῖον γὰρ ὀνήιον. οὐ γὰρ ἀνιγρὸν
Πῶμα βροτοῖς. τότε γάρ τε καὶ ἀρκίον ἧκε πίεσθαι.

Καί κ' ἔνθ' ὑμνοπόλοιο καὶ εἰσέτι Νικάνδροιο
Μνῆστιν ἔχοις. θεσμὸν δὲ Διὸς ξενίοιο φυλάσσοις.

IN ALEXIPHARMACA NICANDRI IOAN. GORRÆI ANNOTATIONES.

Pag. 43. LEXIPHARMACA propriè appellantur à medicis medicamenta quæ deleterijs pharmacis medentur, non extrinsecus quidem corpori imposita, sed intrò assumpta. Hæc & alio nomine Alexiteria vocantur, quanquam sunt qui hoc tantum nomine ea quæ venenatarum bestiarum ictus sanant, nuncupanda censent. Ambo communi nomine Antidota dicuntur à Galeno, qui & discrimen hoc quod retulimus inter Alexipharmaca & Alexiteria parui facit. Venit vtrumque ἀπὸ τοῦ ἀλέξειν, quòd ex veneno noxam arceat, eadem ratione qua & Amuleta ab amoliēdo Latinis dicta sunt.

SINT quamuis.) Scribit Nicander Colophonius ad Protagoram Cyzicenum, illique Alexipharmaca sua nuncupat. Sunt autem Colophon & Cyzicus ciuitates duæ in Asia, longo à se interuallo distantes. Illa enim in Ionia, hæc in Bithynia ad Hellespontum est.

TV PROPE.) Protagoras incolebat Cyzicum, quæ ciuitas est maritima, vel verius Hellesponti insula, quæ continenti, non aggestu quidem terræ, sed pontibus, vt inquit Strabo, iuncta fuit. Eadem antea Arctonnesos vocitata est, Plinio Stephanóque auctoribus, propterea quòd monti subiacet ἀρκτῶν, id est, vrsorum vocato. Hinc factum est vt dixerit Nicander Protagoram sub Arcto habitare. Estque id multo verisimilius quàm dicere per Arcton vrsam septentrionemque designari, quod tamen Græco scholiastæ video placere, etiamsi Cyzicus multò propius quàm Colophon ad septentrionem accedat.

ATTES.) Fabula eiusmodi fertur, Rheam deûm matrē Attam pastorem valdè amasse, eámque ob causam indignatum Iouem immisso apro, vt clam id faceret, quod palam committere matris pudor vetabat, Attam morti dedisse. Sepultum autem eum à Rhea, atque in eius honorem sacra illi ab incolis verno tempore instituta fuisse.

CREVSÆ progenies.) Ex Xutho Æoli filio & Creusa Erechthei filia nati sunt duo filij Ion & Achæus. Quorum hic Thessaliam se contulit & Achæos à se dixit. Ille verò Athenas dicitur condidisse, & Ioniam ex suo nomine nuncupasse. In Ionia autem Colophon est & iuxta Colophonem Claros Apollinis oraculo nobilis, & lacuna cuius potu oracula reddebantur, sed breuiore, vt ait Plinius, vita bibentium.

ACONITVM.) quid sit Dioscorides declarauit. Cuius duo genera describit, è quibus vnum Pandectarum auctor idem facit cum napello apud Arabas celebri, sed manifesto, vt mihi videtur, errore. Primùm quòd diuersis locis de napello deque aconito Arabes loquantur, deinde quòd napellus ab Arabibus calidus & siccus ad quartum vsque gradum dicitur: Aconitum autem in frigidorum humidorumque censu annumerādum existimem. Quanquam non video aliquem medicorum, quænam sit aconiti temperies definiuisse. Verùm clarè apparebit, si quæ ab eo excitantur symptomata consideremus. Capitis grauitatem & vertigines inducit, humorem in oculis abundè prolicit, flatus multos parit, qui & hypochōdria distendunt, & ructus, crepitúsque multos suscitant, atque, vt ait Dioscorides, miscetur oculorum medicamentis ἀνωδύνοις. Hæc autem omnia frigiditatis & humiditatis argumenta sunt. Attamen non tam manifesta qualitate quàm totius substantiæ deleteria vi interficit, quòd quantitate, vt quidam perhibent, vnciæ vnius exhibitum occidat, quódque Galenus aconitum inter septica medicamenta recensuerit, quæ omnia toto genere deleteria censentur. Eam ob rem remediorū pars maxima quæ contra aconitum à Nicandro & Dioscoride præcipiuntur, maximam siccandi facultatem habent. Quod pertinet ad napellum, ego longissimè distare ab aconito, & hellebori nigri speciem quandam esse existimo, quod facilè is intelliget, qui scripta Auicennæ expenderit, & nouerit helleborum homini acerrimum esse, vt ait Lucretius, venenum, at capris adipes & coturnicibus augere.

ACHERON.) Narrāt aconitum ex Cerberi procreatum vomitu, postquam ipsum Hercules ab inferis extraxit per specum Acherusiam, ad manes, vt aiunt, peruiam, Heracleæ ciuitati vicinam. Ideóque plurimum aconitum in Ponto nasci iuxta ripas Acherontis fluuij. Pag. 43.

PRIOLAI.) Priolaus filius fuit Lyci, regis Maryandinorum. Hunc Hercules deuicit, & oppida eius subuertit. Erat autem condita propè Heracleam.

CONSTRINGVNT.) Dioscorides de aconito, à potu, inquit, statim cum adstrictione aliqua dulcedinem linguæ inducit aconitum. Cæterum quod ego verti testudineum palatum, dicitur Græcè οὐρανόεσσαν ὑπήνην. nec dubium est palatum, non barbam & extimam faciem intelligi, quod rectè dicitur οὐρανόεν, id est, in cæli formam cameratum.

PRÆCORDIA summa.) id est pectus, in quo grauitatem sentiri etiam Dioscorides prodidit, & flatus permulti voluuntur, vt errare atque vagari videantur.

SILENI.) Hi Bacci nutricij fuisse produntur, vnde Horatius, Famulúsque dei Silenus alumni. Habitant in Nysa monte Indiæ, qui Libero patri sacer esse dicitur. Pag. 43.

THELYPHONON.) Aconitum θηλύφονον dicitur, quòd, vt Theophrastus & Plinius scribunt, radix eius genitalibus omnium quadrupedum fœminini sexus indita, mortem eodem die inferat, eóque modo interemptas à Calphurnio Bestia dormientes vxores proditur. Sunt autem quibus hæc vox corrupta videatur, & aconitum non θηλύφονον sed θηρίφονον dici, quòd feras, si ab his gustetur, occidat. Verùm illi aptè vtraque appellatio congruit, vti & Cammori siue etiam Cammari cognomen. Video enim controuersum hoc esse, an Cammoron vel Cammaron dici debeat. Plinius, eúmque sequuti Ruellius & Marcellus Cammaron legunt scribúntque, quòd radicem modicam inflexam, & cammaro (est autem quædam cancrorum species) similem marino aconitum habeat, quam tamen Dioscorides non cammaro, sed scorpionis caudæ assimilauit. Reperi tamen omnia exemplaria tum Nicandri, tum Dioscoridis Cammoron habere, atq; ita legendum vetus Nicandri interpres planè innuit, κάμμορον explicans κακῷ μόρῳ ἀναιρῶν, hoc est, sæua morte perimens.

CAVTIBVS.) Quod Græcè dicitur ἐν ἀκοναίοις ὀρόγκοις, ambiguum est an de Aconis (qui secundum Theophrastum Peryandinorum pagus est, prope Heracleam Ponti, secũdum autem alios Bithyniæ portus) intelligatur, an simpliciter de monte omni in quo cautes, quas Græci ἀκόνας dicunt, nascuntur. Postremum probabilius mihi videtur, quod de Aconito Theophrastus scripserit, nõ tantùm Aconis, sed etiam vbique, verùm petrosis in locis, ipsum prouenire, quódque Ouidius de eo scripserit hunc in modum:

Quæ, quia nascuntur dura viuacia caute,
Agrestes aconita vocant.

CALCEM.) Medicamentum, hoc est, valdè exiccans redundantem ex aconito humiditatem, vti & scoria ferri, cuius postea faciet mentionem. Nec verò dubium est quin communia omnium venenorum remedia tentare primùm oporteat, sicuti antè ostendimus, hoc est, venenum vomitionibus, educere, aut clystere per inferna deijcere.

ABROTONI.) Abrotonum & marrubium calida sunt, & siccant tertio excessu, item & ruta, quæ præterea tota substantia venenis aduersatur.

Pag. 133. CHAMÆLÆI.) Chamælæa surculosa est & de fruticum genere, multum deterget. nam & multum habet amaritudinis, sed præterea bilem pituitámque purgatione educit.

PICEÆ.) Scribit Dioscorides chamæpityn herbam, quæ terrestris picea est, existimari priuatim contra aconitum remedio esse, & in Heraclea Ponti, quo loco etiam nascitur aconitum, prouenire. Quanquam & manifesta qualitate prodesse potest, abstergendo, expurgandóque viscera, & valenter siccando.

ONITIDA.) Onitis species est origani, sed origano aliquanto inefficacior. Calfacit & siccat, & peculiarem aduersus venena vim possidet. Sic & polycnemon, cui magna est cum origano similitudo.

EX GALLO.) Galenus secundo Antidotôn, pinguis gallinæ iure vtitur. Sed nihil vetat etiam antiqui gallinacei ius exhibere, quòd venenum internis partibus adhærens maximè detergeat. Cæterum tum pinguis gallinæ, tũ vituli elixi liquamentum, non tam ad curationem, quàm εἰς τὴν ἀνάληψιν facere videtur. Nam post tam vehementer siccantia, exhibere eiusmodi ἐπικεραστικὰ rationi consentaneum est. Nisi quis & illa ad curationem conducere hac ratione existimet, quòd pinguedine sua meatus occludant, ne facile venenum in venas transeat, & ventriculum resoluentia faciliorem ad deiectiones efficiant.

BALSAMA.) Balsamum excalfacit & siccat, ideò putredini ab aconito inductæ medetur. Sed & vim quandam habet aduersus omnia venena peculiarem, præsertim succus eius qui opobalsamum dicitur.

COAGVLA.) Coagulum omne acrem, digerentem, & resiccantem facultatem possidet. Licet ergo ex his videre quàm rectè medicamẽta omnia contra aconitum instituta consentiãt, & omnia calida & sicca existere. Proinde frigidum humidúmque esse aconitum contra multorum opinionem. Nec obest quòd ipsum Galenus inter putrefaciẽtia recenset. Non est enim necesse omnia quæ quocunque modo putrefaciunt, calida putare. Pag. 133.

MORI.) Radix mori, præsertim autem eius cortex, purgat aluum, & modicè adstringit, ac purgatione quidem aconitum educit, adstrictione verò iter illi ad venas præcludit. Hoc medicamentum etiam Dioscorides libro primo commendat.

CERVSSA.) Multas quidem ad res vtilis est, sed intrò assumpta, veneni maleficiũ habet. Conficitur ex plumbo acris aceti vapore soluto: nec tamen acris est aut mordax, sed refrigerat & siccat, atque ideò emplasticam vim obtinet. eam ob causam quum primùm sumpta est, palato, linguæ, gingiuis, dentibus & faucibus inhæret, vnde candor partibus illis inducitur.

TVSSIT.) Pulmones asperáque arteria affectionem suam tussi declarant. Afficiuntur autem non tantùm humorum affluxu, sed etiam quauis intemperie, vt hîc frigida & sicca. Pag. 134.

FALSA modo.) Id fit vaporibus frigiditate densatis & conuolutis. Refrigeratur enim cerebrum, adeò vt æger grauitatem eius sentiat, nec sustinere possit. quo quidem principio refrigerato, non mirum est si corpus vniuersum frigescat, & viribus destitutum torpeat.

AT PRÆBE.) Primùm moliri oportet cerussæ vacuationem tùm per vomitus, tùm per deiectiones: ad vtrumque pinguia sunt efficacissima. Nam & in ventriculo supernatant, & intestina quodammodo inungunt, & efficiũt lubrica. Quare oleum, lac, & maluæ decoctum conueniunt: nec has quidem tantùm ob causas (sunt enim reliquis omnibus venenis communes) quòd cerussæ qualitatibus contrarias qualitates sortita sunt.

PREMADIA.) Plures sunt oliuarum differentiæ, quarum vnam esse Premadiam vocatam non est dubitandum, de qua tamen non potui quidquam ab alio scriptum reperire.

RVGIS.) Rugæ lactis sunt pellicula illa quæ lacti superinducitur, à Græcis γραῦς appellata, propterea quòd manifestas rugas, instar vetulæ, habeat. Hanc à lacte credo eximendam, quoniam siccitatis quodammodo particeps est, & ori faucibúsque cerussa adhuc imbutis affigitur & inhæret.

SESAMA.) Sesamum multùm viscidum & pingue est, modicè calfacit & emollit. Quare siccitati cerussæ resistit, nec patitur eam intra corpus resiccari & concrescere.

LIXIVIA.) Lixiuia hæc incidit & abstergit cerussam, internísque gulæ, ventriculi, & cætero-

rum vasorum spatijs affixam, auellit. Itaque non modo ea colluendum os gargarizandúmque, sed etiam bibere ipsam expedit, sicut & aquam mulsam, quam Dioscorides his qui cerussam hausère præterea bibendam consulit.

Pag.134. PERSEA.) Persicorum ossa siue nuclei euidentem habent amaritudinem. Proinde calfaciunt & detergent. Est autem persea arbor à Perseo dicta, quam ille primus Mycenis, vt ait Nicander, plantauit, dono sibi datam à Cepheo, postea quàm Medusæ collum amputasset, quod fœcundum Nicander vocat, quoniam ex eo Chrysaor & Pegasus nati sunt, vt scribit Hesiodus in Theogonia.

CAPVLVS.) Ferunt Mercurium Perseo ex fatis denunciasse & præcepisse, vt vbi gladij manubrium excideret, illic vrbem conderet. quod cùm euenisset, vrbem Mycenen, siue Mycenas appellauit. Est autem in Peloponneso condita.

Pag.137. ATALYMNI.) Ego prunum esse suspicor, quòd cùm Dioscorides omnia ferè è Nicandro in librum suum sextum transtulerit, & magna ex parte verbum verbo reddiderit, commendet prunorum gummi contra cerussam.

CALENTIBVS vndis.) Post maiorem cerussæ partem vomitibus & deiectionibus redditam, quod reliquum est, & iam in venas corpúsque receptum, id balneo digerere haud inutile fuerit, à quo non hoc tantùm commodi, sed etiam intemperiei per cerussam inductæ alteratio speratur.

SATVR.) Ciborum & vini copia non modò cerussæ, verùm aliorum etiam omnium venenorum maleficia temperat, & nonnunquam vomitus aut deiectionis alui occasionem præbet.

CANTHARIDES.) Cãtharides omnibus notæ sunt. Calfaciunt & siccant excessu quarto, vrunt, erodunt, mordicant, putrefaciunt, sed maximè infestæ sunt renibus & vesicæ, cúmque his ex professo inimicitias exercere videntur. Accidunt autem ab eorum potu asperrima omnium & difficillima symptomata.

PICIS.) Non tantùm odore, sed & gustu grauis est cantharidum potio, etiam si gustus modò mentionem fecisse Dioscorides videatur.

IN labijs.) Haustis cantharidibus cuncta ferè ab ore vsque ad vesicam erodi sentiuntur, quæ in tres partes distinxit Nicander, labra, ventriculum medium, & imam aluum.

VLCERA.) Vesica maximè inflammatur, inde δυσουρία superuenit, & sæpissimè sanguinis mictus.

PECTVS anhelat.) Inflammatio & febris ardentissima difficilem inducunt respirationem, vt ea parte compressus esse thorax videatur, quâ chartilagineus est.

IRA.) Propensissimi sunt ad iracundiam, spiritu vitali inflammato, & circa cor ebulliente.

PANDICVLATIO.) Id fit ad extremum fractis, & exolutis viribus, quibus corpus humanum confirmatur.

MENTE feruntur.) Phrenitis tandem sequitur tam vehementes inflammationes spirituum & humorum, neque vlla menti requies datur, quòd calore biléque diuexetur.

Pag.137. PVLEIVM.) Pulegium acre & subamarum est, plurimúmque tum excalfacit, tum extenuat. Quamobrem non potest manifesta qualitate contra cantharidas prodesse, sed vi totius substantiæ Alexipharmaca, cuius nemo possit, vt ait Galenus, rationem assignare. Nec vero tantum cantharidibus, sed omnium etiam venenatorum morsibus cum vino potum subuenire Dioscorides docet.

TRISTI.) Ferunt Cererem cum filiam raptam quæreret, luctu faméque afflictam, ab Hippothoonte hospitio exceptam fuisse, & illic puleium cum aqua bibisse, interea dum Iambe famula multis salibus dicterijsque luderet, vt Cererem etiam quamuis tristem, ridere compulerit.

CEREBELLA.) Omne cerebrum pituitosum est, difficulter recipit concoctionem, tardè digeritur, crassum succum generat, & præter alia mouet nauseam. Itaque ciendis vomitibus accommodatissimum est, multóque magis cum lini semine, quod flatuosum est, nec facile à stomacho, propter leuitatem, potest comprehendi. Nec verò tantùm hæc à Nicãdro nominatim expressa præbere oportet, sed & omnia pari prædita facultate, vt gallinaceorum, hœdorum, porcellorum, omnésque pingues carnes longiore coctura flaccescentes. Tales namque aluum lubricant, & cantharidum simul obtundunt acrimoniam. Pag.138.

CRVDO in ventre.) Cogendus ad vomitum æger est, dum adhuc venenum in ventriculo continetur, necdum ab eo transijt in maiores venas: tantúmque prædicti cibi offerendum, donec ventriculus nimio humore redundans euomat.

PERFVNDE.) Clysterem inijcere conuenit, præsertim ex lacte, quòd ardori inflammationíque tantæ moderetur.

BIBERE.) Lac serosa substantia refrigerat & deterget, & internum æstum à cantharidibus excitatum compescit, potum magis quàm per clysterem intromissum.

VITIS ramos.) Vitium teneri palmites extergendi vim habent, & aliquam simul refrigerandi.

ASPERAQVE.) Non possum facilè diuinare quam hic herbam Nicander depingat asphodelo similem, cum nec eius interpres hanc proprio nomine appellet, nec eius mentionem Dioscorides libro sexto fecisse videatur.

PARTHENIÆ.) Samium astera intelligit, qui & mediocriter refrigerare, & sanguinis profluuia, quæ ferè cantharidas consequuntur, sistere, tum dysentericis exulcerationibus mederi potest, & vim præterea habet toti substantiæ insitam aduersus omnis generis venena, Hanc aries inuenisse dicitur in Phyllide, quod nomen fodinæ est in qua terra illa legitur.

SAPAM.) Sapa medicamentum est παρηγορικόν. Ruta tota substantia venenis resistit. Expedit igitur rutam conterere, eámque miscere cum sapa seu passo, & vnguento irino rosaceóque. Eadem aduersus cantharidas vtuntur antidoto Dioscorides & Galenus. Est autem irinum tum oleum, tum vnguentum excitandis vomitibus conueniens.

SI QVISQVAM.) De coriano siue coriandro non conuenit inter Dioscoridem & Galenum: ille frigidum credidit, hic calidũ esse magnis rationibus asseuerat. Multi autem non ignoti nominis medici, diffidentes tantorũ virorum opiniones cõciliant, dicentes recens quidem coriandrum frigidum esse ad extremum primum gradum, & siccum ordine secundo: inueteratum autem, sed adhuc integrum, calidum esse. Verùm in recenti plus multò noxæ inesse crediderim quã in vetere, etiamsi Dioscorides copiosiorem & continuum eius vsum cauendum admoneat nullo recentis aut veteris, facto discrimine. Sed cùm mentẽ non leui periculo tentet, mirum est tantam illi vim esse ad repercutiẽdos Pag.138.

vapores qui in caput feruntur, infuso in acetum & postea exsiccato, sicut vulgò preparari assolet. Credo autem non ab vlla quidem insigni qualitate coriandri furorem illum animi exoriri, sed à naturali potius quæ illi inest proprietate.

GRAVITER.) Tam grauis est sumpti coriandri odor, vt toto corpore illius qui id hauserit, sentiatur. Quod quidem non omni coriano accidere dicit Græcus Nicandri interpres, sed agresti modò, quod ab eo describitur folijs latioribus, & procerioribus, multis adnatis, numerosa radice & plurimis ornatum floribus. Alterum enim quod satiuum est, ait suaue esse, & odoris non ingrati.

Pag. 45. AT CONTRA.) Non est dubium in curatione coriandri, vti & aliorum omnium, prouocandas esse vomitiones, id quod irino oleo moliendum Dioscorides admonet. Reliquum curationis partim per illa quæ tota substantia medentur venenis, partim per alia quæ manifesta qualitate alterant, perficitur. Quorum vtrunque mero præstari haud ineptè diximus. Cuius quidem qualitatem si spectemus, videbitur coriandrum viride, de quo hic sermo habetur, frigidum esse.

OVORVM.) Galenus coriandri facultates exponens, haud parum illi inesse dixit humiditatis. Quamobrem ouorum putamina trita cum sale aut muria, ipsáque per se muria, salsáque omnia contra coriandrum auxilio sunt. Illa enim valdè exsiccant. Ego verò non tam siccitate, quàm naturali & occulti antipathia salem salsáque sumpto coriandro mederi puto.

NEPTVNVS.) Digressio est poetica, minimè quidem ad coriandri curationem conducens, sed medico & philosopho non indigna, per quam maximarum in orbe rerum, quarum in hac vita præcipuus vsus est, naturam exponit.

NIVIS.) Si frigidum coriandrum est, haud rectè nix videtur exhiberi. Verùm refrigerandæ bili accommodatissima est, cuius feruore maxima phrenitis oboritur hausto coriandro. Adde quòd eam non omni tempore, sed oporæ feruoribus exhibendam Nicander præcipit, quam ipse elegantissimè per vindemiam describit.

TV quoque.) Cicutam maximè refrigerare omnes norunt, vt Auerroem, vel eius interpretem & conciliatorem nostrum, pudere debeat, eam calidam & siccam tertio gradu scripsisse. id enim haustæ cicutæ symptomata euidentissimè ostendunt: Capitis grauitas, vertigines, caligo oculorum, mētis abalienatio, motus maxima imbecillitas, intercepta respiratio, suffocatio, extremarum corporis partium perfrictiones, nullus pulsus arteriarum, Græci ἀσφυξίαν vocant. Hæc enim omnia ex frigiditate, tanquam prima causa, nascuntur.

Pag. 46. OLEO.) Adhibetur oleum ad ciendos vomitus: post quos clysteres inijciendi & purgantia medicamenta propinanda sunt, quæ delapsam in intestina eius portionem exturbent: postea verò ad efficacissimum remedium, meracas vini potiones, transeundum. Debet autem vinum generosum esse. quod enim debile est & parum calidum, non potest cicutæ immensam frigiditatem superare, sed hoc præterea adfert detrimenti, quòd cicutam ipsam, quam in ventriculo remanere & pigrescere præstaret, secum per venas & arterias in cor deducit, vbi extincto vitali calore, occidit.

LAVRVM.) Laurus vehementer calefacit: daucus item & piper. Sed semen vrticæ minus, tamen maximam partium tenuitatem obtinet, per quam facilè eicutæ crassities incidi tenuarique potest. quia autem non tam calidum est quàm fortasse expedit, ideò cum pipere misceri debet.

CYRENAICA.) Succus Cyrenaicus, qui & silphij & laseris liquor aliter dicitur, etiam atque etiam calfacit. Irinum quoque vnguentum oleumque calidum est, & præterea vomitum, sicut diximus, facit.

MVLSA.) Et mulsa, & lac non tam ad cicutæ curationem conducunt, quàm pertinent ad analepticen, simúlque prohibent ne tam calida medicamenta quibus vsi sumus, corpori noceant. Itaque per interualla debet lac siue asininum siue etiam vaccinum exhiberi, quod & medicamentorum acrimoniam obtundit, & aliquam præterea vitiosi humoris partem, æquè ac mulsa deterget.

TOXICVM.) quid sit, incertum adhuc est. Plinius falsò putauit à taxo, arbore venenata, dictū. Sunt enim vtriusque veneni accidentia multùm inter se diuersa, & à Nicandro atque Dioscoride manifestò distincta. Est autem toxicum veneni certa quædam species, quo barbari sagittas suas olim tingebant, quæ Græcis τόξα vocantur. Nec tamen venenum omne quo illæ tingebantur, hoc nomine appellabant. Nam & dorycnio inficiebantur aliquandò, de quo postea suo loco dicemus. Dioscorides toxicum plantæ genus esse innuit libro quinto: ipsúmque Asclepiades & Galenus inter simplicia venena annumerant, libro secundo Antidotôn. Quorum sententiæ accedit & Lucanus potea lib. 9. agens de aspide, quæ solo veterno interficit.

Non tam (inquit) veloci corrumpunt pocula letho
Stipite quæ diro virgas mentita Sabæas,
Toxica fatilegi carpunt matura Sabæi.

Nec pœnitendum quidem est veneni tam perniciosi notitiam perijsse, sed seculo potius nostro gratulandum, id genus deleterij deterrimi, quod prioribus seculis tam notum erat, & vsitatum, vt aliquā ipsius descriptionem afferre antiquos pigeret, nunc prorsus ignotum esse.

INFLATVR.) Græcè est παχύνεται, id est intumescit. Dioscorides dixit, inflammatur, tumoris substantiam particularius explicans. ex quo, & reliquis item accidentibus colligi potest, toxicum præter totius substantiæ veneficam facultatem, caliditate & siccitate vehementer nocuisse.

ENSIS.) Exclamat, inquit, veluti is, cui aliquis ense minatur exitium, aut velut Rheæ æditua & sacerdos nona luna, hoc est, nono die mensis, quo die Rheæ deûm matri sacrificia fieri solebant apud antiquos. Pag. 47.

SPVMAM.) Hoc à magno feruore & motu humoris & spirituum prouenit, vt norunt qui spumæ generationem ex Galeno didicere.

QVEM.) Primum oportet vinculis arctè deligatos compescere. Est enim illis tam vehemens phrenitis, vt nisi illata vi & necessitate cogantur, medico non obediant. Deinde vinum plurimum in os infunde, donec euomant, nisi consultius agere Dioscorides videatur, qui non vino in tanta phrenitide, sed passo & oleo rosaceo vtitur. Ad vomitum quoque conducit anseris ius decocti, simúlque immensam toxici siccitatem emendat.

ET VIRGVLTA.) Omnia malorum genera exhausto toxico conueniunt, nec earum modo fructus, sed virgulta etiam cortice suo nudata: quæ ego puto decoquenda in aqua simul cum puleio, & postea bibendum ipsorum decoctum. Mala autem ipsa etiam citra coctūram esitasse prodest. Cuncta

equidem hanc ob causam vtilia esse arbitror, quòd frigida sint & humida, quibus duabus qualitatibus toxici intemperies refrænatur. Sed potissimùm struthia cotoneáque, quæ Cydonia, à Cydone Cretæ oppido, vnde primùm aduecta sunt, Græcis nuncupantur, iuuant: quia præterea adstringant, & ventriculum roborantia, vaporum partem qui feruntur in cerebrum, reprimant.

QVODQVE rosam.) Oleum rosaceum & irinum adhibentur ad ciendas vomitiones. Sed rosaceum priuatim feruorem atque incendia toxici restinguit. Ea verò per lanam instillare intra fauces oportet, quòd insania furórque ęgrum diuexet.

VIX vnquam.) Tantum est toxici scelus, vt non nisi difficillima curatione, rarissiméque incolumes euadunt qui id hauserint. Quòd si qui extra periculum redditi sunt, non nisi post longum tempus è stratis surgunt; & cùm surrexerint attoniti reliquo tempore vitam agunt. Non est enim dubium quin cerebrum illo maximè lædatur, atque vt tam vehementis phrenitidis, quæ superuenit, impetus sedetur, omnibus modis principem illam partem refrigerandam stupefaciendámque esse necessario, vt mortem liceat tam præsentaneam declinare. Quo fit vt æger promptissimè attonitus euadat: eique perpetua ferè scotomia oculorum aciem obtundat.

Pag. 43. CARO liuet.) Obiter hîc symptomata recenset eorum qui cuspide toxico infecta vulnerati sūt. Caro quidem liuida est, quia putrescit vnà cum ipso veneno: multísque postea in locis vicina cutis disrumpitur, putrido humore tabóq; plena. Quod autem toxicum virus vipereum dicatur, non inde rectè colligas ex vipera compositum fuisse, nanque Dioscorides, vt antè diximus, toxicum plantæ speciem facit: sed vipereum dicitur quasi deterrimum & maximè exitiale. Versus Nicandri sic habet, πικρὸς δ' ὑποσήπεται ἰὸς ἰός.

Pag. 42. SI QVISQVAM.) Ephemerum duplex est Galeno. vnum quod folia caulémque lilio similem habet, & radicem oblongam, alióque nomine iris agrestis dicitur: alterum vero deleterium & lethale, quod aliter Colchicum, quoniam in Colchide regione Ponto vicina enascitur, & à Romanis bulbus agrestis appellatur. Radicem hoc habet rotundam. vulgo Hermodactylon esse creditur. Theophrastus scripsit ephemeron venenatum, de quo hic agitur, hellebori folio esse, eámque ob causam ita dictum, quod eodem die iuguler. Cum autem multis rebus commune sit ephemeri nomen, vt ambiguitatem tolleret Nicander, addidit infestos Medeæ Colchidis ignes, quòd forte eo Medea in veneficijs vteretur, aut ipsum prima inuenerit. Græcus interpres male putat ephemerum veneni genus esse non simplex, sed compositum.

VRITVR.) Erodendi vim inesse ephemero patet ex symptomatis, & propterea toto genere deleterium esse.

HOC VBI.) Suffocationes & ponderosæ ventriculi grauitates fiūt assumpto Colchico, quales à fungis sentiuntur. Itaque primum grauatur & æstuat stomachus. Deinde inualescente malo eroditur à veneni acrimonia, & cruorem strigmentis mistum per inferna effundit. Vnà autem frequentes etiam vomitus excitātur, per quos liquida quædam vacuantur, aquæ in qua recens mactatæ carnes ablutæ fuerint, similia. Ex quo symptomate necessario colligitur iecur inflammatum esse, sicut à Galeno libro quinto de Locis affectis demōstratū est.

SÆPE.) Præcipua mala quæ Colchico inferuntur, sunt, intestinorum læuitas & tormina. Quare non abs re quercus & glandes sic affectis deuorantur. Sunt enim partes omnes quercus adstringentis facultatis participes. Adstringit etiam fagus, & omnes imbecillas partes corroborat. Itaq; sunt hæc non Colchici quidem, sed eius symptomatum remedia.

LAC.) Ad mitigandos dolores, & ardores restinguendos adhibetur, nec dubium est quin non solum bibi, sed etiam per clysterem inijci possit, quomodo in omnibus dysentericis medici inijciūt, sed præsertim bubulum, quod tam præsenti ope dicitur his qui Colchicum biberint, mederi, vt vbi id fit, nullum aliud efficacius remedium quærere oporteat.

A SANGVINE.) Herba hæc est quæ à Romanis sanguinalis dicitur, à Græcis autem polygonos. Adstringit fluentem aluum, stomachi ardores refrigerat, & internis partibus Colchico debilitatis robur addit.

VITEVS.) Extrema vitis germina modicè possunt sordes intestinis adhærentes detergere, simúlque haud obscuram habent adstrictionem. Quod autem & tota rubus adstringat, manifestissimum est.

NVCEM.) Castaneam nucem appellat Nicander, quam tamen inter glandes Dioscorides recenset. Sic dicta est à Castano Magnesiæ oppido, vel, vt alij volunt, Apuliæ, non procul à Tarento. Adstringentis est facultatis, præsertim verò quæ inter corium & carnem earum subiecta membrana est. Nec vero illa tantùm, sed etiam eius caro priuatim, his qui ephemerum hauserint, vtilissima esse proditur.

FERVLÆ.) Medulla ferulæ adstringentem habet facultatem. ideo contra tormina vtiliter bibitur, cœliacis item & sanguinem expuentibus. Sed visus est mihi hoc potissimum in loco mutilus Nicander, & hemistichia duo amisisse, sicque ex duobus versibus vnum male factum fuisse. Namque hemistichium hoc, ὅτε θερμηθείσῃ, alium finem habere debet quàm nunc habeat in nostris exemplaribus: similiter & extremum hoc φιλοζώοιο πέτηλα, finis esse debet alterius versus. Cæterum ego reddere tentaui quod deesse Nicandro videbatur, idque facilè supplere fuit ex Græco interprete, qui Promethei κλοπὴν, hoc est furtum ita interpretatur, quasi hoc nomen versibus suis Nicander inseruisset. Pag. 43.

SERPYLLI.) Serpyllum cum lacte decoctum exhibendum esse puto, priusquam mala ex Colchico inualescant. Hic enim suffocationibus medetur, crassitiem veneni & flatuum ab eo prodeuntium incidens discutiénsque. Est enim serpylli facultas acris & excalfactoria, eámque ob causam vbi oborta iam dysenteria est, serpyllo videtur esse abstinendum.

MYRTVS.) Hæc gustu aspertima est, æquè & mali Punici putamen, quod malicorium dicitur. Proinde lienteriam & tormina ex potu ephemeri contracta sanant.

NE VERO.) Ixias siue vlophonum chamæleonis species est viscum ferentis. Neque enim simpliciter chamæleo existimari debet, etiamsi huius quoque radix venenosa est, & canes, sues, muresque occidat. Nam & Paulus Ægineta seorsum de ixia déque chamæleone scripsit, multúmque differentia vtriúsque symptomata enumerauit. Ipséque Dioscorides in prooemio lib. 6. venena in suas quæ-

que classes digerens, inter radices chamæleonem & ixiam separatim recenset. Ex quo apparet non viscum quidem ipsum chamæleonis, sed eius radicem deleteriam esse, maximéq; si verum est quod proditur, Cretenses mulieres chamæleonis viscum mandere solitas esse lucubrationum gratia, ne somnum ineant in opere. Cæterùm à visco Ixias nomen factum est, quasi viscariam plantam dicas. Nãque visco redundat, tam tenaci & pernicioso, vt non nisi interaneorum conglutinatu interitum adferre videatur. Vnde & οὐλόφονον nuncupatum puto, quasi οὖλον φόνον φέρων, hoc est perniciosam mortem inferens.

MOX tumor.) Notæ quibus ixiam deprehendas sunt, ocimi sapor, lingua tumens & inflammata, defectus animi, mentis abalienatio, meatuum omnium obstructio, viscerum intestinorúmque tumultus & strepitus, & suppressa corporis excrementa.

VIX tandem.) Afflatuum copia comprimitur diaphragma, vnde difficillima omnino respiratio est.

MEDICATA.) Exhibito purgante medicamento, pituita crassa & inuiscata deijcitur, similis ouorum albumini, quod sæpissimè gallinæ nondum maturum perfectúmque, & sine testa abortiunt.

Pag. 46. SED tantos.) Post vomitus & alui deiectiones peractas, remedio est absinthij dilutum cum musto, aut vino copioso, aut aceto mulso exhaustum valet enim ad referendas obstructiones & discutiendos nimium crassos flatus.

RESINA.) Resinæ omnes desiccant & calefaciunt, viribus tamen imparibus, atque ideo digerunt & detergent, simúlque partium sortitæ sunt tenuitatem. Quare his prosunt qui vlophonum deglutierint, sed præcipuè terebinthina, vt quæ vt minimum habeat acrimonia, & post hanc picea, deinde pinea.

CONVENIT.) Quamuis vlophonum calidum sit & siccum, quia tamen viscosum est, eáque de causa noxium, incidentia & detergentia postulat medicamenta. Itaque polium rectè administratur, quòd & visceribus omnibus obstructiones eximat, & suppressis ab vlophono excrementis vacuationem liberam restituat.

RVTÆ.) Ruta crassos lentósque humores valenter incidit, vnde vrinas mouet. est & tenuium partium: quare flatus maximè compescit. Habet etiam nardus vires easdem, licet imbecilliores. Idẽ potest & castorium celeberrimum facultatibus istis medicamentum, & à Galeno in libris simplicium maximè prædicatum laser æquè & liquor eius qui κατ' ἐξοχὴν succus appellatur.

LACTIS.) Lac omnibus ferè venenis competit, tum quòd temperatissimum sit, tum quòd eorum acrimoniam reprimat, quódque præter cætera analepticum sit.

AT SI.) Credo frequentius quondam epoti taurini sanguinis periculum fuisse inter sacrificia, multis, cum tauros immolarent, & parum propitia exta intuerentur, in summam rerum desperationem adductis. Hoc modo fertur Themistocles olim perijsse in Ioniæ Magnesia, cùm poculo exceptum tauri sanguinem repente hausisset. Magnam habet is crassitiem, ideóque celerrimè coit & durescit in ventriculo, magísque quàm alius quilibet sanguis. Omnis enim protinus vt extra vasa sua effusus est, concrescit, & in grumos glomeratur. Inde adstrictio gutturis & intercepto anhelitu suffocatio.

CONVVLSVS.) Non est dubium quin sanguis ille in ventriculo grumosus & haud facilis solutu, neque per vomitum reddi possit, neque in aluum descendere, eámque ob rem corrumpatur, & malignos vapores in cerebrum mittat, & grauiter os ventriculi offendat, vt ex eo symptomata epilecticorum similia, conuulsiones, concussiones vniuersi corporis & spuma circa os proueniant.

SED TV.) Vnum est in taurino sanguine totius curationis præcipuum caput, vt coëuntem durescentémque sanguinem soluamus, perq; aluum præcipitemus. Vomitum enim in hoc Dioscorides improbat, vitandúmque monet, quòd eo conatu sanguinis grumi magis se densant. Sunt autem ficorum cradæ siue grossi ad eam rem accommodatissimi, qui adeo calidi sunt & tenuium partium, vt si cum carnibus bubulis vel durissimis incoquãtur, eas friabiles & teneras efficiant. Eas Nicander non cum aceto syncero, sed cum posca sumendas consulit, quæ etiam vim habet incidendi & attenuandi.

COAGVLA.) Coagulum omne digerentis est facultatis, nec leporinum tantùm, sed etiam omnium aliorum animalium. Lac tamen in ventre coagulatum dissoluit efficacius quàm cætera, & cõcretum simili modo sanguinem. Est autem cum aceto eliquandum percolandúmque. Pag. 47.

NITRI.) Nitrum tenuium partium est, intróque sumptum secat & extenuat crassos lentósque succos potentius multo quàm sal. Easdem ferè vires habent silphium, succus Cyrenaicus, brassicæ semen in aceto infusum, & conyzæ vtrumque genus. Pag. 48.

RVBETI.) Rubi folia, germina, flos, fructus, radix, denique totus ipse rubus non leuiter adstringit, vnde & ventris profluuia strenuè sistit. Ex quo mirum videri potest, ipsum in hoc affectu contrariam poscente curationem exhiberi. Verum ille dissimilium partium est, habétque, sed præsertim radix eius præter adstrictionem, non paucam tenuem substantiam, per quam & lapides renum comminuit. Dioscorides non germina, sed succum eius ex aceto propinat.

SED neque.) Buprestis animal quoddam est cantharidi & specie & viribus adsimile, vt ait Galenus, vel vt Plinius scarabæo longipedi. Sed & Nicander & Dioscorides Buprestidem manifestè inter animalia recensent. Plinius tamen alterius Buprestis, oleris cuiusdam agrestis, mentionem facit, quam & boum venenum dicit, eáque degustata boues prosilire, & à veteribus contra eam remedia, tanquam contra venenum prodita fuisse. Idem scripsit & Etymologici auctor, nisi quod in hoc nomine βοῶν non animalis speciem, sed magnitudinem significare arbitratur.

NITRO.) Dioscorides gustu tantùm nitri buprestidem prodidit. Nicander verò & gustu & odore grauceolentiam nitri sentiri cecinit.

VRINA.) Vt est buprestis viribus cantharidi similis, ita similes notas habet, de quibus antè diximus.

TYMPANICVS.) Flatibus scatet corpus vniuersum, adeo vt & vmbilicus, qui sordidus est, & veluti sentina corporis intumescat supra modum, sicut solet per hydropas tympanicos fieri, ipsáque cutis extima velut contractior facta distendatur.

INFLAT.) Verbum πρήθειν siue πρήθειν à quo

βουπρῆστις dicitur, & inflammare & inflare significat. Plinius in priore significato accepit, scribens buprestidem haustam ita inflammare vt rumpat. nisi mendosus codex est, & legendum sit, ita inflat vt rumpat. Quam ego lectionem sequi malim. Siquidem inflationi potius quàm inflammationi succedit ruptio: & Dioscorides magnos tumores à buprestide, non autem inflammationes scripsit excitari, qui in omnibus fidus Nicandri interpres esse solet. Ipsáque experientia rem ita se habere attestatur.

Pag. 48. SED tamen.) Haustæ buprestidi conueniunt quæcunque contra cantharidas opitulantur, priuatim autem ficus aridæ, quæ propriè caricæ appellãtur, in vino intritæ, aut etiam decoctæ. Sunt enim moderatè calidæ, & anodynæ: habéntque aliquam partium tenuitatem, per quam ad flatus discutiendos valent. Quas etiam ob facultates febribus conferre possunt, humorem concoquentes, incidentes & detergentes. Id quod siccæ magis quàm virides efficiunt. Sed & hac ratione fortè conuenient, quòd aluum adstrictam subducunt.

LAC.) Interea dum flatibus distenduntur hypochondria, lac dare malum est. Itaque in hoc affectu non nisi inclinato decedentéque iam periculo propinari debet. Est autem, sicuti antè diximus, maximè ἀναθρεπτικὸν, neque aliud vsquam est cui maior cum substantia corporis nostri similitudo insit, & succum meliorem generet, sed præcipuè fœmininum, quod meritò Nicander eam ob rem prætulit vaccino.

PALMÆ.) Distinxit apertè Dioscorides tempus exhibendi fructus palmarum, scilicet quando iam buprestidis symptomata desierunt, & tumor ferè totus resedit. Tunc enim non leui adstrictione roborat interna viscera, exsiccat humoris vitiosi reliquias, suóque calore non pauco nostrum auget.

ACHRADIS.) Achras pirus est syluestris. Bacchea & myrtea pirorum sunt species. Sunt autem pira omnia frigida & adstringentia, ac frigiditate quidem calidam buprestidis intemperiem emendant, adstrictione verò stomacho grata sunt, ipsúmque roborant.

Pag. 48. AD vomitum.) Non oportet remediorum ordinem in poeta requirere. Ecce enim quod primò fieri debuit, postremum adscripsit, omnibus modis ægro vomitum prouocandum esse.

PAPYRO.) Vult charta intorta inflexáque gulam irritari. Quod autem papyrum fauces purgare dicit, non ita accipiendum est, quasi propria vis illi ad eam rem insit, sed quòd gula ab eo lacessita per fauces noxius humor effundatur, non aliter quàm à digitis, & penna, aut alio quouis altè in os demisso. Nicander Græcè vocat κακῶν ἐρυγῆσαι φάρυγγος.

SIN.) Lac non est natura sua venenosum, sed per errorem tantùm veneni mala inuehit. Error autem in lactis vsu maximus est, ipsum statim vt inditum coagulum est, haurire. Nam quia priusquã concreuerit, editur, postea in vẽtriculo concrescit, & intra priores etiam venas, quæ per initia ipsum exceperint: factáque obstructione suffocationis pericula eueniunt. Quod sanè non eueniret, si admixto coagulo interpositáque mora ipsum in vasculo suo concrescere pateremur. Sic enim deuoratum in ventriculo manet dum concoquatur, & ex crasso tenuatum in venas transsumitur. Illud autem contra liquidum, sicut erat, in venas recipitur vnà cum coagulo suo, cui adhuc vires integræ sunt, ilsícque glomeratur, neq; prius inde discedit quàm concoctum tenuatúmque. Ex quo manifestè patet quæ sit lactis in caseum recens concreti à proposito nunc lacte differentia.

POTVM præbe.) Sicut in taurino sanguine vomitus vitandus est, ita in proposito etiam lacte, quòd in conatu illo vomendi lac angustis stomachi meatibus valentius impingatur. Est & salsis omnibus abstinendum, quia liquata expressáque salsamentis tenui lactis humiditate, reliquum crassius euadit, & difficilius ideò soluitur. Danda sunt igitur statim ab initio quæ incidunt & extenuant. His autem præditus est facultatibus potus, quem parat Nicander ex vna parte aceti & duabus passi. Easdem habet & silphium & succus eius vires, cum oxycrato dilutus.

INCIDENS.) Lixiuia omnis tenuium partium est & incidit. Hanc Nicander θρύπτειραν cognominauit. ex quo patet non quamlibet, sed maximè incidentem diligendam esse. Dioscorides hoc Nicandri carmen, sicut reliqua ferè omnia prosa reddens, ἀντὶ τῆς θρυπτείρας πιλοποιητικὴν κονίαν dixit, id est lixiuiam quam parant hi qui τοὺς πίλους, hoc est pileos coactis lanis concinnant, cui lana succida quæ in ea madet, partium tenuitatem indit. Ea Galenus vsus est libro sexto Methodi medendi ad neruum punctum, inque penuria alterius medicamenti, cum fortè ægro vicinum πιλοποιὸν vidisset (sic enim lego, non vt Linacer πιλοπωιὸν, quod verbum omnino nullum in lingua Græca est) aquam ab eo lixiuiam poposcit. Namque digerendi & incidendi vim habet maximam: præsertim si illi additum sit acetum: quod quamuis nostri pileorum artifices non admisceant, quondam tamen addere solitos Plinius commemorat, lib. 8. Naturalis historiæ ca. 48. vbi de lanarum generibus edisserit. Hæc autem potissimum libuit annotasse, vt Marcello Dioscoridis interpreti scrupulum quo mirum in modum torquetur, libro sexto capite de Lacte cui mixtum coagulum est, eximerem. Pag. 48.

THYMI.) Incidit & calefacit vehementer, omnésque ferè suppressas vacuationes restituit.

RACEMVS.) Remedium hoc parum admodum efficax est, nec temerè à Dioscoride neglectum prætermissúmque.

COAGVLA.) Nemo miretur, coagula ad curationem adhiberi, cum tamen ab his omne malum prodierit. Siquidem tam valenter digerunt & extenuant, vt non aliud sit præstantius in hoc affectu præsidium, maximè si cum aceto soluta bibantur. Hoc etiam se expertum fuisse non solùm in leporino, sed etiam in aliorum omnium animalium coagulo Galenus memoriæ prodidit.

NEPETÆ.) Nepeta quæ Græcis calamintha dicitur, essentia est multum tenui, & calida, quare maximè incidit. Bibẽda autem est cum mulsa aut aceto.

NVNC age.) Dorycnium idem esse cum solano furioso Dioscorides in prooemio libri sexti prodidit. Similiter & Plinius, qui præterea dorycnium vocari dixit, quòd olim eius succo lãcearum, quæ δόρατα dicuntur à Græcis, cuspides tingerentur: aliter quàm Demophon qui hanc nominis assignat rationem, quòd ad inferendam mortem pares τοῦ δόρατι vires habeat. De eo præterea Theophrastus scripsit, eum qui drachmæ pondere id biberit, sibi placere ac se pulcherrimum existimare, mente nimirum iam tentari cœpta: qui verò duplicato pondere, magis insanire, spectris animo obuer-

ſantibus: ſi verò triplicato, tam perfectè & ingiter inſanire: quod ſi quid ponderi adijciatur, repente mori. Sed inſaniam quidem inter eius notas Nicander omiſit, vt manifeſtam. Eſt autem temperie frigidum naturáque ſomniferum. Qua quidem qualitate inſaniam excitare non poteſt, quam intemperies veterno contraria parere conſueuit. Ex quo ſequitur id veneni genus vel diſſimiles partes continere, vel occulta quadam proprietate hoc efficere.

Pag. 48. SINGVLTVS.) Symptomata ventriculi ſunt ſingultus & vomitus. Quorum vtrunque accidit ore ventriculi conuulſo à frigitate & ſiccitate dorycnij. Quòd autem ſanguis etiam multus per vomitum erumpat, cauſa eſt vehemens vomendi conatus vel putredo humorum in vẽtriculo, qui non aliter abradunt internas ventriculi tunicas, quàm in dyſenterico affectu inteſtina, ſanguinémque inde exprimunt.

NVNC infra.) Teneſmo vexantur qui dorycnium hauſerint, eúmque humorum putreſcentium acrimonia parit. Quibus malis omnibus vires intantum proſternuntur, vt æger quamuis maximè ſitiens, tamen bibere negligat.

COLLVERE.) Omnia quæ hic contra Dorycnium propoſita ſunt remedia plus prodeſſe puto vi quadam toti ſubſtantiæ inſita, quàm vlla euidenti facultate, niſi fortè probabiliter de his dicatur, quòd humiditate contra dorycnij ſiccitatem pugnent. Nam & lac & paſſum & commemorata piſcium genera humida ſunt. Gallinaceorum verò elixa pectora cur magis quàm reliquæ carnes proſint, nulla ratio eſt.

PISCES.) Teſtacei ferè ſunt omnes hi piſces, eorúmque alij facilè, alij difficilius concoquuntur aut etiam corrumpuntur. Itaque vis potius occulta in his quàm manifeſta ratio eſt, niſi quis ſubducendæ alui gratia exhibendos arbitretur.

NEC VERO.) Quid ſit Pharicum non certò conſtat. Nemo enim eorum qui de venenis ſcripſere, de eo quicquam præter notas & curationem tradiderunt. Apparet hoc tantum ex Dioſcoridis proœmio in libro ſexto, arborem, fruticem, aut herbam eſſe, & proinde ſimplex deleterium fuiſſe. Sed & Galenus libr. 2. Antidotôn ipſum inter ſimplicia venena recenſet. Quidã credidere nardi ſpeciem eſſe, aut aliquid in nardo naſcens, quòd nardum ſapiat, quódque nonnihil veneni vicem gerẽs in nardo gigni ſcriptum legerint, ex quo Piſon illud vulgò nuncupatum, támq; celebre vt iam omnia venenorum genera vno eius nomine deſignentur, Indi conficiant, exitiale non potu modò, ſed & in ſudore corporibus admotũ. Nec repugnat quidem hoc pharicum eſſe, & tamen illi nardum aut nardi ſpicas aduerſari. Multa namque venena produxit natura, quæ ſecum ſuas ferunt antidotos.

ACERBO.) Idjeſt moleſto, ne quis putet hic propriam ſaporis differentiam eſſe. Græce dicitur, ἢ γναθμοῖσιν ἐπὶ βαρὺν ὤπασεν ἄχθον, hoc eſt, quod grauem maxillus infert dolorem.

PERTVRBAT.) Pharicum in furorem agit, neruorum reſolutionem & conuulſiones inducit, ſiue id fiat ab eius ſiccitate, ſiue à multitudine vitioſi humoris in cerebrum confluentis.

Pag. 49. THYLACITIS.) Hoc eſt montanæ nardi cognomen, ſcriptum etiam à Dioſcoride lib. 1. Sic autem nardus dicta eſt, non omnis quidem, ſed quæ in Ciliciæ montibus naſcitur, propterea quod ex Cilicia à mercatoribus in Græciã ſaccũlis concluſa venalis afferretur. θύλαξ enim ſacculũ ex corio factum vtrémq; ſignificat. & θυλακοφόρεις Heſychius interpretatur θυλάκοις περιφέροντας τὰ ἀρώματα καὶ πήραις.

SMYRNIVM) Quod quidam hippoſelinum agreſte cognominant, & Iris, calida ſunt & ſicca. Quare neruorum reſolutionibus auxiliantur, quas pharicum accerſit. Reſiſtunt autem & putredini pharici, quod ego inter deleteria, quæ Græcis σηπεδονώδη à putrefactione dicũtur, annumerandũ puto.

PVDIBVNDA.) Credo luteos illos apices intelligi, qui ex fundo calycis emicant, qui pudendis aſini ſimiles aliquo modo videri poſſunt. Non potui autem fabulam hanc ab alio ſcriptam reperire, mirórque id in Nicandro qui alibi lilium Veneris χάρμα, hoc eſt, delicias appellauit.

SÆPE.) Hic capiti remedia Nicander admouet, quæ & phrenitidem demulceant, & humorum à quibus conuulſio fit & paralyſis, portionem digerant & ſiccent. Hoc ruta præſtat, illud poſca & hordeacea farina efficitur.

NVLLVS.) Quem hyoſcyamum Græci dicunt, Latini Apollinarem herbã & altercum nuncupant. Pag. 49.
Sic autem Græcè dicitur, quòd paſtu eius conuellantur ſues, & in ſummum periculum adducantur, niſi protinus aqua ſe copioſa intus foríſque proluerint. Galenus tria facit eius diſcrimina, vni ſemen atrum, alteri modicè flauum, tertio album tribuit. Sed primum quidem deterrimum eſt, potúmque ebrietati ſimilem amentiam & ſoporem inducit: poſtremum verò in medicina minimè aſpernandũ eſt, tertio ferè exceſſu refrigerans. Itaq; primo nullus vtitur, niſi qui mentis male ſanæ eſt: aut puer, qui pulchritudine floris captus, eũ aliquãdo mãdit.

AT NOXAM.) Facillimè omnium curantur qui hyoſcyamum biberint, ſi copioſam aquã mulſam, aut lac præſertímque aſininum, ſin minus, caprinum aut bubulum exhauriant. Hæc enim hyoſcyami ſiccitatem, à qua amentia eſt, emendant.

SILIQVÆ.) Siliqua arboris genus eſt, ſiliquas pro fructu ferens falcatas & cornibus ſimiles. qua de cauſa eam Græci κεράτιον appellant. Credo hanc ad irritandum vomitum inſtitui, prædulcis enim eſt proinde facile nauſeam mouet, ſumpta præſertim cum oleo, ſicut Nicander conſulit.

CRVDAM). Cuncta ferè remedia hæc pũgnãt contra hyoſcyami frigiditatem, & craſſos vapores qui mentem turbant, incidunt. Inter quæ vrtica primum habet locum; cuius tum fructus, tum folia, tum ſemen, quod præſertim ſiccum eſt maximã habent partium tenuitatem & non minimũ caloris: Præterea abſtergent, & quadam veluti titillatione aluum ſubducunt. Sunt vero & in napy & in naſturcio maiores ad eadem vires.

INTYBA.) Cichorium omne frigidum eſt, ſed non omne ſiccum. Hortenſe enim in humiditate & ſiccitate temperatum eſt. Quare neutrum videtur temperie ſua hyoſcyamo aduerſari. Eámque ob rem arbitror à Dioſcoride conſulto prætermiſſum, ſicut & perſeam arborem. Reliqua autem omnia ab eo referuntur, magna calfaciendi & incidendi facultate prædita. Pag. 49.

FOECVNDI.) Opium dicitur liquor papaueris, eius præſertim quod longiorem reliquis papauerum generibus calycem habet, & totum procerius ſqualidiúſque eſt. Nam quamuis alia quoq; refrigerent & ſoporifera ſint, hoc tamen excellit atque in refrigerando quartum vltimúmque locum obtinet, ſomnúmq; ideo inducit, qui ſtupor verius quàm ſopor dicatur, & extincto calore natiuo ſæpe

mortem

mortem adfert. Nam que omnium ferè ſymptomatũ cauſa quæ epoto liquore papaueris exoriuntur, ad ſummam illam frigiditatem refertur.

SVDORE.) Id fieri poteſt vel à virium ſola imbecillitate, vel calore natiuo ad cutem, frigore veneni propulſo & expirante, & ſpiritibus per poros reſolutis, quos tenues humores qui frigore denſari non potuere, conſequuntur. Grauis autem ille ſudor eſt, vt qui opium redoleat.

FERVIDA labra.) Græcè eſt πίμπρησι δὲ χείλη. Eſt autẽ ambigua huius verbi ſignificatio, vt antè diximus, quod & vrere & inflare ſignificet. Quorum vtrumq; etſi poteſt opio ſuccedere, mihi tamen videtur feruorẽ potius deſignare. Eſt enim inter opij ſymptomata non minimũ, corporis prurigo, eáq; ſæpe tanta, vt qui id hauſerint quamuis ſtupidi & alto oppreſſi ſõno, vexatione tamẽ iſta excitentur. Sunt autẽ qui hoc ſymptoma non eſſe perpetuum dicãt, ſed in ijs modò corporibus videri quæ ſanguine biléque abundãt, quæ cũ ad cutẽ propellantur, in primis pruritum, deinde ſudorem excitent.

Pag. 49. OBTORTÆ nares.) Iſta lethalis eſt facies quã Hippocrates in Prognoſtico depingit, & quam Galenus extincto calore natiuo fieri poſſe demonſtrauit.

TV NE cede metu.) Quemadmodũ in cicuta diximus, vinum & ad perniciem & ad ſalutem dari poſſe, ſic & in opio exiſtimandũ. Nã ſi debile exhibetur, deducet confeſtim venenũ, & rapiet à ventriculo in vaſa maiora & cor, nec tamen poterit opij frigiditatem ſuperare, ſed contrà ab opij frigiditate calor ipſius extinguetur. Sin autẽ vinum forte & calidiſſimũ bibatur, nullum eſſe poteſt eo præſtãtius remediũ, quod & calore & humiditate contra papaueris liquorem efficacius decertet, addito præſertim melle, quod & per ſe calefacit & exterget, & ſopitas quodammodo naturæ facultates exſuſcitat.

CERERI.) Id eſt præbent apes mella cũ quibus panẽ opſonij vice edamus. Nicãder Græcè dixit, Δηοῖ πολυωπέας ὤπασιν ὄμπνας. Sunt autem propriè ὄμπνα, πυρρὶ μέλιτι βεβρεγμένοι, hoc eſt panis melle aſperſus & conditus.

Pag. 49. VELLERAQVE.) Qui opium bibêre, iacẽt velut mortui & omnibus naturæ officijs deſtituti. Itaque cùm ex ſeipſis nihil agant, cogendi ſunt ea deuorare quæ ſalutis cauſa imperantur. In primis autem ad vomitum cõpellendi ſunt, per lanam inſtillato in fauces oleo roſaceo, vel irino, vel etiam ſimplici, quale primum ex prælo profluxit. Sed irinum videtur accommodatiſſimum, quia præterquam quod vomitorium eſt, etiã calfacit & craſſitiem frigidorum humorum flatuúmque extenuat. Non eſt autem dubium quin præterea acerrimis clyſteribus aluum reſoluere oporteat.

LACERNAX.) Ab opij frigiditate vniuerſus etiã corporis habitus refrigeratur, humores denſantur, cutis adſtringitur. Cõtra hæc Nicãder duo præſidia adhibet, veſtes oleo vinóque imbutas & madẽtes, & aquæ tepidæ balneũ, in quo calfaciẽtia quædã medicamẽta incoxiſſe, nõ dubito quin ſit optimũ. Sic enim corpus cõcaleſcet, ſanguis, quẽ ego Lucretiũ imitatus, rubidum humorem appellaui, liquabitur, & cutis adſtricta laxior euadet.

DISCE venenatos.) Lepus marinus ex Lacertorum genere eſt, paruæq; lolligini ſimilis, informis magis offa quàm piſcis: ſolo colore leporẽ refert, veneno exitiabilis, ſiue in potu, ſiue in cibo datus, alijs autẽ etiã viſus. Siquidem grauidæ ſi omnino aſpexerint fœminã ex eo genere, ſtatim nauſea & redundatione ſtomachi vitiũ fatentur, deinde abortum faciunt. Cæterò homines quibus in paſtu datus eſt, dicũtur mori totidẽ diebus quot vixerit lepus. Hi autem piſcem putridum olent. hoc primo argumento veneficium id deprehenditur.

ICTERICVS.) Non eſt leporis marini venenũ Pag. 50. præſentaneum, ſed ſenſim hominem conficit, & ſæuiſſima adfert ſymptomata, inter quæ icterus eſt, & viridi nigróq; miſtus color. Fit autem hoc à putredine humorum. Nam & leporis venenum putrefactione eroſionéque deleterium eſt.

TABESCERE.) Corpus nutriri definit, vel quòd corruptos à lepore humores non poſſit ſibi aſſimilare, vel propterea quòd pulmones malo quodã leporini veneni occulto tandẽ exulcerẽtur, vnde febris & tabes fiunt. Quod quidem vlcerati pulmonis malũ Nicander apertè indicauit, ſcribẽs genas illis rubere, & velut roſeo colore pictas videri. Hoc enim fit humorum in pulmonibus putreſcentium calore in faciem ſublato.

CVTIS alta.) Credo hydropẽ ſignificari, etiãſi nec Dioſcorides, nec alius quiſquã eũ inter notas recenſuerit. Sed ratio facilè id perſuadet. Nam & icterum hydrops ſequi ſolet, & in tam longo cruciatu tantáque humorum putredine vix poteſt iecinoris robur & calor cõſeruari. Adde verò & inter huius hydropis cauſas ſitim qua phthiſici omnes, & in quibus calor ex putredine accenſus eſt, mirum in modum torquentur, vt vel ab immodico potu abſtinere nequeant.

VRINÆ.) Supprimitur vrina non multò poſt epotum leporis venenum ab inflammatione renes & veſicã obturante, vel ab immodico calore ſerũ omne ſanguinis abſorbente. Quod ſi quid vrinæ reddatur, initio ſanguinea eſt & rubra propter inflammationem: procedente autem inualeſcentéq; malo purpurea euadit, humore magis putreſcente, & calore natiuo paulatim pereunte.

AVERSATVR piſcem.) Non eſt mirũ eos qui Pag. 50. in tanto periculo ob piſcẽ verſantur, piſces odiſſe. Sed hoc occultam aliam cauſam habere exiſtimo: maximè autẽ, quòd cum omnes alios piſces auerſentur & oderint, & viſis etiã illis terreantur, ſolos fluuiales cancros libẽter comedant, & admiſto vino tritos bibant, eóſq; magna cum vtilitate cõcoquãt. Tunc autẽ indiciũ & ſpes ſalutis magna eſt, cum piſces amare & in cibos admittere cœperint.

HIS contrà.) Poſt vomitus & aluum ſolutam, purgans medicamentũ ex helleboro nigro & ſcãmonia compoſitũ exhibere oportet, quo radicitus quicquid aſſumptũ eſt veneni, euellatur. Huic autem Auicenna etiam agaricum & ſuccum glycyrizæ adijcit, atque ſecundo tantum die à quo ſymptomata exorta ſunt, dandum eſſe monet.

MALVÆ.) Valet malua contra inflammationes internas, dolores ſedat, ſuóque lentore internas partes inungit, ne facile leporini veneni acrimonia erodantur. Eadem ad vomitus & alui deiectiones conducit. Sunt & in lactis aſinini potu paria ferè commoda.

PICEM que) Lachryma cedri ab alijs pix, ab alijs reſina, à Galeno cedri oleũ, ab omnibus ferè Cedria dicitur. Calfacit & ſiccat: abſumptáq; humiditate corpora præſertim mortua præſeruat à putredine. Sed mirum eam lepori marino aduerſari, eámq; intra corpus ſumi, cũ inter ſeptica medicamenta ſit, & viuentia corpora putrefacere, ſicut inanima à corruptione tueri medicorum omnium

consensu dicatur: leporis autem venenum sit inter putrefacientia haud quaquam postremũ. Cedriam tamẽ & Nicãder & Dioscorides exhibent. Ipseq; Asclepiades qui Galeno visus est optime de venenis scripsisse, & ab ipso eam ob rem libro secundo Antidotôn citatur, eam oboli vnius pondere propinat. Ex quo loco magna mihi suspicio est quod scribitur apud Nicandrum πελάνου βάρος, obolum significare. id quod rectè admonet Græcus interpres. Significat autẽ & πέλανος πᾶν τὸ πεπηγός. Quæ significatio rectè hoc etiam in loco quadrare potest, presertim cùm Dioscorides de cedriæ pondere nihil addiderit.

GRANATI.) Mala punica siue granata refrigerãt, adstringunt & siccant: quare humores à leporis putredine possunt vindicare. Alij non integris malis, sed acinis tantum vtuntur, in quibus viscidi aliquid inest, quo potest commodè toxio impediri. Sunt autem & œnope, & promeneum, & æginense punicorum species.

VVA.) Passum videtur hic parare Nicãder quod dãdũ cõtinuè his est qui leporẽ marinũ hauserint.

SI QVISQVAM.) Hirudo vermis est in aquis degẽs, qui & sanguisuga appellatur. Eius duo genera reperiũtur, vnũ caput habens magnũ, coloris ruffi, varijs distinctũ filamentis, & quodammodo lanuginosum. His multũ virus inest, idque alicui affixę parti inuehũt. Id quod vel ex aquis in quibus degunt facile deprehendas. Alterũ est tenuius, & à cauda muris nõ multũ diuersum, cui & breue caput est, & venter rubet, atque in aquis puris habitat. Sed hæ quoq; venenosę sunt. Quare si nõ antè purgatæ & probè tersæ corpori affigantur, vulnera aliquando insanabilia faciunt, tum quod etiã plerunque affixa relinquunt capita, quã de causa multi intereunt, sicut Messalinus olim è consularibus patriciis, cũ ad genua admisisset. Verùm partibus externis affixæ multò facilius decidunt, vulneráque curãtur, quàm vbi vel naribus, vel ori, vel vẽtriculo inhæserint. Adde quòd & ægrũ & medicos plerunque latent. Nec tamẽ quibus eas notis possis discernere, Nicãder & Dioscorides explicarũt, cùm tamẽ cognitu planę necessariæ videãtur, ne qui earũ occasione vel screat, vel emungit sanguinem, alia de causa laborare existimetur. Ergo si quis pluribus deinceps diebus cruorẽ euomuerit, screauerit, vel emunxerit, quẽ nec dolor aut grauitas capitis, nec ictus etiã expresserit, magna hirudinis suspicio est, maximè si æger suctionis sensum aliquẽ percipiat. Est autẽ sãguis qui excernitur tenuis, & qualem Greci ἰχῶρα vocant, nisi fortè hirudo in maioris alicuius venæ, orificium impegerit ex qua sanguis affatim erumpat.

Pag. 50. HANC autẽ.) Qui aduersus hirudinẽ remedia prodidere, vnã modò curã auellendę hirudinis sibi proposuisse videntur: vulnus autẽ quod illa fecit, neglexisse. Debetur tamen & illi sua curatio, tum quòd omnes sanguisugę venenatæ sint, tum quòd aliquando sanguis inde copiosus erumpat. Est autem earum venenum frigidũ, quod omnes frigido tẽperamento esse Galenus scripserit: quòd vt ipse à partibus externis educat, cucurbitulã his admouet, vulnúsque spongia fouendũ monet. Sed quia interius, nec spongia, nec cucurbitula apponi potest, potus gargarismatáque fieri poterunt cõmodissimè, quæ & modicè calfaciant, & detergẽdi facultate prędita sint, atque vt vnà sanguinis profluuium sistatur, leuiter adstringant.

ACETI.) Acetum non modo cogit hirudinem loco cui adhæsit, excidere, sed etiã ipsam interficit.

NIVEM.) Monent plerique & niuem & glaciẽ in ore cõtinendã esse, nec bibendũ, vt hirudo quæ frigidis in aquis degere consueuit, humoris frigiditatem sentiens & appetens, ad eam feratur sicque facile reijci possit.

AVT salsam.) Sal omnis ad auellendã hirudinem vtilissimus est. Id quod externis in partibus facile licet experiri. Illa enim quanuis auidissimè sanguinem exugens, protinus decidet, si salẽ vel cinerem etiam ori ipsius inspersermus. Sunt autẽ salis geminæ differentiæ. nam aut fossilis est, aut marinus. fossilis è terra, effoditur, qualis in Cappadocia esse dicitur, & in Oromeno Indiæ monte, in quo lapidicinarum modo cæditur renascens. Marinus ex aqua maris efficitur siccata æstiuis solibus.

SALIS vnda.) Dicit præbendam esse aquam marinam, vel à sole, vel ab igne calidam.

SPVMA salis.) Multis in regionibus qui salem faciunt aquam dulcem marinæ affundunt: nisi imbres plurimi è cœlo decidant, vt sal iucundior sit & minus acris. quam dum miscent, spuma gignitur, quam dandam Nicander consulit, ἄχνην vocat, vt etiam Homerus vocauit.

NE MALA.) Fungorum duplex est differentia. Aut enim edendo sunt, aut lethales. Omnibus origo eadẽ. Nam è limo & acescente succo madentis terræ excitantur. quam ob causam arbitror à Nicãdro terrę fermenta nuncupatos. Est enim fermẽtũ aciditatis cuiusdã frigidę particeps, habétq; tantam cũ fungis naturę similitudinẽ, vt si caudice populi nigrę iuxta terrã conciso, aqua resolutũ infundatur, ilico fungi enascantur, quos proprie ęgiritas vocant. Vitiantur autẽ fungi multis de causis & euadunt venenati. Si enim rubiginosus clauus, si putridus aliquis pannus, si arbor noxia, si serpentis cauerna iuxta fuerit, & patescẽtes primùm adhalauerit, perniciales fiunt. Nanq; strãgulationes laqueis similes inducũt, & animi deliquia, & sudores frigidos, si quis vel crudiusculos, vel maiore copia ingesserit, ore ventriculi angustia põdereq; oppresso, & maligna putrescentium fungorũ qualitate vexato: ijdémque putrescentes malum id sępè inuehunt, quod Grçci χολέραν appellant. Pag. 50.

PLVRIMA nomina.) Sunt inter fungorũ genera boleti, quibus Paulus Ægyneta principatum dedit: sunt & Amanitæ dicti, quibus secundũ assignat locũ. Dicuntur etiã alij ægritę, lacinię, & ab ouorum similitudine, ouati, sicut & à spongia spõgioli. Græci quoque poëtæ fungos γηγενεῖς, hoc est natos terræ cognominarunt. Sunt præterea multę fungorum differentiæ quæ varijs in locis, varijs etiam nominibus designantur. Pag. 51.

TV CONTRA.) Fungus frigida humidáque admodũ planta est: crassos humores flatúsque gignit. Quare calidis siccísque medicamentis & incidentibus expugnari debet, si quãdo molesta est. Vim autem eiusmodi habent raphanus & ruta.

CHALCANTHVM.) Atramẽtum sutorium desiccat, non instrenuè calfacit, & adstrictione quam possidet vehementissimam, humiditatem exprimit superfluam. Ex aceto autem dandum est, quò tenuius euadat.

CLEMATIDIS.) Folijs clematidis (herbarij volubilẽ appellãt) acris & adurens facultas inest, nec dubiũ quin & eorũ cineri. Sed vis illa caustica misto aceto temperatur. quod etiam non leuiter fungorum succum crassum incidit. Vires etiam clematidi similes habent pyrethrum, nasturcium, sinapi, & fæx vini vsta.

MEDVM malum.) Medicum malum, quod & Citrium dicitur, partium habet tenuitatem: prętereà veneficij cuiuſlibet optimum ſcribitur eſſe amuletum.

GALLINAE.) Stercus gallinaceum ſiccum eſt & calidum & apprimè his qui ab eſu fungorum ſuffocantur, vtile, ſi minutiſſimè contritum ex poſca aut oxymelite bibatur. Namque ægri non multo poſt humorem craſſiſſimum crudiſſimúmque vomunt, vnde ſuffocationis periculum planè tollitur. Id ſe in multis expertum fuiſſe Galenus ſcripto teſtatus eſt.

Pag. 51. SIN QVIS.) Salamandra in lacertarum genere eſt, ignauum animal, ſtellatum, coloris varij, numquam niſi magnis imbribus proueniens & ſerenitate deficiens. Huic tantum rigorem in eſſe Plinius putauit, vt ignem tactum extinguat, non alio modo quàm glacies, eúmque ſequuti quamplurimi, ſimúlque quod aliquo tempore citra corporis iniuriam verſari in ignibus videatur, Salamandræ temperamentum frigidiſſimum eſſe crediderunt. Sed mea quidem ſententia falluntur. Illi namque & Dioſcorides & Galenus exedendi, calefaciendi, exulcerandíque vires tribuerunt, eámque ob rem medicamētis quæ exedendo ſunt miſceri dixere non minus quàm Cantharidas, quibus ſimiliter reponitur modo & aſſeruatur, ſed etiam hauſta curatur. neque enim rectè ſcriptum eſt ab Auicēna curationem illi perinde atque opio adhibēdam eſſe. Itaque quod ignibus reſiſtat, non efficit frigida eius natura, ſed vel occulta quædam vis, vel cutis magna denſitas, vel quòd perpetuò lentore quodam mandeat, qua de cauſa ſcripſit Græcus interpres λιπόῤῥινον, τουτέστι γλίσχρον καὶ λιπώδη, à Nicandro vocatam eſſe, qui donec abſumptus ſit, ſalamādra non vritur. Ignibus tamen inuictam eſſe falſo creditum eſt.

TORPESCVNT.) Torpor, neruorum reſolutio, tremórque ſequuntur hauſtam ſalamandram, liquatis à calore præter naturam humoribus cerebri, vel in caput aliunde ſublatis, & per neruos ſparſis eóſque obturantibus, ad eundem modum quo febribus ardentibus & apoplexias & lethargos & paralyſes ſuccedere videmus, nec mirum ſi deliria inde fiant.

VIBEX.) Partes in quas plus veneni confluit, aut quæ ſunt ad putredinem magis procliues circumquaque liueſcunt, putrefacta iam carne & calore natiuo pereunte, ex quibus ſanies quædam viroſa diffluit, tandémque illę emoriuntur, & corruptæ decidunt.

LACHRYMA.) Pini reſina acris eſt, ſiccat & calfacit, & craſſos humores incidit & digerit. Quare non pugnat manifeſta qualitate contra venenum ſalamandræ, quod multùm calidum eſt & cauſticum, non, vt malè viſum eſt Alberto, frigidum. Ergo vel naturali quadam proprietate illi reſiſtit: quæ videtur fuiſſe Dioſcoridis ſententia, ſcribētis priuatim peculiaríque remedio pineam reſinam contra ſalamandræ venenum exhibendam eſſe, vel dicendam eam non veneni quidem ſed eius ſymptomatum amuletum eſſe. Contrariam enim hæc duo curationem aliquando poſcunt, ſicut quotidie in febribus aliiſque morbis vſus venit, quibus ſæpe neglectis ad ſymptomatum curationum conuertimur. Idem in propoſito veneno accidit, quod tametſi calidum eſt, tamen torporem, paralyſin & tremorem, frigida omnia inuehit, quibus medicandis pinea reſina manifeſto conducit, illis quas ſupra commemoraui facultatibus pollens.

PICEAE.) Eadem eſt in picea terreſtri ſiue triſſagine, Græci χαμαίπιτυν dicunt, quæ in reſina pini ratio. Expurgat enim abſtergítque, & obſtructa aperit, & ſiccando, putreſcentem abſumit ſaniem hauſta Salamandra emanantem. Ea autem tritis ſimul nucleis pineis decoquenda eſt. Pag. 51.

VRTICAM.) Hæc tenuium admodū partium eſt. Dicit autē Nicander cum erui polline & tenui farina in oleo coquēdam, quo magis incidat, detergat, & obſtructiones expediat. Hoc medicamentū etiam Dioſcorides conficiendum præcipit, quo loco mendoſum eius codicem eſſe opportunè videor monere, fruſtráque Marcellum multum laboraſſe in eo reſtituendo, aſſerentem legendum, ἢ κνίδης φύλλα συνεψηθέντα κρίνοις, quod eſt, vrticæ folia cum lilijs decocta. Verùm κρίνοις nō eſt legendum, ſed κρίμνοις, id eſt cū farina, quo in vocabulo quàm facilis eſſe potuerit librarij error nemo non aſpicit. Sic autem legendum eſſe ex bis Nicandri verſibus perſpicuum eſt, καὶ ποτὲ κνίδην ἑψαλέην κρίμνοισι παλυνάμενος ψαφαρῇσιν, ἐν λίπεϊ χραίνοιο. Pag. 51.

RESINA.) Bis idem remediū Nicāder deſcribit, quod reſina pinea melléq; conſtat. Id enim duobus antè verſibus complexus erat, ſcribens, Huic verò lachryma celſæ medicabere pinus, Si lento cupias fuſam cōponere melli. Ex quo apparet in eclegmate dandam eſſe. nunc autem ait reſinæ loco miſceri poſſe cum melle galbanum & ægro dari delingendum. Sunt enim & pineæ reſinæ & galbani vires ferè pares in ſiccando digerendóque.

TESTVDINIS.) Et marinæ & terreſtris teſtudinis oua & carnes coctæ cōueniūt, itē ſuillæ carnis pingue ius, ad mitigādos viſcerū ardores, deliniēdos dolores, inungendas interiores partes, ne prompte ſalamandræ acrimonia erodantur, lubricādum ſtomachum, quò vel euomere, vel per aluum facilè deijcere humorem vitioſum poſſit.

EMVTA.) Puer adhuc Mercurius ſpelunca egrediēs in qua natus erat, obuiam primum habuit teſtudinem, quā cū exinaniſſet, ſeptem in ea tetēdit chordas, duabúſque extremitatibus alligauit, quas ἀγκῶνας, id eſt cubitos Nicander vocauit, propterea quod cubiti in modū inflexæ ſunt. atque ita citharā ex teſtudine confecit, quā & Græci χέλυν ἀπὸ τῆς χελώνης appellant. Fabula ſcripta eſt in hymno Homeri in Mercurium, & multis illic verſibus decantata.

RANAS, ſtirpémque.) Hoc verè tota ſubſtantia alexipharmacum eſt, temperie quodāmodo mediū inter ſalamandræ virus & corporis noſtri naturā, & veneno ſitate aliqua, ſicut omnia quæ toto genere deleterijs aduerſantur, participans, quam non eſt dubium ineſſe ranis. Eſt & eryngium commune venenorum omnium remedium. Porrò antidotus hæc ſolis duobus iſtis eryngij radice & ranis, cōſtare poteſt, quo modo etiam Dioſcorides cōſulit, aut ſcammoniæ portiuncula aliquādo adijcienda eſt, vt corpus vniuerſum à putridis humoribus expurgetur, & venenum paulatim deijciat. Auicenna non modo antidotū iſtam, ſed omnia etiam Theriaces & Mithrydatij genera exhibenda conſulit.

POCVLA ſi.) Duæ ſummæ ranarū differentiæ. Nā aut in aqua degūt, aut in ſicco. Illæ geminæ dicūtur, paluſtres, quæ virides ſunt, & marinæ magna ex parte rubeæ. Hæ ſimiliter duplices perhibentur. aliæ enim per apertos cāpos vagantur, aliæ in vepribus tantū degunt, & ſub rubis latitāt, ob id rubetarū nomine donatæ, grandiſſimæ cunctarū, geminis Pag. 51.

veluti cornibus, plenæ veneficiorum. has Græci φρύνους vocant, déque his primùm Nicāder disserit. Has autem ipse θερειομένοις, hoc est æstiuas appellat, quod vel ęstate potissimũ appareāt, vel id temporis venefici puncta multis in locis earum cute saniem inde promanantem colligant, & asseruent cibis inficiendis deterrimam.

THAPSO.) Quid sit thapsus, ánne idem cum thapsia, non constat. Græcus Scholiastes dicit esse εἶδος βοτάνης χλωρᾶς, éstque verisimile illam nũc herbam intelligi quæ in Theocrito poëta legitur tingendis lanis vtilis, qua & capillus flauus efficitur.

MOLEMQVE.) Græcè est scriptum γυῖα δ' ἐμπίμπρησιν, quo verbo tumorem inflationémque corporis significari patet ex Dioscoride, qui pro eo reddidit, ἀποφέρει οἰδήματα σώματος.

PECTORE anhelo.) Difficultas magna est respirationis, tũ quòd vētris tumor ingens cōprimat diaphragma, tum quòd à frigiditate & crassitie humoris pectorales musculi grauissimè offendantur.

PRÆSIDIO tamen.) Plinius scripsit lib. 32. cap. 5. ranarum marinarum ex aceto decoctarũ succum cōtra venena bibi, & contra ranæ rubetæ venenũ, & contra salamādras. Quod si verum est, remedium planè hoc fuerit tota substantia alexipharmacũ, cuius & eadem ratio est quæ sanguinis scorpionis contra suum venenum quod morsu infuderit.

PIX.) Pugnat pix cōtra ranas manifestis qualitatibus. Siccat enim & calefacit, habétque euidētem partiũ tenuitatē qua crassos flatus incidit & digerit.

MVTA autem.) Etsi variæ sunt ranarũ differentiæ, vnũ tamē est earum temperamentũ. Sunt enim omnes frigidæ atque humidæ. nec earum notas & curationem Dioscorides eam ob causam distinxit. Omnibus enim pallorem succedere dixit, vt buxo similes colore videantur qui quamlibet hauserint.

Pag. 51. BILE.) Ab obstructione symptoma hoc potest proficisci, per quam bilis & in corpus vniuersum, vnde buxeus color, & in os, vnde calidum biliosúmque sentitur, regurgitat.

SINGVLTIBVS.) Affectus est ventriculi singultus, qui & ilia & musculos epigastrij exagitat. Nascitur in his à copia frigidi & pituitosi humoris, ventriculi os conuellentis.

INVITI.) Sequitur inuoluntaria seminis excretio ranarum potum. sed habet, vt mihi quidem videtur, causam latentem, qualem & cantharides ad vlcerandos renes, & lepus marinus ad erodendum pulmonē habēt. Quod enim vasa potissimum spermatica, non item diuretica aut sphincteris musculus, resoluantur, alia omnino est præter frigidam ranarum intemperiem, alioqui & opio & cicutæ & hyoscyamo id esset commune.

Pag. 51. SED TV.) Post vomitiones multa vini meraci potio vtilissima est, frigidos crassósque humores & flatus calefaciens atque incidens.

IN LABRO.) Lauari quotidie debent & in aquæ calidæ solium descendere, quo humor flatúsque digerantur.

ARVNDINEAM.) Arundo calfacit, siccat, deterget, incidit, extenuat, digerit, quæ omnia vnanimiter in veneni istius medelā cōspirant. Paribus ferè facultatibus præditus est cyperus, qui Latinis iuncus quadratus dicitur.

EXERCE.) Scopus vnus est in exhibēdis veneni ranarum antidotis, corpus nimia humiditate frigiditatéq; tumidũ siccare & digerere. Quámobrē non est negligenda exercitatio, sed maxima celeritate currere & spatiari oportet. Sic enim natiuus calor augebitur, humores crassi tenues fiēt superflui vacuabuntur, & excusso torpore, qui hoc in malo pręcipuè molestus est, pristinus corporis vigor redibit.

ARGENTI si.) In argenti fodinis lithargyros & hydrargyros reperiuntur, quorum illud argēti spumam, hoc argentum viuum Latini, mobilitatē eius cōtemplati, appellarunt, sicut & Græci, quòd aquæ modo fluere videretur, hydrargyron. Plura sunt vtriusque genera. Scripsit tamen Galenus neutrum horum sponte nasci, sed vtrunque factitium esse. Dioscorides contrà, argentum viuum in argenti fodinis, cameratis earum tectis pendens, & in stillas concretum, reperiri. & Plinius in argenti venis lapidem esse, cuius vomica liquoris æterni argentum viuum appellatur. Varijs autem modis ambo fiunt. Spuma quidem argēti tribus. Aut enim ex arena fit quæ in fodinis argēti & plūbi reperitur, in fornacib⁹ conflata donec perfectè incandescat, & talē Græci μολυβδῖτιν vocant: aut est argenti vel etiā plumbi sęse per cocturam purgantis recrementũ. Sed quæ fit ex plumbo nullum habet peculiare nomen. nam ne μολυβδῖτις quidē, id est plūbaris est, sed, vti diximus, prioris. quæ vero ex argento conficitur, calabritis dicitur. Namque si Dioscoridi credimus, non est argyritis eius nomen, sed omnis quæ candida fit, vt & chrysitis vocatur quæcunque flauo colore est & splendet. Sunt enim hæc duo coloris, non materiæ nomina. Hac enim in re Dioscoridi potius quàm Plinio credendũ videtur. Viuum verò argentum ex nimio confici debet, hunc in modũ. In patinā fictilē minium inditur, atque vbi diligēter luto circumlita est accensis carbonibus superponitur. Postea quæ operculo adhæserit fuligo deradenda. Hæc enim postquam refrigerata coierit, argentum viuum est. Miscetur autem aliquando cum minio alumen, sal, & nitrum. aliásque plurimas habent alchymistæ argenti viui sublimādi, vt eorum verbo vtar, rationes. Sed cùm de sola argenti spuma Nicander dixerit, placuit tamen ista breuiter de argento viuo simul inseruisse, quòd & frequētius scelesti homines viuo argento abutuntur, tum quòd vtriusque paria sint maleficia & eadem curatio, sicut & temperamenta non multum inter se diuersa habent.

ALVVS grauis.) Spuma argenti & argētũ viuũ pondere suo intestina exedunt & perforāt. Est enim lapidea terrenáque eorum substantia, nec parum aquea. qua de causa grauia sunt.

FLATVS.) Frigiditas flatus hos parit, hi tormina & intestinorum dolores: quorum tamen potissima causa est erosio. Pag. 52.

SISTITVR.) Hoc fit ab inflammatione & influxu humoris in imum ventrem tantopere discruciatum. Dolor enim fluxionem commouet.

PLVMBI.) Non est mirum si spuma argenti ex plumbo conflata, plumbíque naturę particeps, vbi humores corporis infecerit, plumbeum colorem inducat.

AST obolos.) Duo sunt præcipui in curando hoc veneno scopi: erosionē impedire, & corporis tumorē digerere. Itaq; post vomitus lac prodest, cibi itē pingues & viscidi. de quibus nihil hoc loco Nicander: namq; illa modò remedia persequitur, quę flatus discutiāt, vrinas retentas prouocent, sudorē moueāt, & tandem corporis tumorem siccando resoluant.

ISTHMIACVM.) Melicerta qui & Palęmon & Portunus dicitur, filius fuit Athamantis & Inus, cũ quo mater in mare se pręcipitē dedit, quòd Athamantā maritum suum furere videret. Addit Pausanias Melicertæ corpus à delphine postea eiectum

fuisse in Isthmum Peloponensi, inter Ægæum & Ionium mare, cuius fauces Corinthus obsidet, & à Sisypho repertum illicque sepultum, & in eius honorem Isthmiacum certamen institutum, quod Corinthij celebrarent, in quo qui vincebat, selino, hoc est, apio donabatur.

RVGOSVM.) Habetur Græcè ῥισίμῳ. quo nomine Græcus Scholiastes male putat rutam significari. Est enim piperis epitheton, & rugosum significat. ῥυσὸς enim dicitur ὁ ῥυτίδας ἔχων. Isto etiam Persius satyra quinta vsus est.

P.52. LIGVSTRI.) Absque morsu & acrimonia ligustrum digerit & siccat.

PARCE venenata.) Smilos, smilax, thymion Græcis, taxus Latinis, arbor est venenata, non potu modò, sed sola etiam vmbra, siqui sub ea dormiant cibúmue capiant, quo potissimum tempore flores edit. Est autem veneni tam præsentis, vt sint qui teterrima venena taxica ab ea vocata fuisse existiment, quæ nunc toxica dicimus. Adfert suffocationes, & totius corporis refrigerationem, & alui profluuia, & celerem mortem, nisi protinus calidis succurratur. solum merum Nicander hîc exhibet, efficacissimum sanè remedium, sed præterea commodè reliqua omnia possunt imperari quæ contra cicutam prodesse scripta sunt.

ILLE ego.) Nicander quasi oblitus quo loco de fungis egit, remedium ex myrto cæteris adiungere, id nunc addit. Sed myrtum quidem non nominat, describit tamen satis apertè. Nam cùm Venus Iunonem & Palladem secum de forma contendentes vicisset, præter aureum pomum, myrtea etiam corona ornata est, quo factum est vt semper fuerit Veneri gratissima myrtus, & eius dicata numini. Sunt & baccæ nigræ myrto. Præterea litoribus & aquosis locis maximè prouenit, & non nisi hyberno sole, hoc est tardè admodum maturescit. Quæ omnia non parũ cum Nicandri versibus conueniunt. Sed nemo medicorum quod sciam, remedium hoc fungis adhibuit, & prima fronte videri potest ad fungorum curationem inutile. Nam cùm illi calefacientia incidentiáque medicamenta postulent, quis audeat myrtum, cui maxima inest adstrictio, exhibere? Solus Plinius post Nicandrum scripsit *lib.* 23. cap. 9. Myrtum satiuam candidam, minus *vtilem* esse medicinæ quàm nigram: semen eius fungis mederi in vino potum, paulóque postea, folia ipsa fungis aduersari trita ex vino. Nec id quidem caret probabili aliqua ratione. myrtus enim contrarijs constat substantijs. nam etsi vincit in ea frigidum terrenũ, habet tamen etiã tenue quiddam calidum. Quapropter valenter exsiccat, & cùm aluum sistat, vrinas promouet. Iam ergo tolerabilius hoc remedium contra fungos videatur, quàm pira, quæ tamen præsentissima ope dicuntur his qui ab eorum esu malè habent, subuenire, & maximè syluestria, in quibus tamen superflui crudíque humoris ingens vis redundat, à quo etiam solo magnæ stomachi angustiæ excitantur.

IO. GORRÆI DE LEPORE MARINO APOLOGIA AD GVILLIELMVM RONDELETIVM.

Io. Gorræus Guillielmo Rondeletio. S. P. D.

ON existimabam Rondeleti doctissime, libellum meum tanti vnquam fore, vt longius comportari, & in doctorum hominum manus peruenire posset, nisi cùm libros tuos, non piscium modò, sed immensæ etiam eruditionis pelagus percurrens, incidi in nomen meum versúsque meos, quibus ego aliquando vertendo Nicandro luseram. Itaque protinus vehementer admirari & gaudere cœpi, primùm quidem quòd cum elogio me nominasti, quódque præter morem tuum omissis Græcis versibus, meos Latinos tenues & malè natos æterno operi inseruisti: deinde verò quòd scriptis meis tantum tribuere videaris, vt ijs non refutatis, fidem tuis non constare, sed in asserendis tuis, auctoritatem meorum, si modò habent aliquam, prorsus tibi eleuandam esse iudicares. Eo nanque animo, mihi crede, animaduersionem tuam, elusámque interpretationem meam accepi, vt plus mihi abs te collatum, quàm detractum esse videretur. Licet enim honore & amicitiâ saluis cum aliquo de rebus ambiguis ἀγαθῇ ἔριδι contendere, atque ab eo dissentire, more scilicet magnorum virorum quos prisca ætas tulit, qui etiam victi nihilo minorem quàm qui vicêre gloriam sunt consequuti. Plurimarum rerum disceptatio Platonem atque Aristotelem summos philosophos inter se commisit. ab Hippocrate diuersa pleraque sensit Aristoteles, nec tamen alter alterius nomen obscurauit, sed post tot secula, tam firma singulis sua laus stetit, vt adhuc cui primas partes tribuere oporteat, iure dubitetur. Quo igitur animi candore tua legi, eodem velim ista excipias, præsertim cùm hac disputatione non multò maiorem fructum percepturi videamur, quàm qui de lana caprina olim contenderunt, totúmque huius nostri conflictus periculum, non in Care, quod aiunt, sed in lepore olenti atque putrido versetur. Quem enim in Gallia omni, leporis marini veneno extinctum fuisse audiuimus? Quis vnquam nostrûm in eo veneni genere distinguendo discernendóque laborauit? Quòd quidem etiam si nunquam nobis acciderit, potest tamen aliquando euenire, si tuo beneficio, quo ille nobis notus esse cœpit, scelesti homines ad fraudes & maleficia abutantur. Id autem si quando euenerit, certè non frustra de eo instituta à nobis hæc disputatio videbitur, & inter nos quæsitum, primùm quidem an lepus marinus pulmonem exulceret, deinde verò an eum solum, non item alias corporis particulas. In qua tamen dijudicanda non video multa dici & ratione colligi posse, sed rem totam sola ferè experientia & veterum auctoritate transigendam esse. Verùm mihi nec leporem marinum vnquam videre contigit, multóque minus eius naturam experientia discere, nec magnoperè curæ fuit ex aliis percunctando conquirere, certam fidem in veterum scriptorum industria, vigilantia, studióque collocanti. Nec verò si me magis sedulum præstare voluissem, videbar multum profecturus, in tanta præsertim auctorum & leporum varietate, vt omneis eius species nondum tibi notas esse fateare. Itaque in naturæ eius disquisitione Plinius & Galenus hactenus mihi satisfecerunt, quorum ille & genus & formam, scribens eum lib. 32. cap. vlt. genus lacertorum esse, & lib. 9. offam magis informem, & lepori similem, atque in India pilo, quo tuus caret, duriore tantùm: hic verò proprietatem explicauit. Ac huius quidem fidem sequutus

nunquam dubitaui quin à veneno leporis marini pulmones exulcerarentur, ex quo medicinæ & illi operam dedi, cuius tantum valet apud me auctoritas, vt ei nec iurato, & sine teste facilè sim crediturus. Quàm autem διαῤῥήδην id asseueret, quódque ea sumptione tanquam medicis omnibus notissima eorum cauillationem redarguat qui negabant medicamenta certis quibusdam addicta esse partibus, tu ipse nosti, nec est mihi necesse quibus id locis agat adscribere, quòd me iam eo onere expedíueris. Sed quantum tu illi tribuas, nescio. Habet enim hæc ætas plurimos γαληνομάστιγας quorum in numero te, (cuius nomen inter doctissimos medicos celebre semper fuit, & in eorum ore frequenter versari audiui) vt esse suspicarer, nunquam adductus sum. Attamen video te nulla non dicam ἀποδείξει, sed logica etiam ratione impulsum, promptè ab eo deficere, vt eum lacessendi potius quàm refellendi studium tibi fuisse videatur. Quis enim putabit te Galenum falsi reum rectè peregisse, quod ea literis mandarit, quæ alij scriptores vel neglexerunt, vel studio prætermisere? Quis ab experimento quod in grauida muliere cœpisti, quæ interuenit dum leporem marinum dissecares, credet tam excellentem philosophum & egregium medicum, qui professus est se nihil omninò posteris & memoriæ proditurum, quod ipse experientia non comprobasset, hæc temerè falsóque de lepore marino tradidisse? Et tamen 2. his tantùm argumentis eorum quod tibi eum Galeno est, transigis atque conficis negotium. Si quos citas auctores repugnantia Galeno scripsissent, & à lepore marino non exulcerari pulmonem disertè apertéque expressissent, esset fortasse cur contra Galenum in eam causam descenderes, quam tamen ne tum quidem sine magna iudiciorum varietate, magnaque contentione eorum qui Galeni decreta summo studio & fouere prosequuntur, obtineres. Hic enim vnus est, doctissimorum hominum iudicio, πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. Veruntamen ne pulmonem quidem nominarunt. Vnde miror quomodo sententijs eorum dicatur aduersari. At illi, inquiet aliquis, notas leporis marini profitentes, diligentes alioqui & doctrina iudicióque præstantes medici, quia vlcerati pulmonis non meminerunt, eum ne exulcerari quidem consuêre. Ego sanè doctissimos viros id ignorasse, nec possum nec debeo putare, sed tamen notam eam consultò ab illis prætermissam fuisse iudico. Principio namque venenum hoc calidum, acre & σηπεδονῶδες, ventriculum & intestina afficit, magnosque dolores illic excitat, deinde in iecur peruadit, vbi sanguine & spiritu inflammatis icterum & hydropem inducit, speciémque vrinæ naturalem corrumpit, quæ in uesicam recepta perque pudendum delata, agit ea in tumorem, à quo ipsa intus sistitur. Hæc quidem vehementia & grauissima mala sunt, quæ vix robustissimi quique nedum tenui & infirma valetudine homines perferunt. Siquidem frequenter è vita tollunt, priusquam alia symptomata superuenerint. Vlcus enim pulmonum, & quæ eius assecla est corporis extenuatio, non prima sunt huius veneni symptômata, sed postremò ferè veneno grassante, & altius insidente, malòque iam vetere excitantur. Qua in re auctores Auicennam & Rasem libenter sequor, qui epoto leporis marini veneno scripserunt phthisin succedere, mors nisi hominem præoccupauerit. Itaque non vlcerato pulmone plurimi eo veneno extingui possunt, etiam si naturali quodam dissidio inimicitias cum pulmonibus exerceat. Sicut enim veneficium hoc non est præsentissimum, sed longi incertique omnino temporis, vt quod totidem diebus hominem conficiat, vt ait Plinius, quot ipse lepus vixerit, ita non omnia eius symptomata protinus emergunt. Primùm enim iecinore vitiato icterum & aquam intercutem exoriri verisimile est, deinde verò contracto pulmonum vlcere corpus tabescere & emaciari. Id quod Nicander videtur ostendisse, scribens carnes sensim tabescere, quasi non de repente, vt alia, sic malum istud prodeat. Quare si corporis infirmi vires exiguæ primos veneni impetus non sustinent, nec veneno spatium detur sæuiendi in pulmones eósque exedendi, fieri quidem potest vt pulmonum vlcus non sit perpetuum huius veneni symptoma, atque eam ob causam à Dioscoride, Aëtio & Paulo fuisse prætermissum. Siquidem illi ea modo signa & symptomata videntur consectati, ex quibus veneni genus extemplò deprehendi possit, vt liceat per ipsa statim initia peculiarem adhibere curationem. Quæ si permultum in omni veneno conducit, ad ea symptomata frustra & malè quis attentus sit, quæ tardius & salute ægri iam deplorata consequuntur. Esto verò pulmonum vlcus perpetuum huius veneni symptoma, & primo quoque tempore pulmones ab eo exulcerentur, neque id Dioscorides, Aëtius, & Paulus ignorauerint, eos tamen optima ratione fecisse iudicabo, quòd inter huius veneni notas pulmonis exulcerationem non addidêre. Neque enim signum propriè censeri debet quod sensibus non potest vsurpari, sed alijs signis indiget quo notum euadat. Quis autem pulmonis vlcus per se deprehendit? Itaque vt symptoma quidem sit, non potest certè signum videri. Quamobrem potuit Nicander adduci, vt cùm reliquis notis pulmonis exulcerationem non recenseret, sed notas eius secundarias substitueret, ex quibus eam liceret intelligere. Sic enim ego Nicandrum interpretatus sum, vt existimarem hæc duo quæ recenset, corporis maciem & ruborem genarum ad pulmonis exulcerationem referri oportere. Nam si Galenus pulmonem à lepore marino vlceribus tentari prodidit, eóque lemmate, non quidem ὡς σημειωτικῷ, sed tanquam maximè vulgari & notissimo vtitur: si Auicenna & Rases, si medici quotquot in Italia in veneficijs longo vsu exercitati, de marino lepore scripserunt, idem affirmant, si nemo veterum reclamauit aut se dubitare dixit, egóne

Nicandrum rapere in alienum sensum videri potero? Tam bene quidem hæc duo symptomata à Nicandro descripta cum vlcere pulmonum mihi videntur consentire, vt qui ab alio affectu ea suscitari contenderit, malè cum veritate & arte medica consentiat. Vnde enim in illis genarum rubor? An ab erysipelate aut phlegmone cordis vel hepatis? Atqui hi affectus acuti sunt, præsensque habent periculum, proindeque non videntur à marino lepore, non præsentaneo, vt dictum est, veneno, prouenire, & à quo carnes, vt ait Nicander, περισολάδην, τουτέστιν ἐκ ἀθρόως, absumuntur; sic enim aduerbium hoc Græcus interpres explicauit. Est item peripneumonia acutus morbus, eamque ob rem non excitatur ab eo veneni genere, nisi fortè in corpus ad hoc vitium procliue inciderit. Veruntamen eam quæ hoc modo cœperit, non ex peculiari leporis affectione, sed per accidens ab eo natam esse, neminem ignorare arbitror. Quanto igitur verius & medicinæ rationibus congruentius fuerit, genas illis rubere propter humorem vlceratis in pulmonibus putrescentem, & tussim phthisicis perpetuam, sicut Galenus comment. 3. εἰς τὸ προγνωστικόν, in purullentis accidere annotauit? Hæc enim faciem totumque adeò caput excalfaciunt. At tu qui premere Galenum hac in parte contendis, non modò eum Nicandri fauore & consensu interuertis, sed ne meæ quidem opinionis, quæ nullius apud te ponderis esse debuit, accessionem illi adiungi pateris, mallens genas in iis rubere ob iecinoris etiam inflammationem (cuius tamen inter notas non memini à veteribus medicis proditum fuisse ruborem genarum) quàm à pulmonis vlceribus. Quòd si genæ ab his rubent, cur non & macies proueniat? præsertim cùm medici Arabes inter huius veneni indicia tabem recensuerint? Hæc si ita habent, rectè mihi videor apud Nicandrum genarum ruborem & corporis maciem ad pulmonis vlcera retulisse, haud magnoperè quidem eo loco solicitus, solumne pulmonem, an præterea parteis alias ab eo erodi exulcerarique contingeret. Neque id sanè Nicandro curæ fuit distinguere. Ob id vocabulum hoc, solum, aut aliquod simile in annotationibus meis non reperias. Quò magis miror quomodo in calamum tuum venerit, vt annotationum mearum censuram concluderes his verbis, Quare Nicander ex his quæ de veneni vi tradit, effici non vult solos pulmones à lepore exulcerari. Siquidem ne cogitaram quidem de solius pulmonis vlcere, satis mihi in Nicandri explicatione faciens, si vlcere occuparetur. Quod quidem ne nunc etiam credam, non possum ea quam recitas experientia persuaderi, si modò illa est, quam in grauida muliere fecisti. Quid enim mirum mulierem nullo pulmonum vlcere laborasse, quæ marinum leporem viderat tantum, non etiam esitarat? ipsa enim leporis substantia & caro, non autem odor, exulcerandi maleficium possidet. Id quod ego certò scio tibi esse notissimum.

Hæc quidem habui, Rondeleti doctissime, quæ pro me scriberem. Nam quod attinet ad aliam disquisitionem, soline pulmones exulcerationem sentiant, eam non tam mea quàm Galeni causa aggredior, qui iampridem animum meum ea opinione imbuit. Quanquam libenter causam istam desererem, in qua tuenda, nihil ferè sibi ratio, omnia experimentum vendicat. Quod quoniam ipsi non fecimus, nec plures eius testes citare possumus, vereor ne in dicendo hebes & ieiunus, & Galeni causam magis prodidisse quàm defendisse videar. Sed ô te callidum qui Galenum prouocasti. Neque enim huius rei actio in eum competebat, sed in ipsum potius leporem, ille verò testis tantùm produci debuerat. Nunc reus factus, è lege dicere pro seipso testimonium non potest, &, quod longè miserius est, non cauit sibi aliorum testimoniis, qui lite nondum contestata fato functi sunt. Quod si ipsi aliquando futurum prouidisset, non dubito quin testium agmina ex veterum medicorum monumentis excitasset, à quibus vt scriberet solum pulmonem à lepore marino exulcerari, inductum se fuisse confirmaret. Cur enim id soli Galeno primum in mentem venisse arbitremur? An si idipsum solus existimasset, ea assumptione iocum eorum confutasset qui medicamenta alia aliis partibus negarent vel prodesse vel nocere, ea versibus è tragœdia citatis, in diuersas corporis partes, tanquam ciuitatis cuiusdam portas & vicos destinantes, vir alioqui in dialecticis multum exercitatus atque in disputando acerrimus? Nosti credo mores huius viri, quódque solitus sit sententias, quarum ipse auctor & princeps extitit, multis rationibus longóque sermone prosequi, & gloriosius de seipso prædicare. Quod quidem si in hac non præstitit, sed nudis eam verbis exposuit, ego inde colligendum arbitror, quòd primùm à Galeno profecta non sit, sed eam mutuatus sit ex aliorum libris, aut ex communi omnium ore atque consensu. Itaque sine graui causa ab ea discedere, hominis est antiquitati fidem atque auctoritatem derogantis. Ne verò, quæso, putes id à me dictum in tuam contumeliam, cuius ego nomen atque existimationem, maximis tuis erga medicinam meritis partam, nunquam violari cupiam. Certò namque scio firmissimas tibi non deesse rationes, non è vulgo quidem & scholarum exercitatione petitas, sed comparatas summa doctrina & studio, quas si inserere operi tuo libuisset, fortasse nunc tenderem manus, pedibusque in tuam sententiam discederem. Interim verò liceat mihi in mea opinione acquiescere, quam ego si non cum ratione (est enim huius perinde atque multorum aliorum ratio incomprehensibilis atque inexplicabilis) at non repugnante ratione rerumque natura videor animo imbibisse. Quamobrem si huius rei demonstratio propter quid sit, vt Aristotelis more loquar, nulla nobis adhuc suppetit, attamen quia sit, aliqua esse potest. Non

Lib. I. de comp. medicam. κατ. γεν. cap. I.

enim quicquid agendi aliquid vim poßidet, eam protinus in obuia quæque exerit; sed ei quod agit, cum eo quod patitur magna prorsus naturæ similitudo intercedat necesse est. Solent enim contraria, genere etiam proximo contineri. Nec verò multum interest, generisue an substantiæ similitudinem dicamus, quòd sub eodem genere ea modò comprehendantur, quorum substantiæ ratio eadem est. Ab ea quæcumque agunt, dicuntur agere similitudine totius substantiæ, quo modo non tantùm magnes ferrum attrahit; sed omnes etiam corporis particulæ sua sibi attrahunt atque aßimilant. Inuitus certè ad hanc occultam proprietatem descendo, à multis eam morderi certus, tanquam commune & paratum ignorantiæ perfugium. Quo vt semper vti ridiculum est, sic omnibus intercludere, & putare se omnium rerum causas tenere, arrogans, impudénsque habetur. Præter eam autem etiam craßities partium atque tenuitas, multum adfert ad actionem momenti. Hinc enim piper ventriculum, non etiam iecur & sanguinem excalfacere proditur: atque cicuta per se data ventriculum refrigerat, non etiam natiuum cordis calorem extinguit. Crassa enim & quæ non facilè in corporis habitum distribuuntur, in ventriculo & primis venis subsistunt, atque in eas, si quid habent noxæ, effundunt. Contrà verò quæ partium habent tenuitatem, facilè præterfluunt atque elabuntur; & non offensis primis in quas incidêre partibus, agunt in remotas. Ita fit vt plurima quæ propter substantiæ tenuitatem & vehementiam calculos frangunt, ventriculo vim nullam adferant. Qua in re videntur mihi sagittæ haud valde dißimilia, quæ non statim vt è digitis dilapsa est, altius adfigitur, sed posteaquam certum spatium emensa fuerit. Siquidem hunc in modum pleraque in corpore hominem, temporis mora & caloris interni commercio, ignem & maleficij vim concipiunt. Itaque exedentia medicamenta si substantia sunt craßiore, diutius in ventriculo hærent, ibique de potestate in actum caloris ope prouecta, ventriculum qua parte adhæserint, erodunt. Sin autem tenuiora fuerint, ventriculo excidentia in alias parteis grassantur. Ac quanquam venena omnia quæ exedunt, terrena sint, inter illa tamen lepus marinus magnam habet substantiæ tenuitatem, velut & cantharis, propter quam interim offenso ventriculo, hæc vsque ad vesicam, ille vsque ad pectus excurrit, media via igneam & exulceratoriam malignitatem acquirentes. Sic enim Galeno, si modò in hanc rem testis tibi dari debet, visum est lib. 4. de Simpl. med. facult. de amaro & acri sapore differenti. Quare si lepus marinus pulmones exulcerare dicitur, non est propterea necesse ventriculum quoque, aut aliam particulam vlceribus perinde tentari. Vt enim medicamenta certis quibusdam partibus prodesse consueuerunt, sic arbitror non deesse quæ peculiariter, & naturali quodam dißidio aliquibus noceant. Cur enim lolium & hyosciamus caput, non item ventriculum afficere dicantur? porrum & lactuca oculos hebetare, sensibus aliis illæsis? sinapi vel exiguum cuti illitum eam exulceret, intus autem, magna etiam copia deuoratum non exulceret? Adeo nihil vbique parem habet facultatem. Verùm cur lepus marinus potius pulmonem exedat, nemo poßit, meo quidem iudicio, explicare. Id enim sola experientia, quam veteres videntur fecisse, potest comprehendi, quam si non expreßis verbis declararunt, facilè tamen ex eorum scriptis conijcimus, nullas prorsus notas alterius partis vlceratæ, certas autem exulcerati pulmonis agnoscentes. Sed vereor ne verba in disquisitionem minimè necessariam contulerim, atque aliud huius de marino lepore propositæ quæstionis caput sit, in quo Galenus reprehendis. Siquidem ambiguè videtur dici, solum pulmonem à lepore marino exulcerari, vel quòd solus pulmo vlceretur, aliis aliter quidem & diuerso mali genere affectis partibus: vel quòd à lepore marino soli pulmones vlcere laborent, aliis omnino illæsis particulis, neque aliam prorsus affectionem perpeßis. In qua tamen ambiguitate explicanda non decreui esse prolixior, quòd priorem quidem eius partem satis longa oratione videor mihi prosequutus, alteram verò à te probari non putem. Namque Galeno iniuriam feceris, si eum tanquam negantem vllam omnino aliam particulam, præter pulmonem, à lepore marino quouis modo affici crimineré. Quandoquidem eius verba quæ recitas, solius pulmonis affectionem non ita exponunt, vt reliquas partes ab omni noxa vitióque immunes esse declarent. Neque id quidem sine ratione scripturus fuerat Galenus, quem non fugerat Nicandrum & Dioscoridem, ventriculi, iecinoris, vesicæ, atque aliarum partium ab hoc veneno offensarum notas prodidisse. Nauseas enim frequentes, icterum, hydropem, dysuriam, pudendi tumorem ab hoc veneno proficisci omnes ferè medici commemorant. Vt autem in pleuritide atque aliis plerisque morbis propria symptomata à communibus distinguuntur, ita in lepore marino operæ pretium est animaduertere quænam sint huius παθογνωμονικὰ, tum quæ aliam quamuis ob causam consequuntur. Venena enim quamplurima in affectus consimiles corpus ferè deducunt, neque fieri potest, vt omnes concurrentésq; casus, vnum comitentur venenum. Nam oris & linguæ erosio, stomachi, ventris, vesicæ & renum inflammatio, vehemens vrinæ difficultas, & in plurimis partibus quidam adustionis sensus, non in cantharidibus modò potis reperiuntur, sed in erucis etiam pinorum, buprestè, atque salamandra. Nec eos modò qui meconium hauserunt, veterno aut sopore premi, stertere, torpere, refrigerari, toto corpore pruritum sentire, sensúque priuari constat, sed eos etiam qui man-

Proprietas occulta.

Partib. quibusdam inimica.

dragoram aut cicutam deuorarunt. Delyrium non hyoſcyamus tantùm infert, verumetiam quæ toxica appellantur, ſimiliter aconitum, & mel quod in Heraclea Pontica gignitur. Strangulatio non minus in fungis, quàm in ſanguine taurino, lacte coagulato, aconito, ceruſa, gypſo conſpicitur. In ſumma, difficile eſt vnum vni veneno proprium inuenire ſignum, quod hauſtum venenum παθογνωμονικῶς & propriè declaret. Sed habeant quidem ſuum ſingula venena, aut in eius locum plurium ſymptomatum concurſum, certè lepus marinus ſibi proprium & peculiare habet pulmonis exulcerationem, ex qua primo & per ſe id veneficij genus deprehenditur. Itaque quamuis aliorum ſymptomatum multitudine & vehementia leporis marini venenum hominem impurum atque imbecillum poſſit perimere, non tamen ſua vi & malignitate eum peremerit, quoniam non niſi erodendo propriè occidat, ſicut apud Galenum legimus, & veriſſimè ſcriptum eſſe arbitramur.

Vale.

INDEX RERVM MEMORABILIVM IN THERIACIS & alexipharmacis Nicandri, & scholijs interpretis.

HIPPOC.

HIPPOCRATIS COI MEDICORVM OMNIVM PRINCIPIS.

ΠΕΡΙ ΓΟΝΗΣ· *De Genitura.*
ΠΕΡΙ ΦΥΣΙΟΣ ΠΑΙΔΙΟΥ· *De Natura pueri.*
Iusiurandum.
De arte.
De antiqua Medicina.
De Medico.

INTERPRETE IO. GORRÆO Parisiensi, Doctore Medico.

Accesserunt eiusdem interpretis annotationes in eosdem libellos.

PARISIIS,

M. DC XXII.

HENRICO VALESIO DELPHINATIVM BRITONVMQVE DVCI ILLVSTRISS. IO. GORRÆVS S. F. Q. P. D.

QVÆ multis antè seculis prisci inuenere, Henrice clarißime, ea nunquam inuenta perfectáque simul fuerunt: nec vllus vnquam hominum extitit, qui quod præclarè summóque ingenio quærere cœpisset, etiam planè absoluisse visus sit. Quin & ex illis quæ plurimi perfecta consummatáque esse crediderunt, nihil vnquam tam absolutum fuit, quin dies, ætas, tempus semper aliquid apportarit noui, quod ad eius perfectionem maximè pertinere videretur. Sic rebus omnibus labor semper nouus additus, magno omnium mortalium imperfectionis, Numinísque solius perfecti argumento. Quod certè non in alia magis quàm medica, vt cæteras arteis omittam, comperies: quæ quum tot annis antea cœpta sit & inchoata, inque ea tam egregij & præstantes ingenio viri elaborarint, nulla tamen vnquam ætas integrám absolutámque habere potuit, vt non semper aliquid vel nondum inuentum, vel ex inuentis amissum, aut saltem miserè deprauatum desideraretur. Eius quidem etiam ante bellum Peloponnesiacum designata erant quædam rudimenta, sed tam obscura, tam perplexa, vt nemo ex illis artis speciem fuerit agniturus: verùm ipsa Hippocrates vir & arte & facundia insignis expoliuit, certámque medicinæ formam videndam & methodo tractandam præbuit, sed adeò præcisè ac obscurè, vt qui de illa scripti sunt ab eo libri, non facilè etiam à doctißimis intelligerentur. Proinde neglecta eorum lectione, quum non alius reperiretur magis idoneus medicinæ author, quem sequi possent, alij alia comminisci cœpere, & variæ admodum sectæ tandem emerserunt: vt Plinio mirari subierit, nullam artium inconstantiorem fuisse, & sæpius mutari solitam, donec vnus Galenus venit, qui illos Hippocratis Silenos explicauit, & ostendit in ipsis vniuersam artem medicam conclusam fuisse, itáque patefecit, vt perfectam ab eo medicinam, numerísque omnibus plenam esse nemo amplius dubitaret. Sed ecce nescio quo fato ea nobis fœlicitas erepta est, nec diu tanto authore absolutam medicinam retinere potuimus, quin ipsa cum Hippocrate nobis perierit, & altis tenebris fuerit submersa. Iacuere enim per multos annos duæ quasi columnæ, summa ipsorum diligentia constitutæ artis, duóque illa morborum agnoscendorum curandorúmque lumina penè extincta sunt. Ac veluti in terra inculta & inarata, pro frumento & proba segete lappæ tribulique proueniunt, sic vbi in tractanda medicina virtus & honor merces esse desierunt, & medici quæstus cupiditate accendi cœpere, mirum profectò quàm variæ & pestiferæ medendi formæ, deserta quam Hippocrates & Galenus profitebantur, arte, irrepserunt, & quæsitæ sunt, quibus ediscendis litteras scire non oporteret. Nam ad lucrum quam compendiosißimam quisque potuit viam tenuit, omnésque aliam longè præstantiorem spreuere, quòd ipsa in virtute & veritate consisteret, ad quas iter admodum longum & difficile habitum semper fuisset. Et eam quidem ob causam Neronis principatu Thessalus delere cuncta maiorum placita conatus est, artemque nouam est professus, quam se intra sex menseis edocturum, auditoribus suis pollicebatur. Hinc plærisque Arabum potius quam Galeni libri placuerunt, in quibus remediorum tantùm sylua quædam est, nec præterea de morbis & eorum causis methodo inuestigandis medendísque docetur. Sic pro veritate fucus, pro virtute auaritia, pro eruditione barbaries, denique pro arte ἀτεχνία peruasit, & exulantis Hippocraticæ disciplinæ sedem occupauit. Quo factum est, vt pessimo in statu superioribus annis rem medicam fuisse haud dubitem dicere, quandò non ea modò nobis perierat, verum etiam in ipsius locum permulta sterilia, infœlicia, & carduis horridiora succreuerant, quibus metendis purgandísque non vna falx & altera satis vnquam esse potuisset. Qua de causa geminus labor ætatis nostræ medicos miserè exercere cœpit, tum extirpandis illis improbis medendi rationibus, tum restituenda antiqua veráque arte, & quasi postliminio reuocanda. Iam quidem falcem plærique in venenatos & in-

fœlices illorum hortos summa animi contentione & magnitudine immisere. Alij verò etiam non minore studio & industria priscam artem Hippocratis & Galeni, dignitati integritatique suæ reddere contenderunt, mutilam proculdubio, quódque tanto temporum interuallo deserta fuerit, pluribus in locis ruinosam. Quibus & ego opem aliquam, quamuis exiguam & infirmam, sed quam tamen possum laturus me adiunxi, non tam valens quidem humeris, vt propè labenti, veluti Atlas cœlum sustinuisse dicitur, me subijciam, illíque pedamenti loco sim, quò inclinata recumbat & innitatur (neque enim dubium est me tanto onere oppressum iri & obrutum) sed vt inspector fortè sim, & labis aut vitij cuiusdam nuncius, quod inesse animaduertero, si magnum sit & insigne: aut si tam sit exiguum, vt architecti consilium & operam non requirat, ipse per me, si possim, reficiam & instaurem, parum alta & demissa æquem, atque etiam, nisi multa vi & maioribus ictibus opus sit, quasi effracto pariete lumen aliquod inducam. Qua in re a leuioribus exordiendum esse mihi visum est, tum quòd imbecillitatis meæ mihi sim conscius, tum quòd futurum ista ratione sperem, vt post aliquam in hoc negotio exercitationem reliqua se præbeant faciliora. Nam sicut superiore anno Hippocratis de arte medica declamationem, & simul de antiqua medicina, déque medico libellum in latinam linguam vertendum susceperam, atque isto anno hos libros paulo difficiliores vertere aggressus sum: sic certa nunc spes animo meo insedit, fore mihi posthac laborem, quem in vertendis libris Hippocratis de morbis mulierum impendere decreui, multo magis tolerabilem, quàm si protinus nullaque antè præmeditatione ad ipsos temerè me contulissem. Nam qui aliter Hippocratem intelligerè aut vertere aggreditur, ille quidem operam laboremque impendere mihi videtur, quomodo olim multi imperatores in perfodiendo Isthmo impendisse feruntur: qui quum eum longè in mare porrectum, quòd nauias longo & periculoso flexu circumagi cogeret, perfodere tentassent, parte etiam illa qua angustissimus erat, operis tamen difficultate victi omnes destiterunt. Quod certè ne tum illis, tum mihi quoque accidat, verendum esse indicat Hippocratis excellentissimo & prorsus diuino ingenio præditi sublimitas, grauitas, & cum breuitate iuncta obscuritas: in cuius facillimis etiam libellis tantum difficultatis inest, tot scrupuli occurrunt, vt penitius intuenti contemplantique, & omnia ad optimorum medicorum & Galeni dogmata reuocanti, non aliter quàm scopuli quos prodidit Herodotus in oculos Isthmum fodientium resilijsse, illísque oculos eruisse, sensum omnem mentemque prorsus adimere videantur. Nec carent quidem omnino eiusmodi difficultatibus libelli isti duo, quos modò in latinum conuerti, sed tales sunt, vt vnde se expedire & euoluere, si accesserit studium & labor, non sit vsque adeò molestum. Nam & nos quæcunque obscura esse videbantur, ea breuibus scholijs illustrauimus, Galeni quidem imitatione, sed eruditione impari. Quamquam in hoc præcipuè elaboraui, vt non tam ego, quàm Galenus ipse librorum istorum esset interpres, mutuatis ab illo translatisque in meos commentarios propemodum omnibus quæ ad Hippocratis enarratonem pertinere existimarem. In quibus tamen conscribendis non ausim tantum de me polliceri, quin aliiqua aliter quàm oporteret, citari à me vel demonstrari potuerint. In quibus cauillandis si quis studium opponat, vel etiam iure reprehendat, equidem non indignè feram, nec me oleum & operam propterea perdidisse putabo. Ego quippe amplissimum laboris mei fructum videbor retulisse, si ita Hippocrati insudarim, vt me viam monstrante omnes ad paria mecum studia accedantur. Quod profectò fieri facilè posse non dubito, si meum hunc laborem quem tum vertendo tum enarrando Hippocrati insumpsi, à te probari, tibíque placuisse intellexerint, ipsiúsque amplissimo tuo nomini nuncupationem, gratam tibi esse & periucundam. Accipe igitur facili placidoque vultu Princeps humanissime, quos maiestati tuæ nuncupo libellos Hippocratis è græco in latinum sermonem à me nunc primum conuersos, simulque quas in illos edidi Annotationes, munus quidem tanta quæ in te relucet virtute & maiestate non satis dignum, sed quod tamen non multum alieno alterius libelli argumento, meam quantam possum testetur, pro nato tibi nuper puero gratulationem. Vale.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΕΡΙ ΓΟΝΗΣ.

HIPPOCRATIS DE GENITVRA.

Νόμος μὲν πάντα κρατύνει. ἡ δὲ γονὴ τοῦ ἀνδρὸς, ἔρχεται ἀπὸ παντὸς τοῦ ὑγροῦ τοῦ ἐν τῷ σώματι ἐόντος τὸ ἰσχυρότατον ἀποκριθέν. τοῦτο δὲ ἱστόριον, τόδε, ὅτι ἀποκρίνεται τὸ ἰσχυρότατον, ὅτι ἐπὴν λαγνεύσωμεν, σμικρὸν οὕτω μεθέντες, ἀσθενέες γινόμεθα. ἔχει δὲ οὕτω φλέβες καὶ νεῦρα ἀπὸ παντὸς τοῦ σώματος τείνουσιν ἐς τὸ αἰδοῖον, οἷσιν ὑποτριβομένοισι καὶ θερμαινομένοισι καὶ πληρευμένοισιν, ὥσπερ κνησμὸς ἐμπίπτει, καὶ τῷ σώματι παντὶ ἡδονὴ καὶ θέρμη ἐκ τούτου παραγίνεται. τριβομένου δὲ τοῦ αἰδοίου, καὶ τοῦ ἀνθρώπου κινευμένου, τὸ ὑγρὸν θερμαίνεται ἐν τῷ σώματι, καὶ διαχέεται, καὶ κλονέεται ὑπὸ τῆς κινήσιος, καὶ ἀφρέει. καθάπερ καὶ τ' ἄλλα ὑγρὰ σύμπαντα κλονεύμενα ἀφρέει. οὕτω δὲ καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἀποκρίνεται ἀπὸ τοῦ ὑγροῦ ἀφρέοντος τὸ ἰσχυρότατον καὶ τὸ πιότατον, καὶ ἔρχεται εἰς τὸν νωτιαῖον μυελόν. τείνουσι γὰρ ἐς τοῦτον ἐκ παντὸς τοῦ σώματος. καὶ διαχέει ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου εἰς τὴν ὀσφὺν, καὶ ἐς πᾶν τὸ σῶμα, καὶ ἐς τὸν μυελὸν, καὶ ἐξ αὐτοῦ τείνουσιν ὁδοὶ, ὥστε καὶ ἐσιέναι τοῦ ὑγροῦ ἐς αὐτὸν καὶ ἀποχωρέειν. ἐπὴν δὲ ἔλθῃ ἐς τοῦτον τὸν μυελὸν ἡ γονὴ, χωρέει παρὰ τοὺς νεφρούς. ταύτῃ δὲ ἡ ὁδός ἐστι διὰ φλεβῶν. κἢν οἱ νεφροὶ ἑλκωθῶσιν, ἔστιν ὅτε καὶ αἷμα ξυμφέρεται. παρὰ δὲ τῶν νεφρῶν, ἔρχεται διὰ τῶν ὀρχίων μεσάτων ἐς τὸ αἰδοῖον. καὶ χωρέει οὐχ ὅπῃ τὸ οὖρον. ἀλλὰ ἡ ἄλλη ὁδός ἐστιν αὐτῇ καὶ ἐχομένη. οἱ ἐξονειρώσσοντες διὰ τάδε ἐξονειρώσσουσιν. ἐπὰν τὸ ὑγρὸν ἐν τῷ σώματι διακεχυμένον ᾖ καὶ διάθερμον, εἴτε ὑπὸ ταλαιπωρίης, εἴτε ὑπὸ ἄλλου τινὸς ἀφρέει. καὶ ἀποκρινομένου ἀπ' αὐτοῦ ὁρᾶν παρίσταται, οἷον λαγνείην. ἔχει γὰρ τὸ ὑγρὸν τοῦτο ὅπερ λαγνεύοντι. ἀλλ' οὐ μοι περὶ ὀνειρωσσόντων καὶ παντὸς τοῦ νοσήματος τί ἐστι, καὶ ὁκόσα ἐργάζεται, καὶ διότι πρὸ λαγνείης. καὶ ταῦτα μὲν ἐς τοῦτό μοι εἰρέαται. οἱ δὲ εὐνοῦχοι διὰ ταῦτα οὐ λαγνεύουσιν ὅτι σφέων ἡ δίοδος ἀμαλδύνεται τῆς γονῆς. ἔστι τὸ δι' αὐτῶν τῶν ὀρχίων ἡ ὁδὸς, καὶ νεῦρα τείνει λεπτὰ καὶ πυκνὰ εἰς τὸ αἰδοῖον, οἷσιν ἀείρεται καὶ καθίεται. καὶ ταῦτα ἐν τῇ τομῇ ἀποτέμνεται, διότι καὶ οὐχ ὑπάρχουσιν οἱ εὐνοῦχοι χρηστοί. τῶν δὲ τάδε ἐκθλιβέντων ἡ ὁδὸς τῆς γονῆς ἐμπέφρακται. πωροῦνται γὰρ οἱ ὄρχιες, καὶ τὰ νεῦρα σκληρὰ καὶ μωρὰ γινόμενα ἀπὸ τοῦ πώρου οὐ δύναται τείνειν καὶ χαλᾶν. ὁκόσοι δὲ παρ' οὖς τετμημένοι εἰσὶν, οὗτοι λαγνεύουσι

Omnia lege fiunt. Et genitura 1
quidem viri excrementum vali-
dissimum est, quod ab humido
quod in corpore continetur vni-
uerso, proficiscitur. quam autem
validissimum prorsus sit quod
secernitur, ex eo intelligi potest, quod post con-
gressum, tam pauco semine emisso, imbecilliores 2
simus. Res autem habet hunc in modum. Venæ
& nerui ab vniuerso corpore ad pudendum produ- 3
cuntur, quibus attritis, excalfactis & repletis, pru-
rigo quædam excitatur, & toto corpore volup-
tas calorque prouenit. Confricto autem puden-
do, motoque homine, etiam humidum in corpo-
re concalescit, diffunditur, agitatur, atque ad 4
eundem modum quo reliqua omnia humida 5
quum vehementius dimouentur, spumat. sic ve-
rò etiam in homine valentissima & pinguissima
portio à spumante humore secedit, ferturque ad
spinalem medullam. Namque ad eam ex vniuerso 6
corpore viæ permultæ concurrunt, semenque ip- 7
sum ex cerebro in lumbos & corpus vniuersum
& spinæ medullam diffunditur: ex qua etiam vasa
quędam protenduntur, adeò vt facilè tum in eam
humor subire possit, tum ex ea abscedere. Porrò
quum genitura in ipsam medullam peruenerit,
postea defertur in renes, ad quos per venas via pa-
tet: quibus exulceratis, nonnunquam etiam san- 8
guis vnà delabitur. A renibus autem per medios 9
testes ad pudendum peruenit, alio quidem quam
vrina itinere, sed tamen ipsi contiguo. Iam & qui- 10
bus insomnia fiunt libidinosa, eam ob causam
venerem somniant, quòd corporis humor funda-
tur, incalescat, & ex labore aut alia quauis occa-
sione spumet. Qui dum excernitur, speciem quan- 11
dem imaginemque rei venereæ excitat. Habet
enim etiam humorem illum perinde atque is qui
concumbit. Verùm de insomniosis dicere non
decreuimus, nec de omni morbo quid sit, quæ
efficiat, nec cur ante coitum, semen emittatur. Sed de his ista quidem à me dicta sint. Cæterùm, eunuchi 12
eā ob causam non coëunt, quod via illis resecta sit qua ferri genitura solet. Fertur enim per testes, à qui-
bus quamplurimi nerui tenues ad pudēdum perueniunt, qui ipsum & intēdunt & demittunt. Verum hi,
dū eunuchi fiunt, abscindūtur: proinde ad obeundā venerem minimè apti sunt. Qui verò pudenda affri- 13
cāt, ijs genituræ iter obstructū est (namq; occallescere testes possunt) ac nerui à callo duri hebetesq; red-
diti, penem nec intēdere possunt nec laxare. Quòd si qui iuxta aures sectionē perpessi fuerint, cōcunbunt 14

quidem, & emittunt semen, sed paucum, imbecil-
lum & infœcundum. Siquidem permultum semi-
15 nis à capite in spinæ medullā iuxta aures defertur.
Quæ quidem sectio postquam cicatricem contra-
xerit, viam illam solidam efficit atque intercludit.
Porrò pueris quum venulæ exiles admodū sint &
16 planæ, non potest per eas semen migrare, nec simi-
liter prurigo excitari: quamobrem nec agitatur in
corpore humores, vt ab ipsis secedere prodiréque
genitura possit. Quinetiam virginibus priusquam
adoleuerint, menses eandem ob causam non pro-
fluunt. Postea quam verò tum puer tum virgo in-
crementum cœperint: venæ quæ in puero quidem
ad pudendum, in virgine autem ad vterum perue-
niunt, incremento etiam latiores fiunt, & aperiun-
tur, atque via transitusque per eas etiam angustas
patet. Tunc quoque commoueri humores inci-
piunt. Siquidē spatia tunc multo fiunt maiora, in
quibus liberè possint dimoueri. Puero quidē cum
adoleuerit, & virgini has ob causas semen men-
struaque profluunt. Sed de his quidem hūc in mo-
dum diximus. Quòd autem ad genitale semē per-
tinet, id quidem ab omni corpore, eiusque tū so-
lidis tum mollibus tum humidis partibus vniuer-
sis secerni mihi videtur. Sunt autem quatuor hu-
17 moris species, sanguis, bilis, aqua & phlegma. Ho-
mo namque tot humorum species congenitas ha-
bet, à quibus morbi tum fiunt tum etiam iudican-
tur. Et hæc quidem dicta sint à me de genitura, vn-
de, quomodo, & quam ob causam proueniat, &
quibus, atq; quam ob causam nulla sit: tum etiam
de virginum menstruis. Cæterùm quum mulieri-
18 bus coëuntibus pudendum confricetur, vterusq;
commoueatur, pruriginem illæ sentiunt, totóque
corpore voluptas & calor oboritur. Semen autem
etiam mulier è corpore emittit, modò in vterum,
19 ex quo humescet vterus: modò extra, si hiet vte-
rus plusquam conueniat. Illa autem simul at-
que misceri viro cœperit, quousque dimissa sit,
perpetuam capit voluptatem. Verùm si venerem
vehementius appetat, semen ante virum emittit,
nec tanta postea voluptate afficitur. Sin autem tā-
topere venerem non affectet, æqualem cum viro
voluptatem percipit. Nam quemadmodum fer-
20 uens aqua, si quis ei frigidam infundat, cessat fer-
uere: sic virile semen coniectum in vterum, volup-
tatem mulieris calorémque extinguit: quæ tamen
eo temporis momento quo id in vterum decidit,
adaugentur, sed paulo postea desinunt. Veluti si
quis vinum in flammam coniiciat, primum quidē
attollitur, & infuso vino paulatim increscit, dein-
de vero extinguitur: sic mulieri calor ex semine vi-
ri maior fit, sed postea aboletur. At verò vir in ipso
concubitu maiorem longè, tum etiam diturnio-
21 rem quàm mulier, capit volunptatem. Semen nā-
que viro concessu vehementiori quàm fœminæ,
ab humore repente secernitur, eamque ob cau-
sam impensius delectatur. Quin hoc etiam ita se
habet: Si mulieres rem cum viris habeant, melius
valent. sin autem venere abstineant, minus bene.
Siquidem ex coitu, vteri humidiores fiunt: qui si
22 iusto ficciores fuerint, maximè conuelluntur, do-
loremque sic conuulsi magnum toto corpore suscitant. Deindè verò concubitus sanguinem ex-
calfaciens atque humectans, facit vt facilius multo menstrua dilabantur: quibus retentis mulieres
quamplurimis morbis sunt obnoxiæ. Cuius rei causam, vbi de morbis mulierum disseram, expli-
cabo. Nunc verò tantum dixisse sufficiat. Cæterum peracta venere si mulier concipere non debeat, se-
men quod ab vtroque parente profectum fuerat, quoties ipsa volet, more solito foras profluet.
Quòd si conceptura sit, non exit quidē foras, sed in ipso vtero manet. Nāque vterum postquam ipsum
23 excepit, clauditur, & retinet, quasi conuulso eius ore ab humiditate: miscenturque simul duo semina,

μὲν καὶ ἀφίασιν, ὀλίγον δὲ, καὶ ἀσθενὲς, καὶ ἄγονον. χωρέει γὰρ τὸ πλεῖστον τοῦ γόνου ἀπὸ τῆς κεφαλῆς παρὰ τὰ οὔατα εἰς τὸν νωτιαῖον μυελόν. αὕτη δὲ ἡ δίοδος ὑπὸ τῆς τομῆς οὐλῆς γινομένης, στερεὴ γέγονεν. τοῖσι δὲ παιδίοισι λεπτὰ τὰ φλέβια ἐόντα καὶ περιπλήρευμένα, κωλύει τὴν γονὴν ἰέναι. καὶ ὁ κνησμὸς οὐχ ὁμοίως παραγίνεται. διὰ ταῦτα οὐδὲ κλονέεται ἐν τῷ σώματι τὸ ὑγρὸν ἐς ἀπόκρισιν τῆς γονῆς: καὶ τῇσι παρθένοισι μέχρις ἂν νέαι ἐῶσιν, οὐ χωρέει τὰ καταμήνια δι' αἴτιον τὸ αὐτό. ἐπὴν δὲ αὔξωνται καὶ παρθένος καὶ παῖς, αἱ φλέβες αἱ ἐς τὸ αἰδοῖον τείνουσαι τοῦ παιδὸς καὶ τῆς παρθένου, καὶ ἐπὶ τὰς μήτρας εὐρεῖαι γίνονται ὑπὸ τῆς αὔξης, καὶ στομοῦνται, καὶ ὁδὸς καὶ δίοδος διὰ στενῶν γίνεται, καὶ τὸ ὑγρὸν κλόνησιν τότε ἴσχει. εὐρυχωρίη γὰρ οἱ τότε γίνεται, ἔνθα κλονήσεται, καὶ τῷ παιδὶ χωρέει, ἐπὴν ἁδρὸς ἔῃ, διὰ τόδε καὶ τῇ παρθένῳ τὰ καταμήνια. ταῦτα δέ μοι οὕτως ἀποπέφανται. τὴν δὲ γονὴν φημὶ ἀποκρίνεσθαι ἀπὸ παντὸς τοῦ σώματος, καὶ ἀπὸ τῶν στερεῶν, καὶ ἀπὸ τῶν μαλθακῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ ὑγροῦ παντὸς τοῦ ἐν τῷ σώματι. εἰσὶ δὲ τέσσαρες ἰδέαι τοῦ ὑγροῦ, αἷμα, χολὴ, ὕδωρ, καὶ φλέγμα. τοσαύτας γὰρ ἰδέας ἔχει ξυμφυέας ὁ ἄνθρωπος ἐν ἑωυτῷ, καὶ ἀπὸ τουτέων αἱ νόσοι γίνονται, ἢ αἱ ἐκ νόσων διακρίσιες. καὶ ταῦτα μὲν εἰρέαταί μοι περὶ γονῆς, ὁκόθεν γίνεται, καὶ ὅκως, καὶ διότι, καὶ οἷσιν οὐ γίνεται ἡ γονὴ, καὶ διότι οὐ γίνεται, καὶ περὶ καταμηνίων παρθένων. τῇσι δὲ γυναιξὶν ἐν τῇ μίξει τριβομένου τοῦ αἰδοίου, καὶ τῶν μητρέων κινευμένων, ὡς περ κνησμὸν ἐμπίπτειν ἐς αὐτὰς, καὶ τῷ ἄλλῳ σώματι ἡδονὴν καὶ θέρμην παρέχειν. μεθίει δὲ καὶ ἡ γυνὴ ἀπὸ τοῦ σώματος, ὅτε μὲν ἐς τὰς μήτρας, αἱ δὲ μῆτραι ἰκμαλέαι γίνονται. ὅτε δὲ καὶ ἔξω, ἢν χάσκωσιν αἱ μῆτραι μᾶλλον τοῦ καιροῦ. καὶ ἥδεται ἐπὴν ἄρξηται μίσγεσθαι διὰ παντὸς τοῦ χρόνου, μέχρις ἂν αὐτὴν μεθῇ ὁ ἀνήρ. κὴν μὲν ὀργᾷ ἡ γυνὴ μίσγεσθαι, πρόσθεν τοῦ ἀνδρὸς ἀφίει, καὶ τὸ λοιπὸν οὐκ ἔτι ὁμοίως ἥδεται ἡ γυνή. ἢν δὲ μὴ ὀργᾷ, συντελέει τῷ ἀνδρὶ ἡδομένη. καὶ ἔχει οὕτως, ὥς περ εἴ τις ἐπὶ ὕδωρ ζέον, ἕτερον ψυχρὸν ὕδωρ ἐπιχέει, παύεται τὸ ζέον. οὕτω καὶ ἡ γονὴ πεσοῦσα τοῦ ἀνδρὸς ἐς τὰς μήτρας, σβέννυσι τὴν θέρμην καὶ τὴν ἡδονὴν τῆς γυναικός. ἐξαίσσει δὲ ἡ ἡδονὴ καὶ ἡ θέρμη ἅμα τῇ γονῇ πιπτούσῃ εἰς τὰς μήτρας, ἔπειτα λήγει. ὡς περ εἴ τις ἐπὶ φλόγα οἶνον ἐπιχέει, συμβαίνει πρῶτα μὲν ἐξαίσσειν τὴν φλόγα καὶ αὔξεσθαι δι' ὀλίγου πρὸς τὴν ἐπίχυσιν τοῦ οἴνου, ἔπειτα λήγειν. ὡσαύτως δὲ καὶ τῇ γυναικὶ ἡ θέρμη ἐξαίσσει πρὸς τὴν γονὴν τοῦ ἀνδρὸς, ἔπειτα λήγει. ἧσσον δὲ πολλῷ ἥδεται ἡ γυνὴ τοῦ ἀνδρὸς ἐν τῇ μίξει, πλείονα δὲ χρόνον ὁ ἀνήρ. διότι δὲ μᾶλλον ὁ ἀνὴρ ἥδεται, ἀποκρίνεται αὐτῷ ἐξαπίνης ἀπὸ τοῦ ὑγροῦ ἀπὸ ταραχῆς ἰσχυροτέρης, ἢ τῇ γυναικί. ἔχει δὲ τόδε οὕτως τῇσι γυναιξὶν, ἢν μὲν μίσγωνται ἀνδράσι, μᾶλλον ὑγιαίνουσιν. ἢν δὲ μὴ, ἧσσον. ἅμα μὲν αἱ μῆτραι ἰκμαλέαι γίνονται ἐν τῇ μίξει, καὶ οὐ ξηραὶ ἐοῦσαι μᾶλλον τοῦ καιροῦ, συστρέφονται ἰσχυρῶς. συστρεφόμεναι δὲ ἰσχυρῶς, πόνον τῷ σώματι παρέχουσιν. ἅμα δὲ ἡ μίξις τὸ αἷμα θερμαίνουσα καὶ ὑγραίνουσα, ποιέει ὁδὸν ῥηϊτέρην τοῖσι καταμηνίοισι. τῶν δὲ καταμηνίων μὴ χωρεόντων, τὰ σώματα τῶν γυναικῶν ἐπίνοσα γίνονται. διότι δὲ ἐπίνοσα γίνονται, εἰρήσεταί μοι ἐν τῇσι γυναικείῃσι νούσοισι. καὶ ταῦτα μέν μοι εἰρέαται ἐς τοσοῦτον. ἐπὴν δὲ μιχθῇ ἡ γυνὴ, ἢν μὲν δὴ μὴ μέλλῃ λήψεσθαι πρὸς ἑωυτὴν, πρὸς τῷ ἔθει χωρέει ἔξω ἡ γονὴ ἀπ' ἀμφοτέρων, ὁκόταν ἡ γυνὴ ἐθελήσῃ. ἢν δὲ μέλλῃ λήψεσθαι, οὐ χωρέει ἔξω, ἀλλ' ἐμμένει ἐν τῇσι μήτρῃσιν ἡ γονή. αἱ γὰρ μῆτραι δεξάμεναι καὶ μύσασαι, ἔχουσιν ἐν ἑωυτῇσιν, ἅτε συσπασθέντος τοῦ στόματος ὑπὸ τῆς ἰκμάδος, καὶ μίσγεται ὁμοῦ, τό, τε ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἐλθὸν,

καὶ τὸ ἀπὸ τῆς γυναικός. καὶ ἢν ἡ γυνὴ τόκων ἔμπειρος ἔῃ, καὶ ἐννοήσῃ ὁκόταν ἡ γονὴ μὴ ἐξέλθῃ, ἀλλ' ἐμμείνῃ, εἰδήσει ᾗ ἡμέρῃ ἔλαβεν ἐς ἑωυτήν. ἔχει δὲ οὕτως καὶ τόδε, ὅτε μὲν ἰσχυρότερόν ἐστι τὸ μεθιέμενον ἀπὸ τῆς γυναικὸς, ὅτε δὲ ἀσθενέστερον. καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς, ὡσαύτως. καὶ ἔστι καὶ ἐν τῷ ἀνδρὶ τὸ θῆλυ σπέρμα, καὶ τὸ ἄρσεν, καὶ ἐν τῇ γυναικὶ ὁμοίως. ἰσχυρότερον δέ ἐστι τὸ ἄρσεν τοῦ θήλεος. ἀνάγκη οὖν ὑπὸ ἰσχυροτέρου σπέρματος γίνεσθαι. ἔχει δὲ καὶ τόδε, οὕτω. ἢν μὲν ἀπ' ἀμφοτέρων τὸ σπέρμα ἰσχυρότερον ἔλθῃ, ἄρσεν γίνεται τὸ τικτόμενον. ἢν δὲ ἀσθενὲς, θῆλυ. ὁκότερον δ' ἂν κρατήσει κατὰ πλῆθος, ἐκεῖνο καὶ γίνεται. ἢν γὰρ πολλῷ πλέον τὸ ἀσθενὲς σπέρμα τοῦ ἰσχυροτέρου, κρατέεται τὸ ἰσχυρὸν, καὶ μιχθὲν τῷ ἀσθενεῖ, ἐς θῆλυ περιηνέχθη. ἢν δὲ πλέον ἔῃ τὸ ἰσχυρὸν τοῦ ἀσθενέος, κρατηθῆ τε τὸ ἀσθενὲς, ἐς ἄρσεν περιηνέχθη. ὥσπερ εἴ τις κηρὸν καὶ στέαρ μίξας ὁμοῦ, πλέον ποιήσας τὸ στέαρ τήξεται πρὸς πῦρ, μέχρις μὲν ὑγρὸν ἔῃ, οὐ διάδηλον γίνεται τὸ κρατέον. ἐπὴν δὲ παγῇ, τότ' ἐμφανὲς γίνεται, ὅτι κρατέει τὸ στέαρ τοῦ κηροῦ κατὰ πλῆθος. οὕτως ἔχει καὶ τοῦ ἄρρενος καὶ τοῦ θήλεος ἡ γονή. ξυμβάλλεσθαι δὲ παρέχει, ὅτι καὶ ἐν τῇ γυναικὶ καὶ ἐν τῷ ἀνδρὶ ἔστι γόνος καὶ θήλεος καὶ ἄρσενος, τοῖσιν ἐμφανέσι γινομένοισι. πολλαὶ γὰρ γυναῖκες ἤδη ἐθηλυτόκησαν παρ' ἀνδράσιν ἰδίοις, παρὰ δὲ ἑτέροις ἀνδράσιν ἐλθοῦσαι, ἐκουροτόκησαν. καὶ οἱ ἄνδρες οἱ αὐτοὶ κεῖνοι παρ' οἷσιν ἐθηλυτόκεον αἱ γυναῖκες, ἑτέρων γυναικῶν ἐς μίξιν ἀφικόμενοι, ἄρσενα γόνον ἐποίησαν. καὶ οἷσιν ἄρσεν γόνος ἐγίνετο, εἰς ἑτέρας γυναῖκας μιχθέντες, θῆλυν γόνον ἐποίησαν. οὕτως ὁ λόγος ἐρέει καὶ τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα ἔχειν καὶ θῆλυν γόνον, καὶ ἄρσενα. παρὰ μὲν τοῖσιν ἐθηλυτόκεον, ἐκρατέετο τὸ ἰσχυρότερον, πλέονος γενομένου τοῦ ἀσθενέος, καὶ ἐγίνετο θήλεα. παρὰ δὲ τοῖσιν ἐκουροτόκεον, ἐκρατέετο τὸ ἀσθενέστερον, καὶ ἐγίνετο ἄρσενα. χωρέει δὲ οὐκ ἀεὶ τοῦτο ἀπὸ τοῦ αὐτέου ἀνδρὸς ἰσχυρὴ, ἀλλ' οὐδὲ ἀσθενὴς ἐς ἀεὶ, ἀλλ' ἄλλοτε ἀλλοίη. καὶ τῆς γυναικὸς οὕτως ἔχει, ὡς μὴ θαυμάζειν τὰς αὐτὰς γυναῖκας, καὶ τοὺς αὐτοὺς ἄνδρας γόνον καὶ ἄρσενα καὶ θῆλυν ποιέειν. ἔχει δὲ καὶ τοῖσι κτήνεσιν οὕτως, τὰ περὶ γονῆς θήλεος καὶ ἄρρενος, καὶ ἐν αὐτῇ σφι τῇ γονῇ. ἐξέρχεται καὶ τῆς γυναικὸς, καὶ τοῦ ἀνδρὸς ἀπὸ παντὸς τοῦ σώματος. καὶ ἀπὸ τῶν ἀσθενέων, ἀσθενὴς, καὶ ἀπὸ τῶν ἰσχυρῶν, ἰσχυρή. καὶ τῷ τέκνῳ οὕτως ἐστὶν ἀνάγκη ἀποδίδοσθαι. καὶ ὁκόθεν ἀπὸ τοῦ σώματος τοῦ ἀνδρὸς πλέον ἔλθῃ ἐς τὴν γονὴν, ἢ τῆς γυναικὸς, τὸ τέκνον κεῖνο κάλλιον ἔοικε τῷ πατρί. ὁκόθεν δὲ πλέον ἔλθῃ ἀπὸ τῆς γυναικὸς τοῦ σώματος, κεῖνο κάλλιον ἔοικε τῇ μητρί. ἔστι δὲ οὐκ ἀνυστὸν πάντα τῇ μητρὶ ἐοικέναι, τῷ δὲ πατρὶ μηδὲν, ἢ τὸ ἐναντίον τούτου, μηδ' ἑτέρῳ ἐοικέναι μηδέν. ἀλλ' ἀμφοτέροισιν, ἀνάγκη τις ἐστὶν ἐοικέναι τινί. εἴπερ ἀπ' ἀμφοτέρων τῶν σωμάτων τὸ σπέρμα χωρέει ἐς τὸ τέκνον. ὁκότερος δ' ἂν πλέον ξυμβάληται ἐς τὸ ἐοικέναι καὶ ἀπὸ πλειόνων χωρίων τοῦ σώματος, κείνῳ τὰ πλείονα ἔοικε. καὶ ἔστιν ὅτε θυγάτηρ γενομένη, τὰ πλείονα ἔοικε κάλλιον τῷ πατρὶ, ἢ τῇ μητρί. καὶ κοῦρος γενόμενος, ἔστιν ὅτε κάλλιον ἔοικε τῇ μητρί. καὶ ταῦτα μοι ἢ τῷ πατρί καὶ τοσαῦτα ἐστὶ ἰσόρροπα τῷ προτέρῳ λόγῳ, ὅτι ἔνεστι καὶ ἐν τῇ γυναικὶ καὶ ἐν τῷ ἀνδρὶ καὶ κουρογονίη, καὶ θηλυγονίη. γίνεται δὲ καὶ τόδε. ἔστιν ὅτε τὰ τέκνα λεπτὰ καὶ ἀσθενέα γίνεται ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς παχέων τε καὶ ἰσχυρῶν ἐόντων. κἢν μὲν πολλῶν ἤδη γενομένων τῶν παιδίων τοιοῦτον γένηται, δῆλον ὅτι ἐν τῇσι μήτρῃσιν ἐνόσησε τὸ ἔμβρυον;

quæ tum à viro tum à muliere prodierunt. Ac 24
si mulier quidem partum aliàs experta fuerit, & attenderit quando semen non deciderit, sed intus remanserit: diem quo concepit, certò sciet. Sunt autem ista quoque vera. Semen mulier, atque ad eundem modum vir, modò validius modò imbecillius emittit. Atque vt viro, sic etiam mulieri semen virile muliebréque inest. Verum virile mu- 25
liebri præpollet. Marem itaque à valentiori semine formari gigniq; necesse est. Nec vero fidei minus habendum istis est, de quibus mox dicam. Si parens quidem vterque valentissimũ semen con- 26
tulerit, gignitur masculus: si imbecillum, fœmina. Quòd si alterum copia superarit, illi similis fœtus efficitur. Nãque si semini imbecilli multo maior copia quam valentioris fuerit: id etiam quod valens est vincitur, & cum imbecillo remixtum, ad fœminam compellitur. Sin autem validi seminis plus sit quàm imbecilli: quod imbecillum est superatur, & ad marem adigitur. Quemadmodum si quis ceram seuumque simul miscens, sed plus multo seui quàm ceræ inijciens, ea igne liquefaciat: quamdiu quidem liquida erunt, facile non est discernere vtrum copia præpolleat posteaquam verò coaluerint, nemini obscurum esse potest, longè plus seui quàm ceræ esse: sic de maris fœminæque semine iudican- 27
dum est. Cæterùm quòd tam in viro quàm in muliere semen vtrumque tum maris tum fœminæ insit, ex iis quæ manifestò fieri videntur, facilè intelligi potest. Iam enim mulieres plurimæ ex maritis suis non nisi filias susceperunt, quæ tamen cum viris aliis congressæ, filios peperere. Atque illi ipsi viri quorum vxores filias tantùm pariebant, cum aliis mulieribus coëuntes, masculam prolem genuerunt: quique mares tantùm faciebant, ex aliis mulieribus fœminam sustulere. Quæ certè ratio planè conuincit, tam in viro quàm in muliere & masculum & fœmineum semen continere. Siquidem in iis quæ fœminas gignebant, quod ex semine valẽtius erat, imbecilliores multitudine obruebat, eamque ob causam prodibat fœmina. Quę verò pueros gerebant, in iis quod imbecillius erat, vincebatur, & fiebat masculus. Verùm nec semper à viro validum semen secedit, nec semper imbe- 28
cillum, sed varium ille & aliàs aliud emittit, atque ad eundem mulier modum. Quo fit vt mirari nemo debeat viros eosdem easdemque mulieres fœtum modò masculum modò fœmineum gignere. 29
Est verò in iumentis quoque tum marem fœmi- 30
namque gignendi, tum seminis ipsius ratio eadem. Prodit autem & viro & muliere ab vniuerso corpore, ab imbecillis quidem imbecillum, à validis autem validum: vnde talem quoque suscipi prolem necesse est. Quod sanè si plus ex viro quàm ex muliere ad gerituram secesserit, patri multo similior fingitur: sin plus ex muliere prouenerit, corpore magis refert matrem. Quòd verò fieri non possit vt fœtus matri quidem euadat quàm simillimus, cum patre verò nihil prorsus similitudinis habeat, aut contrà neutri sit similis, certè vtrique aliqua in re similem esse necesse est, si modo vterque semen ad eius conformationem confert. Verùm vter plus seminis & ex pluribus corporis partibus ad similitudinem contulerit, illi pluribus in rebus similis euadet. Ac sæpe quidem euenit vt vt genita filia, in pluribus patri quàm matri multo sit similior, tum qui natus est puer, maiorem longè cum patre quàm cum matre similitudinem gerat. Et hæc quidem tot sunt prioris sententiæ argumenta, nimirum in viro & muliere gignendi tum maris tum fœminæ inesse facultatem. Porrò accidit aliquando libros etiam tenues & infirmos à patre & matre crassis robustísque nasci. Quòd si 31
fiat multis antè susceptis eiusmodi liberis, fœtum proculdubiò in ipso vtero laborasse perspicuũ est, 32

atque vel ab vtero, vel quod eius nutrimentum quo creſcere debuit, foras, vtero nimium hiante, deciderit, id mali obortum fuiſſe, eamque ob cauſam factum eſſe imbecillum. Laborant autem omnia animantia pro portione virium ſuarum. Si verò quotquot nati ſunt, infirmi fuerint, id certè matricis vitio cõtingit, plus quam par ſit anguſtę. Nam ſi deſit ſatis amplum ſpatium in quo fœtum nutriri oporteat, neceſſe prorſus eſt eum tenuem effingi, quippe qui ſatis amplo ad incrementum
33. ſpatio ſit deſtitutus. Si enim & ſpatium magnum ſit, nec fœtus laboret: æquum eſſe videtur, vt ex magnis parentibus fœtus quoque magnus prodeat. perinde ac ſi quis cucumerem iam defloreſcentem, ſed tamen recentem, & adhuc in cucumerario iacentem, in heminam condiderit, tandem æqualis ſimilisque interno hæminæ ſpatio euadet. ſi verò in vas aliquod magnum, quod quidem cucumerem exactè capere poſſit, nec multo ſit ipſo cucumere maius, eum impoſuerit, etiam huius vaſis cauitati æqualis ſimilisque fiet. excreſcens enim cucumis internam vaſis faciem inſequitur. Nam quæ naſcuntur ferè omnia, eodem proueniunt modo, quo quis ea venire coëgerit. Et puer ipſe ſimiliter ſi ſpatioſo loco incrementũ accipiat, euadit maior: minor verò, ſi anguſtiore. Cęterum mutilatus puer, matris in vtero colliſus proculdubio eſt, vel percuſſa eo loci matre, vel quia ceciderit in fœtum, aut vim quandam aliam perpeſſa ſit. Ac ſi puer quidem collidatur, ea parte mancus mutilusque erit. quod ſi etiam vehementius, ipſe diſrupta membrana qua continetur, abortiuus perit. Poſſunt verò & aliam ob cauſam mutili partus eſſe, nimirum propter loci in vtero anguſtiam, quo etiam mutilatus eſſe videtur. Neceſſe eſt enim corpus quod anguſto in loco mouetur, illic mutilum fieri. Nam quemadmodum arbores antequam è terra erumpant, ſi ſpatium liberum non habeant, ſed vel à lapide vel alia re quapiam detineantur, naſcuntur tortuoſæ, aut parte vna craſſæ, altera tenues: ſic certè & puer ſi matris in vtero partes corporis alias alijs habeat anguſtiore loco contractas. Accidit verò plurimum vt ex mutilis hominibus integri & illæſi liberi oriantur. Quippe particulas illi numero omneis habent perinde ac ſani. Verùm ſi morbo aliquo parens laboret, nec quatuor illæ humoris à quo ſemen ſecernitur, ſpecies, quę natura inſunt, genituram totam & integram contulerint, (debilior enim eſt quæ à parte mutila proficiſcitur) mirum mihi non videtur eſſe, vt parentem, ſic etiam liberos mutilos procreari. Hæc quidem à me ea de re dicta ſint. Iam verò ad ea quæ initio propoſui, reuertar.

καὶ ἀπὸ τῆς μητρὸς, ἢ τῆς αὔξης αὐτοῦ ἔξω παρήει, τῶν μητρέων χανουσέων μᾶλλον, καὶ διὰ τοῦτο ἀσθενὲς ἐγένετο. νοσέει δὲ τῶν ζώων ἕκαστον κατὰ τὴν ἰσχὺν ἑωυτοῦ. ἢν καὶ πάντα τὰ γινόμενα παιδία ἀσθενέα ἔῃ, αἱ μῆτραι αἴτιαι εἰσὶ, στενώτεραι ἐοῦσαι τοῦ καιροῦ. ἢν γὰρ μὴ ἔχῃ εὐρυχωρίην, ἔνθα τὸ ἔμβρυον τραφείη, ἀνάγκη ἐστὶν αὐτὸ λεπτὸν γενέσθαι, ἅτε οὐκ ἔχον τῇ αὔξῃ εὐρυχωρίην. ἢν δὲ ἔχει εὐρυχωρίην, καὶ μὴ νοσήσῃ, εὐθεικές ἐστι μεγάλων τοκέων μέγα τέκνον γίνεσθαι. ἔχει δὲ οὕτως, ὥσπερ εἴ τις σίκυον ἤδη ἀπηνθηκότα, ἐόντα δὲ νεογνὸν, καὶ προσεόντα τῷ σικυηλάτῳ θείη ἐς ἀρυστῆρα, ἔσται ἴσος τοῦ ἀρυστῆρος τῷ κοίλῳ, καὶ ὅμοιος. ἢν δέ τις ἐς ἄγγος θῇ μέγα, ὅτι καὶ εὐθεικές ἐστι σίκυον χάδειν, ἀλλὰ μὴ πολλῷ κάρτα μεῖζον τῆς φύσιος τοῦ σικύου, ἴσος ἔσται ὁ σίκυος τοῦ ἄγγεος τῷ κοίλῳ, καὶ ὅμοιος. ἐρίζει γὰρ ἐν τῇ αὔξῃ τῷ κοίλῳ τοῦ ἄγγεος. σχεδὸν δὲ καὶ πάντα τὰ φυόμενα οὕτως ἔχει, ὅκως ἄν τις καταναγκάσῃ αὐτά. οὕτω δὴ ἔχει καὶ τῷ παιδίῳ. ἢν μὲν εὐρυχωρίη οἱ ἔῃ ἐν τῇ αὔξῃ, μεῖζον γίνεται. ἢν δὲ στενοχωρίη, ἔλασσον. τὸ δὲ πηρωθὲν ἐν τῇσι μήτρῃσι παιδίον, φημὶ αὐτὸ, ἢ φλασθὲν πηρωθῆναι τῆς μητρὸς πληγείσης κατὰ τὸ ἔμβρυον, ἢ πεσούσης, ἢ ἄλλου τινὸς βιαίου παθήματος προσγενομένου τῇ μητρί. ἢν δὲ φλασθῇ ταύτῃ, πηροῦται τὸ παιδίον. ἢν δὲ μᾶλλον φλασθῇ, τὸ ἔμβρυον τοῦ ὑμένος ῥαγέντος τοῦ περιέχοντος αὐτὸ, φθείρεται τὸ ἔμβρυον. ἢ ἑτέρῳ τρόπῳ τοιῷδε πηροῦται παιδία, ἐπὴν ἐν τῇσι μήτρῃσι κατὰ τὸ χωρίον καθότι καὶ ἐπηρώθη, στενὸν ἔῃ, ἀνάγκη ἐν στενῷ κινευμένου τοῦ σώματος, πηροῦσθαι κατ' ἐκεῖνο τὸ χωρίον, ὥσπερ καὶ τῶν δένδρων ὅσα ἐν τῇ γῇ ἐόντα, μὴ ἔχῃ εὐρυχωρίην, ἀλλ' ὑπὸ λίθου ἢ ὑπό τινος ἄλλου ἀποληφθῇ, ἀνατέλλον σκολιὸν γίνεται, ἢ τῇ μὲν παχὺ, τῇ δὲ λεπτόν. οὕτω δὲ ἔχει καὶ τῷ παιδίῳ γίνεσθαι, ἢν ἐν τῇσι μήτρῃσιν κατά τι τοῦ σώματος στενότερον εἴη ἕτερον τοῦ ἑτέρου. ὅτι δὲ ἐκ πεπηρωμένων ἀνθρώπων ὑγιέα τίκτονται τὰ παιδία, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συμβαίνει. ἔχει γὰρ τὸν ἀριθμὸν πάντα τὸ πεπηρωμένον τῷ ὑγιεῖ. ἐπὴν δέ τι οἱ νόσημα προσπέσῃ, καὶ τοῦ ὑγροῦ αὐτῷ, ἀφ' οὗ σπέρμα γίνεται, τέσσαρες ἰδέαι ἐοῦσαι, ὁκόσαι ἐν φύσει ὑπῆρξαν, τὴν γονὴν οὐχ ὅλην παρέχουσιν, ἀσθενέστερον δὲ κατὰ τὸ πεπηρωμένον, οὐ θαῦμα δέ μοι δοκέει εἶναι καὶ πηρωθῆναι, καθάπερ ὁ τοκεύς. ταῦτα δέ μοι εἰς τοῦτο εἰρέαται, ἀναβήσομαι δὲ αὖθις ὀπίσω εἰς τὸν λόγον ὃν ἔλεγον.

FINIS.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ
ΠΕΡΙ ΦΥΣΙΟΣ ΠΑΙΔΙΟΥ.
HIPPOCRATIS
DE NATVRA PVERI LIBER.

Ἢν ἡ γονὴ μείνῃ ἀπ' ἀμφοῖν ἐν τῇσι μήτρῃσι τῆς γυναικὸς, πρῶτον μὲν μίσγεται ὁμοῦ, ἅτε τῆς γυναικὸς οὐκ ἀτρεμεούσης, καὶ ἀθροίζεται, καὶ παχύνεται θερμαινομένη. ἔπειτα πνεῦμα ἴσχει, ἅτε ἐν θερμῷ ἐοῦσα, ἔπειτα τῆς μητρὸς πνεούσης. ἔπειτα δὲ τοῦ πνεύματος ὅταν πλησθῇ, ὁδὸν οἱ αὐτὸ ἑωυτῷ ἔξω ποιέει, καὶ κατὰ μέσον τῆς γονῆς τὸ πνεῦμα ἔξεισιν. ὅταν δὲ ὁδὸς γένηται τῷ πνεύματι ἔξω θερμῷ ἐόντι, αὖθις ἕτερον ψυχρὸν εἰσπνέει ἀπὸ τῆς μητρὸς. καὶ οὕτως ποιέει διὰ παντὸς τοῦ χρόνου. θερμαίνεται μὲν γὰρ ἅτε ἐν τῷ θερμῷ ἐοῦσα: ψυχρὸν δὲ ἴσχει ἀπὸ τῆς μητρὸς πνεούσης. πάντα δὲ ὁκόσα θερμαίνεται, πνεῦμα ἴσχει. τὸ δὲ πνεῦμα ῥήγνυσι καὶ ποιέει οἱ ὁδὸν αὐτὸ ἑωυτῷ, καὶ χωρέει ἔξω. αὐτὸ δὲ τὸ θερμαινόμενον, ἕλκει ἐς ἑωυτὸ αὖθις ἕτερον πνεῦμα ψυχρὸν διὰ τῆς ῥαγῆς, ἀφ' οὗ τρέφεται. τοῦτο δὲ γίνεται καὶ ἐπὶ τῶν ξύλων, καὶ ἐπὶ τῶν φύλλων, καὶ βρωτῶν καὶ ποτῶν ὁκόσα θερμαίνεται ἰσχυρῶς. ἐννοῆσαι δὲ παρέξει ξύλα καιόμενα. ἅπαντα μὲν γὰρ ξύλα ποιήσει τοῦτο, μάλιστα δὲ τὰ ὑπόχλωρα. μεθίησι γὰρ κατὰ τὴν τομὴν πνεῦμα. τὸ δὲ πνεῦμα ὁκόταν ἔξω χωρήσει, ἑλίσσεται περὶ τὴν τομήν. καὶ τοῦτο γινόμενον ὁρῶμεν ἀεί. δῆλος οὖν ὁ ἐκλογισμός ἐστι τοῦ πνεύματος, ὅτι ἐν τῷ ξύλῳ ἐὸν θερμὸν, ἀντισπᾷ ἕτερον ψυχρὸν, ἀφ' οὗ τρέφεται. καὶ ὑπὸ ἑωυτοῦ ἀφίησιν. εἰ μὴ γὰρ μὴ ἀντέσπα, οὐκ ἂν τὸ πνεῦμα εἱλίσσετο ἔξω ἰόν. πᾶν γὰρ τὸ θερμὸν τῷ ψυχρῷ τρέφεται τῷ μετρίῳ. καὶ ὁκόταν διαθερμανθῇ τὸ ὑγρὸν τὸ ἐν τῷ ξύλῳ ἐνεὸν, πνεῦμα γενόμενον χωρέει ἔξω: καὶ τῇ δ' ἐξιὸν ἔξω τὸ θερμὸν τὸ ἐν τῷ ξύλῳ ἐνεὸν, ἀντισπᾷ ἕτερον ψυχρὸν ἀφ' οὗ τρέφεται. ποιέει δὲ τοῦτο καὶ φύλλα χλωρά. ὅταν δὲ καίηται, πνεῦμα ἴσχει. ἔπειτα ῥήγνυσι τὸ πνεῦμα, καὶ ὁδὸν ποιέεται, καὶ χωρεῖ ἔξω ἑλισσόμενον. χωρέον δὲ ψόφον παρέχει, ᾗ τὴν εἰσπνοὴν ποιέεται. καὶ χέδροπα, καὶ σῖτος, καὶ ἀκρόδρυα θερμαινόμενα πνεῦμα ἴσχει, καὶ ἔξω ἐξέρχεται ῥαγὴν ποιησάμενον. καὶ ἢν νοτερὰ ἔῃ, πλέον τὸ πνεῦμα ἀφίησι, καὶ τὴν ῥαγὴν μείζω ποιέεται. καὶ τί δεῖ μακρηγορέειν: πάντα γὰρ ὁκόσα θερμαίνεται, πνεῦμα ἀφίησι, καὶ ἕτερον ψυχρὸν κατὰ τοῦτο ἀντισπᾷ, ἀφ' οὗ τρέφεται. καὶ αὗται μοι ἀνάγκαι προειρημέναι εἰσὶν, ὅτι ἡ γονὴ θερμαινομένη ἐν τῇσι μήτρῃσι, πνεῦμα ἴσχει, καὶ ἀφίησι. ἅμα δὲ καὶ ἀπὸ τῆς μητρὸς πνεούσης πνοὴν ἴσχει καὶ ἡ γονή. ὁκόταν γὰρ ἡ μήτηρ ψυχρὸν ἑλκύσῃ ἐς ἑωυτὴν ἀπὸ τοῦ ἠέρος, ἐπαυρίσκεται ἡ γονή. θερμὴ δέ ἐστιν, ἅτε δὴ ἐν θερμῷ ἐοῦσα. καὶ τότε δὴ πνεῦμα ἴσχει, καὶ ἀφίησι. καὶ ἡ γονὴ ὑμενοῦται φυσωμένη. περιτέταται γὰρ ἀμφ' αὐτὴν τὸ ἔξωθεν, συνεχὲς γινόμενον ἅτε γλίσχρον ἐὸν, ὥσπερ ἐπ' ἄρτῳ ὀπτωμένῳ λεπτὸν ἐφίσταται ἐπὶ πολλῆς ὑμενοειδές. θερμαινόμενος γὰρ καὶ φυσώμενος αἴρεται. ᾗ δὲ ἂν φυσᾶται, κείνῃ τὸ ὑμενῶδες γίνεται. τῇ δὲ γονῇ θερμαινομένῃ καὶ φυσωμένῃ πάσῃ, ὑμὴν ἔξωθεν περιγίνεται. κατὰ δὲ τὸ μέσον τῆς γονῆς τῷ πνεύματι δίοδος καὶ ἔξω καὶ ἔσω γίνεται διὰ τοῦ ὑμένος. καὶ ταύτῃ τοῦ ὑμένος ἀπέχει τὸ λεπτόν. καὶ τῆς γονῆς ἐν αὐτοῖσιν

SI genitura, quam parens vterque 1
contulit, in muliebri vtero re-
manſerit: primùm quidem, non
conquieſcente muliere, miſcetur
ſimul, in vnum cogitur, & calo-
re craſſeſcit: deinde verò ſpiritum
concipit, tum quòd ſit calido in loco, tum quod 2
mater ipſa ſpiret. Poſtquam verò ſpiritus plena
fuerit, viam ipſe ſibi molitur quà exeat, fertur-
que per mediam genituram. Vbi autem ſpiri-
tus ille calidus foras abierit, alius rurſum à ma-
tre frigidus inſpiratur. Et id quidem fit omni
tempore. Nam genitura quoniam in loco eſt ca- 3
lido, concaleſcit. ſpirante verò matre refrigera-
tur. Sed quæ calent, omnia ſpiritum obtinent.
Spiritus autem abrumpit & viam ipſe ſibi ape-
rit, foraſque egreditur. Quod verò excalfactum
eſt, alium rurſus ad ſe ſpiritum frigidum per ri-
mam attrahit, quo nutriatur. Porrò idem acci-
dit lignis, foliis, cibis & potibus, quæ plurimum
calefiunt. Ligna quæ vruntur, id tibi protinus in
animum inducent, quibus quidem omnibus,
maximè ſi ſubuiridia ſint, idipſum accidit. Si-
quidem per ſciſſuram ſpiritum efflant: qui poſt-
quam foras prodierit, circum fiſſuram ipſam
voluitur. Atque id perpetuò fieri animaduerti-
mus. Itaque facilè licet de ſpiritu ratiocinari,
nempe eum intra lignum calentem, alium frigi-
dum accerſere, eóque nutriri, & à ſe ipſo excer-
ni. Niſi enim ſpiritus ille alium ad ſe pertrahe-
ret, abiens nequaquam conuolueretur. Namque
omne calidum frigido alitur moderato. Sed-
enim poſteaquam is humor qui ligno ineſt, in
flatum verſus fuerit, foras egreditur: viaque
eadem qua exit calor ille qui in ligno contine-
tur, alium frigidum quo nutritur, attrahit. Ad
eundem verò modum etiam viridia folia cum
vruntur quidem, flatum cient, ipſe verò poſtea
erumpit, viamque ſibi facit, & foras ſinuoſus
diſcedit, ſtrepitumque ea parte qua difflatur, ex-
citat. Quinetiam legumina, frumentum, fru-
ctuſque omnes vbi incaluerint, flatum conci-
piunt, qui rima facta in ambientem diſcedit.
Quòd ſi præterea humidi fuerint, plus multò
ſpiritus exalant, rupturamque efficiunt maio-
rem. Sed quid opus eſt pluribus? Namque om-
nia quæ incaleſcunt, ſpiritum emittunt, atque
alium inde frigidum attrahunt, quo nutriuntur.
His quidem rationibus neceſſariò efficitur tum
genituram in vtero concaleſcentem ſpiritum ac-
cipere & reddere, tum vero ſpirante matre etiam difflari. Poſtquam enim mater frigidum aërem in-
ſpirarit, genitura quoque leniter flabellatur. Ea autem calida eſt, propterea quod calido in loco
ſit. & tunc ſanè ſpiritum illa concipit atque emittit. Ceterum ſpiritu diſtenta genitura, mem- 4
branula veſtitur. Namque externa ipſius ſuperficies ſibi vndique cohærens, vt quam viſcida ſit, il-
li vndique obducitur, non aliter quam cocto in pene tenue quodam membranæ inſtar emer-
git. calore enim flatuque attollitur. Quà autem flatu diſtenditur, illic membranoſa ea tunica
exoritur. At vero genituram omnem concalefactam flatuque tumentem membrana exterius
inuoluit, per quam tamen ad mediam vſque genituram ſpiritus intrò foraſque permaneat,

5 eaque parte tenue quiddam membranę supere-
minet. Est autem ijs in locis quamminimum ge-
niturae, reliqua verò rotunda in ipsa membrana
continetur. Ipse equidem genituram vidi delap-
sam vtero sex diebus posteaquam concepta es-
set. Quae qualis mihi tunc animo visa est, ab ea
reliquorum omnium coniecturam desumo.
Verùm quomodo illam sex dierum genituram
6 viderim, narrabo. Erat vxori meae elegans fidi-
cina, quae cum viris versabatur, nec tamen de-
cebat eam grauidam esse, ne minore in pretio
haberetur. Audierat autem illa, quae mulieres
inter se dicere solent, semen vtero non excide-
re, si mulier conceptura sit, sed intus manere.
Quod quidem audiens intellexit, semperq; ani-
mo tenuit. Itaque quum fortè sensisset semen
non egredi, rem dominae aperuit: atque ipse po-
stea factus sum certior. Iussi protinus vt in ter-
ram desiliret. Quod cum iam septies fecisset, ge-
nitura decidit, atque in terram cum sonitu delap-
sa est. Illa intuita mirari coepit. Erat autem oui
crudi instar, à quo exterius putamen exemptum
est, & in quo per internam membranulam inter-
7 nus humor transparet. Illi sanè, vt vno verbo
dicamus, erat persimilis, ac rubra praeterea & ro-
8 tunda. Apparebant autē in mēbrana albae crassae-
que fibrae cum sanie crassa & rubente, conuolu-
tae & implicatae. Ipsa autem exterius tabo asper-
9 sa erat. In eius autem medio extabat aliquid te-
nue, quod mihi vmbilicus esse videbatur, eóque
primùm spiritum tum attraxisse, tum reddidisse:
atque ab eo tota quae genituram continebat mē-
brana, protensa erat. Talem quidem sex dierum
10 spatio conceptam vidi. Porrò aliam quoque di-
gnoscendi rationem paulò post illis apertam ma-
nifestámque proferam, qui ista sciendi desiderio
tenentur, ex qua certa constabit toti meae ora-
tioni fides, nempe hominem de re eiusmodi ve-
11 ta posse dicere. Verum de istis hactenus dictum
sit, tum membrana concludi genituram, tum
spiritum ducere & emittere. Caeterum increscit
12 illa materno sanguine in vterum delabēte. Nam
grauidis menstrua non profluunt, nisi magno sa-
lutis pueri detrimento, nisi fortè quibusdam
primo mense quamminimum sanguinis men-
strui exeat. At verò sanguis ab vniuerso mulie-
ris corpore promanans, circum ipsam mem-
branam vndique diffunditur, atque cum spi-
ritu intrò per membranam attractus quà fo-
rata est eminetque, agglutinatur, & futuro
13 animali incrementum praebet. Rursum verò
procedente tempore multę aliae membranae te-
nues intra primam producuntur, eodem modo
quo & illa prior formata est. Tenduntur verò &
hae quidem ab vmbiculo, atque mutuis sibi vin-
culis cohaerent. Quod quum iam effectum fue-
rit, sanguine materno accedente concrescenté-
que caro gignitur, in cuius medio vmbilicus
eminet, per quem tum spirat, tum incrementum
accipit. At verò mulier quo tempore vterum ge-
rit, etiamsi menstrua sistantur, non tamen male habet, propterea quod sanguis qui singulis men-
sibus confertim excerni solebat, non agitetur, sed sensim paulatimque quotidie in vterum de-
14 feratur, atque intra ipsum vterum cumuletur. Quòd autem diebus singulis non quolibet men-
se semel prodeat, id in causa est, quod foetus qui vtero geritur, aliquid è corpore semper attrahit,
prout viribus valet. Atque ad eundem modum ipse etiam spiritum ducit. Nam initio quidem
quemadmodum spiritum exiguum trahit, sic sanguis paucus à matre prodit, quum vero spi-
rare magis coeperit, plus quoque sanguinis allicit, isque in vtero maiore copia redun-
dat. Verum mulieres quae grauidae non sunt, si menstrua non profluant, videntur istas ob
causas dolore affici. Primum quidem singulis mensibus sanguis in corpore commouetur,

ὀλίγιστόν ἐστιν. αὕτη δὲ ἡ ἄλλη γονὴ στρογγύλη ἐστὶν ἐν ὑμένι. καὶ μὴν ἓξ ἡμέρας μείνασαν ἐν τῇ γαστρὶ γονὴν καὶ ἔξω πεσοῦσαν αὐτὸς εἶδον. καὶ ὁκοίη μοι ἐφαίνετο ἐν τῇ γνώμῃ τότε, ἀπ᾽ ἐκείνων τὰ λοιπὰ τεκμήρια ποιεῦμαι. ὡς δὲ εἶδον τὴν γονὴν ἑκταίην ἐοῦσαν, ἐγὼ διηγήσομαι. γυναικὸς οἰκείης μουσοεργὸς ἦν πολύτιμος, παρ᾽ ἄνδρας φοιτέουσα, ἣν οὐκ ἔδει λαβεῖν ἐν γαστρὶ, ὅκως μὴ ἀτιμοτέρη εἴη. ἠκηκόει δὲ ἡ μουσοεργὸς ὁκοῖα γυναῖκες λέγουσι πρὸς ἀλλήλας, ἐπὴν γυνὴ μέλλῃ λήψεσθαι ἐν γαστρὶ, οὐκ ἐξέρχεται ἡ γονὴ, ἀλλ᾽ ἔνδον μένει. ταῦτα ἀκούσασα, ξυνῆκε, καὶ τοῦτο ἐφύλασσεν ἀεί. καί πως ὡς ᾔσθετο οὐκ ἐξιοῦσαν τὴν γονὴν, καὶ ἔφρασε τῇ δεσποίνῃ. καὶ ὁ λόγος ἦλθεν ἕως ἐμέ· καὶ ἐγὼ ἀκούσας ἐκελευσάμην αὐτὴν πρὸς τὴν γῆν πηδῆσαι, καὶ ἑπτά τοι ἤδη ἐπεί. ἐπεπήδητο, ἡ γονὴ κατεῤῥύη ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ψόφος ἐγένετο. κἀκείνη δὲ ἰδοῦσα ἐθεῆτο καὶ ἐθαύμασεν. ὁκοῖον δὲ ἦν, ἐγὼ ἐρέω. οἷον εἴ τις ὠοῦ ὠμοῦ τὸ ἔξω λεπύριον περιέλοιεν, ἐν τῷ ἔνδον ὑμένι τὸ ἔνδον ὑγρὸν διαφαίνοιτο. τρόπος μέντοι ἦν τοιοῦτος, ἅλις εἰπεῖν· ἦν δὲ καὶ ἐρυθρὸν καὶ στρογγύλον. ἐν δὲ τῷ ὑμένι ἐφαίνοντο ἐνεοῦσαι ἶνες λευκαὶ καὶ παχεῖαι, εἰλημμέναι ξὺν ἰχῶρι παχεῖ καὶ ἐρυθρῷ, καὶ ἀμφὶ τὸν ὑμένα ἔξωθεν αἱμάλωπες. κατὰ δὲ μέσον τοῦ ὑμένος ἀπεῖχε λεπτόν ὅ, τι μοι ἐδόκεεν εἶναι ὀμφαλὸς κἀκείνῳ τὴν πνοὴν καὶ εἴσω καὶ ἔξω ποιέεσθαι τὸ πρῶτον. καὶ ὁ ὑμὴν ἀπ᾽ ἐκείνου ἐτέτατο ἅπας, περιέχων τὴν γονήν. τοιαύτην μὲν ἐγὼ εἶδον ἑκταίην οὖσαν τὴν γονήν. ἐρέω δὲ καὶ ἄλλην διάγνωσιν ὀλίγον ἐπὶ τούτῳ ὕστερον, ἐκφανέα παντὶ τῷ βουλομένῳ εἰδέναι τούτου πέρι, καὶ ἰσόειον παντὶ τῷ ἐμῷ λόγῳ, ὅτι ἐστὶν ἀληθὴς ὡς εἰπεῖν ἄνθρωπος περὶ τοιούτου πρήγματος. καὶ ταῦτα μὲν ἐς τοῦτό μοι εἴρηται. ὅτι δὲ ἡ γονὴ ἐν ὑμένι ἐστὶ, καὶ πνοὴν ἔχει καὶ εἴσω καὶ ἔξω, καὶ αὔξεται ὑπὸ τῆς μητρὸς τοῦ αἵματος κατιόντος ἐπὶ τὰς μήτρας. τὰ γὰρ καταμήνια οὐ χωρέει ὁκόταν γυνὴ λάβῃ πρὸς ἑωυτὴν, ἢν μέλλῃ τὸ παιδίον ὑγιαίνειν. εἰ μὴ ἐστὶν ἦσσον ἐπισημαίνει τὸν πρῶτον μῆνα ὁκόσον ὀλίγον, ἀλλὰ κατιὸν τὸ αἷμα ἀπὸ παντὸς τοῦ σώματος τῆς γυναικὸς, κυκλόσε περιίσταται περὶ τὸν ὑμένα ἔξω. ἅμα δὲ τῇ πνοῇ ἑλκομένου εἴσω τοῦ αἵματος διὰ τοῦ ὑμένος, κατὰ τὸ τετρημένον καὶ ἀπέχον συμπήγνυται καὶ αὔξει τὸ μέλλον ζῶον ἔσεσθαι. ὁκόταν δὲ χρόνος ἐγγένηται, αὖθις ἕτεροι ὑμένες εἴσω τοῦ πρώτου ὑμένος λεπτοὶ καὶ πολλοὶ περιτείνονται τρόπῳ τοιούτῳ, οἵῳ καὶ ὁ πρῶτος ὑμὴν ἐγένετο. τεταμένοι δὲ εἰσὶ καὶ οὗτοι ἀπὸ τοῦ ὀμφαλοῦ, καὶ ἐς ἀλλήλους διαδέσμους ἔχουσιν. ὁκόταν δὲ ἤδη τοῦτο γένηται, κατιόντος τοῦ αἵματος ἀπὸ τῆς μήτρος, καὶ πηγνυμένου, σὰρξ γίνεται. κατὰ δὲ μέσον τῆς σαρκὸς ὁ ὀμφαλὸς ἀπέχει, δι᾽ οὗ πνέει, καὶ τὴν αὔξησιν ἴσχει. ἡ δὲ γυνὴ ὁκόταν ἐν γαστρὶ ἔχῃ, ὑπὸ τῶν καταμηνίων μὴ χωρεόντων, διὰ τόδε οὐ πονέεται, ὅτι τὸ αἷμα οὐ ταράσσεται, βύζην ἀπιὸν κατὰ μῆνα ἕκαστον, ἀλλὰ χωρέει ἡσυχῇ καὶ κατ᾽ ὀλίγον ἄνευ πόνου καθ᾽ ἡμέρην εἰς τὰς μήτρας. καὶ τὸ ἔνδον ἐν τῇσι μήτρῃσιν ἐνεὸν αὔξεται. καθ᾽ ἡμέρην δὲ ἑκάστην τούτου ἕνεκα χωρέει, ἀλλ᾽ οὐκ ἐς ἅπαξ κατὰ μῆνα, ὅτι ἐν τῇσι μήτρῃσιν ἡ γονὴ ἐνεοῦσα, ἕλκει ὑπὸ τοῦ σώματος αἰεὶ, ὅκως ἂν καὶ δυνάμιος ἔχῃ. ταύτῃ καὶ ἡ πνοή. καὶ τὸ μὲν πρῶτον σμικρὴ ἡ πνοὴ γίνεται, καὶ τὸ αἷμα ὀλίγον χωρέει ἀπὸ τῆς μήτρος. ὁκόταν δὲ ἡ πνοὴ ἐπὶ πλεῖον γίνηται, μᾶλλον ἕλκει τὸ αἷμα, καὶ ἐπὶ πλεῖον κατέρχεται ἐπὶ τὰς μήτρας. τῇσι δὲ ἐν γαστρὶ μὴ ἐχούσῃσιν, ὁκόταν τὰ καταμήνια μὴ χωρέῃ, διὰ τάδε ὁ πόνος γίνεται· πρῶτα μὲν ταράσσεται τὸ αἷμα ἐν τῷ σώματι κατὰ μῆνα ἕκαστον, ὑπὸ ἀνάγκης τοιῆσδε. ὅτι μὴν μηνὸς διαφέρει πουλὺ καὶ κατὰ ψῦξιν καὶ κατὰ θερμασίην. καὶ τοῦτο αἰσθάνεται τῆς γυναικὸς τὸ σῶμα.

ὑγρότερον γάρ ἐστιν ἢ τὸ τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ταραχθέντος τοῦ αἵματος καὶ πληρώσαντος τὰς φλέβας, ἀπέρχεται ἀπ' αὐτοῦ. καὶ πῶς τοῦτο ἐν τῇ ἀρχῇ τῇ φύσει ὑπῆρξεν, ὥστε ἢν μὴ ἀποκένωται τοῦ αἵματος ἡ γυνὴ, λαμβάνει ἐν γαστρὶ. ἢν δὲ πλήρης ἔῃ, οὔ. κενέων τὸ τῶν μητρέων καὶ τῶν φλεβῶν γινομένων τοῦ αἵματος, λαμβάνουσι πρὸς σφᾶς αἱ γυναῖκες τοὺς παῖδας. μετὰ τὸ τῶν καταμηνίων τὴν κάθαρσιν αἱ γυναῖκες λαμβάνουσιν ἐν γαστρὶ. αἴτιον δὲ τὸ εἰρημένον. ὁκόταν δὲ ταραχθὲν τὸ αἷμα καὶ ἀποκριθὲν, μὴ χωρέῃ ἔξω, ἀλλ' ἐς τὰς μήτρας, αἱ δὲ μῆτραι μὴ χάνωσι, θερμαινόμεναι δὴ ὑπὸ τοῦ αἵματος χρονιώτερον μένοντος αἱ μῆτραι, θέρμην τῷ ἄλλῳ σώματι παρέχουσιν. ἔστι δ' καὶ διαδιδοῦσιν αἵματος ἐς τὰς φλέβας τοῦ σώματος, ὥστε αἱ φλέβες πληρεόμεναι πονέονται, καὶ οἰδήματα παρέχουσιν. ἔστι δ' ὅτε καὶ κίνδυνος ἐκ τοῦ τοιούτου χωλωθῆναι. ἔστι δ' ὅτε καὶ πρὸς τὴν κύστιν προσίσταται, καὶ πιέζουσι καὶ κλείουσι τὴν κύστιν, καὶ στραγγουρίην παρέχουσιν. ἔστι δ' ὅτε πλήρεες αἵματος ἐοῦσαι αἱ μῆτραι προσπίπτουσιν ἢ πρὸ τὰ ἰσχία, ἢ πρὸς ὀσφὺν, καὶ πόνον παρέχουσιν. ἔστι δὲ ὁκόταν ἐγχρονίσῃ τὸ αἷμα μῆνας πέντε ἢ ἓξ ἐν τῇσι μήτρῃσι σαπὲν, πύος γίνεται. καὶ ἐνίῃσι κατὰ τὸ αἰδοῖον ἐξέρχεται τὸ πύος. ἔστι δὲ ᾗσι καὶ κατὰ τὸν βουβῶνα ὡς φῦμα γίνεται, κἀκεῖ πύον γινόμενον ἐξῆλθε, καὶ ἄλλα πολλὰ κακὰ τῇσι γυναιξὶ τοιουτότροπα γίνονται, ὁκόταν μὴ ἀποκαθαίρηται τὰ καταμήνια. ἀλλά τί δεῖ λέγειν αὐτὰ ἐνθάδε; εἰρήσεται γὰρ ἐν τοῖσι γυναικείοισι νοσήμασιν. ἀλλ' ὅθεν ἀπέλιπον περανέω τὸν λόγον. ὁκόταν δὲ γένηται σὰρξ, τότε οἱ ὑμένες αὐξομένου τοῦ ἐν τῇσι μήτρῃσιν αἵματος, αὔξονται καὶ αὐτοὶ, καὶ κολποῦνται, καὶ μάλιστα οἱ ἔξωθεν. καὶ τὸ αἷμα κατελθὸν τὸ ἀπὸ τῆς μητρὸς, ὅ, τι ἂν ἡ σὰρξ πνέουσα ἑλκύσῃ, καὶ ἡ αὔξη ἐγγίνηται, καὶ χρηστὸν ᾖ, ἐς τοὺς κόλπους τῶν ὑμένων ἀποκρίνεται. καὶ ὁκόταν κολπωθῶσι, καὶ τὸ αἷμα δέξωνται, τότε ἤδη καλέεται χορίον. ταῦτα δέ μοι ἐς τοῦτο εἴρηται. ἡ δὲ σὰρξ αὐξομένη ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἀρθροῦται, ἔρχεται ἐν ταύτῃ ἕκαστον ὅμοιον ὡς τὸ ὅμοιον, τὸ πυκνὸν ὡς τὸ πυκνὸν, τὸ ἀραιὸν ὡς τὸ ἀραιὸν, τὸ ὑγρὸν ὡς τὸ ὑγρὸν. καὶ ἕκαστον ἔρχεται εἰς χώρην ἰδίην κατὰ τὸ συγγενές. ἀφ' οὗ καὶ ἐγένετο καὶ ὅσ' ἀπὸ πυκνῶν ἐγένετο, πυκνά ἐστι, καὶ ὅσα ἀπὸ ὑγρῶν, ὑγρὰ. καὶ τὰ ἄλλα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον γίνεται ἐν τῇ αὐξήσει. καὶ τὰ ὀστέα σκληρύνεται ὑπὸ τῆς θέρμης πηγνύμενα. καὶ δὴ καὶ διοζοῦται ὡς δένδρον, καὶ ἀρθροῦται ἔτι ἄμεινον καὶ τὰ εἴσω τοῦ σώματος, καὶ τὰ ἔξω. καὶ ἥτε κεφαλὴ γίνεται ἀφεστηκυῖα ἀπὸ τῶν ὤμων, καὶ οἱ βραχίονες καὶ οἱ πήχεες ἀπὸ τῶν πλευρέων, καὶ τὰ σκέλεα διΐσταται ἀπ' ἀλλήλων, καὶ τὰ νεῦρα ἐπαίρεται ἀμφὶ τὰς φύσιας τῶν ἄρθρων, καὶ αὐτοστομοῦται, καὶ ἡ ῥὶς καὶ τὰ οὔατα ἀφίσταται ἐν τῇσι σαρξὶ, καὶ τετραίνεται. καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ἐμπίπλανται ὑγροῦ καθαροῦ. καὶ τὸ αἰδοῖον δῆλον γίνεται ὁκότερον ἐστι. καὶ τὰ σπλάγχνα διαρθροῦται. καὶ δὴ καὶ τοῖσιν ἄνω τὴν πνοὴν ποιέεται, τῷ τε στόματι, καὶ τῇ ῥινὶ. καὶ ἥτε κοιλίη φυσᾶται. καὶ τὰ ἔντερα καταφυσώμενα κατὰ τὸ ἄνωθεν ἐπιλαμβάνει τὴν διὰ τοῦ ὀμφαλοῦ πνοὴν καὶ ἀμαλδύνει. καὶ ἐς τὸν κύσταρον ὁδὸς γίνεται ἀπὸ τῆς κοιλίης καὶ τῶν ἐντέρων ἔξω, καὶ ἐς τὴν κύστιν ὁδὸς ἔξω. τούτων δὲ διαρθροῦται ὑπὸ τῆς πνοῆς ἕκαστα. φυσώμενα γὰρ διΐσταται ξύμπαντα κατὰ συγγένειαν. καὶ τὸ εἰ θέλοις αὐλίσκον προσδῆσαι τῇ κύστει, καὶ διὰ τοῦ αὐλίσκου ἐμβάλλειν ἐς τὴν κύστιν γῆν τε καὶ ψάμμον, καὶ μολύβδου κνήσματα λεπτὰ, καὶ ὕδωρ ἐπιχέας φυσῆν διὰ τοῦ αὐλίσκου, πρῶτον μὲν ἐκεῖνα ἀναμεμίξεται τῷ ὕδατι, ἔπειτα δὲ χρόνῳ φυσώμενα ἐλεύσεται, ὅ, τε μόλυβδος ὡς τὸν μόλυβδον, καὶ ἡ ψάμμος ὡς τὴν ψάμμον, καὶ ἡ γῆ ὡς τὴν γῆν.

Commouetur autem propterea, quod menſes plu- 15
rimum tum frigore tum calore à ſeinuicem diſcre-
pent, idque mulieris corpus præſentiat, vt quod vi-
rili corpore multo ſit humidius. Cúmq; ſanguis com-
moueri cœperit, venaſque repleuerit, ab ipſo corpo-
re ſecedit, reditque ſtatus idem corporis qui initio
ſecundum naturam erat. Quamobrem ſi ſanguine il- 16
lo mulier exonerata fuerit, facilè concipit, ſin autem
ille redundarit, minimè. Sanguine enim vacuo tum
vtero, tum venis, mulieres liberos promptè ſuſci-
piunt. Illæ nāq; poſt menſtruorum purgationē con-
cipiūt. Cuius certè rei cauſa hæc eſt quam attulimus.
At quum ſanguis ille agitatus atque ſecretus, foras
non pellitur, ſed clauſo vtero retinetur, ipſe vtique
ſanguine diutius immorante concaleſcit; & calorem
reliquo corpori immittit: nonnunquam verò etiam
in venas corporis ſanguinem refundit: quo illæ tunc
redundantes laborant, atque tumores etiam excitan-
tur. Periculum verò etiam aliquando eſt, ne eo malo 17
claudicent. Quinetiam ſæpe in veſicam incumbunt, 18
eamque comprimunt vruntque, & vrinæ ſtillicidium
inducunt. Quandoque vero vterus ſanguine redun-
dans in coxendicem aut ilium procumbit, & ingen-
teis dolores efficit. Eſt & quū ſanguis menſibus quin-
que aut ſex in vtero perſeuerans, putreſcit, & in pus
vertitur: quod quidem nonnullæ per pudendum ex-
cernunt. Quibuſdam verò in inguine tumor phyma- 19
ti ſimilis oboritur, quod quidem in pus illia conuer-
ſum vacuatur. Et aliis ſanè pluribus eiuſmodi malis
mulieres non vacuatis menſtruis tentantur. Quæ hoc
loco quid opus eſt explicare? Siquidem de ipſis dice-
tur in libris de morbis mulierum. Sed enim vnde di-
greſſus ſum, illuc reuertamur. Quum iam caro facta
eſt, tunc ſanguine in vtero magis abundante ipſæ etiā
membranæ, præſertim extimæ, augentur, ſinuſque
habent maiores. Ad quicquid ſanguinis à matre ca-
ro ipſa ſpirando attraxerit, quo etiam creſcere debet,
quodque optimum eſt, in mēbranarum ſinus effun-
ditur: quæ ſanè vbi tum ſinus illos habuerint, tum
ſanguinem admiſerint, græcis χορίον latinis ſecundę 20
appellantur. Sed de iſtis hæc dixiſſe ſufficiat. Cęte-
rùm caro poſtquam incrementum acceperit, opifice
ſpiritu diſtinguitur, atque in ea vnumquodque ad ſi-
bi ſimile ſe confert, denſum ad denſum, rarum ad ra- 21
rum, humidum ad humidum: feruntur que ſingula in
proprium locum ad ea quibuſcum naturę ſimilitudi-
nem habent, & originem etiam duxere. Nam quę à
denſis facta ſunt, denſa ſunt, & humida quæ ab humi-
dis. Eſt autem in omnibus eadem quoque incremen-
ti ratio. Ac oſſa quidem calore concreta dureſcunt.
Iam verò etiā in ramos, arboris inſtar, diuiditur, mul-
toque perfectius corporis tum interna tum externa
diſcernuntur. Caput ab humeris longius abſcedit,
brachia & cubiti à coſtis. Crura ab inuicem ſeparan-
tur. Nerui ad articulos deferuntur, & ex ſeipſis caui-
tatem poſſident. Naſus & aures extra carnem emi-
nent, & perforantur. Oculi humore puro replentur.
Pudendum qualenam ſit, manifeſtò apparet. Viſcera
conformationem accipiunt. Atque etiam per ſuper- 23
nas partes, os videlicet & nares, reſpirat. Venter ſpi-
ritu attollitur, diſtentáque inteſtina ſupernè per vm-
bilicum ſpiritum accipiunt atque conficiunt. A ven-
tre & inteſtinis in podicem foras via patet, atque ab
ipſa ſimiliter veſica. Horum autem ſingulo procul-
dubio vi ſpiritus hunc in modum conformātur. Nam-
que omnia vbi ſpiritu perflari cœperint, ad ea ſe con-
ferunt, quibuſcum naturæ & generis habent affinitatem. Si enim fiſtulam in veſicam indere placeat,
& per eam in veſicam inieceris terram, ſabulum, & tenuia plumbi ramenta, deinde aquam infunde-
re, & per fiſtulam ſufflare: primùm quidem illa intra aquam nullo diſcrimine miſcebuntur, ſed tan-
dem poſtea flata agitata, plumbum ad plumbum, ſabulum ad ſabulum, terráque ad terram ſe confert.

Ac si quis ea sinat arescere, ruptaque vesica intuea-
13 tur, similia cum similibus coijsse comperiet. Ad eun-
dem sanè modum genitura atque caro distinguun-
tur, inque ijs omne simile cum sibi simili iungitur.
Verùm ista à me hac de re dicta sint. Iam ergo geni-
14 tus infantulus est, & hucusque peruenit. Sed fœmina
quidem conformationem primam, duobus & qua-
draginta diebus, quod longissimum, adipiscitur, mas-
culus verò diebus, quod est longissimum, triginta. Ac-
cidit enim frequentissimè isto temporis spatio, aut
paulo maiori minorive, fœtum efformari. Siquidem
post partum vt plurimum etiam purgantur mulieres:
quæ quidem filiam peperere, diebus duobus & qua-
draginta: quę certè purgatio vt maximè est diuturna,
sic perfecta est: attamen etiam periculo vacauerit, si
vigintiquinque diebus peragatur. Verum quæ ma-
rem genuerunt, triginta diebus purgantur, estque
longissima eiusmodi purgatio, plena perfectaque,
quæ tamen si viginti modò dies duret, nihil prorsus
habet periculi. Sed postremi temporis minima est
25 purgatio. Cæterum iuniores diebus paucioribus, se-
niores autem pluribus repurgantur. Laborant verò
in partu puerperioque vehementissimè quæ primum
pariunt, nunquam aliàs fœtum enixæ: quæque mi-
nus sæpe vterum tulerunt, ijs quæ frequentius pe-
petere, multo grauius discruciantur. Purgantur au-
tem à partu mulieres eam ob causam, quod antè ad
secundum & quadragesimum vsque diem, si vtero
puella gestaretur, aut vsque ad trigesimum si mascu-
lus, paucissimus sanguis ad incrementum fœtus dela-
bitur, deinde verò copiosior donec in lucem infans
prodeat. Quamobrem purgationem in partu manare
forasque ferri ad portionem dierum necesse est. Cum
autem mulier parturit, incipit sanguis commoueri &
incalescere, fœtu vehementer sese mouente. Com-
motus autem sanguis, primum is quidem exit, deinde
26 verò post fœtum sanies crassa & cruenta. Mox ab eo
ductus quidam viaque fit, non aliter quam ab aqua in
mensam effusa: atque postea singulis diebus, toto il-
27 lo quo diximus tempore purgatio subsequitur, initio
quidem quantam Attica hemina vna & dimidia ca-
pit, aut paulo plus minúsue, ac deinceps ad eius por-
28 tionem donec purgari desinat. Exit autem sanguis, si
quidem mulier valeat aut valere debeat, qualis à vi-
ctima: & citò concrescit. Quòd si mulier nec sana sit,
nec sanitatem consequutura, purgatio tum paucior
fit, tum specie deterior: nec cito concrescit. Hoc au-
29 tem habet hunc in modum. Si mulier quo tempore
gerit vterum, morbo aliquo non congenito laboret,
30 quum à puerperio purgatur, perit. Sin autem ipsa
grauida primis diebus non repurgetur, siue sana sit,
siue non, & repentè postea vel à medicamento vel
etiam sponte purgatio erumpat, ad portionem die-
rum quibus nihil penitus profluxit, erumpet. Siqui-
dem nisi mulier à puerperio repurgetur, in grauem
morbum incidet, magnóque in periculo versabitur,
nisi protinus curatio adhibeatur, & purgationem ali-
quis conuenientem exhibeat. Hæc quidem à me hoc
loco adducta sunt, quò demonstrarem distingui dis-
cernique puerorum artus, fœminæ quidem intra
duos & quadraginta dies vt longissimum, mari verò
31 intra dies dies triginta. Cuius rei fidem facit purgatio
quæ post partum accidit, per dies quidem duos &
quadraginta, si puella nata est: per triginta verò, si
mater masculum pepererit: quæ sanè sunt purga-
tionis spatia longissima. Repetam verò etiam ista denuò, quò clarius intelligantur. Aio equidem paucissimum illum sanguinem qui ab vniuerso mulieris corpore puellam gerentis in vterum, concepto iam semine secedit, diebus duobus & quadraginta regeri atque vacuari. Namque hoc dierum numero puerorum membra articulantur. Deinde vero plus multo sanguinis affluit.

καὶ ἢν τις αὐτὰ ἀναξηρανθῆναι ἐάσῃ, καὶ περιῤῥήξας τὴν κύστιν σκέψηται, εὑρήσει αὐτῶν τὸ ὅμοιον ἐς τὸ ὅμοιον ἐληλυθός. οὕτω δὴ καὶ ἡ γονὴ καὶ ἡ σὰρξ διαρθροῦται, καὶ ἔρχεται ἕκαστον ἐν ἑωυτῇ τὸ ὅμοιον ὡς τὸ ὅμοιον, ταῦτα δέ μοι ἐς τοῦτο εἴρηται. καὶ γέγονεν ἤδη παιδίον. καὶ εἰς τοῦτο ἀφικνέεται, τὸ μὲν θῆλυ τὴν πρώτην πῆξιν, ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσι καὶ δύο τὸ μακρότατον. τὸ δὲ ἄρσεν ἐν τριήκοντα ἡμέρῃσι τὸ μακρότατον. ὡς γὰρ ἐπιπολὺ ξυμβαίνει ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἢ ὀλίγῳ μείονι, ἢ ὀλίγῳ πλείονι, ταῦτα διαρθροῦσθαι. καὶ γὰρ ἡ κάθαρσις γίνεται τῇσι γυναιξὶ μετὰ τὸν τόκον ὡς ἐπιτοπολύ. ἐπὶ μὲν τῇ κούρῃ, ἡμέρῃσι τεσσαράκοντα καὶ δύο. οὕτως ἡ χρονιωτάτη, τελείη. ἀκινδύνως δ᾽ ἂν εἴη, καὶ ἐν εἴκοσι καὶ πέντε ἡμέρῃσιν εἰ καθαίροιτο. ἐπὶ δὲ τῷ κούρῳ ἡ κάθαρσις γίνεται ἡμέρῃσι τριήκοντα. οὗτος ἡ χρονιωτάτη τελείη. ἀκινδύνως δ᾽ ἂν εἴη καὶ ἐν εἴκοσιν ἡμέρῃσιν εἰ καθαίροιτο. τοῦ δὲ ὑστάτου χρόνου, ἐλαχίστη χωρέει ἡ κάθαρσις. ἐπὶ δὲ τῇσι νεωτέρῃσιν, ἐλάσσοσιν ἡμέρῃσι καθαίρονται. ἐπὶ δὲ τῇσι πρεσβυτέρῃσι, πλείοσι. μάλιστα δὲ πονέονται αἱ γυναῖκες ἐν τῷ τόκῳ, καὶ ἐν τοῖσι λοχίοισιν αἱ πρωτοτόκοι. καὶ αἱ ἐλάσσω τετοκυῖαι, τῶν πλείω τετοκυιῶν μᾶλλον πονέονται. αἱ δὲ καθάρσιες αἱ ἐκ τοῦ τόκου τῇσι γυναιξὶ, τούτου εἵνεκα γίνονται, ὅτι ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρόνῳ, μέχρι τεσσαράκοντα ἡμερέων καὶ δύο ἐπὶ τῇ κούρῃ, ἐπὶ δὲ τῷ κούρῳ μέχρι τριήκοντα ἡμερέων, ἐλάχιστον αἷμα κατέρχεται ἐπὶ τὴν αὔξην τοῦ παιδίου, τὸ δ᾽ ἀπὸ τούτου πλεῖον, μέχρι τέκῃ. δεῖ δὴ τὴν κάθαρσιν ἀποδοθῆναι ἐν τοῖσι λοχίοισι, καὶ ἐξιέναι ἔξω κατὰ τὸν λόγον τῶν ἡμερέων. ἀρχὴ δὲ γίνεται τοιαύτη τῇ γυναικὶ ἐν τῇ ὠδῖνι. τὸ αἷμα ταράσσεται τῇ γυναικὶ, καὶ θερμαίνεται πάνυ ὑπὸ τῆς κινήσιος τοῦ παιδίου σθεναρῆς ἐούσης. ταραχθὲν δὲ πρῶτον μὲν ἔρχεται ἔξω, μετὰ δὲ τὸ παιδίον ἰχὼρ παχὺς αἱματώδης. καὶ ὑφήγησις ἐγένετο τούτῳ, ὡς περ ὕδατι ἐπὶ τραπέζης. ἔπειτα μετ᾽ ἐκεῖνον ἀνὰ πάσας τὰς ἡμέρας χωρέει ἡ κάθαρσις, ἕως τοῦ εἰρημένου χρόνου, πλῆθος ἀττικὴ κοτύλη ὅλη καὶ ἡμίσεια τὸ πρῶτον, ἢ ὀλίγῳ πλεῖον, ἢ ὀλίγῳ ἔλασσον, καὶ κατὰ λόγον τούτου μέχρις ἂν λήξῃ. χωρέει δὲ αἷμα οἷον ἀπὸ ἱερείου, ἢν ὑγιαίνῃ ἡ γυνὴ, καὶ ἢν μέλλῃ ὑγιαίνειν, καὶ ταχὺ πήγνυται. ἢν δὲ μὴ ὑγιαίνῃ ἡ γυνὴ, μὴ δὲ μέλλῃ ὑγιαίνειν, χωρέει ἡ κάθαρσις ἔλαττον, καὶ εἶδος πονηρεστέρη, καὶ οὐ ταχὺ πήγνυται. ὧδε δὲ τοῦτο ἔχει. ἤν τι ἡ γυνὴ ἐν γαστρὶ ἔχουσα νόσημα ἔχῃ μὴ συγγενὲς, ἐν τῇ λοχίῃ καθάρσει ἀπόλλυται. ἢν δὲ μὴ ἀποκαθαίρηται ἐν τῇσι πρόσθεν ἡμέρῃσιν ἐν γαστρὶ ἔχουσα, εὐθὺς ὑγιεινὴ ἐοῦσα, εἴτε καὶ μὴ, ἐκλυθῇ δὲ οἱ ἡ κάθαρσις εἴτε ὑπὸ φαρμάκων, εἴτε καὶ αὐτομάτη ἐξαίφνης, κατὰ λόγον τῶν ἡμερέων χωρήσει, ὧν οὐ χωρέει ἐς ἅπαξ. ἢν γὰρ μὴ ἀποκαθαίρηται τὰ λόχια ἡ γυνὴ, νοῦσος αὐτῇ μεγάλη ἔσται, καὶ κινδυνεύσει ἀποθανεῖν, ἢν μὴ μεληδαίνηται ἐν τάχει, καὶ τις αὐτῇ προσήκουσαν ἐπάγῃ τὴν κάθαρσιν. ταῦτα εἰσενεγκάμην ὧδε διὰ τοῦτο, ὅκως ἀποφήνω ὅτι τῶν παιδίων γίνεται ἡ διάκρισις τῶν μελέων ἡ μακροτάτη, ἐπὶ μὲν τῇ κούρῃ ἐν τεσσαράκοντα καὶ δυοῖν ἡμέρῃσιν, ἐπὶ δὲ τῷ κούρῳ ἐν τριήκοντα ἡμέρῃσιν. ἰσοῖον ἡ κάθαρσις τῶν λοχίων, ὅτι ἐπὶ μὲν τῇ κούρῃ γίνεται ἐν τεσσαράκοντα καὶ δυοῖν ἡμέρῃσιν, ἐπὶ δὲ τῷ κούρῳ ἐν τριήκοντα ἡμέρῃσιν, ἡ χρονιωτάτη. μέλλω δὴ τὸ δεύτερον νῦν ὀνομάζειν σαφηνείης ἕνεκα. φημὶ γὰρ ἀνταποδίδοσθαι, ὅτι ἐν τῇσι μήτρῃσιν ἐνεούσῃ τῇ γονῇ, ἐλάχιστον αἷμα ἔρχεται ἀπὸ τῆς γυναικὸς ἐπὶ τὰς μήτρας θῆλυν γονὴν ἐχούσης ἐν τεσσαράκοντα καὶ δυοῖν ἡμέρῃσιν. ἐν γὰρ ταύτῃσι διαρθροῦται τὰ μέλεα τῶν παιδίων. ἀπὸ δὲ τούτου τοῦ χρόνου ἐπὶ πλεῖον ἔρχεται τὸ αἷμα.

μα. καὶ ἐπὶ τοῦ κούρου πάλιν κατὰ λόγον τῶν τριήκοντα ἡμερέων. ὧδε δ' ἔχει, ἕτερον ἴσοειον τοιόνδε, ὅτι ταῦτα ἐστὶν ἀληθέα. τῇσι πρώτῃσι τῶν ἡμερέων ὁκόταν ἡ γονὴ ἐς τὰς μήτρας πέσῃ, ἐλάχιστον αἷμα ἔρχεται ἀπὸ τῆς γυναικὸς ἐς τὰς μήτρας, ἔπειτα δὲ ἐπὶ πλεῖον. εἰ γὰρ ἀθρόον καὶ πολὺ ἔλθοι ἐς ἅπαξ, οὐκ ἂν δύναιτο ἡ γονὴ πνοιὴν ἔχειν, ἀλλ' ἀποπνιγείη ἂν τοῦ αἵματος ἰόντος πολλοῦ. ἀνταποδίδοται δὲ ἐν τῇ καθάρσει τοὐναντίον. χωρέει γὰρ ἡ κάθαρσις τῶν λοχίων ἐν τῇσι πρώτῃσι τῶν ἡμερέων, πλείστη. εἶτα ἐπ' ἔλασσον, ἕως λήξῃ. πολλαὶ δὲ γυναῖκες ἤδη διέφθειραν κοῦρον ὀλίγῳ πρόσθεν τριήκοντα ἡμερέων, καὶ ἄναρθρον ἐφαίνετο. ὁκόσα δὲ ὕστερον, ἢ ἅμα τῇσι τριήκοντα ἡμέρῃσι, διηρθρωμένα ἐφαίνετο ἐόντα. καὶ ἐπὶ τῇ κούρῃ κατὰ λόγον τῶν τεσσαράκοντα καὶ δύο ἡμερέων ὁκόταν διαφθαρῇ, φαίνεται ἡ διάρθρωσις τῶν μελέων, ἤν τε πρόσθεν φθαρῇ τὸ παιδίον, ἤν τε ὕστερον ὧδε φαίνεται, καὶ λόγῳ καὶ ἀνάγκῃ ἡ διάρθρωσις ἐοῦσα, ἐπὶ μὲν τῇ κούρῃ ἐν τεσσαράκοντα καὶ δύο ἡμέρῃσιν, ἐπὶ δὲ τοῦ κούρου ἐν τριήκοντα. ἰσορρέουσι γὰρ αἱ ἐξαμβλώσιες τῶν παιδίων, καὶ τῶν λοχίων αἱ καθάρσιες. αἴτιον δέ ἐστιν, ὅτι τὸ θῆλυ πήγνυται ὕστερον, καὶ διαρθροῦται, ὅτι ἡ γονὴ ἀσθενεστέρη ἐστὶ καὶ ὑγροτέρη τῆς θηλείης ἢ τοῦ ἄρρενος. καὶ ἀνάγκη ἐστὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, ὕστερον πήγνυσθαι τὸ θῆλυ, ἢ τὸ ἄρρεν. καὶ ἡ κάθαρσις χρονιωτέρη τούτου εἵνεκεν ἐπὶ τῇ θηλείῃ ἢ τῷ ἄρσενι. ἀναβήσομαι δὲ αὖθις ὀπίσω, ὅθεν ἀπέλιπον. ὁκόταν δὲ διαρθρωθῇ τὸ παιδίον, τὰ εἴδεα τῶν μελέων αὐξομένου αὐτοῦ, τά τε ὀστέα ἐπισκληρότερα γίνεται, καὶ κοιλαίνεται· καὶ ταῦτα ὑπὸ τοῦ πνεύματος γίνεται. κοῖλα δὲ ἐόντα ἕλκει ἐς ἑωυτὰ ἀπὸ τῶν σαρκῶν τοῦ αἱμάλωπος τὸ πιότατον, καὶ χρόνῳ διοζοῦται αὖθις τὰ ἄκρα τῶν ὀστέων, ὥσπερ δενδρέου τὰ ἀκρότατα ὕστατα ὀζοῦται, οὕτω καὶ τοῦ παιδίου δίσταται ἀπ' ἀλλήλων οἱ δάκτυλοι τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν. ἐπὶ δ' αὐτῶν τῶν ἄκρων οἱ ὄνυχες φύονται. τελευτῶσι γὰρ αἱ φλέβες αἱ τοῦ ἀνθρώπου πᾶσαι εἰς τοὺς δακτύλους τῶν ποδῶν καὶ τῶν χειρῶν. καὶ παχύταται μέν εἰσιν αἱ ἐν τῷ σώματι φλέβες, καὶ αἱ ἐν τῇ κεφαλῇ. ἔπειτα δὲ ἐν τοῖσι σκέλεσι, καὶ τοῖσι βραχίοσι, καὶ τοῖσι πήχεσιν. ἐν δὲ τοῖσι ποσὶ καὶ τῇσι χερσὶ λεπτόταται καὶ πυκνόταται καὶ πλεῖσται φλέβες εἰσὶ, καὶ νεῦρα λεπτότατα καὶ πυκνότατα καὶ πλεῖστα, καὶ ὀστέα ἐλάχιστα τῷ μεγέθει. τῶν δὲ χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν ἐν τοῖσι δακτύλοισι ταῦτα μάλιστά ἐστιν. ἐκ δὲ τῶν δακτύλων ἅτε πυκνὰ ἐχόντων ὀστέα σμικρὰ καὶ φλέβας καὶ νεῦρα, οὕτως οἱ ὄνυχες φύονται ἐξ αὐτῶν λεπτοὶ καὶ πυκνοί. καὶ ἀπολαμβάνουσι τῶν φλεβῶν τὰ ἄκρα, ὥστε μηκέτι αὔξεσθαι αὐτὰς, μηδὲ προέχειν ἑτέρην ἑτέρης, ὥστε μὴ θαυμάζειν ὅτι οἱ ὄνυχες ἐξωτάτω τοῦ σώματος πυκνότατοί εἰσιν. ἐκ γὰρ τῶν πυκνοτάτων εἰσίν. ἅμα δὲ τοῖσιν ὄνυξι καὶ αἱ τρίχες ἐν τῇ κεφαλῇ ῥιζοῦνται. ἔχει δὲ ὧδε τὰ ἀμφὶ τῶν τριχῶν τῆς φύσιος. φύονται μὲν γὰρ μέγισται καὶ πλεῖσται ὅκου τοῦ σώματος ἡ ἐπιδερμὶς ἀραιοτάτη ἐστὶ, καὶ ὅκου ἡ θρὶξ μετρίην ἰκμάδα ἐς τὴν τροφὴν ἔχει, καὶ ὅκου ἡ ἐπιδερμὶς ὕστερον ἀραιὴ γίνεται, ἐκεῖ καὶ ὕστερον αἱ τρίχες φύονται, ἐπί τε τῷ γενείῳ καὶ τῇ ἥβῃ, καὶ εἴπου ἄλλοθι. ἅμα γὰρ τῷ γόνῳ γινομένῳ ἡ σὰρξ ἀραιὴ γίνεται, καὶ ἡ ἐπιδερμὶς καὶ τὰ φλέβια στομοῦνται μᾶλλον, ἢ ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ. παιδὶ γὰρ ἐόντι καὶ τῶν φλεβίων λεπτῶν ἐόντων οὐκ ἐγχωρέει δι' αὐτῶν ἡ γονή. καὶ τῇσι παρθένοισι περὶ τῶν καταμηνίων ὡυτὸς λόγος. ἅμα δὲ ὁδὸς προσγίνεται, καὶ τοῖσι καταμηνίοισι, καὶ τῇ γονῇ, τῇσι παρθένοισι. καὶ τριχοῦται ἡ ἥβη τοῦ παιδὸς καὶ τῆς παρθένου, ἀραιῆς τῆς ἐπιδερμίδος γινομένης. καὶ ἅμα ἡ θρὶξ ἰκμάδα μετρίην εἰς τὴν τροφὴν ἔχει, καὶ οὐκ ἐλάσσονα. οὕτω

fluit. Fiunt verò eadem parique modo etiam in masculo per ſpatium triginta dierum. Quòd autem hæc ita ſe habeant, hoc tibi aliud argumentum eſto. Poſteaquam genitura in vterum mulieris demiſſa fuerit, primis quidem diebus ſanguis paucus à muliere in vterum delabitur, deinde verò copioſior accedit. Nam ſi repentè ſimulque multus decumberet, genitura ſpiritum trahere, diſflarique non poſſet, ſed immodica ſanguinis irruentis copia ſuffocaretur. At verò is contrà in purgatione regeritur. Quæ enim à puerperio purgantur, primis quidem diebus plurimũ ſanguinis profundunt, deinde ſenſim minus, quouſque purgatio penitus ſuppreſſa fuerit. Porrò autem multæ iam mulieres puerum abortiuum paulò ante trigeſimum diem edidere, ſed eum prorſus indiſtinctum atque inarticulatum. Qui verò poſt eum diem aut illo ipſo die eiecti eſſent, viſi ſunt omnes compoſitis membris articulatiſque. Sic verò res habet etiã in puella ad portionem duorum & quadraginta dierum, ſi quando abortu perierit. Siquidem vt ante iſtud tempus aut poſtea vtero fœtus exciderit, ſic membra diſtincta & compoſita meritò neceſſarióq; habet, puella quidem die ſecundo & quadrageſimo, puer verò trigeſimo. Namque argumento ſunt abortus, & à partu purgationes. Quòd autem fœmina tardius concreſcat atque articuletur, id efficit ipſius genitura imbecillior & humidior quàm maris: eamque ob cauſam fœminam tardius quàm mare cõformari neceſſe eſt, atque etiam purgationem genita fœmina quàm maſculo eſſe diuturniorem. Sed iam eò reuertar vnde digreſſus ſum. Cùm puellus in mẽbra digeri diſtinguíque cœperit, prout ipſe augetur, illa quoque formam magis conſpicuam conſequuntur, oſſáque tum duriora fiunt, tum excauantur. Et 23
hæc quidem omnia vi ſpiritus proueniunt. Quæ poſtquam cauitatem adepta fuerint, ad ſe trahunt è carne quicquid in ſanguine pinguiſſimum eſt. Ac quemadmodum ſumma arborum poſtremò ſcinduntur & diducuntur in ramos, ſic tandem extrema oſſa finduntur, digitique puerorum & in manibus & in pedibus à ſe inuicem abſcedunt, ac demum extremis eorum partibus vngues adnaſcuntur. Humani namque corporis venæ omnes, in pedum manuúmque 33
digitos deſinunt. Sunt autem craſſiſſimæ in corpore venæ, atque item capite: ſecundum has, quæ in cruribus ſunt, brachiis, & cubitis: tenuiſſimæ verò, denſiſſimæ & plurimæ ſunt, & ſimiliter nerui, in pedibus & manibus, oſſáque præſertim in manuum pedúmque digitis magnitudine admodum exigua. Porrò vt digiti oſſibus, venis neruiſque denſis & paruis conſtant, ſic ex ipſis vngues denſi & tenues naſcuntur, qui certè extremas omneis venas comprehendunt, adeò vt nec vltrà progredi poſſint, nec alia aliam excedere. Quamobrem mirum videri non debet, ſi vngues è corpore prominentes denſiſſimi ſunt, quippe qui ex denſiſſimis corporibus oriantur. Cæterùm vna cum vnguibus pili etiam in capite radicem accipiũt. Eſt autem pilorum natura eiuſmodi. Plurimi quidem 43
illi maximique generantur, qua parte corporis cuti- 35
cula, quæ ἐπιδερμὶς dicitur, rariſſima eſt, & pilus moderatum quo nutriatur humorem habere poteſt. & quo etiã loco cuticula poſtea rareſcit, illic quoque poſtea oriuntur pili, ſicut in mento & pube, & alio quouis loco. Nam quũ primum ſemen genitale confici cœperit, tum caro, tũ cutis rariora euadunt, mas giſque venæ quàm antea dilatantur. Quandiu enim puer eſt, & venulæ exiles, non poteſt per eagenitura ferri. Et hæc quidem ratio etiam menſtruis mulierum purgationibus conuenit. Verùm vbi tum menſtruis tum ſemini via patet in virginibus, tunc rareſcente cuticula, tam puero quàm virgini pilus pubi adnaſcitur, qui etiam humore alitur moderato, nec pauciori quàm oporteat. Ad

eundem verò modum in mento quoque viri res ha-
bet. Namque cutis illi rara fit, humore in ipsam à ca-
pite delabente. Habent enim pili tum in ipso concu-
bitu, tum medio tempore, quantum satis est humo-
ris ad nutrimentum: sed tunc maximè, quum humor
ille qui in coitu à capite in mentum extra pectus pro-
minens, decidit, morâ ipso in mento traxerit. Quòd
autem quà cutis rarissima est, pili exoriantur, facilè
intelliges si cutem adurere placeat, & pustulam tan-
tùm excitare, eamque postea persanare. Sic enim
densior effecta cutis, nullum prorsus pilum ex ipsa
36 cicatrice producet. At verò qui à prima pueritia eu-
nuchi facti sunt, eam ob causam nec in pube nec in
mento barbam gerunt, suntque toto corpore læues,
quòd non reclusis semini genitali meatibus, nulla
corporis parte rarescat cutis. Namque nulla in illis
37 semini via est, sicut paulò antè retuli. Mulieres verò
38 nudum pilis mentum corpusque habent, quòd hu-
mor qui ipsis coëuntibus secernitur, non perinde ac
viris agitatur, cutemque propterea non efficit ratio-
39 rem. Cæterùm quicunque caluescunt, magis pitui-
tosi sunt, atque in eorum quidem capite, dùm coë-
unt, agitata & incalescens pituita, atque in cutem de-
cumbens, capillorum radices adurit, vnde illi facilè
40 postea decidunt. Eunuchis autem caluitium non ac-
cidit, quòd nec vehementius moueantur, nec pituita
41 concubitu incalescens, capillorum radices vrat. Ve-
rùm canos habent, propterea quòd humido, longo
admodum tempore in homine permeante, abscedat
id quod candidissimum est, & in cutem incumbat,
adeò vt tum pilus ipse, tum cutis maximè in qua ca-
ni sunt, attracto humore, multo quàm antea candi-
diore, etiam candidiora quàm alio quouis loco eua-
dant. Sed enim qui à prima generatione canos habent
in capite, illis proculdubio cutis vbi cani sunt, alia
quauis longè candidior est. Illic namque candidissi-
mus est humor. Res autē habet hunc in modū. Qua-
lem ad se caro humorem attraxerit, siue is albus sit,
siue flauus, siue niger, talem etiam pilus colorem re-
fert. Sed de his quidem hactenus dictum sit. Iam
verò ad ea veniam quæ supersunt dicenda. Postquam
summæ corporis pueri partes ramorum instar didu-
ctæ, foras prodierint, ac vngues pilique radicem ege-
42 rint, tunc certè quidem fœtus moueri solet. Hoc
autem accidit mari quidem intra treis menses, fœ-
minæ verò intra menses quatuor. Sic enim vt pluri-
mum contingit: quanquam sunt qui etiam ante id
tempus moueantur. Mas autem primùm mouetur,
quòd fœminam robore longè superet: primúsque si-
43 militer conformatur, quòd eum robustior & crassior
genitura componat. Porrò quum fœtus moueri cœ-
perit, tunc matri lac sui notam exhibet. Etenim
mammæ attolluntur, papillæ turgent, nec tamen lac
profluit. A mulieribus quidem quæ carnem densam
habent, lactis notæ tardius apparent, & serius pro-
dit: iis verò quæ rara carne sunt, citius. Est autem
hæc gignendi lactis causa. Quum vterus fœtu tu-
mens ventrem mulieris presserit, si compressio illa
eo pleno fiat, pinguissimum quodque tam à cibis
quàm à potibus in omentum & carnem resilit. Nam
quemadmodum si quis pellem copioso oleo inunxe-
rit, ipsumque imbibi siuerit, ac postea pellem pres-
serit, illa hoc compressu oleum resudabit: sic cer-
tè vbi venter continens in se quicquid in cibis &
potibus pinguedinis erat, premitur ab vtero,
in omentum & carnem pingue resudat. Ac si mu-
lier quidem carne sit rariore, celerius eo quod in-
de resilit, fruitur: sin autem minus, tardius. Quin & pecora ipsa prægnantia, nisi morbida fue-
rint, potu ciboque eam ob causam pinguiora redduntur. Nec verò diuersa est in muliere

δὲ καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ γενείου τοῦ ἀνδρὸς ἔχει. ἀραιὴ γὰρ γίνεται ἡ ἐπιδερμὶς, χωρεούσης εἰς αὐτὴν τῆς ἰκμάδος ἀπὸ τῆς κεφαλῆς. ἅμα μὲν γὰρ καὶ ἐν τῇ λαγνείῃ, ἅμα δὲ καὶ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ, ἡ θρὶξ μετρίην ἔχει τὴν ἰκμάδα ἐς τὴν τροφήν, τότε μάλιστα, ὁκόταν ὁ χρόνος ἐγγένηται τῷ ὑγρῷ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς καταβαίνοντι ἐν τῇ λαγνείῃ, ἀπέχων τῶν στηθέων, ἐπὶ τὸ γένειον. σημήιον δὲ ὅτι ἐν τοῖσιν ἀραιοτάτοισι τῆς ἐπιδερμίδος φύονται αἱ τρίχες, εἴ τις ἐθέλοι ἐπικαῦσαι τὴν ἐπιδερμίδα, καὶ φλυκταίναν μόνον ποιῆσαι, καὶ ὑγιῆναι, πυκνὴ γινομένη ἡ ἐπιδερμὶς, κατὰ τὴν οὐλὴν τὰς τρίχας οὐκ ἐκφύσεται. ὁκόσοι δὲ εὐνοῦχοι παῖδες ἐόντες γίνονται, διὰ τοῦτο οὔτε ἡβῶσιν, οὔτε γενειῶσι, λεῖοί τε γίνονται ὅλοι, ὅτι ἡ ὁδὸς τῇ γονῇ οὐκ ἐπιγινομένη, οὐκ ἀραιοῖ τὴν ἐπιδερμίδα ἐπὶ τῷ ξύμπαντι σώματι. ἀπολέλειπται γὰρ ἡ ὁδὸς τῆς γονῆς, ὥς περ μοι εἴρηται ὀλίγῳ πρότερον. αἱ δὲ γυναῖκες λεῖαι γίνονται τό, τε γένειον καὶ τὸ σῶμα, ὅτι ἐν τῇ λαγνείῃ σφέων τὸ ὑγρὸν οὐχ ὁμοίως κλονεόμενον ὡς τὸ τοῦ ἀνδρὸς, τὴν ἐπιδερμίδα οὐ ποιέει ἀραιήν. ὁκόσοι δὲ φαλακροὶ γίνονται, οὗτοι δὴ φλεγματώδεες εἰσί. καὶ ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτέων ἅμα τῇ λαγνείῃ κλονεομένου, καὶ θερμαινομένου τὸ φλέγμα, προσπίπτον πρὸς τὴν ἐπιδερμίδα, καίει τῶν τριχῶν τὰς ῥίζας, καὶ ἐκρέουσιν αἱ τρίχες. οἱ δὲ εὐνοῦχοι διὰ τοῦτο οὐ γίνονται φαλακροὶ, ὅτι σφέων οὐ γίνεται κίνησις ἰσχυρὴ. οὐ δὲ θερμαινόμενον τὸ φλέγμα ἐν τῇ λαγνείῃ, καίει τῶν τριχῶν τὰς ῥίζας. αἱ δὲ πολιαὶ διὰ τοῦτο γίνονται, ὅτι ἐν πολλῷ χρόνῳ διοικνευμένου τοῦ ὑγροῦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ἀποκρίνεται τὸ λευκότατον, καὶ πίπτει πρὸς τὴν ἐπιδερμίδα. καὶ ἡ θρὶξ λευκοτέρην ἰκμάδα ἕλκουσα ἢ ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ, λευκοτέρη γίνεται, καὶ ἡ ἐπιδερμὶς, καὶ μᾶλλον, ὅκου αἱ πολιαί εἰσι, λευκοτέρη τῆς ἄλλης γίνεται. καὶ ὁκόσοι ἐκ γενετῆς πολιόν τι ἔχουσιν ἐν τῇ κεφαλῇ, κείνοισιν ἡ ἐπιδερμὶς, ὅκου αἱ πολιαί εἰσι, λευκοτέρη τῆς ἄλλης ἐστίν. ἐκεῖ γὰρ τὸ λευκότατον ὑγρὸν ἐστίν. ἔχει δὲ καὶ τόδε, ὧδε, ὁκοίην ἂν ἡ σὰρξ ἰκμάδα ἕλκῃ, ἤν λευκὴν, ἤν τε πυῤῥὴν, ἤν τε μέλαιναν, τοιαύτην τὴν χροιὴν καὶ ἡ θρὶξ γίνεται. ταῦτα δέ μοι ἐς τοῦτο εἴρηται. ἐλεύσομαι δὲ αὖθις εἰς τὸ ἀπόλειπες τοῦ λόγου. ὅταν δὲ δὴ τὰ ἄκρα τοῦ σώματος τοῦ παιδίου ὀζωθῇ ἔξω, καὶ οἱ ὄνυχες καὶ αἱ τρίχες ἐῤῥιζώθησαν, τότε δὴ καὶ κινέεται. καὶ ὁ χρόνος ἐς τοῦτο γίνεται, τῷ μὲν ἄρσενι τρεῖς μῆνες, τῇ δὲ θηλείῃ τέσσαρες. ὧδε γὰρ ἐπιτοπλεῖστον ξυμβαίνει. ἔστι δ' ἃ καὶ πρόσθεν τῶν παιδίων τούτου τοῦ χρόνου κινέεται. κινέεται δὲ πρῶτον τὸ ἄρσεν, ὅτι ἐστὶν ἰσχυρότερον τοῦ θήλεος. καὶ πρῶτον πήγνυται τὸ ἄρσεν. ἀπὸ γὰρ ἰσχυροτέρης καὶ παχυτέρης γονῆς γίνεται. ὁκόταν δὲ κινηθῇ τὸ ἔμβρυον, τότε δὴ ἐπισημαίνει καὶ τὸ γάλα τῇ μητρί. οἱ γὰρ μαζοὶ αἴρονται, καὶ αἱ θηλαὶ ὀργῶσι. τὸ δὲ γάλα οὐ χωρέει. καὶ τῇσι μὲν πυκνοσάρκοισι τῶν γυναικῶν ὕστερον τὸ γάλα ἐπισημαίνει καὶ ἔρχεται. τῇσι δὲ ἀραιοσάρκοισι πρόσθεν. δι' ἀνάγκην δὲ τοιήνδε γίνεται τὸ γάλα. ὁκόταν αἱ μῆτραι ὀγκηραὶ ἐοῦσαι ὑπὸ τοῦ παιδίου, πιέζωσι τὴν κοιλίην τῆς γυναικὸς, τῆς δ' ὁκόταν πλήρεος ἐούσης ὁ πιεσμὸς γίνηται, ἀποπιδύει τὸ πιότατον ἀπό τε τῶν βρωτῶν καὶ τῶν ποτῶν ἔξω ἐς τὸ ἐπίπλοον, καὶ τὴν σάρκα, ὥς περ δέρμα εἴ τις ἀλείψειεν ἐλαίῳ πολλῷ, καὶ ἐῴη ἀναπιεῖν, καὶ ἐπὴν ἀναπίῃ πιέζῃ τὸ δέρμα, διαπιδύοι ἂν πιεζευμένου τοῦ δέρματος ἔξω τὸ ἔλαιον. οὕτω δὴ καὶ τῆς κοιλίης τὸ πιαρὸν ἐν αὐτῇ ἐχούσης ἀπὸ τῶν βρωτῶν καὶ τῶν ποτῶν πιεζευμένης ὑπὸ τῶν μητρέων διαπιδύει τὸ πιαρ εἰς τὸ ἐπίπλοον, καὶ ἐς τὴν σάρκα. καὶ ἢν ἀραιόσαρκος ἔῃ ἡ γυνὴ, θᾶσσον αἰσθάνεται τῆς διαπιδήσιος. ἢν δὲ μὴ, ὕστερον. καὶ τὰ ἐν γαστρὶ ἔχοντα κτήνεα, ἢν μή τι νοσέῃ, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ποτοῦ καὶ σίτου πιότερα γίνεται διὰ τοῦτο. ὁμοίως δὲ ἡ

γονή. ἀπὸ γὰρ τοῦ πίονος διαθερμαινομένου καὶ λευκοῦ ἐόντος τὸ γλυκαινόμενον ἀπὸ τῆς θέρμης τῆς ἀπὸ τῶν μητρέων, ἀποθλιβόμενον ἔρχεται εἰς τοὺς μαζοὺς, καὶ εἰς τὰς μήτρας δὲ ὀλίγον ἔρχεται διὰ τῶν αὐτέων φλεβῶν. τείνουσι γὰρ εἰς τοὺς μαζοὺς καὶ εἰς τὰς μήτρας φλέβια ταῦτά τε καὶ παραπλήσια ἄλλα. καὶ ὁκόταν ἀφίκηται εἰς τὰς μήτρας, ἰδέην ἴσχει τοῦ γάλακτος, καὶ τὸ παιδίον ἀπ' αὐτοῦ ἐπαυρίσκεται ὀλίγον. οἱ δὲ μαζοὶ δεχόμενοι τὸ γάλα, αἴρονται πιμπλάμενοι. καὶ ὁκόταν τέκῃ, ἀρχῆς κινήσιος ὑπογινομένης, χωρέει τὸ γάλα ἐς τοὺς μαζοὺς τούτους, ἢν θηλάζῃ. ἔχει γὰρ οὕτω. θηλαζομένοιν τοῖν μαζοῖν, εὐρύτερα γίνεται τὰ φλέβια ἐς τοὺς μαζούς. εὐρύτερα δὲ γενόμενα, ἀπὸ τῆς κοιλίης ἕλκοντα τὸ πιαρὸν, τοῖν μαζοῖν διαδιδόασι. καὶ γὰρ καὶ ὁ ἀνὴρ ἢν λαγνεύῃ πολλὰ, εὐρύτερα γινόμενα τὰ φλέβια, μᾶλλον ἐπάγει τὴν λαγνείην. ἔχει δὲ καὶ τόδε, ὧδε. ἡ τροφὴ καὶ ἡ αὔξησις τῶν παιδίων γίνεται, ὁκόταν ἐν τῇσι μήτρῃσιν ἴῃ τὰ ἀπὸ τῆς μητρός. καὶ ὅκως ἂν ἡ μήτηρ ἔχῃ ὑγιείης ἢ ἀσθενείης, ὧδε καὶ τὸ παιδίον ἔχει. ὥσπερ καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ φυόμενα τρέφεται ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ ὅκως ἂν ἡ γῆ ἔχῃ, οὕτω καὶ τὰ φυόμενα ἔχει ἐν τῇ γῇ. τό, τε γὰρ σπέρμα, ὁκόταν καταβληθῇ εἰς τὴν γῆν, ἰκμάδος τινὸς ἐμπίμπλαται ἀπ' αὐτῆς. ἔχει γὰρ ἐν αὐτῇ ἡ γῆ ἰκμάδα παντοίην, ὥστε τρέφειν τὰ φυόμενα. ἰκμάδος δὲ πλησθὲν τὸ σπέρμα, φυσᾶται καὶ οἰδέει, καὶ ἀναγκάζεται ὑπὸ τῆς ἰκμάδος συστρέφεσθαι ἡ δύναμις, ἣ ἔστι κουφοτάτη ἐν τῷ σπέρματι. συστραφεῖσα δὲ ἡ δύναμις ὑπὸ τοῦ πνεύματος, καὶ τῆς ἰκμάδος φύλλα γινομένη, ῥήγνυσι τὸ σπέρμα, καὶ ἀνατέλλει πρῶτον ἔξω τὰ φύλλα. ἀνατείλαντα δὲ, ὁκόταν μηκέτι δύνηται τρέφεσθαι τὰ φύλλα ὑπὸ τῆς ἰκμάδος τῆς ἐν τῷ σπέρματι ἐνεούσης, ῥήγνυταί τε ἐς τὸ κάτω τό, τε σπέρμα καὶ τὰ φύλλα. καὶ βιώμενον ὑπὸ τῶν φύλλων, μεθίησι τῆς δυνάμιος ἐς τὸ κάτω, ἣ ἐν αὐτῷ ὑπολείπεται διὰ τὴν βαρύτητα, καὶ γίνονται ῥίζαι ἐκ τῶν φύλλων διατεταμέναι. ὁκόταν δὲ κάτω βεβαίως ῥιζωθῇ τὸ φυὲν, καὶ τὴν τροφὴν ἀπὸ τῆς γῆς ποιέηται, τότε ἤδη ἠφάνισται πᾶν, καὶ ἀνήλωται ἐς τὸ φυὲν πλὴν τοῦ λεπυρίου, ὅτι στερεώτατόν ἐστιν. αὖθις δὲ τὸ λεπύριον σαπὲν ἐν τῇ γῇ, ἄδηλον γίνεται χρόνῳ δὴ, καὶ ὀζοῦταί τινα τῶν φύλλων. ἐκ σπέρματος γοῦν ἅτε ἀφ' ὑγροῦ γινόμενον, τέως μὲν ἁπαλὸν ἔῃ καὶ ὑδαρὲς, εἰς αὔξησιν ὡρμημένον, καὶ ἐς τὸ κάτω, καὶ ἐς τὸ ἄνω, οὐ δύναται τὸν καρπὸν ἐκβάλλειν. οὐ γάρ ἐστιν αὐτῷ δύναμις ἰσχυρὴ καὶ πιειρὴ ἧς τὸ σπέρμα συστραφήσεται. ὁκόταν δὲ στερεωθῇ μᾶλλον καὶ ῥιζωθῇ τὸ πεφυκὸς ὑπὸ χρόνου, τότε ἤδη καὶ φλέβας ἴσχει εὐρείας καὶ ἐς τὸ ἄνω καὶ ἐς τὸ κάτω. καὶ τότε δὴ ἐκ τῆς γῆς ἕλκεται, οὐκ ἔτι ὑδαρὲς, ἀλλὰ παχύτερον καὶ πιότερον καὶ πλεῖον. τὸ δὴ θερμαινόμενον ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἐκζεῖ ἐς τὰ ἄκρα, καὶ γίνεται καρπὸς, κατὰ τὸ ξυγγενὲς ἐξ ὁκοίου καὶ ἐγένετο. καὶ πολὺς ἐξ ὀλίγου διὰ τόδε γίνεται, ὅτι ἕλκει ἕκαστον τῶν φυομένων ἐκ τῆς γῆς δύναμιν πλείονα, ἢ ἐξ οὗ ἐγένετο, καὶ ἐκζεῖ οὐ κατὰ ἓν, ἀλλὰ κατὰ πολλά. ὁκόταν δὲ ὁ καρπὸς ἐκζέσῃ, τρέφεται ὑπὸ τοῦ φυομένου. ἕλκον γὰρ τὸ φυόμενον ἀπὸ τῆς γῆς, τῷ καρπῷ ἐκδίδωσιν. ὁ δὲ ἥλιος πέσσει καὶ στερεοῖ τὸν καρπὸν, τὸ ὑδαρέστερον πρὸς ἑωυτὸν ἕλκων ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ταῦτα μὲν εἴρηταί μοι περὶ τῶν ἐκ σπέρματος φυομένων ἀπὸ τῆς γῆς καὶ τοῦ ὕδατος. τὰ δὲ ἐκ φυτευτηρίων, ἀπὸ δενδρέων δένδρεα γίνεται τρόπῳ τοιῷδε. τρῶμα ἴσχει ὁ κλάδος ἐν τῷ κατωτάτῳ πρὸς τὴν γῆν, ἢ ἀπὸ τοῦ δένδρου ἐκλάσθη, ὅθεν αἱ ῥίζαι ἀφίενται. τρόπῳ δὲ τοιούτῳ μεθίενται. ὁκόταν τὸ φυτὸν τὸ ἐν τῇ γῇ ἐνεὸν ἰκμάδα λάβῃ ἀπὸ τῆς γῆς, οἰδέει καὶ πνεῦμα ἴσχει. τὸ δὲ ὑπὲρ τῆς γῆς, οὐδέπω. τὸ δὲ πνεῦμα καὶ ἡ ἰκμὰς συστρέψασα ἐν τῷ κα-

ratio. Nãque pingui concalescente, & candido facto,
quicquid matricũ calore dulcescit, exprimitur & cõ-
scendit inmãmas. At verò etiã in ipsas matrices exi- 44
gua quædã portio per easdem venas refertur. Siquidẽ
tum hæ, tum aliæ persimiles venulæ in mãmas atque
vterum protenduntur. Quum autem peruenit in vte-
rum, iam speciem lactis induit, eóque exiguo puerulus
fruitur. Mammæ verò vbi lac exceperunt, replen-
tur & extuberant. Atque postea quidem quàm mu-
lier peperit, principio motus facto, lac sese in mã-
mas recipit, si mater puerum lactet. Id namque fit
hunc in modum. Quum exuguntur mammæ, venæ
quæ ad eas pertinent, euadunt latiores: mox pinguis-
simum humorem à ventre elicientes, eum in mam-
mas transferunt. Si namque vir etiam veneri frequẽ-
tius indulgeat, venæ latiores effectæ, venerem ma-
gis extimulant. Sed enim hæc quoque hoc modo se 45
habent. Pueri tum nutriri tum augeri incipiunt, quũ
menstruus sanguis à matre in vterum venerit. atque
vt mater aut sana est aut laborat, perinde valet pue-
rulus. Est enim iis quæ terra nascuntur aluntúrque, 46
quam similimus, quæ eodem prorsus se habent mo-
do, quo terra ipsa affecta est. Nam & semen quum in 47
terram iniectum fuerit, humore quodam repletur,
quem ab ipsa terra attrahit. Habet enim terra humo-
rem omnigenum, quo plantas nutrire possit. Semen
verò humoris plenum, flatu distenditur & intumes-
cit, suamque vim, quæ semini prorsus leuissima est,
præ humore inuertere immutareque cogitur. Euersa
autem illa à spiritu atque humore in folia degene-
rante, abrumpit semen, primúmque foras folia emer-
gunt. Quæ quidem vbi in lucem prodierint, quum
nutriri amplius humore non possint qui semini inest,
inferiore parte tum semen tum folia rumpuntur, &
cogentibus ipsum foliis, vires in sedem infimam de-
mittit, quæ illic propter grauitatem resident, atque
ex foliis gignuntur tenduntúrque radices. Quum 48
verò planta radicem firmissimè egerit, & sumpserit
è terra alimentum, iam euanuere omnia, atque in
plantam, excepto cortice, qui solidissimus est, ab-
sumpta sunt. Sed & ille quidem in humo putrescens,
temporis spatio euanescit, atque ex foliis nonnulla
in ramos abeunt. Planta ergo, vt quæ ex humido na-
ta sit, quandiu quidem mollis fuerit & aquosa, incre-
mentum tum supra tum infra accipit: fructum verò
nullum potest edere, quod nondum facultas illi tam
valens & pinguis, vt ex ea possit semen immutari.
Posteaquam vero maiorem successu temporis solidi-
tatem radicemque compararit, tunc & latiores tam 49
supra quam infra venas obtinet, & iam ab humo tra-
here incipit, non aquosum quidem, sed crassius, pin-
guius & copiosius: quod sanè calore solis feruidum
in summas parteis diffunditur, fitque fructus eiusdem
cum eo à quo prodiit, generis & naturæ. Ac istam
quidem ob causam copiosus ex pauco nascitur, quod
quicquid è terra gignitur, maiorẽ multo vim attrahat,
quàm ex qua primum constitit. Id autem non vno in
loco, sed pluribus efferuescit. Quum vero feruore
isto fructus emerserit, à planta sua alitur, quæ quod
ab humo attraxerit, fructui suo impertit. Porrò sol
à fructu aquosum ad se eliciens, eum tum conco-
quit, tum reddit solidiorem. Hæc quidem à me dicta
sunt de iis quæ è terra & aqua de semine nascuntur.
Cæterum ex consitis arboribus aliæ arbores hunc in 50
modum perducuntur. Talea in terram altissimè de-
fossa, vulnus ea parte habet, qua ab arbore rescissa
est: atque inde radices exeunt, quod certè hoc fit
modo. Quum planta in humo posita, attracto ab ea humore maduerit, tumet, spiritumque con-
cipit: quod verò terræ supereminet, nondum sic est affectum. Spiritus verò humorque cum primum

ipsius plantæ vires inferiore loco immutarint, quicquid est maximè graue, deorsum fertur, atque ex eo teneræ radices prodeunt. Porrò autem planta mox atque inferna sede firmari cœperit, tunc & à radice humorem attrahit, & illi quid super terram extat, elargitur, atque tunc sanè supernæ partes intumescunt, & spiritu replentur. Ac quicquid leue planta continet, id immutatum & in folia versum germinat, ipsaque iam tam supra quàm infra capit incrementum. Sic contrario modo germinant quæ ex semine oriuntur, & quæ ex taleis in terram cōsitis proueniunt. Siquidem primum è semine folium gignitur, deinde radices infernè mittuntur. Talea verò radices primùm, mox folia emittit. Inest enim semini vis ingens humoris, & omne quod in terra est, tantum per initia, donec radices egerit, habet alimenti, quantum ad folium alendum satis sit. Verùm secus habet in talea. Neque enim ex alio nascitur, à quo primum alatur folium, sed ipsa talea veluti arbor est, multumque è terra prominet. Quamobrem fieri nō potest vt quod prominet, redundet humore, nisi ex infernis partibus vis quædam maxima efferatur, quæ in supernas humorem immittat. Sed talem quidem primum sibiipsi per radices alimentum trahere necesse est, deinde quod è terra traxerit, supernis partibus elargiri, atque inde folia tum nasci tum increscere. Porrò quum planta augeri cœperit, in ramos necessariò scinditur. Postquam enim ingentem humoris copiam attraxerit, præ copia ipsius rumpitur, qua parte plurima est, & illic rami oriuntur. Augetur vero tum secundùm latitudinem, tum supra infraque, propterea quòd terræ inferiora hyeme quidem calida sint, æstate vero frigida. Siquidem hyeme
51 imbribus è cœlo ruentibus terra madet, illisq; quòd grauiores sint, comprimitur: proindè tum densior efficitur, tum impeditam prorsus habet transpirationem. Neque enim amplius existit magna illa raritas: eâdemque ob causam terra inferior per hyemem ca-
2 lida est. Nam & fimus coactus quam rarior maiorem intus calorem concipit. Præterea quæ madent & adstricta sunt, per se ipsa concalescunt, & citissimè calore adusta putrescunt. Quod enim densa sint, per ea spiritus meare nequit. Quæ vero sicca raraque sunt, multo minus incalescunt & putrent. Sic triticum & hordeum madida & aspersa humore, promptius multò incalescunt, quàm si sicca essent & rariora. Quin & Doricæ vestes arctius deligatæ & compressæ, à se ipsis exuruntur, vti ego vidi, perinde, ac si igne conflagrassent. Quòd si quis alia quoque considerare velit, is certè reperiet omnia quæ constricta sunt, à se ipsis vehementius incalescere, quàm quæ sunt magis laxa. Neque enim ventum frigidum inspirare possunt. Ad eundem sanè modum pars terræ inferior quum humore redundet, eoque tum graui tum fræquenti per se comprimatur, hyeme incalescit, quòd nullum prorsus habeat caloris spiraculum. Verùm quum de cœlo aqua in ipsam deciderit, flatumque in terra excitauerit, efferri illi vltra propter terræ densitatem non potest, sed contra in aquam refertur: eamque ob causam & fontes & mare hyeme sunt quàm æstate tum calidiores, tum maiores. Namque excitatus spiritus, in aquā, propterea quòd terra densior sit, nec per eam spiritus meare possit, reuertitur, eamque admodum multam, quà per eam fertur, diuidit, sibique viam latiorem molitur, quàm si minus esset aquæ. Siquidem aqua non potest in terra consistere, sed semper in decliuem locum fertur. Quod si terra spiritum ab aqua suscitatum hyeme transmitteret, minus multo aquæ ex ipsa prodiret, nec fontes hyeme augerentur.

τῷ τοῦ φυτοῦ τὴν δύναμιν, ὅση ἦν βαρυτάτη, ἔρρεξεν εἰς τὸ κάτω, καὶ γίνονται ἐξ αὐτοῦ ῥίζαι ἁπαλαί. ὁκόταν δὲ ἐς τὸ κάτω λάβηται, τότε δὴ ἕλκει ἐκ τῆς ῥίζης ἰκμάδα, καὶ διαδίδωσι τῷ ὑπὲρ γῆς ἐόντι καὶ τότε δὴ αὖθις τὸ ἄνω οἰδέει, πνεῦμα ἴσχει. καὶ ὅση δύναμις ἐν τῷ φυτῷ κούφη ἔνεστι, συστραφεῖσα φύλλα γινομένη βλαστάνει, καὶ ἐς τὸ ἄνω ἤδη τὴν αὔξησιν ποιέεται, καὶ ἐς τὸ κάτω. οὕτως ἐς τὸ ἐναντίον ξυμβαίνει ἤδη τῶν ἐκ τοῦ σπέρματος γινομένων, καὶ τῶν ἐκ τοῦ φυτευτηρίου περὶ τοῦ βλαστοῦ. πρότερον γὰρ ἐκ τοῦ σπέρματος τὸ φύλλον ἀνατέλλει, ἔπειτα αἱ ῥίζαι εἰς τὸ κάτω ἀφίενται. τὸ δὲ δένδρεον ῥιζοῦται πρῶτον, ἔπειτα φυλλοῦται διὰ τόδε, ὅτι ἐν μὲν τῷ σπέρματι αὐτῷ ἰκμάδος πλῆθος ἔνεστι, καὶ ἐν τῇ γῇ παντὶ ἐόντι τροφὴ ἔνεστι τοπρῶτον τῷ φύλλῳ ἀρκέουσα, ὅθεν τὸ φύλλον θρέψεται μέχρις ἂν ῥιζωθῇ. ἐν δὲ τῷ κλάδῳ οὐ γίνεται. οὐ γὰρ γίνεται ἐξ ἑτέρου ὅθεν τὸ φύλλον τοπρῶτον τροφὴν ἕξει. ἀλλ᾽ αὐτὸς ὁ κλάδος ἐστὶν, ὥσπερ καὶ τὸ δένδρεον ἔχει, καὶ τοῦτο ὑπὲρ γῆς ἐστὶ πολύ· ὥστε οὐκ ἂν δύναιτο ὑπὲρ γῆς ἐὸν, ἰκμάδος πληθῆναι, εἰ μὴ ἐκ τοῦ κάτω μεγάλη τις δύναμις ἐλθοῦσα, τῷ ἄνω ἐνδώσει τῆς ἰκμάδος. καὶ πρῶτον τὸ φυτευτήριον ἀνάγκη ἐστὶν ἑωυτῷ τροφὴν ποιήσασθαι ἀπὸ τῆς γῆς τῇσι ῥίζῃσιν. ἔπειτα οὕτως ἀπὸ τῆς γῆς ἕλκον ἄνω ἀποδιδόναι, καὶ φύλλα ὁρμῆσαι εἰς βλαστόν τε καὶ αὔξησιν· ὅταν δὲ αὔξηται τὸ φυτὸν, ὀζοῦται ὑπ᾽ ἀνάγκης τοιῆσδε, ἣν ἐρέω. ὁκόταν ἰκμάδος αὐτῷ πλεῖον προσγένηται ἐκ τῆς γῆς ἑλκομένης, ὑπὸ τοῦ πλήθεος ῥήγνυσιν, ᾗ ἂν πλείστη ἔῃ, καὶ ταύτῃ ὀζοῦται τὸ φυτόν. αὔξεται δὲ καὶ ἐς τὸ εὖρος, καὶ ἐς τὸ ἄνω, καὶ ἐς τὸ κάτω, διὰ τόδε, ὅτι τὸ κάτω τῆς γῆς τοῦ μὲν χειμῶνος θερμόν ἐστιν, τοῦ δὲ θέρεος ψυχρόν. τοῦτο δὲ διὰ τόδε ἐστὶν, ὅτι ἡ γῆ ἰκμαλέη ἐστὶν ἐν χειμῶνι ὑπὸ τοῦ ὕδατος τοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πίπτοντος, καὶ πιέζεται ἐφ᾽ ἑωυτῇ, ἅτε βαρυτέρης οὔσης τῆς ἰκμάδος. πυκνοτέρη δέ ἐστιν ὑπὸ τούτου, καὶ οὐκ ἔχει διαπνοὴν οὐδεμίην. οὐ γὰρ ἔτι ἔνεστι τὸ ἀραιὸν μέγα. καὶ διὰ τοῦτο τὸ κάτω τῆς γῆς τοῦ χειμῶνος θερμόν ἐστι. καὶ γὰρ ἡ κόπρος ἐνεναγμένη μὲν ἐνθερμοτέρη ἐστὶν, ἢ ἡ ἀραιὴ ἐοῦσα, καὶ ἄλλως, τὰ μὲν ἰκμαλέα καὶ πεπιεσμένα, ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἐκθερμαίνεται, καὶ ἐν τάχει κάρτα ὑπὸ τῆς θερμασίης συγκαιόμενα σήπεται. οὐ γὰρ δίεισι τὸ πνεῦμα δι᾽ αὐτῶν, ἅτε πυκνῶν ἐόντων. ἢν δὲ ξηρὰ ἔῃ, καὶ ἀραιῶς κείμενα, πολλῷ ἧσσον θερμαίνεται καὶ σήπεται. οὕτω δὲ καὶ πυροὶ καὶ κριθαὶ νοτερὰ ἐόντα καὶ βεβρεγμένα, ἐνθερμότερά ἐστιν, ἢ εἰ ξηρὰ εἴη, καὶ ἀραιῶς κείμενα. καὶ ἱμάτια συνδεδεμένα καὶ κατεσφιγμένα ἰσχυρῶς δωρικὰ κατακαίεται ὑπὸ σφέων αὐτῶν, ὡς ἐγὼ ἤδη εἶδον, ὥσπερ ὑπὸ πυρὸς ἐκκαέντα. καὶ τ᾽ ἄλλα εἴ τις θέλοι ἐνθυμηθῆναι πάντα ὅσα πεπίεσται, ὑπὸ σφῶν αὐτῶν θερμότερα εὑρήσει, ἢ τὰ ἀραιῶς κείμενα. οὐ γὰρ ἔχει ἀναπνέειν ψυχρὸν ὑπὸ τῶν ἀνέμων. οὕτω δὲ καὶ τῆς γῆς τὸ κάτω πλείης ἐούσης, καὶ αὐτῆς ὑφ᾽ ἑωυτῆς πεπιεσμένης, ἅτε βαρείης καὶ πυκνῆς ἐούσης ὑπὸ τῆς ἰκμάδος θερμαίνεται ἐν χειμῶνι. οὐ γάρ ἐστιν αὐτῇ διαπνοὸς οὐδεὶς τοῦ θερμοῦ. ἀλλ᾽ ὁκόταν πέσῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸ ὕδωρ ἐς αὐτὴν, ὅταν ἀποπνέῃ ἐν τῇ γῇ ἀπ᾽ αὐτοῦ, οὐ δίεισι πρόσω, ἅτε πυκνῆς ἐούσης τῆς γῆς. ἀλλ᾽ ἡ πνοὴ ὀπίσω ἐς τὸ ὕδωρ ἔρχεται. καὶ διὰ τοῦτο αἱ πηγαὶ καὶ ἡ θάλασσα θερμότεραί εἰσι τοῦ χειμῶνος, καὶ μέζους ἢ τοῦ θέρεος, ὅτι ἀποπνέοντος τοῦ πνεύματος ὀπίσω ἔρχεται ἐς τὸ ὕδωρ, ἅτε τῆς γῆς πυκνοτέρης ἐούσης, καὶ οὐ διείσης δι᾽ αὐτῆς τὸ πνεῦμα, καὶ τὸ ὕδωρ πολὺ ἐὸν, ᾗ ἂν τύχῃ, τοῦτο δὴ ῥήγνυσι χωρέον. καὶ ὁδὸν οἱ αὐτῷ ποιέεται εὐρυτέρην, ἢ εἰ ὀλίγον εἴη. τὸ γὰρ ὕδωρ ἐν τῇ γῇ οὐχ ἕστηκεν, ἀλλ᾽ ἀεὶ χωρέει εἰς τὸ κάταντες. εἰ δὲ δίίησι τοῦ χειμῶνος ἀπὸ τοῦ ὕδατος τὸ πνεῦμα ἡ γῆ δι᾽ ἑωυτῆς, ἔλασσον τὸ ὕδωρ ἐχώρεεν ἐξ αὐτῆς, καὶ αἱ πηγαὶ οὐκ ἂν ἦσαν τοῦ χειμῶνος μεγάλαι.

πάντα ταῦτα εἴρηταί μοι, ὅτι τῆς γῆς τὸ κάτω θερμότερον φαίνεται ἐὸν τοῦ χειμῶνος, ἢ τοῦ θέρεος. Νῦν δὲ θέλω εἰπεῖν ὅτι τοῦ θέρεος τὸ κάτω τῆς γῆς ψυχρότερον φαίνεται ἐὸν ἢ τοῦ χειμῶνος. ἡ γῆ τοῦ θέρεος ἀραιή ἐστι καὶ κούφη, ἅτε τοῦ ἡλίου σφοδροτέρου προσβάλλοντος, καὶ ἕλκοντος ἀπ' αὐτῆς πρὸς ἑωυτὸν τὰς ἰκμάδας. ἔχει δὲ ὕδωρ ἡ γῆ ἐν αὐτῇ ἀεὶ πλέον ἢ ἔλασσον. τὰ δὲ πνεύματα ἡμῖν ἐστι πάντα ἀφ' ὕδατος. τούτου δὲ πέρι ἐπιδείξω συμβάλλεσθαι, ὅτι οὕτως ἔχει. ἀπὸ γὰρ τῶν ποταμῶν πάντων πνεύματα χωρέει ἑκάστοτε, καὶ τῶν νεφέων. τὰ δὲ νέφεα ἐστὶν ὕδωρ ξυνεχὲς ἐν ἀέρι, καὶ τότε δὴ ἡ γῆ ἀραιή ἐστι καὶ κούφη τοῦ θέρεος, καὶ ὕδωρ ἐν αὐτῇ ἔχουσα. καὶ τὸ ὕδωρ ῥέει εἰς τὰ καταντεα. χωρέοντος δὲ τοῦ ὕδατος, αἰεὶ ἀποπνέει αὐτόθεν ἕτερον ἐξ ἑτέρου πνεῦμα. τὸ δὲ ἀποπνέον διὰ τῆς γῆς ἔρχεται κούφης καὶ ἀραιῆς ἐούσης, καὶ ψῦχος τῇ γῇ ποιέει. καὶ αὐτὸ τὸ ὕδωρ συμψύχεται. ἔχει δὲ οὕτως, ὥσπερ εἴ τις ἐν ἀσκῷ ὕδωρ ἐνεὸν ἀποπιέσειεν ἰσχυρῶς, καὶ παραπνοὴν τῷ ὕδατι ποιήσειεν, νύσματι βελόνης ἢ μικρῷ μείζονι, καὶ τὸν ἀσκὸν κρεμάσας αἰωρέοιη, οὐδὲν διὰ τοῦ τετρημένου πνεῦμα χωρήσει, ἀλλ' ὕδωρ. οὐ γὰρ ἔχει εὐρυχωρίην ᾗ ἀποπνεύσεται τὸ ὕδωρ. ὧδε δὴ ἔχει καὶ τοῦ χειμῶνος τῷ ὕδατι ἐν τῇ γῇ. ἢν δὲ τῷ ὕδατι ἐν τῷ ἀσκῷ τὴν εὐρυχωρίην ποιήσῃς καὶ κρεμάσας αἰωρῇς τὸν ἀσκὸν, πνεῦμα διαχωρήσει διὰ τοῦ τετρημένου. εὐρυχωρίη γάρ ἐστι τῷ πνεύματι ἀπὸ τοῦ ὕδατος κινευμένου διαχωρέειν διὰ τοῦ ἀσκοῦ. καὶ διὰ τοῦ τετρημένου τὸ πνεῦμα διὰ τόδε δίεισιν. ὧδε δὴ ἔχει καὶ τοῦ θέρεος ἐν τῇ γῇ, τῷ ὕδατι. εὐρυχωρίη γάρ ἐστιν αὐτῷ, ἅτε τῆς γῆς ἀραιῆς ἐούσης, καὶ τοῦ ἡλίου ἕλκοντος ἀπ' αὐτῆς τὰς ἰκμάδας πρὸς ἑωυτὸν, καὶ διιεῖσα τὸ πνεῦμα, ἅτε ψυχρὸν ἐὸν, ἀπὸ τοῦ ὕδατος δι' αὐτῆς ἀραιῆς ἐούσης καὶ κούφης. διὰ τοῦτο ψυχρὸν ἐὸν αὐτῆς τὸ κάτω τοῦ θέρεος. καὶ τὸ ὕδωρ μᾶλλον τοῦ πνεύματος, τοῦ ἐν τῇ γῇ ψυχροῦ ἐόντος, καὶ αὐτὸ ἀφίησιν ἐς ἑωυτὸ τὸ πνεῦμα, καὶ ἐς τὴν γῆν. καὶ ἅμα τὸ ἀντλεόμενον ἐν τῷ φρέατι, αἰεὶ διακινέει τὸ πνεῦμα, ὥσπερ ῥιπίς. καὶ ποιέει αὐτὸ ψῦχος παρέχειν τῷ ὕδατι. τὸ δὲ μὴ ἀντλεόμενον τοῦ ὕδατος τοῦ θέρεος, ἀλλ' ἑστηκὸς, πυκνὸν ἐὸν, οὐχ ὁμοίως δέχεται τὸ πνεῦμα ἐς ἑωυτὸ ἀπὸ τῆς γῆς, οὐδ' ἐς τὴν γῆν ἀπ' ἑωυτοῦ ἀποδίδωσι. καὶ ἅμα ἀπὸ τοῦ ἡλίου, καὶ τοῦ ἀέρος, οὐ σκιδναμένου ἐν τῷ φρέατι, ἀλλὰ στασίμου ἐόντος, θερμαίνεται πρῶτον αὐτοῦ τὸ ἐπιπολῆς. ἔπειτα τὸ ἕτερον ἐπὶ τῷ ἑτέρῳ ἐς τὸ κάτω διαδίδωσι τὴν θερμασίην. καὶ διὰ τοῦτο τὸ μὴ ἀντλεόμενον ὕδωρ τοῦ θέρεος, θερμότερόν ἐστι τοῦ ἀντλεομένου. αἵ τε πηγαὶ αἱ βαθεῖαι μάλα τοῦ θέρεος ἀεὶ ψυχραί εἰσι. καὶ ἀφυσθὲν τὸ ὕδωρ, τοῦ χειμῶνος τῆς γῆς θερμῆς ἐούσης, ἐκ ταύτης τὸ μὲν παραυτίκα θερμόν ἐστιν. ὅταν δὲ χρόνος δίῃ, ψυχρόν ἐστιν ὑπὸ τοῦ ἠέρος δηλονότι γινόμενον, ψυχροῦ ἐόντος. ἐξαεροῦται γὰρ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, καὶ τὸ πνεῦμα δι' αὐτοῦ δίεισιν, καθάπερ καὶ τὸ ἀντλεόμενον ὕδωρ τοῦ θέρεος, ὁκόταν ἀφυσθῇ, ψυχρὸν αὐτίκα ἐστί. θερμὸν δὲ γίνεται διὰ τόδε, ὅτι τῆς γῆς ἀραιῆς ἐούσης, καὶ πνεύματος ἐόντος ἐν αὐτῇ, ψύχεται, ὅταν δὲ ἀφυσθέντι χρόνος ἐγγένηται, στάσιμον γίνεται καὶ θερμὸν ὁρᾶται. θερμαίνεται γὰρ ὑπὸ τοῦ ἠέρος θερμοῦ ἐόντος, ὥσπερ καὶ τὸ μὴ ἀντλεόμενον ὕδωρ ἐν τῷ φρέατι τοῦ θέρεος, διὰ τοῦτο θερμὸν γίνεται. ταῦτα μὲν ἐς τοῦτό μοι εἴρηται. ἀναλήψομαι δὲ αὖθις, ὅτι τοῦ θέρεος τὸ κάτω τῆς γῆς ψυχρόν ἐστι, τοῦ δὲ χειμῶνος θερμόν. τὸ δὲ ἄνω τῆς γῆς, τοὐναντίον τούτου. καὶ δεῖ τῷ δενδρέῳ μὴ δύο θερμὰ ὁμοῦ προσγίνεσθαι, μὴ δὲ δύο ψυχρὰ ὁμοῦ, ἢν μέλλῃ ὑγιαίνειν. ἀλλ' ἢν μὲν ἐκ τοῦ ἄνωθεν προσγίνηται θερμὸν, ἐκ τοῦ κάτωθεν δεῖ ψυχρὸν αὐτῷ προσγίνεσθαι. καὶ πάλιν ἢν ἐκ τοῦ ἄνωθεν προσγίνηται ψυχρὸν, ἐκ τοῦ κάτωθεν δεῖ θερμὸν αὐτῷ προσγίνεσθαι. αἵ τε ῥίζαι ὅταν ἑλκύσωσι,

Hæc quidem à me dicta sunt omnia, quò docerem terræ infera hyeme quàm æstate calidiora esse. Sedenim cur terra inferior æstate sit quàm hyeme frigidior, nunc dicendum videtur. Terra per æstatem, sole ingruente vehementius, & ex ea humorem omnem ad se trahente, rara leuisque est. Continet autem perpetuò aquam, modò plurimam, modò pauciorem. Flatus vero omnes ab aqua prouениunt. Quod ita se habere certissimis rationibus efficiam vt omnes intelligant. A fluuiis omnibus atque nubibus flatus semper excitantur. Sunt autem nubes, aqua in aëre perpetua. Ac tunc quidem terra rara leuisque est per æstatem, & aquam in se continet in præceps defluentem. Ea autem fluente, semper eodem loco spiritus ex alio alius effertur, qui per terram leuem laxámque delatus, terram, simulque ipsam aquam refrigerat: veluti si quis contentam in vtre aquam vehementius comprimat, & punctu aciculæ, vel re multo minore spiramentum aquæ moliatur, deinde vtrem suspendat: nullus quidem flatus, sed aqua tantummodo per foramen effluet. Quippe angustiore spatio aqua coarctatur, quàm vt flatus ex ea prodire possit. Sic prorsus aquę in terra per hyemem accidit. At si aquæ spatium multo liberius in vtre concedas, ipsumque sublimem suspendas, iam per foramen flatus erumpet. Spatium enim multo amplius nactus est, adeò vt facilè, dimota aqua, per vtrem exeat. Hanc vtique ob causam flatus per foramen erumpit. Namque & ob terræ raritatem, & quòd sol ab ea humorem ad se attrahat, spatioso loco continetur, terraque flatum, frigidum videlicet ab aqua excitatum, per se ratum leuemque transmittit. Istam ob causam pars eius inferior per æstatem frigida est. Quin & aqua multo frigidior quàm flatus, qui & ipse in terra frigidus est, & se & aquam ventilat. Sed & aquam quæ ex puteo hauritur, spiritus flabelli instar perpetuò commouet, ipsamque refrigerat. Si quæ verò per æstatem non hauriatur, sed quieta maneat, densatur, nec perinde flatu à terra prodeunte agitatur, nec ipsa vllum in terram immittit. Et à sole quidem atque aëre qui puteum circunstat non moto, sed stabili manente, summa aqua primùm incalescit, deinde altera alteri calorem communicat, donec calor, putei ima peruaserit. Quod fit, vt quæ aqua æstate non hauritur, hausta sit calidior. Sunt verò & fontes admodum profundi, æstate semper frigidi: & quæ ab ipsis hyeme hauritur aqua, quum tunc temporis terra caleat, etiam calida proculdubio sentitur, temporis tamen spatio à frigido scilicet aëre refrigeratur. Vento namque flabellatur, perque eam spiritus permeat. Ad eundem modum per æstatem aqua protinus ac è puteo educta fuerit, algida est: calescit autem hanc ob causam. Nam quòd terra rara sit, & flatum in se contineat, friget. Si verò postquam hausta fuerit, temporis mora accedat, immota manet, & apparet calida. Siquidem à calido aëre concalescit, non dissimili modo quo & putealis aqua quæ æstate non hauritur.

Ista quidem hac de re dicta sint. Repetam verò denuo. Æstate quidem inferior terra frigida est, hyeme verò calida. Pars verò terræ superior, contrario effecta est modo. Et arbori sanè expedit, si modò valere debeat, nec gemino simul calore, nec similiter frigore tentari: sed si supernè calor eam exerceat, infernè refrigerari oportet: contraque si frigore summæ partes afficiantur, calore internas foueri. Quæ cùm radices attraxerint.

arboris impertiunt, & viciſſim arbor ipſa radicibus. Sic ſibi inuicem calorem frigusque diſpenſant. Nam quemadmodum in homine, aſſumptis in ventriculũ cibis, quæ dum concoquuntur calefaciunt, frigiditatem ex potu accedere oportet: ſic & in arbore tum ex imis ad ſumma, tum ex ſummis ad ima mutuam quandam donationẽ fieri neceſſe eſt. Id in cauſa proculdubio eſt, cur & ſupra & infra arbor excreſcat. quippe tam ſuperis quàm ex inferis partibus alitur. Sed quandiu quidem tenera admodũ molliſque fuerit, fructum non fert, quod vis illi ſatis pinguis craſſaque non ſit ex qua fructus gigni poſſit. Procedente vero tempore venæ in ea latiores fiunt, perque ipſas è terra pinguis & craſſus humor meat, quem ſol diffundens, feruentem in ſummas partes, vt qui ſit leuis, ducit, & ex eo excitat fructum: atque ab eo tenuem quidem humorem diſcutit, craſſiorem verò, diutius illi incumbens, excalfaciensque, dulcem reddit. Cæterum quæ fructum non ferunt arbores, tantum in ſe pinguis non habent, quantum in fructum conferri conuenit. At vero arbor omnis poſteaquam temporis diuturnitate firmitatem roburque acceperit, & firmis infernè radicibus hæſerit, iam prorſus in omnem partem creſcere deſinit. Porrò quibus in arboribus ex aliis oculi inſeruntur, quæque arbores in arboribus euadunt, viuunt quidem, & fructum ferunt, ſed non qualem illæ in quas inſertio facta eſt. Id vero iſto fit modo. Principio quidem oculus germinat, quippe quia tum ab arbore à qua exemptus eſt, tum ab ea in quam immiſſus eſt, abunde hauriat alimentum. Deinde verò iam nato germine, radices in arborem tenues ſpargit: primumque humore alitur, quem arbor ipſa in qua inoculatus eſt, continet. Mox temporis ſpatio radices ex eo in quod inſertus erat, in terram emittit, fruiturque attracto è terra humore, ſibique inde alimentum depromit. Quamobrem mirum videri non debet, arbores quæ inſitu proueniunt, alios proferre fructus, vtque è terra victitent. Hæc à me de arboribus atque fructibus eam ob cauſam dicta ſunt, quòd imperfecta oratio relinqui à me non potuerit. Reuertar autem nunc ad ea quorum cauſa de iſtis mihi dicendum fuit. Quæcunque in terra naſcuntur, terræ humore viuunt: ac qualem in ſe terra humorem continet, talia quoque ſunt quæ ipſa oriuntur. Sic & puer qui vtero geritur, victum à matre accipit, eademque qua mater valetudine fruitur. Quòd ſi quis ea quæ de iſtis diximus, animo perpendere cupiat, ſimilem prorſus eorum quæ terra producit, & hominum naturam à primordiis ad finem vſque eſſe comperiet. Ergo hac de re
54 iſta dixiſſe ſatis eſto. Cæterum puer vt eſt in vtero collocatus, manus habet ad genua, caputque pedibus proximum: nec verè iudicare poſſis, ne ſi in ipſo quidem vtero puerum videas, ſupra ne an infra ſitum caput teneat. Ex vmbilico autem protenſæ ſunt membranæ, quibus ille ſuſtinetur. At vero nunc eam dignoſcendi rationem explicabo, quam paulò antè demonſtraturum me dixeram, facilem ſanè intellectu, & perſpicuam omnibus qui iſta ſcire volunt, ſcilicet tum ſemen membrana contineri, tum in medio ipſius, vmbilicum extare, atque per eum primùm ad ſe ſpiritum pertrahere reddereque, tum ex vmbilico membranas protendi. Quin & reliquam pueri quam deſcripſi naturam eodem prorſus qui à me dictus explicatuſque eſt, modo, habere deprehendes, ſi ea quæ nunc proferam, experiri cupias. Nam ſi quis oua viginti aut etiam plura gallinis duabus pluribúſve ad excludendum ſupponat, ac diebus ſingulis à ſecundo incipiens vſque ad vltimum quo rumpi oui putamen debet, vnum ſubtrahat, frangat, inſpiciat omnia quemad-

τῷ δενδρέῳ προσδιδόασι, καὶ τὸ δένδρεον τῇσι ῥίζῃσι. καὶ γίνεται οὕτω ταμιείη καὶ ψυχροῦ καὶ θερμοῦ, ὥσπερ τῷ ἀνθρώπῳ ἐσιόντων ἐς τὴν κοιλίην σιτίων, ὅσα πεσσόμενα θερμαίνει, δεῖ ψύξιν ἀποδίδοσθαι ὑπὸ τοῦ ποτοῦ. οὕτω καὶ τῷ δενδρέῳ δεῖ ἀνταποδίδοσθαι ἐκ τοῦ κάτω πρὸς τὸ ἄνω, καὶ ἀνάπαλιν. καὶ αὔξεται τὸ δένδρεον καὶ ἐς τὸ ἄνω καὶ ἐς τὸ κάτω, διὰ τόδε, ὅτι ἡ τροφή ἐστι καὶ ἐκ τοῦ κάτωθεν, καὶ ἐκ τοῦ ἄνωθεν, καὶ ἕως μὲν ἂν ἁπαλὸν ἔῃ σφόδρα, οὐ καρποφορεῖ. οὐ γάρ ἐστιν αὐτῷ πίειρα δύναμις, οὐδὲ παχείη, ἥτις ἐς καρπὸν ξυμβάλλεσθαι οἵη τέ ἐστιν. ὁκόταν δὲ χρόνος ἐγγένηται, τότε ἤδη ἐν αὐτῷ αἱ φλέβες εὐρεῖαι γινόμεναι, ποιεῦνται ἐν αὐτῷ ἐκ τῆς γῆς πίειραν καὶ παχεῖαν τὴν ῥύσιν. ὁ δὲ ἥλιος διαχέων αὐτὴν, ποιέει ἐκζεῖν ἅτε κούφην ἐοῦσαν ἐς τὰ ἄκρα, καὶ καρποῦσθαι, καὶ τὴν μὲν λεπτὴν ἰκμάδα ἀπὸ τοῦ καρποῦ ἀποφέρει. τὴν δὲ παχείην πέσσων ὁ ἥλιος καὶ θερμαίνων γλυκαίνει. τὰ δὲ οὐ καρποφορέοντα τῶν δενδρέων, οὐκ ἔχει πῖαρ ἐν αὐτοῖσιν, ὅσον ἐς τὸν καρπὸν ἐκδώσεται. τὸ δὲ πᾶν δένδρεον ὁκόταν ὑπὸ χρόνου στερεωθῇ, καὶ λάβηται ἐκ τοῦ κάτω τῇσι ῥίζῃσιν, ἤδη βεβαίως πέπαυται αὐξόμενον πάντῃ. ὁκόσοισι δὲ ἐς δένδρεα ἀφ᾽ ἑτέρων δενδρέων ὀφθαλμοὶ ἐνετέθησαν, καὶ δένδρεα γινόμενα ἐν τοῖσι δενδρέσι, ζῇ καὶ καρποφορεῖ καρπὸν οὐχ ὅμοιον οἷσιν ἐγκείμενά ἐστι. τρόπῳ τοιῷδε τοῦτο γίνεται. ξυμβαίνει τῷ ὀφθαλμῷ πρῶτος μὲν βλαστάνειν. τροφὴν γὰρ εἶχε, πρῶτον μὲν ἀπὸ τοῦ δενδρέου, ἀφ᾽ οὗ ἀπηνέχθη. ἔπειτα ἐν ᾧ ἐνετέθη. ὁκόταν δὲ βλαστήσῃ, οὕτως μεθίησιν ἐς τὸ δένδρεον ῥίζας ἀπ᾽ αὐτοῦ λεπτάς. καὶ πρῶτον ἀπαυρίσκεται ἀπὸ τῆς ἰκμάδος τῆς ἐν τῷ δενδρέῳ ἐνεούσης, ᾧ ἔγκειται. ἔπειτα χρόνου ἐγγενομένου, ἀφίησι ῥίζας ἐς τὴν γῆν, διὰ τοῦ ἐν ᾧ ἐνετέθη. καὶ ἐπαυρίσκεται ἀπὸ τῆς γῆς ἕλκον τὴν ἰκμάδα, καὶ τροφὴ αὐτῷ ἐκεῖθεν ἐστίν. ὥστε μὴ θαυμάζειν ἑτερόκαρπα εἶναι τὰ ἔνθετα τῶν δενδρέων. ζῇ γὰρ ἀπὸ τῆς γῆς. ταῦτά μοι εἴρηται περὶ τῶν δενδρέων καὶ τῶν καρπῶν, διὰ τόδε, ὅτι οὐχ οἷόν τε ἦν μοι τὸν λόγον ἡμιτελέα καταλιπεῖν. ἀναβήσομαι δ᾽ αὖθις ὀπίσω οὗ εἵνεκά μοι λόγου τάδε ἀμφὶ τῶνδε εἴρηται. φημὶ γὰρ τὰ ἐν τῇ γῇ φυόμενα πάντα ζῆν ἀπὸ τῆς γῆς τῆς ἰκμάδος, καὶ ὅκως ἂν ἡ γῆ ἔχῃ ἰκμάδος ἐν ἑωυτῇ, οὕτω καὶ τὰ φυόμενα ἔχειν. οὕτω καὶ τὸ παιδίον ζῇ ἀπὸ τῆς μητρὸς ἐν τῇσι μήτρῃσι. καὶ ὅκως ἂν ἡ μήτηρ ὑγιείης ἔχῃ, οὕτω καὶ τὸ παιδίον ἔχει. ἢν δέ τις βούληται ἐννοεῖν τὰ ῥηθέντα ἀμφὶ τούτων, ἐξ ἀρχῆς ἐς τέλος εὑρήσει τὴν φύσιν πᾶσαν παραπλησίην ἐοῦσαν, τῶν τε ἐκ γῆς φυομένων, καὶ τῶν ἐξ ἀνθρώπων. καὶ ταῦτά μοι ἐς τοῦτο εἴρηται. τὸ δὲ παιδίον ἐν τῇσι μήτρῃσιν ἐὸν, τὼ χεῖρε ἔχει πρὸς τοῖσι γούνασι, καὶ τὴν κεφαλὴν πλησίον τοῖν ποδοῖν. καὶ οὐκ ἔστιν ἀτρεκείῃ κρῖναι, οὐδ᾽ ἂν ἴδῃς ἐν τῇσι μήτρῃσι τὸ παιδίον, πότερον τὴν κεφαλὴν ἄνω ἔχει, ἢ κάτω. ἐκ δὲ τοῦ ὀμφαλοῦ τεταμένοι εἰσὶν οἱ ὑμένες, ἀντέχοντες αὐτό. Νῦν δὲ ἐρῶ τὴν διάγνωσιν, ἣν ἔφην ἀποφανέειν ὀλίγῳ πρότερον, ὡς ἀνυστὸν ἀνθρωπίνῃ γνώμῃ ἐμφανέα ἐοῦσαν παντὶ τῷ θέλοντι εἰδέναι τούτου πέρι, ὅτι ἥ τε γονὴ ἐν ὑμένι ἐστὶ, καὶ κατὰ μέσον αὐτῆς ὁ ὀμφαλός ἐστι. κἀκείνη πρῶτον τὴν πνοὴν ἕλκει ἐς ἑωυτὴν, καὶ μεθίησιν ἔξω, καὶ ἐκ τοῦ ὀμφαλοῦ ὑμένες εἰσὶ, καὶ τὴν ἄλλην φύσιν τοῦ παιδίου ἣν εἴρηκα, ὧδε ἔχουσαν εὑρήσεις πᾶσαν μέχρις ἐς τέλος, ὅκως μοι ἐν τοῖσι λόγοισιν ἀποπέφανται, εἰ βούλεταί τις τοῖσιν ἱστορίοισιν ὁκόσοισι μέλλω λέγειν, χρῆσθαι. εἰ γάρ τις ἐθέλει ὠὰ εἴκοσιν ἢ καὶ πλείονα ὅκως ἐκλεπισθῇ, ὑποθεῖναι ἀλεκτορίσιν εἴτε δυσὶν ἢ καὶ πλείοσι, καὶ ἑκάστης ἡμέρης ἀπὸ τῆς δευτέρης ἀρξάμενος μέχρι τῆς ὑστάτης ἧς ἐκλέψει τὸ ὠὸν, ὑφαιρέων καὶ καταγνύων, σκοπῶν εὑρήσει ἔχοντα πάντα κατὰ τὸν

ἐμὸν λόγον, ὡς χρὴ ὄρνιθος φύσιν ξυμβάλλειν ἀνθρώπου φύσει. ὅτι γὰρ ὑμένες εἰσὶν ἐκ τοῦ ὀμφαλοῦ τεταμένοι καὶ τἆλλα ὁπόσα εἴρηται περὶ τοῦ παιδίου, οὕτως ἔχοντα ἐν τῷ ᾠῷ τῷ ὀρνιθείῳ εὑρήσεις ἐξ ἀρχῆς ἐς τέλος. καί τοι ἤν τις μηδέπω εἶδε, θαυμάσει ἐν ὀρνιθείῳ ᾠῷ ἐνεόντα ὀμφαλόν. ἔχει δὲ ὧδε τάδε. καὶ ταῦτα δέ μοι ὧδε εἴρηται. ὁκόταν δὲ τῇ γυναικὶ ὁ τόκος παραγένηται, ξυμβαίνει τότε τῷ παιδίῳ κινεομένῳ, καὶ ἀσκαρίζοντι χερσί τε καὶ ποσὶ, ῥῆξαί τινα τῶν ὑμένων τῶν ἔνδον. ῥαγέντος δὲ ἤδη ἑνὸς, καὶ οἱ ἄλλοι ἀκιδνοτέρην δύναμιν ἔχουσιν, καὶ ῥήγνυνται πρῶτον μὲν, οἱ κείνου ἐχόμενοι, ἔπειτα ὁ ὕστατος. ὁκόταν δὲ ῥαγῶσιν οἱ ὑμένες, τότε λύεται ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τὸ ἔμβρυον, καὶ χωρέει ἔξω κλονηθέν. οὐ γὰρ ἔτι ἔχει σθένος τῶν ὑμένων προδόντων. οὐδὲ αἱ μῆτραι δύνανται ἔτι τὸ παιδίον ἴσχειν, τῶν ὑμένων ὡς ἔφην προδόντων, καὶ τούτων ἀπενεχθέντων. προσλαμβάνονται γὰρ οἱ ὑμένες καὶ τῶν μητρέων ὁκόταν ἀμφὶ τὸ παιδίον ἑλίσσωνται οὐ πολλῇ δυνάμει. ὁκόταν δὲ χωρέῃ τὸ παιδίον, βιῆται καὶ εὐρύνει τὰς μήτρας ἐν τῇ διεξόδῳ, ἅτε ἁπαλὰς ἐούσας. χωρέει δὲ ἐπὶ κεφαλὴν, εἰ κατὰ φύσιν ἴῃ. βαρύτατα γάρ ἐστιν αὐτῷ τὰ ἄνω ἐκ τοῦ ὀμφαλοῦ σταθμεόμενα, ἐν δὲ τῇσι μήτρῃσιν ἐνεὸν, ἐγκρατὲς μᾶλλον γίνεται εἰς τὴν ὑμένων τὴν κατάρρηξιν, ἅμα δὲ κάτω μηνὶ, ὅτε ὁ τόκος τῇ μητρὶ παραγίνεται. ἢν δὲ βίαιον πάθημα πάθῃ τὸ παιδίον, καὶ πρόσθεν τοῦ ὡρισμένου χρόνου ῥαγέντων τῶν ὑμένων ἐξέρχεται, καὶ ἢν ἡ τροφὴ πρόσθεν λήξῃ ἀπὸ τῆς μητρὸς τῷ παιδίῳ, καὶ οὕτω πρόσθεν ὁ τόκος τῇ μητρὶ παραγίνεται. θᾶσσον δὲ δέκα μηνῶν ἐξέρχεται. ἀλλ' ὅσαι δὴ ἔδοξαν πλείονα χρόνον δέκα μηνῶν ἔχειν (ἤδη γὰρ τοῦτο πολλάκις ἤκουσα) κεῖναι διελήθησαν τρόπῳ τοιῷδε, ὃν μέλλω ἐρεῖν. ὁκόταν αἱ μῆτραι πνεῦμα λάβωσιν ἐς σφᾶς αὐτὰς ἀπὸ τῆς κοιλίης φῦσαν παρεχούσης, καὶ ἐξαρθῶσι (γίνεται γὰρ τοῦτο) δοκέουσι δὴ αἱ γυναῖκες πρὸς σφᾶς ἔχειν τότε. καὶ ἢν καταμήνια μὴ χωρέοντα ξυστραφῇ ἐν τῇσι μήτρῃσι, καὶ ἔῃ χρονιώτερα, ἀεὶ διαρρεῖ ἐς τὰς μήτρας. ἔστι μὲν ὅτε ξὺν τῷ ἀπὸ τῆς κοιλίης πνεύματι. ἔστι δ' ὅτε καὶ θερμαινόμενα. καὶ δὴ καὶ τότε ἐν γαστρὶ δοκέουσιν ἔχειν αἱ γυναῖκες, ἅτε τῶν καταμηνίων μὴ χωρεόντων, καὶ τῶν μητρέων ἠρμένων. εἶτα ἐστὶν ὅτε τὰ καταμήνια ἐρράγη αὐτόματα, ἢ ἑτέρων ἐπικατελθόντων ἀπὸ τοῦ σώματος ἐς τὰς μήτρας, καὶ κατενεγκάντων τὰ πρότερα, καὶ φῦσα ἐξῆλθε, καὶ πολλῇσιν ἤδη εὐθὺς μετὰ τὴν τῶν καταμηνίων κάθαρσιν αἱ μῆτραι ἔχανον, καὶ κατὰ τὸ αἰδοῖον ἐστράφησαν, καὶ τηνικαῦτα μιχθεῖσαι ἀνδράσιν, ἔλαβον πρὸς σφᾶς τὸν γόνον αὐθήμερον, ἢ ἅμα ὀλίγῃσιν ἡμέρῃσι. λογίζονται δὲ αἱ ἄπειροι τούτων τῶν λόγων καὶ τῶν πρηγμάτων κἀκεῖνον τὸν χρόνον ἐν γαστρὶ ἔχειν, ὅτε τὰ καταμήνια οὐκ ἐχώρεεν αὐτῇσι, καὶ αἱ μῆτραι ἠρμέναι ἐτύγχανον. ὅτι δὲ οὐκ ἐστὶ χρονιώτερον δέκα μηνῶν ἐν γαστρὶ ἔχειν, ἐγὼ φράσω. ἡ τροφὴ καὶ ἡ αὔξησις ἡ ἀπὸ τῆς μητρὸς κατιοῦσα, οὐκ ἔτι ἀρκεῦσα τῷ παιδίῳ ἐστὶν, ὁκόταν οἱ δέκα μῆνες παρέλθωσι, καὶ τὸ ἔμβρυον αὐξηθῇ. ἕλκει γὰρ ἀπὸ τοῦ αἵματος ἐς ἑωυτὸ τὸ γλυκύτατον, ἅμα δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ γάλακτος ἐπαυρίσκεται ὀλίγον. ὁκόταν δ' αὐτῷ σπανιώτερα ταῦτα γένηται, καὶ ἁδρὸν ἔῃ τὸ παιδίον, ποθέον πλείονα τῆς ὑπαρχούσης τροφῆς, ἀσκαρίζει, καὶ τοὺς ὑμένας ῥήγνυσι. καὶ μᾶλλον τοῦτο πάσχουσιν αἱ τῶν γυναικῶν πρωτοτόκοι. ἐπιλείπει γὰρ τοῖσι παιδίοισιν ἡ τροφὴ ἐς τὸ ἀρκέσαι, ἄχρις ἂν τῶν δέκα μηνῶν. ἐπιλείπει δὲ διὰ τρόπον τοιόνδε. εἰσὶ τῶν γυναικῶν τινὲς αἳ μὲν ἀρκέοντα τὰ καταμήνια καθαίρονται, αἳ δὲ ἐλάσσονα. τοῦτο δὲ ἢν ἀεὶ γίνηται ἐν φύσει καὶ ἐν γένει, μητρῷον σφίν ἐστιν. αἳ δὲ τὰ καταμήνια ὀλίγα μεθιεῖσαι, αὗται καὶ τοῖς παιδίοισι, τοῦ χρόνου τὸ ὕστατον, ὅταν ἤδη ἁδρὸν ἔῃ,

modum dixi se habere comperiet: in quibus auis naturam humanæ licet comparare. Quòd enim membranæ ex vmbilico producantur, aliaque omnia quæ de puerulo dixi, in ouo gallinaceo paria sint: id certè à principio ad finem vsque reperies. Quamquam si quis hoc nondum obseruauit, vmbilicum in ouo gallinaceo esse mirabitur. Sanè ista ad hunc se habent modum, quo etiam à me se habere dicta sunt. Porrò cum mulieri instat pariendi tempus, tunc se mouente puerulo, & pedes manusq; agitante, aliqua ex internis membranis rumpitur, eaque vna rupta reliquæ fiunt imbecilliores. Rumpuntur autem primũ 55
quæ fœtum contingunt, deinde extima. His autem ruptis, tunc fœtus à vinculis absoluitur, forasq; eiectus prodit. Siquidem deserẽtibus eum membranis, nihil præterea virium habet: ijsdemque, vti dixi, exẽptis, vterus fœtum amplius non potest continere. Nam & membranæ quæ puerulum inuoluunt, cum ipso vtero non magna vi colligantur. Verùm puerulus quum exit vtero, qui mollis est, vim facit, ipsumque in transitu dilatat. Fertur autem in caput, si modò 56
secundum naturam prodit. Sunt enim grauiores illi supernæ partes, ex vmbilico tanquam è libra appensæ. Cæterùm ille in vtero adhuc agens, maiores semper vires acquirit, adeò vt mense decimo, quo mater fœtum in lucem solet emittere, membranas facilè possit disrũpere. Verùm si puerulo vis 57
quædam magna fiat, ille abruptis membranis ante statutum tempus vtero excidit. Similiter si maternũ alimentũ infanti prius deficiat, sic quoque mater ante legitimum tempus pariet, puerque decimum ante mensem nascetur. Quòd si quibusdam visum est se vterum plus quàm decem menses tulisse (id enim iã sæpe audiui) falsæ quidem illæ sunt, eo quem mox dicturus sum modo: Siquandò vterus flatum, quem sanè venter facilè suppeditat, in sese admiserit, atque (quod fieri potest) intumuerit, tunc mulieres se grauidas esse arbitrantur. Si verò etiam menstrua non 58
profluentia, in vterum decubuerint, & moram diu traxerint, semper in vterum decurrũt, modò quidem comite qui à ventre venit spiritu, modò verò etiam excalfacta. Atque tũc sanè propterea quòd suppressi sunt menses, atque in tumorem vterus attollatur, mulieres fœtum sibi videntur gerere. Contingit autem aliquando postea, menstrua vel sponte, vel aliis insuper à corpore in vterũ venientibus, & quæ prius illic constiterant, deturbantibus, erumpere, flatusque in ambientem exire. Ac multis quidem protinus vbi menstrua profluxere, hiat vterus, atque ad ipsum vsque pudendum contorquetur: quo tempore si cum viris coierent, illo ipso die vel paulò post concipiunt. Quarum rationum rerumque ignaræ, tunc se grauidas fuisse existimant, quum mẽstruæ purgationes suppressæ erant, & cœperat vterus intumescere. Quòd verò plus quàm decem menses fœtus vtero 59
gestari nequeat, ego dicam. Alimentũ incrementumque quod à matre puerulus accipit, elapsis iam decem mensibus, fœtuque aucto, sufficere non potest. Siquidem quod in sanguine dulcissimum est, id ad se pertrahit, simulque lactis aliqua portione fruitur. Quæ si pauciora sint quàm conueniat, ipseque puerulus auctior factus, plus quàm adsit alimenti desideret, sese iactat, & membranas abrumpit. Hoc 60
autem mulieribus accidit fræquentius quæ primùm pariunt. Quippe satis alimenti non habent, quod puero ad decimum vsque mensem sufficere possit. Deficit autem istam ab causam. Mulierum aliæ quidem menstruas purgationes copiose, aliæ verò
parcius effundunt. Quod si semper & in natura & in genere contingat, vterinum ipsis est. Sed quæ 61
purgantur minus, extremo tempore fœtu iam magno, alimentum parcius subministrant, ipsum-

que eam ob causam & iactari cogunt, & ante men-
sem decimum prodire. Paucus enim sanguis à iu-
uenibus matribus proficiscitur. Quin euenit etiam
frequentissimè mulieres nihil habere lactis quibus
menstrua tam pauca profluunt. Sunt enim siccio-
res, & carne prædita densiori. Quòd verò fœtus
alimenti penuria præmaturè exeat, nisi vis illi quæ-
piam magna adferatur, argumentum hoc esto. A-
uis ex oui luteo hunc in modum nascitur. Matre
insidente ouum concalescit: quodque in eo con-
tinetur, à matre commouetur, & calescens spiri-
tum concipit, aliumque frigidum ab aëre per ouum
attrahit. Siquidem tam rarum ouum est, vt spiri-
tum quantum expedit attractum, facilè in intima
transmittat. Ac auis quidem in ouo augetur & arti-
culatur eodem prorsus & consimili modo, quo iam
antè puerum diximus conformari. Porrò auis ex lu-
teo quidem oui gignitur: albumen autem quod
ouo inest, nutrimentum incrementumque præbet.
Hoc iam omnibus perspicuum esse potest, qui ani-
mum attenderint. Quum autem pullo nutrimen-
tum ex ouo defecerit, ipse tunc victus penuria labo-
rans, cibum autem vberiorem postulans, vehemen-
ter in ouo dimouetur. Et iam membranæ quidem
disrumpuntur. Cæterum auis vbi pullum tam for-
titer moueri senserit, tegmentum ictu recludit. Hæc
quidem viginti peraguntur diebus: atque hoc se
habere modo euidentissimum est. Posteaquam
enim auis testam contuderit, nihil penitus in ea hu-
moris, cuius ratio vllo pacto haberi debeat, ines-
se videtur, quippe qui totus in pullum absumptus
sit. Sic res habet in puero, cui iam adaucto quum
mater satis alimẽti suppeditare non possit, & copio-
sius tamen efflagitet, ideo sese iactando membranas
abrumpit, & solutus vinculis confestim foras pro-
dit. Fiunt autem hæc mense, vt longissimum deci-
mo. Est autem & pecoribus & feris eadem ratio cur
illo ipso tempore, nec vltrà, pariant, quos parere con-
sueuere. Singulis namque animantibus statum esse
tempus necesse est, quo tum fœtui paucius alimẽtum
suppetat, tum partio instet. Sed quæ nutrimenti qui-
dem minus fœtui præbent, celerius pariunt: quæ ve-
rò plus, tardius. Hæc quidem de istis à me dicta sint.
Cæterùm ruptis membranis puerum facilè mulier
edit, si in caput magis inclinet & propendeat. Sin au-
tem obliquo corpore aut pedibus prioribus exeat
(accidit enim hoc frequenter, vel propter vteri am-
62 plitudinem, vel quòd mater ipso in dolore conquie-
scere nullo modo potuerit) difficilem partum mu-
lier proculdubio sensura est. Iam verò ex iis pluri-
mæ, vel ipse fœtus, vel simul etiam matres cum suis
fœtibus perire. Inter eas autem quæ pariunt, illę quę
primum adhuc partum experiuntur, propterea quòd
63 doloribus non assueuerint, toto corpore laborant ve-
hementissimè, sed præcipuè lumbos coxasque dolor
occupat. Siquidem coxæ illis diducuntur. Verum
quæ partum aliàs magis expertæ sunt, minus multo
quàm quæ primùm pariunt, laborant: omnium au-
tem minimè, quæ multoties peperere. Quòd si fœ-
tus in caput procedat, caput quidem primum prodit,
64 deinde membra alia consequuntur: omnium au-
tem postremus vmbilicus est. Ex vmbilico secundæ
propendent. Post hæc sanguineus humor tam ex ca-
pite quam reliquo corpore emanat, vi quidem ille,
dolore caloreque expressus: viamque purgamento-
rum eductioni parat: quæ certè sanie hac vacuata
65 succedũt, eo quod antè dictum est tẽpore. Atq; tum mãmæ, tum aliæ partes quæ sunt in muliere hu-
midiores, concidunt, quãquã in ea minus quæ primũ parit, ac in aliis deinceps eo magis quo sæpius
vterum tulere, venis videlicet à purgamentorum vacuatione exinanitis. Ista quidem à me hac de re
66 dicta sunt. Porrò gemini vno congressu hunc in modum procreantur. Vteri, sinus multos variosq;

τὴν τροφὴν σπανιωτέρην παρέχουσαι, ποιέουσιν ἀσκαρίζειν, καὶ πρόσθεν τῶν δέκα μηνῶν ἐξελθεῖν. ὀλίγον γὰρ ἀπὸ τῶν νέων μητρῶν χωρέει τὸ αἷμα. ὡς δὲ καὶ ἐπὶ τὸ πλεῖστον ξυμβαίνει, καὶ ἀγαλάκτους εἶναι ταύτας τὰς γυναῖκας, τὰς ὀλίγα τὰ καταμήνια μεθιείσας. ξηρότεραι γὰρ καὶ πυκνοσαρκότεραί εἰσιν. τούτῳ δὲ τῷ λόγῳ ὅτι ἐπιλειπούσης τῆς τροφῆς ἐξέρχεται τὸ ἔμβρυον, ἢν μή τι αὐτῷ βίαιον πάθημα προσπέσῃ, καὶ ἰσόρροπον τόδε ἐστίν. τὸ ὄρνεον γίνεται ἐκ τοῦ ὠοῦ τοῦ χλωροῦ, τρόπῳ τοιῷδε. ἐπικαθεζομένης τῆς μητρὸς θερμαίνεται τὸ ὠὸν, καὶ τὸ ἐν τῷ ὠῷ ἐνεὸν ἀπὸ τῆς μητρὸς κινέεται. θερμαινόμενον δὲ πνεῦμα ἴσχει τὸ ἐν τῷ ὠῷ ἐνεὸν, καὶ ἀντισπᾷ ἕτερον ψυχρὸν ἀπὸ τοῦ ἠέρος, διὰ τοῦ ὠοῦ. τὸ γὰρ ὠὸν ἀραιόν ἐστιν οὕτως, ὡς πνοὴν ἑλκομένην ἀρκέουσαν, διιέναι τῷ ἔνδον ἐόντι. καὶ αὔξεται τὸ ὄρνεον ἐν τῷ ὠῷ, καὶ διαρθροῦται τρόπῳ τῷ αὐτῷ τε καὶ παραπλησίῳ, ὥσπερ καὶ τὸ παιδίον, ὡς μοι ἤδη καὶ πρότερον εἴρηται. γίνεται δὲ ἐκ τοῦ χλωροῦ τοῦ ὠοῦ τὸ ὄρνεον. τροφὴν δὲ καὶ αὔξησιν ἔχει, τὸ λευκὸν τὸ ἐν τῷ ὠῷ. τοῦτο ἤδη πᾶσιν ἐμφανὲς ἐγένετο, ὁκόσοι προσέσχον τὸν νόον. ὁκόταν καὶ ἐπιλείπῃ ἡ τροφὴ τῷ νεοσσῷ ἐκ τοῦ ὠοῦ, οὐκ ἔχον ἀρκέουσαν ἀφ' ἧς ζήσεται, κινέεται ἰσχυρῶς ἐν τῷ ὠῷ, ζητέον τροφὴν πλείονα. καὶ οἱ ὑμένες περιρρήγνυνται. καὶ ὁκόταν ἡ ὄρνις αἰσθάνηται τὸν νεοσσὸν κινηθέντα ἰσχυρῶς, κολάψασα ἐξέλεψεν. καὶ ταῦτα ξυμβαίνει γίνεσθαι ἐν εἴκοσιν ἡμέρῃσι. καὶ ἐμφανές ἐστιν ὅτι ὧδε ἔχει. ὁκόταν γὰρ κολάψῃ τὸ ὄρνεον, ἐπὶ τοῖσι λεπυρίοισι τοῦ ὠοῦ, ὑγρὸν ἔνεστιν οὐδὲν, ὅ,τι καὶ ἄξιον λόγου. ἐξανήλωται γὰρ ἐς τὸν νεοσσόν. οὕτω δὲ καὶ τὸ παιδίον ὁκόταν αὐξηθῇ, οὐκ ἔτι δύναται ἡ μήτηρ τροφὴν παρέχειν ἀρκέουσαν. ζητέον οὖν πλείω τροφὴν τῆς παρεούσης τὸ ἔμβρυον, ἀσκαρίζον ῥήγνυσι τοὺς ὑμένας. καὶ λυθὲν τοῦ δεσμοῦ, χωρέει ὁμοῦ ἔξω. καὶ ταῦτα γίνεται ἐν δέκα μησὶ τὸ μακρότατον. καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ τοῖσι κτήνεσι, καὶ τοῖσι θηρίοισιν ὁ τόκος παραγίνεται ἐν χρόνῳ ᾧ ἕκαστον τίκτει, οὐ μακρότερον. ἑκάστῳ γὰρ τῶν ζώων ἀνάγκη ἐστὶ χρόνον εἶναι, ἐν ᾧ ἡ τροφὴ σπανιωτέρη ἔσται τῷ ἐμβρύῳ, καὶ ἐπιλείψει, καὶ ὁ τόκος παρέσται. καὶ τὰ μὲν ἐλάσσω τροφὴν ἐν τοῖσιν ἐμβρύοισιν ἔχοντα, θᾶσσον τίκτει: τὰ δὲ πλείω, ὕστερον. καὶ ταῦτα μὲν ἐς τοῦτό μοι εἴρηται. τὸ δὲ παιδίον ὅταν περιρραγῶσιν οἱ ὑμένες, ἢν μὲν δὴ κρατήσῃ ἡ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ῥοπὴ, ῥηιδίως τίκτει ἡ γυνή. ἢν δὲ πλάγιον ἢ ἐπὶ πόδας χωρήσῃ, γίνεται γὰρ οὕτω πολλάκις, ἢν οὕτως ἡ ῥοπὴ τύχῃ γενομένη, ἢ ὑπὸ εὐρυχωρίης τῶν μητρέων, ἢ καὶ ἢν ἡ μήτηρ ἐν τῇ ὠδῖνι μὴ ἡσυχάσῃ τὸ πρῶτον· κἢν οὕτω χωρέῃ, χαλεπῶς τέξεται ἡ γυνή. πολλαὶ δὲ ἤδη ἢ αὐταὶ ὤλοντο, ἢ τὰ παιδία, ἢ ἅμα αἱ μητέρες, καὶ τὰ ἐν αὐτῇσιν. ἐκ δὲ τῶν τικτουσῶν μάλιστα πονέουσιν αἱ πρωτοτόκοι, διὰ τὴν ἀπειρίην τῶν πόνων, καὶ πονέουσι μὲν πᾶν τὸ σῶμα, μάλιστα δὲ τὴν ὀσφύν τε καὶ τὰ ἰσχία. διΐστανται γὰρ σφέων τὰ ἰσχία. αἱ δὲ μᾶλλον ἔμπειροι τόκων, ἧσσον πονέουσι τῶν πρωτοτόκων. αἱ δὲ πολυτόκοι, πάνυ ἧσσον πονέουσιν. ἢν δὲ ἐπὶ κεφαλὴν ἴῃ τὸ ἔμβρυον, ἡ κεφαλὴ πρῶτον ἔξω χωρέει, ἔπειτα τὰ ἄλλα μέλεα ἑπόμενα, ὕστατος δὲ ὁ ὀμφαλός. ἐκ δὲ τοῦ ὀμφαλοῦ τὸ χορίον τεταμένον ἐστί. μετὰ δὲ ταῦτα ὕδρωψ ἔρχεται αἱματώδης, ἀπό τε τῆς κεφαλῆς, καὶ τοῦ ἄλλου σώματος ἀποκριθεὶς ὑπὸ βίης τε καὶ πόνου καὶ θέρμης. καὶ ὁδὸν ἀφηγήσατο τῇ τῶν λοχίων καθάρσει. μετὰ δὲ τὴν ἔξοδον τοῦ ἰχῶρος ἡ κάθαρσις γίνεται, χρόνον τὸν πρόσθεν εἰρημένον, καὶ οἵ τε μαζοὶ καὶ τἆλλα μέλεα ὁκόσα ὑγρότερά ἐστι, καταρρήγνυνται τῶν γυναικῶν, ἥκιστα μὲν ἐν τῷ πρώτῳ τόκῳ, ἔπειτα δὲ ὡς ἂν πλειόνων πειρέωνται τόκων, ἔτι μᾶλλον καταρρήγνυνται διακενουμένων τῶν φλεβῶν ὑπὸ τῆς καθάρσιος τῶν λοχίων. ταῦτα δέ μοι ἐς τοῦτο εἴρηται. Δίδυμα δὲ γίνονται ἀφ' ἑνὸς λαγνεύματος, οὕτως. ἔχουσιν αἱ μῆτραι κόλπους συχνοὺς

καὶ γαμψοῖς, τοὺς μὲν τηλοτέρω, τοὺς δὲ πλησιαιτέρω τοῦ αἰδοίου. καὶ τὰ πολύγονα τῶν ζώων πλείους ἔχει κόλπους τῶν ὀλίγα κυεόντων. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ πρόβατα, θηρία τε καὶ ὄρνεα. ὅταν δὲ ἡ γονὴ τύχῃ σχισθεῖσα εἰς δύο κόλπους ἀφικομένη, καὶ μῆτραι δέξωνται τὴν γονὴν, οἱ κόλποι τε μὴ ἕτερος πρὸς τὸν ἕτερον χαλάσῃ, ἡ χωρισθεῖσα ἐν ἑκατέρῳ κόλπῳ, ὑμενοῦται καὶ ζωοῦται τῷ αὐτῷ τρόπῳ, ᾧ περ καὶ τὸ ἓν οὗ εἵνεκεν εἴπομεν. ὅτι δὲ ἀφ' ἑνὸς λαγνεύματος δίδυμα γίνεται, ἰσόριον τόδε ἐστί· κύων καὶ ὗς, καὶ ἄλλα ζῶα, ὅσα ἀφ' ἑνὸς λαγνεύματος τίκτει καὶ δύο καὶ πλείονα, καὶ ἕκαστον τῶν ζώων ἐν τῇσι μήτρῃσιν ἐν κόλπῳ καὶ ὑμένι ἐστί. καὶ ταῦτα αὐταὶ ὁρέομεν γινόμενα. καὶ ταῦτα τίκτει τῇ αὐτῇ ἡμέρῃ πάντα ὡς ἐπιτοπλεῖστον. ὧδε δὲ καὶ τῇ γυναικὶ ἀπὸ μιῆς μίξιος γινόμενα τὰ παιδία, ἑκάτερον ἐν κόλπῳ καὶ χορίῳ ἐστί. καὶ τίκτει τῇ αὐτῇ ἡμέρῃ ἀμφότερα, καὶ πρότερον θάτερον χωρέει ἔξω, καὶ τὸ χορίον αὐτοῦ. ὅτι δὲ θῆλυ καὶ ἄρσεν δίδυμα γίνεται, φημὶ ἐν τῇ γυναικὶ καὶ ἐν τῷ ἀνδρὶ, καὶ ἐν παντὶ ζώῳ, ἑκάστω γονῆς ἐνεῖναι καὶ ἀσθενέστερον καὶ ἰσχυρότερον, καὶ οὐκ ἐς ἅπαξ χωρέει ἡ γονὴ, ἀλλὰ καὶ ἐς δὶς καὶ τρὶς ἀποβράσσεται. καὶ οὐκ ἀνυστὸν ἀεὶ ὁμοίως εἶναι πᾶν ἰσχυρὸν, τό, τε πρόσθεν ἰὸν, καὶ τὸ, ὕστερον. ἐς ὁκότερον ἂν οὖν τῶν κόλπων τύχῃ ἡ γονὴ παχυτέρη καὶ ἰσχυροτέρη ἐσιοῦσα, κεῖθι ἄρσεν γίνεται. ἐς ὁκότερον δ' αὖ ὑγροτέρη καὶ ἀσθενεστέρη, κεῖθι θῆλυ γίνεται. ἢν δ' ἐς ἄμφω ἰσχυρὴ εἰσέλθῃ, ἄμφω ἄρσενα γίνεται. ἢν δὲ ἀσθενὴς ἐς ἄμφω, ἄμφω θήλεα γίνεται. οὗτος ὁ λόγος ὧδε εἰρημένος ἅπας, τέλος ἔχει.

alios quidem magis intimos, alios vero pudendo viciniores habent. Ac inter animantia quidem, pluris illa sinus possident, quæ plura pariunt, quàm quę pauciora: quod in ouibus quoque & feris & auibus eodem modo cernitur. Itaque quum genitura in duos sinus scissa abscesserit, & vterus ipsam conceperit, nec sinus alter in alterum eam transfuderit, genitura quidem in vtroque sinu seorsum consistens, membranam induit, vitamque eodem modo accipit, quo & fœtus vnus, de quo ista dicere instituimus. Quòd autem vno coitu gemini nascantur, testimonio est canis, sus, & alia animantia quæ vno congressu duos pluresue gignunt, quorum singuli in vtero, suo sinu membranaque continentur. Siquidem ista fieri cernimus, eosque omneis die vt plurimum eodem in lucem prodire. Sic mulier proculdubio geminos vno concubitu suscipere potest, quorum vterq; in suo sinu & inuolucro est, dieque eodem ex vtero egreditur. Qui autem prior prodierit, inuolucrum etiam suum secum defert. Ex geminis autem alterum marem esse, alterum fœminam, non viris modò & mulieribus vsu venit, sed cuiuis etiam animãtium generi, in quo semen fit partim imbecillius, partim valentius, & ex quo non vniuersim genitura prodit, sed secunda tertiaque eiaculatione effunditur. Neque enim fieri potest, vt quæ primum emittitur, & quæ postea prodit, eiusdem sint facultatis & roboris. In quemcumque autem sinum crassius validiusque semen prouenerit, illic masculus gignitur: in quem verò humidius & imbecillius, & in eo fœmina conformatur. Sin autem in sinus ambos validum subierit, vterque mas est: aut si imbecillum quid in vtrumque secesserit, fœmina. Hæc quidem omnia hoc definita modo ad finem perducimus.

IO. GORRÆI IN LIBELLVM HIPPOCRATIS DE GENITVRA, ANNOTATIONES.

DOcetur istò libello quid sit semen, vnde proueniat, quà feratur, qui sint ad venerem inepti: quæ sit in venere voluptas; quæ sint concepti seminis indicia, quæ sint similitudinis fœtus cũ parentibus causæ, cur modò mares, modò fœminæ gignantur, quomodo ex infirmis robusti, & contra ex robustis infirmi nascantur: ordine satis artificioso. Eum Galenus, vt videtur, magna ex parte tenuit, eademque de re libros duos περὶ σπέρματος conscripsit, eodémque argumento quo hic περὶ γονῆς, mutatio tantùm, non quidem re, sed nomine, titulo. Receptum est enim τοῦ σπέρματος nomen ἀντὶ τῆς γονῆς, vt non sit necesse dicere aliquid de ipsis vocibus, quum de re conueniat. Attamẽ si qui sint qui propriam nominum istorum rationem ignorent, eamque cupiant discere, eam breuiter citato Aristotele explicabo. Eas enim ipse euidenter distinxit libro primo de generatione animalium, his verbis: γονὴ μὲν οὖν τὸ ἀπὸ τοῦ γεννῶντος καλεῖται αἴτιον ὅσα συνδυάζεσθαι πέφυκε, τὸ πρῶτον ἔχον ἀρχὴν γενέσεως. σπέρμα δὲ τὸ ἐξ ἀμφοτέρων τὰς ἀρχὰς ἔχον τῶν συνδυασθέντων, οἷον τό τε τῶν φυτῶν καὶ ἐνίων ζώων, ἐν οἷς μὴ κεχώρισται τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄρρεν, ὥσπερ τὸ γινόμενον ἐκ θήλεος καὶ ἄρρενος πρῶτον μίγμα, οἷον κύημα τι ἢ ζῶον. καὶ γὰρ ταῦτα ἤδη ἔχει τὸ ἐξ ἀμφοῖν. Hoc est: Genitura igitur id vocatur, quod à generante proueniens, causa est quæ prima obtinet principium generationis, videlicet in iis quæ coire natura voluit. Semen autem est quod ex ambobus coëuntibus illis originem trahit, quale semen plantarum omnium est, & animalium nonnullorum in quibus sexus distinctus non est, velut id quod ex mare & fœmina primum miscetur, quasi conceptus quidam aut animal. Quibus verbis significat Aristoteles genituram esse causam principiumque generationis proueniens à perfectis animalibus quæ natura coëunt: semen vero tantum plantarum esse & animalium imperfectorum, qualia ferè solent ex putredine oriri. In eo quidem primum semen & genitura differunt. Deinde vero quòd genitura sit ens naturale imperfectum, principium tantùm alterum generationis obtinens: semen verò ens aliquod sit perfectum, ex duobus rerum naturalium contrariis principiis constitutum, qualis est nux, triticum, hordeum, & alia semina eiusdem generis, quæ quidem perfecta sunt, non minus quàm animal perfectum est, eamque ob causam re vera fructus sunt, atq; ab ipsis sola ratione differunt. Est enim semen ex quo aliquid fit, fructus verò quod est ab alio. Ambo aliàs re eadem sunt, vt paulò post citatum locum scribit Aristoteles, etiamsi multo accuratius fructum seménque Galenus distinguat initio libri secundi de alimentorum facultatibus. Quòd si quis genituram quoque existimet compositam esse, & materia formáque constare, attamen ea non est quid perfectum, quod per se & propter se factum sit, vt animalia, fructusque omnes, sed à natura instituta est fœtus gratia, nec vt genitura tantùm permaneat, sed ex ea aliud fiat, quum tamen homo hominem generet non vt ex eo alius postea homo generetur, sed vt talis, si fieri posset, perpetuò maneat. Perspicuum igitur est semen plantarum esse, atque inanimatorum propriè dici: genituram verò perfectorum animalium esse, nec eorum dici semen nisi impropriè & per metaphoram, quæ tamen tam longo vsu recepta est, vt seminis nomen multo magis quàm genituræ in illis vsitatum esse videatur, eamque ob causam γονὴν nunc genituram, nunc semen indifferenter vertamus.

Omnia lege fiunt. νόμος μὲν πάντα κρατυνέει. Id est 1
πάντα κρατεῖται ὑπὸ νόμου. omnia vincuntur lege, hoc est, ad certam legem adiguntur. κρατυνεῖν γὰρ τοιοῦτόν ἐστι τῷ κρατεῖν. Est autem lex certa quædam rotio & modus quo natura fieri solent omnia, & naturæ quædam institutio secundum quam cuncta agit. Hoc ergo dicit Hippocrates: omnia certa quadam lege naturæ perficiuntur: nam aliqua est peculiaris & propria ratio generandi chyli, pituitæ, sanguinis, bilis vtriusque vrinæ, medullæ tam spinalis, quàm eius quæ in ossibus continetur, atque ad eundem modum, seminis. Itaque exponit Hippocr. quænam sit illa ratio conficiendi seminis, dicitque semen esse portionem quandam optimam atque valentissimam vniuersi illius humoris qui toto in corpore continetur, ipsumque à singulis partibus proficisci. Esse enim benignum tertiæ concoctionis recrementum, quod à solidis partibus, eo ferè quo cernitur modo alteratum, albumque effectum, ex habitu corporis per minores venas regurgitat in maiores, & nubeculæ sedimentique instar, quod in vrinis album eãdem prorsus ob causam apparet: reliquis humoribus innatat. Ipsum autem postea spermatica vasa naturali facultate attrahunt, atque perfectius elaborant, atque in ipsis vt naturam formamque, sic etiam nomen seminis primum accipit. Et hanc quidem Hippocrates seminis generandi legem constituit, quam tamen non omnes medici postea ratam habuere. Namque eam multis primum argumentis proscidit Aristoteles, confutans acriter omnes rationes quibus ea niti videbatur. Deinde verò Galenus vim generandi seminis testibus priuatim datam à natura, confirmauit, nec præter eos partem quamuis aliam posse semen conficere. Esse enim benignum & vtile eorum excrementum. Hoc enim (vt inquit Galenus commentario in Aphor. tricesimumnonum quinti) commune est omnibus animalis partibus, quæ natura humores quosdam generant, aut aliis partibus vtiles, aut ad generis propagationem, aut ad conceptus nutritionem, esse humorem illũ quandam veluti superfluitatem alimenti partis eius quæ humorem ipsum genuit. Demonstratum enim est libris de naturalibus facultatibus partes omneis quicquid possunt alimenti sibi assimulare & apponere, quo nutriantur: atque ex eo opere duplex excrementum relinqui. Itaque & testes postquam nutriti fuerint, quicquid ex alimen-

to benigni superest, secernere, & in generationis vsum retinere asseruaréque, & id semen esse. Eiusdem autem cum semine generis est & medulla quæ in ossiũ cauernis continetur, & tum spumeus qui in pulmonis carne est, tum glutinosus humor qui in articulis residet. Quamobrem non à toto corpore secerni, sed ab ipsis primum testibus semen fieri videri possit. Sic quidem dissident summorum virorum de seminis ortu sententiæ, sed quæ tamen facilè conuenire possint.

2 Imbecilliores simus.) Quærit idem Aristoteles in problematis, cur omnium maximè animantium homo postquam concubuit, dissoluitur & languescit. An, inquit, quòd semen proportione sui corporis plurimum emittit. Affert verò & aliam postea eiusdem quæstionis rationẽ, his verbis: An quòd semen omni ex parte corporis secretio est. Itaq; vt ædificij cõstructio, sic corporis compactio quatitur dum semẽ decedit, quasi sanguinis multũ, aut aliqua pars alia decedat: ita quod exit, peropportunum est, vt quod exiguum ex multo alimento conficiatur. Verùm equidem non tam censeo considerandum, sit ne vera quam Aristoteles adduxit propositi problematis ratio, quàm an sit nécne id quod in quæstionem vertitur. Dicere enim post coitum vnum aut alterum, eum qui congressus est, effici imbecilliorem, magna ex parte falsum esse videtur. Nam & qui calido humidoque temperamento sunt, & qui plurimũ veneri assueuêre, si diutius ea abstineant, læduntur vehementer, sin autem venere vtantur moderata, mirã ad functiones omneis alacritatem, promptitudinem firmitatémque sentiunt, totiusque corporis robur comparant. Quamobrem non nisi post immodicam venerem quiuis imbecillior euadit. Immodicum autem cuique suum est, & ad aliquid semper referendum. Tunc autem testes è supernis venis attrahunt quicquid illæ spermatici humoris continent, quod certè exiguum est, & roris modo per sanguinem dispersum, illum vbi vi quadam testes è proximis venis attraxerint, ipsæ rursus ab aliis trahunt, & istæ similiter à vicinis, donec à toto corpore trahatur, & singulæ animalis partes proprio alimento spolientur, quod quidem cum semine idem genere prorsus est. Sed hic quidem tractus tam humoris est, quàm spiritus. Eum namque testes ab arteriis attrahunt, quemadmodum illum à venis: vt mirum non sit post tãtam humoris atque spiritus profusionem, tantopere hominem postquam immodicè coierit, debilitari. Præterea verò etiam voluptas accedit, quæ ipsa per se, Galeno teste, satis est ad exoluendum vitale robur, eorum argumento qui nimia voluptate affecti interiêre.

3 Venæ & nerui ab vniuerso corpore ad pudendum protenduntur.] Non dubito quin venarum nomine etiam arterias intelligat, secundum priorẽ & antiquam venæ significationẽ, præsertim cum illæ inter seminalia vasa locum teneant non minimum. Certum enim est arterias duas à natura destinatas esse deferendo semini: quarum vtraque à trunco arteriæ magnæ procedit, & in testes inseritur. Deinde vero etiã aliæ duæ arteriarũ propagines vtrinque singulæ sed planè exiguæ ad genitalia feruntur ex magna arteria, qua parte diuidi incipit, & in ambo femora abire. Præter eas verò non memini vel vidisse vel legisse alias quæ ad pudenda pertinerent arterias. Similiter venæ duæ sunt seminales, dextra quidem à trunco cauæ venæ postquam emulgentem iam emisit, exoriens, sinistra vero ab ipsa emulgentem sinistri renis nascens antequam in renẽ emulgens ipsa inseratur. Respondent autem & illis duabus arteriarũ propaginibus quas paulò antè dicebam ex magna arteria produci, aliæ quoque venarum propagines eodem loco ortæ, eodemque modo, quo & arteriæ, in pudenda distributæ. Porrò quod ad neruos pertinet, à vigesimoprimo pari neruorũ qui à spinali medulla prodeunt, ramus vnus perexiguus exoritur, qui vnà cũ seminali arteria ad testiculum vtroque latere proficiscitur. Ac præter eum etiã aliquãdo alius à sexto pari neruorum cerebri prodit, posteaquam per intestina dispersum fuerit. Non tamen is in omnibus hominibus visitur. Nihil prorsus videntur habere præterea cõmercij testes cũ cerebro aut spinali medulla. Ad penẽ verò nerui quidẽ plures veniunt, sed omnes ab infimis sacri ossis partibus exoriuntur. Quid ergò dicemus? falsumne Hippocratẽ pronunciare audebimus? aut Hippocratem scilicet excusantes, eiusq; honori consulentes, librum hunc non ipsius esse dicemus, sed à Polybo Hippocratis ipsius discipulo, aut alio quopiã esse conscriptum? Equidem nõ dubito quin multa falsò tribuãtur Hippocrati, de quibus rectè iudicare difficillimum sit. Nam quam sibi regulam ad iudicandum præscripsit Galenus comment. in librum de natura humana, scilicet videre & diligenter attendere, an ea de quibus ferendum iudicium est, dogmatis Hippocratis quadrent conueniantque, non est vsqueadeò certa, vt secundum hanc de libris eius omnibus pronunciari possit. Non enim protinus totum librum adimendum Hippocrati censeo, & alteri adscribendum, si quid in eo contineatur quod dogmatis Hippocratis, hoc est veritati ipsi non videatur cõsentire. Alioquin existimentur spurij quotquot Hippocratis titulum habent, cũ nullus ferè sit in quo Galen. ipse plurima non probet. Siquidem ne ipse quidem de acutis morbis liber, non epidemion commentarij erroribus vacant, vel Galeno iudice. Sed omissis alijs libris, de hoc ipso qui de Genitura dicitur, disquirámus. Certè in eo nihil Hippocrate indignũ contineri videtur: imo verò magna pars eorũ quæ docẽtur, libris aliis passim ab Hippocrate dicta sunt. Ac nisi pauca quædam quæ ad anatomen pertinent, contra Anatomicorum sectiones dicta esse viderẽtur, non opinor quenquã dubitaturum de hoc libello quin dignus sit Hippocrate. Sed si quid hac in parte erratũ sit, venia facilis esse debet, præsertim illis tẽporibus, quibus parum culta erat Anatome, quum hoc etiam seculo de multis inter peritos anatomes non bene conueniat. Quod ergo hîc dicitur venas & neruos ab vniuerso corpore ad pudendũ deriuari, etiam si non sit à dissectoribus obseruatum, visuque agnitũ, non tamen protinus obelisco transfodi debet. Non enim si quid in dissecto cadauere non cernitur, eo viuũ caruisse existimãdum est. Ecquis enim plexum illum retiformẽ, tantis à Galeno laudibus celebratum, vnquam vidit? nam quandiu quidem animal vitam agit, & calore natiuo regitur, amplitudinẽ suã omnia, spiritu videlicet distẽdente, sortita sunt: extincto autem calore & spiritu abeunte tam concidunt, vt cerni vix possint. Quid ergo impulit Hippocrat. vt quas nemo inter secandum obseruat venas neruosq; à cerebro ad pudendũ statuat? Dicam vt sentio. Nã cũ existimet semen ab vniuerso corpore prosisci, eius tamen maximam portionẽ à cere-

brodecidi, quod totum ſpermaticum eſt, arbitratur, & ſibi argumẽtis multis perſuadet. Quod vt fiat, neceſſarium planè eſt vaſa aliquot à cerebro in pudenda peruenire, quibus quaſi viis ſemen proficiſcatur. Quamobrem veriſimile eſt venas neruóſque non à cerebro modò, ſed etiam reliquis partibus à quibus ſemen procedit, in pudenda implantari, præſertim cum totum corpus conſpirabile eſſe & confluxiſſe primus omnium Hippocrates dixerit, & omnes poſtea medici miro conſenſu comprobarint.

4 Humida omnia, ſed ea maximè quæ viſcida & tenacia ſunt, quale ſemen videtur eſſe, copioſam ſpumam facilè excitant, ſi vel agitentur vehementius, vel incaleſcant. Nã vtrumuis accidat, própterè ex eo flatuoſus ſpiritus ſuſcitatur, qui propter humoris viſciditatem, quo vndique concluſus tenetur, non exiens, bullas attollit. Vide Galenum comm. in Aphor. 45. lib. 2. & Aphor. 30. lib. 7.

5 Galenus lib. 1. de ſemine, probans ſemen in vtero remanere condendis arteriis & venis aptiſſimum, citat probátque Ariſtot. dicentem ſemẽ ſpumæ per ſimile eſſe, & ſpiritus vitalis plenum, adducto etiã teſtimonio poëtarum qui Venerem ex ſpuma genitã canunt. Galeni verba hæc ſunt: οὐδὲ γὰρ ὦ Ἀριστότελες οὐδ᾽ ὅτι πλῆρές ἐστι τὸ σπέρμα τοῦ πνεύματος τοῦ ζωτικοῦ, τοῦτο λέληθέ σε. σὺ γὰρ εἶς ὁ καλῶς εἰκάσας ἀφρῷ τὸ σπέρμα πολλὰς πομφόλυγας ὑπὸ σμικρότητος ἀοράτους κατὰ μίαν εἰς ἓν συνελθούσας ἐργάσασθαι φάσκων αὐτό. σὺ καὶ τὸν μῦθον οὐκ ἐμέμψω τὴν ἀφροδίτην ἐξ αὐτοῦ γεγενῆσθαι λέγοντα. hoc eſt: Neque enim ô Ariſtoteles ignoraſti ſemen ſpiritus vitalis plenum eſſe. Tu namque ſpumæ ſemen perbellè aſſimilaſti, dicens ab eo bullas quamplurimas viſum præ exiguitate fugientes, & omnes in vnum coëuntes, excitari. Tu quoque fabulam non improbaſti, quæ Venerem ex ea natam eſſe fingit. Cæterum omnia hæc ſcripta ſunt ab Ariſtotele lib. 2. de generatione animalium, cap. 2. At vero Pythagoras, ſemen, quod rectè Ariſtoteli ſpumoſum eſſe videbatur, etiam ſpumam eſſe dixit, & difiniuit σπέρμα εἶναι ἀφρὸν τοῦ χρηστοτάτου αἵματος, hoc eſt ſemẽ optimi ſanguinis eſſe ſpumã.

6 . Viæ permultæ concurrunt.) Addendum eſt in græco codice, οἱ ὁδοὶ τείνουσι γὰρ οἱ ὁδοὶ ἐς τοῦτον. vel ſubintelligendum.

7 Idem ſcripſit Ariſtoteles ſect. 10. probl. ſemen ſcilicet è cerebro per ſpinam ferri: eáque ob cauſam ſpadonibus multum cerebri eſſe, quod venerem non exerceant: ſimulque boues caſtratos cornua gerere maiora. Quod & ipſe Plato ſequutus videtur, qui ſemen definit eſſe τοῦ νωτιαίου μυελοῦ ἀπόρροιαν, hoſt eſt ſpinalis medullæ defluxum. Alcman vero multo audacius, qui vt author eſt Galen. lib. de philoſophi hiſtoria, ſemen cerebri partem eſſe dicebat. Sed vide num locus is Hippoc. aliter verti debeat, poſito greçè poſt πᾶν τὸ σῶμα pũcto, vt quod ſequitur, ſcilicet καὶ ἐς τὸν μυελὸν &c. initium alterius ſententiæ ſit, hoc modo: Ex cerebro in lumbos & corpus vniuerſum diffunditur. Ad ſpinalem autem medullam, & ex ea etiam vaſa quædã &c. Quod certè mihi magis probaretur, quoniam ineptum videtur poſt corpus vniuerſum ſpinalem medullam nominare, cuius illa pars eſt.

8 Si quis me iuberet oculo prodere & euidenter docere quod hic ſcribitur, faterer equidẽ ingenuè non poſſe. Siquidem planè neſcio quam viam hic intelligat à ſpinali medulla ad renes, quum ne vllus quidem neruus, nedum vena, ab ea prodire videatur, & in renes inſeri. Namq; nerui quos renes habent, oriuntur à ramis neruorum ſextę cõiugationis cerebri, ea parte qua illi in coxas diffunduntur, ſuntque etiam admodum graciles & exigui, nec venarum arteriarumque quæ ad renes pertinent, magnitudini reſpondent. Quid ergo? Meam proculdubio ignorantiam malò accuſare & fateri, quàm reprehendendo Hippocrate, venerando prorſus ſene, omniũque medicis bonorũ auhtore, leuitatis temeritatiſq; exiſtimationem ſubire.

A renibus nihil exit quod ad teſtes ferri videatur. Prodeunt enim ab illis dũtaxat vrinaria vaſa, quæ in veſicam, non in teſtes inſeruntur. Verum cum penis ſit & renibus & veſicæ communis, ſiquando per eum ſanguis exeat, partim mingẽdo, partim coëundo exire poteſt. Quod ſi coëũdo excernatur, indiciũ eſt vim factam eſſe retentrici facultati propter immoderatũ coitum, adeoque laſſitã, vt ſanguinẽ retinere nequeat, aut vitiatam eſſe ſpermaticam facultatem & exolutã, aut alio genere mali organa generando ſemini deſtinata teneri. 9

Diuerſa quidẽ vaſa ſunt vrinæ & ſeminis, & viis diuerſis feruntur, ſed ambæ poſtea in glanduloſo corpore quid veſicæ ceruicis initio adnaſcitur, coëunt, & pro duabus via vna ſit ad extremum vſque penam. 10

Ille qui venereis ſtimulis per noctẽ agitur, humorem illũ, hoc eſt ſemen habet, quo venus obitur. Deeſt illi ſola corporis ſuccuſſatio, cuius tamen non eſt magna neceſſitas, quum vel acrimonia vel redundantia ſeminis ſatis facultatem expultricem irritet. Nec vero tantùm ille ſemẽ habet, ſed fræquenter multo abundantius quàm is qui coit. Siquidem plærumque hæ veneris per ſomnum imagines fiunt vi expultrice propter ſeminis copiam concitata. 11

Ab vtroque teſte ſingula vaſa ſemen deferẽtia, in pudendum perueniunt, quæ circum teſtes cõuoluta, ſurſum poſtea ferũtur, & in glanduloſum corpus quod initio veſicæ ceruicis adnaſcitur, inſeruntur, quã porus vrinæ atque ſemini communis eſſe incipit. Nec tamen ab iſtis vaſis, quæ ſola videntur à teſtibus in penam proficiſci, penis ipſe intenditur, ſed duo ligamentoſa corpora vtrinq; à duobus pubis oſſibus prodeunt, quæ ſimul poſtea coëunt in vnum, plenaque ſpiritu, qui & ipſe ſemper ad opus venereum concurrit, penem arrigere faciunt. Quamobrem fortaſſis minus proba & efficax ratio hic adſcripta videatur, quin potius vno verbo dicendum, Eunuchos ob id non poſſe cõcumbere, quod ipſis reſecti ſunt teſtes, quibus ſolis natura facultatem generandi ſeminis delegauit. His autẽ ademptis, non tantùm vis ea (inquit Galen.) perit, ſed etiã virilitas ipſa, & totius corporis robur. Refrigerantur enim, quippe qui alterum caloris natiui principiũ perdidere, venæ exiles remanent, ſanguis non effloreſcit, arteriæ, vt fœminis, tenues, pulſum paruum & debilẽ edunt. perinde ac ſenes, nullos pilos toto corpore producunt: nec venerem deſiderãt: quaſi quiduis potius ſint quàm animalia, & ad ſuſcipiẽdam prolẽ inualidi, imperfectam & quaſi dimidiatam vitam agant. Quo fit vt corpore humano teſticuli ipſo corde plura præſtare videantur, & digniores eſſe. Nõ enim modo calorẽ, verũ etiã robur & quãdã immortalitatis ſpeciẽ animalibus ſoli largiuntur. 12

Sunt

13. Sunt qui arrigere nequeant: quod cum multis de causis fit, tum vel maximè à frigiditate, eáque vel sola, vel coniuncta cum lento, crasso, aut viscido humore, quam quidem hîc solam intelligit Hippocrates. Conuenit autem tunc pudendum fricare, vt humor ille motu frictionéq; incalescat, & fundatur, & in flatum spiritúmque qui penem distendat, resolui poßit.

14. Nanque occallescere testes poßunt.) Potest etiam sic verti: Nanque caui sunt & perforati testes. vtrunque enim πεgαῶται significat. Mihi placet occallescere, propterea quod subiungit, à callo duri & hebetes.

15. Quod semen illud quod iuxta aures à cerebro fertur in spinã, per venas feratur, patet ex eo quod subiungit, pueris, propterea quòd venæ illæ admodum exiguæ sint, semen non decidere. Cæterùm siue arterias siue venas propriè dictas intelligat, certum est tam à venis iugularibus quàm ab arterijs saporalibus, dum in caput feruntur, propagines quasdam post aures exire, sed eas omnes externas, nec intro in cerebrum pertingentes: quo fit vt minimum cum cerebro commercij habeãt. quippe ob id tantùm missæ videntur, vt externas partes alant. Attamen si incidantur, scribit Hippocrates sterilitatem induci, quoniam ex capite postea nihil seminis dissectis ipsis callóque occlusis exeat: quod autem ex alijs particulis profluit, non satis sit ad generandum. Idem porro scriptum ab eo est libro de aëre, locis & aquis, sũpto ex Thracibus argumẽto, quod non memini ab alio quouis annotatum legisse. Verùm vt Galenus ipse libro sexto Epidemiôn, quinta sectione, (quo loco scribit Hippocrates, in fluxione ad coxas, venam in auribus secandam esse) non veretur dicere veram non esse hanc de sanguinis missione sententiam: neminémque medicum artem exercẽtem persuaderi vnquam potuisse, vt remediũ id illis in morbis experiretur: sic equidem non verebor fateri nulla me ratione adduci posse, vt existimem venarum quæ post aures sunt, sectione, sterilem quemuis effici. In quo tamen erroris damnare Hippocratem nolo, qui sciam multo plura esse in rerum natura homini nondum agnita; multóque magis miranda naturam quotidie operari, quæ nobis ne per somnium quidem fieri posse videntur.

16. Causã reddit Hippocrates cur pueri ad venerẽ minimè apti sint. Sunt enim, inquit, venæ pueris exiles, ætatis ratione, & plenæ, hoc est humoribus pituitosis refertæ, quos propter voracitatẽ facilè cogerũt. Repletio autẽ talis prohibet ne semẽ migrare possit, viámque ipsi intercludit, nec patitur promptè pruriginẽ excitari. Quippe pituitosi illi humores frigidi sunt & crassi, aduersi prurigini, quæ à calore acrimoniáque in venere fieri solet. Hanc verò eandem causam statuit Hippocrates quare virgines menstruis careant. Venulas enim habent tenuißimas, scaténtque pluribus crassis vicidísque recrementis, minusq; multo sanguinis habent quàm adultæ. Verùm vt rationes Hippocratis non reprehendo, sic omitti non debet ista, videlicet pueros non coire, quòd cum semẽ benignum sit & vtile alimenti recrementum, nihil autem pueris ex alimento reliqui fiat, quòd totum corpori partim alendo, partim augendo impendatur; aut si quid supersit, facilè propter corporis mollitiem raritatémque digeratur in ambientem atque difflctur, pueri ob id nihil seminis sepositum habeant, similiter, & nulla virginibus menstrua aceruentur.

17. Inter cætera potuit & hic locus mouere multos, vt librum istum non esse Hippocratis, dicere auderent. Siquidẽ vbique Hippocr. quatuor hos humores enumerat, sanguinem, bilem flauam, bilem atram, & pituitam, quemadmodum & post eũ medici omnes probatißimi, qui sicut flauę bilis plurimas differẽtias, ita pituitæ fecerũt. Alia enim pituita est liquidior & aquea, alia verò crassior & viscidior, quas duas per ὕδωρ & φλέγμα hoc loco Hippocrates videtur intellexisse, & τῆς χολῆς nomine vtramque bilem tum flauã tum nigram, vt & Galenus multis locis apud Hippocr. annotauit. Quod si cui nimis absurdum esse videatur, & indignum Hippocrate, dicendum fortè est, per aquam significari pituitã, per φλέγμα verò bilem nigram & retorridam intelligi. Namque, vt testis est Galenus, Prodicus in opere de natura hominis, id quod vstũ & veluti supra modũ in succis coctum est, φλέγμα græcè nominat, à verbo πεφλέχθαι quod vstum esse significat. Sed cum dictione aliter vtatur quàm cæteri, de re tamen idẽ sentit cum cæteris. Verùm nemo legit apud Hippocratem nomẽ phlegmatis alia significatione sumptum esse, quàm ea qua paßim vtitur libro de natura humana, pro eo scilicet humore frigido & humido, quem latini patuitam appellant. Attamen easdem quatuor humorum differentias cõstituit toto libro quarto de morbis, ex quo multo facilius licet de eorũ significatione iudicare, etiamsi tam confundat φλέγμα & ὕδωρ, vt quid vtrunque sit, non facilè intelligas. Primùm enim singulis humoribus singulas sedes in corpore aßignat, veluti humorum illorum fontes, sanguini quidẽ cor, phlegmati caput, aquæ splenem, bili verò vesiculam illam quæ in iecore est. Ex quo loco apparet, phlegmatis nomine, quam nos pituitam dicimus, illic significari, cui multi etiam egregij medici sedem istam in corpore constituerunt. Per aquam vero, nigram bilem intelligi, cuius receptaculum lienis est, medicorum omnium consensu. Verum quæ postea eodem libro scribuntur, non videntur consentire, tum homorem illum aqueum, hoc est ὕδωρ, à potu copiosiore excitari, tum aquam intercutẽ ab eodem fieri, quam tamen certum est non ab atra bile generari solitã, etiamsi obstructo per eam liene, atrabilis eius generandæ occasionem præbere poßit. Ac si quidem tueri hanc opinionem velimus, quod per aquam atra bilis significetur, (quæ certè mihi probabilior est alia quauis) dicere oportebit sic esse appellatũ humorem illum à consequente, hoc est hydrope, quem atra bilis lienem obstruens frequenter solet excitare. Cuius rei vel hoc in primis erit argumentum, quòd libro illo quarto de morbis ὕδρωψ dicatur, qui hic ὕδωρ dicitur, nimirum consequentis nomine dato causæ, quemadmodum ileo, tenesmo, dispnœæ, spasmo, paralysi, & plerisque alijs morbis Galenus scribit libro secundo methodi medendi, inditum esse nomen à symptomate. Quanquam Galenus author sit ἐν τῇ τῶν γλωττῶν τοῦ ἱπποκράτους ἐξηγήσει, Dioscoridem scripsisse libro secundo Epidemiôn per ὑδρωπα accentu acuto signatum, τὸν ὑδρωποειδῆ significari.

18. Quærit Aristoteles in problematis, qua de causa res omniũ suauißima cõcubitus est? An, inquit, suauißimè quidem concumbimus, quoniam aut toto ex corpore semen profluit, vt aliqui volunt: aut quia quamuis non toto ex corpore, tamen per

eam partem se promit, in quam meatus omnes venæque omnes applicentur & coëant. Cum igitur voluptas in libidine similis atque in prurigine sit, efficitur pariter vt corpus gestiat vniuersum. Prurigo enim, secessio humoris spirituosi inclusi contra naturam est, & genituram verò secessionem humoris eiusmodi esse ad rem naturalem constat. Sed hac de re postea copiosius dicemus scholio 21

19. Sunt enim à natura testes dati mulieri eam ob causam, vimque illi habent, non minus quàm virorum, seminis procreatricem, adeò vt & ipsæ per insomnia citra congressum viri semen in vterum excernant, quod ibi aliquando putrescens, morbos parit periculosissimos. Illi autem extra vterum, vtraque fundi ipsius parte ex lateribus positi sunt, habéntque sua seminaria vasa, eodem quo in viris modo conuoluta. quæ postquã sinus plures effecerint, in singula vteri cornua inseruntur, vas quidẽ dextrum in medium cornu dextrũ, sinistrum autem similiter in sinistrum, atque inde semen in vterum ipsum delabitur. Itaque quod dicit Hippocrates semen aliquando extra vterum emitti, non sic est intelligendum, quòd prima seminis eiaculatio extra vterum fiat, nam fieri hoc non potest, sed postquam testes in vterum genituram vibrarint, vterus sæpe eam non retinet, sed foras dilabi sinit, nisi exactissimè claudatur, quemadmodum concepto semine solet. Quod si in vtero maneat, nec putrescat, eo vterus natura siccus humescit. Est enim natura ipsius humida, ipsúmq; libentissimè vterus amplexatur, & si quà fieri potest, imbibit.

20. Æqualem cum viro voluptatem percipit) ζυντελέει τῷ ἀνδρὶ ἡδομένη. Hoc est, & incipit vnà cum viro affici voluptate, & definit simul cum illo. Est enim hæc elegans verborum ζυντελεῖν καὶ διατελεῖν apud græcos significatio.

21. Voluptatis quæ in coitu percipitur, causas statuere oportet in ijs quę ad coitum concurrunt) Sunt autem hæc, semen, motus, calor, & spiritus. Semẽ quidem tam est ad voluptatem necessariũ, vt qui nullũ emittunt, quales eunuchi, nulla prorsus voluptate afficiantur. Ipsum autem natura ex sãguine calidiore generat, quo magis sensum moueat & excitet. Sed nõ satis fuit esse semẽ. Namq; qui laborant gonorrhœa, nihil voluptatis habent: sed motum & corporis succussationem accedere oportuit, quo etiam semen incalesceret, & spiritus ingens vis prouenirct, quo affatim semẽ excerneretur. Propterea & qui frigidiore humidioréque sunt temperamẽto, quamtumuis motu exagitati, venerem tardissimè exercent, plusq; in ea multo operæ sumunt, quàm recipiant voluptatis. Parum enim admodum spiritus illius calidi habent, sine quo semen confertim propelli non potest: quod est tamen in primis necessarium. Namque vt dolor nullus est nisi simul vniuersímq; alteratio contigerit, sic semine paulatim fluente, & pudendis veluti collachrymantibus, nulla potest voluptas excitari. Quæ quidẽ causa vna est præter supradictam, cur gonorrhœa affectis nulla voluptas accedat fluente semine. Genitura igitur calidior, etiam motu corporis incalescens, comite spiritu, dum per parteis genitaleis defertur, eas titillat, & pruriginem commouet, in qua proculdubio tota voluptas venerea sita est, accedente etiam ad eam rem insigni genitalium partium sensu, quem in his natura præstantiorem quàm reliquis in partibus esse voluit. Et hæc quidem tam mari quàm fœminæ communia sunt, differúntque duntaxat secundum magis & minus. Maribus enim semen calidius, acrius, copiosiúsque inest, motúque ipsi maiore quàm fœminæ in coitu concutiuntur, plúsque multo caloris & spiritus obtinent: quamobrem ex his maior esse maris quàm fœminæ voluptas videri possit. Verùm in muliere alia præterea priuatim cõsiderare oportet, quæ, vt equidem arbitror, inter præcipuas & potissimas voluptatis venereæ causas referri possunt. Siquidem eius vterus magno virilis seminis desiderio tenetur, ipsúmque mirum in modum appetit, & attrahendo, sugendo, concipiendóque impensissimè delectatur. Est enim ea in re vterus ventriculo similis. Sicut enim iste suauibus cibis potibúsque gaudet, eósq; auidissimè amplectitur: ita ille semen amat, habétque quàm gratissimum: vt videatur rectè Tiresias vates apud Ouidium de proposita quæstione tulisse sententiam.

22. Prærer alia veneris commoda, quæ sunt tam viro quàm mulieri cõmunia, scilicet corporis leuitatem, faciliorem respirationem, aliáque quæ Paulus Ægineta libro primo recenset, adfert Hippocrates vtilitates duas quas priuatim mulieres ex moderato coitu capiunt. Nam si mulier quæ vterum sicciori temperamento præditum habet, & veneris appetentem, venere abstineat, conuelli paratissima est, siquidem neminem latet conuulsionem & à plenitudine & à siccitate excitari: longéque deteriorem esse quã siccitas inuehit, quam quæ à repletione nascitur. Conuellitur autẽ vterus promptissimè, quòd neruosus sit, ipsáque cõuulsio proprius neruorum affectus. Itaq; vt tantũ malũ vitetur, venus peropportuna est. Siquidem vt antè etiam dixerat Hippocrates, semen humectandi vim magnam possidet, si in vtero remãserit. Deinde verò concubitus mẽstruam purgationem prolicit, non tantùm calore, qui pudendi attritu & confrictu excitatur, quiq; sanguinem euocat, sed etiam voluptate quæ his in partibus percipitur. Namq; voluptas non minus quàm dolor humores commouet, quia ad eam quæ voluptate afficitur particulam veluti gratulabundi concurrunt, eadémque proinde opera excernuntur. Præterea verò in coitu plurimum spiritus ad genitaleis parteis affluit, qui facilè eodem negotio sanguinem foras expellit. Quamobrẽ illis venus morbis mulierem liberat, quos menstruorum retentio parere solet. Cum enim supprimuntur aut minus fluũt quàm expediat, magnam humorum copiã in corpore colligi necesse est, morbósque inde prouenire, qui à redundantia nascuntur, cuiusmodi sunt febres, arthritides, hydropes, tumores præter naturam, conuulsiones, apoplexiæ, maniæ, lassitudines, & alij plærique.

23. Nonnulli dicẽtes se Peripateticos, existimarũt virile semẽ in mulieris vterum coniectũ, principium quidem motus sanguini mẽstruo adferre, sed excerni postea, nec partem substantiæ cõcepti fœtus fieri. Alij verò non excerni quidem dixere, sed in nihilum resolui. Sed eos multis rationibus Galenus confutat initio prioris libri de semine, dicens vterũ mulieris perinde ac animal quoddam miro seminis desiderio flagrare, eámque ob rẽ nõ in ipso coitu modò sursum moueri, viriq; penem amplecti & exugere, & intro cucurbitæ instar trahere tam vehementer, vt viri etiam ipsi manifesto sensu percipiant, verum etiam post concubitum retinendi seminis studio retrahi, & ad eundem

modum quo ventriculus cibos, semen vndique complecti,& claudi tam exactè, vt in os ipsius ne acum quidem possis immittere.

24. Postquam in muliebrem vterum non viri modò sed etiam ipsius mulieris semen peruasit, prorsus necesse est vt vel illic maneat, vel inde exeat. Si remansit: aut concipitur, aut non concipitur. Si concipitur, fœtus est. Sin minus, ociosum, & à natiuo calore tum suo tum mulieris destitutũ putrescat oportet,& atrocia symptomata inuehat, vt vteri strangulationes, suffocationes, spirandi difficultatem, conuulsiones, mentis abalienationes. quæ quidem mala si non accidant, semine tamen retento, certissimum concepti fœtus indicium est.

25. Viro dicitur inesse semen muliebre, hoc est aptum formandæ gignendæque mulieri. Similiter & mulieri semen virile, scilicet ex quo natura facilè marem creare possit. Quamquam aliter hoc intelligi potest, nempe ad robur aut debilitatem relatum, vt viri muliebre semen dicatur, quod est imbecillum: mulieris verò virile, quod robustum est. Sunt enim natura fortiores mares, fœminæ imbecilliores.

26. Tribus modis nati parentibus similes esse dicuntur, genere, sexu, & partium corporis conformatione. Genere quidem homo homini, equus equo, canis cani similis est. Prouenit autem hæc similitudo potius à materia quàm à causa agente, vt docet Galenus libro secundo de semine: propterea à matre magis est quàm patre, vt quæ multo plus materiæ quàm pater contribuat. Ipsa autem partium similitudo est à semine præpollente, atque ipsius certo quodam motu. Neque enim ex omnibus omnia fieri possunt, sed singula ex iis quæ quãtitate, viribus, temperie, definita sunt & conueniũt. Itaque si virile semen longè valentius sit muliebri, fœtus omnino patri similis erit, sin verò illius portio aliqua à muliebri superetur, pars ea corporis quam spiritus ipse fœtus opifex & formator ex illa componit, matri similis fiet. Sunt autem permultæ in vno & eodem coitu aliquando seminis differentiæ, secundum diuersas ipsius eiaculationes. quamobrem mirum non debet videri, congressu vno natum, vtroque parenti diuersis partibus similem esse. Verùm quemadmodum à semine præualente reliquas parteis parentum alteri similes fieri diximus, sic mihi ea de causa videtur genitales partes formari,& modò patri, modò matri similes effici. Namque partium genitalium similitudinis ratio eadem quadrare potest, quæ etiam est reliquarum omnium. Itaque si mulieris semen in ipsa genitalium membrorum conformatione præpolleat, erũt ea perfectò matri similia, fœtúsque ipse fœmina erit, vt quæ ab istis duntaxat partibus nomen accipiat. Fiunt igitur mas & fœmina ex prepollente genitura: nec propterea necesse est concludere, ita fore vt mares semper patri, fœmine matri perpetuò similes sint: quod tamen videtur Galenus concludere, scribens libro secundo de semine, cum illa similitudinis causa pugnare, quod aliquando mares matri, fœminæ patri similes esse videantur. Neque enim id magis consequetur in hac sexus similitudine, quàm ea quæ partium singularum est, quam Galenus à prædominante semine prouenire confitetur. Nam non est necesse, si in certa quadam parte formanda portio aliqua virilis seminis præpolleat, quæ partem illam viro similem efficit, protinus in reliquis quoque partibus virile semen dominari, totumque corpus viro simile fieri. Sic enim non oculi soli, non nasus, non frons, non alia vlla pars patri similis esset, nisi etiam accederet reliquarum omnium particularum cum patre similitudo. Quod tamen falsum esse, innumeri partus testantur. Cur ergo eadem non sit vteri membrorúmque virilium ratio? Nam partes corporis sunt, non minus quàm aliæ quæuis, suámque habent ex iisdem principiis conformationem. Ac Stratonicus quidem cum eam similitudinis sexus causam in seminis viribus & prædominio constitueret, non, mea quidem sententia, totius intellexit, sed eius modò ex quo natura genitales partes construit. Porrò quum prædominium dico, non excludo temperamentum, sed necessariò comprehendo. Vis enim omnis roburque à certo temperamento est. Neque enim aliam ob causam homo muliere robustior est, nisi quòd calidior est & siccior, & proinde densior, magísque compactus: atque ad eundem modum ipsius semen. Est enim calidum frigido, siccum humido, ad agendum efficacius. Quamobrem calidior sicciórque genitura, vt temperamento propensior est ad generationem maris, quàm fœminæ, sic vires habet ad id magis præualentes.

27. Hoc est, non facile est iudicare vtrius semen, maris ne an fœminæ, in formando fœtu præpolleat, nisi edito iam in lucem partu. Tunc enim oculo videre licet cuinam similior sit fœtus. Censendum enim est, eum quócum plus habet similitudinis, vel plus seminis contulisse, vel valentius. Fœtus enim quandiu vtero conclusus geritur, ceræ seuóque liquidis & simul mixtis: cùm verò iam natus est, iisdem postea concretis proportione respondet.

28. Pluribus modis humanum corpus alterari potest, aëre, cibis, potibus, exercitatione, ocio, somno, & vigiliis. Quibus omnibus humores maximè euariant, & immutatur corporis temperies. Aëre, namque, cibo, potúque, humidioribus & frigidioribus, præterea ocio atque somno prolixiore, etiam humidior frigidiórque genitura prouenit, quæ sanè aut est, infœcunda, aut apta tantùm fœminis creandis, quæ similiter frigidæ sunt & humidæ. Contrà iisdem calidioribus & siccioribus, sed non extra modum, atque etiam exercitatione vigiliisq; moderatis fœcundum semen est, & masculis generandis quamaptissimum, vt demonstrat Galenus libro de semine 2.

29. Iumentis. κτήμασι, vel vt in Germano codice scribitur, κτήνεσι. Sunt autem κτήματα græcis bona omnia quæ possidentur, sed κατ' ἐξοχὴν greges animalium, & iumenta ipsa: vnde & κτημιατροὶ dicuntur veterinarij, & iumentorum medici, qui & soleas, inquit Budæus, equis affigunt.

30. Tum seminis ipsius. καὶ ἐν αὐτῇ σφὶ τῇ γονῇ) Censeo legendum αὐτῆφι, & dictum esse ex vsu poëtarum omnium pro αὐτῇ: qui in omni declinatione, & casu & numero, atque pronominibus etiã & aduerbiis προσχηματίζουσι τὴν φι συλλαβὴν: vt apud Hesiodum, ὁδὸς δ' ἑτέρηφι παρελθεῖν κρεῖσσον, ἀντὶ τοῦ ἑτέρα. In genitiuo apud Homerum Iliados θ'. ἦ ῥα καὶ ἄλλον ὀϊστὸν ἀπὸ νευρῆφιν ἴαλλεν ἀντὶ τοῦ ἀπὸ νευρᾶς. Sunt & alia quamplurima exempla quæ apud Homerum alióśque poëtas passim occurrunt.

31. Cum post vnum aut aliquot robustos liberos, debilis infirmúsque suscipitur, patre tamen matréque non minus quàm ante crassis & robustis, quoniam robur idem manet, necesse est idem quoque robur seminis fuisse, eandémque in eo vim fœtus

formatricem. Quamobrem si fœtus debilis sit, nec formatricis vitio accidat, nutritoriam vel auctricem minus probè munere suo functas esse oportet, idque vel auctricem minus probè munere suo functas esse oportet, idque vel vteri culpa vel alimenti accidisse. Vteri quidem, quòd aliquam ob causam redditus sit imbecillior. Alimenti verò, quòd vel vitiosum sit, vel parcius quàm expediat, quauis id occasione contigerit. Nam vt scribitur sect. quinta Aphorismorum, Si mulieri vtero gerenti lac multum è mãmis effluat, fœtum imbecillum significat. Atque paulò postea, Si grauidæ mulieri purgationes eant, fœtus sanus esse non potest. Sed præter istas imbecilli fœtus post plures robustos, causas, conueniunt etiam eædem quas supra scholio 28. recensui. Ad hæc natiui temperamenti permutatio in ascititium deterius, mutatio consuetudinis, locorum, aëris frigida humidáque constitutio, & morbis obnoxia, atque inter cætera maximè ætas: vel, si placet etiam ab ipso cælo huius rei causam petere, certæ quædam planetarum motiones coniunctionésque, quas astrologi se nosse profitentur.

32. Sic legitur in græcis exemplaribus. κλῶ μὲν πολλῶν ἤδη γινομένων τῶ παιδίων τοιοῦτον γίνηται. Sed ego malim legere in genitiuo plurali τοιούτων, id est talibus, eiusmodi, qui scilicet nati sunt partium crassitie & robore parentibus similes. atque ita legendum sensus ipse postulat.

33. Ex magnorum parentum seminibus fœtus non magnus nasci potest vel vteri angustia, vel alimenti defectu. Vteri quidem angustia, eo modo quem hic exemplo docet Hippocrates: Nam quum per auctionem corpora maiorem locum teneant, non est dubium quin si liberum illis spatium desit, partem in omnem ampliari non possint. Alimentum verò deficit bifariam: vno quidem modo si paucus omnino matri sit sanguis, altero verò si ex magna sanguinis copia paucus probus sit. Rursum vitiosus ipse sanguis aut matris natiuo temperamento eiusmodi est, aut ex aliquo affectu præter naturam. Namque vt scripsit Hippocrates in Aphorismis, si in vtero grauidæ mulieris sit erysipelas, impossibile est fœtum esse sanum, & proinde rectè nutriri, & auctionem magnam consequi. Potest verò etiam maternus sanguis probus esse, ac nihilominus à fœtu aliquam ob causam malè habente deprauari. Cæterùm omnia hæc alimenti vitia nomine laboris hoc loco Hippocrates comprehendit.

FINIS.

IO. GORRÆI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE NATVRA PVERI ANNOTATIONES.

MAGNA fuit apud antiquos de muliebri semine contentio: primùm quidem, an illa semen in coitu excerneret: deinde, si excernat, an illud concepti fœtus pars sit. Alij negarunt planè quicquam seminis à muliere emitti, alij emitti quidem dixere, sed postea euanescere, nec fœtum ex eo cõstitui. De quibus quoniam plenissimè clarissiméque disertum est à Galeno initio libri prioris de semine, non dicam plura, sed id modò, Galenum cum Hippocrate sensisse, & euidenter demõstrasse, non modò mulieri semen esse, verum etiam illud in vtero remanere, misceri vnà cum virili, & ex eo formari fœtum. Qua quidem in re scribit Hippocrates mulierem non conquiescere, quod sanè non de motu corporis, sed facultatum actione, tum quæ sunt vteri propriæ, tum quas in se semen continet, est intelligendum. Siquidem facultates vteri, tractricem dico seminis, retentricem, & conceptricem, protinus atque idoneum semen nactæ sunt, non cessant ab opere: nec agunt modò, sed etiam facultates illas quæ semini potentia inerant, ad agendum exsuscitant. Itaque coniecto in vterum semine, si fœtus ex eo fieri debet, primùm contrahit se vterus, & exactè ipsum amplectitur, eodem prorsus modo, quo ventriculus cibos comprehendit: atque ita clauditur vt ne acum quidem in os ipsius immittere possis. Deinde verò promit se formatrix quæ in semine latebat facultas, & ad opus accingitur. Principiò igitur, vti peritus architectus materiam suam, sic illa viri mulierísque semen componit & miscet exquisitissimè, prout diuino quodam & arcano consilio expedire intelligit: & quale esse opportet ad diuersarum partium constitutionem, vario quoque modò præparat. Postea verò partium quæ sunt ad vitam necessariæ, rudimenta quædam effingit. Qua in re duobus præsertim instrumentis vtitur, calore videlicet, atque spiritu. Calore quidem, qui semen densius crassiúsque siccando efficiat, ex quo ossa, tendines, ligamenta, membranæ, & reliquæ solidæ partes commodè efformari possint. Spiritu verò, qui semen distendat, loco moueat, cauas, quæ esse debent, parteis efficiat, & perspirationem, quæ semper ad vitam tuendam necessaria est, attracto frigido spiritu moliatur. Nam vt datum sit infantem in vtero non respirare, negare tamen nemo poterit quin perspiret saltem, quum ne res quidem inanimatæ sine perspiratu diutius seruari possint. Nec vero aliud quàm perspiratum intelligere videtur Hippocrates, scribens perpetuo circuitu post calidi spiritus emissionem, alium rursus frigidum inspirari, qui natiuum fœtus calorem tueatur, nec patiatur extingui. Nam & ignis nisi ventiletur, marcescere solet, & ipse per se perire. Quamobrem vt calidus ille geniture spiritus conseruetur, refrigerari necesse est. frigidus enim spiritus tum caliditatem eius, alioquin immodicam futuram, temperat, tum etiam à calido alteratus immutatúsque, ipsum nutrit, non aliter quàm in perfecto iam animali aër frigidus per pulmones inspiratus calorem natiuum cordis & temperat & alit. Namque vt multis de causis vitalis spiritus in homine potest exolui, sic nemo dubitare debet in fœtu euanescere, & nisi alio accedente reficiatur, tandem penitus aboleri. Nec tamen propterea necesse est vterum flatu distendi, & in eo strepitus murmuráque cieri, quemadmodum ex lignis & foliis viridibus, quæ pro exemplo adduxit Hippocrates, excitantur (non est enim necesse quæ exempla proferuntur, in omnibus conuenire & prorsus esse similia.) Namque ille calidissimus tenuissimúsque est, non vt alij flatus qui eiusmodi symptomata pariunt, frigidior humidior, & crassior. Talem enim hunc esse spiritum Hippocrates non vult, sed planè, vti ego iudico, vitalem & natiuum, re ipsa cum ipso opifice & formatore eundem, qui facultatum omnium moderator, ad eundem modum quo vitalis in homine spiritus, perspiratione refrigerari atque conseruari debet.

2. Annotauimus scholio quinto in præcedentem libellum de genitura, semen plumæ persimile esse, & spiritus vitalis plenum, citato Galeno, vt non sit necesse idem hoc loco rursus adscribere. Causam autem hîc reddit Hippocrates cur spiritus plenum sit. Est enim (inquit) calido in loco, hoc est in vtero: & quæ calent omnia, vt ait paulo post spiritum obtinent, maximè si humida sint. Est enim humiditas, flatus omnis materia, calor autem causa efficiens. Quãquam habet in se semen proprium insitúmque spiritum, quem fœtus esse opificem diximus, sed eum tamen moribundum, nisi aduentante alio instauretur. Id autẽ fit partim eo quem vteri calor excitat è semine, partim eo quem mater ipsa tũm pulmonibus tũ totius corporis perspiratu attrahit. Hi enim, etiamsi multum

ab illo natiuo & congenito diuersi sint, alterati tamen & quasi concocti nutrimētum incrementũq; illi præbent, imò spiritus ille natiuus seminis fiunt, eodem modo quo aër per arteriam inspiratus, & in sinistro cordis ventriculo elaboratus, in vitalem spiritum vertitur.

3. Semen quod vtero conceptum est, calidum est tum natiuo proprioque calore, tum etiam externo, scilicet ipsius mulieris: & vtramque ob causam refrigerari debet. Refrigeratur autem spirante matre. quod quomodo intelligendum sit, non temerè inuestigandum videtur. Neque enim tam peruium rudémq; sensum habet, vt statim intelligamus frigidum illum aërem quem mater per os inspira, fœtui protinus communicari, ipsiúsque calorem refrigerare: quod tamen plerique arbitrãtur, qui matribus adhuc grauidis in puerperio aut aliã ob causam morientibus, vix dum reddita anima, interim dum vterum recludunt, ori imponunt quod ipsum diducat, & hiulcum teneat, ne scilicet desinat mortua mater spirare. Sed quî fieri hoc vel in viua potest? Namque aër qui inspiratione attractus est, partim in spiritum vitalem absumitur, partim per systolem in abientem refertur, nec vltra cor & pulmones diffunditur. Ergo inter eum & fœtum intercedit septum transuersum, intercedit peritonæum, intercedit vterus, intercedit & membrana χόριον dicta, quò minùs puer aëre per os matris inspirato refrigerari possit. quod vel Fabius Caluus animaduertens, nec intelligens quomodo spirante matre refrigerari posset semen vtero conceptum, malè legisse videtur μήτρας non μικρὸς, facilius esse credens aëre per os vteri subeunte, quàm per pulmones à matre inspirato, calorem seminis refrigerari. Sed fallitur & ipse in hoc plurimùm, nec credo quemquam illi assensurum esse. Ego verò dicam quod sentio. Omnibus partibus insitus est proprius & natiuus calor, quo functiones suas obeant. Is certam quandam in singulis partibus habet temperiem: quæ quamdiu seruatur, homo valet. sin pereat, etiam partis illius cuius periit, actionem aboleri necesse est. Quamobrem vt singulis in partibus temperies illa caloris conseruaretur, natura cor vitæ fontem instituit, eique dedit reliquarum partiũ calorem natiuum temperare. Ergo illud vt aëre per tracheam arteriam inspirato calorē quem sinistro sinu continet, temperat, sic eodem per leueis arterias in corpus vniuersum diffuso, illum quem reliquæ partes habent, temperat & moderatur. Accedit etiam vna quę per totius corporis cutem fit perspiratio. Itaque quemadmodum cæterarum partium, sic & concepti seminis, atque adeò fœtus ipsius iam maturi (qui quamdiu vtero geritur, non tam suo quàm mulieris calore regitur, quem illi per arterias vmbilici impertit) calor, calore natiuo mulieris temperatur; atque ille primùm spiratione: vt rectè videatur ab Hippocrate dictum, genituræ calorem spirante matre refrigerari, hoc est temperari, & ad mediocritatem reduci.

4. Genitura quam vir emisit, sibi vndique continua & cohærens, vt quæ viscida sit, (nam tenuior liquidiórque infœcunda est) dum ab vtero mulieris trahitur, eámque omnes vteri partes ex æquo affectant, extenditur proculdubio, & tum necessario, tum alicuius gratia dilatatur. Quia verò viscida est & crassa, & calidis in locis, membrana facilè obducitur, quemadmodum & placentæ, & reliqua omnia quæ pistores in aliquo vase calido amplóque conficiunt, & quę tum in lacte, græcis γραῦς dicitur, tum in summo refrigerati iusculi concrescit. Namque vt ille extrinsecus, sic natura intus membranam semini obducit, parte, vt inquit Aristotel. terrena resiccescente. nam & calescentis frigescentísue rei extrema siccescere necesse est. Et autem ea amplissima, totúmque semen inuoluit, propterea quòd plurimum quoque semen ipsum protendi necesse est, ab omnibus vteri partibus vehementer desideratum & pertractum. Qua in re diuelli aliquando periculum est, & abrumpi eius continuitatem. Quod si fiat, vtero statim excidit, totáque spes perficiendi fœtus perit. Sin tensum non diuellatur, (quod ne accidat, viscosum, crassum, multúmque esse conuenit) protinus tota eius exterior facies quæ vterum contingit, in membranam tenuem quidem, veruntamen fortem, coalescit, quæ græcis χόριον, latinis secundæ dicitur. Quorum nominum rationem inuestiganti, mihi non occurrit potior, quàm χόριον græcis dictum esse, quòd coronæ circulíque modo fœtum circundet. χόρος enim apud græcos κύκλον καὶ στέφανον, hoc est circulum coronamque significat. Quanquam audiui nonnullos doctos quidem & celebres viros qui dicerent videri sibi scribendum χωρίον per ω magnum, quod locum & spatium significat, quoniam in membrana illa fœtus vt in loco suo consistat. Iam quod ad latinum nomen pertinet, vel dictæ sunt secundæ eò quòd membrana illa à fœtu secunda formetur, vel quòd natum infantem sequatur. quanquam non ea sola, sed etiam allantoeides & amnios simul decidant, inter quas tamen quia χόριον maxima est, & admodum insignis, sub eius nomine alias quoque duas vulgus facilè comprehendit.

5. Vasa quæ ad vterum pertinent, tum alendi eius causa, tum naturæ prouidentia, vt suscipiendæ proli aliquando vsui essent, mox vbi ipsis genitum iam χόριον adhæsit, in ipsum implantantur, & osculis suis dehiscunt, adeò vt totidem venis arteriisque scateat, quot vterus ipse possidet. Quæ quidem per vniuersum χόριον vario modo implicatæ, paulatim postea coëunt, donec ex omni numero quatuor modò vasa fiant, duæ scilicet venæ, & duæ item arteriæ, quæ in allantoeidem atque amnium, de quibus paulò post dicam, insertæ, vmbiculum infantis constituunt, per quem sanguine & vitali spiritu à matre prodeuntibus fruitur, eodem prorsus modo quo in hominibus illa per venas & arterias in omneis corporis partes feruntur.

6. Græcè passim scribitur οἰκέτης, etiam apud Galenum multis locis, quum historiam hanc iisdem istis verbis recitat. tamen libello περὶ κυημάτων διαπλάσεως scriptum est οἰκέτις genere fæminino, id est ancilla. Nec verò silentio prætereundum censeo, τὴν μουσόεργον, quæ propriè psaltriam fidicinamque significat, Linacrum libro secundo de natur. facultatibus existimasse proprium fuisse mulieris nomen, & Musoërgum vertisse.

7. Quod hic dicitur, intra chorion, rotundum rubrúmque visum esse, id hepar est indistinctũ adhuc atque informe. Generatur enim ex tribus vitæ nostræ principiis primum. Est autem generationis ratio eiusmodi. Quatuor illa vasa quæ vmbiculum constituere diximus, protinus atque infantis cutem subierunt, eorum alterum par coit statim, vnámque magnam venam conficit: deinde rursus non secus ac plerique trunci arborũ bifariam scinditur, atque ab earum vtraque parte germina multa, veluti quidam rami, exoriuntur, quorum illi vbi iecur fieri debet, aperiuntur, illi in mesenterium

ventrem lienem & intestina abeunt. Ac pars quidem illa venę postquam ad iecoris sedem peruenit, sanguinem illic effundit, qui postea concrescens iecur est. Formatur autem primum, quoniam, vt visum est omnibus medicis & philosophis, fœtus donec perfectam conformationem adeptus sit, perinde prorsus ac plantæ regitur & viuit. Itaque nutriri quidem vt illas necesse est, spiritus autem vitalis esse participem, & pulsare illi arterias, ad hæc moueri, sentire, ratiocinari, per initia non est necesse. Quo fit vt longè sit verisimilius hepar primùm, deinde cor, postremò cerebrum generari, quemadmodum scribit Galenus libello de fœtuum formatione: non autem cor simul cum iecore, vt ab eodem proditum est libris de semine.

8. Fibræ istæ erant venarum arteriarúmque delineatio, quæ ab vteri acetabulis prodeuntes, chorion multiplici & vario circumductu à choro non dissimili intexunt, sanguinis plenæ, quem hic Hippocrates per saniem crassam & rubentem denotat.

9. Tabo) hoc est crasso & atro sanguine. Si quidem fœtus posteaquam maternum sanguinem quo nutritur, concoxerit, puriorem quidem, tenuiorem, magísque halituosam eius portionem assimilat, crassiorem autem magísque feculētam excernit & expellit in medium vteri & chorij spatiū. Eiusmodi sanguinem hoc loco Hippocrates αἱμάλωπας appellauit. Est autem propriè αἱμάλωψ oculi affectus, quum ex ictu aut plaga sanguinis in eo fit affusio. Liuescit autem protinus sanguis ille, & ater euadit. Proinde quum sanguis chorio circumfusus niger fit & feculentus, illíque qui contuso oculo suffunditur, similis, non absque ratione videtur dictus esse αἱμάλωψ.

10. Nam nulla prorsus parte χόριον fœtui adhæret, quàm vmbilici interuentu & nexu.

11. Sic mihi græcè legendum videtur, paucis immutatis, καὶ ταῦτα μὲν ἐς τοῦτό μοι εἴρηται ὅτι ἡ γονὴ ἐν ὑμένι ἐστὶ, καὶ πνοὴν ἔχει καὶ εἴσω καὶ ἔξω. αὔξεται δὲ καὶ ὑπὸ τῆς μητρὸς τοῦ αἵματος, &c.

12. Semen quum viuat sitque animal potentia, nutriri quoque necesse est. Quamobrem tractricem illi facultatem natura tribuit, qua primùm semen vtens, alimentum ad se idoneum pertrahat. Idoneum autem voco, quod quale quantúmque esse conuenit pauco adhuc semini, & imbecillis adhuc facultatibus prædito, tantum taléque trahitur. Nam si copioso semen obrueretur alimento, corrumperetur. sin alimentū omnino desideret, quum otiosum sit, natura esse non poterit. Itaque quò nec corrumpatur, & natura pro semine fiat, exiguum illi alimenti affluat necesse est. Imò verò id exiguum dicendum non est, sed quod seminis modo sit iustum. Porro quum semen tenuis essentiæ halituosúmque sit, vt quod ex optimo & maximè concocto sanguine secesserit, non est dubitandum quin alimentum etiam tenue adeò halituosúmque esse oporteat, vt quum in omnem seminis partem veluti ros sit attractum, nusquam sui speciem repræsentet. Sic namque fiet vt facilè à semine vincatur, celeriter assimiletur, & nutrimentum semini præstet. Quod si ita est, nec possit semine quicquam semini esse familiarius, vtitur sanè virile semē muliebri ad alimoniam. Namque vt scribit Galenus, semini muliebri, quemadmodum & menstruo, vis inest non ad agendum modò, sed etiam ad patiendum. Agit quippe cum virili permistum, vim etiam fœtus formatricem, licet imbecilliorem minúsque efficacem, obtinens. Patitur verò absumpta eius aliqua portione à virili. Verum id primis dumtaxat fit diebus, donec videlicet paulo auctior fœtus factus sit & robustior. Tunc enim per membranæ foramen sanguinem spiritúmque ab vtero per venarum ipsius ora quibus cum illo iunctum est, attrahit, de quibus antè est dictum cum de vmbilico ageremus. Fruitur autem tenuiore & puriore eius parte, reliquam verò crassam & feculentam relegat inter chorion atque vterum. An vero sanguis ille quo nutritur fœtus, menstruus sit, an simpliciter sanguis, à nonnullis in controuersiam vertitur. Sunt enim qui planè negant menstruo fœtum ali. Id autem asserunt propterea, quòd scriptum sit à Plinio, eius superuentu acescere musta, sterilescere tactas fruges, mori insita, exuri hortorum germina, & alia quamplurima monstrifica, nec posse eo fœtum salubriter vti, cuius tanta sint maleficia. Cui quidem sententiæ prius quàm ego assentiar, duo sunt quæ scire desidero. Primùm quidē an res ita habeat vt scripsit Plinius, deinde vero an sit vis eadem menstrui adhuc in corpore existētis & à natiuo calore nondū destituti, quæ est iam excreti, vel in corpore etiam putrescentis. Namque inter hæc plurimum interesse censeo, quum vel sanguis ipse (qui medicorum omnium consensu naturæ nostræ familiarissimus est) non idem possit in corpore putrefactus, vel à corpore secretus, quod temperatus in corpore & coloris particeps natiui potest. Nihil enim tam est benignum, quod vel quātitate immodicū, vel noxia qualitate infectum, tandem non euadat perniciosissimum. Hæc inquam prius rogatos illos velim qui sunt in hac sententia: nam de ipsis dubitandi ansam mihi præbet Galenus, qui diligens alioqui naturæ indagator, nusquam hæc vitia sanguini menstruo nisi iam corrupto & in corpore putrefacto tribuit. At vero alij, inter quos est hoc in libello Hippocrates & Aristoteles, & Galenus, & ipse quoque Plinius, qui priores, vt dixi, in errorem impulisse videtur, sanguine menstruo fœtum & gigni & ali statuêre, eámque ob rem quum grauidus profluxit, inualidos aut non vitales partus nasci. Quod quia passim in eorum libris legentibus occurrit, non est visum hoc loco ipsorū sententias adduci oportere. Verùm si quis hanc litem volens componere, plures constituat sanguinis menstrui differentias, ipsúmque multipliciter dici, non laboro.

13. Etsi chorion è semine primum generatur, vt antè diximus, & per initia fœtum proximè ambit, non tamen generato iam fœtu, ipsi contiguum est, imò verò longissimè à fœtu abscedit, atque vtero muliebri adhæret. Nam inter ipsum & fœtū aliæ duæ membranæ allantoïdes & amnios intercedunt. Quum enim genitū puerum nutriri oporteat, eodem prorsus quo perfecta animalia modo, nec vllum omnino alimenti genus sit tam syncerū & exactum, vt pœnitus vacet excrementis, colliguntur proculdubio puerulis vtero etiam adhuc conclusis tot & talia excrementa, quot qualiáque iam editis in lucē proueniūt. Quę sanè quum nouē ferè mensium spatio aceruata non queant propriis in corpore pueri vasis cōtineri, certè necesse est vel vtero excidant, vel vteri spatio cōclusa retineātur, vel in alium quendam locum relegentur. At verò ea vtero excidere non expedit, duabus de causis: ne scilicet os vteri frequentius propterea dehiscens, & facultate expultrice sæpius vtens, tandem ea in fœtu quoque abutatur, & abortiuum præmaturè

eiiciat. tum ne vtero periret sudoris atque vrinæ vsus quem in partu præstant, os ipsius irrigando, humectando, molliendóque, quò magis lubrica & facilis fœtui via sit. pariunt enim difficillimè, quibus longe ante partum serosi isti humores profluxêre, eámque ob rem obstetrices alio aliquo humore os vteri oblinunt, quò faciliùs mulieres eiusmodi pariant. Deinde veró non sine maximo maleficio excrementa hæc in vterum effuderentur nullo alio vase conclusa. Nam & vterũ facilè acrimonia sua roderent, atque ille lacessitus morsu perfacilè ad aborsum compelleretur. Itaq; naturæ visum est fore coducibilius, eiusmodi excrementa vasis aliquot ad partũ vsq; concludere. Quamobrẽ quæ vrinam asseruaret, tunicam, allantoidẽ appellatam, quam farciminis speciem præ se ferat, natura condidit. In eam namque pueri è vesica vrina venit per porum vrinariũ, quem græci peculiari nomine οὔραχον appellant. Oritur autem is è fundo vesicæ, peruenítque ad eam vmbilici partem, quæ inter proximam fœtui tunicam, quæ ἄμνιος dicitur, & mediam allantoidem concluditur. Ille eò loci aperitur, & vrinam in mediũ illarum tunicarum sinum effundit. Est autem ea tenuis & inualida, minórq; quàm possit vniuersum fœtum circumdare (nam veluti zona est faciáque lata, à mucronata chartilagine vsque ad ima ilia infantem cingens) vt quæ ex semine fœmineo, quod tum paucum tum tenue est, Galeno authore fiat. Sed quoniam non erat commodum vrinam in medio allantoidis, spatio collectam, contingere infantem, propterea quod cutem eius rodi & vlcerari vrinæ acrimonia periculum esset, natura membranam tertiam condidit, quam græci ἀμνιον à mollitie vocauerunt. Totum autem illa fœtum comprehendit à summo vertice vsque ad imos pedes, & inter eam cutemque infantis, vtrumque excrementi genus quod ex singulis partibus per coctionem secedit, colligitur, sudor videlicet, & quæ proprio nomine caret veluti sordes, quæ siccum est tertiæ concoctionis recrementum, sic tamen, vt sudor nullo modo infantis cutem exulceret. Nullam namque aut prorsus exiguam habet acrimoniam: quippe qui iam concocti & perfectissimè elaborati alimenti vltimi, quod omnem antè acrimoniam in vrinis & bile tam flaua quàm atra reliquerat, fit recrementum. Sic quidem se habent membranæ quas dicit Hippocrates intra primam protendi. súmque in his describendis Galenum sequutus, non ignarus aliquos aliter earum situm ordinémque statuisse, atque ipsa etiam nomina immutasse.

14. Sensus hic est dubius, & vterque probabilis & verus. scribitur enim græcè τὸ ἔνδον ἐν τῇσι ὑμένῃσιν ἐνεὸν αὔξεται. quod tum ad sanguinem tum ad fœtũ referri potest. Ad fœtum quidem, quòd ipse eo sanguine qui ad vterum paulatim defluit, nutriatur & increscat eóque fieri ne quantitate noceat, absumptus magna ex parte in alimentum τοῦ ἐν τῇσι μήτρῃσιν ἐνέοντος, hoc est pueri qui intra vterum est. quem sensum magis cõfirmat articulus τὸ additus. Ad sanguinẽ verò, quemadmodũ verti, propterea quòd paulò pòst scribit Hippocrates, sanguinem per initia paucum esse in vtero, deinde verò maiori in ipso copia redundare. Est autem rationi consentaneum, sanguinem illum menstruum sensim illabentem vtero non parere dolorem, quòd dolor omnis ἀθρόας δ' ἔστι μεταβολῆς, nec possit fieri nisi simul vniuersimque mutatio contigerit.

15. Numquam est eadem temporis constitutio. nam modò frigus, modò calor vrit, interdum siccitas, aliquãdo humidas in aëre præpollet. Quæ quidem mutationes quum parere morbos possint authore Hippocrate, non est dubitandum quin humores etiam in corpore commoueant, eóque magis quo & illi copiosiores sunt, & corpus ad patiendum habilius, quale est mulierum, quæ præsertim humidiores sunt. Est enim humiditas ex passiuis qualitatibus, vt ad agendum quidem maximè infirma, sic ad patiendum peropportuna. Quamobrem quum mensibus singulis menstruus sanguis colligatur, & mutationes tum aëris, tum maximæ lunæ (quæ mẽstruo circuitu caua, plena, gibbáque, variè res istas inferiores immutat & moderatur) insignes contingant, non est mirum sanguinem illum in corporibus mulierum commoueri, quamuis fortè non excernatur. Excernitur autem ferè semper, nisi vel humoris crassities, vel obstructio, vel aliquid aliud impediat, idque luna, vt author est Aristoteles, decrescente: eámque ob causam nonnulli cauillo sexum fœmineum Lunæ tribuerunt, quoniam simul vt illa decrescat, mulier quoque purgetur, móxque ambæ simul repleantur.

16. Mulier menstruo sanguine purgata, facilius concipere potest, non quòd vitiosa aliqua & maligna qualitate præditus sit ille sanguis, vt plærique arbitrantur, sed quòd vterus eo non vacuato malè quodammodo affectus sit, & ante eius vacuationem, propter immodicum humorem, semen vel non trahat, vel non cõcipiat, quum ad opus vtrũq; siccitate potius opus sit: vel quam fortè conceptũ iam semen, & receptum in vtero, protinus vi magna menstrui sanguinis obruatur, non aliter quàm exiguus ignis ingenti lignorum congerie suffocatur. Scripsit enim in Aphorismis Hippocrates, mulieres quæ præhumidos vteros habent, non concipere. laborant enim intemperie quæ præter naturam est: à qua non absunt illæ quæ sanguine menstruo scatent. nam si eo purgato status idem corporis redit qui antè secũdum naturam erat, vt ait hoc loco Hippocrates, necessarium est eo non vacuato corpus naturalem statũ non retinere. Maior namq; est quàm expediat, redundantia, quæ & ipsa inter causas præter naturã annumerari solet. Quamobrẽ repurgatus hoc humore vterus, sicciórq; ex inanitione redditus, in congressu semen auidius & trahit & retinet, queadmodum vẽtriculus famen sitimq; perpessus, mox vbi cibum ore capi mandíque sentit, accurrit quodammodo, atque ipsum vix semesum corripit & deuorat, firmissiméque amplectitur. Sic enim res in vtero etiam habet. Præterea & inualido adhuc semini paucus etiã sanguis affluit, sicuti decet, qui postea ad portionem inarescentis seminis etiam copiosior quotidie in vtero ad eius alimentum colligitur.

17. Tumores οἰδήματα) οἴδημα generis & speciei habet significationem apud veteres, vt annotauit Galenus. Nam & tumorem omnem in vniuersum significat, & eum peculiariter qui redundante pituita excitatur, album scilicet, mollem atque laxum. Hoc autem loco quum Hippocrates morbos enumeret suppressis menstruis enatos, videtur pro genere accipi. Nam redundante sanguine, fiunt maximè inflammationes, quæ proprio nomine φλεγμοναὶ à græcis dicuntur. eámque ob rem verti simpliciter, tumores.

18. Hoc contingit quum menstruus sanguis suppressus diuertit in coxendicem, & in ea inflammationem aut aliud mali genus committit: vel cum

vterus ipse vitiato illo humore distentus in coxendicem procumbit, quemadmodum paulo post ait Hippocrates, & scribitur Aphor. 47. lib. 5. Si vterus in coxam vergens suppuratur, necesse est linamentum fieri. Tunc enim laborante coxendice, actionem quoque eius, quæ est ad ambulandum præcipua vitiari necesse est.

19. Tumor phymati similis, ὡς φῦμα) phyma quoddam, vel simpliciter phyma. Est autem phyma propriè, vt ait Celsus, tuberculum furunculo simile, sed rotundius & planius, sæpe etiam maius.

20. Videtur hoc loco chorij nomen commune esse membranis omnibus, nec tantùm extimæ propriũ: vnde Galenus cum multis in locis, tum maximè Aphorismis istis, Quæ locis laborat, aut difficulter partum edit, sternutamento iuuatur: &, Vt secũda procidat sternutatorio apposito, os & nares apprehendito: vsurpat plurali numero χορεία, alióque nomine ὑστερα, hoc est secundas dicit appellari. Et potuit quidem hæc esse prima chorij significatio, attamen antè diximus peculiariter eam membranam significare, quæ vtero proxima est & adhæret. Ad eundem modum fortè loci apud Latinos dicti sunt, vt primùm quidem idem quod χορίον significarent, in quo collocatus puer est, deinde verò in aliam significationem transirent, vt nunc vterum significent. Sic Latini nomen non habent quo χορίον propriè vertere possint. Nam secundarum nomine id exprimitur quod græci ὑστερα dicunt. Qui etiam eodem, credo, quo latini modo, τ ὑστέρων nomine abusi sunt. nam & ὑστερα apud eos vterum significat, nisi quòd genus atque declinationem variarunt.

21. Quum semen ex omnibus corporis partibus secundum Hippocratem secernatur, sintque multum inter se qualitatibus differentes corporis humani partes, non est dubium quin & semen ipsum à singulis partibus veniens, qualitatibus varium sit, & naturam partis referat à qua profectum est. Quamobrẽ si non omne ex quolibet gigni potest, certè non ex quauis seminis portione pars quælibet nullo discrimine formabitur. Siquidem oportet principia ex quibus aliquid cõstituendum sit, non temperie modò, sed etiam ijs quæ temperiem sequuntur, similia esse corpori constituendo. Itaq; vt partes variæ sunt, sic etiam necesse est varium esse semen ex quo homo gigni debet, & partibus quibusdam calidius, frigidius, humidius, siccius, dẽsius, aut magis rarũ, non illã tantùm ob causam, verùm etiam quòd ex omnibus partibus corporis sic inter se differentibus originem duxerit. Quare quod è cerebro semen secretum est, quódq; aliud cerebrum formare debet, frigidius humidiúsque esse opportet. quod ex testiculis prodiit, testiculósque constituturum est, rarius. quod membranas & ossa, siccius atque densius. & ad eundem modum de cæteris. Debet autem esse eiusmodi differentia seminis non in viro modò, verùm etiam in muliere. Proinde si ex eorum seminibus homo formandus est, misceri illa oportet tam exquisitè, vt quod ab vtroque parente prodiit capitis factiuum, simul iungatur atque misceatur: quódque ex ventriculo secessit alteri generando aptum, simul etiam coëat & misceatur. Alioqui non tam hominem quàm monstrum natura fecerit. Sed quid est rogo cui tanta vis insit, tantúmque prudentiæ, vt ea sic miscere possit? Spiritus scilicet semini insitus & natiuus: quidem cum natura re vera est, idémque opifex & formator fœtus. Ipso agente (inquit Hippocrates) confert se vnumquodque ad sibi simile, densum ad densum, rarum ad rarum, humidum ad humidum. hoc est, densior portio seminis muliebris miscetur simul cum densiore portione seminis virilis, cuiusmodi est ea quæ septo transuerso, peritonæo, ossibúsque generandis destinata est, humidior cum humidiore, qualis est substantia cerebri & medullarum. & rarior, vt testiculorum & adenarum omnium, cum rariore. Nec tamen satis est ea sic secum coiisse, nisi naturalem sedem teneat: eámq; ob rem addit Hippocrates, vi eiusdem spiritus in ipsa carne singula distingui & ferri in proprium locum ad partem eam constituendam à qua originem duxere videlicet semina quæ ex capite aut ventriculo aut testibus aut alia parte originem traxerunt, in eam sedem ferri, in qua commodè similem particulam constituere possint. Namque ante integram infantis conformationem apparet caro informis, bullas quasdam internarũque partium rudimenta instabili ordine & sedibus continens, quæ postea certo aliquo tempore vi spiritus in proprias sedes migrant. quod hoc loco Hippocrates manifestò significauit. Ex his autem apparet secretionem illam distinctionemque quæ spiritus ope perficitur, esse tum seminis ipsius primùm, tum partium postea, quæ iam partim semine constitutæ sunt.

22. Corpus vniuersum conspirabile esse & confluxile, apud medicos pro axiomate receptum est, simúlque spatia multa in corpore inania esse, spiritu tantùm & aëre referta: è quibus intelligas si voles, à fœtu aërem trahi & inspirari. sin minus, ita accipias quemadmodum antè exposui, quo loco dicebat Hippocrates calorem seminis spirante matrẽ refrigerari.

23. Duæ sunt partium corporis humani differentiæ Aliæ enim sanguineæ sunt, aliæ spermaticæ. Nam & duo sunt generationis nostræ principia, semen, & menstruus sanguis. Has ergo differentias per genituram & carnem intelligit Hippocrates.

24. Certum est ex semine calidiore & ficciore marem, ex frigidiore & humidiore fœminam generari, eámq; causã esse cur in omnibus mulieres sint viris inferiores. Nam virium multo minus inest frigido quàm calido, atq; item humiditas siccitate minus est ad agendũ efficax. Idipsum verò etiam in causa est, cur fœmina tardius quàm masculus conformetur: cuius tamen argumentum desumit Hippocrates ex consequenti, scilicet ex purgatione quæ edito iam in lucem partu venit. Siquidem ea videtur esse reliquum sanguinis illius menstrui qui initio concepti seminis in corpore retentus fuit, nec tamen propter fœtus imbecillitatem absumi in totum potuit. Itaque ex eius copia, conformationis tarditatem colligit Hippocrates. Quod vt non planè audeo reprehendere, sic non existimo aliam huius rei causam magis certam verámq; reddi posse, præter seminis ex quo mas & fœmina fiunt, temperiem: quæ & ipsa causa est, cur si nata sit fœmina, diuturnior purgatio succedat, quàm nascente masculo. Nam cum fœmina frigidior sit & humidior, minus alimenti absumit quàm mas, qui calidiore & ficciore temperamento est prææditus. Qui enim plurimum habent calidi innati, plurimum alimenti conficiunt, vt scripsit Hippocrates in Aphor. Quamobrem plus multo menstrui sanguinis concepta vtero puella in matre relinquitur, quàm si genitus sit masculus, & proinde maior est atque diuturnior purgatio.

25. Purgatio tanto diuturnior est, quanto sanguis

magis abundat. quamobrẽ diebus paucioribus repurgantur iuniores, quia minus in illis supersit sanguinis: seniores verò pluribus, quia plus sanguinis cumulent. Neque enim id fit quòd iuniores minus sanguinis generent, quàm ætate prouectiores: imò verò tantum, ne plus dicam, generant: sed quia in iunioribus sanguinis plurimum absumatur in augmentum corporis: quod non item fit consistentibus ætate. Ad eundem modum Hipp. li. 3. Aphor. enumerans morbos cuique ætati peculiares, natu grandioribus ait profluuia sanguinis è naribus accidere; quæ tamen non enumerat in adolescẽtibus. Cuius rationem reddens Galenus, fiunt (inquit) sanguinis è naribus profluuia grandioribus natu, & iam pubescentibus: quia sanguis id ætatis redundare incipit, non quòd copiosior generetur quàm precedente ætate, sed quòd tunc ex eo minus absumatur, quoniam augmentum minus fit hac ætate quàm priore.

26. Legit Caluus hoc modo, nec malè, meo iudicio: nescio an ita scriptum repetit in suo exẽplari: Primùm is quidem exit, deinde fœtus, post fœtum autem sanies. verùm etiam si hoc non addatur, licet tamen facilè intelligere ex eo quod scribit Hippocrates, deinde verò post fœtum. Sic enim fœtum iam prodiisse intelligit, nec tamen primum. nam sanguinem primum exire dicit. ergo medium inter sanguinem & saniem. Est autem hic ordo in edendo partu. primùm infans, cui caput totis ferè octo mensibus sursum erat, instante partu inuertitur, & crebris magnísque motibus interiores membranas amnion atque allantoidem abrumpit, ac tandem chorion ipsum. Mox via facta, dehiscente parum ore vteri, vrina sudórq; defluũt, tum quòd tenuiora sint, & ad fluendum paratiora, tum certa naturæ prouidẽtia, vt os vteri molliant, lubricẽt, & facilius irrumpente fœtu diducatur. Verùm non syncera quidẽ prodeũt, & qualia antè mẽbranis suis continebantur, sed necesse est vnà cum illis sanguinem misceri, qui ruptis venis, quas natura membranarũ cuique dederat ad alimẽtum, profluit. Quamobrẽ totum, quum colore sanguinem referat, etiam sanguinem appellauit Hippocratres hoc loco, quem postea sub finẽ huius libelli ὕδρωπα αἱματώδη καὶ ἰχῶρα, hoc est sanguineũ humorẽ & saniem appellatu rus est. Nec verò tantùm ruptis illis venis sanguinis effunditur, sed etiam reclusis apertísque vteri acetabulis, per quæ choriõ cum ipso vtero cohærebat veluti nodis quibusdam. Rumpuntur autem necessariò, si modò chorion cum fœtu excidere debet. Post eum verò sanguineũ partus sequitur, atque ab eo sanies crassa & cruenta. Est autem ea excrementum vniuersi sanguinis, qui absumptus est in alimentum pueri. propterea sanguis quidem est, sed crassior, & magis feculentus. Eum autem, sicuti vrinam & sudorẽ, relegat natura in medium spatium vteri & chorij: illicque aceruatur, & tanto copiosior colligitur, quanto diuturnius mulier fert vterum. Post eiusmodi autem vacuationem ductus quidam fit, & via reliquo sanguini fluxuro, sicut ab aqua in mensam effusa. Nam si quis effundat aquã in mensam, & digito eam ducat veluti in quosdam riuos, siue eos rectos, siue sinuosos aut cuiusuis figuræ efficiat, quicquid postea superfuderis, siue aquam, siue vinum, siue alium quemlibet humorem, defluet is certè iisdem ductibus quos antè ex aqua digito designaueras. Ad eundem modum prima hæc vacuatio sanguinis videtur alteri sequenti facere & parare viam.

27. Hemina, κοτύλη) Est autẽ κοτύλη mẽsuræ nomen, non põderis: & capit vncias mensurales nouẽ. Eius autem modũ facilè deprehendere possis. Nam olei pondus vnciarum septem cum dimidia implet τὴν κοτύλην. Similiter vinũ pendẽs vncias octo & drachmas duas cum duobus scrupulis, & mel quoq; pondo libræ vnius & semunciæ, cõplent heminam. Est autem cotyle non tam humidorum quàm aridorũ mẽsura. Nam li. octauo κτ' τόπους vbi Galenus arteriacas describit, ait, nucum purgatarum heminam vnam. & libro nono, gallæ heminas duas.

28. Qualis à victima, hoc est syncerus, rubens, & nulla in re vitiosus. Nam deligi victimæ solent optima sanitate præditæ, & ætate florentes; à quibus non nisi optimus sanguis promanat: proinde nec nimium citò, nec nimium serò concrescit. Illud enim crassioris, hoc verò humidioris magisque serosi sanguinis indicium est.

29. Sensus hoc loco duplex esse potest, aut quòd mulier intereat, aut quòd morbus soluatur. Morbus enim ἀπόλλυται, hoc est iugulatur & perit, qui soluitur. sed multò inter vtrũque sensum interest. de quo antequam aliquid statui possit, videndũ est quid per congenitum morbũ (sic enim verti συγγενὲς νόσημα) intelligatur. Videtur primùm congenitus morbus esse, quem à primis naturæ nostræ exordiis contraximus, vel temperamenti vel matris euidenti vitio, vt ictu, casu, aut alio istiusmodi, vel quasi iure hæreditario, sicut arthritis, & elephantiasis. Hic autem nunquam, nedũ puerperæ etiam optimè repurgatæ, sanatur. Dicitur & συγγενὲς νόσημα (facilius enim id vox græca quàm congeniti nomen significat) non vtique nobiscũ natum, sed ad quod procliuiores sumus vel tẽperamenti ratione, vel ætatis, vel temporũ anni: sicut tertiana febris biliosis, quartana melancholicis. sunt namq; hi morbi affines, quod συγγενοῦς nomine significatur, & quodammodo familiares præditis eiusmodi tẽperamento. Similiter grauidæ mulieri morbi quidã affines sunt & proprij, & verè συγγενεῖς, vt fastidia, nauseæ, vomitiones, pica & alij plerique suppressis mẽstruis prouenientes. Itaque distinctis hunc in modũ vocibus, perspicuum est vtrumq; sensum partim verũ esse, partim falsum. Nam secũdum priorem congeniti significationem, si non congenitus morbus grauidam mulierem prehenderit, vt capitis dolor, phlegmone oculi, vel febris aliqua, quòd ea vel in partu vel post partum eo morbo moriatur, falsum est. Itemque quòd ille morbus soluatur, falsum est. nam aliquãdo talis accidit non cõgenitus, qui tantum abest vt soluatur, vt mulierem etiam perdat. Namque vt scripsit alibi Hippocrates, Si mulieris gauidæ in vtero sit erisipelas, lethale est. Secundum autem alterum significatum, si non affinis & familiaris grauidæ morbus inciderit, vt calculus, non est necesse, vt vel ipsa post partum ex calculo pereat, aut calculus ipse curetur: sed tamen fieri potest vt aliquis eiusmodi morbus post partum solutionem accipiat & finem. Mihi melius videtur esse, magísque veritati conuenire, si intelligamus locum hunc Hippocratis de solutione morbi non congeniti, hoc est non contracti à prima conformatione, se postea occasione aliqua prouenientis, nec tamen omnis, sed eius modò, qui grauidam mulierem quã grauida est, corripit.

30. Scio hoc loco visum iri quibusdam aliter fuisse vertendum, hoc modo: Sin autem quæ antè grauida erat, non repurgetur. Sed expende ô lector an hoc modo verba Hippocratis distingui debeant,

lib.

ἢν δὲ μὴ ἀποκαθαίρηται, ἐν τῇσι πρόσθεν ἡμέρῃσιν ἐν γαστρὶ ἔχουσα. Vel potius isto, ἢν δὲ μὴ ἀποκαθαίρηται ἐν τῇσι πρόσθεν ἡμέρῃσιν, ἐν γαστρὶ ἔχουσα. quo ego modo distinxi. Grauidam autem accipio quæ modò grauida erat, & nunc primùm vterum deposuit, etsi forte minus propriè.

31. Longè aliter scripsit Aristoteles lib. septimo de natura animalium: cuius verba adscribere satis erit, Purgationes (inquit) accedunt plurimis postquam conceperint, ad tempus quoddam, scilicet triginta dierum, maximè si concepta fœmina est: quadraginta, si mas. A partu etiam purgationes eodem dierum numero consequi volunt, quanquam non æquè ita diligenter in omnibus eueniunt. Hæc Aristot. De quibus non plura dicam, quòd nihil certi in his sit, nec constitui possit.

32. Quem vsum domui præbent fundamenta & parietes, idem certè homini est ab ossibus, præsertim maioribus, qualia sunt in tibijs & femoribus. Vt enim fundamentis tota domus sustinetur, sic illis humanum corpus innititur. Rursum vt parietes externas iniurias à domo arcēt, ita ossa quædā, cuiusmodi sunt caluariæ & pectoris os, atq; costæ omnes, partes suas tuētur. Alia verò nihil quidem horum, sed firmitatem tantùm quæ est ad actionē necessaria, membris conciliant, vt brachiorum. Alia verò alterius cuiusdam gratia facta, quorum hic catalogum adferre non est necesse. Satis enim est præcipuas magísque insignes eorum differentias recensuisse. Quorum quum talem vsum esse oporteat, certum est dura necessariò fieri debuisse. Durescunt autem tum quòd ex ficciore seminis portione constituta sint, tum quòd natiuus præterea calor omnia consultò sapientérq; agēs, ea præcipuè reficcet, prout cuique parti expedire intelligit. Nec verò quis mecum contendat, quod talem intellectū calori natiuo qui spiritum in se insitum habet, tribuam, quem cum Galeno existimo re vera cum natura eundem. Sed iam audies maiorem eiusdem sapiētiam. Nam vt domui quidem conuenit firmissimū solidissimúmq; fundamentum, súntque pauimenta tanto meliora, quanto trabibus constant solidioribus; non sic tamen expedit homini. Nam si ossa præter duritiem solida etiam essent, nimiam proculdubio grauitatem pondusque præ se ferrent, proinde & partes quæque & corpus vniuersum ægerrimè mouerentur, quod tamen multum sæpe & alacriter moueri necesse est. Quamobrem nullum ex memoratis ossibus verè solidum natura fabrefecit: namq; ex ipsis alia magnam cauitatem sinúmque possident, partim medullæ partimque aëris plenū, vt femur, tibiæ os, & humerus. Alia verò nullam quidem tam insignem habent cauitatem, sed cauernulas plurimas, spongiæ instar aut pumicis, medulla etiā aut alio quouis refertas, inter quæ sunt verticis ossa, vertebræ, pectoris calcisque os, & ipsum sacrum. Et hæc omnia non vno modo natura condidit, sed vario, prout vnicuique magis minúsue leue esse expedit, atque item robore & duritia pollere. His quidē de causis omnia ossa cauitatē adepta sunt, exceptis paucis paruisque, quę planè solida certo naturæ cōsilio facta sunt, cuiusmodi sunt nasi & digitorum ossa. Sed interim cauitatē illam inanem esse natura non patitur, sed eam magna ex parte medulla replet, quæ proximum est ipsorum ossium nutrimentum, illic vt in penu quodam reconditum. Eam hoc loco ex pinguissima sanguinis portione fieri dicit Hippocrates. Nam & libro de genitura dicebat ipse semen ex pinguissima parte sanguinis secedere, cuius quidem naturam, medullam par est imitari & referre, quòd & ipsa seminalis sit, & partis ex semine conditæ nutrimentum. Nec tamen semen aut medullam pinguedinem esse dicendū est, sed potius propter humiditatem viscíditatémque, &, quo præditæ sunt, colorem album, pinguia quodammodo videri, sed præsertim medullam, quæ & ab ossibus natura sua frigidis, & quod longè absit à carne, frigiditatem plurimam contraxit.

33. Cōpositis iam partibus omnibus quibus homo constat, atque distinctis, quātū hoc discrimen est authore Galeno, vt vel gubernent, vel gubernentur, vel partim gubernent, & partim etiam gubernentur, vel nec aliarum gubernationi præsint, nec ab alijs gubernentur, propterea quòd à natura insitas vires habeant quibus ipsæ per se reguntur: addit iam hoc loco Hippocrates vnguium & pilorum generationem, qui nec quicquam in corpore gubernāt, nec similiter gubernantur, non quòd, vt illæ de quibus modò dixi, ingenitam quandam facultatem habeāt, vt nullam ab alijs partibus mutuare oporteat, sed quod nec talē vllam habeant, nec ab alijs accipiāt. nullā enim (inquit Galenus) habent gubernationem, sed ortum tantummodo, eámque ob causā inter corporis partes non enumerantur. Nulla enim eorum propria actio est, vt qui facultate careant, à qua omnis actio primariò proficiscitur. Vsum tamen illi aliquem atque vtilitatē adferūt. nā vnguibus extremi digiti firmiores sunt, & melius apprehēdunt: éstque pilorū tū qui sunt in superciliis, tum qui in capite, satis euidens vsus: attamen vtilitas vt actionem quidem iuuat, sic eam per se non edit. Ergo vngues pilique tantummodo generantur. Est autem vnguium generatio eiusmodi. Digitorum nerui, ligamenta, tendines, arteriæ, venæ, & si quid solidi præterea est in illis, ex suo nutrimento excrementum etiam crassius & magis quàm carnosis è partibus terrenum relinquunt, quod non digeritur quidem in aërem, propter crassitiem, sed tamen vi expultrice propellitur in vnguium sedes, illícque magis resiccatum, magnam duritiem & soliditatem comparat. Quòd autem vnguium materia excrementum sit, nec, vt aliqui crediderunt, tendines vel etiam nerui per totos digitos dispersi, tandem in vnum coëuntes, vnguium substantiā constituant, patet ex eo maximè, quod vngues non sentiant, quos tamen necessario sentire oporteret, si ex ipsā tendinū neruorúmque substantia constarent. Sentiūt enim & tendines, licet minus quàm nerui. Ad hæc fidem huic rei facit, quòd digitorum ossa, vt scripsit Galenus, planè solida sint, nec medullam contineant, ea scilicet absumpta in vngues. Quare quum ex solidarum partium recrementis vngues fiant, si ex venis tantùm intelligamus, falsum erit. nam ex solidissimis corporibus maximè solida sunt excrementa, qualia oportet esse ex quibus vngues gignuntur. Sin præter venas vasa omnia, inter quæ & nerui facilè numerari possunt, intelligamus, sermo erit verissimus, eorum recrementis in digitos extremos desinentibus, vngues generari. Et hanc fuisse Hippocratis mentem, sequentia declarant: ait enim, Porro vt digiti ossibus venis neruísq; densis & paruis constant, sic ex ipsis vngues densi & tenues nascuntur. vt dubitandum non sit breuitatis gratia venas tantùm nominasse, & reliqua nihilominus

intellexisse. Pilorum generationis idem modus est qui & vnguium. Generantur enim ex crassis & fuliginosis vaporibus, qui dum per angustos cutis meatus à calore foras propelluntur, illis inhærent tandem, vt facilè medio itinere siccari vtique possint, & pilus fieri. Mox verò alius similiter è profundo suscitatus à calore pellitur, qui in priorem meatibus adhuc hærentem impingit, & illum, vt clauus clauum, trudit. rursus alius succedunt. sic fit pilus maior, crassus aut exilis, passus aut crispus, niger, aut alio colore prædictus, prout calor, humor, & viæ se habent. Hæc enim tria ad generationem pilorum concurrunt: ac vt varia esse possunt, sic varij ex illis pili prodeunt. In calore quidē differentia hæc est. Imbecillus nullum pilum facit, quippe qui materiam ex qua pili ortū habent, siccare non possit, nec cutem similiter cui inhęrere debent. Mediocris siccat quidem, pilúmque tenuem & passum producit. Magnus resiccat vehementer, & efficit duriorem. Ab humore autem pituitoso albus est, à bilioso flauus, à melancholico niger prodit. Quod ad cutem pertinet per quam is humor educitur, siccam illam esse decet & raram. Siccam quidem, propterea quòd viæ per quas humor ille fuliginosus exit, in molliore & humidiore cute, vt ait Galenus, non perseuerāt, sed, veluti in recenti caseo, foramina quæ in ipsa fiunt, abscedente humore rursus coalescant. Raram verò, quoniam si desint meatus illi, pilus produci non poterit. Rara enim cutis dicitur, quæ multis scatet foraminibus, quo modo & punicem rarum dicimus. Etiamsi fortè non videatur necessarium ad pilorum ortū cum raritate coniunctam esse cutis siccitatem. Nam quemadmodum per recentem caseum aut ceram præmollem si transmittatur acus longissima, poterit quidem illa penetrare, nec tamen caseus, quà foratus est, coalescere, propterea quòd acus solida sit: sic per cutem humidam si transeat perpetuus humor crassus & fuliginosus, pilum quidem generabit, nec poterit cutis interea coire, quoniam illi subinde nouus humor accedat & agglutinetur, qui cutem coniungi vetat. Verum vt nimia siccitas inepta est creandis pilis, quòd parum habeant recrementi, quo & fieri & ali pilus possit, sic nimia humiditas non conuenit, quòd citissimè effluat, nec diutius in meatibus perseueret. Si ad hæc quæ diximus, attentè quis aduertat, reperiet certas causas, cur quibusdam partibus pili nascantur, alijs nulli sint, aliquibus, vt supercilijs & palpebris, sint quidem, sed eundem semper modum seruent: de quibus hoc loco sigillatim dicere, minus longum esset.

35. Ἐπιδερμὶς propriè cuticulam significat, hoc est tenuem admodum cutem & prorsus exanguem, quæ cuti quam græci δέρμα dicunt, obducitur & supernascitur. Hic autem non pro cuticula tantùm, sed etiam sub ea cutem ipsam comprehendit Hippocrates, in qua potius quàm ἐν τῇ ἐπιδερμίδι, pilorum radices sitæ sunt. Quòd autem eam dicit rarissimam esse oportere, sic est accipiendum, vt non simul sit mollis & præhumida, sed siccior, ita tamen, vt abundè suppetat humor ad pilorum generationem & incrementum. Verùm quæ hic dicuntur de raritate cutis, & quòd postea in mento & pube rarescat quum homo semen genitale habere cœperit, dubito plurimum an sint Hippocrate digna. Nemo enim est qui dubitet cutem pueris vt mollissimam, sic rarissimam esse, eámq; ob causam puerorum corpora maximè difflari; propterq; cutis nimiam raritatem nullum pilum producere, nisi locis quæ natura paulò sicciora sunt, vt in capite, palpebris & supercilijs. Illi nāq; nobiscum nascūtur, propterea quòd cutis capitis siccior fit, atque palpebrarum superciliorúmque pili in siccam duram & chartilaginosam cutem inserti sint. Ætatis verò progressu magis atque magis cū cutis tum solidæ partes omnes resiccantur, ob ídque illæ quæ in pueris propter humiditatem nimiam & raritatem ineptæ erant creandis pilis, pubescentibus sicciores effectæ, pilis scatent pluribus, initio quidem tenuioribus mollioribúsque, postea verò ad portionem siccescentis corporis crassioribus & durioribus. Sed tu ista ô lector tecū expendito, & videto Aristotelem & Alexandrum Aphrodiseum in problematis. Quærit enim Aristoteles sect. 4. problematū, Cur homo vbi concumbere posse incipit, tunc pubescit: adfértque optimam, vt mihi videtur, rationem, hoc, inquit, ita euenit, quia quæ semen effundunt, sicciora fiūt & laxiora: quibus de causis pilus oritur. quod inde sanè patet. pilus enim neque cicatricibus, neque pueris, neque mulieribus exit, cum scilicet cicatrices spisso contextu non raro inducantur, pueri autem mulierésque corpore humido sunt, non sicco. Quæ quidem ratio satis cum Hippocrate hoc loco consentit.

36. Pilorum ortus causam paulò antè attulimus: ex quo de contrarijs causis iudicare licet, illis pilorum ortum impediri, vel etiam iam natos decidere. Itaque si pars corporis sicca, nec tamen omni humore destituta, aptissima fit generādis pilis, procul dubio quæ siccissima est, & nihil humoris continet, tum quæ pręhumida est, pilis redundare non poterunt. Nec est tantùm moderata illa siccitas necessaria, sed & corporis calor, quo fuliginem illam fieri oportet. Sunt autem spadones temperamento frigidi, vt qui testes, alterum caloris fontem, perdidere, de quibus scholio 12. in librum de Genitura, ex Galeno diximus: eámque ob causam pluribus excrementis toto corpore scatent, quæ in alijs calore in ambientem digeruntur, sed humidis tamen & frigidis, non, vt decebat, fuliginosis. Namque hanc causam cur spadones pilis careant, & Aristoteles & Alexander in problematis statuêre, locorum exemplo, quæ nec præhumida, nec præsicca saxosáque herbas edere valent. Eadem verò & mulieribus ratio conueniet, propter natiuam scilicet earum frigiditatem humiditatémq; nulla corporis parte gigni pilos, nisi quà siccissimum secundum naturam est, sed eos etiam exiles & inualidos. Verùm hîc constanter Hippocrates densitatem cutis incusat: nec multum ab eo aliena scribere videtur Alexander Aphrodiseus problemate quinto libri primi, nempe mulieres ob id carere pilis, quòd propter frigiditatem temperamenti, foramina sui corporis spissiora habeant, atque coarctiora. Vis enim frigoris contrahere constiparéque aptissima est: eámque ob causam exitum pilis denegari. Porrò quod ait Hippocrates spadonibus non recludi meatus seminis, videtur & ipse Aristoteles sensisse, scribens problemate 27. sect. 4. spadonibus semen in sedem confluere, quia meatus illis obcæcati sunt qui ad penem tendunt. Quæ omnia an vera sint, diligentissimè prius expendendum censeo, quàm temerè quicquam de re tam occulta pronunciandum.

37. Visum

37. Visum est mihi græcè legendum esse σώματι, non δέρματι, quamuis fortè δέρματι possit tolerari.

38. Id dixit Hippocrates libello de genitura, ex quo apparet eundem esse huius libri qui & illius authorem.

39. Multis de causis capilli profluere possunt, vt in alopecia & ophiasi. sed hæ omnes præter naturã sunt. Caluitium autem dicitur, quum caluariæ pili propter temperamenti siccitatem decidunt. Fit enim cute admodum siccata, & arefacta intantum, vt nihil ex ea ob natiuæ humiditatis penuriã nasci possit. Dixi natiuæ, quòd senes, qui propè soli calui sunt, multa humiditate externa scateant, natiuam autem perdiderint: quibus caluitium accidere non debuisset, si aliquid excrementitius humor ad pilorum ortum conferret. Nec verò interest siccitati coniunctáne sit caliditas, an frigiditas. siquidem non senes modo, sed etiam adolescentes quamplurimos canos videmus, & in ea maximè parte quæ ad frontem spectat, quòd illic cutis nudo ferè ossi incumbat, proindéque omniũ corporis partium siccissima sit. Quæ cum ita se habeant, vide num hoc loco Hippocrates, aut quisquis istius libelli author est, per φλεγματικωτέρους, homines calidiore temperamento præditos intelligat, & φλέγματος nomine humorem retorridum, à verbo φλέγειν quod vrere significat. Quòd si per φλέγμα pituitam intelligamus, eámque in cutem delatam, capillorum radices adurere: iam caluitium eiusmodi non erit naturale, sed omninò præter naturam. Atqui caluitium, vt antea definiebamus, affectio tantùm est, non etiam morbus. Sic autem morbus erit, si pituita in cutem decumbens, illic putrescat, & calore per putredinẽ concepto, capillorum radices adurat. Verùm & aliter à pituita decidere possunt capilli, vt scribit Aristoteles sect. 4. problem. & caluitium fieri, nimirum refrigerata cute. Ita enim efficitur, vt subiecta caro alimentum concoquere non possit. cum autem pili alimento caruerint, defluant necesse est.

40. Diximus caluitium fieri propter nimiam cutis siccitatem: at verò spadones temperamento sunt frigidiore & humidiore, eámq; ob causam nõ deest capillis alimentum: proinde non caluescũt, vti nec mulieres nec pueri. Cuius tamẽ rei causam Aristoteles ad cerebri magnitudinẽ retulit, quam sanè illis contingere scribit, quia rem veneream non agunt, atque idcirco boues quoque castratos cornua gerere maiora.

41. Canities contrarias caluitio causas habere videtur. Hoc enim diximus à caliditate & siccitate immodica prouenire, illa verò frigido humidóq; oritur. Sed non sic habet. Est enim caluitio potius contrarium capillitium, non canities, vt quæ potiùs capillitij differentia sit, neque illa qualitatum cõtrarietas vnius est & eiusmodẽ subiecti. Namq; in caluitio cutis sicca est, in canitie verò humor ipse humidus est, non cutis. Nam & canis hominibus cutẽ siccam esse oportet, si modò capillos firmiter continere debeat. Quamobrem caluorum canorúmque cutis non nisi secundum magis & minus differt. illi enim siccissimam, hi verò minus siccam habent, quomodo & omnes capillis præditi. Itaque quod à philosophis omnibus dictũ est frigido humidóque constare canitiem, non est de ipsa cute cui hærent capilli, sed de excremẽto quo gignuntur atque aluntur, intelligendum. Est enim id magis pituitosum, & propterea candidius. Qua de causa & spadones & mulieres, & qui ætate prouectiore sunt, atque vt vno verbo dicamus, quicunque frigidius humidiúsque habent vel totius corporis, vel certæ cuiusdam particulæ temperamentum, citò & facilè canescunt. Siquidem hi omnes pituita plurima redundant: quæ cùm per densam cutem imbecillius propellitur, inque ea diutius moram trahit, tandẽ resiccatur, ita tamen, natiuum vt colorem retineat. Ac quemadmodũ illa concolores sibi pilos producit, sic etiam bilis flaua flauos, atra atros generat, ac coloris præterea mixti, prout humores inter se permiscentur. eámque ob causam nonnunquam etiam ad colorem penè auri vergunt, videlicet vbi se cum pituita bilis vitellina permiscuit.

42. De primo infantis motu sic ab Auicenna scriptum est: Si tempori quo formationem fœtus accepit, bis tantum temporis spatium addideris, fœtus ipse mouetur. Quamobrem si mas triginta diebus, vt antè dixit Hippocrates, hoc est mense vno formatur, mouebitur vtique diebus sexaginta post trigesimum, hoc est die nonagesimo, mense scilicet tertio. Similiter quum fœminam dixerit diebus quadraginta duobus conformari, si plures duplo dies his accedant, hoc est alij octoginta quatuor, tunc se mouere fœmina incipiet, quarto nimirum mense, & diebus sex. Sed hoc tamen loco Hippocrates sex istos dies omisit, quoniam non tam certò præscriptus sit hic dierum munerus, quin aliquando euariet. Vt enim de formatione loquens, dicebat temporum illa spatia non esse necessariò definita, sed paulo maioribus minoribúsue formationem fœtus accidere: sic est etiam de motionis tempore existimandum, atque ad illius portionem, istud quoque varium esse oportere. Quare vt nihil certi de formatione constitui potest, ita nec de motu quando primum incipiat: quódque ab Auicenna scriptum retulimus, id experientia magis quàm ratione ab eo est cognitum atque proditum. Attamen certa adduci causa potest, cur non simul atque infans formatus est, etiam moueri possit. Motus enim, actio cerebri est, quod postremum, vt inquit Galenus, inter principes partes ex humidiore seminis portione conficitur, & proinde vltimum vim suam agendo exercet: eóque etiam serius mouetur, quo ad motum maior neruorum durities quàm ad sensum necessaria sit, quæ non protinus, sed longo temporis spatio comparatur.

43. Cuiusmodi ea lactis nascentis nota sit, scriptum est ab Aristotele lib. 7. de natura animalium, his verbis: ἐπισημαίνει δὲ τὸ πρῶτον μικρόν τε καὶ ἀραχνιῶδες τὸ γάλα ἐν τοῖς μαστοῖς. hoc est, eius autem nota inter initia exiguo quodam & araneæ propemodũ specie apparet in mammis. Hic tamen Hippocrates multo euidentiores & à naturã propius petitas causas assignat, nempe mammarum & papillarum extuberantiam redundante in illis lacte, non tamen copia tanta vt profluat, maximè per initia. Nam procedente tempore, vt circa sextum septimúmque mensem, quamplurimis profluit: atque illis etiam citius, quæ sunt pleniores, & copiosum sanguinẽ mẽstruũ excernere solebãt. Is enim propter sui multitudinẽ nec absumptus in totũ à fœtu, nec quòd possit vtero venisq; cõtineri, magna ex parte in mammas regurgitat, tum necessariò, tũ certa etiã naturæ prouidentia. Quem in vsum permultæ venarũ propagines in mamillas inseruntur. Nam & interna quæ sub axillam fertur vena, & externa quæ super humeros repit, atque

ipſa adeò caua vena antequã extra thoracẽ abeat, ramos aliquot tum in earũ corpus, tum in cutem emittunt: qui & magis deſcendentes, cum venis vteri paulo ſupra vterum concurrunt & congrediuntur: ex quo tam magnus eſt vteri cum mammis conſenſus, vt aliarum in corpore toto particularum maior non eſſe videatur. Per eas venas vbi ſanguis intra mammas receptus eſt, is facile vi mammarum natiua, quã glandulæ earum ſubſtantiã conſtituẽtes obtinẽt, in albũ è rubro vertitur, & lactis naturã accipit atque nomen, non diſſimili modo, quo idẽ facultate teſtiũ peculiari in ſemen transmutatur. Nã & teſtes glanduloſi ſunt, inéſtq; ea virtus glandulis omnibus, quæ multæ quidem ſunt in corpore animalium, vt quẽ continent humorem, candidus ſit, non quòd candidus in eas venerit, ſed quòd cãdorem à peculiari glandularũ facultate acceperit. Quicquid enim agit, conatur ſemper id ſibi in quod agit, aſſimilare. qua de cauſa non modò lac candidum eſt, ſed etiam ſanguine ex quo prodijt, frigidius, ita tamen vt ſuo in fonte ſatis retineat caloris, nec difficulter propterea cõcoquatur. Facillime namq; tranſire poteſt in ſanguinem, quoniam è ſanguine factum eſt, & ferè nihil eſt aliud quàm ſanguis albefactus. Sic quidẽ ſe habet lactis generatio. Quamobrem quod hic ſcribitur, vel in ipſo Hippocrate non probauerim, compreſſu vteri pinguedinem exprimi, & in carnem reſudare. Hoc enim idioticum magis eſt, & plebeijs rudibúſque docendis accommodatũ exẽplum. Namque aliter viſum eſſe Hippocrati vel ex hoc Aphoriſmo perſpicuum eſt, Si mulier quæ neq; grauida eſt, neq; peperit, lac habet, huic mẽſtrua defecerunt. quo ſatis euidẽter innuit, ſanguine retẽto & in mammas cõfluente lac in eiuſmodi muliere gigni abſq; vllo cõpreſſu, quũ nõ grauidã eſſe, nec peperiſſe ſtatuat. Multũ tamẽ in lacte pinguedinis contineri certum eſt, & clarè apparet ex butyro quod fit è lacte animalium: omnéſque in hoc philoſophi conuenerũt, triplici lac omne ſubſtantia conſtitui, ſeroſa, pingui, & caſeoſa. Qua de cauſa quod hoc loco dicitur pinguedine lac cõſtare, verum quidem eſt: ratio verò modúſque quo id fiat, planè, vt mihi certè videtur, popularis potius quàm philoſophicus.

44. Magnum eſſe mammis cum vtero per venas conſortiũ, ſuperiore ſcholio diximus, & permulta teſtantur. In primis, quòd ſuppreſſis menſtruis, in muliere etiam non grauida mammæ ſanguine repleantur, & lacte abundent. Deinde verò, quod ſi menſtrua nimium profluant, non poſſis melius ea cohibere, quã ex præſcripto Hippocratis, appoſita ad mammas maxima cucurbitula. Sic enim plurimum per venas vtero mammíſq; communes reuellitur. Eſt verò & aliud iſtarũ cõmuniũ venarũ argumentũ certiſſimum, quod hoc loco ab Hippocrate ſcribitur, videlicet quòd ſicut ſanguis ab vtero ſurſum in mãmas, quò lac fieret, conſcẽdit, ſic rurſus lac in mãmis genitũ, in vterũ relabitur, atque vt poſtea ſcribit Hippo. in fœtus alimentũ cedit. Cui rei fidẽ faciunt purgationes quæ à partu accidunt mulieribus. Nam quòd vterus tunc vacuus ſit, & fœtu ſolutus, ſanguis ferè totus relicto vtero in mammas impetu magno fertur, adeò vt vterus à ſanguinis purgatione immunis ſit, mammæ contrà lacte diſtendantur. Cuius illæ copiam poſtea non ferentes, ipſum partim per papillam excernunt, partim in vterũ dimittunt, adeò vt per ipſum ſanguinis loco vis ingens lactis vacuetur, maximè ſi quis frigida, vt fieri ſolet in puerperis quæ nutrices eſſe nolunt, atq; repercutientia medicamenta mammis admouerit. quod proculdubio non fieret, niſi mammarum vteríque venæ ſecum coirent, & ab altero in alterum per eaſdem venas tanquam vias tranſiretur.

45. Fortè non venerem, ſed ſemen dicendũ erat. Videtur enim hoc dictum eſſe ex ſimili, hunc in modum: Sicut exuctis mammis venæ earum fiunt latiores, atque ob id pinguiſſimum illũ humorem magis attrahunt ex quo lac conficitur: ita ex frequenti coitu venæ vaſáq; alia ſpermatica dilatata ſemen magis prouocant atq; eliciunt. Quare poteſt videri poſitum hoc loco τὴν λαγνείην, quam nos venerem reddidimus, ἀντὶ τῆς γονῆς, hoc eſt pro ſemine, quod in re venerea mittitur.

46. Fuit is philoſophorum omnium conſenſus, fœtum initiò animam tantùm habere vegetatiuã, plantarum more, eámque ob cauſam ex principibus partibus iecur primùm conformari. Atq; etiã Galenus ipſe ſcribit initio lib. 1. de facultatibus naturalibus, auctionẽ nutritiorémque & alias etiã his adiunctas facultates hominibus eſſe cũ plantis communes. Quamobrem mirũ videri non debet ſi hoc loco Hippocrates tam multa de plantis dicat. nam & Galenus tum libris de ſemine, tum libello de formatione fœtus, fœtum plantis arboribúſque ſæpe comparauit, atque iſtam ſimilitudinem elegantiſſime eſt perſequutus, ſed multo compendioſius. nam hic per multa ὑπερβατῶς & preter rem ab Hippocrate dicuntur.

47. Hippocrates initio huius libelli idem ſcripſit de genitura patentis vtriuſque manente in vtero mulieris, nẽpe ſpiritu tum ſuo tum matris diſflari, adeò vt ſpiritus ſemen ipſum diuidat, perque eius medium feratur, & viam ſibi aperiat, & præterea ſanguinem à matre prodire in vterum, quo genitura nutriatur, & incrementum capeſſit: quę ſatis cum eo quod de plantis hoc loco dicitur, conueniunt.

48. Quemadmodũ ſemen totũ euaneſcit & abſumitur in plantam, ſic vniuerſa genitura in fœtũ, vt nihil eius poſtea ſupereſſe videatur. ac rurſum vt cortex ſolus è ſemine remanet, nec arboris è ſemine naſcentis pars eſt: ſic tota genitura in fœtum cecidit, eúmque conſtituit, exceptà parte quadam ipſius exigua ex qua ſecundæ fiunt, quæ ſanè conſtituti fœtus pars non ſunt, & cortici proportione reſpondent. inuoluunt enim genituram, vt & cortex ſemen. Sed & quæ ſequuntur, ſimilia ſunt. Nã quemadmodũ ex folijs nonnulla abeunt in ramos, ſic infans in membra digeritur atque articulatur, ſúntque fœtui membra, ramorum inſtar: habétq; vmbilicus radicis ſpeciem.

49. Pinguis) πιειρὰ, hoc eſt λιπαρὰ, εὐδαίμων, πλουσίη. Dixi pinguis. nam ex pinguiori humorum portione Hippocrates, libello de genitura, atque etiam valentiori, ſcripſit ſemen ſecedere, cum quo locus iſte conuenit etiam in arboribus.

50. Φυτευτήριον, vt explicat Galenus ἐν τῇ τῶν γλωττῶν ἐξηγήσει, ſignificat τὸ ἐς τὴν γῆν φυτευόμενον ξύλον. Latinis ſeminarium, plantarium & viuiradix dicitur. Verùm omnia quæ de his dicuntur, ἐκ περιουσίου καὶ παρέργου dicta ſunt.

51. Satis leuiter anſam arripuiſſe videtur Hippocrates de ſuperiore & inferiore terra, atque earum frigore vel calore dicendi, maximè quum ad pueri naturam nihil pertineant, ſatíſque eſſe videbatur, vndè & ſimpliciter dicere terram inferiorem

calere per hyemem, & superiorem frigere, & contrà per æstatem terræ superiora calere, inferiora verò frigida esse: eámque ob causam supra & infra arborum capere incrementum. Est enim ex aliis libris petenda demonstratio. Verùm quod dicere Hippocrati placuit, id explicare & docere quæ de eo philosophorum fuerint sententiæ, non grauabor. Contrariorum ea pugnantia est, vt simul eodem in loco summa esse nequeant. Qua de causa si infimam aëris regionem frigiditas occupet, calor ab ea necessario exulabit, & se imis terræ visceribus, veluti frigoris tyrannidem fugiens, continebit, nec caput exeret quamdiu circumfuso frigore cohibebitur: erúntque propterea terræ inferiora calida: verùm vbi paulatim vi & calore solis frigiditas imminui cœperit, tunc calor vires colligit, emergit, & tandem pulsa victáque frigiditate, rerum potitur, & aërem nostrum excalfacit: contrà verò frigiditas refugit, partim in terræ intima, partim in mediam aëris regionem, illícque dominatur, & cum calore etiamnum dimicat: nam & belli fragor tonitru auditur. Horum verò omnium certissima causa est, quæ dicitur philosophis ἀντιπερίστασις, hoc est contrariorum corporum circunstantia, siue cohibitio & compressio vndique circunfusa, à qua non modo in vniuerso, verùm etiam in homine insignes mutationes existunt. Siquidem quòd ventres hyeme calidiores sint, quòd æstate minus calidi, quòd aquæ frigidæ perfusio calorem in corpore maiorem excitet, aliaque eiusmodi permulta τῇ ἀντιπεριστάσει feruntur accepta, non minus, quàm quòd hyeme inferior terra caleat frigente superiore, contrà autem per æstatem calente superiore inferior frigida sit. Cæterum cur istam ob causam Hippocrates scribat arbores tam supra quàm infra augeri, dicendum videtur. Quæcumque augentur, nutriri quoque necesse est, atque vt nutriantur, trahere ad se alimentum. Vtrumque autem calore perficitur, vt qui sit omnium operum naturalium author. Quamobrem arbores per hyemem quòd frigore multum afficiantur, & frondes inuitæ deponunt, nec in maiorem crescunt magnitudinem: verùm vbi calor frigore fugato renouatur, tunc & flores & folia prodeunt, & virgultis ramísque luxuriant, quæ sunt certa nutrimenti incrementíque indicia. Contrà verò tum temporis infernæ arborum partes afficiuntur. Augeri enim non possunt, satísque habent si vel tenuiter æstate victitent & nutriantur. Trahunt enim omne alimentum supernæ partes, & inferioribus quasi per vim eripiunt. Sed vt hyeme arborum superiora languent, & calore destituta non multum absunt à mortuis, sic radices opiparè & abundanter aluntur, atque plurimum proinde incrementi capiunt. Itaque illa de qua diximus ἀντιπερίστασις, causa proculdubio est cur vicissim modò supernæ, modo infimæ arborum partes augeantur. Id quod etiam Theophrasto visum est in primo de causis plantarum, de incremento arborum loquenti. Sic enim scribit, πιθανὸς δ' καὶ ταύτῃ δόξειεν ὁ λόγος, ὅτι τὰ μὲν ἄνω κωλύεται διὰ τὸν περιξ ἀέρα ψυχρὸν ὄντα: τὰ δ' κατωστεγαζόμενα τῇ γῇ, καὶ ἅμα συγκατακλειόμενα ὑπὸ τοῦ θερμοῦ διὰ τὴν ἀντιπερίστασιν, ἔπειτε ὑγρότητι καὶ τροφὴν προσαύξεται. πάντα γὰρ αὐτοῖς ὑπάρχει δι' ὧν ἡ αὔξησις καὶ ἡ γένεσις. Id est, probabilis hæc ratio vel hinc videri potest. partes enim supernæ aëre frigido circunfuso impediuntur, infernæ autem obrutæ & obsessæ vndique terra, atque simul suffervefactæ calore qui fugatus iniuria frigoris se ad ima recepit, atque etiam humoris alimentíque copia refertæ, facilè augescere possunt. Nihil enim his deest quod auctionem generationémque facere valeat. Verum præstat hæc apud Theophrastum legere, qui hac de re copiose elegantérque illo libro differit.

52. Legitur in Aldino & Germano codice ἠνεναγμένην sed nullo, vt mihi videtur, sensu. Est enim participium hoc ἄσημον. Itaque cum multorum, tum maximè Iacobi Tusani doctissimi viri iudicio, pro eo restitui ἠναγκασμένην à quo facile aliud deprauari potuit. significat autem coactum, à verbo ἀναγκάζω, quod videtur sententiæ Hippocrat. optimè conuenire. coactum enim raro opponit. Sunt autem coacta omnia, densa.

53. Eadem illa ἀντιπερίστασις de qua diximus, causa est cur quemadmodum terræ infera, sic & ima aqua per hyemem calida sit. Fugatur enim, & illuc etiam se recipit calor, iniuria frigoris circunfusi.

54 Hactenus omnes Hippocratis opinionem de situ fœtus in vtero sequuti sunt, nempe eum totum sic contrahi, vt pedibus nates, manibus genua contingat, ipsique insuper oculi vtrinque manuum pollicibus incumbant: & esse quidem situm hunc tam fœminæ quàm masculo communem. Sed masculus hoc habet cum fœmina discriminis, quòd ille anteriore corporis parte in matris suæ abdomen versus sit, posteriore autem matris dorso innitatur, hæc verò aduersam habeat posituram. Quod proculdubio in partu apparet manifestò, qui quum instat, posteaquam inuersus infans est, masculum quidem facie in matris suæ spinam podicémque obuersa, fœminam verò contrario modo solet vt plurimum proferre & exhibere videndam. Sed prodiit tandem aliquis qui infantis situm eiusmodi esse in vtero negaret, contra Hippocratis atque Auicennæ sententiam, ductus hac sola ratione, quam media figura sola doloris expers sit, aliæ autem omnes laboris molestiæque plenæ. quod est certè verissimum, & à Galeno dictum libro de motu musculorum. Sed perpendendum primum censeo, sit ne his quem statuit Hippocrates, situs extremus, an medius, aut non longè distans à medio. deinde an sit fœtui laboriosus & molestus. postremò, vtrum magis expedit hoc modo quo scribit Hippocrates, vel quem ipse depingit, collocatum esse. Equidem medium esse existimo, cuius quum multæ sint inter duos extremos situs differentiæ, si non exactè medius est inter summam extensionem, summúmque flexum, attamen ita medius est, vt fœtui dolorem non pariat, qui fortè tamen in iuuene vel etiam puero dolore non vacaret. Est enim fœtus qui vtero geritur, admodum mollis & tenellus, atq; in omnem partem ductilis flexilísq;: eámq; ob causam, vt detur etiam posituram hanc non esse exquisitè mediam, naturæ libuit hoc modo puerum collocare, quòd præter eius ἀνωδυνίαν, mater quoq; hoc modo facilius multo vterum ferat. Sic enim vt diximus, conuolutus, vt ventris quidem maiorem tumorem facit, sic non tam altè assurgit, non tam premit ventriculum & diaphragma, nec præpedita respiratione suffocationes excitat: quas tamen grauidæ mu-

lieres malis etiam istis non obnoxiæ, sentire se dicunt quoties sursum infantulus mouetur. Præterea ex illo situ quem Hippocrates fœtui assignat, accedit etiam alia vtilitas authore Auicenna, quod sic facilius instante partu fœtus inuertatur, & in caput ferri possit. Cæterùm de membranis quibus hoc loco scribit Hippocrates fœtum sustineri, dictum à nobis est aliquot antè scholiis.

55. Ὑστάτης, quod extimum verti, propriè postremum significat: sed membrana quæ est à fœtu postrema, eadem quoque est extima: appellatur autem græcis χορίον peculiari nomine, cui apud latinos nullum respondet: vt antè diximus.

56. Naturalis partus hæc vna ratio est, scilicet in caput nasci: cuius optimam causam videtur Hippocrates adduxisse, partium quæ sunt supra vmbilicum, grauitatē: quam tamen non opportet tantā esse putare, vt satis ea per se sit ad inuertendum fœtum (nam toto quo vterus geritur tempore, fœtū in caput propendêre oporteret) nisi insuper infantis matrísq; motus accedat, qui diuina quadā prouidentia datus est. Sic enim natura prouidit, vt capite primum infans prodiret, quò magnis molestiis periculísque puerperas subleuaret: quæ vitare proculdubio non possent, si vitio aliquo infans aliter, puta in ventrem, in latus, inque pedes exitum affectaret. Nam quia fieri non potest vt infans pedes manúsque ita coniungat, & reliquo corpori applicet, vt nusquam vel in hanc vel in illam partem diducantur, eam ob causam qui sic prodeunt, tum matri ingenteis cruciatus excitant, tum seipsos in maxima pericula coniiciunt, ne vel mutilentur, vel parte aliqua contorqueantur, vel frangantur, vel etiam adhibente operam suam obstetrice, dilacerentur. Proinde qui sic nascūtur, eos Latini Agrippas ab ægro partu appellarunt. His verò omnibus periculis vacat, qui naturali modo nascitur: in quo caput primùm se exerens, quia orbiculare est, minori cum dolore os matricis, totúmque ipsius collum, recludit & dilatat, viámque reliquo corpori parat faciliorem.

57. Fœtus, inquit Aristoteles duobus modis corrumpitur, effluxione, & abortu. Effluxiones vocantur, quæ intra septimum diem corruptiones incidunt: abortiones autem, quæ intra quadragesimum. Verùm non hæc tantum, sed omnes etiam quæ ante legitimum pariendi tempus adueniunt, abortus dicuntur. Est autem omnis abortus communis vna causa, vteri offensio. Offenduntur autem vteri tripliciter authore Galeno, mole nimia, pondere, aut morsu. Moles est vbi amplius distendi vterus non tolerat: quod vel vteri durioris, scirrhosi, & sanguine redundantis vitio, vel propter fœtus nimiam magnitudinem accidit. Pondus verò, quum supra vires vteri est quod continet. Id autem fit aut ipsius vteri siue natiua, siue ex aliqua intemperie morbóque contracta imbecillitate, aut fœtus magnitudine, aut eiusmodi infirmitate. Fœtus enim quo est robustior, eò sese magis erigit & subleuat. quo verò debilior est, eò quoq; grauior sentitur, cadauerum omnium more, quæ tantò sunt viuentibus spiritúmque trahentibus grauiora, quantum animatum ab inanimato distat. Qua de causa profluuia omnia sanguinis in grauidis, siue per nares, siue per vterum, siue per hæmorrhoidas contingant, siue sectione venæ accersantur, quoniam alimento infantem destituunt, reddúntque imbecilliorem, ad hanc causam referri possunt. At verò morsus accidit vbi vel humores qui prius in membranis continebantur, his ruptis in ipsum vterum sunt effusi: vel etiam totus partus corruptus & putris, ac in noxiam saniem dissolutus, vteri tunicam eius occasione irritat & mordet, vel etiam membranarum aliqua corrupta. Fit verò quandoque etiam à medicamentis abortum prouocantibus, vel fœtum ipsum perimentibus. Hæ quidem sunt summæ abortionum omnium causæ, atque ad eas omnes tam quæ internæ sunt, quàm quæ exterius accidere possunt, facile reuocantur.

58. Hoc mihi videtur dicere Hippocrates: Si menstrua semel vtero hæserint, diúque in eo perseuerarint, alia quæ sequentibus mensibus profluere debent, etiam in vterum impingunt, atque in vtero modò flatus, modò calorem solum excitant. Flatus quidem, si debilis eorum calor est: calorem verò tantùm, si vehemens. Flatus quippe calore vehementi resoluuntur.

59. Partus, actio est partim quidem vteri, partim verò ipsius fœtus. Vteri quidem, quoniam ille offensus grauitate iam multum adaucti fœtus, & excrementorum redundantia, atque ob eam causam distentus, vi propria expultrice fœtū in lucē eijcit. Fœtus verò, tum quod auctior, satis alimenti à matre non accipiat, tum quòd partionis tempore plus calidi natiui habens, magis quoque refrigerari postulet. Quamobrem quum non sufficiat spiritus maternus, quem illa per arterias subministrat, ad exitum concitatur. Id autem non vno certo statóque tempore contingit: nam multis septimo mense, plurimis nono vel decimo fœtus in lucem editur, cum tamen sint stata in aliis animalibus pariēdi tempora. Homo autem solus non vno, & incerto gignitur spatio. Cuius quidem varietatis causam aliqui ad vim imaginatiuam, quæ homini perquam varia est, retulere: alij ad motum fœtus primum qui fit in vtero: alij verò ad formationem, quæ infantibus quibusdam celerius, quibusdam tardius perficitur. Nam prout celerius vel tardius fœtus conformatus est, etiam tempestiuius aut serius mouetur: ac demum tempore bis tanto, à quo moueri cœpit, accedente, vt author est Auicenna, in lucem venit. Et de his quidem tribus mensibus, scilicet septimo, nono, & decimo, inter medicos omneis philosophosque conuenit: an verò aliis etiam mensibus nasci possint, magna est controuersia. De sexto quidem mense nemo vnquam scripsit visum à se fœtum, qui in illo natus, diu superstes vixerit. Siquidem illi omnes abortiui sunt, ac paulò pòst pereunt. De septimo nemo vnquam dubitauit quin frugifera in eo partio contingeret, Sempronij Corbulonísque exemplo, vti refert Plinius, vtriusque Consulis, quos Vestilia mater septimo mense genuit. De octauo melior authorum pars scripsit vitalem in eo fœtum non nasci, quamuis ab Aristotele scriptum aliter esse videatur. Eius autem verba non grauabor hîc adscribere, quæ libro 7. de natura animalium cap. 4. habent hunc in modum: Cum cætera animalia omnia singulari ac simplici modo partum suum perficiant, (vnum enim pariendi tempus statum omnibus est) homini vni multiplex datum est. Nam & septimo mense, & octauo, & nono parere potest, & (quod plurimum) decimo: nonnullæ etiam vndecimum tangunt. Fœtus qui maturius quàm septimo mense prodeat, nullo pacto vitalis est. qui septimo, vitalis hic quidem primus exit, sed magna ex parte infirmior.

Qui autē mense octauo nascuntur, viuere ac adolescere in terra Ægypto possunt, & quibusdam alijs locis vbi mulieres fertiliores sunt, multósque simul & ferunt & pariunt, etiamsi monstrosi sint. sed locis Græciæ multi intereunt, nec nisi perpauci seruantur: vnde fit vt si quis seruetur, non octauo mense natus existimetur, sed mulierem sui conceptus initium latuisse. Hæc Aristoteles: cui etiam Plinius fert testimonium, scribens Cæsoniam Caij principis coniugem Vestilia matre mense octauo natam fuisse. Quin & Cæcilius poëta vetus sic ait:

Insoléine mulier decimo mense parere?
Pol nono, etiam septimo, atque octauo.

Quod non inconsideratè Cæcilium scripsisse M. Varro vti credamus facit. Nam mense nonnunquam octauo editum esse partum, in lib. 14. rerum diuinarum scriptum reliquit. Præterea nono mense & decimo natos viuere nemo vnquam negauit, imò mensibus istis partiones sunt frequentissimę. Eámque ob rem Varro duabus Parcis ab his duobus mensibus inditum esse nomen prodidit. Parca enim, inquit, immutata vna littera, à partu nominata est. Sunt autem tres, Morta, nona, decima: quarum quidem prior sic dicta est, quòd qui octauo nascitur, non diu postea moriatur. posteriores autem duæ à partus tempestiui tempore nomen accepere. Nam & apud Virgilium legitur.

Matri longa decem tulerunt fastidia menses.

De vndecimo autem mense quæritur non inter Philosophos modò & medicos, verū etiam inter iuriscōsultos magna olim sub duobus Imperatoribus fuit dissensio. Siquidem partum in mensem vndecimum differri, & decimum excedere, planè hoc loco quem enarramus, Hippocrates inficiantur: Aristoteles verò, vt supra retulimus, nonnullæ, inquit, etiam vndecimum tangunt. Prætérea scriptum est ab Aulo Gellio, fœminam bonis atque honestis moribus, nec ambigua pudicitia, in vndecimo mense post mariti mortem peperisse, factúmque esse negotium propter rationem temporis, quasi marito mortuo postea concepisset, quoniam Decemuiri in decem mensibus gigni hominē, non in vndecimo scripsissent. Sed diuum Adrianum causa cognita decreuisse, in vndecimo quoque mense partum edi posse. Cui tamen decreto contrarium factum est aliud ab Imperatore Iustiniano, qui epistola quadam quæ in nouis ipsius constitutionibus habetur, scribit idem suis accidisse temporibus, natúmque mulieri filium anno post mariti mortem, nondum quidem confecto, sed affecto, sub finem videlicet vndecimi mensis. De quo quum apud eum quæstio esset instituta, pronunciauit partum illum non esse legitimum, nec dici posse ex defuncto viro susceptum, quoniam fœturam in tam longum tempus trahi posse non existimaret. Quinetiam de duodecimo dubitatio est. Nam quod omnes ferè negant ad eum vsque fœtum geri posse, visum fuisse Homero, summo non solum poëtæ, sed etiam philosopho, permulti dixere. Scripsit enim Neptunum dixisse puellæ à se recens compressæ:

χαῖρε γυνὴ φιλότητι, περιπλομένου δ' ἐνιαυτοῦ
τέξεις ἀγλαὰ τέκν', ἐπεὶ οὐκ ἀποφώλιοι εὐναὶ
ἀθανάτων. Hoc est:

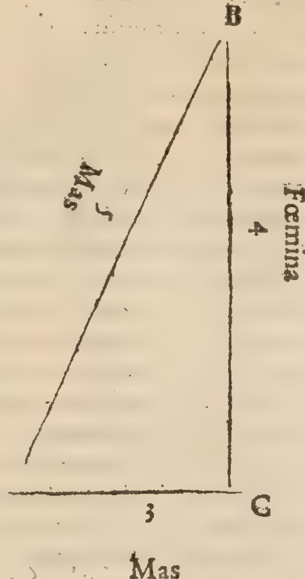
Gaude hoc complexu. nam quum se voluerit annus,
Formosum puerum paries, haud irrita diuum.

Connubia.

Quid quòd Plinius secundus scripto mandauit, Lucij Papyrij prætoris edicto bonorum possessionem infanti datam esse contra secundum hæredē, cum tamen mater partum se tredecim mensibus diceret tulisse. Ita multiplex perficiendi tempus, pariendíque diuersum homini datum est. Verùm non decet, vt arbitror, quęstionem istam de partu, tam multiplicem, támq; ambiguam, & altis submersam tenebris, istis authoribus explicare & definire, imò ex intima philosophia, & probatissimorum philosophorum scriptis, eruenda eius solutio est. Quæ quoniam habita fuit semper difficillima, eam ob rem plærique quo magis ingenio pollebant, eò quoque libentius in ea exercitati sunt. Neque se ab ea Mathematici, qui propriè Genethliaci dicuntur, nec ipsi adeò Arithmetici abstinuerunt. Quorum sanè rationes hoc loco, antequam ad eas veniam quas Hippocrates attulit, adscribere nō grauabor. Placuerūt enim illæ summis etiam viris. Itaque vt ab Astrologis incipiam, habent hoc illi axiomatis loco, Corpora inferiora à superioribus affici, septémque Planetas in hominem non modò iam natum, sed etiam quamdiu in vtero est, imperium obtinere, non simul quidē, sed suo quemq; ordine. Incipiunt autē à Saturno, tanquam à summo, eóque qui optimè cum principijs nostri ortus conueniat. Humida enim est liquidáque hominum genitura, quam tamen coagulari decet & inspissari antequam hominē queat generare. Hoc autem illi facilè Saturnus suppeditat, quippe qui frigidus siccúsque est: eámque ob rem ipsum facultatis retentoriæ, quę siccitate perficitur, authorem posuere. Secundum eum vim suam Iupiter in semen exerit. illi namq; augmentum præbet & calorem, vt qui calidus sit & humidus, quibus duabus qualitatibus incrementum maximè contingit. ob id ipsum Iouem augmento præesse dicunt. Post Iouem Mars puerum veluti in vlnas accipit: qui quoniā calidus & siccus statuitur, fœtui motum concedit: istámque ob causam tertio mense infantem moueri solitum. Quarto loco Sol succedit, eiúsque beneficio tum ossa excauantur, tum meatus corporis euadunt ampliores, & singulis membris sua perfectio accedit. Est enim calor solis ζωτικώτερος, hoc est viuidior, magísque viuificans. A Sole fœtum Venus frigida humidáque inuisit, déque eo tam bene meretur, vt calorem siccitatémque à superioribus planetis impressam, mitiget atque corrigat, atque insuper venustatem illi decorémque conciliat. Ad fœtum verò sextus velut è choro prodit Mercurius, qui operi ab alijs inchoato veluti colophonem addere dicitur. Superiores enim initia tantùm motionis dederunt, ne nihil, credo, superesset quod ageret Mercurius, & ne sine muneribus solus infantem salutatum veniret. At ea ipse perficit, & non modò firmiorem motum largitur, sed motus etiam instrumenta expolit, & accuratius absoluit. Tandem verò ad Lunam vices redeunt: cuius plurima sunt in fœtum merita. Nam quia frigida est & humida, adipem illi dat, & pluribus in partibus reponit. Quin & maiori quàm cæteri liberalitate excellens, matrem insuper ipsam donis cumulat. Siquidem eius matricem humiditate sua relaxat, & quò pariat facilius, distendit. Sic fœtus numeris omnibus absolutus, & tot muneribus grauis, exitum affectat. Atque si exeat, salubrius degit,

Exit autem, si robore polleat, séq; ipsum possit ex vtero præcipitem dare. Sin autē aliter contingat, & cogatur octauū mensem expectare, iterum proculdubio reuertentem ad se Saturnum sensurus est, & episcopum habiturus, sed non tam mitem placidúmq; quàm mense cōceptus primo. Namq; multā ille in eū spirat frigiditatem, qua non modò quà natiuum pueri calorem imminuit, sed etiam ad motum reddit magis tardum: matrémque præterea dono quo eam Luna ornauerat, spoliat. Sua namque siccitate, quæ illi plurima est, os vteri constringit. Qua de causa, si aliqua fortè extrinsecus pariendi occasio accedat, tam mater quam fœtus magno in discrimine versabuntur: nec viuere partus solet: aut si fortassis huius sideris malignitatem superare possit, vitam planè deget laboriosam, & ærumnarum plenam. Quòd si nihil eo mense matri acciderit eiusmodi quod partum in lucem prodire cogat, sed in nonum vsque mensem fœtura differatur, iam multo magis serenam Iupiter faciem ostendit. Eius enim aspectu omnia Saturni maleficia protinus abolentur. Siquidem suo calore & humore vitam (quæ duobus istis potissimum consistit) puero instaurat atque conseruat. Quamobrem si isto nascātur mense, vitalis esse maximè poterit. Nam & ζῆνα eam ob causam græci appellarunt, tum quod sub eo partus maximè contingat, tum quòd ipsius merito vitalis sit. ζῆν enim græcis viuere est. Quia verò & qui Ioui succedit planeta, non est maleficus, sed suo calore cum vita nostra facilè conspirat, ideo si quis etiam in decimum vsque mensem protrahatur, vitalis plurima ex parte est. Hæ quidem sunt Astrologorum de partu rationes: à quibus non videtur auersa fuisse Procli inter philosophos haud quaquam postremi, sententia. Scripsit enim non modò infantibus dum gestantur vtero, præfici planetarum, vt sic dicam, vultus, sed etiam ætatum ordinem sequi ordinem vniuersi. vtrúmq; tamen fieri disparili ratione. Nam quo vires suas postrema in partum exerit Luna, eadem iam natum infantem non relinquit, sed primam eius ætatem moderatur, argumento nutritiuæ vegetalísque potentiæ: quarum vtraque humido perficitur. Post eam verò Mercurium regendi gubernandíque pueri prouinciam accipere, eóque fieri vt & litterarum & citharæ & consimilium nobis studiū ea ætate ingeneretur, & Arithmetices in primis: quæ omnia olim Mercurio veteres tribuêre, & negotijs similiter lucroque illum præesse dixerūt. Ac quemadmodum inconstans Mercurij sidus dicitur, ac omnino eiusmodi, quale id cui adhæserit, nempe cum benignis benignum, & exitiale cum exitialibus: sic & puerilis ætas facilè eos promptéque sequitur, quibúscum consuetudinem habuerit. Sed & reliqua quę de eo ab antiquis perdita sunt litteris, consentiunt. atque vt ille secundæ ætati perficitur, sic Venus tertiæ, Sol quartæ, Mars quintæ, Iupiter sextæ, ac postremæ Saturnus, qua frigiditate siccitatéque, quibus senilis ætas definitur, ad cœlestem tandem vitam abducit. Verum Arithmetici ex numerorum paritate imparitatéque idipsum demonstrare conantur. Imparem enim perfectum, parem verò imperfectum esse dicunt: & parem quidem formæ, imparem verò rationem materiæ obtinere: & imparem numerum marem, & parem fœminam vocari. Namque illi imparem patris, & parem matris appellatione venerantur: atque ideo dixisse Virgilium numero deum impare gaudere. Itaque cum septenarius & nouenarius impares sint, & proinde perfecti: nasci in illis & edi perfectos vitalésque fœtus. Quia verò octonarius sit par, hinc fieri vt octauo mense natus non viuat. Cum verò de mense decimo illis obijcitur, eum quidem parem esse, attamen in eo nasci sæpissime fœtum, & perfectionis numeros omneis obtinere: respondent denarium ex paribus solum perfectum esse, quoniam ipse numerorum omnium perfectio sit & complementum. Neque enim omnes qui antecedunt numeri, denario maiorem perficere possunt: sed qui denario succedunt, omnes ex decem & præcedentium aliquo constituuntur. Siquidem omnes tam Barbari quam Græci (excepta, vt author est Aristo. vna Thracum gente, quæ ad quatuor modò numerandi seriem terminat, eo quod meminisse ritu puerorum non potest, neque vsum habet rerum multarum) enumerant, statuto termino denarij numeri. Quod non fortè casúque fieri semper omnibúsque in rebus putandum, cum non fortuna, sed naturalis res sit, quæ semper atque vbique fieri solet. hoc autem fit, quòd perfectus numerus denarius sit, continet enim omnia numerandi genera, vt par, impar, quadratum, longum, primum compositum, & si quæ præterea sint alia. Sed & eius perfectionem hinc maximè dicunt videri quod quatuor cubales numeri, è quibus vniuersum constare Pythagoreis placet, proportionibus decem constituuntur. Sed quæso cur tam malè & sinistrè de octonario sentiunt & loquuntur? cur eum imperfecti insimulant, cum ijsdem ipsis auctoribus solidum ex eo corpus & vere perfectum componatur? Ergo singulariter quoque plenus perfectúsque iure dicetur, propter corporeæ soliditatis effectum. Est enim ille de his, vt ipsi dicunt, quæ nec generantur, nec generant, scilicet ex monade & septem constitutus: aut ex eo quid tum generatur, tum generat, nempe quaternario duplato, consistit. Quin etiam octonarium Pythagorici iustitiam vocauerunt, quia primus omnium ita soluitur in numeros pariter pares, hoc est in bis quaterna, vt nihilominus in numeros æquè pariter pares diuisio quoque ipsa soluatur in bis bina. eodem etiam modo contexitur, id est bis bina bis, octo componunt. quare cum & contextio ipsius pari æqualitate procedat, & resolutio æqualiter redeat vsque ad monadem, meritò propter æqualem diuisionem iustitiæ nomen accepit. Qui ergo tam iustus est, non conuenit perfectò fœtui iniquum esse. Sed & ad ipsam etiam cœli harmoniam continendam firmandãque hunc numerum magis aptum esse non dubium est, quum sphæræ ipsæ octo sint quæ in cœlo mouentur. Hæc quidem sunt à me adducta, quò docerem ex numeri paritate non rectè imperfectum demonstrari & ineptum ad vitam fœtus tuendam atque conseruandam. Qua in re non existimo me à Galeni sententia discedere, qui paritatem atque imparitatem à vi criticorum dierum similiter reijcit ac excludit. Cur verò septimo quidem nonóque mense vitales sint partus, octauo autem non vitales, aliam Pythagorici ex ipsa Arithmetica magis probabilem adferunt demonstrationem. Est autem ea eiusmodi. Sit triangulum scalenum, hoc est tribus

lineis inæqualibus constitum, ABC. cuius latus B C sit vnitatum 4. latus autem A B sit vnitatum 5. perspicuum est ex disciplina Pythagoricorum, 3. & 5. esse masculos, vt impares: sed 4. fœminam, vt parem. Multiplicentur itaq; 4. per 5. fient 20. Sed 5. per se multiplicentur,

consurgent 25. Simul iūcti numeri, faciēt 45. Hæc rursum si per medium spatij trianguli, id est per 6. multiplices, fient 270. quæ nouem menses constituunt. Rursus multiplices 4. per 5. fient 20. & similiter 3. per 5. fient 15. simul iuncta, erunt 35. Hæc per medium spatij trigoni multiplices, hoc est per 6. fient 210. quæ septem menses complent. Iterum ducas 3. in 5. fient 15. ducito in sese, emergunt 25. si simul componas, erunt 40. Hæc multiplicata per medium spatium, hoc est per 6. fiunt 240. quæ tempus octo mensium continent. Itaq; quoniam in nouem & septem mensibus duntaxat per naturalem coniunctionem masculi & fœminæ, quæ 5. & 4. & 3. numeris significantur, numeri dierum proueniunt, qui nouem septémque mensibus continentur, meritò qui istis mēsibus eduntur partus, sunt vitales. In mense autem octauo non est vlla masculi cum fœmina coniunctio. neq; enim 5. neque 3. dicuntur per 4. quod fœminam repræsentat. Quamobrem cum eiusmodi copulatio præter naturam sit, meritò partus isti non sunt vitales. Hæc quidem ex Arithmeticis attuli, non quòd tam magnam vim inesse illorum numeris existimarem, sed vt potius legentes intelligant quæ fuerit illorum de hac re sentētia. Omnia enim quæ de numerorum virtute nugantur, tam facilè absurda esse deprehenduntur, vt doctissimis plærisque viris & Galeno Pythagoras ille vir tam sapiens omnibus ferè seculis habitus, magnam admirationem excitarit quòd numeris tātum tribuisse videatur. Neque enim ex illis vlla demonstratio scientifica haberi potest. Siquidem omnia illorum placita planè incerta sunt. Cur enim monadem formam, dualitatem verò materiam quandam infinitam appellent, cur parem fœminam, imparem masculum statuant? Quin & numeris quibusdam Mineruæ Dianæ atque Apollinis nomen tribuunt, prout quemque minus magísue laudare vel etiam vituperare libitum est. Quod sanè volenti perfacile est: atque ideo parum firma sunt, imò verò inepta eorum dogmata. Quamobrem illis relictis veritatem ipsam meliori ratione modóque exploremus. Rectè, vt mihi quidem videtur, philosophi omnes hunc orbem inferiorem à superioribus corporibus moueri dirigíque statuerunt, & cunctas quæ hic contingunt mutationes, à cœlestibus pendere. In quibus cum nihil sit quod non maiori quàm hæc terrena, facultate polleat, præcipuè tamen duorum nobilium siderum Solis atque Lunæ vim potentiámque experimur, illius quidem per se & primariò, huius verò quatenus à Sole aspicitur & illucescit. Eius namque vel accessu vel recessu vt diuersas sustinet mutationes, sic varia in nostro orbe operatur, súntque eius opera tanto quàm reliquorum planetarum magis conspicua, quanto huic orbi vicinior est. Quamobrem quum illa singulis illustretur mensibus, & cum sole congrediatur, quæ maxima illi mutatio est, quúmque plena, multum à se ipsa cum Sole congrediente diuersa sit, non est dubium quin & maximè hic orbis noster pro Lunæ in ipsum imperio immutetur. Ac rursum cum inter extremas illas Lunæ mutationes aliæ quædam mediæ intercedant, scilicet tum quum διχότομος est, tum quum ἀμφίκυρτος: certum quoque est mutationes his etiam duobus temporibus, quamuis minores magísq; obscuras, contingere. Apparet igitur quatuor esse Lunę mutationis momenta, & ea septimo quoque die euenire. Nam & post septem à prima apparitione dies διχότομος est, hoc est per medium secta: & septem postea diebus orbe pleno visitur, quod die contingit decimoquarto. Si verò quemadmodum aucta est, ita diminui intelligas, duas pariter habebis septimanas: quarum prior die vigesimo secundū Hippocratem & Galenum, non vt voluit Archigenes, vigesimo & primo, posterior autem vigesimoseptimo concludetur. Sed quum dixerimus vim omnem Lunæ à Sole proficisci, nemo certè dubitabit quin insignes etiam ab eo mutationes pendeant, præsertim quum quatuor anni tempora ab eo fieri videamus. Ambo igitur & Sol & Luna vires magnas obtinent, eásque in corpora inferiora exerunt, non morbos tantùm. Absurdum enim esset in hos quidem aliquid posse, in cæteris autem viribus destitui. Imò verò & haberi possunt ex ijs præsagia non modò in ægrotis, sed etiam in sanis, quemadmodum scripsit Galenus ab Ægyptijs astronomis se verissimè comperisse. itaque in ipsum etiam fœtum, quem mensium quoque certis spatijs Hippocrates scribit iudicari. Quamuis autem nulli inconueniens videri potest, rem eandem à duobus illis sideribus affici, attamen Hippocrates & Galenus existimarunt in illis quidem mutationibus quæ breues sunt, & paucis diebus definiri solent, negotium omne ad Lunam deferri: in alijs verò quæ non nisi longo iudicari possunt tempore & perfici, ad Solis cursum maximè attendendum. Eam namque ob causam acutos morbos, qui breues esse consueuerunt, decem & quatuor diebus iudicium subire statuunt: quartanas autem febres non diebus quidem, sed mensibus sex iudicari. Rerum enim circuitus qui diebus aliquot concludi possunt, septimani sunt, & Lunæ modo circumaguntur: sed qui mensibus, illi ad Solem referuntur, eandémque quam septimanæ rationem sortiuntur. Quum enim à mensis principio vsque ad plenilunium, quatuordecim prope dies sint, qui Lunaris circuitus dimidiem complent: ita ab hyeme ad æstatem, quę sunt duæ anni totius extremæ mutationes, sex menses sunt, anni dimidium. Quinetiam à plenilunio vsque ad occultationem tempus, sex alijs mensibus respondet, qui sunt ab æstate ad hyemem. Quod si etiam vtrumque diuidas, Lunæ quidem cursum per septimanas diuides, quibus eas quas antè recensui mutationes efficit: Solis verò iter in quatuor anni tempora secabis, quorum singula singulis etiam Lunæ septimanis proportione re-

spondebunt. Quo quidem modo sicut dies septima, quæ pars quarta est totius mensis lunaris, morbos, exempli gratia, acutos iudicat, sic anni temporis mutatio diuturnos affectus discutit, adeò vt hyeme genitũ, ver dissoluat: in vere excitatum, æstas: in æstate, autumnus: in autumno verò ortum, hyems. His in istum modum definitis facile est videre quid de partu dici oporteat. Est enim partus crisis quædam, cuius eodem planè modo inire rationem cõuenit, quo & morborum & sanitatis. Sic namque visum est Hippocrati ad hunc modum libello περὶ ἑπταμήνου scribenti: Ταῖς δὲ γυναιξὶν αἱ συλλήψιες τῶν ἐμβρύων καὶ οἱ τρωσμοί τε καὶ οἱ τόκοι ἐν τουτέῳ τῷ χρόνῳ κρίνονται, ἐν ᾧπερ αἵ τε νοῦσοι καὶ αἱ ὑγιείαι καὶ οἱ θάνατοι τοῖς σύμπασιν ἀνθρώποισιν. ταῦτα δὲ πάντα τὰ μὲν καθ' ἡμέρας, τὰ δὲ κατὰ μῆνα ἐπισημαίνει, τὰ δὲ κατὰ τεσσαρακοντάδας ἡμερῶν, τὰ δὲ κατ' ἐνιαυτόν. Hoc est: Mulieribus autem & fœtuum conceptus & abortiones & partus eodem tempore iudicantur, quo & morbi & sanitas & mors cunctis mortalibus. Sed omnium istorum alia quidem diebus, alia mensibus, alia dierum quadragenarijs, alia verò annuo spatio euenire videntur. Hæc Hippocrates. Itaq; si partus non tam diebus quàm certis mensibus geri solet, perspicuum est in tempore ipsius definiendo Solis cursum maximè obseruandum esse, sed Lunam tamen interim non negligẽdam. Ergo iam de ipso partu videamus quo vel dierum vel mensium circuitu legitimè absolui possit. Sed melius fortasse fuerit de mensibus ex ipsis diebus ratiocinari, quoniam quibusdam fortè magis sint cogniti. Ex diebus primus septenarius decernendi vim habet maximam. Illi diximus antea tempus vnum anni, hoc est menses treis respondere. Ex quo aliquis fortasse inferat, tribus etiam mensibus vim & facultatem esse ducendi partus legitimam atque naturalem. Nec ego quidem dubito. Immutatur enim manifestò fœtus eiusmodi spatio: quódque post tres menseis ille excitetur moueatúrque, ab illa certè mutatione quam sol trimestri spatio sustinet, euenire magna ex parte existimãdum est. Quòd si quæras, Cur ergo fœtum in lucem non edit, perinde ac septimus dies morbum iudicat & soluit? Respondebo & septimum illum plærumque diem non soluere morbos, etiamsi magna illi sit eam in rem propensio. Siquidem vt ad crisim optimam & perfectam præter diem decretorium accedere etiam oportet humoris iam concocti facilitatem, atque virium robur: sic in edendo partu præter legitimum tempus adesse oportet fœtus ipsius dispositionem firmitatémq;, quæ trimestri tantùm interuallo vel omnium sententia in fœtu esse non potest. Rursus quemadmodum alij à septimo ad decimumquartum dies nullam habent ad iudicandos morbos authoritatem, sic quartus quintúsque mensis, qui diebus illis similes sunt, ad fœtum promendum nullas vires possident. Quamobrem si qua occasione illis mensibus prodeat, violenta proculdubio censenda est, non aliter quàm diebus non decretorijs excretiones symptomaticæ non criticæ proueniunt. Quódnam ergo est primum illud pariendi tempus, in quo & dies legitima & fœtus etiam dispositio concurrunt? Audi Hippocratem eum tibi enumerantem & designantem. Sic enim libello περὶ ὀκταμήνου scripsit. οἱ ἑπτάμηνοι ἐκ τοῦ ἡμίσεος τοῦ ἐνιαυτοῦ γίνονται. Hoc est, Septimestres dimidia anni parte nascuntur. Item initio libelli περὶ ἑπταμήνου. οἱ δὲ ἑπτάμηνοι γίνονται ἐκ τῶν ἑκατὸν ἡμερέων καὶ ὀγδοήκοντα καὶ δύο, καὶ προσόντος μορίου. Id est, Septimestres nascuntur centesimo octogesimo secundo die, & aliqua insuper particula. Habet enim tunc fœtus perfectionem, tantúmq; roboris quantum expedit ad tolerandas partionis molestias, & vitam postea salubriter degendam, præsertim si ex valentiore semine procreatus est. Præterea & tempus illud vehementem obtinet in decernendo facultatem. Quippe simile est diei quarto & decimo: quorum hic vt est mensis Lunaris dimidium, ità illud totius anni. Namque annus integer trecentis sexaginta quinque diebus & sex horis componitur: quos si in duas parteis diuiseris, habebis centum octoginta duos dies, & horas quindecim, quas Hippocrates per προσόντος μορίου manifestò videtur significasse. Porrò illi dies sex tantùm menses solares absoluunt. Cur ergo qui hoc dierum spatio editur in lucem, septimo mense natus dicitur? Facilis sanè responsio est. Neque enim veteres illi medici nec astrologi mensem alium quàm lunarem nuncupabant, neque ipsum annum vniuersum ex alijs mensibus quàm lunaribus constituebant, qui omnes certè solaribus sunt minores. Dicitur autem mensis Solaris, spatium illud temporis quo Sol in vnoquoque signo Zodiaci circunfertur: quæ quoniam sunt duodecim, menses quoque totidem in anno numerantur. Menses verò Lunares triplices statuuntur, omnes temporis duratione differentes: inter quos ille maximus est qui latinis dicitur Ciuilis. Constat autem ex diebus viginti nouem, & horis propemodum tredecim. Tot enim dies medij sunt inter vnum & alterum Lunæ cum Sole congressum. Ex quibus mensibus si annum, quemadmodum olim Palæstini, constituas, centum illi & octogintaduo dies in septimum mensem incident. Namque centum septuaginta & septem dies, sex eiusmodi menses componunt: & quinque qui supersunt reliqui, cum aliquot horis, iam septimi mensis erunt. Proinde qui septimum intra mensem natus erit, iure poterit septimestris appellari. Ac multo quidem magis, si mensem qui propriè Lunaris dicitur, intelligas. Is autem definitur Lunæ à Zodiaci puncto in idem punctum profectione & reditu, in quam viam Luna viginti & septem dies cum horis octo insumit. Ex quibus mensibus si annum conficias, centesimus ille octogesimúsque secundus dies, erit septimi mensis decimusoctauus. Quòd si tertiam mensis Lunaris differentiam, quæ fit à primo exemptis tribus diebus coniunctionis Lunæ, accipias, iam propemodum absolutos ex 182. diebus septem menses comperies. Continet enim ille sex & viginti dies, & horas duodecim. In sex autem eiusmodi menses, dies tantùm centũ quinquagintanouem absumuntur. Sic ex illo superiori dierum aceruo viginti & tres dies supersunt, qui septimum ferè mensem concludunt. Ex his igitur perspicuum est, quòd quum septimo mense editus in lucem fœtus dicitur, de Lunæ mensibus, non autem Solis intelligendum sit. Siquidem septimus atque octauus Solares, ad partum sunt infœlices. Quamobrem nihil hic contra Hippocratem dixisse videor, reijciens septimum Solis mensem extra τοκίμους menses, quamuis ab illo scriptum sit in libro περὶ σαρκῶν, vitam hominis dierum septenario constare, & legitimum partum esse septem mensium, propterea quòd ex tribus hebdomadarum decadibus confletur, quarum decadum singulæ, septuaginta dies continent. Est

autem dierum numerus decem & ducentorum Hoc enim de menſibus Lunaribus intelligit, quos Ciuiles antè diximus appellari, quorum ſeptem ad eum numerum dierum perueniunt, exceptis tribus cum dimidio: quod parum certè refert. neque enim tam exactè dies menſéſque numerari præcipit Hippocrates, vt parum vltra citráque partio non poſſit optima contingere. Namque libello περὶ τροφῆς, poſteaquam fœtus conformationis partioníſque tempora diſtinxit, ſubiungit: γίνεται δὲ ἐν τούτοισι καὶ πλείω καὶ ἐλάσσω, οὐ πολλὸν δὲ πλείω ἢ ἐλάσσω. Id eſt, Fiunt verò hæc & diebus pluribus & paucioribus, nec multo tamen pluribus aut paucioribus. Verùm opinor, libuit potius Hippocrati numerum illum trium decadum hebdomadarum adſcribere, quàm illum tribus ferè diebus cum dimidio minorem, quòd eo loco docere vellet æuum hominis ἐπιδηλότερον eſſe. Quamquam quid opus eſt mutationes Lunæ quæ per ſeptimanas fiunt, expectare, ſi illæ adſint quæ initio cuiuſque menſis eueniunt? præſertim quum ſeptimanæ ipſæ ex numeri ratione nulla polleant facultate, ſed duntaxat quatenus tanto dierum interuallo mutationes magnæ excitantur. Nec verò velim inficiari præter Solem à Luna quoque mutationes accidere: ſed ſi illæ quidem paucis aliquot diebus oriantur, conſiderandos cenſeo dierum circuitus ſeptimanos. ſin autem ſecundum menſes inſidant, fruſtra dico eos obſeruari. Nam & ſecundi, tertij, quarti, quinti, ſextíque menſis initio tanta fit in Luna mutatio, quanta poteſt tum in fine ſeptimi, tum ſingulis menſium ſeptimanis prouenire. Verùm ſi ab ea ſola mutationes illæ in fœtu fiant, minus habent virtutis. Quòd ſi ſimul eodémque tempore mutatio tam in Luna quàm in Sole contigerit, hæc quidem eſt aliarum omnium efficaciſſima. Contingit autem tum ſeptimo tum octauo tum nono menſe Lunari, ſed τόκιμος quidem eſt in ſeptimo atque frugifera, quoniam ab ea non longè abſit Solis mutatio, quæ centeſimo octogeſimo ſecundo die contingit. Non eſt autem octauo nonóque menſe Lunari tanta, vt fœtum deiicere poſſit, & proferre in lucem: aut ſi tanta illi commotio accidat vt prodeat & naſcatur, admodum imbecillum neceſſario putare oportet, qui tam leuem Lunæ mutationem ſuſtinere non potuerit: & idcirco minimè vitalem eſſe. Eſt autem illa imbecillitas vel natiua fœtui, vel ex aliquo accidente (quę multorum fuit opinio) contracta. Aiunt enim, & rectè quidem, embryon ſeptimo menſe ab vteri conceptabulis exitum affectare, ac in id colluctari plurimum (tunc enim, vt oſtendimus, eodem ferè tempore Sol & Luna mutationem ſubeunt) verùm conatur aliquando excidere, atq; interim fatigatũ effici imbecillius. Quòd ſi necdum refectis viribus octauo rurſum eundem petat conatum (namque ad hoc mutatio quæ Lunæ ſingulis menſibus accidit, irritare poteſt) oblæſum frequentius intermori. Ac de octauo quidem menſe genitis ſic ſcripſit Hippocrates libello περὶ τροφῆς. ἐς ἔκτρωσιν σμ. οὐκ ἔστι καὶ ἔστι. hoc eſt, ad partum ducenti quadraginta dies, non eſt, & eſt. Quibus verbis tam obſcuris, præciſis atque aduerſis indicat eum qui natus eſt menſe octauo (nam 240. dies, menſeis octo conficiunt) aliquo quidem modo eſſe atque natum videri, ſed re vera non eſſe, quoniam paulò poſt intereat. Supereſt iam nobis expẽdendus inter lunares quidem decimus, ex ſolaribus verò nonus menſis, quo partus emergunt frequentiſſimi, & maximè vitales. In quo quidem, quod pertinet ad ſolem, multum ipſe & aërem & hominum corpora immutat dimẽſis iam nouem Zodiaci ſignis: quod verò ad Lunam ſpectat, ipſa quidem eodem illo die quo Sol treis Zodiaci quartas confecit, & ad reliquam properat, vehementer immutatur, & orbe ſuo iam decies confecto, vndecimũ aggreditur. Quod facilè intelliges, ſi ſupputes dies quibus tum decimus lunaris tum nonus ſolaris conſtituuntur. Nam quum certum ſit dimidium anni 182. diebus, & horis præterea 15. conſtare, ſi numeri iſtius dimidiam partem adiungas, ſcilicet 91. dies, conſurgent 273. cum aliquot horis, ex quibus nouem menſes ſolares conflantur. Similiter ſi 27. cum tertia diei parte, quod ſpatium eſt verè lunaris menſis, quo Luna Zodiacum dimetitur, decies multiplices, reperies totidem dies, & horas octo. Coëunt igitur, inque diem vnum conueniunt decem Lunæ menſes, qui vulgò peragrationis dicuntur & nouem ſolares: eámque ob rem illo ipſo die corpora hæc inferiora, præſertim quæ aliquo modo affecta ſunt, à tam inſignibus maiorum iſtorum principúmque planetarum mutationibus vehementer commoueri neceſſe eſt. Accedit verò vnà infantis robur iam hoc tempore magnum, & naturale quoddam ex vtero prodeundi deſiderium, ad hæc vteri muliebris mole & pondere iam grauati irritamentum: quibus omnibus efficitur partionem iſto tempore facilem eſſe & ſalutarem. Quæ cum ita ſe habeant, neminem latere poteſt Hippocratem iſto de natura pueri libello ſcribentem decimo menſe fœtum affectare exitum, & membranas quibus concluditur, diſrumpere: de menſe illo Lunari qui cum nono Solari coincidit, intellexiſſe, & Virgilium ad eundem modum quum dicit matri decem menſes longa tuliſſe faſtidia. Sic enim libello περὶ ὀκταμήνου ſcriptum eſt ab Hippocrate οἱ δὲ δεκάμηνοι τῶν τόκων καὶ ἐνδεκάμηνοι ἐκ τῶν ἑπτὰ τεσσαρακοντάδων τὸν αὐτὸν τρόπον γίνονται. hoc eſt: Qui decimo & vndecimo menſe eduntur partus, ex ſepties quadragenis eodem modo conſtituuntur. Continent autem illæ ducentos octoginta dies, qui ſeptem modò diebus ducentos ſeptuaginta treis excedunt. Qui quoniam non longè abſunt à decimo menſe, & iam pars ſunt vndecimi, idcirco eum terminum pariendi tam decimo quàm vndecimo menſi communem eſſe dixit. Quòd ſi ſolarem menſem intellexiſſet, non eſt dubium quin maiorem numerum dierum, ex quibus tam decimus conſtaret, quàm vndecimus ipſe participaret, fuerit additurus. Eſſent enim proculdubio alij quadraginta adiungendi. Huic namque numero quadragenario magnas vires in corporibus hominum aſſignat, propterea quòd bis viginti eum componant, & magnam facultatem decernendi ſemper vigeſimo tribuerit. Quamquam ſic ab eodem Hippocrate libello περὶ ὀκταμήνου ſcriptum animaduertimus: ἐννέα δὲ μηνῶν καὶ δέκα ἡμερέων γόνος γίνεται, καὶ ζῇ, καὶ ἔχει τὸν ἀριθμὸν ἀπηκριβωμένον ἐς τὰς ἑβδομάδας. τέσσαρες δεκάδες ἑβδομάδων ἡμέραι εἰσὶ διηκόσιαι ὀγδοήκοντα. hoc eſt: Nouem verò menſibus & diebus decem naſcitur partus, atque vitalis eſt, quippe qui legitimum hebdomadarum numerum ſit conſequutus. Namque quatuor decades hebdomadarum, dies ſunt ducenti octoginta. (Quo loco obiter hoc monere poſſum, videri mihi deprauatè ſcriptum eſſe ἑβδομήκοντα pro ὀγδοήκοντα.) Ecce autem ſecundum hanc ſupputationem nouimeſtres ſunt, qui antea eodem planè dierum

numero decimeſtres atque etiam vndecimeſtres erant. Cuius quidem diuerſitatis cauſam ad diuerſos Lunæ menſeis referre oportet. Namque hoc loco, quem è libello περὶ σαρκῶν poſtremò annotaui, menſes qui propriè Ciuiles appellantur, intellexit: qui ab vno Lunæ cum Sole congreſſu ad alterum vſque perdurant, conſtántque paulo minus quàm tricenis diebus. Quòd ſi lunares propriè dictos intelligas, quod Hippocrates feciſſe videtur eo loco quem paulò antè citaui ex libello περὶ ὀκταμήνου, non eſt dubium quin is qui ſupputare velit, reperiat ex ducentis illis & octoginta diebus decem integros menſes conſtitui, & ſeptem præterea alios ſupereſſe, qui vndecimi menſis partem aliquam componant. Quòd ſi rationem quæras, & mireris menſium lunarium numero potius quàm ſolarium definita eſſe pariendi tempora, deſines protinus mirari percontarique, ſi aduertas antiquos, Græcos præſertim, annum totum ad rationem Lunæ ſubduxiſſe, & alios menſeis non habuiſſe quàm lunares, nondum ſcilicet reducto in eam formam anno, quæ nunc vſui nobis eſt. Hæc quidem de nono decimoque menſe, atque etiam vndecimo breuiter & quantū potui dilucidè dicta ſint. Cæterùm de alijs qui ſequuntur, plerique dubitant, vtrum in eos partus differri poſſit. De quo ſic mihi ſentiendum videtur. Diximus antea, vt ad criſim morborum præter diem decretoriū cōcurrere oportet humoris aptitudinem, & viriū robur, ſic ad partum præter legitima illa pariendi tēpora etiam pueri vires & matris vterique conſentire debere. Nam ſi fœtus debilis eſt, & ne tentet quidem exitum, nec interim vlla offenſione vterus irritetur, etiam in vndecimum vel duodecimū fortè differri fœtura poterit. Verùm id rariſſimum prorſus eſt, vt qui iā habet 273. dies, tanta laboret imbecillitate, vt egreſſum non affectet. Quod tamen ſi aliquando contigerit, non eſt dubium quin ille parum materni alimēti inſumat (cuius tamen penuriā parturitioni præbere cauſam ſcribit Hippocrates) & illi abunde vel in duodecimum vſque menſem ſufficiat. Qua de cauſa nec commouebitur, nec membranas ſuas tentabit rumpere, quaſi plus alimenti efflagitans. Sed hoc, vti dixi, rariſſimum eſt, magíſque monſtrificum, ac proinde Iuſtiniani imperatoris decretum de ea quæ parit in vndecimo menſe, conſultiſſimum mihi videtur eſſe & æquiſſimum.

60. Citauit totum hunc locum Galenus in commentario Aphor. 37. ſect. 5. docens alimenti defectu fœtum modò interire, modò incitari ad exitum. nec quicquā ex hoc loco immutauit, ne verba quidem, niſi quòd ad extremum huius ſententiæ ſic legit, καὶ τοὺς ὑμένας ῥηγνύον, ἀρχὴν ἀποκυήσιος τῇ μητρὶ παρέχει. hoc eſt: Et membranas abrumpens, dat matri pariendi initium.

61. Hoc mihi videtur ſignificare Hippocrates, alias quidē mulieres mēſtruis pluribus abundare, alijs verò pauca admodum profluere. Quorum vtrumque aliquando natiuum eſt, aliquando aduentitium. Natiuum quidē eſt, quādo ſic ſemper & in natura & in genere contigerit. Quorum hoc attenditur, ſi à prima menſtruorum eruptione vſque ad poſtremam paria ſemper vel multitudine vel paucitate perſeuerarint, nec ſubeſſe tamen aliqua præter naturam cauſa videatur. quod enim fit iſto modo, naturale cenſendum eſt. Illud verò ſpectatur, ſi generis ſui familiæque mulieres cæteræ ita purgari conſueuerant. Nam ſi ita res habeat, hoc illis Hippocrates ait eſſe vterinum: quod ſignificare poteſt vel ex vtero matris allatum, & quaſi hæreditarium, vel ex vteri vitioſa quadam conformatione proueniens. Vterus enim ſiccior duriórque, aut qui anguſtiores habet venas, parum continet ſanguinis, minimúmque admittit. Aduentitiū verò, & accidente aliquo excitatum in vtero vitium, quo tam exigua erumpunt menſtrua, facilè cognoſci poteſt ex ijs quæ de ſuppreſſis menſtruis medici omnes ſcripſerunt: cauſáque ablata protinus emēdatur. Eam ob cauſam quum partitionem eiuſmodi facere deberet Hippocrates, ſcilicet menſtruorum paucitatem aliàs eſſe natiuam, aliàs accidentalem: accidentalem tamen prætermiſit, vt quæ ad partum propriè non conducat (neq; enim ex ijs quæ neceſſaria nō ſunt, demonſtrari cōmodè poſſunt quæ ſemper & neceſſariò eueniunt) illā autem quæ natura eſt, &, ſicut ait, vterina, perſequitur. Nam quod ait poſtea, Sed quæ purgantur minus, de illis intelligendum eſt, quæ non ex accidente aliquo, ſed naturali quadā habitudine tā parcè purgari cōſueuere. Illæ igitur propterea quòd minus habēt menſtrui ſanguinis, non poſſunt puerum ſuum iam grandem alere, qui iam & mole corporis aucta, & natiuo ſimul calore increſcente, vberius copioſiúſque alimentum poſtulat. Præterea nihil ferè lactis habent, abſumpto nimirum in fœtus alimentum vniuerſo ſanguine menſtruo, qui tamen lactis materia eſt, ſicut antè oſtendimus.

62. Vt fœtus in caput prodeat, expedit vterum nec nimis cōtractum eſſe & anguſtum, nec nimis amplū atq; ſpatioſum. Anguſtior enim non patitur fœtum inuerti, quod eſt tamen in naturali partu neceſſarium. Amplior verò nimiū vagari ſinit, nec certo in loco retinet. Hæ quidem cauſæ ſunt cur puer in caput non naſcatur, ex ipſo vtero deſumptę. Verùm quum & fœtus ipſe, & mater, pars magna ſint partionis, imò verò partus præcipua eorum eſſe actio videatur, non eſt dubium quin eorum vitio & culpa, aliter quàm capite priore fœtus naſci poſſit. Ergo matris errore, propter parturiginem, ὠδῖνα græci dicunt, non conquieſcentis, ſed ſe ſurſum deorſúmque iactantis, fœtus interdum aliàs vel optimè proditurus, obuertitur in partem contrariam. Cauſa verò aliquando penes ſolum fœtum eſt: qui ſi plus æquo imbecillis fuerit, ſeſe nequit inuertere & deijcere in caput, quum ad eam rem ipſius etiam viribus opus ſit.

63. De hac re diuerſæ fuerunt Galeni atq; Auicennæ inter medicos Arabes principis, ſententiæ, quas melius fortaſſe omnes eorum verba recitante me quàm aliter exponente intelligent. Sic ergo ait Galenus lib. 15. de vſu partiū, Memorabo autē alterum aliquod opus naturæ ſimiliter mirabile, cognitū verò ab omnibus etiam ante anatomen. Nullus enim ignorat os matricis ad vnguem conſtrictum eſſe & clauſum & cōcretum quo tēpore geritur vterus, & plurimū aperiri ſecundū præſcriptū tempus & terminū partus. fit autē partus iſte quando iam fœtus eſt ita perfectus, vt per os poſſit nutriri. Per vniuerſum enim aliud tempus ne vnam quidem πύρηνα, id eſt cuſpidem ac extremitatem graphij immittere poſſis intra collū matricum. In partubus verò totā animal inde per illud exit. Sicut enim etiam paulò antè dicta membrana quòd quidem connitur & concreſcit cū vaſis, euidenter videmus, qualiter autem hoc fiat, maius eſt

humana cognitione: ita & in matricibus quòd quidem os tantum aperitur quantum sufficiẽs est embryis facilem præbere exitum omnes sciunt. qualiter autem hoc fiat, nescimus, nec aliud quàm admirari possumus. Sed natura & hæc & alia omnia circa parturitionem animalis machinatur eximia sophismata & commenta. Etenim qualiter fœtus in decẽte figura ipso collo matricis propinquet, & qualiter exeat non vulnerata aliqua particula, neque cœlo aliquo exarticulato, non paruam fecit prouidentiam. Hæc Galenus. Iam verò audiamus Auicennam, vel potius eius interpretẽ, sed prius venia doctis delicatisque auribus impetrata, quæ sermonis inelegantia grauissimè offenduntur. Sic apud eum scriptum legimus lib. 3. fen. 21. tract. 1. cap. 2. Et quando separatur, aperitur matrix apertione tali cuius similem efficere non valet in suo simili: & necessarium est vt separentur quædam iuncturæ, & sustententur adiutorio dei excelsi post illud, & propter illud redeunt in proximo ad continuationem naturalem: & est operatio illa de operationibus fortibus naturalibus. Ecce quod scripserat Galenus non vulnerata aliqua particula neque cœlo aliquo exarticulato fœtum educi, Auicenna negare videtur, scribens necessarium esse quasdam iuncturas separari. Verùm qui hoc in mulieribus parturientibus diligenter se obseruasse dicunt, laxari quidem iuncturas arbitrantur, nec tamen exarticulari. Solui tamen iure dici possunt: quòd summa illa distentio, species quædam esse solutæ continuitatis videatur.

64. Hoc idem etiam dictum est antea ab Hippocrate isto libello, & nos scholio 26. annotauimus. Sic enim scripsit: Commotus autem sanguis, primùm is quidem exit, deinde verò post fœtum sanies crassa & cruenta: mox ab eo ductus quidam viaque fit, non aliter quàm ab aqua in mensam effusa: atque postea singulis diebus toto illo quo diximus tempore purgatio subsequitur. Vbi aduerte ἰχῶρα παχὺν αἱματώδη appellari, quem hic nominat ὑδρῶπα αἱματώδη, & paulò postea simpliciter ἰχῶρα. Ex quibus dubium non est quin ὕδρωψ humoris nomen sit τοῦ ὑδρωποειδοῦς, quemadmodum, Galeno teste, Dioscorides interpretatus est, hoc est qui aquæ speciem præferat.

65. Τὰ λόχια dicuntur omnia quæ post fœtum & secundas vacuantur. ea Gaza apud Aristotelem purgamenta dixit. sunt autem re vera τὰ καταμήνια, & sola hac ratione à se inuicem differunt, quòd hæc ante partum, illa post partum sic appellentur.

66. Homines quidam ineptissimi, atque anatomes prorsus imperiti, plærisque persuaserunt, in vtero muliebri quamplurimos esse sinus & cauitates, quæ illi alio nomine receptacula appellant: statuunt enim septẽ, ex quibus tres in parte dextra vteri, tres in sinistra, & septimam in eorum medio exquisitè sitam, dicatam quidem illam Hermaphroditis, sicut lateris dextri tres masculis, alias autem fœminis. Quod sanè mendacissimum commentum tam inualuit, viresque, menteis hominum simplices peruadendo, acquisiuit, vt nonnulli postea quamque cauitatem alias decem continere pari impudentia asseruerint, nullam rationem, nullam celebrem authorem, non denique sensum ipsum sequuti. Nam quod ad sensum spectat, gemini modò sinus in corporũ dissectionibus visi semper sunt, quorum vnus dexter, alter sinister est, & vterque etiam non admodum altus. Siquidem ambos tenuis & parumper in vteri fundo protuberans sutura & facit & separat, ab ea non dissimilis quæ virorum scrotum media interstinguit. Nec verò se vllis defendere possunt authoribus. Nam & Aristoteles & Galenus & reliqui omnes probatissimi medici, diligentes corporis humani spectatores, duos tantùm in vtero muliebri sinus posuere. Sed & ratio mirum in modum consentit. Quòd enim duæ duntaxat mammæ mulieri datæ sint à natura, apertissimè testatur duos tantùm in vtero ipsius sinus haberi, quum & in reliquis animantibus, singulis mamillis singuli etiam in vtero sinus & loculamenta respondeant. Sed fortè locus iste Hippocratis malè intellectus, eos in errorem perpulit. Nam quia Hippocrates vno coitu geminos nasci probaturus, dixit vteros sinus multos variósque habere, alios quidem penitiores, alios verò magis vicinos pudendo: id de vtero muliebri scriptum esse fortassis existimarunt non cæterorum animatium, quę plura quàm homo pariunt. Verùm multo aliter intelligendum est. Siquidem ex illis de homine ratiocinatur hunc in modum: Videmus animalium quædam vuluas siue vteros continere multos, totidémque formandi loculamenta, quibus quoniam impleri percupiunt, accidit vt tot etiam pariant, quot semine genitali referta loculamenta habuerint. Itaque quum in muliebri vtero duo sint eiusmodi sinus: si in eos genitura semel inserta sit atque diuisa, geminos quoque parit. Et hanc quidem fuisse Hippocratis mentem facile est conijcere, quòd ipse geminorum tantùm faciat mentionem, non eos modò, sed etiam tergeminos & septemgeminos concipi & edi posse proculdubio dicturus, si tam varios multifidósque sinus in vtero muliebri esse existimasset.

FINIS.

ORNATISS. VIRO PETRO CASTELLANO Tutellensium Episcopo Io. Gorræus S. P. D.

Vantis laudibus Hippocratem veteres omnes affecerint, quantúmque illi honoris viuo mortuóque tributum sit, tibi certò scio notissimum esse, quem nihil eorum fugit quæ sunt litteris prodita. Namque vt taceam eosdem illi quos & Herculi concessos honores, aliaque plurima quæ de eo Soranus scribit, tantùm Hippocrati medici omnes tribuerunt, vt eum semper principem suum non simulatè prædicauerint. Ac sub eo quidem principe & velut Imperatore, reliqui postea medici militarunt, adeo vt nihil vnquam temerè aggrederentur, quod ille non præscriberet, sed perpetuò in dirigenda aduersus morbos præsidiorum acie, authoritatem eius consiliúmque sequerentur. Quò fit vt satis mirari non possim eorum imperitiam atque impudentiam, qui à quingentis ferè annis medicinam professi sunt: qui cùm se medicos & Hippocratem principem suum dicerent, tamen tantùm aberat, vt quicquam principis sui præscripto agerent, vt ne vidissent quidem vnquam, nedum mentem ipsius caperent, aut consilijs parerent. Proinde quum curandos morbos suscipiebant, verisimile est non magis κατορθοῦν solitos, quam ignauos milites qui ducem suum non norunt. Quod cùm ego perpenderem, postquàm statuissem operam dare medicinæ, in primis volui ducem mihi illum esse, quem Galenus atque alij omnes præstantes & egregij medici habuissent. Itaque quem sequi placeret, cognoscendum esse duxi, & quò duceret, intelligendum. Quod cùm molior, sentio me rem planè difficilem & arduam aggredi, & nisi maxima cura, diligentia, industria, vigilantiáque adhibeatur, viribus meis longè imparem. Tanta enim est in Hippocrate breuitas, tanta non modò sententiarum, verùm etiam dictionum obscuritas, tot pluribus locis inserti errores, partim temporum iniuria, partim eorum culpa qui eius libros transscripserunt, vt ea ad deterrendum quemuis ab eius non dicam versione, sed vel lectione, satis esse videantur. Verùm quia iuxta Græcorum prouerbium δύσκολα τὰ καλὰ, rei difficultas potiùs animum viresque addidit, quàm ademit aut deterruit. Itaque à prioribus libellis exorsus sum, qui veluti proœmium sunt reliquorum omnium: atque in iis periclitari malui, quàm alijs qui ad morborum curationem pertinent. Nam si quid à nobis hic erratum sit, leuius multò erit, quàm si illic erraremus, vbi vel leuis error, noxæ aliquando maximæ imperitis medicis occasionem dedit. Nec verò iis priùs manus admouere decreui, quam maiora ad eam rem præsidia nactus sim, hoc est codices magis emendatos, quos tu, certò scio, facilè potes si velis, suppeditare ex Regis Christianiss. bibliotheca, quam ille instruxit & ornauit optimis quibusque authoribus, non vt in ea ipsi sepulti iacerent, sitúmque contraherent, sed prodessent Reipubl. Christianæ, & ijs bonarum artium studiosi fruerentur. Quamobrem spero nihil tibi prorsus optimum & humanissimum Regem denegaturum esse, quod tu ab eo literarum nomine & vtilitatis publicæ, postulaueris. Quod vt facias, vehementer te rogo & obsecro. Namque si id mihi abs te beneficij contigerit, simúlque versionem istam, quam tibi Præsul optime & doctissime nuncupo, tum propter singularem quæ in te est, omnium disciplinarum peritiam, tum propter spem quam de te in iuuandis his meis conatibus concepi, à te probari intellexero, non prius ab incepto opere desistam, quàm præcipuam librorum Hippocratis partem in latinam linguam conuertero. Vale.

HIPPO.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΟΡΚΟΣ.

HIPPOCRATIS IVSIVRANDVM.

Ὄμνυμι Ἀπόλλωνα ἰητρὸν, καὶ Ἀσκληπιὸν, καὶ Ὑγείαν, καὶ Πανάκειαν, καὶ θεοὺς πάντας καὶ πάσας, ἵστορας ποιεύμενος, ἐπιτελέα ποιήσειν κατὰ δύναμιν καὶ κρίσιν ἐμὴν, ὅρκον τόνδε καὶ ξυγγραφὴν τήνδε. ἡγήσασθαι μὲν τὸν διδάξαντά με τὴν τέχνην ταύτην, ἴσα γενέτῃσιν ἐμοῖσιν, καὶ βίου κοινώσασθαι. καὶ χρεῶν χρηΐζοντι μετάδοσιν ποιήσασθαι. καὶ γένος τὸ ἐξ ἑωυτέου ἀδελφοῖς ἴσον ἐπικρινέειν ἄρρεσι. καὶ διδάξειν τὴν τέχνην ταύτην, ἢν χρηΐζωσι μανθάνειν, ἄνευ μισθοῦ καὶ ξυγγραφῆς. παραγγελίης τε καὶ ἀκροήσιος, καὶ τῆς λοιπῆς ἁπάσης μαθήσιος, μετάδοσιν ποιήσασθαι υἱοῖσί τε ἐμοῖσι καὶ τοῖσι τοῦ ἐμὲ διδάξαντος. καὶ μαθηταῖσι συγγεγραμμένοις τε καὶ ὡρκισμένοις νόμῳ ἰητρικῷ. ἄλλῳ δὲ οὐδενί. διαιτήμασί τε χρήσομαι ἐπ' ὠφελείῃ καμνόντων κατὰ δύναμιν καὶ κρίσιν ἐμήν. ἐπὶ δηλήσει δὲ καὶ ἀδικίῃ εἴρξειν. οὐ δώσω δὲ οὐδὲ φάρμακον οὐδενὶ αἰτηθεὶς, θανάσιμον. οὐδὲ ὑφηγήσομαι ξυμβουλίην τοιήνδε. ὁμοίως δὲ οὐδὲ γυναικὶ πεσσὸν φθόριον δώσω. ἁγνῶς δὲ καὶ ὁσίως διατηρήσω βίον τὸν ἐμόν, καὶ τέχνην τὴν ἐμήν. οὐ τεμέω δὲ οὐδὲ μὴν λιθιῶντας. ἐκχωρήσω δὲ ἐργάτῃσιν ἀνδράσι πρήξιος τῆσδε. εἰς οἰκίας δὲ ὁκόσας ἂν ἐσίω, ἐσελεύσομαι ἐπ' ὠφελείῃ καμνόντων, ἐκτὸς ἐὼν πάσης ἀδικίης ἑκουσίης καὶ φθορίης, τῆς τε ἄλλης καὶ ἀφροδισίων ἔργων, ἐπί τε γυναικείων σωμάτων καὶ ἀνδρώων, ἐλευθέρων τε καὶ δούλων. ἃ δ' ἂν ἐν θεραπείῃ ἢ ἴδω, ἢ ἀκούσω, ἢ καὶ ἄνευ θεραπείης κατὰ βίον ἀνθρώπων, ἃ μὴ χρή ποτε ἐκλαλέεσθαι ἔξω, σιγήσομαι, ἄρρητα ἡγεύμενος εἶναι τὰ τοιαῦτα. ὅρκον μὲν οὖν μοι τόνδε ἐπιτελέα ποιέοντι, καὶ μὴ ξυγχέοντι, εἴη ἐπαύρασθαι καὶ βίου καὶ τέχνης, δοξαζομένῳ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις, εἰς τὸν αἰεὶ χρόνον. παραβαίνοντι δὲ καὶ ἐπιορκοῦντι, τἀναντία τουτέων.

Vro per Apollinem medicum Æſculapium, Hygeam & Panaceam, atque cæteros deos omneis deaſq; teſtor, me quod nunc iuro
& ſpondeo, quantum viribus & iudicio potero, ſeruaturum eſſe. 1
Parentis loco habiturus ſum eum qui me artem iſtam edocuit, neque illi vnquam cum vita, tum
opibus indigenti deero. Poſteri eius apud me eo- 2
dem in precio erunt, quo & fratres: eoſque artem medicam ſi eam diſcere voluerint, docebo abſque mercede & ſyngrapha. Atque conciliorum, narrationum & reliquarum omnium diſciplinarum participes ſum facturus tum liberos meos, tum eius à quo ſum edoctus, tum diſcipulos alios qui nomina dederint & medico iureiurando ſe obſtrinxerint, aliorum autem neminem. Rationem victus quantùm iudicare potero, inſtituam, quæ ægrotis proſit: eam autem vitabo, quæ nocere lædereque poteſt. Nemini letale medicamentum cuiuſquam rogatu propinabo, neque exhibendi cuiquam author ero. Sed nec mulieri peſſum abortiuum dabo. Caſtam ſanctamque vitam perpetuo degam, nec vllo ſcelere artem meam inquinabo. Calculo laborantes numquam ſecabo, ſed iſtud viris huius rei peritis cedam. In quamcunque domum ingreſſus fuero, conſulã ægrotantium ſaluti, extra omnem ſceleris, corrumpendi fœtus, fraudis, reique venereæ cupiditatem tum in mulieribus viriſque, tum in liberis & ſeruis. Quòd ſi quid in hominum vita mor-
bos curans aut non curans videro intellexero, quod 3
euulgari non oporteat, id ego non aliter quam arcanum celabo. Ac ſi hoc quidem iuſiurandum exactiſſimè obſeruauero, nullaque in re deliquero, fructum ampliſſimum vitæ artiſque percepturus, ſum, & immortaleis vbique gentium honores conſequuturus: ſin autem neglexero & peierau-
ro contraria contingent. 4

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΕΡΙ ΤΕΧΝΗΣ.

HIPPOCRATIS DE ARTE LIBER VNVS,

INTERPRETE IO. GORRÆO PARISIENSI.

S Vnt qui artem esse duxerunt artes vituperare, quod quamuis se facere arbitrentur, non tamen efficiunt,
3 sed † imperitiam suam manifestò produnt. Verùm sapienter & cogitasse & fecisse mihi videtur, tum qui non inuentum aliquid inuenit, quod inuenisse quàm ignorasse sit melius, tum qui inchoata imperfectáque perficit. Qui verò inhonestorum verborum fuco ea quæ alij inuenerunt damnare affectat, nihilo quidem meliora reddens, sed à peritis viris inuenta apud imperitos traducens, nec cogitare nec facere sapienter videtur, sed naturam potiùs suam prodere aut ignorantiam. Solis namque artium ignaris negotium hoc agitur, qui proximas quasque res, vel rectas calumniando, vel
2 non rectas reprehendendo gloriã † aucupantur, cum
3 tamen † improbitati suæ obsequi nequeant. Itaque qui hoc modo in alias arteis inuadunt, coërceant si possint ij quibus illæ curæ sunt, & in quibus volent. Nos certè præsentem orationem contra eos conscribimus, qui hoc pacto arti medicæ insultant, vehementem quidem, propter eos in quos inuehitur: copiosam autem, propter artem cuius dignitatem tuetur: potentem verò ob eam
4 qua pollet sapientiam. † Equidem nullam omnino artem quæ non sit, artem esse existimo, perabsurdum enim fuerit quod non sit, putare esse. Quæso enim quámnam quis eorum quæ non sunt substantiam contemplatus, audeat quòd sint affirmare? Si enim ea quæ non sunt, velut ea quæ sunt, licet videre, nescio planè quomodo intelligi animoque concipi poterunt quæ non sunt, vti ea quæ sunt, quum hæc quòd sint & oculis videre & intellectu comprehendere facile sit. At quæ eiusmodi sunt, ea quis esse neget? Siquidem ea quæ sunt perpetuò videntur & cognoscuntur, quæ vero non sunt, neque videntur neque noscuntur. Itaque cognitæ sunt artium † quæ apud omnes docen-
5 tur, formæ, nullaque est quæ non aliqua sub forma videatur, atque ab his quidem formis nomina singulas arbitror accepisse. Siquidem præter rationem sit, sed nec fieri omnino potest, existimare à nominibus formas ipsas prodisse. Quippe nomina pro rerum natura

Ἰσί τινες, οἳ τέχνην πεποίηνται τὸ τὰς τέχνας αἰσχροποιεῖν, ὡς μὲν οἴονται, οὐ τοῦτο διαπρησσόμενοι, ὃ ἐγὼ λέγω, ἀλλ' ἱστορίης οἰκείης ἐπίδειξιν ποιεύμενοι. ἐμοὶ δὲ τὸ μέν τι τῶν μὴ εὑρημένων ἐξευρίσκειν, ὅ, τι καὶ εὑρεθὲν κρέσσον ἢ ἀνεξεύρετον, ξυνέσιος δοκέει ἐπιθύμημά τε καὶ ἔργον εἶναι, καὶ τὸ τὰ ἡμίεργα ἐς τέλος ἐξεργάζεσθαι ὡσαύτως. τὸ δὲ λόγων οὐ καλῶν τέχνῃ τὰ τοῖς ἄλλοις εὑρημένα αἰσχύνειν προθυμέεσθαι, ἐπανορθοῦντα μὲν μηδὲν, διαβάλλοντα δὲ τὰ τῶν εἰδότων πρὸς τοὺς μὴ εἰδότας ἐξευρήματα, οὐκέτι δοκέει ξυνέσιος ἐπιθύμημά τε καὶ ἔργον εἶναι, ἀλλὰ καταγγελίη μᾶλλον φύσιος, ἢ ἀτεχνίη. μούνοισι γὰρ τοῖσιν ἀτέχνοισιν, ἡ ἐργασίη αὕτη ἁρμόζει, φιλοτιμευμένων μὲν, οὐδαμᾶ δὲ δυναμένων κακίης ὑπουργέειν, εἰς τὸ τὰ τῶν πέλας ἔργα, ἢ ὀρθὰ ἐόντα διαβάλλειν, ἢ οὐκ ὀρθὰ μωμέεσθαι. τοὺς μὲν οὖν εἰς τὰς ἄλλας τέχνας τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐμπίπτοντας, οἷσι μέλει τε, καὶ ἐν οἷς μέλει, οἱ δυνάμενοι κωλυόντων. ὁ δὲ παρεὼν λόγος, τοῖς ἐς ἰητρικὴν οὕτως ἐμπορευομένοις, ἐναντιώσεται, θρασυνόμενος μὲν, διὰ τούτους οὓς ψέγει, εὐπορέων δὲ διὰ τὴν τέχνην ᾗ βοηθεῖ, δυνάμενος δὲ, διὰ σοφίην, ᾗ πεπαίδευται. δοκέει δή μοι τὸ μὲν σύμπαν τέχνη εἶναι οὐδεμία οὐκ ἐοῦσα. καὶ γὰρ ἄλογον τῶν ἐόντων τι ἡγεῖσθαι μὴ ἐόν. ἐπεὶ τῶν γε μὴ ἐόντων τίνα ἄν τις οὐσίην θεασάμενος, ἀπαγγείλειεν ὡς ἔστιν. εἰ γὰρ δή ἐστιν ἰδεῖν τὰ μὴ ἐόντα ὥσπερ τὰ ἐόντα, οὐκ οἶδ' ὅπως ἄν τι αὐτὰ νοήσειε μὴ ἐόντα ὥσπερ τὰ ἐόντα, ἅγε εἴη καὶ ὀφθαλμοῖσιν ἰδεῖν, καὶ γνώμῃ νοῆσαι, ὡς ἔστιν, ἀλλ' ὅπως μὴ οὐκ εἴη τοῦτο τοιοῦτον; ἀλλὰ τὰ μὲν ἐόντα, αἰεὶ ὁρᾶται καὶ γινώσκεται. τὰ δὲ μὴ ἐόντα, οὔτε ὁρᾶται, οὔτε γινώσκεται. γινώσκεται τοίνυν δεδειγμένων εἴδη τῶν τεχνέων, καὶ οὐδεμία ἐστὶν ἥγε ἔκ τινος εἴδεος οὐχ ὁρᾶται. οἶμαι δ' ἔγωγε καὶ τὰ ὀνόματα αὐτὴς, διὰ τὰ εἴδεα λαβεῖν. ἄλογον γὰρ ἀπὸ τῶν ὀνομάτων τὰ εἴδεα ἡγεῖσθαι βλαστάνειν καὶ ἀδύνατον, τὰ μὲν γὰρ

ὀνόματα, φύσιος νομοθετήματά ἐστι· τὰ δὲ εἴδεα, οὐ νομοθετήματα, ἀλλὰ βλαστήματα. περὶ μὲν οὖν τούτων εἴ γέ τις μὴ ἱκανῶς ἐκ τῶν εἰρημένων ξυνίησιν, ἐν ἄλλοις ἂν λόγοις *σαφέστερον διδαχθείη. Περὶ δὲ ἰητρικῆς, ἐς ταύτην γὰρ ὁ λόγος, ταύτης οὖν τὴν ἀπόδειξιν ποιήσομαι. καὶ πρῶτόν γε δὴ ὁριεῦμαι, ὃ νομίζω, ἰητρικὴν εἶναι, τὸ δὴ πάμπαν ἀπαλλάσσειν τῶν νοσεόντων τοὺς καμάτους καὶ τῶν νοσημάτων τὰς σφοδρότητας ἀμβλύνειν· καὶ τὸ μὴ ἐγχειρέειν τοῖσι κεκρατημένοισιν ὑπὸ τῶν νοσημάτων, εἰδότας ὅτι ταῦτα οὐ δύναται ἰητρική. ὡς οὖν ποιέει τε ταῦτα, καὶ οἵη τέ ἐστι διὰ παντὸς ποιέειν, περὶ τούτου μοι δὴ ὁ λοιπὸς ἔσται λόγος. ἐν δὲ τῇ τῆς τέχνης ἀποδείξει, ἅμα καὶ τοὺς λόγους τῶν αἰσχύνειν αὐτὴν οἰομένων ἀναιρήσω, ᾗ ἂν ἕκαστος αὐτῶν πρήσσειν τι οἰόμενος τυγχάνῃ. ἔστιν οὖν μοι ἀρχὴ τοῦ λόγου, ἣ καὶ ὁμολογηθήσεται παρὰ πᾶσιν. ὅτι μὲν ἔνιοι ἐξυγιαίνονται τῶν θεραπευομένων ὑπὸ ἰητρικῆς, ὁμολογέεται. ὅτι δὲ οὐ πάντες, ἐν τούτῳ ἤδη ψέγεται ἡ τέχνη. καί φασιν οἱ τὰ χείρω λέγοντες, διὰ τοὺς ἁλισκομένους ὑπὸ τῶν νοσημάτων, καὶ τοὺς ἀποφεύγοντας αὐτὰ, τύχῃ ἀποφεύγειν, καὶ οὐ διὰ τὴν τέχνην. ἐγὼ δὲ οὐκ ἀποστερέω μὲν οὐδ᾽ αὐτὸς τὴν τύχην, ἔργου οὐδενός. ἡγεῦμαι δὲ, τοῖσι μὲν κακῶς θεραπευομένοισι νουσήμασι, τὰ πολλὰ τὴν ἀτυχίην ἕπεσθαι· τοῖσι δὲ εὖ τὴν εὐτυχίην. ἔπειτα δὲ καὶ πῶς οἷόν τέ ἐστι τοῖς ὑγιανθεῖσιν ἄλλό τι αἰτιάσασθαι ἢ τὴν τέχνην, εἴπερ χρώμενοι αὐτῇ καὶ ὑπουργέοντες, ὑγιάνθησαν. τὸ μὲν γὰρ τῆς τύχης εἶδος ψιλὸν, οὐκ ἠβουλήθησαν θεήσασθαι, ἐν ᾧ τῇ τέχνῃ ἐπέτρεψαν σφᾶς αὐτούς. ὥστε τῆς μὲν ἐς τὴν τύχην ἀναφορῆς, ἀπηλλαγμένοι εἰσί, τῆς μέντοι ἐς τὴν τέχνην, οὐκ ἀπηλλαγμένοι. ἐν ᾧ γὰρ ἐπέτρεψαν καὶ ἐπίστευσαν αὐτῇ σφᾶς αὐτοὺς, ἐν τούτῳ αὐτῆς καὶ τὸ εἶδος ἐσνέψαντο, καὶ τὴν δύναμιν περανθέντος τοῦ ἔργου ἔγνωσαν. ἐρεῖ δὴ ἐνταῦθα ὁ τἀναντία λέγων, ὅ, τι πολλοὶ ἤδη καὶ οὐ χρησάμενοι ἰητρῷ νοσέοντες ὑγιάνθησαν. καὶ ἐγὼ τῷ λόγῳ οὐκ ἀπιστέω. δοκέει δέ μοι οἷόν τε εἶναι καὶ ἰητρῷ μὴ χρωμένοις ἰητρικῇ περιτυχεῖν, οὐ μὴν ὥστε εἰδέναι ὅ, τι ὀρθὸν ἐν αὐτῇ ἐνείη, καὶ ὅ, τι μὴ ὀρθὸν, ἀλλ᾽ ὥστ᾽ ἂν ἐπιτύχοιεν τοιαῦτα θεραπεύσαντες ἑωυτοὺς ὁποῖάπερ ἂν ἐθεραπεύθησαν, εἰ καὶ ἰητροῖσιν ἐχρῶντο. καὶ ἀπό γε τούτου τεκμήριον μέγα τῇ οὐσίῃ τῆς τέχνης, ὅτι ἐοῦσά τέ ἐστι καὶ μεγάλη, ὅπου γε φαίνονται καὶ οἱ μὴ νομίζοντες αὐτὴν εἶναι, σωζόμενοι δι᾽ αὐτήν. πολλὴ γὰρ ἀνάγκη καὶ τοὺς μὴ χρωμένους ἰητροῖσιν, νοσήσαντας δὲ καὶ ὑγιασθέντας, εἰδέναι, ὅτι ἢ δρῶντές τι, ἢ μὴ δρῶντες, ὑγιάνθησαν. ἢ γὰρ ἀσιτίῃ, ἢ πολυφαγίῃ, ἢ ποτῷ πλείονι, ἢ δίψῃ, ἢ λουτροῖσιν, ἢ ἀλουσίῃ, ἢ πόνοισιν, ἢ ἡσυχίῃ, ἢ ὕπνοισιν, ἢ ἀγρυπνίῃ, ἢ τῇ ἁπάντων τούτων παραχῇ χρώμενοι, ὑγιάνθησαν. καὶ τῷ ὠφελεῖσθαι πολλὴ ἀνάγκη αὐτοῖς ἐστιν ἐγνωκέναι, ὅ, τι ἦν τὸ ὠφελῆσαν· καὶ εἴ τι τ᾽ ἐβλάβησαν, καὶ τὸ βλαβῆναι, καὶ ὅ, τι ἦν τὸ βλάψαν. τὰ γὰρ τῷ ὠφελεῖσθαι καὶ τὰ τῷ βεβλάφθαι ὡρισμένα, οὐ πᾶς ἱκανὸς γνῶναι. εἰ τοίνυν ἐπιστήσεται, ἢ ἐπαινέειν, ἢ ψέγειν ὁ νοσήσας τῶν διαιτημάτων τι οἷσιν ὑγιάνθη, πάντα ταῦτα τῆς ἰητρικῆς ὄντα εὑρήσει. καὶ ἔστιν οὐδὲν ἧσσον τὰ ἁμαρτηθέντα τῶν ὠφελησάντων μαρτύρια τῇ τέχνῃ, εἰς τὸ εἶναι. τὰ μὲν γὰρ ὠφελήσαντα, τῷ ὀρθῶς προσενεχθῆναι, ὠφέλησαν, τὰ δὲ βλάψαντα τῷ μηκέτι ὀρθῶς προσενεχθῆναι, ἔβλαψαν. καίτοι ὅπου τὸ ὀρθὸν, καὶ τὸ μὴ ὀρθὸν, ὅρον ἔχει ἑκάτερον, πῶς τοῦτο οὐκ ἂν τέχνη εἴη; τοῦτο γὰρ ἔγωγέ φημι ἀτεχνίην εἶναι, ὅπου μήτε ὀρθὸν εἴη μηδὲν, μήτε οὐκ ὀρθόν. ὅπου δὲ τούτων ἔνεστιν ἑκάτερον, πῶς τοῦτο οὐκ ἂν τέχνης ἔργον;

legitime indita sunt: in ipsis autem formis non sic habet, sed sunt natura veluti quædam germina. At verò qui hæc non satis ex his quæ diximus intelligit, illi ex aliis commentariis multò notiora fient. Cæterum de medicina (namque de ea dicere decreuimus) dicam apertissimè; atque primum mea quidem sententia definiam, medicinam esse quæ prorsus à morbis ægrotos vindicat, morborumque vehementiam obtundit, nec tamen illorum qui à morbo penitus victi sunt, curationem vllam aggreditur, quòd eam istud præstare non posse perspicuum sit. Quòd igitur ista tum agat tum semper agere possit, id ego sequenti oratione persequar. Verum interim dum artem esse demonstrabo, simul etiam rationes illorum refellam, qui damnare ipsam visi sunt, prout quæque magis efficax esse videbitur. Dicendi igitur principium faciam ab eo de quo nemo ambigit, quodque omnibus apertum est, nempe ægrotantium plærosque per artem medicam seruatos esse. Quòd verò non omnes, hoc
iam arti vitio vertitur, aiuntque † homines maledi- 6
ci, eos qui morbum euaserunt, fortunæ potiùs quàm artis beneficio euasisse. Equidem rem vllam esse quam fortuna agere non possit, nolim asseuerare, imò verò existimo iis quibus perperam adhibita curatio est, vt plurimum aduersam fortunam: illis verò qui rectè fuerint curati, prosperam contigisse. Verum cui potius acceptam referre possunt sanitatem qui ex morbo conualuerunt, quàm arti
medicæ, si illi sese credentes & † obsequentes sani 7
euaserunt? Namque quum seipsos arti tradide- 8
runt, noluerunt in leui fortunæ † simulachro spem reponere: proinde nulla sunt in eos fortunæ merita, sed arti magno beneficio deuincti sunt. Cui postquam se summiserunt & crediderunt, in eius etiam simulachrum defixere oculos, & numen ipsius quantum sit, re perfecta intellexere. At nobis hoc loco aduersarius, quamplurimos esse qui nulla medici ope conualuerunt. Qua de re equidem non dubito. Verum mihi videtur etiam fieri posse, vt
qui medico non vtuntur, interdum * medicum ali- 9
quod opus factitent, non quod intelligant quid in medicina rectè aut perperam fiant, sed quod seipsos curantes in ea fortè inciderint, non aliter quam si medicis sese curandos commisissent. Quod sanè magnam arti fidem facit, tum quòd ipsa sit, tum quòd inter excellenteis habeatur, eius ope etiam illos incolumes esse, qui eam ne esse quidem arbitrantur. Qui namque morbo laborantes inconsultò medico sanitatem recuperarunt, omnino necesse est vt existiment eò quòd quidpiam vel egerint, se sanitatem esse consequutos. Siquidem vel inedia, vel cibo copiosiore, vel vberiore potu, vel siti, vel balneis, vel lauationis abstinentia, vel laboribus, vel quiete, vel somno, vel vigilia, vel istis omnibus indifferenter vsi, sani euaserunt. Quos certè quoniam vtilitatem senserunt, omnino necesse est etiam agnoscere aliquid esse quod vtilitatem attulit, aut si læsi sunt, tum se læsos, tum aliquid esse quod læserit. Verum quæ & prodesse & nocere certa aliqua ratione possunt, pauci intelligunt. Sin autem ea ægrotus vel laudare vel damnare potest ex quibus sanitatem recepit, intelliget hæc omnia ad medicinam pertinere. Nec verò quæ in medicina perperam geruntur, eam minus artem esse testantur & probant, quàm quæ euidens emolumentum præstitere. Quippe hæc istam ob causam profuerunt, quia sint oportunè exhibita; illa verò propter intempestiuum eorum vsum nocuere. At quis artem non esse fateatur, in qua rectum & prauum suis limitibus circumscripta sunt & definita? Id enim ego † nullam artem esse existimo, in

in quo nequerecti neqȣe praui quicquam ineſt: quorum vtrumque ſi adſit, quis iam non quidem nullius artis, ſed artis ſpeciem non agnoſcat? Enimuero ſi hæc vna medicis curandi ratio eſset per purgantia & retinentia medicamenta, parum profectò virium oratio mea haberet. Verum maximè celebres medici etiam victus ratione atque aliis modis manifeſtò medentur, quæ nullus non modò medicus, ſed ne plebeius quidem rerum omnium ignarus audiens, non fateatur arte fuiſſe inſtituta. Quamobrem quum nihil tum à peritis medicis fiat tum medicina ipſa doceat quod vtilitatem non adferat, appareant autem in rebus tam quæ naſcuntur quam quæ fiunt, curationum medicamentorumque certæ quædam formæ, nemo vtique eſt qui abſque medico ſanitatem conſequutus, cauſam meritò ad caſum referre debeat. Caſus enim prorſus nihil eſt, cum quicquid fit ab aliqua cauſa fieri ſit compertum & propter quid. At caſus nullam omnino videtur habere ſubſtantiam, ſed nomen tantum inane eſſe. Verum medicinam & nunc conſtat & conſtabit in poſterum in iis quæ certam aliquam ob cauſam prouidentur, ſubſiſtere. Atque ad hunc quidem modum iis poteſt reſponderi qui ſalutem non arti ſed fortunæ acceptam referunt. Cæterum qui artem vituperant à morientium calamitatibus, miror quænam eos ratio tam vehemens impulerit, vt medicorum prudentiam mortis potiùs cauſam ſtatuant, quam eorum qui moriuntur intemperantiam, quaſi verò à medicis omnia malè imperentur, ægrotis autem non liceat, rectè imperatis non parere. Atqui rationi multò certè magis conſentaneum eſt ægrotos imperata facere non poſſe, quam medicos non recta præcepta dare. Iſti namque tum animo ſano tum corpore, reputantes ſecum tum præſentia, tum ex præteritis ea quæ cum præſentibus conſentiunt, curationem aggrediuntur, adeò vt qui curatus eſt, illorum opera incolumē ſe eſſe fateatur: illi verò neque quo morbo laborant, neque quam ob cauſam, neque quis præſens rerum ſtatus ſit, aut quid eiuſmodi fiat, intelligentes, obſequuntur, præſenti quidem morbo afflicti, euentū autem metuentes, & morbo quidem ſaturi, cibis verò vacui: atque ea potius quæ morbo grata ſunt, quam quæ ad ſanitatem conferunt, cupientes, non quod optent mortem, ſed quòd ſeipſos nequeant moderari. Hos autem ſic affectos eſtne veriſimilius medicorum præceptis obtemperaturos eſſe, quā aliud acturos quod imperatum non ſit: an medicos tales quales antè diximus, quæ non conueniat imperaturos? Nonne multò rationabilius eſt, hos recta monere, illos verò rectè parere non poſſe, & iſtam ob cauſam obire mortem? Hæc qui non rectè perpenderunt, in eos qui culpa vacant cauſam reijciūt, illis culpa ſolutis ad quos tamen referri debuerat. Sunt verò qui in artem medicam inuehūtur, quod nullus & morbo victis & deploratis medicas manus admouere velit, dicētes affectos illos quos medici curandos ſuſcipiunt, per ſeipſos etiam ſanari poſſe: eos autem qui præſidiis indigent, nec attingi quidē à medicis, cum tamen ſi ars eſſet, omnibus ex æquo mederi oporteret. At verò qui hęc aunt, † ſi medicis improperarent quid eos talia dicentes tanquam deliros & inſanos medici non curarent, vtique multò ſic iuſtius quam illo modo conquererentur. Si quis enim artem quæ artis non ſunt, aut naturam, quæ non eſt nata agere, cuperet conari, mirum eſt ſi inſaniam id eſſe intelligit ignorantiæ coniunctam potius quam † imperitiam. Siquidem eorum nos opifices ſumus quæ tum naturæ tum artis inſtrumentis conſequi poſſumus: aliorum autem nullum in noſtra poteſtate eſt. Itaque ſi quid mali homini acciderit quod ſit ſupra medicinæ inſtrumenta,

δὴ ἀτεχνίης εἴη; ἔτι τοίνυν εἰ μὲν ὑπὸ φαρμάκων τῶν τε καθαιρόντων καὶ τῶν ἱστάντων ἡ ἴησις, τῇ τε ἰητρικῇ καὶ τοῖς ἰητροῖσι μοῦνος ἐγίνετο, ἀσθενὴς ἦν ἂν ὁ ἐμὸς λόγος. Νῦν δὲ δὴ φαίνονται τῶν ἰητρῶν οἱ μάλιστα ἐπαινεόμενοι, καὶ διαιτήμασιν ἰώμενοι, καὶ ἄλλοισί τε εἴδεσιν, ἃ οὐκ ἄν τις φαίη, μὴ ὅτι ἰητρὸς, ἀλλ᾽ οὐδὲ ἰδιώτης ἀνεπιστήμων ἀκούσας, μὴ οὐ τῆς τέχνης εἶναι. ὅπου οὖν οὐδὲν οὔτε ἐν τοῖς ἀγαθοῖσι τῶν ἰητρῶν, οὔτε ἐν τῇ ἰητρικῇ αὐτῇ ἀχρεῖόν ἐστιν, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς πλείστοισι τῶν τε φυομένων καὶ τῶν ποιευμένων, ἔνεστι τὰ εἴδεα τῶν θεραπειῶν καὶ τῶν φαρμάκων, οὐκ ἔστιν ἔτι οὐδενὶ τῶν ἄνευ ἰητροῦ ὑγιαζομένων, τὸ αὐτόματον αἰτιάσασθαι ὀρθῷ λόγῳ. τὸ μὲν γὰρ αὐτόματον, οὐδὲν φαίνεται ἐὸν ἐλεγχόμενον. πᾶν γὰρ τὸ γινόμενον, διά τι ἂν εὑρίσκοιτ᾽ ἂν γινόμενον, καὶ ἐν τῷ διὰ τί. τὸ δὲ αὐτόματον οὐ φαίνεται οὐσίην ἔχον οὐδεμίην, ἀλλ᾽ ἢ οὔνομα μοῦνον. ἡ δὲ ἰητρικὴ καὶ ἐν τοῖς διά τι προνοευμένοισι φαίνεταί τε καὶ φανεῖται ἔτι οὐσίην ἔχουσα. τοῖσι μὲν οὖν τῇ τύχῃ τὴν ὑγιείην προστιθεῖσι, τῆς δὲ τέχνης ἀφαιρέουσι, τοιαῦτ᾽ ἄν τις λέγοι· τοὺς δ᾽ ἐν τῇσι τῶν ἀποθνησκόντων συμφορῇσι τὴν τέχνην ἀφανίζοντας θαυμάζω ὅτῳ ἐπαιρεόμενοι ἀξιοχρέῳ λόγῳ, τὴν μὲν τῶν ἀποθνησκόντων ἀκρασίην οὐκ αἰτίην καθιστᾶσι, τὴν δὲ τῶν ἰητρικὴν μελετησάντων ξύνεσιν αἰτίην, ὡς τοῖσι μὲν ἰητροῖσιν ἔνεστι τὰ μὴ δέοντα ἐπιτάξαι· τοῖσι δὲ νοσέουσιν οὐκ ἔστι τὰ προσταχθέντα παραβῆναι. καὶ μὴν πολύ γε εὐλογώτερον τοῖσι κάμνουσιν ἀδυνατέειν τὰ προστασσόμενα ὑπουργέειν, ἢ τοῖσιν ἰητροῖσι τὰ μὴ δέοντα ἐπιτάσσειν. οἱ μὲν γὰρ ὑγιαινούσῃ γνώμῃ μεθ᾽ ὑγιαίνοντος σώματος ἐγχειρέουσι, λογισάμενοι τά τε παρεόντα, τῶν τε παροιχομένων τὰ ὁμοίως διατεθέντα τοῖσι παρεοῦσιν, ὥς τέ ποτε θεραπευθέντα εἰπεῖν, ὅτι ἀπήλλαξαν· οἱ δὲ οὔτε ἃ κάμνουσιν, οὔτε δι᾽ ἃ κάμνουσιν, οὔθ᾽ ὅ, τι ἐκ τῶν παρεόντων ἔσται, οὔθ᾽ ὅ, τι οὖν ἐκ τῶν τούτοισιν ὁμοίων γίνεται εἰδότες ἐπιτάσσονται, ἀλγέοντες μὲν τῷ παρεόντι, φοβεύμενοι δὲ τὸ μέλλον· καὶ πλήρεις μὲν τῆς νούσου, κενοὶ δὲ σιτίων· ἐθέλοντες τὰ πρὸς τὴν νοῦσον ἡδέα μᾶλλον, ἢ τὰ πρὸς ὑγιείην προσδέχεσθαι· οὐκ ἀποθανεῖν ἐρῶντες, ἀλλὰ καρτερεῖν ἀδυνατέοντες. οὕτω δὲ διακειμένους, πότερον εἰκὸς τούτους τὰ ὑπὸ τῶν ἰητρῶν ἐπιτασσόμενα ποιέειν, ἢ ἄλλα ποιέειν, ἃ οὐκ ἐπετάχθησαν, ἢ τοὺς ἰητροὺς τοὺς ἐκείνως διακειμένους, ὡς ὁ πρόσθεν λόγος ἡρμήνευσεν ἐπιτάσσειν τὰ μὴ δέοντα. ἆρ᾽ οὐ πολὺ μᾶλλον, τοὺς μὲν δεόντως ἐπιτάσσειν, τοὺς δὲ εἰκότως ἀδυνατέειν πείθεσθαι; μὴ πειθομένους δὲ περιπίπτειν τοῖσι θανάτοισιν, ὧν οἱ μὴ ὀρθῶς λογιζόμενοι, τὰς αἰτίας τοῖς οὐδὲν αἰτίοις ἀνατιθέασι, τοὺς αἰτίους ἐλευθεροῦντες. Εἰσὶ δέ τινες, οἳ καὶ διὰ τοὺς μὴ ἐθέλοντας ἐγχειρέειν τοῖσι κεκρατημένοισιν ὑπὸ τῶν νοσημάτων, μέμφονται τὴν ἰητρικὴν, λέγοντες, ὡς ταῦτα μὲν καὶ αὐτὰ ὑφ᾽ αὐτῶν ἂν ἐξυγιάζοιτο, ἃ ἐγχειρέουσιν ἰᾶσθαι· ἃ δ᾽ ἐπικουρίης δεῖται, οὐχ ἅπτονται· δεῖν δὲ, εἴπερ ἦν ἡ τέχνη, πάνθ᾽ ὁμοίως ἰᾶσθαι. οἱ μὲν οὖν ταῦτα λέγοντες, εἰ ἐμέμφοντο τοῖς ἰητροῖς, ὅτι αὐτέων τοιαῦτα λεγόντων, οὐκ ἐπιμελοῦνται ὡς παραφρονεόντων, εἰκότως ἂν ἐμέμφοντο μᾶλλον, ἐκεῖνα μεμφόμενοι. εἰ γάρ τις τέχνην, ἐς ἃ μὴ τέχνη, ἢ φύσιν, ἐς ἃ μὴ πέφυκεν, ἀξιώσειε δύνασθαι, ἀγνοεῖ μανίην ἁρμόζουσαν ἀγνοίῃ μᾶλλον, ἢ ἀμαθίῃ. ὧν γάρ ἐστιν ἡμῖν, τοῖσί τε τῶν φύσιων, τοῖσί τε τῶν τεχνέων ὀργάνοις ἐπικρατέειν, τούτων ἐστὶν ἡμῖν δημιουργοῖς εἶναι· ἄλλων δὲ οὐκ ἔστιν. ὅταν οὖν τι πάθοι ἄνθρωπος κακὸν,

ὃ κρέσσόν ἐστι τῶν ἐν τῇ ἰητρικῇ ὀργάνων, οὐδὲ προσδοκᾶσθαι δεῖ ὑπὸ ἰητρικῆς κρατηθῆναι ἄν. αὐτίκα γὰρ τῶν ἐν ἰητρικῇ καιόντων, πῦρ ἐσχάτως καίει· τούτου δὲ ἧσσον, καὶ ἄλλα πολλά. τῶν μὲν οὖν ἡσσόνων, τὰ κρέσσω οὔπω δῆλον ὅτι κ' ἀνίητα. τῶν δὲ κρατίστων, τὰ κρέσσω πῶς οὐ δηλονότι ἀνίητα; ἃ γὰρ πῦρ οὐ δημιουργέει, πῶς οὐ τὰ τούτῳ μὴ ἁλισκόμενα δηλοῖ, ὅτι ἄλλης δεῖται τέχνης, καὶ οὐ ταύτης, ἧς ἐνὶ τὸ πῦρ ὄργανον; ωὑτὸς δέ μοι λόγος καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων, ὅσα τῇ ἰητρικῇ ξυνεργεῖ, ὧν ἁπάντων φημὶ δεῖν ἑκάστου μὴ κατατυχόντα τὸν ἰητρὸν τὴν δύναμιν αἰτιᾶσθαι τοῦ πάθεος, μὴ τὴν τέχνην. οἱ μὲν οὖν μεμφόμενοι τοῖσι τοῖς κεκρατημένοισι μὴ ἐγχειρέουσι, παρακελεύονται, καὶ ὧν μὴ προσήκει ἅπτεσθαι οὐδὲν ἧσσον, ἢ ὧν προσήκει. παρακελευόμενοι δὲ ταῦτα ὑπὸ μὲν τῶν ὀνόματι ἰητρῶν θαυμάζονται, ὑπὸ δὲ τῶν καὶ τέχνῃ καταγελῶνται. οὐ μὴν οὕτως ἀφρόνων οἱ ταύτης τῆς δημιουργίας ἔμπειροι, οὔτε μωμητῶν, οὔτ' αἰνετῶν δέονται. ἀλλὰ λελογισμένων, πρὸς ὅ, τι αἱ ἐργασίαι τῶν δημιουργῶν τελευτώμεναι, πλήρεις εἰσὶ, καὶ ὅτευ ὑπολειπόμεναι ἐνδεεῖς· ἔτι τε τῶν ἐνδειῶν, ἅς τε τοῖς δημιουργοῦσιν ἀναθετέον, ἅς τε τοῖσι δημιουργουμένοισι. τὰ μὲν οὖν κατὰ τὰς ἄλλας τέχνας, ἄλλος χρόνος μετ' ἄλλου λόγου δείξει· τὰ δὲ κατὰ τὴν ἰητρικὴν οἷά τέ ἐστιν, ὥς τε κριτέα, τὰ μὲν ὁ παρῳχημένος· τὰ δὲ ὁ παρὼν διδάξει λόγος. ἔστι γὰρ τοῖσι ταύτην τὴν τέχνην ἱκανῶς εἰδόσι, τὰ μὲν τῶν νοσημάτων, οὐκ ἐν δυσόπτῳ κείμενα, καὶ οὐ πολλά. τὰ δ' οὐκ ἐν εὐδήλῳ, καὶ πολλά ἐστι. τὰ μὲν γὰρ πρὸς τὰ ἐντὸς τετραμμένα ἐν δυσόπτῳ· τὰ δ' ἐξανθεῦντα εἰς τὴν χροιὴν, ἢ οἰδαίνοντα, ἐν εὐδήλῳ. παρέχει γὰρ ἑωυτῶν τῇ τε ὄψει, τῷ τε ψαῦσαι, τῆς στερεότητος, καὶ τῆς ὑγρότητος αἰσθάνεσθαι, καὶ ἅ τε αὐτῶν θερμὰ, ἅ τε ψυχρὰ, ὥς τε ἑκάστου, ἢ παρουσίῃ, ἢ ἀπουσίῃ, τοιαύτη ἐστί. τῶν μὲν δὴ τοιούτων πάντων ἐν ἅπασι τὰς ἀκέσιας, ἀναμαρτήτους δεῖ εἶναι, οὐχ ὡς ῥηϊδίας, ἀλλ' ὅτι ἐξεύρηνται. ἐξεύρηνταί γε μὴν οὐ τοῖσι βουληθεῖσιν, ἀλλὰ τούτων τοῖσι δυνηθεῖσι. δύνανται δὲ, οἷσι τά τε τῆς παιδείης μὴ ἐκποδὼν, τά τε τῆς φύσιος μὴ ταλαίπωρα. πρὸς μὲν οὖν τὰ φανερὰ τῶν νοσημάτων οὕτω, δεῖ εὐπορέειν τέχνην. δεῖ γε μὴν αὐτὴν, μὴ δὲ πρὸς τὰ ἧσσον φανερὰ ἀπορέειν. ἔστι δὲ ταῦτα, ἃ πρός τε τὰ ὀστέα τέτραπται καὶ τὴν νηδύν. ἔχει καὶ τὸ σῶμα, οὐ μίαν, ἀλλὰ πλείους. δύο μὲν γὰρ αἱ τὸν σῖτον δεχόμεναί τε καὶ ἀφιεῖσαι. ἄλλαι δὲ τουτέων πλείους, ἃς ἴσασιν, οἷσι τουτέων ἐμέλησεν. ὅσα γὰρ τῶν μελέων ἔχει σάρκα περιφερέα, ἣν μῦν καλέουσι, πάντα νηδὺν ἔχει. πᾶν γὰρ τὸ ἀσύμφυτον, ἤν τε δέρματι, ἤν τε σαρκὶ καλύπτηται, κοῖλόν ἐστι. πληροῦταί τε ὑγιαῖνον μὲν πνεύματος· ἀσθενῆσαν δὲ ἰχῶρος. ἔχουσι μὲν τοίνυν οἱ βραχίονες σάρκα τοιαύτην· ἔχουσι δ' οἱ μηροί· ἔχουσι δ' αἱ κνῆμαι. ἔτι δὲ καὶ ἐν τοῖς ἀσάρκοισι, τοιαύτη ἔνεστιν, οἵη καὶ ἐν τοῖσιν εὐσάρκοισιν εἶναι δέδεικται. ὅ, τε γὰρ θώρηξ καλεόμενος, ἐν ᾧ τὸ ἧπαρ στεγάζεται· ὅ, τε τῆς κεφαλῆς κύκλος, ἐν ᾧ ὁ ἐγκέφαλος· τό, τε νῶτον, πρὸς ὃ ὁ πνεύμων, τούτων οὐδὲν, ὅ, τι οὐ καὶ αὐτὸ κενόν ἐστι, πολλῶν διαφύσιων μεστὸν, οἷσιν οὐδὲν ἀπέχει πολλὸν ἀγγεῖα εἶναι. τῶν μέντοι βλαπτόντων, τὸν κεκτημένον· τῶν δὲ, καὶ ὠφελούντων. ἔτι δὲ πρὸς τούτοισι καὶ φλέβες πολλαὶ, καὶ νεῦρα, οὐκ ἐν τῇ σαρκὶ μετέωρα, ἀλλὰ πρὸς τοῖς ὀστέοισι προστεταμένα, ξύνδεσμός ἐστι τῶν ἄρθρων. καὶ αὐτὰ τὰ ἄρθρα, ἐν οἷσιν αἱ συμβολαὶ τῶν κινεομένων ὀστέων ἐγκυκλέονται. καὶ τούτων οὐδὲν,

ne sperandum quidem est medici ope id abigi superarique posse. Vt enim exemplo protinus adducto rem ostendamus, omnium quæ in arte medica vrunt, ignis maximè adurit, ipso autem minus alia plæraque. † Ac inter leuiores quidem mor- 13
bos, an qui vehementiores sunt curari possint nécne, nondum compertum est: eos verò qui sunt vehementissimis sæuiores, potéstne dubitari quin curationem omnem respuant? Etenim si ignis ipse aliqua efficere non potest, quomodo perspicuum non sit ea quæ ipsius vi expugnari non possunt aliam artem requirere, quam eam cuius ignis sit instrumentum? Porro eadem ratio etiam reliquis omnibus conueniet, quæ arti medicæ inseruiunt, quorum singulis si res pro animi sententia non succedat, morbi vehementiæ non arti imputandum est. Itaque qui medicos damnant quod nullam eorum curationem aggrediantur, quibus salutis spes adempta est, non tam ad ea quæ fas est, aggredienda adhortantur, quam ad ea quæ fas non est suscipienda. Proinde apud eos quidem qui nomine tenus sunt medici admirationi
sunt, ab artis autem peritis ridentur. Verum † di- 14
liris istis nec laudatoribus nec vituperatoribus egent qui artem eiusmodi callent, sed iis potius qui ratiocinari possunt & iudicare quatenus artificum functiones integræ absolutæque sint, & qua in re mancæ imperfectæque: atque harum rursum quænam agentis culpa eueniant, tum quæ eius cui hæc fiunt, errore. Porrò quæ aliis in artibus peccantur, aliàs altera oratione perspicuum erit: qui verò in arte medica errores accidant, & quo pacto deprehendendi sint, tū ex iis quæ antè dicta sunt, tum iis etiam quæ modò dicimus, planum euadet. Exploratum enim habent qui artem medicam callent, morbos esse aliquos quos facilè sit agnoscere, eosque non multos: aliquos autem & numero quidem plurimos, occultos magis esse & latentes. Qui enim internas partes occupant, non facilè cerni possunt: qui vero in cutem erumpunt, aut tumorem excitant, aperti sunt & manifesti. Exhibent enim se apertè & videndos & tangendos, vt facile sit quam sint vel duri vel molles deprehendere: præterea calidine sint an frigidi, & quo vel præsente vel absente tales euaserint. Ac eorum quidem omnium remedia perpetuò certa esse oportet, non quod facilia sint, sed inuenta iamdudum. Ea porrò inuenit non qui voluit, sed cui inueniendi facultas fuit; quem sanè & in bonis disciplinis rectè institutum, & naturæ dotibus ornatum esse expeditumque oportuit. Itaque in morborum curatione qui tam euidentes sunt, artem decet exuberare, quam tamen in curandis etiam minus notis non oportet præsidiorum inopem esse. Affectus autem eiusmodi sunt qui tum in ossibus
tum in aliquo † spacio & capacitate consistunt. 15
Nec verò spacium vnum in corpore est, sed plurima. Siquidem duo sunt quę cibum admittunt & excernunt, & pręter hæc alia illis nota, quibus eorum indagatio curę fuit. Quacumque enim corporis parte rotunda caro est, quam musculum apppellant illic sunt & spacia: quicquid enim natura disiunctum est & non continuum, siue cute siue carne contegatur, cauitatem habet, quæ dum valet quidem homo, spiritu plena est: cum vero ægrotat, sanie. Et eiusmodi quidem caro in brachiis est, femoribus & suris. Sunt vero quemadmodum in carnosis partibus ostendimus, sic etiam in illis quæ carnosæ non sunt, spacia sinusque tales. Nam & thorax quo iecur continetur, & capitis orbis in quo cerebrum conclusum est, & dorsum cui sunt annexi pulmones, vacua prorsus sunt & inania, multis spaciorum intercapedinibus referta, quæ vasorum instar, plurimas res continent: quarum aliæ quidem possidenti eas nocent, aliæ verò prosunt. Præterea venæ etiam plurimæ sunt & nerui,

16 non illi quidem † per carnem suspensi, sed ad ossa protensi, qui articulos connectunt. Quin & articuli ipsi in quibus ossium quæ mouentur compagines conuoluuntur, omnes spumæ modo rari sunt & multis foraminibus excauati: quod saniei indicatur, quæ apertis illis copiosa multisque molesta profluit. Porrò nigil eorum quæ diximus oculis intueri & cognoscere licet, atque istam ob causam tales morbos occultos nominamus, & diximus arte dijudicandos esse. Non
17 tamen quia occulti sint, idcirco † inexpugnabiles sunt, sed, modò fieri possit, præsidiis vincuntur: fieri autem potest, quum & ægrotorum naturæ perspicuæ sunt, & qui morbos explo-
18 rant, quadam naturæ solertia id agunt. † Verum & maiori cum labore & longiori multò tempore cognitio eorum habetur, quam si essent oculis subiecta. Quæ enim oculorum aciem fugiunt, ea tantum ingenij perspicacitate comprehenduntur: quo fit vt quicquid incommodi ægroti accipiunt, dum non protinus deprehenditur qualis sit affectus, non quidem medicis, sed naturæ partim quidem eius qui ægrotat, partim vero morbi debeat imputari. Ille namque quod nec oculo doloris causam videre possit, nec audiendo intelligere, eam ratiocinando consequitur. Etenim siquando illi qui occulto quodam morbo laborant, conentur aliquid de morbo medicis dicere, opinionem magis suam quam certam cognitionem proferunt. Namque si certò scirent, non committerent se medico, cum sit prudentiæ eiusdem tum morborum causas nosse, tum eas præsidiis omnibus abigere, quæ morborum vehementiam discutere possunt. Quamobrem cum non liceat ex eorum dictis ad veram morbi cognitionem peruenire, aliud sanè spectare debet qui curationem aggressurus est. Non est igitur eius remorandæ causa ipsa ars, sed corporum natura. Illa namque quum primum cognouerit, curationem molitur, cauens diligenter, ne ea audacia magis quam consilio, aut segni-
19 tia potius quam vi suscepta esse videatur. † Hæc vero si morbum tamdiu ferre possit, donec perspecta explorataque sit, sanitatem facilè consequetur. Sin interea dum hæc perpenduntur, succumbat, vel quod medicus seriùs ad ægrotum accesserit, vel propter morbi celeritatem æger morietur. Celer enim morbus non censetur, qui pariter cum præsidiis suis progreditur: contrà verò celerior is est, qui pretergreditur atque precur-
20 rit. Præcurrit autē † propter corporum in quibus
21 abditi morbi latent, † densitatem, atque eorum qui ægrotant negligentia, vehementia acquirit. Morbo autē correpti curari desiderant. Ac multo quidem magis artis medicæ vires admirari præstat, postquam occultis aliquibus morbis remedium attulerit, quam quum ea tentat quæ perfici
22 non possunt. † Nec vero quicquam tale est in vlla alia iam inuenta arte, sed ex iis quecumque igni opus exercent, si quidem ipse desit, cessant ab opere: sin eum nactæ sint, agunt, atque instrumentis quidem vtuntur, in quibus si quid deliquerint, emendari facilè error possit, vt lignis, coriis, stylo, ære, ferro, atque id genus aliis: attamen quæ ab illis & per ea fiunt, etiamsi commissus in illis error sarciri facilè possit, non tam cito agendo, quam vt decet, perficiuntur, nec quicquam supra vires tentant, sed si quod instrumentum defuerit, desistunt, moramque, quamuis ipsis incommodam atque inutilem, præferunt. Medicina verò tum in purulentis, tum iis quibus iecur & renes affecti sunt, tum aliis omnibus qui internis in spaciis laborant, cum affectum ipsum intentis oculis contemplari nequeat, (cum tamen aliis omnes artifices omnia apertissime videant) alia præsidia ad id conferentia adinuenit. Namque claritate & tarditate vocis, & fluxionum quæ, qua via illis datur,

ὅ, τι οὐχ ὑπάφρόν ἐστι, καὶ ἔχον περὶ αὐτὸ θαλάμας ἐς καταγγέλλει ἰχὼρ, ὃς ἐκ διοιγομένων αὐτέων, πολύς τε καὶ πολλοὺς λυπήσας ἐξέρχεται. οὐ γὰρ δὴ ὀφθαλμοῖσί γε ἰδόντι τούτων τῶν εἰρημένων, οὐδενὶ οὐδὲν ἐστιν εἰδέναι. διὸ καὶ ἄδηλα ἐμοί τε ὠνόμασται· καὶ τῇ τέχνῃ κέκριται εἶναι, οὐ μὴν ὅτι ἄδηλα κεκράτηκεν. ἀλλ' εἰ δυνατὸν κεκράτηται. δυνατὸν δὲ, ὅσον αἵ τε τῶν νοσεόντων φύσιες ἐς τὸ σκεφθῆναι παρέχουσιν, αἵ τε τῶν ἐρευνησόντων ἐς τὴν ἔρευναν πεφύκασι. μετὰ πλείονος μὲν γὰρ πόνου, καὶ οὐ μετ' ἐλάσσονος χρόνου τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν ὁρᾶταί τε γὰρ γινώσκεται. ὅσα γὰρ τὴν τῶν ὀμμάτων ὄψιν ἐκφεύγει, ταῦτα τῇ τῆς γνώμης ὄψει κεκράτηται. ὅσα δὲ ἐν τούτῳ μὴ ταχὺ ὀφθῆναι οἱ νοσέοντες πάσχουσιν, οὐχ οἱ θεραπεύοντες αὐτοὺς αἴτιοι, ἀλλ' ἡ φύσις ἤτε τοῦ νοσέοντος, ἤτε τοῦ νοσήματος. ὁ μὲν γὰρ ἐπεὶ οὐκ ἦν αὐτῷ ὄψει ἰδεῖν τὸ μοχθέον, οὐδ' ἀκοῇ πυθέσθαι, λογισμῷ μετῄει. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἃ πειρῶνται οἱ τὰ ἀφανέα νοσέοντες ἀπαγγέλλειν περὶ τῶν νοσημάτων τοῖσι θεραπεύουσιν, δοξάζοντες μᾶλλον ἢ εἰδότες ἀπαγγέλλουσιν. εἰ γὰρ ἠπίσταντο, οὐκ ἂν περιέπιπτον αὐτοῖς. τῆς γὰρ αὐτῆς ξυνέσιός ἐστιν, ἧσπερ τὸ εἰδέναι τῶν νούσων τὰ αἴτια, καὶ τὸ θεραπεύειν αὐτὰς ἐπίστασθαι, πάσῃσι τῇσι θεραπείῃσιν, αἳ κωλύουσι τὰ νοσήματα μεγαλύνεσθαι. ὅτε οὖν οὐδὲ ἐκ τῶν ἐπαγγελλομένων ἐστὶ τὴν ἀναμάρτητον σαφήνειαν ἀκοῦσαι, προσοπτέον τι καὶ ἄλλο τῷ θεραπεύοντι. ταύτης οὖν τῆς βραδυτῆτος οὐχ ἡ τέχνη, ἀλλ' ἡ φύσις, αἰτίη ἡ τῶν σωμάτων. ἡ μὲν γὰρ αἰσθανομένη, ἀξιοῖ θεραπεύειν, σκοποῦσα ὅπως μὴ τόλμῃ μᾶλλον ἢ γνώμῃ, καὶ ῥᾳστώνῃ μᾶλλον ἢ βίῃ θεραπεύῃ. ὁ δ' ἢν μὲν ἀρκέσῃ πρὸς τὸ ὀφθῆναι, ἐξαρκέσει καὶ πρὸς τὸ ἰαθῆναι. ἢν δ' ἐν ᾧ τοῦτο ὁρᾶται, κρατηθῇ, διὰ τὸ βραδέως αὐτὸν ἐπὶ τὸν θεραπεύσοντα ἐλθεῖν, ἢ διὰ τὸ τοῦ νοσήματος τάχος, οἰχήσεται. ἐξ ἴσου μὲν γὰρ ὁρμώμενον τῇ θεραπείῃ, οὐκ ἔστι θᾶσσον, προλαβὸν δὲ, θᾶσσον. προλαμβάνει δὲ, διά τε τὴν τῶν σωμάτων στενότητα, ἐν ᾗ οὐκ ἐν εὐόπτῳ οἰκέουσιν αἱ νοῦσοι, διά τε τὴν τῶν καμνόντων ὀλιγωρίην ἐπεὶ τί θεν ται γάρ. λαμβανόμενοι δὲ ὑπὸ τῶν νοσημάτων, ἐθέλουσι θεραπεύεσθαι. ἐπεὶ τῆς γε τέχνης τὴν δύναμιν ὁκόταν τινὰ τῶν τὰ ἄδηλα νοσεόντων ἀναστήσῃ, θαυμάζειν ἀξιώτερον, ἢ ὁκόταν ἐγχειρέσῃ τοῖς ἀδυνάτοις. οὔκουν ἐν ἄλλῃ δημιουργίῃ τῶν ἤδη εὑρημένων οὐδεμίῃ ἔνεστιν οὐδὲν τοιοῦτον, ἀλλ' αὐτέων ὅσαι περὶ δημιουργέονται, τούτου μὲν παρεόντος, ἀεργοί εἰσι· μετὰ δὲ τοῦ τούτου ἀφθῆναι ἐνεργοὶ, καὶ ὅσαι καὶ τοῖσιν εὐεπανορθώτοισι τοῖσι σώμασι δημιουργέονται, αἱ μὲν, μετὰ ξύλων. αἱ δὲ, μετὰ σκυτέων αἱ δὲ, γραφῇ, χαλκῷ τε καὶ σιδήρῳ, καὶ τοῖσι τούτων ὁμοίοισιν αἱ πλεῖσται. τὰ δ' ἐκ τούτων καὶ μετὰ τούτων δημιουργεύμενα, καὶ εὐεπανόρθωτα, ὅμως οὐ τῷ τάχει μᾶλλον, ἢ τῷ ὡς δεῖ δημιουργεῖται, οὐδ' ὑπερβατῶς. ἀλλ' ἢν ἀπῇ τι τῶν ὀργάνων, ἐλλινύει. καίτοι κἀκείναις τὸ βραδὺ πρὸς τὸ λυσιτελέστερον ἀσύμφορον, ἀλλ' ὅμως προτιμᾶται. ἰητρικὴ δὲ, τοῦτο μὲν, τῶν ἐμπύων, τοῦτο δὲ, τὸ ἧπαρ ἢ τοὺς νεφροὺς, τοῦτο δὲ, τῶν ξυμπάντων ἐν τῇ νηδύϊ νοσεόντων, ἀπεστερημένη τῇ δεινοψίῃ, τὰ πάντα πάντες ἱκανωτάτως ὁρῶσιν, ὅμως ἄλλας εὐπορίας συνεργοὺς ἐφεῦρε. φωνῆς τε γὰρ λαμπρότητα καὶ βραδυτῆτα καὶ ῥεύματα, ἃ διαῤῥεῖν εἴωθεν ἑκάστοισι, δι' ὧν ἔξοδοι δέδονται. ὧν τὰ μὲν, ὀδμῇσι· τὰ δὲ, χροιῇσι. τὰ δὲ, λεπτότητι καὶ

ταχύτητι διασταθμωμένη τεκμαίρεται. ὧν τε σημεῖα ταῦτα, ἅ τε πεπονθότων, ἅ τε παθεῖν δυναμένων. ὅταν δὲ ταῦτα μηνύωνται, μὴ δ' αὐτὴ ἡ φύσις ἑκοῦσα ἀφίῃ, ἀνάγκας εὕρηκεν, ᾗσιν ἡ φύσις ἀζήμιος βιασθεῖσα μεθίησιν, ἀνεθεῖσα δὲ δηλοῖ τοῖσι τὰ τῆς τέχνης εἰδόσιν, ἃ ποιητέα. βιάζεται δὲ τοῦτο μὲν πῦρ τὸ σύντροφον φλέγμα διαχεῖν, σιτίων δριμύτητι, καὶ πομάτων, ὅπως τεκμαρῆται τι ὀφθὲν περὶ ἐκείνων, ὧν αὐτῇ ἐμηχανᾶτο ὀφθῆναι· τοῦτο δ' αὖ πνεῦμα ὧν κατήγορον, ὁδοῖσί τε προσάντεσι, καὶ δρόμοις ἐκβιᾶται κατηγορέειν, ἱδρῶτάς τε τούτοισι τοῖσι προειρημένοισιν ἄγουσα, ὑδάτων θερμῶν ἀποπνοίῃσι τεκμαίρεται. ἔστι δὲ ἃ καὶ διὰ τῆς κύστιος διελθόντα, ἱκανώτερα τὴν νοῦσον δηλῶσαί ἐστιν, ἢ διὰ σαρκὸς ἐξιόντα. ἐξεύρηκεν οὖν ἐν τοιαῦτα πόματα καὶ βρώματα, ἃ τῶν θερμαινόντων θερμότερα γιγνόμενα, τήκει τε ἐκεῖνα, καὶ διαρρεῖν ποιέει, ἃ οὐκ ἂν διερρύη, μὴ τοῦτο παθόντα. ἕτερα μὲν οὖν πρὸς ἑτέρων, καὶ ἄλλα δι' ἄλλων ἐστὶ, τά τε διιόντα, τά τ' ἐξαγγέλλοντα. ὥστ' οὐ θαυμάσιον αὐτῶν, τάς τε πίστιας χρονιωτέρας γίνεσθαι, τάς τ' ἐγχειρήσιας βραχυτέρας, οὕτω δι' ἀλλοτρίων ἑρμηνειῶν πρὸς τὴν θεραπεύουσαν ξύνεσιν ἑρμηνευομένων. ὅτι μὲν οὖν καὶ λόγους ἐν ἑωυτῇ εὐπόρους εἰς τὰς ἐπικουρίας ἔχει ἡ ἰητρικὴ, καὶ οὐκ ἐνδιορθώτοισι δικαίως οὐκ ἂν ἐγχειρέοι τῇσι νούσοισιν, ἢ ἐγχειρευμένας ἀναμαρτήτους ἂν παρέχῃ, οἵ τε νῦν λεγόμενοι λόγοι δηλοῦσιν, αἵ τε τῶν εἰδότων τὴν τέχνην ἐπιδείξιες, ἃς ἐκ τῶν ἔργων ἥδιον, ἢ ἐκ τῶν λόγων ἐπιδεικνύουσιν, οὐ τὸ λέγειν καταμελετήσαντες, ἀλλὰ τὴν πίστιν τῷ πλήθει ἐξ ὧν ἂν ἴδωσιν οἰκειοτέρην ἡγεύμενοι, ἢ ἐξ ὧν ἀκούσωσι.

decidere ſingulis cōſueuerunt, inita ratione, prout odore vel colore vel tenuitate vel craſſitie ſe habent, deprehendit cuiuſnam loci vel iam affecti vel ad affectum opportuni ſigna ſint. Quod poſteaquam cognitum erit, neque humor naturæ ſponte educitur, neceſſaria remedia reperit quibus coacta natura, citra tamen noxam, illos emittat: quos dum excernit, illis qui artis periti ſunt planè indicat quæ fieri oporteat. † Porrò modo ignis, cibi 23
potuſque acrimonia inſitam nobis pituitam diſſipari cogit, vt aliquid eorum appareat, quæ ipſa videri omnibus modis volebat, modò ſpiritus ipſe itinere, curſuque per ardua loca facto concitatus, affectum manifeſtiſſimè prodit. Quinetiam illis quos prius memorauimus, ſudores eliciens, † à vaporibus ab aqua calida ſubductis prębet argumen- 24
tum. Quædam vero per veſicam educta, affectum euidentius oſtendunt, quam quæ per carnem exeunt. Quamobrem eiuſmodi potiones ciboſque inuenit, qui calidis etiam ſuccis calidiores, eos & liquant & fluxibiles reddunt, qui alioqui fluxuri nō eſſent. Itaque alia ab aliis, atque alia per alia tum excernuntur, tum indicantur. Quo fit vt mirari nemo debeat, ſi non niſi longo temporum ſpacio *cognoſci certò poſſunt, & eorum curatio parciùs ſuſcipiatur, quum ſic alienis demonſtrationibus medico curationem prudenter aggredienti inno- 25
teſcant. Quòd igitur ars medica remediorum inueniendorum facultate polleat, & iuſtiſſima de cauſa morbis illis mederi nolit, qui incurabiles sūt aut ſi fortè id tentet, citra noxam tentet, præſenti oratione oſtendimus, idq; viri huius artis periti opere potius quàm verbis demonſtrant, non quod in dicendo exercitati non ſint, ſed quod vulgus iis quæ viderit facilius quàm quæ audierit perſuaderi arbitrantur.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ

ΠΕΡΙ ΑΡΧΑΙΗΣ ΙΗΤΡΙΚΗΣ.

HIPPOCRATIS

DE ANTIQVA MEDICINA

LIBER VNVS.

1 OMnes qui de medicina dicere vel scribere sunt aggressi, atque in dicendo, vel calidum, vel frigidum, vel humidũ, vel siccum, vel aliud quoduis ex hypothesi statuerunt, dum morborum quibus homines corripiuntur, mortisque causas tã paucas assignãt, atque omnibus eandem esse vnam duásve proponunt, quam plurima certè perperam dicere manifestò videntur. Sunt autem eo magis redarguendi, quod in arte iam constituta peccent, qua omnes summis in rebus vtuntur; & cuius peritos artifices
2 cuncti maximè suspiciunt. † Artifices enim alij mali, alij verò eximij sunt: quod sanè inter eos discrimen non esset, si planè non ars medica, nihilque ipsa vel specularetur vel inueniret, sed omnes pariter eius imperiti ignariq; essent, atque in ægrotis omnia fortuitò agerentur. Verum res aliter habet. Nam quemadmodum in reliquis omnibus artibus artifices multum à se inuicem tum manu, tum ingenio discrepant, sic & in medicina. Quam ob causam non existimo inani suppositione huic opus esse, sicuti obscuris rebus & ambiguis, de quibus si quis verba faciat, necesse est suppositis quibusdam vti, quemadmodum si quis de rebus sublimibus quæ Græci *μετέωρα* dicunt, aut iis quæ sub terra latent disserat, † eorumque naturam
3 scrutetur, ea vera sint nécne, neque ipse qui disserit, neque qui disserentem audiunt, habent exploratum. Namque non habet ad quid ea referat, vt veritatem exploret. Verum medicina iampridem principium viamq; repertam habet, per quam plæraque & ea quidem optima reperta sunt, longo temporum spacio, & reliqua reperientur, si modò qui illa inuestigabit idoneus sit, & eorum quæ inuenta sunt cognitione, ad ipsorum inquisitionem ducatur. Qui enim istis omnibus neglectis & repudiatis, alia via modoque inuenire conatur & aliquid se inuenisse existimat, tum
4 falsus ipse est, † tum alios fallit. Siquidem fieri hoc non potest. Causam autem postea

Ὁκόσοι ἐπεχείρησαν περὶ ἰητρικῆς λέγειν ἢ γράφειν, ὑπόθεσιν σφίσιν αὐτέοισιν ὑποθέμενοι τῷ λόγῳ, θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ὑγρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ἄλλ' ὅ, τι ἂν ἐθέλωσιν ἐς βραχὺ ἄγοντες, τὴν ἀρχὴν τῆς αἰτίης τοῖσιν ἀνθρώποισι τῶν νούσων τε καὶ τοῦ θανάτου, καὶ πᾶσι τὴν αὐτὴν, ἓν ἢ δύο προθέμενοι, ἐν πολλοῖσι μὲν γὰρ οἷσι λέγουσι καταφανέες εἰσὶν ἁμαρτάνοντες. μᾶλλον δὲ ἄξιον μέμψασθαι ἀμφὶ τέχνης ἐούσης, ᾗ χρῶνταί τε πάντες ἐπὶ τοῖσι μεγίστοισι, καὶ τιμῶσι μάλιστα τοὺς ἀγαθοὺς χειροτέχνας, εἰσὶ δὲ δημιουργοὶ, οἱ μὲν φλαῦροι, οἱ δὲ πολὺ διαφέροντες. ὅπερ εἰ μὴ ἦν ἰητρικὴ ὅλως, μηδ' ἐν αὐτῇ ἔσκεπτο, μηδ' εὕρητο μηδὲν, οὐκ ἂν ἦν, ἀλλὰ πάντες ἂν ὁμοίως αὐτῆς ἄπειροί τε καὶ ἀνεπιστήμονες ἦσαν, καὶ τύχῃ πάντα τὰ τῶν καμνόντων διοικεῖτο. νῦν δ' οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλ' ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων τεχνέων πασέων οἱ δημιουργοὶ πολλὸν ἀλλήλων διαφέρουσι κατὰ χεῖρα καὶ κατὰ γνώμην, οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ ἰητρικῆς. διὸ οὐκ ἠξίουν ἔγωγε κενῆς αὐτὴν ὑποθέσιος δεῖσθαι ὥσπερ τὰ ἀφανέα τε καὶ ἀπορεόμενα, περὶ ὧν ἀνάγκη ἤν τις ἐπιχειρέῃ λέγειν, ὑποθέσει χρῆσθαι. ὃ περὶ τῶν μετεώρων ἢ τῶν ὑπὸ γῆν εἰ λέγοι τις καὶ γινώσκοι ὡς ἔχει, οὔτ' ἂν αὐτῷ τῷ λέγοντι, οὔτε τοῖς ἀκούουσι δῆλα ἂν εἴη, εἴτε ἀληθέα ἐστὶν, εἴτε μή. οὐ γάρ ἐστι πρὸς ὅ, τι χρὴ ἐπανενέγκαντα εἰδέναι τὸ σαφές. ἰητρικῇ δὲ πάντα πάλαι ὑπάρχει, καὶ ἀρχὴ καὶ ὁδὸς εὑρημένη, καθ' ἣν καὶ τὰ εὑρημένα πολλά τε καὶ καλῶς ἔχοντα εὕρηται καὶ πολλῷ χρόνῳ, καὶ τὰ λοιπὰ εὑρεθήσεται, ἤν τις ἱκανός τε ὢν καὶ τὰ εὑρημένα εἰδὼς, ἐκ τούτων ὁρμώμενος ζητέῃ. ὅστις δὲ ταῦτα ἀποβαλὼν καὶ ἀποδοκιμάσας πάντα, ἑτέρῃ ὁδῷ, καὶ ἑτέρῳ σχήματι ἐπιχειρέειν ζητέει, καὶ φύσει τι εὑρηκέναι, ἐξηπάτηται, καὶ ἐξαπατᾶται, ἀδύνατον γάρ. δι' ἃς δὲ ἀνάγκας ἀδύνατον, ἐγὼ πειράσομαι ἐπιδεῖξαι, λέγων καὶ δεικνὺς τὴν τέχνην ὅ, τι ἐστίν. ἐκ δὲ τούτου καταφανὲς ἔσται ἀδύνατα ἐόντα ἄλλως πως εὑρίσκεσθαι. μάλιστα δέ μοι δοκέει

περὶ ταύτης δεῖν λέγοντα τῆς τέχνης, γνωστὰ λέγειν τοῖσι δημότῃσιν. οὐ γὰρ περὶ ἄλλου τινὸς, οὔτε ζητέειν προσήκει, οὔτε λέγειν, ἢ περὶ τῶν παθημάτων ὧν αὐτοὶ οὗτοι νοσέουσιν. αὐτοὺς μὲν οὖν τὰ σφέων αὐτῶν παθήματα καταμαθεῖς ὥς τε γίνεται καὶ παύεται, καὶ δι' οἵας προφάσιας αὔξεταί τε καὶ φθίνει, ἰδιώτας ἐόντας, οὐ ῥᾴδιον· ὑπ' ἄλλου δ' εὑρημένα καὶ λεγόμενα, εὐπετές. οὐδὲν γὰρ ἕτερον ἀναμιμνήσκεται ἕκαστος ἀκούων τῶν ἑαυτῷ ξυμβαινόντων. εἰ δέ τις τῆς τῶν ἰδιωτέων γνώμης ἀποτεύξεται, καὶ μὴ διαθήσει τοὺς ἀκούοντας, οὗτος τοῦ ἐόντος ἀποτεύξεται. καὶ διὰ ταῦτα οὖν οὐδὲν δεῖται ὑποθέσιος. τὴν γὰρ ἀρχὴν οὔτ' ἂν εὑρέθη τέχνη ἡ ἰητρικὴ, οὔτ' ἂν ἐζητήθη. οὐδὲν γὰρ αὐτῆς ἔδει τοῖσι κάμνουσι τῶν ἀνθρώπων, τὰ αὐτὰ διαιτωμένοισί τε καὶ προσφερομένοισιν, ἅπερ ὑγιαίνοντες ἐσθίουσι καὶ πίνουσι, καὶ κατ' ἄλλα διαιτωμένοις ξυνέφερε, εἰ μὴ ἦν ἕτερα τουτέων βελτίω. νῦν δ' αὐτὴ ἡ ἀνάγκη ἰητρικὴν ἐποίησε ζητεῖσθαί τε καὶ εὑρεθῆναι ἀνθρώποισιν, ὅτι τοῖσι κάμνουσι τ' αὐτὰ προσφερομένοισιν, ἅπερ οἱ ὑγιαίνοντες, οὐ ξυνέφερεν, ὡς οὐδὲ νῦν ξυμφέρει. ἔτι δ' ἄνωθεν ἔγωγε ἀξιῶ, οὐδ' ἂν τὴν τῶν ὑγιαινόντων δίαιτάν τε καὶ τροφὴν ᾗ νῦν χρέονται εὑρεθῆναι, εἰ ἐξήρκει τῷ ἀνθρώπῳ ταυτὰ ἐσθίοντι καὶ πίνοντι, βοΐ τε καὶ ἵππῳ, καὶ πᾶσιν ἐκτὸς ἀνθρώπου. οἷον τὰ ἐκ τῆς γῆς φυόμενα καρπούς τε καὶ ὕλην, καὶ χόρτον. οἱ ἀπὸ τουτέων τε καὶ τρέφονται καὶ αὔξονται, καὶ ἄπονοι διάγουσιν, οὐδὲν προσδεόμενοι ἄλλης διαίτης. καίτοι τὴν ἀρχὴν ἔγωγε ἀξιῶ καὶ τὸν ἄνθρωπον τοιαύτῃ τροφῇ κεχρῆσθαι. τὰ δὲ γε νῦν διαιτήματα εὑρημένα τετεχνημένα ἐν πολλῷ χρόνῳ γεγενῆσθαί μοι δοκέει. ὡς γὰρ ἔπασχον πολλά τε καὶ δεινὰ, ἀπὸ ἰσχυρῆς τε καὶ θηριώδεος διαίτης σώματα, καὶ ἄκρητα, καὶ μεγάλας δυνάμεις ἔχοντα ἐσφερόμενοι, οἷάπερ ἂν καὶ νῦν ὑπ' αὐτέων πάσχοιεν, πόνοισί τε ἰσχυροῖσι καὶ νούσοισι περιπίπτοντες, καὶ διὰ τάχεος θανάτοισιν. ἧσσον μὲν οὖν ταῦτα τότε εἰκὸς ἦν πάσχειν, διὰ τὴν συνήθειαν. ἰσχυρῶς δὲ καὶ τότε, καὶ τοὺς μὲν πλείστους τε καὶ ἀσθενεστέρην φύσιν ἔχοντας, ἀπόλλυσθαι εἰκός· τοὺς δὲ τουτέων ὑπερέχοντας, πλείω χρόνον ἀντέχειν, ὥσπερ καὶ νῦν ἐκ τῶν ἰσχυρῶν βρωμάτων, οἱ μὲν γὰρ ῥηϊδίως ἀπαλλάσσονται· οἱ δὲ, μετὰ πολλῶν πόνων τε καὶ κακῶν. διὰ δὴ ταύτην τὴν χρείην, καὶ οὗτοί μοι δοκέουσι ζητῆσαι τροφὴν ἁρμόζουσαν τῇ φύσει, καὶ εὑρεῖν ταύτην, ᾗ νῦν χρώμεθα. ἐκ μὲν οὖν τῶν πυρῶν βρέξαντες καὶ πτίσαντες πάντα, καὶ καταλέσαντες, καὶ διασήσαντες, καὶ φορύξαντες, καὶ ὀπτήσαντες, ἀποτέλεσαν ἄρτον. ἐκ δέ γε τῶν κριθέων μάζαν, ἄλλα τε συχνὰ περὶ ταύτην πρηγματευσάμενοι, ἥψησάν τε καὶ ὤπτησαν, καὶ ἔμιξαν, καὶ ἐκέρασαν ἰσχυρά τε καὶ ἄκρητα τοῖσιν ἀσθενεστέροις, πλάσσοντες πάντα πρὸς τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν τε καὶ δύναμιν. ἡγεύμενοι, ὅσα μὲν ἰσχυρότερα ᾖ, οὐ δυνήσεται κρατέειν ἡ φύσις, ἢν ἐσβάληται. ἀπὸ τούτων δ' αὐτῶν πόνους τε καὶ νόσους, καὶ θανάτους ἔσεσθαι· ὅσων δ' ἂν δύνηται ἐπικρατέειν, ἀπὸ τουτέων τροφήν τε καὶ αὔξησιν, καὶ ὑγιείην. τῷ δ' εὑρήματι, τί ἂν οὖν ὄνομα δικαιότερον ἄν τις προσῆκον μᾶλλον θεῖτο, ἢ ἰητρικήν; ὅτι εὕρηται ἐπὶ τῇ τοῦ ἀνθρώπου ὑγιείῃ τε καὶ τροφῇ, καὶ σωτηρίῃ, ἄλλαγμα κείνης τῆς διαίτης, ἐξ ἧς οἱ πόνοι καὶ νοῦσοι γίνονται. εἰ δὲ μὴ τέχνη αὐτὴ νομίζεται εἶναι, οὐκ ἀπεικός. ἧς γὰρ μηδείς ἐστιν ἰδιώτης, ἀλλὰ πάντες ἐπιστήμονες διὰ τὴν χρῆσίν τε καὶ ἀνάγκην, οὐ προσήκει ταύτης οὐδένα τεχνίτην καλέεσθαι, ἐπεὶ τό γε εὕρημα καὶ μέγα, καὶ πολλῆς τέχνης τε καὶ σκέψιος.

dicam, vbi † quidnam sit ars dixero atque exposuero. Sic namque manifestum fiet, alia ratione nihil omnino inueniri posse. Mihi quidem videtur illi qui sit de hac ipsa arte dicturus, quæ vulgo nota sunt, maximè dicenda esse, quum de nullo alio nec quærere nec dicere oporteat, quam de morbis quibus vulgus corripitur, quod cum rude sit, affectus suos non nouit, nec facilè intelligit, quum vel gignantur vel desinant, neque quas ob causas increscant aut minuantur: ab alio autem cognitos atque proditos facilè percipit, quum nihil audienti ipsi exponatur, præter ea quæ ipsimet contigere. Quod si quis plebeij hominis mentem non assequatur, nec se ipse audientibus facilem præbeat, veritatem nunquam assequetur. Quamobrem nulla hypothesi opus est. Principio sanè nunquam ars medica aut inuenta aut etiam quæsita fuisset, vt qui nulla in re ægrotis profuisset, si qui in morbos inciderunt, eadem victus ratione, qua qui valent, vterentur, & cibi potusque iidem exhiberentur, † & non potiùs alia victus ratio conueniret, & non essent alia istis meliora. Nunc verò id homines coëgit, medicam artem quærere & inuenire, quod eadem quibus sani vtuntur ægrotis exhibita non prodessent, vti neque nunc prosunt. Quinetiam superioribus seculis arbitror neminem salubrem illam victus rationem, qua nunc homines vtuntur, inuenturum fuisse, si ipsis perinde vtile fuisset eadem edere & bibere, quibus bos & equus & reliqua animalia vescuntur, iis scilicet quæ terra producit, fructibus † herba, & fœno. † Istis enim aliuntur, augentur, & valent, nullo alio victu indigentia. Quamquam equidem ab initio hominem quoq; eodem victu vsum fuisse existimo, & longo posteà tēporis interuallo cibos quibus hodie vescimur, excogitasse: nimirum postquam ex tam ferino victu, assumptis cibis intemperatis & nimium grauibus, corpora in plurimos & eos quidem graueis morbos inciderunt, in quos etiam hoc tempore, atque ex iis in mortem breui laberentur, si eundem repeterent. Quamquam verisimile sit tunc temporis minus, propterea quod assueti essent, sed tamen tunc quoque grauiter laborasse. Videtur autem rationi consentaneum, quamplurimos quidem quibus vires imbecillæ erant, interijsse, alios vero qui viribus pollerent, perstitisse diutiùs, non aliter sanè quam nostra ætate ex cibis valentioribus quos vires ferre non possunt, alij protinus & facilè, alij multis cum doloribus & molestiis † defunguntur. Atque ad hunc sanè vsum quæsisse mihi videntur alimenta quæ hominum naturæ quadrarent, eaque quibus nunc vtimur, inuenisse. Triticum enim proluentes, excorticantes, molentes, ventilantes, commiscentes & coquentes, panem effecerunt, ex hordeo autem mazam. Quin & ex eo pluribus versato modis, coquendo, torrendo, miscendo, temperandoque imbecilliora cum iis quæ valentiora sunt, omnia ad hominis naturæ atque virium portionem composuere, existimantes cibos quidem qui valentiores sunt, assumptos concoqui à natura non posse, adferre verò & labores & morbos, & mortem tandem accersere: eos autem qui concoqui non possunt, alimentum, incrementum atque sanitatem præstare. Cui inuento, quodnam quæso iustius, conuenientiusque nomen dabitur quam medicinæ? namque inuentum illud est ad incolumitatem hominum, alimoniam, & salutem: atque illam victus formam immutauit, à qua dolores morbique gignuntur. † Quid si quis non existimat artem ipsam esse non absurdè fortassis sentire videatur. Siquidem fas non est eum alicuius artis artificem appellare, quæ ne ex plebe quidem vllum latet, sed cunctis propter necessarios vsus nota est, etiamsi inuentum hoc plane magnum sit, & multæ artis atque speculationis.

Adde eos qui hoc etiamnum tempore gymnasiis præsunt, viribusq; instaurandis, aliquid semper noui ea ista methodo excogitare & perscrutari, quô qui id ederit vel biberit, tum reliquos certando longè superet, tum seipso robustior euadat. Verum eam medicinam de qua nemo dubitat, quæq; ægrotantium causa inuenta est, expendamus, an & artis nomen & artifices habeat: nunquid etiam illi in ægrotos imperium sit, & vndenam originem acceperit. Mihi quidem videtur, sicut initio dicebam, neminem medicinam inuenturum fuisse, si victus idem vt sanis, ita ægrotis profuisset. Namque etiam nunc Barbari & Græcis finitimæ gentes, apud quos nullus est medicinæ locus, perinde ac sani ad voluptatem victitant, neque se ab vlla re quam concupierint, abstinent, neque ea parciùs vtuntur. Qui verò medicinam inuestigarunt & repererunt, eandem quam illi de quibus priùs diximus, rationem sequuti, primum, sicuti arbitror, de ipso suo cibo aliquid substraxerunt, cibique minus quam consueuerant, sumpsere. Quod quum ægrotantium plærisque satis esset, atque manifestò prodesse videretur, non tamen omnibus parem vtilitatem adferebat, sed erant nonnulli ita affecti, vt vel exiguum cibum conficere non possent, qui sanè illis visi sunt aliquo cibi genere concoctu faciliore cibandi. Proinde sorbitiones excogitarunt, medicam valentioris cibi portionem copiosa aqua diluentes, vimque eius omnem mixtione coctioneque adimentes. Quod si qui ne sorbitiones quidem concoquebant, etiam ipsas sustulerunt, earumque loco potiones instituere, cauentes diligenter, vt ipsæ quoque vsu atque mensura moderatè exhiberentur, hoc est, nec copiosius quàm par esset, nec minùs temperatæ nec parcius. Sed hoc tamen in primis tenendum, tum quibus in morbis sorbitiones non conueniunt, sed statim postquam assumptæ sunt & febres & dolores vehementiores irritantur, & manifestò apparet id quod assumptum est, morbum quidem fouere atque augere, corpus vero imminuere & debilius

5 reddere: † tum contrà qui morbo affecti, assumpto quidem solidiore cibo, nempe maza aut pane, etiam perexiguo, plus decuplo atque euidentius lædantur, quàm sorbitione: quod quidem fit non aliam ob causam, quàm quod cibus multo valentior sit, quam affectus ipse requirat, tum cui sorbendum sit, edendum autem minimè. Namque si plus iusto hic comederit, eo quidem magis lædetur, si vero pauca sumpserit, etiam laborabit. Atque huc sanè causæ omnes doloris referuntur,

6 † vehementiores præsertim magisque euidentes, à quibus homines tam sani quàm ægroti læduntur. Ergo is qui medicus dicitur, & quem omnes artificem esse fatentur, quum victus rationem inuenit, qua ægrotantes vterentur, quid quæso diuersum ab eo videtur excogitasse, qui ab initio victus rationem qua nunc mortales omnes vtuntur, reperit, & in locum belluinæ illius & agrestis substituit? Mihi quidem ratio vtraque eadem esse videtur, & similiter excogitata, quarum hæc quicquid humana natura etiam valens concoquere non poterat, quodque eam propter feritatem incommoderationemque grauabat, illa vero quæcumque ab homine quouis modo affecto cõfici non poterat, omnia curauit summouenda. Quid est igitur inter hanc & illam discriminis? nisi quod ista specie multo magis diuersa variaque sit, plusque operæ habeat, illa autem quæ præcessit, huius principium sit & origo? Quod si quis considerare velit, & inuicem conferre vtramque victus rationem, tum morbo laborantium, tum quæ antè erat, beneualentiũ, comperiet eam quæ ferarum erat, cæterorumq; animantiũ, longè magis noxiã illa esse, quæ ægrotis instituitur. Namq; homo qui laborat, nõ grauibus qui-

ἔτι γοῦν καὶ νῦν οἱ τῶν γυμνασίων τε καὶ ἀσκησίων ἐπιμελεόμενοι, αἰεί τι προσεξευρίσκουσι, κατὰ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ζητέοντες, ὅ,τι ἔδων τε καὶ πίνων, ἐπικρατήσει τε αὐτέων μάλιστα, καὶ ἰσχυρότερος ἑωυτοῦ ἔσται. Σκεψώμεθα γοῦν, καὶ τὴν ὁμολογουμένως ἰητρικὴν, τὴν ἀμφὶ τοὺς κάμνοντας εὑρημένην, εἰ καὶ οὔνομα καὶ τεχνίτας ἔχει, καὶ κρατεῖν καὶ αὐτὴ τῶν αὐτέων ἐθέλει, καὶ ὁπόθεν ποτὲ ἦρκται. ἐμοὶ μὲν γὰρ ὅπερ ἐν ἀρχῇ εἶπον, οὐδ' ἂν ζητῆσαι δοκέῃ ἰητρικὴν οὐδεὶς, εἰ ταυτὰ διαιτήματα τοῖσί τε κάμνουσιν, καὶ τοῖσιν ὑγιαίνουσιν ἥρμοζεν. ἔτι γοῦν καὶ νῦν, ὅσοι ἰητρικῇ μὴ χρέονται, οἵτε βάρβαροι καὶ τῶν ἑλλήνων ὅμοροι, τὸν αὐτὸν τρόπον ὅνπερ ὑγιαίνοντες διαιτέονται, πρὸς ἡδονὴν, καὶ οὔτ' ἂν ἀπόσχοιντο οὐδενὸς ὧν ἐπιθυμέουσιν, οὐδὲ στείλαιντο· οἱ δὲ ζητήσαντές τε καὶ εὑρόντες ἰητρικὴν, τὴν αὐτὴν ἐκείνοισι διάνοιαν ἔχοντες περὶ ὧν μοι ὁ πρότερος λόγος εἴρηται, πρῶτον μὲν οἶμαι, ὑφεῖλον τοῦ πλήθεος τῶν σιτίων αὐτέων τουτέων, καὶ ἀντὶ πλεόνων ὀλίγα ἐποίησαν. ἐπεὶ δ' αὐτέοισι τοῦτο ἔστι μὲν ὅτε πρός τινας τῶν καμνόντων ἤρκεσε, καὶ φανερὸν ἐγένετο ὠφελῆσαν· οὐ μέντοι πᾶσί γε, ἀλλ' ἦσάν τινες οὕτως ἔχοντες, ὡς μηδ' ὀλίγων σιτίων δύνασθαι ἐπικρατέειν, ἀσθενεστέρου δή τινος ἐδόκεον οἱ τοιοῦτοι δεῖσθαι, εὗρον ῥοφήματα μίξαντες ὀλίγα τῶν ἰσχυρῶν πολλῷ τῷ ὕδατι, καὶ ἀφαιρεόμενοι τὸ ἰσχυρὸν τῇ κρήσει τε καὶ ἑψήσει. ὁκόσοι δὲ μηδὲ τῶν ῥοφημάτων ἐδύναντο κατακρατέειν, ἀφεῖλον καὶ ταῦτα, καὶ ἀφίκοντο ἐς πόματα, καὶ ταῦτα τῇσί τε κρήσεσι, καὶ τῷ πλήθει διαφυλάσσοντες ὡς μετρίως ἔχῃ, μήτε πλείω τῶν δεόντων, μήτε ἀκρητέστερα προσφερόμενοι, μὴ δ' ἐνδεέστερα. εὖ δὲ χρὴ εἰδέναι τοῦτο, οἷσι τὰ ῥοφήματα ἐν τῇσι νούσοισιν οὐ ξυμφέρει, ἀλλ' ἄντικρυς ὅταν τοῦτο ποιήσωσι παροξύνονται σφίσιν οἵ,τε πυρετοὶ καὶ τὰ ἀλγήματα. καὶ δῆλον τὸ προσενεχθὲν, τῇ μὲν νούσῳ, τροφή τε καὶ αὔξησις γινόμενον, τῷ δὲ σώματι φθίσις τε καὶ ἀρρωστίη. ὁκόσοι δ' ἂν τῶν ἀνθρώπων, ἐν ταύτῃ τῇ διαθέσει ἐόντες, προσενέγκωνται ξηρὸν σιτίον, ἢ μᾶζαν, ἢ ἄρτον, καὶ ἢν πάνυ σμικρὸν, δεκαπλασίως ἂν μᾶλλον καὶ ἐπιφανέστερον κακωθεῖεν, ἢ ῥοφέοντες, δι' οὐδὲν ἄλλο, ἢ διὰ τὴν ἰσχὺν τοῦ βρώματος πρὸς τὴν διάθεσιν. καὶ ᾧ γε ῥοφεῖν συμφέρει, ἐσθίειν δ' οὔ. εἰ γὰρ πλείω φάγοι, πολὺ ἂν ἔτι κακωθείη. καὶ εἰ ὀλίγα, πονήσειεν ἄν. πάντα δὴ τὰ αἴτια τοῦ πόνου, εἰς τὸ αὐτὸ ἄγεται, τὰ ἰσχυρότατα μάλιστά γε καὶ ἐπιφανέστατα, λυμαίνεσθαι τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὸν ὑγιέα ἐόντα, καὶ τὸν νοσέοντα. τί οὖν φαίνεται ἑτεροῖον διανοηθεὶς, ὁ καλεύμενος ἰητρὸς, καὶ ὁμολογημένως χειροτέχνης, ὃς ἐξεῦρε τὴν ἀμφὶ τοὺς κάμνοντας, δίαιταν τε καὶ τροφὴν, ἢ κεῖνος ὁ ἀπ' ἀρχῆς τοῖσι πᾶσιν ἀνθρώποισι τροφὴν, ᾗ νῦν χρεόμεθα ἐξ ἐκείνης τῆς ἀγρίης καὶ θηριώδεος, εὑρών τε καὶ παρασκευάσας διαίτης; ἐμοὶ μὲν γὰρ φαίνεται ἑωυτὸς τρόπος, καὶ ἕν τι καὶ ὅμοιον τὸ εὕρημα. ὁ μὲν, ὅσων μὴ ἠδύνατο ἡ φύσις ἡ ἀνθρωπίνη ἐπικρατέειν ὑγιαίνουσα, ἐμπιπτόντων διὰ τὴν ἀγριότητά τε καὶ ἀκρησίην. ὁ δὲ, ὅσων ἡ διάθεσις ἐν οἵῃ ἂν ἑκάστοτε ἕκαστος τύχῃ διακείμενος, μὴ ᾖ δυνατὸς ἐπικρατέειν, ταῦτα ἐζήτησεν ἀφελεῖν. τί δὴ τοῦτο ἐκείνου διαφέρει; ἀλλ' ἢ πλέον τό, τε εἶδος, καὶ ὅτι ποικιλώτερον καὶ πραγματείης, ἀρχὴ δὲ κεῖνη, ἡ πρότερον γενομένη. εἰ δέ τις σκέπτοιτο τὴν ἢ τῶν καμνόντων δίαιταν πρὸς τὴν τῶν ὑγιαινόντων, εὕροι ἂν βλαβερωτέρην, ἤπερ τὴν ἢ τῆς τῶν καμνόντων θηρίων τε καὶ τῶν ἄλλων ζώων. ἀνὴρ γὰρ κάμνων νοσήματι, μήτε τῶν χαλεπῶν τε καὶ ἀφόρων, μήτ' αὖ παντάπασιν εὐηθέων, ἀλλ' οἷ τε αὐτέῳ ἁμαρτάνοντι μέλλει ἐπίδηλον ἔσεσθαι, εἰ ἐθέλει καταφαγεῖν ἄρτον, κρέα, ἢ ἄλλό τι ὧν ὑγιαίνοντες ἐσθίοντες ὠφελέονται, μὴ πολὺ, ἀλλὰ πολλῷ αὖ ἔλασσω ἢ ὑγιαίνων ἠδύνατο. ἄλλος τε τῶν ὑγιαινόντων φύ-

σιν ἔχων μήτε παντάπασιν ἀσθενέα, μήτ' αὖ ἰσχυρὴν, φαγὼν τι ὧν ὁ ἰσχυρὸς ἢ ἰσχυρότερον ὠφελοῖτό τε καὶ ἐσθίει ὀρόβους ἢ κριθὰς, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιουτέων μὴ πολὺ, ἀλλὰ πολλῷ μεῖον, ἢ δύναιτο κἂν ἧσσον ὑγιαίνων τοῦτο ποιήσας πονήσειέ τε γὰρ καὶ κινδυνεύσειε, κεῖνον τοῦ νοσέοντος ὃς τὸν ἄρτον ἢ τὴν μάζαν ἀκαίρως προσενήνεγκατο. ταῦτα δὴ πάντα τεκμήρια, ὅτι ταύτῃ ἡ τέχνη ἡ ἰητρικὴ τῇ ὁδῷ ζητεομένη, εὑρίσκοιτο ἄν. καὶ εἰ μὲν ἦν ἁπλῶς ὥσπερ ὑφηγεῖται, ὅσα μὲν ἦν ἰσχυρότερα, ἔβλαπτεν. ὅσα δ' ἦν ἀσθενέστερα, ὠφέλει τε καὶ ἔτρεφε τὸν κάμνοντα καὶ τὸν ὑγιαίνοντα, εὐπετὲς ἂν ἦν τὸ χρῆμα. πολλὸν γὰρ τοῦ ἀσφαλέος ἂν ἔδει περιλαμβάνοντας, ἄγειν ἐπὶ τὸ ἀσθενέστατον. νῦν δὲ οὐκ ἔλασσον ἁμάρτημα. οὐδὲ ἧσσον λυμαίνεται τὸν ἄνθρωπον ἢν ἐλάσσονα καὶ ἐνδεέστερα τῶν ἱκανῶν προσφέρηται. τὸ γὰρ τοῦ λιμοῦ μένος, δύναται ἰσχυρῶς ἐν τῇ φύσει τοῦ ἀνθρώπου, καὶ γυιῶσαι καὶ ἀσθενέα ποιῆσαι, καὶ ἀποκτεῖναι, πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα κακὰ ἑτεροῖα μὲν τῆς ἀπὸ πληρώσιος, οὐχ ἧσσον δὲ ἅμα δεινὰ κενώσιος. δι' ὧν πολλὸν ποικιλωτέρη τε καὶ διὰ πλέονος ἀκριβείης ἐστί. δεῖ γὰρ μέτρου τινὸς στοχάσασθαι. μέτρον δὲ οὐδὲ σταθμὸν, οὐδὲ ἀριθμὸν οὐδένα ἄλλον πρὸς ὃ ἀναφέρων εἴσῃ τὸ ἀκριβὲς, οὐκ ἂν εὕροις ἄλλο ἢ τοῦ σώματος τὴν αἴσθησιν. διὸ ἔργον οὕτω καταμαθεῖν ἀκριβῶς ὥστε μικρὰ ἁμαρτάνειν ἔνθα ἢ ἔνθα. κἂν ἐγὼ τοῦτον τὸν ἰητρὸν ἰσχυρῶς ἐπαινέοιμι, τὸν σμικρὰ ἁμαρτάνοντα. τὸ δ' ἀκριβὲς ὀλιγάκις ἐστὶ κατιδεῖν. ἐπεὶ οἱ πολλοί γε τῶν ἰητρῶν, ταυτά μοι δοκέουσι τοῖσι κακοῖσι κυβερνήτῃσι πάσχειν. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ὅταν ἐν γαλήνῃ κυβερνῶντες ἁμαρτάνωσιν οὐ καταφανέες εἰσίν. ὅταν δὲ αὐτοὺς κατάσχῃ ἄνεμός τε μέγας καὶ χειμὼν, φανερῶς ἤδη πᾶσιν ἀνθρώποισι δι' ἀγνωσίην καὶ ἁμαρτίην δῆλοί εἰσιν ἀπολέσαντες τὴν ναῦν. οὕτω δὴ καὶ οἱ κακοί τε καὶ πλεῖστοι ἰητροὶ, ὅταν μὲν θεραπεύσωσιν ἀνθρώπους μηδὲν δεινὸν ἔχοντας, ἐς οὓς ἄν τις καὶ τὰ μέγιστα ἁμαρτάνων οὐδὲν δεινὸν ἐργάσαιτο (πολλὰ δὲ τὰ τοιαῦτα νοσήματα, καὶ πολὺ πλέον τῶν δεινῶν ἀνθρώποισι συμβαίνει) ἐν μὲν δὴ τοῖσι τοιούτοισιν ἁμαρτάνοντες, οὐ καταφανέες εἰσὶ τοῖσιν ἰδιώτῃσιν. ὁκόταν δὲ τύχωσι μεγάλῳ τε καὶ ἰσχυρῷ καὶ ἐπισφαλεῖ νοσήματι, τότε σφέων τὰ ἁμαρτήματα καὶ ἡ τέχνη πᾶσι καταφανής ἐστιν. οὐ γὰρ ἐς μακρὸν αὐτέων ἑκάστου αἱ τιμωρίαι, ἀλλὰ διὰ τάχεος πάρεισιν. ὅτι δὲ οὐδὲν ἐλάσσους ἀπὸ κενώσιος ἀκαίρου κακοπάθειαι γίνονται τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ καὶ ἀπὸ πληρώσιος, καταμανθάνειν καλῶς ἔχει, ἐπαναφέροντας ἐπὶ τοὺς ὑγιαίνοντας. ἔστι γὰρ οἷσιν αὐτέων ξυμφέρει, μονοσιτέειν. καὶ τοῦτο διὰ τὸ ξυμφέρον τοῖσιν αὐτοῖσιν ἐτάξαντο, ἄλλοισί τε ἀριστᾶν, διὰ τὴν αὐτὴν ἀνάγκην. οὕτω γὰρ αὐτοῖς ξυμφέρει, καὶ μὴ τούτοισιν οἳ δι' ἡδονὴν ἢ δι' ἄλλην τινὰ συγκυρίην ἐπετήδευσαν ὁπότερον αὐτέων. τοῖσι μὲν γὰρ πλείστοισι τῶν ἀνθρώπων οὐδὲν διαφέρει πότερον ἂν ἐπιτηδεύσωσιν εἴτε μονοσιτέειν, εἴτε ἀριστᾶν, τούτῳ τῷ ἔθει χρῆσθαι. εἰσὶ δέ τινες οἳ οὐκ ἂν δύναιντο ἔξω τοῦ συμφέροντος ποιέοντες, ῥηϊδίως ἀπαλλάσσειν, ἀλλὰ ξυμβαίνει αὐτέων ἑκατέροισι, παρ' ἡμέρην μίην καὶ ταύτην οὐχ ὅλην μεταβάλλουσιν, ὑπερφυῶς κακοπαθεῖν. οἱ μὲν γὰρ ἢν ἀριστήσωσι μὴ ξυμφέροντος αὐτέοισιν, εὐθὺς βαρέες, καὶ νωθροὶ τὸ σῶμα. καὶ τὴν γνώμην, χάσμης τε καὶ νυσταγμοῦ καὶ δίψης πλήρεις. ἢν δὲ ἐπιδειπνήσωσι, καὶ φῦσα, καὶ στρόφος, καὶ ἡ κοιλίη καταῤῥήγνυται, καὶ πολλοῖσιν ἀρχὴ νούσου αὕτη μεγάλης ἐγένετο, ἢν τὰ αὐτὰ σιτία ἃ μεμαθήκει ἅπαξ ἀναλίσκειν, δὶς προσενέγκηται καὶ μηδὲν ἔτι πλέον.

dem & vehementioribus morbis, neque rurſum perquam leuibus, qui etiam, ſi quid peccet, errorem ſuum non ſit cogniturus, ſi edere cupiat panem, carnes, aut aliud quippiam eorum, quibus ſani cōmodè veſcuntur, non multum quidem, ſed multò parciùs quam ſanus potuiſſet: contrà aliquis qui proſpera ſit valetudine, natura præditus nec admodum imbecilli nec robuſta, ederit aliquid quod bo ui aut equo deuoratum prodeſt, nempe eruum, hordeum, aliúdve eiuſmodi, non magna quidem copia, ſed multò minore quam ferre potuiſſet, attamen qui victu iſto vel ſanus vſus eſt, quamuis parciori, laborabit grauiùs, atque maiore in periculo verſabitur, quàm ille qui ægrotans panem aut mazam intempeſtiuè aſſumpſit. Sanè omnibus his argumentis efficitur medicinam artem eſſe, & methodo rationéque quæſitam atque inuentam fuiſſe. Qua in re nihil prorſus difficultatis fuiſſet, ſi quemadmodum plærique arbitrantur, quicquid valentius eſt ſimpliciter læderet, prodeſſent autem atque alerent, tum ægrotantes tum ſanos quæcunque ſunt imbecilliora. Siquidem multò ſatius eſſet tutò omnia agentes, debiliora exhibere. Attamen non leuiùs peccatur nec minùs homines læduntur, ſi pauciora & infra modum aſſumant. Namque in hominis natura plurimum valet fames, tum ad ſanitatem conciliandam, tum imbecillitatem mortemque accerſendam. Sunt vero & plæraque alia incommoda ab inatione prouenientia, quę à repletionis malis diuerſa quidem ſunt, non tamen minùs grauia: in quibus & varietas maxima eſt, ſummaque diligentia deſideratur. Siquidem certam quandam menſuram coniectare oportet: at nec menſuram nec pondus nec quemuis alium numerum, ad quem omnia referens modum exactè noſſe poſſis, reperies, præter corporis ſenſum. Quamobrem difficile eſt tam exactè menſuram nouiſſe, vt vltrà citraque parum aberretur. Atque equidem vehementer medicum illum comprobarim, qui parum ab exacto deflectit. Verum hoc rarò licet intueri. Quandoquidem medicorum plurimi malis gubernationibus ſimiles mihi eſſe videntur, quos, ſi quid placido cœlo deliquerint, nemo erraſſe deprehendit. Si quando verò venti validi inſurgant, atque tempeſtas oriatur, iam nemo non videt apertè eorum imperitia & errore naufragium contigiſſe. Sic mali multi medici quando homines curant leuibus morbis affectos, in quibus commiſſi etiam maximi errores nullum inſigne malum adferunt, (ſunt enim plures huius generis morbi, multoque frequentiùs quam grauiores, homines corripiunt) ſi quid in iſtis peccauerint, plebeios latent: ſi verò in magnos, vehementes & periculoſos morbos inciderint, conſpicui tunc omnibus ſunt eorum errores, notáque ars. Nam quod ab his mali prodit, non diu celatur, ſed protinus emergit. Quòd autem in affectus non minores ab immodica inanitione quàm à repletione homines incidant, facilè intelliges ex iis qui integra ſanitate fruuntur: quorum aliis ſemel tantum quotidie cibum accipere expedit, quod quia prodeſſet, ita ſibi faciendum eſſe ſtatuerunt. Aliis verò prandendum eſt, eandem ob cauſam coactis. Hac enim re ipſi iuuantur, non item illi qui vel voluptatis cauſa vel alia quapiam occaſione inducti, eorum alterutrū delegere. Plurimis enim nihil refert vtri aſſueſcant, † vel vni tantū cibationi vel etiam prandio addictis. Sunt qui ferant difficillimè ſi quid † 15
præter vtilitatē admiſerint, ſed eorū vtriſque die vno eoque vix præter conſuetudinē tranſacto, gra- 16
uiſſima mala exoriuntur. Nonnulli enim ſi prandeant, quibus prandere inutile ſit, ſtatim grauitatem pigritiamq; tū corporis tū animi perſentiunt, oſcitant, ſomnolenti ſunt, multumque ſiticuloſi. Quòd ſi inſuper etiā cœnent, & flatus & tormina excitātur, aluuſq; illis diſrumpitur. Et hæc quidem pluribus ingentiū morborum origo fuit, ſi qui quantū cibi vna vice abſumere conſueuerunt, tantundem,

nec quicquam amplius, bis accipiant. Quin etiam si quis prandere suetus non prandeat, cui tamen prandere vtile sit, protinus ac hora præteriit magna illum inuadit imbecillitas, tremor, animique defe-
17 ctio. Adhæc oculi euadunt † pallidiores, redditur vrina crassa & calida, os amarescit, & viscera illi suspendi videntur, vertigine corripitur, vehementer irascitur, mœret. Hæc quidem omnia cœnare
18 volenti eueniunt: † nec verò cibos concoquere potest, quos in cœna assumpsit, vt qui prandio sit assuetus, sed cum torminibus strepituque deorsum feruntur, & aluum constipant. Nox illi inquieta est, somniaque perturbata & tumultuum plena obuersantur. Ab his principiis plurimus morbus corripuit. Attēdendum verò est, quænam sit horum malorum causa. Alius enim, opinor, in id vitij incidit, quia semel tantum cibum sumere assuetus, tamen intempestiuè comedit, priusquam illi venter ex cibis priori die iniectis fructum aliquem planè acceperit, concoxerit, reddiderit, atque conquieuerit, sed ipsi adhuc feruenti fermentantique recentem superinduxit. Atqui eiusmodi ventres tum tardissimè concoquunt, tum diutiùs in quiete & ocio sunt continendi. Alius verò qui prandere solitus est, quoniam nihil sumpsit cibi, statim ac corpus alimento indiguit priore omni absumpto, eoque prorsus caruit quo refici debet: fame namque consumitur & contabescit, à qua quicquid mali hic homo patitur, existimo prouenire. Quòd si qui per duos vel tres dies cibo se abstinuerint, hos ego omnes eodem modo affectum iri crediderim, quo alios diximus qui consuetum prandium intermisere. Sunt verò tales naturæ quibus tam citò tamque vehementer errores sui negocium facessunt, aliarum
19 omnium maximè imbecillæ. Cæterum † qui imbecillis est, ad eum proximè accedit qui ægrotat: fit autem is imbecillior, multóque eum grauiùs laborare par est, quoties intempestiuè aliquid egerit. Itaque cum tam exacto iudicio tractare medicinam conueniat, difficillimum est veritatem semper assequi. Multa autem sunt in medicina, de quibus posteà dicetur, quæ exactum illud iudicium & certitudinem iam habent, ad quam etiamsi planè antiqua ars non peruenerit, non tamen eam propterea censeo repudiandam esse, quasi nulla sit aut non rectè inuenta, quin potius admirandam iudico, vt pulchrè rectéque, non autem fortuitò inuentam, cum per eam propè liceat ex magna ignorantia ad maximam veritatem ratiocinando peruenire. Nunc verò ad eos qui nouo quodam modo per hypothesim artem inuestigant, reuertamur. Si namque homini noxa omnis prouenit à calido, frigido, sicco vel humido, & eum qui rectè curaturus sit, oporteat calido per frigidum, frigido per calidum, sicco autem per humidum & humido per siccum mederi, detur mihi homo natura non quidem robusta sed imbecilli, edat autem ille triticum crudum & illaboratum, quale ex area sustulit, & incoctas carnes, atque aquam bibat, non est dubium quin tali victus ratione vtens, multa grauiaque perpessurus sit. Laborabit enim vehementer, corpus imbecillum fiet, ventriculus corrumpetur, nec vitam diutiùs trahere poterit. Quónam igitur præsidio, sic affecto succurrendum est? Calidóne an frigido an sicco an hu-
20 midò? Siquidem † aliquod eorum dicere, simplicitas est: namque si quod lædit ab his diuersum est, contrario discutiendum est, quemadmodū etiam illi fatentur. Est enim tutissimum atque euidentissimum remedium, cibos illi auferre quibus vtebatur, & tritici quidem loco panem, coctas verò carnes pro incoctis præbere, vinúmq; insuper bibere. Mutatis enim istis necessariò conualescet, nisi fortè diuturniore taliū ciborū vsu prorsus sit vitiatus.

τοῦτο δὲ εἰ ἀριστᾶν μεμαθηκώς τις, καὶ οὕτως αὐτέῳ ξυμφέρον, μὴ ἀριστήσῃ, ὅταν τάχιστα παρέλθῃ ἡ ὥρη, εὐθὺς ἀδυναμίη δεινὴ, τρόμος, ἀψυχίη. ἐπὶ τούτοισιν, ὀφθαλμοὶ χλωρότεροι, οὖρον παχὺ καὶ θερμὸν, στόμα πικρὸν καὶ τὰ σπλάγχνα οἱ δοκέει κρεμᾶσθαι, σκοτοδίνη, δυσοργίη, δυσθυμίη. ταῦτα δὲ πάντα, ὅταν δειπνεῖν ἐπιχειρήσῃ, ἀναλίσκεις δὲ οὐ δυνατὸς ὁ ἀριστιζόμενος, ἃ πρότερον ἐδείπνει. ταῦτα δὲ αὐτὰ μετὰ στρόφου τε καὶ ψόφου καταβαίνοντα συγκλείει τὴν κοιλίην, δυσκοιτέουσί τε καὶ ἐνυπνιάζονται τεταραγμένα καὶ θορυβώδεα. πολλοῖσι δὲ καὶ τουτέων, αὕτη ἀρχὴ νούσου ἐγένετο. σκέψασθαι δὲ χρὴ διὰ τίνας προφάσιας αὐτέοισι ταῦτα ξυνέβη. τῷ μὲν οἶμαι μεμαθηκότι μονοσιτέειν, ὅτι οὐκ ἀνέμεινε τὸν χρόνον τὸν ἱκανὸν μέχρις αὐτέου ἡ κοιλίη, τῶν τῇ προτεραίῃ προσενηνεγμένων σιτίων ἀπολαύσῃ τελέως, καὶ ἐπικρατήσῃ, καὶ λαπαχθῇ τε καὶ ἡσυχάσῃ, ἀλλ' ἐπιζέουσάν τε καὶ ἐζυμωμένην, καινὰ ἐπεισηνέγκατο. αἱ δὲ τοιαῦται κοιλίαι, πολλῷ τε βραδύτερον πέσσουσι, καὶ πλέονος δέονται ἀναπαύσιός τε καὶ ἡσυχίης. ὁ δὲ μεμαθηκὼς ἀριστίζεσθαι, ὅτι οὐκ ἐπειδὴ τάχιστα ἐδεήθη τροφῆς τὸ σῶμα, καὶ τὰ πρότερα κατανάλωτο, καὶ οὐκ εἶχεν οὐδεμίαν ἀπόλαυσιν, εὐθέως αὐτέῳ παρεγένετο καινὴ τροφή. φθίνει δὲ καὶ συντήκεται ὑπὸ λιμοῦ. πάντα γὰρ, ἃ λέγω πάσχειν τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον, λιμῷ ἀνατίθημι. φημὶ δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἅπαντας, οἵτινες ἂν ἄσιτοι δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας γένωνται, ταῦτα πείσεσθαι, οἷα περὶ τῶν ἀναρίστων γενομένων εἴρηκα. τὰς δὲ τοιαύτας φύσιας ἔγωγέ φημι, ταχέως τε καὶ ἰσχυρῶς τῶν ἁμαρτημάτων ἀπολαυούσας, ἀσθενεστέρας εἶναι τῶν ἑτέρων. ἐγγύτατα δὲ τοῦ ἀσθενέοντός ἐστιν ὁ ἀσθενής. ἔστι δὲ ἀσθενέστερος ὁ ἀσθενῶν, καὶ μᾶλλον αὐτῷ προσήκει, ὅ, τι ἂν τοῦ καιροῦ ἀποτυγχάνῃ πονέειν. χαλεπὸν δὲ τοιαύτης ἀκριβείης ἐούσης περὶ τὴν τέχνην, τυγχάνειν αἰεὶ τοῦ ἀτρεκεστάτου. πολλὰ δὲ εἴδεα κατ' ἰητρικὴν ἐς τοσαύτην ἀκριβείην ἥκει, περὶ ὧν εἰρήσεται, οὔ φημι δὴ διὰ τοῦτο δεῖν τὴν τέχνην ὡς οὐκ ἐοῦσαν, οὐδὲ καλῶς ζητεομένην τὴν ἀρχαίην ἀποβαλέσθαι, εἰ μὴ ἔχει περὶ πάντα ἀκριβείην, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον διὰ τὸ ἐγγὺς εἶναι τοῦ ἀτρεκεστάτου ὁμοῦ δύνασθαι ἥκειν λογισμῷ, ἐκ πολλῆς ἀγνωσίης, θαυμάζειν τὰ ἐξευρημένα, ὡς καλῶς καὶ ὀρθῶς ἐξεύρηται, καὶ οὐκ ἀπὸ τύχης. ἐπὶ δὲ τῶν τὸν καινὸν τρόπον τὴν τέχνην ἐξ ὑποθέσιος ζητεόντων λόγον ἐπανελθεῖν βούλομαι. εἰ γάρ ἐστι θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρὸν, τὸ λυμαινόμενον τὸν ἄνθρωπον, καὶ δεῖ τὸν ὀρθῶς ἰητρεύοντα βοηθεῖν, τῷ μὲν θερμῷ, ἐπὶ τὸ ψυχρόν· τῷ δὲ ψυχρῷ, ἐπὶ τὸ θερμόν· τῷ δὲ ξηρῷ, ἐπὶ τὸ ὑγρόν· τῷ δ' ὑγρῷ, ἐπὶ τὸ ξηρὸν, ἔστω μοι ἄνθρωπος, μὴ τῶν ἰσχυρῶν φύσει, ἀλλὰ τῶν ἀσθενεστέρων· οὗτος δὲ πυροὺς ἐσθιέτω οὓς ἂν ἀπὸ τῆς ἅλω ἀνέλῃ, ὠμοὺς καὶ ἀργοὺς, καὶ κρέα ὠμὰ, καὶ πινέτω ὕδωρ, ταύτῃ χρώμενος τῇ διαίτῃ, εὖ οἶδ' ὅτι πείσεται πολλὰ καὶ δεινά. καὶ γὰρ πόνοις πονήσει, καὶ τὸ σῶμα ἀσθενὲς ἔσται, καὶ ἡ κοιλίη φθαρήσεται, καὶ ζῆν πολὺν χρόνον οὐ δυνήσεται. τί δεῖ τοι γὰρ οὖν βοήθημα παρασκευάσασθαι ὧδ' ἔχοντι; θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρόν. ἁπλοῦν γὰρ ὅτι τούτων τι. εἰ γὰρ τὸ λυμαινόμενον αὐτῶν ἐστι τούτων τὸ ἕτερον, τῷ ὑπεναντίῳ προσήκει λῦσαι, ὡς ὁ ἐκείνων λόγος ἔχει. τὸ μὲν γὰρ βεβαιότατόν τε καὶ προφανέστατον φάρμακον, ἀφελόντα τὰ διαιτήματα, οἷσιν ἐχρῶτο, ἀντὶ μὲν τῶν πυρῶν, ἄρτον διδέναι, ἀντὶ δὲ τῶν ὠμῶν κρεῶν, ἑφθὰ, πιεῖν τε ἐπὶ τούτοισιν οἶνον. ταῦτα μεταβάλλοντα οὐχ οἷόν τε μὴ ὑγιέα γενέσθαι, ἤν γε μὴ παντάπασιν ᾖ διεφθαρμένος ὑπὸ χρόνου τε καὶ τῆς διαίτης.

Quid

τί δὴ φήσομεν; πότερον αὐτέῳ ὑπὸ ψυχροῦ κακοπαθέοντι θερμὰ ταῦτα προσενέγκαντες ὠφέλησαν, ἢ τἀναντία; οἶμαι γὰρ ἔγωγε πολλὴν ἀπορίην ἐρωτηθέντι παρέχειν. ὁ γὰρ τὸν ἄρτον σκευάζων τῶν πυρῶν, τὸ θερμὸν, ἢ τὸ ψυχρὸν, ἢ τὸ ξηρὸν, ἢ τὸ ὑγρὸν ἀφείλετο. ὁ γὰρ καὶ πυρὶ καὶ ὕδατι δίδοται καὶ πολλοῖσιν ἄλλοισιν εἰργασται, ὧν ἕκαστον ἰδίην δύναμιν καὶ φύσιν ἔχει, καὶ τὰ μὲν τῶν ὑπαρχόντων ἀποβέβληκεν. ἄλλοισι δὲ κέκρηται καὶ μέμικται. οἶδα μὲν γὰρ καὶ τάδε δήπου, ὅτι διαφέρει εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, καθαρὸς ἄρτος ἢ συγκομιστὸς ἢ ἀπτίστων πυρῶν, ἢ ἐπτισμένων, ἢ πολλῷ ὕδατι πεφυρημένος, ἢ ἀφόρητος, ἢ ἔξοπτος, ἢ ἔνωμος, ἄλλα τε πρὸς τουτέοισι μυρία. ὡς δ' αὔτως καὶ περὶ μάζης. καὶ αἱ δυνάμιες δὲ μεγάλαι τε ἑκάστου, καὶ οὐδὲν ἡ ἑτέρη τῇ ἑτέρῃ ἐοικυῖα. ὅστις δὲ ταῦτα μὴ σκεπτόμενος, οὐκ οἶδε, πῶς ἄν τι οὗτος δύναιτο τῶν κατὰ τὸν ἄνθρωπον παθημάτων εἰδέναι; ὑπὸ γὰρ ἑνὸς ἑκάστου τουτέων πάσχει τε καὶ ἑτεροιοῦται ἄνθρωπος, ἢ τοῖον, ἢ τοῖον. καὶ διὰ τουτέων πᾶς ὁ βίος καὶ ὑγιαίνοντι καὶ ἐκ νούσου ἀνατρεφομένῳ καὶ κάμνοντι. οὐκ ἂν οὖν ἕτερα τουτέων χρησιμώτερα, οὐδ' ἀναγκαιότερα εἴη εἰδέναι δήπου. ὡς δὲ καλῶς καὶ λογισμῷ προσήκοντι ζητήσαντες, πρὸς τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν εὗρον αὐτὰ οἱ πρῶτοι εὑρόντες, καὶ ᾠήθησαν ἀξίην τὴν τέχνην θεῷ προσθεῖναι, ὡς καὶ νομίζεται. οὐ γὰρ τὸ ξηρὸν, οὐδὲ τὸ ὑγρὸν, οὐδὲ τὸ θερμὸν, οὐδὲ τὸ ψυχρὸν, οὐδ' ἄλλο τουτέων οὐδὲν ἡγησάμενοι, οὔτε λυμαίνεσθαι, οὔτε προσδεῖσθαι οὐδενὸς τουτέων τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ὅ, τι ἰσχυρὸν ἑκάστου, καὶ τὸ κρέσσον τῆς φύσιος τῆς ἀνθρωπίνης, οὗ μὴ ἠδύνατο κρατέειν, τοῦτο βλάπτειν ἡγήσαντο, καὶ τοῦτο ἐζήτησαν ἀφελεῖν. ἰσχυρότατον δέ ἐστι, τοῦ μὲν γλυκέος, τὸ γλυκύτατον· τοῦ δὲ πικροῦ, τὸ πικρότατον· τοῦ δὲ ὀξέος, τὸ ὀξύτατον· ἑκάστου δὲ πάντων τῶν ἐόντων, ἡ ἀκμή. ταῦτα γὰρ ἑώρων καὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐνεόντα, καὶ λυμαινόμενα τὸν ἄνθρωπον. ἔνι γὰρ ἐν ἀνθρώπῳ, καὶ πικρὸν, καὶ ἁλμυρὸν, καὶ γλυκὺ, καὶ ὀξὺ καὶ στρυφνὸν, καὶ πλαδαρὸν, καὶ ἄλλα μυρία παντοίας δυνάμιας ἔχοντα, πλῆθός τε καὶ ἰσχύν. ταῦτα μὲν μεμιγμένα καὶ κεκρημένα ἀλλήλοισιν, οὔτε φανερά ἐστιν, οὔτε λυπέει τὸν ἄνθρωπον. ὅταν δέ τι τουτέων ἀποκριθῇ καὶ αὐτὸ ἐφ' ἑωυτοῦ γένηται, τότε καὶ φανερόν ἐστι καὶ λυπέει τὸν ἄνθρωπον. τοῦτο δὲ τῶν βρωμάτων ὅσα ἡμῖν ἀνεπιτήδειά ἐστι καὶ λυμαίνεται τὸν ἄνθρωπον ἐμπεσόντα, τουτέων ἕκαστον, ἢ πικρόν τι καὶ ἄκρητόν ἐστιν, ἢ ἁλμυρὸν, ἢ ὀξὺ, ἢ ἄλλο τι ἄκρητόν τε καὶ ἰσχυρόν. καὶ διὰ τοῦτο ταρασσόμεθα ὑπ' αὐτέων, ὥσπερ καὶ ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ σώματος ἀποκρινομένων. πάντα δὲ ὅσα ἄνθρωπος ἐσθίει ἢ πίνει, τὰ τοιαῦτα βρώματα ἥκιστα τουτέου χυμοῦ ἀκρήτου τε καὶ διαφέροντος δῆλά ἐστι μετέχοντα, οἷον ἄρτος τε καὶ μάζα, καὶ τὰ ἑπόμενα τουτέοισιν, οἷσιν εἴθισται ἄνθρωπος πλείστοισί τε καὶ αἰεὶ χρέεσθαι, ἔξω τῶν πρὸς ἡδονήν τε καὶ κόρον ἠρτυμένων τε καὶ ἐσκευασμένων. καὶ ἀπὸ τουτέων πλείστων ἐσιόντων ἐς τὸν ἄνθρωπον, ταραχή τε καὶ ἀπόκρισις τῶν ἀμφὶ τὸ σῶμα δυναμίων, ἥκιστα γίνεται. ἰσχύς τε καὶ αὔξησις, καὶ τροφὴ μάλιστα δι' οὐδὲν ἕτερον γίνεται, ἢ ὅτι εὖ τε συγκέκρηται, καὶ οὐδὲν ἔχει ἄκρητον, οὐδὲ ἰσχυρόν, ἀλλ' ὅλον ἕν τε γέγονε, καὶ ἁπλόον, καὶ ἰσχυρόν. ἀπορέω δ' ἔγωγε, οἱ τὸν λόγον ἐκεῖνον λέγοντες, καὶ ἀπάγοντες ἐκ ταύτης τῆς ὁδοῦ ἐπὶ ὑπόθεσιν τὴν τέχνην, τίνα ποτὲ τρόπον θεραπεύσουσι τοὺς ἀνθρώπους, ὥσπερ ὑποτίθενται. οὐ γάρ ἐστιν αὐτέοισι, ὡς ἐγὼ οἶμαι, ἐξευρημένον αὐτό τι ἐξ ἑωυτοῦ θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρὸν, μηδενὶ ἄλλῳ εἴδει κοινωνέον. ἀλλ' οἶμαι ἔγωγε ταῦτα πόματα καὶ βρώματα αὐτέοισιν ὑπάρχειν, οἷσι πάντες χρώμεθα. προστιθέασι δὲ τῷ μὲν εἶναι θερμῷ· τῷ δὲ ψυχρῷ· τῷ δὲ, ξηρῷ· τῷ δὲ, ὑγρῷ.

Quid ergo dicemus? Vtrum illi à frigido læso idem exhibitum calidum profuit, an potius contrarium? Equidem arbitror multum perplexum fore qui hoc rogatus fuerit: qui namque panem conficit, tritico calorem, frigus, ficcitatem, humorem adimit, † cum quid igni & aquę & plerisq; aliis concessum est, quo- 21
rum vnumquodque peculiarem facultatē naturamque habet, id effectum sit, multaque quæ priùs inerant discussa sint, alia autē in consortium ascita. Hoc enim sanè noui humano corpori plurimum interesse, sitne panis purus an confusaneus, quem Græci συγκομιστὸν appellant, vel non purgato hordeo factus, an purgato atque excorticato: aquáne copiosa subactus aut non subactus prorsus, aut excoctus an incoctus, aut alio quouis non præparatus. Sic & de maza. Est enim singulorum vis magna, in nullo penitus eadem. Hæc verò qui neque considerat, neque intelligit, quomodo affectum vllum nosse poterit, quo homo detinetur? Namque ab vnoquoque eorum hoc vel illo modo afficitur homo atq; alteratur, atque in his tum sanorum tum ex morbo conualescentium, tum ægrotantium omnium vita consistit. Quò fit vt his nihil sit cognitu vtilius, nec magis necessarium. † 22
Quæ qui primi reperere, tāquam rectè & optimè ratiocinando ea inuenissent hominum naturæ conuenientia, crediderunt dignam artem esse quæ ad deum referretur, quemadmodū nūc etiam creditur. Proinde quum à sicco, humido, calido, frigidoque aut vllo ex his alio non existimarent noxam vllam homini esse, nec eorum aliquo hominem indigere, nocere id tantum putarunt quod singulis potentius esset, & humana natura superius, adeò vt euinci non possit; atque hoc tolli voluere. Est autem dulci dulcissimū, amaro amarissimum, acido acidissimum valentius, & rerum omnium summum incrementum. Hæc enim omnia homini & inesse & nocere videbant. Inest namque illi & amarum & salsum & dulce & acidum & acerbum & † insipidum, atque alia facultatibus, numero viribusque infinita. Quæ quidem mixta at- 23
que inuicem temperata, neque cernuntur, neque homini molestiam exhibent: sin autem aliquid eorum separetur & solum sit, tunc & apparet & afficit hominem. Cibi autem quicumque nobis non conueniunt, & assumpti noxam homini infligunt, omnes vel penitus amari sunt, vel salsi, vel acidi, vel alio quouis modo vehementer intemperati. Quò fit vt ab his non minùs afficiamur, quam ab illis quæ ab ipso corpore excernuntur. Nunc vero nihil prorsus ab homine vel editur vel bibitur, quam succum illum tam vehementer intemperatum manifestò contineat: panem dico & mazam, atque his finitima, quibus copiosè & perpetuò homines vesci consueuere, præter alios cibos ad voluptatem satietatemq; compositos & apparatos. Quibus quidem pluribus assumptis in corpus, nec perturbatio nec secretio vlla eorum quæ vires magnas in corpore habent, superuenit, sed robur, incrementum, nutrimentum, non aliam ob causam quam quod probè contemperati sint, nihilque intemperati aut nimiùm vehementis habeant, sed omnia vnum fiant, & simplex & valens. Porrò incertum est mihi quonam tādem modo homines curaturi sint ex sua hypothesi, illi qui in ea sententia fuerit, & ab illa via rationeque artem medicam ad suam hypothesim abduxere. Nōdum enim opinor, inuenere quod duntaxat calidum aut frigidum aut siccum aut humidum esset, & nullius alterius particeps. Verùm vt ego iudico, iidem sunt apud illos & cibi & potus, qui & nobis sunt in vsu, sed præterea hunc calidi, illum frigidi, hunc sicci, illum humidi nomine appellarunt. Alioqui calidum quidpiam ægroto impetantes, dubitationem magnam

excitarent: protinus enim quidnam illud ſit interrogaturus eſt. Quamobrem eos vel delirare neceſſe eſt, vel ad id recurrere quod eiuſmodi ſit. Quòd ſi quidpiam cum caliditate acerbitatem habeat coniunctam, aliud verò calidum ſimul ſit & inſipidum,
24 atque aliud calidum † conturbatorium (ſunt enim quædam calida etiam contrariis inter ſe facultatibus prædita) atque aliquid eorum exhiberi debeat, anne calidum & acerbum, vel calidum & inſipidum, an frigidum ſimul & acerbum (tale namque aliquod eſt) frigidum vnáque inſipidum, exhibendum eſt? Namque vt ego compertum habeo ab vnoquoque eorum contraria omnia eueniunt, non in homine modò, verumetiam in corio, ligno, aliiſque pluribus quæ homine longè minùs ſentire poſſunt. Non enim calidum ipſum eſt quod vires habet maximas, ſed acerbum, inſipidum, & alia de quibus antè dixi tum in homine tum extra hominem, ſiue edantur ſiue bibantur, ſiue extrinſecus illinantur, aut cataplaſ-
25 matis modo imponantur. † Frigus autem & calorē facultatum omnium maximè imbecillas in corpore eſſe exiſtimo iſtas ob cauſas. Quamdiu frigidum & calidum ſimul mixta erunt, innoxia ſunt: namque frigidum calido, calidum frigido temperatur, & ad mediocritatem ducitur. Sin vtrumuis ab altero ſeiunctum ſit, tunc offendūt. Eo autem tempore cum frigus hominem corripuerit & afficere cœperit, primum quidem protinus ex ſe indidem ab homine calor emergit, ſine vllo alio præſidio & apparatu. Porrò hæc non tantum fiunt in ſanis hominibus, ſed iis etiam qui morbo detinentur. Primum quidem ſi quis bene valens hyeme corpus refrigerare velit, ſiue frigido balneo, ſiue alio quouis modo, quantò plus refrigeratus fuerit, niſi corpus rigidum prorſus redditum ſit, poſtquam veſtem induerit, ſeſeque ſub tectum receperit, eò magis vehementiuſque incaleſcit. Deinde verò ſi cupiat multum incaleſcere vel ex balneo calido vel igne copioſo, ac poſtea quem-
26 admodum antè refrigeratus fuerat, † eandem veſtem ſumat, & eodem loco diutius immoretur, euadet
27 multò frigidior, & vehementius horrebit, † aut qui magno in æſtu ventum ſibi facit, & refrigerium molitur, hoc modo calere deſinet, illud qui fecerit, ardorem æſtumque decuplò maiorem percipiet, quam qui iſtorum nil fecerit. Cæterum quibus itinere per niues aut alia frigora facto, rigidi ſupra modum fiūt pedes, aut manus aut caput, longè iſtis maiora noctu præ ardore & pruritu patiuntur, poſtquam veſtibus obuoluti fuerint, & modicè incaluerint. Nam eorum plæriſque etiam puſtulæ, velut igne exuſtis, attolluntur, nec fieri prius hoc ſolet quam calorē ſenſerint. Adeò facilè alterum eorum alteri ſuperuenit. Poſſum verò alia ſexcenta proferre, ſed id dicā quid ægrotis accidit. Non eſt illis acutiſſima febris, nec multum vehemens, quam rigor præceſſit, ſed ea non multò pòſt quieſcit, nihilque damni vtplurimum affert, & quandiu quidem adfuerit, hominem excalfacit, & per vniuerſum corpus ſpargitur, tandemque in pedes deſinit, in quibus etiam rigor & frigus vltimò conſtiterant, atque longiori ſpacio perſeuerant. Poſteaquam vero ſudauerit, eumque febris reliquerit, rurſum alget vehementius quam ſi febre prorſus non laboraſſet. Cui igitur tam citò contrarium ſuperuenit, à quo vis eius omnis ſpōte tollitur quid ab eo magnum aut atrox fieri poteſt? vel quæ tandem valentia præſidia requirit? At dicat aliquis, non protinus extinguitur calor ardēti febre correptis nec peripneumonicis nec aliis vehemēti morbo laborantibus, nec in iſtis calor poſt frigiditatem accenditur. Ego ſanè maximum inde argumentum ſumo non à ſolo ſynceroque calore febricitare

ἐπεὶ ἐκεῖνό γε ἄπορον προστάξαι τῷ κάμνοντι, θερμόν τι προσενέγκασθαι. εὐθὺν γὰρ ἐρωτήσει τί ἐστιν, ὥς τε ληρεῖν ἀνάγκη, ἢ ἐς τουτέων τι τῶν γινομένων καταφυγεῖν. εἰ δὲ δὴ τυγχάνει τὸ μὲν θερμὸν ἐὸν στρυφνόν. ἄλλο δὲ θερμὸν, πλαδαρόν· ἄλλο δὲ θερμὸν, ἄραδον ἔχον. ἔστι γὰρ καὶ ἄλλα τε θερμὰ, καὶ ἄλλας δυνάμιας ὑπεναντίας ἑωυτοῖσιν ἔχοντα, δεήσει δέ τι αὐτέων προσενεγκεῖν, ἢ τὸ θερμὸν καὶ στρυφνὸν, ἢ τὸ θερμὸν καὶ πλαδαρὸν, ἢ ἅμα τὸ ψυχρὸν καὶ στρυφνόν. ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο καὶ τὸ ψυχρόν τε καὶ πλαδαρόν. ὡς μὲν γὰρ ἔγωγε οἶδα, πᾶν τοὐναντίον ἀφ᾽ ἑκατέρου αὐτέων ἀποβαίνει, καὶ οὐ μόνον ἐν ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν σκύτει, καὶ ἐν ξύλῳ, καὶ ἐν ἄλλοισι πολλοῖσι, ἅ ἐστιν ἀνθρώπου ἀναισθητότερα. οὐ γὰρ τὸ θερμόν ἐστι τὸ τὴν μεγάλην δύναμιν ἔχον, ἀλλὰ τὸ στρυφνὸν καὶ πλαδαρὸν, καὶ τἄλλα ὅσα μοι εἴρηται, καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ ἔξω τοῦ ἀνθρώπου. καὶ ἐσθιόμενα, καὶ πινόμενα, καὶ ἔξωθεν ἐπιχριόμενα τε καί πως πλασσόμενα. ψυχρότητα δ᾽ ἔγωγε καὶ θερμότητα πασέων ἥκιστα τῶν δυναμίων νομίζω δυναστεύειν ἐν τῷ σώματι, διὰ τάσδε τὰς προφάσιας. ὃν μὲν ἂν δήπου χρόνον μεμιγμένα αὐτὰ αὐτέοισιν, ἅμα τὸ ψυχρὸν γὰρ θερμόν ᾖ, οὐ λυπέει. κρῆσις γὰρ καὶ μετριότης, τῷ μὲν ψυχρῷ, γίνεται ἀπὸ τοῦ θερμοῦ. τῷ δὲ θερμῷ, ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ. ὅταν δὲ ἀποκριθείη χωρὶς ἑκάτερον, τότε λυπέει. ἐν δὲ δὴ τουτέῳ τῷ καιρῷ, ὅταν τὸ ψυχρὸν ἐγγένηται, καὶ λυπήσῃ τὸν ἄνθρωπον διὰ ταχέως, πρῶτον δι᾽ αὐτὸ τοῦτο πάρεστι τὸ θερμὸν αὐτόθεν ἐκ τοῦ ἀνθρώπου οὐδεμιῆς βοηθείης, οὐδὲ παρασκευῆς δεόμενον. καὶ ταῦτα καὶ ἐν ὑγιαίνουσι τοῖσιν ἀνθρώποισιν ἀπεργάζεται καὶ ἐν κάμνουσιν. τοῦτο μὲν, εἴτις θέλει ὑγιαίνων χειμῶνος διαψύξαι τὸ σῶμα, ἢ λουσάμενος ψυχρῷ, ἢ ἄλλῳ τῷ τρόπῳ, ὅσῳ ἂν αὐτῷ ἐπιπλέον ποιήσῃ. καὶ ἢν γε μὴ παντάπασιν παγῇ τὸ σῶμα, ὅταν εἵματα λάβῃ καὶ ἔλθῃ ἐς τὴν σκέπην, μᾶλλον καὶ ἐπὶ πλέον θερμαίνεται τὸ σῶμα. τοῦτο δὲ εἰ ἐθέλοι ἐκθερμανθῆναι σφερεῶς, ἢ λουτρῷ θερμῷ, ἢ πολλῷ πυρὶ, ἐκ δὲ τουτέου, τὸ ωὐτὸ εἷμα ἔχων ἐν τῷ αὐτέῳ χωρίῳ τὴν διατριβὴν ποιέεσθαι, ὥσπερ ὁ διεψυγμένος πολὺ φαίνεται καὶ ψυχρότερος καὶ ἄλλως φρικαλεώτερος, ἢ ῥιπιζόμενός τις ὑπὸ πνίγεος καὶ παρασκευάζων αὐτὸς ἑωυτῷ ψῦχος ἐκ τουτέου τοῦ τρόπου διαπαύσαι. τῷ τοῦτο ποιέοντι δεκαπλάσιον πάρεστι τὸ καῦμα καὶ τὸ πνῖγος, ἢ τῷ μηδὲν τουτέων ποιέοντι. τὰ δὲ δὴ καὶ πολὺ μείζω ὅσοι ἂν διὰ χιόνος ἢ ἄλλης ψύξιος βαδίσαντες, ῥιγώσωσι διαφερόντως. πόδας, ἢ χεῖρας, ἢ κεφαλὴν, οἷα πάσχουσιν ἐς τὴν νύκτα, ὅταν περισταλέωσί τε καὶ ἐν ἀλέῃ γένωνται ὑπὸ καύματος καὶ κνησμοῦ, καὶ ἔστιν οἷσι φλυκταῖναι ἀνίστανται ὡς ἀπὸ πυρὸς κατακεκαυμένοισι. καὶ οὐ πρότερον τοῦτο πάσχουσιν, πρὶν ἢ θερμανθῶσιν. οὕτως ἑτοίμως ἑκάτερον αὐτέων ἐπὶ θάτερα παραγίνεται, μυρία δ᾽ ἂν καὶ ἕτερα ἔχοιμι εἰπεῖν. τὰ δὲ κατὰ τοὺς νοσέοντας, οὐχ οἷσιν ἂν ῥῖγος γένηται τουτέοισιν ὀξύτατον ὁ πυρετὸς ἐκλάμπει. καὶ οὐχ οὕτως ἰσχυρῶς, ἀλλὰ καὶ παυόμενος δι᾽ ὀλίγου, καὶ ἄλλως τὰ πολλὰ ἀσινὴς, καὶ οἷον ἂν χρόνον, παρῇ διάθερμος, καὶ διεξιὼν διὰ παντὸς τελευτάων ἐς τοὺς μάλιστα, οὗπερ τὸ ῥῖγος καὶ ἡ ψύξις νεηνικωτάτη, καὶ ἐπὶ πλέον ἐχρόνισε. πάλιν δὲ ὅταν ἱδρώσῃ καὶ ἀπαλλαγῇ ὁ πυρετὸς, πολὺ μᾶλλον ἔψυξεν, ἢ εἰ μὴ ἔλαβε τὴν ἀρχήν. ᾧ οὖν διαταχέος οὕτω παραγίνεται τὸ ἐναντιότατόν τε καὶ ἀφελόμενον τὴν δύναμιν ἀπὸ ταυτομάτου, τί ἂν ἀπὸ τουτέου μέγα ἢ δεινὸν γένοιτο; ἢ τίνος δεῖ πολλῆς ἀπὸ τουτέῳ βοηθείας; εἴποιεν ἄν τις. ἀλλ᾽ οἱ πυρεταίνοντες τοῖσι καύσοισί τε καὶ περιπλευμονίῃσι, καὶ ἄλλοισιν ἰσχυροῖσι νουσήμασιν, οὐ ταχέως ἐκ τῆς θέρμης ἀπαλλάσσονται, οὐδὲ πάρεστιν ἐνταῦθα τὸ θερμὸν ἐπὶ τὸ ψυχρόν. ἐγὼ δὲ τοῦτό μοι μέγιστον τεκμήριον ἡγεῦμαι

εἶναι, ὅτι οὐ διὰ τὸ θερμὸν ἁπλῶς πυρεταίνουσιν οἱ ἄνθρωποι, οὐδὲ τοῦτο εἴη τὸ αἴτιον τῆς κακώσιος μοῦνον, ἀλλ᾽ ἔστι καὶ πικρὸν, καὶ θερμὸν τὸ αὐτό· καὶ θερμὸν καὶ ὀξύ· καὶ ἁλμυρὸν καὶ θερμόν, καὶ ἄλλα μυρία, καὶ πάλιν γε ψυχρὸν μετὰ δυνάμιων ἑτέρων. τὰ μὲν οὖν λυμαινόμενα, ταῦτά ἐστι, συμπάρεστι δὲ καὶ τὸ θερμόν, ῥώμης μετέχον, ὡς ἂν τὸ ἡγεύμενον, καὶ παροξυνόμενον, καὶ αὐξανόμενον ἅμα κείνῳ· δύναμιν δὲ οὐδεμίην πλείω τῆς προσηκούσης δηλαδή. ταῦθ᾽ ὧδε ἔχει. ἐπὶ τῶνδε τῶν σημείων, πρῶτον μὲν ἐστὶ φανερώτατα, ὧν πάντες ἔμπειροι πολλάκις ἤδη ἐσμέν τε καὶ γενόμεθα. τοῦτο μὲν ὅσοισιν ἂν ἡμέων κόρυζα ἐγγένηται, καὶ ῥεῦμα κινηθῇ διὰ τῶν ῥινέων, τοῦτο ὡς πολὺ δριμύτερον τοῦ πρότερον γινομένου τε καὶ ἰόντος, ἐκ τῶν ῥινέων καθ᾽ ἑκάστην ἡμέρην, καὶ οἰδέειν μὲν ποιέει τὴν ῥῖνα, συγκαίει θερμήν τε καὶ διάπυρον ἐσχάτως· ἣν δὲ τὴν χεῖρα προσφέρῃς, καὶ πλείω χρόνον παρῇ, καὶ † ἐξελκοῦται τὸ χωρίον, ἄσαρκόν τε καὶ σκληρὸν ἐόν. παύεται δέ πως τό γε καῦμα ἐκ τῆς ῥινὸς, οὐχ ὅταν τὸ ῥεῦμα γίνηται, καὶ ἡ φλεγμονὴ ᾖ, ἀλλ᾽ ἐπειδὰν παχύτερόν τε καὶ ἧσσον δριμὺ, πέπον τε καὶ μεμιγμένον μᾶλλον τῷ πρότερον γινομένῳ, τότ᾽ ἤδη καὶ τὸ καῦμα πέπαυται. ἄλλοισι δὲ ὑπὸ ψύχεος, φανερῶς αὐτοῦ μόνου γίνεται, μηδενὸς ἄλλου ξυμπαραγενομένου. πᾶσιν δὲ αὕτη ἡ ἀπαλλαγὴ, ἐκ μὲν τοῦ ψύχεος διαθερμανθῆναι· ἐκ δὲ τοῦ καύματος, διαψυχθῆναι. καὶ ταῦτα ταχέως παραγίνεται, καὶ πέψιος οὐδεμιῆς προσδεῖται. τὰ δ᾽ ἄλλα πάντα ὅσα διὰ χυμῶν δριμύτητας καὶ ἀκρισίας φημὶ ἔγωγε γίνεσθαι, τὸν αὐτὸν τρόπον ἀποκαθίσταταί τε κρηθέντα, καὶ πεφθέντα. ὅσα τ᾽ αὖ ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τρέπεται τῶν ῥευμάτων, ὡς ἰσχυρὰς καὶ παντοίας δριμύτητας ἔχοντα, ἑλκοῖ μὲν βλέφαρα, κατεσθίει δὲ, ἐνίων γνάθους τε, καὶ τὰ ὑπὸ τοῖσιν ὀφθαλμοῖσι, ἐφ᾽ ὅ,τι ἂν ἐπιρρυῇ, ῥήγνυσί τε καὶ διεσθίει τὸν ἀμφὶ τὴν ὄψιν χιτῶνα. ὀδύναι δὲ καὶ καῦμα καὶ φλογμὸς ἔσχατος κατέχει μέχρι τινὸς, μέχρις ἂν τὰ ῥεύματα πεφθῇ, καὶ γένηται παχύτερα, καὶ λήμη ἀπ᾽ αὐτέων εἴη. τὸ δὲ πεφθῆναι γίνεται, ἐκ τοῦ μιχθῆναί τε ἀλλήλοισι καὶ συνεψηθῆναι. τοῦτο δ᾽ ὅσα ἐς τὴν φάρυγγα, ἀφ᾽ ὧν βράγχοι γίνονται, κυνάγχαι, ἐρυσιπέλατα, περιπλευμονίαι. πάντα ταῦτα τὸ μὲν πρῶτον ἁλμυρά τε καὶ ὑγρὰ, καὶ δριμέα ἀφίει. καὶ ἐν τοῖσι τουτέοισιν, ἔρρωται τὰ νοσήματα. ὅταν δὲ παχύτερα καὶ πεπαίτερα γένηται, καὶ πάσης δριμύτητος ἀπηλλαγμένα, τότ᾽ ἤδη καὶ οἱ πυρετοὶ λύονται, καὶ τἄλλα τὰ λυπέοντα τὸν ἄνθρωπον. δεῖ δὲ δή που ταῦτα αἴτια ἑκάστου ἡγεῖσθαι, ὧν παρεόντων μὲν, τοιοῦτον τρόπον ἀνάγκη γίνεσθαι, μεταβαλλόντων δὲ ἐς ἄλλην κρῆσιν, παύεσθαι. ὁκόταν οὖν ἀπὸ αὐτέης τῆς θέρμης εἰλικρινέος ἢ ψύξιος γίνηται, καὶ μὴ μετέχῃ ἄλλης δυνάμεως μηδεμιῆς, οὕτω παύοιτ᾽ ἂν, ὅταν μεταβάλλῃ ἐκ τοῦ ψυχροῦ, ἐς τὸ θερμὸν, καὶ ἐκ τοῦ θερμοῦ, ἐς τὸ ψυχρόν. μεταβάλλει δ᾽ ὅν μοι προείρηται τρόπον. ἔτι τοίνυν τἄλλα ὅσα κακοπαθέει ἄνθρωπος, πάντα ἀπὸ δυνάμιων γίνεται. τοῦτο μὲν, ὅταν πικρότης τις ἀποχυθῇ, ἣν δὴ χολὴν ξανθὴν καλέομεν, οἷαι ἆσαι, καὶ καῦμα καὶ ἀδυναμίαι κατέχουσιν. ἀπαλλασσόμενοί τε τούτου ἐνίοτε, καὶ καθαιρόμενοι, ἢ αὐτόματοι, ἢ ὑπὸ φαρμάκου, ἢν ἐν καιρῷ τι αὐτέων γένηται, φανερῶς καὶ τῶν πόνων καὶ τῆς θέρμης ἀπαλλάσσονται. ὅσον δ᾽ αὖ χρόνον ταῦτα μετέωρα ᾖ καὶ ἄπεπτα καὶ ἄκρητα, μηχανὴ οὐδεμίη, οὔτε τῶν πόνων παύσασθαι, οὔτε τῶν πυρετῶν. καὶ οἷσι μὲν ὀξύτητες προσίστανται δριμεῖαί τε καὶ ἰώδεες, οἷαι λύσσαι, καὶ δήξιες σπλάγχνων καὶ θώρηκος καὶ ἀπορίη, οὐ παύεται τούτου πρότερον πρὶν ἀποκαθαρθῇ τε καὶ καταστορεσθῇ, καὶ μιχθῇ τοῖσιν ἄλλοισι. πέσσεσθαι δὲ καὶ μεταβάλ-

homines, neque eum tantùm mali causam esse, sed
aliquid quod idem amarum calidumque sit, aut ca- 28
lidum & † acutum, aut salsum simul & calidum, &
alia sexcenta, ac rursum frigidum aliis facultatibus
complicatum. Hæc igitur sunt à quibus noxæ prodeunt. Verum illis etiam calor adiunctus est, ad agendum quidem efficax, quippe qui cum sibi annexa qualitate ducatur, exacuatur & increscat, attamen vires nullas supra conuenientem modũ habet. Hæc ad istum modum se habent. Sed præter hæc signa, in primis quidem alia sunt euidentissima, quorum omnes frequenti iam vsu cognitionem habuimus, atque etiam nunc habemus. † Primum quidem qui- 29
bus grauedo oborta fuerit & humor per nares distillauerit, is tanquam permultò acrior priore qui quotidie generabatur, & naribus effluebat, tam narem in tumorem attollit, & calentem multumque feruentem adurit, tum si manum admoueas, & longiori spacio continueris, etiam † exulceratur locus mi- 30
nime carnosus & durus. Tunc autem è nare ardor abit, non quidem cum fluxio fit, & consistit phlegmone, sed posteaquam crassior & minùs acris euaserit, concocta fuerit, & humori qui primum erat, misceri magis cœperit. Sunt autem quibus ipsa sola frigiditas, nullo alio interueniente, affectum hunc exciret. Cæterum omnibus eadem ratione succurritur, excalfactis quidem si à frigore malum est, refrigeratis vero si à calore: & hæc quidem protinus fiũt, nulla expectata concoctione. Alia verò omnia quæ dixi ab humorum acrimonia & intemperie prouenire, eodem modo desinunt, tum temperata tum concocta. Sed & quicunque humores in oculos fluxerint, si vehementer penitusque acres sint, palpebras exulcerant, & rodunt aliquando genas, & partes oculis subiectas in quas profluxerint. Adhæc rumpunt & exedunt oculorum tunicas. Dolor autem & ardor & † inflammatio maxima 31
tandiu diuexat, donec fluxio concocta sit & reddita crassior, atque in sordes vertatur. Porrò concoquitur immixta temperataque aliis, simulque cum illis concocta. Deinde verò quæ in fauces illabuntur, à quibus raucedines, anginæ, erysipelata, peripneumoniæ proueniunt, quæ quidem omnia principio salsa, liquida, acriaque prodeunt, atque in his quandiu eiusmodi sunt, morbi confirmãtur. Verum quum crassiora euasarint magisque concocta, atque omnem acrimoniam exuerint, tunc & febres soluuntur, & desinunt omnia molesta esse. At vero ea cuiusque rei causas censere oportet, quæ quum adsunt, eam huiusmodi necessario gignunt, & quibus immutatis ipsam quoque desinere est necesse. Itaque quum ab ipso calore aut frigore puris nullaque alia facultate infectis morbum excitari contigerit, curabitur cumprimùm ex frigido calidus effectus fuerit, & ex calido frigidus. Mutatio verò hæc fit ad eum quem exposui modum. Itaque vt iterum etiam dicamus, malorum quæcumque hominibus accidunt causa omnis à facultatibus pendet. Sicuti quando amarus aliquis humor, quem flauam bilem appellamus, effusus fuerit, à quo à stomachi inquietudines & æstus impotentia proueniunt. A quo quidem si absoluantur & purgentur, siue sponte, siue medicamento, atque oportuno tempore alterutrum contingat, tum doloribus tum calore planè liberantur. At quandiu in corpore pendebit, & crudus syncerusque erit, nulla machina nec sedari dolores nec febres abigi poterunt. Et quibus quidem humores acuti, acres, æruginosique constiterint, à quibus & furores & viscerum thoracisque morsus atque animi deliquium perueniant, non prius laborare morbo desinunt, quam illi euacuati sint, & deiecti, atque aliis humoribus remixti. Cæterum multis modis variisque concoquuntur, permu-

tantur, tenuantur, & craſſitiem qualem humores habet, aſſequuntur. Quamobrem & † iudicia & temporum numeri magni ſunt in iſtis momenti. Atqui nihil eorum, quod calidum eſt aut frigidum perpeti ſolet: id namque nec putreſcere poteſt, nec craſſitiem conſequi. Quid vero ipſum eſſe dicemus? † Mixtio quidem eorum poteſt, quæ ſi aliter fiat quam ipſorum ſecum, non deſinit vehemens eſſe. Siquidem nunquam calor calorem excitare deſinet, niſi frigido remixtus fuerit, nec contra frigus niſi calori. Reliqua vero omnia quæ homini in vſum veniunt, quò pluribus permixta fuerint, eò mitiora melioraque euadent. Eſt autem homo affectus quamoptimè cum in eo concocta ſunt omnia & quieta, nihilque habet quid viribus, reliquis præpolleat. Sed de his abundè mihi dixiſſe videor. † Aiunt vero medici quidam & ſophiſtæ, fieri non poſſe, vt quis medicam artem calleat, qui non intelligit quid ſit homo, quænam prima eius generatio ſit & compoſitio. Equidem quæcunque dicta ſunt ab aliquo ſophiſta aut medico, vel de natura conſcripta, ea non tam ad artem medicam pertinere arbitror, quàm ad pictoriã: certam vero naturæ peritiam non aliunde quàm à medicina haberi, facilè conſequi poſſis, vbi ipſam medicinam vniuerſam rectè complexus fueris. Et hanc quidem cognitionem plærique mihi videntur habuiſſe, nouiſſe ſcilicet iſta, quid ſit homo, & quæ ſint eius cauſæ, & alia perſpicuè. Siquidem exiſtimo medicis omnibus neceſſariam eſſe naturæ cognitionem, atque ſedulo cuiuis elaborandum, ſi modo aliquid quod fieri debeat, facturus eſt, vt intelligat quid homini cum comeſtis & bibitis conueniat, & quid cuique ex ſingulis euenturum ſit, neque ſimpliciter ſic iudicet, caſeum cibum eſſe malum, quod illi qui ſe eo ingurgitarit, moleſtiam adferat, ſed explicet & quam moleſtiam & quam ob cauſam, † & cuinam mortalium incommodum ſit. Sunt enim alij quoque permulti cibi potuſque naturę moleſti, à quibus homo non eodem modo afficitur: quã rem vt oſtendam ſic ſe habere, exemplum hoc eſto. Vinum merum copioſius hauſtum hominem debilitat: quod quicumque vident, ſtatim intelligunt vini eas eſſe vires, & cauſam in ipſum referũt: ſed & quas hominis partes maximè afficiat, nouimus. Velim autem etiam in aliis veritatem tam apertam eſſe. Caſeus enim [quoniam eo exemplo vſus ſum] non nocet omnibus, ſed plærique ſunt qui eo ſaturi ne tantillum quidem lęduntur, imò vero gracilibus non ſi ne magna vtilitate exhibetur. Alij vero ipſum ægrè tranſmutant. Sunt autem eorum naturæ differentes hac ratione. Quicquid in corpore caſeo inimicum eſt, ab eo excitatur & agitatur. In quibus igitur eiuſmodi humoris maior copia fuerit, magiſque in corpore præualuerit, eos magis grauiuſque affici par eſt. Quòd ſi vniuerſæ hominum naturæ noxium eſſet, nemo prorſus non læderetur. Iſta autem ſi quis intelligat, nihil damni feret. Porrò iis qui ex morbis conualeſcunt, quique longis morbis laborant, † multa ſimul veluti in acie concurrunt, partim caſu, partim rebus quibuſlibet ſine diſcrimine aſſumptis. Plurimos enim medicos vidi idiotarum more, ſi eodem die noui aliquid attentaſſent, lauiſſent videlicet vel deambulaſſent, vel alienum aliquem cibum ediſſent, eaque omnia cum neſcirent profuiſſentne an obfuiſſent, nihilo tamen minus cauſam ad eorum aliquod retuliſſe, cum tamen cauſam ipſam ignorarent: quod autem maximè profuit, id aliquando celarent, nec proderent. At non ſic agendum, ſed nouiſſe oportet quid poſſit balnei vſus intempe-

λειν, καὶ λεπτύνεσθαι καὶ παχύνεσθαι ἐς χυμῶν εἶδος, διὰ πολλῶν εἰδέων καὶ παντοίων. διὸ καὶ αἱ κρίσιες καὶ οἱ ἀριθμοὶ τῶν χρόνων, ἐν τοῖσι τουτέοισι μέγα δύνανται. πάντων δὴ τουτέων, ἥκιστα προσήκει θερμῷ ἢ ψυχρῷ πάσχειν. οὔτε γὰρ ἂν τοῦτό γε σαπῇ, οὔτε παχυνθῇ. τί δ' ἂν αὐτὸ φαίημεν εἶναι; κρῆσίς τε αὐτέων ἐστὶ, πλὴν πρὸς ἄλληλα ἔχουσα δύναμιν. ἐπεὶ ἄλλῳ γε οὐδενὶ τὸ θερμὸν μιχθὲν παύσεται τῆς θέρμης, ἢ τῷ ψυχρῷ· οὐδέ γε πάλιν τὸ ψυχρὸν, ἢ τῷ θερμῷ. τὰ δ' ἄλλα περὶ τὸν ἄνθρωπον, ὅσῳ ἂν πλείοσι μίσγηται, τοσούτῳ ἠπιώτερα καὶ βελτίονα. πάντων δὲ ἄριστα διάκειται ἄνθρωπος, ὅταν πέσσηται καὶ ἐν ἡσυχίῃ ᾖ, μηδεμίην δύναμιν ἰδίην ἀποδεικνύμενος. περὶ μὲν οὖν τουτέων, ἱκανῶς μοι ἡγεῦμαι ἐπιδεδεῖχθαι. λέγουσι δέ τινες καὶ ἰητροὶ, καὶ σοφισταὶ, ὡς οὐκ εἴη δυνατὸν ἰητρικὴν εἰδέναι, ὅστις μὴ οἶδεν ὅ, τί ἐστιν ἄνθρωπος, καὶ ὅπως ἐγένετο πρῶτον, καὶ ὅπως ξυνεπάγη. ἐγὼ δὲ τουτέων μὲν ὅσα τινὶ εἴρηται σοφιστῇ, ἢ ἰητρῷ, ἢ γέγραπται περὶ φύσιος, ἧσσον νομίζω τῇ ἰητρικῇ τέχνῃ προσήκειν ἢ τῇ γραφικῇ· νομίζω δὲ ὅτι περὶ φύσιος γνῶναί τι σαφὲς, οὐδαμόθεν ἄλλοθεν ἔστιν, ἢ ἐξ ἰητρικῆς. τοῦτο δὲ οἷόν τε καταμαθεῖν, ὅταν αὐτὴν τις τὴν ἰητρικὴν ὀρθῶς πᾶσαν περιλάβῃ. μέχρι δὲ τουτέου πολλοῦ μοι δοκέει ἰδεῖν. λέγω δὲ τὴν ἱστορίην ταύτην εἰδέναι, ἄνθρωπος τί ἐστι, καὶ δι' οἵας αἰτίας γίνεται, καὶ τἄλλα ἀκριβέως, ἐπεί τοι γέ μοι δοκέει ἀναγκαῖον εἶναι παντὶ ἰητρῷ περὶ φύσιος εἰδέναι, καὶ πάνυ σπουδάσαι ὡς εἴσεται, εἴπερ τι μέλλει τῶν δεόντων ποιήσειν, ὅ, τί ἐστιν ἄνθρωπος πρὸς τὰ ἐσθιόμενα καὶ πινόμενα. καὶ ὅ, τι ἀφ' ἑκάστου ἑκάστῳ συμβήσεται. καὶ μὴ ἁπλῶς οὕτω δοκέει, ὅτι πονηρὸν βρῶμα τυρὸς. πόνον γὰρ φέρει τῷ πληρωθέντι αὐτέου. ἀλλὰ τίνα τε πόνον, καὶ διατὶ, καὶ τίνι τῶν ἀνθρώπων ἐνεόντων ἀνεπιτήδειον. ἔστι γὰρ καὶ ἄλλα πολλὰ βρώματα καὶ πόματα φύσει πονηρὰ, καὶ διατίθησι τὸν ἄνθρωπον, οὐκ αὐτὸς τρόπον. οὕτως οὖν μοι ἔστω τῷ λόγῳ οἷον οἶνος ἄκρητος πολὺς ποθεὶς, διατίθησί πως τὸν ἄνθρωπον ἀσθενέα, καὶ ἅπαντες ἂν ἰδόντες τοῦτο γνοίησαν, ὅτι αὕτη ἡ δύναμις οἴνου, καὶ αὐτός ἐστιν αἴτιος, καὶ οἷσί γε τῶν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τοῦτο μάλιστά γε δύναται, οἴδαμεν. τοιαύτην δὴ βούλομαι ἀληθείην καὶ περὶ τῶν ἄλλων φανῆναι. τυρὸς γὰρ, ἐπειδὴ τουτέῳ σημείῳ ἐχρησάμην, οὐ πάντας ἀνθρώπους λυμαίνεται. ἀλλ' εἰσὶν οἵ τινες αὐτέου πληρεύμενοι, οὐδ' ὁτιοῦν βλάπτονται, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἰσχύουσιν ἂν ξυμφέρειν θαυμασίως παρέχεται. εἰσὶ δὲ οἳ χαλεπῶς ἀπαλλάσσουσι. διαφέρουσι δὲ τουτέων αἱ φύσιες. διαφέρουσι δὲ κατὰ τοῦτο, ὅπερ ἐν τῷ σώματι ἔνεστι πολέμιον τυρῷ, ὑπὸ τοιουτέου ἐγείρεταί τε καὶ κινέεται. οἷσιν ὁ τοιοῦτος χυμὸς τυγχάνει πλέον ἐνεὼν, καὶ μᾶλλον ἐνδυναστεύων ἐν τῷ σώματι, τουτέοις μᾶλλον καὶ κακοπαθέειν εἰκός. εἰ δὲ πάσῃ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἦν κακὸν, πάντας ἂν ἐλυμαίνετο. ταῦτα δὲ εἴ τις εἰδείη, οὐκ ἂν πάσχοι. τὰ δ' ἐν τῇσιν ἀνακομιδῇσι, τῇσιν ἐκ τῶν νούσων, ἔτι δὲ καὶ ἐν τῇσι μακρῇσι, γίνονται πολλαὶ συμπαρατάξιες, αἱ μὲν ἀπὸ ταυτομάτου· αἱ δὲ, καὶ ἀπὸ τῶν προσενεχθέντων τῶν τυχόντων, οἶδα δὲ τοὺς ἰητροὺς τοὺς πολλοὺς, ὡς τοὺς ἰδιώτας, ἢν τύχωσι περὶ τὴν ἡμέρην ταύτην τι κεκαινουργηκότες, ὡς λουσάμενοι, ἢ περιπατήσαντες, ἢ φαγόντες τι ἑτεροῖον. ταῦτα δὲ πάντα βελτίω προσενηνεγμένα ἢ μὴ, οὐδενὸς ἧσσον τὴν αἰτίην τουτέων τινὶ ἀνατιθέντας. τὸ μὲν αἴτιον, ἀγνοεῦντας· τὸ δὲ συμφορώτατον, ἢν οὕτως τύχωσιν, ἀφανίσαντας. δεῖ δὲ οὔ, ἀλλ' εἰδέναι τί λουτρὸν ἀκαίρως προσγινόμενον ἐργάσεται, καὶ τί κόπος. οὐδέποτε γὰρ ἡ αὐτὴ κακοπαθίη τουτέων, οὐδ' ἑτέρου, οὐδέ γε ἀπὸ πληρώσιος, οὐδέ γε ἀπὸ βρώματος τοίου ἢ τοίου. ὅς τις οὖν ταῦτα μὴ εἴσεται, ταῦτα δὲ πάντα βελτίω προσενηνεγμένα ἢ μὴ, οὐδενὸς ἧσσον τὴν αἰτίην τουτέων τινὶ ἀνατιθέντας. τὸ μὲν αἴτιον, ἀγνοεῦντας· τὸ δὲ συμφορώτατον, ἢν οὕτως τύχωσιν, ἀφανίσαντας. δεῖ δὲ οὔ, ἀλλ' εἰδέναι τί λουτρὸς ἀκαί-

ρως προσγινόμενον ἐργάσεται, καὶ τί κόπος. οὐδέποτε γὰρ ἡ αὐτὴ κακοπαθείη τουτέων, οὐδ᾽ ἑτέρου, οὐδέ γε ἀπὸ πληρώσιος, οὐδέ γε ἀπὸ βρώματος τοίου ἢ τοίου. ὅστις οὖν ταῦτα μὴ εἴσεται, ὡς ἕκαστα ἔχει πρὸς τὸν ἄνθρωπον, οὔτε γινώσκειν τὰ γινόμενα ἀπ᾽ αὐτέων δυνήσεται, οὔτε χρέεσθαι ὀρθῶς. δεῖν δέ μοι δοκέει καὶ ταῦτ᾽ εἰδέναι, ὅσα τῷ ἀνθρώπῳ παθήματα ὑπὸ δυνάμιων ἔρχεται, καὶ ὅσα ἀπὸ σχημάτων. λέγω δή τι τοῦτο, δύναμιν μὲν εἶναι, τῶν χυμῶν εἰδέναι, τὰς ἀκρότητάς τε καὶ ἰσχύς· σχήματα δὲ λέγω, ὅσα ἔνεστιν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. τὰ μὲν γὰρ, κοῖλά τε καὶ ἐξ εὐρέος εἰς στενὸν ἐστὶ συνηγμένα. τὰ δὲ, καὶ ἐκπεπταμένα· τὰ δὲ, στερεά τε καὶ στρογγύλα· τὰ δὲ, πλατέα καὶ ἐπικρεμάμενα· τὰ δὲ, διατεταμένα· τὰ δὲ, μακρά. τὰ δὲ, πυκνά. τὰ δὲ, μανά τε καὶ τεθηλότα· τὰ δὲ, σπογγοειδέα, καὶ ἀραιά. τοῦτο μὲν ἑλκύσαι ἐφ᾽ ἑωυτὸ, ἐπισπάσασθαι ὑγρότητα ἐκ τοῦ ἄλλου σώματος, πότερον τὰ κοῖλά τε καὶ ἐκπεπταμένα; ἢ τὰ στερεά τε καὶ στρογγύλα, ἢ τὰ κοῖλά τε καὶ ἐς στενὸν ἐξ εὐρέος συνηγμένα, δύναιτ᾽ ἂν μάλιστα. οἶμαι μέν τοι τὰ τοιαῦτα εἰς στενὸν συνηγμένα ἐκ κοίλου τε καὶ εὐρέος. καταμανθάνειν δὲ δεῖ αὐτὰ ἔξωθεν ἐκ τῶν φανερῶν. τοῦτο μὲν γὰρ τῷ στόματι κεχηνὼς, ὑγρὸν οὐδὲν ἀνασπάσαις· προσμυλλήνας δὲ καὶ συστείλας, πιέσας τε τὰ χείλεα, ἔτι τε αὐλὸν προσθέμενος, ῥηϊδίως ἀνασπάσαις ἂν, ὅ, τι θέλεις. τοῦτο δὲ, αἱ σικύαι προσβαλλόμεναι ἐξ εὐρέος εἰς στενώτερον ἐστενωμέναι, πρὸς τοῦτο τετεχνέαται. πρὸς τὸ ἕλκειν ἀπὸ τῆς σαρκὸς, καὶ ἐπισπᾶσθαι, ἄλλά τε πολλὰ τοιουτότροπα. τῶν δ᾽ ἔσω τοῦ ἀνθρώπου, φύσις καὶ σχῆμα τοιοῦτον, κύστις τε καὶ κεφαλὴ, καὶ ὑστέρα γυναιξί. καὶ φανερῶς ταῦτα μάλιστα ἕλκει, καὶ πλήρεά ἐστι ἐπάκτου ὑγρότητος αἰεί. τὰ δὲ κοῖλα καὶ ἐκπεπταμένα, ἐπιρρυεῖσαν μὲν ἂν ὑγρότητα μάλιστα δέξαιτο πάντων, ἐπισπάσαιτο δ᾽ ἂν οὐχ ὁμοίως· τὰ δέ γε στερεὰ καὶ στρογγύλα, οὔτ᾽ ἂν ἐπισπάσαιτο, οὔτ᾽ ἂν ἐπιρρυεῖσαν δέξαιτο. περιολισθάνοι τε γὰρ ἂν καὶ οὐκ ἔχοι ἕδρην, ἐφ᾽ ἧς μένοι. τὰ δὲ σπογγοειδέα τε καὶ ἀραιὰ, οἷον σπλὴν, πνεύμων, καὶ μαζοὶ προσκαθεζόμενα μάλιστα ἀναπίοι, καὶ σκληρυνθείη καὶ αὐξηθείη ὑγρότητος προσγινομένης ταῦτα μάλιστα. οὐ γὰρ ἂν ἐν κοιλίῃ ἐνῇ τὸ ὑγρὸν, ἔξω τε περιέχει, αὐτέη ἡ κοιλίη τὸ ὑγρὸν, καὶ ἐξαγγίζοιτ᾽ ἂν καθ᾽ ἑκάστην ἡμέρην. ἀλλ᾽ ὅταν πίῃ καὶ δέξηται αὐτὸς ἐς ἑωυτὸν τὸ ὑγρὸν τὰ κενὰ καὶ ἀραιὰ καὶ τὰ σμικρὰ πάντῃ, καὶ ἀντὶ ἀραιοῦ τε γὰρ μαλθακοῦ, σκληρός τε καὶ πυκνὸς ἐγένετο· καὶ οὔτ᾽ ἐκπέσσῃ, οὔτ᾽ ἀφίησι, ταῦτα δὲ πάσχει διὰ τὴν φύσιν τοῦ σχήματος. ὅσα δὲ φῦσαν τε καὶ ἀνειλήματα ἐνεργάζονται ἐν τῷ σώματι, προσήκει ἐν μὲν τοῖσι κοίλοισί τε καὶ εὐρυχωρήτοισιν, οἷον κοιλίῃ τε καὶ θώρηκι, ψόφον τε, καὶ πάταγον ἐμποιέειν. ὅτι γὰρ ἂν μὴ ἀποπληρώσῃ, οὕτως ὥστε στῆναι, ἀλλ᾽ ἔχει μεταβολάς τε καὶ κινήσεις, ἀνάγκη ὑπ᾽ αὐτέων καὶ ψόφον καὶ καταφανέας κινήσιας γίνεσθαι. ὅσα δὲ σαρκώδεά τε καὶ μαλθακὰ, ἐν τοῖσι τοιούτοισι νάρκαι τε καὶ πληρώματα, οἷα ἐν τοῖσιν ἀποσφαγεῖσι γίνεται. ὅταν δ᾽ ἐγκύρσῃ πλατεῖ τε καὶ ἀντικειμένῳ, καί τοι πρὸς αὐτὸ ἀντιπέσῃ, καὶ φύσει τοῦτο τύχῃ, μήτε ἰσχυρὸν ἐὸν, ὥστε δύνασθαι ἀντέχεσθαι τῆς βίης, καὶ μηδὲν κακὸν παθεῖν· μήτε μαλθακόν τε καὶ ἀραιὸν, ὥστ᾽ ἐνδέξασθαί τε καὶ ὑπεῖξαι, ἁπαλόν τε καὶ τεθηλὸς, καὶ ἔναιμον καὶ πυκνόν, οἷον ἧπαρ. διὰ μὲν τὴν πυκνότητα καὶ πλατύτητα, ἀνθέστηκέ τε καὶ οὐχ ὑπείκει. φῦσα δὲ ὑποδεχομένη, αὔξεταί τε καὶ ἰσχυροτέρη γίνεται, καὶ ὁρμᾷ μάλιστα πρὸς τὸ ἀντιπαῖον. διὰ δὲ τὴν ἁπαλότητα καὶ τὴν ἐναιμότητα, οὐ δύναται ἄνευ πόνων εἶναι. καὶ διὰ ταύτας τὰς προφάσιας, ὀδύναι τε ὀξύταται καὶ πυκνόταται πρὸς τοῦτο χωρίον γίνονται ἐκπυήματά τε καὶ φύματα πλεῖστα. γίνεται δὲ καὶ ὑπὸ φρένας ἰσχυρῶς, ἧσσον δὲ πολλόν. διάτασις μὲν γὰρ φρενῶν πλατείη καὶ

stiuus, quid item labor. Neque enim ab illis idem vnquam malum prodit, neque ab vllo alio, neque à plenitudine, neque hoc vel illo cibo. Quamobrem si quis nesciat quomodo eorum vnumquodque ad hominem se habeat, nec quæ ab illis proueniunt nosse poterit, nec rectè illis vti. Mihi autem videtur cognoscendas esse affectiones omnes tam quæ à facultatibus oriuntur, quam quæ à figuris. Ac facultatem quidem appello humorum excellenteis qualitates viresque: figuras autem, ea quæ intra hominem habentur. Nam nonnulla caua sunt & ex lato in angustum contracta, quædam expassa sunt, alia solida & rotunda, alia lata & suspensa, alia distenta, alia longa, alia densa, alia rara & † mollia, alia verò spongiosa & 37
laxa. Ergo quænam eorum ad se humorem ab alio corpore potiùs pertrahet, an quæ caua simul expressaque sunt, an solida & rotunda, an quæ caua sunt & ex lato in arctum contrahũtur, potiùs id efficere poterunt? Videntur quidem mihi ea quæ ex cauo latoque in angustum redeunt. Quod etiam ex rebus externis sensui manifestis intelligas. Primũ enim hiante ore nullum prorsus humorem absorpseris, sed tãtum vbi ipsum iunxeris & constrinxeris, labráque compresseris, atque insuper fistulam ori admoueris, facilè quicquid libuerit attrahes. Deinde vero quæ admouentur cucurbitæ, eam ob causam ex lato in angustũ compressæ finguntur, vt ex carne attrahant, atque auellant. Sic & alia eiusmodi permulta. Partium autem quæ intra hominem sunt, tum natura tum figura talis est, nempè vesicæ, capitis, & vteri in mulieribus: atque hæ quidem quameuidentissimè attrahunt, suntque perpetuò ascititio humore plenæ. Quæ vero caua expassaque sunt, omnium quidem maximè confluentem humorem excipiunt, sed non perinde attrahunt. Solida verò & rotunda, nec accersunt nec admittunt fluxionem. Illa namque circunlabitur, neque sedem habet in qua consistat. Spongiosa autem atque laxa, velut lienis, pulmo & mammæ, adiacenteis maximè humores ebibunt, faciléque accedente humiditate durescunt & augentur. † Neque enim, quamuis in ventriculo humor 38
esset, eumque ventriculus vndique complecteretur, singulis diebus in tumorem attolleretur, imo vbi illã tum inania tum laxa & exigua prorsus humorum imbiberint, & in sese admiserint, pro laxis & mollibus dura densaque euadunt, neque eum vel concoquunt vel remittunt. Hæc autem à figuræ natura proueniunt. Quæcumque vero flatus fluctuationésque excitant in corpore, ea in cauitatibus spaciisque maioribus vt ventre & thorace, sonitum strepitumq; ciere par est. Quòd namque non ita oppleant vt loco vno stent, sed & mutentur & moueantur, necesse est ab illis tum sonitum tum euidentes motus excitare. Particulis verò carnosis & mollibus torpores repletionésque velut contusis oriuntur. Quum verò in partem latam & oppositam decubuerit humor aliquis, fueritque ea naturã nec nimium robusta, vt reniti aduersus fluxionis vim possit, omnisque mali expers esse, nec mollis & laxa, vt excipiat subeatq; fluxionem, sed & tenera & mollis, & sanguine prædita densáque, sicut iecur, propter densitatem quidem atque latitudinem resistit, neque eam admittit, (verũ flatus postea increscit, fitque validior, atque impetu in partem renitentem fertur) sed quia tenere est, sanguinéque prædita, molestiis carere non potest. Quas ob res tum grauissimi creberrimique dolores ea in parte excitantur, tum suppurationes tuberculaque quamplurima. Fiunt verò & hæc sub præcordiis, sed longè impari vehementia. Namque in latum pro-

tenduntur præcordia, ſitumque aduerſum habent: eſtque eorum natura neruoſa planè & validior, minuſque eam ob cauſam dolori opportuna. Attamen in ipſis quoque dolores & tubercula fiunt. Porrò permultæ ſunt aliç tum intra tum extra corpus figurarum ſpecies permultum ab inuicem differentes affectuum ratione, cum in ægrotis tum in bene valentibus, vt capita parua aut magna, colla tenuia aut craſſa, longa aut breuia, ventres longi aut rotundi, thorax & latera lata aut anguſta, atque alia ſexcenta, quorum omnium differentias nouiſſe oportet, vt explorata cuiuſque cauſa, rectè ſeruare poſſis. De ſuccorum vero facultatibus quemadmodum etiam antè à nobis dictum eſt, conſiderandum quomodo hominem afficere poſſint, & quænam ſit eorum adinuicem affinitas, hoc eſt, ſi dulcis ſuccus in aliam ſpeciem tranſmutetur, non per mixtionem quidem, ſed ipſe naturam ſuam penitus exuens qualiſnam primum fiet, amaruſne an ſalſus an acerbus an acidus? Acidus mea quidem ſententia. Eſt vero acidus omnium ſuccorum qui exhibentur, maximè incommodus. Dulcis quippe omnium commodiſſimus eſt. Ad eundem modum ſi quis in rebus externis inquirendo verum aſſequi poſſit, perfacile ex omnibus id quod melius eſt perpetuò ſeliget. Optimum vero eſt quod longiſſimè à malo diſtat.

ἀντικειμένη, φύσις δὲ νευρωδεστέρη τε καὶ ἰσχυροτέρη, διὸ ἧσσον ἐπώδυνά ἐστι. γίνονται δὲ καὶ περὶ ταῦτα, καὶ πόνοι καὶ φύματα. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα καὶ ἔσω καὶ ἔξω τοῦ σώματος εἴδεα σχημάτων, ἃ μεγάλα ἀλλήλων διαφέρει πρὸς τὰ παθήματα καὶ νοσέοντι καὶ ὑγιαίνοντι, οἷον κεφαλαὶ σμικραὶ ἢ μεγάλαι· τράχηλοι λεπτοὶ ἢ παχέες, μακροὶ ἢ βραχέες, κοιλίαι μακραὶ ἢ στρογγύλαι, θώρηκος καὶ πλευρέων πλατύτητες ἢ στενότητες, καὶ ἄλλα μυρία, ἃ δεῖ πάντα εἰδέναι ᾗ διαφέρει, ὅπως τὰ αἴτια ἑκάστων εἰδὼς, ὀρθῶς τηρέῃς. περὶ δὲ δυναμίων χυμῶν, αὐτέων τε ἕκαστος ὅ, τι δύναται ποιέειν τὸν ἄνθρωπον ἐσκέφθαι, ὥς περ καὶ πρότερον εἰρέαται τὰς ξυγγενείας ὡς ἔχουσι πρὸς ἀλλήλους. λέγω δὲ τὸ τοιοῦτον. εἰ γλυκὺς χυμὸς μεταβάλλοι ἐς ἄλλο εἶδος, μὴ ἀπὸ ξυγκρήσιος, ἀλλ᾽ αὐτὸς ἐξιστάμενος, ποῖός τις πρῶτος γένοιτο, πικρὸς, ἢ ἁλμυρὸς, ἢ στρυφνὸς, ἢ ὀξύς; ἆρα ὀξὺς χυμὸς ἀνεπιτήδειος προσφόρων ἂν τῶν λοιπῶν μάλιστα εἴη. εἴπερ ὁ γλυκύς γε πάντων ἐπιτηδειότατος. οὕτως εἴ τις δύναιτο ζητέων ἔξωθεν ἐπιτυγχάνειν, δύναιτ᾽ ἂν πάντων ἐκλέγεσθαι αἰεὶ τὸ βέλτιον. βέλτιστον δὲ ἐστι, τὸ προσωτάτω τοῦ ἀνεπιτηδείου ἀπέχον.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΕΡΙ ΙΗΤΡΟΥ.

HIPPOCRATIS DE MEDICO LIBELLVS,

INTERPRETE IO. GORRÆO PARISIENSI.

Τὸ μὲν γράμμα ἐστὶν ἰητροῦ προστασίη καὶ παράγγελμα πῶς χρὴ κατασκευάζειν ἰητρεῖον. ἰητροῦ μὲν εἶναι προστασίην, ὁρῆν εὔχρως τε καὶ εὔσαρκος ἔσται πρὸς τὴν ὑπάρχουσαν αὐτῷ φύσιν. ἀξιοῦνται γὰρ ὑπὸ τῶν πολλῶν, οἱ μὴ εὖ διακείμενοι τὸ σῶμα οὕτως, ὡς οὐδ᾽ ἂν ἑτέρων ἐπιμεληθῆναι καλῶς. ἔπειτα περὶ αὐτῶν καθαρείως ἔχειν ἐσθῆτι χρηστῇ, καὶ χρίσμασιν εὐόδμοις, ὀδμὴν ἐχούσιν ἀνυπόπτως πρὸς ἅπαντα. τοῦτο γὰρ ἡδέως ἔχειν ξυμβαίνει τοὺς νοσέοντας. δεῖ δὲ τοῦτον σκοπέειν τάδε περὶ τὴν ψυχὴν σώφρονα, μὴ μόνον τὸ σιγᾷν, ἀλλὰ καὶ περὶ τὸν βίον πάνυ εὔτακτον. μέγιστα γὰρ ἔχει πρὸς δόξαν ἀγαθά. τὸ δὲ ἦθος εἶναι καλὸν καὶ ἀγαθόν. τοιοῦτον δ᾽ ὄντα πᾶσι καὶ σεμνὸν καὶ φιλάνθρωπον. τὸ γὰρ προπετὲς καὶ τὸ πρόχειρον καταφρονεῖται, κἂν πάνυ χρήσιμον ᾖ, σκοπὸν δὲ ἐπὶ τῆς ἐξουσίης. τὰ γὰρ αὐτὰ παρὰ τοῖς αὐτέοις σπανίως ἔχουσιν, ἀγαπᾶται. σχήματι δὲ ἀπὸ μὲν προσώπου συννοὺν μὴ πικρῶς. αὐθάδης γὰρ δοκέει εἶναι καὶ μισάνθρωπος. ὁ δὲ εἰς γέλωτα ἀνιέμενος καὶ λίην ἱλαρὸς, φορτικὸς ὑπολαμβάνεται. φυλακτέον δὲ τὸ τοιοῦτον οὐχ ἥκιστα. δίκαιον δὲ, πρὸς πᾶσαν ὁμιλίην εἶναι. χρὴ γὰρ πολλὰ ἐπικουρέειν, δικαιοσύνην. πρὸς δὲ ἰητρὸν, οὐ μικρὰ συναλλάγματα τοῖσι νοσεῦσιν ἐστίν. καὶ γὰρ αὐτοὺς ὑποχειρίους ποιέουσιν τοῖς ἰητροῖς. καὶ πᾶσαν ὥρην ἐντυγχάνουσιν γυναιξὶν, παρθένοις, καὶ τοῖς ἀξίοις πλείστου κτήμασιν. ἐγκρατέως οὖν δεῖ πρὸς ἅπαντα ἔχειν ταῦτα. τὴν μὲν οὖν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, οὕτω διακεῖσθαι. τὰ δὲ εἰς τὴν ἰητρικὴν τέχνην παραγγέλματα, δι᾽ ὧν ἐστὶν εἶναι τεχνικὸν, ἀπ᾽ ἀρχῆς συνοπτέον, ἀφ᾽ ὧν καὶ μανθάνειν ἄνθρωπος ἄρξαιτο. τὰ τοίνυν ἐν ἰητρείῳ θεραπευόμενα, σχεδὸν μανθανόντων ἐστίν. δεῖ δὲ πρῶτον μὲν τόπον ἔχειν τῆς οἰκίης. ἔσται δὲ τοῦτο ἐὰν μήτε πνεῦμα εἰς αὐτὸν παραγινόμενον ἐνοχλῇ, μήθ᾽ ἥλιος ἢ αὐγὴ λυπέῃ,

Libello isto medicis præcepta damus, monemusque quomodo officinam suam instruere debeant. Præcepta quidem hæc sunt. Medicum bene coloratum & εὔσαρκον, hoc est quadratũ natura esse oportere. Nam qui aliam corporis constitutionem habent, plærique existimant minùs probè reliquos curaturos. Deinde vero corporis amictus mũdus esto, vestis bona, vnguentáque suauiter redolentia, citra omnem prorsus mali suspicionem. Id enim pergratum ægrotantibus esse solet. Cæterum det operam vt animo sit moderato, nec taciturnus modò sit, sed etiam vitam optimè componat. Hoc enim maximas ad comparandam gloriam dotes habet. Moribus autem honestis probisque præditus sit, atque vnà cum virtutibus istis grauitatem humanitatemque præ se ferat. Nimia namque facilitas & promptitudo contemnuntur, etiam si admodum vtilia sint, † si cum libertate coniungantur. † Hæc enim in illis qui ea etiam perexigua habent, plurimi fiunt. Quod autem ad gestum attinet, vultu tetrico sit, tamen citra feritatem, ne superciliosus nimium inhumanusque videatur. Qui vero in risum propensior est, & plus æquo hilaris, molestus importunusque censetur, quod est in primis cauendum. Æquus omnibus esse decet, & plurimis æquitate sua opem ferre. Cæterum medicus cum ægrotis non minimum commercij habet, quippe qui tractandos sese medico summittant, atque nunquam cum mulieribus virginibusque conuersatur, & in res preciosas incidit. Quare temperantiam in his omnibus medicus seruet. Istis igitur animi & corporis dotibus instructus esto. Reliqua autem consilia quæ ad artem pertinent, ex quibus medico artifici licet esse, & à quibus dicendi initium factũ est, ab initio exorsi breuiter proponamus. Sanè quæ in ædibus medici curentur, omnes propemodum norunt. Primum autem domum cõmodè sitam habeat, hoc est, in qua nec ventus ingrediens molestus sit, nec sol aut splẽdor grauis.

Lumen autem splendidum medicis quidem infestum non est, non item iis qui curantur. Itaque eum maximè splendorem vitent, qui oculis molestus est. Lumen quidem tale esse oportet. Nec vero istud prætermittendum est, faciei, splendorem solis auersum esse oportere, namque oppositus, visum debilem nimium fatigat. Infirmi autem oculi à quauis causa facilè offendi possunt. Ergo luminis hæc ratio sit. Sellas altitudine æquales quoad fieri potest, esse
3 oportet, † vt in illis sedeant. Nullo æneo, exceptis instrumentis, vtantur. Namque eiusmodi supellectile vti, mea quidem sententia, cultus nimium onerosus est. Aqua iis qui curantur dulcis puraque exhibenda. Abstersoriis puris mollibusque vtendum, in oculis quidem linteis, in vulneribus verò spongiis. Hæc enim per se magna vtilitate adhibentur. Instrumenta autem omnia ad vsum oportuna sunto, conuenienti magnitudine, pondere & subtilitate. Prospiciendum autem vt quicquid adhibetur, prosit, sed ea potissimum quæ laborantem partem contingere debent, cuiusmodi sunt deligaturæ & medicamenta & vlceri circumposita linteola & cataplasmata. Hæc enim diutiùs affectis locis inhærent. Reliqua autem quæ posteà fiunt, scilicet eorum oblatio, refrigeratio, expurgatio & aquæ perfusio, breui tempore absoluuntur. Attendendum verò quid loco vel magis vel minus agere oporteat. Siquidem permagni refert an illis vsus fueris tempestiuè nécne. Est autem deligaturæ modus medicinæ pecu-
4 liaris, † ei qui curatur perutilis. Hæc autem duo quibus vti conuenit, maximè conducunt, tum stringere vbi expedit, tum laxiùs deligare. Porro anni tempora obseruare oportet, nunc operire partem debeas aut nudare, ne dum ignoras vtro horum vtendum sit, pars imbecillis fiat. Deligaturæ autem concinnæ & histrionicæ repudiandæ sunt. Nam molestæ illæ sunt, & ad vanam prorsus gloriam quæsitæ, noxamque sæpe ægrotanti adferunt, cum tamen is non ornatum sed potiùs quod vtile sit, desideret. Cæterum in chirurgicis operibus quæcunque sectione vel vstione perficiuntur, celeritas aut tarditas ex æquo commendantur. Est enim vtraque ex vsu. Nam quibus vna tantum sectione opus peragitur, ea protinus fieri debet. Siquidem cum sectio dolorem pariat, debet id quod dolorem adfert, minimo temporis momento durare, quod sanè fiet, sectione celerrimé absoluta. At vbi multæ sectiones necessariæ sunt, mora opus est. Celeritas namque dolorem iugem multumque gignit, intermissa vero sectio requiem relaxamentumque ægrotis præbet. Porro idem de instrumentis dici possit. Verum gladiolis tam latis quam acutis non similiter in omnibus vtendum cēsuerim. Siquidem particulæ quædam corporis sanguinem celerrimè fundunt, eumque non est facile retinere, euiusmodi sunt varices & aliæ quædam venæ, quæ proptereà angusto foramine recludi debēt. † Sic enim immoderatè profluere nunquam possit.
5 Expedit autem interdum ab illis sanguinem detrahere. At in partibus à quibus nihil periculi imminet, tum quę sanguinem non tenuem continent, latioribus gladiolis vteris. Sic enim sanguis facilè profluet, aliàs autem nequaquam. est autem turpissimum per chirurgiam non consequi quod cupias. Cæterum cucurbitarum genera duo commoda sunt. Namque quum fluxio altè impacta est, & procul à summa carne recessit, circulus quidem eius paruus sit, ipsa autem ventrem ne promineat, oblonga sit qua parte manu apprehenditur, nec grauis. Siquidem quæ talis est, rectà ad se trahit, &

φῶς δὲ τηλαυγὲς τοῖς μὲν θεραπεύουσιν ἄλυπον, οὐχ ὁμοίως δὲ τοῖς θεραπευομένοις ὑπάρχει. πάντως μὲν οὖν τοιαύτην τὴν αὐγὴν μάλιστα φευκτέον, δι' ἣν ξυμβαίνει τοὺς ὀφθαλμοὺς νοσέειν. τὸ μὲν οὖν φῶς, τοιοῦτον εἶναι παρήγγελται. τοῦτο δὲ ὅπως μηδαμῶς ἐναντίως ἕξει τῷ προσώπῳ τὰς αὐγάς· προσενοχλεῖ γὰρ τὴν ὄψιν ἀσθενέως ἔχουσαν. πᾶσα δ' ἱκανὴ πρόφασις, ἀσθενέοντας ὀφθαλμοὺς ἐπιταράξαι. τῷ μὲν οὖν φωτὶ, τοῦτον τὸν τρόπον χρηστέον ἐστίν. τοὺς δὲ δίφρους, ὁμαλοὺς εἶναι τοῖς ὕψεσιν ὅτι μάλιστα, ὅπως κατ' αὐτοὺς ὦσιν. χαλκώματι δὲ, πλὴν τῶν ὀργάνων, μηδενὶ χρῆσθαι. καλλωπισμὸς γάρ τις εἶναί μοι δοκεῖ φορτικὸς, σκεύεσι τοιουτέοισι χρῆσθαι. τὸ δ' ὕδωρ παρέχειν δεῖ πότιμον τοῖς θεραπευομένοις, καὶ καθαρόν. τοῖς δὲ ἀπομάγμασιν, καθαροῖς καὶ μαλθακοῖς χρῆσθαι. πρὸς μὲν τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὀθονίοις, πρὸς δὲ τὰ τραύματα, σπόγγοις. αὐτόματα γὰρ ταῦτα βοηθεῖν δοκεῖ καλῶς. τὰ δ' ὄργανα πάντα εὐήρη πρὸς τὴν χρείαν ὑπάρχειν δεῖ τῷ μεγέθει, καὶ βάρει, καὶ λεπτότητι. τὰ δὲ προσφερόμενα ἅπαντα μὲν χρὴ σκοπεῖν ὅπως συνοίσῃ. μάλιστα δὲ πλεῖστον, εἰ ὁμιλεῖν μέλλει τῷ νοσοῦντι μέρει. ταῦτα δέ ἐστιν ἐπιδέσματα, καὶ φάρμακα. καὶ τὰ περὶ τὸ ἕλκος ὀθόνια, καὶ τὰ καταπλάσματα. πλεῖστον γὰρ χρόνον ταῦτα περὶ τοὺς νοσέοντάς ἐστι τόποις, ἡ δὲ κατὰ ταῦτα τούτων, ἀνάψυξίς τε καὶ περικάθαρσις, καὶ τῶν ὑδάτων καταύτλησις, ὀλίγου τινός ἐστι χρόνου. καὶ τί ποιῆσαι, ὅπου χρὴ, μᾶλλόν τε καὶ ἧσσον ἐσκέφθαι δεῖ. τούτων γὰρ ἀμφοτέρων ἡ χρῆσις εὔκαιρός τε καὶ μὴ γινομένων, μεγάλην ἔχει διαφορήν. ἔστι δὲ οἰκείη ἐπίδεσις τῆς ἰητρικῆς, ἀφ' ἧς ὠφελεῖσθαι τὸν θεραπεύοντα. μέγιστα δὲ ὠφελεῖ δύο ταῦτα, οἷς ἐστι χρηστέον, πιέσαι ὅκου δεῖ, καὶ ἀνειμένως ἐπιδῆσαι. πρὸς δὲ τοὺς χρόνους τῆς ὥρης, ποτὲ δεῖ σκεπαστικῶς καὶ μὴ, συνορᾶν ὅκως μηδὲ ἀσθενῆ λεληθὼς ποτέρῳ τούτων ἐπικαιροῦ χρηστέον. εὐρύθμοις δὲ ἐπιδέσιας καὶ θεητρικὰς μηδὲν ὠφελέουσας, ἀπογινώσκειν· φορτικὸν γὰρ τὸ τοιοῦτον καὶ παντελῶς ἀλαζονικὸν, πολλάκις τε βλάβην οἶσον τῷ θεραπευομένῳ. ζητεῖται ὀνοσέων, οὐ καλλωπισμὸν, ἀλλὰ τὸ συμφέρον. ἐπὶ δὲ τῶν χειρουργιῶν ὅσαι διὰ τομῆς εἰσὶν ἢ καύσιος τὸ ταχέως ἢ βραδέως ὁμοίως ἐπαινεῖται. χρῆσις γάρ ἐστιν ἀμφοτέρων. ἐν οἷς μὲν γάρ ἐστι διὰ μιῆς τομῆς ἡ χειρουργία, χρὴ ποιέεσθαι ταχεῖαν τὴν διαίρεσιν. ἐπεὶ γὰρ συμβαίνει τοὺς τεμνομένους πονέειν μὲν τὸ λυπέον, ὡς ἐλάχιστον χρόνον δεῖ παρεῖναι. τοῦτο δὲ ἔσται, ταχείης τῆς τομῆς γινομένης. ὅπου δὲ πολλὰς ἀναγκαίως γίνεσθαι τὰς τομὰς, βραδείῃ χρηστέον τῇ χειρουργίᾳ. ὁ μὲν γὰρ ταχὺς, ξυνεχῆ ποιέει τὸν πόνον καὶ πουλύν. ὁ δὲ διαλιπὼν, ἀνάπαυσιν ἔχει τινὰ τούτων τοῖς θεραπευομένοις. τὸ δ' αὐτὸ ἐπὶ τῶν ὀργάνων λέγοιτ' ἄν. τοῖς δὲ μαχαιρίοις, ὀξέσι δεῖ χρῆσθαι καὶ πλατέσιν οὐ γὰρ πάντων ὁμοίως παραγγέλλομεν. μέρη γάρ τινά ἐστι τοῦ σώματος, ἃ ἐν τάχει μὲν ἔχει τὴν ῥύμην τοῦ αἵματος, καὶ καταχεῖν ἐστιν οὐ ῥηΐδιον. ταῦτα δέ ἐστιν, οἵ τε κίρσοι, καί τινες ἄλλαι φλέβες. τὰς μὲν τομὰς χρὴ εἶναι τῶν τοιουτέων στενάς. οὐ γὰρ οἷόν τε τὴν ῥύσιν γίνεσθαι κατακορῆ. συμφέρει δέ ποτε ἀπὸ τῶν τοιουτέων, αἵματος ἀφαίρεσιν ποιέεσθαι. πρὸς δὲ τοὺς ἀκινδύνους τόπους, καὶ περὶ οὓς μὴ λεπτόν ἐστι τὸ αἷμα, πλατυτέροις χρῆσθαι τοῖς μαχαιρίοισι. τὸ γὰρ αἷμα, πορεύοιτ' ἄν· ἄλλως δὲ οὐδαμῶς. πάνυ δ' ἐστὶν αἰσχρῶς μὴ ξυμβαίνειν ἀπὸ τῆς χειρουργίης ὅ, τι θέλει. σικύων δὴ δύο τρόπους εἶναι χρησίμους. ὅτε μὲν γὰρ ῥεῦμα ξυνεστηκὸς πόῤῥω τῆς ἐπιφαινομένης σαρκὸς, τὸν μὲν κύκλον αὐτῆς εἶναι δεῖ βραχὺν· αὐτὴν δὲ μὴ γαστρώδη· προμήκη τὸ πρὸς τὴν χεῖρα μέρος, μὴ βαρείαν. τοιαύτην γὰρ οὖσαν, ἕλκειν ἐς ἰθὺ ξυμβαίνει, καὶ

τοὺς ἀφεστῶτας ἰχῶρας καλῶς ἀνασπᾶσθαι πρὸς τὴν σάρκα, τοῦ δὲ πόνου πλείονος κατεσκεδασμένου τῆς σαρκός. τὰ μὲν ἄλλα παραπλησίην, τὸν δὲ κύκλον μέγαν. οὕτω γὰρ ἐκ πλείστων μερῶν εὑρήσεις ἄγουσαν ἐς ὃν δεῖ τὸ λυποῦν τόπον. οὐ γὰρ οἷόν τε μὴ μέγαν εἶναι τὸν κύκλον, μὴ ξυναγομένης τῆς σαρκὸς ἐκ πλείονος τόπου. βαρεῖα δ' οὖσα ῥέπει καὶ ἐς τοὺς ἄνω τόπους· κάτω δὲ μᾶλλον τὴν ἀναίρεσιν, καὶ πολλάκις ὑπολείπεσθαι τὰς νούσους. τοῖσι μὲν οὖν ἐξεστῶσι ῥεύμασιν καὶ μακρὰν ἀπέχουσιν ἀπὸ τῶν ἄνω τόπων, οἱ πλατεῖς κύκλοι, πολλὰ ξυνεπισπῶνται παρὰ τῆς ἄλλης σαρκός. ἐπιπροσθεῖν οὖν ξυμβαίνει τὴν ἐντεῦθεν εἱλκομένην νοτίδα τῷ ξυναγομένῳ κάτωθεν ἰχῶρι. καὶ τὰ μὲν ἐνοχλεῦντα, ὑπολείπεσθαι· τὰ δ' οὐδὲν λυπέοντα, ἀφαιρεῖσθαι. μέγεθος δὲ σικύης τι χρήσιμον στοχάζεσθαι χρὴ πρὸς τὰ μέρη τοῦ σώματος, οἷς ἂν δέῃ προσβάλλειν. ὅταν δὲ κατακρούειν κάτωθεν δέχεσθαι. τὸ γὰρ αἷμα φανερὸν εἶναι δεῖ τῶν χειρουργουμένων τόπων. ἄλλως δὲ οὐδὲ τὸν κύκλον τὸν ἑλκυσθέντα χρὴ κατακρούειν. εὐτονωτέρη γάρ ἐστιν ἡ σὰρξ τοῦ πονήσαντος. μαχαιρίοις δὲ τοῖς καμπύλοις ἐξ ἄκρου μὴ λίην στενοῖς. ἐνίοτε γὰρ ἰχῶρες ἔρχονται γλίσχροι καὶ παχεῖς. κίνδυνος οὖν ἐστιν ὑποστῆναι τῇσι τομῇσιν, ὅταν στεναὶ τμηθέωσιν. τὰς δ' ἐπὶ τῶν βραχιόνων φλέβας τῇσι καταλήψεσιν χρὴ φυλάσσειν. ἡ γὰρ καλύπτουσα σὰρξ πολλοῖς οὐ καλῶς συνήρμοσται τῇ φλεβί. τῆς γὰρ σαρκὸς ὀλισθηρῆς οὔσης, οὐ καθ' ἑαυτὰς ξυμβαίνει τὰς τομὰς ἀμφοτέρων γίνεσθαι. τὴν γὰρ φλέβα ἐμφυσᾶσθαι ξυμβαίνει καλυφθεῖσαν, καὶ τὴν ῥύσιν τοῦ αἵματος κωλύεσθαι. πολλοῖσι δὲ καὶ πύος διὰ τοῦτο ξυνίστασθαι. δοκεῖ δὴ δύο βλάβας φέρειν ἡ τοιαύτη χειρουργίη, τῷ μὲν τμηθέντι, πόνον· τῷ δὲ τέμνοντι, πολλὴν ἀδοξίην. τὸ δ' αὐτὸ κατὰ πασῶν παρήγγελται γίνεσθαι. τὰ μὲν οὖν κατ' ἰητρεῖον ἀναγκαῖα ὄργανα, καὶ περὶ ἃ δεῖ τεχνικὸν εἶναι τὸν μανθάνοντα, ταῦτ' ἐστίν. ὀδοντάγρῃσι γὰρ καὶ σταφυλάγρῃσι χρῆσθαι τὸν τυχόντα ἐστίν. ἁπλῆ γὰρ ἡ χρῆσις αὐτῶν εἶναι δοκεῖ. περὶ δὲ φυμάτων καὶ ἑλκέων ὁκόσα μειζόνων ἐστὶ νοσημάτων, τὰ μὲν φύματα, τεχνικώτατον ὑπειληφέναι καὶ δύνασθαι διαλύειν, καὶ τὰς συστάσεις αὐτῶν κωλύειν· ἐχόμενον δὲ τούτων στέλλειν εἰς τὸν ἐπιφανῆ τόπον, ὡς εἰς βραχύτατον, καὶ τὴν σύστασιν ὁμαλῶς διὰ παντὸς ποιεῖσθαι τοῦ φύματος. ἀνωμάλως γὰρ ἔχοντος αὐτοῦ, ῥαγῆναί τε καὶ δυσθεράπευτον τὸ ἕλκος κίνδυνός ἐστι γενέσθαι. ἐξομαλίζειν τε χρὴ πέσσοντα πανομοίως, καὶ μήτε διαιρεῖν πρότερον, μήτε αὐτόματον ἐᾷν ῥαγῆναι. τὰ δὲ ἐκπέψαι δυνάμενα ὁμαλῶς ἐν ἑτέροις εἴρηται. τὰ δὲ ἑλκέα δοκεῖ πορείας ἔχειν τέσσαρας, μίαν μὲν εἰς βάθος. ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ συριγγώδη, καὶ ὅσα ὕπουλά ἐστι, καὶ ἔντοσθεν κεκοιλασμένα. ἡ δ' ἑτέρη, εἰς ὕψος, τὰ ὑπερσαρκεῦντα. τρίτη δέ ἐστιν εἰς πλάτος. ταῦτα δέ ἐστι τὰ καλεόμενα ἑρπυστικά. τετάρτη ὁδός ἐστιν. αὕτη δὲ μόνη κατὰ φύσιν εἶναι δοκέει κίνησις. αὗται μὲν οὖν ξυμφοραὶ τοιαῦται σαρκός εἰσιν. πᾶσαι δὲ κοιναὶ τοῦ ξυμφέροντος. καὶ τὰ μὲν τούτων, ἐν ἑτέροις σημεῖα δεδήλωται, καὶ ἣ χρηστέον ἐστὶν ἐπιμελείῃ. δι' ὧν δὲ τὸ ξυμφυόμενον, διαλυθήσεται, καὶ τὸ πληρεύμενον, ἢ κοῖλον γινόμενον, ἢ τὴν εἰς πλάτος πορείην ποιεύμενον, προσηκόντως περὶ τούτων ἐν ἄλλοις εἴρηται σημεῖα. περὶ δὲ καταπλασμάτων ὧδε. τῶν ἐπιτιθεμένων ὀθονίων ὅκου ἂν ἡ χρῆσις κατὰ τοῦ νοσεύματος ἀκριβὴς εἶναι δοκέῃ, καὶ τῷ ἕλκει ἁρμόζῃ τὸ ἐπιτιθέμενον ὀθόνιον, τῷ δὲ καταπλάσματι πρὸς τὸν κύκλῳ τόπον τοῦ ἕλκεος χρῶ.

procul distantes serosos † humores ad carnem stre- 6
nuè reuellit. Sin per magnum carnis spatium dolor
sparsus est, circulum maiorem habeat, in cæteris
omnino similis. Sic enim ex plurimis partibus, quò
decet, doloris causam trahere comperies. † Neque 7
enim fieri potest, quin magnus circulus amplo spa-
cio carnem comprehendat. Quæ vero grauius est,
* vergit quidem illa etiam ad superiores partes, ma- 8
gis tamen ab infernis euacuat, & plærumque mor-
bos relinquit. Itaque in fluxionibus longè positis
& procul distantibus à supernis partibus, circuli
lati multa simul à reliqua carne auellunt. Quò fit
vt qui inde ducitur humor, sani ei officiat quæ ab
fernis partibus elicitur, & quæ noxia quidem sunt,
relinquantur, eximantur autem ea quæ nihil mo-
lestiæ adferunt. Quin & cucurbitæ magnitudo,
vt partibus quibus applicari debet, conueniat, di-
ligenter obseruandum est. Cum verò particulam
ipsam feries, sanguinem subtus excipias. Siquidem
eum oculis subijci oportet, quem tu dissectis par-
tibus emiseris. Alioqui ne circulum quidem quem 9
attaxeris, ferire oportebit. † Caro namque ægro-
tantis contenta magis est. Gladiolis vero parte
extrema recuruis, nec nimium exilibus vtendum.
Nam quandoque humores lenti crassique pro-
deunt, quos in ipso foramine quoties angustum
est, hærere periculum sit. Cæterum brachiorum
venas cum aperis, † eas apprehensas tenere opor- 10
tet: namque in multis caro qua teguntur, exactè
eas non complectitur, quæ quidem quum lubri-
ca sit, vno eodemque ictu vtrumque diuidi non
potest. Venam enim delitescentem inflari contin-
git, & vetare quominùs sanguis effluere possit.
Atque id quidem pluribus generandi puris occa-
sionem dedit. Itaque sectio eiusmodi duplici no-
mine vitiosa censetur, quippe quæ sectionem per-
pesso, dolorem, ei autem qui secuit, magnam
ignominiam pariat. Quod vt in omnibus fiat ad-
monemus. Instrumenta igitur in medica officina
necessaria, & quibus eum qui discit artificem eua-
dere oportet, hæc sunt. Instrumentis enim tum
iis quæ euellendis dentibus inuenta sunt, Græci
ὀδοντάγρας appellant, tum iis quæ vuluæ accommoda-
ta sunt, σταφυλάγρας dicunt, nemo passim est qui non
vtatur. Simplex enim est nulliusque negociis eorum
vsus. De tuberculis autem & vlceribus quæcunque
maiora sunt, illa quidem cohibere soluereque posse,
& ne consistant prohibere, maximum artis opus est:
deinde verò in apertum locum breuissima via dedu-
cere, daréque operam vt tuberculum totum æqua-
liter consistat. Nam si non æquabile sit, disrumpi at-
que ægre sanabile vlcus fieri periculum est. Quam-
obrem ipsum æquabile reddere & concoquere, nec
antè diuidere, nec vt sponte rumpatur permittere.
Sed quæ æquabiliter concoquere possunt, alibi dicta
sunt. Porrò vlcera sinuum quatuor differentias ha-
bere videntur, vnum quidem in profundum (sunt
autem eiusmodi fistulosa tum quæcunque sub cica-
trice latent, & intus caua sunt) alterum verò in su-
blime, qualem habent vlcera quibus caro supercres-
cit. Tertium autem in latum, cuiusmodi sunt quæ
ἑρπυστικά, hoc est reptilia serpentiáve appellantur.
Quartum autem qui solus secundùm naturam ince-
dere videtur. Et hæ quidem carnis calamitates sunt & vitia, quæ quidem omnia propositam similiter habent vtilitatem. Verum eorum signa alibi prodita sunt, ostensumque quam curam adhibere conueniat. Quo autem modo quę connexa sunt dissolui possint, & quid plenum aut concauum est, aut sinum in latitudinem porrectum habet, omnium eorū notas aliis libris quantum conueniebat exposuimus. Cæterū de cataplasmatis sic est statuendum. In quo morbo linamento vtendum est, ipsum curiose seduloque adhibe, & vlcere decenter accōmoda. Circum verò vlcus cataplasma circulo im-

pone. Hic enim cataplasmatis vsus artificiosus est, & oppidò quam commodus. Siquidem, quæ vlceri circumponuntur, tum ipsi prosunt, tum linamentum continet, tum ea quæ extra vlcus sunt, cataplasmate iuuantur. Talem quidem eorum vsum esse oportet. Quod autem ad tempora spectat, quibus horum singulis vtendum sit, & quomodo eorum quæ scripta sunt vires cognoscere conueniat, prætermisimus. Hæc enim lōgo interuallo extra medicinæ studium posita sunt, atque ad eum pertinent qui iam longè extra artem progressus est. Ab his deinceps est vlcerum in bello acceptorum tractatio, sagittarum extractio, cuius certè vsus in vrbibus perquam rarus est. Siquidem rarissimè quouis tempore ciuilia bella hostiliaque geruntur, frequentissimè autem assiduéque externis in bellis eueniunt. Itaque eum qui chirurgicam exercere debet, militare oportet, & exteros exercitus sequi. Sic enim ad hoc opus magis exercitatus redditur. Cæterùm vnum dicendum superest, quod est in istis operibus præstantissimum. Indiciis namque certis deprehendere tela in corpore remansisse, artis chirurgicique muneris pars est maxima. Hoc enim si adsit, nulli omnino dubium esse poterit, quoties non rectè curabitur aliquis qui vulnus acceperit. Solus autem is qui certis signis hoc nouerit, rectè curationem aggredietur. Verum de his omnibus alibi scriptum est.

χρῆσις γὰρ αὕτη καταπλάσματος ἔντεχνός τε καὶ πλεῖστα ὠφελεῖν δυναμένη. ἔοικε γὰρ τῶν μὲν ἕλκεα βοηθεῖν ἡ περιτιθεμένων δύναμις· τὸ δ' ὀθόνιον, φυλάσσειν· τὰ δ' ἔξω μὲν τοῦ ἕλκεος, τὸ κατάπλασμα ὠφελέει. τὴν μὲν οὖν χρῆσιν αὐτέων, εἶναι δεῖ τοιαύτην. περὶ δὲ καιρῶν, ὁκότε τούτοις ἑκάστοις χρηστέον ἐστί, καὶ τὰς δυνάμιας ὡς χρὴ τῶν γεγραμμένων καταμανθάνειν, παραλέλειπται δὲ τὰ τοιαῦτα ἐπεὶ πλεῖον προήκει τῆς κατ' ἰητρικὴν ἐπιμελείας, καὶ πόῤῥω τῆς τέχνης ἤδη προεληλυθότος ἐστίν. ἐχόμενον δὲ τούτων ἐστὶ καὶ κατὰ στρατιὴν γινομένων τρωμάτων χειρουργίη περὶ τὴν ἐξαίρεσιν τῶν βελέων. ἐν τῇσι κατὰ πόλιν διατριβῇσι βραχεῖά τις ἐστὶ τουτέων ἡ χρῆσις. ὀλιγάκις γὰρ ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ γίνονται πολιτικαὶ στρατιαὶ καὶ πολεμικαί. ξυμβαίνει δὲ τὰ τοιαῦτα, πλειστάκις καὶ ξυνεχέστατα περὶ τὰς ξενικὰς στρατιὰς γίνεσθαι. τὸν μὲν οὖν μέλλοντα χειρουργεῖν, στρατεύεσθαι δεῖ καὶ παρηκολουθηκέναι στρατεύμασι ξενικοῖς. οὕτω γὰρ ἂν εἴη γεγυμνασμένος πρὸς ταύτην τὴν χρείαν· ὃ δὲ εἶναι δοκεῖ περὶ ταῦτα τεχνικώτερον, εἰρῆσθαι. τῶν γὰρ ὅπλων ἐνόντων καὶ σημεῖα πεποιέσθαι, τέχνης ἐστὶ πλεῖστον μέρος, καὶ τῆς πρὸς ταῦτα χειρουργίης. τούτου γὰρ ὑπάρξαντος, οὐκ ἂν παραλίποιτο τρωματίας ἀγνοηθεὶς, ὅταν χειρουργῆται μὴ προσηκόντως. μόνος δ' ἂν ὁ τῶν σημείων ἔμπειρος εἰκότως ἐπιχειρέειν. περὶ δὲ τουτέων ἁπάντων ἐν ἑτέροις γεγραμμένον ἐστίν.

SCHOLIA IN HIPPOCRATIS IVSIVRANDVM.

1 Συγγραφὴν τήνδε. συγγραφὴ est quicquid scripto mandatur. Quare & quod nunc scripto iureiurando promittit Hippocrates, & postea litteras obligatorias συγγραφὴν appellat.

2 Ἀκρόαμα narrationem significat, sed nemo est qui ignoret nomen istud Aristotelem specialius vsurpasse in epistola ad Alexandrum, vbi ἀκροαματικοῖς λόγοις appellat libros de recondita peripateticæ sectæ disciplina editos, vt hoc etiam loco de medicina Hippocratem intellexisse existimo.

3 In Aldino & Germano codice scribitur καὶ τῆς φθορίης τ πιάλλης geminato λ. quam quidem scio tolerari posse, sed malim legere simplici λ, hoc est τῆς πλάνης, vt interpretatur Esychius.

4 Παραβαίνειν propriè transgredi, dixi negligere. Nam qui aliquid transgrediuntur, illud prorsus negligenter agunt.

SCHOLIA IN EIVSDEM librum de Arte.

1 Sed imperitiam suam manifesto produnt. ἀλλ' ἱστορίης οἰκείης ἐπίδειξιν ποιεύμενοι. Siquidem ἱστορίην cognitionem significare, sed hoc dixit Hippoc. communi loquendi forma, eos ostendere quod sciunt, hoc est, se nihil prorsus intelligere.

2 gloriam aucupantur, φιλοτιμεύμενοι μ. φιλοτιμεῖσθαι propriè significat honorem quærere & ambire, quod hic potius mihi videtur significare quàm contendere aut conari.

3 cum tamen improbitati suæ obsequi nequeant. οὐδαμᾶ δὲ δυνάμενοι τῇ κακίῃ ὑπουργέειν. Hoc est, quum tamen consequi non possint id quod improbitate sua ambiunt & venantur.

4 Equidem nullam omnino artem, &c. Cùm plærique negarent medicinam artem esse, hoc in primis ostendere vult Hippocrates, nullã inquiens artem se putare esse, quæ reuera non sit, & quæ artis nomen non mereatur. Multæ enim sunt vanæ prorsus & inutiles, de quibus loquitur initio libelli περὶ εὐσχημοσύνης. Quod vt probet, videtur multa extra propositum καὶ ὑπερβατῶς dicere de eo quod est & eo quod non est, quæ si quis his nostris temporibus media in oratione insereret, à multis fortasse rideretur. Verùm Hippocrati necesse fuit hæc addere, cuius sæculo nihil adhuc certi in logica & physica speculatione constitutum erat, sed omnia magnis philosophorum altercationibus controuersa, præsertim quæstio illa vulgata & nobilis de ente & non ente. Ergo postquàm probauit Hippocrates nullam artem esse quæ non sit, & verè subsistat, docet quænam sit artium ipsa (vt ita loquar) essentia & subsistentia, dicitque formam ipsam artium esse. Habent enim singulæ artes singulares propriasque formas, tum quum docentur, tum cùm tractantur. Alia namque ratio est docendi tractandique medicinam, alia musicam, alia arithmeticam, alia sutoriam, aut aliam quamuis artem, quam quidem rationem formam artis Hippocrates appellat, non diuerso modo ab Aristotele & reliquis philosophis, qui formam cuiusque rei appellant, per quam vnaquæque consistit & nominatur. Postremò Hippocrates docet quænam sit ipsa medicinæ forma, eam definiens. Quippe certum est definitionem omnem per formam fieri.

5 Quæ apud omnes docentur formæ. δεδειγμένων εἴδη τ τεχνέων. In Aldino & Germano codice legitur ἤδη quod significat iam. Verùm legendum censeo εἴδη propter rationem præcedente scholio annotatam, quod etiam patet ex eo quod se explicans Hippocrates subiungat, καὶ οὐδεμία ἐστὶν ἥ γε ἔκ τινος εἴδεος οὐχ ὁρῆται.

6 homines maledici. οἱ τὰ χείρω λέγοντες, qui peiora dicunt, vituperatores, namque vituperium τ χειρόνων ἐστὶ, τό τ' ἐστὶ τ κακίστων.

7 obsequentes. ὑπουργέοντες, ὑπουργεῖν est subseruire, parere, & obsequi, quod hic de ægrotis dicitur, non de arte.

8 simulachro. εἶδος formam & speciem cuiusque rei significat: item χρῶμα, σῶμα, ὄψιν, πρόσωπον, verti autem simulachrum quod hoc faciliùs vulgus intelligere possit, de quo hæc etiam scripta esse videntur.

9 Medicum aliquod opus factitent. τῇ ἰητρικῇ περιτυχεῖν in medicinam incidere, adde si velis feliciter & successu optimo propter differentiam τὸ περιτυχεῖν καὶ τὸ ἐπιτυχεῖν. locus exigit vt rectè dicamus medicum aliquod opus facere.

10 nullam artem. ἀτεχνία priuatio est τ τέχνης: eam latinè nec imperitiam nec inartificialitatem rectè dixeris, sed nos sequuti Quintilianum libro secundo institut. oratoriarum capit. 21. nullam artem vertimus.

11 Si medicis improperarent quòd eos talia dicentes tanquam deliros & insanos medici non curarent. ὅτι αὐτέων τοιαῦτα λεγόντων, οὐκ ἐπιμέλονται ὡς παραφρονούντων. Potest alius esse sensus ab eo quẽ red-

didimus, Si medicis improperarent nihil ipos suis, veluti delirantium verbis commoueri. Est enim hæc ambigua significatio verbi. τὸ ἐπιμελεῖσθαι.

12 Quam imperitiam. In vtroque codice Græco legitur ἡ ἀμαθίη. Videtur mihi legendum ἡ ἀμαθίην, tum quòd sensus sic mihi facilior videtur, tū quòd parum admodùm discriminis est inter ἀγνοίην & ἀμαθίην.

13 Ac inter leuiores quidem morbos an qui vehementiores sunt curari possint nécne,&c. Quod dicitur Græcè τὸ μὲν οὖν νοσέων τὰ χρέωσι ad morbos refero, facili planè sensu. Positis enim duabus morborum differentiis, vna leuium, altera grauissimorum,& his quidem penitus incurabilibus, illis verò curabilibus, quorum rursum etiā latitudo quædam sit, vt alij ex iis leues sint, alij verò in eadē differentia & latitudine vehementissimi, hoc iam dicit Hippocrates. In genere leuium morborum qui vehementissimi sunt, nondum compertum est an sanari omnes possint, quòd autem illi grauissimi, in quibus secundam morborum differentiam constituimus incurabiles, patet cuiuis, quia iam extra artem medicam positi sunt. Namque in eos agere efficacissimum artis medicæ instrumentum non potest, quod est ignis. Verum nō dubito quin plærique τὸ τὸ μὲν οὖν νοσέων non quidem ad morbos, sed ad τὰ κάμνοντα relaturi sint: quod si faciant, vel necessariò instrumenta per quæ medemur confundent cum morbis quibus medemur, vel ἀνίατον in actiua significatione accipient, pro eo quod curare non potest, non autem quod incurabile est, præter receptum in lingua Græca vsum.

14 Deliris istis, lego Græcè τὸ ἀφρόνων, vt habetur in Germano codice, & sensus ipse postulat.

15 Spacio & capacitate. Scio νηδὺν ventriculum significare vel potius ventrem inferiorem. Attamen certum est hic Hippocratem accepisse non pro eo solum, sed omni etiam cauitate & spacio corporis.

16 Per carnem suspensi. ἐν τῇ σαρκὶ μετέωρα. Id est, in media carne positi, quo loco sublimes esse videntur eorum comparatione qui super ossa recumbunt. Habent enim ossa in corpore humano terræ similitudinem.

17 Inexpugnabiles sunt, κεκράτηκεν. Hoc est artem vicere, & sunt arti inexpugnabiles.

18 Verum & maiori cum labore, &c. Censeo ex Aldino & Germano vtroque corrupto sic legendum esse. μετὰ πλείονος μὲν γὰρ πόνου καὶ οὐ μετ' ἐλάσσονος χρόνου ἢ εἰ τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν ἑωρᾶτο, γινώσκεται.

19 Hæc verò si morbum tādiù ferre possit. ὁ δ' ἣν μὴ ἀρκέσῃ ... τὸ ὀφθῆναι. Refero ὁ δὲ ad τὸν νοσέοντα, quod tamen ad τὴν φύσιν τοῦ νοσέοντος Hippocrat. referre debuerat, vt sibi correspōdeant, illa namq;, hęc verò.

20 Propter corporum διὰ τὴν τῶν σωμάτων, videtur mihi expungendum τε quod habetur in vtroque codice.

21 Densitatem. στενότητα, στενότης propriè angustiam significat. Sed quia densa videntur aliquo modo redacta in angustum, non dubito στενότητος nomine τὴν πυκνότητα significari posse, accedente præsertim Esychio, qui στεναγὴν & στεγανότερον, hoc quidem πεπυκνωμένον, illud verò πεπυκνωμένην interpretatur.

22 Nec verò quicquam tale. Id est, Nec vero vlla alia ars tentat ea quæ nō potest efficere, sed omnes si desit instrumentum per quod agant, desistūt prorsus ab opere, nec opus aliquod suscipere audent, etiamsi nihil aut parum incommodi sit, si quid temerè susceperint. Namque versantur circa res viles, & in quibus error facilè emendari possit, prætereà opera sua habent oculis subiecta, vt non tam facile sit ipsis errare. Ergò nec medicina cùm his omnibus adiumētis careat (versatur enim circa corpus humanum, in quo nullus error leuis esse potest, propter corporis dignitatem: & morbos prorsus latenteis curat) curationem aliquā aggredietur, si præsidiis & remediis quæ sunt illi vice instrumenti, destituta sit. Atqui morborum desperatorum remedia nulla habet, itaque eorum curationem aggredi nullo modo debet.

23 Porro modo ignis, &c. Dicit Hippocrates naturam modis omnibus conari, vt latentes obscurique affectus medico innotescant. Nam aliquando natiui caloris etiam externi, qui scilicet accedit ex medicamentis, beneficio colliquat pituitam, & excernit, vt apparere manifestò possit, quid sit quod morbum committat. Producit etiam varias respirationum differētias internorum affectuum indices, aliaque eiusmodi quamplurima.

24 A vaporibus ab aqua calida subductis præbet argumentū. ὑδάτων θερμῶν ἀποπνοίῃσι τεκμαίρεται. Hoc est, quemadmodum vapores ab aqua calente sublati produnt aquæ qualitatem, sic & sudores humorum qui in corpore delitescunt, significant caliditatem, frigiditatem, acrimoniam, salsedinem, aciditatem, reliquasque qualitatum differentias.

25 cognosci certò possunt. Legendum cum Germano codice πίσιας.

SCHOLIA IN EIVSDEM librum de antiqua medicina.

1 Omnes qui de medicina. Hippocrates reprehendit, qui in arte nihil præter calidum, frigidum, humidum & siccum statuerunt, atque in iis totam artem concluserunt, quemadmodum & post eos empirici quos refutat Galenus libris methodi, qui duas tantum curandorum morborum indicationes adstrictum & fluens posuere.

2 Artifices enim, &c. Quod scribit Hippocrates de artificibus & eorum discrimine in arte medica, huc spectat vt doceat ex iis artem medicam iam inuentam constitutamque esse, propterea eos qui in ea peccant, turpius peccare.

3 Eorumque naturam scrutetur. καὶ γινώσκει ὅπως ἔχει. vulgo γινώσκειν cognoscere significat, hic potius dare operam vt cognoscatur: neque enim aliter conuenirent hæc duo, quòd ea ipse cognosceret, & eadem quæ dicit non haberet explorata.

4 Verùm medicina. Lego Græcè ἰητρικῇ datiui casus, in eum sensum quem verti, quanquàm tolerari potest in nominatiuo hoc modo. Verum medicina ab omni ferè æuo inuenta est & principium & via.

5 tum alios fallit, καὶ ἐξαπατᾶται. Cum sit hoc verbum mediæ vocis, plenior multo sententia videbitur, si in actiua significatione potius accipiamus quam in passiua.

6 quidnam sit ars, δεικνὺς τὴν τέχνην ὅ, τι ἐστί. Potest aliter verti. Vbi artem esse docuero atque exposuero, auferendo τὸ ὅτι τὴν ὑποδιαστολήν. Namque Hippocrates videtur magis probare medicinam artem esse, quàm ipsam definire.

7 præter ea quæ ipsimet contigere. Videtur legisse Caluus ἥδιον ἔτερον ἀντὶ τοῦ ἕτερον, isto ferè sensu, vt quod nihil libentius audiat, quam sibi affectus suos exponi.

8 &

8. Et non potiùs alia victus ratio cõueniret. Grecè ſic legendū eſſe exigit ipſe ſenſus, καὶ μὴ κατ' ἄλλα, λιαιτωμένοις ξυνέφερε καὶ μὴ ἦν ἕτερα, τουτέων βελτίω. Dicit enim Hippocrat. non fuiſſe neceſſe priorem illam victus rationem immutare, quæ erat nobis cum brutis communis, niſi conueniſſet vti alia victus ratione, atque alia iſtis meliora fuiſſent.

9. Herba. ὕλη. Scio non rectè καὶ ὕλης ſignificationem herbæ nomine exponi. hîc autem ὕλη videtur ſignificare quęcunque in ſyluis edi poſſunt ab animalibus.

10. Iſtis enim aluntur. lego Græcè ἀπὸ τουτέων γάρ.

11. Defunguntur. ἀπαλλάσσονται, moriuntur, potiùs quàm liberantur. Hoc enim dicit Hippocrates. Omnes qui ferino illo victu vtebantur, vel moriebantur, ſi viribus eſſent imbecilles, vel languebant diutiùs, ſi vires haberent magis valentes, quemadmodùm & hac noſtra ętate fieri videmus.

12. Quòd ſi quis non exiſtimat, &c. Dicit artem medicam non totam conſiſtere in hac imitatione victus: namque illa nulli non cognita eſt, etiam athletis.

13. Tum contra. lego Græcè ὁκόσοι δ' αὖ τῶν ἀνθρώπων.

14. Vehementiores præſertim. Hoc dicit Hippocrates, cauſas omnes morborum, præſertim vehementiores magíſque euidentes ad has tres conſiderationes referri quas recenſuit, ſcilicet quòd aliqui ſorbeāt, quos ſorbere nō oportet: alij edāt, quos edere non decet: alij edant, quibus ſorbendum erat. Sunt autem hæ tres cauſæ non omnes quidem (nam & à reliquis multis homo lædi poteſt) verū magis euidentes, magíſq; vehementes.

15. Vel vni tantùm cibationi vel etiam prandio, εἴτε μονοσιτέειν, εἴτε ἀριστᾶν. μονοσιτίη, mea ſententia, ſignificat quam nos nunc cœnam dicimus, τοῦτ' ἔστι τὸν δεῖπνον, quod apparet ex eo quòd τῷ ἀριστᾶν oppoſuit τὸ μονοσιτέειν: hoc autem cœna nomen habuiſſe olim videtur, quòd ea tantùm cibatio vt plurimum toto die eſſet.

16. Præter vtilitatem. ἔξω τοῦ συμφέροντος, id eſt, ex quo vtilitatem non ſint accepturi.

17. Pallidiores. χλωρότεροι. Multis locis ſcripſit Galenus χλωρὸν duo ſignificare apud antiquos, aliàs quidem pallidum, aliàs verò quomodo multi braſſicam & lactucam virides dicunt. Malui pallidum vertere, quòd hic color magis conueniat bilioſis hominibus inediam paſſis.

18. Nec verò cibos concoquere poteſt. Si quis, inquit Hippocrates, conſueuit prandere & non prandeat, poſtquàm hora prandij præterierit, ea omnia patitur quæ ſunt antè enumerata, atque ſi cœnet, cibos eos concoquere non poterit quos aſſumpſerit.

19. Qui imbecillis eſt ad eum proximè accedit qui ægrotat. ἐγγυτάτω τοῦ ἀσθενέοντός ἐστιν ὁ ἀσθενής. hic neceſſariò obſeruanda eſt differentia inter τὸν ἀσθενέοντα καὶ τὸν ἀσθενῆ, quam nos vertendo expreſſimus.

20. Aliquod eorum dicere ſimplicitas. ἁπλοῦν γὰρ ὅτι τουτέων τι. exiſtimaui ἁπλοῦν idem ſignificare quod εὐηθές, id quod etiam apud latinos ſimplicitas ſignificat. Aliter non video quomodo ſententia Hippocratis conſtare poſſit.

21. Cùm quod igni & aquæ, &c. Hic videtur eſſe ſenſus. Fit panis ex iis quæ ſunt inter ſe contraria, vt igne & aqua, atque aliis pluribus, nec tamen eorum ex quibus fit qualitates retinet, ſed abiectis illis nouam quandam temperiem acquirit. Exemplo eſſe poſſunt animalium corpora, ex quatuor elementis compacta.

22. Quæ qui primi reperere. Antiqua medicina in ratione victus poſita erat, neque meminerat calidi, frigidi, humidi aut ſicci. Attamen illi tantum tribuerunt antiqui vt eam ad deum authorem nempe Apollinem aut Aeſculapium referrent, ex quo probat Hippocrates καὶ γνώσιος ἁπάσης καὶ διὰ τὴν vtilitatem.

23. Inſipidum. πλαδαρόν. Vox hæc ſignificat humidum & flaccidum Eſychio interprete. Sed quoniam non ſunt hæc ſaporum nomina, malui vertere inſipidum, quod eſt humoris aquei proprium.

24. Conturbatorium ἄρεδον ἔχον. Eſychius interpretatur ἄρεδον, βλαβερόν, λεπτόν. Et ἀρέδει, θορυβήσει, ταράξει. Ego conturbatorium malui vertere, ſequutus Galenum, qui in libris de ratione victus in morbis acutis interpretatur ἄρεδον, τὸ ἐν τῷ πέπτεσθαι τὴν ταραχὴν ἀπεργαζόμενον.

25. Frigus autem & calorem, &c. Etiamſi calor & frigus actiuæ qualitates κατ' ἐξοχὴν appellentur, mala tamen quæ ab ipſis proueniunt, non ſunt tam grauia & curatu difficilia, quàm quæ à ſecundis qualitatibus oriuntur.

26. Eandem veſtem ſumat, &c. Id eſt, ſi ſumat veſtem ſimplicem, qualem idem habebat cùm molitus eſt refrigerationem, & diutiùs immoretur in aëre locóque frigido.

27. Aut qui magno in æſtu. ἤ. Dubitaui num potiùs τὸ ἤ comparatiuum hîc eſſet quàm diſiunctiuum. Adſcripſi quod melius viſum eſt. Eodem loco lege διαπαύσαιτο, vt in Aldino codice.

28. Acutum. ὀξύ. Malui vertere acutum quàm acidum, quoniam aciditas nunquàm iuncta apparet cum caliditate.

29. Primùm quidem. Peculiare eſt Hippocrati, & apud eum frequens τοῦτο μὲν, τοῦτο δέ. modò quídem, modò verò, partim quidem, partim verò, primùm quidem, deinde verò.

30. Exulceratur. Codex Germanus ſic habet, quod malim legere, quàm ἐξογκοῦνται, hoc eſt intumeſcit, ſiquidem antè dixerat narem in tumorem attolli.

31. Inflammatio. φλογμὸς, φλόγωσις, φλεγμονὴ apud antiquos eadem erant.

32. Iudicia & temporum numeri. Criſes intelligit & dies criticos, qui varij ſunt pro diuerſitate humorum.

33. Mixtio quidem eorum eſſe poteſt. Hoc dicit Hippocrates, Qualitates vehementes quę morbum committunt in humano corpore, cum poſſint variis modis concoqui, tenuari, incraſſari, non item tamen calidum & frigidum. Calidum namq; nec poteſt putreſcere nec craſſitiē conſequi. Quæ eſt igitur ratio calidum frigidúmq; morbum curandi? Simplex profectò per ſolam eorum mixtionem & temperaturam. Tunc enim ſolùm agere deſinunt & moleſtiam exhibere, quum ſunt ſecum remixta.

34. Aiunt verò. Damnat eos qui exiſtimabant totam artem ſitam eſſe in cognitione corporis humani, nihílq; pręter eius cauſas & compoſitionem ſpeculabantur. Quæ vt non damnat Hippocrates, ſic alia multa medico neceſſaria eſſe aſſeuerat.

35. Et cuínam mortalium incommodum ſit. καὶ τίνι τῶν ἀνθρώπων ἐνεόντων ἀνεπιτήδειον. τὸν ἐνεόντων περέλκει, niſi legamus ἀνθρώπῳ, tunc alius ſenſus erit, & vertendum hoc modo. Et cui in homine parti, vel, Et cui quod in homine inſit.

36. Multa ſimul veluti in acie concurrunt, πολλαὶ συμπαρατάξιες. Hippocrates inuehitur in medicos qui cuiuſque rei vires ignorant. Illis, inquit, qui reualeſcunt ex morbis & longis morbis laborant, multa ſimul concurrere poſſunt & fieri vno eodémque tempore, à quibus quidem ſi iuuari vel lædi hominem contigerit, tam ſunt imperiti illi medici, vt ignorent quid ſit quod vel læſerit vel profuerit.

37. Mollia, τεθηλότα. Participium hoc eſt mediæ vocis à verbo θηλόω, quod ſignificat effœmino, verti mollia, quod fœminarum ſit præcipua mollities. Non erit abſurdum ſi etiam dicamus τεθηλότα mammarum inſtar, θηλὴ enim mammam ſignificat.

38. Neque enim, &c. Videtur hæc eſſe ſententia Hippocratis, Spongioſa & laxa maximè admittunt fluxionem, eáque ſuſcepta dureſcunt, & in tumorem attolluntur. Quæ verò caua ſunt & dura, ſiue ſolida, quantumuis humore ſint referta, non tamen eo intumeſcunt, ventriculi exemplo.

SCHOLIA IN EIVSDEM libellum de medico.

SI cum libertate coniungantur. Lego Græcè σκοπουῦ, vt referatur ad τὸ πρόχειρον καὶ προπετὲς, hoc ſenſu, Facilitas ea & promptitudo commoda eſt, quæ ſpectat ad libertatem, hoc eſt, quæ libertatem non adimit.

2. Hæc enim in illis. Virtutes hæ quibus dixi medicum præditum eſſe oportere, tantæ ſunt, vt eas etiam in illis admiremur, in quibus tamen raræ ſunt & exiguæ.

3. Vt in illis ſedeant. ὅπως, κατ᾽ αὐτοὺς ὦσιν. Poteſt ſic verti, vt qui in illis ſedent, medicis reſpondeant. Hæc enim ratio eſt, quare ſellas altitudine æquales eſſe præcipiat.

4. Ei qui curatur perutilis. lego τὸν θεραπευόμενον.

5. Sic enim immoderatè nunquam profluere poſſit. οὐ γὰρ οἷόν τε ῥύσιν γίνεσθαι κατακορῆ. Habet κατακορὴς ambiguam ſignificationem. Si hoc loco acceperimus pro ſufficienti & moderato, hic erit ſenſus, varices anguſto foramine aperiri debent, alioqui nunquam poterit ſufficiens & moderata fieri ſanguinis vacuatio, ſed is immodicè profluet. Sin autem hic ſignificauerit abundantiam & exceſſum, ſic intelligendum erit quemadmodùm vertimus.

6. Humores. ἰχῶρας. alij ſaniem, alij ſeroſos humores vertunt. Eſt autem humoris vocabulum, vel apud medicos non illis tantùm quatuor primis & nobilibus, ſed etiam alijs omnibus tùm probis tùm vitioſis commune.

7. Neque enim fieri poteſt. lego Græcè, οὐ γὰρ οἷόν τε.

8. Vergit quidem illa etiam ad ſuperiores partes. Per ſuperiores partes, cutem & ſummam carnem, per infernas imam intelligit.

9. Caro namque ægrotantis. Hæc ratio eſt cur partem ferire oporteat, vt ſanguinem qui partem diſtendit, fundas.

10. Eas apprehenſas. τῇσι καταλήψεσι, poteſt dici vinculis vel deligaturis.

F I N I S.

FORMVLÆ REMEDIORVM, QVIBVS VVLGO MEDICI VTVNTVR.

Authore Petro Gorræo, Bituricensi.

PARISIIS,

M. DC. XXII.

IO. GORRÆVS LECTORI S.

PRodiit iampridem in publicum libellus formulas remediorum continens, quibus hoc tempore medici medicamenta componunt. Is quamuis mutilus & plerisque in locis deprauatus, & sine authore, à quo tamen apud multos cōmendari potuisset, circumfertur, tanti vbique fuit, vt eius æmulatione quidam in Germania rapto gloriā comparare soliti, de componendorum miscendorúmque medicamentorū ratione libros ediderint, & Venetiis etiam typis excussus fuerit. Antè enim quisq; ferè eum sibi exarabat. Itaque non putabam, donec excussus est, tam cōmune esse: alioqui dudū in eo præstitissem quod nunc molior; neq; permisissem tam lacerum & corruptū in hominū manus peruenire. Id enim ego ad existimationē meam magni referre arbitrabar, cui non minus parentis nomen, quàm meum curæ esse debet. Siquidem permulti, iique celebres medici Parisienses sciebant formulas eas à patre meo primùm descriptas fuisse, quibus ille senex iuuenes medicos domum suam familiariter vētitantes, Parisiis instruebat. Nec tamen de iis publicandis vnquàm cogitauit. Huius enim gloriolæ desiderio minimè tenebatur, qui poterat veram gloriam & longè amplissimam grauioribus studiis, scriptisque consequi. Formulas tantùm istas, tanquam maximè vulgares, medicinæ studiosis dictauit, quas illi auidius exceperunt, scripto in vnum contulerunt, & indè amicis discipulisque suis communicarunt. Sic factum est, vt illæ, quasi per manus traditæ, nunc passim habeantur. Hæc ego cùm longo post tempore intellexissem (pater enim me adhuc puero fato functus est) cœpi studiorum eius monimenta, quæ moriens multa & præclara reliquerat, diligentius scrutari. Laceras modò chartas, & veluti Sybillæ folia, huc & illuc dispersas deprehendi, nec tamen omneis, ex quibus præsentem libellum reformaui. Quo quidem in opere nihil de meo addidi, nihil detraxi, nihil immutaui, sed ea etiam reliqui, quæ certò scio à Latinis authoribus abhorrere, tum quòd sciam patrem meum hæc vulgò & pharmacopolis intelligenda dictantem noluisse affectare, se in re barbara malè Latinum, maléque disertum haberi, tum quòd si ista aliquando, qualia erant, placuerunt, nunc etiam meliora facta, non minus poterunt probari.

VALE.

FORMVLÆ REMEDIORVM, QVIBVS VVLGO MEDICI VTVNTVR.

Authore Petro Gorræo Bituricensi.

Remediorum nomina quæ hodie in vsu sunt medicinam exercentibus.

1. Suppositorium.
2. Nodulus.
3. Pessarium.
4. Clyster.
5. Syrupus simplex, siue vsualis, & Syrupus magistralis.
6. Iulep.
7. Dosis, siue Potus.
8. Bolus.
9. Pilula.
10. Apozema.
11. Mulsio.
12. Puluis.
13. Electuarium. Lozanga. Manus Christi. Opiata.
14. Conditum. Conserua.
15. Pasta regia, siue marciopanis.
16. Lohot, siue Eclegma.
17. Balneum & Semicupium.
18. Epithema, siue fomentum.
19. Sacculus.
20. Scutum.
21. Cataplasma.
22. Emplastrum.
23. Vnguentum.
24. Linimentum.
25. Frontale.
26. Cucufa & Semicucufa.
27. Suffitus.
28. Collyrium.
29. Nasale, siue errhinum.
30. Apophlegmatismus.
31. Distillatum restauratiuum.

QVIBVS MODIS REMEDIORVM quantitas dispensetur.

Herbæ dispensantur manipulis: quorum nota est m̄

Flores pugillis: quorum nota p.

Radices granis, scrupulis, drachmis, vnciis, libris: quorum notæ g. ℈. ʒ. ℥. ℔.

Liquores / Pulueres { eodem modo quo & radices.

Fructus, numeris. i. ij. iij. iiij. v. &c.

Ordo in decoctionibus obseruandus.

Radices primò in decoctionibus ponantur, quoniam maiore egent coctione quàm reliqua. Secundò semina. Postremò flores, quia nimia coctura vim suam, quæ aëria est, amitterent.

De quibusdam simplicibus, quæ suis nominibus non appellantur, sed tantùm vniuersalibus.

Remollitiuorum nomine intelliguntur ista.

Malua,
Bismalua, siue Althæa,
Violaria,
Parietaria,
Mercurialis,
Achantha vrsina,
Brancha vrsina,
Beta.

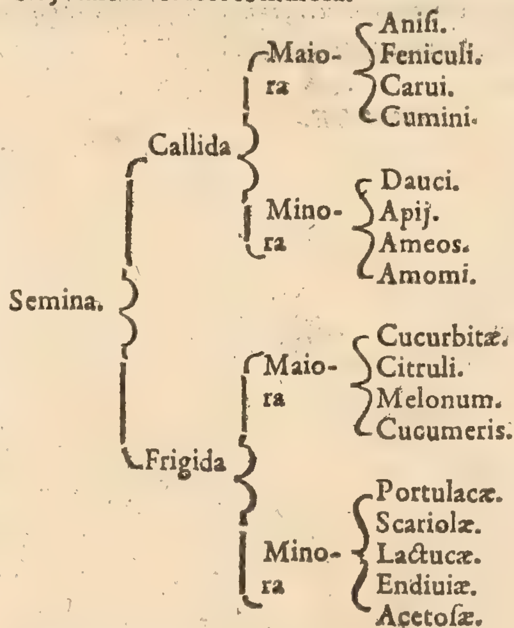
Radicum aperitiuarum nomine intelliguntur.

Radices Apij,
Petroselini,
Brusci,
Asparagi,
Fœniculi.

Florum cordialium, siue communium nomine intelliguntur.

Flores Violarum,
Borraginis,
Buglossæ.

Semina, quorum præcipuus est vsus, duplicia sunt, Calida & Frigida: & vtraque similiter duplicia, maiora scilicet & minora.

Herbarum capillarium nomine intelliguntur.

Capillus veneris. Adiantum.
Ceterac. Scolopendria.
Polytrichon.

SVPPOSITORIVM I.

SVppositorium est remedium solidum, oblongum, & rotundum, quod ano inditur, vt sphincterem irritet, & facultatem expultricem incitet ad vacuationem excrementorum.

Vtimur suppositorio tribus maxime de causis. Prima est, stercoris educendi gratia, quod cùm in recto intestino existat, clysterem non requirit. Secunda, quãdo vnus vel duo clysteres priùs iniecti non redeunt per aluum, vt in colicis doloribus accidit. Tunc enim clysteres alios indere periculosum est. Tertia est, propter ægroti imbecillitatem qui multò facilius glandem, quàm clysterem admittit.

¶Suppositorium fit ex melle cocto tantisper, dum crassescat & inspissetur. Melli nonnunquam sal communis admiscetur, sal gemmę, stercus muris, agaricum, vel hiera simplex, si magis volumus stimulare & irritare.

Exemplum vbi stercus educere volumus.

℞. Suppositorium ex melle: quod si debilius existimas, quàm vt feces mouere possit, subiungam.

℞. Suppositorium commune ex melle acutum cum ʒ.ſ. salis communis, vel ℈ ſ. salis gemmæ, vel ℈ ſ. stercoris muris, vel ℈ I. vel ʒ. ſ. pulueris hieræ simplicis.

Fiunt etiam suppositoria ex sapone albo, seuo, lardo, candela, caule betæ, vel mercurialis, aut earum radiculis melle perũctis, aut intinctis in oleo, & respersis sale puluerisato, maximè pro pueris & infantibus, quibus & salis grumus inditus sufficit.

Suppositorium ad lumbricos.

℞. Tymi, vel cyclamini, vel absynthij, vel abrotoni triti in mortario, ʒ i. vel ʒ i. ſ. mellis cocti, quod sufficit: fiat suppositorium.

Valent & suppositoria ad paralysin: Ex pyrethro, pipere, napy, centaurio, bitumine, panacis radice, hyssopo, galbano mixtis cum resina sicca, aut pice & cera.

Suppositorum sit longum digitos sex septem, vel octo: sit & rotundum.

Suppositorio non vtimur in hemor rhoidibus & reliquis ani tumoribus.

2. NODVLVS.

NOduli sunt, qui ab Aetio προσθετὰ dicuntur. Conueniunt his qui rhagadas aut cõdylomata in anno habent, hęc enim glandium duritia irritantur. Quamobrem cogimur floccis illorum loco vti. Est autem eorum materia eadem quæ & glandium. Trita cum melle & flocco excepta inditur intra anum. Est autẽ is nodulus optimus & suauissimus, qui ex sale & vitello oui in pãno aut lana exceptis in formam fabæ fingitur, & mittitur in anum filo appensus, vt possit extrahi.

PESSARIVM, 3.

EST medicamentum quod molli lana similiter exceptum intra mulierum naturalia cõditur. Figura simile est suppositorio, nisi quòd longius & crassius est, quia vtero imponi debet.

Fit ex cera, aut panno, aut bombace, aut linamento, primum demersis in vnguẽtum, vel medicamentum cõducens curationi, deinde inuolutis serico, filioque appensis, vt possit facilius educi. Imponitur ano & vtero, ad vtriusque sedandas inflammationes & vlcera: Priuatim verò vtero, ad menses prouocandos & secũdas, vel ad sistendum immodicum menstruorum profluuium, vel ad remolliẽdam vterorum duritiem, vel reliquos vteri morbos curandos.

Ad sedandam inflammationem.

℞. Pessarium: mergatur in vnguento Rosario: mittatur in locum. Hic autem aliquando additur Opium, vbi scilicet inflammatio magnum dolorem facit. Opium enim sua frigiditate stupefacit. Sed parua eius quantitas debet esse, vt à semiscrupulo ad scrupulum vnum: & paulo tempore retineri, ne à frigido pars, quæ neruosa est & membranosa, lædatur. Teneatur ergo horæ semisse.

Ad siccanda vlcera.

℞. Pessarium mersum in vnguento Pompholygos, mittatur in anum, vel in vuluam dolentem.

Ad euocandos menses.

Pessaria pro euocandis mensibus aliter fiunt. Medicamenta enim excipiuntur in panno serico, tenui & raro, vt sandalo, & fit forma crassior, quæ penem referat. vt,

℞. Hieræ picre compositæ ℥ i. euphorbij, pulpæ colocynthidos an. ℈ ſ. misce: fiat pessarium, vngatur oleo nardino, vel succo herbarum menses prouocantium.

Talia pessaria fiunt sæpè ex herbis cõtusis menses prouocantibus. vt,

℞. Mercurialis, vel nepitæ, vel artemisiæ, vel abrotoni m̃. ſ. teratur & inuoluatur in panno serico: fiat pessarium.

Si menstrua induruerint cum tumore & dolore, fiat prius balneum. Id enim mollit & humectat. Debet etiam prius subduci aluus & vesica exonerari, quia matrix est illorum media. Hæc enim oppleta & matricem prementia possent menses nimia angustia cohibere & tardare.

Si immoderatius menstrua profluant, sic fiat.

℞. Pessarium mersum in vnguento comitissæ, mittatur intra matricem. vel sic,

℞. Plantaginis, vel cẽtinodiæ, vel rubi, vel myrti, vel alterius menses sistentis, m̃. ſ. teratur & inuoluatur in panno serico: fiat pessarium.

Ad emolliendam vterorum duritiem.

Pessi emollientes fieri possunt ex medulla vitulina & ceruina, resina, terebinthina, adipe anserino aut suillo, gummi ammoniaco dissoluto in aqua.

4. *DE CLISTERE, SIVE ENEMATE.*

CLyster siue enema, est medicamenti genus, quod liquidum intra intestina iniicitur per anum. Vtilis est ad hæc octo.

1. Molliendum aluum duritia cohibitam.
2. Irritandum vim excretoriam sopitam.
3. Vacuandos humores qualescunque.
4. Ventositates carminandas.
5. Dolores sedandos.
6. Adstringendam aluum.
7. Tergenda intestinorum vlcera.
8. Consolidanda eadem.

Addi etiam potest ad alterandum, vt hîc.

℞. Lactucæ, scariolæ, rostri porcini, foliorum salicis an. m̃. i. florum violarum, nenupharis, an. p. i. fiat decoctio ad ℔. i. In colatura dissoluantur cassiæ fistulæ ℥ i. olei violati & nenupharis an. ℥ i. ſ. camphoræ ℈ i. fiat clyster.

Clyster mollitiuus.

℞. Quatuor remollitiuorum parietariæ an. m̃. i. radicis altheæ, liliorum alborum an. ℥ i. seminis

lini, fœnigræci, anisi an. ℥ ß. ficuum pinguium numero iiij. fiat decoctio ad ℔. i. In colatura dissolue *cassiæ fistulæ, mellis violati, butyri recentis an.* ℥. i. *olei violati* ℥ *ij. fiat clyster.*

Item mollitiuus clyster prædictis deficientibus sic fiet.

℞. Olei tepefacti ℔. i. fiat clyster. Vel sic. ℞. olei, butyri recentis, an. ℔. ß. fiat clyster.

Clyster irritans vim sopitam.

℞. quatuor remollitiuorum an. m̃. i. seminis carthami ℥ i. anisi, fœniculi, carui, an. ʒ. iij. fiat decoctio ad ℔. i. In colatura dissolue hieræ simplicis, vel benedictæ, vel diaphœniconis, vel electuarij de succo, vel electuarij inde maioris ℥ ß. mellis despumati, vel succi squillæ ℥ i. vel salis communis ʒ ij. vel salis gemmæ ℈ i. aut ʒ ß.

Clysteribus additur à nonnullis ℥. i. succi betę ad aluum stimulandam, vel succi betæ & caulium an. ℥ ß. salis communis ʒ ij. vel ʒ i. ß. ad mordicandum, vel minus, certo tamen pondere pro sensu ægri facili vel difficili.

Item talis clyster irritans excretoriam facultatem optimè fit ex solo melle, vel melle cum succo squillæ, aut aliquo decocto.

Quòd si virtus expultrix cum duritie fecum est torpida & sopita, tunc fiat clyster partim ex remollitiuis, partim ex irritantibus.

Clyster vacuans humores.

Clysteres, qui vacuandis humoribus fiunt, variantur penes humorum differentias. Nam vbi humor est crassus, frigidus, afficiens intestina, fiet sic.

℞. Quatuor remollitiuorum an. m̃. i. camomillæ, summitatum anethi, origani, calamenthi, abrotoni an. m̃. ß. anisi, carui, cumini, ameos, seseleos an. ℥ ß. baccarum lauri, seminis rutæ. an. ʒ ij. fiat decoctio. In colatura dissolue catholici & diaphœnici an. ℥ ß. vel diaphœnici, vel benedictæ ʒ vi. vel amborum an. ℥ ß. sacchari rubri, mellis anthosati an. ʒ iij. vel ℥. ß. olei anethi & camomillæ an. quart. ß. vel olei rutæ ℥ i. olei anethi ℥ ij. vel olei liliorum ℥ ij. Fiat clyster. Si ventositas adsit, addes carminatiua: si dolor, anodyna, vt postea exemplis patebit.

Si autem biliosus humor & mordens clystere educendus est, tunc clyster fit ex euacuantibus eum, & partim mixtis inflammationem sedantibus. vt,

℞. maluæ, bismaluæ, violariæ, parietariæ, endiuiæ, chicoreæ, lactucæ, portulacæ an. m̃. i. si tanta opus sit frigiditate, quatuor seminum frigidorum maiorum cōquassatorum an. ʒ. iij. vel ℥ ß. hordei integri, p. i. fiat decoctio ad ℔ i. in colatura dissolue cassiæ fistulæ, sacchari communis an. ℥ i. vitellum oui vnum vel duos, olei rosati, vel violati, vel communis quar. i. fiat clyster.

Si ab humore melancholico pendeat talis passio, sic fiat.

℞. Quatuor remollitiuorum, foliorum buglossæ, borraginis, summitatum anethi, lupuli, fumiterræ an. m̃. i. meliloti, camomillæ an. m̃. i. seminis carthami, polypodij quercini an. ℥ i. anisi, fœniculi an. ℥ ß. fiat decoctio. In colatura dissolue, hieræ rufi, quæ non est in vsu, vel confectionis hamech. ℥ ß. vel catholici ℥ i. sacchari rubri, vel mellis rosati, vel violati ℥ i. olei anethi, liliorum & violarum an. ℥ i. fiat clyster.

Clyster ad discutiendas ventositates.

℞ Maluę, bismaluę, parietariæ, origani, calamenti, camomillæ, summitatum anethi an. m̃. i. anisi, carui, cumini, fœniculi an. ℥ ß. vel ʒ vi. baccarum lauri, ʒ ij. vel ℥ ß. seminis rutę ʒ ij. vel iij. fiat decoctio. In colatura dissolue benedictæ vel diaphœnici vel electuarij indi maioris, quo hîc non vtimur, ℥ ß. Confectionis de baccis lauri ʒ. iij. vel ℥ ß. sacchari rubri ℥ i. oleorum anethi, camomillæ rutæ an. ℥. i. fiat clyster.

Hisce clysteribus ad discutiendas ventositates oleum nucum salubriter imponitur, imò ex tali oleo fit clyster. Insuper vinum maluaticum, Galeno Cretense dictum cum tali predicto clystere rectè miscetur.

Signa contentorum in intestinis flatuum, sunt fræquentes crepitus, qui fiunt, quoties bullæ in intestinis rumpuntur. Fit autem bulla, vt docet Galenus particula ij. aphoris. Strangulati nondum mortui, &c. ex aëre clauso cum humore.

Clyster ad dolores sedandos.

Doloris sedandi gratia multifariam fit clyster. Si causa sit humor calidus erodens, exemplum prius datum est per frigida, vbi agebatur de clystere ad vacuandos humores. Si autem à causa frigida est dolor, ibidem etiam datum est: à ventositate datum est vltimum. Si ex pluribus causis fiat dolor, fiat clyster ex multis quæ obuiant istis causis. Verum vbi doloris causa non satis constat, sic fiat.

℞. Florum camomillæ, meliloti, summitatum anethi, an. p. ij. fiat decoctio in lacte. In colatura dissolue sacchari albi, quia rubrum mordax est & stimulans, ℥ i. ß. vitellos ouorum ij. olei anethi camomillæ an. quart. ß. fiat clyster. vel sic,

℞. Olei camomillæ, anethi & violati an ℥. iij. fiat iniectio per clysterem. vbi autem talibus oleis caremus, fiat ex oleo oliuarum ad quar. iij. vel ℔. i.

Clyster adstringens.

℞. Lactis vstulati quartari. iij. vel ℔. i. amili siue amydi ℥ ß. vel ℥ i. ad summum. gummi arabici, vel dragacanthi vel amborum parum vstulatorum an. ʒ ß. vel ʒ i. vel ʒ ij. boli armeni, sanguinis draconis an. ʒ ij. olei rosati & camomillæ an. ℥ i. ß. fiat clyster.

Si verò calidus humor erodens in intestinis est, aduersus eum talis clyster fit.

℞. Succorum plantaginis, arnoglossæ, centinodię, portulacæ depuratorum (depurantur autem coctione aut residentia) omnium vel vnius horum quantum sufficit pro clystere, addendo de pulueribus prædictis: cum illis iisdem oleis fiat clyster.

Item vbi necessitas adest, tunc clysteres fieri possunt ex decoctis illarum herbarum, vel ex aquis distillationis earundem, addendo aquam rosatam. vt,

℞. Aquarum arnoglossæ, plantaginis, rosarum, portulacę, centinodię, quod sufficit. dissolue aliqua ex prædictis.

Notandum quòd in prædictis decoctionibus quandoque adduntur semina & fructus stiptici, modò acetositate careant, quia tunc pungerent & irritarent. Possumus igitur immiscere semen myrti acetosæ, portulacę, plantaginis, ius cupressi, hipposelinon, id est caudam equinam, & similia.

Notandum insuper olea nunquam imponenda clysteribus, si intestina vlcerata sint, vt in dysenteria vera: quamuis multi id negligant, ignorantes

oleum esse vlceribus inimicum, vt tradit Galenus 3. & 4. methodi. Vinum autem esse maximè amicum. Adstringunt coagula leporis vel hœdi ad ʒ iij. sorborum, prunellorum, mespillorum, Cydoniorum an. ℥ ij. plus aut minus.

Clyster ad detergenda vlcera intestinorum.

℞. Hordei integri. p. ij. rosarum rubrarum, camomillæ, si dolor adsit, plantaginis an. p. i. fiat decoctio. In colatura dissolue mellis Rosati ℥ i. vitellum vnius oui vel duorum ouorum. fiat clyster.

Talis autem clyster dandus est semper ante adstringentes & consolidantes: cuius rei ratio in promptu est.

Clyster consolidans vlcera.

Clyster consolidans fit vbi tunicæ intestinorum non excernuntur, quia hoc est letale, & ideo non est opus clystere, sed sufficiet prognosticum.

℞. Succi plantaginis, arnoglossæ, portulacæ an. ℥ iij. boli armeni, sanguinis draconis, amili an. ʒ i. ſ. seui hircini vel caprini, ʒ i. vel ℥ i. ſ. vel ℥ ij. fiat clyster. Quia verò seuum hircinum probè dissolui non potest, sed ferè semper concrescit intra intestina ægrorum, ideo potest & debet dissolui cum modico olei rosati, neque inde metus esse potest propter vlcera.

Item vnguenta consolidantia, vt est vnguentum album, quandoque liquantur & miscetur, maximè vbi vlcera sunt vicina, vel in crassioribus intestinis.

Ex lacte etiam loco succorum probè fiunt clysteres ob partem eius casealem, quæ astringit & consolidat. Nonnunquam & in his & in adstringentibus clysteribus vitelli ouorum ad duritiem coctorum dissoluuntur.

DE SYRVPIS 5.

Syrupus est medicamentorum succus cum saccharo aut melle eliquato decoctus ad ipsius sacchari mensuram. Hi duplex ponitur à practicis: simplex, qui vsualis dicitur: & compositus, qui appellatur magistralis. Simplices siue vsuales sunt, Syrupus rosatus, violatus, de endiuia, de nenuphare capilli veneris, de absynthio, de mentha, oxymel scylliticorum, syrupus de eupatorio, de epithymo & de bizantiis. Dicuntur autem simplices, non tam quòd vno simplici medicamẽto constent, quàm quòd ad vnam ægritudinem & vnum vsum instituuntur. Syrupus magistralis vocatur, qui compositus est ex variis medicinis respicientibus varias ægritudines. Verbi gratia, si quis componeret syrupum ex absynthio & stæcade sumptis in æquali quãtitate, resultaret syrupus conueniens stomacho propter absynthium, & capiti propter stæcadem. Est autem syrupus vtilis digerendis ante euacuationem humoribus, vt scilicet facilius & felicius pharmaco euacuatorio pareant. Ideo solent à multis medicis ante pharmaca dari, quamuis nusquam legerimus id obseruasse veteres, sed omnem humorum coctionem naturæ commisisse. Vide comment. aphorismi 9. lib. 2. Corpora cùm quispiam purgare voluerit, oportet, fluida facere. Hoc autem volebat Hippocrates dicens, concocta medicari, atque mouere non cruda. Et Galenus ad Glauconem lib. i. de cura tertianæ nothæ nonuult absynthium dari ante diem septimum. Videntur ergo syrupi secundum veritatem deberi magis reliquis humorum post pharmaca, quàm eorum coctioni. Verùm id obseruant plures, vt humores crassi lenti & viscidi syrupis attenuantibus & incidentibus præparentur euacuationi (hoc enim vocant humores digerere) frigidi verò & adhærentes calidis & incidentibus & detergentibus præparentur syrupis. Vt ad materiam pituitosam, qualis est in febre quotidiana digerendam & præparandam eductioni.

Syrupus digestiuus materiæ pituitosæ.

℞. Quinque radicum aperitiuarum mundatarum & tẽperatarum in aceto per horas quatuor an. ℥ ſ. vel ʒ iij. vel corticum quinque radicum origani, calamenthi, hyssopi, betonicæ, chamedryos, an. m̃. ſ. anisi, fœniculi, an. ʒ ſ. passularum mundatarũ ʒ iij. stæcados vtriusque an. p. i. fiat decoctio. In colatura dissolue mellis optimi quartaria iij. sacchari albi ℥ iiij. fiat syrupus perfectè coctus. Capiat tria cochlearia cum duplo aquæ liquiritiæ, vel cum ptisana, vel cum aqua passularum, vel anisi.

Ad tenues & mobiles humores syrupus.

Tenues & mobiles humores euacuationi præparantur quibusdam incrassantibus & motum cohibentibus: qui si ferantur ad vias expulsionis, vel in viis & ductibus, per quos excretio eorum aptè fieri potest, contineantur, sine aliqua præparatione vacuandi sunt. Si verò extra hæc loca contineantur, frigidis syrupis æquabuntur, quorum formula sequitur.

Syrupus ad incrassandos humores.

℞. Syrupi de portulaca, acetosæ, endiuiæ, nenupharis, de ribes, de berberis, de agresta, cydoniorum, rosarum, vnius vel plurium ℥ vi. vtatur cum duplo aquæ fontis coctæ.

Fiet etiam commodè forma iulep in hunc modum.

℞. Syruporum rosarum, portulacæ, & acetosæ an. ℥ i. ſ. vel ℥ ij. aquarum rosarum, arnoglossæ, cichorij, vel endiuiæ, vel portulacæ, vel acetosæ, an. ℥ ij. aquæ coctæ vel vstulatæ, maximè si adsit alui fluor, ℥ vi. fiat iulep clarificatum & aromatizatum cum ʒ. ij. cinamomi electi.

Canon.

Porrò si hi humores fluorem alui non fecerint, sed accensi febrem committant, tunc nec syrupis stipticis, nec aquis vtendum erit, sed potius frigidis stipticitate carentibus, vt sunt syrupti endiuiæ, portulacæ, violarum, nymphcæ, capilli veneris. Si verò putemus extinctionem maiorem esse debere, vt arceatur felicius putredinis materia, vtemur syrupis acetosis frigidis, vt sunt syrupus acetosus simplex, qui in vtraque causa tam calida quàm frigida exhibetur, etiam oxyzacharum simplex, syrupus de acetositate citri & de limonibus. Quòd si adsit fluor diarrheæ, à talibus humoribus calidis excitatus, syrupi acetosi non ministrantur, quia excoriant. Attamen syrupus de ribes, de berberis, cydoniorum, de succo acetosæ concedũtur, quia mediocrem habent acetositatem.

Ad humores calidos fiunt Apozemata, vel syrupti magistrales in hunc modum.

℞. endiuiæ nouellæ non lotæ, adianti, capilli veneris, cichoreij, portulacæ, lactucæ, semperuiuæ, scariolæ, plantaginis, omnium, vel aliquorum duorum vel trium, an. m̃. ij. quatuor seminum frigidorum maiorum an. ʒ iij. radicis cichoreij, radicis acetosæ, graminis solatri an. ℥ ſ. vel ʒ iij. fiat decoctio. Cui addi possunt succi aliquarum herbarum prescriptarum depurati ad sesquialteram vel sesquitertiam partem decoctionis. In lib. i. colaturæ dissolue sacchari tabarzet ℥. vi. vini malorum granatorũ ℥ i. ſ. vel aceti ℥ ſ. fiat apozema clarificatum & aromatizatum cum ℈ ij. santali albi, vel rubri, vel ambo-

rum an. ℈. i. Quòd si syrupum perfectæ coctionis facere velis, adde plus sacchari, & iube decoqui ad perfectionem, vt seruari possit: cuius vsus erit cum duplo alicuius liquoris, vt aqua cocta, aqua liquiritiæ, vel aqua aliqua herbarum prædictarum distillata. Distillatarum tamen aquarum vsum non multùm probo. Quòd si apozema non perfectè coctum sit, vt in primo exemplo factum est, per se erit dandum & sine alterius rei administratione, nec succi etiam adiiciendi, qui tantùm in apozemate perfectè cocto debent adiici. Similes formæ fieri possunt ex syrupis æquantibus siue digestiuis materiæ frigidæ.

Syrupus ad humores melancholicos.

Syrupus de epithymo, syrupus de fumoterræ, qui duobus modis conficitur vno modo ex solo decocto vel succo fumiterræ, & tunc vocatur syrupus de fumoterræ simplex: Altero modo secundum descriptionem Mesue, & talis recipit mirabolanos, cassiam, & multa alia, qui compositus nominatur. Syrrupus de buglossa, syrupus de borragine syrupus de scolopendria, qui aperit & soluit obstructiones lienis, syrupus violatus, quia potenter humectat.

Simplices medicinæ, quibus componuntur syrupi isti, sunt hæ, borrago, buglossa, fumus terræ, lupulus, epithymum, & similia, quæ coctionem talis humoris respiciunt.

Ex prædictis possunt fieri syrupi, apozemata, iulep, decocta ad has intentiones assequendas. Frequenter autem fiunt syrupi laxatiui pro expurgatione pituitosæ materiæ & spuriæ, simul & atribilariæ, quãdo morbi ex illis excitati diuturniores sunt partim ad concoctionem crudorum, & partim ad excretionem putrium, aut semiputrium, vt in longis febribus.

Syrupus laxatiuus ad materiam pituitosam & febres nothas.

℞. Radicum apij, fœniculi, petroselini mundatarum, an. ʒ iij. hyssopi, origani, calamenthi an. m̄. ſ. seminis carthami ℥ ij. polipodij quercini recentis ℥ ij. anisi, fœniculi, anethi an. ʒ i. ſ. liquiritiæ rasæ ʒ iij. passularũ mũdatarum ℥ ſ. trium florum cordialium an. p. i. fiat decoctio colata ad ℔. i. vel ℔. i. ſ. In qua infunde agarici recenter trochiscati ℥ i. ſ. foliculorum sene mũdatorum ℥ ij. post decem horas fiat colatura, fortiter exprimendo. Cui adde syrupi violati, syrupi de byzantiis, & sacchari albi an. ℥. iiij. fiat syrupus perfectè coctus & aromatizatus cum ʒ. i. cinamomi electi & cum scrupulo vno xyloaloes. Dosis huius syrupi ex ratione ingredientium potest esse ℥ i. ſ. quæ quarto aut quinto quoque die cum duplo hydromelitis, id est aquæ mulsæ, vel alterius decocti exhiberi poterit.

Consimili ratione poterunt laxatiua præsentem syrupum ingredientia augeri, vel minui, pro ratione quantitatis syrupi conficiendi. Nam præsens syrupus pro sex, septẽ, vel pluribus dosibus institui- tur. Posset ergo fieri seruata ratione proportionis pro vna, duabus, aut tribus, pluribusue dosibus. Haud dissimili ratione fit syrupus laxatiuus pro materia biliosa spuria, vt pote vitellina, quæ febres difficilis eradicationis committit.

Syrupus laxatiuus ad materiam biliosam spuriam.

℞. Radicum apij, fœniculi mundatarum & in aceto temperatarum per vnam noctem an. ℥ ſ. hyssopi, capilli veneris, adianti polytrichi, scolopendri, endiuiæ, cichoreæ an. m̄. ſ. vel m̄. i. quatuor seminum frigidorum maiorum conquassatorum an. ʒ ij. vel ʒ iii. anisi, liquiritiæ rasæ an. ʒ iii. passularum mundatarum ℥ ſ. trium florum cordialium an. p. i. fiat decoctio, in qua infunde agarici recenter trochiscati ʒ vi. foliculorum sene mundatorum ℥ i. in colatura dissolue syrupi capilli veneris & violati an. ℥ iii. sacchari albi ℥ iiii. fiat syrupus perfectè coctus ponendo in fine expressionem ℥ ſ. rheubarbari electi infusi vt decet, quę expressio coquatur lentissimo igni sine flamma & fumo vsque ad perfectionem coctionis. Dosis est ℥ ii. vel ℥ i. ſ. cum duplo decocti endiuiæ & cichoriæ vel liquiritiæ, vel cum duplo seri lactis caprini. Syrupus iste est pro quinque aut sex dosibus. Quòd si prima dosis non satisfaceret intentioni, aliquid dissolui potest, quod quidem potestatem habeat excernendi humorem quem volumus educere. vt gratia exempli.

℞. Syrupi prædicti ℥ i. ſ. seri lactis caprini ℥ iii. fiat dosis: & si inde non sequatur expectatus affectus, addam vel cassiæ fistulæ ℥ ſ. vel diaprunis laxatiui ʒ i. vel ʒ ii. vel diaphenici ʒ i. ſ. vel etiam aliquid rheubarbari. Idem efficiendum erit in exemplo syrupi facti pro pituita euacuanda.

Syrupus ad atram bilem.

℞. Succorum lupuli, fumiterræ, sed amarum est, borraginis, pomorum dulcium depuratorum an. ℥ iii. vel ℥ ii. (Depurantur autem dupliciter, vel per decoctionem & clarificationem, vel per residentiam) Polypodij quercini recentis ℥ ii. vel ℥ iii. tamarindorum pinguium ʒ i. epithimi cretensis positi in fine decoctionis ℥ ii. scolopendriæ, adianti, trium florum cordialium an. p. i. fiat decoctio colata ad quartaria tria, in qua infunde foliculorum sene mundatorum ℥ iii. fiat expressio quæ misceatur cum prædictis succis postea addantur Syrupi violati ℥ vi. Syrupi de buglossa, sacchari taharzet an. ℥ iiii. Fiat syrupus perfectè coctus & aromatizatus cum ʒ i. Cinamomi & ℈ i. zinziberis albi & rasi. Dosis ℥. ii. cum aqua buglossæ, vel lupuli, vel fumiterræ, vel sero lactis.

6. DE IVLEP.

IVlep non multùm differt à syrupo, nisi quòd leuiùs coquitur quam syrupus, & quòd fiat absque permixtione alicuius decoctionis quemadmodum syrupus fieri consueuit. Siquidem fit vel ex aqua infusionis aut distillationis, vel ex succo alicuius simplicis medicamenti: vt,

℞. Aquæ infusionis rosarum, vel aquæ infusionis violarum ℥ v. sachari ℥ iiii. coque cum facilitate, & fiat Iulep, vtatur cum duplo vel triplo aquæ coctæ refrigeratę: vel sic,

℞. Aquæ rosarum ℥ viii. sacchari ℥ iiii. coque cum facilitate. fiat Iulep. vel sic,

℞. Succi rosarum vel succi violarum ℥ vi. sacchari ℥ iiii. coque cum facilitate. fiat Iulep.

Similiter ex aliis rebus vel calfacientibus, vel aperientibus, vel adstringentibus fieri poterunt. Iulep. Medici tamen vulgò appellant Iulep, syrupum dissolutum cum aqua cocta, dicentes,

℞. Syrupi rosati, vel, vel syrupi violati, vel syrupi capilli ven. vel alterius ℥ iii. aquæ coctæ ℔. ſ. misce. fiat Iulep.

7. DE DOSI, SIVE POTV.

DOsis siue Potus est medicina laxatiua dissoluta cum aliquo liquore & data in potu. Sunt autem eius plures differentię pro diuersitate hu-

morum vacuandorum. Pharmaca simplicia educentia pituitam sunt, Agaricum, Turbith, Chartamus, Colocynthis, & alia ex Mesue requirenda. Composita sunt, Diaphenicon in forma opiatæ, Diacarthami in forma lozengiarum, Electuarium de citro, Electuarium indum maius & minus, Benedicta, Hiera simplex, Hiera composita, & similia. Hæc tamen composita sunt, vt vnicum & singularem humorem non vacuent, sed mixtum cum alio humore, putabile flaua vel atra. Dantur autem pharmaca sub diuersis formis: In forma potabili pro vnica dosi seu vice vna: in forma boli, vt dicemus postea: in forma electuarij liquidi, vt opiatæ, solidi, vt lozengiæ: sub forma syruporum, vel apozematis: sub forma etiam pulueris & pillularum.

Forma potus.

℞. Diaphenici ℥ ß. vel ʒ vi. si robustior sit æger, dissolue cum aqua decoctionis liquiritiæ, passularum & anisi quantum sufficit: fiat dosis, cum syrupi violati ʒ vi. vel ℥ i. vel dissolue cum colatura communi, & fiat dosis, vel dissolue cum hydromelite, vel dissolue cum quibusdam aquis distillatis, vt aqua lupulorum, buglossæ, cichorij, & similibus: vel dissolue cum decocto siue brodio pulli, vel cum sero lactis: vel sic;

℞. Trium florum cordialium an. p. i. prunorum damascenorum, iuiubarum, sebestem an. quatuor nu. liquiritiæ rasæ ʒ i. ß. anisi ʒ i. fiat decoctio colata pro vna dosi. In qua dissolue diaphenici ℥ ß. vel ʒ. vi. syrupi violati ℥ i. fiat dosis.

Si aliud electuarium laxatiuum addere velis, subtraham de quantitate vnius, & alterius quantitas consimilis addetur, vt si dixero, diaphenici & diacarthami an. ʒ iij.

Formula potus seu dosis, cuius decoctio recipit quædam pituitam vacuantia.

℞. Passularum mundatarum ℥ ß. seminis carthami, polypodij quercini an. ℥ ß. vel ʒ vi. anisi, fœniculi, liquiritiæ rasæ an. ʒ i. ß. foliorum hyssopi ʒ i. Fiat decoctio, in qua infunde agarici recenter trochiscati ʒ i. vel ℈ iiij. vel ʒ i. ß. In colatura dissolue diacarthami, vel diaphenici, vel benedictæ ʒ iij. vel ℥ ß. syrupi violati ℥ i. Fiat dosis.

Ad choleram euacuandam simplicia.

Choleram euacuant Succus rosarum, Violæ, Tamarindi, Manna, Diagredion, id est, scammonea præparata. Psilium, Rhabarbarum, Mirabolani.

Cassia fistula purgat tam choleram quàm pituitam. Tenuem choleram & aquam citrinam educunt succus rosæ & ireos.

Composita autem sunt, electuarium de succo rosarum, Diaprunis laxatiuum, Diaprunis simplex, Trochisci de violis, qui rarò sunt in vsu.

Formula potus soluentis bilem.

℞. Tamarindorum pinguium ℥ i. trium florum cordialium an. p. ß. liquiritiæ rasæ ʒ i. ß. prunorum damascenorum sex numero. Fiat decoctio in parua quantitate aquæ, in qua exprimantur fortiter tamarindi. In colatura dissolue cassiæ fistulæ recentis ℥ i. vel ʒ. ß. Fiat dosis.

In simili colatura dissoluere potes ℥ ß. vel ʒ vi. diaprunis simplicis cum ʒ i. ß. vel ʒ ij. diaprunis laxatiui.

Si verò timeatur nocumentum ex diagredio, & æger diues sit, loco diaprunis laxatiui expressio. ʒ i. vel ℈ iiij. vel ʒ i. ß. rhab.

Aduerte quòd talis potio valet in febribus cholericis, & in his febribus in quibus timetur phrenitis, valentissima est. Nam ab ea præstatur auersio simul & refrigeratio.

Loco præsentis decoctionis seu colaturę possunt dissolui medicinæ laxatiuæ in colatura communi, vel cum aqua fructuum, vel cum hydromelite, vel cum aquis distillatis, vel endiuiæ, cichoreæ, lupulorum, vel cum brodio pulli, vel sero lactis.

Formula dosis communis in principio febrium biliosarum, præsertim tertianarum.

℞. Passularum mundatarum ʒ iij. liquiritiæ rasæ, anisi an. ʒ i. prunorum damascenorum sex nu. tamarindorum ℥ ß. trium florum cordialium chicoreij, endiuiæ nouellæ an. m̄ i. Fiat decoctio colata pro vna dosi. in qua dissolue cassiæ fistulæ recentis ℥ i. vel ʒ vi. expressionem ʒ i. vel ℈ iiij. vel ʒ i. ß. Rheubarbari electi infusi vt decet, syrupi violati ℥ ß. vel ℥ vnam. fiat dosis. Detur manè ante prandium per quinque aut sex horas in die minoris afflictionis.

Si cholera mixta est cum phlegmate, pro ratione mixtionis fiet mixtio soluentium bilem cum soluentibus pituitam.

Spica nardi, quæ solet semper cum rheubarbaro iungi, ingrata est ventriculo. Item potenter soluit oppilationes, vt quæ vomitum ciet, & in mulieribus prægnantibus menses fortiter prouocet. Quare putant nonnulli eam non debere misceri rheubarbaro in medicinis prægnantium, vel eorum qui proni sunt ad vomendum. Ob id si miscenda sit, sufficiunt grana tria vel quatuor pro ʒ i. rheubarbari.

Dosis sub forma syrupi pro delicatis.

Delicatis, qui ab omnibus medicinis abhorrent, fit dosis sub forma syrupi pro duabus aut tribus vicibus, aut etiam pro vnica dosi hoc pacto, præsertim ad tertianam exquisitam.

℞. Endiuiæ nouellæ, cichoreæ an. m̄ ß. trium florum cordialium an. p. ß. liquiritiæ rasæ ʒ i. ß. prunorum damascenorum sex numero, tamarindorum pinguium ʒ vi. anisi ʒ ß. fiat decoctio collata ad ℥ iij. Vel dicere potes. Fiat decoctio pro vna dosi. In qua dissolue syrupi violati & endiuiæ an ʒ vi. vel ℥ ß. sacchari albi ℥ i. expressionem ʒ ij. rheubarbari electi infusi vt decet sine spica: fiat syrupus lōgus, id est quasi sub forma apozematis, coctus supra prunas sine fumo, longo tempore, fortiter exprimendo rheubarbarū in pecia panni linei ligatum. Clarific. Aromatizet. fiat dosis ℥ i. ß. multiplicatur pro duabus aut tribus dosibus omnium seruata proportione. Quòd si syrupum vis facere diu conseruandum, decoque ad perfectionem, & ex illo syrupo dabitur ℥ i. ß. vel ℥ ij. cum sero lactis, vel decocto seruiente tuo proposito.

Etiam addi potest aliquid sene in infusione, pręcipuè si choleram adustam subdominari putaueris, vel si pleniorem effectum medicinę desideras.

Dosis ad febres nothas, præsertim tertianas.

℞. Endiuię nouellę, cichoreæ, adianti, scolopendriæ an. m̄ i. quatuor seminum frigidorum maiorū an. ʒ iij. seminis carthami ℥ i. ß. polypodij quercini ℥ ij. tamarindorum pinguium ℥ i. ß. seminis endiuiæ, scariolæ, liquiritię rasę an. ʒ ij. passularum mundatarum ʒ p. prunorum damascenorum, duodecim numero; trium florum cordialium

an. p. i. fiat decoctio ad ℔ i. vel ℥ viij. In qua infunde foliorum sene mundatorum ℥ i. ſ. agarici recenter trochiſcati ℥ i. In expreſſione colata diſſolue ſyrupi violati & capilli veneris an. ℥ iij. ſacchari albi ℥ ij. fiat ſyrupus coctus ſupra lentum ignem ſine fumo, ponendo expreſſionem ℨ vi. rheubarbari electi infuſi vt decet, fiat ſyrupus perfectè coctus & aromatizatus cum ℨ ſ. cinamomi & ℈ ii. ſantali rubri: reſeruetur in vaſe terreo aut vitreo. Doſis prædicti ſyrupi erit quarta pars illius, puta ℥ ij. quæ diſſolui poterunt cum ſero lactis caprini, vel aqua decoctionis cõmunis colaturæ, vel cum aquis decoctionis vel diſtillationis cichoreæ aut endiuiæ. Ego tamen Gorręus aquas diſtillatas non probo. Quòd ſi prædicta doſis aluum ſufficienter non ſubduxerit, ſecundæ doſi commodè addi poterit infuſio ℈ ij. aut ℨ i. rheubarbari electi, vel aliquid diaprunis laxatiui, vel electuarij de ſucco roſarum: exempli gratia, ℞. prædicti ſyrupi ℥ ij. expreſſionem ℈ ij. rheubarbari electi, vel diaprunis laxatiui ℨ i. ſ. vel ℨ. ij. ſeri lactis ℥ ij. vel quantum ſufficit. fiat doſis.

Aduertendum quòd prædictus ſyrupus potius exhiberi debet in tertianis nothis, quàm exquiſitis & legitimis, quòd hæ ſunt paucorum paroxyſmorum & breui tempore finiuntur, illæ verò longæ & plurimorum paroxyſmorum, adeo vt ab vno æquinoctio ad alterum vſque nonnunquam protendantur. Ad hæc tertianæ puræ ex bile ſincerè fiũt, nothæ verò ex ſpuria ſunt cholera. Hinc carthamus & agaricum vacuantia pituitam, foliculi, ſene vacuantes atram bilem in prædicto ſyrupo ſimul cum rheubarbaro vacuante choleram ingrediuntur, quo materia nothas febres faciens ex longis interuallis vacuetur.

Non ergo quoque die, vel tertio vel quarto quoque die, ſed pluribus intermiſſis diebus doſis vna exhiberi debet, conformiter ad doctrinam Auicennæ de cura tertianarum notharum.

Ad melancholicum humorem educendum ſimplicia.

Atram bilem euacuant lupulus, fumus terræ, Epithymus cretenſis. Polypodium quercinum, foliculi ſene, lapis lazuli, mirabolani nigri ſeu indi, lapis armenius, helleborum nigrum, & mille alia, ex Meſue petenda.

Compoſita autem atram bilem euacuantia ſunt, catholicon, ſeu dia catholicõ, dia ſenę, catharticon imperiale, hiera ruffi, confectio hamech, Pilulæ de fumoterræ, Pilulæ de lapide lazuli, Pilulæ de quinque generibus myrabolanorum, de epithymo, de helleboro, Pilulæ, quarum doſis eſt ℨ i.

Aliis autem compoſitis medicinis rarò poſſumus vti ob amarorem quo guſtum afficiunt: omnia enim electuaria, excepto catholico, ſunt mali guſtus, & ob id ſub forma potabili conficiuntur.

Formula doſis ad atram bilem.

℞. Fumiterræ, ſummitatum lupuli an. m̃ i. ſ. trium florum cordialium an. p. i. paſſularum mundatarum ℨ iij. vel ℥ ſ. polypodij quercini recentis ℨ iij. cuſcutę, epythymi cretenſis an. ℨ iij. aniſi, liquiritiæ raſæ an. ℨ i. ſ. fiat decoctio, in qua infunde foliculorum ſene mundatorum ℨ ij. vel ℨ iij. in expreſſione colata diſſolue diacatholici ℥ i. vel ℨ ſ. ſyrupi violati ℥ i. fiat doſis.

Hic ſyrupus violatus & flores cordiales miſcentur, vt ſiccitas ſene & epithymi contemperetur. Si verò exquiſitius atram bilem purgare volumus, ponemus hieram ruffi, cuius doſis eſt ℥ ſ. in qua helleborum ingreditur, qui in vſu apud Pariſienſes non eſt, vel confectionis hamech ℥ ſ. quę amariſſima eſt ob copiam colocynthidos.

Aduerte quòd medicinæ ſoluentes atram bilem vtiliter diſſoluuntur cum ſero lactis caprini, vel cum aqua decoctionis vel infuſionis prædictarum rerum ingredietium doſim præſcriptam. vt exempli gratia, ℞. omnia illa vel partem bonam eorum quæ in præcedente doſi ſcripta ſunt, poſtea dices, fiat decoctio in ſero lactis caprini, & in colatura infunde foliculorum ſene, &c. & cum aliquibus prædictis electuariis confice doſim pro natura & robore ægri. vel ſic,

℞. Foliculorum ſene mundatorum ℨ iij. infundantur in ſero lactis caprini per noctem, & in expreſſione colata diſſolue catholici ℥ i. vel ℨ. ſ. vel ℥ i. ſ. fiat potus.

Nota quòd epithymus ſuſtinet decoctionem, ob id poſſumus ſic ſcribere. ℞. epithymi cretenſis ℥ i. bulliat cum ſero lactis caprini, poſtea coletur & exprimatur fortiter & cum ℥ i. ſyrupi violati. fiat doſis: quæ ſi parum ſufficiens videatur, adde aliquid catholici.

Hanc potionem conſulit Galenus 13. therapeutices, qua putat cancros & omnes morbos melancholicos præcaueri, ſed quatuor drachmas ſolùm ponit, quæ nullum præſtant effectum, quia bonum epithymum, vt puto, non habemus, quare ponatur ℥ i. pro quantitate, quò fiat commodior executio illius. Hanc ſententiam ſequuntur omnes authores, qui in ſuis libris practicis ſeu epitomis ad elephantiam, quam vulgò lepram vocant, huius meminerunt, & ad curam elephantiaſis iam factæ.

De Gallo decrepito.

Ad morbos tum ex atra bile tum ex piuita genitos plurimum valere Galli decrepiti decoctum plerique arbitrantur. Præcipuus vſus illius eſt ad colicos dolores ex cauſa pituitoſa & partim flatuoſa. Item, & ad morbos pectorales, puta ſpirandi difficultatem, item ad morbos articularios ex frigida materia ſubortos. Paratur autem ad colicam partim pituitoſam, partim ventoſam, hunc in modum.

℞. Hyſſopi, calamenthi an. m̃ i. paſſularum mundatarum ℥ i. ſ. aniſi, fœniculi, carui an. ℨ. vi. ſeminis carthami ℥ ij. polypodij quercini recentis ℥ i. ſ. trium florum cordialium an. p. i. florum camomillę p. ſ. fiat decoctio ponendo omnia in ventre Galli decrepiti pręparati vt decet, infuſis in fine decoctionis foliorum ſene mundatorum ℥ ij. ſ. agarici recenter trochiſcati ℨ. ſ. fiat colatura ad libras ij. quę reſeruetur.

Item ℞. Prędictæ decoctionis ℥ iiij. ſyrupi violati ℥ i. ſ. fiat doſis.

Notandum quòd ſi robuſtior fuerit æger vel contumax, ſolutioni aliquid diaphenici adiici poteſt, vt ℨ i. ſ. vel ℨ ij. vel tantundem benedictæ.

Aduerte etiam quòd agaricum ſuſpectum eſt colicis, vt pleriſque arbitrantur, tum quòd ſi per clyſteres ſubſtantia eius iniiciatur, ſuę ſubſtantiæ leuitate inteſtinis adhærens ea pungit & ſtimulat, fluxionémque ad ipſa excitat, ac deſyderium deſidendi frequens parit, tum quòd virtutem habet è longinquis partibus attrahendi humores, & ob id Democritus medicinam familię, vt teſtis eſt Meſue, vocauit.

Non

Non rectè igitur dolore affectis intestinis adhibetur, quia fluxionem alioqui prohibendam efficit. Quare consulo in talibus casibus aufferendum esse agaricum.

Insuper aduertendum quòd camomilla aptè his decoctis imponitur: etsi enim insolens sit apud medicos illius vsus, certum tamen est illius solius decoctum in iusculo cappi vel pulli omnibus internis doloribus valentissimum esse, præsertim colicis & nephriticis, vt multi cum sua salute experti sunt.

Aqua distillationis camomillæ ad eosdem vsus exhibetur, valentius tamen est decoctum, quàm distillatio. Amaror decoctionis mitigari potest saccharo pro delicatioribus.

Decoctum Galli etiam ad morbos pectoris & dispnæas conuenienter exhibetur, medicinis pectoralibus cum ipso decoctis. vt,

℞. Hyssopi, enulæ campanæ an. m̄ i. partem tertiam, satureiæ m̄ i. quartam partem, vngulæ caballinę m̄ i. seminis carthami, polypodij quercini recentis an. ℥ ij. anisi, liquiritię rasæ an. ℥ ſ. radicis ireos, radicis enulę an. ʒ iij. vel ℥ ſ. ficuum pinguiū non rancidarum, quatuor vel sex numero, dactilorum pinguium mundatorum à pelliculis iiij. numero, iuiubarum sebesten an. xij. numero, passularum mundatarum ℥ i. ſ. trium florum cordialium an. p. i. fiat decoctio in ventre Galli decrepiti venati & præparati vt decet, ponendo in fine de agarico & de foliculis sene, quantum proposito conuenire videbitur.

Sed nota quando agaricum in hoc casu commodè imponitur, fiunt & ad omnes superfluitates medicinæ sub aliis formis, vtpote sub forma electuarij liquidi, id est ad formam opiatæ, vel solidi, id est ad formam electuarij per lozengas siue tabulas.

8. DE BOLO.

Bolus est medicina laxatiua in forma mediocriter solida, quæ per frustula deuoratur.

Paratur ex rebus variis pro ratione humoris vacuandi, sed modus conficiendi simplicissimus est ex medulla cassiæ fistulæ, hunc in modum.

℞. Medullæ cassiæ fistulæ, recenter extractæ à canna pingui ʒ. vi. vel ℥ i. sacchari quãtum sufficit. fiat bolus.

Si verò timetur nocumentum ex cassia, vt dolor vehemẽs intestinorũ, à quo nonnunquam syncope excitetur, vt quibusdam intestina debilia habentibus, talibus non est exhibenda cassia, nec per bolum, nec per clysteres. Ob id æger interrogandus est quomodo ex cassia se habeat, ante eius exhibitionem. Putant verò nonnulli authores hoc nocumentum à cassia remoueri, si aliquid addatur granorum berberis, vel sacchari rosati, putantes ex stipticitate eorum ventrem & intestina roborari, impedirique dolorem, quem facit cassia suo fętore & remollitione. Alij aliquid laxatiuum miscent cum cassia, quod tarditatem solutionis acceleret, & vt citius elabatur & descendat. Primi sic bolos instituunt, & vtiles sunt morbis renum.

℞. Medullæ cassiæ fistulæ recenter extractæ ℥ i. vel ʒ. ℈ granorum berberis ℈ ſ. cum saccaro rosato: fiat bolus. Alij adiiciunt ℈ ii. aut ʒ i. aut ʒ ii. diaprunis laxatiui, vel electuarij de succo rosarum. vt exempli gratia.

℞. Medullæ cassiæ fistulæ recenter extractæ ʒ. vi. diaprunis laxatiui ʒ. ii. sacchari rosati tabulati quantum sufficit: fiat bolus.

Notandum est quòd nonnulli ob ventositates, quas parit in intestinis, addunt cum bolo cassiæ aliquid pulueris anisi, & rectè, vt ℈ i. vel ʒ. ſ.

Formula boli bilem educentis.

℞. Cassiæ fistulæ recenter extractæ à canna pingui ʒ. vi. vel ℥ i. pulpæ tamarindorum pinguium ʒ. i. ſ. rheubarbari electi ʒ. ſ. vel ℈ ii. vel ʒ. i. sacchari quantum sufficit: fiat bolus. Si verò pauper sit, loco rheubarbari fit bolus cum ℥ ſ. vel ʒ. vi. cassiæ & ʒ. ii. diaprunis laxatiui, & cum saccharo.

Formula boli ad atram bilem.

℞. Catholici ℥ i. vel ʒ. ℈. cum saccharo albo. fiat bolus. vel,

℞. Catholici ℥ ſ. vel ʒ. vi. confectionis hamech ʒ. i. vel ʒ. i. ſ. cum saccharo. fiat bolus.

9. DE PILVLIS.

Pilulæ dantur ad euacuationem cuiuscunque humoris. Ad pituitam quidem prædominantem seu choleram notham.

Pilulæ aggregatiuæ maiores, secundum descriptionem Mesue.

De agarico.
De rheubarbaro.
Stomachicæ.
De hiera simplici.
De hiera composita, quæ caput respiciunt.
Cocciæ, quæ dictæ sunt à granis cocci, non à capite, vt putant,
Aureæ,
Elephanginæ,
Sine quibus,
De hermodactilis maior, & minor,
Fœtidæ, maior, & minor,
De serapino,
De sarcocolla.

Verùm postrema, hæc quatuor pilularum genera magis corruptis & fœtidis humoribus accõmodantur. Sic & arthreticæ maiores & minores, illæ quidem, quando pituita, hæ verò, quãdo cholera articulariis morbis dominatur, quomodo & pilulæ de hermodactylis maiores & minores dedicantur.

Pilulæ ad choleram puram mille reperiuntur, quæ eam solam vacuant, sed nonnullæ eam magis respiciunt quæ spuria est vel multùm mixta cum pituita. vt,

Pilulæ de rheubarbaro,
De hiera simplici
Aggregatiuæ
De agarico
Ante cibum
Imperiales.

Dosis pilularum ferè maxima est ad ʒ. i. ſ. ex qua formantur pilulæ nouem cum aliquo syrupo conuenienti, vt syrupo endiuiæ, syrupo capilli veneris, syrupo de stœcados, vel etiam cum oxymelite aut hydromelite, aut cum succo aliquo.

DE APOZEMATE. 10.

Apozema est decoctio medicamentorum leniter facta ad humorum concoctionem siue præparationem & interdum ad euacuationem. Variè fieri potest & ad diuersas intentiones, vt ad calefaciendum, refrigerandum, humectandum, siccãdum, aperiendum, adstringendum, attenuandum, incrassandum, prouocandos menses, & vrinas ex medicamentis propriis & conuenientibus, & ex eorum radicibus, foliis, fructibus, seminibus, prout proposito tuo videbitur expedire. In summa non differunt apozemata à syrupis, nisi coctio-

ne,quæ in syrupis fieri solet longa & ad perfectionem,in apozematis autem lenis. Itaq; syrupi diutius reseruari possunt, sed apozemata paucis tantum diebus.

Formula apozematis ad humorem biliosum.

℞. cichoreæ,endiuie,cuscutæ, adianti an. m. ß. radicum acetosæ graminis an. ℥ ß. quatuor seminū frigidorum maiorum mundatorum an. ʒ i. trium florum cordialium an. p. i. fiat decoctio ad ℔. ß. In colatura dissolue syrupi violati, vel syrupi acetosi, vel syrupi de limonibus, vel etiam sacchari albissimi ℥ iij. fiat apozema clarificatum & aromatizatum cum ℈ ij. vel ʒ i. cinamomi electi pro duabus dosibus. Similiter fieri possunt apozemata ad alios humores, quorum materia petenda est ex capite de syrupis.

Nota quòd in confectione apozematum satis est pro ℥ ij. vel ad summum pro ℥ iij. decoctionis addere sacchari vel syrupi ℥ i.

Possunt etiam fieri apozemata laxatiua, sicut & syrupi, addendo laxatiua in ipsa decoctione, vel infundēdo ea post decoctionem factam: vide exempla suprà capite de syrupis. Sunt enim illis similia, eo tantum excepto, vt diximus, quòd apozemata post dissolutionem sacchari vel syrupi vlterius coqui non debent.

DE EMVLSIONE. 11.

MVlsio, ex seminibus mundatis, vel fructibus, vel vtrisque fit nonnunquam ob sitim extinguendam, & pectoris pulmonísque inflammationes, & ad morbos renum aut vesicæ, vel in ischuria, id est vrinæ retentione, stranguria, id est vrinæ stillicidio, vel ardoribus.

Formula mulsionis.

℞. quatuor seminum frigidorum maiorum recentium & mundatorum an. ʒ iij. vel ℥ ß. amygdalarum dulcium excorticatarum in aqua frigida ℥ i. terantur omnia in mortario lapideo, cum aqua fontis prius cocta, & fiat colatura ad ℔. i. quæ in vase vitreo seruetur.

Præcedens emulsio valet ad vrinæ ardores siue stranguriās, si manè exhibentur ℥ iiij. vel vi. ante prandiolum per tres vel quatuor horas. Item ante cœnam per duas aut tres horas.

Eadem quantitas vel paulò minor exhiberi potest præmissa lozenga vna diadragacanthi frigidi, in quo prædicta semina & gummi & multa alia ingrediuntur. Quòd si in prædictis causis infrigidatione maiori opus esse putemus, semen portulacæ, lactucæ, papaueris albi mulsioni misceatur.

In causis verò pectoris pineæ recentes non rancidæ addantur amygdalis dulcibus & ficubus recentibus, mox exhibita lozenga vna electuarij diatris simplicis vel diatris salomonis.

Etiam prædictæ mulsioni commodè miscetur aliqua quantitas sacchari, vel syrupi alicuius tuo proposito apti, sicut Ruellius ad vrinam hominis saniosam facere solebat: vt,

℞. seminis papaueris albi, quatuor seminum frigidorum maiorum, aut amygdalarū dulcium an. ℥ ß. terantur in mortario cum aqua decoctionis liquiritiæ quantum sufficit: in colatura dissolue syrupi violati, capilli veneris, myrtillorum an. ℥ i. fiat mulsio pro duabus vicibus, & capiat manè horis quatuor ante prandiolum.

DE PVLVERE. 12.

PVluis fit ex seminibus, radicibus, & mineralibus contusis leuissimè, & addito saccharo, vt sint magis grati. Et ad plerasque intentiones adhibentur, quarum communissima est post pastum, ad iuuandum concoctionem, vel ad reprimendos vapores qui feruntur in cerebrum, vel ad vtrumque, sicut plerumque fit.

Puluis ad iuuandam concoctionem.

℞. seminis anisi, fœniculi an. ʒ i. seminis citri, cinamomi, liquiritiæ, rosæ an. ℈ i. margaritarum electarum, rasuræ eboris an. ʒ ß. sacchari rosati quantum sufficit: fiat puluis subtilis, de quo capiat post pastus vnum cochleare. Qui verò puluis ad reprimendos vapores conficitur, idem etiam valet ad iuuandam concoctionem. vt iste,

℞. coriandri præparati ʒ i. ß. rasuræ eboris, coralli rubri, cornu cerui vsti an. ℈ i. cinamomi ℈ ß. sacchari rosati quantum sufficit. fiat puluis, qui detur post pastum. Prosunt etiam ad alia multa, vt lumbricos puerorum, adstrictionem ventriculi & robur, contra pestem, ex materia propria: & tales ante cibum exhibentur vel soli, vel cum vino, vel super tosta panis in vino madefacta. Aliquādo etiam dantur ad corroborationem virtutum omniū in febribus malignis, & in magna imbecillitate virium.

℞. rasuræ cornu vnicornis grana quatuor, quinque vel sex rasuræ eboris, margaritarum electarū, cornu cerui an. gra. sex, seminis citri & cardi benedicti an. gra. iiij. fiat puluis subtilis, qui detur cum aliquo liquore conuenienti, vt vino albo, distillato restauratiuo, aqua scabiosæ aut buglossæ, aut alio aliquo simili. Tales autem pulueres vt plurimùm dantur circa mediam noctem, aut summo manè.

Fiunt autem & pulueres laxatiui, vt est diasene & diaturbitz, & puluis electuarij diacarthami, quibus sacchari triplum aut quadruplum addi debet: exhibentúrque dissoluti in decocto pulli, vel liquiritiæ, vel ptisanæ. Puluerum tamen istorum vsus rarissimus est apud practicos.

DE ELECTVARIO, CONSERVA, lozenga, et manuchristi. 13

ELectuarium sub duplici forma construitur, sub liquida, quasi in formam opiatæ, vel solida per tabellas seu lozengas, vel in formulas quadratas oblongas, quas manuschristi vocant. Dantur autem electuaria ad corroborationem. Hinc ea non abs re tonica dici possent, quasi robur inferentia membris, vtpote quæ virtutes naturales, vitales & animales roborant. Si cōficiantur ad roborandum facultates naturales, ieiuno stomacho exhibentur. Si facultas concoctrix imbecilla sit ob frigiditatem, post cibationem exhibentur. Si verò ob humiditatem cum aliqua substantia, tunc ante cibationes per horam aut duas horas offeruntur, vt alterent temperaturam, & substantiam siccent alienam. Sed si facultas vitalis roboranda sit, ferme omnibus horis oportunè dantur. Quòd si animalem virtutem roborare intendamus, hora somni vel media nocte commodè exhibentur.

Formula electuarij liquidi ad robur naturalis facultatis ventriculi debilitatæ ob frigiditatem & humiditatem cum substantia.

℞. pulueris electuarij aromatici maioris descriptione Gabrielis ʒ ij. pulueris elect. diacalamenthi ʒ i. diatrion pepercon ℥ ij. conseruæ anthos, id est, florum rorismarini, & rosarum an. ℥ ß. sacchari tabarzet ℥ i. ß. syrupi de mentha, quantū sufficit. fiat electuariū liquidum ad modū opiatæ. Detur ante

prandiolum siue ientaculum per horam aut sesqui horam aut duas horas. Dosis ℥ ſ. vel potius ʒ ij.

Electuarium arometicum rosatum ieiuno absumit humiditates putridas, pasto roborat virtutem coctricem.

Formula electuarij solidi per lozengas, vel per formulas ad modum manus Christi, ad intemperiem iecoris calidam, & obstructiones eiusdem.

℞. Pulueris trium sandalorum ʒ ij. pulueris diarrhodum abbatis ʒ i. conseruæ cichorij & rosarum an. ʒ i. ſ. sacchari tabarzet siue albissimi dissoluti in aqua cichorij vel endiuiæ quantum sufficit: fiat electuarium per lozengas ponderis ʒ ij. vel ʒ ij. ſ. vel ʒ iij. Capiat vnam ante pastum.

Conseruæ nonnunquam non apponuntur, sed soli pulueres.

Solent apothecarij pro vnaquaque drachma pulueris apponere sacchari ℥ i. tamen si electuarium velis valentius facere, sesquidrachma pulueris legitimè ponitur pro ℥ i. sacchari.

Electuarium ad atram bilem.

Si ventriculus afficitur præsentia atræ bilis refluentis ad ventriculum, vel iecoris vitio illam multiplicantis, vel lienis morbis, illam non excipientis, vt sunt obstructiones, tunc fit electuarium solidum vel ad formam opiatę cum materialibus sequentibus: exempli gratia.

℞. Pulueris electuarij lætificantis Galeni ʒ iij. pulueris electuarij dia margariton calidi ʒ i. (pulueres electuariorum de aromatibus, vel de gemmis, vel diamusci dulcis, vel diambræ possunt poni, cùm eandem facultatem habeant) conseruæ buglossæ & borraginis & violarum an. ʒ i. ſ. corticis citri conditi ʒ i. sacchari albi dissoluti in aqua buglossæ vel borraginis quantum sufficit. fiat electuarium per lozengas, vel per morcellos, vel ad formam manus Christi, ponderis ʒ iiij. vel ℥ ſ. Quòd si placeat effingere in formam electuarij liquidi, duplo aut triplo plus conseruarum adiicietur, aliquid pulueris sacchari rosati vel albi, vtpote in exemplo prædicto ℥ ij. cum syrupo aliquo humorem atribilarium respiciente, vt est syrupus de buglossa, borragine, rosarum, scolopendriæ, epithymi, fumiterræ, de quibus adde quantum sufficit ad interpretationem, vt forma fiat liquida.

Electuarium pro obstructionibus iecoris vel lienis fortibus, à quibus dependet periculum hydropisis, vel quæ iam cachexiam peperint, fit ex pulueribus electuariorum diagalangæ, diacucumeris, diacapparis, dialaccæ, & ex conseruis, quæ si misceri debeant, conserua cichorij commodè miscetur.

Notandum etiam quòd electuaria fiunt ex trochiscis vel pulueribus trochiscorum respicientium intentionem, vt in causa calida trochisci diarrhodon, trochisci de corallo, trochisci de bolo armenio, de terra sigillata (maximè si adstrictionem aliquam quærimus) trochisci de carabe, si sanguinis fluorem adstringere volumus. Si verò apertionem seu obstructionis solutionem in hepate vel liene quærimus, hanc adipiscimur cum trochiscis de rheubarbaro vel de capparibus.

Electuarium ad virtutem vitalem.

Electuaria virtutem vitalem respicientia, si frigore langueat, possunt fieri ex electuario diambræ, diamusco dulci, electuario de gēmis, aromatico nardino, aromatico muscato, aromatico rosato maiore Gabrielis, lætificante Galeni vel Rasis, electuario conciliatoris, confectione alkermes.

Conseruæ ad eandem intentionem sunt, conserua rosata, buglossæ, borraginis, anthos, corticis citri, zinziber conditum, mala citrea condita (aurengia dicunt) & cætera id genus.

Si verò à calido defessa sit virtus, electuaria rosata nouella, electuarium trium sandalorum & diarrhodon abbatis, & diamargariton frigidum, & trochisci de canphora vsurpantur.

Conseruæ sunt rosarum, violarum buglossæ, borraginis, nympheæ, id est, nenupharis.

Si tussis adsit diatragacanthum frigidum, maximè vbi tenuis & calidus humor fluit, sicut diatragacanthum calidum, & diatris simplex, vel diatris salomonis exhibetur si humor lentus & crassus expectorandus sit, id est, contentus in pectore excernendus.

Si verò suspitio sit de venenosa substantia, tunc cum pulueribus electuariorum frigidorum vel calidorum quæ veneno resistunt, admiscemus, vt est macis, muscus, zedoaria, crocus, cinamomum, xyloaloe, in causis frigidis. In causis verò calidis vtiliter miscentur margaritæ, corallum, crystallus, rosæ, camphora. In promiscuis causis, seu calidis, seu frigidis quadam proprietate corroborant & tuentur margaritæ, semen citri, radix tormentillæ, tunici, dictami, os de corde cerui vnum numero, vel si ponderare vis, ℈ i. vel ʒ ſ. vt exempli gratia in febre pestilenti.

Electuarium in febre pestilenti.

℞. Pulueris elect. diamargariton frigidi ʒ i. ſ. margaritarum electarum candidarum puluerizatarum in mortario marmoreo ℈ i. camphoræ grana ij. vel trochiscorum de camphora ℈ i. vel ℈ ſ. radicis dictami, tormentillæ, tunici, & corticis citri an. ℈ i. conseruæ, buglossæ, borraginis, nympheæ, rosarum, vnius, duarum, vel trium, aut omnium istorum ad quantitatem duarum aut trium drachmarum. Sacchari albi dissoluti in aqua rosarum vel buglossæ vel borraginis quantum sufficit. Fiat electuarium per lozengas, vel potest fieri electuarium liquidum modo prædicto.

Electuarium ad animalem facultatem in causa calida.

℞. Trium sandalorum, diarrhodon abbatis an. ℈ i. os de corde cerui, vnum nu. sacchari rosati tabulati, vel sacchari albi dissoluti in aqua rosarum quantum sufficit. fiat electuarium deauratum cum foliis auri purissimi ponderis ℥ ſ.

Fiunt & electuaria laxatiua, ad omnes superfluitates & morbos, vt simul cum euacuatione roboremus, exempli gratia ad morbos chronicos ex pituita vel lentis humoribus tussim excitantibus.

Electuarium ad morbos pectoris, & ad tussim.

℞. Cassiæ recentis & passatæ per setaceū ad vaporē aquę calidę ℥ ij. ſ. diacarthami ʒ vi. penidiarū recentium & diatris simplicis an. ℥ ſ. conseruæ violarum ʒ iij. anisi dulcis pulurizati, pulueris

liquiritiæ an. ʒ ſ. ſyrupi violati quantum ſufficit: fiat electuarium liquidum ad formam opiatæ. Doſis eſt ℥ i. vel ʒ. x. vel ad ſummum ℥ ſ. quę exhiberi poteſt ante prandiolum per horam aut ſeſquihoram, ipſam deglutiendo, vel etiam ante prandiolum per quatuor horas propter diacarthami quod diagredion recipit, quod non conuenienter cibis præponitur. Item poteſt diſſolui in decocto pulli, vel in ptiſana vel in colatura communi pectorali, & fiat potus exhibendus per quatuor aut quinque horas ante paſtum. Exhibitionis autem modos præſcribes pro natura & conditione ægri.

Electuaria autem talia per lozengas ſeu bolos fiunt ex medicinis laxatiuis grati guſtus, quæ & in puluerem redigi poſſunt, quorum formæ & modi ſunt requirēdi ex receptis diachartami & electuarij de ſucco roſarum: ad quorum ſimilitudinem alia effingi poſſunt noſtro propoſito ſeruientia.

4. DE CONDITO ET *Conſerua.*

Condita, ſicut & electuaria, fiunt ad virium & primitiuorum membrorum robur, quæ potius reſpiciunt ſubſtantiam ſpiritalem, quàm carniformem aut ſolidam, niſi quatenus imbecillitas virium ſequitur inſtrumentarios morbos ipſarum: quare conualeſcentibus maximè accommodantur.

Conditum ad omnium virium roborationem.

℞. Conſeruæ anthos, id eſt roriſmarini, conſeruæ borraginis, bugloſſæ, capilli veneris &, cichorij an. ʒ ii. corticis citri conditi ʒ i. ſ. pulueris electuarij pliriſſarcoticon, pulueris electuarij ducis, diarrhodon abbatis, & triaſantali an. ʒ ſ. folia auri ſex nu. ſacchari albi quantum ſufficit. fiat conditum.

Ex iiſdem autem pulueribus electuarium fit conditum ſolidum in hunc modum. ℞. pulueris elect. pliriſſarcoticon, pulueris dianthos, pulueris ducis, diarrhodon abbatis, triaſantalij an. ℈ ii. conſeruæ roſarum & cichorreæ an. ʒ. i. ſ. ſacchari albi diſſoluti in aqua roſarum quantum ſufficit. fiat electuarium per lozengas ſeu morſellos ad modum manus Chriſti ponderis ʒ ii.

Conſimili proportione poſſunt fieri condita vel electuaria ad vnamquamque virtutis roborationem: vt (exempli gratia) vbi ſolùm vitalis imbecilla fuerit, tunc electuaria & conſeruas hanc reſpicientes ponam, calidas vel frigidas prout deſyderat propria intemperies, vel eius cauſa.

Electuaria calida, facultatem vitalem reſpicientia.

Electuarium diambra.
Diamargariton calidum.
Diamuſcum amarum.
Diamuſcum dulce.
De gemmis.
Lætificans Galeni.

Electuaria frigida.

Electuarium diamargariton frigidum.
Diarrhodon abbatis, quod eſt temperatum.
Tranſandali.

Conſeruæ vtramque intemperiem reſpicientes.

Conſeruæ roſarum,
Borraginis.
Bugloſſæ.
Violarum.

Conſeruæ frigidæ.

Conſerua nymphex, Violarum.

Condita calida vitalem facultatem reſpicientia.

Cortex citri conditus, qui in vtraque cauſa exhiberi poteſt.
Confectio de cinamomo.
Confectio de xyloaloe.
Confectio alkermes, quæ familiaris eſt medicis Montiſpeſſulanis.
Zinziber conditum,
Pyra condita.
Poma condita, & ſic de aliis.

Electuaria calida ad virtutem animalem.

Pliriſſarcoticon.
Dianthos.
Diamuſcum dulce & amarum.
Mithridatum & Theriaca opiatæ ſunt.

Conſeruæ calidæ animalem virtutem reſpicientes.

Conſerua anthos, Acori,
Roſarum, quæ temperata eſt.
Item opiatæ ferè omnes, vt Mithridatum, Theriaca, & aurea Alexandrina.

Electuaria calida ad virtutem naturalem.

Diacalamenthum.
Diacuminum.
Diatrion pipereon,
Aromaticum roſatum maioris deſcriptionis Gabrielis.
Diarrhodon abbatis, quod temperatum eſt & in vtraque cauſa oportunum.
Diairis ſalomonis, ſiue ſimplex.
Dialaccha & diacucurma, quæ valent ad oppilationes iecoris & ad hydropem.

Conſeruæ calidæ, quæ facultatem naturalem potiſſimum reſpiciunt.

Conſerua eryngiorum.
Conſerua ſatyrij.
Zinziber conditum.
Cortex citri conditus.
Carnes cydoniorum conditæ.
Pyra condita, & ſimilia.

Electuaria frigida.

Triaſandali,
Diatragacanthum frigidum.
Diarrhodon abbatis.
Diamargariton frigidum.

Conſeruæ frigidæ.

Conſerua violarum.
Cichoreæ.
Nymphex.

Conditum ad calidam intemperiem totius venoſi generis.

℞. Pulueris elect. trium ſandalorum ʒ ii. pulueris diamargariton frigidi & diarrhodon abbatis an. ℈ ii. Conſeruæ cichorij & violarum an. ʒ i. ſ. ſacchari albi diſſoluti in aqua endiuiæ vel cichoreæ vel roſarum, quantum ſufficit, fiat conditum per lozengas ponderis ʒ ii. vel ʒ. iii.

Aliud ad eandem intemperiem.

℞. Conſeruæ cichoreæ, violarum nymphex, bugloſſæ an. ʒ ii. ſ. conſeruæ roſarum ʒ i. ſ. pulueris triaſantali & diamargariton frigidi an. ℈ iiii. foliorum auri per lectulos poſitorum 8. nu. ſacchari albi quantum ſufficit. fiat conditum. Doſis cochlear vnum argenteum.

Nonnulli in his conditis, vbi ſuſpitio eſt veneſitatis cuiuſdam, vt in peſtilentibus febribus, vel in deliquioſis ſeu ſyncophantibus, addunt de ſemine citri, ſemine cardui benedicti, de radice dictami,

& tormentillæ, & pro diuitibus de rasura cornu vnicornis, quamuis apud authores mentio nulla de ea sit, sed solùm opinione vulgi vincit: vt (exempli gratia) in prædicto condito subtracta aliquota portione electuariorum prædictorum, vt puta subtripla parte aut subquadrupla, sic scribi potest. Seminis cardui benedicti, seminis citri, radicis dictami & tormentillæ an. ℈ i. Vel ʒ ß. ex his duæ aut tres solùm addi debent.

Præterea electuariis & conditis trochisci adduntur, vt exempli gratia pro fluore sistendo trochiscos diacoralli, diarrhodon, de terra sigillata, de bolo armenio, de carabe. Et pro cordis seruanda temperie trochisci de camphora. De quibus quantitas ponitur æqualis quantitati pulueris electuariorum quando saccharum non admittunt.

15. DE PASTA REGIA SIVE *Mazapane.*

PAsta Regia confectio est apud neotericos sub hoc nomine vsurpata, quæ potissimùm ordinatur ad morbos pectoris, vel ad macilentiæ causas profligandas. Cuius sequitur formula ad ambas causas, scilicet morbos pectoris pulmonisque, & macilentiam.

℞. Amygdalarum dulcium decorticatarum ʒ iii. pinearum recentium mundatarum & temperatarum per horas decem in aqua scabiosa, vel enulæ campanæ, vel aliqua huic proposito apta, ℥ ß. pistaciorum recentium mundatorum & temperatorum per vnum diem in aliqua aquarum prędictarum ℥ i. amyli, diacanthi, gummi arabici an. ʒ. ß. pulpæ dactilorum, sebesten, passularum de damasco, vnius aut plurium ex istis vnciæ vnius quantitatem, sacchari albi dissoluti in aqua fontis vel rosarum vel enulæ, quantum sufficit: fiat pasta regia quæ in formam placentulæ aut perbolos incidatur. Ponuntur etiam aliquando semina frigida maiora decorticata.

16. DE LOHOT, SIVE *Eclegmate.*

LOhot medicamentum est ad morbos pulmonis & pectoris, puta ad dispnæas, apnæas, anhelationes, suspirationes, tusses, siue per defluxionem alicuius substantiæ humidæ, vt sunt catharri, prout sæpius accidunt, seu per congestionem suboriantur.

Lohot ad pituitam impactam lentam & crassam.

℞. Elect. diairis salomonis & diairis simplicis an. ℥ vi. lohot de pino ℥ i. cōseruæ enulæ campanæ ℥ ß. oximelitis scillitici quantum sufficit: fiat lohot, quo vtatur æger cum baculo liquiritiæ, paulatim deglutiendo siue lambendo.

Si verò opus sit maiore detersione quàm incisione, detergentium quantitatem augebis, & pro oximelite scillitico syrupum de liquiritia, aut iuiubis, aut de prassio, aut de hyssopo pones, Syrupum enim de hyssopo putant nonnulli abstersiuum esse, solùm ob dictum Auicennæ, quod à veritate est alienum, vt Mesue declarat.

Lohot compositum, lohot de pino, lohot de caulibus sanum & expertum, lohot de scilla per se commodè administratur, vbi tamen febris adest vt in pleuritide, ad expectorationem causæ materialis quæ in fluxu est, partim verò iam defluxæ, lohot in hanc formam construimus.

Lohot in principio pleuritidis, vbi materia fluit.

℞. Elect. diatragacanthi frigidi ʒ. ç. peniarum recentium, pilularum albarum an. ʒ iii. syrupi violati, aut de iuiubis, aut amborum quantum sufficit: fiat lohot, quo vtatur cum baculo liquiritiæ paulatim deglutiendo. Si verò materia partim fluxa est, partim fluens, vtrique consulens facies lohot in hunc modum.

℞. Elect. diairis simplicis ℥ i. diatragacanthi frigidi ʒ vi. penidiarum recentium ℥ iii. syrupi de iuiubis vel hyssopo, prout magis putaueris intendere materiæ iam fluxæ vel fluenti. fiat lohot.

Fit etiam lohot ad defluxiones calidas & acutas siue erodentes, tussim excitantes, vt caliditas & erosio humoris obtundantur, tenuitas verò & subtilitas ipsius incrassetur, & partes subiectæ ad quas fit fluxio, tutæ à nocumento reddantur. vt, exempli gratia.

℞. Elect. diatragacanthi frigidi, ℥ i. boli armeniæ lotæ in aqua rosarum ʒ ii. trochiscorum de terra sigillata ℈ ii. syrupi de papauere quantum sufficit: fiat lohot. Loco diatragacanthi potest poni diapapauer, vel æqualiter de vtroque item trochisci de carabe, in quibus ingreditur aliquid opij, addi possunt, modò nulla adsit circunstantia, ex qua opium suspectum esset.

Dantur ista lohot ad phthisim hora somni, elect. diapapaueris, lohot de papauere, pilulæ ad omnes morbos catharri Mesue ad hos vsus, horis iisdem & ad eandem intionem admisceantur.

17. DE BALNEO, ET *semicupio.*

BAlnei vsus, qui apud antiquos fræquentissimus erat, nunc rarus est, nec eo, nisi in quibusdam morbis vtimur, vt in arthritide vniuersali, in paralysi, in febribus hecticis. Sed ad arthritidem quidem & ad paralysim balnea naturalia magis conueniunt: in quorum tamen penuria, parare possumus artificialia, incoquendo in aqua herbas, radices, semina, flores, & metallica etiam nonnulla, sicut morbus præsens exigere videbitur. Semicupium verò, quod Latini incessum vocant, est balneum particulare, quod accommodatur nephriticis, colicis, iliacis doloribus, modò ex apostemate non oriantur. Prodest & ad morbos vterinam ad prouocandos menses, intemperaturásque vteri corrigendas conueniens est præsidium.

Formula semicupij pro dolore nephritico, vbi emollitionem & dilationem meatuum, & doloris sedationem quærimus.

℞. Radicum altheæ ℥ iiii. foliorum maluæ, bismaluæ, parietariæ, florum camomillæ, meliloti, summitatum anethi an. m̄ ii. origani, calamenthi, betonicæ, abrotoni, an. m̄ i. seminis lini, fœniculi, an. ℥ ii. furfuris macri p. iiii. Repone omnia in sacculo, & fiat coctio in sufficiēti quantitate aquę, pro semicupio.

Nota quòd nephriticus etiam sine clystere prius iniecto balneum ingredi potest.

Aliud semicupium.

Si colicus dolor vel nephriticus videatur esse à ventositate plurima, vel ab humore frigido qui calefactione & attenuatione siue incisione egere videatur, sic fiet semicupium.

℞. Origani, calamenthi, summitatum anethi, camomillæ an. m̄ iiii. fœnigræci, carui, anisi, fœniculi an. ℥ ii. baccarum lauri ℥ ß. quòd si implex

fuerint affectus vel causæ affectuum plures, adiicere poteris de medicamentis propositio tuo idoneis, vt si mollitione sit opus, de foliis maluæ, bismaluæ, parietariæ, violiariæ.

Si incisio aliqua necessaria iudicetur, aut apertio meatuum, adde radicis asparagi, brusci, apij, quæ omnia inclusa sacculo coquuntur ad semicupium. Similiter ad muliebria prouocāda fiunt insessus seu semicupia impositis medicamentis ad menses prouocandos idoneis, vt artemisia, sabina, marrubium, nepita, cyperus, grana iuniperi, quæ omnia ad m̄. ij. poni possunt.

18. *DE EPITHEMATE,*
siue fotu.

EPithema fit ad multas intentiones, & primò ad iecoris intemperiem calidam corrigendam, cuius forma fit hæc.

℞. Aquarum endiuiæ, cichoreæ, rosarum, solatri an. ℥ iij. aceti ℥ i. pulueris elect. triasantali ʒ ij. siue ʒ i. ſ. misce pro epithemate iecoris cum filtro, vel pecia linea, vel panno, vel spongia infusa in prædicto liquore, & admota iecori ante pastum per horam vel sesquihoram.

Fit etiam ad eandem intentionem ex decoctis herbarum consimilium aquis prædictis.

Si verò adsunt obstructiones iecoris cum intemperie eius calida, hoc modo fit epithema.

℞. Cichoreæ cum toto, id est radice & herba: endiuiæ nouellæ, agrimoniæ, quod eupatorium est, an. m̄. i. florum cichoreæ p. i. quatuor seminum frigidorum maiorum & minorum an. ʒ ſ. cyperi ʒ ij. lupinorum ʒ iij. omnium sandalorum an. ʒ i. squinanthæ ʒ i ſ. summitatum absynthij m̄ ſ. fiat sacculus, & decoquatur in quatuor partibus aquæ & vna vini cum tantillo aceti vnico feruore in vase terreo operto; & fiat fomentum more prædicto.

Valet multùm tale epithema in morbis ab oppilatione pendentibus: & accidentia ab oppilatione pendentia, vt est fluor, qui dicitur hepaticus, qui vt plurimùm periodicus est. Item ad cachexias, quas iecoris intēperies cum obstructionibus parit. Item ad initia scirrhorum, cui etiam, si scirrhus se prodiderit, relaxantia cum emollientibus addi possunt.

Fiunt etiam epithemata pro ventriculo ad plures intentiones, Primùm ad illius robur, ne recipiat superfluitates aliunde missas, & tunc cum stipticis fiunt. Secundò ad eius intemperiem corrigendam. Tertiò ad dolores eius sedandos, quæ tunc fiunt pro natura & conditione causarum dolorificarum, debita conseruata contrarietatis lege, prout causa quæque flagitat.

Forma primæ intētionis, vt ventriculus à deflexu vindicetur, & tutus euadat, & ne inflammationem vel abscessum patiatur.

℞. Rosarum rubrarum p. ij. arnoglossæ, plantaginis, an. m̄ ſ. summitatum absynthij m̄ i. tertiam partem omnium sandalorum an. ʒ ij. coralli rubri ʒ iij. Reponantur omnia in sacculo, & fiat decoctio in sufficienti quantitate aquæ cum pauxillò aceti, qui etiam aliquid vini subrubri addi potest, & fiat fomentum. Corallum quamuis achymum sit, attamē non ab re ponitur in decocto, cùm tota sua proprietate ad omnes morbos ventriculi conducat ergo potius puluerizari debebit.

Epithemata ad alias intentiones ex propriis medicinis describi possunt, secundum formam propositi epithematis.

Ventriculo etiam ex oleo fiunt epithemata, vt oleo rosarum camomillæ absynthij, mastiches, myrti.

Notandum quòd in omnibus epithematis, ad quamcunq; intentionem dirigantur, aliqua immiscenda sunt, quæ essentiam & robur membri, cui admouentur, conseruent, quemadmodum in medicamentis intrò sumptis obseruandum vbique iubet Galenus.

Sunt autē epithema & fotus idem. Aliqui tamē distinguunt, dicentes epithema dici tantùm eum fotum, qui constat ex aquis distillatis & pulueribus simul mixtis: fotum autem dici generalius omnem, qui ex decocto quaruncumque herbarum & radicum fit.

19. *DE SACCVLO.*

SAcculi iisdem de causis adhibentur, ob quas & fotus fiunt. Continent autem herbas, flores, & semina, & alia quædam. Admouentur autem vel sicci, vel aliquo humore madefacti. Sicci seminibus & herbis potissimum constant. Madidi prius comprimendi sunt, quàm loco admoueantur.

Sacculus siccus ad colicam ventosam vel tympanitem.

℞. Milij vstulati p. iiii. orobi, furfuris macri an. p. ij. florum camomillæ, summitatum anethi an. p. i. cumini, carui an. ℥ ii. baccarum lauri ʒ iii. fiant duo sacculi interbastati siue insuti inter duas telas cum bastituris magnitudinis competētis vt totum ventrem comprehendere possint, qui vicissim & alternatim calidi ventri adhibeantur.

Sacculus humidus ad humoris crudi coctionem, mollitionem, discussionem.

℞. Florum camomillæ p. ii. summitatum anethi, meliloti, origani an. p. i. fœnigræci, seminis lini, an. ℥ i. foliorum maluæ, bismaluæ violariæ an. m̄ ſ. fiat sacculus, vel fiant sacculi duo, qui coquantur in aqua vel lacte vaccino, & ex decocto fiat fomētum cum spongia vel filtro vel pannis, vel sacculi duo alternatim locis dolentibus apponantur.

Secundùm hanc formam ad schirros & durities sacculi applicantur ex partim mollientibus & partim discutientibus, auctis viribus vel emolliētium vel discutientium, prout causa duritiem faciens indicabit.

20. *DE SCVTO.*

SCuta pro stomacho dantur, propter easdem causas ob quas vnguenta & epithemata fiunt. Sæpius tamen ad aliquam ventriculi intemperiem corrigendam, & ad robur illi addendum ex pulueribus siccorum medicamentorum conficiuntur. Porrò vices supplent vnguētorum vel emplastrorum, quando propter eorum tædium patientes ea aspernantur.

Scutum contra intemperiem ventriculi frigidam cum aliqua sustantia & ventositatibus.

℞. Menthæ, sambuci, absynthij, siccorum an. p. i. vel ʒ i. ſ. gariophillorum, galangæ, xiloaloes an. ℈ ii. cumini coralli rubri an. ʒ i. fiat puluis, ex quo fit scutum cum pauca bombace interbastatum inter duas syndones, cum bastituris & ligis vt decet.

Appendatur stomacho euersum.

Pulueres non debent excedere sesquivnciam ad summum, sæpe sufficit ℥ i. vel ʒ vi.

21. *DE CATAPLASMATE.*

CAtaplasmata fiunt ex herbis, radicibus, seminibus, farinis coctis in aqua vel lacte, mox additis axungiis, vel oleis, prout res efflagitat. Fiunt autem cataplasmata ad varias intentiones. Quandoque ad doloris sedationem, quandoque ad reso-

lutionem, quandoque ad maturationem, quandoque ad remollitionem duritiei, quãdoque ad consumptionem & exsiccationem humorum & vaporum.

In promiscuis autem affectibus etiam promiscuę intentiones in cataplasmate commiscentur, vt remollientia cum discutientibus, & discutientia cum sedantibus dolorem, prout exempla sequentia demonstrabunt.

Cataplasma in œdemate in quo necessaria est remollitio cum discussione, seu vt dicunt, resolutione & doloris sedatione.

℞. Foliorum maluæ, bismaluæ, violariæ, an. m̄ i. vel m̄ ſ. radicis altheæ, radicis liliorum alborum, radicis ireos an. ℥ ſ. vel ℥ i. florum camomillæ, meliloti, & summitatum anethi an. p. i. seminis lini, fœnigræci, vel potes dicere farinæ seminis lini, farinæ seminis fœnigræci, farinæ hordei an. ℥ ſ. vel ℥ i. vel etiam mensurari potest per pugillum. cumini ʒ i. baccarum lauri ʒ ii. croci ℈ i. vel ʒ ſ. axungiæ anatis, anseris, medullæ crurum vitulorum, butyri recentis, olei liliorum, olei irini an. quantum sufficit. fiat cataplasma. In hoc cataplasmate tres intentiones comprehenduntur, remollitio, discussio, & doloris sedatio, vt ex materialibus ipsum componentibus cognosci potest.

Quantitas remollientium maior esse debet, si magis remollitionis necessitas nobis insinuata fuerit: & discutientium maior quantitas, si discussio maior facienda est. Similiter & de doloris sedatione.

Ergo in principio œdematis, vt in principio cuiuscunque abscessus, aliquid repercussiuum, quo particula confortetur, cum emolliẽtibus miscendum est. In augmenti principio, plus remollientium, minus discutientium. In fine augmenti & statu morbi, æqualiter de vtriusque. In declinatione verò, quasi purè discutientia & resoluentia ponenda sunt. In præsenti forma cataplasmatis nil stipticum admotum est, quæ tamen apponenda erunt stiptica, in principio fluxionis admouere oportebit.

Quæ autem medicinæ sunt quæ stipticitate polleant, & membri confortationem efficiant, quæ item molliant & discutiant, sunt ex tabulis autorum quærendæ, vt Arnaldi & Sauanorollæ.

Fiunt etiam cataplasmata sine oleis & axungiis, vt est cataplasma illud vulgatissimum ex mica panis remollita in lacte bubulo, & parùm incocta, cui vitelli ouorum nonnunquam miscentur cum pauxillo croci, vt granis decem vel duodecim: & est cataplasma, quo sæpè vtimur in doloribus podagricis.

22. DE EMPLASTRO.

Emplastra instituuntur ad varias intentiones, eorum autem communis est forma tam medicis quàm chirurgis.

Fiunt ex gummis, oleis, axungiis, & medicinis siccis permixtis cum aliqua portione ceræ sufficienti, vel etiam sine cera, si modò materialia possunt per se inspissari & coalescere.

Applicantur autem emplastra omnibus partibus, sed maximè ventriculo, ob easdem causas ob quas vnguenta, cataplasmata, & scuta ordinantur.

Emplastrum pro stomacho laborante intemperie frigida ob fluxionem frigidæ substantiæ.

℞. Cerati stomachi confortatiui Galeni ℥ ii. gariophillorum, xyloaloes, coralli rubri an. ʒ ſ. Ceræ dissolutæ pilo in oleo masticheś vel absynthij quantum sufficit simul malaxando. Fiat magdaleo, ex quo fiat emplastrum extẽsum supra alutam ad formam scuti duplicata syndone cum bastituris & ligis, vt decet.

Potest etiam fieri ex simplicibus emplastrum ad prædictas intentiones ad hunc modum.

℞. Ladani depurati ʒ vi. masticheś ʒ ii. thuris ʒ i. coriandri præparati, coralli rubei, menthæ siccæ, galangæ an. ℈ ii. xyloaloes, macis an. ʒ ſ. terebinthinæ ʒ ii. ceræ dissolutæ cum oleo nardi, vel absynthij, vel masticheś, vel rosarum, vel ex duobus aut tribus ex istis quantum sufficit. fiat massa, quæ extendatur supra alutam, ad formam scuti duplicata syndone cum bastituris & legis, & fiat scutum pro stomacho, vt decet.

Mone apothecarium, dissoluat gummi cum vino & oleo, deinde reliqua misceat extra ignem.

Ceratum stomachi confortatiuum Galeni, fit ex rosis, absinthio, mastiche, spica narda, cera, oleo rosato.

In causis calidis & vomitibus biliosis, similis formæ fiunt scuta ex frigidis simplicibus, vt est myrtus, coriandrum, corallum, mastiche quæ temperata est, psidiæ, balaustia, item oleis, vt rosato, myrtino, cydoniorum, masticheś.

Fiunt & pro iecore emplastra prosedanda qualibet eius intemperie, soluendis obstructionibus, & corroboratione.

Emplastrum ad calidam intemperiem iecinoris.

℞. Cerati sandalini ℥ ii. carnis cydoniorum ℥ i. masticheś ℥ ſ. coralli ʒ i. ceræ dissolutæ cum oleo rosarum quantum sufficit: fiat massa, quæ extendatur supra alutam ad formam lunæ crescentis duplicata syndone cum ligis, vt decet. Applicetur hepati.

Fiunt & emplastra doloris sedatiua, & partim maturatiua apostematum, partim resolutiua: vt exempli causa.

℞. mucilaginis seminis altheæ, fœnigręci & seminis lini an. ℥ iii. farinæ hordei ℥ iiii. olei liliorum alborum, pinguedinis gallinæ an. ℥ ii. ſ. butyri ℥ i. croci ℈ i. vitellos ouorum numero ii. Coquantur mucilagines lento igne cum farina, ponendo vitellos ouorum in fine. Lenit enim & maturat omnia apostemata mista ex materia calida & frigida, & sedat eorum dolorem, in quacumque parte corporis fuerint.

Si vis facere ipsum appropriatum ad omnia apostemata frigida, tunc adde ammoniaci, bdellij, storacis liquidæ an. ℥ i. & erit efficacissimum.

23. DE VNGVENTO.

Vnguenta, quantum ad medicum spectat, fiunt ad dolores sedandos, alterationem præstandam, scirrhorum remollitionem, & discussionem, præsertim in iecore, liene, & ventriculo. Aliarum etiam intentionum causa, & ad alia ab istis membra chirurgica ratione fiunt, quorum formæ ex antidotariis petendæ sunt.

Vnguentum ad dolorem ventriculi sedandum ex causa frigida cum præsentia alicuius substantiæ consimilis.

℞. Olei mastichini, nardini, absynthij an ℥ ſ. gariophillorum xiloaloes, macis, calami aromatici an. ℈ i. galliæ moschatę ʒ i. vel ʒ. i. ſ. si sit diues, quia est, ceræ nouæ quantum sufficit. fiat vnguentum pro stomacho & scutum cum bombace cum ligis, vt decet, quod apponatur supra stomachum post vnctionem.

Vnguentum ad dolorem ventriculi sedandum à causa calida ortum, vt à fluxu bilis, qui sæpe accidit febribus.

℞. Olei rosati ℥ i. olei myrtillorum vel cydoniorum ℥ ſ. sandali albi & rubei an. ℈ ij. vel ʒ ſ. ceræ nouæ lotæ in aqua endiuiæ vel rosarum quantum sufficit: fiat vnguentum pro stomacho.

Item fiat scutum ex bombace, quod apponatur stomacho post vnctionem.

In vnguentis non transcendimus ℥ i.

Notandum est quòd aliqui lauant olea cum succo vel aqua distillationis herbarum frigidarum in causa calida, vel calidarum in frigida.

Aduertendum præterea nonnullos putare nulla vnguenta vel cerata stomacho admouenda sine galanga, vt neque cordi sine mace vel croco, vel cerebro sine spica arabica, vel iecori sine spodio, vel sandalo, vel absynthio, vel aliquo simili, rectè putantes membri naturam semper seruandam esse adstringentibus, non tamen semper prænominatis medicamentis. Nam seruanda est in omnibus causis contrarietatis lex, quæ in medicamentis violatur, si galanga forma præscripta adderetur, quia galanga calida est. Siquidem roboratur satis natura ventriculi ex stipticis compositionem prædicti vnguenti ingredientibus, quòd scilicet mediocriter temperata sint in caliditate, vt ex eorum natura patet.

Vnguentum ad scirrhos iecoris vel lienis, quibus hæc duo membra maximè sunt obnoxia.

℞. Radicis altheæ, radicis liliorum alborum an. ℥ i. foliorum maluæ, bismaluæ, violariæ an. m̄ i. florum camomillæ, meliloti, summitatum anethi an. m̄ ſ. farinæ fœnigræci, farinæ seminis lini an. ℥ i. gummi ammoniaci, vulgò serapini ℥ i. bdellij mollis & subalbidi ℥ ſ. terebinthinæ ʒ iij. gummi pini ℥ ſ. storacis liquidæ ʒ ij. vel ʒ iij. medullæ crurum vituli vel cerui, si haberi potest, axungiæ anatis & gallinæ, olei amygdalarum dulcium & irini an. ℥ i. ſ. vel an. quantum sufficit. Dissolue gummi cum vino & pauxillo aceti, & prædictis oleis addatur cera noua quantum sufficit. Mox axungiis, dictis pulueribus seu farinis seu herbis prius coctis & pistatis, omnia misceantur, & fiat vnguentum.

In præscripta formula plura emolliunt quàm discutiunt, quia materia scirrhi id postulat primùm.

Si accommodes prædictum vnguentum scirrho iecoris, aliquid de comis absinthij, de rosis, de squinantho, vel de spica nardi addi potest ad membri naturam & robur seruandum. Si alieni, aliquid tamaricis corticis, radicis capparis, aut similium miscere potes. Si verò scirrho ventriculi, absinthium, rosæ rubræ, calamus aromaticus, mentha & galanga addi possunt.

14. *DE LINIMENTO.*

Linimenta sunt vnguenta mollia & liquida, quæ parùm aut nihil ceræ recipiunt, fiúntque similiter ad eosdem vsus, ad quos vnguenta.

Linimentum ad molliendum & sedandum dolorem, vt in pleuritide.

℞. Olei camomillæ, axungiæ capi an. ℥ ſ. butyri recentis sine sale ʒ ij. modicum ceræ lotæ: fiat linimentum.

15. *DE FRONTALI.*

Frontale seu splenium fit ad dolores capitis anteriores sedandos, vel ad somnum conciliandum.

Ad capitis dolores sedandos ex intemperie calida, vt in febribus sæpe contingit. Item à causis frigidis fit frontale, vt Galeno placet, ex rosis rubeis in aceto maceratis, positis interdum inter duas telas latitudinis trium digitorum & longitudinis, ab vna aure ad alteram: vel fit ad eandem intentionem in hunc modum.

℞. Rosarum rubrarum p. i. ſ. florum nymphææ, violarum an. p. i. betonicæ, meliloti an. p. ſ. ponantur omnia inter duas syndones, si patiens sit diues, vel inter duas telas, si sit pauper, & fiat frontale intersutum vt decet, pro fronte & temporibus. Si verò somnum conciliare volueris, adde dicto frontali folia lactucæ vel papaueris albi recentis, vel mandragoræ locis & temporibus, quibus haberi possunt, sed parùm ex istis frigidis. Omni autem tempore semina papaueris albi, vel cortex capitum papaueris albi, vel semen lactucæ, vel semen iusquiami imponuntur. vt exempli gratia.

℞. Florum nympheæ, violarum & meliloti an. p. i. florum lactucæ vel papaueris albi an. m̄ vnius partem tertiam, vel alterius ipsorum m̄ ſ. seminis papaueris albi ʒ ij. seminis lactucæ, seminis anethi, seminis hyoscyami albi an. ʒ ſ. Contundantur omnia & fiat frontale inter telas vel syndones cum bastituris & ligis vt decet.

Prædicto frontali melilotum & semen anethi adduntur ad confortandum cerebrum, & vt à frigidis non lædatur.

In cephalalgiis à causa frigida fiunt frontalia ex herbis & floribus calidis, vt saluia, roremarino, camomilla, betonica, bryonia, meliloto, & similibus.

Frontalia, antequam fronti adhibeantur, aliquo liquore perfundi solent, vel vapore aliquo suffiri. vt exempli gratia,

℞. Aquarum rosarum, betonicæ, & melissæ an. ℥ i. aceti ℥ ſ. misce. ex prædictis aquis aliquota portio effundatur super tegulam ardẽtem vel aliquid simile. Euaporetur prædictum frontale ad vaporem prædictarum aquarum.

Illinuntur fronti multa ad easdem intentiones ad quas frontalia fiunt, vt in causa calida vnguentum populeum, rubea trochiscata dissoluta in aqua conueniente intentioni: quæ tamen in raro est vsu apud Parisienses.

In causa autem frigida mithridatium vetus plerisque illinitur, & aurea Alexandrina, & similia.

In omnibus causis vtilissimè Galeno 12. therapeutices, oxyrhodinum illinitur, quod fit ex oleo rosaceo & sexcupla parte aceti. vt exempli gratia.

℞. Olei rosati ℥ i. aceti ʒ ij. misce agitando in phiala: vel sic in causis calidioribus, vbi, ad præcautionem ne phreneticus effectus oriatur, frigidiora admiscemus in hunc modum.

℞. Olei rosati ℥ i. olei nenupharis ℥ ſ. olei papaueris ʒ iij. succi solatri, vel lactucæ, vel papaueris albi, aquæ rosatæ, aceti an. ℥ ſ. misce, agitando in phiala diutissimè. Liniatur pars anterior capi-

tis, imò totum caput, si cerebrum inflammationem senserit.

26. *DE CVCVFA, ET Semicucufa.*

CVcufa fit pro cephalalgiis, id est doloribus capitis, potissimum frigidis, & nonnunquam ad catarrhos sistendos: exempli gratia.

℞. Sampsuci, id est maioranæ, rorismarini, vtriusque stecados, arabicæ & citrinæ an. p. i. rosarum rubrarum p. i. ſ. corticis citri sicci, granorum alkermes an. ʒ iij. macis, piperis longi, cubebarum, garyophyllorum an. ʒ ſ. fiat puluis, ex quo cucufa fiat inter duas syndones cum pauca bombace interbastata, vel cum tomento siue bourra vulgò, vel rasura squarlatæ, seu panni coccinei, ad formam & mensuram datam.

Quòd si dolor decumbat plus in anteriorem partem, plus puluerum siue specierum erit ponendum in ea parte. Similiter si in posteriori, & æqualiter in toto capite, fit cephalgia.

Simicucufa verò dicitur, quando vni tantùm parti prouidemus.

Si verò catharros sistere volumus, tunc stiptica miscemus, vel ex purè stipticis cucufam facimus, frigidis vel calidis pruot causa postulat.

Ergo componimus cucufam cum milio vstulato vel non vstulato, mirtis, nucibus cupressi, sandaracha, vulgò vernice, cortice thuris, & similibus stipticis.

27. *DE SVFFITV.*

SVffitus fiunt ex rebus siccis ad sistendas distillationes, quæ è cerebro decumbunt in partes subiectas: & fiunt ex medicamentis adstringentibus. vt,

℞. Rosarum rubrarum p. i. mastiches ℥ ſ. vernicis ℥ i. misce: fiat suffitus capitis. vel,

℞. Milij p. i. rosarum rubrarum p. ſ. vernicis, olibani an. ℥ ſ. misce pro suffitu capitis.

Nota quòd vbi distillatio decubit in pulmones, & sputa inde sequuntur, non est suffitus accipiendus per os, quoniam nimis constringit anhelitum, & impedit expuitionem, incrassando humores. Sed debent tantùm suffiri tegumenta capitis, vel lana, quæ capiti superponatur.

28. *DE COLLYRIO.*

COllyrium est medicamentum in forma liquida, quod adhibetur ad sanandos oculos. Quare cùm varia sint oculorum mala, fiunt etiam collyria diuersis modis. Alia enim ophthalmiæ principio conueniunt, alia in statu, alia autem in declinatione, quemadmodum & in reliquarum particularum inflammationibus. In principio igitur debent fieri ex repercutientibus frigidis & stipticis, vt albumine oui, mucilaginibus seminis cydoniorum, & psyllij, & reliquis eiusdem facultatis, vel solis, vel dilutis cum aquis conuenientibus, vt.

Collyrium in principio ophthalmiæ.

℞. Albumen vnius oui, agitetur cum aqua rosarum, vel plantaginis, vel melissæ, vel omnibus, his & fiat collyrium, quod iniiciatur intra oculum dolentem. vel,

℞. Mucilaginis seminis cydoniorum extractæ cum aqua plantaginis vel rosarum ℥ i. misceatur cum albumine oui, multùm agitando cum spatula, & fiat collyrium. Quòd si dolor non est in oculo nec rubor, sed sordes tantùm quæ siccari debet, conuenient collyria ex tuthia præparata, & aloe lota, & lapide calaminari & reliquis similibus, quæ excipi debent cum aliquo liquore conuenienti, nisi mâli pulueres ipsos siccos imponere oculo. sic enim magis sordes extergent & desiccant.

29. *DE NASALI, siue errhino.*

INiiciuntur intra nares medicamenta ad multas intentiones, vt ad sistendum profluuium sanguinis è naribus, ad mouendas sternutationes, vt in prouocatione partus vel eductione secundarũ post partum retentarum, præterea ad expurgationem cerebri.

Id autem fieri potest per varias formas, vt per pulueres siccos, qui intra nares insufflantur, vel per liquida, quibus nares inunguntur, vel per solidiora corpora, quæ intra ipsas immittuntur.

Nasalia ad sistendum profluuium sanguinis per nares.

℞. Pilos qui sunt in ventre leporis p. ſ. lanuginis salicis p. ſ. boli armeni & sanguinis draconis puluerizatorũ an. ʒ i. Incidantur pili minutissimè, & misce simul omnia, quæ insufflẽtur intra nares, vel dissoluantur ea omnia cum aliqua aqua stiptica, vel cum succo alicuius herbæ, vel cum albumine oui, additis etiam si velis balaustiis, vel malicurio, vel acacia puluerizatis, & cum panno lineo fiant nasalia, quæ in prædictis medicamentis intincta, indantur intra nares.

Nasalia ad sternutationes excitandas.

Excitantur sternutamenta ex siccis pulueribus inspiratis, qui acres sint & mordicantes, quales sunt piper, pyrethrum, staphis agria, radix ireos puluerizata.

Eadem materialia possunt excipi aliquo liquore & inungi naribus, vel cum panno aut serico contorto immitti intra vnam narem, vel intra ambas.

30. *DE APOHLEGmatismis*

APophlegmatismi sunt medicamenta quæ ex cerebro pituitam in os prouocant. Valent ad vacuandum cerebrum. In crebro vsu est mastix, quæ diu detenta in ore & masticata pituitam elicit.

Item saluia, cuius folia in ore detenta, similiter pituitam euacuant per os. Itẽ noduli ex pyrethro, pipere, staphida agria, radice ireos & panacis, contenti in ore. Præterea gargarismata ex iisdem medicamentis composita. Fiunt etiam ex iisdẽ rebus vnguenta quibus palatum illinitur. Illa enim calore suo & acrimonia pituitam attrahunt per colatorium palati.

31. *DISTILLATVM restauratiuum.*

FIunt distillata ad virium robur sustentandum, ægro iam debili existente nec potente concoquere solidius alimentum. Sunt autem mixti generis, scilicet partim alimenta, & partim medicamenta. Componuntur autem ad varias intentiones. Alia enim adstringunt, vt in profluuiis alui;

alia allerant, vt quæ in febribus ad refrigerandum dantur, aut in morbis frigidis ad calefaciendum: alia verò venenis & malignitati humorum resistunt, vt in febribus pestilentialibus. Fiunt autem hoc modo.

Distillatum restaurativum adstringens.

℞. Conseruarum cichorij, rosarum, symphyti, cornelorum & miuæ cydoniorum an. ℥ ii. pulueris electu. diarrhodon abbatis, triasantali an. ʒ ii. trochiscorum de carabe, de berberis, & de terra sigillata an. ℥ ſ. coralli rubri, lapidis hematidis an. ʒ. i. aquæ decoctionis caponis vnius, vel duorum alteratorum cum plantagine, centinodia, thapso barbato, lactuca, semine berberis, sumaac & omphacio, ℔ viii. Repone omnia in alembicho cum carnibus duorum pullorum, vel duarum perdicum, vel duarum turturum, vel vnius caponis, vel plurium ex his, & cum mica vnius panis albi, vel duorum panum madefactorum in aqua rosarum: fiat distillatio in balneo mariæ, lento igne.

℞. Prædictæ distillationis ℔. ſ. succi mali granati ℥ i. vel ℥ i. ſ. sacchari rosati ℥ ii. cinamomi electi ʒ. passentur per manicam Hippocratis: vtatur æger omni hora.

Distillatum restaurativum refrigerans.

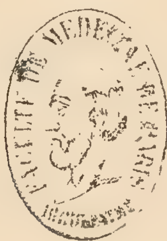
Quòd si vis facere distillatum quod vim habeat refrigerandi, seruata eadem compositionis ratione pro conseruis adstringentibus addes refrigerantes, vt conseruam nympheæ, violarum, rosarum, cichorij, mellissæ, & similiter electuaria frigida, vt diamargariton frigidum & trochiscos de camphora, & alterabitur decoctio carnium cum lactuca, acetosa, portulaca, scariola, atque similibus.

Distillatum restaurativum ad febres malignas & pestilentiales.

℞. Conseruarum violarum, nenupharis, melissæ, borraginis, & buglossæ an. ʒ ii. corticis citri conditi ℥ i. radicis dictami & tormentillæ, rad. angelicæ, rad. gentianæ an. ℥ ſ. pulueris elect. diamargariton frigidi, omnium sandalorum, boli armeni, trochiscorum de camphora, ligni aloes an. ℥ ii. rasuræ eboris, cornu cerui, maci, cinamomi, garyophillorum seminis cardi benedicti an. ʒ i. theriaces veteris ʒ iii. aquæ decoctionis duorum pullorum, vel caponum alteratorum cum acetosa, scabiosa, lactuca, borragine, buglosso quart. 3. Repone omnia in alembico vitreo cum carnibus quibusdam, & cum micis duabus panum alborum in vino albo infusis. Fiat distillatio lento igne, vt decet.

℞. Prædictæ distillationis ℔. ſ. syrupi de acetositate citri ℥ ii. misce. Vtatur æger omni hora.

FINIS.

PARISIIS,

Apud { IOSEPHVM COTTEREAV. SEBASTIANVM CHAPPELET. ABRAHAMVM PACARD. IACOBVM QVESNEL. DIONISIVM MOREAV. } Via Iacobæa.

ET

SAMVELEM THIBOVST, in ambulacro Palatij.

